Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

AMSTELAEDAMI
LUGD. BAT.
ULTRAJECTI
} Apud {
R. & G. WETSTENIOS.
SAM. LUCHTMANS.
JACOBUM BROEDELET.

M. D. CC. XXVI.

Phil. a. Gunst. sculp.

FLAVII JOSEPHI

QUAE REPERIRI POTUERUNT,

OPERA OMNIA

GRAECE ET LATINE,

Cum Notis & Nova verſione

JOANNIS HUDSONI, S.T.P.

Aulae B. Mariae Virginis Principalis, & Bibliothecarii Bodlejani.

Accedunt nunc primum Notae integrae, ad Graeca JOSEPHI *& varios ejusdem Libros,*

D. EDUARDI BERNARDI, JACOBI GRONOVII, FRANCISCI COMBEFISII, JO. SIBRANDAE, HENDR. ALDRICHII,

Ut & ineditae

In Univerſa FL. JOSEPHI Opera,

JOANNIS COCCEI, EZECHIELIS SPANHEMII, HADRIANI RELANDI, & ſelectae ALIORUM.

ADJICIUNTUR IN FINE

CAROLI DAUBUZ Libri duo pro Teſtimonio FL. JOSEPHI de Jeſu Chriſto;

Et ejusdem Argumenti EPISTOLAE XXX. virorum Doctorum, ut REINESII, SNELLII, JO. FR. GRONOVII aliorumque, Philologicae & Hiſtoricae; ut &

PETRI BRINCH Examen Chronologiae & Hiſtoriae Joſephicae; JO. BAPTIST. OTTII Animadverſiones ad JOSEPHUM & ſpecimen LEXICI FLAVIANI; CHRIST. NOLDII Hiſtoria Idumaea, ſeu de Vita & Geſtis Herodum &c. &c.

Quorum Syllabus exſtat ante initium Libri Primi Antiquitatum.

Omnia collegit, diſpoſuit, & poſt JO. HUDSONUM *ad Codices fere omnes, cum inpreſſos, tum Manuſcriptos, praecipue* LUGDUNO-BATAVOS, *diligenter recenſuit, Notasque paſſim ſuas, & quinque in fine Indices adjecit*

SIGEBERTUS HAVERCAMPUS;

Linguae Graecae, Hiſtoriarum & Eloquentiae Profeſſor, in Academia, quae Lugduni eſt, Batava.

TOMIS DUOBUS.

AMSTELAEDAMI, LUGD. BAT. ULTRAJECTI } Apud { R. & G. WETSTENIOS. SAM. LUCHTMANS. JACOBUM BROEDELET.

M. D. CC. XXVI.

ILLUSTRIBUS ET AMPLISSIMIS

ACADEMIAE LUGDUNO-BATAVAE CURATORIBUS,

ALBRECHTO NICOLAO,

BARONI DE SCHAGEN, TOPARCHAE IN GAUDRIAAN, EQUESTRI ORDINI NOBILIUM HOLLANDIAE ADLECTO, MAGISTRORUM RATIONUM COMITATUS HOLLANDIAE PRIMO, JUDICII VENATICI ADSESSORI, AGRI RHENOLANDICI CURATORIBUS ADSCRIPTO, SOCIETATIS INDICAE ORIENTALIS RECTORI &c. &c. &c.

HERMANNO VAN DEN HONERT, J.U.D.

DORDRACENAE URBIS SENATORI AC CONSULARI, AGGERUM ALBLASSERWERDENSIUM COMITI &c. &c.

CORNELIO VAN VALKENBURG, J.U.D.

HARLEMENSIS URBIS SENATORI ET CONSULARI, EJUSDEM URBIS PRAETORI, AGGERUM RHENOLANDICAE PRAEFECTURAE ADSESSORI &c. &c.

EORUMQUE COLLEGIS

AMPLISSIMIS ET GRAVISSIMIS,

URBIS LUGDUNO BATAVAE CONSULIBUS,

CONRADO RUISCH J.U.D.
NICOLAO VAN BANCHEM J.U.D.
AEGIDIO VAN DER MARK.
THEODORO VAN GROENEVELD J.U.D.

ET

VIRO AMPLISSIMO

DAVIDI VAN ROYEN J.U.D.

ILLUSTRI CURATORUM ET CONSULUM CONSESSUI A SECRETIS,

NOVAM HANC JOSEPHI EDITIONEM

D. D. D.

SIGEBERTUS HAVERCAMPUS.

*

ILLUSTRES ACADEMIAE PATRES,

SCRIPTOR ISTE, VOBIS QUEM OFFERO,

QUIS, ET QUALIS SIT, SI QUAERITIS;

JUDAEUS EST FLAVIUS JOSEPHUS,

NOTUS OMNIBUS.

ANNALES QUI NOBILIS CONDIDIT GENTIS,

CUJUS DUCTOR COLONIAE DEUS;

FAMAMQUE, FALSIS TEMERATAM CRIMINIBUS,

VICTURIS CONTRA APIONEM DEFENDIT CHARTIS.

SACERDOTALI ORTUS GENERE,

PONTIFICES PROAVOS ET REGES VIDIT.

HINC AD HISTORIAM ATTULIT

SANCTAM MENTEM, FIDUM CALAMUM, CELSUM SPIRITUM,

TANTI VIRI MIRABILES NE LATERENT CASUS

MIRANDA MAXIME ORBI QUI PATEFECIT,

LEGI VOLUIT

VITAE SCRIPTOR IPSE SUAE:

NE VIDERETUR VIXISSE MALE, QUI SCRIPSIT BENE.

IRATI DEI JUDICIUM TREMENDUM

SENSERE SOLYMAE, DEVOTA CIVITAS;

HORRUIT HERODUM STIRPS EXCISA RADICITUS;

SUBIIT EXSTINCTUM MOSIS IMPERIUM.

FILIUM

FILIUM DEI, VITAE DUCEM, JESUM CHRISTUM,

JUSTUM, VERACEM, SACERDOTEM SUMMUM,

PATRIA ADORANT MOENIA, SED PROSTRATA;

SANCTA DESIGNANT ALTARIA, SED EVERSA;

UT DOMINUM AGNOSCIT TEMPLUM, SED DESTRUCTUM;

A B H O S T E, A S U I S, A C O E L O.

FLAMMIS IN PORTICIBUS, IN ADYTIS CREPITANTIBUS,

CLARA LUX ORITUR EVANGELIO.

PRAECO JOSEPHUS.

JUDAEUS UT SCRIBENS, AN CHRISTIANUS,

PARUM DIFFERT.

VERITATI SUA FAMA VEL AB HOSTE CONSTAT.

AUCTOREM HUNC MAGNUM,

NOBILEM, DOCTUM, DISERTUM, UTILEM,

SAEPIUS AD PRELUM REVOCARANT TYPI,

NON PRO SUO NITENTEM MERITO.

PLURES TENTARANT PER ORBEM ERUDITI,

INFAUSTO OMNES ADFLICTI SIDERE.

QUORUM FLEBILES AUXIT RUINAS,

SEPELIIT QUEM NUPER HEROUM ALTRIX,

UBI NOVAE FLORENT ATHENAE,

GENS ANGLICANA, MAGNUS HUDSON,

QUI LATIO QUOQUE PURIOREM DEDIT.

* * HUJUS

HUJUS EGO SOLLICITA PREMENS VESTIGIA,
CONRADENS UNDIQUE FLAVIO QUAE PROSINT,
LABORIOSA HAEC EDIDI VOLUMINA,
ORBI BENE UT FACEREM ERUDITO,
VOBIS NON MINUS UT PLACEREM;
DECUSQUE BATAVO CONSTARET LYCAEO,
LUGDUNIQUE INCLYTUM VIGERET NOMEN;
CUJUS EX MEMBRANIS, SENIO VERENDIS,
JUVENTAS JOSEPHO, CEU PELIAE, DATUR.

JUDAEUM SCRIPTOREM TITUS IMPERATOR
BIBLIOTHECAE INSERUIT FLAVIAE,
IN ICONE SUSPEXIT ROMA.
VOS ME AD ALTA EVECTUM MUNERA
CONSPICUUM FLORI REDDITIS JUVENTUTIS,
ORNATIS TITULIS, INVITATIS PROEMIIS,
QUOD SPIRO, QUOD SPERO, VESTRUM EST.

LE

LECTORI BENEVOLO

S. D.

SIGEBERTUS HAVERCAMPUS.

RESPONDIT tandem votis noſtris eventus, neque conatus ille, viſus quibuſdam audax & periculoſæ opus aleæ, irritus fuit. Quaſi vero, aut equum *Sejanum* agitaret is, qui *Flavii* Operibus edendis incumberet; aut *Fulviam*, fatalem maritis ſuis uxorem, domum duceret; ſic omnes *Joſephum* edere cogitantes idem manere fatum, notiſſima inter Eruditos vagabatur fabula. Meticuloſus merito, imo ſtultus a cordatis viris vocari meruiſſem, ſi animum infringi hiſce plus quam anilibus nugis ſiviſſem. Ita videlicet mecum reputabam: omnes illos, qui tam longo atque difficili labori ſeſe adplicuiſſent, vel duodecima diei hora cœpiſſe ædificare, vel in longum laborum ſuorum procraſtinaſſe uſum; quin nec hoc mirum videbatur, vegeto corpore & virentibus annis abreptos quoſdam, qui in ea deſudarant palæſtra, quum miſceri quotidie funera ſenum juvenumque videamus. Imo tanto magis ſtimulum indies admoveri mihi ſentiebam, ut perficerem opus perfectoque gauderem, quod plures ante me vel ad primam lineam prolapſos, vel in medio curſu deſtitutos, vel denique, ad ipſam metam impacto vitæ curriculo, effuſos, in vanum exercuiſſet. Dederant in hunc Agonem olim & proximis quoque temporibus nomina *Bertrami*, *Scaligeri*, *Caſauboni*, *Cunæi*, *Petiti*, *Bigotii*, *Bœcleri*, *Noldii*, *Voſſii*, *Cocceji*, *Scotani*, *Boſii*, *Monachii*, *Bernardi*, *Spanhemii*, *Olearii*, *Gronovii*, *Relandi*; & quis non, qui vel inter principes Eruditi Orbis gradiebatur, vel inferi principiis illuſtri aliquo edito facinore ambiebat? Quorundam intra verba ſtetit fides; Plurimos in ipſo labore mors oppreſſit; Huic indignatio præreptæ laureæ, illi obortæ ſimultates, aliis alia obfuerunt.

Tandem (neque enim diſſimulanda ſunt merita aliorum, ſed ſua cuique jura reddenda) omnium omnem ſuperavit jactum *Joannes Hudſon*, vir Græce doctiſſimus, & cujus plurima in Helladem exſtant merita. Hic enim eſt, qui *Joſephi* nobis dedit Opera, non tantum ad perfectiſſimam, multorum annorum ſudore, limam revocata; verum, abdicata illa Veteri, & non uno nomine culpanda, quæ *Epiphanii Ruſinique* nomine fulgebat, Verſione; ad ipſa Græca prorſus Novam laborioſa concinnavit induſtria. Sed ipſe dum *Joſepho* ſuos indulget annos, laborem cepit multum, fructum laboris percepit nullum. Diſceſſit enim ad plures, dum ſuprema manus operi inponitur, & in Indice verſantur typi, præfandi quoque vice aliis derelicta. Avide hanc Editionem Batavi Germanique exſpectabant Bibliopolæ, ut addita nova quadam acceſſione hederam placentem ſuæ merci apponerent. Ea cauſſa *Gronovium*, *Olearium*, *Relandum* continuit, ne vel ante ſua publicarent, vel acrius etiam Scriptori huic incumberent, quam multum ſperata illa Editione frui liceret. Sic nulla præter Anglicanam illam Cl. *Hudſoni* præ manibus erat Editio, elegans certe, ſed pro more gentis pretioſa, nec facile omnibus comparanda. Quare, quum præclaro inſtituto laudatiſſima hæc Bibliopolarum Triga, qui jam ante magno ære *Jo. Cocceji* notatum emendatumque manu exemplar ſuum fecerant, atque de aliis ad novam locupletationem ſibi proſpexerant, mihi ſuum aperuiſſet conſilium revocandi *Joſephi* ad typos Batavos, quam maxime fieri poſſet luculenter &

ope-

operoſe; & ſtudii mei & officii eſſe exiſtimavi hunc amplecti laborem, atque in id incumbere, quo majore, quam hactenus, cum uſu fructuque haberetur atque legeretur ab omnibus nobiliſſimus Hiſtoriarum Auctor, & proximo poſt Sacros Scriptores loco *Flavius Joſephus*.

Prima inde mihi cura fuit, in omnes oras circumſpicere, atque Doctos ubicunque Viros ſollicitare de juvando hoc inſigni molimine meo, deque plurimorum Eruditorum votis bene mereri. Angliam tantum non expilaverat Cl. *Hudſonus*, omnibuſque ibi perluſtratis Bibliothecis, reſiduum inde nihil fecerat; miſſa & ipſi aliunde plurima erant ſubſidia. Et tamen poſteriorum curæ atque diligentiæ quædam reliquiſſe teſtari hæc Editio poterit, quæ novis Collationibus atque Acceſſionibus haud pœnitendis locupletata, dignitatem ſuam facile tuebitur. Principem certe merentur locum Codices duo *Lugd. Bat.* quos olim poſſedit *Iſaacus Voſſius*, quorumque excerpta quædam habuit Cl. *Hudſonus*, & copia itidem facta fuiſſe *Jo. Coccejo* notata manu ejus ad oram libri teſtantur. Hos diligenti cura inſpeximus, paſſimque varietatem illorum, ubi a *Voſſianis* excerptis diſcrepabant, per literas L. B. nonnunquam lineolis (L. B.) incluſas, ubi *Hudſonianis* Lectionibus interſeri neceſſe erat, adnotavimus. Uterque Codex in charta ſcriptus eſt, ſed notæ valde bonæ & antiquæ; Prior, qui olim pertinuit ad *Wilhelmum Nooms*, ut appoſitum nomen teſtatur, poſteriores Antiquitatum libros novem integros continet, non vero decem, uti perperam inpreſſum exſtat in Bibliothecæ Lugd. Bat. Catalogo Pag. 392. Num. 26. incipit enim ab initio libri duodecimi; & quoniam hi maxime libri corruptiſſimi olim erant, hinc *Boſii* editionem retardavit, quod integrum horum Codicem nanciſci nondum potuerit, hujus MS. excerpta interim plurimum deſiderans, ut ſcribit *Grævius* in Epiſtola ad *Heinſium*, quæ in noviſſima Collectione Cl. *Burmanni* occurrit Num. CLI. Eoſdem libros, ſed addito undecimo, exſtare accepi in *Mediolanenſi* Bibliotheca *Ambroſiana*, verum ita cum editis congruentes, ut vix inde diſcedere animadvertas. Placuit tamen ejus Codicis dare notitiam eam, qualis ad nos pervenit ex literis Clariſſimi Italiæ ſui luminis *Ludovici Antonii Muratorii*. *Vetuſtior* (inquit) *Flavii Joſephi MS. Codex pergamenus Ambroſianæ Bibliothecæ ſignatus Lit. F. n.* 128. *fol. minori, qui fuit olim Archiepiſcopi Philadelphiæ, mancus eſt, ac initium habet a libro* XI. *Hiſt. Judaicarum. Præſtantiſſimæ ceterum notæ, ac venerandæ antiquitatis. Prima pagella in ſuperiori externo angulo lacera: aliæ omnes integræ, nullaque temporis injuria vitiatæ, ita ut perſpicue legi poſſint ab homine vetuſtiorum characterum perito, vel in ejus codicis lectione parumper exercitato; nam litera* β *in eo ſemper hac forma ſcribitur u.* κ *vero u, ita ut ab* η, *quam frequentiſſime in eodem codice idem character repræſentet, nec minimum differat. Rari admodum nexus, at is in errorem facile inducit, qui* λ. *&* ι. *complectitur, ea forma perpetuo expreſſus, quæ pro litera* μ *in adjacenti verbo ſit accipienda. Subſcriptam præterea literam jota recentiorum more nullam habet, ſed vocali ſuæ adhærentem.*

Poſt eam partem hiſtoriarum ſequuntur libri Antiquitatum, ac demum vita Joſephi græce ſcripta, & typis vulgata.

Primæ pagellæ faciem alteram a prima integra linea fideliter exſcripſi, atque ita ſe habet; & præter τὸ ὕστερον πρότερον *duobus in locis, nil aliud varium notavi ab impreſſo, quo utor, Aureliæ Allobrogum typis Petri de la Roviere* 1611.

Καὶ τ̃ ναὸν οἰκοδομήσωσι, καὶ τ̃ ἀρχαίας ἀπολαύσωσιν δαιμονίας, ταῦτ' αὐτοῖς παρέσχε. παροξυνήσας γὰρ τὸν κύριον ψυχλὸν, ἐπέπεισεν αὐτὸν χρήψαι κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκίαν. Ὅτι κύριος ὁ βασιλεὺς λέγει. ἐπεί με ὁ θεὸς ὁ μέγας τ̃ οἰκουμένης ἀπέδειξε βασιλέα. πείθομαι τ̃ᾶτον εἶναι ὃν τὸ τ̃ ἰσραηλιτῶν ἔθνος προσκυνεῖ καὶ γὰρ τοὐμὸν προεῖπεν ὄνομα διὰ τ̃ προφητῶν. Καὶ ὅτι τ̃ ναὸν οἰκοδομήσω αὐτ̃ ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τ̃ι ἰουδαίαι χώραι. ταῦτα δ' ἐγὼ κύρος ἀναγνώσκων τὸ βιβλίον, ὃ, τ̃ αὐτ̃ προφητείας ὁ ἡσαΐας κατέλι-

πέλιπε ἀφ' ἐτῶν ἑξακοσίων καὶ δέκα. ἔτω γὰρ ἐν ἀπορρήτοις εἶπε ταῦτα λέγειν τὸν θεόν. Οπ βάλομαι κύριον ἐγὼ πολλῶν ἐθνῶν καὶ μεγάλων ἀποδείξας βασιλεία. πέμψαί μὲ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἰδίαν γῆν, καὶ οἰκοδομῆσαί μὲ τὸν ναὸν.

Ταῦτα ἱκέτας ἀφικόμενοι ἔπεισαν, ἢ καθαιρεθῆναι τὸν ναὸν ἔτεσιν ἑκατὸν καὶ πεντηκοντα. Ταῦτ' ἂν ἀναγνόντα τὸν κύριον. Καὶ πνεύσαντα τὸ θεῖον ὁρμὴ τις ἐλα--βεν.

Addiderat Cl. idem *Muratorius* in ſuis ad me literis, miſiſſe ſeſe olim ad *Hudſonum* ipſum nonnulla adnotamenta ſua in antiquiſſimam *Joſephi* Verſionem Latinam, quam Ambroſianæ Bibliothecæ MS. Codex ex Ægyptia papiro conflatus, ac propterea venerandæ antiquitatis, complectitur, ſed nunquam certiorem ſeſe fuiſſe factum, an ad *Hudſonum* pervenerint. Ego vero perveniſſe quidem exiſtimo, verum uſui non fuiſſe, quod ille plane novam adornaverit verſionem. Quare ego quoque recipere non potui conditionem oblatam mihi ab Eruditiſſimo atque amiciſſimo viro *Petro Piovene* S. I. qui a Re Antiquaria eſt Sereniſſimo Duci Parmæ atque Placentiæ, unico in Italis oris literatorum Mecænati; Scripſit enim in Sereniſſimi Principis ſui Bibliotheca exſtare Exemplar Joſephi Latinum curioſiſſimum in pergameno XIII. circiter ſeculo elaboratum, & mirum quantum ab exemplaribus adhuc evulgatis diſcrepans; ordine primum deinde verbis.

Poſterior Codex MS. Bibliothecæ *Lugd. Bat.* Pag. 395. Num. 72. in charta ſerica conſcriptus, libros VII. de Bello Judaico omnes complectitur, in initio tantum & fine paullum mutilus; deëſt enim Prologus, & incipit Στάσεως τοῖς δυνατοῖς Ἰουδαίων &c. finit vero aliquanto ab extremis poſtremi libri, in verbis Ἀνπόχῳ δὲ &c. Exſtat præterea in eadem Bibliotheca pag. 402. Num. 7. Fragmentum *Joſephi* ex Libro Antiquit. XIV. quod in Græcis ante defuit, excerptum videlicet ex Codice illo inſigni Antiquit. L. B. de quo modo egimus. Comprehendit Decreta illa Romana & Aſiatica, quæ primus vulgavit, ingenti ex hoc MS. ſuppleta lacuna, *Jacobus Gronovius*, una cum Emendationibus quibuſdam in Suidæ Lexicon. Unde & hiantem illum locum in Editione ſua ſupplevit *Hudſonus*, paucula tantum in Notis ſuis ex *Gronovianis* Animadverſionibus excerpens, quæ ſuis locis a pag. 706. & ſequent. inſertæ integræ in hac Editione comparent. Inter alia collectanea reperta mihi etiam fuit Oratio *Agrippæ* & *Berenices* ad Judæos tumultuantes, quæ exſtat Lib. II. de Bello Cap. XVI. pag. 186. cujuſque Collatio exſtat inter Addenda pag. 181. Ipſe vero Codex reperitur in Catalogo Bibliothecæ *Lugd. Bat.* pag. 396. Num. 13. ut taceam Editionem unam atque alteram *Joſephi* ab *Iſaaco Voſſio* multis in locis cum MSS. ſuis, & ab aliis collatam, uti Editio Baſ. 1544. cujus mentio pag. 391. Num. 5. & Genevenſis, pag. 391. Num. 6. qui apparatus univerſus in præſtantiſſima illa Bibliotheca ſervatus, uſui noſtro inſerviit. Credideram & amplius quid ibi me inventurum, quum legerem pag. 403. Num. 34. memorari Lectiones *Flavianas* deſcriptas ex libris *Hermolai Barbari* & *Scipionis Catoromachi*; ſed animadverti nihil cum Flavio noſtro illis commune eſſe. Atque hæc quidem propius ad manum fuerunt; petita vero longius atque accepta ſunt ea quæ ſequuntur. Poſſedit *Fred. Roſtgardus* Nobiliſſ. Danus, exemplar MS. *Joſephi* de Bello Judaico præſtantiſſimum, quod itidem in Catalogo librorum ejus, menſe Januario hujus anni Hafniæ ſub haſta venditorum, pag. 459. Num. 151. ſic deſcribitur: *Joſephus de Bello Judaico, Græce. Codex MS. chartaceus, optimæ notæ, quadringentorum circiter annorum. Spiſſum volumen in* 4to *minori.* Integer vero iſte Codex eſt, atque nullo modo interruptus a principio uſque ad finem pergit; inque ejus calce adſcriptum erat notum illud de *Jeſu Chriſto* teſtimonium. In tempore collationem ejus inſtituerat vir doctiſſimus, & cum alias, tum hoc facto optime de me & eruditis meritus *Joannes Grammius*, Linguæ Græcæ in Academia

Hafnienſi Profeſſor; cujus liberalitate ex ſuis quoque MSS. tranſmiſſus ad me eſt accuratiſſima pariter Collatio librorum contra *Apionem*, ipſius, uti & ſuperior de Bello, manu inſtituta & ſcripta. Citatur ultima hæc nomine Codicis *Hafnienſis*, quoniam ita appellaverat quoque *Hudſonus*, qui non niſi pauca ejuſdem excerpta nactus fuerat. Numerum jam MSS. ſi quærimus denſitatemque Variantium Lectionem, immanem ſylvam ex Regiis Codicibus *Gallia* ad nos tranſmiſit; fuitque ibi fautor hujus Operis, atque indagator talium Theſaurorum *Jacobus Philippus D'Orville*, tum peregre ibidem Studiorum cauſſa agens; nunc vero poſt viſam quoque Britanniam, Italicis fruens opibus, & antiquum viſens Latium; cujus inde avide reditum exſpectamus, ut collectam undique eruditionem pleno ſinu in patriæ ſuæ gloriam effundat. Hæ vero Collationes & aliæ plures propter infinitum V. L. numerum, & quod ſerius veniſſent, in Addendis collocantur pag. 1. & ſeqq. Complectuntur autem libros de Bello Judaico ad ſex vel ſeptem MSS. collatos; inter quos Regius ſeculi undecimi, & inſigne Exemplar Bibliothecæ *Coiſlinianæ*. Liber deinde *Joſephi* de *Maccabæis* cum quinque Codd. Pariſienſibus miræ diſcrepantiæ collatus cernitur ibid. pag. 157. uſque 171. Vita dein *Joſephi* cum MS. Regio pag. 171. uſque 175. Ordo tum ſequitur & lectio capitum atque fragmenta quædam ex Regiis item Codd. pag. 176. uſque 180. Denique Variæ Lectiones excerptæ ex MSS. Codd. Regiis quinque in Antiquitates Judaicas, quarum magna parte uſus *Bigotius* fuit, & quæ paſſim in *Hudſonianis* titulo *Bigotianarum* citantur (ſicuti excerpta *Bigotiana*, nullo certo adſcripto Codice in plurimorum Doctorum Virorum manus atque Bibliothecas pervenerunt) ſed ſine auctoritate ulla ex quibus Codd. depromtæ eſſent; quare conſpectum earum accuratiſſimum invidere Curioſo Lectori nolui, præſertim quum plurima quoque occurrant in iiſdem quæ fruſtra in *Bigotianis* quæras; miſit hanc ultimam farraginem Pariſiis D. *Sallierus*, atque invenies pag. 424. uſque 481. quæ ultimæ Librum itidem de Vita, & alios contra *Apionem* cum MSS. collatos exhibent. Et hæc quidem de Codd. MSS. qui vel in tempore vel ſerius ad nos pervenerunt, quibuſque vel in Notis uſi ſumus, vel prout citius tardiusve ad nos venerunt, inter Addenda collocavimus.

Progredior jam ad Doctorum Virorum Curas quibus auctior hæc Editio quam *Hudſoniana* procedit, quæque vel editas Notas vel ineditas complectuntur. Editæ ſparſim fuerant Notæ *Edw. Bernardi* & *Henrici Aldrichii* ad aliquot Antiquit. & de Bello libros; item *Franciſc. Combefiſii* ad Librum de Maccabæis; *Jacobi Gronovii* ad Decreta Romana & Aſiatica: Ineditæ autem, & quas nunc primum damus, *Joannis Cocceji*, *Ezechielis Spanhemii*, & *Hadriani Relandi*, quibus noſtras ſubinde animadverſiones correctioneſque adſperſimus. De ſingulis horum aliquid dicendum eſt, ut & inſuper de illis, in quas fruſtra inquiſivi.

Norunt omnes, magno impetu atque maximo labore ad *Joſephi* ſcripta provolaſſe virum undecunque doctiſſimum, & ab orientali præſertim literatura inſtructiſſimum, *Edwardum Bernardum*. Tota hiſtoria *Joſephi Bernardini* & abortivi veluti fœtus, expreſſe admodum continetur in Vita ejuſdem, quæ a *Thoma Smitho* edita eſt Londini MDCCIV. una cum *Roberti Huntingtoni*, Epiſcopi *Rapotenſis*, Vita & Epiſtolis. At quoniam iſtius libelli pauca admodum impreſſa ſunt exemplaria, & ob id in paucorum verſetur manibus, ipſa ejus verba apponam, prouti leguntur pag. 29. & ſeqq. *Jam ſibi redditus Bernardus, ad anteactos labores, iſto itinere per annum & ultra intermiſſos, alacriori animo reverſus eſt. Habuit vero, ſi quiſquam alius, vaſtum omniumque diſciplinarum capax ingenium, quod induſtriam, laxamentis debili infirmoque corpori ſuſtentando neceſſariis ægre cedentem, multo minus turpi*

otio

*otio & ignavia obſoleſcentem, nunquam deſtituit. Veruntamen licet ſcientias Mathematicas ex inſtituto Profeſſionis diligenter quidem excoluerit, uti poſtea videbimus, tamen longe fortiori animi propenſione & genio ductus, amœnioris literaturæ, puta Hiſtoriæ, tum ſacræ tum prophanæ, omnium gentium omniumque ſeculorum, Chronologiæ & Antiquitatum ſtudium magis deperibat, habebatque in deliciis. Nec diu pulcherrima & maxime optanda ingenii vires hac ex parte late explicandi defuit occaſio. Ante plures annos D. Fellus, illius opera uſurus, Joſephi, præſtantiſſimi Hiſtoricorum, & poſt Scriptores ſacros maxime æſtimandi, novam, eamque cæteris omnibus emendatiorem, editionem typis Sheldonianis adornare conſtituerat: ſed ab iſto propoſito, neſcio an ſubſidiis ad id opus complendum deſtitutus, an ex fama de V. Cl. Andrea Boſio fere ubique ſparſa, quod ille nimirum eundem quoque edendum deſtinaſſet, collectis undique e codicibus MSS. Viennenſibus, Lipſienſibus, Schluſingenſibus, quos ipſe, * Vir maxime induſtrius ſagaxque, & in Græcis literis excellens contulit, variantibus lectionibus, & etiam e Pariſienſibus & Florentinis, quorum nimirum lectiones amicorum ſuorum curæ ac humanitati debuit, aut aliorſum impeditus, tunc ſibi deſiſtendum eſſe pro prudentia ſua voluit, præſtolaturus, donec foetum iſtum nobilem, quem omnes pulcherrimum ſuiſque partibus abſolutum fore & ominabantur & optabant, prelum Lipſienſe, obſtetricante doctiſſimo Boſio, parturiiſſet. Ille iſta bona ſpe per multos annos concepta, & quæ luctuoſa Boſii, de re literaria ſcriptis ſuis hactenus præclare meriti, & opere deſtinato longe præclarius merituri, morte plane decollaverat, fruſtratus, metam, ſine læſa cujuſpiam æmuli curſoris in iſthoc ſtadio ambitioſe certaturi fama, jam attingi poſſe ſatis gnarus, iſtius incepti, auſpiciis ſuis, qui omnia in Academia potuit, maturandi ſive gloriam ſive onus in Bernardum curavit transferendum. Bernardus autem inſtar ſapientis Architecti de omni idonea re materiaria, inſtrumentis, reliquoque neceſſario apparatu, ante jacta ædium condendarum fundamenta, ſumme ſolliciti, quantum eſſet exemplarium manuſcriptorum, tum Græci textus, tum verſionis Epiphanianæ in noſtris Bibliothecis latentium, primo in uſus ſuos comparavit, ſchedis Boſianis, jam illo inſtigante, ab hæredibus ingenti pretio redemptis, & magni ſane faciendis: cum ex Samuelis Petiti largis commentariis longe antea in Bibliothecæ Bodleianæ gazophylacium ex Gallia tranſvectis, vix quippiam ſubſidii ad illuſtrandum textum colligi potuerit, (demptis exceptiſque quibuſdam e membranis Peireſcianis, ab illo Viro ingenioſiſſimo olim excerptis) † quos nimirum ſpiſſa Rabbinicarum obſervationum farragine ad nauſeam uſque oppleviſſet. Deinde, Bernardus, ſpecimine operis Joſephici edito, doctiſſimos Amicos ſuos per Galliam, Belgium, & Germaniam, alibique ſparſos, crebris literis ſolicitavit, ut ſuppetias in hac re omnibus profutura laboranti ferre vellent. Vix quicquam nuncii aut faventiori aure exceptum aut ſonantiori plauſu. Omnes bona dicere de opere & Editore certatim geſtiebant: & inter ipſos quoque D. Iſaacus Voſſius, acerrimus ingeniorum cenſor, imo laudum, quas aliqui jure vendicaverint, ſive ex exquiſitiſſimo judicandi acumine, ſive ex moroſitate indolis, ſæpe nimium quam parcus. Hiſce ſubſidiis inſtructiſſimus Bernardus grande hoc opus jam aggreſſus eſt; fruſtra querelas ſuas de hac palma ſibi prærepta interponente D. Monachio Leidenſi, inque illo, craſi licet labore continenti vigiliiſque pene exhauſta, ac viribus debilitatis, alacer & ſibi conſtans, neglecta bonæ valetudinis cura, diu perſeveravit. Unde vero contigerit, quod opus iſtud deſideratiſſimum & tanto molimine elaboratum, quaſi in medio abruptum, pro deplorato relinqueretur, ſalva & integra manente D. Bernardi fama, heic paucis indicabo. Multi verſionem Epiphanii, tanquam imper-*

**

fe-

* Ad D. Boſium ſcripſit Bernardus A. M.DC.LXXIII. de hac, quam dudum aggreſſus eſt, editione, epiſtolam inter cæteras de eodem argumento ad illum datas editum, pag. 137. Vide epiſtolam Schelhammeri ad eundem, p. 462. Vide quoque D. Lionelli Jenkinſii epiſtolam ad eundem, p. 425. De literis vero hiſce D. Jenkinſii v. epiſtolam D. Ezechielis Spanhemii ad Boſium, p. 465.

† Vide epiſtolam Bredelii ad Boſium, p. 350.

fectam, indoctam, & Græco textui in quamplurimis parum respondentem, redarguentes, novam, vel saltem Gelenii interpretationem recognitam & emendatam, ubi iste Vir doctissimus præ festinatione aut oscitantia sensum Authoris non rite fuisset assecutus, importune & pene ingestis convitiis desiderarunt, & de variantium lectionum in molem vix tolerandam excrescentium copia acriter questi sunt. Quod & ipse primo inspectis perlectisque, D. Bernardi rogatu, antequam typis excluderentur, schedis, objectum iri facile præsentiebam, amice monens, in his tanto cum labore, ne dicam curiositate, annotandis, inque censum referendis, omnem operam inutiliter collocari: paucis tantummodo, quarum ope vera Græci, ubi aut luxatus aut corruptus jacebat, textus lectio erui & restitui potest, exceptis, & cum cura seligendis: exemplo Viri præstantissimi, & in hisce literis tractandis summo cum judicio exercitatissimi, Henrici Valesii, quod imitandum proposui: versionibus Rufini Aquilejensis & Epiphanii Scholastici sæpenumero ab illo consultis, inque novum examen, ubi opus erat, revocatis. Librarii autem, alii ex aliis transcribentes, voces sæpe aut mutarunt aut addiderunt, prout ipsis lubebat: unde pro numero exemplarium, si plura suppetiissent, feracior ejusmodi lectionum seges, non cujuspiam bonæ frugis, & plane resecandæ, continuo excresceret. Quod de quamplurimis quoque Græcis lectionibus, quarum tamen diversa ratio laboriosa exploratione melius indigeret, pariter dicendum est: sæpe enim pompæ quasi causa & ad-ostentandam diligentiam ab Editoribus recentioris ævi accumulari solent. Maxime vero displicuit Commentariorum prolixitas, in quibus integræ Dissertationes, ad calcem operis meliori jure rejiciendæ, aut justo volumine seorsim edendæ, extra omnem, ut hi putabant Censores, necessitatem inferuntur. Hinc inter Curatores & D. Bernardum primo ortæ simultates, deinde mutua displicentia, & apertæ lites, utriusque, pro diversa, quam secuti sunt, sententia, argumentis ultro citroque agitatis tenacissime inhærentibus. Hoc ussit animum Bernardi, ægerrime ferentis, aliam methodum, contra quam ipse statuisset, sibi juberi ineundam. Cessant operæ Typographicæ, nec amplius jam, Democraticis Schismaticisque rempublicam literariam, pariter ac civilem & ecclesiasticam, turbantibus, præsertim post D. Felli, præcipui hujus editionis fundi, animam in cœlis receptam, de edendo integro Josepho sumptibus Universitatis erat cogitatum. Post sex septemve annos, D. Bernardus importunis trium bibliopolarum Oxoniensium precibus victus, opus illud denuo in manus sumpsit, jam contractiori forma ad modulum novi speciminis publicandum: cum vero flagrante bello tanto oneri ferendo vix essent, paucis schedis impressis, jam suæ temeritatis satis convicti, & ipsi quoque destiterunt. Ita de Josepho ejusque Chronologia restituta conclamatum est: cujus tristi fato comites & assecla, Aristeas, Josephus Gorionides, & Hegesippus de excidio urbis Hierosolymorum, *prostrati, tantisque sub ruinis sepulti jacent. Quantum vero in omni literarum genere excelluerit Bernardus, qualem Polyhistora & Criticum, quanta subtilitate ingenii, quam solerti pollentem judicio, quam in intricatissimis temporum supputationibus accuratum, quam in Scriptoribus omnium generum, Latinis, Græcis, Chaldaicis, Syriacis, Arabicis, Armeniacis, Copticis, legendis familiarem, quam antiquitatum sacrarum prophanarumque probe callentem, in Scholiis, annotationibus, & dissertationibus in quatuor libros Archæologiæ Judaïcæ Flavii Josephi, & partem quinti, (in his enim solis illius sudavit industria, nec ultra in alienam provinciam extenditur) se præstiterit, supervacanei erit laboris hic pluribus ostendere: cum id jam omnes, distractis exemplaribus, norint, & ubivis sit testatissimum. Dolebunt mecum harum literarum studiosi & amantes, hisce, sive æquis sive iniquis, interpellationibus, grave istud damnum, quod vix seculum reparaverit, Reipublicæ literariæ contigisse.*

Hujus *Bernardi* Curas integras, prout ad Græca ipse edidit, suis locis adposuimus, excerpserat enim modo pauca quædam, quæ ad Varietatem Le-

Lectionis facerent, *Hudſonus*; quum *Græca* dico, intelligo Notas ejus in *Joſephum* inchoatas & editas, quæ *Græcam* ejus dictionem aut hiſtoriam illuſtrant; plura enim in ejus Editione *Latinam* Veteris Interpretis verſionem ſpectant, quæ nullum hic locum merebantur, quod aliam atque novam Cl. *Hudſoni* interpretationem ſecuti ſumus. Inter illos libros, quos de Bello edidit, in Primo atque parte Secundi crebro in Notis *Aldrichii* nomen legitur. Fuit autem *Henricus Aldrichius* Rector in Ædibus Eccleſiæ Chriſti; eratque omnibus humanioribus ſtudiis egregie excultus; muſices gnarus & Muſarum amicus, Poëta quoque haud mediocris; Indulgentia ſumma exſtitit erga Alumnos, præſertim Nobiles, qui ſub ejus auſpiciis vivebant, diſciplinæ alias Eccleſiaſticæ exactor rigidus, Presbyterianarum partium inimicus atrox, Regiæ vero auctoritatis propugnator acerrimus. Diu vixit in Academia ſumma cum gratia & virtutum omnium laude; perpauca ſcripſit, exque ſuis ipſe ſcriptis nihil fere edidit, factis vero ſuaviſſimam ſui memoriam amicis & poſteris reliquit.

Franciſci deinde *Combefiſii* Commentarium ad libellum de *Maccabæis* inter reliquorum Notas inſeruimus. Opuſculum hoc cum Notis ejus & nova contra *Eraſmum* Verſione editum erat in Auctario noviſſimo Bibl. Patrum, atque inde in *Joſephi* ſui Appendicem receperant *Lipſienſes* anno MDCXCI. Denique, & Præceptoris quondam noſtri honoratiſſimi, *Jacobi Gronovii*, doctiſſimis ad ingentem iſtam Lacunam, ab iſto primum expletam, Notis meritum locum adſignavimus.

Apparent autem nunc primum *Jo. Cocceji*, *Ezechielis Spanhemii*, atque *Hadriani Relandi* ad *Joſephi* Opera Omnia Notæ. Exemplar *Cocceji* ubique ad oras adſperſas habebat MSS. collationes, *Bigotianas* videlicet ex duobus Codicibus optimæ notæ ad Libros x. priores. Antiq. *Voſſianas* vero ad reliquos, ut & Libros de Bello. *Bigotianæ* quidem in plurimorum venerunt poſſeſſionem, nam & *Bernardus* habuit, & *Hudſonus*, & ipſe reperi in *Joſephi* Editione Baſileënſi ad marginem diligenter adſcriptas, habuique ex humanitate plurimum reverendi *Myſtæ* Harlemenſis Eccleſiæ *Abrah. Allardini*, qui inſuper alterum exemplar *Joſephi* poſſidet, in quo omnia illa, quæ ſua manu in meo *Jo. Coccejus* perſcripſit, alia nitidiore deſcripta exſtabant. Quorum librorum etſi propter Originales, aliosque a priore manu, non magnus mihi uſus eſſe potuit; volui tamen publice exſtare commendationem hanc honeſtiſſimam ſuaviſſimi quondam in literarum rudimentis, altioribuſque deinde diſciplinis, mei ſodalis. Multas conjecturas libro ſuo adſcripſerat *Coccejus*, quas fideliter ſub ejus immortali nomine publicavimus. *Relandi* vero meritum haud exiguum quoque erga *Joſephum* exſtitit; inſerta enim charta pura, ubique Notas ſuas & Animadverſiones ſeminaverat, in numerum molemque majorem excreturas, ſi per acerba, heu! tanti viri fata licuiſſet. Sunt tamen illæ tales, ut adfirmare auſim, plurimam Auctori Maximo lucem affundere, atque ingenium ſcribentis doctrinamque mirifice commendare. Debemus illas hæredum laudatiſſimæ benevolentiæ. Magna apud omnes Eruditos fama eſt *Ezechielis* illius *Spanhemii*, qui non modo ſuis præluxit majoribus, ſed inexpletam omnifariæ eruditionis videtur habuiſſe copiam. Notum erat nobis exſtare Codicem manu ejus notatum in Bibliotheca Potentiſſimi Boruſſiæ Regis, ſed ardua via adipiſcendi; tandem eluctatus moleſtias, ipſum Exemplar manu ejus ubique conſcriptum nactus ſum, mittente Cl. viro *Maturino Veyſſiére la Croze*, Regiæ Majeſtati a Bibliotheca, idque ex ſingulari humanitate Baronis *de Printz*, qui ipſe addita Latiniſſima Epiſtola, verbis quoque honorificentiſſimis munus illud exornavit. Et utinam immortalitate dignus ille Heros adhuc inter vivos verſaretur; quo omnes commendata illa tot virtutibus adſpicientes ora, ut *Joſephi* quoque *Spanhemiani* Servatorem

rem ſuſpicerent! In recenſendo autem *Joſepho* duo intendit Ill. *Spanhemius*, primum ut *Joſephi* dictiones & narrationem ubique inter ſe conferret, dein ut rariora verba atque ſignificantiores dictiones, quales multæ in nobili hoc Auctore occurrunt, ex *Homero*, *Æſchylo*, *Euripide*, *Sophocle*, *Heſychio* & aliis, illuſtraret; quæ quidem omnia plurimum ad Scriptoris hujus intellectum facere, nemo inficias iverit. Breves plerumque ejus Notæ ſunt, neque mirum, quum in ora Editionis *Geleniane Genevenſis* omnia illa ſcripſerit, manu difficili, per citationes locorum ad paginas, quæ ut Novæ huic Editioni per Capita & Paragraphos aptarentur, multo labore conſtiterunt. Haſce notas adepti ſumus, ubi typi perveniſſent jam ad finem Lib. Quinti. Uſi itaque mox ſumus illis ab initio Libri VI. & quæ notata erant ad Libros V. priores, inter Addenda ſeu Appendicem locavimus pag. 416. Exemplari *Spanhemiano* complures chartæ ſolutæ adjectæ erant, manu ejus deſcriptæ, quæ præter alia multa Indicem quoque Geographicum pulcherrimum, atque alios continebant Indices; unde apparet omnino animum ad *Joſephi* Editionem applicuiſſe inſignem illum Virum. Comprehendebant pagellæ iſtæ ſolutæ Chronologica *Joſephi*; Æras apud *Joſephum* in Hiſtoria Sacra & Externa obſervatas; Rectores *Syriæ* & *Judææ*; *Judææ* Præſides & Procuratores, nomina item aliorum Præſidum in *Joſephi* ſcriptis occurrentia; Obſervationes de *Joſepho* ipſo; Loca & Verba in *Joſepho* ſuſpecta & notanda; verba denique *Joſephi* apud *Heſychium* obſervata; Quæ omnia collocata ſunt in extremo Tom. II. pag. 402. & ſeqq.

Omnibus hiſce Variorum Doctorum Notis inter *Hudſonianas* locum dedimus, ſed ita, ut ſemper illorum nomen adpingatur, ubi vero nullum additum nomen eſt, eas ſciat L. B. *Hudſonianas* eſſe. Crebro autem in illis, ut & in Addendis (jam loco ſuo inſertis) & Addendis *Hudſonianis* nomina leguntur Eruditorum Virorum *Ibbetſoni* & *Lauthii*, quorum conjecturæ ibidem laudantur; in hoſce ante mihi ignotos inquiſitione facta, *Ibbetſono* prænomen *Richardo* dari agnovi, virumque ipſum privatam vitam & paucis notam egiſſe; *Lauthios* vero eſſe duos ejus nominis, in pagis prope Londinum degentes, quorum ulteriorem notitiam dare nequeo.

Jam tandem aliquid quoque adferam de iis, quæ feruntur in ſermonibus, Doctorum Virorum lucubrationibus, quæ vel interciderunt, vel in occulto ſervantur. Præter hoſce ſcilicet quos modo memoravi, notum eſt *Petrum Cunæum*, *Stephanum Le Moyne*, ſive *Monachium*, *Gottfridum Olearium*, & *Jacobum Gronovium* ſerio omnes de edendo *Joſepho* cogitaſſe. *Petri Cunæi* laborioſa commentatio, repetita ſæpius lucerna evigilata, voracibus flammis, ipſo quidem volente & coram jubente domino, abſumta eſt. Quum etenim Clariſſimum illud Academiæ noſtræ Lumen, quæ ultima ipſi fuit gravaretur ægritudine, ſentiretque ſibi vitæ lucem, ſe cito ſuis defuturum; captata occaſione quum juxta focum forte decumberet, neptem ſuam juſſit certum chartarum faſciculum (quo videlicet omnia quæ ad *Joſephum* adnotaverat comprehendebantur) ex Muſeo ſuo adferre, atque allatum coram oculis ſuis igni injicere; quod ita factum ex Ampliſſimis doctiſſimi iſtius Viri nepotibus intellexi. Incerta magis de *Monachii* laboribus fama eſt; volunt, denſum fuiſſe ipſi Volumen, in quod omnia (ut erat diffuſæ admodum eruditionis) quæ ad *Joſephum* aliquo modo trahi poſſent, conjiciebat; certum vero illud, ipſum dolore percitum, quod *Bernardus* novam hujus Auctoris Editionem occupaſſet, abjeciſſe per tempus conſilium ſuum de edendo *Joſepho*, atque plurima ex illo Obſervationum Oceano in Libros, quos ſub titulo Variorum Sacrorum edidit, derivaſſe. Dicitur tamen poſtea ad antiquum reverſus laborem; ſed intervenit ſuprema dies, atque ita imperfectum relictum non modo illud opus eſt, verum nuſquam quoque denſum

illud

illud Volumen, multis ante (ut ferunt) viſum & oſtenſum, apparuit, licet etiam nomine Magiſtratus inquiſitio per Domeſticos eſſet habita, quod mihi etiamnum quædam ex illis ſuperſtes ita ſe habuiſſe adfirmavit. *Olearium* quod attinet, adfirmare nequeo, an aliquid ad prelum paratum habuerit, amici ex Germania nunciarunt mihi nihil ex lucubrationibus ejus in hunc Auctorem inveniri. *Jacobi Gronovii* denique ipſe aliquid vidi penes filium *Abrahamum*, inchoatum non perfectum, Notulas videlicet, quæ non ultra primum Antiquitatum librum pergerent, atque adeo vix ad vigeſimam nonam integri *Joſephi* partem pertinerent; ſcriptas in ſchedis tumultuariis; neque tamen illas neglectui habuiſſemus, ſi noſtri arbitrii eâ res fuiſſet; famam vero Viri & Eruditionem multo melius tuebuntur doctiſſimæ illæ ad Decreta Romana & Aſiatica Obſervationes, quas ſuo loco inſeri curavimus. Nihil etenim, quod prece vel pretio acquiri potuit, a nobis fuiſſe prætermiſſum patere poteſt ex Notulis poſtumis *Joannis Sibrandæ* Franequerani, atque in patria ibidem Academia Prælectoris quondam Græcarum Literarum; quæ & ipſæ non ultra primum iſtum Librum progrediuntur, & tamen legi poſſunt poſt eundem pag. 60. & nobiſcum ultro communicatæ fuerunt a praeſtantiſſimo *Joanne Doitſma*, Hornanæ Scholæ prudentiſſimo Moderatore.

Et hæc quidem ſunt, quæ ad *Flavii Joſephi* contextum illuſtrandum ſumma cum cura a nobis requiſita, vel ultro a Viris Doctis, quorum nominibus publice a nobis honos (ut par eſt) habetur, ſuppeditata fuerunt. Quoniam vero Tomus Poſterior mole ſua Priorem minime æquaret, in illum conjecimus quæcunque vel ſerius accepimus, vel integros inplebant libellos, ad Joſephicam tamen ſcriptionem facientes. Unde præter illas, *quas memoravimus*, Collationes, invenies ibi Doctiſſimi Viri *J. Waſſe* Specimen Examinis V. L. *Hudſonianarum* pag. 51-56. *Jo. Alberti Fabricii*, Germanorum longe clariſſimi, Excerptum ex Bibliotheca Græca de *Flavio Joſepho*, ſed plurimum ab auctore, qui pro ſua humanitate id ad nos tranſmiſit, locupletatum, pag. 57-71. Sequuntur dein Præfatio *Arnoldi Peraxyli Arlenii*, longe pulcherrima ad *Diegum Hurtadum de Mendoza*, quæ præfixa Editioni *Baſileënſi* immerito ab aliis Editoribus fuit neglecta, pag. 72-75. aliarumque ſimul ſubſequentium Editionum Præfationes, ut & *Thomæ Ittigii* laudatiſſima Prolegomena, pag. 76-95. Appendix dein ad *Flavii Joſephi* Opera, quæ una cum *Ittigii* Prolegomenis in poſtrema Editione *Joſephi* Germanica exſtat, olim a *Jo. Alberto Fabricio*, ut ipſe teſtatur, tunc adhuc admodum juvene (vide ibidem paullo ſuperius pag. 76.) congeſta; qua continentur *Ariſteas* de LXX. Interpretibus, Fragmentum *Joſepho* tributum περὶ πάσης, & alia quædam, quæ inveniri ibidem poſſunt uſque pag. 156. interpoſitis dein quibuſdam V. L. habes Excerptum de *Joſepho* ex *M. Andreæ Frankenbergeri* Inſtitutionibus Antiq. & Hiſtor. pag. 182-185. quod excipiunt *Caroli Daubuz* Libri duo, quibus aſſeritur *Joſepho* ut legitimum Teſtimonium illud vexatiſſimum de *Jeſu Chriſto*, uſque pag. 232. quibus ob argumenti ſimilitudinem adjunximus xxx. *Epiſtolas Philologicas & Hiſtoricas* plurium eorumque celebriorum in literis Virorum, quæ minori olim forma editæ Noribergæ anno 1661. cura *Chriſtophori Arnoldi*, Eruditorum uſui minus patebant, & procedunt uſque pag. 285. Teſtimonium illud de Jeſu exſtat in Editione noſtra Antiqu. Lib. XVIII. Cap. III. §. 3. pag. 876. atque ibi cum verſaremur, de peculiari Diſſertatiuncula ſuper illud cogitatio animum ſubiit, cum alia, quæ Numiſmata, *Joſepho* illuſtrando ſculpta, explicaret (quæque hanc Præfationem meam ſequitur) ad finem Tomi II. adjicienda; Sed, ut verum fatear, quæ dici poſſunt, dicta ſunt omnia, & quantumvis clamitent Faber, & qui illum ſequuntur, omnino *Joſepho*, ita

ut legitur, tribuendum exiſtimo, quæcunque Scriptorem nobilem cauſſa ſtimulaverit, ut nobiliſſimum hoc emblema purpuræ ſuæ aſſueret.

Poſt hæc omnia occurrit *Petri Brinch*, apud *Danos* Collegii Medicei Inſpectoris Chronologiæ & Hiſtoriæ *Fl. Joſephi* Examen, quod editum *Hafniæ* A. MDCCI. rariſſime in hiſce terris viſum, ab amicis *Hafnienſibus* ad me transmiſſum eſt. Scriptum vero illud, in quo ab origine Mundi uſque ad mortem Herodis Magni Chronologiam Joſephicam examinat; & præterea ex Antiquitatibus ejuſdem Judaicis notat & examinat ea, quæ Scriptoribus Sacris V. T. parum conſentanea, vel certe illis non ſunt memorata, invenitur pag. 290-304. Et quoniam hic mentio incidit diſcrepantiæ cujuſdam *Joſephicæ* cum S. S. commodum inſerere heic lubet ſtricturas quaſdam, quas adſcripſerat in fronte libri ſui Reverend. *Albertus Alberthoma*, Eccleſiæ Lugd. Bat. quondam paſtor fideliſſimus, quique in literis plurimum ſibi vixit, miraque cura atque diligentia omnes Bibliothecæ ſuæ libros a capite ad calcem maxima cum attentione legerat. Joſephum inter illos avidiſſime pervolutaverat, ut adſcripta ubique loca ex aliis ſcriptoribus, inter legendum obſervata, abunde teſtabantur. Is itaque hiſce ipſis verbis ad hæc Capita ſeu Numeros retulit crimina quædam, ſeu aſtutias *Joſephi* noſtri.

I. *Plerumque Auctor* COPIOSIUS COMMEMORAT, *quæ a Moſe & Sequentium temporum Hiſtoricis Sacris compendio tradita ſunt, & narratione ſua quamplurimis Scripturæ locis lucem affundit: quod inprimis obſervare licet l. 4. c. 8. Antiq. ubi ſæpiſſime legum Moſaïcarum rationes & cauſas exponit.*

II. *Nonnunquam tamen (neſcio quo conſilio)* OMITTIT, *quæ tradiderant Scriptores Sacri: ita pauciſſimis mentionem facit raptus Eliæ: nihil quoque refert de Naamanis lepra ope Eliſæi curata.*

III. *Rurſus varia Hiſtoriæ Sacræ* ADTEXUIT, *quorum ſola fides penes noſtrum Auctorem eſt. Vide quæ ſcribit de Moſis rebus geſtis in Ægypto. ſic Plurima Hiſtoriæ Salomonis admiſcuit, de quibus altum in S. Litt. ſilentium.*

IV. ORATIONES *a ſummis viris publice habitas totidem quaſi verbis repræſentat, & velut integras exhibet, quorum fragmenta ſolummodo in S. Libris ſuperſunt, prout mos quoque eſt Hiſtoricis præſtantiſſimis Livio & aliis. Confer Voſſ. de Arte Hiſtor. c. 20. 21. & Juſtin. l. 38. c. 3. in f.*

V. *Ad eundem modum Epiſtolas, velut ex autographo recitat; e. g. literas Hirami & Salomonis.*

VI. *Inprimis notandum eſt*, AUCTOREM NOSTRUM SOLLICITE CAVISSE, NE NARRATIONES DE REBUS SACRIS MINUS PLACEANT GENTILIBUS:

1. *Hinc* MIRACULA *a Deo olim edita, ad captum Ethnicorum vulgo exponit. Exempla videri paſſim poſſunt.*

2. *Eo ſpectat formula, ſæpe ab Auctore uſurpata ut in fine Lib.* II. *&c.* SED DE HIS UT CUIQUE LIBET, ITA SENTIAT.

VII. *Sæpiſſime profert* TESTIMONIA AUCTORUM GENTILIUM, *ad confirmationem Hiſtoriæ Sacræ.*

VIII. *Plurimum quoque utitur* LOCUTIONIBUS, *Græcis & Romanis Scriptoribus uſitatis.*

1. *Eo quoque referendum eſt, quod Hebræorum menſes vulgo interpretatur mox adjecta appellatione Macedonum, aliquando etiam Ægyptiorum.*

2. SUPPUTAT *quoque* TEMPORA *per Olympiades & per annos Coſſ. Rom.*

IX. SOMNIA, *quæ viris quibuſdam Sanctis divinitus contigerunt, interpretatur fere (ut videtur) ex regulis Oneirocriticis Veterum. Erat autem Joſephus ipſe interpretandorum ſomniorum peritus, uti de ſe teſtatur.*

X. DIVINA ORACULA (*quæ Romanum Imperium ſpectant*) *ita vulgo exponit, ne ingrata queant eſſe Romanis. e. g. illa quæ notat de ſomnio Nabuchodon. & paſſim.*

XI.

XI. Ut Judæorum Gentem *Ethnicis commendet*,

1. *Eorum hoſpitalitatem & benignitatem erga alias gentes maxime laudat.*

2. *Principum extraneorum munificentiam erga Judæos ſtudioſius etiam commemorat.*

XII. *Adde quod in Græcorum & Rom. gratiam cenſeat Joſephus ſacram Poëſin fere contineri metris earum gentium. Clerici Ep. Hieron. p.* 311. Hæc ille.

Similis fere argumenti ſunt Diſſertatiunculæ quædam, ſtudioſe conſcriptæ ab *J. B. Ottio*, atque ad nos tranſmiſſæ ab eodem Eruditiſſimo Viro, curante plurimum Reverendo *F. A. Lampe*, S. Th. celeberrimo in Ultrajectina Academia Profeſſore. Continent *Omiſſa Varia a Flavio Joſepho*, & inſuper *Centuriam Locorum N. T. cum Flavianis vel Phraſibus vel Hiſtoriis aliquid commune habentium &c.* quæ quidem ultima pars ſpecimen continet laboris utiliſſimi, ſi quis eum ſubire vellet, ut ad Raphelii morem, ſicut ille ex Polybio, Xenophonte atque Arriano collegit, quæ ad N. T. illuſtrationem faciant, *Joſephum* quoque accurata induſtria perlegeret; quem plurimum in phraſi ſua atque verbis cum S. S. N. T. convenire inter legendum ſæpiſſime deprehendimus. Miſit vero haſce Obſervationes inprimendas Auctor, ut ſalivam literatis moveat Lexici in *Joſephum* Operoſioris commemoratio atque promiſſio, in quo ſecundum literarum ordinem pag. 320. in fine, congeſta dicit quidquid vel *Joſepho* vel ex *Joſepho* S. S. lucem credidit adferre poſſe, & ſic quaſi *Concordantiam* fore *Joſephicam*. Verba ejus hæc ſunt: *Hanc Centuriam ſpeciminis ſaltem loco damus; poſſent enim in ſexcenta alia Scripturæ etiam Novi Teſtamenti loca pura ſiſti, quibus aliquid vel ex Joſepho lucis affunditur vel ex Scriptura ipſi. Majores noſtri labores ex quibus hæc excerpſimus, in modum Lexici conſcripti juſtum & magnum Volumen in Folio habent & quaſi Concordantiam, infinitis Obſervationibus refertam, cumprimis in iis quæ ad Geographiam pertinent, quibus parum aut nihil deſit, dein quæ rem Numismaticam veterem illuſtrant, conſignata enim ſunt non paullo minus quam mille Hebræa, Græca, Romana Numiſmata, quæ omnia vel abſolute vel quodammodo ad hunc Authorem referri poſſunt.* Ipſius Lexici Specimen habes pag. 319. ex quo conſilium & modus Viri Præſtantiſſimi omnibus patere poteſt. Sed in ejus Libri editione obſervandum erit, prius omnia *Joſephi* loca, quæ ex Veteribus ante *Hudſonum* Editionibus expreſſa ſunt, conferri ad noviſſimam debere, ut non ſolum Libri, Capita, Paginæ, ſed verba quoque reſpondeant; dein ut Numiſmata non alia adferantur, niſi quæ *Joſepho* illuſtrando faciant, eaque, ſi fieri poſſit, multa hactenus inedita oſtendant, Nummi ipſi juſta magnitudine, non veluti æquales picturæ ſculpantur, neque archetypis deteriores, in quo tantum propter inſcitiam artificum ex Typographorum avaritia peccari video, ut pluries, imo nonnunquam prima vice repetiti, vix umbram ſimilitudinis oſtendant. *Ottiana* iſta comparent pag. 305-323.

Sequitur dein pag. 324-329. Diſſertatio *Chriſtophori Cellarii* contra iſtum celeberrimum Novatorem *Joannem Harduinum*, qua contra illum *Flavii Joſephi* de *Herodibus* hiſtoriam a Νοθείας ſuſpicione vindicat. Agmen denique claudit Opuſculum Doctiſſimum, *Chriſtiani Noldii* Hiſtoria *Idumæa*, ſeu Diatribe de Vita & Geſtis *Herodum.* pag. 333-401. Quæ enim ſuperſunt ſuperius memoravimus, *Spanhemiana* videlicet & Collationes quaſdam MSS.

Univerſum Opus Indices claudunt; Auctorum videlicet, qui a *Joſepho* citantur; Vocum Græcarum, quæ obſervatu digniores apud *Joſephum* occurrunt; Chorographicus Regionum, Urbium, Locorum &c. multum ex ſchedis *Spanhemianis* ſuppletus atque emendatus, ſicuti in illo quoque Rerum, qui ſequitur plurimum Incomparabilis ejus viri nobis profuit induſtria. Index Quintus atque ultimus nomina habet Scriptorum quibus in Notis aliqua lux affunditur.

* * * *

Et

Et tantum erat, *Candide Lector*, quod præfari neceſſe erat, ut & ſuſcepti Operis atque Benigniſſimi Numinis auxilio abſoluti, ratio conſtaret; ſuuſque honos haberetur tot Viris Clariſſimis, de *Joſepho* & Re Literaria optime meritis, a quibus maximum huic Editioni momentum acceſſiſſe fateor.

Tria reſtant verba. Sæpius in Notis ad Tabulas Numiſmaticas (præſertim ab Ill. *Spanhemio*) provocari videas; eratque animus ad finem Tomi Secundi illas ponere, ſed mutavimus poſtea conſilium, & melius duximus poſt hanc Præfationem eaſdem collocare. Adjunximus iiſdem brevem interpretationem, qualis ſcilicet pro *Joſepho* illuſtrando ſufficiebat, & paſſim quoque ſignificavimus ad quæ loca in Auctore noſtro pertinerent, & ubinam a *Spanhemio* vel Nobis in Notis mentio eorum injecta eſſet. Nummi vero inter eos haud vulgares occurrunt, & nonnulli qui nunc primum ex Muſæo noſtro, vel incogniti antea, vel integriores prodeunt; quod ſupereſt, labore Noſtro fruere, & Literarum Felicitati bene precare.

ADDENDA ET EMENDANDA.

De Bello Jud. Lib. II. *Cap.* VIII. §. 9. inter τὶς & ἀκόντων intercidiſſe ſ'. exiſtimat *Petitus* in Var. Lect. p. 204. ſc. *invitis ſex & novem qui adſunt* Cap XIV. §. 1. in initio pro ἐπιτροπὴν legit ἐπισκοπὴν *Caſaub.* Cap. XVI. §. 4. pag. 188. in Notis Hudſoni pro *cis Iſtrum*. repone *trans Iſtrum*. Ibid. pag. 189. in f. ad illa *Octo menſibus* conferri meretur *Lipſius* de Magnitudine Rom. II. 10. pag. 190. lin. 18. pro *pendit* lege *pendet*. Cap. XVIII. §. 1. pag. 197. ad primam notam addiderat in Add. *Hudſ.* Lectionem Γεβωνῖτις ex Bod rectam forſitan eſſe, & conſuli debere *Relandum* in Palæſtina pag. 199. Ibid. §. 3. p. 198. in verſione ad *diſſimulantes illorum fidem* notaverat in Add. *Hudſon.* Fortè, *miſcantes illorum fidem*. ut & §. 5. *audaciores -- è medio -- formidandos autem earcere detinebant* eſe malle. dubitatque an non Κίστιον Γάιον ſcripſerit *Joſephus* ibid. §. 11. in init. pro eo quod legitur Κεστίου Γάλλου. Cap. XIX. §. 5. Vide *Savilii* Notas ad *Tacitum* p. 115. Ed. *Arg.* §. 8. in f. pro *Beteron* repone *Bethera*.

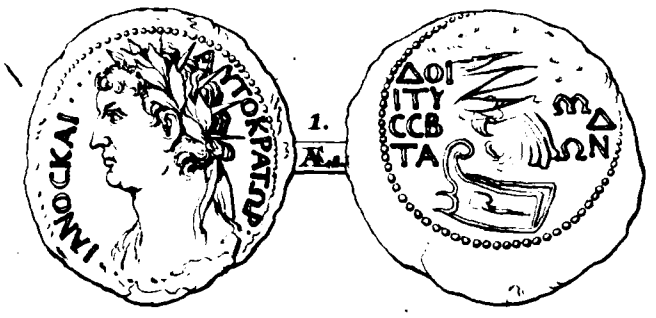
1.

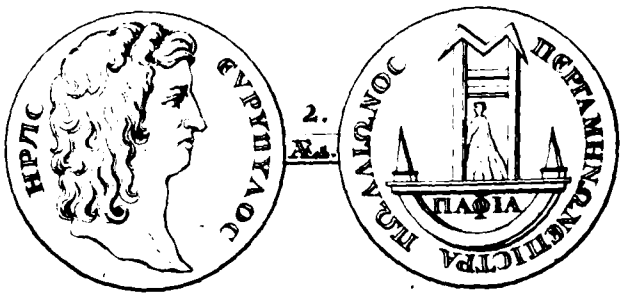
2.

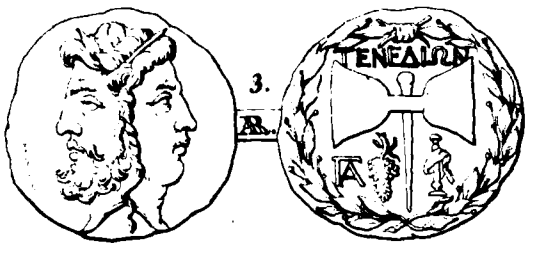
3.

4.
Æs.

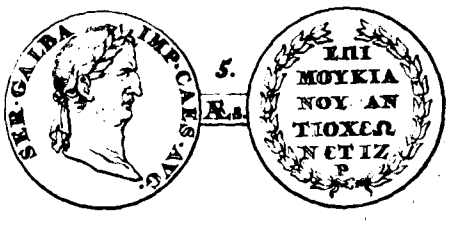
5.

6.

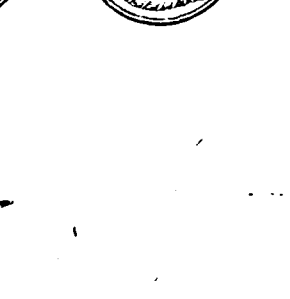
7.
Æs.

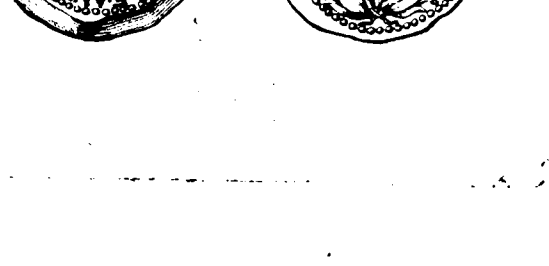
8.

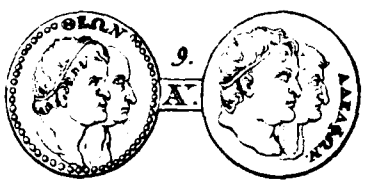
9.

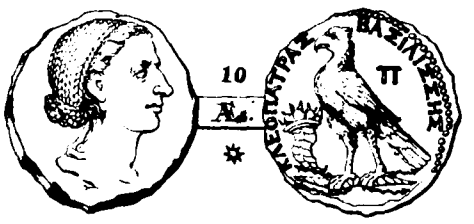
10.

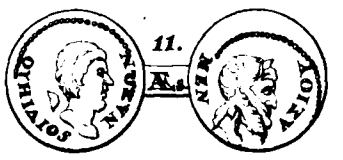
11.

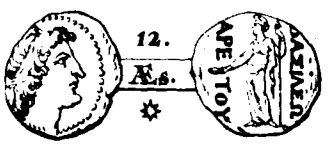
12.

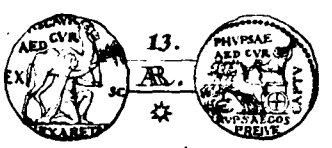
13.

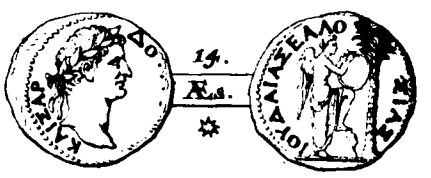
14.

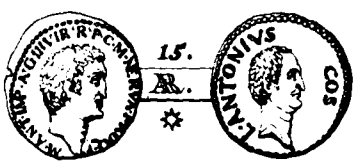
15.

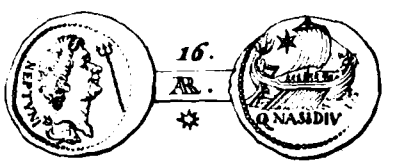
16.

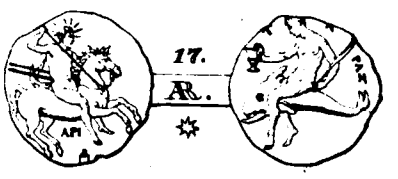
17.

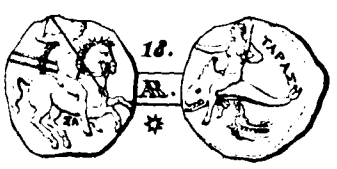
18.

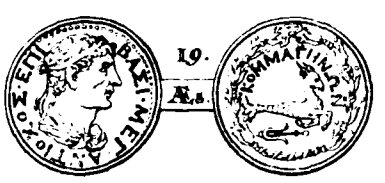
19.

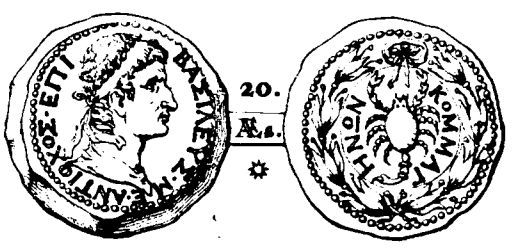
20.

SIGEBERTI HAVERCAMPI NOTÆ IN TABULAS DUAS NUMISMATICAS,

QUÆ CONTINENT NUMISMATA XLI. PRO ILLUSTRANDIS VARIIS JOSEPHI LOCIS.

Nummi, quibus Aſteriſcus apponitur, ex Muſæo Noſtro vulgantur.

TAB. I.

Num. I. ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΑΔΡΙΑΝΟC ΚΑΙCΑΡ. *Caput* Hadriani, *corona laurea, radiis inde erumpentibus, quaſi alter* Apollo, *decori. Ab altera parte dimidia ratis eſt, cum literis quibuſdam lectu difficilibus, ſed ex quarum reliquiis apparet pertinere Numiſma ad* Dorenſes, *qui ob beneficium aliquod ab* Hadriano *acceptum ſeſe* Sebaſtenos, *i. e. Cæſareenſes vocant.*

Doram, Phœniciæ *civitatem plus ſemel commemorat Antiq. Lib.* XIII. *Cap.* VII. *pag.* 655. & 656. Joſephus. *Ubi enim prælium deſcribit inter* Antiochum *atque* Tryphonem, *& quomodo hic ex ſuperiore* Syria *ejectus fuerit in* Phœniciam, *addit inſecutum ad* Doram *uſque* Tryphonem, *qui eo ſe receperat, fuiſſe* Antiochum; *fuiſſe autem dicit locum munitum & expugnatu difficilem. Sita fuit hæc civitas in* Phœnicia *ad montem* Carmelum, *uti teſtatur* Flavius *Lib.* II. *Contra* Apionem §. 9. *pag.* 478. *ubi paullo ante lepidam fabellam ejuſdem* Apionis *commemorat, videlicet* dum bellum Judæi contra Idumæos haberent longo quodam tempore, ex aliqua civitate Idumæorum, qui in ea Apollinem colebat veniſſe ad Judæos, cujus hominis nomen dicitur Zabidus, deinde eis promiſiſſe traditurum ſe eis Apollinem Deum Dorenſium: venturumque illum ad noſtrum templum, ſi omnes aſcenderent, & adducerent omnem multitudinem Judæorum. Zabidum vero feciſſe quoddam machinamentum ligneum, & circumpoſuiſſe ſibi, & in eo tres ordines finxiſſe lucernarum, & ita ambulaſſe, ut procul ſtantibus appareret, quaſi ſtella per terram iter agens. Judæos quidem, inexſpectata viſione obſtupefactos, cum procul quidem abeſſent, quieſcere: Zabidum vero multa quiete ad templum veniſſe, & aureum detraxiſſe cantherii caput (ita enim ſcripſit, facetus videri volens) & rurſus Doram velociter ſe contuliſſe. Igitur & nos dicere poſſumus, quod aſinum, hoc eſt ſemetipſum, gravat Apion, facitque ſtultitia ſimul & mendaciis oneratum. nam & loca ponit, quæ nuſquam terrarum exſtant, & civitates earum ignarus transfert. Nam Idumæa quidem regioni noſtræ confinis eſt, poſita juxta Gazam, & nulla in ea eſt urbs Dora: in Phœnicia vero juxta montem Carmelum civitas Dora appellatur, quæ nihil commune habet cum Apionis nugis. quatuor enim dierum itinere diſtat à Judæa. Cur itaque nos præterea accuſat, quod non habeamus communes cum aliis Deos, ſi ſic facile credidere patres noſtri ad ſe venturum Apollinem, & cum ſtellis ſuper terram cum ambulantem intueri putaverunt? Scilicet enim manifeſtum quod lucernam nunquam prius conſpexerunt, qui tot & tanta lucernarum accenſionis feſta celebrarunt.

Integrum adduxi locum, quod ex eo appareat urbi Doræ (*licet perperam* Idumææ, *a qua, uti in Notis docemur, quatuor dierum itinere diſtabat, tributæ*) *adſcribi cultum* Apollinis, *ita ut* Apollo *Deus* Dorenſium *appelletur. Quod* Doræ *tamen* Phœniciæ *convenire ſingularis hic docet nummus, quem ſub* Hadriano *cuderunt* Dorenſes, *in quo ab altera parte* Apollinis *inſignia, radios præter laurum, Imperatorio addunt capiti; & ab altera parte navalem ſuam potentiam, per navis figuram exprimunt. Fuit enim hæc urbs eo nomine inclita, quare etiam* ΝΑΥΑΡΧΟΣ *ſeu* Navale *dicta fuit; uti obſervat* Spanhemius *ad Lib.* V. *Antiqu. Cap.* I. *pag.* 422. *in* Addendis. *Ipſum vero Nummum ſecum ex itinere* Græco *atque* Aſiatico *muſice redux adduxit Nobiliſſ. & Generoſiſſ.* Jo. Ægidius ab Egmont, de Nieuburg, *ipſumque inter reliqua omnis generis inedita Numiſmata, ex indulgentia ejus, in uſum meum, & aliquando forſan publicum, delineari juſſi.*

Num. 2. ΗΡΩC ΕΥΡΥΠΥΛΟC. *Caput Herois* Eurypyli; *ab altera parte* Paphiæ Veneris *templum, cum inſcriptione,* ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΕΠΙ CΤΡΑ. ΠΩΛΑΙΩΝΟC. Pergamenis *cur* Eurypylus *in Nummis decori ſit, crudite (ut ſolet) explicat* Spanhemius *de Uſu & Præſtantia Numiſm. pag. minoris Edit.* 479. *Adducimus vero Nummum hunc, ut oſtendamus, id quod dicimus in Notis ad Antiq. Lib.* XIV. *Cap.* XIV. *pag.* 722. *ſemper nomen id efferri per duplex* Lamda, *& ΠΩΛΛΙΩΝΑ æque ab Antiquis ac ΠΟΛΛΙΩΝΑ ſcribi, quod & idem docet Nummus qui numero inferius* 32. *occurrit, & qui obſervatur Num.* 11.

Num. 3. *Caput biceps, virile atque muliebre; ab altera parte laureæ incluſa cernitur bipennis inter monogramma quoddam, botrum, atque pharetram, cum literis* ΤΕΝΕΔΙΩΝ. *Similes huic nummo (qui nunc primum ex Muſæo Nobiliſſimi* Markii *prodit) innuit Ill.* Spanhemius *in Notis ſuis ad Antiqu. Lib.* XI. *Cap.* VI. *pag.* 568. *ubi ad illa de Rege* Perſarum, *cujus thronum cum ſecuribus circumſtabant Satellites,* ὡς ἐπήκεζαν ὃ τ θρόνον αὐτῦ πελέκεις ἔχοντες ἄνθρωποι, *notat, ſic quoque ſecurigeros circa ſolium* Teni *aut* Tenedi *fuiſſe, quo ſecuri continuo plecterentur rei.*

Num. 4. ΜΟΚΑ ΙΕΡ. ΑCΥ. ΑΥΤΟ. *quæ epitheta declarant fuiſſe urbem* Mocam *Sacram, jure Aſyli gaviſam, & ſuis legibus uſam. Nummus vero ipſe, delineatus apud* Patinum *pag.* 184. Antonini Pii eſt, *atque Deam* Fortunam *in templo tetraſtylo exhibet. In alio ejuſdem urbis nummo (quem in* Severo *memorat Vaillantius pag.* 84. *nuſquam vero adhuc depictum offendi) eadem epitheta occurrunt; & muliebris deprehenditur figura, dextra præferens ſpicas & papaver, læva vero cornucopiæ tenens, ad indicandam regionis ejus ſummam fertilitatem. Fuit vero* Moca *civitas* Arabiæ; Maacha *aliis dicta, de qua Nota conſuli poteſt* Spanhemii, *qui hoſce citavit nummos ad Antiqu. Lib.* VII. *Cap.* VI. *pag.* 378.

Num. 5. SER. GALBA IMP. CAES. AUG. *Caput* Galbæ *laureatum. Ab altera parte laureæ incluſa hæc legitur inſcriptio.* ΕΠΙ ΜΟΥΚΙΑΝΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΕΤ ΙΖΡ. *qua innititur cujus fuiſſe anno æræ*

*****

An-

Antiochenſis CXVII., *de qua, uti & de Nummo hoc videndus* Noriſius *in celeberrimo de Epochis* Syro-Macedonum *libro pag.* 165. *Hujus* Muciani, Syriæ *Præſidis, ſæpius cum laude mentionem facit* Joſephus, *ipſumque hunc nummum citavit* Spanhemius *ad Lib.* IV. *de Bello. Cap.* I. *pag.* 266.

Num. 6. ΝΕΡΩΝ. *Caput* Neronis *laureatum, & ab altera parte, pro fertilitate terræ deſignanda, Cornucopiæ gemina figura, cum inſcriptione* ΓΑΔΑΡΕΩΝ ΑΑΡ. Gadara, Cœle-Syriæ *urbs, cujus epocham docet Eminentiſſ.* Noriſius *pag.* 297. *& ſeq. crebro a* Flavio *commemoratur; narrat enim Lib.* I. *Cap.* VII. *de Bello, pag.* 69. *& Antiquit. Lib.* XIV. *Cap.* IV. *pag.* 690. *inſtaurata fuiſſe* Gadara (Judæi *enim paullo ante everterant*) *a* Pompejo, *poſt devictum* Ariſtobulum, *in gratiam liberti ſui* Demetrii Gadarenſis. *Eandem urbem antea* Alexander Jannæus, Judæorum *rex, poſt decem menſium obſidionem expugnaverat, teſte eodem Antiqu. Lib.* XIII. *Cap.* XIII. *pag.* 669. *poſtea vero* Herodes Magnus *minus civiliter* Gadarenſes *tractavit; unde acris Legatorum ad Cæſarem* Auguſtum *in* Syria *agentem expoſtulatio cum* Herode, *quem imperioſum, acerbum, atque tyrannum nuncupabant; quemque de vi, rapinis, & templorum everſionibus, ſed infelici ſucceſſu, accuſabant, teſte* Joſepho *Antiqu. Lib.* XV. *Cap.* X. *pag.* 775.

Num. 7. *Spectat & hic nummus ad* Gadara, *de quibus modo egimus; eumque deſcripſit* Noriſius *pag.* 300. *non autem depinxit, communicatam modo ſcripturam ejus a* Nicolao Toinardo *memorans; depinxerat vero jam olim* Æneas Vicus *inter* Neronis *Numiſmata, verum alteram tantum partem, quam itaque ſolam dare poſſumus. Legitur ibi præter inſcriptionem* ΓΑΔΑΡΑ *æra eadem, quæ in ſuperiori,* L. ΑΑΡ. *addita priori litera quæ nota anni apud* Græcos *eſſe ſolet; innuitur autem annus* CXXXI. *Male enim connectuntur apud Vicum literæ* ΑΑ. *quaſi* ΑΜ. *eſſent. Figura vero muliebris turrito capite, dextra Lauream tenens, læva cornucopiæ, palmamque ad pedes, ad caput ſtellam habens, urbis* Gadaræ *Genium deſignat, quæ Neroni, tanquam Apollini alteri, victoras ſuas muſicas gratulari videtur. Capitis epigraphe apud Noriſium eſt* ΝΕΡΩΝ ΚΑΙCΑΡ.

Num. 8. & 9. *Sufficit delineationem aureorum horum numiſmatum proponere, quæ paſſim apud Antiquarios,* Vaillantium, Begerum & Spanhemium (*ex quo pag.* 404 *&* 406. *deſumta ſunt*) *celebrantur & explicantur. Occurrunt in illis capita jugata* Ptolemæorum Ægypti *regum, quorum amorem & munificentiam in literas & literatos, & alii omnes paſſim, tum quoque* Joſephus *celebrat, ubi ſtudium Philadelphi pro conquirendis libris* Judæorum *Sacris, atque magnifica ejuſdem donaria,* Hieroſolymas *miſſa, commemorat Antiq. Lib.* XII. *Cap.* II. *pag.* 590. *ubi ipſos hoſce Nummos, in Notis, citat Spanhemius, cum inſcriptione* ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ. *in quibus a parte illa, quæ* ΑΔΕΛΦΩΝ *inſcribitur,* Ptolemæi Philadelphi, *ejuſque conjugis ſimul ac ſororis,* Arſinoës *jugata occurrunt capita; ab altera vero parte illa Ptolemæi Lagi atque* Berenices *pariter jugata ſpectantur. Putat vero male verti Ill.* Spanhemius *pag.* 406. *ab* Leone Allatio *in Monumento* Adulitano ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ *per* Deorum Fratrum, *atque ipſe mallet,* Deorum Fratris Sororiſque; *ſed fruſtra; quum pariter jam olim* fratres *inter Deos dixerit* Saturnum & Opem Tertullianus *Lib. Ad Nationes* II. *Cap.* XIII. Inceſto jam junctos Opem & Saturnum Fratres recepiſtis.

Num. 10. *Caput muliebre, ſine inſcriptione; ab altera vero parte eſt Aquila fulmini inſiſtens inter cornucopiæ & literam* Π. *cum inſcriptione* ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. *Protulit nummum hunc* Begerus *Tom.* III. *Theſ.* Brandenburgici *pag.* 33. *quod autem in hac pictura, capitis ornatum & ipſam aliquo modo faciem differre vides a* Begeriano *nummo, inde eſt, quod partem priorem juxta nummum, quem ipſi hujus Reginæ poſſidemus, pingi ſculpique curavimus, haud ingratam hanc varietatem rati fore Antiquitatum ſtudioſis in Nummo plane memorabili.*

Exiſtimat Cl. Begerus *faciem hanc muliebrem referri debere ad* Cleopatram, Ptolemæi Euergetæ, *tertii Ægyptiorum regis, ante* Berenices *ſcilicet,* Magæ, Cyrenarum *regis filiæ cum eodem nuptias, uxorem. Totum Viri Cl. argumentum ſola litera* Π. *nititur, quam ipſe pro numerali capit, atque ad annum æræ* Alexandrinæ LXXX. *refert, regnique adeo* Euergetæ XV. *ut ipſe computat. Verum ut alia taceam, ſublato fundamento hujus conjecturæ, & ipſa tota corruit, quum inſuper contra Hiſtoriarum nitatur fidem. Literæ ſimiles in Nummis* Ægyptiorum *non ſunt numerales, niſi litera inſuper* L. *quæ* Ανκαβάντ@ *denotat addatur, uti apud Vaillantium pag.* 124. *& alibi videre eſt, verum ſemper initiales ſunt alicujus urbis, quæ nummum iſtum cuderit; ſic ibidem apud* Vaillantium *& pag.* 111. 115. *&c. literæ* ΠΑ. *denotant a* Paphiis *cuſos nummos; uti pag.* 70. *litera* ΗΡ. *docent ab* Heracleopolitis *profectum nummum ibidem* Philopatoris; *& pag.* 84. ΣΑ. Salaminem *deſignare creduntur; atque pag.* 50. ΘΕ. Thebæos, *& ſic in cæteris. unde literam* Π. Peluſium, *vel aliam* Ægypti *urbem denotare exiſtimo; faciem vero illam ad aliam Reginam referendam eſſe, vel uno hoc argumento. Quum* Magæ *filiam* Berenicen *uxorem caperet* Ptolemæus, Euergetes *poſtea dictus, vivebat adhuc pater ejus* Philadelphus, *atque aliquot poſt annis vixit. Unde nequaquam uxori* Euergetis, *quæ ſtatuatur ei etiam ante* Berenicem *nupta fuiſſe,* ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ, *qui in hoc nummo legitur, titulus convenit. Quæ ut jam omnia mittam, ipſe meam ſententiam in medium adferam. Puto videlicet pertinere ad* Cleopatram, *filiam* Antiochi Magni, Syriæ *regis, quæ nupta fuit* Ptolemæo Epiphani, *quinto* Ægypti *regi, & cui in dotem pater dedit* Cœlen-Syriam, Phœnicen, Judæam & Samariam; *Supervixit ipſa marito, & magno in honore habita a filio, cui ob id* Philometori *cognomen fuit; majore multo* Ægyptiorum *deſiderio, ætate florente diceſſit; uti docet* Vaillantius *pag.* 88. *in præclariſſima ſua* Ptolemæorum *Hiſtoria. Eſt itaque ipſa hæc* Cleopatra *illa, cujus mentionem fecit Joſephus Lib. Antiqu.* XII. *Cap.* IV. *pag.* 600. Poſtea autem (*inquit*) amicitiam & fœdus cum Ptolemæo fecit Antiochus: eique filiam ſuam Cleopatram nuptum collocavit, & Cœlen-Syriam, & Samariam, & Judæam, & Phœnicen dotis nomine tribuit. *Jam etenim bellum contra* Romanos *decreverat* Antiochus Magnus, *& ob id validas affinitates potentesque ſocios quærebat. Eſt & denique ejuſdem hujus* Cleopatræ *alter mihi nummus, æreus quoque, & alio tempore publicandus, hoc paullo minor, cum ſimili typo, ſed litera urbis initiali* M. *qui ſimiliter Cl.* Begeri *penitus convellit ſententiam de æra hoc modo expreſſa.*

Num. 11. *Caput imberbe, nudum, quod ex falſa inſcriptione* ΟΥΗΔΙΟΣ ΝΑΣΩΝ Ovidio (*qui hinc in Editionibus Poëmatum ſuorum faciei filum ſortiri nunc ſolet*) *tribuitur ab Ill.* Spanhemio *pag.* 43. *Operis Minoris, ſeu* 54. *Majoris. Ab altera parte facies eſt barbata, quam* Jovi *tribuo, cum inſcriptione* ΜΕΝ... ΑΣΙΟΥ.

Diximus ad Num. 2. *in antiquo ære &* ΠΩΛΛΙΩΝΑ *ſcribi, &* ΠΟΛΛΙΩΝΑ. *Plures vero nummos, hujus explicandi gratia, adducit Spanhemius, in quibus per* O. *non vero per* Ω. *prior pars nominis iſtius ſcribi ſolet, quem conſulat Lector erudiri cupiens. Certum quidem eſt, cuſum hunc nummulum ſub* Auguſto, *quod ex adſcriptis nominibus* Vedii, & Menandri *qui* Parrhaſii *filium ſe ſcribit, apparere poteſt. Depingit enim inter* Auguſti *nummos Goltzius tab.* LXXV. *Num.* 24. *unum, in cujus altera parte legitur* ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΑΣΙΟΣ. *Templum eſt octo columnis ſuffultum, ad cujus latera caduceus eſt cum quatuor ſpi-*

ſpicis; ad Cæſaream *vero* Palæſtinæ *pertinere docet inſcriptio Num. ibidem* 23. *ubi legitur* ΟΥΗΔΙΟΣ ΠΩΛΛΙΩΝ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. *juxta caput* Auguſti *ad cujus collum pharetra eſt. Idemque Templum in altero* Cæſarenſium *cernitur, citante* Vaillantio *in* Auguſto *pag.* 4. *cum eodem nomine; adſcribitur enim* ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΡΑΣΙΟΥ. *& ad caput, quod* Auguſti *eſt, & nudum ſine laurea,* ΠΟΛΛΙΩΝ ΚΟΥΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. *Denique ipſe* Spanhemius *in poſtrema atque majore Editione pag.* 54. *&* 55. Auguſti *pariter nummum citat, in quo Cæſaris ejus ab altera parte caput cum literis* ΠΟΛΛΙΩΝ ΚΟΥΠΕΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. *ab altera ſimile caput barbatum ut in hoc (quem explicamus) nummulo, & literis* ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΑΣΙΟΥ. *qui nummi omnes, ſicuti nimis aperte ad* Auguſtum *ipſum pertinent; ita nulla ratio eſt quare hunc* Auguſto *abjudicaremus, &* Ovidio *largiremur, niſi literæ* ΝΑΣΩΝ. *quas quidem ego quovis pignore auſim contendere non ita in nummo exſtare, vel recenti fabrica, in nummo cætera antiquo, artificio, ſordidis hominibus nimis familiari, exſculptos fuiſſe; ita ut ex literis* ΠΟΛΛΙΩΝ *remanſerint antiquæ poſteriores duæ, reliquæ vero* ΠΟΛΛΙ *ita mutatæ fuerint, ut litera* Ι. *in* Σ. *mutata fuerit, proxima* Λ *lineolam in medio, ut* Α. *fieret, acceperit, deletis dein primis* ΠΟ. *tertia* Λ. *manſerit, verum virgulam ad latus, ut* Ν. *fieret acceperit; & ſic novus in nummis hoſpes* Ovidius Naſo *pro* Vedio Pollione *emerſerit. Uterque vero &* Menander *ille* Parrhaſii *filius, &* Vedius Pollio, Cupedii *filius, cum magiſtratus fuerint* Cæſarenſium *uno atque eodem tempore, Cæſari* Auguſto *nummos cuderunt; neque privato* Ovidio *id facere, florenti licet amicitia* Cæſaris *conſueverunt; vel, fulmine ejus efflato poëta, auſi fuerunt; vel denique poſt mortem, ad revocandam* Muſarum *Venerumque omnium Sacerdotis memoriam potuerunt; ut qui vivente adhuc* Auguſto *magiſtratu* Cæſareënſi *perfuncti fuerunt.*

Num. 12. *Ririſſimus hic nummulus nunc primum ex noſtro Muſæo prodit; neque enim ante quis unquam* Aretæ *Regis faciem in tanta Antiquitatis felicitate exhibuit. Reſervare eum conſtitueram, ut una cum aliis pretioſis antiquæ Monetæ reliquiis quæ in Muſæo noſtro aliorumque Belgarum ſervantur, aliquando operoſius prodiret in publicum; ſed in Flavii Joſephi gratiam exprimere eundem hic placuit; magnam enim ibi, ut ex Indice videre eſt, hiſtoriæ partem Aretas facit. Habet a priore parte caput Regis diademate cinctum; a poſteriore figuram muliebrem, ſtantem, dextra tenentem pateram, læva haſtam, cum inſcriptione* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΕΤΟΥ. *Nummulus hic ex ære eſt, ririſſimus, & optime conſervatus.*

Num. 13. M. SCAVR. AED. CVR. *in imo* REX ARETAS. *per tranſverſum* EX S. C. *Camelus, ad cujus pedes Rex genuflexus ramum profert. Ab altera parte* P. HYPSAE AED. CVR. *& in imo* C. HYPSAEVS COS. PREIVER. CAPTV. Jupiter *in quadrigis currentibus, dextra fulmen tenens, ſiniſtra habemas, in imo ſcorpio viſitur.*

Quæ ad hujus denarii explicationem pertinent, peti poſſunt ex Commentatoribus ad Familias Romanas, Urſino *&* Vaillantio; *quantum vero* Joſephicæ *hiſtoriæ illuſtrandæ huc iſte refertur denarius, inſpici meretur Lib. Antiq.* XIV. *Cap.* V. *pag.* 691. *ubi legimus redemiſſe* Aretam *Regem* Arabiæ *bellum trecentis talentis a* Scauro *& ipſo pacis ſatis cupido. Eadem fere leguntur de Bello Lib.* I. *Cap.* VIII. *pag.* 69. *ubi hunc quoque nummum in partes advocat* Aldrichius.

Cum autem Scaurus (*inquit*) in Petram Arabiæ *regium* expeditionem feciſſet, & propter difficillimum ad eam aditum agrum in circuitu depopularetur, & exercitus fame laboraret, Antipater Hyrcani juſſu frumentum ex Judæa, & alia quibus opus erat *ei* præbebat: miſſuſque ad Aretam legatus à Scauro, quoniam ejus hoſpes eſſet, perſuaſit ei ut pecunia vaſtationem agri redimeret. & ipſe trecentorum talentorum ſponſor fit. Atque his conditionibus Scaurus bellum finivit: non minus quod ipſe hoc voluerit, quam quod Aretas idem concupiverit. *Alibi vero ſic ſcribit:*

Interea Scaurus, in Arabiam ingreſſus, Petram quidem ne accederet locorum difficultate prohibetur: quæ vero circa Peliam erant omnia depopulabatur; hoc tamen facto malis conficiatur. Nam exercitus fame laborabat: atque ad eam levandam conferebat Hyrcanus, per Antipatrum mittens victui neceſſaria; quem etiam ad Aretam, quaſi ei familiarem, delegat Scaurus, ut pecunia ille pacem ab ipſo redimeret. Atque perſuaſum eſt Arabi, ut trecenta daret talenta: & his conditionibus Scaurus ex Arabia exercitum educebat.

Num. 14. Judæam *a* Veſpaſiano Titoque *captam complures referunt nummi, cum plurimis typis atque inſcriptionibus a* Græcis *pariter &* Romanis *in horum, ut & in* Domitiani *honorem cuſis. Sola itaque raritas & inſignis inſcriptio nummum hunc, quem ineditum hactenus ex Muſæo noſtro damus, commendant. Cernitur in illo caput* Domitiani *laureatum, cum literis* ΔΟ..... ΚΑΙΣΑΡ. *ab altera parte Victoria, pedem globo imprimens, clypeo, palmæ arbori appenſo, inſcribit: in circuitu* Judæa *capta hiſce ipſis* Græcis *literis deſignatur.* ΙΟΥΔΑΙΑΣ ΕΑΛΟΣΙΑΣ.

Num. 15. *Neque hunc addidiſſem, quamvis non inter vulgares, nummulum, niſi eximia ars atque pulchritudo in integerrimo elucens denario plurimam illi gratiam adderent. Capita habet* M. Antonii *Triumviri fratriſque ejus Conſulis* L. Antonii, *cum inſcriptionibus* L. ANTONI COS. *&* M. ANT. IMP. AVG. III VIR. R. P. C. M. NERVA PROQ. P.

M. Antonii *amicitia Magnus factus eſt* Herodes, *qui illi ad extremum uſque fidus manſit, & turrim,* Antoniam *dictam, in ejus honorem ædificavit.* M. *vero* Antonii *plures in Familia* Antonia *apud* Vaillantium *exſtant nummi, qui cum rebus* Judaïcis, *Hiſtoria Joſephica & devicto* Ariſtobulo *communionem aliquam habent; ſed nolumus numero gravari.* M. *&* L. Antoniorum *facies repræſentaſſe contenti, quoniam utriuſque merita erga Judæos egregia fuerunt, ſicuti Decreta P. R. oſtendunt; in quibus* Marci *&* Lucii Antonii *nomina laudantur Antiqu. Lib.* XIV. *Cap.* X. §. 13. *&* §. 17. *pag.* 708. *&* 709.

Num. 16. *Magnum* Pompeji *nomen in Oriente fuit, ubi maximas res armis geſſit, plurimoſque partibus ſuis faventes Bello Civili invenit. Hujus* Pompeji *cum alias virtutes, tum continentiam, ut qui a ſacris pecuniis ornamentiſque Templi* Hieroſolymitani *nihil abſtulerit, merito laudat* Flavius *Antiqu. Lib.* XIV. *Cap.* IV. *pag.* 690. Non mediocriter autem læſa eſt templi religio, inacceſſi prius & pedibus & oculis. Nam Pompejus & ejus comitum non pauci in penetrale ingreſſi ſunt, & ea viderunt quæ nemini alii mortalium, niſi pontificibus ſolis, videre fas erat. Cum autem intus eſſent & menſa aurea, & ſacrum candelabrum, & pateræ quibus libatur, & magna vis aromatum, prætereaque in theſauris ſacræ pecuniæ ad duo talentorum millia, nihil horum præ pietate attigit: ſed hac in re convenienter ſuæ virtuti ſe geſſit. Sequenti vero die, juſſis æditimis ut fanum purgarent, utque Deo libarentur quæ lex juberet, pontificatum reſtituit Hyrcano (tum propter alia ejus erga ſe Officia, tum quia Judæos incolas Ariſtobulo auxiliari prohibuerat) bellique auctores ſecuri percuſſit. *Quæ eadem fere repetuntur Lib.* I. *de Bello Cap.* VII. *pag.* 68. *Quare non injucundum exiſtimavi vultum ejus, qualem proxime ad veram venerandi ejus oris ſimilitudinem accedere puto, ex integerrimo, qui penes me eſt, denario depingere. In eo* Q. Naſidius, *cujus nomen legitur priſco more* Q. NASIDIV. *ſcriptum, infra navem cum velo expanſo & remigantibus, dum claſſi* Sexti

Pompeji *præfuit, ejus enim partibus, patris judicium in* Cneo *contra* Cæsarem *sequendo secutus, adhæsit,* Cnei Pompeji Magni *expressit vultum, in quo juxta* Lucanum *Lib.* VIII. ℣. 679. *agnoscitur*

—— —— —— illa verenda
Regibus hirta coma, & generosa fronte decora
Cæsaries.

Sive κόμης ἀναστολὴ, ut Græci vocabant. Tridens vero ante vultum, & delphinus in imo, maris denotant imperium, adeoque Neptuno *Regi* Cneum Pompejum *adæquant.*

Num. 17. & 18. *Græciæ Veteris, seu* Italiæ, *celebris admodum erat civitas* Tarentum, *ubi* Josephus *notat* Antipatrum, Herodis Magni *filium, accepisse ex* Judæa *literas, quæ* Pheroræ *obitum, malum ipsi omen, annunciaverint. Lib. Antiqu.* XVII. *Cap.* V. §. 1. *pag.* 836. *Plura hujus nobilis urbis, & Lacedæmoniorum olim coloniæ exstant Numismata; in quibus fere omnibus conditores ejus atque instauratores* Taras & Phalanthus *exhibentur; cujus generis & hæc duo sunt Numismata ex Musæo nostro, quæ in quibusdam minutiis ab hactenus editis discrepant, sed de quibus nunc quidem agere supersedemus.*

Regni Commagenes *crebra mentio occurrit apud* Josephum, *sed præcipue memorabilis est eversio regii ibidem nominis, quod immerito* Romani, *fisco suo studentes, sub ampliatore ejus* Vespasiano, *abstulerunt* Antiocho *ultimo, qui, si quis alius, una cum sobole sua, optime de istis Orbis domitoribus, atque de ipso Imperatore, fuerat meritus. Fatum miserandi istius Regis, qui ex summis opibus, senili ætate, nullo suo merito, ad privatam recidit fortunam, copiose describit Historicus Lib.* VII. *de Bello Cap.* XXVII. *pag.* 420. *Hujus* Antiochi, *filiorum itidem ejus, aliorumque* Commagenes *Regum quum reliqua Numismata sculpta invenerim Volumine* I. *Thesauri* Britannici *pag.* 108. *& seq. non ingratum Lectori meo fore spectaculum judicavi, si singula apponerem, sunt autem decem numero.*

Num. 19. ΒΑΣΙ. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ. ΕΠΙ. *Caput regis* Antiochi *diadematum. Ab altera parte Laureæ includitur Capricornus, sub quo* Seleucidarum *nota, Anchora, conspicitur, cum inscriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. *Nummum hunc ad* Antiochum I. *pertinere credunt.*

Num. 20. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΕΠΙΦΑ. *Caput regis* Antiochi *diadematum, ita ut extrema pars alterius nodi per collum diffluat. Ab altera parte Scorpio cum solita inscriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ *laureæ inclusus cernitur. Nummus hic paullum differt ab* Haimiano, *quoniam ex meo dedi Musæo, tam pulchrum integrumque, ut vix unquam similem viderim. Putat autem* Jo. Massonus Antiocho III. *qui sub* Tiberio *decessit, esse assignandum.*

Num. 21. ΒΑΣΙ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ. *Caput regis diadematum. Ab altera parte duæ cornucopiæ decussatim positæ, & inscriptio* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ.

Num. 22. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ. *Caput diadematum* Antiochi *Regis; ab altera parte Scorpio Laureæ inclusus cum inscriptione* ΑΑΚΑΝΑΤΩΝ.

Num. 23. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ. *Caput Regis diademate revinctum; ab altera parte Laureæ inclusus Scorpio, cum literis* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ.

Num. 24. ΒΑCΙΛΕΥC. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟC. *Atiseri regis* Antiochi *ultimi senile caput, ultima diadematis parte in collum diffluente. Ab altera parte Scorpionis typus & solita inscriptio.*

Num. 25. *Caput* Caji Cæsaris, *cum inscriptione* ΓΑΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚ. ..... *Ab altera parte Regis cujusdam caput est, quem non male arbitratur* Haimius *pag.* 242. Antiochi *cujusdam* Commagenes *esse, & quidem ejus qui Caligulæ vixerit temporibus. Notas idem illas, quæ sub mento regii capitis visuntur se non capere asserit. Dolendum certe est circa oras non integriorem esse nummum, quæ videntur literas habuisse nomen & dignitatem depicti capitis indicantes. Sicuti vero testantur Scriptores,* Antiochum *quendam a* Cajo *donatum fuisse non tantum* Commagenes *regno verum etiam maritimis* Ciliciæ *oris, hic vero nummus in rei testimonium & gratitudinis ergo ab* Antiocho *cum sua non tantum, sed & Imperatoris* Romani *effigie percussus sit, ita in eodem vocare se* Commagenes & Ciliciæ *Regem potuit; ut literæ* IA. *quæ adhuc supersunt, reliquæ sint ex* KIA. *quæ* Ciliciam *designaverint.*

Num. 26. ΑΝΤΙΟΧΟ.. ΒΑΣΙΑ... *Caput Regis diadematum, quod impressis ad colium & mentum duas habet notas seu marcas (quales creberrimæ in Græcorum nummis) quibus impressum est Cornucopiæ ducussatum, quod ad Num.* 21. *in* Commagenorum *quoque nummo vidimus, &* Seleucidarum *insigne Anchora. Ab altera parte Scorpio Laureæ includitur cum inscriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. *Pertinet vero nummus ad eundem, de quo modo,* Antiochum, IV. *videlicet, a* Cajo *atque Claudio ad honores evectum.*

Num. 27. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΙΟΤΑΠΗ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΣ. *Caput elegans* Jotapes *Reginæ diademate cinctum. Altera pars cum inscriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ *solitum Scorpionis & Laureæ habet symbolum.*

Num. 28. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΥΙΟΙ. *Regii juvenes equis insidentes. Ab altera parte Capricornus in Laurea, subtus Anchora est, desuper vero Stella, cum inscriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. *Juvenes illi duo filii sunt infelicissimi istius* Antiochi *ultimi* Commagenes *Regis,* Epiphanes & Callinicus, *quorum iras animumque ob ereptas Regni spes describit* Josephus *de Bello Lib.* VII. *Cap.* VII. *pag.* 420. *sicuti & mirabilem audaciam majoris, sive* Epiphanis, *dum cum* Macedonica *sua phalange vastissima* Hierosolymæ *mœnia vi superare conatur Lib.* V. *de Bello Cap.* XI. *pag.* 354.

Num. 29. ΙΟΤΑΠΗ..... *Caput muliebre. Ab altera parte caput juvenile est cum literis non satis cognitis.*

Longiorem vero de hisce omnibus sermonem instituerem, nisi doctissimi viri Jo. Massoni *diligentia, isto me onere levasset. Exstat enim ejus Dissertatiuncula super hosce Nummos ipsosque Commagenes Reges,* Antiochos *omnes dictos, Tomo Primo Thesauri sui* Britannici *pag.* 113. *a* Nicolao Francisco Haymio *insertus. At quoniam is liber rarior in hisce terris est, & non nisi magno parari potest, ipsa Clarissimi viri verba prout exstant subjiciam. Ita vero se habent:*

Cum plurium ANTIOCHORUM, in *Commagene* regnantium meminerint Scriptores antiqui; non erit inutile explicandis superioribus aliisque Nummis, qui diversos etiam vultus ferre videntur; si brevem & accuratiorem præmiserimus notitiam Principum, qui Regionem illam sub imperio tenuerunt, ex quo amplissimum *Seleucidarum* regnum ad angustos hosce terminos redactum est, donec Romanorum Provinciæ formam, imperante Vespasiano, subiit.

I. Qui primus in hac serie occurrit, *Antiochus* nomine & *Commagenæ* Rex *Dioni* diserte dicitur, in anni U. C. 685. actis (a), ut qui tum, & quidem post *Luculli* de Tigrane victoriam (b), ac Urbis, quæ *Tigranocerta* ab hoc Armeniæ Rege nominata fuerat, expugnationem, *in fidem receptus* est. *Appianus* vero, qui in *Luculli* rebus hunc *Commagenæ* regem non memorat, postea *Pompeji* contra *Mithridatem* gesta narrans, scribit, (c) Pompejum, *superato Tauro* (d), *bellum Antiocho Commageno intulisse, donec & ille in amicitiam receptus est.* Deinde constitutiones Regnorum & Provinciarum à *Pompejo* factas tradens, addit, eum *Antiocho*

(a) Lib. 35. fragmentorum initio.
(b) Reportatam *pridie nonas Octobr.* si Plutarcho fides in *Lucullo.*
(c) De Bellis Mithr. p. 244. vid. & p. 251.
(d) Anno scil. U. C. 690.

tiocho Commageno commisisse Seleuciam, & quidquid ex incursu in Mesopotamia ceperat. Id *Strabo* antiquior Auctor confirmat quo ad *Seleuciam*, quam dicit *Casiellum fuisse Mesopotamiæ ad Euphratis Pontem situm, in quo Tigranes Cleopatram, Selenem vocatam, interemit aliquandiu inclusam, cum Syriâ excidisset* (a).

Utrum vero hic *Antiochus Commagenus* idem fuerit cum *Antiocho* XIII. & ultimo Syriæ Rege, qui *Antiochi Pii* filius erat, disputant doctissimi viri. *Vaillantius* quidem unum eundemque fuisse affirmat; at fatebor, mihi rem obscurissimam videri, licet omnia Scriptorum antiquorum loca ad accuratum revocaverim examen, quod hîc prolixius discutiendum non puto.

Utut sit, recte videntur eruditi viri de primo *Commagenes* Rege *Antiocho* intelligere, quæ *Cicero*, dum *Ciliciæ* Proconsul erat, anno U. C. 703. scribit de *Rege Antiocho Commageno*, lib. 15. famil. Epist. 1, 3, & 4. Nullo saltem testimonio probari potest, hunc *Antiochum* esse diversum ab illo, qui paucis ante annis eam regionem, *Luculli & Pompeji* gratia, moderabatur.

Idem quoque omnino videtur, cujus *Julius Cæsar* meminit in descriptione Copiarum, quas *Pompejus* comparaverat ante *Pharsalicam* pugnam, anno U. C. 706. circiter medio commissam. *Ducenti* Equites, ait Cæsar (b), *ex Syriâ à* COMMAGENO ANTIOCHO, *cui magna præmia Pompejus tribuit, miserat.* Hæc certe *præmia* manifeste indicant, eundem esse *Antiochum*, cui Pompejus, præter Commagenem, & alia in Mesopotamiâ dederat, *uti supra* vidimus.

An ille vero postea in Cæsaris amicitiam receptus, ac sic in regno confirmatus fuerit cum Cæsar in Syriam ex Ægypto sub Æstatis initium An. U.C. 707. venisset, expressis quidem verbis Historia non tradit. Id tamen ex *Hirtii* (c) narratione, de rebus à Cæsare in Syria constitutis, colligere fas est. *Commoratus*, inquit, Cæsar, *fere in omnibus Civitatibus*, [*Syriæ*] *quæ majore sunt dignitate, præmia bene meritis & viritim & publice tribuit; de controversiis veteribus cognoscit, ac statuit. Reges, Tyrannos, Dynastas Provinciæ*, [*Syriæ*] *finitimosque, qui omnes ad eum concurrerant, receptos in fidem, conditionibus impositis Provinciæ tuendæ ac defendendæ, dimittit & sibi & Populo R. amicissimos.*

Igitur exinde credere licet, *Antiochum* illum haud alium ab eo fuisse, quem *Dio* ad annum U.C. 716. *lib.* 49. scribit oppugnatum & *Samosatis* obsessum à *Ventidio M. Antonii* legato ac ab ipso *Antonio*, in hujus amicitiam, ante urbis expugnationem, receptum esse. Quibus consona profert *Plutarchus* in Antonio.

II. Verum brevi post tempore Rex ille successorem habuerit MITHRIDATEM (d); quandoquidem *Plutarchus* ibidem inter Reges, qui cum copiis M. Antonio ante *Actiacam* pugnam, anno U. C. 723. adfuerunt, numerat *Mithridatem Commagenæ Regem.* Hunc autem locum haud satis attente doctissimus *Norisius* legerat, autumans (e) Plutarchum *recensere Mithridatis auxiliares copias bello Actiaco, in Castris Antonii;* quasi vero ipsemet Rex non interfuisset. Quid illi tum acciderit incompertum; novimus solummodo, alium continuo regnum occupasse.

III. Alter enim ANTIOCHUS *Commagenus à Dione*, sub fin. lib. 52. ad annum U. C. 725. memoratur, quem Augustus tum *ad se excivit, quod fratris sui, cum quo litem habebat, missum Romam legatum dolo occidisset. Eum*, subjungit Dio, *Antiochum in Senatum adductum, damnatumque interfecit.*

Quis vero fuerit iste *frater* hujus *Antiochi*, non aperit Dio, nec utrum tunc temporis adhuc in vivis successerit *Antiocho* fratri, seu potius *Commagenem* Augustus Romano subjecerit Imperio.

IV. At alius MITHRIDATES, decem circiter post annis, scilicet U. C. 734. Rex creatus fuit ab Augusto, in Syria degente ac Orientis Provincias ordinante, uti *Dio* ad eum annum lib. 54. testatur. *Mithridati cuidam*, ait, *Commagenem, quod ejus Rex patrem hujus Mithridatis occidisset, puero etiamnum attribuit.* Verum neque hinc patet, quis fuerit *Rex* ille, qui *Mithridatis patrem* occiderat; an jam ante defunctus, vel tunc demum Regno motus.

Igitur haud recte Ill. *Norisius* (f), tanquam ex utroque *Dionis* loco, asserit, 1°. *Antiochum* anno U.C. 725. condemnatum *fratrem* fuisse prioris *Mithridatis*; 2do. hunc ab illo fratre occisum, atque 3°. eundem esse patrem *Mithridatis* secundi, qui *puer* Antiocho successerit patruo. Nihil horum certe scribit *Dio*, nec ullo modo innuit; ut primo intuitu liquet. Imo potius contraria, præsertim quo ad duo postrema puncta, docet. Etenim diserte illo scribente, *Antiochum* esse ab Augusto neci datum, *quod fratris legatum occidisset*; manifestum est, eum simul non fuisse necis fraternæ reum; alias hanc certe graviorem mortis *Antiochi* causam multo-satius dedisset Historicus sapiens. Deinde *Dio* clare satis indicat, *patrem* posterioris *Mithridatis* regem non fuisse, sed potius hominem privatum; siquidem tradit, eum à *Rege Commagenes* occisum esse.

V. Proximus porro successor, quem Historia nobis monstrat, ANTIOCHUS est ille, cujus tantum mortem *Tacitus* ad An. U.C. 770. narrat (g). *Per id*, inquit, *tempus Antiocho Commagenorum, Philopatore Cilicum, Regibus defunctis, turbabantur Nationes, plerisque Romanum, aliis Regium imperium cupientibus.* Verum tunc Commagene facta est ab Imp. *Tiberio* Provincia Romana, remque anno sequente *Germanicus* in Orientem missus, perfecit. *Commagenis*, addit idem Auctor (h) *Q. Servæus præponitur, tum primum ad jus Prætoris translatis.* Quam mutationem *Strabo* (i) quoque, tunc libris Geographicis coronidem imponens, adnotavit, in Commagenes descriptione: Nunc, subdit, *Provincia facta est.*

IV. Iterum tamen ad jus Regium, mortuo *Tiberio*, rediit, anno U. C. 790. seu Æræ Christianæ vulgaris 37. Ad hunc enim Dio lib. 59. scribit, *Cajum* Caligulam ANTIOCHO, *Antiochi filio; Commagenen, paternum regnum, adjectis Ciliciæ maritimis, dedisse.* Hoc quidem regnum idem Imperator postea abstulit, licet ei *Antiochus* assentator & tyrannidis magister esset, teste eodem Historico ad An. U.C. 793. At ipsum statim reddidit *Claudius* primo imperii anno, prout *Dio* ad annum U. C. 794. narrat. *Antiocho*, ait, *Commagenen, quam idem Cajus ei dederat ademeratque, restituit.* Quod confirmat Josephus (k), scribens, *Antiochum Commagene, & parte quadam Ciliciæ donatum* à Claudio fuisse.

Ad

(a) *Strabo* lib. 16. pag. 749. ubi quidem MSS. pro τῷ Κομμαγηνῷ uti *Casaubonus* legit, habent τῇ Κομμαγηνῇ; sed prior lectio confirmatur illo *Appiani* loco.

(b) De Bello Civ. lib. 3. c. 5.

(c) De Bell. Alex.

(d) Eum forsan spectat Nummus Aleppo ad D. *Carol. Hedges* missus, ac à postica parte cum *Pallade* sic inscriptus: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ. ab antica vero cernitur caput imberbe cum tiara, quæ Cassidi similis, uti repræsentatur apud Cl. *Spanhemium* T. 1. f. 482. qui ad Ponti Regem refert suum.

(e) De Epoch. Syrom. Diss. II. c. IV. p. 127.

(f) Ibid. p. 127. (g) Annal. lib. II. c. 42. (h) Ibid. c. 56.

(i) Lib. XVI. p. 749. sic & *Joseph.* Antiq. lib XVIII. c. 3.

(k) Antiq. lib. 19. c. 4. ubi tamen vocem ex isto Dionis loco emendandam esse, recte jam notavit *Tillemontius* hist. T. 1. p. 1012.

Ad hanc autem *Ciliciæ* partem, *Antiocho* datam, pertinuisse *Clitas*, ejus oræ accolas, uti & Civitatem *Anemurienſem*, docet Tacitus ad annum U.C. 805. Annal. XII. c. 55. ubi narrat, *agreſtium Cilicum nationes*, *quibus Clitarum cognomentum*, tunc tumultuantes, & eam Civitatem obſidentes, ad officium reductos eſſe *à Rege ejus oræ Antiocho*, uti vocat. Eidem *& Armeniæ* partem tribuit *Nero*, ejus operâ in bello contra Parthos uſus, ex *Tacito* Annal. lib. XIV. c. 26. collat. cum lib. XIII. c. 7, & 37. Nec minus utilis fuit Romanis contra Judæos (a), quin & *Veſpaſianum*, ad Imperium nitentem potentiſſimq; juvit, cum eſſet *vetuſtis opibus ingens*, *& inſervientium Regum ditiſſimus*, uti habet *Tacitus*, Hiſt. lib. II. c. 81.

At tandem in ſenectute, cum antè felix & potens vixiſſet, *Antiochus* à Præto Syriæ Proconſule accuſatus, quod cum Parthis contra Romanos conſpiraſſet, regno fuit ſubmotus, *anno*, inquit Joſephus (b), *Veſpaſiani quarto*, ſeu U. C. 825. atque tranſlatus eſt, primum *Lacedæmonem*, deinde *Romam*, ubi honorifice habitus reliquam tranſegit vitam, cum duobus filiis, EPIPHANE & CALLINICO, de quibus plura inferius notabimus.

Sic demum *Antiochi* regnum in Provinciam Romanam à *Veſpaſiano* redactum eſt. Quod *Suetonius* his, in *Veſpaſiani* vita, verbis tradit c. 4. *Item Tracheam Ciliciam*, *& Commagenem*, *ditionis Regiæ uſque ad id tempus*, *in Provinciarum formam redegit.*

His præmiſſis ad ipſos tandem Nummos, ſupra exhibitos accedendum; & primum quidem ut melius diſtinguantur de poſtremis dicemus, quos certo ſcimus ad ultimum *Antiochum*, ejuſque familiam ſpectare.

Id genus autem ſunt tertius (in Tab. noſtra Num. 19. uſque 29.) & reliqui ad nonum uſque. Etenim, quod ad ipſum *Antiochum* attinet, tertius Nummus eandem prorſus faciem repræſentat, licet juveniliorem, ac quæ cernitur in IV. V. VI. (VIII. quoque) & VII. Jam vero ex IV. certiſſime novimus *Antiochum*, *eo ſignatum*, *in Cilicia* regnaſſe, quod de nullo alio, præterquam de poſtremo Commagenes Rege *Antiocho*, aſſirmari poteſt, uti ſuperius ex Hiſtoricis antiquis oſtendimus. *Lacanatas* enim *Ciliciæ* populum fuiſſe demonſtrat *Ptolemæus*, qui Geographiæ lib. V. Civitates *Ciliciæ* mediterraneas recenſens, primum ſingulis *Tracheæ*, ſeu *Aſperæ* regionibus ſuas adſcribit urbes, ſuoque ordine venit Λακανίτιδ& regio, cujus Civitas apponitur Εἰρηνόπολις. Hæc autem apud ſcriptores ſequioris ævi in *Cilicia ſecunda* ponitur, ut luſius videre eſt in Cl. *Cellarii* Geographia antiqua lib. III. c. VI. p. 144, 145.

Corrigendi vero ex hoc Nummo vulgares *Ptolemæi* codices, atque pro ΛΑΚΑΝΙΤΙΔΟΣ, legendum ΛΑΚΑΝΑΤΙΔΟΣ.

Cæterum parem huic Nummum habuit Cl. *Vaillant*, ut ipſemet indicat, hæc de *Auguſta*, Ciliciæ urbe ſcribens (c): *Hæc autem erat*, *cum* Lacanatide, *ditionis Antiochi Regis Commagenæ*, *ut confirmat noſter ejus Principis Nummus cum epigraphe* ΛΑΚΑΝΑΤΩΝ.

At errat celeberrimus ille vir addens (d), *utramque regionem*, *ut & regnum Commagenæ*, *Romanis acceſſiſſe anno U. C. 771. poſt mortem illius Principis*, Antiochi ſcil. anno antecedente defuncti. Etenim hicce *Antiochus* nullam *Ciliciæ* partem ſub ſua ditione unquam habuit; ut quæ demum *Antiocho* ejus filio data fuerit.

(a) *Joſeph.* de B. J. III. c. 2. & VI. c. 12. *Tacit.* Hiſt. L. II. c. 81. & L. V. c. 1. &c.
(b) De B. Jud. lib. VII. c. 27.
(c) Num. Impp. Gr. p. 261.
(d) Sic & p. 149. V. ΑΥΓΟΥCΤΑΝΩΝ.

Nec minus hallucinatur, dum *Auguſtanorum* Ciliciæ Populorum Epocham ab eodem anno U. C. 771. deducit; ſiquidem alibi demonſtrabo, eam haud ante annum 773. iniiſſe potuiſſe, præſertim *ex Elagabali* Numiſmate in eadem Gaza Nobiliſſimi Ducis Devoniæ inſcripto: ΑVΓΟΥCΤΑΝΩΝ. ΕΤΟΥC. ΗQΡ. anno 198.

Sed ut ad *Antiochi* Regis nummos revertamus, tertius, hîc exhibitus, faciem juvenilem repræſentans, ſub initium ejus regni cuſus nobis videtur, uti contra ſub finem ejuſdem ſcalptus eſt ſextus, vultum ſenilem ferens. Adde quod & forma litteræ *Sigma* (e) Veſpaſiani potius temporibus convenit.

Deinde quo ad Nummum Num. 27. hîc poſitum, non eſt dubitandum, quin ad uxorem ejuſdem *Antiochi* poſtremi pertineat; quandoquidem ex alio Nummo, in *Cilicia* maritima cuſo, conſtat, huic Regi *Jotapen* fuiſſe conjugem. Scilicet celeberrimi Antiquarii (f) jamdudum vulgarunt numiſma, à *Sebaſtenis* cuſum, in cujus antica parte idem *Antiochi* caput cernitur hac cum epigraphe: ΒΑΣΙΛ. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ. ΕΠΙ. in Poſtica vero legitur circa mulieb. figuram ſedentem, *&c.* ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ. ΙΩΤΑΠΗ. ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ. Quem nummum ad alium Regem referri non poſſe, pluribus demonſtravit Ill. *Noriſius* adverſus *Seguinum & Harduinum*, qui eum *Antiocho* III. tribuunt.

Quibus addendum, Nummos hujuſce *Jotapæ*, quales plurimos in *Britannicis* (g) & aliis Muſæis tractavi, ejuſdem eſſe metalli, ſcalpturæ, ac formæ, cum aliis *Antiochi* IV. Nummis; atque in uno etiam, penes eruditiſſ. ac Reverend. Covel, idem occurrere ſigma, ſinuatæ ſcil. in rotundum figuræ, quam in VI. *Antiochi* Nummo cernimus. Caput enim Reginæ diademate redimitum & huic N. 27. geminum, ſic inſcribitur in *Covelliano* Nummo: ΒΑCΙΛΙCCΑ (h) ΙΩΤΑΠΗ. ΦΙΛΑΔΕΛ. In aliis hæc ultima vox integre legitur, ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΣ, non vero ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ, uti male *Seguinus* habet.

Num. 28. porro Nummus, hucuſque Antiquariis ignotus, ambos certe filios, *Antiochi* IV. *& Jotapes*, nobis exhibet, prout me docuerunt id genus nummi cæteris integriores. Talem & elegantiſſimum poſſidet ampliſſima & aliis rariſſimis undique congeſtis Cimeliis referta D. *Hans Sloane* Baronetti Gaza, in quo manifeſtiſſime ſub ipſis Principibus Equitantibus legitur ΒΑCΙΛΕΩC. ΥΙΟΙ. REGIS. FILII; quæ verba ſatis clare in aliis etiam cernuntur Nummis Gazarum Illuſtriſſimorum D. D. Ducis *Devoniæ*, ac Comitis *Pembrochiæ*, *&c.*

Itaque hîc habemus EPIPHANEM & CALLINICUM, quos ſupra diximus *Antiochi* IV. filios fuiſſe, & quos *Joſephus* à fortitudine in Romanos, & pietate in patrem laudat; de *Bello Jud. lib.* VII. *c.* 27. Ubi *Pæti* impetum narrans: *Antiochus*, inquit, *decrevit*, *toto regno*, *in quo erat ſtatu*, *relicto*, *cum conjuge ac liberis egredi.* —— *Pætus autem in Samoſatam*, *qui eam capeſſerent*, *mittit*, *& per eos civitatem tenebat* —— —— *Haud tamen Rex vel ipſa neceſſitate adductus eſt adverſus Romanos aliquid bellicum gerere.* —— *Adoleſcentibus autem bellique peritis*, *vique corporis præſtantibus*, FILIIS *ejus*, *non erat facile in calamitate ſine pugnâ durare.* —— *Vehementi autem pugnâ per totam diem habitâ*, *inſignem demonſtrarunt fortitudinem*, *&c.* deinde narrat ſu-

(e) Cujuſmodi occurrit in alio ejuſdem Regis Nummo, penes D. Car. Hedges, ſic: ΑΝΤΙΟΧΟC. ΕΠΙ. ΒΑCΙΛΕVC. ΜΕΓ.
(f) Vid. *Seguin.* Sel. Num. p. 402. ed. 2. *Harduin* de Popp. & urb. p. 587. Ed. 1. *Noris* de Epoch. p. 129. ſeqq.
(g) D. *Caroli Hedges* Equitis aurati, D. *Gulielmi Lloyd* filii Epiſcopi Vigor. D. *Falkner*, &c.
(h) Sic cum ſimplici C. tantum.

fugam *Antiochi* Patris, cum *Conjuge ac filiabus, in Ciliciam*, atque *Epiphanis* cum decem Equitibus ad *Vologesem* Parthorum regem, cujus poſtea litteras ad *Veſpaſianum* commendatitias tulerunt, Romam, cum audiviſſent Patrem *Antiochum* regie *Lacedæmone* vivere. *Patre autem ad eos* [filios] *Lacedæmone ſtatim advecto, cum omnis honor eis haberetur, ibi* [ſcil. Romæ] *manſere.*

Nequaquam vero hic omittendum eſt, *Epiphani*, de quo ceu majore natu loquitur ubique Joſephus, deſponſatam fuiſſe *Druſillam*, à Patre *Agrippa* majore, qui eam *ſexennem* reliquit, cum *anno* Æræ noſtræ XLIV. obiret; ex *Joſepho*, Antiq. XIX. c. 7. Cujus loci interpretationem latinam, à *Gelenio* factam, Cl. *Noriſius* tantum ob oculos habebat, cum ſcriberet (a), *Joſephum* L. C. *auctorem eſſe, Antiochum* IV. *curaſſe, ut filio ſuo majori natu* Epiphani MARIAMNE *Agrippæ Judæorum regis filia decennis deſponderetur;* quamvis ipſemet Eminentiſſ. vir, aliquot ante paginis, rectius dixiſſet, Agrippam deſpondiſſe *Druſillam filiam nondum* (b) *ſexennem Epiphani majori filio regis Antiochi.*

Epiphanes tamen Uxorem non duxit *Druſillam*, quæ deinceps AZIZO regi *Emeſenorum* data eſt à fratre *Agrippa* juniore: *Epiphanes enim*, narrat Joſephus (c), *Antiochi regis filius recuſavit ejus nuptias, nolens Judaicos mores amplecti, ut erat* Druſillæ *patri pollicitus.*

Cæterum & Princeps ille, *Antiochus Epiphanes* vocabatur, non ſecus ac pater, ſi *Joſepho* fides, de B. J. Lib. V. c. 29. Gr. at Lat. L. VI. c. 12. Ut nullum ſit dubium, quin *Epiphanes* fuerit cognomen huic familiæ fere proprium; quæque ſit alias prima hujus tituli cauſa, origo, & ſignificatio, de qua prolixe ſatis jam alii (d) tractarunt.

Ita & *Callinicus* aliud erat cognomen, quo alter *Antiochi* IV. filius à fratre majore diſtinguebatur; quemadmodum & aliis datum eſt, eâdem diſtinctionis cauſâ, variis Principibus, atque præſertim inter Seleucidas *Demetrio* III. ac *Antiocho* XIII. ultimoque Syriæ Regi, qui ſimul *Epiphanes & Philopator* cognominabatur; ſi quidem ejus ſint, ut Antiquariis hucuſque viſum, Nummi (e) his ſignati titulis.

Unde, uti & ex *Anchorâ* in plurimis *Commagenorum* Nummis cuſâ, non male colligere poſſumus, *Antiochos* hoſce *Commagenos* revera ex *Seleucidarum* Gente ſuam originem duxiſſe. Videtur enim hæc *Anchora*, quæ & in aliis Seleucidarum Numiſmatibus ſcalpta, ad illam alludere, quam ſcriptores antiqui (f), tradunt in *Seleuci* prioris femore ſignatam, cum naſceretur, atque ſculptam in annulo, quem *Laodice* mater recepit ab Apolline, & filio dedit in futuri regni auſpicium & augurium. Imo, ſi *Juſtino* credimus, *Originis ejus argumentum etiam in poſteris manſit: ſiquidem filii, nepoteſque ejus* ANCHORAM *in femore, veluti notam generis naturalem, habuere.*

Ad eandem quoque *Antiochi* IV. Commageni familiam forte ſpectat illa JOTAPE, cujus nomen & caput in Nummulo meo, ſupra N°. 29. conſpicitur. Eadem certe non eſt facies, ac illa *Jotapæ* prioris, quam *Antiochi* IV. uxorem diximus; nec etiam ejuſdem metalli, aut ſcalpturæ videtur nummus.

(a) De Epoch. p. 136. coll. p. 128.
(b) Hac voce non utitur *Joſephus*, cui *Druſilla* dicitur omnino ἐξαετὴς.
(c) Joſeph. Ant. L. XX. c. 5.
(d) *Joan. Marsham* Can. Ægypt. p. 54. *Henr. Noris* de Epoch. p. 129. - 131. &c.
(e) Qualem poſſidet Nobiliſſ. D. *Dux Devoniæ*; cum in alio, Gazæ Ampliſſ. D. Comitis Pembrochiæ ΔΙΟΝΥΣΟΥ inſuper legatur cognomen; ſcil integre: ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΑΝΤΙΟΧΟΥ. ΔΙΟΝΥΣΟΥ. ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ. ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ.
(f) *Appianus* in Syriac. p. 123. *Juſtin.* l. XV. c. 4.

Jam vero novimus ex *Joſepho*, non modo *Antiocho* IV. FILIAS fuiſſe, quibuſcum uti & *uxore* in *Ciliciam* fugit (g); ſed & unam ex illis filiabus, JOTAPEM quoque dictam, *Alexandro*, Judæo ex *Herodis* ſtirpe Principi, nuptam fuiſſe, *Antiq.* XVIII. *c.* 7. Hunc locum *Alexandri* genealogiam ſimul dilucide pingentem hic dabimus integrum, ut continuo pateat hac de re Cll. virorum error. *Cæterum*, teſte Joſepho, *Alexander Herodis regis filius, qui à patre necatus eſt, Alexandrum & Tigranem filios ſuſcepit, è Glaphyrâ Archelai Cappadocum regis filiâ. Ex his Tigranes apud Armenios regnans, cum apud Romanos delatus eſſet, ſine liberis obiit. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armeniis Rex à Nerone fuit datus, filiumque genuit Alexandrum. Hic Antiochi Commagenorum Regis filiam* JOTAPEN *duxit, &* Leſidis, Ἡσιόδῳ, *in Cilicia rex à Veſpaſiano conſtitutus eſt.*

Inde, inquam, facile retegitur Recentiorum hallucinatio, qui ſcripſerunt, *Alexandrum Jotapes* maritum, *pronepotem* Herodis magni fuiſſe. Sic præ cæteris hîc mihi nominandus Purpuratus *Noriſius*, (contra *Seguinum & Harduinum* diſputans, de Nummis, à *Sebaſtenis & Commagenis*, cum *Jotapes* nomine, cuſis, quos illi tribuebant *Jotapæ* Alexandri conjugi,) eundem ſequutus errorem hæc habet (h): *At nullus dubito utrumque nummum pertinere ad Jotapem uxorem Antiochi* IV. *regis Commagenes, ac matrem Jotapes, quæ Alexandro*, TIGRANIS, *regis Armeniæ*, FILIO, *ac Herodis Magni* PRONEPOTI, *nupta fuit.* Quibus gemina, ſex poſt paginis, repetit: *Alexander erat filius Tigranis, qui Tacito* lib. 14. *dicitur* Cappadocum ex nobilitate regis Archelai nepos; *ſiquidem Tigranes patrem habuerat Alexandrum Herodis regis filium, ac matrem Glaphyram, filiam Archelai regis Cappadociæ. Hinc Veſpaſianus donavit Alexandro ac Jotapi inſulam & Urbem Sebaſtem, quam ejuſdem Alexandri laudatus proavus ſeptem fere luſtris poſſederat.*

At vero manifeſtum ex ſuperioribus Joſephi verbis fit, 1°. huncce *Alexandrum* fuiſſe Herodis M. *abnepotem*, non *pronepotem*, atque 2°. *Tigranem* ejus patrem, Armeniæ regem, fuiſſe Archelai *pronepotem*, non vero *nepotem*, ut male *Tacitus* ſcripſit. Hunc autem graviſſimi alias Hiſtorici Romani errorem jam dudum doctiſſ. *Noldius* (i) ſic recte confutaverat: "Nam eum Tigranem, *pronepotem* Ar"chelai fuiſſe, præter Joſephum, *Ant.* XIIX. *c.* 7. "ipſa rerum ſeries oſtendit. Quo pacto enim *Ti*"*granes*, *nepos*, circa medium *Auguſti* natus (Pa"ter (k) non multo poſt *victoriam ad Actium* ab "*Herode* interfectus) ſub *Nerone* (l) agere aut pati "potuit? quo profecto tempore natura eum aut "morte aut ſenio ita multaverat, ut rebus geren"dis aptus tum haud eſſe potuerit.

Quo ad regionem, cujus rex *Alexander*, conjux *Jotapes*, creatus à *Veſpaſiano* fuit, partem *Ciliciæ* fuiſſe ex Joſepho liquet; verum ejus nomen, librariorum culpâ, obſcurum adhuc remanere mihi videtur. Etſi enim vox Ἡσιόδῳ, quæ in libris vulgatis, ac in Codice MS. Florentino legitur (m) mutetur ab *Harduino* in Νησιάδῳ, hancque emendationem ſuo calculo probet Cl. *Noriſius*, qui nomen illud cum Jeſuita intelligit de *Inſula*, *& urbe*,

(g) De B. J. lib. VIII. c. 27.
(h) De Epoch. p. 132, & 137.
(i) Hiſtor. Idum. p. 367.
(k) *Alexander* nempe, qui ab *Herode M.* ſuo patre necatus, quique filium habuit *Tigranem*, primum in Herodis familiâ regem *Armeniæ*, atque adeo *nepotem* ejuſdem Herodis M. ſimul & *Archelai* Cappadocis ex ejus filia *Glaphyra.*
(l) A quo *Tigranes* alter, de quo loquitur *Tacitus*, Rex Armeniæ datus eſt.
(m) Sic *Noriſius* de *Epoch.* p. 135. teſtatur, atque in nonnullis Codd. latinis legi, *Iſiados*, ac in aliis *Yſiados*, cum in Editione Gryphiana An. 1539. habeatur *Leſidi.*

be, primum *Eleusa*, dein *Sebaste* dicta; Attamen mihi persuadere nequeo, eam emendationem facile posse ex linguæ Græcæ genio, aut ex Geographia probari.

Quidquid sit, haud integrum dare possumus assensum interpretationi, quam Cl. *Wildius* suo assignavit nummo (a), qui nostro similis, licet haud ita sit integer. Affirmat enim, ut de re certâ, *Jotapam*, eo nummo insculptam, Antiochi Commagenorum tertii reguli, filiam esse, Alexandro, Herodis M. pronepoti nuptam *&c.* scilicet haud satis caute suo Nummo eandem adaptat descriptionem, quam *Harduinus* de Nummo dederat à *Sebastenis* cuso, quam vero pluribus *Noris*ius, toties *laudatus* (b), confutaverat.

Duo priores supersunt nummi hîc exponendi; verum id paucis absolvemus; siquidem nihil certi de his affirmare valemus, nisi eos æque inter se differre, in Regum imaginibus, ac ab aliis Nummis quos *Anticcho* IV. assignavimus. Addam tantum forte priore repræsentari *Antiochum* I. qui, cum per plures regnaverit annos, non nisi *senex* obire potuit, qualis in eo nummo facies cernitur. Ita & alter in 2°, senilis itidem, vultus forsan fuerit *Antiochi* III. sub *Tiberio* defuncti, qui & prioris filius potuit esse. Sed de his conjecturas ulterius prosequi non placet; judicent eruditi lectores pro ut lubebit, atque candide nostras excipiant strictura*s*, quas auctiores & forsan emendatiores aliquando dabimus, si quod jam ab aliquot annis molimur, opus, de *Syriæ Antiquitatibus*, edere liceat. Tum & alios, cum CLEOPATRÆ nomine, Nummos à *Commagenis* cusos exhibere poterimus, si nos supremum Numen juverit.

Num. 30. *Numisma eximium, metallo, pondere, pulchritudine, arte, raritate & integritate conspicuum; ex pariss*imo autem est auro, pendetque unciam & monadas 74. *Exstat quidem apud Vaillantium & Haimium depictus, verum hic ex Musæo nostro nescio quid plus vigoris animi ex vultu spirat; præterea id quod* Apollo *sedens dextra tenet, nullo modo sagitta in meo est, ut in reliquis, sed baculus potius, nisi regium sit sceptrum; neque enim retro pinnas habet, & in media parte crassescit. Pertinet vero insigne hoc numisma ad* Syriæ *Regem*, Antiochum III. *cognomento* Magnum; *eundem illum, cujus expeditionem contra Judæam, & clementiam meritaque in victos & dedititios, epistolas itidem in illorum gratiam scriptas, luculenter commemorat* Josephus *Antiq. Jud. Lib.* XII. *Cap.* III. *pag.* 597. *& seqq.*

Num. 31. Raphanæas, Syriæ *urbem, duobus in locis commemorat* Flavius *Lib.* VII. *de Bello Cap.* I. *in fine, seu pag.* 405. *ubi dicit duodecimam* Romanorum *legionem olim apud* Raphanæas *fuisse; atque iterum ibidem Cap.* V. *pag.* 411. *ubi Fluvium Sabbaticum labi ait medium inter* Arcæam, *regni* Agrippæ *urbem, atque* Raphanæas. *Hujus urbis eximium possideo Numisma, primariæ magnitudinis, qualia Medallionum nomine vocant; non modo propter urbem ubi cusum est, verum multo magis propter Augustæ cujus vultum refert, suspiciendum. Exhibet enim ab altera parte caput* Anniæ Aureliæ Faustinæ, *quam* Elagabalus *olim inter alias conjugem sibi adscivit, cujusque mulieris nummos rarissimos esse norunt harum rerum periti. Adscribitur* ΑΝΝΙΑ ΑΥΡΗΛΙΑ ΦΑΥϹΤΕΙΝΑ. *ad humeros, pro more istorum temporum luna crescens conspicitur; quasi ut inter nymphas Diana, sic inter* Romanas *nurus Augusta pulchritudine maxime emineret. Ab altera parte Dianæ multimammiæ est symbolum, verubus suis innixæ, ante quam habitu muliebri stans figura cernitur, dextra hastam tenens, læva vestem ad latus convolutam sustinens. Legitur in circuitu* ΕΠΙ ϹΤΡ. ΚΥΡΙΝΟΥ ΡΑΦΑΝΕΩΤΩΝ *& inferius æra* ΑΟϹ. *sub Stratego* Quirino *a populo* Raphanæarum *urbis. Est vero pulcherrimum & integerrimum Numisma, quod omnino ab omni* νοθείας *suspicione longissime abesse a quovis insp*iciente deprehendi potest; *falliturque idcirco* Virginius Valsechus, *qui in Dissertatione Historico-Chronologica de* M. Aurelii Antonini Elagabali *Tribunitia Potestate quinta, pag.* 68. *&* 74. *dubitat de fide hujus nummi atque typi, eo quod æra* ΑΟϹ. *quæ, juxta* Antiochensem, *annum* ϹϹLXXI. *designat, minus ætati* Elagabali *per omnia conveniat, atque ipse similem aliquem arte confectum noverit; quæ quidem argumenta contra eruditos oculos, veritatis testes, nihil valent.*

Num. 32. ΔΡΟΥϹΟϹ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟϹ ΚΑΙϹΑΡΕϹ ΝΕΟΙ ΘΕΟΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΙ. Drusus & Germanicus Cæsaris Novi Dii, Fratrum amantes. *Sedet uterque Princeps; alter simpulum, alter lituum manu gestat. Ab altera parte in corona quercea legitur* ΚΟΙΝΟΥ ΑϹΙΑϹ. Communitatis Asiæ, *& in circuitu* ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΑϹΙΝΙΟΥ ΠΟΛΛΙΩΝΟϹ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. sub Cajo Asinio Pollione Proconsule. *Vide ad Num.* 2. *Hic vero desumtus est ex Morellii specimine Ed. Secundæ Tab.* XV. *Num.* 4.

Num. 33. Jovis Hellenii *meminit* Josephus *Lib.* XII. *Antiq. Cap.* V. *pag.* 610. *ubi* Samaritæ *omnem cognationem cum* Judæis *abnegantes, ab* Antiocho Syriæ *rege petunt, ut Templum* Garizitanum, *quod nullo adhuc alicujus Dei nomine fuisset decoratum, consecrari vellet* Jovi Hellenio, *quod ipsis, ut qui Græcos mores amplecti viderentur*, Syriæ *quoque rex concessit, ut in fine capitis legitur. Cultus autem hujus* Jovis Hellenii, *seu* ΔΙΟϹ ΕΛΛΑΝΙΟΥ. *ut ex Dorica dialecto Nummi appellant, admodum insignis inter* Græcos Græcorum*que fuit colonos; uti abunde docuimus ad* Philippi Parutæ Siciliam *Numismaticam pag.* 343. *Passim juvenili facie, lauru & nonnunquam spicis coronata, depingitur, & ab altera parte Aquila fulmini insistens cernitur, cui ad latus Astrum adest. Ratio picturæ ejus est, quod a* Jove *& benigno ejus sidere fertilitatem terræ procedere Græci agnoscebant.*

Num. 34. Rhodi *insulæ* Rhodiorum*que plus semel mentionem apud* Josephum *fieri invenias, fuitque semper multum apud veteres nobilitata, & eo quoque nomine felix, quod terræ motu aliisve casibus afflicta maximos Reges certatim beneficos sibi experta fuerit. Ex eo itaque amore gloriæ, quo inpatienter ardebat* Herodes, *atque animi magnitudine singulari,* Ægyptiis *regibus aliisque* Rhodi *cultoribus æquiparari sese voluit, dum urbem* Rhodum, Cassiano *bello afflictam, quamvis inops, & per tempestatem, facta quoque oneris jactura, illuc appulisset, fovit tamen atque ultra vires etiam suas recreavit; uti docemus Lib. Antiq.* XIV. *Cap.* XIV. *pag.* 727. *Pro sua opulentia Græcarumque artium fama, semper urbs hæc pulcherrimos, frequentesque adhuc in omnium cimeliis nummos, cudit. In iis passim Solis cernas radiatum caput, ad mirabilis istius colossi effigiem adumbratum, atque florem, unde urbi pariter atque insulæ nomen. Singularem itaque* Rhodi *nummum produxit* Haymius *in Thes.* Brit. *Tomo* I. *pag.* 138. *in quo a priori parte conspicitur caput virile diadematum, a posteriori Floris solita cum calyce adnato figura, caduceo præterea, litera* P. *quæ Rhodi est initialis, atque nomine* ΑΡΙϹΤΑΚΟϹ. *Docet ibidem literas* ΑΚΟϹ *recenti manu refectos fuisse, priores vero* ΑΡΙϹΤ. *vetustas esse & a prima manu, remanere præterea in reliqua nummi ora lituras aliarum, quæ olim exstiterint literarum. Unde ipse suspicatur legi debere* ΑΡΙϹΤΟΚΡΑΤΗϹ. *Caput itaque refert ad* Aristocratem, Rhodiorum *ducem, cujus meminerit* Suidas, *quemque idem ait ob magnam virtutis exspectationem ad principatum a civibus fuisse evectum, sed opinioni de se conceptæ minime respondisse. Plura contra hanc sententiam proferre possem, sed meam simpliciter proponere malo. Literæ* ΑΡΙϹΤ. *sive* Aristacum, *sive* Aristocra-

(a) Select. Num. T. V. pag. 41, 42.
(b) De Epoch. p. 132. seqq.

cratem, *ſive etiam* Ariſtotelem, Ariſtarchum, Ariſtomachum, *aliudve nomen expreſſerint, ad magiſtratum urbis* Rhodi *referendæ ſunt, prouti paſſim in eorundem* Rhodiorum *nummis magiſtratus nomen, nunquam vero caput, exprimitur. Et ſic apud* Choulium, *ubi de* Apolline *agit in libro de Religione* Romanorum, Ariſtocriti *nomen agnoſcitur, apud* Begerum *Theſ.* Brand. *Tom.* I. *pag.* 412. Ariſtedæ; *apud* Goltzium *Tab.* XXIII. *Num.* X. Ariſtei. *Imo idem* Choulius *alteram nummi cujuſdam* Rhodii *partem profert (nam caput, quod Solis, ob præcedentes nummos fuiſſe videtur, non adeſt) in quo* ΑΡΙΣΤΑΚΟΣ *expreſſe legitur; eſt vero nummi typus ſimillimus noſtro, prout &* Ariſtei *ille* Goltzianus. *Eoſdem autem nummos cum hoc* Haymii *non eſſe, patet ex capite Solis, & quod ex argento ſint; hic vero ſit æreus & caput diadematum exprimat. Quoniam vero in omnibus idem Floris & Caducei typus obſervatur, credo eodem tempore & pari occaſione cuſos hoſce nummos fuiſſe. Caput vero ex diademate, non Principis vel Imperatoris exercitus, ſed Regis eſſe agnoſcitur; atque vel* Apollinis *Regis eſt, vel potuit eſſe* Hieronis Primi, *Syracuſanorum Regis; apparebit enim quædam ſimilitudo, ſi velis* Parutianam *meam inſpicere* Siciliam, *ibique Tab.* CXLVIII. *&* CXLIX. *quærere Num.* 18. 19. 20. *&* 24. *At quid* Hieroni Siculo *cum urbe & inſula* Rhodo? *Dicam. Ex* Rhodo *inſula per majores ſuos* Lindios *ortus fuit hic Hiero, uti demonſtravi in Commentariis* Parutianis *pag.* 344. 354. *&* 1026. *unde & ſymbola urbis* Rhodi *plus ſemel in nummis* Syracuſanis, *ſub eo rege cuſis, apparent, uti docui ibidem. Hinc* Rhodiis *impenſius ſtudens, plurima illis contulit beneficia. Memorabilis hiſtoria exſtat apud* Polybium; *narrat enim is Lib.* V. *pag.* 598. *quomodo poſt terræ motum iſtum, quo miſere afflicta fuerat civitas, & admirabilis ille Coloſſus Solis conciderat, ad omnes Reges Civitateſque legatos* Rhodii *miſerint, tanto cum ſucceſſu, ut ditiſſimi inde evaſerint. Munificentiſſimos inter enumerat* Gelonem *&* Hieronem *fratres, qui præter argenti talenta ſeptuaginta quinque, lebetes argenteos & alia tanta dederint dona, ut illa quoque inſuper ad centum aſſurgerent talenta; & poſt hæc & majora beneficia, quaſi dando beneficium tam præclaræ civitati, ipſi accepiſſent, ſtatuas in eorum Dignate poſuiſſe, Populum videlicet* Rhodiorum *a Populo* Syracuſano *coronatum. Neque miror ſane, ſi & aliis Regibus publice honorem aliquem* Rhodii, *ſapientes ſane viri, & ob prudentiam a* Polybio *laudati habuerint, &* Gelonem Hieronem*que præcipue, in poſterum etiam demereri ſibi ſtuduerint, ejuſque faciem ut Benefici alicujus Numinis (non tamen addito nomine, ne regem liber populus videretur agnoſcere) in ære ſignato publico nomine exſtare voluerint. Hos enim vel ſimiles honores intelligere videtur* Polybius, *dum pag.* 600. *concludit, immerito famam magnanimitatis & ſplendoris ſui temporis Reges captare ex minutis donis, quæ quandoque afflictis dare ſoleant, ob quæ tamen parem benevolentiam atque honorem a* Græcis *ſibi haberi poſtulent, atque antiquis Regibus ab iiſdem haberi eſt ſolitus. Adſpiravit itaque* Herodes *ad antiquam illam* Gelonis, Hieronis, Antiochi, Ptolemæique *in liberalitate* Rhodiis *præſtita gloriam; notatque inſuper Joſephus de Bello Lib.* I. *Cap.* XXI. *eundem Rhodiis ad claſſem parandam inſtruendamque pecunias ſæpe multiſque in locis præbuiſſe.*

Num. 35. *Caput muliebre velatum & turritum. Ab altera parte* Minerva *gradiens dextra Victoriolam ſuſtentat, læva clypeo nititur, cum hac inſcriptione* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ. *Exhibet nummum hunc* Haymius *Tom.* I. *pag.* 146. *ad Philopatorem autem, ex ſtirpe Regis* Tarcondimoti, *regnantem in Ciliciæ maritimæ parte refert ibidem* Maſſonus. Ciliciæ *vero maritimæ ſæpius mentionem facit Joſephus, præſertim Antiq. Lib* XIII. *Cap.* XIII. *pag.* 671 *ubi quoque regionis ejus urbem Mopſueſtiam (cujus inferius nummum proferemus) nominat. Omnis vero oræ ejus olim* Pompeji *temporibus Rex erat* Tarcondimotus *quidam,* Romanis *fideliſſimus trans* Taurum *ſocius, uti eum laudat* Cicero *ad Famil Lib.* XV. *Ep.* I. *cujus filium ejuſdem nominis* Auguſtus *in regno confirmavit, quemque ſucceſſionem ſuæ poſteritati tradidiſſe aſſerit* Strabo *Lib.* IV. *pag.* 676.

Num. 36. *Caput muliebre velatum; ab altera parte eſt dimidia navis, cum inſcriptione* ΑΓΡΙΠΠΕΩΝ. *Urbs* Agrippias *ſæpius* Joſepho *memoratur, dicta ita ab* Herode, *quum antea Anthedon vocaretur, teſte eodem Lib. de Bello Lib.* I. *Cap.* IV *pag.* 60. *& Cap.* XXI. *pag.* 108. *ubi cum* Raphia *&* Gaza *conjungit; erat enim ſita ad mare viginti circiter ſtadiis a Gaza diſſita. Nomen in* Agrippæ, *qui gener Auguſti fuit, memoriam accepit; ſicuti Sebaſte ab ipſo* Auguſto *vocata fuerat; teſte eodem ibid. Cap.* V. *pag.* 64. *Numeratur inter reſtitutas & frequentatas a* Gabinio, *una cum* Jamnia, Raphia, *aliiſque paullo poſt Cap.* VIII. *pag.* 70. *Eadem fere exſtant Lib. Antiqu* XIII. *Cap.* XIII. *pag.* 670. *Cap.* XV. *pag* 674. *Lib.* XIV. *Cap.* V. *pag.* 691. *& denique Lib.* XV. *Cap.* VII. *pag.* 761.

Num 37. *Caput virile barbatum, cum inſcriptione* ΠΕΡΓΑΜΟC. *Ab altera parte Clavæ cernitur involutus Serpens; ad latus eſt Cornucopiæ; in circuitu legitur* ΕΠΙ CTPA. ΚΛ. ΚΕΦΑΛΙΩΝΟC. *Herois* Pergami *illud caput eſt, nobiliſſimæ in Myſia civitatis* Pergami *conditoris, cujus urbis incolæ, ob Æſculapii gloriam ſymbolum ejuſdem Dei Serpentem baculo involutum, ſeu clavæ, in monetis ſuis referre ſolent. In hac etiam Græca urbe,* Græcorum *amantiſſimus* Herodes *benevolentiæ & ſplendoris ſui monumenta exſtare voluit.* Nonne, *inquit Flavius, de Bello Lib.* I. *Cap.* XXI. *pag.* 109. etiam Athenienſes & Lacedæmonii, Nicopolitani, & in Myſia Pergamus Herodis ſunt plena donariis? *Exſtat vero* Pergami *hic nummulus apud* Haymium *Tomo* I. *pag.* 129.

Num. 38. Herculis *caput ſacra ſibi fronde coronatum; ab altera parte inter duos ſtellatos* Dioſcurorum *pileos ſacra Hydria ſive cantharus ſerpente circumvolutus cernitur, cum inſcriptione* ΜΑΣΑΝΙΣΣΑ... *quod magiſtratus ibidem nomen eſſe videtur. De typo hoc conſuli poteſt* Haymius *Tomo* I. *pag.* 129. Lacedæmonios *autem & alibi ſæpius laudat* Joſephus, *& de cognatione cum* Abramidis *gloriari ſcribit Antiqu. Lib.* XII. *Cap.* IV. *pag.* 606. *ubi* Arii Lacedæmoniorum *Regis Epiſtolam ea de re profert, cujus literas dicit fuiſſe quadratas, ſigillum vero Aquilam Draconem tenentem. Reſponſorias vero Jonathæ, Senatus Judæorum & Communis recitat idem Lib.* XIII. *Cap.* V. *ubi itidem de iſta cognatione agitur. Sed & alii* Lacedæmoniorum *nummi apud eundem* Haymium *& alibi inveniuntur.*

Num. 39. Tarſi, *nobiliſſimæ* Ciliciæ *urbis, meminit* Joſephus *Antiq. Lib.* IX. *Cap.* X. *pag.* 497. *ubi de* Jonæ *Prophetæ fuga agit; ſed & præterea Lib.* I. *Cap.* VI. *pag.* 21. *primos gentium conditores enumerans,* Tharſum *quoque, ex* Japheti, *per* Jovanum *poſteritate,* Cilicibus *originem dediſſe aſſerit, qui ſcilicet olim* Tharſenſes *dicti fuerint ex conditoris nomine; unde metropoli quoque nomen* Tarſo, theta *in ſermone familiari in* tau *mutato. Antiquitatemque hanc ex Hiſtorico noſtro adnotavit* Stephanus Byzantinus *in ſuo de Urbibus libro; quare etiam ad d. l. dubitat Cl.* Relandus *an non* naves Tarſis *in SS. ad* Cilicias *referri poſſint. Non multa hujus urbis ante* Romanorum *Imperatorum tempora cuſa numiſmata exſtant. Elegans tamen hoc eſt, quod damus ex* Begero *Tom.* III. *Theſ.* Brand. *pag.* 66. *in quo videlicet* Jovis *atque* Herculis *ibidem cultus exprimitur; unde ab altera parte ſedentis* Jovis *eſt effigies, dextra victoriolam, læva haſtam tenentis; ab altera parte* Herculis *ſymbolum Clava in populea cernitur corona. Addi debuerant literæ numerales* HNP. *ſed cum non docuerit* Begerus, *quem ſitum in nummi area obtineant, ſufficere*

*** ***

mi-

mihi visum est, id solum monere. Referri possunt ad æram Seleucidarum, *& designare annum ejus* CLXXXVIII. *& victorias* Alexandri *Regis* Syriæ *ab ejusque ducibus reportatas.*

Num. 40. Seleuci *Sexti, vigesimi ex* Seleucidis Syriæ *Regis, interitum describens* Josephus *Lib.* XIII. *Antiq. Cap.* XIII. *ait illum a* Mopsuestienſibus, *a quibus pecunias exigere vellet; una cum regia & amicis fuisse crematum. Erat* Mopsuestia Ciliciæ *urbs, unicumque hujus nummum inveni apud* Begerum *Tom.* III. *Thes.* Brand. *pag.* 67. *in quo ratio etiam nominis ejusdem ipso typo exprimitur. A priori enim parte* Jovis *caput est; posteriore* Mopsi *focus, unde & appellatam ita fuisse civitatem* Stephanus *& alii docuerunt; inscriptio vero* ΜΟΥΣΑΤΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. *docet liberam fuisse & suis legibus usam; quali titulo plures* Antiochenſium *nummi, aliorumque superbiunt. Plura docta ad hunc typum congessit* Begerus; *illas vero notas, quæ in parte inferiori cernuntur, non attigit, quarum alteram monogramma (ut plura talia occurrunt) esse existimo; alteram æram indicare, & quidem* HΓ. *seu* ΡΓ. *ut innuatur cujus nummus anno centesimo tertio æræ* Seleucidarum.

Num. 41. *Caput diadematum* Mithradatis, Ponti*ci istius regis celeberrimi, illam animo insitam ferociam etiamnum sublimi ore spirans. Ab altera parte typus ei Regi solitus est, cerva pascens, cum inscriptione* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ. *Singulare hoc numisma binis de caussis profero; eo quod doceat nomen hujus Regis* Mithradates, *cujus interitum refert Josephus Antiq. Lib.* III. *Cap.* III. *p.* 688. *& de Bello Lib.* I. *Cap.* VI. *pag.* 66. *non vero* Mithridates *scribi debere; tum, quod unicum hoc, visum quondam a me penes Nobiliss.* H. A. Marckium, *Dom. in* Leure, *fit toto orbe notum, ex auro purissimo atque indubitatæ fidei. Atque hæc in præsenti pro Josepho illustrando Numismata sufficiant.*

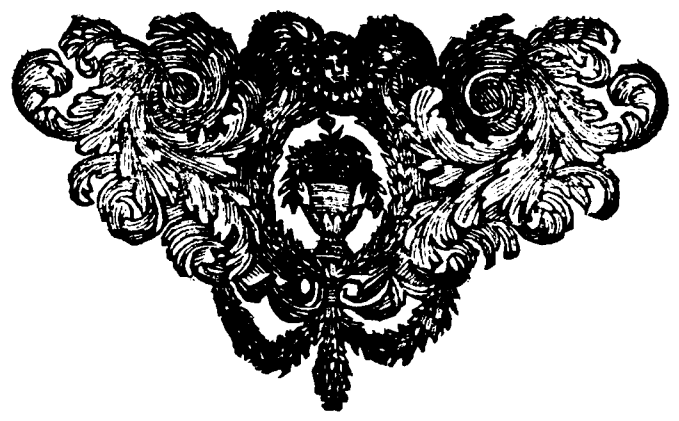

JACO-

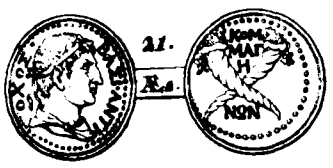
21. Æs.

22. Æs.

23. Æs.

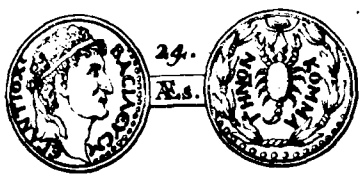
24. Æs.

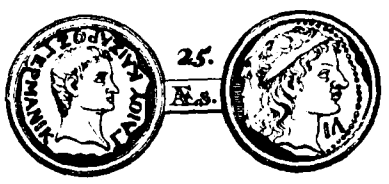
25. Æs.

26. Æs.

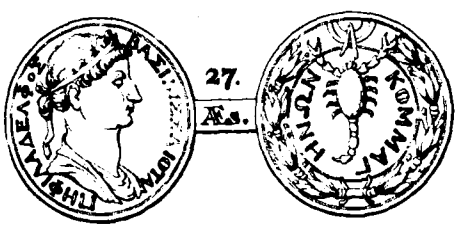
27. Æs.

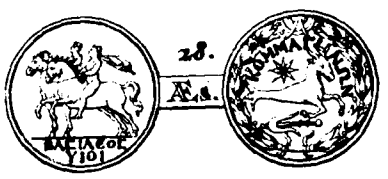
28. Æs.

29. Æs.

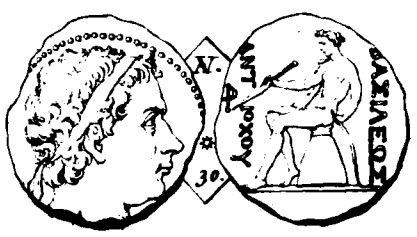
30. Æ.

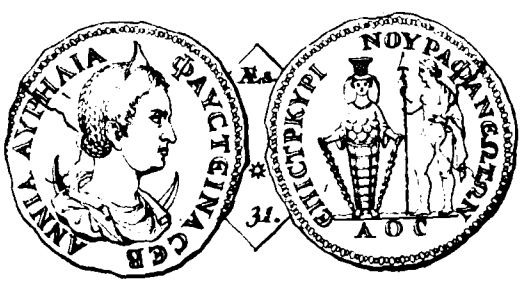
31. Æs.

32. Æ.

33. Æs.

34. Æs.

35. Æs.

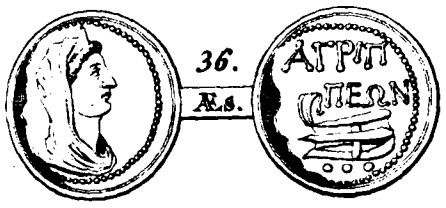
36. Æs.

37. Æs.

38. Æ.

39. Æs.

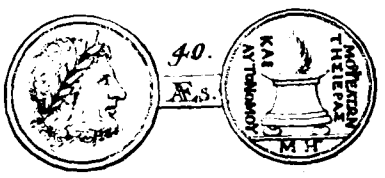
40. Æs.

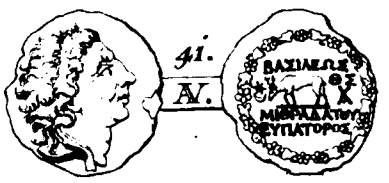
41. Æ.

†JACOBI GRONOVII PRÆFATIO AD DECRETA ROMANA ET ASIATICA.

SI particula hæc debuit eruditiſſimo Joſepho, ſed luxato ſatis, ex hujus Academiæ bibliotheca reſtitui, habeo quod gratuler mihi, qui ad eam potui metari iter & apprehendere. Antiquos ejus ſcriptoris codices neſcio quo fato lacunis refertos eſſe apparuit ſatis ex ipſa Arlenii conqueſtione atque etiam ratione qua is in edendo fuit uſus, ut duos codices compoſuerit, quorum uterque alterius lacunas explere poterat. Ab eo tempore paulatim hîc illic aliquid erutum & productum eſt, ut docta ejus opera exſtarent integriora. Lectus ille mihi primum fuit accuratiſſime, ſed & jucundiſſime, quum Polybio puer admoverer, & in Suidæ fragmentis animadverterem per viros doctos aliqua iſti ſcriptori attribui, quæ erant Joſephi, prout mirabiliter & ſtyli modus & mentis placita in Joſepho & Polybio conveniunt, quæ tamen diſcerni oportet. In eo quiſquis legit libri XIV caput XVII, facile ille deprehendit circa finem aut quædam ibi excidiſſe, aut aliquid male poſitum eſſe, quum ſcribat pag. 485. παραθήσομαι δὲ τὰ γινόμενα ὑπό τε τῆς συγκλήτου δόγματα καὶ Ἰουλίου Καίσαρος, *apponam etiam facta ſenatuſconſulta & decreta Julii Cæſaris.* Attamen omnia vicina quæ ſequuntur, ſunt Julii Cæſaris; & mox eo occiſo M. Antonius & P. Dolabella præponuntur SCto, cui nec caput nec pes adeſt; mox adnectitur L. Lentulus quaſi ille poſt Dolabellam fuerit. Et ſic tum jactat multa etiam eſſe alia talia ab ſenatu aut Imperatoribus δόγματα aut ab urbibus ψηφίσματα & γεγράμματα, quorum nulla oſtendit in illis quæ vel antecedunt vel ſubjiciuntur; nempe quia forſan bene doctus librarius, ſed operæ fugiens, aut horrens ad turbam nominum, corripuit ſeriem narrantis late & exſpatiantis in hoc capite Joſephi; & quum per mentionem decreti ab Lentulo facti de Judæis in urbe Epheſo eſſet data auctori occaſio adnectendi alia decreta de Judæis apud Delios, Sardianos, Coos, Laodicenſes, Mileſios, Pergamenos, univerſa iſta immerito & inique ſunt faſtidita.

Hæc quum ægre ferrem & magno omnium ſilentio dolerem ita putidam & hiantem offenſam in tanto ſcriptore non commovere viros doctos ad remedium quacunque concurſatione petendum, denique etiam potui in ſermonibus cum fortuna de tanto flagitio queri, quoniam res non erat amplius obſcura aut ignorata. Quippe deploraverat jam palam Iſaacus Voſſius anno præcedentis ſæculi LXXII in ſcripto de Sibyllinis oraculis cap. 8. in hæc verba, quæ recognoſcas licet. [*Judæos autem magno iſtoc tempore numero habitaſſe in pleriſque fere Aſiæ urbibus, patet ex beneficiis a Populo Romano collatis, quorum exempla ex Joſepho alias dabimus. Neſcio enim qua ratione factum ſit, ut pleraque illa decreta abſint ab editis Joſephi exemplaribus, cum & in ſcriptis libris & in verſione exſtent antiqua, licet admodum mutila.*] Immo mox anno LXXXIV in Obſervationibus ad Catullum pag. 313 prolaturus decretum, quod exſtat pag. 21, hæc præmittit: [*Verum ut liquidius innoteſcat, quantopere olim Judæis familiares fuerint orationes in maris litore, adſcribam decretum Halicarnaſſeorum, quo Judæis licentia a Romanis conceditur, ut ritu patrio preces fundant litorales.*] Quo adſcripto dein pag. 314 addit: [*Integrum adſcripſi ψήφισμα, quoniam & hoc æque ac reliqua decreta, quorum mentionem facit Joſephus, abſunt a vulgatis hujus ſcriptoris exemplaribus.*] Quæ tam patulæ & conſpicuæ & publice utiles viri docti ejulationes non ſunt certe ejus generis, ut ſperni mereantur aut inter notitias Joſephi non recenſeri, quas tot cernimus ſane inanes & nihil utiles colligi. Joſephus utique præ debilitate hac mancus pergit hærere in eodem luto, etſi poſt id tempus de eo ſæpe ſit itum in conſilium. Sed etiam ſummopere ſtupeo, cur ipſe Voſſius, qui etiam adſcripſit in margine *hæc abſunt ab editis*, hoc ſtudiorum Græcorum & eorum hiſtoriæ ſupplementum, hoc nobile ſolennitatis in talibus decretorum formulis ſpecimen, hoc peculiare facti perquam memorabilis documentum & per quos & qua via id impetrari potuerit, indicium, evulgandi non obiverit ipſe decus, præſertim quum per tot annos bene ſyngrapha velut ſua ſe adſtrinxerit ac ſciverit ſe pollicitationi ſuæ inhærere. Sed obſtitit credo illi eadem cauſa, quam remoratam opinor fuiſſe etiam priores exemplaris illius poſſeſſores, quorum unus adſcribitur Wilhelm Nooms: quod etiam exemplar cujus chirographi ſit, ſane non probatiſſimi, patet ex varietate vel magis pravitate lectionum, quam ideo partim contextui ſubjeci, partim in notis memoravi. Nec aliud obſtitiſſe crediderim aliis editoribus ab producendo, ſicut forſan & librarios ſcribas deterrere potuit, quo minus ea ſuis locis collocarent ac bene depingerent, ut nunc forſan in multis etiam vetuſtis codicibus

† Quoniam inter reliquas Præfationes hæc neglecta fuerat, hoc in loco apponi curavimus.

cibus fruſtra quærantur. Erat magna hallucinatio in auctoritate præfixa vel ſenatus conſulto ſub Dolabella & Antonio, vel Lentuli decreto ſic repetito, ut pateat ſcribam invitum illa exaraviſſe. Ignorata norma fuit præfationum in SCtis & edictis, unde illa ſunt & in editionibus ita jejune contracta, & hîc tantopere involuta, ut bene vix queant expediri & purgari. Præſertim magna erat confuſio nominum propriorum, quum minus attenderetur in his Romana conſuetudo. His quum Romani adſueverint immiſcere tribum, ſed perpetua apoſiopeſi indicatam, os Græcum poſterioris temporis nequivit id recte percipere & hinc quoque in hac parte non vitioſe agere. In quo tamen omnem iram adverſus ſcribas deprecatur immenſa abſurditas Jo. Harduini, qui quum in Nummis Illuſtratis pag. 164 citaviſſet inſcriptionem ab Jac. Sponio publicatam, in qua occurrit *C. Sextilius P. F. Vot.* quam citavi pag. 35, velut rem inauditam & maximi momenti agens poſteriores literas explicat *Voturia*, & hinc tum tribum Voturiam, tum acumen ſuum in Plinii *Galeria* libro VII. ſect. L. reſtituta & Romana conſuetudine illuſtrata ex Aſconio Pediano jactans claudit [Vide in Plinianis notis & emendationibus ad lib. VII num. CXXXIX] ubi tamen nihil niſi hoc ipſum quoque reperies & rixam cum imperitis editoribus, qui eam vocem maſculino more ac ſono deformarint, ignari ſcilicet tribuum nomina ſolita ſic efferri. At, o bone, præſtitiſſet attuliſſe notam Pauli Manucii ad Ciceronem lib. VIII. famil. epiſt. 8. hanc, ubi agit de tribubus. [Galeria. Liv. lib. 27. Plinius lib. 7. cap. 49. etſi pro Galeria legitur Galerius. Sed corrigendus locus eſt ex antiquo libro avunculi mei Franciſci Aſulani.] Neque iſta verba latent in magno notarum corpore vix animadvertenda: immo illa ipſa ſolent adnecti Antiquitatibus Romanis Roſini, ut quibuſcunque adoleſcentibus exhibeantur. Cur igitur chartam ſic maculat & ſibi placere conatur? Sed vides hinc, quam poſſit conturbare homines nominum ratio. Non ideo tamen ſic contineri manum oportebat, aut adeo præclaram nitentis clavi purpuram ex veſte Judaica aboleri. Niſi fallor, unum hoc eſt monumentum, unde diſcimus, quomodo ab Imperatoribus SCta in provinciis ſolerent exſecutioni mandari, nempe ut in urbes, quas proponebant, ea mitterent addito mandato ſuo quod tacitas continebat minas, ni parerent. Itaque rurſus inſuere tentavi; fortunam præſtabit tempus. Vale, qui legis, & quod pag. 110 verſ. 29 excidit poſt vocem *omittente*, *ſed Dione apud Xiphilinum illic productum uſurpante*, appone.

DE-

DEDICATIO EDITIONIS HUDSONIANÆ.

VIRO LONGE NOBILISSIMO
JACOBO BRUGES
DUCI de CHANDOS
MARCHIONI & COMITI
DE CARNARVON,
ET
BARONI CHANDOS
DE SUDELEY.

CUM post multorum annorum laborem improbum, & magnos *sumptus Josepho* impensos, pæne languerem, Tu solus, Vir illustrissime, benignitate Tua me labantem excitasti, & munificentia Tua effeciſti, ut Operi tam difficili & laborioso par essem perficiundo. quapropter si quid fructus aut emolumenti ex meis Vigiliis capiat Respublica Literaria (capiet autem, uti spero, nonnihil) id omne Tibi acceptum referri debere palam aperteque profiteor. Josephum igitur meum Patrocinio Tuo demisse & humiliter commendo, quem accipias rogo, ut grati animi & observantiæ in Te meæ Testem perpetuum & monumentum futurum. Quod superest, Deum Optimum Maximum enixe precor, ut Te, Vir Nobilissime, Literis & Literatis præsidium certissimum, diutissime servet incolumem.

Tui

&

Dignitatis

Tuæ

Studiosissimus.

JOANNES HUDSON.

PRÆFATIO EDITIONIS HUDSONIANÆ.

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.

ANTONIUS HALLIUS.

COGITANTI *mihi ſæpenumero de Fatis Veterum Scriptorum, mirum omnino videri ſolet, neminem inter Eruditos extitiſſe, qui id Joſepho præſtaret, quod aliquammulti Auctoribus Joſepho multo viliaribus jamdudum præſtiterunt. Et neſcio ſane an rei difficultas quoſdam ab hoc opere aggrediundo abſterruerit;* [1] *nonnullis certe mors ipſa impedimento fuerit, quo minus opus aggreſſum laudabiliter conficerent. Utcunque autem hæc ſe res habeat, id felicitatis uni demum contigit Hudſono, viro in Litteris peritiſſimo, ut rem diutiſſime deſideratam fortunate abſolveret. Et dolendum equidem eſt, virum doctiſſimum prius mortem obiiſſe, quam merita ſua in Joſephum Ipſe Lectoribus ſuis commonſtraſſet. Hoc tamen poſſum pro certo affirmare, Me ſæpius ex ipſo audiviſſe, illi non animum fuiſſe, ut Prolegomena longa ad Joſephum conderet, ſed Præfatiunculam duntaxat, quid ab eo in ſua Joſephi Editione præſtitum fuerat expoſituram. illud alterum pridem factum fuiſſe optime cognoverat a nobili Eruditorum Pari, Thoma Ittigio in Prolegomenis Joſepho Lipſienſi præmiſſis, & Joanne Alberto Fabricio in* [2] *Bibliotheca Græca, Opere in ſuo genere eximio:*

Ad quartum uſque Indicem, qui eſt Scriptorum a Joſepho laudatorum, Operæ proceſſerant Typographicæ, cum Hudſonus noſter, paulo poſt moriturus, me accerſens, Joſephum ſuum mihi in manus tradidit: rogavitque, ut ſi quæ reſtarent peragenda ipſe perficerem. annui libentiſſime, ne aut juſto ejus deſiderio, aut neceſſitudini, quæ per plures annos inter nos interceſſerat, deeſſe aliquatenus viderer.

Hudſono ad manus erant omnes Veterum Joſephi Interpretum & Textus Græci Editiones. Codices MSS. itidem fere omnes vel ipſe oculis luſtraverat, vel Lectiones ex iis ab aliis collectas poſſidebat. Criticorum etiam ſcrinia poſt Litteras inſtauratas præſtantiſſimorum diligenter excuſſerat, & ſi quod lucis inde ad Joſephum ſuum illuſtrandum hauriri potuerat id omne in Notas ſuas tranſtulerat. quas qui ſtudioſe perlegerit, facile judicabit quanti Joſephus Hudſono noſtro conſtitit: nihil eſſe litterarum deprehendet ſive veteris ſive recentioris ævi, nihil Librorum ſive ſacri ſive profani argumenti, ad quod ille animum oculoſque non converterat.

Ex Libris Scriptis, quorum Lectiones ob oculos habuit, Busbequianus videtur eſſe reliquis brevior, & non omnino abſimilis illi Epitome Antiquitatum, quam adhibuiſſe ſe teſtatur Arnoldus Peraxylus in procuranda Editione Baſileenſi; aut Epitome MS. Librorum de Bello, qua, a L. Capello mutuo accepta, in condendis Annalibus ſuis Jacobus [3] *Uſſerius ſe uſum fuiſſe profitetur. Eſt autem Codex A. Busbequii, qui in Bibliotheca Cæſarea ſervatur; optimæ notæ; ut & alius etiam J. Sambuci, in eadem Bibliotheca repoſitus.*

Inter Schedas J. A. * *Boſii cæteris præſtare videntur Lectiones e Codicibus Tho. Reineſii, viri ſummi, exſcriptæ; & Caſparis Barthii, celeberrimi Polyhiſtoris, ad* [4] *veterem Joſephi Interpretum, poſt Teſtimonia declimus recuſum.*

3 Vide ejus Epiſt. ad Arn. Boot.

* Quem limam Joſephi appellare ſolebat doctiſſ. Bernardus.

4 Colon. 1524. Fol.

1 Inter quos eminent J. A. Boſius, Stephanus Monachius, Edvardus Bernhardus, Jacobus Gronovius, Godefridus Olearius, & Hadrianus Relandus.

2 Lib. IV. c. 6. quod quidem caput, in gratiam Lecto-

Interpretem [1] *Notulæ. S. Petiti Conjecturæ, in Bibliotheca Bodleiana reconditæ, minus faciendæ; utpote nimium plus tribuentis Rabbinis, Magistellis istis, qui Antiquitates Judaicas primi omnium corruperunt. Sed Syllabum Codicum, per quos profecerit Hudsonus, ab ipso profectum, infra excusum exhibebimus.*

*Textum Josephi diligentissime recognovit, & ad Codices correxit; Errores Typographicos, qui in priores Editiones irrepserant, studiose sustulit; nonnullos tamen aut ipse reliquit, aut fortasse etiam admisit, quos nihilominus omnes, quanta fieri potuit cura, * ad finem Operis emendatos reperies.*

Josephus Scaliger, recentiorum doctissimus, veterem Flavii Interpretem imperitissimum appellat; neque Sigismundus Gelenius, vir alioquin laude sua minime fraudandus, qui emendare & ad Græca Josephi refingere veterem illam Versionem conatus est, hac in parte, Eruditis satisfecit. Hinc novus Hudsono labor surgebat; nova Versione ab ipso donandus erat Josephus; quam tam pure tamque Latine elaboratam nobis dedit, ut cum Scriptis hujus generis præstantissimis merito conferri posse videatur.

Neque dubium esse potest, quin multi amicorum multa illi subsidia ad Josephum illustrandum subministrarent. Copiam Editionis Basileensis, manu Is. Casauboni passim notatæ, Principi debuit Criticorum Richardo Bentleio; Varietatem Lectionis è Codice quodam Regis Galliarum Michaeli Lequienio, Dominicanorum doctissimo; Observationes quasdam egregias viro eruditissimo Richardo Ibbetsono, discipulo olim suo, cujus conjecturas semper exosculatus est; Annotata illustris E. Spanhemii Cl. Jablonskio. neque prætereundus est Guilielmus Lowthius, Præbendarius Wintoniensis dignissimus, cui tantum debuit quantum familiarium nemini. Alia fortasse aliis.

De Josepho sic fere censuit Hudsonus: Scriptorem fuisse eloquentissimum, & veri studiosissimum; sectatorem in nonnullis Dogmatum S. Joannis Baptistæ, ac proinde Testimonia de Iesu Christo *& Jacobo Justo genuina esse; errores quos illi nonnulli eruditorum impingunt Librariorum potius esse quam ipsius Josephi; non esse Auctorem Maccabaici, ut neque Tractatus de Universo, qui sub ejus nomine etiamnum alicubi exstat.*

Quid autem censendum sit de ipso Hudsono, Ego quam potero brevissime expediam. Natus erat [2] *Widopiæ prope Cockermutham in Agro Cumbrensi paulo post instauratam apud Britannos Monarchiam. Grammaticen in vicinia didicit ab Hieronymo* [3] *Hechstettero. Juvenis admodum Oxonium* [4] *missus, in Collegio Reginensi sub Tutela Thomæ Crosthwaitii, viri varia doctrina & humanitate in exteros ea tempestate celebris, Philosophiæ operam dedit; quam ita coluit, ut Litteras interim Humaniores nunquam neglexerit. illas enim per totum vitæ spatium mirifice dilexit, & tantos in iis progressus fecit, quantos nemo fere suorum æqualium, etsi vixerat in Collegio Litteratorum semper feracissimo. Non multo post quam gradum in Artibus Magistralem* [5] *susceperat, ad Collegium Universitatis commigravit. ubi electus in Socium, per multos annos officio Tutoris functus, Adolescentes ad Philosophiam & bonas litteras instituebat. Dum hæc solita diligentia curaret, Thomæ Hydeo, Linguarum pæne omnium perito, in Præfectura Bibliothecæ Bodleianæ ab Academia* [6] *sufficitur. quem quidem provinciam ad mortem usque summa cum laude administravit. Principalitatem postea Aulæ Beatæ Mariæ Virginis ab honoratissimo Academiæ Cancellario* [7] *obtinuit, rogatu Viri maxime famigerati Joannis Radcliffii, Medicorum omnium sui sæculi facile Principis. Edidit* [8] *Vellejum Paterculum,* [9] *Thucydidem,* [10] *Dionysium Halicarnassæum, Geographiæ veteris* [11] *Scriptores Græcos minores,* [12] *Longinum,* [13] *Mœridem Atticistam, &* [14] *Æsopum. Lactantium prelo paratum habuit; sed quid de eo factum sit, juxta cum ignarissimis scio. Alia minutiora sciens prætereo. Tandem anno* MDCCXIX. *die* [15] *27. Novembris, post diutinum languorem, magno litterarum damno, hydrope extinctus est. Uxorem duxit Margaretam, filiam D. Roberti Har-*

1 Ex manu Christiani Daumii.
* Suo loco ubique in Nova hac Editione sublatos aut correctos invenies.
2 Vulgo Wedehop.
3 Coll. Regin. Oxon. quondam Socio.
4 Anno 1676.
5 1684.
6 Anno 1701. mense Julio.
7 Anno 1712.
8 Oxon. 1693. 8°. & postea 1711.
9 Ibid. 1696. G. L. cum Scholiis, Fol.
10. G. L. cum Notis 2 Voll. Fol.
11. Quattuor Voll. in 8°. 1698, 1703, 1712.
12. Oxon. 1708. & 1718. 8°.
13. Ibid. 1711.
14. Oxon. 1718. 8°. cum nova Versione, & magna Fabularum accessione.
15. Hora 6 A. M. Ætatis circiter 57.

Harriſon Equitis Aurati; ex qua progenuit filiolam unicam, nomine itidem Margaretam, puellulam novem annorum, forma atque indole eximiam.

Viris eruditis ſuæ ætatis omnibus innotuit. hinc ipſi natæ doctorum amicitiæ, & cum multis litterarum etiam commercia. Tales erant in Italia Ludovicus Antonius Muratorius, Joannes Maria Salvinius, & vir illuſtris Franciſcus Blanchinius; In Gallia Joannes Boivinius, Ludolphus Kuſterus, & cujus amicitiam magni ſemper fecit Michael [1] Lequienius; In Germania Godefridus Olearius, Joannes Burchardus Menckenius, Joannes Chriſtophorus Wolfius, Henricus Ludovicus Schurtzfleiſchius, Joannes Georgius Eccardus, & quem præ cæteris coluit Joannes Albertus Fabricius; In Suecia Ericus Benzelius, a quo Philonem Judæum propediem exſpectamus; In Dania vir nobiliſſimus Fridericus Roſtgardus; In Belgio Jacobus Perizonius, Hadrianus Relandus, &, paulo ante obitum, Joannes Clericus. Notiores ſunt Angli, quam ut mea egeant nomenclatione.

Erat probitate antiqua, facie decora, ſtatura mediocri, valetudine firmiſſima, quam tamen ſtudiis & vigiliis nunquam intermiſſis penitus tandem labefactavit. Hæc habui impræſentiarum dicenda de Joanne Hudſono, viro doctiſſimo, & mei, dum viveret, amantiſſimo.

1 Damaſceni Editor.

Scribebam in Coll. *Regin.* OXON.
VI. Non. Maji MDCCXX.

VE:

VETERUM TESTIMONIA DE JOSEPHO, EJUSQUE SCRIPTIS.

SÆCULO II. à CHR. N.

I. *Suetonius Tranquillus in Veſpaſiano, c. 5.*

APUD Judæam Carmeli Dei oraculum conſulentem, ita confirmavere ſortes, ut quicquid cogitaret, volveretque animo quamlibet magnum, id eſſe proventurum, pollicerentur. Et unus ex nobilibus captivis *Joſephus*, cum conjiceretur in vincula, conſtantiſſime aſſeveravit fore, ut ab eodem brevi ſolveretur, verum jam Imperatore.

II. *Juſtinus Martyr in Orat. Cohort. ad Græcos, p. 10. Edit. Pariſ.*

Επὶ δὲ καὶ σοφώτατοι, φίλων τε καὶ Ιώσηπος, οἱ τὰ καθ' Ιουδαίους ἱστορήσαντες, ὡς σφόδρα ἀρχαίων καὶ παλαιῶν τῶν Ιουδαίων ἄρχοντος Μωϋσέως μεμνῆσθαι. ὁ γὰρ Ιώσηπος, τὸ ἀρχαῖον καὶ τὸ παλαιὸν τῆς ἱστορίας καὶ ἀληθὲς τῆς ἐπιγραφῆς τῶν βιβλίων σημαίνων βουλόμενος, ἀρχόμενος τῆς ἱστορίας ἔτω γέγραφε· ΦΛΑΒΙΟΥ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ· τὸ παλαιὸν τῆς ἱστορίας Αρχαιολογίαν ὀνομάζων.

Quin & ſapientiſſimi illi Philo & *Joſephus*, qui res Judaïcas ſcripſerunt, ut admodum vetuſti & antiqui Judæorum principis Moyſis faciunt mentionem. Ipſe certe *Joſephus*, vetuſtatem rerum per ipſorum librorum inſcriptionem ſignificare volens, hiſtoriam exorſus ita ſcripſit; FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBRI: vetuſtatem hiſtoriæ Antiquitatum nomine deſignans.

III. *Idem iterum, pag. 11.*

Ταῦτα, ὦ ἄνδρες Ελληνες, οἱ ἔξωθεν τῆς ἡμετέρας θεοσεβείας καὶ τῆς ἀρχαιότητος Μωϋσέως ἱστορικῶς γεγράφασι· καὶ ταῦτα πάντα παρ' Αἰγυπτίων ἱερέων μεμαθηκέναι φήσαντες, παρ' οἷς οὐκ ἐτύχθη Μωϋσῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ παῖς ὢν τῆς Αἰγυπτίων παιδεύσεως μετασχεῖν ἠξιώθη, διὰ τὸ ὑπὸ θυγατρὸς βασιλέως εἰς παῖδος χώραν ἀγθῆναι· καὶ διὰ τὴν περιηρημένην περίφασιν πολλῆς ἠξιῶσθαι παιδείας, ὡς ἱστοροῦσιν οἱ σοφώτατοι τῶν ἱστοριογράφων, οἱ καὶ τὸν βίον αὐτοῦ καὶ τὰς πράξεις καὶ τὸ ἔθνος ἀξίωμα ἀναγράψασθαι σπουδάσαντες, φίλων τε καὶ Ιώσηπος. ἔτι γοῦν, τὰς Ιουδαίων ἱστοροῦντες πράξεις, ἀπὸ μὲν τῶν Χαλδαίων ἔθνους τὸν Μωϋσέα γεγονέναι φασί· τὸν δὲ πρόγονον αὐτοῦ διὰ λιμοῦ πρόφασιν ἀπὸ τῆς Φοινίκης ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον μεταναστεύσαι, ἐκεῖ τε ἄνδρα γενέσθαι φασίν· ὃν δι' ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν ὁ Θεὸς τιμῆσαι οὐδεμιᾷ, καὶ ἀρχὴν καὶ στρατηγὸν καὶ νομοθέτην γενέσθαι τοῦ ἑαυτοῦ ἔθνους ἠξίωσεν, ὁπλίσαντα ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου τὸ τῶν Εβραίων πλῆθος· ἐπὶ τὴν οἰκείαν χώραν ἐπανελθεῖν ἐδικαίωσε.

Hæc ſunt, viri Græci, quæ de Moſis vetuſtate externi & à religione noſtra alieni homines, hiſtorias ſcribentes, tradiderunt: omnia iſta ſe ab Ægyptiis ſacerdotibus accepiſſe profeſſi; apud quos non natus ſolum, ſed etiam qui omni Ægyptiorum diſciplina imbueretur, dignus habitus eſt, propterea quod a Regis filia in filii locum fuerit adoptatus. Propter quam itidem cauſam magno eſt eductus ſtudio, quemadmodum in literas retulerunt ſapientiſſimi hiſtoriographi, qui de vita ejus & rebus geſtis generiſque ſplendore ſcribendi provinciam ſibi ſumpſere, Philon & *Joſephus*. Hi ſiquidem, Judæorum res geſtas memoriæ mandantes, à Chaldæis Moſen originem traxiſſe ſcribunt. Majores quippe ejus per famis cauſam è Phœnicia in Ægyptum tranſiiſſe, atque ibi virum eum genitum memorant: quem Deus ob præſtantem ipſius virtutem honore auctum, Principem, Imperatorem, & Legsſlatorem genti ſuæ præpoſuit, cum ex Ægypto Hebræorum multitudinem in regionem ſuam reverti, juſtum & æquum eſſe duxit.

IV. *Idem rurſus, pag. 14.*

Ταῦτα οὐ μῦθος ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ελληνες, οὐδὲ πεπλασμένας ἱστορίας ἀπαγγέλλομεν· ἀλλ' αὐτοὶ, ἐν τῇ Αλεξανδρείᾳ γενόμενοι, καὶ τὰ ἴχνη τῶν οἰκίσκων ἐν τῷ Φάρῳ ἐωρακότες ἔτι σωζόμενα, καὶ ἀκούσαντες παρὰ τῶν ἐκεῖ οἰκούντων τὰ πάτρια παρειληφότων, ἀκηκόαμεν, ταῦτα ἐπαγγέλλομεν· ἃ καὶ παρ' ἑτέρων ἔξεστιν ὑμῖν μανθάνειν, καὶ μάλιστα παρ' αὐτῶν τῶν ταῦτα ἱστορησάντων, σοφῶν καὶ δοκίμων ἀνδρῶν, Φίλωνός τε καὶ Ιωσήπου, καὶ ἑτέρων πλειόνων.

Hæc vobis, viri Græci, non ut fabulam, neque ut confictam hiſtoriam, renunciamus: ſed qui ipſi Alexandriæ fuerimus, & veſtigia domuncularum apud Pharum adhuc reliqua viderimus; & ab incolis, qui res patrias à majoribus per manus ſibi traditas acceperunt, audierimus, commemoramus: quæ ex aliis quoque (aliqua ex parte) intelligere poteſtis, & potiſſimum ex eis qui iſta ſcriptis ſuis inſeruerunt, ſapientibus & ſpectatis viris, Philone & *Joſepho*, & pluribus aliis.

V. *Idem*

V. *Idem (vel Auctor incertus) in Quæst. & Respons. ad Orthodox. p. 462.*

Si ignorantia, quæ præter voluntatem provenit, veniam secum affert, sicuti nos Scriptura docet, quomodo qui olim exstitere Judæi, & Christum per ignorantiam supplicio crucis affecere, plurimis & intolerandis affecti sunt calamitatibus, sicut in libris *de Excidio* eorum docet *Josephus*?

Εἰ συγγώμλω ἡ ἀκούσιος ἐφέλκεται ἄγνοια, καθὼς ἀπὸ τ γραφῆς διδασκόμεθα, πῶς οἱ μὲν πάλαι Ιουδαῖοι, τ χριστὸν ἐξ ἀγνοίας σταυρώσαντες, πολιορκίαις καὶ ἀνυποίστοις δεινοῖς ἐπιερέθησαν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τ Αλώσεως λόγοις μαρτυρεῖ ὁ Ιώσηπος;

VI. *Irenæus, in Fragmento è Cod. Bibliothecæ Vindobonensis, p. 472. Edit. Oxon.*

Josephus ait, quod, quando in regali aula educabatur Moses, dux exercitus contra Æthiopes electus, & victor evadens, filiam Regis ejus uxorem duxerit: siquidem ex amore, quo ipsum prosequuta est, civitatem ei tradiderat.

Ιώσηπος φησιν, ὅτι, ἔτι παῖδα ὄντα ἐν βασιλείοις ἐπιφέρειν Μωϋσῆν, στρατηγὸν χειροτονηθέντα κατ᾽ τ Αἰθιόπων, καὶ νικήσαντα, ἠγάγετο τ τ βασιλέως ἐκείνου θυγατέρα· ἐπείπερ πεθεῖσα τῷ πρὸς αὐτὸν προδίδωσιν αὐτῷ τὴν πόλιν.

VII. *Theophilus ad Autolycum, lib. 3. p. 257. Edit. Oxon.*

Quod autem attinet ad Phœnicum & Ægyptiorum testimonium, sicuti scripsere de temporibus quæ ad nos spectant, Manetho quidem Ægyptius, & Menander Ephesius, necnon *Josippus*, qui contexuit *Historiam Belli Judaïci* cum Romanis gesti, ita & ista nobis sufficere in præsentiarum reor.

Τῆς μὲν οὖν Φοινίκων καὶ Αἰγυπτίων μαρτυρίας, ὡς ἱστόρησαν περὶ τ καθ᾽ ἡμᾶς χρόνων οἱ συγγεγράφαντες [a] Μανεθὼν ὁ Αἰγύπτιος, καὶ ὁ Μένανδρος ὁ Ἐφέσιος, ἔτι δὲ καὶ Ιώσιππος, ὁ ἀναγεγράφας τ Ιουδαϊκὸν πόλεμον, τ γενόμενον αὐτοῖς κατὰ Ρωμαίων, ἀρκετῶς ἔτω ἡμῖν τὰ εἰρημένα.

VIII. [b] *Clemens Alexandrinus in Stromatum lib. 1. p. 341. Edit. Paris.*

Flavius autem *Josephus* Judæus, qui Judaïcas composuit historias, colligens tempora, ait, à Mose usque ad David esse annos DLXXXV. à David usque ad secundum annum Vespasiani MCLXXIX. deinde ab eo usque ad decimum annum Antonini annos LXXVII. ita ut à Mose usque ad decimum annum Antonini sint omnes anni MDCCCCXXXIII.

Φλαούιος δὲ Ιώσηπος, ὁ Ιουδαῖος, ὁ τὰς Ιουδαϊκὰς συντάξας ἱστορίας, καταλαγὼν τοὺς χρόνους, φησὶν, ἀπὸ Μωσέως ἕως Δαβὶδ ἔτη γίνεσθαι φησί· ἀπὸ δὲ Δαβὶδ ἕως Οὐεσπασιανοῦ δευτέρου ἔτους, [ἔτη] σκοθ. εἶτα ἀπὸ τούτου μέχρι Αντωνίνου δεκάτου ἔτους, ἔτη οζ. ὡς εἶναι ἀπὸ Μωσέως ἄχρι τοῦ δεκάτου ἔτους Αντωνίνου πάντα ἔτη ,αωλγ.

IX. *Tertullianus in Apologetico adversus Gentes, p. 19. Edit. Paris.*

Judæus *Josephus* Antiquitatum Judaïcarum vernaculus vindex.

SÆCULO III.

X. *Dion Cassius Histor. Rom. lib. 66. p. 745. Edit. Hanov. Vide infra in Joannes Xiphilinus.*

XI. *Minucius Felix, p. 36. Edit. Oxon.*

Scripta eorum relege, vel si Romanis magis gaudeas, ut transeamus veteres, *Flavii Josephi*, vel Antonii Juliani, de Judæis require.

XII. *Origines in Commentariis ad Matthæum, p. 223. Edit. Rothom.*

Usque adeo autem Jacobus hic Justitia sua apud populum celeber fuit, ut *Flavius Josephus*, qui XX. libris *Judaïcam Antiquitatem* conscripsit, rationem reddere volens, quare talia perpessus fuerit populus, ut Templum etiam dirutum fuerit, dicat hæc illis ira Dei contigisse, propter ea quæ adversus Jacobum, fratrem Iesu, qui Christus dicitur, perpetraverunt. Ac mirabile quidem illud est, cum Iesum verum esse Christum non crediderit, eum tamen tantam Jacobo justitiam testimonio suo tribuisse; dicit autem existimasse etiam populum, se hæc Jacobi causa sustinuisse.

Επὶ τοσοῦτον ἦ διέλαμψεν ἔτι ὁ Ιάκωβος ἐν τῷ λαῷ ἀπὸ δικαιοσύνη, ὡς Φλάβιον Ιώσηπον, ἀναγράψαντα ἐν ἔσχατοις βιβλίοις τ Ιουδαϊκῶν Αρχαιολογίαν, τ αἰτίαν ἀπολογήσασθαι βουλόμενον ἦ τὰ τοιαῦτα πεπονθέναι τ λαὸν, ὡς κ τ ναὸν κατασκαφῆναι, εἰρηκέναι, κ μηνιν Θεοῦ ταῦτα αὐτοῖς ἀπηντηκέναι, [c] ἅτε τὰ εἰς Ιάκωβον, τ ἀδελφὸν Ιησοῦ, ἦ λεγομένου Χριστοῦ, ὑπ᾽ αὐτῶν πεπολεμημένα. κ τὸ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι, τ Ιησοῦν ἡμῶν [d] ἦ καταδεξάμενος εἶναι Χριστὸν, [e] ὅδεν ἧττον Ιακώβῳ δικαιοσύνῃ ἐμαρτύρησε τοσούτῳ· λέγε ἦ ὅτι κ ὁ λαὸς τοῦτο [f] ἐνόμιζε ἅτε τ Ιάκωβον πεπονθέναι.

XIII. *Idem contra Celsum, l. 1. p. 14. Edit. Cant.*

Licet enim volentibus legere duos libros *Flavii Josephi* de *Judæorum Antiquitate*, ubi longam Scriptorum seriem citat in gentis ejus antiquitatis testimonium.

Δυνατὸν γὰρ τ βουλόμενον ἀναγνῶναι τὰ γεγραμμένα φλαβίῳ Ιωσήπῳ περὶ τ τ Ιουδαίων ἀρχαιότητος ἐν δυσὶ· ὅπου καὶ πλείω συναγωγὴν συγγραφέων φέρει μαρτυρουντων τῇ Ιουδαίων ἀρχαιότητι.

XIV. *Idem*

a In *Suidæ Codd. Μάνεθως.* al. *Μανεθών.*

b Idem *Clemens* Strom. 5. meminit ἦ συναξαμένου τινὸ τ Μακκαβαϊκῶν ἐπιτομέως. Vide *Huet.* D. E. p. 464. Edit. 8.

c Vide *Euseb.* Hist. Eccles. lib. 2. c. 23. p. 65. & *Syncellum* p. 339.

d Vide *Martini* Dissert. de Loco *Josephi*, p. 249.

e Vide doctiss. *Huet.* D. E. p. 32.

f Hac de re plura mox infra.

TESTIMONIA.

XIV. *Idem iterum, p. 35.*

Εν γὰρ τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ιουδαϊκῆς Αρχαιολογίας ὁ Ιώσηπος μαρτυρεῖ τῷ Ιωάννῃ ὡς Βαπτιστῇ γεγυμνέῳ, καὶ καθάρσιον τοῖς βαπτισαμένοις ἐπαγγελλομένῳ. ὁ δ' αὐτὸς, [g] καίτοιγε ἀπιστῶν τῷ Ιησοῦ ὡς Χριστῷ, ζητῶν τε αἰτίαν τῆς Ιεροσολύμων πτώσεως, καὶ τοῦ ναοῦ καθαιρέσεως· δέον αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι ἡ κατὰ Ιησοῦ ἐπιβουλὴ τούτων αἰτία γέγονε τῷ λαῷ, ἐπεὶ ἀπέκτειναν τὸν προφητευόμενον Χριστόν· ὁ δὲ, καθάπερ ἄκων ἐκ μακρᾶς τῆς ἀληθείας γυόμενος, φησὶ πῶς συμβεβηκέναι τοῖς Ιουδαίοις [h] κατ' ἐκδίκησιν Ιακώβου τοῦ δικαίου· ὃς ἦν ἀδελφὸς Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ἐπειδήπερ δικαιότατον [i] αὐτὸν ὄντα ἀπέκτειναν.

Nam *Josephus* in XVIII. *Antiquitatum* teſtatur Joannem exſtitiſſe Baptiſtam, expiationemque baptizatis eſſe pollicitum. Idem, quamvis Ieſum parum cognoſcens pro Chriſto, dum quærit cauſam Hieroſolymorum excidii, Templique demolitionis (cum debuiſſet dicere id accidiſſe propter ejus populi contra Ieſum inſidias, quia Chriſtum à prophetis promiſſum interemiſſent) quaſi invitus haud procul à veritate diſcedens, ait hæc contigiſſe Judæis in ultionem Jacobi cognomento Juſti, fratris Ieſu qui dicitur Chriſtus, quia juſtiſſimum hominem occiderant.

XV. *Idem Lib. 2. p. 69.*

Τοῦτο γὰρ ἤρξατο μὲν ἐπὶ Νέρωνος βασιλεύοντος, παρέτεινε δὲ ἕως τῆς Οὐεσπασιανοῦ ἡγεμονίας, ἧς ὁ υἱὸς Τίτος καθεῖλε τὴν Ιερουσαλήμ· ὡς μὲν Ιώσηπος γράφει διὰ Ἰάκωβον τὸν δίκαιον, τὸν ἀδελφὸν Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ὡς ἂν ἀληθῆ παείσῃ διὰ Ιησοῦν τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ.

Hoc enim fieri cœptum eſt ſub Neronis imperio, duravitque uſque ad Veſpaſiani tempora, cujus filius Titus ſolo æquavit Hieruſalem; ut *Joſepho* videtur propter Jacobum juſtum, qui vocabatur frater Ieſu Chriſti, ut vero res ipſa clamat, propter Ieſum Chriſtum Dei filium.

XVI. *Idem rurſus, p. 167.*

Καὶ ὁ βουλόμενός γε [k] ἀναγινώτω τὰ τοῦ Φλαβίου Ιωσήπου περὶ τῆς Ιουδαίων ἀρχαιότητος δύο βιβλία, ἵνα γνῷ πόσῳ πρόσθεν ἀρχαιότερος ἦν Μωϋσῆς τῶν χρόνων μακρὰς περιόδους κατακλυσμοὺς καὶ ἐκπυρώσεις φησάντων γίγνεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ.

Si quis certiora cupit cognoſcere, legat *Flavii Joſephi* libros duos de *Judæorum Antiquitate*, ut ſciat Moſem longe ætate ſuperiorem fuiſſe iſtis, qui juxta temporum viciſſitudines diluvia in mundo fieri & exuſtiones tradiderunt.

XVII. *Porphyrius de Abſtinentia, lib. 4.*

Οἱ μὲν τρίτοι [Εσσαῖοι] τοιοῦτῳ ἐπιοῦντι τὸ πολίτευμα, ὡς πολλαχοῦ Ιώσηπος τε πεπραγματεῦται ἀνέγραψεν. καὶ γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Ιουδαϊκῆς ἱστορίας, ἣν δι' ἑπτὰ βιβλίων συνεπλήρωσε, καὶ ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Αρχαιολογίας, ἣν διὰ εἴκοσι βιβλίων ἐπεραγματεύσατο, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῷ πρὸς τοὺς Ελληνας, εἰσὶ δὲ δύο τὰ βιβλία. "Εἰσὶ τοί- "νυν οἱ Εσσαῖοι, Ιουδαῖοι μὲν τὸ γένος. ——

Tertius igitur iſte ordo hujuſmodi inſtitutis vivebat, ut ſæpius *Joſephus* in ſcriptis ſuis teſtatum reliquit: in ſecundo nempe libro *Judaïcæ Hiſtoriæ*, quam ſeptem libris abſolvit, & in decimo octavo *Antiquitatum*, quas viginti libris compoſuit; & in ſecundo *ad Græcos*, quod quidem duos libellos complectitur opus. "Eſſæi, "Judæi quidem natione ſunt, &c.

SÆCULO IV.

XVIII. *Euſebius Cæſarienſis lib. 8. Præparat. Evangel. c. 10. Edit. Pariſ.*

Τῶν δ' οἰκείων οἱ περιφανέστατοι καὶ μνήμης ἀληθοῦς τούτους ἠξίωσαν, Ιώσηπος τε καὶ Φίλων, καὶ ἕτεροι πολλοί.

At Gentilium ſuorum clariſſimi, *Joſephus* & Philo, aliique complures, eoſdem memoriæ poſteritatis ſempiternæ, ſuis etiam operibus, commendare voluerunt.

XIX. *Euſeb. Demonſtr. Evangel. l. 3. p. 124. Edit. Pariſ.*

——— αὐτάρκης μὲν οὖν καὶ ἡ τῶνδε τυγχάνοι περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν μαρτυρία. οὐδὲν ἂν οἶον τε περισσὸν καὶ τῷ ἐξ Εβραίων Ιωσήπῳ μάρτυρι χρήσασθαι, ὃς ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ιουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας, τὰ κατὰ τοὺς Πιλάτου χρόνους ἱστορῶν, μέμνηται τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐν τούτοις.

"Γίνεται δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον Ιησοῦς σοφὸς "ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ παρα- "δόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων "τἀληθῆ σεσομένων. καὶ πολλοὺς μὲν τοῦ [l] Ιουδαϊκοῦ "πολλοὺς δὲ καὶ Ελληνικοῦ ἐπηγάγετο. ὁ Χριστὸς οὗ- "τος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχόν- "των σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύ- "σαντο οἱ τὸ πρῶτον ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐ- "τοῖς τρίτην ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφη-

——— ego licet talium hominum de Salvatore noſtro teſtimonium nobis abunde ſatisfacere debeat, tamen nihil me præter propoſitum facturum arbitror, ſi quaſi ex abundantia quadam, Hebræi quoque *Joſephi* teſtimonio utar: qui in XVIII. Judaïcæ Antiquitatis libro, Pilati tempora in hiſtoriam ſuam referens, de Salvatore noſtro mentionem facit, his verbis:

"Exiſtit per idem tempus Ieſus ſapiens vir, ſi "modo virum eum dicere oportet, quippe qui "earum rerum auctor fuerit, quæ humanam fi- "dem ſuperant. Docebat porro hic homines, "ſi quos veritatis ſtudioſos reperiebat: ergo mul- "tos ſibi Judaicæ, multos etiam Græcæ factio- "nis adjunxit. Chriſtus plane hic fuit: ſiquidem "cum magiſtratibus noſtris accuſantibus, illum "crucis ſupplicio affeciſſet Pilatus, non deſite- "runt, qui ab initio complexi fuerant: apparuit "enim illis tertio die iterum vivens, quemadmo- "dum

[g] Vide Cl. *Spenceri* Annott. in *Orig.* p. 30. & *Huet.* ubi ſupra.
[h] Eadem fere habet *Euſebius*, paulo infra; & *Cedrenus* vol. 1. p. 206. *Edit. Pariſ.* Vide Epiſt. Cl. *Picquii* in *Bibl. Crit.* R. P. *Simonii*, Vol. II. p. 34.

[i] Legendum potius, ἄνδρωπον.
[k] Al. ἀναγινώσκω.
[l] Deeſſe videtur πρόσωπα, aut ſimile.

"dum divini prophetæ & hæc, & alia innumera-
"bilia de illo prædixerant, ex quo ad hunc uſ-
"que diem Chriſtianorum non defecit genus.

"τῶν παῤ αὐτοῦ τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ εἰρηκό-
"των. ὅθεν εἰσέτι νῦν ἀπὸ τῆδε τῶν Χριστιανῶν οὐκ
"ἐπέλιπε τὸ φύλον.

XX. *Idem l. 6. c. 11. p. 291.*

At *Joſephus vice eorum*, quæ in ſacris libris ſcripta ſunt, *Judaicas traditiones* ſumma diligentia perſequutus eſt, utpote qui Hebræus ab Hebræis exiſteret.

Ὁ δέ γε Ἰώσηπος καὶ τὰς ἔξωθεν Ἰουδαϊκὰς [m] διαδοχὰς ἀπηκριβωκώς, ἅτε Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων τυγχάνων.

XXI. *Idem l. 8. p. 397.*

Atque optimus hujus rei teſtis eſt Hebraicus auctor *Joſephus*, qui in XVIII. Judaicæ Antiquitatis libro, quæ ad illa tempora pertinent, exponit: "Herodes, &c.

Μάρτυς δ' ἀξιόχρεως τούτων ὁ ἐξ αὐτῶν Ἑβραίων Ἰώσηπος, ὧδέ πως ἱστορῶν τὰ κατὰ τοὺς χρόνους ἐν [n] ὀκτωκαιδεκάτῳ Ἀρχαιολογίας. "τλὼ δὲ βασιλείαν, κ. ε.

XXII. *Idem in Hiſt. Eccleſiaſt. l. 1. c. 4. p. 17. Edit. Valeſii. 1659.*

Hujus porro deſcriptionis ſub Quirinio celeberrimus apud Judæos Hiſtoriarum ſcriptor *Flavius Joſephus* mentionem facit: aliam quoque narrationem de Galilæorum ſecta, qui iiſdem temporibus emerſit, ſtatim ſubnectens.

Ταύτης δὲ τῆς κατὰ Κυρήνιον ἀπογραφῆς καὶ ὁ τῶν παρ' Ἑβραίοις ἐπισημότατος ἱστορικῶν Φλαύιος Ἰώσηπος μνημονεύει, καὶ ἄλλην ἐπισυνάπτων ἱστορίαν περὶ τῆς τῶν Γαλιλαίων καὶ τὰς αὐτὰς ἐπιφυείσης χρόνους αἱρέσεως.

XXIII. *Idem iterum, l. eod. c. 6. p. 20.*

Hujus rei locupletiſſimum teſtem habes *Joſephum*.

Ἔχεις καὶ τούτων ἀξιόχρεων τὸν Ἰώσηπον μάρτυρα.

XXIV. *Idem rurſus, l. eod. c. 11. p. 29, 30.*

—— Joannem Baptiſtam ab Herode juniore capite truncatum fuiſſe ſacra Euangelii ſcriptura commemorat. Cui adſtipulatur etiam *Joſephus*, qui & Herodiadis ipſius nominatim meminit, & diſerte narrat, quomodo Herodes priore & legitima conjuge repudiata, quæ Arethæ regis Arabum filia erat, hanc fratris ſui uxorem à viro ſuo per vim adductam ſibi conjugem adſcivit: inque ejus gratiam necato Joanne Baptiſta, cum Aretha ob filiæ contumeliam infeſto bellum geſſit. Quo quidem in bello victum acie Herodem, & univerſum ejus exercitum deletum refert; hæcque omnia ob ſcelus adverſus Joannem Baptiſtam perpetratum ei contigiſſe. Idem *Joſephus* Joannem juſtiſſimum virum fuiſſe, & lavacri cujuſdam inſtitutorem affirmans, cum iis quæ in ſacris Euangeliorum voluminibus de eodem Joanne prodita ſunt, mirifice conſentit. Refert etiam Herodem Herodiadis culpâ principatu excidiſſe, & in urbem Galliæ Viennam ſimul cum ea eſſe relegatum. Et hæc quidem in octavo decimo Antiquitatum libro ab eo commemorantur, in quo etiam de Joanne ſcribit his verbis: "Arbi-
"trabantur quidam Judæorum divina ultione per-
"iiſſe Herodis exercitum, Deo cædem Joannis
"qui Baptiſta cognominatus eſt, vindicante.
"Quippe hunc Herodes obtruncaverat, cum eſ-
"ſet vir bonus, Judæoſque ad virtutis ſtudium
"excitaret, præcipiens ut juſte quidem inter ſe,
"erga Deum autem pie agentes, ad lavacrum
"accederent. Tunc enim demum acceptum
"Deo fore lavacrum ajebat, cum eo non ad ex-
"piationem criminum uterentur, ſed ad corpo-
"ris munditiem, ut mentibus jam ante per juſti-
"tiam expurgatis, corporis quoque adderent pu-
"ritatem. Cumque multi ad eum undique con-
"fluerent (hujuſmodi enim ſermonibus mirifice
"delectabantur) Herodes veritus ne tanta homi-
"nis auctoritas ſubditos ad defectionem impelle-
"ret, quippe qui nihil non acturi ex ejus conſilio
"viderentur; ſatiuſ eſſe duxit priuſquam novi
"aliquid oriretur, illum è medio tollere, quam
"mutatione rerum facta, ipſe in maximum diſ-
"crimen adductus, ſeram pœnitentiam agere.
"Vinctus igitur ob hanc Herodis ſuſpicionem,
"& ad caſtellum Machæruntem, cujus ſupra me-
"minimus perductus, ibidem cæſus eſt.

—— Ἓν βαπτιστὴν Ἰωάννην ὑπὸ νέου Ἡρῴδου τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντα, μνημονεύει μὲν ἡ θεία τῶν εὐαγγελίων γραφή. σωιζορεῖ γε μὴν καὶ ὁ Ἰώσηπος ὀνομαστὶ τε τὴν Ἡρωδιάδος μνήμην πεποιημένος, καὶ ὡς ἀδελφοῦ γυναῖκα ἔσαν αὐτὴν ἠγάγετο παρὰ γάμον Ἡρῴδης, ἀφετήσας μὲν τὴν παρ' αὐτῷ κατὰ νόμους γεγαμημένην γυναῖκα· Ἀρέτα δ' ἦν αὕτη θυγάτηρ Πετραίων βασιλέως θυγάτηρ· τὴν δὲ Ἡρωδιάδα ζῶντος ἀφισταμένου ἀνδρός· δι' ἣν καὶ τὸν Ἰωάννην ἀνελὼν, πόλεμον αἴρει πρὸς τὸν Ἀρέταν. ὡς ἂν ἠτιμασμένης αὐτοῦ τὸ θυγατρός. ἐν ᾧ πολέμῳ μάχης γνωμένης, πάντα φησὶν τὸν Ἡρῴδου στρατὸν διαφθαρῆναι· καὶ ταῦτα πεπονθέναι τὸν ἀθεμίτων ἕνεκεν τοῦ κατὰ Ἰωάννου γενομένης. ὁ δ' αὐτὸς Ἰώσηπος ἐν τοῖς μάλιστα δικαιότατον καὶ βαπτιστὴν ὁμολογῶν γεγονέναι τὸν Ἰωάννην, τοῖς περὶ αὐτοῦ κατὰ τὴν τοῦ εὐαγγελίων γραφὴν ἀναγεγραμμένοις συμμαρτυρεῖ. ἱστορεῖ δὲ καὶ τὸν Ἡρῴδην τὴν βασιλείας ἀποπεπτωκέναι διὰ τὴν αὐτὴν Ἡρωδιάδα, μεθ' ἧς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν ὑστεροβουλίαν ἀπελαθῆναι, Βιέννων τὴν Γαλλίας πόλιν οἰκεῖν καταδικασθέντα. καὶ ταῦτά γε αὐτὸς ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς ἀρχαιολογίας δεδήλωται, ἔνθα συλλαβὰς αὐτὰς περὶ τοῦ Ἰωάννου ταῦτα γράφει. "περὶ "δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει ὀλωλέναι τὸν Ἡρῴδου στρατὸν ὑπὸ "τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλα δικαίως τιννυμένου κατὰ τὸν "Ἰωάννου τὸν καλουμένου βαπτιστοῦ. κτείνει γὰρ τοῦτον "Ἡρῴδης, ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ τοῖς Ἰουδαίοις κελεύον-"τα ἀρετὴν ἐπασκήσαι, καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους δικαιο-"σύνῃ καὶ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ χρωμένους, βα-"πτισμῷ συνιέναι. οὕτω γὰρ δὴ καὶ τὸν βάπτισιν δο-"κεῖ τῷ αὐτῷ φανεῖσθαι, μὴ ἐπὶ τινῶν ἁμαρτάδων "παραιτήσει χρωμένων, ἀλλ' ἐφ' ἁγνείᾳ τοῦ σώ-"ματος, ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνῃ προεκ-"κεκαθαρμένης. καὶ τῶν ἄλλων συρρεφομένων, καὶ γὰρ "ἥδοντο ἐπὶ πλεῖστον τῇ ἀκροάσει τῶν λόγων, δεί-"σας Ἡρῴδης τὸ ἐπὶ τοσόνδε πειθανὸν αὐτοῦ τοῖς "ἀνθρώποις, μὴ ἐπὶ νεωτέρῳ ἀποστάσει φέροιτο· πάντα γὰρ "ἐοίκεσαν συμβουλῇ τῇ ἐκείνου πράξοντες· πολὺ κρεῖτ-"τον ἡγεῖται πρίν τι νεώτερον ἀπ' αὐτοῦ γνώσθαι, προ-"λαβὼν ἀναιρεῖν, ἢ μεταβολῆς γνομένης εἰς πράγμα-"τα ἐμπεσὼν μεταγνοεῖν. καὶ ὁ μὲν ὑποψίᾳ τῇ Ἡρῴ-"δου δέσμιος εἰς τὰ Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς τὸ προει-"ρημένον φρούριον, ταύτῃ κτίννυται.

XXV.

[m] Indicare voluit Euſebius, *Joſephum* non uti promiſerat, exacte ſemper ſequutum Textum Sacrum, ſed ejus loco attuliſſe majorum ſuorum διαδοχὰς, ſive traditiones.

[n] Exſtat l. XX. c. 8.

TESTIMONIA.

XXV. *Idem ibid.*

Ταῦτα μὲν ὁ Ἰωάννης διελθὼν, καὶ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν καὶ τῶν αὐτῶν συγγράμματος ἱστορίαν ὧδέ πως μέμνηται. "γίνεται δὲ κατὰ τὸν τὸν χρόνον Ἰησοῦς τὶς "σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ "παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων "τῶν σὺν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων. καὶ πολλοὺς μὲν τῶν "Ἰουδαίων, πολλοὺς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπηγάγετο. "ὁ χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων "ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν σταυρῷ ἐπιτιμήσαντος Πιλάτου, "οὐκ ἐπαύσαντο, οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες. "ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, "τῶν θείων προφητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ "αὐτοῦ θαυμάσια εἰρηκότων. εἰσέτι τε νῦν τῶν Χρι- "στιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦ- "λον." ταῦτα τοῦ ἐξ αὐτῶν Εὐσεβίαν συγγραφέως ἀνέκαθεν τῇ ἑαυτοῦ γραφῇ, περί τε τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάν- νου καὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν προδεδωκότος, τίς ἂν ἔτι λείποιτο ἀποφυγή, τοῦ μὴ ἀναισχύντως ἀπελέγχεσθαι τὰς κατ' αὐτῶν πλασαμένους ὑπομνήματα; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐχέτω ταύτη.

Hæc *Joſephus* de Joanne. Qui etiam in eodem libro ſervatoris noſtri mentionem facit, his verbis: "Iiſdem temporibus Ieſus quidam fuit "vir ſapiens, ſi tamen virum eum appellare fas "eſt. Erat quippe admirabilium operum effector, "doctorque eorum qui veritatem libenti animo "complectebantur. Multos ille partim ex Judæis, "partim ex Gentilibus ſectatores ſibi adjunxit. "Hic erat Chriſtus. Quem à gentis noſtræ pri- "moribus delatum, cum Pilatus crucis ſuppli- "cio addixiſſet, hi tamen qui illum dilexerant, "cum deinceps colere non deſtiterunt. Tertio "enim die vivus ac ſpirans eis apparuit; prout "divini prophetæ hæc & alia quam plurima de "illo mirifica prædixerant. Abhinc porro Chri- "ſtianorum genus, qui ab eo nomen ſumpſere, "ad noſtram uſque ætatem continuatum manet." Hæc igitur cum ſcriptor ille ex Hebræis oriundus de Joanne Baptiſta & de ſervatore noſtro in libris ſuis commemoraverit, quod jam effugium relinquitur his qui adverſus eos acta illa confinxerunt, quo minus impudentiſſimi eſſe convincantur? ſed de his ſatis.

XXVI. *Idem lib. 2. c. 10. p. 47.*

Θαυμάσαι δ' ἄξιον τὰ περὶ τὰ θεῖα γραφὴν καὶ ἐν τῷδε τῷ προδόξῳ συμφωνίας, τὴν τοῦ Ἰωσήπου ἱστορίαν· καθ' ὧν ὑπομαρτυριῶν τῇ ἀληθείᾳ δῆλός ἐστιν ἐν τόμῳ τῆς Ἀρχαιολογίας ἑνδεκαικαιδεκάτῳ, ἔνθα αὐτοῖς γράμμασιν ὧδέ πως τὸ θαῦμα διηγεῖται. "τρίτον δ' ἔτος, κ. τ. λ.

Cæterum mirari ſubit *Joſephi* Hiſtoriam, quippe quæ in hujus miraculi narratione cum divina Scriptura plane conſentiat. in ea enim veritatem teſtimonio ſuo ac ſuffragio perſpicue comprobat, cum rem geſtam in XIX. *Antiquitatum* libro exponit his verbis, &c.

XXVII. *Idem paulo infra, p. 49.*

Ταῦτα τὸν Ἰώσηπον μᾶλλον τῶν ἄλλων τῆς θείας σωφαληθεύοντα γραφῆς ἀποθαυμάζω.

In his *Joſephum*, perinde ac in cæteris, magnopere admiror, qui cum Sacris literis in veritate adeo conſentiat.

XXVIII. *Idem rurſus, c. 23. p. 65.*

Οὕτω δὴ ἄρα θαυμάσιός τις ἦν, καὶ θεῖος τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπὶ δικαιοσύνῃ βεβόητο ὁ Ἰάκωβος, ὡς καὶ τοὺς Ἰουδαίων ἐμφρονας δοξάζειν τοῦτῳ εἶναι τὴν αἰτίαν τοῦ πραχθήματος μὴ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ πολιορκίας τοῦ Ἱεροσολήμ· ἦν δ' ἰδὲν ἕτερον αὐτοῖς συμβῶσα, ἢ διὰ τὸ κατ' αὐτοῦ πολμηθὲν ἄγος. ὁ γοῦν Ἰώσηπος οὐκ ἀπωκνησε καὶ τοῦτ' ἐγγράφως ἐπιμαρτύρασθαι, δι' ὧν φησι λέξεων· [p] "Ταῦτα δὴ συμβέβηκεν Ἰουδαίοις, κατ' ἐκδίκησιν Ια- "κώβου τοῦ δικαίου, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου "Χριστοῦ, ἐπειδήπερ δικαιότατον αὐτὸν ὄντα οἱ Ἰουδαῖοι "ἀπέκτειναν.

Porro Jacobus ob ſingularem juſtitiam adeo celebris apud omnes & admirabilis fuit, ut Judæorum prudentiſſimi hanc fuiſſe cauſam exiſtimaverint ſecutæ mox obſidionis Hieroſolymorum: quam quidem non ob aliud ſibi contigiſſe, quam propter ſcelus in Jacobum admiſſum, ipſe etiam *Joſephus* ſcripto teſtari minime dubitavit, cum ait. "Hæc omnia contigerunt Judæis pro- "pter Jacobum cognomento Juſtum, fratrem "Ieſu qui dicitur Chriſtus; qui cum eſſet o- "mnium conſenſu juſtiſſimus, nihilo minus à "Judæis necatus fuerat.

XXIX. *Idem lib. 3. c. 7. p. 82.*

[q] Περὶ μὲν οὖν τούτων, μετὰ τὸ σωτήριον πάθος καὶ τὰς φωνὰς ἐκείνας, ἐν αἷς ἡ τῶν Ἰουδαίων πληθὺς τὸν μὲν λῃστὴν καὶ φονέα δι' ἀνάτου παρῄτησατο, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἐξ αὐτῶν ἐκέτευσεν ἀρθῆναι, τῷ παντὶ συμβεβηκότων ἔθνει, οὐδὲν ἂν δέοι τῆς ἱστορίας ἐπιλέγειν.

Ac de iis quæ univerſæ Judæorum genti poſt paſſionem Domini contigerunt, & poſt voces illas quibus latronem & homicidam morte liberari, ipſum vero auctorem vitæ à medio tolli populus omnis ſuccla maverat, *Joſephi* narrationi quicquam addere minime neceſſe eſt.

XXX. *Idem iterum capp. 9. & 10. p. 84.*

Ἐπὶ τούτοις πᾶσιν, ἄξιον μὴ δ' αὐτὸν Ἰώσηπον, τοσοῦτον τῇ μὴ χείρας συμβεβλημένον ἱστορίᾳ, ὁπόθεν τε καὶ ἀφ' οἵας ὑλης ὡρμᾶτο, ἀγνοεῖν. δηλοῖ δὲ πάλιν αὐτὸς καὶ τοῦτο [r] λέγων ὧδε· "Ἰώσηπος Ματθα- "θίου πάις, ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεύς· αὐτός τε Ρωμαίοις "πολεμήσας τὰ πρῶτα, καὶ τοῖς ὕστερον ξυμπτυχὼν "ἐξ ἀνάγκης." μάλιστα δὲ τὸν κατ' ἐκεῖνο καιρὸν Ἰουδαίων, οὐ ξυμμόνοις τοῖς ὁμοεθνέσιν, ἀλλὰ

Porro his rebus, tandem ad exitum perductis, rationi conſentaneum videtur de *Joſepho* ipſo, qui hiſtoriæ, quam præ manibus habemus, tantum adjumentum contulit, quis, & unde, quove genere prognatus fuerit, exponere. id vero etiam ipſe declarat de ſe loquens his verbis: "Joſe- "phus Mattathiæ filius, natione Hebræus, do- "mo Hieroſolymitanus, ex numero Sacerdotum; "qui & initio adverſus Romanos pugnavi, & re- "bus poſtea geſtis neceſſitate coactus interfui". Hic

[p] Vide Cl. *Spenc.* in *Annott.* ad *Origenem* contra *Celſum*, p. 30. 31. & Celeberr. *Huetium* in *Demonſt. Evangel.* prop. III.

[q] Vide *Euſeb.* l. 3. c. 7.

[r] In *Prologo* ad *Bellum Judaicum.*

[o] Φύλον ſc. niſi legendum Ἑλληνικόν. Vide n. XIX.

Hic vir omnium tunc temporis Judæorum præſtantiſſimus fuit, non modo popularium ſuorum, ſed etiam Romanorum judicio; adeo ut ipſe quidem in urbe Roma ſtatua donatus ſit: libri vero ab eo conſcripti in Bibliotheca publica fuerint collocati. Scripſit *Antiquitates Judaïcas* libris xx. *Hiſtoriam* vero *Belli Judaïci*, quod à Romanis ſua ætate geſtum eſt, complexus eſt voluminibus vii. quam non ſolum Græco, ſed etiam Patrio ſermone, ab ſe editam eſſe teſtatur, dignus omnino cui & hîc & in cæteris fides habeatur. Exſtant autem duo ejuſdem libri de *Judæorum vetuſtate* lectu digniſſimi. In quibus & *Apioni Grammatico* reſpondet, qui ea ætate volumen adverſus Judæos compoſuerat, & aliis nonnullis qui Judæorum origines perinde calumniari tentaverunt. In priore horum autem librorum, numerum Sacrorum voluminum, quibus vetus Teſtamentum conſtat, quænam ſint apud Hebræos extra omnem controverſiam poſita, utpote à majoribus tradita, declarat. ——— Apud nos eſt & aliud uon ignobile opuſculum ab eodem elaboratum *de Ratione ſummo imperio prædita:* quod quidem à nonnullis *Maccabaïcum* inſcriptum eſt, eo quod certamina contineat Hebræorum quorundam, qui, ut in *Maccabæorum* libris proditum eſt, pro Divini numinis cultu fortiter propugnarunt. Sed & ſub finem *Antiquitatum Judaïcarum* libri xx, propoſitum ſibi eſſe ſignificat, quatuor libros conſcribere *de Deo atque ejus natura*, ex opinione Judæorum, quam ipſi à majoribus acceperunt; item *de Legibus, cur earum præcepto quædam permiſſa ſunt, quædam vetita.* Alia præterea ab ſe elucubrata eſſe, ipſe in ſuis libris commemorat.

καὶ τοῖς Ρωμαίοις γέγονεν ἀνὴρ ὑπιδοξότατος· ὡς αὐτὸν μὲν ἀναθέσθαι ἀνδριάντος ὅπι τῆ Ρωμαίων πιμηθῆναι πόλεως. τὰς δὲ παλαιοθέντας αὐτῷ λόγους βιβλιοθήκης ἀξιωθῆναι. ἔτι δὲ πᾶσαν τὴν Ιουδαϊκὴν ἀρχαιολογίαν ἐν ὅλοις εἴκοσι καταβέβληται συγγράμμασι. τὴν δὲ ἱστορίαν ἣ κατ' αὐτὸν Ιουδαίοις πόλεμος, ἐν ἑπτὰ λόγοις· ἃ καὶ ὐ μόνον τῆ Ελλήνων, ἀλλὰ καὶ τῆ πατρίῳ φωνῆ μεταδοῦναι αὐτὸς ἑαυτῷ μαρτυρεῖ, ἄξιός γε ὢν καὶ τὰ λοιπὰ πιστεύεσθαι. καὶ ἕτερα δὲ αὐτοῦ φέρεται συγγράμματα ἄξια δύο, τὰ περὶ τῆς Ιουδαίων ἀρχαιότητος· ἐν οἷς καὶ ἀντιρρήσεις πρὸς Απίωνα τὸν γραμματικὸν καὶ Ιουδαίων τὴν κατὰ σωτῆρα λόγον πεποίηται, καὶ πρὸς ἄλλους, οἳ διαβάλλειν καὶ αὐτοὶ τὰ πάτρια τῶν Ιουδαίων ἔθνους ἐπεχείρησαν. τούτων ἐν τῷ πρώτῳ τὸν ἀριθμὸν τῆς λεγομένης παλαιᾶς τῶν ἐνδιαθήκων γραφῶν τίθησι, τίνα παρ' Εβραίοις ἀναντίρρητα, ὡς ἂν ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως, διδάσκων. ——— Πεπόνηται δὲ καὶ ἄλλο σὺν ἀγῶνος ἀπόδειγμα τῷ ἀνδρὶ, περὶ Αὐτοκράτορος λογισμοῦ· ὅ τινες Μακκαβαϊκὸν ἐπέγραψαν, τῷ τοὺς ἀγῶνας τῶν ἐν τοῖς ἔτω καλυμένοις Μακκαβαϊκοῖς συγγράμμασιν ὑπὲρ τῆς εἰς τὸ θεῖον εὐσεβείας ἀνδρισαμένων Εβραίων περιέχειν. καὶ πρὸς τῷ τέλει δὲ τῆς εἰκοσῆς Αρχαιολογίας ὑπομιμνήσκεται ὁ αὐτὸς, ὡς ἂν προῃρημένος ἐν τέτταρσι συγγράψαι βιβλίοις κατὰ τὰς πατρίους δόξας τῶν Ιουδαίων, περὶ Θεοῦ καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ· καὶ περὶ τῶν νόμων, διά τι κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλυται. καὶ ἄλλα δὲ αὐτῷ συγγράμματα, ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ μνημονεύει λόγοις.

XXXI. *Idem in Chronico Græco, p. 64. Edit. Amſt.*

Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα συμβάντα, ἢ πραχθέντα, ἕως τῆς θείας συγκλύσεως, τοῖς Ιουδαίοις, Ιώσηπος ἐν τοῖς Μακκαβαϊκοῖς ἱερεῖ, καὶ Αφρικανὸς μετ' αὐτὸν ἐν Επιτόμῳ.

XXXII. [s] *Idem ibid. p. 79.*

Συμφωνεῖ ὁ Ιώσηπος ἐν τούτῳ τῇ πράξει τῶν Αποστόλων, ἔνθα τῷ θείῳ Παύλῳ ὑπὸ τοῦ Χιλιάρχου λέλεκται. οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος ———.

XXXIII. *Idem in Commentariis in Pſalmos, p. 137. Edit. Pariſ.*

Quis porro Hiſtorias *Flavii Joſephi* percurrens, eorumque narratu comperiens, qua ratione obſidione concluſi fame & ſeditionibus interibant, non præſens dictum admiretur, "Et conclude "adverſus eos qui perſequuntur me."

Τὶς δὲ διελθὼν τὰς Φλαυίου Ιωσήπου ἱστορίας, μαθών τι ἐξ αὐτῶν ὅπως ἐν συγκλεισμῷ ἀπολιφθέντες λιμῷ καὶ σάτει διεφθείροντο, ὐ θαυμάσει τὸν ἐνταῦθα λέγοντα φωνὴν, "καὶ σύγκλεισον ἐξ ἐναντίας τῶν καταδιωκόντων μέ.

XXXIV. *Euſtathius in Hexaëmeron, p. 1.*

Clemens & Africanus, & præter hos Tatianus, & ex Judæis *Joſephus* & Juſtus, proprio quiſque modo, ab antiquis hiſtoriis ad id probandum præbitis, divinum Moyſem temporibus Inachi floruiſſe literis prodidere.

Κλήμης μὲν οὖν καὶ Αφρικανὸς καὶ πρὸς τούτοις Τατιανὸς, τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ιώσηπος καὶ Ιῶστος καθ' Ινάχου ἀκμάσαι τὸν θεσπέσιον Μωϋσέα ἱστόρησαν, ἰδίως ἕκαστος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας ὑποσχὼν τὴν ἀπόδειξιν.

XXXV. [t] *Auctor Chronici Paſchalis, p. 127, 128. Ed. Par.*

Feſtum quod Paſcha appellarunt filii Iſraël, Diabateria & Hyperbaſia alii nuncuparunt, quod colligere licet ex iis qui apud Hebræos doctrinæ laude claruerunt, Philone, inquam, & *Joſepho.*

Εορτὴν, ἣν Πάσχα προσηγόρευον οἱ υἱοὶ Ισραὴλ, Διαβατήρια καὶ Υπερβάσια ἑκάλουν ἄλλοι, ὡς ἔστι γνῶναι ἔκ τε τῶν παρ' Εβραίοις σοφῶν, φίλωνος λέγω καὶ Ιωσήπου.

XXXVI. *Idem ibid. p. 247.*

Anno xxxix. Chriſti in cœlos aſſumptionis, Titus Veſpaſiani filius Judæam urbemque Hieruſalem recepit, peragrata univerſa Palæſtina, ipſoque Judæorum everſo templo. Agebatur tum Paſchatis dies, cum urbem Hieroſolymitanam expugnavit, & undecies centena Judæorum millia, iis gladio interemptis, delevit, aliaque centum

Τεσσαρακοστῷ ἐνάτῳ ἔτει τῆς εἰς οὐρανὸς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, Τίτος ὁ υἱὸς Ουεσπασιανοῦ τὴν Ιουδαίων παρέλαβεν, [v] καὶ τὴν Ιερουσαλὴμ, προελθὼν εἰς πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην, καὶ ἱερὸν τῶν Ιουδαίων κατέστρεψεν. ἐν ᾗ δὲ ἡμέρᾳ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ὅτε παρέλαβε τὴν πόλιν Ιερουσαλὴμ, καὶ ἀπώλεσε ψυχῶν μυριάδας ῥί. ξίφεσιν αὐτοὺς κατακόψας,

s Vide etiam *pp.* 52, 53, 78.
t De ætate ejus vide *Du-Freſne* in Præfat.

v Vertendum, *Judæam recepit, & Hieruſalem, peragrata univerſa Paleſtina, Judæorumque templum everſit.*

ἀψῖδας, καὶ ἄλλους ὑπὲρ μυριάδας ιε'. Ἀφαπέσταλεν αἰχμαλώτων, νεανίσκων καὶ παιδίων ἀρρενικῶν καὶ παρθένων πεντήκοντα, καθὼς Ἰώσηπος ὁ ἀφρικανὸς χρονογράφος συνέγραψεν.

quinquaginta millia captivorum ex adoleſcentibus & pueris, & virginibus & puellis, ſub corona vendidit, ut tradit *Joſephus* doctiſſimus Chronographus.

XXXVII. *Baſilius Cæſarienſis in Homilia in Famem & Siccitatem, p. 358. Edit. Pariſ.*

Τὸ τῆς λιμοῦ πάθος καταφάσκειν πολλὰς πολλάκις καὶ τὰς ὄρνις κινῆσαι τῆς φύσεως, ἅψασθαι μὲν ἀνθρώπων τῶν ὁμοφύλων σωμάτων· μητέρα δὲ παῖδα, ὃν ἐκ τῆς γαστρὸς πεσεῖναι, πάλιν τῇ γαστρὶ κακῶς ἐναποδέξασθαι. καὶ τέτο τὸ δρᾶμα Ἰουδαϊκὴ ἱστοριογράφησεν ἱστορία, ἣν Ἰώσηπος ἡμῖν ὁ ἀνδρεῖος συνεγράψατο, ὅτι τὰ δεινὰ τὰς Ἱεροσολυμίτας κατέλαβε, τῆ εἰς τὸν Κύριον δυσσεβείᾳ ἐνδίκως πεμφείσας τιμωρίας.

Quid fames non cogit? naturæ leges ſæpe pervertere ac tranſgredi multis ſuadet, & hominum corporibus vel propinquorum veſci: matrem etiam quem peperit natum impulit in ventrem male recondere. Quam tragœdiam Judaïca commemorat hiſtoria, à *Joſepho* gravi Auctore conſcripta, quando videlicet diræ calamitates Hieroſolymitanos, pœnas juſtas propter impietatem in Dominum dantes, apprehenderunt.

XXXVIII. *Gregorius Nazianzenus in Orat. XXII. p. 398. Edit. Pariſ.*

Οὗτοι τίνες μὲν ἦσαν, καὶ πόθεν, καὶ ἐξ οἵας ὁρμώμενοι τὸ ἀπαρχῆς καὶ παιδεύσεως, εἰς τοσοῦτον ἀρετῆς καὶ δόξης περιελήλυθασιν, ὥστε καὶ τοῖς ἑτησίοις πομπαῖς τε καὶ πανηγύρεσι, καὶ μείζονα τῶν ὁρωμένων τιθὲ αὐτῶν δόξαν ἐναπκεῖσθαι τῶν ἁπάντων ψυχαῖς, ἡ θὲ αὐτῶν βίβλος δηλώσει τοῖς φιλομαθέσι καὶ φιλοπόνοις, ἡ θὲ τὸ Αὐτοκράτορα εἶναι τῶν παθῶν τὸν λογισμὸν φιλοσοφῆσαι, καὶ κύριον τῆς ἐπ' ἄμφω ῥοπῆς, ἀρετῇ τε φημὶ καὶ κακίᾳ. ἄλλοις τε γὰρ ὐκ ὀλίγοις ἐχρήσατο μαρτυρίοις, καὶ δὴ καὶ τοῖς τέτων ἀθλήμασιν. ἐμοὶ δὲ τοσοῦτον εἰπεῖν ἐξαρκέσει.

Quinam hi fuerint, & unde, & ex qua primum inſtitutione atque doctrina in eam virtutis & gloriæ magnitudinem evaſerint, ut tum annuis his Feſtis ornentur, tum multo major, quam quæ oculis cernitur, eorum gloria in omnium animis condita ſit, ſtudioſis ac diligentibus viris perſpicue liber ille declarabit, qui *Rationem animi perturbationibus imperare* docet, in cujuſque arbitrio eſſe, ut in utramque partem, hoc eſt vel ad virtutem vel ad vitium, propendeamus. Nam cum pleraque alia teſtimonia, tum horum quoque dimicationes ad hujus argumenti confirmationem attulit. Mihi vere hæc tantum dicere ſufficiet.

XXXIX. *Hegeſippus (ſeu potius Ambroſius) de Excidio Urbis Hieroſol. lib. 2. p. 200. Edit. Cadom.*

De quo (ſc. *Jeſu*) ipſi Judæi quoque teſtantur, dicente *Joſepho* hiſtoriarum Scriptore, quod fuerit illo in tempore vir ſapiens, ſi tamen oportet (inquit) virum dici; mirabilium &c. —— hoc dixit *Joſephus*, quem ipſi maximum putant: & tamen ita in eo quod verum loquutus eſt, [x] mente devius fuit, ut nec ſermonibus ſuis crederet, ſed loquutus eſt propter hiſtoriæ ſuæ fidem, quia fallere nefas putabat. non credidit propter duritiam cordis & perfidiæ intentionem: non tamen veritati præjudicabat, quod non credidit; ſed plus addidit teſtimonio, quod nec incredulus & invitus negavit.

XL. *Hieronymus in Epiſtola Paulæ & Eutocii ad Marcellum ab ipſo dictata, Tom. 1. p. 126. Edit. Froben. A. 1526.*

Denique etiam *Joſephum*, qui vernaculus Scriptor eſt Judæorum, [y] aſſerere, illo tempore quo crucifixus eſt Dominus, ex adytis Templi virtutum cœleſtium erupiſſe voces, dicentium, *Tranſmigremus ex his ſedibus.*

XLI. *Idem in Epiſtola ad Euſtochium, Tom. 1. p. 149.*

Tales Philo Platonici ſermonis imitator, tales *Joſephus* Græcus Livius in ſecunda *Judaïcæ Captivitatis* hiſtoria Eſſenos refert.

XLII. *Idem in Epiſtola ad Lucinium, Tom. 1. p. 197.*

Porro *Joſephi* libros, & Sanctorum Papiæ & Polycarpi volumina, falſus ad te rumor pertulit à me eſſe tranſlata: quia nec otii mei nec virium eſt, tantas res eadem in alteram linguam exprimere venuſtate,

XLIII. *Idem in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, Tom. 1. p. 275.*

Ex Verſione Sophronii.

Ἰώσηπος Ματθίου ἱερεὺς, Ἱεροσολύμων ἱερεὺς, καὶ ὁ Οὐεσπασιανῷ ἁλοὺς μὴ Τίτῳ δὲ ὑῷ αὐτοῦ καταλειφθείς. ὃς, εἰς Ῥώμην ἐλθὼν, ἐπὶ λόγους τῆς Ἰουδαϊκῆς ἁλώσεως τοῖς δύο βασιλεῦσι, τῷ τε πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, συνήνεγκεν, οἵ τινες καὶ τὴν δημοσίᾳ βιβλιοθήκην παρέδοσαν· καὶ διὰ τὴν δόξαν τῆς εὐφυΐας, ἀνδριάντος ἠξιώθη. ἔγραψε δὲ τὰς Ἀρχαιολογίας λόγους εἴκοσι, ἀπὸ τῆς ἐξ ἀρχῆς ἕως πεντεσκαιδεκάτου ἔτους Δομιτιανοῦ Καίσαρος, καὶ δύο Ἀρχαιότητος κατὰ Ἀπίωνος Γραμματικὸν Ἀλεξανδρέως, ὃς ἐπὶ

Joſephus, Mattathiæ filius, ex Hieroſolymis Sacerdos, à Veſpaſiano captus, cum Tito filio ejus relictus eſt. Hic, Romam veniens, ſeptem libros *Judaïcæ Captivitatis* Imperatoribus patri filioque obtulit, qui [z] Bibliothecæ publicæ traditi ſunt: & ob ingenii gloriam Statuam quoque meruit Romæ. Scripſit autem & alios viginti *Antiquitatum* libros, ab [a] exordio Mundi uſque ad decimum quartum annum Domitiani Cæſaris, & duos Ἀρχαιότητος adverſum Apionem Grammaticum Alexandrinum, qui, ſub Caligula

x Vide Edit. *Colon.* 8° p. 260.

y Vide Cl. *Picquii* Epiſt. in *Bibl. Crit.* R. P. *Simonii.* vol. 2. p. 35.

z *Joſephus* lib. de Vita ſua, dicit, δημοσιεύσαι προέταξεν. quæ verba haud ſatis commode reddidit, *Bibliothecæ publicæ traditi ſunt.*

a Πεντεσκαιδεκάτου τῆς Ἀρχαιολογίας, tantum ab exordio mundi uſque ad annum XII. Neronis, ut conſtat ex fine *Antiquitatum*. *Antiquitates* vero Joſephus abſolvit & edidit anno decimo vertente Domitiani, ut conſtat ex earundem *Antiquitatum* fine.

la legatus missus ex parte Gentilium, *contra Philonem* etiam librum, vituperationem gentis Judaïcæ continentem, scripserat. Alius quoque liber ejus, qui inscribitur [b] περὶ Αὐτοκράτορος λογισμῦ, valde elegans habetur, in quo & Maccabæorum sunt digesta Martyria. Hic in decimo octavo *Antiquitatum* libro manifestissime confitetur, propter magnitudinem signorum, Christum à Pharisæis interfectum, & Joannem Baptistam vere Propheram fuisse, & propter interfectionem Jacobi Apostoli, dirutam Hierosolymam. Scripsit autem de Domino in hunc modum, "Eodem tempore fuit Iesus vir sa-"piens, si tamen virum oportet eum dicere. "Erat enim mirabilium patrator operum, do-"ctor eorum, qui libenter vera suscipiunt: plu-"rimos quoque tam de Judæis, quam de gen-"tibus, sui habuit sectatores, & [c] credebatur es-"se Christus. Cumque invidia nostrorum prin-"cipum, cruci eum Pilatus addixisset, nihilo-"minus qui eum primum dilexerant perseverave-"runt: apparuit enim eis tertia die vivens: mul-"ta & hæc & alia mirabilia carminibus Prophe-"tarum de eo vaticinantibus, & usque hodie "Christianorum gens, ab hoc sortita vocabu-"lum, non defecit.

Καλεῖται πρεσβύτης ἀπεκάλει γὰρ αὐτὸ μέρος τῶν ἐθνικῶν, καὶ καλὰ Φίλωνος λόγου, βιβλίον ὄντα παντάπασιν τῶν Ἰουδαίων, ἔγραψεν. ἔστι δὲ ἄλλος αὐτοῦ λόγος περὶ Αὐτοκράτορος λογισμοῦ ἐξαίρετος πάνυ, ἐν ᾧ καὶ τὰ πάθη τῶν Μακκαβαίων ἐμνήσθη. ἔτι ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ λόγῳ φανερῶς ὁμολογεῖ, διὰ τὸν ὄγκον τῶν σημείων τὸν Χριστὸν ἐσφάχθαι ὑπὸ Φαρισαίων, καὶ Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν ἀληθῶς γεγενῆσθαι προφήτην. καὶ διὰ τὴν σφαγὴν Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου τὰ Ἱεροσόλυμα πεπορθῆσθαι. ἔγραψε δὲ καὶ περὶ τοῦ Κυρίου ἔτως, "Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν "χρόνον Ἰησοῦς σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν "χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκα-"λος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ ἀληθῆ δεχομένων, καὶ "πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ "ἐπηγάγετο, ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν "πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, σταυρῷ ἐπιτετιμήκοτος "Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγα-"πήσαντες· ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν "πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλ-"λα μυρία περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων, εἴς τε νῦν Χρι-"στιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων, οὐκ ἔλιπε τὸ φύ-"λον.

XLIV. *Idem ibid. cap.* 14.

Justus Tiberiensis, de provincia Galilæa, conatus est & ipse Judaïcarum rerum Historiam texere, & quosdam Commentariolos de Scripturis componere, sed hunc *Josephus* arguit mendacii. Constat autem illum eo tempore scripsisse, quo & *Josephus*.

Ἰοῦστος Τιβεριάδος, ἐπαρχίας Γαλιλαίας, ἐπεχείρησε μὲν καὶ αὐτὸς Ἰουδαϊκὴν ἱστορίαν συντάξαι, καί τινα ὑπομνήματα περὶ γραφῶν· ἀλλὰ τοῦτον Ἰώσηπος ἐλέγχει ψευδόμενον. καὶ γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ συνέγραφεν, ὅτε καὶ Ἰώσηπος.

XLV. *Idem libro secundo adversus Jovinianum, Tom.* 2. *p.* 79.

Josephus in secunda *Judaïcæ Captivitatis* historia, & in decimo octavo *Antiquitatum* libro, & [d] *contra Apionem* duobus voluminibus, tria describit dogmata Judæorum, Sadducæos, Pharisæos, & Essenos; quorum novissimos miris effert laudibus: quod & uxoribus, vino, & carnibus semper abstinuerint; & quotidianum jejunium verterint in naturam. Super quorum vita & Philo vir doctissimus proprium volumen edidit.

XLVI. *Idem libro secundo adversus Pelagianos, Tom.* 2. *p.* 287.

Unde & *Josephus*, Maccabæorum Scriptor historiæ, frangi & regi posse dixit perturbationes animi, non eradicari.

XLVII. *Idem in Epistola ad Magnum Oratorem Romanum, Tom.* 2. *p.* 332.

Josephus, Antiquitatem approbans Judaïci populi, duos libros scribit *contra Apionem Alexandrinum Grammaticum*; & talia sæcularium profert Testimonia, ut mihi miraculum subeat, quomodo *vir Hebræus*, & ab infantia Sacris literis eruditus, cunctam Græcorum Bibliothecam evolverit.

XLVIII. *Idem in Epistola ad Marcellam, Tom.* 3. *p.* 44.

Quam vellem nunc tibi omnem habitum sacerdotalem exponere, & per singulas vestium species divina ostendere sacramenta. Verum quia in hoc ipso brevitatem epistolæ excessimus, & *Josephus* & Philo, doctissimi Judæorum, multique de nostris id latissime persequuti sunt, quorum, ut ajunt, voce audies me, quæ de cætero velis, præsens percontator præsentem.

XLIX. *Idem in Commentariis in Isaiam, cap.* 54. *Tom.* 5. *p.* 293.

Ad tempus Romanæ victoriæ universa referimus, quæ *Josephus* Judaïcæ Scriptor historiæ [e] septem explicat voluminibus, quibus imposuit titulum *Captivitatis Judaïcæ*, id est περὶ Ἁλώσεως.

L. *Idem in Comment. in Ezechiel. c.* 38. *Tom.* 5. *p.* 628.

Et revera nec in Genesi, nec in alio Scripturæ loco, nec in *Josepho* quidem, qui omnia Hebraïcarum gentium in primo *Antiquitatis* libro exponit nomina, hanc gentem potuimus invenire.

LI. *Idem in* [f] *Comment. in Danielem, c.* 5. *Tom.* 5. *p.* 709.

Sed juxta Berosum, qui Chaldæam scripsit historiam, & *Josephum*, qui Berosum sequitur, post Nebuchodonosor, qui regnavit, *&c.*

LII. *Idem*

[b] Vide *Petit.* Tom. 3. p. 342.
[c] Vide *Vossii* Chronol. Sac. p. 183. & *Martin.* p. 219.
[d] Nec disputans adversus Apionem *Josephus* mentionem fecit Sectarum Judaicarum, nec ullibi tradit Essenos vino & carnibus abstinuisse, aut quotidie jejunasse; immo contrarium edocet lib. 2. *de Bello.* Sed qui *Esseni* perpetuo jejunabant, nec unquam carne & vino utebantur, sunt illi à *Philone* Judæo literis commendati. *Cotelar.* in Notis ad Constit. Apost. l. 6. c. 6. p. 270.
[e] Ita etiam in *Comment.* in *Joëlem*, c. 1. *Tom.* 6. p. 66.
[f] Vide eundem in Proœmio ad Daniel.

[g] Vide

LII. *Idem in* [g] *Chronico Euſebiano, lib. 2.*

[h] *Joſephus* etiam vernaculus Judæorum ſcriptor teſtatur (tempore Paſſionis Chriſti) auditam fuiſſe vocem dicentium, *Migremus ex his ſedibus.*

LIII. *Auguſtinus in* [i] *Epiſtola ad Heſychium, p. 750. Tom. 2. Edit. Benedict.*

Nam *Joſephus*, qui Judaïcam ſcripſit hiſtoriam, talia mala dicit illi populo tunc accidiſſe, ut vix credibilia videantur.

LIV. *Chryſoſtomus in Homil. XXXVI. adv. Judæos III. Tom. 4. p. 481. Edit. Frontonis Ducæi.*

Φέρε καὶ ἕτερον τῶν εἰρημένων ἀναγάγωμεν μάρτυρα, ὃν μάλιστα ἀξιόπιστον εἶναι νομίζουσιν· Ἰώσηπον λέγω, τὸν καὶ τὰς συμφορὰς αὐτῶν τραγῳδήσαντα, καὶ τὴν παλαιὰν ἀφανίσαι θεσπεσίαν τοῖς πᾶσιν· ὃς, μετὰ τὸν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν γενόμενος, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ προρρηθεῖσαν εἰπών, καὶ περὶ ταύτης διελέχθη τῆς αἰχμαλωσίας τῆς γενομένης, τὸν τοῦ προφήτου ἐμιμήσατο ὄρθρον. ----

Age proferamus & alium teſtem eorum quæ dicta ſunt, quem illi (Judæi) graviſſimum habent Auctorem: *Joſephum* loquor, qui calamitates illorum Tragicas deſcripſit, ac vetus Teſtamentum omne velut paraphraſi fuſius explicavit. qui fuit poſt Chriſti adventum, & captivitatem ab ipſo prædictam commemorans, de hac quoque diſſeruit, Danielis viſionem enarrans, &c.

LV. *Idem mox infra, p. 486.*

Σὺ δέ μοι σκόπει, ὡς εἰ καὶ Ἰουδαῖος ἦν ὁ ἀνὴρ ὁ ταῦτα γράψας, ἀλλ' οὖν οὐκ ἠνέσχετο τὴν ὑμετέραν ζηλῶσαι φιλονεικίαν.

Tu vero illud mihi conſidera, quod tametſi Judæus eſſet ille, qui hæc ſcripſit, *Joſephus*, tamen veritus eſt veſtram imitari pervicaciam.

LVI. *Idem in libro adverſus Vituperatores vitæ Monaſticæ, Tom. 4. p. 414.*

Ἐρῶ δὲ οὐκ ἐμὸν λόγον, ἀλλ' ἀνδρὸς Ἰουδαίου, τὴν τοῦ ἐκείνων ἱστορικώτατον ἀκριβῶς.

Verbis autem utor non meis, ſed *Judæi*, qui eam hiſtoriam conſcripſit diligenter.

LVII. *Idem in Homil. in Acta Apoſt. Tom. 8. p. 488.*

Εἰ μὲν Χριστιανὸς ὁ ταῦτα γράψας ἦν, κἂν ὑποπτεύοιτο ὁ λόγος ἦν· εἰ δὲ Ἰουδαῖος, καὶ Ἰουδαίου ζηλωτὴς, μὴ τὸ εὐαγγέλιον ἐλθὼν, πῶς ἂν πᾶσι καταδηλα τὰ γράμματα.

Si quidem Chriſtianus exſtitiſſet horum Scriptor, ſuſpecta forſan eſſet oratio. At cum Judæus ſit, idque æmulator, qui poſt Euangelium floruit, quomodo non omnibus manifeſta quæ geſta ſunt?

LVIII. [k] *Ruffinus in Hiſtoria Eccleſ. Euſeb. l. 3. c. 9. p. 55. Edit. Baſ.*

Operæ pretium ſane eſt poſt iſta noſcere quis fuerit hic *Joſephus*, & unde, vel ex quo genere originem ducens, qui tantam nobis materiam rerum geſtarum cognitionemque præſtiterit. Exponit ergo etiam hæc ipſe de ſe, hoc modo ſcribens: "*Joſephus* Matathiæ filius, Hebræus genere, ex Hieroſoly-"mis ſacerdos, qui & ipſe primo bello Romanos oppugnaverim, & poſterioribus nihilominus interfue-"rim prælijs, neceſſitate conſtrictus." Conſtat igitur hunc virum per idem tempus non ſolum apud Judæos proprios cives, verum etiam apud Romanos habitum eſſe nobiliſſimum, ita ut literarum merito in urbe Roma etiam ſtatua donaretur, & libri ejus Bibliothecæ traderentur. Conſcripſit namque *Antiquitatem* Hiſtoriam in viginti libris. Belli vero *Judaïci*, cum Romanis habiti, Hiſtoriam ſeptem voluminibus comprehendit; quam non ſolum Græca facundia, verum & patrio, id eſt, Hebræo ſermone ſuis etiam civibus ſe edidiſſe confirmat. dignus cui præ cæteris omnibus debeat credi. Sed & alia ejuſdem viri exſtant de *Judæorum vetuſtate* duo Volumina, in quibus contradicere Apioni cuidam Grammatico videtur, qui illis temporibus adverſum Judæos ſcripſerat; & ad alios quoſdam, qui morem gentis Judæorum atque inſtituta laceraverunt.

SÆCULO V.

LIX. *Iſidorus Peluſiota, lib. 3. Epiſt. 19.*

Εἰ μηδὲν πλέον τῶν γεγραμμένων νομίζει τὸν νομοθέτην εἰρηκέναι ὁ πρὸς σὲ, ὡς ἔφης, διενεχθεὶς Ἰουδαῖος· εἶπε πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐλέγχουσιν ὑμῶν τὴν ἀπαιδευσίαν δύο ἄνδρες οἱ μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν συγγεγραφότες παρ' ὑμῖν γεγονότες, Φίλων ὁ θεωρητικώτατος καὶ Ἰώσηπος ὁ ἱστορικώτατος. ὁ μὲν πᾶσιν σχεδὸν τὴν παλαιὰν [ἀφανίσαι] εἰς ἀλληγορίαν τρέπων, ὁ δὲ ἀφράδειαν γράφων· "τὰ μὲν αἰνιττομένῳ τῷ νομοθέτῃ δεξιῶς, τὰ δὲ ἀλληγορεῖν μὴ σεμνότητος, ὅσα δὲ ἐξ εὐθείας λέγεσθαι σωφρόνως ἔπρεπε ῥητῶς ἐμφανίζοντος.

Si Legiſlatorem nihil aliud præter literam dixiſſe Judæus is exiſtimat, qui tecum rixatus eſt, his ad eum verbis utere: Inſcitiam veſtram duo viri refutant, qui poſt Chriſti adventum apud vos literarum monumenta condiderunt; nimirum Philo contemplator egregius, & *Joſephus* inſignis hiſtoricus. Ille quidem dum univerſum pæne vetus Teſtamentum ad allegoriam trahit: hic dum ad hunc modum loquitur; "Legiſlatore alia com-"mode ac ſcite innuente, alia cum gravitate alle-"gorico ſenſu exponente; eademque omnia quæ "recte ac plane dici utile erat ad literam indicante.

LX. *dem lib. 4. Epiſt. 75.*

Εἰ τὰ ἐπίχειρα τῶν ἀλιτηρίων Ἰουδαίων, τῶν κατὰ τοῦ Χρι-

Si vis cognoſcere quibus pœnis ſcelerati Judæi, con-

[g] Vide etiam p. 78.

[h] Iſta verba Euſebii Græce profert Syncellus. Idem habet Hieronymus in *Mat.* 27. & alibi. Verum in Commentariis in Iſaiam dicit, hanc vocem auditam fuiſſe ante excidium Hieroſolymitanum. Nonnulla etiam de Archelao manifeſte falſa affert Euſebius; adeo ut vel Euſebius inciderit in vitioſos *Joſephi* Codices, vel verba iſta non legerit in *Joſepho*, ſed ex alio forraſſe auctore addiderit.

[i] Vide Epiſt. ad Lucinium, Tom. IV. part. 2. p. 578.

[k] Vide eundem, p. 48. & alibi paſſim.

[l] In *Præmio Antiquitatum.*

contra Christum insanientes, affecti sint, sume *Josephi*, Judæi quidem, sed veritatis studiosi viri, historiam *de Excidio*, ut videas divinitus actam historiam, qualem nec tota series temporum vidit, ex quo & quamdiu homines exstiterunt. Nam ne quis denegaret fidem ipsorum calamitatibus, fidem omnem & exemplum superantibus, non extraneum aliquem (forsan enim, vel potius necessario, non inveniſſet fidem) sed hominem ex eadem gente & eorum observantissimum instruxit veritas, ut stupenda illa, quæ Judæis evenerunt, tragice describeret.

ϛοῦ ὑπολυθησάντων, γνῶναι βούλῃ, ἔντυχε τῇ Ιωσήπου, ἀνδρὸς Ιουδαίου μὲν, φιλαλήθους ὄ, σαφὲ τὴν ἀλώσεως ἱστορίαν, ἵνα ἴδῃς θείλαιον ἱστορίαν, οἵαν οὐδὲ ὁ σύμπας εἶδε χρόνος, ἀφ' ἧς δὴ καὶ ἐφ' ὅσον ἄνθρωποι, ἵνα γὰρ μηδεὶς τῆς ἀπίστου αὐτῶν καὶ παραλόγοις ἀπιστήσῃ συμφοραῖς, σὺν ἀλλόφυλόν τινα· ἢ γὰρ ἂν ἴσως, μᾶλλον ὄ ἀναγκαίως ὑπεξήλθη· ἀλλ' ὁμόφυλον αὐτὸν καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ ἀλλόκοτα σπάνια σκυθαγωδῆσαι πάθη.

LXI. *Idem lib. 4. Epist. 225.*

Quoniam & Græcis & Barbaris & omnibus omnino hominibus videtur, & jure quidem, hostium testimonium fide dignum; Judæi vero, omnem excedentes improbitatem, non solum Prophetis fidem non habuerunt, sed ne quidem ipsi Deo; exstitit autem *Josephus* quidam, Judæus summus, & acer Legis propugnator, quique vetus Testamentum ex fide veri paraphrastice exposuit, & pro Judæis strenuissime se gessit, ac per omnia ipsorum res meliores, quam dici possit, ostendit, rerum autem veritati cedere dignatus est, (non enim impiorum sententiam secutus est) necessarium esse arbitratus sum, ipsius verba apponere. Quid igitur ait? "Eodem tempore fuit Iesus, vir sapiens, "si tamen virum &c. —— Ego vero cum multis aliis in rebus valde miror hominis veracitatem, tum vero vel maxime in illis verbis, cum ait, "doctor "hominum, qui libenter veritatem suscipiunt &c.

Επῳδὴ καὶ Ελλησι καὶ βαρβάροις καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἡ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρία εἰκότως δοκεῖ ἀξιόχρεως εἶναι, Ιουδαῖοι δὲ, πᾶσαν ὑπερβαλλόμενοι κακίαν, ὐ μόνον τοῖς προφήταις σὐκ ὑπίσευσαν, ἀλλ' οὐδὲ αὐτῷ τῷ Θεῷ· ἐγένετο δέ τις Ιώσηπος, Ιουδαῖος ἀνὴρ καὶ τὰ νόμιμα ζηλωτὴς, καὶ τὴν παλαιὰν Διαθήκην ἐξ ἀληθείας σαφηνίσας, καὶ ὑπὲρ Ιουδαίων ἄριστα ἀνδριζάμενος, καὶ πάντα τὰ τῶν ἐκείνων κρείττονα λόγῳ ἐπιφαίνων, τῇ δ' τῶν πραγμάτων ἀληθείᾳ σαφωρῆσαι ἀξιώσας· ὐ γὰρ ἐζήλωσε τὰ ἀσεβῶν τιμῶν γνώμῃ· ἀναγκαῖον οἶμαι τὰς ἐκείνου σαφηνείας ῥῆσις. τί οὖν φησί; "Γίνεταί δ' κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον Ιησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, "εἴγε αὐτὸν ἄνδρα λέγειν χρή ------. Ἐγὼ δ' λίαν θαυμάζω πανούργος ἐν πολλοῖς μὲν τὸ φιλάληθες· μάλιστα δ', ἐν οἷς εἶπε, "διδάσκαλος ἀνθρώπων τὰ ἡδονῇ παλη- "θῆ δεχομένων -----.

LXII. *Cyrillus* [m] *Alexandrinus, lib. 5. Comment. in Joann. Evang. p. 517. Edit. Paris.*

Tanta quippe mala Judæos ex bello manent, ut illorum experimento genus omne mortis jucundius sit atque optabilius. Cæterum Judæorum eversionem, & incolarum captivitates, cædemque crudelissimam, civitatum famem, ac liberorum in iis comestionem in historiis suis *Josephus* commemorat.

Εἰς τοῦτο δὲ Ιουδαίοις τὰ ἐκ τοῦ πολέμου σφίσι πάθη, ὡς τὰ ἐκείνων πείρας πᾶν εἶδος θανάτου γλυκίον τι καὶ αἱρετώτερον. πλὴν ὅ τε χώρας αὐτῶν ἐξανάστασιν, καὶ τὴν ἐνοικιόντων αὐτοῖς τὰς τε ἐξανθρωποδισμὸς, καὶ τὸν ὠμοτάτου σφαγὰς, καὶ τὰς ἐν ἑκάστῃ πολῇ λιμὸς, τάς τε ἐν αὐτοῖς πεινοφαγίας ἱστορεῖ καὶ Ιώσηπος ἐν οἰκείοις συγγράμμασι.

LXIII. *Theodoritus Episc. Cyrens. in Quæstionibus in Exodum, p. 110. Edit. Paris.*

Josepho autem credendum est in his rebus, ut qui gentis *suæ* mensuras probe norat.

Πιστέον δ' ὲν τούτοις Ιωσήπῳ, ἀκριβῶς τὸ ἔθνος τὰ μέτρα ἐπισταμένῳ.

LXIV. *Idem in Comment. in Daniel. p. 616. Edit. Par.*

Neque enim quæ à *Josepho* dicuntur cum Græcis Historicis consentanea sunt. Nec enim in illis facile licet invenire, Cyaxarem Astyagis filium, eundem *esse* Darium, quem iste narrat una cum Cyro contra Babylonem cum exercitu profectum: ita ut omnino *Josephi* oratio à fide abhorreat.

Οὐδὲ τοῖς Ελληνικαῖς ἱστορίαις τὰ παρὰ τοῦ Ιωσήπου εἰρημένα συμβαίνει, οὐδὲ γὰρ ἐν ἐκείναις ἔστιν εὑρεῖν Κυαξάρην τὸν τοῦ Ασυάγους υἱὸν, αὐτὸν εἶναι τὸν Δαρεῖον, ὃν ἅπας ἔφη σὺν τῷ Κύρῳ τὴν στρατιὰν καὶ τῆς Βαβυλῶνος ποιησάμενον· ὥστε παντάπασιν ἀπίθανα εἶναι τὰ τοῦ Ιωσήπου λόγου.

LXV. *Idem ibid.*

Hæc nos apertius edocent primus & secundus Maccabæorum libri; quæ & Josephus historiographus accurate conscripsit. ------

Ταῦτα σαφέστερον ἡμᾶς ἡ τῶν Μακκαβαίων βίβλος ἥτε πρώτη καὶ ἡ δευτέρα διδάσκει, καὶ Ιώσηπος ὁ ἱστοριογράφος ἀκριβῶς ταῦτα συνέγραψε --------.

LXVI. *Idem ibid. p. 697.*

Antiquos vero Judæos beatum Danielem maximum Prophetam vocasse, testis locuples est *Josephus* Hebræus, qui Christianam quidem prædicationem non admisit, veritatem tamen occultare non sustinuit.

Οτι δ' οἱ πάλαι Ιουδαῖοι τὸ μακάριον Δανιὴλ μέγιστον ἐπεκάλεν Προφήτην, μάρτυς ἀξιόχρεως Ιώσηπος ὁ Εβραῖος, τὸ μὲν Χριστιανὸν ὐ δεξάμενος κήρυγμα, τὸν δ' ἀλήθειαν κρύπτειν σὐκ ἀνεχόμενος.

LXVII. *Philostorgius in Compend. Hist. Eccles. lib. 1. p. 468. Edit. Vales.*

Quarum denique librum à *Josepho* scriptum & ipse (aliis consentiens) ait; atque non tam hi-

Τὸ μέντοιγε τέταρτον [τῶν Μακκαβαϊκῶν] σὐδὲ Ιωσήπου γεγράφθαι φησὶ καὶ αὐτὸς συνομολογῶν, ὐχ ἱστορίαν μᾶλλον

[m] Idem *Cyrillus* meminit *Josephi* Sanchoniatonis Interpretis. vide l. 6. *contra Julianum*, p. 205. ed. *Lipsi.* & *Dodwellum* de Sanchoniathone §. v, vi.

[n] Vide

λον ἢ ἐγκώμιον εἶναι φησὶ, τὸ περὶ τ Ελεάζαρον καὶ τὰς ἑπτὰ παῖδας τὰς Μακκαβαίους διηγούμενον.

ſtoriam quam encomium eſſe, occupatum circa Eleazarum & Maccabæos ejus ſeptem filios.

LXVIII. *Hermias.*[n] *Sozomenus in Hiſt. Eccleſiaſt. lib.* 1. *c.* 1. *p.* 8.

Καὶ Ἰώσηπος ὁ Ματθίου ὁ ἱερεὺς, ἀνὴρ περί τε Ἰουδαίοις καὶ Ρωμαίοις ἐπιδοξότατος γνώμενος, ἀξιόχρεως ἂν εἴη μάρτυς τ περὶ Χριστοῦ ἀληθείας. ἄνδρα μὲν γὰρ αὐτὸν ἀποκαλεῖν ὀκνεῖ, ὡς θαυμάτων ἔργων ποιητὴν, καὶ διδάσκαλον λόγων ἀληθῶν· Χριστὸν δὲ περιφανῶς ὀνομάζει, καὶ τῷ σταυρῷ καταδικασθῆναι, καὶ τριταῖον ζῶντα φανῆναι. καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ προφῆσαι τοῖς θείοις προφήταις σὺν ἀγνοεῖ. πολλοὺς γὰρ ὄντας ἐς ἐπηκόους Ἑλληνάς τε καὶ Ἰουδαίους ἐπιμεῖναι ἀγαπῶντας αὐτὸν μαρτυρεῖ, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομασμένον μὴ ἐπιλεῖψαι φῦλον. καί μοι δοκεῖ ταῦτα ἱστορῶν μονονουχὶ βοᾶν ἀναλόγως τοῖς ἔργοις Θεὸν εἶναι τ Χριστόν. οὕτω γὰρ θαυμαστῷ πράγματος καταπλαγεὶς, ὡσπερεὶ μέσως παρέδραμε, μηδὲν τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν ἐπισκήψας, μᾶλλον δὲ καὶ συνήδομενος. ταῦτά μοι λογιζομένῳ θαυμαστὸν εἰκότως καταφαίνεται, μὴ τοὺς Ἑβραίους φθάσαι, καὶ πρὸ τ ἄλλων ἀνθρώπων εἰς Χριστιανισμὸν μεταβαλεῖν. εἰ γὰρ καὶ Σίβυλλα καὶ χρησμοί τινες τῶν ἐπὶ τῷ Χριστῷ συμβεβηκότων, τὸ μέλλον προεμήνυσαν, ἀλλὰ τοῦτο δήπου πᾶσιν Ἕλλησιν εἰς δυσπιστίαν ἐγκαλεῖν ἐστιν. ὀλίγοι γὰρ οἱ παιδείᾳ διαφέρειν ἐδόκουν, τὰς τοιαύτας ᾔδεσαν προφητείας, ἐμμέτρους τε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὄντας, καὶ σεμνοτέραις πρὸς δῆμον λέξεσι πεφασμένας. ἵν' ᾖ ἄρα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τ ἄνωθεν προμηθίας, ἐπὶ συμφωνίᾳ τῶν ἐσομένων, μὴ μόνον ἰδίοις προφήταις ἐνηχῆσαι τὸ μέλλον, ἀλλὰ καὶ ὀθνείοις ἐκ μέρους· ὥσπερ εἴ τις μελοποιὸς διὰ χρείαν παραξένου μέλους, τὰς περιττὰς τῶν χορδῶν ἐπιδεόμοι τῷ πλήκτρῳ, ἢ ταῖς ἄλλαις ἑτέρας προσθείη.

Sed & *Joſephus* Matthiæ filius ſacerdos, vir cum apud Judæos, tum apud Romanos celeberrimus, veritatis de Chriſto teſtis eſt locupletiſſimus. Eum enim hominem quidem appellare detrectat, utpote mirabilium operum effectorem, veræque doctrinæ magiſtrum: Chriſtum vero diſerte nominat, & ſupplicio crucis addictum, tertia die vivum apparuiſſe, & alia plurima miracula à divinis vatibus de illo prædicta eſſe teſtatur. Multos præterea quos ille ad ſe pertraxerat, tam Judæos, quam Græcos, in illius amore perſeveraſſe affirmat; gentemque ejus nomine appellatam neutiquam defeciſſe. Ac mihi quidem videtur, dum iſta ſcribit, propemodum clamare Chriſtum Deum eſſe, operibus ipſius id evincentibus; verum rei novitate perterritus, media quadam via prætergreſſus eſt, eos qui in Chriſtum crediderant minime inſectatus, immo potius cum illis conſentiens. Hæc igitur mihi cogitanti non immerito mirari ſubit, cur Hebræi ante reliquos mortales ad fidem Chriſti non acceſſerint. Etſi enim à Sibylla & à quibuſdam oraculis, ea quæ Chriſto acciderunt, ante ſignificata ſint, non idcirco tamen Græci omnes incredulitatis accuſandi ſunt. Pauci quippe qui reliquos doctrina anteibant, hujuſmodi vaticinia noverant, utpote verſibus maxima ex parte conſcripta, & verbis gravioribus prodita quam quæ à vulgo capi poſſent. Fuit autem opus hoc divinæ providentiæ, meo quidem judicio, ut ad conſenſionem poſterorum, res futuras non propriorum tantummodo vatum, verum etiam externorum auribus aliqua ex parte inſinuaret. Perinde ac ſi quiſpiam muſicus ob peregrini cujuſdam cantici neceſſitatem, ſuperfluas chordas plectro percurrat, aut alias prioribus adjiciat.

SECULO VI.

LXIX. *M. Aurel. Caſſiodorus in Hiſt. Eccleſ. Tripartita, lib.* 1. *c.* 2.

Joſephus Mattathiæ filius atque ſacerdos, vir apud Judæos nobiliſſimus, necnon & apud Romanos digniſſimus, teſtis erat de veritate Chriſti. Vocare namque eum virum non audet &c.

LXX. *Idem in lib. de Inſtitutione Divinarum Literarum.*

Joſephus, pæne ſecundus Livius, in libris *Antiquitatum Judaicarum* late diffuſus, quem Pater Hieronymus propter magnitudinem prolixi operis à ſe perhibet non potuiſſe transferri. Hunc tamen ab amicis noſtris, quoniam eſt ſubtilis nimis & multiplex, magno labore in libris [o] XXII. converti fecimus in Latinum. Qui etiam & alios VII. libros *Captivitatis Judaicæ* mirabili nitore conſcripſit. quorum tranſlationem alii Hieronymo, alii Ambroſio, alii deputant Rufino. quæ dum talibus adſcribitur, omnino dictionis eximiæ merita declarantur.

LXXI. *Coſmas Indicopleuſtes, lib.* 3. *p.* 174. *Edit. Pariſ.*

Πρῶτος συγγραφεὺς ἐν κόσμῳ Μωϋσῆς, καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἀποδείκνυσιν, καὶ Ἰώσιππος ἐν τοῖς ἑαυτῶν συντάγμασιν.

Primus ſcriptor in orbe Moyſes, ut Euſebius Pamphili, & *Joſephus* in ſcriptis ſuis teſtificaverunt.

LXXII. *Evagrius Hiſt. Eccleſiaſt. lib.* 5. *c.* 24.

Πολλῷ δὲ καὶ Ἰώσηπος ἔγραψεν ἱστορίαν, χρειώδη εἰς ἅπαντα τυγχάνουσαν.

Sed & *Joſephus* copioſam nobis reliquit hiſtoriam, eamque utilem prorſus ac fructuoſam.

SÆCULO VII.

LXXIII. *Joannes Philoponus lib.* 3. *de Mundi Creatione, cap.* 16.

Τὸ δή, "γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τ ὕδατος", ὁ μεταξὺ λέγει τ κάτω ὕδατος τοῦ τ στερεώματος γένεσιν φύζιν, ὡς Ἰώσηπος ὁ Ἑβραῖος ἐν τῷ περὶ

Illud igitur, Fiat firmamentum in medio aquæ, "non arguit naturam Firmamenti exiſtere in medio aquæ hujus inferioris, ut *Joſephus* Hebræus

[n] Vide etiam p. 399.

[o] Sc. *Antiqq.* XX. (nam vita *Joſephi* pro parte habetur libri vigeſimi) & *contra Apionem* II.

bræus vult in libro quem conſcripſit *de cauſa Univerſi*: dicens, "aquam tripartitam eſſe, & u-"nam quidem tertiam ejus in Firmamenti gene-"rationem coaluiſſe; alteram vero tertiam infe-"rius remanſiſſe: denique reſiduam aliam tertiam "per rarefactionem in ſublime una cum firma-"mento elevatam eſſe.

τ̃ δ̃ Παντὸς αἰτίας συγγεγράμματι βάλεται· P "εἰς "τρία, λέγων, διηρῆσθαι τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ μὲν τρί-"τον αὐτοῦ εἰς γένεσιν συμπαγῆναι δ̃ στερεώματ@· τὸ "δ̃ τρίτον ἐναπομεῖναι κάτω, τὸ δ̃ λοιπὸν τρίτον ἐν "τοῖς νώτοις εἰς ὕψ@ συναναχυφιθῆναι δ̃ στερεώμα-"τ@.

LXXIV. *Joannes Malela in lib.* 10. *Chronographiæ, p.* 319. *Edit. Oxon.*

Hinc fatalia Judæorum tempora initium habuerunt, uti ſcriptis ſuis teſtatus eſt *Joſephus*, Hebræorum philoſophus, qui & iſta inſuper tradidit: Judæos nunquam à calamitatibus ſuis reſpiraſſe quidem, ex quo cruci Ieſum fixerunt, hominem illum bonum ac juſtum, ſi modo hominem (inquit) illum fas ſit dicere, & non Deum potius, qui talis fuerit. Hæc *Joſephus* ille Judæus in libris ſuis de Judæorum Antiquitatibus ſcripta reliquit.

Καὶ ἐξ ἐκείνυ ὅλεθρ@ ἤρξατ@ τοῖς Ιυδαίοις, καθὼς Ιώσηπ@ ὁ Εβρ̃αίων φιλόσοφ@ τ̃ῶτα συνεγράψατ@, εἰρηκὼς καὶ τ̃ῦτ@· ὅτι ἐξότε Ιυδαῖοι ἐσταύρωσαν Ιησυῦ, ὃς ἦν ἄνθρωπ@ ἀγαθὸς καὶ δίκαι@ (εἴπερ ἄρα τ̃ὸ τοιῦτον ἄνθρωπον δεῖ λέγειν καὶ μὴ Θεὸν) οὐκ ἐξέλειψεν ὀδυνη ἐκ τ̃ῆς Ιυδαίας χώρας. τ̃ῶτα ἐν τοῖς Ιυδαϊκοῖς συγγράμμασιν αὐτ̃ὸς ἐξέθετ@ ὁ αὐτὸς Ιώσηπ@ Ιυδαῖ@.

LXXV. *Idem ibid. p.* 337.

Titus —— Hieroſolymas totamque adeo Palæſtinam vaſtavit, urbeque ipſo Feſti die capta, Judæorum Templum evertit: undecies autem centena millia Judæorum gladio interfecit; centum vero & quinquaginta millia juniorum & puerorum & virginum haſtæ ſubjecit. Id quod *Joſephus* ſapientiſſimus ſcriptis conſignavit; qui & ipſe Hebræus erat, & bello interfuit.

Ο δ̃ Τῖτος ---- ἐπόρθησε τὴν Ιερουσαλὴμ, καὶ πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην, καὶ τὸ ἱερὸν τ̃ῶν Ιυδαίων κατέσρεψεν, ἐν τ̃ῇ αὐτ̃ῇ τ̃ῆς ἑορτ̃ῆς ἡμέρᾳ, ὅτε παρέλαβε τὴν πόλιν· καὶ ἀπώλεσε ψυχῶν μυριάδας ρί. ξίφεσιν αὐτὸς κατακόψας. ἄλλας δ̃ μυριάδας ιέ. ἀφαπέπρακεν αἰχμαλώτων, νεανίσκων, καὶ παίδων ἀρρένικῶν, καὶ παρθένων χρεσίων. καθὼς καὶ Ιώσηπος ὁ σοφώτατος συνεγράψατο· Εβρ̃αῖος γὰρ ὑπ̃ῆρχε, καὶ παρῆν ἐν τ̃ῷ πολέμῳ.

SÆCULO VIII.

LXXVI. *Beda Presbyter in Epiſtola Apologetica, p.* 245. *Edit. Lond.*

Audiat *Joſephum*, hiſtoriographum Judæorum; qui, in libro primo Ἀρχαιότητ@ adverſus Apionem Grammaticum ſcribens, aperte & lucide monſtravit, & minorem annorum numerum eſſe veracem, & nequaquam Scripturam ſanctam à Judæorum gente eſſe falſatam, &c.

LXXVII. *Idem iterum, p.* 250.

Agnoſcas etiam qua opinione vulgus in ſex vel ſeptem millium venerit annorum, & qua ipſe auctoritate aſſertionem meæ computationis aſtruam; Hebraïca videlicet veritate, per Origenem prodita, per Hieronymum edita, per Auguſtinum laudata, & per *Joſephum* confirmata: quibus ego nullos invenio doctiores, &c.

LXXVIII. *Idem de Tabernaculo, &c. lib.* 1. *c.* 4.

Nequaquam putandum eſt, *Joſephum*, hominem Judæum, genere Sacerdotalem, ingenio excellentiſſimum, & in Scripturis divinis ſimul & ſæcularibus doctiſſimum ullatenus hoc potuiſſe latere, &c.

LXXIX. *Anaſtaſius Abbas in libro contra Judæos, ex verſione Fr. Turriani, in Tomo tertio Antiquarum Lectionum Caniſii, p.* 142.

Idem *Joſephus* auctor & ſcriptor veſter de Chriſto ait; fuiſſe virum juſtum & bonum, divina gratia oſtenſum ac declaratum, qui plurimos ſignis & miraculis juvaret.

LXXX. *Georgius Syncellus in Chronographia, p.* 226. *Edit. Pariſ.*

Hoc Chaldaïcarum rerum Scriptores Alexander & Abydenus teſtantur: quos etiam aſſentiente divina Scriptura cum aliis ſequitur *Joſephus*.

Καὶ τ̃ὰτο μαρτυρ̃ῶσιν οἱ τὰ Χαλδαϊκὰ συγγεγραμμένοι, Αλέξανδρος καὶ Αβυδηνός· οἷς καὶ Ιώσηπος, καὶ πάντες ἐν τ̃ούτῳ ἕπονται, συμφωνούσης καὶ τ̃ῆς θείας γραφ̃ῆς.

LXXXI. *Idem p.* 334.

Et in hoc Apoſtolorum actibus concors eſt *Joſephus*.

Καὶ συμφωνεῖ Ιώσηπος ἐν τ̃ούτῳ τοῖς πράξεσι τ̃ῶν Αποστόλων.

SÆCULO IX.

LXXXII. *Georgius Hamartolus in Cod. Barocc. n.* 194. *fol.* 63. *b.*

Joſephus, qui in Judaïſmo manſit cæcutiens, Clemenſque & Africanus & Tatianus. ex circumciſis vero *Joſephus* & Juſtus narrant, Moſem divinum Inachi tempore floruiſſe, utroque ex hiſtoria antiqua hujuſce rei teſtimonia exhibente.

Ιώσηπος ἐν τ̃ῷ Ιυδαϊσμῷ μείνας τυφλώθη, Κλήμης τε καὶ Αφρικανὸς καὶ Ταπιανός. τ̃ῶν δ̃ ἐκ περιτομ̃ῆς Ιώσηπος καὶ Ιῦστος κατὰ Ιναχον ἀκμάσαι τ̃ὸν θεσπέσιον Μωϋσ̃ῆν ἱστόρησαν, ἰδίως ἕκαστος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας ἐπιμαχὸν τοῦ ἀποδεῖξαι.

LXXXIII.

p Hæc verba non habentur in iſtius libri *Fragmento* quod hodie ſupereſt, & *Joſepho* adſcribitur.

TESTIMONIA.

LXXXIII. *Photius Patriarcha CP. in Bibliotheca, Cod. XLVII.*

Ανεγνώσθη Ιωσήππου Ιουδαίου τὰ κατ' Ιουδαίους πάθη. ἔστι δὲ αὐτὸ τὸ σύνταγμα ἐν λόγοις ἑπτά. καθαρὸν καὶ φράσιν, καὶ ἀξίωμα λόγου μὴ δυκελύνειας καὶ ἡδονῆς δεινὸς ἐκφῶναι. πιθανός τε τῇ δημηγορίαις, καὶ ὀπίχαρις, καὶν ὀπὶ ταναντία ὁ καιρὸς καλῇ χρήσασθαι τῷ λόγῳ· δεξιός τε καὶ γόνιμος ἐνθυμημάτων ἑφ' ἑκάτερα. καὶ γνωμολογικὸς δὲ, ὡς εἴ τις ἄλλος· καὶ πάθη τῷ λόγῳ παρασῆσαι ἱκανώτατος, καὶ ἐγεῖραι πάθος καὶ παῦσαι δοκιμώτατος.

Legi *Josephum* Judæum de Judaïcæ gentis calamitate atque interitu. sunt autem hujus operis libri VII. Candidus illi sermo, atque rationum pondus & momentum cum puritate ac jucunditate exprimit: in concionibus persuadendi vi præditus est, ac gratiosus, tum etiam cum suadet opportunitas orationem in contrariam partem flectere: dextre quoque & copiose enthymematis in utramque partem utitur: lententiasque, si quis alius, adhibet: orationi insuper affectum imprimendi, & concitandi motus leniendique est peritissimus.

LXXXIV. *Idem Cod. XLVIII.*

Ανεγνώσθη Ιωσήππου περὶ τοῦ Παντός· ὃ ἐν ἄλλοις ἀνέγνων ὀπισχαφόμενον, περὶ τοῦ Παύλου αἰτίας· ἐν ἄλλοις δὲ, περὶ τοῦ Παύλου οὐσίας. ἔστι δὲ ἐν δυσὶ λογιδίοις. —— διέξεισι περὶ τῆς κοσμογονίας κεφαλαιωδῶς· περὶ μέντοι Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ· ἡμῶν ὡς ἥδιστα θεολογεῖ, κλῆσίν τε αὐτῷ ἀναφηγούμενος Χριστοῦ, καὶ τῷ ἐκ πατρὸς ἄφρασον γέννησιν ἀμέμπτως ἀναγράφων. ὅ τινας ἴσως καὶ ἀμφιδοξεῖν, ὡς [q] Ιωσήππου εἴη τὸ πραγμάτιον, ἀναπείσαν. ὅθεν δὲ τὸ τῆς φράσεως αὐτῷ πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ ἀνδρὸς ὁποδεῖ. εὗρον δὲ ἐν ταῖς ἐγγραφαῖς, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ λόγος Ιωσήππου, ἀλλὰ Γαΐου τινὸς πρεσβυτέρου ——.

Lectus est *Josephi* liber *de Universo*: qui etiam inscriptus legitur, *de Universi causa*; atque alibi *de Universi natura*. duos quidem sermunculos complectitur. —— De mundi generatione per compendium differit: de Christo autem vero Deo in nostrum ferme modum loquitur, & ipsam Christi appellationem explicat, atque quidem inenarrabilem ex Patre generationem citra reprehensionem describit. Quæ res ambigendi fortasse cuipiam causam præbeat, sitne hoc ipsius *Josephi* opusculum: etsi nihil dicendi genere à reliquis ejusdem scriptis discedit. Comperi autem annotatum, non esse *Josephi* opus, sed Caji cujusdam presbyteri, &c.

LXXXV. *Idem Cod. LXXVI.*

Ανεγνώσθη Φλαβίου Ιωσήππου Ιουδαϊκῆς Αρχαιολογίας ἐν λόγοις κ'. ἄρχεται δὲ ἀπὸ τῆς Μωσέως κοσμογονίας, τὰ πολλὰ συναδων. ἔστι δὲ ἔνθα ἀλλοιότερον συνεχαφόμενος. κάπειτα δὲ μέχρι τῆς δεχῆς τοῦ [πολυτάγμ] πρὸς Ρωμαίους Ιουδαίων πολέμου ——. ἔστι δὲ Ιωσήππος, γένος μὲν Ιουδαῖος, ἱερεὺς, καὶ ἐξ ἱερέων τὸ πρὸς πατρὸς ἄνωθεν καταγόμενος, καὶ ἐκ βασιλείου φυλῆς ἀπὸ τῆς μητρὸς, τὸ γὰρ Ασαμωναίου παίδων, οἳ ὕστερον τῶν ὁμοφύλων ἱερατεύσαν τε καὶ ἐβασίλευσαν, ἡ γυνὴ ἀπόγονος. γίνεται δὴ οὖν ἐξ αὐτῆς καὶ Ματθίου τοῦ πρῶτον ἔτους τοῦ Γαΐου Ρωμαίων ἡγεμονίας Ιώσηππος. ἐκ νέας μὲν φιλολογῶν· πρὸς δὲ τὸ ἐκκαιδέκατον ἔτος γεγονὼς ἐπέβαλε καὶ τοῖς τῶν Ιουδαίων αἱρέσεσι· τρεῖς δέ εἰσι· καὶ πάσας εὐτόνως μετῆλθε, ὑπὲρ δὲ πασῶν πεῖραν εἰληφότα ἐλέσθαι τὴν ἀμείνω. εἰσὶ δ' αἱ αἱρέσεις, Φαρισαῖοι, Σαδδουκαῖοι, καὶ Εσσηνοί. ἃς διελθὼν ἔξεισιν ὅτι τὴν ἔρημον, κἀκεῖ συνδιατρίβοι ἀνδρώπῳ τινὶ, τῶν ἐρημικῶν ἀθλοῦντι βίον, ὅτι ἔτη τρία· ᾧ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐσθὴς μὲν δένδρων, καὶ τροφὴ τὰ αὐτοφυῶν αἱ βοτάναι, καὶ ψυχροῦ ὕδατος λουτρὸν πολλάκις, καὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, πρὸς ἁγνείαν. ἐκεῖθεν δὲ τὸ ἑπτακαιδέκατον ἔτος ἐπάνεισι πρὸς τὴν πόλιν, τὴν Φαρισαίων αἵρεσιν ἐργων, ᾗ καὶ τῇ παρ' Ελλησι Φασὶν ἐοικέναι ὀπιλεγομένῃ Στωϊκῇ. εἶτα περὶ τὸ λ'. ἔτος πέμπεται πρὸς τῶν Ιεροσολυμιτῶν, τῶν ἐν Γαλιλαίᾳ προνοησάμενος. ἤρχετο γὰρ παραχῆς ἐδέχετο τὰ Ιουδαίων, πολλαῖς ἀπειξίαις ἤδη συναλλοιωμένων. εἶτα καὶ στρατηγὸς τῶν περὶ τὴν Γαλιλαίαν χειροτονηθεὶς, εὖτε πρείη δὲ ἔθνους, καὶ μυρίας καὶ ποικιλωτάτας ὑπὸ τῶν ἀνταγωνιζομένων ὀπιβουλὰς ὑπερὰς, πάσας ἐξέφυγε· καὶ μετρίως τοῖς ἐχθροῖς ἔχων, ὑπεξουσίοις πολλάκις ἐχρήσατο. καὶ τὰ πρὸς Ρωμαίοις πόλεμον ἄκων ἀναδεξάμενος, καὶ ἀνδρείως διενεγκὼν ἐν Ιωταπάτοις, ὅμως ζωγρίας ὑπεσπασιανῷ, Ρωμαίων τότε στρατηγοῦντι, ἁλίσκεται· εἶτα τυχάνῃ λίαν εὐμενὴς, αὐτός τε τότε καὶ ὀπισθίεν Ρωμαίων ἄρχων. οὐκ αὐτὸς δὲ μόνος,

Legimus *Flavii Josephi* libros XX. *Judaïcæ Antiquitatis*. A mundi creatione juxta Mosem initium ducit, magna ex parte cum eo concinens. Est vero ubi & ab eo diversus abit. Pergit autem ad bellum ultimum Judæorum cum Romanis ——. Est quidem *Josephus* genere Judæus, sacerdos ipse, patrisque stirpem à sacerdotibus ducens: mater enim ejus regii sanguinis fuit ex Asamonæorum illa sobole, quæ diutissime inter contribules sacerdotio potita summo & regno. Natus ergo *Josephus* ex illa matre & Matthia, anno primo Caji Romanorum Imperatoris. Jam inde à teneris unguiculis Philosophiæ studiis sese dedidit: annum deinde attingens sextum decimum, animum quoque ad Judæorum sectas appulit (tres autem numerantur) omnesque magno animi studio persecutus est; ut, omnium capto experimento, optimam tandem amplecteretur. Atque hæ fere sectæ illæ; Pharisæi, Sadducæi, & Esseni. Quas cum percurrisset, in solitudinem secedit, ibique viro tres annos utitur, qui solitariam erat vitam auctore pridem complexus; cui vestimentum arborum folia, alimentum vero herbæ sponte natæ præbebant; & frigida insuper sæpius interdiu noctuque lavabat, puritatis continentiæque gratia. Hinc ad undevicesimum ætatis annum urbem repetiit, Pharisæorum potissimum hæresim secutus, quam ei fere similem faciunt, quæ apud gentes Stoïca est appellata. Annum agens posthea tricesimum, ab Hierosolymitanis ad Galilæam procurandam mittitur. Jam enim turbari res cœperant Judæorum, multisque ipsi agitari tumultibus. Dein, Galilæorum ductor creatus, Rempublicam bene gessit, & multas variasque æmulorum in Republica administranda insidias evitavit: cum inimicis etiam moderatius agendo, non raro eos in suam redegit potestatem. Bellum item, quod adversus Romanos invitus susceperat, fortiter Iotapatis sustinuit; vivus tamen in Vespasiani, Romanorum copiis præfecti, potestatem venit: quem in se humanum sensit, ac per benignum jam tum, & vero amplius postquam Ro-

q Vide Varia Sacra *Stephani Le Moine*, & Cl. *Cavei* Histor. Literar. Vol. p. 169

Romanum obtinuit imperium. Neque ſolum illum talem expertus eſt, ſed etiam liberos ejus Titum ac Domitianum, qui parentis imperium ordine exceperunt, ut & Romana ſit civitate donatus, multiſque opibus auctus. Abſoluta ab eo hiſtoria LVI. ætatis anno, imperii vero Domitiani XIII.

ἀλλὰ καὶ τῶν παίδων, Τίτου καὶ Δομιτιανοῦ, καὶ Ἀλεξανδρείᾳ τοῖς Βεβασιλευκόσιν· ὡς καὶ τὴν Ρωμαϊκὴν τυχεῖν πολιτείας, ἐπάντων ἐν ἀφθονίᾳ καταζῆναι. ἀπηρτίσθη δὲ ἡ ἱστορία νϛ'. ἄγοντι ἐνιαυτὸν, Ρωμαίων Δομιτιανοῦ ἔτους τρισκαιδέκατον.

LXXXVI. *Idem in Epiſt. 247. Edit. Lond.*

Vides hîc Philippenſes titulo ſe Romanos venditantes. Et poſt ea tempora *Joſephus*, à Judaïca propagine genuina genitus, & patriam ſortitus Hieruſalem, è ſacerdotum ſtirpe ſacerdos ipſe, tamen more Romano *Flavius* dicebatur. Quem illi honoris titulum Veſpaſiani prænomen dedit, cum illis communem, qui conſanguinitate cum Romanis efferebantur. Nec tamen *Joſepho*, qui Romanum & Flavium ſemet indigitabat, dicam aliqui ξενίας inſcripſere; quamvis ex invidia illi plures adverſarentur: nec quidem rapiebatur κατ' ἔνδειξιν ad judicii tribunal.

Ὁρᾶς ὅσως οἱ Φιλιππήσιοι τῇ Ρωμαίων ἑαυτοὺς ὀπισημαίνεσθαι κλήσει· ὥσπερ ἦν πάλιν, τούτων ὕστερον, Ἰώσηπος Ἑβραίων τε γνησίας ἀποῤῥᾶς ἀναλαμπόμενος, καὶ αὐτὸ πατρίδα τὴν Ἱεροσόλυμα κεκληρωμένος, ἐξ ἱερέων τε καὶ ἱερεὺς, αὐτὸ τοῦτο χρηματίσας, τολμᾷ πρὸς τῇ Ρωμαίων κλήσει, καὶ τὸν Φλάβιος ἐπεγεράφετο προσηγορίαν. ὁ γέρας ἡ ἐπ' Οὐεσπασιανοῦ ἐπωνυμία τοῖς Ρωμαϊκοῖς αὐχεῖσιν τὸν συγγένειαν ἐδίδου· καὶ ὃ μόνον Ρωμαῖον αὐτὸν καὶ Φλάβιον ἀναγεγράφων ἁδαμοῦ ξενίας ὁ Ἰώσηπος ἐάλω, καίτοι πολλῶν τῷ φθόνῳ κατ' αὐτοῦ βαλλόντων, ἀλλ' οὐδ' ἔνδειξιν εἰσήχθη.

SÆCULO X.

LXXXVII. *Simeon Metaphraſtes in Commentario rerum Sancti Jacobi, ex Auctario Noviſſ. Bibl. Gr. Patrum per Combefiſium, parte prima, p. 520. & p. 526.*

Quinam non eos ſolum luiſſe pœnas, qui Juſto necem intulerunt, ſed & civitatem, in qua ſcelus iſtud perpetratum eſt, magnam accepiſſe cladem affirmarunt: ejuſque rei teſtis locupletiſſimus *Joſephus*, libro XX. *Antiquitatum* viri geſta, referens ——. Cæterum, poſt Jacobi necem, mala extrema Judæis obvenerunt: eorumque teſtis *Joſephus* Judæus, qui nihil veritatis celavit.

Καὶ ἐνίους μὴ μόνον δίκας ἐκτίσαι φάναι τοὺς ἀνελόντας τὸν δίκαιον, ἀλλὰ καὶ πολλῇ τὴν πόλιν χρήσασθαι συμφορᾷ, καθ' ἣν τὸ μῦσος ἐκεῖνο συμβέβηκε· μαρτυρεῖ τε τῷ λόγῳ Ἰώσηπος, ἔν γε τῷ εἰκοστῷ τῆς Ἀρχαιολογίας συγγράμματι τὰ κατ' αὐτὸν ἄνδρα διεξιών ---- τὰ μέντοι κακῶν ἔσχατα μετὰ τὸν Ἰακώβου τελευτὴν Ἰουδαίους κατέλαβε· καὶ μάρτυς τούτων Ἰώσηπος, μηδὲν τῆς ἀληθείας ἀποκρυψάμενος.

LXXXVIII. *Suidas in Lexico voce* Ἰώσηπος.

Joſephus, Judæus, veritatis amans, de Præcurſore, & de Domino noſtro & Deo & Servatore Ieſu Chriſto loquitur. Fuit autem Matthæi ſacerdotis Hieroſolymitani filius; & *Antiquitates Judaïcas* libris XX. deſcripſit &c. Hic à Veſpaſiano & Tito ejus filio captus, uſque ad Hieroſolymorum expugnationem apud ipſos manſit; & cum ipſis Romam profectus, Libros ſeptem de Excidio Hieroſolymitano Imperatoribus obtulit, qui in Bibliotheca Publica ſunt repoſiti; & ob illius ſcripti celebritatem ſtatua donatus eſt. Scripſit etiam *Antiquitatum Judaïcarum* libros XX, ab exordio mundi uſque ad XIV annum Domitiani Cæſaris. Item duos alios Antiquitatum libros contra Apionem, Grammaticum Alexandrinum, qui ſub Caligula à parte Gentilium legatus miſſus eſt, ut oratione quadam Philonem accuſaret, quæ Gentis Judaïcæ criminationem continet. Eſt & alius ejus Liber, omnino præclarus, *de Principatu Rationis*, in quo martyrii Maccabæorum meminit. Hic Libro decimo octavo *Antiquitatum* aperte fatetur, propter multitudinem miraculorum Chriſtum à Judæis interfectum fuiſſe; & Joannem Baptiſtam vere fuiſſe Prophetam; & propter cædem Jacobi Apoſtoli Hieroſolyma vaſtata fuiſſe. Sic autem de Domino noſtro Ieſu Chriſto ſcribit: "Eodem tempore exſtitit Ieſus", &c. Hæc *Joſephus* lib. XVIII. de Chriſto dicit.

Ἰώσηπος, Ἰουδαῖος, Φιλαλήθης, λέγων περὶ τοῦ Προδρόμου, καὶ περὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ματθαίου παῖς ἱερέως ἐξ Ἱεροσολύμων· γεγράφας τὴν Ἰουδαϊκὴν Ἀρχαιολογίαν ἐν βιβλίοις κ'. ἔτους ἄλλως περὶ Οὐεσπασιανοῦ, καὶ Τίτου δὲ ὑιοῦ, ὅτι τῇ τῶν Ἱεροσολύμων ἁλώσει καταλείφθη, καὶ σὺν αὐτοῖς εἰς Ῥώμην ἐλθὼν, ἑπτὰ λόγους τῆς Ἱεροσολύμων ἁλώσεως τοῖς βασιλεῦσι προσήνεγκεν, οἵ πινες τῇ δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ παρεδόθησαν, καὶ διὰ τὴν δόξαν τῆς συγγραφῆς ἀνδριάντος ἠξιώθη, ἔγραφε δὲ καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας λόγους κ'. ἀπὸ τῆς δευτέρας ἀρχῆς, ἕως πεντεσκαιδεκάτου ἔτους Δομιτιανοῦ Καίσαρος· καὶ β'. βίβλους ἑτέρας ἀρχαιότητος, καὶ Ἀπίωνος Γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως, ὃς ἐπὶ Καλιγόλα πρεσβεύτης ἀπεστάλη πρὸς δὲ μέρους τῶν Ἑλλήνων κατηγορήσων Φίλωνος περὶ λόγου τινὸς, κατηγωσιν περιέχοντος δὲ Ἰουδαίων ἐθνους. ἔτι καὶ ἄλλος αὐτοῦ λόγος, περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, ἐνάρετος πάνυ, ἐν ᾧ καὶ δὲ πάθους τῶν Μακκαβαίων ἐμνήσθη. ἔτους ἐν τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ τῆς Ἀρχαιολογίας βίβλῳ φανερῶς ὁμολογεῖ, περὶ τοῦ ὄγκου τῶν σημείων τοῦ Χριστοῦ ἐσφάχθαι πρὸς Ἰουδαίων, καὶ Ἰωάννου τὸν Βαπτιστὴν ἀληθῶς γεγονέναι προφήτην, καὶ περὶ τοῦ σφαγὴν Ἰακώβου καὶ Ἀποστόλου τὰ Ἱεροσόλυμα πεπορθῆσθαι. γράφει δὲ περὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡμῶν ἔτως· " Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον" ——. τοσαῦτα Ἰώσηπος περὶ Χριστοῦ ἐν τῷ ιή. λόγῳ φησὶν.

LXXXIX. *Idem iterum voce* Ἰώσηπος.

Joſephus, Judæus, hiſtoriographus. Hunc Veſpaſianus cuſtodiri juſſit, ut eum Neroni mitteret. *Joſephus*, hoc audito, dixit, ſe cum ipſo ſolo velle

Ἰώσηπος, Ἰουδαίοις, ἱστοριογράφος. τοῦτον φρουρεῖσθαι κελεύει Οὐεσπασιανὸς, ὡς ἀναπέμψων αὐτίκα Νέρωνι. τοῦτο ἀκούσας Ἰώσηπος, μόνῳ τι ἀφελεχθῆναι θέλειν

[r] Hic locus, quo nullus eſt in toto *Joſepho* illuſtrior & celebrior, doctorum virorum ingenia non parum exercuit, aliis eum παρεμβεβλημένον & ſpurium, aliis vero ab ipſo *Joſepho* ſcriptum eſſe contendentibus. De hoc argumento plures diſſertationes in utramque partem editæ ſunt, & in omnium manibus verſantur; quæ ratio eſt, quare plura hîc non addam. *Kuſterus.*

[s] Re-

λειν ἔλεγε αὐτῷ. μεταπεμψαμένου δὲ ἐκείνου πάντας, πλὴν ἑνὸς παιδὸς Τίτου καὶ δυεῖν φίλων, "Σὺ μέν, "ἔφη, Οὐεσπασιανὲ, νομίζεις[s] ——. ὁ δὲ Οὐεσπασιανὸς τοῦτο μὲν ἀπιστεῖν ἐδόκει, καὶ τὸν Ἰώσηπον ἐδόκει πανουργεῖν· ἀτρεκῆ δὲ τὸν Ἰώσηπον εὑρηκὼς, ἐδωρεῖτο ἐσθῆτι καὶ τοῖς ἄλλοις κειμηλίοις.

aliqua de re agere. Cum igitur ille omnes, præter filium Titum & duos amicos, ſummoviſſet, "Tu quidem, inquit, Veſpaſiane, putas &c. —— Veſpaſianus autem principio quidem nullam fidem his verbis adhibere videbatur, quod *Joſephum* aſtute hæc comminiſci putaret: ſed cum poſtea, quæ dixiſſet, vera eſſe cognoviſſet, veſtimentis & aliis pretioſis muneribus eum donavit.

XC. *Idem voce* φλέγων.

Τἀναντίον μὲν οὖν ὁ Ἰώσηπος καὶ δεδοικέναι ἔοικε καὶ εὐλαβεῖσθαι, ὡς μὴ προσκρούσειεν Ἕλλησι.

Contra vero *Joſephum* videri & timere & cavere, ne Græcos offendat.

SÆCULO XI.

XCI. *Georgius Cedrenus in Hiſtoriarum Compendio, p. 225. Edit. Pariſ.*

Ἰώσηπος Ἰουδαῖος, φιλαλήθης ὢν, ἱστορεῖ ταῦτα, τῶν πολέμων καὶ τῆς ἁλώσεως ἐκείσε ἐντυχών.

Joſephus Judæus, veritatis obſervantiſſimus, qui & bello & excidio urbis interfuit, hiſtoriam ejus rei deſcripſit.

XCII. *Idem paulo infra, p. 231.*

Αὐτὸν παρέξομεν τὸν Ἰώσηπον μάρτυρα, τὰ καὶ ἐκείνων φρονοῦντα. —— [t] σὺ δέ μοι σκόπει τὸ φιλάληθες τοῦ ἀνδρὸς, ὃς, εἰ καὶ Ἰουδαῖος ἦν, οὐκ ἠθέλησε ζηλῶσαι τὴν Ἰουδαϊκὴν φιλονεικίαν τε καὶ ψευδηγορίαν.

Joſephum ipſum, hominem ab ipſorum partibus, citare licet. —— Ac mihi veritatis ſtudium in eo viro conſidera, qui, Judæus quamvis erat, Judaïcam tamen contendendi & mentiendi libidinem imitari noluit.

XCIII. *Joannes Xiphilinus in Epitome Dionis, in Veſpaſiano, p. 317. Edit. Francof.*

Ἰώσηπος ὁ ἀνὴρ Ἰουδαῖος, ἀχθείς τε ὑπ' αὐτοῦ πρότερον καὶ δεθεὶς, ἐγέλασε καὶ ἔφη· "νῦν μέν με "δήσεις, μετ' ἐνιαυτὸν δὲ λύσεις αὐτοκράτωρ γενό"μενος.

At *Joſephus* natione Judæus, ante ab eo captus conſtrictuſque vinculis, ridens ait; "Nunc qui"dem me vincies: poſt annum autem ſolves, cum "fueris Imperator factus.

XCIV. *Theophylactus Archiepiſc. Bulgariæ in Comment. in Matthæum, cap. 22. p. 219. Edit. Pariſ.*

Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, τουτέστι τὰ Ῥωμαϊκὰ, καὶ τοὺς ἀπειθεῖς Ἰουδαίους ἀπώλεσε, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὡς καὶ ὁ φιλαλήθης Ἰώσηπος λέγει.

Miſit autem rex exercitus ſuos, hoc eſt Romanos, qui inobedientes Judæos perdiderunt, & civitatem illorum Hieruſalem ſuccenderunt, ut teſtatur etiam *Joſephus* [v] veritatis ſtudioſus.

XCV. *Idem in Comment. in Joannem, p. 762.*

Ἡ πόλις αὐτῶν ἑάλω, καὶ ἡ θεήλατος ὀργὴ κατ' αὐτῶν ἐφέρετο· ὡς καὶ Ἰώσηπος μαρτυρεῖ, διὰ τὸν θάνατον τοῦ [x] Ἰησοῦ ταῦτα αὐτοῖς γενέσθαι.

Civitas ipſorum capta eſt, & ira divinitus immiſſa undique in eos venit, ſicut & *Joſephus* teſtatur, propter mortem Ieſu hæc eis eveniſſe.

XCVI. *Nicetas in Comment. in Gregor. Nazianz. Orat. de Macc.*

Τίνες οὖν εἰσι, καὶ διὰ τί ἕτω τετίμηται, δηλώσει σαφῶς ἡ βίβλος Ἰωσήπου· ἥτις φιλοσόφως ἀποδείκνυσιν, ὅτι αὐτοκράτωρ τῶν παθῶν ὁ λογισμὸς, καὶ κυρίως τὸ ῥέπειν εἰς ἀμφότερα, ποτὲ μὲν εἰς ἀρετὴν, ποτὲ δὲ εἰς κακίαν. αὕτη γὰρ ἡ βίβλος, τὸ αὐτεξούσιον κατασκευάζουσα, πολλαῖς μαρτυρίαις ὡς τοῦτο ἐχρήσατο, ἔκ τε τῶν ἄλλων καὶ τῆς τῶν Μακκαβαίων ἀθλήσεως.

Hi igitur quinam ſint, & qua de cauſa tanto ſint in honore, *Joſephi* liber perſpicue docebit: qui philoſophice demonſtrat rationem perturbationum eſſe magiſtram; dominamque propenſionis ad alterutram partem, modo ſcilicet ad virtutem, modo ad vitium. Nam liber iſte libertatem voluntatis aſtruens, multis eam ad rem confirmandam teſtimoniis adhibitis, Maccabæorum quoque inter alia profert in medium certamina.

SÆCULO XII.

XCVII. *Baldricus Archiepiſc. Dolenſis in Hiſtoria Hieroſolym. l. 1. p. 85. Edit. Hanov.*

Quod (ſc. excidium) quomodo acciderit, legenti geſta Titi & Veſpaſiani patebit; quam lectionem vir eloquentiſſimus *Joſephus* ſtilo celebri conſecravit.

XCVIII.

[s] Reliqua videſis in lib. 3. de *Bello Jud.*

[t] Certe hæc habuit ex *Chryſoſtomo*, cujus verba pagina abhinc ſexta attulimus.

[v] Ita verſionem ſupplevi: in qua deerat quod voci φιλαλήθης reſpondeat. Si è *Societate Jeſu* fuerit Interpres, non miror. Nam *Loiolæ* diſcipuli *Joſephi* noſtri auctoritatem plerumque elevant.

[x] Forſan legendum Ἰακώβου. Hæc enim mala eis accidiſſe propter mortem *Jacobi*, alii *Joſephi* teſtimonio nixi aſſerunt.

TESTIMONIA.

XCVIII. *Joannes Zonaras in Præfatione ad Annales.*

Quia & hic perſtringantur quæ de Servatore noſtro Ieſu Chriſto, deque Joanne Baptiſta ſcripſerit *Joſephus*.

Αλλὰ κἀγὼ ἐνταῦθα συντέτμηται ὅσα περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ ὁ Ιώσηπος συνεγράψατο, καὶ τοῦ Βαπτιστοῦ Ιωάννου.

XCIX. *Idem in Annalibus, p. 267. Edit. Pariſ.*

Hoc tempore Dominus quoque noſter & Deus Ieſus Chriſtus in Judæa viſus eſt: de quo hæc verba habemus in *Joſephi Antiquitatum* libro decimo octavo: "Fuit hoc tempore Ieſus vir ſa-"piens &c. —— In oratione vero ſua *ad Græ-cos*, quæ & contra Platonem inſcribitur, *de cauſa Univerſitatis*, cujus etiam S. Joannes Damaſcenus in Parallelis ſuis meminit, hæc dicit: "Omnes juſti & injuſti ad Dei Verbum ad-"ducentur; illi enim pater omne judicium de-"dit, &c.

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ιησοῦς Χριστὸς ἐν Ιουδαίᾳ ἐφάνη· περὶ οὗ ταῦτα καὶ λέξιν φησὶν ὁ Ιώσηπος ἐν τῷ ιη λόγῳ τῶν Αρχαιολογίας· "γίνεται "δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ιησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ ------. ἐν ᾧ τῷ πρὸς Ελληνας αὐτοῦ λόγῳ ὃς καὶ Πλάτωνος ἐπιγεγραπται περὶ τοῦ Παντὸς αἰτίας, ἃ καὶ ὁ ἅγιος Ιωάννης Δαμασκηνὸς μνήμιον πεποίηται ἐν τῇ πεπονημένῃ αὐτοῦ βίβλῳ τῇ καλουμένῃ Παραλληλα, ταῦτα φησί· [y] "πάντες γὰρ δίκαιοί τε καὶ ἄδικοι ἐναντίον τοῦ θεοῦ λόγου "ἀχθήσονται --------.

C. *Michael Glycas in Annalium parte ſecunda, p. 158. Edit. Pariſ.*

Sic rem geſtam *Joſephus* recenſet, qui ſane nonnunquam fabulis conſentanea literis mandaſſe videtur.

Καί ὁ μὲν Ιώσηπός ἐστιν, ὅ τε μυθολογῶν ἔτω φαίνεται.

CI. *Idem parte tertia, p. 234.*

Hoc tempore ſapiens ille Philo & *Joſephus* claruerunt. *Joſephus* veritatis amans exſtitit. Nam & Baptiſtam Domini laudat, & Chriſtum conſimiliter virum ſapientem, & magnorum prodigiorum effectorem appellat; ac, poſteaquam crucifixus fuiſſet, die tertio vivum conſpectum eſſe tradit.

Τότε δὴ ὅ, τε Φίλων ὁ σοφὸς καὶ Ιώσηπος ἤκμαζον. ὅτος δὴ Φιλαλήθης ἐλέγετο· διότε τὸ τοῦ Βαπτιστοῦ καὶ Κυρίου ἐπαινεῖν, καὶ διότε τὸ τοῦ Χριστὸν ὁμοίως ἄνδρα σοφὸν μαρτυρεῖν, καὶ μεγάλων σημείων ἐργάτην, σωρωθέντα δὴ ζῶντα φανῆναι μετὰ τρίτην ἡμέραν.

CII. *Idem ibid. p. 238.*

Nam hæc omnia ſic prorſus evenerunt, id quod hiſtoria *Joſephi* teſtatur. Quippe ne Judæorum quiſpiam Hiſtoriæ fidem derogaret, non aliquem extraneum, ſed eadem natione prognatum & æmulatorem veritas excitavit, qui Judæorum calamitates inexplicabiles deſcriberet.

Πάντα γὰρ πεπλήρωται κατὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ιωσήπου· ἵνα γὰρ μηδεὶς Ιουδαίων ἀπιστήσειεν, οὐκ ἀλλόφυλόν τινα, ἀλλ' ὁμόφυλον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ δυσεξήγητα ἀναγραφῆναι πάθη αὐτῶν.

CIII. *Fulcherius Carnotenſis in Geſtis peregrinantium Francorum, p. 437. Edit. Hanov.*

Rex Aſſyriorum pugnans contra Syriam & Phœnicem expugnavit eam, cum in ea regnaret Elyſæus rex. Nolebant enim regi Aſſyriorum Tyrii eſſe ſubjecti. Hoc per quinquennium actum eſt. De hoc Menander ſcribit, *Joſephus* quoque latius.

CIV. *Joannes Tzetzes Hiſtoriarum Variarum Chil. V. p. 347.*

In libro *Captivitatis* ſacrorum Solymorum
Admirandus *Joſephus* hiſtoricus Hebræus
Fatum injuſtum dicit magnifice, &c.

Εν βίβλῳ δ Αλώσεως τῶν ἱερῶν Σολύμων
Ο θαυμαστὸς Ιώσηπος ἱστορικὸς Εβραῖος
Τὸν εἱμαρμένον ἄδικον λέγει μεγαλοφώνως ----.

CV. *Joannes Sarisburienſis in Polycratico, lib. 2. c. 9.*

Unde *Joſephus*: "Fuit autem iiſdem temporibus Ieſus ſapiens vir, ſi tamen virum eum appellare fas eſt, &c.

CVI. *Willermus Tyrenſis Archiepiſc. Hiſtoriæ lib. VIII. p. 746. Edit. Hanov.*

Hanc vero, ut referunt egregii Scriptores & illuſtres Hiſtoriographi, Hegeſippus & *Joſephus* Judæorum id exigentibus meritis, XLII°. poſt paſſionem Domini anno, Titus Veſpaſiani filius, Romanorum princeps, obſedit, obſeſſam expugnavit, & expugnatam dejecit funditus, &c.

CVII. *Idem in Præfat. ad lib. XXIII.*

—— orant inſtantius ut regni Hieroſolymorum ſtatus omnis, tam proſper quam adverſus, poſteritati noſtrâ ſignificetur operâ, ſtimulos addunt, proponentes Hiſtoriographorum diligentiſſimos, Titum Livium videlicet, Romanorum non ſolum proſpera ſed etiam adverſa mandaſſe literis; *Joſephum* quoque non ſolum quæ à Judæis egregie geſta ſunt, verum & quæ eis ignominioſa ſunt illata, longis tractatibus publicaſſe.

CVIII. *Gotfridus Viterbienſis in Chronico, p. 359. & p. 366. Edit. Francof.*

Bellum maximum inter Aretam regem Arabum & Herodem accidiſſe [z] refert *Joſephus*, propter peccatum

[y] Verba hæc reperiuntur in *Fragmento iſto*, quod edidit Cl. *Le Moine*, & *Joſepho* Editioni Lipſienſi ſubjungitur.

[z] *Antiquitatum* lib. 18. c. 7.

tum quod in Joannem Herodes perpetraverat. De Chriſto etiam idem *Joſephus* ſic ſcribit: "Fuit his temporibus Ieſus, ſapiens vir, ſi tamen virum nominari fas eſt &c. *Joſephum* etiam, Judæorum prudentiſſimum & ſapientiſſimum Sacerdotem, in vinculis tenebat Veſpaſianus. Iſte autem *Joſephus*, non ſolum inter Judæos, ſed etiam apud Romanos, poſtmodum tantæ auctoritatis fuit, ut ſtatua ei in Urbe donata, libri quoque ejus Bibliothecæ traderentur. Ejus autem [a] opera ſunt in Hiſtoria viginti librorum *Antiquitatum*. Liber etiam [b] *Maccabæorum* ſecundus ab eo dicitur compoſitus.

SÆCULO XIV.

CIX. *Theodorus Metochita in Hiſt. Rom. p. 84. Edit. Lugd. Bat.*

[c] Πάντα γὰρ πεπλήρωται τὰ [παῦτα] κατὰ τὴν ἱστορίαν Ἰωσήπου. [c] ἵνα γὰρ μηδεὶς Ἰουδαίων ἀπιστήσειεν. οὐκ ἀλλόφυλόν τινα, ἀλλ' ὁμόφυλον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ δυσεξήγητα ἐκτραγῳδῆσαι πάθη αὐτῶν.

Omnia enim hæc impleta abunde nobis *Joſephi* hiſtoria atteſtatur. Et nequis Judæus fidem non haberet, veritas non extraneum aliquem, ſed è gente eadem virum æmulatoremque inſignem excitavit, qui, quæ illi nefanda paſſi, tragica gravitate exponeret.

CX. *Nicephorus* [d] *Calliſtus Hiſt. Eccleſiaſt. l. 1. c. 10. Edit. Pariſ.*

Τῆς δ' ἀπογραφῆς ταύτης, βαρείας τῷ Ἰουδαίων ἔθνει γεγενημένης, καὶ ὁ Φιλαλήθης Ἰώσηπος ἐν τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν ἐμνημόνευσεν, ὅτω διεξιών· Κυρήνιος ἦλθεν ------.

Cenſus & deſcriptionis hujus, quæ gravis admodum Judæorum genti fuit, & ipſe veritatis conſectator *Joſephus* in XVIII° Hiſtoriarum ſuarum libro meminit, hiſce verbis: "Cyrenius, &c.

CXI. *Idem lib. 1. c. 15.*

Ἃς μὲν δυστυχίας λαμπρῶς ὁ Φιλαλήθης Ἰώσηπος ἐν τῇ κατ' αὐτὸν Ἰουδαϊκῇ διελήλυθεν ἱστορίᾳ.

Quas quidem calamitates luculenter veritatis amator *Joſephus* in Judaïca temporum ſuorum hiſtoria commemoravit.

CXII. *Idem lib. 1. c. 39.*

Ἀνήλθον δ' οἶμαι καὶ τὸν Φιλαλήθη παρ' Ἑβραίοις ἱστορικὸν Ἰώσηπον εἰς μέσον προθέμενον, οἷα περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διέξεισιν ἐν τῷ ιη' τῆς Ἀρχαιολογίας, ὥσπερ τινα κορωνίδα τῇ πρώτῃ μοι τῶν ἱστορικῶν ὑπογεῖναι· πρὸ γὰρ τοῦ προόμια Ἰωάννου διεξελθὼν ὅσα μικρὸν ἄνωθεν διελάβομεν, εἶτα καὶ περὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ λέξεσιν ὅτω φησί· "γίνεται "δ' κατὰ τοῦτον Ἰησοῦς -------.

Reliquum nunc eſſe puto, *Joſephum* quoque veritatis amantem apud Hebræos hiſtoricum in medium producere, & quæ is in XVIII° *Antiquitatum* libro de Servatore noſtro Ieſu Chriſto ſcripta reliquerit, primo huic Hiſtoriarum libro tanquam coronidem apponere. Quum enim de præcurſore Joanne, ea quæ paulo ante recenſuimus, expoſuiſſet, deinde de Chriſto verbis hiſce ita ſcribit; "Exſtitit eo tempore Ieſus," &c.

CXIII. *Idem lib. 2. c. 13.*

Θαύματος οὖν ἄξιος ὁ Ἰώσηπος, ὅτω τὰ θεῖα συμῴδων γραφῶν.

Dignus certe quidem eſt *Joſephus* iſte admiratione, qui ſic divinis conſona literis ſcribit.

CXIV. *Idem paulo infra.*

Καὶ δὲ σὺν ἄλλοις καὶ τοῦτο θαυμάζειν μοι ἔπεσιν, ὅπως ὁ παρ' Ἑβραίοις Ἰώσηπος καθάπαν συῳδεῖν ἔοικε τῇ θείᾳ γραφῇ περὶ τῆς πλάνης Ἡρῴδου.

Enimvero præter alia & illud quoque mihi in mentem venit, quod Hebræorum hiſtoricus *Joſephus* in univerſum divinæ Scripturæ conſona ſcribere videtur de morte Herodis.

CXV. *Idem lib. 2. c. 18.*

Κατὰ δὴ τοὺς αὐτοὺς χρόνους μικρὸν ὕστερον καὶ Ἰώσηπος ἐγνωρίζετο, ἀνὴρ καὶ ἔστι Ἑβραῖος μὲν γένος, καὶ ἐξ ἱερέων ὤν· ποσῶν δὴ ἀφεψέψας ἐν τοῖς μαθήμασιν, ὡς καὶ τὴν Ἑλλάδα γλῶτταν καὶ πάτριον εἰς ἄκρον ἀσκῆσαι, καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄττα συγγράμματα καταλέλοιπεν· ἃ φασὶ καὶ τὰ Μακκαβαϊκὰ συγγράμματα εἶναι, καὶ μάλιστα τὸ περὶ τοῦ Αὐτοκράτορος λογισμόν. ἐν εἴκοσι μὲν οὖν λόγοις τὰ τῆς Ἀρχαιολογίας ἅπαντα διεξέρχεται· ἑπτὰ δὲ αὖ περὶ εἰς τὴν Ἱεροσολύμων συνταράξεως ἅλωσιν, ἃς λόγος ἔχει καὶ τὸν Καίσαρα Τίτον, ἰδίαις [e] χειρὶ γράφοντα χερσὶ, δημοσιεύειν πανταχῇ προστάξαι, καὶ τῇ ἐν Ῥώμῃ τῶν βιβλίων ἀναθεῖναι καταλογῇ. συνταράξαντα δὲ αὖτε καὶ ἕτεροι δύο λόγοι περὶ Ἀρχαιότητος· ἐν οἷς Ἑβραίους πρώτους εἶναι πάντων φησὶ, καὶ τὰς παρ' αὐτοῖς ἀρχαιοτέρας γραφάς. ἔτι δὲ καὶ ἀντιῤῥήσεις πρὸς Ἀπίωνα τὸν Γραμ-

Eodem porro ſæculo paulo poſt & *Joſephus* floruit, & ipſe vir Judæus genere, & ex Sacerdotibus ortus: tantum autem diſciplinarum doctrina excelluit, ut ſummam & patriæ & Græcæ linguæ peritiam ſit conſequutus. Multa is quoque volumina reliquit: Maccabæorum certe libros ejus eſſe ferunt: potiſſimumque eum qui inſcriptus eſt *de Imperio Rationis*. Viginti quidem libris *Antiquitates Judaicas* eſt complexus: ſeptem autem de *Bello Judaïco* Hieroſolymorumque everſione compoſuit; quos fama fert, Titum Cæſarem manus ſuæ ſubſcriptione publicari ubique, atque etiam in Romana bibliotheca reponi juſſiſſe. Edidit etiam alios duos *de Vetuſtate Judæorum* libros, in quibus Hebræos primos hominum omnium exſtitiſſe, ſcriptaque eorum cæteris vetuſtiora eſſe ait: præterea *contra Apio-*

[a] Videtur duntaxat *Antiqq.* Verſionem inſpexiſſe ab *Epiphanio Scholaſtico* adornatam, & parum admodum de aliis *Joſephi* operibus reſciviſſe.

[b] Certe *quartus* legendum.

[c] Iiſdem verbis *Glycas* paulo ſupra.

[d] Vide ejuſdem *Nicephori* l. 1. c. 20. & l. 3. c. 11.

[e] *Joſephi* verba ſunt iſta, ὥστε χαράξαι τῇ ἰδίᾳ χειρὶ τὰ βιβλία δημοσιεύειν πανταχῇ προστάξαι. Significant, Titum Imperatorem *Joſephi* libris adſcripſiſſe ſua ipſius manu verba aliquot, quibus conſtaret *Joſephum* vera de hoc bello in his prodidiſſe libris, indeque petendam eſſe rerum geſtarum cognitionem. Verba priora non exprimit Hieronymus, pagina abhinc undecima; ut nec illa δημοσιεύειν πανταχῇ προστάξαι, *ut invulgarentur, præcepit.*

Apionem Grammaticum, qui tum orationes adversus Judæos invectivas scripserat, & contra alios itidem, qui patria Judæorum gentis instituta & mores calumniari ausi fuerunt, refutationes composuit ——. Ad finem autem *Antiquitatum* libri vigesimi indicat, quatuor se scripsisse libros *de Deo* quæ Judæorum sint patriæ opiniones, de natura ejus, & de legibus, quare apud eos quædam licet facere, quædam vero sint prohibita. Alia insuper à se edita esse idem ipse in operibus suis asseverat ——. Tantopere autem historico, rebus gestis ad imitationem Thucydidis scribendis, stylo enitet, ut neminem in ea laude primas ferre patiatur: siquidem novis subinde gaudens argumentis, cum facilitate multa, nihil de artis vigore remittens, suavis admodum & lætus incedit: & cum mirifica ejus est eloquutio, tum in concionibus gloriam & laudem meruit singularem. nam Philo certè philosophiæ plurimum operæ navasse; at *Josephus* oratorum sacra magis coluisse videtur: & ille quidem, ad Platonem, hic vero, ad Thucydidem respexit.

ματικὸν, καὶ Ιουδαίων τινικάδε συνταξαμένα λόγους, πεποίηται, καὶ πρὸς ἄλλους, οἱ διαβάλλειν τὰ πάτρια ἔθη Ιουδαίων ἐπεχείρησαν ἔθνους ---------. πρὸς ἃ τῷ πέμπτῳ τῆς Ἀρχαιολογίας, ἐμφαίνει ἐν τέσσαρσι συγγράψαι βιβλίοις περὶ Θεοῦ ὅσαι πάτριαι δόξαι, καὶ περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν νόμων, δι' ἃ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλυται. καὶ ἄλλα δὲ αὐτῷ συγγεγράφθαι, ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς αὐτοῦ καταλέγει συγγράμμασιν ---------. τοσοῦτον δὲ τῷ συγγραφικῷ χαρακτῆρι ἀνθεῖ, τὸ Θουκυδίδου μιμούμενον, ὡς μηδένα τὸ ἐξ ἐκείνου ἑαυτῷ τὸ πρωτεῖον κληρώσασθαι. τῇ καιναῖς ἀεὶ χαίρων τῶν ὑποθέσεων, καὶ μετ' εὐκολίας πάσης, μὴ ἐκ τῆς τέχνης τόνου χαλῶν, ἁπλῶς μάλα καὶ ἱλαρῶς διέρχεται· ὑπερφυῶς ἐκφεύγων, κἂν τῷ δημηγορεῖν ἀθρυπτόμενον. ὁ μὲν οὖν Φίλων, τῇ φιλοσοφίᾳ φαίνεται τὸ πλέον ἐσχολακώς· Ἰώσηπον δὲ τὸ τῆς ῥητορείας ὄργιον ἔοικε πλεῖον μεταχειρίσασθαι· καὶ ἐκεῖνον μὲν, πρὸς τὸν Πλάτωνα ἀφορᾶν· ἐκεῖνον δὲ, πρὸς τὸν Θουκυδίδην.

CXVI. *Nicephorus Gregoras Historiæ Rom. lib. VII. p. 146. Edit. Paris.*

Accedebant & alii viri clari & spectati, ut reverentiæ & honoris causa in civitatem ascriberentur, & illustri aliquo nomine Romano ornarentur: quemadmodum *Josephus* Hebræus, ex Palæstina oriundus; & Ptolemæus, qui de rebus Astronomicis omnium optime scripsit. Illinc quippe uterque cognomen accepit, Flavii quidem *Josephus*, Claudii vero Ptolemæus.

Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλως ἐνδόξων καὶ ἐλλογίμων πρόσεισιν, ἵνα τῷ τῆς Ρώμης δήμῳ αἰδοῦς ἕνεκα καὶ τιμῆς καὶ αὐτοὶ πολιτογραφῶνται, καὶ ὀνόματος ἀξιῶνται τῶν ἐντιμοτάτων τῆς Ρώμης· ὥσπερ ὁ ἐκ τῆς Παλαιστίνης Ἑβραῖος Ἰώσηπος, καὶ Πτολεμαῖος ὁ κράτιστος πάντων τὰς Ἀστρονομικὰς συγγεγραφὼς ὑποθέσεις. ὁ μὲν γὰρ Φλάβιος ἐκεῖθεν ἐπωνόμασται, ὁ Ἰώσηπος· ὁ δὲ Κλαύδιος, ὁ Πτολεμαῖος.

CXVII. *Matthæus Monachus sive Blastares in Syntagmate Canonum, p. 201. Edit. Bevereg.*

Hebræorum doctissimi, illique præsertim qui Judæam incoluere, ut *Josephus* atque Philo, summi uterque philosophi, legale Pascha ante æquinoctium nequaquam celebrandum esse judicabant.

Οἱ μὲν οὖν λογιώτατοι τῶν Ἑβραίων, καὶ μάλιστα οἱ τὴν Ιουδαίαν οἰκοῦντες, οἷος ἦν Ἰώσηπος καὶ Φίλων, ἄνδρες φιλοσοφίας ἁπάσης ἐπ' ἄκρον ἐληλακότε, οὐκ ἔφασκον δεῖν πρὸ τῆς ἰσημερίας τὸ νομικὸν ἄγειν πάσχα.

SÆCULO XV.

CXVIII. *Wernerus Rolewink in Fasciculo temporum, p. 39. b. Edit. Francof.*

Josephus, Historiographorum nominatissimus, clarus habetur, natione Judæus. Verum [f] libri ejus in multis locis vitio Scriptorum ac longitudine temporis corrupti sunt.

CXIX. *Hartmannus Schedelius in Chronico, p. 110. Edit. Norimberg.*

Josephus Judæus, dictus Flavius, Sacerdos, & Mattathiæ ejus gentis Sacerdotis filius, Historicus quidem celeberrimus, multarumque rerum peritissimus: vir sane bonus & egregius, qui de Christo optime sensit. Is, cum singularis eruditionis esset, de *Judaïca Captivitate* scripsit libros VII. de *Antiquitatibus Judæorum* XX. & duos *adversus Apionem Grammaticum*. atque alia post se reliquit Scripta: quæ omnia à Rufino Aquilegiensi postea in Latinam linguam translata fuêre.

SÆCULO INCERTO.

CXX. *Theodorus Meleteniota in proœmio in Astronomiam, Edit. Paris.*

A Sethi quidem, Adami liberorum unius, posteris hæc est omni veneratione major inventa disciplina; quod quidem veterum patrum monumenta veritati consona docent: idque *Josephus*, veritatis studiosus profecto & amans, Antiquitatum Judaïcarum libro primo scripsit.

Εὕρηται γὰ μὲν τὸ τοιοῦτον ὑπέρσεμνον ὄντως μάθημα παρὰ τοῦ Σὴθ, ἑνὸς τῶν υἱῶν Ἀδὰμ ἀπογόνων· ὡς ὅ τε παλαιὸς ἐκ πατέρων λόγος ἔχει, καὶ μέντοι καὶ Ἰώσηπος Φιλαλήθης ἀνὴρ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἱερῶν Ἀρχαιολογίας συγγέγραφεται.

CXXI. *Anonymus è Cod. Reg. 721. apud Cotelerium in notis ad PP. Apostol. p. 339.*

Quartus denique liber, illud *Rationem imperare affectibus*, & martyrium obitumque pro lege divina susceptum à Sanctis septem fratribus una cum matre & præceptore tradens diserte, Judæum *Josephum* habere conscriptorem opinionem præbet.

Ἡ δὲ τετάρτη, τὸ περὶ τοῦ Αὐτοκράτορα τῶν παθῶν εἶναι τὸν λογισμὸν, καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ θείου νόμου μαρτυρίαν καὶ τελευτὴν τῶν ἁγίων ἑπτὰ ἀδελφῶν σύν τε μητρὶ καὶ τῷ διδασκάλῳ τραγικώτερον διεξιοῦσα, Ἰώσηπον εἶναι συγγραφέα τῶν Ιουδαίων ὑπόνοιαν παρέχει.

CXXII.

[f] De *Græcis* an de *Latinis* nostri *Josephi* loquitur, non constat. Ea ætate *Versiones* omnium fere in manibus erant.

TESTIMONIA.

CXXII. *Anonymi Commentarius Rerum Jacobi Dei fratris, in Auctario noviſſimo Bibl. Gr. Patrum per Combefiſium, p. 526.*

Τὰ μέντοι κακῶν ἔσχατα μετὰ τὸν Ιακώβου τελευτὴν Ιουδαίοις κατέληφε. Ὃν μάρτυς αὐτῶν ὁ Ἰώσηπος, μηδὲν τῆς ἀληθείας ὑποκρυψάμενος.

Cæterum poſt Jacobi necem mala extrema Judæis obvenerunt: eorumque teſtis *Joſephus* Judæus, qui nihil veritatis celavit.

CXXIII. *Eucherius Epiſcopus in Epiſtola ad Fauſtinum Presbyterum de Locis Sanctis, in Bibl. Nov. MSS. P. Labbei, Tom. I. p. 666.*

Sed etiam *Joſephus*, nobilis Hiſtoricus Judæorum, ſitum totius regionis refert: cujus relationem huic epiſtolæ inſerendam putavi, ut veritatem ſtudioſe inquirentibus majorem Judæus relator de Judææ ſitu fidem faceret.

CXXIV. *Computiſta quidam inter MSS. Digbæana in Bibl. Bodl.*

Joſephus edidit *Antiquitatum* libros XX. Ab initio Mundi uſque ad Domitiani annum XIV. annos V. DCV. ſupputat.

Freculpho Lexovienſi, Vincentio Bellovacenſi, aliiſque nonnullis locum inter Teſtimonia non dedimus, quod fere ad verbum exſcribant Hieronymum.

Ne vacua eſſet hæc pagina virorum poſt Litteras renatas doctiſſimorum judicia de *Joſepho* ſubjiciemus.

Joſephus Scaliger in Prolegomenis ad Opus de Emendatione Temporum, p. 17.

DE *Joſepho* nos hoc audacter dicimus, non ſolum in rebus Judaicis, ſed etiam in externis tutius illi credi, quam omnibus Græcis & Latinis.

Quod judicium adeo verum eſt, ut ne ipſi quidem ſucceſſerit Scaligero *reprehendiſſe aliquot in locis* Joſephum. *Iſ. Voſſius in Chronol. Sacra, c. 10. p. 137.*

Idem ibid. p. 24.

Joſephum reprehendit [Baronius] omnium Scriptorum veraciſſimum & religioſiſſimum.

Idem in Notis ad Fragmenta Græc. p. 45.

Adeundus eſt *Joſephus*, fidiſſimus, diligentiſſimus & eruditiſſimus Scriptor.

Idem in Elencho Trihæreſium Nicolai Serarii, c. 25.

Certe Bellarminus ſatis oſtendit nullum guſtum ſe habere Scriptorum *Joſephi*, ut neque conditor Annalium, qui in rebus Herodis & Belli Judaici maluit credere —— Euſebio, quam *Joſepho*, ſcriptori vernaculo, ex fide oculata aut ex Actis Herodis omnia ſcribenti.

Iſaacus Caſaubonus in Exercitationibus ad Baronium, Exercit. I. n. 3.

Joſephi amor veri notiſſimus, fides conſtantiſſima, niſi quid illi fortaſſe humanitus contigerit. —— cui ad penitus cognoſcenda illa, de quibus ſcribebat, omnia præſidia abunde ſuppetebant.

Daniel Heinſius in Ariſtarcho Sacro, p. 768.

Quod à *Joſepho*, maximo ſcriptore, libro Antiquitatum ſecundo, de barbaris dicitur, —— de antiquis quoque Patriarchis verum eſt.

Hugo Grotius ad Daniel. V. 31.

Joſepho magna fides haberi debet in rebus Herodis Magni, & deinceps. Item ubi externos auctores, non ubi Judæos, multa in Hiſtoria contra verum ſomniantes, ſequitur.

Idem ad Mat. V. 21.

Joſephus, quem patrii moris nihil latuit, ——.

Idem ibid. XIV. 3.

Joſephi ſumma fides & diligentia, & quæ paſſim in eo apparet intima cognitio rerum familiæ iſtius [Herodis] meretur, ne quid temere contra eum pronuntiemus.

Idem ad Luc. II. 2.

Qui *Joſephum* tam diligentem rerum Judaicarum inquiſitorem, & cui Romana quoque Archiva patuerunt, deceptum putant, eos ipſos valde decipi arbitror.

Richardus Montacutius in Analect. Diſſertationum Eccleſiaſticarum, Diſſert. II. §. 2. p. 45, 46.

Fatentur omnes, Cardinali [Baronio] excepto, poſtquam receſſerimus ab Hiſtoria Sacra; ἀξιοπιστότατον ſemper habitum [*Joſephum*] rerum ſuæ gentis enarratorem.

Claudius Salmaſius de Trapezitico Fœnore, p. 103.

Rabbini omnes in alia ſunt ſententia & *Joſephus* ipſe, cujus auctoritatem pluris facio quam omnium Rabbinorum.

Dionyſius Petavius de Doctrina Temporum, X. 65.

Nobis facem præfert *Joſephi* præſtantiſſimi Scriptoris hiſtoria, qui unus Herodis initia reſque geſtas fideliſſime perſcripſit.

Samuel Bochartus in Geographia Sacra, II. 26. col. 137.

Fatendum eſt nos [*Joſepho*] plurimum eo nomine debere, quod * ſuæ gentis Hiſtoriam ſumma fide & ſedulitate ſcripſit.

Iſaa-

* In exoticis tamen illi non temere eſſe credendum cenſuit.

Isaacus Vossius sub finem Responsionis ad Schotanum, p. 428.

Ad *Josephum* dein calamum transfers, & scriptorum omnium accuratissimo & veritatis amantissimo dicam intendis.

Antonius Pagius in Apparatu Chron. ad Baronii Annales, p. 25.

Sed quis melius scire potuit quam *Josephus?* Erat natione Judæus, Historiæ Judaicæ peritissimus, & ipsius Herodis tempori valde proximus, atque in gestis ejus studiosius perquirendis ac describendis omnium diligentissimus.

Idem ibid. p. 32.

Josephus rerum Judaicarum testis omnium optimus.

Idem ibid. p. 36.

Sed nunc inter eruditos fere convenit, *Josephum* fuisse Historicum diligentissimum, magnamque fidem & eruditionem in iis quæ narrat elucere.

Idem in Critica Historico-Chronologica in Annales Baronii, Vol. I. p. 13.

Josephus accurate Herodis Historiam ex Romanis Augusteæ ætatis scriptoribus, qui injuria temporis intercidere, exscripsit.

Henricus Norisius de Anno & Epocha Syro-Macedonum, p. 55.

Josephus omnium accuratissime tempus imperii Galbæ, Othonis, ac denique Vitellii adnotavit.

Notæ Librorum ex quibus profecimus.

1. *Baſ.* Editio princeps Baſileenſis.
2. *Big.* Lectiones, quas vir Illuſtris Emericus Bigotius è codicibus perantiquis deſcripſit.
3. *Bod.* Codex Pembrochianus in Bibliotheca Bodlejana
4. *Busb.* Exemplar Busbequianum in Bibliotheca Cæſarea.
5. *Cæſ.* notat codicem in Bibliotheca Cæſarea, cujus Lectiones aliquot notavit Lambecius in Comm. l. 8. p. 37.
6. *Caji* Codex D. Caji apud Cantabrigienſes, cujus lectiones Hudſono dono miſit *J. Dawſon* de Haſlingfield in agro Cantab.
7. CA. in lib. de Macc. notat Cod. Cantuarienſem.
8. *Car.* Joſephi Μακκαβαϊκὸν è MS. vetuſtiſſimo Caroli I. Regis Angliæ, quod Alexandrinum etiam vocatur.
9. *Caſ.* Lectiones veteris Codicis Regis Galliæ, quas manus carpſerat Iſ. Caſauboni.
10. *El.* Liber *MS.* è Bibliotheca Viri venerabilis J. Mori Elienſis Epiſcopi.
11. *G.* Genevenſis Editio, excuſa A. D. 1611.
12. *Gall.* Cod. al. in Bibliotheca Regis Galliæ.
13. *Hafn.* Varietates Codicis Hafnienſis, quas olim huc tranſmiſit D. Wandalinus.
14. *Hen.* Codex Hennebergenſis, aut Schleuſingenſis.
15. *Lipſ.* Membranæ Lipſienſes.
16. *L. B.* Codices Lugduno-Batavi, præſtantiſſimi, quondam Iſ. Voſſii.
17. *Med.* Lectiones Mediceæ, à Bigotianis diverſæ.
18. *NC.* Bonæ notæ Exemplar in Collegio Novo apud *Oxonienſes.*
19. *Pet.* Variantes Lectiones Schedarum Peireſcianarum, quas Sam. Petitus notaverat in Comentariis MSS. in Bibliotheca Bodlejana adſervatis.
20. *Rhed.* Liber Rhedigerianus apud Vratiſlaviam.
21. *Roſt.* Lectiones Cod. Roſtgardienſis Dani V. C.
22. *Ruald.* Lectiones quædam Vaticanæ opera Rualdi Harlemenſis.
23. *Samb.* Sambuci Exemplar, quod nunc ſervat Bibliotheca Cæſarea.
24. *Vat.* Lectiones aliæ Vaticanæ ab Hudſono ære ſuo comparatæ.
25. *Voſſ.* Lectiones Codicum Iſ. Voſſii.

Exemplaria Latina, Rufino & Epiphanio Interpretibus: ut & Notæ Boſii, Reineſii, Petiti, & aliorum, ita exprimuntur, ut nulla egeant explicatione.

FLA-

FLAVII JOSEPHI OPERUM
TOMO I. II. & III.

Hæc continentur.

TOMO I.

Flavii Joſephi Antiqu. Jud. Libri XX. Pag. 1--982

TOMO II.

Flavii Joſephi Liber de Vita ſua 1---40
——— ——— *Libri VII. de Bello Judaico.* 41---436
——— ——— *Libri II. Contra Apionem.* 436---496
——— ——— *Liber de Maccabæis* 497---520

SEQUUNTUR DEINDE IN EODEM

TOMO II.

Variæ Lectiones in Fl. Joſephi Libr. VII. de Bello Judaico, ex Codicibus Gallicanis. 1---56
Jo. Albert. Fabricii curæ auctiores de Fl. Joſepho. 56---71
Præfationes Editt. Antiqu. 72---77
Thomæ Ittigii Prolegomena & alia, ab eodem Joſephi ſui Editioni addita. 78---156
Collatio Fl. Joſ. Lib. de Maccabæis, de Vita ſua &c. cum Cod. Pariſienſibus &c. 157---181
Excerptum ex Inſtitution. Hiſt. Frankenbergii. 182---185
Caroli Daubuz Libri II. pro teſtimonio Flavii Joſephi, de Jeſu Chriſto. 186---232
Epiſtolæ XXX. Philologicæ & Hiſtoricæ de Flavii Joſephi Teſtimonio, quod Jeſu Chriſto tribuit. 233---286
Petri Brinck Chronologiæ & Hiſtoriæ Fl. Joſephi Examen. 287---304
I. B. Ottii Animadverſiones in Fl. Joſephum & Specimen Lexici Flaviani. 305---323
Chr. Cellarii Diſſertatio de Hiſtoria Herodum contra Harduinum. 324---330
Chr. Noldii Hiſtoria Idumæa, ſive de Vita & Geſtis Herodum. 331---401
Ezech. Spanhemii Stemma & Proſapia Herodis Magni; Chronologica Joſephi; ſuſpecta in eodem & notanda verba; Notæ ad priores Fl. Joſephi Libros, &c. &c. 402---423
Collationes MSS. Reg. Pariſ. &c. ad Fl. Joſephi Libros XX. Antiq. & ejuſdem Vitam. 424---481
Index I. Auctorum, quorum teſtimonio utitur Joſephus. 482
Index II. vocum Græcarum, quæ apud Joſephum occurrunt. Index III. Geographicus, Regionum, Urbium &c. &c. Index IV. Rerum ampliſſimus; & denique V. Auctorum, qui in Notis illuſtrantur, notantur, emendantur. 483. uſque ad finem.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ [a] ΤΗι ΠΡΩΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΪΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO PRIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Proœmium, operis universi rationem reddens,*
2. *Mundi constitutio, & Elementorum dispositio.*
3. *De posteritate Adami, & decem ab eo ætatibus usque ad diluvium.*
4. *De diluvio; & quomodo Noë, in arca cum familia servatus, habitavit in campo Sennaar.*
5. *Quomodo turris, quam filii ejus in contumeliam Dei exstruxerunt, corruit; ut linguas suas mutarunt; atque ut locus, ubi hoc evenit, Babylon appellatus est.*
6. *Quomodo Noë posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupaverunt.*
7. *Quod gentes singulæ à suis auctoribus nomina traxerint.*
8. *Quomodo Abrahamus generis nostri auctor, è Chaldæorum terra profectus, habitavit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Judæa dicitur.*
9. *Quod, fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro unde venerat est reversus.*
10. *Sodomitarum clades ab Assyriis accepta.*
11. *Quomodo Abrahamus, Assyrios aggressus, tam captivos quam reliquam prædam victor reduxit.*
12. *Quomodo Deus gentem Sodomitarum excidit flagitiis eorum offensus.*
13. *De Ismaële Abrahami filio, ejusque posteris Arabibus.*
14. *De Isaco Abrahami filio legitimo.*
15. *De Sara Abrahami conjuge, ejusque obitu.*
16. *Quomodo è Chetura, Abrahamo nupta, Troglodytarum gens nata est.*
17. *De obitu Abrahami.*
18. *De Isaci filiis, Esavo & Jacobo; & nativitate eorum.*
19. *De Jacobo, metu fratris, in Mesopotamiam profugo: & ut uxorem illic duxit, & duodecim procreatis filiis, rursum in Chananæam revertitur.*
20. *Mors Isaci atque sepultura ejus in Hebrone.*

α'. Προοίμιον [b] περὶ τ ὅλης πραγματείας.
β'. [c] Η τ κόσμ σύστασις, [d] καὶ διάταξις τ στοιχείων.
γ'. Περὶ [e] τ γένους Ἀδάμ, & [f] τῶν ἀπ' αὐτ δέκα γενεῶν τῶν μέχρι τ κατακλυσμ.
δ'. Ως ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο· & ὃν τρόπον [g] Νῶε, σωθεὶς [h] ἐν λάρνακι μ τ συγγενῶν, κατῴκησεν ἐν τῷ [i] Σιναάρ πεδίῳ.
ε'. [k] Ως πύργος, ὃν & παῖδες αὐτ ἐφ' ὕβρει τ Θεοῦ ᾠκοδόμησαν, κατέπεσεν· & ὡς τὰς φωνὰς αὐτῶν μετέβαλλον· & ὡς ὁ τόπος, ἐν ᾧ τοῦτο γέγονε, Βαβυλὼν ἐκλήθη.
ς'. Ως οἱ Νῶε ἔκγονοι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην [l] ἐπῴκησαν.
ζ'. [m] Οτι τῶν ἐθνῶν ἕκαστον ἀπὸ τῶν οἰκησάντων προσηγορεύθη.
η'. [n] Πῶς [o] Ἀβραμος ὁ πρόγονος ἡμῶν, ἐξελθὼν ἐκ τῆς Χαλδαίων γῆς κατῴκησε τὴν τότε μὲν Χαναναίαν, νυνὶ δ Ἰουδαίων λεγομένην.
θ'. Οτι, λιμοῦ τὴν Χαναναίων καταλαβόντος, εἰς Αἴγυπτον ἀπῆρεν [Ἀβραμος·] καὶ διατρίψας ἐν αὐτῇ τινα χρόνον, ὑπέστρεψεν ὀπίσω.
ι'. [p] Ηβη Σοδομιτῶν, Ασυρίων ἐπιστρατευσάντων αὐτοῖς.
ια'. Ως Ἀβραμος ἐπὶ τοὺς Ασυρίους ἐπιστρατεύσας ἐνίκησεν. καὶ τοὺς τε αἰχμαλώτους τῶν Σοδομιτῶν ἔσωσε, καὶ τὴν λείαν, ἣν ἔλαβον, ἀφείλετο.
ιβ'. Πῶς τὸ Σοδομιτῶν ἔθνος ὁ Θεὸς κατεστρέψατο, χολωθεὶς αὐτοῖς οἷς ἡμάρτανον.
ιγ'. Περὶ Ισμαήλου τοῦ Ἀβράμου, καὶ τῶν ἐκγόνων αὐτοῦ Ἀράβων.
ιδ'. Περὶ Ισάκου, ὃς μόνῳ γνήσιος Ἀβράμου παῖς.
ιε'. Περὶ Σάρρας τ τοῦ Ἀβράμου γυναικὸς, & πῶς τ βίον κατέστρεψεν.
ις'. Ως ἐκ [q] Χετούρας, Ἀβράμῳ γαμηθείσης, [r] τὸ τῶν Τρωγλοδυτῶν Ἀβράμῳ ἔθνος ἐγένετο.
ιζ'. Περὶ τ Ἀβράμου τελευτῆς.
ιη'. Περὶ τῶν Ισάκου υἱῶν, Ησαύου & Ιακώβου, & γενέσεως αὐτῶν & διατροφῆς.
ιθ'. Ιακὼβος Φυγὼν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ [s] τ ἐκ παιδὸς φόβον· [t] & ὡς γήμας ἐκεῖ, & δώδεκα γενήσας παῖδας, πάλιν εἰς τὴν Χαναναίαν ἐπανῆλθεν.
κ'. Ως Ισακ τελευτήσας ἐτάφη ἐν Χέβρωνι.

a Ita *Samb.* τῷ πρώτῳ λόγῳ *Vat. Bas. G.*
b Ita *Samb.* nulla hisce litera numerali affixa, sed sequentibus ad hunc modum, α'. Η τ κόσμ ——. β'. Περὶ γῆς ——. & sic deinceps, ut proœmio non numerato capita sint duntaxat XIX. In *Edit. Bas. & G.* τὴν αἰτίαν τ συγγραφῆς καὶ τ σκόπον αὐτῆς προεῖχον.
c Ita *Samb.* Τίς ἡ *Vat. Bas. G.*
d Sic in *Samb.* & *Vat.* in *aliis* ἡ διάτ.
e Ita *Samb.* τ non agnoscunt *alii.*
f Ita *Samb.* & *Vat.* τ αὐτῷ *alii.*
g Νῶε *Samb. Vat.* & LXX. Νῶχος *Bas. G.*
h Ita *Samb.* & *Vat.* ἐν deest in *aliis.*
i Ex *Samb.* & *Vat.* Σεννααρ B. G. & LXX.
k Ita *Samb.* & *Bas.* περὶ τ πύργου Βαβυλῶνος, καὶ ἀλλοφωνίας τ ἀνθρώπων *Vat. G.*
l Κατῴκησαν *Vat.*
m Ως τ ἐθνῶν *Vat.*
n Ita *Samb.* Πῶς Ἀβραμ *Vat.* Ως Ἀβράμος *alii.*
o Aspirate in *Cod. Samb.* & in LXX. *Interpretum* Editione *Grabiana.*
p Ita *Samb.* & *Vat.* Η τ Σοδομιτῶν διαφθορὰ, Ασυρίων αὐτοῖς ἐπιστρατευσάντων *Bas. G.*
q Sic *Samb.* Χαττούρας *alii.* Χετούρας juxta LXX. *Interpr.*
r Ex *Samb.* refinxi. τὸ Τρωγλοδυτῶν γένος ἐγένετο *alii.*
s Ita *Samb.* τ παιδικοῦ *Vat. Bas. G.*
t Sequentia adjeci ex *Samb.* & *Vat.*

[a]Φ Λ. [b]Ι Ω Σ Η Π Ο Υ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
[c]ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [d] ἐτῶν ,γωλγ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
[a]LIBER PRIMUS:

Qui continet tempus annorum MMM. DCCC. XXXIII.

---

[c]ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ΤΟΙΣ πὰς ἱσορίας συγγράφειν βυλομένοις ἀ μίαν, ἀδὲ τὴν αὐτὴν ὁρῶ τ' σπυδῆς γινομένην αἰτίαν· ἀλλὰ πολλὰς, κ' πολὺν ἀλλήλων διαφερύσας. τινες μὲν γὰ, ἐπιδεικνύμενοι λόγων δεινότητα, κ' τὴν ἀπ' αὐτῆς ἡρώμενοι δόξαν, ἐπὶ τῦτο τ' παιδείας τὸ μέρ@ ἑρμῶσιν· ἄλλοι δ', χάριν ἐκείνοις φέροντες περὶ ὧν τὴν ἀναγραφὴν εἶναι συμβέβηκεν, ἐ [e] εἰς αὐτὴν πόνον Ϲ δαπάνην ὑπερέσησαν· εἰσὶ δ' οἵτινες ἐθιάθησαν ὑπ' [f] αὐτῆς τ' πραγμάτων τ' ἀνάγκης, οἷς πραπομένοις παρέτυχον, παῦσαι γραφῇ δηλύσῃ πρίλαβεῖν· πολλὺς δ' Ϲ χρησίμων μέγεθ@ πραγμάτων, ἐν ἀγνοίᾳ κρυπτομένων, περιέσπασε τὴν περὶ αὐτῶν ἱσορίαν εἰς κοινὴν ὠφέλειαν ἐξενεγκεῖν. τύτων δὴ τ' προειρημένων αἰτιῶν αἱ πλείσταί δύο καιροὶ συμβεβήκασί. τ' μὲν γὰ πρὸς τὰς Ρωμαίυς πόλεμον ἡμῖν τοῖς Ιυδαίοις γενόμενον, Ϲ τὰς ἐν αὐτῷ πράξεις, κ' τὸ τέλ@ οἷον ἀπέβη, πείρᾳ μαθὼν, ἐδιάθην συγγράψαι, διὰ τὰς ἐν τῷ γεγράφειν [h] λυμαινομένυς τὴν ἀλήθειαν.

β'. Ταύτην δ' τὴν ἐνεςῶσαν [i] ἐγχείρησιν πραγματείαν, νομίζων ἅπασι [k] φανεῖσθαι τοῖς [l] Ελλησιν ἀξίαν σπυδῆς. μέλλω γὰ πρίξειν ἅπασαν τὴν παρ' ἡμῖν ἀρχαιολογίαν, κ' τὴν διάταξιν Ϲ πολιτύματ@ ἐκ τ' Εβραϊκῶν [m] μεθηρμηνευμένην γραμμάτων. ἤδη μὲν ὖν Ϲ πρότερον [n] διενοήθην, ὅτε τ' πόλεμον συνέγραφον, δηλῶσαι· τινες ὄντες [o] ἐξ ἀρχῆς οἱ Ιυδαῖοι, κ' πρὸς χρησίμενοι τύχαις, ὑφ' οἵῳ τε παιδαγῶγει νομοθέτῃ τε πρὸς [p] θεοσέβειαν Ϲ τὴν ἄλλην ἄσκησιν ἀρετῆς· πόσυς τε πο-

PROOEMIUM.

AD scribendas historias qui se conferunt, eos non unam nec eandem studii sui causam rationemque habere video: sed plures, easque plurimum inter se differentes. Quidam enim, ut eloquentiam ostentent, gloriamque ex ea captent, ad hoc disciplinæ genus feruntur: alii vero, ut illis gratificentur, de quibus scriptionem institutam esse contigit, plus in ea laboris, quam vel ferre valuere, susceperunt: sunt quos ipsa rerum necessitas adduxit, ut quibus gerendis interfuerant, eas scripto complectentes memoriæ proderent: multos etiam magnitudo rerum utilium, in obscuro latentium, perpulit, ut narrationem earum in communem utilitatem proferrent. Ex his jam dictis causis postremæ duæ mihi obtigerunt. Bellum enim, quod nos Judæi cum Romanis habuimus, ac res eo gestas, ac quem eventum nactæ sunt, experientia cognoscens, edissérere coactus sum, ut eos revincerem, qui scriptis suis veritatem depravarunt. *Historicorum scopus non unus.*

2. Præsens vero opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus visum iri industria dignum. Comprehendet enim universam nostram Antiquitatem, & reipublicæ constitutionem, ex Hebraïcis literis translatam. Cogitaveram equidem & ante, jam tum quum *Historiam Belli* scriberem, docere; qui à prima origine Judæi, quam varia fortuna usi, & sub quali Legislatore ad cultum Dei cæteraque virtutes instituti, quibusque bellis per tot sæcula gestis, inviti ad po- *Antea Bellum, nunc Origines patrias scribit Josephus.*

---

[a] Φλ.] *Nonnullis* Φλαβίου, *aliis* Φλαυίου dicitur. prænomine hoc accepto, quod aliis quoque solenne fuit, à *Flavio Vespasiano*, qui civitatem ei concesserat. Vide *Testimonia*. p. 10. & 14.

[b] Ιωσήπου] Ιωσήππου scribitur, ut & Ιώσιππου & Ιώσιπου &c.

[c] Βίβλιον Πρῶτον.] Ita *Big. Samb.* & *Cas.* λόγ@ πρῶτ@ *Bas.* & *G.*

[d] Ετῶν ,γωλγ'.] Sic *Big.* & *Gall.* 1. aliis ,αωλγ'. ,ωλγ & ,γμ. Reponit *Is. Voss.* ,γψλγ'. *E. Bernardus* ,χλγ'. In *Codd. latinis* versionis *Epiphanii*, MMMCCXLVI. MMMCCLVI. MMDCCCCLXII. & MMXXXII. Tanta in *numeris*, ex scribarum incuria, reperitur diversitas. in Editione *E. Bernardi* numerus nihil ab *Hudsi.* abit, sed in Notis insuper adnotatur *Hen.* & *Busb.* locum efferre Chiliadibus erasis.

[e] Περιέσπασε.] Περιέσπασε δὲ τὴν ὅλης πραγματείας *Samb.* ad Marg. Περιέσπασε τὴν αὐτὸν τ' συγγραφῆς, κ' σκοπὸν αὐτῆς ἔθετο. Κεφ. α'. *Bas. G.* Absunt illa codd. *Hen* & *Big.* Bern.

[f] Εἰς αὐτὴν.] Εἰς ταύτην *Cas.* εἰς τ' αὐτὴν *Samb.* Bern.

[g] Αὐτῆς τ' πραγμάτων τ' ἀνάγκης,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τ' τ' πρ. ἀνάγκης *Bas.* & *G.* αὐτῶν τ' πρ. ἀνάγκης *Hen.*

[h] Λυμαινομένυς τὴν ἀλήθειαν.] Λυμ. τῇ ἀληθείᾳ *Big.* (*Vat.*) & *Hen.* phrasi proba atque Attica. *Bern.* ut constat ex *Suida*, v. λυμαινόμενος.

[i] Εγχείρησιν] Ita *Big.* (*Vat.*) & *Hen.* πρόθεγχείρησιν *Samb. Vat.* & *Cas.* (addit *Bern.* & Cod. quidam *Ital.* haud male) ἐπιχειρίθεσιν *Bas.* & *G.*

[k] Φανεῖσθαι] Φαίνεσθαι *Vat.*

[l] Ελλησι] Forsan voce Ελλησι Ethnici omnes, non Græci soli sunt intelligendi.

[m] Μεθηρμηνευμένην] *Al.* μεθερμηνευομένην. scil. *Big. Samb.* & *Cas.* ut notavit *Bern.* prout editum est, aliter vero ut in N. *Hen. Bas. G.*

[n] Διενοήθην] Διενόουν *Hen. Vat.* διενόουν.

[o] Εξ ἀρχῆς] Abest à *Vat.*

[p] Θεοσέβειαν] Ita *Big.* (*Vat.*) & *Hen.* εὐσέβειαν *alii.* scil. *Samb. Bas. G.* Bern. Ibid. κ' ἄλλην τ' ἀρετῆς ἄσκησιν *Hen.*

postremum contra Romanos bellum sint pertracti. Sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud in opere ei proprie dicato exorsus usque ad finem suum perduxi. Procedente dein tempore, sicut usu venit iis qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac segnities mihi incessit, tantam materiam in alienam & peregrinam linguam traducturo. sed fuerunt qui historiæ desiderio ad opus me adhortabantur, & præcunctis Epaphroditus, vir cum omnis generis disciplinarum, tum vero rerum gestarum notitiæ in primis avidus; ut qui ipse, in maximis negotiis & variis fortunæ casibus versatus, in omnibus eximiam naturæ indolem, studiumque veritatis inconcussum præ se tulisset. Huic igitur morem gerens, assiduo cunctorum utile aliquid & honestum molientium fautori, pudefactusque videri ignaviam specioſissimo labori anteponere, vires animumque recepi. Accedit quod & illud mecum etiam atque etiam reputaveram, quod majores olim nostri exteris sua benigne communicare voluerint, & Græcorum nonnulli res nostras cognoscendi studio flagrarint.

Epaphroditus Neronis libertus, & herus Epicteti.

3. Comperiebam utique quod Ptolemæorum secundus, rex maxime disciplinis libriſque colligendis deditus, magnopere contenderit Legem nostram reique publicæ ex ea constitutionem in Græcum sermonem transferri; quodque Eleazarus, qui virtute non inferior erat quam quisquam nostrorum Pontificum, hanc Regi isti non inviderit utilitatem: reclamaturus omnino, nisi mos patrius nobis exstitisset, res bonas & honestas celare neminem. Proinde & mihimet convenire putavi, ut & Pontificis nostri imitarer magnanimitatem, & hodie quoque permultos discendi cupiditate Regis illius similes esse existimarem. Neque enim totam Scripturam accipere illi contigit, sed Legem solam ei tradiderunt, qui ad eam interpretandam missi fuerant Alexandriam. Sunt autem innumera Sacris literis prodita, ut quæ quinque millium annorum historiam in se complectantur; & diversi quidem in his inopinati casus, varia belli fortuna, multa Imperatorum præclara facinora, multæque Rerumpublicarum mutationes. In universum autem ex hac potissimum historia legentibus licet cognoscere, quod his qui Dei

Legis Moysaicæ versio Græca Ptolemæo exponente.

Eleazarus P. M. & justi illius Simonis fil.

An. 5000. historiam amplectuntur Biblia Hebraïca.

λέμους ἐν μακροῖς πολεμήσαντες χρόνοις, [q] εἰς τ̃ πλουτοῦντων ἄκοντες ἦλθον εἰς Ρωμαίους κατέστησαν. [r] ἀλλ' ἐπεὶ μείζων ὧδε ὁ λόγος προβολὴ, καθ' αὐτὸν ἐκεῖνον [s] χωρίσας τῆς ἰδίας ἀρχαῖς αὐτὸ ἐ τῷ πλήθει τὴν γραφὴν συνεμέτρησα. χρόνος δ' ἐστὶν, ὅπερ φιλεῖ τοῖς μεγάλων ἅπτεσθαι φαινομένοις, ὅκνος μοι καὶ μέλλησις [t] ἐγένετο τηλικαύτην μετενεγκεῖν εἰς ἀλλοδαπὴν ἡμῖν καὶ [v] ξένης φαλέκτου συνήθειαν. ἦσαν δέ τινες οἱ πόθῳ τ̃ ἰσορίας ἐπ' αὐτήν με [x] πρ̃τρεπον· καὶ μάλιστα δὴ πάντων [y] Επαφρόδιτος, ἀνὴρ ἅπασαν μὲν ἰδέαν παιδείας ἠγαπηκὼς, [z] διαφερόντως δ' χαίρων ἐμπειρίαις πραγμάτων· ἅτε δὴ μεγάλοις μὲν αὐτὸς ὁμιλήσας πράγμασι καὶ τύχαις πολυτρόποις, ἐν ἅπασι δ' θαυμασὶν [a] ἐπιδειξάμενος φύσεως ἀγαθῆς ἰσχύν, καὶ προαίρεσιν ἀρετῆς [b] ἀμεταπίπτωτον. τούτῳ δὴ πειθόμενος, [c] ἀεὶ τοῖς χρήσιμον ἢ καλόν τι πράττειν δυναμένοις συμφιλοκαλῶν τε, καὶ ἐμαυτὸν αἰσχυνόμενος, εἰ δόξειμι ῥᾳθυμίᾳ τοῦτον [d] ἢ τῷ προθύμῳ [e] τὰ κάλλιστα χαίρειν πόνῳ, προθυμότερον ἐπερρώσθην. ἔτι [f] κἀκεῖνο πρὸς τοῖς εἰρημένοις λογισάμενος [g] ὡ παρέργως, ὡς τε τ̃ ἡμετέρων προγόνων, [h] οἱ μεταδιδόναι τ̃ τοιούτων ἤθελον, καὶ ὡς τ̃ Ελλήνων, εἴ τινες αὐτῶν γνῶναι τὰ παρ' ἡμῖν ἐσπούδασαν.

γ'. Εὗρον τοίνυν, [i] ὅτι Πτολεμαίων μὲν ὁ δεύτερος, μάλιστα δὲ βασιλεὺς ὡς παιδείαν καὶ [k] βιβλίων συναγωγὴν ἀσπάσασθαι, ἐξαιρέτως ἐφιλοτιμήθη τ̃ ἡμέτερον νόμον, καὶ τὴν κατ' αὐτὸν διάταξιν τ̃ πολιτείας, [l] εἰς τὴν Ελλάδα φωνὴν μεταβαλεῖν· ὁ δ' τ̃ παρ' ἡμῖν ἀρχιερέων ἕνδεκος [m] ἀρετῇ δεύτερος Ελεάζαρος, τῷ προειρημένῳ βασιλεῖ ταύτης ἀπολαῦσαι τ̃ ὠφελείας οὐκ ἐφθόνησε· πάντως ἀνεπτὸν ἂν εἰ μὴ πάτριον ἦν ἡμῖν, τὸ μηδὲν [n] ἔχειν τ̃ καλῶν ἀπόρρητον. καὶ ἐμαυτῷ δὴ πρέπειν ἐνόμισα, ἃ μὲν ἀρχιερέως μιμήσασθαι τὸ μεγαλόψυχον· τῷ βασιλεῖ δ' πολλὰς ὁμοίως ὑπολαβεῖν καὶ νῦν εἶναι φιλομαθεῖς· ἁδὲ γὰ πᾶσαν ἐκεῖνος ἔφη λαβεῖν τὴν ἀναγραφὴν, ἀλλ' αὐτὰ μόνα [o] τὰ ἁ νόμοι παρέδοσαν οἱ πεμφθέντες διὰ τὴν ἐξήγησιν [p] εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν. μυρία δέ ἐστι [q] τὰ δηλούμενα διὰ τ̃ ἱερῶν γραμμάτων, ἅτε δὴ [r] πενταχιλίων ἐτῶν ἱστορίας ἐν αὐτοῖς [s] περιειλημμένης· καὶ παντοῖαι μέν εἰσι παράλογοι περιπέτειαι, πολλαὶ δ' τύχαι πολέμων, καὶ στρατηγῶν ἀνδραγαθίαι, καὶ πολιτευμάτων μεταβολαί. τὸ συνόλου [t] δ' μάλιστά τις ἂν ἐκ ταύτης μάθοι τ̃ ἱστορίας, ἐθελήσας αὐτὴν διελθεῖν, [v] ὅτι μὲν τοῖς Θεὸν γνώμῃ καταπλαγεῖσι,

---

q Εἰς τ̃] Εἰς τὸ *Hen.*

r Αλλ' ἐπεὶ μείζων] *Al.* ἐπειδὴ μείζων δὲ ὁ ἐ λόγος τῇδε προβολὴ, κατ' αὐτόν. Sed ita ut editum *Big.*

s Χωρίσας ταῖς ἰδίαις ἀρχαῖς αὐτ̃] Ita *Big.* & *Samb.* χωρήσας ταῖς ἰδίαις αὐτῷ ἀρχαῖς *Baſ.* & *G.* χωρήσας ταῖς ἰδίαις τῇ ἀρχῇ αὐτῷ κ τῷ *Vat.*

t Εγίνετο] Εγίνετο *Baſ* & *G.*

v Ξένης] *Al.* ξένιον *Hen. Baſ. G.* Si itaque Græca lingua ipſi ξένη fuit Αλέκτωρ, quæ lingua patria ipſi & domeſtica eſſe potuit niſi Hebræorum ſermo, qualis tunc erat. Unde accedere illis non poſſumus, qui Joſephum linguæ Hebrææ imperitum fuiſſe exiſtimant, quoniam videlicet in vocibus Hebræis convertendis in Græcum ſermonem errare nonnunquam dicitur. Ceterum ξένης invenitur in codd. quibuſdam MSS. ut ad Αλέκτωρ referatur. *Rel.*

x Πρ̃τρεπον] Ita MSS. omnes πρ̃τρεπτον in *Editis.*

y Επαφρόδιτος,] De eo videſis quæ congeſſit Cl. *Car. Dubisz* in parte tertia Lib. 1. *pro Teſtimonio Fl. Joſephi de J. Chr.*

z Διαφερόντως δ' χαίρων ἐμπειρίαις] *Vat.* Αφροδισιεύς δ' Αφρόδιτος ἐμπορείαις..

a Επιδειξάμενος φύσεως ἀγαθῆς ἰσχύν,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* θαυμασὶν φύσεως ἐπιδεικνύμενος ἰσχὺν *Baſ.* & *G.* φύσεως ἐπιδειξάμενος. *Hen.*

b Αμεταπίπτωτον.] Αμεταπτωσίαν. *Big.*

c Αεὶ τοῖς χρήσιμον ἢ καλόν τι πράττειν] Sic MSS. ὡς ἀεὶ τοῖς εἰς χρήσιμον ἢ καλόν τι ἄγειν in *Editis.*

d Η τῷ προθ.] Η κ τῷ π. *Vat.*

e Τὰ κάλλιστα] Τὰ καλὰ *Hen.* ex invidiola. *Bern.* imo & *Vat.*

f Κἀκεῖνο] Ita *Samb. Vat. Caſ.* κἀκεῖνα *cæteri.*

g Ου παρέργως,] Sic *Samb. B. G.* & *Caſ.* οὐκ ἀλόγως *Big. Vat.* & *Hen.*

h Οἱ] Ita *Samb.* & mox οἵτινες. *Hen.*

i Οτι Πτολεμαίων μὲν ὁ δεύτερος, μάλιστα δὲ βασιλεὺς] Ita fere omnes *MSS.* Πτολεμαῖος μὲν ὁ δεύτερος βασιλεύς. *Baſ.* & *G.* Πτολεμαῖος μὲν ὁ δεύτερος μάλιστα δὲ βασ. *Vat.*

k Βιβλίων] Sic *Big. Samb. Hen. Vat.* βίβλων *Baſ.* & *G.*

l Εἰς τὴν Ελλάδα φωνὴν μεταβαλεῖν·] Ita in pleriſque *MSS.* εἰς τὴν Ελλάδα μετ. *Vat. B.* & *G.*

m Αρετῇ] Επ' ἀρετῇ. *Hen.* & *Big.* & *Vat.*

n Εχειν] Ita *MSS.* ἔχειν in *Editis* ut & mox κρύπτειν & μιμήσ.

o Τὰ ἁ νόμοι] Hac de re videſis Annott. *H. Valeſii* ad *Euſebii Hiſt. Eccleſiaſtic.* L. V. c. VIII. *Ejuſque* Epiſtolam ad *Jac. Uſſerium* de Verſione LXX. ut & *R. P. Simonii Hiſt. Crit.* in *V. Teſt.* l. 2. c. 2. Id etiam Talmudici tradunt. Male ergo illi, qui univerſum Codicem ſacrum ab τοῖς ὁ verſum putant. *Rel.*

p Εἰς] Ita MSS. omnes, editi πρὸς.

q Τὰ] Delet *Gen.* vocem τὰ. & pro ὃ habet ὃ'.

r Πενταχιλίων ἐτῶν] Chronologia Joſephi multum a vera differt: quare ubicunque characteres temporum notat, ad illos attendemus, ut ex omnibus ſimul errores, qui in numeros facile irrepunt, corrigantur, & computus Joſephi manifeſtus fiat. *Rel.* Chronologiam *Relandi* vide pag. ſeq. 3.

s Περιειλημμένης·] Ita plerique *MSS.* ἐμπεριειλημμένης *alii* cum *Baſ.* & *G.*

t Δὲ μάλιστα] Sic *Samb. Vat. Caſ.* οὖ μάλ. & δ' οὖ μάλ. *alii* ut *editi Big.* δ' ὃ μάλιστα. in *Cocc.* exempl. inferius ſcriptum ἂν.

v Οὐ μὴ τοῖς] *Al.* ὅτι τοῖς μή. ſc. *Baſ.* & *Gen.* fruſtra autem hinc νόμοις ſuggerit *Hen.* imo & *Vat.* pro γνώμῃ. *Bern.*

x Τὰ

CONSPECTUS CHRONOLOGIÆ FLAVIANÆ.

Chilias annor. I.	*Chilias* II.	*Chilias* III.	*Chilias* IV.	*Chilias* V.	*Chilias* VI.
1.	1000.	2000.	3000.	4000.	
			3023. egred. Abrah. ex Chaldæa annos 75 natus. Antiq. I. 8.	a Davide ad urbem captam a Babyloniis anni 515. Ant. X. 11.	
			3100.	Ant. 7. ult. 1300. anni a Davide ad Hyrcanum.	
			3197. Jacob migrat in Ægyptum.	4102. templum a Salomone conditum. Antiq. VIII. 2. & stetit 470. annos. Ant. X. 11. Ita legendum videtur pro 3102. nam a diluvio ad templum sunt anni 1444. (ut ibidem ait) & Ant. I. 4. constituit annos ad diluvium a mundo condito	
			3200. nam 215. annis post ex Ægypto migrat. Ant. II. 6.	2656 1444 4100.	
			3197 215 3412.	& ut illi duo in fine locum inveniant, scribe 1446, tunc resultant 4102.	
			3412. exitus ex Ægypto, nam templ. Salomonis conditum a. 592. post exitum.	usque ad Salomonem ab Minæo. 1312. ann. Ant. VIII. 2. & 3.	
			3466. ab hoc anno, quo terra divisa a Josua, usque ad	4359. annis 947. post exitum ex Ægypto 10. tribus in Assyriam migrarunt. lib. IX. 14. 800. a Josua 240. a Jeroboam. ibid.	
			3500. captas Hierosolymas, anni 515. Jos. Ant. VII. 3.		
		2556. 100 annis ante diluvium nati filii Noachi. Ant. I. 5.	3513. ab Adamo ad templum exustum Ant. X. 11. hic alia chronologia utitur.		
		2656. diluvium 2656 anno diluvium contigisse ait. Ant. I. 4.	3600.	a captivitate Assyriaca 10. trib. ad Babylonicam 130. anni. Ant. X. 11.	3412 947 4359 130 4489. captiv. Babylon.
		2700.	3700.	a tempore Elisæi, ad Josephum 1100. anni. lib. IX. 2. / a Jesaia ad Cyrum a. 210. Ant. XI. 1.	
		2800.	3800.	a Jeroboam ad Josiam 361. anni. lib. X. 5.	
		2900.	3900.		
		2948. Abraham nascitur annis 292. post diluv. Ant. I. 7. 2656 292 2948.		5000. annor. historiam se complexum scribit initio lib. I. contra Apionem.	
		Abrahami egressus, nam templum conditum 1020. annis post Abrahami egress. lib. II. Antiq. VI. confirmat inter hunc egressum & exitum ex Ægypto esse annos 430. 2982 430 3412.			

voluntati obſequuntur, & leges bene latas tranſgredi verentur, omnia proſpere ſuccedunt ſupra quam credi poſſit, eoſque felicitatis manet à Deo præmium: in quantum vero ab illarum diligenti obſervatione diſcedant, inextricabilia evadunt quæ alias facilia; & quicquid unquam, juſtum licet, agere inſtituerunt, in inſanabiles deſinit calamitates. Jam itaque lecturos hæc volumina adhortor, ut Deo mentem adhibeant, & Legiſlatorem noſtrum probent, an naturam ejus, ut par eſt, conſideraverit, & virtuti ejus convenientes ſemper operationes aſſignarit, narrationem de eo puram ab omni, qualis apud alios eſt, fabularum vanitate conſervans: tametſi, quantum ad longitudinem temporis rerumque vetuſtatem attinet, impune poterat quælibet mendacia confingere. Natus enim eſt ante annos bis mille, cum ad tot retro ſæcula etiam poëtæ ne Deorum quidem ſuorum natales, nedum mortalium res geſtas, aut leges referre auſi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accurate ſuo quæque ordine docebit: ita enim nos hac in re facturos eſſe polliciti ſumus, neque ſubtrahendo quicquam, neque adjiciendo.

Moyſes ſupra annos bis mille antiquior Joſepho hiſtorico.

Methodus & ratio Pentateuchi Moyſaïci.

4. Cæterum quoniam ferme omnia pendent à Moyſis Legiſlatoris ſapientia, neceſſe habeo paucis de illo præfari, ne quem forte legentium cogitatio ſubeat, quî factum ſit, ut, quum operis inſcriptio leges latas & res geſtas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem ſpectantia ei inſeruerimus. Sciri igitur oportet, quod vir ille ante omnia neceſſarium duxerit, vel vitam ſuam recte inſtituturo, vel aliis leges poſituro, ut in primis Dei naturam conſideraret, atque ita, poſtquam opera ejus animo contemplatus eſt, exemplar omnium optimum pro ſua virili imitari & ſectari conaretur. Nam abſque hac ſpeculatione, nec Legiſlator ipſe erit bona unquam mente præditus, neque ſcripta ejus aliquid apud accipientium animos ad virtutem momenti habebunt; niſi ante omnia edocti ſint, quod Deus, cum ſit parens omnium ac dominus, & univerſa intueatur, ſibimet obedientes vita donat beata, à virtute autem digredientes maximis circundat calamitatibus. Moyſes itaque, hac doctrina cives ſuos volens inſtituere, non à pactis aut conventis & mutuo circa hæc jure leges auſpicatus eſt, ſimiliter atque alii: ſed mentes eorum ad Deum mundique fabricam *contemplandam* attollens, fidemque faciens quod in terris pulcherrimum Dei opus ſimus homines; cum jam ad pietatem haberet obſequentes, de cæteris omnibus eis facillime perſuaſit. Alii namque Legiſlatores, fabulas ſequuti, pudenda hominum peccata ad Deos verbis tranſtulerunt, multamque dede-

σι, καὶ [x] τὰ καλῶς νομοθετηθέντα μὴ τολμῶσι βεβαιοῦν, πάντα [y] κατορθοῦται [z] πέρα πίστεως, καὶ γέρας εὐδαιμονίας ἀφθόνητον παρὰ θεοῦ· καθ' ὅσον δ' ἂν ἀποστῶσι τῆς τούτων ἀκριβοῦς ἐπιμελείας, [a] ἄπορα μὲν γίνεται τὰ πρᾶγμα, τρέπεται δ' εἰς συμφορὰς ἀηκέστους, ὅ, τι ποτ' ἂν, ὡς ἀγαθὸν, ὁρῶν ἀπεδάσωσιν. ἤδη τοίνυν τοὺς ἐντυγχάνοντας [b] τοῖς βιβλίοις φιλοκάλως τῷ γνώμῃ θεῷ προσανέχειν, καὶ δοκιμάζειν τὸ ἡμέτερον νομοθέτην, [c] εἰ τῷ τε φύσιν αὐτοῦ ἀξίως [d] κατενόησε, καὶ τῇ δυνάμει περιέσας ἀεὶ τὰς πράξεις [e] ἀντέθηκε, πάσης καθαρὸν τε εἰς αὐτοῦ φυλάξας λόγον τὸ παρ' ἄλλοις ἀσχήμονος μυθολογίας· καίτοιγε, ὅσον ἐπὶ μήκει χρόνου καὶ [f] παλαιότητι, πολλοῦ ἔχων ἄδειαν ψεύδεσθαι [g] πλασμάτων. γέγονεν γὰρ πρὸ ἐτῶν δισχιλίων, ἐφ' ὅσον ταλῆθος αἰῶνος ἔστι αὐτῶν οἱ ποιηταὶ τὰς γενέσεις τῶν θεῶν, μήτε [h] τὰς τῶν ἀνθρώπων πράξεις, ἢ τοὺς νόμους ἀνενεγκεῖν ἐτόλμησαν. τὰ μὲν οὖν ἀκριβῆ τῶν ἐν τῇ ἀναγραφαῖς προϊὼν ὁ λόγος τῷ οἰκείαν τάξιν σημανεῖ· τότε γὰρ ἀρξὰ ταύτης [i] ποιήσομαι τὸ πραγματείας ἐπαγγελίαν, οὐδὲν προσθεὶς, οὐδ' αὖ παραλιπών.

δ'. Ἐπεὶ [k] δὲ τὰ πάντα σχεδὸν ἐκ τοῦ νομοθέτου σοφίας ἡμῖν ἀνήρτηται Μωϋσέως, ἀνάγκη μοι βραχέα περὶ ἐκείνου προειπεῖν, [l] ὅπως ἂν μή τινες τῶν ἀναγνωσομένων ἀπορῶσιν, πόθεν ἡμῖν ὁ λόγος, περὶ [m] νόμων καὶ πράξεων ἔχων τὴν ἀναγραφὴν, οὕτω τοσοῦτον Φυσιολογίας κεκοινώνηκεν. ἰσέον δὲ ὅτι πάντων ἐκεῖνος ἀναγκαιότατον ἡγήσατο, [n] τῷ καὶ τὸ ἑαυτοῦ μέλλοντι βίον οἰκονομήσειν καλῶς, καὶ τοῖς ἄλλοις νομοθετεῖν, [o] πρῶτον θεοῦ φύσιν καταγνῶναι, καὶ τὰ ἔργων τὰ ἐκείνου θεασάμενον τῷ νῷ ζηλώσαντα, [p] ἵνα τῷ παράδειγμα τὸ πάντων ἄριστον μιμούμενος, [q] καθ' ὅσον οἷόν τε, καὶ πρὸς ἄκρον κατασκευάζειν. ὅτι γὰρ αὐτῷ ποτ' ἂν ἡγεμὼν νῶν ἀγαθὸν τῷ νομοθέτῃ τούτῳ ἀποληφθέντα τὸ [r] θείας, ἵνα τὰ γραφησομένων εἰς ἀρετῆς λόγον ἔδεν ἀποδήσεται τοῖς λαβοῦσιν, εἰ μὴ πρὸ παντὸς ἐτέρου διδαχθείη, ὅτι πάντων πατήρ τε καὶ δεσπότης ὁ θεὸς ὢν, καὶ πάντα ἐπιβλέπων, τοῖς μὲν ἑπομένοις αὐτῷ δίδωσιν εὐδαίμονα βίον, τοὺς [s] ἔξω δὲ βαίνοντας ἀρετῆς [t] μεγάλαις περιβάλλει συμφοραῖς. τοῦτο δὴ παιδεῦσαι [v] Μωϋσῆς βουληθεὶς τὸ παίδευμα τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας, τὰ τῶν νόμων θέσεως ὧν ἀπὸ συμβολαίων καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους δικαίων ἤρξατο τοῖς ἄλλοις ποιήσεως· ἀλλ' ὅτι τὸν θεὸν καὶ τὸν ὅλον κόσμον κατασκευὴν τὰς γνώμας αὐτῶν ἀναγαγὼν, καὶ πείσας ὅτι τὰ ἐπὶ γῆς ἔργων τῷ θεῷ τὸ κάλλιστόν ἐσμεν ἄνθρωποι, [x] ὅτε πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἔχειν ὑπακούοντας, ῥᾳδίως ἤδη περὶ πάντων ἔπεισεν. [y] οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι νομοθέται τοῖς μύθοις [z] ἐξακολουθήσαντες, τὰ ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων εἰς τοὺς θεοὺς τῷ λόγῳ τὴν αἰσχύνην [a] μετέθησαν, καὶ πολλοῦ [b] ὑπο-

x Τὰ καλῶς νομοθετηθέντα] Τῶν καλῶς νομοθετηθέντων. *Vat.*

y Κατορθοῦται] *Samb. Caſ.* κατορθοῦνται reliqui. *Bern.*

z Πέρα πίστεως.] Ita *Samb. Caſ. Big.* παρὰ πίστιν &c. *Vat.* In *Editis* & *Hen.* MS. πέρα τῆς πίστεως, καὶ γέρας εὐδαιμονίας πρ.

a Ἄπορα μὲν γίνεται] τὰ πρᾶγμα.] Ex locutione Proverbiali, Θεοῦ παρόντος πᾶν ἄπορον πρᾶγμα, cujus, præter alios, meminit *Syneſius* in *Epiſt.* CXXXVIII.

b Τοῖς βιβλίοις φιλοκάλως] *Big. Hen.* & *Samb.* φιλοκάλως τοῖς βιβλίοις. *Gen. Baſ.* Bern.

c Εἰ τῷ τε φύσιν αὐτοῦ ἀξίως] Ita *Big.* & *Samb.* εἰ [εἴτε *Vat.*] τὸν φύσιν ἀξίως αὐτοῦ *Baſ.* & G.

d Κατενόησε.] Κατενόησα *Big.* & *Samb. Bern.*

e Ἀντέθηκε.] Sic *Big.* & *Hen.* ἀνατέθεικε *cæteri.* potius lege ἀνατέθηκε. *Hudſ. in Add.*

f Παλαιότητι.] Τὸ παλαιὸς πολλοῦ ἔχειν. *Hen.* mala manu. *Bern.*

g Πλασμάτων.] *Al.* πραγμάτων. minus recte. Περισμάτων *Big.* & *Samb.* ſed in margine hujus comparet πλασμάτων, quod & *Epiphanius* expreſſit. *Bern.*

h Τὰς τῶν ἀνθρώπων] *Big. Samb. Caſ.* τὰς ἀνθρώπων *cæteri. Bern.*

i Ποιήσομαι] Ita *MSS.* ποιήσων in *Impreſſis.*

k Δὲ τὰ πάντα] *Big. Samb. Hen.* ἢ πάντα *Baſ. G. Bern.* (Imo *Big.* δέ τοι πάντα) An fidem liberaverit, aliorum eſto judicium.

l Ὅπως ἂν μή τινες] Ὅπως μὴ τινες *Big.* & *Hen.*

m Νόμων καὶ πράξεων] Ita *Big. Samb. Vat. Caſ.* περὶ λόγων καὶ πράξεων *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

n Τῷ καὶ τὸ ἑαυτοῦ μέλλοντι βίον οἰκονομήσειν] Sic ex *Big. Samb. Vat. Hen.* in *Editis* τῷ τὸ & dein οἰκονομήσειν. *Hen.* etiam μέλλοντα. ut & *Vat.*

o Πρῶτον θεοῦ φύσιν] Ex *Big.* nam editi tranſponunt Θεοῦ πρῶτον φύσιν.

p Οὕτω] Ita impreſſi, ſed *Big. Samb.* & *Hen.* ὅτως. *Bern.* qui & illud recepit in Contextum. Sed in *Coll.* noſtra *Big.* non apparet.

q Καθ' ὅσον.] *Big.* καθόσον.

r Θείας.] Impreſſi θειᾶς. *Bern.*

s Ἔξω δὲ] *Al.* Ἐξωθεν δὲ β.

t Μεγάλαις περιβάλλει] *Big.* & *Hen.* ἐπιβάλλει· ſed Iſocraticum περιβάλλει cæteri ſcriptorum, impreſſorumque. *Bern. Big.* μεγάλης ἐπιβάλλει. at *Vat.* μεγάλης μεγάλας ἐπιβ. Adſcriptum erat Collationi, forte μεγαλομεγάλας.

v Μωϋσῆς βουληθεὶς] Ita in *MSS.* vox Μωϋσῆς deeſt in *Editis.*

x Ὅτε] *Samb. Hen. Al.* ὅτι.

y Οἱ μὲν γὰρ] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* οἱ μὲν οὖν *Baſ.* & G.

z Ἐξακολουθήσαντες.] Ita *Big. Vat.* & *Caſ.* συνακολουθήσαντες *Samb.* ἐπακολ. *Hen. Baſ.* & *G.*

a Μετέθησαν] Ita *Hen.* reliqui μετέθεσαν. *Bern.*

b Ὑπο-

[b] ὑποτίμησιν τοῖς πονηροῖς ἔδωκαν. ὁ δ' ἡμέτερος νομοθέτης [c] ἀκραιφνῆ τὴν ἀρετὴν ἔχοντα τοῦ Θεὸν ὑποφήνας, ὡήθη δεῖν τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνης [d] περιουσίας μεταλαμβάνειν· καὶ τοὺς μὴ ταῦτα φρονοῦντας [e] μηδὲ πιστεύοντας ἀσφαλεστάτως ἐκόλασε. περὶ τούτων οὖν τὴν ὑποθεσιν ποιεῖσθαι τὴν ἐξέτασιν, τοὺς ἀναγνωσομένους παρακαλῶ. φανεῖται γὰρ σκοπουμένοις ὅτως, [f] ὐδὲν ὅτ' ἄλογον αὐτοῖς, ὅτε περὶ τὴν μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἀνάρμοστον. πάντα γὰρ τῇ τῶν ὅλων φύσει σύμφωνον ἔχει τὴν διάθεσιν· τὰ μὲν αἰνιττομένου τοῦ νομοθέτου [g] δεξιῶς, τὰ δ' ἀλληγορουμένου μετὰ σεμνότητος, ὅσα δ' [h] ἐξ ὐθείας λέγεσθαι συνέφερε, ταῦτα ῥητῶς ἐμφανίζοντος. τοῖς μέντοι βουλομένοις καὶ τὰς αἰτίας [i] ἑκάστων σκοπεῖν, πολλὴ γένοιτ' ἂν ἡ θεωρία καὶ λίαν φιλόσοφος· ἣν ἐγὼ νῦν [k] μὲν ὑπερβαλέσθαι, θεοῦ δ' διδόντος ἡμῖν χρόνον, προσόμοσαι μὴ ταύτην γράψαι τὴν πραγματείαν. τρέψομαι δ' [l] ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν ἤδη τῶν πραγμάτων, μνησθεὶς πρότερον ὧν περὶ τοῦ κόσμου κατασκευῆς εἶπε Μωϋσῆς. ταῦτα δ' ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις εὗρον [m] ἀναγεγραμμένα· ἔχει δ' ὅτως.

runt improbis ſemet excuſandi materiam. at noſter Legiſlator, oſtenſo Deum virtutem habere puram & defæcatam, homines ſumma ope niti oportere cenſuit, ut de ea participent: in eoſque, qui neque ſapiunt hæc neque credunt, ſevere admodum animadvertit. Ad hoc igitur præſcriptum lectores obſecro ut hæc noſtra examinare velint. Sic enim conſiderantibus nihil vel abſurdum, vel Dei majeſtati, ejuſque erga homines amori parum congruum eſſe videbitur. Nam omnia ſumma concinnitate juxta univerſi naturam ſunt diſpoſita: nonnulla ſcite quidem innuente Legiſlatore, alia autem exprimente allegorice cum dignitate; quæcunque vero directe proponere utile erat, ea plane & diſertim explicante. Horum cauſas ſi cui in animo eſt ſigillatim perpendere, ei multa ſuborietur contemplatio & valde philoſophica: quam in aliud tempus differre mecum ſtatuo. Quod ſi Deus longiorem ætatem conceſſerit, opere hoc abſoluto ad illa quoque perſcribenda aggrediar. Nunc vero memet ad rerum narrationem convertam, ubi paucula de mundi fabrica ex verbis Moyſaïcis prælibavero. Hæc autem in Sacris literis ſcripta reperiebam: atque ita ſe habent. *Opus à Deo ſepho promiſſum de legis allegoriis.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ α'.

[n] Η δὲ κόσμου σύστασις, καὶ διάταξις τῶν στοιχείων.

ΕΝ ἀρχῇ ἔκτισεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ὁ ταύτης δ' ἦν ὄψιν οὐκ ἐρχομένης, ἀλλὰ βαθεῖ μὲν [p] κρυπτομένης σκότει, [q] πνεύματος δ' αὐτὴν ἄνωθεν ἐπιφέροντος, γλυκὺ φῶς ἐκέλευσεν ὁ Θεός. καὶ γενομένου τούτου, καταπονήσας τὴν ὕλην ὕλλων, [r] διεχώρισε τό τε φῶς καὶ τὸ σκότος. καὶ τῷ μὲν, ὄνομα ἔθετο [s] νύκτα, τῷ δὲ, ἡμέραν ἐκάλεσεν· ἑσπέραν τε καὶ ὄρθρον, τὴν ἀρχὴν [t] τοῦ φωτὸς καὶ τὴν ἀνάπαυσιν προσαγορεύσας. [v] καὶ αὕτη μὲν ἂν εἴη ἡ πρώτη ἡμέρα· Μωϋσῆς δ' αὐτὴν [x] μίαν εἶπε. [y] τὴν δ' αἰτίαν ἱκανὸς μέν εἰμι ὑποδέδραγα καὶ αὐτὸς· ἐπεὶ [z] δ' ὑπέσχημαι τὴν αἰτιολογίαν ἁπάντων ἰδίᾳ συγγραψάμενος προδώσειν, εἰς τότε καὶ τὴν περὶ [a] αὐτῆς ἐρμηνείαν [b] ἀναβαλλόμενος. μετὰ δὴ τοῦτο, τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν τὸ στερέωμα τοῖς ὅλοις ὑπέστησεν· [c] ὅτ' αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἄλλων διεκρίνας, καθ' αὑτὸν ἠξίωσε τετάχθαι· κρύσταλλόν τε περιπήξας αὐτῷ, καὶ [d] νότιον αὐτὸν καὶ ὑετώδη, πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν ὀρόσων ὠφέλειαν, [e] ἁρμοδίως τῇ γῇ μηχανησάμενος. τῇ δὲ τρίτῃ ἵησι τὴν γῆν, ἀναχείσας

CAPUT I. II.

Conſtitutio mundi, & diſpoſitio Elementorum.

PRINCIPIO creavit Deus cœlum & terram. Hæc cum ſub conſpectum non veniret, alta quippe caligine occultata, ſpiritu autem eam ſuperne permeante, lucem Deus fieri juſſit. Quæ cum effulſiſſet, tota mole conſiderata, lucem à tenebris ſecrevit. & tenebras quidem Noctem, lucem vero Diem appellavit: & exordium lucis & quietis initium veſperam & mane nominavit. Atque hæc quidem prima dies exſtitit: Moyſes autem unam eam dixit. Cujus rei cauſam poſſem equidem & nunc reddere: ſed quoniam pollicitus ſum me omnium cauſas proprio volumine conſcriptas editurum, in illud tempus & hujuſce explicationem differam. Poſt hæc ſecunda die cœlum univerſitati rerum ſuperimpoſuit, quòd ipſum à cæteris diſcretum *in ſublimi* per ſe collocatum eſſe voluerit; cryſtallumque ei circundans, terræque convenienter humidum ipſum faciens & pluvium, ut imbres eſſent ad *ſoli* fœcunditatem. Tertia vero die terram ſtatuit, mari unalios feciſſe teſtantur *Baſilius* & *Ambroſius* in Hexaëmeron & *Euſtathius Antiochenus*. *Opus Dei hexaëmeron, ex Gen. cap. 1.* *Dies prima.* *Secunda.* *Tertia.*

---

[b] Ὑποτίμησιν τοῖς πονηροῖς ἔδωκαν.] Ita Codd. *MSS.* præter *Hen.* Iſte enim & Typographi præferunt ἐπίτασιν οἷς κακίαν τοῖς π. Sic etiam dudum legerat *Vet. Interpr.*

[c] Ἀκραιφνῆ τὴν ἀρετὴν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀκραιφνῆ καὶ καθαρὰν in *Editis.*

[d] Περιουσίας μεταλαμβάνειν.] Μεταλαμβάνειν περιουσίας *Hen. Bern.*

[e] Μηδὲ πιστεύοντας] Μὴ πιστεύοντας. *Samb.* & *Hen. Bern.*

[f] Οὐδὲν] Abeſt a *Vat.*

[g] Δεξιῶς] Ita in *MSS. Vet. Interpr.* & apud *Iſidorum Peluſiot.* lib. 3. Epiſt. 19. ἀξίως in *Editis.*

[h] Ἐξ ὐθείας] Δὶ ὐθείας *Samb. Hen. Bern. Big.* vero *Collatio* mea habet ἐξ ὐθείας, ſicut eſt editum.

[i] Ἑκάσων] Sic *Big.* & *Hen.* ἑκάστου reliqui.

[k] Μὲν ὑπερβαλέσθαι] Illud μὲν ex *MSS.* Legitur & ὑπερβάλλομαι. In *Coll. Bigot.* ſcilicet & *Vat.*

[l] Ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν ἤδη.] *Al.* ἤδη ἐπὶ τ. ἀφ. τ. ſed ut editum *Big.*

[m] Ἀναγεγραμμένα.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* γεγραμμένα *alii.*

[n] Η δὲ κόσμου σύστασις, καὶ διάταξις τῶν στοιχείων.] Hoc quidem & cætera ſcias capitula omnia melioribus libris abeſſe. *Sambuci* vero codex ad marg. offert, Η δὲ κόσμου σύστασις, καὶ διάταξις τῶν στοιχείων. Tum *Hen.* huc repetit, Φλ. Ιωσήπου Ιουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγος πρῶτος. *Bern.*

[o] Ταύτης δ' ὐπ' ὄψιν] Ita in *MSS.* ταύτης ὑπ' ὄψιν in *Editis.* Legitur tamen in *Vat.* δ' ὑπ' ὄψει.

[p] Κρυπτομένης σκότει.] Σκότει καλυπτομένης *Hen. Bern. Vat.* etiam duplicans βαθεῖ σκότει καλυπτομένης.

[q] Πνεύματος δ' αὐτὴν ἄνωθεν ἐπιφέροντος.] Non dubitandum eſt quin Joſephus per *ſpiritum* non *ſpiritum Sanctum* cum Eccleſia veteri, ſed *aërium* quendam *ſpiritum* intellexerit; quod etiam

[r] Διεχώρισε τό τε φῶς] Ita fere *MSS.* διεχώρισε in *Editis.* τὴν ὕλλων, διεχώρησε τὸ φῶς *Vat.* τὸ φῶς καὶ τὸ σκ. *Hen. Bern.*

[s] Νύκτα.] Vide *Glycæ* Annales, p. 5. *Edit. Pariſ.*

[t] Τοῦ φωτὸς] Male editis exciderat τοῦ φωτός. Ferunt enim iſtud membranæ omnes. *Bern.*

[v] Καὶ αὕτη μὲν ἂν εἴη ἡ πρώτη] Ita *Big. Samb. Vat. Caſ.* καὶ αὕτη μὲν ἡ πρώτη *Baſ.* & *G.* αὕτη μὲν. (f. μὲν ὧν) ἡ πρώτη *Hen. Bern.* accedit pariter *Vat.* in quo καὶ αὕτη μερὴ πρώτη ἡμέρα ὧν.

[x] Μίαν εἶπε.] Idem Philo notat de κοσμοπ. Sic μία Σαββάτων pro πρώτη in N. T. videntur Græci μία pro πρώτη aliquando dixiſſe; quod πρώτη etiam pro πρωΐα uſurparetur, vitandi ambigui cauſa. Solebant Ægyptii & Chaldæi primum diem hebdomadis μίαν appellare, uti Parrhaſius obſervat de ſeptenario dierum numero. Inde reor & Interpretes Alexandrini μίαν habent hoc loco & alibi, ut *Gen.* 18. 13. μιᾷ τοῦ μηνός. Diodorus Siculus lib. XVI. ἀπὸ τ μιᾶς τεσσαρακοστῆς ἄχρι τ πέμπτης καὶ τεσσαρακοστῆς, *a prima & quadrageſima uſque ad tertiam & quadrageſimam.* Rel.

[y] Τὴν δ' αἰτίαν ἱκανὸς] Nihil opus eſſe iſtiuſmodi vel *Judaïca* vel *Platonica* ἀδολεσχίᾳ, animadverſum aliis; cum *unus* hîc pro *primo* ponatur. Teſtatur *Rulaus* pericopen hanc uſque ad τῇ δευτέρᾳ τῶν &c. abeſſe a *Vaticano.*

[z] Δ' ὑπέσχημαι τὴν αἰτιολογίαν ἁπάντων] Paulo ſupra, v. 18.

[a] Αὐτῆς] In *Editis* αὐτῶν.

[b] Ἀναβαλλόμενος.] *Al.* ἀναβαλόμενος.

[c] Οτ' αὐτὸν] Ita *MSS.* in *Impreſſis* καὶ αὐτόν.

[d] Νότιον] In *Editis* male νότιον.

[e] Ἁρμοδίως.] Ita *Hen.* (*Vat.*) & *Vet. Interpr.* ἁρμονίως *cæteri.*

undiquaque circumfusam; eademque die continuo plantæ simul & semina è terra sunt exorta. *Quarta.* Quarta vero die cælum sole ac luna aliisque sideribus collustravit: omnia eo motu cieri cursuque ferri jubens, quo temporum tempestatumque vicissitudines plane indicarentur. *Quinta.* Quinta vero die animantia, cum natatilia tum volatilia, illa quidem per profundum, hæc vero per aërem dimisit; ea inter se communione jungens & commixtione, procreandi causa, & ut genus eorum crescceret simul ac multiplicaretur. *Sexta.* Sexta autem die quadrupedum genus creavit, masculum faciens & fœmineum: in hac vero hominem etiam formavit. Et mundum sex quidem illis diebus, cum omnibus quæ in eo sunt, Moyses conditum esse dicit: septima autem quievisse *Deum*, & ab operibus cessavisse. unde & nos per illam diem vacamus à laboribus, appellantes eam Sabbatum: quæ vox requiem, Hebræorum lingua, denotat.

Septima dies, quæ & sabbata s. e. requies.

Origo generis humani, Gen. c. 2.

2. Quin etiam naturam interpretari post septimam diem Moyses incepit, de hominis formatione in hunc modum differens. Finxit Deus hominem, accepto ex terra limo; immisitque in eum spiritum & animam. & hic homo vocatus est Adamus: significat autem hoc, lingua Hebræorum, Rufus, quoniam è terra rufa macerata est factus. talis enim est virgo terra & vera. Adduxit autem Deus ad Adamum singula animantium genera, marem & fœminam ei ostendens: & his nomina imposuit, quibus etiam nunc vocantur. Videns autem Adamum carentem societate & convictu fœminæ, nondum enim erat, aliorumque animantium, quod ita se haberent, admiratione perculsum, illi consopito costarum unam detrahens, finxit ex ea mulierem: ipsamque adductam ex se formatam agnovit Adamus. Issa autem, Hebræorum dialecto, vocatur mulier. nomen autem istius mulieris erat Evea: hoc enim significat matrem omnium viventium.

Adamus, rufus.

Issa, mulier.

Eva, viventium mater.

Paradisus in oriente, ubi florebant arbores vitæ ac scientiæ. Gen. cap. 2.

3. Narrat præterea Deum hortum ad orientem plantasse, omnigenis florentem plantis; & in his fuisse arborem vitæ, & aliam scientiæ, cujus ope dignosceretur quid esset bonum & quid malum: inque hunc hortum introdu-

τοῦ αὐτῷ τῷ θαλασσαν · [f] κατ' αὐτὴν ᾗ ταύτῳ τὴν ἡμέραν ὕδυς φυτά τε Ϲ σπέρματα γῆθεν ἀνέτειλε. [g] τῇ ᾗ τετάρτῃ διακοσμεῖ τ' ἥλιον Ϲ σελήνην Ϲ τοῖς ἄλλοις ἄστροις · κινήσας αὐτοῖς [h] ἐπιστείλας Ϲ δρόμους, [i] οἷς ἂν αἱ τ' ὡρῶν μεταφοραὶ φανεραὶ σημαίνοιντο. πέμπτῃ δ' ἡμέρᾳ [k] ζῶά τε [l] κατ' αὐτὴν [m] νηκτὰ Ϲ μετάρσια, τὰ μὲν κτ' [n] βυθόν, τὰ ᾗ δι' ἀέρος ἀνῆκε · σωδησάμενος αὐτὰ κοινωνίᾳ Ϲ μίξει, γονῆς ἕνεκα, κ' ξ [o] συναύξειν Ϲ πλεονάζειν αὐτῶν τὴν φύσιν. τῇ ᾗ ἕκτῃ ἡμέρᾳ [p] δημιουργεῖ τὰ τ' τετράποδων γένος, ἄρρεν τε Ϲ θῆλυ ποιήσας · ἐν ταύτῃ ᾗ Ϲ τ' ἄνθρωπον ἔπλασε. καὶ τ' κόσμον [q] ἐν ἓξ τ' πάσαις ἡμέραις Μωϋσῆς Ϲ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ φησὶ γενέσθαι · τῇ ᾗ ἑβδόμῃ ἀναπαύσασθαι, κ' λαβεῖν ἀπὸ τ' ἔργων ἐκεχειρίαν. ὅθεν Ϲ ἡμεῖς σχολὴν [r] ἀπὸ τ' πόνων κτ' ταύτῃ ἄγομεν [s] τὴν ἡμέραν, προσαγορεύοντες αὐτὴν [t] σάββατα · δηλοῖ ᾗ ἀνάπαυσιν, κτ' τὴν Ἑβραίων διάλεκτον, τὸ ὄνομα.

Origo generis humani, Gen. c. 2.

β'. [v] Καὶ δὴ Ϲ φυσιολογεῖν Μωϋσῆς μ' τὴν ἑβδόμην ἤρξατο, περὶ τ' κ' [x] ἀνθρώπου κατασκευῆς λέγων ὅτως. ἔπλασεν ὁ Θεὸς τ' ἄνθρωπον, χοῦν [y] ἀπὸ τ' γῆς λαβών · καὶ [z] πνεῦμα ἐνῆκεν αὐτῷ [a] καὶ ψυχήν. ὁ δ' ἄνθρωπος ἦν, Ἀδαμος ἐκλήθη · σημαίνει ᾗ τοῦτο, κ' γλῶτταν τὴν Ἑβραίων, [b] πυῤῥὸς, ἐπιθήτερ [c] ἀπὸ τ' πυῤῥᾶς γῆς φυραθείσης [d] ἐγεγόνει. τοιαύτη γάρ ἐστιν ἡ [e] παρθένος γῆ Ϲ ἀληθινή. παρεστησε ᾗ ὁ Θεὸς [f] τῷ Ἀδάμῳ κ' γένη [g] τὰ ζῶα, θήλειά τε Ϲ ἄρρενα ἀποδείξαμενος · καὶ τούτοις ὀνόματα τίθησιν, οἷς [h] ἔτι Ϲ νῦν καλοῦνται. [i] βλέπων ᾗ τ' Ἀδαμον ὄντα ἔχοντα κοινωνίαν πρὸς τὸ θῆλυ καὶ συναθροίζειν, ὐδὲ γὰ ἦν, ξενιζόμενον δ' ὅτι τοῖς ἄλλοις ζώοις ὅτως ἔχουσι, μίαν [k] αὐτῷ κοιμωμένῳ πλευρὰν ἐξελὼν, ἐξ αὐτῆς ἔπλασε τὴν γυναῖκα · κ' ὁ Ἀδαμος προσαθροίσας αὐτὴν ἐγνώρισεν [l] ἐξ ἑαυτοῦ γεγονέναι. [m] Ιασὼ ᾗ, [n] κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον, καλεῖται γυνή. τὸ δ' ἐκείνης ὄνομα [o] τ' γυναικὸς [p] Εὐέα ἦν · σημαίνει δὲ [q] τοῦτο πάντων τ' ζώντων μητέρα.

γ'. Φησὶ ᾗ τ' Θεὸν καὶ παράδεισον πρὸς τὴν ἀνατολὴν καταφυτεῦσαι, παντοίῳ [r] πεφυτότα φυτῷ · ἐν τούτοις δ' εἶναι Ϲ τ' ζωῆς τὸ φυτὸν, κ' ἄλλο τὸ τ' φρονήσεως, ᾧ [s] διεγινώσκετο [t] τί τε εἴη τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν ·

[v] εἰς

[f] Κατ' αὐτὸν ᾗ ταύτῳ] Sic *Samb. Vat.* & *Caſ.* κατ' αὐτῷ ᾗ τῷ reliqui, ut & *Baſ.* & *G. Samb.* & *Caſ.* κατ' αὐτῷ ᾗ τῷ *Big.* & *Editt.* κτ' ταύτῳ ᾗ, omiſſo etiam ὕδυς, *Henneb.* qua ſolet fide. Nolo tamen philologos morari, quoties *Henneb.* hiſtoriæ hujus membris multis reſectis, reliqua novis articulis, quod loquuntur Grammarici, ſimul connecti juſſerit. *Bern.*

[g] Τῇ ᾗ τετάρτῃ] Τῇ τετάρτῃ ᾗ *Samb. Bern.*

[h] Επιστείλας] *Al.* ἐπιτείλας. ſc. *Big. Samb. Hen. Vat.* ἐπιστείλας MS.

[i] Οἷς ἂν αἱ] *Al.* ὡς ἂν αἱ. & οἷς ἂν κ' τ'.

[k] Ζῶά τε κατ' αὐτὸν νηκτὰ κ'.] *Vat.* ζῶα νηκτὰ κ'.

[l] Κατ' αὐτὸν.] Illa κατ' αὐτὸν non agnoſcunt *Hen.* & *Vet. Interpr.* forte παυσοῖα. ut cap. IV. *Cocc.*

[m] Νηκτὰ κ'] Ita *MSS.* νηκτά τε κ' ια. *Baſ.* & *G.*

[n] Βυθὸν.] Sic *Big. Sam. Vat. Caſ.* βάθος *Hen.* βάθους *Baſ.* & *G.*

[o] Συναύξειν] Συναυξάνειν *Editorum* eſt. Sed aliud *Big. Coll.* & *Vat.* agnoſcit.

[p] Δημιουργεῖ] Εδημιουργέιτο τ' *Hen.* & *Vet. Interpr.*

[q] Εν ἓξ ταῖς πάσαις] Delet ὡς *Hen.* Bern.

[r] Απὸ τ' πόνων] Απὸ τ' πόνων σχολὴν ἄγομεν κατ' αὐτῷ *Hen.* Bern.

[s] Τὴν ἡμέραν.] Delet *Vat.*

[t] Σάββατα.] Credi poſſet Joſephum ad vocem שבתא reſpexiſſe: ſed malim ad uſum ſuorum temporum, quando Σάββατα, & Σαββάτων ἡμέρα de uno Sabbatho dicebatur. *Rel.*

[v] Καὶ δὴ κ' φυσιολογεῖν Μωϋσῆς] *Vat.* Μωϋσῆς ᾗ φυσιολογεῖ & quatuor ſequentes voces non agnoſcit.

[x] Ανθρώπου κατάσκευῆς] Τῆς τ' ἀνθρώπου *Samb.* Corruptor autem Joſephi in Cod. *Hen.* minute, Μωυσῆς ᾗ φυσιολογεῖ περὶ τ' κ' ἀνθρώπου. *Bern.*

[y] Απὸ τ' γῆς λαβών.] *Samb.* & *Epiphan.* λαβὼν ἀπὸ τ' γῆς in reliquis. *Bern.*

[z] Πνεῦμα] Notæ diſtingui πνεῦμα hominis & ψυχικὸν. Ψυχὴν tribuit beſtiis cap. 4. *Rel.*

[a] Καὶ ψυχήν.] *Hen.* ſubdole τὴν κ' ψυχήν. *Bern.*

[b] Πυῤῥὸς.] Ita *Big. Samb. Vat. Caſ.* & ita correxit *Cocc.* πύῤῥον *reliqui.* Vide *Voſſii* Etymolog. v. *Homo.*

[c] Απὸ τ'] *Vat.* ὅτι ὠπ τ'.

[d] Εγεγόνει.] Operæ *Baſ.* ἐγεγόνη, formam Atticam præferunt. *Bern.*

[e] Παρθένος γῆ] Ἀδάμα, παρθενικὴ γῆ. *Heſychio.* *Virgo terra* apud *Tertull.* p. 372. *Edit. Rigalt.* Sic *uvæ virgines, charta virgo* apud *Horat.* & apud *Martial.* pro *intacta.*

[f] Τῷ Ἀδάμῳ] *Vat.* ᾧ.

[g] Τὰ ζῶα.] Ζῶα ſine articulo in *Caſ. Vat. Hen.* Subin ἄρρενα ſcribunt *Samb.* & *Caſ.* ſicut Atticiſtæ. *Bern.* ſequentes quatuor voces abſunt a *Vat.*

[h] Ετι κ' νῦν καλοῦνται.] Ergo non credidit linguam Adami interiiſſe, uti nunc multi opinantur. *Rel.*

[i] Βλέπων ᾗ τ' Ἀδαμον] Hæc uſque ad αὐτῷ κοιμωμένῳ deſunt in *Vat.*

[k] Αὐτῷ] *Vat.* Ϝ ᾗ Ἀδαμ.

[l] Εξ ἑαυτοῦ] Ita *Samb.* & *Hen.* ἐξ αὐτῷ *alii.*

[m] Ιασὼ ᾗ.] Sic cum *Epiphanio Scholaſtico* & *E. Bernardo.* Vide Corollarium VIII. ad *Rhenferdii* Diſſertat. de fictis Judæorum hæreſibus. Codices quidem ſcriptos alterius nominis Εὔεα & Εὔα menda poſſidet. Ιασὼ, lego cum *Epiphanio* ſcriba & *Burio* philologo. *Baſ.* & *Hen.* ponunt Ιασὰ. Codices tamen ſcriptos alterius nominis Δεια menda poſſidet. Promtæ quidem hæc ſcribis ἀνεξηγήτοις, loco *ιασὰ. Bern.*

[n] Κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον.] Κατ' ἑβραίων διάλ. *Samb.* κατ' ἑβραίους *Hen.* Bern.

[o] Τῆς γυναικὸς] *MSS.* quibuſdam deſunt τ' γυναικός. *Samb.* & *Caſ.* & *Epiphanius.* τὸ ᾗ τ' γυναικὸς ὄνομα *Hen.* τὸ δ' ἐκείνης ὄνομα cæteri. Nomen autem parentis noſtræ ſcribitur εὔεα *Big.* εὐέα *Samb. Hen.* & *Caſ.* ὠὰ in excuſis. *Bern.*

[p] Εὐέα.] Ita *Samb. Hen.* & *Caſ.* Εὔεια *Big.* Εὔα *Vat. Baſ. G.* & LXX.

[q] Τοῦτο πάντων] Τοῦτο non agnoſcit *Hen.*

[r] Τεθηλότα φυτῷ] Ita *Big. Caſ.* & *Vet. Interpr.* παντοίῳ τεθηλότι φυτῷ *Hen.* & *Impreſſi.* παντοίων τεθηλότων φυτῶν *Samb.* & *Vat.*

[s] Διεγινώσκετο] Sic *Hen.* & *Samb.* & *Big.* Διεγινώσκετο *Vat.* & *Editi.* Forſan ᾧ ἂν διεγινώσκοιτο. ita conjeciſſe *Burium* ſuum *Bernardus* dicit.

[t] Τί τε εἴη.] Τί τὸ ἀγ. *Hen.*

[v] Εἰς

[r] εἰς τοῦτόν π᾽ τ᾽ κῆπον [x] εἰσαγαγόντα τόν π᾽ Ἀδαμον καὶ τὴν γυναῖκα, κελεῦσαι τ᾽ φυτῶν ἐπιμελεῖσθαι. ἄρδει δ᾽ ὅτος ὁ κῆπος ὑπὸ ἑνὸς ποταμοῦ, πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν γῆν περιῤῥέοντος, ὃς εἰς τέτταρα μέρη διίζει. [y] καὶ Φεισὼν μέν· σημαίνῃ γὰρ πλῆθος τοῦνομα· ἐπὶ τοὺς Ινδικοὺς φερόμενος ἐκδίδωσιν εἰς τὸ πέλαγος, ὑφ᾽ Ελλήνων [z] Γάγγης λεγόμενος. Εὐφράτης γὰρ καὶ Τίγρης ἐπὶ τοὺς [a] Ερυθρὰν [b] ἀπίασι θάλασσαν· καλεῖται γὰρ ὁ μὲν Εὐφράτης [c] Φορὰ, σημαίνῃ γὰρ ἤτοι σκεδασμὸν ἢ [d] ἄνθος· [e] Τίγρης γὰρ [f] Διγλὰθ, ἐξ ὃ φέρεται τὸ μὴ στενότητος ὀξύ. [g] Γηὼν γὰρ, ἀφ᾽ τ᾽ Αἰγύπτιος ῥέων, δηλοῖ τ᾽ ἀπὸ τ᾽ ἀναπολῆς ἀναδιδόμενον ἡμῖν· ὃν γὰρ Νεῖλον Ελληνες προσαγορεύουσιν.

δ. Ο δὴ [h] τοίνυν Θεὸς τ᾽ [i] Αδαμον ἐς τὴν γυναῖκα τ᾽ μὲν ἄλλων φυτῶν [k] ἐκέλευε γεύεσθαι, τ᾽ γὰρ φρονήσεως ἀπέχεσθαι. προφὴν ἀφαμένοις [l] ἐξ αὐτοῦ ὄλεθρον προμηνύσας. [m] ὁμοφωνοῦντων γὰρ [n] κατ᾽ ἐκεῖνο καιρὸν τῶν ζώων ἁπάντων, ὁ ὄφις, [o] συνδιαιτώμενος τῷ π᾽ Αδάμῳ ἐς τῇ γυναικὶ, φανερῶς μὲν εἶχεν ἐφ᾽ οἷς αὐτὸς εὐδαιμονήσειν ᾤετο, [p] πεπεισμένους τοῖς τ᾽ Θεοῦ προαγγέλμασιν. οἰόμενος γὰρ συμφορᾷ προεκβαίνειν, ἀναπείθει κακοήθως τὴν γυναῖκα γεύσασθαι τ᾽ φυτοῦ τ᾽ φρονήσεως· [q] ἐν αὐτῷ λέγων εἶναι τὴν τ᾽ ἀγαθοῦ ἐς τ᾽ κακοῦ διάγνωσιν, [r] ἧς γευομένης αὐτοῖς, μακάριον ἐς μηδὲν ἀπολείπουσαν τ᾽ θεὸν διάξειν βίον. καὶ προσκρούσαι μὲν ἔτω τὴν γυναῖκα τ᾽ ἐντολῆς τ᾽ Θεοῦ καταφρονήσαι. γευσαμένη δὴ τ᾽ φυτοῦ, καὶ ἡσθεῖσα τῷ ἐδέσματι, καὶ τ᾽ Αδαμον [s] ἀνέπεισεν αὐτῷ χρήσασθαι. καὶ σωιέσιν [t] τε ἑαυτῶν ἤδη γεγυμνωμένων, [v] καὶ τὴν αἰσχύνην ὑπαθρον ἔχοντες, σκέπην [x] ἑαυτοῖς ἐπενόουν· τὸ γὰρ φυτὸν [y] ὀξύτητος ἐς διανοίας ὑπῆρχε. φύλλοις οὖν [z] ἑαυτὰς συκῆς [a] ἐσκέπασαν· καὶ πῶτα [b] περὶ τ᾽ αἰδῶ περιβαλλόμενοι, μᾶλλον ἐδόκουν εὐδαιμονεῖν, [c] ὅσων πρότερον ἑαυτοὺς ὁρῶντες. τ᾽ Θεοῦ δ᾽ εἰς τ᾽ κῆπον ἐλθόντος, ὁ μὲν Αδαμος, [d] πρότερον εἰς ὁμιλίαν αὐτῷ φοιτῶν, συνειδὼς [e] ἑαυτῷ τὴν ἀδικίαν, ὑπεχώ-

xisse Adamum cum uxore, præcipientem plantarum eos curam habere. Irrigatur autem hic hortus ab uno fluvio, omnem in circuitu terram circumfluente, qui in quatuor partes dif- *Horti istius quatuor flumina.*
finditur. Atque Phison quidem (significat enim ea vox multitudinem) in Indiam delatus in mare effunditur; Græcis Ganges appellatus. *Phison*, Ganges.
Euphrates autem & Tigris in mare Rubrum exeunt: & vocatur Euphrates quidem Phora, *Phora*, Euphrates.
quod significat dispersionem aut florem; Tigris autem Diglath, quod exponitur cum an- *Diglath*, Tigris.
gustia velox. Geon autem, per ipsam Ægyptum fluens, significat ab oriente nobis exorientem: quem Græci Nilum appellant. *Geon*, Nilus.

4. Deus igitur Adamum & mulierem de cæteris quidem plantis gustare jussit, arbore autem scientiæ abstinere; prædicens *ipsis*, quandocunque *forte eam* attigissent, ex ea venturum *illis* exitium. Cum autem linguæ ejusdem commercio per id tempus cuncta uterentur animalia, serpens, familiariter cum Adamo & muliere degens, invidebat eis felicitatem, qua fruituros existimabat, Dei præceptis obedientes. ratus autem in calamitatem casuros, si ab obsequio discederent, malitiose persuadet mulieri, ut gustaret de arbore scientiæ: dictitans in illa esse boni & mali discretionem, quam si nacti fuerint, beatam adeoque divinam vitam acturos esse. Atque hoc pacto subvertit mulierem, ut præceptum Dei negligeret. Quæ cum gustasset de arbore, ciboque delectata esset, etiam Adamo persuasit ut eo uteretur. Atque tum intellexerunt quod adhuc essent nudi; atque manifesto pudore confusi, prospexerunt sibi de tegumento: arbor enim ista causa erat acuminis & intellectus. Foliis igitur ficus convelarunt sese; eaque pudendis prætexentes, feliciores sibi jam videbantur, qui invenissent quo prius carebant. Cum autem Deus in hortum veniret, Adamus, prius conversari cum eo suetus, *peccati* sibi conscius, sece- *Lapsus hominis utriusque. Gen. c. 2. & 3.*

[r] Εἰς τοῦτον] Et hæc usque ad ἀρδεῖαι absunt a *Vat.*

[x] Εἰσαγαγόντα] Ita & mox κελεῦσαι *Big. Samb. Vat. Cas.* & *Vet. Interpr.* εἰσαγαγὼν & ἐπάλδυσιν *Bas.* & *G.*

[y] Καὶ Φεισὼν μὲν] Ita *Big. Samb. Hen Vat.* ὁ μὲν Φεισὼν ὀνομαζόμενος *Vet Interpr. Bas.* & *G.* Notat tamen *Rulæus* in *Coll.* sua *Vat.* deesse ὀνομαζόμενος.

[z] Γάγγης] Male Phison interpretatur Gangem, & Geon, Nilum. Quamvis enim auctores sequatur se antiquiores, longe abit à Moysis descriptione, & hac in re aliisque nonnullis *veritatem Hebraïcam* traditionibus *Judaïcis* incrustare videtur. Sunt qui (in hoc etiam errare versati) dicunt, quatuor fluvios ex Paradiso, subterraneis meatibus oceani spatia decurrentes, ad nostram terram permeare, &, ubi fluviorum scaturigines sunt, ex terræ penetralibus emergere: Geon, quem esse Nilum perhibent, in Æthiopia; Tigrim & Euphratem, in Persarmenia; Phison, quem Gangem dicunt, in India. Vide *Theophilum* ad Autolyc. l. 2. *Philostorgium* lib. 3. c. 10. *Theodoritum* in Genesim, *Severianum Gabalorum Episc.* de Mundi Creatione, & *Mosem Bar Cephan* de Paradiso. Pro λεγόμενος *Vat.* καλούμενος.

[a] Ερυθρὰν] Id est in Sinum Persicum, qui à Veteribus mare Rubrum etiam appellatur. Vide Cl. *Cuperi* Observatt. l. 4. c. 18. & Cl. *Relandum* de situ Paradisi. *Hudf.* Non hic nomine maris rubri sinus Arabicus est intelligendus, sed magnum mare, quod Asiam ab austro alluit, & in cujus sinum Persicum dictum Euphrates & Tigris illabuntur. Errant ergo, qui hic errasse Josephum putant. *Rel.*

[b] Απίασι θάλασσαν] Ita *MSS.* ἄπεισι *Vulgati.*

[c] Φορὰ,] Ita *Codd. Græci.* Φορὰς *Epiphanio Schol.* & *Scriptoribus Latinis.* Φορὰθ reponi jubent alii. Vide *Hieronymum* Tom. 2. p. 175. *Edit. Benedict. Is. Vossium* ad Object. *Hornii*, c. 3. *J. Barcleri* Dissert. Academ. p. 344. Legendum Φορὰθ. פרת. *Rel.*

[d] Ανθος] Ονθος *Is. Voss.* suo ab ingenio, c. 3. contra *Hornium.*

[e] Τίγρης] Τίγρεις *Samb.* & *Hen.* cum *Latinis*, ut & *Vat.*

[f] Διγλὰθ.] Hebr. *Hiddekel. Cocc.*

[g] Γηὼν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Γεὼν ὃ ἀφ᾽ αὐτῆς Αἰγύπτιος ῥέων· δηλοῖ τ᾽ Ν. *Bas.* & *G.*

[h] Τοίνυν Θεὸς] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοίνυν neglexere *Typi.*

[i] Αδαμον] *Codd.* aliquot Αδὰμ forma referunt Hebræa. Sed in isthac voce cæterisque sponte sua Ἑλληνίζειν videtur *Josephus.*

[k] Εκέλευε] *Al.* ἐκέλευσε. Sed illud ex *Coll. Big.* est.

[l] Ἐξ αὐτοῦ] Ita *MSS.* ἀπ᾽ αὐτοῦ in *Editis.* ἁψαμένοις αὐτοῖς *Hen.* astute, inquit *Bernardus.* Ita quoque *Vat. Rulei*, ubi & mox abest ξυντόμβρον.

[m] Ομοφωνούντων] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* ὁμοφρονούντων in *Editis* & *Vet. interpr.* Scripturam, quam Textui insertam dedimus, à *Josephi* manu esse constat ex pagina sequenti, v. 8.

[n] Κατ᾽ ἐκεῖνο καιρὸν] Τότε *Hen.* (& *Vat.*) pro κ. ἐκ. κ. mox articulus ante ὄφις excidit è *Typis.*

[o] Συνδιαιτώμενος τῷ τε Αδάμῳ καὶ τῇ γυναικί.] Hæc absunt a *Coll. Vat.*

[p] Πεπεισμένους τοῖς τ᾽ Θεοῦ] Et hæc ab eadem *Rulei Coll. Vat.* absunt, usque ad ἀναπείθει, sed & quæ mox sequitur, vox κακοήθως abest.

[q] Εν αὐτῷ λέγων] Et hæc a *Vat.* absunt usque ad γευσαμένη ᾗ. sicut & paullo post τῷ ἐδέσματι.

[r] Ης γευομένης αὐτοῖς,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* γευομένους αὐτοὺς in *Editis.*

[s] Ανέπεισεν] *Vat.* ἔπεισεν.

[t] Τε ἑαυτῶν ἤδη] Vocula τε (quam agnoscit *Coll. Big.*) abest *Vulgatis.*

[v] Καὶ τὴν αἰσχύνην] Ita *MSS* καὶ σκέπην, reliquis intermissis, (editorum incuria, inquit *Bernardus*) *Bas.* & *G.*

[x] Εαυτοῖς] Αὐτῆς *Vat.*

[y] Οξύτητος καὶ διανοίας ὑπῆρχε.] Vide *Bæcleri* Exercit. in *Josephum.*

[z] Εαυτὰς] Αὐτὰς *Impressi.*

[a] Εσκέπασαν] Σπερμάτασαν, καὶ τ. *Hen.* & *Vat. Rulei.*

[b] Περὶ τ᾽ αἰδῶ] *Editis* deest περὶ. sed in *Coll. Big.* est περὶς. Ferunt omnes *MSS.* præter *Vat.* qui περὶ habet.

[c] Οτων πρότερον] In *Vulgatis* ὡς ὧν. contra *MSS.* mox ἐς ὃ Θεὸς *Hen,*

[d] Πρότερον εἰς ὁμιλίαν] Absunt a *Vat.* usque ad ἀδικίαν.

[e] Εαυτῷ τὴν ἀδικίαν,] Ita *MSS.* ut & αὐτὸν mox infra v. 42. αὐτῷ & αὐτὸν *Bas.* & *G.*

f Δι-

cedebat. Deo autem admirationem movit factum, causamque scisitabatur, ob quam, consuetudine sua antea gavisus, nunc eam refugeret & metueret. Illo autem nihil respondente, eo quod sibi conscius esset violati Divini præcepti: Deus inquit, mihi decretum de vobis erat, ut vitam felicem omnisque mali expertem viveretis, nulla animi solicitudine vexati, omnibus, quæ ad usum ac voluptatem suppeditant, mea unius cura vobis provenientibus, absque ullo vestro labore ac miseria; ex quibus citius adveniet senectus, & vita in longum vobis non producetur. Nunc autem tu, meis spretis præceptis, hanc voluntatem meam illusisti: neque virtutis est quod siles, sed malæ conscientiæ. Adamus autem excusabat peccatum, rogabatque Deum ne succenseret sibi, mulierem facti auctorem accusans, dicensque ab ipsa se deceptum peccavisse. Mulier rursus serpentem accusabat. Tum Deus Adamum, quod muliebri consilio cessisset, pœnæ subjecit; dicens, terram non amplius ipsis suos fructus sponte daturam, sed laborantibus & opere attritis alia quidem exhibituram esse, alia vero non largituram. Evam autem parturitionibus, & qui eas comitarentur doloribus punivit; quod Adamum ipsis, quibus serpens eam decepit, seducens, calamitatibus involverat. Serpenti autem vocem ademit, iratus quod erga Adamum vafre & malitiose se gesserat; venenumque linguæ ejus indidit, hominum generi hostem declarans, *eosque* admonens plagis caput *ipsius* impetere, quippe in quo & vis homini noxia resideret, & facillime ad mortem adigi ab oppugnantibus posset: pedibus insuper ipsum privans, effecit ut humi volutatus per terram corpus traheret. Et Deus quidem, ista ipsis in pœnam constituens, transfert Adamum & Evam in alium locum.

Labore virili colitur terra, & angoribus fœminarum reparatur humanum genus.

Voce ac pedibus multatur serpens, lingua sua adhuc virulentior.

Adamus & conjux ejus Paradiso pulsi.

ρά· τ᾽ ἢ Θεὸν ἐξένιζεν τὸ πεπρωμένον, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπιπλήττοντος, [f] δι᾽ ἣν πρότερον ἡδόμενος τῇ πρὸς αὐτὸν ὁμιλίᾳ, νῦν φεύγει ταύτην καὶ προΐσταται). Καὶ ἢ [g] μηδὲν φθεγξομένης, ἀλλὰ τὸ συγγινώσκειν ἑαυτῷ προδιδάσκει [h] τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν· ἀλλ᾽ ἐμοὶ μέν, εἶπεν ὁ Θεὸς, ἔγνωστο περὶ ὑμῶν, ὅπως βίον εὐδαίμονα καὶ κακῶν παντὸς [i] ἀπαθῆ βιώσεται, μηδεμιᾷ [k] ξαινόμενοι τὴν ψυχὴν φροντίδι, πάντων δ᾽ ὑμῖν αὐτομάτων, ὅσα πρὸς ἀπόλαυσιν καὶ ἡδονὴν συντελεῖ, καὶ τὴν ἐμὴν ἀνιόντων πρόνοιαν, χωρὶς ὑμετέρου πόνου καὶ παλαιπωρίας· [l] ὧν παρόντων γῆρας τε θᾶττον [m] ἂν ἐπέλθοι, καὶ τὸ ζῆν ὑμῖν μακρὸν οὐκ ἔσοιτο. [n] νῦν δ᾽ εἰς ταύτην μου τὴν γνώμην ἀνύβριστος, προδιδακτὸς τῶν ἐμῶν ἐντολῶν· ὃ γὰρ ἐπ᾽ ἀρετῇ τὴν [o] σωτηρίαν ἄγει, ἀλλ᾽ οὐ σωτηρίου πονηροῦ. Ἀδαμοῦ ἢ παρῃτεῖτο τὸ ἁμαρτίας [p] αὐτὸν, καὶ παρεκάλει τὸν Θεὸν μὴ χαλεπαίνειν αὐτῷ, τὴν γυναῖκα δ᾽ γεγονότος αἰτιώμενος, καὶ λέγων ὡς αὐτῆς ἐξαπατηθείς [q] ἁμαρτεῖν. ἡ δ᾽ αὖ [r] κατηγόρει δ᾽ ὄφεως. ὁ ἢ Θεὸς ἥττονα γυναικείας συμβουλῆς αὐτὸν ἡγούμενον ἀπετίμα τιμωρίᾳ· τὴν γῆν [s] οὐκ ἐπ᾽ μὲν αὐτοῖς [t] τῶν ἑαυτῆς ἀναδώσειν αὐτομάτως εἰπών, [v] πονοῦσι ἢ καὶ τοῖς ἔργοις τριβομένοις [x] τὰ μὲν παρέξειν, τῶν ἢ οὐκ ἀξιώσειν. Εὐέαν ἢ τοκετοῖς καὶ τοῖς ἐξ ὠδίνων ἀλγηδόσιν ἐκόλαζεν· [y] ὅτι τὸν Ἀδαμον, εἰς αὐτὴν ὁ ὄφις ἐξηπάτησε, τούτοις προδιδακτὸν γενόμενον, συμφορᾶς περιέβαλεν. ἀφείλετο ἢ καὶ τὸν ὄφιν [z] τὴν φωνὴν, ὀργισθεὶς ὅτι τῇ κακοηθείᾳ τῇ πρὸς τὸν Ἀδαμον· καὶ ἰὸν ἐνέθηκεν ὑπὸ τὴν γλῶτταν αὐτῷ, [a] πολέμιον ἀποδείξας [b] ἀνθρώποις, καὶ ὑποθήσειν καὶ τὴν κεφαλὴν φέρειν τὰς πληγὰς [d] ὡς ἐν ἐκείνῃ τυγχάνουσαν κακῶν πρὸς ἀνθρώπους κειμένους, καὶ τὴν πλευρᾶς ῥᾳστώνης τοῖς ἀμυνομένοις ἐσομένης· πόδας τε [e] αὐτὸν ἀποστερήσας, σύρεσθαι καὶ τὴν γῆς [f] ἰλυσπώμενον [g] ἐποίησε. καὶ ὁ μὲν Θεὸς, ταῦτα προστάξας αὐτοῖς πάσχειν, μετοικίζει τὸν Ἀδαμον καὶ τὴν Εὐέαν ἐκ τοῦ κήπου εἰς ἕτερον [h] χωρίον.

f Δι᾽ ἣν πρότερον] Hæc etiam omnia a *Vat.* absunt usque ad πεισθέντας.

g Μηδὲν] *Vat. Rul.* pro μηδὲν habet οὐ. & quæ mox post φθεγξομένης sequuntur, omnia absunt, usque ad προστάξειν. Sed & abest, quod paullo post sequitur ἐφ᾽ ὑμῶν, ut & καὶ κακῶν παντός.

h Τὴν τοῦ Θεοῦ πρόσταξιν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν καὶ πρόσταξιν *Baſ.* & *G.*

i Ἀπαθῆ βιώσεται,] *Big. Samb.* & *Caſ.* βιώσηται (ut & *Vat. Rulei.*) *Hen.* & ad marginem *Samb.* βιώσεσθε ἀπαθῆ *Genevenſes* Typi. Venit autem ex affectu Attico, quod nunc legis inter Joſephi verba. *Bern.*

k Ξαινόμενοι] Ita *Big. Samb. Hen. Caſ.* & *Vet. Interpr.* ξυριζόμενοι *Vat. Baſ.* & *G.* lege κνιζόμενοι. *Cocc.* In *Vat. Rulei* abeſt tota pericope ab ἀπαθῆ usque ad φθεγξάμενος, ut & quæ paullo poſt ſequuntur ab ὅσα usque ad συντελεῖ. Dein quoque & ὑμέτερον & καὶ παλαιπωρίας. *Hav.*

l Ὧν παρόντων] Interſerit ὄν *Vat.* ſequentia deſunt usque ad ἡμῖν. *idem.*

m Ἂν ἐπέλθοι,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* οὐκ ἂν ἐπέλθῃ, καὶ τὸ ζῆν εἰς μακρὸν ἂν ὑμῖν ἡμῖν.

n Νῦν δ᾽ εἰς ταύτην μου] Totum locum ita concipit *Vat. Rul.* εἴ τι μου εἰς ταύτην τὴν γλῶτ· γῆρας τε θᾶττον ἐπέλθοι καὶ τὸ ζῆν ὑμῖν ἡμῖν. Quæ vero mox ſequuntur προδιδάξας &c. rurſus deſunt usque ad ποιησῶ. Imo & a παρεκάλει usque ad χαλ. αὐτῷ ut & καὶ λέγων usque ad ἁμαρτεῖν, & paullo poſt, ἥττονα γ. σ. α. γ. pro ὑπετίθη τιμωρίᾳ, dein habet ν. αὐτὸν τιμωρίας. *Hav.*

o Σωτηρίαν ἄγεις,] *Gen.* male σωτηρίαν.

p Αὐτὸν,] Ἑαυτὸν *Hen. Gen.* αὐτὸν *Gen.* Bern.

q Ἁμαρτεῖν.] Ita *MSS.* ἁμαρτάνειν *Baſ.* & *G.*

r Κατηγόρει] Κατηγορεῖτο *Hen.*

s Οὐκ ἔτι μὲν αὐτοῖς τ᾽ ἑαυτῆς] Legit *Big.* οὐκ ἔτι μὲν ἀδὲ αὐτοῖς τ᾽ ἑαυτῆς &c. quod non fuerat negligendum. *Hav.*

t Τῶν ἑαυτῆς.] Ita *Samb. Vat.* (ſed *Vat. Rul.* ἀδὲ) & *Caſ.* τ᾽ ἑαυτῶν *Big.* τὰ ἑαυτῆς *Baſ.* & *G.*

v Πονοῦσι ἢ καὶ τοῖς] Hæc usque ad ἀξιώσειν, abſunt a *Vat. Rulei. Hav.*

x Τὰ μὲν παρέξειν,] Ita *MSS.* τὸ μὲν π. τὸ δ᾽ οὐκ *Baſ.* & *G.*

y Ὅτι τ᾽ Ἀδαμον,] Et hæc abſunt ab cod. *Vat.* usque συμφορᾶς περιέβαλεν. *Hav.*

z Τὴν φωνὴν,] Sic in *MSS.* τ᾽ φωνῆς, ὀργ. ἐπὶ κακ. in *Editis*, quæ ſequuntur usque ad Ἀδαμον abſunt a *Vat. R. idem.*

a Πολέμιον] *Vat. R.* πολέμιος. *idem.*

b Ἀνθρώποις ; καὶ ὑποθήμονα] Ita *MSS.* αὐτοῖς & mox ὑποθήμονα in *Editis*, pro ὑποθήμονα. quo tempore, inquit *Bern.* valde ſibi placent Athenienſes.

c Κατὰ τ᾽ κεφαλῆς] Quia interpres vetus (Epiphanius ſcholaſticus creditus) hæc reddit, *ut mulier ejus capiti plagas inferret*, notatum video ad marginem editionis Coloniensis anni 1534. *attendant iſta noſtri temporis Hebraïzatores, ut videant an non & Joſephus legerit* ipſa; *non* ipſe *aut* ipſum. Notum eſt quantas turbas dederit illud אוא, nec lubet hic repetere, quæ hinc & inde allata ſunt. Ut dederim ita ſcripſiſſe veterem Interpretem, qui, ut ſequentia docent, Joſephi mentem aſſecutus non fuit, num ex Joſephi verbis id potuit elicere? Nulla apud Joſephum eſt mentio mulieris, nec ullum hactenus codicem Joſephi conſpectum memini, in quo hoc loco mulier commemoratur. *Rel.*

d Ὡς ἐν ἐκείνῃ] Abſunt a *Vat. Rul.* usque ἐσομένης. *Hav.*

e Αὐτὸν ἀποστερήσας,] Αὐτῶν *Hen.* Hac de re vide *Baſilium* de Paradiſo, & *Theſaurum Theolog.* & *Philolog.* p. 60. & p. 76.

f Ἰλυσπώμενον.] Ita *Samb.* & *Big.* εἱλισσώμενον *Heſych.* ἱλισσώμενον *Vat. Baſ. G.* & *Heſych.* Hanc lectionem Joſepho vendico ex codice *Sambuci*, Lexico Heſychii, & Tralatione *Epiphanii.* ἱλισσώμενον *Big.* parvo apice differt. Bern. *Vat. Rul.* ἰλυσπώμενος πεποίηκε. ſequentia ad πάσχειν rurſus deſunt ibidem, ut & εἰς ε. χ. in fine Capitis. *Hav.*

g Ἐποίησε.] Πεποίηκε *Hen.* Bern.

h Χωρίον.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τόπον *Baſ.* & *G.* Hic omittit quod de cuſtodia Angelica habet *Moyſes*: id forſan operi ſuo Philoſophico reſervandum ratus.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ τ̃ ἡλικ̃ Ἀδάμ, καὶ [i] τ̃ ἀπ' αὐτ̃ δέκα γενεῶν τ̃ μέχρι τ̃ καταϰλυσμ̃.

[Γ]ίνονται δ' αὐτοῖς, [k] παῖδες [l] ἄρρενες δύο. [m] προσηγορεύετο δ' αὐτῶν ὁ μὲν [n] πρῶτος [o] Κάϊς, [p] κτῆσιν δ' σημαίνει τ̃τ̃ μεθερμηνευόμενον τὸ ὄνομα· Ἄβελος δ' ὁ δεύτερος, [q] σημαίνει δ' [r] πένθος τ̃τ̃. γίνονται δ' αὐτοῖς καὶ θυγατέρες. οἱ μὲν δὴ ἀδελφοὶ [s] διαφόροις ἔχαιρον ἐπιτηδεύμασιν. [t] Ἄβελος μὲν γὰρ ὁ νεώτερος [v] δικαιοσύνης ἐπεμελεῖτο· καὶ, πᾶσιν τοῖς ὑπ' αὐτ̃ πραττομένοις παρεῖναι τ̃ Θεὸν νομίζων, ἀρετ̃ [x] προενόει. πιμενικὸς δ' ὢν ὁ βίος [y] αὐτ̃. Κάϊς δ' [z] τότε ἄλλα πονηρότατος ἦν, καὶ πρὸς τὸ κερδαίνειν μόνον ἀποβλέπων, γῆν τε ἀρᾶν ἐπενόησεν πρῶτος, καὶ [a] κτείνει τ̃ ἀδελφὸν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. θύσαι τῷ Θεῷ δόξαν αὐτοῖς, ὁ μὲν Κάϊς [b] τὰς ἀπὸ τ̃ γεωργίας καὶ τῶν φυτῶν καρπὰς ἐπήνεγκεν· [c] Ἄβελος δὲ [d] γάλα, καὶ τὰ πρωτότοκα τῶν βοσκημάτων. [e] ὁ δὲ Θεὸς [f] ταύτῃ μᾶλλον ἥδετο τ̃ θυσίᾳ, τοῖς αὐτομάτοις καὶ κατὰ φύσιν γεγονόσιν τιμῶν, ἀλλ' οὐ τοῖς κατ' ἐπίνοιαν ἀνθρώπου πλεονεξίᾳ [g] κατὰ βίαν πεφυκόσιν. ἔνθεν ὁ Κάϊς, παροξυνθεὶς ἐπὶ τῷ προτετιμ̃σθαι τ̃ Ἄβελον ὑπὸ τ̃ Θεοῦ, κτείνει τ̃ ἀδελφὸν, [h] καὶ τ̃ νεκρὸν αὐτ̃ ποιήσας ἀφανῆ, λήσειν [i] ὑπέλαβεν. ὁ δὲ Θεὸς, συνεὶς τὸ ἔργον, [k] ἦκε πρὸς τ̃ Κάϊν, περὶ τ̃ ἀδελφοῦ πυνθανόμενος, [l] ποῖ ποτε εἴη· πολλῶν γὰρ αὐτὸν οὐκ [m] ἰδεῖν ἡμερῶν, τ̃ ἄλλον χρόνον ἅπαντα μετ' αὐτ̃ βλέπων αὐτὸν ἀναστρεφόμενον. ὁ δὲ Κάϊς ἀπορούμενος, καὶ οὐκ ἔχων ὅ, τι λέγοι πρὸς τ̃ Θεὸν, ἀμηχανεῖν μὲν δὴ αὐτὸς ἔφασκεν τὸ πρῶτον ὅτι τὰδελφοῦ μὴ βλεπομένου. [n] παροξυνθεὶς δ', τ̃ Θεοῦ λιπαρῶς ἐγκειμένου καὶ πολυπραγμονοῦντος, οὐκ εἶναι παιδαγωγὸς, οὐδὲ φύλαξ αὐτ̃ καὶ τῶν ὑπ' αὐτ̃ [o] πραττομένων, ἔλεγεν. ὁ δὲ Θεὸς τἀντεῦθεν ἤλεγχεν ἤδη τ̃ Κάϊν, φονέα [p] τἀδελφοῦ γιγνόμενον· καὶ θαυμάζω, [q] φησὶν, εἰ

CAP. II.

De posteritate Adami, & decem ætatibus ab eo usque ad diluvium.

NAti sunt autem eis filii mares duo. Horum quidem prior nominatus est Caïs, quod vocabulum, si interpreteris, notat possessionem: Abelus autem secundus; quæ vox luctum significat. Natæ sunt eis etiam filiæ. Et fratres quidem diversis gaudebant studiis. nam Abelus, natu junior, justitiam colebat; & omnibus, quæcunque gerebat, Deum præsentem ratus, virtuti prospiciebat. pastoralis autem ejus erat vita. Cæterum Caïs, quum alioquin valde improbus esset, & lucrum solum spectaret, terram etiam arare primus excogitavit, fratremque interemit tali de causa. Quum visum eis esset sacrificare Deo, Caïs quidem ex agriculturæ & arborum fructibus obtulit: Abelus vero lac & primogenita pecorum. Deus autem hoc sacrificio magis delectabatur, utpote sponte & secundum naturam provenientibus honoratus, non iis quæ ex inventione hominis avari per vim producta erant. Quapropter Caïs, indignatus Abelum à Deo sibi prælatum esse, fratrem interficit; atque, abdito ejus cadavere, rem clam fore putabat. Deus autem, cognito facinore, venit ad Caïn, de fratre perquirens, ubinam is esset: multis enim diebus se non vidisse eum, quem reliquo omni tempore cum ipso versari animadvertisset. Caïs autem dubius animi, nec habens quod responderet Deo, se quidem in angustiis versari & ipse primum ait, quod frater nusquam compareat. Deo autem majorem in modum instante & accurate inquirente, indignatus ille, non se pædagogum, neque custodem ejus, nec rerum ejus *observatorem esse*, dixit. Tum vero Deus Caïn illico redarguit, quod fratris necis auctor esset: & miror, inquit,

Fratres omnium primi, moribus dissimilibus. Gen. c. 4.

Caïs, opes; Abelus, luctus.

Hic pastor pius, ille improbus agricola.

Quæsita arte muneræ Deo minus placent.

[i] Τῶν ἀπ' αὐτοῦ] Τῶν αὐτῷ *Baſ. G.* Bern.

[k] Παῖδες] Sic *Samb. Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ παῖδες *Baſ.* & G.

[l] Ἄρρενες δύο.] Ibi Hen. ἄρσενες, litigium præſulum Corinthii & Theſſalonicenſis. Vincit autem Euſtathius: ἄρρενες enim rotundius fertur, & ore Attico. *Bern.*

[m] Προσηγορεύετο] Ita *MSS.* προσηγόρευ Editi.

[n] Πρῶτος] Πρότερος *Hen.* non incongrue. *Bern.*

[o] Κάϊς,] N. abſorbetur uti Οὐάλης, *Valens* & apud noſtrum Παῦλος, *Pudens. Rel.*

[p] Κτῆσιν] Κτίσις ſoli *Samb.* & *Big.* Κτίσις *Samb.* & *Big.* κλῆσις reliqua exemplaria Græca, quibuſcum facit *Epiphanii* Tranſlatio. Permutant profecto ſcribæ veteres recenteſque η & ι vocales literas errore haud levi. Iones tamen eis cauſam præbuere, qui hos phthongos communes habent inter loquendum, ut ψηνύθιον, ψιμύθιον, &c. *Bern.*

[q] Σημαίνει] Τοῦτο σημαίνει π. *Baſ.* & *G.*

[r] Πένθος τοῦτο.] Οὐδὲν τοῦτο legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Vide *Druſii* Obſervat. l. VI. c. XII. & *Iſ. Voſſ.* ad Objecta *Hernii*, cap. 3.

[s] Διαφόροις ἔχαιρον] Ita *Samb. Vet. Interpr.* & *Pet.* Διαφόρως ἐχρῶτο *Vat.* (ſed in *Vat. R.* tota rurſus pericope deeſt) Διαφόροις ἐχρῶτο *Big.* & *Caſ* ἐχρῶντο abſque Διαφόροις *Baſ.* & G. Huds. *Samb.* & *Epiphanius*, & excerpta *Peyreſciana*. Διαφόροις ἐχρῶντο *Big.* & *Caſ.* neutra lectio diſplicet. Quinimo exciderat Διαφόροις nulla laude *Baſilienſium*, quos vel ad menda imitantur operæ *Genevenſes*. Mox *Peyr.* ὁ νεώτατος pro ὁ νεώτερος. *Bern.*

[t] Ἄβελος μὲν] *Vat. R.* Ἄβελῳ δρεπὸς ἐπιμελομένῳ, ποιμένικος βίος ὁ βίος. Sed quæ ſequuntur καὶ πᾶσιν uſque προενόει deſunt.

[v] Δικαιοσύνης] Ἀρετ̃ pro δικαιοσ. *Hen.* ſtulta cautio eſt. *Bern.*

[x] Προενόει.] Ita *Samb. Vat. Pet.* προσενοεῖτο. *Alii* cum *Baſ.* & *G.* προσνοεῖτο malit *Bernardus*. Huds. Προενόει *Samb.* & *Peyreſc.* προσενοεῖτο *Baſ.* cum aliis exemplaribus: mallem προσένοειτο. Tinnitat autem auribus ingratis προσενοεῖτο cum verbulo ἐπεμελεῖτο. *Bern.*

[y] Αὐτ̃.] Αὐτῷ *Samb.* & *Pet.*

[z] Τότε τε ἄλλα] Abeſt a *Vat. Rul.* & mox in eodem pro ἦν eſt ὢν, & deſunt καὶ πρὸς τ. κ. μ. α. & mox itidem ἀρᾶν.

[a] Κτείνει τ̃ ἀδελφὸν ἐξ αἰτίας τοιαύτης.] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* κτείνει δὲ τ̃ ἀδελφὸν αὐτοῦ οὐκ τοιαύτης αἰτίας *Baſ.* & G. οὐκτίνει vero habet *Vat. Rul.* & dein quæ ſequuntur poſt θ. τ. θ. δ. αν. ο. μ. δὲ. α. τ. γε. δὲ τ. φ. κ. ἐπη. uſque ad παροξυνθεὶς non agnoſcit.

[b] Τὰς ἀπὸ τ̃ γεωργίας] Ita *MSS.* in *Editis* deeſt τὰς.

[c] Ἄβελος δ' γάλα,] Hæc & quæ ſequuntur, alio ordine legit Codex *Vaticanus* collatus a *Rulæo*, ita ſcilicet, τ̃ Ἄβελ ὑπὸ δὲ Θεοῦ γάλα προσενέγκαντα καὶ τὰ πρωτότοκα τ̃ βοσκημάτων. τοῖς αὐτομάτοις δ' μᾶλλον καὶ κατὰ φύσιν γεγονόσιν ἥδετ'). τὸ θεῖον τιμῶμενον ἢ τοῖς κατ' ἐπίνοιαν πλεονεξίᾳ καὶ βίᾳ πεφυκόσι. καὶ τ̃ νεκρὸν ἀφανίσας λήσειν ὑπελάμβανεν. ὁ δὲ Θεὸς ἤλεγχε τ̃ Καϊν φονέα δὲ ἀδελφοῦ γιγνόμενον. τ̃ δ' ἐπὶ τῷ φόνῳ τιμωρίας αὐτῆς ἠφίει ἱκετεύσαντα. ἐπερωτῶν δ' αὐτὸν, καὶ τοὺς ἐγγόνους αὐτῷ τιμωρήσεσθαι κατὰ τὸν ἑβδόμῳ ἠπειλει γενεάν.

[d] Γάλα,] Στέαρ LXX. *Interpretes.*

[e] Ὁ δὲ Θεὸς] Ὁ Θεὸς δὲ *Baſ.* & *G.* τὸ θεῖον *Hen.* qua ſolet religione. *Bern.* Eſt vero edita lectio in *Coll. Bigot.* Hav.

[f] Ταύτῃ μᾶλλον ἥδετ') τῇ θυσίᾳ,] *Joſephum*, Rabbinos ſequutum in cauſa probati & improbati ſacrificii, peccare oſtendunt *Cunæus* de Rep. Hebr. *Heideggerus* in Hiſt. Sacr. *Bæclerus* in Diſſert. Academ. cum aliis quam plurimis.

[g] Κατὰ βίαν] Καὶ βίᾳ *Hen.* & *Pet.*

[h] Καὶ τ̃ νεκρὸν αὐτ̃ ποιήσας ἀφανῆ,] Τὸ νεκρὸν αὐτ. π. ἀφανὲς *Hen* & *Pet.* genere tertio inquit *Bern.*

[i] Ὑπέλαβεν.] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ὑπελάμβανεν *Hen. Baſ.* & *G.*

[k] Ἦκε] *Al.* ἦλθε. Ἦκε *Big. Samb. Caſ.* ἦλθεν *Baſ.* & *G.* Illud autem melius; ſiquidem ἥκω, δρτίως ἔρχομαι. *Bern.*

[l] Ποῖ ποτε] Ποῖποτ' *Samb.* Bern.

[m] Ἰδεῖν] Ita *Big. Samb. Caſ.* ritu Attico. οἶδεν *Vat. Baſ.* & *G.* εἶδεν *alii.* Huds. Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* ritu Attico. ἡμερῶν οὐκ οἶδεν αὐτὸν libri vulgati. εἶδεν enarrator *Severi* atque ſcriba *Caſſiodori*, nullo uſu. *Bern.*

[n] Παροξυνθεὶς δ',] Παροξυνθεὶς *Baſ. Gen.* cæteraque præter *Samb.* tum hic, tum ſupra. *Bern.*

[o] Πραττομένων,] Πρασσομένων. *Big. Samb.* Bern.

[p] Τἀδελφοῦ] *Big. Samb. Baſ.* δὲ ἀδελφοῦ *Hen.* haud curate. Adferunt inſuper mox *Big.* & *Samb.* φησὶν ὁ Θεὸς; iſtud quidem diſertius. *Bern.*

[q] Φησὶν,] Φησὶν ὁ Θεὸς *Big. Samb.* & *Vat.*

quit, ſi de fratre neſcis dicere quid factum ſit, quem tu-met peremiſti. Attamen illi, ſacrificium facienti, ejuſque merito expoſcenti ne vehementius ei iraſceretur, cædis ſupplicium remiſit *Deus:* exſecrabilem autem fecit, poſteriſque ipſius, uſque ad ſeptimam progeniem, pœnam ſubeundam eſſe denunciavit; & ex iſta regione eum cum uxore ejicit. Illo autem extimeſcente, ne *per terram* oberrans in feras incideret, atque eo modo periret, juſſit eum *Deus* nihil triſte tali ex cauſa ſuſpicari; ſed, quod nec quidquam mali ex feris ei accideret, terram omnem impavide peragrare: ac, ſigno ei indito ut noſci poſſet, *è conſpectu ſuo* abire præcepit.

Cain fratricida exſulat cum ſtigmate.

2. Caïs autem, multum terræ una cum uxore emenſus, tandem Naïda condidit; id loci nomen eſt: atque illic habitare conſtituit, ubi etiam liberos procreavit. Cæterum pœna nequaquam ei cedebat in admonitionem, ſed in malitiæ incrementum; voluptates quidem omnigenas ſibimet indulgenti, etiamſi cum injuria ſecum commorantium eas habere oporteret. Facultates autem domeſticas magna pecuniarum vi ex rapinis & violentia amplificans, & ad luxuriam ac latrocinia familiares ſuos invitans, magiſter illis exſtitit ad pravam vitæ inſtitutionem. Et ſimplicitatem quidem, qua prius vivebant homines, excogitatis menſuris & ponderibus immutavit; vitæ innocentiam ex harum rerum ignoratione, animique magnitudinem in vafritiem & calliditatem vertens. Primus agris terminos poſuit, urbemque ædificavit & muris communivit, in unum convenire cogens domeſticos ſuos. Hanc autem civitatem ab Anocho, liberorum natu maximo, Anocham appellavit. Anochi vero filius fuit Jarades. Ex illo autem Maruelus, cujus filius fuit Mathuſalas: hujus vero Lamechus, cui filii exſtiterunt ſeptuaginta & ſeptem, ex duabus ſuſcepti uxoribus, Sella & Ada. Horum quidem Jobelus, ex Ada natus, fixit tabernacula, & rem pecuariam coluit. Jubalus vero, frater ejus uterinus, muſicam exercuit, pſalteriumque & citharam invenit. Thobelus

Stathmica, Gromatica, atque ipſa Architectura ad Cain inventorem referuntur.

Gen. cap. 4. Prima urbium conditur Anocha, ſive Henochia, in Naïde regione.

Scenitarum princeps Jobelus, Jubalus muſicorum, atque fabrorum Thobelus, aut Tubalcaïn.

---

r Ηφίει.] Ita *Samb. Hen.* & *Vet. Interpr.* ἀφίει *alii.* Ηφιει libenter reſtituo, verbulum Athenienſibus pernotum, propter codd. *Samb.* & *Hen.* necnon verſionem Scholaſticam. ἀφίει fuit cæterorum. *Bern.*

s Οργὼ.] Sic *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* ὀμῶ *alii.* Huds. Conſpirant in ea lectione *Big. Samb. Caſ.* cum *Epiphanio* Græculo. ὀμῶ λαβεῖν quod excuſum erat, nec Deo decens exiſtimo, nec παιδικώτερον. *Bern.*

t Αὐτῷ.] Αὐτῦ *Vat.*

v Τιμωρήσασθ.] Ita *Samb.* & *Caſ.* τιμωρήσεσθ *Hen.* τιμωρίσασθ ferunt *ceteri.*

x Ηπείλησε.] Ηπείλει *Hen.* Bern.

y Καὶ τ. γῆς ἐκείνης.] Totum hunc locum ita digerit Codex *Vat.* ex Collatione *Rulei.* καὶ τ. γ. ἐκείνης ἐκεῖνον ἐκβαλὼν σημεῖον ἐπέθαλεν ὡς γνώσιμον ἂν εἴη. ὁ ὃ μὴ τ γυναικὸς εἰς τόπον ἱδρύσ) παίδων ὕστω καλούμενον. ἔνθα αὐτῷ ἑ παῖδες ἐγένοντο. διδάσκαλον ὃ πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς ἐντυγχάνουσι γέγονε· μέτρων ἐπινοίας ἑ σταθμῶν. ὅρους τε γ. πρ. εὐ. ἑ. π. ἐδείμ. Ανώχαν καλέσας αὐτὴν εἰς ὄνομα ᾧ πρεσ. παιδὸς Ανώχ. τότε ὃ Ιαράσης υἱὸς λώ. ἐκ ὃ ᾧ Μαρέηλ. ἑ παῖς Μαθουσάλ. τοῦδε Λαμέχ, ᾧ π. ὧν. ἐπ. ἑ ἑβδ. ἐκ δ. γλω. ἀν φ. Σελᾶς ἑ Αδᾶς. τοῦτ. Ιωδ. μ. ἐξ Α. γεγ. σπ. ἑπ. ἑ πρωτ. ηγ. μυσικὴν ἤσκησε ἑ ψαλ. ἑ κιθ. ἐπεν.

z Απολῆ?).] *Al.* ἀπλοῦτο. Απολεῖ?) *Samb.* quo abs modo gens Attica non horret. *Bern.*

a Γενέαν.] Γενήσεαν *Samb.*

b Διὰ πάσης ἀδείας χωρεῖν γῆς· καὶ σημεῖον.] *Cocc.* legit ἑ δ. π. α. χ. γῆς, σημεῖον &c.

c Ως γνώσιμον.] *Al.* ὦ.

d Ιδρύε?).] Cum in uno *MS.* ſit ὁ ὃ ἐπ. & mox εἰς τόπον, mallem legere πολλὼ ὁ ὃ ἐπελθὼν γλῶ, ἱδρύεται μᾶ τ γυναικὸς εἰς Ναΐδα τόπον, vel πολλὼ δ' ἐπελθὼν γλῶ μᾶ τ γυναικὸς Καΐς, εἰς Ναΐδα ἱδρύεται τόπον. Apud *Thucyd.* ἐς ὃ Κολωνὰς τὰς Τρωϊάδας ἱδρυθείς, p. 72. *Edit. Oxon.* Huds. Καΐς μᾶ τ γυν. εἰς τόπον ἱδρ. ναΐδαν ὕστω καλούμενον, ἑ αὖθι *Hen.* Mox ἔνθα *Baſ.* & *Hen.* & Επαυξήσει *Samb.* pro ἐπ' αὐξήσει. *Bern.*

e Αὖθι.] *Al.* αὐτι.

f Ενθ' αὐτῷ ἑ παῖδες ἐγίνοντο.] Ενθα αὐτῶν παῖδες ἐγίνοντο *Vat.*

g Δέοι.] Δέει *Baſ. G.* ſed δέοι *Big. Samb.* &, ſi vis, *Schotanus.* Bern δέη *Cocc.*

h Επινοία.] Επινοίας. *Hen.*

ὠδὲ ἀνδρὸς ἀγνοεῖς εἰπεῖν τί γέγονεν, ὃν αὐτὸς ἀπολώλεκας. ᾧ μὲν οὖ ἀπὶ τῷ φόνῳ πιμωρίας αὐτὸν r ἠφίεί, θυσίαν τε ἀπιτελέσαντα, καὶ δι' αὐτῆς ἱκετεύσαντα μὴ λαβεῖν s ὀργὴν ἐπ' t αὐτῷ χαλεπωτέραν· ἐπάρατον ὃ αὐτὸν ἐπῆγε, καὶ τὸς ἐκγόνους αὐτᾦ v πιμωρήσασθαι καὶ τὴν ἑβδόμην x ἠπείλησε γωεὰν y καὶ ᾧ γῆς ἐκείνης αὐτὸν ἐκβάλλει σὺν τῇ γυναικί. τὸ ὃ μὴ ἠμελοις ἀλώμενον περιπέσῃ δεδιότα, καὶ τὸτον z ἀπολῆται τ τρόπον, ἐκέλευε μηδὲν ὑφορᾶσθαι σκυθρωπὸν ἀπὶ τοιαύτης αἰτίας, ἀλλ' ἕνεκα τὸ μηδὲν ἐκ ἠμελοις αὐτῷ a γωεᾶς δεινὸν, b διὰ πάσης ἀδείας χωρεῖν γῆς· καὶ σημεῖον ἀπιβαλὼν, c ὡς γνώσιμον ἂν εἴη, πεποίηκεν ἀπιέναι.

β'. Πολλὴν δ' ἐπελθὼν γῆν d ἱδρύε?) μᾶ τ γυναικὸς Καΐς Ναΐδα, τόπον ὕστω καλούμενον, καὶ e αὐτόθι ποιεῖται τὴν κατοίκησιν, f ἔνθ' αὐτῷ ἑ παῖδες ἐγένοντο. ὁσὸν ἀπὶ νεθεσίαν δὲ τὴν κόλασιν ἔλαβεν, ἀλλ' ἐπ' αὐξήσει ᾧ κακίας· ἡδονὴν μὲν πᾶσαν ἐκπορίζων αὐτᾦ τῷ σώματι, κἂν μεθ' ὕβρεως τῶν συνόντων g δέοι, παρεῖχε. αὔξων δὲ τ οἶκον πλῆθι χρημάτων ἐξ ἁρπαγῆς ἑ βίας, πρὸς ἡδονήν τε ἑ λησείαν τὰς ἐντυγχάνουσας ἐθισκαλῶν, διδάσκαλος αὐτοῖς πονηρῶν ὑπῆρχεν ἀπιτηδευμάτων. καὶ τὴν ἀπεραγμοσύνην μὲν, ᾗ πρότερον σωζόμενοι οἱ ἄνθρωποι, μέτρων h ἀπινοίᾳ ἑ σταθμῶν μετεσκεύασε· ἀκέραιον αὐτοῖς ὄντα τ βίον ἐκ τ τούτων ἀμαθίας, καὶ i τὸ μεγαλόψυχον εἰς πανουργίαν k μεταγαγών. l ὅρους τ γῆς πρῶτος ἔθετο, καὶ πάλιν ἐδείματο καὶ τείχεσιν ὠχύρωσεν, εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν τὰς οἰκείας καταναγκάσας. καὶ τὴν πάλιν δὲ ταύτην ἔκτισε m Ανώχην, τὸ πρεσβυτάτου n παιδὸς, Ανώχαν ἐκάλεσεν. Ανώχου δὲ o Ιαραδης ὑὸς ἦν. ἐκ δὲ τούτου P Μαρήλου, ᾧ γένετο παῖς Μαθουσάλας, τοῦ δὲ q Λάμεχος, ᾧ παῖδες ὑπῆρξαν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ἐκ δύο γυναικῶν r αὐτῷ Φιάλτες, s Σελλᾶς καὶ Αδᾶς. τούτων Ιώβηλος μὲν t ἐξ Αδᾶς γεγονὼς, σκιλωὰς ἐπῆξατο, καὶ v πρόβατείαν ἠσκήσατο. x Ιάβαλος δὲ, ὁμομήτριος ὢν y αὐτῷ, μουσικὴν ἤσκησε, καὶ z ψαλτήριον καὶ κιθάραν ἐπενόησε. Θόβελος

---

i Τὸ μεγαλόψυχον.] Articulum τὸ, qui deerat in *Editis*, ex *MSS.* reſtitui.

k Πεταγαγών.] Ita *Big. Samb.* & forſan *Vet. Interpr.* ἀγαγὼν in aliis *MSS.* & *Editis.*

l Ορους τ γῆς.] Ita ex *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὅρους τι γῆς in *aliis MSS.* & *Editis.*

m Ανώχ.] Ita & mox Ανώχαν *Big. Samb.* & *Vat.* Ενώσ & Ενώσαν *Baſ.* & *G.* Ενώχ LXX. *Huds.* Ενώσ atque ἐνώσαν cum Glyca Zonaraque obtinent Editores *Baſ.* & *Gen.* Joſephus autem ex Moyſe, ſacræ literaturæ principe, ſcripſerat ἀνώχ hic, illic ἀνώχαν: ſicut fidem adſtruunt modo Cod. *Big. Samb.* & *Caſ.* una cum ſcriba *Scholaſtico. Bern.*

n Παιδὸς.] Παιδὸν *Vat.*

o Ιαραδης] Ita *Hen.* & *Epiphanii* quidem *Jarath* non procul abeſt. Ιαρίδης *Vat.* & *Caſ.* Ιαρεὶδης *Samb.* Ιαρεδ in *Editis*, Γαϊδὰδ LXX.

p Μαρέηλ.] Ita *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* Μαρεὴλ *Hen.* Μαλέηλ in *Editis.* Μαὴλ & Μαλελεὴλ LXX.

q Λάμεχ.] Λάμεχ. *Hen.*

r Αὐτῷ.] Αὐτῦ *Vat.*

s Σελλᾶς.] Σελᾶς *Hen.* σελλὰς *Samb.* hic ſequiore, ille priore ſyllaba debili. *Bern.*

t Εξ Αδᾶς.] Ita *Hen. Baſ. G. Vetus Interpr.* & LXX. ἐκ Σελλᾶς *Big. Samb. Vat. Caſ.* communi vitio.

v Προβατείαν] Sic *Samb.* & *Zonaras.* πρόβατείαν *ceteri plerique.*

x Ιάβαλος.] Pariter Ιαβὰλ Zonaras & Euſtath. atque Theophilus. Ιώβηλος *Big.* & *Samb.* indiligenter & confuſe. *Bern.* Hic in MS. *Vat.* inquit *Phil. Rulæus*, nova ſectio, quæ indicatur litera unciali. Legit autem ſic. Ιοβ. ὃ τὰ πολ. μετῆλθε χαλκ. τε πρ. ἐξ. Αδαμὸς ὃ Αβέλου μὲ ἐσφαγμένου, Καὶ ὃ Δ|ᾷ τ φονον πεφ. παιδοπ. ἄρρ. καὶ γίνον) αὐτῷ παῖδες ἀλ. τε πλ. ἑ σημ. ὁς ἀρετ. ἐπετηδ. ἑ μιμηΐας τὲς ἀπιγόνους ἀπέλιπεν, οἱ σοφίαν τε τὴν ὡδὲ τὰ ὀρφάνια ἑ τὴν τότ. Δ|σκοσμ. ἐπενόησαν ὑπὲρ ὃ ᾧ μὴ φυγεῖν τὲς ἀνθρ. τὰ Ιὼ. πεθειρηκότα ἀφαν. Αδ. ᾧ ὁλ. ἔστεθ. τ μὲ κατ' ἰχ. π. τ ὃ κᾧ βίαν ἑ πλ. ὑδ. Σηλᾶς δ. ποι. τ. μ. ἐκ πλ. τ. ὃ ἐτ. ἐκ λίθ. ἀμφ. ἐκύγ. τὰ ἀρ. ἵνα ἑ τ. πλινθίνῳ ἀφ. ὑπὸ τ ἐπομβρ. ἡ λιθ. μείνη. μένει ἀχρὶ ᾧ δεῦρο κᾧ τὴν Συελαδα. *Hav.*

y Αὐτῷ.] Αὐτῦ *Vat.*

z Ψαλτήριον ἑ κιθάραν.] Ita in *Editis*, *Euſtathio Antioch. Zonara* & LXX. ψαλτήρια ἑ κιθάρας *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

a Τῶν

λος δὲ [a] τ̃ ἐκ τ̃ ἑτέρας γεγονότων ἰσχύϊ πάντας [b] ὑπερβαλὼν, τὰ πολεμικὰ ἀφειδεπῶς μετῆλθεν· ἐκ τούτων καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν τ̃ σώματος ἐκπορίζων, [c] χαλκείαν πρῶτος [d] ἐπενόησε. πατὴρ δ' ἦν θυγατρὸς γαμόμενος [e] Λάμεχος, Νααμᾶς ὄνομα· [f] ἐπεὶ τὰ θεῖα σαφῶς ἐξεπιστάμενος, εἰδὼς δίκην [g] ἑαυτὸν ὑφέξοντα τ̃ Καΐνος ἀδελφοκτονίας, τοῦτο τ̃ ἑαυτ̃ γυναικὶ ἐμήνυσε φανερόν. [h] ἔτι δ' ζῶντος Ἀδάμου, καὶ Καΐνος τοὺς ἐκγόνους πονηροτάτους σωρεύθη γενέσθαι, κ̃ ἀφθόχλῳ καὶ μίμησιν ἄλλον ἄλλου χείρονα πεφυτῶνται· πρός τε πολέμους εἶχον ἀκρατῶς καὶ πρὸς λῃστείαν ὡρμήκεσαν. [i] ὅλως δ' εἶπεῖν ὀκνηροὶ ἦσαν πρὸς τὸ φονεύειν, ἀλλ' οὐ πονηρίᾳ ἦσαν θρασεῖς, ὑβρίζων καὶ πλεονεκτῶν.

γ'. Ἀδαμος δὲ, ὁ πρῶτος ἐκ γῆς γενόμενος· ἀπαιτεῖ γὰρ ἡ διήγησις τ̃ περὶ αὐτοῦ λόγον· Ἄβελ μὲν ἐσφαγμένου, Καΐνος δὲ ἀφ' τ̃ ἐκείνου φόνον πεφυγότος, παιδοποιΐας [k] ἐφρόντιζε. καὶ [l] δεινῶς εἶχεν αὐτὸν [m] γενέσεως ἔρως, ἔτη [n] τριάκοντ' ἤδη καὶ ἑξακόσια ἠνυκότα τ̃ βίου, πρὸς οἷς ἕτερα ζήσας ἑπτακόσια τελευτᾷ. γένονται μὲν οὖν παῖδες [o] αὐτ̃, ἄλλοι τε [p] πλείους, καὶ Σήθος. ἀλλὰ περὶ μὲν τ̃ ἄλλων μακρὸν ἂν εἴη [q] λέγειν· πειράσομαι δὲ μόνα τὰ τ̃ ἀπὸ Σήθου διελθεῖν. τραφεὶς γὰρ ὑπ' τ̃ πατρὸς, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν ἤδη τὰ καλὰ κρίνειν [r] δυναμένῳ, ἀρετὴν ἐπετήδευσε· καὶ γενόμενος αὐτὸς ἄριστος, μιμητὰς [s] τ̃ αὐτῶν τοὺς ἀπογόνους κατέλιπεν. [t] ἅπαντες ἀγαθοὶ φύντες, [v] γῆν τε τὴν αὐτὴν οἰκειόσασοι [x] καλῶς ᾠκησαν εὐδαιμονήσαντες· μηδενὸς αὐτοῖς, ἄχρι καὶ τελευτῆς, δυσκόλου προσπεσόντος· σοφίαν τε τὴν περὶ τὰ οὐράνια καὶ τὴν τούτων διακόσμησιν ἐπενόησαν. ἵνα δὲ μὴ [y] διαφυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ εὑρημένα, [z] μὴ δὲ πρὶν εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν φθαρῆναι· [a] προφητικῶτος ἀφανισμὸν Ἀδάμου τ̃ ὅλων ἔσεσθαι, τ̃ μὲν κατ' ἰσχὺν πυρὸς, τ̃ ἕτερον δὲ κ̃ βίαν καὶ [b] πληθὺν ὕδατος· πήλας δύο ποιησάμενοι, τὴν μὲν ἐκ πλίνθου, τὴν δ' ἑτέραν ἐκ λίθων, ἀμφοτέρας ἐνέγραψαν τὰ εὑρημένα. [c] ἵν' εἰ καὶ συμβῇ τὴν πλινθίνην ἀφανισθῆναι ὑπὸ τ̃ ἐμβρέχας, ἡ λιθίνη μείνασα τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἐγγεγραμμένα, δηλοῖ καὶ πλινθίνην δ' ὑπ' αὐτῶν ἀνατεθῆναι. μένει δ' [d] ἄχρι τοῦ δεύρο

autem, *unus* ex altera uxore prognatorum, qui viribus omnes ſuperabat, rem militarem egregie tractavit; cujus ope quæ ad corporis voluptatem faciunt ſibimet comparans, opificium ærarium primus excogitavit. Lamechus autem filiæ factus pater, *cui* nomen Naamas; quoniam, rerum divinarum ſcientia pollens, viderat ſe pœnæ ſubjacere ob fratricidium à Caï perpetratum, uxoribus ſuis hoc indicavit. Cæterum adhuc vivente Adamo, progeniem etiam Caïs ſceleratiſſimam fieri contigit, cum per ſucceſſionem & imitationem alius alio indies deterior evaderet: ad bellum quippe ſupra modum proclives erant, & ad latrocinia præcipites ferebantur. Summatim vero, ſi quis ſegnis eſſet ad cædem faciendam, ſaltem perditæ erat & profligatæ dementiæ, *in alios* contumelioſus & injurioſus. *Caïnitæ a malo parente peſſimi.*

3. Adamus autem, primus è terra factus, (nam de eo narratio à nobis aliquid dicendum exigit) poſteaquam Abel fuerat occiſus, & Caïs propter cædem ejus ſolum vertiſſet, de liberis procreandis cogitabat. Vehementi enim prolis deſiderio tenebatur, annos *jam* agens triginta & ducentos; quibus cum acceſſiſſent alteri ſeptingenti, *tandem* vita defunctus eſt. Et quidem illi nati ſunt filii complures, & *inter hos* Sethus. Sed de aliis quidem longum foret narrare: conabor autem ea ſola, quæ ad Sethi poſteros ſpectant, memorare. Is namque *à patre* educatus, & eo ætatis veniens, ut jam quæ recta eſſent diſcernere valeret, virtutis ſtudiis ſemet addixit: &, cum ipſe vir optimus exſtitiſſet, eorundem imitatores filios reliquit. Illi autem omnes, bona indole præditi, tum eandem terram ſine ſeditione incolebant beati (nulla re moleſta illis, quoad viverent, accidente) tum ſapientiam circa cœleſtia & eorum ornatum excogitaverunt. Ne autem illa inventa homines effugerent, & antequam venirent in notitiam, intercideren t (cum rerum omnium interitum fore, alterum quidem ignis vi, alterum vero per violentiam & multitudinem aquarum, prædixiſſet Adamus) columnis duabus exſtructis, una quidem ex latere, altera vero ex lapidibus, inventa *ſua* utrique inſcripſerunt. Ut ſi eveniret lateritiam everſam iri per imbrium vim, lapidea ſuperſtes oſtenderet hominibus *Aſtronomica* inſcripta, ſimulque indicaret & lateritiam ab illis poſitam fuiſſe. Manet autem hodieque in ter- *Gen. c. 4. 25. & c. 5. 3.* *Sethum genuit Adamus anno ætatis ſuæ 230.* *Sethi nepotes, pietati & aſtronomiæ dediti, obſervationes ſuas cœleſtes duabus columnis inſcripſerunt.* *Harum lapidea adhuc exſtare dicitur in Siriade.*

[a] Τῶν ἐκ τ̃ ἑτέρας.] Sic *Samb.* ἐκ τ̃ τ̃ in *reliquis* & *Editis.* correxerat & *Cocc.*

[b] Ὑπερβαλὼν.] Ita *Big.* & *Samb.* ὑπερβάλλων *alii.*

[c] Χαλκείαν] Ita *Big. Samb. Vat.* Χαλκείαν τι, & mox πατὴρ τι in *Editis.*

[d] Ἐπενόησε.] Ἐξεῦρε ſolus *Hen.*

[e] Λάμεχος,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Caſ. Editi* non agnoſcunt Λάμεχος, ponuntque mox ὀνόματι pro ὄνομα.

[f] Ἐπεὶ, τὰ θεῖα] Ita *Big.* & *Vat.* ἐπεὶ δὴ τὰ θεῖα *Baſ.* ἐπεὶ δὴ ὁ Λάμεχος τὰ θεῖα *Gen.* ἐπεὶ ὁ Λάμεχος τὰ θ. *Samb.*

[g] Ἑαυδὸν] Ita MSS. Editi αὐτὸν.

[h] Ἔτι δ' ζῶντος Ἀδάμου,] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* imo *Samb.* legit Ἀδάμου τε. *Baſ.* omittit καί. *Gen.* anticipat, ἴσως κ̃ ζῶντος.

[i] Ὅλως δ' εἰπεῖν ὀκνηροὶ] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ἅπας δ' εἰπεῖν ὀκνηρῶς εἶχε πρὸς τὸ φονεύειν κ̃ ἄλλο δύνοιτο, κ̃ θρ. in *Editis.* Huds. *Big. Samb. Caſ.* & *Latinus* (ſi loqui licet) interpres. Valde diverſi nunc ſunt ab aliis Editores *Baſ.* & *Gen.* puta, ἅπας δ' εἰπεῖν ὀκνηρῶς εἶχε πρὸς τὸ φονεύειν, ἢ ἄλλο δύνοιτο. Ipſe igitur πρὸς τὸ κείμενον id feci, quod faciendum fuit: quamvis ὀκνηρῶς εἶχε ſatis venuſtum apparet. *Bern.*

[k] Ἐφρόντιζε.] Hen. Unus *Hen.* ex compendio.

[l] Δεινῶς] Ita *Vat. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* δεινὸς *Big.* & *Samb.*

[m] Γενέσεως] Lege γονῆσεως vel γόνου *Cocc.*

[n] Τριάκοντ' ἤδη] *Samb.* ritu Athenienſium: τριάκοντα ἤδη cæteri. *Bern.*

[o] Αὐτῷ,] Al. αὐτῇ.

[p] Πλείους,] *Sc.* filii XXXIII. filiæ XXVII. auctore *Cedreno*, Vol. 1. p. 8.

[q] Λέγειν·] Λαλεῖν *Big.*

[r] Δυναμένῳ,] Ita in *MSS.* δυνάμῳ in *Editis.*

[s] Τῶν αὐτῶν] Sic *Big.* τ̃ αὐτ̃ αὐτῶν τοὺς *Samb. Vat.* & *Caſ.* τ̃ αὐτ̃ ἀρετῶν ἀπὸ. Cl. *Boſius.* τ̃ αὐτ̃ τοὺς *Baſ.* τ̃ αὐτ̃ τοὺς *Gen.*

[t] Οὗτοι] Ita *MSS.* οἱ δὴ in *Editis*, & *Zonara.*

[v] Γῆν τε τὴν αὐτὴν] Τὴν γῆν αὐτὴν *Big.* τὴν αὐτὴν γῆν *Vat.* & *Samb.*

[x] Κατῴκησαν] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* κατοικήσαντες ἐδαιμόνησαν ut & mox ἄχρι τελευτῆς in *Editis.*

[y] Διαφυγεῖν] *Al.* φυγεῖν. *Hen.* φυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἡυρημένα; neque hoc improbum valde aut abſurdum. *Bern.*

[z] Μὴ δ'] Μηδὲ *Cocc.*

[a] Προφητικῶτος] Προφητικῶτος *Baſ.* & *G.* minus recte.

[b] Πληθὺν] Ita *Samb.* πλῆθος *alii.*

[c] Ἵν' εἰ καὶ συμβῇ τὴν πλινθίνην] Ita locum reſtituimus ex *Codd Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* Ἵνα κ̃ πλινθίνης ἀφανισθείσης &c. dein τὰ ἐγγεγραμμένα δηλῶσα. κ̃ πλ. *Baſ.* & *G.* Locum aliquatenus ſanavit *Voſſius* (l. 1. c. 9. de Arte Gram.) σιγμὴν ponendo poſt ἐγγεγραμμένα, eamque tollendo poſt δηλῶσα. ſed interpolavit potius, quam recte emendatum dedit Cl. *Huetius* in Dem. Evangel. *Huds.* Ἵν' εἰ συμβῇ τὴν πλινθίνην ἀφανισθῆναι. Ita obſervant *Caſ. Big.* & *Samb.* Ἵνα κ̃ ἡ πλινθίνη ἀφανισθείσα *Baſ. G.* & *Epiphan.* Cætera felicia erunt, ſi ὑπoσιγμὴν recte conjeceris: quippe *fore illud*, inquit Joſephus, *obruta undis aliquando lateritia columna, altera ex ſaxo ſuperſtes oſtenderet Aſtronomica ſibi inſcripta, ſimulque indicaret luteam aliam ab illis poſitam fuiſſe. Viſitur autem monumentum lapideum hodieque in Siriade tellure.* Eodem facit & correctio Beati Voſſii, Artis ſuæ libro primo. Spiſſe tamen ac turpiter in hoc limo hærent Gelenius, Schotanus, aliique, quaſi Epiphanio, Joh. Antiocheno, & Euſtathio ne vix Antiocheno, Cedrenoque ſupine invocatis. Hanc demum ſententiam interpolavit potius in Opere Chriſtianiſſimo, quam recte emendatam dedit Doctiſſ. & Eloquentiſſimus Huetius. *Bern.*

[d] Ἄχρι δ' δεῦρο] *Caſ. Big. Samb.* qui ἄχρι δεῦρο etiam multat articulo. κ̃ τὴν συριάδα *Baſ.* & *G.* ubi loco vocalis quartæ cernis υ. ex correctione ſcribæ cujuſdam ſcioli ſive ſcholaſtici. κ̃ τὴν σιριάδα γῆν Nicephorus in Eclogis nondum editis. Cæterum κ̃ γῆν τὴν σιριάδα proferunt tribus ſyllabis Hen. Johannes Malela, Glycas, Cedrenus, Epiphanius Interpres, aliique; unde Eccleſiaſticorum in hiſtoriis σιριάδον ὄρος. Σηριάδα quidem legerat Euſtathius ὑποβολιμαῖος. Tu demum *in terra Syria*, cum aliis Gelenii ineptiis putabis. Quid enim? ὑπ̃

terra Siriade. κζ' γῆν τὴν [e] Σιριάδα.

IV. CAP. III. ΚΕΦ. γ'.

De Diluvio; & quomodo Noëus, in arca cum familia ſervatus, habitarit in campo Sennaar.

Ως ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο· καὶ ὃν τρόπον Νώε, σωθεὶς λάρνακι μετὰ τῶν συγγενῶν, κατῴκησεν ἐν τῷ Σενναὰρ πεδίῳ.

ET iſti quidem per ſeptem ætates *eo ſtatu* perſtiterunt, Deum pro rerum omnium Domino agnoſcentes, virtutemque in omnibus reſpicientes. Procedente dein tempore patriis ab inſtitutis in pejus mutati ſunt, neque Deum cultu debito & honore dignantes, neque juris erga homines rationem habentes; ſed tum, eo quo virtutem antea certatim colebant, duplo majore ad malitiam ſtudio ſe ferri oſtendebant: quo factum eſt ut Deum ſibimet infenſum reddiderint. Nam multi angeli Dei, cum mulieribus conſuescentes, filios genuerint injurioſos & omnis honeſti contemptores, propter potentiæ fiduciam: hiſce enim, quæ Gigantes auſos eſſe tradunt Græci, ſimilia & iſti perpetraſſe dicuntur. Noëus autem, quæ ab iis acta erant indignatus, eorumque conſilia gravatim ferens, ſuadebat ut in melius mentem actuſque mutarent. Verum, cum videret illos ſibimet non parere, totoſque vitiorum illecebris irretiri, veritus ne & ſe cum uxore & filiis eorumque conjugibus interimerent, ab ea terra diſceſſit.

Angeli Dei cum mulieribus commiſcentur.

Gen. c. 6.

Secedit Noëus.

ΚΑΙ ὅτοι μὲν ἑπτὰ [f] γενεὰς διέμειναν, Θεὸν ἡγούμενοι δεσπότην εἶναι [g] τῶν ὅλων, καὶ πάντα πρὸς ἀρετὴν [h] βλέποντες. εἶτα προϊόντος [g] χρόνου μεταβάλλοντα πρὸς τὸ χεῖρον οὐκ [i] πατρίων ἐθισμῶν, μήτε τὰς γενομισμένας τιμὰς ἐπὶ τῷ Θεῷ παρέχοντες, μήτε [g] πρὸς ἀνθρώπους δικαίᾳ πιστεύοντες λόγον, ἀλλ' ἐν πρότερον εἶχον τὰ ἀρετῆς ζήλωσιν, διπλασίονα τὰ κακίας τότ' [k] ἐπεδείκνυντο δι' ὧν ἔπραττον· ἔνθεν [l] ἑαυτοῖς τὸν Θεὸν ἐξεπολέμωσαν. πολλοὶ γὰρ [m] ἀγγέλοι Θεοῦ, γυναιξὶ συμμιγέντες, ὑβριστὰς ἐγέννησαν παῖδας, καὶ [n] παντὸς ὑπερόπτας καλοῦ, διὰ τὸ ὀπὶ τῇ δυνάμει πεποίθησιν· ὅμοια [p] γὰρ τοῖς ὑπὸ γιγάντων τετολμῆσθαι λεγομένοις ὑφ' Ελλήνων, καὶ ὅτοι δράσαι φασὶ διδόναι. ὁ [q] Νώε δὲ, τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτῶν [r] δυσχεραίνων, [s] καὶ τοῖς βελτίοσιν ἀνδρὸς ἔχων, ἔπειθεν ὅπως τὸ κρεῖττον [t] αὐτοὺς τὸν διάνοιαν καὶ τὰς πράξεις μεταφέρειν. ὁρῶν δ' οὐκ ἐνδιδόντας, ἀλλ' ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς [v] τῶν κακῶν κεκρατημένους, δείσας μὴ καὶ φονεύσωσιν αὐτὸν, μὴ [x] γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ τῶν τότε [y] συνοικιζόντων, ἐξεχώρησε τῆς γῆς.

Β Ο δὲ Θεὸς τὸν μὲν τῆς δικαιοσύνης ἠγάπησε· κατεδικάζε [z] δ' οὐκ ἐκείνους μόνον τῆς κακίας, ἀλλὰ καὶ πᾶν

τὴν Σηειαδικὴν γῆν monumentum Sethanum ſuo ævo extitiſſe memoravit Manethos Hierophanta. *Bern.*

e Σιειάδα.] Sic *Big. Samb.* & *Caſ* Συειάδα *Alii* cum *Editis.* Σιεζδα *Mala*, *Glycas*, *Cedrenus*, & *Vetus Interpr.* unde Eccleſiaſticorum in Hiſtoriis Σιεζδ ὄρ. Verum Σηειαδ ex *Joſepho* legiſſe videtur *Euſtathius Antioch.* unde *Iſ Voſſio* de *LXX. Interp.* p. 271. & *Marshamo* in Can. Chron. p. 39. in mentem venit intelligi *Seirath* locum in Gilgalis, in quo lapides ſculptos memorat *Liber Judicum*, III. 26 Cl. *Dodwello* (in Append. ad Diſſert. Cypr. p. 29. & 36.) veriſimile videtur, terram *Siriadicam* in Ægypto quærendam eſſe Vide *Eundem* in *Diſſert.* de *Sanchuniathone*, p. 26, 36. & Cl. *Fabricium* in Bibl. Gr. l. 1. c. XI. Adde Cl. *Stillingfletum* in Originibus Sacr l. 1. c. 2. *J. H. Urſinum* in Exercit. Sacr. p. 215. & *Simonium* in Bibl Crit. Vol. 2. p. 34. & Vol. 3. p. 347. cum multis aliis *Huds.* Σηειαδα, *terram Serum* malim legere, uti & Syncellus & Manethos legerunt. *Syriam* nunquam vocat *Syriada.* Sic cap. 7. infra Συείαν vicinam Indiæ facit: crediderim & illic Σηειαν legendum. *Rel.*

f Γενεὰς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἡμέρας *Baſ* & *G. aliique.* Nonnulli, *Epiphanium* ſequuti in lib 1. *contr. Hæreſes*, dicunt nequitiam cœptam eſſe tempore Jaredi. Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. p. 254. Vol. 2.

g Τῶν ὅλων,] Septem hic rurſus voces deſunt in *Vat.* ut & mox προϊόντος δὲ χρόνου.

h Βλέποντες.] Sic ex *MSS.* in *Editis* ἀποβλέποντες. Sic Athenienſes ſophiſtæ ſunt locuti, conteſtantibus etiam *Big.* & *Samb.* & Glyca Siculo. ἀποβλέποντες *Baſ.* & *G.* Bern.

i. Πατρίων] Iſtud ex *MSS.* πατέρων *Baſ.* & *G.* Tota hæc pericope deeſt in *Vat.*

k Ἐπεδείκνυντο] Ita *MSS* ἐπιδεικνύμενοι *Baſ.* & G. quæ lectio ferri poteſt, ut etiam, ἀλλ' ἢ πρότ. in præcedentibus. Forſan tamen ἀλλ' οἱ πρότερον, & dein ἐπιδείκνυτο.

l Ἑαυτοῖς] Ex *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.*

m Ἄγγελοι Θεοῦ,] Falſa hæc, ſed Antiquis tamen credita, ut *Philoni*, *Juſtino M. Tertulliano*, *Lactantio* &c. Vide hac de re *Heideggerum* in Hiſt Sacr p. 206. *Raderi* & *Du Cangii* notas ad *Chronic. Paſch.* ut & *Dauſqueium* in *Baſilium Seleuc.* p. 328. *Gallæum* de Sibyll. Orac. vol 1. p. 69, 97. *Barthium* in Adverſ. p. 2267. *Seldenum* de *Dis Syris*, c. 3 *Bangium* in Cœlo Orientali, p. 33. &c. *Gatakerum* de Stylo Novi Teſt. c. 13. *Spencerum* ad Originem, p. 69. *Colomeſium* in Opuſc. p. 78. & *Daviſium* in notis ad Commodianum, p. 201.

n Πάσης] Sic in *MSS. Vet. Interpr.* & *Glyca.* πάντως & πάντας *aliis* abeſt a *Vat.*

o Ὁμοια·] Abſunt in *Vat* uſque ad ὁ Νώε.

p Γὰρ τοῖς] Γὰρ haud curant *Hen.* aut *Baſ.* aut Interpres *Scholaſticus.* Bern.

q Νώε] Ita ſemper in pleriſque *MSS.* quod ſemel monuiſſe ſatis ſit. Νῶε ſcribi forma nominis patria teſtatur *Joſephus*, c. 6. Νῶχος in uno *MS.* & *Edit. Baſ* & *G.* paſſim. in altero *MS.* Νωεὺς ubique. Νώεος. Ita reddo utriuſque orbis piiſſimo maximoque Imperatori ſuum nomen, quod Joſephus Græce ediderat, conſonantibus *Samb* & *Caſ.* Proxime abeſt Νῶε diſſyllabum, quo uſi ſunt uno opere LXXII. Judæi Alexandrini; tum Philo, Julius Chronographus, & mille Patres Chriſtiani, præter ſanctiſſimos Apoſtolos, foliorumque Sibyllinorum ſtrictorem. Mox etiam profitebitur ipſe Joſephus Νῶε ſcribi forma nominis patria cap. 6. §. 2. Dein Νωεὺς Italorum ſi legerint, valde peregrinum eſt. Νῶχος vero *Baſ. Gen.* & Græcorum codicum pauciſſimos invaſit, plures Latinos; ſcriptura quidem recenti, at meliore quam *nichil* monaſticum. Repudiabis tamen *Noachus*, *Noemus*, *Nocha*, atque etiam *Noa*, ab uſu; qui potius, ὡς ἀμαθέσται. Leguntur enim in libris divinis נוחה נעה נוח, & ſimillima eorum. *Bern.*

r Δυσχεραίνων,] Quam Codex iſte *Vaticanus* ſit mutilus & mendoſus, cum ex ſuperioribus, tum & ex hiſce apparet. ita enim ſcribit, δυσχεραίνων ἐξεχώρησε τῆς γῆς, καὶ δὲ Θεὸν εἰς θάλασσαν τὸν ἄπειρον μετέβαλλον, καὶ ὅσον ἦν τοῦ Διὸς εἰκόνος, μόνον σώζει. δὲ ὑποθήκας λαβὼν τετράπλευρον κατασκευάσατε τὸ μῆκος πηχῶν τ' ν' ὦ, τὸ πλάτος. ς λ'. τὸ βάθος. ἐν ἡ σῃ σωθῇ τῷ μ. τ. π. ἐ ταῖς τεσ. γυν. σὺν ἐκ. τέκνα ἄλλα ἔσα πρ. τὰς χρ. ἐπικ. ἐμ. ἐν. ζῶατε παντ. πρ. Διφτ. δὲ γὰρ ἀν. ἄνθρωπε τέσ. ἔπαπλ. τ. αρ. ὧν ἡ λόπ Λό. δικ. συνίεν ὃ τόπο τὸ πάθος κὴ τὸ χιλιοστὸν πεντεκοσιοστὸν ἔκτον ἔτος ὑπὸ Α Ἀκυ. Hic nova diſtinctio in MS. notata litera unciali. Nec ulterius pergit Collatio *Philippi Rulei*, cum MS. Bib. Vat. in 4to. Numer. 984. ubi integer erat Joſephus; ſed valde compreſſe ſcriptus, nec admodum antiquus. Hactenus *Rulæus.* Sequuntur ſolia quædam vacua, unde apparet illum deſtitiſſe a labore fere ſupervacaneo, quum Codex ille valde mutile & vitioſe fuerit ſcriptus, nec nos deſtitutione ejuſdem collationis integræ multum amiſerimus. *Hav.*

s Καὶ τοῖς βελτίοσιν ἀνδρὸς ἔχων,] Sic ex *MSS.* in *Editis* καὶ ἀλγεινῶς ἔχων. (ἀλγεδόνας *Cocc.*) Hoc modo reſcripſi ex *Samb. Big.* & *Caſ.* acclamante etiam *Epiphanio.* Vulgatum fuerat, τοῖς ὑπ' αὐτῶν πραττομένοις δυσχεραίνων, καὶ ἀλγεινῶς ἔχων. *Burius* noſter ἀλγεινῶς. *Bern.*

t Αὐτὸς τὸν διάνοιαν] Ex *Big.* & *Samb.* in aliis *MSS.* & *Editis* deeſt vox αὐτὸς.

v Τῶν κακῶν] Τῆς τῶν κακῶν *Coll. Big.* inde & quod ſequitur δίκας μὴ Ϲ, nam in editis δίκας ὃ αι Φ.

x Γυναικὸς] Ita ex *Cod Vat.* & *Vetere Interpr.* γυναικῶν in reliquis *MSS.* & *Editis.* Pro γυναικὸς facit *Joſephi* locus, infra, v. 33.

y Συνοικιζόντων,] Sic *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* in *Editis* συνοίκων. Καὶ τῶν τότοις συνοίκων *Baſ* & *G. cum juris omnibus*, *Epiphanius* laxior, quam Joſephus eſſe voluit. Scripſit ille & *horunce cum conjugibus*, καὶ τῶν τοιούτοις συνοικιζόντων, teſtibus *Big. Samb.* & *Caſ.* Bern.

z Δ' οὐκ ἐκείνους] Ita ex *MSS.* ὃ οὐκ ἐκείνων μόνον *Baſ.* δ' οὐκ ἐκείνου *G.*

a Τε

πῶν ὅσον ὦ ἀνθρώπινον πότε δόξαν αὐτῷ ἀφαιρεῖται, καὶ πολίσας γένος ἕτερον πονηρίας καθαρὸν, ἀπεπεμπόμενός [a] τε αὐτῶν τὸν βίον, καὶ ποιήσας ἐτῶν οὐχ ὅσα πρότερον ἔζων, [b] ἀλλ' ἑκατὸν εἴκοσιν, εἰς θάλασσαν τὸν ὕπερον μεταβαλὲ· καὶ οἱ μὲν ὅτως ἀφανίζονται πάντες. Νῶε δὲ σώζεται [c] μόνος, ὑποδεμένος μηχανὴν αὐτῷ καὶ πόρον πρὸς σωτηρίαν ὑπὸ Θεοῦ παιδεύθη. [d] λάρναξα τετράγωνον καταστήσας, [e] πηχῶν τὸ μῆκος [f] τριακοσίων, πεντήκοντα δὲ τὸ πλάτος, καὶ [g] τριάκοντα τὸ βάθος, εἰς ταύτην [h] σύν τε μητρὶ τῶν παίδων καὶ τοῖς τούτων γυναιξὶν ἐνέβη· τά τε ἄλλα, ὅσα πρὸς τὰς χρείας αὐτοῖς ὑπηρετήσειν ἔμελλεν, εἰσήγεν, ζῶά τε πανοικία πρὸς διαίρησιν τοῦ γένους αὐτῶν, ἄρρενά τε καὶ θήλεα, [i] συνεισβαλόμενος, ἄλλά τε τούτων [k] ἑπταπλασίονα τὸν ἀριθμόν. ὧν δὴ ὁ λάρναξ τάς τε τοίχους καρτερὰς, [l] καὶ τοῖς ὁμοῖς ἰσχυρῶς ἐνδεδεμένην καὶ τὸν ὄροφον· ὡς μηδαμόθεν ὑπικλύσεσθαι, μήθ' ἁλίσθαι τὸ ὕδατος βίᾳ. καὶ ὁ Νῶε μὲν ὅτως μετὰ τῶν οἰκείων διασώζεται· ὧν δὴ αὐτὸς μὲν ἀπὸ Ἀδάμου δέκατος. Λαμέχης γάρ ἐστιν υἱὸς, ὃν πατὴρ ὧν Μαθουσάλης. ὅτος δὴ ἦν τοῦ [m] Ἀνώχου τοῦ Ἰαρέδου. [n] Μαλελεὴλ δὴ Ἰάρεδος ἐγεγόνει, ὃς ἐκ [o] Καϊνᾶ πεπόνθει τοῦ Ἐνώσου, [p] σὺν ἀδελφαῖς πλείοσιν. Ἐνωσος δὴ Σήθου υἱὸς ἦν, τοῦ Ἀδάμου.

γ'. Σωίβη δὴ τοῦτο τὸ πάθος κατ' ἐξακοσιοστὸν ἔτος ἤδη Νῶε τὴν ἀρχῆς, ἐν μηνὶ [q] δευτέρῳ, Δίῳ μὲν ὑπὸ [r] Μακεδόνων λεγομένῳ, [s] Μαρσουανὴ δὲ ὑπὸ Ἑβραίων· [t] ὅτως γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ τὸν ἐνιαυτὸν ἦσαν ἀριθμοῦντες ταχύπους. Μωϋσῆς δὲ τὸν [v] Νισᾶν, ὃς ἐστι Ξανθικὸς, μῆνα πρῶτον ὑπὲρ τῶν ἑορτῶν ὥρισε, καὶ τοῦτον ἐξ Αἰγύπτου τοὺς Ἑβραίους μεταγαγών. ὅτος δὴ κατὰ πάσας τὰς εἰς τὸ θεῖον τιμὰς ἦρχεν· ὑπὲρ μέντοι γε [x] πράσεις καὶ ὠνὰς, καὶ τὰλλα διοικήσεις, τὸν πρῶτον [y] κόσμον διεφύλαξε. τὴν δὲ ἐπομβρίαν ἄρξασθαί φησιν τῇ ἑβδόμῃ τοῦ [z] προειρημένου μηνὸς καὶ εἰκάδι. χρόνος δὲ ὅτος ἀπὸ Ἀδάμου τοῦ πρώτου γεγονότος ἐτῶν ὑπῆρξε διχιλίων [a] ἑξακοσίων πεντήκοντα ἕξ. ἀναγέγραπται δὲ ὁ

vit, ſed, cum viſum eſſet ei univerſum genus humanum perdere, aliudque novum ſceleris purum inſtaurare, reſectoque vitæ ſpatio & non totidem annorum ac prius ſed centum & viginti conſtituto, continentem terram in pelagi faciem immutavit: & ſic iſti quidem univerſi abſumpti ſunt. Noëus autem ſolus eſt ſervatus, Deo ipſi hujuſmodi fabricam & viam ad ſalutem ſuggerente. Arcam quatuor contignationum conſtruens, ut longitudo trecentos cubitos pateret, latitudo quinquaginta, & altitudo triginta, in eam cum matre filiorum & eorum conjugibus conſcendit, aliiſque, quæ ad uſus neceſſarios ſibi ſuppeditura eſſent, impoſitis, omnigeniſque animalibus, iiſque mare & femina, ad genus illorum reparandum ſecum introductis, & ex aliis eorum ſeptem numero. Erat autem arca cum parietibus valida, tum commiſſuris tectoque firma; ut nulla ex parte ſubmergeretur, aut aquarum violentiæ cederet. Atque ita quidem Noëus cum ſuis ſervatus eſt. Erat autem ipſe quidem ab Adamo decimus. Nam Lamecho eſt genitus, cui pater erat Mathuſalas. Hic autem Anochi fuit, filii Jaredi. Ex Maluelo vero genitus eſt Jaredus; qui cum ſororibus plurimis ex Caïna prognatus eſt, Enoſi filio. At Enoſus Sethi filius erat, qui ex Adamo natus eſt.

Gen. c. 6. Humanæ vitæ modulus annus 120.

Deſcribitur arca Noëi.

Gen. c. 6. & 7.

Noëi ſtemma.

3. Contigit autem hæc calamitas anno ætatis Noëi ſexcenteſimo, menſe ſecundo; qui à Macedonibus Dius appellatur, ab Hebræis autem Marſuane: ita enim in Ægypto annum conſtituerunt. Moyſes autem Niſan, qui eſt Xanthicus, in feſtis *obſervandis* menſem primum eſſe voluit; quod in eo Hebræos ex Ægypto eduxiſſet. Verum iſte *licet* ab eo in omnibus, quæ ad honores divinos ſpectant, exordium fecit; venditionibus tamen & emptionibus, & rerum cæterarum adminiſtratione, priſtinum ordinem ſervavit. Vim autem imbrium cœpiſſe ait vigeſima ſeptima die prædicti menſis. Tempus vero hoc ab Adamo primo homine annorum erat bis mille ſexcentorum quinquaginta ſex. In libros

Cataclyſmus orbem invaſit menſe Octobri.

Duplex anni Hebraici initium.

a Τε αὐτῶν] Illud τε ex *MSS.*

b Ἀλλ' ἑκατὸν εἴκοσιν,] *Joſephum* hîc falli notavit *Caſaubonus* (ad *Treb. Poll.* p. 219.) prætereaque ſibi non conſtare, quum ſub finem cap. VII. non poſt *Cataclyſmum*, ſed poſt *Abrahæ obitum* hoc contigiſſe ſcribat. Vide etiam *Cunæum* de Rep. Heb. l. 3. c. 2.

c Μόνος,] Ita ex *MSS.* in Editis μόνον.

d Λάρναξα] De fabrica Arcæ videſis *Buteonem* & *Hoſtum*, *Wilkinſium* in Tom. I. Synopſ. Criticorum per *Polum*, p. 82. & *Stillingfleti* Origines ſacr. l. 3 c. 4.

e Πηχῶν τὸ μῆκος] Ita MSS. tranſponunt. *Editi* τὸ μ. π.

f Τριακοσίων,] Tot cubitis longitudo, latitudo atque altitudo arcæ definitur in Gen 6. 15. unde diſcimus cubitos a Joſepho in his libris memoratos non eſſe diverſos a cubitis Hebræorum: licet nonnulli ſuſpicati fuerint, quia ſæpe diſcrimen eſt inter numeros cubitorum apud Joſephum & illos, quos ſcriptores ſacri aut profani inter Hebræos memorant, & quia Joſephus hos libros in gratiam Gentium ſcripſit, aliis cubitis Joſephum in his libris uſum ac Hebraicis. *Rel.*

g Τριάκοντα] Ita ex *MSS.* in *Editis* τριακοντὰ βάθος, dein σὺν τῇ μητρὶ.

h Σωὶ τε] Σωὶ τῇ Editi, at *Coll. Big.* σωί τε τῇ.

i Συνεισεβαλόμενος,] Sic *MSS.* in *Editis* συνεισεκομίζων.

k Ἑπταπλασίονα] De duobus & ſeptem *individuis*, non *paribus*, contra *Juſtinum Martyrem*, *alioſque*, verba accipienda eſſe docet *Heideggerus* in Hiſt. Sacr. p. 513. Vide etiam *Gallæum* de Orac. Sibyll. p. 127. Vol. I.

l Καὶ τοῖς ὁμοίοις] Ex *MSS.* addita ſunt illa καὶ τοῖς ὁμοίοις ἰσχυρῶς ἐνδεδεμένην, quæ fruſtra quæras apud *Baſ.* aut *Gen.* aut *Vet. Interpr.*

m Ἀνώχου] Rurſum ex *MSS.* Ἀνώχου. in *Editis* Ἐνώχου. *Zonaras* aliique in hoc ſtemmate Ἐνὼχ reponunt ex LXX. Ut prius *Samb. Big.* & *Caſ.* ὠνὼχου *Baſ. G.* atque Græciæ adeo ὠνὼτεβαεωὼκς, dum litera ſibila veniret loco χ. Zonaras & vulgus ſcriptorum in hoc ſtemmate ὠνὼχ reponunt, ex codice τῷ ὁ. Sequitur in melioribus libris μαριηλου; cujus loco impreſſum μαλαηλου tam *Genevæ* quam *Baſ.* Bern.

n Μαλελεὴλ] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* in *Editis* Μαλαήλου.

o Καϊνᾶ] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Καὶ.

p Σὺν ἀδελφαῖς] Σὺν ἀδελφοῖς, phaſma Gelenii. Aſtutior agit Zonaras, ubi Joſephum transformat p. 9. ἐξ ὠνὼς ὃ ἐπιχθὴ ὁ καϊνὰν, ἄλλοι τε υἱοὶ & θυγατέρες. *Fern.*

q Δευτέρῳ,] Hunc appellat Marcheſvan: adeoque initium anni ea ætate conſtituit Joſephus in initio Tiſri, qui præcedit menſem Marcheſvan: unde & circa æquinoctium autumnale mundi fuiſſe exordium ſecundum ejus ſententiam colligitur. *Rel.*

r Μακεδόνων] Sc. *Syro-Maced.* non *Macedonum Europæorum.* Vide *Marshami* Can. Chron. p. 183.

s Μαρσουανὴ] Ita cum *Vet. Interpr.* nec procul abſcedunt *Samb. Caſ. Syncellus*, & *Indices MSS.* in Archivis Pembrochianis, qui Μαρσουὰν appellant. Nulluſque dubito quin Μαρσουανὴ *Editorum* fuerit a Librarii lapſu pro Μαρσουὰν. Vide *Druſii* Obſerv. Sacr. l. 1. c. 13. *Samb.* & *Caſ.* Pariter Syncellus Taraſii, & Indices MSS. in Archivis Pembrocianis hunc menſem μαρσουὰν appellitant, *Epiphaniuſque* Latinis literis *Marſuane.* Excuſum fuit μαρσουανὴ ὃ ὑπὸ Ἑβραίων· ὅτω γὰρ αἰγύπτιοι. Aliter *Caſ.* & *Samb.* & tranſlatio Latina. *Biget.* etiam ὅτως ὃ ὦ αἰγ. Conjectura demum *Petit.* ὅτω παρ' αἰγυπτίοις, pro mendo impreſſo. *Bern.*

t Οὕτως γὰρ ὦ Αἰγύπτῳ] Sic ex *MSS.* in *Editis* ὅτω γὰρ Αἰγύπτιοι. Nonnulli conjecerant ὅτως ὃ ὦ Αἰγύπτῳ, aut ὅτω παρ' Αἰγυπτίοις.

v Νισᾶν,] Ita ex *Samb.* & *Heſychio.* Νισὰν *alii.* Fortius exprimo πρὸ λόγου ὧν ex Cod. *Sambuci*, Heſychii Lexico Græco, & proſodia Judaica. νισὰν, *Baſ. Gen.* Georgius Chronologus, alii. *Bern.*

x Πράσεις καὶ ὠνὰς,] Eo ordine poſuerat Joſephus, ut ex *Samb. Big.* & *Epiphanii* verſione addiſcimus. ὠνὰς καὶ πράσεις *Baſ.* cum Gen. Bern.

y Κόσμον] Μῶα in *MSS.* Vulgatum tamen κόσμον retinendum eſſe ſuadet *Bernardus* ex *Heſychio*, qui καθάρσιον interpretatur. Favent *Vet. Interpr.* & *Comeſtor.* Μῶνα *Big. Samb.* & *Caſ.* νόμον, *Junius* ex conjectura animi ſui. Adhuc tamen retineo vulgatum κόσμον: ſiquidem vox illa κατάρσιον late ſignificat, Heſychio & conſimilibus teſtibus. Idem ipſum legerat librarius Caſſiodori; inde hæc dedit Latina *prioris ſeculi decreta ſervavit.* quin Comeſtor ab illo etiam *temporum decreta, & uſualem ordinem menſium ſervavit.* Bern.

z Προειρημένου] Sic in *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* προκειμένου.

a Ἑξακοσίων] Ita in Codd. omnibus, tam Græcis quam Latinis, tam *MSS.* quam *Editis.* Nonnulli legunt ὑπῆρχε ὃ χιλίων ἑξα-

bros autem ſacros relatum eſt tempus. iſtius ætatis hominibus multa cum diligentia notantibus virorum illuſtrium natales & obitus.

Gen. c. 5.

4. Adamo ſiquidem, cum eſſet triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus eſt; qui *Adamus* nongentos & triginta vixit annos. Sethus autem ducenteſimo & quinto anno genuit Enoſum, qui, cum duodecim & nongentos vixiſſet annos, Caïnæ filio rerum curam tradidit, quem genuerat anno *ætatis ſuæ* centeſimo & nonageſimo. iſte vixit quinque & nongentos annos. Caïnas vero, vivens decem & nongentos annos, Malaëlum filium habuit, quem genuit annum agens centeſimum ſeptuageſimum. Iſte Malaëlus, cum vixiſſet quinque & nonginta & octingentos annos, defunctus eſt, Jaredum filium relinquens; quem genuit, cum ſexaginta quinque & centum eſſet annorum. Huic, duo & ſexaginta & nongentos annos viventi, Anochus filius ſucceſſit, natus cum ſexaginta duorum & centum annorum eſſet pater ejus. Ille, exactis trecentis ſexaginta quinque annis, diſceſſit ad Deum: quo factum eſt, ut obitum ejus in faſtos non retulerint. Mathuſalas autem Anochi filius, ſexageſimo quinto [& centeſimo]

Patriarcharum παιδοποιίαι.

an. ætat.
Adami 230.
Sethi 205.
Enoſi 190.
Cainæ 170.
Malaëli 165.
Jaredi 162
Anochi 165.
Methuſ. 187.
Lamech. 182.
Adde his Noëi annos 600. *Colliguntur itaque* 2256 *anni ab Adamo condito ad Diluvium.*

δ'. Αδάμῳ μὲν οὖν, τριακοσιοστῷ ἤδη καὶ [b] Δ[ιακοσιο]στῷ ἔτει γεγονότι, παῖς Σὴθ γίνε[ται]· ὃς ἐνιαυτοὺς μὲν καὶ τριάκοντα ἐβίωσεν ἔτη. Σὴθ δὲ, καλὰ πέμπτον καὶ [c] Δ[ιακοσιοστὸν] ἔτος, ἐγέννησεν Ενωσον· ὃς, [d] δώδεκα ζήσας ἔτη καὶ ἐνιαυτούς, Καϊνᾶ τῷ παιδὶ τῷ τῆς πατρῴας ἐπιμέλειαν παραδίδωσιν, τεκνώσας αὐτὸν πρὸ ἑκατοστοῦ καὶ [e] ἐνενηκοστὸν ἔτος. ὅτε ἐβίωσεν ἔτη [f] πέντε πρὸς τοῖς ἐνιακοσίοις. [g] Καϊνᾶς δὲ, [h] βιοὺς δέκα καὶ ἐνιακόσια, Μαλάηλον υἱὸν ἔσχεν, ἔτει γενομένῳ [i] ἑκατοστῷ ἑβδομηκοστῷ. ὅτε ὁ Μαλάηλος, ζήσας πέντε πρὸς τοῖς ἐνενήκοντα καὶ ὀκτακοσίοις, ἐτελεύτησεν, Ιάρεδον καταλιπὼν υἱόν. [k] ὃν, ἔτος ἐξηκοστὸν ἤδη καὶ ἑκατοστὸν καὶ πέμπτον γεγονότα, ἐγέννησε. τοῦτον, εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐνιακοσίοις βιώσαντα, [l] Ανωχ[ος] υἱὸς Μαθου[σάλ]α, γεννηθεὶς πρὸ ἔτη δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη πατρὸς αὐτῷ τυγχάνοντος. ὅτε, ζήσας πέντε καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίοις, ἀνεχώρησε πρὸς τὸ θεῖον· ὅθεν οὐδὲ πλάσασι τούτῳ αὐτοῦ ἀναγεγράφασι. [m] Μαθουσάλας δὲ [n] Ανώχου παῖς, [o] καλὰ ἔτος αὐτῷ γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν

ἑξακοσίων &c. Verum in Chiliadum numero cum *Joſepho* convenit *Eutychius Alex.* ut & *Joſephus Chriſtianus* in *Hypomneſtico* ſuo. Διακοσίων edidit *Bernardus.* quod ſane poſtulant numeri ſequentes. *Huds.* Hoſce quidem numeros capeſſam, ac volumine alio defendam, quantum adhuc licet, poſt Iſ. Voſſium, Chronologiæ Joſephicæ egregium vindicem. Annorum tamen cccc. exceſſu, id fatemur, ex cauſa lectionis Hebraicæ, 1656. libri noſtri cuncti Græcique heic peccant, Latinique. Lectum enim eſt *Big. Samb.* atque *Cod. Gall.* N. *Caſ. Baſ.* & *Gen.* ἐτῶν ὑπερέχει χιλιάσιν Δ[ιακοσίοις] πεντήκοντα ἕξ. Aut conſenſu Latinorum, *Anni ſuerunt duo millia ſexcenti quinquaginta ſex.* Ita compendiarius *Cant.* & *Comeſtor*, Joſephi nomine: multiſque ante iſtum ſeculis Hilarion, ut ex Uſſerio memorat Cl. *Boſius.* Neque adeo exemplar *Henneb.* movere quempiam debeat, quod tot illarum ætatum Epilogiſmo penitus omiſſo, juxta Editionem Judaicam ſtrictim ait, συνέξη δ' τὸ τοῦτο τὸ πάθος, καὶ τὸ χιλιοστὸν [adde tu hecatontadas] πεντηκοστὸν ἕκτον ἔτος ἀπὸ ἀδάμ. Verum tamen ipſa tempora παιδοποιίας S. Patrum, cum ſexcentis Noë annis uſque ad Cataclyſmum, ſic volui, oram hujus paginæ exornant: unde confert ſumma accurata anu. MMCCLVI. Quot etiam annos præſtat Anianus Aſceta. Cum Joſepho autem & ſummatim convenit Eutychius Alexandrinus, & per ætates ſingulas. Convenit etiam Joſephus Chriſtianus, qui diſerte ait in Hypomneſtico ſuo, Απὸ δὲ ἀδὰμ ἕως νῶε ἔτη βοξβ'. Idcirco Schotanum, Hornium, alioſque facetos homines cum ſimplici ſua Chiliade ultro prætermittimus. *Bern.*

b Διακοσιοστῷ] In *MSS.* τριακοσιαστῷ. *Caſ. Baſ.* & *Gen.* præter *Epiphanii* tot codices, Eutychium Patriarcham, Petrum Helluonem, illumque Joſephum, Cap. 2. §. 3. τριακοσιοστῷ *Big.* & *Samb.* necnon Gallicorum codicum quidam propter ſimiles lemniſcos τριακ. & Δ[ιακ]. Tot inde centurias aſſerit Petitus Sethi genitori, ſero & imprudenter. Schotanus in Bibliotheca ſua pretii nullius, aliique Judaiſtæ ἑκατοστῷ ſubſtituunt, numerum iniquum pro vero juſtoque. Idemque rurſum *Chriſtianus* anticipat Sethi παιδοποιίαν annis centum contra hiſtoriam Joſephi, atque etiam ἔκδοσιν τοῦ ϛ'. nec non utriuſque Interpretes Latinos. *Bern.* Notum eſt mille annos in hoc computo præter verum adjectos. Sed nec ipſe ſibi conſtat Joſephus ſcribens Antiq. VIII. 2. quum templum a Salomone conditum eſt, fuiſſe annum a mundo condito 3102. & a diluvio 1444.

Summa

Adam	230
Seth	205
Enos	190
Cainan	170
Mahaleel	165
Jared	162
Enoch	165
Methuſ.	187
Lamech	182
Noach	600
	2656

adeoque τετρακισχίλια videretur legendum Antiq. VIII. 2. pro τρισχίλια. *Rel.*

c Διακοσιοστὸν] In Codd. Latinis *centeſimo & quinto anno.*

d Δώδεκα] Ita *Baſ. Gen.* & Eutychius Alex. quibuſcum conveniunt & S. Biblia, & Joſephi deflorator Zonaras. Præterea vero perpetuus eſt diſſenſus MSS. tam Græcorum quam Latinorum a lectione ſacra, de ætate integra Sethi, viri integerrimi. Statuunt enim illum annis 905. aut verbis ſuis, ut licet, ὃς πέντε ζήσας ἔτη καὶ ἐνιακόσια, καϊνᾶ &c. Puto itaque ϛ'. dudum veniſſe loco ιε'. vel Sethum cum filio vitæ ſuæ numeros minores, Scribarum cura nulla permutaſſe. *Bern.*

e ἐνενηκοστὸν] Paſſim *Samb.* & *Big.* nec aliter Grammatici antiqui. ἐνενηκοστὸν *Baſ.* & *G.* & ſcripta ferme manu ſervili. *Bern.*

f Πέντε] Ita *Baſ. G.* & *Vet Interpres* in quibuſdam *Codd.* in aliis δέκα cum *Big. Caſ.* & *Vat.* Huds. *Baſ. Gen.* atque Eutychius, ſicut in ſancto volumine Moyſis legunt Judæi, Samaritæ, Græci, cæterique ab illis. Perverſitatem tamen codicum Joſephi ad ætatem Sethi ſupra adnotavi. Setho enim tribuerant *Big. Samb.* & *Caſ.* necnon *Epiphanius* interpres, annos duntaxat quinque ſuper nongentos: nunc vitam Enoſi metiuntur *Samb.* quidem δώδεκα πρὸς τοῖς ἐνιακοσίοις, atque *Big. Caſ.* cum ſarraco codicum Latinorum, potius annis 910. hoc eſt, δέκα πρὸς τοῖς ἐνιακοσίοις, quot ſane annis vitam toleraſſe noſcitur Cainan prior. *Bern.*

g Καϊνᾶς] Ita *Big.* & *Samb.* Καινὰς *Baſ. G. alique.*

h Βιοὺς δέκα] In *Vat.* βιοὺς ἔτη δέκα καὶ ἐνιακόσια Μαλάηλον τὸν υἱόν. Μαλάηλον *Big. Samb.* & *Caſ.* μαλέηλον verſu hoc & ſequente, *Baſ.* & *G.* Hunc principem ſupra μαχόηλον, ludente ita calamo, nominatum eſſe monuimus. *Bern.*

i Ἑκατοστῷ] Ἑκατοστῷ non agnoſcit *Vet. Interpr.*

k Ὃν, ἔτος ἑξηκοστὸν] Ita plane juxta *Samb. Big. Caſ.* & *Vat.* niſi quod ὃς in ὃν mutaverim cum *Bernardo*, auctoritate *Veteris Interpretis.* In *Baſ.* & *G.* ὃς ἔτος ἤδη δεύτερον καὶ ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν γενόμενον ἐγέννησεν Ενωχον, εἰς δύο καὶ ἑξηκοστὰ πρὸς τοῖς ἐνιακοσίοις βιώσαντα, Ενωχ[ος] ὁ ὡς Δ[αδέχε]· γεννηθεὶς &c. *Huds.* Tantum vitæ uſum largiuntur prius Jaredo *Samb. Big.* & *Caſ.* & Eutychii Hiſt. & *cod. Gall.* N. quam pater eſſe potuit: ſicut fecerant & οἱ ϛ'. *Epiphanius* tamen paraphraſtes & Editores, tam *Baſ.* quam *Gen.* hic ſubornant pædogoniam ipſius Jaredi, ſub anno ætatis ſuæ ELXII. Confuſa erant & in hoc computo inepta ea, quæ Græce dederant Typographi *Baſ.* aut *Gen.* Aiebant autem illi, ὃς ἔτος ἤδη δεύτερον καὶ ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν γενόμενον, ἐγέννησεν ἔνωχον, (quidni addam reliqua?) εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐνιακοσίοις (*Baſ. Samb.* & *Big.* ἑπτακοσίοις) βιώσαντα, ἔνωχον ὃν ὁ ὡς Δ[αδέχε]· γεννηθεὶς &c. Qua in ſententia præter ὃς, quem in caſum obliquum deduxi juvante meo *Scholaſtico*, nihil quicquam contra codd. *Big. Samb. Caſ.* aut *N. Gall.* permutavi. *Bern.*

l Ανωχ[ος] Ενωχ[ος] ὡς. *Big. Samb.* & *Caſ.* Quando ἀνώχ quidem legatur eiſdem in codicibus poſt tres aut quatuor hinc verſus, dubitare non debes quin utrobique ab α. inchoaverit Joſephus tam ſanctum nomen: præterea in ſuperiori paragrapho ita reperitur ſcriptum. *Epiphanius*, Cui 962. *annis viventi, Enoch filius ſucceſſit.* Soli *Baſ.* & *G.* ἔνοχον ὃν ὁ ὡς Δ[αδέχε]·, præpoſtere ac abſurde. *Bern.*

m Μαθουσάλας] Ita *Vat. Caſ. Baſ. G.* & *Membranæ Latinæ.* Μαθουσάλα aut Μαθουσὰλ contracte in aliis *MSS. Huds. Caſ Baſ. G.* & *membranæ Lat.* Μαθουσάλα *Samb. N. Gall.* μαθουσὰλ *Big.* μεθώς. Quot autem hecatontadas in ſerie Patriarchali Joſephi deleverit furor Schotani, nulla memoria dignum reor. *Bern.*

n Ανώχου παῖς,] Ita *MSS.* quo modo reſcripſi v. 36. in *Editis* Ενώχου.

o Καλὰ ἔτος αὐτῷ] In *MSS. Gr.* & *Lat.* καὶ ἔτος αὐτῷ γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστόν. unde illud ἑκατοστὸν (quod exciderat conſonantia vocum ἑξηκοστὸν κ' ἑκατοστὸν) reſtituit *E. Bernardus.* In *Editis* γεγονὼς ἑβδομον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν. *Huds. Epiph* ſuppreſſis decadibus, *Mathuſalas Enoch filius, quinto ei & centeſimo natus anno.* Librarii autem Græci centuriam prætermittunt hujus παιδογονίας: quippe *Samb. Big. Caſ.* & *N. Gall.* γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν, λάμεχον &c. Sic erratum fuit ex conſonantia vocum Græcarum ἑξηκοστὸν & ἑκατοστὸν. Reddidi itaque Joſepho quos numeros reliquerant Judæi Alexandrini, adſervatque Eutych. Patriar-

κθ΄ον [καὶ ἑκατοστὸν,] Λάμεχον υἱὸν ἔσχε, [p] ἐφ' ἔτη γενεᾶς ἑπτὰ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν· ᾧ τὴν ἀρχὴν παρέδωκαν, αὐτὸς αὐτὴν κατασχὼν [ἔτη] ἐννέα καὶ ἑξήκοντα [q] πρὸς ἐννακοσίοις. [r] Λάμεχος δὲ, ἄρξας [s] ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη πρὸ ἐννακοσίων ἔτεσι, [t] Νώεον τὸν πραγμάτων ἀποδείκνυσι προστάτην τοῦ υἱόν· ὃς Λαμέχῳ γεγόμενος, [v] δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν ἔτος ἤνυσεν, [x] πεντήκοντα καὶ ἐννακοσίοις ἔτεσιν [y] ἦρξε τῶν πραγμάτων. τοσοῦτα συναγόμενα τὰ ἔτη [z] τὰ προαναγεγραμμένον συμπληροῖ χρόνον. ἐξεταζέτω δὲ μηδεὶς τὰς πλάνας τῶν ἀνδρῶν· τοῖς γὰρ αὐτῶν παισὶ, καὶ τοῖς ἐκείνων ἀπογόνοις συμπαρεξέτεινον τὸν βίον· ἀλλὰ τὰς γενέσεις αὐτῶν μόνον ὁρατέω.

ε΄. Ἐπισημήναντος δὲ τοῦ Θεοῦ, καὶ [a] ὕειν ἀρξαμένου, τὸ ὕδωρ ἡμέραις τεσσαράκοντα ὅλαις κατέφερεν, ὡς ὑπὲρ πήχεις πεντεκαίδεκα τὴν γῆν [b] ὑπερέχειν. καὶ τοῦτο ἦν τὸ αἴτιον δι' ὃ μὴ διασωθῆναι πλείονας, φυγῆς ἀφορμὴν οὐκ ἐχούσας. παυσαμένου δὲ τοῦ ὑετοῦ, μόλις ἤρξατο ὑποβαίνειν τὸ ὕδωρ [c] ἐφ' ἡμέραις ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα· ὡς μηνὶ ἑβδόμῳ, [d] ἑσταμένου δὴ ἤδη ἑβδόμη, [e] κατ' ὀλίγον ὑποχωρεῖν ἀπολήγοντος. ἔπεφτε δὲ λάρναξ [f] τοῦ ἄκρου τινὰ ὄρους σταθεῖσα τῆς Ἀρμενίας, φανεὶς ὁ Νώεος ἀνοίγει τὸν τόπον. καὶ θεασάμενος γῆν βραχεῖαν οἴεται αὐτὸν, [g] ὅτι χρηστέρας ἤδη γεγονὼς ἐλπίδος ἠρέμα. ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις μᾶλλον ὑποχωροῦντος τοῦ ὕδατος, μεθήσει κέρκα· βουλόμενος μαθεῖν, [h] εἴ τι καὶ ἄλλο τῆς γῆς, σκιρτήσαντος ὑπὸ τοῦ ὕδατος, ἀσφαλές ἐστιν ἤδη τοῖς ἔκβασιν. ὁ δὲ, πᾶσαν ὁρῶν ἔτι λιμναζομένην, [i] πρὸς Νώεον [k] ἐπανῆλθε. μετὰ δὲ ἡμέρας ἑπτὰ, πρίστερὰν ὅτι τὸ γυμνὸν καὶ τοῦ τῆς γῆς πρέσπεμψεν. [l] ἧς ἐπανελθούσης πρὸς αὐτὸν, πεπληρωμένης ἅμα καὶ θαλλοῦ ἐλαίας κομιζούσης, [m] καὶ μαθὼν τὴν γῆν ἀπολλαγμένην τοῦ κατακλυσμοῦ· μείνας ἄλλας ἑπτὰ ἡμέρας, [n] τὰ ζῶα τοῦ λάρνακος ἐξαφίη-

ei natus anno, Lamechum filium habuit, cum esset annorum octoginta septem & centum: cui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis nongentis sexaginta & novem. Lamechus autem, cum imperium tenuisset annis septingentis septuaginta & septem, Noëum filium suum rerum præfecturæ admovit; qui Lamecho natus est, anno *ætatis suæ* secundo & octogesimo supra centesimum expleto; & quinquaginta & nongentis annis rebus præfuit. Hi anni in unam summam collecti tempus suprascriptum complent. Nemo autem inquirat in obitus istorum virorum, (cum filiis enim suis vitam agebant, eamque usque ad ipsorum nepotes extendebant) sed tantum natales eorum *in annorum supputatione* respiciat.

Gen. c. 8. Diluvii lubjus æstus atque recessus.

ς. Cum autem, postquam Deus signum dederat, pluere incepisset, aqua quadraginta continuis diebus *cœlo* descendebat, adeo ut usque ad quindecim cubitos super terram eveheretur. atque id causæ erat, cur plurimis salus omnis adimeretur, non habentibus quo se reciperent. Cessante autem pluvia, vix spatio centum & quinquaginta dierum aqua decrescebat; mense quasi septimo ejusque die septima *eâ* sensim recedere desinente. Deinde, cum arca ad summitatem quandam montis in Armenia substiterit, sentiens *hoc* Noëus aperuit eam; & videns circa ipsam aliquantulum terræ, in meliori spe jam constitutus quiescebat. Post paucos vero dies magis recedente aqua corvum emisit; cupiens cognoscere, si qua alia terræ pars, ab aqua derelicta, egressui jam esset idonea. At ille, comperto totam adhuc stagnare, ad Noëum reversus est. Post septem vero dies columbam, ad explorandum terræ statum, præmisit. quæ cum *pedes* lutulenta & frondem olivæ ferens ad ipsum rediisset, intellecto terram diluvio liberatam esse, postquam alios septem dies exspectarat, animalia ex arca dimisit; & ipse quoque cum liberis

Arvei ab arca emissæ, ipsam amjam be repetunt.

triarcha, annorum quidem CLXV. Quod editum fuit *Bas.* & subinde *Genevæ*, γίγονεν ἔδομον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν, λάμεχον &c ad Mathusalam παιδοποιΐαν, non ad Enochum pertinet. *Bern.*

p Περὶ ἔτη] Ita cum *Codd.* aliquot *Epiphanii*, & LXX. *Interpretibus.* in *MSS. Gr.* & plerisque *Latinis*, ἐφ' ἓν γίγονεν ἐπὶ καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν, ᾧ τὴν &c. in *Editis* [illegible] ἑπτὰ δὲ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑπτακοσίοις.

q Πρὸς ἐννακοσίοις.] Ita *Big.* & *Cas.* καὶ *Samb.* ἐπὶ *Bas.* & *G.*

r Λάμεχος] Λάμεχ bis terque *Samb.*

s Ἐπὶ] Sic *Big.* & *Codex Hebræus* & *Eutychius Alexandr.* ἑπτὰ καὶ ἐπ ακοσίοις *Samb.* & *Vat.* ἑπτὰ καὶ ἐπὶ ἑπτακοσίοις *Cas.* ἑπτὰ ἐπὶ ἑπτακοσίοις *Bas.* & *G.* & *Vet. Interpr. Judeis Alexandrinis* placuit numerus DCCLXXII.

t Νώεον] Νώεον *Big. Samb.* & *Cas.* velut supra; unde νώεον falso calamo accepisse liquet codd. Italicos. νῶχον adhuc retinent *Bas.* & *G.* Bern.

v Δεύτερον] Ita *Big. Epiphanius* & *Eutychius.* Verum καὶ ἑκατοστὸν non agnoscunt *Samb. Cas. Vat. Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

x Πεντήκοντα] Sic ex *MSS.* & *Epiphanii Codd.* illa πεντήκοντα καὶ in *Editis* desiderantur. *Huds.* Hanc lectionem præbent *Big. Epiphanius* & *Eutychius.* Tota tamen centuria jam deficiunt *Samb. Cas. N. Gall. Bas.* & *G.* præter fidem Christianorum atque Judæorum. Typographi enim sic referunt, δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος ἤνυσεν, ἐννακοσίοις ἔτεσιν. Verum *Samb.* & *Cas.* δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος ἤνυσεν, πεντήκοντα καὶ ἐννακοσίοις ἔτεσιν, &c. Nemo autem nescit Noeum duntaxat quinquaginta minus quam mille annos vixisse, adversus typos *Bas.* & *Gen.* DCCCCL. etiam observant MSS. *Josephi* & Græca & Latina. *Bern.*

y Ἦρξε τοῦ] *Samb.* & *Cas.* ἤρξατο τοῦ *Big.* ἤρξατο σταγιω. *Bas.* & *G.* Bern.

z Τὸν προαναγεγραμμένον] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in reliquis προγεγραμμένον.

a Ὕειν ἀρξαμένου,] Pro ἐπισημ. καὶ ὕειν ἀρξαμένου *Hen.* ὄντος, quasi pius. Idem post pauca, ἐφ' ἡμέραις. *Bern.*

b Ὑπερέχειν.] Illud ex *Big.* & *Cas.* ὑπερεχεῖν *Samb.* in *Editis* ὑπερείχον denique ὑπερείχε *Hen.* Huds. Ὑπερεχεῖν in verba Josephi infero, non nuperis grammatistis fretus, sed melioribus, atque etiam scriptione *Big.* & *Cas.* ὑπερεχεῖν *Samb.* ἀδοκίμως. Impressum erat ὑπερέχον. *Hen.* denique modo alio ὑπερείχε. *Bern.* Ne autem fraudi Josepho sit versio *Hudsoni*, qui πλείονας *plurimis* vertens ad verbum, ambiguam facit sententiam. Græca enim significant universam multitudinem periisse, paucissimis exceptis, ita enim apud Polyb. Lib. 1. Cap. 3. οἱ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων omnes fere Græcos significat, & apud Xenoph. Cyrop. lib. 3. in initio, Armeniorum, veniente Cyro, οἱ μὲν πολλοὶ κατέμενον, quo universa multitudo, regio comitatu excepto, significatur. Sed & apud Arrianum Lib. 1. Cap. 3. τῆς Ἀραξείας τὰ πολλὰ, totam fere gentis partem & longe maximum numerum denotant, ut & alibi. Neque suum πλείονας aliter accipi voluisse Josephum patet ex pag. 13. pr. ubi clarissime omnes, *Noacho* cum suis excepto, periisse dicit. *Hav.*

c Ἐφ' ἡμέραις] Ita *Samb. Hen.* & *Vat.* ἐφ' ἡμέρας *Bas. G.* aliique. Huds. Mox *Ph Burius* ex versione τοῦ ὀ. emendat ὡς μηνὶ ἑβδόμῳ, ἑβδόμη καὶ εἰκάδι τοῦ μηνός. *Bern.*

d Ἑσταμένου] Φθινοπώρου malit *Bern.*

e Κατ' ὀλίγον] Illa κατ' ὀλίγον ὑπον. ἀπολ. ex *MSS. Big. Samb. Cas.* & *Vat.* Aliud quiddam in suo Codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *quo instante paulatim inchoavit latens parere.* Huds. *Henneb.* vero pro illis Josephi ὡς μηνὶ ζ. ἑσταμένου δὴ ἤδη ἑβδόμη producit ex S. Bibliis κατὰ τὴν ἑβδόμην τοῦ ἑβδόμου μηνός. *Bern.*

f Περὶ ἄκρου] Περὶ ἄκρου ὄρους *Vat.*

g Ἐπὶ χρηστοτέρας] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐπὶ & dein γέγονεν.

h Εἴ τι] *Big. Cas.* & *Samb.* εἴ τι καὶ τὸ ἄλλο *Bas.* & *G.* Bern.

i Πρὸς Νώεον] Ita in omnibus *Codicibus Græcis* tam *MSS.* quam *Impressis* excepto uno *Henneb.* qui (*Josephi* textum, prout sibi visum est, ubique mutans) cum paucis *Latinorum & Interpretibus LXX* supponit hoc loco, πρὸς Νώεον οὐκ ἐπανῆλθε. Non ita *Mich. Glycas*, p. 127. & *Comestor*, qui vulgatam lectionem testimonio suo comprobant. *Huds.* Πρὸς νώεον ἐπανῆλθε *Big. Samb.* & *Cas.* πρὸς νῶχον ἐπανῆλθε *Bas.* & *G. Epiphanii* pariter exemplaria meliora. Accipe illa *Comestoris. Et emisit corvum qui non revertebatur. Tamen Josephus ait, Quod cuncta reperiens inundantia, regressus est ad Noe.* Jungendus etiam hisce *Michael Siculus* p. 127. Ὁ μὲν Ἰώσηπος ὑποστρεψαι πρὸς τὴν κιβωτὸν λέγων καὶ τὸ κόρακα, ἐναντιόρρημα φαίνεται τῇ τοῦ Μωσέως ἱστορίᾳ Gen. c. 8. 7. Unus *Henneb.* ex Græcis codd. cujus ingenium supra satis dignovimus, & pauci Latinorum cum LXXII. Interpretibus, supponunt hoc loco, πρὸς νῶχον οὐκ ἐπανῆλθε. Quin etiam de eo corvo alibi nos fusius fabulabimur. *Bern.*

k Ἐπανῆλθε.] Ἐπανῆλθεν *Coll. Bigot.*

l Ἧς ἐπανελθούσης] Ita in omnibus *MSS.* in *Editis* ὑπανελθούσης ὃ πεπλ.

m Καὶ] Γυὸς *Hen.*

n Τὰ ζῶα] Τά τε *Hen.* & codices quidam *Epiphanii.*

• Μέ-

Navis ejus reliquiæ apud Armenios.

beris egressus, Deoque sacrificans, una cum suis epulabatur. Hunc autem locum Armenii apobaterion *vel egressorium* vocant: illic enim arcæ servatæ reliquias etiam nunc ostendunt indigenæ.

Diluvii Noëi meminerunt Berosus, Hieronymus, Mnaseas, & Nicolaus Damasc.

6. Hujus autem diluvii & arcæ meminerunt omnes qui Barbaricas scripsere historias; quorum unus est Berosus Chaldæus: nam, de diluvio referens, in hunc ferme modum loquutus est; „dicitur autem etiamnum in Armenia in Cordyæorum monte pars esse aliqua ejus navigii: & „quosdam bitumen ex ea avellentes circumferre. „eo autem ablato utuntur homines maxime pro „amuleto ad mala avertenda.„ Sed & Hieronymus Ægyptius horum meminit, qui Antiquitates Phœnicum scripsit, & Mnaseas, & multi alii. Quin & Nicolaus Damascenus libro nonagesimo sexto de his rebus narrat in hæc verba: „est super Minyada in Armenia mons ingens, Baris dictus, in quem multos diluvii tempore confugientes fama est servatos esse, & quendam in „arca vectum ad summum ejus jugum appulisse, „lignorumque reliquias diu conservatas esse. Iste „fortasse idem ille est de quo etiam scripsit Moyses Judæorum legislator.

Immolatis hostiis Deo supplicat Noëus.

7. Noëus autem veritus, ne Deus, damnatis ad interitum hominibus, per singulos annos terram aquis obrueret, Deo incensis victimis de cætero supplicabat, ut pristinum rerum ordinem servaret, & nullam in posterum tantam induceret calamitatem, per quam universum animalium genus salutis discrimen adiret: sed, cum de malis pœnam sumpsisset, parceret iis quos ob bonitatem superstites esse voluit, & clade miseranda liberare decrevit: alioqui illis fore ipsos infeliciores, & gravius damnatos, si non omnino salvi essent & incolumes, sed alteri diluvio reservarentur; cum & terrorem, quem primum incutiebat, experirentur, & interitum, quem posterius afferret. Deum igitur orabat,

σιν· αὐτός τε μὴ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπολέσῃ, καὶ θύσας τῷ Θεῷ, σωθῆναι τοῖς οἰκείοις. ἀποβατήριον [o] μέντοι τὸν τόπον τοῦτον [p] Ἀρμένιοι καλοῦσιν· ἐκεῖ γὰρ ἀναστῆναι τὸν λάρνακα [q] ἔτι νῦν οἱ ἐπιχώριοι καὶ λείψανα [r] ἐπιδεικνύουσι.

5'. [s] Τοῦ δὲ κατακλυσμοῦ τούτου καὶ τὸν λάρνακος μέμνηται [t] πάντες οἱ τὰς Βαρβαρικὰς ἱστορίας [v] ἀναγράφοντες· ὧν ἐστι καὶ Βηρωσσὸς ὁ Χαλδαῖος. διηγούμενος γὰρ τὸ περὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτω πως διέξεισι· „λέγεται δὲ καὶ „τοῦ πλοίου ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ πρὸς τῷ ὄρει τῷ [x] Κορδυαίων „ἔτι μέρος τι εἶναι· καὶ κομίζειν τινὰς τὸ ἀσφαλτοῦν ἀ„φαιρέσεως. χρῶνται δὲ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι τῷ κομι„ζομένῳ πρὸς τὰς [y] ἀποτροπασμούς.„ μέμνηται δὲ τούτου καὶ Ἱερώνυμος ὁ Αἰγύπτιος, ὁ τὴν ἀρχαιολογίαν τὴν [z] Φοινικικὴν συγγεγραφώς, καὶ Μνασέας δὲ, καὶ ἄλλοι πλείους. καὶ Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ ἐνενηκοστῇ καὶ ἕκτῃ βίβλῳ ἱστορεῖ περὶ αὐτῶν, λέγων οὕτως· „ἔστιν ὑπὲρ τὴν [a] Μινυάδα μέγα ὄρος κεῖται τὴν „Ἀρμενίαν, [b] Βάρις λεγόμενον· εἰς ὃ πολλοὺς συμφυ„γόντας ἐπὶ τῷ κατακλυσμῷ λόγος ἔχει σωθῆναι, „καί τινα ἐπὶ λάρνακος ὀχούμενον ἐπὶ τὴν ἀκρώρειαν „[c] ὀκεῖλαι, καὶ τὰ λείψανα τῶν ξύλων ἐπὶ πολὺ σω„θῆναι. φήσειε δ' ἂν τις, ὃν τινα καὶ Μωυσῆς ἀνέ„γραψεν [d] ὁ Ἰουδαίων νομοθέτης.

ζ. Νῶε ὁ, φοβούμενος μὴ καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπικλύζῃ τὴν γῆν ὁ Θεὸς, φθορὰν ἀνθρώπων κατεψηφισάμενος, ἱερεῖα καύσας, ἐδεῖτο τοῦ λοιποῦ τὸν Θεὸν ἐπὶ τῆς πρώτης μένειν διαξίας, καὶ [e] μηδὲν ἐπὶ τοσοῦτον ἐπενεγκεῖν πάθος, ὑφ' ᾧ [f] κινδυνεύσειε πᾶν ἀπολέσθαι τὸ τῶν ζώων γένος· ἀλλὰ τιμωρησάμενον τοὺς πονηροὺς φείσασθαι [g] τοιούτων τῶν μηδὲν ἀφελουμένων, καὶ τὸ δεινὸν διαφυγεῖν κεκελευσμένων. κακοδαιμονεστέρους γὰρ τούτους ἔσεσθαι ἐκείνων, καὶ [h] χείρω κακίαν καταδικασθέντας, εἰ μὴ πρὸς τὸ παντελὲς εἶεν ἀπωλωλεκότες, τηρηθεῖεν δ' ἑτέρῳ κατακλυσμῷ· τοῦ μὲν πρώτου τὸν φόβον καὶ τὴν ἰσομοιρίαν [i] μαθόντας, τοῦ δευτέρου δὲ τὴν ἀπώλειαν. δύνασθαι τε οὕτω αὐτὸν προσδέχεσθαι τὴν θυσίαν παρεκέλει,

• Μινύαι] Illud μέγιστον ex *MSS.* deerat in *Editis.*

p Ἀποβατήριον] Scilicet Armenii sua lingua vocabant locum eo nomine, quod Græce translatum ἀποβατήριον sonat. *Strabonis* (l. 13. p. 591.) locus ad Sestum ab exscendendo è navibus Ἀποβάθρα dicitur. Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. Vol. 2. p. 593. *Dausqueium* in notis ad *Basilium Seleuc.* p 333.

q Ἔτι νῦν] Sic in *Editis* & plerisque *MSS.* verum in *Samb.* & *Vat.* ἔτι νῦν αὐτῆς οἱ. *Huds.* lege ἔτι καὶ νῦν. ut Cap. VII. *Cocc.*

r Ἐπιδεικνύουσι.] Videsis quæ in hujus rei testimonium attulit Cl. *Falconerus*, in lib. *de Inscriptionibus Athleticis*, p. 202.

s Τοῦ δὲ κατακλυσμοῦ] Totam autem illam periochen denuo ex versione *B. Hieronymi* huc adponam; quorsum intelligatis plerique, quam præclare discrepat interpres ille a nostro Græculo. *Meminit quoque Josephus horum montium in primo antiquitatum Judaicarum libro, secularium literarum historicos proferens. Animadvertens, inquit, Noe terram diluvio liberatam, septem alios dies abire permisit: & universa animalia bestiasque patentibus claustris emittens, ipse cum sua prole egressus est, immolans Deo hostias gaudensque cum liberis. Hunc locum Armenii exitum vel egressum vocant: siquidem ibi cultores illarum regionum, arcam primum se dixisse testantur; & lignorum quædam supereſſe monumenta. Arcæ hujus & Diluvii, omnes qui Barbaras scripsere historias, recordantur. Quorum unus est Berosus Chaldæus, qui super diluvio referens, hæc locutus est: Dicitur autem hujus navis in Armenia propter montem Carduenorum pars aliqua permanere, & quosdam bitumen ex ea avellentes circumferre; quo utuntur vel maxime hi qui lustrantur, vel se expiant. Sed & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum pulchro sermone conscripsit: & Mnaseas, [aut Manaseas] & multi alii. Nicolaus quoque Damascenus in XCVI libro refert: Est in Armenia super Myniadem [Minuadem] mons nomine Beris [Baris;] ad quem multos in diluvio confugisse autumant, ibique salvatos esse: alios vero in arcæ alveo supernatantes, ad ejus verticem pervenisse, & usque ad multas ætates ligna arcæ monstrari solita: quos quidem ego puto non esse alios, nisi eos quos Moyses legifer Judæorum in suis voluminibus edidit.* Bern.

t Πάντες] Nonnulli illud πάντες abjiciendum esse censent.

v Ἀναγεγραφότες·] Ita in *MSS.* & Eusebio. in *Editis* ἀναγεγράφοντες.

x Κορδυαίων] Vide *Zosimum* p. 191. *Edit. Oxon. Epiphan.* adv. Hæreses p 5. & 6. & *Petavii* notas. *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. *Grotium* in Gen. c. 8. & in Annott. ad lib. 1. de Ver. Chr. Relig. & *Bochartum* Hist. Sacr. in Exercit. 18. p. 553. &c. & *Gallæum* de Orac. Sibyll. vol. 1. p. 156.

y Ἀποτροπασμούς.] Hac de re *Dausqueius* ad *Basilium Seleuc.* p. 333. *Falconerus* in Inscript. Athlet. p. 200. *Gallæus* de Orac. Sibyll. p. 156.

z Φοινικικὴν] Reponendum est Φοινικικῶν, nam Φοινικὸς pro Punico, non Phœnicio, solet usurpari. Ita mox testatur Hieronymum τὰ Φοινικικὰ scripsisse. Et ita plane ex Josepho profert Eusebius. *Rel.*

a Μινυάδα] Nonnulli (contra fidem *MSS.*) malint Μιλυάδα. minus recte, ut ostendit *Gallæus* de Sibyll. Orac. Vol. 1. 158, 159. & Vol. 2. p. 594. Vide & *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. & *Drusium* in loca diffic. *Genes.* p. 38.

b Βάρις] Βᾶρις circumflexe malit *Scalig.* Monti hoc nomen inditum esse plerique censent ab arca *Noëi*; quod Βάρις navigium sonet, ut constat ex *Ammonio*, *Hesychio*, & *Scholiis* ad *Æschylum* & *Euripidem.* Vide *Scaligerum* in notis ad *Fragmenta Veterum Græcorum*, p. 44. *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c 3. *Huetii* Quæst. Alnet. p. 187, 189. & de Demonstr. Evangel. prop. 4. c. 2. §. 38. & *Berneggeri* Hist Sacr. Exercit. 18. Verum Cl. *Joach. Schroderus* Μάσιν legendum esse contendit. Est enim (ut inquit ille in suis ad me literis) *Masis* præruptus ille mons in campestri provincia *Araratensi* situs, in quo *arcam* resedisse, præter constantem apud Armenos traditionem, testatur ipse Geographus Armenus *Moyses Cherenensis.* Vide Dissertationem ejus præliminarem ad *Thesaurum Linguæ Armenicæ*, p. 55.

c Ὀκεῖλαι,] Ὠκείλαι legit Eusebius. *Rel.*

d Ὁ Ἰουδαίων] *Al.* ὁ τῶν Ἰουδαίων νομ.

e Μηδὲν ἔτι] Ita *Big. Cas.* & *Vat.* μηδὲν ἔτι τοιοῦτον *Samb.* & *Vet. Interpr.* μηδὲν ἐπὶ τοσοῦτον *Bas.* & *G.*

f Κινδυνεύσοι] Κινδυνεύσαι *G.*

g Τοιούτων] Ita *Big. Cas.* & *Samb.* τοιοῦτος *Vat.* τοιούσδε *Bas.* & *G.*

h Χείρω κακίαν] Sic *Big. Samb. Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* χεῖρον κατεδικασμένους.

i Μαθόντας,] Ita *Samb. Cas.* & *Vat.* παθόντας *Big.* παθόντες in *Editis*, utrumque viderat *Epiphan.* hic quidem, τὴν ἰσομοιρίαν μαθόντας, & mox infra τὴν ἀπώλειαν παθόντας.

k Ἔτι

πάλιν, καὶ μηδεμίαν ὀργὴν [k] ἔτι τὴν γῆν ὁμοίαν λαβεῖν, ὅπως [l] ἔργοις τε τοῖς τούτῳ σφετλιπαρῆντες, καὶ πόλεις ἀναστήσαντες, εὐδαιμόνως ζῆν ἔχοιεν· καὶ μηδενὸς, ὧν καὶ πρὸ τῆς [m] ἐπομβρίας ἀπήλαυον, ὑστερήσειν ἀγαθῶν, [n] εἰς μακρόν τι τὸ γήρας καὶ βίου μῆκος ὅμοιον τοῖς [o] πάλαι ἐπερχόμενοι.

η'. Νωέᾳ δὴ ταῦτας ποιησαμένῳ τὰς ἱκετηρίας, ὁ Θεὸς, διὰ δικαιοσύνην τὸν ἄνδρα ἀγαπῶν, ἐπένευσεν αὐτῷ τὰς ψυχὰς εἰς πάλιν ἄξειν· ἔτι τοὺς διεφθαρμένους αὐτὸς λέγων ἀπολέσαι, [p] κακίᾳ δὴ τῇ οἰκείᾳ ταύτην αὐτοὺς ὑπαρχεῖν τὴν δίκην· ἔτ' ἂν εἰ γεγονότας ἀνθρώπους ἀφανίσαι διεγνώκει, οὐδ' ἂν [q] ἄγειν αὐτοὺς εἰς τὸν βίον. σῶφρον γὰρ εἶναι [r] τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς μηδὲ χαρίσασθαι [s] τὸ ζῆν, ἢ δόντα τούτους ἀφαιρεῖσθαι. ἀλλ' οἷς ἐξύβριζον εἰς τὴν ἐμὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν, τούτοις ἐξελιάσαντό με ταύτην αὐτοῖς ἐπιθεῖναι τὴν δίκην. παύσομαι δὴ δ' λοιπὸν μὴ τοσαύτης ὀργῆς τὰς τιμωρίας ἐπὶ τοῖς ἀδικήμασιν [t] εἰσπραττόμενος, καὶ πολὺ μᾶλλον σοῦ παρακαλέντος. εἰ δ' ἐπὶ πλέον ποτὲ χειμάσαιμι, μὴ δείσητε τὸν ὄμβρων τὸ μέγεθος· ὑ γὰρ ἔτι τὴν γῆν ἐπικλύσει τὸ ὕδωρ. παύσομαι μέντοι σφαγῆς ἀνθρωπίνης ἀπέχεσθαι, καὶ καθαρεύειν φόνου, [u] τοὺς δράσαντάς τι τοιοῦτον κολάζοντας· χρῆσθαι δὲ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἅπασι, πρὸς ἃ βέλεσθε καὶ τὰς ὀρέξεις ἔχετε. δεδώκασι γὰρ ἁπάντων ὑμᾶς εἶναι πεποίηκα τῶν τε χερσαίων καὶ νηκτῶν, καὶ ὅσα τῷ μεταρσίων χώραν ἔχει καὶ φορὰν, χωρὶς αἵματος· ἐν τούτῳ γάρ ἐστιν ἡ ψυχή. [x] σημανῶ δὲ ὑμῖν παύλαν ἐσομένην τοῦδε τῆς ἐμῆς· τῷ ἔμ' ἀποσημαίνων, τόξον γὰρ εἶναι δι' ὑμᾶς παρ' αὐτοῖς ἐκεῖνο νενόμικα. καὶ ὁ μὲν Θεὸς, ταῦτ' εἰπὼν καὶ ὑποσχόμενος, ἀπεπλάσατο.

θ'. Νωεος δὲ, βιοὺς μὴ τῷ ἐπομβρίαν πεντήκοντα καὶ τριακόσια ἔτη, καὶ πᾶσαν τὸν χρόνον τοῦτον [y] εὐδαιμόνως [z] διαγαγὼν, τελευτᾷ· ζήσας ἐτῶν ἀριθμὸν [a] ἐννακοσίων καὶ πεντήκοντα. μηδεὶς δὲ πρὸς τὸν νῦν βίον, καὶ τὸν βραχύτητα [b] τῶν ἐτῶν ἃ ζῶμεν, συμβαλὼν τοῖς τῶν παλαιῶν, ψεύδη νομιζέτω τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα· τῷ μηδὲ νῦν τοσοῦτον ἐν τῷ βίῳ διαμένειν χρόνον, πεπεμμένου μηδ' ἐκείνους εἰς ἐκεῖνο τὸ μῆκος τῆς ζωῆς [c] ἀφῖχθαι. οἱ μὲν γὰρ [d] θεοφιλεῖς ὄντες, καὶ ὑπ' αὐτοῦ δὴ Θεοῦ ἡγούμενοι, καὶ πρὸς τροφὰς ἐπιτηδειοτέρας πρὸς πλείονα χρόνον [e] εἶναι, εἰκότως ἔζων πλῆθος [f] τοσούτων ἐτῶν. ἔπειτα καὶ δι' ἀρετὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν, ὧν ἐπενόουν, [g] ἀστρολογίας καὶ γεωμετρίας, πλέον ζῆν τοῦ θεὸν αὐτοῖς παρασχεῖν. ἅπερ οὐκ

sacrificium animo placato acciperet, neve ulli posthac tantæ iræ terram subjiceret; ut in ea excolenda assidui, urbesque exstruentes, vitam beatam agerent; nec bona ulla, quibus ante diluvium fruebantur, desiderarent, etiam ad extremam usque senectutem, longo vitæ spatio exacto, more majorum pervenientes.

Noëi precibus annuit Deus.

8. Postquam vero Noëus hasce preces effuderat, Deus, virum ejus ergo justitiæ diligens, annuit, ut ei omnia ex votis evenirent; dicens se *diluvio* absumptos non perdidisse, sed ipsos pœnas pertulisse malitiæ suæ debitas: non enim ipsos in vitam introduxisset, si homines factos perimere secum statuisset: nam præstiterat vitam non omnino dedisse; quam eos, quibus data fuerit, perdere. Sed tantis, *inquit*, contumeliis, quibus pietatem meam violarunt & virtutem, me compulerunt ad has pœnas ab illis repetendas. De cætero autem cessabo iracunde adeo maleficiorum vindictam ab eis exigere; multoque magis, si tu pro illis intercesseris. Nam si unquam tempestates solito majores excitavero, non est ut imbrium vim pertimescatis. orbem enim terrarum aqua deinceps non inundabit. Jubeo tamen ut ab nece humana abstineatis, ut cædis vosmet puros servetis, qui hujusmodi aliquid patrârint pœnis afficientes: aliorum omnium animalium usu vobis ad voluntatem & libitum vestrum permisso. Dominos enim vos omnium esse feci, tam terrestrium quam natatilium, & eorum quæ per sublime volatu feruntur, tantum ne *carnem* cum sanguine *comedatis:* nam in eo est anima. Vobis enim cessationem fore *ab ira* arcus meus indicio erit: (iridem innuens, nam arcus Dei apud illos iris esse putatur.) Et Deus quidem, hæc effatus atque promittens, abiit.

Sanguinem humanum effundere nefas.

De Diluvio altero Iris interdicit.

9. Verum Noëus, cum vixisset post diluvium trecentos & quinquaginta annos, atque omne hoc tempus feliciter exegisset, è vivis excessit, annos agens numero nongentos & quinquaginta. Nemo autem, qui cum vita hodierna ejusque brevitate illam antiquorum conferet, falsa putet quæ de illis memorantur: inde, quod jam vita hominum eo usque non producatur, conjiciens, neque illos ad vitæ illius longitudinem pervenisse. Nam illi sane cum Dei essent amantes, & ab ipso Deo *recens* facti, victuque commodiore ad vitam longiorem uterentur, verisimiliter tantum annorum numerum complerunt. Præterea tum propter studium virtutis, tum propter accuratiorem Astrologiæ & Geometriæ, quas ipsi artes invenerant, usum & *experientiam*, Deus illis

Vixit Noëus à Diluvio an. 350. ætate integrâ annos 950.

Primi hominum, recens opus & carum Deo, salubriori victu, Astronomiæ perdiscendæ causa mille prope annos vixerunt.

[k] Ετι τὴν] Επὶ malit *Schotanus.*

[l] Εργοις τε] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ὅπως τε τοῖς ἔργοις ταύτην σφετλιπ. *Huds.* Recte hæc legebat, & lepide interpretatus fuit, (quod sane *Comestor* mallet,) Scriba ille *Cassiodori*, *ut ejus operibus impinguati.* Honestius tamen multo oraverat Princeps εὐσεβίαν, *ut in tellure excolenda assidui*, &c. *Bern.*

[m] Απήλαυον] Sic *Big.* & *Samb.* απίλαβον, υστερήσειν *Vat.* απίλαβον, υστερήσειν *Basil.* & *G.* απήλαυον, υστερήσειν edidit *Bernardus*; qui tamen fatetur Atticismum velle υστερήσειν præ alio modo. *Huds.* Απίλαβον υστερήσειν *Casaub.* ἀγαθῶν &c. *Basil.* & *G.* απίλαυον υστερήσειν ἀγαθῶν· εἰς μακρὸν αὐτῶν γῆρας (αὐτῶν χρόνον *Big.* & *Casaub.*) καὶ βίου μῆκος ὅμοιον τοῖς τάχιον ἐπερχομένοις. *Samb. Big.* & *Casaub.* Atticismus etiam vult υστερήσειν præ alio modo. *Bern.*

[n] Εἰς μακρὸν] Εἰς μακρὸν αὐτῶν χρόνον γῆρας *Big. Samb.* & *Vat.*

[o] Πάλαι ἐπερχόμενοι.] In iisdem *MSS.* τάχιον ἐπερχομένοις.

[p] Κακίᾳ] Ita *Big. Samb. Casaub.* & *Vat.* in *Basil.* & *G.* κακίας ἢ τὴν οἰκείαν ταύτην.

[q] Αν αὐτοὺς] Ex *MSS.* nam *Editis* abest ἄν.

[r] Τὴν ἀρχὴν] Τὴν ἀρχὴν vero *omnino*, *prorsus*, non *principium* aut *principio*. Vide *Jensii* Lect. Lucian. p. 352. *Huds.* Impressum fuit μηδὲ τὴν ἀρχὴν αὐτ. χαρ. ᾗ (& *Basil.* τὸ) ζῶ. Genev. autem fefellit, Buriumque nostrum, poëtæ celeberrimi locutio οὐδ. α'. 140. *Bern.*

[s] Τὸ ζῆν,] Ita *MSS.* & *Basil.* ᾗ ζῶ *Gen.* nescio an ex *Typotheturum* errore, an ex locutione *Homerica*, Od. α'. v. 140.

[t] Εἰσπραττόμενος,] Εἰσπραττόμενος, mendum certius *Gen.* Et non longe, ἐπὶ πλέον *Hen.* Bern.

[u] Τοὺς δράσαντάς] Sic *MSS.* καὶ δράσαντάς τι *Basil.* & G. Huds. Editi εὐδαιμονῶν, sed Georgius Syncellus chronographiæ pag. 42. ubi hæc Josephi citat, legit εὐδαιμόνως quod præfero. *Rel.*

[x] Σημανῶ] Ex *MSS.* σημαίνω *Basil.* & *G.*

[y] Εὐδαιμόνως] Εὐδαιμονῶν *Basil.* & G. prelo forsan errante.

[z] Διαγαγὼν,] Syncellus legit ἀλύων. *Rel.*

[a] Εννακοσίων] Εννακόσια *Vat.* Huds. Per literas duas numerales id exprimitur apud Syncellum: atque ita & in aliis codicibus Josephi factum puto: unde tot errores in numeris. *Rel.*

[b] Τῶν ἐτῶν] Syncellus, τὸν ἐμπρῶν καὶ τὸν ἐτῶν ἀπολείπων ἃ ζῶμεν, συμβαλὼν τοῖς τῶν παλαιῶν. *Rel.*

[c] Αφῖχθαι.] Αφικέσθαι Syncellus. *Rel.*

[d] Θεοφιλεῖς] Reddi etiam potest *Deo chari.* Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. Vol. 1. p. 72.

[e] Εἶναι, εἰκότως] Caute quidem *Samb.* subjicit εἰ μὴ ὄντας. Legerant enim Eusebius Pamphili, & G. Syncellus Tarasii, ἀλλὰ τὰς, sive ἀλλὰ τὰς τροφὰς --- χρόνον ὅσον. Et supra G. Sync. ἀφικέσθαι pro ἀφῖχθαι. *Bern.*

[f] Τοσούτων ἐτῶν.] Τοσούτου *Samb.* cæteris renuentibus. πλήθη τοσούτων *Hen.* Mox, ἔπειτα δι' ἀρ. &c. G. Sync. ἔπειτα καὶ δι' ἀρ. καὶ εὐχρησίαν Euseb. *Bern.*

[g] Αστρολογίας] Ita in *MSS.* in *Editis* & *Syncello* ἀστρονομίας. *Huds. Big. Samb. Casaub.* Euseb. & Epiphan. ἀστρονομίας Impressio utraque, & Georgius Chronogr. subinde πλέον ζῆν Syncellus iste. εἰς ἔτη πλείονα ζῆν Eusebii Exemplaria excusa: εἰς πλείονα ζῆν, scripta manubus. Et post duo verba, παρέχειν more Attico, pro παρέχειν aut παρεῖχεν Vigeri correctoris. *Bern.*

lis prolixiorem largitus est vitam. quippe qui nisi ad sexcentos *minimum* annos (totidem enim magnus annus absolvitur) vivendo attigissent, nihil certi prædicere potuissent. Testes autem mihi sunt quotquot Græcos inter Barbarosque antiquitates literis prodiderunt. Nam & Manetho rerum Ægyptiacarum scriptor, & Berosus Chaldaïcarum auctor; & Mochus & Hestiæus, prætereaque Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, uno mihi omnes ore suffragantur. Imo etiam Hesiodus, & Hecatæus, & Hellanicus, & Acusilaus, Ephorus item & Nicolaus veteres mille annos vixisse tradunt. Ac de his quidem, prout sibi visum fuerit, quisque existimet.

Annus Magnus DC. communes colligit.

λῶ ἀσφαλῶς [h] αὐτοῖς προειπεῖν, μὴ ζήσασιν ἐξακοσίους ἑαυτούς· ἀφ' τοσούτων γὰρ ὁ μέγας ἑαυτὸς πληροῦται. μαρτυροῦσι δέ μοι τῷ λόγῳ πάντες οἱ παρ' Ἕλλησι καὶ βαρβάροις συγγεγραμμένοι τὰς ἀρχαιολογίας. καὶ γὰρ καὶ [i] Μανεθὼν ὁ τὰ [τ] Αἰγυπτίων ποιησάμενος ἀναγραφὰς, καὶ Βηρωσσὸς ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγών, καὶ [k] Μῶχός τε, καὶ [l] Ἑστιαῖος, καὶ πρὸς αὐτοῖς [m] ὁ Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος, οἱ τὰ [n] Φοινικικὰ [o] συνταξάμενοι, συμφωνοῦσι τοῖς [p] ὑπ' ἐμὲ λεγομένοις. [q] Ἡσίοδός τε καὶ Ἑκαταῖος, καὶ Ἑλλάνικος, καὶ Ἀκουσίλαος, καὶ πρὸς τούτοις Ἔφορος καὶ Νικόλαος ἰσοροῦσι τοὺς ἀρχαίους ζήσαντας ἔτη χίλια. [r] περὶ μὲν οὖν τούτων, ὡς ἂν ἑκάστοις ᾖ φίλον, [s] ἔστω σκοπεῖσθαι.

V. CAP. IV.

De turri Babylonica, deque linguarum mutatione.

ΚΕΦ. δ'.

Περὶ τῆς πύργου Βαβυλῶνος, καὶ ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων.

Noëi nepotes descendunt in Sennaar.

NOëi autem filii tres erant, Semas, Japhetus, & Chamas, centum annis ante diluvium nati: qui, primi de montibus in camporum planitiem descendentes, illic habitare constituerunt: & aliis, qui propter diluvii memoriam campestria metuebant, & segnes erant ad descensum ex locis celsioribus faciendum, suaserunt, ut fidenti animo eorum exemplum sequerentur. Et campus quidem, quo eos primum deduxerant, Sennaar appellatur. Cæterum Deo jubente eos ad incrementum hominum coloniis alias regiones occupare, (ut nulla invicem paterentur dissidia, sed, ampliori terrarum spatio culturam adhibentes, fructuum abundantia potirentur) *illi* rerum imperiti dicto ejus non obtemperarunt. quapropter in calamitates incidentes, sibimet erroris conscii esse cœperunt. Postquam vero juventutis multitudine florebant, Deus ipsis iterum consilium dedit, ut *hinc* colonias ducerent. Illi vero, rati se

Colonias hinc ducere nolunt, ἄθεοι καὶ ἀντίξοοι.

Οἱ δὲ Νωέου παῖδες τρεῖς ὄντες, [t] Σήμας, καὶ Ἰαφέθας, καὶ Χάμας, ἑκατὸν ἔτεσιν ἔμπροσθεν τῆς ἐπομβρίας γεγονότες, πρῶτοι κατελθόντες ἀπὸ τῶν ὀρῶν εἰς τὰ πεδία, τοῦ ἐν τούτοις οἴκησιν ἐποιήσαντο· καὶ τοὺς ἄλλους, σφόδρα δεδιότας ἀφ' ἧς κατακλυσμὸν τὰ πεδιὰ, καὶ ὀκνηρῶς ἐχοντας πρὸς τοῦ ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν τόπων καταβασιν, ἔπεισεν [v] θαρσήσαντας μιμητὰς αὐτῶν γενέσθαι· καὶ τὸ μὲν πεδίον, εἰς ὃ πρῶτον [x] αὐτοὺς κατῴκισεν, καλεῖται [y] Σενναάρ. ἐπεὶ δὲ Θεοῦ κελεύσαντος [z] αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπησίαν χέλειν ἀποικίας· ἵνα μὴ στασιάζοιεν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ γῆν πολλὴν γεωργοῦντες, ἀφθονίας [a] ἀπολαύοιεν τῶν καρπῶν· τοῦτο ἀμαθίας παρήκουσαν τοῦ Θεοῦ. καὶ ἀφ' τοῦτο συμφορᾶις περιπεσόντες [b] ἤρξαντο τῆς ἁμαρτίας. ἐπεὶ γὰρ ἤνθουν νεότητος πλήθει, πάλιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς [c] συνεβούλευσε ποιεῖσθαι τὴν ἀποικίαν. οἱ δὲ κατὰ τὴν διάνοιαν τοῦ ἐκείνου νομίζοντες

h Αὐτοῖς προειπεῖν] Αὐτὰς προειπεῖν μὴ ζήσαντας *Hen.* & mox, Διὰ τοσούτων ἐτῶν G. Sync. Ἀφ' οὗ τούτων Eusseb. edita & privata. Post paucula, οἱ παρ' ἐμὲ. καὶ βαρβάροις Eus. & G. Sync. *Bern.*

i Μανεθὼν] Varie scribitur, *sc.* Μανέθως, Μάνεθως & Μανέθων. *Huds.* Μάνεθως aut Μανεθὼ: *Big. Samb. Cas.* Eusseb. & alii sexcenti. μανεθὼν *Hen. Gen. Bas. G.* Sync. & Epiphan. exitu tonoque trito Josephi. Notabis tamen simplicius poni μανεθῶν, pro καὶ γὰρ καὶ μανέθως, in Chron. G. Sync. Proxime, ὁ τοῦ τὰ αἰγυπτίων ποιησάμενος ἀναγραφὰς. *Big. Bas. Gen.* G. Sync. & Epiphan. ὁ τοῦ αἰγυπτίων π. ἀναγραφὰς *Samb.* & *Hen.* ὁ τοῦ τὰ αἰγυπτιακῶν π. ἀναγραφὰς Eusseb. Præp. Ev. p. 415. & MS. ὁ τοῦ τὰ αἰγυπτίων π. συναγαγὼν *Hen.* & *G.* Cedrenus. *Bern.*

k Μῶχός] *Gallæus* (de *Orac. Sibyll.* Vol. 1. p. 62. & 63.) malit Μόλος vel Μόλων ex *Eusebio* de Præp. Evang. l. 9. c. 13. *Huds.* Μόλος incuria Eusebii, quando hanc periodum in suam συναγωγὴν jam dudum adscripserit, nescio an recentioris manus. MSS. enim Eusebii hic invasit error. Puri autem ejus manent libri omnes Josephi, & μῶχος præferunt, Græci, Latini, editi, inediti, ut omittam Cedrenum aliosque Josephi defloratores. Denique in Eusebiana Molonis historici nomen, Josepho quidem ingratum, fraudem illam attulit. Prætereo jam αἰσιαῦος, ἰκταῖος, ἐλλανικὸς, & consimilia codicum vitia: atque obiter adnoto ἰσιαῖος placuisse Ionibus, ἑσιαῖος idem nomen populo Attico. *Bern.*

l Ἑστιαῖος,] Αἰσιαῖος Syncellus. Vulgatam scripturam sequitur Eusebius. *Rel.*

m Ὁ Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος,] Ὁ αἰγύπτιος *Hen.* τοῖς αἰγυπτίοις G. Syncellus p. 42. αἰγύπτιος G. alius. Mox, Φοινικὰ, errore *Hen. Gen* atque Cedreni exscriptoris. Ibidem οἵτε τὰ φοινικικὰ, Eusseb. Edit. & MS. *Bern.*

n Φοινικικὰ] Φοινικὰ Syncellus. Hæc frequenter permutantur, qua de re alibi. mox idem συγγεγραμμένοι, & παρ' ἐμοῦ. *Rel.*

o Συνταξάμενοι,] Sic *Big. Samb. Cas. Bas. G.* & *Vet. Interpr.* συγγεγραμμένοι *Vat. Hen. Syncell.* & Cedren.

p Ὑπ' ἐμὲ] Al. παρ' ἐμοῦ.

q Ἡσίοδος] Ita in omnibus *MSS. Græcis.* in *Latinis* autem *Isiodus, Esiodus, Isiodorus,* & *Isidorus.* unde *Vossius* (de Hist. Gr. l. 1. c. 10.) malit Ἰσιόδωρος, aut Ἰσιώρεος, intelligendo *Isidorum Characenum;* qui (ut constat ex *Luciano* de Macrobiis) in Historia sua attulit exempla regum longævorum. *Huds.* Facit mentionem quoque Hesiodi & in Lib. 1. Contra Appionem, non longe ab initio. *Corc.*

r Περὶ μὲν οὖν τούτων,] Hac aut simili loquendi modo sæpe utitur Josephus, non quod dubitet an verum sit quod traditur, sed ut liberum faciat arbitrium unicuique e Gentibus fidem habendi dictis ejus. Syncellus in chronographia totam hanc formulam omisit. Sed Eusebius habet loco citato. *Rel.*

s Οὕτως] Οὕτω *Big.*

t Σήμας, [illegible]φέθας,] Ita *Big. Cas. Vat.* Σήμας καὶ Ἰάφθας &c. *Bas.* & *G.* usus Græcorum Σήμης & Χάμης postulat. *Huds.* Σήμας καὶ Ἰαφέθας, καὶ [illegible]άμας *Big. Cas.* &, excepto medio fratrum, *Bas.* & *G.* Usus quidem Græcorum postularet σήμης & χάμης, χάμεω, in dissyllabis: quod tamen inter Canones Grammaticorum nec dum receptum vidi. Rectum est Ἰαφέθας, Ἰαφέθ, & melioribus codicibus adprobatum: laudo itaque *Big. Samb.* & *Cas.* Hoc nomen, contra etymon, contrahunt *Bas. Gen. Hen.* atque Tarasii Adjutor in Ἰαφθᾶς. ς illi pariter cum circumflexu ultimæ dicunt σημᾶς, χαμᾶς, atque etiam oblique σημᾶ, χαμᾶ, ingrata Minerva. Iterumne memorem *Hen. Gen. Bas.* & G. Sync. νώχε scripsisse, quoties *Big. Samb.* & *Cas.* νωέ. Inferius pro δεδιότας, legit Eustath. δεδοικότας. *Bern.*

v Θαρσήσαντας] Θαρσήσαντας *Big. Cas.* & Georgius Abbas. Θαρσωσάντας alii: a mendo *Bas.* Θαρσύσαντας. *Bern.*

x Αὐτὸς κατῴκισεν,] Huic lectioni vulgatæ adversantur *MSS. Gr.* & *Lat.* αὐτοὶ κατῴκησαν *Samb.* & *Hen.* αὐτοὶ κατῴκισαν *Big.* & *Vat.* αὐτὰς κατῴκησαν *Cas.* & *Syncell.* Huds. Hanc lectionem teneo juxta cum Editoribus, atque interpretor, *quo eos deduxerant.* Adversantur adhuc MSS. Græca & Latina. αὐτοὶ κατῴκησαν reperio apud *Samb.* & *Hen.* αὐτοὶ κατῴκισαν in *Big.* αὐτὰς κατῴκησαν, vel αὐτὸ, permitto G. Sync. & *Cas.* Bern.

y Σενναάρ.] Al. Σεναάρ.

z Αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπησίαν] Ita *Samb.* & *Cas.* à prima manu. αὐτοῖς, εἰ πολυανθρωπήσαν manus altera. αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπήσαν *Big.* αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπίαν *Vat.* αὐτὰς εἰς πολυανθρωπίαν *Hen. Bas. G.* & *Syncell.*

a Ἀπολαύοιεν] Sic *Big. Samb. Cas.* & *Vet. Interpr.* ἀπολαίοιεν *Hen. Bas. G.* & *Syncell.* Huds. Verbum illud accentu submolestum, ex *Big. Samb. Cas.* & Epiph. ita adsero. ἀπολαίοιεν jam peccavit festinus calamus, ut litera secunda sæpius solet: cui omnino errori indulgent *Hen. Bas. Gen.* & Georgius Monachus, qui producit ἀφθόνως ἀπολαίοιεν, p. 45. sui Chronici. Mox ἀμαθίας haud recte scripsit Samb. propter ἀμαθῶν, τὸ θεμίζειν. *Bern.*

b Ἤρξαντο] Ita *Cas.* & *Epiphan.* ἤρξοντο *Big. Samb. Vat.* & *Syncell.* ἤρχοντο (*sc.* ἐλυπεῖτο) *Bas.* & *G.*

c Συνεβούλευσε] Ex *Big. Samb.* & *Vat.* συνεβούλευε *Bas.* & *G.* συνεβούλευσε τοῦ ἀποικίαν præcise *Syncell.*

d Τῷ

ζοντες ἔχειν τὰ ἀγαθὰ, τῷ ἢ ἰσχὺι αὐτοῖς τὴν οἰκείαν αἰτίαν τ δυσελπίας ὑπολαμβάνοντες, οὐκ ἐπείθοντο. προσπίπτουσι ἢ [d] τῷ θρασύνειν τ Θεοῦ γνώμης καὶ τὸ κατ' ἐπιβουλὴν ὑπονοεῖν εἰς ἀποικίαν αὐτὰς παρορμᾶν, ἵνα διαιρεθέντες [e] ἀσθενέστεροι ἦσιν.

β'. Ἐξῆρε δ' αὐτὰς πρός τε ὕβριν Θεοῦ καὶ καταφρόνησιν [f] Νεβρώδης, [g] υἱὸς μὲν ὢν Χάμυ τ Νωέως, τολμηρὸς ἢ ἐς κεῖρα γενναῖος. [h] ὃς ἔπεισεν αὐτὰς μὴ τῷ Θεῷ δίδοναι τὸ δι' ἐκεῖνον εὐδαιμονεῖν, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν πάντα παρέχειν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι. καὶ πεισθέντες κατ' ὀλίγον εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα, μόνως ἅτως νομίζων ἀποστήσειν τοὺς ἀνθρώπους [i] τ φόβου τ θεοῦ, εἰ χρώμενοι τῇ αὐτοῦ δυνάμει διατελοῖεν· [k] ἀμυνεῖσθαί τε τ Θεὸν [l] ἠπείλει, πάλιν τὴν γῆν [m] ἐπικλύσειν μελήσασαν. πύργον γὰρ οἰκοδομήσειν, ὑψηλότερον ἢ τὸ ὕδωρ ἀναβῆναι [n] δυνησόμενον, μετελεύσεσθαι ἢ ἐς τὸν τῶν πατέρων ἀπωλείας.

γ'. Τὸ ἢ πλῆθος πρόθυμον ἦν τοῖς Νεβρώδου δόγμασιν ἕπεσθαι, [o] δειλίαν ἡγούμενον τὸ εἴκειν τῷ Θεῷ· καὶ τ πύργον ᾠκοδόμουν, οὐδὲν [p] ἀπολείποντες ἀργοῦς, οὐδὲ πρὸς τὸ ἔργον ὀκνηρῶς ἔχοντες. ἐλάμβανε ἢ μᾶλλον ὕψος, ἢ προσεδόκησεν ἄν τις, ὑπὸ πολυχειρίας. τὸ μέν τοι πάχος ἦν ἰσχυρὸν τοσοῦτον, [q] ὥστ' ὑπ' αὐτοῦ μεγέθους τοῖς ὁρῶσι τὸ μῆκος. [r] ᾠκοδόμητο δ' ἐκ πλίνθου ὀπτῆς, [s] ἀσφάλτῳ συνδεδεμένης· ὡς ἂν μὴ περιῤῥέοι. ἅτως ἢ μεμισωότας ὁρῶν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, ἀφανίσαι μὲν ἐκ παντὸς οὐκ ἐκρίνεν, ὅπ [t] μὴ δι' ὑπὸ τ πρώτων ἀπολωλότων συμφρονισθεῖεν· εἰς στάσιν δ' αὐτοὺς ἐνέβαλεν, ἀλλογλώσσους ἀπεργασάμενος, καὶ ὑπὸ πολυφωνίας ποιήσας ἑαυτῶν ἀσυνέτους εἶναι. ὁ ἢ τόπος, ἐν ᾧ [v] τ πύργον ᾠκοδόμησαν, νῦν Βαβυλὼν καλεῖται, διὰ τὴν σύγχυσιν ἣ περὶ τὴν διάλεκτον πρῶτον ἐναρχθῆς· Ἑβραῖοι γὰρ τὴν σύγχυσιν Βαβὲλ καλοῦσι. πεῖ ἢ ἣ πύργου τούτου, καὶ τ ἀλλοφωνίας τ ἀνθρώπων, μέμνηται καὶ [x] Σίβυλλα, λέγουσα οὕτως· „[y] πάντων ὁμοφώνων ὄντων [z] τ ἀνθρώπων, πύργον ὑψικοδόμησάν τινες ὑψηλότατον, ὡς ὀπὶ τ οὐρανὸν ἀναβησόμενοι δι' αὐτοῦ. οἱ ἢ [a] θεοὶ, ἀνέμους ὀπιπέμψαντες, [b] ἀνέτρεψαν τ πύργον, καὶ ἰδίαν ἑκάστῳ φωνὴν ἔδωκαν. καὶ διὰ τοῦτο Βαβυλὼνα πυέσθη κληθῆναι τὴν πόλιν.„ πεῖ ἢ [c] τοῦ πεδίου τοῦ λεγομένου Σεννααρ ἐν τῇ [d] Βαβυλωνίᾳ χώρᾳ μνημονεύει Ἑκαταῖος, λέγων οὕτως· „τ „ἢ ἱερέων τοὺς διασωθέντας, τὰ τοῦ [e] Ἐνυαλίου Διὸς „ἱερώματα λαβόντας, εἰς Σεννααρ τ Βαβυλωνίας ἐλ„θεῖν.

non ipsius benignitate vitæ commodis perfrui, sed propriam felicitatem suis viribus deberi existimantes, *Deo* non paruerunt: quin & huic, quod illius voluntati morem non gererent, adjecerunt, suspicionem esse, *Deum* ad colonias deducendas illos impellere, ut dispersi facilius possent opprimi.

2. Ut eo contumeliæ in Deum & despicientiæ procederent, fecit Nebrodes, nepos Chamæ, filii Noëi, vir audax, & manuum viribus præclarus: qui persuasit eis ne Deo concederent, felicitatem illi acceptam ferri, sed in ea perstarent opinione, virtutem suam bonorum omnium causam illis exstitisse. Ac paulatim res in tyrannidem vertebat; ratus hoc uno modo homines à Dei timore abduci posse, si ipsius potentiæ fidere perseverarent: Deumque se ulturum esse minitabatur, terram *nova* aquarum illuvie operire meditantem. Turrim enim se exædificaturum esse, celsiorem quam ut aqua eo usque posset ascendere, majorumque suorum interitum *vindicta* persequuturum. *Nebrodes tyrannidem affectat.*

3. Multitudo autem iis libenter assensa est, quæ facienda visa sunt Nebrodi, ignaviam reputantes Deo cedere: turrimque exstruere instituerunt, nulli labori parcentes, neque in opere segniter occupati. Surgebat enim in altitudinem, supra quam speraverant, numerosa operantium manu. Verum adeo crassitudine valida erat, ut spectantibns ab ea videretur imminui molis sublimitas. Ædificabatur autem ex lateribus coctis bitumine colligatis, ne forte ab aqua circumfusa solveretur. Sic illos insanientes Deus conspicatus, delere quidem universos noluit, quamvis ne priore quidem clade in meliorem mentem profecerint: sed, linguis eorum variatis, dissidia in eos immisit, faciens ut ob sermonum diversitatem alii alios non intelligerent. Locus autem, in quo turrim ædificaverunt, propter confusionem linguæ, quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat, nunc Babylon appellatur: nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri autem hac, deque linguis hominum mutatis meminit etiam Sibylla, ad hunc modum loquens: „cum omnes homines una lingua uterentur, altissimam turrim „ædificare quidam cœperunt, velut per eam in „cœlum scansuri. At Dii,' ventis emissis, turrim „hanc evertêre, & suam cuique linguam attri„buêre. unde urbi Babylon factum est nomen.„ Ejus vero campi, qui Sennaar appellatur, in Babylonia regione siti, mentionem facit Hestiæus, Jove Enyalio & Sennaar dicens: „qui vero de sacerdotibus servati e„rant, ablatis Jovis Enyalii sacris, in Sennaar „Babyloniæ venerunt. *Nebrodes auctore.* *Turris amplissima in Sennaar exstruitur,* *Dialectis variis dissipatur humanum genus.* *Babel, confusio.* *Turris Babylonia procellis corruit, Sibyl. la accinente.* *Hestiæus de Jove Enyalio & Sennaar.*

d Τῷ θρασύνειν] Τὸ θρασυν. τ. τ. θ. γν. καὶ κατ' ἐπιβουλὴν ἐπινοεῖν. *Bas.* Bern.

e Εὐεπιχειρητότεροι] Ita in plerisque *MSS.* & *Bas.* & *G.* δυσεπιχειρητότεροι γίνοιντο *Hen.* & *Syncell.*

f Νεβρώδης,] Sic passim *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* Ναβρώδης. *Hen. Bas.* & *G.* Νεμβρώδης *Syncell.* Νεβρὼδ *Niceph.* Forsan tamen Νεμρώδης. nam β & μ in *MSS.* facile commutantur.

g Υἱὸς] Ita ex *MSS. Vet. Interpr.* & *Eusthatio* ad Hexaëmeron. ὃς ἦσος μὲ —— ἡγεῖτο, ἔπειθεν *Bas. G. Hen.* & *Syncell.*

h Ὃς ἔπειθεν] Deest in *Edit.* ὃς, additur vero recte ex MSS.

i Τῦ φόβου] Sic *Big. Samb.* & *Cas.* τ φόβου τ Θεοῦ *Vat. Epiphan.* & *Syncell.* θεοῦ τ Θεοῦ *Bas.* & *G.*

k Ἀμυνεῖσθαί] Ἀμυνὰς *Hen.* & *Syncell.* ἀντιμισθάσας *Epiphan.*

l Ἠπείλει,] Ex *Big. Samb. Cas. Hen.* & *Vet. Interpr.* πάλιν ἠπείλει *Vat. Bas. G.* & *Syncell.*

m Ἐπικλύσειν] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* ἐπικλύσαι *Hen.* & *Syncell.* ἐπικλύσασθαι *Bas.* & *G.* Huds. ἐπικλύσασθαι θελήσουσα. *Cocc.*

n Δυνησόμενον,] *G. Sync.* μὴ δυνησόμενον. In negativis ita luxuriant Athenienses. Mox μετελεύσεσθαι, Cor Criticum Schotani. *Bern.*

o Δειλίαν ἡγούμενοι] Δυλείαν ἡγούμενοι τὸ εἶκ. *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* δυλείαν ἡγούμενοι εἶκειν *Syncell.* & *Epiphan.* δειλείαν ἡγούμενοι τὸ εἶκ. *Bas.* & *G.*

p Ἀπολείποντες] Ἀπολιπόντες *Bas.* & *G.*

q Ὥστ'] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὡς *reliqui.* paulo ante ἰσχυὸν omittit *Syncellus.*

r ὨΙκοδόμητο] ὨΙκοδομεῖτο *Samb.* & *Vat.* Huds. ὨΙκοδομεῖτο *Samb.* Bern.

s Ἀσφάλτῳ] Ἀσφάλτου *Hen.* Mox αὐτὰς ἐρῶν *Cas.* Ἀπὸ *Hen.* & Georg. Abbas. Isti mox ἑαυτῷ, pro ἑαυτῶν. *Bern.*

t Μὴ] Μηδ' *Cocc.*

v Τὸν πύργον] ὨΙκοδόμουν τ πύργον *Hen.* Bern.

x Σίβυλλα,] Vide *Theophilum* ad *Autol.* p. 758. Edit. Oxon. *Cyrillum* contra *Julianum*, p. 9. *Edit. Lips. Cedrenum*, Vol. 1. p. xi. *Gallæum* de *Orac. Sibyll.* Vol. I. p. 337. & Vol. II. p. 459. *Beveregii* Cod. Can. Vindic. p. 142. & *Cotelerium* in notis ad *Patres Apostol.* p. 48. *Huds. Samb.* eam quidem vocem προπαροξυτόνως. Cæteri tamen omnes mediam acuunt, contra jus Grammaticum. *Bern.*

y Πάντων ὁμοφώνων] *Hen.* & *G. Sync.* illa serie, ὁμοφ. ὄντων π. ἀνθρώπων. Tum *Big.* & *Samb.* πάντων ὁμοφώνων ὄντων ἀνθρώπων *Hen.* denique paucis interjectis, καὶ ἐπὶ pro ὡς ἐπὶ. *Bern.*

z Τῶν ἀνθρώπων,] In plerisque *MSS.* deest τῶν.

a Θεοὶ,] In *Sibyll. Orac.* singulari numero Θεός.

b Ἀνέτρεψαν] Ἀνέτρεψαν *Vat.*

c Τῦ πεδίου] Illa τ πεδίου ex *MSS.* in *Bas.* & *G.* desiderantur.

d Βαβυλωνίᾳ] Ita *Hen. Bas. G. Euseb.* & *S. Hieronym.* Βαβυλωνίαν *Vat. Big.* & *Samb.*

e Ἐνυαλίου] Sic in *MSS.* & *Eusebii* Codd. in Præp. Evang. p. 416. Ἐνυαλίᾳ in *Editis*, perperam. Vide *Seldenum* de DIs Syris, p. 213.

VI. CAP. V.

Quomodo Noëi posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupaverint.

ΚΕΦ. ε'.

Ως οἱ Νώχε ἔκγονοι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπῴκησαν.

Gentium dispersio.

DE cætero igitur inde dispersi sunt, propter diversitatem linguarum coloniis passim deductis; & singuli terram *istam* occuparunt, in quam inciderunt, eosque duxit Deus; ita ut omnis terra continens, tam mediterranea quam maritima, eis repleretur. Nonnulli autem etiam navibus trajicientes, insulas habitarunt; & gentium quædam nomina quidem à conditoribus imposita *hactenus* servant, at quædam etiam mutaverunt; aliæ vero, ut ad accolarum captum magis accommodarentur, *nominum* inversionem habuerunt. Græci autem hujus rei auctores exstiterunt: qui, posterioribus sæculis rerum potientes, veterum gloriam sibi propriam effecerunt; dum gentes nominibus sibi intellectis insigniunt, illisque, ut à se oriundis, reipublicæ formam constituunt.

Græci devitis gentibus nova dant nomina.

[f] Σκίδναντο δὴ τὸ λοιπὸν ἐνθεῦθεν, κατὰ τὴν [g] ἀλλογλωσσίας τὰς ἀποικίας ποιησάμενοι πανταχοῦ· καὶ γῆν [h] ἕκαστοι καθελάμβανον τὴν [i] ἐντυγχάνουσαν, καὶ εἰς ἣν αὐτοὺς ἦγεν ὁ Θεός· ὡς πληρωθῆναι πᾶσαν αὐτῶν ἤπειρον, [k] μεσογείων τε καὶ παραλίων. εἰσὶ δ' οἳ καὶ περιωσάμενοι νᾶσοι, τὰς νήσους κατῴκησαν· καὶ τῶν ἐθνῶν ἔνια μὲν διασώζει τὰς [l] κατὰ τὴν κτίσιν κειμένας παρωνυμίας, ἔνια δὲ καὶ [m] τὰ μὲν πρὸς τὸ σαφέστερον εἶναι δοκοῦντα τοῖς παροικοῦσι, μικρὸν ἔλαβον. Ἕλληνες δ' εἰσὶν οἱ τούτοις καταστάντες ἄριστοι· ἰσχύσαντες γὰρ ἐν τοῖς ὕστερον, ἰδίαν ἐποιήσαντο καὶ τὴν πάλαι δόξαν, καλλωπίσαντες τὰ ἔθνη τοῖς ὀνόμασι πρὸς τὸ σωφρονέστερον αὐτοῖς, καὶ κόσμον θέμενοι πολιτείας [n] ὡς ἀφ' αὐτῶν γεγονόσιν.

VII. CAP. VI.

Quæ gentes singulæ à suis auctoribus nomina traxerint.

ΚΕΦ. ς'.

Οτι τὰ ἐθνῶν ἕκαστον ἀπὸ τῶν [o] οἰκησάντων προσηγορεύθη.

Europæi ab Japhetho profusi.

FIliis Noëi nati sunt filii, quorum in honorem gentibus nomina imponebant *homines*, ut quisque terram aliquam occuparat. Siquidem Japhetho filio Noëi nati sunt septem filii. Isti vero terram possederunt, à Tauro & Amano montibus incipientes; & processerunt, in Asia quidem usque ad fluvium Tanaïm, in Europa vero usque ad Gadira; terram in sedem capientes, sibi forte oblatam, quamque nemo ante habitaverat, gentibus sua indiderunt nomina. Qui enim nunc à Græcis Galatæ appellantur, olim vero Gomarenses dicti, Gomarus condidit; Magoges autem Magogarum à se denominatorum coloniam duxit, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Ex Japhethi autem filiis Jovano & Made, *scilicet* ex Made quidem Madæorum gens descendit, qui à Græcis Medi nominantur; ex Jovano vero, Ionia & Græci omnes oriuntur. Quin & Thobelus Thobelis sedem dedit, qui nostra ætate Iberi

Gen. c. 10. & 1 Par. c. 1. Japhethi genus.

1. *Gomarus, à quo Galatæ.*
2. *Magoges, Scythæ.*
3. *Mades, Medi.*
4. *Jovanus, Græci.*
5. *Thobelus, Iberi.*
6. *Mosoches, Cappadoces.*
7. *Thiras, Thraces.*

Ἦσαν δὴ τοῦ Νωέ παῖδων ἑπτὰ, ὧν ὅπῃ τιμῇ τοῖς ἔθνεσι τὰ ὀνόματα ἐπέθεσαν οἱ γῆν τινα [p] καταλαμβάνοντες. Ἰαφέθ μὲν οὖν ὃς Νωέ παιδὸς ἦσαν ἑπτὰ υἱοί. καθοικοῦσι δ' ἔτοι, ἀπὸ Ταύρου καὶ Ἀμάνου τῶν ὀρῶν ἀρξάμενοι· καὶ προῆλθον ὅπῃ μὲν τὸν Ἀσίας, ἄχρι ποταμοῦ [q] Ταναΐδου, ὅπῃ δὲ τὸν Εὐρώπης ἕως [r] Γαδείρων, γῆν ᾗ ἔτυχον καταλαμβάνοντες, καὶ μηδενὸς προκατοικήσαντος, τὰ ἔθνη τοῖς αὐτῶν σκάλεσιν ὀνόμασαν. τοὺς μὲν γὰρ ὑφ' Ἑλλήνων Γαλάτας καλουμένους, [s] Γομαρεῖς δὲ λεγομένους, Γόμαρος ἔκτισε· Μαγώγης δὲ τοὺς [t] ἀπ' αὐτοῦ Μαγώγας ὀνομαζομένους [v] ὤκισε, Σκύθας δὲ [x] ὑπ' αὐτῶν προσαγορευομένους. τῶν δὲ Ἰαφέθ παίδων, [y] Ἰωυάνου καὶ Μάδου. ἀπὸ μὲν τοῦ [z] Μάδου Μαδαῖοι γεγόνασιν ἔθνος, οἱ πρὸς Ἑλλήνων Μῆδοι κέκληνται· ἀπὸ δὲ Ἰωυάνου Ἰωνία καὶ πάντες Ἕλληνες γεγόνασι. κατοικίζει δὲ καὶ [a] Θώβηλος Θωβήλους, [b] οἳ-

[f] Σκίδναντο] Διασπορίζονται, manus Italica (in ora *Big.*) quoniam Hesychius notaverat σκίδναντο, διασπορίζονται. *Bern.* Sed Σκίδνανται retinet Eusebius, qui hæc citat ac si Hestiæi essent non Josephi. *Rel.*

[g] Ἀλλογλωσσίας] Male ὁμογλωσσίας in *Eusebii Codd.* tam impressis quam editis. *Huds.* Ὁμογλωσσίας Euseb. edita scriptaque Exemplaria: facile enim discedit M in bina ΛΛ Græca. Aut hoc illud maluit Demonstrator Evangelicus Præparat. suæ p. 417. σκίδνανται δ' τὸ λοιπὸν ἐντεῦθεν, κατὰ τὴν ὁμογλωσσίας τὰς συνοικίας ποιησάμενοι πανταχοῦ. Is enim ita scripsit. *Bern.*

[h] Ἕκαστοι] Ita *Big. Samb. Caf.* & *Euseb.* in *Vat.* & *Editis* ἑκασός.

[i] Ἐντυγχάνουσαν,] Ἐντυχοῦσαν *Samb. Vat.* & *Euseb.* Huds. ἐντυγχανοῦσαν. *Big.*

[k] Μεσογείων τε] Μεσογαιών τε *Gen.* Hujus capituli & sequentis διαποίησιν vide in *Eustathio* ad Hexaëmeron.

[l] Μετέβαλον,] Μετέβαλε *Cocc.* & mox idem ἔλαβεν pro ἔλαβον.

[m] Τὰ μὲν,] In *Baf.* & G. ἃ μὲν.

[n] Ὡς ἀφ' αὐτῶν] Ὡς ἂν ἀφ' αὐτῶν *Baf.* & G.

[o] Οἰκησάντων] Οἰκισάντων. *Cocc.*

[p] Καταλαμβάνοντες.] Καταλαβόντες *Vat.*

[q] Ταναΐδου,] Ταναΐδου Typographi *Baf.* aliique. Urbs autem tonum illum postulat, non fluv. Tanais. *Hen.* ibidem μίχεε πολέμῳ ταν. *Bern.*

[r] Γαδείρων,] Ita distincte *Samb.* in aliis *MSS. Editisque* Γαδείρων γῆν ᾗ, haud congrue. Quin & verba ista, γῆν, ᾗ ἔτυχον καταλαμβάνοντες, quæ nec *Hieronymus*, nec *Epiphanius* videtur agnovisse, commode abesse posse existimat *Bernardus.* Huds. Quin verba ista, γῆν, ᾗ ἔτυχον καταλαμβάνοντες, si uncos subire jussero, sive penitus expungi, damnum adeo nullum Hieronymus aut Epiphanius, Interpretes, forte nec passurus Josephus. At vero quis me liberabit hac Babylone? Video enim hujus capitis corrupta pleraque & confusa, turpissime quidem apud Librarios Latinos. Dum illi vocabula propria à formâ Atticâ ad simplicitatem Hebraicam conantur reducere, dum male audiunt, male legunt, intelligunt pessime, surgit sponte moles aut arx atra errorum. *Bern.*

[s] Γομαρεῖς] Γομαρεῖς à γομαρὸς præstant *Baf.* & G. ἀνάλογον. Ita ἀλικαρνασσός, ἀλικαρνασσεῖς. ταρσὸς, ταρσεῖς. Alio accentu *Samb.* γομάρεις abs γόμαρος. Dein ut ἄψυρτος ἀψυρτίς, sic in cod. *Hen.* γομαρεῖς illic, hic γάμαρος: observat etiam γομαρεῖς Zonaras Secretarius, sed à γάμερ deducit, ut *Gameritas* suas Epiphan. scriba, & Pseudo-Eustathius γαμαρεῖς, persuasi auctoritate τοῦ δ. Neque omittendum videtur γομαρεῖς derivari à γομαρὸς lectionis *Caf.* (& *Big.*) modo facillimo, quam ἀληθὸς, ἀληθεῖς: siquidem ita amat Josephus. *Bern.*

[t] Ἀπ' αὐτοῦ] Ita *Samb. Hen. Caf. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐξ αὐτοῦ *Zonaras.* τοὺς ὑπ' αὐτοῦ *Baf.* & G.

[v] Ὤκισε,] Male in *Editis* ᾤκησε.

[x] Ὑπ' αὐτῶν] Νῦν pro ὑπ' αὐτῶν habent *Eustath. Zonaras*, *Aliique.* diserte ὑφ' Ἑλλήνων *Vet. Interpr.*

[y] Ἰωυάνου] Ita *Big. Caf. Samb.* & *Vat.* Ἰαύνου *Hen. Baf.* & G. nominum varietatem portentosam pete, si lubet, ex *Hieronymo* in Traditionibus Hebraïcis, *Zonara*, *Eustathio* in Hexaëm. notisque *Allatii*, *Syncello*, *Auctore* Chron Pasch. *Cedreno*, *Malela*, *Anastasio Sinaïta*, *LXX. Heideggero* in Hist. Sacr. *Aliisque.* Vide *Bocharti* Geogr. Sacr. & *Grotium* in Annott. ad Lib. 1. *de Verit. Chr. Relig.*

[z] Μάδου] Μάδυ priorum Typothetarum incuria exciderat: iidemque mox struxerant, γίνου, ἔθνος ὁ πς. De Madæis videsis *Jos. Medum* Lib. 1. p. 273, 281.

[a] Θώβηλος] Ita *Samb.* unde soluto ω, Θόβηλος Θοβήλους apud *Hen.* & *Eustath.* Θόβηλος & Θοβήλους *Big. Caf. Vat. Baf. G. Huds.* Epiphanii codices omnes *Iobel*, *Iobelos*, propter consimiles

[b] οἳ-

[b] οἵτινες ἐν τοῖς νῦν Ἱβηρες καλοιῦνται· καὶ [c] Μοσυχηνοὶ ἢ ὑπὸ Μοσυχα κτισθέντες, [d] Καππαδόκαι μὲν ἄρτι κέκληνται. τὸ δὲ ἀρχαίας αὐτῶν πατρίδος σημεῖον δείκνυται· πόλις γάρ ἐστι παρ' αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν [e] Μάζακα, δηλοῦσα τοῖς συνιέναι δυναμένοις, ἔτως ποτὲ προσαγορευθὲν [f] πᾶν τὸ ἔθνος. [g] Θειρᾶς δὲ Θείρας μὲν ἐκάλεσεν, ὧν ἦρξεν· Ἕλληνες δὲ Θρᾶκας αὐτὰς μετωνόμασαν. καὶ τοσοῦτα μὲν ἔθνη ὑπὸ τῶ Ἰαφέθου παίδων καλοικεῖται. Γομάρου δὲ τριῶν υἱῶν ἡγουμένων, [h] Ἀσχάναξος μὲν Ἀσχανάξιος ὤκισεν, οἱ νῦν [i] Ῥηγῖνες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλοῦνται· Ῥιφάθης δὲ Ῥιφαθαίους, τοὺς Παφλαγόνας λεγομένους· [k] Θυγράμμης δὲ Θυγραμμαίους, οἱ δόξαν Ἕλληνι φρύγας ὠνομάσθησαν. Ἰωυάνου δὲ τοῦ Ἰαφέθου, [l] τριῶν καὶ αὐτοῦ παίδων ἡγουμένων, [m] Ἐλισσᾶς μὲν Ἐλισσαίους ἐκάλεσεν, ὧν ἦρχεν, Αἰολεῖς δὲ νῦν εἰσί· [n] Θαρσεὶς δὲ Θαρσεῖς, ἔτως γὰρ ἐκαλεῖτο τὸ παλαιὸν ἡ [o] Κιλικία. [p] σημεῖον δέ, [q] Ταρσοὶ γὰρ παρ' αὐτοῖς τῶν πόλεων ἡ ἀξιολογωτάτη καλεῖται, μητρόπολις οὖσα· τὸ πᾶν ἐκ τὴν κλῆσιν ἀφτὶ τοῦ ῆτα [r] μεταβαλλόντων. [s] Χέθιμος δὲ Χεθιμαὶ τὴν νῆσον ἔσχεν· [t] Κύπρος αὐτὴ νῦν καλεῖται. καὶ ἀπ' αὐτῆς νῆσοί τε πᾶσαι, καὶ τὰ πλείω τῶν ἐφεξῆς θαλάσσης, [u] Χεθιμ ὑπὸ Ἑβραίων ὀνομάζεται. μάρτυς δέ μοι τοῦ λόγου, μία τῶν ἐν Κύπρῳ πόλεων ἰσχύσασι τὴν προσηγορίαν φυλάξαι· [x] Κίτιος γὰρ ὑπὸ τῶν ἐξελληνισάντων αὐτὴν καλεῖται, [y] μὴ δὴ οὕτως ἀφθόγγοις τοῦ Χεθίμου τὸ ὄνομα. Ἰαφέθου μὲν δὴ παῖδές τε καὶ ἔθνη τοσαῦτα ἔσχον ἔθνη. ὁ δὴ ἴσως ὑφ' Ἑλλήνων ἀγνοεῖται, τοῦτο προειπὼν, τρέψομαι πρὸς τὴν ἀφήγησιν ὧν [z] κατέλιπον. τὰ γὰρ ὀνόματα ἀφ' ὧν τὰς γενεαλογὰς ἀνέγραψε, [a] ἡδονὴν τῶν ἐντυγχανόντων ἐργάσεται.

vocantur: & Mosocheni à Mosoche conditi, nunc quidem Cappadoces dicti sunt. Antiquæ autem appellationis *non obscurum* indicium habetur: urbs enim etiam hodie apud eos est Mazaca *nominata*, ostendens harum rerum peritis, quod universa gens olim ita fuerit appellata. Thiras autem Thires *de se* vocavit, quorum fuit princeps: Græci vero nominis mutatione Thracas fecerunt. Et tot quidem gentes à Japhethi filiis ortæ sunt. Trium autem Gomari filiorum, *unus* quidem Aschanaxus Aschanaxos condidit, qui nunc Rhegines nominantur à Græcis: Rhiphathes vero Rhiphathæos, qui vocantur Paphlagones, & Thygrammes Thygrammæos, qui, ut visum est Græcis, Phryges vocantur. A Jovano autem Japheti filio, & ipso tres filios habente, ortus Elysas Elysæis nomen dedit, quorum fuit princeps, nunc vero Æoles habentur: Tharsus autem Tharsensibus; sic enim olim appellabatur Cilicia. indicio autem est, quod urbs apud eos celeberrima, eademque Metropolis, dicta sit Tarsus; theta ad nomen variandum ab eis conversо in tau. Chethimus autem Chethimam insulam occupavit: ipsa vero nunc Cyprus vocatur. & ab ea insulæ omnes, & pleraque loca maritima ab Hebræis Chethim dicuntur. Ejus vero, quod dico, testis mihi una urbium in Cypro, cui accidit ut nomen suum *adhuc* servaret: Citium enim appellatur ab his, qui eam in formam Græcam immutarunt; ne sic quidem à Chethimi nomine multum discrepans. Japhethi itaque filii & nepotes tot gentes condiderunt. Cæterum hoc unum, quod Græcis forsan parum exploratum, præmittam, deinde ad ea quæ supersunt narranda revertar. Nomina siquidem propter scripturæ decorem Græci ad delectaμες ἢ Θοργαμμαίους *Big.* & *Casf.* Huds. Legerat pariter ante aliquot secula Zonaras, Θοργαμᾶς ἢ Θοργαμαίους. Hunc nepotem Japeti appellat S. Hieronymus *Thogorma*, Judæi fere *Thogarma*, sed vetustiores Θοργαμά. *Bern.*

Gomari tres.
8. Aschanaxus, Rhegini.
9 Riphathes, Paphlagones.
10. Thygrammes, Phryges.
Jovani tres, omisso Rhodiorum patre.
11. Elisas, Æoles.
12. Tharsus, Cilices.
13. Chethimus, Cyprii.

Hellenismum sectatur Josephus. Chamas Palestinam obtinet atque Africam.

miles literas antiquas ι & τ. Rabbinis autem debet S. Hieronymus forte illud *Thubal*. Bern.

b Οἵτινες] Sic in *Basf. G.* & *Vet. Interpr.* οἵτινες τῶν *Big. Samb. Vat.* & *Casf.*

c Μοσυχηνοὶ] Ita ex *MSS.* in *Hen.* & *Editis* Μιχηνοὶ ἢ ὑπὸ Μίχυ. *Huds.* Καὶ μοσυχηνοὶ ἢ ὑπὸ μοσύχυ certa quidem lectio & comprobata scriptione multa, ut *Big. Samb.* atque *Casf. Moschini vero à Mosochim* pro *Mosoche*, Epiphanius. Variant hinc quantillum *Henneb.* scriptum & prelorum opera: vides etenim κὴ μιχηνοὶ ἢ ὑπὸ μίχυ. Hujus sane Principis nomen sex punctis ornatum legitur hodieque apud Judæos. Alexandrini tamen Doctores μοσὸχ pronunciabant; quod & Josephus Hieronymusque fecerunt. Falsus ille Eustathius nobis dedit à μοσὸχ μιχηνοὺς: Zonaras insuper μιχηνοὺς ab eodem μοσὸχ. Mirum vero nisi ε vice ο sæpe peccant tachygraphi. *Bern.*

d Καππαδόκαι] Non aliter *MSS. sc.* forma Attica. Καππαδόκες in *Editis*. mox in *iisd.* μὲν γὰρ ἀρχὴ, media superflua. *Huds.* Valde gaudent Athenienses declinationum prima, unde apud *Big. Casf. Hen.* Nicephorum in Eclogis, Eustath. & Zonaram legitur καππαδόκαι. In libris vero vulgatis obtinet vulgi καππαδόκες. Mox iidem μὲν γὰρ ἀρχὴ, media superfluâ. Unus Schotanus καλοῦνται ibidem reponi nititur pro κέκληνται, ex ignoratione Atticismi. *Bern.*

e Μάζακα,] Hujus præter *Ptolemæum* meminit *Strabo* l. XII. & *Plinius* l. 6. c. 3. & *Amm. Marcellinus* l. XX.

f Πᾶν τὸ ἔθνος.] In *Editis* deerat πᾶν.

g Θειρᾶς] Ita *Samb.* & *Vat.* accentum Hebraïcum servantes. Θειρᾶς ἢ Θείρας *Big.* & *Casf.* Θείρης ἢ Θείρας *Hen. Basf.* & *G. Huds.* Mox Θειρᾶς modulantur plerique, Synæresi urgente. dein male *Samb.* γουίρω. & statim *Henneb.* ἡγουμένω. Iterumque peccat *Samb.* verbulo ὤκισε, ubi congruum erat ὤκισαι. *Bern.*

h Ἀσχάναξος] Sic *Big.* & *Hen.* unde (notante *Bernardo*) Latino Interpreti *Aschenagus quidem Aschenagos*, emollito χ, ut *augeo* ab αὐξίω. Sed Ἀχιναξῆς ἢ Ἀχιναξαῖς *Basf.* & *G.* Versione tamen LXX. freti videntur *Samb. Vat.* & *Casf.* ubi præbent Ἀχαναζῆς ἢ Ἀχαναζαῖς. *Huds.* Ἀχαναξῆς ἢ ἀχαναξαῖς, *Big.* & *Hen.* unde Latino Interpreti, *Ascenagus quidem Ascenagos*, emollito χ, velut *augeo* ab αὐξίω, *rex regis*, &c. ἀχαναξῆς ἢ ἀχαναξῆς, *Hen.* ἀχαναξῆς ἢ ἀχαναξαῖς, *Basf.* & *Gen.* & Zonaras in Annalibus. Tum Eustathius ἀχαναξῆς ἢ ἀχαναξαίους. Versione tamen τῶ ο'. freti videntur *Samb.* & *Casf.* ubi præbent ἀχαναζῆς ἢ ἀχαναζαῖς. Isti mox ῥιγῖνες scriptitant, nullo commodo, & postea Hen. ῥιφάθης. *Bern.*

i Ῥηγῖνες] Corruptus est locus, nec dubitandum quin ab Aschanaxis nomen habeat Ascania *Homero* memorata. *Grotius* in Annott. ad lib. 1. *de Ver. Chr. Relig.* cui assentitur *Heideggerus* in Hist. Sacr. p. 679. Verum Ρητῖνες legendum esse censet Cl. *Jos. Medus*, quem videsis in Operibus Anglicanis, l. 1. p. 280.

k Θυγράμμης] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* Θυγράμμας ἢ Θυγραμμαίους *Basf.* & *G.* Θοργάμμας ἢ Θοργαμμαίους *Vat.* & *Samb.* Θοργάμ-

l Τριῶν δὲ αὐτὸ] Ex *MSS.* in *Editis* τριῶν αὐτῶ.

m Ἐλισσᾶς] Ita *Big. Casf. Samb. Vat. Hieronym.* & *Vet. Interpr.* Ἀλίσας ἢ Ἀλισαίους *Hen. Basf.* & *G.* faventque *Zonaras* & *Eustath. Huds.* Ἐλισσᾶς ἢ ἐλισαίους, *Big. Casf. Samb.* S. Hieronymus, & Cassiodori amanuensis. ἀλίσας ἢ ἀλισαίους *Basf. Gen.* & *Hen.* Hoc sustinet vox Hebraica אלישה; aut ita viderant Zonaras & Pseudo-Eustathius. Ait enim hic ἐλισᾶς (sic lego) ἀφ' ὃ ἀλισαῖοι· alter etiam ἐλισὰς seu ἐλισὰ ἢ (derelicto ς) ἀλισαίων ἀρχηγέτης ἐγένετο. *Bern.*

n Θαρσοὺς] Θαρσοὺς, *Samb.* & Stephanus, aut Hermolaus quidem Byzantius de Tarso, Θαρσὸς ἢ ἐκαλεῖτο, καὶ Θαρσεῖς οἱ πάλαι, ὡς ἱστορεῖ ἐν ἐπιτομολογίᾳ. Alii hoc nomen παροξυνουσιν, ut *Basf. G.* & *Hen.* Quinetiam Θαρσᾶς Eustathii, & Θαρσεὺς Zonaræ accedunt ad Θάρσις LXXII. Interpretum. *Bern.*

o Κιλικία.] Adeoque dici posset naves Tarsis esse Cilicias. *Rel.*

p Σημεῖον] Multis enim locis evenit, ut quæ populorum nomina fuerant, urbium facta sint nomina.

q Ταρσοὶ γὰρ παρ'] Ταρσοὺς postulant initio tenui *Big. Samb. Casf. Basf.* & *Hen.* præter Geographum Byzantium, S. Hieronymum, Zonaram, Nicephorum Call. remque ipsam. Θαρσὸς Genevenses, atque Θαρσᾶς Pseudo-Eustathius. Stulte autem faciunt qui hanc totam sententiam, Josepho præterito, ad Sciolos & Glossatores referunt. *Bern.*

r Μεταβαλόντων.] Μεταβαλόντων *Samb.*

s Χέθιμος] Χέθιμα *Hen.* & Zonaras. χεθιμὰ *Basf.* & *G.* χεθιμὰ Eustath. χεθιμᾶς, *Samb. Chethimam*, Epiphan. *Bern.*

t Κύπρος] De Cypro jam luxuriat, contra solitum, *Codex Hen.* Κύπρος ἢ τῶν καλεῖται. Ἐπήνων τὸ ὄνομα ταύτη μεταβεβρόων ὡς τὸ τ παρ' αὐτὰς Θεὸν νομιζομένης ἐπώνυμον· τὴν γὰρ Ἀφροδίτην καὶ Κύπριν καλοῦσι, καὶ ἀπὸ ταύτης νῆσοί τε πᾶσαι &c. Consimiliter etiam Syncellus ad Χέθιμα, ἡ Κύπρος αὐτὴ ἐστι παρ' Ἑλλήνων ἔτω κληθεῖσα, ἀφ' τὴν παρ' αὐτοῖς Θεόν· τὴν Ἀφροδίτην καὶ Κύπριν προσαγορεύουσι.

u Χεθὶμ] Ita *Casf. Basf. G.* & *Vet. Interpr.* Χιτεὶμ *Big.* Χιτιὶμ *Vat.* Huds. Tam varie sonuit vox Hebraica כתים aut כתיים. κιτιαῖοι, & semel κητεῖοι. Sed rerum Maccabaicarum scriptori pervetusto χελὶμ, aliis Judæorum *Cittim*. Bern. Χεθὶμ *Big.* f. χελιὶμ. *Cocc.*

x Κίτιος] Sic in *Big. Samb. Hen.* & *Casf.* Κήτιος *Vat. Basf.* & *G.* Huds. Vix patior demum accumulari huc paralipomena Scribarum, aut vos admoneri de *Hen.* ἐπλωσάντων, *Casf.* καλεῖται, ἔτω ἀφ'. aut mox πᾶσαι editorum. *Bern.*

y Μὴ δὴ ἔτως] Μηδ'. *Cocc.*

z Κατέλιπον.] Ita *Big.* & *Samb. κατέλειπον* ceteri.

a Ἡδονὴν σχ] Sic *Samb. Casf.* & *Vat.* more Attico. ἐπήνεσαι *Basf. G.* & *Hen.*

ctationem legentium mutaverunt. Noſtrates enim hujuſmodi eorum forma non utuntur : ſed idem apud nos perpetuo * ſchema obtinent, unamque terminationem : Noëus etenim Noë *apud nos* vocatur, & in omni ſchemate eandem formam ſervat.

Proſapia Chamæ.

2. Chamæ vero filii terram, quæ à Syria & Amano Libanoque montibus incipit, obtinuerunt : quicquid ejus ad mare vergit occupantes, & regiones uſque ad oceanum ſibimet vendicantes. Horum ſane quorundam appellationes omnino evanuerunt, aliorum vero multum immutatæ, atque ita in alias deflexæ, ut haud facile agnoſcantur. pauci autem ſunt, quorum nomina integra ſervantur. Ex quatuor enim Chamæ filiis, Chuſo nihil detrimenti tempus attulit : nam Æthiopes, quorum princeps fuit, nunc quoque tam à ſeipſis quam ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſtræi etiam adhuc in memoria ſunt ex appellatione : Ægyptum enim Meſtren, & Meſtræos Ægyptios vocamus quotquot hanc regionem incolimus. Quin & in Libyam colonos deduxit Phutes, incolas ſuo nomine Phutos vocans. Eſt autem & fluvius in Maurorum regione, qui ita appellatur. Unde & plurimos ex Hiſtoricis Græcis invenimus, qui hujus fluminis meminerunt, & regionis, cui Phyte nomen, ei adjacentis : traxit autem nomen, quod ei nunc eſt, ab uno Meſtraimi filiorum, qui Libys vocabatur. Paulo vero poſt cauſam adjiciemus, cur & eam Africam nominari contigit. Chanaanus vero, quartus Chamæ filius, Judæam, ut nunc vocatur, habitans regionem, illam à ſe Chananæam appellavit. Iſtis autem nati ſunt liberi. Chuſo quidem ſex : quorum Sabas Sabæos condidit : Evilas Evilæos, qui nunc Gætuli appellantur : Sabathes vero Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aſtabari. Sabactes autem Sabactenos condidit : Ragmus vero Ragmæis ortum dedit,

1. Chuſus, à quo Æthiopes.
2. Meſtraimus, Ægyptii.
3. Phutes, Mauri.
4. Chanaanus, Chananæi.
Ex Chuſo.
5. Sabas, Sabæi.
6. Evilas, Gætuli.
7. Sabathes, Aſtabari.
8. Ragmus, Ragmæi,
9. Judadas, Judadæi.
10. Sabas Αλλοθαῖοι, Sabæi.
11. Nebrodes.

νων. οὐ γὰρ ἁπιχώρει ἡμῖν ὁ τοιοῦτος αὐτῶν τύπος· ἀλλ' ἕν τε αὐτῶν σχῆμα ἐν πᾶσιν ἡμῖν μία· [b] Νώεος γέτοι Νῶε καλεῖται, καὶ τοῦτον τὸν τύπον ἅπαντες τηροῦσι σχήματος.

β'. Οἱ δὲ Χάμου παῖδες τὴν ἀπὸ Συρίας καὶ Ἀμάνου καὶ Λιβάνου τὰ ὁρῶν γῆν κατέσχον· ὅσα πρὸς θάλασσαν [c] αὐτῆς ἐτέτραπτο κατελαβόντες, καὶ τὰ μέχρι ἐ ὠκεανοῦ ἐξιδιωσάμενοι. αἱ μέντοι προσηγορίαι, τὰ μὲν καὶ παντελῶς ἐξίτηλοι γεγόνασιν· ἐνίων δὲ [d] μεταβαλόντων, καὶ μεταῤῥυθμισθέντων πρὸς ἑτέρας, δύσγνωστοι τυγχάνουσιν. [e] ὀλίγοι δὲ οἱ φυλάξαντες ἀκεραίους τὰς προσηγορίας ὑπάρχουσι. πασάρων γὰρ Χάμου παίδων γενομένων, [f] Χῶσον μὲν οὐδὲν ἔβλαψεν ὁ χρόνος· Αἰθίοπες γὰρ, ὧν ἦρξεν, ἔτι καὶ νῦν [g] ὑπὸ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἐν τῇ Ασίᾳ πάντων, Χυσαῖοι καλοῦνται. ἐτηρήθη δὲ καὶ [h] Μεσραίοις ἡ κλῆσις τῇ προσηγορίαν μνήμη· τῷ γὰρ Αἰγύπτιον Μέσρῃ, καὶ Μεσραίους τοὺς Αἰγυπτίους [i] ἅπαντες, οἱ ταύτῃ οἰκοῦντες καλοῦμεν. ἔκτισε δὲ καὶ Φοῦτης τῷ Λιβύῃ, Φοῦτας [k] ἀπ' αὐτοῦ καλέσας τοὺς ὁμόρους. ἔστι δὲ καὶ ποταμὸς ἐν τῇ [l] Μαύρων χώρᾳ, τοῦτο ἔχων τὸ ὄνομα. ὅθεν καὶ τοὺς πλείστους τῶν Ελληνικῶν ἱστοριογράφων ἔστιν ἰδεῖν μεμνημένους τοῦ ποταμοῦ, καὶ τῆς παρακειμένης αὐτῷ χώρας [m] Φούτης λεγομένης· [n] μετέβαλε δὲ ὁ νῦν ἔστιν αὐτῇ ὄνομα, ἀπὸ τοῦ [o] Μεσραίμου ἑνὸς [p] ἑνὸς, Λίβυος λεγομένου. μετ' ὀλίγον δ' ἐροῦμεν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν αὐτὴν καὶ [q] Αφρικὴν προσαγορεύεσθαι συμβέβηκεν. [r] Χαναάνης δὲ τέταρτος ὢν Χάμου παῖς τὴν νῦν Ιουδαίαν καλουμένην [s] οἰκήσας, ἀπ' αὐτοῦ [t] Χαναναίαν προσηγόρευσε. γίνονται δὲ παῖδες [v] ἐξ αὐτῶν. Χούσου μὲν ἓξ· ὧν [x] Σάβας μὲν, Σαβαίους· Εὐίλας δὲ Εὐιλαίους ἔκτισεν, οἱ νῦν [y] Γαιτοῦλοι λέγονται· [z] Σαβάθης δὲ Σαβαθηνοὺς, ὀνομάζονται δὲ [a] Ασσάβαροι παρ' Ελλησιν. οἰκίζει δὲ καὶ [b] Σαβάκτας Σαβακτηνούς· [c] Ραγμὸς

b Νώεος] Joſephum νώεος poſuiſſe ſupra docuimus ex ſcriptis libris, atque jam analogia grammatica itidem monſtrat. Namque à Noë quidem immobili (ut lingua ſacra poſtulat) facile deducitur νώεος vox πολύπλωτος, arte demum nullâ Græcorum νῶχος. Habes denique νώεος à *Big. Samb.* & *Caſ.* νῶχος fide reliquorum. Mox Henneb. τηρεῖ imperando : ſed pergamus potius ad aliud genus. *Bern.*

c Αὐτῆς ἐτέτραπτο] Αὐτῆς ἐτέτραπτο *Big. Samb. Caſ. Baſ. Gen.* αὐτῶν ἐτέτραπτο Zonaras. αὐτοῖς ἐτέτραπτο *Hen.* Vitioſe Euſtathius αὐτὴν τέτραπτο. *Bern.*

d Μεταβαλόντων,] Ita ex *MSS.* in *Editis* μεταβάλλουσαι καὶ μεταῤῥυθμιζόμεναι. Huds. *Big. Samb.* & *Hen.* ita amat gens Attica geminam & plane caninam. μεταβάλλουσαι καὶ μεταῤῥυθμιζόμεναι, Cæteri communi ita more Græcorum. *Bern.*

e Ολίγοι δὲ] Illa ὀλίγοι δὲ οἱ φυλάξαντες ἀκεραίους τὰς προσηγορίας ὑπάρχουσι omittunt *Hen. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Sed reſtituimus ex *MSS. Big. Caſ. Samb.* & *Vat.* pro quibus facit hæc *Euſtathii* paraphraſis, καὶ ἐνίων μὲν παντελῶς αἱ προσηγορίαι ἠμείφθησαν, ἐνίων δὲ εἰς ἑτέρας συνεμείχθη δυσεπιγνώστως· ὀλίγων δ' ἔτι αἱ ὁμοιότητες ἀκέραιοι σώζονται.

f Χῶσον] Ita *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* Χυσαῖον *Hen. Baſ.* & *G.* Χῶς *aliis.*

g Υπὸ ἑαυτῶν] Υπότε ἑαυτῶν *Hen.* concinnius.

h Μεσραίοις] Ita, & ſtatim Μέσρῃ & Μεσραίους in *MSS.* nec aliter *Procopius*, *Euſtath. Aliique.* Mollius autem Μεσραίοις, Μέσρῃ & Μεσραίους *Baſ. G.* & *Zonaras.* Huds. Correctionem ideo Boſianam, μεσρείμοις, & proxime μεσρείμ nomen Patrium Joſepho ſcribente, minus quam probo, etſi ſequatur poſthæc μεσραμοῦ. *Bern.*

i Απαντες,] Sic cum *Editis.* Οἱ ταύτῃ καλοῦσι *Samb.* οἱ ταύτην καλοῦσι *Big.* & *Hen.* præciſe ἅπαντες καλοῦσι *Vat.* & *Vet. Interpr.* Mendum in vulgata lectione eſſe exiſtimavit *Petitus*; atque hoc modo legit; ἅπαντες οἱ ταύτῃ οἰκοῦντες καλοῦμεν.

k Απ' αὐτοῦ] Atticorum more, ἀφ' ἑαυτοῦ ſolus *Hen.*

l Μαύρων] Sic *Baſ. G. Hen* & *Euſtath.* nec aliter Romani appellant; ſic ipſi Mauri, teſte *Strabone* : Græci tamen *Maruſios*, & Μαυρίων habent *Samb. Big.* & *Vat.* Μαυρείων *Caſ.*

m Φούτης] Φούτη *Caſ.*

n Μετέβαλε] Μετέβαλε hîc pro μετέλαβε, notante *Caſaubono*, ſicut apud *Dionyſ. Halic.* Facilius tamen rectiuſque interpretati ſunt & *Zonaras* μετεβλήθη δὲ ἡ κλῆσις αὐτῆς, & *Epiphanius*, dicens, *mutatum eſt autem* (ſive *traductum*) *nomen* &c.

o Μεσραίμου] Μεσρείμου fecerat *Joſephus* ex Hebræo, ſi *MSS.* fides ſincera. Μεσρείμου aut Μεσρήμου maluit *Bernardus*, quod *Meſraim*, ut opinor, habuerit *Epiphanius.* Μισρείμου *Baſ.* & *G. Huds.* Μεσρείμου fecerat Joſephus ex Hebræo מצרים ſi libris veteribus *Big. Samb. Caſ.* & *Hen.* fides ſincera. Mallem productâ mediâ μεσρείμου aut μεσρήμου. Μεσρὼν Pſeudo-Euſtathii non caret vitio, leges ipſe μεσρείμ, ut *Meſraim* Epiphan. Interpres. μεσρείμου extat typis *Baſ.* & *Gen.* neque oppido diſſonat μεσρεῖν Johannis Zonaræ. μεσρεῖν reliquit Theologi cujuſdam inertia. Mox ἑνὸς omiſſum *Big. Samb.* & *Caſ.* ſecuris. *Bern.*

p Ενὸς,] In pleriſque *MSS.* omiſſum eſt ἑνός.

q Αφρικὴν] Αφρικλὼ *Vat.* Huds. Αφρικλὴ *Big. Samb.* & *Caſ.* Alius autem locus dabitur forte ad cap. 16. ea de voce diſputaturo. *Bern.*

r Χαναάνης] Ita ex *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Scriptura Moſaïca.* Χαναναῖος *Hen. Baſ.* & *G.*

s Οἰκήσας,] Οἰκίσας *Hen.*

t Χαναναίαν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τὴν Χαναὰν errarunt *Hen. Baſ.* & *G.* Utramque lectionem complexus eſt *Zonaras*, hiſce verbis Χαναὰν δὲ τὴν κληθεῖσαν ὕστερον Ιουδαίαν συνοικίσας, Χαναναίαν αὐτὴν προσηγόρευσε, καὶ Χαναναίους τοὺς ἐξ αὐτῆς.

v Ἐξ αὐτῶν.] Επὶ Euſtathius novitius contra fidem Flavii iſtius magnique Moyſis, imo contra ſuam ipſius recenſionem. *Bern.*

x Σάβας] Σαβᾶς & Εὐιλᾶς ultimâ extensâ *Hen.* ſed σαβᾶτ, Εὐιλᾶτ Georgii ambo, Chron. Alex. Pſeudo-Euſtathius, aliique formâ Chaldæorum : Hebræa tamen volumina ſimplicius סבא & חוילה. *Bern.*

y Γαιτοῦλοι] *Al.* Γαίτυλοι. Male in *Editis* Γέτυλοι. Huds. *Big.* & Geographorum gens. Attamen cod. *Samb.* & plerique Grammatici cum ſuo Herodiano γαίτυλοι pronuntiant, accentu promoto. Editorum denique γέτυλοι prohibet jus poëticum, ſimulque γετοῦλοι *Hen.* nec non falſi ac mendoſiſſimi Euſtathii. *Bern.*

z Σαβάθης] Σαβαθᾶς *Big. Samb.* & *Vat.* & mox Σαβαθλωαίους *Samb.* & *Vat.* Huds. Robur addunt τῇ λαγόνῃ *Big.* & *Samb.* σαβαθᾶς σαβαθλωνοὺς autem tuentur *Big. Caſ. Hen.* Euſtathius, S. Hieronymus, & Epiph. librarius, contra *Sabinos Sabenoſque* Georgiorum, aut Chron. Alex. contraque σαβαθλωαίους *Samb.* & pravum accentum Editorum. *Bern.*

a Ασσάβαροι] Ita in *MSS.* Ασσάβαρροι in *Editis.*

b Σαβάκτας] Sic *Baſ.* & *Hen.* Σαβακάτας Σαβακατηνοὺς *Caſ.* Σαβακαθᾶς Σαβακαθλωνοὺς *Big. Samb.* & *Vat.*

c Ραγμὸς] Ita vel Ῥᾶμος ὃ Ραμαίους ex *Epiphanio* (qui habet, *Ram* aut *Rama vero Ramæos*) ſcribendum cenſet *Bernardus.* Huds. Scribo Ραΐμος ὃ Ραΐμαίους, aut ῥᾶμος ὃ ῥαμαίους; pariter Epiphanius, *Ram* aut *Rama vero Ramæos.* רעמה Ezech. 27. 22. ῥάμμα apud LXXII. atteſtante Hieronymo. Quinetiam Euſtathium emendo hac cauſa, ubi exſtant nunc μεγμαχὼ, ἀλλοῖοι, pro ῥαγμὸς

γμὸς δὲ Ραγμαίας ὤκισε, καὶ δύο παῖδας ἔσχεν, ὧν [d] Ιεδδάδας μὲν Ιεδδαδαίας, Αἰθιοπικὸν ἔθνος τ Εσπερίων, οἰκίσας, ἐπώνυμον αὐτοῦ κατέλιπε· Σαβαίας δὲ [e] Σαβᾶς· [f] Νεβρώδης δὲ Χούσῃ υἱὸς [g] ὑπομείνας ἔτι Βαβυλωνίοις ἐτυράννησεν, ὡς καὶ [h] πρότερόν μοι δεδήλωται. τ δὲ Μεσραίμου παίδων [i] ὀκτὼ γενομένων, οἱ πάντες τὴν ἀπὸ Γάζης ἕως Αἰγύπτου γῆν κατέσχον. μόνην δὲ [k] Φυλιστίνην τὴν ἐπωνυμίαν ἡ χώρα διεφύλαξε· Παλαιστίνην γὰρ οἱ Ελληνες αὐτὴν τὴν μοῖραν καλοῦσι. τ δὲ ἄλλων, [l] Λυδιείμου, καὶ Ενεμίμου, καὶ Λαβίμου· ἔθνη μόνα κατοικήσαντα ἐν Λιβύῃ, καὶ τὴν χώραν ἀπ' αὐτῶν καλέσαντα. [m] Νεδέμου τε καὶ [n] Φεθρωσίμου, καὶ [o] Χεσλοίμου καὶ [p] Χεφθορίμου, [q] πέρα τ ὀνομάτων, οὐδὲν ἴσμεν. ὁ γὰρ Αἰθιοπικὸς πόλεμος, [r] ὡς ὀλίγῳ ὕστερον δηλώσομεν, ἀναστάτους αὐτῶν τὰς πόλεις ἐποίησεν. ἐγένοντο δὲ καὶ Χαναάνου παῖδες· [s] Σιδώνιος, ὃς καὶ πόλιν ἐπώνυμον ἔκτισεν ἐν τῇ Φοινίκῃ, Σιδὼν δ' ὑφ' Ελλήνων καλεῖται· [t] Αμάθιος δὲ Αμαθινὴν κατῴκισεν, ἥτις ἐστὶ καὶ νῦν κατὰ μὲν τ ἐπιχωρίων Αμαθὴ καλουμένη, Μακεδόνες δ' αὐτὴν Επιφάνειαν ἀφ' ἑνὸς τῶν [v] ἀπογόνων ἐπωνόμασαν· [x] Αραδαῖος δὲ Αράδου τὴν νῆσον ἔσχεν· [y] Αρκαῖος δὲ, Αρκὴν τὴν ἐν τῷ Λιβάνῳ. τῶν δ' ἄλλων

& duos filios habuit; quorum Judadas quidem Judadæorum gentem, inter Æthiopes Occidentales, condens, sibimet cognominem reliquit: Sabas vero Sabæos: Nebrodes autem Chusi filius manens apud Babylonios dominatum exercuit, sicut à me etiam ante narratum est. Porro Mestraimo cum octo essent filii, illi à Gaza usque ad Ægyptum terram possederunt. Solius autem Phylistini cognomen regio retinuit: Palæstinam enim Græci partem ejus nominant. Reliquorum autem, Ludieimi, & Enemimi, & Labimi, (qui solus colonis in Libyam ductis regionem à se denominavit) Nedemi etiam & Phethrosimi, & Chesloemi & Chephthorimi, præter nomina nihil plane novimus. Bello enim Æthiopico, de quo postea narrabimus, urbes eorum eversæ sunt. Chanaani autem filii fuerunt: Sidonius, qui & sui nominis urbem in Phœnice exstruxit, Sidon etiam à Græcis vocatur: Amathius autem Amathinen habitavit, quæ etiam adhuc supereſt, & ab incolis Amathe appellatur; Macedones vero eam Epiphaniam ab uno è successorum *Alexandri* filiis denominaverunt: Arudæus autem Aradum insulam habuit: Arucæus vero Arcen urbem in Libano sitam. Reliquorum se-

Mestræmi filii.
12. *Phylistinus*, Palæstini.
13. *Ludieimus.*
14. *Enemimus.*
15. *Labimus*, Libyes.
16. *Nedemus.*
17. *Phedrosimus.*
18. *Chesleemus.*
19. *Chephthorimus.*
Chanaano prognati.
20 *Sidonius*, Sidonii.
21. *Amathius*, Amathæi.
22. *Arudæus*, Aradii.
23. *Arucæus*, Arcæi. *His adde 7 gentes Chananææ à Jesu victas & subactas.*

γμὸν ῥαγμαῖοι. Schotano ῥέγμας ἢ ῥεγμαίους apud Josephum probatur. Excusum autem fuit ὤκησε pro ὤκισε, & paulo infra οἰκίσας pro οἰκίσας Minervæ ingratiis. Ρῶμος ἢ ῥωμαίους Bas. Gen. & Hen. Ρεγμὸς aut ῥέγμος ἢ ῥεγμαίους Samb. & Big. Ρέκμος ἢ ῥεκμαίους, Cas. S. Hier. in Gen. & Paral. *Regma*, sed ad Ezech. *Raama*, & in MSS. *Reemma:* unde Isidoro *Rema*. Imo sophista Gazæus, *Regma à quo Ramæi.* Bern. Ρωμος ἢ Ρωμαίους *Bas. G.* & *Hen.* Ρέγμος ἢ Ρεγμαίους *Samb. Vat.* & *Big.* Ρέκμος ἢ Ρεκμαίους *Cas.* Huds.

d Ιεδδάδας] Certissima lectio ex *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* unde Ιωδαδαι apud *Eustathium Antiochenum*, *Aliosque*. Ιούδας ἢ Ιωδαίους *Hen. Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

e Σαβᾶς·] Ita *Samb.* & *Epiphan.* Σαβᾶος *Hen. Bas.* & *G.* Σάβατος *Cas.* & *Vat.* (& *Big.*) Vide *Eustathium Antiochenum*, p. 52, 53.

f Νεβρώδης] *Sc. manens* [*post dispersionem*] *apud Babylonios* [*h. e. in nova urbe Babylone*] *regnavit*, ut paraphrasi illustrat doctissimus *Perizonius*, in Originibus Babylon. p. 320. *Huds.* Ναβρώδης *Hen. Bas.* & *Gen.* νεβρώδης *Big. Samb.* & *Cas.* Item νεβρωδ, præter LXXII. Doctores Alexandrinos, deflorator Josephi Eustathius. *Nebroth* aut *Nembroth*, Interpres vetus. De hoc malo nomine plura legas cap. 5. Mox Ετυράννησεν & ἐτυράννευσεν ad cod. *Hen.* manus indoctæ. *Bern.*

g Υπομείνας] *Id est*, casum eundem.

h Πρότερον] *Sc.* p. 15. v. 26. *Huds.* Iterum pono μεσραίμου, ne forte idem nomen apud hunc historicum perquam accuratum, aliud esse appareret & non idem. Legunt tamen *Big. Samb. Cas.* & *Hen.* quot scriptos codices numeramus, μεσραίου: Typothetæ post illos μεσραίου. Eustathius atque Zonaras hic loci μεσραίου utrique pro Hebraico μεσραίμ. Et Hieronymus MSS. *Mesdram:* Epiphanius *Mesroth*. Bern.

i Οκτὼ] At septem tantum in Sacro Codice. *Rel.*

k Φυλισίνην] Φυλισιείμ *Hieronymus*, *Zonaras*, aliique *Josephi* sectatores ex S. Scripturæ observantia.

l Λυδιείμου,] Ita ex vestigiis *MSS.* & *Veteris Interpretis* restituit *E. Bernardus*. Nam *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* habent Λυδιείμου ἐ Ενεμιλειείμου (vel Ενεμιτίμου aut Ενεμιείμου) ἐ Ενεμιᾶ, ᾗ Λαεῖμου. *Ludim*, *Anamim*, & *Labim* exhibet *Epiphan.* Λουδιεὶν ἐ Ενεμία ἐ Λαεῖμον in *Editis*. Huds. Audis ergo quid prela nostra sonant. Absurdi quidem sunt omnes libri alii. Impressum ante erat λουδιεὶν ἐ ἐναμία: sustinerem sane in casu facundo, λυδαίᾳ ἐ ἐναμίᾳ, seu ἐναμαίᾳ etiam Schotani, pro nominibus antiquis לודים & ענמים aut Samaritice עינמים & להבים: aut typo illorum Chaldaico, quem servat Onceloſus quam לומים in sacris legenti Josepho ullus crederem. Tument codd. *Big. Samb.* & *Cas.* λυδιείμου ἐ ἐνεμιλείμου, vel ἐνεμιτίμου, ᾗ ἐνεμιᾶ: consimiliter Biblia Græca Compluti olim excusa, λυδιεὶμ ἐ αἰνεαμιεὶμ, ad Gen. 10. 13. Concedunt autem propiores quantulo Georgii ambo, & Compilator Chronici Alex. & ipsi Interpretes Alexandrini cum suis λυδεὶμ, αἰνεμελεὶμ aut ἐνεμεσιεὶμ. Postremo Epiphanius Interpres defendit mendum cod. *Hen.* & Typographiæ *Bas.* aut *Gen. Ex aliis autem*, inquit ille, *id est Nomeo* (pro *Lomeo*, sicut χασμωνιεὶμ in Biblicis Græcis pro χασλωνιεὶμ,) *& Anamia*, &c. *Bern.*

m Νεδέμου] Sic ex *Big. Samb. Cas.* & *Vet. Interpr.* Νεδεὶμ *Vat.* in *Editis* Νεθεὶμ. Attamen Νεφθεὶμ aut Νεφθοῖμ æquius (ut inquit *Bernardus*) postulat veritas Hebraïca. *Huds.* Mutavimus profecto δ literam medioxumam pro blæsa θ, suasoribus *Big. Samb. Cas.* & scriba Cassiodori. νεθεὶμ exstat opera *Bas.* & *Gen.* Attamen νεφθεὶμ, aut νεφθοῖμ postulat æquius Hebraica veritas. Hieronymo *Nephtuim*, aliis νεφθαεὶμ & νεφθαοῖεὶμ. *Bern.*

n Φεθρωσίμου,] Ita *Samb.* & *Epiph.* Φεδρωσίμου *Big.* Φαιθρωσίμου *Vat.* Φαιθρωσίμου *Bas.* & *G.* Meliora *Hieronymi* & *Epiphanii* exemplaria *MSS.* habent *Fethrosim*.

o Χεσλοίμου] Sic *Samb. Cas. Vat.* & *Bas.* unde *Chesloim* habet *Hieronym.* in Quæst. ut & *Isidorus*. Χεσλούμου *Big.* Χεσλωὶμ edi voluit *Schotanus*.

p Χεφθορίμου,] Ex veritate Hebraïca ita legi placuit *Bernardo.* in *MSS.* & *Editis* Κεφθώμου. *Huds.* Ita correxi contra omnia nostra exemplaria, propter fidem Hebraïcam כפתרים. χεφθώμου retinent *Big. Samb. Cas. Bas.* & *Gen.* tanquam à כפתור; quinimo καππαδοκεὶμ legitur apud G. Syncellum, alterumque Cedrenum. *Cephtosim* scripsit aut *Cephitos* Epiphanius Scholasticus. *Bern.*

q Πέρα τ ὀνομάτων,] Sic *MSS.* male *Bas.* & *G.* ὡσεὶ τ.

r Περὶ ὃ δηλώσομεν] *Samb.* & Schotanus. Alii καθ' ὑποζύγιον, δηλώσωμεν. *Bern.*

s Σιδώνιος,] Ita *Bas. G.* & *Zonaras*. Σιδὼν in *MSS.* Huds. *Bas. Gen.* & Zonaras. σιδώνιος *Hen.* σιδὼν *Big. Samb.* & Pseudo-Eustathius, & Tralatio τ ο': atque Hieronymiana. σιδὼν *Cas.* Utramque equidem formam gentilem ferri admonet Magnus Etymologus & Stephanus Geographus. Illud tamen quod mox sequitur, σιδὼν δ' ὑφ' ἑλλήνων καλεῖται, aut Patriarchæ nomen σιδώνιος, aut alium accentum, acutum puta, σιδών ipsius heic pingi postulat. Sic autem veterum Grammaticorum aliquis, σιδὼν ἐπὶ μ τ πόλις, ὀνείνεται· ἐπὶ ᾗ τ πολίτης, συσίλιται. Σιδὼν quidem obliquum usurpant poetæ plures, sed optimus σιδῶνος. Hisce consona suggerit Herodianus in Partitionibus Homericis. Mox ἐν τῇ φοινίκῃ *Hen. Big.* & Eustath. Cæteri articulum aspernantur. *Bern.*

t Αμάθιος] Ex *Eustathio Antioch.* ita scripsit *Bernardus*. Αμαθος ἢ Αμάθου *Bas. Gen.* & *Cas.* Αμαθος ἢ Αμαθωὶς *Hen.* Αμαθᾶς ἢ Αμαθωὶς *Big. Samb.* & *Vat.* Huds. Αμάθιος ἢ ἀμαθινὴν Pseudo-Eustathius. ἀμάθης ἢ ἀμάθου Schotanus conjector. ἄμαθος seu ἀμάθος ἢ ἀμάθου *Bas. Gen.* & *Cas.* ἀμαθεὶ ἢ ἀμάθου, Zonaras. ἄμαθος ἢ ἀμαθωὶς, *Hen.* ἀμαθᾶς ἢ ἀμαθωὶς *Big.* & *Samb.* ἀμαθεὶς ἢ ἀμαθοσίους Cedr. & G. Sync. at Hebr. & LXXII. ἀμαθί. Cæterum κατῴκισε legendum cum *Hen.* & Schotano, ubi reliqui scriptores κατῴκησε posuere. Cl. *Bosius* etiam ὃν permutat pro ἥτις. Epiphanius denique vertit Latine *Amath* autem *Amathæos* (Hieronymo prius, & posterius Isidoro *Amatheus* i. e. ἀμαθαῖος, velut mox abs ערוקי ἐρκαῖος) *instituit*, *quæ etiam nunc &c.* Bern.

v Απογόνων] Απογόνων Πτολεμαίου ὠνόμασαν *Hen.* in margine. ἐπιγόνων malit *Scalig.* Sed ἀπογόνων hîc retinendum esse docet *Pearsonus* in Dissert. 1. *de Successione Episc.* &c. p. 90. *Huds.* Scaliger animadverss. ad Eusebium pag. 127. scribit legendum ἐπιγόνων. Intelligit vero Antiochum Epiphanem. Rufinus vertit ab uno priscorum, ut sine dubio legerit ἀφ' ἑνὸς τ προγόνων. Porro notat *partiarios imperii Alexandrei a scriptoribus Græcis nunc* ἐπιγόνους, *alias* Διαδόχους *vocatos.* Idem pag. 52. observavit ἐπιγόνης dici omnem posteritatem, sed κυρίως posteros τ ἐπὶ ἐπὶ Θήβας. Ego nihil mutarem, aut Αντιόχων substituerem. Si ἀπογόνων retinendum est, aliud addi oportet cujus fuerint ἀπογόνοι. Ita Josephus hoc ipso libro cap. 10. τ γιγάντων ἀπογόνης & cap. 15. οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν. *Rel.*

x Αραδαῖος] Sic in *MSS.* & *Editis*. Αραδαῖος *Hen.* Αράδιος *Eustath.*

y Αρκυκαῖος] Iidem omnes nec non Cedr. G. Sync. aliique legunt cum Samaritis & LXXII. Alexandrinis ערוקי sive ἀρουκαῖος. *Erucæus* Epiphanius Scholasticus. Hieronymus atque Onceloſus *Araceus* ab ערקי seu ערקאי Pro ἄρκλου *Hen.* legit ἀράκλου, Josepho rursum vetante lib. v. harum Originum: sed ve-

ſeptem [Evæi,] Chettæi, Jebuſæi, Amorrhæi, Gergeſæi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, præter nomina nihil in ſacris codicibus exſtat: nam Hebræi urbes eorum exciderunt, quas ex hujuſmodi cauſſa afflixit calamitas.

Noëus inebriatus. Progenitoris facinus impudens ſeri luunt Chananei.

3. Noëus, terra poſt diluvium in primævam reſtituta naturam, ad *agriculturæ* opus aggreditur: & cum vitibus eam conſeviſſet, fructuque matureſcente ſuo tempore eam vindemiaſſet, atque vinum uſui eſſet idoneum, ſacris prius operatus epulabatur. Inebriatus autem in ſomnum delabitur, nudatuſque parum decore jacebat. Eum *forte* conſpicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicavit: illi vero patrem *reveriti* operuerunt. Ubi factum reſcivit Noëus, aliis quidem filiis felicitatem precatus eſt: Chamam vero propter cognationem ſui exſecrationibus quidem non inſectatus eſt; ſed poſteros ejus *diris devovit*. Quas cum cæteri evaſiſſent, Chanaani liberos ultio divina eſt conſequuta. Ac de his quidem in ſequentibus dicemus.

Aſiam omnem ab Euphrate, ampliſſimum imperium, occupat Semas. Semidæ

1. *Elamus*, Elamæi.

2. *Aſſuras*, Aſſyrii.

3. *Arphaxades*, Chaldæi.

4. *Aramus*, Syri.

5. *Ludas*, Lydi. *Ab Aramo.*

6. *Uſus*, Damaſceni.

7. *Ulus*, Armenii.

4. Semæ vero, tertio Noëi filio, nati ſunt quinque filii, qui Aſiam uſque ad Indicum oceanum incoluerunt, ab Euphrate incipientes. Elamus ſiquidem *poſteros* reliquit Elamæos, à quibus Perſæ originem duxerunt. Aſuras autem urbem Ninum condidit, & ſubjectos ſibi Aſſyrios nominavit; qui maxime *rerum geſtarum gloria* floruerunt. Arphaxades vero iis, qui nunc quidem Chaldæi vocantur, appellationem dedit, cum princeps eorum eſſet. Ex Aramo autem Aramæi prognati, quos Græci Syros appellant; qui vero Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam generis auctorem habuerunt. Aramo autem cum quatuor eſſent filii, ex iis Uſus Trachonitidem quidem condidit & Damaſcum, quæ inter Palæſtinam & Cœle-Syriam media eſt. Armeniam vero D. Hieronymus itidem Latine reddidit *Arcas*, conſenſu Stephani Byzantini. *Bern.*

ἄλλων ἐπλὰ, [z] [Εὐαῖα,] Χετταῖα, Ιεβουσαῖα, [a] Αμορραῖα, Γεργεσαῖα, [b] Εὐδαῖα, Σεναῖα, Σαμαραῖα, ωλλὼ τῶν ὀνομάτων, [c] ἐν τῖ ἱεραῖς βίβλοις εὑδὲν ἔχομεν· Εβραῖοι γὰ αὐτῶν ἀνέϛησαν τὰς πόλεις, ἐκ τοιαύτης αἰτίας ἐν συμφορᾷ γιομένας.

γ'. Νώε, μὴ τὴν ἐπιμέλειαν τ γῆς καταϛαθείσης εἰς τὴν αὐτῆς φύσιν, ἐπ' ἔργα [d] ἐχώρει· καὶ καταφυτεύσας αὐτὴν ἀμπέλοις, ἡνίκα τ καρπὸ τελεσφορηθέντ ἐθέρισεν, καὶ παρὴν εἰς χρῆσιν ὁ οἶν, θύσας ἐν εὐχαῖς ἦν. μεθυσθεὶς δὲ εἰς ὕπνον καταφέρε, καὶ γεγυμνωμέν ἀϛασχήμως ἔκειτο. ἰδασάμεν δ' αὐτὸν ὁ νεώτατ τῶν παίδων, τοῖς ἀδελφοῖς ἀπήγελῶν δείκνυσιν· οἱ δὲ ωδιαίλλυσι τ πατέρα. καὶ Νώε αἰσθόμεν, τοῖς μὲν ἄλλοις παισὶν εὐδαιμονίαν εὔχε· τῷ δὲ [e] Χάμα διὰ τὴν συγγένειαν αὐτῷ μὲν ὐ [f] κατηράσατο, τοῖς δ' ἐκγόνοις αὐτ. καὶ τῶν ἄλλων διαφερόντων τὴ ἀρετὴν, τὰς [g] Χαναάνε παῖδας μέτϑιν ὁ Θεός. καὶ [h] ωὶ μὲν τούτων ἐν τοῖς ἑξῆς ἐρῶμεν.

δ'. Σήμα δ', τῷ τρίτῳ Νώε υἱῶν, πέντε γίνονται παῖδες· οἱ [i] τὴ μέχρι δ κατ' Ινδίαν ὠκεανὸ κατοικοῦσιν Ασίαν, ἀπ' Εὐφράτ τὴν ἀρχὴν πεποιημένοι. [k] Ελαμ μὲν γὰ Ελαμίτας, Περσῶν ὄντας ἀρχηγέτας, [l] κατέλιπεν. [m] Ασσύρας δ' Νῖνον οἰκίζει πόλιν, καὶ τοὺς ὑπηκόους Ασσυρίους ἐπωνόμασεν· [n] οἳ μάλιϛα εὐδαιμόνησαν. Αρφαξάδης δὲ τὸν νῦν Χαλδαίους καλυμένους Αρφαξαδαίους ὠνόμασεν, ἄρξας αὐτῶν. Αραμαίους δὲ Αραμ ἔσχεν, οὓς Ελληνες [o] Σύρους ϖροσαγορεύουσιν· ὧν δὲ Λυδὸς νῦν καλοῦσι, [p] Λύδους δὲ τότε, Λούδας ἔκλησε. τῶν δὲ Αράμ παίδων τεσσάρων ὄντων, [q] Οὖς μὲν κτίζει τὴν Τραχωνῖτιν καὶ Δαμασκόν· μέση δ' ἐϛὶ τ Παλαιϛίνης καὶ Κοίλης Συρίας. Αρμενίαν δὲ [r] Οὖλος,

hoc hiſtorico *Ælam* aut *Elam* à quo *Elamitæ*. Caſſiodori Epiphanius *Helam ſiquidem Helamitas*: pariterque Chron. Alex. αἰλὰμ, ἀφ' ὃ ἐλαμῖται, nomen ἐθνικον vel S. Luca teſte. Nec adeo diverſe G. Cedrenus & G. Abbas αἰλὰμ aut corruptius ἀλὰμ, ἀφ' ὃ ἐλυμαῖοι. Adjice his ſophiſtam Gazæum, quem docuit Joſephus atque prius Epiphanium αἰρετιοερικτέω, *ab Ælam fuiſſe ortos Elymæos Perſarum vetuſtiſſimos*. Hinc itaque conſtitui placet in media pagina, Ελαμ μὲ γὰ ἐλυμαίους &c. quin formam illam gentilem agnoſcit Stephanus Byzantius, qui jam pridem perlegerat hunc Joſephum & Strabonem ſane induſtrius. *Bern.*

z [Εὐαῖα,] Illud Εὐαῖα, quia ſuperfluum & præter numerum ſeptenarium, uncis incluſum dedi: non autem delevi, quòd exſtet in *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis*. Huds. Εὐαῖα ſuperfluum nomen, & præter numerum ſeptenarium, aut ordinem priſcum malæ illius perditæque pròſapiæ Gen. 10. 16, 17. quem affirmat Joſephus, lunulis quidem conſtrinxi, non adeo delevi, quod omnibus codd. Græcis idem ſervaretur ac melioribus Latinis. Quinimo niſi reſtitiſſet Achimelechus Davidis comes, χετταῖα affirmarem in ſerie iſta παρέλκειν, tanquam à LXXII. illuc traductum; finxiſſe etiam Antiquarium Judæum εὐδαῖα & ἰεβαῖα perinde ab חת, ſicut alibi ex חשבון ἐσεβῶν excudit. *Bern.*

a Αμορραῖα,] Illa Αμορραῖα, Γεργεσαῖα ex *Codd. MSS.* in *Editis* deerant. *Huds.* Scias etiam ἀμορραίους aut *Sambuci* ἀμορραίους alibi hujus Archæologiæ Joſepho magis approbari. *Bern.*

b Εὐδαῖον,] Sic etiam in *MSS.* Εὐαῖον *LXX.* Scripſerat forte *Joſephus* (inquit *Bernardus*) Χδαῖον vel Εὐθαῖον, aut denique cum *Syncello* Εὐϊαῖον aut Γιαῖον. *Huds.* Εὐδαῖον aut *Eudæo* omnis noſtra membrana, pro חוי Hebraico ejus ordinis, ſive LXXII. ἰδαῖον. Scripſerat forte Joſephus χδαῖον vel ἰθαῖον, ut alibi οὐδὲς pro אוי ſeu ευὶ, vel denique cum Syncello Taraſii εὐϊαῖον, aut ἡαῖον, prout ἀΐα antea ex matre mortalium חוה. Video etiam in MSS. Mert. Hieronymi Quæſt. Hebr. nomen quintum *Ethæum*, non *Evæum* poni. Quid juvat adhuc notare σιναῖον ſcribi libris Italicis (& *Big. Coll.*) & Samb. pro σεναῖον, ibidemque illorum ϖλὼ τ ὀνομάτων τ, aut mox νὶς vice vulgatioris νῶχος. *Bern.*

c Εν ταῖς ἱεραῖς] Repetit hic rurſus τ *Coll. Big.*

d Εχώρει·] *Big. Samb.* & *Caſ.* χωρεῖ par editionum. *Bern.*

e Χάμα] Χάμῳ *Vat.*

f Κατηράσατο] Sic *MSS.* in *Editis* κατηρᾶτο.

g Χαναάνε] Ita *Samb.* & *Big.* Χαναναὰς *Vat.* Χαναναῖς *Big.* Χαναναῖς *Baſ* & *G.* hìc & ſupra, v. 11.

h Περὶ μὲ τούτων] Περὶ μὲ οὖ τούτων *Vat.*

i Τὴ μέχρι] Legiſſe videtur *Epiphanius*, οἳ τὴ μέχρι τ ὠκεανὸ Ασίαν κατ' ἰδίαν οἰκοῦσιν. nam vertit, *qui uſque ad oceanum ſeorſum habitant Aſiam*.

k Ελαμ] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Ελυμ, dein Ελυμαῖους *Baſ. G. Hen.* & *Zonaras*. Αἰλὰμ ἀφ' ἓ Ελαμῖται in *Chron. Alex.* atque in *Vet. Interpr.* habemus *Elam ſiquidem Elamitas*. Hinc itaque Ελυμαίους malit *Bernardus*; quia formam illam Gentilem agnoſcit *Stephanus Byzantinus*. Huds. Ελαμ μὲ γὰ ἐλαμαίους *Big Samb.* & *Caſ.* ἔλυμ —— ἐλυμαίους *Baſ. Gen. Hen.* atque Zonaras. αἴλαμ αἰλαμαίους Pſeudo-Euſtathius. αἰλὰμ & ἰλὰμ i. e. עילם ſacrorum Bibliorum Editoribus. S. Hieronymus ab

l Κατέλιπεν.] Ex *MSS.* in *Editis* κατέλειπεν.

m Ασσύρας] Ita *Big. Samb.* & *Hen.* Ασσυρᾶς *Vat.* Ασσύρας *Baſ. G.* & *Caſ.* Huds. Ασσύρας *Big. Samb.* & *Hen.* nec non reddito Schemate primævo ἀσσὺρ Hieronymus in Quæſt. Hebr. MS. & Epiph. Scholaſt. præclari codices, Zonaras, Pſeudo-Euſtathius. utrique Georgii in Annalibus, & plures ſi cupias. ἀσσύρας *Baſ. Gen.* & *Caſ.* velut ἀσσὺρ LXXII. ſenum aliorumque γινγεσώντων. Mox νῖνον compungunt accentu ſimplici, *Baſ. G.* & *Hen.* contra Grammaticos. Tum ὠνόμασεν obiter Zonaras & Schotanus. *Bern.*

n Οἳ μάλιϛα] An propterea Lucanus Ninum urbem felicem vocat Lib. 3. ℣. 215.

Et felix (ſic fama) Ninos —— Rel.

o Σύρους] Quos & *Arimos*, ut *Poſidonio* apud *Strabonem* placet, vocavit *Homerus*.

p Λούδους] Sic in *Editis*. Λώδους & Λεύδους in *MSS.*

q Οὗς] Ita *Big.* Ωσ *Vat.* Οὕσης *Hen. Baſ.* & *G.* Huds. Οὗς *Big.* ὅσης *Hen. Baſ* & *G. Eis* pro *Oys* aut, *Us* Epiphanius Interpres. S. Hieronymus à Joſepho, in Quæſt. H. MSS. *Us*; pariterque Euſtathius ὡς: quomodo Philo & Euſebius ſcripſerant. In ſcriptis Divinis עוץ, Gen c. 10. & initio Paralip. ubi quædam exemplaria Græca monſtrant ὄζ. ſed plura ac vetuſtiora ὡς, quibus accedunt G. Sync. Cedrenuſque, & Chron. Alexandrini compilator. Præter hæc, codd. *Samb.* & *Caſ.* præbent perinde derivatum ὡσ. Statim τραχωνίτιν Hen. & typi incorrecti τραχωνίτη. Recte itaque Epiphanius *Trachonitidem*. Bern.

r Οὖλος,] Ex *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* Οτος. *Hen. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Vide *Heideggeri* Hiſt. Sacr. p. 704. *Huds.* Optimos Latinorum codicum, tum etiam *Hen.* & utramque Editionem Græcam affecit Ὄτος aut *Otrus*, nomen à ſacris alienum. Id calligraphi pinxere dudum pro Ἔλος, quod adhuc retinent *Big. Samb.* & *Caſ* Inſuper ὅλ reperiri in Pſeudo-Euſtathio ς Cedreno, G. Sync. aliiſque nil inſuetum poſt LXXII. Alexandrinos, ab Hebraico חול. *Ul* S. Hieron. in Quæſt. H. & in Etymol. Iſidorus. Dein *Eul* Procopius ex Gaza: & Samaritæ equidem nunc ſcribunt חויל, οἰλεύς idem vertenti Græce. *Bern.*

s Γά-

λῷ, καὶ [3] Γάθερ Βακτριανούς, [t] Μησοὺς δὲ [v] Μησαναίους· [x] Σπασινὺ Χάραξ ἐν τοῖς νῦν καλεῖται. Ἀρφαξὰδ δὲ πατὴρ γίνεται [y] Σάλης· τῷ δὲ [z] Ἑβὲρ, ἀφ' οὗ τοὺς Ἰουδαίους [a] Ἑβραίους ἐκάλεσεν. Ἑβὲρ δὲ Ἰόκταν καὶ [b] Φάλεκον ἐγέννησεν. ἐκλήθη δὲ Φάλεκ, ἐπειδὴ κατ' [c] ἀποδασμὸν τῶν οἰκήσεων ἔσχε· Φάλεκ γὰρ μερισμὸν Ἑβραῖοι καλοῦσιν. Ἰόκτα δὲ τῶν Ἑβὲρ παίδων ἦσαν υἱοί, [d] Ἐλμώδαδ, Σάλεφ, [e] Ἀζερμώθης, Εἰρὰκ, Ἐδώραμ, [f] Αἴζηλ, [g] Δέκλας, Ἔβαλ, [h] Ἀβιμάηλ, [i] Σαβεὺς, [k] Ὀφείρης, [l] Εὐϊλάτης, [m] Ἰώβαβ. ἅπαι δὲ ἀπὸ [n] Κωφῆν πόταμὸν τὸν Ἰνδικῆς, [o] καὶ τὸ πρὸς αὐτῷ Ἀρίας τινὰ κατοικοῦσι. ταῦτα μὲν οὖν τῶν Σήμ παίδων ἱστορείσθω.

ro Ulus, & Gatherus Bactrianos, Meſasque Meſanæos; *apud quos* Spaſini Charax, *ut* nunc appellatur. Ex Arphaxade autem prognatus eſt Sales, ex eo vero Heberus; unde Judæos ab initio Hebræos appellaverunt. Porro Heberus Juctan & Phalecum genuit. Vocatus eſt autem Phalecus, quod ſub habitationum diviſionem natus fuerit: Phalec enim Hebræis partitionem ſonat. Juctæ autem Heberi filio liberi erant, Elmodadus, Salephus, Azermothes, Eiraës, Edoramus, Æzelus, Declas, Ebalus, Abimaëlus, Sabeus, Opheires, Evilates, Jobabus. Iſti à Cophene flumine Indiæ, Ariæque ad ipſum *ſitæ loca* quædam habitant. Hæc quidem de Semæ progenie dicta ſunto.

8. *Gatherus*, Bactriani.
9. *Meſas*, Meſanæi.
Arphaxadi familia.
10. *Sales.*
11. *Heberus*, Hebræi.
12. *Juctas.*
13. *Phalecus.*
14. *Elmodadus.*
15. *Salephus.*
16. *Azermothes.*
17. *Eiraës.*
18. *Edoramus.*
19. *Æzelus.*
20. *Declas.*
21. *Ebalus.*
22. *Abimaëlus.*
23. *Sabeus.*
24. *Opheires.*
25. *Evilates.*
26. *Jobabus.*

[3] Γάθερος] *Big.* & *Caſ.* γαθὲρ poſt LXXII. Euſtathius, Cedrenus, G. Sync. Chron. Alex. & Procopius Sophiſta. γόθερος levi vulnere *Samb.* γίθερος, Schotanus, &, quod malo, Zonaras: apud quem reſtituo Βακ]ριανοὺς ὃ ὁ γίθερος, ex ὁ ἕτερος. Simillima hujus ſunt γέθερας *Baſ.* & *G.* atque γεθὴρ *Hen. Gether* denique perpetuum eſt libris Epiphanii Schol. & Hieronymi Presbyteri. *Bern.* Ita *Big. Caſ.* & *Vat.* Γόθερος *Samb.* Γεθὴρ *Hen.* Γίθερας *Baſ.* & *G.*

[t] Μησοὺς] *Big.* & *Samb.* eo accentu, quod probatur ſcriptura Samaritarum Gen. 10. 23. μῆσαι *Baſ. Gen.* & *Hen. Meſa* Hieronymus in Quæſt. H. atque Iſidorus. *Mes*, Epiphanius, Μοσὸχ Euſtath. Cedr. G. Sync. &c. a LXXII. venit, aut a lectione Hebr. principio Paralip. ubi משׁך occurritque מש Moſaico. Mox Μεσωίους Cedr. & G. Sync. nec non *Maeones* Hieronymi, nomina ſuſpecta. *Bern.*

[v] Μησαναίους·] Μεσωίους *Cedren.* & *Syncell.* quibus favet illud *Stephani Byzant.* Σπασίνου Χάραξ πόλις ἐν τῇ μέσῃ Τίγρητος Μεσήνη.

[x] Σπασίνου] Epiphanius miſere, *nunc Arax.* Quod tandem hoc valli prorſus præterierint Hieronymus, Zonaras, atque Euſtathius, factum callide. *Bern.* Ita *Samb.* & ipſe *Joſephus* haud ſemel. Πασίνου Χάραξ cæteri *MSS. Baſ.* & *G.* pro Σπασίνου faciunt *Steph. Byzant. Leopardus*, *Bochartus*, *Cellarius* in Geograph Antiq. p. 488. cum multis aliis.

[y] Σάλης·] שלח Judæi alii præter LXXII. Alexandrinos, qui σαλὰ perpetuo dicunt, ut vel *illi omnes verſus exitu*. Cainanem itaque juniorem plane ignoratum liquet huic Hierophantæ Hieroſolymitano, quam S. Lucæ ejuſdem ſeculi ſcriptori memoratum & in Divinum genus fuiſſe inductum. Deinde ἔβεργος lenius ſcribitur *Samb. Hen.* aliiſque, tum ordine ἐκ τῶν ἐβεραίων, apud ſolum *Samb.* Impreſſum etiam erat Ἰουδῶν accentu non ſuo. *Bern.* Sic *Big. Hen. Vat. Baſ.* & *G.* Σάλας *Caſ.* Σαλὰς *Samb.*

[z] Ἑβὲρ,] Aſpirate ſcribitur in melioribus *MSS.* in *aliis* lenius.

[a] Ἑβραίους] Ratione petita ex *Gen.* c. 10. v. 21. in aliam ſententiam propendet *Seldenus* de DIs Syris, c. 2.

[b] Φάλεκον] Φάλεγος *Baſ.* G. φάλαγος *Hen.* Joſephus ſcripſit Φάλεκος termino Græco, conteſtantibus tam *Samb. Big. Caſ.* & Epiphaniis utriſque, quam φάλεκ ſequente: quippe quum nomen illud omnium codicum conſenſum meruerit, *Big. Samb. Caſ. Baſ. G.* & *Hen.* & poſt illos Zonaræ, Pſeudo-Euſtathii, Procopii &c. φαλεκ pro פלג ediderant Græce *oi o'.* ut ex Philonis Lexico probatur, & S. Patrum commentariis. Ita γραφέον, καφέον. *Bern.* Ita *MSS.* in *Editis* Φάλεγον, & dein Φάλεγος.

[c] Τὸν ἀποδασμὸν] Τὸν ἀπίσολον τῶν οἰκήσεων *Big. Samb. Caſ.* atque inſuper Gloſſator ad oram libri *Samb.* τὸν ἀπόσολον, τὴν ἐκβασιν καὶ ἐξέλασιν. τὸν ἀπόσολον τῶν ἀποικιῶν, Euſtathius. τὸν ἀπόσολον τῶν οἰκήσεων., *Hen.* proletarie. Multo aliter *Baſ.* & *Gen.* τὸν ἀποδασμὸν τῶν οἰκήσεως, aut potius τῶν οἰκήσεων, quibus aſſentit Epiphanius, *diviſionem habitationum:* unde Doctiſſ. Grammaticus, ἀποδασμὸς (non ἀποδασὶς) ἀπομερισμὸς, in Lexidio. Utra harum Phraſium acceptior fuerit Joſepho, alii contendant: Ego Etymon priſcum expreſſe ſum ſecutus. *Bern.* Τον ἀπίσολον τῶν οἰκήσεων *MSS.* τὸν ἀπίσολον τῶν ἀποικιῶν *Euſtath.* τὸν ἀποδασμὸν τῶν οἰκήσεως *Baſ.* & *G.* in *Vet. Interpr.* habemus *diviſionem habitationum.* Huds. Ἀπίσολον τῶν οἰκήσεων MS. Sic infra cap. 15. οἰκιῶν σήλους, *coloniarum deductiones.* Rel.

[d] Ἐλμώδαδος,] Nomina quinque priora omittunt *MSS.* reddebant tamen LXX. Primum Ἐλμωδὰδ *Euſtathio.*

[e] Ἀζερμωθης,] Exſcriptores Joſephi ex filiis magni Arabis quinque priores levi calamo præterierunt. חצרמות reddebant *oi o'.* Græcis literis ἀσαρμὼθ, ab illis Pſeudo-Euſtathius eiſdem. S. Bibl. Editio quædam Baſil. ἀτερμὼθ. Recte Joſephus ἀζερμώθης. Hieron. in Quæſt. *Aſermoth.* Epiphanius tamen *Ajarmoth* cum Eccleſia Græca. Imo primitias Joctanis ἀλμωδὰδ Euſtathius, ſicut Judæi appellant. Quartum inde nomen Joſepho εἰρὰκ, Hieronymo συζατηῆ & Epiphan. *Jare*, LXXII. Iterpr. Ἰαρὰχ. ירח optimo Moyſi. Proximus huic הרורם aut אדירם, Joſepho ἰδουρὰμ, Latinis *Aduram*, ἰδουρὰμ G. Syncello, *idumæum* Wolphio Typothetæ, ἀδορὰμ reliquis Editoribus Bibl. Græc. niſi ſi erraverint eo nomine. *Bern.* Al. Ἀζερμωὴθ, Ἰαφὲχ, Ἰδουμὰμ.

[f] Αἴζηλος,] Quantum autem patravi, quo reformarem demum tam barbara nomina, pauciſſimis dicam, ut hic locus poſtulat. Circa finem c. x. Gen. Judæi ſcribunt תימה ita & in Annalibus ſacris; unde ἐζαλὶς *Baſ.* & *Gen. Uzal.* Hieron. & Epiphanio Scholaſt. & Wolphio ὐζὰλ. Ibidem Geneſeos Samaritæ תימא, Doctores Alex. αἰζὴλ, Euſtathius & G. Sync. ιεζὴλ. Codiceſque *Big. Samb.* & *Caſ.* Αἰζήλος pro Αἴζηλος, errore lubrico. *Bern.* Ita *Bernardus*, quod in *MSS.* fuerit Αιζήλος, prono errore pro Αἴζηλος.

[g] Δέκλας,] Sic *Vet. Interpr.* & *Hieronym.* in *MSS.* Δεκλαδὰς, in *Editis* Δαὶλας proximum Ἔβαλος omittunt *MSS.*

[h] Ἀβιμάηλ,] Ita *Samb.* & *Big.* Ἀβημάηλος *Vat.*

[i] Σαβεὺς,] Ex *Samb. Big.* & *Vat.* in *Editis* Σάφας. nec aliter in *Vet. Interpr.*

[k] Ὀφείρης,] Ὀφίρης debemus *Baſ. Caſ.* & *Gen.* ὀφείρης *Samb.* ὄφιρας *Hen. Ophir* Epiphan. & Hieron. ſed Ambroſio Mediolanenſi *Uphir*, propter ὑφὶρ LXXII. Judæorum. ὑφὶρ Pſeudo Euſtathius, & Georgii duo. Arabum penultimus ὐϊλὰς ſcribitur *Baſ.* & *G. Evilat* S. Ambroſius ex Bibliis Græcis: ὐϊλαὰτ Editiones illorum Complutenſis & Wolphiana, tum etiam compilator Joſephi, nomine Euſtathius, nec non Euſebius Pamphili in Locis. Ενιλάτης *Caſ.* & *Samb.* Ευιλάνις *Big.* Εὐϊλαὶ, *Vatic.* *Alex.* aliaque eximia MSS. S. Bibl. Epiphanii dubia eſt lectio *Evila*, an *Evilat*. Noviſſimus denique omnium *Jobabus* haud quidem à prelis evaſit incolumis, quin Ἰοὒηλ ederent *Baſ.* & *Gen.* pro Ἰώβηλ aut potius Ἰωὰβ; ſicut fecerant LXXII, Interpr. Ἰεὰβ, abſque ſchemate Græco. Induſtrie vero ſcriptum fuit Ἰωχβαβ apud *Big. Samb.* & *Caſ. Bern.* Ita *Samb.* & *Vat.* Ὀφίρης *Big. Baſ.* & *G.*

[l] Εὐϊλάτης,] Ex *Samb.* & *Caſ.* Εὐηλάτης *Vat.* Εὐϊλάνις *Big.* Lectio *Epiphanii* dubia eſt, *Evila* an *Evilat.*

[m] Ἰώβαβ.] Sic in *MSS.* in *Editis* Ἰόβηλ pro Ἰωβηβ aut potius Ἰωβὰβ, ſicut Ἰωβαβ abſque ſchemate Græco fecerant LXXII.

[n] Κωφῶ] Ita *Big.* & *Samb.* Κωφὼ *Vat.* in *Baſ.* & *G.* Κώφλω. *al.* Κόφιν & Κοφῶ.

[o] Καὶ τὸ πρὸς αὐτῷ] Longe à vero remota eſſe vidi tam Editionum καὶ τὸ πρὸς αὐτῷ συρίας τινὰ, quam caſu diverſo *Big. Samb.* & *Caſ.* καὶ τὸ πρὸς αὐτῇ συρίας τινὰ, aut Epiphanii, & *poſita circa* (vel *circa eam*) *Syriæ loca quædam.* Propior accedit Hieronymus, *Poſſederunt autem a Cophene fluvio omnem Indiæ regionem, quæ vocatur Jeria.* Noſtra igitur à conjectura accipe hanc emendationem, καὶ τὰς πρὸς αὐτῷ ἀρίας τινά. Rigari enim Arios Cophene amne, vel Syros abs illo mille ſupra paraſangas abſiſtere, certum & in vetere Geographia obſervatum. Obfirmat etiam nobis animum Euſebius Cæſarienſis in Chorographia ſacra, ad regionem *Evilat*, cui nomen dederat Joctanidarum quidam: τοῦτον ᾧ συὼ τοῖς ἀδελφοῖς Ἰωκτὰν ἀπὸ κωφλῶ πόλεως τῆς Ἰνδικῆς καὶ τὸ πρὸς ἑῴαν καθικνεῖσθαι ἱστορεῖ. MS. καὶ τὸ πρὸς ὠρίας &c. alteram tamen lectionem amplexus eſt Hieronymus hac paraphraſi, *Evilam refert Joſephus cum fratribus ſuis à flumine Cophene & regione Indiæ uſque ad eum locum, qui appellatur* Jerie, *poſſedisſe.* Alibi Locorum Biblicorum idem amicus Pamphili, ut MSS. produnt tam in *Sophira* quam *Ophir*, καὶ τὸ πρὸς αὐτῆς συρίας ſive, edente Bonfrerio, καὶ τὸ πρὸς αὐτῆς χωρίας. Ibi tamen Hieronymus Interpres, ſed & tertio *Jeriam* ſuam repetit. Namque ad *Sophera*. *Filios Jectan Joſephus refert à Cophene flumine & Indiæ regionibus uſque ad id locorum perveniſſe, ubi appellatur regio* Jeria *aut* Jeira. Vel denique ſcripſit Mattathiæ filius, ἀπὸ κωφλῶ πόλεως τῆς ἰνδικῆς, καὶ τὸ πρὸς αὐτῷ σηρίας; inde enim Cophes aut, Ariſtotele probante, Cophen profluit, ubi eminent maxime Caucaſii montes, & ex Tabulis Magni Ptolemæi degit gens Serica. Hinc tamen me vertam ad inſequentia verba Joſephi: de Cahtanidis enim jam dixi, quod ad imas paginas licuit. *Bern.* Longe à vero (inquit *Bernardus*) remota eſſe vidi καὶ τὸ πρὸς αὐτὸ Συρίας τινὰ, ac τὸ πρὸς αὐτῇ Συρίας τινὰ in *Big. Samb Caſ.* & *Vat.* aut *Epiphanii* illa *& poſita circa eam Syriæ loca quædam.* Propior *Hieronymus* accedit, *Indiæ regionem quæ vocatur Jeria*, ex illis *Euſebii*, τὸν τόπον —— Ἰώκτὰν ἀπὸ κωφλῶ πόλεως τῆς Ἰνδικῆς καὶ τὸ πρὸς Ἰερίαν [in *MS.* καὶ τὸ πρὸς Οερίας] καθικνεῖσθαι ἱστορεῖ. Lego igitur καὶ τὸ πρὸς αὐτῷ Ἀρίας τινά. Rigari enim Arios Cophene amne certum eſt, ut Syros ab illo mille ſupra paraſangas abſiſtere. Forſan tamen, καὶ τὸ πρὸς αὐτῷ Σηρίας ex *Euſebio* de Locis Hebr. v. Σοδειρὰ, & v. Ωφείρ. *Bernardo* præivit Cl. *Bochartus* [Geogr. Sacr. l. 2. c. 15.] in voce Ἀρίας ſed Σηρίας rejicit. *Huds.* Σηρίας puto, uti ſupra de columnis Sethi. *Rel.*

Abrami genealogia. Gen. c. 11.

ς'. Faciam vero de Hebræis *quoque* ſermonem. Ex Phaleco enim Heberi filio prognatus eſt Ragavus: ex hoc autem Serugus, cui Nachores filius natus eſt; hujus vero *filius* Tharrus. Hic autem Abrami fit pater, qui decimus quidem à Noëo fuit: ſecundo vero anno & nonageſimo ſupra ducenteſimum poſt diluvium natus eſt. Nam Tharrus quidem ſeptuageſimo anno genuit Abramum: Nachores autem, cum eſſet centum & viginti annorum, genuit Tharrum. Porro de Serugo Nachores naſcitur, circa annum centeſimum & triceſimum ſecundum: Ragavus vero Serugum habuit, cum eſſet annorum centum & triginta. Iiſdem etiam annis Ragavum habuit Phalecus. Heberus autem anno quarto & trecentesimo

ϛ'. Ποιήσομαι [p] δὲ καὶ περὶ Ἑβραίων τὸν λόγον. [q] Φαλέκῳ γὰρ τῷ Ἑβέρῳ γίνεται παῖς [r] Ῥάγαυος· τούτῳ δὲ Σερῦγος, [s] ᾧ Ναχώρης υἱὸς πίπτει, τούτῳ δὲ [t] Θάρρος. πατὴρ δ' ἔστω Ἀβράμου γίνεται, ὃς δέκατος μέν ἐστιν ἀπὸ Νῶέως· δευτέρῳ δ' ἔτει ἐπὶ ρ' ἐνενηκοστῷ καὶ [v] διακοσίοις μετὰ τὴν ἐπομβρίαν ἐγένετο. Θάρρος μὲν γὰρ ἔτει [x] ἑβδομηκοστῷ ποιεῖται τὸν Ἀβραμον· Ναχώρης δὲ Θάρρον, [y] εἰκοστὸν αὐτὸς ἐκατοστὸν [z] ἔτος ἤδη γεγονώς, [a] ἐγέννησε. Σερύγῳ δὲ Ναχώρης πίπτει, περὶ ἔτος [b] δεύτερον καὶ τριακοστὸν καὶ ἑκατοστόν· Ῥάγαυος δὲ Σερῦγον ἔσχεν, ἔτη τριάκοντα γεγονὼς πρὸς τοῖς ἑκατόν. ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι καὶ Ῥάγαυον Φάλεκος ἔσχεν. Ἑβερος δὲ πεμπτῳ καὶ τριακοστῷ πρὸς τοῖς ἑκατὸν γηνᾷ Φάλεκον,

[p] Δὲ περὶ Ἑβραίων] In *Samb.* & *Vat.* δὴ *igitur.*

[q] Φαλέκῳ] Φαλέγῳ, ut prius *Baſ. Gen.* φαλώγῳ *Hen.* juxta ſcripturam reor Joſephi. φαλέγ Zonaras & MS. *Vatic.* Cæteri per κ. *Bern.*

[r] Ῥάγαυος·] Ita paſſim *Big. Samb.* & *Caſ.* Ῥάγαβος *Vat.* Ραγαῦς *Baſ. G.* & *Hen.* Huds. Ραγαῦ & Σερώγος mavult *Cocc.*

[s] Ω Ναχώρης] Sic *MSS.* (ᾧ Burius, inquit *Bern.*) ὧν in *Editis.*

[t] Θάρρος.] Ita in *Editis* & *MSS.* præter *Hen.* qui bis terve habet Θερρᾶς.

[v] Διακοσίοις] ccxcii. ſive δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ ἐνενηκοστῷ πρὸς διακοσίοις, nihil largius exemplaria omnia quot vidi Joſephi, Græca uſpiam aut Latina, & ab illis Zonaras, P. Comeſtor, alii. Id fuerunt jam pridem auſi curioſorum Theologorum nonnulli, quo conſentientem præſtarent Judæorum Hebraico codici ſummam rationis Joſephicæ; improvida quidem ac vaniſſima fraude, dum remanſerint adhuc his libris majoris computi membra. Proponam igitur ſtemma Abrami, decimi herois poſt Noe, ſecundum tres celebriores ſententias, tanquam à ſapientiſſimo Moyſe acceptas, Judæorum, Samaritarum una cum lxxii. Interpretibus Alexandrinis, ſed & Joſephi, ex correctione Iſ. Voſſii viri longe doctiſſimi.

	Codex Hebræus Judæorum.	Samaritæ, tum lxxii. Int. & Eccleſia Græca.	Joſephi calculus, ex emendatione Voſſii & N.
Semas παιδοποιεῖ anno poſt diluvium	2.	2.	12. N. 2.
Arphaxades, ætatis ſuæ anno	35.	135.	135.
Salas	30.	130.	130.
Eberus	34.	134.	134.
Phalecus	30.	130. Joſephi	130.
Ragavus	32.	132.	130.
Serugus	30.	130. Codd.	132.
Nachores	29.	79. 120.	129. N. 129.
Tharrus, Abrami genitor.	70.	70. 70.	130. N. 70.
	Jud. 292.	Gr. 942. 993.	1062. N. 992.
Adſcriptiſque Cainanis an.		130.	130.
	Colligit G. Sync.	1072. Voſſ.	1192.

Editio autem Compl. ϛ'. atque Roman. differt Nachoris pædogoniam ad ætatis ipſius annum 179. adeoque adſerto Cainane, conficit in toto annos 1172. patiterque ex opinione Iſ. Voſſii, Nicephori Patriarchæ, & G. Syncelli Conſtantinopolitani, nec non Eutychii Alex. aliorumque Chronol. receptis Cainanis ſecundi an. 130. cadet natalis Abrami juxta Biblia Græca in 1072. aut ex grandibus numeris Voſſii in an. 1192. poſt Cataclyſmum. Additis inſuper 100. Abrami ad Iſaacum progenitum, & ipſius Iſaaci vita integra (quam ex Moyſe ſuo tum audierat Joſephus) 185. an. intelliges illico quot annos colligat liber primus harum Originum, haud minus quam 3733. ſive ϛψλγ'. ubi codices Joſephi efferunt ϛωλγ'. anormi lemmate. Sed ut verum fatear, alterum illum Cainanem non amo, qui Abramum virum ſummum de loco decimo poſt Noe truderet, etiam Beroſo, Eupolemo, Molone, Joſepho, Zonara, Glyca, & centum aliis invitis. Neque quidem in hiſce Originibus, (ſicut non viſitur in Synagogis Samaritarum aut Judæorum, aut in Chronicis Euſebii Cæſarienſis, Juliive Africani) unquam comparuiſſe ullus credo. Quis enim ſcribarum Græculorum demum expungeret, quam potius illum aſſervaret D. Lucæ gratia? Mallem interim ſphalma illud, quod videtur, Codicis Evangelici omittere, dum totis paginis diſſertanti mihi opus fuerit & tempus. Vide tamen an prudens ac dignum ſit cum nonnullis v terum ad ortum Abrami CIDL. aut CICLII. annos computare à Diluvio: quod fiet ſi deſcenderit novus Cainan cum totis ſuis 130. annis, Semaſque liberis dederit operam altero poſt diluvium elapſum anno, quo quidem pacto conſpirant infenſiſſimæ ſectæ, Samaritæ, Judæi Alexandrini, cætera natio Judæorum, & Eccleſia Chriſtiana, contra unum Mattathiadem. Emendandus eſſet propterea Joſephus hunc in modum, δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ πεντηκοστῷ πρὸς χιλίοις. Accreſcat porro ille numerus, 100. annis Abrami, 185. Iſaaci, nec non 2256. inter Orbem primo conditum & ſubmerſum, [quot ſane præter hunc verſum, Eutychius Patriarcha Alexandrinus, Georgius Homaidi filius, aliique agnoſcunt,] patebit ſtatim perioche libri primi Antiquitatum iſtarum annis 3593. ſive ϛϡγ'. Qui has literas noverint, norunt etiam facili negletu in ω tranſire φ, & ζ in λ. Ex illo calculo deduces ab Adamo ad imperium Artaxerxis Xerxe nati, quinquies mille annos, quod explicabant Biblia Hebraica ex ſententia hujus hiſtorici. Præterea alios quidem numeros, & Joſephi ſcriptis propiores hæc ſerio perpendenti mihi video provenire. Quandoquidem igitur codices noſtri ſeptem minus quam mille annos proponant inter Noe navigantis ſalutem & Abrami τέκνωσιν; permuta modo decem annos ſuperfluos Semæ poſt Diluvium cum novem illis, quos ad Tharrum parentem pertinere memorant Judaica, Samaritana, Græca, cæteraque Moſaicæ legis exemplaria, emicabit tibi ſumma an. 992. aut ſcribenti Græce pro ϛϡβ'. prodibunt πι'. & ϛβ'. ſimillima notatione; unde apud Joſephum reſtitues, δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ ἐνενηκοστῷ πρὸς ἐνεακοσίοις: quomodo etiam in codicum Gallicorum aliquo ſcriptum eſſe ex Commentariis S. Petiti nuperrime edidici. Accedant adhuc anni 285. quot effluxiſſe ait ille Judæus ab Abramo nato ad obitum Iſaaci, atque inſuper 2256. ad Cataclyſmum à rerum conditu, confient inde 3533. aut pro iniqua ſumma ϛωλγ', plane ϛφλγ'. quantum annorum explicet lib. 1. harum Originum. Vel Abramum puta anno 170. Tharri prognatum, δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ ἐνενηκοστῷ πρὸς χιλίοις μετὰ τὴν ἐπομβρίαν: capiet igitur liber 1. Antiquitatum annos 3633. ſeu ϛχλγ'. quo vix reperias quicquam Joſepho convenientius, ſive numeros ipſos ſpectes ſive notas numerorum. Attamen vincat veſtro arbitratu Arithmetica præſtantiſſimi Voſſii, locumque ſuum obtineat πρὸς τὰ κείμηλια. A primordio vero rerum ad diluvium Samaritas numerare annos 1307. Judæos 1656. Joſephum 2256. Interpretes lxxii. eorumque ſequaces Demetrium Hiſtoricum, I. Africanum & mille alios, annos 2262. Euſebium denique dolo vix pio 2242. & compilatores ejus Nicephorum Conſtantinopolitanum, Georgium Taraſii Cancellarium tantundem, aut ignorare nefas aut obliviſci: tum etiam prætermiſſum fuiſſe Julio Chronographo, Joſepho Chriſtiano, Severo, aliiſque, biennium Semæ Diluvio proximum, annoſque adeo 940. tractari ab illis pro 942. Experiantur denique polyhiſtores ingenium ſuum, S. Bibliorum numeros, tum Joſephi, I. Africani, Septimii Afri, Clementis, Theophili, Philonis, ac Demetrii omnes digerant, componant, verſent, mutent, reſtituant, quo natalem annum Abrami tandem nobis juſto calculo exhibeant; hanc enim periodum multo difficillimam continet Chronologia ſacra. *Bern.* Ita in *Editis* & *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis*, & ab illis *Zonaras*, *P. Comeſtor*, & *alii.* Ενεακοσίοις N. ἐνακὸν καὶ χιλίοις *V.*

[x] Ἑβδομηκοστῷ] Ea eſt ſententia Hieronymi, Theodoreti, Procopii Sophiſtæ, illuſtris Voſſii, & meliorum Theologorum, ut Abramus vir eſſet annorum lxxv. cum parentem ſuum Charris defunctum ſepultumque Divino admonitu relinqueret, ex Gen. 12. & Act. 7. & Philone p. 415. atque etiam vita tota Patrum ſuorum ἀλιγκεφαλιώδεις pareret, quod de illo idem aſſerit Philo. ἑβδομηκοστῷ ſemper ſcriptum, ſemper cuſum fuit uſque ad hos typos; veruntamen qua etiam ratione id apud Joſephum poſſit defendi alibi diſputamus. *Bern.* Τριακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ *V.*

[y] Εἰκοστὸν] Ενάτην αὐτὸς καὶ ἐκ. *N.* & *V.*

[z] Ἔτος ἤδη γεγονώς] Libri omnes Joſephi, εἰκοστὸν αὐτὸς καὶ ἑκατοστὸν ἔτος: niſi quod ἔτος à prelis ſuppreſſum fuerat. Novenarium huc numerum adjecimus, qui Hebraico Volumini hæſerat, magno arbitrio adjuti. Amiſſis autem centum annis, *Weſt.* 1. *Bal.* & alii pauci editorum, Nachori parenti adſcripſerunt an. 28. ex verſione B Hieron. *Bern.* Illud ἔτος è *MSS.* in *Editis* deerat.

[a] Ἐγέννησε.] Ἐγέννησε Σερῦγον· Σηρ. male in *Samb. Caſ.* & *Baſ.* in *aliis* rectius omittitur Σερῦγον.

[b] Δεύτερον] Annos Serugi & Ragavi permutant codices cuncti Joſephi Latinique Græcique, contra utrumque volumen Hebraicum, & verſionem ϛ'. unde crebuit fides hunc primum genuiſſe 130. anno ætatis ſuæ, Serugum biennio tardius: verum in hac ſerie aliquid ſcribarum ſocordiæ imputandum video, quia ab imo gradu procederet, ſicut illa Moyſis à ſupre-

κην, γενηθεὶς αὐτὸς ὑπὸ [c] Σάλα τριακοστὸν ἔτος ἔχοντος καὶ ἑκατοστόν· [d] ὃν Ἀρφαξάδης [e] ἐτέκνωσε κατὰ πέμπτον καὶ τριακοστὸν [f] τῆς ἡλικίας ἔτος μετὰ τοῦτον. [g] Σήμης δὲ ὁ τοῦ Ἀρφαξάδου ἦν, μεθ' ἕτη [h] δύο καὶ δέκα τὴν ἐπομβρίαν γενόμενος. Ἄβραμος δὲ εἶχεν ἀδελφοὺς Ναχώρην καὶ Ἀράνην. τούτων Ἀράνης μὲν, καταλιπὼν υἱὸν Λῶτον καὶ [i] Σάρραν καὶ [k] Μελχὰν θυγατέρας, ἐν Χαλδαίοις ἀπέθανεν, ἐν πόλει [l] Οὐρῇ λεγομένῃ τῶν Χαλδαίων. καὶ τάφος αὐτοῦ μέχρι νῦν [m] δείκνυται. γαμοῦσι δὲ τὰς ἀδελφιδᾶς· Μελχὰν μὲν Ναχώρης, Σάρραν δὲ Ἄβραμος. Θάρρης δὲ μισοῦντος τὴν Χαλδαίαν διὰ τὸ Ἀράνου πένθος, μετοικίζονται πάντες εἰς [n] Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας· [o] ὅπου καὶ Θάρρου τελευτήσαντα θάπτουσιν, ἔτη βιώσαντα πέντε καὶ διακόσια. [p] συνετέμνετο γὰρ ἤδη τοῖς ἀνθρώποις κατ' ὀλίγον τὸ ζῆν, καὶ βραχύτερον [q] ἐγίνετο, μέχρι τῆς [r] Μωϋσέως γενέσεως· μετ' ὃν ὁρᾷ τὸν ζῆν ἑκατὸν ἔτη πρὸς τοῖς εἴκοσι, πᾶσιν ὁρίσαντος τοῦ Θεοῦ, ὅσα καὶ Μωϋσῆν συνέζη βιῶναι. Ναχώρη μὲν οὖν ἐκ τῆς Μελχᾶς ὀκτὼ παῖδες [s] ἐγένοντο· [t] Οὖζος, Βαῦξος, [v] Καμούηλος, [x] Χάζαδος, [y] Αζαυος,

simo supra centesimum genuit Phalecum, ipse de Sale prognatus annum nato tricesimum & centesimum: quem Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno supra centesimum. Semæ autem filius Arphaxades erat, natus post annos duodecim à diluvio. Abramus autem fratres habuit Nachoren & Aranen. Ex his Aranes quidem, relinquens Lotum filium cum filiabus Sarra & Melcha, inter Chaldæos est mortuus, in urbe quæ Ure Chaldæorum vocatur. & usque nunc sepulchrum ejus ostenditur. Neptes autem ex fratre duxerunt uxores; Melcham quidem Nachores, Sarram vero Abramus. Cæterum cum Tharrus odio haberet Chaldæorum terram propter *acerbum* luctum Aranæ, omnes simul migraverunt Charram Mesopotamiæ: ubi etiam Tharrum defunctum sepeliunt, cum annos ducentos & quinque vixisset. Jam enim paulatim recisa fuit vita hominum, breviorque facta usque ad ortum Moysis: post quem vitæ terminus annorum erat centum & viginti; eosdem *annos in vitæ spatium* statuente Deo, quos & Moysen vixisse contigit. Itaque Nachores è Melcha octo filios suscepit; Uxum, Baüxum, Camuelum, Chazadum, Azavum,

Tharrus vixit annos CCV.

Humanæ vitæ terminus à Moyse, anni CXX.

Familiæ Nachoris. Gen. c. 22.

premo descenderat; imo notat Cl. Bosius in codice Sambuci ad hunc locum nomenque Ραγαυος, quidpiam desiderari. Servabis tamen numeros sacros, ut fas est, hac emendatione. Ραγαὺ δὲ σεβόμενος τὸν [illegible] ὡς ἐπὶ ἔτεσι δισχιλίοις καὶ τετρακοσίοις καὶ ἑκατοστῷ, ὃς ναχώρῃ ἔσχεν ἔτη τετρακόσια γεγονὼς μετὰ τοὺς ἑκατόν· ὧν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι καὶ Ῥάγαυον φάλεκος ἔσχεν. Pro vulgato σεβόμενος δὲ ναχώρης τὸν [illegible] &c. Schotanus denique ὧν δὲ τοῖς αὐτοῖς transformat ἐν δὲ τοῖς τετρακοσ. α, & quod multo atrocius factum, omnes centurias hujus computi, tanquam male magnos numeros, delendas decrevit, contra omnes codices Græcos & meliores Latinos. Quamvis autem lectionem Græcam ad mentem D. Vossii quatenus immutari placuit: Latina tamen hujus paragraphi curate exegi ex ipsis membranis Epiphanii. *Bern.*

c Σάλα] Ita placuit *Bernardo*. Σάλα *Big.* & *Casaub.* Σαλᾶ *Samb.* & *Vat.* Σίλα *Basil.* & *G.*

d Ὃν Ἀρφαξάδης] Hic nonnulli volunt Canainis Junioris annos inseri, ut *Zonaras*, *Eustathius Antioch.* & *Is. Vossius*. De eo videsis Opuscula *Petri de Marca*, p. 43.

e Ἐτέκνωσε] Al. ἐγέννησε.

f Τῆς ἡλικίας] Illa τῆς ἡλικίας è *Codd. MSS.* desunt in *Editis* & *Vet. Interpr.*

g Σήμης δὲ] Σήμα *Basil.* & *Gen.* quod Dorismum sapit. *Samb.* communius σημᾶ; quin solet ille codex nominum Hebraicorum ultimas syllabas roborare. *Bern.* Σήμα *Basil.* & *G.* Σημᾶ *Samb.* & *Vat.*

h Δύο καὶ δέκα] Δωδεκα *Basil.* & *Gen.* δύο καὶ δέκα *Big. Samb.* & *Casaub. duodecim*, *Epiphanii* potiora & plura exemplaria, ut Voss. 1. Star. & West. 2. Mert. Vig. Bal. Goul. Adde illis historiam Scholasticam Petri: *Josephus autem dicit, Sem filius Arphaxad natus est post annos duodecim facti diluvii: quod forte vitium scriptoris est.* Typographi Colonienses & *Basil.* substituerunt *duo*, religione Hebraici voluminis. Quinetiam de Epiphanio jam monere visum est, nonnulla excusorum exemplarium, ut Bal. Col. & Basil. atqui scripta nulla præter West. 1. per stemma illud Divini Abrami ad numeros versionis Hieronymianæ conformari penitus & restringi. *Bern.* *Al.* δωδεκα.

i Σάρραν] שרי Pulchrum nomen & princeps istius sexus viriliter efferebant Philo & Josephus; unde apud *Big. Samb. Hen.* & *Casaub.* tum Zonaram & Eustath. σάρρα extat; sed mollius Græci plerique σάρᾳ & cum his *Basil.* & *Gen.* Mox μελχὰν *Basil. Gen. Hen.* & *Eustathius* σὺν τοῖς ο'. sicut ἰχθρὰν legitur. *Samb.* & *Big.* potius μελχὰν, ritu ἀδῶναν. Imo μελχὰν θυγατέρα, *Hen.* solus. *Bern.* Ita in *MSS. Zonara* & *Eustathio.* in *Editis* mollius Σάρᾳ.

k Μελχὰν] *Al.* Μελχᾶν.

l Οὐρῇ] Οὐρῇ *Big. Samb. Eustathiusque* MS. Cl. Vossii. Onceloüs similiter forma Chaldaica אורא. Ὥρῃ *Basil.* & *Gen.* G. Syncello pag. 95. ἐν τῇ χώρᾳ τῶν χαλδαίων, ἐν Σὲρ (l. ἒρ) τῇ πόλει. ἄρ G. Cedrenus. χώρ Is. Vossius ex LXXII. ἔρ Eusebius ex Onomastico Hebraico Philonis, licet ipse Philo legerat in translatione LXXII. virali ἐν τῇ χώρᾳ τῶν χαλδαίων. Quid si illi etiam scripserant, Gen. 11. & alibi, ὀχθὴς seu ὄχθης τῶν χαλδαίων. Hanc autem civitatem πόλιν appellatam testatus est etiam Eupolemus in historia Judæorum Babyloniorum, nec non καμαρίνην, h. e. πόλιν ναοφόρων seu urbem Hierophantarum, כמרים, & forma patria כומרנית: quinimo sedes illa אוריא, τῶν φώτων (quales erant Assyriorum Sacerdotes, viri consulti & πυρφώροι,) ὠρὴν nomine congruo vocabatur. Sed me tempero à charta Josephi. *Bern.* Ita *Big.* & *Samb.* Οὐρῇ. *Vat.* Οὔρῃ *Basil.* & *G.* Vide *Is. Vossium* de LXX. *Interpr.* p. 36.

m Δείκνυται.] Admonet Ill. Vossius, post Georgium Syncellum hæc verba Eusthathii ex Josepho fuisse descripta, Δείκνυται. ἀτίδιαστι δὲ ὁ ἀρὰν ἐν τῷ ἱματιοσωμῷ, ᾧ ἐνεπύρισεν Ἀβραὰμ τὰ εἴδωλα καὶ παλαιὰ αὐτὰ ἐν τῷ εἰσελθεῖν ἐξελέσθαι αὐτά. γαμοῦσι δὲ &c. Audi vero quæ dicit Georgius Abbas in Chronico. p. 98. Τὰ δὲ εἴδωλα καὶ παλαιὰ συλλέξας ὁ Ἀβραὰμ καῦσαι ἐσπούδασε· συνεκαύθη δὲ αὐτοῖς καὶ ὁ Ἀρρὰν ὁ ἀδελφὸς Ἀβραὰμ σπεύσας ἀβραὰμ τὸ πῦρ σβέσαι· ἐκωλύθη δὲ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ ἐκπυρισμῷ τὰ εἰδωλολατρείας καὶ εἰδωλοποιίας, ὡς φησιν ὁ Ἰώσηπος: nisi legere fas sit ὁ ὑσπεῖος ad hanc periodum. Tum alter Georgius de eodem facinore differens, Λαβὼν δὲ νυκτὸς ὁ Ἀβραὰμ τὰ εἰδώλων ἐμπρῆσαι τὸ οἶκον, αὐτῶν δὲ ἐξαναλισκόντων, οἱ ἀδελφοὶ νομίσαντες ἀναπηδῶσι, βουλόμενοι καὶ μέσον τὸ πυρὸς ἐξελέσθαι τὰ εἰδώλα. Φιλοτιμώτερον δὲ ὁ Ἀρρὰν τῷ παρόντι ἀποσφεγγόμενος, ἐν μέσῳ διαφθείρεται τὸ πυρός. Quinimo ante hos omnes Eusebius Pamphili, ut verisimile est, Ἐνεπύρισεν Ἀβραὰμ τὰ εἴδωλα τοῦ παλαιοῦ αὐτοῦ, καὶ συνεκαύθη αὐτοῖς ὁ Ἀρρὰν θέλων σβέσαι τὸ πῦρ ἐν νυκτί. Tum etiam p. 95. Chronogr. suæ Georgius, Ὠρθη δὲ ὁ θεὸς τῷ ἀβραὰμ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ἔτι ὄντι, διαστρεφομένῳ τε τὰ τοῦ παλαιοῦ εἰδώλια, ὡς πολλαχοῦ ἱστορεῖται, ἃ καὶ ἀνίπτειν ἐν νυκτί, ὥς φασιν, καὶ συνεκαίετο αὐτοῖς ἄρραν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, σβέσαι θέλων τὸ πῦρ ἐνώπιον τοῦ θάρρα, ὥς φασιν· αἰνιττομένης τοῦτο καὶ τῆς γραφῆς· ὅτι καὶ ἀπέθανεν ἀρραν ἐνώπιον τοῦ παλαιοῦ αὐτοῦ θάρρα ἐν τῇ γῇ ᾗ ἐγεννήθη, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν χαλδαίων, ἐν Σὲρ τῇ πόλει. καὶ ἐξῆλθε θάρρα σὺν ἀβραὰμ, καὶ ἐλθεῖν εἰς γῆν χαναάν· καὶ μεταγνοὺς ὤκησεν ἐν χαρράν, εἰδωλομανῶν ἕως θανάτου αὐτοῦ. Eadem plane narrat, Gregorius scriptor Syrus, p. 20. *Bern.* Hodiernis *Josephi* exemplaribus nonnulla abesse existimat *Is. Vossius*: quæ ex *Eustathio Antiocheno*, qui *Josephum* licet dissimulato nomine sequutus est, ita resarcit; δείκνυται. ἀτίδιαστι δὲ ἐν τῷ ἱματιοσωμῷ, ᾧ ἐνεπύρισεν Ἀβραὰμ τὰ εἴδωλα καὶ παλαιὰ αὐτοῦ, ἐν τῷ εἰσελθεῖν ἐξελέσθαι αὐτά. γαμοῦσι &c. Verba intermedia non esse adsuta ab *Eustathio*, sed è *Josepho* descripta, inde constat quod *Syncellus* (p. 98.) eandem memorans historiam *Josephum* testem citet.

n Χαρρὰν] חרן, χαρὰν *Basil.* & *Gen.* χεμὰν, *Hen.* χαρίαν, *Big. Samb. Casaub. Epiphanius*, & LXXII. Interpretes & D. Lucas, Arabice حران. Gentium historicis Καρρὰ urbs eadem, quod Eusebius aliique adnotarunt. *Bern.* Ita ex quatuor *MSS. Vet. Interpr. aliisque.* Χαρὰν *Basil.* & *G.* Vide *Cl. Cellarii* Geogr. Antiq. vol. II. p. 444.

o Ὅπου καὶ] Ita in *MSS.* in *Editis* ὅπου δέ.

p Συνετέμνετο] Sic quatuor MSS. συνετέτμητο *Hen. Basil.* & *G.* De vita hominum contracta videsis *Josephum* p. 10. v. 27.

q Ἐγίνετο,] Ita *Vat.* & *Eustath.* ἐχρόνιζε *aliis.*

r Μωϋσίως] Sic *Vat. Samb.* & *Eustath.* in *Editis*, *aliisque* Μωσίως.

s Ἐγένοντο·] Al. ἐγίνοντο.

t Οὖζος,] Οὔξος *Samb.* ὄξος *Basil.* & *G. Epiphanius*, *Uxos* ὤξ LXXII. Doctores, Philo, Eusebius, Hieronymis ab illis, sed à Judæis idem *Hus*, עוץ. Importuni sunt Schotani Bosiique ὄσος & οὔζος. Nomen proximum בוץ, βάυξος Græca, *Baux* meliora efferunt Latinorum exemplarium; nec non Hieronymus ex Eusebio & LXXII. Interpr. Eat idcirco βούζος Schotani, quo hinc velit. Pauci intelligunt naturam literæ Z. *Bern.*

v Καμούηλος,] Rescripsi καμούηλος. *Epiphanius* edidit pariter *Camuel*, sicut postulant Judæi, Græci, Latini, omnes S. literarum Interpretes. μαούηλος cernimus in typothesia *Basil.* & *Gen.* μαθούηλος apud *Big. Samb.* & *Casaub.* utrumque ἀδύνατον. Sequitur corruptum diu nomen ζάχαιος apud cunctos codices Græcos, & vetustos Latinorum pro חשד Hebr. χαζὲδ aut χαζαθ Græcorum, *Chazat* Hieronymi ex Eusebio, *Cased* ejusdem interpretis ad sacram paginam. Reddo veterem Josepho scriptionem χάζαδος, ubi alii malunt χάταδος. *Bern.* Ita ex *Vet. Interp.* Μαθήλος in *Editis.* Μαθούηλος in MSS.

x Χάζαδος,] Sic ex *Hebr.* Χασαδ aut Χαταθ *Græcorum.* In *Josephi* codicibus corrupte Ζάχαμος.

y Αζαυος,] Αζανος *Casaub. Epiphanius*, & Schotanus. ἄζαος, levissima mutatione *Big.* & *Samb.* ἄζαυ literæ Beta petiolo nimio, *Basil.* & *Gen.* חח Hebr. ἀζαῦ Viri Ecclesiastici, post LXXII. Judæos.

vum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelum. Isti quidem legitimi Nachoræ filii fuêre: nam Tabæus, & Gaamus, & Tavaus, & Machas, ipsi ex Ruma concubina nati sunt. Bathuelo autem, uni è Nachoræ filiis legitimis, nascitur Rebecca filia, & Labanus filius.

[z] φελδᾶς, ἰαδέλφας, βαθθήλ. ἔστι μὲν ναχώρ παῖδες γνήσιοι· [a] ταβαῖ γὰρ, καὶ [b] γάαμ, καὶ [c] ταύα, καὶ μάχας, ἐκ ῥεμᾶς παλλακῆς αὐτῷ γενόμενοι. βαθθήλῳ δ', [d] ᾧ ναχὼρ γνησίων παίδων, γίνεται ῥεβέκκα θυγάτηρ, καὶ λάβαν υἱός.

VIII. CAP. VII.

ΚΕΦ. ζ'.

Quomodo Abramus, generis nostri auctor, è Chaldæorum terra profectus, habitavit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Judæa appellatur.

Abramus cum Loto sibi adoptato Chaldæam relinquit, annos natus LXXV. *Gen.* c. 12.

ABramus autem Lotum fratris sui Aranæ filium, Sarræ vero conjugis suæ fratrem, adoptavit, quod dubiam haberet spem liberorum legitimorum: cumque jam esset annorum septuaginta & quinque, è Chaldæa discessit, Deo jubente ut in Chananæam concederet, quam etiam ipse incoluit & posteris reliquit; vir rerum omnium intelligentia & audientes persuadendi vi pollens, & de quibus conjecturam faceret *à vero* raro aberrans. Propterea, cum ob virtutem præ cæteris sapiens haberi cœpisset, vulgo receptam de Deo opinionem innovare & *in melius* mutare secum statuit. Primus itaque ausus est declarare unum esse Deum rerum omnium opificem: de cæteris vero si quid ad felicitatem *vel minimum* conferat, *illud* ex hujus mandato unumquodque præbere, non ex vi sibi propria & *innata*. Hæc vero conjiciebat ex iis quæ in terra marique contingunt, quæque sol aut luna patitur, & ex omnibus quæ cœlo accidunt *mutationibus*. „Nam si (*inquit*) „vis illis insita esset, *certe* curam ordinis sui con„servandi haberent: ea vero *res istas* destitutas „esse manifestum est. neque enim ad nostram u„tilitatem suapte virtute fretæ operam confe„runt: sed imperantis potestati obsequium præ„stant: cui soli honorem & gratias tribui par „est.„ Propter ista cum Chaldæi & alii Mesopotamiæ incolæ contra ipsum seditionem agitarent, *inde* migrare factu optimum existimans, Deo volente & adjuvante terram Chananæam possedit. Illicque constitutus aram exstruxit, & hostiam Deo immolavit.

Summus hic Philosophus Auctorem Rectoremque unum Universi contra Magos mature asserit.

Abramum laudant meliores gentium historici, Berosus, Hecataeus, Nicolaus Damascenus.

2. Berosus autem Abrami parentis nostri, suppresso tamen nomine, his verbis meminit; „decima post diluvium ætate apud Chaldæos vir „exstitit justus & eximius, rerumque cœlestium

Ως Ἀβραμος, ὁ πρόγονος ἡμῶν, ἐξελθὼν ἐκ τῆς Χαλδαίων γῆς, κατέσχεν τηνικαῦτα μὲν Χαναναίαν, νυνὶ δὲ Ἰουδαίαν λεγομένην.

ΑΒραμος δὲ Λῶτον τὸν Ἀράνου τοῦ ἀδελφὸν υἱὸν, τὴν δὲ γυναικὸς αὐτοῦ Σάρρας ἀδελφὸν, εἰσεποιήσατο, γνησίων παίδων ἀπορῶν· καὶ καταλείπει [c] τὴν Χαλδαίαν, ἑβδομήκοντα καὶ πέντε γεγονὼς ἔτη, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος εἰς τὴν Χαναναίαν μεταλθεῖν, ἐν ᾗ καὶ κατῴκησε καὶ τοῖς ἀπογόνοις κατέλιπε, δεινὸς ὢν συνιέναι τε περὶ πάντων, καὶ πιθανὸς τοῖς ἀκροωμένοις, περί τε ὧν εἰκάσθεν ὀ [f] ἁμαρτάνων. διὰ τοῦτο καὶ φρονεῖν ἐπ' ἀρετῇ [g] μείζω τ' ἄλλων ἠργμένος, καὶ τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ δόξαν, ἣν ἅπασι συνέβαινεν εἶναι, [h] καινίσαι καὶ μεταβαλεῖν ἔγνω. [i] πρῶτος ἓν τολμᾷ Θεὸν ἀποφήνασθαι δημιουργὸν τ' ὅλων ἕνα· [k] τ' ἄλλα τῶν λοιπῶν εἰ καί τι πρὸς εὐδαιμονίαν συντελεῖ, κατὰ προσταγὴν τὴν τούτου παρέχειν ἕκαστον, καὶ ὃ κατ' οἰκείαν ἰσχύν. εἰκάζε δὲ ταῦτα τοῖς τῆς γῆς καὶ θαλάττης παθήμασι, τοῖς τε περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, καὶ πᾶσι τοῖς κατ' οὐρανὸν συμβαίνουσι. [l] „δυνά„μεως γὰρ αὐτοῖς παρούσης, καὶ προνοησάσης τ' καθ' αὑ„τὰς διαταξίας· [m] ταύτης δ' [n] οὐ ὑστερησάσης, φανε„ρὰς γίνεσθαι. μήθ' ὅσα πρὸς τὸ χρησιμώτερον ἡμῖν „συνεργᾶσι καὶ τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ „κελεύοντος ἰσχὺν ὑπουργεῖν· ᾧ καλῶς ἔχει μόνῳ „τὴν τιμὴν, καὶ τὴν δι' εὐχαριστίαν ἀπονέμειν.„ διὸ ἅπερ Χαλδαίων τε καὶ τ' ἄλλων Μεσοποταμιτῶν στασιαζόντων πρὸς αὐτὸν, μετοικεῖν δοκιμάσας, κατὰ βούλησιν καὶ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν ἔσχε χώραν. [o] ἱδρυθείς τε αὐτόθι, βωμὸν ὠκοδόμησε, καὶ θυσίαν ἐτέλεσε τῷ Θεῷ.

Abramum laudant meliores gentium historici, Berosus, Hecataeus, Nicolaus Damascenus.

β'. Μνημονεύει δὲ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβράμου [p] Βηρωσσὸς, σὺκ ὀνομάζων, [q] λέγων δ' ὅτως· „μετὰ τὸν κα„τακλυσμὸν δεκάτῃ γενεᾷ, παρὰ Χαλδαίοις τις ἦν δί„καιος ἀνὴρ [r] καὶ μέγας, καὶ τὰ οὐράνια ἔμπειρος.„ Exa-

dæos. *Bern.* Ita ex *Hebr.* & *Vet. Interpr.* levicula mutatione Ἀζαῖος *Big. Samb.* & *Vat.* Ἀζαυος *Basil.* & *G.*

z Φελδᾶς,] Φίλδας, ἰαδέλφας, פלדש וידלף *Basil.* & *Gen.* ἰαδελφᾶς, ἰαδοφᾶς *Big. Samb.* & *Cas.* φαλδᾶς, ἰελδάφ, LXXII. Metaphrastæ. *Hadelphas, Haduphas*, Epiphanius, *Pheldas, Jedaaph*, Hieronymus in Chronicis, sed in potiore opere *Pheldas & Jedlaph.* Bern. ἰαδελφᾶς, ἰαδοφᾶς *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* φαλδᾶς, ἰελδάφ LXX.

a Ταβαῖος] Ex טבח, ταβαῖος. Epiphanius, *Tabæus*, Post hunc γάδαμος *Big. Samb. Cas.* & *Gen.* tum etiam Epiphanius, errore exscriptorum valde vetusto: aut in hac prosapia haud castissima forte legerat Josephus feriante lumine נרם pro vero nomine נחם sive LXXII. γαὰμ; ita etiam Philoni Eusebioque in Onomasticis scriptum. Hac de causa γαάμος reposui apud Josephum; alii potius γάχαμος, quibus nihil invideo. *Bern.*

b Γάαμος,] Ex Γαὰμ in LXX. *Philone* & *Eusebio* in Onomasticis, Γάαμ fecit *Bernardus.* Γάχαμ volunt *Alii.* Γάδαμ in *MSS.* & *Editis.*

c Ταύα,] Hebræa veritas habet תוחש, τοχὸς LXXII. atque Hieronymus ab Euseb. *Tochos*, ubi noster Ταύα, & Epiphanius *That.* Verum Schotanus adhuc restituere τάχασ, mallem ipse ταῦσ. Dein concubinæ nomen Rumæ reticet interpres Scholasticus. *Bern.* Τάβα *Vat.* Τάχασ malit *Schotanus.* Ταῦσ *Bernardus.*

d Τῷ Ναχώρ] Τῷ *Samb.* & *Big.*

e Τὴν Χαλδαίαν,] Τὴν Χαρὶναίαν malit *Petitus* ex *Philone.*

f Διαμαρτάνων.] Ita in *MSS.* sonantius. in *Editis* ἁμαρτῶν.

g Μείζω] Sic in *MSS.* in *Editis* μεῖζον.

h Καινίσαι] Restitui ex libris scriptis *Big. Samb.* & *Cas.* Epiphanio adprobante, qui reddidit Latine *innovare.* Alii καὶ καινίσαι, unde Star. & West. 2. & *innovare* veteres Typi, καὶ νικῆσαι. *Bern.* Ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ νικῆσαι *Bas.* & *G.*

i Πρῶτος] Male Eustathius, G. Cedrenus, aliique quasi ex nostro μόνος ὅστ' ἀδημιργὸν τ' πάντων θεὸν ἀποφήνασθαι εἶναι. Consentiunt enim libri nostri in πρῶτος, sed & Zonaras, πρῶτος ἔγνω θεὸν ἕνα, τ' τ' ὅλων δημιργόν. Tum Eusebius, Πρῶτος ἀβράμ δημιργὸν τ' ὅλων τ' θεὸν ἀνεκήρυξεν. Quin ipse ad hos Cedrenus p. 30. καθὼς ᾗ φησὶν ὁ Ἰώσηπος, πρῶτος ἀβραὰμ δημιργὸν τ' θεὸν ἐκήρυξε. *Bern.*

k Τῶν δ λοιπῶν] *Cæterorum quantumvis quid ad felicitatem conferat, ipsius jussu conferre singula & non propria virtute.* Quum enim iis potentia adsit etiam providendi, ut ipsa optimo ordine moveantur, atque ea in ipsis non sit: clarum esset quod ne ea quidem, quæ, ut nobis melius sit, agunt, sua potestate sed imperatoris virtute subministrent. *Coec.*

l „Δυνάμεως] Rectius hæc intellexit Pseudo-Eustathius, quam Epiphanius aut Gelenius. Ait enim, διὰ τι δὴ ἰσχὺς ἔστης ἐν αὐτοῖς τ' ἑαυτῶν δόξεις, φησὶν, ἀλλ' ὑστερωῦσ ταύτης; ἐκ γὰρ τέτων γινώσκειν ἔξεστιν, ὅτι ἐ κατ' ἰδίαν ἰσχὺ σωτελεῖ, εἰ μὴ δοκεῖ διεργετεῖν τὰς ἀνθρώπας ἐ μικρῶς· ἀλλὰ καὶ βούλησιν ἔ ποιήσαντος. Πρὸς γοῦν τὴν δόξαν αὐτὸ ταύτην οἱ χαλδαῖοι, καὶ οἱ τὴν μεσοποταμίαν οἰκοῦντες διεφέροντο, καὶ ἀνταῖχον αὐτῷ· καὶ ἀναστὰς ἐκεῖθεν καὶ εὐσέβημα θεῦ, τὴν γῆν τ' χαναναίων κατῴκησε. Hæc ille. *Bern.* Hæc non male explicat *Eustathius* ad Hexaëm. p. 58.

m Ταύτης δ'] Hoc de loco videsis *Eustathium* in Hexaëmeron, p. 58.

n Οὐ ὑστερησάσης,] Voculam οὐ restitui è *Cod. Samb. Bern.*

o Ἱδρυθείς] Ἱδρυθεὶς δέ τε αὐτόθι *Vat.*

p Βηρωσσὸς,] Βηρωσὸς *Hen.* atque *Berosus* in *Vet. Interpr.*

q Λέγων δ' ὅτως·] Ita ex *MSS.* in *Editis* λέγων ὅτως· μετὰ δ τ' κ.

r Καὶ μέγας,] Illud καὶ etiam ex *MSS.* & *Eusebio.*

s Πλέ-

Εκαταῖος ἢ κ᾽ ἔ μνησθῆναι [s] πλεῖόν τι πεποίηκε· βιβλίον γὰρ περὶ αὐτοῦ συνταξάμενος [t] κατέλιπε. Νικόλαος ἢ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ τετάρτῃ τ ἱστοριῶν λέγει ἅτως· [v] „ Ἀβράμης ἐβασίλευσε Δαμασκοῦ, ἐπηλυς σὺν „ στρατῷ ἀφιγμένος ἐκ τ γῆς τ ὑπὲρ [x] Βαβυλῶνος, „ [y] Χαλδαίων λεγομένης. μετ᾽ ὀ πολὺ ἢ χρόνον, [z] ἐξα„ νασὰς κἀ ἀπὸ ταύτης τ χώρας σὺν τῷ σφετέρῳ λαῷ, „ εἰς τὸν τόπ μὲν Χαναναίαν λεγομένην, νῦν ἢ Ιου„ δαίαν, μετῴκησε, κἀ οἱ ἀπ᾽ ἐκείνου [a] πληθύναντες. „ περὶ ὧν ἐν ἑτέρῳ λόγῳ διέξειμι τὰ ἱστορούμενα. „ [b] Ἔτ ἢ Ἀβράμου ἔτι κἀ νῦν ἐν τῇ [c] Δαμασκηνῇ τὸ ὄνομα δοξάζεται· κἀ κώμη ἀπ᾽ αὐτοῦ δείκνυται, Ἀβράμου οἴκησις λεγομένη.

„ peritus.„ Hecatæus vero non ejus tantum obiter meminit, ſed juſtum de eo volumen ſcriptum reliquit. Nicolaus autem Damaſcenus quarto Hiſtoriarum libro hunc in modum loquitur: „in *Decima poſt Diluv. generatione emicuit ille Patriarcha.* „Damaſco regnavit Abramus, qui advena cum „exercitu illuc venerat ex regione, quæ, ſupra „Babylonem ſita, Chaldæorum dicitur. At non „multo poſt tempore, cum ſua multitudine etiam „hinc emigrans, in terram quæ tunc Chananæa, „nunc vero Judæa nominatur, ſedem tranſtulit, „una cum iis qui ab eo orti ſunt plurimi, quo„rum hiſtoriam in alio libro perſequor.„ Abrami vero nomen etiam nunc in Damaſcena regione celebre eſt; monſtraturque *illic* vicus, qui ab eo dicitur Abrami habitaculum. *Domus Abrami in Syria Damaſcena.*

ΚΕΦ. η΄.

Οτι λιμῷ τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος, εἰς Αἴγυπτον ἀπῆρεν· καὶ, διατρίψας ἐν αὐτῇ τινα χρόνον, ὑπεστρεψεν ὀπίσω.

Λιμῷ ἢ [d] χρόνοις ὕστερον τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος [e] Ἀβραμου, [f] Αἰγυπτίους εὐδαιμονεῖν πυθόμενος, διαίρειν πρὸς αὐτοὺς ἠν προθυμος, τ τε ἀφθονίας [g] τ ἐκείνων μεθέξων, κ τ ἱερέων ἀκροατὴς ἐσόμενος, ὧν [h] λέγοιεν περὶ Θεῶν· ἢ γὰρ κρείσσοσιν [i] εὑρεθεῖσι κατακοληθήσεσθαι, ἢ [k] μετακοσμήσειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ βέλτιον, αὐτὸς ἄμεινον φρονῶν. ἐπαγόμενος ἢ κ τὴν Σάρραν, κ φοβούμενος τὸ περὶ τὰς γυναῖκας τ Αἰγυπτίων [l] ἐπιμανές, μὴ διὰ τὴν εὐμορφίαν τ γυναικὸς ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀνέλῃ, τέχνῃ ἐπενόησε τοιαύτῃ. ἀδελφὸς αὐτῆς εἶναι προσεποιήσατο, κἀκείνην τοῦτο ὑποκρίνασθαι (συμφέρειν γὰρ αὐτοῖς) ἐκέλευσεν. ὡς δ᾽ ἦκεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέβαινε τῷ Ἀβράμῳ καθὼς [m] ὑπενόησε. [n] τό τε γὰρ κάλλος ἐξεβοήθη τ γυναικὸς αὐτοῦ. διὸ κ [o] Φαραώθης ὁ βασιλεὺς [p] τ Αἰγυπτίων, ὑπὸ τοῖς περὶ αὐτῆς λεγομένοις δρεπτεὶς, ἀλλὰ κ θεάσασθαι σπουδάσας, [q] οἷός τε ἦν ἅψασθαι τ Σάρρας. ἐμποδίζει ἢ ὁ Θεὸς [r] τὴν ἄδικον αὐτοῦ ἐπιθυμίαν, νόσῳ τε κ φόβοις τῶν πραγμάτων. κ [s] πυθομένῳ περὶ ἀπαλλαγῆς, κ μῆνιν Θεοῦ τὸ δεινὸν [t] αὖτῳ παρεῖναι ἀποσημαῖνον οἱ ἱερεῖς, ἐφ᾽ οἷς ἠβούλησεν ὑβρίσαι ἔ ξένου τὴν γυναῖκα. ὁ ἢ φοβηθεὶς [v] ἠρώτα τὴν Σάρραν, τίς τε εἴη, κ τίνα τοῦτον ἐπαγάγοιτο· πυθόμενος ἢ τὴν ἀλήθειαν, τὸν Ἀβραμον παρητεῖτο· νομίζων γὰρ ἀδελφὴν, ἀλλ᾽ ὐ γυναῖκα αὐτοῦ, σπουδάσαι περὶ αὐτὴν, συγγένειαν αὐτῷ ποιήσασθαι βουλόμενος, ἀλλ᾽ ὐκ ὑβρίσαι κατ᾽ ἐπιθυμίαν [x] ὡρ-

CAP. VIII. IX.

Quod, fame Chananæam premente, Abramus in Ægyptum eſt profectus: & , ibi aliquantiſper commoratus, retro unde venerat eſt reverſus.

CUm autem fames poſtea in terram Chananæam incubuiſſet, Abramus, audita Ægyptiorum felicitate, libenter ſeſe ad eos contulit; ſi meliora traderent, eos ſectaturus; ſin verius ipſe ſentiret, eos ad meliora traducturus. Cæterum cum & Sarram ſecum duceret, Ægyptiorum in feminas intemperiem metuens, ne *forte* rex ob venuſtatem conjugis eum perimeret, hujuſmodi artem excogitavit. Fratrem ejus aſſimulavit; atque illam (quod eorum intererat) hoc ipſum reſpondere monuit. Ut autem ventum eſt in Ægyptum, accidit Abramo haud ſecus ac ſuſpicatus eſt. Nam & omnium ſermone percrebuit uxoris ejus pulchritudo. unde & Pharaothes Ægyptiorum rex, iis quæ fama acceperat non contentus; ſed & ipſam videndi flagrans deſiderio, vehementius cupiebat Sarra potiri. Injuſtæ autem illius libidini Deus obſtitit, peſtilentiam & rerum perturbationem immittens. Ipſique ſciſcitanti, quid facto opus eſſet ut liberaretur, malum hoc ab ira Dei ortum eſſe, pronunciarunt ſacerdotes, quod in animo habuiſſet peregrini uxori injuriam inferre. Ille vero territus de Sarra quæſivit, & ipſa quæ eſſet, & quinam ille quem ſecum adduxerat. Cum autem veritatem audiſſet, ſemet Abrahamo excuſabat; *dicens*, quod, ſororem eſſe exiſtimans, non vero uxorem ejus, illi animum adjecerit, affinitatem cum eo volens contrahere, nulla autem ad eum injuria afficiendum libidine incitatus. *Formoſa Sarra ceſſum luit rex Pharaothes. Gen. c. 12.*

---

[s] Πλεῖόν τι πεποίηκε·] Ex *Codd. Samb.* & *Vat.* πλέον & *Baſ. G. aliique.*

[t] Κατέλιπε.] In *Editis* κατέλειπε.

[v] Ἀβράμης] Ἀβρᾶμις tam aſpere *Samb.* & *Hen.* & *Busb.* vel etiam quando hoc grande nomen illi ἐπωνυμικῶς ex uſu. Ἀβράμης *Baſ. Gen.* & *Caſ.* Ἀβράμης ſcripturam fuiſſe Nicolai nobilis hiſtorici, cum Euſebio credo, & à divina quidem nominatione derivatam. Poſthæc Ἀβράμης retinent tam ſcripti libri quam editi Euſebii. *Bern.* Ἀβράμης aſpere *Samb. Hen.* & *Busb.* Ἀβράμης levius *Baſ. Gen.* & *Caſ.* Ἀβραμου *Vat.* Αβραάμης ſcripturam fuiſſe *Nicolai* ex *Euſebii* codicibus conjicit *Bernardus.*

[x] Βαβυλῶνος,] Euſeb. Præp. Ev. p. 417. citat Βαβυλῶνα. *Rel.*

[y] Χαλδαίων] Ita *Baſ. G. Hen. Epiphan.* atque *Euſeb.* Χαλδαίους *Big. Caſ. Samb.* & *Vat.*

[z] Ἐξαναστὰς] Sic ex *Epiphanio* & *Euſeb.* μεταστὰς *Big.* & *Caſ.* μετάνασὰς *Baſ. G. Hen.* & *Vat.*

[a] „ Πληθυάναντες.] Ex *Samb. Vat.* & *Euſebii MSS.* πληθύσαντες *Big. G.* & impreſſa *Euſebii.* πληθήναντες *Baſ.* typothetarum forſan errore.

[b] Τοῦ ἢ Αβράμου] Τοῦ τε Αβραάμου *Euſeb.*

[c] Δαμασκηνῇ] Ita *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vat. Interpr.* in *Editis* Δαμασκηνῶν.

[d] Χρόνοις] Vocem χρόνοις, in *Editis* omiſſam, ex *Big. Samb. Caſ. Vat. Euſeb.* & *Vet. Interpr.* reſtituimus.

[e] Ἀβραμου,] Αβραμου *Samb.* & *Hen.* ἀβραάμης *Euſeb.* ed. ἀβραάμου idem MS. Subin τὰς αἰγυπτίας *Big.* & *Samb.* & paulo poſt λέγοιέν τε impreſſi. Et Euſeb. MS. πυθόμενος vice πυθόμενον. *Bern.*

[f] Αἰγυπτίους] Τὰς Αἰγυπτίας *Big. Samb.* & *Vat.*

[g] Τῆς ἐκείνων μεθέξων,] Τῆς ἐκεῖ μ. *Hen.*

[h] Λέγοιεν] Λέγοιέν τε in *Impreſſis.*

[i] Εὑρεθεῖσι] Εὑρεθεῖσιν αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Caſ.* Ἐυρεθεῖσιν κακοκολαθήσειν αὐτοῖς *Vat.*

[k] Μετακοσμήσειν] Μετακομίζειν male in *Samb.* & *Hen.*

[l] Επιμανὲς,] Deſideratur ἐπιχωνὲς in *Editis.* ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* repoſuimus.

[m] Υπενόησε.] Επενόησε *Baſ. G.* & *Vat.*

[n] Τό τε γὰρ κάλλος] Sic ex *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* τὸ γὰρ *Samb. Caſ.* & *Vat.* pro αὐτοῦ, mox *Big.* αὐτῷ.

[o] Φαραώθης] illud Θ non eſt in nomine Ægyptiaco ΠΟΥΡΟ. verum Artapanus laudatus Euſebio præpar. Evang. IX. 18. etiam id inſerit ſcribens Φαρεθώνης. *Rel.*

[p] Τῶν Αἰγυπτίων,] Τοῖς Αἰγυπτίοις *Vat.*

[q] Οἷός τε] Οἷός τε ἄψασ *Vat.*

[r] Τὴν ἄδικον] Ita ex MS. τὸν ἀδόκιμον in *Editis.*

[s] Πυθομένῳ] Θυομένῳ legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

[t] Αὐτῷ παρεῖναι] Αὐτοῦ *Vat.*

[v] Ηρώτα] Ita in *MSS.* πεῦσα τὸν Σ —— ἐπαγάγοιτο ἐρωτῶ *Baſ.* & *G.*

[x] Ωρμησάμην.] Ωρμησάμενος *Vat.* ὁρμιμένος *Big.*

tus. Quin & ei multum pecuniæ dedit, & ut Ægyptiorum eruditissimis familiariter uteretur: quo factum, ut virtus ei, gloriaque ex ipsa illustrior existiterit.

2. Nam cum Ægyptii variis moribus essent delectati, & alii aliorum ritus verbis elevarent, mutuoque propterea odio tenerentur, ille cum singulis eorum conferens, sermonesque quibus sua tuerentur placita totos ipse respuens, inanes & veritatis plane expertes esse demonstravit. Quare ab iis in congressibus summa in admiratione habitus, tanquam vir sapientissimus, & qui non solum acri esset ingenio ad res perspiciendas, sed etiam aliis quæ docere suscepisset persuadendi vi polleret, eos & in Arithmetica instituit, & quæ ad Astrologiam spectant iisdem tradidit. Nam ante Abrami in Ægyptum adventum, in iis plane hospites erant Ægyptii: à Chaldæis enim in Ægyptum, indeque ad Græcos permanarunt.

Arithmeticam & Astrorum scientiam Abramus Ægyptios docuit; atque Græcos illi.

3. Postquam vero in Chananæam pervenit, terram cum Loto divisit, orta inter pastores contentione de pascuis: Loto tamen conditionem proposuit, optionemque permisit. Ipse autem loca montibus adjacentia, ab eo relicta, occupans, in urbe Chabrone habitavit. Illa autem septem annis est antiquior quam Tanis Ægypti. Lotus vero planitiem ad fluvium Jordanem, non procul ab urbe Sodomorum, habitavit; quæ tunc quidem bona erat, nunc vero Dei voluntate & ira disparuit. At causam *hujusce rei* loco suo ostendam.

Sodomis Loto concessis, Chabrone degit ὁ περσάτης. Urbs illa septem annis ante Tanim condita. Gen. c. 13.

μημένος. δωρεῖταί τε αὐτὸν πολλοῖς χρήμασι, [y] καὶ συνεῖναι Αἰγυπτίων τοῖς λογιωτάτοις· τήν τε ἀρετὴν [z] αὐτῶ, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῇ δόξαν ἐντεῦθεν ἐπιφανεστέραν συνέβη γενέσθαι.

β'. Τῶν γὰρ Αἰγυπτίων διαφόροις ἀρεσκομένων ἔθεσι, καὶ τὰ παρ' [a] ἀλλήλοις ἐκφαυλιζόντων νόμιμα, καὶ διὰ τοῦτο δυσμενῶς ἐχόντων πρὸς ἀλλήλους· [b] συμβαλὼν αὐτῶν ἑκάστοις, [c] καὶ διαπύων τοὺς λόγους ὡς ἐποιοῦντο περὶ τῶν ἰδίων, κενοὺς καὶ μηδὲν ἔχοντας ἀληθὲς ἀπέφαινε. θαυμαζόμενος ὑπ' αὐτῶν ἐν ταῖς συνουσίαις ὡς σοφώτατος, καὶ δεινὸς ἀνὴρ ὃ νοῆσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ πεῖσαι, λέγων περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρήσῃ διδάσκειν, τήν τε ἀριθμητικὴν αὐτοῖς χαρίζεται, καὶ τὰ [d] περὶ ἀστρονομίαν προσδιδωσι. πρὸ γὰρ [e] τοῦ Ἀβράμου παρουσίας εἰς Αἴγυπτον, [f] Αἰγύπτιοι τούτων εἶχον ἀμαθῶς· ὃν Χαλδαίων γὰρ ταῦτ' [g] ἐφοίτησεν εἰς Αἴγυπτον, ὅθεν [h] ἦλθε καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας.

γ'. Ὡς δ' εἰς τὴν Χαναναίαν ἀφίκετο, μερίζεται πρὸς Λῶτον τὴν γῆν, [i] τῶν ποιμένων αὐτοῖς ἐασιαζόντων περὶ τῆς χώρας ἐν ᾗ νέμοιεν· τὴν ἐκλογὴν μέντοι καὶ τὴν αἵρεσιν ἐπιτρέπει τῷ Λώτῳ. λαβὼν δ' αὐτὸς τὴν ὑπ' ἐκείνῳ καταλελειμμένην [k] ὑπωρειαν, [l] ᾤκησεν ἐν τῇ [m] Χαβρὼ πόλει. παλαιοτέρα δ' ἐστὶν ἔτεσιν ἑπτὰ [n] πρὸ Τάνιδος τῆς Αἰγύπτιας. Λῶτος δὴ τὴν πρὸς τὸ πεδίον κειμένην ἐπὶ ποταμὸν Ἰορδάνην εἶχεν, ἐκ ἄπωθεν τῶν Σοδομιτῶν πόλεως· ἡ τότε μὲν ἦν ἀγαθὴ, νῦν δὴ ἠφάνισται καὶ βούλησιν ἐπὶ μῆνιν Θεοῦ. τὴν δ' αἰτίαν καὶ χώραν σημανῶ.

X. CAP. IX.

ΚΕΦ. Θ'.

Sodomitarum clades ab Assyriis prælio accepta.

Η τῶν Σοδομιτῶν διαφθορὰ, Ασσυρίων αὐτοῖς ἐπιστρατευσάντων.

Duces quatuor Assyrii quinque regulos Sodomitarum ad lacum Asphaltitin devincunt. Gen. c. 14.

ILlo tempore, cum Assyrii Asiæ imperio potirentur, res Sodomitarum valde florebant, divitiis illis crescentibus pariter ac abundante juventute. Regesque illis quinque erant, quorum dominatu tenebantur: Ballas, Barsas, Senabares, Symoborus, & Balenorum rex. suæ quisque ditioni præpositus. Istos Assyrii bello petierunt, exercituque quatuor in partes diviso eos obside-

Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ἀσυρίων κρατούντων τῆς Ἀσίας, Σοδομίταις ἤνθει τὰ πράγματα, εἰς τε πλῆθος [o] ἐπιδεδωκότων αὐτῶν καὶ νεότητα πολλήν. βασιλεῖς τε αὐτοῖς πέντε διῆπον τὴν χώραν· [P] Βαλλὰς, [q] Βαρσὰς, [r] Σενναβάρης, καὶ [s] Συμόβορος, ὅ, τε Βαλλῶν βασιλεύς. μοῖραν [t] δὲ ἦρχον ἕκαστος ἰδίαν. ἐπὶ τούτους στρατεύσαντες Ἀσύριοι, καὶ μέρη τέσσαρα ποιήσαντες

γ Καὶ σωθῆναι] Καὶ σωθῶ *Samb.* & *Euseb*, σωθῶσι *Big.*

z Αὐτῷ] Neuter Editorum interposuerat αὐτῶν Eusebius tamen MS. τῶ τε ἀρ. αὐτῷ, καὶ τῶ ἐπ' αὐτῶν δ' Edit. τῶ τε ἀρ. αὐτῇ, καὶ τῶ ἐπ' αὐτῷ δ. *Bern.* Ita ex *Eusebii MSS.* edidit *Bernardus.* in *Cod. Vat.* αὐτῇ Deest vox αὐτῷ in *Baf.* & *G.*

a Ἀλλήλοις] Παρ' ἄλλοις *Samb.* & *Caf.* contra *Baf. Gen. Epiph. Euseb.* & ipsius Josephi mentem: quam hac paraphrasi, aperit Eustathius non veterrimus, Τοὺς μὲ Αἰγυπτίους ἀλλήλοις ἐνδοξοῦντας, καὶ τὰ νόμιμα ἑαυτῶν διαπτύοντας καὶ ἀναισχύντους, ἀπέδειξεν ἄφρονας καὶ ἀπαιδεύτους μηδὲν ἀξιόλογον μηδὲ φρονοῦντας μηδὲ θεωρίζοντας. *Bern.* Sic *Baf. G. Epiph. Euseb.* & *Vet. Interpr.* ἀλλήλων *Vat.* ἄλλοις *Samb.* & *Caf.*

b Συμβαλὼν] Συμβάλλων *Vat.*

c Καὶ διαπύων] Διαπύοντων viri magni conjectura haud præclara. Statim μηδὲν ἀληθὲς ἔχοντας, *Samb.* & *Eusebii* impressa. *Bern.*

d Περὶ ἀστρονομίαν] Περὶ ἀστρονομίας *Hen. Glycas* & *Cedren.* ἢ περὶ Ἀστρολογίαν *Euseb.* & ipse *Josephus*, p. 14. v. 28. Intelligit autem ea voce (quod *Abbas Georgius* monuit) τὴν τῶν ἀστέρων θέσιν καὶ κίνησιν. *Bern.*

e Τῆς Ἀβράμου] Τῶ Ἀβράμ *Vat.*

f Αἰγύπτιοι] Εἰς αἴγυπτον, οἱ αἰγύπτιοι *Baf. Gen.* articulo superfluo. Quinimo εἰς αἴγυπτον prætermisit Eusebius sua sponte: atque etiam Eustathius, quando narrat diserte, ὡς γὰρ τῆς παρουσίας αὐτῶ ἄπειροι τούτων ἐτύγχανον οἱ αἰγύπτιοι. Deinde inter codices Latinos *Star. & West.* 2. itidem neglexere. Postremo εἰς αἴγυπτον refert proxima sententiola. *Bern.* Οἱ Αἰγύπτιοι articulo superfluo in *Baf.* & *G.*

g Ἐφοίτησεν] Ἐφοίτησεν *Big. Samb. Hen. Eusebius, Magnus Drungarius Zonaras.* ἐπιφοίτησεν *Baf. Gen.* & *Caf.* ἐφύτωσεν, Stips aut magis stipes ille Cassiodori. κατηφοίτησε M. Glycas. *Bern.* Ita *Big. Samb. Hen. Vat Euseb. Alique.* ἐπεφοίτησεν *Baf. G.* & *Caf.*

h Ἦλθε] Sic *Big. Hen.* & *Euseb.* καὶ ἦλθε *Samb. Caf.* & *Vat.* ἀνῆλθε καὶ *Baf.* & *G.*

i Τῶν ποιμένων] Ita in *MSS.* τῶ ὃ π. *Baf.* & G.

k Ὑπώρειαν] Ex *Codd. Samb.* & *Vat.* verum in reliquis ὑπωάρειον, tam in *MSS.* quam *Editis.* Huds. Est ad montes sita regio, non in summis montibus, sed ad radices vel latera montium, opposita tamen πεδίοις & campis: nam Chebron urbs sita est in regione montana. Nihil est certius. *Rel.*

l Ὤκησεν] In *MSS.* ᾤκηκ δὴ vel ᾤκηκ δέ. magis Attice. *Bern.*

m Χαβρὼ] Νάβρω aut Ναβρὼ *Baf.* & *G.* atque *Nabroch* in nonnullis *Epiphanii* Codd. in aliis *Nebroch* & *Ebron.* Verum Χαβρὼ vel Χαβρὼν scribendum, quo modo scripsit *Josephus* ex *Num.* 13, 23. ubi Χεβρὼν ediderunt LXX. *Bern.*

n Πρὸ Τάνιδος] Ita *Baf.* & *G.* ὡς Ταναΐδος *Vat.* Προ Ζανίδος *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* Forsan παλαιοτέρα δ' ἐστὶν, ἔτεσιν ἑπτὰ ὡς Τάνιδος τῆς Αἰγύπτιας [οἰκισθεῖσα.]

o Ἐπιδεδωκότων] Ἐπιδεδοκότων in *Codd.* tam *impressis* quam *scriptis* præter *Samb.*

p Βαλλὰς,] Pentapolis Palæstinæ principes suis nominibus inter librarios dissidia & pugnas non leves concierunt. E Typographiis *Baf.* & *Gen.* prodiere, βαλλὰς (tanquam à בלע) βαρίαν (quod permutavi in βαρσὰς) σενάβαρος (id esset שנאבר) καὶ συμόβορος, ὅτε βαλεῖν. βασιλικῆς μοίρας &c. *Big.* autem procurante, Βάλαχος, Βαλέας, σωαβάρης, ὅτε βαλλῶν βασιλεύς. Habitu etiam eodem volunt *Samb.* & *Caf.* nisi quod efferant ex ore medio βάλακος, pro βάλαχος. LXXII. Interpretes aliter referunt hunc barbarismum, βαλλὰ, (*Bella* idem apud S. Ambros. & Βαλὰκ Chrysostomi in Homiliis) Βαρσὰ, σεννααρ, συμοβορ, καὶ βασιλεὺς βαλάκ. Judæi vero atque Samaritæ correctius & certius, 1. ברע, quod Græce reddas βάρεας 2. ברשע, βερσάς. 3. שנאב, σεναβάρης. 4. שמאבר, σεμαβαρος, aut Samaritico mendo, σεμάβαδος. 5. מלך בלע, βασιλεὺς βαλᾶς. *Bern.* Βάλακος *Samb.* & *Vat.*

q Βαρσὰς,] Ita ex LXX. Βαρέας in *MSS.* Βαρεὰς in *Editis.*

r Σεναβάρης,] In *MSS.* Σωαβάρης. in *Editis* Σεναβαρῆς. in LXX. Σεννααρ.

s Συμοβορος,] Συμοβορῆς τε Βαλλῶν *Vat.*

t Δ' ἦρχον] In *Codd. Samb. Caf.* & *Vat.* δ' ἦρχεν.

ν Στρα-

σωπης δ᾽ [v] στρατείας, ἐπολιόρκουν αὐτούς. [x] στρατηγὸς δ᾽ ἑκάστοις ἦν εἷς ὑπατεύων. γενομένης δὲ μάχης, νικήσαντες οἱ Ασσύριοι φόρον ὑπάσσουσι τοῖς Σοδομιτῶν βασιλεῦσι. δώδεκα μὲν οὖν ἔτη δουλεύοντες, καὶ τὰς ὑπαχθείσας αὐτοῖς φόρους τελοῦντες ὑστέμειναν· τῷ δὲ τρισκαιδεκάτῳ [y] ἀπέστησαν. καὶ Ἀμραφὴλ στρατὸς Ασσυρίων ἐπ᾽ αὐτοὺς· στρατηγοῦντων [z] Αμερφήλου, [a] Αριούχου, [b] Χοδολλαμόρου, [c] Θαδάλου. ἦσαν γὰρ τὴν τε Συρίαν ἅπασαν διηρπάκασι, καὶ τοὺς τῶν γιγάντων ἀπογόνους κατεστρέψαντο. γενόμενοι δὲ κατὰ Σόδομα, στρατοπεδεύουσι κατὰ τὴν κοιλάδα τὴν λεγομένην φρέατα ἀσφάλτου· κατ᾽ ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν φρέατα ἦν ἐν τῷ τόπῳ. νυνὶ μέν τοι τῶν Σοδομιτῶν πόλεως ἀφανισθείσης, ἡ κοιλὰς ἐκείνη λίμνη γέγονεν ἡ [d] Ασφαλτῖτις λεγομένη. [e] περὶ μὲν οὖν τῆς λίμνης ταύτης μετ᾽ ὀλίγον δηλώσομεν. τῶν δὲ Σοδομιτῶν συμβαλόντων τοῖς Ασσυρίοις, καὶ καρτερᾶς τῆς μάχης γενομένης, πολλοὶ μὲν αὐτῶν [f] ἀπέθανον, οἱ λοιποὶ δὲ ᾐχμαλωτίσθησαν· ἐν οἷς καὶ Λὼτος ἦγεν, τοῖς Σοδομίταις σύμμαχος ἐληλυθώς.

bant: singulis vero unus præficiebatur dux. Commisso autem prælio, victores Assyrii Sodomitarum regibus tributum imperarunt. Itaque cum duodecim annos servivissent, & tributa illis imperata solvissent, anno decimo tertio defecerunt: quapropter Assyriorum in eos facta est expeditio ductu & *auspiciis* Amrapheli, Ariuchi, Chodollamori, Thadali. isti etenim Syriam universam diripuerunt, & Gigantum sobolem subverterunt. Cumque in agrum Sodomorum esset ventum, castra metati sunt in valle cui nomen Putei bituminis: illo namque tempore locus iste puteis abundabat. nunc tamen, ex quo disparuit Sodomorum urbs, vallis ista in lacum mutata est, qui dicitur Asphaltitis. De hoc itaque lacu mox infra dicemus. Sodomitis autem cum Assyriis acie congressis, pugnaque atroci facta, multi quidem eorum pugnando occubuerunt, reliqui vero sunt in captivitatem abducti; & in his Lotus, qui Sodomitis in auxilium venerat. *Hinc Lotus captus prælio.*

ΚΕΦ. ι'.

Ως Αβραμος ὑπὲρ τῶν Ασσυρίων ὑπιστρατεύσας ἐνίκησεν· καὶ τοὺς τε αἰχμαλώτους τῶν Σοδομιτῶν ἔσωσε, καὶ τὴν λείαν, ἣν ἔλαβον, ἀφείλετο.

[g] Αβραμος δὲ ἀκούσας τὸν συμφορὰν αὐτῶν φόβος τε ἅμα περὶ Λώτου συγγενοῦς ὄντος εἰσῆλθε, καὶ οἶκτος περὶ τῶν Σοδομιτῶν φίλων ὄντων καὶ γειτνιώντων. καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς δοκιμάσας, οὐκ ἀνέμενεν· ἀλλ᾽ ἐπαχθεὶς, [h] καὶ τῇ πέμπτῃ ὑπεσὼν νύκτα τοῖς Ασσυρίοις περὶ Δάνον· οὕτως γὰρ [i] ἡ ἑτέρα τῶν Ιορδάνου πεφυκυῖα πηγή· καὶ φθάσας πρὶν ἐν ὅπλοις γενέσθαι, τοὺς μὲν ἐν ταῖς κοίταις ὄντας ἀπέκτεινε, μηδὲν ὑπονοίαν τῆς συμφορᾶς ἐχοντας· οἱ δὲ μήπω πρὸς ὕπνον τετραμμένοι, μάχεσθαι μὲν οὐκ ἐν μέσῃ ἀδυνάτοι, ἔφυγον. Αβραμος δὲ διώκων εἵπετο, μέχρι δευτεραίας [k] γενομένης σωθῆναι αὐτοὺς [l] εἰς Ωβὰ τῆς Δαμασκηνῶν γῆς· ὑποδείξας, ὅτι τὸ νικᾶν οὐκ ἐν τῷ πλήθει καὶ τῇ πολυχειρίᾳ κεῖσθαι συμβέβηκεν, [m] ἀλλ᾽ ἡ προθυμία τῶν μαχομένων καὶ τὸ ἡνιοχοῦν κρατεῖ παντὸς ἀριθμοῦ, τριακοσίοις καὶ δέκα καὶ ἑκτῷ οἰκέταις αὐτοῦ καὶ τρισὶ φίλοις τοσούτου στρατοῦ πρει-

CAP. X.

Quomodo Abramus, Assyrios aggressus, victor exstiterit; & tam captivos Sodomitarum, quam reliquam prædam victor reduxerit.

ABramus autem, ut calamitatem illorum acceperat, simul & metu de Loto cognato suo commotus est, & misericordia ex Sodomitis sibi amicis atque vicinis. Et cum ei in mentem venisset illis opitulari, nil cunctatus est, sed protinus suos expediens, & quinta nocte Assyrios ad Danum assequutus, (ita enim alter ex Jordanis fontibus appellatur) & ex improviso & inermes adortus, alios quidem in lectis opprimit, nihil de clade suspicantes: alii vero nondum in somnum delapsi; tamen præ temulentia pugnæ inutiles, in fugam se conjiciunt. Abramus autem eos persequutus est, & sequenti die coëgit semet recipere in Hobam, quæ Damascenorum est: ostendens victoriam non sitam esse in multitudine & militum numero, sed pugnantium alacritatem & virtutem copias quantascunque superare; utpote qui cum trecentis & duodecim è familia sua & tribus amicis tantum exercitum profligaverat. *Gen. c. 14. Assyriorum exercitum profligat Abrami miles domesticus. Danas bicipitis fontis alter. Hoba Damascena.*

---

[v] Στρατείας,] Στρατιᾶς vulgare hoc nec non dictum *Bas. Gen.* & *Cas.* Malunt tamen Athenienses & cum his *Big.* & *Samb.* στρατίας, lente adeo ac σεμνῶς. Mox Στρατιᾶς δ᾽ ἑκάστης *Bas.* & *Gen* adversus omnem fidem cæteram. Mox ἐπιζεύγνυσι puerili sono *Bas.* & *Gen.* deinde vero *Hen.* meticulosus scriba & minus fidelis pro καὶ Ἀμβαὴλ στρατὸς, &c. refert isthæc, καὶ αὖθις ἐπῆλθον αὐτοῖς οἱ Ασσύριοι. *Bern.* Ita cum *Big.* & *Samb.* στρατιᾶς in *cæteris.*

[x] Στρατηγὸς] Sic ex *MSS.* in *Editis* στρατιᾶς δ᾽ ἑνάστης.

[y] Ἀπέστησαν.] Ita ex *MSS.* & *Theophilo Antiocheno* p. 162. *Edit. Oxon.* in *Editis* ἀπέστασαν.

[z] Αμραφὴλ,] Iterum nobis agendum est cum nominibus longis & barbaris. Primum ducum Assyriorum nomine ἀμραφὴλ vocant Editores, mutilo & quidem depravato, ἀμαραψίδου *Big. Samb. Cas.* & meliora exemplaria Latina; unde fiet ἀμραφήλου (prout *Amrafeli* etiam in libris nonnullis Epiphanii me legisse memini) aut cum Cl. Bosio ἀμραφήλου Φ. & Δ. conversis facili arte in Φ. & Λ. Nam אמרפר dicunt utraque natio Hebræorum, Græci ἀμαρφὰλ, & ἀμαρφὰθ in Hom. Chrys. Tum Ellasari dominus appellatur ἀριούχος apud *Big. Samb.* & *Cas.* ἀριούχου *Bas. Gen.* & Epiphan. Insequitur jam vox sesquipedalis כדרלעמר sive ut Ecclesia Græca modulatur χοδολλογομορ: hinc χοδολλογομόρου in Edit. *Bas.* & *Gen.* & *MSS.* aliquot Epiph. Concinnius vero legunt *Big. Samb. Cas.* & vetustiora Epiph. χοδολλαμόρου, *Chodollamori*: uc nunc omittam χοδολλαομόρου prolixum *Bosii. Iidem* satis bene ultimum Principem nuncupant Θαδάλου nomine, *Thadalli* Latinis auribus, Hebræis תדעל: Græci viderant תדעל, quod est θαργάλ illorum literis; ab hisce θαργάλου excepere *Bas.* & *Gen. Bern.* Ita ex quibusdam MSS. *Epiphanii* Αμαραφήλου malit Cl. *Bosius.* Μαραφὰθ *Bas.* & *G.* Αμαραψίδου *Big. Samb. Vat.* & *Cas.*

[a] Αριούχου,] Sic ex *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* Αριόχου.

[b] Χοδολλαμόρου,] Illud ferunt *MSS.* & vetustiora *Epiphanii.* in *aliis* & *Bas.* & *G.* Χοδολλογομόρου.

[c] Θαδάλου] Ita *MSS.* Θαργάλου *Bas.* & *G.* ex *Hebræis.*

[d] Ασφαλτῖτις] Al. Ασφαλτίτης. Videsis *Eustathium Antioch.* p. 59.

[e] Περὶ μὲν οὖν] Illud οὖν abest quibusdam *Codd.*

[f] Απέθανον,] Perite autem interpretatus est hic Judæus Mosaicam phrasin Gen. c. 14. 10. יפלו שמה, *ibidem ceciderunt.* Dein οἱ δὲ λοιποὶ, *Hen.* Subnectit idem ille ad ἠλαλυθὼς hæc verba ne vix perferenda, οὐκ ἀπεθεν τῆς σοδομιτικῆς πόλεως οἰκῶν. *Bern.* Επέσον *Hen.* ex *Bibliis S.*

[g] Αβραμος δὲ ἀκούσαντος] Sic ex *MSS.* Αβραμου δὲ ἀκούσαντες *Bas.* & *G.*

[h] Καὶ τῇ] Τὸ ε delet *Big.*

[i] Η ἑτέρα] Nam alter & primus fons Jordanis erat in lacu Phiala ut docuit in lib. de bell. *Rel.*

[k] Γινομένης] Ita ex *MSS.* uam γινομένου non agnoscunt *Bas.* & *G.*

[l] Εἰς Ωβὰ] Sic rescribere fum ausus, vel εἰς χοβὰ. Editum erat εἰς σωβᾶ, scriptum tot manibus εἰς σωβὰ, vel in cod. *Cas.* εἰς σαῦά. Inter enuntiandum profecto tralatus fuit sibilus præpositionis εἰς in vocem sequentem. Gen. c. 14. 15. ἕως χοβὰ; יער חובה. *Epiphanius* sine causa hanc urbem Damascenam penitus delevit, & reliquit duntaxat, *expulit eos usque ad terram Damascenorum.* Bern. Hoc placuit *Petito*, atque ita *Bernardus* edidit, dubius tamen an εἰς Χωβὰ rescribendum. in plerisque *MSS.* & *Bas.* & *G.* Σωβᾶ litera σ præpositionis εἰς in vocem sequentem Ωβὰ traducta. εἰς Σαβὰ *Cas.* ἕως Χοβὰ vel Χοβὰλ. LXX.

[m] Ἀλλ᾽ ἡ προθυμία] Ita *MSS.* ἀλλὰ εἰς προθυμίαν in *Editis.*

verat. At quotquot hostium è manibus effugerunt, sine gloria *domum* reversi sunt.

Abramum victorem epulis, elogiis, votisque magnis excipit Melchisedeces.

2. Abramus autem Sodomitarum captivos incolumes recipiens, qui capti fuerant ab Assyriis, Lotumque cognatum suum, cum pace rediit. Ei vero occurrit Sodomorum rex ad locum quendam, quem Campum regium vocant: ubi recipitur à Solymæ urbis rege Melchisedece. id vero nomen idem valet ac rex justus: & erat utique talis omnium consensu; ita ut propter hanc causam etiam Dei sacerdos constitueretur. Solymam tamen Hierosolymam postea vocarunt. Ille autem Melchisedeces militibus Abrami justa dedit hospitalia, iisque omnia ad usus vitæ necessarios abunde suppeditavit: simulque ipsum in epulis cœpit laudare, Deoque gratias agere, qui hostes sibi in manus compegerit. Abramo vero ex manubiis etiam decimas ei donante, munus accepit. Sodomorum autem rex ab Abramo petiit, ut prædam ipse sibi retineret; homines tamen suæ ditionis, quos salvos eripuerat ab Assyriis, reposcebat. Abramus vero dixit se nolle hanc conditionem accipere, neque quidquam velle emolumenti ex præda ad se rediturum, nisi quantum domesticis suis ad victum sufficeret: portionem tamen aliquam amicis suis commilitonibus dari æquum esse. Primus horum Escholes vocabatur, & *secundus* Ennerus, & *tertius* Mambres.

Spolia decima sacerdoti Dei donata.

Infinitam ipsi sobolem pollicenti Deo quinque animantibus facit Patriarcha. Gen. c. 15.

3. Deus autem virtutem ejus extollens, non carebis, inquit, mercede, quâ te ob res præclare gestas donari par est. Cui ille, quorsum futura est mercedis retributio, cum desint qui successores essent? (adhuc enim erat sine prole.) Tum Deus & filium illi nasciturum esse pollicitus est, & multam adeo ex eo fore sobolem, ut cœli stellas numero esset æquatura. Et ille quidem, his auditis, Deo, ut ipse præceperat, sacrificium obtulit. Erat autem sacrificium hujusmodi: juvencam *sumens* trimulam, & capram trimulam & arietem similiter trimulum, turturem quoque & columbam, *cætera*, ut jussus fuerat, dissecuit media, sed aves non dissecuit. Deinde priusquam erigeretur ara, avibus cruoris desiderio devolantibus, adfuit vox divina, denuncians, posteris ejus malignos fore vicinos annis quadraginta in Ægypto: quo tempore gravia perpessos hostibus *tandem* superiores evasuros, devictisque Chananæis regionem eorum & urbes occupaturos.

Post cccc. annos servitutis Chananæa armis felicibus occupanda.

Sub ilice Oryge habitat ὁ περάτης, non procul ab Hebrone. Gen. c. 16.

4. Abramus vero *tum* quidem habitabat circa

ηθρόμενος· ὁπόσοι ὖ [n] αὐτῶν ϗ διέφυγον, ἀδέξως ἀνέστρεψαν.

β'. Αβραμος ὖ [o] τούς τε τ̃ Σοδομιτῶν σώσας αἰχμαλώτους, οἱ ληφθέντες ἔτυχον ὑπὸ τ̃ Ασυρίων, ϗ τ̃ συγγωῆ λῶτον, ἀνέζωξε μ̃ εἰρώνης. ἀπήντησε δε αὐτῳ̃ ὁ τ̃ Σοδομιτῶν βασιλευς εἰς τόπον τινὰ, ὃν καλοῦσι Πεδίον βασιλικόν· [p] ἔνθα ὁ τ̃ Σόλυμα πόλεως ὑπεδέχετο βασιλευς αὐτὸν Μελχισεδέκης. σημαίνϛ δε τοῦτο βασιλευς δίκαιος· ϗ ἰῶ δε τοιοῦτος ὁμολογουμένως, [q] ὡς ἀφ' ταύτ̃ αὐτὸν τ̃ αἰτίαν ϗ ἱερέα γενέσθαι θεοῦ. τ̃ μέντοι [r] Σόλυμα ὕστερον ἐκάλεσαν [s] Ιεροσόλυμα. ἐχορήγησε δε [t] οὗτος ὁ Μελχισεδέκης τῳ̃ Αβεράμ ϛρατῳ̃ ξένια, ϗ πολλὴν ἀφθονίαν τ̃ ὑπαρχόντων παρέσχε· ϗ ᾗδη τ̃ τὼ δωρέαν αὐτόν τε ἐπαινεῖν ἤρξατο, ϗ τ̃ θεὸν εὐλογεῖν ὑποχειρίους [v] αὐτῳ̃ ποιήσαντα τοὺς ἐχθρούς. Αβεράμ ὖ διδόντος ϗ τ̃ δεκάτ̃ τ̃ λείας αὐτῳ̃, προσδέχεται τ̃ δόσιν. ὁ ὖ τ̃ Σοδομιτῶν βασιλευς τ̃ μὲν λείαν ἔχειν Αβεραμον παρεκάλει· τοὺς δ' ἀνθρώπους ἀπολαβεῖν ἠξίου, οὓς ᾗδη τ̃ Ασυρίων ἔσωσεν οἰκείους ὄντας. Αβεραμος ὖ οὐκ ἔφη τοῦτο ποιήσειν, ἐπ' ἀν ἄλλω ὠφέλειαν ἐκ τ̃ λείας ἐκείνης εἰς αὐτὸν ἥξειν, πλὴν ὅσα τροφὴ τοῖς οἰκέταις αὐτ̃ ἤρκει τοσ. μοῖραν μέντοι τινὰ τοῖς φίλοις [x] αὐτ̃ ᾗδοκεῖν τοῖς συστρατευσαμένοις. [y] Εσχώλης δ' ὁ πρῶτος ἐκαλεῖτο, ϗ [z] Εννηρος, ϗ [a] Μαμβρῆς.

γ'. Επαινέσας ὖ αὐτ̃ τ̃ ἀρετὴν ὁ θεὸς, ἀλλ' οὐκ ἀπολεῖς, φησὶ, μισθὸς ὃς ἄξιόν ἐστιν [b] σε ὑπὲρ τοιούτων εὐπραγίας νομίζεσθαι. ᾧ δ' ὑπολαβόντος, ϗ τίς ἂν εἴη χάρις τούτων τ̃ μισθῶν, οὐκ ὄντων οἱ ἀφαδέξονται μετ' αὐτόν; ἔτι γὰρ ἦν ἄπαις. ὁ θεὸς ϗ [c] παῖδα αὐτῳ̃ [d] γνήσεσθαι καταγγέλλ, ϵ πολλὴν ἐξ ἐκείνου γνεὰν, ὡς ᾗδη πλησίαν αὐτὴν τοῖς ἄστροις ἔσεσθαι τ̃ ἀριθμόν. ϵ ὁ μὲν ταῦτ' ἀκούσας θυσίαν προσφέρ τ̃ θεῷ̃, κελευσθεὶς ὑπ' αὐτου̃. ἦν δ' ὁ τρόπος τ̃ θυσίας τοιοῦτος· δάμαλιν [e] τριετίζουσαν, ϗ αἶγα τριετίζουσαν, ϗ κριὸν ὁμοίως τριετῆ, ϗ τρυγόνα ϗ περιστερὰν, κελεύσαντος διῖλε, τ̃ ὀρνέων δὲν διελών. εἶτα πρὶν ϛῆναι τ̃ βωμὸν, οἰωνῶν ἐφιπταμένων ὑπιθυμίᾳ ᾧ αἵματος, φωνὴ θεία παρὼν, ἀπεσημάνατο πονηροὺς [f] αὐτου̃ τοῖς ἐκγόνοις γείτονας ὑπὲρ ἔτη [g] τετρακόσια δουλευσομένους ϗ τ̃ Αἴγυπτον· ἐν οἷς κακοπαθήσαντας πρείττεσθαι τ̃ ἐχθρῶν, ϗ κρατήσαντας πολέμῳ Χαναναίων ἔξειν αὐτῶν τὴν γῆν ϗ τὰς πόλεις.

δ'. [h] Αβεραμος ὖ κατῴκει μὲν πρὸς τ̃ Ωγύγιον κα-

λου-

n Αὐτῶν] αὐτὸν *Sam.*

o Τὰς τε τ̃ Σοδομιτῶν] Sic *Hen.* & *Cedren.* τὰς τ̃ Σοδ. *Big. Samb.* & *Vat.* τὰς Σοδομιτῶν *Basil.* & G.

p Ενθα ὁ] Ενθα ϵ ὁ *Hen.*

q Ως ἀφ' ταύτ̃] Ita plerique *MSS.* ὡς ἀφ' ταύτ̃ τ̃ αἰτίαν. *Vat.* ὡς ἀφ' ταύτ̃ αὐτῳ̃ *Basil.* & G. ὥστ. *Cocc.*

r Σόλυμα] Hebraica lingua *Salem* quod Græci paululum immutatum, ad suæ linguæ phrasim inflectendo, *Solyma* dixere.

s Ιεροσόλυμα.] Ita etiam *Theophilus* ad *Autol.* p. 163. *Edit. Oxon.* Verum (ut inquit *Hieronym.*) *Salem* non, ut *Josephus* & nostri omnes arbitrantur, est *Hierusalem*, nomen ex Græco Hebraicoque compositum, quod absurdum esse peregrinæ linguæ mixtura demonstrat, sed oppidum juxta Scythopolim quod usque hodie appellatur *Salem*. Vide *Montacutium* contra *Seldenum*, p. 154. 155.

t Οὗτος ὁ Μελχισεδέκης] Videsis *Rigaltium* ad *Tertull.* p. 62.

v Αὐτῳ̃ ποιήσαντα] Αὐτῷ *Vat.* & mox v. 21. αὐτῶν.

x Αὐτ̃ ᾗδοκεῖν] Αὐτὸ ᾗδοκεῖν *Vat.* αὐτὸ ᾗδοκεῖν *Big. Samb. Hen.* & *Cas.* in *Editis* ᾗδοκῶν.

y Εσχώλης] Hebræi Græcique ἐσχὼλ in Genesi; eadem lectio apud Josephum Typis vulgatum: atqui MSS. prorsus omnium ἐσχών. De secundo amico nobilissimi Abrami quid amplius nunc monere fas sit, quam Josephi ἔννηρος convenire cum Hebraico Judæorum ענר pro quo Samaritæ legunt ענרם *Arram*, & LXXII. αὐνᾶν. Epiphan. forte viderat in membranis Clarissimi Cassiodori ἔννηρος ἄλλος, *Etner*, seu potius *Enner alius*. Comes tertius scribitur μαβρῆς in Editis, pro μαμβρῆς MSS. aut μαμρῆς, ממרי; sed alterum probatius atque ἀτλικώτερον. *Bern.* Illa terminatio placuit *Bernardo.* in *Bas.* G. & LXX. Εσχὼλ. in *MSS.* Εσχών.

z Εννηρος,] Αὐνᾶν in LXX. *Epiphanius* forte viderat in suis *MSS.* Εννηρος ἄλλος. nam habet *Etner*, seu potius *Enner alius*.

a Μαμβρῆς.] Ita ex *MSS.* in *Editis* Μαβρῆς.

b Σὲ ἐπὶ τοιαύτας] Illud σὲ ex *MSS.* deerat in *Editis*.

c Παῖδα αὐτῳ̃] Σὲ non paret in excusis. Παῖδα *Bas. Gen. Epiphan. Hen.* tum harum Originum expilator Io. Zonaras: &, ni fallor, Divinus Moyses, Gen. c. 15. v. 4. & 5 זרעך, interprete S. Paulo: imo Josephus ipse subjicit singulari Anaphora, πολλὴν ἐξ ἐκείνου γνεὰν. πάντας tamen reperio apud *Big. Samb.* & *Cas.* Bern. Ita *Bas. G. Hen. Epiphan. Zonaras.* & mox subjicitur πολλὴν ἐξ ἐκείνου γνεὰν. πάντας tamen reperio apud *Big. Samb. Cas.* & *Vat.*

d Γνήσεσθαι] Γεννήσεσθαι siquidem scribas cum Gen. sive γνήσεως aliorum, ipsa sententia nil quicquam variabit. *Bern.*

e Τελείαζουσαν,] Δάμαλιν τριετῆ *Big. Samb.* & *Cas.* sicut Esaiæ c. 15. 5. Huc equidem τελείᾳ Josephum semel & bis scripsisse volo. *Bern.* In *MSS.* τειῆ.

f Αὐτ̃ τοῖς ἐκγόνοις] Αὐτῳ̃ *Vat.*

g Τετρακόσια] Ne dubites aliquantulum de hoc numero, vide & cap. V. libri insequentis. *Bern.*

h Αβεραμὸς] Αβρ. μ̃ καίπερ πρὸς τὸ ὠγύγιον. *Bas.* & *G.* suis typis. Nostra autem editio scriptorum fidem habet, Epiphanio & Comestore consentientibus. Sed de hac tam nobili arbore alibi libenter disputamus. *Bern.* Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Αβρ. μ̃ καίπερ πρὸς τὸ Ωγυγιον. sed Ωγυγιον malit *Remesius*. Vide *Euseb.* de *Locis Hebr.* p. 317. & 430. *Edit. Benedict.* & *Filesaci* Selecta Sacra, l. 1, p. 207.

i Δρυῒ·

λυμένῳ [i] δρυῒ· ἔστι δὲ τὸ Χαναναίας τὸ χωρίον, [k] ἀπὸ πόρρω τῆς Εβρωνίων πόλεως· δυσφορῶν δ' ὅτι γυναικὶ μὴ κυήσῃ, ἱκετεύει τὸν Θεὸν γονὴν αὐτῷ παιδὸς ἄῤῥενος χαρίσασθαι. ὁ δὲ Θεὸς ἐθάρσυνεν αὐτὸν προσκελευόμενος, πρός τε ἄλλοις ἅπασιν ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς [l] αὐτὸν ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας ἠγμένον, καὶ παίδων ἐσομένων· Σάῤῥα, δὲ Θεοῦ κελεύσαντος, [m] ἐπικλίνει μίαν τῶν θεραπαινίδων Αγάρῳ ὄνομα, [n] γένους ὂσαν Αἰγυπτίας, ὡς ἐξ αὐτῆς παιδοποιησομένῳ. καὶ γενομένη ἐγκύμων ἡ θεραπαινὶς, ἐξυβρίζειν εἰς τὴν Σάῤῥαν ἐτόλμησε βασιλίζουσα, ὡς τῆς ἡγεμονίας ἀφιεμένης εἰς τὸ ὑπ' αὐτῆς τεχθησόμενον. Αβράμῳ δ' αὐτὴν ὑπὲρ αἰκίαν [o] παραδόντος τῇ Σάῤῥᾳ, φυγὴν ἐπεβούλευσεν ἀεὶ ὑπομένουσι τὰς παλαιπωρίας· καὶ τὸν Θεὸν ἱκέτευεν οἶκτον αὐτῆς λαβεῖν. ὑπανιστάζει δ' ἀπὸ τῆς ἐρήμου παρὸν αὐτὴν ἄγγελος [p] θεῖος, κελεύων πρὸς τοὺς δεσπότας ἐπανιέναι, βίον μὲν μείζονος τεύξεσθαι σωφρονοῦσαν· καὶ μὲν νῦν εἰς τὸν δέσποιναν ἀγνώμονα καὶ αὐθάδη γενομένην, ἐν τύχαις εἶναι τοῖς κακοῖς. παραινέσασαν μὲν οὖν τῷ Θεῷ, καὶ πρόσωπον χαρᾶσαν ἔλεγεν ἀπολεῖσθαι. νοσήσειν δὲ αὐτὸν ὀπίσω [q] γενήσεσθαι μητέρα παιδὸς, τῆς γῆς ἐκείνης [r] βασιλεύσοντος. τούτοις πείθεται, καὶ ἐπανελθοῦσα πρὸς τοὺς δεσπότας, συγγνώμης ἔτυχε. πέμπτῃ δὲ μετ' ὀλὺ Ισμάηλον· θεόκλυτον ἄν τις εἴποι, διὰ τὸ εἰσακοῦσαι τοῦ Θεοῦ τῆς ἱκεσίας.

ε'. Αβράμῳ μὲν οὖν, ἕκτον ἤδη καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος γεγονότι, ὁ προειρημένος ἐγεννήθη. εἰς [s] ἔνατον δ' αὐτῷ καὶ ἐνενηκοστὸν παρελθόντι ἐπιφανεὶς ὁ Θεὸς [t] ἀπήγγειλεν, ὡς παῖς αὐτῷ [v] καὶ ἐκ Σάῤῥας ἔσοιτο. κελεύει δὲ αὐτὸν καλέσαι Ισακον· δηλῶν ἐσόμενα ἔθνη μεγάλα ἀπ' αὐτοῦ καὶ βασιλεῖς, οἳ ὅτι πολεμήσαντες κατέξουσι πᾶσαν τὴν Χαναναίαν ἅπασαν ἀπὸ Σιδῶνος [x] μέχρις Αἰγύπτου. προσέταξε δὲ, βουλόμενος τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος μένειν τοῖς ἄλλοις μὴ [y] συμφυρόμενον, περιτέμνεσθαι τὰ αἰδοῖα, καὶ τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὸ γεννηθῆναι. τὴν αἰτίαν δὲ τῆς περιτομῆς ἡμῶν ἐν ἄλλοις δηλώσω. πυθομένῳ δὲ Αβράμῳ καὶ περὶ Ισμάηλου εἰ ζήσεται, πολυχρόνιόν τε [z] ἀπεφήνατο ὁ Θεὸς, καὶ μεγάλων ἐθνῶν πατέρα. καὶ Αβραμος μὲν, ὅτι τούτοις εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, περιτέτμηται [a] παραυτίκα, καὶ πάντες οἱ παρ' [b] αὐτοῦ, καὶ ὁ παῖς [c] Ισμάηλος· οὗ καθ' ἑκείνην τὴν ἡμέραν τρισκαιδέκατον ἔτος ἔχοντος, αὐτὸς ἐνενηκοστὸν πρὸς τοῖς ἑνέα διῆγεν.

ilicem, quæ vocabatur Ogyges: (est autem locus in terra Chananæa, non longe ab Hebroniorum urbe) & ægre ferens, quod uxor ei nihil peperisset, à Deo supplex petiit, ut prolem sibi masculam daret. Deo autem ipsum ut bene speraret adhortante, quoad cætera omnia *magno* suo commodo è Mesopotamia eductum, nec liberis carituram; Sarra, Deo præcipiente, unam ancillarum, nomine Agaren, genere Ægyptiam, ad lectum ei adduxit, tanquam ex ipsa liberos susceptura. Et ancilla, cum gravida facta esset, ausa est Sarram imperium affectando contemptui habere; quasi ad prolem suam perventura esset dominatio. Abramo autem ipsam Sarræ in pœnam submittente, fugam meditata est afflictionum impatiens: Deumque implorabat, ut sui misereretur. Illi vero per desertum abeunti obviam fit angelus Dei, jubens ut ad dominos reverteretur; fore enim meliore conditione, modo se modeste gerat: nunc vero in his versari malis, quod in dominam ingrata fuerit & arrogans. at enim si Deo nollet obsequi & ulterius pergeret, perituram esse dicebat: sin retro redeat, matrem futuram pueri, in illa terra postea dominaturi. His paruit, & reversa ad dominos veniam consequuta est. At non multo post peperit Ismaëlum; quasi quis dicat, * à Deo exauditum, eo quod Deus preces ejus exaudierat.

Ancilla Ægyptia, ad torum admissa dominatur, pellitur, redit, suasu Angeli, Ismaëlo gravida.

Ismaëlus, Θεόκλυτος.

ς'. Jam vero Abramo, sextum & octogesimum annum agenti, natus est ille de quo diximus. Cum autem nonagesimum nonum attigisset, apparuit ei Deus, promittens filium illi de Sarra nascaturum esse. jussit autem eum vocari Isaacum; prænuncians ex eo prodituras gentes magnas & reges, qui bellum gesturi omnem Chananæam à Sidone usque Ægyptum occuparent. Præcepit autem, quod nollet genus ipsius cum aliis commisceri, ut pudenda circumciderent, idque octavo die à nativitate. Causam vero nostræ circumcisionis alibi declarabo. Consulenti vero Abramo etiam de Ismaëlo, an victurus esset, indicavit Deus longævum fore, atque magnarum gentium parentem. Et Abramus quidem, postcaquam ob hæc Deo gratias egisset, statim circumcisus est, & omnes qui cum eo erant, similiter & puer Ismaëlus: quo die, illo ad decimum tertium ætatis annum perveniente, ipse nonum agebat supra nonagesimum.

Abramus an. 86. generat Ismaëlum. & an. 99. circumciditur cum familia sua. Genus Hebræum conservat περιτομὴ ὀκταήμερος.

Sidonem inter & Ægyptum figitur limes occiduus terræ Sanctæ.

---

i Δρυῒ·] Τερέβινθον postea dictam Eusebio, Hieronymo & aliis. *Rel.*

k Οὐ πόῤῥω] In hoc fallitur: nam de querceto *Mambræ* verum est, altera Abrami mansione, cujus mentio *Gen.* 18. v. 1. Convallis autem seu quercetum *Moreh*, in *Gen.* 12, 6. quod & *Ogygis*, in finibus erat Sicimorum, haud ita procul à Jordane. *Reines.* de Ling. Punic. p. 70. *Edit. Ultrajecti.* Huds. Josepho illud ἀπὸ πόῤῥω nonnunquam notat spatium satis magnum. Chebron ei dicitur ἀπὸ πόῤῥω Ιεροσολύμων, & Masada ἀπὸ πόῤῥω Ιεροσολύμων, quæ tamen loca non minus 20 miliarium Romanorum intervallo Hierosolymis aberant. At δρῦς septem modo stadiis aberat Chebrone. *Rel.*

l Αὐτὸν] Αὐτῷ & mox ἠγμένῃ *Vat.* Huds. Dele αὐτὸν *Cocc.*

m Επικλίνει] Ad oram *Cod. Hen.* hæc apposita est interpretatio, ἐπὶ κλίνῃ αὐτῷ τίθησι.

n Γένους] Zonaras pariter αἰγυπτίαν τὸ γένος. Idem vero ante hæc pro ἐπικλίνει posuerat συγκαλίκλινε, atque ἐπὶ κλίνῃ αὐτῷ τίθησι manus obscura ad oram *Hen.* cod. *Bern.* Sic *Big. Samb. Vat.* & gens Attica. γένος *Bas. G.* & *Hen.*

o Παραδόντος] Scripta *Big. Samb.* & *Cas.* percelebrium virorum; quo etiam conducit phrasis nota ἐπιβουλεύειν ἀποχώρησιν apud historicos Græcorum. ἐπενέγκαι oblatum à Typographis *Bas.* & *Gen.* Bern. Ita ex *MSS.* in *Bas.* & *G.* παραδίδοντος τῇ Σ. φυγὴν ἐπιτίθησι.

p Θεῖος,] Vox θεῖος ex *MSS.* deerat in *Editis.*

q Γενήσεσθαι] Γενέσθαι *Vat.*

r Βασιλεύσοντος.] Βασιλεύοντος *Samb.* & *Vat.* ex consuetudine *Atticorum.* Bern.

s Ενατον] In *Hen.* & *Vat.* ἔνατον, contra canones Grammaticos. *Bern.*

t Απήγγειλεν,] Επήγγειλεν *Hen.* & *Epiphan.* non male. *Bern.*

v Καὶ ἐκ Σάῤῥας] Deest καὶ in *Editis.* debetur *MSS. Bern.*

x Μέχρις Αἰγύπτου.] Sed non pertigerunt fines Cananææ ad Ægyptum. Rhinocolura ultimus fuit, aut Gazæ vicina regio, uti sacri scriptores loquuntur, terminus Cananææ; at inter Rhinocolura & Ægyptum solitudo satis magna interjacebat, quæ postea Augustamnica dicta est. Quia tamen ea ἐθνικία (ita Josephus ipse appellat) erat, ferri potest si quis dicat inter Cananæam & Ægyptum nullam regionem (cultam videlicet aut habitatam, uti illæ erant) intercedere. *Rel.*

y Συμφυρόμενον,] Ita in *MSS.* recte igitur *Zonaras*, ἵν' ἐπὶ τοῦ γένους αὐτῶν τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν ἀνεπιμίκτων. in *Editis* autem absurde συμφερόμενον. *Bern.*

z Απεσήμανεν] Απεσήμαινεν *Vat.*

a Παραυτίκα,] Illud magis Atticum. *Bern.* Ex *MSS.* in *Editis* παραχρῆμα.

b Αὐτοῦ,] Αὐτῷ *Hen.*

c Ισμάηλος·] Ita *Bas.* & *G.* Ισμάηλος τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος ἔχων· Αβραμος δὲ &c. *Hen.* Ισμάηλος κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τρισκαιδέκατον ἔτος ἔχων· καὶ αὐτὸς &c. *Big. Samb.* & *Vat.* Bern.

* *A Deo exauditum,*] *Quasi à Deo exauditus.* Ita libri nostri veteres ac novi; & præter hos *Epiphanius* Scholasticus, juxta alium sensum vocis Θεόκλυτος. Similiter Philoni, ἰσμαὴλ, ἀκοὴ θεοῦ: aut ex nostra interpretatione, ἀκούσῃ ὁ κύριος. Apud Zonaram tamen legitur Θεόκλητος, mendo Typothetæ: addit enim Monachus ille hanc causam nominis, ὡς δὲ θεοῦ τὴν ἱκεσίαν ἀβραὰμ ἀκούσαντος, καὶ παῖδα δόντος αὐτῷ. *Bern.* Ita etiam juxta *Philonem*, cui Ισμαὴλ, ἀκοὴ θεοῦ. *Suidæ* Θεόκλυτος, Θεότιμος, à *Deo honoratus.*

XII.

CAP. XI.

Quomodo Deus gentem Sodomitarum excidit, flagitiis eorum offensus.

Sodomitarum mores exsecrabiles. Gen. c. 11. & c. 19.

PER idem igitur tempus Sodomitæ, opibus & magna pecuniarum vi elati, & in homines contumelioſi exſtiterunt & religione in numen vacui; adeo ut beneficiorum ab ipſo acceptorum plane immemores eſſent, hoſpites odio haberent, & mutua conſuetudine & familiaritate abuterentur. His igitur rebus offenſus Deus, decrevit inſolentiæ pœnas ab illis repetere; & non ſolum urbem eorum evertere, ſed & eam regioni vaſtitatem inferre, ut nec amplius plantas nec fructum ullum ederet.

Tres Angelos hoſpitio excipit Abramus.

2. Cumque hæc Deus de Sodomitis decreviſſet, Abramus conſpicatus tres angelos (ſedebat enim ad ilicem Mambræ pro foribus domicilii ſui) ratuſque eſſe hoſpites, aſſurgens ſalutavit eos, & ad ſe adductos rogabat ut cum ipſo hoſpitium facerent. Illis vero annuentibus, juſſit panes ſtatim fieri ex farina ſiliginea, vitulumque mactatum & aſſatum ſub ilice diſcumbentibus appoſuit. At illi præ ſe tulerunt quaſi comederent; & de uxore etiam inquirebant, ubinam eſſet Sarra. Illo referente, intus eam eſſe: ajunt ſe aliquanto poſt reverſuros, eamque inventuros jam matrem factam. In hoc vero ſubridente muliere, & dicente fieri non poſſe ut liberos gigneret, cum ipſa nonagenaria eſſet, maritus vero centeſimum annum ageret, non ſuſtinuerunt amplius ſimulare, ſed faſſi ſunt ſe Dei eſſe angelos; & quod miſſus eſſet unus quidem nunciatum de filio, duo vero ad Sodomitas evertendos.

3. Hæc audiens Abramus indoluit ſuper Sodomitas: & exſurgens ſupplex Deum precabatur, ne juſtos & bonos una cum improbis perderet. Deo vero dicente neminem Sodomitarum eſſe bonum; ſi enim vel decem inter eos eſſent, omnibus ſe remittere velle peccatorum ſupplicia: conticuit quidem Abramus. At Angeli ad Sodomitarum urbem pervenerunt; & eos rogabat Lotus, ut ad ſe diverterent: ſumma enim humanitate peregrinos excipiebat, Abramique benignitatis æmulus erat & imitator. Sodomitæ autem, cum vidiſſent adoleſcentes egregie venuſtos ad Lotum divertiſſe, ad vim & contumeliam formæ eorum inferendam ſe pararunt. Loto vero hortante ut continerent ſeſe, neve in peregrinorum probrum ruerent, ſed hoſpitii ſui jura revererentur

Mira Loti φιλοξενία.

ΚΕΦ. ια'.

Πῶς τὸ Σοδομιτῶν ἔθνος ὁ Θεὸς κατεσρέψατο, χολωθεὶς αὐτοῖς οἷς ἡμάρτανον.

ΥΠΟ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν οἱ Σοδομῖται, πλούτῳ & μεγέθει χρημάτων ὑπερφρονοῦντες, εἴς τε ἀνθρώπους ἦσαν ὑβρισταί, & πρὸς [d] τὸ θεῖον ἀσεβεῖς· ὡς μηκέτι μεμνῆσθαι τῶν παρ' αὐτοῦ γιγνομένων ὠφελειῶν, εἶναί τε μισόξενοι, [e] & πρὸς [f] ἀλλήλους ὁμιλίας [g] σκετέπεσθαι. χαλεπήνας οὖν ὅτι τούτοις ὁ Θεὸς, ἔγνω πιμωρήσασθαι τῆς ὑπερηφανίας αὐτούς· [h] & τὴν τε πόλιν αὐτῶν καταστρέψασθαι, & τὴν χώραν οὕτως ἀφανίσαι, ὡς [i] μήτε φυτὸν ἔτι μήτε καρπὸν ἕτερον ἐξ αὐτῆς ἀναδοθῆναι.

β'. Ταῦτα δὲ Θεοῦ κρίναντος περὶ τῶν [k] Σοδομιτῶν, Αβραμος θεασάμενος τρεῖς ἀγγέλους [l] ἐκαθίζετο ἐπὶ πρὸς τῇ ὁδῷ τῇ Μαμβρῇ πρὸ τῇ θύρᾳ τῆς αὐτοῦ αὐλῆς· καὶ νομίσας εἶναι ξένους, ἠσπάσατό τε ἀναστὰς, καὶ παρ' αὐτῷ καταχθέντας παρεκάλει ξενίων μεταλαβεῖν. ὡς δὲ νεύσάντων ἐκεῖνοι, ἄρτους τε πρόσταξεν [m] εὐθὺς ἐκ σεμιδάλεως γενέσθαι, καὶ μόσχον θύσας καὶ ὀπήσας, ἐκόμισεν αὐτοῖς [n] ὑπὸ τῇ ὁδῷ κατακειμένοις. οἱ δὲ δόξαν αὐτῷ παρέχον ἐσθιόντων· ἔπι τε καὶ πρὸς τὴν γυναικὸς ἐπυνθάνετο, ποῖ ποτ' εἴη τυγχάνουσα ἡ Σάρρα. ὃ δὲ εἰπόντος ἔνδον εἶναι· ἥξειν ἔφασαν εἰς τὸ μέλλον, καὶ δώρησθαι αὐτῷ ἤδη μητέρα γεγωνημένῳ. τῆς δὲ γυναικὸς [o] ἐν τούτῳ μειδιασάσης, καὶ ἀδύνατον εἶναι τῷ πενταπλασίαν ἐπιβῆσαι, αὐτῆς μὲν ἐνενήκοντα ἔτη ἐχούσης, τὸν δὲ ἀνδρὸς ἑκατὸν, ἐκέτι κατέχον λανθάνοντες, ἀλλ' ἐμφύσαντες ἑαυτοὺς ὄντας ἀγγέλους [p] τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι [q] πεμφθεὶη μὲν ὁ εἷς, σημαίνων περὶ τοῦ παιδὸς, δύο δὲ Σοδομίτας καταστρεψόμενοι.

γ' Ταῦτα ἀκούσας Αβραμος ἤλγησεν ὑπὲρ τοῖς Σοδομίταις· καὶ τὸν Θεὸν ἀνασὰς ἱκέτευσε φθάσαι καλῶν, μὴ τοὺς δικαίους καὶ ἀγαθοὺς [r] συναπολλῦσαι τοῖς πονηροῖς. τοῦ δὲ Θεοῦ φήσαντος μηδένα εἶναι τῶν Σοδομιτῶν ἀγαθὸν, εἰ γὰρ ἐν αὐτοῖς δέκα εἶεν, συγχωρεῖν ἅπασι τῷ ὑπὲρ τοῖς ἁμαρτήμασι πιμωρίαν· ὁ μὲν Αβραμος ἡσύχαζεν. οἱ δὲ ἄγγελοι παρεγένοντο εἰς τὴν τῶν Σοδομιτῶν πόλιν, καὶ ὁ Λὼτος αὐτοὺς ὑπὲρ ξενίαν παρεκάλει· λίαν γὰρ ἦν περὶ τοὺς ξένους φιλάνθρωπος, καὶ μαθητὴς [s] τῆς Αβράμου χρηστότητος. οἱ δὲ Σοδομῖται, θεασάμενοι τοὺς νεανίσκους εὐπρεπείᾳ τῆς ὄψεως διαφέροντας, καὶ πρὸς Λώτῳ [t] καταχθέντας, ὑπὲρ βίαν καὶ ὕβριν αὐτῶν τῆς ὥρας ἐτράπησαν. ὃ δὲ Λὼτ πολλοῦ σωφρονεῖν, καὶ μὴ χωρεῖν [v] ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν ξένων, ἀλλ' ἔχειν αἰδῶ τῆς

d Τὸ θεῖον] Τὸν θεὸν *Hen.* & *Vet. Interpr.*

e Καὶ τὰς] Lege καὶ εἰς τὰς vel ἐπὶ, ut mox. *Cocc.*

f Ἀλλήλους] Ita *Baſ.* & *G.* In *Samb. Big. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἄλλας.

g Ἐκτρέπεσθαι.] Πρὸς ἄλλας *Big. Samb. Caſ.* & *Epiphanius. Hen.* vero καὶ εἶναι μισόξενοι, & τὰς πρὸς ἀλλήλας ὁμιλίας ἐκτρέπεσθαι, & in Marg. ἐκτρέπεσθαι. Veruntamen *Baſ.* & *Gen.* quo rurſum modo ea excudi juſſimus, propter turpiſſimam ἀσχημοσύνην iſtius nationis, quam graviſſime redarguit B. Paulus initio Epiſtolæ ſuæ ad Romanos. Facilior enim iſtius phraſis explicatio Sodomitis videtur minus convenire. Vix etiam conſiſtere poteſt meliorum membranorum πρὸς ἄλλας, quando in propinquo eſt μισόξενοι abſque tautologia. *Bern.* Ita *Baſ. G.* & *Hen.* quam ſcripturam ſervavimus, ἐκτρέπεσθαι accipientes cum *Gelenio* minus uſitate pro *depravare, detorquere:* quòd *Joſephus* reſpicere videatur ad turpiſſimam iſtius gentis ἀσχημοσύνην.

h Καὶ τὴν] Ita *Vet Interpr.* nec aliter *Baſ.* & *G.* niſi quod καθασκάψασθαι habeant, infra in *Joſepho*, παρεγένοντο οἱ ἄγγελοι εἰς τὴν Σοδομίτων πόλιν. In *MSS.* & τάς τε πόλεις αὐτῶν καθασρέψασθαι. quo faciunt verba *Gen.* 19. 24. & κατέστρεψε τὰς πόλεις ταύτας, & πᾶσαν τὴν περίχωρον.

i Μήτε φυτὸν ἔτι μήτε καρπὸν] Hinc colligitur, ut ex aliis locis apud Joſephum, eum non credidiſſe Sodomam aquis lacus Aſphaltitis immerſam fuiſſe. Quod & veroſimilius. Lib. v. cap. 5. de Bello Jud. Σοδομίτιν a lacu Aſphaltite diſtinguit. *Rel.*

k Σοδομιτῶν,] Σοδόμων *Vat.*

l Ἐκαθίζετο] Ita *Big.* & *Samb.* cæteri cum *Editis* habent ἐκάθητο.

m Εὐθὺς] Illud εὐθὺς ex *MSS.*

n Ὑπὸ τῇ δρυῖ] Poſt paucula, ἔτι & impreſſa. Et σάρρας, ne ambigeretur, pro γυναικὸς *Hen.* idemque ſtatim πᾶ εἴη ſcripſit pro ποῖ ποτ' εἴη, ex Gen. 18. 9. LXXII. Interpretum: deinde & ἔξειν. *Bern.* Ita *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τῇ δρυῖ reliqui, ut & *Baſ.* & *G.*

o Ἐν τούτῳ] Sic *Baſ. Gen.* & *Epiphan.* ἐπὶ τούτῳ in *MSS.*

p Τοῦ Θεοῦ·] Articulum omittit *Hen.*

q Πεμφθείη] Μὲν ὁ εἷς *Baſ.* & *Gen.* ὁ εἷς, adhuc ſimplicius *Hen.* & in altero colo omnes iſti δύο ἦ. Articulos autem ſæpe omitti, moris fuit potius quam negligentiæ Atticæ. Plenius itaque *Big. Samb.* & *Caſ.* μὲν ὁ μὲν εἷς, & οἱ δύο ἦ membri ſequentis. *Bern.* Πεμφθείημεν, ὁ μὲν εἷς —— οἱ δύο ἦ *Vat.* πεμφθείη, & ὁ μὲν εἷς & οἱ δύο ἦ *Big. Samb.* & *Caſ.*

r Συναπολλύναι] Συναπολύναι *Samb.* Mox καὶ θεὸν ἦ, *Baſ.* & *Gen. Bern.*

s Τῆς Αβράμ] Ita ex *MSS.* in *Editis* τοῦ καὶ Αβρ.

t Καταχθέντας,] Καθαχθέντας *Vat.*

v Ἐπ' αἰσχύνῃ] Ἐπ' αἰσχύνῃ *Vat.*

τῆς παρ' αὐτῷ καταγωγῆς, εἰ ἢ ἔχουσιν ἀκερατῶς, τὰς θυγατέρας αὐτῶ ὑπὲρ ἐκείνων τ' ἐπιθυμίαις αὐτῶν λέγοντ@ [x] παρέχειν· ὧδέ πως [y] ἠδέσθησαν.

δ'. Ο δὲ Θεὸς, ἀγανακτήσας αὐτῶν ἐπὶ τοῖς τολμήμασι, τοὺς μὲν ἠμαύρωσεν, ὡς μὴ δυνηθεῖσι τὴν εἴσοδον τὴν εἰς τὴν οἰκίαν εὑρεῖν· Σοδομιτῶν δ' κατέκρινε πάνδημον ὄλεθρον. Λῶτ@ δ', ὑπ' Θεοῦ τὴν μέλλουσαν τ' Σοδομιτῶν ἀπώλειαν αὐτῷ φράσαντ@, [z] ἀπηλλάσσετο, τήν τε γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας, δύο δ' ἦσαν ἔτι παρθένοι, ἀναλαβών· οἱ γὰρ [a] μνηστῆρες ὑπερεφρόνησαν τ' ἐξόδου, δίκην ὑπικαλοῦντες τοὺς ὑπὸ τ' Λώτου λεγομένους. καὶ ὁ Θεὸς ἐνοκήσει βέλ@ εἰς τὴν πόλιν, καὶ σὺν τοῖς οἰκήτορσι κατεπίμπρα, [b] τὴν γῆν ὁμοίως [c] πυρώσ' ἀφανίζων· ὡς μοι καὶ πρότερον λέλεκται, τ' Ιουδαϊκὸν ἀναγράφοντι πόλεμον. [d] ἡ δὲ Λώτου γυνὴ, ὡδὲ τὴν ἀναχώρησιν εἰς τὴν πόλιν συνεχῶς ἀναστρεφομένη, καὶ πλυπραγμονοῦσα τὰ ὠδὲ αὐτῇ, ἀπηγορδυκότ@ τ' Θεοῦ τοῦτο ποιεῖν, εἰς στήλην ἁλῶν [e] μετέβαλεν. [f] ἱσταται δ' αὐτὴ· ἔτι γὰρ καὶ νῦν διαμένει. Διαφθορὰ δὲ αὐτὸς μὴ τ' θυγατέρων, εἰς βραχύ τι χωρίον καταβαλὼν [g] ὠδιαφθεν ὑπὸ τ' πυρός. Ζοὼρ ἔτι καὶ νῦν λέγεται· καλοῦσι γὰρ οὕτως [h] Εβραῖοι τὸ ὀλίγον. ἐνταῦθα, ὑπό τε ἀνθρώπων ἐρημίας καὶ τροφῆς ἀπορίας, παλαιπώρως διῆγεν.

ε'. Αἱ δὲ παρθένοι πᾶν τὸ φανίδιον τὸ ἀνθρώπινον [i] γένος ὑπολαβοῦσαι, τῷ πατρὶ παραπλήσιον, [k] ὠφρόνησαν λαθεῖν. ἐπαίνου δὲ τοῦτο ὑπὲρ [l] μὴ τὸ γένος ἐκλιπεῖν. γίνονται δὲ παῖδες, ὑπὸ μὲν τ' πρεσβυτέρας Μώαβ@· εἶναι δ' ἄν τις ἀπὸ πατρός. [m] Αμμανον δ' ἡ νεωτέρα τίκτει· γένος γὰρ ὑποσημαίνει τὸ ὄνομα. [n] καὶ τίκτει δ' αὐτῶν [o] ὁ μὲν Μωαβίτας, μέγιστον ὄντας ἔτι καὶ νῦν ἔθν@· Αμμανίτας δὲ [p] ὁ ἕτερ@. Συμβαίνει τῆς Κοίλης ἐστὶν ἀμφότερα. καὶ Λώτῳ μὲν τοιαύτῃ σωθεὶσῃ τὴν ἐκ Σοδομιτῶν ἀναχώρησιν γέγονε.

tur; dicente etiam, si temperare sibi nequirent, filias se pro illis eorum libidini subjicere: neque sic quieverunt.

4. Deus autem, illorum audacia flagitiosa ad iram commotus, ipsos quidem excæcavit, ut introitum in ædes invenire frustra conarentur: Sodomitas vero universos ad interitum adjudicavit. Lotus autem, illi prænunciante Deo futurum Sodomitarum excidium, inde discessit, & uxore & filiabus (duæ enim erant adhuc virgines) assumptis: nam sponsi *earum* despicatui habuere egressum, Loti monita stultitiæ figmenta esse dictitantes. Tum Deus telum in urbem conjicit, eamque una cum incolis combussit, terram *circa omnem* pari incendio devastans, quemadmodum mihi jam dictum est in historia Belli Judaïci. Cæterum Loti uxor, cum inter abeundum subinde ad urbem respiceret, clademque ejus paulo curiosius spectaret, Deo isthæc facere prohibente, in statuam salis conversa est. Eam siquidem vidi, nam & hodie usque manet. Lotus autem cum filiabus evasit, ad locum parvulum quendam appulsus ab igne * in arctum redactum. Is Zohor etiamnum appellatur: eo enim nomine Hebræi modicum vocant. Illic, ab hominibus desertus & victus penuria laborans, vitam miseram *aliquantisper* egit.

Sodoma cum malis civibus divinis ignibus combusta & deleta. Lib. 5. c. 21.

Loti uxor in columnam salsam vertitur. Hanc Josephus ipse viderat.

Zoor, modicum.

5. Virgines autem, universum genus humanum exstinctum ratæ, cum patre rem habent, prævidentes clam fieri posse. id eo agebant animo, ne genus *hominum* penitus interiret. Nascuntur autem liberi, ex seniore quidem Moabus, ac si quis dicat ex patre. Ammanum vero peperit junior; *quod* nomen significat filium generis. Atque ex uno illorum prognati sunt Moabitæ, adhuc etiam gens magna; ex altero vero Ammanitæ. utrique Cœle-Syriam incolunt. Et Loto quidem contigit in hunc modum ex Sodomitis egredi.

Filiarum Loti incestus, ex opinione falsa.

Moabus, πατρόθεν. Ammanus, ἐκγαν@.

ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ Αβιμελέχου· καὶ ὡδὲ Ισμαήλου τ' Αβράμου, καὶ τ' ἐκγόνων αὐτοῦ Αράβων.

CAP. XII.

De Abimelecho: itemque de Ismaëlo Abrami filio, ejusque posteris Arabibus.

Αβραμ@ δὲ μετώκησεν εἰς Γέραρα τ' [q] Παλαιστίνης, ἐκ ἀδελφῆς ἐπαγόμεν@ ἀκμαλὲ τὴν Σάρραν· ὁμοία τοῖς περὶ ὑποκρινάμεν@ διὰ τ' φόβον. ἐδεδίει γὰρ Αβιμέλεχον τ' βασιλέα [r] τ' ἐπιχωρίων· ὃς καὶ αὐτὸς ἐραθεὶς τῆς Σάρρας, φθεῖραι οἷός τε ἦν. ἐργεται δὲ τῆς ἐπιθυμίας ὑπὸ νόσου χαλεπῆς, αὐτῷ [s] ὠφαιρεσούσης ἐκ Θεοῦ. καὶ τ' ἰατρῶν αὐτὸν ἀπεγνω-

ABramus autem migravit in Gerara *urbem* Palæstinæ, Sarram pro sorore secum ducens: eadem, quæ antea, præ timore simulans. Metuebat enim Abimelechum, istius loci incolarum regem; qui & ipse Sarram deperiens, eam corrumpendi cupidine flagrabat. ejus vero libidinem reprimit morbus difficilis, à Deo immissus. Et cum medici salutem ejus desperarent, in somno per vi-

Forma Sarræ vel senescens Gerarorum principi damnosa.

---

x Παρίχειν·] Ita *Big.* & *Cas.* παρέξειν cæteri.

y Ηὐέδησαν.] Επειθησαν *Bas. Gen.* & *Hen.* Fallere tamen, nisi credas verbum Rhetorum Græcorum ἠθέσθησαν usurpasse hoc in loco Josephum; quod fatentur etiam *Big. Samb. Cas.* & *Epiphanius.* Pro τὴν εἰσίαν mox *Hen.* τ' οἰκείας. *Bern.* Sic in *MSS.* in *Editis* ἐπειθησαν.

z Απηλλάσσετο,] Απαλλάσσετ' *Vat.*

a Μνηστῆρες] Μνησῆρες αὐτῶν *Hen.*

b Τὴν γῆν] Hac serie vocum, συνεχῶς εἰς τὴν πόλιν ἀναστρ. *Bern.* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Ε τὴν γῆν ὁμ. πυρ. ἀφανίζ *Hen. Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

c Πυρώσ'] Non aquis, uti Ant. 1. 3. de diluvio vocem ἀφανίζειν usurpaverat ἀφανισθῶσι ὑπὸ τ' ἐπομβρίας. Si credidisset hinc ortum lacum Asphaltiten qui has urbes & regionem vicinam obtexerit, hic locus erat monendi illud: nec Josephus id prætermisisset. *Rel.*

d Η ἡ Λώτου γυνὴ,] Η ἡ δ' Αὐτοῦ γυνὴ ὠδὲ τὴν ἀναχ. *Big. Samb.*

e Μετέβαλεν.] Μετεβάλετο sine causa reponit *Schotanus* loco modi Attici μετέβαλεν. *Bern.*

f Ισταται] Ισάτησα *Big. Samb.* & *Vat.* Columnam eo tempore mansisse pro figmento habet *Simonius* in Bibl. Crit. Vol. 2. p. 341. *Josepho* tamen fidem adstruit *Clemens* in Epist. ad Corinth. ut & *Irenæus* adv. Hæreses l. 4. c. 51. *Tertullianus* carm. de Sodoma, *aliique.* Videsis *R. Heggii* Lectiones, p. 9. *Burtonum* ad *Clementis* Epist. p. 56. *Huetii* Quæst. Alnet. p. 193. & *Colomesii* Observatt. Sacr. p. 111.

g Περιγεγραφὲν] Si faverent *MSS.* mallem ὠφανισθὲν. qua voce utitur p. 13. v. 20. *Huds.* Notat Josephus se statuam illam vidisse, non se locutum esse alibi de illa, ut interpres Gelenius. *Rel.*

h Εβραῖοι] Addit οἱ *Hen.*

i Γένος ὑπολαβοῦσαι,] Ηφανὲς excusi libri forma verbi circumflexi. *Bern.* Vox γένος ex *MSS.* in *Editis* deerat.

k Περιοήσασαι] Επινοήσασαι *Bas. G.* & *Cas.*

l Μὴ τὸ γένος] Sic ex *MSS.* μὴ γένος *Bas* & *G.*

m Αμμανον] Ben ammi in sacris literis appellatur. *Rel.*

n Καὶ τίκτ' ἡ] Καὶ δ' αὐτῶν ὁ μὲν Editiones ambæ, & *Cas.* τίκτ' δ' αὐτῶν ὁ μὲν, *Big.* Ε τίκτ' δ' αὐτῶν ὁ μὲν *Samb. Hen.* & *Epiphanius* Scholasticus. Similiter in membro insequente, ὁ ἕτερος *Bas. Gen. Hen.* & *Epiphanius*. atqui ὁ ἕτερος *Big. Samb.* & *Cas.* propter ἡ περισυλίσα & ἡ ὃ νεώτερα, quæ librarii isti legerant inter verba sacra Gen. 19. 37, 38. Verum jam de patribus earum gentium loquitur Josephus, non de aviabus. *Bern.* Ita omnes *MSS.* præter *Cas.* qui (cum *Bas.* & *G.*) habet κἀζῆ.

o Ο μὲν Μωαβίτας,] ἡ *Big.*

p Ο ἕτερος.] Rursus *Big.* ὁ ἑτέρα.

q Παλαιστίνης;] *Al.* Παλαισίνης.

r Τῶν ἐπιχωρίων·] Βασιλέα τ' χώρας *Hen.* quod facilius intellectu & vulgatius habuit. *Bern.*

s Περιαιρεσούσης] Παραιτησούσης *Big.* Bern.

* *Inarcilum*] *Al.* circumscriptum.

Gen. c. 20. viſum aliquod admonitus eſt, ne injuriam inferat hoſpitis uxori. Mox, cum meliuſcule ſe habere cœpiſſet, indicat amicis, hunc ſibi morbum immiſiſſe Deum ad vindicandum jus hoſpitis, ut qui uxorem illi inviolatam conſervare voluerit: (non enim ſororem ſecum ducere, ſed conjugem legitimam) pollicitumque eſſe, ſibimet poſthac benignum fore, modo ille omni de uxore ſolicitudine liberaretur. Hæc loquutus, Abramum, ſuadentibus amicis, accerſit; juſſitque ipſum jam conjugi non metuere, ne quid turpe ſit paſſura: ejus enim curam habere Deum, uxoremque ſub præſidio illius manentem ſine injuria reportaturum eſſe. Sibi autem atteſtante Deo & mulieris conſcientia, dicebat, ne ab initio quidem eam expetiturum fuiſſe, ſi nuptam eſſe ſciviſſet; ſed cum pro ſorore *eam* habuerim, nihil injuſti commiſi. Ad hæc rogabat, ut æquo animo in ſe eſſet, Deumque propitium redderet; & ſive apud ſe manere vellet, rerum omnium copiam adfuturam; ſive abire mallet, † deducendum eſſe curare, ſibique omnia ſubminiſtranda eſſe quorum indigens ad ipſum ſe contulerat. Hæc loquuto ajebat Abrahamus, ſe de cognatione mulieris nequaquam mentitum eſſe; ipſam enim fratris filiam eſſe: & abſque hac ſimulatione peregrinationem parum tutam exiſtimaſſe. Et in quantum ægritudinis *ejus* cauſa non omnino exſtiterit, ſed ſuæ ipſius ſaluti ſtuduerit, manſurum quoque cum illo libenter dicebat. Tum Abimelechus tam agri quam pecuniarum partem ei conceſſit; mutuoque paciſcuntur ſine fraude vivere, juramento ſuper puteo quodam facto, qui Berſubæ appellatur: at Fœderis puteum interpretari poſſumus. Sic autem hactenus à loci iſtius incolis nominatur.

Maritus idem patruuſque Sarræ.

Pars regionis Gerarenſis Abramo ex pacto conceditur.

Gen. c. 21. Berſubæ, Fœderis puteus.

Naſcitur Iſacus, riſus ille & gaudium utriuſque ſenum.

2. Cæterum non multo poſt Abramo etiam filius naſcitur ex Sarra, ſicut ei prædixerat Deus: quem Iſacum nominavit. hoc riſus ſignificatur. Nam quod Sarra * ſubriſerit, Deo ipſam parituram eſſe dicente, cum grandis natu prolem non exſpectaret, ita filium appellabat. nam ipſa quidem erat nonagenaria, Abramus vero centum annorum. Iſtius autem ætatis utriuſque anno ultimo naſcitur puer; quem die ſtatim octavo circumcidunt: atque ex illo eundem diem etiam nunc Judæi in circumcidendis liberis obſervant. At Arabes ætatis anno tertio & decimo: nam Iſmaëlis, princeps eorum gentis, Abramo è concubina natus, ea ætate eſt circumciſus. de quo orationem omnem explicabo multa cum diligentia.

Is præputium ponit an. patris & matris xc. ſuæque vitæ ſub oſtiduum.

Iſmaëli ac Iſaci principum exemplis, circumciditur hodieque Arabs anno ætatis 13. Judæus octavo ſtatim die.

3. Sarra Iſmaëlum, ex famula ejus Agara na-

κότων, ὑπονώσας ὄναρ ὁρᾷ, μηδὲν ὑβρίζειν τὸν ξένον γυναῖκα. καὶ, ῥᾴδιον ἀπαθεῖς, φράζει πρὸς τὰς φίλας· ὡς ὁ Θεὸς αὐτῷ τοῦτον ἐπαγάγοι τὸν νόσον ὑπὲρ ἐκδικίας τοῦ ξένου, φυλάσσων ἀνύβριστον [c] αὐτῷ τὴν γυναῖκα· μὴ γὰρ ἀδελφὴν ἔσαν ἐπάγεσθαι, νόμῳ δ' αὐτῷ συνοικοῦσαν· ἐπαγγέλλεται τε παρέξειν [v] αὐτὸν [x] ἥμενῃ τὸ λοιπὸν, ἀδεᾶς ἐκείνου περὶ τὴν γυναῖκα γινομένου. ταῦτ' εἰπὼν μεταπέμπεται τὸν Ἀβραμον, συμβουλευόντων τοῖς φίλων, καὶ μηδὲν ἔτι περὶ τῆς γυναικὸς αὐτὸν, ὡς [y] πασομένης τι τῶν αἰσχρῶν, ἐκέλευσε δεδιέναι· θεὸν γὰρ αὐτοῦ κήδεσθαι, καὶ τῆς τοῦ συμμαχίαν τοῦ ἐκείνου μεμνημένου ἀνύβριστον κομίζεσθαι. τοῦ δὲ Θεοῦ μάρτυρος ὄντος, καὶ τῆς γυναικὸς σωφρονούσης, ἔλεγε μηδ' ἂν ὀρεχθῆναι τοῦ ἀρχοῦ, εἰ γαμετὴν ἔσαν ἠπίστατο· ὡς δ' ἀδελφὴν [z] ἀγόμενος οὐκ ἠδίκει. [a] παρακαλεῖ τε πρᾴως ἔχειν πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸ Θεὸν ἥμενῃ ποιεῖν· παρ' αὐτοῦ τε μένειν [b] βουλόμενῳ πᾶσαν ἀφθονίαν ὑπάρξειν, ἀπέναι τε προπεμπόμενον πέμψεσθαι πομπῆς, καὶ παντων ὅσων καὶ χρήζων πρὸς αὐτὸν ἀφίκοιτο. [c] ταῦτ' εἰπόντος, Ἀβραμος ὅτι τὴν συγγένειαν τῆς γυναικὸς [d] ἐψεύσθαι ἔλεγεν, ἀδελφὴν γὰρ αὐτὴν εἶναι παῖδα, καὶ δίχα τοιαύτης ὑποκρίσεως οὐκ ἀσφαλῆ τὴν ἀποδημίαν ὑπολαβεῖν. ὅσα τε [e] ἐπὶ τὸ μηδὲν αἰτίου τῆς νόσου γεγονέναι, προθυμηθῆναι δὲ αὐτὸν περὶ τὴν σωτηρίαν, ἑτοίμως ἔφασκεν ἔχειν [f] καὶ παρ' αὐτῷ μένειν. καὶ Ἀβιμελεχος τήν τε γῆν πρὸς αὐτὸν [g] διανέμεται καὶ τὰ χρήματα, καὶ [h] σωτήριαν ἀδόλως πολιτεύεσθαι, ὑπέρ τινος φρέατος ποιήμενοι τὸν ὅρκον, ὃ [i] Βηρσουβαὶ καλοῦσιν· [k] ὅρκιον δὴ φρέαρ λέγοιτ' ἄν. ἔστω δ' ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων ὀνόμασται.

β'. Γίνεται δὴ Ἀβραμῳ μετ' ὀλίγον καὶ παῖς ἐκ Σάρρας, ὡς αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [l] προείρητο· ὃν Ισακον ὠνόμασε. τοῦτο γέλωτα σημαίνει. Διὰ μέντοι τὸ τῆς Σάρρας μειδιάσαι, τέχεσθαι φήσαντος αὐτῇ τοῦ Θεοῦ, μὴ προσδοκῶσαν ἤδη τοκετοῦ πρεσβυτέραν οὖσαν, τὸν υἱὸν ἔτως ἐκάλεσεν. αὕτη μὲν γὰρ ἐνενήκοντα εἶχεν ἔτη, ἑκατὸν δὲ Ἀβραμος. τίκτεται δὲ παῖς ἑκατέρων τῷ ὑστάτῳ ἔτει· ὃν ὀκτὼ [m] μεθ' ἡμέρας περιτέμνουσι. καὶ ἐκείνου μὲν τοσαύτας [n] ἡμέρας ἕως ἔχουσιν οἱ Ιουδαῖοι ποιεῖσθαι τὰς περιτομάς. Ἀραβες δὲ μετ' ἔτος τρισκαιδέκατον· Ισμάηλος γὰρ [o] ὁ κτίσης αὐτῶν καὶ ἔθνους, [p] Ἀβραμῳ γεγονὼς ἐκ τῆς παλλακῆς, ἐν τούτῳ περιτέμνεται τῷ χρόνῳ. περὶ δὲ τῶν πάντα λόγον ἐκθήσομαι μετὰ πολλῆς ἀκριβείας.

γ'. Σάρρα γεννηθέντα τὸν Ισμάηλον ἐκ τῆς δούλης αὐτῆς Ἀγά-

[t] Αὐτῷ] Αὐτὸ *Vat.*

[v] Αὐτὸν] Ἑαυτὸν *Vat.*

[x] Εὐθὺ, ἢ τὸ λοιπὸν,] In *Editis* interpunctione alia, ἥρμοτ', τὸ λοιπὸν ἀδεᾶς ἐκείνου περὶ &c.

[y] Πειρωμένης] Πησομένης *Baſ.* & *Caſ.* quod Grammatiſtæ, ſicut puto, libenter admittent. *Bern.*

[z] Ἀγόμενος] Ita *Samb.* & *Caſ.* ἀγόμενος σὺν οὐκ ἠδίκει *Vat.* ἀγόμενος οὐκ ἀδικῶ· *Big.* ἀγόμενον οὐκ ἀδικεῖν *Baſ.* & G.

[a] Παρακαλεῖ] Sic ex *MSS.* προσκαλεῖ ἢ in *Editis.*

[b] Βουλομένῳ] Βουλόμενον ad cod. *Samb.* manus nova. *Bern.*

[c] Ταῦτ' εἰπόντος,] Ita *Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* τοῦτ' εἰπόντος *Baſ.* & G.

[d] Ἐψεύδετο] Ψεύδεται *Samb.* Bern.

[e] Ἐπὶ τὸ μηδὲν] Ἐπὶ τῷ μηδὲν *Big.* & *Samb.* quod eſt αἰτιωτέρου. *Bern.* Forte ἐπ' αὐτῷ. *Cocc.* Ἐπὶ τῷ μηδὲν *Big.* & *Samb.* quod Αἰτιώτερον eſſe exiſtimat *Bernardus.*

[f] Καὶ παρ' αὐτῷ μένειν.] Καὶ omittunt tres *MSS.*

[g] Διανέμεται] Ibidem *Hen.* τῷ τε χώρᾳ pro γῆν. *Bern.* Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* νέμεται *Baſ.* & G.

[h] Σωτήριαν] Συνήθειαν *Samb.* συνθήκας ποιῶν *Hen.* Illi mox ποιήμενοι τὸν ὅρκον. Puto Joſephum ſcripſiſſe juxta Cod. *Caſ.* συνήθη --- ποιούμενοι, pro nitore ſolito. *Big. Baſ.* & *Gen.* heic ποιούμενος, illic etiam peculiariter συνήθη. *Epiphanius* denique *conſtituerunt*que *inter ſe* --- *facientes.* Bern. Sic *Samb.* & *Vet. Interpr.* συντιθέντες --- ποιούμενος *Baſ.* & G. ſed *Bernardus* vult Joſephum ſcripſiſſe juxta Cod. *Caſ.* συντιθέντες --- ποιούμενοι, pro nitore ſolito.

[i] Βηρσουβαὶ] Βηρσουβαὶ *Baſ.* & *Gen.* βηρσαβεὲ, Ipſe auctor hujus Archæol. l. 8. c. 7. βηρσαιὰ *Samb.* & *Caſ.* βηρσακὲ *Big.* ut errare potuerunt ſcribæ vix ἀξιάβατοι in nomine peregrino. Βηρσαβαὶ aut βηρσαβεὲ Philoni, Euſebio, Hieronymoque in Lexicis. באר שבע literis Moyſis & Prophetarum. Scripſit forte Mattathiades βηρσαβαὶ, aut באר שבועה Comeſtor, *Berſabee.* Epiphanius Latine reddit de Joſepho *Vireſabe* q βηρσαβη Bern Βηρσουβαὶ in *Editis.* Βηρσακὲ *Samb.* Βηρσακὲ *Big.* Βηρσαὶ *Vat.* Βηρσαβαὶ aut Βηρσαβεὲ *Philoni, Euſebio, aliiſque.* In *Vet. Interpr.* pro Βηρσαβὲ *Viriſabe*, alibi *Joſepho* Βηρσαβεέ.

[k] Ὅρκιον] Ὅρκια δὲ φρέατα *Big. Samb.* & *Hen.* & poſt LXXII. Interpr. Euſebius, ac Hieronymus. Epiphanius *fœdus putei.* Verum Joſephus reliquerat ὅρκιον δὲ φρέαρ. *Bern.* Ita *Baſ.* & G. probante *Bernardo* ὅρκια in *MSS. Euſeb. Hieronym.* & LXX.

[l] Προείρητο·] Sic ex *MSS.* (ita & correxerat *Colbertus*) in Editis προεῖρη.

[m] Μετ' ὀγδόαν] Non debet verti *poſt octavum diem*, ſed die octavo. Nec enim Judæi ſolent circumcidere niſi octavo die: & ipſe Joſephus antea notavit capite undecimo τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ die octavo poſt nativitatem id fieri conſueviſſe. Valet ergo idem in uſu loquendi μετὰ ἡμέρας ὀκτὼ & τῇ ὀγδόῃ. Id illuſtrat verba Chriſti modo *die tertio* modo *poſt tres dies* ſe ex mortuis reſurrecturum dicentis. *Rel.*

[n] Ἡμέρας] Vocabulum ἡμέρας præterierant operæ *Germanicæ*: ſed librarii Græci Latinique non illud negligunt. *Bern.* Vocem ἡμέρας (quæ deerat in *Editis*) ex *MSS.* reſtituimus.

[o] Ὁ κτίσης] More majorum παροξύνουσι *Baſ.* G. & *MSS.* κτίσης reperitur apud noviſſima *Lexica.* Bern.

[p] Ἀβραμῳ] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* Αβραμα in *Editis.*

† *Deducendum eſſe curare*] Nimis intricate vertit *Hudſon*, quod ita melius potuerant, *collaturum ſeſe, quod ad facilem faceret abitum, & cuncta illa, quorum* &c. Confer Suetonium in Nerone Cap. 30. *Haverc.*

* *Subriſerit,*] Vide Cl. Fabricii Cod. Apocr. V. T. p. 366.

Ἀγάρης τὸ μὲν πρῶτον ἔστεργεν, ὡδὲν ἀπολείπεσθαι τῆς ὡς πρὸς ἴδιον [q] υἱὸν εὐνοίας. ἐτρέφετο γὰρ ἐπὶ τῇ τῆς ἡγεμονίας ἀφορμῇ. πεκῦσα δ' [r] αὐτὴ τὸν Ισακον σὺν ἡδίᾳ ἐφιλοτέκνει [s] τοῦτῳ τὸν Ισμάηλον, ὄντα πρεσβύτερον, καὶ κακουργεῖν [t] αὐτὸν δυνάμενον, τοῦ πατρὸς [v] αὐτοῖς ἀποθανόντος. ἔπειθεν οὖν τὸν Αβραμον εἰς ἀποικίαν ἐκπέμπειν αὐτὸν μετὰ τῆς μητρός. ὁ δ' οὐ κατὰ μὲν ἀρχὰς ἐνεπετίθετο τῷ αὐτοῦ γνώμῃ εἰς ἣ Σάρρα ἐπονηδάκει· πάντων ὠμότατον ἡγούμενον εἶναι, παῖδα νήπιον καὶ γυναῖκα ἄπορον τῶν ἀναγκαίων ἐκπέμπειν. ὕστερον δ', καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἤρεσκεν τοῖς ὑπὸ τῆς Σάρρας πεφοβημένοις, πεισθεὶς παρέδωκε τὸν Ισμάηλον τῇ μητρὶ, μήπω δ' αὐτὸν χωρεῖν δυνάμενον· ὕδωρ τε ἐν ἀσκῷ καὶ ἄρτον φερομένῳ [x] ἐκέλευσεν ἀπέναι, ὁδηγῷ τῇ ἀνάγκῃ χρωμένῳ. ὡς δ' ἀπῆσαν [y] ἐπιλέλοιπε τὰ ἀναγκαῖα, ἐν κακοῖς ὢν. ὕδατος δ' ἀπανίζοντος, ὑπ' ἐλάτῃ τινὶ θεῖσα τὸ παιδίον ψυχορραγοῦν, ὡς μὴ παρέσῃ τῷ ψυχῷ ἀφῇ, πρόσω πορωτέρω. σωτυχὼν δ' αὐτῇ θεῖος ἄγγελος, πηγήν τε φράζει πεφηκυίᾳ, καὶ κελεύει θρέψειν τῆς ἀναπνοῆς [z] παῖδα· μεγάλα γὰρ αὐτῷ ἀγαθὰ μένειν [a] ἐκ τοῦ Ισμάηλου σωτηρίας. ἡ δ' ἐθαρσησε τοῖς προκατηγγελμένοις, καὶ συμβαλοῦσα πιμέσι, λαβὼν ἐξ αὐτῶν ἐπιμέλειαν ἀφοδύγει τὰς παλαιπωρίας.

δ'. Ανδρωθέντι δὲ τῷ παιδὶ γυναικα ἄγεται, τὸ γένος Αἰγύπτιον· ἔνθεν δ' ἦν καὶ [b] αὐτὴ τὸ ἀρχαῖον· ἐξ ἧς παῖδες Ισμάηλῳ γίνονται δώδεκα πάντες· [c] Ναβαιώθης,

tum, primum diligebat; pari eum benevolentia, ac si ex se fuisset genitus, prosequens. alebatur enim in spem successionis. Verum postquam ipsa Isacum peperit, haud æquum censebat Ismaëlum cum hoc *puero* educari, utpote qui natu major, eumque injuria afficere potuit, patre eorum defuncto. Suadebat igitur Abramo ut eum una cum matre aliquo deducendum esse curaret. Ille vero primum non advertebat mentem ad ea quibus valde studebat Sarra: rem omnium atrocissimam esse ratus, puerum nondum adultum, & mulierem, cunctis quæ usui erant egentem, ablegare. Postea vero (nam & Deus quæ instituerat Sarra comprobavit) persuasus Ismaëlum matri tradidit, utpote qui solus iter facere adhuc non potuit: jussitque aquæ lagenam & panem ferentem discedere, quo eos necessitas duceret. Quam primum vero abeuntem deficere cœperat commeatus, solicita erat & anxia. At cum nihil fere aquæ superesset, puerum vix animam trahentem sub abiete deponens, ne ea præsente exspiraret, ulterius proficiscitur. Ipsi autem obviam veniens Dei angelus, & fontem in propinquo indicavit, & curam pueri educandi habere jussit: eam enim magnam felicitatem manere ex Ismaëli salute. Illa vero prænunciatis fidem habens, & cum pastoribus sermonem conferens, illorum cura & benignitate miseriam evasit. *Ismaëlo matrique sitientibus adest Angelus Dei. Gen. c. 21.*

4. Puero igitur ætatis jam adultæ connubio jungitur mulier, oriunda ex Ægypto (unde & ipsa olim originem duxerat) ex qua Ismaëlo nati sunt *Duodecim Arabum Phylarchos ex Ægyptia procreat Ismaëlus. Gen. c. 25.*

[q] Υἱὸν εὐνοίας.] Vocem ὑὸν inserunt *Samb.* & *Big.* omittunt *ceteri.*

[r] Αὐτὴ] Αὐτὴ *Samb.*

[s] Τοῦτῳ τὸ] Τοῦτον τὸ *Vat.*

[t] Αὐτὸν] Ita *Bas. G. Cas. Hen.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν omittunt *Big. Samb.* & *Vat.*

[v] Αὐτοῖς] Αὐτοῦ *Hen.* & mox δι' ἑαυτοῦ.

[x] Ἐκέλευσεν] Ἐκέλευε *Vat.*

[y] Ἐπιλέλοιπε] *Hen.* ἐπιλελοιπὸ τὰ ἀναγκαῖα αὐτοὺς *Bern.*.

[z] Παιδὸς·] Ita in plerisque *MSS.* παιδὸς *Hen. Bas.* & *G.*

[a] Ἐκ τοῦ Ισμαήλου] Ἐκ τοῦ αὐτοῦ *Hen.* ἐκ τοῦ παιδὸς *Vet. Interpr.*

[b] Αὐτὴ τὸ ἀρχαῖον·] Mox πάντες suppressit Epiphanii stulta cautio, parque Henneb *Bern.* Αὐτὴ *Samb.*

[c] Ναβαιώθης,] Veruntamen de Ismaelitis, quos literæ vulgares *Saracenos*, vulgares tamen sacræque à grandi matre *Hagarænos* & *Agræos* nuncupant, bene lateque mereri, si valde discuperem, jam modo paginæ minus conceditur. Necessarium tamen esse duxi atque utile, ut viri eruditi uno conspectu intelligerent, quantum aut prava Scribarum industria aut nulla, qui Græce Latineve Josephum, quique Moysen hisce dialectis aliisque descripserint, passi demum fuerint antiquissimarum totius orbis invictarumque tribuum proceres. Primo autem horum Principum adhuc dum manet in Jemana, prospera Arabum regione, nomen priscum نابت aut نبت aut نبيت & نبات, unde arripuit Stepharus suum ναβάτης, (hæc enim sonorum discrimina perlevia habent Philologi Arabici) quod rite interpretaberis ἔθνος ἰσμαήλου. Quin minus adeo bene Philo, Hieronymus, aliique Critici sacri *Prophetiam* ea voce significari contendunt. Ab hoc patriarcha tribum veterem deduci titulo ذات النبات tum pagum insigniri video prope Meccam: & inter Eudæmones Amrum Ebn Malec, Mohammedem Ebn Said, aliosque plures gentilibus nominibus venisse ابن نبات & النباتي. Hunc hominem vocat Moyses Gen. c. 25. נבית scriptura Judæorum; atque plenius in textu versioneque Samaritis, & paraphrasi Onceloso, nec non ex consensu Masoræ, tharum tam ad Gen. c. 36. quam 1, Par. c. 1. imo Esaiæ vatis c. 60. 7. נביות. Ad hæc Samaritæ, qui Arabicè legem transtulere نباوت: quippe quatuor exemplaria Bibl. Samaritarum, & inter illa pervetus codex doctissimi Huntingdoni præferunt נבאות, vice notioris נביות Arabs Waltonianus نبيوت, Judæi Mauritii observantius نبايوث: LXXII. Doctores in Lege & Prophetis ναβαιὼθ, tribus aut quatuor syllabis. Josephus tandem ναβαιώθης inflectit, quod Epiphan. ut amat, repressit in *Nabaoth*. Euseb. etiam in Lexidio, ναβαιώθ, χώρα ἐν ἀραβίᾳ. vide c. 60. Quinetiam Geographus Byzantius differte illum principem describit, ubi ait ναβαιάται, ἔθνος τῶν εὐδαιμόνων ἀραβίων, ἀπὸ ναβαίου τινός. Arabum istorum felicium aliquis dixerit, من النبات: quoniam النباط seu *Nabathæi* Græcis scriptoribus Latinisque, in Eremo spatiari noscuntur, quam hinc Cœle-Syri Judæique, illinc Chaldæi excludunt. Ναβαταῖος δὲ ἐστιν ἀραβεύς, ait Stephanus Orientalium quidem originum sedulus sectator, ὁ ἐκ μαιχείας ἡμιόμβρος: quod tantum abest a nugis Græculis, ut calumniatur insulsus ille Judæus, qui misera commentaria tanto Geographo nuperrime subjecit, nihil adeo certius occurrit notiusque Ismaelitarum Doctoribus, quam نبيذ spurium filiolum & expositum denotare, sive الصبي تلقبه امه في طريق, in Oceano Arabismi; sed نبيت aut etiam alia litera πνθμικῇ نبيط, & نابطة, ignobilem prolem vilisque conditionis, خبيث & خسيس vel ex adagio significant. Quamvis autem amplissime pervagatum sit hoc nomen, per Arabiam Desertam & Saxeam, per Divitem alteram atque demum supra montes Chaldæorum; haud imperite tamen in Arabia pene insula cum Stephano sedem primam ναβαιώθ sive ναβάτη quæritabis. Multa hanc opinionem juvant. Jemana ortus fuit prænobilis vir ابو حي, decus *Bani Nabat*, eadem Ebn Said *Nabatenus*, aliique multi: deinde نبط & نبيط, unde *Nabathæa* in Geographicis Græcorum & nostrorum hominum, ultima litera discrepat, sensu licet *pullulandi* cum nomine primi Ismaelitæ satis conveniat. Postremo Grammatici Geographi Arabum in Chaldæa terra statuunt *Nabathenos* cum suis ritibus ac Philosophia, *Vasithum* inter & *Basram*: haud quidem cis Euphratem ad Erythræum pelagus hanc gentem exporrigunt per deserta petrasque Arabum; quod tamen fecere Eratosthenes perantiquus & doctissimus Philologus, Artemidorus, Dionysius, Josephus Mattathiæ, Plinius, Ptolemæus, alii. Ad Bosram etiam Idumæam quod puto, non Chaldaicam reperiri asserit populum نبات Grande Arabum Lexicon. Certissimum autem est scriptores veteres, maxime Poetarum nationem, *Nabathæam* ad Arabiam totam tendere, sicut meliores vates in S. Bibliis *Cedarenorum* pandunt appellationem. Esaias idcirco c. 60. tam נביות quam קדר ita diduxit, pariterque Jonathan interpres substituit *Oves Arabicas* pro צאן קדר. Istæ autem de maximo Ismaelitarum dictavi, quæ in his angustiis forte potui; subjiciam porro S. Hieronymi verba in Traditionibus Hebr. *Ducdecim filii*, inquit ille ex Josepho, *nascuntur Ismaeli, è quibus primogenitus fuit Nabaroth: à quo omnis regio ab Euphrate usque ad mare Rubrum, Nabatena usque hodie dicitur: quæ pars Arabiæ est. Nam & familiæ eorum oppidaque, & pagi, ac munita castella, & tribus eorum hac appellatione celebrantur* (quid expectatis disertius?) *ab unoquoque ex his*; Cedar *in Deserto*, & Duma *alia regio*, & Theman *ad austrum*, & Cedma *ad orientalem plagam dicitur*. Paria habet Sophista Gazæus, qui non pauca delibavit ex Josephi Archæologiis ad Octateuchum: *Ismaelitæ, qui Agareni & Saraceni, occuparunt universam solitudinem, qua se extendit ab Assyria versus orientem solem* (rectius *ab illo*) *usque ad mare Rubrum, & regionem quæ Abatene* (l. *Nabatene*) *vocatur, & ad præiacentem solitudinem usque in Ægyptum.* Quoniam vero Strabo adnotavit in pulcherrimo suo opere *Agricolas* præsertim vocari qui Syriæ Damascenæ ac Judææ ab oriente obsident, scias interim, tam ازباط quam نبايت ejus vitæ homines, seu فلاح denotare.

Princeps secundus nomen suum κάδαρ recte servavit apud

sunt filii duodecim universi; Nabajothes, Cedar, Adbeel, Mabsam, Idumæas, Maasmas,

Κηδαρ. [d] Αβδεηλ, [e] Μαβσαμας, [f] Ιδυμας, [g] Μα-

Josephum, ex Hebraico קדר sive patrio قادر. Ab eximia enim sui virtute ac potentia, quam vir Dei etiam vocat כביר קדר, nomen ille nactus erat: non vero, quod asseruerunt Philo, Origenes ad Psalmos, S. Hieronymus, aliique Theologi, tam Judæi quam Christiani, ἀπὸ σκοτασμοῦ. قادر insuper scribunt uterque Arabs in Archivis Illustrissimi Laudi: قدر Judæi Africani, قيدر Arabs Waltonianus, Syrus haud semel קדר. Vitio autem vetere ac perpetuo Samaritarum Hebraici codices reponunt קדר, & illorum paraphrastes Arabicus قذن, pro celebratissimo vocabulo קדר. *Cedræorum* etenim propter juga Beatæ Arabiæ meminit, ubi loci *Rathenos* constituit, Cl. Ptolemæus, ipsa anima Geographiæ; Stephanus *Cedrosorum* in Deserta Arabiarum, *Cedarenorum* ibidem alii: dein inter primos Mostarabes قيدر Phylarchum recensent, scriptores patrii. Audite Philonem, ἔστι ἡ κηδὰρ, χώρα ἀνύδρωτος, lego ἀφορίας, aut clarius S. Hieronymum, *Est autem* Cedar *regio in eremo Saracenorum, à filio Ismaelis* Cedar *ita cognominata.* Veruntamen idem plane ceeinerat à tot seculis nobilissimus Propheta Esaias c. 42. 11. ישאו מדבר, ἐπάρουσιν ἔρημος; ibi Jonathan חצרים תשב קדר interpretatur, ut solet, perite, יתבין מדברי ערבאי *Arabiæ sitientis incolas.* Hieronymus vero Rabbinis submonentibus, *levet desertum, in domibus* (rem miram) *habitabit Cedar.* Pro solita sua facundia etiam Jeremias c. 2. 10. in caurum & vulturnum dimittit ingratos Judæos hisce verbis, ἔλθετε εἰς νήσους κιτίων, καὶ εἰς κηδὰρ διαπείλατε. Et planissime omnium Ezechiel is inter Majores vates c. 27. ערב וכל נשיאי קדר, ἡ ἀφορία, πάντες οἱ ἄρχοντες κηδάρ. Jonathan Targumista illo Commate, ערב וכל דבדבי נגבא. Id propter ἰσοῦσθαι *Arabes, Nabatæi*, atque *Cedareni.* Adde hisce Catenam Græcorum Patrum, χώρα ἡ κηδὰρ σαρακηνῶν, ἄσχετα τῇ ἐρήμῳ; & præ cæteris Theodoretum ad Jer. c. 49. חצור, ἤτοι αὐλὼν καλεῖ πᾶσαν τὴν τῶν σαρακηνῶν σύστασιν· ἐπειδὴ νομάδες εἰσὶν οἱ σκηνὰς κατοικοῦντες. Isque alibi suarum ἐξηγήσεων perspicue & asseveranter enarrat de hoc secundo principe, ὁ κηδὰρ δεύτερος ἦν ἰσμαηλίτης· οἱ δὲ τὸν ἀπόγονοι ἐκ πόρρω τῶν βασιλέων μέχρι τῆμερον ἰσχύουσι). Tum itaque prope Themam cis montes Chaldæos castra posuerant, quos *Martinos* quidem appellat Ptolemæus: quin etiam hos infestatores Babyloniæ, *Scenitas* quam proprie dici dudum observavit Plinius, veteris eruditionis apotheca: atque insuper Gorionides ille Josephus אהלי קדר in Hymnis Divinis *Arabum scenas* indicare aperte dixerat, teste Abenesdra.

Archontem autem tertium LXXII. Alexandrini & utrique Arabes Magni Laudi suaviori hypertne appellant ابديل & ἀβδιήλ, aut mendo perfrequenti ναβδιήλ: & Ambrosius exinde *Nabdeel.* Simili modo Josephi supellex tota, ἀεδιήλ, & *Abdeelus* servat, tanquam ex Hebræo אבראל. Philo etiam ne parcus videretur, duplicem formam interpretando suggerit, sicut Hieronymus docet ad *Nabdeel*, puta *serviens Deo* & *ursus Dei*, quæ sunt עבריאל & עבריאל, aut tritum Arabibus nomen عبدالاله: atque rursus דבאל. Atat ὁ νομοθέτης reliquerat suo volumine ארבאל, ut Judæi Samaritæque ex tot monumentis. Legis priscæ facile nobis persuadent: neque mirabuntur adhuc, quicunque libros orientales versent, ארבל scribi nonnunquam, א altera extrita, in Pentateucho Samaritico; aut versionibus Arabicis Samaritarum, tum Judæorum & Græcorum, pro plenario ادبال, legi toties ادبل & اذبل, qua forma valde sibi placent gens Arabum.

Dein ducis Mabsami gratum est nomen & odoriferæ regionis domino conveniens; cujus etiam soror paris suavitatis vocabulo בשמת insigniebatur, Gen. c. 36. 3. מבשם quidem & מבשם accepimus à Scribis Samaritis, atque à Judæis Mixobarbaris: tenuius vero hoc enunciant Judæi cæteri de sacro Moysis volumine, מבשם, & ab his Antiocheni Christiani haud semel מבסם, pariterque Arabes Waltonianus & Laudinus مبسم & مبسام: & Hieronymus à Judæis *Mabsam.* Semel lego μαΐσαν in MS. Alexandrino, quod vocant. In codicibus reliquis tralationis Græcanicæ μασσὰμ, præter Cottonianum μασσάν, quocum Ambrosius facit inter Latinos. Inde Josephi editio utraque obtinuit μάσαμ, ubi *Big.* & *Samb.* μασαμᾶς; Epiphanii denique excusa pleraque *Mabjamus*, scripta varie referunt *Marsamus*; & *Maxamus*, Schotani insuper conjectura probabilis μαψαμ: vel Josephus potius scripsit olim μάμσαμ seu μαμσαμᾶς; vel tu eliges ex tot vocabulis, quod ore Græco forte dignius existimaveris. Neque omittendum alium esse ordinem Josephi, quam Moyses præscripserat in hoc stemmate: apud hunc reperis à tertio principe *Mabsam, Masma, Duma, & Massa:* apud Josephum in impressis, ἰδημᾶς, μάσαμ, μαίμας, μάσμας, atqui in membranis *Big.* & *Samb.* μασαμᾶς, ἰδυμᾶς, μάσμαν, μάσμης. Tum etiam scripta Epiphanii ea nomina disponunt hunc in modum, *Marsamus, Masmasus, Idumas, Masmisus*, sed & ejusdem Scholastici τὰ ἐκ υποβέντα, *Mabsamus, Masinaus, Dumaus, Masaus.* Cl. Bosius legendum monet, μασσαμᾶς, ἰδυμᾶς, μάψαμ, μασσᾶς: cui sententiæ proxime accedo, reddito tamen secundum Epiphanium ordine sacro, μασσαμᾶς, μάσμας, ἰδυμᾶς, μασσᾶς, atque pergendo, χόδαδ, θεμαν, ἰετηρ, ναφαις, (ubi *Big. Samb.* & *Cas.* ναραΐθ,) καδμᾶς, pro Typographorum oscitantium καίμαν; aut καδμαν Scribarum.

Mibsamam sequitur, simillimo typo nominis משמע aut inter Samaritarum Philologos *Mashmah*, مشمع. In opere polyglotto Waltoni Arabs ad Genesin مشماع expressit, & Chronicorum initio mollius مسمع, Erpenianus Arabs مشمع, & Laudini ambo مسماع: viri Ecclesiastici μασμὰ, post LXXII. Judæos, sed Complurenses μασμάν, Ambrosius *Masmam.* Josephus demum, cujus verba nunc impendio sectamur, μάσμαν vertit ex Hebræo, si Scribarum veterum fides apud nos valeat, ut *Big.* & *Samb.* atque ex Latinis membranis *Voss.* 1. *Mert.* & *Vig.* sed μαίμαν vox inutilis ex *Basil.* prodiit. Digne autem accedit ad literam Moysis *Masmaus* recentium Typothetarum, nisi ipsi id nominis ab Hieronymi *Masma* forte derivaverint. At vero quod multum præstat litibus istis librariis, quintum Ismaelitam patria nomenclatura vocatum fuisse ajo ما السما, quo nihil beatius sane contingit in Arabum climate. Hunc titulum postea vendicabant sibi complures Reguli Arabiæ Petrææ: &, ne desit huic opinioni fides ac firmitas, in S. Lege memorat summus Moyses ماالذهب, inter principes Idumæos ad Gen. c. 36. Cæterum aut jam dicta faciunt satis, aut dux iste همبسع appellitari poterat sua in tribu. Professores literaturæ Asiaticæ norunt quid velim, alii vix intelligerent, si verbis pluribus dicerem.

De proximo Phylarcho monere æquum tam à Moyse quam Esaia דומה scribi syllabis duabus, دومه etiam cantari adhuc in conventiculis Samaritarum; *Duma* reddidisse Hieronymum à labiis Doctorum Hierosolymitanorum; δουμὰ forte LXXII. Alexandrinos, sed & Aquilam Ponticum; Arabes tamen Syrosque دوما Es. c. 21. præter Mauritanorum دومه. Nihilominus Josephus contra tam spissam fidem, cum obscure scribi in membranis suis Hebraicis viderat דומה Gen. c. 25. literam conjunctivam adeo contraxit in Jod; quod in optimis libris millies contingere nimia cura comprobarunt Masorethæ. Exinde *Big.* & *Samb.* ἰδυμᾶς, atque ἰδημᾶς ambæ editiones, tum Epiphanio paraphrastæ *Idumas* aut *Ydumas.* Cum Josepho paria peccarunt Annalium S. LXXII. aut sane pauciores Interpretes Græci, & in Genesi S. Ambrosius, ubi *Iduma* legerat. Nam Paralipom. principio, ubi idem regulus cum suis fratribus describitur, cuncta plane Græcorum exemplaria habent ἰδουμὰ, velut ab authentico ידומה. ἰδουμὰ etiam in libris Moysis ponunt Biblia Complutensia, MS. Carolinum, & venerandus codex D. Cottoni viri docti & perillustris. Adde his apud Esaiam vice משא דומה, Græcam Ecclesiam legisse omni seculo ὅραμα τῆς ἰδουμαίας, i.e. *Visio Idumææ* ex vetere versione Romana: sive ut Arabum Christiani loquuntur; الذبوة في ادوم, Ubi Aquila & post illum Hieronymus correxerunt, *Onus Duma*, quod *silentium* significare aut *similitudinem* adnotat Rector Bethleemiticus. Verum non deseram facilis τὴν γραμματέως τῶν ἰουδαίων; novi etenim δούμαθα apud Geographos Græcos, præcipue Glaucum in originibus Arabicis, & instauratorem Orbis Ptolemæum, necnon دومة الجندل *Daumatoljandal* apud Arabicos in Eremo istius climatis ad gradum LXXV. longi orbis, & pene XXX. lati, ob vetustatem oppidi celebrari: veruntamen *Idumæos* à parente *Rufo* nomen suum traxisse, non ita ab hoc principe. Ptolemæus quidem, dum ampliat Græco more Arabiæ εὐδαιμονίαν, *Dumatham* collocat, ubi fecerit maxima lux horas pene XIV. inter celebriores Divitis Arabiæ, parte altera suorum γεωγραφούμενον; Calcosendius tamen & plerique Arabum, qui suam Peninsulam fortunatam intimius noverint, دومة الجندل in extremo Desertæ Arabiæ constituunt, qua Chaldææ committit, intervallo hebdomadali à Damasco, & ipsius duplo à Medina: &, quod maxime opinionem nostram adstruit de duce *Tema*, idem polyhistor refert دومة الجندل fuisse قاعدة primariam sedem regum *Temæorum.*

Ismaëlitarum septimus, משא scribitur ש plena asperaque in membranis Hebr. Cuthæorum, pariterque مشا in paraphrasi horum Arabica, itidemque in ἐκδόσει Erpeniana. مسا & מסא Arabs Syrusque Waltoni, tum in Moyse, tum extra eum. *Massa* משא lectio est Judæorum, μασσῆ Græcorum omnium & Antistitis Mediolanensis, nisi quod Cottonianum exemplar & Eusebii Lexicon μασσῆ nimia voce producant. Hoc etiam ludunt Josephi Scribæ. μάσσας *Big.* & *Samb.* μάσσης legunt *Bas. Gen.* & *Cas. Massisus* itaque ex Latinis *Voss.* 1. *Star. West.* 2. *Goul. Vig.* & *Bal. Masaus* tamen prodiit è prelis *Col.* & *Bas.* Hieronymiani *Massa* persimilis: μασσᾶ adeo vel μασσᾶς scripsit olim Josephus. Hunc quidem ducem reliquisse sui monumentum urbem μασσᾶ, משא seu *Mesa* Gen. 10. 30. Grammaticis tam Samaritanis quam Judaicis, haud indubius aio, tanquam limitem Arabum occiduum, quem Saadias *Meccam* interpretatur. Meccæ autem positum à littore Erythræo quis nescit meorum lectorum? Addam his مساي

pla-

[b] Μάσμα, [b] Μάσσα, [i] Χοδάδ, [k] Θέμαν, rus, Abdeelus, Mabſamas, Idumas, Maſmaus, Maſ-

plagam occidentalem, ubi veſperaſcit dies, in libris Saracenorum denotare. Ait idcirco divinus Legiſlator Gen. c. 10. Cahtanidas late habitare ἀπὸ μασσῆ ἕως ἐλθεῖν εἰς σαφηρά, ὄρος ἀνατολῶν: ſive ex Ptolemæo, inter *Muzam* & *Sapharam* quam in regione thurifera eandem recte ſtatuit cum ظفار politiſſimus Golius, licet in vicinia ſit & aptus huic etymo locus صغير. Tantidem etiam ſuggerit Bochartus in priore magnorum Operum. Verum non tam arcte ſe continebant Joctanis genus, ſed inter Arabicum ſinum Perſicumque, per Arudam, Jemanam, Tehamam, Hajazam, & Nejdam latius multo habitabant, famamque ſuam alte adeo imprimebant, ut XL. rerum mortalium ſecula memoriam eorum uſque delere neutiquam poterant. Exiſtimo autem משא inter filios Iſmaeli Maſanorum gentem condidiſſe, quam inter Eremitas Arabum curare deſcripſit Cl. Ptolemæus.

Filius autem octavus Iſmaeli, ſi ſatis vacaret huic proſapiæ, moleſtiæ plurimum nobis equidem daret. Nam Maſorethæ minus ipſi ſibi conveniunt; dummodo הדד ſcribi jubent in venerando Moyſis opere, modo חדד Annalium S. priore, literis prima & poſtrema variantibus. Judæis etiam magiſtris obſequitur in hoc diſcrimine B. Hieronymus, adeoque heic *Hodad* Latine, ille vertit *Hadar*. Ambiguam porro invenimus tralationem Syrorum ex הדר & הדד adſervata tamen utrobique litera initiali. Veruntamen הדר legunt in Moyſe ſuo ſcribæ Samaritarum & Arabice iidem reddunt هدد *Hadad*. Arabs Walton. حذان dedit ad Geneſin, & in Chronicis هدد. Arabes etiam Laudini خدلان de Græco. Soli Judæi qui inter Mauros agunt, Legis ſuæ non immemores retinent in Geneſi حدس. At vero Samariticum הדד comprobant ſatis ac tuentur Onceloſi perantiqua paraphraſis Conſtantinopoli excuſa, Bibl. Veneta minuſculæ formæ cum Targumim, tum MS. Alexand. cujus lectio χοδδὰδ 1. Par. 1. pro vulgatiori χοδδὰν, aut Laudino & Complutenſi χολδὰδ, & cujuſdam Editoris ἀδὰδ, unde apud Ambroſium *Adad*: at omittam ſuſpecta vocabula χαλδὰ Cottoni, aliorum χοιδὰν, atque *Choadad*, *præcipuum*, apud Interpretem nominum Hebraicorum. Viget autem adhuc herois illius honos in feliciori Arabia, valdeque ibi regionis prædicantur familiæ, non ſolum لدن & لد, à virtute & potentia Phylarchi ita nuncupata, ſed magis ipſius هدلد, quod nomen & Moyſes expreſſerat, *inter tribus Jemanitidas præclare nobilis*. Huic auten principi, quod de cæteris fere obſervavit Joſephus, هد virtus ſua & generoſitas animi nomen paravit. Cui hæc minus placent, alia noſtra conjectura fruatur: hæc vult in extremo telluris Palmyrenæ, cui Arabiam miſeram incumbere omnis monſtrat Geographia, urbem nomine ἀδαδὰ latam pluſquam gr. 34. à medio Orbe, longamque 72. ab hoc principe inſigniri, &, quod multo illuſtrius accidit, reges Damaſcenos ab eodem *Benhadad* ordine ſuo nuncupari, ne memorem ex ſacris libris Idumæos etiam dominos ejuſdem tituli בן הדד Verum ut ad Joſephum hinc pergam; anxiam quidem ſentio ſcriptionem noſtrorum codicum in hoc Iſmaelita: ὁδαὰ enim & Latine *Quodamus*, quocunque me verto, ita reperitur, præter operas Latinas *Baſil. & Colon.* quibus *Adadus* debetur. A minu Mattathiadæ ſtillavit ſine dubio nomen ΧΟΔΑΔΟΣ, unde ſcioli ad barbariſmum minuendum fecerunt χόδομ. Adnotabis inſuper, hæc XII. nomina ab annalibus S. deſcripſiſſe Joſephum, verius quam de Moſaicorum libro primo, ubi חדר nemo legitur. Schotano denique remitto ſuum χόδαφ.

Principis autem noni nomen in Cœle-Arabia adſervant tam Θέμη à Chaldæa objectu montium diſſita, cui tribuit Ptolemæi πίναξ gradus XXXI. ξ̄ πλά. & LXXXV. ξ̄ μ̄ν̄. quam βαρθάμα, Syriæ Damaſcenæ imminens pagus in lat. gr. 36. long. pluſquam 72. Arabice eum vocarem بر تيماء: ſicut tota illa eremus Scenitarum hodieque nuncupatur ſtricte بريّة aut corruptius *Beriara*. Idem ſane ſpatium vaſtum reperio in Annalibus ſacris. l. 1. c. 5. v. 9, 10, 11. vocatum olim מדבר התראים, ἀγαρηνῶν ἤτοι ἀγραίων ἔρημον, qua Batanæam inter & Euphratem patet. Tam longe quidem famam ſuam expanderat Thema ille, ut S. Hieronymus ex Hebraico Judæorum תימא interpretatur. Nam Samaritæ in textu ſacro ſuiſque paraphraſibus legere malunt *Tima* תימה & تيمة. Syrus ad Geneſin *Thaima*, ſed principio Chron. atque Eſ. 21. 14. Θαιμά, תימא. Arabs Walt. ſemel ثيما, alibi cum Erpeniano تيما. Senes Alexand. perpetuo Θαιμαν aut Θημάν: quibus cum conveniunt, ut opus, uterque Arabum Laudinorum تيمن & Ambroſianum *Theman*. Similiter Joſephi libri omnes Græci Θίμαν: ex Latinis etiam vetuſtiores *Themaſus*, niſi quod Mertonenſis meo judicio veram lectionem præferat *Themas*, aut Græce Θημᾶς. In hodiernum uſque diem permanere hujus principis gloriam fatentur ipſi Arabes in tribu تيم & oppido *Tima*, quod triduano itinere à Damaſco diſſidet, à Daumatoljandal dierum quatuor. Hinc reor locum vaſtum & immanem فلاة, ſimpliciter تيماء vocitari apud Grammaticos Arabum. Monet autem Calcoſendius تيما *Temam* triplicem reperiri per Arabiam, unum in Hajaza regione prope Meccam, præter caſtellum Medinenſe *Taima* (apud Geograph. Nub.) aliam in rure طي nobilis Jemanenſis, tertiamque quam volumus maxime بادية الشام, *in Deſerto Syriæ*: ſic enim appellare ſolent Arabiam Deſertam, à ſua Cherſoneſo ſive جزيرة العرب tranſverſis montibus diſtinctam. Omitto autem facile Scriptores recentes, cum Iobi liber *Thema* infamet tanquam plagam intritam & calamitatem viatorum c. VI. 19. ἴδετε ὁδοὺς Θαιμανῶν. ארחות תימא Saadiæ ברארי תימא, ubi Syrus retinet תימנא Arabſque Walt. تيمن. Item Jer. c. 25. 23. pro תימא Hebraico, Græci legunt Θαμάν, & ab illis Arabs Bibl. Londinenſium ثامان Eſaias denique c. 21. 14. ubi ſimillima leges verbis Iobi; in *oraculo* ſeu *onere Arabiæ* declamat, ὕδωρ φέρετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐν χώρᾳ Θαιμάν, Hebr. ארץ תימא; Hieronymus Jonathanque interpretes, *terra Auſtri*, non optime. Conſtat igitur inter ſitientes Arabiæ incolas præcipuos fuiſſe Themitas à Thema Iſmaelita ſecundum Hebraicam veritatem oriundos, ſecundum Græcos vero à Themano Eſavi nepote, unde & Θάμνα in Geographicis Strabonis accuratiſſimi ſcriptoris. Idem ille תימא fortaſſe an partem quintam fecit felicis Arabiæ? ut incolæ ſolent eam plagam partiri, nomine تهمة & تهامة, de qua Geographorum Arabicorum nemo tacet.

De decimo vix variant manus ſcribarum: is enim in omnibus Joſephi codicibus ἰέτηρος appellatur, apud LXX. ἰετήρ. Gen. c. 25. unde Ambroſii *Jatur*, aut 1. Par. 1. fortius ἰτιήρ, Hebraice יטור non ſemel, & in Arabicis verſionibus tam Samaritarum quam Judæorum يطور. Hunc patrem agnoſcunt *Ituræi*, qui in deſerta Arabia juxta Boſram habent, ut Strabo, Philo, Euſebius, aliique teſtantur; atque diu ante hos Paralip. S. Scriptor. l. 1. c. 5. 19. in bello Nabatheno ex familia Iſmaeli recenſuit *Hagareos*, *Ituræos*, *Naphæos* & (de quo inferius dicam) *Nodab.* הגראים יטור נפיש ונורב, quos omnes Syrorum ſimplicior ac vetuſtior tralatio, quam imitatur Arabs Waltoni, *Sacæorum* noto nomine سكان سماقا non immerito complexa eſt. De his enim opportune monet Ptolemæus in nobiliſſimo opere, ἀπ' ἀνατολῶν τὸ βαϊκαΐας, ἡ σακκαία, καὶ ἐπὶ ταύτης ὑπὸ τὸ ἀλσαδαμων ὄρος οἱ πραχωῖ ἄοικοι. Arabicam autem Trachonitida cum Ituræa confundit ſæpius Euſebius in Geographico ſuo Lexico. Quinetiam niſi interveniſſet dux ille Iſmaelita, dicerem *Ituræos* nomen traxiſſe à jugis Alſadami ſub quibus delitebant: quippe ab الطور quod *montem* ſignificat, (& præcipue tremendum illud Sinai jugum in Arabia montoſa ſeu petræa inter Madianæos, quos ad extrema حجاز contulit Eutychius Alexandrinus) facile deducimus ἰτουραίαν, ut ab التابور *Itaburium*; unde Philo in locis, ἰτουραία, ὀρεινή. Vel idem potius parens fuerat unuſque طور atque يطور. Patet adhuc via alia conjectanti يطور itaque inter ſuos obtinuit nomen قطرة aut قطريّة qua audacia apud Arabes, veteres recentes, venit يقطان vice vocis ſacræ يغطان.

Penultimus horum ducum ναφαῖος nomine extat in *Baſ.* & *Gen.* editionibus Joſephi, necnon in Epiphanii codd. *Mert. & Bal. Naphæſus*. Quapropter ναφαῖος *Big. Samb.* & *Caſ. Naphæus* S. Hieronymi in Quæſt. Hebr. ſicut *Naphæſus* quorundam librorum, voces vix utiles æſtimabis. Moyſis Interpretes Græci ναφὶς exhibuerunt, Ambroſius *Naphes* ab his: ſed ubi Chronicorum legimus ναφισαῖος, atque initio quidem iſtius libri ναφὶς, ab Hebraico נפיש, quod Arabice ſcribunt Judæi plerique & totum genus Samaritarum نغيس. Hieron. ad S. Bibl. *Naphis*, & in locis idem *Nephes*, *refrigerium*, *vel anima*: imo Syrus aliquoties proponit נפש. Tribum autem Arabicam, cui hunc ſatorem præficerem, nondum ſane reperi: quærant hanc alii ſuo otio.

Noviſſimum incrementum Iſmaeli κάδμαος appellabatur Joſepho, ut nos ignorare nolunt *Big. Samb.* & *Caſ.* exiguo mendo ab illis diſcrepat excuſum nomen καλμαος: impenſius tamen adprobo Epiphanii *Chodamas*, unde reſtitui poſſit Græco καδμᾶς ex Hebraico Samaritarum קדמת, ſeu قدمة, *Cadma*. Judæi ubique legunt קדמה *Cedma*, & Arabs Waltoni وقدما alius قدما. κεδμὰ LXXII. Alexandrini, & MS. Alexand. ad 1. Paral. c. 1. κεδὰμ, atque Cottonianum ad Geneſin κεδμὰν. Hieron. denique haud ſemel *Cedma*, *orientalis*, *vel antecedens*. Ab illo parente Arabes Petræi Deſertique, quos profligaverat jampridem Nabuchodonoſorus, appellati ſunt Jerem. 49. 28. בני קדם, atque קדר à fratre hujus. Eodem facit egregius Divinarum literarum Interpres Theodoretus, εἴτοι ὃ ἡμεῖς κέδεμ, ἀπὸ ἰσμαὴλ· τοῦτο γὰρ παῖς ὁ κέδεμ. Iſmaelita autem iſte poſtremus ſedem fixit in Eremo Arabum haud procul à ſinu Meſanio, ſi recte colloco; *Cadema* ſane ſcriptoribus patriis nuncupatur is locus. Neque abeſt longe nobile nomen يقدم: quam formam amant totus fere oriens, Arabes vehementer, velut ſer-

Massaus, Chodadus, Themanus, Jeturus, Naphæsus, Cadmas. Hi terram omnem ab Euphrate ad mare Rubrum pertingentem habitant, regionem Nabatenam appellantes. Sunt autem illi qui *toti* Arabum genti & tribubus nomina sua dederunt, cum propter ipsorum virtutem, tum propter Abrami dignitatem.

Ιέτυρ[ος], [l] Νάφαισες, [m] Κάδμας. ἔστι πᾶσαν τὴν ἀπ' Εὐφράτου [n] καθήκουσαν πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν κατοικοῦσι, [o] Ναβατηνὴν τὴν χώραν ὀνομάσαντες. εἰσὶ γὰρ ἔθνη [p] οἱ τῶν Ἀράβων ἔθνος, καὶ τὰς φυλὰς ἀπ' αὐτῶν καλοῦσι· διά τε τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ διὰ τὸ Ἀβράμου ἀξίωμα.

XIV. CAP. XIII.

De Isaaco Abrami filio legitimo.

ΚΕΦ. ιγ'.

Περὶ Ἰσάκου, ὃς ἦν γνήσιος Ἀβράμου παῖς.

Filiolum jam exigit Deus ab Abramo, qui serus dederat. Gen. c. 22.

ISacum autem pater Abramus supra modum diligebat, ut unigenitum, & senectutis limine dono Dei sibi natum. Hanc vero benevolentiam & amorem parentum puer ipse magis ac magis accendebat, eo quod omni virtuti studeret, parentibus obsequium præstaret, Deumque summa pietate coleret. Abramus autem suam felicitatem in eo posuit, ut filium securum à malis relinquens è vita excederet: id quod ipsi quidem ex Dei voluntate contigit. Qui, volens ejus erga seipsum observantiæ experimentum facere, apparuit ei, enumeratisque omnibus quotquot in eum contulerat beneficiis; ut & hostibus superiorem eum fecerit, & præsentem felicitatem sua ei benignitas dederit filium Isacum, eundem popposcit ut sacrificium & victimam sibi offerret; jussitque ut ipsum in montem Morium subducens, holocaustum *sibi* faceret, postquam aram *ibidem* collocaverat. Sic enim se manifestaturum esse ejus in ipsum pietatem, si etiam filii saluti anteponeret quod Deo

Ἰσακον δὴ ὁ πατὴρ Ἀβραμος ὑπερηγάπα μονογενῆ ὄντα, καὶ [q] ἐπὶ γήρως ἐδῶ καὶ δωρεὰν αὐτῷ παρὰ Θεοῦ γιγνόμενον. [r] προσεκαλεῖτο δὲ εἰς εὔνοιαν καὶ τὸ φιλεῖσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν γονέων καὶ αὐτὸς ὁ παῖς, ἐπιτηδεύων πᾶσαν ἀρετήν, καὶ τό τε τῶν πατέρων θεραπείας ἐχόμενος, καὶ πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐσπουδακώς. [s] Ἀβραμος δὴ τὴν ἰδίαν εὐδαιμονίαν [t] ἐν μόνῳ τῷ, τὸν υἱὸν ἀπαθῆ καταλιπών, ἐξελθεῖν τοῦ ζῆν ἐπῆρτο· τοῦτο μέντοι καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν ἔτυχεν. ὃς, [v] διάπειραν αὐτοῦ βουλόμενος λαβεῖν τῆς πρὸς αὐτὸν θρησκείας, ἐμφανισθεὶς αὐτῷ, καὶ πάντα ὅσα εἰς παρεσκευημένος καταριθμησάμενος, ὡς πολεμίων τε κρείττονα ποιήσαι, καὶ τὴν παρ' ὅσων εὐδαιμονίαν ἐκ τοῦ αὐτοῦ σπουδῆς [x] ἔχοι τὸν υἱὸν Ἰσακον, ἤτησε τοῦτον αὐτῷ θῦμα καὶ ἱερεῖον σφαγεῖν· [y] ἐκέλευέ τε τοῦτον εἰς τὸ Μώριον ὄρος ἀναγαγόντα ὁλοκαυτῶσαι, [z] βωμὸν ἱδρυσάμενον. ἔστως γὰρ ἐμφανίσειν τὴν πρὸς αὐτὸν θρησκείαν, εἰ καὶ τὰ ἐκ τέκνων σωτηρίας προ-

fertur יעקן pro יעקן, *iaxwb*, *iouak*, & يملك sive *iμελιχ* inter Arabum reges amicitia M. Antonii infelix: imo apud suos يعرب & عرب idem iste conditor Arabum. Præterea dux ille videtur nomen, concessisse מדבר קדמות Deut. c. 2. 26. τῇ ἐρήμῳ κεδμὼθ juxta *Esbus* Arabicum, بريّة قدموث paraphrastis vernaculis: consule de hac plaga S. Hieron. ad חסבון. Dignum autem est notatu alterum Laudinorum pro *Cedma* substituere هاجر, quasi una eademque sede *Cedmitæ* gauderent & Agræi: tum etiam قدم & قدمة inveniri inter δήμους felicioris Arabiæ, quisquis Lexica Arabum MSS. versari noverit. Harum denique literarum periti ultro mihi condonabunt, si vel contendero pro קרמה inter phylarchos Arabum celebrari hucusque جذيم & جذام. Consimili ritu Scriptores Saracæni vice illepidi monstri كلباد scribunt sæpius جالوث. Hieronymum autem fefellit responso facili Rabbinus Hierosolymitanus, cum illi dictaret *Nodab* Paralipomenon eundem fuisse hominem atque modo *Cedma* apud Moysen. Ita solet indocta illa schola Sarram cum Ischa, cum Cetura Agaram, imo cœlum cum terra permiscere & confundere, ut aliquid dicere viderentur. Hæc ita scripsi de Ismaelitarum Patriarchis volante calamo. Excurrant autem alii, quo viam passim aperuerint Edrisius & Abulphedas, per *cabilas* & pagos, per castra & puteolos vagi veterisque populi: aut sedulo perlegant quæcunque ad Mohammedica Abilfaragii adnotavit E. Pocockius, vir plane venerandus & Gaza sapientiæ Orientalis, quotquot uspiam illarum gentium scire mores, studia, ac sedes desiderant, unde thus, myrrha atque balsama, & quod longe omnium cariissimum, Biblia Divina ad nos veniunt. *Bern.*

scripsisse Josephum, quod inter Λ & Δ parva sit differentia, & Gen. 25. *Cadma* appelletur ultimus filiorum Ismaelis. *Rel.*

d Ἀβδιηλ,] Ναβδαὴλ LXX.

e Μαβσαμᾶς,] Ita ex *Vet. Interpr.* Μασαμὰς *Big.* & *Samb.* Μασαμᾶς *Vat.* in *Editis* Μάσαμος. in LXX. Μασσάμ.

f Ἰδουμᾶς,] Sic *Big.* & *Samb.* Ηδυμᾶς *Vat. Basil.* & *G.* Ιδουμὰ LXX. *Cod. Alex.* in *aliis* Δουμά.

g Μάσμα,] Ita ex *Vet. Interpr.* & Μασμὰ LXX. In *MSS.* Μασμας, in *Editis* Μάμασος.

h Μάσσα,] Μάσμας tam in *MSS.* quam *Editis.* in LXX. Μασσῆ, & in *Vet. Interpr.* habetur *Masaus*, apud *Hieronymum* etiam *Massa*, unde Μάσσα rescripsit *Bernardus*: cui tamen Μασσᾶς non displicet.

i Χοδὰδ,] Ex lib. 1. *Paralip.* c. 1. (ubi LXX. *Cod. Alex.* habet Χοδδαδ') ita rescripsit *Bernardus*, pro Χόδαμ tam *MSS.* quam *Editorum.* in Latinis codicibus *Quodamus* aut *Adadus*, aut *Chadadus.*

k Θέμαν,] Ita in quibusdam *MSS.* Θείμαν *Vat.* quod propius accedit ad Θαμαν LXX.

l Νάφασ,] In *MSS.* Ναφᾶ & Ναφθᾶ. in LXX. Ναφές.

m Κάδμας.] In *MSS.* Κάδματ, in *Excusis* Κάλματ, in LXX. Κεδμὰ & in *Epiphanii* codicibus *Cedmas*, *Cadomas* & *Chadomas.* unde *Bernardo* placuit Καδμᾶς. *Huds.* Credo Κάδματος

n Καθήκουσαν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ καθήκουσαν in *Editis.* καὶ ἐπέκεινα καθήκουσαν *Hen.* imperite. *Bern.*

o Ναβατηνὴν] Sic *Samb. Hen. Hieronym.* & meliores codices *Stephani Byzantii.* Videsis *Berkelium.* Ναβαλαὴν *Big. Casl. Basl.* & *G.* Bern.

p Οἱ τῶν Ἀράβων] Οἱ τὸ τῶν ἀράβων ἔθνος *Samb.* οἱ τὸ τῶν ἀράβων γένος *Hen.* Mox ille idem διὰ τὸ τοῦ Ἀβράμου ἀξίωμα. In hac sententia inemendabile quoddam mendum viderat everri commentator p. 264. ubi tamen recta sunt omnia & Atticæ elegantiæ. Ait autem doctissimus Judæus. *Hos illos esse, qui nomina suæ dederint & tribubus infelicium Arabum & adhuc amplius toti illi genti.* Legimus enim in historia vetere tanquam promiscua nomina Arabes, Scenitas, Nabathæos, Cedarenos & Themanitas. Similia olim scripserat gentis Judaicæ irrisor Molo, ut ex eo retulit A. Polyhistor his verbis, ὡς μὲν τὰ αἰγυπτίας γένους ἀβράμ ἐτῶν ιβ'. ὡς δὲ εἰς τὴν ἀραβίαν ἀπαλλαγέντας διελεῖν τὴν χώραν, καὶ πρώτους βασιλεῦσαι τῆς ἱσχυρίων. ὅθεν ἕως καθ' ἡμᾶς δώδεκα εἶναι βασιλεῖς ἀράβων, ἐμωνύμους ἐκείνοις. Vides nobilitatis suæ gentem observantissimam. Neque præterire fas est Artapani testimonium validum; εἶναι τοὺς τῶν ἀράβων βασιλεῖς ἀπογόνους ἰσραὴλ, υἱὸς μὲν ἀβράμ, ἰσαὰκ δὲ ἀδελφός. Quinimo hosce filios Ismaeli jam olim inter deos suos retuliisse Arabes haud diffitentur scriptores vernaculi. *Bern.* Οἱ τὸ τῶν Ἀρ. *Samb.* & *Vat.* οἱ τὸ τῶν Ἀράβων γένος *Hen.* & mox διὰ τὸ τοῦ Ἀβράμου ἀξίωμα. Vide *Eusebii* Præpar. Evang. l. 9. c. 18. & 19.

q Ἐπὶ γήρως ἐδῷ] Phrasin illam priscam & elegantem denuo reddunt nobis *Big. Samb.* & *Casl.* quam *Epiphanius*, *Basl. Gen.* & *Hen.* sponte aut inconsulto præterierant: legunt etenim simplicius ἐπὶ γήρως. *Bern.* Ita *Big. Samb. Casl.* & *Vat.* ἐπὶ γήρως κ' δ. *Basl. G. Hen.* & *Vet. Interpr.*

r Προσεκαλεῖτο] Προσεκαλεῖτο *Eas.* & *Gen.* contra meliores. Ita etiam *Hen.* ἐπιτηδεύοντα, pro casu recto. *Bern. Al.* προσεκαλεῖτο.

s Ἀβραμος] Ἀβραμός τε *Basl.* & *G.* contra *MSS.*

t Ἐν μόνῳ] Ita *Big. Samb. Casl.* & *Vat.* ἐν μόνῳ τούτῳ ὑῷ καταλιπών. *Basl.* & *G.* Legerat forsan *Vet. Interpr.* μονογενεῖ υἱῷ καταλιπών, unde Latina illa fecerit *cum felicitatem suam legitimo filio relicturus esset.* Bern.

v Διάπειραν] Sic in omnibus *MSS.* διαπόπειραν *Basl.* διὰ τὸ πείραν *G.* ambo inficete.

x Ἔχοι τὸν υἱὸν] Modo Attico *Big.* & *Samb.* ἔχῃ reliqui, cum vulgo Græcorum: iidem mox θυμα accentu non suo. Epiphan. vero, ποιήσειε, καὶ ἔχοι τὸν υἱὸν Ἰσακον; nesciebat enim ille Scholasticus reliquum sententiæ hujus rite adponere. *Bern.* Ita *Big.* & *Samb.* ἔχῃ *reliqui.*

y Ἐκελεύσε τε τοῦτον] Sed quod commodum Josepho faustumque vertat, heic statim incipit codex *Busbequianus*, qui similimus plane *Hennebergensi*, non ovum magis ovo apparet. *Bern.* Sic *Big. Samb. Casl. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐκέλευσε δὲ εἰς τὸ M. *Basl.* & *G.*

z Βωμὸν ἱδρυσάμενον.] Illa βῶμον ἱδρ. (quæ deerant in *Editis*) ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* restituimus. *Bern.*

πιμήσῃς [a] τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένον.

β'. Ἀβραμῷ δ' ἦν, ὅτι μηδενὶ κρίνων ἀδικεῖν τὸν Θεὸν δίκαιον, [b] ἅπαντα δὲ ὑπουργεῖν, ὡς ἐκ τῆς ἐκείνου προνοίας ἁπάντων ζώντων [c] οἷς ἂν εὐμενὴς ᾖ, ὑπερψαμένῳ πρὸς [d] τὴν γυναῖκα τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ προρρησιν, καὶ ἣν εἶχεν αὐτὸς γνώμην περὶ τῆς παιδὸς σφαγῆς, ἀλλὰ μηδὲ τῶν οἰκετῶν τινι δηλώσας, ἐκωλύετο γὰρ ἂν ὑπηρετῆσαι τῷ Θεῷ, λαβὼν τὸν Ισακον μετὰ δύο οἰκετῶν, καὶ τὰ [e] πρὸς ἱερουργίαν ἐπισάξας ὄνῳ, [f] ἀπῆλθε πρὸς τὸ ὄρος· καὶ δύο μὲν αὐτῷ ἡμέρας συνῴδοιπόρησαν οἱ οἰκέται. [g] τῇ τρίτῃ δ', ὡς κατόπιον ἦν αὐτῷ τὸ ὄρος, καταλιπὼν ἐν τῷ πεδίῳ τοὺς συνόντας, καὶ μόνος τοῦ παιδὸς προσγένεται εἰς τὸ ὄρος· ἐφ' οὗ τὸ [h] ἱερὸν [i] Δαβίδης ὁ βασιλεὺς ὕστερον ἱδρύσατο. ἔφερον δὴ σὺν αὐτοῖς ὅσα λοιπὰ πρὸς τὴν θυσίαν ἦν, πλὴν ἱερείου [k] μόνου. τοῦ δὲ Ισακου [l] πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἔχοντος, τόν τε βωμὸν κατασκευάζοντος, καὶ πυθομένου [m] τί καὶ μέλλοι θύειν ἱερείου μὴ παρόντος. ὁ δὲ τὸν Θεὸν αὐτοῖς παρέξειν ἐλεγεν, ὄντα ἱκανὸν καὶ [n] τὰ σὺν ὄντων εἰς ὑπουργίαν [o] ἀνθρώποις προσαγαγεῖν, καὶ τὰ ὄντα τὰ ἐπ' αὐτοῖς θαρρόντων ἀφελέσθαι· δώσειν οὖν κἀκείνῳ ἱερεῖον, εἴπερ εὐμενὴς μέλλοι τῇ θυσίᾳ προσηνέχθαι αὐτῷ.

γ'. Ὡς δὲ ὁ βωμὸς παρεσκεύασο, καὶ τὰς ξύλας ἐπενεύκοι, καὶ δὴ [p] πάντα διῆρτο, λέγει πρὸς τὸν υἱόν· „ὦ παῖ, μυρίαις εὐχαῖς αἰτησαμένος σε γνήσιόν μοι „παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἐπεὶ [q] παρῆλθες εἰς τὸν βίον, σὺν ἔσῃ „ὅ, τι μὴ πρὸ τοῦ σοῦ ἀνατροφὴν ἐφιλοτιμησάμην, „ἀφ' ᾧ μᾶλλον εὐδαιμονήσειν ὤμην, [r] ὡς σὲ ἰδοι„μι ἡνδρωμένον, καὶ πλούτων [s] διάδοχον τῆς ἀρχῆς τῆς „ἐμαυτοῦ [t] καταλείποιμι. ἀλλ' ἐπεὶ [u] Θεοῦ τε βουλόμενος „οὕς πατὴρ ἐνόμισα, καὶ πάλιν τούτῳ δοκεῖν [x] ἀποτίθε„μαί σε, φέρε γνησίως τοῦ καθιέρωσιν· τῷ Θεῷ γὰρ [y] σὲ „προσχωρῶ, παύσης ἀξιώσαντα παρ' ἡμῶν τῆς τιμῆς, „[z] ἀφ' ὧν εὐμενὴς γέγονέ μοι [a] προστάτης καὶ σύμμα„χος, νῦν ὑπάρξειν. [b] ἐπειδὴ γνησθεὶς ἀποθνήσκοι, ἃ „τοῖς κοινὸν ἐκ θεοῦ ζῆν τρόπον, ἀλλ' ὑπὸ πατρὸς ἰδίᾳ

gratum erat & acceptum.

2. Abramus autem, nefas ducens quavis in re Deo morem non gerere, quin *potius* per omnia ei parere, quod ejus providentia vivant *saltem* omnes quibus est ipse propitius, clam uxorem habens Dei mandatum, & quod ipsi in animo erat de pueri mactatione, ac ne quidem famulorum cuiquam rem indicans, ne forte Deo ministrare prohiberetur, assumpto Isaco cum duobus servis, impositisque asino rebus ad sacrificium necessariis, ad montem contendit; & biduum quidem comitati sunt eum servi. Tertio vero die, cum jam in conspectu esset mons, qui secum erant in campo relictis, cum solo puero advenit ad montem; ubi postea rex Davides templum extruit. Ferebant autem secum omnia quæ ad sacrificium usui forent, victima sola excepta. Isaco vero vigesimum quintum annum agente, aramque apparante, & simul percontante quidnam mactaturus erat, cum nulla præsto esset victima. tum quidem ille, Deum ipsis præbiturum esse, ajebat, qui & hominibus quæ deerant affatim suppeditare, & quæ haberent, si in illis fiduciam ponerent, adimere potuit: daturum ergo sibi quoque victimam, si propitius sacrificio suo adfuturus sit.

Fidem vides & opera Abrami.

Mons Marius primum Isaco obligato, dein Templo Dei nobilis, v. Lib. 7. c. 10.

xxv. annorum juvenis ille ad aram ponitur.

3. Postquam autem structa erat ara, & ligni frustula imposuerat, atque omnia parata erant, filium *sic* alloquitur: „O fili, te, mille votis à „Deo expetitum mihi nasci, ex quo in hanc vi„tam venisti, summa cura ac solicitudine educa„vi, nihilque erat in quo me beatiorem fore pu„tavi, quam ut te virum factum conspicerem, „morientesque dominatus mei successorem relin„querem. Sed quoniam & Dei voluntate pater „tuus exstiterim, iterumque te ut illi placitum „est abdicem, forti animo fer hanc consecratio„nem. Deo enim te cedo, qui hoc à nobis ho„nore jam affici vult, eo quod benignus mei „defensor fuerit & adjutor. Quum natus mo„riaris, non communi omnium more è vita egre„diens, sed à patre proprio rerum omnium pa„ren-

Isaco adeo immolando persuadet pater oratione pia plenaque animorum.

[a] Τὸ τῷ Θεῷ] Ita ex *MSS.* in *Editis* τὸ ᾧ θεῷ.

[b] Ἁπαντα δὲ ὑπουργεῖν,] Ἁπαντα legisse videtur *Vet. Interpr.*

[c] Οἷς ἂν] *Big. Samb. Cas.* & *Epiphanius.* οἷς ἂν εὐμένης ᾖ, subdole omiserant *Hen.* & *Busb.* Idem fecerant Typographi absque dolo. Dein τὸ προῆγμα permutant iidem *Hen.* & *Busb.* pro indubio τὸν δὲ θεὸν προείπε. *Bern.* Itidem ex *MSS.* οἷς ἂν εὐμενὴς ᾖ, quæ non agnoscunt *Editi.*

[d] Τὴν γυναῖκα] Deest in *Gen.* τὴν γυναῖκα, malo exemplo & negligentia.

[e] Πρὸς ἱερουργίαν] Πρὸς τὴν ἱερουργίαν *Samb.* & *Vat.*

[f] Ἀπῆλθε] Recte scripti libri κατ' ἔκθεσιν ὑπερσωμελικῶς μέσου. Prelis vero errantibus extat ἀπῆλθ, & subinde συνῴδευσαν. Ante hæc legebat *Samb.* πρὸς τὴν ἱερουργίαν. *Bern.*

[g] Τῇ τρίτῃ δ',] Τῇ δὲ τρίτῃ *Hen.* & *Busb.* Idem mox atque *Epiphanius*, ἱδρύσατο, Cedrenus Historicus ἱδρύσαθ. at Athenienses amant instantia temporum. *Samb.* denique cum istis scribit regium nomen δαυίδης, absque ὁ. *Bern.*

[h] Ἱερὸν] Βωμὸν rectius scripsisset: nam *ierὸν* a filio Salomone conditum quis ignorat? *Rel.*

[i] Δαβίδης] *Al.* Δαυίδης ὁ βασ. ὕσ. ἱδρύσθ. at ἔνθα ὕστερον ὁ Δαβὶδ τὸ ἱερὸν ἱδρύσαθ *Cedren.* ὡς φησιν Ἰώσηπος, ἐν τῷ ὄρει Σιὼν *Syncell.* in hunc modum *Procopius Sophista* hac de re; *nunc vero & locus ubi Christus, cujus typus erat Isaac, crucifixus est, ostenditur. Josephus quoque Antiq. l. 1. Abramum ait illic obtulisse Isaacum, ubi Solomon* (*Davides* sane *Josepho*) *deinceps templum condidit.* Dein nobilis Ascseta Zonaras, εἴκοσι δὲ καὶ πέντε ἐνιαυτῶν ὁ ἑβραῖος ἰώσηπος φησὶν εἶναι τὸν Ισαακ, ὅτε περὶ αὐτὸν ὁ θεὸς ἐπάγει τῷ ἀβραάμ. Reliquos vero non provoco in re certissima. *Bern.* Vox ὠνὸς ex *MSS.* deerat in *Editis.*

[k] Μόνου.] Addidi huc nomen ὑπεξαιρεῖον ex *Samb. Big.* & *Cas.* quo carent etiam *Hen. Busb. Epiphan.* & ἑκάτεροι ambæ *Graecanicæ.* Audiamus nunc sequaces Josephi de historia tam illustri. Inter illos G Syncellus P. CP. p. 102. τῷ γυλξ. ἔτει δὲ κόσμου, κί. δὲ ἰσαὰκ, ἐσώθη ὁ ἀβραὰμ τὸν ἰσαακ, ὡς φησὶν ἰώσηπος, ἐν τῷ ὄρει σιών. Ex hoc Georgio porro alius cognomento Cedrenus, τῷ κί. ἔτει δὲ ἰσαὰκ, ἐσώθη αὐτὸν ὁ ἀβραὰμ εἰς θυσίαν ἐν τῷ ὄρει σιών. εἰς ὃ κἀκεῖνον δὴ τὸν τόπον θυσιαστήριον ᾠκοδόμησεν ἀβραὰμ, ἔνθα ὕστερον ὁ δαβὶδ τὸ ἱερὸν ἱδρύσαθ. Item pius ille Sophista ex Gaza: *Nunc vero & locus ubi Christus, cujus typus erat Isaac, crucifixus est. ostenditur. Josephus quoque Antiq. l. 1. Abramum ait illic obtulisse Isaacum, ubi Solomon* (*Davides* sane huic Judæo) *deinceps templum condidit.* Dein nobilis Asceta Zonaras, εἴκοσι δὲ καὶ πέντε ἐνιαυτῶν ὁ ἑβραῖος ἰώσηπος φησὶν εἶναι τὸν ἰσαακ, ὅτε περὶ αὐτὸν ὁ θεὸς ἐπάγει τῷ ἀβραάμ. Reliquos vero non provoco in re certissima. *Bern.* Vox ὠνὸς ex *MSS.* deerat in *Editis.*

[l] Πέμπτον] Ita ex *MSS.* πέμπτον τε καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἄγοντος *Bas.* & G.

[m] Τί καὶ μέλλοι] Τί μέλλοι *Busb. Hen.* & *Epiphan.* nec male. *Bern.*

[n] Τὰ σὺν] Forte ὧν τὰ. *Cocc.*

[o] Ἀνθρώποις προσαγαγεῖν,] Ita in *MSS.* in *Editis* ἀνθρώπους. casus utrosque admittit Hellenismus. Cum verbulo προσαγαγεῖν. *Bern.*

[p] Πάντα διῆρτο,] Ita ex *MSS.* καὶ δὴ διῆρτο *Bas.* & G. καὶ δὴ διῆρτο *Hen.* & *Bas.* respectu βωμοῦ.

[q] Παρῆλθες] Παρῆλθον *Bas* & *Hen.* jejune. *Bern.*

[r] Ὡς σὲ ἰδοίμι.] Eustathius in Archivis Pembrochianis, ὤφελον, ὡς ἐπειδή με σὲ: Vossianus atque ille Leonis Allatii, ὤμην, ὡς ἐπειδή με σὲ: puta ita conscriptum pro ὤμαν, ὡς ἰδοίμι σε, ex auditione prava. *Bern.* Ita *Big.* & *Cas.* ὡς σὲ ἰδοίμην *Samb.* & *Vat.* ὡς εἰ σὲ ἰδοίμι *Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

[s] Διάδοχον] Διάδοχον ἀρχῆς τὴν ita *Busb.* & *Eustath.* Pembrochianus. Cæteris placet ἀμφίδοχον τὴν ἀρχῆς τὴν. Articulorum enim apud Athenienses magna copia esse solet, ὥσπερ χρυσίων. *Bern.*

[t] Καταλείποιμι.] Καταλελείποιμι *Bas.* & *Gen.* καταλιποῖμι *Big.* καταλίποιμι *Samb.* & *Eustathius* Pembr. καταλέποιμι denique recte *Cas.* & *Eustath.* vulgatus. *Bern.* *Al.* κα αλιπ̃οιμι.

[u] Θεοῦ τε βουλόμενος] Θεοῦ βουλόμενός *Eustathius.* Mox idem cum *Epiphan.* Scholastico, ἀνελέσθαι σε, *te repono*: quod Josephus non dixit. Dein σὲ προσχωρῶ *Samb Eustathius*, & *Epiphanius* Interpres. Simpliciter προσχωρῶ Josephi editio *Genevensis.* ὃ προσχωρῶ Typographia *Basileensis*, quod mutari volo in σοῦ προσχωρῶ. Veruntamen σὲ παρέχω, ut familiarius dictum, proferunt *Cas.* & *Big.* Bern.

[x] Ἀποτίθεμαί σε,] Ἀναθέμαί σε *Eustath.* & *Epiphan.*

[y] Σὲ προσχωρῶ,] Ita *Samb. Eustath.* & *Epiphan.* vocem σὲ omittit G. ὃ προσχωρῶ (forsan pro σοῦ π.) *Bas.* σὲ παρέχω *Cas. Big.* & *Vat.*

[z] Ἀφ' ὧν] Ἀφ' ὧν καὶ ἐμοὶ *Vat.*

[a] Προστάτης] Προστάτης in *Codd. Eustathii.*

[b] Ἐπειδὴ γνησθεὶς] Viderat sane heic loci *Epiphanius* ἐπεὶ δὴ ἐγνήσθης, ἀπέθανε: imitatur ipse adeo Latinis vocibus, *Natus ergo morere.* Capiat autem Lector ex his, quod utile existimarit & correctius. *Bern.* Ἐπεὶ δὴ ἐγδονήθης, ἀπίθι νυῦ *Big. Samb. Cas. Vat.* & *Epiphan.* ἐπεὶ δὴ ἐγδονίθης ἀπέθανε.

„ renti Deo sacrificii ritu oblatus; ipso ut reor „ te dignum censente, qui nec morbo nec bel- „ lo nec alia quapiam calamitate, quæ homi- „ nibus solet accidere, ex *hac* vita decedas; sed „ cujus animam ille cum precibus & solenni sa- „ crificio exciperet, & apud se collocaret, teque „ mihi curatorem & senectutis moderatorem præ- „ stabis, quem in finem te potissimum educavi, „ Deum loco tui *hoc merito* excitaturus.

Dei maximè dictis parentisque paret Isacus.

4. Isacus autem (eo enim patre erat, quem si quis nactus fuerit, generoso oportet esse animo) libentissime sermonem ejus accipit: atque hæc effatus, „ quod neque initio dignus erat qui nascere- „ retur, si Dei patrisque judicium rejecturus esset, „ seque non alacriter utriusque placitis obsequen- „ tem præberet, quandoquidem, si vel pater solus „ ita vellet, nefas esset non parere „, protinus ad aram & mactationem accessit. certeque peractum fuisset opus, si Deus *ei* non obstitisset. Nam Abramum nomine inclamavit, prohibens eum à filii nece. non enim cupidine sanguinis humani pueri cædem se ei imperasse, dicebat; neque illum, cui patrem ipsum fecerat, cum tanta impietate se velle auferre, sed eo ut animum ejus exploraret, an etiam talia facere jussus ei morem gereret. Cognita autem ejus promptitudine ac pietate præcellenti, se quidem istis delectari quæ ei dederat; illum autem non deserturum esse, quem semper omni *sua* cura ac liberis dignaturus sit; futurumque filium ei maxime longævum, qui vita feliciter exacta filiis bonis legitimisque principatum magnum relicturus esset. prædixit etiam fore ut genus ipsorum in multas gentes cresceret & divitiis floreret, ejusque principes & auctores in sempiterna memoria haberentur: utque posteri, terram Chananæam armorum gloria possessuri, aliis omnibus invidiam concitarent. Hæc cum dixisset Deus, arietem ex improviso eis *ante oculos* adduxit ad sacrificium. At illi, præter spem sibi redditi, nactique tantæ felicitatis promissionem, mutuo se complectebantur: & victima mactata reversi sunt ad Sarram; beateque vixerunt, Deo illos in omnibus, quibus studebant, benigne adjuvante.

Parcit Deus juveni, atque parenti spondet cum longævum hunc filium, tum sobolem inde perpetuam ac in Chananæa florentem.

Pro Isaco improvisa victima cadit aries.

Abramus cum beato pignore ad Sarram redit.

„ Θεῷ τῷ πάντων πατρὶ νόμῳ θυσίας ᾠσπεμπόμενον, „ ἄξιον οἴμηθ' σε κρίναντα αὐτὸν μήτε νόσῳ μήτε πο- „ λέμῳ μήτε ἄλλῳ τινὶ τ παθῶν, ἃ συμπίπτειν πέφυ- „ κεν ἀνθρώποις, ἀπαλλαγῆναι τ βίου, μετ' ὀλίγων δ' „ καὶ ἱερουργίας ἐκείνης [c] τὴν ψυχὴν τὴν σὴν ᾠσόμενον „ μένα, καὶ παρ' αὐτῷ καθέζοντα· [d] ἔσῃ τέ μοι εἰς „ κηδεμόνα καὶ [e] γηροκόμον, διὸ κ σὲ μάλιστα ἀνετρε- „ φόμην, τ Θεὸν ἀντὶ σαυτοῦ [f] παρεχημένον.

δ'. Ισακ ὁ, πατρὸς γὰρ ἦν οἷος τετυχηκότα γρ- ναῖον ἔδει τὸ φρόνημα εἶναι, δέχεται ᾠδῆς ἡδονὴν τοὺς λόγους· κ φησας, „ ὡς ἐδὲ γενόμενον τὴν ἀρχὴν [g] ἦν „ δικαίον, εἰ Θεὸς κ πατρὸς μέλλει κρίσιν ἀπωθεῖσθ, „ κ μὴ παρέχειν αὐτὸν τοῖς ἀμφοτέρων [h] βουλήμασιν „ ἑτοίμως, ὅτε κ μόνα τὰ πατρὸς ταῦτα ᾠσαμένα „ μὴ ὑπακούειν ἄδικον ἦν, „ ὥρμησεν ὑπὲρ τ βωμὸν κ τὴν σφαγήν. κἂν ἐπράχθη τὸ ἔργον, μὴ σαντὸν ἐμ- ποδὼν τῷ Θεῷ. [i] βοᾷ γὰρ ὀνόματι τ Αβραμον, εἴργων τ τοῦ παιδὸς σφαγῆς. ὁ γὰρ ὑπερθυμήσας αἵματος ἀν- θρωπίνου τὴν σφαγὴν αὐτῷ ᾠσάξαι τοῦ παιδὸς, ἔλε- γεν, ὡς ἐ πατέρα ἐποίησεν αὐτὸν ἀφελέσθαι τέκνα βου- λόμενον μὴ τοιαύτης ἀσεβείας· ἀλλὰ δοκιμάσαι [k] θέ- λων αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, εἰ κ τοιαῦτα ᾠσησόμενον ὑπακούοι. μαθὼν δ' αὐτοῦ τὸ ᾠσθυμον κ τὴν ὑπερβο- λὴν τ θρησκείας, ἤδεσθαι μὲν οἷς αὐτῷ παρέχειν, ἐκ ὑστερήσειν δ' αὐτὸν ἀεὶ πάσης ἐπιμελείας καὶ χάριτος ἀξίοντα· ἔσεσθαί τε τ υἱὸν αὐτῷ πολυχρονιώτατον, κ βιώ- σοντα εὐδαιμόνως [l] παισὶν ἀγαθοῖς καὶ γνησίοις ᾠδαδώ- σειν μεγάλων ἡγεμονίαν. ᾠσεδήλου τε [m] τὸ χρῶν τὸ αὐ- τῶν εἰς ἔθνη πολλὰ κ πλεῖστον ἐπιδώσειν, κ μνήμων αἰώ- νιον αὐτῶν ἔσεσθαι τοῖς χρόνοις· τήν τε Χαναναίαν ὅπλοις καταικτησαμένους, ζηλωτὰς ἔσεσθαι πᾶσιν ἀν- θρώποις. ταῦτα ὁ Θεὸς εἰπὼν, κριὸν [n] ἐκ τ ἀφανοῦς παρήγαγεν αὐτοῖς εἰς τὴν ἱερουργίαν. οἱ δ' παρ' ἐλπίδας [o] ἑαυτοὺς κεκομισμένοι, κ τοιούτων ἀγαθῶν [p] ἐπαγγε- λίας τετυχηκότες, ἠσπάζοντο ἀλλήλους· κ θύσαντες ἀ- πενόησαν ᾠσὸς τὴν Σάρραν, κ διῆγον εὐδαιμόνως, ἐφ' ἅπασιν οἷς ἐβεβήσθην τοῦ Θεοῦ συλλαμβάνοντος αὐτοῖς.

XV. CAP. XIV.

De Sarra Abrami conjuge, utque ipsa vitam finierit.

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ Σάρρας τ Αβράμου γυναικὸς, κ πῶς τ βίον κατέτρεψε.

Sarræ defunctæ Abramus sepulchri locum acquirit Hebrone siclis 400. Gen. c. 23.

ET Sarra quidem non multo post tempore moritur, cum vixisset annos viginti septem supra centum. Sepeliunt autem ipsam in Chebrone; Chananæis quidem è publico etiam fundum *eis* concedentibus in sepulchrum: Abramo vero agrum

ΚΑΙ Σάρρα μὲν οὐ πολὺ ὕστερον ἀποθνήσκει, βιώσα- σα ἔτη ἑπτὰ κ εἴκοσι ᾠσὸς τοῖς ἑκατόν· [q] θάπτ- σι δ' αὐτὴν ἐν Χεβρῶνι, συγχωρούντων μὲν τ Χαναναίων κ δημοσίᾳ [r] χωῦ αὐτῆς τ τάφον. Αβράμου δ' ὠνησα- μένου

[c] Τῷ ψυχῷ] Ita ex *MSS.* in *Editis* deest τῷ.

[d] Εσῃ τέ μοι] Εσῃ δέ μοι *Eustathius* Antiochiæ, qui dicitur. *Bern.*

[e] Γηροκόμον,] Rescripsi γηροκόμον ex *Big. Samb.* & *Eustathii* exemplari Oxoniensi. Sic volet gens Cecropia à casu suo γήρως, γηροκόμου autem usus est proletarii. à recto quidem γῆρ. Sed vero γηρακόμου ubi reperiatur cunque apud *Bas. Gen.* aliosve vitio non caret. *Bern.* Itidem ex *MSS.* à casu suo γήρως. al. γηροκόμου. in *Bas.* & G. γηρακόμου.

[f] Παρεχημένον.] In *Codd. Eustathii* ᾠχόμενον & παρεχόμενον. *Epiphanius* etiam *præbiturus.* Bern.

[g] Ην δίκαιον,] Δίκαιον εἶναι ἂν, *Eustathius* descriptor Hexaëmeri. *Bern.*

[h] Βουλήμασιν] Μέλλοι *Bus. Hen.* & *Eustath.* MS. minimo discrimine. Insolens est *Bas.* & *Gen. Eustathiique* βουλήμασιν. Cum aliis utere βουλεύμασι verbi notissimi incremento. Idem sua phrasi imitatus est *Zonaras* μὴ δίκαιον εἶναι φήσας θεῷ κ πατρὸς αὐθε- τεῖσθαι θελήματα. *Bern.* Ita ex *MSS.* male in *Editis* βουλήμασιν.

[i] Βοᾷ γὰρ] Libri Græci Latinique, præter *Gen.* qui tenet βοᾷ μὲν. *Bern.*

[k] Θέλων αὐτοῦ] Hoc omisit *Samb.* contra pleonasmum Atticum, & tot libros aliorum. *Bern.*

[l] Παισὶν ἀγαθοῖς] Παισί τε *Hen.* & Et *Busb.* quo pacto cavent de Edomo. *Bern.* Παισί τε *Hen.* & *Bas.*

[m] Τὸ χρῶν] *Al.* τὸ χρῶν αὐτῶν.

[n] Εκ τ' ἀφανοῦς] Hoc delicatius quam ἐξ ἀφανοῦς editionum, & simul comprobatum antiquioribus libris, ut *Big.* & *Samb.* &c. *Bern.* Sic ex *MSS.* in editis ἐξ ἀφανῆς.

[o] Εαυτοὺς κεκομισμένοι,] Lectio illa, quæ in editis est, Scioli fuit, veteris an recentis cujusdam non anquiro: *MSS.* vero Josephi scriptoris ἀτλικαζίτω. Sensus tamen omnibus unus constat idemque, quem nec ignoravit Cassiodori Scriba, *Hi vero præter spem semet ipsos amplexantes*, nec ita eleganter expressit. A principe vatum hoc habuit Judæus ille, sicut alia non pauca; ubi Odyssei carminis canitur εὐδυκέως ἐφίλα, & proxime εὐδυκέως ἐκόμιζε. Abramus igitur & Isaacus ipsius χρήσιος ὡς se excipiebant præter omnem opinionem à morte aut luctu incolumes, idque, ut moris perpetui erat, dato osculo. *Bern.* Ita *Big.* (in quo τεύχηκότες) *Samb.* & *Vat.* in *aliis* cum *Bas.* & G. οἱ δ' παρ' ἐλπίδας αὐτοὶ σεσωσμένοι, κ τ. ἑ. ἀγγελίας ἀκηκοότες. *Huds.* Εαυτὸς κεκομισμένοι MS. forte ἕτω. *Rel.*

[p] Επαγγελίας] Αγγελίας ἀκηκοότες *Bas.* & *Gen.* ἐπαγγελίας ἀκη- κοότες *Casaub.* manus: sed & *Scholastici* nostri, *Cum promissiones audirent.* Vel valeat adhuc magis lectio *Big.* & *Samb.* ἐπαγγε- λίας τετυχηκότες. *Bern.*

[q] Θάπτουσι] Καὶ θάπτει, sine causa *Hen.* & *Busb.* & G. *Cedrenus*: sed pariter *Epiphanius*, *sepultaque est.* Bern.

[r] Χωῦ αὐτῆς τ τάφον.] Χωῦ *solum*, expressi ex *Big. Samb.* atque *Cas.* Hæc vox fefellit Typographos nuperos & *Epiphanium* interpretem, & ni scaterent scripta Attica appositionibus, satis

μίνᾳ τὸ χωρίον σίκλων πεντακοσίων [s] παρ' Ἐφραίμου τινὸς ὄντ [t] τῆ Χεβρῶνος. καὶ τὰ μνημεῖα Ἀβραμός τε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ [v] ταυτὶ κατεσκεύασαντο.

quadringentis ſiclis redimente ab Ephraïmo quodam Chebronenſi. ibique monumenta *ſibi* Abramus poſterique ejus exædificarunt.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς ὄντ Χατούρης Ἀβράμῳ γαμηθείσης τὸ τῶν Τρωγλοδυτῶν ἔθνος ἐγκυήθη.

Γαμεῖ δ' αὐτὸς [x] Χατούραν ὕστερον, ἐξ ἧς αὐτῷ παῖδες ἓξ γίνονται, τοῦς τε πόνους καρτεροὶ καὶ δεινοὶ [y] συνιέναι· [z] Ζαμβράνης, [a] Ἰαζάρης, [b] Μαδάνης, Μαδιάνης, [c] Ἰωσόβακος, [d] Σῦος. Φύονται δὲ καὶ τούτοις παῖδες· καὶ Σύῳ μὲν [e] Σαβαθήνης γίνεται καὶ [f] Δαδάνης. τούτῳ δὲ Λατούσιμος, [g] Ἀσσύριος, [h] Λαόμης·

CAP. XV.

XVI.

Quomodo è Chatura Abramo nupta Troglodytarum gens orta eſt.

POſt hæc autem duxit ille Chaturam, ex qua nati ſunt ei ſex filii, viribus ad labores & acri ingenio præditi; Zambranes, Jazares, Madanes, Madianes, Joſubacus, Suus. Ipſis vero liberi etiam naſcuntur: & Suo quidem Sabathanes, atque Dadanes. Huic autem *fuerunt* Latuſimus, Aſſuris, Luomes: Madiano vero Ephas, Ophren, Anochus, *Abrami ſenis ex Chatura in- gens incre- mentum. Gen. c. 25.*

tis crederemus dictum ab iis, καὶ δημοσίᾳ αὐτῆς τὸ τάφου. *Bern.* Ita ex *MSS.* in *Editis* deeſt χωῦ.

s Παρ' Ἐφραΐμου.] Παρ' ἐφρέμου, libri plurimi *Epiphanii* & *Joſephi* plane omnes præter *Big.* & *Samb.* qui præferunt ἐξ ἐφρώμου. Joſephum autem ſic ſcribere valde mirabuntur indili- gentes S. codicis lectores, alii reperient עפרין *Efrain* 2. Par. c. 13. 19. ex auctoritate Maſoretarum; imo pro עפרין, ἐφρεία in Evangelio S. Johannis, ſi ſentiendum cum Philone, Joſepho ἄλως. l. 4. B. Hieronymus, aliiſque noſtrorum doctorum, & cum ipſo Talmude. Quinetiam ſcribæ Jeroſolymitani aſce- tam illum Bethleemiticum jam olim monuerant eodem V. 16. c. 23. Gen. & *Ephron* legi & *Efran*, ſive ut hodieque viſitur עפרון & עפרן κατ' ἴωτ. Quas vero ob cauſas id factum eſ- ſet, ex magiſtris Hieronymi, aut ex Commentariis Majoribus, quos vocant Judæi, non licet eſſe mihi tam jucundo, qui heic aperirem. Scio etiam ab Hebraico עפרון defendi poſſe ἐφραΐα & ἰωφρεία propter morem Joſephi. Promiſcue autem ſcribi ἐφρων & ἐφρωμ, ἐφραν & ἐφρείμ, ut μαδιὰν & μαδιάμ, ἀγλαὶν & ἀγλαμ, vel pueri norunt. *Bern.* Sic in *MSS.* παῦ Ἐφρεμ *Baſ.* & *G.*

t Τῆς Χεβρῶνος.] Varie ſcribitur hoc nomen in omnibus *Joſephi* Codicibus, ut Χαῦρω p. 23. 215. (quam videſis) & Ἐβρων p. . quod ſemel notaſſe ſufficiat.

v Ταυτὶ κατεσκεύασαντο.] Reddidi itaque Minervæ ſuum ταυτὶ ex MSS. *Big.* & *Samb.* loco impreſſi ταύτη. *Bern.* Ex *MSS.* in *Impreſſi* ταυτη.

x Χατούραν.] Mallem tam heic quam ad verba Cleodemi va- tis ſic pingere vetulo Abramo cupitum nomen, ſuadentibus *Big. Samb. Busb.* & *Caſ.* præ χαμβραν Editorum, aut χετούραν libri ſequentis c. 5. aut χετιούραν, ſeu ſono circumflexo χετιοῦραν. J. Africani, Euſebii, Euſtathii, Georgii Chronographi, Ambroſii Mediolanenſis; aliorumve ex Bibliis Græcis. He- braice tamen legunt *Cetura* קטורה ſeu قَنُورٌ tam Judæi quam Samaritæ, atque hi aliquoties קימורה. *Busb.* denique vocem il- lam articulo format, τὴν χαϊούραν ſeu χατιούραν. Zonaras τὴν χε- τιούραν. *Bern.* Ita plerique *MSS.* Χαιιούραν *Baſ.* & *G.* Χεϊούραν & Κετιούραν *alii.*

y Συνιέναι·] *Big.* & *Samb.* συνῶναι. Epiphanius vero alteram lectionem viderat. *Bern.* Συνῶναι *Big. Samb.* & *Vat.*

z Ζαμβράνης,] Ζαμβράνης ex Hebraico זמרן deduxerat dudum Mattathiades; retinentque *Big.* atque *Samb. Zambri* Epiphanius. Vulgatum eſt tamen Ζεμβράνης *Baſ. Genevæque*: itidemque pro- batum Euſtathio. Varie apud Græcos hoc nomen refertur tam in Geneſi quam initio S. Annalium, Ζεμραν Alex. & Compl. 1. Par. alibi ζ μεραν & Ζεμβραμ SS. Ambroſio & Hieronymo, *Zamran* & *Zamram*: ζομβραν frequentius in Bibliis Græcanicis. Ζεμβρίαν J. Africano & G. Cedreno. זמרון *Zamrun* Hebraicis literis, aut زمرون Arabicis ſcribere ſolent Samaritæ: Judæi vero זמרן *Zimran*. Hic condidit Ζαβραμ ſeu Ζαμραμ potius in- ter Arabes *Cinædocolpitas*: niſi cum Stephano legere oporteat Ζαϊβραμ ibi loci. Ἰαζάρης. Eo in nomine conveniunt libri o- mnes Græci, & Latinorum quicquid vetus. Fefellit Joſephum ut alios ſæpe litera λήγουσα ן. unde יקשר ſucceſſit vice יקשן. Vel manus Critica huc reſtituet Ἰαζάνης; cui emendationi favet *Euſtathii* Ἰαζάν. Eundem Abramidam denuo nuncupant S. Bi- bliorum editiones Græcanicæ Ἰεζὰν ſæpius, Ἰεκσὰν Compl. cum G. Sync. & S. Ambroſio, Ἰεκτὰν Alex. 1. Par. & ibidem Hie- ronymus interpres. Correcte Ἰεξὰν ex Hebraico יקשן ſeu يَقْشَنُ Cottonianus codex & Vatic. ad 1. Par. atque Cedrenus ille Georgius. Hinc Schotanus mutat licenter Ἰαξανης cum Joſephi Ἰαζάνης. Maſoretæ denique cum quarta vocalium pronuntiant utrobique *Jocſan*. Hunc autem ſtatuo Caſſanitarum patrem jux- ta littus Rubrum. Μαδάνης rectum nomen habet à Moſaico מדן i. e. μαδὰν, τοῦς ο'. B. Hieronymo, Samaritiſque interpre- tibus. Miſſa itaque facio μαλάνης *Big. Samb* & *Caſ.* μαξὼ Eu- ſtathii, atque μασὰμ & μαδὰλ aliorum Græcorum vitia. *Bern.* Sic in *MSS.* Ζεμβράνης *Baſ.* & *G.*

a Ἰαζάνης,] Ἰαζάνης reſtituendum cenſet *Bernardus*, cui emen- dationi favet *Euſtathii* Ἰαζάν.

b Μαδάνης,] Moyſes & auctor Chronicorum S. מדין. Judæi Alexandr. Samaritæ, & Eccleſiæ noſtræ ſcriptores idem ſuis vocalibus μαδιὰν. Joſephus & Euſtathius μαδιάνης, Judæi ſcri- bunt *Midian*. Ad hoſce principes pertinet illud Stephani, μα- διῶται καὶ μαδιανῖται, (ſic enim ſcribendum) ἔθνος ἀφρικίας. ἐπο- μβῶν δ' ὅτι οἱ ἄφροες τοῖς δυσὶ τύποις χρῶν. Imo duo ſunt no- mina progenitorum. Ab altero horum celebre eſt oppidum propter littus maris Erythræi, μοδιανὰ Ptolemæo, & ab altero μαδιάμα in eadem tabella. Rubri autem maris accolas ſcripto- res Hebræi appellant *Madianitas*, reliquorum fratrum nomini- bus contemtis, Græci *Erembos* poſt Homerum, Hellanico, A- riſtarcho, Strabone, Dionyſio periegeta aliiſque digniſſimis teſtibus, aut proprie *Saracenos*, quod S. Hieronymus, Procopius, virique alii Eccleſiaſtici profitentur, & nonnunquam *Tro- glodytas*: Arabeſque ipſi *populum*, *qui* حاج *Hagagum imo- lunt*. Diſerte Euſebius in Lexico, μαδιαμ, πόλις ἀφ' ἑνὸς τῶν υἱῶν Ἀβραὰμ καὶ χεττούρας ἐπικληθεῖσα· καθ' ἣν ἐπέκεινα τῆς ἀραβίας ἕως νῦν ἐστὶν ἔρημος τῶν σαρακηνῶν, ἡ ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐπ' ἀνατολάς. ὅθεν καλοῦνται μαδιανῖται, καὶ ἡ νῦν καλουμένη μαδιανά. *Bern.* Recte à Moy- ſaico Μαδὰν. in *MSS.* perperam Μαλακης.

c Ἰωσόβακος,] Quintus ex Catura naſcitur יָשְׁבָק ſeu يَشْبَقُ valde litigioſo nomine, ſi interpreteris *S.* literarum aliquis con- ſulat. In hac autem columna Ἰωσόβακος, ut ſummatim di- cam, poſitum vides pro λωσόβακος *Big.* λαυσόβακος *Samb.* & *Caſ.* aut λαττόβακος *Baſ.* & *Gen.* & Euſtath. literæ Λ compreſ- ſis cruribus. Verum etiam Ἰαττόβακος pro iſtis reddiderat nu- per Chr. Schotanus. Epiphanii ſcripta nihil præbent nobis præ- ter *Jesboc*, magis ex Bibliis Græcis Latiniſque quam Joſepho. Sunt etiam qui legunt σοβὰκ & *Sebac.* c. 1. Σοβὰκ. pro notiori typo Ἰεσβὰκ. Joſephus legere potuit in Moyſe ſuo, יושבק *Jo- ſabac*. Bern. Ita *Bernardus* pro Λωσόβακος *Big.* Λαυσόβακος a- liorum *Codd.* & Λαττόβακος *Editorum*. In *Vet. Interpr.* habemus *Jesboch*. Ἰαττόβακος pro iſtis reddiderat *Schotanus*.

d Σῦος.] שוח, *Sue* aut σωυὲ in libris Divinis: unde σαύη, ni- ſi fallor, *in* Geographumenis Cl. Ptolemæi. *Bern.*

e Σαβαθήνης] שבא *Saba* legitur in primo ac ultimo XXII. li- brorum S. quos agnoſcunt Judæi. Græci paululo variant: σα- βὰ enim aut σαβὰ aut σαβὰν ibi legimus; & in melioribus mem- branis, ut Cotton. & Alex. σαβὰν καὶ θαιμὰν, & in Exemplari- bus Aldi & Wolfii σαβὰ καὶ θαιμὰν, pro unico nomine Hebrai- co שבא ſeu Arabico سبا, quod & *Mareb*, de quo nemo Geographorum tacet. Productius quiddam apud Moyſen le- giſſe videtur hic Judæus, quam cæteri ipſius gentis, aut Sama- ritæ, aut Chriſtiani ſolent. Quorſum σαβαχάνης appareat in cunctis codicibus Græcis Joſephi & *Sabathen* in Latinis, quæ- rant alii. Schotanus minuit nomen illud ad σαβὰς. Scripſit autem Joſephus in hoc ſtemmate vel cum antiquis ἀνεγγράφοις Bibliorum Græcorum σαβὰς καὶ θαμὰς, vel σαβαχανάνης à שבכתא, aut σαβαθάνης à nomine proprio שבתא, σαυβαθα Prol. aut de- nique de שבתים σαβαθιω. Quinvero Criticæ noſtræ pericu- lo leges in illo commate, καὶ Ἰωσόβακος μὲ σαβας γίνεται καὶ σαβάνης. Sic Moyſes etiam poſtulat. Nam vir ille divinus non à *Suo*, ſed *Jesboco* oriundos refert, feliciſſima Arabicorum nominum *Sabam* & *Dadanum*. Veteris tamen erroris factum eſt, quod *Suo* tribuatur apud Joſephum liberi non ſui: nam codices o- mnes quos aut *Euſtath.* Antiochenus, aut *Epiph.* ſcriba, & ubi nos vidimus, eo vitio tenentur. Ne continuo ſectemur lectio- nem codd. *Big. Samb.* & *Caſ.* ſine cenſura ulla & ſuſpicione, opportune arguit præter ſupradicta δαχάνης, quod ſequitur in iſtis libris pro vero nomine Arabis δαδανης, ſive דרן. *Bern.* In cunctis *MSS. Gr.* Σαβαθάνης, in *Latinis* vero *Sabathen*. For- ſan autem (inquit *Bernardus*) vel ex *Vett. Bibliis Gr.* Σαβὰς καὶ Θαμὰς, vel Σαβαχαβάνης, aut Σαβαθάνης. Lege vero, καὶ Ἰωσό- βακος μὲ Σαβὰς γίνεται καὶ Δαδάνης.

f Δαδάνης.] In *MSS.* Δαλάνης, facili errore.

g Ἀσσύριος,] *Big. Samb. Caſ.* & *Epiph.* ab אשורים, *Aſſurim* Hebraico. ἄσσυρος *Gen. Baſ.* & *Euſtath.* Bern. Sic *MSS.* Ἀσσυ- ρος *Baſ.* & *G. Euſtath.*

h Λαόμης·] Reſcripſi Λαούμης propter לאמים, ſeu λαμιὶν & λαμιεὶν S. codicis; ne amplius extaret λαόμης, mendum illud Typographorum priorum & ſcripturæ Græcanicæ, ut *Big. Samb. Caſ.* &c. Facilioris lapſus tamen erat λαὸς Euſtath. Latinæ demum membranæ *Lomin* referunt. Diſquirant au- tem noſtri, tria illa nomina Λατσιμος, Ἀσσυρος, & λαόμης, propria poſuerit Moyſes, num gentilia aut ωθνογραφικὰ. Hoc

chus, Ebidas, Eldas. Filiis his omnibus ac nepotibus Abramus deducendi colonias auctor fuit: terramque occupaverunt Troglodyticam, & regionem Arabiæ Felicis, quatenus ad Rubrum mare protenditur. Dicitur autem ut Ophren, expeditione in Libyam suscepta, ipsam possederit; ejusque nepotes, collocatis in ea sedibus, terram ex illius nomine Africam nuncuparint. Hujus autem sermonis testem habeo Alexandrum Polyhistorem, dum sic loquitur: „Cleodemus vates, qui & Malchus *vocatur*, „rerum Judaïcarum historiam contexens, sic„uti fecerat & Moyses Judæorum legislator, „narrat, Abramo natos fuisse plures ex Cha„tura liberos.„ Refert autem illorum etiam nomina, tres recensens, Apheram, Surim, Japhram. A Suri quidem Assyriam appellatam: à duobus vero, Aphera & Jafra, urbem Aphram & regionem Africam nomen accepisse. Hos porro Herculi contra Libyam & Antæum militanti, auxilium tulisse ait: Herculem etiam, cum Aphræ

Madianitarum & Afrorum origo.

Laudat Alexander Polyhistor Cleodemi vatis Judaïcam historiam.

Ab Assuri nepote Abrami gens Assyria.

De Hercule vetus fabella.

[i] Μαδιάνα ἢ [k] Ηφᾶς, [l] Ωφρὶω, [m] Ανωχ, [n] Ελιδᾶς, [o] Ελδᾶς. τούτοις ἅπασι τοῖς παισὶ καὶ τοῖς ἐμνοῖς Αβραμ ἀποικιῶν ἡγεῖτο μηχανᾶται· καὶ τὴν τε Τρωγλοδύτην καταλαμβάνουσι, [p] καὶ τὴν τῆ Εὐδαίμονα Αραβίας, ὅσον ἀπὸ τοῦ Ερυθρᾶ θαλάσσης [q] καθήκει. λέγεται ἢ ὡς ἔστι ὁ [r] Ωφρὶω στρατεύσας ἀπὸ τοῦ Λιβύης κατέσχεν αὐτὴν· καὶ οἱ ἐμνοὶ αὐτοῦ, κατοικήσαντες [s] ἐν αὐτῆ, τὴν γῆν ἀπὸ τοῦ ἐκείνου ὀνόματος [t] Αφρικαν προσηγόρευσαν. μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ [v] καὶ Αλέξανδρος ὁ [x] Πολυΐστωρ, λέγων ἔτως· „Κλεόδη„μος ἢ φησὶν ὁ προφήτης, ὁ καὶ [y] Μάλχος, ὁ ἑρ„μηνεὺς τὰ περὶ Ιουδαίων, καθὼς καὶ Μωϋσῆς ἱστόρησεν ὁ „νομοθέτης αὐτῶν, ὅτι ἐκ τῆς [z] Χατούρας Αβράμῳ „ἐγένοντο παῖδες ἱκανοί.„ λέγει ἢ αὐτῶν καὶ τὰ ὀνόματα, ὀνομάζων τρεῖς „[a] Αφέραν, [b] Σουρεὶμ, [c] Ιάφραν. ἀπὸ Σουρεὶμ μὲν τὴν Ασσυρίαν κεκλῆσθαι. ἀπὸ ἢ τῶν δύο, [d] Αφέρα τε καὶ Ιάφρα, πόλιν τε [c] Αφραν καὶ τὴν χώραν Αφρικαν ὀνομασθῆναι. [f] τούτους γὰρ Ηρακλεῖ [g] συστρατεῦσαι ἐπὶ Λιβύης καὶ [h] Αντᾶον· γήμαντά τε τὴν [i] Αφρα θυ-

quidem credidere veteres Theologi, Hieronymus, R. Oncelosus, Targumista Jerosolymitanus à Jarchio citatus, aliique Doctores tam Judæorum quam Samaritarum, ubi verba Legislatoris Gen. c. 25. 3. sic interpretantur, *Erant autem Dadanidæ Mercatores, Artifices, atque Phylarchi.* quod Josephus pene dixerat, ὡς τε πόνους καρτερεῖν καὶ δεινοὶ σωφρονεῖν. Video tamen *Allumæotas* in Arabica Tabula Ptolemæi. *Fern.* Ita *Bernardus* ex Λαωμεὶμ, & Λουμεὶμ *S. Codicis*, pro vulgato Λαβεῖς. Propius accedit Λαοὺμ *Eusthathii*, ut & *Laümim* codicum *Epiphanii*. Verum an tria illa nomina Λαβεισιμ, Λασυρεὶς & Λαουμς propria posuerit *Moyses*, an Gentilia aut προσηγορικὰ, dubitare faciunt, qui verba *Gen.* 25. 3. sic interpretantur, *erant autem Dadamidæ mercatores, artifices, atque phylarchi* quod *Josephus* pæne dixerat, ὡς τε πόνους καρτερεῖν καὶ δεινοὶ σωφρονεῖν.

i Μαδιάνα] Ex *S. Codice* ita *Bernardus*. in *Editis* & *MSS. Gr.* Μαδάνα. in *Latinis* etiam *Madam* aut *Madan*, præter duos qui habent *Madian*

k Ηφᾶς,] *Big.* ab עיפה Eustathius ἡφά. *Samb.* & Editores tam Josephi, quam Bibl. Græcorum ἡφαὶ, nisi si Complutenses dederint hic γεφὰ, ut mox γοφὶς *Opher*. Antiquissima tamen Exemplaria versionis LXXII. ut Alex. Cotton. Cant. & S. Ambrosius, γεφὰς obtinent pro *Epha*, tam apud Moysen quam Prophetas, ut 1. Par. c. 1. & Es. 60. 6. καμηλοι μαδιὰμ καὶ γαφὰς, ubi Philo correctius legerat ex membranis Alexandrinis γαιφὰ, itidemque Hexaplorum S. conditor. Quinimo pro עיפה Jonathan substituit הולר *Holad*, obscurum pro obscuro. Vir ille oppido חפה *Gefa* nomen dedit. Id tamen monendum puto *Hepham* cum suis fratribus ad *Madanum* genitorem tribui, Scriba nullo, nullo Typotheta refragante in Græcis Josephi, aut præter *Col.* & *Bas.* etiam in Latinis: quos à *Madiano* ortos scimus meliori fide voluminis Mosaici. Hic igitur Judæus scripsit forsan μαδάνα ἢ ἡφᾶς &c. properanter; ubi tot Alexandrini, μαδιὰμ seu μαδιὰν ἢ γέφα &c. *Eustath.* insuper, mimus quidem Josephi, μαδάμα ἢ ἡφὰ. *Bern.* Ita *Big.* & *Vat.* Εφαὶ *alii* cum *Bas* & *G.* in LXX. Γεφάρ.

l Ωφρὶω,] עפר, quod Samaritæ pronuntiant *Apher*, Judæi *Epher*: Græci ἄφερ, qui & rarius γοφὶρ. Josephus vertit ὤφρης forma Attica, apud *Big. Bas.* & *Gen.* ὤφρης & ὤφρις *Samb.* & *Eustathio*: aut denique ὤφρλω vel ὠφρλὼ aut ὠφρλῶ; nam in ea lectione mox consentiunt ad λέγει ἢ ὡς ἔστι ὁ ὠφρλώ, *Big. Samb. Eusebii* MS. & *Eustathius*: sed ὁ ἀφρλὼ, excusa Exemplaria *Eusebii* & διδασκάλος, atque pariter *Busb.* & *Hen.* Bern. Quod Græcis Αφὶρ & rarius Γοφὶρ, in *Codicibus* nostris Ωφρης aut Ωφρις, aut denique Ωφρλω vel ΩΦρλὼ aut ΩΦρλῶ.

m Ανωχ,] Ita *Samb.* & *Eustath.* in *ceteris* Ανοχ. in *S. Literis* Ενὼχ. *Bern.* In Coll. tamen *Big. Cocc.* est Ανὼχ.

n Ελιδας,] Ελιδ *Eustath.* ἰδηδᾶς manu fallente *Samb.* & *Big.* ἔδιδας accentu malo *Bas.* & *Gen.* Cæteri omnes fere Judæi, Samaritæ, ac Christiani ἀδειδά. *Bern.* Ita meliores *Codd.* Εδιδᾶς aut Εδηδᾶς *alii*s. in LXX. Αδειδὰ, aut Αδειρὰ, aut Αδορὰ.

o Ελδᾶς.] *Eustathio* ἔλδ, *Samb.* ἐλδᾶς. Judæis ac Samaritis *Eldaah*, אלדעה. Interpr. LXXII. modo ἐλδαὰ, modo ἐλδαγὰ: & apud Editores Complut. & S. Ambros. ῥαγὰ quasi רעה: & in MS. Alexandr. Σεγγὰ. S. Hieron. in Qu. *Aledea*. Post pauca verba Epiphan. πωλοδύτην; norunt enim Philologi idem esse πώγας aut πώγως, & πωγωλας. *Bern.* Ελδ *Eustathio*. in LXX. modo Ελδαὰ, modo Ελδαγὰ. Codice *Alex.* Θιργαμὰ.

p Καὶ τῶν τῆ Εὐδαίμονα] Καὶ τὰ μέρη τῆ ἐν θ' ἀραβίας, *Eusth.* Quidni jam reducam ad Josephum, quæ verba ab illo decerpserat pridem S. Hieronymus in Qu. Hebr. *Nos quod incertum est relinquentes, hoc dicimus, Quod de Cetura nati filii Abrahamo, juxta historicos Hebræorum, occupaverint Troglodytin & Arabiam, quæ nunc vocatur Εὐδαίμων, usque ad maris Rubri terminos. Dicitur autem unus ex posteris Abraham, qui appellabatur Apher, duxisse adversus Libyam exercitum, & ibi victis hostibus consedisse, ejusque posteros ex nomine atavi Africam nuncupasse.*

Hujus rei testis est Alexander, qui cognominatur Polyhistor, & Cleodemus cognomento Malchus, Græco sermone barbaram historiam retexentes. Hæc ille presbyter. Paria etiam tradidit inter Græcos Nicias: ἐκλιθὲν καὶ ἄφερκα ἀπ' ἄφρα τινος, σωτηρήσαντος τῶ ἡρακλεῖ ἐπὶ τὰς γυρονίων βοῦς. Ex nostro etiam Procopius Sophista, *A filiis Ceturæ gentes plurimæ sunt exortæ, quæ inhabitarunt Troglodyticam solitudinem, & Felicem Arabiam, huicque finitimam regionem & Madianiticam, & urbem Madian junctam solitudini supra Arabiam e regione Pharan ab ortu versus mare Rubrum.* Bern. Ita *Big. Samb.* & *Cas* & reliqui.

q Καθήκει.] Διήκει *Hen.* & *Busb.* contra libros cæteros Josephi & Eustathium. *Bern.*

r Ωφρλὼ στρατεύσας] Ex τούτων εἰς ἀφρλὼ καλύμβρα, στρατεύσας ἐπὶ τὴν λιβύην, κατέσχον αὐτὴν· καὶ ἀπ' ἐκείνου ἡ γῆ ἀφρικὰ μετωνόμασται, *Busb.* & *Hen.* ut à Josephi dictione audent discedere. *Bern.* Ita *Big. Samb. Eusebii MSS.* & *Eustath.* Αφρλὼ *Bas. Hen. alique.*

s Εν αὐτῆ] Εν αὐξαις *Vat.*

t Αφρικαν] Αφρικαν *Bas. Gen.* & *Big.* ἀφρίκαν *Samb.* ἀφρικλὼ cum vulgo Eustath. ἀφρικὰ Eusebii impressa, ἄφρικα ejusdem Exemplaria scripta. Cæterum ab Abramida עפר ἄφρις deduxit Josephus perite & ἐτυμως. Video tamen doctos viros alienam valde & ridiculam conjecturam Bocharti à פרך seu spicis fertilis Africæ petitam, illi veræ ac veteri originationi anteferre. *Bern.*

v Καὶ Αλέξανδρος] Καὶ non reperitur apud Eusebium, aut *Samb.* aut apud Hieronymum Epiphaniumque interpretes. *Bern.*

x Πολυΐστωρ,] Forsan ἐν τῶ περὶ Ιουδαίων συγγράμματι, cujus (præter *Clementem Alex.*) plures meminerunt, ut constat ex *Vossio* de Hist. Gr. c. 23.

y Μαλχος,] Μάλχος cum *Hen.* & *Busb.* & mille Græcis ita πεφώνηται. μαλχὸς excusum est hoc in loco, in aliis μάλχος. Dein *Malchus* legitur in Qu. Hebraicis S Hieronymi, in historia Monachi Trecensis, & in Tralatione Epiphanii. Verum Syriaco schemate *Big. Samb* μαλχὰς, Eusebius atque Procopius μαλλὰς. Idem autem inter Græca nomina significat κλεόδημος, quod Syriace מלכא *Malca*. Bern. Vide paulo supra v. 4.

z Χαιτούρας] Iterum χαιτούρας *Samb. Cas. Busb.* & *Hen.* χατιδέρας *Big.* χατιδέρας, prelorum inquies. χετιδέρας, Euseb. *Bern.*

a Αφέραν,] *Bas. Samb. Big* & *Cas.* ἀφεφραν *Gen.* ἀφιφραν *Busb. Apheran*, *Epiphan.* ἀφερ, *Eusеb.* ed. ἀφαρ *Eus.* MS. αφρα Eustathius Thessalonicensis, ἀφεγρ Procopius. *Bern.*

b Σουρεὶμ,] Libri excusi, & ex scriptis *Busb. Hen.* & *Cas.* σωριὶμ pro אשורים Hebræorum: præter aliquot membranas *Epiphanii*. Alia σωρεὶν & σωρεὶν more Chaldaico, ut *Big. Samb.* & quædam Exemplaria Epiphanii. ἀσωρεὶμ Procopius. ἀσωρεὶ MS. Euseb. Edita vero ἀσωρ, ut & Pseudo-Eustathii. *Bern.*

c Ιαφραν] Ιαφρων, *Bas.* & *Gen* ιαφρὰν, *Samb.* ιαφρὰμ, *Busb.* & *Hen.* ἀφρὰν *Euseb.* *Japhran Epiphan.* Bern.

d Αφέρα τε καὶ Ιάφρα,] Sic volunt recta nomina, quæ præcesserant, aut ἄφερα τε καὶ ἰάφρα. Legimus autem in impressis ἀφρὰ τε καὶ ιαφίρα: ita etiam in codicibus priscis. Ab Eusebio ἀφρὰ τε καὶ ἄφιρ. Latini libri habent *Japhran* & *Apheran*. ἀφρὰ τε καὶ ἀφρὰμ *Hen.* ἀφρὰ τε καὶ ιαφρὰμ *Busb.* Bern. Sic ex v. 23. aut Αφερα τε καὶ Ιάφερ. in *Editis* Αφρὰ τε καὶ Ιαφίρ.

e Αφραν] *Al.* Αφρὰν & mox Αφρικαν aut Αφρικὰν.

f Τούτους γὰρ] Τούτοις γὰρ Ηρακλέα legisse videtur *Vet. Interpr.*

g Συστρατεῦσαι] *Samb.* συνστρατεῦσαι, ab aliis Codd. *Bern.*

h Αντᾶον·] *Big.* αντεον, Editores. Procopius, *In Libyam & contra Antæum* Eustath. de eisdem, οἱ ἵνες ἡρακλεῖ συνεπάρξαι ἐπὶ ἀντᾶιον τὴν γηρυὼ στρατεύσαντι. *Antæi* tamen nulla fama ac mentio fertur in libris Epiphanii Scholastici, ex insciția viri nimia. Mallem demum cum Burio nostro heic recudere ἐπὶ λιβύην κατ' ἀντᾶιον. *Bern.* In Editis male Αντεον. Mallem (inquit *Bern.*) cum *Burio* rescribere κατ' Αντᾶιον.

i Αφρα θυγατέρα] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Euseb.* Αφραν *Vat.* Οφραν in *Editis*.

θυγατέρα Ηρακλέα γεγνῆσαι υἱὸν ἐξ αὐτῆς [k] Διῶρον, τοῦτον δὲ γενέσθαι [l] Σοφῶνα, ἀφ' οὗ τοὺς Βαρβάρους [m] Σόφακας λέγεσθαι.

filiam uxorem duxisse, ex illa genuisse Didorum; ex hoc vero Sophonem prognatum, à quo Sophaces inter Barbaros nomen habent.

ΚΕΦ. ις'.

Ως ὁ Ισαακ γυναῖκα ἔλαβε τὴν Ρεβέκκαν.

Ισάκῳ [n] δὲ, ὡς τεσσαρακοστὸν ἔτος γεγονότι, γυναῖκα γῆς ἀγαγέσθαι ὁ πατὴρ Αβραμος Ρεβέκκαν, Ναχώρ παιδὸς θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ, τὸν πρεσβύτατον πέμπει τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὴν μνηστείαν, [o] ἐνδησάμενος μεγάλως πίστει. γίνονται δ' αὗται τοῦτον τὸν τρόπον· [p] ὑπὸ τοὺς μηροὺς ἀλλήλοις τὰς χεῖρας ἐπαγαγόντες, [q] ἐπέτα ἐπικαλοῦνται τὸν Θεὸν μάρτυρα τῶν ἐσομένων. ἔπεμπε δὲ καὶ δῶρα τοῖς ἐκεῖ, ἅτε τὸ παράνιον ἡ μηδ' ὅλως ἐπιχωριάζειν [r] ἐκπεπεμμένα. οὕτω δὲ ἀπερχόμενον χρόνῳ, ἅτε τὸ εἶναι χαλεπὴν ὁδεύεσθαι τὴν Μεσοποταμίαν, χειμῶνι μὲν ὑπὸ πηλῶν βαθέων, [s] θέρους δὲ ὑπὸ ἀνυδρίας· ἔτι δὲ καὶ ληστρικῶν ὄντων ἐν αὐτῇ, ἃ ἀφορμὴν οὐκ ἐνὸν μὴ προνοοῦσι τούτοις τοῖς ὁδεύουσιν· εἰς πόλιν ἀφικνεῖται [t] Χάρραν. καὶ γινόμενος ἐν τοῖς προαστείοις, παρθένοις ἐντυγχάνει [v] πλείοσιν ἐφ' ὕδωρ βαδίζούσαις. εὔχεται οὖν τῷ Θεῷ, Ρεβέκκαν, ἣν τῷ παιδὶ Αβραμος [x] μνηστευόμενον αὐτὸν ἐξαπέστελλεν, [y] εἰ κατὰ νοῦν τὰ αὐτοῦ μέλλοι ὁ γάμος οὕτω συντελεῖσθαι, ἐν ἐκείναις εὑρεθῆναι, γνωρισθῆναί τε αὐτήν· τὴν μὲν ἄλλων αἰτοῦντι ποτὸν δεγομένων, ἐκείνης δὲ αὐτῷ προσχούσης.

β'. Καὶ ὁ μὲν, διὰ πιότητα δὲ [z] τὴν Διανοίας, διὰ τὸ φρέαρ προσγίνεται, καὶ προσκαλεῖ τὰς παρθένους ποτὸν αὐτῷ προσχεῖν. τῶν δὲ ἐκτρεπομένων, [a] ὡς χρῆζουσῶν οἰκαδε κομίζειν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ προσχεῖν· καὶ γὰρ οὐδὲ εὔληπτον εἶναι τὸ ὕδωρ· [b] μία ἐξ ἁπασῶν ἐκείνας τε τὸ πρὸς τὸν ξένον ἀπωλήσει δυσκολίας, τίνος ἄλλης κοινωνήσειν πρὸς ἀνθρώπους αὐτάς ποτε, αἳ μηδὲ ὕδατος μεταδοσιν, λέγουσα, καὶ παρέχει αὐτῷ φιλοφρόνως. ὁ δὲ ἐν ἐλπίδι μὲν τῶν ὅλων χαίρομενος, βουλόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν μαθεῖν, [c] ἐπήνει τε τὴν εὐχαριστίας αὐτῇ καὶ τὴν χρηστότητα, ὅτι καὶ μετ' οἰκείου πόνου τοῖς δεομένοις ἐπαρκεῖν οὐκ ἔφυγε, ἐπυνθάνετό τε τίνων ἂν εἴη γονέων, καὶ κατεύχεται αὐτῇ [d] ὄγησιν τοιαύτης παιδός· καὶ νυμφίδιον, φησὶν, ὡς αὐτῇ ἐστι κεχαρισμένον, εἰς οἶκον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, παῖδας αὐτῷ τελουμένῳ γνησίους. ἡ δὲ οὐδὲ τούτων ἐφθόνησεν αὐτῷ βουλομένῳ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος ἀπεσήμαινε. καὶ Ρεβέκ-

CAP. XVI. XVII.

Quomodo Isacus Rebeccam uxorem duxit.

ABramus autem pater, cum Isaco, annos circiter quadraginta nato, conjungere statuisset uxorem Rebeccam, fratris sui Nachoris neptim, ad sponsalia facienda mittit famulorum natu maximum, summa fide sibi obstrictum. Illa vero hoc modo obligata erat: manus invicem femoribus suppositerunt, dein futurorum testem Deum invocarunt. Misit autem & munera suis illic amicis, quæ ob raritatem, vel quod non omnino istius essent regionis, magni æstimarentur. Is *aliquod* tempus itineri insumens, quod difficilis esset transitus per Mesopotamiam, hyeme quidem propter cæni spissitudinem, æstate vero ob aquarum inopiam, quietiam latronibus loca istic infestantibus, quos viatores, ni sibi caveant, haud facile effugiunt, *tandem* ad urbem Charram pervenit. Cumque esset in suburbanis, incidit in virgines complures aquatum euntes. Deum igitur oravit, ut Rebecca (ob quam eum miserat Abramus filio suo desponsandam) si ex voluntate ejus hæ nuptiæ essent perficiendæ, inter illas inveniretur, & *hoc signo* dignosceretur: aliis quidem potum petenti negantibus, ipsa autem illi præbente.

Isaco quadragenario uxor queritur apud Charram.

Sacramentum rite datum, tactis femoribus. Gen. c. 24.

Itur à Judæa in Mesopotamiam.

2. Ac ille quidem hac mente accedit ad puteum, rogavitque virgines uti potum ei darent. Illis autem abnuentibus, quasi egerent quam domum deferant, atque illi non concessuras esse *dicentibus*, (nam haud hausu facilis erat aqua) una omnium eas redarguit ob morositatem erga hospitem, dicendo, quamnam rem cas cum hominibus aliquando communicaturas esse, quæ ne aquam quidem impertirent; eique præbuit humaniter. At ille, cum de omnibus quidem bene speraret, volens autem verum cognoscere, illam generositatis ergo & benignitatis laudavit, quod etiam cum labore suo egentibus submministrare non recusarit; sciscitabatur etiam ex quibus esset parentibus, optavitque ut illis in emolumentum cederet talis filia; & despondeant, inquit, ut ipsis gratum est, in domum viri probi, parituram ipsi liberos legitimos. At illa ei hæc non invidebat scire desideranti, sed & genus indicat. Et, Rebecca, in-

Bona indoles Rebeccæ.

---

[k] Διῶρον,] Hanc fabulam Malchi vatis nunc non tracto. Sufficiat dicere quantum de tribus verbis altercentur librarii & ab invicem dissentiant. Ἰέωρον dedere Typographi, *Edorum* vel Διόωρον Procopius ad Octateuchum S. Διωρᾶν *Big. Samb.* atque *Cas.* & adhuc magis ad palatum Atticum Διόωρον Euseb. tam MS. quam ex prælis. Σοδωρᾶν non βοδωρᾶν, Eustath. falso dictus. Δοδωρᾶν seu *Dodorum* & *Dodorim* vetustiores Latinorum codicum, alii vero *Diodorum*. Οὐδωρᾶν pater Vossiorum. *Bern.* Sic *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* in *Editis* Δέδωρον. in *Eusebii* Codicibus Διόδωρον. Sed Δώδυμον malit *G Voss.* & mox Συφακας.

[l] Σοφῶνα,] Σώφωνα, *Samb.* σοφόνα Eustath. σοφῶνα, *Bas. Gen.* & *Big* & Procopius. σοφωνᾶν Euseb. Mirus autem est Epiphanius, *Seron* aut *Foron*: ut libri nostri monstrant, & historia Petri Manduconis. *Bern.*

[m] Σοφακας] Συφακας B. Vossius, ut libuit. σοφὰς Eusebius, & Procopius. σοφισὰς Eustathius. *Sorophacos* denique membrana & charta plurima Epiphanii. *Bern.*

[n] Ισ,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in aliis δή.

[o] Ενδησάμενος] Reddo Josepho suum verbulum, ex scriptis *Big. Samb.* & *Busb.* atque de versione *Epiphanii*. ἐνδυσαμένου legebatur in *Hen.* cod. ἐγγυσάμενος aut ἐγγυασάμενος blandus error Editorum & Schotani. *Bern.* Sic ex *Big. Samb. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐνδυσαμένου *Hen.* & *Vat.* ἐγγυσάμενος *Bas.* & *G.*

[p] Υπὸ] *Samb.* ἐπὶ.

[q] Επεὶτα ἐπικαλοῦνται] *Big. Samb. Cas.* & Interpres Scholasticus. Aliis in libris similis sonus ἐπικαλοῦνται sequentis verbi absorpserat hoc epirrhema, quod & Cl. Bosius viderat. *Bern.* Vocabulum ἔπειτα (quod deerat in *Editis*) restituimus ex *MSS.*

[r] Εκπεμπεμμένα.] Itidemque ἐκπεμμένα, quod omiserant *Bas.* & *G.* nec expressit *Epiphanius.*

[s] Θέρους] Θεοῦ *Vat.*

[t] Χάρραν.] Ita ex *Busb. Hen.* & LXX. in *aliis* Καρραν.

[v] Πλείοσιν] Vocem πλείοσιν negligunt *Hen.* & *Busb.*

[x] Μνηστευόμενον] Sic agnoscunt *Big. Samb. Cas.* atque Scriba *Cassiodori*. μνηστευσάμενος ἐξαπεστελλεν *Basil* aliique casu alieno ac tempore. Posthæc *Busb.* & *Hen.* παρεχέσης pro Josephico προσχέσης. *Bern.* Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* μνηστευσάμενος ἐξαπίς.

[y] Εἰ κατὰ νοῦν] Εἰ κὲ κατὰ *Vat.*

[z] Τῆς Διανοίας,] Illud τὴν ex *MSS.*

[a] Ως χρηζουσῶν] Ita ex *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* καὶ χρ.

[b] Μία ἐξ ἁπασῶν] Ita *Big. Samb.* & *Epiphanii Codd.* μίαν *Bas.* & *G.* dein ἐπιπλήσειν δυσκολίας τινός. ἀλλ' ἐ κοινωνήσειν ὅτου ἀνθρώπους αὐτὰς ποτε, αἳ μηδὲ ὕδατος μεταδώσειν, λέγουσαν. καὶ παρέχει [παρέχειν *Schotan.*] αὐτῷ φιλοφρόνως. ubi *Hen.* & *Busb.* plurimis rejectis, retinent ἐκείνην φιλοφρόνως παρέχειν. In *Vat.* μία & ἐπιπλήσ. quoad reliqua facit pro *Editis.*

[c] Επῃνέ τε] Επαινεῖ τε τὴν *Vat.*

[d] Οἴησιν τοιαύτης παιδός·] Γένησιν locum habere non potuit, nisi in paratypis *Bas.* & *Gen.* ὄνησιν ponunt Scribæ omnes, quod sensum commodum huc referre existimo. Imo vero tota illa sententia superabat captum Epiphanii notarii. *Bern.* Ita ex *MSS.* in *Editis* γένησιν τ.

Bathuelo mortuo Labanus virginem hanc domamque tuetur.

inquit, mihi nomen eſt, pater vero meus Bathuelus erat, ſed ille jam quidem defunctus eſt: verum Labanus frater meus, qui domui univerſæ cum matre proſpicit, meæque virginitatis curam gerit. His auditis gaviſus eſt ob facta & dicta: quod perſpectum habuerit, Deum manifeſto ſibi in itinere adjutorem exſtitiſſe. Cumque protuliſſet monile & alia quædam ornamenta, quæ geſtare virginibus decorum eſt, obtulit *ea* puellæ, ut ei eſſent in remunerationem pro potu & in honorem: æquum eſſe, dicens, ut illa hujuſmodi præmia acciperet, quæ tot virginibus bonitate præſtaret. Simul petiit ut ad eos divertere liceret, à nocte ulterius ire prohibitus: cumque mundum muliebrem magni pretii ſecum ferret, nuſquam cum tutius deponere poſſe dicebat, quam apud tales qualem eam expertus eſt. Conjecturam enim ſe facere de matris fratriſque ipſius humanitate, adjiciebat, quam parum difficiles eſſent, ex ea quæ in ipſa elucebat virtute: neque ipſis gravem fore, qui mercedem pro hoſpitio ſolveret, ſuiſque ſumptibus viveret. Illa vero, bene ipſum de parentum humanitate conjectare, reſpondit; increpabat tamen, quod illiberales eſſe ſuſpicaretur: omnia enim gratis habiturum. Fratri tamen Labano re prius indicata, ſi ille annuerit, cum deducturam eſſe ajebat.

A cœna heri ſui mandata exponit Eleazarus.

3. Ut igitur hoc facto adduxerat hoſpitem, camelos ejus ſervi Labani accipiunt, curantque. ipſe vero cœnaturus à Labano introducitur. Ac cœna peracta, ad ipſum matremque virginis ſic alloquitur. „ Abramus filius quidem eſt Tharri, „ veſter autem cognatus: Nachores enim, tuorum, *Nachores frater germanus Abrami, avus Rebeccæ.* „ô matrona, liberorum avus, Abrami erat frater, „eodem patre & eadem matre prognatus. Is igi- „tur ad vos mittit, poſtulans hanc virginem filio „ſuo accipere in matrimonium: quem legitimum „habet, ſolumque in bonorum omnium hære- „ditatem eduxit. Qui, cum quidem potuiſſet „illi ex iſtius regionis feminis vel opulentiſſimam „capere, noluit *eam filio* connubio jungi: ſed, „genus *ſuum* habens ſummo in honore, hafce „nuptias verſat. cujus ſtudium & propoſitum „nolite contemnere: nam Dei benignitate & a- „lia mihi in hoc itinere feliciter ſucceſſerunt, & „puellam hanc & veſtras ædes inveni. Cum e- „nim prope ad urbem acceſſiſſem, virgines com- „plures videns ad puteum advenientes, *Deum* o- „ravi ut in hanc inciderem: quod & factum eſt. „Has igitur nuptias, Dei præſentia conciliatas, „vos quoque veſtra auctoritate ratas habetote: „& Abramum, qui me tanto ſtudio huc miſit, „puellam concedendo honorate. „ Illi vero, nam honeſta viſa ſunt ipſis & grata *quæ dicebat*, & Dei voluntatem intellexerunt, filiamque mittunt quibus petebant conditionibus: duxitque illam Iſacus, factus rerum omnium dominus. Nam qui fuerant ex Chatura nati in colonias iverant.

καμὲν, φησὶ, [c] ἐγὼ καλῶμαι· πατὴρ δ' ἐμοὶ Βαθάηλος ἦν, ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη τέθνηκε, Λάβανος δ' ἀδελφός ἐστιν ἡμέτερος, ὅς τε οἶκος παντὸς σοὶ τῆ μητέρι προνοάμενος, καὶ τὴν ἐμῆς παρθενίας [f] ἐπιμελόμενος· τούτων ἀκροασάμενος, ἐχαίρε τοῖς γεγονόσι καὶ τοῖς εἰρημένοις, τὸν Θεὸν ὅτως ὁρῶν αὐτῷ τὴν ὁδὸν σαφῶς συλλαμβανόμενον. καὶ προκομίσας ὁρμίσκον τε καί τινας κόσμους, ἃς εὐπρεπὲς φορεῖν παρθένοις, ἀνεδίδου τῇ κόρῃ, [g] τὴν ἐπὶ τῷ πίειν χάριτος ἀμοιβὴν εἶναι καὶ γέρας· δίκαιον λέγων τοιούτων αὐτὴν τυγχάνειν, ἀγαθὴν φύσει τὰς τοσαύτας παρθένους γιομένην. ἠξίου τε παρ' αὐτοῖς καταχθῆναι, ὅ προσωτέρω χωρεῖν τὴν νύκτος αὐτὸν ἀφαιρεμένης· κόσμον τε φέρων γυναικεῖον πολυτελῆ, πιστεύειν αὐτὸν οὐκ ἀσφαλέστερον ἔφασκεν, ἢ [h] τοιούτοις οἷς αὐτῆς ἐπέφηνε. τεκμαίρεσθαι δ' καὶ τὴν τοῦ μητρὸς καὶ ἀδελφοῦ φιλανθρωπίαν αὐτῆς, ἐλέγχου, ὡς [i] ἀ δυσχερές ἐσόμενα, οὐκ ἂν αὐτὴν δόξειεν· εὖ γὰρ ἔσεσθαι βαρὺς, μισθόν τε τῆς ξενίας τελέσας, καὶ δαπάνας ἰδίαις χρησάμενος. ἡ δ' ἐκείνου μὲν τὴν τῶν γονέων φιλανθρωπίας αὐτῆς ὀρθῶς εἰκάζειν αὐτὸν ἔφη· ἐμέμφετο δ' ὡς [k] μικρολόγως ὑποπτεύοντα· πάντων γὰρ ἀμισθὶ μεθέξειν. δηλώσειν μέν τοι Λαβάνῳ πρότερον τἀδελφῷ, συγχωροῦντος ἄξειν αὐτὸν ἔλεγεν.

γ'. Ὡς οὖν τοῦτο γιομένου παρῆν τὸν ξένον, τοὺς μὲν καμήλους αὐτοὶ προσλαβόντες οἱ Λαβάνου θεράποντες [l] ἐπιμέλουν· αὐτὸς δ' δειπνήσων [m] εἰσηγάγετο παρ' αὐτοῦ. καὶ μὴν τὸ δεῖπνον φησὶ πρός τε αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα τῆς κόρης. „Ἀβραμος [n] Θάρρα μέν ἐστιν υἱός, συγγενὴς δ' „ὑμέτερος· Ναχώρης [o] γὰρ τούτων, ὦ γύναι, τοῦ πά- „δων πάππος, ἀδελφὸς ὢν Ἀβράμου, ὁμοπάτριός τε „καὶ ὁμομήτριος. πέμπει τοίνυν ὅτος πρὸς ὑμᾶς, „ἀξιῶν τὴν κόρην παῖδι τῷ ἑαυτοῦ λαβεῖν πρὸς „γάμον· ὃς γνήσιός ἐστιν αὐτῷ, καὶ μόνος ὧν τοῖς πᾶσι „τεθραμμένοις. ᾧ τε μὲν ἐκεῖ γυναικῶν δυνατὸν αὐτῷ „τὴν εὐδαιμονεστάτην λαβεῖν, οὐκ ἠξίωσεν [p] ἀγαγέσθαι· „τιμῶν δὲ τὸ γένος, τὸν γάμον [q] πολιτεύῃ τοῦτον. ὃ τὴν „σπουδὴν καὶ τὴν προαίρεσιν μὴ ὑφέλησθε· [r] κατὰ γὰρ Θεοῦ „βούλησιν τά τε ἄλλα μοι καὶ τὴν ὁδὸν [s] ἀπήντησε, καὶ „τὴν παῖδα καὶ τὸν ὑμέτερον οἶκον εὗρον. ἐπεὶ γὰρ ὠλησίον „τῆς πόλεως ἐλαύνομεν, παρθένους ἰδὼν πολλὰς ὑπὲρ τὸ „φρέαρ προσερχομένας, ἠυξάμην εἰς ταύτην ἐμπεσεῖν. „ὃ δὴ καὶ γέγονε. γάμον οὖν [t] τοῦ θείας μνησθέντος „δικαιοσύνης καὶ ὑμεῖς κυρώσατε· καὶ Ἀβραμον, [t] τὸν μὴ „τοσαύτης ἀπεστερηκότα σπουδῆς, τῷ καταπέμψαι τὴν κό- „ρην τιμήσατε.„ οἱ δ', καλὰ γὰρ ἦν αὐτοῖς καὶ κεχαρισμένα, τήν τε γνώμην τοῦ Θεοῦ σωζόμενον, καὶ πεμπτοῦσιν ἐφ' οἷς [v] ἠξίουν τὴν θυγατέρα· [x] γαμεῖ τε αὐτὴν ὁ Ἰσακος, τῶν πραγμάτων εἰς αὐτὸν ἀφικομένων. οἱ γὰρ ἐκ τῆς [y] Χατούρας εἰς τὰς ἀποικίας [z] ἐξεληλύθεσαν.

ΚΕΦ.

[c] Ἐγὼ καλῶμαι·] Ἐγὼ in *Excuſis* deeſt.

[f] Ἐπιμελόμενος.] Ita *Samb.* & *Caſ.* Atticorum more. ἐπιμελούμενος in *aliis* cum *Baſ.* & *G.*

[g] Τῆς ἐπὶ τῷ πίειν] *MSS. Gr.* & *Vet. Interpr.* ſequimur. in *Editis* ἐπὶ τῷ π. χ. ἀ. εἶναι λέγων, καὶ γέρας δίκαιον τοιοῦτον.

[h] Τοιούτοις] Ita in *MSS.* τούτοις *Baſ.* & *G.*

[i] Οὐ δυσχερές ἐσόμενα,] Sic *Baſ. G.* & *Caſ.* in *reliquis* δυσχεραῖνον. non adeo ad *Atticorum* guſtum.

[k] Μικρολόγως] Μικρολόγως *Vat.*

[l] Ἐπιμέλων·] Ita plane ſcribendum cum *Samb.* & *Caſ.* Vilius eſt ἐπεμέλων *Baſ. Gen.* atque *Schotani.* Bern. (Correxerat *Cocc.* ad oram ἐπεμελοῦ, & mox pro ἠγάγετο, quod in veteri erat Edit. ἄγετο.) Ita *Bernardus* ex *Samb.* & *Caſ.* ἐπεμέλων *reliquorum* cum *Baſ.* & *G.* vilius putans.

[m] Εἰσηγαγετο] Sic *Big.* & *Samb.* εἰσήγετο παρ' αὐτῷ *Vat.* ἠγάγετο τῶν αὐτῷ *Baſ.* & *G.* & *Vet. Interpr.*

[n] Θάρρα] Ita *Hen. Buſ. Baſ.* & *G.* Θάρρα *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

[o] Γὰρ τούτων,] Sic *Baſ.* & *G.* ὃ ὁ τούτων *Big.* & *Hen.* γὰρ ὁ τούτων *Vat. aliique.* Mox Εἰς *Busb.* & *Hen.* pigre. *Bern.* Tranſpoſitio autem illorum ὦ γυναι ex MSS. certe *Bigotiana Coll.* ſequebatur alias poſt παιδων. *Hav.*

[p] Ἀγαγέσθαι·] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἀγέσθαι.

[q] Πολιτεύῃ τοῦτον,] *Baſ.* & *Gen.* αὐτοῦ πολιτεύῃ τοῦτον *Big.* & *Caſ.* Sed *Samb.* margo tenet αὐτοῦ, media quidem pagina πολιτευῇ. Alterum itaque horum videtur eſſe Gloſſema, inquiunt viri optimi Is. Caſaubonus & Andr. Boſius. Alterum eorum legerat duntaxat aut plane intellexerat Interpres ſcholaſticus *nuptias poſtulat.* Lego equidem lubenter πολιτευῇ ſingulare. *hafce nuptias verſat*, aut τὸν γάμον αὐτοῦ πολιτεύειν τοῦτον, *de iſtis agitare poſtulat.* Bern. Αὐτοῦ πολιτεύῃ τοῦτον *Big.* & *Caſ.* πολιτεύῃ *Samb.* in textu, in margine αὐτοῦ. in *Vat.* αὐτοῦ τοῦτο. Forſan (inquit *Bernardus*) τὸν γάμον αὐτοῦ πολιτεύειν τοῦτον, *de iſtis nuptiis agitare poſtulat.*

[r] Κατὰ γὰρ Θεοῦ βούλησιν] *Al.* κατὰ δὲ Θ.

[s] Ἀπήντησε,] Ita ex *MSS.* in *Editis* ὑπήντησε.

[t] Τὸν μὴ] Ex *MSS.* articulum τὸν non agnoſcunt *Editi.*

[v] Ἠξίουν] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Vat.* ἠξίου *alii* cum *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

[x] Γαμεῖ τε αὐτὴν] Sic in quibuſdam *MSS.* in aliis γαμεῖ τε ταύτην ὁ Ισ. in *Editis* γαμεῖ τε αὐτὴν Ισακος.

[y] Χατούρας] Iterum χαιδρας emendatur ex *Samb.* & *Caſ.* pro χαυδρας excuſorum Codicum. *Big.* jam habet χατ ἐρας *Bern.*

[z] Ἐξεληλύθεσαν.] Ita *Samb.* ἐξεληλύθεσαν *Ceteri.* Atticiſmus exigit ἐξεληλύθεισαν. *Bern.* * Et ita correxerat *Coccejus.*

ΚΕΦ. ιζ'.

Περὶ τ Αβεάμυ τελευτῆς.

Τελευτᾷ δὲ κ̀ [a] Αβεαμ⊙ μετ' ὀλίγον ; ἀνὴρ πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρ⊙, κ̀ τῆς πρ̀ς [b] αὐτὸν ἀγαθῆς εὐξίως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεπμημέν⊙. ἐβίωσε δὲ τ ἅπαντα χρόνον ἐτῶν ἑβδομήκοντα κ̀ πέντε πρὸς τοῖς ἑκατόν · κ̀ τέθαπται ἐν Χεβρῶνι, μ̃ τῆς γυναικὸς Σάρρας, ὑπὸ τ παίδων Ἰσαάκυ κ̀ Ἰσμαήλυ.

CAP. XVII.

De obitu Abrami.

XVII.

NON multo autem post moritur etiam Abramus, vir in omni virtute summus, Deoque pro sua in ipsum insigni pietate egregie charus. Vixit autem annos centum & septuaginta quinque: & sepultus est in Chebrone, juxta uxorem Sarram, à filiis suis Isaco & Ismaëlo.

Anno ætatis suæ 175 obiit Abramus, vir pientissimus ac prudentissimus. Gen. c. 25.

ΚΕΦ. ιή'.

Περὶ τ Ἰσάκυ γῶν, Ησαύυ κ̀ Ἰακώβυ · κ̀ γνήσεως αὐτῶν κ̀ ἀφετροφῆς.

Ἰσάκῳ δὲ [c] μ̃ τὴν Αβεάμυ τελευτὴν ἐκύη τὸ γύναιον · κ̀, τῆς μαστρὸς [d] ὀπιμεῖζον ὀγκωμένης, [e] ἀγωνιάσας ἐνήρετο τ Θεόν. Φέρζει δ' αὐτ̃ δίδυμας τέξεσθαι τὴν Ρεβέκκαν, κ̀ φερώνυμα ἔσεσθαι τοῖς παισὶν ἔθνη · ᾧ γ̀ μεῖζον⊙ προτερήσει τὸ δοκοῦν ἔλασσον εἶναι. πίπτει δ' αὐτ̃ μετ' ὀλίγον κ̃ [f] τὴν προῤῥήσιν ᾧ Θεὸς δίδυμα παιδία · ὧν τὸ μὲν πρεσβύτερον ὅλ⊙ τὸ κεφαλῆς ὀπὶ τὰς πόδας δασὺ φρικωδῶς ἦν, τὸ δ' νεώτερον εἶχε προϊόντος αὐτ̃ κ̃ πέρναν. ἠγάπα δ' ὁ [g] μὲν πατὴρ τ πρεσβύτερον, [h] Ησαυν λεγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν [i] τ τριχώσεως · Ἑβραῖοι γὰρ τὸ [k] Σήειρον τρίχωμα λέγουσιν. Ἰάκωβ⊙ δ' ὁ νεώτερ⊙ [l] τῇ μητρὶ προσφιλὴς ἦν.

Β'. Λιμὸς δ' τὴν γῆν καταλαβόντ⊙, Ισαακ⊙, δόξαν αὐτ̃ χωρεῖν εἰς Αἴγυπτον, τ χώρας ἀναθεὶς ὑπαρχόντα, ὀπὶ Γεράρων ἀπῆλθ, ᾧ Θεὸς κελεύσαντ⊙. [m] ὑποδέχε δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Αβιμέλεχ⊙, κ̃ ξενίαν κ̀ φιλίαν [n] τὴν Αβεάμυ. κ̀ πολλῇ πάνυ προὐθυμίᾳ πρὸς αὐτὸν διανοίᾳ χρησάμεν⊙ [o] κατ' ἀρχάς, ὀπὶ τούτῳ ὑπὸ φθόνυ μεῖναι πρὸς τὸ πᾶν [p] ἐκωλύθη. ὁρῶν γὰρ τ Θεὸν τῷ Ἰσάκῳ συμπαρόντα, κ̀ τοσούτῳ πρὸ αὐτὸν ἀγαθῇ χρώμενον, ἀπώσατο αὐτόν. ὁ δ' πάλιν ἐκ μεγα-

CAP. XVIII.

De Isaci filiis, Esavo & Jacobo; ac nativitate eorum & educatione.

XVIII.

DEfuncto autem Abramo, ab Isaco gravida facta est uxor: ventreque *ejus* in majus intumescente, anxius Deum consuluit *Isacus*. Respondet autem, gemellos ei parituram Rebeccam, gentesque fore liberis cognomines: & quæ minor videbitur majori præcellet. Nec multo post, sicut prædixerat Deus, nascuntur ei gemini: quorum senior quidem à capite ad pedes supra modum hispidus erat, junior vero exeuntis ante se calcem manu tenebat. Pater autem amabat natu majorem, Esavi ex pilositate cognomen habentem: nam Hebræi pilos vocant * Scïron. Jacobus vero minor matri charus erat.

Isaco nascuntur Esavus & Jacobus. Gen. c. 25.

Esavum diligit pater.

Jacobus matri Deoque charus.

2. Verum fame in *ea* terra grassante, Isacus, cum decrevisset ire in Ægyptum, Dei jussu Gerara se contulit. Rex autem Abimelechus excipit eum propter hospitium & amicitiam Abrami. Cumque eum initio magna benevolentia prosequeretur, restitit invidia, ne prorsus in eo effectu perseveraret. Deum enim videns Isaco propitium adesse, & tantopere illi favere, expulit eum. At il-

Isaco hospiti invidet princeps Palæstinus.

[a] Αβραμ⊙] Sic plures *MSS.* κ̀ ὁ Αβρ. in *aliis* cum *Basil.* & *G.*

[b] Αὐτὸν] Αὐτὸ *Samb.* male, nisi mox legeris θεία pro θεοῦ. Ἐβρῶνι imputandum Typoth. *Bern.*

[c] Μετὰ τὸν Αβεάμυ] Incogitantia Josephi. Utinam scripsisset, μ̃ τὸν Σάρρας τελευτῶν, quod verum. Nam ex Moyse refellitur alterum, nec cum reliquis harum originum, neque cum capitulo præcedente rite constat. Contextus equidem Mosaici ordine deceptus fuit ille Judæus. Veruntamen ante natos Salianos Schotanosve hæc animadverterat Monachus Trecensis, *Sexagenarius erat Isaac quando nati sunt ei parvuli: vivebat ergo Abraham & adhuc quindecim annis. Hoc jam diximus, quia Josephus sic ait, Porro post mortem Abrahæ concepit uxor Isaac. Mortem ejus forte appellans quia jam penitus effœto corpore generare desiit. Ipse enim textus litera non esse dictum per recapitulationem satis indicat.* Bern.

[d] Επιμεῖζον ὀγκωμένης,] Delicatius quidem est & urbe Palladis dignius ἐπιμαῖζον *Big.* & *Hen.* sive ἐπιμεῖζον *Busb.* (ut χείρες pro viliori χέρεις) quam Editorum prosodia soluta ἐπὶ μεῖζον. *Bern.* Istud, ut Aquilæ, vulgato ἐπὶ μεῖζον prætulit *Bernardus*, auctoritate quorundam *MSS.*

[e] Αγωνιάσας] Αγωνιάσαν manus nova ad oram cod. *Hen.* atque amplius Cl. Bosius, ἀγωνιάσασα ἀνήρετο τ Θεὸν φράζει δ' αὐτῇ: quo diligentius imitarentur illud Moysis, v. 22. c. 25. Gen. ותלך לדרש את יהוה: ואמר יהוה לה. Josephus vero ad virum hoc consilii transtulit. Mox ἀπωθέτως & simpliciter *Busb.* cum *Hen.* ἠρείθ. *Bern.*

[f] Τὴν προῤῥησιν ᾧ Θεοῦ] Τὴν abest *Editis.*

[g] Μὲν πατὴρ] Illud μὲ etiam ex *MSS.*

[h] Ησαυν] Perpetua scriptura meliorum codicum, ut *Big. Samb.* & *Casa.* ησαῦ schematis Hebraici accentusque, ut fas fuit ἐστί⊙, tetinent *Busb. Hen.* & Zonaras, aliique originum Judaicarum compilatores. Ibidem λεγόμενον, &c. Librarii Græci aliquid heic tentarunt parum feliciter: legimus enim in cod. *Big. Samb.* atque *Casa.* ἠγάπα δ' ὁ μὲ πατὴρ τ πρεσβύτερον ἥσανον λεγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν τ τριχώσεως. εἶχε δ' κ̀ ἕτερον ὄνομα σίειρον λεγόμενον, ἀπὸ τ τριχώσεως. Ἑβραῖοι γὰρ τὸ σίειρον τρίχωμα λέγουσι. Pilositatem seu villum significat Hebræorum שער *Sear* & שעירה *Seira* Chaldæorum. Mihi demum placet Josephum hunc in modum emendanti, ἠγάπα δ' ὁ πατὴρ τ πρεσβύτερον σίειρον, vel ἥσαυν τ κ̀ σίειρον. *Bern.* Ita passim *Big. Samb. Vat.* & *Casa.* Ἡσαῦ aut Ἤσαῦ *alii.* Hic (inquit *Bernardus*) Librarii Græci aliquid tentarunt parum feliciter: legimus enim in *Big. Samb.* & *Casa.* ἠγάπα δ' ὁ μὲ πατὴρ τ πρεσβύτερον Ησαῦν λεγ. κ. ἐπ. τ. τριχώσεως. εἶχε δ' κ̀ ἕτερον ὄνομα Σίειρον λεγόμενον ἀπὸ τ τριχώσεως. Ἑβραῖοι γὰρ Σίειρον τρίχωμα λέγουσι. Verba *Josephi* forsan hunc in modum refingenda, ἠγάπα δ' ὁ πατὴρ τ πρεσβύτερον Σίειρον λεγ. κ. ἐπ' τ. τριχώσεως, vel πρ. Ησαυν, τ κ̀ Σίειρον λεγομ. &c. Vide Tom. IIo. *Hieronymi* ex Editione *Benedict.* p. 354, 355.

[i] Τῆς τριχώσεως·] Ex τ τριχώσεως, *Busb.* & *Hen.* χυδαίως κ̀ ἀνοήτως. A pilis enim natalibus cognomentum ait traxisse Esavum, nomen tamen proprium inde accepisse Josephus non dicit. Quanquam hunc puerum Isaaci Hirtium nuncupatum credo utroque vocabulo Hebraico שעיר *Seir* & עשו *Esau.* Prius notum satis & confessum: עשו tamen priscis Hebræorum significabat quantum in dialecto Arabum لشوع *Asvao*, *Φελοσόβελξ* aut *asper setis*, quem adeo *Esavum* appellat S. Severus. *Esavum* autem hispidum pilisque horridum aliquem innuere nemo adhuc somniavit Rabbinorum Judaicorum seu Christianorum. Vel adhuc propius ad Etymon Moysis Gen. 25. v. 25. כאדרת שיער, *instar vestimenti villosi*, *Esau* dictus fuit de שֵׂעָר & שָׂעִיר *gesa* & *gessa*, i. e. cilicio, quo totus à natura opertus videbatur. Unde vere quidem dixit sed mente ignara magnus Byzantii Drungarius, τῷ μὲ πρεσβυτέρῳ καθόλυ ᾧ σώματ⊙ δασεῖα ἐφύετ⊙ θρὶξ · ἔθεν κ̀ ἡσαῦ ἐκλήθη, ἀφὰ τὸν τρίχωσιν. *Bern.* Videtur deesse τὸ Σηείρ, quod nomen etiam Esavo fuerit. Opportune codex MStus hic facem præfert; in quo post τριχώσεως legitur Εἶχε δ' κ̀ ἕτερον ὄνομα, Σίειρον λεγόμενον τ (legendum reor ἀπὸ τ) τριχώσεως. Ἑβραῖοι γὰρ &c. *Rel.*

[k] Σήειρον] *Cocc.* corrigit Σίειρον.

[l] Τῇ μητρὶ] Τῇ μητρὶ contrahunt aliqui libri, ex voce præcipitis vulgi. *Bern.*

[m] Υποδέχε δ'] Καὶ ὑποδέχε δ' βασιλέως ἀβιμελέχυ, *Hen.* & *Busb.* sine causa & exemplo. *Bern.*

[n] Τὴν Αβεάμυ.] Τ̃ Αβ. *Casa.*

[o] Κατ' ἀρχάς,] Ita ex *MSS.* elegantia Attica, in *Editis* κατ' ἀρχάν.

[p] Εκωλύθη.] Sic in *MSS.* ἐκωλύθη *Basil.* & *G.*

* *Scïron.*] Juxta schema Hebraïcum *Seir.*

q Τῇ

ille, denuo Abimelechum præ invidia adeo mutatum expertus, tum quidem receſſit in agrum, qui Vallis vocatur, locum non longe à Geraris. Sed dum puteum foderet, paſtores irruentes pugnam cient, ut opus *incœptum* impedirent: & cum ille contendere noluerit, viſi ſunt prævaluiſſe. Pedem autem referens alterum cavavit *puteum*: aliiſque Abimelechi paſtoribus vim inferentibus, hunc etiam relinquens abſceſſit; prudenti conſilio ſibimet comparans ſecuritatem. Dein *rege hoc* illi ſponte præſtante, ut abſque omni impedimento puteum demitteret, Rooboth illum appellavit; nomine ſpatium amplum ſignificante. E prioribus autem unum quidem Eſcon vocatur, ac ſi quis diceret pugnæ *puteum:* alterum vero Sitenna; quod nomen inimicitias denotat.

Rooboth, ſpatii ſatis.

פּוּעַ ſeu ἔσκον, *pugna*

Sitenna, inimicitia.

3. Porro ita contigit, ut Iſaco creſceret potentia ex opum magnitudine. Itaque Abimelechus, ratus contra ſe auctas fore fortunas Iſaci, cum & non ſine mutuis ſuſpicionibus ſimul vixerint, & ex occulta inimicitia receſſerit Iſacus, metuens ne prior amicitia nihil ei prodeſſet, Iſaco ad injuriam acceptam ulciſcendam converſo, rurſus cum illo amicitiam renovat, uno è ſuis ducibus Phicolo ſecum adducto. Ac cum omnia, quæ popoſcerat, nactus fuiſſet ex Iſaci bonitate, qui veteri in ſe patremque gratiæ recentem donavit iram, domum eſt reverſus.

Mox ille amicitiam ac fidem Iſaci jurejurando ſibi obligat.

4. Iſaci autem filiorum *alter* Eſavus, cui impenſe faverat pater, quadraginta annos natus, uxores ducit Adam Helonis filiam, & Alibamam Eſebeonis, virorum in Chananæis potentiſſimorum, propria in re matrimonii auctoritate fretus, nec quidquam conſilii cum patre communicans. Nam id ſane non permiſiſſet Iſacus, ſi *filius* ſententiæ ipſius ſtetiſſet. non enim illi volupe erat affinitates jungere cum iſtius regionis incolis. Nolens autem filio eſſe moleſtus, jubendo ut à mulieribus abſcederet, ſecum ſtatuit filere.

Eſavus anno ætatis XL. *uxores ducit Adam & Alibamam. Gen. c. 36. v. 2. & c. 26. v. 34.*

5. Sed cum eſſet ſenex, & viſu prorſus orbatus, Eſavum ad ſe vocat; querenſque de ſenectute, ut, vel ſine defectu viſus & cæcitatis calamitate, ipſum impedierit, ne Deo poſſet miniſtrare, juſſit eum venatum exire, & quantumcunque poterat captantem cœnam parare; ut ea ſumpta Deum precaretur, illi per totum vitæ curriculum auxiliatorem fore ac adjutorem: incertum quidem eſſe dicens quando etiam moreretur; velle tamen, antequam è vita diſcederet, Deum illi ſuis pro eo precibus propitium reddere.

Iſacus jam perſenex filium ſuum majorem mittit venatum. Gen. c. 27.

βολῆς [q] τὸ ἀπὸ τοῦ βασκάνου πεφοβῆς Ἀβιμελέχου, τότε μὲν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν λεγομένην Φάραγγα, χωρίον ὀ μακρὰν Γεράρων. ὀρύσσοντι δ' αὐτῷ φρέαρ ποιμένες ἐπιπεσόντες εἰς μάχην ἐχώρησαν, κωλύοντες τὸ ἔργον· καὶ μὴ βουληθέντος φιλονεικεῖν, ἔδοξαν κεκρατηκέναι. ὑποχωρήσας δὲ ὤρυσεν ἕτερον· καὶ βιασαμένων ἄλλων τινῶν Ἀβιμελέχου ποιμένων, καὶ τοῦτο καταλιπὼν [r] ἀπεχώρησεν, ἀγνώμονι λογισμῷ κτώμενος αὐτῷ [s] τὴν ἄδειαν. εἶτα αὐτομάτου συμβαίνοντος αὐτῷ φρέωρυχίαν ἀνεπικώλυτον, Ροωβὼθ τὸ φρέαρ ὠνόμασεν· εὐρύχωρον ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα. τῶν δὲ ἑτέρων τὸ μὲν [t] Ἔσκον καλεῖται, μάχης ἄν τις αὐτὸ φήσαι· [v] τὸ δὲ ἕτερον [x] Σιτεννὰ, ἔχθραν ἀποσημῆνον τὸ ὄνομα.

γ'. Ἰσάκῳ μὲν οὖν ἀκμάζειν συνέβαινε τὴν ἰσχὺν ὑπὸ μεγέθους πραγμάτων. [y] Ἀβιμέλεχος δὲ, [z] κατ' αὐτοῦ φύσεσθαι νομίζων τὴν Ἰσαακου, ὑποπτεύων μὲν αὐτοῖς καὶ τῆς συνοικειώσεως γενομένης, ἐπ' ἀφανεῖ δὲ ἔχθρᾳ τοῦ Ἰσάκου ὑπεκκαυσάντος, δείσας μὴ τῆς προτέρας αὐτῷ φιλίας [a] μηδὲν ὄφελος γένηται, πρὸς ἀμύναν ὧν ἔπαθεν Ἰσάκου τραπέντος, φιλίαν ἄνωθεν ποιεῖται πρὸς αὐτὸν, ἕνα τῶν στρατηγῶν [b] φίκολον ἐπαγόμενος. πάντων δὴ τυχηκὼς ὧν ἠξίου, διὰ τὴν Ἰσάκου χρηστότητα, ὀργῆς προσφάτου πρεσβυτέραν χάριν εἰς αὐτόν τε καὶ τὸν πατέρα γεγενημένην προτιμῶντος, ἀπῆρεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ.

δ'. Τῶν δὴ Ἰσάκου παίδων Ἡσαυος, ὃς ἦν μάλιστα ὁ πατὴρ ἐαυτοῦδάκει, πεντεκαιδέκατον γεγονὼς ἔτος, γαμεῖ Ἀδαν τὴν [c] Ἠλωνος, καὶ Ἀλιβάμαν [d] τὴν Ἐσεβέωνος, δυναστευόντων ἐν Χαναναίοις ἀνδρῶν θυγατέρας· ἑαυτὸν ποιήσας τοῦ μὲν γάμου ἐξουσίας κύριον, καὶ μηδὲν τῷ πατρὶ [e] συμβουλευόμενος. ὁ δὴ [f] γὰρ ἂν ἐπέτρεψεν Ἰσαακος, ἐπ' αὐτῷ τῆς γνώμης γενομένης· ὁ γὰρ ἰδίᾳ αὐτῷ δι' ἡδονῆς ποιήσασθαι συγχύσεων πρὸς τοὺς ἐπιχωρίους. ὁ βουλόμενος δὲ ἀπεχθὴς εἶναι τῷ παιδὶ, κελεύων ἀφίστασθαι τῶν γυναικῶν, σιγᾶν ἔκρινε.

ε'. Γηρωὸς δὲ ὢν, καὶ [g] τὰς ὄψεις εἰς τὸ παντελὲς ἠφανισμένος, προσκαλεσάμενος τὸν Ἡσαυον, καὶ τὸ γῆρας εἰπὼν, ὡς καὶ δίκαια τῆς πηρώσεως καὶ διὰ τὰς ὄψεις πάθους ἐμποδὼν ἑαυτῷ γεγονὼς ἔτη, κελεύει θηρεύσαντα τὸν Θεὸν, ἐκέλευσεν ἐξελθεῖν ὅτι κυνηγέσιον, καὶ θηρεύσαντα ὅσα ἂν αὐτῷ δυνατὸν γένηται παρασκευάσαι δεῖπνον, ἵνα μὴ τοῦτο [h] ἱκετεύσῃ τὸν Θεὸν, σύμμαχον αὐτῷ καὶ συνεργὸν εἰς ἅπαντα παρεῖναι τὸν βίον· ἄδηλον μὲν εἶναι λέγων, ὁπότε καὶ τελευτήσει, πρὸ δὲ τούτου παρακεῖν αὐτῷ βέλεσθαι [i] τὸν Θεὸν τῆς ψυχῆς τοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ παρακεκλημένον.

ς'. Καὶ

---

q Τῆς ἀπὸ τοῦ βασκάνου] Τῆς ἀπὸ delet *Big.* recte tamen faciunt cæteri quod itidem retinent. Mox vitioſum eſt Bibliopolarum μακρά. *Bern.*

r Ἀπεχώρησεν,] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ἀνεχώρησεν *MSS.*

s Τὴν ἄδειαν] Τὴν εὐκοίαν in quatuor *MSS.* minus recte.

t Ἔσκον καλεῖται,] Ἐχὸν *Samb.* De hac voce vide *Druſii* Animadverſ. l. 1. c. 40.

v Τὸ δὲ ἕτερον] Ita ex *MSS.* τὸ δὲ δεύτερον in *Editis.*

x Σιτεννὰ,] Ita ex Impreſſis *Epiphanii*, vel Σιτνὰ, vel Συτνὰ, aut Σιτνὰ, pro mendoſo Συενὰ in omnibus *MSS.* pariter ac *Impreſſis.* Vox autem Moſaica & שטנה *Bern.*

y Ἀβιμέλεχος] Mallem Ἀβιμέλεχος δή.

z Καθ' αὑτοῦ φύσεσθαι] Utrumque Atticum eſt. *Bern.* Καθ' ἑαυτοῦ (aut αὐτοῦ) φύεσθαι in *MSS.*

a Μηδὲν ὄφελος] Id nitidius credebatur Athenis, & probatum *Big.* & *Samb.* ὄφελε aliis. *Bern.* Ex *MSS.* in *Editis* ὄφελεν.

b Φίκολον] *Moyſes* פִּיכֹל *Phicol*: unde feci φίκολον. Proclivi enim hypotheſi apud *Samb.* & *Caſ.* & *Epiphanium* pro illo nomine legitur Φίλοκον & Φίλοχον, tum etiam φίλον ex defectu typorum *Baſ.* & *Gen.* Bern. Ita ex S. Literis in duabus Editionibus *Epiphanii*, juxta *MSS.* ejuſdem & *Joſephi* Codd. Græcos Φιλοχον, proclivi errore. in *Baſ.* & *G.* perperam Φίλον.

c Ἠλωνος,] Hebraice בת אלון עדה, Gen. c. 36. 2. Nam. c. 26. v. penult. alia omnino leguntur, & *Elia* conciliatore digniſſima. Verum de iſtis alio in opere. Heic ἠλωνος aſperius, quam fas fuit *Baſ.* & *Gen.* Bern. Cum leni *Samb.* in *aliis* aſpirate.

d Τὴν Ἐσεβέωνος,] Par Editionum τὴν Ὀσεβέωνος *Samb.* & Exemplaria Epiphanii Metaphraſtæ. τὴν Ὀβεβέωνος *Caſ.* τὴν Ὀβερέωνος pro illo, *Big.* Corrigendum tamen ſuadeo καὶ Ἀλιβάμαν τὴν υἱὸν, aut υἱὸν & υἱὸν Σεβεώνος. Moyſes pariter hanc *Sebeonis* neptem ſubſtituit Gen. c. 36. v 2, 14 ut Samaritæ lectitant & Judæi Alexandrini, אהליבמה בת ענה בן צבעון. Nam *Maſoræ* בת צבעון (quam & S. Hieron. obſervat) aut unius & ejuſdem fœminæ duas matres arguit, vel *Anam* fuiſſe naturæ promiſcuæ monſtrum, propter verſiculum 24. iſtius capitis. *Bern.* Ita edidit *Bernardus* pro τὴν Εὐσεβέωνος in *Impreſſis*, & τὴν Εὐβέωνος, Εὐέωνος, & Εὐεῶνος in *MSS.* ſuadetque corrigendum, τὴν υἱὸν, aut τὴν υἱὸν vel υἱὸν Σεβεὼνος ex *Gen.* c. 36. v. 2, 14. ut Samaritæ lectitant & Judæi Alexandrini.

e Συμβουλεύσαμενος.] Βουλεύσαμενος *Busb.* & *Hen.*

f Γὰρ ἂν] Vocula ἂν ex *Big.* addita eſt.

g Τὰς ὄψεις] Una voce *Busb* & *Hen.* πεπηρωμένος, *luminibus obductis*, quod ait Severus. Sed & Zonaras γηράσας ἐπὶ τούτοις ὁ Ἰσαακ καὶ τὰς ὄψεις πεπήρωτο. Idemque hiſtoria Scholaſtica, *ſenuit Iſaac & videre non potuit.* Cæcitatem etiam indicant verba Moyſis; Samaritis Interpretibus, ac inter Judæos Onceloſos non quod Salianus aliique contendunt. *Bern.* Τὰς ὄψεις πεπηρωμένος, ſecus. *Busb.* & *Hen.*

h Ἱκετεύσῃ τὸν Θεὸν,] Ita ſolent Attici, ſoli *Big.* & *Samb.* habent ἱκετεύσῃ.

i Τὸν Θεὸν] Infercierant operæ λέγων, quod ſublatum reor ex MSS. Certe *Coll. Big.* non agnoſcit.

ε'. Καὶ [k] Ησαυος μὲν ὅπῃ τὸ κυνηγέσιον ἐξώρμησεν. ἡ δὲ Ρεβέκκα, τ̃ Θεὸν εἰς [l] τ̃ εὔνοιαν ἀξιῶσα τ̃ Ιακώβ παρακαλεῖν, κ̀ ᾧδὰ τ̀ω Ισάκ γνώμῳ, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐρίφους κατασφάξαντα δεῖπνον παρασκευάζειν. ὁ ὁ Ιάκωβ [m] ὑπηρετεῖ τῇ μητρὶ, πάντα παρ' αὐτῆς [n] πεπυσμένῳ. ἐπεὶ δ' ὀπτὸν ἦν τὸ δεῖπνον, ἐρίφου δέρμαιν τ̃ βραχίονα περιβαλών, ἵνα πιθόιτο ᾧδὰ τῷ πατρὶ ᾧδὰ τ̀ω δασύτητα Ησαυ εἶναι· τὰ γὰ ἄλλα πάντα ὢν ὅμοιος, ᾧδὰ τὸ εἶναι διδυμος, τούτῳ μόνῳ διέφερε· κ̀ φοβηθεὶς μὴ, πρὶν γνῶναι τὰς εὐχὰς, εὑρεθεὶς κακουργῶν εἰς τοὐναντίον παροξυνεῖ τ̃ πατέρα ποιήσασθαι [o] πάππας, προσέφερε τῷ πατρὶ τὸ δεῖπνον. κ̀ Ισακ ἐπαισθόμενος τῷ κ̃ τ̀ω φωνὴ ἰδίῳ, προσκαλεῖται [p] τ̃ υἱόν. ὁ ὁ τ̃ βραχίονα προτείναντος, ὡ τ̀ω [q] αἰγέαν περιβέβληκε, τούτης ἐπαφώμενος, φωνῆς μὲν [r] εἶπεν Ιακώβῳ ᾧδαιτήσιον, κ̃ μέντοι τὸ τῆς τριχὸς βάθος Ησαυ εἶναί μοι δοκεῖς. κ̀ μηδὲν ὑποπτεύων κακοῦργον, δειπνήσας τρέπεται [s] πρὸς εὐχὰς κ̀ ᾧδὰκλησιν ὁ Θεοῦ· „ [t] Δέσποτα, λέγων, παντὸς αἰῶνος, „ κ̀ δημιουργὲ τ̃ ὅλης ὑσίας, σὺ γὰ [v] πατρὶ τῷ ἐμῷ „ [x] μεγάλῳ ἰσχὺ πεύθηκας ἀγαθῶν, κ̀μὲ τ̃ παρόν„ των ἠξίωσας, κ̀ τοῖς ἐξ ἐμοῦ γινομένοις ὑπέσχε βοη„ θὸς εὐμενὴς κ̀ [y] δοτὴρ ἀεὶ τ̃ κρειττόνων ἔσεσθαι. [z] ταῦτ' „ οὖ κ̀ βεβαίωσον, κ̀ μὴ περιίδῃς με ᾧδὰ τ̀ω πα„ ρῶσαν ἀσθένειαν, δι' ἣν κ̀ μᾶλλον σοῦ δεόμενος „ τυγχάνω. καί μοι παῖδα τοῦτον [a] εὐμενὴς σῶζε, κ̀ „ παντὸς ἀπαθῆ κακοῦ διαφύλαττε· δὸς αὐτῷ βίον „ εὐδαίμονα, κ̀ κτῆσιν [b] ἀγαθῶν, ὅσων σοὶ δυνάμις „ ᾧδαχεῖν· [c] ποιήσας δ' αὐτὸν φοβερὸν μὲν ἐχθροῖς, „ φίλοις δ τίμιον κ̀ κεχαρισμένον.

ϛ'. Καὶ ὁ μὲν, νομίζων εἰς Ησαυον ποιεῖσθ τὰς εὐχὰς, παρεκάλει τ̃ Θεόν. ἄρτι [d] δὲ πέπαυτο τούτων, κ̃ παρῆν Ησαυ ἀπὸ [e] θήρας· κ̃ τ̃ διαμαρτίας ὁ Ισακ αἰσθανόμενος, ἡσυχίαν ἄγει. Ησαυος δὲ ᾔδει τ̃ ὁμοίων τ' ἀδελφῷ ᾧδὰ τ̃ πατρὸς τυγχάνειν. τ̃ δὲ πατρὸς δεηθέντος, διὰ τὸ πάσας εἰς Ιακωβον τὰς εὐχὰς ἀνηλωκέναι, πένθος ἦγε ὅπῃ τῇ διαμαρτίᾳ. κ̃ αὖτε τοῖς θάκρυσιν ἀχθόμενος ὁ πατὴρ, τὰ μὲν ᾧδὶ τὸ κυνηγέσιον κ̃ δωρεὰν σώματος ἐν ὅπλοις κ̃ πᾶσιν ἔργοις εὐδοκιμήσειν αὐτὸν ἔφασκε, κ̃ [e] καρπώσεσθαι τ̀ω ἐπ' αὐτοῖς δόξαν δι' αἰῶνος, κ̃ τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος· δουλεύσειν δὲ τῷ ἀδελφῷ.

ζ'. Ιακώβου δὲ φοβούμενον τ̃ ἀδελφὸν, πιμωρίαν βουλόμενον ὑποπτεῦσαι τῆς ὅπῃ τ̃ ἀρᾶς διαμαρτίας, ἡ μήτηρ ῥύεται· πείθει γὰ τ̃ ἄνδρα [f] Μεσοποταμίαν ἀγο-

6. Et Esavus quidem ad venationem festinavit. At Rebecca, æquum censens Dei favorem pro Jacobo implorare, etiam præter Isaci institutum, ipsi præcepit hœdis jugulatis cœnam instruere. Jacobus autem matri obsequitur, omnia ab ipsa edoctus. Posteaquam vero parata erat cœna, pelle hœdina brachium circumvolvens, ut propter villosam cutem Esavum esse crederet pater (nam cætera omnia similis, ut qui gemellus, hoc solo differebat) solicitusque, ne, priusquam preces conciperentur, in dolo malo deprehensus patrem ita irritaret, ut eas in imprecationes verteret, epulas patri apponebat. Isacus autem, *quis istic erat* peculiari vocis sono intelligens, filium advocat. Illo vero protendente brachium, cui pellem hœdinam circumdederat, hispidum tractans *Isacus* exclamavit, voce Jacobi persimilis es, attamen ob pilositatem Esavus mihi videris. Nihilque mali suspicatus, cum cœnasset, ad preces & vocationem Dei convertitur: dicens, „ Domine „ omnium sæculorum, & rerum universitatis „ conditor, tu etenim patri meo ingentem bono„ rum vim proposuisti, & me præsenti felicitate „ dignatus es, posterisque meis pollicitus es, te „ benignum fore adjutorem & meliorum indies „ largitorem: hæc igitur faustis fancito auspiciis, „ neque me propter hanc debilitatem despicias, „ quæ facit ut magis etiam ope tua egeam. Ser„ va mihi puerum hunc propitius, ac ab omni „ malo intactum custodi; illi vitam felicem con„ cedens, & bonorum quæ potes impertire pos„ sessionem. Fac autem eum inimicis quidem for„ midabilem, inter amicos vero honoratum & „ gratiosum.

Utrosque interim fallit Jacobus, consilio matris.

Pro Esavi persona Deum cæcus pater orat.

8. Ac ille quidem, putans se Esavo bene precari, *sic* Deum invocabat. Vix autem conticuerat, cum à venatione adfuit Esavus: & Isacus, frustrationem præsentiens, quievit. At Esavus postulabat, ut similia ac frater ab ipso acciperet. Patre vero *id* negante, quod omnes in Jacobum preces erogaverat, frustrationem lugebat Esavus. Ejusque lachrymis commotus pater, futurum ajebat, ut venandi quidem exercitatione, & corporis viribus in armorum usu aliisque operibus ipse præcelleret, eamque gloriam tum ipsi tum ejus posteris sempiternam mansuram; sed fratri serviturum esse.

Venandi pugnandique fama Esavi nepotibus concedit: cæterum vero omnem benedictionem frater ipsius anteverterat.

9. Cæterum Jacobo fratrem metuente, ne pœnas à se exigeret, quod precibus esset frustratus, mater eum huic eximit periculo: nam marito per-

Iras fraternas abscessu evitat Jacobus.

---

k Ησαυ] Passim *Big. Samb. Cas.* & aliquando *Bas.* ησαῦς *Busb.* & *Hen.* ἰσαῦς sæpius Editores. *Bern.*

l Τ̀ω Δίου] Articulum omittit *Vat.*

m Ὑπηρετεῖ τῇ μητρὶ,] Ὑπηρέτης *Samb.* & *Epiphanius.* Cum reliquis Zonaras ad præsens, ὁ ὁ ποιεῖ κ̃ τας μητρικὰς ἐντολάς. *Bern.*

n Πεπυσμένῳ.] *Al.* πεπεισμένῳ.

o Ταύτης,] Ita *MSS.* in *Editis* ταῦτα. *Huds.* Quæ sequuntur ex *MSS.* certe *Coll. Big.* adstipulante transposita sunt, pro τ. δ. τ. π. *Hav.*

p Τὸν υἱόν.] Paulo aliter Epiphanius, quam nostra volumina Græca. *Isaac vero sentiens*, ait, *vocem Jacob, proprio eum nomine vocitabat*, aut, pro eo sæculo, *vociferabat*. Quæ Græce reddas, κ̀ Ισακ ἐπαισθόμενος τ̀ω τ̃ Ιακὼβ φωνὴν, ἰδίως προσκαλεῖται αὐτὸν. Joannes etiam Protosecretarius consimili modo, Ισαὰκ ὁ τῇ φωνῇ τ̃ Ιακὼβ εἶναι τ̃ προσιόντα αἰσθόμενος, ἔγνω προσκαλεῖται αὐτὸν, κ̀ τ̃ χειρῶν ἁπαλότητι. *Bern.* Αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* In suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, κ̀ Ισακ ἐπαισθανόμενος τ̀ω τ̃ Ιακὼβ φωνὴν ἰδίως προσκαλεῖται αὐτὸν. nam vertit, *Isaac vero sentiens vocem Jacob, proprio eum nomine vocitabat.* confer *Zonaram*

q Αἰγέαν] Αἰγαίαν perperam *Busb.* & *Hen.* Namque αἰγέαν formam habet Canonicam cum δοχὴν subjecto nomine vel intellecto. *Bern.* *Al.* αἰγέαν & αἰγέων.

r Εἶπεν] Quin contracte ut amant *Busb.* atque *Hen.* φωνὴν μὲ εἶπεν Ιακὼβ· τὸ ὁ τ̃ τελχὸς βαίου, ἡσαῦ. *Bern.* Ita *MSS.* in *Editis* φησὶν.

s Πρὸς εὐχὰς κ̃ ᾧδόκλησιν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰς εὐχὰς πρὸς ᾧδὰκλησιν τ̃ Θεοῦ *Bas.* & *G.*

t Δέσποτα, λέγων, παντὸς αἰῶνος,] Usitata Judæis phrasis רבונו של כל עולמין *Rel.*

v Πατρὶ τῷ ἐμῷ] Τῷ πατρὶ τῷ *Vat.*

x Μεγάλῳ ἰσχὺ] Ita *MSS.* in *Editis* μεγάλων.

y Δοτὴρ ἀεὶ] Ita *Big* & *Samb.* δωτὴρ *aliis.*

z Ταῦτ' οὖ] Ex *MSS.* τοῦτ' *Bas.* & *G.*

a Εὐμενὴς σῶζε,] Rectum nomen posui, Epiphanio & Casaubono sic volentibus. Omnibus enim in libris Græcorum εὐμενῆ offendimus absorpta ς a verbulo sequente. Mox δὸς αὐτῷ, Expilatores Josephi *Hen.* & *Busb.* deleto quidem διαφύλαττε. *Bern.* Ita juxta *Vet. Interpr.* in *MSS.* atque *Editis* εὐμενῆ, absorpta ς à voce sequenti.

b Ἀγαθῶν,] Ἀγαθὰ ὅσων *Vat.*

c Ποιήσας] Ποίησον δ' modo suo iidem *Hen.* & *Busb.* Concinnius est *Big.* & *Cas.* ποιήσεις δ'. Attamen *Samb.* & Editores legunt ποιήσεις δ', paulo confidentius. *Bern.* Ita *Big. Cas.* & *Vat.* in *Editis* ποιήσεις, & in *Hen.* & *Busb.* ποίησον.

d Δὲ πέπαυτο] Δὲ πέπαυ *Bas.* & *G.* in *MSS.* ὁ πέπαυτο, fertque illud dialectus Attica. *Bern.* Correxerat ita & *Cocejus*, nec video cur contra MSS. placitum *Hudsono* δ' ἐπέπαυτο quasi Josephi reciperemus manum, ejecimus itaque, & MSS. lectionem ex Attica formula recepimus. *Haverc.*

e Καρπώσεσθαι] Καρπώσασθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

f Μεσοποταμίαν] Impressum erat pro gentili Μεσοποταμίαν, quod tolerari potuit in alio scriptore præter hunc Judæum, leporis Attici callentissimum. *Bern.* Ita ex *MSS.* in *Editis* Μεσοποταμίαν pro gentili.

persuasit ut Mesopotamica Jacobo duceretur mulier cognata. Jam enim & Ismaëli filiam Basemmatham, invito patre, in conjugem acceperat Esavus. Nam cum animo in Chananæos haudquaquam benevolo esset Isacus, ut qui primas illius nuptias ægre admodum tulerat, Esavus, gratiam ab eo initurus, Basemmatham sibi adjunxit, summo amore illam prosequutus.

Atqui Esavus, quo parentibus gratificaretur, tertias nuptias inter Ismaëlitidas sibi quærit. Gen. c. 27. 28.

γένθαι τῷ Ιακώβῳ γυναῖκα συγγενῆ. [g] ἤδη γὰρ καὶ τὴν Ισμαήλου θυγατέρα, τοῦ πατρὸς ἄκοντος, Ησαυς παρειλήφει πρὸς γάμον [h] Βασεμμαθην. ὁ γὰρ εὐνόων τοῖς Χαναναίοις οἱ μὲν τοῦ Ισακου, [i] ὡς ὑπὸ τοῖς πρότερον αὐτοῦ γάμοις δυσχερῶς διακειμένων, εἰς τὸ κείνοις κεχαρισμένον τὴν Βασεμμάθην [k] ὁ Ησαυς παρέλαβε, μᾶλλον δὲ αὐτὴν ἐπεδάσατο.

XIX. CAP. XIX.

De Jacobi fuga in Mesopotamiam, metu fratris.

ΚΕΦ. ιθ'.

Ιακώβου φυγὴ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ τὸν ἐκ παιδελφοῦ φόβον.

Jacobus sub dio jacet.

JAcobus autem in Mesopotamiam missus à matre, ut duceret avunculi sui Labani filiam (nuptias fieri permittente Isaco, ut uxoris consiliis obsequeretur) per Chananæam iter faciebat: &, pro odio quod habuit in indigenas, nolebat quidem ad eorum quenquam divertere. Sed sub dio pernoctavit, capite lapidibus à se congestis impositò: & per quietem juxta se vidit visionem. Scalam se videre imaginatus est à terra ad cœlum pertingentem, & per eam species descendisse, supra humanam naturam augustas; tandemque super eam Deum manifesto sibi apparentem, nominatimque se vocasse, & hujusmodi verba fecisse. „Jacobe, cum sis patre bono & avo ob suam „virtutem celeberrimo prognatus, de præsenti„bus laborare non decet, sed meliora sperare: „namque immensa te bonorum manet abundan„tia & copia, meo sub præsidio. Ego etenim „Abramum è Mesopotamia huc adduxi, pulsum „à cognatis, fecique ut patrem tuum omnes su„spicerent beatum. nec tua sors deterior est fu„tura. Quare & bono animo perge hanc viam „ire, me deductore fretus. Prospere enim ti„bi cessuræ sunt nuptiæ, quas animo agitasti: „bonique tibi nascentur liberi. Multitudo au„tem eorum erit innumerabilis, & inde majo„ra sobolis incrementa: quibus ego terræ hu„jus imperium dabo, & eorum posteris, qui „repleturi sunt terram omnem & mare quàm „late sol aspicit. Tu neque metuas ullum pe„riculum, neque labores quantoscunque nume„ro defugias, me quæ tibi gerenda erunt pro„vidente & curante, etiam nunc multoque ma„gis in posterum.

Vidit per quietem formas quasdam humana meliores scandere inter cœlum ac terram, atque in summa scala ipsum Deum. Gen. c. 28.

Bona omnia Jacobo pollicetur.

Ιακωβος ὴ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν στελλόμενος ὑπὸ τῆς μητρὸς, καὶ γάμον τὸν Λαβάνου θυγατρὸς τοῦ ἐκείνης ἀδελφοῦ, ὑποτρέψαντος Ισάκου τὸν γάμον διὰ τὸ πίθεσθαι τοῖς βουλήμασι τῆς γυναικὸς, διὰ τῆς Χαναναίας ἐπορεύετο· καὶ, διὰ τὸ ποθεῖν τὰς ὑποχωρίους μῖσος, παρ' ὕδενι μὲν ἠξίου καταγεσθαι. ὑπαίθριος ὴ ἠυλίζετο, [l] τὴν κεφαλὴν λίθοις ὑπ' αὐτοῦ συμφορουμένοις ὑπιτιθείς· καὶ τοιαύτην κατὰ τὰς ὕπνους ὄψιν ὁρᾷ, θαυμασίαν αὐτῷ. κλίμακα γῆθεν ἐδόκει ἐφικνουμένην εἰς οὐρανὸν βλέπειν, καὶ [m] δι' αὐτῆς ὄψεις κατιούσας, σεμνότερον ἢ κατ' ἀνθρώπου φύσιν ἐχούσας, καὶ τελευτῶσαν ὑπὲρ αὐτῆς τὸν Θεὸν ἐναργῶς αὐτῷ φαινόμενον, ὀνομαστί τε καλούσης, καὶ πιθανωτάταις λόγοις. „Ιάκωβε, πατρὸς ὄντα σε „ἀγαθοῦ καὶ πάππου δόξαν ἀρετῆς μεγάλης θεραμένου, „κάμοῦ δὴ τοῖς παροῦσιν ὑποσκόμενον, ἀλλ' ἐλπίζειν „τὰ κρείττονα. καὶ γὰρ ἄφθονόν σε ἐκδέχεται μεγάλων „ἀγαθῶν παρουσία πρὸς τὸ πᾶν, καὶ τῶν ἐμῶν ὑπικοΐαν. Αβραμόν τε γὰρ [n] ἐγὼ ἐκ τῆς Μεσοποταμίας δεῦρ' ἤγαγον, „ἐλαυνόμενον ὑπὸ τῶν συγγενῶν, καὶ πατέρα τὸν σὸν εὐ„δαίμονα ἀπέφηνα. ὧν ἕκ' ἕπου μοῖραν εἰς σὲ καταθή„σομαι. θαῤῥῶν οὖν καὶ ταύτην πορεύου τὴν ὁδὸν, ἐμοὶ „πομπῷ χρώμενος. ἀνυθήσεταί γὰρ σοὶ γάμος, ἐφ' ὃν „ἐσπεύδακας· [o] καὶ γνήσονταί σοι παῖδες ἀγαθοί. τὸ δὲ „πλῆθος αὐτῶν ἀριθμῷ κρεῖττον ἔσται, μείζοσιν ἢ οἷς „αὐτῶν καταλιμπάνοντες· οἷς ἐγὼ τὸ ταύτης κράτος „τῆς γῆς δίδωμι καὶ παισὶ τοῖς αὐτῶν, οἳ πληρώσουσι „πᾶσαν ὅσην ἥλιος ὁρᾷ [p] καὶ γῆν καὶ θάλασσαν. ἀλλὰ „μήτε κίνδυνον ὑφορῶ μηδένα, μήτ' εὐλαβοῦ τὸ πλῆθος „τῶν πόνων, ἐμοῦ ποιουμένου τὰ σοὶ πραχθησομένων προνοίαν, „ἔντε τοῖς νῦν καὶ πολὺ [q] πλέον ἐν τοῖς ὕστερον.

Hinc ille pulvinar suum erigit in altare & inungit: tum multas hostias atque opum suarum decimam Deo vitæ vovet.

3. Et hæc quidem Deus Jacobo prædicit. Ille vero, ob ea quæ visa sibi promissaque lætitia gestiens, & lapides oleo perfundit, quod super eos tantæ felicitatis sibi facta fuerit promissio, votumque nuncupat, sacrificaturum se illic, si victum comparaverit, salvusque redierit; Deoque omnium quæ acquisiverit decimam oblaturum, modo ita revertatur. Locum etiam honore di-

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Θεὸς Ιακώβῳ προηγορεύθη. ὁ δὲ, εὐχαριστήσας θυσίαν τοῖς ὀφθεῖσι καὶ κατηγγελμένοις, φαιδρῷ τε τὰς λίθους, ὡς τελικούτων ἀγαθῶν ἐπ' αὐτοῖς προῤῥήσεως γεγενημένης, καὶ εὐχὴν ποιεῖται θύσειν ἐπ' αὐτῶν, εἰ κρησάμενος βίον ἀπαθῆ ἐπανίοι, [r] καὶ τῷ Θεῷ δεκάτην τῶν πεπορισμένων [s] ποιήσεται, ἔτως αὖθις ἀφικόμενος. τιμίον τε κρίνει τὸν χῶρον, ὄνομα αὐτῷ

[r] Βη-

[g] Ἤδη γὰρ] Ex fide *MSS.* ἤδη τε καὶ τὴν Ισμαήλου πατρὸς Ησαῦς παρειλήφει *Basil.* & G. dices potius τὴν Ισμαήλου πατραδελφῆ, seu πάτρωος, ut legebat *Vet. Interpr.* qui vertit, *cum jam Ismaëlis patrui filiam Esau conjugem duxisset.* Bern. & Huds.

[h] Βασεμμάθην.] Nam βασαθάνην & βασαθέμαν vel Βασαθιὰν *Big. Samb.* aut *Casi.* non lectiones varias, sed magis vitia libraria vocabis. Josephus autem scripsit βασαμάθην aut βασεμάθην ex Gen. c. 26. unde & priorum Esavi conjugum nomina sumserat, ut jam vidimus. Legitur etenim v. 3. ואת בשמת אחות נביות, καὶ τὴν βασεμὰθ aut βασεμὰθ θυγατέρα Ισμαὴλ ἀδελφὴν ναβαιὼθ, juxta codd. omnes Judaicos, Græcosque. Samaritæ hic retinent *Mahalath* viz. מחלת בת ישמעאל אחות נביות: quæ fuit sacra Moysis scriptio Gen. c. 28. v. 9. ex consensu Exemplarium Græcorum, Judaicorum, & Samaritanorum. Disputabunt igitur Theologi, an referibere opus apud Moysen aut Josephum cum heic tum alibi מחלת, μαελαθάνην pro בשמת *Basamatha*: vel sua arte conciliabunt aliquando hos tres versus, Gen. c. 26. 34. c. 28. 9. & c. 36. 3. Nam nostri homines aut Rabbini nihil ibi ajunt ridiculo melius. *Bern.* Ita *Basil.* G. & *Vet. Interpr.* nec aliter *Josephum* (ex LXX. *Gen.* c. 26. v. 34. & c. 36. v. 3.) scripsisse existimo. in *MSS. Βασαθάνην* & Βασαθέμαν vel Βασαθιὰν, scribarum vitio. Confer, & concilia, si potes, *Gen.* c. 28. v. 9.

[i] Ὡς ὑπὸ τοῖς.] Sic in *MSS.* male in *Editis*, ὡς ἐπὶ τοῖς —— διακειμένων, οἷς εἰς τὸ ἐκ. &c.

[k] Ο Ησαυς] Illa ὁ Εσαυς ex *MSS.* deerant in *Editis.*

[l] Τὴν κεφαλὴν] Καὶ καθεύδων τὴν κεφ. ἐπιθεὶς, τοιαύτην. *Big. Samb. Casi.* & *Vat.* Ibidem suis verbis *Hen.* & *Busb.* ὑπαίθριος ὴ αὐλιζόμενος, λίθους ὑποθέσθαι τῇ κεφαλῇ, καὶ κατ' τὰς ὕπνους ὁρᾶν ἔδοξε κλίμακα γῆθεν ἀφικνουμένην εἰς οὐρανόν. *Bern.*

[m] Δι' αὐτῆς ὄψεις] Διὰ ταυτης *Big.* & *Vat.*

[n] Εγὼ ἐκ τ.] Εγὼ τ. Μεσοποτ. *Samb. Casi.* & *Vat.*

[o] Καὶ γνήσιοι] Leg. forte, καὶ γ. σ. π. ἀγαθοὶ, μείζοσιν ἢ οἷς αὐτῶν καταλιμπανοῦσι. τὸ δὲ πλῆθος αὐτῶν ἀριθμῷ κρεῖττον ἔσται. Cocc.

[p] Καὶ γῆν] Ita *MSS.* καὶ deest *Editis.*

[q] Πλέον] Ex *MSS.* πλείω *Basil.* & G.

[r] Καὶ τῷ Θεῷ] Itidem ex *MSS.* pro vulgato τῷ δὲ Θεῷ.

[s] Ποιήσεται,] Ita *Samb.* & *Vat.* ποιήσῃ, ἔτως *Casi.* ποιήσῃ, ἔτος *Big.* ποιεῖ ἔτως αὖθις ἀφικόμενος *Basil.* G. & *Vet. Interpr.*

[t] Βη-

[r] Βηθὴλ ϑέμενος. σημαίνῃ ϳ τοῦτο [v] ϑείαν ἐστίαν, κ) τὴν τ Ἑλλήνων γλῶτταν.

Bethel, *ædes Dei.*

gnum censet, cum Bethel nominans. hoc vero Græcis ϑείαν ἐστίαν (Dei domum) sonat.

δ. Προιὼν ϳ ὅπῃ τῆς Μεσοποταμίας, ἱκνέῳ παρὴν εἰς τὴν Χαρράν. κ) ποιμένας ἐν τοῖς περάστειοις [x] καταλαβὼν κ) παῖδας ἐφήβους κ) παρθένους, ὑπέρ τινος ἰδρυμένης φρέατος, συνδιέτριβεν αὐτοῖς χρήζων ποτοῦ. εἴς τε λόγους αὐτοῖς ἀφικνούμενος, ἀνέκρινεν αὐτὰς, εἰ τυγχάνοιεν Λάβανόν τινα παρ' αὐτοῖς εἰδότες ἔτι ζῶντα. οἱ ϳ πάντες [y] ὑπίσχνηταί τε ἔφασαν. ἀ γὰ εἶναι τοιοῦτον ὥστε ἀγνοεῖσθαι. κ) συμποιμάνειν αὐτοῖς θυγατέρα αὐτοῦ, διὸ θαυμάζειν ὅτι μήπω παρείη. ταῦτα γὰ τούτης μεμαθήκεις ἂν ἀκριβέστερον, ὅσα περὶ αὐτῶν ἀκοῦσαι ποθεῖς. τοῦτο δ' αὐτῶν ἔτι λεγόντων, παρὴν ἡ παῖς σὺν τοῖς ὑποκαλιοῦσι τ ποιμένων· κ) δεικνύουσι τ Ἰάκωβον αὐτῇ, λέγοντες, ὡς ξένος ἔστος [z] ἥκοι τὰ περὶ τ πατρὸς [a] αὐτῆς ἀναπυθησόμενος. ἡ ϳ, ἡδέως ὑπὸ νηπιότητος τῇ παρουσίᾳ τ Ἰακώβου, ἀνέκρινεν αὐτὸν, τίς τε ὢν, κ) πόθεν ἥκοι πρὸς αὐτὰς, κ) ὑπὸ τίνος χρείας ἠγμένος· [b] ἤυχετο ϳ εἶναι δυνατὸν αὐτοῖς παρέχειν, ὧν ἀφικνεῖτο δεόμενος.

ε. Ἰάκωβος ϳ οὐχ ὑπὸ τῆς συγγνείας, οὐδὲ τῆς πρὸς ταύτην εὐνοίας, ἀλλ' ἔρωτι τῆς παιδὸς ἡττηθείς, [c] σκυθρωπότερός τε κ) κάλλους ὁρῶν ἔτους ἔχουσαν ὡς ὀλίγαι [d] τ τότε γυναικῶν ἤνθουν, κ) φησὶν, ἀλλ' ἐμοὶ πρὸς σὲ κ) πατέρα τ σὸν, εἴπερ Λαβάνου παῖς τυγχάνεις, οἰκειότης ἐστὶ πρεσβυτέρα [e] τ τε ἐμῆς κ) σῆς γενέσεως· ὁ γὰ Θάρρου γὰ Ἀβραμος, [f] κ) Ἀρράνης, κ) Ναχώρης ἦσαν υἱοί, ὧν Βαθουήλου ὁ σὸς πάππος Ναχώρου γίνεται παῖς, Ἀβράμου ϳ κ) τ Ἀρράνου Σάρρας Ἰσακος ἐμὸς πατήρ. [g] ἐγγύον ϳ κ) νεώτερον τοῦτ' ἡμεῖς τ συγγνείας ὁμήρωμα πρὸς ἀλλήλους ἔχομεν· Ῥεβέκκα γὰ μήτηρ ἐμὴ, Λαβάνου πατρὸς δ σὴ ἀδελφὴ, πατρός τε δ αὐτοῦ κ) μητρός. ἀνεψιοὶ δ' ἐσμὲν ἡμεῖς ἐγώ τε κ) σύ. κ) νυνὶ δεῦρ' ἥκω ἀσπασόμενός τε ὑμᾶς, κ) τὴν [h] προύσαν ἡμῶν συγγνειαν ἀνανεωσόμενος. ἡ ϳ ὑπὸ μνήμης, οἵα φιλεῖ συντυγχάνειν τοῖς νέοις, προπεπυσμένη πολλὰ δ πατρὸς τὰ περὶ τ Ῥεβέκκας, κ) τὰς γονεῖς εἰδυῖα ποθοῦντας αὐτῆς τὸ ὄνομα, ὑπὸ τ [i] περὶ τ πατέρα εὐνοίας ἐνδακρυς γιομένη, περιβάλλει τ Ἰάκωβον· κ) καταπασαμένη, τὴν ὑπερποπτὴν κ) μεγίστην ἡδονὴν αὐτὸν χαρίσαι τῷ πατρὶ κ) τοῖς ὅλοις τ οἰκίας ἅπασιν, ἔλεγε, ὅτι τῇ μνήμῃ τ μητρὸς αὐτοῦ κειμένῳ, κ) πρὸς μόνῃ ταύτῃ τυγχάνοιτο· φανεῖσθαι δ' [k] ἂν δ πάντος ἀνταξίαν ἀγαθοῦ. χωρεῖν τε ἐκέλευσεν ἤδη πρὸς τ πατέρα, κ) ἕπεσθαι πρὸς αὐτὸν ἡγεμένη, κ) τ ἡδονῆς μὴ ἀφαιρεῖσθαι τὸ πλέον αὐτὸν [l] βραδύνουσα.

4. Illinc recta contendens ad Mesopotamiam, tandem pervenit Charram. At cum pastores offendisset in suburbio, & adolescentes ac puellas ad puteum quendam sedentes; iis se immiscuit, potum desiderans. Et, cum illis dum sermonem confert, percontatus est, an nossent Labanum quendam popularem suum, si forte adhuc supersit. Illi vero omnes & se noviſse dixerunt (non enim talem esse, ut ignotus esse possit) ejusque filiam una pascere; seque demirari, quod nondum adsit. Ex ea enim, *inquiunt*, accurate de illis omnia, quæ scire aves, poteras intelligere. Interloquendum advenit puella cum pastoribus qui una descenderant: eique Jacobum ostendunt, dicentes, peregrinus iste venit ut de patre tuo scisciteretur. Illa vero, puellariter gavisa Jacobi adventu, ipsum interrogabat, quisnam & unde ad eos veniret, & qua necessitate adductus: optavitque ut penes se esset illis suppeditare, quorum gratia venerat.

Ad suburbium Charræ Jacobus venit. Gen. c. 29.

5. Jacobus autem, non cognatione, ejusve benevolentia, sed amore puellæ captus, & obstupuit, tali eam videns formæ venustate præditam, quali paucæ tunc feminæ florebant; & inquit, mihi tecum & cum tuo patre, siquidem Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, quam sit vel tua ætas vel mea: Tharro enim Abramus & Arranes & Nachores filii fuere; ex quibus Bathuelus tuus avus Nachoris fuit filius, Abrami vero & Sarræ Arranis filiæ pater meus Isacus. Quin & propinquius est & recentius cognationis pignus, quo sumus mutuo devincti: Rebecca enim mater mea Labani patris tui soror est, eodem patre ac matre genita. itaque consobrini sumus ego & tu. Nunc autem huc venio vos salutaturus, ac affinitatem, quæ nos deceat, renovaturus. At illa in memoriam revocans, quæ prius (ut adolescentulis solet evenire) à patre audiverat de Rebecca, probeque sciens nomen ejus grate accidere ad parentum aures, præ amore patris lachrymabunda complectitur Jacobum; &, postquam eum salutaverat, optatissimam, inquit, & maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquam matris tuæ oblivisci tur, crebram illius mentionem faciens: eique videberis cum quovis bono conferendus. Atque ad patrem è vestigio ire jussit, seque ad eum deducturam sequi, neque cunctando illum amplius hac privare voluptate.

Rachele genus & cognationem suam exponit.

6. His dictis, adduxit eum ad Labanum. Agnitusque ab avunculo, & ipse nihil habebat quod vereretur inter amicos, illisque inexspectato adventu multum voluptatis attulit. Post aliquot autem dies, Labanus, gaudere se quidem ejus præsentia magis quam verbis exprimere posset, ajebat: sed quam ob rem venisset relictis patre matreque grandævis, & qui ipsius obsequiis ægre ca-

Dein Jacobus fugæ suæ causas aperit apud Labanum avunculum.

---

[r] Βηθὴλ] Βαιθὴλ *Vat. Zonaras, aliique.* perperam Βιθὴλ *Samb. Hen. & Busb.*

[v] Θείαν ἐστίαν,] Θεῖον ἐστίαν καθ' Ἕλληνας *Hen. Busb. & Zonaras.* Nam illi Codices multa communia habent cum annalibus Johannis Protosecretarii. *Bern.*

[x] Καταλαβὼν παῖδας] Ita ex *MSS.* prius λαβών.

[y] Ὑπίσχνηταί τε ἔφασαν.] Itidem ex *MSS.* ὑπίσχοντό τ' ἔφασαν *Bas. & G.*

[z] Ἥκοι τὰ] Ἥκει τὰ *Big. & Samb.*

[a] Αὐτῆς ἀναπυθησόμενος.] Illud αὐτῆς non agnoscit *Vat.*

[b] Ἠυχέτο] Ad vulgi modum εὔχετο, *Bas. & Samb.* Bern.

[c] Ἐκπεπληγὼς τε δ κάλλει] Ἐκπεπλῆχθαι δ' κ. *Vat.*

[d] Τῶν] Τῶν τε *Bas. & G.*

[e] Τῆς τε] Τῆς τ' σῆς κ) ἐμῆς, tres Codices MSS. Alio ordine impressi, & versio Epiphanii. *Bern.*

[f] Καὶ Ἀρράνης,] Illud κ) ex *MSS.*

[g] Ἐγγύον ϳ] Ἐγγύον, contra Canonem libri omnes, præter *Samb.* Bern.

[h] Προύσαν ἡμῶν] Unico quidem Codicum Græcorum annitor qui fuit *Sambuci*, dum scriptum volo à Josepho πρηπεῖσαν pro πρεσπαρέχουσαν. Juvat & vetus versio, ubi *antiquam* legimus. πρέπουσαν aliis omnibus observatum. *Bern.* In *Samb. & Vat.* προϋπάρχουσαν, pro προϋπαρέχουσαν, ut dicit *Bernardus.* Juvat & *vetus versio*, ubi *antiquamque nobilitatem renovaturus* legimus.

[i] Περὶ τ πατέρα εὐνοίας] Εἰς τ π. *Vat.*

[k] Ἂν δ πάντος ἀνταξίαν] Ita ex *MSS.* in *Editis* αὐτῷ.

[l] Βραδύνουσα.] βραδύνασι *Vat.* atque ita vel αὐτὸν βραδύνατο legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *nec ejus delectatione fraudari amplius illo tardante poterat.*

[m] Πρὸς τ Λάβανον.] Εἰς τ Λάβ. *Vat.*

[n] Μήτρως,] In *MSS.* μητρῶς, & μητρῶ. in *Editis* μητρώα. atque ita apud *Demetrium* in *Eusebio.*

[o] Δηλώσειεν, ἔλεγε·] Ita ex *MSS.* δηλώσειν *Bas. & G.*

carerent, ab eo requirebat. seque enim ipsi, in omnibus quibus egeret, adjumento fore & auxilio. Jacobus autem rem omnem ei exposuit, dicens: Isaco esse filios geminos, se & Esavum; eum, quia frustratus fuerit patris precibus, matris astutia à se interceptis, velle se interimere, ut qui principatum à Deo destinatum ei præripuerit, una cum felicitate quam à Deo pater ei precari voluit. Atque hanc esse causam sui adventus, accedente matris jussu: nam & omnes quidem (addit) sumus inter nos consanguinei, sed tamen genus generi mater præfert. Te vero proxime post Deum, inquit, mihi in hac peregrinatione præsidium constituens, rebus, ut nunc sunt, non diffido.

Amore Rachelæ Jacobus bis septem annos servit avunculo. Gen. c. 29.

7. Labanus autem cum propter parentes omnem illi humanitatem tribuere pollicetur, tum & matris gratia, cui licet absenti ex suo in illum studio affectum suum testatum esse voluit. Nam & gregum curam se illi demandare velle ajebat, summamque hac in re auctoritatem dare: & quandocunque ad suos reverti libuerit, cum muneribus rediturum esse, iisque honoribus, qui tam arcta cognatione junctum deceant. At cum hæc læto animo acciperet Jacobus, diceretque se cum illo commorantem quemlibet laborem, prout illi placuerit, libenter sufferre; sed mercedis loco Rachelam in matrimonium accipere postularet, quam cum ob alia summo honore prosequeretur, tum quod ipsius beneficio ad illum patuerit aditus: (nam amor puellæ extorsit ut harum rerum mentionem faceret) Labanus quidem his delectatus annuit ei puellæ nuptias, ut qui generum eo meliorem sibi accidere non optaret. Sed id se facturum, si modo aliquamdiu secum maneat: in Chananæam enim non *libenter* missurum esse filiam; quin & sororis affinitatis illic contractæ *propemodum* se pœnitere. His assentiente Jacobo, de septem annis est conventum. Totidem enim socero servire statuit, ut, facto virtutis suæ experimento, qui vir esset melius cognosceretur. Labanus autem conditiones accipiens, cum elapsum esset tempus præstitutum, epulas nuptiales apparat. Nocte vero appetente, Jacobo nihil *tale* præsentienti alteram filiam accubare facit, Rachela natu majorem, & facie parum liberali. Ille vero, vino & tenebris fallentibus, cum ea congressus est; luce dein fraude animadversa, Labani perfidiam incusat. At ille veniam petebat necessitati, qua coactus hoc fecerit. non enim ex malitia illi Liam suppositam esse, sed alia causa graviori impulsum. Neque tamen vel minimo impedimento esse Rachelæ conjugio, sed amanti illam collocatu-

καὶ θεραπείας τῆς παρ' αὐτοῦ δεομένης, ἀνεπιφθόνερον παρέξειν γὰρ αὐτῷ καὶ πρὸς ἅπασιν [p] ἐπαμύνειν χρείαν. Ἰακωβος ἤ αὐτῷ πᾶσιν τὴν αἰτίαν διηγεῖτο, λέγων· Ἰσάκῳ γεγένηται παῖδας διδύμους, αὐτόν τε καὶ Ησαυον, ὃν, ἐπεὶ τῆ γε πατρὸς δυσχῶν διήμαρτε, σοφίᾳ τῆς μητρὸς εἰς αὐτὸν γενομένων, ἀποκλεῖναι ζητεῖν αὐτὸν, ὡς ἀφῃρημένον τῆς ὑπὸ θεοῦ βασιλείας, καὶ ἀγαθῶν ὧν ὁ πατὴρ ηὔξατο. ταύτην τε εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς ἐνθάδε παρουσίας, [q] καὶ τὴν τῆς μητρὸς ἐντολήν· πᾶσί τε γὰρ ἡμῖν ἀδελφοὶ συγχάιρουσι, καὶ πλέον γε [r] κατ' ἐκείνων συγγνώσῃ ἡ μήτηρ προσλαμβάνει. ἔρυμα ἤ τῆς ἐμῆς, φησὶν, ἀποδημίας σέ τε καὶ τὸν θεὸν ποιούμενος, θαῤῥῶ τοῖς παροῦσι.

ζ. [s] Λάβανος ἤ καὶ διὰ τὴν προγόνων ὑπολαμβάνειν πάσης αὐτῷ μεταδώσειν φιλανθρωπίας, ἔτι διὰ τὴν μητέρα, πρὸς ἣν τὴν εὔνοιαν διὰ τῆς προῖκ αὐτὸν ἀποδῆς ἐνδείξασθαι καὶ μὴ παρόντος. ποιμνίων τε γὰρ αὐτὸν ἐπιμελητὴν κατασήσειν ἔφασκε, [t] ἔτι προνομίας ἀντὶ τούτων ἀξιώσειν· ἔτι πρὸς τὰς ἰδίας ἀπαλλάττεσθαι γονεῖς βαλόμενον, μὴ δώρων ἐπανήξειν, ἔτι τιμῆς [v] ὅσης εἰκὸς ἐστι τυχεῖν τὸν ἅτω συγγενῆ. Ἰακώβου ἤ [x] ἀσμένως ταῦτα ἀκούσαντος, ἔτι φήσαντος ἡδέως [y] πάντα μένων παρ' αὐτῷ πόνον εἰς ἡδονὴν ὑπομένειν τὴν ἐκείνης, μισθὸν δὲ ὑπὲρ τούτου λαβεῖν ἀξιοῦντος τὸν [z] Ραχήλας γάμον, διά τε τὰ ἄλλα τιμῆς ἀξίας [a] παρ' αὐτοῦ τυγχανούσης, καὶ ὅτι [b] διάκονον [c] αὐτῷ τὸ πρὸς αὐτὸν ἀφίξεως γένοιτο. ὁ γὰρ τῆς παιδὸς ἔρως αὐτὸν [d] ἠνάγκαζε ποιήσασθαι τοὺς περὶ τούτου λόγους· Λάβαν ὁ ἤδεις τούτοις, ἐπινεύει τὸν γάμον αὐτῷ τῆς παιδὸς, ὡς ἄλλον ἀμείνω γαμβρὸν ἀξόμενος ἐλθεῖν. εἰ μέντοι παρ' αὐτῷ [e] μένοι τινὰ χρόνον, τοῦτο ποιήσειν· εἰς γὰρ [f] Χαναναίους ὡς ἂν πέμψειν τοῦ θυγατέρα, μεταμέλειν γὰρ αὐτῷ καὶ τῆς ἀδελφῆς κήδεσθαι ὡς [g] συναφθέντος. ἧ δὲ Ιακωβος τούτοις συγχωρεῖ τος, ἑπτὰ ἐτῶν χρόνον συντίθεται. τοσοῦδε γὰρ [h] αὐτῷ κέκριται χρῆσθαι τῷ πενθερῷ· ἵνα τῆς ἀρετῆς [i] πεῖραν λάβοι, ἐπιγνωσθῇ μᾶλλον τίς εἴη. καὶ [k] προσδεξαμένου τὸν λόγον, λαβὰν ὁ [l] χρόνου διελθόντος πρὸς τῷ δυσχίαν τὸν γάμων. νυκτὸς ἤ ἐπιγενομένης, ὅθεν [m] προηθημένῳ τῷ Ιακώβῳ προκαταλλήλῃ τῷ ἑτέραν τὴν θυγατέρων, [n] πρεσβυτέραν τε τῆς Ραχήλας, καὶ τῷ ὄψει οὐκ ἀπεικῆ. συνελθὼν δὲ ἐκεῖνος νυκτὸς μέθης καὶ σκότους, εἶτα μεθ' ἡμέραν γνοὺς, ἀδικίαν ἐπεκάλει Λαβάνῳ. ὁ ἤ συγγνώμην ἠτεῖτο τῆς ἀνάγκης, ὑφ' ἧς τοῦτο πράξειεν· ἡ γὰρ κατ' κακοηθείαν αὐτῷ τῷ Λείαν προσάγειν, ἀλλ' ὑφ' [o] ἑτέρας μείζονος γενομένου. τὴν μέντοι γ' ὅδεν ἐμποδίζειν πρὸς τὸν Ραχήλας γάμον, ἀλλ' ἐρῶντα

[p] Επαμυνειν χρειαν.] Αναμυνειν *Gen.* & antea παρεξειν μὲν γὰρ, ex Criticis Schotani. *Bern.*

[q] Καὶ διὰ τὴν μητρὸς ἐντολὴν·] Καὶ κατὰ in *Editis.*

[r] Κατ' ἐκείνων συγγνοῦς] Ita *Big.* & *Samb.* κατ' ἐκεῖνον *Basil.* & *G.* καὶ πλέον τοὺς κατ' ἐκείνον συγγνώσῃ ἡ μ. *Vat.* atque ita forsan *Epiphanius*, qui vertit, *omnibus enim nobis sunt fratres, sed mater illius amplius cognationem metuens* &c. *Huds.* Verterant Genevenses ita, *Præsertim cum omnes sint inter se consanguinei, sed propiore gradu Mater.* Quod satis secure *Hudsonus* sequitur, dum ita refingit, *nam & omnes sumus inter nos consanguinei, & propiore adhuc gradu mater.* Josephus id non videtur dixisse, quod & suboluit olim clar. *Coccejo*, qui in Exemplari meo ad marginem ita Interpretem castigaverat, *Nobis enim utrisque fratribus* (ἀδελφοῖς enim correxerat in interiore margine) *& plus illo fratre, mater* (*mihi*) *succurrit.* Sic verbo προσλαμβάνειν utitur (addit) inferius μαχαιρίσῃς λέγοιθ' ἂν, ἐξ ὧν ὡς ἔνκλειαν τῇ Λείᾳ προσλάμβανε. Verum de se ipso hic non agit Jacobus, sed aliquid proferre vult, quod auribus Labani gratum accidat, ideoque dicit suum genus præ alio elegisse matrem, quo se filium suum dilectum ablegaret. *Haverc.*

[s] Λάβανος ἤ] Λάβανος καὶ διὰ & mox καὶ διὰ ἤ τὴν μ. *Vat.*

[t] Καὶ προνομίας] Ita in *MSS.* καὶ πρ. τ' τούτων *Basil.* & *G.*

[v] Οσης εἰκὸς ἐστι] Itidemque ex *MSS.* in *Editis* ἧς εἰκ.

[x] Ασμένως ταῦτα ἀκούσαντος,] Vox ἀσμένως ex *MSS.* exciderat *Editis.*

[y] Πάντα μένων] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* παρ' αὐτῷ πάντα πόνον ὑπομένειν *Hen.* & *Busb.* ex compendio. πάντη μὲν τὸ παρ' αὐτῷ *Basil.* πάντα μὲν τὸ *G.*

[z] Ραχήλας γάμον,] Pulchrum hoc nomen Hebraice scribitur רחל *Rachel*, unde fecerant Impressores in casu secundo ῥαχηλος: sed urbanius *Big.* & reliqui omnes ῥαχήλας, abs ῥαχήλα. *Bern.* Sic passim in *MSS.* in *Editis* Ράχηλος ex recto Ράχηλ.

[a] Παρ' αὐτῷ] Παρ' αὐτοῦ *Basil* & *G.*

[b] Διάκονος] Διάκονος τ', Editorum par. Διάκονος διὰ τ' *Samb.* Bern.

[c] Αὐτῷ τὸ πρὸς αὐτὸν] Illud αὐτῷ (quod servant *MSS.*) deest *Editis.*

[d] Ηνάγκαζε] Ita in *MSS.* ἠνάγκασε in *Editis.*

[e] Μένοι τινὰ χρόνον,] Μένει *Busb.*

[f] Χαναναίους] Χαναναίαν *Vat.*

[g] Συναφθέντος.] Συναφθείσης *Big.* & *Cas.* Verum Josephus phrasin alteram ab Olori filio huc transtulit ὃς τ. α. κῆδος οἱ συναφθέντος. *Bern.* Ita & *Thucyd.* p. 100. *Edit. Oxon.* συναφθείσης *Big.* & *Cas.* minus recte.

[h] Αὐτῷ κέκρ.] Αὐτῶν *Vat.* Huds. Lege κεκρίσθ *Cocc.*

[i] Πεῖραν] *Samb.* πεῖσαν, sonoritate Attica alii cuncti. *Bern.*

[k] Προσδεξαμένου] Προσδεξάμενος *Vat.*

[l] Τὸν λόγον διελθόντος] Ita *Big.* & *Cas.* in aliis deest articulus.

[m] Προηθημένῳ] Προκαθημένῳ *Vat.*

[n] Πρεσβυτέραν] Ita *MSS.* τὴν πρεσβ. *Basil.* & *G.*

[o] Ετέρας μείζονος] Sc. quod non moris esset apud eos ut juniores ante collocarent quam grandiores. *Gen.* c. 29. v. 26.

ῥῶνλι P δώσειν ταύτῃ μετ' ἄλλης q ἑπταετίαν. πείθεται δ' ὁ Ιακωβος· ἦδεν γὰρ ἕτερον αὐτῷ ποιεῖν ὁ τῆς κόρης ἔρως ἐπίτροπος. καὶ διελθούσης ἄλλης ἑπταετίας, τὴν Ραχήλαν παρέλαβεν.

rum esse post alterum septennium. Dictis obsequitur Jacobus: aliud enim faciendi potestatem sibi eripuit amor puellæ. Ac altero peracto septennio, Rachelam in matrimonium accepit.

η. Ησαν δ' ἑκατέραις θεραπαινίδες, ὧν παιδὸς δόντος. r Ζελφὰ μὲν Λείας, Ραχήλας δὲ Βάλλα. δοῦλαι μὲν ἀδαμῶς, s ὑποτεταγμέναι δέ. καὶ ἡ Λείας ἤπλητο t δεινῶς ὁ θεὸς τὴν ἀδελφὴν ἔρως τ' ἀνδρός. τεσσεσδόκα τε παίδων γιγνομένων ἔσεσθαι v τιμία. x ἱκέτευέ τε τὸν Θεὸν διὰνεκῶς. καὶ γιγνόμενα παιδὸς ἄρρενος, καὶ δι' αὐτὸν τὸν θεὸς αὐτὴν y ἐπιστρεφόμενον δ' ἀνδρὸς, z Ρούβηλον a ὀνομάζει τὸν υἱόν, διότι κατ' ἔλεον αὐτῆς δ' Θεοῦ γίνοιτο· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ὄνομα. πικνουῶται δ' αὐτῇ καὶ τρεῖς ἕτεροι μετὰ χρόνον· Συμεών, ἀποσημαίνει δὲ τὸ ὄνομα τὸ ἐπήκοον αὐτῇ τὸν Θεὸν γεγονέναι· εἶτα b Λαβὶ, κοινωνίας οἷον c βεβαιωτής· μεθ' ὃν Ιούδας, εὐχαριστίαν τοῦτο δηλοῖ. Ραχήλα δέ, φοβουμένη d μὴ διὰ τὴν εὐτεκνίαν τὴν ἀδελφῆς ἧττον e θεοφιλὴ τ' ἀνδρὸς μοίρας τυγχάνῃ, θεραπαινίδι τῷ Ιακώβῳ τὴν ἑαυτῆς f θεραπαινίδα Βάλλαν. γίνεται δὲ παιδίον ἐξ αὐτῆς, Δάν, θεόκριτον ἄν τινες εἴποιεν διὰ τὴν Ελλήνων γλῶτταν· καὶ g μετὰ τοῦτον Νεφθαλεὶμ, h ἀμηχάνητον οἷον, διὰ τὸ i ἀντιτεχνάσασθαι τοῖς τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς. τὸ δ' αὐτὸ καὶ Λεία ποιεῖ, πρὸς τὸ τῆς ἀδελφῆς ἔργον ἀντιτεχνασαμένη· θεραπαινίδι γὰρ τὴν k αὐτῆς θεράπαιναν. γίνεται δὲ καὶ ἐκ τῆς l Ζελφᾶς υἱὸς Γάδας, τυχαῖον ἄν τις καλέσειεν αὐτόν· καὶ μετὰ τοῦτον Ασὴρ, m μακαριστὴς λέγοιτο ἂν, ἐξ ὧν πρὸς εὐκλειαν τῇ Λείᾳ προσελάμ-

8. Erant autem ambabus ancillæ, quas *eis* attribuerat pater; Liæ quidem Zelpha, Rachelæ vero Balia. nequaquam quidem servæ, subditæ tamen. Ac graviter tulit Lia amorem mariti erga Rachelam: exspectabatque, si liberos pareret, se honoratam fore. idque assiduis precibus à Deo contendebat. Cumque puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominavit filium, eo quod miseratione Divina ei contigerit. hoc enim significat nomen istud. Postea ex ea tres alii suscepti sunt liberi: Symeon, quod nomen denotat exorabilem ei fuisse Deum: dein Levi, quasi firmator societatis: post hunc Judas, quod *nomen* gratiarum actionem sonat. Rachela autem, verita ne propter fertilitatem sororis deteriore apud maritum conditione esset, famulam suam Ballam Jacobo facit accumbere. ex ea vero puer nascitur Dan; quod *nomen* Græci in sua lingua θεόκριτον (à Deo vindicatum) interpretarentur: & post hunc Nephthalim; quasi nullis dolis expugnandus; quod *mater ejus* arte certaverit cum sororis fœcunditate. Idem autem & Lia facit, *eadem* contra sororis artificium arte versutus: suam enim deducit famulam in mariti accubitum. Ex Zelpha autem nascitur filius Gadas; ipsumque licet appellare fortuitum: ac post hunc Aser; qui beatificus diceretur, quod Liæ celebritati fortunæ:

Origo Israelitarum, ex Gen. c. 29. & c. 30.

Ex Lia Rubelus, *Dei gratiâ.*

Symeon, ἐπακροσμός. Levi, ἑνωτὶς. Judas, *actio gratiarum.*

Tum de Balla Dan, *Deo vindice, seu* θεόκριτος. Nephthalim, *versutus*, δολαπλοκτος. *Duo etiam ex Zelpha.* Gadas, *fortunate*: Aser, *pius felix atque* μακαριστὸς.

p Δώσειν ταύτῃ] Ex *MSS.* δώλῳ in *Editis.*

q Επταετίαν.] Hac de re videsis *Schotani* Bibliothec. part. 2. p. 343.

r Ζελφα] *Al.* Ζέλφαν (& Ζάλφαν) τὴν Λ. Τ. δ' Βάλλαν (& Βαλλαν.) ut Ζέλφα τῇ Λείας, Ραχὶλ δὲ Βάλλα legisse videtur *Vetus Interpr.*

s Υποτεταγμέναι] Nuncupantur autem ancillæ istæ S. in Pentateucho, זלפה & בלהה. Samaritis *Zalpha* & *Balha*, S. Hieronymo à Rabbinis *Zelpha* & *Bala*. Demetrio tamen & LXXII. Alexandrinis, ζελφὰ καὶ Βαλλά. *Bern.* Ita ex *MSS.* antea ὑποτεταγμένην δὲ αὐτάς. καὶ &c.

t Δεινῶς] Δεινὸς haud male expressum fuit Typis prioribus: sed δεινῶς vidimus potius in MSS. & pridem sic *Epiph.* Scholasticus. Mox ἀνδρὸς Editores. δ' ἀνδρὸς *Hen.* τ' ἀνδρὸς Reliqui. *Bern.* Itidemque ex *MSS.* δεινὸς in *Editis.*

v Τιμία·] Τιμίαν *Busb.* & *Baf.* & *Gen.* τιμία, fides antiquior & frequentior. Unde Zonaras, καὶ τεσσεράκοντα μᾶλλον σὺν μισθῷ ἔργῳ θηήσεσθαι, εἰ κοίτης καὶ γαστρὸς. *Bern.* Sic in melioribus *MSS.* τιμίαν *Busb. Baf.* & G.

x Ικέτευέ] Ita *MSS.* ὅπερ καὶ ἱκέτευε τὸν in *Editis.*

y Επιστρεμμένην] Επιστρεμμένου ἀνδρὸς aut ἐπιστρεμμένου δ' ἀνδρὸς in omnibus (præter *Big.*) *MSS.* at ἐπιστρεμμένου δ' ἀνδρὸς Cecropidis proprium ac usurpatum. *Bernardus.*

z Ρούβηλον] Conveniunt codices Græci in ῥοὺβηλον, Latini omnes in *Ruben.* Pariter ῥουβηλὶς Josepho appellatur inferius tribus istius Israelitæ. Cæterum ῥουβὴλ legisse me memini in MS. quodam θεοπαραδόκῃ. Eusebianæ inter verba Demetrii. ῥουβηλεῖ] iidem qui *Rubenitæ* in Constitutionibus Apostolicis, quas appellant. Tum נופל *Rubil* passim Bibliorum Syrorum. روبيل itidem scribit in Annalibus suis Eutychius. Quinetiam Mar Gregorius interpretatur in Chronico روبيل, μέγας τῷ θεῷ, العظيم لله. ῥουβὶλ insuper in Lexico Ammonii redditur β emollita, πνεῦμα θεοῦ. Quin & ex Originibus hisce Judaicis Johannes Zonaras ita descripsit, ῥουβὶμ (l. ῥουβὶλ) μὲν καλεῖ τὸ ἀφιλότιμον, ὅτι κατ' ἔλεον αὐτῷ θηήσιτο δ' θεὸς. Moyses tamen scripserat tricies ראובן aut sæpius, Græci ῥουβὶν, ῥουβὶμ, & frequentissimo mendo ῥουβιμ, Samaritæ ex illo etiam charactere non suo רובים. Significat autem ῥουβὶν Philoni Alexandrino ὁρῶν υἱός: Hieronymo inter Ascetas Bethleemiticos ὁρῶν ὄψεως, vel ὁρᾶσθε υἱός, ראות בן Atqui nomen illud innuit ἰδοὺ υἱός, *Ecce filium.* Longius autem petiit hujus Israelitæ nomenclaturam Josephus Sacerdos, cui equidem ῥουβηλος iste aut potius ῥουβηλος appellaretur, quasi רואה אל, ὑπὸ θεοῦ ἐλεήμονος: quomodo Bogomilorum secta sexcentis abhinc annis inter Christianos denotabatur. Conjectanti adhuc mihi magis probatur ἀῤῥηλος à *Numine provido & respectante.* Vel denique ῥουβὶλεως scripsit Josephus. Exscriptores inde facili manu ῥουβηλος fecerunt. Voluit idcirco Judæus duntaxat intelligi *filium* fuisse *promissum*: Deo tamen favente tantum pignus concessum ex Moyse potius adjici, quam vocabuli vi consequi & doceri. Consimiliter Archæologus idem *Dan* interpretatur θεόκριτον, quantum prorsus significat integrum nomen *Daniel*; causamque adeo nomenclaturæ simul comprehendit, qualem legimus c. 30. v. 6. דנני אלהים. *Bern.*

Conveniunt *Codices Græci* in Ρούβηλον, *Latini* omnes in *Ruben.* utrum Ρούβιλος vel Ρούβηλος fuerit à *Josepho*, dubitat *Bernardus.* Pronunciat *Is. Vossius*, nomen *Rubenis* vel *Rubelis* rectè *Josephum* interpretari *misericordiam Dei.* Quis enim (inquit) nescit, non in Hebræa tantum, sed in omnibus linguis L in N sæpe transire, & B & M promiscuas esse literas.

a Ονομάζει τὸν υἱόν.] Ονομαζε αὐτὸν *Busb.* & *Hen.* frustra. Mox γενέσθαι *Busb.* item & *Hen.* ambo ex Annalibus Zonaræ. *Bern.*

b Λάβι,] Al. Λάβει & Λάβις. De interpretatione nominum filiorum Jacobi, videsis *Drusium* in Lib. 1. *Sulpicii Severi.*

c Βεβαιωτής·] Ita in *MSS.* in *Editis* βεβαιότης.

d Μὴ διὰ τὴν εὐτεκνίαν] Aliter hæc pervertunt *Hen.* & *Busb.* post Bigles Drungarium. μὴ δι' ἀτεκνίαν παρόδοκιμηθῇ, θεραπαινίδι. Ex eodem illi mox θεράπαιναν, pro θεραπαινίδα blandiore voce. *Bern.*

e Παρὰ τ' ἀνδρὸς] Sic *Big.* & *Samb.* in *ceteris* ineleganter παρὰ ἀνδρὸς.

f Θεραπαινίδα] *Al.* θεράπαιναν, ut infra, p. 42. v. 4. & mox v. 42. Δᾶν.

g Μετὰ τοῦτον] Ita *Big. Samb. Vat.* μετ' αὐτὸν *Busb. Hen. Baf.* & *G.* ut infra, p. 42. v. 5.

h Αμηχάνητον] Edi nunc curavi ἀμηχάνητον ex *Big. Samb.* & *Caf.* pro εὐμηχάνητος *Baf. Gen.* & post J. Zonaram, ipsorum *Hen.* atque *Busb.* Posuit autem Josephus ἀμηχάνητος pro εὐσκατέργαστον *nullis dolis expugnandus*; quomodo ἀμήχανον sæpius occurrit in vetustissimo Scriptore pro ἀπροσμάχητος, δεινὸς, καὶ κακομήχανον: maxime ubi asserit vates ille, σὺ δ' ἀμήχανός ἐσσι γεραιέ· ἀπροσμαχάνητος, Didymo interprete, ἢτοι ἀκοπίαστον καὶ πρὸς πάντα ἕτοιμος; aut de Achille σὺ δ' ἀμήχανον ἔπλυ, iterum ἀπροσμηχάνητον, ἀκαμπὴς, πρὸς ὃν οὐδεὶς ἐστι μηχανήσασθαι. Dein Cl. Vossius, propter tralationem veterem, *ex machinationibus*, ἐκ μηχανήματος mavult in Græco restitui. Sane נפתלים *Nephthalim*, aut Arabice انتفال *Intefalon*, *strophas dolosque nexos* denotant. Hæc probe confirmantur Jobi c. 5. v. 13. βελὼ δὲ πολυπλόκων, נפתלים *Nephtalim*, ἐξίστησιν. Quid jam memorem ineptas aliorum Doctorum originationes, aut ἀφνειωμένον καὶ πλατυσμὸν Philonis, ἀνάληψιν Ammonii, *Conversionem Comparationemve* Hieronymi, aut *Athletam* Hulsii, & similium. Reperitur equidem νεφθαλεὶμ apud *Busb* & *Samb.* Cæteri tamen scribunt, cum LXXII. Interpretibus, Demetrio, Philonum juniore, & sanctissimis Evangelistis νεφθαλείμ, sicut unice dicimus *Baalim*, *Elohim*, *Misraim*, *Latusim*, &c. *Bern.* Ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* εὐμηχάνητον. Posuit certe Josephus ἀμηχάνητος pro δυσκατέργαστος, quomodo ἀμήχανος sæpius apud *Homerum* pro ἀπροσμάχητος, ut constat ex *Didymo.* Verum *Is. Vossius*, propter tralationem veterem *ex machinationibus*, ἐκ μηχανήματος mavult restitui.

i Ανθτεχνασασθαι] Ita in plerisque *MSS.* in *aliis* & *Editis* ἀντιτεχνᾶσθαι.

k Αὐτῆς θεράπαιναν.] Sic in *MSS.* ἑαυτῆς *Baf.* & *G.*

l Ζελφᾶς] *Busb.* & *Hen.* καὶ γίνεται καὶ ἐκ Ζιλφᾶς. Alii γίνεται δὲ καὶ ἐκ ζελφᾶς. *Bern.*

m Μακαριστὴς] Ita de eo *Zonaras*, λέγοιτο δὲ μακαριστὸς, ὡς εὐ-

tati cumulus accesserit. Verum cum Rubelus, filiorum Liæ maximus, mandragoræ mala matri attulisset, Rachela, visis iis, partem sibi dari petiit, quod cibi istius desiderio teneretur. Illa vero non annuente, jubenteque contentam esse, quod ei honorem, quem apud maritum haberet, eripuerit: Rachela, emolliens animum sororis, concessuram se ei dicebat, ut cum ea maritus illa nocte cubaret. Qua gratia libenter accepta, cum Lia concumbit Jacobus, ut Rachelæ gratificaretur. Rursum igitur ei filii nascuntur: Issacharis quidem, significans ex mercede genitum; Zabulon vero, oppignoratum benevolentiæ erga se: præterque hos filia Dina. Postea vero & Rachelæ natus est filius Josephus. *id nomen* accessionem rei futuræ indicat.

Rursum ex Lia Issacharis. mercede conductus est. Zabulon ἐνεχυρασμός. Et filiola Dina, κέλσις. Dein ex Rachela nascitur Josephus προσθήκη ἑτέρου τινός.

9. Toto hoc tempore, quod viginti annos complectitur, soceri greges pascebat & curabat. Eo autem elapso, postulabat, ut cum uxoribus ab illo liceret discedere. Socero autem non permittente, clam hoc facere cogitabat. Uxores igitur pertentabat, quomodo laturæ essent peregrinationem. Quibus cum grata res esset, Rachela, simulachris etiam Deorum, quos pro patriis colere receptum erat, secum ablatis, una cum sorore fugiebat; simulque utriusque liberi, & famulæ cum suis filiis, asportatis etiam quæcunque possidebant. Abducebat autem Jacobus dimidium pecorum, ne præsentiente quidem Labano. Simulachra vero Deorum secum ferebat Rachela, edocta quidem à Jacobo hujusmodi honorem Deorum spernere; ut, si à patre persequente deprehensi essent, haberet quo confugeret, veniam impetratura.

Post XX. annorum servitutem, clam Labano discedit Jacobus. Gen. c. 31. Idola parentis Rachela surripit.

10. Labanus autem, post unam diem cognito Jacobi & filiarum discessu, indignatus insequebatur eum cum valida manu: & septima die assequutus est eos in colle quodam quiescentes. Et tunc quidem, nocte appetente, ab omni vi se continuit. Deus autem, illi per quietem adstans, monuit ut generum & filias animo placato acciperet, nec quid durius in eos præ ira consuleret; sed cum Jacobo fœdus feriret: dicens, se illi propugnatorem futurum, si cum eo, propter pauci-

Labanus post septimanam Jacobum fugientem consequitur, ingratique animi accusat, quicquam amplius Deo vetante.

κλείας τῇ Λείᾳ ἀλλὰ τῷ πολυτεκνίαν, καὶ μακαρισμῷ χρώμενος αὐτοῖς.

n Τῶν ὑῶν Λείας,] Sic in *MSS.* in *Editis* τῶν παίδων τῶν υἱῶν Λείας.

o Μανδραγόρα] Vide *J. Ludolfi* Comment. in *Histor. Æthiop.* p. 139.

p Ισσάχαρις] Ισάχαρις, ζαβελὼν. ἰσάχαρις, *Cas.* ἰσάχαρις. *Big. Hen.* & *Busb.* ἰσαχάις *Samb.* ἰσάχαρ Eustathius, Zonaras, aliique post LXXII. Interpretes. Idem Hebraice יששכר conjugatione secunda, *Issachar*, (ut יגמל *iggamal*) *conducitur præmio.* Hoc volo; sed Hieronymus atque Rabbini veteres divisim יש שכר h. e. verbis LXXII. Doctorum Alexandrinorum, ἔστι μισθός. *Bern.*

q Ζαβελὼν] Ζαβελὼν *Big.* Unum idemque innuere existimo tria hæc vocabula חבלון, זבלון, & זברון, *Habulon*, *Zabulon*, & *Zabudon*, *pignus*, *dotem*, *depositum*; quod Arabes appellant حبل & زبل. *radhachon* & *Zabdon.* Neque aliud voluit *Lia* hac sententia, זברני אלהים אתי זבר טוב הפעם יזבלני אישי Vel *Zabulon* dicitur ἐξυελασθεὶς ἐμοὶ, לי זבול. Vossio placet זה חבל, *hic oppignoratus*: Hieron. Onceloso, & Samaritis *cohabitatio*, Philoni denique φύσις νυκτερινή; sed Theologus ille Alexandrinus sæpius hallucinatur, quam recte deducit nomina sacra. *Bern.*

r Θυγάτης] Δεῖνα.] Θυγάτριον *Hen.* & *Busb.* Ibi δεῖνα, *Samb. Busb.* & *Hen.* ἐδεῖνα in cæteris; quod etiam versu Theodoti probatur. Mox Zonaras, τὸ ὄνομα προσθήκην τινὸς χρησομένου δηλοῖ. Quippe יוסף, προσθήσει. *Bern.*

s Εἶσιν,] Illud defendunt Dionysius, aliique veterum Criticorum ad εἰκοσινέα Mæonidæ. Communius tamen est ἔικοσι præ vocali, ut *Hen.* & *Zonaras* heic scribunt. *Bern.*

t Τοῦτο πλέον,] Ita ex *MSS.* τοῦτον in *Editis.*

v Ἀπαλλαττεσθαι πρὸς αὐτόν.] Ὑποχωρῆσαι θέλων, ὁ συγκεχώρητο. ὀφεῖν κρύφα &c. *Zonaras.* εἶτα σὺν ταῖς γυναιξὶν ἀπαλλάττεσθαι θέλων πρὸς ἑαυτὸν, ὁ συνεχωρεῖτο δηλαδὴ δι' πειθερόν. διὸ καὶ κρύφα &c. *Hen.* & *Busb.* qui *Zonaram* expilasse videntur, sicut ille *Josephum.*

x Ἐπήγετο] Ἀπήγετο melius.

y Τύπους τῶν θεῶν] Τῶν θεῶν ἐπεφέρετο *Samb.* & *Big.* Alii, ἐπιφέρετο τῶν θεῶν. *Zonaras* sic descripsit ex Josepho: εἶτα ὑποχωρήσαι θέλων, ὁ συνεχώρητο. ὄφειν κρύφα μὴ τῶν γυναικῶν σὺν ταῖς θεραπαίναις καὶ τοῖς παισὶν ἀπεδίδρασκεν, καὶ τῶν κτήσιν πρόσπαγόμενος, καὶ τῶν βοσκημάτων ἅπερ αὐτῷ δι' πειμαίνετο μισθὸς προσοικείμενο· ῥαχὴλ δὲ καὶ τὰ εἰδώλα δι' πατρὸς ἐπεφέρετο. ἀλλ' ὡς τιμῶσα, ἀλλ' ἵνα ἔχοι ταῦτα καταφυγὴν, εἰ ἐπιδιώξας αὐτὰς ὁ πατὴρ καταλάβοι. Vide jam quam simillimi sint hujus *Hen.* & *Busb.* ut de cætero chartæ hujusce impendio parcamus. εἶτα σὺν ταῖς γυναιξὶν ἀπαλλάττεσθαι θέλων πρὸς ἑαυτὸν, ὁ συνεχωρεῖτο δηλαδὴ δι' πειθερόν. διὸ καὶ κρύφα μὴ τῶν γ. καὶ τ. θεραπ. σὺν τοῖς παισὶν ἀπεδίδρασκεν. ῥαχὴλ δὲ καὶ τοὺς τύπους τῶν θεῶν δι' πατρὸς ἐπεφέρετο, καταφρονεῖν μὲν τῶν τότων τιμῆς διδάξασα αὐτὴν ἰακώβου· ἵνα δέ &c. Hi illum expilarunt, Josephum iste. *Bern.* Τὰ εἴδωλα LXX. *Aquilæ* μορφώματα, *Symmacho* θεραφείμ. Sunt qui opinantur fuisse Deos Penates ipsius, cui opinioni favet *Josephus.* Vide *Drusium* & *Schotanum* ad *Sulpic. Sever.*

z Ἵνα δέ εἰ καταλαφθεῖεν] Nonnulli dicunt τύπους τῶν θεῶν fuisse Deorum signa, sive imagines ad certum stellarum positum factas cum stellarum figuris, quas Rachela abstulit, ne ex iis Labanus consilium fugæ disceret. Hic volui καταλαφθεῖεν pro καταλειφθεῖεν, quod antea obtinuerat.

a Μίαν] Τρίτῳ *Big. Samb.* & *Cas.* propter ביום השלישי Gen. 31, 22. Lectionem vero excusorum exemplarium confirmat Epiphanius, & post eum P. Trecensis. Nam λαβὰν δὲ μεθ' ἡμέραν μίαν γνὺς, & Moysis ἀπηλθεν δὲ λάβαν τῷ σύρῳ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, idem spatium denotant, diem inquam solidum inter abitum Jacobi tonsuræ tempore, v. 29. & nuncium delatum hero intercessisse. Ne quem itaque moveant cavillæ Saliani aut Schotani. Astutius autem *Hen.* & *Busb.* quam fidelius τρίτῳ γνὺς diebus una aut tribus omissis. *Bern.* Τρίτῳ *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* propter Gen. 31, 22. μίαν *Bas. G. Vet. Interpr.* & *P. Comestor.* Verum (ut inquit *Bernardus*) *Josephi* μεθ' ἡμέραν μίαν γνὺς, & *Moysis* ἀπηλθεν δὲ λάβαν τῷ Συρῷ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, idem spatium denotant, *sc.* diem solidum inter abitum Jacobi & nuncium delatum Labano.

b Δεινοπαθῶν] Ita in *MSS.* δεινὼς παθὼν in *Editis.*

c Προσκαθιδρυμένους.] Προσκαθιδρυμένους *Samb.*

d Me-

ὀλιγέπτ@ χωρήσαν αὐτῷ ἀφ' μάχης. Λάβαν@ ὢ, τοιαύτης αὐτῷ ὀκ ἔ Θεοῦ προῤῥήσεως γεγυμνένης, [d] μεθημέραν εἰς λόγους τ Ιάκωβον [c] προσκαλεσάμεν@, καὶ θηλώσας αὐτῷ τὸ ὄναρ, ἐπεὶ πρὸς αὐτὸν ἦλθε πιθεὶς, ἤρξατο κατηγορεῖν αὐτό· προφέρων· ὅτι καὶ πένητα αὐτὸν ἐλθόντα πρὸς [f] αὐτὸν καὶ πάντων ἄπορον ὑπεδέξατο, καὶ θαθόχοι πᾶσιν ἀφθονίαν τῆς αὐτοῦ κτήσεως. „ καὶ „ γὰ θυγατέρας τὰς ἐμὰς παυέζυξα, τῷ εὔνοιάν σε τὴν „ πρὸς ἡμᾶς τύτοις αὐξηθήσεσθαι λογιζόμεν@. σὺ ὢ, „ ὅτι τ μητρὸς τ ἑαυτ, καὶ κοινωνίας ἧς εἶχες πρὸς „ ἐμὲ συγγνείας, ὅτι γυναικῶν ἃς ἔγημας αἰδῶ ποιη- „ σάμεν@, ὅτι τέκνων ὢν εἰμὶ πάππ@, ἐχρήσω μοι „ πολέμι νόμῳ· κτῆσιν μὲν ἄγων τῷ ἐμῷ θυγατ- „ ρὶ ὢ ἀναπείσας [g] ἀποδράναι τ γεγυμνηκότα· ἱερά τε „ πάτρια βασάπας [h] οἴκοι φερόμεν@, ὑπό τε τ ἐμῶν „ τιμηθέντα προγόνων, καὶ ὑπ' ἐμ θρησκείας τ αὐτῆς „ ἐκείνοις ἀξιωθέντα. [i] κὰ ταῦτα ἃ μηδὲ οἱ πολεμήσαντες „ τὰς ἐχθρὰς ἔδρασαν, ὁ συγγνὴς σὺ, κὰ τ μὲν ἀδελ- „ φῆς τῆς ἐμῆς υἱὸς, θυγατέρων ὢ τ ἐμῶν ἀνὴρ, ξέν@ „ ὢ κὰ ἐφέσι@ τῆς ἐμῆς οἰκίας γεγυμνέν@ ἔδρασας.„ ταῦτ' εἰπόντ@ Λαβάνα, Ιάκωβ@ ἀπελογεῖτ· [k] μὴ μόνω πατρίδ@ ἔρωτα τ Θεὸν, ἀλλὰ κὰ πᾶσιν ἐμφύσει, κὰ μ τοσῦτον χρόνον καλῶς ἔχειν [l] αὐτῷ κατελθεῖν εἰς πάτριν. „ ὑπὲρ ὢ τῆς λείας ἧς ἐγκαλεῖς, φησὶν, ἀδι- „ κῶν αὐτὸς ἂν ὑρεθείης ἐπ' ἄλλῳ κειτῇ. ὑπὲρ γὰ ἧς „ ἐχρῆν σε χάριν ἡμῖν ἔχειν κὰ φυλαχθείσης ὑφ' ἡμῶν „ κὰ πλείον@ γεγυμνένης, ὑπὲρ πότης πῶς ὐ ἁμ- „ μαρτάνεις τ δικαίων χαλεπαίνων ἐμοὶ, εἰ μοῖραν αὐ- „ τῆς ὀλίγ@ λαβόντες ἔχομεν. πλὴ μέντοιγε τ θυγατέ- „ ρων, ἵνα μὴ κατ' ἐμὲ κακουργίαν ἀπαναγήσαντ@ „ ἀνηλαθεῖν, ἀλλὰ κατ' εὔνοιαν δικαίαν, ἣν γυναιξὶ „ γαμετῆς πρὸς πυοικυμένους εἶναι συμβέβηκεν. ἔπον- „ ται τοίνυν ὐχ ὡς ἐμοὶ τοσῦτον, ὅσον τοῖς παισὶν ἑαυ- „ τῶν. „ κὰ ταῦτα μὲν ὑπὲρ ἔ μηδὲν ἀδικεῖν αὐτὸς ἔλε- γε. προσενεκάλει ὢ, κὰ κατηγορίαν ἐποιεῖτο· ὅτι μητρὸς ὢν ἀδελφὸς τ αὐτοῦ, κὰ συζεύξας αὐτῷ τὰς θυγατέρας, ὑπαγόμασιν ὀκτυχάσαι χαλεποῖς, εἴκοσιν ἐτῶν ἀριθμὸν ὀν αὐτοῖς καταχών. καὶ τὰ μὲν προφάσ τ γάμων ὑπ' αὐτοῦ γιόμενα, καίπερ [m] ὄντα χαλεπὰ, [n] κεφότερα ἔφασκε· χείρω ὢ τὰ μ τὰς γάμους, καὶ εἴ τις [o] ἐχθρὸς ἔφυγε ἄν. καὶ γὰ σφόδρα κακούργως ὁ Λάβαν@ ἐχρήσατο [p] τῷ Ιακώβῳ. ὁρῶν γὰ αὐτῷ τ Θεὸν προῤῥήθη, τι θελήσαι συλλαμβανόμενον, ὑπισχνεῖτο τ πεχθησομένων αὐτῷ παρέξειν ἐφ' ὅτε μὲν ὅ, τι κ γένοιτο λευκὸν, [q] ποτὲ δ' αὖ τὰ μέλανα τ γινωμένων. [r] πλη- θυόντων ὢ τ ἐπ' ὀνόματι τῷ Ιακώβ πιτευμένων· τῷ μὲν εἰς τὸ παρὸν ὀκ ἐφύλαττε πίστιν, εἰς ἔτ@ ὢ [s] παρ- έξειν ἐπηγγέλλετο τὸ ἐξῆς, ἀφ' τὸ ἐπιφθονωτέραν τῷ πλή- θει τ κτήσεως· [t] ἐπαγγελλόμεν@ μὲν, ἀφ' τὸ δυσέλ- πιστον γενέσθαι τοσαῦτα, ψευδόμεν@ ὢ [v] ὀλιγουμένοις.

ια'. Περὶ μέντοι τ ἱερωμάτων, σκέλθεν ἔρευναν ποιεῖσθαι. δεξαμένα δὲ Λαβάνα τὴν ἔρευναν, Ραχήλα

tatem contempto, manus consereret. Tum Labanus, cum hæc ei prænunciasset Deus, sequenti die Jacobum ad colloquium evocans, eique somnium narrans, cui fidem habens ad ipsum venerat, cœpit illum accusare, exprobrans; quod pauperem illum ad se venientem & omnium egenum susceperit, & de suis facultatibus abunde ipsi suppeditarit. „Nam & filias meas, *inquit*, tibi con- „junxi, putans hoc pacto benevolentiam erga nos „tuam fore firmiorem. Tu vero, neque tuam ipsius „matrem, neque cognationem qua mihi conjun- „ctus es, neque uxores quas duxisti, neque libe- „ros quorum avus sum, reveritus, non aliter quam „hostem me tractasti: bona quidem mea diri- „piens, filiabusque genitorem fugere persuadens, „ac sacra patria tecum domum asportans, cum „apud majores meos tum apud me summa in ve- „neratione habita. Imo & quæ vix hostis hosti „faceret, tu, cognatus, & e sorore quidem nepos, „filiarum vero maritus, hospes insuper ac do- „mesticus victor mihi fecisti.„ Cum hæc dixisset Labanus, pro se respondit Jacobus: non sibi solum, sed omnibus, Deum indidisse patriæ amorem, æquumque esse ut ipse post tantum temporis ad eam se reciperet. „Quod vero prædæ, *Exregie se defendit Jacobus simulque improbitatem Labani redarguit.* „inquit, *abactæ* crimen objicis, ipse injustitiæ „sub alio judice damnareris. Cum enim gratiam „mihi pro facultatibus tuis conservatis & auctis „debeas; quomodo fieri potest ut super his non „recedas à justitia, qui ægre fers quod modicam „earum partem abstulerimus. Certe quod ad fi- „lias attinet, scito illas non ex malo mei abeun- „tis consilio se mihi comites dare; sed ex justa „benevolentia, quam nuptas mulieres erga eos, „quibuscum vivunt, habere contigit. sequuntur „igitur non tam me, quam liberos suos.„ Atque hæc quidem dixit *Jacobus*, ut ostenderet se injuriam *illi* non feciisse. Insuper autem querelis reum agebat: quod, matris suæ cum esset frater, filiaque ei connubio junxisset, duris mandatis, quibus per viginti annos detentus fuerat, cum contriverit. Ac ille quidem, quæ ex causa & simulatione nuptiarum feciisset, quamvis *per se* gravia, *sibi tamen* leviora *fuisse* dicebat: nuptias vero insequuta multo graviora, quæ inimicus sane effugisset. Etenim Labanus valde inique Jacobum tractaverat. nam, videns cum in iis quæ voluit à Deo adjuvari, nunc pollicebatur se ei daturum *pecudum* quicquid album nasceretur, nunc autem rursus quicquid nigrum. Cum autem crevissent *pecora*, quæ Jacobi erant futura, non servabat fidem in præsens, sed in proximum annum se daturum promittebat; quod *ei* * invideret facultatum abundantiam. promittens quidem, cum non speraret tantum proventum; at mox, ubi provenerat, fallens.

XI. Veruntamen de sacris *ablatis*, jussit inqui- *Post hæc de Dispenatibus solicitum parentem ab ipsis fœminarum eludit Rachela.* sitionem fieri. Cum autem hoc in se recepisset La-

d Μεθημέραν] *Al.* μεθ' ἡμέραν. Sed πρὸς ἡμέραν *Hen.* & *Busb.*

e Προσκαλεσάμενος,] Προσκαλεσάμενος *Samb.* & *Vet. Interpr.*

f Αὐτὸν] Αὐτὸ *Samb.*

g Ἀποδράναι] Ἀποδρᾶναι cum accentu crispo, *Big.* Altercentur autem de hac re, ut vacat, Ludorum magistri. Huic etiam προσφωνήσει *Busb.* & *Hen.* καλησάτῃ αὐτὸν ἀφ' τ δρασμὸν κ τὴν τ βουκημάτων ἀπαγωγὴν, κ τὴν τ παλαιῶν θεῶν κλοπὴν. ἔ ὢ πρὸς ταῦτα ἀπολογησάμενος, κ μηδὲν ἀδικεῖν ἀποδείξαντος, πρὶ ὢ τ ἱερωμάτων ἱερέων προχωρεῖς· ὁ λάβριος ἱερέων ἄρξας, & cætera paragraphi XI. *Bern.*

h Οἴκοι] Sciolus aliquis οἴκῃ adscripsit codd. *Samb.* & *Cas.* Quis enim Criticorum jam sustineat trium verborum onus illud βασάπας, οἴκῃ, & φερόμενος. *Bern.*

i Καὶ ταῦτα] Ita *Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* κὰ ταῦτα μηδὲ οἱ π. τ. ἐχθρὸς ἔδρασαν, ἃ συγγνὴς *Basil.* & G. κὰ ταῦτα ἃ μηδὲ εἰ οἱ πολ. &c. *Samb.* ἀξιωθέντα ταῦτα, ἃ μηδὲ οἱ π. τ. ἐ. ἔδρασαν, ἃ συγγνὴς *Big.*

k Μὴ μόνῳ πατρίδος ἔρωτα] Ita *Basil.* G. & *Vet. Interpr.* amplius quidem *MSS.* μὴ μόνῃ πατέρος κ πατρίδος, κ πάντων τ οἰκαδε ἐρωτικὸν τ Θεόν· τ ὃ ἐπιτρέψαι. αὐτῷ ὢ μὴ μόνον (vel μόνῳ) πατρίδος ἔρωτα &c. forsan à *Glossatoris* alicujus manu.

l Αὐτῷ κατελθεῖν εἰς ταύτλω.] Αὐτὸν *Vat.*

m Ὄντα χαλεπὰ,] Vocem ὄντα, quæ deerat in *Editis*, restituimus ex *MSS.*

n Κεφότερα] Κεφότερα ἔπαχε legerat *Epiphan.* nam vertit, *leviter sustinuisse.*

o Ἐχθρὸς] Ita *Big.* & *Samb.* ὃν ἐχθρὸς ἔφυγε *Basil.* & G.

p Τῷ Ιακωβῷ.] Articulum negligit *Vat.*

q Ποτὲ δ' αὖ] Ita ex *MSS.* in *Editis* ποτὲ ὢ αὖ.

r Πληθυόντων] *Al.* πλησιόντων.

s Παρέξειν] Ita *Samb. Cas.* & *Vat.* παρίξειν ἐπαγγέλλετο *Big.* gemino, ut amant Attici, augmento.

t Ἐπαγγελλόμεν@] Sic ex *MSS.* in *Editis* κ ἐπαγγελόμεν@.

v Ἐτιζυομένοις.] Lege ἐτὶ γιομένοις Cocc.

* *Invideret facultatum abundantiam:*] *Al.* concupisceret facultatum abundantiam, *vel* oculos injiceret in fac. abund.

* Ka-

Labanus, Rachela, re audita, deponit ſimulachra in ſtratum cameli, in quo ipſa vehebatur: ſuperque ſedebat, dicens menſtruis ſe laborare. Ac Labanus quidem deſtitit amplius perſcrutari; credens filiam ſic affectam non acceſſuram eſſe ad ſimulachra. Porro jurejurando fidem dat Jacobo, ſe nullam ſibi factam injuriam in memoria habiturum: quin & ille *viciſſim*, ſe filias ejus amore proſequuturum. Atque hoc fœdus ab iis ictum eſt ſuper monte quodam, ubi columnam erexerunt aræ ſpecie. unde Galades colli nomen factum: à quo terra nunc Galadena dicta eſt. Convivio poſt fœdus celebrato, Labanus quidem *domum* reverſus eſt.

Apud Galadem colli utriuſque familiæ pacta mutua, non ſine epulis.

πωθανομένη [x] καταπήξησι τὰς τύπας εἰς [y] τὴν σάγλην τ φερούσης αὐτὴν καμήλε· ἐκαθέζετο δὲ, φάσκουσα τὴν κ' φύσιν κάθαρσιν [z] αὐτῇ ἐνοχλεῖν. ὁ μὲν Λάβαν μὲν ἀφίσατο τ ἐπισκοπεῖν ἐρώμενος· οὐκ ἂν οἰηθεὶς τὴν θυγατέρα μ' τοιάδε πάθος τοῖς τύποις προσελθεῖν. ποιεῖται δὲ ὅρκους πρὸς Ιάκωβον, [a] ἀδένος αὐτῷ μνησικακήσειν τ γεγονότων· ἀλλὰ κἀκεῖνος, ἀγαπήσειν αὐτὸς τὰς θυγατέρας. ὁ δὲ πίστις τὰς ἐπὶ τούτοις ἐποιήσαντο [b] ὑπὲρ ὀρῶν τινῶν, ἐφ' οἷς σήλην [c] ἀνέστησαν ὁ' βωμὸν ἔχουσαν. ὅθεν [d] Γαλάδης λέγεται ὁ βουνός· ἀφ' οὗ [e] ὁ νῦν Γαλαδηνὴν καλοῦσι τὴν χώραν. ἑστιαθέντων δ' ἐπὶ τοῖς ὅρκοις, ὁ μὲν Λάβαν ἀνέζευξεν.

XX. CAP. XX.

De congreſſu Jacobi & Eſavi.

Labano dimiſſo, apparet Jacobo viam pergenti cohors cœleſtis pulchro omine. Gen. c. 32. Mahane Elohim, Dei caſtra.

JAcobo autem in Chananæam iter pergenti viſiones obvenichant, de futuris ei ſpem ſummam afferentes: atque locum quidem *inde* appellavit Dei caſtra. At volens pernoſcere animum fratris erga ſe, præmiſit accurate cuncta exploraturos, timens cum propter veterem ſuſpicionem. Iis vero quos mittebat in mandatis dedit, ut Eſavo dicerent. „Quod Jacobus ultro terram *patriam* reliquerit, ne cum fratre ſibi perirato habitaret; & nunc credens tantum temporis ſatis valere ad gratiam reconciliandam, *tandem* reverterit, uxoreſque ac liberos adducens & facultates induſtria quæſitas, cum pretioſiſſimis quibuſque ſemet illi traditurus: quia bonorum maximum exiſtimat, quæ Deus largitus eſt cum fratre communicare.„ Et illi quidem hæc nunciarunt. Eſavus vero *hac re* lætatur, fratrique in occurſum properat cum quadringentis armatis: Jacobuſque, audiens cum obviam venire cum tot armatis, valde extimuit. At in Deo ſpem omnem ſalutis reponebat; & ex præſentibus providebat, ut ipſe illæſus ſuos ſervaret, hoſtibus ſuperior, ſi quid injuſti intentarent. Iis igitur qui ſecum erant diſtributis; alios quidem præmittebat, alios vero poſt tergum proxime ſequi jubebat: ut ſi præmiſſi *forte* vi opprimerentur, Eſavo *illos* aggrediente, ad ſequens agmen haberent refugium. Atque hoc modo inſtructis qui ſecum erant, quoſdam ad fratrem mittit cum muneribus. Ea

Unde hic legatis ac muneribus miſſis animum fratris explorat.

Ordines explicat Jacobus cum familiæ ſuæ, tum etiam muneris præclari, quod ad fratrem conciliandum objecerat.

ΚΕΦ. κ'.

Περὶ συνελεύσεως Ιακώβε καὶ Ησαύε.

Ιακώβῳ δὲ εἰς τὴν Χαναναίαν πορευόντι φαντάσματα συνετύγχανεν, ἀγαθὰς ἐλπίδας ὑπαγορεύοντα περὶ τ εἰς ὕστερον· καὶ τ μὲν τόπον [f] ἐκεῖνον προσαγορεῦσαι θεοῦ στρατόπεδον. βουλόμενος δὲ εἰδέναι τί ὁ ἀδελφὸς [g] περὶ αὐτοῦ φρονεῖ, τοὺς γνωσομένους ἕνεκα μ' ἀκριβείας πέμπειν, δεδιὼς αὐτὸν διὰ τὴν προτέραν ὑποψίαν. [h] ἐνετέλλετο δὲ τοῖς πεμπομένοις λέγειν πρὸς τ Ησαυον. „ὅτι νομίσας Ιάκωβος ἄδικον συνδιαιτᾶσθαι αὐτοῦ τῇ ὀργῇ, τ χώρας ἐκὼν ὑπεξέλθοι, καὶ νῦν τ χρόνον „ἱκανὸν ἡγούμενος εἶναι [i] διαλλάκτην, ἐπανήκει, γυ„ναῖκάς τε καὶ παῖδας ἐπαγόμενος μ' δ' προειμένος „βίου, μ' τ τιμιωτάτων ἑαυτὸν ἐκείνῳ προδιδούς· ὅτι „κρεῖττόν μέγιστον ἀγαθὸν, τὸ τῷ ἀδελφῷ συμμεταλαμ„βάνειν τ [k] ὑπὸ δ' Θεοῦ δεδομένων.„ καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐδήλουν. Ησαυος δὲ εὐχαρὴς γίνεται, καὶ τῷ ἀδελφῷ ὑπαντᾷ σὺν ὁπλίταις τετρακοσίοις· καὶ Ιάκωβος, πυθανόμενος ἥκειν αὐτὸν ὑπαντησόμενον μ' τοσούτων ὁπλιτῶν, λίαν εὐφραίνεται. τῷ μέντοι Θεῷ τὴν ἐλπίδα τ σωτηρίας ἐπέτρεπε· καὶ εὐθυμίαν εἶχεν ἐκ τ παρόντων ὅπως ἂν αὐτὸς [l] ἀπαθὴς σώζοι τοὺς σὺν αὐτῷ, κρατήσας τ ἐχθρῶν εἰ ἐθέλοιεν ἀδικεῖν. νείμας οὖν τοὺς σὺν αὐτῷ· τοὺς μὲν [m] προπέμπει, τοὺς δὲ λειπομένους [n] ἆσσον ἐκέλευεν ἀκολουθεῖν· ὅπως εἰ βιασθεῖεν οἱ προπεμφθέντες, ὑπεξιόντες τ ἀδελφῷ, καταφυγὴν ἔχοιεν τοὺς ἑπομένους. καὶ τέτταρας διατάξας τοὺς σὺν αὐτῷ τ τρόπον, πέμπει τινὰς δῶρα νομίζοντας ἀδελφῷ. ὑποζύγια δ' ἦν

---

x Καθάψησι] Ενύθησιν *Hen. Busb.* & *Zonaras*, propter σύβαλεν LXX.

y Τὴν σάγλην] Τὴν σάγλην recte *Baſ. Gen. Hen. Busb. Samb.* & *Caſ. Stratorium*, Epiphanius; ἀσφάλειαν J. Zonaras. Sed MSS. Florentina περιέσωμοι, ex gloſſemate. Legas enim in Lexicis Græcorum σάγη, περισώλωσον, σκέπασμα. Imo περισώλωμον hæſerat margini cod. inter Gallicos vetuſtiſſimi. Moyſes autem dixerat בכר *becar*, in clitella, εἰς τὰ σάγματα LXXII. Interpretes. Hoc in loco σύνθησιν *Hen. Busb.* & *Zonaras* reponunt pro καθάψησι, propter σύβαλεν Alexandrinorum, Gen. c. 31. v. 34. *Bern. Moyſes* dixerat *becar*, i. e. *in clitella*. εἰς τὰ σάγματα LXX.

z Αὐτῇ ἐνοχλεῖν.] Ita ex *MSS.* in *Editis* αὐτῆς.

a Οὐδενὸς] Ita *Samb.* & *Caſ.* ἀδένος αὐτῶν *Big.* & *Vat.* μηδενὸς αὐτῶν *Baſ.* & *Gen.*

b Ὑπὲρ ὀρῶν τινῶν,] Ita *Samb.* Conſimiliter *Epiph. Super montes quoſdam, in quibus &c.* Unde P. Manduco, *Joſephus dicit eos columnam in monte ſtatuiſſe ſub ſchemate aræ: forte acervum columnam nominavit.* ὑπὲρ ὀρέων τινῶν libri plures. Quo facit formula ſacra v. 52. c. 31. Gen. ἰδὲ ὁ βουὸς οὗτος μάρτυς καὶ μάρτυς ἡ στήλη αὕτη, ἐὰν τε ἐγὼ μὴ διάβω πρός σε, καὶ ἐὰν σὺ διάβῃς πρός με τὸν βουνὸν τοῦτον (הגל הזה) καὶ τὴν στήλην ταύτην (ומצבה הזאת) ἐπὶ κακίᾳ. *Bern. Al.* ὑπὲρ ὄρεων τινῶν. pro hoc facit formula ſacra, *Gen.* c. 31. v. 52.

c Ἀνέθεσαν] Indocta manus cujuſdam Theologi correxit ἀνέθηκαν. *Bern.*

d Γαλάδης] Iacobo Hebræo גלעד *Galaad*, ſed Meſopotamitis יגר שהדותא *Jegar Sahadutha*; βουὸς ἑρμηνεύεται Græce reddas nomen utrumque. Judæi vero & Samaritæ, qui ſcribunt Arabice, ponunt جرس *Garas* pro jugo *Galaad*. Pro γαλάδης, *Big. Samb.* atque *Caſ.* ſcribunt γαλαδηνὸς. Libros autem Caſſiodori illiterate puto Interpreti ſcholaſtico obtuliſſe, ὅθεν γάλαδα λέγεται ὁ βουὸς· ἀφ' οὗ καὶ νῦν γαλαδῖται καλοῦσι τὴν γῆν. Quid autem opportunius quam illa Stephani Byzantii, γάλαδα, χώρα ἀραβίας, καὶ γαλαδηνή. ἰωσηπος δὲ ὁ υἱὸς δ'. ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας γαλαδῖται φησί. Ubi tamen noſtri codices retinent uſque γαλαδηνὸς. *Bern.* Γαλαδηνὴ aut Γαλαδηνὴ *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Legiſſe videtur *Epiphan.* ὅθεν Γάλαδα λέγεται ὁ βουὸς. ἀφ' οὗ καὶ νῦν Γαλαδῖται καλοῦσι τὴν γῆν. Vide *Steph. Byzant.* v. Γάλαδα.

e Καὶ τῷ Γαλαδηνῷ] Illud καὶ ex *MSS.* deeſt in *Editis*.

f Ἐκεῖνον προσαγορεῦσαι] Hunc autem locum ſic reformant *Hen.* & *Busb.* Φασὶ δὲ τινες ἐνεδύσατο, ἀγαθὰ ἐπαγορεύοντα περὶ τ εἰς ὕστερον· καὶ τ μὲν τόπον ἐκεῖνον καλεῖ θεοῦ στρατόπεδον. *Bern.* Vox ἐκεῖνον etiam ex *MSS.*

g Περὶ αὐτοῦ φρονεῖ,] Ita ex quatuor *MSS.* τί ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ φρ. *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* haud contemnenda phraſi. *Bern.*

h Ενετέλλετο] Sic in *MSS.* in *Editis* ἐνετείλατο, ut in LXX. *Gen.* c. 32. v. 19.

i Διαλλάκτην,] Ita meliores *Codd.* in aliis διαλλακτὴν, & mox ἐπανήκοι.

k Ὑπὸ δ' Θεοῦ] Ὑπὸ Θεοῦ δ'. *Vat.* ὑπὸ δ' θείου *Vet. Interpr.*

l Απαθὴς] *Samb.* ἀπαθεῖς, per vim vitiata locutione, quod omnes tamen haud credant. *Bern.* Απαθεῖς *Samb.* & *Vet. Interpr.*

m Προὐπεμπε,] Rurſus προπέμπει *Big.* & *Samb.* & ſubinde ἑπομένους *Hen.* vice λειπομένους. Dein *Big.* πλησίον, ἑξῆς, ſuppoſitum à Sciolo. Verbum etiam proximum ἐκέλευσεν legunt *Big.* & *Samb.* Mox ἵν' εἰ οἱ ἔμπροσθεν βιασθεῖεν ἐπιθ. τ. ἀδ. καταφυγὴν ἔχοιεν τ. ἐπ. Ita depravatores Joſephi *Hen.* aut *Busb.* Poſt hæc illi ipſi, ἄγουσι δὲ τὰ πεμφθέντα ἐκ Δφλ pro ἦσαν δ' οἱ πεμφθέντες ἐκ Δφλ. & mox πολλὰ pro πολλοί. *Bern.*

n Ἆσσον] Falluntur ergo, qui dicunt in N. T. Act. 27. 13. id non poſſe accipi, ac ſi ſolis poëtis hoc ſenſu uſurparetur, pro *celerius, citius*: alibi ἄσσον urbs Cretæ in Actis cap. 20. intelligitur. *Rel.*

φὴν τὰ πεμπόμενα, καὶ πολὺ πλῆθος τετραπόδων ποικίλων, ἃ δὴ τίμια τοῖς ληψομένοις ἔμελλεν ἔσεσθαι διὰ τὸ σπανίζειν αὐτῶν. ἦσαν δὲ οἱ πεμφθέντες ἐκ διαλειμμάτων, ἵνα συνεχέστερον ἐντυγχάνοντες πολλοὶ δοκῶσιν· ἀνήσειν γὰρ ὑπὸ τῶν δώρων τὴν ὀργήν, εἰ διαμένοι ὁ πεμπόμενος. ἔτι μέντοι καὶ λόγοις χρηστοῖς ὁμιλεῖν πρὸς αὐτὸν ἔφηκε τοῖς πεμπομένοις.

β'. Ταῦτα συθεὶς διὰ πάσης τῆς ἡμέρας, νυκτὸς ἐπεγειρομένης ἐκίνει τοὺς σὺν αὐτῷ. καὶ χειμαῤῥόν τινα Ἰάβακχον λεγόμενον διαβεβηκότων, Ἰακώβου ὑπολελειμμένου, φαντάσματι συντυχὼν διεπάλαιεν, ἐκείνου πρωκαταρχοντος τῆς μάχης· ἐκράτει τε δὴ φαντάσματος, ᾧ δὴ καὶ φωνῇ χρῆται καὶ λόγοις πρὸς αὐτὸν, χαίρειν τε [q] πρὸς τοῖς γεγονόσιν ἀγαθοῖς, καὶ μὴ [r] μικρῶν κρατεῖν ὑπολαμβάνειν, ἀλλὰ θεῖον ἄγγελον νενικηκέναι, καὶ σημεῖον ἡγεῖσθαι τοῦτο μεγάλων ἀγαθῶν ἐσόμενον, καὶ δὴ μηδέποτε τὸ γένος ἐκλείψειν αὐτοῦ, μηδ' ὑπέρτερον ἀνθρώπων τινὰ τὴν ἰσχὺν ἔσεσθαι τὴν ἐκείνου. ἐκάλεσέ τε [s] καλεῖσθαι αὐτὸν Ἰσραήλου· σημαίνει δὲ τοῦτο κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν, [t] τὸν ἀντιστάντα ἀγγέλῳ θείῳ. ταῦτα μέντοι προεῖδεν, Ἰακώβου δεηθέντος· αἰσθόμενος γὰρ ἄγγελον εἶναι [x] Θεοῦ, τίνα μοῖραν ἕξει σημαίνειν παρεκάλει. καὶ τὸ μὲν [y] φάντασμα ταῦτ' εἰπὸν, ἀφανὲς γίνεται. χαρεὶς δὲ τούτοις Ἰακώβος, [z] Φανουήλου ὀνομάζει τὸν τόπον. σημαίνει δὲ [a] Θεοῦ πρόσωπον. καὶ γλωμένου διὰ τὴν μάχην ἀλγήματος αὖπω περὶ τὸ [b] νεῦρον τὸ πλατύ· αὐτός τε [c] ἀπέσχετο τούτου βρώσεως, καὶ δι' ἐκεῖνον ἔτι ἡμῖν ἐστιν ἐθώδιμον.

γ'. Πλησίον δὲ ἤδη τὸν ἀδελφὸν πυνθανόμενος, καλεῖ προσιέναι τὰς γυναικῶν ἑκατέρων καθ' αὑτὸν μετὰ τῶν θεραπαινίδων. ἵνα πορρωθεν ἀφορᾷεν τὰ ἔργα τῶν ἀνδρῶν μαχομένων, εἰ τοῦτο βουλήσεται Ἡσαῦς. προσεκύνει δὲ αὐτὸς τὸν ἀδελφὸν ἐγγὺς [d] αὐτοῦ γιόμενος, ἐδέησεν οὐδὲν αὐτὸν ὀλίγου φρονῆσαι. καὶ ὁ Ἡσαῦς, ἀσπασάμενος αὐτὸν, ἀνήρετο τῶν παίδων τὸν ὄχλον καὶ τὰς γυναῖκας. ἡδέως τε, τότε τὸ πᾶν μαθὼν παρ' αὐτῶν, καὶ αὐτὸς μὲν [e] συμβαδίζειν αὐτοῖς πρὸς τὸν πατέρα. Ἰακώβου δὲ παραιτουμένου τὴν κόπον τῶν ὑποζυγίων, ὑπεχώρησεν εἰς [f] Σάειραν. ἐνταῦθα γὰρ ἐποιεῖτο τὴν διαίταν, προσαγορεύ-

vero conſtabant jumentis, ac multis variiſque quadrupedibus, quæque accepturis ob raritatem eorum futura eſſent in pretio. interjecto autem inter eos ſpatio mittebantur, ut continuo adventes multi eſſe viderentur. nam *veriſimile erat* donis placatum remiſſurum iram, ſi adhuc excandeſceret. Quin & iis, qui miſſi erant, mandavit, ut blande illum alloquerentur.

2. His ita per totam diem diſpoſitis, ſub noctem ſuorum agmen movebat. Cumque torrentem quendam Jabacchum nomine tranſiſſent: Jacobus pone relictus in ſpectrum incidit, & cum eo luctatur, certamen primùm incunte: fitque ſuperior ſpectro, quod voce ſimul & verbis ad ipſum utitur, iiſque quæ acciderant lætari ſubmonens, neque ut adverſus exigua ſe prævaluiſſe crederet, ſed angelum Divinum viciſſe; atque hoc ipſum reputaret magnæ felicitatis eſſe præſagium, genuſque ejus nunquam deſiturum eſſe, neque mortalium quenquam ipſo viribus validiorem fore. Quin & præcepit; ut *ſe poſthac* Iſraëlum vocaret: quod Hebraïca lingua ſignificat angelo Divino reluctantem. Hæc ſane prædixit, poſcente *id ipſum* Jacobo: nam cum ſenſiſſet angelum eſſe Dei, rogabat ut oſtenderet quid ſibi in fatis eſſet. His dictis, ſpectrum evanuit. Iſta læto animo accipiens Jacobus, locum Phanuelum nominat. *id* ſignificat Dei faciem. Cumque ei inter luctandum exortus eſſet dolor in lato nervo, cum ipſe illius eſu abſtinuit, tum nobis illo propter eum veſci non licet.

In arena Jabacchi cum angelo luctatur Jacobus, atque vincit, ſed læſo femore.

Iſraëlus, ἀγγελομάχος.

Phanuel. Dei facies.

3. Cognito autem fratrem jam non procul abeſſe, jubet uxores procedere ſeorſim, quamque cum pediſſequis ſuis, ut è longinquo ſpectarent pugnam virorum, ſi hoc voluiſſet Eſavus. Ipſe vero, fratri propior factus, eum adoravit, nihil mali de eo cogitantem. Et Eſavus, eo ſalutato, interrogabat de turba liberorum & mulierum: & cum didiciſſet omnia, ipſe ad patrem eos deducere volebat. Jacobo vero prætendente laſſitudinem jumentorum, reverſus eſt *Eſavus* in Saïram illic enim habitabat, loco *iſti* nomine facto Vilioſa

Eſavi & Jacobi fraterna ſalutatio.

Saïra, וַיֵּשֶׁב loſa.

o Τεθυμωμένου.] Τεθυμωμένου *Vat.*

p Ἰάβακχον] *Samb.* autem Ἰάβοκχον ex verſione τοῦ ὁ'. Epiphanius etiam ab Hieronymo, *Jabec.* Cæterum inſignis hæc monomachia, quod puto, vado יבק, &, ſecundum Onceloſum, יובקא nomen fecit. Nam בָּאַק, אבק, & alio tempore יאבק, *aggredi χιεσθαι τε ποσὶν τε atque colluctari* denotat. Hinc Procopio Ἰαβοκ, πάλη. *Bern.* Ἰαβοκχον *Samb.* ex verſione τοῦ ὁ'. *Jaboc* habent *Epiphan.* & *Hieronym.* Inſignis hæc monomachia vado nomen fecit. hinc *Procopio* Ἰαβοκ, πάλη.

q Πρὸς τοῖς.] *Baſ* & *Gen.* Imo Epiphanius Scriba, *in his.* πρὸς abeſt cæteris libris. *Bern.* Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* πρὸς non agnoſcunt *MSS.*

r Μικρῶν] Dictione rudiori μικρὸν *Samb.* Sed & *modice prævaluiſſe* tranſtulit Scholaſticus. Mox ὑπερτερεῖν τινα τῶν ἀνθρώπων, Typi alii, contra Scriptorum ordinem *Bern.* Μικρὸν *Samb.*

s Καλεῖσθαι] Ita ex *MSS.* in *Editis* καλεῖν.

t Τὸν ἀντιστάντα] *Baſ Gen. Epiphanius* pariter Petruſque Scholaſtici, *Reluctantem angelo ſacro*, ſive quod ea tulit ætas, *angelum ſacrum.* Quippe ſignificat ישראל *Iſrael* (licet poſt cenſuram Hieronymi hoc inficientur noſtri Theologi) vocis ratione θεομαχῶ, ἤτοι ἀγγελομαχῶ. Etymon adeo aperit divinus Moyſes, Gen. c. 33. v. 28. כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל: *Decertaſti etenim cum angelis hominibuſque, & quidem viciſti.* Sic interpretor illa Hebraica. Iterumque Hoſeas Vates de eodem nomine c. 12. 7 וישר את מלאך, *pugna itaque contendit cum angelo.* Ita in Arabum Lexicis سار *congredi, conflictari*: & in Judaicis סור *averſari.* Vel expeditius ישראל erit ἀγγελοπρέπως, *angelum qui devincit* Mecum ſane faciunt priſci Rabbinorum in magna Geneſi f. 154. ubi Moyſen ſuum explicant hiſce verbis, נתגוששת עכשו יעליונים ויכולת להמו ועם התחתונים ויכנעת להם, *Tu Superos lucta ſuperaſti, tu Inferos: Angelum illum*, inquiunt Magiſtri, *& Eſavum.* Nam נתגוששת διεπάλαισε. Adde & Demetrii verba ex Polyhiſtoria Alexandri, περὶ Ἰουδαίων μὲν Ἰακὼβ πρὸς γωνιὰν ἀγγέλου & θεοῦ παλαίσας. Deinde aliquot noſtrorum codicum ut *Big. Samb.* & *Caſ.* exhibent ἀναστάντα ἀγγέλῳ, abſque θείῳ tam nobili epitheto. Eodem quidem modo S. Hieronymus in Q. Hebr. *Joſephus in primo Antiquitatum libro, Iſrael ideo appellatum putat, quod adverſum angelum ſteterit. Quod ego diligenter excutiens, in Hebræo penitus invenire non potui.* Cætera huius S. Interpretis apponere vix vacat: hinc tamen bene intelligimus, pauco admodum Hebraiſmo, & exiguis veteris dialecti lexidiis Doctores Jeroſolymitanos eo ævo fuiſſe contentos. Inepta autem ſunt tam Philonis ἀνὴρ θεωρὸς, quam hujus & Euſebii νοῦς ἱερὸς θεὸν, aut etiam Juſtini Apologiſtæ ἄνθρωπος νικῶν adverſus magnum Rabbinum Tryphonem, & S. Hieronymi *Hebraïce* θεῦ: aliorum inſuper ἰσχύων μὲν θεῷ aut *fortis contra Deum*, necnon Symmachi Interpretis ἤρξεται ἰσχύϊ πρὸς θεὸν, quaſi à pietate recedunt. Adnectam huc & verba Zonaræ Græculi, qui haſce origines defloravit. καὶ ἰσραὴλ αὐτὸν καλεῖσθαι ἐκέλευσε. τοῦτο δὲ οἱ μὲν ἄλλοι, νοῦς ἱερὸς θεὸν ἑρμηνεύουσιν· ἰσοσθενὴς δὲ τὸ ἀντιστάντα θείῳ ἀγγέλῳ σημαίνειν φησίν. Ἰακὼβ δὲ τὸν τόπον καλεῖ Φανουὴλ (ſic & *Hen.*) τουτέστι θεοῦ πρόσωπον. γλωμένου δ' ὑπὸ τῆς πάλης τοῦ πρὸς τὸν ἄγγελον ἀλγήματος αὐτῷ περὶ τὸ νεῦρον τὸ πλατὺ, ἐκεῖνός τε τοῦτο τοῦτο βρώσεως ἀπείχετο, καὶ δι' ἐκεῖνον καὶ τῷ ἐκείνου γένει καὶ νῦν ἀπηγόρευται. *Bern.*

u Θείῳ.] Θείῳ non agnoſcunt *Big. Samb.* & *Caſ.*

x Θεοῦ,] Ita ex *MSS* in *Editis* θεῖον.

y Φάντασμα] Φάσμα ἀφανὲς γίνεται *Hen.* & *Busb.* quia ſic voluere. *Bern.*

z Φανουήλου] Φανουὴλ ὀνομάζει *Vat.*

a Θεοῦ πρόσωπον.] Rectius πρόσωπον θεοῦ, *Samb.* & *Big. Faciem Dei*, Comeſtor. Doctoribus Alexandrinis, εἰδὼ θεοῦ, atque Aquilæ rigido interpretamento πρόσωπον ἰσχυροῦ. *Bern.*

b Νεῦρον] Id eſt, τὸ νεῦρον τὸ σωίζον τὸν πόλλιον πρὸς τὸ μηρόν.

c Ἀπέσχετο] Sic *MSS.* ἀπέχεται *Baſ.* & *G.*

d Αὐτοῦ γιούμενον,] Αὐτῶν γιουμένων *Vat.*

e Συμβαδίζειν] Συμβαδίζειν ἐλαφρὸν αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.*

f Σάειραν.] Recte excuſum fuit *Baſ.* & *Gen.* σάειραν. *Saïran* ſcripſit *Epiphanius.* σάειραν etiam *Busb.* & *Hen.* σίειραν *Caſ.* σίειραν *Samb.* atque demum *Big.* σιειρὰν, pro Hebraico שעיר. Hoc Samaritæ Arabice ſcribunt شعير *ſhair*, *hirſutum*, & notiori nomine interpretantur γίβαλα: quod jam pridem fecerant Philo, & paſſim Hieronymus, atque Interpretes Jeroſolymitani.

losa ab hirsutie sua.

σας τὸ χωρίον ᵍ ἀπὸ τ̃ αὐτ̃ τειχώσεως Δασεῖαν.

CAP. XXI.

Dina virgo violatur.

ΚΕΦ. κα'.

Περὶ ὕβρεως τ̃ Δείνης.

Succoth, *Scenæ.* Sicimum *sive* Salem, *urbs Chananæa.*

AT Jacobus pervenit ad Scenas, quas vocant etiamnum : unde Sicimum proficiscebatur. Chananæorum autem urbs est. Sicimitis vero solennem diem agentibus, Dina, quæ Jacobi filia erat unica, urbem adiit ad visendum cultum mulierum illius regionis. Eam vero cum conspexisset Sichemes, Emmori regis filius, raptæ stuprum intulit : & amore correptus supplicat patri, ut ei acciperet puellam in matrimonium. Ille autem morem ei gerens venit ad Jacobum, obsecrans ut filio suo Sichemæ Dinam conjungeret legitimo connubio. Jacobus vero, qui neque negare poterat propter dignitatem rogantis, neque fas putabat alienigenæ filiam collocare, petiit ut sibi daret potestatem deliberandi de quibus poscebat. Discessit itaque Rex, sperans Jacobum has facturum esse nuptias. Jacobus autem, indicata filiis injuria fororis, & Emmori petitione, postulabat eos consultare quid factu opus esset. Illorum quidem plurimi conticuerunt, incerti quid agerent. Symeon vero & Levi, uterini puellæ fratres, inter se consentiunt super tali facinore perpetrando. Cum festiva esset celebritas, & Sicimitæ sese darent animorum remissioni & epulis, invadunt noctu primos custodes & consopitos trucidant ; urbemque ingressi mares omnes interimunt, ipsumque Regem inter illos & filium ejus : feminis vero parcunt. Iftis autem patratis citra consensum patris, sororem reducunt.

Stuprum Dinæ internecione Sicimitarum vindicatur. Gen. c. 34.

Sub festo die hoc patratum est, Jacobo invito.

Deunculos Labani, lustrata sua familia, apud famosam Sicimitarum quercum defodit Jacobus. Gen. c. 35.

2. Jacobo facinoris magnitudine perculso, filiisque succensenti Deus adstans, bono esse animo jubebat ; lustratisque tentoriis sacrificia celebrare, quæ primum cum iret in Mesopotamiam post visionem in somnio voverat. Itaque dum lustrat suos, incidit in Labani deos ; (nescierat enim Rachelam eos furripuisse) eosque apud Sicima in terra occultavit sub quercu. Atque inde profectus sacrificavit apud Bethela ; ubi somnium viderat, cum antea in Mesopotamiam iter faceret.

Hinc Jacobus Chebronem repetit.

3. Ex eo autem loco progrediens, cum in agrum Ephrathanum venisset, Rachelam ibi ex partu mortuam sepelit ; quæ sola cognatorum se-

Ιακωβ@ δ' ἀφίκετο εἰς ʰ πὰς ἔτι νυῦ Σκηνὰς λεγομένας · ὅθεν εἰς Σίκιμον παρῆν. Χαναναίων δ' ἐστὶν ἡ πόλις. τ̃ δὲ Σικιμιτῶν ἑορτὴν ἀγόντων, Δείνα, ⁱ ἡ θυγάτηρ λε Ιακώβ ᵏ μόνη, παρῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ˡ ὀψομένη τ̃ κόσμον τ̃ ἐπιχωρίων γυναικῶν. θεασάμεν@ δ' αὐτὴν ᵐ Συχέμης, Εμμώρ@ τ̃ βασιλέως υἱὸς, φθείρει δι' ἁρπαγ̃ς · κὴ λίαν θεὶς ἐρωτικῶς, ἱκετεύει τ̃ πατέρα λαβεῖν αὐτὸν πρὸς γάμον τὴν κόρην. ὁ δὲ πεισθεὶς ἦκε πρὸς τ̃ Ιάκωβον, δεόμεν@ τῶ παιδὶ αὐτ̃ Συχέμη συζεύξαι Δείναν κ̃ νόμον. Ιάκωβ@ δὲ, ὅτ' ἀντιλέγειν ἔχων λίαν τὸ ἀξίωμα τ̃ προσκαλοῦντ@, ὅτι νόμιμον ἡγούμεν@ ἀλλοφύλῳ συνοικίζειν τὴν θυγατέρα, ἠξίωσεν ὑποτρέψαι αὐτὸν βουλὴν ἀγαγεῖν πρὸς ὧν παρεκάλει. ⁿ ἀπῆλθε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, ἐλπίζων Ιάκωβον παρέξειν τ̃ γάμον. Ιάκωβ@ δὲ τοῖς παισὶ δηλώσας τήν τε φθορὰν τ̃ ἀδελφ̃ς, κ̃ τοῦ Εμμώρ τὴν δέησιν, ἐζήτει βουλεύεσθαι ° τί ποιεῖν. οἱ μὲν οὖν ὠλείσις ἠσύχαζον, γνώμης ἀπορουῦντες. Συμεὼν δὲ κ̃ ᵖ Λευὶς, ὁμομήτριοι τ̃ κόρης ἀδελφοὶ, πρὸς ἀλλήλους σωτιθένται τοιάνδε τινὰ πρᾶξιν. ἅσης ἑορτ̃ς, κ̃ τ̃ Σικιμιτῶν εἰς ἄνεσιν κ̃ δυωχίαν τετραμμένων, νύκτωρ πρώτοις ἐπιβαλόντες τοῖς φύλαξι κτείνυσι κοιμωμένους, κ̃ παρελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀναιρῦσι πᾶν ἄρρεν, κ̃ τ̃ βασιλέα σὺν αὐτοῖς κ̃ τ̃ υἱὸν αὐτ̃ · φείδονται δὲ τ̃ γυναικῶν. πράξαντες δὲ ταῦτα δίχα τ̃ τοῦ πατρὸς γνώμης, ἐπανάγουσι ᵠ τὴν ἀδελφήν.

β'. Ιακώβῳ δὲ ἐκπλαγ̃ντι πρὸς τὸ μέγεθ@ τ̃ γεγονότων, κ̃ καλεπαινοῦντι πρὸς τοὺς υἱοὺς ὁ Θεὸς φαίνεται, ἐκέλευσε βαίνειν · ʳ ἁγνίσαντα δὲ τὰς σκηνὰς θυσίας ἐπιτελεῖν, ἃς τὸ πρῶτον ἀπιὼν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ἐπὶ τ̃ ὄψει τ̃ ὀνείρου ἠύξατο. ἁγνίζων οὖν τοὺς ἑπομένους, ἐκτυγχάνει τοῖς Λαβάνα θεοῖς · ἃ γὰρ ἠπίστατο ὑπὸ τ̃ Ραχήλας κλαπέντας · κ̃ αὐτὸς ἔκρυψεν ἐν Σικίμοις εἰς γῆν ˢ ὑπὸ τὴν δρῦν. ἀπάρας τε τἀντεῦθεν, ᵗ ἐν Βηθήλοις ἔθυεν · ὅπου ᵛ τὸ ὄνειρον ἐθεάσατο, χωρῶν πρότερον ˣ ἐπὶ τ̃ Μεσοποταμίας.

γ'. Εντεῦθεν δὲ πορευόμενος, ἐπεὶ κ̃ τὴν ʸ Εφραθαίνην γίνεται, ἐνθάδε Ραχήλαν ἐκ τοκετ̃ θανοῦσαν θάπτει, μόνην

Mox ἀπὸ τ̃ αὐτ̃ τειχ. *Samb.* Et paragrapho exeunte δεσέαν, cæteri præter librum *Samb.* forsan ἀσιωσως. *Bern.* Ita *Busb. Hen. Basil. G.* & *Vet. Interpr.* perperam in *aliis* Σίεργον, & Σίεργαν, & Σιεργον.

g Απὸ τ̃ αὐτ̃ τειχώσεως] Imo a Seir, nomine proprio viri dicta est regio. Gen. 36. 20. Hic Seir ante Esavum hic habitaverat. *Rel.*

h Τὰς ἔτι νῦν] Judæi scribunt suis literis סכות. Eusebius σοκχὼθ, i. e. *tabernacula*, سكوث. *Bern.* Τὰς ἔτι κ̃ νῦν *Vat.*

i Η θυγάτηρ] Θυγάτηρ γὰρ ἦν Ιακώβῳ *Big. Samb.* & *Vat.*

k Μόνη,] Μόνη παρῆλθεν legisse videtur *Epiphanius.*

l Οψομένη] Ωνουμένη aut ἀνησομένη legerat *Epiphanius.*

m Συχέμης,] In Hebræo idem legitur שכם, & nomen oppidanum ac virile. Interpretes autem Alexandrini urbem appellant σικιμα, & protervum filium Emmori συχέμ. Josephus illam σικιμων, hunc συχεμλν secundum cod. *Samb.* Legitur autem in excusis libris, συχίμις, & συχέμι oblique. Apud *Big. Hen.* & *Busb.* συχέμμης ac συχέμμη. Deinde Stephanus Martyr Metropolim illam Samaritarum etiam συχέμ vocat, Stephanus autem Geographus σίκημον & σίκημα. *Perfectionem* tamen significant, ut id moneam obiter, Neapoleos Palæstinæ ambo prisca nomina *Salem* & *Sichem. Bern.* Hebræis idem nomen oppidi & viri. in LXX. urbs Σίκιμα, vir Συχεμ. *Josephus* illam Σίκιμον, hunc Συχεμλν appellat secundum *Cod. Samb.* legitur autem in *Editis* Συχεις & Συχέμι oblique. Sed apud *Big. Hen.* & *Busb.* Συχεμμης ac Σιχέμμη. *Stephanus* martyr urbem Συχέμ vocat, *Stephanus* autem *Geographus*, Σίκημον & Σίκημα.

n Απῆλθε] Porro *Samb. Hen.* & *Busb.* & *Zonaras* accentu circumflexo scribunt δῖνα, & δεῖναν. Cæteri cum Demetrio & Theodoto ἀνεξωόνσι. *Samb.* & *Epiphanius.* ἰάκωβον ἐλπίζων, reliqui. Subin Editores δηλώσας τοῖς παισι &c. Dein *Big.* & *Epiphan.* τι δεῖ ποιεῖν, tot cæteri. Mox *Samb.* κοιμωμένους. *Bern.* Ita *MSS* in *Editis* ἀπίσ.

o Τί ποιεῖν.] *Al.* τὶ δεῖ ποιεῖν.

p Λεὶς,] Λεὶ *Vat.*

q Τὴν ἀδελφὴν.] Καὶ τὴν ἀδελφὴν *Vat.*

r Αγνίσαντα] Lege ἁγίσαντα *Colc.*

s Υπὸ τὴν δρῦν.] Differte ὑπὸ τὴν δρῦν, *Big. Samb.* & *Cas.* תחת האלה *tachath haelah*, inquiebat Moyses c. 35 v. 4 Gen. ὑπὸ τὴν θρυμασίαν τερέβινθον, ἥτις μέχρι νῦν εἰς ἐμὲ τ̃ πατριαρχῶν ὑπὸ τ̃ πλησιοχώρων τιμᾶτ@, ait Chronologiæ Christianæ princeps. Verum non male Epiph. *Basil.* atque Gen. ὑπὸ τινα δρῦν, *sub arbore quadam.* Excusum erat ἐν Βεθήλοις scriptum in βαιθήλοις. Zonaras etiam post LXXII & mille alios sacrorum Interpretum habet ἐν βαιθήλ. *Bern.* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* non male *Epiph. Basil.* & *G.* ὑπὸ τινα δρῦν *sub arbore quadam* ὑπὸ τὴν τερέβινθον τὴν ἐν Σικίμοις LXX. Vide *Eusebii Chronic.* & *Scaligeri* notas, p. 192, 253.

t Εν Βεθήλοις] Ita *Bernardus.* in *Editis* Βεθήλοις ut & in quibusdam *MSS.* in aliis Βαιθήλοις.

v Τὸ ὄνειρον] *Al.* τ̃ ὀνείρου. utrumque dici concedit *Apollonius.*

x Επὶ τ̃ Μεσοποταμίας.] Επὶ τὴν Μεσοποταμίαν *Vat.* dein ἐντεῦθεν δὲ πρ.

y Εφραθαίνην] Ευφραθηνὴν *Big.* ἐφραθήνην *Hen.* & *Busb.* ἐφραθηνὴν ex conjectura optimi Bostii. אפרתה *Ephrata*, in sanctissimo volumine. J. Zonaras ἐν τοῖς ὁ θανοῦσαν ἐν ἐφραθᾷ θάπτ. *Bern.* Ita *Basil.* & *G.* Εφραθήνην *Big.* Εφραθήνη *Hen.* & *Busb.* Εφραθήνην *Vat.*

κ Βενια-

φλω τῶν συγγνῶν τ ἐν Χεβρῶνι τιμῆς ὐ τυχῆσαν. πενθήσας ᾗ μεγάλως, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον [z] Βενιαμὶν ἐκάλεσε, Δηλ. τὴν ἐπ' αὐτῷ ἀλγομένῃ ὀδύνῃ τῇ μητρί. ἦσαν Ιακώβ παῖδες οἱ πάντες· ἄῤῥενες μὲν δώδεκα, θήλεα ᾗ μία. τούτων ὀκτὼ γνήσιοι. ἐκ Λείας μὲν ἓξ, δύο ᾗ ἐκ Ραχήλας, τέσσαρες ᾗ ἐκ τῶν θεραπαινίδων, δύο ἑξ ἑκατέρας. ὧν καὶ τὰ ὀνόματα [a] πάντων προεῖπον.

pulturæ honorem in Chebrone non assequuta est. *Eam* vero cum valde luxisset *Jacobus*, filium ex ea natum Benjaminem nominavit, ob matris ex eo dolorem. Isti sunt omnes filii Jacobi: mares quidem duodecim, femina vero una. Horum octo legitimi. ex Lia quidem sex, duo vero ex Rachela; quatuor autem ex ancillis, ex utraque duo. Quorum omnium nomina supra retuli. Benjamin filius doloris.

ΚΕΦ. κϐ'.

Ως Ισαακ@ τελευτήσας ἐτάφη ἐν Χεβρῶνι.

Παρὴν δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ Χεβρῶνα πόλιν ἐν Χαναναίοις κειμένην. ἐκεῖ ᾗ Ισαακ@ τὴν διαιταν εἶχε. καὶ βεαχέα μὲν ἀλλήλοις συνδιετρίβεσαν· τὴν γὰρ Ρεβέκκαν Ιάκωβ@ ὐ κατέλαβε ζῶσαν. θνήσκει δὲ κ Ισαακ@ [b] ὐ μᾶ πολὺ τ ἀφίξεως ᾧ υἱῷ· καὶ ταφῆς ἔτυχεν ὑπὸ τῶν παίδων σὺν τῇ γυναικὶ ἐν Χεβρῶνι, μνημείῳ προγονικῷ ἐν αὐτῇ τυγχάνοντ@ αὐτοῖς. ἐβίωτο ᾗ [c] Ισαακ@ ἀνὴρ θεοφιλὴς, καὶ προνοίας πολλῆς ἠξιωμέν@ [d] ὑπὸ θεοῦ ᾧ Αβραμον τ πατέρα. πολυχρονιώτατ@ δέ· βιώσας γὰρ ἔτη [e] πέντε καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν μᾶ ἀρετῆς, ἔτως ἀπέβιωνε.

CAP. XXII.

Mors Isaci, atque sepultura ejus in Chebrone.

INde autem venit Chebronem, urbem in Chananæa sitam. illic enim Isacus commorabatur. Atque paululum temporis una vixerunt: nam Rebeccam in vivis non inveniebat Jacobus. Moritur vero & Isacus non multo post filii *sui* adventum: & sepultus est à filiis in Chebrone, ubi erant monumenta paterna. Fuit autem Isacus vir Deo charus, multaque eum post Abramum patrem providentia dignatus est Deus. Valde autem longævus *erat*; nam cum vixisset annos centum & octoginta quinque *summa* cum virtute, defunctus est. Mox Isacus, post annos vivendi 185. denatus, à filiis sepelitur. Gen. c. 25. XX.

* Τέλ@ ᾧ πρώτυ βιβλίυ.

Finis Libri primi.

z Βενιαμὶν] Βενιαμὶλ *Hen. Gen.* & *Busb.* Iidem mox ἀλγομένῳ τῇ μητρὶ ὀδύνῃ. Pariter Protosecretarius Zonaras, καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον Βενιαμὶν ἐκάλεσε Δηλ. τὴν ἐπ' αὐτῷ ἀλγομένην τῇ μητρὶ ὀδύνην. Recens hic Israelita, ut ex Gen. c. 35. v. 18. novimus, à moriente matre appellabatur בן עוני seu בר צערי *bar zaari*, lingua Rachelæ vernacula, i. e. ὑὸς ὀδυνης μυ: sed ab altero parente בנימין, ὑὸς ἰπιδέξι@, aut juxta scripturam Samaritarum בִּנְיָמִין *Benjamim*, *dierum filius*; sero natus adeo erat & quidem ילד זקנים Gen. 44. 20. quod sane etymon & Aben Ezdras adduxit, & veteres Judæorum Doctores pridem probarunt, fatente Hieronymo. Quin & de illo scribit Philo Alexandrinus, ὁ μᾶ πατὴρ βενιαμὶν, ἣ ᾗ αὐτὴ ὑὸν ὀδύνης προσαγορεύῃ· φυσικωτάτ@ μεθαλλάξεις γὰρ ὁ βενιαμὶν ἐγὶν ὑὸς χειρῶν. Josephus itaque male tribuit nomini *Benjamin* illam expositionem, quæ omnino ad *Benonin* pertinebat. Mavult tamen Cl. Vossius sic interpolare hanc Josephi locum, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον Βενιαμὶν ὠνόμασε, ὡς τερον καλούμενον Βενονὶ Δηλ. τὴν ἐπ' αὐτῷ ἀλγομένην ὀδύνην τῇ μητρί. Quoniam vero Origines aliique Doctores Alexandrini in Onomasticis suis sacris, quæ vidi, ipsum Βενιαμὶν sunt interpretati τέκνον ὀδύνης: experiantur Critici num talem forte Etymologiam ex eo nomine extorquere possint, ut *Benonim* בן אונים, aut consimile. Nam *in Hebræo similitudo nominis resonat*, quod ait Hieronymus. Eo spectat quod in Commentario majore Rabbinorum adnotatum reperimus f. 161. b. ותקרא שמו בן אוני בר צערי בלשון ארמי ואכין קרא לו בנימין בלשון הקדש *Bern. Al.* Βενιαμὶλ, & mox ἀλγομένην τῇ μητρὶ ὀδύνην, Recens hic Israëlita à moriente matre ὑὸς ὀδύνης μᾶ, ab altero parente, ὑὸς ἰπιδέξι@, aut ὑὸς ἰμερῶν. Sunt qui censent *Josephum* male tribuere nomini *Benjamin* illam expositionem, quæ omnino ad *Benoni* pertinebat. Vide Cotelerium ad vol. 2. *Monument. Eccl. Gr.* p. 548.

a Πάντων προεῖπον.] ita *MSS.* πάντων deest in *Editis*.

b Οὐ μᾶ πολὺ] Μετ' ὀ πολὺ *Vat.* ὀ μετ' ὀ πολὺ *Big.*

c Ισαακ@] In *Samb.* & *Vat.* ὁ Ισαακ@.

d Υπὸ ᾧ Θεοῦ] Ita in *MSS.* in *Editis* ὑπ' αὐτοῦ μετ' Αβραμου.

e Πέντε καὶ ὀγδοήκοντα] Plus quinquennio, quam exemplaria aliqua divini Moysis hodieque ostendunt, aut inter humanos Scriptores Demetrius. Quare Cl. Bosius hæc corrigit, sed manu dubia contra totam nostram supellectilem, βιώσας γὰρ ἔτη πεντε καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν. P. Trecensis. *Nec multum etiam post adventum Jacobi completi sunt dies Isaac* 180. *annorum: vel secundum Josephum*, 185. Aliusque defloratorum Josephi apud Græcos: θνήσκει ᾗ μᾶ βεαχὺ καὶ ὁ Ισαακ· καὶ θάπτε ᾗ σὺν τῇ γυναικὶ πρὸς τῷ προγονικῷ μνημείῳ, βιώσας ἔτη πέντε καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατόν. * Φλαυΐυ Ιωσήπυ Ιουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας α'. *Samb.* τέλ@ ᾧ α'. λόγυ· ὃς περιέχει χαρίεντα ἐτῶν αλγ'. *Busb.* & *Hen. Bern.*

JOANNIS SIBRANDÆ NOTULÆ POSTUMÆ.

In Librum Primum

JOSEPHI ANTIQ. JUDAIC.

Ad Prooemium.

Κ τ ἑβραϊκῶν μεθερμηνευομένων] Fortaſſis inde error natus, quaſi *Joſephus* ſua Hebraice prius ſcripſiſſet, cum vertendum ſit: *Ex Hebraicis literis* i. e. ſacra ſcriptura Hebraica.

Pro τ lege τῶ, ſc. in his ϖῶί τι τ ἡμετέρων ϖρογόνων &c.

Μυεία δ' ἐϛὶ δηλόμβια ἀϕ' ὧ τ ἱερῶν γραμμάτων, ἄτε δὴ πενταχιλίων ἐτῶν ἱϛορίας ἐν αὐτοῖς ἐμπεριειλημμένης.] Haud credendum, ſi computus hodierni Textus Hebraici non ſit corruptus, quoniam ex illo modo colligi poſſunt quatuor millia annorum & duo.

Ad Lib. I. Cap. I.

Pag. 5. Ἐπλασεν ὁ Θεὸς τ ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τ γῆς, καὶ πηδημα ὑγρὸν αὐτῷ, καὶ ψυχήν.] Nota, diverſa eſſe πνεῦμα & ψυχήν. Sic etiam ſenſerunt Plotinus aliique, quemadmodum de iis teſtatur Nemeſius de Natura Hominis Cap. I. in princip. Τινὲς μὲν οὖν ἐϛι καὶ Πλωτῖνος, ἄλλο εἶναί τὴν ψυχὴν καὶ ἄλλον τ νοῦν δογματίσαντες, ὃν τελεῖον τ ἀνθρωπον συνεϛάναι βούλεϛαι, σώματος, καὶ ψυχῆς, καὶ νοῦ. Ita ut πνεῦμα & νοῦς idem eſſe videatur. Adde ibi Notas.

Nob. Ludolfus putat אדמה *terra* non ab אדם *rubedo* deducendum eſſe, ſed ex lingua Abyſſinorum, in qua אדם eſt *jucundus fuit*, delectavit. Vide Pfeifferi Crit. ſacr. cap. v. de Interpret. S. Script. ſect. II. quæſt. 3. §. 3. pag. 173.

Ησσὰ] Hebr. אישה *vira*, *virago*. Mutatur א in ϩ, ϣ in σσ, & ה in α. LXX. Geneſ. II. 23. ſolummodo habent: αὕτη κληθήτω Γυνὴ, ὅτι ἐκ τ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη

Εὕα] Hebr. חוה. Mutatur חו in εὑ & ה in α. LXX. Geneſ. III. 20. habent Ζωὴ, non recte, in aliis autem locis, εὕα.

Φεισὼν.] LXX. Geneſ. II. 11. Φισὼν. Τίγρις, LXX. Τίγρις.

Γηὼν δ' αὐτῆς Αἰγυπτίαν ῥέϕ.] LXX. habent Vs. 13. Καὶ ὄνομα τῷ ποταμῷ τῷ δευτέρῳ, Γεὼν. ὅτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Αἰθιοπίας.

Τῶν μὲν ἄλλων φυτῶν ἐπέλασε γεύϛας] Et mox: ὃ γευομένους αὐτοὺς. In his quid γεύϛας aut γευομένους ſit, neſcio. Fortaſſis legendum: γευϛὰς & γευομένους, guſtare, (ſic habet edit. Baſil. 1544. Gr.) &, guſtantes.

Per ſerpentem Joſephus nihil aliud intelligere videtur quam nudum animal illud, quod *een ſlange* dicitur, licet plerique intelligant diabolum forma ſerpentis indutum. Cum Joſepho conſentiunt Aben Ezra, R. Salomo Jarchi, Abarbenel, R. Lippman. Vide Rivini Diſſertationem de ſerpente ſeductore cap. I. §. 3. pag. 23 —— 29. ubi varias de illo offendes ſententias.

Ad Caput II.

Καΐς.] LXX. Καΐν. Ἄβελ. LXX. Ἅβελ.

Γίνου δ' αὐτοῖς καὶ θυγατέρας.] Hoc Scriptura Sacra non dicit in hac narratione, ſed indicat tamen cap. V. vers. 4. καὶ ἐγέννησιν υἱὰς καὶ θυγατέρας. ſc. Adam & Eva.

Παίδων γὰρ ἡμερῶν οὐκ οἶδεν αὐτὸν.] Forte legendum: οὐκ εἶδον i. e. non vidi.

Οὐκ ἔχων ὅτι λέγοι.] Legendum: ὅ, τι i. e. non habens, quod loqueretur.

Ἐκδικᾷ σὺν τῇ γυναικὶ.] S. Scriptura de eo nil memorat, ſed ſed poſt vers. 17. cap. IV. mentionem facit, Cainum cognoviſſe uxorem ſuam poſt expulſionem.

Baſ. Ed. Poſt Καΐς ponit comma, non poſt τόπον.

Ἰδιὰς] μὴ τ γυναικὸς Καΐς Ναΐδα, τόπον ὕτω καλούμενον, καὶ αὐτόθι ποιήϛας τὴν κλῆϛιν, ἔνθα αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο.] De ædificatione Naïdos, & procreatione plurium Liberorum præter Enoſchum tacet S. Scriptura. Πλήθη χρημάτων Lege: χρημάτων. Sic & Baſ. Ed.

Ad probandum ex Geneſ. IV. 14. καὶ ἔϛαι πᾶς ὁ εὑρίϛκων με, ἀποκτενεῖ με, plures homines præter Adamum, Evam, ſuamque uxorem fuiſſe, facere videntur hæc Joſephi verba: αὔξων ὃ τ οἶκοι πλήθη χρημάτων ἐξ ἀσπαγῆς καὶ βίας, ϖῶς ἑώνιὸν καὶ λῃϛείαν τοὺς ϖυγχάνοντας ϖροσκαλῶν, διδάσκαλον αὐτοῖς ϖονηρῶν ὑπηρχεν ἐπιτηδευμάτων. καὶ τὴν ἀπαγωγὴν ταύτην μὲν ἡ ϖρότερον συνεζων οἱ ἄνθρωποι μετρίαν, ἐπιπολὺ καὶ καθ' ἡμᾶς μετεϛήϛαϛε, &c. &c. &c.

Τῶν πολλῶ τι ταὐτὸν δὴ ϖάντα ἐϛὶν ἃ ϖρεσβύτερα ϖαιδὸς ὑπάρχει ἀνάγκη

* Uſus eſt Auctor Editione *Baſilienſi*.

λεσεν.] Quod primum natus dicatur, oritur ex eo, quia plures ſtatuerat liberos. Apud LXX. & filius & urbs dicitur. Ἐνὼχ.

Thobel dicitur ϖατρὸς τι θυγατρὸς γενόμβου Ναιμᾶς ὀνόματι.] Male; nam Naama fuit ſoror ejus ex matre Sella. LXX. IV. 22. ἀδελφὴ δ Θόβελ, Νοεμά.

Seth dicitur natus anno 230. Adami. Sic & LXX. in loco Geneſ. V. 3. cum Hebræus textus habeat: 130.

De duabus illis columnis lateritia & lapidea vide Stellingfleet in Originibus Sacris.

Καὶ ϖλινθίνην δ' ὑϖ' αὐτῶν ἀναβεβλῆϑαι. μένει δ' ἄχρι δ δεῦρο κατὰ τὴν Συριάδα.] Fortaſſe legendum: Λιθίνην, nam non veroſimile eſt ϖλινθίνην ϖηλὴν permanere potuiſſe per longum adeo tempus, ſuſtentantem diluvii aquas, aliaſque aeris & aquæ injurias. Interpres Ed. Francof. 1580. ſic vertit. *Ajunt enim lapideam illam ab ipſis dedicatam, quæ & noſtris temporibus extat in terra Syria.*

Joſeph. cap. 2. lib. I. ubi de Sethi columnis loquitur, non diſertim affirmat a Setho poſitas fuiſſe; famam ſequitur. Lateritiam columnam ad ſua uſque tempora permanſiſſe ait κατὰ τὴν Συριάδα. Hæc Th. Gale annotat ad Herodot. lib. II. Cap. 106. ubi agitur de columnis a Seſoſtre erectis, quas ipſe Herodotus viderat in Syria Palæſtina.

Ad Caput III.

Ἐπὶ γενεᾶς.] Scilicet ab Adamo ad Mathuſalem, nam ab Adamo ad Seth eſt una generatio, 2. a Setho ad Enoſchum, 3. ab Enoſcho ad Kenan, 4. a Kenan ad Mahalaleel. 5. a Mahalaleel ad Jered. 6. a Jered ad Henochum. 7. ab Henocho ad Mathuſalem.

Ἄγγελοι Θεοῦ] i. e. Angeli Dei. S. ſcriptura Gen. VI. 2. dicit filios Dei rem habuiſſe cum filiabus hominum.

Ἐξεχώρησε τ γῆς] Sc. ex illa, in qua habitabat. Fortaſſis vel nomen regionis omiſſum eſt, vel τὸ τ interpretandum per ταύτης i. e. ἐκείνης.

In verbis καὶ ἐδικαζε δ οὐκ ἐκείνους μόνον τ κακίας.] Baſ. Ed. ἐκεῖν' μόνων. quid ſit, ἐκεῖν, prorſus ignoro; Fortaſſis vel τοὺς ἐκεῖ. i. e. illos qui iſtuc degunt, vel ἐκείνης legendum. Interpres Sigiſm. Gelenius vertit: *non ejus ſolum ſeculi homines.*

In verbis: ϖῶς σωτηρίαν δ Θεὸν, τοιαύτην.] Forte delendum comma poſt Θεὸν, ut ſenſus eſſe poſſet, ſi τοιαύτην referatur ad σωτηρίαν, hoc modo: *Ad tantam & talem conſervationem ſive ſalutem.*

Τετράσεγον] i. e. quatuor contignationum. Moſes Gen. VI. 16. memorat tantum tres. Vel forte leg. Τρίσεγον.

Ἀλλά τε τούτων ἑπταπλασίονα ἀριθμὸν.] i. e. & quibuſdam ex his ſeptenarium uſque numerum. Verterem: *Aliaque ex his, ſeptuplo numero.* Baſ. Ed. τ. Poſt τούτων comma pone, & in ἑπταπλασίονα ſubaudi κτ', numero diſtributivo, κτ' εἴκοσι. i. e. viceni. κτ' δύο. i. e. bini. Vel potius τὸ ἑπταπλασίονα numero plurali accipe, & verte: *ſeptupla numero.* LXX. Geneſ. VII. 2. ἑπτὰ ἑπτὰ ἄρσεν καὶ θῆλυ. Interpr. Ed. Francof. *Et quibuſdam ex his ſeptenarium uſque numerum*; ſc. introductis.

Ὃς ὢν Καϊνᾶν τεκνοῖ.] i. e. qui ex Kenan gignitur. LXX. dicunt Geneſ. V. 14. Καϊνᾶν. Interpr. Francof. *Ex Cainane.*

Ἐν μηνὶ δευτέρῳ, εἴω μὲν ὑπὸ Μακεδόνων λεγομένῳ, μαρσουάνῃ δ ὑπὸ ἑβραίων.], Et quæ ſequuntur, curatius perpendenda.

Τὴν δ' ἐπομβρίαν ἀρξαϛ φησὶν ἐκδύμῃ δ πρὸ ϊσημείων μηνὸς καλανδῶν.] LXX Gen. VII. 11. Ἐν τῷ ἑξακοσιοϛῷ ἔτει ἐν τῇ ζωῇ δ Νῶε δ δευτέρου μηνὸς, ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι δ μηνὸς. Hebræus Textus habet: בשבעה עשר יום. i. e. decima ſeptima die; adeo ut differat a Joſepho & LXX.

Χρόνῳ ὃν ἐϛὶν ἀπὸ Ἀδὰμ δ πρώτου γεγονότος ἐτῶν ὑπάρχει δισχιλίων ἑξακοσίων πενήκοντα ἑξ. ἀναγέγραπται δ ὁ χρόνος ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις &c.] Chronologiæ ratio non recte confici poteſt ex ſequenti ejus computatione annorum; licet ipſe mox dicat in his verbis: ταῦτα συναγράμματα τὰ ἐπὶ τ ϖρογεγραμμένον συμπληροῖ χρόνον. Verum fortaſſis Codex noſter corruptus erit. Nec ſine ratione, nam verba illa ὃς ὡδεκα ζήτας ἔτη καὶ ἑκατόν non poſſunt referri ad Enoſchum, quia ille tantum 905. annos vixit, teſte mox ipſo Joſepho in his: ὅτος ἐπέιτεν ἔτη πέντε ϖρὸς τοῖς ἑκατοντάσιν; neque ad Sethum, quia obſtat pronomen relativum, ὃς, quod non ad remotius ſed proxime præcedens, ſi poteſt, referri debet verbum. Hoc licet fieret, nullus tamen

heic

heic nexus foret cum sequentibus. Sethus cæteroquin revera quidem vixit 912. annos. Interpr. Ed. Francof. bis habet: *annis decem & nongentis.* In aliis differe multum ab hodierno textu.

Fortassis sic vel simili modo emendandum: ἐγέννησεν Ἐνωσον, ἐπέκεινα ζῆσαι ἔτη ψ̄ ὀκτακόσια. ἓς sc. Enosch, Καινᾶ τῷ παιδὶ τὴν τῶν πραγμάτων &c. &c. Bas. Ed. sic habet: Ἀφράδωτι, τεκνώσας αὐτὸν υἱὸν ἐκαίδεκον ϡ̄ ἑπτακοσίους ἔτη. ἔτη ἐβίωσεν. &c.

Aliud corruptionis specimen videtur esse, quod non uti in reliquis factum est & necessario fieri deberet, memoretur annus Malaleelis, quo natus sit Jared.

Aliud specimen in his: ὃς . . . sc. Jared, ἐγέννησεν Ἐνωχον εἰς ἔτη δύο ϡ̄ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις βιώσαντα,] quia si τὸ βιώσαντα hac forma ad Enochum relatum, uti Grammatica flagitat, illi applicari non possunt hi 962. anni, nam Enochus modo vixit 365. annos Genes. v. 23. Fortassis post ἔνωχον comma ponendum, pro βιώσαντα legendum βιώσας, illudque referendum ad ὃς id est Jared, consentiente in his annis & ipso Mose Gen. v. 20.

Ὁ υἱὸς] omisso suo nomine dicitur Mathusalem; quod cur factum, utrum per Josephum, an librarios, nescio. Post Ἀφραδίχταν pone comma.

Τὰ, ἔτη ζήσας πέντε ϡ̄ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς τετρακοσίοις] refer ad Enochum; ut etiam sequentia arguunt.

Quid in his verbis, ϰ̄ ἔτῳ αὐτῷ γεγονώς,] (Bas. Ed. αὐτῶ) τὸ, αὐτῳ sibi velit aut significet, ignoro. Delerem illud, si codices faveant. Nam Mathusalem natus annos 187. genuit Lamechum Genes. v. 25. juxta Hebr. Textum, non autem LXX.

Nescio quid hæc sibi velint: ἔτη γεγονὼς δύο ϡ̄ ὀγδοήκοντα ἐνιαυτοὺς ϡ̄ ἑπτακοσίους;] Nam Lamechi, ad quem ista referenda, integra ætas non fuit 782. annorum, sed 753. secundum LXX. aut 777. secundum Hebr. Text.

Nec hæc intelligo: ἀξιᾷ ἐπὶ ἑπτακοσίοις ἔτεσι,] cur heic memorentur. S. Scriptura tale quid non memorat.

Male affectus & hic locus: ὃς λαμέχῳ γεγάμῳ, δευτέρῳ ϡ̄ ὀγδοηκοστῷ ἔτῳ ἰωβηλαίῳ, ὀκτακοσίοις ἔτεσιν ἤρξατο πραγμάτων.]

	LXX.	Hebr.	
Lamechus non ex natus annos	188.	182.	Genes. v. 28, 31.
genuit Noachum.			
Vixit.	753.	777.	

Ὡς ἑβδόμῳ ἐβδόμῳ] i. e. mense Septimo. Nisi ὡς heic abundet, nescio quid denotet.

Ἰσαμβρὶα ϡ̄ ἰῶ ἐνάτῃ.] Differt hæc lectio a LXX. qui habent ἑβδόμῃ ϡ̄ εἰκάδι ϡ̄ μηνός. Hebræus Textus dicit: septimo decimo die; Genes VIII. 4.

Ἄπο ἀτιγέων τὸ τόπον τοῦτον Ἀρμήνιοι καλέσι.] Accuratius examinandus hic locus.

Πρὸς ἀποτροπιασμὸς] i. e. amuleti vice; sc. ad averruncanda loca.

Εἰσὶ γὰρ τῇ Μινάδα μέγα ὄρος ϰ̄ τῇ Ἀρμήνιον, Βάσις λεγόμενον, &c.]

Εἰς τέλος ἀξείνου.] Bas Ed. habet: εἰς τέλος ἄξενον.

Ὅσα τῶν μεσόγειοι χώραν ἔχει ϡ̄ φοινὸν.] In his quid φοινὸν sit, ignoro.

Χοιρὶς αἵματος. ἐν τῷ ᾧ γάρ ἐστιν ἡ ψυχή.] Sic & Levit. XVII. 11 & 14.

Εἰσὶν ϡ̄ ὑποχόμῳ] i. e. Interpres Gelenius habet *mandatis & promissis.* Pro ϡ̄, quod non valet, legendum est ϰ̄ vel simile quid. sic & Bas. Ed. habet.

Διὰ τοσούτων] sc. 600. annis; ἐν ὁ μέγας ἐνιαυτὸς πληροῦται.

Considerandæ horum virorum nomina, Μαθέθων, Βεραστὲς, Μοχος, Εσιῶς, Αἰγυπτίου Ἰερώνυμος, Ησίοδος, Εκαταῖος, Ελλάνικος, Ακουσίλαος, Εφορος, Νικόλαος. Hi testantur, homines olim vixisse mille annos.

Ad Caput IV.

Ἐκεῖνοι ἔτεσιν ὕστερον τὸν ἐπομβρίας γεγονότες] Moses dicit Genes v. 32. eos natos anno 500. Noachi, diluvium vero fuisse 600. anno Noachi Genes. VII. 11. ergo convenit Josepho. Certum igitur tres simul eodem progenitos anno. Nec obstat vers 10. cap. XI. Genes. quasi Sem biennio post natus esset. Frustra simile quid in Abraami natalibus quæritur. Genes. XI. 26 coll. cap. XII. 4. & Actor. VII. 4.

Καλεῖ) σεναάρ.] In fine cap. h. σεναάρ. LXX. Σεναάρ. Bas. Ed. σεναάρ.

Νεβρώδης.] LXX. Νεβρωδ.

Ὡς ἦσαν μὲν ὑὸς Χαμ] Sic & Bas. Ed. habet. Potius legerem: ὧν. Erat filius Chusi, filii Chami.

Σιδόνα]

In Editione Basil. Gr. 1544. Κεφάλαιον ς. incipit his verbis: Οὕτως ϡ̄ μειλιόταις ὀργὴν αὐτοῖς ὁ Θεὸς, &c.] desinit vero in hæc: Ὧναι ἀφ' αὐτῶν γεγονόσιν.]

Ad Caput VI.

Τὰς μὲν γὰρ νῆσον ὑφ' ἑαυτῶν γαλάτας καλεμένους, γομαρῆς ϡ̄ λιγομβρικοὺς γομαρεῖς ἐκάλουν.] Josephum errare heic putat Cl. Bochartus, nisi Galatarum nomine Phrygas intellexerit, quorum sedem Galatæ invaserant, quapropter ipse potius existimat, terram Gomer esse Phrygiam, id est, τὴν Καταικαυμένην, sic dictam ratione partis illius, quæ velut fulmine tacta aut igneccœlesti ambusta tota videtur in cineres & carbones resoluta. Nam Hebræum כעך inter cætera est consumere. Hæc Καταικαυμένη est pr. Phrygiæ portio circa Ægyptum & Maxandrum & urbem Philadelphiam. Illud etiam patere addit ex Etymologia Phrygiæ, nam derivatur ἀπὸ τοῦ φεύγειν, id est, torrere. Vide ipsius Phaleg. lib. III. cap. 8.

Θοβήλοι sive Ἴβηρες hi sunt Tibareni, qui Moschis tam vicini sunt, ut teste Strabone, partem Moschicæ regionis teneant, eam nempe, quam Plinius ponit ad Iberum fluvium, genti cognominem. De Moschis & Tibarenis hæc est Cl. Bochartı in Phaleg. Lib. III. cap. 12. sententia. sc. existimat ille, Moschos præter Moschicam proprie dictam occupasse quicquid est montium a Phasi usque ad Pontum Cappadocicum, atque inde esse, quod illi montes Moschicorum montium nomen eo usque integrum atque illibatum servant, ut videre est in Strabone & Ptolemæo. Atque eos statim excepisse Tibarenicas gentes ex Strabone colligitur, qui Tibareniam & Tibarenorum fines extendit usque ad Pharnaciam & Trapezuntem, Moschicosque & Colchicos montes: ita ut medii fuerint inter Trapezuntios & Armeniæ minoris incolas. Porro paulo post addit, Tibareniam esse partem Cappadociæ.

Μαζακα] olim dicta Cæsarea, Eusebea, & Maza; erat autem Metropolis Cappadociæ. Vide Stephan de Urbibus in V. Καισάρεια & Μάζακα.

Ἀχαναζεις sive Ῥηγῖνες] Ascenaz quid sit valde incertum, Josephus Rhegines i e. ignotum per ignotius explicat; Ita de hoc loco testatur Cl. Bochartus.

Existimat ille, e terra Gomer i. e. Phrygia majore, colonos duce Ascenaz in minorem Troademque deductos ad Pontum usque se diffudisse, qui cum ex accolarum nomine diceretur Ascenaz, a Græcis paulum deflexa voce nominatus est Ἀξενῖνος inhospitalis; & postmodum Εὐξεινος in contrarium versa significatione ad vitandam *dipthongum*. Vide illum in Phaleg. lib. III. cap 9.

Θυγραμμάοι vel φρύγες.] Cl. Bochartis cit. lib. cap. 2. putat hos esse Cappadoces & Galatas.

Ἀλισαῖοι sive Αἰολεῖς.] Cl Bochartus cit. lib cap. 4. putat Elisam esse Peloponnesum, in qua est Elis vetustissima & amplissima regio, cujus una pars ab Homero vocatur Alisium.

Θαρσεῖς aut Κίλικες.] Cl. Bochartus cit. lib. cap. 7. sentit Tarsis esse vel Hispaniam vel Hispaniæ partem, quam Tyrii maxime frequentabant.

Ταῦ ἀντὶ δ̄ θήτα,] ut in τάρσος & θάρσος.

Χέθιμα sive Κύπρος] Sententiam Josephi rejicit Cl. Bochartus, putatque כתים Cithim esse Italos. Vide cit. lib. cap. 5.

Notandum est, quod Josephus dicat, modo tres esse Javanis filios, nempe, Alisam, Tharsum, & Chetimum, cum Moses Genes x. 4. memoret quatuor, sc. Elisam, Tarsin, Chittim, & Dodanim.

Τὰ γὰρ ὀνόματα ἅμα τὸ τ̄ γομαρῖς δύσφατος ἐκλύσαι πᾶσι ῥᾴδιον τοῖς σύνταξομένοις. ὁ γὰρ ἐπιχώριος ἡμῖν ὁ τοιοῦτος αὐτῶν τύπος. ἀλλ' ἓν τε αὐτῶν χῆμα ϡ̄ τελούντι μίαν. νῶχος γέγονε, νῦν καλοῦσαι. ϡ̄ τοῦτον τὸν τύπον ἴσως πάντες κρὴ χήματος] Interpres Sigism. Gelenius plus habet, quam Græcus Textus, sc. hæc: *Adamus certe nobis Adam vocatur.*

Τῶν ὀρῶν.] Lege ὄρων i. e. montibus.

Αἰθίοπες . . . ἔτι ϡ̄ νῦν . . . χοιρικοῖς καλοῦνται.] Cum Josepho in hanc sententiam pedibus eunt, vulgatus Interpres, Philo, Eusebius, Hieronymus, Eustathius in Hexæmeron, auctor Chronici Alexandrini, & chorus Patrum universus, imo plerique Hebræorum & Græcorum. Verum Cl. Bochartus cum Jonathane existimat Chus & Chusæos esse Arabiam & Arabes. Vide eum lib. IV. cap. 2. Phaleg. Cl. Bocharti sententiam refellit cl. v. Albert. Vogtius in Miscell. Bibl. Hept. IV. loc. 2. ad Soph. III. 10. pag 136. —— 147. putatque per כושים intelligi debere non tantum eos, qui vulgo Æthiopes vocantur, sed & qui his vicini occiduum sinus Arabici littus memoratumque sæpius Isthmum insederunt.

Τὰς ἐπιχειρίας] Lege: τὰς ἐπιχωρίας.

Μετέωρος ϡ̄ ὁ νῦν ἐστιν αὐτῇ ὄνομα, ἀπὸ τοῦ μεσράιμ ἡμῶν ἐνὸς, λίβυος λεγομένου.] Fortassis hic aliquid deest de nomine Libyæ. Nam τὸ μετέωρος nescio qua ratione commode sit interpretandum, sive, *mutavit* sive *mutatum est*, nam neutrum huic loco convenire videtur.

Χαναὰν & Ἰουδαία] Eadem. Sic & cap. VII. De sex Chusi filiis illorumque posteris a Josepho memoratis sic sentit Cl. Bochartus lib. IV. cap. 3. ex utroque Scæba Sabæos Josephus indiscriminatim deducit, id est, Meroïtanos; quippe Meroës nomen vetus asserit fuisse Saba. Tamen de Thuritera Sabæa intelligit Hieronymus. Cur iidem ex Chavila Gethulos, & ex Sabatha Astabarros derivarint, non puto aliam habuisse rationem, quam allusionem nominum, quæ tamen valde non remota. Pro Rhegma & Sabteca Josephus Rhomum & Sabactam scribit, & patres facit Rhomæorum & Sabactenorum, qui populi nusquam sunt. . . . . Dedanis item posteros uterque locat in occidentali plaga Æthiopiæ. Sed pro Dedane & Dedanæis Judam & Judæos perperam scripsit Josephus. Paulo post hæc addit. Itaque his relictis, nos asserimus omnes Chusi filios, quos hic nominat Moses, habitasse circa mare Persicum, præter Nimrodum, quem Babylonem migrasse testatur Moses; hæc ille.

Σάβας, unde Σαβαῖοι. Εὐίλας, unde Εὐίλαιοι sive Γέτουλοι. Σαβάθης, unde Σαβαθηνοὶ sive Ἀσταβάρριοι. Σαβάκης, unde Σαβακηνοὶ. Ῥῶμος, unde Ῥωμαῖοι. Cujus filii Ἰούδας, unde Ἰουδαῖοι αἰθιοπικὸν ἔθνος, & Σαβᾶς, unde Σαβαῖοι.] Multum in his nominibus Josephus ab Hebræo Genes. x. 7. textu differt.

Καὶ πρότερόν μοι διεξέλωσας.] Sc. cap. 4.

Τῶν ϡ̄ μισραὶμ παίδων ἑπτὰ γεγόμασιν.] Moses Gen. x. 13. 14. modo septem memorat; si locus ille vers. 14. non sit corruptus, nam nulla convenientia videtur esse inter Chasluhim & Phuliftim, certe non tanta, ut Phuliftim a Casluhim essent aut

dicerentur. Josephus videtur ibi legisse: & Phulistim, ut sit filius Misraim, a quo Philistim populus. LXX. conveniunt cum Hebræo Cl. Bochartus dicit Phulistim ortos esse ex Casluhim i. e. Colchis, & Caphthorim i. e. Cappadocibus IV. 32. De hoc loco Josephi sic sentit Cl. Bochartus lib. IV. cap. 25. Josephus (sc. in explicandis his populis) maluit nodum secare quam solvere. Et cum in aliis aliquid conetur, hic palam profitetur se uno solo excepto de iis populis nihil quidquam scire, nisi quod illorum urbes Æthiopico bello, de quo deinceps acturus est, subversæ & deletæ sunt. Et mox: Tantum Lector id meminerit, sex gentium destructionem, cujus Josephus Auctor est, tam esse commentitiam quam illud ipsum bellum, quo vult esse deletas; Nec cujusquam industriam remorari debere tam futilem assertionem. Hæc ille.

Αυλίθη ab accolis, Επιφώνεια ab Macedonibus dicitur.]

Σήμα τῷ τρίτῳ τὸ νώχυ ἡμῶν.] Si tertius, ergo minimus, atqui Chamus tamen dicitur a Josepho paulo ante νεώτατος τῶν παίδων.

Χαλδαῖοι sive Αρφαξαδαῖοι] Cl. Bochartus lib. II. cap. 4. Nam quod Josephus & alii volunt Chaldæos olim ab eo dictos Arphaxadæos merum somnium est. Putat autem ipse Arphaxad Assyriæ parti Arphaxitidi, quæ Ptolemæo Arrapachitis, indidisse nomen.

Lydorum vocabulum Cl. Bochartus lib. II. cap. 12. aliunde deducit.

Οτρος,] Mosi dicitur חול Hul vel Ehul. Quænam heic convenientia? Cl. Bochartus lib. II. cap. 9. suspicatur Orum scripsisse, nomen in fabulis notissimum, ut inde Otenem deduceret, quæ Armeniæ pars est inter Cyrum & Araxem.

Καὶ γέθεσις βασιλεύσας.] Cl Bochartus lib. II. cap XI. sic dicit. Fallor aut Syrus auctor aliquis scripserat Gether habitasse בגתרא Begethera, id est, in Gethera urbe vel regione, ubicunque tandem fuerit Pro quo Josephus legit Bagtra vel Bactra, quasi de Bactris ageretur.

Μησανῖοι sive πατὴν χώρᾳ ξ.] Cl. Bochartus II. XI. Nihilo magis arridet Josephi sententia, qui pro Mas Mesam scribit, ut ab eo derivet Mesaneos populos prope Pasini castrum circa ostia Tigridis. Nempe ignorabat Mesanæos eosdem esse cum Mesenis seu incolis τῆς Μεσήνης. Græco vocabulo ita dicitur regio interamna. Stephanus: Σπασίνου χάραξ, πόλις ἐν τῇ μίσῃ τῆς Τιγρητος Μεσήνη. Hæc ille.

Καὶ τὰ ἀπὸς αὐτὸν Συρίας τινά.] Cl. Bochartus lib. II. cap. 15. sic existimat: Itaque haud dubie Josephi locus in mendo cubat. Et pro Συρίας, vel ut legerunt Eusebius & Hieronymus Σηρίας aut Ισρίας rescribendum est Αξίας, ut hæc sit mens Josephi, habitasse filios Jectan a Cophene fluvio Indiæ, καὶ τὰ ἀπὸς αὐτὸν Αξίας τινὰ & Aria quæ ad ipsum est loca quædam. Aria nimirum Cophenem seu Cophetem amnem attingit, Aria inquam late sumta, prout præter Arios proprie dictos, Gedrosos etiam & Arachotas, & Paropamisadas complectitur. Probatque deinde, maximam partem populorum Asiæ deduci ex filiis Jectan, teste Eustathio Antiocheno in Hexæmero.

Ων ναχώρης ὡς τίκτεται.] Lege: ὃ, sc. σιρὰγ. nisi desit aliquid.

Ος δέκατος μὲν ἦν ἀπὸ νώχυ, δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ ἑνενηκοστῷ ἀπὸς ἀφκοσίους μετὰ τὴν ἐκομβρίαν ἐγένετο.] Si Terach sit decimus a Noacho post diluvium, necessario interserendus est Καϊνὰν. Josephus dicit Terachum natum esse anno 292. sed Moses 320. si vero de Abraamo intelligit, ille natus est 70 Terachi, sive 390. adeoque scripsisse debuisset, τριακοσίοις, non ἀφκοσίοις, & numerus 92. positus pro 90. in quo nulla difficultas.

Recte Josephus dicit Abraamum esse natum anno Terachi 70. cum & Moses idem dicat Genes. XI. 26.

Ναχώρης δ' Θάρρου, εἰκοστὸν αὐτὸς καὶ ἑκατοστὸν ἤδη γεγονὼς ἐγέννησε.] Moses dicit 29. & post natum Tharam vixisse 119. LXX. habent 179. & post 125.

Σερούγῳ δ' ναχώρης τίκτεται μετὰ ἔτος δεύτερον καὶ τριακοστὸν καὶ ἑκατοστόν.] Moses Gen. XI. 22. dicit 30. & post 200. LXX. vero 130. & post 200.

Ραγαῦ δ' Σέρουγον ἔσχεν, ἔτη τριάκοντα γεγονὼς μετὰ τοῦς ἑκατόν.] Moses Gen. XI. 20. habet 32. & post 207. LXX. vero, 132. & post 207.

Εν δ' τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι καὶ ῥαγαῦν φάλεγος ἔσχεν.] Id est, 130. sic & LXX. Moses habet 30. Gen. XI. 18.

Εβερος δ' τετάρτῳ καὶ τριακοστῷ πρὸς τοῖς ἑκατὸν γηραῖ φάλεγον.] Sic & LXX. Moses vero habet 34. Genes. XI. 16.

Γεννηθεὶς αὐτὸς ὑπὸ σίλα, Εβερος τριακοστὸν ἔτος ἔχοντος καὶ ἑκατόν.] Sic & LXX. Moses autem 30.

Ον sc. Σίλαν, Αρφαξάδης, ἐτέκνωσε κατ' πέμπτον καὶ τριακοστὸν ἔτος πρὸς τοῖς ἑκατόν.] Moses Gen. XI. 12. habet 35. LXX. conveniunt cum Josepho in numero annorum, sed addunt, natum iis esse Cainan, non vero Selam. Quid de Cainane sit, fusius dispiciendum.

Σίμα δ' ὡς Αρφαξάδης ἦν, μετὰ ἔτη δώδεκα τὴν ἐκομβρίας γηρόβοτος.] Moses & LXX. dicunt, Arphaxadem natum esse anno secundo post diluvium. Gen. XI. 10.

Γαμεῖ δ' τὰς ἀδελφιδᾶς.] De Milcha testatur Moses Gen. XI. 29. quod sit filia Haranis, fratris Nachoris. & de Sara Abraam, quod ἀδελφὴ sua sit Genes. XX. 2. 12. Quæ lisca Genes. XI. 29. sit, sive eadem cum Sara, sive non, ignoro. Vide infra ad cap. XIX.

Θάρρα δ' μισηταντος τὴν Χαλδαίαν ἀπὸ τὸ ἀράμου πέδου.] Moses de eo nil refert; Stephanus vero in Actis cap. VII. 2. 3. dicit, Abraamum Dei jussu evocatum & egressum esse ex Ure Chaldæorum, h. e. antequam habitaret in Charrane.

Χαρὰν.] LXX. Χαρράν. Vide Cl. Bochart. Phaleg. lib. II. cap. 14. sic & infra hoc eod. lib. cap. 19.

Μεθ' ὃν sc. μωϋσῆν, ὃς δὴ ἦν ἐν ζῆν ἐκαλεῖτο ἔτη πρὸς τοῖς ἑκατὸν τετρακοσίοις ἐξήκοντα ἔτεσι, ὅσα καὶ μωϋσῆν συνέζη βιώναι.] Duplici modo heic Josephus contrariatur Historiæ Sacræ; 1. Genes. VI. 3. dicitur, Deum jam tum ante Diluvium contraxisse hominum ætatem in 120. annos; adeoque 2. fallum est, post tempora Mosis vel cum ipso Mose hoc incepisse & quidem ex instituto Dei, cujus nusquam ulla mentio.

In nominibus filiorum Nachoris a Josepho paululum differunt LXX. Genes. XXII. 21 —— 24.

Ad Caput VII.

Lotum Aranis filium dicit esse fratrem Saræ, quo ipso probatur Abraami sororem hanc Saram non esse. Idem ipse Abraamus sic etiam testatur Genes. XX. 12. Sic & ipse Josephus mox cap. XII. & cap. XIX. dicitur filia Aranis. ibi vide quæ notata.

Καταλείπει τὸν Χαλδαίων ἑβδομήκοντα καὶ πέντε γεγονὼς ἔτη.] Mirum est Josephum heic dicere, quod Abraamus ex Charrane discedens reliquerit Chaldæam, cum eum jam ante illam reliquisse cum Patre suo testetur ipse Josephus, quando ex Ur abierit, cumque Josephus Ur adscribat Chaldææ, Charranem vero Mesopotamiæ, adeoque ipse ostendat Chaldæam diversam esse a Mesopotamia; verba ejus hæc sunt capite præcedenti: Θαρρᾶς δ' μισησαντος τὸν Χαλδαίων λαὸν τὸ Αράμου πέδου, μετοικίζεται πάντες εἰς Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας. Stephanus πρωτομαρτυς in Act. Apost. cap. VII. 2. 4. sentit Mesopotamiam & Chaldæam esse unam eandemque regionem, cui adscribit Ur, nam ita dicitur v. 2. ὁ Θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Αβραὰμ ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαρράν. & ψ. 4. Τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν Χαρράν. Ad quem locum vide quæ notavit Car. Mar. Du Veil.

Κελδουανῖος Θεὸς.] Stephanus adscribit isti tempori, quo Ure degebat. Actor. VII. 2. Moses cum Stephano sentire videtur Genes. XII. 1. si verba sic vertantur: *Deus dixerat*; in tempore sc. plusquam perfecto, ut ajunt; quasi respiceret ad præterita, non futura. Ceteroqui bene ipsi convenit cum Josepho.

Ad Caput VIII.

Quæ de causa, ob quam Abraamus in Ægyptum profectus esset, referuntur, non conveniunt omnia cum Mose, qui solam famis mentionem facit Genes. XII. 10.

Φαραώθης.] LXX. Φαραώ.

De Arithmetica & Astronomia ab Chaldæis orta, per Abraamum Ægyptiis tradita, & dein ad Græcos perlata vide.

Ναῖρω.] LXX. Χεβρών Genes. XIII. 18. De Tani vide Psalm. LXXVIII. 12.

Chebronem septem annis ante Tanin conditam esse prætet Josephum testatur Moses Numeror. XIII. 22. ἐκτὶ ἀποθεν τῶν Σοδομιτῶν πόλεως. LXX. vero Genes. XIII. 12. Λὼτ δ' κατῳκίσθη ἐν πόλει τῶν περιχώρων, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν Σοδόμοις. Vide Hebræum Textum.

Ad Caput IX.

Βαλλας, Βαρεὰς, Σινάβαρος, καὶ Συμόβορος, ὅτε βαλεῖν.] LXX. ita Genes. XIV. 1. vocant: Βαλλὰ, Βαρσὰ, Σεναὰρ, Συμοβόρ, Βαλὰκ. Hoc ultimum est nomen urbis sc. Zoar, non Regis. Aliter paulo Hebræus Textus. Corruptus heic Josephus in his; ὅτε βαλεῖν. Fortassis Βαλὰκ erit.

De duplici prælio ab Assyriis commisso cum Sodomitis non memorat Moses, neque de tributo iis imposito. Alios tamen populos in expeditione Kedor-Laomor fusos victosque, antequam cæderentur Sodomitæ, refert Genes. XIV. 5. 6 7.

Μαρφιδᾶ, Αελιλᾶ, Χοδολογομορᾶ, Θαργαλᾶ.] LXX. sic eos vocant Χοδολογομόρ, Θαργάλ, Αμαρφάλ, Αελὰχ.

Τὰς τῶν γιγάντων ἀπογόνους.] Lege: ἀπογόνους. LXX. Gen. XIV. 5. inter cæsos ante Sodomitas referunt γίγαντος τὸν ἐν Ασαρὼθ.

Ψεῖται ἀσφάλτου.] LXX. Gen. XIV. 3. ἐπὶ τὴν φάραγγα τὴν ἁλυκὴν· αὕτη ἡ θάλασσα τῶν ἁλῶν. & ψ. 10. ἡ δὲ κοιλὰς ἁλυκὴ, φρέατα ἀσφάλτου.

Σωὴ οἷς καὶ λαὸς ἤγετο τοῖς Σοδομίταις σύμμαχος ἐληλυθώς.] Hoc Moses non refert. Vide Gen. XIV. 12.

Ad Caput XI.

Επὶ πισὼν.] Lege: ἐπιπεσὼν, i. e. aggressus, invadens.

De Dane, altero Jordanis fonte, vide.

De modo quo cæsi sint Assyrii, nihil habet Moses.

Σωκὰ.] LXX. χοσὰ. Gen. XIV. 15.

De Τελσὶ φίλοις nihil Moses, nisi Josephus velit ψ. 13. 24.

Πεδίον βατιλικὸν est κοιλὰς ἡ Σκέπ. Gen. XIV. 17.

Σημαίνῃ δ' τὸν βατιλοῦς δίκαιος. Hebr. VII. 2. dicitur βασιλεὺς δικαιοσυνης.

Quid αὐτῷ in his, ἀπὸ ταύτην αὐτῷ τὴν αἰτίαν.

Σελυμα.] Sive Ιερουσόλυμα.

Τῷ Αβραὰμ ῥωμαϊστῷ.] Non dicit hoc Moses Genes. XIV. 18.

Τὴν δεκάτην τῶν λείας.] Hebr. VII. 4. sic dicitur: ᾧ καὶ δεκάτην Αβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης. Ubi ἀκροθίνια non sunt primitiæ frugum, uti Crispinus in Lexico suo vult, sed manubiæ, spolia, uti apud Herodotum, & Thucydidem notante Stephano in Thesauro; sed quid Stephano sint primitiæ manubiarum pro ἀκροθίνια, vix capio.

Εσχὼλ, ἔσπερος, μαβρῆ.] LXX. Genes. XIV. 24. habent: Εσχὼλ, Αὐναν, Μαμβρῆ.

Josephus heic innuere videtur, quod ea quæ Genes. XV. 1. &c. narrantur, accipienda sint, quasi Deus Abraamo ibi mercedem promitteret, propter res bene gestas contra Assyrios.

De Abraami habitatione περὶ τὴν Ωγύγιον καλουμένην φηγὸν, nihil Moses.

Σέβ-

Σάρρα Θεῷ κελεύσαντος.] De quo nihil Moſes Gen. XVI. 1. 2.

Παιδοποιησομένῳ.] Forte μέλλη ſc. Sara; vel μέλλος ſc. Abraam.

Περὶ τῶν διαστάσεως.] Quis præter Abraamum? Sara utrique διάστασις ipſi mox Joſepho. Lege itaque: ὡς τὸ διαστῆναι.

Ad Caput XI.

Καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας ἀκριβέστερον.] Sigiſm. Gelenius ſic vertit: *denique mutuis etiam libidinibus ſeſe inceſtabant.* Intelligit ſcilicet, turpiſſimum illud & nequiſſimum Sodomiæ crimen. Verum ex Græcis verbis hoc elici poſſe non videtur, cum ex vi ſtationum ita interpretanda ſint: *& evitare mutuas converſationes.*

Τρεῖς ἄγγελοι.] Græci LXX. Interppr. Geneſ. XVIII. 2. ἄνδρες ἄνδρες habent; quorum duos tamen XIX. 1. vocant δύο ἄγγελοι. Quidam heic S. S Trinitatis tres perſonas intelligendas eſſe putant; ſed non recte, cum fuerint revera ἄγγελοι, explicante ipſo Apoſtolo ad Hebræos cap. XIII. 2. Τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους.

Αὐλὶς.] LXX. σκηνὴς. Gen. XVIII. 1.

Μόχθου.] LXX. ἀπάλου καμάτου. Gen. XVIII. 7.

Μάτην ἂν καὶ τὴν σοδομιτῶν ἀγαθὴν.] Atqui tamen Lotus erat bonus, cui propterea Deus etiam pepercit. Sed locutio bona, ſi maxima pro parte accipiatur, & ne uno fere excepto. Ejuſmodi plura.

Οἱ δύ' ἄγγελοι.] duo fuerunt, non plures. Verum pluralis numerus ſæpe pro duali ſumitur.

Καὶ τὰς συγκατέβησαν, οὐδὲ δύο ἦσαν ἔτι παρθένοι, ἀναλεβὼν] Sic & Hebræus Textus. Sic & LXX. Geneſ. XIX. 8. Ἵνα δὲ μοι σοφὸν γένηται ἐμὲ, αἵ σὺν ἔγνωσαν ἄνδρα. Atqui tamen Geneſ. XIX. 14. dicitur וַיֵּצֵא לוֹט וַיְדַבֵּר אֶל חֹתְנָיו לֹקְחֵי בְנֹתָיו. LXX. ſic vertunt: Ἐξῆλθε δὲ Λωτ, καὶ ἐλάλησε πρὸς τοὺς γαμβροὺς αὐτοῦ τοὺς εἰληφότας τὰς θυγατέρας αὐτοῦ. Quomodo hæc difficultas tollenda? dubito, utrum hoc, ut vertam: *Sponſos ductoros filias ejus*; nam חתן etiam ſponſus eſt; ubi Pſalm. XIX. 6 ubi LXX ψ. 5. habent νυμφίος. Et Jeſa. LXII. 5. ubi & LXX νύμφιος. Sic eſt alibi. לקחי quod eſt præteritum, pro futuro accipiendum eſſet. An vero dicam illos generos cum filiabus matrimonio conjunctos eſſe, ſed nondum cum illis rem habuiſſe; ubi de Joſepho, qui dicitur Matth. 2. 24. παρελήφει. i. e. in matrimonium legitimum duxiſſe Mariam, atque non ante, ſed demum poſt natum Chriſtum γινώσκειν αὐτὴν, ſive rem cum illa habuiſſe. Qua ratione & Lothi filiæ, licet eſſent ductæ, commode dicerentur, αἵ σὺν ἔγνωσαν ἄνδρα. Verum tamen a Joſepho dicuntur παρθένοι, qua voce innuitur illas nondum conjugii vinculo copulatas eſſe cum viris. Regeri poteſt, παρθένος etiam eſſe, quæ licet nuptæ, nondum virginitatis jure deſtitutæ, ſive defloratæ ſint. Sic Maria dicitur παρθένος. Sic & Sirachid. XV. 2. γυνὴ παρθενίας talis appellatur. Sed hæc omnia curatius examinanda.

Ἱστόρηται δὲ αὐτῷ.] Sc. in Hiſtoria belli Judaici, cujus paulo ante meminit. Vide lib. V. cap. 5. de Bell. Jud.

Διαφθορᾶς ——— εἰς βραχύβιον χωρίον καθῆκον, ἀδιαφθόρου τοῦ περιόντος.] Locus procul dubio corruptus. Quid enim illud κατάκαυσις i. e. occupans, niſi addendum τὸ vel τοῦτο; id eſt, occupans illud circumquaque cinctum ab igne.

Ζώα.] Eſt צוֹעַר LXX. Σιὼρ Gen. XIX. 22. 23.

Μωάβ.] i. e ἀπὸ πατρός. LXX. Gen. XIX. 37. Μωὰβ i. e. ἐκ τοῦ πατρός μου. Ἀμμὼν i. e γένους λαός. LXX. ψ. 38 Ἀμμὰν i. e. υἱοὶ γένους μου. In Textu Hebræo non eſt tale quid. Moabitæ & Ammonitæ ſunt in Coele Syria ex mente Joſephi.

Ad Caput XII.

Βασιλέα τῆς ἐπιχωρίων.] LXX. Gen. XX. 2. dicunt Βασιλοῦς Γεράρων.

Ἐλιγε μηδ' ἂν ἐρεχθῆναι τὴν ἀρχήν.] Lege: αὐτὴν.

Βηρσαβεή] i. e. ὅρκιον φρέατος. LXX. Φρέαρ ὁρκισμοῦ vel ὅρκου. Gen XXI. 14, 31, 33.

Μετ' ὀγδόην ἡμέραν.] LXX. Gen. XXI. 4. τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ. Octavus dies erat, quo circumcidendi erant Judæi, ut patet ex Levit XII. 2, 3. adeoque non poſt octavum, ut ſequeretur ex Joſephi verbis; nam μετὰ denotat *poſt*. Conveniret ille cum Luca in Euang. cap. II. 21. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν τὸ παιδίον. Vide Bynæum de Natali Chriſti.

Ἀφορμὴς ἣ μὴ ἔτ' ἐν τῷ περισκαιρέκλου.] Locus hic corruptus, nam nullus in eo ſenſus.

Ἐπὶ ᾗ.] Lege: τῇ.

Τοὺς ἐγκτήσεως.] Moſes dicit, in hæreditatis legem. Vide Geneſ. XXI. 10.

Εἰς ἀποικίαν ἐκπέμπειν] Proprie eſt in coloniam mittere, velut colonum. Simpliciter ἀποικαλέσαι αὐτῷ dicitur Abraamus a LXX Geneſ. XXI. 14.

Ὁ Θεὸς ἱλάσκετο.] i. e. Deus acquieſcebat, delectabatur.

Καὶ συμβαλεῖν ποιμέσι, ἀφ' ὧν ἐξ αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι, ἀφορμὰς τὰς ἀλλοτριώσεις.] Hæc non referuntur in Sacra Scriptura. Vide Geneſ. XXI. 19, 20, 21.

Ἄγαρ.] Sc. Hagar. Forte legendum: Ἀγαρ.

Joſephus: Ναβαιώθης,] LXX. Ναβαιὼθ. Joſeph. Κήδαρος.] LXX. Gen. XXV. 13 — 15. Κηδὰρ. Joſ. Ἀδβεηλ.] LXX. Ναβδηλ.

Joſ. Ἠδυαῖς.] LXX. Δουμὰ. Joſ. Μάσαμ.] LXX. Μασσὰμ.

Joſ. Μάμασος.] LXX. Μασμὰ. Joſ. Μάσμης.] LXX. Μασσῆ.

Joſ. Χόδαμος.] LXX. Χοδὰδ. Joſ. Θιμανὸς.] LXX. Θαιμὰν

Joſ. Ἴτινος.] LXX. Ἰετοὺρ. Joſ. Νάφαισος.] LXX. Ναφὶς.

Joſ. Κάδμας.] LXX. Κεδμὰ.

Οὗτοι πᾶσαν τὴν ἀπ' Ἀραβίας καὶ καθήκουσαν αὐτοῖς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν κατῴκησαν, καταστήσαντες τῇ χώρᾳ ὀνομασίας. εἰσὶ δ' οὗτοι οἱ τῶν Ἀραβῶν ἔθνος &c.] LXX. Geneſ. XXV. 18. ſic habent: Κατῴκησε δὲ ἀπὸ Εὐιλὰτ ἕως Σὴρ, ἥ ἐστι κατὰ πρόσωπον Αἰγύπτου, ἕως ἐλθεῖν ἕως Ασσυρίας. &c. &c. &c.

Ad Caput XIII.

Διαβήσεται.] Diſtingue & lege: Διαβήτω.

Καὶ τὰ ὡς ἱερουργίαν ἐπισάξας ὄνῳ.] LXX. habent Geneſ. XXII. 3. Ἀναστὰς δὲ Ἀβραὰμ τὸ πρωὶ, ἐπισάξε τὸν ὄνον αὐτοῦ.

Εἰς τὸ ὄρος] ſc. μαρτίου, ἐφ' ὃ τὸ ἱερὸν Δαβίδης ὁ βασιλεὺς ὕστερον ᾠκοδόμησε. Nuſquam quod ſcio legitur in S. S. Davidem exſtruiſſe Templum in monte Moria; verum hoc conſtat, Solomonem Templum exſtruxiſſe in illo monte, ſc. ex 2 Chron. III. 1. David quidem animo illud facere deſtinaverat, verum à Deo per Nathanem impeditus fuit. 2 Sam. VII. 5. 17. Joſeph. VIII. 2. adeoque Joſephum heic erraſſe putem, vel codicem hunc eſſe corruptum.

מוריה] Moria nomen hoc non tantum huic monti proprium fuit, ſed omni Montano, quod circumcirca hunc montem locatum fuit, nam מורה ab Aquila per κατοπτεύειν, a LXX. Gen. XXII. 2. per τὸν ὑψηλὸν τὸν ὑψηλὸν, redditur. deſcendit autem ראה videre. Cæterum cum mons Zion, Acra, cæterique montes vicini æque fuerint excelſi, & natura excelſiores, quam mons Moria, non eſt dubium, quin hoc nomen ad illos montes etiam ſpectavit, qui valde conſpicui fuerunt. Omne igitur hoc Montanum (nam & הר eo ſignificatu frequenter gaudet) vocatum, eſt ארץ המוריה terra Moriæ, & conjunctim ſumtum eſt. Vide Camp. Vitringæ Obſervat. Sacr.

Πεμπτῳ τε καὶ εἰκοστῷ ἔτει τῶν ἄγονος] Sc. ἰσάκου. Hoc non memoratur Geneſ. XXII.

Τὸ δὲ Ἰσάκου ——— τόν τε βωμὸν καθοσιωσάμενον.] Geneſ. XXII. 9. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ Ἀβραὰμ τὸ θυσιαστήριον. Igitur Moſes & Joſephus differunt in ædificatore altaris.

Ἀνθρώπους.] Lege: ἀνθρώποις.

Καθιζόντων.] Lege: καθίζοντος.

Κριὸν ἐξ ἀφανοῦς παρεγγαλόν.] Hebr. Text. Geneſ. XXII. 13. והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו ובו *& ecce arietem poſt tergum inter vepres hærentem cornibus juis.* LXX. καὶ ἰδοὺ κριὸς εἷς κατεχόμενος ἐν φυτῷ, Σαβὲκ τὸ κριόταν. Jonathan: בחרישתא *in ulmulis inter frutices.* Onkelos: באילנא in Arbore. Syrus: בסוכתא *in Ramis.* Arabs: in Ramis Arborum. Aquila: ἐν συχνῷ; *in condenſo* ſc. arborum.

Ad Caput XIV.

Καὶ τὰ μνημεῖα Ἀβραμές τε καὶ οἱ ἀπίγονοι αὐτῷ ταύτῃ κατεσκάφαται.] Vide Actor. cap. VII. 16. Geneſ. XLIX. 30. 31. 32. & cap. L. 13.

Ad Caput XV.

Χασιέραν.] LXX. Χεσιὼρ Gen. XXV. 1.

Ζεμεράνης.] LXX. τὸν Ζομβρὰν Ἰαξάρης.] LXX. τὸν Ἰεξὰν. Μαδάνης.] LXX. τὸν Μαδὰν. Μαδάνης] LXX. τὸν Μαδιὰμ. Λυσύβακος.] LXX. τὸν Ἰεσβὰκ. Σύε.] LXX τὸν Σωὲ.

Καὶ τὸν μὲν, σαφὲς οὐκέτι γίνεται καὶ δαιδάνης.] LXX. ſic ψ. 3. cap. cit Gen. habent: Ἰεξὰν δὲ ἐγέννησε τὸν Σαβὰ, καὶ τὸν Δεδάν. Differunt igitur Joſephus & LXX. in patre horum filiorum, utrum Suus, an Jectan fuerit.

Τούτου δέ,] Sc. Δαιδάνου, λατύσιμος, ἄσυρος, λευὲς. LXX. Υἱοὶ δὲ Δεδὰν Ασσουρεὶμ, καὶ Λατουσιεὶμ, καὶ Λαωμεὶμ.

Μαλάνης δὲ, ἤφαι, ἄφρης, ἄτοχος, ἔθνους, ἐλδᾶς.] Sic ψ. 4. habent LXX: Υἱοὶ δὲ Μαδιὰμ Γεφὰ, καὶ Ἀφεὶ, καὶ Ενωχ, καὶ Ἀβιδὰ, καὶ Ελδαγά.

Ab his dicitur Τρωγλυδύτις καὶ ευδαίμων Ἀραβία occupata. Quod curatius conſiderandum. Vide Geneſ. XXV. 6.

Ἀφεῖται.] Appellata ab Ἄφρης.

Ἀλεξάνδρος ὁ πολυΐστωρ.] Quis aut qualis ſit.

Κλεόδημος ſive Μαλχὸς.] Quis aut qualis.

De σημεῖα.] Unde Ασσυρία; atque Αφρα & Ἰαφρεῖς, unde Αφρα & Ἀφρικα; nec non de Ορφα uxore Herculis ejuſque filio δεδωρος, ac illius Sophon, a quo barbari Σοφακες, ulterius inquirendum.

Ad Caput XVI.

Ἰσάκῳ δὲ ἀβὲ τεσσαρακοστὸν ἔτος γεγονότι,] Sic & Geneſ. XXV. 20.

Ῥεβέκκαν ναχώρης παιδὸς θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ.] Locus manifeſte corruptus, nam nullus in eo ſenſus, quocumque modo explices, ſive θυγατέρα per neptem, quod falſum; ſive τοῦ ἀδελφοῦ referas ad Ναχώρης, quod ἀδύνατον. Procul omni dubio legendum; τοῦ Βαθυὴλ, qui erat pater Rebeccæ, filius ſive παῖς Nachoris. Vide Geneſ. XXIV. 15. 24. 47. ſic & mox ipſe Joſephus, & cap. 19. Locus recte ſe habet; legendum & conſtruendum eſt ſic: Ῥεβέκκαν θυγατέρα παιδὸς Ναχώρου τοῦ ἀδελφοῦ, id eſt, Rebeccam filiam filii, (qui erat Bethuel) Nachoris fratris ſc. Abraami, nam Nachor erat filius Terachi.

De modo aliquem ſibi devinciendi vide Gen. XXIV. 1, 2, 3 — 9.

Εἰς πόλιν ἀρίστην χαρρᾶν:] LXX. Geneſ. XXIV. 10. habent: καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη εἰς τὴν Μεσοποταμίαν εἰς τὴν πόλιν Ναχώρ.

Εἰς τοῖς σφαγείοις.] LXX. ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὕδατος.

Καὶ σφεκομίσας ὁμοίως τε καὶ τοὺς κόσμους, οὓς ἐνέπεσεν φορεῖν παρθένους.] LXX. Geneſ. XXIV. 22. habent: ἔλαβεν ὁ ἀνὴρ ἔνωτια χρυσᾶ ἀνὰ δραχμὴν ὁλκῆς, καὶ δύο ψέλια ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς, δέκα χρυσῶν ὁλκὴ αὐτῶν.

Nachor erat frater Abraami ὁμοπάτριος καὶ ὁμομήτριος. De eo nihil Moſes ait, aut negat.

Οἱ γὰρ ὀπὸ τὸ χαιτειραν εἰς τὰς ἀπειρίας ἐξελήλυθησαν.] Verba hæc heic prorſus ἀπροσδιόνυσα ſunt: Fortaſſe referenda ſunt poſt illa hujus capitis: τὰς βαρβάρους σοφίσματας λέγεται.

Ad Caput XVIII.

Ισάκῳ δὲ μετὰ τὸν Ἀβραμον τελευτὴν συνῆν τὸ γένειον.] Erroris heic Joſephus accuſandus eſt, nam Iſaaco, nato annos ſexaginta hi nati ſunt filii Gen. xxv. 26. ille Iſaaci annus incidit in annum Abraami centeſimum ſexageſimum, nam centeſimus Abraami annus erat natalis Iſaaci Geneſ. xxi. 5. & ipſo Joſepho teſte ſupra cap. 12. Abraamus autem mortuus eſt anno ætatis centeſimo ſeptuageſimo quinto Geneſ. xxv. 7. & ipſo iterum Joſepho teſte ſuperiori cap. 17. Itaque Rebecca uterum non geſſit, aut peperit Eſavum & Jacobum poſt mortem Abraami, ſed decem quidem annis ante.

Ησαῦ λεγομένου κατ' ἐπωνυμίαν τὴν πρίχωσιν.] LXX. Geneſ. xxv. 25. ὅλος, ὡσεὶ δορᾷ, δασὺς· ἐπονόμασε δὲ τὸ ὄνομα αὐτῷ Ησαῦ.

Ἑβραίοις γὰρ τὸ σήειρον, πρίχωμα λέγεσιν.] Vocabulum σήειρος videtur eſſe Hebraïcum שער quod notat pilum, πρίχα, reperiturque Gen. xxv. 25. ubi אדרת שער, chlamys villoſa, piloſa. Verum quomodo שער, ſive σήειρος convenit cum עשו, Eſavi nomine, ἠσαῦ, Ego certe non video. Quid & unde illud, & qua ratione inde deducitur?

Ροβὼθ &c. διερμήνευται δὲ πλατυσμός· τὸ ὄνομα.] LXX. Geneſ. xxvi. 22. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτῷ, Εὐρυχωρία. Hebr. Text. רחובות.

Ἐχθραν] dicitur Hebr. עשק.

Ἔσκον· μάχλω.] LXX. Ἀδικία. Hebr. עשק.

Σύνναν ἔχθραν.] LXX. Ἐχθρία Hebr. שטנה

Τεσσαρακοντα γεγονὼς ἐτῶν.] Vide Geneſ. xxvi. 34. γαμεῖ δὲ ὁ υἱὸς τὸν ἄλλους, καὶ ἀλιτέμβλω τῷ ἰσεβείους. LXX. Geneſ. xxvi. 34. Ην δὲ Ησαῦ ἐτῶν τεσσαρακοντα, καὶ ἔλαβε γυναῖκα Ιωδὶθ, θυγατέρα Βεὼχ τοῦ χετταίου, καὶ τὴν Βασεμὰθ, θυγατέρα Ελὼν χετταίου. Geneſ. xxxvi. 2. Ησαῦ δὲ ἔλαβε τὰς γυναῖκας ἑαυτῷ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν χαναναίων· τὴν Αδὰ, θυγατέρα Αἰλὼμ τοῦ χετταίου· καὶ τὴν ὁλιβεμὰ, θυγατέρα Ανὰ τοῦ υἱοῦ Σεβεγὼν τοῦ Εὐαίου. & ψ. 3. τὴν Βασεμὰθ, θυγατέρα Ισμαὴλ, ἀδελφὴν Ναβαιὼθ.

Τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ὢν ὅμοιος, ἀφ' τὸ εἶναι δίδυμος, τούτῳ μόνῳ διέφερεν.] LXX. Geneſ. xxvii. 22. 23. Ηγίσε δὲ Ιακὼβ πρὸς Ισαακ τὸν πατέρα αὐτοῦ. Καὶ ἐψηλάφησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν, Η μὲν φωνὴ, φωνὴ Ιακὼβ· αἱ δὲ χεῖρες, χεῖρες Ησαῦ. Καὶ οὐκ ἐπέγνω αὐτὸν· ἦσαν γὰρ αἱ χεῖρες αὐτοῦ, ὡς αἱ χεῖρες Ησαῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δασεῖαι. Καὶ εὐλόγησεν αὐτόν. Ipſe Joſephus.

Ad Caput XIX.

Καὶ δι' αὐτῆς ὕψεις καλλίστας, σεμνότερον ἢ κατ' ἀνθρώπου φύσιν ἐχούσας.] Geneſ. xxviii. והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו. LXX. vero ſic habent: καὶ οἱ ἀγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον ἐπ' αὐτῆς.

Καὶ ποιήσαι τοιούτους λόγους.] Geneſ. xxviii. 13 —— 15. ubi aliter referuntur verba Jehovæ ad Jacobum.

Ελαυνόμενος οὐ τύχῃ τοῦ συγγενοῦς.] Sc. Abraamum. Hoc nuſquam legitur in hiſtoria Abraami.

Βηθὴλ . . . σημαίνει δὲ τοῦτο θείαν ἰσχὺν κατὰ τὴν τοῦ ἱκέτου γλῶτταν.] Geneſ. xxviii. 18. ויקרא את שם המקום ההוא בית אל. LXX. vero ſic: Καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, οἶκος Θεοῦ.

Τῆς ἀββάνου σαββας.] Ubi hoc memoratur? Certe non in ſacro Codice; in eo enim Geneſ. xx. 12 ונם־אמנה אחתי בת־אבי הוא אך לא בת־אמי ותהי־לי לאשה. LXX. vero ſichabent: Καὶ γὰρ ἀληθῶς ἀδελφή μου ἐστὶν ἐκ πατρὸς, ἀλλ' οὐκ ἐκ μητρὸς· ἐγένετό μοι εἰς γυναῖκα. Hæc Sara ſupra cap. 7. dicitur ἀδελφιδὴ Abraami. Et cap. 12 Soror Loti, filii Aranis. Nam אח ἀδελφος & אחת ἀδελφη reſpectu ad patruum aut avunculum, materteram aut amitam habito, notat filium vel filiam ex fratre aut ſorore. Sic Lot reſpectu ad Abraamum patruum ſuum, cum ſit filius Aranis, fratris Abraami, appellatur ab ipſo אחיך frater ſuus. LXX. ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ. Geneſ. xiv. 14. 16. & mox hoc eod. cap. 19. πᾶσι τε γὰρ ἡμῖν ἀδελφοὶ τυγχάνουσι. Sic etiam Jacob a Rachele dicitur ἀδελφὸς & πατρὸς αὐτῆς Gen. xxix. 12. & reſpectu ad Labanem avunculum, cum ipſe ſit filius Rebeccæ, ſororis Labanis, appellatur ab ipſo Labane אחי frater meus. LXX. ἀδελφός μου. Sic & Sara reſpectu ad patruum Abraamum, cum filia ſit Aranis, fratris Abraami, appellatur אחותי ſoror mea. verum enim vero licet hæc ſpecioſe dici poſſent, tamen nullus dubito, Saram fuiſſe ſororem ὁμοπάτριον Abraami, nam illa ipſa expreſſe ab ipſo Abraamo dicitur בת־אבי filia patris mei, non vero בת־אמי, filia matris meæ; adeoque ſequitur, Saram eſſe filiam Terachi (hic pater Abraami erat) non vero Haranis, qui frater Abraami erat; quin imo Joſephum errare, quando dicit illam eſſe ἀδελφιδὴν Abraami, cap. 7. illius ἀδελφὴν eſſe Lotum. filium Haranis cap. 8. eam eſſe παῖδα ἀδελφῆς i. e. fratris Abraami, qui erat Haran cap. 12. & heic τὴν ἀββάνου σαββαν. Sed hæc jam ſufficiunt.

FINIS

JOANNIS SIBRANDÆ NOTULARUM POSTUMARUM IN LIBRUM PRIMUM FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SECUNDO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. [a] Ως Ησαυ & Ιακωβ, Ισαακ παῖδες ὄντες, [b] διείλοντο τὴν οἴκησιν· & Ησαυ μὲν τὴν Ιδουμαίαν κατέχει, Ιακωβ δὲ τὴν Χαναναίαν.

1. *Quomodo Esavus & Jacobus, Isaci filii, habitacula diviserunt: & Esavus quidem Idumæam tenuit, Jacobus autem Chananæam.*

β'. Ως [c] Ιωσηπ, ὁ νεώτατος τῶν Ιακώβ παίδων, ὀνειράτων αὐτῷ προδεικνυώτων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

2. *Quomodo Josephus, Jacobi filiorum natu minimus, ex somniis, futuræ suæ felicitatis præ-nunciis, fratribus invisus erat.*

γ'. Ως αὐτὸς ὗτος, εἰς Αἴγυπτον πραθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὸ φθόνον αὐτὸν μῖσος, & γνώμενος ἐπίσημος ἐκεῖ & λαμπρὸς τὸς ἀδελφὸς ἔσχεν ὑποχειρίους.

3. *Quomodo idem ille, in Ægyptum venditus ob odium sibi à fratribus conflatum, & ibi factus clarus & illustris, fratres habuit sibi subjectos.*

δ'. Η τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς γενεᾶς πάσης πρὸς αὐτὸν μετάβασις, διὰ [d] τὸν γενόμενον λιμόν.

4. *Quomodo Jacobus cum tota progenie ad filium migravit, urgente fame.*

ε'. Οσα τοῖς Εβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθῆσαι [e] ἐπ' ἔτη τετρακόσια.

5. *De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos quadringentos.*

ς'. [f] Η Μωϋσέως γένησις & ἀνατροφή.

6. *Quomodo Moyses natus & nutritus erat.*

ζ'. [g] Ως Μωϋσέως ἡγεμόνος τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον Εβραῖοι· & ἡ θάλασσα αὐτοῖς, διοικομένοις ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἀναπεπταμένη [h] φυγεῖν δι' αὐτῆς παρέσχε.

7. *Quomodo Hebræi Moyse duce Ægyptum reliquerunt: atque mare scissum ipsis, Ægyptios fugientibus, viam aperuit.*

a Ως Ησαυ] Ita *MSS.* in *Editis* πῶς Ησαῦς.

b Διείλοντο] Itidemque ex *MSS.* διείλαντο *Bas.* & *G.*

c Ιωσηπ,] Ιωσὴφ *Big.* & *Cas.*

d Τὸν γενόμενον λιμόν.] Retinui genus Atticum cum *Bas.* & *G.* τὸν γενομένον λιμὸν ad vulgus deduxerant *Samb. Big.* & *Cas.*

e Ἐπ' ἔτη τετρακόσια.] *Big.* & *Samb.* ἐπ' ἔτη τριακόσια. Mihi magis placet lectio vulgatior ἐπ' ἔτη υ'. tot fere annos serviles, à tribus Patriarchis aut posteris Hebræis præcipue in Ægypto consumptos, de natali Isaaci secundum Moysen & Stephanum pectora θεόπνευστα supputanti. Certum enim est sæpiusque Josepho adnotatum in hoc opere. 215. annorum moram tristem à Jacobi descensu Hebræos in Ægypto traxisse. BERN.

f Η Μωϋσέως] Suppeditarunt nobis id argumenti *Samb. Cas.* & *Vat.*

g Ως Μωϋσέως] Prius erat excusum, Ως Μωϋσέως αὐτοῖς ἡγ. τ. Αἴγ. ἐξέλιπον. Κεφ. ς'. Ως ἡ θαλ. τοῖς Εβραίοις διακομ. &c. Κεφ. ζ'.

h Φυγεῖν] Φυγὼ *Big.* & *Samb.*

Φ Λ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

[b] Περιέχει ἡ βίβλος ἔτη [c] διακόσια εἴκοσι.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER SECUNDUS.

Continet autem tempus annorum CCXX.

CAP. I.

Quomodo Esavus & Jacobus, Isaci filii, diviserint habitationem: & Esavo quidem Idumæa, Jacobo Chananæa contigerit.

POST Isaci autem interitum, filii ejus, partiti inter se habitationem, eam, quam acceperunt, haud retinuêre. Sed Esavus quidem, urbe Chebrone fratri concessa, habitabat in Saira; & in Idumæa regnabat, à seipso regionem denominans. Adomus enim cognominatus est, ex hujusmodi causa nactus appellationem. A venatu aliquando & labore in canum ductu famelicus reversus est, (adhuc enim in pueritia erat) fratremque inveniens parantem sibimet in prandium lenticulam, colore valde rubentem, atque illius ergo magis etiam incitatus, rogabat, ut *de eo edulio* sibi daret comedendum. At ille fratrem, fame ejus id efficiente, ætatis prærogativam pro cibo dare compulit: neque is, urgente inedia, primogeniti jure cedere recusabat, interposito jurejurando. unde ob cibi istius rubedinem ab æqualibus inter ludendum Adomus

Esavus à rubente jusculo, quod contra pretium primogeniti juvenis sitiebat, Edomi infame cognomentum traxit. Unde regio Idumæa.

Adoma, rubrum.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ησαῦς καὶ Ἰάκωβος, Ἰσάκου παῖδες ὄντες, διείλοντο τὴν οἴκησιν· καὶ Ησαῦς μὲν Ἰδουμαίαν κατέσχεν, Ἰάκωβος δὲ τὴν Χαναναίαν.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Ἰσάκου τελευτὴν, οἱ παῖδες αὐτοῦ, μεριζόμενοι τὴν οἴκησιν πρὸς ἀλλήλους, ἐκ ἣν ἔλαβον [d] ταύτην κατέσχον. ἀλλ' Ησαυος μὲν, τὴν Χεβρωνίας πόλεως ἐκχωρήσας τῷ ἀδελφῷ, ἐν [e] Σαείρᾳ διῆτᾶτο· καὶ τὴν Ἰδουμαίας ἦρχεν. ἔτω καλέσας τὴν χώραν [f] ἀπ' αὐτοῦ. [g] Ἄδωμος γὰρ ἐπωνομάζετο, καὶ τοιαύτην αἰτίαν τυχὼν τῆς ἐπικλήσεως. ἀπὸ θήρας ποτὲ καὶ πόνου καὶ σφόδρα τοῦ λιμώττων ἐπανῆλθεν· [h] ἔτι δ' ἦν παῖς τὴν ἡλικίαν· [i] ἐντυχὼν δὲ τῷ ἀδελφῷ φακὴν ἑψοῦντι πρὸς ἄριστον αὐτῷ, ἐπιθυμήσας τοῦ ζωμοῦ σφόδρα τὸν ζῆλον, καὶ μᾶλλον [k] τοῦτο ἔτι μᾶλλον ἐρεθισθείς, ἠξίου μεταδοῦναι αὐτῷ πρὸς τροφήν. ὁ δὲ ἀποδόσθαι τὸ πρεσβεῖον αὐτῷ καὶ φαγεῖν, σπουδῇ χρησαμένους τῇ πείνῃ, τὸν ἀδελφὸν [l] ἠνάγκαζε· κἀκεῖνος, ὑπὸ τοῦ λιμοῦ παροξυνθείς, ἀπομόσας τῶν πρεσβείων [m] αὐτῷ μετ' ὅρκων. ἐνθεν δὴ καὶ τὴν ξανθότητα τοῦ βρώματος, [n] ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν καὶ παιδιὰν Ἄδωμος ἐπεκλήθη· [o] Ἄδωμα γὰρ

E-

---

[a] Φλ. Ἰωσήπου] Φλαυΐου Ἰωσ. Ἰουδ. ἀρχ. λόγου δευτέρου *Basil.* & *C.* Ἀρχαιολογίας Ἰωσήπου λόγου δευτέρου *Busb.* & *Hen.*

[b] Περιέχει] Hoc libro explicari historiam annorum 220. ab obitu Haaci ad celebratissimam illam Hebræorum Exodum de Ægypto, multa fide discimus, ut ex Græcis *Big. Samb. Busb. Basil.* necnon codicibus tribus Regis Christianissimi, tum ex membranis Latinis *W.* 1. *Cantabr. Bal. &c.* Namque modum & rationem excedit numerus 422. quem Typographi *Paris.* & *Col.* nobis dedere BERN.

[c] Διακόσια εἴκοσι.] Ita *codices* omnes *Græci* & plerique *Latini.* Modum excedit numerus ccccxxii. quem nobis dedere Typographi *Paris.* & *Col.*

[d] Ταύτην κατέσχον.] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* ταύτην κατέσχον *Busb.* & *Hen.* ταύτην κατέσχον *Basil.* & *G.*

[e] Σαείρᾳ διῆτᾶτο·] Σαιρᾷ *Vat.*

[f] Ἀπ' αὐτοῦ.] Ἀφ' ἑαυτοῦ *Zonaras.* atque *à semetipso* reddit *Vet. Interpr.* HUDS. Lege ἀφ' αὑτοῦ. COCC.

[g] Ἄδωμος] Ἐδωμος γάρ. *Samb. Cas. Zonar.* & *Eustathius* falsus ex scriptura Judæorum LXXII. & mille aliorum אדום, *edom.* Cum *Josepho tamen* Samaritæ, & ipsi Arabes scribunt لذوم & لدوم quod est *à rubro.* Alteram tamen formam melius refert nomen regionis Idumææ, prima syllaba levi. Quin ἐδωμαίους illam gentem appellitat Uranius, (sic volo pro σειρ, quod imperitia Editorum factum est ex ουαϊρ) Scriptor vetus in Commentariis Arabicis. BERN. Ita *Hen* & *Busb.* Ἐδωμος ἦ *Big.* Ἐδωμος γὰρ *Samb. Cas. Vat.* & *Zonaras.* Λόωμος ἦ *Basil.* & *G.*

[h] Ἔτι δ' ἦν] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* in *Editis* ἔτι παῖς ὤν.

[i] Ἐντυχὼν] Περιτυχὼν *Vat.*

[k] Τοῦτο ἔτι μᾶλλον] Τοῦτ' ἔτι *Basil.* & *Gen.* præter os Atticum. τοῦτο ἔτι μᾶλλον *Busb.* & *Hen.* BERN.

[l] Ἠνάγκαζε·] Ita *Big.* in *cæteris* ἠνάγκασε.

[m] Αὐτῷ] Μετ' ὅρκων αὐτῷ *Busb.* & *Hen.*

[n] Ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν] Ita *Bernardus* ex *Codd. Impressis* unâ cum *MSS.* nam in *MSS.* ὑπὸ τ. ἡλ. κ' παιδιὰν Ἐδωμος ἐπεκλήθη, in *Editis* ὑπὸ τ. ἡλικιωτῶν Ἀδωμος καλεῖται, κ' παιδιὰν ἐπικληθείς.

[o] Ἄδωμα] Consentiunt jam *Big. Samb. Cas.* & *Epiphanius* Interpres. κ' παιδιὰν ἐδωμος ἐπικλήθη. ἔδωμα γὰρ ἐρ. *Basil.* & *Gen.* ἄδωμος καλεῖται, κ' παιδιὰν ἐπικληθείς. ἀδωμα γὰρ ἐΐς. Verum parcius *Hen.* & *Busb.* ἄδωμα ἐπικληθείς. ἀδωμα γὰρ ἐρ. J. *Zonaras*, qui cum duobus illis sæpe ad verba convenit, ὅθεν ἐδωμ ἐπικλήθη, ἀφ' τῶ ξανθότητα τ' φακῆς, σφόδρα γὰ ὦ τῶ χρῶμ τοιαύτη. ἐδωμ δ' παρ' ἑρμαίοις τὸ ἐρυθρὸν ὀνομάζεται. Neque præteribo alterum Josephi expilatorem, nomine vix suo *Eustathium.* τὸ δ' σύριον γλῶσσα ὂν ἐδωμαῖος ὀνομάζεται· οἱ δὲ ἐδωμαῖοι ὀνομάζονται, τὸ πρὶν ἐδωμαῖοι δ' ἱστορικῶς ἐπικληθέντες, ἀφ' τὸ ξανθὸς ἐπιθυμῆσαι αὐτοῦ φακῆς. ἐδωμὰ γὰρ οἱ ἑρμαῖοι τὸ ξανθὸν λέγουσι. ὑστερον δ' σύριοι μεταπομφθέντες, σύρια τινὸς ἐνόμισαν δ' ἔθνος αὐτῶν κρατήσαντες. Hæc ille ad *Opus Brefit.* Docuit autem nos omnes ὁ νομοθέτης c. 25. Gen. v. 30. hunc principem, quando olim latrante stomacho exclamavit ad fratrem, הלעיטני נא מן האדם האדם *min haadom haadom* (unde lectio ἄδωμα & ἄδωμος apud Josephum firmatur) *de rubro obsecro, de rubro illo*, cognomen inde sustuliss ridiculum magis nescio an miserum & mordax. Quanquam etiam à prima sua conditione appellationem illam meruerat ubi exiit Pyrrhus plane, *Adomoni* ארמוני כלו כאדרת שיער, ut loquitur Moyses v. 24. hirci simlior quam partus humani, corio obductus vice cutis. Inter Arabes vero atque Æthiopes لدم &

Ἑβραῖοι τὸ ἐρυθρὸν καλοῦσι · [p] καὶ τὴν χώραν ἅτως [q] προσηγόρευσαν. Ἕλληνες γὰρ αὐτὴν διὰ τὸ σεμνότερον Ἰδουμαίαν ὠνόμασαν.

β'. Γίνεται δὲ καὶ πατὴρ παίδων πέντε τὸ ἀριθμόν. ὧν [r] Ἰάϋς μὲν καὶ [s] Ἰάλομος καὶ [t] Κόρεος ἐκ γυναικὸς μιᾶς [v] Ἀλιβάμης τέκνωμα · τῶν δὲ λοιπῶν, [x] Ἀλιφάζης μὲν ἐξ Ἀδας, [y] Ραγούηλος δὲ ἐκ [z] Βασεμάθης [a] ὑπῆρξαν αὐτῷ γεγονότες. καὶ Ἡσαὺ μὲν ἕτοι παῖδες τοσοῦν. [b] Ἀλιφάζῃ δὲ γένονται γνήσιοι παῖδες πέντε · [c] Θήμανος, [d] Ὁμερος, [e] Σάφης, [f] Γόθαμος, [g] καὶ Κάναζος. Ἀμάληκος

nominatus erat : (Hebræi namque rubrum Adoma vocant) atque ideo regionem ita appellavit. Græci vero ipsam, ut honestiori vocabulo uterentur, Idumæam denominaverunt.

2. Genuit autem filios numero quinque. Quorum Iaus quidem & Ialomus & Coreus ex una muliere Alibama nomine : reliquorum vero Aliphazes quidem ex Ada, Raguelus autem ex Basematha ei sunt nati. Hos quidem filios habuit Esavus. Aliphazæ autem quinque legitimi filii fuere : Themanus, Omerus, Saphus, Gothamus, & Canazus. Amalecus enim nothus erat, è Thamnaa

Progenies Esavi. Gen. c. 36. & 1 Par. c. 1.

& *colorem fuscum*, & *corium* denotat. BERN. Ἐδωμα *Big. Samb.* & *Cas.* Ἐδωμαν *Vat.* simili plane modo *Vet. Interpr.*

p Καὶ τὴν χώραν] Ita *Big. Vat* & *Epiphan.* τὴν δὲ χώραν *Bas. G.* & *Cas.* τὴν χώραν *Hen* & *Busb.*

q Ἅτως προσηγόρευσαν.] In literis optimis tellus illa, quæ à Libani jugis usque ad mare Erythræum præcingit Palæstinam, אדום *Edom* passim appellatur. BERN. Περοσηγόρευσαν *Vat.* quod melius quam vulg. προσηγόρευσεν, & mox Ἐκάλεσαν δὲ αὐτὴν *Samb. Cas.* & *Vat.*

r Ἰάϋς μὲν καὶ] *Samb.* Ἰαΐς. Pentateucho Samaritano, יעש ipsiusque versione Arabica يعوش, quod Josephus voluit, & Syrus insuper atque Arabs Waltonianus. Hoc enim nomine ζώσιμος potuit significari, quod Arabibus عايش aut ῥηματικῶς (ut fieri in propriis adsolet) يعيش. Masoretæ in Chronicis S. & in Lege c. 36. v. 18 Gen יעש *Jehus*, alibi vero יעיש *Jehis*, nescio an fallente calamo. Ἰεύς Doctores Alexand. nam ιευλ veterum exemplarium Pentateuchi, ut Alex. Vatic. Wolfianique, aut etiam ἡ ὀξυλιπ. proclivi vitio propagatum fuit, & ad manus Eustathii tandem devenit. Ille est B. Hieronymo *Jehus* : & *Hieus* Epiphanio Scholastico. BERN. Ἰεύς LXX.

s Ἰάλομος κ'] Hebraice יעלם i. e. *Jahlam*, Samaritis Judæisque Interpretibus, necnon Syris in simpliciori sua versione. Altera Syrorum enim *Hilam* עילם 1. Par. 1. & alibi *Jahlon* refert, sicut *Ihelon* & *Ihelom* Translationis Hieronymianæ MSS. Pseudo-Eustathius post LXX. Metaphrastas ἰεγλαμ aut ἰεγλομ ἰεγλαμ Eusebius in Onomastico. Quinetiam *Samb.* ἰελαμος, & *Big.* ἰέλαμος : Epiphanius ad hos, *Hielon* pro *Hielom* aut *Ihelom. Bas.* & *Gen.* ἰολαμος. Scripsi ἰάλομος, tanquam à *scientia* aut *robore*, scilicet de יעלם Chaldæorum aut يعلم Arabico, nomen ipsum arcessens. BERN. Ita *Bernardus*, ex voce Chaldaïca aut Arabica, quæ *scientiam* aut *robur* significat. Ἰέλαμος *Samb* & *Vat.* Ἰέλαμος *Big.* Ἰόλαμος *Bas.* & *G.* in *Codd. Vet. Interpr.* habemus *Ihelom*, *Jaelom*, & *Hielon.* Ἰεγλόμ LXX.

t Κόρεος] Κορος *Bas.* & *Gen.* κόρεος cæteri codices Josephi. περὶ οἱ ὁ'. Moyses, קרח *Corach*. Vide libri superioris c. 18. sect. 4. אהליבמה *Aholibama* & *Oholibama* Judæi. *Oolibama* Interpres S. nominum. *Ahalibama* atque *Ahlibama*, reliquiæ ἀνωνυμφύλω. ἰλιβαμᾶ Biblia Græca in Chron. sed apud Moysen ἰολιβαμὰ, *Vatic.* ἰλιβεμα Alex. Compl & *Eusebius* *Ahlibema* Syri Arabesque. Nunc ad hasce origines *Alibama nomine* pars antiquior codicum *Epiphanii*. ἀλιβαμας τινους *Bas.* & *Gen.* ὁλιβάμης *Big* & *Samb.* ὁλιβανης *Cas.* Hæccine fuerit alio nomine dicta *Judith* inter uxores Esavi à Chananæis quæsitas, jam non moror. BERN. Ita *MSS* Κορεις in *Editis*. Κορὲ LXX.

v Ἀλιβάμης] Sic *Bas. G. Hen.* & *Busb.* atque *Alibama* in melioribus *Epiphanii* Codd. Ὁλιβάμης *Big. Samb.* & *Vat.* Ολιβάμης *Cas.* Ολιβεμα LXX.

x Ἀλιφάζης] Divinæ literæ אליפז, Judæique Græcique ἰλιφαζ 1. Par. 1. sed his in Pentateucho ἐλιφας. Et Aristeas eo sæculo ἐλιφὰ in obliquo البغز *Alifaz* Samaritæ, البغاز *Alifaz* Arabs Waltonianus. Cassiodori manus *Eliphath*. Huic mater erat ערה aut עדא, ut Samaritæ scribunt literis alienis : ἄδα eadem Græcis ac Latinis. BERN. Ita edere visum est *Eliphaz quidem ex Ada* in *Vet. Interpr.* & Αδα & Ελιφας *in* LXX. Ελιφάζης μὲ ἐξ Ἀδασης *Samb.* & *Vat.* Ἀλιφάζης μὲ ἐξ Ασης *Bas.* & *G.*

y Ραγούηλος] Vis tota librorum Græcorum, & *Raguhel* Cassiodori Scriba. Ecclesia Græca cum Philone ῥαγουηλ, ita in illa Eustathius. Apud fundum Mosaicum reperias ריעואל, رعوال, *Rehuel*, aut S. Hieronymo edente *Rahuel*. Θεόφιλος idem nobis Græce explicantibus. BERN.

z Βασεμάθης] De illa fœmina insignis lusus est & horunce Scribarum, & etiam Sacrorum. ἐκ βαθμάθης *Big.* ἐκ βασεμάθης *Samb.* cum *Cas.* ἐκ βασεμὰθ Eustathius, secundum Biblia Græca. Impressa denique Josephi ἐκ μασεμάθης. S. Hieronymus de nominibus Hebraicis, *Basemoth* : sed idem ille ad Gen. c. 26. 36. *Basemath*, ex Hebraico בשמת. Arabs Waltoni بسمان, Erpenii بشمت. Mallem tamen apud Josephum scribere ἐκ μαελάθης vel μαελήθης pro ἐκ μασεμάθης. Nam per c. 36. Geneseos (quo difficilius quidem vix reperias in toto opere Moysis) pro *Basemath* Judæorum Græcorumque, Synagoga Samaritica ubique legit *Mahalath* מחלת. Ismaelitis quidem ista c. 28. v. 9. ejusdem libri, Judæis Christianisque simul profitentibus, merito appellabatur μαελάθ. Nomen autem utrumque *Mahalath* & *Basemath*, suavem nympham aut *Glycerium* significat. Ita sane concedetur *Adæ* Chananitidi gratissimum cognomentum *Basemath* ex consensu omnium Exemplarium c. 26. 34. quin suavitatem meram etiam denotat nomen *Ada*, aut Typo Syriaco *Adiatha* עדיתא Istud si recusaverit, vel ad Rabbinorum longa deliria ultro abeat quisquis, vel cum Rivero, Mercero, aliisque Theologis in hoc nodo genium suum frustra deterat. BERN. Ita *Samb.* & *Cas.* Μοσεμαθης *Bas.* & *G.* Μασεμαθης *Vat.* Βεθμάθης *Big.* Βασεμαὰθ *Eustath.* ex LXX. Μαελάθη vel Μαελὰθ malit *Bernardus*, quod Synagoga Samaritica ubique legat *Maalath*.

a Ὑπῆρξαν] Ita *MSS.* ὑπαρξαν in *Editis*.

b Ἀλιφάζῃ] In *MSS.* Ελιφάζη.

c Θήμανος,] Recte expressum ex Hebraico תימן *Theman*, aut potius quod Samaritæ enuntiant تيمن *Thæman*. Θέμανα, *Big. Samb.* & *Eustathius*. ἀνλίγραφα LXX. Interpr. Θαιμὰν alia, alia Θιμὰν *Thæmanæos* Herodoti ab illo homine deduxit Maximus Grotius. At multo certiora adfert Eusebius Pamphili in Lexico suo Geographico. Θαιμαν, χώρα ἡγεμονικὴ ἰδίως ἐν τῇ γειτνιαλίνῃ, ἀπὸ Θαιμὰν υἱοῦ Ἐλιφὰζ τοῦ Ἠσαῦ. ἀλλὰ καὶ εἰς ἔτι νῦν κώμη ἐστὶ Θαιμὰν, ἀπέχουσα πιτρῶν ἀμφὶ τὰ ιε σημεῖα, ἐν ᾗ καὶ ἐξεκάθετο φρούριον τεγιλαϊκόν. Et inferius, Θαιμὰν, ὡς ἐζεκιὴλ, πόλις τῆς Ἰδουμαίας· ὡς δὲ Ἡσαΐας, πολις τῆς ἀραβίας, ἐν ᾗ τῶ Ἐλιφὰζ, πόλις Ἠσαῦ ἐκαλεῖτο. Cur autem *Thæmani* parens in libro Iobi, c. 2. 11. vocaretur *Thæmanites*, Theologi explicent. BERN. Θέμανος in *MSS.* in LXX. Θαιμὰν, & in *Eusebio* de Locis Hebr. quem videsis.

d Ὁμερος,] *Omerus Bas. Gen.* & *Epiph.* accurate. Nam Genesis habet אומר i. e. *ômar*, secundum exemplaria Judaica atque Syriaca ; sed אמר *ômar* aut *ômir* inter Samaritas. Doctores insuper Alexandrinos ὠμὰρ legisse ostendit codex *Vaticanus* ad Gen. & editio Wolfiana ad Paralip. Cætera tamen pleraque ἀνλίγραφα Græcorum error invasit : unde ὠμὰν legitur in MS. Alexandrino, aliisque Bibliis, unde ὄμαρος etiam in exemplaribus Josephi *Big. Samb.* & *Cas.* Atque pridem in Lexico Eusebii ὠμὰρ, λαὸς exponebatur ab hoc capite. ὑμὰρ autem *Eustathii*, aut ὠμὰθ ex codice Pembrochiano propius accedit ad Hebraicum. *Omer* tamen, si interpretere, ἄμνος, aut ὁ ἄρχων. Ab illo *Amorrhæorum* appellatio, in Originibus sacris atque etiam hisce Josephi per prolepsin aliquando usurpata. BERN. In *MSS.* Ουαρ & Αμαρ. in LXX. Ωμὰθ & Ωμὰθ. in *MS. Eustathii* Ωμὰρ, & in *Codd. Epiphanii* habemus *Omer*, *Omar*, & *Omor*.

e Σάφης,] Sequitur Eliphazi filius mutilo nomine *Ophus* ex membrana multa Epiphanii, pariterque ὁ ... ος juxta ἐκδόσεις *Bas.* & *Gen.* Præterea *Big. Samb. Cas.* & *Pseudo-Eustathius* temeraria imitatione LXXII. Interpretum, τωφαρς nunc scribunt : quod nominis amico cuidam Jobi competit, magis quam Eliphazi. Sufficit nobis, quod Judæi ac Samaritæ retinent in opere Mosaico צפו i. e. *Zepho*, Rabbinis & S. Hieron sive *Sapho* صفو Criticis Samaritarum, Syrorumque. Idem in Chronicis variante calamo veterum Masoretarum צפ *Zephi* scribitur, & adeo apud Hieronymum Interpretem. Restitui itaque Josepho huic nomen honestum σάφης, à *claritate*, quod est Arabum صفو *Sapho* percommode acceptum BERN Ita ex Mosaïco *Zepho* aut *Sapho* restituit *Bern.* In *Editis* Οφης, & *Ophus* in *Vet. Interpr.* in *MSS.* Σωφαρ ex Σωφαν in LXX.

f Γόθαμος,] Ita *Big. Samb.* & *Cas* Ἰόθαμος *Bas* & *Gen.* Facile enim permiscentur invicem tam scribentibus quam assa pronuntiantibus elementa γ & ι. Idem in editione LXXII. ad Gen. γοθὰμ aut γοθὸμ, & ad initium Paralip. γοθὰν & γοθθὰμ Hebraice גיתם *Gahatham* & *Gatham* S. Hieronymo. Arabice جعثم *Gahthamo* & *Gohthamo*. Sic autem *pygmæum* & *homuncionem strigosum* vocitabis. Quibus autem etymologiæ ridiculæ forte impensius placent, consulant Onomastica Philonis & Eusebii. Dein ex legitimis Eliphazi vocatur postremus apud Josephum ὁ κάναζος, ut tam *Bas.* quam *Genevæ* excusum fuit pro καὶ κάναζος, ex Hebræo וקנז *Ucenaz*, aut *Ucanaz*, & *Canaz*, quomodo legunt Samaritæ Ibidem ὀκίνεζος *Samb.* & *Cas.* ὀκίνεζος *Big.* κινὶξ & κινὰξ Eustathius. κενὶζ LXXII. Interpretes. *Canaz*, Syri Arabesque. *Cannaz*, Epiphanius. Ab *æmulando* tamen hoc nomen habuit iste Eliphazides, conditor gentis Cenezææ : nam Gen. c. 15. 18. καὶ τὰς κενιζαίους ex præoccupato legitur. BERN. Ita *MSS.* Ἰόθαμος in *Editis*, Γοθὸμ in LXX. & Γοθὰμ ad initium *Paralipom.*

g Καὶ Κάναζος.] Ita ex *Canaz* in melioribus *Epiphanii* Codd. Οκίνεζος *Samb.* & *Cas.* Ὀκίνεζος *Big.* & *Vat.* Ὀκιναζος *Bas.* & *G.* καὶ Κενὶζ LXX.

mnaa concubina ipsi genitus. Isti habitarunt Idumææ regionem, quæ Gobolitis dicta est, eamque, quæ ab Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Cum enim late olim pateret Idumæa, universa idem nomen tunc obtinuit, partesque ejus appellationes ab habitatoribus inditas postea conservarunt.

Gobolita & Amalecita.

ηδ νόθος ἦν, ἐκ παλλακῆς αὐτῷ γεγονὼς [h] Θαμνάης ὄνομα. ἔστι κατώκησαν τῆς Ιδουμέας τὴν [i] Γοβολῖτιν λεγομένην, καὶ τὴν ἀπὸ Αμαλήκης κληθεῖσαν [k] Αμαληκῖτιν. πολλὴ γὰρ ἦν ἡ Ιδουμέα, τότε πᾶσα αὐτῆς ἀπέσωζεν ὄνομα, καὶ τοῖς μέρεσι τὰς ἀπὸ τῶν οἰκητόρων προσηγορίας διεφύλαξεν.

II. CAP. II.

Quomodo Josephus, filiorum Jacobi natu minimus, propter somnia, futuræ felicitatis prænuncia, in fratrum invidiam incurrit.

Et opibus & liberorum sobolis progenie claret Jacobus.

JAcobo autem contigit tantam felicitatem assequi, quantam vix alius quisquam. Nam & opibus excellebat inter istius regionis incolas, & propter filiorum virtutes ad invidiam felix erat ac conspicuus: nihil enim eis deerat, sed & ad opera manuum & laborum tolerantiam bene erant animati, acerrimoque valebant ingenio. Tantam utique ipsius felicitatis curam gerebat *cæleste* numen; ut etiam ex rebus, sicut tum videbantur, adversis maximus ei accesserit bonorum cumulus, & per ipsum ejusque liberos parentibus nostris viam ad exitum ex Ægypto præmunierit: ex hujusmodi occasione. Josephum ex Rachela sibi natum Jacobus cum ob corporis venustatem tum ob animi virtutem (alios enim prudentia antecellebat) præ cæteris liberis amabat.

Delicia patris atque fratrum odium Josephus, pulchræ indolis vultusque puer.

Is parentis affectus odium & invidiam fratrum in eum concitabat, *ut* & *prædictio* ex somniis, quæ sibi visa patri ac fratribus indicavit, in argumenta felicitatis sibi promissæ: cum natura hominum proclivis sit ad res prosperas vel conjunctissimorum æmulandas. Visiones autem, quas per quietem viderat Josephus, hujusmodi erant.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ἰώσηπος, ὁ νεώτατος τῶν Ιακώβου παίδων, ὀνειράτων αὐτῷ προδεικνυμένων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

ΙΑκώβῳ δὴ σωέβη παρελθεῖν εἰς εὐδαιμονίας μέγεθος, οἷον οὐκ ἄλλῳ τινὶ ῥᾳδίως. πλούτῳ τε γὰρ ὑπερέβαλλε τοὺς ἐπιχωρίους, καὶ παίδων ἀρετῆς ζηλωτὸς καὶ περίβλεπτος ἦν· ἱδρῶτος γὰρ [m] ὅλως ὑστέρουν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἔργα χειρῶν καὶ πόνων ὑπομονὴν ἦσαν εὐψυχοι, καὶ δεινοὶ [n] συνιέναι. τοσαύτην δ' ἄρα τὸ θεῖον αὐτοῦ πρόνοιαν ἔχε καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιμέλειαν, ὡς κἀκ τῶν λυπηρῶν αὐτῷ δοξάντων πλὴν ὑπερβολὴν τῶν ἀγαθῶν προξενῆσαι· καὶ [o] ποιῆσαι τὸν ἀπὸ Αἰγύπτου τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀναχωρήσεως αἴτιον, αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεγονότας, ὑπὸ τοιαύτης αἰτίας. [p] Ἰώσηπον ἐκ Ραχήλας [q] πεπαιδοποιημένου Ιακώβου, ἀφ' οὗ τε τὴν ἔξω σώματος εὐμορφίαν [r] καὶ ἀφ' ψυχῆς ἀρετὴν· φρονήσει γὰρ διέφερε τῶν ἄλλων [s] πλέον ἢ ὧν ἠγάπα. τοῦτο προῆλθε [t] τῶν ἀδελφῶν ἥ τε ἔξω πατρὸς ὀργὴ φθόνον ἐκίνησε καὶ μῖσος, [v] ἥ τε ἐκ τῶν ὀνειράτων, ἃ θεασάμενος τῷ τε πατρὶ καὶ τούτοις ἐμήνυσεν, [x] ἐπ' εὐδαιμονίᾳ καταγγελλομένῃ· ζηλοτυπούντων ἄρα τῶν ἀνθρώπων [y] καὶ τὰς τῶν οἰκειοτάτων εὐπραγίας. αἱ δ' ὄψεις, ἃς κατὰ τοὺς ὕπνους εἶδεν Ιώσηπος, τοιαῖδε ἦσαν.

β. Ex-

h Θαυνάης] Θαυνάης *Baf.* & *Gen.* Θαμνᾶς *Euſtathius.* Θαμάης, non bene *Big. Samb.* & *Caſ.* Quippe Samaritis, Syris, τοῖς σ'. & Hieronymo *Thamnah* תמנע, Judæorum Scribis *Thimnah* ex Hebraico תמנע; *vetitam* hanc Latine dicas. Reſpondeant autem fide bona, ut fas eſt, Theologi noſtri, an legendum 1. Par 1. 36. ומן תמנע עמלק καὶ ἐκ Θαμνᾶς ἀμαλήκ: aut præſtat deſipere mentis cum verpis Rabbinis. BERN. Ita *Baſ.* & *G.* rectius quam Θαμάης ut in *MSS.* nam Θαυνὰ in LXX.

i Γοβολῖτιν] Γοβολίτιν *Hen.* & *Busb.* Hanc tamen ditionem circa Petram, quæ primo *Nabatea*, mox *Idumea* appellabatur, & *Petræa* Arabiarum, ut Joſepho *Gobolitis* tum heic tum alibi ſuarum originum, ita dicta eſt *Gebalitis* aut *Gebalena* Euſebio Pamphili, Stephano Byzantio, aliiſque veterum Philologorum. Utile autem eſt Stephani vel Hermolai Grammatici verba huc addere. γέβαλα, τρίτη μοῖρα τῆς παλαιστίνης. Ἰώσηπος. τὸ ἐθνικὸν γεβαλίτης, ὡς βαρίτης, δαρίτης. γεβαλίτης τις καὶ αἰμανῖτις (lego ἀμαληκῖτις) καὶ τῆς ἰδουμαίων χώρας μετωνομάσθη. Tum alibi, ἐσὶ καὶ γέβαλα χώρα ἀραβίας. καὶ τὸ ἐθνικὸν γεβαλίτης, τῷ τύπῳ τῆς ἰσχωρίων, quod Arabiſtæ non neſciunt. Diſerte tamen magis Euſeb. in Onomaſtico S. ἰδουμαία, χώρα ἡσαῦ, ἐξ αὐτῆς παρωνύμως ὀνομασθεῖσα· ἐστὶπερ αὐτοῖς ἰδοὺμ ἐκαλεῖτο. ἐσὶ δὲ ἡ ἀμφὶ τὴν πέτραν γεβαληνὴ καλουμένη· ἡ καί τινα αὐτῆς, χώρα δὲ ἰώβ. Idem de *Rooboth* ditionis Idumææ, Gen. 36. 37. ἔτι καὶ νῦν ἐσὶ φρέαρ ἐν τῇ γαβαλωῦ. BERN. In tribus *MSS.* Γοβολίτην. Ex *Euſebio*, & *Steph. Byzant.* in voce Γέβαλα, ubi Αμαληκῖτις pro Αιμανῖτις reponi jubet *Bern.* Γεβαλωΐτ.

k Αμαληκῖτιν.] Αμαλκίτην *Big.* ἀμαλκίτην *Busb.* atque *Hen.* עמלק autem vox eſt Arabica & quidem ἀτιώβετος. Sed Rabbini gens ingenioſa & etymis excudendis nata ab ἐκλάψαι hoc nomen deducunt: ab his & S. Hieronymus quandoque ineptire didicit. BERN.

l Ως Ἰώσηπος,] Contractius *Busb.* Περὶ τῆς ὀνείρων, ὧν εἶδεν Ιωσήφ.

m Ολως ὑσέρουν,] Vox ὅλως debetur *MSS.* deerat in *Editis.*

n Συνιέναι.] De eiſdem Philo, Alex. οἱ δὲ εἰς σωίσιον ἀκεκλῃδεῖς, καὶ δεινοὶ μὲν συνιέναι ἰχνηλατῆσαι πρᾶγμα ἐπιλύμφον ἔκποσι σοφασμοῖς. p. 527. BERN. In *MSS.* συνεῖναι. Scripſit forſan συνῆν. quod Ατικώτερον eſt.

o Ποιῆσαι τὸν ἀπὸ Αἰγύπτου] Ποιῆσαι *Vat.*

p Ἰώσηπον] Nobiliſſimum illum Oneirocritam ex Hebræo יסף *iosiph* nuncupant LXXII. Doctores Alexandrini, Philo uterque, Artapanus, Tr. Pompejus, Scriptores divini N. T. aliique: unde *Iώσηπος* ubique occurrit in codd. *Big.* & *Caſ.* Verum Editores *Baſ.* & *Gen.* tum *Busb.* atque *Hen.* legunt ultima temui *Iώσηπον.* Quin vero ita ſexcenties ſcribitur id nomen Judæis acceptiſſimum in hiſce originibus. Scribæ equidem Chriſtiani τῷ παλαιῷ Ἰώσηφον ἤτοι Ἰωσὴφ abs harum originum Scriptore, aliiſque multis *Iωσήποις* eo modo diſtinguere voluerunt. BERN. Ἰωσὴφ LXX. Ἰώσηφον *Big.* & *Caſ.*

q Πεπαιδοποιημένου] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* πεπαιδοποιησάμενος *Baſ.* & *G.* ἐκ Ραχήλας χὼν *Busb.* & *Hen.*

r Καὶ ἀφ' ψυχῆς ἀρετὴν·] Καὶ τῷ ἀπὸ ψυ. *Busb.* & *Hen.* Dein illorum imitatione J. *Zonaras*, ἐκακῶς ἢ ἐκ τοῦ Ραχὴλ Ἰωσὴφ, ἀφ' οὗ τε τὴν ἔξω εὐσωπίαν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν, πλέον τῶν ἄλλων παίδων ἠγάπα. ἥ τε γὰρ ἔξω τοῦ πατρὸς ὀργὴ, καὶ οἱ ὄνειροι, οὓς ἐθεάσατο, εἰς φθόνον αὐτῷ τοὺς ἀδελφοὺς κεκινήκασι· Adde his verba Artapani antiqui Scriptoris, qui ait τὸν Αβραὰμ Ἰωσὴφ ἀπάγοντα Ἡλίᾳ, ἡνίκ' ἢ ἐκακῶσε, συνίστησ' ἢ καὶ φρονήσει σοφὸν τοὺς ἄλλους διενεγκόντα, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐπιβουλευθῆναι. προειδόμενον δὲ τὸν ἐπίσασιν, (edit. *Ιπισούσασιν,*) δεηθῆναι τοῦ ἀσυγκρίτων ἀράβων, εἰς τὴν αἴγυπτον αὐτὸν ἀπαγαγεῖν. τοὺς δὲ τὰ ἱστυχανόμενα ποιεῖσθαι. Huc etiam accedat hiſtoriarum Philippicarum Epitomator l. 36. *Minimus ætate inter fratres Joſeph fuit: cujus excellens ingenium veriti fratres, clam interceptum peregrinis mercatoribus vendiderunt. Sed Iſraelem felix decem filiorum proventus majoribus ſuis clariorem fecit.* Hæc Juſtinus, necnon Trogus quaſi σαμαείζων. Conveniunt autem magis (ut amant) in ea cauſa Philo & LXXII. Judæi σωρῶν ὁ πατὴρ, inquit ille, p 526. αὐτῷ φθόνημα σύηνεις καὶ μεῖζον ἢ κατ' ἰδιώτην, ἐθαύμαζε καὶ προεῖπε· καὶ τὸ ἀκριβὲς ἡμῶν μᾶλλον ἐξερεῖ, ἐπειδὰν ὀψίγονος ὦ. Sed tot Interpretes, ὅτι ἦος γήρως ὦ. Joſephus tamen interpretatur בן זקנים cum Onceloſo, בר חכים prudentia provectum, haud ætate. BERN. Ἀφ' οὗ τῷ τὸ ψ. *Busb. Hen.* & *Zonaras.* Videſis *Artapanum* apud *Euſeb.* p. 429. *Philonem* p. 526. & *Trogi* Epitomatorem l. 36.

s Πλέον ἢ ὧν ἠγάπα.] Πλεῖον in quatuor *MSS.* non ut Athenis ſolent.

t Τῶν ἀδελφῶν] Illud τῶν ex *MSS.*

v Ἥ τε ἐκ τῶν ὀνειράτων] Ita *Baſ. G. Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* Facilius *Busb.* & *Hen.* cum *Zonara* καὶ τὰ ὀνείρατα. *Epiphanius* vertit *ſive ſomnia.* ἢ καὶ τῶν ὀνειράτων, aut ἤ τ' ἐκ τῶν ὀνειράτων, aut καὶ τῶν ὀνειράτων. *T. Faber.* (Epp. Vol. 2. p. 304.) mavult ἥτε ἐκ τῶν ὀνειράτων προφήτης. adjiciendo verbum, quo ſæpe utitur *Joſephus*, ut mox p. 50 v. 20. Licet emendare, ἥτε ὄψις (aut κρίσις) τῶν ὀνειράτων. BERN. & HUDS.

x Ἐπ' εὐδαιμονίᾳ] Ita *MSS.* in *Editis* εὐδαιμονίαν καταγγελλόμενα. *Epiphanius* habet *eo quod profectum ejus annunciarent.* Hinc *Bernardus* legit ἐπ' εὐδαιμονίᾳ καταγγελλόμενα.

y Καὶ τὰς] Illud καὶ ex *MSS.*

β'. Ἐκπεμφθεὶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν [z] ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ συλλογὴν τῶν καρπῶν θέρους ἀκμάζοντος, ὁρᾷ πολὺ τῶν [a] κατὰ τὴν συνήθειαν ἐπιφοιτώντων κατὰ τοὺς ὕπνους ὀνειράτων διαφέρουσαν ὄψιν· ἥν περ ἐγερθεὶς τοῖς ἀδελφοῖς, ὡς κρινοῦσιν αὐτῷ τὸ σημαινόμενον, ἐξέθετο, λέγων, ἰδεῖν ἐπὶ τῆς παρελθούσης νυκτὸς, τὸ μὲν αὐτοῦ δρᾶγμα [b] τῶν πυρῶν ἠρεμεῖν ἐφ' οὗ κατέθηκε τόπου· τὰ δὲ ἐκείνων προστρέχοντα [c] προσκυνεῖν [d] αὐτὸ, καθάπερ οἱ δοῦλοι τοὺς δεσπότας. οἱ δὲ, συνέντες ἰσχὺν αὐτῷ καὶ μέγεθος πραγμάτων τὴν ὄψιν προλέγουσαν, καὶ κατ' αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν ἐσομένην, τῷ μὲν Ἰωσήπῳ τούτων οὐδὲν, [e] ὡς οὐ γνώριμον αὐτοῖς ὂν τὸ ὄναρ, διεσάφησαν, ἀρὰς δ' ἐποιήσαντο μηδὲν [f] εἰς τέλος παρελθεῖν αὐτῷ ὧν ὑπενόουν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἔτι μᾶλλον ἀπεχθῶς ἔχοντες διετέλουν.

γ'. [g] Τῷ δὲ παρ' αὐτῶν φθόνῳ προσφιλονεικῆσαν τὸ θεῖον, δευτέραν ὄψιν ἐπιπέμπει τῷ Ἰωσήπῳ πολὺ τῆς προτέρας θαυμασιωτέραν. τὸν γὰρ ἥλιον ἔδοξε, τὴν σελήνην παραλαβόντα [h] καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας, ἐπὶ τὴν γῆν κατελθεῖν, καὶ προσκυνεῖν αὐτόν. ταύτην τὴν ὄψιν τῷ πατρὶ, μηδὲν παρὰ τῶν ἀδελφῶν κακόηθες ὑφορώμενος, καὶ τούτων παρατυγχανόντων, διεσάφησε, καὶ τί βούλεται σημαίνειν φράσαι [i] παρακαλεῖ. ὁ δὲ [k] ἥσθη τῷ ὀνείρατι· τὴν γὰρ πρόρρησιν αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ συλλαβὼν καὶ μετὰ σοφίας οὐκ ἀσκόπως εἰκάσας, ἔχαιρεν ἐπὶ μεγάλοις τοῖς σημαινομένοις. εὐδαιμονίαν γὰρ [l] τῷ παιδὶ [m] κατήγγελλε, καὶ καιρὸν ἥξειν [n] Θεοῦ δόντος, καθ' ὃν αὐτὸν ὑπό τε τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἔσεσθαι [o] τίμιον καὶ προσκυνήσεως ἄξιον· τὴν μὲν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον μητρὶ καὶ πατρὶ, τῆς μὲν αὐξούσης ἅπαντα καὶ τρεφούσης, τοῦ δ' ἐκτυποῦντος καὶ τὴν [p] ἄλλην ἰσχὺν ἐντιθέντος, εἰκάζων, τοὺς δ' ἀστέρας τοῖς ἀδελφοῖς, [q] καὶ γὰρ τούτους ἕνδεκα εἶναι καθάπερ καὶ τοὺς ἀστέρας, ἀπό τε ἡλίου καὶ σελήνης τὴν ἰσχὺν λαμβάνοντας.

δ'. Καὶ ὁ μὲν Ἰάκωβος τοιαύτην οὐκ ἀσυνέτως τῆς ὄψεως τὴν κρίσιν ἐποιήσατο· [r] τοὺς δ' ἀδελφοὺς τοῦ Ἰωσήπου σφόδρα ἐλύπησε τὰ προειρημένα. καὶ διετέθησαν ὡς ἐπ' ἀλλοτρίῳ τινὶ, μέλλοντι τὰ σημαινόμενα διὰ τῶν ὀνειράτων ἀγαθὰ [s] ἕξειν, ἀλλ' οὐκ ἀδελφῷ, καὶ ὧν συναπολαύσειν αὐτοῖς εἰκὸς ἦν, κοινωνοὺς [t] ὡς τῆς γενέσεως οὕτως καὶ τῆς εὐδαιμονίας [v] ἐσομένους· ἀνελεῖν τε ὡρμήκεσαν τὸ μει-

2. Missus cum fratribus à patre ad fruges messis tempore colligendas, visionem vidit ab iis quæ dormientibus obversari solent *longe* diversam: quam experrectus fratribus interpretandam narravit, dicens, suum quidem sibi visum, præterita nocte, tritici manipulum, eo quo posuerat loco, immotum stare; illorum vero accurrentes ipsum venerari, ut solent dominos servi. At illi, cum intellexissent visionem ei potentiam rerumque magnitudinem prænunciare, & fratres quoque in ejus potestate futuros, Josepho quidem, ac si iis plane ignoratum esset somnium, nihil tale interpretati sunt; sed[a] *taciti* precabantur ne quid horum, quæ suspicati sunt, ei *unquam* eveniret: eoque etiam majore in eum odio exardere perseverarunt.

Vidit per quietem fratres ipsum adoratum venientes aristarum instar capita inclinasse. Gen. c. 37.

3. Deus autem, adversus eorum invidiam contendens, alteram visionem Josepho immittit priore multo magis mirabilem. Sol sibi visus est arripere lunam & reliquas stellas, ac in terram descendere, ipsumque adorare. Hanc visionem patri, etiam in præsentia fratrum, nihil ex iis mali suspicans, exposuit; obsecratque, ut quid sibi vellet, interpretari dignaretur. Ille vero somnio lætatur: ejus enim præsagium mente colligens, & eventum sapienter conjiciens, gaudebat ob ingentia illi prænunciata. Nam felicitatem filio pollicitus est, tempusque concessu Dei venturum, quo à parentibus ac fratribus in honore esset, & veneratione dignus haberetur: solem quidem & lunam matri patrique comparans, quod altera quidem augeret omnia & aleret, alter vero formam rebus & vim cæteram impertiret; stellas vero fratribus, cum & ipsi undecim essent sicut & stellæ, tum à sole & luna vim suam habeant.

Somnium aliud Josephi. Parentes tanquam maxima siderum, fratres XI. ut minora, ad genua ejus humiles delabi.

4. Et Jacobus quidem non inficete dedit visionis interpretationem: fratres vero Josephi valde contristavit tale præsagium. Ac incitati sunt adversus eum, veluti extraneum quempiam, bona somniis istis prænunciata habiturum; ac non fratrem, cum quo pariter omnibus fortunis fruituros esse verisimile erat, ut generis participes ita & felicitatis socios futuros: atque adolescentulum

Hinc illa fratrum suorum simultas, consilia dira, insidia.

z Ὑπὸ τοῦ πατρὸς] Vestigia Philonis sui premit Josephus in hoc somnio. ἔδοξα, φησὶν ὁ Ἰωσὴφ, ἀμήτου καιροῦ ἐφεστάναι, καὶ πάντας ἡμᾶς ἀφικομένους εἰς τὸ πεδίον ἐπὶ τὴν τοῦ καρποῦ συγκομιδὴν, δρέπανα λαβόντας θερίζειν· αἰφνίδιον δὲ τὸ μὲν ἐμοῦ δρᾶγμα ὑπανίστασθαι, καὶ μετεωρισθὲν ὀρθοῦσθαι· τὰ δὲ ὑμέτερα, ὥσπερ ἀπὸ συνθήματος ἐπιδραμόντα τεθηπέναι, καὶ μετὰ τιμῆς τῆς πάσης προσκυνεῖν. Josephum deinde suis verbis traduxit Zonaras, ubi hoc visum ita enarrat. ἐν ὥρᾳ θέρους ἰδεῖν μετὰ τῶν ἀδελφῶν θερίζων, δράγματα δεσμεῖν καὶ τιθέναι· καὶ τὰ μὲν αὐτοῦ ἐρεμεῖν, τὰ δὲ τῶν ἀδελφῶν περιτρέχοντα προσκυνεῖν τοῖς αὐτοῦ. Neque multo diversi sunt codices *Hen.* & *Busb.* ἐπὶ συλλογὴν καρπῶν ἐν ὥρᾳ θέρους ἐπέμφθη μετὰ τῶν ἀδελφῶν· λέγων ἰδεῖν τὸ μὲν αὐτοῦ δρᾶγμα τῶν πυρῶν ἠρεμεῖν ἐφ' οὗ κατέθηκε τόπου, τὰ δὲ ἐκείνων περιτρέχοντα προσκυνεῖν αὐτῷ· οἱ δὲ συνέντες ἰσχὺν αὐτῷ τὴν ὄψιν προλέγουσαν, καὶ κατ' αὐτῶν ἐξουσίαν, οὐδὲν αὐτῷ διεσάφησαν. Sic illi usque ad finem hujus Paragraphi. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* παρὰ τοῦ π. *cæteri.* Vestigia *Philonis* (p. 540.) premit *Josephus* in hoc somnio. Suis verbis hoc visum enarrat *Zonaras*, neque ab eo multum discrepant *Hen.* & *Busb.*

a Κατὰ τὴν συνήθειαν] Κατὰ συνήθειαν *Vat.*

b Τῶν πυρῶν] Illud τῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

c Προσκυνεῖν αὐτὸ,] Προσκυνεῖν αὐτῷ Phrasi Athenarum Christianarum *Baf. Gen. Hen.* & *Busb.* BERN.

d Αὐτὸ,] Ita *Big. Samb. Caf.* & *Vat.* αὐτῷ *Hen. Busb. Baf.* & *G.* Verba sequentia in *MSS.* conservata, καθάπερ οἱ δοῦλοι τοὺς δεσπότας. οἱ δὲ, συνέντες ἰσχὺν αὐτῷ, omiserunt *Baf.* & *G.*

e Ὡς οὐ γνώριμον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *cæteris*, ὡς ἀγνώριμον τὸ ὄναρ αὐτοῖς.

f Εἰς τέλος παρελθεῖν] Ita *Big.* & *Samb.* αὐτῷ παρελθεῖν εἰς τέλος ὧν ὑπ. *Baf.* & *G.* εἰς τέλος αὐτῶν παρελθεῖν ὧν ὑπ. *Vat.*

g Τῷ δὲ παρ' αὐτῶν] Ita *Big.* & *Samb.* τῷ δ' ἐπ' αὐτῷ *Baf.* & *G.* τῷ δὲ παρ' αὐτοῖς φθ. *Vat.*

h Καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας,] Accipite Josephi breviaria *Hen.* & *Busb.* εἶτα καὶ δευτέραν ὄψιν τὸ θεῖον διὰ τὸν φθόνον τῶν ἀδελφῶν ἐπιπέμπει τῷ Ἰωσήπῳ. τὸν ἥλιον ἔδοξε σὺν τῇ σελήνῃ, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας ἐπὶ τὴν γῆν ἐλθεῖν, καὶ προσκυνεῖν αὐτόν. ταύτην τὴν ὄψιν τῷ πατρὶ καὶ τῶν ἀδελφῶν τυγχανόντων διεσάφησε, τί σημαίνει φράσαι παρακαλῶν. ὁ δὲ εὐδαιμονίαν τῷ παιδὶ κατήγγελλε· καὶ καιρὸν ἥξειν, καθ' ὃν αὐτὸν ὑπὸ τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἔσεσθαι τίμιον καὶ προσκυνήσεως ἄξιον. τὴν μὲν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον μητρὶ καὶ πατρὶ, τοὺς δ' ἀστέρας τοῖς ἀδελφοῖς εἰκάζων. Illa hucusque. Paria habet delibator harum historiarum Zonaras, τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ἀστέρων προσκυνεῖν ἔδοξε αὐτῷ. ταύτας τὰς ὄψεις τῷ πατρὶ διηγούμενος, παρόντων καὶ τῶν συγγόνων, τὴν δήλωσιν ἐζήτει μαθεῖν. ὁ δὲ εὐδαιμονίαν κατήγγελλε τῷ παιδὶ· καὶ καιρὸν ἥξειν, καθ' ὃν ὑπὸ τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν τιμηθήσεται καὶ προσκυνηθήσεται. Habuit autem Josephus ante suos oculos βίον πολιτικὸν Philonis, ubi hæc legis: ὁ δὲ Ἰωσὴφ οὐδὲν ὑπιδόμενος, ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις ὄναρ ἰδὼν ἕτερον καταπληκτικώτερον τοῦ προτέρου, τοῖς ἀδελφοῖς ἀνέφηνεν. ᾤετο γὰρ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἕνδεκα ἀστέρας ἥκοντας προσκυνεῖν αὐτὸν, ὡς τὸν πατέρα θαυμάσαντα τὸ γεγονὸς, ἐναποθέσθαι τῇ διανοίᾳ, ταμιεύοντα καὶ σκεπτόμενον τὸ ἐσόμενον. Mox ille Philosophus διὰ μὲν γὰρ ἡλίου τὸν πατέρα, διὰ δὲ σελήνης τὴν μητέρα· διὰ δὲ τῶν ια' ἀστέρων τοὺς ἀδελφοὺς ἀποτημαίνειν ἔοικας. BERN. Sic in omnibus *MSS.* καὶ τοὺς ἀστέρας τοὺς λοιποὺς *Baf* & *G.* Paria cum *Zonara* habent *Busb.* & *Hen.* quem videsis p. 16. *Edit. Baf.*

i Παρακαλεῖ.] Ita cum *Vat.* in *aliis* παρακαλῶν.

k Ἥσθη τῷ ὀνείρατι·] Ita *Baf. G.* & *Vat.* ὁ δὲ ἡσθεὶς *Big. Samb. Caf.* & *Vet. Interpr.*

l Τῷ παιδὶ] Τῶν παιδίων *Vat.*

m Κατήγγελλε,] Sic, ut amat *Josephus*, in *Big. Samb.* & *Vat.* κατήγγειλε *Hen.* & *Busb.* κατήγγελλον *Editionum* par.

n Θεοῦ δόντος,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Θεοῦ ζῶντος in *Editis.*

o Τίμιον] Sic in *MSS.* τιμῆς καὶ πρ. *Baf.* & *G.*

p Ἄλλην ἰσχὺν ἐντιθέντος,] Vocem ἄλλην restituimus ex *MSS.*

q Καὶ γὰρ τούτους] Iterum ex *MSS.* in *Editis* τῷ τούτους ἕνδεκα εἶναι, καθάπερ τοὺς ἀστέρας.

r Τοὺς δ' ἀδελφοὺς] Ita *MSS.* τοὺς ἀδελφοὺς *Baf.* & *G.*

s Ἕξειν,] Ita *Big.* & *Vet. Interpr.* ἥξειν *reliqui* omnes.

t Ὡς τῆς γενέσεως] Illud ὡς ex *MSS.*

v Ἐσομένους·] Ἐσομένους, ἀνελεῖν ὁρμ. *Samb.* & *Epiphan.*

lum interimere in animum induxerunt. Cumque hoc consilium ratum habuissent, frumentis jam collectis, Sicima profecti (nam regio est pecoribus alendis optima & pascuis percommoda) illic greges curarunt, patrem non præmonentes quod istic abituri essent. Ille vero, quod hoc nesciret, & nemo ad eum à gregibus adveniret, qui certi aliquid de filiis nunciare potuit, tristi & solicito animo rem agitans, illisque valde metuens, mittit Josephum ad greges cogniturum de fratribus, & quid agant renunciaturum.

εάκιον. καὶ ταύτῃ κυρώσαντες τὴν βουλήν, [x] ἐπεὶ τὰ τῆς συγκομιδῆς αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ἤδη Σικίμων ἐξαπέντες· χώρα δ' ἐστὶν αὕτη βόσκειν ἀγαθὴ θρέμματα, καὶ νομὰς ἐκτρέφειν· αὐτόθι τὰ ποιμνίων [y] ἐπεμελοῦντο, μὴ προδηλώσαντες τῷ πατρὶ τὴν ἐκεῖσε ἄφιξιν. ὁ δὲ ὑπὸ τῆς ἀγνοίας, καὶ δ' μηδὲ ἀπὸ τῶν ποιμνίων πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαί τινα [z] τῶν περὶ τοὺς παῖδων αὐτοῦ τ' ἀληθὲς σημήνειν δυνάμενον, [a] σκυθρωπότερον τὴν περὶ αὐτῶν διάνοιαν λαμβάνων, καὶ προιδεὶς ὧν, πέμπει τὸν Ἰώσηπον εἰς τὰ ποίμνια μαθησόμενον τὰ περὶ τῶν ἀδελφῶν, καὶ τί πράττοιεν σημανοῦντα.

CAP. III.

Quomodo Josephus à fratribus, quod ejus odio flagrarent, in Ægyptum venditus, & clarus ibi factus & illustris, fratres in sua potestate habuit.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς [b] Ἰώσηπον, ὅτως εἰς Αἴγυπτον πραθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, καὶ γνώμενον ἀπίστημον ἐκεῖ καὶ λαμπρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἔσχεν ὑποχείρους.

ILli autem, ut fratrem ad se venientem conspexerunt, gavisi sunt, non quasi ob adventum familiaris *alicujus* & à patre missi, sed tanquam inimici, & in manus suas Dei voluntate traditi: ac confestim, & ne occasionem ex manibus elabi sinant, ad illum perimendum sese expediunt. Rubenus vero, inter istos natu maximus, cum eos ita se habere vidisset, superque ea re consentientes, tentabat *eorum impetum* continere: ostendens facinus fore audacissimum simul ac scelestissimum. Ut nefarium quidem & Deo visum iri, & hominibus flagitiosum, etiam non consanguinei cædem perpetrare; multo autem sceleslius fratris necis reos deprehendi; quo sublato etiam in patrem redundaret injuria, materque in luctum & orbitatem, non ex lege mortalitatis illatam, conjiceretur. Igitur ut ipsos reveriti, reputantesque secum quantum perpessuri essent, filio cum optimo tum natu minimo eis erepto, incœpto desisterent tam audaci, obsecrabat; etiam præ timore Dei, qui spectator ac testis foret consilii contra fratrem initi. Si quidem à facinore abstinerent, fore ut *Deus* illos amaret, ad pœnitentiam sanamque mentem adductos: sin pergerent ad opus, nullas esse pœnas quas ab eis ob fratris cædem non repeteret; ut qui providentiam ejus ubique præsentem violassent, cui nihil latere potest, sive in solitudine peragatur, sive in urbium frequentia. Ubicunque enim est homo, existimandum ibi Deum quoque adesse. Quin & propriam conscientiam, si hoc ipsum patrare auderent, sibimet adversaturam esse ajebat: quam nemo potest fugere, sive bonam conservare studeat, sive talem nactus fuerit, qualis ipsos insectatura est, si fratrem interfecerint. Insuper autem hæc prædictis adjiciebat, nefas esse cuiquam fratrem, licet injustum, interimere: satius vero esse ita amicos non ulcisci & persequi, si quid peccasse videantur. Josephum vero, qui nequaquam malignus in ipsos exstiterit, occiderent: cujus ætas

Pro fratre apud cæteros intercedit Rubelus, oratione pia ac facunda.

Οἱ δ', τὸν ἀδελφὸν ὡς εἶδον πρὸς αὐτοὺς ἀφιγμένον, ἥδησαν μὲν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐπ' οἰκείᾳ παρουσίᾳ, καὶ πατρὸς ἀπεσταλκότος, ἀλλ' ὡς ἐπ' ἐχθρῷ, καὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν κατὰ θείαν βούλησιν παραδόντος· ἀναιρεῖν τε ἤδη, [c] καὶ μὴ τὸν ἐν ποσὶν ὑπερβαλέσθαι καιρὸν, [d] ὠρμήκεσαν. [e] ὅτω δ' αὐτοὺς Ῥουβηλος ἰδὼν ἐχόντας ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν, καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν [f] ὠμονοηκότας, ἐπιφέρῃ κατέχειν· ὑποδείκνυς τὸ μεγέθος τοῦ τολμήματος, [g] καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ μῦσος. ὡς πονηρὸν μὲν καὶ θεῷ, καὶ ἀνθρώποις ἀνόσιον δοκοῦν, καὶ τὸ μὴ συγγενοῦς ἀνθρώπου χεῖρας ἐργάσασθαι φόνον, πολὺ μέντοι μιαρώτερον τὸ σφαγὴν ἀδελφοῦ δράσαντας ὀφθῆναι, ᾧ [h] πατήρ τε ἀνωμοσμένῳ συναδικεῖται, καὶ μήτηρ εἰς πένθος καὶ παίδων ἀποστέρησιν, ἃ κατ' ἀνθρώπινον [i] γινομένων νόμον, συγκαταπατᾶται. [k] τούτων δ' οὐκ αὐτῶν αἰδῶ λαβόντας, καὶ τῷ λογισμῷ τί καὶ πείσονται πεθνηκότος αὐτοῖς παιδὸς ἀγαθοῦ καὶ νεωτάτου προφερομένους, ἀποχέσθαι τοῦ τολμήματος παρεκάλει, καὶ τὸν Θεὸν δείσαντας, [l] ὃς θεατὴς ἅμα καὶ μάρτυς ἤδη καὶ τῆς βουλῆς αὐτῶν τῆς [m] ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν γενομένης. ἀποστάντας τὲ μὲν πράξεως ἀγαπήσειν, μετανοίᾳ καὶ τῷ σωφρονεῖν εἴξαντας· προελθόντας δ' ἐπὶ τοῦργον οὐκ ἔστιν ὅπου [n] εἰσπράξωνται τὸν ἀδελφοκτονίας δίκας, [o] μιάναντας αὐτὸ τοῦ πανταχοῦ παρόντος θεήσαντος, καὶ μήτε τὸν ἐπ' ἐρημίας πραττομένων ὑστερῆσαν, μήτε τὸν κατὰ πόλεις. [p] ὅπου γὰρ ἂν ἄνθρωπος ᾖ, χρὴ δοκεῖν ἐνταῦθα παρεῖναι καὶ τὸν Θεόν. πρός τε σωφρονοῦντας αὐτοὺς τὸ ἴδιον ἔχειν ἐχθρὸν ἔφη τοῖς τολμηθεῖσιν ἔλεγεν· ὃ μήτε τοῖς ἀγαθὸν αὐτὸ ἔχουσι, μήτε τοιοῦτον ὁποῖον αὐτοῖς συνοικοῦσι τὸν ἀδελφὸν ἀνελοῦσιν, ἐστὶν [q] ἀποδρᾶσαι. προστεθῆναί τε καὶ ταῦτα τοῖς προειρημένοις, ὡς ἀδελφὸν μὲν ἀδικήσαντας κτεῖναι ὅσιον· καλὸν γὰρ καὶ τὸ μὴ μνησικακεῖν τοῖς ἄτῃ φίλοις, ὑφ' ὧν [r] ἁμαρτάνειν ἔδοξαν. Ἰώσηπον δὲ μὲν πονηρὸν εἰς αὐτοὺς γεγονέναι [s] διαφθεροῦσιν· ᾧ [t] καὶ τὸ τῆς ἡλικίας ἀσθενὲς ἔλεον μᾶλλον καὶ τὸν [v] παρ'

---

x Ἐπεὶ τὰ τ' συγκομιδῆς] Ita in *MSS.* ἐπειδὴ τ' συγκομιδᾶς αὐτοῖς πέρας ἔχειν, ἐπὶ Σικίμων τοῦτο *Bas.* & *G.*

y Ἐπεμελοῦντο,] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπιμελοῦν') *Vat.* ἐπεμέλουν *Bas.* & *G.*

z Τῶν περὶ τ' παίδων] Sic *Big.* & *Samb.* τ' περὶ τ' παίδων *Lilii.*

a Σκυθρωπότερον] Σκυθρωπολέραν *Vat.*

b Ἰώσηπον,] Hypothesin paulo breviorem habet *Busb.* περὶ τ' πρὸς τοὺς ἐμπόρους Ἀραβας πρᾶσιν Ἰωσήφ.

c Καὶ μὴ τ'] Καὶ μὰ τ' ἐν ποσὶν ὑπερβαλέσθαι *Vat.*

d Ὡρμήκεσαν.] Ὥρμησαν *Hen. Busb.* & *J. Zonaras:* at perfecto tempore Josephus. Mox ὅτως δ' *Samb.* correcte. BERN.

e Οὕτω δ' αὐτοὺς] Οὕτως δ' αὐτοὺς *Samb.*

f Ὡμονοηκότας,] Ita *Big.* & *Samb.* ὁμονοηκότας *alii.*

g Καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ μῦσος.] Sic in *Big.* & *Samb.* quibus etiam convenit *Vet. Interpr.* τὸ ἐπ' αὐτῷ μῖσος in aliis *MSS.* & *Editis.* Hisce similia retulit *Philo*, p. 528. B. ἐπὶ τοσοῦτον προῆγον ὀργῆς &c.

h Πατήρ τε ἀνωμοσμένῳ] Πατρὶ μὲν ἀν. *Vat.*

i Γινομένων νόμων,] Ita *Bas.* G. & *Epiphan.* Γινόμενον *Big.* & *Samb.* Γινόμενα *Vat.*

k Τούτων δ' οὐκ] Τούτων τε οὐκ *Vat.*

l Ὃς θεατὴς] Ita *Big.* & *Samb.* ὡς θεατὴς in *reliquis.* ὡς θεατῇ ἅμα καὶ μάρτυρι corrigit *T. Faber*, in Epp. Crit. l. 2. Ep. 68. mox idem sine necessitate ἀποστάντων μὲν &c. dein εἰσπράττων. iterumque infeliciori conjectura, οὐκ ἔστιν ὅ· οὐκ εἰσπράξηται τ. ἀ. δίκας, μὴ διδόντας αὐτῷ. BERN. & HUDS.

m Ἐπὶ τ' ἀδελφόν] Ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ *Vat.* & mox ἀγαπήσ.

n Εἰσπράξωνται] Ita *Samb.* & *Vat.* εἰσπράξηται *Bas.* & G. εἰσπράξαιντο *Big. Cas.* & *Epiphan.*

o Μιάναντας] Sic *Big Cas.* & *Vat.* μιάναντας *Bas.* & *G.*

p Ὅπου γὰ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὅπου γὰ ἀνθρωπος ἂν ᾖ in *aliis.*

q Ἀποδρᾶσαι.] Ex *Big.* & *Cas.* ἀποδρᾶναι *Samb. Vat. Bas.* & *G.*

r Ἁμαρτάνειν ἔδοξαν] Ita *Big. Cas.* & *Vat.* ἁμαρτεῖν ἐδόκουν *Bas.* & *G.*

s Διαφθεροῦσιν·] Διαφθείρουσι optimo tempora *Bas.* & *Gen.* Scripsit vero Josephus ἀφθείρουσι, *Big.* & *Samb.* adprobantibus. BERN. Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀφθείρουσιν in *Editis.*

t Καὶ τὸ τ' ἡλικίας] Illud καὶ ex *MSS.*

v Παρ'

[v] παρ' αὐτῶν ἐφαντάζετο κηδεμονίαν. ἡ τε αἰτία τῆς ἀναιρέσεως πολὺ [x] χεῖρω τὴν πρᾶξιν αὐτῶν ποιῆσαι· ἀλλὰ φθόνον [y] τε τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν αὐτῷ καὶ ζῆν ἐξαγαγεῖν διεγνωκότων, [z] ὧν τὸ ἴσον [a] ἀπολαύσασι κοινωνοῦντες αὐτῷ [b] τῆς μετουσίας, οὐκ ἀλλοτρίων ὄντων ἀλλ' οἰκείων. ἴδια γὰρ [c] ἐν αὐτῶν ὑπολαμβάνειν, ὅσα Θεὸς Ἰωσήπῳ δωρεῖ· προσήκειν οὖν τὴν ὀργὴν [d] καὶ ἀφ' ἑτέρου αὐτοὺς καλῶς ἔχειν χαλεπωτέραν ἐσεσθαι νομίζειν, εἰ τὸν ὑπ' [e] αὐτοῦ καὶ Θεοῦ κεκριμένον τῶν ἐλπιζομένων ἀγαθῶν ἄξιον ἀποκτείναιεν, ἀφαιρήσονται τὸν Θεὸν ᾧ ταῦτα [f] χαρίσεται.

β'. Καὶ ὁ μὲν Ῥουβηλος ταῦτα λέγων, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι πλείω καὶ δεόμενος, ἐπέφερε [g] τὴν ἀδελφοκτονίας αὐτοὺς ἀποτρέπειν. ἐπεὶ δ' ἤδειν μετριωτέρους ὑπὸ τῶν λόγων ἐαυτὸν γεγενημένους, ἀλλὰ σπουδὴν ὅπως τάχιον ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν, [h] συνεβούλευε τὸ κακὸν αὐτοὺς ὀλιγοκέστερον ποιῆσαι τῷ τρόπῳ τῆς ἀναιρέσεως. καὶ γὰρ [i] ἀμυνομένους παρήνεσε τὸ πρῶτον, πεπεῖσθαι [k] λέγων αὐτούς. ἐπεὶ δ' ἐκράτησαν ὡς τ' ἀνελεῖν τὸν ἀδελφὸν, οὐκ ἔσεσθαι σφόδρα κακοὺς οἷς νῦν ὑπομένει παθέντας [l] ἔλεγεν. ἐν γὰρ τούτοις εἶναι καὶ τὸ ἔργον, ἐφ' ὃ σπεύδουσιν· ὃ μέντοι τοιοῦτον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀπόροις κακοῦργον· ἠξίου γὰρ αὐτοὺς αὐτοχειρας μὲν μὴ γενέσθαι τοῦ ἀδελφοῦ· ῥίψαντας δ' εἰς τὸν ὑποδεχόμενον λάκκον ἕτως ἀποθανεῖν ἐᾶσαι, [m] καὶ τό γε μιανθῆναι τὰς χεῖρας αὐτοὺς κερδαίνειν. συναινεσάντων δὴ τούτοις τῶν νεανίσκων, ὑποδραμὼν Ῥουβηλος τὸ μειράκιον καλῶδίᾳ σκληρᾷ, ἐρήμῳ καθήμενον εἰς τὸν λάκκον· καὶ γὰρ ἱκανῶς ἄνυδρος ἦν· καὶ ὁ μὲν, τοῦτο ποιήσας, ἀπηλλάττετο καὶ ζήτησιν χωρίων πρὸς νομὰς ἐπιτηδείων.

γ'. Ἰούδας δὴ, καὶ αὐτὸς ὢν τῶν Ἰακώβου παίδων, ἐμπόρους ἰδὼν Ἀραβας ἐξ Ἰσμαηλιτῶν ἔθνους, ἀρώματα καὶ Συρίας φορτία κομίζοντας [n] Αἰγυπτίοις ἐκ τῆς Γαλααδηνῆς, μὴ τὸν ἀναχώρησιν τοῦ [o] Ῥουβήλου τοῖς ἀδελφοῖς σωτηρίαν βουλεύσειν ἀνιμήσασι τὸν Ἰώσηπον ἀπεμπολῆσαι τοῖς Ἀραψὶν· ἐκεῖνόν τε γὰρ ὅτι πορρωτάτω γιγόμενον, [p] κἂν τεθνήξεσθαι πρὸς τοῖς ξένοις, αὐτούς τε ἐξ μιάσματος οὕτως ἀπαλλαγήσεσθαι. δόξαν οὖν τοῦτο, τοῖς ἐμπόροις ἀποδίδοσθαι τὸν Ἰώσηπον ἀνελκύσαντες ἐκ τοῦ λάκκου μυῶν εἴκοσιν, ἐπράθησαν.

tenera miſericordiam potius commoveret, curamque ab iis & tutelam impetraret. Cauſa etiam cædis plurimum auget facti hujus indignitatem, quod ob invidiam futuræ ejus felicitatis viam ei adimere ſtatuerint, qua ex æquo fruituri erant conſortionem cum illo habentes ſociabilem, utpote qui non alieni eſſent ſed cognatione conjuncti. Debere enim exiſtimare ipſorum eſſe quicquid Joſepho largietur Deus: ac proinde par eſſe ut cogitarent, iracundiam *cæleſtem* gravius illis incubituram, ſi eum perimendo, qui ab ipſo Deo omni bona fortuna dignus eſt habitus, hunc ipſum Deo auferrent, quem tanta cumulaturus eſt felicitate.

2. Ac Rubelus quidem hæc dicens, prætereaque pluribus etiam *illos* obſecrans, conabatur eos à fratricidio abſterrere. Poſtquam autem ipſos nihilo placatiores factos viderat, ſed in eo eſſe ut ad cædem properarent; conſilium dedit ut ſaltem necis modo malum paululum mitigarent. Ultionem etenim meditantes primum admonuit, ut oratione flecterentur. Cum vero prævaluiſſent ut fratrem tollerent, dicebat fore ut leviori peccato tenerentur, ſi in iis ad quæ jam hortatur ſibimet pareant. Sic enim finem ſuum, ad quem feſtinant, conſequuturos eſſe; ſed alio modo, ac (ut in dubiis *licet conjicere*) minus odioſo. Nam obteſtatus eſt ipſos, ne ſuas ipſi manus fratri injicerent, ſed in proximum puteum conjectum illic emori ſinerent, atque ita * pollutas manus lucrifacerent. Cum autem hiſce aſſenſum dediſſent juvenes, Rubelus, puerum abducens & fune religans, leniter eum in puteum demiſit; erat enim bene ſiccus. Et ille quidem, hoc facto, abiit paſcua commoda quæſiturus. *Joſephus in lacum ſiccum demittitur, ſuadente Rubelo.*

3. Judas autem, qui & ipſe unus è Jacobi filiis, conſpicatus mercatores Arabas generis Iſmaëlitici, aromata & Syras merces deferentes ad Ægyptios è terra Galadena, poſt diſceſſum Rubeli conſilium dedit fratribus, ut Joſephum extrahentes venderent eum Arabibus. Nam etiamſi & illum, quam longiſſime ablegatum, apud exteros mori contigerit, fore tamen ut hoc pacto ſemet ſceleris puros conſervarent. Hoc igitur cum placuiſſet conſilium, Joſephum ex puteo receptum vi- *Viginti drachmis minis venditur Iſmaëlitis, annos habens XVII. Gen. c. 37.*

[v] Παρ' αὐτῶν ἐφαντάζετο] Ita ex Epiphanio correxi, pro παρ' ὑμῶν αὐτῶν librorum Græcorum, quot verſare mihi adhuc licuit. Schorano placet ἀπ' ἡμῶν αὐτῶν. Attamen tota hæc oratio in perſonis tertiis occupatur. Mox *Big.* κηδεμονίαν ſyllabis quatuor, abſque exemplo. BERN. Ita *Vet. Interpr.* correxit *Bernardus* pro παρ' ὑμῶν αὐτῶν *librorum Græcorum*, quot verſare mihi adhuc licuit.

[x] Χείρω] Ex *MSS.* quod Ἀτλικώτερον *Editorum* χείρονα.

[y] Τῶν τε ἐσομένων ἀγαθῶν] Ita *Big.* & *Samb.* τ' ἐσομ. *aliis.*

[z] Ὧν τὸ ἴσον] Ὧν κ' τὸ ἴσον *Vat.*

[a] Ἀπολαύσασι] Ἀπολαύσει *Samb.* & *Caſ.*

[b] Τῆς μετουσίας.] Ita *Libri* omnes *Gr.* pariterque *communione* in *Latinis.* Locutio illa πλεονάζει. ut *ſociabilis conſortio* apud *Livium.* κοινωνίας reponit *T. Faber.* BERN. & HUDS.

[c] Ἐν αὐτῶν] Εἶναι *Big.*

[d] Καὶ ἀφ' ἑτέρου] Ita *Big.* & *Samb.* καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ *Caſ.* καὶ δι' αὐτὸ τὸ αὐτοὺς *Vat.* κ' ἀφ' ἑαυτοῦ καλῶς &c. *Baſ.* & *G.*

[e] Αὐτοῦ ἐξ Θεοῦ] Illa ἐξ Θεοῦ ex *MSS.*

[f] Χαρίσεται.] Χαρίσηται *Big.* non male. Sæpius autem legimus ejuſmodi parencliſes in hoc Scriptore, quas Athenæ quidem neutiquam damnarent. Alii omnes χαρίσηται. BERN. Ita *Big.* & *Vat.* χαρίσηται in *reliquis.*

[g] Τὴν ἀδελφοκτονίας] Sic *Samb.* & *Vat.* τοὺς τ' ἀδ. *cæteri.*

[h] Συνεβούλευε] Συνεβούλευσε *Vat.* ut habetur mox infra, v. 32. συνεβούλευεν *Hen.*

[i] Ἀμυνομένους] Ἀμυνόμενον malit *Heraldus*, Digreſſionum l. 2. c. 8.

[k] Λέγων αὐτούς.] Faber λόγοις αὐτῶν, phraſi Joſephi ita violata. Inſtanter etenim ibidem ſignificat modus πεπεῖσθαι, ritu Attico. BERN. Θείων αὐτοὺς *Heraldus*, λόγοις αὐτῶν legendum eſſe contendit *T. Faber.* phraſi *Joſephi* (ut inquit *Bernardus*) ita violata. Inſtanter etenim ibidem ſignificat modus πεπεῖσθαι, ritu Attico. Simile quid habet *Joſephus*, p. 23. v. 29.

[l] Ἔλεγεν] Vox ἔλεγεν ex *MSS.* nam abfuit *Baſ.* & *G.*

[m] Καὶ τό γε μιανθῆναι] Latine diceres, *pollutas manus lucrifacere*, quod eſt *fratricidii crimen evitare*; aut phraſi Orientis, יד אל תשלחו בו, Gen. c. 27. 22. Senſum illum obtinuiſſe dictionem Græcam nos docet D. Lucas ejus ævi Scriptor: κεκρίκασιν ἵνα ἔχωσι habet iſte in *Actis* ſacris. Non placet itaque manus *Big.* aut *Samb.* hoc in loco καὶ τό γε μὴ μιανθῆναι τὰς χεῖρας αὐτοὺς κερδαίνειν. Tantidem narrat & Philo, ὁ πεισθεὶς τοῦ πλήθους μὲν ἐφάψασθαι ἐξ μιάσματος, ἀλλ' αὐτὸς μόνον εἰς ὕδωρ τὸ ἐρυγμάτων ῥίψαι. —— συναινεσάντων δὲ, ὁ μὲν εὐθὺς ἐπαναζεῖ· οἱ δὲ ὡς πολέμιον συλλαβόντες, ἅπασιν ἀπαμπίσχουσι τὴν ἐσθῆτα· καὶ τὸ μὲν καθιᾶσιν εἰς βαθεῖς βόθρους. Quin ex hoc potius Judæo Johannes Zonaras, ῥᾳδίως δὲ συνεβούλευε, μὴ αὐτόχειρας γενέσθαι τοῦ ἀδελφοῦ· ἀλλ' εἰς τὸ ἀποκείμενον λάκκον ῥίψαι αὐτὸν, ἵνα ἀπέθανε σὺν αὐτῷ, καὶ ὕστερον μετεωρότερον ἔσοιτο τὸ κακόν. συναινεσάντων δὲ τῷ λόγῳ τῶν νεανίσκων, λαβὼν ὁ ῥουβὴλ τὸ μειράκιον, ἐρήμα καθίμησεν εἰς τὸν λάκκον. BERN. Καὶ τόγε μὴ μιανθῆναι *Big. Samb.* & *Vat.* Vide *Philonem* p. 528. ex quo ſua hauſiſſe videtur *Zonaras*, p. 16.

[n] Αἰγυπτίοις] Εἰς Αἴγυπτον *Baſ.* & *Gen.* ex verſione τῶν ο'. Pariter de illo facinore Philo, σκεύη δὲ τῇ ἡμέρᾳ καθ' τινα συνήθειαν ἔμποροί τινες ἀδοιπόρων τῶν ἔθνος ἐχόντων ἀπ' ἀραβίας εἰς αἴγυπτον κομίζειν φόρτον· οἷς ἀνελκύσαντες τὸν ἀδελφὸν πιπράσκουσιν, ἠγησάμενοι τὸν γνώριμον ἐξ καθ' ἡλικίαν τεθάψειν. Paulo etiam diverſus ab his Artapanus, πεισθεὶς δὲμβροι ἰωσὴφ, ait, τὸν τῶν ἀδελφῶν ἐπισύσσειν, ἐκθεῖναι τὸν ἀσυγγενῆ ἀφθόνως εἰς τὸν αἴγυπτον αὐτὸν ἀλλοφύλους· τοὺς δὲ τὸ σύστημα νόμιμον ποιῆσαι· εἶναι γὰρ τοὺς ἀράβων βασιλεῖς ἀπογόνους ἰσραὴλ, ἧς ἐξ ἀβραὰμ, ἰσχὰκ δ' ἀδελφός. BERN. Ita in *MSS.* εἰς Αἴγυπτον *Baſ.* & *G.* ex verſione LXX. Pariter de illo facinore *Philo*, p. 528. Paulo etiam diverſus ab his *Artapanus* apud *Euſeb.* in Præp. Evangel. p. 429.

[o] Ῥουβήλου] *Al.* ἐξ Ῥουβήλου.

[p] Κἂν τεθνήξεσθαι] Mox δόξαν οὖν ὕστερον fruſtra *Busb.* & *Hen.* tum etiam ἀποδίδοσθαι pro ἀποδίδοσθαι. *Zonaras* vero, καὶ δόξαν τοῦτο, τοῖς ἐμπόροις αὐτὸν ἀποδίδοσθαι μυῶν εἴκοσι, ἐτῶν ἐπτακαίδεκα γεγονότα. BERN. Ita ex *MSS.* in *Editis* καὶ τεθνήξεσθαι τοῖς ξένοις, ἑαυτούς τε.

* *Pollutas manus lucrifacerent.*] Quod eſt, *fratricidii crimen evitare.* Sic κεκρίκασιν ἵνα ἔχωσι in *Act. Apoſtol.*

viginti minis vendunt mercatoribus, annos septendecim natum. Rubelus autem, nocte ad puteum veniens, insciis fratribus Josephum servare secum statuit. Ac dum inclamanti non responderet, ille, suspicatus post discessum suum interemptum esse, fratres incusabat. Cum vero rem gestam ei enarrassent, lugere desiit.

Rubeli pietas.

Tunica Josephi tanquam discerpti affligunt animum Jacobi cruentantque ingratissimi filii.

4. Ut primum vero hæc in Josephum à fratribus perpetrata essent, consultare cœperunt quid demum agerent; ut patris suspicionem evitare possent. Placuit igitur tunicam, qua quidem indutus Josephus ad eos venerat, (nam ipsam ei demisso in puteum detraxerant) discerptam sanguine hircino fœdare; atque ita patri allatam ostendere, ut ei videretur *filius* à feris devoratus. Atque hoc facto venerunt ad senem, cum jam aliquid de filio resciviſſet. Ajebant autem Josephum quidem neque vidisse se, neque scire quid illi evenerit, tunicam tamen istam cruentatam & laceram inveniſſe. unde & illis crevit suspicio, belluarum incursu mortem oppetiisse; si ea indutus domo exiverit. Jacobus autem cum exiguam spem habuisset, fore scilicet ut aliquo captivus abduceretur puer, ab hac quidem cogitatione discessit. At manifestum necis indicium tunicam ratus (agnoscebat enim eam esse qua indutum ad fratres miserat) postea ita se habuit, adolescentem lugendo, quasi interiisset. Atque tam male erat illi, ac si unius pater exstitisset, & aliorum consolatione privatus; etiam, priusquam cum fratribus colloqueretur, Josephum à feris discerptum periisse conjiciens. Sedebat autem sacco amictus & dolore oppressus, ut neque filii consolando quicquam proficerent, neque ipse luctum lassitudine remitteret.

Juvenem decorum male deperit hera sua. Gen. c. 39.

CAP. IV.

Insignis Josephi continentia.

Josephum autem venditum à mercatoribus cum emisset Petephres, vir Ægyptius, qui Pharaothis regis coquis præerat, *eum* summo in honore habuit. Nam & disciplinis liberalibus eum instituendum curavit, & victu meliore, quam pro servili conditione, uti permisit, cumque suæ domui præfecit. Is vero hisce fruebatur, non tamen virtutem, qua præditus erat, propter hanc *sui status* mutationem deseruit: sed ostendit prudentiam difficillima quæque in vita posse superare, si quibus adsit pura & infucata, nec ad præsentem tantum felicitatem accommodata.

Domus Petephrenæ procurator Josephus. Gen. c. 39.

2. Cum enim uxor herilis, cum ob formæ e-

ἐπταικαίδεκα ἐτῶν γεγονότα. Ῥοῦηλος δ', νύκτωρ ἐπὶ τὸ λάκκον ἐλθὼν, σῶσαι τὸν ἀδελφὸν λαθὼν τὸν Ἰώσηπον ἐγνώκει. καὶ ὡς ἀνακαλυμένῳ μὴ ὑπήκουσε· δείσας μὴ ἐφθάρκασιν αὐτὸν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, κατεμέμφετο τοὺς ἀδελφούς. τῶν δὲ τὸ πραχθὲν αὐτῷ φρασάντων, παύεται τε πένθους [q] Ῥοῦηλος.

δ'. Ὡς δὲ ταῦτα ᾠκεῖτο τὸν Ἰώσηπον τοῖς ἀδελφοῖς ἐπέπρακτο· τί ποιήσαντες ἂν ἔξω τῆς ὑποψίας ᾖεν τῷ πατρὶ γνησιεύειν, ἐζήτουν. καὶ δὴ τὸν χιτωνίσκον, ὃν ἀφῖκτο μὲν πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰώσηπος ἐνδεδυμένος, ἀφῃρήκεσαν δ' αὐτὸν ὅτε καθίεσαν εἰς τὸν λάκκον· ἔδοξεν αὐτοῖς ἀφαπαράξασιν αἵματι [r] τράγων μολύναι· καὶ τῷ πατρὶ δεῖξαι Φερόντας, ὡς ἂν ὑπὸ θηρίων αὐτὸν φανείη διεφθαρμένος. καὶ τοῦτο ποιήσαντες, ἦκον πρὸς τὸν πρεσβύτην, ἤδη τὸν περὶ τὸν υἱὸν εἰς γνῶσιν [s] ἀφιγμένων. ἔλεγον δὴ τὸν μὲν Ἰώσηπον ὅτι ἰδεῖν, [t] ἔθ' ἥ κέχρηται συμφορᾷ μεμαθηκέναι· χιτῶνα δὴ τοῦτον εὑρεῖν ῥαγμένον καὶ λελακισμένον. ὅθεν αὐτοῖς ὑπόνοιαν εἶναι, πεπεισμένοις θηρίοις αὐτὸν ἀπολωλέναι, εἴγε τοῦτον ἐνδεδυμένος οἴκοθεν ἐξέλθοι. Ἰάκωβος δὴ ὑπὸ κακοτέραις ὢν ἐλπίσιν, ὡς ἠνδραποδισμένος ὑπὸ παιδὸς, τοῦτον μὲν ἀφίησι τὸν λογισμόν. πίστιν δ' αὐτοῦ τὴ πλαστῆς ἐναργῆ τὸν χιτῶνα ὑπολαβών· καὶ γὰρ ἐγνώρισεν ὡς ἐκεῖνον αὐτὸν ἐνδεδυμένον ἐκπέμψαι πρὸς τοὺς ἀδελφούς· ὡς ὑπὸ νεκρῷ τὸ λοιπὸν ἦτος διέκειτο ὑπὸ τῷ μεγέθει πενθῶν. καὶ ὡς ἑνὸς παιδὸς ὢν, καὶ τὸ ἐξ ἄλλων [v] ὠφελιμωθίας ἐστερημένος, ἦτος μὴ ὠφελῇ τῷ κακῷ, πρὶν ἢ τοῖς ἀδελφοῖς συμβαλεῖν, εἰκάζων ὑπὸ θηρίων Ἰώσηπον ἀφανῆ γενέσθαι. ἐκαθέζετο δὴ [x] σακκίον ἐξαψάμενος καὶ τῇ λύπῃ βαρὺς, ὡς [y] μήτε ὑπὸ παίδων παρηγορούντων αὐτῶν ῥᾴονα γενέσθαι, μήτε κάμνοντα τοῖς πόνοις ἀπαγορεύειν.

Ἰώσηπον δὴ, πωλούμενον ὑπὸ τῶν ἐμπόρων, ὠνησάμενος Πετεφρὴς, ἀνὴρ Αἰγύπτιος, ὃς τῶν φαρμάκων ἦν βασιλέως, εἶχεν ἐν ἀπάσῃ τιμῇ· [z] παιδείαν δὴ τοῦ ἐλευθέριον ἐπάδων, καὶ διαίτῃ χρήσασθαι κρείττονι τῆς ὑπὸ δούλῳ τύχης ἐπέτρεπεν· ἐγκρατείᾳ τε τοῦ κρατεῖν τῶν οἴκων [a] αὐτῷ πρόνοιαν. ὁ δὴ τούτων τε [b] ἀπέλαυε, καὶ τοῦ ἀρετοῦ, ἧπερ ἦν πρὸ αὐτὸν, διὰ τὸ τῆς μεταβολῆς [c] ἐγκατέλειπεν· ἀλλὰ διέδειξε τὸ φρόνημα κρατεῖν τῶν ἐν τῷ βίῳ δυσκόλων δυνάμενον, οἷς ἂν παρῇ γνησίως, καὶ μὴ πρὸς τὰς εὐπραγίας τὰς κατὰ καιρὸν μόνον ἡρμοσμένον.

β'. [d] Τῆς γὰρ δεσπότου γυναικὸς, διά τε τοῦ εὐμορ-

---

q Ῥοῦηλος.] Sic *MSS.* ὁ Ῥαήλος *Basil.* & G. Rubeli autem expostulationem quære apud *Philonem*, p. 528.

r Τραγων μολυνας·] Ita in *MSS.* τραγου *Basil.* G. *aliique.*

s Αφιγμένων.] Sic *Casl.* & *Samb.* ἀφιγμένον *cæteri.*

t Οὐθ' ἡ κέχρη̃ται] *Zonaras* etiam phrasi consimili, μήθ' ὅπως διέφθαρ̃ται γνῶναι. Idem proxime χιτῶνα διεῤῥωγότα pro λελακισμένον. Philo etiam dixit καθηκισμένον καὶ καθεχισμένον. BERN. Ita *Big. Samb. Busb.* & *Vat.* ἔτ' οἰκ *Basil. G.* & *Casl.* ἔτ' εἰ *Hen.* & *Vet. Interpr.*

v Παραμυθίας ἐστερημένος.] Ita *Samb.* politice quidem. Reliquis ὠφελιμυθίας. Utrumque autem scribi permittit morosus ille Apollonius. BERN. Sic *Samb.* in *reliquis* ὠφελιμυθίας. utrumque approbat *Apollonius.* In sequentibus pro ἔτως ἂν παρὰ τὸ κακὸν, mallem rescribere, ἔτως ἂν παρ' αὐτῷ κακῶς. nam *Epiphanius* ad hunc modum locum vertit, *ita enim erat apud semetipsum male, priusquam cum fratribus* &c.

x Σακκίον ἐξαψάμενος] Σάκκον *Busb. Hen.* & *Zonaras* ex LXX.

y Μήτε ὑπὸ παίδων] Ex *Big.* & *Samb.* μήθ' ὑπὸ π. in *aliis.* & subinde ῥᾴον. Sed ibidem αὖθις ῥᾴονα *Big. Casl.* & *Vat.* Non opus ergo correctione Attica *Fabri*, αὐτῷ ῥᾴον γένεσθαι. BERN. & HUDS.

z Παιδείαν δὴ τοῦ ἐλευθέριον] Pharaonis autem œconomus in libris Græcis, quot vidi, nuncupatur πιτεφρὴς, quod olim placuit & Interpretibus Alexandrinis: sed *Putiphares* semel legi, sæpius *Petephres* in exemplaribus Epiphanii; hoc autem similius Judæorum aut Samaritarum scriptioni פוטיפר. Unde S. Hieronymus in Tradit. *Venditus est igitur Joseph principi exercitus & bellatorum, non* Petephre *aut* Petephri, *ut est in Latino* (ita quidem reperias apud Ambrosium & Augustinum) *sed* Phutiphar *Eunucho.* Cæterum hunc ἀρχιμάγειρον cum suavissimo Prædicatorum Johanne à פוטיפרע Josephi socero nomine ac conditione distinguere, potius quam ita confundere, uti amant Interpretes LXX. Josephus, veteres alii Judæorum magistri apud Hieronymum & Genesin magnam. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* παιδείαν τε in *reliquis.*

a Αὐτῷ πρόνοιαν.] Illud αὐτῷ etiam ex *Big. Samb.* & *Vat.* deest *cæteris.*

b Απέλαυε.] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀπέλαβε in *aliis.*

c Εγκατέλειπεν·] Εγκατέλιπεν *Samb.*

d Τῆς γὰρ δεσπότου γυναικὸς.] De eodem autem flagitio inde *Zonaras* Drungarius, τῆς δὲ δεσπότου γυναικὸς διά τε εὐμορφίαν καὶ τοῦ αὐτῆ δεξιότητα ἐρωτικῶς διατεθείσης, καὶ λόγους περὶ μίξεως προσαγαγούσης, παρίπτωτε τοῦ ἀξιώσει. Hic quidem Josephum, Josephus Philonem verbis simillimis expressit. Sic autem Hierophanta Alexandrinus, τῆ γὰρ εὐμορφίαν ἐπιμανεῖσα τῶ νεανίσκω, καὶ ἀκαθέκτως πρὸς τὸ πάθος λυτλῶσα, τὰς περὶ μίξεως λόγους προσφέρειν ἐρρωμένως συνελαμβάνετο, καὶ μηδ' ὅλως προσίεσθαι ὑπεμένετο. BERN. *Zonaras* in hisce *Josephum*, at *Josephus* verbis simillimis expressit *Philonem* in pag. 532.

e Δι-

μορφίαν. καὶ τὴν ὡς τὰς πράξεις αὐτοῦ δεξιότητα, ἐρωτικῶς διατεθείσης, καὶ νομιζούσης, εἰ ποιήσειεν αὐτῷ τοῦτο φανερὸν, ῥᾳδίως πεισθὴν αὐτὴν εἰς ὁμιλίαν ἐλθεῖν, εὐτύχημα ἡγησαμένου τὸ τὴν δεσποιναν αὐτοῦ δεηθῆναι· καὶ πρὸς τὸ χρῆμα τῆς τότε δουλείας, ἀλλ' ὡς τὸ τρέσσον ἀφορώσης, τὸ καὶ ὡδὲ τὴν μεταβολὴν ὠδυμένουσα· τήν τε ὀπτηθυμίαν αὐτῷ ποιησάσης καταφανῆ, καὶ λόγους ὡσφερούσης ὡδὲ μίξεως, παρέπεμπε τὴν ἀξίωσιν, ὡς κείνας ὅσον εἶναι τοιαύτην αὐτῇ [e] δίδοναι χάριν, ἐν ᾗ ἔμελλε πεισομένη καὶ τοσαύτης ἠξιωκότος τιμῆς ἀδικίαν ὀνείδειν εἶναι καὶ ὕβριν. ἀλλὰ [f] κρατεῖν τε ἔφη πάθους κἀκείνην [g] παρακαλεῖ, τὴν ἀπόγνωσιν ἔφ' ἧ τεύξεσθαι τῆς ὀπτηθυμίας ὡσβαλλόμενος· ἐσκήψεσθαι γάρ τε αὐτῇ τὸν μὴ παρέσεσθαι ἐλπίδος· αὐτός τε πάντα μᾶλλον ὑπομένειν ἔλεγεν, ἢ ὡς τὸν καταπεφθὴς [h] ἕξειν. καὶ γὰρ εἰ τῇ δεσποίνῃ δοῦλον ὄντα δεῖ πιθεῖν μηδὲν ἐναντίον, ἡ ὡς τὰ τοιαῦτα τῶν [i] ὡρισμάτων ἀντιλογία πολλὴν ἂν ἔχοι περαίτησιν. [k] τὸ δ' ἔτι μᾶλλον ἐπέτεινε τὸν ἔρωτα, τὸ μὴ ὡρισθεκώσης τὸν Ἰώσηπον ἀντοχῆν. καὶ δεινῶς ὑπὸ ἔρωτος κακοῦ πολιορκουμένη, δευτέραν πάλιν πεῖραν [l] ὡρισθυμεῖτο καταργάσασθαι.

γ'. Δημοτελὴς οὖν ἑορτῆς ἐπιστάσης, [m] καθ' ἣν εἰς τὴν πανήγυριν καὶ γυναιξὶ [n] Φοιτᾶν νόμιμον ἦν· σκήψεως νόσον ὡς τὸν ἄνδρα, θηρωμένη μόνωσιν καὶ σχολὴν εἰς τὸ δεηθῆναι ἔφ' Ἰωσήπου. καὶ γενομένης [o] αὐτῇ ταύτης, [p] λιπαρεστέρως ἔτι τῶν πρώτων αὐτῷ ὡρισλέσκατο λόγους. ὡς καλῶς μὲν εἶχεν [q] αὐτῷ μὴ τὴν ἐξ ἀρχῆς δέησιν εἶναι, καὶ μηδὲν ἀντιρρηκέναι· καπί τε τὴν τοῦ καλέσαντος ἐντροπὴν καὶ τὴν ἔφ' οἷς πάθους ὑπερβολὴν, ὑφ' ἃ βιαθείη δεῖσαι ἅσα ἔφ' κατ' αὐτὴν ἀξιώματος [r] ταπεινοτέρα γενέσθαι. φρονήσαί τε καὶ νῦν ἄμεινον ἀνδρὸς, καὶ τὸ ὀπίσω τοῖς παρελθοῦσιν [s] ἄγνωμον διορθώσασθαι. εἴ τε γὰρ δευτέραν δέησιν ἐξεδέχετο, τούτων γεγονέναι καὶ μεταμέλειον ὠδῆς· νόσον τε γὰρ ὡσφασισθαι, καὶ τὴν ἑορτῆς καὶ τὴν πανηγύρεως τὴν ὡς αὐτὸν ὁμιλίαν ὡσθιμῆσαι. εἴ τε τοῖς πρώτοις ὑπὸ ἀπιστίας ἀντέκρουσε λογισμοῖς, ἔφ' μηδὲ μίαν κακουργίαν εἶναι κρίνειν σύμβολον, τὸ τοῖς αὐτοῖς ὀπιμένειν. ὡσδοκᾶν τε τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἔνησιν, ὧν ἤδη μετέχειν, ὡσθέμενον αὐτῆς τῷ ἔρωτι, καὶ μειζόνων ἀπολαύειν, ὑπήκοον ἡγούμενον· ἄμωσαν ἢ καὶ μῖσος παρ' αὐτῆς, ἀποσφαφέντα τὴν ἀξίωσιν, καὶ τοῦ χαρίζεσθαι τῇ δεσποίνῃ τὸ σωφροσύνης δόκησιν [t] ὀπίσωθεν ἡμένου. ὁ γὰρ αὐτὸν τὸν ὠφελήσειν, τραπείσης εἰς κατηγορίαν αὐτοῦ, καὶ καταψευσαμένης πεῖραν ὀπὶ τὸν ἀνδρί· ὡσέξειν ἢ μᾶλλον τοῖς αὐτῆς λόγοις Πετεφρῆν, ἢ τοῖς ἐκείνου, κἂν ὅτι μάλιστα ἀπὸ τὸν ἀληθείας [v] φέροντας.

δ'. Ταῦτα λεγούσης τῆς γυναικὸς καὶ δακρυούσης, ἅτε εἰκότως αὐτὸν μὴ σωφρονεῖν ἔπεισεν, ὅτ' ἠναγκασε φόβος· ἀλλὰ τὴν δεήσεσιν ἀντέχειν, καὶ τὴν ἀπλαῖς οὐκ ἐνδώσειν, [x] δείσας παθεῖν ἀδίκως, καὶ ὑπομένειν τι τῶν

legantiam tum ob dexteritatem ejus in rebus agendis, amore eſſet incenſa, ac putaret, ſi hoc ei aperiret, fore ut facilius ad amplexus alliceretur, in parte felicitatis poſiturus quod hera illum peteret, (nam ad habitum ſervitutis præſentis, non ad mores, qui ſtatu etiam mutato permanerent, reſpiciebat) adeoque ſuum, quo flagrabat, ei proderet deſiderium, & ſermones ſereret de concubitu; *ille* preces ejus repulit, nefas eſſe ducens tali eam gratia impertire, quæ illi, qui eum emerat & tanto dignatus erat honore, in injuriam cederet & contumeliam. Quin & ipſam admonebat ut cupiditatem reprimeret, deſperationem *illi* injiciens optatis potiundi, (ſic enim fore ut ei ſedaretur impetus, cum omni de ſpe decideret) ſibique conſtitutum eſſe dicebat prius omnia extrema pati, quam ei hac in re obſequi. Quamvis enim & heræ adverſari ſervum non deceat, hujuſmodi *tamen* mandatis non obedire multum habeat excuſationis. Illius autem amorem magis accendebat, quod nihil tale exſpectanti reſtiterit Joſephus. Et quum graviter à malo premeretur, altero tentamine illum expugnare ſtatuit.

3. Cum igitur publicum feſtum inſtaret, cujus celebritatem feminas quoque frequentare mos erat, ægritudinem cauſſatur apud maritum, captans ſolitudinem & otium ad Joſephum exorandum. Quod cum nacta eſſet, blando magis ſermone quam antea eum aggreditur. Ut ſatius quidem fuerit eum primis ceſſiſſe precibus, neque aliquid contradixiſſe; & propter reverentiam compellantis, & affectus vehementiam, qui cogeret eam, quæ hera ſit, ſua dignitate humiliorem ſe gerere. Nunc autem prudentiæ magis convenienter agendo, quicquid prius deſipuerit licebit emendare. Sive enim ſecundas preces deſideraret, has adeſſe & cum majori ſtudio: ſe enim ægritudinem ſimulaſſe, atque feſto & celebritati ipſius conſuetudinem prætuliſſe. Sive prioribus ob diffidentiam repugnaſſet ſermonibus, indicio eſſe crederet, nullam latuiſſe fraudis malignitatem, quod in eadem voluntate perſtaret. Quare & præſentium bonorum emolumentis frui exſpectaret, quorum jam particeps erat, ſi ejus deſiderio annueret, & majora etiam conſequuturum, ſi ſuæ morem gereret voluntati: ultionem autem & odium ab illa, ſi petitionem repudiaret, & caſtitatis exiſtimationem mallet illibatam ſervare, quam heræ gratificari. Eam enim ipſi nequaquam prodeſſe, ſi ei accuſationem inſtrueret, & ſe ab illo tentatam eſſe ad maritum mentiretur: magis enim Petephren ſuis ſermonibus fidem habiturum eſſe, quam illius, veritati licet maxime conſentanea proferat.

Res inſidioſa eſt amor, plenaque artium.

4. Hæc loquente muliere & illachrymante, neque miſericordia eum recedere à caſtitate ſuaſit, neque metus coëgit: ſed precibus reſtitit, miniſque non conceſſit, veritus ne quid mali ageret; malens acerbiſſima quæquæ ſufferre, quam præ-

Speculum caſtitatis purißimum Joſephus.

e Διδόναι χάριν,] Δοῦναι *Samb.* & *Vat.*

f Κρατεῖν τε] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* κρατεῖν τὰ ἔφ' *Baſ.* & *G.*

g Παρακαλεῖ,] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* συγκαλεῖ in *aliis.*

h Ἕξειν.] *Al.* ἴσειν.

i Περσαγμάτων] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* πραγμάτων *Big. Caſ. Baſ.* & *G.*

k Τὸ δ' ἔτι μᾶλλον] Sic *Bernardus* ex aliarum lectionum veſtigiis. τῷ δ' ἔτι μ. τ. ἔρωτα, μὴ προσδοκώσῃ *Baſ.* & *G.* τὸ δ' ἔτι —— τὸ μὴ προσδοκώσης *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* τὸ δ' ἔτι —— μὴ προσδοκώσης *Big.*

l Προθυμεῖτο] Ita *Samb. Caſ.* & *Vat.* προεπιθυμεῖ τὸ κατεργ. *Big.* προεπιθυμίαν κατεργ. *Baſ.* & *G.* Alia locutione *Busb.* & *Hen.* δευτέραν ἐπῆγε πεῖραν, aut quod *Zonaras* dixit δευτέραν ἐπῆγε πάθραν.

m Καθ' ἣν] Κατὰ τὴν ἑορτὴν, id eſt in feſto. alibi ἔφ' τὴν ἡσσᾶτο irrepſit in Joſephum pro κῆφ τὴν. REL.

n Φοιτᾶν νόμιμον ἦν·] Φοιτᾶσιν *Vat.*

o Αὐτῇ ταύτης,] *Big. Samb.* & *Caſ.* Neque tamen facilius rejicies emphaſin Atticam *Baſ.* & *Gen.* κῆ γενομένης αὐτῆς ταύτης. Fefellit autem Fabrum ars ſua, dum reponeret ibidem κῆ γενομένης ἑορτῆς ταύτης: ſupra enim præfatus eſt archæologus, δημοτελὴς οὖν ἑορτῆς ἐπιστάσης; jam reſpicit τὴν σχολήν. BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* γενομένης αὐτῆς ταύτης *Baſ.* & *G.* fruſtra reponit *Faber*, κῆ γεν. ἑορτῆς ταύτης. nam ταύτης reſpicit σχολήν.

p Λιπαρεστέρως] Vulgo legunt *Baſ.* & *Gen.* λιταρωτέρως: cæteri habent λιπαρεστέρως, quo ſchemate comparandi gaudent valde Ioneſque Atticique: ſed & fundum λιπαρὴς agnoſcunt Heſychius, Photius, aliique Lexicographorum veterum. In eadem clauſula πρότερα λόγους *Busb.* atque *Hen.* BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* λιπαρωτέρως.

q Αὐτῷ μὲν τὴν ἐξ ἀρχῆς δέησιν] *Al.* αὐτόν.

r Ταπεινοτέρα γενέσθαι.] Ita in *MSS.* ταπεινοτέραν *Baſ.* & *G.*

s Ἀγνώμον διορθώσασθαι.] Ἀγνώμων *Samb.* tanquam ab ore & ſpiritu Attico.

t Ἐπισφοδτὸν ἥμενον.] Ita *Samb. Big. Caſ.* & *Vat.* δόκησιν πρόθυμον *Baſ.* & *G.*

v Φέροντας.] Φέρων ἢ *Samb.*

x Δείσας παθεῖν ἀδίκως,] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* δείσας κῆ παθεῖν *Big. Samb.* & *Vat.* De voce παθεῖν vide Annott. ad *Mar-*

præsentibus acquiescere, tale quicquam in mulieris gratiam perpetrando, ob quod sibi conscius erat se juste esse periturum. Ipsam quoque nuptiarum monuit, jurisque conjugalis & consuetudinis; obsecrans ut his plus daret quàm momentaneæ libidini explendæ: cum hæc quidem paritura sit pœnitentiam, quæ ei cedet in dolorem, non in delictorum emendationem, ac *præterea* metum ne deprehendatur, beneficium vero *solum* si lateat peccato ignorato: mariti vero licere congressu frui sine periculo; insuper & magnam, dicebat, habituram esse conscientiæ fiduciam tam apud Deum quam homines; magisque ipsi dominaturam dum impolluta maneat, & potiori heræ jure in ipsum usuram, quam si pudore teneretur ex peccati societate. Nam longe præstat manifestis fidere quæ ex recta vivendi norma fiunt, quam latenti delicto.

Stupri tandem intentati Josephum incusat impudica fœmina.

5. Hæc atque plura hisce similia loquutus, mulieris impetum cohibere tentabat, eamque à prava affectione ad rationis arbitrium revocare. At illa vehementius instabat, injectisque manibus, cum de persuasione desperaret, vi subigere voluit. Ut vero illam iratus fugisset Josephus, veste prius relicta quam ipsa prehenderat, (nam & istam ei cedens è cubiculo profiluit) *illa* verita ne marito suo rem renunciaret, atque ob contumeliam magno dolore affecta, in animum induxit ut Josephum prior falso ad Petephren deferret; atque hoc pacto ulcisceretur, graviter contempta, injuriam sibi factam. Nam prudentis esse, atque mulierem decere rata est, ut accusationem præoccuparet. Ac mœsta quidem sedebat & confusa; dolorem ex tentata pudicitia esse animo iracundo simulans, qui erat ex frustrata libidine. Marito autem reverso, & ad hunc aspectum turbato, causamque sciscitante, Josephum cœpit accusare; "Et vel moriaris, mari-"te, inquit, vel servum nequam, cubile tuum "violare nitentem, merita pœna castiga. Ille, "immemor & qualis in ædes nostras venerit, & "quanta ex tua benignitate fuerit assequutus, at-"que pro ingrato habendus nisi in omnibus se "nobis bonum exhiberet, insidias struxit ut con-"jugium tuum contumelia afficeret; idque festo "die, tua observata absentia. Adeo ut in quan-"tum modestus antea videbatur, propter tui "metum se continuit, non quod probo esset in-"genio. Talis autem factus est, quod præter "meritum atque spem ad honorem provectus "fuerit; ac si æquum esset ut ille, cujus fidei & "dispensationi omnia tua bona commissa esse "contigit, servisque natu grandioribus præfici, "uxorem etiam tuam attrectaret". Cum vero loquendi finem fecisset, vestem *ei* ostendit, quasi, cum tentasset *ei* vim facere, eam reliquisset. Verum Petephres, cum neque lachrymis uxoris,

χαλεπωτέρων εἶλεν μᾶλλον ἢ τῶν παρόντων ἀπολαύειν, χαρισάμενος ἐφ' οἷς ἂν αὖτις [γ] σωφρόνως δικαίως ἀπολαμένῳ. γάμε τε αὐτὴν ὑπεμίμνησκε, καὶ τῆς πρὸς [τ] ἄνδρα συμβιώσεως, καὶ τούτοις τὸ πλέον νέμειν, ἢ τῇ παρακαίρῳ τῆς ἐπιθυμίας ἡδονῇ παρεκάλει· τῆς μὲν καὶ μετάνοιαν ἐξούσης αὐθις ἐπ' ὀδυνῃ γλυκομένῳ, οὐκ ἐπὶ διορθώσει τῶν ἡμαρτημένων, καὶ φόβον [z] τοῦ καταφώρου γλυκάναι, [a] ἀλλὰ χάριν ἔχ λαθεῖν ἀγνοούμενα ἔχ κακά· τὴν δὲ πρὸς [τ] ἄνδρα κοινωνίας ἀπόλαυσιν ἐχούσης ἀκίνδυνον, καὶ πρόσθεν πολλῷ [b] ἔλεγε τῷ ἀπὸ τῆς συνειδότος καὶ πρὸς [τ] Θεὸν παῤῥησίαν καὶ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὡς αὐτὴ [c] μᾶλλον δεσποίνη μείνασα καθαρὰ, καὶ δεσποίνης ἐξουσίαν χρήσεται πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ὁ πρόσεξαμαρτάνοντος αἰδοῖ. [d] πολὺ δὲ κρεῖττον εἶναι θαῤῥεῖν [e] ὑπὲ γινωσκομένοις τοῖς εὖ βεβιωμένοις, ἢ ἐπὶ λανθανούσῃ κακοπραγίᾳ.

ε'. [f] Ταῦτα λέγων καὶ ἔτι πλείω τούτοις ὅμοια, τῷ τὴν γυναικὸς ὁρμὴν ἀπισχεῖν ἐπεφάτο, καὶ τὸ πάθος αὐτῆς εἰς λογισμὸν ἀπισρέφειν. ἡ δὲ βιαιότερον ἐχρῆτο τῇ ἀπονοίᾳ· καὶ ἀπιλαβέσθαι τὰς χεῖρας, ἀναγκάζειν, ἀπογνῶσα [g] τοῦ πείθειν, ἤθελεν. [h] ὡς δὲ ἐξέφυγεν ὑπ' ὀργῆς ὁ Ἰώσηπος προσκαταλιπὼν καὶ τὸ ἱμάτιον κατισχύσης· καὶ γὰρ αὐτὸ αὐτῇ μεθεὶς ἐξεπήδησε τοῦ δωματίου· προδὺς ἡγουμένη μὴ κατείπῃ πρὸς [τ] ἄνδρα [i] αὐτῆς, καὶ τὸ ὕβρεως προαλγῶς ἔχοι, φθάσαι καταψεύσασθαι πρὸς [τ] Πετεφρῆν ἔγνω τοῦ Ἰωσήπου· καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τιμωρῆσαι μὲν [k] αὐτῇ δεινῶς ὑπερηφανημένῃ. προλαβεῖν δὲ τὴν Δίαβολὴν, σοφὸν ἅμα καὶ γυναικεῖον ἡγήσατο. καὶ [l] καθῆστο μὲν κατηφὴς καὶ συγκεχυμένη· τὴν ἐπὶ τῷ Δίαμαρτεῖν τὸ ἐπιθυμίας λύπην, ὡς ἐπὶ πείρᾳ Δίαφθορᾶς πλασαμένη μετ' ὀργῆς. ἐλθόντι δὲ [m] τἀνδρὶ, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν παραχθέντι, καὶ πυθανομένῳ τὴν αἰτίαν, τὸ κατηγορίας [n] τοῦ Ἰωσήπου κατήρξατο· "καὶ τεθναίης, εἰ-"πεν, ἄνερ, ἢ πονηρὸν δοῦλον, κείτω μιάναι τὴν σὴν "ἐθελήσαντα, κόλασον. ὃς δὴ οἷος ὢν εἰς τὸ ἡμέτερον "οἶκον ἀφίκται μνηθεὶς ἐσωφρόνησεν, [o] ὅσῳ ἐκ "τῆς σῆς χρηστότητος ἔτυχεν, ἀλλ' ἀχάριστος ὢν ἂν "εἰ μὴ πάντα παρεῖχεν αὐτὸν ἀγαθὸν εἰς ἡμᾶς, ἐπεβού-"λευσε ὑφελέσθαι γάμον τὸν σὸν, [p] καὶ ταῦτ' ἐν ἑορτῇ, τὴν "σὴν ἀπουσίαν [q] διαφυλάξας. [q] ὡς ὅσα μὲν ἐγὼ δύ-"νατον πρότερον, λόγῳ τε ἐκ τοῦ φόβου πρέμα, καὶ οὐχὶ φύσει "χρηστὸς ἦν. τοιοῦτον δ' ἄρα τὸ παρ' ἀξίαν αὐτὸν καὶ "παρ' ἐλπίδας εἰς τιμὴν παρελθεῖν ἐποίησεν, ὡς δέον ὦ "τὴν τῆς κτήσεως τῆς σῆς πίστιν ἔχ τὴν οἰκονομίαν λαβεῖν "[r] ἐξεγλύπτο, καὶ τῶν πρεσβυτέρων οἰκετῶν προτιμᾶσθαι, "τούτῳ ἔχ τῆς σῆς ψαύειν γυναικός". παυσαμένη δὲ τῶν λόγων, ἐπεδείκνυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· ὡς ὅτ' ἐπεχείρει [s] βιᾶσθαι καταλιπόντος αὐτό. [t] Πετεφρὴς δὲ μήτε δακρύσῃ τῇ γυναικὶ, μήθ' οἷς ἔλεγε ἔχ εἶδεν ἀπιστεῖν ἔχων,

cum Antoninum, p. 228. *Edit. Oxon.*

γ Συνιδὼς] Sic *Big.* συνοίσῃ *Basil. G.* & *Vat.* συνιδὴν *Samb.*

z Τὸ καταφωρον γλυκάναι,] Τὸ μὴ καταφωρον in quatuor *MSS.*

a Ἀλλὰ χάριν ἔχ λαθεῖν] Ita *Big. Vat.* & *Casl.* καὶ χάριν in *Editis.*

b Ἔλεγε] Illud ἔλεγεν ex *MSS.* omiserunt *Basil. G.* & *Vet. Interpr.*

c Μᾶλλον δεσποίνη] Δεσποίνῃ μᾶλλον, dein χρήσεται *Samb.* & *Vat.*

d Πολὺ δὲ κρεῖττον] Πολὺ δὲ καὶ κρ. *Vat.*

e Ἐπὶ γινωσκομένοις] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐπὶ γινομένοις *Basil.* & *G.*

f Ταῦτα λέγων καὶ ἔτι πλείω τούτοις ὅμοια, τῷ τὴν γυναικὸς ὁρμὴν ἐπισχεῖν ἐπειρᾶτο,] *Hen.* & *Busb.* studiose dissentiunt, atque jam ajunt, ὁ δὲ πολλὰ καὶ πιθανὰ, τὴν γυναικὸς τῷ ὁρμῷ ἐπισχεῖν ἐπειρᾶτο. BERN.

g Τοῦ πείθειν,] Sic in *MSS.* in *Editis* τὸ πείθειν.

h Ὡς δὲ ἐξέφυγεν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* ὡς δ' ἐξέφυγεν ὑπ' ὀργῆς Ἰώσηπος, καὶ προκαταλιπὼν τὸ ἱμάτιον, κατισχύσης αὐτὸν ἐκ τούτου, ἐξεπήδησε δωμάτιον. quod facilius & ab *Epiphanio* fere expressum hisce verbis, *cumque fugisset iratus Josephus, illa ejus tenente vestem qua se exuerat, exsilivit à domo.*

i Αὐτῆς,] Sic in *MSS.* in *Editis* αὐτῆς ὕβρεως.

k Αὐτῇ,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτὴ δεινῶς ὑπερηφανημένη *Bas.* & *G.*

l Καθῆστο μὲν] *Zonaras* defloratur, & nostrorum MSS. quatuor: excusum fuit καὶ κεκάθιστο, quem Æolismum Mæonides ipse probaret, si jam viveret; quin prius tantidem dixerat ille de implacida mente Junonis, καὶ ὃ' ἀκέσσατο καθῆστο, ἐπιγνάμψασα φίλον κῆρ. BERN. Ita quinque *MSS.* & *Zonaras.* in *Editis* κεκάθηστο.

m Τἀνδρὶ,] Τῷ ἀνδρὶ *Big.* Elegantius cæteri & cum his Zonaras. Paulo post τὸ καταγνόμενος ἔχ ἰωτήπε *Hen.* & *Busb.* BERN.

n Τῆς Ἰωσήπε καθήξατο.] Illud τὸ ex *MSS.*

o Οὔθ' ὅτων] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* οὔθ' ὧν *Basil.* & *G.*

p Καὶ ταῦτ'] *Al.* καὶ ταῦτα.

q Ὡς ὅσα] Ὃς ὅτα *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

r Ἐξεγλύφετο,] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐγλύφετο.

s Βιᾶσθαι] Βιάσασθαι cæteri omnes præter *Big.* ex quo excudimus βιᾶσθαι. Legimus enim apud veteres Grammaticos, βιᾶσθαι, γυναῖκας βιάζεσθαι, idemque inter Musas Herodoti. Philo denique & Zonaras Secretarius βιάζεσθαι ἐπεχείρησεν. BERN. Sic *Big.* probante *Bernardo*, quod *Veteres Grammatici* habeant βιᾶσθαι, γυναῖκας βιάζεσθαι. in *Editis* βιάσασθαι. in *Philone* & *Zonara* βιάζεσθαι ἐπεχείρησεν.

t Πετεφρὴς] Ποτιφαρὴς malit *Bernardus.*

γ Πλέ-

ἔχων, τῷ τε πρὸς αὐτὴν ἔρωτι [v] πλέον νέμων, ὅπῃ μὲν τὴν τῆς ἀληθείας ἐξέτασιν οὐκ ἐτρέπετο. δὺς δὲ σωφρονεῖν τῇ γυναικὶ, πονηρὸν εἶναι κατακρίνας τὸν Ἰώσηπον, τὸν μὲν εἰς τὴν τῶν κακούργων [x] εἱρκτὴν ἐνέβαλεν· ὅπῃ δὲ τῇ γυναικὶ μᾶλλον ἐφρόνει, κοσμιότητα καὶ σωφροσύνην αὐτῇ μαρτυρῶν.

neque quibus *illa* dixerat & *ipse* viderat, fidem derogare potuerit, suoque erga illam amori plus æquo tribuerit, in rei veritatem inquirere destitit. Uxori autem pudicitiæ laudem concedens, at Josephum nequam esse judicans, illum quidem in maleficorum carcerem conjecit; de uxore vero meliorem habuit opinionem, quod ejus modestiæ & castitatis testis exstiterit.

ΚΕΦ. ε'.

Ὅσα συνέβη τῷ Ἰωσήπῳ ἐν τῇ εἱρκτῇ.

Ἰωσηπος μὲν οὖν πάντ' ἐπὶ τῷ Θεῷ ποιησάμενος τὰ πρὸς αὐτὸν, οὐδὲ εἰς ἀπολογίαν, οὐδ' ἐπ' ἀκριβῆ τῶν γεγονότων δήλωσιν ἐτράπη· τὰ δεσμὰ δὲ καὶ τὴν ἀνάγκην σιγῶν ὑπῆλθεν, ἀμείνονα ἔσεσθαι τῶν [y] δεδεκότων χαρίεν τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς καὶ τὴν ἀλήθειαν εἰδότα Θεόν. ὃ πεῖραν τῆς προνοίας οὐδὲς ἐλάμβανεν. ὁ γὰρ δεσμοφύλαξ, τήν τε ἐπιμέλειαν καὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ κατανοήσας ἐν οἷς πάσχειν αὐτὸν καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς μορφῆς, [z] ὑπανίει τῶν δεσμῶν, καὶ τὸ δεινὸν ἐλαφρότερον αὐτῷ καὶ κοῦφον ἐποίει· ἀμείτη δὲ [a] χρῆσθαι κρείττονι δεσμωτῶν ἐπέτρεπε. τῶν δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντων, ὁπότε παύσαιντο τῆς πρὸς τὰ ἔργα παλαιπωρίας, εἰς ὁμιλίαν, οἷα φιλεῖ καὶ κοινωνίαν τῆς ὁμοίας συμφορᾶς, τρεπομένων, καὶ παρ' ἀλλήλων τὰς αἰτίας ἐφ' αἷς κατακριθεῖεν ἀναπυνθανομένων, οἰνοχόος βασιλέως καὶ σφόδρα δι' αὐτῷ τιμώμενος, κατ' ὀργὴν δεδεμένος, καὶ [b] συνδιαφέρων τῷ Ἰωσήπῳ τὰς πέδας σωτηρίως αὐτῷ μᾶλλον ἐγίνετο, καὶ σωτὴρ γὰρ αὐτὸν ἐδόκει προσεύχεσθαι, ὄναρ ἰδὼν ἐξέτεινε, θεραπαλῶν δηλοῦν εἴ τι σημαίνει, μεμφόμενος ὅτι τοῖς ἐκ τοῦ βασιλέως κακοῖς ἔτι τὸ θεῖον αὐτῷ καὶ τὰς ἐκ τῶν ὀνειράτων φροντίδας προσίθησιν.

β'. [c] Ἔλεγε δὴ οὖν ἰδεῖν καὶ τὰς ὕπνους τρισὶν κλήμασι τῶν πεφυκυίας ἀμπέλου [d] βότρυς ἐξ ἑκάστου [e] ἀποκρέμασθαι, μεγάλους ἤδη καὶ πρὸς τρύγητον ὡραίους, [f] καὶ τούτους αὐτὸς ἀποθλίβειν εἰς φιάλην, ὑπέχοντος τοῦ βασιλέως· διηγήσασθαι τε τὸ γλεῦκος, δῶρα τῷ βασιλεῖ πιεῖν, κἀκεῖνον δέξασθαι κεχαρισμένως. τὸ μὲν οὖν ἑωραμένον ἐδήλου τοιοῦτον ὄν· ἠξίου δὴ, εἴ τι μεμοίραται σωτέσεως, φράζειν αὐτῷ τὴν προῤῥησιν τοῦ ὄψους. ὁ δὲ θαῤῥεῖν τε παρεκάλει, καὶ προσδοκᾶν ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπολυθήσεσθαι τῶν δεσμῶν· τοῦ βασιλέως πρήσοντος αὐτὸν τὴν διακονίαν, καὶ πάλιν εἰς ταὐτὸν αὐτὸν [h] ἐπανάξοντος. καρπὸν γὰρ ἐσήμαινεν [i] ἀμπέλινον ἐπ' ἀγαθῷ τῶν Θεὸν ἀνθρώποις προέχειν· [k] ὃς αὐτῷ τε ἐκείνῳ παρέσεσθαι, καὶ πίστιν ἀνθρώποις καὶ φιλίαν ὁμηρόν, διαλύων μὲν ἔχθρας, τὰ πάθη δὲ καὶ τὰς λύπας ἐξαίρων τοῖς προσφερομένοις αὐτὸν, καὶ πρὸς ἡδονὴν ὑποφέρων. τοῦτον [l] οὖν φῆς ἐκ τρισῶν ἀποθλιβέντα βοτρύων χερσὶ τοῦ [m] προσεδρεύειν τὸν βασιλέα. καλὸν τοίνυν ἴσθι σοι τὸν ὄψιν γεγενημένην, καὶ προμηνύουσαν ἄφεσιν τῆς παρούσης ἀνάγκης ἐν τοσαύταις ἡμέραις, ἐξ ὅσων κλημάτων τὸν καρπὸν ἐτρύγησας καὶ τὰς ὕπνους. μέμνησο μέντοι τούτων

CAP. V.

Quænam Josepho in carcere contigerunt.

JOsephus itaque omnia ad se quidem spectantia Deo committens, neque ad se defendendum neque ad rem gestam accurate narrandam semet accinxit: sed vinculis & necessitati tacitus succubuit, Deum, qui calamitatis causam noverit & veritatem, iis potentiorem esse confidens, qui se in vincula conjecerant. cujus providentiam confestim expertus est. Nam custos carceris, diligentiam ejus fidemque in jussis exsequendis perspiciens atque formæ dignitatem, vincula ei relaxavit, malumque levius *aliquanto* reddidit ferendumque: quin & cibo meliore, quam reliquos vinctos, uti permisit. Iis vero, qui in eadem erant calamitate, cum ab operum labore paulum respirarent, secum forte colloquentibus, ut solent miseriarum similitudine conjuncti, seque invicem de causis condemnationis percunctantibus, pincerna Regis, ei valde charus, ab irato tamen in custodiam detrusus, eademque cum Josepho ferendo vincula paulo illi familiarior factus est; eique (nam *cæteros* anteire intelligentia existimabat) somnium visum exposuit, obsecrans ut præsagium, si quod subesset, indicaret, querens quod suis ex Rege miseriis solicitudinem etiam ex somniis numen adjecerit. *Josephi vinculum carcer obscurare non potuit.* *Gen. c. 40.*

2. Ajebat igitur se per quietem vidisse tres vitis palmites & ex iis uvarum racemos è singulis enatos pendere, grandes jam & vindemiæ maturos, eosque se expressisse in poculum quod Regi erat in manu: &, cum mustum esset percolatum, Regi porrexisse ut biberet, illumque benigne accepisse. Quod ergo viderat ejusmodi esse ostendebat: rogabat autem ipsum, si quam nactus esset intelligentiam, ut ei narraret ecquid visum portenderet. Ille vero bono animo esse jussit, & intra triduum exspectare liberationem è vinculis, Rege ministerium ejus desiderante, eumque ad illud revocaturo. Ostendit enim vitis fructum Dei munere hominum in utilitatem esse concessum: qui & illi offertur, fidemque inter homines & amicitiam conciliat; inimicitias quidem diluens, perturbationes & mœrores eo utentibus discutiens, & ad voluptatem *plurimum* conferens. Hunc ais itaque manibus tuis ex tribus uvarum racemis expressum accepisse Regem. Scito igitur bonam tibi visionem esse oblatam, quæ præmonstrat fore ut ex hac, quæ te jam premit, miseria eripiaris intra tot dies, ex quot palmitibus fructum vindemiasti per somnos. Sed fac, cum hæc *Pocillator regis Ægyptii de mero somniat.* *Gen. c. 40.*

[v] Πλέον] Πάλιν *Samb. Vat* & *Cas.* πάντα *Vet. Interpr.*

[x] Εἱρκτὴν] Ita plerique. mitius nonnullis εἰρκτοῦ.

[y] Δεδεκότων θαρρεῖν] Ita *Big.* & *Samb.* δεδηκότων conjecerat *Schotanus* ἐδωκότων *Bas. G. Vat.* & *Cas.* ἠδικηκότων *Vet. Interpr.*

[z] Ὑπανίει] Ita plerique *MSS.* ὑπανίει τι τῶν δ. *Bas. G.* & *Cas.* & mox ἐλαφρότερον ἐποίει.

[a] Χρῆσθαι] *Al.* κρατεῖσθαι.

[b] Συνδιαφερῶν] Ultro discedunt *Hen.* & *Busb.* συνέκλεγε, aut συνέκλεισε· ὃς συνηδέως ἐκεῖ τῷ Ἰωσήπῳ γενόμενος. Cum illis una abit Zonaras. ἐν ᾗ (εἱρκτῇ δηλονότι) ὁ οἰνοχόος φαρμακῷ κατ' ὀργὴν συνέκλεισε, καὶ ὁ δεσμοφύλαξ οἷς συνήθης γενόμενος, ἠξίωσε φράσαι τὰ ἐνυπνίων τῷ ἐνδόξῳ. BERN.

[c] Ἔλεγε δὴ οὖν] De Pincernæ somnio videsis *Philonem*, p. 519. & *Zonaram*, p. 17.

[d] Βότρυς ἐξ ἑκάστου] Βοτρυας *Samb.* & *Vat.*

[e] Ἀποκρέμασθαι,] Ita *Samb. Hen. Busb.* & *Vat.* ἐπικρεμᾶσθαι *Bas. G.* & *Big.*

[f] Καὶ τούτους αὐτὸς ἀποθλίβειν] Sic *MSS.* καὶ τοὺς αὐτοὺς *Bas.* καὶ τοὺς αὐτοὺς *G.*

[g] Τε παρεκάλει,] Illud τε non agnoscunt *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[h] Ἐπανάξοντος.] Ita *Samb. Cas. Big.* & *Vat.* ἐπαναίξειν *Bas. G. Busb.* & *Hen.*

[i] Ἀμπέλινον] Sic in *MSS.* vitiose in *Editis* ἄμπελον ἐπ' ἀγαθὸν ἀνθρώποις παρ.

[k] Ὃς αὐτῷ τε ἐκείνῳ παρέσεσθαι,] Ὅσα *Bas. G. Cas.* & *Vat.* ὃς in *reliquis.*

[l] Οὖν φῂς] In *Big. Samb.* & *Vat.* ὃ φῂς. & in aliquot *Epiphanii* Codd. *hoc ergo quod dicis.*

[m] Προσεδρεύειν] Ita *Samb.* & *Vat.* προσέσεσθαι in *aliis.*

hæc vera esse expertus fueris, mei memineris, hanc tibi felicitatem prædicentis: & in libertatem restitutus ne nos despexeris, quos hic conclusos relinques, ad ea quæ prænunciavimus discedens. Non enim ut fontes in vincula fuimus conjecti, sed ob virtutem & modestiam ad maleficorum pœnas subeundas damnati sumus: nolentes illum, qui nos huc compulit, nostræ voluptatis gratia contumelia afficere. Itaque pincerna (ut par erat) ex hoc somnii interpretamento gaudebat, & conjecturæ eventum exspectabat.

Caput sibi ab alitibus impetitum videt per quietem pistor regius.

3. Servus autem *alius* quidam, Regis pistoribus præfectus, in vincula una cum pincerna detrusus, cum talem Josephus dedisset illius visionis interpretationem, spei plenus (nam & ipse etiam somnium viderat) rogat eum sibi indicaret, quidnam præteritæ noctis visio portenderet. erat autem hujusmodi. Tria, inquit, canistra super capite ferre videbar, duo quidem panibus plena, tertium obsonio & variis ediliis refertum; qualia regibus apparari solent: devolantes autem alites ablumpsisse omnia, ab ipso illas abigente nihil deterritas. Et ille quidem præsagium simile illius, quod contigit pincernæ, exspectabat. Josephus autem ratiocinando conjiciens de somnio, præfatusque quod mallet ei lætiorum esse interpretem quam quæ somnium sibi prænunciaret, dicit, duos omnino vitæ dies ipsi superesse, (hoc enim significant canistra) tertio vero cruci suffixum alitibus fore cibum, & nequaquam sibi opitulari posse. Hæc quidem utrique accidêre similiter ac dixerat Josephus. Nam die prædicta, cum natalitium suum Rex celebraret, præpositum pistoribus in crucem egit: pincernam autem è vinculis eximens pristino ministerio restituit.

Post biennium carcere liberatur Josephus, pincerna serius impetrante.

4. Josephum vero, cum duos *ferme* annos in vinculis mala toleraset, nihilque à pincerna ex prædictorum memoria juvaretur, Deus *ipse* carcere liberavit, talem ei viam ad liberationem muniens. Pharaothes rex, cum sub eandem noctem in somniis duas visiones vidisset, pariterque utriusque interpretationem; hujus quidem oblitus est, illas vero memoria tenuit. Gravatus igitur iis quæ conspexerat, (nam & tristia ei videbantur) prima luce

πρεσχθεὶς & προκαταγγείλαντός σοι τὰ ἀγαθά· καὶ γνώμενος ἐν ἐξουσίᾳ, μὴ παρίδῃς ἡμᾶς ἐν οἷς καταλείψεις, πρὸς ἃ δεδηλώκαμεν ἀπερχόμενος. [n] οὐδὲ γὰρ ἐξαμαρτόντες ἐν δεσμοῖς γεγόναμεν, ἀλλ' ἀρετῆς ἕνεκα & σωφροσύνης τὸ τῶν κακούργων ὑπομένειν κατεκρίθημεν· οὐδὲ μετ' οἰκείας ἡδονῆς τ τοῦθ' ἡμᾶς ἐργασάμενον ὑβρίσαι θελήσαντες. τῷ μὲν οὖν οἰνοχόῳ χαίρειν καὶ τὸ εἰκὸς ἀκούσαντι τοιαύτης τῆς τοῦ ὀνείρατος ἐξηγήσεως ὑπῆρχε, καὶ παραμένειν τῶν δεδηλωμένων τῷ τελούτῃ.

γ'. Δῆλος δέ τις ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν πεπαυμένος τοῦ βασιλέως, συνδεδεμένος τῷ οἰνοχόῳ, τοιαύτῳ ποιησαμένῳ [o] τοῦ Ἰωσήπῳ περὶ τῆς ὄψεως ἐκείνης τὴν ἀπόφασιν, εὔελπις ὤν· [p] & γὰρ αὐτὸς ὄναρ ἦν τεθεαμένος· ἠξίωσε τ Ἰώσηπον φράσαι, τί καὶ ἐκεῖνος δηλῶν βάλεται τὰ ἀμφὶ τ παρελθούσης νυκτὸς ὀφθέντα. ἰδοὺ γὰρ τοιαῦτα. [q] τρία, φησὶ, κανᾶ φέρειν ἐπὶ τ κεφαλῆς ἔδοξα, δύο μὲν ἄρτων πλέα, τὸ δὲ τρίτον ὄψα τε καὶ ποικίλων βρωμάτων, οἷα βασιλεῦσι σκευάζεται· καταπταμένας δ' οἰωνοὺς ἅπαντα δαπανῆσαι, [r] καὶ μηδένα λόγον αὐτοῖς ποιουμένους [s] ἀποσοβεῖν. καὶ ὁ μὲν ὁμοίαν τὴν πρόρρησιν ἔσεσθαι τῇ & οἰνοχόῳ προσεδόκα. ὁ δὲ Ἰώσηπος συμβαλὼν τῷ λογισμῷ τὸ ὄναρ, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰπών, ὡς ἐβούλετ' ἂν ἀγαθῶν [t] ἑρμηνευτὴς ὢν αὐτῷ γεγονέναι, καὶ ἐκ οἵων τὸ ὄναρ [v] αὐτῷ δηλοῖ, λέγει, δύο τὰς πάσας ἔτι & ζῆν αὐτὸν ἔχειν ἡμέρας· τὰ γὰρ κανᾶ τρία σημαίνει· τῇ τρίτῃ δ' αὐτὸν ἀναστρωφούσας, βορὰν ἔσεσθαι [x] πετεινοῖς, οὐδὲν ἀμύνειν ἑαυτῷ δυναμένου. καὶ ἦν ταῦτα τέλος, ὅμοιον οἷς ὁ Ἰώσηπος εἶπεν, [y] ἀμφοτέροις ἔλαβε. τῇ γὰρ ἡμέρᾳ τῇ προειρημένῃ [z] γενέθλιον τελοῦντος ὁ βασιλεὺς, τὸν μὲν ἐπὶ τ σιτοποιῶν ἀνεσταύρωσε· τὸν δὲ οἰνοχόον τῶν δεσμῶν ἀπολύσας, ἐπὶ τ αὐτῆς ὑπηρεσίας κατέστησεν.

δ'. Ἰώσηπον δὲ [a] διετῆ χρόνον τοῖς δεσμοῖς κακοπαθήσαντα, καὶ μηδὲν ὠφελοῦντος & οἰνοχόου τ μνήμην τ προειρημένων ὠφελήσαντος, ὁ Θεὸς ἀπέλυσε τ εἰρκτῆς, τοιαύτην αὐτῷ τὴν ἀπαλλαγὴν μηχανησάμενος. Φαραώθης ὁ βασιλεὺς, ὠσὰν τὸν αὐτὸν ἑαυτῷ ὄψεις ἐνυπνίων θεασάμενος δύο, καὶ μετ' αὐτὸν τὴν ἑκατέρας ἐξήγησιν, τοῦτο μὲν [b] ἠμνημόνησε, [c] τ δὲ ὀνειράτων κατέσχεν. ἀχθόμενος [d] οὖν ἐπὶ τοῖς ἑωραμένοις· καὶ γὰρ ἐδόκει σκυ-

[n] Οὐδὲ γὰρ ἐξαμαρτόντες] Ἐξαμαρτόντες cæteri omnes, *Big.* excepto. Utrumque enim licet veterum Scriptorum jure. Ibidem *Samb.* & Epiphanius, οὐδὲν γὰρ ἐξαμαρτόντες. Somnium vero pocillatoris regii hunc in modum ex Josepho Drungarius Biglæ. ὁ μὲν γὰρ οἰνοχόος ἄμπελον ὁρᾶν ἔδοξεν ἐξ ἧς τρεῖς ἐφύοντο κλήματα, ὧν ἀπωρίζετο μεγάλοι καὶ πίπτεσι βότρυς. τούτους δ' ἀπλίσσειν εἰς φιάλην καὶ προτείνειν τῷ Φαραώ, κακεῖνον λαβεῖν προθύμως. ἀγαθὰ γοῦν σημαίνειν αὐτῷ τ ὄναρ ἐξηγεῖτο ὁ Ἰωσήφ. οὐ γὰρ τρισὶν ἡμέραις ταῖς προτάγμασι εἰς τὸ βέλτιον ἀπακαίσαθήσεσθαι; Ἀφαιρήσεται· ἡμέρας τριῶν μεμηνὼς αὐτῷ. Philonem autem legerat ipse Josephus hæc talia referentem post LXX. Interpr. de pincerna somniante. ἔδοξα μεγάλην ἄμπελον ἀκμαιοφυεῖσαν τριῶν πυμμένων ἐν αὐξήσαι τελεσθῆναι καὶ βοτρυοδοῦσαν, ὡς οὐ ἀκμὴ τ ὀπώρας. ὑποπερκαζούσης δ' τ σταφυλῆς δρέψασθαι τ βοτρύων, καὶ εἰς ἔκπωμα βασιλικὸν ἀποθλίψειν· ἅπερ ἱκανῶς ἔχον ἀκριβῶς προσενεγκεῖν τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ μικρὸν ἐπισχών, εὐτυχίαν εἶπεν ἡ φαντασία σοι καταγγέλλειν, καὶ τ προθεσίας ἀναλῆψιν δηλοῦς. αἱ γὰρ τρεῖς ῥίζαι τ ἀμπέλου, τρεῖς ἡμέραι ὑπογράφουσι· μεθ' ἃς ὑπομνησθήσεταί σου ὁ βασιλεὺς, καὶ μεταπεμψάμενος ἀποθέσθαι παρέξει τὴν ἀνυπαρξίαν. ἐπισφέρει δὲ καὶ τ αὐτῆς μεταποιεῖται τάξεως, καὶ ὑπὲρ βεβαιότητος τ δρυὸς οἰνοχοήσεις, ἀναδὺς ἔκπωμα τῷ δεσπότῃ· καὶ ὁ μὲν ἐγκρίνει ταῦτ' ἀκούσας. BERN. Ita ex *Big.* edente *Bernardo.* in *aliis* ὡς (vel ὥσει) γὰρ ἐξαμαρτόντες.

[o] Τὸν Ἰωσήπου] *Al.* τὸν Ἰωσ. π. τ. ὁ. σκεῦος.

[p] Καὶ γὰρ αὐτὸς] Corrigit Cocc. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς.

[q] Τρία,] Vide *Philonem*, p. 539. & *Zonaram*, p. 17.

[r] Καὶ μηδένα λόγον] Ita ex *Big. aliis* abest καὶ.

[s] Ἀποσοβεῖν.] Ἀποβοσκεῖν *Big.* ἀποβοσκεῖν verbulo vano *Exs.* & *Gen.* Scripsit autem Josephus cum *Samb. Cas. Hen. Busb. Burio*que meo ἀποσοβεῖν: difficile autem & hoc durumque fuit pro genuino nostri Scholastici. BERN. Sic *Cas. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* in *Editis* verbulo vano ἀποβοσκεῖν.

[t] Ἑρμηνευτὴς] Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis deest ὤν.

[v] Αὐτῷ δηλοῖ,] Αὐτῷ abest *Vat.*

[x] Πετεινοῖς,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *aliis* τοῖς πετεινοῖς.

[y] Ἀμφοτέροις ἔλαβε.] Ἀμφότερα ἔλαχε *Busb.* & *Hen.*

[z] Γενέθλιον] Juvat & à Zonara somnium idem excipere. ὁ δὲ χισιβποιὸς τελοῦντα καὶ ἑδόκει φέρειν ἐπὶ τ κεφαλῆς· δύο μὲν ἄρτων πλέα, τὸ δ' ἕτερον ὄψα καὶ ποικίλων βρωμάτων. τὰ δὲ ἀφεραγίωα ὑπὸ πτηνῶν καθιζανόμενα. ἔφη δὲ καὶ τούτῳ ὁ ἱστοὺς τὰ τρία κανᾶ τριῶν ἡμερῶν εἶναι σημαντικά· καὶ ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ μέλλον αὐτὸν κρεμασθήσεσθαι, σαρκοφάγοις ἔσεσθαι βορὰν πετεινοῖς. γέγονε δ' ἐπ' ἀμφοῖν, ὡς ἱστορ ἐξηγήσατο. Propter reprehensores Josephi fas erit & Philonis verba subnectere, ut ambo ab his, vel forte Judæus neuter videatur suo merito redargui. ὁ δὲ χισιβποιὸς, ait ille, ἀποδεξάμενος τὴν ἀφήγησιν, ὡς καὶ αὐτὸς οὐτυχὲς ὄναρ ἰδών· ἰδοὺ δ' οὐ μετρίως παλίμφημον ἀπειλῆσθαι τὰς ἑτέρας χρησάς ἐλπίσι, φησὶν· ἀλλὰ καίγε καινοφανῆ ἔδοξα, καὶ τρία πλήρη κανᾶ πεμμάτων κομίζειν ἐπὶ τ κεφαλῆς· τὸ δ' ἀνώτατον πλῆρες εἶναι παντοίων βρωμάτων, οἷς εἰωθὸς χρῆσθαι τὸν βασιλέα. ποικίλας δ' εἶναι τὰς ὠδὸς διαίτας βασιλικὰς συμπόνων ἀφεψήσεις. ὄρνεις δὲ καθιζάνοντας ἀρπάζειν ἀπὸ τ κεφαλῆς, καὶ ἁπλήστως ἐμπιπλᾶσθαι, μέχρις ἂν παντ' ἀναλῶσαι, καὶ μηδὲν τ σύμπαντος ἐντὸς ἀπλησίασθαι. ὁ δὲ, ἐβουλόμην, εἶπε, μὴ ἀφανίσαι σοι τὴν φαντασίαν, ἢ φανεῖσαν ἀσυχαθῆναι, ἢ εἰ καὶ διηγεῖσθαι τις μέλλοι σοῦ, ἵνα μὴ καταγνῶσιν, τ ἐμὲ ὄντα ψεύσασθαι τὴν διήγησιν· οἰκεῖα γάρ τις ἀλγεῖν εἶναι κακῶν. —— τὰ τρία κανᾶ σύμβολον τριῶν ἡμερῶν ἐστι· ἐπιχωρεῖ ταύτας ὁ βασιλεὺς, ἀνασκολοπισθῆναί σε, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπὸ μισθώσαι κελεύσαι· καὶ καθάπαξ ὄρνεα τ σῶν σώμασι χρήσεται) σαρκῶν, ἄχρις ἂν ὅλως ἐξαναλωθῇς. ὡς δ' αἱ τρεῖς ἡμέραι διῆλθον, γενέθλιον ἔπεσε τ βασιλέως· ὁ δὲ πάντες οἱ κατὰ τὴν χώραν ἐπανηγυρίζον. ἀφερεγίτας δ' οἱ κατὰ τὰ βασίλεια. ἐσωμίλων οὖν τ ὁ τέλαρ, καὶ τ θεραπείας σύχνας ὡς ὁ δημοθοινίας, τ τε τὸ δεσμωτήριον δύνηχον ὑποψοφήσας, ἀχθῶν κελεύσε, καὶ θεασάμενος τὰ μὲν τ ὀνείρων ἀφεκέτους ἐπιφορήσας) · ἀφελὼν τ μὲν ἀνασκολοπισθῆναι τὴν κεφαλὴν ἀπεμηθέντα, τῷ δὲ τὸν δεσμὸν λῦσαι διέπεμψε κατέτερον, ἀπενέγκας η. BERN. Ita in *MSS.* in *Editis* γενέθλιον τεθνεώς. Vide *Casaub.* contra *Baronium* p. 613.

[a] Διετῆ] Διετεῖ χρόνῳ soli *Samb.* & *Big.*

[b] Ἠμνημόνησε,] Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* in *reliquis* ἠμνημόνευσε, non probante *Bernardo.*

[c] Τῶν δὲ ὀνειράτων κατέσχεν.] Forte τ δὲ ὀνειράτων μνήμην κατέσχεν. COCC.

[d] Οὖν ἐπὶ] Illud οὖν conservavit *Samb.* excideratque è *reliquis.* præterea in *Col. Vat.* καὶ τεθεαμένος ἐπὶ τοῖς &c.

convocavit Ægyptiorum ſapientiſſimos, ſcire deſiderans quid ſibi velint ſomnia. Hæſitantibus autem illis, tanto magis Rex turbabatur. At pincernam, cum animadverſiſſet Regem ſomniis confuſum, ſubit recordatio Joſephi, ejuſque in ſomniis *enarrandis* intelligentiæ. Regeque adito, indicavit ei de Joſepho, & de viſione in carcere ſibi oblata, ejuſque eventu juxta illius interpretationem: quodque eadem die piſtorum præpoſitus cruci ſuffixus fuerit, idque ei contigerit juxta ſomnii enarrationem, prædicente Joſepho. ipſum autem à Petephre quidem coquorum præfecto vinctum eſſe, ejus utpote ſervum; at dicit ſemet cum paucis Hebræum eſſe genere, *atque patre claro natum. Hunc igitur ſi accerſiveris nec propter mala, quæ jam patitur, deſpexeris, diſcere licet quæ tibi prænunçiant ſomnia. Rege itaque jubente ut coram ſiſteretur Joſephus; veniunt quidem *non multo poſt* quibus id negotii datum erat, cum adducentes, curatum & ornatum, prout iis Rex mandaverat.

ε'. Ὁ δ', τὴν δεξιὰν αὐτοῦ λαβόμενος, "ὦ νεανία, "φησίν· σὺ γάρ μοι νῦν ἄρας καὶ σπεύσειν ἱκανώτα- "τος ἐστὶ οἰκέτης τῶν ἐμῶν μεμαρτύρησας· τῶν αὐτῶν ἀ- "γαθῶν, ὧν σὺ τούτου πεπαιδεύωκας, ἀξίωσον κἀμέ, "φράσας ὅσα μοι κατὰ τοὺς ὕπνους ὀνείρατων ὄψεις προ- "δηλοῦσι. βούλομαι δέ σε μηδὲν ὑποσχελόμενον φόβῳ "κολακεύσαι λόγῳ ψευδεῖ καὶ τῷ πρὸς ἡδονὴν, ἂν "παλῃὸς σκυθρωπότερον ᾖ. ἔδοξα γὰρ ποταμὸν βα- "θὺζων βόας ἰδεῖν εὐτραφεῖς ἅμα καὶ μεγάλῃ διαφερού- "σας, ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ τοῦ νάματος χωρεῖν "ἐπὶ τὸ ἕλος· ἄλλας δὲ ταύτας τὸν ἀριθμὸν ἐκφαυλη- "σίας ἐκ τοῦ ἕλους ὑπανίστασθαι, λίαν κατισχνωμένας καὶ "δεινὰς ὁραθῆναι, καὶ κατεσθίουσι τὰς εὐτραφεῖς καὶ "μεγάλας ἐδὲν ὠφελοῦσαι, χαλεπῶς ἐπὶ τοῦ λιμοῦ "πεφευγυῖαι. μετὰ δὲ ταύτην τὴν ὄψιν διεγερθεὶς ἐκ "τοῦ ὕπνου, καὶ πεπαρεγμένος, καὶ τί ποτ' εἴη τὸ φάν- "τασμα παρ' ἐμαυτῷ σκοπῶν, καταφέρομαι πάλιν εἰς "ὕπνον· καὶ δεύτερον ὄναρ ὁρῶ πολὺ τοῦ πρώτου θαυ- "μασιώτερον, ὅ με καὶ μᾶλλον ἐκφοβεῖ καὶ παράγει. στά- "χυας ἑπτὰ ἑνὸς ἀπὸ μιᾶς ῥίζης ἐκφυέντας, καρπῶ- "σας ἤδη καὶ κεκλιμένους ἐπὶ τοῦ καρποῦ καὶ τὴν πρὸς ἀ- "μητον ὥρας· καὶ τούτοις ἑτέρους ἑπτὰ στάχυας θαλλοῦν- "τας καὶ λιμαινουσῶντας καὶ ἀσθενεῖς ὑπὸ ἀφροσύνης, οἳ δαπανῶν-

"O juvenis (tibi enim ſervus meus optimi pariter ac rerum intelligentiſſimi teſtimonium dedit) "fac me etiam eorundem bonorum participem, quibus & iſtum impertiviſti, enarrando præſagia ſomniorum quæ mihi per quietem obtigerunt. "Hoc autem volo, ne quid ſupprimas, oratione "ad gratiam aut voluptatem ficta adulando, ſi "paulo horridior ſit veritatis aſpectus. Nam viſus "ſum mihi, ſecundum flumen inambulanti, videre "boves, benè ſaginatas & magnitudine præſtantes, "ſeptem numero, à fluento ad paludes gradientes: "alias vero totidem numero è paludibus iis ob- "viam factas, macie valde extenuatas ac viſu fœ- "das; quæ, cum devoraſſent ſeptem illas bene "paſtas & magnas, nihil profecerunt, miſere à "fame attritæ. Poſt hanc viſionem experrectus è "ſomno & turbatus, mecumque reputans quid "ſibi velit hæc rerum imago, ſopore oppreſſus "rurſum obdormivi; & ſecundum video ſomnium "priori multo mirabilius, quod me magis etiam "exterret perturbatque. Spicas ſeptem videre vi- "ſus ſum ab una radice enatas, capita jam graves "frugis pondere ejuſque maturitate inclinatas, vi- "cinas etiam alias pari numero ſpicas, pauperes "& præ ſiccitate graciles & infirmas, quæ con-

Joſepho ſomnia politica, prenſa dextra, narrat Pharaones. Gen. c. 41.

ver-

e Ταῦτ' αὐτῷ·] Ταῦτ' εἶναι *Vat.*

f Συνεκάλεσ] Ita *Samb. Big.* & *Vat.* in *aliis* καὶ συνεκάλεσ, aut συνεκάλεσ οὖν.

g Τὸν Ἰωσήπου,] Sic *Samb.* & *Vat.* in cæteris ὡδὶ δὲ Ἰωσήπου.

h Σταυρωθείη] Σταυρωθῶναι *Vat.*

i Συμβαίη] Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* συμβαίην.

k Διδέσθαι] Διδέσθαι γὰρ ὑπὸ Πετεφρῆ *Vat.* in *Baſ.* & *G.* Πετεφρῆς. in *Hen.* & *Busb.* Πετεφρῆ·

l Τῆς πατρὸς δόξης.] Ex *Samb.* & *Vat.* in *aliis* deeſt Ϝ.

* *Atque patre*] *Atque patris gloriam* juxta *Epiphanium.*

m Οἱ κεκελσμένοι,] Ita ex *Samb.* & *Caſ.* οἱ κεκελσμένοι μὲν ἦσαν *Vat.* τὸ κεκελσμένον ποιοῦσι μὲ μεταίτους *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

n Τεμελήσαντες] Apud *Philonem*, p. 541. οἱ δ' ἀπεκείροντες, καὶ ἀλλ' ῥυπώσεις λαμπρὰν ἐσθῆτα ἀνλαβόντες, καὶ τἆλλα φαιδρύνοντες εἰσάγουσι πρὸς βασιλέα.

o Τῶν ἐμῶν μεμαρτύρησας·] *Al.* τῶν ἐμῶν.

p Ἀξίωσον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ἀξίωσον φράσας.

q Ὑποσχελόμενον] Ὑποσκελόμενον *Busb.* & *Hen.*

r Λόγῳ ψευδεῖ] Ita *Big.* & *Samb.* (& *Coccejus*) In *aliis* ψεύδει λόγῳ καὶ τῷ πρ.

s Τῷ ποταμῷ] Aut male viderat Ϝ ποίμνῃ, aut ſane *paſcuum* poſuit indoctiſſimus Interpretum Epiphanius vice *fluminis.* BERN.

t Αἱ καθεύδουσι] Καὶ *Hen.* & *Busb.*

v Διεγερθεὶς] Διεγερθεὶς ἐκ Ϝ ὕπνου τεταραγμένος *Vat.*

x Πάλιν εἰς ὕπνον·] Sic in *MSS.* in *Editis* καὶ πάλιν.

y Λιφερνοῦντας] Sic volo, aut paulo lenius λιπερνοῦντας, tanquam ἀφραίτους. Quippe apud Photium, Heſychium, alioſque Grammaticos, λιπερνῆται, οἱ ἀπενδέως τόπου, ἢ πενιχρῶς aut ἀπανίως ἀλήτουσιν, ubi alia prorſus nunc leguntur. λιφερνῆντας enim expreſſerunt præter *Busb.* & *Hen.* vel Impreſſores Joſephi. Hoc tamen immutarunt cum nominis voce facili διεφθορότας plerique Scribarum Græculorum, ut *Samb. Caſ.* & *Big.* Deſcriptionum autem utriuſque ſpectri, ex Philone comparatam, quia opportunius haud potuit, Joſepho jam ſtatim ſubnectimus. μέλλοντα γὰρ διετῆ χρόνον τῷ βασιλεῖ τὰ μέλλοντα τῇ χώρᾳ συμβαίνειν ἀγαθὰ καὶ κακὰ, διττοῖς φαντασίαις δι' ὀνείρου διαπέμπει, ταύτῃ ὑποσημαίνουσαις ἕνεκα βεβαιοτέρας πίστεως. ἔδοξε γὰρ ἑπτὰ βοῦς ἀνέρπειν ἐκ Ϝ ποταμοῦ πίονας, καὶ σφόδρα εὐανάγκως καλοὺς ὀφθῆναι, καὶ βοσκὰ ταῖς ὄχθαις νεμεσθαι. μεθ' ἃς ἑτέρας ἀριθμὸν ἴσας, ἀσάρκους τε ὅλου τινὰ καὶ κατεσκελετευμένας, εἰδεχθεστάτας ἀναλθεῖν καὶ συνέμεσθαι ταῖς πρώτεραις. εἶτ' ἐξαπίνης ὑπὸ τῶν χειρόνων καταπορωθῆναι τὰς ἀμείνους· καὶ μηδὲν ἀπὸ μηδὲ τὸ βραχύτατον ταῖς ἐμφορηθείσαις πρὸς ὄλκον ἐπιδοῦναι τὰς γαστέρας· ἀλλ' ἢ μᾶλλον, ἢ ἐχ' ἕτιον ἐσάλθαι. θεωμένας δὲ καὶ κοιμηθείς πάλιν, ἑτέρας πληχθῆναι φαντασίας. νομίσαι γὰρ ἑπτὰ πυρὸν στάχυς ἐκφυκότας ἑνὸς πυθμένος, ἰσοβάτους τοῖς μεγέθεσιν, αὐξομένους καὶ τελειότατα ἄρεσθαι πρὸς ὕψος μαλ' ὡραίους. εἶθ' ἑτέρους ἑπτὰ λεπτοὺς καὶ ἀσθενεῖς ἀναπεφυκέναι πλησίον, ὑφ' ὧν ἐπιδραμόντων καταποθῆναι τὴν εὐσαχῆ πυθμένα. Omitto cætera, quamvis digna recitari, & feliciſſimæ eloquentiæ. Quot profecto plauſtris commentariorum utilius nos careremus, ſi totum Moyſen tali modo enarraſſet ille Judæus. Adiiciam huc & Zonaram, qui Atticiſmos Joſephi cum ſequiori phraſi commutare amat, ſicut commutant *Hen.* & *Busb.* εἶτα τῷ Φαραὼ ὁ θεὸς ὄψεις ἐνυπνίων ἐπιπέμπει διττὰς, καὶ τὰς δηλώσεις ἀμφοῖν. ὁ δὲ Ϝ ὄψεων ἐμεμνήσκετο, Ϝ δὲ ἐξηγήσεων ἐπελάθετο. συνκαλεῖ τοίνυν τοὺς Ϝ Αἰγυπτίων σοφοὺς καὶ ἀπαγγέλλει αὐτοῖς τὰ ἐνύπνια, καὶ τῶν δήλωσιν ἀπαιτεῖ. ἀπορούντων δ' ἐκείνων, ὀργίζεται. ὁ δ' οἰνοχόος, εἰ καὶ μὴ πρότερον, ἀλλά τοτε πρὸς μνήμην ἦκε Ϝ Ἰωσήφ, καὶ διδάσκει ὡδὶ ἐκείνῳ τὰ Φαραὼ ἀγεμονεύοντα. ὁ δὲ φησι νεανία, Φρύξαι μοι τῷ κρείττονι Ϝ ὀνειράτων, ἀνυπερ τεθέαμαι. ἔδοξε βοῦς εὐτραφεῖς ἑπτὰ πρὸς ποταμῷ πρὸς τὸ ἕλος χωρεῖν. ἑτέρους δ' ἑπτὰ ἰσχνὰς καὶ τεταλαιπωρημένας λιμῷ Ϝ ἕλους ἐξελθόντας συναναπαῦσαι τούτοις· καὶ βρωθῆναι παρὰ Ϝ δ' ὑστέρων τοὺς πρώτους καὶ πίονας, καὶ μένειν ἔτι αὐτοὺς ὁμοίως ἰσχνούς. αὖθις δ' ὀφθῆναι ἑπτὰ στάχυας ἐκφυομένους ῥίζης μιᾶς, θαλεροὺς καὶ κεκλιμένους τῷ βάρει τῷ Ϝ καρπῷ. πλησίον δ' αὐτῶν ἰσαρίθμους ἐδοκεῖν ὁρᾶν στάχυας, ἀσθενεῖς ὑπὸ ἀφροσύνης καὶ ὠχρὸς ὄψεως ἀπόντας. οἱ καὶ κατήλισκον

"verſæ ad conſumendas & comedendas ſpicas "ſpecioſas attonitum me reddiderunt.

Foveſque ſpicæque ſeptem macræ diuturnam famem ſignificant, Joſepho interprete.

6. Ad hæc Joſephus reſpondens, ait, "ſomnium "quidem, iſtud, ô Rex, duplici licet ſpecie viſum, "unum tamen & eundem futurorum eventum "ſignificat. Nam quod boves conſpexeris, ani- "mal aratri labori natum, ab exilioribus devora- "tas, & ſpicæ à deterioribus abſumptæ, tot an- "norum famem & ſterilitatem Ægypto prænun- "ciant, quot felicitatis præceſſerint; horumque "frugum ubertatem à totidem ſequentium ſteri- "litate abſumendam. Erit autem tanta rerum ne- "ceſſariarum inopia, ut ei difficulter ſubveniri "poſſit. id quod inde conjicio, quia macræ bo- "ves, devoratis pinguibus, ſatiari non potuerint. "Deus certe hominibus futura prædicit, non ut "eos terreat & contriſtet; ſed ut ea præſcientes "prudentia, cum advenerint prænunciata, levio- "ra faciant. Tu ergo, ſi prioris temporis pro- "ventus ſepoſueris & diſpenſaveris, inſequentem "penuriam Ægyptii non ſentient.

Conſilium Joſephi de Ægypto ſervanda.

7. Rege autem admirante Joſephi prudentiam & ſapientiam, atque percontante quonam modo eſſet in futurum proſpiciendum ubertatis tempore, quo tolerabilior fieret ventura ſterilitas: ſubjecit ſuaſitque, frugum parſimoniam adhibendam eſſe, & non ad affluentiam uſque Ægyptios iis uti permitteret, ſed quantum ad luxuriam ſolent ex abundanti expendere, illud in neceſſitatis tempora reſervandum. Quin & hortabatur, ut frumentum ab agricolis acceptum in horrea recondi curaret, tantumque duntaxat unicuique ſuppeditari quantum ſat eſſet ad victum. Pharaothes autem, Joſephum ob utrumque, tam ſomnii interpretationem quam conſilium, admiratus, ipſum huic diſpenſationi præficit, ut ageret quæcunque vel populo Ægyptiorum vel Regi in rem eſſe exiſtimaret: conſilii auctorem maxime idoneum eſſe ratus ad id ipſum exſequendum. Ille vero, hac poteſtate à Rege auctus, ut & ejus ſignaculo uteretur & purpuram geſtaret, curru per univerſam Ægyptum vectus, frumentum abducit ab agricolis, tantum inde ſingulis dimetiens quantum ad ſementem atque alimentum ſufficeret: nemini rationem reddens, cur ita faceret.

Inde multus viri honos, purpura, currus, aliaque inſignia.

τὰς ἀκάρπειες τε καὶ ἀφορίας. Hæc Drungarius. BERN. Ita cum *Busb. Hen. Baſ.* & *G.* vel paulo lenius λιτιρεῦντας. in διεφθορότας immutarunt *Samb. Caſ. Big.* & *Vat.* Utriuſque ſpectri deſcriptionem elegantiſſimam videre licet apud *Philonem*, p. 540, 541. ſuo modo etiam tentavit *Zonaras*, p. 17.

z Ο δὲ εἷς μὲν ἕτος,] Ita in *MSS.* articulum non agnoſcunt *Baſ.* & *G.*

a Εὐδαιμονήσασιν· ὡς τῷ τούτων εὐφορίαν τῶν ἐτῶν τοσοῦτον τὸ μὴ τοσοῦτον ἀριθμὸν] *Hen.* & *Busb.* ex mala induſtria, εὐδαιμονησάσῃ. Ὡς τὴν τούτων εὐφορίαν τοσοῦτον τῷ μὴ ταῦτα ἴσων ἀναλωθῆναι. BERN.

b Ἴσον ἀφορίας] Ἴσον *Samb. Buriuſque* noſter ex conjectura. HUDS. Imo & *Coll. Big.* quæ penes me eſt: malebat vero ad oram ἑτῶν *Coccejus*. Ἴσον autem ſatis bene convenit cum ἀριθμὸν, quare quum & optimis MSS. firmetur & ſæpius plura conjungant adjectiva veteres, non dubitavi recipere, ejecto *Hudſoniano* ἴσων. HAVERC.

c Ὑπαναλωθῆναι.] Ita in pleriſque *MSS.* ἀναλωθῆναι *Busb. Baſ.* & *G.* nec aliter *Philo* & *Zonaras*.

d Γενήσεσθαι] Sic *Samb. Caſ.* & *Vat.* γένηται *Big. Baſ.* & *G.*

e Προεγνωκότες] *Al.* πρεγνωκότες.

f Τὰ κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον] Ineleganter *Busb.* & *Hen.* τὰ κατὰ τοὺς ἐπὶ τῶν χρόνων τοὺς πρώτους γενηθ. π. αἰνιπ. αἰγυπτίων τῶν συμφορῶν. Iterum Johannes deflorator, ὁ δὲ ἰωσηπος καὶ διπλᾶ φησιν, ὡ βασιλεῦ εἰσὶ τὰ σύμπαντα, ἀλλὰ μίαν ἔχουσι τὴν μελλόντων τῶν ἐνιαυτῶν. οἵ τε γὰρ βόες ζῶον ἐπ' ἀρότρου πονεῖν ὑπὸ τῶν χειρόνων καλουμένων, καὶ οἱ θάλλοντες στάχυες ὑπὸ τῶν ἀθρόων δαπανώμενοι, λιμὸν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη τῇ χώρᾳ σου καταγγέλλουσιν ὑπ' ἐναργείαις σύμβολοις, δύβλεπτέον πρότερον τοῖς καιροῖς. ὡς τῶν τούτων δύφορίαν ἀναλωθῆναι ὑπὸ τῶν ἐπομένων. εἰ δὲ σὺ ταμιεύσεις τὰ τῶν πρώτων δύβαμοίας εἰς τὰς τῶν ἀφορίας σεαυτὸς, θήσεις τοῖς αἰγυπτίοις ἀπροσδόκητον τὸ δυσύχημα. Utar & Philone, ſed temperanter. ὅσα μέλλῃ ποιεῖν ὁ θεὸς, ὑπὲρ τῆς χώρας. φησὶν, ἐνθυμεῖσθαί σοι, τὰς μέντοι δύτιας φαντασίας, μὴ ὑπολάβῃς εἶναι δύτιλὰς ὀνείρους. εἷς ἐστὶ, τῷ ἀναδίπλωσιν ἔχων ὁ πρότερον, ἀλλὰ πρὸς ἔλεγχον βεβαιοτέρας πίστεως. αὖτε γὰρ πίονες ἐπὶ βόες, καὶ οἱ εὔθλασοι ὑπὲρ δύθαλμῆς ἐπὶ σάχυες σιταυτὰς ἐπὶ θηλεῖαι δύθηνίας ὑπὲρ δύστηνείας. ὑπὲρ ἑτέρας λιμὸν, αἱ ἐπαιτῆσαι ἐπὶ βόες λεπταὶ ὑπὲρ εἰδεχθεῖς, καὶ οἱ παρεθαρμένοι καὶ μεμυκότες ἐπὶ σάχυς. ἔξεστι μὲν οὖν ἐπὶ πλείονα πρὸς ἔργα πολλὴν καὶ ἀθρόνον ἔχοντα δύκαρπίαν, πλημμύρας μὲν ἀνὰ πᾶν ἔτος δὲ ποταμοῦ λαμβάνοντος τὰς ἀρδείας· τὸ δὲ πεδίον ὡς ἂν πρότερον εὐτυχίᾳ χαιρόμενον. κἀξεστὶ μὲν ταῦτα σιαυλίᾳ πάλιν ἐπὶ γαστέρα, χαλεπὴν ἔνδειαν ὑπὲρ ἀναίσιον ἐπιφέρουσα, μήτ' ἀναχωρούσῃ δὲ ποταμοῦ, μήτε τῆς λιπανομίης· ὡς πρότερας εὐθηνίας ἐπιλαθέσθαι, ὑπὲρ εἴτι λείψανον παλαιᾶς εὐετηρίας ἦν, ἀναλωθῆναι. τὰ μὲν οὖν δύφελετέως ταῦτ' ἔστι. ὑπολοιπεῖ δέ μοι ὑπὲρ ἐπιλελεῖ τι θεῖον, ὑπολαβεῖν τὰ ὡς ὑπὲρ νόσου σωτηρίας &c. Inaudiverat ſane de excellenti & onirocritico Joſephi ingenio & Pompejus hiſtoricus, ex quo hæc talia retulit Juſtinus. *Peregrinis mercatoribus deportatus in Ægyptum, cum magicas ibi artes ſollerti ingenio percepiſſet, brevi ipſi regi percarus fuit. Nam & prodigiorum ſagaciſſimus erat, & ſomniorum primus intelligentiam condidit. Nihilque divini juris humanique ei incognitum videbatur, adeo ut etiam ſterilitatem agrorum ante multos annos providerit: periſſetque omnis Ægyptus fame, niſi monitu ejus rex edicto ſervari per multos annos fruges juſſiſſet. Tantaque experimenta ejus fuerunt, ut non ab homine ſed à Deo reſponſa dari viderentur.* BERN.

g Ἀνεπαισθήτων] Vide *Juſtinum* ex *Trogo Pompejo*, l. 36. c. 2.

h Καὶ τὰ τυφῶν] Ita *Samb.* κατὰ τυφῶνα ἀναλώσασιν *Baſ.* & *G.* omiſſo κατὰ τυφῶ.

i Ἰώσηπον,] Τὸν ἰώσηπον *Hen.* & *Busb.* Iidem illi τὰ συμβολῆς pro τὰ συμβολίας. Dixerat enim Zonaras in eadem hiſtoria φανερῶς ἦν τὸν ἰωσὴφ ἐκπλαγεὶς σοφίαν, διά τε τὴν ἐξήγησιν καὶ τὴν συμβολὴν, αὐτίκα ὁ τούτων ἔφη κρατεῖν τε καὶ τυμβελῆσθαι καὶ οἰκονομῆσαι ἔσεσθαι βουλεύεσθαι· καὶ παρεῖχεν αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν αὐτὰ, ὥστε σφραγῖδι χρῆσθαι τῇ φαραὼ, καὶ πορφύραν ἐνδύεσθαι, καὶ ἐλαύνειν ἐφ' ἁρμάτος. BERN.

k Ὑπολαμβάνῃ·] Ita *Big.* & *Samb.* ὑπολαμβάνοι *ceteri*.

l Ἐνδύσασθαι,] Sic *Big. Caſ.* & *Vat.* ἐνδύεσθαι in *aliis*.

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. ϛ'.

Πῶς ὁ Ἰώσηπος ἐπίσημος ἡγούμενος ἐν Αἰγύπτῳ, τὰς ἀδελφὰς ἔσχεν ὑποχείρους.

Τριακοστὸν ἦ ἔτος ἤδη τῆς ἡλικίας αὐτῷ [m] διεληλύθη, καὶ τιμῆς ἁπάσης ἀπέλαυε παρὰ τοῦ βασιλέως· καὶ προσηγόρευσεν αὐτὸν [n] Ψοθομφάνηχον, ἀποδὼν αὐτοῦ τοὺς τὸ ἀληθὲς ἐξηυρέτας σωτῆρος. σημαίνει γὰρ τὸ ὄνομα κρυπτῶν εὑρετήν. γαμετῆ τε καὶ γάμον ἀξιολογώτατον·

CAP. VI.

Quomodo Josephus in Ægypto inclaruit, fratresque sibi subjectos habuit.

ÆTatis annum trigesimum jam exegerat, omnique honore cumulatur à Rege, qui & illum ob incredibilem prudentiam Psothomphanechum cognominavit. significat autem hoc nomen occultorum detectorem. Sed & conjugium nactus est honoratissimum. nam in matrimonium ac- *Is annos natus XXX. res Ægyptias administrat, nomine peregrino* Psothomphanechus, *i. e. ænigmatum detector.*

m Διεληλύθη,] Αὐτῷ διεληλύθη *Busb.* & *Hen.* cum verbi termino Attico. αὐτῷ διεληλύθῃ alii omnes libri. Ἀπέλαυε *Samb.* & *Epiphan.* ἀπέλαβε reliqui librorum scriptorum impressorumque. BERN. Ita ex *MSS.* in *Editis* διεληλύθει & mox ἀπέλαβε.

n Ψοθομφάνηχον,] Illud feci ex pluribus codd. Josephi, ut *Samb. Cas. Busb.* & *Hen.* neque aliud viderat dudum *Zonaras*, licet excusum extet τοθομφάνηχον in Johannis istius Annalibus. Legerat forte & inter Coptica Bibliothecæ Vaticanæ Ψοτομπανηχ Oedipus Ægyptiacus. Ψοθοφάνηχον ex Italicis membranis Josephi descripsit aliquando illustris Bigotius. Ψονθομφάνηχον expresserunt ad vulgus *Bas.* & *Gen.* κομφθομβεανὴχ Josephus Christianus c. 64. Huic autem Judæo Ψονθοφάνηχον potius attributum, si accederent Scribæ, omnino secundum Rabbinorum veterum lectionem צפנת פענח. Perverse equidem variant Epiphanii Interpretis exemplaria: quorsum *Psonthonpanicos* reperias apud *Vess.* 1. *Mert.* & *Vig. Psonthonphanicos* in *L.* & *West.* 2. *Somphonphanicos* habent *W.* 1. *Bal.* & *Goul. Psontonpanicos V. Sophonphanicos P.* & oblique *Psonphthonphanicon*, *Bas* & *Col.* Quo autem modo ediderint Judæi LXXII. nomen hoc peregrinum, dum in Pharo Alexandrina Moysis sui volumen Græce transferrent; tot ἀνέγγραφα olim aut nuper comparata, Reverendique Theologi Chrysostomus, Theodoretus, Hieronymus, & ante multa sæcula ipse Philo Judæorum Ægyptiorum decus salusque tam in Lexidio suo sacro, quam in commentario ᾧ τὸ μεθερμηνεύεται, haud sinit nosmet ignorare. Veruntamen ὁ νομοθέτης quid posuerit, propter ἐκδοσιν Alexandrinam quam dixi, & Masoram tum Samaritarum, tum Judæorum, ambiguum sentio & anxium affirmatu: abest enim procul ab hoc titulo mali doli suspicio. *App* llant itaque prudentissimum Patriarcham nomine suo Ægyptio synagoga Samaritana צפינתי פענח σαφιναθιφάνεχ, quod fide mihi constat MSS. Reverendissimi Laudi & Doctissimi Huntingtoni præter Moriniana atque Usseriana. Eundem tamen Christianorum Coptitarum Ecclesia, Philo ante hos, & LXXII. Judæi Alexandr. Ψονθομφανὴχ Gens cætera Judæorum ex Pentateucho suo literis Assyriacis descripto צפנת פענח: quod sonat vocalibus animatum, vel σοφιαθ παανὴχ, & correptim Ψονθαπανχ: aut secundum meliora MSS. Seldeni Bodleiique nec non impressa Bombergi σαφιαθ παανὴχ, quomodo audierat etiam à Magistris Jerosolymitanis S. Hieronymus. Syri denique Arabesque nostræ maxime Confessionis ex Bibl. Hebraicis heic scribere malunt صفنة فعنيخ صافياث παανὴχ. De sono exotico satis. Hoc igitur nomen clarissimus Philo in suo forte Onomastico explicuerat una voce Græca ὁ εὑρετὴς, quod Procopius Gazæus atque Scholiastes Romanus adnotant. Veruntamen quod illi ambo affirmant κρυπτῶν εὑρετὴς ex eodem interprete adponi ad Ψοθομφανὴχ, rectius adrogatur Josepho meo quam Philosopho Alexandrino. Diversus interea deprehenditur à se Philo & dubiæ sententiæ de hac voce. Siquidem in libro suo de Politica, cui Josephum meritum titulum fecit, verissime ait, Τὸν ἡ ἰωσὴφ μετονομάζει ὁ βατιλεὺς ἀντὶ τοῦ ὀνειροκρίτης ἴσχυρὸν γλώττῃ προστάτην. Cui convenit & senioris Philonis carmen —— ὀνείρων θεσπιῳδός. Attamen libello de Polyonymis Alexandrinus ille Judæus cordatis lectoribus valde displicet, præsertim ubi dicit, sonos absque sensu captans, Ψονθομφανὴχ ὑπὸ τῶν χώρας βατιλέως ἐπικληθεὶς: statimque ὁ ἡ Ψονθομφανὴχ (aut Ψονθονφανὴχ) ποῖός ἐστι θεατὰ γένεσθε. ἑρμηνεύεται οὗ, ὁ ἀπόκρυφος τοῦ παντὸς κόσμου, quod est פום רון בינה. Coptitis denique in Onomastico, quod mendose edidit Kircherus, πιζτονπάνιχα, المنظر *augur*. Josephi vero interpretationem & inculcat Zonaras, & abunde confirmant Ecclesiæ Christianæ Doctores. Namque Theodoretus ὁ συζητητὴς, τίνα ἑρμήνειαν ἔχει τὸ Ψομιθομφανὴχ; ἢ ἀπόρρητων ἑρμηνευτὴν αὐτὸν κέκληκεν, ὡς τὸν ὀνείρων ἀλγοφύλακα. Idem sonat & nobile os Johannis CP. Ψομθονφανὴχ ἢ κρυπτῶν γνώστης ἑρμηνεύεται. ἐπειδὴ γὰρ τὰ πᾶσιν ἄγνωστα εἰς φανερὸν ἤγαγε σημαίνειν τοῦτο αὐτὸ ὁ Φαραὼ τὴν προστηγορίαν αὐτῷ ἐπέθετο. Deinde S. Hieronymus, quid veteres Scriptorum, præcipue Josephus, in hoc Etymo senserint, lubentius quam ille his verbis declarat. *Sontemphanec corrupte dicitur. Nam in Hebræo legimus Zaphanet phane:* aut juxta antiquissimum codicem, quam jam pridem habuit Teurbertus, nunc Doctiss. Maresschallus tenet. Somthofanec *correpte dicitur. Nam in Hebræo legimus* Saphineth sane, *quod interpretatur* abscondtorum repertor; sic κρυπτῶν εὑρετὴς apud Mattathiadem. Id ita repetit ex more Petrus Scholasticus. *Vocavit autem Josephum lingua Ægyptiaca* Zaphanet phane i. e. Salvatorem mundi: *quod Græce* Psontosanec *dicitur*, *Hebraice autem sonat* abs-

conditorum inventorem. Postremo Chronicum quod vocant Alexandrinum, Hebraicarum legum-latorem hujus cognominis participat, atque ait sua fide, τὸ μωσῆ μὴ τὸ ἐπαγαγεῖν αὐτὸν τὰς πληγὰς οἱ αἰγύπτιοι ψοθομφανχθὴ προσηγόρευσαν· ὁ ἑρμηνεύεται ᾧ ἀπεκαλύφθη τὸ μίσθιον. Conveniunt etiam de illa origine miro pacto Scriptores Asiatici Judæi, sive Samaritæ, sive Christiani. Antiquissimus horum Onceliosus pro nomine Ægyptio proprioque Chaldaicam istam προσηγορίαν substituit, גברא דטמירין גלין ליה aut ex MS. Bodleiano גברא דמיטמרין, *cui viro panduntur arcana.* Hunc sequuntur Antiocheni aliique Christianorum Syrorum, versione sua vetere ac planissima

ܓܒܪܐ ܕܓܠܝܢ ܠܗ ܣܗܪ̈ܐ ܟܡ̈ܝܪ̈ܐ

Illud etiam admonuit dudum Octateuchi S. enarrator Gazæus, ὁ σὺς ἔχει, ὁ εἰδὼς τὰ κρυπτά. Quin id accurate quidem refert Pentateuchum Arabicum inter Cimelia Clariss. Seldeni, quod versarant dudum scripserantque manus Syriacæ, صفنتفنح تاولة البادية له الخفيات *Saphnetphane, quod interpretabere, cui declarantur occulta.* Consimili modo in Archivis Laudinis scholion hoc adjectum reperi ad صفنتفنح Pentateuchi alterius Arabici. *Alia ἀνέγγραφα agnoscunt* الطاهرة له الخفيات *cui abdita revelantur patentque.* Vix aliter Paraphrastes Hierosolymitanus Jonathanis nomine notus. גברא דטמירין מפרסם *qui occulta occulta esse non sinit, quin prodat.* Similiter Judæi Mauritii كاسف الاسرار *mysteriorum explicator & lux.* Ad hos Aaron & Saadias, Doctores Judæorum illustres, موضح الخفايا *qui obtecta patefacit & profert* Diu etiam ante istos Johannes & Hezekias צפונות מופיע ד' κεκρυμμένων ἀνάφαντος. Rabbini insuper Constantinopolitani lingua, quam rari callent, κρυφιοφανερωτὴς. Judæi etiam per Hispaniam & Italiam docti indoctique, *cui aperiuntur operta.* Addes his, ni tædeat, gematriam Baalhatturim, מגלה נסתרים, & מגלה התעלומות Abrabanelis Rabbini glorioſi, atque Jarchii מפרש צפונות *rerum abstrusarum interpres*, tanquam pro Hebraicis vocibus צפנת פענח. Quin etiam addubitet licet Salomon de typo quadrato פענח, eundem forte reperiunt Bechæus Nachmanidesque in Liturgumenis suæ factionis, (fo. 110.) ubi canitur המפענח נעלמים i. e. גלא רזין, *qui declarat abscondita exponitque.* Multo autem facilior fertur nominis hujus explicatio apud Hargarizim. Legunt enim istius jugi cultores, ut supra diximus, *Sephinathiphaane*; interpretanturque adeo in proseuchis גלא טמירתי, ἀπεκαλύφθη μοι τὸ αἴνιγμα, sensu percommodo & analogiæ Hebraicæ tenaci. Quocirca فعن *faana* pro *aperuit, manifestum expansumque dedit*, si Judæi forte ignorent, Arabes callent. Multa interim vocabula Judæorum, Ægyptiorumque communia jactari, ut ιαμ, βουσαρ, ἰμι, μωντ, καμ, atque c. nemo eruditior inficiabitur. Quapropter dialectum patriam haud longe supergressus est Josephus, quum hunc titulum *rerum secretarum declaratorem* interpretabatur. Paulo tamen aliter nomen illud perhonestum exponunt Samaritæ in Arabica sua versione (qua utor ex Bibliotheca D. Tayleri doctissimi viri, meoque animo charissimi) كنز العام, *condus scientiæ*, aut, ut verbis Trogi scriptoris extranei Josephum Patriarcham collaudemus Philippicarum l. 36. *cui nihil divini juris humanique incognitum videbatur.* Jam venimus profecto ad S. Hieronymi interpretamentum, quod per Ecclesias Latinas hodieque legitur ad Gen. c. 41. *Et vocavit eum lingua Ægyptiaca* salvatorem mundi, pro vetere illo apud S. Ambrosium, *Et vocavit Pharao nomen Joseph* Psonthonphanech. Veruntamen eruditissimus ille Presbyter, qui apud Alexandriam annos multos egerat sub Didymo Theologiæ Christianæ magistro, scriptionem Philonis atque LXXII. selectorum Judæorum reprehendit, qui sexcentis retro annis Josephi nomen Ægyptium in ipsa Ægypto reddiderant Græcis literis Ψονθονφανὴχ, eamque concedere jubet Rabbinorum veterum novorumque צפנת פענח. Neque hoc illi satis videbatur animadversum, nisi & novam explicationem adjungeret, quam illi sane Rabbini nunquam somniarunt. *Licet Hebraice*, inquit ille, *hoc nomen* absconditorum repertorem *sonet*: *tamen quia ab Ægyptio ponitur ipsius linguæ debet habere rationem. Interpretar ergo sermone Ægyptio* Saphanet phane *sive ut* LXX. *transferre voluerunt* Psonthophanech, salvator mundi. Alibi etiam *Porro ab Ægyptiis didicimus, quod in lingua eorum* (Saphanet phane, aut potius Græcum Ψονθοφανὴχ) *resonet* salvator mundi. Qua-

accepit Petephræ, unius ex sacerdotibus Heliopolitanis, filiam, adhuc virginem, nomine Asanetham, Rege has illi conciliante nuptias. Ex hac vero & liberi ei nati sunt, ante *agrorum* sterilitatem. natu quidem grandior erat Manasses: quod *nomen* idem valet ac oblitus, quia *scilicet* ad felicitatem evectus in calamitatum venerit oblivionem. Ephraïmes vero junior, quo significatur restitutus, quia redditus fuerit majorum suorum libertati. Cum autem Ægyptus, juxta Josephi enarrationem somniorum, septennii spatium feliciter exegisset, anno *demum* octavo eam invasit fames; &, quod malum improvisum illis acciderat, universi eo graviter laborantes Regis ad fores confluebant. Ille vero Josephum accersit; qui frumenta illis assignabat, factus ex confesso populi servator. Nec solum illius regionis incolis forum aperuit, sed etiam exteris vendere paratus erat: æquum esse existimante Josepho, ut omnibus hominibus, propter suam inter se cognationem, subveniretur ab iis, qui in abundantia vivunt.

Tum ex. Asanetha filios duos sustulit, Manassen i. e. oblivionem, atque Ephraimen, qua si restitutorem.

Ægypti multarumque gentium salus Josephus.

2. Mittit igitur & Jacobus, Chananæa *à fame* graviter vexata, (terram enim omnem continentem invaserat hæc calamitas) omnes suos filios in Ægyptum, ad frumentum coëmendum, cum cognovisset, quod & exteris eo foro uti liceret: solum Benjaminem secum retinens, quem ex Rachela susceperat, uterinum Josephi fratrem. At enim illi, ut in Ægyptum venêre, Josephum adeunt, mercatum sibi permitti rogantes. nihil enim erat, nisi quod ex ipsius voluntate gerebatur; & tum demum regem coluisse hominibus proderat, cum iis curæ esset Josepho honorem habere. Ille, agnitis fratribus, nihil minus quam de se cogitantibus (nam juvenis admodum ab eis abscesserat, & jam ad istam ætatem pervenerat, ut, mutatis faciei lineamentis, ipse ab eis non agnosceretur, præsertim cum de eo in tanta dignitate constituto ne minimum quidem suspicari potuerint) tentandum existimavit, quidnam voluntatis

Fratres suos decem Josephus durius excipit. Gen. c. 42.

re hæc talia nos debemus ascetæ Bethleemitico, ille ita Coptis ipsis, qui tum in monasterio Nitriensi philosophabantur. Invenio etiam in apotheca illustrissimi Laudi, quo firmior nobis constat sententia, in Pentateucho quodam Arabico, quod descripserat pridem manus Ægyptia, intra oram صفنتفعنخ, adnexa hac interpretatione عالم الخفايا, *occultæ scientiæ sagax*, ὁ τὰς κρυπτὰς ἰδὼς, plane ut Syrus in scholiis Romanis, quæ appellantur: ad marginem tamen ejus codicis pingitur ritu Coptico ψοιθομφανὶχ itidemque Arabice بسونتغانخ; quod ibidem explicatur مسلم الدنيا, *servator mundi*. Sophronius denique vel aliquis alius piorum hominum suo studio cavit, ne Græci hanc Etymologiam amplius nescirent: unde legimus in Octateucho Coll. Universitatis, quod vocant Oxonienses, ψοιθομφανὴχ, ὅ ἐστι ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου. Diceret sane Ægyptius πσωτεμφανὶ *salus seculi*, aut injecto pronomine proprio, πσωτεμφανὶ, *eo quod orbem terræ*, sic ait Hieronymus, *ab imminente famis excidio liberavit*. Existimo autem nobilem hunc βαζομφὰν (nisi LXX. nos fallant Judæi) ab Apophi rege olim vocitatum fuisse πσοτοαμφανὶ, *arcanum ille clausumque mihi reclusit*: aut proxime ad Hebraicum Τσφωνιεὴ πφανὶ, *doctrinam mysticam aperuit & declaravit mihi*. Hæc obiter. BERN. Sic *Casaub. Busb. Samb.* & *Hen.* nec aliud viderat *Zonaras*, licet excusum exstet Τοθομφάνηχον. in *Basil. G.* & *Vat.* Ψοιθομφανὴχον: atque ita vel Ζοιθομφάνηχον in LXX.

o Πεφρῆ] Πετεφρῆ *Busb.* & *Hen.* Πετεφρῆ, aut Πετέφρη LXX.

p Ασενέθ] Ita ex אסנת *Basil. Gen. Big.* & *Casaub.* اسنت *Asaneth* Pentateuchi Samaritani versio Arabica. ἀσενὲθ LXXII. & S. Hieronymus, ἀσενὰθ Masorethæ Judaici. ἀσενέθ apud Josephum scribunt *Hen. Busb.* & *Samb. Zonaras* ab illis ἀσενεθ. BERN. Ita *Basil. G. Big.* & *Casaub.* Ασενέθ *Hen. Busb. Samb.* & *Vat.*

q Μανασσῆς] Sic *Samb.* & *Vet. Interpr.* Μανάσσης μὲν ὁ πρ. *Vat.* Μανασσὴς δὲ ὁ πρ. *Big.* & *Zonaras.* Μανασσὴς μὲ πρ. *Basil. G. Busb.* & *Hen.*

r Επιλάθον] Επιλάθου *Hen.* volente Grammatico Ascalonita, & Scriptoribus Atticissimis, ut de ἀγνῶμον jam diximus. Nihil enim minus quam *ventosis* optimi vatis meditatus est Josephus: quoniam valet משנה inter Judæos conjugationis asperæ participium *oblivionem inducens*. Accentum tamen promoveri jussit voce Græca Aristarchus, lima vetustissimi poëmatis, & quidem promovent *Big. Samb. Basil. Casaub. Gen.* & *Zonaras*, sed & plurima exemplaria Homeri. BERN. Ita *Hen.* volente *Grammatico Ascalonita*, & scriptoribus *Atticis*, ut de ἀγνῶμον jam diximus. in *reliquis*, accentu promoto, ἐπίλαθον. Videsis *H. Stephanum* in *Thes. Ling. Gr.* voce ἐπιλάθω.

s Λάθῳ εὑρεθῆ] Λαθὼν εὑρεθεὶ *Big.*

t Ατυχημάτων.] Ita ex *MSS.* in *Editis* tamen non male ἀπατυχημάτων

v Εφραΐμης·] Juvabo etiam tuos oculos, mi Lector, metaphrasi hujus paragraphi ex *Zonara*. ὠφεσηγόρευε δ' αὖθις ὁ Φαραὼ τοθομφάνηχον· σημαίνει δὲ τὸ ὄνομα κρυπτῶν ἀφηγητήν. συζεύγνυσι αὐτῷ καὶ γυναῖκα ἀσενὲθ κεκλημένην, τὴν θυγατέρα δὲ οὖσαν ἡλίου πόλεως ἱερέως πφωτεύοντος· ἐξ ἧς αὐτῷ γίνονται παῖδες ὁ μὲν λιμὸς, ὡς ὁ πρεσβύτερος· λῶ μανασσὴς. ἐπίλαθον δὲ ὅλοι, ὅτι λάθῳ εὑρεθῆ τῶν ἀτυχημάτων. ὁ δὲ νεώτερος· λαπίδιος δὲ τοῦτο σημαίνει, ἀφ' τὸ λαπιδεῦσαι αὐτῷ τὴν τῶν πρόγονων ἐλευθερίαν. BERN. Sic in plerisque *MSS.* in *aliis* cum *Editis* Εφραμὴς. Videsis paraphrasim hujus loci in *Zonara*, p. 17.

x Αὐτὴν τὴ ἐλευθερίᾳ] Αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν *Vat.*

y Ο λιμὸς ἤπτετο] Articulum restituimus ex *MSS.*

z Εἰς τὰς δ' βασιλέως θύρας] In quatuor *MSS.* ἐπὶ τὰς.

a Συνεφέροι.] Σ *ne* πεσεχον *Busb.* & *Hen.* ex Glossario.

b Πρὸτίθη μόνον,] Πρὸτίθη *Big.* & *Samb.* modo vulgari. dein μόνοις *Busb* & *Hen.*

c Δὲ κὲ Ιακωβ,] Ita pro δὲ rescribendum esse placuit.

d Εκ Ραχήλης] Ita ex *MSS.* in *Editis* Ραχήλας.

e Ο δ' γνωρίσας τοὺς ἀδελφοὺς, εἰδὼν συνυφασμένους αὐτῷ·] *Busb.* & *Hen.* ὁ δ' γνωρίσας αὐτὸς, μὴ ἐπιγνόντας αὐτόν. Pariter Johannes Annalista, ὁ δὲ μὴ γνωθεὶς ἀπέγνω τοὺς ἀδελφοὺς, phrasi Josephi in vilius mutata. Mox αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι *Basil. G.* & *Gen.* & paulo inferius iidem, ἐλθὼν αὐτοῖς δυναμένοις. Repetemus jam Philonis nonnulla; qualia olim legerat apud eum & quidem versaverat ob animum noster Judæus, οὐ δ' τοῦτο κὲ ὁ παρὲ ὑποπαιζόντων ἦθος ἢ ἀκαιρίαν, ἀγνοῶν τὴν δ' παιδὸς εὐτυχίαν, ἐκπέμπει δεινὰ ἤδη εἰς σπουδὴν· ἦ νεανίαν οἶκοι καλοῦσι, ὃς λῶ ὀνομάζομεν τῷ βασιλέως ὑπαλλήλῳ ἀδελφῷ. κὲ οἱ μὲ εἰς αἴγυπτον ἐλθόντες ἐπιζήσαντες ἀς ἀλλοτρίοι τῷ ἀδελφῷ. ὁ δ' τὸς πεπραιότας διαπάμενος, εὐθὺς ἐγνώρισεν ἅπαντας, ὑπὸ μηδενὸς αὐτὸς γνωσθεὶς τὸ παράπαν. BERN.

f Αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι,] Αὐτὸς ἀπαλλαγῆναι *Vat.*

g Αὐτὸ ὀνειδίσοις·] Sic in *MSS.* in *Editis* αὐτοῖς. HUDS. Viderat & *Cocc.* qui hæc libro suo alleverat, f. αὐτὸς ἐναμίλλους, vel εἰς ἐπίλοιπον ἐλθεῖν αὐτὸ δυναμένους. Ex *Philone* (*p.* 549. & 550.) hæc desumpsisse videtur *Josephus*.

πραγμάτων ἔλεγλω [h] ἥκειν· καὶ πολλαχόθεν μὲν αὐτὸς σωπηλυθέναι, πεφασίζεσθαι ἢ συγγένειαν· ὑ γὰρ εἶναι δυνατὸν ἀνδρὶ ἰδιώτῃ τοιούτους παῖδας [i] καὶ τὰς μορφὰς ἅπας ὑπερφανεῖς σκέψασθαι, δυσκόλως καὶ βασιλεῦσιν ὑσπς τῆς τοιαύτης παιδοτροφίας. ὡσπερ ἢ ἔ γνῶναι τὰ κῦ τ πατέρα, καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ μῦ τλεῖ ἰδίαν ἀπαλλαγὴν, ταῦτ' ἔφασθε, μαθεῖν τε βυλόμενος καὶ τὰ [k] πρὶ Βενιαμὶν τ ἀδελφόν· [l] ἐδεδίη γὰρ μὴ κἀκεῖνον, ὁμοίως οἷς εἰς αὐτὸν ἐτόλμησεν, εἶεν ἀπεσκευασμένοι ἔ γῆς.

γ'. Οἱ δ' ἦσαν ἐν παρασκῇ καὶ φόβῳ, καὶ κίνδυνον τ μέγιστον αὐτοῖς ἐπηρτῆσθαι νομίζοντες, καὶ μηδὲν [m] περὶ ταδελφῶ κατὰ νῦν λαμβάνοντες· καταστάντες τε πρὸς τὰς αἰτίας ἀπελογοῦντο, Ρυβήλυ πρεσβυτάτου αὐτῶν· "Ημεῖς γὰ, εἶπεν, ὑ κατ' ἀδι- "κίαν δεῦρ' ἤλθομεν, ὐδε [n] κακουργήσοντες τὰ βασιλέως "πράγματα· σωθῆναι ἢ χρήζοντες, καὶ καταφυγὴν τῶν "[o] ἐπεχόντων τὴν χώραν ἡμῶν κακῶν τὴν ὑμετέραν "φιλανθρωπίαν ὑπολαβόντες· ἃς ὐχὶ πολίταις μόνον "τοῖς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ξένοις ἡκούμεν τὴν ἀγορὰν "ἔ σίτυ πεπρατεθήκεναι, πᾶσι τὸ σώζεσθαι τοῖς δεομένοις "παρέχων διεγνωκότας. ὅτι δ' ἐσμὲν ἀδελφοὶ καὶ κοινὸν "ἡμῖν αἷμα, [p] φανερὸν μὲν καὶ τῆς μορφῆς τὸ οἰκεῖον "[q] καὶ μὴ πολὺ παρηλλαγμένον ποιεῖ. πατὴρ δ' ἐστὶν ἡμῖν "Ιάκωβος, ἀνὴρ Ἑβραῖος, ὦ [r] γεγόμεθα δώδεκα παῖ- "δες ἐκ γυναικῶν τεσσάρων, ὧν πάντων ὠφελούμενοι ἤμεν "εὐδαίμονες· ἀποθανόντος ἢ ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν Ιωσή- "που, τὰ [s] πράγματ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ χεῖρον μετέβαλεν. ὅ, "τε γὰ πατὴρ μακρὸν ἐπ' αὐτῷ πένθος [t] ἤρηται, κ ἡμεῖς "ὑπό τε τῆς ὑπὲ τῷ τεθνηκότι συμφορᾶς, κ τῆς ἔ "πρεσβύτυ παλαιπωρίας κακοπαθοῦμεν· [v] ἥκομέν τε "νῦν ἐπ' ἀγορὰν σίτυ, τήν τε τοῦ πατρὸς ὑπιμέλειαν "[x] κ τὴν κατὰ τὸν οἶκον ποίησιν Βενιαμὶν τῷ [y] νεωτά- "τῳ τῶν ἀδελφῶν πεπιστεύκοτες. δύνασθε ἢ πέμψας εἰς "τ ἡμέτερον οἶκον μαθεῖν, εἴ τι ψευδὲς ἐστι τῶν λεγο- "μένων.

δ'. Καὶ Ρυβηλος μὲν τοιούτοις ἐπεφέρετο πείθειν τ Ιώσηπον περὶ αὐτῶν τὰ ἀμείνω [z] φρονῆσαι. ὁ ἢ, τ Ιάκωβον ζῶντα μαθὼν κ τ ἀδελφὸν ὃν ὐκ ὀπωλώλοτα, τότε μὲν εἰς τλὺ εἱρκτὴν αὐτὸς, ὡς ὑπὲ χολῆς βασανίσων, ἐνέβαλεν. τῇ ἢ τελίτῃ τ ἡμερῶν προαγαγὼν αὐτὸς, "ἐπεὶ, "φησὶ, διισχυρίζεσθε, μήτ' ἐπὶ κακουργίᾳ τῶν βασι- "λέως ἥκειν πραγμάτων, εἶναί τε ἀδελφοὶ, κ πατρὸς "ἔ λέγετε, [a] πίσετ' ἄν με ταῦθ' ὕτως ἔχειν, εἰ κατα- "λίποιτε μὲν [b] ἐξ αὐτῶν ἕνα παρ' ἐμοὶ, μηδὲν ὑβριστικὸν "πάσομενον· ὑπεκθεμίσαντες ἢ τ σῖτον πρὸς τ πατέρα, "πάλιν ἔλθοιτε [c] πρὸς ἐμὲ, τ ἀδελφὸν, ὃν καταλιπεῖν "ἐκεῖ φατὲ, μεθ' ἑαυτῶν ἄγοντες. τοῦτο γὰ ἔσται πίστω- "μα τ ἀληθείας". οἱ δ' ἐν μείζοσι κακοῖς ἦσαν, ἔκλαιόν τε, καὶ συνεχῶς πρὸς ἀλλήλους ἀνωλοφύροντο τλὺ Ιωσήπυ συμφοράν· ὡς δ[ι]ὰ τὰ κατ' ἐκεῖνα [d] βυλοθέντα, τιμωρῶντος [e] αὐτοὺς ἔ Θεῦ, τούτοις πρὸς πεσεῖν. Ρυβηλος ἢ πολὺς ἦν ὑπὲ τῶν [f] αὐτὸς τ μετανοίας, ἐξ ἧς ὄφελος ὐδὲν Ιωσήπῳ γίνεται· φέρειν

in omnibus haberent. Nam & frumentum eis negavit, dixitque eos ad res Regis explorandas veniſſe: ipſoſque quidem è diverſis regionibus conveniſſe, cognationem vero ſimulare: vix enim fieri poſſe, ut homo privatus tot filios ac forma adeo egregios educaret, cum & regibus raro liceat eſſe tam beatis. Hæc autem ſibi agenda eſſe voluit, ut de patris ſtatu certius cognoſceret, & quid illi acciderit, ex quo ipſe diſceſſerat; ſcire etiam volens, quid de Benjamine ſit factum: veritus enim erat, ne ipſum etiam, paria ac in ſe audendo, de medio ſuſtulerint.

3. Illi autem perturbati erant & timore perculſi, maximum quidem periculum ſibimet imminere exiſtimantes, nihilque de fratre ſecum in animo cogitantes: paululum vero compoſiti ad ſingula, præloquente Rubelo natu maximo, reſponderunt. "Nos quidem, inquit, neque ut injuria "aliquem afficeremus, neque Regi damnum ali- "quod illaturi, huc venimus; ſed ut à malis ſer- "varemur expetentes, ratique in veſtra humanitate "refugium habere à calamitatibus, quæ patriam "noſtram affligunt; quos non ſolum civibus veſtris "ſed & exteris frumentum venale propoſuiſſe au- "divimus, eo vobis conſtituto, ut omnes, qui- "bus ſalute opus eſt, ſalvos præſtaretis. Fratres "autem nos eſſe & ex eodem ſanguine, indicio "quidem eſt, quod forma cuique propria ſit cum "exigua ab invicem diſſimilitudine. Pater nobis "eſt Jacobus, vir Hebræus, cui duodecim nati "ſumus liberi ex quatuor mulieribus, qui cum "omnes eſſent ſuperſtites, ſatis feliciter egimus: "verum, Joſepho, uno è fratribus exſtincto, res "noſtræ jam inde in pejus lapſæ ſunt. Nam & "patrem ex eo luctus cepit perpetuus, & nos ex "defuncti calamitate ac ſenis miſeria affligimur. "Et nunc venimus ad emendum commeatum, "Benjamini fratum natu minimo mandantes, ut "patrem diligenter curaret ac res domeſticas ad- "miniſtraret. Potes autem, noſtram ad domum "mittendo, pro certo ſcire an quid falſi narrave- "rimus." *Apologia Rubeli pro domo ſua.*

4. Et Rubelus quidem hujuſmodi verbis tentabat perſuadere Joſepho, ut de eis melius ſentiret. Ille vero, comperiens Jacobum in vivis eſſe, fratremque *Benjaminem* non periiſſe; tunc quidem eos in cuſtodiam conjiciebat, tamquam per otium quæſtioni admoturus. Tertio vero die eos educens, "quoniam, inquit, aſſeveratis vos non veniſſe ad "res Regis lædendas, fratreſque eſſe, & ex *eo* patre "cujus eſſe dicitis, facietis mihi fidem hæc ita ſe "habere, ſi quidem unum ex vobis apud me reli- "queritis, nihil contumeliæ paſſurum; frumen- "tumque ad patrem exportantes, rurſum ad me "revertamini, fratrem, quem illic relictum eſſe "dicitis, vobiſcum adducentes. hoc enim veritati "erit argumento". Illi vero eo magis in malis e- "rant; atque lachrymabant, ac frequenter inter ſe deplorabant calamitatem Joſephi, quaſi ob ea quæ in illum excogitaverant, pœnas ab eis repetente Deo, in has miſerias inciderint. Multus autem erat Rubelus in increpando *ſcram* eorum pœnitentiam, quæ Joſepho ad nullam rem utilis erat: illos *Benjaminem accerſitum dimittuntur fratres cæteri, præter Symeonem obſidem. Gen. c. 42.*

ve-

b Ηκειν·] Εἶναι *Vat.* & *Vet. Interpr.*
i Καὶ τὰς μορφὰς] Ita ex *MSS.* κ μορφὰς *Baſ.* & *G.*
k Περὶ Βενιαμὶν] Περὶ τ Βεν. *Vat.*
l Ἐδιδίει] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* *ἰδεδίη alii* cum *Baſ.* & *G.* ἰδιδίη ab uſu Attico malim. BERN.
m Περὶ ταδιλφῦ] Sic in *MSS.* τ ἀδελφὸν τ. *Baſ.* & *G.*
n Κακουργήσοντες] Κακουργήσαντες *Vat.*
o Ἐπιχόντων] *Al.* συνεχόντων.
p Φανερὸν] Ita ex *MSS.* φανερὸν κ in *Editis.*
q Καὶ μὴ πολὺ] Καὶ ὐ πολὺ *Vat.*
r Γεγόμεθα] Γεγόμεθα *Samb.* & *Vat.*
s Πράγματ'] Ita ex *Samb.* πράγματα *in reliquis.*
t Ἤρηται,] Scripta manu. Expreſſum erat typis εἴρηται. Epiphanio Interprete *trahit*: unde Burius heic reſtituit εἴρυται. BERN. Ita in pleriſque *MSS.* at ἐρεῖται & ab alia manu ἤρεῖται *Vat.* εἴρηται *Baſ.* & *G.*
v Ηκομέν τε] Ηκομέν τοίνυν *Vat.*
x Καὶ τλὺ κῦ τ οἶκον] Καὶ τλὺ τ κ. *Samb.*
y Νεωτάτῳ] Νεωτάτῳ ἀδελφῷ *Vat.*
z Φρονῆσαι.] Ita ex *MSS.* φρονήσαι in *Editis.*
a Πίστιτ' ἄν με] Πίσαιτ' ἂν *Samb.* πίσητε *Hen.* & *Busb.* & mox καταλείποιτε *Baſ.* & *G.*
b Ἐξ αὐτῶν] Ἐξ αὐτῶν *Samb.* alterum eſt proprium Atticorum.
c Πρὸς ἐμὲ,] *Al.* πρός με.
d Βυλοθέντα,] Ita in *MSS.* βυληθέντα in *Editis.*
e Αὐτὸς ἔ Θεῦ,] Αὐτῷ *Vat.*
f Αὐτὸς τ μετανοίας,] *Al.* αὐτοῖς. & mox in *Editis* Ιωσήπυ.

vero obsecrabat, ut mala quæcunque paterentur forti animo ferrent, cum illa immiserit Deus, ut injuriam fratri factam ulciscereturque. Hæc autem inter se colloquuti sunt, linguam suam Josepho non intellectam credentes. Omnes vero incessit mœror ex Rubeli sermone & factorum pœnitentia, ut qui hæc secum non * reputassent, pro quibus pœnas luentes Deum justum esse judicabant. Josephus autem, eos in has angustias adductos cernens, in lachrymas prorumpebat: nolensque ut à fratribus observaretur, semet subduxit: ac, parvo tempore interjecto, ad eos revertitur. Atque tum retento Symeone, ut qui obses esset dum fratres redirent: jussit eos domum abire, ubi primum frumentum in foro *sibimet* comparassent; servo mandans, ut, pecunia, quam ad frumentum emendum attulerant, clam in sarcinas reposita, eos cum illa dimitteret. Et ille quidem imperata fecit.

Lingua Hebræa Ægyptiis ignorata.

A Jacobo vix tandem subducitur Benjamin, filiis licet movem famemque id urgentibus. Gen. c. 42, & 43.

5. Jacobi autem filii, ubi in Chananæam pervenerunt, patri omnia, quæ in Ægypto illis acciderant, nunciaverunt. & quod pro exploratoribus Regis habiti fuerint, quumque dicerent fratres se esse, & undecimum domi relictum apud patrem, non persuaserint; utque Symeonem reliquerint apud Præsidem, donec Benjamin, illuc profectus, verbis eorum fidem adstrueret: atque patrem orabant, ut nihil metuens fratrem cum illis dimitteret. Jacobo vero displicuit quicquid fecerant filii; atque ægre ferens Symeonem illic detentum, insipientis esse putabat Benjaminem etiam *his malis* adjicere. Et ille ne quidem Rubeli supplicantis, suosque pro illo filios dedentis (ut, si quid mali Benjamini acciderit in itinere, illos avus interficeret) verbis movetur. Illi vero in his malis dubio erant animo atque anxio: magisque illos perturbabat argentum, quod in saccis occultatum invenerant. Cæterum deficiente jam tritico, quod reportarunt, fameque magis urgente, Jacobus, necessitate adactus, secum statuit Benjaminem cum fratribus dimittere: non enim licebat eis in Ægyptum redire, si promissis abeuntes non steterint. Ac cum indies magis magisque *regionem* infestaret fames, & filii precibus instarent, nihil aliud, quod in præsenti faceret, restabat. At cum Judas, cætera vir natura vehemens, paulo liberius cum patre ageret; quod eum haud deceret fratri metuere, aut suspicione mali de eo solicitum esse, nihil enim ei præter voluntatem Dei posse accidere, quod & prorsus evenire necesse est, etiamsi domi maneat; ne sic manifesto ipsos exitio adjudicet, nec, ob inanem de

Audacissimus Israëlitarum Judas.

δ' αὐτὰς πῶν ὅ, π [g] καὶ πάθοιεν, κατ' ἐκδίκιαν ἐκείνα ὁρῶντ@ [h] αὐτὰ ὑπ Θεῦ, καρτερῶς ἤξίω. ταῦτα δ' ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, ὐκ ἠγνόμενοι τ Ἰώσηπον γλώττης τ [i] αὐτῶν συνιέναι· κατήφεια ἦ πάντας εἶχε πρὸς τὰς Ρυβήλ λόγας καὶ τ πραγμάτων μεταμέλ@, ὥσπερ ὐκ αὐτῶν ταῦτα ψηφισαμένων, ἐφ' οἷς δίκαιον ἔκρινον τ Θεὸν κολαζόμενοι. βλέπων δ' ὅτως ἀμηχανοῦντας αὐτὰς [k] ὁ Ἰώσηπ@, ὑπὸ ὑ πάθυς εἰς δάκρυα πεσεῖν ἐπίπτε, καὶ μὴ βυλόμεν@ τοῖς ἀδελφοῖς γνέσθαι καταφανὴς, ὑπεχώρ· καὶ [l] ἀφελιπὼν, πάλιν ἦκε πρὸς αὐτάς. καὶ [m] Συμεῶνα καταλαχὼν ὅμηρον τῆς ἐπανόδυ τ ἀδελφῶν γνησόμενον, ἐκείνας μεταλαβόντας τῆς [n] ἀγορᾶς ὑ σίτυ προσέταξεν ἀπέναι· κελεύσας τ ὑπηρέτην παρῦναι, ὃ πρὸς τὴν ὠνὴν εἶεν τοῦ σίτυ κεκομικότες, κρύφα τοῖς Φορτίοις ἐνθέντα, ἀπολύειν κἀκεῖνο κομίζοντας. καὶ ὁ μὲν τὰ ἐντεταλμένα ἔπραττεν.

ε'. Οἱ ὖ Ἰακώβυ παῖδες, ἐλθόντες εἰς τὴν Χαναναίαν, ἀπήγγελλον τῷ πατρὶ τὰ κ' τ Αἴγυπτον αὐτοῖς [o] συμβάντα· κ' ὅτι κατάσκοποι [p] δόξειαν ἀφῖχθαι τῆ βασιλέως, κ' λέγοιεν ἀδελφοί τε εἶναι, κ' τ ἑνδέκατον οἴκοι καταλιπεῖν ὧδε τῷ πατρὶ, ἀπιστήσειαν, ὡς καταλιπόντες Συμεῶνα ὧδε τῷ [q] στρατηγῷ, μέχρι [r] Βενιαμὶν αὐτὸς ἀφικοῖτο, πίστις αὐτῷ τ εἰρημένων [s] παρ' αὐτῶν γένηται· ἠξίουν τε τ πατέρα, μηδὲν φοβηθέντα, πέμπειν σὺν αὐτοῖς τ νεανίσκον. Ἰακώβῳ ὖ ὐδὲν ἤρεσκε τ τοῖς ὑοῖς πεπραγμένων· κ' πρὸς τὴν Συμεῶν@ ὖ κατοχλὼ [t] λυπηρῶς φέρων, ἀνόητον ἡγεῖτο προσθήναι κ' τ Βενιαμίν. [v] καὶ ὁ μὲν ὐδὲ Ρυβήλ δεομένυ, κ' τὰς αὑτῦ παῖδας ἀντιδιδόντ@· ἵν' εἴ π [x] πάθοι Βενιαμὶν κ' τ ἀποδημίαν, ἀποκτείνειεν αὐτὰς ὁ πάππ@· πείθεται τοῖς λόγοις. οἱ ὖ ἠπόρυν ὅπῃ τοῖς κακοῖς· καὶ μᾶλλον αὐτὰς ἐτάραττε τὰργύριον ἐν τοῖς [y] σακίοις τοῦ σίτυ καταχεχρυμμένον εὑρεθέν. τοῦ ὖ σίτυ [z] τοῦ κομισθέντ@ ὑπ' αὐτῶν [a] ὑπολειπόντ@, κ' τοῦ λιμοῦ μᾶλλον ἀπτομένυ, βιαζομένης αὐτὸν ἦ ἀνάγκης, ὁ Ἰακώβ@ ἐπέμπειν ἐγνώκει τ Βενιαμὶν μ' τ ἀδελφῶν· ὐ γὰρ ἐᾶ αὐτοῖς εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν μὴ μ' τ ἐπισταλμένων ἀπερχομένοις. καὶ ὖ πάθυς ἀεὶ χεῖρον@ καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένυ, κ' τ ὑῶν δεομένων, ὐκ εἶχεν ὅ, π χρήσαιτο τοῖς παροῦσιν. Ἰούδα ὖ, τολμηρὸν τἄλλα τ φύσιν ἀνδρὸς, χρησαμένυ πρὸς αὐτὸν παῤῥησίᾳ· [b] ὡς ὐ προσῆκεν μὲν αὐτὸν πρὸς τὰδελφὸν δεδιέναι, ὐδὲ [c] τὐτυχὸν δ' ὑποψίας λαμβάνειν, πεπρωμένην γὰ [d] ὐδὲν τ πρὸς τ ἀδελφὸν, ᾧ μὴ παρέσαι ὁ Θεὸς, [e] τῶτο ὖ συμβήσεσθαι πάντως κ' παρ' αὐτῷ μένοντα, φανερὸν δ' ὅτως αὐτῶν ἀπώλειαν μὴ καταδικάζειν, μη-

* *Reputassent,*] Vel *supputantes*. tali enim sensu verbum ψηφίζομαι accipi necesse est: nisi malimus delere ὐκ, aut νομισαμένων pro ψηφισαμένων legere. *Gelenius* vertit hoc modo, *& scelus perpetratum damnabant, ac si non ipsi essent auctores facinoris, cui tum justissimam pœnam à Deo judicabant infligendam.* Verum *Epiphanius* ad hunc modum, —— *pœnitentia rerum gestarum, cur ipsi non cogitassent illo tempore, pro quibus, cum tunc punirentur, Deum esse justissimum judicabant.*

g Καὶ πάθοιεν,] Illud κ' deest *Vat.*

h Αὐτὰ ὑπ Θεῦ,] Αὐτῦ *Vat.*

i Αὐτῶν συνιέναι·] Αὐτῶν *Samb.* αὐτῆς *Vat.*

k Ο Ἰώσηπ@,] Ita in *MSS.* articulum omittunt *Baſ.* & *G.*

l Διαλιπὼν,] Iterum ex *MSS.* Ἀφελέπων in *Editis.*

m Συμεῶνα] Ex שמעון *συμεῶνα* heic & passim *Big. Caſ. Samb. Busb. Hen.* & *Epiphanius*, σιμεῶνα toties *Baſ.* & *Gen.* συμεὼν Testamenti Veteris Interpretes, itidemque Scriptores Novi. *Simon* idem vocatur Ecthlipsi Syriaca. BERN. Sic *MSS.* Σεμεῶνα *Baſ.* & *G.* Σεμεῶνα ἦ καταχὼν *Vat.*

n Ἀγορᾶς] Ex *MSS.* ἀγοραστίας in *Editis.*

o Συμβάντα·] Ita plerisque *MSS.* & ex illis *Zonaras.* in *aliis* cum *Baſ.* & *G.* συμπεσόντα.

p Δόξειαν] Illo commate, κ' ὡς κατασκόπως δόξειαν *Busb.* & *Hen.* Imo versus ille ὧδε τῷ πατρὶ ἀπιστηθεῖεν· ὡς καταλείποιέν τι συμεῶνα omissus *Big.* & *Caſ.* propter Scribas oscitantes. Postremo ἀπιστεῖεν legit *Hen.* syllaba extrita. BERN. Rursus ita ex *MSS.* in *Editis* male δοξειεν.

q Στρατηγῷ,] Ea vox jam perdiderat illa ætate respectum ad militiam, & præfectum notabat. REL.

r Βενιαμὶν] Sic in plerisque *MSS.* in *aliis* Βενιαμὶς αὐτός. in *Editis* Βενιαμὶν ὡς αὐτόν.

s Παρ' αὐτῶν] In nonnullis *MSS.* παρ' αὐτῷ ἡμῶν, & παρ' αὐτῷ ἡμῶν.

t Λυπηρῶς φέρων,] Inde Johannes Drungarius κ' λύπλω αὐτῷ ἡ ὑ συμεὼν ἐποιῇ κατάχρησις· δοῦναί τε τ Βενιαμὶν ἀπαχθῆναι εἰς αἴγυπτον ὐ κατίσχυσεν. BERN. Ita *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* λυπηρῶς εἶχε· κ' λυπηρῶς φέρων ἀγανῶς ἠνείκε in *Editis.*

v Καὶ ὁ μὲ] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* κ' ὁ μὲ πατὴρ ὐδὲ *P. Baſ.* & *G.* κ' ὁ μὲ Ρυβὴλ fruſtra *Big. Caſ.* & *Vat.* & mox ἑαυτὸν *Big.* & *Vat.*

x Πάθοι Βενιαμὶν] Al. πάθοιεν.

y Σακίοις] Σακκίοις Typothetæ: verum lenius *Big.* & *Samb.* ut maluerunt οἱ σὺν ὥσῃ. Ait enim in Lexico suo Clariſſ. Photius σάκ@ οἱ ἀτλικοὶ λέγουσι δι' ἰῶ; κ. BERN. Ita Attici, teste *Photio* in *Editis* σακκίοις, & absque σὺν τοῖς.

z Τῦ κομισθέντ@] Articulum addidimus ex *MSS.*

a Ἐπιλειπόντ@,] Ἐπιλιπόντ@ *Busb.* & *Hen.*

b Ὡς ὐ προσῆκεν] Illa ὡς ὐ προσῆκεν μὲ αὐτὸν supplevimus ex *MSS.* HUDS. Tentaverat ante ita *Cuic.* μὴ λίαν ὠδὶ ταδελφῶ δεδιέναι, ὐδὲ τὸ τυχὸν δ'. ν. λαμβάνειν; πραχθήσεσθαι &c.

c Τὐτυχὸν] Rarissima voce *Baſ.* & *Gen.* quam *adversum* interpretatur Epiphanius, & Hesychius *modicum*. Glossematis insuper alius manifestum est *Big. Samb.* & *Caſ.* τὰ δεινὰ, pro τ' ἀτυχὸν Josephi. BERN. In quatuor *MSS.* τὰ δεινὰ δι' ὐσ.

d Οὐδὲν τ] Οὐδὲν αὐτῶν *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

e Τῶτο ὖ] Τῶτο δ' αὐτῷ συμβ. *Vat.*

μηδὲ τὼ ἐκ φαραώθ τ τροφῆς ἀπορίαν αὐτὸς ἀφαιρεῖσθαι [f] ἀλόγῳ ὡς ἔοικε τ παιδὸς δέει, φροντίζειν τε καὶ τ Συμεῶνος σωτηρίας, μὴ φειδοῖ τ Βενιαμὶν ἀποδημίας ἐκεῖνον [g] ἀπολῆται· [h] πίστιν τε αὐτὸν τῷ Θεῷ προσιέντα, [i] καὶ αὐτὸν ὡς σῶον ἐπανάξοντα τὸν υἱὸν αὐτῷ, ἢ [k] συγκαταρρέψοντα ἅμα ἐκείνῳ τὸν βίον, πεισθεὶς Ἰακώβου παρεδίδου τὸν Βενιαμὶν, καὶ τὼ τιμὼ ἧς ὤνιτο διπλασίονα, τά τε πρὸς τοῖς Χαναναίοις γινωμένων, τό τε τ βαλάνου μύρον καὶ [l] στακτὼ, τερέβινθον τε καὶ μέλι, δωρεὰς Ἰωσήπῳ κομίζειν. πολλὰ δ' ὦν πρὸς τε πατρὸς ὅτε τῆ τ παίδων ἐξόδῳ δάκρυα, κἀκείνων αὐτῶν. ὁ μὲν γὰρ, τὰς ὁδοὺς εἰ κομιεῖται σώους ἐκ τ ἀποδημίας, ἐφρόντιζεν· [m] οἱ δ', εἰ τ πατέρα καταλάβοιεν ἐρρωμένον, καὶ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης κακωθέντα. ἡμερήσιον δ' αὐτοῖς ἠνύσθη τὸ πένθος. καὶ ὁ μὲν πρεσβύτης κοπωθεὶς [n] ὑπέμενεν· οἱ δ' ἐχώρουν τὼ ἐπ' Αἴγυπτον, μὴ κρείττονος ἐλπίδος τὼ ὀπὶ τοῖς παροῦσι λύπαις ἰώμενοι.

ς'. Ὡς δ' ἦλθον εἰς τὼ Αἴγυπτον, κατάγονται μὲν πρὸς τὸν Ἰώσηπον. φόβος δ' αὐτοὺς οὐχ ὁ τυχὼν διετάραττε, μὴ πρὸς τῆς τ σίτου τιμῆς ἐγκλήματα λάβωσιν, ὡς αὐτοί τι κεκακουργηκότες· καὶ πρὸς τὸν ταμίαν τ Ἰωσήπου πολλὴν ἀπολογίαν ἐποιοῦντο, κατ' οἶκόν τε φάσκοντες εὑρεῖν ἐν τοῖς σακκίοις τὸ ἀργύριον, καὶ νῦν ἥκειν [o] ἐπανάγοντες αὐτό. τοῦ δ' [p] μηδ' ὅ, τι λέγουσιν εἰδέναι φήσαντος, [q] ἀνείθησαν τοῦ δέους. λύσας τε τὸν Συμεῶνα, [r] ἐπιμελῆ σωιεσόμενον τοῖς ἀδελφοῖς. ἐλθόντος δ' ἐν τούτῳ καὶ Ἰωσήπου ἀπὸ τῆς θεραπείας τοῦ βασιλέως, πάντα δῶρα παρηγάγον αὐτῷ, καὶ πυθομένῳ περὶ τοῦ πατρὸς ἔλεγον, ὅτι [s] καταλάβοιεν αὐτὸν ἐρρωμένον. ὁ δ', μαθὼν πρεσβύτερον τὸν Βενιαμὶν, εἰ ἔστος ὁ νεώτερος ἀδελφὸς εἴη, καὶ γὰρ ὦν αὐτὸν ἑωρακώς, ἀνέκραγε. [t] τῶν δ' φησάντων αὐτὸν εἶναι, θεὸν ὅτι πᾶσιν [v] εἶπεν εἶναι προστάτην. ὑπὸ δ' πάθους προαγόμενος εἰς δάκρυα, μεθίστατο· μὴ βουλόμενος καταφανὴς εἶναι τοῖς ἀδελφοῖς. ὅτι δεῖπνόν τε αὐτοὺς προσελαμβάνε, καὶ κατακλίνονται [x] μὲν ἕτως ὡς καὶ πρὸς τὸν πατρί. πάντας δ' αὐτοὺς ὁ Ἰώσηπος δεξιώμενος, [y] διπλασίοις μοίραις τῶν αὐτῷ προσκειμένων τὸν Βενιαμὶν ἐτίμα.

ζ. Ἐπεὶ δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον εἰς ὕπνον ἐτράποντο, κελεύει τὸν ταμίαν τὸν τ σῖτον αὐτοῖς δοῦναι μεμετρημένον, καὶ τὸν τιμὼ πάλιν ἐγκρύψαι τοῖς [z] σακκίοις· εἰς δὲ τὸ Βενιαμὶν φορτίον καὶ σκύφον ἀργυροῦν, ᾧ πίνων ἔχυτο, βαλόντα καταλιπεῖν. ἐπεὶ δὲ ταῦτα, ἀφάτερον βουλόμενος τὸν ἀδελφῶν λαβεῖν· [a] πότερόν ποτε βοηθῆσι τῷ Βενιαμὶν

puero metum, ipſos privet rerum ad victum abundantia, quam illis ſuppeditabit Pharaothes; Symeonis autem ſaluti etiam proſpicere par eſſe, ne, dum Benjaminem ire prohibet, illum perire ſinat: ipſoque inſuper hortante ut filium Deo crederet, ſeque aut illum ſalvum reducturum eſſe aut una cum illo perituram, tandem Jacobus cedens tradidit *eis* Benjaminem, & duplex frumenti pretium, atque munera Joſepho ferenda ex proventu Chananææ, myrobalanum & ſtacten, terebinthum & mel. Multæ verò à patre, filiis digredientibus, fuſæ ſunt lachrymæ, & viciſſim ab illis. Nam ille quidem *anxie* cogitabat, an filios ex itinere incolumes recepturus ſit; illi vero an patrem bene valentem inventuri, mœrorique ex eorum abſentia non ſuccumbentem. atque in hac triſtitia integrum diem exegerunt. Et ſenex quidem laſſatus domi ſubſtitit: illi vero viæ in Ægyptum inſiſtunt, dolorem ex præſentibus meliorum ſpe lenientes.

6. Cum vero in Ægyptum perveniſſent, ad Joſephum quidem adducuntur. Timor autem eos non mediocris perturbabat, ne ob frumenti pretium calumnia ſibi intenderetur, quaſi dolo malo illud ſecum abſtuliſſent: quod mox apud Joſephi diſpenſatorem diligenter excuſaverunt, dicentes, domi ſe in ſuis ſaccis reperiſſe pecuniam, & jam venire illam ſecum reportantes. Eo vero negante ſe ſcire quid illi dicerent, metu liberati ſunt. tum vinculis Symeonem eximens, eum curavit, *probeque pexum dedit*, ut inter fratres verſaretur. Interea autem Joſepho à miniſterio Regis reverſo, muneraque ad ipſum adduxerunt, & ſciſcitanti de patre dixerunt, ſe illum bene valentem inveniſſe. At ille, cognito Benjaminem ſupereſſe, percontatus eſt, an hic (nam & ipſum viderat) eſſet frater natu minimus. Illis vero ajentibus hunc ipſum eſſe, dicebat Deum res omnes adminiſtrare. Ex animi autem commotione ad lachrymas adductus, ſeceſſit, ne à fratribus obſervaretur. Ipſoſque *mox* ad convivium adhibet; atque eo ordine, quo apud patrem, diſcumbunt. Joſephus autem, illos omnes liberaliter excipiens, Benjaminem portione duplo majore quam reliquos ſecum diſcumbentes honorabat.

Fratres ſuos iterum adventantes convivio excipit Joſephus. Gen. c. 43

7. Veruntamen cum poſt cœnam ſomnum caperent, diſpenſatori negotium dat, ut & frumentum illis admetiretur, pretiumque iterum in ſaccos clam reponeret: in Benjaminis vero ſarcinam etiam ſcyphum argenteum immitteret, quo potare gaudebat. Hæc autem faciebat, volens fratrum animos pertentare; an quandoque fratri opem laturi eſ-

Quo reliquorum animos pertentaret, fratrem minimum furti alligat Joſephus. Gen. c. 44.

f Ἀλόγῳ] Ita *Samb. Vat.* & *Caſ.* ἀλόγως ὡς ἐκ παιδὸς φροντίζοντα in *Editis*.

g Ἀποληται] *Samb.* ἀπόληται ab antiquiſſimo ἀπόλομαι. BERN.

h Πιστὸν] Πιστὸν in aliquot *MSS*.

i Καὶ αὐτὸν] Mox ἢ συγκαταρρέψοντα ἅμα ἐκείνῳ τὸν βίον, refugiſſe ſcias manus *Big.* & *Caſ.* BERN. Ita ex *MSS.* καὶ αὐτῷ ὡς σῶον in *Editis*.

k Συγκαταρρέψοντα] Συγκαταρρέψαντας *Big.* & *Caſ.* συγκαταρρέψαντα *Samb.*

l Στακτὼ,] Ita in *MSS.* vel σακτὼ. in *Editis* σάκης. HUDS. Et σακὴ eſt liquor balſami. Num Joſephus credidit balſamum in Palæſtina tum creviſſe? At ipſe dicit balſami fruticem a regina Schebæ Salomoni donatum, & tum demum ibi plantatum. An per σακτὼ aliam reſinam intelligit. REL. Vide Theophr. De Plantis 5. 4. 2. & Dioſcorid. 4. 154. COCC.

m Οἱ δ'.] Εἰ δ', οἱ τ π. *Baſ.* & *G.*

n Ὑπέμενεν] *Al.* ὑπέκυπτεν.

o Ἐπαναγοντες αὐτό.] Sic *Samb.* & *Vat.* ἐπαναγοντας αὐτῷ τοῦτο *Baſ.* & *G.* ἐπαναγοῦσι αὐτῷ τοῦτο *Caſ.*

p Μηδ' ὅ, τι] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* μηδολωῶ εἰδέναι in *Editis*.

q Ἀνείθησαν] Ita *Big.* & *Samb.* ἀνέθησαν *Vat. Baſ.* & *G.* ἀνέθηκαν maluit *Burius*.

r Ἐπιμελῆ] Inſcitum eſt Typographorum ἀπέλυσεν hoc in loco. Rectius ἐπιμελῆ, *ornabat, probeque pexum dabat*. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπέλυσεν in *aliis*.

s Καταλάβοιεν] Unica literula immutata non deteriorem facit ſenſum *Cocc.* legendo καταλίποιεν, i. e. *quod eum incolumem reliquiſſent*. HAVERC.

t Τῶν δ' φησάντων] Sic *Big. Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* τῶν δ' φησάντων, τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν εἶπεν εἶναι πρ. in *Editis*. τῶν δ' φησάντων αὐτὸν εἶναι, ὑπὸ δ' πάθους *Vat.* reliquis in medio omiſſis. ὑπὸ δ' πάθους *Samb.*

v Εἶπεν εἶναι] Forte εἶπεν ὄχεας εἶναι αὐτῷ. Vetus *ait*, *Deum ſemper omnium ei eſſe ſuffragatorem*. Hæc ad oram COCC.

x Μὲν ἕτως] Illud μὲ ex *MSS*.

y Διπλασίοις μοίραις] Hæc autem ſuo more contraxit *Johannes Zonaras*, ἰωσὴπ δ' τ βενιαμὶν ἰδὼν, καὶ συνθρυπτόμενος, ἵνα μὴ δακρύων καταφανὴς γένοιτο, μείζη. εἶφ' ὑπὸ δεῖπνον προσλαμβάνει τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ διπλασίοις μοίραις ἐδεξιοῦτο τὸν βενιαμίν. Atqui optimus Moyſes ſcripſerat πενταπλασίοις. Comeſtor autem Trecenſis (ut crederes) conciliari iſthæc voluit hunc in modum. *Diſpoſuit Joſeph fratres ſecundum ordinem etatis eorum, ſicut in domo patris ſedere conſueverant: datiſque partibus mirabantur, quod pars Benjamin quinque partibus excederet. Joſephus autem dicit*, Benjamin duplicibus partibus honorabat. *Utrumque autem ſtare poteſt, ſi quinque ciborum fuerunt impoſitiones, & de qualibet duplum dedit*. Perite equidem. BERN. In *S. Literis* πενταπλασίοσι. *Petrus Comeſtor* iſta hoc modo conciliari voluit, *quinque ciborum fuerunt impoſitiones, & de qualibet duplum dedit*.

z Σακίοις·] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* σάκκοις.

a Πότερόν ποτε βοηθῆσι] Πότερον βοηθῆσι *Vat.*

eſſent furti alligato, & periclitari viſo; an illo relicto, ac ſi maleficium nihil ad ſe attineret, ad patrem reverterentur. Servo, ſicut juſſus erat, ita faciente; mane diluculo Jacobi filii horum omnium ignari diſceſſerunt, Symeonem recipientes, & duplici lætitia affecti, cum ob eum *reſtitutum* tum quod Benjaminem aſportarent, ſicut patri pollicitiſunt. At illos *ſtatim* circumagunt equites, famulum ſecum ferentes, qui ſcyphum in Benjaminis ſarcinam indiderat. Turbati vero inopinato eorum incurſu, cauſamque ſciſcitantes, cur irruerent in viros quos paulo ante honore & hoſpitio dignatus fuerat eorum dominus, nequiſſimi *ab iis* appellati ſunt; qui ne quidem hoc ipſum, ſe *ſcilicet* hoſpitio liberali & familiariter à Joſepho exceptos eſſe, memoria tenentes, non veriti ſunt illi injuriam reponere: ſed ſcyphum, quo ipſis benevolentiæ ergo propinavit, ſecum auferre ſuſtinerent, Joſephi amicitiam ſuumque, ſi deprehenſi forent, periculum lucro injuſto poſtponentes. Itaque pœnas eos luituros minitabantur, ut qui Deo non latuerint, nec cum furto fugientes evaſerint, ſervum licet miniſtrantem fefellerint. Nunc eos interrogare, quorſum adſumus, quaſi ignoraſſent: ſcituros tamen, cum mox punientur. Hæc & alia quamplurima dicens, eos increpabat famulus. Illi vero, quibus fraus non ſuboluit, verba ejus ludibrio habebant, ſervumque ob ſermonis levitatem mirabantur, *utpote* actionem viris iſtis intentare auſum, qui ne frumenti quidem pretium in ſaccis inventum retinuerunt, ſed ſecum reportarunt, nemine hac de re quicquam reſciſcente: tantum abeſſe, ut data opera mali aliquid patrarent. Veruntamen, certiorem rati inquiſitionem quam negationem, jubent eos periculum facere; atque omnes pœnæ ſubjicere, ſi unus aliquis ex ipſis in furto deprehenderetur. Nullius enim criminis ſibimet conſcii, fiduciam acceperunt, cum ſumma, ut putabant, ſecuritate conjunctam. Atque illis quidem inquiſitionem fieri placuit: cum tamen ſolum pœnas daturum ajebant, quem furtum commiſiſſe, palam foret omnibus. Ad conquiſitionem vero aggreſſi, atque alias omnes ſarcinas ordine perſcrutati, poſtremo ad Benjaminem pervenerunt; non neſcientes quod in ejus ſacco ſcyphum occuluerint, ſed ut ſcrutinium accuratum facere viderentur. Itaque cæteri, omni quidem de ſe metu liberati, de uno Benjamine adhuc nonnihil erant ſoliciti. Spei tamen pleni, ne ipſum quidem in maleficio fore deprehenſum, liberius perſequentibus conviciabantur; per quos ſteterat, ne bonam partem itineris jam confectam haberent. Ut vero Benjaminis ſarcinam ſcrutati ſcyphum inveniunt, confeſtim ad lamenta & ploratus verſi ſunt: & dilaceratis veſtibus, cum fratrem deflebant mox furti ſupplicium luiturum, tum ſuam quiſque vicem, qui fidem, de Benjaminis ſalute parenti datam, violare neceſſe habuerunt. Malum autem iis augebat, quod cum dira omnia

κλοπῆς ἐναγομένῳ, καὶ δοκοῦλι κινδυνεύειν· ἡ καταλιπόντες, ὡς οὐδὲν αὐτοὶ κεκακουργηκότες, ἀπίασι πρὸς τὸν πατέρα. ποιησαν[τ]ο δ' οἰκέτου τὰ [b] ἐντεταλμένα, μεθ' ἡμέραν οὐδὲν τούτων εἰδότες οἱ δ' Ιακώβου παῖδες [c] ἀπήεσαν, ἀπειληφότες τὸν Συμεῶνα, καὶ [d] διπλοῦν χαρὰν χαίροντες, ὅτι τε τούτῳ, καὶ ὅτι τῷ τὸν Βενιαμὶν ἀποκομίζειν τῷ πατρὶ, καθὼς [e] ὑπέσχοντο. [f] περιελαύνουσι δ' αὐτοὺς ἱππεῖς, ἄγοντες τὸν οἰκέτην, ὃς ἐναπέθετο τῷ δ' Βενιαμὶν Φορτίῳ τὸν σκύφον. [g] παραχθέντες δ' ὑπὸ τῆς ἀδοκήτου τῶν ἱππέων ἐφόδου, καὶ τὴν αἰτίαν [h] πυθόμενοι δι' ἣν ἐπ' ἄνδρας ἐληλύθασιν, οἱ μικρὸν ἔμπροσθεν τιμῆς καὶ ξενίας τετυχήκασιν αὐτῶν ὡς δὲ τοῦ δεσπότου, κακίστους ἀπεκάλουν, οἱ μηδ' αὐτὸ τοῦτο, [i] τὴν ξενίαν καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Ιωσήπου, ἀλλὰ μνήμης λαβόντες, οὐκ ὤκνησαν εἰς αὐτὸν ἄδικοι γενέσθαι· σκύφον δ', ᾧ φιλοτησίας αὐτοῖς [k] προὔπινεν, ἀφέμενοι φέροιεν, κέρδος ἀδίκως τὴν τοῦ Ιώσηπον φιλίαν, τόν τε ἑαυτῶν εἰ φωραθεῖεν κίνδυνον ἐν δευτέρῳ θέμενοι. τιμωρίαν τε οὐ [l] αὐτοὺς ὑφέξειν ἠπείλουν, ὃ λαθόντας τὸν Θεὸν, ὅτι δ' ἀποφάσεως μὴ τῆς κλοπῆς, [m] εἰ καὶ τὸν ἀφανισθέντα οἰκέτην ἀπέλαθον. [n] πυνθάνεσθαί τε νιν τί παρόντες εἴημεν, ὡς οὐκ εἰδότες· γνώσεσθαι μέντοι κολαζόμενοι αὐτίκα. καὶ ταῦτα καὶ πλείω τούτων εἰς αὐτοὺς λέγων ὁ οἰκέτης ἐνύβριζεν. οἱ δ', ὑπὸ ἀγνοίας τε περὶ αὐτοὺς, ἐχλεύαζον ὅτι τοῖς λεγομένοις, καὶ τῆς κωμῳδίας τὸν οἰκέτην ἐθαύμαζον, τολμῶντα αἰτίαν ὑπιφέρειν ἀνδράσιν, οἱ μηδὲ τὴν τοῦ σίτου τιμὴν ἐν τοῖς σακκίοις αὐτῶν εὑρεθεῖσαν κατέχον, ἀλλ' ἀκόμισαν μηδενὸς εἰδότος τὸ πραχθέν· τοσοῦτον [o] ἀπεδεῖν τοῦ γνώμης κακουργῆσαι. τῆς μέντοιγε ἀργύρου ἀξιοπιστοτέραν ὑπολαβόντες τὴν ἔρευναν, σκέλλυσιν τούτῳ χρῆσθαι· κἂν εὑρεθῇ τις ὑφηρημένος, ἅπαντας κολάζειν. ἦσαν γὰρ [p] αὐτοῖς συνειδότες, ἦγον παῤῥησίαν, ὡς ἐδόκουν, ἀκίνδυνον. οἱ δὲ τὴν ἔρευναν μὲν ἠξίουν ποιεῖσθαι· τὴν μέντοι τιμωρίαν ἑνὸς ἔφασκον εἶναι, δ' τὴν κλοπὴν εὑρεθέντος [q] πεποιῆσθαι. τὴν δὲ ζήτησιν ποιούμενοι, καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ἐκπεφευγότες καὶ τὴν ἔρευναν, ὅτι τὸ πλεῖστον Βενιαμὶν ἦγεν· οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι εἰς τὸ ἐκείνου σακκίον τὸ [r] σκύφον εἶεν ἀποκεκρυφότες, ἀλλ' ἀκριβεῖ τὴν ζήτησιν βουλόμενοι ποιεῖσθαι δοκεῖν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι δ' καθ' αὑτοὺς ἀπηλλαγμένοι δέους, ἐν τῇ περὶ τὸ Βενιαμὶν φροντίδι τὸ λοιπὸν ἦσαν. ἐθαῤῥοῦμεν δ' ὡς δὴ ἐν ἐκείνῳ τὸ κακουργίας ἁρεθησομένης, σκάκιζόν τε τοὺς ὑπολιθάξαντας, ὡς ἐμποδίζοντας αὐτοῖς τὴν ὁδὸν δυναμένους ἤδη πεπεκεφέναι. ὡς δ' τὸ δ' Βενιαμὶν Φορτίον ἐρευνῶντες λαμβάνουσι τὸ σκύφον, εἰς οἰμωγὰς καὶ θρήνους αὖθις ἐτράποντο· καὶ τὰς στολὰς [s] ὑπικαταῤῥήξαντες, ἐκλαιόν τε τὸν ἀδελφὸν ὑπὲρ τῆ μελλούσῃ κολάσει τοῦ κλοπῆς, [t] αὐτούς τε ἀφυβρισμένους τὸ πατέρα περὶ τοῦ Βενιαμὶν σωτηρίας. ἐπέκτεινε δ' τὸ δεινὸν αὐτοῖς, καὶ τὸ δόξαντας ἤδη ἀφυγεῖν τὰ σκυθρωπὰ ἀφθονηθῆ-

b Εντεταλμένα,] Ita in omnibus *MSS.* ἐπεταλμένα in *Editis*.

c Απήεσαν.] Sic in *MSS.* perperam in *Editis* ἀπίεσαν.

d Διπλοῦν χαρὰν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* διπλῇ χαρᾷ in *reliquis*.

e Υπέσχοντο.] Ex *MSS.* male autem in *Editis* ὑπέσχετο. in quibus etiam articulus omiſſus eſt ante Βενιαμὶν in verſu 41.

f Περιελαύνουσι δ' αὐτοὺς ἱππεῖς,] *Zonaras* ſtratagema illud, ſicut *Hen.* & *Busb.* quam breviſſime perſtrinxit, περικυκλοῦσι δὲ ἀπιόντας αὐτοὺς ἱππεῖς, ἐπεσκαλοῦντες τὸν δ' σκύφον κλοπῶ· καὶ ἐρευνῶντες εὑρόντες τὸ σκύφον ἀφῆκε τῷ φόρτῳ βενιαμίν. BERN.

g Παραχθέντες] *Coccejus* legere jubet παραχθέντας, quod alium efficit ſenſum, nec ipſum incommodum. Pro vulgata tamen ſtant MSS. HAV.

h Πυθόμενοι] Πυθομένοις *Big.* & *Samb.* πυθομένους *Vat.* παραχθέντας & πυθομένους legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Similes tamen caſuum viciſſitudines occurrunt apud optimos Atticiſmi magiſtros. HUDS. Lege πυθομένους Vetus *turbatos, ſciſcitantes illi, malevolos appellabant.* Non negaverim tamen ἀνακόλουθα reperiri in caſtigato ſermone, ut Actor. 20. 3. COCCEJUS.

i Τὴν ξενίαν] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ τὴν ξενίαν in *Editis*.

k Προὔπινεν,] Iterum ex *MSS. Baſ.* & *G.* πρόπινεν *Baſ.* & *G.*

l Αὐτοὺς ὑφέξειν] Αὐτοῖς *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

m Εἰ καὶ τὸν] In *Editis* καὶ τὸν δ'.

n Πυνθάνεσθαί] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* quibus conſentit *Vat.* niſi quod δ' pro τε habeat poſt πυνθάνεσθαι. *Epiphanius* legiſſe videtur, πυνθάνεσθέ τε νῶν τί παθόντες εἴημεν, ὦ. δ. εἰ. γνώσεσθε. in *Editis* τί παρόντες εἴημεν, & mox κολαζομένοις. dein καὶ ante ταῦτα omittit *Vat.*

o Απολεῖν δ' γνώμη] Attico ritu pro ἀπόδειον in *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπόδειν in *Editis*.

p Αὐτοῖς συνειδότες,] Εαυτῇς *Vat.*

q Πεποιῆσθαι.] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* male ut & in *Baſ.* & *G.* πεποιεῖσθαι.

r Σκύφον] Sic in *MSS.* τὸ σκύφον ἐναποκεκρυφότες *Baſ.* & *G.*

s Επικαῤῥήξαντες,] *Al.* ἐπικαῤῥήξαντες & ἀμφιῤῥήξαντες, mox σὺν v. 37. deeſt *Editis*.

t Αὐτούς τε ἀφυβρισμένους;] Εαυτοὺς *Vat.* ut & mox v. 41. ubi αὐτοὺς habent *Baſ.* & *G.*

u Λεον-

νηθῆναι. τῶν ὃ ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν κακῶν καὶ τὸ τοῦ πατρὸς ἐπ' αὐτῷ λύπης ἐνημένης ἑαυτοὺς αἰτίους ἔλεγον, βιασαμένους [v] ἄκοντα αὐτοῖς τὸν πατέρα συναποστεῖλαι.

η'. Οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς περιλαβόντες τὸν Βενιαμὶν ἦγον [x] πρὸς Ἰώσηπον, καὶ τῶν ἀδελφῶν ἑπομένων. ὁ δὲ τὸν μὲν ἰδὼν ἐν φυλακῇ, [y] τοὺς δ' ἐν πενθίμοις ἱματίοις· "τί δή, φησὶν, ὦ κάκιστοι, φρενήσαντες ἢ περὶ τὸ ἐμῆς "φιλανθρωπίας, ἢ περὶ τοῦ Θεοῦ τὸ προνοίας, τοιαῦτα "πράττειν εἰς εὐεργέτην καὶ ξένον ἐτολμήσατε; "τῶν δὲ προδιδόντων αὐτοὺς εἰς κόλασιν [z] ὑπὲρ τῷ σώζεσθαι Βενιαμὶν, [a] καὶ πάλιν ἀναμιμνησκομένων τὰ εἰς Ἰώσηπον αὐτοῖς τετολμημένων, καὶ κεῖνον ἀποκαλούντων [b] μακαριώτερον, εἰ μὲν τέθνηκεν, ὅτι τὰ κατὰ τὸν βίον ἀπήλλακται συμφορῶν, εἰ δὲ ζῇσιν, ὅτι τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ κατ' αὐτῶν ἐκδικίας τυγχάνει· λεγόντων δ' αὐτοὺς [c] ἀλιτηρίους τοῦ πατρὸς, ὅτι [d] τῇ λύπῃ, ἣν ἐπ' ἐκείνῳ μέχρι νῦν ἔχει, καὶ τὴν ὑπὲρ Βενιαμὶν προσθήσουσι. [e] πολὺς ἦν κλαυθμὸς Ῥουβηλου, αὐτῶν καθαπτομένου. Ἰωσήπῳ [f] δὲ τοὺς μὲν ἀπολύοντα, ὅθεν γὰρ αὐτοὺς ἀδικεῖν, ἀρκεῖσθαι δὲ μόνῃ τῇ τοῦ παιδὸς τιμωρίᾳ λέγοντα· ὅτε γὰρ τοῦτον ἀπολύειν ἀφ' ὧν ὅθεν [g] ἐξαμαρτόντας σῶφρον ἔλεγεν, ὅτι συγκελάζειν ἐκείνοις τῷ τὴν κλοπὴν [h] ἐργασαμένῳ· βαδίζουσι δὲ παρέξειν ἀσφάλειαν ἐπαγγελλομένοις, τοὺς μὲν ἄλλους ἔκπληξις ἔλαβε, καὶ πρὸς τὸ πάθος ἀφωνία, Ἰούδας δὲ, ὁ καὶ τὸν πατέρα πείσας ἐκπέμψαι τὸ μειράκιον, [i] καὶ τἄλλα δραστήριος ὢν ἀνὴρ, ὑπὲρ τοῦ παιδὸς σωτηρίας ἐκείνῳ [k] προσβαλέσθαι. "καὶ δεινὰ μὲν, εἶπεν, ὦ στρατηγὲ, πεπολ- "μήκαμεν εἰς σὲ, καὶ τιμωρίας ἄξια καὶ δεσμὸν κόλασιν "ὑποσχεῖν ἅπαντας ἡμᾶς δικαίως, εἰ καὶ τὸ ἀδίκημα "μὴ πάντων ἡμῶν, ἀλλ' ἑνὸς δὲ νεωτάτου γέγονεν. ὅμως "δὲ ἀπεγνωκόσιν ἡμῖν τὴν δι' αὐτοῦ σωτηρίαν ἐλπὶς [l] ὑπο- "λέλειπται τοῦτό τοῦ σῆς χρηστότητος, [m] ἐγγυωμένης τὴν "δὲ κινδύνου διαφυγήν. καὶ νῦν μὴ πρὸς τὸ ἡμέτερον ἀ- "φορῶν, μὴ δὲ τὸ κακούργημα σκοπῶν, ἀλλὰ πρὸς τὴν "[n] ἑαυτοῦ φύσιν, καὶ τὴν ἀρετὴν σύμβουλον ποιησάμενος "ἀντὶ τοῦ ὀργῆς· ἣν οἱ τἄλλα μικροὶ [o] πρὸς ἰσχὺν λαμ- "βάνουσιν, οὐκ ὑπὲρ τοῖς μεγάλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ "τοῖς τυχοῦσιν αὐτῇ χρώμενοι· ἧς πρὸς αὐτὴν μεγαλό- "φρων, καὶ μὴ νικηθῇς ὑπ' αὐτῆς, ὥστε ἀποκτεῖναι "τοὺς δι' αὐτοὺς ὡς ἰδίας ἐπὶ τὸ σωτηρίας ἀντιποιουμέ- "νους, ἀλλὰ πρὸ σοῦ λαβεῖν αὐτὴν αἰτοῦσιν. καὶ γὰρ "νῦν πρῶτον ἡμῖν παρέξεις αὐτήν. [p] ἀλλὰ καὶ πάν- "τιον ἐλθοῦσιν ὑπὲρ τὴν ἀγορὰν τοῦ σίτου, καὶ τὴν ὑπο- "δοχὴν τροφῆς ἐχαρίσω, δοὺς ἀποθεμίζειν [q] τοῖς οἰ- "κείοις, ὅσα κινδυνεύοντας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ διαφ- "θαρῆναι [r] πρεπόντως. Διαφέρει δ' οὐδὲν ἢ μὴ προϊδεῖν "ἀπολλυμένους ὑπ' ἐνδείας τὰ ἀναγκαῖα, ἢ μὴ κελεύ- "σαι δόξαντας ἁμαρτεῖν, καὶ πρὸς τὴν ὀργὴν τὴν ἀπὸ τοῦ "λαμπρὰν γνωμένην φθονηθέντας. ἡ δὲ αὐτὴ χάρις, "ἄλλῳ μέντοι τρόπῳ διδομένη. σώσας γὰρ οὓς εἰς τοῦτο καὶ "ἐτρεφες· καὶ ψυχὰς, ἃς ὑπὸ λιμοῦ καμεῖν οὐκ εἴα-

evasisse viderentur, fortunæ invidia in calamitatem inciderint. Atque tam hujus fratris infortunii, quam futuri ex eo patris mœroris se auctores fatebantur, qui invitum ad puerum una cum eis mittendum compulerant.

8. At enim equites Benjaminem comprehensum ad Josephum retrahunt, fratribus etiam sequentibus. Ille autem illum in custodia cernens, illos vero in lugubri habitu, "quid, ait, ô ne- "quissimi, aut de mea humanitate aut de provi- "dentia Dei sensistis, ut talia in benefactorem & "hospitem perpetrare auderetis"? Illis vero *vicarios* semet in supplicium offerentibus pro salute Benjaminis, atque in memoriam revocantibus quam scelerati fuerant in Josephum, eumque beatiorem prædicantibus, si mortuus quidem esset, quod è vitæ calamitatibus sit exemptus; si vero in vivis esset, quod vindicta fruatur, qua injurias illi ab ipsis factas persequitur Deus: semet vero patris pestem & perniciem vocantibus, quod *veteri* de Josepho mœrori, quo hactenus jacuit, novum ex Benjamine adjecturi sint. Multus etiam tum erat Rubelus in iis increpandis. Josepho autem illos quidem dimittente, ut qui ipsi nullam fecerint injuriam, pueri vero supplicio se contentum esse dicente, (neque enim hunc absolvere in gratiam insontium, sapientis esse dicebat, neque illos una cum furti manifesto punire) abeuntibus etiam securitatem se daturum promittente, alii quidem stupefacti sunt & præ dolore obmutuerunt, Judas vero, qui patri adolescentem mittere persuaserat, & vir cætera strenuus erat & efficax, decrevit se pro fratris salute periculo objicere. "Et nefaria quidem, inquiit, in te, ô "Præses, perpetravimus, & supplicio digna, cui "nos omnes subjici debere æquum est, licet non "omnium sit culpa, sed unius natu minimi. no- "bis tamen, salutem propter ipsum desperanti- "bus, spes aliqua effulsit ex tua bonitate, pro- "mittente & spondente ex periculo effugium. "Ac nunc ad nos non respiciens, neque facinus "quod patravimus intuens, sed ingenii tui indo- "lem, & virtutem in consilium assumens potius "quam iracundiam, (à qua homines cætera pu- "silli animos accipiunt, eam non in maximis so- "lum, sed in quæcunque inciderint, adhibentes) "hanc ipsam contemne & despice, neque ab ea "te vinci patere, ut eos perimas, qui sibimet sa- "lutem adhuc vendicare non poterant, sed eam "à te accipere enixe petunt. Etenim neque nunc "primum isto munere nos ornabis: sed & ocyus "nobis, cum ad frumenti mercatum venissemus, "commeatus etiam copiam fecisti, tantum *ali-* "*menti* ad familiam deferendum suppeditans, "quantum eam, in salutis discrimen à fame ad- "ductam, incolumem servavit. Equidem nihil "interest, utrum non despicias pereuntes egesta- "te rerum necessariarum, an illos ad supplicium "non damnaveris, quos deliquisse homines suspi- "cantur, quibusque præclaram tuam invident "beneficentiam. Eadem plane gratia est, modo "ta-

Hujus dramatis vigor & epitasis. Gen. c. 44.

Oratio Judæ pro Benjamine peracta facunda quidem & animosa. Vide Gen. c. 44. v. 18.

---

v Ἄκοντα] Ita *Samb.* ἄκοντα αὐτὸν τὸν π. *Vat.* ἄκοντα τὸν π. *Bas.* & *G.*

x Πρὸς Ἰώσηπον,] Πρὸς τὸν Ἰώσηπον *Vat.*

y Τοὺς δ' ἐν πενθίμοις ἱματίοις] Hoc *Zonaras*, Ἰωσὴφ δὲ τούτους ἐνεδίδυσε, ὡς ἀγροίκους, ἐλπίζων μὴ τοὺς λοιποὺς, μόνῃ δ' ἐχρήσατο τῇ τοῦ Βενιαμὶν κολάσει· τοὺς δὲ λοιποὺς συνεῖχεν. BERN. Ita plerique *MSS.* in *aliis* cum *Bas.* & *G.* τοὺς δὲ πενθίμους.

z Ἐπὶ τῷ σωθῆναι Βενιαμὶν,] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τὸ in *ceteris.*

a Καὶ πάλιν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* καὶ πάλιν Ἰωσήπου ἀναμιμνησκομένων, καὶ κεῖνον, &c. quibusdam præmissis.

b Μακαριώτερον,] Μακαριώτερον αὐτῶν *Samb. Casa.* & *Vat.*

c Ἀλιτηρίους] Ita ex *Samb.* in *ceteris* ἀλιτηρίους.

d Τῇ λύπῃ,] Τῷ λύπῳ *Samb.*

e Πολὺς ὢν κλαυθμὸς] Ita in *MSS.* πολὺς δ' ὢν ὁ συναυλία ὁ P. *Bas.* & G.

f Δὲ τοὺς μὲν ἀπολύοντα,] Μέντοι τοὺς μ. *Vat.* δὴ τοὺς *Vet. Interpr.*

g Ἐξαμαρτόντας] Ἐξαμαρτῶντες *Bas.* & *G.*

h Ἐργασαμένῳ·] Ita in *MSS.* εἰργασαμένῳ in *Editis.*

i Καὶ τἄλλα δραστήριος] Καὶ deest *Big.*

k Προσβαλέσθαι.] Παραπολέσθαι *Vat.*

l Ὑπολέλειπται] Ita in *MSS.* in *Editis* ὑπολέλειπτο.

m Ἐγγυωμένης] Sic *Samb.* & *Casa.* ἐγγυομένης *Big.* & *Vat.* ἐγγυωμένη & mox τὴν κινδύνου φυγὴν in *Editis.*

n Ἑαυτοῦ φύσιν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* σωτῆρος in *aliis.*

o Πρὸς ἰσχύν] Forte πρὸ ἰσχύος. COCC.

p Ἀλλὰ καὶ τάχιον] Sic plerique *MSS.* ἀλλὰ τάχιον in *aliis* cum *Bas.* & *G.*

q Τοῖς οἰκείοις,] Ita *MSS.* καὶ τοῖς οἰκείοις in *Editis.* & mox ὑπὸ λιμοῦ.

r Πρεπόντως.] Πρεπόντωσαν *Vat.*

"tamen diverſo collata. Servabis enim quos in "hunc finem paviſti; & vitam, quam fame labo- "rare noluiſti, tua gratia ſalvam retinebis. Quam "magnum & mirabile eſt vita nos donare, & li- "beralitate efficere ut inopia circumdatis maneat "incolumis. Imo Deum arbitror viam ad hæc "muniviſſe, cui viſum eſt ut nos, ad virtutem "tuam illuſtrandam, in has calamitates incidere- "mus: ut gloriam etiam adipiſcaris ignoſcendo "peccantibus, quod tibi injuriam intulerint; & "non ſolum eos perhumaniter ſublevando, qui "alia de cauſa tuo egeant auxilio. Etenim per- "magnum quidem eſt opem iis ferre, qui ad in- "opiam redacti ſunt: multo tamen majus & præ- "ſtantius illos ſervare, qui ob ſcelus in ſe perpe- "tratum pœnas erant luituri. Nam ſi parva ſup- "plicia delinquentibus remiſiſſe magnam condo- "nantibus laudem attulerit; certe iracundiam "tum cohibere, ubi vita peccantium ei, quem "læſerint, in pœnam obnoxia eſt, ad Dei natu- "ram proxime accedit. Atque ego, niſi is nobis "exſtitiſſet pater, qui Joſephi interitum lugendo "oſtendit, quam graviter tulerit liberorum amiſ- "ſionem, nequaquam pro noſtra ſalute verba fe- "ciſſem, niſi forſitan tuis moribus hoc donaſſem, "qui præclarum ducis etiam illis incolumitatem "dare, quos mortuos nemo ploraret; ſed æquo "animo ſupplicium, quodcunque voluiſti, pertu- "liſſemus. Nunc autem, quando non noſtri nos "miſeret, tametſi juvenes adhuc & vix ullo ex "vitæ commodis fructu percepto moriamur, ſed "de patre cogitantes ejus ſenectutem miſericor- "dia proſequamur, has tibi preces ſupplices offe- "rimus; vitamque noſtram à te deprecamur, cu- "jus in pœnis profundendæ poteſtatem tibi de- "dit noſtrum hoc maleficium. Ille neque malus "eſt, neque nos tales futuros genuit; ſed probus "& honeſtus, & qui talia experiretur non com- "meritus, & qui nunc quidem, nobis peregre "profectis, ſolicitudine curiſque diſcruciatur. "Cum autem de noſtro interitu audierit, ſimul- "que de cauſa ejus, eo facilius in animnm indu- "cet ut vitam deſerat: mortemque ipſius ſemet "mœrore conficientis accelerabit noſtræ infamia, "facietque ut triſtem de vita exitum habeat; ut "qui, priuſquam rumor de nobis divulgetur, feſ- "tinarit ſemet ſenſibus orbare. His igitur per- "penſis, tametſi iram tibi commoveat ſcelus hoc "noſtrum, patri tamen vindictæ gratiam facito; "& plus illius miſeratio apud te valeat, quam no- "ſtra nequitia: atque ejus ſenectutem, qui, nobis "pereuntibus, in ſolitudine vivet morieturque, "reverere, patrum nomini hunc muneris hono- "rem deferens. Nam hoc agendo parentem "tuum honoras, & tibimet aliquid tribuis, cum "jam hac gaudeas appellatione: quæ tibi ſalva "conſervabitur à Deo omnium patre; quem & "ipſum propter commune nomen hac pietate "honorare exiſtimaberis, ſi patris noſtri miſeri- "cordia movearis, ea tecum reputans quæ paſſu- "rus eſt filiis orbatus. Itaque tuum eſt, quæ no- "bis dedit Deus, cum ea auferendi poteſtatem "habeas, *iterum* dare, adeoque ipſum in benigni-

"σας, τηρήσας τ' ἑαυτοῦ δωρεᾶς. ὡς θαυμαστὸν ἅμα καὶ "μέγα δοῦναί τι ψυχὰς ἡμῖν, καὶ σωτηρίαν δι' ὧν αὐτὴ "μένουσιν ἀπορουμένοις. οἶμαί τε τ Θεὸν αἰτίαν σκε- "δάσαι, βουλόμενον, εἰς ἐπίδειξιν τοῦ κατὰ τὸν ἀ- "ρετὴν πρεπόντων, ἡμᾶς εἰς τάδε συμφο- "ρᾶς· ἵνα καὶ τῶν εἰς [s] αὐτὸν ἀδικημάτων συγ- "νώσκων [c] φανῇς ἐπαινετὸν, ἀλλὰ μὴ πρὸς μόνας τὰς "κατ' ἄλλων προφάσεις δεομένας ἐπικουρίας φιλάν- "θρωπον δοκῇς. ὡς μέγα μὲν [v] γὰρ καὶ τὸ ποιῆσαί τι- "νας εὐ καταστάντας εἰς χρείαν, ἡγεμονικώτερον ἢ σῶ- "σαι τοὺς ὑπὲρ τῶν εἰς ἑαυτὸν τετολμημένων δίκην "ὀφείλοντας. εἰ γὰρ τὸ περὶ μικρῶν ζημιωμάτων ἀφεῖ- "ναι τοὺς πλημμεληκότας ἔπαινον ἤνεγκε τοῖς ὑπερ- "ιδοῦσι· τό γε περὶ τούτων ἀόργητον, ὑπὲρ ὧν τὸ "ζῆν ὑπευθυνον τῇ κολάσει γίνεται τῶν ἠδικηκότων, "θεᾷ φύσει προσετέθη. καὶ ἔγωγε, [x] εἰ μὴ πατὴρ ἡ- "μῖν ἦν, [y] πῶς ἐπὶ παίδων ἀπωλείᾳ ταλαιπωρεῖ Δι' "τῆς ἐπὶ Ἰωσήπῳ πλάνης ἐπιδεδειγμένος, οὐκ ἂν "τοῦ γε καθ' ἡμᾶς ἕνεκα περὶ τῆς σωτηρίας λόγους "ἐποιησάμην, εἰ μὴ ὅσον τῷ σῷ χαριζόμενος ἤθει, "[z] σῴζειν αὐτῷ καλῶς [a] ἔχοντι καὶ τούτους οἳ λυπήσον- "ται τεθνηκότων οὐκ [b] ἔχοντας· παρείχομεν δ' ἂν αὐ- "τοὺς πεισομένους ὅ, τι καὶ θελήσαις. νῦν δ', ἃ γὰρ "ἑαυτοὺς ἐλεοῦντες, εἰ καὶ νέοι καὶ μήπω τῶν κατὰ τ' "βίον ἀπολελαυκότες τεθνηξόμεθα, τὸ δὴ τοῦ πατρὸς λο- "γιζόμενοι, καὶ τὸ γῆρας οἰκτείροντες τὸ ἐκείνου, τεύ- "τας σὺ τὰς δεήσεις προσφέρομεν· καὶ παρακαλέμεθα "ψυχὰς [c] τὰς ἑαυτῶν, ἃς σοὶ τὸ ἡμέτερον κακούργημα "πρὸς τιμωρίαν παρέδωκεν. ὃς ὅτε πονηρὸς αὐτὸς, ὅτε "τοιούτους ἐσομένους ἐγέννησεν· ἀλλὰ χρηστὸς ὢν καὶ πα- "ρὰ ταῦτα τοιούτων ἀχὶ δικαίῳ, καὶ νῦν μὲν ἀποδημοῦντων "παῖς ὑπὲρ ἡμῶν φρονοῦσι κακοπαθεῖ. πυθόμενος δ' "ἀπολωλότας, [d] καὶ τὴν αἰτίαν, ὑπομενεῖ Δι' ταύτην "πολὺ μᾶλλον τ' βίον [e] καταλιπεῖν· καὶ τὸ ἄδοξον αὐ- "τὸν τῆς ἡμετέρας καταστροφῆς [f] φθήσεται Διαχρησάμε- "νον, καὶ κακὴν αὐτῷ ποιησαι τὴν ἐκ τοῦ ζῆν ἀπαλλα- "γήν, περὶ εἰς ἄλλως φροντῆσαι τὰ καθ' ἡμᾶς ἀσεύ- "σαντι [g] αὐτὸν εἰς ἀναισθησίαν μεταγαγεῖν. γνώμε- "νος οὖν ἐν τούτῳ [h] τῶν λογισμῶν, εἰ καὶ ἡ κακία "σε παροξύνει νῦν ἡ ἡμετέρα, καὶ τὸ κατ' αὐτῆς δί- "καιον χάρισαι τῷ πατρὶ, [i] καὶ δυνηθήτω ταλέον ὁ "πρὸς ἐκεῖνον ἔλεος τῆς ἡμετέρας πονηρίας· καὶ μὴ- "δεις ἐν ἐρημίᾳ βιωσόμενον καὶ τεθνηξόμενον ἡμῶν ἀστο- "χλασμένων αἰδέσαι, τῷ πατέρων ὀνόματι τούτῳ χαρι- "ζόμενος τὴν δωρεάν. ἐν γὰρ τούτῳ καὶ τὸν σὲ Φύσαν- "τα τιμᾶς, καὶ [k] αὐτῷ δίδως, ἀπολαύων μὲν ἤδη τῆς "προσηγορίας· ἀπὸ ἧς δ' ἐπ' αὐτῇ φυλαχθησόμενος "ὑπὸ θεοῦ τε πάντων πατρὸς, εἰς ὃν κατὰ κοινωνίαν "καὶ αὐτὸν τοῦ ὀνόματος [l] δόσεως δόξεις, τοῦ ἡμε- "τέρου πατρὸς οἰκτον λαβών, ἐφ' οἷς πείσεται τῶν παί- "δων ζητούμενος. σὺν οὖν, ἃ παρέσχεν ἡμῖν ὁ Θεὸς, "πᾶσ' ἔχοντα ἐξουσίαν ἀφελέσθαι, δοῦναι· καὶ μηδὲν "ἐκείνου διενεγκεῖν τῇ χάριτι. τῆς γὰρ [m] ἐπ' ἀμφο- "τέρων δωρεᾶς πεπυχηκότα καλὸν ταύτην ἐν τοῖς ἀγα-

s Λύτὸν] Σαυῶ *Samb.* & *Vat.*

t Φανῇς ἐπαινετὸν,] Φανεὶς *Big.* & *Samb.* non ineleganter.

v Γὰρ καὶ τὸ ποιῆσαί] Illud γὰρ ex *MSS.* deeſt in *Editis.*

x Εἰ μὴ πατὴρ] Εἰ μὴ πατὴρ ἡ ἐπὶ τῇ Ἰωσήπου τελευτῇ λύπης ἔτι ὁιδησάμενος, οὐκ ἂν ἡ γε καθ' ἡμᾶς ἕνεκεν τῆς σωτ. *Vat.*

y Πῶς ἐπὶ παίδων ἀπωλείᾳ] In *Big. Samb.* & *Caſ.* ὃς ἐπὶ π. in *aliis* cum *Editis* πῶς ἐπὶ & dein ἀπωλείᾳ., & porro τῇ ἐπὶ Ἰωσήπου.

z Σῴζειν αὐτῷ] Σώζειν ἀεὶ καλῶς ἔχοντι καὶ τοὺς οἱ λ. *Vat.*

a Ἔχοντι καὶ τούτους] Ἔχον καὶ τοὺς ο. λ. τ. οὐκ ἔχοντας, καὶ παρείχομεν &c. COCCEIUS.

b Ἔχοντας·] Ita *MSS.* in *Editis* ἔχοντες παρείχομεν ἄν.

c Τὰς ἑαυτῶν,] Illud τὰς ex *Big.* & *Samb.* in *ceteris* deeſt.

d Καὶ τὴν αἰτίαν.] Ita cum *Baſ.* & G. niſi quod mutaverim ὑπομενεῖς in ὑπομενῶ & ἀπολάυσις in Φθήσεται, auctoritate *MSS.* quam minimum volens recedere à vulgata lectione. καὶ δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ὑπομενῶ γὰρ Δι' ταύτην *Samb.* καὶ δι' ὧν αἰτίαν οὐκ ὑπομενεῖς, Δι' γὰρ ταύτην *Big.* καὶ δι' ὧν αἰτίαν οὐκ ὑπομενεῖς, Δι' γὰρ ταύτην *Vat.* καὶ τὴν αἰτίαν οὐχ ὑπομενῶ, Δι' γὰρ ταυτην π. μ. τ. β. καταλιπεῖν· καὶ τ. &c. edidit *Bernardus.*

e Καταλιπεῖν·] Καταλίτη *Vat.*

f Φθήσεται] Ita *Samb. Caſ.* & *Vat.* ὀρθήσεται *Baſ.* & G. φλίσεται *Vet. Interpr.*

g Αὐτὸν εἰς ἀναισθησίαν] Ἑαυτὸν *Big. Samb* & *Vat.*

h Τῶν λογισμῶν,] Τὸν λογισμὸν *Big.* & *Samb.*

i Καὶ δυνηθήτω] Illud καὶ additimus ex *MSS.*

k Αὐτῷ δίδως,] Σαυτῷ *Samb* & *Vat.* HUDS. Et Vetus, quî *tibi* effert. COCC. qui idem mox αὐτῶ mavult pro αὐτόν.

l Δόσεως δόξεις,] Εἰσεῖς *Vat.* mox δόξης *Big.*

m Ἐπ' ἀμφοτέρων] Ita *Big.* & *Caſ.* ἐπ' ἀμφοτέρῳ *Samb.* ἐπ' ἀμφοτέροις *Vat.* ἐπ' ἀμφοτέρου *Baſ.* & G.

n Καὶ

"ἀγαθοῖς ἀποδείκνυσθαι· καὶ παρὸν [n] καὶ δυνάμενον,
"τῆς μὲν κατὰ τοῦτο ἐξουσίας ὡς μὴ σὺ ὑπάρχοντος
"ἀπολαυσόμενος, μόνον δὲ ἀπεστερήσθαι τὸ σώζειν
"ὑπολαμβάνειν, καὶ ὅσῳ τις τοῦτο παρέξει,
"μᾶλλον [o] αὐτῷ φαίνεσθαι δεδόνται. σὺ δὲ πάντας ἡμᾶς
"σώσεις, ἀδελφῷ συγγνοὺς ὑπὲρ ὧν ἠτύχηκεν. ἀδὲ
"γὰρ ἡμῖν βιώσιμα, τούτου κολασθέντος, οἷς γε πρὸς
"τὸν πατέρα μὴ ἔξεστιν ἀνασωθῆναι μόνοις· ἀλλ' ἐπι-
"σθαδὲ [p] δεῖ κοινωνῆσαι τούτῳ τῆς αὐτῆς καταστροφῆς
"τοῦ βίου. [q] καὶ τοσούτου δεησόμεθα, φράτερε, κατα-
"κρίναντος τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ἀποθανεῖν, συγκολάσαι
"καὶ ἡμᾶς ὡς τοῦ ἀδικήματος κεκοινωνηκότας. ἀ γὰρ
"ἀξιώσομεν ἡμεῖς ὡς ἐπὶ λύπῃ πεθνηκότος [r] πάθελ-
"φῷ ἑαυτοὺς ἀνελεῖν, ἀλλ' ὡς ὁμοίους αὐτῷ πονηροὺς γε-
"γονότας ἵνα ἀποθανεῖν. καὶ ὅτι μὲν καὶ νέος ὢν ἥ-
"μαρτε, καὶ μήπω [s] τῷ φρονεῖν [t] ἐρηρεισμένος, καὶ
"ὡς ἀνθρώπινον τοῖς τοιούτοις συγγνώμῃ νέμειν, σοὶ
"καταλιπὼν [v] παύσομαι περαιτέρω λέγων. ἐν εἰ μὲν
"κατακρίνειας ἡμῶν, [x] τὰ μὴ λεχθέντα δόξῃ βε-
"βλαφέναι πρὸς τὸ σκυθρωπότερον ἡμᾶς· εἰ δὲ ἀ-
"πολύσας, καίπερ σῇ σαυτοῦ χρηστότητι πιστεύων
"[y] ἀπερυθρίαστον νομιοῖς, ἀ σώσεις μόνον ἡμᾶς,
"[z] ἀλλὰ καὶ ὧν λέγω τοῦτο δικαιότεροι μᾶλλον φανή-
"σεσθε τυγχάνειν χαριζόμενος, καὶ πλέον ἡμῶν αὐ-
"τῶν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας νοήσας σωτηρίας. εἰ τ' οὖν
"κτείνειν αὐτὸν θέλεις, ἐμὲ [a] τιμωρησάμενος ἀντὶ
"τούτου, τῷ πατρὶ τοῦτον ἀπόπεμψον· [b] εἴτε καὶ
"κατέχειν σοι δοκεῖ δοῦλον, ἐγὼ [c] πρὸς χρείας σοι
"ὑπηρετικώτερος, ἀμείνων ὡς ὁρᾷς πρὸς ἑκάτερον
"τῶν παθῶν ὑπάρχων". Ἰούδας μὲν οὖν πάνθ' ὑπο-
μένειν ὑπὲρ [d] τῆς ἀδελφοῦ σωτηρίας ἡδέως ἔχων,
ῥίπτει πρὸ τῶν Ἰωσήπου ποδῶν ἑαυτόν· εἴπως ἐκμα-
λάξειε τὴν ὀργὴν αὐτοῦ καὶ [e] καταπραΰνειεν, ἀγωνι-
ζόμενος. πρόπεσον δὲ καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες, [f] δα-
κρύοντες καὶ προσαιτοῦντες ἑαυτοὺς ὑπὲρ τοῦ Βενιαμὶν ψυ-
χῆς [g] ἀπολυμένης.

ι'. Ὁ δὲ Ἰώσηπος ἐλεγχόμενος ὑπὸ τοῦ πάθους, καὶ
μηκέτι δυνάμενος τὴν τῆς ὀργῆς φέρειν ὑπόκρισιν, κε-
λεύει μὲν ἀπελθεῖν τοὺς παρόντας· ἵνα μόνοις ἑαυτὸν τοῖς
ἀδελφοῖς [h] ποιήσῃ φανερόν. ἀναχωρησάντων δὲ, πολὺ
γνώριμον ἑαυτὸν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ φησίν· "τῆς μὲν
"ἀρετῆς ὑμᾶς καὶ διανοίας τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν [i] ἡμῶν ἐπαι-
"νῶ, καὶ κρείττονας ἢ προσεδόκων ἐν τῷ [k] πρὸς ἐμὲ βε-
"βουλευμένους εὑρίσκω, πᾶσι ποιήσας δῆλα πεῖρα
"τῆς ὑμετέρας φιλαδελφίας. [l] ἃ φύσει δὲ πρὸς ἐμὲ νομίζω
"πονηροὺς γεγονέναι· Θεοῦ δὲ βουλῇ τῷ τε νῦν πραγμα-
"τευομένῳ τὰ ἀγαθὰ ἀποβαίνειν, καὶ τῷ εἰς ὕστερον ἂν
"δυνησομένῃ ἡμῖν σωθησομένῃ. πατρός τε ἂν σωτηρίαν ἐγνω-
"κὼς [m] οὐκ ἐλπισθεῖσαν, καὶ τοιούτους ὑμᾶς ὁρῶν πρὸς τὸν
"ἀδελφὸν, ἐφ' οἷς εἰς ἐμὲ δοκεῖτε ἁμαρτεῖν ἔτι μνη-
"μονεύω. παύσομαι δὲ [n] τῶν ἐπ' αὐτοῖς μισοπονηρίας, καὶ,
"ὡς σωτῆσι τῶν τῷ Θεῷ βεβουλευμένων εἰς τὸ

"tate quam maxime referre. Pulchrum enim est,
"siquis tantundem ad utrumlibet valeat, sese ad
"aliorum utilitatem *non damna* comparare: &, cum
"posset perdere, suum hac in re jus, tanquam si
"nullum habuisset, plane negligere, sed tantum ad
"servandos homines potentiam sibi datam existi-
"mare; & quo pluribus salutem quis dederit, eo
"se illustriorem fore. Tu vero nos omnes servare
"potes ignoscendo fratri, in quibus egit infeliciter:
"neque enim nobis vita erit vitalis, eo pœna sub-
"lato, quibus ad patrem, nobismet solis salvis,
"redire non licet: sed hic nobis ferendum est, qua-
"si delicti ejus essemus participes, quicquid frater
"tulerit. Atque in tantum te, Præses, obsecrabi-
"mus, ut, si fratrem nostrum morte mulctaveris,
"nos, non secus ac sceleris ejusdem socios, eodem
"afficeres supplicio. Nobis enim satius videbitur,
"ut tanquam eodem crimine condemnati moria-
"mur, quam ut nosmet fratre defuncto præ mœ-
"rore conficeremus. Et quod juvenis admodum
"deliquerit, nondumque prudentia roboratus, &
"quod humanum sit similibus non gravatim ve-
"niam tribuere, tuo permittens *hæc omnia* judi-
"cio finem dicendi faciam. ut, si nos quidem
"damnaveris, mihi vitio vertatur quod non o-
"mnia dixerim quæ tuam in nos iram lenirent:
"si vero absolveris, quod clementiæ & bonitatis
"tibi conscius illud statuisse existimeris; non so-
"lum nos servans, sed & istam nobis gratiam fa-
"ciens qua multo justiores esse videbimur, ut qui
"plus quam nosmetipsi nostræ saluti prospexeris.
"Sive igitur hunc velis perimere, me vicario ad
"supplicium accepto, patri eum remittito: sive
"ad servitium malis addicere, ipse tuis ministe-
"riis magis sum idoneus, & ad utrumvis, ut vi-
"des, subeundum aptior atque paratior". Judas
itaque, qui lubenti animo quidvis pro fratris sa-
lute pati voluit, semet Josephi pedibus advolvit,
iracundiam ejus si quo modo mitigare & placare
posset, magnopere laborans. Similiter & fratres
omnes sese prosternebant, lachrymantes, & semet,
ut pro Benjamine mortem oppeterent, offerentes.

10. Josephus autem misericordia victus, simu- *Fratribus*
latam irati personam ferre amplius non potuit, *suis nunc se*
jussitque ut abirent qui præsentes aderant, ut *aperit Jose-*
summotis arbitris semet aperiret fratribus. Cum *phus.*
autem *omnes* discessissent, facit ut à fratribus ag- *Gen. c. 30.*
noscereturque, & infit: "Pietatem vestram & amo-
"rem erga fratrem nostrum laudo, & perspectum
"habeo vos *in eum* meliore esse animo, quam ex-
"spectaveram ex iis quæ in me *olim* excogitastis;
"ut qui in hoc omnia hæc fecerim, ut fraternæ
"vestræ benevolentiæ caperem experimentum.
"Non enim natura vos in me malignos exstitisse
"reor: sed Dei voluntate, qui præsentibus bonis
"frui concedit, & futuris, si nobis propitius esse
"perseverarit. Quando igitur & patrem, contra
"quam speraveram, incolumem este compererim,
"& vos conspexerim tali affectu fratrem prose-
"quentes, non amplius eorum, quibus in me deli-
"quis-

n Καὶ ἀποκτεῖναι,] Ita *Big. Samb. Caf.* & *Vat.* καὶ παρὸν καὶ ἀπολαύειν *Baf.* & *G.* καὶ παρὸν καὶ ἀπολύειν *Samb.* καὶ παρὸν ἀπολύειν *Vat.* καὶ παρὸν ἀπολύειν *Caf.*

o Αὐτῷ φαίνεσθαι] Ita *Samb.* αὐτὸ *Big.* & *Vat.* αὐτὰ *Baf.* & *G.*

p Δεῖ κοινωνῆσαι] Sic in *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* δὴ κοινωνῆσαι τῷ αὐτῆς.

q Καὶ τοσοῦτον] Καὶ ἢ σὺ δέοιτο *Vat.*

r Τεθνηκότος] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τεθνηκότος ἑαυτὸν ἀνελεῖν ἀδίκως, ἀλλ' ὁμοίως. *Epiphanius* habet, *non enim patimur nos ipsos quasi propter mortui tribulationem afficere, sed tanquam similes ejus malitiæ existentes* &c.

s Τῷ φρονεῖν] Ita quidem *Samb.* in *aliis* τὸ φρ.

t Ἐρηρεισμένος,] Ita *Big. Samb.* & *Caf.* ἐρηρεισμένον *Vat.* ἐπηρεισμένος *Baf.* & *G.*

v Παύσομαι] Sic *Samb. Caf. Vat.* & *Vet. Interpr.* παύομαι in *ceteris.*

x Τὰ μὴ λεχθέντα] Ita *Baf. G.* & *Caf.* ἡμῶν τὰ λεχθέντα δόξῃ *Big. Samb.* & *Vat.*

y Ἀπιψηφίας] In *Vat.* ἃ πέμψεις γε νομισθῇς.

z Ἀλλὰ καὶ] Ita *Big. Samb. Caf.* & *Vat.* ἀλλὰ καὶ ἂν δικαιότεροι μ. in *Editis.*

a Τιμωρησάμενος] Sic *Big.* & *Samb.* in *ceteris* τιμωρησάμενον.

b Εἴτε κατέχειν] Εἴτε καλαχεῖν σοι δ. *Vat.*

c Πρὸς χρείας] Ita *Big.* πρὸς τὰς χρείας in *ceteris.*

d Τῆς ἀδελφοῦ σωτηρίας] Τῆς ἀδελφοῦ *Big.*

e Καταπραΰνειεν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καταπραΰνει in *Editis.*

f Δακρύοντες] Vocem δακρύοντες (quæ deerat in *Editis*) supplevimus ex *MSS.*

g Ἀπολυμένης.] Ἀποδυμένης *Big.* quod admitti potest de futuro. Θανυμένης *Samb.* eodem intellectu.

h Ποιήσῃ φανερόν.] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ποιήσῃ.

i Ἡμῶν ἐπαινῶ,] *Al.* ὑμῶν.

k Πρὸς ἐμὲ] Περὶ ἐμοὶ *Vat.*

l Οὐ φύσει] Ita in *MSS.* Φύσει ἢ οὐδὲ in *Editis.*

m Οὐκ ἐλπισθεῖσαν,] Ita *MSS. Baf.* & *G.*

n Τῶν ἐπ' αὐτοῖς] Τῆς ἐμαυτοῦ κακίας *Vat.* & mox v. 1. omittit ἔχειν. • Τῆς

"quisse videamini, recordabor. Porro desinam ob "ista ut maligna odium intendere: ac vobis gratias "me habere profiteor, qui mecum in causa fuistis, "ut Deus ita nobis in præsens prospiceret. Vosque "ipsos volo etiam hæc oblivioni dare, & lætari "magis, quod male tunc consulta bene cesserint, "quam contristari ob ea quæ indigne facta esse eru- "bescitis. Ne igitur vos dolore afficere videatur, "quod in me iniquum tuleritis suffragium, nec ma- "le vos habeat rei gestæ pœnitentia, quando con- "sultis vestris non responderit eventus. sed, lætitia "exsultantes ob ea quæ Deus effecerit, discedite, "patri hæc renunciaturi; ne forte solicitudine de "vobis male maceratus, summam mihi eripiat feli- "citatem, si mori contigerit priusquam in conspe- "ctum meum veniat, & horum bonorum fiat par- "ticeps. Hunc ipsum vero, & conjuges vestras & "liberos, totamque cognationem assumentes huc "commigratote. Non enim decet, ut mihi charis- "simi ab hac mea felicitate longe abessent: præser- "tim cum fames adhuc quinquennium duratura "sit". Hæc cum dixisset Josephus, fratres comple- ctitur. Illi vero in lachrymis erant ac mœrore: memoriam ilicet eorum quæ in eum consuluerant & statuerant, atque etiam pœnæ, quam commerue- rant, metum sustulisse visa est fratris æquitas. Mox convivium est sequutum. Rex autem, cognito fra- trum Josephi adventu, vehementer gavisus est, ac, quasi sibi ipsi aliquid boni accidisset, animo affectus, præbuit eis currus frumento onustos, atque aurum & argentum, *munera* ad patrem deferenda. Illi autem, plura *adhuc* à fratre accipientes, partim quidem patri, partim vero sibimet in singulos do- nata, majorem *etiam* iu modum muneribus cumu- lato Benjamine, abierunt.

Hoc contigit anno secundo famis. Gen. c. 45. 6.

Israëlitæ patrem suum repetunt regiis muneribus aucti.

"πεφόντα, χάριν ἔχειν ὁμολογῶ. ὑμᾶς τε βέλο- "μαι καὶ αὐτὸς λήθειν ἐκείνων λαβόντας ἥδεσθαι "μᾶλλον, ° τῆς τότε ἀβουλίας εἰς τοιοῦτον ἐλθούσης "τέλος, P ἢ δυσφορεῖν αἰσχυνομένους ὅτι τοῖς ἡ- "μαρτημένοις. μὴ γὰρ δόξῃ λυπεῖν ὑμᾶς τὸ κατ' ἐ- "μοῦ ψῆφον ἐνεγκεῖν πονηρὰν, καὶ ἡ ἐπ' αὐτῇ με- "τάνοια, τῷ γε μὴ παρεχωρῆσαι τὰ βεβουλευμένα. "χαίροντες οὖν ὅτι τοῖς ἐκ θεοῦ γεγωνημένοις, ἄπι- "τε, ταῦτα δηλώσοντες τῷ πατρί· μὴ καὶ τοῖς ὑπὲρ "ὑμῶν φροντίσιν ἀναλωθεῖς, ζημιώσῃ με τὸ κάλ- "λιστον τῆς εὐδαιμονίας, πρὶν εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τὴν ἐμὴν "καὶ μεταλαβεῖν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὑπερφανῶν. "αὐτὸν γὰρ τοῦτον, καὶ γυναῖκας ὑμετέρας καὶ τέ- "κνα, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ὑμῶν ἀναλαβόντες "ἐνθάδε μετοικίζεσθε· οὐ γὰρ ὑπόδημος εἶναι δεῖ τῶν "ἀγαθῶν τῶν ἡμετέρων τοὺς ἐμοὶ φιλτάτους· ἄλλως "τε καὶ ἔτι λιμοῦ λοιπὸν ἐπὶ πενταετίαν q ὑπομε- "νοῦντος". ταῦτ' εἰπὼν Ἰώσηπος περιέβαλλε τοὺς ἀ- δελφούς. οἱ δ' ἐν δάκρυσιν ἦσαν καὶ λύπῃ· r τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων καὶ τιμωρίας ἐν αὐτοῖς οὐ- δεν ὑπολιπεῖν ἐδόκει τὸ εὔγνωμον τοῦ ἀδελφοῦ. καὶ τότε μὲν ἦσαν ἐν ὀιωχίᾳ. Βασιλεὺς δ' ἀκούσας ἥκοντας τοὺς Ἰώσηπον τοὺς ἀδελφοὺς, ἥδη τε μεγάλως, καὶ, ὡς s ἐπ' οἰκείοις ἀφετεῖς ἀγαθῶν, παρεῖχεν t αὐτοῖς ἁ- μάξας σίτου πλήρεις, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ὑποκο- μίζειν τῷ πατρί. v λαβόντες δὲ πλείω τοῦ ἀδελφοῦ, τὰ μὲν τῷ πατρὶ φέρειν, τὰ δ' αὐτοὶ δωρεὰς ἔχειν ἕκας ἰδίας, πλειόνων ἀξιωμένων Βενιαμὶν παρ' αὐ- τοῦ, x ἀπῆεσαν.

CAP. VII.

Quomodo Jacobus cum tota progenie ad filium migravit, urgente fame.

ΚΕΦ. ζ.

Ἡ δὲ πατρὸς αὐτοῦ μὲν τὴν γνώσεως πρὸς αὐτὸν μετά- βασις, ἀφ' ἣν τὴν γνώμενον λιμόν.

CUm vero Jacobus, filiis reversis, de Josepho intellexisset, quod non solum mortem effu- gerit, quam tamdiu luxerat, sed etiam in splen- dida fortuna viveret, una cum Rege res Ægypti administrans, & pæne totam regni curam sibi commissam habens, nihil quidem eorum quæ nunciabantur incredibile putabat, animo comple- ctens cum Dei magnificentiam, tum ejus erga se benevolentiam, tametsi aliquantisper *ut videbatur* intermissam: sed confestim iter aggressus est ad Josephum properans.

IV. *Apud Beersaben mactatis victimis, de itinere Ægyptio Jacobus Deum consulit. Gen. c. 46.*

2. Postquam autem venerat ad puteum fœde- ris, Deo ibidem sacrificium faciens, metuensque

Ὡς δὲ ἀφικνουμένων τῶν παίδων Ἰακώβου y τὰ περὶ τοῦ Ἰώσηπον ἔμαθεν, ὅτι μὴ μόνον εἴη τὸν θάνατον z ἀφαπεφυγὼς ἐφ' ᾧ πενθῶν διῆγε, ἀλλὰ a καὶ ζῇ μὴ λαμπρᾶς εὐδαιμονίας, βασιλεῖ συνδιέπων τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὴν ἅπασαν χεδὸν ἐγκεχειρισμένου αὐτῷ ἐπιμέ- λειαν, ἄπιστον μὲν οὐδὲν ἐδόκει τῶν b ἠγγελμένων, λογιζό- μενος δὲ θεοῦ τὴν μεγαλουργίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔ- νοιαν, εἰ καὶ τῷ μεταξὺ χρόνῳ c διέλειπεν· ὥρμητο δ' εὐθὺς πρὸς τὸν Ἰώσηπον.

β'. Ὡς δὲ κατέσχεν d ἐπὶ τὸ ὄρχιον φρέαρ, θύσας αὐτόθι τῷ θεῷ, καὶ φοβούμενος c μὴ ἀφ' τὴν εὐδαι- μο-

° Τῆς τότε ἀβουλίας] Ita *Samb.* & *Cas.* τὸ τότε ἀβουλείας *Big.* & *Vat.* τὸ τε ἀβουλείας *Bas.* & *G.*

P Ἡ δυσφορεῖν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* μὴ δυσφο- ρεῖν *Cas. Bas.* & *G.*

q Ὑπομένοντος.] Sic in *MSS.* ὑπομένοντος in *Editis.* ἐπιμέ- νοντος *Burius* ex conjectura. Verum enim ὑπομένωτος probum est & receptum. BERN. & HUDS.

r Τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων] Locus dubius: ego illic in- tellectum faciliorem, quasi veriorem & ipsum Josephi consti- tui. λύπῃ τὸ ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων, καὶ τιμωρίας αὐτοῖς οὐδὲν ὑπολιπεῖν ἐδόκει *Samb.* λύπῃ, τὸ δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων, καὶ τιμω- ρίας ἐν αὐτοῖς (l. αὐτοῖς) οὐδὲν ὑπολιπεῖν ἐδόκει *Big.* Tandem *Bas. Gen.* & *Epiphanius* sensu alio, λύπῃ, τὸ δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμέ- νων τιμωρίαν ἐν αὐτοῖς ὑπολιπεῖν ἐδόκει. BERN. Ita plane *Big.* nisi quod mendosum ἐν αὐτοῖς mutaverit in ἐν αὐτοῖς. Forsan tamen τὸ ἢ βεβουλευμένων τιμωρίας αὐτοῖς οὐδ. &c. nam in *Samb.* λύπῃ τὸ βεβουλευμένων, καὶ τιμωρίας αὐτοῖς οὐδὲν ὑπολ. in *Vat.* λύπῃ ἦσαν τὸ ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων τιμωρίας αὐτοῖς οὐδὲν ὑπολ. in *Editis* λύπῃ, τὸ δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων τιμωρίαν ἐν αὐτοῖς ὑπολιπεῖν ἐδόκει. *Epiphanius* vertit, *Illi vero in lachrymis & tristitia con- stituti, super eo quod cogitaverant contra illum, potius eis videbatur esse supplicium bona voluntas fratris.* HUDS. In versione *Huds.* erat impressum *licet*, nescio consultè, an temerè: exigua mu- tatione reposuimus *ilicet*, quomodo & Græca postulant, & *Hudsonia* forsan ipsa manus scripserat. HAVERC.

s Ἐπ' οἰκείων] *Gen. Epiphan. Burinsque.* καὶ ὡς ἐπ' οἰκείῳ ἀφετε- θεὶς ἀγαθῷ *Samb.* καὶ ὡς ἐπ' οἰκίῳ ἀφετθεὶς ἀγαθῷ *Big.* καὶ ὡς ἐπ' οἰκίαν ἀφετθεὶς ἀγαθῶν *Bas.* Litem autem hanc versent Gram- matistæ, an οἶκος reddat οἴκοις & οἰκία, ut χοῖρος à χοῖρος. Nam οἰκεῖος rite recensetur inter verbalia BERN. Sic *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* ἐπ' οἰκείῳ ἀφετθεὶς ἀγαθῷ *Big. Samb.* & *Vat.*

t Αὐτοῖς ἁμάξας] Αὐτὸς *Samb.* ut referatur ad ὑποκομίζειν.

v Λαβόντες] Ita in plerisque *MSS.* λαβόντας *Bas. G.* & *Cas.*

x Ἀπῆεσαν.] Ἀπῆεσαν *Samb. Cas. Busb.* & *Hen.* dialecto Attica atque tempore nimis perfecto. ἀπίεσαν *Bas.* & *Gen.* incon- gruum, sicut *Big.* ἀπίεαν pro ἀπῆαν. BERN. Sic *Samb. Cas. Busb.* & *Hen.* ἀπίεσαν in *aliis.*

y Τὰ περὶ] Τὰ περὶ Ἰώσηφον *Vat.*

z Διαπεφυγὼς] Διαπεφυγὼς *Samb.* & *Cas.* alia voce. BERN.

a Καὶ ζῇ μὴ] Καὶ ζῇ, καὶ μὴ λαμπ. εὐδαιμονίας *Bas. Big. Samb.* & *Vat.*

b Ηγγελμένων,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἠγγελ- μένων *Cas. Bas.* & *G.*

c Διέλειπεν·] *Al.* διέλιπεν.

d Ἐπὶ τὸ ὄρχιον] Vide *Var. Lect.* ad p. 29. v. 25.

e Μὴ ἀφ' τὴν] Ita *MSS.* verum μὴ hic omittunt *Bas.* & *G.* & mox adjiciunt ante ἐκεῖσε. quod & faciunt nonnulli *MSS.*

μονίαν [f] τὴν ἐν Αἰγύπτῳ, τῶν παίδων ἐμφιλοχωρησάντων τῇ οἰκήσει τῇ ἐν αὐτῇ, ὀκνεῖ εἰς τὴν Χαναναίαν οἱ ἐκγονοι μεπλθόντες κατάσχωσιν αὐτὴν, ὡς ὁ Θεὸς ἐπηγγελμένος, ἅμα τε μὴ δίκα Θεοῦ βουλήσεως γιγνομένης τῆς εἰς Αἴγυπτον [g] ἀφόδου διαφθαρῇ τὸ γένος αὐτοῦ· πρὸς ἢ τούτοις δεδιὼς μὴ πρεσβύτερος ἐκ βίου πρὶν εἰς ὄψιν Ιωσήπου ἀφικνεῖσθαι, καταφέρεται, [h] φρένων ἐν ἑαυτῷ τῶν τὸν λογισμὸν, εἰς ὕπνον.

γ'. Ἐπισὰς ἡ ὁ Θεὸς αὐτῷ, καὶ δὶς ὀνόμασι καλέσας, πυνθανομένῳ [i] τίς ἐστιν, "ἀλλ' οὐ δίκαιον, εἶπεν, "Ιακώβῳ Θεὸν ἀγνοεῖσθαι, τὸν ἀεὶ διαμένοντα καὶ βοη-"θὸν προγόνοις τε τοῖς σοῖς, καὶ μετ' αὐτοὺς σοὶ γενό-"μενον. σεσωμένῳ τε γὰρ σοὶ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ πατρὸς "[k] πιστὸν ἐγὼ παρέσχον. καὶ κατ' ἐμὲ εὔνοιαν εἰς "τὴν Μεσοποταμίαν μόνος ἐλθεῖν, γάμων τε ἀγαθῶν "ἔτυχες, καὶ παίδων ἐπαγομένῳ πλῆθος καὶ χρημά-"των ἐνόησας. [l] παρέμεινέ τε σοὶ γένεσι πᾶσα προνοίᾳ "τῇ ἐμῇ, καὶ ὃν ἀπολωλέναι σὺ ἐμῶν ἐδώκεις Ιώσηπον, "τοῦτον εἰς ἀπόλαυσιν μειζόνων ἀγαθῶν ἦγαγον, καὶ "τὸν Αἰγύπτιον κύριον, ὡς [m] ὀλίγῳ διαφέρειν τοῦ βασι-"λέως, ἐποίησα. [n] ἥκω τε νῦν οὐδὲ τὸ παύσης ἡμερῶν "ἐσόμενος, καὶ βίου [o] σοὶ τελευτὴν ἐν τοῖς Ιωσήπου "χερσὶ γνησομένην [p] προδηλῶν, καὶ μακρὸν αἰῶνα τὸ "σῶν ἐκγόνων ἐν ἡγεμονίᾳ καὶ δόξῃ καταγγέλλων, κα-"τοικήσων τε αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν [q] ὑπέσχημαι.

δ'. Τούτῳ θαρσήσας τῷ ὀνείρατι, προθυμότερον εἰς τὴν Αἴγυπτον σὺν τοῖς υἱοῖς [r] καὶ πᾶσι τοῖς τούτων ἀπηλλάττετο. ἦσαν δὲ οἱ πάντες [s] ἑβδομήκοντα. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα δηλῶσαι τούτων οὐκ ἐδοκίμαζον, καὶ μάλιστα

ne propter ubertatem Ægypti, dum filii istius regionis habitandæ amore tenerentur, soboles eorum non rediret in Chananæam, occupatura eam juxta promissa Dei; simul etiam, ne inconsulto Deo migratione in Ægyptum facta, genus ipsius clade aliqua multaretur; præterea autem veritus ne prius è vita excederet, quam in Josephi conspectum veniret, in somnium delabitur hæc secum in animo revolvens.

3. At Deus ei *in somnio* superveniens, ipsumque bis nomine appellans, interroganti quisnam "esset, ait, "haud fas est ut Jacobus ignoraret "Deum, qui majoribus tuis & post hos etiam "tibi perpetuo adjumento fuit & auxilio. Cum "enim & patri in animo fuisset te principatu "privare, hunc ego tibi conservavi. & cum, me "tibi favente, solus in Mesopotamiam profectus "esses, & bonas fecisti nuptias, & reversus es li-"beris multis & facultatibus auctus; meaque pro-"videntia tibi incolumis permansit tota tua pro-"genies; & Josephum, quem ex filiis amisisse vi-"debaris, ad majorem felicitatem perduxi, & Æ-"gypti dominum, ut paululum à Rege differat, "constitui. Nunc quoque venio, & viæ hujus "dux tibi futurus, & tibi prænuncians inter ma-"nus Josephi te è vita exiturum, atque stirpem "tuam per multa sæcula potentem fore simul & "illustrem indicans, eamque in istam terram me "deducturum esse, quam *tibi* pollicitus sum. *Responsum Divinum.*

4. Hoc somnio fretus eo libentius in Ægyptum concessit, cum filiis & omnibus eorum *liberis*. Erant autem in universum septuaginta. Et quidem nomina illorum, maximeque propter eorundem difficultatem, *semel* mihi visum est non re- *Recensentur Jacobi filii LXX. suis nominibus ex Gen. c. 46.*

[f] Τὴν ἐν Αἰγύπτῳ,] Τῶν ἐν Αἰγ. *Vat.*

[g] Ἀφόδου] Καθόδου *Vat.*

[h] Στρέφων ἐν ἑαυτῷ] Ita in *MSS.* male in *Editis* φρένων ἐαυτῷ.

[i] Τίς ἐστὶν,] Pro Mosaico הנני c. 46. 2. BERN. Sic *Cas. Bas. G.* & *Vet. Interpr.* τί ἐστι *Big. Samb. Vat.* & LXX.

[k] Ταύτην ἐγὼ παρέσχον.] Ita *MSS.* ἐγὼ παρέσχον absque ταύτην in *Editis*.

[l] Παρέμενέ τε σοὶ] Sic *Samb.* & *Vat.* παρέμενέ τε σε in *cæteris*.

[m] Ὀλίγῳ διαφέρειν] Ὀλίγον *Vat.*

[n] Ἥκω τε νῦν] Perperam in *Editis* ἵκω.

[o] Σοὶ τελευτὴν] Σὲ *Samb. Cas.* & *Vet. Interpr.* non male.

[p] Προδηλῶν,] Προϊσχνῶν *Vat.*

[q] Ὑπέσχημαι.] Ita in *MSS.* ὑπέσχκα in *Editis*.

[r] Καὶ πᾶσι] Scribis omnibus Græcis Latinisque probata lectio. Atqui vero καὶ πασὶ τοῖς τούτων, quod est *nepotibusque* sive בני בניו Moysis c. 46. 6. non inscite substituerunt modo Typographi *Bas.* & *Gen. Busb.* & *Hen.* denique pro solita astutia, σὺν τοῖς μετ' αὐτὸν. BERN. Sic in plerisque *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ πασὶ τοῖς, τοῦτον *nepotibusque* in *Editis*. σὺν τοῖς μετ' αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* pro solita astutia.

[s] Ἑβδομήκοντα.] Numerum illum exhibent ἀναγραφαὶ sane omnia Josephi cum hoc tum c. 9. sect. 3. necnon ejus exscriptores P. Comestor, Epitomator *Cant.* aliique. Nisi quod in Annalibus Zonaræ legitur excusum ἦσαν ὃ ἑβδομήκοντα πέντε, pro Josephi illo ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἑβδομήκοντα, sive ἦσαν δὲ ὁ. πάντες. Vel secutus est ille Doctorum Alexandrinorum computum. Illos enim Judæos ad v. 20. c. 46. Gen. unde LXXV. evaderent animæ, contra exemplaria omnia Hebraica, aut paraphrases, & commentaria tam Judæorum quam Samaritarum, contra Epiphanium in hæresium summa Arcula, contra Hieronymum, contra Eutychium Patriarcham, genteisque totas Christianorum Syrorum Arabumque, contra Josephum Judaicarum originum scientissimum, contra Ezechielum in Tragœdia patria, ubi canit Αφ' ὧν δὲ ἰακὼβ γλῶ λιπὼν χαναναίαν Κατῆλθ' ἐς αἰγυπτὸν ἔχων ἑπτάκις δέκα Ψυχὰς σὺν αὐτῷ: nepotes quinque Josephi asseruisse familiæ hisce verbis, ἐγὼ μὲν ὑοὶ μανασσῆ, ὃς ἔτεκεν αὐτῷ παλλακὴ ἡ σύρα [τ] μαχεὶρ. μαχεὶρ δὲ ἐγέννησε τὴν γαλαάδ. ὑοὶ δὲ ἐφραὶμ ἀδελφοῦ μανασσῆ, σουταλαὰμ καὶ ταὰμ. ὑοὶ δὲ σουταλαὰμ ἦσαν, ex editione Romana & versione quadam S. Hieronymi quam subjiciam; sed potius ἦσὰμ juxta exemplar Alexandrinum cæteraque tam impressorum quam scriptorum, qui & Græcis & Samaritis vocatur ἐδὲν Num. c. 26. v. 36. vice Judaici *Heran* ערן, ut sæpissime accidit. Ex tralatione vetere Italica, quam S. Ambrosius sequi amat, *Fuerunt autem filii Manasse, quos peperit de concubina Syra, Machir. Machir autem genuit Galaad. Filii autem Ephraim fratris Manasse, Sutalaam & Taam. Filii autem Sutalaam, Edem.* Vel ut S. Hieronymus de Græco reddidit, *Facti sunt autem filii Manasse, quos genuit ei concubina Syra. Machir: & Machir genuit Galaad. Filii autem Ephraim fratris Manasse, Suthalaam & Thaam. Filii vero Suthalaam, Edom.* Quin & Philo meminit horum pronepotum in Onomastico suo sacro ad librum Geneseos, atque etiam. περὶ τῶν ἀπαιδευμάτων, p. 430. ἐπιλανθανομένῳ ὃ (nam Manasse ἐκ λήθης interpretatur ille Doctor) παλλακὴ ἀνάμνησις σύρα δὲ γλῶσσα, ἁλαζὼν καὶ ὑπερήφανος. συρία γὰρ ἐρημιὰ ὃ μετωφέρα. ἡ δὲ παλλακὶδι ταύτης ἀναμνήσεως ἐστιν υἱὸς μαχεὶρ, ὡς ἑρμαῖοι καλοῦσιν· ὡς δὲ ἕλληνες, πατρὸς, lego πρωτῆρος; tantum enim מכיר denotat. Mox Philo: λέγεται γὰρ, ἐγένοντο υἱοὶ μανασσῆ, ὃς ἔτεκεν αὐτῷ ἡ παλλακὴ σύρα, τὸν μαχεὶρ· μαχεὶρ δὲ ἐγέννησε τὸν γαλαάδ. Istius etiam ævi Scriptor felicissimus ac Divinus Lucas Apostolicorum Actuum c. 7. asserit nomine Stephani Hellenistæ totum genus Israeliticum, Josepho olim invitante, εἰς ψυχὰς οε'. descendisse in Ægyptum. Hunc præclarum medicum Philoni adjunxi, ne diutius existimarent viri docti, propter auctoritatem ejus vim fecisse sciolos Christianos versioni Doctorum Alexandrinorum cum Gen. c. 46. 27. tum Exodi versu quinto, ubi omnia penitus exemplaria Græca pleno numero exhibent animas ἑβδομήκοντα πέντε: plurima etiam multo Deut. c. 10. 22. tantidem adnotant, licet apud me plus valeat auctoritas codicis Vaticani, & ipsius Hieronymi in Quæst. H. *Hanc rem*, sic ait, *ne videamur adversum Scripturæ auctoritatem loqui, etiam* LXX. *Interpretes in Deuteronomio transtulerunt, quod in* LXX. animabus ingressus est Jacob in Ægyptum. Attamen illum profecto Deuteronomii locum respexit Sanctissimus Diaconus, בשבעים נפש ירדו, ἐν ὁ. ψυχαῖς κατέβησαν οἱ πατέρες σε εἰς αἴγυπτον, Apologiæ suæ versubus 14, 15, quos nunc non repetam. Quam etiam certissimus esset de hac lectione & securus S. Chrysostomus Hom. suarum 65. ad Gen. nos docet: καὶ ἰωσὴφ μὲν τῶν υἱῶν αὐτοῦ τὸν ἡγεμονίαν αὐτῷ ἔνειμε· συνέβαινεν ὧν· ὡς εἶναι μὲν ἐν ἰωσὴφ τὰς πάσας ψυχὰς, οε'. τίνες ἔνεκεν τοῦ ἀριθμοῦ ἡμῖν μὲν ἀκριβείας ἐπεσημήνατο ἡ θεία γραφή; Dein, λέγει γὰρ τοῦτον τὸν οε'. Ψυχῶν εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας ἐξετάθη τὸ γένος τοῦ ἰσραήλ. Eundem numerum & ponit, & ex commentariis Origenis ad Exodum mysticum esse affirmat S. Ambrosius. Ante hos vero Clemens Theologus Alexandrinus non solum sic supputasse LXX. Interpretes contendit, sed & causam illam præbuisse Historicis Græcis, qui totidem numero gentes ac dialectos per orbem terrarum perferre existimarent. διάφορον δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τὸν ἰσοριῶν, καὶ ἔθνη καὶ γλώσσας πέντε καὶ ἑβδομήκοντα λέγειν εἶναι. ἐπακούσαντες τῆς φωνῆς μωσέως λεγούσης, (Exodi ab initio) ἦσαν δὲ πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἐξ ἰακὼβ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα, αἱ εἰς αἴγυπτον κατελθοῦσαι. φαῦλον δὲ εἶναι καὶ κατὰ τὸ ἀληθὲς λόγου αἱ γλῶτται διαλεκτοι, οβ'. ὡς αἱ ἐμέτεραι διδάσκει γραφαί. αἱ δὲ ἄλλαι αἱ πολλαὶ, ἐπὶ κοινωνίας διαλέκτων ὀνομάτων τε καὶ πλειόνων γίνονται. Habes igitur c. 46. Gen. insignem & antiquissimum dissensum Bibliorum Græcorum & Hebraicorum: sive LXXII. Interpretes Alexandrini in membranis Eleazari ita scriptum legerant, sive ex Paralip. priore, ubi duntaxat in Hebraico volumine notatur concubina Syra, atque maxime ex Num. c. 26. sua sponte transformarant, & effinxerant. Hæc enim alieniora sunt quam pia *Filii*

recenſere. Ut tamen eos redarguam, qui nos non

ars Conciliatorum quaquam componet. Septuaginta deinde Iſraelitarum numerum, aut ſuper illos adhuc quinque ex Geneſeos c. 46. varii varie colligunt. Nos Joſephum prememus, qui antiquo illo ac ſanctiſſimo genere fretus ſuper ſtemmata Romana ſeſe altum efferebat.

Filii			
4 Rubeli	5.	1 Dani	2.
6 Symeonis	7.	4 Nephthalimi	5.
3 Levi	4.	*De Bala adeo*	7. ζ'.
3 & 2 Judæ	6.		47.
4 Iſſacharis	5.		54. νδ'.
3 Zabulonis	4.		
Lia mater	1.	7 Gadis	8.
Dina Filia	1.	6 & 1 Aſeri	8.
Cum ſuis Lia	33. λγ'.	*Ita Zelpha orti.*	16. ις'.
2 Ioſephi	3.		54.
10 Benjamini	11.		
Nati ex Rachela	14. ιδ'.	Capita itaque	70. ο'.
	33.	colliguntur	
	47. μζ.	cenſu iſto,	

præter Jacobum auctorem generis. Tantidem ante bis mille annos aſſeruiſſe videtur S. Moyſes ſtatim verſu quinto Exodi, ויהי כל נפש יצאי ירך יעקב שבעים נפש: Iſraelem hinc excludi verum eſt & neceſſarium, comprehendi vero catachreſi quadam Liam veriſimile; nam Gen. c. 49. 31. quatenus nos ſinit dubitare. Concilient deinceps alii ſuo ſtudio c. 46. Geneſeos verſiculum 15. cum 26. ſi matrem ſuſtulerint, ut conſtet domus Liæ capitibus XXXIII. vel ſi hanc referant in cenſum, ne redarguatur illico numerus LXVI. commate 26. à Moyſe compoſitus. S. Hieronymus, Salianus, Uſſerius, aliique Doctores leviter hoc prætereunt. Rabbini audent vel illudentes *Par.* 84. *Breſit rabba*, Moyſis parentem inducere; alia Jacobum bis ſcribere in Catalogo. Auguſtini etiam ſententiam, quæ Jacobi deſcenſum ad vitam ejus ultimam, aut porro ad obitum Joſephi extendit, obtinere hodieque apud Theologos video, manifeſta Moyſis injuria. Colo equidem ſapientiam ſobriam, atque hinc pergo ſponte ad nomina Iſraelitica.

1. Pro Reubeno principe Iſraelitarum Joſephus perpetuo ſcribit ῥουβηλ, atque forma tribuaria ῥουβηλις. Similiter ראובל? & רעובל plerique omnes Chriſtiani, qui Syre intelligunt aut Arabice. Etymon etiam accedit, quod Sanctiſſimus Moyſes dederat Gen. c. 29. 32. כי ראה יהוה בעניי: aut preſſius adhuc explicando ראה בי אל, *memet Deus reſpexit, me propitius.* ῥουβὼ vero ac ῥουβιν, רעובן, Philoni interpreti ὄψυπ, *filium perſpicacem* denotat. Auxit equidem ראובן *Reuben*, *Ruben*, vel *Rauben* nomen Iſraelicum quatuor nepotibus.

2. *Enoch* חנוך, Græcis ἐνὼχ, Samaritis & Arabibus حنوك. Philoni ἐνὼχ, ἐγκαινισμός. Epiphanii Scholaſt. exemplaribus editis *Henoch*, ineditis *Enoch*: ita & Euſtathio Antiochiæ. Joſephi codices ſervant ἀνὼχης.

3. Fratrem hujus פלוא, פלוע, φαλλὰ, & *Phallu* Critici ſacri pene omnes ita appellitant, Judæi, Samaritæ, quotquot nationum Chriſtiani, Euſebius, Ambroſius, Hieronymus, cæteri. Habuit & φαλλὲ, Φαλμαῖος, Etymologicum ſacrum Judæorum Alexandr. Quapropter plerorumque exemplarium Græcorum φαλὲς Exodi c. 6. & initio Annalium, & paucorum ad Geneſin, ſicut φαλὸς Vaticani, φαλλὰ Alexandrini codicis & aliorum, φαλὲχ & *Phalla* in membranis Hieronymi, vix pura exiſtimabis. Ad Joſephum tamen *Phalus* legunt *Frob.* & *Col. Phaluch W.* 1. *Vig. Bal. Goul. Bodl. & Exc. vetera. Phalech. Voſſ.* 1. *Mert. L. Star. V. & W.* 2. Pro his facit φαλὶς Euſtathii & φάλης *Baſ.* atque *Gen*: illis quidem favet φαλὲς *Big. Samb* & *Caſ.* quorum auctoritate magis ducimur.

4. Proximus vocatur Hieronymo *Heſron* ex Hebraico חצרון, quod Samaritis & Arabibus حصرون *Haſron*. Idem B. Lucæ, interpreti S. Matthæi, Philoni, & aliquot exemplaribus τὸ ὁ'. ἰσρὼμ. In codice antiquo Bezæ ad tertium Evangeliſtam ἀσρὼμ, *Aſron*; pariterque ἀσιὼν in MSS. Vaticano & Alexandrino, & editionibus Aldina Complutenſique apud Geneſin & Exodum. *Aſron* etiam habet S. Ambroſius, & omnia Græcorum ἀνώγραφα ad Num. c. 16 ἀσρὼμ eadem ad initium Paralip. S. præter ἰσσὼν codicis Alexandrini Imo Judæ Nepos frequentius in V. T. ἰσρὼν aut potius *Eſron* adſcribitur. Ad Matthæum Hieronymus *Eſrom* reddidit poſt Originem *ſagittam videns* vel *atrium eorum*, alius τοξότην αὐλῶνιον. Legimus inſuper ἀσιρὼμ apud Euſtathium in Archivo Pembrociano. In libris Epiphanii ſcriptis perpetuo *Eſrom* aut *Eſron*. Sed *Frob* & *Col.* excuderunt contra morem veterem *Ezron* hoc loco, & mox inter filios Phares *Hezron*. Verum Phareſidarum alterum *Baſ.* & *Gen.* typo tam Græcis quam Hebræis notiſſimo ἔσσων ſcribunt, ſed tres veteres libri ἔσρων: quin hic Rubeli filius ἀσσάων vocatur *Samb* & *Caſ* ἐσσάρων *Big* & Typothetis. Cæterum חצרון utrobique ſcripſerat Moyſes quatuor aut quinque literis, quod Joſephus ſacerdos hic *Aſſeron*, illic enunciabat *Eſron*: qui vel inde accepit, vel obtulit nomen urbi Judaicæ

διὰ τὴν δυσκολίαν αὐτῶν. ἵνα μέντοι φθάσω τοῖς

ἐσρὼν, quæ & ἀτὼρ in hiſtoria Joſuæ ducis.

5. Ultimus Rubelitarum Samaritis كرمي *Carami*, cæteris χαρμὶ vocatur ex conſenſu. Ita Epiphanii etiam exemplaria: Græca autem cuncta Joſephi χάρμιος, ex quo Boſius getraxit χαρμὶς & χαρμί. Impune tamen ſcribere potes χαρμίας. Philo interpretatur χαρμὶ, ὑ ἀυτιλῶν μου.

6. Ex Symeone, (quem συμεῶνα vocant Editores Joſephi, & MS. Vaticanum ad 1. Paral. c. 4. Samaritæ سمعان *Symean*, alii συμεῶνα) procreati ſunt liberi ſex. Quorum primus.

7. *Jamuel* appellatur Philologis Samaritarum in duobus prioribus libris Moyſis, nec non B. Hieronymo, & Epiphanio Scholaſtico, ἰαμουὴλ Euſtathio MS. & Interpretibus LXX. & Philoni, & in Chronicis S. *Jemuel* etiam S. Ambroſio ipſiſque Judæis ab Hebraico יכואל, pro quo alibi voluminis Moſaici ſcribitur נמואל, ναμουὴλ, ut *Iota* Chaldæorum tranſire ſolet in *Nun*; quamvis & Samaritæ نموال *Namuel* agnoſcant Num. c. 26. Imo frequenter leginus in Optimis libris ejuſmodi paranomaſias: & quidem paulo præceſſerat in eo capite Eliabi filius *Namuel*. Hinc Hieronymus in Traditionibus, ubi vehementer Judaizat, *Mutantur vero nomina quædam ſuis rationibus. In Geneſi ſcribitur* Jemuel, mare Dei: *in Paralipomenis* Namuel, loquens cum Deo. Joſephi codices Græci, quotquot vidimus, ἰαμουὴλ & ἰαμηὴλ referunt, unde Schotanus fecit *Iaμεὴλ*, Buriuſque ἰαμιὴλ. Typographis denique noſtris obtuli *Iaμαὴλ*.

8. *Jamin*, ימין, ἰαμὶν, Joſepho ἰάμειν, vel ἰάμιν juxta codd. *Big.* & *Samb.* felix nomen nobiſque parum moleſtum: nimirum de accentu alii litigent.

9. Quid vero faciemus cum nomine אחר aut אהר, quod pronuntiarant olim Judæi Alexandrini & Hieroſolymitani tempore Hieronymi cum *He* media, *Ahod* i. e. *inclytus*, ſive ἀὼδ & ἀὼδ, ut Græci poſſunt. Maſorethæ vero hinc aliquot ſeculis *Ohad*: Syrus Waltoni Judæique mixobarbari *Ahad* اهد. Laudinorum codicum alter in Geneſi habet اهوث & ſuper verſum ἰαὼθ, alter اهود ibidem: ſed ad Exodi c. 6. ambo conveniunt in *Ahad* اهاد. Samaritæ ſcribunt id nominis cum *Cheth* media, & pronuntiant *Ahad* احد, ſicut MSS. Morini & Huntingdoni atteſtantur ad Geneſin & Exodum, ſed & Paraphraſes Samaritiçæ & Arabicæ contra textum Londinenſem. *Ohad* אוחר etiam legitur apud Jonathanem. Deſiderabis omnino illud nomen in ſtemmate Symeonis juxta utrumque codicem Hebraicum Num. c. 26. 12. adeoque in verſione LXXII. Omiſit etiam *Ahodum* Chronicorum S. Scriptor, qui deduxit genus Hebræum ſecundum ordinem tribuum à Moyſe obſervatum capite illo Numerorum. Unde conſtat ab aliquot millibus annorum illum hominem in Cenſualibus ſacris haud comparuiſſe. Joſephus autem vix ſervavit eum ex libro *Breſit*; nam pro אהר ἀνώγραφα Græca exhibent πάθοδ, Epiphaniana *Aoth* & *Haoth*, præter *Aboth Goul.* & *Mert.* Sed *Frob.* & *Col.* in nominibus propriis S. Hieronymum potius ſequuntur quam Epiphanium Scholaſticum. Monſtrum itaque nominis πάθοδ Clariſſ. Boſius feliciter emendavit, qua adeo forma nunc excuditur. Scripſit enim Joſephus ἀοὸδ, ἀαὸδ, ἀκὸδ, aut ἀελὸδ. Rabbinicum autem eſt, quod memorat Hieronymus in Paralip. *Ex filiis Symeon ſextus tollitur, eo quod nulla progenies de illo proceſſit.*

10. Ex Hebraico יכין *Jachin* ſeu ἰαχὶν Mattathiades deflexit ἰαχὶν teſte *Big.* Nam *Samb.* legit ἰαχλὶν: *Baſ.* cum *Gen.* ἰαχλὶ. Præterea יריב & ἰαρὶβ legitur pro eodem nomine, Paralip. priore, haud levi diſcrepantia. Hieronymus vero Rabbiniſmi avidus perperam confudit *Zara* cum *Jachin*, cum *Jarib* alium prorſus virum *Ohad*.

11. Simonidarum penultimus audit Gen. c. 46. צחר, Judæis *Sochar*, *Sachar* Syris; Samaritis tam Gen. quam Exodo per *He* צהר, صهر, *Sahar*, LXXII. σαὰρ, Ambroſio poſt illos *Saar*, tum Hieron. à Judæorum Doctoribus *Sohar*. Eundem appellant omnia Exempl. Num. c. 26. & 1. Par. c. 4. inſolita enallaxi צרח, *Zerach*, Hieron. *Zara*, LXXII. Int. ζαμὶ. & gentiliter ζαρὶ: niſi quod Octateuchum Oxon. ſervet etiam in Num. σαὰρ. Scribæ Epiphanii mire ludunt in hac voce. *Salier* ponunt *Voſſ.* 1. *Goul* & *Weſt.* 2. *Salter Mert. Sager Bal. Saber, Exc. W.* 1. *Vig.* & *Bodl.* tanquam a σαυεὸδ, σαγὶρ, σάλος, aut σάιρ, Joſephi exemplaria Græca plane conſentiunt in σάλος.

12. Ea autem propago in *Saulum* deſinit patrum ex Phœniſſa, quem cum *Zimri* confundit Paraphraſtes Jeroſolymitanus. Pro שאול aut σαὰλ vitioſe legitur in MS. Alexandrino σαμὰλ, in Græcis Joſephi vulgatis σαμος, & in libris non vulgatis βλταφος. Reponimus huc vocem in Judaicis originibus tritam σαὰλ.

13. Tribus ſacræ Princeps in obliquo ſcribitur *Samb.* λεὶ, & aliquando λεῖ: cæteris vero λευὶ. Idem Judæis ac Samaritis dicitur e producta *Levi* لاوي; LXXII. Interpr. λεὶ.

14. Ab illo emicuit جرشون *Gerſon* γηρσὼν, ſeu גרשון ut Moyſes qui optime noverat, bis terque ſcripſit in Divino ſuo volumine. Veruntamen Auctor Chronicorum S. modo גרשון, modo retulit גרשום; pariterque interpretatur Hieronymus ex Philone de nominibus propriis Geneſis, *Gerſom*, *advena ibi*, vel *ejectio eorum*. γηδσὼν frequens vitium imputabis Bibliorum

Græ-

οὐχ ὑπολαμβάνουσιν ἡμᾶς ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, ἀλλ' ex Mesopotamia oriundos existimant, sed ex Ægypto,

Græcanicorum. Deinde apud Josephum Typographi expressérunt γήλοτυις, pro γηλοτύμης codicum *Big. Samb.* & *Cas.*

15. קהת Masorethis *Ceath*; Samaritis, Græcis, Syris, Arabibus, Philoni, atque S. Hieronymo ab ore Judæorum, *Caath*: unde Josephi κάαθος, ut ille nimio opere Græcissat.

16. De tertio Levita mora nobis exigua. *Hic* μεραρὶ, מררי appellatur in Sacris codd. & in illis Josephi μεραρίης ut *Cas.* vult; aut μαραρίης, ut reliqui. Optimus Bosius hanc hyperthesin emendat, scribitque μαραρίης.

17. Nobilissimus *Judas*, vel, si Hebraice scribas יהורה, præter *Er* & *Onan* mala germina, quæ admonente Moyse de hoc censu Josephus merito abscidit, tres filios aluit & nepotes duos.

18. Horum primus σάλας ex *Samb.* libro, aut juxta cæteros Josephi σαλᾶς nuncupatur. Codices Epiphanii obtinent hic *Silom* & *Silon*, ex versione Ϛ ο'. Illi enim pro Hebraicis שלה שלני, *Sela Selani*, scribunt σηλὼμ aut σειλὼν, & de populari σίλωνι. Rabbini olim persuaserunt Hieronymo *Salam* hunc non alium fuisse quam שובל 1. Paralip. c. 4. 1. contra c. 2. v. 3. ejusdem libri.

19. Huic proximus פרץ, φαρὶς, cui nomen venit ἀπὸ φαρσμοῦ, ut Philo docet. Quoniam φαρὶς jam ostendunt libri Josephi in recto, sed colo sequente φαρέ-ς *Big.* & φαρέσης cæteri omnes, nomen φάρεσος Græco ritu etiam hoc produxi.

20. Pro sacro זרח, *Zara* seu ζαρὲ, vides in impressis Josephi ζαρᾶς sed vero MSS Græca ζάρεος legunt, ut supra χάρμος ex כרמי. Scripsit forsan Mattathiades ζάρεος: Epiphanii codices dant *Zare*, aut vitio auditus *Jare*.

21. Pharesso natus est חצרון, ἀσρὼν sæpius; & aliquando ἐσρὼν & ἰσρὼμ in Bibliis Græcis. Inde *Esron* & *Esrom* in MSS. Epiphanii. ἀσρὼμ vidi in Eustathii codice manuscripto. Josephi denique Editoribus ἔσρωνος, Scribis debes ἔσρωνος; ita quidem *Big. Samb.* & *Cas.*

22. Alter Pharessida vocatur Josepho ἄμους ex editionibus *Bas.* & *Gen.* sed ex MSS. *Cas. Big.* & *Samb.* ἀμὼς: quod mire confirmant membranæ Epiphanii, quippe ubique vidimus earum *Amor* & *Ammor*. In cunctis equidem dialectis, sacris profanisque, facillime permutant ל & ר, propter similem sonum, dum audiuntur: atque porro apud Judæos characteres illi parvulo apice differunt. Legerat itaque Josephus in suis Bibliis חמור pro חמול, aut potius Librarii Græcanici diu erraruut in ea voce pro ἄμωλος. Quinetiam חמול *Hamul* sive ἄμωλ & χαμωλ, quod ab Hieronymo omnibusque Rabbinis legitur in Moyse, & in Chronicis, & in editione Complutensi translationis Græcæ ad Num. c. 26. & 1. Paralip. c. 2. & in editione Romana ad Numeros; videtur fuisse contractum ex חכואל & حموال Ϛ σαμαρειτικῶ: quod Biblia Syriaca Græcaque magis sequuntur. ἀμωὴλ enim habet Aldus ad 1. Paralip. c. 2. ἰαμωὴλ MS. Alexandr Oxon. & Aldus ad Num. 26. *Jamuel* Hieronymus ex Philone. ἰεμουὴλ plerique codices LXXII. Interpr. & S. Ambrosius. Idcirco pro *Ere* & *Onane* meliora nomina, sive in Ægypto, sive maturius ea data fuerint, *Asronem* & *Hamulum* referri in hunc censum sapiens nemo mirabitur.

23. יששכר, Interpr. Græcis & Latinis ἰσσάχαρ, Samaritis *Jasaschar* يشششكر, Epiphanio scribæ Syrisque & Eustathio MS *Isachar*, quatuor liberis, Arithmeticæ artis perperitis (sic Jonathan voluit) familiam Jacobi adauxit. In casu fœcundo appellatur ille apud Josephum hoc in loco ἰσσαχάρης *Cas.* teste, ἰσσαχάρου *Samb.* ἰσσαχάρης *Big.* ἰσχάρης *Bas.* & *Gen.* Jussi tamen ἰσσαχάρου novis typis imprimi.

24. Primitiæ Isascharis Θωλὰς Josepho aut potius Θωλᾶς scribitur, Hebraice תולע, Θωλὰ in Bibliis Græcis, Philoni Θωλὲ, σωλὶς.

25. Lucem deinde vidit פוה. *Phua* habet tralatio Hieronymi, Φωᾶ & Φω LXXII. Interpr & Pentateucha Arabica in Thesauro Laudino Verum etiam in S. Chronicis Judæorum *Phuath* פואה: necnon פואה. فواة *Phawah* in Samaritarum volumine. Hinc nomina ἰουνικὰ, Judæis פוני *Phuni* Num. c. 26. Cuthæis Græcisque פואי Φωαὶ. Admiranda tamen est Josephi scriptio Φωᾶς secundum *Cas.* & *Samb* aut ex *Bas. Gen.* & *Big.* Φεωᾶς. Apud Epiphanium etiam reperimus *Phuras* per torum acervum chartarum ac membranarum: nam *Phuva Col Frob.* & *Paris.* ab Hieronymo traductum est. Correximus itaque mendum vetus, & reposuimus Φωᾶς, Bosio haud invito. Φωὰ denique interpretatus est Philosophus Alexandrinus, ἀπὸ ὕδατος.

26. Nihil temere dicendum de hoc puero. Biblia enim Hebraica & Paraphrases in manibus Judæorum ad Genesin hunc nuncupant יוב. *Job* S. Hieronymus ibidem & in Lexidio Hebraicorum nominum. איוב *Oiab* Syrus *Walt.* Arabsque illius ايوب. Præterea *Job* defendunt codices omnes Epiphanii Scholastrici, necnon ἰωὼβ Editiones Græcanicæ Josephi. ἰώβηδος servatur apud *Big. Samb.* & *Cas.* Vergimus jamjam in contrarium. Judæorum enim Biblia & Masoræ sacræ, tum etiam Paraphrases Isascharidam ipsum semel quidem appellant *Job*, bisque *Jasub* ישוב, ut Num. c. 26. & 1. Par. c. 7. Masoretis jubentibus. Samaritæ vero tam Gen. c. 46. quam in Numeris unico nomine *Jasub* ישוב, يشوب: nam *Jusab*, *Jusabi* Num. c. 26. mendum Bibliorum Londinensium. LXXII. Interpretes in Lege & in Chronicis perpetuo ἰασοὺβ, juxta meliora exemplaria. Unde *Jasub*, *conversio* in Etymologico Hieronymi. Video tamen ad Gen. c. 46. in editione Romana pro ἰασοὺβ MS. Alexandrini & Eustathii ad Hexaemeron, aut frequentiori ἰασοὲ, excudi ἀσὲμ, ut alternant μ, & litera secunda in MSS. *Asum* etiam legerat suo ævo S. Ambrosius, imo ἀσὲμ Philo jampridem in suo Lexidio explicarat ad Genesin ἀνομία: neque sane hoc nomen cum suo interpretamento S. Hieronymus Latinis auribus invidit. Quinetiam اشوب referunt MSS. Laudina Moysis primo, باشوب in quarto ejusdem. Quandoquidem vero *Jasub* perpetuum sit Samaritanis ac Græcis. & frequens quidem Judæis una cum Gentili typo ישובי, necnon membranis Græcis Josephi eximie probetur, nigret modo in versum Græcum suo ordine, ἰάσουβος, *Job* in Latino hæreat: quia id vocabuli tuetur Hieronymus in Quæst. *Jasub, in Genesi Job nominatur*: *Job interpretatur* ululatio, *Jasub* revocans.

27. Novissimus Isascharidarum appellatur σαμάρων in ἐκδόσει utraque Josephi, σαμάρωνος *Cas.* ζαμάρωνος *Big.* ζαμάωμος *Samb. Semrom* & *Semron* melioribus codd. Epiphanii: nam *Esron Vig. Bal. Exc.* & *Bodl.* nimis perversum. Placet autem præ cæteris σαμάρωνος Cl. Bosii. שמרן enim pronuntiant Judæi *Simron*, Hieronymusque cum in Quæst tum alibi à labellis Magistrorum *Semron* & *Simeron*. Ita Syrus Arabsque Polygl. Lond. Apertius vero Samaritæ شمرين *Samron*, atque Græci in optimis membranis σαμερὼμ, & adhuc sonantius σαμεδρὼν, ζαμεδρὼμ, ζαμεδρὼν, exceptis in Paralip. Romanæ editionis σεμεὼν, nec non Aldinæ, & Complutensis σομεδρὼν. Hac autem de causa magnus Artifex δεκτεράστεων Rabbi *Meir* totum Samaritarum genus cavillabatur, quod non à Josepho beatissimo Israelita, sed potius descenderent à שמרן Isatcharæ filio. Respondit vero ejus sectæ Patriarcha idiotæ sciscitanti, חיין מן דיוסף אנקך מן ישששכר לא אעלך. Tam vana est illa S. Hieron. adnotatio, *Simeron ubi nomen est hominis, per i. scribitur, ubi civitatis, per a. Samaron.*

28. Ζαβουλὼν, צבולן, زبولن tres filios secum tulit in Ægyptum.

29. Primus horum סרד. σαρεδὲ Josepho, *Sarad* pari modo scribitur in exemplaribus MSS. Epiphanii interpretis, & in Paraphrasibus Samaritanis. σαρεὲδ & σαρεὶδ apud LXXII. & S. Hieronymum. Verum genus Zabulonium omnino prætermisit Chronicorum S. Scriptor.

30. Medius est אלון, ἤλων, aut ἤλων *Samb. Ilon* Epiphanio; Hieronymo *Elon*, Ambrosio Græcisque ἀλὼν.

31. Hunc sequitur יחלאל, raucum nomen plagaque gutturis. Hoc enuntiant suis vocalibus *Jahleel* passim Judæi; *Jahelel* & Num. c. 26. *Jalel* Hieronymus; يحلال *Jachelel* Cuthæorum reliquiæ; atque يحلابل sono vix alio Arabes Christiani. مسلما Syri mendo repetito. MSS. Laudina in Numeris يهليل *Jahlil*, & ad *Gen.* sincerius يحليل. Biblia Græca hic multum variant. MS. Alexandrinum primo Moysis legit ἀλοὴλ, Vaticanum ἀχοὴλ; *Achoel* etiam S. Ambrosius. Edita per Aldum Wolphiumque ὠὴλ, aut solutius ἀὶὴλ: ita Laudinarum prius, atque Octateuchum Oxoniense; a quibus haud dissentit Eustathius excusus, scriptus enim habet ἰσὴλ. Consprant autem Exemplaria Græca S. Bibliorum Num. c. 26. in ἀλὴλ, & pro familiari ἀλαλὶ. Hieronymus in Lexico S. nominum יחלאל *Jaelhel* aut *Joalel*, *vita Dei*, sive *exordium Dei* vel *præstolans Deum*. Sic ad Josephum via paratur. Ipsius codices plane omnes nomen præbent vitiosum ἰὰηλος. Epiphanius tamen legerat in Bibliotheca Piissimi Senatoris ἰαχηλος; inde *Voss.* 1. *Mert. W.* 2. *Star. V.* & *Goul Jachili*. Cæterorum est *Jabel*, ut *Vig. Bal. Exc. P.* & *Bodl.* Reddimus igitur postliminio huic Judæo suum ἰαλὴλου: quippe ni balbutit nimium ἰαμὴλος Cl. Bosii.

32. &. 33. Venire tandem jubet Josephus in hunc censum magnam parentem *Liam* cum *Dina* imminuta filia. Quorsum rite constat Epilogisimus sapientissimi Legislatoris Gen. c. 46. 15. idque sine *Jochabeda*, quam in ipso descensu Jacobi enatam ad numerum forte explendum fabulantur Rabbini, mendaciorum studiosissima natio.

34. His adjunxit doctissimus Judæus merito ordine nobilem prolem Rachelæ Ϛ μακαρίτιδος, quatuor atque decem capita. Longe tamen eminet ex illis decus Josephi, qui migrationis Hebraicæ auctor fuit.

35, 36. Josepho nascuntur ex nympha Heliopolitana מנשה ואפרים, μανασσῆς atque ἐφραίμης; passim itaque scribuntur in his originibus. Invenias tamen ἐφράμης; velut *Bas Gen. Big.* & *Cas.* cum aliquot codd. Latinis in lustratione isthac Israelitarum, & alibi ἐφραμιτος populare nomen, edidere; rarius adhuc μανασσῆς, unde Gentium *Mnaseas*.

37. Βενιαμὶν, quod nomen *Samb.* deflectit βενιαμεῖ in casu liberali, matri quidem infaustum, sed meliori parenti felix, latissime diffudit prosapiam sacram. Ecce enim ex uno juve-

gypto, mihi esse necessarium putavi nomenclatu- Αἰγυπτίους εἶναι, ἀναγκαῖον ἡγησάμενος μνημονεῦσαι τ̃ ὀνο-

ne decem Israelitas: quippe ex *Bala* sex filios fuisse prognatos ante diabasin insanum creditu, post illam ab hoc censu alienum. Sic æstimato de verbis illis Græcorum Bibliorum ἐγέννησε δ̃ καὶ βαλὰ, γηρᾶ &c. Gen. c. 46. 21.

38. Mosaicum בלע Hieronymus *Bela* pronuntiat, Judæi *Belah*, Syri atque Samaritæ *Balah* بلع. Græci ad *Gen.* βαλὰ, cæterubi βαλέ. Hieronymus ex Originis Vocabulario *Bale, devorans.* S. Ambrosius *Bala.* Apud Epiphanium *Bolus* ex MSS. *Voss.* 1. *Mert. Vig. Bal. Exc. Goul.* & *Bodl.* & *Bolas L.* at *Bela Frob.* & *Col.* ex Bibliorum versione vulgata acceptum. Repones apud Josephum βολᾶς Bosii, vel βόλαυ©, βάλανος, & βαλᾶς, pro βάλατ© Schotani conjectantis, necnon βολωσὸς *Bas.* & *Gen.* Typographorum, Scribarumve *Big. Samb.* atque *Cas.* βολοσόν. Hinc nomen secundum parvulo Loti refugio in agro Sodomeno.

39. Benjamitarum alter Josepho appellatur βάχαρις aut βαχχάρης in MS. *Samb.* quin *Bechor* habent Tralatio Hieronymi, & codices Epiphanii, quot cum tædio versavi, præter *Becher Col.* & *Frob.* Ex בכר faciunt Samaritæ *Bacar* بكر, Judæi *Becher*; Arabs Walton. *Bachir*, Syrus *Achar* Ambr. & emendati libri Græcorum in Moyse βοχὲρ; corrupti χοδὲρ, ut MS. Alex. Aldina ἔκδοσις, & quædam aliæ. Plurimorum tamen Exemplarium 1. Par. c. 7. est βαχίρ. Mirum equidem hunc quarto libro Legislatoris penitus omitti cmm suæ familiæ copia, quam recitat auctor Chron. S. Quinvero temerarium esset βέχιρ & βεχεὶ, quod Num. c. 26. 35. ex Hebræo retinet editio Complutensis, huc ab Ephræmitis detrudere. Experiar potius quid alii ab ingenio possunt. Conferant insuper 1. Par. c. 8. 1. את בלע בכרו אשכל חשני cum præcedentis capitis versu 6. בלע ובכר וירישאל שלשה, at mente recta & pia.

40. Tertium itaque Benjamin, an secundum filium habuit *Asabelum*, ἀσαβῆλον? nam de nomine consentiunt Exemplaria Græca Josephi, & Epiphaniana pleraque. *Asabolus* vero is dicitur *Mert. Asabelus P.* & *Bal. Asbelus Star.* Et divisim *Bodl. Asa, Belus* ad mentem Magistri Hugonis. Ex Hebræo אשבאל واشبال, ἀσβὴλ & *Asbel* reddunt multi plurimi Sacrorum Interpretum; verum ἀσυβὴς & ἀσυβηλὶ, aut ἀσυβὴλ ἀσυβηλὶ typis Complutensibus ad Num. c. 26. malunt Græci, ubi Laudina اسبول *Asbol.* Annalium S. Scriptor miscet omnino nomina ἰσοικὶ atque ἀσβὴλ.

41. Concinnior videtur Bosio γήρας, nobis γηρᾶς, γήρα© aut γήρασ©, quam Editorum γήλας apud Josephum, quamque γήρα© *Big. Samb.* & *Cas. Gera* & *Jera*, ut solet fieri ex *g* uda, in MSS. *Voss.* 1. *V. Star.* & *W.* 2. In Hebraico codice Judæorum scribitur גרא *Gera.*. Samaritarum altero גרה, جرح *Gerah* & *Garrah. Geras* autem, filius potius quam nepos Benjamini, Catalogum militis Israelitici Num. c. 26. plane evitavit.

42. Sequitur inde suo ordine נעמן, Ambrosio, Philoni, & melioribus τ̃ ὁ'. exemplaribus νοεμὰν utrobique legis Mosaicæ; sed νοεμὰ, νααμὰν Compl. & μααμὰν MS. Alex. ad c. 8. l. 1. Paral. Hieronymo *Naaman*, Judæis atque Samaritis *Nahaman* نعمن. Unde concedimus Historico huic νααμάνης, pro ναιμάνης *Big. Samb.* & *Cas.* aut ναμανῆς *Bas.* & *Gen. Naaman* enim reperitur in tot codd. Epiphanii, excepto *Noeman Col.* & *Frob.* Postremo Biblia Samaritana hunc puerulum & *Aradum* fratrem tam Aεὐθμοῖς quam Genesi Benjamino patre natos testantur: Græca & Judaica statim ad Balam referunt. Inchoant enim Samaritæ v. 40. Num. c. 26. לארד משפחת האדרי modo aperto ac simplici. Masora tamen antiqua Judæorum subobscure ויהיו בני בלע ארד ונעמן משפחת האדרי: quare inserunt ei commati LXXII Interpretes atque Hieronymus לארד, *de Hered familia Hereditarum.*

43. Sextus Jeminita difficile pronuntiatu nomen habet אחי, *Echi* & *Ehi* ab ore Judæorum. Idem Ambrosio & pluribus Græcorum ἀχχὶς. ἀγγεὶς MS. Alex. ἄγγις Eustathii MS. Pembroc. Syro *Achi.* Samaritæ legunt in numero uberi, ut *Mophim, Hophim*, ita אחים أحيم *Achim.* Haud alius est, sed idem ἀχιὰ seu *Ahoe* אחוח 1. Par. c. 8. 4. Diversi etiam apparent codices Epiphanii & nimium ab Hebræo dissentientes. Nam *Asa* tenent *Bal. Goul. W. Vig.* & *Bodl. Hisar* & *Isar* (cujus ultima litera pertinet ad *Ros*) *Voss.* 1. *L. Exc. Star. W.* 2. *Mert. Echi* denique *Col.* & *Frob.* ex Bibliis Latinis reformatum est. Hunc cum fratre adjungunt MSS. Josephi Græca *Big. Samb.* & *Cas.* in ἰσαχαὶ, distinguunt Typographi, ut ἴ. ης, ἀὼς. Rescribo ἴης καὶ ἠὼς, vel sine copula. Bosius fecit ἴις aut ἴι©, ἠὼ, aut una voce *Ehiveros*, & aliter ἴγης, ἠὼς. Veruntamen Librarios Græcos hæc nomina in unum contraxisse miror minus, dum אהירם *Ahiram*, ἀχιηρὰμ & ἀχιηρὼμ preli Complutensis Num. c. 26. ex eisdem vocibus, aut vice, *isoAmm* ישע ingruente ῥὰμ, jam olim coaluisse asseritur.

44 De *Ros* satis dixi: nisi locus sit conjectanti ἀρὼς scripsisse dudum hunc Archæologum pro ושע, ἀαρὼς Hebraico. Quinimo Syrus legit ܐܪܘܢ ἀρὼς, quo certius exprimeret literam iracundam *R*: quidni suadet etiam Epiphanius, cujus *Arediaros* hujus stemmatis extremo rite dividitur in *Ared* & *Aros* Josephi?

45, 46. Consimili typo juncti *Mophim* & *Hophim* Hieron. & Arabibus, *Mupim* & *Hupim* Judæis Hispanis, & Masoretis adhuc fortius eloquentibus *Muppim* & *Huppim* מפים וחפים. Cæterum Samaritæ legunt in libro *Bresit* c. 46. plerumque מפים ואפים *Mophim* & *Aphim*; sed Trilinguis Morini & Paraphr. Arab. Tayleri nostri מחפים וחפים معفيم وحفيم *Mohafim* & *Hafsim*, alius מאפים והפים *Mafim* & *Hofim*, Huntingdoni codex vetus מפים וחפים, ὡς ὁ ἰσοαικὸς. S. Ambrosius & prisca Exemplaria LXXII. Interpr. μαφὶν seu μαμφὶν atque ὀφιὰν. Syro Walt. *Majim* & *Hajim.* Epiphanii pariter codices in *Ophim* ac *Opim* prorsus conveniunt, in altera voce minus. *Notim* enim atque *Nothim* ex vitio præbent *Voss.* 1. *Exc. L. Mert. Vig.* & *Bodl.* neque melius *Mobin* neque *Mobim Goul. V. W.* 2. *Star.* aut *Nochim Bal.* & *P. Muphim* denique & *Huphim Frob.* & *Col.* ex versione vulgatissima S. Bibl. Josephi utraque editio νουφθὶς: sed *Big.* νόμφθις, *Samb.* νουφθὶς, Eustathii MS. μουφὶ, excusa Exemplaria μαμφὶ. Proponit Bosius liberaliter μεμφὶς, μεῦφις, μεφίμ©, μόμφιμ©: ac pro fratre hujus ὄπις; nam ὀπαὶς, heic habent Josephi libri, recentes vetereseque. Muto autem ὀπαὶς in ὄπφις vel ὀπφίμις, μόφθης in μόμφις, aut productim μουφίμης. Haud prætereundum reor Moysis libro penultimo recenseri in Samaritico שופם & familiari nomine שופמי, *Supham Suphami*, شوفم شوفمي pro *Muphim* ejusque progenie: *Hupham*, seu חופם, חופם pro חפים Genesis, Græceque τῷ σωφὰν δ̃μ© ὁ σωφανὶ· καὶ τῷ ὀφὰμ δ̃μ© ὁ ἀφαμὶ, ut Complutenses expresserunt; quippe multo plures *Opham* prætermittunt ac immerito. In Judaico שפופם *Sephupham* duplicata media scribunt Masoretæ, gentile tamen שופמי haud geminant. Hieronymus *Supham, Suphamita*, utrumque simpliciter legerat, quamvis ad 1. Par. c. 8. 4. sustinuerit *Sephuphan*, ut Græci σαφαφὰμ, ex Hebraico שפופן; quod ibi ponitur in familia Benjamini pro *Supham*, idque nominis pro *Muphim*, sicut חורם *Huram* & ἀφαμ Compl typis vice *Achiram* eadem serie, hoc pro *Achi*, *Ram* vel *Ros*. Quinvero bis posuit illa nomina S. Annalium Conditor. Nam libri prioris c. 7. v. 12. occurrunt iterum ושפים וחפם *cum Suppim atque Huppim*, vel *Sepham quoque & Hapham* Hieronymo Interprete; aut Græcis καὶ σαφὶν καὶ ἀφὶν, vel ex MS. Alexandr. καὶ σαφὶμ καὶ ἀφὶμ, Compl. σαφὰμ καὶ ἠφὰμ, Ald. σαφὰν καὶ ἠφὰν.

47. Hanc tribum claudit ἄφαδ©, quomodo legimus pro σάφαδ© codd. vulgatorum privatorumque. *Ared Ros* ex Epiphanianis recte servant *Goul. W.* 2. *Star.* & *V. Ared*, *Jaros Frob.* & *Col.* Nam *Ros* suo loco exciderat forte, Scribarum incuria. *Ared* duntaxat *Voss.* 1. *Mert. Bodl. Vig. L.* & *W.* 1. Ita & S. Hieronymus in Bibliis, quæ Latine edidit. *Ard* Judæi unica syllaba, Samaritæ *Arad* duabus. γηρᾶς δ̃ ἐγέννησε τ̃ ἀφὰδ, ita LXXII. Interpretes, S. Ambrosius de Josepho, Pseudo-Eustathius, aliique contra Mattathiadem, & utramque Synagogam Judæorum atque Cuthæorum, imo contra sese: quippe ajunt Doctores Alexandrini Num c. 26. 40. καὶ ἐγέννησε γοι βαλὲ ἀδὶρ καὶ νοεμὰν, pro *Ared* & *Noeman*, sive ארד ונעמן Hebraice.

48, & 49. Habes igitur veros ac ingenuos Israelitas XLVI. si numeres: sequuntur tres alii & viginti ex binis libertabus acquisiti. σὰν© equidem & νεφθαλὶς seu νεφθαλᾶς *Samb.* a Bala famula nascuntur.

50. Descendit autem Nephtales in Ægyptum terram liberis fultus quatuor, quorum maximus יחצאל *Jahzeel* Judæis, Hieronymo *Jasiel*, *Jesiel* & in Lexico *Jeseel*. Ex Pharo Alexandrina ἀσιὴλ, & ἀσιηλὶ de genere: *Asiel* adeo S. Ambrosio, & ἰαχὶς μὲ ὁ θεὸς Philoni explicanti. Paralipomenῶn Interpreti Græco correctius ἰασιὴλ l. 1. c. 7. 13. aut a Compl. & Aldinis prelis ἰεσσιὴλ: Samaritis يحصال ἰασὴλ. Eustathio falso ἀσιὴλ, & in Lexidio quodam Græco, ἀσαὴλ, ἰσχυρὸς θεὸς ἰσχυρόν. In Epiphanianis *Enol* & *Enul* vitio perpetuo; nam *Jahzeel Frob.* & *Col.* sumptum fuit ex Hieronymo. ἐλὴν© & ἐλίηνος Josephi ἀλλήφαφα, ἐλζὶλας maluit Bosius. Nobis placet ΙΕ-ΣΗΑΟΣ, pro ΕΛΙΗΝΟΣ aut pejore *ENULUS.*

51. Nephtalidarum alter γᾶνις *Big.* & *Samb.* ὡς δᾶρις, aliis γὼνης, Epiphanio Scholastico & S. Ambrosio *Gunis.* LXXII. Alexandrinis γωνὶ, Samaritis & meliori genti גוני, جوني *Guni.*

52. Tertius יצר *Jeser* Hieron. ἰασὰρ, τοῖς ὁ'. ad *Gen. Issaar* Ambrosio, & Laud. 1. ἰσαὰρ Eustathio. Libro Numerorum ἰασὶρ, ἰασεχὶ MS. Vaticanum, Alexandrinum ἰασχὶ, ἰασιεὶ: & ad Chron. l. 1. c. 7. 13. καὶ σὰαρ idem codex, sed Vatic. καὶ ἀσὰρ, Ald. & Compl. καὶ ἰασὰρ. Hieronymus de nominibus Hebr. *Jesar*, *figmentum.* De eisdem alius ἰασὰρ, ἰσχυρός. يصري يصر, *Jasar Jasari* in prosecutis Samaritarum. Interpres vetus Josephi *Saris*, libri Græci σάρης, aut ex *Big.* & *Samb.* σάρρος, vel σάρρις. Bosius restituit ἰασάρης. Atat hoc nomen incipit, qua syllaba desierat γωῦις, licet Scribæ aliter existimabant. Unde ἰασάρης vel ἰσάρης denuo extare volo.

53. Novissimus eorum σελλὶμος, quod legunt *Big.* & *Cas.* aut σέλλημος Sambuci. Prius excusum fuerat ελλὶμος, suppressa Σ. Librarii profecto per plures eunt vocales in versione Latina, *Sillim*, *Mert. V.* & *P. Selim*, *Voss.* 1. & *W.* 2. *Sallim*, *Goul. Vig. Bal.* & *Bodl Sellim*, *L. Silam*, *Col.* & *Frob.* σηλὶμ Eustathius. S. Ambrosius ad Gen. & S. Hieronymus ad Num. atque ibi LXXII. Interpretes σελλὰμ, superius vero συλλὰμ. His in locis שלם scribunt Judæi pronuntiantque *Sillem*, sed 1. Par. c. 7. 13. שלם *Sallum.* Samaritæ bis in Moysis volumi-

μάτων. Ιακώβ μὲν οὖν παῖδες ἦσαν δώδεκα· τούτων Ἰώσηπος ἤδη [t] παραφῆκε. τοὺς οὖν μετ' αὐτὸν καὶ τοὺς [v] ἐκ τούτων γεγονότας δηλώσομεν. Ρουβήλ μὲν ἦσαν παῖδες τέσσαρες, [x] Ανώχης, [y] Φαλλᾶς, [z] Ασσάρων, [a] Χάρ-

ram dare. Certe quidem Jacobi filii erant duodecim: ex quibus Josephus antea abierat. Eos itaque qui illum insequuti sunt, & horum progeniem memorabimus. Rubeli quidem filii erant quatuor; Anoches, Phallus, Assaron, Charmis. Sy-

mine pingunt cantillantque שלום *Salum*. S. Hieronymus in Qu. *In Geneſi iſte Sellum, Sillem ſcribitur. Sellum interpretatur pax, Sillem retens.*

54. Accedat poſt illos חשים, حوشيم, Laudinorum priore, unicus filius Dani: quianam in Hebræo dicitur בני דן, more Genealogorum tabulæ aliquo relicto. Quinimo in Pentateucho R. Meir nobiliſſimi Deuterotæ pridem legebatur בן דן vide f. 182. γενεῖται μεγάλης. Joſepho ὕσι; , aut *Samb.* ὑσεις , ad normam Græcam vocatur. Epiphanio itaque *Us* & *Hus*: nam *Aſom Col.* & *Frob.* adoptatum a Græca verſione Geneſeos, ubi ἀσὶμ legitur pro *Huſim* S. Hieronymi, Judæorum, Syrorum, Arabumque. *Aſon* itidem in Commentariis S. Ambroſii. Apud Samaritas vero *Aſim* حشيم S. Chronicorum l. priore Maſoretæ plenius ſcribunt חושים, quod Græcis ἀσὶμ, rurſuſque Hieronymo *Huſim* c. 8. Huc autem pertinere quod legitur 1. Chron. c. 7. 12. בני עיר (*χυσὶμ*) חשים, καὶ ἡσὶ ὡς, ἀσὶμ, non nimis affirmo, aut quadantenus referre Gen. c. 46. v. 23. ובני דן חשים, ἡσὶ ὃ ἐκεῖ, ἀσὶμ: affirmo tamen in Moyſis codice, *Huſim* hypotheſi faculi in *Suham* permutari Num. c. 26. 24. ubi filium ſolum Dani שוחם شوحم, & שוחמי *ἰθνικῶς*, *Suham*, *Suhamita* nullum non tenet Samaritarum exemplar aut Judæorum, ac Græca plurima σαμὶ, σαμεί.

55, 56. Recenſuimus igitur LIV. capita: reſtat jam *Selphæ* proles, *Gades*, *Aſſeruſque*, & qui naſcuntur ab illis. Gaditarum autem pleias ſic procedit, ex Moyſe & Joſepho. Nam Chronica S. id genus omittunt.

57. Gades, Græce *Δύτυχος*, **primum genuit** σαφωνίαν. Ita *Big.* & *Samb.* ζοφωνίαν a prelis prioribus. Huc alludunt codices Epiphanii, *Gophoron Voſſ.* 1. *V. Star. W.* 2. & *Goul.* aut aſperius *Zophoron* & *Zophorom* (pro *Zophoni*,) *Mert. Bodl. W.* 1. *Bal. P.* & *Exc. Zephoron Vig. Foroni. L.* Euſtathio ex LXXII. Int. σαφών. Boſio ingenioſe σαφωνίλω. Quamvis enim Samaritæ & Græci utrobique Moſaici operis legerint צפון, صفون, σαφὼν, & Maſoretæ quidem Judæorum οἱ ἀριθμοὶς צפון, צפוני, *Sephon*, *Sephoni*: ad Geneſin tamen iſti homines צפין *Sephion* præferunt, Hieronymuſque imitatur. Philo σιφὼν, ἱπποκαμπος; pariterque Laudina MSS. صيفون utrobique.

58. Αγὶ Cl. Boſius, nos αὐγὶ correximus, pro vulgato ſcriptore ὄγι. *Javim* enim & *Javin* (quod in Epiphanii codicibus cernitur, præter *Agi Col.* & *Frob.*) primam literam ſurripuit à fratre majore, quapropter de proprio valet *Avin* i. e. *αὐγὶ*: perierat nimium craſſis Scribarum auribus ſicca conſona γ. ὄγις autem repræſentat חוגי aut חגי Hebræorum. Conveniunt tamen S. Libri Judæorum, Samaritarum, & Chriſtianorum in *Haggi*, ἁγὶς, حجي, quomodo animant illi vocabulum Moſaicum חגי.

59. Σὼνι à שוני defendunt Joſephi Editores *Baſ.* & *Gen.* شوني *Suni* etiam Cuthæorum Judæorumque, & σωὶ Doctorum Alexandr. Num. c. 26. Quippe illi σαὔνις ſcripſere Gen. c. 46. & ab eis Ambroſius, Euſtathiuſque. Idcirco & σαὔνιν in caſu querulo obtinent Joſephi MSS. *Big.* & σαὐνλω *Samb.* & *Caſ.* In Epiphanio legimus *Unin* & *Unim* paſſim pro *Sunin*, ut ἀυβρὰν pro ταμβρὰν & ζαμβρὰν in Bibliis Græcis.

60. Hunc ſequitur ordine אצבן, luſus labiorum. *Eſebon* enim pronuntiabant Rabbini ævo Hieronymi, ſerius tamen *Esbon*. Ἐσεβὼν LXII. Interpr. cuncta exemplaria pro ἀσεβὼν. Ambroſius ſimiliter è Græco *Thaſubon*. Hieronymus ex Philone *Thesbon*, *feſtinus ad intelligendum*. Libri Samaritarum אצבעון, اصبعون *Asbahon*. Chronicorum Hebræorum Interpres Græcus l. 1. c. 7. ἰσεῶν aut ἀσεῶν. Joſephi hujus codices ex conſenſu ζαβρὼν, & Epiphaniani *Zabron*. Præſtat tamen legere ζαβὼνα aut ἀζαβὼνα. Heic etiam paululo diſſentit Numerorum liber à Geneſi, & domum adeo אוני, أزفي, *Ozni* vel ἀζνὶ ſubſtituit juxta Hebraicum utrumque pro *Eſebonia*. c. 26. 15. quod literæ profecto Aſſyriæ facilius, quam Samaritanæ patiuntur.

61. In hoc nomine convenit ſatis Joſepho cum Maſoretis & Hieronymo, contra Samaritarum, Syrorum, Arabumque Chriſtianorum, vel Alexandrinorum Interpretum ערי, عدي, ἀεδὶ; aut ad Gen. ἄρδις, quod *Aedis* Ambroſio, & Laudino altero. Siquidem ab ערי *Heri* Judaici voluminis, ἀηρὶνλω deflectit Matthiades, ſicut *Baſ.* & *Gen.* vulgarunt; ἀηρὶνλω ſcribunt modo *Samb.* & *Big. Hairim* conſimiliter ex Latinis *Bodl. W.* 1. *Goul.* & *Bal. Aurim Voſſ.* 1. *Mert. L. V. W.* 2. & *P. Harim. Exc.* & *Vig.* Cæterum id nominis corripit Boſius in ἄερι atque ἤερι.

62. Penultimum Gaditarum ἐρωὶδλω nuncupant Editores Joſephi, Scribæ veteres, & Euſtathius; ἐρωὶδλω Sambucus. Epiphanii codices *L. Star. Voſſ* 1. *W.* 2. *V.* & *P. Rothin*; *Rodin* & *Rodim* reliqui, præter *Erodi Col.* & *Frob.* Boſius hoc immutat cum ἐρωδὶν, aut ἐρωὶδλω. Hebraicum Judæorum in Numeris legit ארוד *Arod*, in Geneſi ארודי *Arodi*: Samaritæ vero & Syri ſub forma Gentili utrobique ארודי, ارودي *Arudi* vel *Arvadi*: nec non Interpretes Alexandrini heic ἀερχαῖς, unde *Aroedis* Ambroſii & MSS. Laudinorum, illi ἀροαεῖ. Poſt Philonem Hieronymus *Aroedi*, *viaderniator ſufficiens*.

63. Venimus ad noviſſimum familias ἀριηλαὶ vel ἀρὶηλαι, ut ſcribunt *Samb. Big.* & *Caſ.* atque ἀρὶηλοι prelorum *Baſ.* & *Gen.* Eundem Euſtathius appellat ἀρὶηλὰν, Joſephi Interpres Scholaſticus *Arihel* & *Ariel*. S. Hieronymus ac Doctores Judaici perpetuo *Areli* אראלי: Samaritani vero ארולי *Aroli*. & juxta codicem Anglicanum ארואלי *Arvali*. LXXII. Int. ad Geneſin ἀρηλὶς, vel ἀροηλὶς ſecundum Ambroſium & MS. Alexandrinum, & ad Num. ἀρὶηλ. *Arieli*, *leo Dei mei*, S. Hieronymus de Lexicis Græcorum.

64. Filiolam Aſeri, quæ Græce quidem perierat, propter patrii nominis ſimilitudinem, huc ex Epiphanio reſtitui: ἀσίχα ὃ σάρα ἰὼ θυγάτηρ. Boſius idem viderat, ἀσίχα εἰ ἰὼ σάρα θυγάτηρ. Codices tamen uno modo, ſcripti impreſſique, ἀσσήρωνος τ' ἰὼ θυγάτηρ; niſi ſi *Samb.* legerit ἀσὶχ pro ἀσσήρωνος. *Ara* & *Arra* occurrit in MSS. Epiphanii ſuppreſſo ſibilo, velut ſuperius in *Suni*, שרח Hebraicum Samaritæ, LXXII. Int. Ambroſ. Hieron. aliique reddunt σάρα, Judæi paſſim *Serah*. Interpres Græcus Annalium S. σαρὰ aut σαρᾶ.

63. Ad imam tabulam pertinent quinque filii Aſeri. Maximus horum ימנה *Imnah* vocatur Judæis, Hieronymo *Jamna*, ſæpius illi cum Ambroſio *Jemna*, *Jemnitarum* pater. Græce ἰεμνὰ in Gen. & Chron. atque ἰαμὶν Num. c. 26. يمنة *Jamnah* Samaritis. Quinvero *Jomnis*, ut ad Joſephum tranſeam, reperitur in codd. omnibus Interpretis Scholaſtici, præter *Col.* & *Frob.* ἰώμνης in Græcis, quæ vulgantur ſive privatim ſervantur. Nullum jam opus ἰάμνης Cl. Boſii.

66, 67. Bis aut ter in Sacris ישוה וישוי, quod eſt *Iſva* & *Iſvi* per ora Judæorum, *Jeſua* & *Jeſſui* Hieronymo presbytero, ἰεσυὰ καὶ ἰεσὶ Gen. c. 46. apud LXXII. Int. & S. Ambroſium, & Laud. 1. veteri vitio, pro ἰεσυὰ, ἰεσυί. Melius itaque in Græco ἸΕΣΥΑΙΤ. juxta MS. Alexandrinum ἰεσυὰ, ἰεσυὶ; ubi Complut. expreſſerunt ἰεσυὰ, ἰεσυὶ, Aldus ἰεσυδ καὶ ἰεσυὶ, Urbis Typographi σεία καὶ ἰεσὶ. Laudina شوي pro *Jeſui* ſemel iterumque. Cuthæi pronuntiant *Jeſuah*, *Jaſui*. Prior quidem iſtorum fratrum omittitur Num. c. 26. in Hebraico Judæorum cum ſua familia, poſterior ibidem in codice Samaritico: ambo tamen extant in Geneſi, Chronicisque Sacris, & in Originibus Joſephi. Harum Interpres legit *Iſus*, *Joſe*, quod eſſet ἰσοῦς, ἰωσῆς. *Big.* & *Caſ.* viderant in membranis Græcis ἰησοῦς, ἰώσηπος, ἰωσῆς, præter modum: *Samb.* ἰεσυσίωση, ἰωσῆς. Adhuc ſimplicius editum fuit *Baſ.* & *Gen.* ἰωσυᾶ, ἰωσῆς. Jam vero exciditur correctio Boſiana ἰσοῦς, ἰσῆς.

68, 69. Et hæc nomina παρηχῶσι, quanta fides conſtat codicum Joſephi, βάελς inquam ἀεσαρσε: nec non in verſione antiqua *Ubbaris* vel *Ubaris*, & *Abar*: *U* pertinet ad vocem præcedentem; aut omnino deſcripſerat Joſephus ὕβαελς ex Moſaico ובריעה aſſumpto ſyncategoremate ו, quod alibi fecit. בריע ſonat Samaritis Alexandrinis βαελα, Judæis aliis & S. Hieronymo & Interpreti Gr. Chronic. βαελὰ. Placuit fortaſſe ex Joſepho βαελὰς. Fit autem ἀεσαρσ ex חבר, i. e. χάελε Interpreti Chron. S. & Samaritarum Doctoribus qui χόελος, & alicubi χοελὲρ in verſione τ' ο', *Choberque* Ambroſio, *Heber* Judæorum vulgo. In Myriobiblo Pembrochiano ἔελε, φίλ.

70. Tum ſeptuageſimus Iſraelita acceſſit מלכיאל μελχίηλ ſcriptione perpetua. Nam ab illis animis divinum Patriarcham excipit hic Judæus & tanquam totius gentis caput ac titulum extollit. Moleſtiæ tantum nobis creavit tenera quidem Jacobi familia: nec omnia nomina ſatis excuſſa puto, quin cum Joſepho patriarum Originum conſultiſſimo ἐποσῆ laborem operis ac difficultatem potius incuſandum. Hanc autem gentem non fuiſſe Ægyptiam oriundo, tot nomina quæ ſub Perſarum Græcorumque imperiis diu præcipua tribuum perſeverarant, abunde adverſus calumniam Gentium comprobant. BERN. Ita in omnibus *Joſephi* exemplaribus cum hic tum c. 9. §. 3. nec aliter ejus exſcriptores *P. Comeſtor*, *Epitomator Cantuar. aliique*: niſi quod *Zonaras* habeat ἐεδουήκοντα πένθ, ſecutus *Doctorum Alexandrinorum* computum; qui *Gen.* c 46. v. 20. exhibent οε'. contra libros omnes Hebraicos, eorumque Paraphraſes & Commentaria, contra *S. Epiphanium*, *Hieronymum*, *Eutychium Patr. Ezechielem Tragicum*. Vide *Grotium* ad *Act. Apoſt.* c. 7. v. 6. & *Bernardum* ad hunc *Joſephi* locum.

t Παραπῆκε.] *Al.* παραπίπτει.

v Ἐκ τούτων] Ita *MSS.* ἐκ τούτου in *Editis*.

x Ανώχης,] Sic in *Joſephi* Codd. Gr. *Enoch* & *Henoch* in Latinis. *Philoni aliiſque* Ενὼχ. Videſis *Editiones* LXX. *Euſtathium Antiochenum* in Hexaem. p. 75.

y Φαλλᾶς,] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* Φαλὼς; *Vat.* Φάλλης *Baſ.* & *G.*

z Ασσάρων,] Sic *Samb.* & *Caſ.* Εσσάρων *Big. Vat. Baſ.* & *G.*

a Χάρμις.] Ita *Boſius* ex Χάρμιτος *Joſephi* in Codd. omnibus, & Χάρμι aliorum. Impune (inquit *Bernardus*) ſcribere potes Χαρμίας.

Symeonis vero ſex; Jamuelus, Jaminus, Ouodus, Jachinus, Soarus, Saulus. Levi vero tres nati ſunt filii; Gerſomes, Caathus, Mararius. Judæ vero filii erant tres; Salas, Phareſſus, Zaras: duo autem ex Phareſſo nepotes, Eſronus & Amyrus. Iſacharæ vero quatuor; Thulas, Phuas, Jaſubus, Samaronus. Tres autem Zabulon habuit filios; Saradum, Elona, Jalelum. Et hoc quidem genus è Lia: & cum ipſa etiam aſcendit filia ejus Dina. Iſti omnes triginta & tres. Rachelæ filii erant duo. quorum *alteri* Joſepho quidem duo nati ſunt filii; Manaſſes & Ephraïmes: alteri vero Benjamini decem; Bolavus, Baccharis, Aſabelus, Geras, Naamanes, Jes, Ros, Momphis, Opphis, Aradus. Iſti quatuordecim una cum prius numeratis fiunt numero quadraginta ſeptem. Et legitimum quidem Jacobo genus hoc erat. E Balla vero famula Rachelæ ipſi naſcuntur Danus & Nephthales, quem ſequebantur quatuor filii; Jeſelus, Gunis, Iſſares & Sellimus: Dano vero unicus erat filius *nomine* Uſis. His ad jam dictos additis, numerum complent quinquaginta quatuor. Gades autem & Aſerus ex Zelpha *quidem* erant: ipſa vero Liæ famula. Liberos autem ſecum ducebant, Gades quidem ſeptem; Saphoniam, Augim, Sunim, Azabonem, Aërinen, Eroëden, Arielam. Aſero autem filia erat Sara, & mares numero ſex; quorum nomina, Jomnes, Iſus, Iſouis, Baris, Abarus & Melchielus. Iſti

μις. Συμεῶνος ἦ ἓξ, [b] Ιαμόηλος, Ιάμφνος, [c] Οὐόδος, [d] Ιαχῖνος, Σόαρος, [e] Σάουλος. τρεῖς [f] Λεύῒ γεγόνασιν υἱοί, [g] Γηρσόμης, Κάαθος, [h] Μαραρέλος. Ιούδᾳ ἦ παῖδες ἦσαν τρεῖς, Σαλᾶς, [i] Φάρεσος, [k] Ζάρας· [l] ἡωνοὶ ἦ δύο γεγονότες ἐκ Φαρέσου, [m] Εσρων, Ϛ [n] Αμυρ. [o] Ισσαχάρου ἦ τέσσαρες, Θουλᾶς, [p] Φουᾶς, [q] Ιάσουβος, [r] Σαμάρων. τρεῖς ἦ Ζαβουλὼν ἦγεν υἱούς, Σάραδον, [s] Ηλωνα, [t] Ιάληλον. τοῦτο μὲν τὸ ἐκ Λείας γένος· [v] καὶ αὐτὴ σωαναῖά καὶ θυγάτηρ αὐτῆς Δείνα. τρεῖς ἅπαντες καὶ τριάκοντα. Ραχήλας παῖδες ἦσαν δύο. τούτων Ιωσήπῳ [x] μὲν δύο γεγόνασιν υἱοὶ, Μανασσῆς, καὶ Εφραΐμης. Βενιαμὶν [y] ἦ τῷ ἑτέρῳ δέκα, [z] Βόλαος, [a] Βάκχαρις, Ασάβηλος, [b] Γηρᾶς, [c] Νααμάνης, [d] Ις, Ρῶς, [e] Μόμφις, [f] Οπφις, [g] Αρσόδος. ἅπαντες τέσσαρες καὶ δέκα πρὸς τοῖς πρότερον [h] καταλεγμένοις εἰς ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα γίνονται ἀριθμόν. καὶ τὸ μὲν γνήσιον [i] Ιακώβῳ γένος τοῦτο ἦν. ἐκ Βάλλας δὲ αὖτῷ γίνονται Ραχήλας θεραπαινίδος, [k] Δάνος, καὶ Νεφθαλεῖς, ᾧ τέσσαρες εἵποντο παῖδες, [l] Ιέσηλος, [m] Γοῦνις, [n] Ισσάρης τε καὶ [o] Σέλλιμος· [p] Δάνῳ ἦ μονογενὲς [q] υἱὸν παιδίον Οὖσις. τούτων προσγινομένων τοῖς προῃρημένοις, πεντήκοντα καὶ τεσσάρων ἀνεπλήρουν ἀριθμόν. [q] Γάδης ἦ καὶ Ασηρος ἐκ Ζελφᾶς μὲν ἦσαν· [r] τῆς Λείας ἦ αὐτὴ θεραπαινίς. [s] παῖδας δὲ ἐπηγοντο, Γάδης μὲν ἑπτὰ, [t] Σαφωνίαν, [v] Αὔγιν, [x] Σουῶιν, [y] Αζαβοῦνα, [z] Αηρίνλω, [a] Ερωϊδίω, [b] Αριηλᾶν. Ασήρου ἦ υἱὸν θυγάτηρ [c] Σάρα, καὶ ἄρσενες ἀριθμὸν ἓξ· οἷς ὀνόματα, Ιώμνης, [d] Ισοῦς, Ισοῦις, Βάρις, Αβαρός

b Ιαμύηλος,] Ita *Bernardus* ex *Jamuel* in *Vet. Interpr.* & Philologis *Samaritarum*. Ιάμιλος aut Ιάμηλος in *Joſephi* Codd. ut & mox Ιάμενος aut Ιάμλωος.

c Οὔοσος,] Ita *Boſius* pro monſtro nominis Πάθωδος, quod in libros omnes *Joſephi* irrepſerat. In *Vet. Interpr.* aut *Aoth* aut *Haoth*. Vel Οὐοδος cum *Boſio*, vel Οὐαδος, Αωδος, aut Οὐοθος ſcribi placuit *Bernardo*.

d Ιαχῖνος,] Ita *Big.* ex Hebraïco *Jachin*. Ιαχλῶος *Samb.* Ιάχλωος *Vat. alique*.

e Σάουλος.] Ex Σαὺλ in *S. Literis*, *Gen.* c. 26. & *Saul* in *Vet. Interpr.* ita edidit *Bernardus*. In *Editis Joſephi* Σάαρος, in *MSS.* Οὐλσαρος.

f Λεῦῒ γεγόνασιν] Sic in pleriſque *Joſephi* libris. Λεῦῒ & aliquando Λεῦῖ in obliquo habet *Samb.*

g Γηρσόμης,] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Γήλσιμις *Baſ.* & *G.*

h Μαραρέλος.] Sic *Boſius* ex Μαραΐεος & Μεραΐεος in *Joſephi* Codd. & Μεραὴλ in *S. Literis*.

i Φάρεσσος,] In *Big.* & *Vat.* Φαρέσσος, & in aliis Φαρές. Sed quòd in omnibus mox ſequatur Φαρέσσου, placuit hic edere Φάρεσσος.

k Ζάρας·] Pro Ζαρᾶ in *S. Literis*. in impreſſis Joſephi Ζάρας, in *MSS.* Ζάρσος. unde forſan Σάρσος ſcribendum, ut placuit *Bernardo*.

l Υἱωνοὶ ἦ δύο γεγονότες] Ita ex *MSS.* in *Editis* οἱ ἦ δύο γεγονότες.

m Εσρωνος,] Sic in *MSS.* Εσρων *Baſ.* & *G.*

n Αμυρος.] Αμερος *Vat. Caſ. Big.* & *Samb.* & in *Vet. Interpr.* habemus *Amor* & *Ammor*. Forſan tamen Αμυλος aut Χάμυλος ex *S. Bibliis Hebr.*

o Ισαχάρου] Ita *Vat.* quod prætuli Ισαχάρου *Bernardi*. Ισαχάρου *Caſ.* Ισαακχάρου *Big.* Ιεχάρου *Baſ.* & *G.*

p Φουᾶς,] Sic *Boſius* & *Bernardus* ex *S. Literis Hebr.* & *Arab.* in *MSS. Joſephi* pleriſque Φουᾶς. in *aliis* cum *Baſ.* & *G.* Φουᾶς.

q Ιάσουβος,] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* forſan ex Ιασὺβ LXX. Ιωὼς *Baſ.* & *G.* atque *Job* apud *Vet. Interpr.* Ιάσυμος *Vat.* pro quo facit *Aſum* apud *Ambroſium* & Ασὺμ apud *Philonem* in Lexidio.

r Σαμάρωνος.] Ex *Boſii* conjectura ita *Bernardus*. Σαμάρων *Baſ.* & *G.* Σαμάρωνος *Caſ.* Ζαμάρωνος *Vat.* & *Big.* Ζαμάρωμος *Samb.* in *Vet. Interpr.* habemus *Semrom*, aut *Semron*, aut *Simron*.

s Ηλωνα,] Ἤλωνα *Samb.*

t Ιάληλον.] Ita *Bernardus* pro vitioſo Ιάηλος in *Codd. Joſephi*. Ιάχηλος in ſuo *Codice* legiſſe videtur *Epiphan.*

v Καὶ αὕτη συναναῖ] Ita *Vat. G.* & *Vet. Interpr.* καὶ αὐτὴ *Big.* καὶ αὕτη *Baſ.* καὶ αὐτὴ *Samb.*

x Μὲν δύο γεγόνασιν υἱοὶ,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *aliis* μὲν γεγόεισαν, ritu Attico.

y Δὲ τῷ ἑτέρῳ δέκα,] Καὶ τῷ *Vat.*

z Βόλαυος,] Ita ex *Bolas* apud *Epiphanium*, vel Βέλαυος ex Samaritarum *Balah*, aut Βαλᾶς cum *Boſio* reponendum cenſuit *Bernardus*. in *Joſephi* Codd. Βολοσσὸς aut Βολοσσὲς, aut Βολοσσός.

a Βάκχαελς,] Βαχχάης *Samb.* in *Epiphanii* Codicibus *Bechor*.

b Γηρᾶς,] Ita ex *Gera* apud *Epiphan.* & Γηρᾶ LXX. verum Γήρεος aut Γήρευος reſcribi placuit *Bernardo* pro Γήλας *Editorum*, & Γήρατος *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

c Νααμάνης,] Ex *Naaman* (ut puto) apud *Epiphan.* & *Hieronym.* & *Bibliorum* Editionem *Complut.* ita edidit *Bernardus*. In *Editis Joſephi* & *Vat.* Ναμανής, in *Big. Samb.* & *Caſ.* Ναειμάνης.

d Ις,] Ισυς, Αϱὼς *Baſ.* & G. Ισαϱὲ *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* hinc Ις Ῥῶς repoſuit *Bernardus*. Fecerat Boſius Ηις, aut Ηι, Ῥῶς, aut una voce *Ehireros*, & aliter Ιγης. Ῥῶς. Credit tamen *Bernardus* Αϱὼς ſcripſiſſe *Joſephum*, pro Οὐαϱὼς Hebraïco.

e Μόμφις,] Νόμφθης *Big.* Νομφθᾶς *Samb.* Νομφθεὺς *Vat. Baſ.* & G. in *Euſtathii Antioch. MS.* Νομφί. & apud *Epiphan.* exſtat *Mophim*. hinc Μόμφις maluit *Bernardus*, aut productim Μομφίμης.

f Οπφις,] Ita, vel Οωφίμης pro vulgato Οωφὶς reſcribi placuit *Bernardo*.

g Αρσόδος.] Sic etiam *Bern.* pro Σαρσόδος *Editorum aliorumque*, & Σαρσὲ *Big.* & *Samb.*

h Καὶ ἐλλείμμασιν] Καὶ ἐλλελειμμένοι *Gen.* & *Vet. Interpr.*

i Ιακωβῷ] Ιακωβοῦ *Vat.*

k Δάνος,] Supra p. 41. Δὰν & Νεφθαλείμ.

l Ιέσηλος,] Ασιὴλ in LXX. & alibi Ιαζιὴλ. unde Ιέσηλος *Bernardo*, pro Ελίλωος aut Ελήνος in *Joſephi* Codd.

m Γοῦνις,] *Al.* Γοῦνες.

n Ισσαχαρὲ] Ισσάχαρ LXX. in *Joſephi* libris Σάρης, Σάρρις & Σάρρος. ex quibus Ισσάρης excudit *Bernardus*, ις ex voce Γοῦνις repetito & adjuncto Σάρης.

o Σέλλημος·] Ita *Big* Σέλλημος *Samb.* in *Editis aliiſque* Ελλιμος, ſuppreſſa Σ.

p Δάνῳ] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* Δάνῳ μὲ in *aliis*.

q Γάδης] Supra p. 52. Γάδας & Ασὴρ.

r Της Λείας] Ita *Big.* ἡ Λείας in *cæteris*.

s Παῖδας] Sic in *Big. Samb.* & *Vat.* παῖδες in *aliis*. quod *Bernardo* ſolœci ſuſpectum.

t Σαφωνίαν,] Ita *Big.* & *Samb.* Ζοφωνίαν *Baſ.* & G. Σοφωνίαν *Vat.*

v Αὔγιν,] Ita ex *Avin* & *Vet. Interpr.* reſcripſit *Bern.* Οὔγιν in *Joſephi* Codd.

x Σοῦιν,] Sic *Baſ.* & *G.* & *Suni* in *Vet. Interpr.* Σαύνιν aut Σαύνλω in *MSS.*

y Αζαβοῦνα,] Ita ex Hebraïco *Bernardus*, niſi quis malit Ζαβεῶνα. Θάσουαν in LXX. Ζαβεῶν in *Joſephi* Codd. Gr. in Lat. *Sabron* & *Ezebon*.

z Αηρίνλω,] Αηλιὴλω *Big.* & *Samb.*

a Ερωϊδίω,] Εραϊδίω *Samb.* & *Vat.*

b Αριηλᾶν.] Ita ex *MSS.* Αριηλοι in *Editis*.

c Σάρα,] Ita *Bernardus* ex *Euſtathio Antiocheno* ad Hexaëm. p. 76. & *Vet. Interpr.* qui habet, *Aſer fuit filia Sara*, aut *Ara*, aut *Arra*, ſuppreſſo, ut ſæpe fit, ſibilo. præeunte quidem *Boſio*, qui legerat Ασὴρ δὲ ὢν Σάρα θυγάτηρ. In *Editis Joſephi* Ασηρωνός τε ὢν θυγάτηρ. in *MSS.* Ασηρ τε, vel Ασηρώνες τε &c. ſine nomine filiolæ, quæ propter patris nominis ſimilitudinem exciderat.

d Ισοῦς,] Ita ex correctione *Boſii*. Ηοσης & Ιεῦης *Baſ.* & *G.* Ιώσης, Ιωσὴ, Ιεῦος vel Ιεῦις. *Samb.* & *Vat.* Ιωσῆς, Ιώσηπος, Ιεῦις *Big.* & *Caſ.* in *Epiphanii* Codd. MSS. *Iſus*, *Joſe*; quod eſſet Ισοῦς, Ιωσῆς.

e Μιλ-

ρός τι καὶ [c]Μελχίηλον. τούτων [f]ἑνδεκα ὄντων καὶ [g]τοσουτῳ-
μένων [h]τοῖς πεντήκοντα καὶ τέσσαρσιν, ὁ τοσουτος ἀρι-
θμὸς πληροῦται, [i]μὴ συγκαταλεγομένου αὐτοῖς Ιακώβου.

ε'. Μαθὼν δὲ Ἰώσηπος παρόντα τὸν πατέρα· καὶ
γὰρ προλαβὼν Ιούδας ὁ ἀδελφὸς ἐδήλωσεν αὐτῷ τοῦτο ἄφι-
ξιν· ὑπαντιάζει ἐξιὼν, καὶ κατ' Ηρώων πόλιν αὐ-
τῷ συνέβαλεν. ὁ δὲ ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἀπροσδοκήτου τε καὶ
μεγάλης γιγνομένης μικροῦ δεῖν [k]ἐξέλιπεν. ἀλλ' [l]ἀνεζω-
πύρησεν αὐτὸν Ἰώσηπος· ἐᾶσαι δὲ αὐτὸς μὲν κρατῆσαι δυνη-
θεὶς ὡς μὴ πάνυ παθεῖν ὑφ' ἡδονῆς, ὁ μέντοι τὸν αὐτὸν
τρόπον τῷ πατρὶ χαίρων ἦλθεν οὐ πάνυ. ἔπεμψε τοὺς
μὲν ἡρέμα κελεύσας ὁδεύειν, αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πέν-
τε τοὺς ἀδελφῶν [m]ἐπείγετο πρὸς τὸ βασιλέα, φράσων
αὐτῷ προσχαιρόμενον μὲν τὸν γέροντα τὸν Ἰακωβον. ὁ δὲ [n]τῷ
χαίρων ἥκουσε· καὶ τὸν Ἰώσηπον [o]ἐκέλευεν αὐτῷ λέγειν
τίνι βίῳ [p]τρεφόμενοι διατελοῦσι, ὡς αὐτοῖς τοῦτον ὑπερ-
τρέψειε διάγειν. ὁ δὲ ποιμένας αὐτοὺς ἀγαθοὺς ἔλεγε, καὶ
μηδενὶ τῶν ἄλλων ἢ [q]τούτῳ μόνῳ προσανέχειν· ὥστε μὴ
[r]διαζηλουμένους, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ τυγχάνοντας ὑπιμε-
λεῖσθαι τοῦ πατρὸς [s]προνοούμενον. ὥστε τοῖς Αἰγυπτίοις
εἶναι προσφιλεῖς, μηδὲν προσήκοντας τῶν αὐτῶν ἐκείνοις.
Αἰγυπτίοις γὰρ [t]ἀπηρημένον ἦν περὶ νομὰς ἀναστρέφεσθαι.

ς'. Τοῦ δὲ Ιακώβου προσηλθόντος πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ
[v]ἀσπαζομένου τε καὶ κατευχομένου πρὸς τὸ βασιλείας
αὐτῷ, ὁ Φαραώθης ἐπυνθάνετο πόσον ἤδη βεβιωκὼς εἴη
χρόνον. ὥστε δὲ ἑκατὸν ἔτη καὶ τριάκοντα γεγονέναι φήσαν-
τος, ἐθαύμασε μήκους τὸν ζωῆς τὸν Ιακωβον. εἰπόντος
δὲ ὡς ἥκοντα τῶν προγόνων εἴη βεβιωκὼς ἔτη, συνεχώρη-
σεν αὐτῷ ζῆν μετὰ τῶν παίδων ἐν Ηλιουπόλει. ἐν ἐκείνῃ γὰρ καὶ
οἱ ποιμένες αὐτοῦ πρὸς νομὰς εἶχον.

ζ. Ὁ δὲ λιμὸς τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπετείνετο, καὶ τὸ δεινὸν
ἀπορώτερον ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτοῖς ἐγίνετο, μήτε ὥστε ποταμοῦ
τὴν γῆν ἐπάρδοντος, ὁ γὰρ [x]ἤυξε, [y]μήτε ὕοντος ὥστε
θεοῦ· προνοίαν τε μηδὲ μίαν ἑαυτῶν ὑπ' ἀγνοίας [z]πε-
ποιημένων, καὶ ὥστε Ἰωσήπου τὸν σῖτον ὑπὲρ χρήματα αὐτοῖς δι-
δόντος. ὡς δὲ [a]ταῦτ' αὐτοῖς [b]ἀπέλιπε, τὰ βοσκημά-
των [c]ἐωνοῦντο τὸν σῖτον καὶ τοὺς ἀνδραπόδων. οἷς δὲ καὶ [d]γῆς
τις ἦν μοῖρα, ταύτην παρεχώρουν ὑπὲ τιμῆ τροφῆς.
ἔτους τε ὥστε βασιλέως πάσης αὐτῶν τὰς προσιούσας κυρίας
γεγενημένας, μετῳκίσθησαν ἄλλον ἀλλαχόσε· ὅπως βε-
βαία γένηται τῷ βασιλεῖ ἡ χώρα τούτων ἡ κτῆσις,
πλὴν τῶν ἱερέων. τούτοις γὰρ ἔμενεν ἡ χώρα αὐτῶν. [e]ἐδω-
λοῦτο τὰ αὐτῶν ὑπὸ τὰ σώματα μόνον τὸ δεινὸν, ἀλλὰ καὶ
τὰς διανοίας· καὶ τὸ λοιπὸν εἰς ἀχήμονα τὴν τροφῆς
[f]ὑπερβολὴν αὐτοὺς κατεδούλωσε. λωφήσαντος δὲ ὥστε κα-
κοῦ, καὶ ὥστε ποταμοῦ τὴν γῆν ὑπιόντος, καὶ τούτοις
τοὺς καρποὺς ἀφθόνως ἐκφερούσης, ὁ Ἰώσηπος εἰς ἑκά-
στην [g]παραγινόμενος πόλιν, καὶ συλλέγων ἐν αὐταῖς τὸ
πλῆθος, τὴν τε γῆν αὐτοῖς, ἣν ἐκείνων προσεχωρού-

cum sint sexdecim, si adjiciantur ad quinquaginta quatuor, prædictus numerus completur, hisce non annumerato Jacobo.

5. Josephus autem cognito patrem adventare (etenim Judas frater præcurrens ipsi id significaverat) obviam iturus egreditur, atque ad Heroum urbem ei occurrebat. Ille vero, ex inopinata magna lætitia, parum abfuit quin exanimaretur. Sed Josephus eum excitavit recreavitque: quamvis & ipse quidem præ *nimia* voluptate vix potuit semet sustinere, non tamen similiter ac pater animo affectus. Deinde jussio quidem eo lente procedere, ipse vero assumptis quinque fratribus properavit ad Regem, nunciaturus ei adesse cum familia sua Jacobum. Ille vero lætus hoc accepit, jussitque Josephum sibi dicere, quanam via vivendi potissimum delectarentur, ut illos cum vitæ cursum sequi permitteret. Atque ille optimos pastores eos esse respondit, nihilque aliud egregie præter hoc ipsum curare: ita præcavens, tam ne forte distraherentur, sed una habitantes patris saluti prospicerent; quam ut cum Ægyptiis majorem inirent gratiam, quod non ad eadem cum illis studia institutaque impellerentur. nam Ægyptiis prohibitum erat circa pascua versari.

Ad Heroum urbem congrediuntur Jacobus & Joseph. Gen. c. 46.

6. Jacobo autem ad Regem accedente, ipsumque salutante ac regno ejus bene precante, interrogavit eum Pharaothes, quantum temporis jam vixisset. Illo vero se centum & triginta annorum esse dicente, Jacobum ob longævitatem admiratus est. Cum vero adjecisset, se majorum suorum vitæ annos non assequutum esse, concessit ei cum liberis suis Heliopolim habitare. illic enim & Regis pastores habebant pascua.

Regi Ægyptio benedicit Jacobus annos natus cxxx. & ab illo Heliopolitem Nomum impetrat. Gen. c. 47.

7. At fames *indies* Ægyptiis augebatur, malumque illis magis magisque ingravescebat, neque fluvio terram irrigante, non enim exundabat Nilus, neque Deo pluviam immittente; neque populo *universo* ex inscientia *futuri* vel minimam sui curam adhibente, Josephoque illis *non nisi* pecunia numerata frumentum dante. Ut autem nummi deficere cœperunt, pecoribus & mancipiis commeatum emerunt. Porro & quibus agri fuerunt, illis cedebant, ut alimentum sibimet compararent. Cumque hoc pacto omnes eorum possessiones in jus Regis devenissent, alius alio migrare jussi sunt, ut Regi certius accresceret dominium in fundos istorum omnium, præter Sacerdotum. his enim sua conservata est terræ portio. Imo dira hæc necessitas non corpora solum illorum, sed & animos in servitutem redegit: & deinde ad victum modis inhonestis parandum eos compulit. Fame autem cessante, & fluvio terram *rursus* inundante, fructusque ea uberrime ferente, Josephus ad unamquamque adiit civitatem, ejusque populo convocato, eandem ter-

Fames ex humili Nilo cœloque sicco.

Providentia Præfecti vertit feliciter.

Ægyptus tota, præter agros Sacerdotum, quintam regi solvit. Gen. c. 47.

[e] Μελχίηλος.) Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* perperam Μελκιήηλος.

[f] Ενδεκα ὄντων] Sic rescripsi ex *Cas.* ἑκκαίδεκα *Big. Samb.* & *Vat.* atque *sexdecim* in *Vet. Interpr.* ἑνδεκα forsan Typothetarum vitio in *Bas.* & *G.*

[g] Προσυθεμένων] Προσευθεμένων *Vat.*

[h] Τοῖς πεντήκοντα] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῖς προσευημένοις πεντήκοντα καὶ τέσσαρσιν *Cas.* & *Vet. Interpr.* τοῖς προσευημένοις πεντήκοντα καὶ τρισὶ *Bas.* & *G.*

[i] Μὴ συγκαταλεγομένου] Ita in *Editis* μὴ σ. ἀ. δὲ παιδὸς Ιακώβου *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* Ajunt plane exemplaria Latina *reputato eis Jacob* tantundem vero pernegant Græca omnia; sicut calculus prodit, Dina non repudiata. BERN.

[k] Ἐξέλιπεν.] Ita ex *MSS.* ἐξέλειπεν in *Editis.*

[l] Ἀνεζωπύρησεν αὐτὸν] Ἀνεζωποίησεν *Vat.*

[m] Ἠπείγετο πρὸς τὸ βασιλέα,] Ita *MSS.* ἐπείγεται *Bas.* & *G.*

[n] Τοῦτο χαίρων ἤκουσε·] Τούτων *Vat.*

[o] Ἐκέλευεν] Ἐκέλευσεν *Samb.* & *Cas.*

[p] Τρεφόμενοι] Ita *Big.* & *Samb.* in *ceteris* διατρεφόμενοι, ὡς αὐτοῖς διατελοῦσι τοῦτον ἐπιτρέψειε διάγειν. εἶεν διατρεφόμενοι. COCC.

[q] Τούτῳ μόνῳ] Τούτων *Vat.*

[r] Διαζηλουμένους,] In *Editis* διαζηλοῦντας.

[s] Προνοούμενος.] Ita *Samb.* & *Vat.* in *ceteris* προαιρούμενος

[t] Ἀπειρημένον] Videsis, præter alios in *S. Biblia* commentatores, *H. Grotium* in *Gen.* c. 46. v. 34. & c. 43. v. 32.

[v] Ἀσπαζομένου] Ἀσπαιρομένου *Samb.*

[x] Ηυξε,] Ita in *MSS.* & *Vet. Interp.* ἀπέβαινε *Bas.* & *G.* & mox ὅτε pro μήτε in *Vat.*

[y] Μήτε ὕοντος θεοῦ·] An hoc mirandum? at nunquam pluere in Ægypto scribunt veteres. Videlicet in hac [i. e. inferiore Ægypto) & olim & nunc pluit, sed non in superiori, quæ proprie Ægyptus. REL.

[z] Πεποιημένων,] Πεποιημένοις *Vat.*

[a] Ταῦτ' αὐτοῖς] Ita *Samb.* ταῦτα τούτοις *Vat.* ταῦτα αὐτοῖς *Bas.* & *G.*

[b] Ἀπέλιπε,] Utrumque venit pro ἐξέλιπε LXII. Int. sive Mosaico אפם: hoc quidem vulgo, illud apud delicatiores. BERN. Ita *Big.* & *Busb.* ἀπέλειπε *Bas.* & *G.* ἐπέλειπε (*Cocc*) *Hen. Samb. Vat.* & *Zonaras*

[c] Ἐωνοῦντο] Ὠνοῦντο *Big.* & *Samb.* sine augmento.

[d] Γῆς τις] Ita *Big.* & *Samb.* γῆ τις ἦν, μοῖρα ταύτην *Bas.* & *G.* οἷς δὲ καὶ γῆς τις ἦν, μοῖρα ταύτης *Vat.*

[e] Εδωλοῦτο] Ita *MSS.* ἐδούλου τὰ αὐτῶν *Bas.* & *G*

[f] Ὑπερβολὴν] Ἀποβολὴν graves oculi *Epiphanii.* BERN.

[g] Παραγινόμενος πόλιν,] Ita *Samb.* in *aliis* προσχωρούμενος.

terram quam illis cedentibus Rex sibimet vendicare soluſque *ea* frui poterat, in integrum eis reſtituit; & hortatus eſt ut illam pro propria habentes colere non gravarentur, quintam fructuum Regi penſitantes pro terra, quam, jure ſuam, illis concedit. Qui, cum inſperato ſeſe agrorum *iterum* dominos factos vidiſſent, gaudium acceperunt, & ad mandata ſtrenue exſequenda ſemet accinxerunt. Atque, his rebus geſtis, cum Joſephi inter Ægyptios auctoritas, tum illorum erga Regem benevolentia non mediocriter crevit. Illaque quintas frugum ſolvendi conſuetudo ad ſeros Reges *firma & ſtabilis* permanſit.

των [h] βασιλεὺς ἔχειν [i] ἐδαύαρ᾽ καὶ καρποῦσθαι μόνῳ, εἰς ἅπαν ἐχαρίζετο· καὶ κτῆμα ἴδιον ἡγεμένους φιλεργεῖν παρεκάλει, τὸ πέμπτον τῶν καρπῶν τῷ βασιλεῖ [k] τελοῦντας ἀντὶ τῆς χώρας, [l] ὃ δίδωσιν αὐτοῖς ἅπαν αὐτός. τοὺς δὴ [m] παρ᾽ ἐλπίδας κυρίους τῆς γῆς καθισταμένους χαρά τις ἐλάμβανε, καὶ ὑφίσαντο τὰ [n] πρόσταγματα. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τό τε ἀξίωμα τὸ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις αὐτῷ μεῖζον Ἰώσηπος ἀπειργάζετο, καὶ πλείω γε τὸ εὔνοιαν τῷ βασιλεῖ [o] παρ᾽ αὐτῶν. [p] ὅ, τι δ᾽ τελεῖν τὸ πέμπτον τῶν καρπῶν νόμος ἔμεινε καὶ μέχρι τῶν [q] ὑστέρων βασιλέων.

CAP. VIII.

De obitu Jacobi & ſubinde Joſephi.

ΚΕΦ. ή.

Περὶ τελευτῆς Ιακώβου καὶ Ιωσήπου.

Jacobus natus 147. moritur, an. 17. quam Ægyptum petierat; filiis ſuis prius benedictis, necnon adoptatis Ephraïme Manaſſeque, ſed & de ſepulchro patrio ſecurus. Gen. c. 47, 48, 49.

JAcobus autem, cum annum decimum ſeptimum in Ægypto exegiſſet, & morbo laboraſſet, in conſpectu filiorum *ſuorum* è vita exceſſit, prius quidem illis felicitatis poſſeſſionem precatus, & more prophetico vaticinatus, ut ſingulorum poſteri terram Chananæam habitaturi eſſent (id quod longo poſt tempore factum eſt) Joſephi vero laudibus percenſitis, quod *non ſolum* fraternarum injuriarum obliviſceretur, ſed & eo majori illos proſequeretur benignitate, iſta illis bona accumulans, quæ nonnulli vix benefactoribus ſuis rependerent, mandavit filiis ſuis, ut Joſephi liberos Ephraïmen & Manaſſen in ſuum numerum referrent, cum eis *ſorte* diviſuri Chananæam, (de quibus poſtea loquemur) popoſcitque ſimul ut in Chebrone ſepeliretur. Mortuus eſt autem cum vixiſſet annos quinquaginta minus tribus & centum, nemine quidem majorum ſuorum pietate erga Deum inferior; id vero præmii pro meritis aſſequutus, quod tribui par eſt bonitate adeo præcellentibus. Joſephus autem, Rege *id* permittente, patris corpus in Chebronem deportatum magnifice illic ſepelivit. Cæterum fratribus recuſantibus cum eo reverti (nam metuebant ne patre defuncto in ſe vindicaret, quæ *antea* in eum malo animo cogitaverant, cum non amplius eſſet cui ſuam in eos benignitatem donaret) ſuadet eis nil extimeſcere, neque ipſum ſuſpectum habere. Et cum illos ſecum reduxiſſet, magnas *eis* poſſeſſiones largitus eſt; nec unquam eos ſumma benevolentia proſequi deſtitit.

Ιακωβος μὲν οὖν, ἐπτακαιδέκατον ἔτος ἐν Αἰγύπτῳ διατρίψας, καὶ νόσῳ χρησάμενος, παρόντων αὐτῷ τῶν υἱῶν ἀπέθανεν, ἐπευξάμενος τοῖς μὲν κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ προειπὼν αὐτοῖς καὶ προφητείαν, [r] πῶς μέλλοι τοὺς ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτῶν ἕκαστος κατοικεῖν τὴν Χαναναίαν· [s] τοῦτο δὴ καὶ πολλοῖς ὕστερον χρόνοις ἐγένετο· Ιωσήπου δ᾽ ἐγκώμιον διεξελθὼν, ὅτι μὴ μνησικακήσειε τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλὰ [t] καὶ τούτοις πλέον χρήστης εἰς αὐτοὺς ἐγένετο, δωρησάμενος αὐτοὺς ἀγαθοῖς οἷς ἀδὲ εὐεργέτας τινὲς ἠμείψαντο, [v] προσέταξε τοῖς ἰδίοις παισὶν, ἵνα τοὺς Ιωσήπου παῖδας Εφραΐμῳ καὶ Μανασσῇ εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν προσῶνται, διαιρούμενοι μετ᾽ αὐτῶν τὴν Χαναναίαν· ἧς ὧν ὕστερον ἐροῦμεν· ἠξίου μέντοι καὶ παρῆς ἐν Χεβρῶνι τυγχάνειν. τελευτᾷ δὴ βιοὺς ἔτη τὰ πάντα τριῶν [x] δέοντα πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, μηδενὸς μὲν τῶν προγόνων ὑποδεεστέρου γενόμενον εἰς εὐσέβειαν πρὸς Θεὸν, τυχὸν δὲ ἀμοιβῆς ἧς δίκαιον ἦν [y] τυχεῖν τοὺς ὅτως ἀγαθοὺς γεγονότας. Ιώσηπος δὲ, συγχωρήσαντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως, τὸν τοῦ πατρὸς νεκρὸν εἰς Χεβρῶνα κομίσας, ἐκεῖ θάπτει πολυτελῶς. τῶν δὲ ἀδελφῶν [z] οἱ βουλομένων αὐτῷ συναποδημεῖν· δείσας αὐτοὺς εἶχε μὴ τεθνηκότος αὐτοῖς τοῦ πατρὸς μνησικακήσωσι τὰ εἰς αὐτὸν ὑπερβολῆς, [a] ὄντα ἐπ᾽ ὄντος ᾧ χαρίζοιτο τὸ πρὸς αὐτοὺς μετριότητα· [b] πείθει μηδὲν ὑφορᾶσθαι, μὴ δι᾽ ἔχειν αὐτὸν δι᾽ ὑποψίας. [c] ἀγαγὼν δὲ μεθ᾽ ἑαυτοῦ, κτῆσιν πολλὴν ἐχαρίσατο· καὶ πάσῃ πρὸς αὐτοὺς ἀποδοχῇ χρώμενος οὐκ [d] ἀπέλιπε.

Deceſſit & Joſephus, vir Divini ingenii, ætatis anno 110. Gen. c. 50.

2. Moritur autem & ipſe cum vixiſſet annos centum & decem, vir admirabili virtute præditus, & ratione omnia moderans & gubernans, ſuaque poteſtate bene & ſapienter uſus. id quod ipſum ad tantam felicitatem apud Ægyptios provexit, aliunde ad illos venientem, & tantæ calumniæ, de qua jam diximus, ignominia notatum. * Moriuntur vero & fratres ejus, cum feliciter in Ægypto vixiſſent. Et illorum quidem

Patriarcharum corpora matura condebantur in Chebrone: Joſephi vero oſſa in Exodo demum efferuntur.

β′. Τελευτᾷ δὲ οὗτος ἔτη βιώσας ἑκατὸν καὶ δέκα, θαυμάσιος τὴν ἀρετὴν ἡμῖν, καὶ λογισμῷ πάντα διοικῶν, καὶ τὴν ἐξουσίαν ταμιεύομενος. ὃ δὴ καὶ τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας αἴτιον αὐτῷ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἀλλαχόθεν ἥκοντι καὶ μὴ τοιαύτης καταπραγίας, μεθ᾽ ἧς παρεγένετο, ὑπῆρχεν. τελευτῶσι δὲ [e] αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ, ζήσαντες εὐδαιμόνως ὑπὸ τοῖς Αἰγύπτιοις. καὶ τούτων μὲν τὰ σώματα κομίσαντες μετὰ χρόνον αὐτῶν οἱ ἀπό-

[h] Βασιλεὺς] In *Vat.* ὁ βασιλεύς.

[i] Εδαύαρ᾽ καὶ καρπεύσ.] Sic *MSS.* impreſſum fuit ἐδαύαρ᾽, καὶ καρπεύσ μόνον εἰς &c

[k] Τελοῦντας] Ita *Baſ. Gen. Busb. Hen. Zonaras* atque *Epiphanius.* Non repudiabis tamen τελεῖν meliorum codicum *Big. Samb.* & *Caſ.* BERN. *Al.* τελεῖν.

[l] Ὃ δίδωσιν] Ita *MSS.* ἧς in *Editis.*

[m] Παρ᾽ ἐλπίδας] Sic *MSS.* παρ᾽ ἐλπίδα *Baſ.* & *G.*

[n] Προσάγματα.] Iterum ex *MSS.* in *Editis* πρόσταγμα. ut & mox ὁ Ἰώσηπος, dein καὶ πλείω τιμή.

[o] Παρ᾽ αὐτῶν] Ita *Samb.* παρ᾽ αὐτοῖς in *cæteris.*

[p] Ο, τι δ᾽ τελεῖν] Οὔτε δ᾽ τ. *Vat.*

[q] Ὑστέρων βασιλέων.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὕστερον in *reliquis.*

[r] Πῶς μέλλοι] Πῶς μέλλοιεν οἱ ὃν τὸ ἦθος αὐτῷ κοσμεῖν *Hen.* & *Busb.*

[s] Τοῦτο δὴ καὶ] Τοῦτο ὁ δὴ καὶ π. *Vat.*

[t] Καὶ τούτοις πλέον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καὶ πλέον in *Editis.*

[v] Προσέταξε] *Hen.* & *Busb.* ἐπέταξε, vel *Zonara* invito. Mox Ἵνα δὲ *Baſ. Gen.* & *Big.* ἵνα τοὺς *Samb. Busb. Hen.* & in Annalibus *Zonaras.* Dein δέοντα *Hen. Busb. Baſ. Gen. Zonaras*que δεόντων *Big.* & *Samb.* Utrumque caſum admittit ars Grammatica. BERN.

[x] Δέοντα] Δεόντων *Big. Samb.* & *Vat.*

[y] Τυχεῖν τοὺς ὅτως] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ἧς δίκαιον ἦν τοσούτοις ἀγαθὸν γεγονότα *Baſ.* & *G.* ἧς δίκαιον ἦν ὅτως ἀγαθὸν γεγονότα legiſſe videtur *Vetus Interpr.*

[z] Οὐ βουλομένων] Alio verbo *Busb. Hen.* & *Zonaras* δεδιότων. BERN.

[a] Οὐκ ἔτι ὄντος] Οὐκέτ᾽ ὄντων *Samb.*

[b] Πείθει μηδὲν] Πείθει μηδὲν ὑποφᾶσθαι *Samb. Busb. Hen. Epiphanius* Interpres, & *Zonaras* Hiſtoricus. Cæteri μηδὲν ὑφορᾶσθαι πείθει. BERN.

[c] Ἀγαγὼν] Ἀγαγὼν δὲ μεθ᾽ ἑαυτοῦ κτῆσιν πολλὴν, ἐχαρίσατο *Hen. Busb* & *Vetus Interpr.*

[d] Ἀπέλιπε.] Ἀπέλειπε *Baſ.* & *G.* ἀπέλιπε *Caſ. Samb.* & *Vat.* probante *Bernardo.*

[e] Αὐτοῦ] Αὐτῷ *Big.* & *Caſ.*

* *Moriuntur vero*] Al. *illic vero & fratres moriuntur* &c.

f Υσε-

ἀπόγονοι καὶ οἱ παῖδες, ἔθαψαν ἐν Χεβρῶνι· τὸ δὴ Ἰωσήπου ὀστᾶ [f] ὕστερον, ὅτε μετανέστησαν ἐκ τῆς Αἰγύπτου οἱ Ἑβραῖοι, εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκόμισαν. ἔτως γὰρ αὐτοὺς ὁ Ἰώσηπος ἐξώρκισε. τούτων οὖν ἕκαστος ὡς ἔσχε, καὶ τίσι πόνοις ἐκρατήσαν τῆς Χαναναίας σημανῶ, προδιηγησάμενος τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τὴν Αἴγυπτον [g] ἐξέλιπον.

corpora posteri eorum & filii post tempus aliquod deportantes,* in Chebrone sepeliverunt: sed tum demum Josephi ossa in Chananæam detulerunt, cum ex Ægypto egressi essent Hebræi. ad hoc enim ipsos juramento adstrinxerat Josephus. Itaque ut se habuerit horum unusquisque, & quibus illi laboribus exerciti Chananæam obtinuerunt declarabo; ubi pauca de causa prælibavero, propter quam Ægyptum reliquerunt.

ΚΕΦ. Θ'.

Οσα τοῖς Ἑβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθοῦσιν ἐπ' ἔτη τετρακόσια.

Αἰγυπτίοις, τρυφεροῖς καὶ ῥαθύμοις οὖσι [h] πρὸς πόνους, καὶ τῶν τι ἄλλων ἡδονῶν ἥττοσι, καὶ δὴ καὶ τῆς φιλοκερδείας, συνέβη δεινῶς πρὸς τοὺς Ἑβραίους διατεθῆναι, καὶ φθόνον τῆς εὐδαιμονίας. ὁρῶντες γὰρ [i] τὸ τῶν Ισραηλιτῶν γένος ἀκμάζον, καὶ δι' ἀρετὴν καὶ [k] τὴν πρὸς τὸ πονεῖν εὐφυΐαν πλήθει χρημάτων ἤδη λαμπρὸν, καθ' αὐτῶν αὔξεσθαι τοῦτο ὑπελάμβανον. ὧν τε ἦσαν [l] εὖ ὑπὸ Ἰωσήπου πεπυχότες διὰ χρόνου μῆκος λήθῃ λαβόντες, καὶ τὴν βασιλείας εἰς ἄλλον οἶκον μετεληλυθυίας, δεινῶς [m] ἐνεβαρύνοντο τοῖς Ισραηλίταις, καὶ παλαιπωρίας αὐτοῖς ποικίλας ἐπενόουν. τόν τε γὰρ ποταμὸν εἰς [n] διώρυχας πολλὰς αὐτοῖς προσέταξαν διατεμεῖν, τείχη τε οἰκοδομήσαι τοῖς πόλεσι, καὶ χώματα, ὅπως ἂν εἴργοι τὸν ποταμὸν μὴ λιμνάζειν ἔως ἐκείνων ἐπεκβαίνοντα. [o] πυραμίδας τε ἀνοικοδομοῦντες ἐξέτρυχον ἡμῶν τὸ γένος· ὡς τέχνας τε παντοίας ἀναδιδάσκεσθαι, καὶ τοῖς πόνοις γυμνάζεσθαι συνήθεις. καὶ [p] τετρακοσίων μὲν ἐτῶν χρόνον [q] ἐπὶ ταύτης διήνυσαν τῆς παλαιπωρίας· ἀντεφιλονείκουν γὰρ, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι, τοῖς πόνοις ἐξαπολέσαι τοὺς Ισραηλίτας [r] θέλοντες, οἱ δὲ, ἀεὶ κρείττους φαίνεσθαι τῶν ὑπαγμάτων.

β'. Ἐν τούτοις δ' ὄντων [s] αὐτῶν τοῖς πράγμασιν, αἰτία δὲ μᾶλλον ἐγένετο τοῦ ἀφανισμοῦ δὲ ἡμῶν τοὺς Αἰγυπτίους προσενεγκεῖν τοιαύτη. τῶν ἱερογραμματέων τις· [t] καὶ γὰρ εἰσὶ δεινοὶ περὶ τὸ μελλόντων τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν· ἀγγέλλει τῷ βασιλεῖ, "τεχθήσεταί τινα "κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τοῖς Ισραηλίταις, ὃς παπεινώσει "μὲν τὴν [u] τῶν Αἰγυπτίων ἡγεμονίαν, αὐξήσει δὲ τοὺς "Ισραηλίτας τραφείς. ἀρετῇ δὲ πάντας ὑπερβαλεῖ, καὶ δόξαν ἀείμνηστον κτήσεται". δείσας δὲ ὁ βασιλεὺς, καὶ γνώμῃ τῇ [x] ἐκείνου κελεύει πᾶν τὸ γενηθὲν ἄρσεν ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν εἰς τὸν ποταμὸν ῥιπτοῦντας ἀναιρεῖσθαι, φυλάσσειν τε τὰς [y] ὠδῖνας τῶν Ἑβραίων γυναικῶν, καὶ τὰς τοκετὰς αὐτῶν παρατηρεῖν τὰς Αἰγυπτίων μάμας· ὑπὸ γὰρ τούτων [z] αὐτὰς ἐκέλευε μαιᾶσθαι, αἳ δὲ συγ-

CAP. IX.

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos quadringentos. V.

ACcidit ut Ægyptii, cum essent delicatuli & ad laborem segnes, & maxime præter cæteras voluptates quæstuum amore tenerentur, male vellent Hebræis, eorum felicitati invidentes. Cum enim Israëlitas numero & multitudine crescere, atque ex virtute & ingenio ad labores facto divitiarum copia & abundantia florere animadverterent, illorum potentiam in Ægyptiorum perniciem augeri suspicabantur. Et cum jam Josephi beneficiorum memoriam temporis longinquitas obliterasset, regnumque ad aliam familiam jam deveniisset, inhumane tractabant Israëlitas, varioque labores iis *atterendis* excogitabant. Nam & fluvium in multos rivos deducere jussi sunt, & muros civitatibus circundare, & aggeres, ne aqua super ripas effusa in illis stagnaret. Pyramidibus etiam exstruendis homines nostros adhibentes deterebant, cogendo eos varias artes edisce re & laboribus ferendis assuescere. Et quidem per annos quadringentos has perpessi sunt miserias: nam id certatim agebant, Ægyptii quidem, ut Israëlitas nimio labore perderent, illi vero, ut mandatis abunde satisfacerent.

Ægyptiorum nova dynastia Pyramidum, canalium, mœniumque magnis substructionibus Israëlitas deterit. Exod. c. 1.

Illi cccc. annorum miseriam in Ægypto tandem detexunt.

2. Dum vero in illis occupati essent negotiis, etiam cur genus nostrum magis adhuc exstinctum cuperent Ægyptii, hujusmodi quiddam accidit, E Sacrorum scribis quidam (illi enim periti erant in conjectanda rerum futurarum veritate) nunciat Regi, "nascituram illo circiter tempore Hebræo "sanguine puerum, qui nutritus Ægyptiorum qui- "dem dominatum valde deprimeret, Israelitas ve- "ro extolleret: virtute etiam fore præcellentissi- "mum, & gloria per omnis ævi memoriam cele- "brem". Rex autem perterritus ex illius sententia mandavit, ut quicquid virilis Israëlitarum stirpis deinceps nasceretur in fluvium projicientes interimerent; atque ut obstetrices Ægyptiæ Hebræarum mulierum parturitiones explorarent, partusque illarum observarent; (nam illas *solas* Hebræis ob-

De Moysis vaticinium præclarum: quod edicto suo de abolendis Hebræorum parvulis invertere nequit rex Ægyptius. Exod. c. 1.

[f] Τούτων,] De hoc loco videsis *Ludovicum de Dieu* in *Acta* App. cap VII. v 15. 16. & *Carpzovii* Dissertationem de Sepultura Josephi, p. 9.

[g] Ἐξέλιπον.] Ita *MSS. ἐξέλειπον* in *Editis*.

[h] Πρὸς πόνους,] Πρὸς πόνοις *Samb.* & *Cas.*

[i] Τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν] Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* τὸ omittunt *alii*.

[k] Τῷ πρὸς τὸ πονεῖν] Sic ex *MSS.* τῷ abest *Editis*.

[l] Εὖ ὑπὸ Ἰωσήπου] Illud ὑπὸ negligunt *Samb. Cas.* & *Vat.*

[m] Ἐνεβαρύνοντο] Ita *MSS.* ἐνεβάρυνον τοὺς Ἰσραηλίτας *Bas.* & *G.*

[n] Διώρυχας] Scripsit *Josephus* διωρυχὰς, aut cum *Busb. Hen. Samb.* (Cocceio) & *Zonara* διώρυχας genere sequiori. Vitiosa enim sunt διώρυχας *Bas.* & *G.* atque διωρυγὰς *Eustathii*. διώρυγας vero plebejum. BERN.

[o] Πυραμίδας] Vide Cl. *Perizonii* Origines Ægyptiacas, c. 21.

[p] Τετρακοσίων] Καὶ τετρακόσια rescribit *Petitus*. Verum (inquit Bochartus) scripserat *Josephus* καὶ πολλῶν ἐτῶν χρόνον. semidoctus autem aliquis oræ Codicis apposuit τετρακοσίων, quæ vox postea in textum irrepserit. Sed proculdubio respexit vetus illud Oraculum Abramo datum, *Gen* c. 15, 13. ad quem locum vide *Grotium*. Hac de re fuse disserit *Eustathius* in Hexaem. p. 9. Videsis *Allatii* Notas. HUDS. Vossius Introd. Chron. p. 85. censet num. mutari oportere. Conf. cap. 13. inf. COCC.

[q] Ἐπὶ ταύτης] De numero cccc. ne dissensus ullus Scribarum. Quinimo respexit Mattathiades vetus illud oraculum Abramo datum Gen. c. 15. 13. Quam vanissima itaque jactantur Doctorum hominum jurgia, ne quid gravius dicam, de calculo, qui sane Josephi hujusce literis sanctior multo constat. BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπ' αὐτῆς in *cæteris*.

[r] Θέλοντες,] Sic *MSS.* ἐθέλοντες in *Editis*.

[s] Αὐτῶν] Αὐτοῖς τῶν πραγμάτων *Big. Samb. Vat.* & *Cas.*

[t] Καὶ γὰρ] Pro hoc Hierophanta Jannem Jambremque duo nomina substituit Jonathan Uzelides ad Exodi initium. Mox ἀρετὴν δὲ πάντας ὑπερβ. Glycas & Hamartolus. Iisdem etiam παρ' Ἑβραίοις pro ὑπὸ τῶν ἰσραηλιτῶν. & Ὠδῖνας *Samb. Cas. Glycas*, & *Hamartolus* Græculus. ὠδῖνας *Big.* ὠδὰς *Bas.* & *Gen.* Zonaras phrasin alteram præterit, καὶ τὰς τοκετὰς δὲ τῶν Ἑβραίων γυναικῶν τὰς Αἰγυπτίας μαίας παρεφυλάττειν. BERN. Ita *MSS.* mutile excusum erat, καὶ γὰρ ἦσαν οἱ περὶ τὸν &c.

[u] Τῶν Αἰγυπτίων] Τῶν deest *Vat.* τῶν abest *Editis*.

[x] Ἐκείνου κελεύσει] Ἐκείνου πᾶν τὸ γ. dein ῥιπτοῦντας κελεύει ἀναιρεθῆναι *Vat.*

[y] Ὠδῖνας] *Al.* ὠδὰς.

[z] Αὐτὰς ἐκέλευε] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐτὰς ἐκέλευσε *Glycas* & *Hamartolus*. ἐκέλευον αὐτὰς in *cæteris*.

* *In Chebrone*] *Josephum* contra *S. Bochartum* defendit *Fr. Spanh.* in Hist. Jobi c. 11. HUDS.

Obſtetrices Ægyptiæ partubus Hebraïdum admoventur.

obſtetricare juſſit, quæ veriſimiliter, cum ejuſdem eſſent gentis, Regis voluntati obſequerentur) eos autem qui hoc mandatum contemnerent, & clam ſervare fœtus auderent, cum tota familia perimendos eſſe edixit. Igitur gravis hæc perpeſſuris viſa eſt calamitas, non eo ſolum quia liberis orbarentur, & parentes ipſi natorum interitûs miniſtri eſſe cogerentur; ſed quia in ea erant cogitatione, fore ut genus ſuum funditus periret, quando liberi quidem eorum necarentur, ipſiſque non multo poſt moriendum eſſet, malo premebantur difficili & inconſolabili. Atque illi quidem in hac miſeria conſtituti erant. Sed fruſtra quis Dei conſilio obnititur, mille licet artes ei obſtruendo adhibeat. Nam & puer, de quo Sacrorum ſcriba præmonuerat, eluſis regiis inſidiatoribus clam fuit educatus: & qui prædixerat, in iſtis, quæ ex illo *nato* acciderent, verax eſſe comprobatur. Atque hoc modo evenit.

Ad vota Amaramæ per quietem reſpondet Deus.

3. Amarames, vir nobilis inter Judæos, de gente univerſa ſolicitus, ne interiret defectu juventutis *in ſpem ſucceſſionis* nutriendæ, & quod ad ſe attinebat valde anxius (nam uxor ejus uterum ferebat) in ſummas eſt anguſtias adductus. & ad implorandum Dei auxilium converſus orabat, ut tandem ſortem eorum miſeraretur, qui cultus ejus obſervatores exſtiterant religioſi, illoſque malis, quibus tunc obruebantur, liberaret, ſpemque *Ægyptius* eriperet totius gentis *hominis ætate* perituræ. Deus autem illius miſertus, ejuſque flexus precibus, adſtitit ei per quietem, atque illum hortatus eſt, ut de futuris non deſperaret: dixitque ſe pietatem illorum in memoria habere, ſeque pro ea præmia digna ſemper repenſurum; ut qui jam quidem illorum majoribus dederit, ex paucis in tantam creſcere multitudinem. Et Abramum quidem, ſolum è Meſopotamia in Chananæam profectum, cætera felicem exſtitiſſe, &, cum uxor ejus, antea ſterilis, poſtea, ut ipſe voluit, fœcunda

Arabiam Iſmaëlo conceſſit Deus, filiis Cheturæ Troglodytico, atque Chananæam Iſaaco.

evaſiſſet, liberos ſuſcepiſſe; atque Iſmaëlo quidem ejuſque poſteris Arabum regionem reliquiſſe, Cheturæ autem filiis Troglodytidem, Iſaco vero Chananæam. Et quas res, inquit, præterea bello meis auſpiciis fortiter geſſerit, niſi animo eſſe impio & ingrato videamini, meminiſſe oportet. Contigit etiam ut Jacobus inter exteras gentes inclareſceret; ob magnam felicitatem in qua & ipſe vixit, & quam liberis ſuis & nepotibus relinquebat. quo *ſane* cum ſeptuaginta omnino in Ægyptum adveniente, jam ultra ſexcentorum millium numerum crevitis. Nunc autem me & ſaluti veſtrum communi proſpexiſſe ſcito, & tuæ etiam gloriæ. Puer enim ille, cujus ortûs metu ſanguinis Iſraëlitici fœtus perdere in animnm induxerunt Ægyptii, tibi naſcetur. Et illis quidem latebit qui ejus vitæ in exitium inſidiantur, atque mirum in modum eductus Hebræorum genus ex Ægyptia ſervitute

Ex LXX. Iſraëlitis pluſquam ſexies centena hominum millia annis ducentis, Deo volente, procreantur. Ex. c. 12. 37.

γ'. [f] Αμαράμης τῶν εὖ γεγονότων ⸀δὲ τοῖς Ἑβραίοις, δεδιὼς ⸀μὴ περὶ τοῦ παντὸς ἔθνους, μὴ ⸀ἀπάνθρ τ [g] ἐπιτραφησομένης νεότητ [h] ἐπιλίπῃ· καὶ χαλεπῶς [i] ἐπ' αὐτῷ φέρων, σκιᾷ γὰρ αὐτῷ τὸ γύναιον, ἐν ἀμηχάνοις ἦν. [k] καὶ πρὸς ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ τρέπεται, ⸀δεόμενος καλῶν οἰκτον ἤδη τινὰ λαβεῖν αὐτὸν ἀνθρώπων μηδὲν τ εἰς αὐτὸν θρησκείας ⸀ἀσεβηκότων· δῦναί τε ἀπαλλαγὴν αὐτοῖς ὧν παρ' ἐκείνου ἐκαθοπάθουν τ καιρὸν, καὶ τῆς ἐπ' ἀπωλείᾳ τοῦ γένους αὐτῶν ἐλπίδ. ὁ δ' Θεὸς ἐλεήσας αὐτὸν, καὶ πρὸς τὴν [l] ἱκεσίαν ⸀ἐπικλαυθεὶς, ἐφίστατ κατ' τὰς ὕπνους αὐτῷ, καὶ μήτε ἀπογινώσκειν αὐτὸν πρὸς τῶν μελλόντων παρεκάλει· τήν τε εὐσέβειαν αὐτῶν ἔλεγε [m] διὰ μνήμης ἔχειν, καὶ [n] τὴν ὑπὲρ ταύτης ἀμοιβὴν ἀεὶ παρέξειν, ἤδη μὲν καὶ τοῖς προγόνοις αὐτῶν δωρησάμενος τὸ γένος τοσοῦτον πλῆθος αὐτοὺς ἐξ ὀλίγων. καὶ Ἀβραμον μὲν μόνον ἐκ τ Μεσοποταμίας εἰς τὴν Χαναναίαν ⸀διαβάντα εὐδαιμονῆσαι πάντ ἄλλα, καὶ τ γυναικὸς αὐτῷ πρὸς γονὴν ἀκάρπως ἐχούσης πρότερον, ἔπειτα κατ' τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἀγαθῆς πρὸς τέκν γενομένης, τεκνῶσαι παῖδας· καὶ καταλιπεῖν μὲν Ισμαήλῳ καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ τὴν Ἀράβων χώραν, [o] τοῖς δ' ἐκ Χετούρας τὴν Τρωγλοδύτην, Ισάκῳ δὲ τὴν Χαναναίαν. ὅσατε [p] πολεμῶν κατ' τὴν ἐμὴν, φησὶ, συμμαχίαν [q] ἠνδραγάθησε, κἂν ἀσεβεῖς εἶναι δόξητε κατ' ὑμεῖς διὰ μνήμης ἔχοντες. Ἰάκωβον δὲ κατὰ τοῖς ἀκ ὁμοφύλοις γνώριμον εἶναι συμβέβηκεν. ἔτι τε μεγέθ τ εὐδαιμονίας μεθ' ἧς ἐβίωσε, καὶ [r] παισὶ τοῖς αὐτοῦ κατέλιπεν. ἃ μὴ ἑβδομήκοντα τ πάντων εἰς Αἴγυπτον ἀφικομένα, ὑπὲρ ἑξήκοντά πω μυριάδες ἤδη [s] γεγόνατε. νυῦν δέ με δεῖ καινὴ συμφέρουσ ὑμῶν [t] ἴσε προνοούμενον, καὶ τ σῆς εὐκλείας. ὁ παῖς γὰρ ἔστ, ὃ τὴν [v] γένεσιν Αἰγύπτιοι δεδιότες κατέκρυπτον ἀπολλύναι τὰ ἐξ Ισραηλιτῶν τικτόμενα, [x] σὸς ἔσται. καὶ λήσε μὲν τὰς ἐπ' ὀλέθρῳ ⸀διαφυλάσσοντας, τραφεὶς δὲ ⸀διαδόξως, τὸ μὲν Ἑβραίων γένος τ παρ' Αἰγυπτίοις ἀνάγκης ἀπολύσει· μνη-

a Τῷ δὲ βασιλέως] Τὸ omittit *Vat.*

b Τὸ τεχθὲν] Ita *Big.* & *Samb.* τὸ τεχθὲν, τούτους ἀν. *Baſ.* & *G.* τὸ τεχθὲν αὐτοὺς τούτους *Vat.*

c Οὐ καθὸ παίδων] Οὐ μόνον καθὸ παίδων malit *Burius.*

d Αὐτῶν τε ἀβλυθησομένων,] Ita *Big.* αὐτῶν δὲ in *reliquis* præter *Vat.* qui habet αὐτῶν ἀβλ.

e Γίνεται] Illa γίνεσθε δὲ ὅτως repoſui ex *MSS.*

f Ἀμαράμης] Hebræis עמרם *Amram*: Græcis ἀμεράμ, ἀμερράμ, &, quod Epiphanius Cyprius inter alias nugas retulit, ἀΐρράμ. Samaritarum quibuſdam عمران. BERN.

g Ἐπιτραφησομένης] Ita è *Cod. Vat.* ἐπιτραφησομένης *Samb.* ἐπιγραφησομένης *Big.* & *Caſ.* ἐπιτραφησομένης *Baſ.* & *G.*

h Ἐπιλίπῃ·] *Al.* ἐπιλείπῃ.

i Ἐπ' αὐτῷ φέρων,] Sic in *MSS.* ἐφ' ἑαυτῷ in *Editis.*

k Καὶ πρὸς ἱκετείαν] Ita tono Attico, *Busb.* & *Hen.* καὶ πρὸς ἱκετείαν *Baſ.* & *G.* καὶ πρὸς ἱκέτειαν *Samb.* πρὸς ἱκετείαν οὖν *Big.* πρὸς ἱκεσίαν οὖν *Caſ.*

l Ἱκεσίαν ἐπικλαυθεὶς,] Sic *MSS.* ἱκετείαν iterum *Baſ.* & *G.*

m Διὰ μνήμης] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ἀβὰ μνήμιλω *Baſ.* & *G.*

n Τῶν ὑπὲρ ταύτης] Articulum omittit *Vat.*

o Τοῖς δ' ἐκ Χετούρας] Τοῖς δὲ Χετούρας *Big.* & *Samb.* τοῖς δ' ἐκ Χαιτούρας *Baſ.* & *G.* Vide ſupra ad p 43. v. 7.

p Πολεμῶν] Ita *MSS.* in *Editis* πολέμων, tono pravo.

q Ηνδραγάθησε,] In quatuor *MSS.* ἠνδραγάθησε· καὶ ὑμεῖς ἀβὰ μνήμης ἔχετε.

r Παισὶ] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* πᾶσι *Baſ.* & *G.* & mox κατέλειπον.

s Γεγόνατε.] Sic *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Epiphan.* γεγόνασι perperam *Hen. Baſ.* & *G.* tum *Busb. Hen.* μυριάδας.

t Ἴσε προνοούμενον,] In *Vat.* ἴσθε πρ.

v Γένεσιν] *Al.* χύσιν & γένεσιν.

x Σὸς ἔσται.] Σῶις *Samb.* & *Caſ.* nullo uſu. σφῶιν malo legere pro pronomine iſto. Reſtat autem σὸς *Baſ. Gen. Big.* & ϛ. *Zonaræ.* Mox ἀπολύσῃ *Samb.* Huc reſpexit egregius Syncellus Taraſii: καζκινοῦντες θανάτῳ τοιοῦτον κάλλος ἐξαπαίσαι· καὶ ὅτι προκεχρημάτικε θεόθεν τὰ κατ' αὐτὸν τῷ πατρὶ θεοφιλεῖ ὄντι, καθώς τινες τῶν ἐκ προφητικῆς ἱστορήκασιν· ὅτι γε δὴ ἱστορικὰ καθηγήσεται, καὶ ὅτι τῆ αἰγυπτίων τῶν δυναστείαν θείῳ συντελέσαντος πολέμῳ. BERN. Ita in pleriſque. σῷος *Samb.* & *Caſ.* nullo uſu. σφῶιν malit *Bernardus.*

y Μέ-

μνήμης σ', ἐφ' ὅσον [f] μένῃ χρόνον τὰ σύμπαντα, τεύξεται παρ' ἀνθρώποις, οὐχ Ἑβραίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀλλοφύλοις, ἐμοῦ τοῦτο χαριζομένου σοί τε καὶ τοῖς ἐκ σοῦ [z] γεγησομένοις. ἕξει δ' αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς τοιοῦτον, ὥστε τὴν ἐμὴν ἔξειν ἱερωσύνην αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ ἀφ' παντὸς τοῦ χρόνου.

δ'. Ταῦτα τῆς ὄψεως αὐτῷ δηλωσάσης, ἀνεγερθεὶς ὁ Ἀμαράμης ἐφράσε τῇ [a] Ἰωαχεβέλῃ· γυνὴ δ' ἦν αὐτοῦ. καὶ τὸ δέος ἐπὶ μεῖζον ἀφ' τὴν τοῦ ὀνείρου προφρησιν αὐτοῖς συνίστατο. οὐ γὰρ ὡς περὶ παιδὸς μόνον ὑλάβεις ἦσαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ὑπὲρ μεγέθη τοσαύτης εὐδαιμονίας [b] ἐσομένου. τοῖς μέντοι προκατηγγελμένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πίστιν ὁ τοκετὸς [c] τῆς γυναικὸς παρεῖχε, λαθόσης τοὺς φύλακας, ἀφ' τὴν τῶ ὠδίνων ὀξύτητα, [d] καὶ τὸ μὴ βιαίας αὐτῇ προστεθεῖν τὰς ἀλγηδόνας. καὶ τρεῖς μὲν μῆνας παρ' αὐτοῖς τρέφουσι λανθανοντες· [e] ἔπειτα γὰρ δείσας Ἀμαράμης μὴ καταφωρᾶται γένηται, καὶ πεσὼν [f] ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως ὀργὴν αὐτός τε ἀπολεῖται [g] μετὰ τοῦ παιδίου, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπαγγελίαν ἀφανίσειεν, ἔγνω μᾶλλον ὅτι τούτῳ πιστεύσας τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν καὶ προνοίαν, [h] ἢ τῷ λήσειν πεπισδυκώς. τοῦτο δ' ἦν ἄδηλον, ἐναποκινδυνεύσειν δὲ τῷ παιδὶ μόνον κρυφαίως τρεφομένῳ, ἀλλὰ καὶ αὐτός· [i] τὸν δὲ Θεὸν ἡγεῖτο πᾶσαν ἐκπορίσειν ἀσφάλειαν, ὑπὲρ οὗ μηδὲν [k] ψεύδεσθαι τὰ εἰρημένων. [l] ταῦτα κρίναντες μηχανῶνται [m] πλέγμα τι βύβλινον ἐμφερὲς τῇ καλαμώδει κοιτίδι, μέγεθος [n] αὐτῷ ποιησάμενοι αὐτάρκες εἰς τὸ μετ' ὀλίγον ἐναποκεῖσθαι τὸ βρέφος. ἔπειτα χρίσαντες ἀσφάλτῳ· τῷ γὰρ ὕδατι τὴν ἀφ' τοῦ πλέγματος ἀποφέρεσθαι εἴσοδον ἡ ἄσφαλτος πέφυκεν· ἐνθέσει τὸ παιδίον, καὶ τοῦ ποταμοῦ βαλόντες εἴασαν ὅπῃ τῷ Θεῷ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. καὶ τὸ μὲν ὁ ποταμὸς ἀφαλαβὼν ἔφερε· [o] Μαριάμμη δὲ τοῦ παιδὸς ἀδελφὴ κελευσθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς [p] ἀντιπαρεξῇσι, [q] ὅποι φερόμενον χωρίσει ὀψομένη τὸ πλέγμα. ἔνθα καὶ διέδειξεν ὁ Θεὸς μηδὲν μὲν τὴν [r] ἀνθρωπείαν σώζειν, πᾶν δ' ὅ, τι καὶ βουληθείη [s] πράττειν αὐτοτελῆς ἀγαθοῦ τυγχάνον· καὶ ἁμαρτάνοντας μὲν τοὺς ὑπὲρ ἰδίας [t] ἀσφαλείας ἄλλων κατασκευάζοντας ὄλεθρον, καὶ πολλῇ [v] περὶ τοῦτο χρησαμένους σπουδῇ, σωζομένους δ' ἐκ δοκούσης καὶ χρεὼν ἐκ μέσων τῶν κακῶν διασκομένους τὴν ὑπεναγίαν, τοὺς κινδυνεύοντας τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ. [x] τοιοῦτον γάρ τι, καὶ ὡς τὸ παῖδα τοῦτον γενόμενον, ἐμφανίζει τὴν ἰσχὺν τοῦ Θεοῦ.

ε'. [y] Θέρμουθις ἦν θυγάτηρ τοῦ βασιλέως. αὕτη παίζουσα ἀφ' τὰς ἠιόνας τοῦ ποταμοῦ, καὶ φερόμενον ὑπὸ

liberabit; memoriamque in omne ævum duraturam consequetur apud homines, non solum Hebræos, sed & alienigenas, me istud beneficium in te tuosque posteros conferente. Erit autem & ipsi tantæ celebritatis frater, ut meum habiturus sit sacerdotium & qui ab eo oriundi in perpetuum.

4. Hisce illi per visionem patefactis, Amarames experrectus *rem omnem* indicat Joachebelæ. ea enim ipsi uxor erat. Atque major adhuc metus illos incessit ex iis quæ prædicta erant in somnio. Jam enim non de eo ut puero tantum timebant, sed ut qui ad tantæ felicitatis fastigium perventurus esset. His tamen, quæ prænunciata erant à Deo, fidem fecit mulieris partus; quæ, propter dolorum lenitatem, & quod violenti in eam non inciderint cruciatus, clam custodes enixa est. Et tres quidem menses *puerum* domi secreto alunt. deinde vero veritus Amarames ne in ea re deprehenderetur, & in iram Regis incurrens ipse etiam cum puero interiret, & irritam faceret Dei promissionem, statuit Dei potius arbitrio pueri salutem curamque permittere, quam latibulo fidere. Nam hoc incertum erat, cum non solum puero occulte nutrito, sed & ipsi immineret periculum: Deum vero modis omnibus ejus securitati provisurum esse existimabat, ut dictis suis constaret veritas. Hæc cum decrevissent, fiscellam quandam papyraceam conficiunt cunis structurâ similem, ea magnitudine ut infantulum satis commode exciperet. Deinde in ea bitumine illita & munita (nam aquæ per plicaturas aditui præcludendo accommodatum est bitumen) puerum deponunt, atque ita in flumen projicientes salutem ejus Deo committunt. Et fluvio quidem *secundo* vehebatur: Mariamme vero pueri soror jussu matris ex adverso *per ripam* ambulat, ut observaret quo tandem fiscella deportaretur à flumine. Et tunc demonstravit Deus, *Mariam* *nihil quidem humanam valere sapientiam; sed quodcunque sibi in animo est agere, id effici posse ab optimo maximo: nec quidem *usque* voti compotes fieri, qui propter securitatem suam aliis perniciem moliuntur, quantalibet utantur diligentia; illos vero, qui ex *arcano* Dei consilio in periculum conjici videantur, præter opinionem servari, & ex mediis fere calamitatibus ad felicitatem emergere. Tale enim quiddam, quod & huic puero accidit, *clare* indicat Dei potentiam.

Divinum oraculum Joachebelæ suæ narrat Amarames.

Hinc metus major ac solicitudo, denique consilium de infante ad Nilum exponendo. Ex. c. 2.

Papyro navigantem fratrem observat pia Mariam me.

5. Thermuthis Regis erat filia. Hæc dum propter ripam fluminis sese oblectaret, & fiscellam à flu-

Thermuthis infantem reperit, atque adhibita etiam matre curat pro filio.

---

f Μένῃ] Μενῶ frustra *Hen.* & *Busb.* & Εὖ ἴξειν nimiò opere *Samb.* BERN.

z Γεγησομένοις.] Γεγησομένοις *Samb.*

a Ἰωαχεβέλῃ·] Emendabis Ἰωχεβεέλῃ, aut Ἰωχαβεέλῃ, ut facillime permutant Δ & Λ. nam hujus matronæ nomen Hebræis Ἰωχαβὲλ seu *Jochabed*. Vide *Exod.* c. 6. v. 20. BERN.

b Ἐσομένου.] Ita ex *MS.* in *Editis* ἐσομένης.

c Τῆς γυναικὸς] Illa τῆς γυναικὸς adjeci ex fide *MSS. Big.* & *Samb.*

d Καὶ τὸ μὴ] Καὶ ἀφ' τὸ *Glycas*, & *Hamartolus*.

e Ἔπειτα] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* ὕστερα δείσας. at εἶτα δείσας *Glyc.* & *Hamart.*

f Ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τὴν τοῦ *Basil.* & *G.* ὑπὸ τοῦ *Vat.*

g Μετὰ τοῦ παιδίου,] Μετὰ τοῦ παιδίου, τῷ Θεῷ πεπισδυκὼς τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν, ἢ τῇ λήσειν. τοῦτο γὰρ ἦν ἄδηλον &c. *Vat.* omissis verbis aliquot.

h Ἢ τῷ λήσειν] Ita ex tribus *MSS.* τῷ τε λήσειν *Basil.* & *G.* ἢ λήσειν *Epiphan.*

i Τὸν δὲ Θεὸν] Τὸν Θεὸν *Vat.*

k Ψεύδεσθαι] Ita quatuor *MSS.* ψεύδεσθαι in *Editis*, ψεύδεις in *Vet. Interpr.*

l Ταῦτα κρίναντες] Forsan ταῦτα κρίναντος. nam in aliquot *Epiphanii* exemplaribus *Hæc cogitante.*

m Πλέγμα] Sic *Busb.* & *Hen.* in *Editis* πλίγμα βίβλινον. in aliis πλίγμα τι βίβλ. & πλέγμα τε βίβλ. & πλέγμα τε βύβλινον.

n Αὐτῷ ποιησάμενος] Ita *Casf.* & *Vat.* αὐτῇ *Basil.* & *G.* αὐτὸ *Big.* & *Samb.* non male.

o Μαριάμμη] Μαριάμη non semel *Big. Samb. Casf. Basil.* & *Gen.* Frequentius tamen מרים scribitur in his originibus *μαριάμμη* & *μαριάμνη*. Quinetiam hoc piam istam puellam *Hen. Busb.* & *Zonaras μαριάννην* nuncupant. Idem denique nomen, quod *μαριὰμ* in V. T. & apud Ezechielum Tragicum, tamque *μαριὰμ* quam *μαρία* ferrur in Novo, *sublime* equidem significat quantum Syris ܡܪܝܡ *Mariam* & *Marim*. BERN. Ita *Hen. Busb.* & *Zonaras*. Μαριάμη *Big. Samb. Casf. Basil.* & *G.* Ἀριάμη ℌ ἡ ℌ π. *Vat.* Idem nomen quod Μαριὰμ in V. T. tam Μαριὰμ quam Μαρία ferrur in *Novo*.

p Ἀντιπαρεξῇσι,] Ita *Big. Samb.* & *Casf.* παρεστῶσα *Zonaras* eodem animo. alienum est ἀντιπαρεξῇσι *Editorum*, *aliorumque*.

q Ὅποι φερόμενον] Φερόμενον ὅποι χωρήσῃ *Vat.*

r Ἀνθρωπείαν] Ita *Samb.* ἀνθρώπειαν *Big.* ἀνθρωπίαν *Basil.* & *G.* ἀνθρωπίνην *Vat.*

* *Nihil quidem humanam valere sapientiam*;] *Gelenius* reddit, *nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotenti consici.*

s Πράττειν αὐτοτελῆς] Πράττων, αὐτοτελὴς ἀγαθὸν τυγχάνον *Vat.*

t Ἀσφαλείας ἄλλων] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὠφελείας *Casf.* ὠφελείας καὶ ἀσφαλείας *Basil.* & *G.* ne quid forte desideraveris.

v Περὶ τοῦτο χρησαμένους] Illa περὶ τοῦτο non agnoscunt *Big.* & *Vat.*

x Τοιοῦτον γάρ τι,] Τοιοῦτο *Vat.*

y Θέρμουθις] Θερμουθὶς accentu præcipiti *Basil.* & *Gen.* & *Syncellus Tarasii*. Illustris hæc fœmina nominatur haud proprie Georgio isti alterique φαεία, quod est *Regina nostra*. Artapa-

flumine deferri animadverteret, missis qui natarent, jubet lectulum ad se apportari. Accedentibus autem quibus hoc mandatum erat, cum alveolo conspicata puerum, magnopere gavisa est cum ob ejus magnitudinem tum ob elegantiam. Tanto enim favore Deus Moysem prosequutus est, ut fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter ejus nativitatem malorum extrema decreverant, & cæteros ex Hebræorum stirpe perdere *minati fuerant*. Itaque jubet Thermuthis mulierem *alicunde* adduci, quæ puero ubera admoveret. Qui cum non admitteret mammam, sed *eam* aversaretur, idemque, aliâ post aliam advocatâ, faceret, Mariamme quæ hisce interfuit, non quasi data opera sed *forte* spectatum veniens, nihil agis, inquiit, ô Regina, dum has nutrices infanti adhibes, quæ nulla cum eo cognatione junguntur. Si enim Hebræam aliquam accersi volueris, tum forte protinus popularis mammam exciperet. Cum autem recte monere videretur, jussit ipsam *Regina* hoc negotium exsequi, & lactantem quampiam adducere. Illa vero, ea sibi data potestate, reversa est secum deferens matrem nemini de facie notam. Tum infans, libenter mamillam accipiens, ei adhærere visus est: atque, rogante etiam Regina, mulieri omnino creditur educandus enutriendusque.

ῥόματος θεασαμένη τὸ πλέγμα, κολυμβητὰς [z] ἀπέπεμψε, κελεύσασα τῷ κοιτίδα, [a] πρὸς αὐτὴν ἀκκομίσαι. θαμβουμένων δ' [b] ἐπὶ τῷ κάλλει, μᾶλλον δ' ἐπὶ τῷ κοιτίδος ἰδεῖν τὸ παιδίον, ὑπερηφάνησε μεγέθει ἕνεκά τε καὶ κάλλους. τοσαύτη γὰρ ὁ Θεὸς [c] περὶ Μωϋσῆν ἐχρήσατο προθυμίᾳ, ὡς ὑπὸ [d] πάντων τῶν ἔγχαλα καταψηφισαμένων διὰ τὴν αὐτοῦ γένεσιν, [e] καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐκ τῶν Ἑβραίων γένους ἀπώλειαν, ποιήσαι τροφῆς καὶ ἐπιμελείας ἀξιωθῆναι. κελεύσει τε γνάμων ἡ Θέρμουθις ἀχθῆναι, παρέξον θηλεῖ τῷ παιδίῳ. μὴ [f] προσιεμένου δ' αὐτὸ τὸν θηλεῖ, ἀλλ' ἀποστραφέντος, καὶ τοῦτ' ἐπὶ πολλαῖς ποιήσαντος [g] γυναικῶν, ἡ Μαριάμμη παραγυχάνουσα [h] τοῖς γινομένοις, ἐκ ὥστε ἐκ παρασκοπῆς δοκεῖν ἀλλὰ καθ' ἱστορίαν, μάτην, εἶπε, ὦ βασίλισσα, τούτοις ἐπὶ τροφῇ τοῦ παιδὸς μεταπαλῇ τὰς γυναῖκας, αἳ μηδεν [i] πρὸς αὐτὸ συγγλεῖς ἔχουσιν. εἰ μέντοι τινὰ τῶν Ἑβραίδων γυναικῶν ἀχθῆναι ποιήσας, τάχα ἂν προσοίτο θηλὴν ὁμοφύλου. δόξασαν [k] δ' λέγειν εὖ, κελεύει τοῦτ' αὐτῷ ἐκπορίσαι, καὶ τῶν γαλαχτισῶν τινα μεταπέμψασθαι. ἡ δ', τοιαύτης ἐξουσίας λαβομένη, παρῆν ἄγουσα τὴν μητέρα μηδενὶ γνωσκομένῃ. καὶ τὸ παιδίον [l] ἀσμενίσαν [m] πως προσφύεται τῇ θηλῇ· καὶ, δεηθείσης τε τῆς βασιλίδος, πιστεύεται τὴν τροφὴν τοῦ παιδὸς πρὸς τὸ πᾶν.

Moyses nomen Ægyptium, quasi ereptus ab aquis. *Ex. c. 2. 10.*

6. Deinde & ipsi, utpote qui dejectus erat in profluentem, appellationem dedit, ex eo quod acciderat. Nam aquam Ægyptii vocant Mo, yses vero qui ex aqua eripiuntur. Ex utrisque igitur nomen componentes, hoc ei indiderunt. Atque sine dubio, prout Deus prædixerat, magnitudine animi & laborum despicientia Hebræos *omnes* antecellebat. Nam erat ab Abramo patre septimus.

ς'. [n] Κατ' αὐτὴν τὴν ἐπίκλησιν ταύτην καὶ τὸ συμβεβηκὸς ἔθετο, εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπεσόντι. τὸ γὰρ ὕδωρ [o] μῶ οἱ Αἰγύπτιοι καλοῦσιν, [p] ὑσῆς δὲ τοὺς ἐξ ὕδατος σωθέντας. συνθέντες οὖν ἐξ ἀμφοτέρων τὴν προσηγορίαν αὐτῷ ταύτην τίθενται. καὶ λίαν ὁμολογουμένως κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προῤῥησιν [q] φρονήματός τε μεγέθει καὶ πόνων καταφρονήσει Ἑβραίων ἄρχει. Ἀβραμος γὰρ αὐτῷ πατὴρ ἕβδομος.

Is ordine septimus ab Hebraïcæ gentis principe.

no eadem μέῤῥις ex מרים *Miriam* nomen corruptum confusumque debet: unde acceperat itidem Chronicon Alexandrinum: *Syon* denique Eutychio Alexandrino. BERN. Illo accentu in *MSS.* & *Eustathio Antioch.* Θερμυθις in *Editis.* ὁ δ' αὐτὸς ὡς τὴν θυγατρὶ Φαραὼ Θερμυθίδι [l. Θερμυθιδι] τὴν καὶ Φαρέλη, βασιλίδι ὕστη εἰσποιηθεὶς *Syncll.* p. 120. *Edit. Paris.* Μυθιδις [l. Θέρμυθις] ἣ ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, ἡ καὶ Φαρὴς, βασιλὶς ὕστα τῶτον ἀνελομένη &c. *Cedren.* p. 42. *Edit. Paris.* Haud proprie (inquit *Bernardus*) illis Φαρέα aut Φαρὶς, i. e. *Regina nostra*, dicitur. Aliis Μέῤῥις, nomine ex *Miriam* corrupto, appellatur. Videsis *Euseb.* de Præp. Evang. IX. 27. HUDS. صابوت Zebbethis appellatur illa ab Abulcasimo meo in MSto. suo, ubi agit de nominibus propriis in Alcorano occurrentibus. Crediderim legendum esse in Josepho Θεβέθις, si illum velimus similiorem reddere scripturæ Abulcasimi, quoniam β & μ, uti est notissimum, in scriptura Græca facile permutantur. REL.

z Επιπέμπει,] Ita in *MSS.* ἐκπέμπει *Bas.* & *G.*

a Πρὸς αὐτὴν] Πρὸς ἑαυτὴν *Big. Samb.* & *Vat.*

b Επὶ τοῦτο] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τούτῳ in *aliis.*

c Περὶ Μωϋσῆν] Περὶ τὸν Μωϋσῆν *Vat.*

d Πάντων τῶν τὰ ἔγκλα] Ita *Big.* & *Samb.* πάντων τὰ ἔγκλα *xar. Vat.* πάντων τῶν κατηγ. *Bas.* & *G.*

e Καὶ τῶν ἄλλων] Καὶ κατὰ τῶν *Samb. Vat.* & *Cas.* recte, dicit BERN.

f Προσιεμένου] Προσιεμένην *Vat.* & *Busb.*

g Γυναικῶν,] Vocem γυναικῶν reposuimus ex *MSS.*

h Τοῖς γινομένοις,] Τότε τοῖς *Samb.*

i Πρὸς αὐτὸ] Eleganter & ἀτυκαικῶς *Big.* & *Samb.* licet παιδὸς præcedat in ea periodo. πρὸς αὐτὸν *Bas.* & *Gen.* BERN. *Al.* πρὸς αὐτό. HUDS. Lubuit tamen *Hudsono* contra MSS. reponere αὐτὸν, quod merito ejecimus, quum recte animadverterit Atticissimum in omnibus tantopere Auctori magno placitum *Bernardus*, ita enim millies loquuntur elegantiores, ut simul & ætatem & genus respiciant. Ælian. V. H. 1. 30. de Galete Ptolemæi amasio, ὁ μὲν ἵππος σὺν τῷ βασιλεῖ τὸ μειράκιον. & de Alcibiade rursus 2: 1. & alii alibi. HAVERC.

k Δὲ λέγειν εὖ,] Οὖ pro ᾧ *Vat.* & mox καλῶς λέγειν, ἐπίλαθεν *Bas. G.* aliique. λέγειν εὖ, κελεύει *Vat. Big.* & *Samb.*

l Ασμένως] Ασμένως *Hen.* & *Busb.* Statim *Samb.* δεηθείσης τε. BERN.

m Πως προσφύεται] Illud πως deest *Vat.* & mox τε post δεηθείσης.

n Κατ' αὐτῷ] Ita *Big.* & *Samb.* καὶ αὐτῷ aliis.

o Μῶ οἱ Αἰγύπτιοι] Μῶ αἰγύπτιοι καλοῦσι *Samb.* μῶς αἰγύπτιοι καλοῦσιν *Hen.* & *Busb.* μῶ vel μῶυ καλοῦσιν αἰγύπτιοι Glycas & Hamartolus. μῶς καλοῦσιν αἰγύπτιοι Johannes Zonaras. *Moy* Ægyptii *vocant*, Epiphanius à manu Cassiodori. Pseudo-Eustathius αἰγύπτιοι γὰρ τὸ ὕδωρ μῶν προσαγορεύουσι, καὶ τὸ σὶς (MS. ὑσῆς) σωθλᾶμ. BERN. *Al.* μᾶς & μᾶν & μᾶν. quo modo *Vet. Interpr. Josephus* ipse lib. 1. contra *Apionem* & *Clemens Alex.* p. 343. *Edit. Paris.* Hac de re videsis *Gaulminum* in notis ad *Vitam Moysis*, p. 195. *Lambecii* Prodromum, p. 120. *Allatium* ad *Eustathii* Hexaëmeron, p. 297. *Sam. Morinum* de utilitate ling. Orient. p. 40. ejusque Explicationes Sacr. & Philolog. p. 6. *LLoydii Dictionar.* v. *Moyses. Leidekkerum* de Rep. Hebr. p. 189. præcipueque *Kircheri* Prodromum Ling. Copt. p. 136. & *Salmasii* Epist. LX. & LXXVIII.

p Υσῆς] Υσης *Bas* & *Gen.* ὑσῆς *Samb.* & *Zonaras.* ὑσᾶς *Busb. Hen.* G. Glycas, & Hamartolus. Philo Alexandrinus simplicius sensit de illo nomine, εἶτα δίδωσιν ὄνομα θεμένη μωσῆ ἐτύμως, διὰ τὸ ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτὸν ἀνελέσθαι. τὸ γὰρ ὕδωρ μῶς ὀνομάζουσιν αἰγύπτιοι. Ante hunc in Tragœdia, quam ex versione τοῦ ὁ'. condiderat nomine *Exodi* seu *Exagoges* Ezechielus vates, memoratum erat ὄνομα ᾧ μωσῆν ὠνόμαζε, ὅτι χάριν ὑγρᾶς ἀνεῖλε ποταμίας ἀπ' ὄχθου. Ex illis denique Alexandrinorum Theologorum decus Strom. primo. εἶτα τίθεται τῷ παιδίῳ ὄνομα ἡ βασιλὶς μωσῆν ἐτύμως, διὰ τὸ ἐξ ὕδατος ἀνελέσθαι αὐτό. τὸ γὰρ ὕδωρ μῶυ ὀνομάζουσιν αἰγύπτιοι· εἰς ὃ ὀκτάθειν τεθηξόμεθα. καὶ γάρ τοι μωσῆν τὸν ἀναπνοώσαντα τῷ ὕδατι προσαγορεύουσι. Idem Scriptoribus Gentium *Musus* & *Museus*. Quod vero eundem *Monios* dictum testetur Ægyptiace Aben Esdras ex scripto quodam Sabæorum, speciem veri claram habet: quippe *amon* illud in Ægypto significat, quod in divinis literis משה, *extrahere* utrumque. Pertinent enim hæc ad etymon sui nominis, quæ notavit ipse Exodi principio, כי מן המים משיתיהו. Rabbinos tamen Judæorum, & lumen eruditionis in Ecclesia Christiana Hieronymum, aut recentioris famæ Huetium Goliumque in hac originatione vicit Cl. Salmasius. Illi ὀκλάσματα exponunt, Philo semel λῆμμα; hic etiam cum Philone, Josepho, aliisque veterum mavult adhuc disertius *exceptum ab unda servatumque*, μανσὶ ut norunt Coptitæ. Dixit itaque nurus Ægyptia, *tuli ex aquis*, quo suæ indulgentiæ memoriam pulcherrimo homini maturius imprimeret. Cætera tamen hujus Originationis, atque ipsum ψευδομαντίχ, lubens permitto clarissimis viris *Maresschallo* & *Fabro*, qui nullam veterum literaturam perire penitus huic Academiæ patiuntur, quin suo studio erigant atque demum excolant. Moneo tamen quasi abeundo ὑδαγωγὸς pro ὑλαγωγὸς, notissimam illam Scaligeri correctionem, vixque Græcam in carmine Orphéo (quod Judæorum aliquis ex *Elle Semot* Legislatoris jampridem compilavit) melius permutari ad hunc modum:

Ως λόγος δεχαῖος, ὡς ναυλοχωὸς διέταξε.

Θαυμασίως γὰρ αὐτὸν, sic ait nobilissima Thermuthis, καὶ θεσπὶς τοῦ ποταμοῦ λαβοῦσα χαρίτος, ἐμαυτῆς μᾶλλον παῖδα ποιησαμένη. BERN.

q Φρονήματος] Ita *Samb Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* prius mance legebatur φρονητοῦ Ἑβραίων ἄρχει.

r Αὐ-

μος. Αμαράμης μὲν γὰρ [r] αὐτὸς ἦν παῖς. [s] ὁ δὲ Καάθης· οὗ πατὴρ Λεβὶς ὁ Ιακώβου, ὃς ἦν Ισάκου γνήσιος. Αβραάμης δὲ ἦν. σωφροσύνης δὲ καὶ τὴν ἡλικίαν ἐφύετο αὐτῷ· ἧς δὲ ταύτης μέτρον πολὺ [t] κρείττων, καὶ πρεσβυτέραν διεδείκνυτο ταύτης τὴν φρόνησιν ἐν τοῖς παιδεύμασιν, καὶ μειζόνων τῶν ὑπ' ἀνδρὸς γνησομένων ἐπαγγελίαν εἶχε τὰ τότε πραττόμενα. [v] καὶ τρίετες μὲν αὐτῷ γεγονόσιν θαυμαστὸν ὁ Θεὸς τὸ τῆς ἡλικίας ἐξήρεν [x] ἀνάσχημα· πρὸς δὲ κάλλος οὐδεὶς [y] ἀφιλότιμος ἦν ὅτου, ὡς Μωϋσῆν θεασάμενος μὴ ἐκπλαγῆναι τὴν εὐμορφίαν. πολλοῖς τε συέβαινε καθ' ὁδὸν φερομένῳ συντυγχάνουσιν, ὑπερφέρειν μὲν ὑπὸ τὴν ὄψεως [z] τοῦ παιδὸς· ἀφιέναι δὲ τὰ ποιούμενα, καὶ τῇ θεωρίᾳ [a] προσευχολεῖν αὐτοῦ. καὶ γὰρ ἡ χάρις ἡ παιδικὴ, πολλὴ καὶ ἄκρατος περὶ αὐτὸν οὖσα, [b] κατεῖχε τὰς ὁρῶντας.

Etenim is Amaramæ filius erat. Ille vero Cathi; cujus pater Levis, & Levis Jacobi filius, qui natus erat Isaco. Hic vero filius erat Abrami. Puero autem, non pro ætate, accrevit ratio & intelligentia: sed ejus modulum longe excedens, senilis sapientiæ, etiam * dum eruditione institueretur, haud parum ostendit; & quæ tum gerebat majorum, cum ad virilem ætatem perveniret, gerendorum spem fecêrunt. Ac tres quidem annos nato admirandam dedit Deus staturæ proceritatem: venustate autem tanta fuit; ut nemo ab omni elegantia adeo alienus esset, quin Moyse conspecto ejus formæ præstantia percelleretur. Multisque accidebat, ei dum circumferretur obviam factis, ut sese quidem *non solum* ad conspectum pueri converterent; sed, relictis seriis negotiis, etiam ei curiose contemplando vacarent. Nam & puerilis gratia, quæ in eo erat multa & cum simplicitate conjuncta, spectantes *ita* retinebat *ut inviti discederent*. *Moysis vel triennis forma ac statura admiranda.*

ζ'. Οντα δὲ αὐτὸν τοιοῦτον ἡ Θέρμουθις [c] παιδοποιεῖται, γονῆς γνησίας ἀπεμοιρασμένη. καί ποτε κομίσασα τὸν Μωϋσῆν πρὸς τὸν πατέρα, [d] ἐπεδείκνυτο τοῦτον, καὶ ὡς [e] φρουτίσοι διαδοχῆς, εἰ καὶ βουλοίτο θεὸς μὴ τύχοι παιδὸς γνησίου· πρὸς αὐτόν τε ἔλεγεν, "ἀναθρεψαμένη "παῖδα μορφῇ τε θεῖον καὶ φρονήματι γενναῖον, θαυμα- "σίως ὑπ' αὐτὸν καὶ [f] ὡσεὶ τοῦ ποταμοῦ λαβοῦσα χάρι- "τος, ἐμαυτῆς μὲν ἡγησαμένη παῖδα ποιήσασθαι, τοῦ "δὲ σῆς βασιλείας διάδοχον". ταῦτα λέγουσα, τὸν ἐκ πατρὸς χερσὶν ἐπίθησι τὸ βρέφος. [g] ὁ δὲ λαβὼν καὶ περιστερνισάμενος, [h] κατὰ φιλοφρόνησιν χάριν τοῦ γαμβροῦ ἐπιτίθησιν αὐτῷ τὸ διάδημα. καταφερὲς δὲ ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸν γῆν, περιελόμενος αὐτὸ καὶ νηπιότητα ὕβρισεν, ἐπέβαινέ τε [i] αὐτὸ τοῖς ποσί. καὶ τοῦτο ἔδοξεν οἰωνὸν [k] ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ φέρειν. θεασάμενος δὲ ὁ ἱερογραμματεὺς ὁ καὶ τὸν γένεσιν αὐτοῦ προειπὼν ἐπὶ [l] τῇ ταπεινώσει τῶν Αἰγυπτίων ἀρχῆς ἐσομένῃ, ὥρμησεν ἀποκτεῖναι, καὶ δεινὸν [m] ἀνεκραγὼς, "οὗτος, εἶπε, βασι- "λεύ, παῖς ἐκεῖνος, ὃν κτείνασιν ἡμῖν ἐδήλωσεν ὁ Θεὸς "ἀφόβοις εἶναι. [n] καὶ μαρτυρεῖ τῇ προαγορεύσει γε- "νόμενος, ἐπιβεβηκὼς ἡγεμονίᾳ τῇ σῇ καὶ παλῶν τὸ διά- "δημα. [o] τοῦτον οὖν ἀνελὼν, Αἰγυπτίοις μὲν τὸ ἀπ' αὐ- "τοῦ δέος ἄνες· Εβραίοις δὲ τὴν ἐλπίδα καὶ δι' αὐτοῦ θάρ- "σος ἀφελοῦ". Φθάνει δὲ αὐτὸν ἡ Θέρμουθις ἁρπάσασα· καὶ πρὸς τὸν φόνον ὀκνηρὸς ὢν ὁ βασιλεὺς, τοιοῦτον αὐτὸν ἐν θεοῖς ἐπιδιδάσκουσιν, ᾧ προνοία τοῦ Μωϋσέως [p] σωτηρίας ἦν. ἐτρέφετο οὖν πολλῆς ἐπιμελείας τυγχάνων. καὶ τοῖς μὲν Εβραίοις ἐπ' αὐτῷ παρῆν ἐλπίζειν εἶναι πρὸς τὰ ὅλων· δι' ὑποψίας δὲ εἶχον Αἰγύπτιοι τὴν ἀναλοφὴν αὐτοῦ. [q] μηδενὸς ὄντος φανεροῦ, διὸ καὶ

pa-

[r] Αὐτὸς ἦν παῖς.] Ita *Big. Vat. Baſ. G.* & *Zonara*. ἦν *Samb.* & *Caſ.*

[s] Ο δὲ Καάθης.] Zonaras ad hoc genus ἦν δὲ ἐξ ἀπεράμου ἐβδομος μωσῆς. ἀμαρὰμ γὰρ αὐτὸς ἦν παῖς, καὶ ἦν τῷ ἀμεράμ ὁ πατὴρ. ὁ δὲ λεβὶ, καὶ ὁ ἰακὼβ ὁ λεβὶ ἰακὼβ δὲ ἐτέχθη τῷ ἰσαὰκ· ἰσαὰκ δὲ ἐξ ἀβραάμ. Idem testatus est & Numenius de antiquissimo Legislatore, ἐδόθη γενεᾷ γνωσθεὶς &c. putando à nobili Chaldæo. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* nec aliter *Vat.* nisi quod habent καὶ λεβί. antea perverse editum, Καάθης ὁ πατὴρ, ὁ δὲ Λεβὶ, ὁ δὲ Λεβὶ δὲ Ιακώβου, ὃς ἦν Ισάκου γνησίου. Moysem septimum ab Abramo exstitisse testantur *Zonaras*, *Numenius*, *aliique*.

[t] Κρείττων,] Ita in plerisque *MSS.* κρείττω in *Editis*.

* *Dum eruditione*] Forsan *inter ludendum*, ἐν παιδιᾷς.

[v] Καὶ τριετεῖ] Sic *Big. Samb. Caſ. Vat* & *Vet. Interpr.* καὶ τριετῆ μὲν αὐτὸν γενόμενον *Baſ. G. Glycas*, *alique*.

[x] Ανάσχημα·] Secutus sum *Baſ. G.* & *Zonaram*, cum apud *Hesychium* sit ἀνάσχημα, ὕψωμα. at ἄγχημα habent *Big. Samb. Vat. Glycas*, *Hamartolus*. & *Vet. Interpr.*

[y] Αφιλότιμος] Ita *MSS. Glycas*, *Suidas* & *Hamart.* ἀφιλοκάλητος *Baſ.* & *G.* ut Αἰσχρότερον probante *Bernardo*.

[z] Τοῦ παιδός.] Τῷ παιδὶ *Vat.*

[a] Προσευχολεῖν] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* προσαυχολεῖν *Baſ. G.* & *Vat.*

[b] Κατεῖχε] Sic *MSS.* κατέχιλε in *Editis*.

[c] Παιδοποιεῖται,] Sic *Baſ. Gen. Hen.* & *Busb.* ἠθέλησε) αὐτὸν *Zon.* ἐποιήσατο) αὐτὸν *M. Glycas*. BERN. Παῖδα ποιεῖται) *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ſed compoſite in *aliis*.

[d] Επεδείκνυτο] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπιδείκνυσι τούτῳ *Vat.* ἐπεδείκνυτό τε τοῦτον *Baſ* & *G.*

[e] Φροντίσοι διαδοχῆς,] Aut verbis *Pſeudo-Euſtathii*, ἀξιῶσα ποιῆσαι αὐτὸν τῆς βασιλείας αὐτῆ διάδοχον. BERN.

[f] Παρὰ τοῦ ποταμοῦ] Sic in *MSS.* παρ' αὐτῆς in *Editis*.

[g] Ο δὲ λαβὼν] *Al.* ὁ δὲ καὶ λαβών.

[h] Κατὰ φιλοφρόνησιν] *Euſtathio* alia voce χαριζόμενος. καταφιλοφρόνησιν & καταπιότητα *Samb.* liber. BERN.

[i] Αὐτὸ τοῖς ποσί.] Ita *Samb.* & *Big.* αὐτῷ *Baſ. G. aliique*, velut v. 36. ἐπιβεβηκὼς ἡγεμονίᾳ.

[k] Επὶ τῇ] Επὶ τῆς βασιλείας *Vat.*

[l] Τῇ ταπεινώσει] Illud τῇ ex *MSS.*

[m] Ανεκραγὼς,] Ita Atticorum more pro ἀνακεκραγὼς edidit *Bernardus*, ἀνακραγὼς εἶπε *Baſ.* ἀνεκραγὼς εἶπε *Gen.* ἀνακραγὼν ὅτου εἶπε *Samb. Hen. Vat. Busb.* & *Zonar.*

[n] Καὶ μαρτυρεῖ] Καὶ reposuimus ex *MSS.*

[o] Τοῦτον οὖν ἀνελὼν·] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῦτον ἀνελὼν in *Editis*.

[p] Σωτηρίας ἦν.] Sic *Samb.* & *Vat.* τῆς σωτηρίας in *reliquis*.

[q] Μηδενὸς ὄντος φανεροῦ,] Ita in *MSS.* niſi quod *Samb.* interpolet ἦ μηδὲν ὄντα καὶ συγκεῖσθαι malo fuco. & *Vet. Interpr.* in *Editis* μηδ' ἑνὸς ὄντος φανεροῦ, καὶ ἀπεκλείοντος αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, ἢ συγκεῖσθαι διὰ τὴν ἰατροσόφους, ἢ τὸν ἄλλον τινὸς, ὡς πλέον ὑπὲρ ὠφελείας τῶν Αἰγυπτίων ἐν τῷ παιδείᾳ θαῤῥεῖν παρῆν. Cape quod præstare videtur. BERN.

pareret, (etiamsi ipsum, qui cognatus erat ex adoptione, occideret rex aut alius quispiam) cui ad Ægyptiorum utilitatem promovendam ex futurorum præscientia magis fidere daretur, ab ejus cæde abstinuerunt.

ἀπέκτεινεν αὐτὸν· ἢ ὁ βασιλεὺς ὄντα καὶ συγγνώμῃ λαβὼν τῆς εἰαρτοινίσεως ἢ τ ἄλλων τις, ᾧ πλέον ὑπῆρ ὠφελείας τῆς Αἰγυπτίων ἐκ τὸ προειδέναι τὰ μέλλοντα θαρρεῖν παρῆν, ἀπείχοντο τῆς ἀναιρέσεως αὐτοῦ.

CAP. X.

Quomodo Moyses bellum gessit adversus Æthiopes.

Bellum Æthiopicum.

ET quidem Moyses, eo quo diximus modo natus & educatus, cum adulta esset ætate, Ægyptiis quantum virtute valeret, seque ita comparatum esse ut res quidem illorum deprimeret, Hebræorum vero afflictas erigeret, ex hujusmodi occasione ostendit. Æthiopes, qui Ægyptiis finitimi sunt, in regionem eorum irrumpentes, Ægyptiorum res agebant ferebantque. Illi ira perciti ducunt in eos exercitum, contumeliam *cum injuria conjunctam* ulturi: prælioque superati, alii quidem in acie ceciderunt, alii vero turpi fuga ad suos se receperunt. Æthiopes fugientibus instabant: & ignaviæ sibi versum iri reputantes, nisi totam Ægyptum victores peragrarent, late eam populabantur: prædæque dulcedine degustata, sibi non temperarunt quin indies novos impetus facerent. Cumque vicinas regiones primum pervagantibus nemo cum armis obviam iret, progressi sunt usque ad Memphin & mare, quod nulla civitas eorum vim sustinere potuerit. Hac calamitate pressi Ægyptii ad oracula & divinationes confugiunt. Illis vero cum hoc consilium dedisset Deus, ut in auxilium advocarent Hebræum, filiæ imperat Rex ut sibi Moysem concederet, qui copiis suis præficeretur. Illa ipsum Regi in manus tradidit, jurejurando prius obstricto, ne quid mali in perniciem ejus strueret: magni beneficii gratiam sibi pro hoc auxilio deberi existimans, & sacerdotibus exprobrans, quod eos non puderet nunc ejus opem desiderare, qui prius ut hostem occidendum esse monuerant.

ΚΕΦ. ι'.

Οπως Μωϋσῆς κατ' Αἰθιόπων ἐξεστράτευσεν.

ΜΩϋσῆς μὲν οὖ, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ γνωσθεὶς τε καὶ τραφεὶς, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν, φανερὰν τοῖς Αἰγυπτίοις [r] τὴν ἀρετὴν ἐποίησε, καὶ τὸ ὑπὸ παφνώσι μὲν τῇ ἐκείνων, ἐπ' αὐξήσι ἢ τῶν Ἑβραίων γεγονέναι, τοιαύτης ἀφορμῆς λαβόμενον. Αἰθίοπες, πρόσοικοι δ' εἰσὶ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἐμβαλόντες εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔφερον καὶ ἦγον τὰ τῶν Αἰγυπτίων. [s] οἱ δ' ὑπ' ὀργῆς στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοὺς, ἀμυνόμενοι τῆς καταφρονήσεως· [t] καὶ τῇ μάχῃ κρατηθέντες, οἱ μὲν αὐτῶν ἔπεσον, οἱ δ' αἰσχρῶς εἰς τὴν οἰκείαν διεσώθησαν [v] φεύγοντες. ἐπηκολούθησαν ἢ διώκοντες Αἰθίοπες· καὶ [x] μαλακίας ὑπολαβόντες τὸ μὴ κρατεῖν πάσης τῆς Αἰγύπτου, τῆς χώρας ἁπανταχοῦ ἦπτοντο, καὶ γευσάμενοι τῶν ἀγαθῶν οὐκέτ' αὐτῶν ἀπέσχοντο. ὡς ἢ τὰ μεσόγαια μέρη πρῶτον αὐτῆς ἐπερχομένων οὐκ ἐτόλμων ἀντιστρατεύειν, [y] προϋθησαν ἄχρι Μέμφεως καὶ τῆς θαλάσσης, οὐδὲ μιᾶς τῶν πόλεων ἀντισχεῖν δυνηθείσης. τῷ ἢ κακῷ πιεζόμενοι, πρὸς χρησμοὺς Αἰγύπτιοι καὶ μαντείας τρέπονται. συμβουλευομένοις δ' αὐτοῖς ἔδοξε θεὸν συμμάχῳ χρήσασθαι τῷ Ἑβραίῳ, κελεύει ὁ βασιλεὺς τῇ θυγατρὶ σφάξειν τὸν Μωϋσῆν, [z] στρατηγὸν αὐτῷ γενησόμενον. ἡ ἢ ὅρκοις [a] ποιησαμένῳ, ὥστε μηδὲν βλάψειν κακὸν, σφάδιδωσιν· ἀντὶ μεγάλης μὲν εὐεργεσίας κρίνουσα τὴν συμμαχίαν, κακίζουσα ἢ τοὺς [b] ἱερεῖς, οἳ, κτεῖναι προαγορεύσαντες αὐτὸν ὡς πολέμιον, [c] οὐκ ἠδοῦντο νῦν χρῄζοντες αὐτοῦ τῆς ὀλιγωρίας.

Ibes hominesque Ægyptii Æthiopes cum suis serpentibus profligant, Moyse duce ac auctore.

2. Moyses autem, à Thermuthi pariter ac Rege exoratus, libenter hanc expeditionem suscipit. Sacrorum vero scribæ gentis utriusque *hac re* gaudebant. Ægyptiorum quidem, quod, hostibus ejus virtute devictis, foret ut Moysem dolo tollerent: Hebræorum vero, quod sibi daretur Ægyptiorum servitutem effugere, Moyse duce & imperatore. Ille vero, ut hostes occuparet priusquam de adventu suo cognoscerent, copias *statim* eduxit. non per fluminis ripam iter faciens, sed per interiora terræ. Qua ex re mirum in modum ostendit, quantum sapientia polleret. Cum enim hæc via difficilis admodum esset propter serpentum multitudinem (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiam alit qui nusquam alibi reperiuntur, & noxiis viribus & insolito aspectu plurimum differentes, & in his quosdam volucres, qui non solum humi latentes noceant, sed & sublimes ex improviso malum inferant) commentus est, ut securum & innoxium iter

β'. Μωϋσῆς ἢ ὑπό τε τῆς [d] Θερμούθιδος παρακληθεὶς καὶ ὑπὸ τ βασιλέως ἡδέως προσδέχεται τὸ ἔργον. ἔχαιρον δ' οἱ ἱερογραμματεῖς ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν. Αἰγυπτίων μὲν, ὡς τάς τε πολεμίους τῇ ἐκείνου κρατήσοντες ἀρετῇ, καὶ τ Μωϋσῆν τῷ αὐτῷ δόλῳ κατεργασόμενοι· οἱ ἢ τῶν Ἑβραίων, ὡς φυγεῖν αὐτοῖς [e] ἐσομένης τὰς Αἰγυπτίους, διὰ τὸ Μωϋσέως αὐτῶν στρατηγεῖν. ὁ ἢ, φθάσας [f] πρὶν ἢ πυθέσθαι τὰς πολεμίους τὴν ἔφοδον, αὐτὸς, τ στρατὸν ἀναλαβὼν ἦγεν· οὐ διὰ τοῦ ποταμοῦ ποιησάμενος τὴν ἐλασίαν, ἀλλὰ διὰ γῆς. ἔνθα τ αὐτὸς σωτέρας θαυμασίως ἐπίδειξιν ἐποίησατο. τ γὰρ γῆς χαλεπὴς ὄσης ὁδοιπορῆσαι διὰ πλῆθος ἑρπετῶν· παμφορωτάτη γάρ ἐστι [g] τούτων, ὡς καὶ τὰ παρ' ἄλλοις οὐκ ὄντα μόνη τρέφειν, δυνάμει τε καὶ κακίᾳ [h] καὶ τῷ τ ὄψεως ἀπροσδοκήτῳ διαφέρουσα, τινὰ δ' αὐτῶν ἐστὶ καὶ πτερωτὰ, ὡς λανθάνειν μὲν ἀπὸ γῆς κακουργοῦντα, καὶ μὴ προσδοκωμένους ἀδικεῖν ὑπερπετῆ γινόμενα· νοεῖ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ἄδεια-

r Τῷ αἰτίῳ] Τῷ οἰκείαν αἰτίῳ *Hen.* & *Busb.* Mox manus secunda ad cod. *Samb.* καὶ τῷ ἐπὶ ταφεῖν. & Ἐφερον καὶ ἦγον *Big.* & *Samb.* Correcte reliqui ἔφερον καὶ ἦγον, *prædam omnem retulere, vivam, aut non vivam*, ut Critica vetus Græcorum docet. BERN.

s Οἱ δ' ὑπ' ὀργῆς] Ita in quatuor *MSS.* οἱ δ' ὀργῇ *Bas. G. aliique.*

t Καὶ τῇ μάχῃ] Καὶ δὲ μάχῃ in aliquibus *MSS.*

v Φεύγοντες.] Sic in *MSS.* in *Editis* Φυγόντες.

x Μαλακίας ὑπολαβόντες] Μαλακίαν *Vat.*

y Προὔθησαν] Καὶ πρεσθῆσαν *Hen.* & *Busb.* προσέθησαν *Eustath.* BERN.

z Στρατηγόν] Irenæus ex Josepho hæc memorat. Vide nuperam editionem anni 1710. pag. 347. Ἰώσηπός φησιν, ὅτι ἔτι παῖς ὢν βασιλείοις ἐτρέφετο Μωυσῆς, τροφίμος χειροβιωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ Αἰθιόπων τε νικήσας, ἠγάγετο τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως ἐκείνου θυγατέρα· ἐπιπερ πεύσῃ τῷ πρὸς αὐτὸν προσέθηκαν αὐτῷ τὴν πόλιν. *Josephus dicit, Mosen quum in regia educaretur ducem belli Æthiopici creatum esse, & postquam eos devicerat, filiam regis illius uxorem duxisse, quæ amore ejus tacta urbem ei prodiderat.* REL.

a Ποιησαμένῳ,] Ποιησαμένων *Samb.* & *Vat.*

b Ἱερεῖς,] *Al.* ἱερεῖαι, κτεῖναι, προαγορεύσαντες. & ἱερέας, εἰ, κτεῖναι προαγορεύσαντες.

c Οὐκ ἠδέντο] Οὐκ ἤδειν *Epiphanius* Sciolus vidisse videtur, vel neutiquam intellexisse quid hic Judæus dixerit. BERN.

d Θερμούθιδος] Θερμούθιδος quicquid nobis suppetit librorum. aliquanto post *Samb.* κατεργασάμενοι, cæteri tempore infinito. BERN.

e Ἐσομένης] *Al.* ἐσομένους.

f Πρὶν ἢ πυθέσθαι] Πρὶν ἢ πυθέσθαι *Samb.* & *Vat.*

g Τούτων,] Τούτων hic repositum ex *MSS.* quod in *Editis* male inferebatur post ὅμοιος.

h Καὶ τῷ τ ὄψεως] Illud καὶ ex *Cod. Vat. Edit. Bas.* & *Vet. Interpr.* in cæteris deerat.

i Ἰσι-

ἀελαδῆ πορείαν τοῦ στρατεύματος καὶ στράτημα θαυμαστόν. τὰ γὰρ ἐμφερῆ κιβωτοῖς ἐκ βίβλου κατασκευάσας, καὶ πληρώσας [i] ἴβεων, ἐκόμιζε. [k] πολεμιώτατον δ' ἐστὶ [l] τοῖς ὄφεσι τοῦτο τὸ ζῶον. φεύγουσί τε γὰρ ἐπερχομένους, καὶ [m] ἀφισάμενοι καθάπερ ὑπ' ἐλάφων [n] ἁρπαζόμενοι καταπίνει. χειροήθεις δ' εἰσὶν αἱ ἴβεις, καὶ θεὸς μόνον τὸ τῶν ὄφεων γένος ἄγριοι. καὶ θεὶ μὲν τούτων παρέλιπε νῦν γράφειν, ὡς οὐκ ἀγνοούντων τῶν Ἑλλήνων τῆς [o] ἴβεως τὸ εἶδος. ὡς οὖν εἰς τὴν γῆν ἐνέβαλε τὴν θηροτρόφον, ταύτους ἀπεμάχετο τὴν τῶν ἑρπετῶν φύσιν ἐπαφεὶς αὐτοῖς, καὶ πολεμούσης χρώμενος. τοῦτον οὖν ὁδεύσας τὸν τρόπον, ἅτε προσμαθὼν παρὰ τοῖς Αἰθίοψι, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τῶν ἐλπίδων, ἃς εἶχον ὑπὲρ τῆς Αἰγύπτου, ἀφαιρεῖ. τάς τε πόλεις αὐτῶν [p] ἐπὶ καταστρεφόμενος, καὶ φόνος πολὺς τῶν Αἰθιόπων ἐπάπτετο. καὶ τῆς Δὶς Μωϋσῆν εὐπραγίας γενομένου τὸ τῶν Αἰγυπτίων στράτευμα, πονεῖν οὐκ ἔκαμνεν· ὡς θεὶ ἀνδραποδισμῷ καὶ παντελεῖ [q] ἀνασείσεως [r] κίνδυνον εἶναι τοῖς Αἰθίοψι. καὶ τέλος συνελαθέντες εἰς [r] Σαβὰ πόλιν βασίλειον ἔσαν τῆς Αἰθιοπίας, ἣν ὕστερον Καμβύσης [s] Μερόλν [t] μετωνόμασεν, ἀδελφῆς ἰδίας [v] ἄτω καλουμένης, ἐπολιορκεῖτο. ἦν δὲ δυσπολιόρκητον σφόδρα τὸ χωρίον, τότε Νείλῳ θεριέχον[ται] αὐτὴν καὶ [x] κυκλούμενον, ποταμῶν τε ἄλλων ἀσὰπός καὶ [y] Ἀσταβόρα δυσμάχητον τοῖς [z] πλησίον διαβαίνειν τὸ ῥεῦμα ποιοῦντων. ἡ γὰρ πόλις ἐντὸς ὅσπερ [a] νῆσος οἰκεῖται, τείχους τε αὐτῇ καρτερᾶς περιηγμένης, καὶ θεὸς μὲν τοὺς πολεμίους θέβλημα τοὺς ποταμοὺς ἔχουσα, χώματά τε μεγάλα μεταξὺ τοῦ τείχους, ὥστε [b] ἀνεπίκλυστον εἶναι βιαιότερον ὑπὸ πλημμύρας φερομένων· ἄπορον καὶ τοῖς περαιωσαμένοις τοὺς ποταμοὺς ἄπορον ἐποίει τὴν πόλεως πλὴν ἁλώσιν. φέρουσι τοίνυν ἀηδῶς τῷ Μωϋσῇ τὴν τοῦ στρατεύματος ἀργίαν· εἰς χεῖρας γὰρ οὐκ ἐπόλμων ἀπαντᾶν οἱ πολέμιοι· συνέτυχέ τι τοιοῦτον. Θάρβις θυγάτηρ ἦν τοῦ Αἰθιόπων βασιλέως. αὕτη τὸν Μωϋσῆν πλησίον τοῖς τείχεσι προσάγοντα τὴν [c] στρατείαν καὶ μαχόμενον γενναίως ἀποσκοπεῖται, καὶ [d] τὸ θρασείας τοῦ ἐγχειρήσεως θαυμάζεται, καὶ τοῖς τε Αἰγυπτίοις αἴτιον, ἀπεγνωκόσιν ἤδη τὴν ἐλευθερίαν, τὸ θαρσαλέως ὑπολαμβάνεται, καὶ τοῖς Αἰθίοψιν, αὐχοῦσιν ἐπὶ τοῖς [e] κατ' αὐτῶν κατωρθωμένοις, ἔρωτα δεινὸν ὤλισθεν αὐτῆς. καὶ [f] μειόντος ἔτι πάθους πέμπει [g] πρὸς αὐτὸν τῶν οἰκετῶν τὸν πιστότατον, διαλεγομένη περὶ [h] γάμου. προσδεξαμένου δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ [i] ποιησαμένου πίστεις ἐνόρκους ἢ μὴν ἄξεσθαι γυναῖκα, καὶ κρατήσαντα τὸ πόλεως μὴ [k] παραβήσεσθαι τοὺς σωτῆρας· φθάνει τὸ ἔργον τοὺς λόγους. καὶ [l] τὴν αἵρεσιν τοῦ Αἰθιόπων βασιλέως. αὕτη τὸν Μωϋσῆν πλησίον τοῖς τείχεσι προσάγοντα τὴν στρατείαν καὶ μαχόμενον γενναίως ἀποσκοπεῖται, καὶ τὸ θρασείας τοῦ ἐγχειρήσεως θαυμάζεται, καὶ τοῖς τε Αἰγυπτίοις αἴτιον, ἀπεγνωκόσιν ἤδη τὴν ἐλευθερίαν, τὸ θαρσαλέως ὑπολαμβάνεται, καὶ τοῖς Αἰθίοψιν, αὐχοῦσιν ἐπὶ τοῖς κατ' αὐτῶν κατωρθωμένοις, ἔρωτα δεινὸν ὤλισθεν αὐτῆς. καὶ πεμόντος πάθους πέμπει πρὸς αὐτὸν τῶν οἰκετῶν τὸν πιστότατον, διαλεγομένη περὶ γάμου. προσδεξαμένου δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ ποιησαμένου πίστεις ἐνόρκους ἢ μὴν ἄξεσθαι γυναῖκα, καὶ κρατήσαντα τὸ πόλεως μὴ παραβήσεσθαι τοὺς σωτῆρας· φθάνει τὸ ἔργον τοὺς λόγους. καὶ τὴν αἵρεσιν τοῦ Αἰθιόπων

exercitui præstaret, stratagema plane mirandum. Fiscellas enim *quasdam* è papyro in cistarum formam conficiendas curavit, & ibibus complens secum deportavit. Est autem hoc animal serpentibus infestissimum. nam & eos infectantes fugitant, & inter fugiendum sicut à cervis retracti deglutiuntur. Ibes vero cicures sunt & mansuetæ, inque serpentum genus solum immaniter sæviunt. Et de his quidem nunc mitto scribere, cum non ignorent Græci qualis sit ibis. Postquam igitur ventum est in terram istis bestiolis refertam, ibes illis immisit, quibus propugnatoribus usus serpentium vim debellavit. Hoc igitur modo itinere confecto, Æthiopibus inopinantibus supervenit, & cum iis congressus victoriam reportavit, spemque Ægypti occupandæ illis abstulit: urbes etiam eorum adortus evertit, & ubique magna cædes Æthiopum patrabatur. Porro Ægyptiorum exercitus, post res Moysis auspiciis feliciter gestas, nullo labore fatigabatur: adeo ut Æthiopibus captivitatis atque excidii periculum immineret. Denique in urbem Sabam regiam Æthiopiæ compulsi, quam postea Cambyses, à sorore sua nomine impositio, Meroën appellavit, obsidione premebantur. Erat autem locus ille pæne inexpugnabilis, Nilo ipsi circumfuso & circundato, aliisque fluviis, Astapo & Astabora, transitum difficiliorem facientibus. Urbs enim ad interiora sita *ut* insula habitatur; quod murus validus illi circumductus sit, & hostibus quidem objectos fluvios habeat, atque aggeres magnos post murum ad inundationes arcendas, cum fluvii intumescentes majori cum impetu deferantur: quæ & *nunc* iis, qui flumina trajecerant, urbem expugnatu difficilem reddiderunt. Cum ergo ægre ferret Moyses exercitum otiosum desidere, (nam manus conferere non ausi sunt hostes) tale quiddam accidit. Tharbis filia erat regis Æthiopum. Hæc Moysen exercitum mœnibus admoventem, & egregie dimicantem conspicata, atque ob ea quæ excogitaverat & aggressus erat mirata, ipsumque & Ægyptiis, libertatem desperantibus, felicitatis auctorem exstitisse existimans, & Æthiopes, *modo* gloriantes de rebus præclare contra eos gestis, in extremum periculum adduxisse, vehementi ejus amore capta est. Atque *indies* crescente affectu, servos sibi fidissimos ad ipsum mittit, conjugium suum offerens. Illo vero assentiente, ea conditione ut sibi traderetur urbs, fideque jurejurando firmata, se ducturum eam uxorem, atque urbe dedita pactis mansurum esse: dictum factum. Et postquam sævitum est in Æthiopes, actis

Sabam (quæ & Meroë) metropolin totius Æthiopiæ, seque una Moysi dedit Tharbis.

i Ἴβεων,] De iis videsis *Herodotum*, l. 2. c. 75 & 76. & *Plutarchi* Sympos. l. 4. probl. 5.

k Πολεμιώτατον] *Al.* πολέμιον.

l Τοῖς ὄφεσι] Illud τοῖς ex *MSS.*

m Ἀφισάμενοι] Ἐφισάμενοι *Vat.* ἀθισάμενοι *Glyc.* & *Hamartolus.* Mox ejusdem indocta manus ἄγχειαν. BERN.

n Ἁρπαζόμενοι] Βασαζόμενοι καθάπτονται *Vat.* Hac de re vide *Plinii* Hist. Nat. Tom. 2. p. 152. *Edit. Paris.*

o Ἴβεως] In *Editis* ἴοιδος contra usum *Josephi* & auctoritatem *MSS.*

p Ἐπὶ] Ita *Big.* & *Samb. Vat. Basil.* ἐπὶ *Bas. alii.* ἔπεσι *Zonaras.*

q Ἀνασείσεως] Facilitatis causa ἀνασατώσεως hic reposuit secunda manus *Samb.* BERN.

r Σαβὰ] Σαβᾶν *Samb.* σαβᾶν *Hen. Busb.* & *Zonaras.* σαβᾶ *Georgius Syncellus*, & σαββᾶ alter *Georgius.* Eusebius in Lexico sacro, σαβᾶ, πόλις αἰθιόπων βασιλική· ἣν φησιν ἱστορεῖ καμβύσου οὐσαν μητρὸς, ἐξ ἰδίας ἀδελφῆς ἐπιθέτῳ τύχαις. Quis non miretur Originis temeritatem, si ad Canticum Salomonicum hæc talia unquam scripserit? *Invenimus autem hujus reginæ* (Sabæ) *etiam Josephum in historia sua facere mentionem, addentem etiam hoc, quod posteaquam regressa est à Salomone, Cambyses rex miratus ejus sapientiam, quam sine dubio ex Salomonis sapientia susceperat, cognominavit, inquit, nomen ejus Meroen. Refert autem quod non solum Æthiopiæ, sed & Ægypti regnum tenuit.* BERN. *Al.* Σαβᾶν & Σαββᾶν.

s Μερόλν] Vide *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* v. Μερόη.

t Μετωνόμασεν,] Ita *MSS.* in *Editis* ἀνόμασεν.

v Οὕτω καλουμένης,] Sic in *Cod. Vat.* τοῦτο in *ceteris.*

x Κυκλουμένου,] Κυκλωμένου *Vat.*

y Ἀσταβόρα] Ita *Samb.* & *Geographi Vett.* Ἀσταβόρρα & Ἀστοβόρρα *alii.*

z Περιοικοῦσι] Sic in *Samb.* περιοικοῦσιν in *reliquis.*

a Νῆσος οἰκεῖται,] Ὡς νῆσον οἰκεῖ, *Burii* nostri jam usus nullus; vel equidem νήσῳ, quod proclivius erat. BERN. Νῆσον καλεῖ) *Vat* ὡς νῆσον οἰκεῖ) legisse videtur *Vet. Interpr.*

b Ἀνεπίκλυστον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀνεπικλυστον *Bas. G. aliique.*

c Στρατείαν] Στρατιάν ex *Samb.* & non στρατιὰν cum *aliis* excudi fecit *Bernardus.*

d Τὸ ἐπιτοίας] Τὸ ἐπιτοίαν habet *Eustath.* ad Hexaëm.

e Κατ' αὐτῶν] Ita *Big. Samb. Cas. Vat.* & *Epiphan.* nisi quod ἐχόντων pro ὅλων substituant *Samb.* & *Vat.* ὑπ' αὐτῶν κατορθωμένοις ἢ θεὸν τὸ ὅλων κίνουσι *Bas.* & *G.*

f Μειόντος] Ita in *MSS.* in *Editis* αὔξοντος δὲ π.

g Πρὸς αὐτόν] Πρὸς αὐτόν τινα τῶν πιστοτάτων *Vat.* & in nonnullis *Epiphanii* Codd *fidelissimum servorum.*

h Γάμου.] *Al.* γάμων, ut & mox v. 46. τὰς γάμους.

i Ποιησαμένου] Ποιησαμένων *Vat.*

k Παραβήσεσθαι] Παρεβήσεσθαι *Vat.*

l Καὶ τὴν αἵρεσιν] Μετὰ τὴν *Samb. Busb.* & *Hen.*

actis Deo gratiis, nuptiæ à Moyſe celebrantur; atque Ægyptiorum exercitus *victor* domum eſt reductus.

πων εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, σωτελῆ τ γάμον [m] ὁ Μωϋσῆς· καὶ τὰς Αἰγυπτίας ἀπήγαγε εἰς τ[n] ἑαυτῶν γῆν.

CAP. XI.

Quomodo Moyſes ex Ægypto aufugit in Madianam.

Ab ingrata Ægypto ad Troglodytas ſe furripuit Moyſes. Ex. 2, 3.

ILli vero, quod ſalutem à Moyſe acceperint, odium illi pro gratia repoſuerunt, ſtudioque majori ei ſtruxerunt inſidias: ſuſpicantes quidem ne rebus proſpere geſtis elatus aliquid novi in Ægyptiorum damnum moliretur; Regem vero admonentes, ut eum interficeret. Illi autem & ipſi hac de re inſederat cogitatio, partim ex invidia ob *nuperam* Moyſis expeditionem, partim ex metu depreſſionis; inſtigatus vero à Sacrorum ſcribis, vehementi flagrabat deſiderio Moyſem perimendi. Verum ut primum de inſidiis audiverat *Moyſes*, clam ſe ſubduxit. Atque viis *paſſim* à cuſtodibus obſeſſis, per ſolitudinem fugam inſtituit, & * qua *evaſurum* inimici minime ſuſpicabantur: & quamvis ciborum laborârit inopia, eam tamen patienter & magnanime ſuperat. Et cum ad urbem Madianam perveniſſet, in Rubri quidem maris litore ſitam, ab uno vero Abrami ex Chetura filiorum denominatam, ſuper puteum quendam ſedens à laſſitudine & miſeria quieſcebat, cum meridies eſſet, non procul ab urbe: ubi ei ſuboritur negotium ex conſuetudine & more illic viventium, quod virtutem ejus illuſtravit, & ad meliora viam aperuit.

Mox idem ille de filiabus Ragueli præclare meretur.

2. Cum enim iſtis regionibus aquarum ſit penuria, operam dant paſtores ut primi puteos occupent; ne, aqua ab aliis exhauſta, ſua potu egeant pecora. Ad puteum igitur accedunt ſeptem virgines ſorores, Ragueli ſacerdotis, & ab iſtius loci incolis magno in honore habiti, filiæ: quæ patris greges curantes, mulieribus etiam ad hoc miniſterium patrio Troglodytarum more adhibitis, forte, antequam alii venerint, ſatis aquæ pecoribus ſuis in alveos, ei uſui paratos, è puteo extraxerant. Paſtoribus autem aliquanto poſt venientibus & virgines depellentibus, ut aquam ſibimet haberent, Moyſes, rem indignam ratus virgines non reſpicere injuriam paſſas, ſimereque vim virorum plus valere quam jus feminarum, illis quidem obſtitit inique agere volentibus, iis vero, ut par erat, auxilium tulit. At illæ, hoc beneficio accepto, patrem *ſuum* adeunt, & paſtorum injuriam, & quomodo ab hoſpite adjutæ fuerint, ei retulerunt: rogabantque ne illi hæc gratia periret, meritumve deſideraretur præmium. Ille autem cum filiarum in benefactorem gratum collaudavit animum, tum juſſit Moyſem coram adduci, ut ejus remuneraret benevolentiam. Poſtquam vero aderat, & indicavit ei filiarum de ejus ope & auxilio teſtimonium, & virtutem ejus admiratus, non in ingratos hoc

ΚΕΦ. ια'.

Πῶς ἔφυγε ὁ Μωϋσῆς ἐξ Αἰγύπτου εἰς Μαδιλωήν.

Οἱ δ' ἐξ ὧν ἐσώζοντο ὑπὸ Μωϋσέως, μῖσος ἐκ τούτων πρὸς αὐτὸν ἀνελάμβανον, καὶ θερμότερον ἄπλεθαι τ κατ' αὐτοῦ βουλευμάτων ἠξίουν· ὑποτοπάζοντες μὲν μὴ διὰ τὴν δύπραγίαν νεωτερίσοι καὶ τὴν Αἴγυπτον, διδάσκοντες δὲ τ βασιλέα φθεῖραι τ [o] σφαγῆς. ὁ δὲ [p] καὶ καθ' αὐτὸν μὲν εἶχε τὴν [q] πράγματος ὑπόνοιαν, ὑπό τε φθόνου τῆς Μωϋσέως στρατηγίας, καὶ ὑπὸ δέους παφνώσεως· [q] ἐπεχθεὶς δ' ὑπὸ τ ἱερογραμματέων, οἵός τε ἦν ἐγχειρεῖν τῇ Μωϋσέως ἀναιρέσει. φθάσας δὲ τὴν ὑποβολὴν [r] καταμαθεῖν, λαθὼν ὑπεξέισι. καὶ τ ὁδῶν φυλαττομένων, πορεύεται διὰ τ ἐρήμου τ ὁρασμόν, καὶ ὅθεν ἦν [s] ὑπόνοιαν μὴ λαβεῖν τὰς ἐχθράς· ἄπορός τε ὢν τροφῆς, ἀπημάλαξε τῇ καρτερίᾳ καταφρονῶν. εἰς τε πόλιν Μαδιηνὴν ἀφικόμενος, πρὸς τῇ μὲν Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ κειμένῃ, ἐπώνυμον δ' ἑνὸς τ Ἀβράμῳ γεγομένων ἐκ [t] Χετούρας υἱῶν, καθεσθεὶς ὑπί πηγῇ φρέατος, ἐκ δὲ κόπου καὶ τῆς παλαιπωρίας ἠρεμῇ, μεσημβρίας ἦσαν, ἀπόρρω τῆς πόλεως· [v] ἔνθ' αὐτῷ συνέβη καὶ πρᾶξις ἐκ διαίτης τῶν αὐτόθι, συνήσαισα τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἀφορμὴν ἐσομένην.

β'. Τῶν γὰρ χωρίων [x] δυσύδρων ὄντων, συναπελάμβανον οἱ ποιμένες τὰ φρέατα· ὅπως μὴ [y] προεξαναλωμένα δι' ὑδάτων ὑπὸ τ ἄλλων, ἀπανίζοι ποτὲ τὰ θρέμματα. προσχώρουν] οὖν ὅπι τὸ φρέαρ ἑπτὰ παρθένοι ἀδελφαὶ Ραγουήλου θυγατέρες, ἱερέως, καὶ πολλῆς ἠξιωμένου παρὰ τοῖς ἐπιχωρίοις· αἱ, τ δὲ πατρὸς ποιμνίων ἐπιμελούμεναι, διὰ τὸ ταύτην ὑπουργίαν εἶναι ἐν γυναιξὶν ἐπιχώριον παρὰ τοῖς Τρωγλοδύταις, φθάσασαι τὸ αὔταρκες ἐκ δὲ φρέατος ἀνέσπασαν ὕδωρ τοῖς ποιμνίοις [z] εἰς δεξαμενὰς, αἳ πρὸς ἐκδοχὴν δὲ ὑδάτων ἐγεγόνεσαν. ἐπισπόντων δ' [a] ποιμένων καὶ ἀπελαυνόντων τὰς παρθένους, ὡς αὐτοὶ δὲ ὕδατος κρατεῖεν, Μωϋσῆς, δεινὸν ἡγησάμενος εἶναι προϊδεῖν ἀδικουμένας τὰς κόρας, καὶ τὴν βίαν τὴν τ ἀνδρῶν [b] ἐάσας κρείττονα γυναικῶν δὲ τ παρθένων δικαίας, τοὺς μὲν εἴρξεν πλεονεκτεῖν ἐθελοντὰς, τ δὲ παρέσχε τὴν δέησιν βοήθειαν. αἱ δὲ διεργετηθεῖσαι παρῆσαν πρὸς τ πατέρα, τήν τε ὕβριν τ ποιμένων αὐτῷ διηγούμεναι, καὶ τὴν ἐπικουρίαν δ' ξένου· παρεκάλουν τε μὴ ματαίαν αὐτῷ γενέσθαι τὴν ἐπιοῦσαν, μὴ δ' ἀμοιβῆς ὑστερῆσαι. ὁ δὲ τάς τε παῖδας ἀπεδέξατο τ θεῖ τ διεργετηκότα σωθῆς, καὶ τ Μωϋσῆν εἰς ὄψιν ἐκέλευεν [c] ἄγειν αὐτῷ τάχιστα χαριτωθησόμενον δικαίας. ὡς δ' ἦκεν, [d] τὴν τ θυγατέρων [e] ἀπεσήμανεν αὐτῷ μαρτυρίαν ὑπὲρ τῆς βοηθείας, καὶ τ ἀρετῆς αὐτὸν θαυμάζων,

m Ο Μωϋσῆς·] Ita *Samb.* & *Vat.* ſine articulo in *cæteris.*

n Γῆν.] Sic *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* vox γῆν *Editis* exciderat.

o Σφαγῆς.] Tuam itaque fidem ô Drungari, καὶ διὰ τ φόνον δ' αἰγυπτίων, δ τ ἐξαίφνης μαίζοντος, ὡς τῇ βίᾳ τῷ πλήθει τ ῥώσεως (ἐξόδα quis neſcit) εἰ καὶ ταῦτο παρέθραμμα ὁ ἰώνππος. BERN.

p Καὶ καθ' αὐτὸν] Καὶ abeſt *Vat.*

q Επεχθεὶς] Ita *Samb.* & *Vat.* ἐπεκχθεὶς ὑπὸ τ *Baſ. G. Big.* & *Caſ.* πρὸς *Hen.* & *Busb.* mox οἱος τ' ἦν iſti duo. BERN.

r Καταμαθεῖν,] Ita *MSS.* καταμαλεῖν non agnoſcunt *Baſ.* & *G.*

s Υπόνοιαν] Υποίοια *Samb.* à manu ſecunda.

* Qua evaſurum *inimici minime ſuſpicabantur:*] In *Epiphanii* Codd. aliquot, & *qua opinio erat non intercepturos inimicos.* in aliis nihil omnino reſpondet Græcis.

t Χετούρας] De ſcriptura hujus vocis videſis p. 43. & p. 98.

v Ενθ' αὐτῷ] *Al.* ἐνταῦθα αὐτῷ.

x Δυσύδρων ὄντων,] In pleriſque *MSS.* ἀνύδρων.

y Προεξαναλωμένα] Ita MSS meliores. Dein *Hen.* ἀπανίζη, *Busb.* ἀπανίζῃ perite Quinimo *Erembos* Optimi vatis, & accolas alios intimi Arabum ſinus, qua ab Euronoto abſceditur, humili Troglodytarum appellatione etiam venire apud Hiſtoricos veteres, nemo forte ignoravit præter unum Chriſtianum. Mox ἐξέπασαν *Hen.* BERN. Ita melioris notæ *MSS.* ἐξαναλωμένα in *aliis.*

z Εἰς δεξαμένας,] Sic in *MSS.* corrupte in *Editis* ταῖς δεξαμέναις.

a Ποιμένων] Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* haud tamen inconcinnius *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ποιμένιον ταῖς παρθένοις, ὡς αὐτὲς δ' ὑδάτων κρατεῖν.

b Εάσας] Ἐάσαν *Samb.* & Critici aliquot Homerici. Subinde eadem *Samb.* manus θεῖ τ οἰκογενικῷ. BERN.

c Αγειν αὐτῷ] *Al.* ἀγαγεῖν.

d Τὴν τ θυγατέρων] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὴν θεῖ τ θυγατέρων.

e Απεσήμανεν] Απεσήμαινεν *Samb.* & *Vat.*

f Υπερ-

μάζων, ὃν εἰς ἀναισθήτους ἀνεργεσιῶν καταλέξας τὴν ἐπικρίσιν ἔλεγεν· ἀλλ' ἱκανὸς ἐκτίσαι χάριν, καὶ τῷ μεγέθει τὴν ἀμοιβὴν [f] ὑπερβάλλειν τὸ μέτρον τῆς ὠφελείας. ποιεῖ δ' αὐτὸν ἥν, καὶ μίαν τῶν θυγατέρων πρὸς γάμον δίδωσιν· τῶν τε θρεμμάτων, ἐν τούτοις γὰρ ἡ πᾶσα κτῆσις τὸ παλαιὸν ἦν τοῖς βαρβάροις, ἐπιδείκνυσιν ἐπιμελητὴν καὶ δεσπότην.

beneficium collocatum ajebat; foreque ut non modo parem ei gratiam referret, ſed & paullo cumulatiorem. Poſtea aliquanto ipſum in filium adoptat, eique filiarum unam matrimonio elocat: ad hæc pecorum, in quibus univerſæ olim barbarorum opes, curatorem eum ac dominum conſtituit.

Raguelus Moyſem ſibi generum adoptat, reique pecuariæ curatorem.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Περὶ θάμνου ἀφανοῦς καὶ τῆς βακτηρίας τοῦ Μωϋσέως.

ΚΑΙ Μωϋσῆς μὲν τοιούτων τυχὼν ἐπὶ γαμβρῷ τοῦ [g] Ιεθεγλαίου· τοῦτο γὰρ ἦν [h] ἐπίκλημα τῷ Ραγουήλῳ· διῆγεν αὐτόθι ποιμαίνων τὰ βοσκήματα. χρόνῳ δ' ὕστερον νέμων, ἐπὶ τὸ [i] Σινᾶιον καλούμενον ὄρος ἦλθε τὰ ποίμνια. τοῦτο δ' ἐστὶν ὑψηλότατον τῶν τούτῃ ὀρῶν, [k] καὶ πρὸς νομὰς ἄριστον, ἀγαθῆς φυομένης πάσης, [l] καὶ, διὰ τὸ δόξαν ἔχειν ἐνδιατρίβειν αὐτῷ τὸν Θεὸν, ὃ καταγνωσθὲν πρότερον, ὑπὸ τολμώντων ἐμβατεύειν εἰς αὐτὸ τῶν ποιμένων. ἔνθα δὴ καὶ τέρας αὐτῷ [m] τυγχάνει θαυμάσιον. πῦρ γὰρ [n] θάμνον βάτου νεμόμενον, τοῦ μὲν αὐτὸν χλόην τό τε ἄνθος [o] αὐτοῦ παρῆλθεν ἀβλαβές, καὶ τῶν ἐγκάρπων κλάδων οὐδὲν ἠφάνισε, καίτοι τὸ φλογὸς πολλῆς καὶ ὀξυτάτης [p] ὑπαρχούσης. ὁ δὴ καὶ αὐτὸν μὲν ἔδεισε τοῦ ὄψιν θαυμάσιον γιγνομένου. κατεπλάγη δ' ἔτι μᾶλλον φωνῆς τε πυρὸς ἀφιέντος, καὶ ὀνόματι καλέσαντος αὐτὸν, καὶ ποιησαμένης λόγους· οἷς τό τε θάρσος αὐτοῦ τολμήσαντος παρελθεῖν εἰς χωρίον, [q] εἰς ὃ μηδεὶς ἀνθρώπων πρότερον ἀφίκετο διὰ τὸ εἶναι θεῖον, ἐσήμαινε, καὶ σωφρόνισεν τὸν φλογὸς [r] ὡς πορρωτάτω χωρεῖν, καὶ δρεπέσθαι μὲν οἷς ἐώρακεν, ἀγαθὸν ὄντα καὶ μεγάλων ἀνδρῶν ἔκγονον, πολυπραγμονεῖν δὲ μηδὲν [s] τούτοις θειοτέρου. [t] προηγόρευέ τε τῷ ἐσομένῳ αὐτῷ δόξαν καὶ τιμὴν θαυμαστὴν [u] ἀνθρώποις, καὶ θεῷ συμπαρόντος· καὶ θαρρύνων ἐκέλευεν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπιέναι, στρατηγὸν καὶ ἡγεμόνα τῆς Ἑβραίων πληθύος ἐσόμενον, καὶ τῆς ὕβρεως τῆς ἐκεῖ τοὺς συγγενεῖς ἀπαλλάξοντα. καὶ γὰρ γῆν οἰκήσουσι, φησὶ, ταύτην εὐδαίμονα, ἣν Ἀβραμος ᾤκησεν ὁ ὑμέτερος πρόγονος· καὶ τῶν πάντων ἀπολαύσουσιν ἀγαθῶν, εἰς τοῦτο σοῦ καὶ τῆς σῆς σωφρονέστης [x] αὐτοὺς ἡγουμένης. ἐξαγαγόντα μέντοι τοὺς Ἑβραίους [y] ἐκ τῆς Αἰγύπτου, θυσίας ἐκέλευε [z] χαριστηρίους ἀφικόμενον εἰς ἐκεῖνον ἐκπλέσαι τὸν τόπον. τοσαῦτα μὲν ἐκ τοῦ πυρὸς θεοκλυτεῖται.

β'. Μωϋσῆς δ' ἐκπεπληγμένος οἷς [a] τε εἶδε καὶ πολὺ μᾶλλον οἷς ἤκουσεν, δυνάμει μὲν ἀπιστεῖν, ἔφη, τῇ σῇ, ὦ δέσποτα, διὰ αὐτός τε θρησκεύω καὶ προγόνοις εἶδα φανερὰν γιγνομένην, μανιωδέστερον ἢ κατ' τὴν ἐμαυτοῦ φρόνησιν [b] ἡγοῦμαι. πλὴν ἀπορῶ, πῶς ἂν ἰδιώτης ἀνὴρ καὶ μηδεμιᾶς ἰσχύος εὐπορῶν, ἢ πείσω λόγοις τοὺς οἰκείους, ἀφέντας ἣν ἄρτι κατοικοῦσι γῆν, ἕπεσθαί μοι

CAP. XII.

De rubo ardente atque virga Moyſis.

ET Moyſes quidem iſtis affectus beneficiis à Jethegläo (id enim Raguelo cognomentum erat) illic commorabatur in gregibus paſcendis occupatus. Poſtea vero cum pecus paſceret, in montem Sinæum, ut appellabatur, paſtum egit. Mons autem iſte omnium in ea regione celſiſſimus eſt, & paſcuis commodiſſimus, herbis utpote optimis abundans, &, quod vulgo perſuaſum haberent Dei numen ibi habitare, non antea depaſtus; nam religio erat paſtoribus in illum aſcendere. Illic quidem ei mirabile oblatum eſt prodigium. Ignis enim, dum rubi fruticem corriperet, viriditatem ejus & flores innoxia flamma præteriit, nec ramorum frugiferorum quidquam abſumpſit, multum licet & vehementer emicuit. Ille autem & rei quidem novitate & miraculo perculſus eſt. Adhuc vero multo magis obſtupuit, cum vocem ignis emitteret, & nominatim ipſum compellaret iſtiuſmodi verbis; quibus & temeritatem ejus reprehendit, qui non ſit veritus locum ſacrum adeoque hominibus hactenus inacceſſum calcare, & conſuluit ut quam longiſſime à flammis abſcederet, & ſibimet quidem hac viſione ſatisfaceret, *non indignus ea* propter ſuam ac majorum ſuorum virtutem *habitus*, cæterum ulterius nihil curioſe inquireret. Quin & prædixit ei quantum honorem & gloriam, Dei auſpiciis & auxilio, conſequuturus eſſet apud homines; juſſitque fidenter in Ægyptum proficiſci, futurum illic ducem ac ductorem populi Hebraïci, cognatoſque liberaturum ab iniqua Ægyptiorum dominatione. Nam & terram, inquit, iſtam beatam habitaturi ſunt, quam Abramus gentis veſtræ auctor olim tenuit, & bonis omnibus affluent, ad hæc *utique* te eos tuaque ſapientia deducente. Verum poſteaquam Hebræos ex Ægypto eduxerit, juſſit ut illo in loco ſacrificium gratiarum actionis ſibi offerret. Et hæc quidem verba ex igne Dei voce emiſſa audivit.

Raguelo cognomentum Jethegläus, *aut* Jothorus.

Rubus Sinæa (mirum aſpectu) tota ardet, neque tamen abſumitur. Ex. c. 3.

Sanctum Sinæ jugum atque inacceſſum.

Ex vepri flagrante fauſtiſſimum oraculum.

2. Moyſes autem iis quæ viderat attonitus, multoque magis his quæ audierat, infit, potentiæ quidem tuæ diffidere, Domine, quam & ego veneror, & majoribus meis præſentem fuiſſe novi & propitiam, majoris eſſe dementiæ reor quam quæ in me poteſt incidere. Attamen non intelligo, quo modo homo privatus, & nullis viribus munitus, vel popularibus meis perſuadere potero, ut, relicta ter-

Legationem Ægyptiacam excuſat Moyſes.

---

f Ὑπερβάλλειν] Ὑπερβαλεῖν *Samb.* quod ut Ἀτυχώτερον malit *Bernardus.*

g Ἰεθεγλαίου] Ex יתרו *Joſephum* more Græcorum Ιεθεραίου fornaſſe credo. Pro Ἰεθεγλαίου *Editorum* Ιοθόρου habent *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Zonar.* imitando *Interpretes* LXX. Denique *Jethel.eg* aut *Jethele.h* aut *Gethegleth* habent *Epiphanii* Codd. BERN.

h Ἐπίκλημα] Videſis *Allatii* notas ad *Euſtathii* Hexaëm. p. 310.

i Σινᾶιον] Σίναιον *Samb.* & *Zonaras.* Perrexit igitur jam à ſocero nobilis paſtor in ortum ad Arabum petras propinquas, אחר המדבר ejus libro 2 c. 3. Vide Proto-martyrem Act. S. c. 7. 30. Nam in Moyſe idem vocatur הרב. Mox Ὀρῶν, ὄρος *Baſ.* & *Gen.* BERN. *Al* Σίναιον.

k Καὶ πρὸς νομὰς] Illud καὶ ex *MSS.*

l Καὶ, διὰ τὸ δόξαν ἔχειν] Καὶ δὴ ἔχειν *Vat.*

m Τυγχάνει θαυμάσιον.] Ita *MSS.* συμβαίνει in *Editis.*

n Θάμνον βάτου] Ita ex ſententia *Boſii* edidit *Bernardus*, favente *Syncello*, qui habet θάμνον βάτου. prius erat θάμνου βάτου. in *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* θάμνου βάτου.

o Αὐτοῦ παρῆλθεν] Αὐτῆς *Vat.*

p Ὑπαρχούσης.] Οὔσης *Vat.*

q Εἰς ὃ μηδεὶς] Illud εἰς abeſt *Vat.*

r Ὡς πορρωτάτω] Voculam ὡς addidimus ex *MSS.*

s Τούτοις] Lege τούτου. COCC.

t Προηγόρευέ τε] Ita ex *MSS.* προηγόρευε δ' in *Editis.*

u Ἀνθρώποις,] Rurſum ex *MSS.* ἀνθρώπων *Baſ.* & *G.*

x Αὐτοὺς ἡγουμένης.] Ita *Hen. Busb. Gen.* & *Vet. Interpr.* αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.* αὐτῆς *Big.* & *Baſ.*

y Ἐκ τῆς Αἰγύπτου,] Ita ex *MSS.* ἐκ τῆς γῆς Αἰγύπτου in *Editis.*

z Χαριστηρίους] Sic in *MSS.* à *Typothetis* ὀχαριστηρίους ἀφικομένων.

a Τε εἶδε] Illud τε ex *MSS.* atque etiam ὃ paullo inferius.

b Ἡγοῦμαι.] Ἡγοῦ *Vat* & *Baſ.*

terra quam nunc habitant, me ſequantur quo ipſe eos deducturus ſum; vel, etiamſi perſuaſero, quo modo Pharaothen eo redigam ut dimittat Hebræos, quorum opera & labore Ægyptiorum felicitas augetur.

Mox ſcipio in draconem verſus, ſubita dextra lepra, & lympha in ſanguinem corrupta, tot miracula cunctantem ducem excitant. Ex. c. 4.

3. Deus autem ipſi de omnibus bene ſperare conſuluit, ſe *ei* adfuturum eſſe pollicitus: & ubi verbis opus, ſuadelam in labris ſeſſuram eſſe; ubi vero operibus, vim magna patrandi largiturum. Mox juſſit ut virga in terram projecta fidem promiſſorum acciperet. Quo facto, draco *humi* repebat, & in ſpiras convolutus caput ſurſum attollit, quaſi perſequentibus minitaretur vindictam: ac mox denuo in virgam converſus eſt. Poſt hoc dextram in ſinum abdere præcepit. Cum vero paruiſſet, candidam protulit, & colore calci ſimilem: deinde priſtinam ad formam reverſa eſt. Juſſus porro aquam è propinquo hauſtam humi effundere, vidit in colorem ſanguineum mutatam. Hæc autem dum miraretur, ut animum reciperet hortatus eſt *Deus*, & pro certo haberet maximum ei adjutorem affore; utque apud omnes his prodigiis uteretur ad fidem faciendam, te à Deo miſſum id ſolum agere ut mandata mea exſequaris. Fac quod impero, nec mora ſit ulla, quin Ægyptum te conferas, nocte dieque properans; nec, dum tempus cunctando extrahis, id Hebræis etiam duram ſervientibus ſervitutem producas.

Proprium Dei nomen (quod fari ſibi nefas putabat Joſephus) mortalium primus Moyſes audierat. Ex. c. 3. 14, 15.

4. Moyſes autem nihil amplius dubitans de iis quæ promiſerat Deus, ſpectator utique tot ſignorum factus & auditor, precatus ut eandem potentiam, cum opus fuerit, in Ægypto experiretur, ſupplex orabat ut ſibi nominis ſui notitiam non invideret, ſed de ſui appellatione certiorem faceret, quem conſpectu & colloquio ſuo dignatus fuerat; ut illi aliquando ſacrificaturus nominatim ejus præſentiam invocaret. Tum Deus nomen ſuum ei enunciat, hominibus non antea patefactum: quod effari mihi nefas eſt. Moyſi vero non tunc tantum, ſed quotieſcunque res poſtularet, talium prodigiorum facultas aderat. Præter cætera portenta maxime de veritate perſuaſus ob rubum ardentem, credenſque Deum auxiliatorem ſibi fore propitium, & populares ſuos ſe liberaturum eſſe ſperabat, & Ægyptiis cladem illaturum.

πρὸς ἣν [c] αὐτὸς ἠγεῖμαι· [d] ἢ κἂν ἐκεῖνοι πιθῶσι, πῶς ἂν βιασάμενος [e] Φαραώθην ἐπιτρέψαι τὴν ἔξοδον τούτοις, ὧν τοῖς πόνοις καὶ τοῖς ἔργοις τὴν οἰκείαν αὔξησιν εὐδαιμονίαν.

γ'. Ὁ δὲ Θεὸς αὐτῷ πρὸ πάντων συνεβάλετο θαρρεῖν, ὑπισχνούμενος αὐτὸς [f] παρέσεσθαι· [g] κἂν δέῃ μὲν λόγων, πιθὼ παρέξειν, ἂν δὲ ἔργων, ἰσχὺν χορηγήσειν. ἐκέλευέ τε τὴν βακτηρίαν ἐπὶ τὴν γῆν ἀφεῖναι πίστιν ὧν ὑπισχνεῖτο λαμβάνειν. καὶ ποιήσαντος δράκων εἵρπε, καὶ σπειλούμενος [h] ἀσπιδοῦν ὡς διώκουσιν ἐπ' ἀμυνῇ τὴν κεφαλὴν ἐπανέτεινεν· εἶτα πάλιν βάκτρον ἦν. μετὰ τοῦτο δὲ καθεῖναι τὴν δεξιὰν εἰς τὸν κόλπον προσέταξεν. ὑπακούσας δὲ λευκὴν καὶ [i] πιτύνῳ τὴν χρόαν ὁμοίαν [k] προσενέγκασθαι· εἶτ' εἰς τὸ σῶμα δὲς κατέῃ. κελεύσθεις δὲ καὶ ἐκ πλησίον ὕδατος λαβὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχέαι, ὁρᾷ τὴν χρόαν αἱματώδη γιγνομένην. [i] θαυμάζοντα δὲ ἐπὶ τούτοις [m] θαρρεῖν παρεκελεύετο, καὶ βοηθὸν εἰδέναι μέγιστον αὐτῷ σωσόμενον· καὶ σημείοις πρὸς τὸ πιστεύεσθαι πᾶσι χρῆσθαι, ὅτι πεμφθεὶς [n] ὑπ' ἐμοῦ πάντα κατὰ τὰς ἐμὰς ἐντολὰς πράξεις· κελεύω δὲ μηδὲν ἔτι [o] μελλήσαντά τε ἀπεύδειν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπείγεσθαι· καὶ μὴ τριῶντα τὸν χρόνον, πλείω ποιεῖν τοῦτον Ἑβραίοις ἐν δουλείᾳ κακοπαθοῦσι.

δ'. Μωϋσῆς δὲ οὐκ ἔχων ἀπιστεῖν οἷς ἐπηγγέλλετο τὸ θεῖον, [p] θεατὴς γε τοιούτων βεβαιωμάτων καὶ ἀκροατὴς γιγνόμενος· εὐξάμενος αὐτῷ καὶ περιφῆναι ταύτης τῆς δυνάμεως ἐν Αἰγύπτῳ [q] δειχθείς, ἠντιβόλει μηδὲ ὀνόματος αὐτῷ γνῶσιν ἣν ἰδίᾳ φθονῆσαι, φωνῆς δὲ αὐτῷ μετεσχηκότι καὶ ὄψεως ἔτι καὶ τὴν προσηγορίαν εἰπεῖν· [r] ἵνα θύων ἐξ ὀνόματος αὐτὸν παρεῖναι τοῖς [s] ἱερεῖοις προσκαλῇ. καὶ ὁ Θεὸς αὐτῷ σημαίνει τὴν ἑαυτῆς προσηγορίαν, ἃ πρότερον εἰς ἀνθρώπους παρελθοῦσαν. θεῖόν ἦς ἃ μοὶ [t] θέμις εἰπεῖν. [v] Μωϋσῆ μὲν τὰ σημεῖα ταῦτα ἃ τότε μόνον, Δημάνιος δὲ ὁπότε δεηθείη, συνετύγχανεν. ἐξ ὧν ἀπάντων πλέον πρὸς τὰ ἀληθείας τῷ πυρὶ νέμων, καὶ τὸν Θεὸν εὐμενῆ πρόσφατα ἔχειν πιστεύων, τούς τε οἰκείους σώζειν ἤλπιζε, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους κακοῖς προσβαλεῖν.

CAP. XIII.

Moyſes & Aaron in Ægyptum reverſi adeunt Regem.

Moyſes Ægyptum repetit, adjutus auctuſque fratre & uxore & duobus liberis. Ex. c. 2. & c. 4.

CUmque fama accepiſſet Pharaothen Ægyptiorum regem, ſub quo ipſe fugerat, eſſe defunctum, petiit à Raguelo, ut ſibi non gravate concederet, cognatorum ſuorum bono in Ægyptum proficiſci: &, *poſtquam hoc impetraverat*, aſſumpta Sapphora, quam *ibi* duxerat, Ragueli filia, liberis

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὅτι Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἀνῆλθον εἰς Αἴγυπτον πρὸς Φαραώθην.

ΚΑΙ πυθόμενος τὸν τῶν Αἰγυπτίων τεθνάναι βασιλέα Φαραώθην, ἐφ' ὅπερ αὐτὸς ἔφυγε, δεῖται Ραγουήλ συγχωρῆσαι κατὰ ὠφέλειαν αὐτῷ τὸν συγγενῶν εἰς Αἴγυπτον [x] ἐλθεῖν· καὶ θυγατέρα τὴν [y] Σαπφώραν, ᾗ γεγαμήκει ὁ Ραγουήλ θυγατέρα, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς παῖ-

---

[c] Αὐτὸς ἠγεῖμαι·] Αὐτὸς *Vat.*

[d] Ἢ κἂν ἐκεῖνοι] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἢ εἰ κἂν *Vat.* in reliquis κἂν ſine ἤ.

[e] Φαραώθην] Φαραὼ *Vat.*

[f] Παρέσεσθαι·] Συνέσεσθαι *Hen.* & *Busb.* BERN.

[g] Κἂν δέῃ] Sic in quatuor *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* κἂν ἐὰν & mox ἐὰν δὲ ἔργων.

[h] Σπειρηδὸν] Σπειραδὸν *Baſ. G. aliique.* perperam.

[i] Τιτύνῳ] At nivi comparatur in Exodo hic candor. ſed Judæi in lepra & candorem nivis, & calcis, & lanæ diſtinguunt, & tribus nominibus diverſis nuncupari putant. REL.

[k] Προσενέγκασθαι·] Interpretando *Hen.* & *Busb.* ἐξωγκῶσιν: ita & *Zonaras.* BERN.

[l] Θαυμάζοντα] Θαυμάζοντος *Vat.*

[m] Θαρρεῖν] *Baſ. Gen. Hen. Busb.* & *Zonaras*, atque gens Attica, affirmante politiſſimo hominum Eratoſthene. Θαρσεῖν *Big.* & *Samb.* BERN.

[n] Ὑπ' ἐμοῦ] Sic *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὑπ' αὐτοῦ *Samb.* & *Caſ.* probante *Bernardo.*

[o] Μελλήσαντά τε] Ita *Vat.* & *Samb.* μελλήσαντα ἀπ. *Baſ.* & *G.*

[p] Θεατὴς γε] Sic *MSS.* Θεατὴς τε in *Editis.*

[q] Δειχθείς,] Δοθείσης *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

[r] Ἵνα θύων] Ratio hæc eſt non *Moyſis*, ſed *Joſephi*, labentis in *Gentilium* ritus. nam *Dii* in ſacris eorum *ſinguli* ἐξ ὀνόματος invocabantur, ut conſtat ex *Servio* ad *Virgilium* in *Georgic.* l. 1.

[s] Ἱερεῖοις προσκαλῇ·] Ita *Vat.* ἱερείοις προσκαλεῖ *Big.* & *Samb.* ἱερεῖς προσκαλῇ *Baſ.* & *G.*

[t] Θέμις εἰπεῖν.] Θεμιτὸν *Samb.* & *Vat.*

[v] Μωϋσῇ] Μουσῆς μὲν τοῖς σημείοις τούτοις MSS. τὰ σημεῖα ταῦτα excuſa exemplaria. Vel legendum μωυσῆ μὲν τὰ σημεῖα ταῦτα. BERN. Sic in *Editis.* Μωϋσῆς μὲν τοῖς σημείοις τούτοις in *MSS.*

[x] Ἐλθεῖν·] Ita *MSS.* & *Vetus Interpr.* ἀπελθεῖν *Baſ.* & *G.*

[y] Σαπφώραν,] *Big. Samb.* & Interpres *Scholaſticus.* Uſitatum vero aliis σεπφώρα propter auctoritatem LXX. Interpr. ex Hebræo צפרה, quod *Sippora* hodieque enuntiant Judæi. *Luſcinia* itaque dicta eſt hæc femina. BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* Σεπφώραν propter auctoritatem τῶν ο'.

παῖδας [z] Γηρσὼν καὶ Ελεάζαρον, ὥρμησεν [a] ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον. τ῀ δ' ὀνομάτων τούτων Γηρσὸς μὲν σημαίνει κατὰ Εβραίων διάλεκτον, ὅτι [b] εἰς ξένην ἦν γῆν· Ελεάζαρος δ', συμμάχου τοῦ πατρῴου Θεοῦ χρησάμενον αὐτὸν Αἰγυπτίους διαφυγεῖν. γνομένων δ' αὐτῶν πλησίον [c] τ῀ ὄρους, ὁ ἀδελφὸς Ααρὼν ὑπήντησε κατὰ Θεοῦ κέλευσιν· ὡς δὲ ἀπεσημήνατο τὰ ἐν τῷ ὄρει συντυχόντα, καὶ παρὰ Θεοῦ τὰς ἐντολάς. πιστεύσαι δ' αὐτοῖς ὑπέλαβον Εβραίων οἱ ἀξιολογώτατοι, τήν τε παρουσίαν αὐτοῦ μεμαθηκότες· οἷς Μωϋσῆς [d] τὰ σημεῖα διηγούμενος, ἐπεὶ πιστὸς οὐκ ἦν, παρέσχεν αὐτῶν τὴν ὄψιν. οἱ δ' ὑπ' ἐκπλήξεως τ῀ [e] παρὰ δόξαν αὐτοῖς [f] ὡρωμένων ἀνεθάρσησαν, καὶ πρὸς τ῀ ὅλων ἦσαν εὐέλπιδες, ὡς Θεοῦ προνοουμένου τ῀ ἀσφαλείας αὐτῶν.

β'. Επεὶ δὲ καταπλεῖς εἶχεν ἤδη τοὺς Εβραίους ὁ Μωϋσῆς, καὶ οἷς ἂν κελεύσῃ τούτοις ἀκολουθήσειν ὁμολογοῦντας, καὶ τ῀ ἐλευθερίας ἐρῶντας, παραγίνεται πρὸς τ῀ βασιλέα τὴν ἡγεμονίαν νεωστὶ παρειληφότα, καὶ ὅσα τε ὠφελήσειν Αἰγυπτίους ὑπὸ Αἰθιόπων [g] καταφρονούμενος, καὶ διαρπαζομένης αὐτῶν τ῀ χώρας, ἐδήλου, φρατρίαν καὶ πόνους χρησάμενος ὡς πρὸς οἰκείων, [h] ὅπου τε κινδυνεύσειν ὑπὲρ αὐτῶν ἀμοιβὰς δὲ δικαίας κομιζόμενος ἀνεδίδασκεν· τά τε κατὰ τὸ Σινᾶιον ὄρος αὐτῷ συντυχόντα, καὶ τὰς τοῦ Θεοῦ φωνὰς, καὶ τὰ πρὸς πίστιν ὧν ἔτυχε αὐτῷ προσάξειν ὑπ' αὐτοῦ δειχθέντα σημεῖα, [i] καθ' ἕκαστον ἐξετίθετο, παρεκάλει τε μὴ ἀπιστοῦντα τούτοις ἐμποδὼν ἔσεσθαι τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ.

γ'. Χλευάσαντος δὲ τοῦ βασιλέως, Μωϋσῆς ἔργῳ [k] παρέσχεν αὐτῷ βλέπειν τὰ σημεῖα τὰ κατὰ τὸ Σινᾶιον ὄρος γενόμενα. ὁ δὲ ἀγανακτήσας πονηρὸν [l] μὲν αὐτὸν ἀπεκάλει· καὶ πρότερον φυγόντα τὴν παρ' Αἰγυπτίοις δίκην, καὶ νῦν [m] ἐξ ἀπάτης αὖθις τὴν ἄφιξιν πεποιημένον, καὶ περιεργίαις καὶ μαγείαις καταπλήξειν ἐπιχειροῦντα. καὶ ταῦθ' ἅμα λέγων, [n] κελεύει τοὺς ἱερεῖς τὰς αὐτὰς ὄψεις αὐτῷ προφαίνειν ὁρᾶν, ὡς Αἰγυπτίων σοφῶν ὄντων καὶ τῇ περὶ τούτων ἐπιστήμῃ, καὶ ὅτι μὴ μόνος ἔμπορος ὢν αὐτὸς εἰς Θεὸν δύναται, τὸ γὰρ ἐπ' αὐτῷ προσάδοξον ἀναφέρων πιθανὸς ὡς παρ' ἀπροσδόκητος ὑπάρχειν· [o] καὶ μεταμένων ἐκείνων τὰς βακτηρίας, δράκοντες ἦσαν. Μωϋσῆς δὲ, ἃ καταπαλαγεὶς, ἃ δ' αὐτὸς μὲν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τ῀ Αἰγυπτίων σοφίας καταφρονῶ· [p] τόσῳ γ' μέντοι κρείττονα τὰ ὑπ' ἐμοῦ πραττόμενα τ῀ τούτων μαγείας καὶ τέχνης φημὶ, ὅσῳ τὰ θεῖα τ῀ ἀνθρωπίνων διαφέρειν δείκνυμι· ὃ δὲ κατὰ γοητείαν καὶ πλάνην τ῀ ἀληθοῦς δόξης πέρα, κατὰ τ῀ Θεοῦ πρόνοιαν καὶ δύναμιν φαινόμενα. καὶ ταῦτ' εἰπὼν μεθίησιν ἐπὶ [q] τ῀ γῆς τὴν βακτηρίαν, κελεύσας αὐτὴν εἰς ὄφιν μεταβαλεῖν. ἦν δ' ἐπειγομένη· καὶ τὰς τῶν

risque ex ea susceptis, Gerso & Eleazaro, properavit Ægyptum ire. Istis autem ex nominibus Gersus quidem juxta Hebræorum linguam significat, quod in terram peregrinam venerit: Eleazarus vero, quod Dei patrii auxilio Ægyptios effugerit. At cum non longe à limitibus abessent, Dei jussu *ei* obviam fit Aaron frater: cui indicavit quæ *sibi* in monte acciderant, quæque sibi præceperat Deus. Illis autem ulterius progressis occurrerunt primores Hebræorum, qui de adventu ejus inaudiverunt. quibus Moyses miracula, quod sibi ea narranti fidem non habuerint, ob oculos posuit. Illi vero in admirationem eorum, quæ inopinato viderant, traducti, animum sumpserunt, & de omnibus spem bonam conceperunt, tanquam si Deus securitati eorum provisurus esset.

Apud novum Pharaothen & sua merita exponit Moyses & prodigia montis Sinæi.

2. Cum vero Hebræos jam sibi obsequentes haberet Moyses, eoque deductos ut in potestate ipsius se futuros pollicerentur, & præ se ferrent libertatis desiderium, Regem adiit reipublicæ gubernaculo nuper admotum, atque ei commemoravit quantum Ægyptiis ab Æthiopibus, agros eorum vastantibus, contemptui habitis profuerat, militiæ labores, tanquam suorum rem egerit, perferens; ipsumque edocuit, ut pro istis summum adierit discrimen, nec dignas pro meritis gratias ab illis acceperit: pariter etiam quæ sibi in monte Sinæo contigerant, cum voces à Deo prolatas, tum & rerum miracula, ad fidem iis quæ mandaverat faciendam, sibi visa, sigillatim exposuit; eumque obtestatus est, ne incredulus Dei voluntati esset impedimento.

Artes Ægyptiacas, sed & Divinas calluit Moyses.

3. Rege autem *illum* irridente, re ipsa ei specimen dedit Moyses prodigiorum quæ in monte Sinæo conspexerat. At ille indignabundus ipsum quidem sceleratum appellat, ut qui olim ex servitute Ægyptiaca evaserit, & nunc per fraudem & malitiam redierit, id agens ut præstigiis & magicis artibus populum traheret in sui admirationem. Dumque hæc diceret, jubet sacerdotes *suos* eadem ostenta sibi repræsentare, quòd Ægyptii etiam istarum artium scientiam habeant, * & non solus ipse divina polleat virtute, eò scilicet miri aliquid in medium afferens, ut apud rudes & indoctos fidem inveniat, *eosque decipiat*: ipsisque virgas suas projicientibus, in dracones *confestim* versæ sunt. Moyses autem, his nihil perculsus, dixit, ne ipse quidem, ô Rex, sapientiam Ægyptiorum despicio: attamen quæ ego operor tanto præstantiora esse ajo quam istorum magiam & artem, quanto divina ab humanis distant. Ostendam vero quæ mea sunt non præstigias esse & simulationem veritatis, sed Dei providentia & virtute in conspectum venire. Cumque hæc dixisset, virgam in terram demittit, jussitque eam in colubrum se explicare. Illa dicto paruit, & Ægyptiorum

Act. Apost. c. 7. 22. & Justini Hist. l. 36. c. 2.

Moysis virga magorum Ægyptiorum præstigias devorat. Ex. c. 7.

z Γηρσὼν] Illo tono *Samb.* & *Bush* γήρσων *Big. Bas.* & *Cas.* γηρσὼν *Zonaras*, & Syrus in Bibl. Walt. In volumine suo Moyses, גרשם, quod γηρσὰμ Interpr. LXX. *Gersom* Masora Judæorum, quo istum distingueret forte à propatruo גרשון, *Gerson* BERN. *Al.* Γήρσων. Γηρσὰμ LXX.

a Επὶ τὴν Αἴγυπτον.] *Al.* εἰς τὴν Αἴγυπτον.

b Εἰς ξένην.] Pariter Etymologiæ sacræ studiosus Philo, vocabulo illo divino, ξένην ἐκεῖ. Imo consule parentem ipsum c. 2. Exodi, aut potius c. 18. Nam in priore loco (extra versionem Beati Hieronymi, tum Syrorum Arabumque illas, & editionem Complutensem Bibl. Græc.) vane quæres ἐλιέζερ aut *Eliezerum* Moysis, ejusve etymon. Dicant porro Critici quo merito frater ejus præsertim memoretur, ipse tamen nullam nomenclaturam ibidem meruerit. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Cas.* εἰς ξένην γῆν *Bas. G. Vat. aliique.*

c Τοῦ ὄρους.] Τῶν ὀρέων *Samb.* commodè, & ut *Zonaras* maluit, si movere liceat lectionem tot codd. Græcis Latinisque probatam, atque magis ex Moyse c. 4. 27. Indicat forsan Josephus Montem Dei bicipitem, qui & extremæ Ægypto imminuit. BERN. Ex *Samb.* in *Editis*, *aliisque* perperam ὀρῶν. si quis ἱερῶν malit ex *Moyse* in *Exod.* c. 4. 27. forsan intelligendus est *Mons Dei* biceps, qui & extremæ Ægypto imminuit.

d Τὰ σημεῖα διηγούμενος,] Sic in *MSS.* in *Editis* τ῀ σημείων, ἐπὶ π. & mox παρέχει τὴν ὄψιν.

e Παρὰ δόξαν] Παραδόξως *Vat.*

f Ὡρωμένων] Ita *MSS.* ἡμωμένων in *Editis.*

g Καταφρονούμενος,] Vide *Hesychium.*

h Ὅπου τε κινδυνεύσειν] Sic in *MSS.* in *Editis* τάς τε κινδυνὰς ἐπὶ τούτοις ὑπ' αὐτῶν ἀμ. δ' δικ. κο. ἀνεδίδασκεν.

i Καθ' ἕκαστον] *Al.* καθέκαστον.

k Παρέσχεν] Ita *MSS.* παρῆν *Bas.* & *G.*

l Μὲν αὐτὸν] Illud μὲ abest *Vat.*

m Ἐξ ἀπάτης] Forte ἐπ' ἀπάτῃ. Vetus *pro seductione remeasti.* COCC.

n Κελεύει τοὺς ἱερεῖς] Verbum κελεύει (quod *Editis* exciderat) restituimus ex *MSS.*

* *Et non solus ipse*] Ita vertit *Epiphanius*, ac si diversam à nostra lectionem habuerit: & *quasi non solum Moses peritus esset rerum, quas ipse per Deum posset explere: ut quod erat valde mirabile, si etiam ab alio fieret, ostenderetur quomodo* (al. *quoniam*) *humana doctrina constaret.*

o Καὶ μεθιεμένων] Ita ex *MSS.* in *Editis* καὶ θεμένων βακτηρίας, mance.

p Τόσῳ γ' μέντοι] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τόσῳ μέντοι *Bas.* & *G.*

q Τῆς γῆς] Illud τ῀ deest *Vat.*

rum virgas, quæ draconum ſpecie oculis obverſabantur, unam poſt aliam aggreſſa edebat, donec omnes conſumpſerat. deinde in ſuam formam reverſam ſuſtulit Moyſes.

Creſcit Hebræis laterum labor. Ex. c. 5.

4. Rex autem hoc facto nihil quidem magis commovetur: ſed indignatus, nec quidquam eum profecturum eſſe dicens ex ſua in Ægyptios ſolertia & calliditate, præcipit *operarum exactori* Hebræis præfecto, ut nullam eis à laboribus requiem concederet, ſed graviori quam antea operandi neceſſitati parêre cogeret. Ille vero, cum prius eis paleas ſuppeditaret ad lateres conficiendos, non amplius earum copiam fecit: ſed die quidem eos operibus urgebat premebatque, nocte vero ad paleas colligendas adigit. Et cum ærumnæ illis duplicarentur, Moyſi ſuccenſebant, quod ipſe in cauſa fuerit cur illis creverit labor pariter ac miſeriæ. Ille vero neque propter Regis minas ſtudium intermiſit, neque Hebræorum querelis & increpationibus ceſſit: ſed, obfirmato contra utrumque animo, nullum laborem recuſavit ut ſuos in libertatem aſſereret. Itaque ad Regem accedens, operam dedit ut ei ſuaderet dimittere Hebræos ad montem Sinæum, illic Deo ſacrificaturos; (hoc enim ipſum *diſertim* præcepiſſe) neque contra voluntatem ejus reſiſtere & repugnare: ſed, ipſius benevolentiam rebus omnibus anteferendo, illis exeundi poteſtatem facere; ne forte contranitendo ſemet aliquando incuſaret, ſi quid ipſe tale patiatur, quale eum paſſurum eſſe veriſimile eſt, qui Dei mandatis obſiſtit. Iis enim, qui iram Dei in ſe concitarint, ex omni re oborituras eſſe calamitates: quibus utique neque terra, neque aër amicus, neque progenies ut fert natura; ſed inimica omnia & infeſta. Atque hæc mala perſenſuros eſſe Ægyptios edicebat, ſimul & populum Hebræicum ex eorum regione, illis invitis, egreſſurum eſſe.

Sevam regis indolem iterum attentat Moyſes. Ex. c. 7.

δ'. ὁ δ' βασιλεὺς ὀδέν τι μᾶλλον τούτῳ πραχθέντι καταπλήττεται· προσοργισθεὶς δ', καὶ μηδὲν αὐτῷ προχωρήσειν εἰπὼν ἐκ τῆς κατ' Αἰγυπτίων σοφίας καὶ δεινότητος, κελεύει τὸν ὑπὲρ τῶν Ἑβραίων τεταγμένον μηδὲ μίαν αὐτοῖς ἄνεσιν παρέχειν τοῦ πονεῖν, ἀλλὰ πλείοσι [v] τοῦ πρότερον κακοῖς αὐτοὺς καταναγκάζειν. ὁ δ' ἄχυρον αὐτοῖς παρέχων εἰς τὴν πλινθείαν πρότερον, οὐκ ἔτι παρεῖχεν· ἀλλ' ἡμέρας μὲν ὑπὲρ τοῖς ἔργοις παλαιπωρεῖν ἐπιὼ, νυκτὸς δ' συνάγειν τὸ ἄχυρον. καὶ τοῦ δεινοῦ [x] διπλασίονος ὄντος αὐτοῖς, ἐν αἰτίαις Μωϋσῆν εἶχον, ὡς τῶν ἔργων αὐτοῖς καὶ τῆς παλαιπωρίας [y] δι' ἐκεῖνον χαλεπωτέρας γεγενημένης. ὁ δ', ὅτε πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως ἀπειλὰς ἔκαμνεν, ὅτε πρὸς τὰς τῶν Ἑβραίων μέμψεις ἐνεδίδου· τῷ τε ψυχρῷ προσαγόμενος πρὸς ἑκάτερον, ὑπὲρ τοῦ πονεῖν καὶ τοῖς οἰκείοις ἐκπρέπειν τῷ ἐλευθερίᾳ, [z] ὑπήνεγκε. καὶ προσελθὼν πρὸς τὸν βασιλέα, ἔπειθεν αὐτὸν [a] ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους ὑπὲρ τὸ Σινᾶιον ὄρος, ἐκεῖ θυσίας τῷ Θεῷ· τοῦτο γὰρ αὐτὸν κεκελευκέναι· καὶ μηδὲν ἀνιαρᾶτειν οἷς ἐκεῖνος βούλεται, τῷ δὲ δυνήσεσθαι αὐτὸ πρὸς πάντας [b] ποιούμενον, συγχωρεῖν αὐτοῖς τὴν ἔξοδον, μὴ καὶ λάθῃ τούτων κωλυτὴς γενόμενος αὐτὸν αἰτιάσασθαι πάσχων, ὅσα παθεῖν εἰκὸς τοὺς ἀντιπράττοντα Θεοῦ προστάγμασι. τοῖς γὰρ κόλον ἐφ' αὑτοὺς κινήσαι θεῖον ἐξ ἁπάντων φύεσθαι τὰ δεινά· καὶ ὅτε μὲν γῆ τούτοις, ὅτε ἀὴρ φίλος, ὅτε γονὰ τέκνων καὶ φύσιν, ἀλλ' ἐχθρὰ πάντα καὶ πολέμια. [c] προεθήσεσθαί τε τούτων Αἰγυπτίους ἔφασκε, [d] μὴ δὲ καὶ τοὺς Ἑβραίων λαὸν ἀπελθεῖν ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν, [e] ἀκόντων ἐκείνων.

CAP. XIV.

De plagis decem, quibus afflicta eſt Ægyptus.

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ τῶν δέκα παθῶν, ἃ ἐπῆλθον τοῖς Αἰγυπτίοις.

Ægyptios decem plagis plectit ſanctiſſimum & vindex Dei Numen.

REge vero deſpectui habente verba Moyſis, neque vel tantillum ad ejus monita advertente, mala graviſſima in Ægyptios incubuerunt: quæ ſingulatim recenſebo, tum quod nulli genti antea admota ad Ægyptios pertentandos acciderint, tum quod *Deus* oſtendere voluerit Moyſem in iis quæ prædixerat ne quidquam mentitum eſſe; & *poſtremo* quia hominum intereſt, ut diſcerent ea obſervare & facere, quibus numen non offenditur, aut ira impellitur ad iniquitates eorum perſequendas. Amnis enim ipſis Dei juſſu ſanguineus fluebat, adeo ut ad potum adhiberi non potuerit: nec alius eſt illis aquarum fons. Neque colore ſolum ſanguinem referebat; ſed & iis, qui de eo bibere voluerunt, dolores excitabat atque acres cruciatus. Talis autem erat ſolis quidem Ægyptiis; Hebræis vero dulcis & potabilis, & nihil à natura ſua mutatus. Eo igitur prodigio Rex in

Plaga I. Nili cruor. Ex. c. 7.

Dulce tamen bibunt Hebræi.

Τοῦ δὲ βασιλέως ἐκφαυλίζοντος τὰς Μωϋσέως λόγους, καὶ μηδὲ μίαν ὑπόρροφὴν ἐπὶ ποιούμενος, πάθη δεινὰ τοὺς Αἰγυπτίους κατελάμβανεν· ὧν ἕκαστον ἐκθησομαι, διά τε τὸ μὴ πρότερον [f] τισὶ συμβάντα τοῖς Αἰγυπτίοις εἰς πεῖραν ἐλθεῖν, καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι Μωϋσῆν μηδὲν ὧν προεῖπεν αὐτοῖς ψεύσαμενον ὑποδεῖξαι, καὶ ὅτι συμφέρει τοῖς ἀνθρώποις μανθάνειν φυλάττεσθαι [g] αὐτὰ ποιεῖν, ἐφ' οἷς μὴ δυσαρεστήσῃ τὸ θεῖον, μήθ' εἰς ὀργὴν προτρεπὲν [h] ἁμαρτήματι τὰ ἀδικίας αὐτούς. ὁ γὰρ ποταμὸς αὐτοῖς αἱματώδης θεοῦ κελεύσαντος ἐρρύη, πίνεσθαί τε μὴ [i] δυνάμενος· καὶ [k] πηγὴν ἑτέραν ὑδάτων οὐκ ἔχουσιν. [l] ἀλλὰ τὸν χρόαν οὐ μόνον ἐν τοιούτῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς πειρωμένοις [m] πίνειν ἀλγήματα καὶ πικρὰν ὀδύνην προσέφερεν. ἦν δὲ τοιοῦτος μὲν Αἰγυπτίοις· Ἑβραίοις δὲ γλυκὺς καὶ πότιμος, καὶ μηδὲν ἐξ ἧς φύσιν παρηλλαγμένος. πρὸς οὖν τὸ παράδοξον ἀμηχανήσας

[r] Αἱ δεκάνλες] Ita *Big.* & *Zonaras.* αἱ δρ. ἐδόκουν εἶναι *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* οἱ δρα. ἐδ. π. *Baſ.*

[s] Απλωτεν.] Ἀνάλωτεν *Samb. Vat.* & *Busb.*

[t] Το ἑαυτῆς χρῆμα] Sic in *MSS.* in *Editis* τὸ αὐτῆς.

[v] Τῶν πρότερον] Mox πλινθίων *Hen.* Verum tam Joſephus quam Doctores Alexandrini diphthongo juvant penultimam ejus vocis. BERN. Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* τοῦ πρότερον *Caſ.* τοῖς πρότερον in *reliquis.*

[x] Διπλασίονος ὄντος] Eo modo *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* καὶ δεινὰ διπλασίᾳ αὐτοῖς καὶ τὰ παλ. *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* verſiculo omiſſo.

[y] Δι' ἐκεῖνον] Ita *Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan. di' ἐκείνων* cæteri, velut τῶν ἔργων intelligant.

[z] Υπηνεγκε.] Sic in *MSS.* antea circumferebatur ὑπῆρχε.

[a] Απολύειν] Ἀποδύειν *dimittere.* ita in cantico Simeonis. REL.

[b] Ποιούμενον,] Ita *Vat.* in *aliis* ποιημένος.

[c] Προεθήσεσθαί] Προεθήσεσθαί τε τ. *Vat.*

[d] Μὰ δὲ] Ita *Baſ. G.* & *Big.* μὴ καὶ τοὺς τοῦ *Samb.* & *Vat.* τοὺς τῶν *Hen.* & *Busb.*

[e] Ακόντων ἐκείνων.] Καὶ ἀκόντων *Hen. Busb.* & *Epiphan.*

[f] Τισι συμβαντα] Ea forma *Samb.* τότε συμβ. *Big. Caſ.* & *Vat.* τισι συμβάντα τότε τοῖς *Baſ.* & *G.*

[g] Αὐτὰ] Forte ταὐτὰ COCC.

[h] Αμυνῆ] Αμωμῆ *Samb.*

[i] Δυνάμενος·] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* δυναμένοις in *aliis.*

[k] Πηγὴν] Vide *Senecam*, l. IV. *Nat. Quæſt.* cap. 1. & *Heliodorum* in *Hiſt. Æthiop.* l. 2.

[l] Οὐχὶ τὴν χρόαν] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ἀλλὰ τὴν χρόαν μόνον *Vat. Baſ.* & *G.*

[m] Πίνειν ἀλγήματα] Vocem πίνειν inſeruimus ex *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

[n] Αφο-

ὁ βασιλεὺς, καὶ δείσας μὴ τὶ Αἰγυπτίων, πωεχώρησε τοῖς Ἑβραίοις ἀπέναι· καὶ ᾧ κακῶ λωφήσαντι, πάλιν τῷ γνώμῳ μετέβαλεν, οὐκ ἐπιτρέπων τὴν [n] ἄφοδον αὐτοῖς.

β'. Ὁ δὲ Θεὸς, ἀγνωμονοῦντι καὶ μὴ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆ συμφορᾶς οὐκ ἐπὶ σωφρονεῖν ἐθέλοντι, ἄλλω τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιφέρει πληγήν. Βατράχων πλῆθος ἄπειρον τὴν γῆν αὐτῶν ἐπεδίδου. μεστὴ δὲ τούτων καὶ ὁ ποταμὸς ἦν, ὡς [o] Διαφωμένους τὸ ποτὸν τῷ τῶν ζώων ἰχῶρι κεκακωμένον λαμβάνειν, ἀναποθνησκόντων καὶ σωδιαφθειρομένων τῷ ὕδατι. ἥπτε χώρα [p] αὐτῶν μεστὴ κακῆς ἦν ἰλύος, γινωμένων τε καὶ ἀποθνησκόντων· τάς τε κατ' οἶκον αὐτῶν διαίτας ἠφάνιζον ἐν βοτοῖς διερισκόμενοι καὶ ποτοῖς, καὶ ταῖς δυναῖς αὐτῶν ἐπιπολάζοντες. [q] ὀδμή τε χαλεπὴ ἦν καὶ δυσωδὴς ἀποθνησκόντων τῶν βατράχων καὶ [r] ἐν αὐτῇ διεφθαρμένων. Ἐπεὶ δὲ τούτων τῶν κακῶν ἐλαυνομένων τῶν Αἰγυπτίων, τὸ Μωϋσῆν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς [s] οἴχεσθαι τοὺς Ἑβραίους λαβόντα. [t] παρεχρῆμα [v] τοῦτ' εἰπόντι, ἠφάνισε τῶν βατράχων τὸ πλῆθος· καὶ ἥπτε γῆ καὶ ὁ ποταμὸς εἰς τὴν ἰδίαν φύσιν κατέστησαν. Φαραώθης δὲ, ἅμα [x] τοῦτε πάθους ἀπηλλάκτο ἡ γῆ, καὶ τὴν αἰτίας ἐπελέλητο καὶ τοὺς Ἑβραίους κατεῖχε· καὶ, ὥσπερ πλειόνων παθημάτων φύσις βουλόμενον μαθεῖν, οὐκ [y] ἔτ' ἠφίει τοῖς περὶ τὸ Μωϋσῆν [z] ἐξιέναι, φόβῳ μᾶλλον ἢ φρονήσει πεῖσθεν αὐτοῖς ἐπιτρέπων.

γ'. Πάλιν οὖν ἄλλῃ κακοῦ περιβολῇ [a] μετὰ τὸ θεῖον αὐτὸ τὴν ἀπάτησιν. Φθειρῶν γὰρ τοῖς Αἰγυπτίοις ἐξηνέγκησεν ἄφορόν τι πλῆθος [b] ἔνδοθεν ἀναδιδομένων· ὑφ' ὧν κακοὶ κακῶς ἀπώλλυντο, μήτε λουτροῖς μήτε χρισταῖς Φαρμάκων ἀφθείρειν τὸ γένος αὐτῶν δυνάμενοι. καὶ περὶ τοῦτο τὸ δεινὸν ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς παραχθείς, καὶ δείσας ὁμοῦ τὸ ὄλεθρον ἅπαν λαοῦ, καὶ τὴν αἰσχύνην ἣ τὰ ἀπωλείας λογισάμενος, ἐξ ἡμίσους ἔτι φαυλότητι ἀναγκάζεται σωφρονεῖν. τοῖς μὲν γὰρ Ἑβραίοις αὐτοῖς ἐδίδου τὴν [c] ἄφοδον· καὶ [d] πρὸς τοῦτο λωφήσαντι, τέκνα καὶ γυναῖκας ὁμηρεύειν τὰ ἐπιτροφῆς αὐτῶν καταλιπεῖν αὐτοὺς ἠξίου. περιεξαγριαίνῃ δὴ τὸ Θεὸν, νομίσας ἀπατήσειν αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν· ὥσπερ Μωϋσέως, ἀλλ' οὐκ ἐκείνου, πυνθανομένου τὴν Αἴγυπτον ἐπὲρ τῶν Ἑβραίων. Θηρίων γὰρ παντοίων καὶ πολυτρόπων, ὧν εἰς ὄψιν οὐδεὶς ἀπηντήκει πρότερον, τὴν χώραν αὐτῶν ἐνέπλησεν· ὑφ' ὧν αὐτοί τε ἀπώλλυντο, καὶ ἡ γῆ τὰ ἐπιμελείας τὰ πρὸς τῶν γεωργῶν ἀπεστέρητο. εἰ δέ τι καὶ διέφυγε τὴν ἐπ' ἐκείνοις ἀπώλειαν, νόσῳ τῇ, καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπιμενόντων, ἐδαπανᾶτο.

δ'. Τὰ δὲ Φαραώθης μήπω ἅπαξ εἴκων τοῖς περὶ Θεοῦ βουλήμασιν, ἀλλὰ τὰς μὲν γυναῖκας συναπάρειν τοῖς ἀνδράσιν ἀξιοῦντι, [e] καταλιπεῖν δὲ τοὺς παῖδας, οὐκ ἠπόρει τὸ θεῖον τὴν πονηρίαν αὐτοῦ ποικίλοις κακοῖς ἐμμείζοσιν [f] τῶν προενδεδημηκότων μετερχόμενον βασανίσαι· ἀλλὰ καὶ δεινῶς αὐτοῖς ἐξηλκωμένῳ τὰ σώματα, τῶν ἐντὸς διαφθειρομένων. [g] καὶ τὸ πολὺ τῶν Αἰγυπτίων ἅπαν ἀπώλλυτο. μήπω δὲ τούτοις ἣ τὰ πληγῆς σωφρονιζομένου ἀνάπαυσιν ἐπιδοὺς, ἐπὶ τὸ ἀπειθεῖν ἐπανῆκε, καὶ τὸ ἀπολῦσαι τοὺς Ἑβραίους ἐκ τῆς χώρας ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐπιμενόντων, ἐδαπανᾶτο.

angustias adductus, metuensque Ægyptiis, permisit Hebræos abire: &, cum malum cessasset, rursum à sententia sua discessit, eosque noluit dimittere.

2. Deus autem, quod in eum ingratus exstiterit *Rex*, & à calamitate liberatus sapere noluerit, aliam Ægyptiis intulit plagam. Ranarum vis immensa terram eorum populabatur. At vero fluvius iis etiam abundabat, ut nulla potum haurientibus aqua suppeteret, nisi istorum animalium cruore polluta & inquinata, multis in ea morientibus simul & putrescentibus. Quin & tota terra Ægyptiorum fœdata erat turpi limo, enascentibus subinde ranis & intereuntibus: domesticam etiam vitæ eorum consuetudinem turbarunt, in eduliis & potu repertæ, & in lectis eorum *passim* oberrantes. *Denique* & odor gravis erat & fœtidus ex ranis continuo exspirantibus & in limo putrescentibus. His autem malis dum exagitarentur Ægyptii, Moysem cum Hebræis discedere jubebat Rex. Illico, cum hæc dixisset, evanuit ranarum multitudo: terraque simul & flumen ad pristinam naturam redière. Pharaothes vero, ut primum terra eo malo liberari cœperit, & causæ illius oblitus est & Hebræos detinuit: &, quasi plurium calamitatum vim experiri vellet, Moysem populumque ab egressu prohibuit, quem prius, timore potius compulsus quam prudentia ductus, illis concesserat. *II. Exda copia ranarum. Ex. c. 8.*

3. Rursum igitur alterius mali inflictione astutiam ejus persequitur numen. Pediculorum enim vis innumera è corporibus Ægyptiorum pullulabat: quibus mali male perierunt, ut qui neque lavacris neque medicamentorum inunctionibus eos enecare potuerint. Hac calamitate Rex perturbatus, simul etiam metuens ne populus intereat, secumque reputans grave interitûs probrum, dimidia ex parte à prava ad saniorem mentem reductus est. Nam Hebræis quidem ipsis abeundi veniam dat: cumque ad hoc à malo respiraret, liberos & uxores ut reditûs obsides relinqui postulabat. Quo fit ut Deum magis irritaret, existimando se posse providentiam ejus fallere; quasi Moyses, non vero ille, pœnas ab Ægyptiis propter Hebræos expeteret. Nam bestiolis variis & multiformibus, quales nemo antea viderat, regionem opplevit: quæ & hominibus ipsis exitio fuerunt, adeo ut terra ab agricolis neglecta jacuerit & inculta. Si quod vero *animal* interitum ex illis effugerit, hoc ipsum morbo, cujus impetum homines sustinuerunt, conficiebatur. *III. Ægyptus pediculis vexata.* *IV. & V. Omne genus monstra, dein pestis venit. Ex. c. 8, 9.*

4. At cum Pharaothes neque sic Dei voluntati cederet, sed mulieres quidem cum viris abire juberet, relinquendos vero liberos *postularet*, non cunctatus est Deus variis malis & gravioribus iis, quæ prius populo insederant, malitiam ejus persequi & castigare: sed fecit ut corpora illorum fœde pustulis exulcerarentur, interioribus *lenta tabe* consumptis. atque ita magna pars Ægyptiorum interiit. Rege vero neque post hanc plagam re- *VI. Ulcus frequens ac flagrans. Ex. c. 9.* *VII. Ruina dira grandinis. Ex. c. 9.*

[n] Ἄφοδον αὐτοῖς.] Ita ex *Big. Samb. Vat.* & *Casaub.* ἔφοδον *Hen.* & *Busb.* ἔξοδον *Basil.* & *G.*

[o] Διαφωμένους] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *aliisque* Διαφθειρομένους.

[p] Αὐτῶν μεστὴ] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deest αὐτῶν.

[q] Ὀδμή τε] Iterum ex *MSS.* in *Editis* ὥστε καὶ.

[r] Ἐν αὐτῇ διεφθαρμένων.] Ita *Basil. G.* & *Vet. Interpr.* de limo intelligendo. καὶ ζώντων διεφθ. *Big. Samb. Casaub.* & *Vat.*

[s] Οἴχεσθαι] Ὀίχεσθαι *Basil. Gen.* & *Big.* tanquam temporis infiniti. BERN.

[t] Παρεχρῆμα] Sic *MSS.* in *Editis* καὶ παρ.

[v] Τοῦτ' εἰπόντι,] Ταῦτ' *Samb.* & *Vat.*

[x] Τοῦτε πάθους] Ex *Samb.* & *Vat.* Τε πάθους in *ceteris.*

[y] Ἔτ' ἠφίει] Rursus cum *Samb.* & *Vat.* ubi malunt *alii* ἔτι ἐφίει.

[z] Ἐξιέναι,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὴν ἔξοδον.

[a] Μετὰ] Sic *Samb.* & *Epiphan.* ut solent *Attici*, usitâ *alii.*

[b] Ἐνδοθεν ἀναδιδομένων] Hinc constat satis Mattathiadem haud consuluisse LXXII. Interpretes, quod viri doctissimi credidere, sed cum Pharisæis Jerosolymitanis rectius vertisse בנים in φθεῖρας, animal paulo familiarius quam σκνῖπες sentiuntur. Artapanus tamen & Ezechielus vates σκνῖπας cum stolidissimi principis hostibus, ex Doctoribus Alexandr. recensent. Mox ἀπολλυντο *Basil.* & *Gen.* & χρήσεσι *Samb.* male audiendo. BERN. Eo modo *Big. Samb. Casaub. Vat.* & *Vet. Interpr.* τὴν ἔνδον ἐκβολὴ. *Busb.* & *Hen.* in *Editis* πληθος ἔνδον ἀναδιδ.

[c] Ἄφοδον·] Iterum ut supra v. 14. ἄφοδον. in *Editis* ἔξοδον.

[d] Πρὸς τοῦτο] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τοῦτο δὲ πάθους *Hen. Busb. Basil.* & *G.*

[e] Καταλιπεῖν] *Al.* καταλείπειν.

[f] Τῶν προενδεδημηκότων] Ita *MSS.* in *Editis* ἐνδεδημηκότι.

[g] Καὶ τὸ πολὺ] Καὶ οἱ πολλοὶ τῶν Αἰγ. *Vat.*

reſipiſcente, grando (qualis neque prius de cœlo Ægyptio decciderat, ei diſſimilis quæ alibi tempeſtate hiberna deſcendit, eaque major quæ vere adulto ab incolis ad boream & ſeptentrioni ſubjectis conſpicitur) ſuperne delata, fructus eorum fregit & contrivit. Deinde locuſtarum gens *immanis* germen omne depaſcit., quod illæſum à grandine reliquum factum eſt: adeo ut nulla prorſus fructuum, ex terra colligendorum, ſpes Ægyptiis reſederit.

VIII. Locuſtarum nubes. Ex. c. 10.

IX. Horror triduanæ caliginis atque preſſus. Ex. c. 10.

5. Cuilibet ſane, qui non improbus æque fuerit ac inſipiens, ſuffecerint jam dictæ clades, tum ut in ſapientia proficeret, tum ut conſideraret quid è re ſua foret. Pharaothes vero, non adeo ex impudentia ac malitia, cum *mali* cauſam intelligeret, pertinaciter Deo repugnabat, & ſponte ſua meliora *conſilia* prodidit & *deſeruit*. Moyſem itaque Hebræos cum uxoribus & liberis juſſit abducere, facultates tamen ſuas Ægyptiis, quibus omnia tot calamitatibus abſumpta erant, relinquere. Dum vero Moyſes contenderet parum æqui ab eo poſtulari (oportere enim ipſos ex rebus ſuis Deo ſacrificium offerre) & tempus multis verbis ultro citroque habitis tereretur, denſæ tenebræ omnique prorſus lumine vacuæ circumfuſæ ſunt Ægyptiis; adeo ut viſu obſeſſo ſpirituque ab *aëris* craſſitie intercluſo *nonnullis* miſerabiliter emori contigerit, atque *alios* inceſſerit metus ne à caligine abſorberentur. Deinde his poſt tres dies totidemque noctes diſcuſſis, cum nondum pœnitendo adductus eſt Pharaothes ut liberum Hebræis exitum permitteret, Moyſes ad eum accedens ait, quouſque repugnabis Dei voluntati? ipſe enim jubet Hebræos dimitti: fieri aliter non poteſt ut à malis liberemini, niſi hæc feceritis. Rex autem, iis quæ dixerat incenſus, minatus eſt cervicibus caput illi abſcindere, ſi rurſum accederet & hac de re moleſtiam ei exhiberet. Moyſes vero dixit, ſe non amplius de his verba facturum: ſed illum ipſum, cum primoribus Ægyptiorum, *ultro* Hebræos imploraturum eſſe, ut *quamprimum* diſcederent. atque his dictis abiit.

X. Primogenitorum ſtrages. Ex. c. 11, *&* 12.

6. Deus autem, oſtendens adhuc una plaga percutiendos eſſe Ægyptios ut cogerentur Hebræos dimittere, juſſit Moyſem edicere populo ut in promptu habeant ſacrificium, præparantes illud decima Xanthici menſis in quartamdecimam (qui menſis apud Ægyptios quidem vocatur Pharmuthi, apud Hebræos autem Niſan, Macedones vero Xanthicum eum appellant) *dein* ut & ipſe Hebræos ducat omnia ſua ſecum portantes. Et ille quidem, cum Hebræos ad egreſſum expeditos haberet, & per tribus diſpoſitos, in uno loco *eos* continebat. Quartadecima autem illuceſcente, omnes, cum jam in eo eſſent ut egrederentur, ſacrificabant, atque ſumptis hyſſopi faſciculis, domos ſuas ſanguine *conſpergentes* purificabant: cumque cœnaſ-

νυ ξ Βασιλέως, χάλαζα, μήτε πρότερον ξ κατ' Αἴγυπτον ἀέρος τῆς τοιαύτης, μήτε [h] ὁμοία τῇ παρ' ἄλλοις ὥρᾳ χειμῶνος κατιοῦσα, μείζων ἢ τὰ πρότερα τοῖς τὰ βόρεια καὶ τὴν ἄρκτον νεμομένοις ἔαρος ἀκμάζοντος, κατενεχθεῖσα, τὰς καρπὰς αὐτῶν κατέκλασεν. ἔπειτα φῦλον ἀκρίδων ὀπινέμεται τὴν ὑπὸ τῆς χαλάζης μὴ καταβλαβεῖσαν πόαν· ὥστε πρὸς ἀκρίδας πάσας τοῖς Αἰγυπτίοις τὰς ἀπὸ τῆς γῆς τῶν καρπῶν ἐλπίδας διολέσαι.

ε. Ἡρκεῖ μὲν οὖν τὰ δίκαια πονηρίας ἀνόητον καὶ τὰ προειρημένα τῶν κακῶν, εἰς σώφρονα καὶ ξ συμφέροντα τὴν ὀπίνοιαν ὠφελῆσαι. Φαραώθης ἢ δὲ τοσοῦτον ὑπὸ ἀφροσύνης, ὅσον ὑπὸ κακίας, [i] αἰσθόμενος τὰ αἴτια, ὅμως ἀντεφιλονείκει τῷ Θεῷ, καὶ τοῦ κρείττονος σκὼν προδότης ἐγίνετο. καὶ κελεύει μὲν τὸν Μωϋσῆν [k] μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ παίδων ἀπάγειν τοὺς Ἑβραίους· τὴν δὲ λείαν αὐτοῖς καταλιπεῖν, ἐφαρμένης αὐτοῖς τὰ οἰκείας. τοῦ δὲ Μωϋσέως ἐπὶ δίκαια φήσαντος αὐτὸν ἀξιοῦν· δεῖν γὰρ αὐτὰς τῷ Θεῷ τὰς θυσίας ἐκ τῆς λείας ἐπενεγκεῖν· καὶ τελευτῶντα διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τοῦ χρόνου, σκότος βαθὺ καὶ φέγγος ἄμοιρον ἐπεχεῖτο τοῖς Αἰγυπτίοις, ὑφ' ἃ τάς τε ὄψεις [l] ἀποκλειομένοις καὶ τὰς ἀναπνοὰς ἐμφράττομένοις ὑπὸ παχύτητος οἰκτρῶς τε ἀποθνήσκειν συνέβαινε, καὶ δεδιέναι μὴ καταποθῶσιν ὑπὸ τοῦ νέφους. εἶτα τούτου διασκεδασθέντος [m] μὴ τρεῖς ἡμέρας καὶ [n] τοσαύτας νύκτας, ὡς δὲ μετενόει πρὸς τὴν ἔξοδον τῶν Ἑβραίων ὁ Φαραώθης, προσελθὼν ὁ Μωϋσῆς φησίν· ἄχρι πότε ἀπιθεῖς τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ; κελεύει γὰρ οὕτως [o] ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους· καὶ σὺ ἔσῃ ἕτερος ἀπαλλαγῆναι τῶν κακῶν ὑμᾶς [p] μὴ ταῦτα ποιήσαντας. ὁ δὲ Βασιλεὺς, ὀργισθεὶς ὅτι τοῖς [q] εἰρημένοις, ἠπείλησεν αὐτῷ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμεῖν, εἰ πάλιν περὶ τούτων ἐνοχλῶν αὐτῷ προσέλθοι. Μωϋσῆς δὲ οὐκ ἔτι αὐτὸς ποιήσεσθαι περὶ τούτων λόγους ἔφησεν· αὐτὸν δὲ ἐκεῖνον, [r] σὺν καὶ τοῖς πρώτοις τῶν Αἰγυπτίων, προσκαλέσθαι τοὺς Ἑβραίους ἀπελθεῖν. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἀπαλλάσσεται.

ς'. Ὁ δὲ Θεὸς, δηλώσας ἔτι μιᾷ πληγῇ τοὺς Αἰγυπτίους καταναγκάσειν ἀπολύσαι τοὺς Ἑβραίους, ἐκέλευσε Μωϋσεῖ προαγγεῖλαι τῷ λαῷ θυσίαν ἑτοίμως ἔχειν, παρασκευασαμένους τῇ [s] δεκάτῃ ξ Ξανθικοῦ μηνὸς εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην· ὃς παρὰ μὲν Αἰγυπτίοις Φαρμοῦθι καλεῖται, [t] Νισὰν δὲ παρ' Ἑβραίοις, Μακεδόνες δὲ αὐτὸν Ξανθικὸν προσαγορεύουσιν· ἀπαίρειν τε τοὺς Ἑβραίους [v] πάντα ὑπερκομιζομένους. καὶ ὁ μὲν ἑτοίμους ἔχων ἤδη τοὺς Ἑβραίους πρὸς τὴν ἔξοδον, καὶ διατάξας εἰς φρατρίας, [x] ἐν τ' αὐτῷ συνεῖχεν. ἐνστάσης δὲ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης, πάντες πρὸς [y] ἔφοδον ἔχοντες ἦσαν, καὶ τῷ αἵματι τὰς οἰκίας ἁγνίζον, ὑσσώπῳ [z] κόμας ἀναλαβόντες· καὶ δειπνήσαντες, τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν ἔκαυσαν, ὡς ἐξελευσόμενοι.

h Ὁμοία τῇ] Ita ex *Vet. Interpr.* ὅμοια aut ὁμοίᾳ in *cæteris*. Num potuit (inquit *Petitus*) ignorare *Joſephus*, quod hyeme non grandinat. nam (ut dicit *Ariſt.* in *Meteorol.* l. 1. c. 12.) χάλαζα γίνοντ' ἔαρος μᾶλλον καὶ μετοπώρου μάλιστα, εἶτα καὶ τὸ ὀπώρας. χειμῶνος δ' ὀλιγάκις, καὶ ὅταν ἦτον ἡ ψῦχος. rescribo igitur, μήτε ὁμοία τῇ παρ' ἄλλοις, ὥρᾳ καὶ μόνως καθ' αὑτὴν, neque *ſimilis ei, quæ alibi cadit, tempeſtivæ & ſolæ*, i. e. *non admixta pluviæ*. An non hæc Gallica nive frigidior ſit conjectura, judicent alii.

i Αἰσθόμενος] Αἰσθανόμενος δὲ τ. in *MSS.*

k Μετὰ τε γυναικῶν] MSS. eo modo, propter ספכם in volumine S. BERN. Sic ex *MSS.* in *Editis* μετὰ τε γυναικῶν ἀπαγαγεῖν τ.

l Ἀποκλειομένοις] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ὑποκλειομένοις ὑπὸ παχ. in *Editis*, verſiculi diſpendio.

m Μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας.] Exod. 10. 22. non niſi tres dies. REL.

n Τοσαύτας νύκτας,] Ἴσας νύκτας *Hen.* & *Busb.* Tantum itaque ſpatium denotant Moyſis שלשת ימים. Quinimo Jonathan Rabbinus paria ſenſit cum Joſepho iſto תלתא יומין קרא פרעה בכוף Ex. c. 10. 24. dein Boſius atque Epiph. εἰ μὴ vel ἢ μή. Verumtamen merum μὴ valet idem, aut quidem præſtat. BERN.

o Ἀπολύειν] Ut modo ſupra. REL.

p Μὴ ταῦτα ποιήσαντας.] An εἰ μὴ τ. vel ἢ μὴ τ. legendum dubitat *Boſius*. veruntamen merum μὴ valet idem, aut præſtat.

q Εἰρημένοις,] Ita meliores *Codd.* in aliis (cum *Baſ.* & *G.*) προθεσπισμένοις.

r Σὺν καὶ τοῖς] Σὺν τοῖς πρ. *Big.* & *Vat.*

s Δεκάτῃ] Joſephum itaque nullo merito ἀβλεψίας jam incuſat Clariſſ. Bochartus. BERN. Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* cum *Moyſe*, Miſna Phariſæorum, & *Exechielo Tragico*. τεσσαρεσκαιδεκάτη perperam legerant *Busb. Hen. Baſ.* & *G.* illa παρ. τ. δ. Ε. μηνὸς non agnoſcunt *Vat.* & *Zonaras*.

t Νισὰν] Ita *MSS.* Νεισὰν in *Editis*.

v Πάντα ὑπερκομιζομένους.] Ἁπαντα *Samb.* & *Vat.*

x Ἐν τ' αὐτῷ συνεῖχεν.] Φρατρειὰς ἐν αὐτῷ *Baſ.* & *Gen.* φατρειὰς ἐν τ' αὐτῷ *Samb.* atque *Busb.* pro ſuavitate Attica. φρατρείας ἐν ταὐτῷ *Big.* συνέχωσι vertit Judæus alius in *Exagoge*. BERN.

y Ἔφοδον ἔχοντες] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ſed ſuperius inferiuſque. ἀφοδον. in *Editis* paſſim ἔξοδον.

z Κόμας ἀναλαβόντες·] Κόμαις *Samb.* & *Vat.*

γοι. ὅθεν νῦν ἔτι κ᾽ τὸ ἔθος ἄγοντες θύομεν, τὴν ἑορτὴν [a] Πάσχα καλοῦντες. σημαίνει δ᾽ [b] ὑπερβασία· διότι κατ᾽ ἐκείνην τὴν [c] ἐπέρασεν ὁ Θεὸς [d] αὐτῶν ὑπερβάς, Αἰγυπτίοις ἐπιπέσκηψε τὴν νόσον. ἡ γὰρ φθορὰ τ᾽ πρωτοτόκων κατ᾽ ἐκείνην ἔπεσε τὴν νύκτα τοῖς Αἰγυπτίοις· ὡς [e] συνελθόντας πολλοὺς τ᾽ περὶ τὸ βασίλειον διαιτωμένων τῷ Φαραώθῃ συμβουλεύειν ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους. καὶ Μωϋσῆν καλέσας ἐκεῖνος ἀπιέναι προσέταξεν· εἰ δ᾽ χώρας ἐξέλθοιεν, παύσασθαι τὴν Αἴγυπτον κακοπαθοῦσαν ὑπολαβών. [f] δώροις τε τοὺς Ἑβραίους ἐτίμων· οἱ μὲν ὑπὲρ τ᾽ τάχιον ἐξελθεῖν· οἱ δ᾽ καὶ κ᾽ γειτνιακὴν πρὸς αὐτοὺς συνήθειαν.

sent, tanquam exituri, reliquias carnium exusserunt. Unde mos inolevit ut etiam nunc ita sacrificaremus, festum illud Pascha nuncupantes. transitum autem *id* significat; quod illo vespere Hebræos præteriens Deus, pestem in Ægyptios immiserit. Ægyptiis enim illa nocte perierunt primogenita omnia: adeo ut plurimi, qui prope regiam circumquaque habitarunt, concurrerint, ut Pharaothi persuaderent dimittendos esse Hebræos. Atque ille, accito Moyse, jussit *eos* abire: ratus fore, ut, si ex regione discederent, calamitatibus liberaretur Ægyptus. Hebræos etiam muneribus prosequuti sunt: alii quidem ut citius exirent, alii vero propter vicinitatis consuetudinem.

Paschа celebratur.

Hebræorum abscessum magnis donis emercatur Ægyptus.

Ex. c. 12.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς Μωϋσέως ἡγεμένος τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον.

ΚΑΙ οἱ μὲν ἐξῆσαν, κλαιόντων καὶ μεταγνόντων, ὅτι χρήσαιντο χαλεπῶς αὐτοῖς, τ᾽ Αἰγυπτίων. τὴν δ᾽ πορείαν ἐποιοῦντο κ᾽ [g] Λητῶς πόλιν, ἔρημον οὖσαν ὀν τοῖς πάλαι. Βαβυλὼν γὰρ ὕστερον κτίζεται ἐκεῖ, Καμβύσου καταστρεφομένου τὴν Αἴγυπτον. σωτόμως δ᾽ πεισθέντες τὴν [h] ἀφοδον, εἰς [i] Βελσεφῶντα χωρίον τελοῦσι παραγίνονται τ᾽ Ερυθρᾶς θαλάσσης. μηδενὸς δ᾽ τῶν ὀπὸ τ᾽ γῆς δυναμένων διὰ τὴν ἐρημίαν, [k] πεφυραμένοις τοῖς ἀλλοδαποῖς καὶ πεπηγόσι μόνον ὑπὸ βραχείας θερμότητος, τοῖς ἀπ᾽ αὐτῶν ἄρτοις διετρέφοντο. καὶ τούτοις ἐπὶ τριάκοντα ἡμέραις ἐχρήσαντο· πρὸς πλείονα γὰρ οὐκ ἐξήρκεσε χρόνον αὐτοῖς, ὅσα ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐπεφέροντο, [l] καὶ ταῦτα τὴν τροφὴν παραδιδομένοις καὶ πρὸς ἀνάγκην, ἀλλὰ μὴ πρὸς κόρον αὐτῇ χρωμένοις. ὅθεν εἰς μνήμην τ᾽ τότε ἐνδείας ἑορτὴν ἄγομεν ἐφ᾽ ἡμέρας ὀκτὼ, τὴν τ᾽ ἀζύμων [m] λεγομένην. τὸ μὲν οὖν [n] πᾶν πλῆθος τ᾽ μεταναστευόντων γυναιξὶν ἅμα κ᾽ τέκνοις σκοπῶσιν οὐκ ἀριθμητὸν ἦν· οἱ δ᾽ στρατεύσιμον ἔχοντες ἡλικίαν [o] ἑξήκοντα μυριάδες ἦσαν.

β'. Κατέλιπον δ᾽ τὴν Αἴγυπτον μηνὶ Ξανθικῷ, πέμπτῃ κ᾽ δεκάτῃ κ᾽ σελήνῃ· μ᾽ ἔτη [p] τριάκοντα κ᾽ τετρακόσια ἦ τ᾽ πρόγονον ἡμῶν Ἀβραμον εἰς τὴν Χαναναίαν ἐλθεῖν· τ᾽ δ᾽ Ιακώβου μεταναστάσεως εἰς τὴν Αἴγυπτον γενομένης, [q] διακοσίοις πρὸς τοῖς δεκαπέντε ἐνιαυτοῖς ὕστε-

CAP. XV.

Quomodo Hebræi Moyse duce Ægyptum reliquerunt.

ET illi quidem egressi sunt, flentibus Ægyptiis & pœnitentibus, quod tam male eos tractarint. Iter autem faciebant per Letopolim, tunc desertam. illic enim postea condita est Babylon, cum Cambyses Ægyptum devastaret. Celerrime autem & per viarum compendia abeuntes, tertia die accesserunt Belsephontem, locum ad Rubrum mare situm. Cum vero terræ fructuum copiam nullam haberent, quod essent illa loca deserta, panibus victitabant, qui de farina leviter subacta & exiguo calore percocta facti essent. Atque his ad trigesimum usque diem sunt usi: nam ad longius temporis spatium ea ipsis non sufficiebant, quæ *secum* ex Ægypto attulerant; idque victum *parce* ex necessitate dispensantibus, & non ad satietatem eo utentibus. Unde in memoriam istius inopiæ per octo dies festum celebramus, quod dicitur Azymorum. Et quidem multitudo migrantium una cum liberis & uxoribus tanta erat, ut haud facile numerando percenseri potuerit; qui vero ad militarem ætatem pervenerant, sexcenta erant millia.

Letopolim trajiciunt Hebræi, ubi postea Babylon.

Tertia die Belsephontem perventum est. Ex. c. 12. & 14.

Azymorum festum celebratur. Ex. c. 12. c. 13. & Lev. c. 23.

Israëlitæ militaris ætatis exeunt numero 600000. Ex. c. 12.

2. Reliquerunt autem Ægyptum mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringentesimo trigesimo, postquam Abramus pater noster in Chananæam venit, & post Jacobi migrationem in Ægyptum anno ducentesimo quintodecimo. Moy-

VI. *Exodus Hebræorum, Epocha nobilissima.*

[a] Πάσχα καλοῦντες,] Non præteribis *Φάσκα Big.* & *Caſ.* פסחא equidem vocabulum Syriacum aut Chaldaicum expressit Græcis literis Josephus: Græco etiam charactere Evangelistæ & Apostoli N. T. suoque Onceloſus, Uzelides, Rabbinorumque multi πάσχα aut πίασχα, potius quam Moysis פסח, quod est Masorethis enuntiantibus *pesach*, S. Hieronymo *phase*, Samaritis φάσχ, Syris φίχ, Theodotioni φασὶχ. BERN. Φάσκα *Big.* & *Caſ.* Videsis *Theodoreti* Quæst. in *Exodum*, p. 89. & *Casaub.* contra *Baron.* p. 462. Inferius Φάσχα dicitur.

[b] Υπερβασία·] Diceres typo festivo ὑπερβάτια. Dein pro τὴν ἑορτὴν *Big. Samb. Caſ.* & *Glyca*, retulerunt ἡμέραν *Baſ. Gen.* atque *Epiph.* non male. Omitto autem τὴν νύκτα *Zonaræ*, tanquam quæsitum. Ibi αὐτῶν ὑπερβὰς tria MSS. Aliter *Baſ. Gen. Busb. Hen.* atque *Jo. Zonaras.* Quinimo audi hunc Drungarium, τὸ δ᾽ πάσχα, ἄλλοι μὲ ἀλήθειαν σημαίνειν φασιν, ἰσοσημ᾽ δ᾽ ὑπερβασίαν: aut potius Theodoretum in Quæstis, τὸ δ᾽ πάσχα, ὁ μὲ φίλων ἡμιλιώσατο ἀλήθειαν· ὁ δ᾽ ἰσοσημ᾽ ὑπερβασία (Sic MS. Barocc. 123.) ὁ δ᾽ συμμαχ᾽ ὑπέρβασις. ὁ δ᾽ Θεοδοτίων φασὶχ (MS. φάσεχ: Masoretæ etiam hanc vocem παρεξωώσαι.) αὐτὸν τὴν ἐορτὴν πεῖσαι φυλάξαι. σημαίν᾽ δ᾽ τὸ ὄνομα τ᾽ ἑορτὴν περιβάλλειν τὴν σωτηρίαν. Probavit & S. Hieronymus Etymologiam Judæorum; unde in Lexidio S. Phasech, *transgressus* vel *transcensio*. Vide infra l. 3. c. 10. §. 5. Mox τὴν νύκτα neglexit *Epiphanius*. BERN. Ita *Big. Samb. Vat. Caſ. Baſ* & *G.* & in *Theodoreti MS. Barocc.* loco jam citato. ὑπερβασίαν *Hen. Busb. Glycas, Syncellus, Zonaras* & *Vet. Interpr.*

[c] Επέρασεν ὁ Θεὸς] Sic *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Glyc.* ἡμέραν *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

[d] Αὐτῶν ὑπερβὰς,] Ita in quatuor *MSS.* & *Glyca.* αὐτοὺς *Baſ. G. Busb. Hen.* & *Zonaras.*

[e] Συνελθόντας] Συνελθοῖσαν *Vat.*

[f] Δώροις τε] Δώροις δ᾽ *Vat.* & mox ὑπὲρ αὐτὸν, dein οἱ δ᾽ καὶ γ.

[g] Λητῶς πόλιν,] Plane ad Delta sinistrum, Arabiam versus, ut Strabo docet; cujus Geographica hic profecto Judæus diligenter perlegerat. Urbs ea in Hebraicis literis סכות *socchòth* nominatur; Arabicis vero العريش, propter Hebræorum prima castra. Petro etenim Monacho minus credendum, qui *Etham* Latopolin interpretatur. BERN.

[h] Αφοδον,] Αμφοδον *Samb.*

[i] Βελσεφῶντα] Hebraice בעלצפון. Hanc non aliam esse existimo à præsidiaria urbe *Clysmate* seu قلزم *Colzom*, ut Scriptores vernaculi scribunt, ad conum occiduum Sinus Arabici, cujus originationem ab illis frustra expetit Doctissimus Golius. Suez سويس deinde est Arsinoes oppidum, quod Clysmati imminet. BERN. Ita *MSS.* in *Editis* Βελτεφῶντα. Hanc non aliam esse à præsidiaria urbe *Clysmate* existimat *Bernardus.*

[k] Πεφυραμένοις] Sic in *libris plerisque.* πεφυρμένοις *Hen. Busb.* & *Cedrenus.*

[l] Καὶ ταῦτα] *Al.* κ᾽ ταύτην τὴν πρ. mox illa κ᾽ πρ. ἀν. ἀ. μὴ π. κ. ἀ. χρωμένοις desiderantur in *Big.* & *Caſ.*

[m] Λεγομένην.] Λεγομένων *Vat.*

[n] Πᾶν πλῆθ᾽] Απαν *Samb.* deest *Vat.*

[o] Εξήκοντα] Περὶ ἑξήκοντα μυριάδας *Samb.* & *Vat.* εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας *Interpretes* LXXII.

[p] Τετράκοντα] Vide *Annott.* ad p. 97. ut & *Petavii* librum inscriptum *La pierre de touche Chronologique.* l. 3. c. 4.

[q] Διακοσίοις] Ita *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen. Zonaras* etiam deflorator, ὅτε γὰρ τ᾽ Ιακὼβ εἰς Αἴγυπτον παρῳκίας μ᾽ ἐνιαυτοὺς διακοσίους κ᾽ πενταικαίδεκα. Idem postulat periocha hujus libri, aliique epilogismi Josephi. Veterum autem Scribarum prona διακοσίοις ἔτεσι τέτταρσι κ᾽ πέντε ingrata Pallade, pro διακ. ἔτεσι τοῖς δεκαπέντε ἐνιαυτοῖς. Annos autem ccccxxx. peregrinantis populi Oraculo vetere dictos, inter descensum & περὶ τὰ Assyria relicta atque hunc

Moyſes autem annum tunc agebat octogeſimum; Aaron vero frater ejus triennio erat major. deportabant etiam ſecum oſſa Joſephi, prout ille filiis ſuis mandaverat.

Efferuntur Joſephi oſſa. Ex. c. 12. & 13.

Impetus ultimus Pharaothis. Ex. c. 14.

3. Ægyptios autem de Hebræorum egreſſu pœnituit: Regeque ægre ferente, quaſi iſta, *quæ acceperant*, *mala* Moyſis imputanda eſſent præſtigiis, contra eos proficiſci conſtituerunt. Arreptiſque *ſubito* armis & *reliquo* apparatu eos perſequebantur, in *ſervitutem* retracturi ſi modo aſſequi daretur. etenim non amplius eos Deo ſupplicaturos eſſe; quippe quòd illis exitus *jam* contigerit. Exiſtimabant etiam facile *ſe* illos ſuperare poſſe, utpote inermes & itinere defatigatos. Atque obvium quemque rogitantes qua tenderent Hebræi, curſu incitato *eos* inſequebantur; tametſi illac difficile fuerit iter, non ſolum exercitibus, ſed expeditis quoque viatoribus. Moyſes autem hac Hebræos *ideo* abduxit, ut ſi Ægyptii, facti pœnitentes, cum infeſtis agminibus illos ſequi vellent, pœnas malitiæ pactique violati perſolverent: Palæſtinis etiam, quos ob veterem ſimultatem ſibimet infenſos habuerunt *Hebræi*, vel quovis modo, dum iter faceret, latere volens. eſt enim illorum regio Ægypto contermina. Proindeque populum ducens non recta contendit Palæſtinam: ſed per deſertum, multis confectis itineribus, maliſque preſſus, Chananæam ingredi voluit. His acceſſere Dei mandata, jubentis populum adduci ad montem Sinæum, illic *ei* ſacrificaturum. Ægyptii autem, cum Hebræos aſſequuti fuiſſent, ad pugnam ſeſe accinxerunt, eoſque multitudine circumfuſa in arctum redigunt. nam currus ſexcenti eos ſequebantur, cum equitibus quinquaginta mille, & ducentis millibus peditum: viaſque *omnes* obſederant, quibus Hebræos è manibus evaſuros eſſe exiſtimabant; inter præcipitia inacceſſa

Hebræos prudenti conſilio propter mare Rubram circumducit Moyſes. Ex. c. 13.

Exercitus Ægyptius conſtabat curribus DC. & L. millibus equitum, peditumque CC. millibus. Ex. c. 14.

celeberrimum Exitum rite comprehendi quidni perſuadeant Samaritarum τὸ ἐξαμικὸν, atque paraphraſes illorum, aut LXXII. Doctores Alexandrini, vel Talmude atteſtante; Demetrius abs illis, tum maxime Apoſtolorum penultimus aut plane princeps S. Paulus, necnon ævo ſequente harum Originum Scriptor, qui itidem ſponte profitetur ad finem hujus libri, ὡς εὗρον ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, ὅτως ἕκαστον τούτων παρέδωκα: atque demum, quem in Chronol. S. hoc multa ratione comprobaſſe liquet, ſcientiſſimus Voſſius. Ea etiam amplitudine verba codicis Judaici Exodi c. 12. 40. explicat atque tuetur Reverend. Uſſerius. Joſephi inſuper dicto inhæſit Severus, ubi ait *Populum egreſſum fuiſſe ab eo quo primum Abraham terram Chananæorum acceſſerat, anno trigeſimo & quadringenteſimo.* BERN. Ita *Baſ. G. Vat. Busb. Hen. Zonaras* & *Severus.* Cum *Vet. Interpr.* (qui denario minus perperam legerat) conſentiunt *alii.*

r Μωϋσῆ οἱ ἐγεγόνη] *Hen.* & *Busb.* μωυσῆ ᾧ γεγόνη cæteri. BERN.

s Επεκουίζον] Επεκουίζοντο *Samb. Hen.* & *Busb.* Aut verbis *Zonaræ*, ἐπὶ ᾧ μωυσῆ τότε ζῶντι ἐτῶν ὀλίγων ἑκατὸν ἀαρὼν ᾧ τεσσαρακοντούτης ἐτύγχανε. συνεπάγοντο ᾧ καὶ τὰ ὁσᾶ ᾧ ἰωσὴφ, πληθύνες τῷ σιβυλλῳ ᾧ ἀνδρός. BERN. *Al.* ἐπεκουίζοντο.

t Τᾦ Μωϋσέως] Τοῦ Μωϋσέως *Samb.* & *Vat.*

v Γεγονότων,] Alii ſic diſtinguunt, γεγονότων ἐπ' αὐτὸς, ἰγν.

x Καὶ παρ' ἕκαστον] Ita *Big.* & *Vat.* καὶ παρ' ἑκάστων *Samb.* & *Epiphan.* παρ' ἕκαστον ᾧ *Baſ.* & *G.* καὶ παρεκάστοτε malit *Bernardus.*

ρον. r Μωϋσῆ οἱ ἐγεγόνη μὲν ἔτη ὀγδοηκοστὸν ἤδη· ὁ ᾧ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ααρὼν τρισὶ πλείοσιν. s ἐπεκόμιζον ᾧ καὶ τὰ τοῦ Ιωσήπου ὀστᾶ, ταῦτ' ἐκείνου τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ κελεύσαντος.

γ'. Αἰγύπτιοι δ' ὅτι τοῖς Εβραίοις ἐξελθοῦσι μεπενόησαν· καὶ τοῦ βασιλέως δεινῶς φέροντος, ὡς κατὰ γοητείαν t τοῦ Μωϋσέως τούτων v γεγονότων, ἐπ' αὐτοὺς ἐγνώκεσαν ἀπιέναι. καὶ λαβόντες ὅπλα καὶ ἅρματα ἐδίωκον, ὡς ἐπανάξοντες αὐτοὺς εἰ καταλάβοιεν. καὶ γὰρ οὐκ ἔτ' αὐτοὺς ἐντεύξεσθαι τῷ Θεῷ· τίνα γὰρ ἔξοδον αὐτοῖς γενέσθαι. κρατήσειν ᾧ ῥᾳδίως αὐτῶν ὑπελάβον, ἀνόπλων τε ὄντων καὶ ὑπὸ τῆς ὁδοιπορίας κεκοπωμένων. x καὶ παρ' ἕκαστον ἀναπαυομένους ᾗ χωρήσαι, ἐπέπαυδον τὴν δίωξιν. καίτοι χαλεπῆς ὔσης ὁδοῦ ἥνα τῆς γῆς, ὑ στρατοπέδοις μόνον ἀλλὰ καὶ καθ' ἕνα. Μωϋσῆς ᾧ τοῦτο τοὺς Εβραίους ἀπήγαγε, ἵν', εἰ μεταμεληθέντες οἱ Αἰγύπτιοι διώκειν ἐθέλοιεν, τιμωρίαν τῆς πονηρίας καὶ ἀθεμιτότητος τῶν ὡμολογημένων ὑποσχοίεν· καὶ διὰ y Παλαιστίνης, δυσμενῶς ἐχόντως καὶ παλαιὰν ἀπέχθειαν ἔσαν, z ὁπωσοῦν ἐβιάζετο λανθάνειν ἀπερχόμενος. a ὅμορος γάρ ἐστι τῆ τῶν Αἰγυπτίων χώρᾳ. καὶ διὰ τοῦτο τοῦ μὲν b ἄγεσαν εἰς τὴν Παλαιστίνην οὐκ ἀπήγαγε τὸν λαόν· ἀλλὰ διὰ τῆς ἐρήμου, πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν καὶ κακοπαθήσας, ἠθέλησεν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Χαναναίαν. ἐπεὶ ᾧ καὶ διὰ τὰς ἐντολὰς ᾗ Θεοῦ κελεύσαντος ἀγαγεῖν τὸν λαὸν εἰς τὸ Σινᾶιον ὄρος, ἐκεῖ ποιήσοντας c τὰς θυσίας. καταλαβόντες ᾧ τοὺς Εβραίους οἱ Αἰγύπτιοι, εἰς μάχην παρεσκεύαζοντο· καὶ συνελαύνουσιν αὐτοὺς ὑπὸ πολυχειρίας εἰς ὀλίγον χωρίον. ἑξακόσια γὰρ αὐτοῖς ἅρματα εἵπετο σὺν ἱππεῦσι πεντακισμυρίοις, καὶ ὁπλιτῶν μυριάδες ἦσαν εἴκοσι· τάς τε ὁδοὺς ἀπεφράγνυσαν, αἷς φεύξεσθαι τοὺς Εβραίους ὑπελάμβανον, d μεταξὺ κρημνῶν αὐτοὺς ἀπορρωγάτων καὶ τῆ θαλάττης ἐπολαμβάνοντες.

y Παλαισίνης,] Suidas gentilia ambo poſuit, παλαισλιὸς. ὁ καὶ ᾧ παλαισίνης, παλαισῖνος. Sic enim lego. BERN. Sic *Baſ. G.* & *Vat.* Παλαισλιὼς *Big.* & *Samb.* Παλαισινὲς habet lib. III: 5. VII: 89. *Herodotus*, ut & alibi *Baſ.* & *G.*

z Οπωσοῦν ἐξελαύνῃ] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ἀπάγαν ἂν ἐῦ. *Big. Samb.* & *Caſ.* ἀπαγαγὼν ἂν ἐῦ. *Vat.*

a Ομορος γάρ ἐστι] Viderat itaque Joſephus apud hiſtoriæ veræ parentem, l. VII. ἦσαν ᾧ οἱ Φοίνικες (δηλονότι οἱ ἐν τῆ παλαιστίνη) τὸ παλαιὸν οἴκειον, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπὶ τῆ ἐρυθρῆ θαλάσσῃ. οἰκηθῆναι ᾧ ὑπερβάντες, ἀφ' οὗ εἰς οἰκήσει τὸ ἀφ' ἁλὸς θάλασσαν. ἀφ' ᾧ οὗ εἰς τοῦτο τὸ χωρίον ἀφ' οὗ τὸ μέχρι αἰγύπτου πᾶν, παλαισίνη καλεῖται. Egregium plane & antiquiſſimum inter Gentes de Exodo Iſraelitarum & de regione Palæſtina teſtimonium. BERN. Egregium plane & antiquiſſimum inter gentes de Exodo Iſraelitarum & de Palæſtina teſtimonium dat nobis *Herodotus*, Lib. VII. c. 89.

b Αγεσαν] Απάγεσαν *Samb. Vat.* & *Caſ.*

c Τὰς θυσίας.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τὰς deeſt *Editis.* ut & mox οἱ ante Αἰγύπτιοι.

d Μεταξὺ κρημνῶν] Retulit mihi ex Ægypto redux Enemannus, ſe illa via ex Ægypto ad montem Sinai profectum fuiſſe, qua ſuſpicabatur Iſraelitas olim iter feciſſe & deprehendiſſe tractus montium varios ita verſus ſinum Arabicum excurrere, uti mihi ſic depinxit. Vide A. B. C.

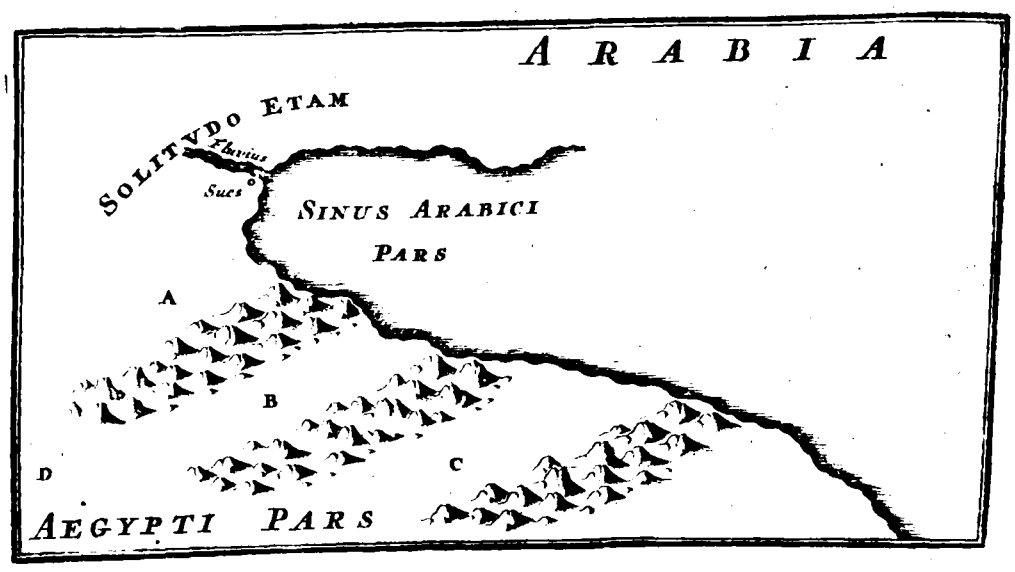

Pu-

νοῆσες. τελευτᾷ γὰρ εἰς αὐτὴν ὄρος, ὑπὸ τραχύτητος [c] ὁδῶν ἄπορον, καὶ φυγῆς ἀπολαμβανόμενον. τοιγαροῦν ἐν τῇ συμβολῇ τῇ πρὸς θάλασσαν τοῦ ὄρους τὰς Ἑβραίους ἀπέφραττον τῷ στρατοπέδῳ, καὶ σῆμα τοῦτο ἱδρυσάμενοι· ὅπως τὴν εἰς τὸ πεδίον ἔξοδον ὦσιν αὐτοὶς ἀφῃρημένοι.

δ'. Μὴ δ' οὕτω ὑπομένειν πολιορκουμένων τρόπῳ λέγει τῷ ἔνδειαν τῶν ἐπιτηδείων δυνάμενοι, μήτε φυγῆς ἀπορίαν ὁρῶντες, ὅπλων τε ἀπανίζοντες εἰ καὶ μάχεσθαι δόξειεν αὐτοῖς· ἐν ἐλπίδι δὲ [f] πάντα ἀπολέσθαι καθεστήκεσαν, εἰ μὴ προδώσουσιν ἑαυτοὺς [g] τοῖς Αἰγυπτίοις ἑθελουσίως. καὶ τὸν Μωϋσέα ἠτιῶντο, πάντων ἐπιλελησμένοι τῶν ἐκ Θεοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς σημείων γεγονότων· ὡς καὶ τὸν προφήτην παροξύνοντα, καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενον, ὑπὸ ἀπιστίας λίθοις ἐβούλοντο βαλεῖν, προδιδόναι τε [h] σφᾶς τοῖς Αἰγυπτίοις διενοοῦντο. πένθος τε ἦν καὶ ὀδυρμὸς γυναικῶν καὶ παίδων πρὸ ὀφθαλμῶν ἐχόντων τὸν ὄλεθρον, ὄρεσι καὶ θαλάσσῃ περικεκλεισμένων καὶ πολεμίοις, καὶ φυγὴν ὁπόθεν ἐκ τούτων ἐπινοούντων.

ε'. Μωϋσῆς δ', καίπερ ἀχθομένου πρὸς αὐτὸν τοῦ πλήθους, ὅτ' αὐτὸς ἐνέκαμνε τῇ περὶ αὐτοὺς προνοίᾳ, καὶ τῷ Θεῷ καταφρονεῖ· τά τε ἄλλα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ὅσα προθύμως παρεσχηκότος, καὶ μηδὲ τότ' αὐτοὺς ἐάσοντος ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς [i] ἡνιομένους, ἢ δουλεύειν ἢ ἀπολέσθαι. καὶ σὰς ἐν μέσοις, [k] "οὐδὲ ἀνθρώπους, εἶπε, "καλῶς τὰ παρόντα πεπολιτευμένους πρὸς ἡμᾶς δίκαιον "ἦν ἀπιστεῖν, ὡς οὐχ ὁμοίοις ἐσομένοις πρὸς τὰ μέλλον- "τα· τὸ δὲ Θεὸν νῦν ἀπογινώσκειν ὑμᾶς προνοίας, "μανίας ἔργον ἂν εἴη· παρ' ὃ πάντ' ὑμῖν ἀπήντηκεν, "ὅσα δι' ἐμοῦ πρὸς σωτηρίαν καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ δου- "λείας οὐδὲ προσδοκῶσιν ὑπέσχετο. [l] μᾶλλον δ' ἐχρῆν "ἐν ἀπόροις ὡς δοκεῖτε γεγυμνάσθαι βοηθὸν ἐλπίζειν τὸν "Θεόν· ὃ καὶ [m] τὸ νῦν εἰς ταὐτὸν ὑμᾶς προκεκλεῖσθαι "τὴν δυσχωρίαν ἔργον, ἵν' ἐξ ἀμηχάνων [n] ὅτ' οὐκέθ' "αὐτοὺς νομίζετε σωτηρίαν ἕξειν, ἔθ' οἱ πολέμιοι, [o] ἐκ "τούτων ῥυσάμενος τήν τε ἰσχὺν ἐπιδείξηται τὴν ἑαυτοῦ, "καὶ τὴν [p] περὶ ἡμᾶς πρόνοιαν. ὁ γὰρ ὅτι μικροῖς τὸ θεῖον "τὴν ἑαυτοῦ συμμαχίαν [q] οἷς ἂν εὔνοιαν ἢ δίδωσιν· ἀλλ' "ἐφ' οἷς ἀνθρωπίνην ἐλπίδα μὴ βλέποι πρὸς τὸ κρεῖττον "παροῦσαν. ὅθεν τοιούτῳ βοηθῷ πεπισευκότες, ᾧ δύνα- "μις ἐστὶ τὰ μικρὰ ποιῆσαι μεγάλα, καὶ τὴν τηλικούτων "ἀθενείαν καταψηφίσασθαι, μὴ [r] καταπέπληχθε τὴν "Αἰγυπτίων παρασκευήν. μήθ' ὅτι [s] θάλασσα καὶ κα- "τόπιν ὑμῖν ὄρη φυγῆς ὁδὸν οὐ παρέχουσα, μὴ "τοῦτ' ἀπογινώσκετε τῆς σωτηρίας· γένοιτο γὰρ ἂν καὶ "ταῦθ' ὑμῖν πεδία ὑπὸ Θεοῦ θελήσαντος, καὶ γῆ τὸ πε- "λαγος.

& mare concluſos tenentes. nam in illud procurrit mons, præruptus & invius, fugamque prohibens. Hebræos itaque montem inter & mare obſidione premebant, caſtris ad hoc oſtium poſitis; ut ipſis præcluderetur exitus ad planitiem.

Hinc ejulatus Hebræorum & tumultus, ſpes nulla. Ex. c. 14.

4. Itaque cum neque obſeſſorum more ſubſiſtere propter commeatus inopiam potuerint, neque fuga evadendi viam perſpexerint, neque arma habuerint, etſi quam maxime pugnare vellent; nihil iis præter *aſperiorem* pereundi ſpem ſupererat, ni ſeſe Ægyptiis voluntarios dederent. Moyſem etiam incuſarunt, ſignorum obliti quæ pro eorum libertate ediderat Deus; eoque proceſſerunt, ut Prophetam *ad bene ſperandum* hortantem, & ſalutem illis pollicentem, præ incredulitate lapidare voluerint, ſeque in Ægyptiorum poteſtatem tradere decreverint. Quin & luctus erat & lamentatio mulierum & liberorum, mortem ante oculos habentium; cum eſſent montibus & mari ſimul & hoſtibus circumquaque incluſi, nec de ulla ex hiſce effugiendi via cogitarent.

Salutis Divinæ impatientem populum vix compeſcit Moyſes. Ex. c. 14.

5. Moyſes autem, utut in eum efferata eſſet multitudo, neque ipſe quicquam de cura illorum remiſit, neque * ſuam contra Deum ſententiam tulit; qui & alia *omnia* quæ prædixerat pro eorum libertate præſtiterat, & tunc eos inimicis non permiſſurus erat, vel in ſervitutem retrahendos, vel morti tradendos. Cumque medius in concione conſtitiſſet, ait, "hominibus quidem, ſi in præ- "ſenti res veſtras bene geſſerint, haud æquum "eſſet diffidere, veluti ad eaſdem in poſterum "gerendas minus idoneis: nunc vero de Dei pro- "videntia vos deſperare, ſummæ eſſet dementiæ; "qui omnia *ea* in vos contulit, quæ per me pro "ſalute *veſtra* ac liberatione à ſervitute etiam nihil "ſperantibus promiſit. Magis autem oportet vos, "in anguſtiis ut putatis conſtitutos, Deum auxi- "liatorem exſpectare; qui vos in arctum hunc lo- "cum nunc concludi voluit, ut, cum neque voſ- "metipſi exiſtimaretis, neque inimici, ex his dif- "ficultatibus vos in tutum recipi poſſe, ex iis vos "eripiendo cum ſui potentiam oſtenderet tum cu- "ram ejus in nos *ſingularem*. Deus enim iis, quos "benevolentia proſequitur, parvis in rebus ſuum "non accommodat auxilium: ſed tum demum, "cum videat hominibus nullam ſupereſſe ſpem "*cogitationemque* meliorum. Unde vos tali adju- "tore fretos, qui & parva in magna poteſt extol- "lere, tantarumque copiarum vires imminuere & "debilitare, ne terreat Ægyptiorum apparatus. "neque propter fugam mari & montibus à tergo "impeditam de ſalute deſperate: nam & iſti, Deo "*ita* volente, vobis erunt in planiciem, & mare "vertetur in terram.

CAP.

Putabat ipſe Iſraelitas jam ad ſolitudinem Etam provectos (vide Exod. 13. 20.) quum juſſi ſunt a Deo regredi (vide Exod. 14. 2.) & inter Migdol & mare caſtra metari & quum fugere non poſſent niſi per mare, fuiſſe in loco hic per B indicato, ubi concluſi erant hinc & inde montibus, & ab anteriori parte, ubi D eſt, Pharaonis exercitum fuiſſe. Poſſet tamen, mea ſententia, credi eos fuiſſe in A. Hinc etiam doceri evidenter putabat, qua ratione dici poſſet in Etam fuiſſe Iſraelitas, antequam tranſgreſſi erant mare, & in Etam veniſſe poſtquam mare tranſierant. Narrabat porro ſe circa urbem Sues, quam dicebat eſſe debere neceſſario veterum Heroopolin, quod alio loco in vicinia eſſe non poſſet, cymbula fluvium trajeciſſe. REL.

c Ὁδῶν ἄπορον,] Ita in quatuor *MSS.* in *Editis* ὁδὸν ἄπορον. καὶ φ. ἀπολαμβανόμενοι τ. ἐ. τῇ συστολῇ τῇ πρὸς θαλ.

f Πάντα ἀπολέσθαι] Mox καθεστήκεσαν vulgarius *Hen.* & *Busb.* BERN. Πάντως *Big.* & *Vat.*

g Τοῖς Αἰγυπτίοις] T. A. ἑθελοντὶ *Big.* τὸ κατ' Αἰγυπτίοις ἑθελοντίως *Samb.* atque ita *Vat.* niſi quod τῷ habeat pro τό.

h Σφᾶς] Σφὰς *Samb.* & *Hen.* Mox θαλάττῃ περικεκλεισμένων libri plerique, ſæpius tamen per ſibilum. Ibidem *Hen.* & *Busb.* θαλάσσαις περικεκλεισμένων. BERN.

* *Suam contra Deum ſententiam tulit;*] Ita placuit interpretari vocem κατεφρόνει. eo fere modo quo apud *Thucyd.* (p. 67. *Ed. Oxon.*) καταφρόνησιν explicat *Scholiaſtes.*

i Γενομένους,] Γενομένοις *Vat.*

k Οὐδὲ ἀνθρώποις,] Οὐδὲν εἶπε *Vat.*

l Μᾶλλον δ' ἐχρῆν] Ita ex *Big.* & *Samb.* in *aliis*, μᾶλλον χρὴ ἐν ἀπορίαις γεγυμνάσθαι β.

m Τὸ νῦν εἰς ταὐτὸν] Illud τὸ abeſt *Big.* & *Samb.*

n Ὅτ' οὐκέθ' αὐτοὺς] Ita *Samb.* & *Vat.* ὅτ' ἔθ' αὐτοὺς *Big.* ὅτε δὲ αὐτοὶ *Baſ.* & *G.* malo ὅθ' ἔθ' αὐτοί. BERN.

o Ἐκ τούτων] Ita *MSS.* in *Editis* ὁ ἐκ τούτων.

p Περὶ ἡμᾶς προνοίαν.] Περὶ ὑμᾶς *Big.* & *Samb.*

q Οἷς ἂν εὔνοιαν] Sic in *MSS.* in *Editis* ὅσων εὔνοιαν δίδ.

r Καταπέπληχθε] Ita *Big.* καταπεπλῆχθαι *Baſ.* & *G.*

s Θάλασσα] Ita *Samb.* & *Vat.* Θάλασσα καθ' ὑμῖν καὶ ὄρη *Big.* Θάλασσα καθ' ὑμῖν, ὄρη τε *Baſ.* & *G.*

VII. CAP. XVI.

Quomodo mare, ſciſſum Hebræis Ægyptios fugientibus, viam ad fugam aperuit.

ΚΕΦ. ις'.

Ως ἡ θάλασσα, τοῖς Ἑβραίοις διωκομένοις ὑπὸ τ Αἰγυπτίων ἀνακοπεῖσα, Φυγεῖν δι' αὐτῆς παρέσχεν,

Oratio Moyſis ad Deum pietatis ac fidei plena.

HÆc cum dixiſſet, eos ad mare ducebat, ſpectantibus Ægyptiis. Nam in conſpectu erant, &, perſequendi labore fatigati, pugnam in craſtinum diem differre è re ſua eſſe exiſtimabant. Ut primum vero ad littus venerat Moyſes, arrepta virga, Deum, ut auxilio ſibi foret & adjumento, invocat, hiſce verbis: "Tu quidem, ô Domine, "minime ignoras, quod fruſtra viribus aut cogi-"tatione humana nitimur, ut mala præſentia vi-"temus atque effugiamus. Sed jam tuum eſt ali-"quid plane ſalutare exercitui expedire, qui tuæ "obſequendo voluntati Ægyptum reliquit. Nos "enim, alia omni de ſpe dejecti, & conſilio de-"ſtituti, ad te ſolum confugimus, opem tuam "implorantes: & *jam* ſuſpenſis animis exſpecta-"mus quid tua nobis conſtituat providentia, ut "ex Ægyptiorum ira furentium manibus cripia-"mur. Quicquid autem hoc ſit quam ocyſſime "veniat, tuam nobis potentiam oſtendens: atque "populo, ex rerum deſperatione in pejus labenti, "animos reſtitue, & in ſalutis ſpem fiduciamque "erige. Non in aliis ſumus difficultatibus, quam "quas tua habes in poteſtate: nam tuum quidem "eſt mare, tuus vero & mons qui nos circumdat. "Ita ut hic quidem, te jubente, aperiri poſſit; "mare vero in terram converti. Poſſumus etiam "per aërem ſublimes ferri & evadere, ſi eo modo "nos ſervari velit tua potentia.

Τοσαῦτα εἰπὼν ἤγλυ αὐτὸς [t] ὅπι τὴν θάλασσαν, τ Αἰγυπτίων ὁρῶντων. [v] ἐν ὄψῃ τε γὰ ἦσαν, καὶ, τῷ πόνῳ πεπαλαιπωρημένοι τ διώξεως, εἰς τὴν ὑστεραίαν τὴν μάχην [x] ὑπερβάλλεσθαι καλῶς ἔχειν ὑπελάμβανον. ἐπεὶ ὃ πρὸς τῷ αἰγιαλῷ Μωϋσῆς ἐγεγένη, λαβὼν τὴν βακτηρίαν [y] τ Θεὸν ἱκέτευε, καὶ σύμμαχον καὶ βοηθὸν ἐκάλη [z] λέγων· "δέσ' αὐτὸς μὲν ἀγνοεῖς, "[a] ὦ δέσποτα, ὅτι φυγεῖν ἡμῖν ἐκ τ παρόντων ὅπλ ἔ-"ρωμαι ὅτι κατ' ὀλιγωρίαν ἐστὶν ἀνθρωπίνων. ἀλλ' [b] ἤδη "τι πάντως σωτήριον χρατῷ, [c] τῷ κῇ τὴν σὴν βού-"λησιν ἀφενὶ τὴν Αἴγυπτον, σὺν ἐστὶν ἐκπορίζειν. ἡμεῖς "τε ἄλλων ἀπεγνωκότες ἐλπίδα καὶ μηχανὴν, εἰς τὴν "σὴν [d] μόνα καταφεύγομεν· κ εἴτι πρὸς τ σῆς "προνοίας ἔλθοι ἐξαρπάσαι [e] τ Αἰγυπτίων ὀργῆς ἡμᾶς "δυναμένην ἀφορῶμεν. ἀφίκοιτο δ' τοῦτο ταχέως, τὴν "σὴν ἐμφανίζον ἡμῖν δύναμιν· κ τ λαὸν, ὑπὸ ἀνελ-"πιστίας καταπεπληγότα πρὸς τὸ χεῖρον, ἀνάστησον εἰς "εὐθυμίαν, κ τὸ πρὸς τ σωτηρίας θάρσος. [f] ἐν σοὶ "ἀλλοτρίοις δ' ἐσμὲν τοῖς ὑπάρχοις· ἀλλὰ σὺ μὲν ἡ θά-"λασσα, σὸν δ τὸ πρόσκλειον ἡμᾶς ὄρος. ὡς ἀνοιγῆναί "μὲν τοῦτο σὸν κελεύσαντος, ἁπόρρωγῆναι δ κ τὸ πέλα-"γος. εἶναι δ ἡμῖν ὑποδρᾶναι κ δι' ἀέρος, δόξαν "ἰσχύι τῇ σῇ τοῦτον ἡμᾶς σώζεσθαι τ τρόπον.

2. His Deum precatus mare virga percutit. *Mare rubrum virga percuſſum ſinu patente refugit.* Iſtud vero ictu retunditur; &, ſeipſum in ſe recipiens, nudam relinquit terram, qua fugam capeſſerent Hebræi. Moyſes autem Dei præſentiam perſpiciens, & mare illis de ſolo ſuo ceſſiſſe, primus vada ingreditur: juſſitque Hebræos ſequi, ſemita incedentes à Deo patefacta, tam de hoſtium eos inſectantium periculo ſibimet gratulantes, quam *Deo* gratias agentes, qui illis adeo inſperatam ex eo ad ſalutem aperuit viam.

Sicco pede trajiciunt Hebræi.

Β'. Τοσαῦτα εἰπὼν ἐπῆλασε τύπλει τῇ βακτηρίᾳ τὴν θάλασσαν. ἡ δ' ὑπὸ τ πληγῆς ἀνεκόπη· [g] κ, εἰς ἑαυτὴν ὑποχωρήσασα, γυμνὴν ἀφῆκε τὴν γῆν ὁδὸν Ἑβραίοις εἶναι κ φυγήν. Μωϋσῆς δ' ὁρῶν τ ἐπιφάνειαν τ Θεοῦ, κ τὸ πέλαγος ἐκκεχωρηκὸς αὐτοῖς τ ἰδίας ἠπείρου, πρῶτος ἐνέβαινεν [h] αὐτῇ· κ τοὺς Ἑβραίους ἐκέλευεν ἕπεσθαι διὰ θείας ὁδοῦ πιστεύοντας τὴν πορείαν, κ τῷ κινδύνῳ τ παρόντων πολεμίων κδομένους, κ χάριν ἔχοντας διὰ τὴν ἐπίλογον οὕτως ἐξ αὐτοῦ σωτηρίαν ἀναφανεῖσαν.

3. At cum illi, nihil cunctandum rati, valde properarent Dei præſentia ſe fretos exiſtimantes, primum inſanire viſi ſunt Ægyptiis, ut qui in manifeſtam ſeſe conjicerent perniciem. Poſtquam vero eos ſatis ſalvos longius aliquanto proceſſiſſe conſpexerant, nullo illis occurrente impedimento aut difficultate objecta, impetu facto perſequi eos cœperunt, quaſi & ipſis in tranquillum cederet mare: & præmiſſis equitibus *in vada* deſcendebant. Hebræi vero, dum illi arma induerent & aliquantiſper id agendo morarentur, in adverſum littus incolumes evaſerunt. Unde & Ægyptii ad eos perſequendos facti ſunt audaciores, ac ſi foret ut illi ſimiliter nihil mali paterentur. Quippe ignorarunt Ægyptii, quod viam tenuerint Hebræis ſolis conſtitutam, non aliis tritam; paratamque in periclitantium ſalutem, non iis qui in aliorum exitium properantes ea uti volunt. Itaque cum jam univerſus Ægyptiorum exercitus *in*

Rex Ægyptius, mox cœuntibus aquis ſimul atque cælo ruente, cum omni exercitu deletus eſt. Ex. c. 14. &c.

γ'. Τῶν δ' οὐκ ὀκνούντων, ἀλλ' ἰεμένων μὴ ταχθῆς ὡς συμπαρόντος αὐτοῖς τ Θεοῦ, μᾶλλον μὲν [i] αὐτὸς Αἰγύπτιοι τὸ πρῶτον ἐδόκουν, ὡς ὅπι πρόδηλον ὄλεθρον ὁρμωμένους. ἐπεὶ δ' ἑώρων ἀβλαβεῖς ὅπι τὸ πολὺ προκεκοφότας, καὶ μηδὲν αὐτοῖς ἐμπόδιον μηδὲ δυσχερὲς ἀπαντήσαν, διώκειν ὡρμήκεσαν αὐτούς, ὡς κἀκείνοις ῥεμήσοντος τ πελάγους· καὶ προπέμψαντες τὴν ἵππον κατέβαινον. Ἑβραῖοι δ καθοπλιζομένους κ τ χρόνον εἰς [k] τοῦτο τρίβοντας ἔφθασαν [l] ὅπι τὸν ἀντιπέρας γῆν ἀπαθεῖς ἐκφυγόντες. ὅθεν κ θαρσαλεώτεροι [m] πρὸς ἐκείνους ἐγένοντο πρὸς τὸν διῶξιν, ὡς ὅδεν ὄφλ αὐτῶν προμένων εἶναι. Αἰγύπτιοι δ' ἐλάνθανον ἰδίαν ὁδὸν Ἑβραίοις γεγενημένην, ἀλλ' οὐ κοινὴν ἐμβαίνοντες· καὶ μέχρι σωτηρίας τ κεκινδυνευκότων πεποιημένην, ἀλλ' οὐ καὶ τοῖς ἐπ' ἀπωλείᾳ τοῦτον ὡρμημένοις [n] χρήσασθαι θέλουσιν. ὡς οὖν ὁ τ Αἰγυπτίων στρατὸς ἅπας ἐντὸς ἦν, ὅπι-

[t] Ἐπὶ τὴν θάλασσαν,] Ἐπὶ θάλατταν *Vat.*

[v] Ἐν ὄψῃ τε γὰ ἦσαν,] Ita *Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* ἐν ὄψῃ τε γὰ ὄντων, κ *Big.* ἐν ὄψῃ γὰ ὄντων, κ *Baſ.* & *G.*

[x] Ὑπερβάλλεσθαι] Ὑπερθάλεσθαι *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda.

[y] Τὸν Θεὸν ἱκέτευε,] Articulum dedimus ex *MSS.*

[z] Λέγων·] Οὕτως; poſt λέγων adjiciunt plerique *MSS.*

[a] Ὦ δέσποτα,] Illa ὦ δέσποτα deſiderantur in *Editis* & *Vet. Interpr.*

[b] Ἤδη τι πάντως] Εἰ δή τι *Big.* & *Samb.*

[c] Τῷ κῇ τὴν σὴν βούλησιν] Articulum negligit *Vat.*

[d] Μόνα καταφεύγομεν·] Μόνα non agnoſcit *Vat.*

[e] Τῆς Αἰγυπτίων ὀργῆς] Τῆς τ Αἰγ. *Vat.*

[f] Ἐν σοὶ ἀλλοτρίοις] Οὐκ ἐν ἀλλ. *Vat.*

[g] Καὶ, εἰς ἑαυτὴν] Maris à Moyſe diſciſſi fama quædam ad Ichthyophagos uſque pervaſit, quam figmentis involutam refert *Diodor. Sic.* in *Bibl. Hiſt.* l. 3. p. 174.

[h] Αὐτῇ·] Ἐν αὐτῇ *Vat.*

[i] Αὐτὸς Αἰγύπτιοι] Εἰς αὐτὸς *Samb.* forſan ἑαυτούς.

[k] Τοῦτο τελέσαντας] Ita *MSS. Baſ.* & *G.* τοῦτο *Big.* & *Vat.*

[l] Ἐπὶ τὴν ἀντιπέρας] Sic in nonnullis *MSS.* & *Zonara.* εἰς τὴν ἀντιπέραν *Baſ.* & *G.* ἐπὶ τὴν ἀντιπέρα *Big.* & *Vat.* Ad idem littus egreſſos eſſe, colligere licet ex *Num.* c. 33. v. 7 & 8.

[m] Συνέβαινε] Eodem modo in *MSS.* συνέβαλε *Baſ.* & *G.* vitio forſan Typothetarum.

[n] Χρήσασθαι] Ita ex *MSS.* in *Editis* χρῆσθαι.

• Περ-

ὑπιχεῖτω πάλιν ἡ θάλασσα, καὶ ϖεϊκαταλαμβάνῃ ῥοώδης ὑπὸ πνευμάτων καπῖσα τὰς Αἰγυπτίους. ὄμβροι τ' ἀπ' ἀρανῦ κατέβαινον, καὶ βροντῇ σκληραὶ ° ϖεϖσεξαπλομένης ἀστραπῆς· καὶ κεραυνοὶ ᾗ κατεμείχθησαν. ὅλως δ' οὐδὲν ἦν τ ἐπ' ἀπωλείᾳ κ῍ μῆνιν Θεῦ συμπιπτόντων ἀνθρώποις, ὃ μὴ τότε σωῆλθε· καὶ γὰ νὺξ αὐτὰς ζοφώδης καὶ σκοτεινὴ κατέλαβε. καὶ οἱ μὲν ἅτως ἀπώλοντο πάντες, ὡς μηδ' ἄγγελον τ συμφορᾶς τοῖς ὑπολελειμμένοις ὑποστρέψαι.

δ'. Τὰς δ' Ἑβραίους P οὐδὲ κατασχεῖν ἦν ὅλη τῇ χαρᾷ τ ϖροσδόξου σωτηρίας καὶ τῇ τ πολεμίων ἀπωλείᾳ· βεβαίως νομίζοντας ἠλευθερῶσθαι, τ ἀναγκαζόντων δουλεύειν διεφθαρμένων, καὶ τ Θεὸν ἅτως ἐναργῶς ἔχοντας βοηθοῦντα. καὶ οἱ μὲν αὐτοί τε τ κίνδυνον q ἅτως ἐκφυγόντες, καὶ ϖροσέτι τὰς ἐχθρὰς ὑπιδόντες κεκομασμένας, ὡς οὐκ ἄλλοι τινὲς μνημονεύονται τ ϖρόσθεν ἀνθρώπων, ἐν ὕμνοις ἦσαν καὶ r παιδιᾷ ὅλῃ τὴν νύκτα· καὶ Μωϋσῆς ᾠδὴν εἰς τ Θεὸν, ἐγκώμιόν τε καὶ τ δυνείας εὐχαριστίαν ϖεϊέχουσαν, ἐν s ἐξαμέτρῳ τόνῳ ϖοιῆσαι.

ε'. t Ἐγὼ μὲν ἂν ὡς εὗρον ἐν τ ἱεραῖς βίβλοις, ἕκαστον τούτων ϖαρέδωκα. v ϑαυμάσῃ ᾗ μηδεὶς τ λόγῳ τὸ ϖροσδόξον, εἰ ἀρχαίοις ἀνθρώποις καὶ πονηρίας ἀπείροις εὑρέθη σωτηρίας ὁδὸς καὶ διὰ θαλάσσης, x εἴτε κ῍ βούλησιν Θεῦ, εἴτε κατ' αὐτόματον· ὁπότε y καὶ τοῖς ϖερὶ τ Ἀλέξανδρον τ βασιλέα τ Μακεδονίας z χθὲς καὶ πρώην γενούσιν ὑποχώρησε τὸ Παμφύλιον πέλαγος, καὶ ὁδὸν ἄλλως οὐκ ἔχουσι παρέχε τοῖς δι' αὐτοῦ, καταλῦσαι τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν a τ Θεῦ θελήσαντος. καὶ τοῦτο πάντες ὁμολογοῦσιν οἱ τὰς Ἀλεξάνδρου πράξεις συγγραψάμενοι. ϖερὶ μὲν οὖν τούτων b ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ διαλαμβανέτω.

ς'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰ ὅπλα τ Αἰγυπτίων, ϖροσενεχθέντα τῷ στρατοπέδῳ τ Ἑβραίων ὑπὸ τ ῥοῦ κ τ βίας τ πνεύματος ἐπ' ἐκεῖνο c ἐκδιδούσης, ὁ Μωϋσῆς, κ τοῦτο εἰκάσας τῇ τ Θεοῦ ϖρονοίᾳ γεγονέναι, ὅπως μηδὲ ὅπλων ὦσιν ἄποροι, συναγαγὼν, κ τούτοις σκεπάσας τοὺς Ἑβραίους, ἦγε ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος· θύσων ἐκεῖ τῷ Θεῷ, κ τὰ σῶτρα τ πληθύος ἀποδώσων, καθὼς αὐτῷ κ d ϖροείρητο.

Τέλος τ βιβλίου δευτέρου.

4. Hebræi autem vix ſe præ gaudio continuerunt ex tam inſperata ſalute & hoſtium ſtrage; exiſtimantes ſemet in firmam ſtabilemque libertatem vindicari, nemine ſuperſtite qui illos in ſervitutem retraheret, præſertim cum Deum manifeſto adeo ſibimet in ſubſidium venientem habuerint. Et illi quidem ipſi, quod periculum ita effugerint, hoſteſque præterea maximo poſt hominum memoriam ſupplicio affectos viderint, in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt: & Moyſes canticum in Deum componit verſibus ſenariis, quod & laudes ejus complectitur, & gratiarum actiones ejus ergo benevolentiæ. *Gaudiis exſultant Hebræi, & hymno nobiliſſimo Dei laudes celebrat Moyſes.*

5. Et ego quidem prout ſacris in libris ſcriptum reperiebam, horum unumquodque memoriæ prodidi. Nemo vero narrationem ut incredibilem miretur, ſi antiqui homines & malitiæ expertes in maris ſciſſura viam ad ſalutem invenerint, ſive Dei voluntate ſive ſponte naturæ: quandoquidem heri & nudiuſtertius * iis, qui ſub ductu erant Alexandri Macedoniæ regis, ceſſit Pamphylium mare; & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus ejus opera ad Perſarum imperium evertendum uti decreviſſet. id quod & omnes teſtantur, qui Alexandri res geſtas ſcriptis mandarunt. At enim de his quiſque, ut libuerit, ſentiat.

6. Poſtera vero die cum æſtus ventis adjuvantibus arma Ægyptiorum in littus ejeciſſet, ubi tum Hebræi caſtra poſuerant, Moyſes, hoc ipſum conjiciens Dei providentia factum eſſe, ne poſthac arma deſiderarent, ea colligens, iiſdemque tegens munienſque Hebræos, duxit eos ad montem Sinæum, Deo illic ſacrificaturus, & munera pro ſalute populi oblaturus, prout ipſi antea imperaverat Deus. *Iſraëlitas à mari armatos ad montem Sinæum deducit Moyſes.*

Finis Libri ſecundi. ΤΑΔΕ

---

o Περσεξαπλωμένης] Sic in pleriſque *MSS.* ϖερὶς ἐξαπλωμένης *Samb.* & *Caſ.* ϖερισεξαπλωμένης *Baſ.* & *G.*

p Οὐδὲ κατασχεῖν] Οὐ κατασχεῖν ἦν *Vat.*

q Οὕτως ἐκδυγούσης,] Οὕτως ἐκδυγόντες, ὡς οὐκ ἄλλοι τινὲς μνημονεύονται τ ϖρόσθεν. ἀνὰ νύκτα κ Μωϋσῆς ᾠδὴν &c. *Vat.*

r Παιδιᾷ] Παιδίαις *Big. Baſ.* & *Gen.* παιδιᾶς ex re, *Hen. Busb. Caſ. Samb. Burius, Sibotanuſque*, præter tres libros *Regios.* Mox εὐφρίας ὀχαριστίαν *Baſ.* & *Gen.* aut de priore *Hen.* atque *Busb.* & aliquot codd. *Gallici.* BERN. Ita ex *MSS.* παιδείαις *Baſ.* & *G.*

s Ἐξαμέτρῳ] Accedit potius (ut dicit *Scaliger* in Animadverſ. ad *Euſebium*, p. 7.) ad Tetrametrum Iambicum, quam ad Hexametrum Heroïcum. Vide *J. Crojum* in N. T. p. 95. *Lambecii* Prodromum ad Hiſt Lit p. 163. & *Leydeckerum* de Rep. Hebr. p. 207. Vertitur *Senariis.* Minus recte, ut conſtat ex Lib. VII. p. 216. Edit. *Baſ.* p. 92. HUDS. Nunc ignota plane eſt ratio carminum Hebraicorum. REL.

t Ἐγὼ μέ] Vide *Relandi* Palæſtin. p. 277.

v Θαυμάσῃ] Θαυμάσῃ ἤ *Samb.*

x Εἴτε κ῍ βούλησιν] Hac de re videſis *Allatii* notas ad *Euſtathii* Hexaëm. p. 301, 309.

y Καὶ τοῖς ϖερὶ] Ita in *MSS.* in *Editis* κ ϖερὶ τ. Commentus eſt *Homerus* (ut verbis utar Cl. *Huetii* in *Quæſt. Alnet.* l. 2. c. 5.) Nептuno, ſuper fluctus currum agenti, mare aquas diduxiſſe, ubi (*ſc.* ad *Iliad* γ'.) notat *Euſtathius*, ſcriptum reliquiſſe *Calliſthenem*, mare Pamphylium Alexandro non viam ſolum patefeciſſe, ſed tanquam regem eſſe veneratum aquis aſſurgentibus & intumeſcentibus. quo exemplo uſus eſt *Joſephus* ad conciliandam apud Gentiles prodigioſæ maris ſciſſuræ fidem.

* *Iis, qui ſub ductu erant Alexandri Macedoniæ regis, ceſſit*] Al. *Alexandro Macedonum regi ceſſit* &c.

z Χθὲς κ πρώην] Ἐχθὲς *Samb.* & *Vat.*

a Τῦ Θεῦ θελήσαντος.] Ita viſum eſt etiam *Appiano* de *Bell. Civ.* l. 2. *Arriano* de *Exped. Alex.* l. 2. ſed error revincitur ex *Strabone*, l. 14. p. 666. (qui ſcribit Alexandrum maris æſtu obſervato exercitum tranſmiſiſſe &c.) & ex *Artemone* in prima *Senecæ* ſuaſoria, & *Plutarcho* in *Vita Alex.* p. 674.

b Ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ διαλαμβανέτω.] Hoc loquendi modo non indicat Joſephus, ſe dubitare, verumne ſit, quod dicitur de tranſitu Iſraelitarum per Mare Rubrum: ſed tantum, quia Gentibus ſcribit, his verbis utitur, ut ſi hæc iis fidem ſuperare videantur, ſuo fruantur arbitrio, nec propterea a legendis reliquis, quæ traditurus eſt, abſterreantur. Nam ipſum non dubitaſſe hac de re, ſatis oſtenditur ex modo quo narrat, & quod ex Sacris Voluminibus ſe hæc edoctum teſterur. Infra lib. III. cap. 10. utitur eodem loquendi modo, poſtquam dixerat falſo credi Moſen & Iſraelitas ob lepram Ægypto pulſos, ϖερὶ τούτων ἕκαστος ὡς αὐτῷ δοκεῖ, σκοπείτω. Num & hoc incertum eſſe ibi dicere voluit, Sic lib. III. 4. ubi de adſcenſu Moſis in montem Sinai *de illis*, inquit *quiſque ſentiat, ut volet.* Ita eadem clauſula librum hunc terminat, agens de divinitate legum Moſaicarum. Antea lib. 1. cap. 4. Ubi de Noacho quod tantus natu diem obierit, eadem verba uſurpat, &, uti hic, exempla ex hiſtoriis Gentium profert, ut probabilior ipſis res fiat. Ita & lib. IV. 6. de Bileamo. Infra quoque cap. 4. libri octavi, poſtquam dixit ſolos eſſe Judæos inter Syros in Palæſtina qui circumcidantur quod δῆλον eſt, quod liquido conſtat: addit tamen, *de his quiſque, ut volet, arbitretur.* Sic librum decimum & decimum octavum iiſdem verbis terminat. confer & lib. XII. cap. 13. in fine & lib. XIX. cap. 1. Quum his verbis tam frequenter uti ſoleat in libris Antiquitatum, non memini in libris de Bello vel ſemel illa legiſſe. Quod ſi me fugerit, id tamen puto in cauſſa eſſe, quamobrem toties in libris Antiquitatum legatur, quod hos in uſum Gentium ſcripſerit. Poſſemus ex aliis ſcriptoribus, qui iis verbis uſi ſunt in rebus certiſſimis, uti ſane ipſis perſuaſum erat, hoc quicquid eſt, confirmare, niſi rem ad liquidum eſſe perductam putaremus. REL.

c Ἐκδιδούσης,] Εἰσδιδούσης *Caſ.* & *Vat.*

d Προείρητο.] Ita in *MSS.* in *Editis* ϖροείρηϰ.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗ ΤΡΙΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ.

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO TERTIO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. [b] Ως Μωϋσῆς τ̃ λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτ8 ἀναλαβὼν, ἦγαγε ὑπὸ τὸ Σιναῖον ὄρ@, πολλὰ παλαιπωρήσαν[α] ἐν τῇ ὁδοιπορί᾽.

β'. Ως πολεμήσαν[τες] Ἑβραίοις Ἀμαληκῖται καὶ οἱ πέριξ, ἡττήθησαν· καὶ [c] Ἰσραηλῖται τ̃ μὲν πολλῶν τ̃ στρατιᾶς ἀπέβαλον [d] πληθύν.

γ'. Οπ τ̃ πενθερὸν αὐτ̃ Ἰοθόρ8 Μωϋσῆς, ἀπ@δημ@ύμενον πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σιναῖον, ἀσμένως ὑπ@δέξατο.

δ'. Ως ὑπ@θέτο Δ᾽ατάξαι τ̃ λαὸν αὐτ̃ κ̃ χιλιάρχας καὶ ἑκατοντάρχας, ἄπερ ἦν τὸ πρῶτον· καὶ ὡς ἕκαστα τούτων ἐποίησε Μωυσῆς κ̃ τὴν ὑ πενθερ@ ἀπ@φαίνεσιν.

ε'. Ως ἀναβὰς Μωϋσῆς ὑπὸ τὸ Σιναῖον ὄρ@, καὶ λαβὼν ἀπ@ὰ ὑ Θεοῦ τοὺς νόμους τοῖς Ἑβραίοις ἔδωκεν.

ς'. Περὶ τ̃ σκηνῆς ἣν κατεσκ@άσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν ὑ Θεοῦ, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

ζ'. Τίνες τοῖς ἱερεῦσίν εἰσιν αἱ στολαὶ, καὶ ἡ ὑ ἀρχιερέως· πρὸς τ̃ ὑ Ααρὼν ἱερωσύνης, καὶ τ̃ ἁγνειῶν καὶ θυσιῶν οἱ τρόποι· καὶ περὶ τ̃ ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τ̃ ἡμερῶν Δ᾽ατέτακται· ἄλλοι τε νόμοι.

η'. Ως ἐκεῖθεν ἄρας Μωϋσῆς ἦγαγε τ̃ λαὸν εἰς τοὺς ὅρους τ̃ Χαναναίων, καὶ τοὺς κατασκεψομένους αὐτῶν τήν τε χώραν καὶ τ̃ πόλεων τὸ μέγεθ@ ἐξαπέστειλεν.

θ'. Οπ τ̃ πεμφθέντων μ̃ τεσσαρακοσθὴν ἡμέραν ὑποστρεψάντων, καὶ λεγόντων οὐκ ἀξιομάχους αὐτοὺς, ἀλλὰ τὴν τ̃ Χαναναίων ὑπερέχειν δυνάμιν· τὸ πλῆθ@ παρακλῆσαι πᾶν εἰς ἀπόγνωσιν, ὥρμησεν [e] ὡς τε καταλεῦσαι σπ@ὰ μικρὸν τ̃ Μωϋσῆν, καὶ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀποστρέψαι δουλεύειν διεγνωκότες.

ι'. Καὶ ὡς ὑπὲ τούτῳ Μωϋσῆς Δ᾽αγανακτήσας, τ̃ Θεὸν αὐτοῖς ὑπὲ ἔτη [f] τεσσαράκοντα, τὴν ὑπὲ τ̃ ἐρημίας Δ᾽ατριβὴν, προεῖπεν ὀργῇσθαι· καὶ μήτ' εἰς Αἴγυπτον ὑποστρέφειν, μήτε λαβεῖν [g] τὴν Χαναναίαν.

1. Quomodo Moyſes populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinæum, graviter afflictum & attritum ex itinere.

2. Quomodo Amalecitæ populique finitimi bellum inferentes Hebræis, ab iis devicti ſunt, & Iſraëlitæ magnam exercitus ſui partem amiſerunt.

3. Quod Jethronem ſoccrum ſuum Moyſes, ad ſe venientem in montem Sinæum, lætus exceperit.

4. Quomodo perſuaſit ei ut populum antea incompoſitum divideret, præfectoſque deſignaret qui millenis & centenis præeſſent: & ut ex ſoceri conſilio ſingula hæc conſtituit Moyſes.

5. Quomodo Moyſes in montem Sinæum conſcendit, & acceptas à Deo leges Hebræis dedit.

6. De tabernaculo, quod Deo ſtatuit & ſacravit Moyſes in ſolitudine, templum ſpecie referens.

7. Qualia fuerint veſtimenta ſacerdotum & Pontificis: de Aaronis ſacerdotio, variiſque purificationum & ſacrificiorum ritibus: atque de feſtis, & ut dies ſinguli diſpoſiti erant: tum leges aliæ.

8. Quomodo Moyſes caſtris motis populum duxit ad Chananæorum confinia: & quoſdam dimiſit ad explorandam regionem & urbium magnitudinem.

9. Qui miſſi fuerant, poſt XL. dies reverſi, ſuorum deprimunt vires & Chananæorum potentiam extollunt: quo fit ut multitudo, timore perculſa & in deſperationem acta, ad Moyſem lapidandum incitaretur, conſilio inito de reditu in Ægyptum ad ſerviendum.

10. Utque Moyſes, hanc rem indigne ferens, prædixit, Deum velle per quadraginta annos, quamdiu morarentur in ſolitudine, illis ſuccenſere: & neque in Ægyptum reverſuros eſſe, neque occupaturos Chananæam.

---

a Εν τῇ τριτῇ.] Ita ex *Samb.* edidit *Hudſon.* At *Bernardi* aliorumque editiones reliquique libri ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ Ἰωσήπου ἱς.

b Ως Μωϋσῆ.] Capitum periochas deſumpſi ex *Codd. Samb.* & *Big.* placuit tamen vulgata hic ſubjicere. Κεφ. α'. Πῶς Μωϋσῆς τ̃ λαὸν ἐξ Αἰγύπτ8 ἀπ@ὸς τὸ Σιναῖον ὄρ@ ἐξήγαγεν. Κεφ. β'. Περὶ τ̃ τ̃ Ἀμαλήκ ἐν οἷς συμμάχων ἦλθε, καὶ ὅτι ἐν τ̃ πολεμίων λείαν Ἰσραηλῖ@ ἐπ@ήσαν@. Κεφ. γ'. Ποίας συνουσίας Ραγουήλ@ τῷ γαμβρῷ Μωϋσῇ ἐδωκεν. Κεφ. δ'. Πῶς Μωϋσῆς ἀναβὰς εἰς τὸ Σιναῖον ὄρ@, καὶ λαβὼν ἀπ@ὰ Θ@ τοὺς τ̃ δέκα λόγων πλάκας, τῷ λαῷ αὐτὰς παρέδωκεν. Κεφ. ε'. Περὶ τ̃ σκηνῆς ἣν Μωϋσῆς ἐποίησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἃ μεταφερομένῳ ναὸν ὁδὸν διέδειξε. Κεφ. ς'. Περὶ τ̃ κίονων, ἐν ᾗ Μωϋσῆς τοὺς νομικοὺς πλάκας ἀνέθηκεν. Κεφ. ζ'. Περὶ τραπέζης καὶ λυχνίας χρυσᾶς καὶ βωμῶν τ̃ ἐν τῇ σκηνῇ. Κεφ. η'. Περὶ ὑ τ̃ ἱερέων καὶ ὑ ἀρχιερέως στολισμ@. Κεφ. θ'. Περὶ τ̃ ὑ Ααρὼν ἱερωσύνης, καὶ ἃ τινα πρὸς ἑορτῶν καὶ ἱερουργιῶν νενόμισται. Κεφ. ι'. Νόμοι περὶ θυσιῶν καὶ πρὸς καθαισμῶν. Κεφ. ια'. Νόμοι καὶ ἤθη πρὸς τὰ πολεμικά. Κεφ. ιβ'. Σ᾽άσις καὶ Μωϋσέως δι' ἀπειλῆς, καὶ τ̃ στασιασάντων κόλασις. Κεφ. ιγ'. Περὶ καθαρσίων οἷ ἐξισοῦνται τοὺς Χαναναίους γλῶ, καὶ ἐπανελθόντες τὴν Ἰσραηλῖται ἐξεφάνησαν.

c Ἰσραηλῖ@.] Vocem Ἰσραηλῖ@ addidi ex *Epiphanio.*

d Πληθύν.] Deeſt *Big.*

e Ὡς τε κατ@ὰ μικρὸν καταλεῦσαι] Mox *Big.* δουλεύσειν, non male. Dein πρεσβεῖπεν ὀργῇσθαι *Big.* BERN. Perperam καταλᾶσαι in *Big. Epiphanius* vertit, *paulatim Moyſem deſereret.* Lege ex Cod. *Vatic.* ὥστε καταλεῦσαι κατ@ὰ μικρὸν τ̃ M. HUD. in *Add.* Legebatur ante ὡς κ τ̃ M.

f Τεσσαρακοντ᾽α,] Sequentia (quibus nulla appoſita erant commata in *MSS.*) ita diſtinguenda eſſe cenſeo, niſi quis malit ὀργῇσθαι pro ὀργῆσθαι.

g Τὴν Χαναναίαν.] Vel cum *Big.* τὴν Χαναναίων.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
[a]ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [b] ἐτῶν β'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER TERTIUS.

Liber iſte continet biennii hiſtoriam.

ΚΕΦ. α'.

[c] Ὡς Μωϋσῆς τὸ λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτου ἀναλαβὼν, ἤγαγεν ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρος· πολλὰ παλαιπωρήσαντα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ ἦ τοῖς Ἑβραίοις τὸ σωτηρίας ἄτω γιγνομένης, δεινῶς ἐλύπει πάλιν αὐτὰς, ἀγομένας ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρος, ἡ χώρα πλέως οὖσα ἐρήμου, καὶ τοῦ πρὸς τροφὴν αὐτοῖς ἄπορος, ἀπανίζουσα ἦ καὶ ὕδατος εἰς τὸ ἔχαλον, καὶ μὴ μόνον ἀνθρώποις τὸ ὠφελεῖν ἐνδεὴς, ἀλλὰ μηδ' ἄλλό τι τῶν ζώων ἱκανὴ βόσκειν· ψαφαρὰ γάρ ἐστι, [d] καὶ νοτερὸν ἐξ αὐτῆς ὀδὲν ὅ, τι καὶ φῦσαι καρπὸν δύναιτο. τοιαύτῃ ἦ οὔσῃ τῇ χώρᾳ ἐξ ἀνάγκης ὥδευον, ἐτέρᾳ ἀπελθεῖν οὐκ ἔχοντες. ἐπεφέροντο δ' ἐκ τῆς προωδοιπορημένης ὕδωρ, ᾧ φρεατηγῷ κεκελευκότος· καὶ τότε δαπανηθέντος, ἐκ φρεάτων ἐποιοῦντο τὴν ὑδρείαν ὀλίγου δεῖν σκληρότητι [e] τῆς γῆς. καὶ τὸ διεσκόμενον ἦ πικρὸν ἀλλ' ὑ πότιμον ἦν, καὶ τῷ ἦ ἀπάνιον. ἀφικνοῦνται ἦ τῶν ὁδοιπορούντων τὸν τρόπον [f] περὶ δείλην ὀψίαν [g] εἰς Μαρὰ τόπον, ἔτως ἀπὸ τοῦ ᾧ ὕδατος κακίαν ὀνομάσαντες. Μαρὰ γὰρ ἡ πικρία λέγεται. καὶ αὐτόθι πεπαλαιπωρημένοι τῷ τε συνεχεῖ τῆς ὁδοιπορίας καὶ τῇ τῆς τροφῆς ἀπορίᾳ, [h] καὶ γὰρ καὶ τότ' αὐτοῖς τελέως [i] ἐπιλελοίπει, καθίζουσι. [k] φρέαρ γὰρ ἦν, διὸ καὶ μᾶλλον ἔμειναν· ἀπ' αὐτοῦ μὲν ἐξαρκεῖν δυνάμενον τοσούτῳ στρατῷ, βεβαίαν μέντοι παρέχον αὐτοῖς ἀθυμίαν ἐν σκηνώμασιν εὑρεθὲν τοῖς χωρίοις. καὶ γὰρ ἤκουον ὑπὸ τῶν [l] ἐξερευνώντων μηδὲν ἔμπροσθεν βαδίζουσιν εἶναι· πικρὸν

CAP. I.

Quomodo Moyſes populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinæum, graviter afflictum & attritum ex itinere.

CUM autem hoc modo inſperata Hebræis ſalus contigiſſet, rurſus eos, dum in montem Sinæum ducerentur, graviter afflixit regio valde deſerta, tam neceſſariis ad victum deſtituta, quam extrema aquarum inopia laborans, ut nec quidquam in hominum uſum ſuppeditaret, nedum aliquid pecudum alimento idoneum. nam tota ſqualida eſt, & ne minimum humoris habens qui fructum in apricum educeret. At vero hujuſmodi regionem peragrare, cum aliam non potuiſſent, neceſſe erat. Aquam autem, ducis juſſu, ſecum deferebant ex locis, quæ jam pertranſierant: ea vero abſumpta aquationis cauſa puteos deprimebant, magno labore propter duritiem terræ. ac, cum inveniretur aqua, amara erat & nequaquam potabilis, nec in copia ſatis magna. In hunc modum iter facientes prima veſpera ad Mar locum pervenerunt, quem ob aquas vitioſas ita appellarunt. amaritudo enim *lingua Hebraica* Mar dicitur. Ibique, continuis itineribus pariter ac ciborum inopia miſere vexati, (tunc enim illos omnino defecerat commeatus) *ad tempus* permanſerunt. Nam puteus *illic* erat, quamobrem eo magis *ibidem* morabantur, qui quidem ſufficere tanto exercitui non poterat, nonnihil tamen eos conſolabatur, in iis utpote locis inventus. Quin & ab exploratoribus acceperant, nihil in progreſſu reperturos: illac enim aqua amarulenta erat & nul-

Jam ſiticuloſam Arabiam patiuntur Hebræi.

---

a Βιβλίου Τρίτου.] *Al.* λόγου τρίτου.

b Ἐτῶν β'.] Ita *Busb. Big. aliique.* ἐτῶν μ'. *Samb.* proclivi errore. Ἐτῶν νϐ'. aut τϐ'. *Baſ.* & *Hen.* immodice.

c Ὡς Μωϋσῆς.] Propoſuit autem vice veteris lemmatis Editor *Baſ.* & abs illo *Genevenſes* hæc verba, Πῶς μωυσῆς τὸ λαὸν ἐξ αἰγύπτου ἐπὶ τὸ σινᾶιον ὄρος ἐξάγαγε. Mox Παραδοξως *Hen.* dein Οὕτως *Samb.* ubique præ litera conſona. Subinde σίναιον idem liber, & *Hen.* & *Busb.* σινᾶιον reliqui omnes. BERN.

d Καὶ νοτερὸν.] Καὶ ὑτερὸν (prout in ora *Cod. Samb.*) legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

e Τῆς γῆς.] Articulum omittit *Vat.*

f Περὶ δείλην ὀψίαν] Veſperam intelligit diei tertii quam à mari Rubro evaſerant. BERN.

g Εἰς Μαρὰ τόπον,] Εἰς μαρὰ τὸ τόπον *Samb.* εἰς τόπον μὰν pro μαρὰ *Hen.* & *Busb.* μαρὰ autem ſcripſit Joſephus ſemel iterumque, toties *Mar* Interpres Scholaſticus. Quis autem Hebraizantium neſcit tam מר *Mar* quam מרה *Marah* apud S. Scriptores ſignificare τὸ πικρόν: aut impotenter talia objici à Schotano Zonaraque, καὶ ὅτως ἔχοντες εἰς τόπον ἀφικνοῦνται ὃν ὠνόμασε Φρέαρ λάϐ, ἅ τὸ ὕδωρ ἦν πικρὸν ἀποϐλύσαι· καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἡ μὲ τῆ ἐξόδου βίϐλος (ἀλλὰ καὶ τῆ ἀριθμῶν) μαρρὰν (l. μερρὰ ex LXX.) ὀνομάζει. ὁ ᾧ ἰώσηπος μαρὰ αὐτὸν καλεῖ ἀλλ' οὐκ ἐξ ἑβραίων συγγράφει. Idem locus Syris Arabibuſque *Mariri* nuncupatur, atque etiam *Morath* Syris, nec non *Amari fontes* Plinio de Natura. BERN. Collatio manu *Iſ. Voſſii* facta ad *Edition. Baſ.* ab hoc Libro incipit, & pergit uſque ad Cap. VI. Lib. VIII. verum non additur, ex quo Codice ſit deſumta. Legit illa quoque hoc loco τὸν τόπον. HAV.

h Καὶ γὰρ.] Ita *Big.* καὶ γὰρ τοτ' *alii.* HUDS. Coll. *Voſſ.* καὶ γὰρ τοτ' αὐτοῖς. HAV.

i Ἐπιλελοίπει,] *Al.* Ἐπιλελοίπεσαν.

k Φρέαρ γὰρ ἦν,] *Epiphanius* vertit *erat enim illic puteus valde dirus, qui nec ſufficere &c.* ac ſi legiſſet φρέαρ γὰρ ἦν δεινὸν μάλα· ὑφ' αὐτὸ μ'.

l Ἐξερευνώντων] Ita (Coll. *Voſſ.*) *Big. Samb. Vet. Interpr.* ἐξαρευνώντων *Baſ.* ἐξανυόντων *Gen.* HUDS. *Baſ.* ἐξερνόντων. Vet. *ab exploratoribus.* f. ἐξαιόντων. COCC.

nulli potabilis; non hominibus ſolum, ſed & ne jumentis quidem ferenda.

Mar, ſive amarum puteorum, injecta aſſula edulcat Moyſes a Deo doctus. Ex. c. 15, 23. Num. c. 33, 1. Eccleſ. c. 38, 5.

2. Moyſes autem cum vidiſſet populum animo deſpondere, nec quicquam ei ſupereſſet quod diceret (non enim ſimplex & virilis erat exercitus, qui neceſſitatis violentiæ opponeret fortitudinem; ſed generoſos animi impetus retuderat puerorum & mulierum turba, imbecillior quam ut ratione perſuaderi poſſet) in ſummas adductus eſt angustias, omnium calamitatem perinde habens ac ſi ſua eſſet. Etenim ad alium quenquam ſe non conferebant, ſed ad ipſum, orantes atque obſecrantes, mulieres quidem pro infantibus, viri autem pro mulieribus, ne ſe deſpiceret, ſed aliquam ſibi viam ad ſalutem aperiret. Itaque ad Deum precandum ſe convertit, ut aquæ vitio præſenti mederi, eamque potabilem reddere dignaretur. Deoque *illi* hanc gratiam annuente, baculi ſummitatem, ad pedes *forte* jacentem, arripiens, mediam in longitudinem diffindit. Deinde in puteum mittens, perſuaſit Hebræis, Deum preces ipſius exaudiviſſe, atque promiſiſſe ſe talem illis, qualem deſiderant, aquam eſſe ſuppeditaturum, modo ad juſſa ejus exſequenda non ſegni ſed alacri animo ſeſe accingerent. Illis autem interrogantibus, quid factu opus eſſet ut aqua in melius mutaretur, jubet circumſtantium robuſtiſſimum quemque *aquam* exhaurire, dicens, majore ejus parte exinanita reliquam potabilem fore. Atque illi quidem laborem ſuſceperunt: aqua vero, continuis ictibus exercitata & expurgata, mox potabilis evaſit.

Apud Elim ſtationem populus conſedit ſub die tricesimo ſui erroris. Ex. 15, 27. Num. c. 33, 9. Et Severus l. 1. c. 27.

3. Inde autem caſtris motis ad Elim pervenerunt, è longinquo quidem aſpectu pulchram, (nam & palmis erat conſita) aditu vero iniqua deprehenſa eſt. Palmæ enim illæ, non plures quam ſeptuaginta, auctuque erant difficiles & humiles admodum ob aquæ penuriam, quod omnis iſte locus ſiccus eſſet & arenoſus: neque ex fontibus, qui duodecim numero, humidi aliquid ſperabant & aquationi idoneum. Sed cum in iis nulla eſſet ſcaturigo & aquæ emerſio, rari erant humoris effluxus: & quamvis in arenam defoderent, ni-

ἢ ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ ℭ ἄποσον [m] ἦν, οὐκ ἀνθρώποις μόνον ἀλλὰ ℭ τοῖς ὑποζυγίοις ἀφόρητον.

β'. Ορῶν δ' ὁ Μωυσῆς ἀθύμως διακειμένους, καὶ ℨ πράγματος τὸ ἀναντίλεκτον· [n] ὁ γὰρ καθαρὸς ἦν στρατὸς, ὥστε τῷ βιαζομένῳ τ ἀνάγκης ἀντιτάξαι τὸ ἀνδρεῖον, [o] ἀλλὰ διέφθαρτο τὸ κατ' ἐκείνους γυναῖον παίδων τε καὶ γυναικῶν ὄχλος ἀσθενέστερος τῆς ἐκ λόγων διδασκαλίας· ἐν χαλεπωτέροις ὢν, τῷ συμφορᾶν τὴν [p] τ ἁπάντων ἰδίαν αὐτὸ ποιούμενος. καὶ γὰρ οὐδ' ἐπ' ἄλλον πνὰ σωτέρεχον ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν, ἀντιβολοῦντες, γύναια μὲν ὑπὲρ νηπίων, οἱ δ' ἄνδρες ὑπὲρ ἐκείνων, μὴ παρορᾶν, ἀλλ' ἐκποριζειν αὐτοῖς ἀφορμήν πνα σωτηρίας. ἱκετεύειν οὖν τρέπεται τ Θεὸν, μεταβαλεῖν τὸ ὕδωρ ἐκ τ παρούσης κακίας καὶ πότιμον αὐτοῖς παρασχεῖν. καὶ καταννεύσαντος ℨ Θεοῦ τῷ χάριν, λαβὼν [q] ἀποτομάδος τὸ ἄκρον ἐκ ποσὶν ἐρριμμένης, διαιρεῖ [r] μέσῃ, καὶ κ' μῆκος τὴν τομὴν ποιησάμενος· ἔπεμπε μεθεὶς εἰς τὸ φρέαρ, ἐπεύθε τὸν Ἑβραίοις τ Θεὸν ἐπήκοον [s] αὐτοῦ τ ὀχῶν γεγονέναι, καὶ ὑποδέχεσθαι τὸ ὕδωρ αὐτοῖς παρέξειν οἷον [t] ἐπιθυμοῦσιν, ἂν πρὸς τὰ ὑπ' αὐτοῦ κελευόμενα μὴ ὀκνηρῶς ἀλλὰ προθύμως ὑπουργῶσιν. ἐρομένων δ' αὐτῶν, τί καὶ ποιοῦντων ἂν [v] μεταβάλοι τὸ ὕδωρ εἰς κρεῖττον· κελεύει τὸν ἐν ἀκμῇ πρεσβύτας ἐξαντλεῖν, λέγων τὸ ὑπολειπόμενον ἔσεσθαι πότιμον αὐτοῖς προεκκενωθέντος ℨ πλείονος. καὶ οἱ μὲν [x] ἐπόνουν· τὸ ℨ ὑπὸ τ συνεχῶν πληγῶν [y] γεγυμνασμένον καὶ κεκαθαρμένον ἤδη πότιμον ἦν.

γ'. Ἀφανταὶ δ' ἐκεῖθεν εἰς [z] Ηλιν ἀφικνοῦνται, πόρρωθεν μὲν ἀγαθὴν ὀφθῆναι· καὶ γὰρ Φοινικόφυτος ἦν· [a] πλησιάζουσι δ' ἀπηλέγχετο πονηρά· καὶ γὰρ οἱ Φοίνικες ὄντες ὀλίγοι ἑβδομήκοντα, δυσαυξεῖς τε ἦσαν καὶ χαμαίζηλοι διὰ ὕδατος ἀπορίαν, ψαφαρᾶς ℨ παντὸς ὄντος χωρίου· ὅτε γὰρ ἐκ τῶν πηγῶν, δώδεκα ὄσων τ ἀριθμὸν, [b] ποτερόν τι καὶ πρὸς [c] ἄρδοσιν αὐτοῖς [d] δι' ἐλπίδα χρήσιμον. ἀλλὰ μὴ δυναμένων ἐκβλύσαι μηδ' ἀναχεῖν, [e] ἰκμάδες ἦσαν ὀλίγαι· καὶ διαμωμένοις

[m] Hs,] *Al.* ὦναι. HUDS. Leg. ἰῶ. Vet. *exiſtebat.* COCC. Ita & Coll. *Voſſ.* & *Big.*

[n] Οὐ γὰρ καθαρὸς ἰῶ στρατὸς,] Ita *Big.* (Coll *Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* Οὐ γὰρ ἰσχυρὸς ἰῶ στρατὸς *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

[o] Ἀλλὰ διέφθειρε] Sic (niſi quod παίδων pro παῖδες repoſuimus ex *Vet. Interpr.*) *Big.* & *Samb.* (& Coll. *Voſſ.*) paululum variante *Vat.* qui habet ἀλλὰ διέφθαρτο τὸ γλυκαῖον π. τ. κ. γ. ὄχλος ἀσθενέστερος τ κατ' ἐκείνους [*al.* ἐκ' ἐκείνους] διδασκαλίας in *Editis* ἀλλὰ διεφθείρετο τότε γλυκαῖον παῖδές τε καὶ γυναικῶν ὄχλος ἀσθενέστερος, τ ἐκείνων διδασκαλίας ἐν χαλεπωτέροις ὢν, τῷ σ. Dubium quidem dictum, & quod tres ſenſus præbet, cum unus uni ſententiæ, niſi immodice ſapimus, in his ſcriptis ſufficiat. BERN. *Epiphanius* legiſſe videtur, ἀλλ' ὡς διεφθείρετο τὸ κατ' ἐκείνους γλυκαῖον, παίδων τε καὶ γυναικῶν ἀσθενέστερος &c. nam vertit, *neque enim inimicus erat hoſtis, quatenus vim inferenti neceſſitate potuiſſet & fortitudine reſiſtere. Sed dum iſto modo eorum deficeret virtus, nihilque prodeſſet doctrina verborum, calamitatem omnem ſuam Moyſes propriam faciebat.*

[p] Τῶν ἁπάντων] Τῶν adjecimus ex *Big.* (Coll. *Voſſ.*) & *Samb.*

[q] Ἀποτομάδος] Ita *Samb. τομά ος Vat.* in *aliis* ἀπὸ τομάδος vitioſa dialyſi. ἀποτομὰς eſt χίζα, *Heſychio* explicante. quidam in margine *Cod. Samb.* intepretatur ξύλον ἐκκεκομμένον. *aliis* ἀκόντιον dicitur, i. e. *a quarterſtaffe* inter arma Britannica.

[r] Μέσῃ,] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* μέσῳ in *Editis.*

[s] Αὐτοῦ τ ὀχῶν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπὸ τ ὀχῆς *Baſ.* & *G.* ἀπὸ τ ὀχῶν edidit *Bernardus.*

[t] Επιθυμοῦσιν] Sic plane & mox ὑπουργῶσιν in *Big. Samb.* & *Vat.* ἂν non agnoſcunt *Baſ.* & *G.* unde eſt quod habeant ὑπουργᾶσιν.

[v] Μεταβάλοι] Ita in nonnullis *MSS.* & *Vet. Interpr.* in aliis μεταβάλλοι vel μεταβάλοι, & dein ἐπὶ κρεῖττον vel ἐπὶ τὸ κρεῖττον. in *Editis* μεταβάλοι τὸ ὕδωρ, κελ.

[x] Επόνουν·] Επίνων legebat *Vet. Interpr.* nam reddit, *& illi quidem laudaverunt dictum.*

[y] Γεγυμνασμένον] Hoc nulla cum laude Joſephi adnotarunt Græci ac Latini. Nam filius *Calliſti* in Eclogis, Ἀκαιρον πρᾶγμα λέγει ἰώσηπος περὶ ℨ ὕδατος ℨ ἐν τῇ μερίδι, ὅτι ἡ κίνησις ὁ πολλὴ ἐγλύκανεν αὐτο. Dein *Zonaras* Drungarius, ὁ ℨ ἰώσηπος ἔοικε μὴ πιστεύων ὡς θαυμαίη τῇ γλυκάσει ℨ ὕδατος, ἀλλὰ φυσικῶς αὐτὸ γλυκαθῆναι δοξάζων. λέγει δ', ὅτι τὸ ξύλον ὁ μωυσῆς εἰς τὸ ὕδωρ βαλὼν, ἐξαντλῶν τὸ φρέαρ ἐκένωσε, ℨ οἱ μὲ ἐπόνουν· τὸ δ' ὑπὸ τ συνεχῶν πληγῶν γεγυμνασμένον καὶ κεκαθαρμένον, ἤδη πότιμον ἰῶ. Inde alius Græculus ad cod. *Busb.* ὁ τ ἐν θεῷ θαυμαζόμενος ἰώσηπος ἔοικε μὴ πιστεύων ὡς θαυμαίη τῇ γλυκάσει τὸ ὕδωρ ἰώσηπε, ἀλλ' ἐκ φυσικῆς ἀνολισθίας. Aſceta inſuper Trecenſis, *Joſephus videtur velle, quod aquæ vitium hoc contraxerant, quia ſemper immotæ fuerant. Præcepit enim fortibus*, inquit, *ut haurirent aquam & plurimam prius effunderent, ut ultima quæ remaneret, frequentibus concurſionibus exercitata & purgata fieret potabilis.* Chriſtiani equidem Theologi pariter ſentiunt de lacuna Probatica, quam B. Johannes in Evang. laudavit. Attamen quamvis diſertiſſimus Philoſophorum Judaicorum Philo admirandam hanc hiſtoriam ſecus narraverat, Joſephus ab eo abit, quamvis Philonem ea de cauſa perlegeret. Verſabantur itaque tum olim multæ fabulæ ſacræ per ora Phariſæa, quibus hodie neſcio quanto malo caremus. BERN. *Joſephum* (vel in *Exterorum gratiam*, vel quod *Fabulis Phariſaicis* nimium crediderit) rei miraculum elevare adnotarunt *Veterum* nonnulli, ut *Nicephorus* in *Eclogis*, & *Zonaras* in *Annalibus*, p. 22.

[z] Ηλιν ἀφικνοῦνται,] Quomodo ſcribunt *Big.* & *Samb.* ἦλιν *Hen.* & *Busb.* ἰλιὼ Typographi. *Helim* Epiphan. αἰλεὶμ LXII. Interpr. ex אילם Hebraico: quos ſecutus eſt Philo, Euſebiuſque cum mille aliis Chriſtianorum. Idem Scriptoribus exoticis αἴλανον & *Elana*, & ايلة. *Elim* denique Sextam manſionem nuncupatam credes tanquam *nemus* aut φοινικῶνα. In hoc etenim nomine omnino ludunt Philo Judæus, & Hieronymus noſter. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* aſpirate *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* Ιλιὼ in *Editis.* Αἰλεὶμ LXX. *Interpr.* quos ſequutus eſt inter alios *Philo* & *Euſebius.* Scriptoribus exoticis (ut dicit *Bernardus*) Εἴλανον & *Elana* dicitur. HUDS. Forte Ιλεὶμ COCC.

[a] Πλησιάζουσι] Πλησιάζουσι δ' ἀπηλ. *Vat.*

[b] Ποτερόν τι] Ποτερὸν δὲ Coll. *Big.*

[c] Αρδόσιν αὐτοῖς] *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Neque plus MSS. adhuc vidimus ad hunc librum *Baſ.* tamen & *Gen.* & Interpres *Scholaſticus*, quod & Helleniſmus experit, πρὸς ἀρδοῦσιν. Mox ἄλλο μηδὲ δυναμένων manus ſecunda *Samb.* BERN. Ita in quinque *MSS.* πρὸς ἀρδεῖν *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

[d] Δι' ἐλπίδα] Lege κατ' ἐλπίδα. COCC.

[e] Ικμάδες ἦσαν] Ικμάδες γὰρ ἦσαν *Samb.* HUDS Ita & Coll. *Voſſ.* ſed *Coccejus* in ora libri mei jubet legere *ſi μὴ ἰκμάδες ἦσαν* &c. HAV.

μένοις

f Καὶ

μένοις τὸ ψάμμον ὀδὲν ἀπήντα. [f] κἂν τι ἢ ῥάζον ἔλαθον εἰς χεῖρας, ἄχρηστον [g] εὕρισκον ὑπὸ τοῦ θολεροῦ εἶναι. καρπὸν τε φέρειν ἦν ἀσθενῆ τὰ δένδρα, διὰ ἀπάνιν τὴ ἐξ ὕδατος εἰς τὸ ἀφορμῆς καὶ προσκλήσεως. εἶχον σφῶ ἐν αἰτίᾳ τ' στρατηγὸν ἐ κατιβόων αὐτοῦ, τὴν παλαιπωρίαν ἐ τὴν πεῖραν τῶν κακῶν δι' αὐτὸν πάσχειν λέγοντες. τελακοσὴν γὰ [h] ἐκείνῳ ὁδὸν ἰόντες ἡμέραν, ὅσα μὲν ἐπεφέροντο πάντ' ἦσαν ἀναλωκότες· μηδενὶ ἢ προστυγχάνοντες, δυσέλπιδες ἦσαν περὶ τ' ὅλων. ὡς ἢ τῷ παρόντι κακῷ τὸ διάνοιαν ὄντες, καὶ ἐν μνήμῃ εἶναι τ' ὑπηργμένων αὐτοῖς ἔκ τε τ' Θεοῦ καὶ τῆς Μωϋσέως ἀρετῆς καὶ σοφίσεως κωλυόμενοι, δι' ὀργῆς τ' στρατηγὸν εἶχον· καὶ [i] βάλλειν αὐτὸν ὡρμήκεσαν, ὡς αἰτιώτατον τῆς ἐν ποσὶν συμφορᾶς.

δ'. Ο δ', ὅτως ἀνηρεθισμένα τοῦ πλήθυς καὶ πικρῶς ἐπ' αὐτὸν κεκινημένα, τῷ Θεῷ θαῤῥῶν καὶ τῷ συνειδότι τ' περὶ τὰς ὁμοφύλως προθυμίας, πάρεισιν εἰς μέσας καὶ καταβοώντων καὶ τὰς χεῖρας ὑπὸ τοῖς λίθοις ἐχόντων. ὀργισθῆναί τε κεχαρισμένως ὧν καὶ πλήθυν ὁμιλεῖν πιθανώτατος, [k] καταπαύειν ἤρξατο τ' ὀργῆς, μὴ τ' παρόντων αὐτὰς δυσκόλων μεμνημένας λήθην ἔχειν τ' ἔμπροσθεν διεργεσιῶν θαυμαλῶν· μηδ', ὅτι νῦν πονᾶσι, τ' Αἰγυπτίας [l] σκεδάλλειν τὰς τοῦ Θεοῦ χάριτας καὶ δωρεάς, ὧν μεγάλων καὶ ἐκ θαυδόξα ἔτυχον γιομένων· προσδοκᾶν ἢ καὶ τ' παρόσης ἀπαλλαγὴν ἀμηχανίας ἐκ τ' τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας, ὃν εἰκὸς [m] δοκιμάζοντα τὴ ἀρετὴ αὐτῶν, πῶς τε καρπερίας ἔχωσι καὶ μνήμης τ' προϋπηργμένων, εἰ μὴ πρὸς ἐκεῖνα [n] γίγνοιντο διὰ τὰ ἐν ποσὶν κακὰ, γυμνάζειν αὐτὰς τοῖς [o] ἄρτι χαλεποῖς· ἐλέγχεσθαι ἢ αὐτὰς οὐκ ἀγαθὰς, ὅτι θεῖ τὴ ὑστερογλὼ ὅτι θεῖ τὴ μνήμῃ τῶν εὖ γεγονότων, ὅτως μὲν τοῦ Θεοῦ καὶ τ' ἐκείνῳ γνώμης, καθ' ἣν ἐκλελοίπασι τὴν Αἴγυπτον, καταφρονοῦντας, ὅτως ἢ πρὸς αὐτὸν τ' ὑπηρέτην αὐτῷ διαπεφευγότας, καὶ παῦται μηδὲν αὐτοὺς διαψεύσμενον, θεῖ ὧν εἴποι τε καὶ πράξειν κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος. [p] καταμεμπτὴν οὖν πάντα· πῶς τε φθαρεῖεν Αἰγύπτιοι, κατέχειν αὐτοὺς θαυδὰ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην βιαζόμενοι· καὶ τίνα τρόπον ὁ αὐτὸς ποταμὸς ἐκείνοις μὲν αἷμα ἦν καὶ ἄποτος, αὐτοῖς ἢ πότιμος καὶ γλυκύς. πῶς τε διὰ τ' θαλάσσης, ἀναφυγούσης [q] αὐτοὺς πορρωτάτω, [r] καινὴν ὁδὸν ἀπελθόντες, αὐτῇ ταύτῃ σωθείσαν μὲν αὐτοὶ, τοὺς ἢ ἐχθροὺς ὁρῶσιν ἀπολωλότας· ὅτι τε ἀταξίζοντας ὅπλων εἰς ἀπορίαν ὁ Θεὸς καὶ τούτων καθασήσθεν· τά τε ἄλλα ὅσα πρὸς αὐτῷ τῷ διαφθαρήσεσθαι [s] δόξαντας γενέναι ἢ σῶσθεν ὁ Θεὸς ἐκ θαλόγω· καὶ ὡς δύναμις αὐτῷ, μὴ [t] ἀπογινώσκειν μηδὲ νῦν αὐτὰ τὴν πρόνοιαν, ἀλλ' ἀοργήτως μένειν, λογιζομένας μὲν τὴν ὑπεροχὴν μηδὲ βεβαίαν [v] γνέσθαι, εἰ μὴ θαυτικὰ, [x] πρίν τινος πρόσθεν γενέσθαι δυσκόλως, πάρεσιν· ἡγεμένης ἢ ἐ κατ' ὀλιγωρίαν [y] μέλλειν τ' Θεὸν, ἀλλ' ὑπὲ πείρα τ' ἀνδρείας αὐτῶν καὶ τ' πρὸς τὴν ἐλευθερίαν

hil *fere* eis occurrebat. Et si quid modicum in manus distillaret, adeo turbidum erat, ut *potui* inutile invenerint. Quin & arbores debiliores erant quam ut fructus ederent, propter inopiam aquæ, qua eliciuntur & refocillantur. Ductorem itaque reprehendebant, illumque propter *furiose* exclamabant, dicentes ipsum in causa fuisse quod tantum miseriæ subirent, & tot mala experirentur. nam, cum ille dies tricesimus esset, ex quo iter ingressi sunt, commeatum omnem secum deportatum absumpserant: nihilque *ad famem levandam* reperientes, paululum aberant ab omnium rerum desperatione. Defixi autem in mali præsentis cogitatione, nec in memoriam revocantes quanta illis effecta reddiderit Deus atque Moysis virtus & sapientia, *vehementer* duci succensebant, & in eo erant ut illum lapidarent, tanquam calamitatis, qua premebantur, auctorem.

Hinc prope seditio redintegratur gentis male & semper querulæ. Ex. c. 16.

4. Ille vero, multitudine irritata & acriter in ipsum concitata, Dei auxilio fretus, sibique conscius, quod summa fide contribulium saluti prospexerit, prodit in medium dum vociferarent & saxa manibus arriperent. Cumque esset aspectu gratissimus & populari facundia quam maxime polleret, ad iras *eorum* leniendas aggreditur, obsecrans ne, in præsens incommodum nimio plus intenti, priorum beneficiorum oblivionem caperent: nec, quia nunc *inedia* laborent, ex animo ejicerent Dei gratiam & munera, quibus *sane* permagnis & præter opinionem cumulati fuerant: sed sperarent *potius* etiam de præsenti anxietate se Dei providentia liberandos, quem verisimile est (ad probandam eorum virtutem, & quantum tolerantiæ haberent, utque memoria prius edita tenerent miracula, & annon ad illa respicerent in angustias nunc adducti) rebus hisce adversis illos exercere: eos vero redargui, quod in malis perferendis non recte se gesserint, nec promeritorum bene meminerint, cum Deum ejusque voluntatem, quam sequuti Ægyptum reliquerant, adeo contemnant; ipsumque ejus ministrum tam iniquis odiis persequantur, quem, nec in iis quæ dixerit, aut ex Dei jussu fieri præceperit, quicquam mentitum esse compererant. Deinde singula enumerat: ut magna clade affecti fuerint Ægyptii, quod eos contra Dei mandatum detinere contenderint: & quo modo idem flumen illis quidem cruentum & ad potum inutile, ipsis vero dulce fuerit ac potabile: atque ut per mare, longissime ab ipsis refugiens, novam euntes viam, hac ipsi re salutem quidem acceperint, inimicos vero internecione deletos spectaverint: quod etiam, cum arma non habuerint, ea ipsis abunde suppeditarit Deus: & ut sæpe alias cum in extrema pericula conjecti viderentur, ipsos ex improviso servarit Deus: & cum *tanta* illi potentia, ne nunc quidem de ejus providentia desperarent, sed lente exspectarent, *quid acciderit*, cogitantes quidem non sero venire auxilium, si non statim, priusquam duriusculi aliquid fuerint experti, adveniat: secum vero reputarent non ex *rerum suarum* negligentia cunctari Deum, sed ad fortitudinem illorum explorandam, & libertatis amorem; ut sibi constaret

Pulchre tamen stat Moyses, ut virum strenuum & pium decuit.

Vide lib. 2. c. 14. & c. 16.

an

[f] Κἂν τι ἢ ῥάζον] Ita *Basil.* & *G.* κἂν εἴ τι ἢ ῥάζον *Big. Samb.* & *Vat.* pleonasmo Atticorum.

[g] Εὑρίσκον] *Al.* (ut Coll. *Big.*) ἐφίσκεσθαι.

[h] Ἑκατὸν ὁδὸν ἰόντες] Vocem σκηνὴν (quæ deerat in *Editis*) reposuimus ex consensu omnium *MSS.* præter unum è *Codd. Vat.* qui habet σκηνῶν ἐξιόντων.

[i] Βάλλειν αὐτὸν ὡρμήκεσαν,] Ita *Big. Samb. Hen.* (Coll. *Voss.*) & *Bud.* quo modo & mox infra p. 120. v. 10. βαλεῖν *Vat.* tantum adeo sufficit pro λίθοις βαλεῖν in *Basil.* & *G.*

[k] Καταπαύειν] *Al.* καταπαύεσθαι.

[l] Ἐκδάλλειν] *Al.* ἐκβάλλειν.

[m] Δοκιμάζοντα] Δοκιμάζειν τε τὴν *Samb.*

[n] Γίγνοιντο] Ita *Samb.* & *Vat.* γίγνοιτο *Big.* γίγνοιτ' *Basil.* & *G.*

[o] Ἄρτι χαλεποῖς·] Sic in *MSS.* (Coll. *Big.* & *Voss.*) ἄρχ in *Editis.* HUDS. Τοῖς ἄρτι τοῖς. COCC.

[p] Καταμεμπτὴν] Καταμεμπτέ τε π. *Big. Samb.* καταμεμπτέα πάντα, πῶς τε θαῤῥεῖν Αἰγύπτιοι κατέχειν αὐτὰς *Vat.*

[q] Αὐτὰς πορρώτατω,] Ita *Samb.* in *aliis* αὐτοῖς.

[r] Καινὴν ὁδὸν] Ita in *MSS.* (Coll. *Big.* & *Voss.*) in *Editis* ἐ τὴν ὁ ὁν.

[s] Δόξαντας γενέναι] Sic *MSS.* (Coll. *Big.* & *Voss.*) in *Editis* δόξαν.

[t] Ἀπογινώσκειν] Ἀπογινώσκειν ἢ μηδὲ νῦν *Samb.* & *Vat.* distincte autem *Epiphan.* ἐκ θαλόγω, καὶ ὡς δυνάμις αὐτῷ, μὴ ἀπογινώσκειν ἢ μηδὲ νῦν.

[v] Γενέσθαι,] *Al.* γίνεσθαι, & mox εἰ μὴ πρὶν τ.

[x] Πρίν] l. ἐκ πρίν. COCC.

[y] Μέλλειν τ' Θεὸν,] Ita *MSS.* in *Editis* μέλλειν τὴν τ' Θ.

[z] Ἀγὼ-

an quandoque pro ea victus inopiam & aquæ penuriam fortiter tolerare possitis, an pecudum more potius servire parati estis dominis, & qui in suos usus & ministeria saginare volunt: denique se quidem non tam de sua salute solicitum esse, cui nihil mali eveniret, si injuste moreretur; quam de ipsorum incolumitate, ne, dum se lapidarent, Deum condemnare existimarentur.

Et populi turbas pacat, & Deum propitium reddit pia Moysis facundia. Ex. c. 16.

5. Illos igitur hoc modo mitigavit, & à lapidibus quidem jaciendis furentes continuit, & ad eorum quæ excogitaverant pœnitentiam adduxit. Cum vero ei viderentur non immerito ob hanc vitæ necessitatem adeo commoveri, secum statuit Deum precibus & supplicationibus interpellare. Atque, loco quodam eminentiori conscenso, à Deo deposcebat & auxilii aliquid populo & liberationem à summa rerum inopia, (in ipso enim & alio nemine sitam esse ejus salutem) utque iis ignosceret quæ populus eo miseriæ adactus patravit, qui, ut ingenium est hominum, in infortuniis querulus esse solet & difficilis. Deus itaque & se provisurum esse promisit, & subsidium illis desideratum *mature* allaturum. Moyses autem, cum hæc à Deo accepisset, descendit ad multitudinem. Illi vero, ut eum conspexerunt ex Dei promissionibus gaudio suffusum, mœrorem lætitia mutarunt: atque is, in medio concionis stans, dixit se venire, ut præsentibus incommodis remedium à Deo afferret. Et aliquanto post magna vis coturnicum (quod genus avium præ cæteris alit sinus Arabicus) advolavit, interjectum mare transgressa: &, simul volandi labore fatigata ac propius quam aliæ *volucres* terram accedens, in Hebræos defertur. Illi vero manibus apprehendentes, tanquam alimentum sibi à Deo paratum, suæ subveniunt & medentur inopiæ. Tum ad vota Deo reddenda se convertit Moyses, ut qui opem illis quam ocyssime & juxta promissum tulerit.

Coturnices in Israëlitarum castra advolant. Ex. c. 16. Num. c. 11. & Ps. 78.

Dein Manna de cœlo descendit. Ex. c. 16. Num. c. 11. Ps. 78. Sap. 16.

6. Mox autem post primum cibum suppeditatum, etiam alium illis *subsidio* mittit Deus. Nam, dum Moyses inter orandum manus attolleret, ros delabitur. Et cum manibus adhæresceret, Moyses, suspicatus & illum in cibum eorum à Deo demitti, primoribus labris attingit, ac intelligens rei ignaram esse multitudinem & pro nive habere, atque ea tempestate contigisse qua solet pluere, edocuit ipsos, non rorem, ut opinati sunt, de cœlo descendere, sed *cibum* in eorum salutem & nutrimentum. Et cum degustasset, illud ipsis offert ad fidem faciendam. Illi vero, ducem imitantes, cibo capiebantur: nam mel suavitate & delectatione referebat. at *aspectu* simile erat bdellio inter aromata: magnitudine vero coriandri semini *par*.

ἡδονῆς, ἵνα μάθοι πότερόν ποτε καὶ τροφῆς ἀπορίαν καὶ ἄπανιν ὕδατος ὑπὲρ αὐτῆς ἐστὶ ἐνεγκεῖν γενναῖοι, ἢ δουλεύειν μᾶλλον ἀγαπᾶτε καθάπερ τὰ βοσκήματα τοῖς κρατοῦσι καὶ τοῖς περὶ τὰς ἐκείνων ὑπηρεσίας [z] ἀφόβως τρεφομένοις· δεδιέναι γὰρ [a] λοιπὸν ἔχ ἔτως ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶ σωτηρίας, πείσεσθαι γὰρ ἂν ἔδεν κακὸν ἀδίκως ἀποθανών, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν, μὴ δι' ὧν ἐπ' αὐτὸν βάλλουσι λίθων τῷ Θεῷ [b] καταγνώσεσθαι νομιζόντων.

ε'. [c] Οὕτως οὖν ἐπράϋνεν αὐτούς, καὶ τῆς μὲν τοῦ [d] βάλλειν ὁρμῆς ἐπέσχε, καὶ εἰς μετάνοιαν ὧν ἔμελλον δρᾶν [e] ἐπέτρεψε. παθεῖν δ' οὐκ ἀλόγως αὐτοὺς διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ νομίσας, ἔγνω δεῖν ἐφ' [f] ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ καὶ παράκλησιν ἐλθεῖν. καὶ ἀναβὰς [g] ἔπί τινα σκοπιὰν ἤτει πόρον τινὰ τῷ λαῷ καὶ τῆς ἐνδείας ἀπαλλαγήν· ἐν αἰτίᾳ γὰρ εἶναι τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ· [h] συγγινώσκειν τε τοῖς νῦν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὑπὸ τοῦ λαοῦ πραττομένοις, φύσει δυσαρέστῳ καὶ φιλαιτίᾳ τοῦ τῶν ἀνθρώπων ἐν οἷς ἂν ἀτυχῇ γένους ὄντος. ὁ δὲ Θεὸς προνοήσειν τε ἐπαγγέλλεται, καὶ παρέξειν ἀφορμὴν διὰ [i] παθῶν. Μωϋσῆς δὲ τοῦ Θεοῦ ταῦτ' ἀκούσας, καταβαίνει πρὸς τὸ πλῆθος. οἱ δ' ὡς ἑώρων καὶ τῆς ἐπαγγελίας τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ γεγηθότα, [k] μετέβαλον ἐκ τῆς κατηφείας ἔπὶ τὸ ἱλαρώτερον· καὶ στὰς ἐκεῖνος ἐν μέσοις, ἤκειν ἔλεγε φέρων αὐτοῖς [l] παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν περὶ τῶν ἐνεστηκότων ἀπορίαν ἀπαλλαγήν. καὶ μετ' ὀλίγον ὀρτύγων πλῆθος, τρέφει δὲ τοῦτο τὸ ὄρνεον ὡς ἄδεν ἕτερον ὁ Ἀραβικὸς κόλπος, ἐφίπταται τὴν μεταξὺ θάλασσαν [m] ὑπερελθόν. καὶ, ὑπὸ κόπου τε ἅμα τῆς πτήσεως καὶ [n] πρόσγειον μᾶλλον τῶν ἄλλων ὄν, καταφέρεται εἰς τοὺς Ἑβραίους· οἱ δὲ συλλαμβάνοντες, ὡς τροφὴν αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ πεμπομένην, τὴν ἔνδειαν ἰῶντο. καὶ Μωϋσῆς ἐπ' ἀρχὰς τρέπεται τοῦ Θεοῦ, παρεῖναι καὶ παρὰ τὴν ὑπάρχουσιν ποιησαμένους τὴν ἐπικουρίαν.

ς'. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν πρώτην ἀφορμὴν τῆς τροφῆς, καὶ δευτέραν αὐτοῖς [o] κατέπεμπεν ὁ Θεός. ἀνέχοντος γὰρ τοῦ Μωϋσέως τὰς χεῖρας ἔπὶ τῆς δρόσου, δρόσος κατωλίσθη. καὶ προσπηγνυμένης ταῖς χερσὶ, Μωϋσῆς, ὑπονοήσας καὶ ταύτην εἰς τροφὴν ἥκειν αὐτοῖς [p] παρὰ τοῦ Θεοῦ, [q] γεύεταί τε, καὶ ἡδεῖς τὸ πλῆθος ἀγνοοῦντος καὶ νομίζοντος νίφεσθαι, καὶ [r] τὸ ὥρας εἶναι [s] τοῦ ὑετοῦ τὸ γινόμενον, ἀνεδίδασκεν, ὡς μὴ τὴν ἐκείνων ὑπόληψιν ἀπ' ἀρχῆς καταφέρεσθαι τὴν δρόσον, ἀλλ' ἔπὶ σωτηρίᾳ τῇ αὐτῶν καὶ διατροφῇ. καὶ γευόμενος τοῦτ' αὐτοῖς παρεῖχε πιστεύειν. οἱ δὲ, μιμούμενοι τὸ στρατηγὸν, ἡδονῇ τῷ βρώματι· μέλιτι μὲν τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν ἡδονὴν ἐμφερές. ὅμοιον δὲ τῇ τῶν ἀρωμάτων βδέλλῃ· τὸ

z Ἀφθόνως] Ἀφθόνοις τρεφόμενοι *Big.* & Coll. *Voss.*

a Λοιπὸν] Εἰπὼν ἔχ ἔτ. *Big.* (Coll. *Voss.*) *Samb.* & *Vat.* utrumque, λοιπὸν εἰπών, viderat *Epiphan.* nam vertit, *adjiciens super hæc dicebat.*

b Καταγνώσεσθαι] Id verbum non ausi sunt describere *Big.* & *Samb.* sed ejus loco κατασφαγεῖν. Josephus tamen voluit, sicut nuper *Bas. Gen.* & jam nostræ Operæ rursus excudunt: quod & vertit *Epiphanius* in Latinum *condemnare.* BERN. Καθαφγεῖν soli *Big.* (Coll. *Voss.*) & *Samb.*

c Οὕτως οὖν] Illa ἕως οὗ præterierant *Big.* (Coll. *Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

d Βάλλειν ὁρμῆς] Ita in *iisd. MSS.* βαλεῖν *Bas.* & G.

e Ἐπέτρεψε.] *Al.* ἔπεισε. HUDS. Coll. *Big.* & *Voss.* ἐπέστρεψεν habent. HAVERC.

f Ἱκετείαν] *Samb.* & manus Atticæ solent. ἱκεσίαν *Bas.* & *Gen.* BERN.

g Ἐπί τινα] Ἐπί τινα σκοπιὰν ὑψηλὰν *Big.* ἐπί τινα σκοπιὰν ὑψηλὴν *Samb.* Is S. oratorum mos fuit.

h Συγγινώσκειν τε] Ita *MSS.* συγγινώσκειν ᾗ in *Editis.*

i Παθῶν.] Sic in *MSS.* in *Editis* ζητῶν.

k Μετέβαλον] Ex *MSS.* μεθέβαλον *Bas.* & G.

l Παρὰ τοῦ Θεοῦ] Ὑπὸ τοῦ Θ. *Vat.*

m Ὑπερελθόν·] Ἐπελθὸν *Hen.* & *Busb.* ὑπελθὸν *Cedren.*

n Πρόσγειον] Mox ἀχθὸν ἰὼ *Schotanus.* Dein periodo exeunte ἰῶντο *Hen.* & *Busb.* BERN. Πρόσγειον *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* dialecto alia.

o Κατέπεμπεν] Καταπέμπῳ *Hen.* & *Busb.*

p Παρὰ τοῦ Θεοῦ,] Παρὰ Θεᾶ *Vat.*

q Γεύεταί τε] Τε post γεύεται omittunt quatuor *MSS.*

r Τὸ ὥρας εἶναι τοῦ ὑετοῦ] Id putabant, quia ex Ægypto venientes judicabant uti signa tempestatum in Ægypto observaverant, ubi hyeme tonitrua & fulmina & pluviæ contingunt. Scholiastes Arati. Παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις κεκλιμέναι εἰσὶν αἱ ὧραι τοῦ ἔτους καὶ ὁ χειμὼν ἔχει τὰ φαινόμενα οἷον ἀστραπὰς καὶ βροντὰς· καὶ θέρος ὁμοίως· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις μέρεσιν ἀκριβεῖς εἰσιν αἱ ὧραι καὶ πολλάκις ἐν καιρῷ θέρους βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ γίνονται καὶ νιφετοί. *Apud Ægyptios tempestates anni suas habent notas, uti hyems fulmina ac tonitrua. Atque ita æstas. Sed in aliis regionibus non habent illæ adeo sua indicia, & ipsa æstate sæpe numero fulmina, tonitrua & pluviæ contingunt.* Fateor tempus quo hæc acciderunt non fuisse hyemem, secundum divisionem anni Judaicam, sed nec æstas erat: atque si ὥρα χειμῶνος & θέρους opponantur, certe χειμὼν magis erat quam θέρος. Verum in Ægypto nunquam pluit. Ita veteres scripserunt. Sed jam alii notarunt hoc de Ægypto superiore intelligi oportere. Pro ἔτους MS. habet ὑετοῦ. Nota & ὥρας ἔτους. Ita Attici loquuntur: aliis καιρὸς ἔτους dicunt. Observatio est Moeridis Atticistæ. REL.

s Τοῦ ὑετοῦ] Ita in *MSS.* in *Editis* ᾗ ἔτους.

t Πι-

τὸ ᾗ μέγεθος, τῷ κελεύσθαι σπέρμαλι. καὶ [c] πρὸς τὴν συλλογὴν λίαν αὐτὸ ἐσπουδάκεσαν. [v] παρήγγελτο δ' ἐξ ἴσου [x] πᾶσιν ἀσσάρωνα, τοῦτο δ' ἐστὶ μέτρον, εἰς ἑκάστου ἡμέραν συλλέγειν· ὡς οὐκ ἐπιλείψοντος αὐτοῖς τοῦ βρώματος, ἵνα μὴ τοῖς ἀδυνάτοις ἄπορον ᾖ τὸ λαμβάνειν δι' ἀλκὴν τῶν δυνατωτέρων πλεονεκτούντων πρὸς τὴν ἀναίρεσιν. οἱ μέντοι πλέον τοῦ προστεταγμένου μέτρου σπουδάζοντες, ὀδὲν προὔκοπτον εἶχον τοῦ [y] κακοπαθήσαι· ἀσσάρωνος γὰρ ὀδὲν πλέον εὕρισκον. τὸ δ' ὑπολειφθέντος εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ὄνησις [z] ὀδ' ἥτις ἦν, διεφθαρμένου ὑπό τε σκωλήκων καὶ πικρίας. οὕτω θεῖον ἦν τὸ βρῶμα καὶ προσηνὲς· ἀμυδρᾷ δ' οἱ τοῖς παύτοις νεμομένοις τὴν ὀκ τῶν ἄλλων ἀπορίαν. [a] ἔτι δ' καὶ νυῦ ὕεται πᾶς ἐκεῖνος ὁ τόπος, καθάπερ καὶ τότε Μωϋσῆ χαριζόμενον τὸ θεῖον κατέπεμψε τὴν ἀφετροφήν. καλοῦσι δ' Ἑβραῖοι τὸ βρῶμα τοῦτο μάννα. τὸ γὰρ [b] μὰν ἐπερώτησις ἐστὶ τὴν ἡμετέραν ἀφέλκουσαν, τί τοῦτ' ἐστὶν ἀνακρίνουσα. καὶ οἱ μὲν χαίροντες ἐπὶ τοῖς ἀπ' οὐρανοῦ [c] πεμφθεῖσιν αὐτοῖς διετέλουν. τῇ δ' τροφῇ ταύτῃ τεσσαρακοντα ἔτεσιν ἐχρήσαντο, ἐφ' ὅσον χρόνον ἦσαν ὀν τῇ ἐρήμῳ.

ζ. Ὡς δ' ἐκεῖθεν ἄραντες εἰς [d] Ραφιδὶν ἦκον, [e] παλιμπορηθέντες [f] ὑπὸ τοῦ δίψους εἰς ἔσχατον, ἔν τε ταῖς πρότερον ἡμέραις [g] πίδαξιν ὀλίγαις ἐντυγχάνοντες, καὶ τότε παντάπασι ἄνυδρον εὑρόντες τὴν γῆν, ὀν κακοῖς ἦσαν· καὶ πάλιν δ' ὀργῆς ἦν Μωϋσῆν ἐπιοῦσης. ὁ δ' τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους πρὸς μικρὸν σκλίνας, ἐπὶ λιτὰς τρέπεται τοῦ Θεοῦ· θαρσαλέων ὡς τροφὴν [h] αὐτοῖς ἔδωκεν ἀπορουμένοις, οὕτω καὶ ποτὸν [i] θαρρεῖν, διαφθειρομένης καὶ τῆς ἐπὶ [k] τροφῇ χάριτος ποτοῦ [l] μὴ παρόντος. ὁ δ' οὐκ εἰς μακρὰν τοῦ δωρεὰν ἀνεβάλλετο. τῷ δὲ Μωϋσῆ παρεῖχεν ὑπισχνεῖται πηγὴν καὶ πλῆθος ὕδατος, ὅθεν ἀ [m] προσδοκήσει. καὶ κελεύει τῷ βάκτρῳ πλῆξαντα τοῦ πέτρου, οὗ ἐώρων αὐτὸν θαρσαλέως, παρ' αὐτῆς λαμβάνειν τοῦ ὑποχείου [n] ὧν δέονται· φροντίζειν γὰρ καὶ τῶν μὴ σὺν πόνῳ μηδ' ἐργασίᾳ τοῦ ποτὸν αὐτοῖς φανῆναι. καὶ Μωϋσῆς, ταῦτα λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ, θαρσαλέστατος πρὸς τὸν λαὸν, πεπυσμένους καὶ εἰς αὐτὸν [o] ἀφορῶντας· καὶ γὰρ ἤδη καὶ [p] ἐθεώρουν αὐτὸν ἀπὸ τῆς σκοπῆς ὁρμώμενον. ὡς δ' ἦκεν, ἀπολύειν αὐτοὺς καὶ ταύτης τῆς ἀνάγκης ἔλεγεν τὸν Θεὸν, καὶ κεχαρίσθαι σωτηρίαν ὀδ' ἐλπισθεῖσαν· ὀκ τῆς πέτρας ποταμὸν αὐτοῖς ῥυήσεσθαι λέγων. τοῖς δὲ πρὸς τὸν ἀκοὴν καταπλαγῶσιν, εἰ ὑπό τε τοῦ δίψους καὶ τῆς ὁδοιπορίας πεπαλαιπωρημένοις ἀνάγκη [q] γένοιτο κόπτειν τὴν πέτραν, ὁ Μωϋσῆς πλήττει τε τῇ βακτηρίᾳ, καὶ χασμὸς ἐξέβλυσεν ὕδωρ πολὺ καὶ ἀμυγέστατον. οἱ δὲ τῷ θαύματι τοῦ γεγονότος κατεπλάγησαν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τῇ καινότητι τοῦ πράγματος ἐκπεπληγμένοι καὶ τοῦ ὕδατος ἐπιθυμοῦντες, ὡς ἐκ τοσούτου χρόνου τοῦ ποτοῦ ἀπεστερημένοι, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τῇ καινότητι τοῦ πράγματος ἐκπεπληγμένοι καὶ τοῦ ὕδατος ἐπιθυμοῦντες, ὡς ἐκ τοσούτου χρόνου τοῦ ποτοῦ ἀπεστερημένοι, καὶ

Ei quidem colligendo valde ſtudebant. Juſſi autem erant omnes aſſaronem (menſuræ id genus eſt) quotidie colligere: neque ita cuiquam cibum defuturum, cauto ne validiores, plus legere fatagentes, imbecillioribus difficultatem cibi colligendi afferrent. Illi tamen, qui ultra præſcriptum modum proceſſerant, nihil fructus ex labore tulerunt: nam aſſarone non amplius inveniebant. at quicquid in craſtinum relinquebatur nemini erat uſui, à vermibus & amaritudine corruptum. Adeo divinus & incredibilis erat hic cibus: qui vero eo veſcebantur, alio non egebant victu. Quin & hactenus tota illa regione depluit, quemadmodum & tunc in Moyſis gratiam Deus id alimenti demittebat. Hunc autem cibum manna vocant Hebræi: nam man ſecundum noſtram loquutionem interrogationis particula eſt, cum quid ſit rei percontamur. Et illi quidem iſtis, quæ ad eos cœlitus delapſa ſunt, continuo gaudebant. Hoc autem victu per annos quadraginta uſi ſunt, quamdiu *ſcilicet* in ſolitudine permanſerunt.

Aſſaron seu עומר *Ex. c. 16. §6.*

Manna vulgaris copia in Arabia.

Manna; quidnam apud Judæos.

Erranti Iſraëli eum cibum per annos XL. demetiebatur Deus.

7. Cum vero inde migrantes Raphidim perveniſſent, ſiti extrema laborantes, quod præcedentibus diebus in pauciſſimos fontes inciderint, & tunc ſiccam omnino & aquarum expertem compererint terram, in malis eſſe cœperunt: rurſumque in Moyſem convertebant. Ille autem, multitudinis impetu paululum evitato, ad Deum precandum ſe contulit, obſecrans ut qui victum illis in egeſtate dederat, nunc & potum largiri dignaretur, cum periret apud eos etiam cibi gratia, ſi potus deficeret. Is vero non diu benignitatem ſuam diſtulit: ſed Moyſi pollicetur fontem illis exoriturum eſſe & aquarum abundantiam, unde minimum ſperaret. Tum jubet ut virga feriret petram, in conſpectu ſitam, inde & copiam ejus ſumeret quod deſiderabant: ſeque etiam curaturum ut ſine labore & exercitio illis affluret. Moyſes, cum hæc à Deo accepiſſet, revertitur ad populum, exſpectatione ſuſpenſum & ad eum *ſubinde* reſpicientem: jam enim illum conſpexerant è ſpecula greſſu incitato deſcendentem. Ut venit, ajebat, Deum ex hac etiam neceſſitate eos liberare, dignatumque eſſe ſalute plane inſperata: fluvium de petra illis prorupturum eſſe dicens. Qui cum *primo* auditu obſtupuiſſent, ac ſi ſiti *fere enecti* & itineribus miſere attriti neceſſe habuerint etiam petram exſcindere, Moyſes & virga *eam* percutit, eaque *ſtatim* dehiſcente erupit aqua copioſiſſima & limpidiſſima. Illi vero, rei inopinatæ novitate perculſi ſunt, & ad aſpectum ipſius ſitim etiam ſibimet ſe-

Ex. c. 17. v. 6.

da-

---

[a] Περὶ τοῦ συλλογῆς] Sic *MSS.* περὶ συλλ. *Baſ.* & *G.*

[v] Παρήγγειλτο] Ita *Buſb.* & *Hen.* παρήγγελε τὸ *Big.* παρηγγέλλετο δ' *Samb.* & *Vat.* παρεγγέλλετο *Baſ.* & *G.*

[x] Πᾶσιν ἀσσάρωνα,] Πᾶσιν omiſerant *Baſ.* & *G.* tum ἀσσαρῶνα *Big.* & *Samb.* tono denſo, ut & mox ἀσσαρῶνος. עמרן enim in ore Chaldaico ſignificat τὸ δέκατον, quantum *Gomer* reſpectu *Ephæ* rite poteſt. BERN. Infra Cap. VI. §. 6. ipſe Joſephus, ἡμέτερον Ἐφείμ ἐπὶ κοτύλας Ἀττικὰς ἔχει. HAVERC.

[y] κακοπαθῆσαι·] Coll. *Big.* κακοπαθῶ.

[z] Οὐδ' ἥτις ἦν,] Ita *Samb.* ὃ δή τις ἦ *Big.* & *Vat.* ὀδεμία *Baſ.* & *G.*

[a] Ἔτι δὲ καὶ νυῦν] Ἔτι δὲ καὶ νῦν πᾶς ὁπόσος ἔστι τόπος *Vat.* Mannam in Arabia reperiri omnes veteres & novi ſcriptores teſtantur: ſed eandem eſſe cum ea qua Iſraëlitæ divino beneficio paſti ſunt, non niſi temere fortaſſean queat adſtrui. Vide *Grotium* in *Exod.* cap. XVI.

[b] Μὰν ἐπερώτησις] Μᾶν voce circumflexa *Baſ.* & *Gen.* Cæteri facilius & melius μὰν ſeu מן Syros enim & Arabes, (quorum ſane regio ob dulciſſimam illam pruinam celebratur, ubi tum olim conſederant Hebræi) interrogat vocula *Man*, τίς δὴ vel τί ἐστί; Grotium tamen in Ægyptum ſeduxerunt Rabbini. At vero novo de cibo fruſtra rogitabat Hebræa natio, *quis eſſet, quive nominis.* BERN. Ita ex melioribus *MSS.* in *Editis* μᾶν circumflexe. quæ vocula (ut ait *Bernardus*) apud Syros & Arabes interrogat, τίς ἐὰ, vel τί ἐὰ; *Grotius*, ſequutus *Rabbinos*, ex Ægyptiaco idiomate deducit, quod ex eo multa tunc retinuerint Hebræi, ut poſtea etiam plurima à vicinis gentibus vocabula traxerint, præcipue in calamitate Babylonica. Videſis *Druſium* in *Difficiliora Exodi*, c. 27. & *Quæſt. Hebr.* l. 1. c. 62. *Salmaſium* in *Commentariis* de *Manna*, & *Buxtorfii* Hiſt. *ejuſdem*, c. 2. & *Gallæum* de *Orac. Sibyll.* p. 295. vol. 1.

[c] Πεμφθεῖσιν] Καταπεμφθεῖσιν *Samb.* & *Big.*

[d] Ραφιδὶν] Ραφιδὶν recte *Samb.* & *Zonaras* In Hebræo רפדים, quod ἐστηριγμένα interpretor, contra veteres novoſque Etymologos. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Zonaras.* in *Editis* Ραφιδείν.

[e] Παλαιπωρηθέντες] Ταλαιπωρήσαντες *Vat.*

[f] Ὑπὸ τοῦ δίψους] Sic *Big.* & *Samb.* ὑπὸ διψους in *aliis.*

[g] Πίδαξιν] Pro gloſſa in Coll. *Big.* & *Voſſ.* adſcribitur πηγαῖς. HAV.

[h] Αὐτοῖς ἔδωκεν] Αὐτοῖς non agnoſcit *Vat.*

[i] Παραχεῖν, διαφθειρομένης] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* παραχεῖν διαφθειρομένοις, καὶ &c. *Baſ.* & *G.* παρέχειν διαφθειρομένοις *Vat.*

[k] Τροφῇ] Τῇ τροφῇ Coll *Big.* & *Voſſ.*

[l] Μὴ παρόντος.] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* μὴ παρόντος ὀδὲν. ὁδ' εἰς μακρ.

[m] Προσδοκήσειν.] Προσδοκήσειαν *Big. Samb.*

[n] Ὧν δέονται·] Οὗ δέονται *Vat.*

[o] Ἀποβλέποντας·] Ὁρῶντας *Vat.*

[p] Ἐθεώρουν] Ita ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* ἐθεώρουν. & mox κεχαρίσθαι.

[q] Γένοιτο] Γένηται *Vat.* qui mox τι poſt πλήττει non agnoſcit.

datam esse comperiebant: ac bibentibus jucundum ac dulce erat fluentum, & quale Dei munere concessum esse apparuerit. Moysem itaque in admiratione habuerunt, utpote à Deo adeo honoratum; Deumque, quod tantæ illi curæ fuerint, sacrificiis remunerarunt. Declarant autem S. Literæ, in templo *Hierosolymitano* repositæ, quod Deus prædixerit Moysi, se hoc modo aquas è rupe eliciturum.

ωλάγησαν, καὶ ωρὸς τὴν ὄψιν ἤδη τὸ δίψος [r] αὐτοῖς ἔληγεν· καὶ πίνουσιν ἡδὺ καὶ [s] γλυκὺ τὸ νᾶμα, καὶ οἷον ἂν εἴη Θεοῦ τὸ δῶρον δόντος [t] ἐφαίνετο. τόν τε οὖν Μωϋσῆν ἐθαύμαζον ἔτως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τετιμημένον, καὶ θυσίαις ἠμείβοντο τὴν τοῦ Θεοῦ ωρὸς αὐτὸν εὐνοιαν. δηλοῖ δ' [v] ἐν τῷ ἱερῷ ἀνακειμένη γραφὴ τοῦ Θεοῦ Μωϋσῆ ωροφητεύσαντος, ἔτως ἐκ τῆς πέτρας ἀναδοθήσεσθαι ὕδωρ.

CAP. II.

Quomodo Amalecitæ populique finitimi, bellum inferentes Hebræis, devicti sunt, & magnam exercitus sui partem amiserunt.

Amalecita, Arabiæ Petrææ incola, delassatos Israelitas armis aggreditur. Ex. c. 17.

HEbræorum autem fama longe lateque pervulgata, & sermone de illis increbrescente, contigit ut non mediocris timor indigenas occuparet: & missis ultro citroque legationibus se invicem cohortabantur, ut copias conjungerent, & ad viros illos perimendos delendosque aggrederentur. Cæteros vero ad hoc incœptum impulerunt Gobolitidis & Petræ incolæ; qui vocantur quidem Amalecitæ, gentium autem finitimarum bellicosissimi exstiterunt. Horum reges per legatos semet & omnes circumcirca populos ad bellum Hebræis inferendum concitarunt; alienigenarum exercitum, & qui ex Ægyptiorum servitute evaserant, insidias sibi struere *& exitium moliri* dictitantes. Quem *sane* contemptui habere non oportet, sed, priusquam viribus augeantur & opibus affluant, & fiducia ex nostra cessatione accepta priores bellum suscipiant, opprimere tutissimum simul ac sapientissimum; pœnas ab illis & de solitudine & ob ea quæ illic perpetrarunt exigentes, potius quam cum urbibus nostris & divitiis manus injecerint. Majoris enim prudentiæ est summa ope niti, ut hostium potentia, cum primum crescere cœperit, labefactetur; quam, ubi paululum adoleverit, cavere ne ulterius progrediatur. Nam hi quidem ob vires nimium auctas succensere & irasci videntur: illi vero omnem contra se aliquid audendi occasionem præcidunt. Hisce ad vicinos & ad invicem per legationes agitatis, decreverunt Hebræos prœlio adoriri.

Militem Hebræum alloquitur Moyses.

2. Moysi autem, nihil hostile exspectanti, non parum difficultatis & molestiæ attulerunt indigenarum apparatus. Et cum jam in eo essent ut congrederentur, & belli fortunam tentare & periclitari oporteret, in magna perturbatione erat Hebræorum multitudo, in summa rerum inopia constituta, & cum hominibus pugnatura bene instructis & præparatis. Eos itaque Moyses consolari cœpit, & bono animo esse hortatus est, *utpote* Dei auctoritate fretos; à quo in libertatem vindicati eos debellare sperarent: cum quibus de ea erant acie dimicaturi. Reputarent autem ipsorum exercitum esse satis magnum *validumque*, & nulla

ΚΕΦ. β'.

[x] Ὡς πολεμήσαντες Ἑβραίοις Ἀμαληκῖται καὶ οἱ πέριξ ἡττήθησαν· καὶ τὴν πολλὴν τῆς στρατιᾶς ἀπέβαλον ωληθυσμὸν

ΤΟΤ δὴ τ' Ἑβραίων ὀνόματος ἤδη πολλοὺς καὶ πάντας Ἀμαλήκους ωμένους, καὶ τὸ ωρὸς αὐτῶν λόγου φοιτῶντος, ἐν φόβῳ σωέβαινεν ὀλίγου μικροῦ τοὺς ἐπιχωρίους εἶναι· καὶ ωρεσβευόμενοι ωρὸς ἀλλήλους παρεκάλουν ἀμύνειν, καὶ ωειρᾶσθαι τοὺς ἄνδρας Ἀμαλήκους διαφθείρειν. ἐτύγχανον δὲ οἱ ωρὸς τοῦτο ἐνάγοντες, οἵ τε τὴν [y] Γοβολῖτιν καὶ [z] τὴν Πέτραν κατοικοῦντες· οἱ καλοῦνται μὲν Ἀμαλήκιται, μαχιμώτατοι δὲ τ' ἐκεῖσε ἐθνῶν ὑπῆρχον. ὧν ωέμποντες οἱ βασιλεῖς ἀλλήλους τε καὶ τοὺς ωλησιόχους ἐπὶ τ' ωρὸς Ἑβραίους ωόλεμον ωαρεκάλουν· στρατὸν ἀλλόφυλον καὶ τῆς Αἰγυπτίων ἀποδράσαντα δουλείας [a] ἐφεδρεύειν αὐτοῖς λέγοντες. [b] ὃν οὐ καλῶς ἔχει ωερι[o]ρᾶν, ἀλλὰ ωρὶν ἢ λαβεῖν ἰσχὺν καὶ ωαρελθεῖν εἰς εὐπορίαν, καὶ [c] αὐτοὺς τῆς ωρὸς ἡμᾶς καταρξαι μάχης [d] θαρσήσαντας τῷ μηδὲν αὐτοῖς ωαρ' ἡμῶν ἀπαντᾶν, καταλύειν ἀσφαλὲς καὶ σῶφρον, νικῶν αὐτοὺς καὶ ωρὸς τῆς ἐρήμου καὶ τ' ἐν αὐτῇ ωραχθέντων ἀπαιτοῦντας, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὅταν ταῖς ωόλεσιν ἡμῶν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιβάλλωσι τὰς χεῖρας. [e] οἱ δ' ἐρχομένῳ δύναμιν ἐχθρῶν ωειρώμενοι καταλύειν ἀγαθοὶ [f] σωεῖναι μᾶλλον, ἢ οἱ ωροκόψασαν μείζω κωλύοντες ῥμέσθαι. οἱ μὲν γὰρ ωρὸς δοκῆσι νεμεσᾶν· οἱ δ' ἐδεμίαν αὐτοῖς ἀφορμὴν [g] κατ' αὐτῶν ἐῶσι γενέσθαι. τοιαῦτα [h] τοῖς τε ωλησιόχωροις καὶ ωρὸς ἀλλήλους ωρεσβευόμενοι, χωρεῖν τοῖς Ἑβραίοις ἐγνώκεσαν εἰς μάχην.

β'. Μωϋσῆ δ', οὐδὲν ωροσδοκῶντι ωολέμιον, ἀπορία καὶ ωαραχὴ ἐνεποίει τὰ τ' ἐπιχωρίων. καὶ ωαρόντων ἐπὶ τὴν μάχην ἤδη καὶ [i] κινδυνεύειν δέον, ἐθορύβει χαλεπῶς τὸ τ' Ἑβραίων ωλῆθος ἐν ἀπορίᾳ μὲν ὂν ἁπάντων. [k] μέλλον δὲ ωολεμεῖν ωρὸς ἀνθρώπους τοῖς ἅπασι καλῶς ἐξηρτισμένους. [l] ωροθαμυθίας οὖν ὁ Μωϋσῆς ἦρχεν, καὶ θαρρεῖν ωαρεκάλει τῇ τοῦ Θεοῦ ψήφῳ ωεωισευκότας· ὑφ' ἧς εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἡρμένοι, καταγνικήσαν τοὺς ωρὸς αὐτῆς εἰς μάχην αὐτοῖς καθισταμένους. [m] ὑωολαμβάνειν δὲ τὸ μὲν αὐτῶν στράτευμα ωολὺ, καὶ ωάντων ἀωροσδεές, ὅωλων, χρημάτων, τροφῆς,

r Αὐτοῖς ἔληγεν·] Ita *Samb.* & unus è *Codd. Vat.* in altero deest αὐτοῖς. in *Editis* αὐτῆς, scilicet ὁ πέτρας.

s Γλυκὺ τὸ νᾶμα,] Sic in quinque *MSS.* (& Coll. *Big.* & *Voss.*) in *Editis* καὶ γλυκύζοον ἄμα.

t Ἐφαίνετο.] Illud ἐφαίνετο ex *Codd. MSS.* deerat in *Editis.*

v Ἐν τῷ ἱερῷ] In atrio servabatur Codex sacer, & quidem varia exempla, ad quæ recurrebant, quum de lectione ambigeretur. In Gemara Hierosolymitana Taanith. fol. 68. 1. legitur, tres codices fuisse in atrio in quorum uno sic, sed in duobus aliter scripta est vox aliqua. Talmudici etiam ספר העזרה *Librum atrii* commemorant, ex quo publice pericopæ quædam a Rege legebantur. Hæc est γραφὴ ἐν τῷ ἱερῷ ἀνακειμένη. REL.

x Ὡς πολεμήσαντες] Aliter libri vulgati κεφ. β'. περὶ τ' ἀμαλήκων ὧν καὶ συμμάχων ἁπάντων, καὶ ὅτου ἐν τ' πολεμίων λείαν ἐφοράλη ἐκτήσαντο. *De Amalecitarum & sociorum clade, & de præda quæ Israelitis inde obtigit.* BERN.

y Γοβολῖτιν] Ita in quibusdam *MSS.* in *aliis* cum *Editis* Γαβολῖτιν. Γουβλῖτιν ex errore legerat olim *Stephanus Byzantius.* Forsan Γεβὰ *Ptolemæi*, in Arabiæ Petrææ tabula c. XVII, tab. IV.

z Τὴν] Οἱ τὴν. COCC.

a Ἐφεδρεύειν] Ἐφοδεύειν *Samb.*

b Ὃν οὐ καλῶς ἔχει] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gen.* ὃ *Basil.* & *Vet. Interpr.*

c Αὐτοὺς] Αὐτὸν *Samb.* & *Big.* & Coll. *Voss.*

d Θαρσήσαντας] Θαρρήσαντας *Vat.*

e Οἱ δ' ἐρχομένῳ δύναμιν] Οἱ ἐρχομένου δ. *Vat.*

f Σωεῖναι] Σωιέναι. COCC.

g Κατ' αὐτῶν] Καθ' αὐτῶν bene *Samb.* & *Epiphan.* Alii etiam vix aliter κατ' αὐτῶν. BERN. Καθ' αὐτῶν *Samb.* vult ita & *Coccejus.*

h Τοῖς τε πλησιοχώροις] Ità *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τοῖς πλ.

i Κινδυνεύειν] Κινδύνειν Coll. *Big.*

k Μέλλον] Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* μέλλων & mox τοῖς πάντ.

l Προθαμυθίας] Scribæ Græcorum & cum his *Epiphanius* παρωμυθίας *Basil. Gen. Hen.* atque *Bush.* ut jam rursus expressimus. Mox literis *Gener.* haud bene ἐξωσένοι. BERN

m Ὑπολαμβάνειν] Ἀναλαμβάνειν, & mox ὄχλου πολὺ *Vat.*

n Κεί-

φῆς, τ ἄλλων ὧν παρόντων ἐκ πεποιθήσεως πολεμῶσιν ἄνθρωποι, [n] κρίνοντας ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ συμμαχίᾳ πάντα αὐτοῖς παρεῖναι· τὸ δὲ τ ἐναντίων ὀλίγον, ἀσθενὲς, οἷον καὶ μὴ ὑπὸ τοιούτων, οἵοις αὐτοῖς συνοίδεν ὄντιν, νικᾶσθαι βουλομένου τοῦ Θεοῦ. εἰδέναι δ' οἷος ὅτος ὑπῆρξε, ἐκ πολλῶν πεπειραμένους καὶ δεινοτέρων τοῦ πολέμου. τοῦτον μὲν γὰρ εἶναι πρὸς ἀνθρώπους· ἃ δ' ἐῶ αὐτοῖς πρὸς λιμὸν καὶ δίψος ἄπορα, καὶ πρὸς ὄρη καὶ θάλασσαν ὁδὸν οὐκ ἔχουσι φυγῆς, ταῦτ' αὐτοῖς σφᾶς τῇ μενείαν τῇ τοῦ Θεοῦ νενικῆσθαι. νῦν δὲ [o] χρεὼν παρεκάλει προθυμοτάτους, ὡς τ ἁπάντων εὐπορίας αὐτοῖς ἐν τῷ κρατῆσαι τ ἐχθρῶν κειμένης.

γ'. Καὶ Μωϋσῆς μὲν τοιούτοις παρεθάρσυνε τὸ πλῆθος λόγοις· συγκαλῶν τοὺς τε φυλάρχους καὶ [p] τ ἐν τέλει καθ' ἑκάστους τε καὶ σὺν ἀλλήλοις. τοὺς μὲν νεωτέρους παρεκάλει πείθεσθαι τοῖς πρεσβυτέροις, τοὺς δὲ ἀκροᾶσθαι τοῦ στρατηγοῦ. οἱ δ' ἦσαν ὑπὲρ τ κίνδυνον τὰς ψυχὰς ἡρμένοι, καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἑτοίμως ἔχοντες, ἤλπιζον ἀπαλλαγήσεσθαί ποτε τ κακῶν· καὶ τ Μωϋσεῖ σπέλλουσιν ἄγειν αὐτοὺς ὑπὲρ τοὺς πολεμίους ἤδη, καὶ μὴ μέλλειν, [q] ὡς τ ἀναβολὴν ἐμποδιζούσης τοῦ προθυμίαν αὐτῶν. τὸν δὲ τ πληθυσμὸν ἐπικρίνας πᾶν τὸ μάχιμον Ἰησοῦν ἐφίστησιν αὐτῷ, [r] Ναυίνου μὲν ὄν, Φυλῆς τ Ἐφραϊμίτιδος· ἀνδρειότατόν τε ὄντα καὶ πόνων ὑποφῆναι [t] γενναῖον, καὶ νοῆσαί τε καὶ εἰπεῖν ἱκανώτατον, καὶ θρησκεύοντα τ Θεὸν [v] ἐκπρεπῶς, καὶ [x] Μωϋσῆν διδάσκαλον τ πρὸς [y] Θεὸν εὐσεβείας πεποιημένον [z] τιμώμενόν τε πρὸς τοῦ Ἑβραίους. [a] βραχὺ δέ τι πρεῖ τὸ ὕδωρ ἔταξε τ ὁπλιτῶν ὑπὲρ φυλακῆς παίδων καὶ γυναικῶν τοῦ τε πρὸς παντὸς στρατοπέδου· καὶ νύκτα μὲν πᾶσαν [b] ἐν παρασκευαῖς ἦσαν, τ τε ὅπλων εἴ τι πεπονηκὸς ἦν ἀναλαμβάνοντες, καὶ τοῖς στρατηγοῖς προσέχοντες, ὡς ὁρμησόντων ὑπὲρ τοῦ μάχου ὁπόταν κελεύσειεν [c] αὐτὸς Μωϋσῆς. διηρύκτο δὲ καὶ Μωϋσῆς, ἀναδιδάσκων τ Ἰησοῦν ἐν τρόπον τάξειε τὸ στρατόπεδον. [d] ἠρεμούσης δὲ ὑπέρφαινεν τ ἡμέρας, [e] αὖθις τόν τε Ἰησοῦν παρεκάλει μηδὲν χείρονα φανῆναι τοῦ ἔργου τ ὕσης πρεῖ αὐτὸν ἐλπίδος, δόξαν τε λήψεσθαι τ παρούσης κτήσεσθαι στρατηγικὸς πρὸς τοὺς ἐπομένους ὑπὲρ τοὺς ἡγεμονεύοντας. τ τε Ἑβραίων τοὺς ἀξιολογωτάτους ἰδίᾳ παρεκάλει, καὶ σύμπαν ἤδη τὸ πλῆθος ὡπλισμένον παρώρμα. καὶ ὁ μὲν, cum

re egere, neque armis, pecunia, commeatu, aliisve, quibus homines accincti prœlium fidenter committunt; quod ea *omnia* in Dei auxilio habituri sint: hostium vero copias exiguas esse, inermes, imbecillas, ac quasi è talibus, quales eos esse cognovit, ipsos vinci *plane* noluerit Deus. In memoriam vero revocarent, qualis adjutor exstitit, cum ejus opem experirentur in multis & bello gravioribus *periculis*. Hoc enim certamen cum hominibus ineundum: quando vero res esset paulo difficilior cum fame & siti, cum montibus & mari omnem fugæ viam claudentibus, hæc ipsos benigno Dei auxilio superasse omnia. Eos itaque rogabat summa cum alacritate pugnam nunc conserrent; ut qui rerum omnium affluentiam sibimet pollicerentur ex victoria de hostibus reportata.

Tum huic præficit Jesum Ephraïmitam Naveni filium. Ex. c. 17.

3. Et Moyses quidem tali oratione multitudinis animos accendit, tribuum principes & optimates convocans, tam singulos quam simul omnes. Juniores quidem admonuit ut senioribus dicto essent audientes: illos vero, ne ducis imperata detrectarent. Qui vero ad pericula fortius erant animati, & ad congrediendum parati, sperabant aliquando fore ut à malis liberarentur: Moysique instabant, ut eos jam recta in hostes educeret, nihilque cunctaretur, ac si mora ardor eorum deferberet & *languesceret impetus*. Ex tota autem multitudine militiæ idoneos deligens, iis præfecit Jesum, Naveni quidem filium, tribu Ephraïmitam; fortissimum vero, & laborum patientissimum, & ad excogitandum simul ac eloquendum promptissimum, Deumque egregie colentem, Moysemque *observantem ut* doctorem pietatis in Deum constitutum habitumque inter Hebræos. Partem vero armatorum viliorem circa aquam locavit ad præsidium puerorum & mulierum * & in commodum totius exercitus: & per totam quidem noctem sese præparabant, vel armorum quicquid erat elaboratum expedientes, vel ad duces *suos* attendentes; quasi ad pugnam essent egressuri, quam primum *signo dato* juberet Moyses. Quin & Moyses noctem insomnem egit, dum Jesum edoceret quo modo aciem instrueret. Die vero illucescente Jesum rursus etiam admonuit, ut in prœlio spei de se conceptæ respondere studeat, & ex hac expeditione existimationem sibi apud milites ob res gestas comparare. Similiter Hebræorum optimum quemque seorsim hortatus est, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinem accendit. Et ille quidem, cum

n Κρίνοντας] Κρίνοντες *Samb.* & *Big.* Hoc sumas, licet, aut illud. Postea *Samb. εἰδέναι δ' οἷος.* BERN.

o Γενέσθαι] Γίνεσθαι *Vat.*

p Τῶν ἐν τέλει καθ' ἑκάστους] Lege τοὺς τ. τ. καὶ ἰ. COCC.

q Ὡς τ ἀναβολὴς] Ciceronis similis oratio ad Pompejum, apud Lucanum VII: 81.

Quid Mundi gladios a sanguine Cæsaris arces?
Vibrant tela manus: vix signa morantia quisquam
Exspectat: propera, ne te tua classica linquant.

HAVERC.

r Ναυλοῦ] Ita mallem, quam pati ναυήκου aut ναυήχου codicum & MSS. & impressorum Josephi, aut Epiphanianorum *Nave*, vel denique exitu barbaro ναυῶ Drusii, modici ingenii laudisque Theologi. Moyses, qui bene illum virum, filiumque ejus optime noverat, non dubito quin scripserit suis literis נון; id ab arbitrio pronunciantis vel *Nun* sonat, vel *Naven*, vel *Naun*, quod Alexandrinis Doctoribus placuisse reor. Inde pridem corruptum referri Ναυῆ in Bibliis Græcis: quin & in Philonis Lexidio Ναυῆ, *pulchritudo* i. e. נוי aut *germen*, quod est נוכרי elemento alieno. BERN.

s Δὲ καὶ] Illud ὃ omittit *Vat.* mox in *nonnullis* γενναῖον.

t Γενικὸν,] Male metuebant Editores ab hoc epitheto, quod Pollux aliique multi memorant, atque etiam hoc in loco *Big.* & *Samb.* pro γενναῖον *Basil.* & *Gen.* BERN.

v Ἐκπρεπῶς,] Εὐπρεπὴς *Vat.*

x Μωϋσῆν] Ni sic placeam, leges ipse cum *Samb.* & *Big.* μωσῶν διδάσκαλον τ πρὸς αὐτὸν εὐσεβείας πεποιημένον, τιμώμενον τε πρὸς τοὺς Ἑβραίους. Excusum fuit malo casu μωυσῆ: quorsum obvenit παρεμπύεια Gelenii Schotanique. BERN. Ita placuit *Bernardo* in *Editis* Μωϋσῆ &c. nec aliter *Vat.* nisi quod mox αὐτὸν habeat pro Θεὸν. Verum in *Samb.* & *Big.* Μωϋσῆν διδάσκαλον τ πρὸς αὐτὸν εὐσεβείας πεποιημένον, τιμώμενόν τε πρὸς τοὺς Ἑβραίους.

y Θεὸν] Αὐτὸν Coll *Big.* & *Voss.* Post vocem, quæ sequitur, excidisse forte ὄντων existimat *Coccejus.* HAV.

z Τιμώμενόν τε] Non sine causa ita auget Coll. non tantum *Big.* sed & *Voss.* unde non dubitavi recipere, & vertere *habitumque*; significat enim Mosem à Deo constitutum vindicem voluntatis suæ, & ut talem a populo Israëlitarum habitum, qui utique alias illi non paruissent. HAVERC.

a Βραχὺ] Immutavi ita ad scripta *Big. Samb. Hen.* atque *Busb. Epiphanius* juvat lectionem vulgarem, βραχὺ δέ τι πρεῖ τὸ ὕδωρ ἔταξε· τ πλείστων ἐπὶ φυλακῇ παίδων καὶ γυναικῶν τοῦ τε πρὸς παντὸς στρατοπέδου. Ibi tamen loci syllabam πρὸς prætermiserant *Big.* & *Samb.* BERN. Ita immutavi auctoritate quinque *MSS.* in *Editis* βραχὺ δέ τι πρεῖ τὸ ὕδωρ ἔταξε· τ πλείστων ἐπὶ φυλακῇ παίδων καὶ γυναικῶν τοῦ τε πρὸς παντὸς στρατοπέδου. Ibi tamen loci voculam πρὸς prætermiserant *Big. Samb.* & *Vat.* Legerat autem aliquid *Epiphanius*, secus atque nostra exemplaria Græca ostendunt: nam vertit, *quod nosset decenter Deum & Moysem pietate colere, essetque apud Hebræos aptus*, vel *& qui erat in omnibus Hebræis placens.*

* *Et in commodum totius exercitus:*] *In præsidium castrorum & imbellis multitudinis* reddit *Gelenius.*

b Ἐν παρασκευαῖς] Sic *Big.* & *Samb.* ἐν παρασκευῇ *alii* cum *Basil.* & *G.*

c Αὐτὸς] Ita in *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.*

d Ἡρεμούσης] Sic *Vat.* & *G.* ἡρεμούσης *Basil.* ἐρχομένης *Samb.* & *Big.*

e Αὖθις] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* εὐθὺς *aliis.* & mox παρεκάλει *Basil.* & G.

cum ita animaſſet & præparaſſet exercitum, diſceſſit ad montem, Deo ſimul & Jeſu exercitu commiſſo.

Dein prælium commiſſum ab alto ſpectavit Moyſes, & elevatis in cœlum manibus hoſtes in noctem afflixit. Ex. c. 17.

4. Congrediebantur itaque adverſi exercitus, & ad manus res veniebat, magna utrinque cum alacritate & plurima ad invicem cohortatione. Et quidem quamdiu Moyſes manus extenſas ſuſtulit, Amalecitas afflixerunt Hebræi. Moyſes igitur, cum fatigatus manus protenſas amplius elevare non potuiſſet, (quoties enim eos demitteret, toties Hebræos hoſtibus ſuccumbere contigit) Aaronem fratrem, & ſororis Mariammes maritum, Uronem *nomine*, ſuas, utrinque adſtantes, manus jubet ſuſtinere; neque eum adjuvantes permittere ut labore fatiſcerent. Quo facto Amalecitas magna ſtrage fuderunt Hebræi, eoſque internecione deleverant, niſi noctis interventu ab occiſione manus abſtinuiſſent. Victoriam autem pulcherrimam & maxime opportunam majores noſtri reportarunt: nam & bellum *ultro* inferentes profligarunt, & circumhabitantibus terrorem incuſſerunt: acquirentes ſibimet, ſtrenuos excipiendo labores, rerum magnarum & ſplendidarum abundantiam. Hoſtium etenim caſtris potiti, tam in uſum privatum quam in publicum, ingentes accumularunt opes, qui paulo ante etiam neceſſariis ad victum egebant. Nec in præſens tantum eis profuit hæc pugna proſpere pugnata, ſed etiam in poſterum ceſſit iis in emolumentum: inde enim non corpora ſolum hoſtium in ſervitutem adduxerunt, ſed & animos *ſubegerunt;* atque omnibus circumquaque gentibus, poſt cladem iſtam *Amalecitis* illatam, formidoloſi exſtiterunt. Quin & ipſi divitiarum vim magnam conſequuti ſunt. multum enim auri argentique in caſtris relictum erat, ut & vaſa ærea quibus ad cibum coquendum utebantur, * magnus quoque numerus rerum ſignatarum, tam in textilibus quam armorum ornamentis, atque alia ad cultum illorum & apparatum ſpectantia, præda quoque varia jumentorum, & quæcunque exercitum in expeditione comitari ſolent. Unde & ſeſe ob fortitudinem valde efferebant Hebræi, plurimumque ſibi arrogabant virtutis: in laboribus etiam aſſidui eſſe cœperunt, perſuaſum habentes ab iis omnia ſuperari poſſe. Atque hujus quidem pugnæ hic finis erat.

Poſt victoriam, Moyſe largiente præmia ſtrenue merentibus, encomium Jeſu, Hebræis cunctis feriæ, atque ara Deo victori dicata, Amalecitarum denique reliquiis excidium præſcriptum. Ex. c. 17.

5. Sequenti vero die Moyſes hoſtium cadavera ſpoliavit, & arma, quæ fugientes abjecerant, collegit, & ſtrenue merentibus præmia diſtribuit: Jeſumque ducem pro concione laudavit, toto exercitu iis quæ geſſerat atteſtante. At nemo quidem ex Hebræis prœlio cecidit: ex hoſtibus vero

ἄτως ⸂ϖροθυμησάμενοι⸃ τ σρατὸν τοῖς τε λόγοις καὶ τῇ Δι' τ ἔργων ⸂ϖροσκυῖ⸃, ἀνεχώρ πρὸς τὸ ὄρ⸃, Θεῷ τε καὶ Ιησῦ ⸂ϖροσιόντες⸃ τὸ σρατόμα.

δ'. Προσέμισγον ⸂ὖ⸃ οἱ πολέμιοι· καὶ ἦν χερσὶν ἡ μάχη, ⸂ϖροθυμία⸃ τε καὶ [f] Διακελόσμῳ τὰ πρὸς ἀλλήλους χρωμένων. μέχρι μὲν ⸂ἂν⸃ Μωϋσῆς [g] αὖθις [h] ἀνίχ τὰς χεῖρας, καὶ τὰς Αμαληκίτας κατεπόνων οἱ Εβραῖοι. τ ⸂ἂν⸃ πονον τ [i] ἀνατάσεως τ χειρῶν ὁ Μωϋσῆς ⸂ἐχ ὑϖο⸃μένων· ὁσάκις ⸂γὰ⸃ ⸂ἂν⸃ αὐτὰς [k] καθίῃ, ⸂ϖοσωτάκις⸃ ἐλαττᾶσθαι τὰς οἰκείας [l] αὖτ συνέβαινε· κελόμ τόν τε ἀδελφὸν Ααρῶνα, καὶ τ ἀδελφῆς [m] Μαριάμμης τ ἄνδρα [n] Οὖρονα, σάντας ἑκατέρωθεν αὖτ Δι' ἔχειν τὰς χεῖρας, ἵ μὴ ⸂ὑϖοτρέπειν⸃ κάμνειν [o] ⸂βοηθοῦντας⸃. καὶ τάτ γνομένης [p] κατακρά⸃ ἐνίκων τὰς Αμαληκίτας οἱ Εβραῖοι· καὶ ⸂ϖάντες⸃ [q] ⸂ἀϖολώλεσαν ⸂ἂν⸃, εἰ μὴ νυκτὸς ⸂ἐϖιγνομένης⸃ ἀϖέχοντ ⸂ἔ⸃ κλεινειν. [r] νίκλιν ⸂ὖ⸃ καλλίσλιν καὶ καιριωτάτλιν νικῶσιν ἡμῶν οἱ ϖρόγονοι· [s] καὶ γὰ τ ⸂ὑϖοσρατοσάντων⸃ ⸂ϖεκράτησαν⸃, καὶ τὰς ⸂ϖερικίους⸃ ἐφόβησαν, ⸂ὑϖερήσαντες⸃ μεγάλων καὶ λαμπρῶν, ὧν ⸂ἐκ⸃ ⸂ἔ⸃ ϖονεῖν ἐϖέτυχον, ἀγαθῶν.. [t] ἑλόντες ⸂γὰ⸃ καὶ τὸ σρατόϖεδον τ ϖολεμίων, ϖλύτος τε μεγάλος ⸂δημοσία⸃ καὶ κατ' ἰδίαν ⸂ἔχον⸃, ⸂ἀλ⸃ τ ἀναγκαίας τροφῆς ϖρότερον ⸂ἀϖορῆντες⸃. ⸂ὑϖῆρξε⸃ δ' αὐτοῖς ⸂οὐκ⸃ εἰς τὸ ϖαρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τ αὖθις αἰῶνα, τ ἀγαθῶν αἰτία καταρθωθεῖσα ἡ ⸂ϖεριρημένη⸃ μάχη· ⸂ἃ⸃ γὰ τὰ σώματα μόνον τ ⸂ὑϖοσρατοσάντων⸃ ⸂ἐδήλωσαν⸃, ἀλλὰ καὶ τὰ Φρονήματα, καὶ τοῖς ⸂ϖερικίοις⸃ ἅϖασι μετὰ τῶν ἐκείνων ἤτ ⸂ἐγίνοντ⸃ Φοβεροί. αὐτοί τε ϖλύτ μεγάλ δυάμιν ⸂ϖροσέλαβον⸃· ϖολὺς μὲν γὰ [v] ⸂ἀργυρός⸃ τε καὶ χρυσὸς ⸂ἐγκατελείφθη⸃ ⸂ἐν⸃ τῷ σρατοϖέδῳ, καὶ σκύη χαλκᾶ οἷς ⸂ἐχρῶντ⸃ ⸂ϖρὸς⸃ τῶν ⸂δίαιταν⸃, [x] ϖολὺ ⸂ὖ⸃ ⸂ἴσιμον⸃ ϖλῆθ⸃ ἑκατέρων, ὅϖλα τε ὑφαντὰ καὶ κόσμοι [y] ϖερὶ τὰς ⸂ὁϖλίσεις⸃, ἥτε ἄλλη ϑεραϖεία καὶ κατασκυὴ ἐκείνων, λεία τε ϖαντοία κτλιῶν, καὶ ὅσα ϕιλεῖ σρατοϖέδοις ⸂ἐξοδιάζεσθαι⸃. Φρονήματός τε ⸂ϖαρελήφθησαν⸃ [z] ⸂ἐϖ' ἀνδρείᾳ⸃ Εβραῖοι, καὶ ϖολλὴ ⸂μεταϖοίησις⸃ ἀρετῆς ⸂ἐν⸃ αὐτοῖς· ⸂ϖρός⸃ τε [a] τὸ ϖονεῖν [b] ⸂ἦσαν⸃ ἀεὶ, τάτ ϖάντα ⸂ληϖτὰ⸃ νομίζοντες εἶναι. καὶ ταύτης μὲν ⸂ϕ⸃ μάχης τῦτ τὸ ϖέρας.

ε'. Τῇ ⸂ὖ⸃ ὑσεραίᾳ Μωϋσῆς νεκρούς τε ⸂ἐσκύλδε⸃ τ ϖολεμίων, καὶ τὰς ϖαντοδαϖὰς [c] τ ϕυγόντων ⸂συνέλεγε⸃. ἀριστεῦσί τε τιμὰς ⸂ἐδίδ⸃· καὶ τ σρατηγὸν Ιησῦν [d] ⸂ἐγκωμιάζε⸃, μαρτυρόμενον ⸂ἐϕ' οἷς ἔϖραξεν ὑϖὸ ϖαντὸς ⸂ἔ⸃ σρατῦ. ⸂ἀϖέϑανεν ⸂ὖ⸃ Εβραίων μὲν [e] ⸂οὐδείς⸃· τ ⸂ὖ⸃ ϖολε-

[f] Διακελόσμῳ] *Thucydidem* imitatur, apud quem (p. 221. *Edit. Oxon.*) ⸂ϖροθυμίᾳ⸃ τε ϖάντη χρώμενοι καὶ ⸂Διακελόσμῳ⸃.

[g] Αὖθις] Forte ⸂ἐϑύς⸃. Vet. *Manus extendebat ad Cœlum.* COCC.

[h] Ανίχ τὰς χεῖρας,] *Al.* ἀνίχας.

[i] Ανατάσεως] Ita *Samb. Big.* & *Zonaras.* ⸂ἀνασάσεως⸃ in *Editis*, *aliisque.*

[k] Καθίῃ,] Sic in *MSS.* καθῖν in *Editis.*

[l] Αὖτῷ συνέβαινε·] Αὐτῷ *Vat.*

[m] Μαριάμμης] Occurrunt & formulæ μαριάμμης *Samb.* & μαριάμης *Big.* tum hoc in loco, tum in aliis. BERN. Vide p. 99. v. 32.

[n] Οὖρονα,] Fecerat ita *Joſephus* ex חור *Hebræo*, aut חורא *Syriaco*, eſtque imitatus *Epiphanius.* Atqui ὦρον *Big.* (Coll. *Voſſ.*) *Samb. Hen. Vat.* & *Busb.* deflexum crede ex ὦρ LXXII. BERN.

[o] βοηθοῦντας.] Forte βοηθῶσας. COCC.

[p] Κατακρά⸃], *Al.* καϑ' ἑκρά⸃, & ἀνὰ κρά⸃, & ἀνακρά⸃.

[q] Απολώλεσαν ⸂ἂν⸃,] *Al.* ⸂ἂν⸃ ⸂ἀπολώλεσαν⸃ contra morem *Atticorum.*

[r] Νίκλιν ⸂ὖ⸃] Δὲ nolunt *Big.* & *Samb.* Mox ⸂Διαϕθαρτάντων⸃ *Gen.* ne bis dicerent forte ⸂ἐπιϕθαρτάντων⸃ in eodem tmemate. BERN.

[s] Καὶ γὰ] Καὶ γὰ καὶ τ *Vat.*

[t] Ελόντες] Ita *Vet. Interpr.* ⸂ἑλόντες ⸂ὖ⸃ καὶ⸃ τὸ *Baſ.* & *G.* ⸂ἑλόντες τὸ σρ.⸃ *Samb. Big.* & *Vat.*

[v] Αργυρός τε] Sic in *MSS.* in *Editis* ὁ ⸂ἀργυρός τε καὶ⸃ ὁ χρυσός.

[x] Πολὺ ⸂ὖ⸃ ⸂ἴσιμον⸃] Hic notat pecuniam ſignatam, cui ἄσημον opponitur. REL.

[y] Περὶ τὰς ⸂ὁϖλίσεις,⸃] ⸂Περὶ⸃ τὰς ⸂ὁϖλίσεις⸃ nec male *Samb.* ⸂ϖαρὰ⸃ τὰς ⸂ὁϖλίσεις⸃ *Schotanus* nec male nec bene, ſed indifferenter. Mox ⸂ἐξοδιάζουσιν⸃ typis parcis. BERN. Coll. *Voſſ.* ⸂ϖερὶ⸃ τὰς ϖλήσεις, non aliter, quam in ſuperioribus, ubi eadem varietas & confuſio ſcripturæ agnoſcebatur. HAVERC.

* *Magnus quoque numerus rerum ſignatarum,*] Ita in *Vet. interpr.* & *Sperlingio* (de Nummis non cuſis p. 86.) qui *Gelenium* reprehendit, quod ex ἐϖιτήω ϖλήϑ *pecuniam ſignatam* nobis exſculpſit, vertendo *magnus etiam pecuniæ ſignatæ numerus: ad hæc textilia* &c, cum vaſa etiam ſignis ſuis elaborata ſint, & veſtes ἐϖίσημοι dicantur, quæ figuras intextas habent. Mihi ſane vox ἑκατέρων ſuſpecta eſt, & ſi abſque ope *MSS.* conjecturis indulgere liceret, mallem ſic legere, ϖολὺ ⸂ὖ⸃ ἐϖίσημον ϖλῆϑ⸃ χρυσίων.

[z] Εϖ' ἀνδρεία] Probum & ἐϖ' ἀνδρίᾳ *Big.* BERN.

[a] Τὸ] Pro τὸ malebat τῷ *Coccejus*, quod & exſtat in Coll. *Big.* HAV.

[b] Ησαν ἀεὶ,] Ita ex *MSS.* antea ἴσαν, ⸂ὸ τάτῳ⸃.

[c] Τῶν ϕυγόντων] Ita *Big.* & *Samb.* τ ϕυγόντων *Hen.* & *Busb.* ϕυγόντων duntaxat *Baſ. G. aliique.*

[d] Ενεγκωμιάζε,] Ita *Vat.* ⸂ἐγκωμίαζε *Baſ.* & *Big.* ⸂ἐγκωμίαζε⸃ & ⸂ἐπεγκωμίαζε⸃ *Alii.*

[e] Οὐθείς·] Ita *Big.* & *Samb.* ⸂οὐδείς⸃ excuſa. Imo ⸂οὐδὲ εἷς⸃ *Hen.* & *Busb.* BERN.

λεμίων ὅσης ἀδ῾ ἀριθμῷ γυῶναι δυνατὸν ἦν. θύσας ᾗ χαριστήρια βωμὸν ἱδρύεται, [f] ΝΙΚΑΙΟΝ ὀνομάσας τ῾ Θεόν· προεφήτευέ τε πανωλεθρίᾳ τὰς Ἀμαληκίτας ἀπολυμένας, καὶ μηδένα αὐτῶν ὑπολειφθησόμενον εἰς αὖθις, ἀφ᾽ ὅτου Ἑβραίοις ἐπιστρατεύσαιντο, καὶ ταῦτα ἐν ἐρήμῳ τε γῇ [g] καὶ παλαιπωρημένοις. τόν τε [h] πρῶτον δωρεὰς ἀνελάμβανεν. καὶ τότε μὲν τῷ μάχῃ πρώτῃ μαχεσάμενοι πρὸς τὰς καταπολμήσαντας αὐτῶν, μετὰ [i] τὴν ἐξ Αἰγύπτου γενομένην ἔξοδον, ἔτως ἐπολέμησαν. ἐπεὶ δὲ τὴν τῶν ἐπινικίων ἑορτὴν ὁ Μωϋσῆς ἤγαγε, ἀναπαύσας [k] ἐπ᾽ ὀλίγας ἡμέρας τὰς Ἑβραίους μετὰ τὴν μάχην πρώτην συστρατευσαμένας. πολὺ δ᾽ ἦν ἤδη τὸ [l] ὁπλιτικὸν αὐτοῖς. καὶ προῆσαν κατ᾽ ὀλίγον, ἐν τριμήνῳ μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου κίνησιν παρὴν ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρος· ἐν ᾧ πά τε πρὸ τ῾ θάμνον αὐτῷ καὶ τὰ λοιπὰ φαντάσματα συντυχεῖν προειρήκαμεν.

totidem, quot vix numerando conſequi potuerunt. Cum vero gratiarum actionis ſacrificium offerret, aram poſuit, Deum VICTOREM appellans: prædixitque internecione delendos eſſe Amalecitas, foreque ut nemo ex iis in poſterum ſupereſſet, quod Hebræos ultro armis aggreſſi fuerint, idque in ſolitudine & *ſumma* inopia conſtitutos. Et *tunc* exercitum epulis adhibuit. Atque hæc quidem prima pugna, quam poſt exitum ex Ægypto contra hoſtes bello eos laceſſentes commiſerunt, ita pugnata eſt. Cum vero convivium ob partam victoriam Moyſes egiſſet, & Hebræos per aliquot dies poſt prælium refeciſſet & recreaſſet, inſtructis agminibus *eos* eduxit. jam enim multi erant levis armaturæ milites. Et tardiuſcule progrediens, tertio menſe, poſtquam ex Ægypto moverat, ad montem Sinæum pervenit: in quo miraculum de rubo, aliaſque viſiones ei contigiſſe prius memoravimus.

Exitus menſe tertio ad montem Sinæum pervenitur. Ex. c. 19.

ΚΕΦ. γ′.

[m] Ὅτι τ῾ πενθερὸν αὐτοῦ Ἰοθόρην Μωϋσῆς, προσαγόμενον πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σινᾶιον, ἀσμένως ὑπεδέξατο.

ΚΑΙ [n] Ραγουήλης ὁ πενθερὸς τὴν αὐτοῦ πυνθανόμενος εὐπραξίαν, ἀσμένως [o] ἀπήντα. Μωϋσῆς ᾗ, καὶ Σαπφόραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ δεχόμενος καὶ τοὺς παῖδας, ἥδετο ὅτι τῇ [p] πενθερᾷ ἀφίξει. καὶ θύσας [p] εὐχῇ τὸ πλῆθος ᾗ θάμνου πλησίον, ὃς ἀμπρὸς ᾗ πυρὸς τὴν φλόγωσιν. καὶ τὸ μὲν πλῆθος κατὰ συγγενείας ὡς ἕκαστοι τ῾ εὐωχίας μετελάμβανον. [q] Ἀαρὼν ᾗ σὺν τοῖς παροῦσι Ραγουήλου προσλαβόμενος, ὕμνους τε ᾖδον εἰς τ῾ Θεὸν, ὡς τῆς σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς ἐλευθερίας αἴτιον καὶ πορισὴν γενόμενον· καὶ τ῾ στρατηγὸν ἐφήμουν, ὡς κατὰ ἀρετὴν ἐκείνου πάντων αὐτοῖς [r] κατὰ νοῦν ἀπηντηκότων. καὶ Ραγουήλης [s] πολλὰ μὲν ἐγκώμια ᾗ πλήθους [t] ὅτι τῇ πρὸς τ῾ Μωϋσῆν ᾗ εὐχαριστίᾳ διεξῆλθ· ἐθαύμαζε ᾗ τ῾ Μωϋσῆν ᾗ ὅτι σωτηρίᾳ τ῾ φίλων ἀνδραγαθίας.

CAP. III.

III.

Quod Jethronem ſocerum ſuum Moyſes, ad ſe venientem in montem Sinæum, lætus exceperit.

RAguelus autem ſocer, res ab eo feliciter geſtas fama accipiens, gratulabundus *ei* obviam venit. Et Moyſes, *cum eo* excipiens Sapphoram uxorem ſuam & filios, de ſoceri adventu valde gaudebat. Cumque rem divinam & ſacrificium confeciſſet, populo convivium apparat non procul à rubo, qui conflagrationem ex igne evaſerat. atque multitudo quidem, per tribus ſuas diſpoſita, ſigillatim epulis accumbebat. Aaron vero & Raguelus cum ſuis hymnos in Deum cecinerunt, ut qui ſalutis & libertatis auctor eis exſtiterit & largitor; ſimulque de duce omnia omnes bona dixerunt, quod ejus virtute cuncta eis ex animi ſententia ceciderint. Inſuper & Raguelus, in ſua ad Moyſem gratiarum actione, multa populo præconia tribuit: Moyſem vero mirum in modum extulit, quod pro amicorum ſalute tantum fortitudinis *in laboribus & periculis* oſtenderit.

Moyſi genero ſuo gratulatur Raguelus, ſed maxime Deo Vindici. Ex. c. 18.

CAP.

---

[f] Νικᾶον] *Samb. Hen.* & *Busb.* νίκαιον, ut paſſim illis ολ-ωιον. *Big. Baſ. Gen.* & Srephanus Byzantius νικᾶ⊙, atque pariter alteram vocem preſſe denotant. Diſertius itaque *Deo Trophæo noſtro* ſive τῷ τροπαιούχῳ inſcribi hanc primam aram Iſraelis liberati tradidit Judæus iſte, quam ante eum Alexandrini τῇ καθ᾽ ὑγρᾶ μυ. BERN.

[g] Καὶ παλαιπωρημένοις.] Illud καὶ deeſt *Vat.*

[h] Σπεμβὸν] Ita *Samb. Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* τροφηγὸν *Baſ.* & G.

[i] Τὴν ἐξ Αἰγύπ⊙υ] Sic *MSS.* in *Editis* τὴν Αἰγύπ⊙ιν.

[k] Ἐπ᾽ ὀλίγας] *Samb.* ἐπὶ ὀλίγας, idemque parvo intervallo παρ᾽ ὀλίγον unice. BERN.

[l] Ὁπλικὸν] Sumpſi ex *Big. Samb.* & *Burio* noſtro ὁπλικὸν, ut uſitatius. Verum & ὁπλητικὸν *Baſ.* & *Gen.* haud alienum video à Canone Grammatiſtarum. BERN.

[m] Ὅτι τ῾ πενθερὸν] *Baſ.* & *Gen.* hoc capituli ibidem præpoſuerunt, Κεφ. γ′. Ποίας συμβουλὰς ὁ Ραγουήλης τῷ γαμβρῷ μυσῇ ἔδωκεν. BERN.

[n] Ραγουήλ⊙] *Samb. Busb* & *Hen.* ut amant προσαγορεύειν, ubique ραγουήλ⊙ & ραγουήλου appingunt. *Big. Baſ. Gen. Euſtathiuſ*que ραγουήλ⊙, quem Moyſes ipſe appellat modo רעואל, modo יתרו, forte & חבב, aut potius ابو حبب; contribules etiam Arabes vocant شعيب *Soabum*, ut jam omittam & nugas Rabbinicas. BERN.

[o] Ἀπήντα] Ita immutavi ex Epiphanio. Vel hoc modo forte licet, ἀπλώτα τῷ μωυσῇ, καὶ τῷ σαπφόραν δεχόμ⊙ς καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν. ἥδε⟩το ᾗ μωυσῆς ἐπί. Extat enim tam in MSS. quam in impreſſis libris patente errore, ἀπλώτα τόν τε μωυσῆν καὶ τῷ σεπφόραν (aut ex codd. *Samb.* & *Big.* σαπφόραν) δεχόμ⊙ς καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν· ἥδε⟩το ᾗ μωυσῆς ἐπὶ τῇ &c. Nil aliud intellexit ex Joſepho Jo. Zonaras, aut Pſeudo-Euſtathius. Quorum ille ad Hex. ait, καὶ ὁ ραγουήλ⊙ ὁ καὶ ἰοθὸρ, διώνυμ⊙ γὰρ ἐτύγχανεν, ἀφικνεῖ⟩ται πρὸς τ῾ μωυσῆν, ἐπαγόμεν⊙ αὐτῷ τήν γυναῖκα καὶ τοὺς υἱούς. Protodrungarius pariter Tom. 1. Annalium, ἐπὶ τὸ ὄρ⊙ σινᾶ καὶ ραγουὴλ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ ἀπλώτητον αὐτῷ. θεασάμεν⊙ ᾗ τ῾ γαμβρὸν ἐν ὄχλῳ πραγμάτων ὄντα, & reliqua. Verum propter vitium librarium, Joſephum ipſum lubentius criminantur hoc in loco Salianus Schotanuſque & conſimiles Originum Judaicarum cenſores. BERN. Ita cum *Bernardo* immutavi ex *Vet. Interpr.* Exſtat enim tam in *MSS.* quam *Impreſſis* patente errore, ἀπλώτα τόν τε Μωϋσῆν καὶ τὴν Σεπφόραν [*al.* Σαπφόραν] δεχόμεν⊙ καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν· ἥδε⟩το ᾗ Μωϋσῆς ἐπὶ τῇ &c. Nec aliud intellexit *Euſtath.* ad *Hexaëm.* p. 89. καὶ ὁ Ραγουήλ⊙ ὁ καὶ Ἰοθὼρ, διώνυμ⊙ γὰρ ἐτύγχανεν, ἀφικνεῖ⟩ται πρὸς τ῾ Μωϋσῆν, ἐπαγόμεν⊙ αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς υἱοὺς nec *Zonaras* in *Annalibus*, p. 23. ἐπὶ τὸ ὄρ⊙ Σινᾶ καὶ Ραγουὴλ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ ἀπλώτητον αὐτῷ. θεασάμεν⊙ ᾗ τ῾ γαμβρὸν ἐν ὄχλῳ πραγμάτων ὄντα &c.

[p] Εὐχῇ] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* εὐωχεῖ *Vat. Baſ.* & G. An *Raguelus* tam laute fecerit, an *Moyſes*, quærant alii. *Moyſis* tamen ipſius verba favent ſocero ſuo, nec abhorrent illa *Joſephi*. BERN.

[q] Ἀαρὼν] Ἀαρών τε *Big. Samb.* & *Vat.*

[r] Κατὰ νοῦν] Κατ᾽ἀξίωσιν *Samb.* ex more. BERN.

[s] Πολλὰ μὲ] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis* πολλὰ μὲν ἐγκώμια ᾗ πλήθους ἐποιεῖ⊙. ἔπειτα πρὸς τ῾ Μωϋσῆν τ῾ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τ῾ φίλων ἀνδραγαθίας. Diverſus ab his *Epiphan.* qui vertit, *Et Raguelus quidem multa encomia plebis apud Moyſem de eorum fortitudine dixit, quod pro cunctorum ſalute ſic laboraverunt univerſi.*

[t] Ἐπὶ τῇ πρὸς τ῾ Μωϋσῆν εὐχαριστίᾳ διεξῆλθ·] *Big.* & *Samb.* Aliter ſane *Baſ.* & *Gen.* ἐποιεῖτο· ἔπφτα πρὸς τ῾ μωυσῆν τ῾ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ, &c. Diverſus & Epiphanius maluit eſſe his. Quære tu ſcripta meliora. BERN.

CAP. IV.

Quomodo persuasit ei ut populum antea incompositum divideret, præfectosque designaret, qui millenis & centenis præessent: & ut ex soceri consilio singula hæc constituit Moyses.

De populo ordinando prudentissimi Ragueli consilium. Ex. c. 18.

CRastina vero die Raguelus, animadvertens, ut Moyses negotiorum multitudine fuerit oppressus (nam omnium, quoties postularent, controversias dirimebat, cunctis eum adeuntibus, utpote qui æquo jure se non disceptaturos crederent, nisi Moyses esset decisionis arbiter; &, si causa caderent, turpe vinci non existimarent, quod jure optimo non ex iniqua sententia se istud pati persuasum habuerint) tunc quidem tacendum putavit, neminem volens impedire quo minus præclaro ducis judicio arbitrioque frueretur. Turba autem summota Moysem sibi assumpsit, & cum soli essent, quid facto opus esse sibi videbatur, eum edocuit: consuluitque ut minoris quidem difficultatis res aliis mandaret, ipse vero gravioribus tantummodo *negotiis* interesset, & universorum saluti provideret. Nam & Hebræorum quamplurimos repertum iri, ad jus dicendum satis idoneos; tot vero myriadum incolumitati prospicere neminem posse, præter Moysem ipsum aut sui similem. Itaque cum probe noveris (inquit) qua parte cæteris omnibus præstes, quantumque Deo ministrando contuleris ad res populi tuendas augendasque; permitte ipsis ut lites dijudicandas etiam ad alios deferant: tu vero soli numinis cultui deditus esto, haud parum de populo solicitus in meliorem statum & dignitatem vindicando. Meo igitur consilio circa res humanas usus exercitum accurate recense, & per dena millia distributis duces ex iis delectos præfice: dein millenis pariter. Dividito autem post eos in quingentos, ac rursus in centenos, tum in quinquagenos: & principes super eos constitue, qui per tricenos divisos disponant, & per vicenos, ac denos connumeratos. Præsit autem his unus aliquis, qui à numero eorum quibus præest appellationem accipiat. Illi vero, à populo universo comprobati habitique pro viris virtute & justitia præstantibus, de controversiis eorum sententiam ferent. Ac si quæ res paulo major existat, ad potiores dignitate ejus cognitionem deferent: sin & illis videatur ad judicandum nimium difficilis, ad te eam remittent.

ΚΕΦ. δ'.

Ως ὑπέθετο Δραπάξαι τ̃ λαὸν αὐτῷ κ̃ χιλιάρχας καὶ ἑκαλοντάρχας, ἀπαρίθμον ὄντα τὸ πρῶτον· καὶ ὡς ἕκαστα τούτων ἐποίησε Μωϋσῆς κ̃ τῷ ξ̃ πενθερῷ παραίνεσιν.

[v]Τῇ δ' ὑστεραίᾳ θεασάμενος ὁ Ραγουήλος τ̃ Μωϋσῆν ἐν ὄχλῳ πραγμάτων ὄντα· διέλυε γὰρ τὰς δίκας τοῖς δεομένοις, πάντων ἐπ' αὐτὸν βαδιζόντων, καὶ [x]μόνως ἂν ξ̃ δικαίᾳ τυχεῖν ἡγουμένων, εἰ Δραπτὴς αὐτοῖς [y]ἔσοιτο γνώμων, καὶ τοῖς ἡττωμένοις κῦδος ἐδόκει τὸ λείπεσθαι, κατὰ δικαιοσύνην [z]ἢ κατὰ πλεονεξίαν αὐτὸ πάσχειν νομίζουσιν· τότε μὲν ἡσυχίαν ἦγε, μὴ βουλόμενος ἐμποδίζειν τοῖς ἀρετῇ ζηλῶσι ξ̃ στρατηγῷ θέλουσιν. [a]παυσάμενον δ' τοῦ θορύβου παραλαβὼν, καὶ συμμονωθεὶς ἀνεδίδασκεν ἃ [b]χρὴ ποιεῖν· καὶ συνεβούλευε τ̃ μὲν ἐπὶ τοῖς ἥττοσι παλαιπωρίας ἑτέροις ἐκτῆναι, πρεῖ δ' τ̃ μειζόνων καὶ τ̃ σωτηρίας τοῦ πλήθους ἔχειν τὴν πρόνοιαν αὐτόν. δικάσαι μὲν γὰρ ἀγαθὸς, κἂν ἄλλους Ἑβραίων εὑρεῖν· φροντίσαι δ' τοσούτων μυριάδων σωτηρίας, οὐκ ἄλλον τινὰ δύνασθαι μὴ Μωϋσῆν ἡγούμενον. [c]αἰσθανόμενος οὖν τ̃ ἀρετῆς, [d]φησὶ, σαυτοῦ, καὶ οἷος γέγονας ἐπὶ [e]τ̃ τ̃ λαὸν ὑπουργῶν τ̃ Θεῷ σώζειν, τὴν μὲν τ̃ ἐγκλημάτων δίκην ἐπίτρεψον αὐτοῖς ποιεῖσθαι καὶ ἐπ' [f]ἄλλων· [g]σὺ δ' πρὸς μόνῃ τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ κατέχων σεαυτὸν διατέλει, ζητῶν οἷς ἂν τὸ πλῆθος ἀπαλλάξειας τ̃ νῦν ὑποκειμένης. ὑποδήσαις δ' τῆς ἐμῆς [h]πρεῖ τ̃ ἀνθρωπίνων χρησόμενος, τ̃ στρατὸν ἐξεπάσῃς ἀκριβῶς, καὶ κατὰ μυρίας τούτων κεκριμένους ἄρχοντας ἀποδείξεις· εἶτα κατὰ χιλίους. διαιρήσῃς δ' [i]μετ' αὐτοὺς εἰς πεντακοσίους, κ̃ πάλιν εἰς ἑκατόν, εἶτ' εἰς πεντήκοντα· ἄρχοντάς τε ἐπὶ τούτοις τάξεις, οἳ κατὰ τριάκοντα [k]μεριθέντας διακοσμήσουσι, καὶ κατὰ εἴκοσι καὶ δέκα [l]συναριθμουμένους. ἔσῃ δέ τις ἐπὶ τούτοις εἷς, τὴν πρεσβηγορίαν [m]ἀπὸ τοῦ τ̃ δεχομένων ἀριθμοῦ λαμβάνων. [n]οἱ δὲ δοκιμασθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους [o]παντὸς εἶναι ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, πρεῖ τε τῶν [p]διαφόρων αὐτοῖς κρινοῦσι. κἂν ᾖ τι μεῖζον [q]ἐπὶ τοὺς ὑπ' ἀξιώματα τὴν πρεῖ τούτου διάγνωσιν ἐπανοίσουσιν· ἂν δ' κἀκείνους διαφύγῃ τὸ πρεῖ ξ̃ πράγματος δυσκολον, ἀπὶ σὲ τοῦτο ἀνα-

---

v Τῇ δ' ὑστεραίᾳ] מִמָּחֳרָת ex literis Moysis. BERN.

x Μόνως] Ita *Big.* & *Samb.* μόνον in *Editis.* μόνον ὡς ἂν ξ̃ δ. *Vat.*

y Οὕτω ἤθοιτο,] Οὕτω non agnoscit *Vat.*

z Οὐ κατὰ πλεονεξίαν] Ita *Samb.* & *Vat.* ὃ κατὰ πλεονεξίαν αὐτῷ νομίζοσι πάσχειν *Big.* ὃ πλεονεξίαν πάσχειν αὐτὸ νομίζουσι *Baſ.* & *G.*

a Παυσάμενον] Παυσαμένῳ *Samb.*

b Χρὴ ποιεῖν·] Δεῖ ποιεῖν *Vat.*

c Αἰσθανόμενος] Αἰσθόμενος *Vat.*

d Φησὶ,] Ex *Samb.* φησὶν αὐτῷ *Big.* φησὶν αὐτῷ in *aliis.*

e Τῷ τ̃ λαὸν] Articulum, qui deerat in *Editis*, reſtituimus ex *MSS.*

f Ἄλλων·] Ita *MSS.* ἀλλήλων in *Editis.*

g Σὺ δ' πρὸς μόνῃ] Vocibus Hebraicis היה אתה לעם מול אלהים. BERN.

h Περὶ τ̃ ἀνθρωπείων] Ita ex *Vet. Interpr.* non sine auctoritate *MSS.* πρεῖ τ̃ ἀνθρωπίνων *Samb.* πρὸς τ̃ ἀνθρωπείων *Vat.* in *Editis* deest πρεῖ.

i Μετ' αὐτοὺς] Μετὰ τούτους *Busb.* Et superius κ̃ τ̃ τρισχὶν ἐξετάσας. mox Εἶτα ν'. *Hen.* & *Busb.* BERN.

k Μεριθέντας] Ita *Vat. Baſ.* & *G.* in *aliis* μεριθέντες.

l Συναριθμουμένους.] *Big.* & *Samb.* συναριθμουμένοις. At vero *Hen.* & *Busb.* κ̃ κ̃ δέκα συναριθμουμένοις. Vult itaque Flavius quemlibet Pentecontarchum, causa exempli, apud Hebræos præfuisse Decurionibus quinque, Icosarchis binis, & Triacontarcho unico. Unde Zonaras Juris-Consultus, κ̃ κ̃ μυρίας ἄρχοντας ἀποδεικνύειν τ̃ γαμβρὸν συνεβούλευεν ὁ Ραγουήλ· εἶτα κ̃ χιλίας, κ̃ κ̃ πεντακοσίας ἑτέρους ἐφιστᾶν. κ̃ ἐπὶ τούτοις ἑκατοντάρχας κ̃ πεντηκοντάρχας ποιεῖν· κ̃ οὓς τριάκοντα, κ̃ εἴκοσι, κ̃ δέκα ἐφιστᾶν τοὺς Δραποσιωτήσοντας. Simplicior tamen exstat distributio ipsius Moysis c. 18. v. 21. in *Tribunos*, *Centuriones*, *Quinquagenarios*, & *Decanos*, quos Hieronymus vocat. BERN. Ita quidem *Zonaras*, κ̃ κ̃ μυρίας ἄρχοντας ἀποδεικνύειν τ̃ γαμβρὸν συνεβούλευεν ὁ Ραγουήλ, εἶτα κ̃ χιλίας κ̃ κ̃ πεντακοσίας ἑτέρους ἐφιστᾶν· κ̃ ἐπὶ τούτοις ἑκατοντάρχας κ̃ πεντηκοντάρχας ποιεῖν, κ̃ οὓς τριάκοντα κ̃ εἴκοσι κ̃ δέκα ἐφιστᾶν τοὺς Δραποσιωτήσοντας. Simplicior tamen exstat distributio ipsius *Moysis. Exod.* c. 18. *in Tribunos*, *Centuriones*, *Quinquagenarios*, & *Decanos*, quos *Hieronymus* vocat.

m Ἀπὸ ξ̃ τ̃ δεχομένων] Ἀπὸ ξ̃ δεχομένων ἀριθμοῦ *Hen.* & *Vet. Interpr.*

n Οἱ δ' δοκιμασθέντες] Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* οἱ δ' deest *Big. Samb.* & *Vat.* qui mox legunt οἱ πρεῖ τε Δραφ.

o Παντὸς] Ita *Big. Samb.* & *Epiph.* πάντως Typographi priores. Moyses Josephusque requirunt viros optimæ famæ, δυνατοὺς, θεοσεβεῖς, δικαίους. Gelenius adhuc & Seldenus IC. plebis Hebraicæ suffragia necessaria quo tales præfecti creentur, ex verbis Josephi perverse eliciunt. Vox autem populi tantum valuit in Ecclesia Judaica, quantum jam inter Christianos in Episcoporum Ordinationibus valet. Non facit illa Præsulum quospiam, vetat tamen ne fiant. BERN. Ita ex *MSS.* πάντως in *Editis.* Male nonnulli (inquit *Bernardus*) plebis Hebraicæ suffragia necessaria esse ad tales præfectos creandos ex his verbis *Josephi* eliciunt. Vox enim populi non magis valuit in Ecclesia Judaïca, quam inter Christianos in Episcoporum ordinationibus valet. non facit illa præsulum quospiam, vetat tamen ne fiant.

p Διαδόχων] Διαφόρων *Samb.*

q Ἐπὶ τοὺς] Ita in quinque *MSS.* male in *Editis*, ἐπὶ τοὺς ὑπ' ἀξιώματα τὸ πρεῖ ξ̃ πρ. versiculo omisso.

r Μωϋ-

ἀναπέμψασιν. ἔσομαι γὰρ ἄτως ἀμφότερος, καὶ τὰ δικαίων Ἑβραῖοι τύχοντες, καὶ σὺ τῷ Θεῷ προσεδρῶν ἡμερέστερον ἂν αὐτὸν ποιήσας τῷ στρατῷ.

Sic enim fiet utrumque, ut & jus suum consequantur Hebræi, & tua in Deum assiduitate ipsum exercitui magis propitium reddas.

β'. Ταῦτα Ραγουήλου προσηνέσαντος, [r] ὁ Μωϋσῆς ἁσμένως προσήκατο τὴν συμβουλίαν, καὶ πρᾶξιν κατὰ τὴν ὑποθήκην [s] τὴν ἐκείνου· καὶ τέρπει τὴν εὕρεσιν οὐκ [t] ἀποκρυψάμενος, οὐδὲ σφετερισάμενος αὐτὴν, ἀλλὰ ποιήσας φανερὸν τὸν ἐξευρηκότα τῷ πλήθει. [v] καὶ ἐν ταῖς βιβλίοις ὁ Ραγουήλου ἔγραψεν, ὡς εὑρηκότα τὴν διάταξιν τὴν προφρημένην· καλῶς ἔχειν ἡγούμενος τὴν ἀληθῆ μαρτυρεῖν τοῖς ἀξίοις, εἰ καὶ δόξαν ἔμελλε φέρειν ὑπερφερομένῳ τὰ ὑπ' ἄλλων εὑρημένα· ὥστε τὴν Μωϋσέως ἀρετὴν κἀκ τούτου καταμαθεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτης δικαίρως ἐν ἄλλοις τῆς γραφῆς δηλώσομεν.

2. Ad hæc autem hortante Raguelo, consilium ejus libenter admisit Moyses, moxque *omnia* disposuit prout ille suggesserat: rei hujusce inventionem non dissimulans, neque eam sibi arrogans: sed populo palam faciens, quis eam primus excogitaverit. Quin & in libris suis Raguelum memoriæ prodidit, ut qui ordinationem prædictam invenerit: factu optimum ratus verum bene meritis testimonium tribuere, quamvis & aliorum inventa ei in gloriam cedant cui adscribuntur. Adeo ut ex hoc liceat intelligere, quam spectatæ integritatis fuerit Moyses. Sed hac quidem de re in aliis *institutæ* scriptionis locis opportune *sententiam nostram* declarabimus.

Moysis præclara fides ac modestia.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς ἀναβὰς Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ τοὺς νόμους τοῖς Ἑβραίοις ἔδωκεν.

Μωϋσῆς δὲ συγκαλέσας [x] τὸ πλῆθος, αὐτὸς μὲν εἰς τὸ ὄρος ἀπέρχεσθαι τὸ Σιναῖον ἔλεγε· ὡς συνεσόμενος τῷ Θεῷ, [y] καί τινα λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρησμὸν ἐπανήξειν πρὸς αὐτούς. ἐκείνους δ' ἐκέλευσε πλησίον μετοικισθῆναι τῷ ὄρει, τὴν χθονίασιν τοῦ Θεοῦ [z] προπιμήσασθαι. ταῦτ' εἰπὼν [a] ἀνῆλθε πρὸς τὸ Σιναῖον, ὑψηλότατον [b] τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις ὀρῶν τυγχάνον, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους καὶ τῶν κρημνῶν τὸ ἀπότομον ἀνθρώποις οὐ μόνον [c] οὐκ ὂν ἀναβατὸν, ἀλλ' οὐδὲ ὁραθῆναι δίχα πόνου τὴν ὄψεως δυναμένου· ἄλλως τε, [d] καὶ διὰ τὸ λόγον εἶναι [e] περὶ τούτου τὸν Θεὸν ἐν αὐτῷ διατρίβειν, φοβερὸν [f] ἦν καὶ ἀπρόσιτον. Ἑβραῖοι δὲ κατὰ τὰς Μωϋσέως ἐντολὰς μετοικήσαντες, καὶ τὰς ὑποφορίας τοῦ ὄρους [g] καταλαμβάνουσι· ἡσυχίοις τοῖς διανοίαις, ὡς μὴ τὴν [h] ἐπαγγελίας τῶν ἀγαθῶν, ἣν πρότεινεν αὐτοῖς, ἐπανήκοντος Μωϋσέως διὰ τοῦ Θεοῦ. ἑορτάζοντες δὲ τὸν στρατηγὸν προεμένου· ἀγνεύοντες τήν τε ἄλλην ἁγνείαν, καὶ ἀπὸ σωφροσύνης [i] τὰς γυναικῶν ἡμέρας τρεῖς, καθὼς ἐκεῖνος αὐτοῖς προεῖπε· καὶ προσκαλούμενοι τὸν Θεὸν εὐμενῆ συμβαλόντα Μωϋσῆ δοσῶν δωρεὰν, ὑφ' ἧς εὐβιώσονται. τοῖς τ' οἰκίαις ἐχρῶντο πολυτελεστέραις, καὶ τῷ κόσμῳ γυναιξὶν [k] ὁμοῦ τε καὶ τέκνοις [l] σκηπτροπῶς ἡσκηκότες.

CAP. V.

Quomodo Moyses in montem Sinæum conscendit, & acceptas à Deo leges Hebræis dedit.

CUm autem populum convocasset Moyses, ipse quidem ad montem Sinæum se abire dicebat: ut qui cum Deo versaturus, & oraculum aliquod ab ipso acceptum eis reportaturus esset. Illos vero prope montem Sinæum castra locare jubet, præcipue Deo viciniores futuros. Hæc cum dixisset in montem Sinæum ascendit, omnium regionis istius celsissimum; & ob nimiam altitudinem & abrupta præcipitia non solum hominibus invium, sed & vix sine fatigatione oculorum aspiciendum: cum & alias, propter pervulgatum de eo sermonem: Deum illic habitare, tremendus esset & inaccessus. Hebræi autem juxta mandatum Moysis castris motis radices montis occupant: animis erectiores & alacres, quasi cum bonis promissis, quorum spem illis dederat, à Deo reversurus esset Moyses. Convivia autem agentes ducem exspectabant, castitatem servantes cum in cæteris, tum per triduum abstinendo à mulierum congressu, sicut eis ipse præceperat; precibus etiam Deum solicitantes, ut, placide benigneque Moysem excipiens, munera ei donaret, quæ vitam facerent beatiorem. Victu itaque sumptuosiore utebantur, & simul cum conjugibus ac liberis cultum habitumque decorum & splendidiorem induunt.

Tremendum Sinæ fastigium ascendit Moyses.

IV.

Populus interim Hebræus lustratur, epulatur, castisque Deum precibus solicitat. Ex. c. 19.

β'. Ἐπὶ δύο μὲν οὖν [m] ἡμέρας εὐωχούμενοι διῆγον. τῇ τρίτῃ δ', πρὶν ἢ τὸν ἥλιον ἀνασχεῖν, νεφέλη τε [n] ὑπερίσανε τοῦ παντὸς στρατοπέδου τῶν Ἑβραίων, καὶ σκότος τοῖς ἰδόντων γιγνόμενον, καὶ τὸ χωρίον ἅπαν τὰς σκηνὰς ἡνίκα πεπηγμένοι σκέπουσα. καὶ τοῦ λοιποῦ παντὸς ἐν αἰθρίᾳ τυγχάνοντος, ἄνεμοί τε σφοδροὶ λάβρον κινοῦντες ὑετὸν [o] κατήγιζον, ἀστραπή τε ἦσαν φοβεραὶ τοῖς

2. Et per duos quidem dies lautiorem in modum epulabantur. Tertia vero die, priusquam sol oriretur, nubes circumfusa totis Hebræorum castris incumbit, qualem antehac nunquam conspexerant, & spatium omne, ubi posuerant tabernacula, complexa est. Ac cum reliquum cœli in sereno esset, *subito coorta tempestate*, cum venti vehementes largum concitantes imbrem ruebant, tum

Sed dies tertia procellis, nubibus, fulgoribus etiam ac fulmine præsentem Deum agnoscit.

r Ο Μωϋσῆς] Articulum restituimus ex *Big.* & *Samb.*

s Τὸν ἐκείνου·] Τὸν deest *Vat.*

t Ἀποκρυψάμενος.] Ita *MSS.* in *Editis* οὐκ ἀπεκρυψάμενος.

v Καὶ ἐν τοῖς βιβλίοις ὁ] Καὶ τοῖς βιβλίοις ὁ *Samb.* (*Samb.* ραγκήλου) ἐνέγραψεν *Big.* atque *Samb. Epiphanius* vero Ε ἐν τοῖς βιβ. ἀνέγραψεν, vel ἐνέγραψεν. Recte itaque *Epiphanius* & *Genebrardus in libris suis*, quibus profecto nihil melius unquam scriptum. Schotanus tamen *in libris sacris* præsertim exponit, haud bene. BERN. Καὶ τοῖς β. & mox ἐνέγραψεν *Big.* & *Samb.* Ε ἐν τοῖς β. ἀνέγραψεν vel ἐνέγραψεν legisse videtur *Vet. Interpr.*

x Τὸν πλήθων.] Sic *MSS.* τὸ πλῆθος in *Editis.*

y Καί τινα λαβών.] Eo modo *Big.* & *Samb.* & lubenter Cl. *Bossius.* Verum cum Editoribus facit *Scholasticus* famulus Cassiodori: idcirco malunt tres illi καί τι λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρήσιμον, ἐπανήξων πρὸς αὐτούς. His favent & consequentia Josephi, ut μὴ τὴν ἐπαγγελίαν τῶν ἀγαθῶν ἣν πρότεινεν αὐτοῖς, ἐπανήκοντος μωνῆς διὰ τοῦ θεοῦ, moxque μωυσῆ δοσῶν δωρεὰν ὑφ' ἧς εὐβιώσονται; BERN.

z Προπιμήσασθαι.] Προσπιμήσασθαι *Vat.*

a Ἀνῆλθε] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἀνῆλθ *Bas. G.* & *Vat.*

b Τῶν ἐν ἐκείνοις] Sic *Big. Samb. Vat.* (*Voss.* Coll.) & *Vet. Interpr.* in *Editis* τῶν ἐκεῖ ὀρῶν.

c Οὐκ ὂν ἀναβατὸν,] Ita *Big.* & *Samb.* (*Coll. Voss.*) in *aliis* οὐκ ἀναβατὸν, ἀλλ' οὐδὲ ὁραθῆναι μὴ δίχα π.

d Καὶ διὰ τὸ λέγον εἶναι] Illud Ε ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* deest. HUDS. Confer. p. 105. v. 15. & 128. v. 8 HAVERC.

e Περὶ τούτου] Περὶ ᾧ τὸ Θ. & περὶ τούτου τ. in aliquot *MSS.*

f Ἦν] Ita *Big.* (*Coll Voss.*) & *Samb.* in *aliis* deest ὦ.

g Καταλαμβάνουσι·] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* καταλάμπανον.

h Ἐπαγγελείας] Ἐπαγγελίας *Samb.*

i Τὰς γυναικῶν] Τῶν γυναικῶν *Samb* & *Vat.*

k Ὁμοῦ τε] Ὁμοῦ δὲ τ. *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

l Ἐκπεπτῶς] *Al.* ὀπτεπτὰς

m Ἡμέρας] Ἡμέρας *Big.* & *Samb.*

n Ὑπερίσανε] Ὑπερφάνω ἀ ἐρε Ϝ π. *Vat.*

o Κατήγιζον,] *Bas. Gen. Hen.* atque *Busb.* Propter Grammaticas factum esse video, quod κατήγιζον exhibeant *Big.* & *Samb.* nisi Epiphanius idem si forte in suis membranis offendisset,

tum fulgura micabant aſpectu terribilia. tonitrua etiam cum fulminibus ex alto demiſſis plane indicabant præſentiam Dei, * qui propitius aderat ad ea quæ volebat Moyſes. Atque hæc quidem velim lectores accipiant, prout cuique libuerit: mihi vero neceſſe eſt ea literis mandare, ſicut in Sacris libris conſcripta habentur. Hebræi itaque, hiſce viſis & audito horribili clangore, valde tremefacti erant, (iis enim antea non aſſueſcebant) & rumor vulgatus de monte, quod crebro eum Deus inviſeret, mentes eorum inſolito pavore defixit. quamobrem continebant ſe intra tabernacula mœſti & *ſoliciti*: & Moyſen ira Dei periiſſe rati, & ſemet ſimiliter perituros eſſe exſpectantes.

Hebræorum terror ex Dei præſentia, & de Moyſe ſolicitude.

Mox emicat Moyſes Dei voluntatis interpres.

3. Dum ita eſſent animis conſternati *improviſo* apparuit Moyſes, geſtiens lætitia & mirum in modum elatus. Itaque ut ſe in conſpectum dedit, illos metu eximit, & ad ſpem meliorum in poſterum erexit; protinuſque redit ſerenitas, & Moyſem adventantem fugiunt quæ cœlum paulo ante perturbarunt. Poſt hæc igitur in concionem populum convocat, auditurum quæ mandata a Deo referat. Quem ubi conveniſſe animadvertit, ſtans in excelſiore loco, unde ad omnes dimanaret vox,

Mira luce vultus atque orationis Dei laudes ac beneficia genti ſuæ deprædicat.

"Deus quidem, inquiit, eadem qua antehac bene-
"volentia me excepit, ô *viri* Hebræi: atque ut
"vitæ feliciter agendæ pariter ac reipublicæ bene
"conſtituendæ viam ac rationem vobis ſuggerat,
"caſtris veſtris *jam* præſens adeſt. Quare per i-
"pſum perque ipſius magnifica opera *vos obſecro*,
"ne contemnatis ea quæ dicturus ſum, ad me con-
"cionantem reſpicientes; nec quod lingua homi-
"nis hæc ad vos loquatur, *ea vili pendatis*. Sed
"mandatorum præſtantiam cum expenderitis,
"cognoſcetis etiam majeſtatem illius qui ea ex-
"cogitavit, & noſtrum in commodum memet al-
"loqui non dedignatus eſt. Non enim Moyſes
"Amaramæ & Joachebelæ filius, ſed is qui Ni-
"lum pro veſtra ſalute ſanguineum fluere vi ſua fe-
"cit, & Ægyptiorum contumaciam variis calami-
"tatibus fregit; qui per mare viam vobis munivit;
"cui in mentem venit omnium egenis cibo cœ-
"litus demiſſo ſuccurrere; qui potum deſideran-
"tibus uberrimos ex petra fontes elicuit; à quo
"Adamus *cum poſteris ſuis* accepit quicquid è terra
"marique provenit; per quem Noëus diluvium
"effugit; à quo Abramo hac illuc vaganti terra
"Chananæa indulta eſt; per quem Iſacus paren-
"tibus ætate provectis natus eſt; per quem Jaco-
"bus duodecim filiorum virtutibus eſt inſignitus;
"per quem Joſephus Ægyptiorum in poteſtatem
"dominatus eſt; ille (*inquam*) vobis, me inter-
"prete uſus, iſta dat præcepta. Sint autem vobis
"ſacroſancta, & conjugibus ac liberis chariora ha-
"beantur. Summa vobis erit felicitas, dum ea cu-
"ſtodiatis; nec terra vobis ſterilis fiet, nec mare
"tempeſtatibus agitatum, nec fœtus veſtri præter
"naturam edentur; atque hoſtibus maximo eritis
"terrori: (Dei enim in conſpectum veniens, vo-
"cem ejus immutabilem audivi) adeo illi curæ
"eſt veſtra progenies ejuſque conſervatio.

Decem præcepta legis ſua voce edentem Deum audiunt Hebræi.

4. Cum hæc dixiſſet, populum coram adduxit

ἱερῶσιν· καὶ κεραυνοὶ κατενεχθέντες ἐδήλων τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, οἷς Μωϋσῆς ἤθελεν εὐμενοῦς ἁπάντων τυγχάνειν. καὶ ταῦτα μὲν τούτων ὡς βούλεται φρονείτω ἕκαστος τῶν ἐντυγχανόντων· ἐμοὶ δὲ ἀνάγκη ταῦτα ἱστορεῖν, καθάπερ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται. [p] τοὺς γε μὴν Ἑβραίους τά τε ὁρώμενα, καὶ ὁ ταῖς ἀκοαῖς προσπίπτων ψόφος δεινῶς ἐτάραττεν· ἀήθης τε γὰρ ἦσαν αὐτῶν· καὶ ὁ ταῖς τοῦ ὄρους ἀφανοποιητικὸς λόγος, ὡς εἰς αὐτὸ τοῦτο φοιτῶντος τοῦ Θεοῦ, σφόδρα τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐξέπληττε. καθεῖχον [q] δ' αὐτοὺς ἔνδον τῶν σκηνῶν ἀχθόμενοι· καὶ τόν τε Μωϋσῆν ὀλωλεκέναι νομίζοντες ὑπ' ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ περὶ αὐτῶν ὅμοια προσδοκῶντες.

γ'. [r] Οὕτω δ' αὐτῶν διακειμένων ὑπεφάνη Μωϋσῆς, γαῦρός τε καὶ μέγα φρονῶν. ὀφθεὶς τε οὖν αὐτὸς ἀπαλλάσσει τοῦ δεῖσαι αὐτούς, καὶ περὶ τῶν μελλόντων κρείττονας κατεστήσατο τὰς ἐλπίδας· αἰθριός τε καὶ [s] καθαρὸς ὁ ἀὴρ τῶν προ ὀλίγου παθῶν ἦν, Μωϋσέως παραγεγονότος. ὑπὲρ τούτοις οὖν συγκαλεῖ τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, ἀκουσόμενον ὧν ὁ Θεὸς εἶποι πρὸς αὐτόν. καὶ συναθροισθέντων, ἐκ [t] ὑπερτέρου τινὸς ὀφθεὶς ὑψηλοῦ πνος ὅθεν ἔμελλον ἅπαντες ἀκούσεσθαι, "ὁ μὲν Θεός, εἶπεν, ὦ Ἑβραῖοι,
"καθάπερ καὶ πρότερον ὑμενὶς προσεδέξατό με· καὶ
"βίον τε [v] ὑμῖν διδάσκοντα καὶ πολιτείας κόσμον ὑπο-
"γράψοντα, πάρεστι καὶ αὐτὸς εἰς τὸ στρατόπεδον. πρὸς
"γοῦν αὐτοῦ καὶ τὰ ἔργων, ἃ [x] δι' ἐκείνου ὑμῖν ἤδη πε-
"πραγται, μὴ καταφρονήσητε τῶν λεγομένων εἰς ἐμὲ τὰ
"λέγοντα ἀφορῶντες· μὴ δ' ὅτι γλῶττα ταῦτα ἀν-
"θρωπίνη πρὸς ὑμᾶς λέγει. τῇ γ' ἀρετῇ αὐτῶν κα-
"ταναλώσαντες, [y] ὑπογνώσεσθε καὶ τὸ μέγεθος ἧς νενεκη-
"κότος, καὶ ὑπὲ συμφέροντι [z] τῷ ὑμετέρῳ πρὸς ἐμὲ μὴ
"φθονήσαντος εἰπεῖν. ὁ γὰρ Μωϋσῆς ὁ Ἀμαράμου καὶ
"[a] Ἰωχαβήλης υἱός, ἀλλ' ὁ τὸν Νεῖλον αἱματωθέντα ἀ-
"ναγκάσας ὑπὲρ ὑμῶν ῥυῆναι, καὶ πικίλοις δαιμό-
"σι κακοῖς [b] τὸ τῶν Αἰγυπτίων φρόνημα· ὁ δι' ἁπά-
"λάστης ὁδὸν ὑμῖν διαπορεύσας· [c] ὁ καὶ τροφὴν ἐξ ὑ-
"ρανοῦ μηχανησάμενος ἐλθεῖν ἀπορουμένοις· ὁ πόσον ὑπὸ
"πέτρας ἀναβλύσας παυίζοντι· δι' ὃν Ἀδαμος τῶν
"ὑπὸ [d] γῆς καρπῶν καὶ θαλάττης μεταλαμβάνει· δι'
"ὃν [e] Νῶε ὑπὸ τὸ ἐπομβρίας διέφυγε· δι' ὃν Ἀβρα-
"μος ὁ ἡμέτερος πρόγονος ἐξ ἀλήτου τοῦ [f] Χανα-
"ναίαν κατέσχε γῆν· δι' ὃν Ἰσαακος γηραιοῖς ἐτέχθη
"γονεῦσι· δι' ὃν Ἰακωβος δωδεκα παίδων ἀρεταῖς
"κοσμηθη· δι' ὃν Ἰωσηπος ἐδεσπότευσε τῶν Αἰγυπτίων
"δυνάμεως· ὅτι δὲ ὑμῖν ταῦτα χαρίζεται τὰς λόγους
"δι' ἑρμηνέως ἐμοῦ. σεβάσμιοι δ' ὑμῖν [g] γενέσθωσαν,
"[h] καὶ τέκνων φιλτατότεροι καὶ γυναικῶν. μόνοι
"μονα γὰρ διάξετε βίον τούτοις ἑπόμενοι, καὶ γῆς [i] ἀπο-
"λαύοντες καρπίμου, καὶ θαλάττης ἀσφαλάσης, καὶ
"[k] τέκνων γονῆς κατὰ φύσιν τικτομένων, καὶ πολε-
"μίοις [l] ἔσεσθε φοβεροί· τῷ Θεῷ γὰρ εἰς ὄψιν ἐλθὼν,
"ἀκροατὴς ἀφθάρτου φωνῆς ἐγενόμην· ὅτως ἐκείνῳ δι'
"ἡμῶν καὶ τὰ τούτου μέλει διαμονῆς.

δ'. Ταῦτ' εἰπὼν [m] προάγει τὸν λαὸν γυναιξὶν [n] ἅμα καὶ τέκνοις,

---

disſet. Ad illud colon λαὸν Hen. & Busb. vitio perfrequenti. BERN. Καὶ ἐστρατοπεδεύσθη Big. (Coll. *Voſſ.*) & Samb. καὶ στρατοπεδεύεται Vat.

* *Qui propitius aderat*] In *Vet. Interpr.* omnibus quibuſcunque Moyſes volebat propitii.

p Τὰς γε] *Al.* τὰς δὲ.

q Δι' αὐτοὺς] Δι' αὐτοὺς Hen. & Busb. mox ὑπὸ ὀργῆς Samb.

r Οὕτω] Οὕτως Samb. Paulo poſt ἀπαλλάττει Hen. & Busb. propter *Zonaram*. BERN.

s Καθαρὸς] Ita ex *MSS.* in *Editis* perperam καθαρᾶς ἀέρ.

t Ἐκ ὑψηλοῦ τινος] Ἐφ' ὑψηλοῦ Vat. Hen. & Busb. & mox πάντες Vat. & paulo infra ἐσέξεσθε με.

v Ὑμῖν] Ἡμῖν Hen. & Busb.

x Δι' ἐκείνου] *Al.* δι' ἐκεῖνον.

y Ἐπιγνώσεσθε] Ἐπιγνώσεσθαι Samb.

z Τῷ ὑμετέρῳ] Τῷ ὑμετέρου Samb. atque ita in aliquot codicibus *Epiphanii*.

a Ἰωχαβῆλης] Ita *MSS.* in *Editis* Ἰωχαζήλης.

b Τὸ τῶν] Τὸ Αἰγυπτίων φρ. Big. Samb. & Vat. HUDS. Imo quantum ad *Big. Coll.* illa habet Αἰγύπτιον. HAV.

c Ὁ ἐξ οὐρανοῦ] Ita *MSS.* ὁ ἐξ οὐρανοῦ in *Editis*. Παρασχεῖν pro προσδοκᾶν in *Add.* reponi *Hudſonus* jubet.

d Γῆς] *Al.* γῆς τε.

e Νῶε] Libri duo ſcripti excuſique totidem νῶχος in hoc Encomio Dei. BERN.

f Χαναναίαν] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* Χαναναίων in *reliquis*.

g Γενέσθωσαν,] Γινέσθωσαν *Samb.* BERN.

h Καὶ τέκνων] Καὶ παίδων *Vat.*

i Ἀπολαύοντες] Ἀπολαύσεσθε *Samb.* & *Vet. Interpr.*

k Τέκνων] Eadem phraſi utitur p. 108. v. 29.

l Ἔσεσθε φοβεροί] Ita *Big.* & *Epiphan.* ἔσεσθε in *aliis*.

m Προάγει] *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* προσάγει Typothetæ: quod eſt Moſaicum נגש, ἐξήγαγε, Ex. 19. 17. BERN.

n Ὁμοῦ] *Al.* ἅμα.

o Πα-

τέκνοις, ὡς ἀκήκοεν ⸀ Θεοῦ ⸁ λεγομένης πρὸς αὐτὸν περὶ τῶν πρακτέων· ἵνα μὴ βλαβείη τῶν λεγομένων ἡ ἀρετὴ ὑπὸ ἀνθρωπίνης γλώττης, ἀσθενῶς εἰς γνῶσιν αὐτοῖς παραδιδομένη. πάντες τε ἤκουον φωνῆς ὑψόθεν [o] παραγομένης εἰς ἄπαντας, ὡς μηδένα [p] καὶ λόγων ἃς Μωϋσῆς ἐν ταῖς δύο πλαξὶν γεγραμμένας κατέλιπεν. ὧν ἐστὶν ἡμῖν λέγειν φανερῶς πρὸς λέξιν, [q] τὰς δὲ δυνάμεις αὐτῶν δηλώσομεν.

ε'. Διδάσκει μὲν οὖν ἡμᾶς ὁ πρῶτος λόγος, ὅτι Θεός ἐστιν εἷς, [r] καὶ τοῦτον δεῖ σέβεσθαι μόνον· ὁ δὲ δεύτερος κελεύει, μηδενὸς εἰκόνα ζῴου ποιησαμένους προσκυνεῖν· ὁ τρίτος δέ, ὅτι μηδενὶ φαύλῳ τὸ Θεῖον ὀμνύναι· ὁ δὲ τέταρτος, παραμένειν τοῖς ἑβδομάσι, ἀναπαυομένους ἀπὸ παντὸς ἔργου· ὁ δὲ πέμπτος, γονεῖς τιμᾶν· ὁ δὲ ἕκτος, [s] ἀπέχεσθαι φόνου· ὁ δὲ ἕβδομος, μὴ μοιχεύειν· ὁ δὲ ὄγδοος, μὴ κλοπὴν ἁρᾶν· ὁ δὲ ἔνατος, μὴ ψευδομαρτυρεῖν· ὁ δὲ δέκατος, μηδενὸς ἀλλοτρίου ἐπιθυμίαν λαμβάνειν.

ς'. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος, [t] ἀκροασάμενον αὐτοῦ ⸀ Θεοῦ περὶ ὧν Μωϋσῆς διελέχθη, χαίρον ἐπὶ τοῖς προειρημένοις ⸁ συλλόγου διελύθη. τῆς δ' ἑξῆς φοιτῶντες ἐπὶ τὴν σκηνὴν, ἠξίουν αὐτὸν καὶ νόμους αὐτοῖς παρὰ ⸀ Θεοῦ ⸁ χρηματίζειν. ὁ δὲ τέτταρας τε τίθεται, καὶ περὶ τῶν ὅλων ὧν ἂν πραχθείη τρόπον ἐν τοῖς αὖθις ἀπομνημονεύσω χρόνοις· ὧν μνησθήσομαι κατὰ καιρὸν οἰκεῖον. τοὺς δὲ πλείονας τῶν νόμων [v] εἰς ἕτερον ἀναπέμψομαι γραφὴν, ἰδίαν περὶ αὐτῶν ποιησόμενος ἀφήγησιν.

ζ'. Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ἐχόντων, ὁ Μωϋσῆς πάλιν εἰς τὸ [x] Σινᾶιον ὄρος [y] ἀνέρχεται, προειπὼν τοῖς Ἑβραίοις. βλεπόντων δ' αὐτῶν ἐπὶ τὴν ἄνοδον. καὶ χρόνου τριβομένου, πεσαράκοντα γὰρ ἡμέρας διῆγεν ἀπ' αὐτῶν, δέος εἶχε τοὺς Ἑβραίους μή τι Μωϋσῆς πάθοι· καὶ τῶν συμπεπτωκότων δεινῶν οὐκ ἔστιν ὃ ἔτως ἐλύπησεν αὐτούς, [z] ὡς τὸ νομίζειν Μωϋσῆν ἀπολωλέναι. ἐν γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ἔρις· τῶν μὲν ἀπολωλέναι λεγόντων θρήνοις προπέμπειν, καὶ μάλιστα [a] ὅσοι περὶ αὐτὸν ἀπεχθῶς ἦσαν διακείμενοι πάντως τὸ ψῆφον ἔφερον· τῶν δὲ, πρὸς τὸ θεῖον ἀναπεπτωκέναι. τοὺς δὲ σώφρονας, καὶ [b] μηδὲν ἕτερον τῶν λεγομένων εἰς ἡδονὴν λαμβάνοντας ἰδίαν, καὶ τὸ θηρίοις προπεσόντα ἀποφαίνειν ἀνθρώπινον ἡγουμένους, καὶ τὸ ὑπὸ ⸀ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν μεταχθῆναι διὰ τὴν προσοῦσαν ἀρετὴν εἰκὸς νομίζοντας, πραέως ἔχειν ὁ λογισμὸς ἐποίει· προσέτι δὲ ἠρημῶσθαι καὶ κηδεμόνος ὑπολαμβάνοντες, οἷς τυχεῖν οὐκ ἂν ἄλλως δυνάμενοι, σφόδρα λυπούμενοι διετέλουν, [c] καὶ ὅτε ὑπονοεῖν αὐτοὺς [d] εἶχε προσδοκᾶν τι χρηστὸν περὶ πάντων, ὅτε μὴ λυπεῖσθαι [e] καὶ καταφιᾶν ἡδύναντο. τὸ δὲ στρατόπεδον οὐκ ἐθάρρουν μεταίγειν, Μωϋσέως αὐτοὺς ἐκεῖ [f] προειρηκότος.

η'. Ἤδη δὲ παραπέπτωκε ἡμερῶν διεληλυθυιῶν καὶ τεσσάρων νυκτῶν, παρῆν [g] οὐδενὸς σιτίου τῶν τοῖς ἀνθρώποις νενομισμένων γεγονότος. χαρᾶς δ' ἐνέπλησε τὸν στρατὸν ὀφθεὶς, καὶ τὸν ⸀ Θεοῦ ⸁ πρόνοιαν ἐν εἶχε περὶ

cum conjugibus & liberis, ut Deum de rebus agendis loquentem audirent; ne quid ex humana lingua detrimenti capiat dictorum dignitas, ut quæ minori cum auctoritate promulgentur. Atque ita vox ex alto reddita ad omnium aures pervenit, ut nemo non clare exciperet singula præcepta, quæ Moyses duabus tabulis conscripta reliquit. Nobis *quidem* nefas est illa totidem verbis evulgare, sententiam *tamen* eorum declarabimus.

5. Docet itaque nos primum præceptum, Deum esse unum, eumque solum colendum: secundum, nullius animalis simulachrum adorandum, tertium, per Deum in re inani non dejerandum: quartum, diem unumquemque septimum sancte observandum, feriando ab omni opere: quintum, parentes honorandos: sextum, à cæde abstinendum: septimum, non adulterandum: octavum, non furandum: nonum, falsum testimonium non dicendum: decimum, nihil alienum concupiscendum. *Divinæ legis summarium.*

6. Et populo quidem ex ipso Deo ea audiente quæ loquutus est Moyses, magnumque ex prædictis gaudium accipiente, dimissa est concio. Proximis vero diebus ad tentorium *ejus* ventitantes, postulabant ut etiam leges à Deo ad ipsos afferret. Ille vero & istas posuit; & de universis quo modo agenda essent deinceps præscripsit: quorum meminero tempore opportuno. Majorem autem legum partem in alium librum remitto, seorsim de illis commentaturus. *At legum adhuc divinarum syntagma exposuit Hebræi. Ex. c. 21, 19.*

7. Cum eo loco res essent, Moyses iterum in montem Sinæum ascendit, postquam hoc ipsum prædixerat Hebræis. Illis autem spectantibus ascensionem fecit. Cumque diutius moraretur (quadraginta enim dies ab illis abfuerat) timor incessit Hebræos ne quid illi gravius accidisset: & ex omnibus, quæ pertulerant, malis, nihil eos magis dolebat, quam quod sibimet persuaderent Moysem periisse. In magna homines erant contentione: dum alii quidem dicerent eum ferarum incursu laniatum esse, & maxime qui illum odio habuerunt in ea erant sententia: alii vero ad Deum concessisse. Prudentiores autem, & qui ex neutra opinione aliquid sibi voluptatis caperent, ut in feras incidens discerperetur humanum arbitrantes, utque à Deo ad se translatus esset ob virtutem suam verisimile credentes, hac cogitatione sortem ipsius lenius ferebant: semet vero tali præside & curatore orbatos existimantes, qualem alium vix sibi datum iri sperarent, in magno erant luctu; & neque *mali* suspicio sinebat eos boni aliquid de viro exspectare, neque *spe adempta* poterant non lugere summoque in mœrore versari. At inde castra movere non ausi sunt; quod Moyses *abiens* eis præceperit illic manere, *reditumque suum præstolari.* *De Moyse suspicio varia, Deo an bestiis cesserit. Ex. c. 32. 1.*

8. Cum vero quadraginta dies totidemque noctes jam præteriissent, *tandem* advenit, nullo alimento, quali homines assuescunt, degustato. Eo autem conspecto totus gaudio completur exercitus, moxque eis exposuit, quantam de eorum salute *Verum post XL. dies jejunus ad populum descendit Moyses cum typo Tabernaculi & duabus legum Tabulis manu Dei scriptis. Ex. c. 24. 31. 32. & 34. Deut. c. 9.*

o Παραφθεγγομένης] Παραγγελλομένης *Vat.*

p Μηδένα ℔ λόγων] Μηδένα λόγον *Hen.* μηδένα. καὶ λόγον δὲ &c: & sententia exeunte προσῆν λέξιν, τὰς δυνάμεις *Basil.* & *Gen.* & fortean *Epiphan.* BERN.

q Τὰς δὲ δυνάμεις] Ita in *MSS.* in *Editis* τὰς δυν.

r Καὶ τοῦτον δεῖ] Quatuor manus Scribarum: Impressorum illæ κ τοῦτον, pigre. Josephus equidem, sicut testantur libri cuncti, quos terimus aut à Græcis aut à Latinis exaratos, legem δεκάλογον serie continua descripsit, non plane versibus decem: quod tamen in editionibus Græcanicis *Basil.* & *Gen.* factitatum constat. Mox ἑξάμενος *Busb.* BERN. Sic *Vat.* καὶ δεῖ τοῦτον in *aliis MSS.* verum in *Editis* deest δεῖ. Decalogum, juxta *Josephi* codices tam Gr. quam *Lat.* serie continua descripsimus; non plane versibus decem, ut in *Editionibus Basil.* & *Gen.* Vide ad Belli Jud. lib. 1. cap. 33. §. 2.

s Ἀποχεῖσθαι φόνου·] Ἀπέχεσθαι *Samb. Vat. (Coll. Voss.) Hen.* & *Busb.* & mox ἐπιθυμίας *Hen.*

t Ἀκροασάμενοι] Ὡς ἀκροασάμενον *Samb. (Coll. Voss.)* & *Vat.*

v Εἰς ἕτερον] Vide *notam* ad versum ult. capitis VII.

x Σινᾶιον] Σίναιον *Samb. Busb.* & *Hen.* σινᾶιον ubique *Basil. Gen.* & *Big.* Ibidem ἐπὶ pro εἰς *Samb.* BERN.

y Ἀνέρχεται] Ita *MSS.* ἀνίει in *Editis.*

z Ὡς τὸ] Ὡς τὸ *Coll. Big.*

a Ὅσοι] Καὶ μάλιστα ὅ οἱ περ. *Vat.*

b Μηδὲ ἕτερον] Ita, vel μηδέτερον in *MSS.* in *Editis* μηδὲν ἕτερον.

c Καὶ ὅτε] Sic in *MSS.* καὶ ὅτε τὸ ὑπ. *Basil.* & *G.* Aliquid amplius habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *& neque opinari poterant in tanta mora illius, quod viro boni aliquid accidisset.*

d Εἶαε] Εἶασε COCC.

e Καὶ καταφιᾶν ἡδύναντο.] Ita *Big.* (& *Coll. Voss.*) καὶ καθαφεῖν ἐδ. *Samb.* & *Vat.* καὶ καθαφεῖν ἐδυνάντο *Basil.* & *G.*

f Προειρηκότος] Προσειρηκότος *Big.* (*Coll. Voss*) & *Samb.*

g Οὐδενὸς] Sic *MSS.* οὐδενὸς τῶν ἀνθρώποις *Basil.* & *G.* ut & mox σφαγείων.

lute curam adhibuit Deus: dicens, sibi per illos dies ostensum esse, quomodo bene beateque viverent & rempublicam administrarent; postulareque Deum ut Tabernaculum ei conficiant, in quod descenderet quoties illis adesset, ut etiam alibi migrantes id nobiscum circumferamus, & non amplius opus sit in montem Sinæum ascendere, sed & ipse ventitans inter nos habitaret, precibus nostris præsens *& propitius*. Fiet autem Tabernaculum ea magnitudinè & forma quas ipse præmonstravit, vobis ad illud fabricandum non segnem operam conferentibus. Cum hæc dixisset, duas tabulas eis ostendit, inscripta habentes decem præcepta, quinque in utraque. Et scriptura erat à manu Dei.

αὐτῶν ἀπεδήλα, τόν τε τρόπον καθ' ὃν εὐδαιμονήσουσι [h] πολιτδόμενοι· λέγων, [i] αὐτῷ κατὰ ταυτας ὑποθήσθαι τὰς ἡμέρας, καὶ σκιὴν ὅτι βέλτιστα γνέσθαι αὐτῷ, εἰς ἣν κάτισι πρὸς αὐτὰς ἐπιφαινόμενος, ὅπως καὶ μεταβαίνοντες ἀλλαχῆ ταύτην ἐπαγώμεθα, καὶ μηκέτι δεώμεθα τὸ ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ἀνόδου, ἀλλ' αὐτὸς ἐπιφοιτῶν [k] συσκιῇ, ἐπιπυγχάνων τε [l] ἡμετέραις εὐχαῖς· γένοιτο δ' ἡ σκιὴ μέτροις τε καὶ κατασκευῇ οἷς αὐτὸς ὑπέδειξεν, ὑμῶν ἀόκνως ἐχόντων πρὸς τὸ ἔργον. ταῦτ' εἰπὼν δύο πλάκας αὐτοῖς [m] ἐπιδείκνυσιν, ἐγγεγραμμένας ἐχούσας τοὺς δέκα λόγους, ἐν ἑκατέρᾳ πέντε. καὶ χεὶρ ἦν ἐπὶ τῇ γραφῇ τοῦ Θεοῦ.

CAP. VI.

De Tabernaculo, quod Deo statuit & sacravit Moyses in solitudine, templum specie referens.

Admiranda Israëlitarum pietas. Ex. c. 25. aut c. 35. & 36.

ILLI vero iis rebus læti, quas viderant & à Moyse acceperant, nihil operæ studiique, quantum in se erat, desiderari voluerunt. Sed afferebant argentum simul & aurum, & æs: lignaque optimæ materiæ, & quæ haud facile cedunt putredini: vellera etiam caprina; & pelles ovinas, alias quidem hyacyntho, alias vero cocco tinctas, alias purpuræ flore collustratas, alias vero *lacteo* candore imbutas: lanasque prædictis coloribus fucatas, & linum byssinum: lapillosque *pretiosos*, quibus homines, auro vinctis & inclusis, ad ornatum sumptuosiorem utuntur: atque insuper vim magnam odoramentorum conferebant. ex hujusmodi enim materia Tabernaculum exstruxit. Illud vero nihil à templo portatili & ambulatorio differebat. His itaque certatim collatis, & ab omnibus majori quam pro facultatibus suis munificentia, architectos operibus præficit ex mandato Dei; & quos sane populus, si illis liberum fuisset, elegisse voluit. Illorum autem nomina, nam & in Sacris libris sunt perscripta, hæc erant: Besalelus quidem Uri filius, ex tribu Judæ, nepos autem Mariammæ sororis Moysis: Eliabus vero Isamachi *filius*, tri-

Besalelus atque Eliabus *Architecti sacri.* *Ex. c. 31.*

ΚΕΦ. ϛ'.

Περὶ τῆς σκιηῆς, ἣν κατεσκάσατεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

ΟΙ δὲ χαίροντες οἷς τε εἶδον καὶ οἷς ἤκουσαν τοῦ σφετηγοῦ, τὰ κατὰ δύναμιν αὐτῶν σπουδῆς [n] οὐ κατελείποντο. ἀλλ' εἰσέφερον ἄργυρόν τε καὶ [o] χρυσὸν, καὶ χαλκόν· ξύλα τε τὰ καλλίστης ὕλης, καὶ μηδὲν [p] ὑπὸ σήψεως παθεῖν δυνάμενα· αἰγείας τε τρίχας, καὶ δορὰς σεσθάτων, [q] καὶ τὰς μὲν ὑακίνθῳ βεβαμμένας, τὰς δὲ φοίνικι, αἱ δὲ πορφύρας ἄνθει, ἕτεραι δὲ λευκὸν παρεῖχον τὸν χρόαν· ἔρια τε τοῖς σεσειρημένοις ἄνθεσι μεμολυσμένα, καὶ λίνον βύσσον· [r] λίθους τε, οἷς ἐνδεδεμένους χρυσῷ καθειργνύντες [s] ἄνθρωποι κόσμῳ χρῶνται πολυτελεῖ· θυμιαμάτων τε πολὺ σπουδαῖον· ἐν ᾧ τοιαύτης ὕλης κατεσκάζετο τὸν σκιηήν. [t] ἡ δ' ὅδεν μεταφερομένη [v] καὶ συμπερινοστοῦντι ναῷ διέφερε. τούτων δὲ τῇ σπουδῇ συγκομιζόντων, ἑκάστου καθ' ὃ δύναμιν φιλοτιμησαμένου, [x] ἀρχιτέκτονας τοῖς ἔργοις ἐφίστησι κατ' ἐπιτολὴν τοῦ Θεοῦ· οὓς καὶ τὸ πλῆθος ἂν ἐπελέξατο, τῆς ἐξουσίας ἐπ' αὐτῷ γενομένης. τὰ δ' ὀνόματα αὐτῶν, καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται, [y] ταῦτα ἦν· [z] Βεσάληλος μὲν [a] οὐχὶ παῖς, τῆς Ἰούδα φυλῆς, [b] ἐγγονὸς δὲ Μαριάμμης τῆς ἀδελφῆς τοῦ

h Πολιτδόμενοι·] Perperam πολιτδόεσθαι in *Editis*.

i Αὐτῷ] Ita *Big. Samb. Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis.* αὐτου αὐτῷ *Vat*

k Συσκιωῇ,] Συσκιωῇ καὶ ἐφαπτυσχάνῃ *Samb.* συσκιωῇ ἐφαπτυσχάνῃ *Big* (imo *Big. Coll.* & *Voss. Coll.* σκιωῇ ἐφαπτυσχάνῃ) τῇ σκιωῇ ἐφαπτυσχάνῃ *Vat.*

l Ἡμετέραις εὐχαῖς] *Al.* ὑμετέραις.

m Ἐπιδείκνυσιν,] Ἐπιδείκνυσιν ἐγγεγραμμένας, ἐχούσας *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Aliter *Epiphan. Baſ.* & *Gen.* Notatur autem in cod. *Busb.* παραλείπεις, ἰώσηπε, τὸν μοχοποιὸν αἰδοῖ τὸν σφηγόνων. BERN. Ita *Vat Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ἐπιδείκνυσιν ἐγγεγραμμένας, ἐχούσας *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) *Hen.* & *Busb.*

n Οὐ καταλείπονθο.] Οὐκ ἀπελείποντο *Vat.*

o Χρυσὸν,] Ita in *MSS.* χρυσίον in *Editis.*

p Ὑπὸ σήψεως] Ὑπὸ τῆς σήψεως *Vat.*

q Καὶ τὰς] Τὰς duntaxat *Baſ. Gen. Hen.* aut *Busb.* In melioribus quidem literis nuncupantur licia, & fucis istis imbuta & pura, c. 25. 3. תכלת וארגמן ותולעת שני ושש. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) in *reliquis* κ. desideratur.

r Λίθους τε,] Ita *Baſ.* & *Gen.* nisi quod hi legerint κατειργάτες, illi καθειργμένους. Verum aliter *Big Samb* & *Epiphanius*, λίθους τε τούτοις (filis crede variis) ἐνδεδευένους χρυσίῳ καθειργνυμένους, οἷς ἄνθρωποι κ. χ. π. Mihi placent Editores. Tum πολυτελεῖς *Hen.* & *Busb* BERN. Sic in *Editis.* λίθους τε τούτοις ἐνδ. χρ. καθ. οἷς ἄνθρωποι &c. in *MSS.*

s Ἄνθρωποι] Οἷς ἄνθρωποι *Coll. Big.*

t Ἡ δ' ὅδεν] In *Samb.* ἥδ' ὅδεν.

v Καὶ συμπερινοστοῦντι] Καὶ περινοστοῦντι *Vat.*

x Ἀρχιτέκτονας] Ita in *MSS.* in *Editis* τοὺς ἀρχ. & mox κατ' ἐπιτολὴν Θεοῦ.

y Ταῦτα ἦν·] Ταῦτ' ἦν *Samb.*

z Βεσάληλος] Propter Moysis sanctissimos libros huc restitui βασάληλος, Illo enim rite scribente, Deoque indigitante, בצלאל nomen habuit nobilissimus Artifex, Ex. c. 31. 2. quasi diceremus Latine *Gratia Dei*; tantum *umbra* ejus indicat βεσιλεὴλ idem LXXII. Interpr. *Busalál* Samaritis. *Bezalel* Judæis per Europam, *Basliel* aliis plerisque. Verum apud Josephum Lambda alterum diu periit. Unde *Besechel* in codd. Epiph. βεσάηλος in lectionibus *Big.* βεσίηλος ex *MSS. Samb* βασάηλος penes Typographos *Baſ.* & *Gen.* Tum *Samb. Busb.* & *Hen.* ὑὸν legunt pro ὄζει *Big. Baſ.* & *Gen.* sive אורי S. Pentateuchi, quod *Ignatius* interpretaberis. BERN. Ita ex *Sacris literis* voluit *Bernardus.* (ita & *Coll Big.* & *Voſſ.*) Βασάηλος *Baſ. G.* & *Vat.* Βεσάηλος *Big.* Βεσίηλος *Samb.* Βεσελεὴλ LXX.

a Οὐχὶ παῖς,] Οὐχὶ *Samb. Busb.* & *Hen.* Ὢν *Vat.*

b Ἐγγονὸς] Vel ἡιδοῦς ἦ μᾶς. Libri excusi scriptique ἡὸς ἦ μαελάμης, vel μαελάμης *Big.* vel etiam μαελάμης *Samb.* Atat ego non sentio adeo leve ac curiosum ingenium hujusce Scriptoris, qui de eodem homine scriberet ὄζει παῖς, ἡὸς ἦ μαελάμης. Imo Josephus paulo ante *Uri* parentem ὄζον aut ὄζου appellitaverat, eique dederat Moysis sororem, sicut Rabbini etiam consentiunt. Literæ denique sacræ satis monent de hoc genere, Ex. c. 31. 2. & c. 35 30. & c. 38. 22. בצלאל בן אורי בן חור aut toties בן חורי בן חיר בֶּצַלְאֵל, τὸ σαμαρειτικὸν, aut ex codice doctissimi Tayleri, بصلال بن حوري بن حور. Iterumque Judæi 1 Chron c. 2. 20. & 2. lib. c. 1. 5. Reperias etiam inter Traditiones Hebraicas Hieronymi, quas plurimas Pharisæis sui seculi debuit acceptas, *Chalubeum* aut *Calebum* secundis nuptiis potitum fuisse *Azuba*, *ex qua suscepit*, sic ait, *Hur virum Mariæ sororis Moysi*, *patrem Uri*, *avum Beselehel.* Audiendus & magnus Tarasii Syncellus, τοῦτον δὲ βεσελεὴλ ἰώσηπος ὑὸν εἶναι μαελὰς τοῦ ἀδελφοῦς μωυσέως λαβιβαιᾶ καὶ ἔστι ὡς, ὃς σωὶ τῷ ἀαρὼν ἀνεῖλε τοὺς χεῖρας μωυσέως κεῖ ἔ ἀμαλὴκ· καὶ πιθανὸς ὁ λόγος. ἄλλοι δὲ ὀζὶλ φασιν εἶναι ἄνδρα μαελὰς, ἐὸν ἔχοντες εἰδέαν πόθεν. Eo autem modo illos nepotes si adfirmaverit cum B Hieronymo & cum curtis Doctoribus, qui Talmud molem quidem Babylonicam constrûxerant, à Jephonida derivari, quisquis rem plane mirabilem dicet & præter stomachum P. Comestoris. BERN. Ὑιωνὸς vel ἡιδοῦς placuit *Bernardo*, qui ἡὸς *aliorum* rejecit: quod *Josephus* paulo ante (sc. p 124.) *Uri* parentem Οὐρανὸν aut Ὠρον appellaverit, eique dederit Moysis sororem. Vide *Exod.* c. 31. v. 2. c. 35. v. 30. & c. 38. v. 22. confer *Syncellum*, p. 135. & *Hieronym.* in Quæst. Hebr.

ϛ Ελι-

στρατηγῶ· [c] Ελίαβ ὁ Ισαμάχε, Δανιδ φυλῆς. τὸ δ' πλῆθ ὅτως ὑπὸ σπουδῆς τοῖς ἐγχειρημένοις [d] ὑπῆλθεν, ὥστε Μωυσῆς [e] ἀνεῖρξεν αὐτὰς, ὑποκηρύξαμεν μηκέτι [f] τὰς ὕλας. τοῦτο γὰρ [g] οἱ δημιουργοὶ [h] προειρήκασι. ἐχώρουν δὴ ἐπὶ τὴν τ σκηνῆς κατασκευήν· καὶ Μωυσῆς αὐτὸς ἔκαστα ἐδείκνυ τ μέτρων, καὶ τὴν ὑποθήκην τ Θεοῦ, καὶ τὸ μεγέθους, [i] ὅσα τε δεῖ σκέπην χωρεῖν αὐτὴν ἀνεδίδασκε πρὸς τὰς θυσίας ὑπηρετήσουσα. ἐφιλοτιμοῦντο δ' [k] καὶ γυναῖκες περί τε στολὰς ἱερατικὰς, καὶ περὶ τὰ ἄλλα ὅσων ἔδησε τὸ ἔργον, κόσμου τε καὶ λειτουργίας ἕνεκα τοῦ Θεοῦ.

β'. [l] Πάντων δ' ἐν ἑτοίμῳ [m] γεγενημένων, χρυσίου τε [n] καὶ ἀργύρου, καὶ χαλκοῦ, καὶ τ ὑφαντῶν· προθεσμίαν ἑορτὴν Μωυσῆς καὶ θυσίας καὶ τὴν ἑκάστου δύναμιν, ἵστησε τὴν σκηνήν. πρῶτον μὲν αὔθριον διεμετρησάμενος, τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα [o] πήχεων, ἑκατὸν δὲ τὸ μῆκος· [p q] κάμακας ἔστησε [r] χαλκέας [s] πενταπήχεις τὸ ὕψος, [t] καθ' ἑτέραν πλευρὰν εἴκοσι τ ὀπισθίων, δέκα δὲ τ ἐν πλατεῖ κειμένων τὸ καλόπιν. κρίκοι δὲ τ κάμάκων ἑκάστῳ [v] προσῆσαν. κιονόκρανα μὲν ἀργυρᾶ· βάσεις δὲ [x] χρυσαῖ, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς, χαλκαῖ δὲ ἦσαν ἐπὶ τὸ γῆς ἐρηρεισμέναι. ἐξήπτετο δὲ τ κρίκων καλῶδια τὴν ἀρχὴν ἕλων χαλκέων [y] πηχυαίων τὸ μέγεθος σκεδεδεμένα, οἱ, καθ' ἑκάστην κάμακα [z] παρέντες κατὰ τοῦ ἐδάφους, ἀκίνητον ὑπὸ βίας ἀνέμων τὴν σκηνὴν ἐμελλον παρέξειν. σινδὼν δ' ἐκ βύσσου [a] μαλακωτάτη διὰ πασῶν [b] ἐπῆν, ἀπὸ τοῦ κιονοκράνου καταῖσα μέχρι τ βάσεως πολλὴ κεχυμένη· περιφράξασι [c] ἅπαν ἐν

bus Danidis. Populus autem tanta cum alacritate rem incœptam promovebat, ut Moysi visum esset eos inhibere, jubendo *per castra* proclamari non opus esse pluribus. id quod jam dixerant & *monuerant* artifices. Itaque ad Tabernaculi structuram aggrediuntur: Moyse eos singula de mensuris edocente, prout ei suggesserat Deus, pariter ac de magnitudine, quantumque rerum apparatum excipere oporteret, sacrificiorum & *sacrorum* usui inservientium. Quin & æmula virtus feminarum enituit circa vestes sacerdotales, & alia quæ desiderabantur ad ornatum operis & Dei ministerium.

Elegantes Israëlitarum manus exercent vestes & vela sacra.

2. Cum autem omnia *jam* præsto essent & parata, & aurum & argentum, & æs, & textilia, Moyses, indicto *solenni* festo & sacrificiis pro cujusque facultatibus, tabernaculum erigit *hoc modo*. Atrium primo dimensus, in latitudinem quinquaginta cubitorum, in longitudinem centum, vallos æreos statuit altitudine quinque cubitorum, secundum longiora latera viginti, secundum transversa à tergo decem. Annuli autem vallis singulis inerant. Capitella quidem *vallorum* argentea: bases verò deauratæ, & subacutæ tanquam ima hastarum; æreæ autem quà in terram defixæ. * Annulis innectebantur funes, ab *altero* capite clavis æreis cubitalibus religati, qui per singulos vallos in terram adacti erant, ad Tabernaculum contra ventorum vim firmandum muniendumque. Linteum deinde byssinum molliſſimum unumquodque *trium* laterum pervadebat, & è capitellis pendens ad basim ampliter defluebat; omnem per circuitum locum cir-

V. Avidimis mactatis auspicantes fabricam sacram. Atrium sanctum.

[c] Ελίαβ] Ex Hebraïco אחיאב בן אחיסמך Græce factum volo ἐλιαβᾶς ὁ ἰσαμάχε, aut ἐλιαὸβ ὁ ἀσισαμαχε. Legebatur tamen ubique Bibliothecarum ἐλιεαζὸ; aut rectius ἐλιαζὸβ ὁ ἰσαμάχε; nam perversum est ἰσαχάμου *Samb.* Defendit etiam *Epiphan.* vitium vetus, ubi ait, *Et Helisas Isamach* aut *Isamach filius.* Alii forsan Josephum emendarent deductis vocibus, ἐολιαὸβ ὁ ἀχισαμάχε, contra morem Sacerdotis hujus aut Doctorum Alexandrinorum. Hi etenim ἐλιαβ nuncupant virum Fabrorum sacrorum בצלאל. Samaritæ *Ahliab*: Gens Judæa Hieronymo tum florente *Ooliab*, hodierna *Aholiab.* BERN. Ita edidit *Bernardus*: qui tamen ex Hebraïco Græce factum malit Ελιαβᾶς ὁ ἰσαμάχε aut Ἐλιαὸβ ὁ Ασισαμάχε. In *Cod. Vat.* (& *Coll. Voss.*) Ἐλιαζὸβ ὁ Ισαμάχε. in *aliis* Ἐλιεαζὸβ ὁ Ισαμάχε.

[d] Υπῆλθεν,] Υπῆλθον aut ὑπῆλθον in omnibus præter *Vat.* qui habet ὑπῆλθ.

[e] Ανεῖρξεν] Ανῆρξεν *Samb.* ut ab ore Attico.

[f] Τὰς ὕλας.] Τὰ ὄντα legisse videtur *Vet. Interpr.*

[g] Δημιουργοὶ] Isti apud Moysen, οἱ σοφοὶ οἱ ποιοῦντες τὸ ἔργον τ ἁγίων. BERN.

[h] Προειρήκασι] Προστεήνεσαν *Vat.*

[i] Ὅσα τε δεῖ] Ita *Bas.* & *G.* ὅσα τ' ἴδῃ *Vat.* ὅσα τε δὴ *Samb.* & *Big.*

[k] Καὶ γυναῖκες] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* καὶ αἱ γυν.

[l] Πάντων] Sic in *MSS.* in *Editis* πάντων ὁ ἑτοίμων γεγονημένων.

[m] Γεγενημένων,] Γενομένων *Coll. Voss.*

[n] Καὶ ἀργυροῦ,] Auro, argento, & ære Voss. 1. Mert. *V.* Star & W. 2. Auro & argento, *reliqui librorum. Hinc Josephi codices Græcos emendabis*, χρυσίου τε καὶ ἀργυρίου καὶ χαλκοῦ, καὶ τ ὑφαντῶν, *Forte enim exciderat* καὶ ἀργυρίου, *Scribis aliud agentibus: id tamen metalli commemoravit* ὁ νομοθέτης, *Exod.* c. 25. 3. BERN. Illa καὶ ἀργυροῦ inserui ex auctoritate *Veteris Interpretis* & ipsius *Josephi* paulo supra, p. 130. in initio Cap.

[o] Πήχεων,] Παχῶν passim *Big. Samb. Hen.* & *Bush.* πηχέων toties *Bas.* & *Gen.* itemque ἀργυρέα, χαλκαῖ, & similia parcius memoranda. BERN.

[p] Κάμακας ἔστησε χαλκέας] In sacro codice non dicitur æneas fuisse atrii columnas: & in Exodo, ubi docetur quid ex ære collato factum sit, non nisi bases & paxilli, quibus columnæ firmabantur, ex illo confecti leguntur. Si & columnæ integræ ex ære fuissent, illic recenseri inprimis debuissent. Malim ergo Philonem sequi qui liveas fuisse scribit. REL.

[q] Κάμακας] Quas Κάμακας i. e. χάσμας, *vallos* appellitare Josephus, Philo κίονας mavult. & plures Alexandrini σύλας, omnes ex עמרים Conditoris. BERN. Κάμακας ὁ ἔστησε *Vat.*

[r] Χαλκέας] Χαλκέας *Big.* & *Samb.* contra Atticorum morem.

[s] Πενταπήχεις τὸ ὕψ,] Ita in sacro Codice disertis verbis scribitur. Judæi in Gemara Eruvin. fol. 2. 2 volunt altitudinem 5 cubitorum non ab ipso solo esse ducendam, sed id velle scriptorem sacrum, columnas has & vela iis appensa 5 cubitorum altitudine eminuisse supra altitudinem altaris in atrio constituti, קומה חמש אמות ההוא משפת מזבח ולמעלה *altitudo 5 cubitorum intelligi debet de altitudine ducenda a summo altaris sursum.* Videlicet quia altaris altitudinem non 3 cubitorum spatio definiunt, quæ ipsi datur in sacro codice (quamque illi non de toto altari sed superiori parte, quæ proprie מזבח dicitur, intelligunt) sed id in tabernaculo æque altum fuisse fingunt ac in templo primo & secundo, id est, decem cubitos, ne altare & quæ in eo fiunt conspici ab unoquoque extra vela possent, vela altius tollere necesse habent & 15. cubitos iis altitudinis dare. REL.

[t] Καθ' ἑτέραν] Καθ' ἑκατέραν πλευρὰν *Vat.*

[v] Προσῆσαν.] Προσῆσαν *Vat.*

[x] Χρυσαῖ, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς,] Verum in istis vallis nihil auri reperit *Moyses*, qui solus *scriptorum* hanc scenam unquam viderat: quin sæpius affirmat harum columnarum bases ex ære fuisse conflatas. Leges itaque apud *Josephum*, βάσεις ὁ χαλκαῖ σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς ἦσαν ἐπὶ τὸ γῆς ἐρηρεισμέναι. *Bases autem æneæ fuerant & subacutæ, tanquam ima hastarum.* Vel plenius adhuc βάσεις ὁ χαλκαῖ, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς· χαλκαῖ ὁ ἦσαν (αἱ κάμακες δηλονότι) ἐπὶ τὸ γῆς ἐρηρεισμέναι. *Ex ære steterant columellarum scapi*; quod potius habeo, quam hanc descriptionem *Philonis*, ὕλη ὁ τ σύλων τὰ μὲν ὀκτὼ κέδρου, τὰ δ' ἐπὶ τανύσας ἀργυρᾶ. ἀπαύων ὁ αἱ βάσεις χαλκαῖ. *Epiphanio* denique convenit cum *libris Græcis* de *basibus deauratis* ex veteri vitio BERN. At statim docet χαλκᾶς fuisse, quod & sacro codice traditur. Si voluisset inauratas dicere, non dixisset hoc loco χρυσᾶς, sed κεχρυσωμένας aut simile quid. Et unde hausit inauratas fuisse? Suspicor aut delendam omnino vocem χρυσαῖ aut χρυσοῖς legendum. Σαυρωτῆρες erant χρυσοῖ, nam & aliqui tum imam tum summam hastæ partem σαυρωτῆρα dixere. Summa pars qua hostis petitur ferrea esse debuit, ima ornatus causa inaurari potuit. Aureæ itaque cuspidi hastæ, i. e. imæ similes has bases fuisse vult. Non tamen desunt qui σαυρωτῆρα nuncupent ferrum humo infixum, cui hasta ipsa infigitur. Vide Eustathium ad Iliad. κ. 344. Et certe has bases convenientius cum hujusmodi ferro, quod hastæ partem imam excipere solet, comparaverit, quam cum ipsa parte ima hastæ. Plutarchus in Apophthegmatibus pag. 183. Δημήτριος ὁ ἐν τῷ αἰγιαλῷ καταγραψε τῷ σαυρωτῆρι τὸ ῥῆμα· Φεῦγε Μιθριδάτα. *Demetrius in litore scripsit acumine hastæ, Fuge Mithridates.* Hic videtur imum hastæ acumen intelligi, quod solo infigitur. REL.

* *Annulis innectebantur funes,*] *Epiphanius* reddit, *pertingebantque funes ab annulis ductæ usque ad capita clavorum æneorum, qui erant magnitudine cubiti, & per singulas tabulas in terram valide positi* &c.

[y] Πηχυαίων] Ita *Big.* in *aliis* male πηχυαίων. HUDS. Paxillos i. e. יתדות, qui funes tendebant columnas fulcientes, cubiti magnitudinem habuisse non legitur in codice sacro. REL.

[z] Παρέντες] Παχοῦντες *Vet. Interpr.* id est *valide positi.* COCC.

[a] Μαλακωτάτη] Ποικιλωτάτη *Vat.*

[b] Επῆν.] Sic *Big. Samb.* & *Hen.* in *reliquis* ἐπῆ.

[c] Απαν] Απαν κυκλῳ *Vat.*

circummuniens, ut nihil à pariete differre videretur. Atque hoc modo ſe habebant ſepti tria latera. Quarti autem lateris (illud enim reliquum, quinquaginta cubitorum, totius operis erat frons) viginti quidem cubita aperta erant in portas; utrinque habentes geminatos vallos inſtar veſtibulorum. Hi quoque ex argento facto & expolito toti conficiebantur, præter baſes: illæ enim æneæ erant. Ab utroque autem veſtibuli latere adſtabant tres valli in *ligna* portas ſuſtinentia intromiſſi & firmiter depacti: & ab illis quidem circumductum erat linteum è byſſo contextum. Portis autem (viginti quidem cubitos in latitudinem patentibus, in altitudinem vero quinque) oppanſum erat velum ex purpura & cocco, hyacintho & byſſo contextum, multis variiſque picturis, abſque *tamen* animantium formis, decoratum. Intra portas autem aſperſorium erat æneum, cum † crepidine ex eadem materia: in qua ſacerdotes manus abluerent & pedes perfunderent. Atque ſeptum quidem atrii in hunc modum erat ornatum.

Portæ Septi S. oppanſum Velum πολύμιτον.

Aſperſorium *ſive* labrum æneum. *Ex. c.* 30. 18, 19.

3. Tabernaculum autem poſuit in ejus medio, verſum ad orientem; ut mox ſol, cum oriretur, radios in illud emitteret. Et ejus quidem longitudo erat cubitorum triginta, latitudo vero decem: ac alter quidem parietum erat auſtralis, alter vero ad aquilonem obverſus, & à tergo erat occaſus. tantum etiam attollebatur, quantum in latitudinem patebat. Erant autem tabulæ ligneæ ex utroque latere viginti: in quadrangularem quidem formam dolatæ, latitudine vero unius & dimidii cubiti, & craſſitudine quatuor digitorum. Laminæ autem aureæ illis undique fabricatæ erant, tam ad interiora quam exteriora. Singulis vero tabulis inerant cardines bini per duas baſes immiſſi, (illæ vero ex argento quidem factæ) & utrique baſi foramen ad cardines ſuſcipiendos. Plagam vero occidentalem tabulæ quidem ſex muniebant: adeo autem omnes firmiter inter ſe aptæ erant & connexæ, ut non perceptis commiſſuris in unum parietem coaleſcere viderentur, ab interiori & exteriori parte auro ob-

In medio atrio orienti ſoli patuit Tabernaculum. Ex. c. 26.

κύκλῳ τὸ χωρίον [d] ὡς μηδὲν δοκεῖν τείχους διαφέρειν. καὶ ἔτως μὲν εἶχον αἱ τρεῖς πλευραὶ ἅπασαι πρὸς ἑῴαν. τὴν δὲ τετάρτης [e] πλευρᾶς, πεντήκοντα γὰρ ἦσαν πήχεων ἡ ἑτέρα μέτωπον ἅπασα πρὸς λίβα, εἴκοσι μὲν πήχεις ἀνεῳγέσαν κατὰ πύλας· ἐν αἷς [f] ἀνὰ δύο κάμακες εἰσήκεσαν κατὰ μίμησιν πυλώνων. [g] ὅλαις δὲ αὐταῖς ἄργυρος λεῖος [h] ἐπικεχαλκωμένος πάρεξ τῶν βάσεων· χαλκαῖ γὰρ ἦσαν. ἑκατέρωθεν δὲ τῶν πυλῶνος τρεῖς κάμακες ἦσαν ἐσῶσαι, [i] αἱ τοῖς πυλέχοις [k] ἐμβεβήκεισαν ἐρηρεισμέναι· καὶ κατ' αὐτῶν [l] τὸ βύσσινον ὑφος σινδόνος ἦν πεπηγμένον. τὸ δὲ κατὰ πύλας· μήκους μὲν ὄντος πήχεων εἴκοσι, πέντε δὲ βάθους· ὑφος ἦν [m] πορφύρας καὶ [n] φοίνικος σὺν ὑακίνθῳ καὶ βύσσῳ πεποικιλμένον, πολλῶν κατ' αὐτὸ σωμάτων καὶ ποικίλων, ὅσα μὴ ζώων [o] ἐξετυποῦτο [p] μορφάς. ἐντὸς δὲ τῶν πυλῶν [q] περίρραντήριον ἦν χάλκεον, ὁμοίαν αὐτῷ καὶ τὴν κρηπῖδα παρεχόμενον· ἐξ ἧς τοῖς ἱερεῦσι τὰς χεῖρας ἀποπλύνειν καὶ τοὺς ποδῶν καθάπτειν παρῆν. καὶ ὁ μὲν δὴ αἰθρίου περίβολος τοῦτον τὸν τρόπον ἦν διακεκοσμημένος.

γ'. Τὴν δὲ σκιὰν ἵστησιν αὐτὸς κατὰ μέσον, τετραμμένῳ [r] πρὸς ἀνατολάς· ἵνα πρῶτον ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτῷ ἀνιὼν ἀφίῃ [s] τὰς ἀκτῖνας. καὶ τὸ μὲν μῆκος αὐτῆς ἐπὶ πήχεις ἐγήγερτο τριάκοντα, τὸ δὲ εὖρος ἐπὶ δέκα [s] διεσήκει· καὶ ὁ μὲν ἕτερος τοίχων νότιος ἦν, ὁ δὲ ἕτερος κατ' [t] Βορέαν ἐτέτραπτο, καλόπιν δὲ αὐτῆς ἡ δύσις κατελείπετο. ἀνίσταντο δὲ αὐτῷ ἐκ μὲν ὅσον πρὸς βαίνοι τὸ εὖρος. κίονες δὲ ἦσαν ξύλα πεποιημένοι κατὰ πλευρὰν ἑκατέραν εἴκοσι· τετράγωνοι μὲν τὸ σχῆμα εἰργασμένοι, εἰς ἓν [v] πλάτος διεστῶτες πήχεώς τε καὶ ἡμίσους, τὸ δὲ βάθος δακτύλων τεσσάρων. λεπίδες δὲ αὐτοῖς ἦσαν ἐπικεχαλκωμέναι παντάχοθεν χρυσῷ, καθ' ἑκάτερα τὰ ἔνδοθεν καὶ τὰ ἐκτὸς μερῶν. δύο δὲ αὐτῶν ἑκάτερος πρόσωπος ἦσαν τροφίγγες, [x] ἐλαιουμένοις [y] καθ' δύο [z] βάσεων· αὗται δὲ ἀργυραῖ μὲν ἦσαν· [a] πυλὶς δὲ ἑκατέρα τούτων προσῆν δεχομένη τὸ τροφίγγιον. ἓξ δὲ ἦν καθ' δύσιν τοίχοι κίονες μὲν ἓξ ἦσαν· σωρὸς δὲ ἀλλήλοις ἀκριβῶς ἅπαντες, ὥστε μεμυκότων τὰ ἁρμῶν ὡς ἕνα δοκεῖν εἶναι τοῖχον αὐτῶν τῷ σωτε-

[d] Ως μηδὲν] Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *cæteris* ὡς δὲ μηδέν.

[e] Πλευρᾶς,] Iterum ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* πλευρῶν in *aliis*.

[f] Ανα δύο] *Samb.* ἀναδύο accentu Attico. BERN.

[g] Ολαις] Ita *Samb. Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vet. Interpr.* vulgo ferebatur ὕλη δὲ αὐτῆς.

[h] Επικεχαλκωμένος] Ita ex ſeqq. mox v. 31. lego pro ἐπικεχαλκευμένος. (ita & *Coccejus* emendaverat) Vocis interpretationem, quam dedimus, non rejiciet, qui rem ipſam perpenderit, & illud *Heſychii*, χαλκεὺς, πᾶς τεχνίτης, καὶ ὁ ἀργυροκόπος καὶ ὁ χρυσοχόος. In *Cod. Vat.* ἄργυρον λεῖον.

[i] Αἱ τοῖς πυλέχοις] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* οἷς πυλέχοι εἰσὶ.

[k] Εμβεβήκεισαν] Ενεσεβήκεισαν. COCC.

[l] Δὲ βύσσινον] Illud ὃ omittit *Samb.*

[m] Πορφύρας] Ita lego cum *Vet. Interpr.* ex ſeqq. p. 109. v. 10. & *S. Literis* (*Exod. c.* 25. v. 3.) quæ memorant *hyacynthum*, *coccum*, *purpuram* & *byſſum*, veluti quatuor elementorum imagines. Ut enim (ait *Grotius*) intimum adytum mundi ſupercœleſtis, ita Templi pars maxima mundi aſpectabilis ferebat imaginem; ſeptem lychni planetarum, duodecim panes zodiaci ſigna. Antea editum erat πορφύρας φοίνικος, συν &c.

[n] Φοίνικος σὺν ὑακίνθῳ] Πορφύρας καὶ φοίνικος, ὕφος λεῖον, ita *Epiph.* πορφύρας φοίνικος σὺν ὑακ. *Big. Samb.* & *Baſ.* ἀτυνδέτως. *Gen.* temerè φοίνικας: parique in eadem ſententia *Samb.* πεποικιλμένον. Sacrum itaque Peripetaſma referebat divitem ſanguinem purpuræ Tyriæ ארגמן, πορφύραν: vermium coccinorum ruborem vegetum תולעת שני, φοίνικα, LXX. κόκκινον, barbare σκωλήκιον: conchyliorum ſaniem cœruleam תכלת, ὑακίνθον: atque etiam lini puri candorem [משזר] שש, βύσσον. BERN.

[o] Εξετυποῦτο] *Coll. Voſſ.* ἐξετυποῦτο.

[p] Μορφάς.] Fortè μορφαί. COCC.

[q] Περιῤῥαντήριον] Plures codices περιραντήριον, contra uſum Urbis. Dein χαλκοῦν aut χαλκέον Editores, ut in nominibus metallicis peccare ſolent. Mox miſera καθάπτειν & καθαίπτειν *Hen* & *Busb.* BERN.

† *Crepidine*] Al. *ſcaphio* aut *pelvi*.

[r] Πρὸς ἀνατολάς·] *Al.* πρὸς τὰς ἀνατ.

[s] Τὰς ἀκτῖνας.] Τὰς ἀκτίνας Typographi μαλ' ἀτλικίζοντες. Mox εὖρος *Samb.* & *Busb.* & eo ſpiritu ſæpius. BERN.

[s] Διεσήκει·] Διεσήκει *Big. Samb. Busb.* & Interpres *Scholaſticus*, contra *Gelenium* ambaſque editiones Græcas: ubi habes ἐπὶ δέκα δυο εἰσήκει, *latum fuit cubitos duodecim*, ſextante quidem moduli ſuperfluo. BERN. Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐπὶ δέκα δύο εἰσήκει, *latum fuit cubitos duodecim*. HUDS. At decem modo cubitos latum fuit tabernaculum, uti aliunde conſtat. Quod ſi latitudo externa tabernaculi intelligatur, ea fuit 12 cubitorum, ſi aſſeres ſinguli craſſi fuere cubitum, & ſi Judæos ſequimur, Raſchium, Aben Ezram & alios. Verum non videtur Joſephus latitudinem tabernaculi externam deſcribere, ſed internam, quia longitudinem deſcribit internam, 30 nempe cubitorum. An ergo ſcripſit δέκα; Nam & ipſe non credidit aſſeres ſingulos craſſos fuiſſe cubitum, uti alii opinantur, ſed 4 digitos modo. Adde quod mox ſcribat ſex aſſeres, qui ad occidentem erant & cum angularibus totam latitudinem tabernaculi efficere debent, facere 9 cubitos & iis addi angulares duos ἐκ πήχεως τε μεμιγμένης, *ex cubito ſectos*, ſic ut certe ex his latitudo trium cubitorum naſci non poſſit, ut hi tres adjecti prioribus novem efficiant latitudinem duodecim cubitorum. Denique ſcribendum hic eſſe δέκα firmatur ex iis, quæ mox de Sancto Sanctorum tradit illud παντάχοθεν fuiſſe 10 cubitorum: unde efficitur Joſephum credidiſſe latitudinem tabernaculi, cujus hæc pars erat 10 cubitorum fuiſſe. In MS. eſt ἐπὶ δέκα διεσήκει, quod ſuſpicionem noſtram firmat. KEL.

[t] Βορέαν] Ferocius paulo *Samb.* & *Big.* βορρᾶν aut βορρᾶ. Mox καθελίπετο *Baſ.* & *Gen.* BERN.

[v] Πλάτος] Πλάτος ſcriptio eſt *Big. Samb. Vat.* & *Epiphanii*. A typis βάθος. Legerem potius εἰς ὃ πλάτος διεστῶτες π. τ. καὶ ἡ. τὸ ὃ ἐπάχος δ. τ. Ibidem *Samb* πήχεώς τε; *Baſ.* & *Gen.* πηχέως τε; & ſubinde χρυσᾷ, ἀργυρᾷ, & ſimilia. BERN. Dein τὸ ὃ πάχος δακτ. τ.

[x] Ελαιουμένοις] Ελαιουμέναις *Vat.* & mox τῶν τροφίγγια.

[y] Καθ' δύο] *Coll Big.* ἐπὶ δύο. *Voſſ.* ἐπὶ τὸ δύο.

[z] Βάσεων] *Big.* & *Samb.* manus ſecunda ἐπὶ βάσεων. Alterum præſtat. BERN.

[a] Πυλὶς δὲ ἑκατέρα] Ita in pleriſque *MSS.* (*Coll. Voſſ.* πυλὴ) in *aliis* cum *Editis* πύλη. *Bernardo* autem placuit πυλὶς *portula*, *foramen*, *receptaculum*; ſicut opera cardinata exigunt.

σωέλλυσιν, [b] χρύσεον τὰ τὸ ἔνδοθεν καὶ τὸ ὀκτώ. ἀνελόγει γὰρ ὁ τῶν κιόνων ἀριθμὸς· εἴκοσι γὰρ ἦσαν· καὶ παρεῖχε [c] βάθος τρίπηχυ σπιθαμῆς ἑκάστου αὐτῶν, ὥστε συμπληροῦσθαι [d] τοὺς τριάκοντα πήχεις ὑπ' αὐτῶν. κατὰ δὲ τὰ ὀπίσθιον τοῖχον· ἐννέα γὰρ πήχεις οἱ ἐξ κίονες παρέχουσι) [e] συνεισελθόντες· [f] δυοῖν ἑτέροις πλαγίοις κίονας ἐκ [g] πήχεως τετμημένους, εἰς ἐγγωνίους ἔθεσαν ἐπ' ἴσης τοῖς μείζοσιν ἠσκημένους. ἑκάστου δὲ τῶν κιόνων [h] κεφαλὰς εἶχε χρυσοῦς κατὰ τὸ ἔξω μέτωπον [i] προσφυεῖς, ὥσπερ ῥίζαις τισὶν ἐμπεπλεγμένους καὶ τοῖχον πρὸς ἀλλήλους πεφαλμένους τῷ [k] περιφάνδαν· καὶ δι' αὐτῶν ὑπέρυσαι σκυταλίδες ἐλαιωμέναι, [l] πέντε πήχεων ἑκάστη τὸ μέγεθος, συνέδεσμουν ἦσαν τοὺς κίονας, ἐμβαινούσης κατὰ κεφαλὴν σκυταλίδος ἑκάστης τῇ ἑτέρᾳ, πήχυι τῷ στροφιγγὶ [m] κοχλίᾳ τρόπον δεδημιουργημένῳ. [n] κατὰ δὲ τὰ ὀπίσθιον τοῖχον μία φάλαγξ ἦν ἀφ' ἑνὸς πάντων ἰσοστὶ τῶν κιόνων, εἰς ἣν ἐνέβαινον [o] πλάγιαι καὶ αἱ τελευταῖαι τῶν σκυταλίδων ἐξ ἑκατέρου τοίχου τῶν ὀπισθίων, [p] κεφαλαῖς σὺν ἑαυταῖς γιγλυμοῖς [q] τῷ θήλει δ' ἄρρενος συνελθούσης. τοῦτο μέντοι, πρὸς τὸ [r] μήθ' ὑπ' ἀνέμων κραδαίνεσθαι μή τ' ἄλλης αἰτίας, τῷ σκηνὴν σώζειν· ἀλλ' ἀκίνητον αὐτῷ ἐν εὐρεμίᾳ πολλῇ διαφυλάττειν ἔμελλεν.

δ'. Ἐντὸς δὲ διελὼν τὸ μῆκος αὐτῆς εἰς τρία μέρη, μὲν δέκα πήχεας ἀφωρισμένους ἀπ' ἐξ μυχοῦ τέσσαρας ἴσηνσι κίονας, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἰργασμένους καὶ βάσεσιν ὁμοίαις ὑπικειμένους, διαλείποντας ἀλλήλων κατ' ὀλίγον. [s] τὸ δὲ ἐνδοτέρω αὐτῶν ἄδυτον ἦν· τὸ δὲ λοιπὸν ἡ σκηνὴ τοῖς ἱερεῦσιν ἀνεῖτο. τῷ μέντοι διαμέτρησιν τῷ τοιαύτῳ τὴν σκηνῆς [t] πρὸς μίμησιν τὴν τῶν ὅλων φύσεως συνέβαινεν εἶναι. τὸ μὲν γὰρ τρίτον αὐτῆς μέρος τὸ ἐντὸς τῶν τεσσάρων κιόνων, ὃ τοῖς ἱερεῦσιν ἦν ἄβατον, ὡς θεοῦ [v] ἂν εἴη τῷ Θεῷ· οἱ δὲ εἴκοσι πήχεες, ὥσπερ γῆ καὶ θάλασσα βάσιμος ἀνθρώποις, ἕως τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις ἐπετέτραπτο. κατὰ μέτωπον δ', ἐξ οὗ τῷ εἰσ-

ductum. Utroque ex latere sibi respondebant tabulæ, erant enim numero viginti. & unaquæque *latitudinis quidem* erat *unius cubiti & dimidii*, crassitici *vero* quatuor digitorum, atque ita triginta cubitos adimplebant. In postico autem pariete (novem enim cubitos *tantum* efficiebant sex *ejus* tabulæ conjunctæ) duas alias tabulas faciunt ex uno cubito divisas, quas angulares posuerunt ad instar majorum tabularum adornatas. Singulæ autem tabulæ annulos habebant aureos fronti extrinsecus adaptatos, veluti radicibus quibusdam ordine defixos, sibi invicem undique respondentes: & per eos repagula deaurata trajiciuntur, ad tabulas conjungendas; capite uniuscujusque vectis in caput alterius admisso per vertibula cochleæ ad similitudinem affabre facta. * Ad posticum autem parietem † una phalanx per tabulas omnes discurrebat, in quam intrabant extrema vectium per laterum longiorum parietes pertinentium, quo firmius commissuris jungerentur masculo & femina inter se coarctatis. Atque ita cautum est ut tabernaculum nulla ventorum vi aliove impetu agitaretur, sed perquam securum staret & immobile.

4. Intus autem ejus longitudine in tres partes divisa, ad decem cubitos à fundo statutæ sunt columnæ quatuor *loco* adaptatæ, eodem opere & ex eadem materia cum aliis factæ, & basibus similibus impositæ, paululum ab invicem disjunctæ. Quod intra eas, adytum erat; reliquum vero tabernaculi sacerdotibus patebat. Atque contigit ut talis tabernaculi dimensio rerum universitatem *quodammodo* referret. nam tertia pars quæ intra columnas quatuor, quo nec sacerdotibus fas accedere, erat veluti cœlum Deo sepositum: viginti vero cubitorum spatium, tanquam terra & mare ad quæ hominibus datur accessus, solis sacerdotibus * concedebatur. At vero ad frontem, qua factus erat aditus, *Adytum, sive Sanctum Sanctorum. Vide Ex. c. 26. & 36. & c. 7. §. 8. hujus libri.* *Introitus Sanctuarii.*

b Χρύσεον] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* χρυσέων.

c Βάθος] Mox βάθος repositi, vice πλάτος à Scribis Typographisque diu accepti. Crassæ enim steterant sacræ tabulæ digitos quatuor. Epiphanius etiam pro suo ingenio reddidit *Altitudo* (βάθος) *tertiam partem palmæ.* Nostri tamen Theologi errare malunt cum Rabbino Jarchio qui אמה pro טפח, spissitudinem cubitalem eis asseribus dederat. Mox τὰς neglexit *Big.* quod nunc quandam Emphasin præstat. Dein *Samb.* ait πήχεις ἐπ' αὐτῶν. BERN. Βάθος quidem vice πλάτος cum *Bernardo* reposui. Suspicor tamen nonnulla excidisse, aut אמה שמנה repetenda esse ex v. 10. cum ita *Epiphanius* vertat; *Ex lateribus autem tabulæ erant numero viginti* (al. *numero respondentes*) *quarum habebat latitudo mensuram unius & dimidii cubiti, altitudo tertiam partem palmi; & ita triginta cubitos adimplebant.*

d Τοὺς τεσσάκοντα] *Coll. Big.* τεσσάκοντα.

e Συνεισελθόντες] Συνελθόντες in quibusdam *MSS.* (*Big.* & *Voss. Coll.*)

f Δυοῖν ἑτέροις] Δύο ἑτέρους *Big.* & *Samb.* & cum illis Interpres Scholasticus. Scripsit forte Sacerdos δυοῖν ἑτέροις, vel adeo non scripsit. Eo loci ὁμ πηχέως *Big.* ὁμ πηχίως cæteri. Mox *Samb.* ἐπ' ἴσης. BERN. Ita auctoritate *Vet. Interpretis* (imo & *Coll. Big.* & *Voss.*) pro αὖ ἑτέροις cum ΔΥ in ΑΥ facillime transeat.

g Πήχεως] *Big. Coll.* πήχεως.

h Κεφαλὰς] Correxi adeo ex interpretatione *Epiph.* cum prius vulgaretur typis, κεφάλαιον εἶχε χρυσοῦν κ. τ. ἑ. μ. προσφυῆ, ὡς ῥ. τ. ἐμπεπλεγμένους κ. σ. π. ἀ. τετραμμένοις τῷ περιφάνειαν. *Samb.* & *Big.* προσφυὴς pro προσφυῆ: horumque alter pro περιφάνειαν voce recta scripsit propter usum περιφέρειαν. Atticissimus adhuc sustinebit πεπλεγμένοις & τετραμμένοις. BERN. Ita *Bernardus* ex *Epiphanii* interpretatione, *singulæ vero tabulæ annulos habebant aureos, per exteriores frontes emicantes, veluti quibusdam radicibus confixos per ordinem, ad invicem per circuitum respicientes.* cum prius vulgaretur κεφάλαιον εἶχε χρυσοῦν κ. τ. ἑ. μ. προσφυῆ, ὡς ῥ. τ. ἐμπεπλεγμένους κ. σ. π. ἀ. τετραμμένοις τῷ περιφάνειαν

i Προσφυεῖς,] Προσφυὴς in quibusdam *MSS.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) & mox τῷ περιφέρειαν.

k Περιφάνειαν·] *Coll. Voss.* περιφέρειαν.

l Πέντε πήχεων] Vitio Typorum nuperorum πέντε πηχέως ἑκάστης. Exponit itaque Antiquarius Moysis sui חמשה בריחים Ex. c. 26. 27. πενταπήχεις σκυταλίδες, contra reliquos omnes Interpretes. BERN. Ita in *MSS.* πέντε πηχίως ἑκάστης perperam in *Editis*. HUDS. At alii inter Judæos putant hæc transtilla adeo longa fuisse, ac ipsum latus tabernaculi, cui applicabantur: atque ita de transtillo, quod per medios asseres permeabat ab ortu versus occasum, scribitur in Midrasch schir hasschirim fol. 12. col. 2. הבריח שלושים ושתים אמה היה *Transtillum hoc longum erat* 32. *cubitos:* videlicet 30. cubitos absumebat longitudo tabernaculi interna, unum crassitudo asserum occidentalium, dimidium hinc & dimidium inde spatium, quo contrectari debuit. REL.

m Κοχλίᾳ τρόπου] *Samb.* Κοχλιᾶ alii. κόγχῃ legerat *Epiphan.* quod idem est. Intelligit autem Flavius *commissuras pyxidatas.* κοχλίας enim, κόχλος, & κόγχος inter alia. *quoddam concavum* significant & *lingularum capax.* Affigebantur autem, quod reor, arrectariis tabulis sui cardines hac forma ⋐. BERN. Eo modo *Samb.* κοχλιᾶ *alii.* κόγχῃ legerat *Epiphan.* quod idem est. Intelligere videtur *commissuras pyxidatas.*

n Καθ' ἓν δὲ τὰ ὀπισθίου τοῖχον] Sic in *MSS.* (nisi quod in *Coll. Voss.* sit τοιχῶν) & *Vet. Interpr.* in *Editis* κατ' ἓν δὲ, vel κατ' ἓν τὰ ὀπ. μία &c.

* *Ad posticum autem parietem.*] *Epiphanius* vertit, *Et post tergum parietum in longitudine positorum unus erat ordo.*

† *Una phalanx per tabulas omnes discurrebat,*] Non ita velim intelligas ac si *una duntaxat* esse *phalanx:* sed quot erant *vectium ordines*, toties eis respondebat *una phalanx.*

o Πλάγιαι καὶ αἱ] *Sambucus*, quem jam cæteris antefero, legit πλάγιοι καὶ αἱ τελευ[illegible]. πλάγιαι αἱ τελευταῖαι *Bas.* & *Gen.* πλάγιαι καὶ αἱ τελευταῖαι *Big.* Duriora hæc erant, quam *Epiphanius* Latina faceret. Ait autem Judæus, extrema vectium lateralium in capita prælongi vectis occidentalis admissa. BERN. *Sambuci cod.* scripturam hanc cæteris cum *Bernardo* antefero. πλάγιαι αἱ τελευταῖαι *Bas.* & *G.* πλάγιαι τελευταῖαι *Vat.* πλάγιαι καὶ αἱ τελευταῖαι *Big.*

p Κεφαλαῖαις σὺν ἑαυταῖς γιγλυμοῖς] Ita *Bas.* & *G.* nisi quod γιγλυσμοῖς habeant (cum aliquot *MSS.*) pro γιγλυμοῖς, καὶ κεφαλαῖαις συνίσασιν [συνίσασιν *Vat.*] αὐταῖς γιγλ. *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* καὶ κε. σ. σὺν ἑαυταῖς γιγλ. *Big.*

q Τῷ θήλει] Sic nunc quoque loqui solemus *Cochlea mas, Cochlea femina*, quarum una alteri inseritur. REL.

r Μήθ' ὑπ' ἀνέμων] Sic *Samb.* & *Vat.* in *Editis* μὴ ὑπ' ἀν. & mox ἐρημίᾳ.

s Τὸ δὲ ἐνδοτέρωθεν] Terminationem localem rejicit *Big.* & absque necessitate τὸ δὲ ἐνδοτέρῳ αὐτῶν. BERN. Τὸ δὲ ἐνδοτερον (ἐνδοτέρω *Coll. Big.*) *Vat.*

t Πρὸς μίμησιν] Καὶ μίμησιν *Vat.*

v Ἂν εἴη] Ἀνεῖτο τῷ Θ. *Vat.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) ut infra ἀνεῖτο τοῖς ἱερεῦσιν.

* *Concedebatur.*] In Græcis οἱ δὲ εἴκοσι π. —— ἐπετέτραπτο, quod enallagen Atticam sapit, pro numerosiori ἐπετέτραφεν, præsertim cuique χωρίον intelligenti. BERN.

itus, columnas quinque ſtatuerunt æreis baſibus innixas. Velis autem operiebant tabernaculum, ex byſſi & purpuræ, & hyacinthi & cocci coloribus *pulchra diverſitate* contextis. Et horum quidem primum decem erat cubitorum quaquaverſum, columnis obductum; quæ, per tranſverſum templi poſitæ, adytum intus concluſum tenebant. & hoc erat quod ab eo omnem arcebat conſpectum. Et totum quidem templum Sanctum vocabatur: adytum vero, quod intra quatuor columnas, Sanctum Sanctorum. Speciosa autem erat *hæc* cortina, omne genus florum, quos terra fert, varietate decorata, atque aliis univerſis intexta, quæ ei in ornamentum cederent, præter animantium formas. Alia vero, huic magnitudine, textura, & colore ſimilis, quinque columnas ad introitum *ſanctuarii* obtegebat, à ſummitate ad medias columnas ab annulo ad angulum cujuſque columnæ dependens. At reliquum *ſpatii* ſacerdotibus ſubintrantibus in aditum patebat. Huic autem *velo* linea prætenta erat cortina pari magnitudine, funibus in alterutram partem adducenda, annulis velo pariter ac funibus adaptatis, ut aut expanderetur aut contractum ſiſteretur ad angulum, quo liberior eſſet proſpectus, & præcipue in feſtis diebus. nam in reliquis, ac præſertim cum nivoſa eſſet tempeſtas, operimento erat velo variis coloribus diſtincto. Unde & poſt templum à nobis exædificatum obtinuit, ut hujuſmodi linteum aditibus eſſet oppanſum. Præterea autem decem tegumenta quatuor cubitorum latitudine, longitudine vero octo & viginti, aureas habentia commiſſuras, ita inter ſe maſculo & femina ad contactum implicitis coaptata erant, ut unum eſſe viderentur; dein expanſa obtegebant & ſuperiora, & parietum partem utramque lateralem ſimul & poſticam, ad terram uno per circuitum pede dempto pertingentia. Erant autem & alia ſtragula ejuſdem latitudinis, uno quidem numero plura, in longitudinem vero

Velum *Adyti.*

Operimentum *intimum.*

Tabernaculi Tegumentum *ſecundum.*

ὁδον ἦσαν πεποιημένοι, [x] κίονας ἔστησαν χρυσέας, χαλκείαις βάσεσιν ἐφεστῶτας, πέντε τ ἀριθμόν. κατεπέτασαν ἢ τὴν σκηνὴν ὕφεσι βύσσου καὶ πορφύρας [y] καὶ ὑακίνθου καὶ φοίνικος [z] βαφαῖς συγκεκερασμένοις. καὶ πρῶτον μὲν ἦν πήχεων δέκα παντάχοθεν, ᾧ κατεπέτασαν τοὺς κίονας, οἱ, διαιροῦντες τ νεὼν, τὸ ἄδυτον ἔνδον αὐτῶν ἀπελάμβανον. καὶ τοῦτο ἦν τὸ προσῶ αὐτὸ μηδενὶ κάτοπτον. καὶ ὁ μὲν πᾶς νεὼς [a] ἅγιον ἐκαλεῖτο· τὸ ἢ ἄδυτον τὸ ἐντὸς τ τεσσάρων κιόνων, [b] τὰ ἁγία τὸ ἅγιον. [c] ὡραῖον ἢ ἦν τὸ φάρος, ἄνθεσι παντοίοις, ὅσα γῆθεν ἀνέρχεται, διαπεποικιλμένον. τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ἐνυφασμένον [d] ὅσα κόσμον οἴσειν ἔμελλεν, πλὴν ζώων μορφῆς. ἕτερον ἢ τούτῳ καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῇ ὑφῇ καὶ τῇ [e] χροΐα παραπλήσιον [f] τοὺς ἐν τῇ εἰσόδοις πέντε κίονας περιέβαλλε, κατὰ γωνίαν ἑκάστου κίονος κρίκου κατέχοντος αὐτὸ, ἀπὸ κορυφῆς ἄχρι ἡμίσους τ κίονος. τὸ ἢ λοιπὸν εἴσοδος ἀνεῖτο τοῖς ἱερεῦσιν εἰσδυομένοις. ὑπὲρ ἢ τούτου λίνεον ἦν ἰσομέγεθες [g] φάρσος, ἐφελκόμενον ἀπὸ κάλων [h] διπλάτερα, τὰ κρίκων τῷ τε ὕφει καὶ τῷ κάλῳ [i] διακονούντων πρός τε τὸ ἐκπετάννυσθαι καὶ συνελκόμενον ἵστασθαι κατὰ γωνίαν· [k] ἐμποδὼν οὐκ ἐσόμενον πρὸς τὸ καθοπλίζεσθαι, καὶ μάλιστα [l] ἐν τῇ διπλησίοις ἡμέραις. [m] κατὰ ἢ τὰς λοιπὰς, καὶ μαλιστ' ὅταν ἡ νιφετώδης, προπεταννύμενον, στεγανὸν ἐποίει τὸ ἐκ τ βαμμάτων ὕφος. ὅθεν δὴ παρέμεινε τὸ ἔθος, καὶ τ ναὸν εἰκοδομησαμένων ἡμῶν, ὥστε τὴν σινδόνα [n] ποικιλτέρωσ προσεικάζεσθαι τῇ εἰσόδοις. [o] δέκα δ' ἄλλα φάρση, πήχεων τὸ πλάτος τεσσάρων, τὸ δὲ μῆκος ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, χρυσέας ἐχούσας [p] γιγλύμας, διὰ σωφῆ [q] θηλυός τε καὶ ἄρρενος συνειλεγμένας, ὡς ἓν εἶναι δοκεῖν· εἶθ' ὑπερτεινόμενα ἓξ ναὸς [r] τό τ' ἐφύπερθεν ἐσκίαζε, καὶ τῶν τοίχων τὰς κατὰ πλευρὰν καὶ κατόπιν ἑστῶτας, ἀπὸ τ γῆς ὅσον [s] πῆχυν ἀνέχοντα. [t] ἴσαι δὲ τῷ πλάτει καὶ ἄλλαι σινδόνες,

μίαν

[x] Κίονας] Scribæ autem Græculi intendunt τὸ ἀμεταβόλως his verbis, κίονας ἔστησαν (aut Ioniſmo *Samb.* ἔσασαν) χρύσεοι χαλκείαις βάσεσιν ἐφεστῶτες. BERN. In quibuſdam *MSS.* κίονες ἔσησαν (vel ἔσασαν, ut *Coll. Voſſ.* & *Big.*) χρύσεοι χ. β. ἐφεστῶτες. (vel ἐφεστῶτας ut *Coll. Voſſ.*) atque in iiſdem καὶ omittitur ante ὑακίνθου.

[y] Καὶ ὑακίνθου] Prius hoc καὶ non agnoſcit *Coll. Big.*

[z] Βαφαῖς] Βαφῆς συγκεκραμένοις editio utraque. βαφῇ συγκεκραμένη MSS. duo. βαφαῖς συγκεκραμένοις *Epiphanius Schol.* Valent & alteræ lectiones, ne fortè expungeres. BERN. Ita cum *Epiphanio* edidit *Bernardus* in *MSS.* βαφῇ συγκεκραμμένοις vel συγκεκραμένοις. qui & mox dant καὶ πρῶτον μὲ ἐν πήχεων &c.

[a] Ἅγιον ἐκαλεῖτο] Si & Sanctum & Sanctum Sanctorum ἅγιον appellatum fuit, non debuit ab aliis reprehendi Paulus ſcribens Hebr. 9 25. Pontificem ſemel in anno in τὰ ἅγια ingreſſum non ſine ſanguine, quod etiamſi de ſolo Sancto intelligatur, veriſſimum eſt: ſed demus Sanctum Sanctorum hoc nomine innui, Ἅγιον nomen utrumque ſpatium comprehendit Et non ignoraſſe Paulum Pontificem ingredi ſolere in Sanctum Sanctorum liquet & commate ſeptimo. Ergo τὰ ἅγια eſt מקדש, uti Levit, 19 30. Græci habent, id eſt, Sanctuarium ſive Sanctum & Sanctum Sanctorum. REL.

[b] Τὰ ἁγία τὸ ἅγιον.] Id confirmat modo notata, ſic ut conclave interius pars fuerit τὰ ἁγία (quo nomine tabernaculum univerſum ex duobus conclavibus compoſitum dicitur) ſed pars Sanctior τὸ ἅγιον ipſius ἁγίων. Τὰ ἐσώτατα τ ἁγίων appellat Philo. & Ezechiel cap. 41. 23. קדש הקדשים τὸ ἅγιον hoc vocat, & partem priorem היכל. Cæterum quum hoc conclave Sanctum dicitur Sanctorum non eſt, quod hoc alio reſpectu ita nuncupatum credamus, quam quod ſit Sanctiſſimum. Ita & ſacrificia quædam appellantur קדש קדשים *Sancta Sanctorum* id eſt Sanctiſſima. Sic in Gemara Hieroſolym. Megilla 72. 2. & Hieroſ. Avoda Zara 42. 3. uti & in Midraſch Coheleth. 113. 2. legitur Nachumum quendam ob ſingularem Sanctitatem nuncupatum איש קדש הקדשים ἄγιον ἁγίων. REL.

[c] Ὡραῖον ἢ ὡ] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ὡραῖον ἢ τὸ φ. in *reliquis.*

[d] Ὅ τι κόσμον οἴσειν] Eo modo in quinque *MSS.* ἃ κόσμος εἶναι ἔμελλον in *Editis.*

[e] Χροΐᾳ] Χρόᾳ omnes, excepto *Samb.* BERN.

[f] Τοὺς ἐν ταῖς εἰσόδοις] *Al* τοὺς ἐπὶ ταῖς εἰσόδοις.

[g] Φάρσος,] Φαρίος *Coll. Big.* at *Voſſ.* Φάρος.

[h] Ἐπιθατερα,] Ita *Samb.* & *Big.* in *ceteris* ἐπιθαλέρων τ κρ. omnes ambigue. HUDS. Vet. *funibus eam per annulos ducentibus ac retrahentibus.* Lege ἀπὸ κάλων ἐπὶ θάτερα. COCC.

[i] Διακονούντων] *Big.* διακινούντων, (& *Coll. Voſſ.*) vitio literulæ. Mox Typothetæ aliud agentes, ἐμποδὼν οὐκ ἐσομένων πρὸς τὸ καθοπλίζεσθαι. Tum perperam *Samb.* ἐμποδὼν οὐκ ἐσομένων &c. Dein Tempore nedum perfecto Editores παρέμειναν. Tenaces augmenti *Baſ. Gen.* & *Big.* ᾠκοδομησαμένων. BERN.

[k] Ἐμποδὼν] Ita MSS. Ed. ἔμποδον. leg. ἐμποδὼ vel ἐμπόδιον, *Vet.* non legit οὐκ, cum vertit: *impediret aſpectum intuendi ſacrificia.* COCC.

[l] Ἐν ταῖς ἐπισήμοις ἡμέραις.] בימים טובים id & Talmudici ſcribunt, ſacerdotes juniores admiſſos ad conſpectum Sancti feſtis majoribus, quum ceteroquin non liceret ſacerdotibus intrare in Sanctum aut vaſa illius conſpicere, niſi illis, quorum opera ibi requirebatur. REL.

[m] Κατὰ ἢ τὰς λοιπὰς] legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

[n] Ποικιλτέρωσ] Editi faciunt cum plebe Græca τοιούτῳ τρόπῳ. Scripto vero ritu Attico, quem poſt Dionyſium nos comprobamus literis noſtris. Mox δώδεκα δ' ἄλλα φάρση in MSS. editiſque legebatur Græce, contra Epiphanium Interpretem & contra fidem ſacram. BERN. Sic *Big.* & *Samb.* quod ut Attikώτερον *reliquorum* τοιούτῳ τρόπῳ comprobamus.

[o] Δέκα δ'] Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis*, δώδεκα in *Editis* & *MSS.*

[p] Γιγλύμας,] Iterum *Big.* & *Samb.* γιγλύμας, eodemque accentu Suid. & Etymologus. Sed γιγλυσμὰς *Baſ.* & *Gen.* pro γιγλυμὰς. BERN.

[q] Θήλυός τε καὶ ἄρρενος] Potes cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* θηλύας καὶ ἄρρενας, *annulos uncinoſque*, quod voluit *Epiph.*

[r] Τό τ' ἐφύπερθεν] *Samb.* τότε ἐφ' ὑπερθεν. Oriens autem ultra cubitum iſtius aulæi haud inſumebat: vel tantum replicabatur à fronte tabernaculi; vel id denique dependebat à poſtica humum uſque. BERN.

[s] Πῆχυν] Inde liquet Joſephum exiguam craſſitudinem dare aſſeribus, & illam fere pro nihilo habere ac negligere: nam quia aſſeres alti fuere 10 cubitos, & latitudo interni tabernaculi fuit 10 cubitorum ſi aſſeres cubitum unum craſſi fuiſſent, debuiſſet velum 28 cubitorum, non uno ſed duobus cubitis utrimque a ſolo remotum fuiſſe. Inde etiam diſcimus, Joſephum ſupra non ſcripſiſſe 12 cubitorum fuiſſe latitudinem tabernaculi, ſed debere ſubſtitui in contextu numerum 10., quoniam tunc non potuiſſet velum unius cubiti duntaxat ſpatio a ſolo abeſſe. REL.

[t] Ἴσαι] *Samb.* ἴσαις. Nam de illa vocula Rhetoreſque Poetæque ſolent diſſonare. Mox *Baſ.* & *Gen.* μίαι. BERN.

Mi-

μιᾷ πλείας τ' ἀριθμὸν, τὸ δὲ μῆκος ὑπερβάλλουσαι. τεσσάκοντα πήχεις γὰρ ἦσαν. ὑφασμέναι δ' ἐκ τετραχῶν, ὁμοίως κατὰ λεπτουργίαν τῇ ἐκ τῶν ἐρίων πεποιημέναις, ἐπέπαντο [v] μέχρι τῆς γῆς κεχυμέναι· [x] κατὰ θύρας [y] αἰτώματα θαμὰ πλήσιον ἀλλήλων, [z] πασσάλοι παρεῖχον, [a] ἐφ' ἑνδεκάτου φάρσους εἰς τοῦτο παρειλημμένους. ἄλλαι δ' ἐπάνω τούτων ἐκ διφθερῶν καταστασμέναι [b] ὑπερήσαν. σκέπη καὶ βοήθεια τῇ ὑφαντῇ [c] ἔν τε τοῖς καύμασι καὶ ὁπότε ὑετὸς εἴη γεγενημένος. πολλὴ δ' ἔκπληξις ἐλάμβανε τοὺς πόρρωθεν θεωμένους· τὴν γὰρ [d] χρόαν τοῖς κατὰ τὸν ἀέρα συμβαίνειν ἐδέησεν ἐδόκουν ἀφορᾶν. αἱ δ' ἐκ τοῦ τείχους καὶ τῶν διφθερῶν πεπαυμέναι [e] κατῆσαν ὁμοίως τῷ θώρακι τὰς πύλας ὑφάσματα, τό τε καῦμα καὶ τὸν ἀπὸ τῶν ὄμβρων ὕδωρ ἀπομαχόμενα. καὶ ἡ μὲν σκηνὴ τοῦτον τὸν τρόπον.

ε'. Γίνεται δὲ καὶ κιβωτὸς τῷ Θεῷ [f] ξύλων ἰσχυρῶν τὴν φύσιν, καὶ σῆψιν παθεῖν ἀδυναμένων. ἡ δὲ [g] ἔρων μὲν καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶτταν. ἡ δὲ κατασκευὴ τοιαύτη τις ἦν. μῆκος μὲν ἦν αὐτῇ [h] πέντε σπιθαμῶν· τὸ δὲ εὖρος καὶ τὸ βάθος, τριῶν σπιθαμῶν εἰς ἑκάτερον. χρυσῷ δὲ [i] τάτ' ἐντὸς καὶ τὰ ἔξωθεν [k] περιελήλατο πᾶσα, ὡς ἀποκεκρύφθαι τὴν ξύλωσιν· γρόφιγξί τε [l] χρυσέοις τὸ ὑπόθεμα περισταυωμένον εἶχεν θαυμασίως, ὃ παντάχοθεν ἴσον ἦν, κατ' ἀδέτερον μέρος ἐχούσης τὴν ἁρμονίαν λυμαινόμενον. [m] καὶ καθ' ἕτερον δὲ τοῖχον τὸ [n] ἀπεμηκεστέρων κειμένοις [o] προσήσαν χρύσεοι δύο, διὰ παντὸς [p] διήκοντες ξύλα· καὶ δι' αὐτῶν [q] μέντοι σκυταλίδες ὑπῆρχουσι καθ' ἑκάτερον τοῖχον, ὡς ἂν ὑπ' αὐτῶν, ὁπότε δεήσειεν, ἄγοιτο κινουμένη. οὐ γὰρ ὑπὲρ ζώων ἐκομίζετο, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. τῷ δὲ ὑπώματι αὐτῆς ἦσαν [r] πρόσωπα δύο· [s] Χερουβεῖς μὲν αὐτὰς Ἑβραῖοι καλοῦσι. ζῷα δ' ἐστὶ πετηνά, μορφὴν δ' οὐδενὶ τῶν ὑπ' ἀνθρώπων ἑωραμένων ἀφομοιῆσαι. Μωϋσῆς δὲ φησὶ τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ [t] προσυπεῖς ἐωμαγνitis porrecta: constabant enim ista triginta cubitis. E pilis autem contexta, eadem subtilitate qua priora è lana, ad terram usque prolixius aliquanto demissa erant: ad ostia fastigii & antarum similitudinem referebant, stragulo undecimo in hunc usum assumpto. Alia rursus è pellibus facta his superinducta erant, quæ contra æstus & pluvias *coloribus variegata* protegerent. Aspectu ejus *Pellibus insuper hæc omnia obtegebantur. Ex. c. 26.* è longinquo quidem homines obstupescebant: adeo enim micabant colores, ut cœlum intueri viderentur. Operimenta autem è pilis & pellibus similiter prominebant, ac velum ad portas oppansum; ut *scilicet* ardores & imbrium injuriam arcerent. Atque tabernaculum quidem in hunc modum constructum est.

5. Facta est autem & arca Deo *sacra*, ex lignis VI. natura validis & quæ cariem non sentiunt. Hæc *In Adyto servatur Decalogi Apotheca deaurata, sive Arcula sacra.* vero Eron quidem dicitur lingua nostra vernacula. Hujusmodi autem erat ejus fabrica. Longitudo ei quidem erat * quinque spithamarum: latitudo vero & crassities trium singulatim erat spithamarum. Intus autem & extra auro tota obducta est, ut plane occultaretur ejus materies: & aureis cardinibus tegmen coaptatum habuit arte mirabili, quod undique ei ad amussim respondebat, nulla ex parte vel tantilla scitam ejus aptamque juncturam impediente asperitate. Porro utrique longiorum *laterum* parieti affixi erant duo annuli aurei, per totum lignum penetrantes; & per eos vectes deaurati utrinque trajecti, ut earum ope, quoties occasio postularet, de loco in locum moveretur. non enim super jumentis vehebatur, sed sacerdotes eam hinc illinc transferebant. Operculo autem ejus impositæ erant effigies duæ: quas quidem Cherubes appellant Hebræi. Sunt enim animantia volatilia, tali forma qualem nemo mortalis in vivis unquam conspexerat. Ast hæc dixit Moyses se ab ima-

---

μέν Μίχει τ' γῆς] Judæi in Gem. Schabbath fol. 98. 2. non modo usque ad terram pertigisse vela putant, sed & partem soli texisse. למה משכן דומה לאשה שמהלכת בשוק ושיפולין שהלכין אחריה. *Cui rei simile erat tabernaculum? Mulieri in publicum prodeunti longa toga, cujus syrmata humum verrunt post eam.* REL.

x Καὶ θύρας] Καὶ κατὰ θύρας malit BERN.

y Αἰτώματα] Ergo & templo hac in parte fuit simile, quod αἴτωμα habuit. REL.

z Πασσάλοι] *Big.* & *Samb.* sed casu proximo Editores πασσάδα. Pars illa antica domuum Græcis θύρα & πασσὰς (potius quam πασσὰς) appellabatur, ut Pollio aliique Architecti adnotarunt. Epiphanius jam *Thalamos* cogitat, nedum quod structum maxime extat. Lego etiam, καὶ κατὰ θύρας αἴτ. &c. Prave *Bas.* & *Gen.* ὑπερείσαν, rursusque de eisdem tegminibus καλύπτων. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis* πασσάδα. Verum θύρα δὲ exhibet *Vat.* & paulo ante ὡς αἰτώματα.

a Τῇ ἐνδεκάτῃ] Putat ergo totam cortinam quatuor cubitorum ultra longitudinem tabernaculi additam: sic ut 44. cubitos hoc velum habuerit, & ab occasu abfuerit a solo unum cubitum, si crassitudo asserum in censum non veniat, & una cortina fuerit ab anteriori parte replicata. REL.

b Ὑπερήσαν.] Sic *Big.* & *Samb.* ὑπερείσαν & mox καλύπτων in reliquis.

c Ἔν τε τοῖς καύμασι] Aliis typis ἐν τοῖς καύμασι. Ita & Epiphanius. Theodoretus autem ex sacerdote Judæo καὶ διήρεις ἦν ἔχει τεχνίνης ἡ σκηνὴ ἐπικειμένας, καὶ μέντοι καὶ διφθέρας ποικίλας· ὥστε καὶ τὴν ὕβριν ἀπείργειν καὶ τὸ ψῦχος. BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* ἐν τοῖς κ.

d Χρόαν] Χροιὰν *Bas.* & *Gen.* prorsus ἀνάτυπον: χροιὰν vulgare, sed à Palladio χρόαν, Theogneto aliisque testibus idoneis. BERN.

e Κατῆσαν] Ita MSS. Editi καθῆσαν.

f Ξύλων] *Hen.* & *Busb.* ἐκ ξύλων ἰχ BERN.

g Ἔρων] Moyses ipse præfectus & norma sacri operis ארון *ἀρών* hanc nuncupavit, & quidem priori brevi, ut volunt Masorethæ: Gens Arabum ארון, *Eran.* Judæi χαλδαΐζοντες eandem ארונא *ἀρῶνα* aut *ἐρῶνα*, quomodo Josephum scripsisse aio. Unde ἡ δ' ἱερώνυμον apud *Big.* & *Samb.* atque ἡ ἡ ἱερώνυμία & ἱερωνυμία in codd. *Busb.* & *Hen.* ut Scribæ peccarant contra Judæi hujus ἡ ἡ ἱερώνα μὲ. *Heron* tamen Epiphanii Interpr. Epit. Cant. & P. Scholastici, necnon ἐ ἡ ἰώρων μὲ *Bas.* & *Gen.* emendationem illam obtulerunt, quam modo in pagina media vides. Prope γλῶτταν libri novi aliique. Tum εὖρος *Busb.* & *Samb.* BERN. Ita ex *S. Literis* edidit *Bernardus*: quamvis more Judæorum Χαλδαΐζοντων *Josephum* ἀρῶνα aut *ἐρῶνα* scripsisse existimarit, In *Græcis* mira est hallucinatio. nam in *Bas.* & *G.* ἡ ἡ ἰώρων, in *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἡ δ' ἱερώνυμον. atque ἡ ἡ ἑρώνυμία & ἱερωνυμία in *Codd. Busb.* & *Hen.* ἡ δ' ἱερὸν *Vat.* Latinis *Heron*, ut *Epiphanio*, *Epit. Cant.* & *Pet. Comestori.* HUDS. Hebr. ארון. Ἱερώνυμον est in MS. REL.

h Πέντε σπιθαμῶν.] Σπιθαμὴ est palmus major παλαιστὴ palmus 4 dignitorum; vid. Vitruvium & Hieronym. qui palmam & palmum distinguit. REL.

* *Quinque spithamarum:*] *Quinque dodrantum* reddit *Hostus* in Tractatu *de Fabrica arcæ Noëi.*

i Τάτ'] Τά τε *Busb.* & *Hen.* τά ἐντος *Coll. Big.*

k Περιελήλατο] *Big.* & *Samb.* magis ex usu ἐπιελήλατο. *Bas.* tamen *Gen. Busb.* atque *Hen.* proprie & κατὰ ἀλέκτορα. Vide Philologos ad vatem summum: nam geminum Atticismum refert id verbi. Paulo infra χρυσοῖς in editis & χρυσοῖ, quomodo Josephus neutiquam scripsit. Et subin ἴσον penes *Samb.* BERN. Περιελήλατο soli *Big.* & *Samb.* minus κατὰ ἀλέκτορα.

l Χρυσέοις] Ita *Big.* & *Samb.* & mox χρύσεοι. in *aliis* χρυσοῖς & χρυσοῖ. quo modo *Josephus* neutiquam scripsit.

m Καὶ καθ' ἕτερον] Καὶ abest revera *Samb.* & *Vat.* imo poterat reliquis abesse. Ibidem *Hen.* & *Busb.* Καθ' ἑκάτερον τοῖχον αὐτῆς. BERN.

n Ἀπεμηκεστέρων] Contra alii inter Hebræos arcam ita in Sancto Sanctorum locatam volunt, ut longitudo ejus ab austro versus septentrionem protenderetur. Quumque vectes ipsi extremitate sua in velum dirimens Sanctum a Sancto Sanctorum impressionem fecerunt, debuerunt annuli concipi ad latera arcæ brevissima, non longissima. REL.

o Προσήσαν χρύσεοι δύο,] Ita è *Vat.* ut p. 137. in medio προσῆσαν in *aliis.*

p Διήκοντες ξύλα·] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *aliis* διήκοντα. proclivius esset χρύσεοι δύο διὰ παντὸς διήκοντες ξύλα.

q Μέντοι] Fefellit Typothetas μέντοι pars καταφατική. In eodem versu ἑκάτερον τοῖχον *Gen.* BERN. Illud μέντοι ex *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* inseruit *Bernardus.* pro quo μὲ ἔτι habet *Vat.*

r Πρόσωπα] Sed προσώπατα in marg. correxerat *Coccejus*, quod postea confirmatum vidi ex *Coll. Voss.* HAV.

s Χερουβεῖς] Χερουβεῖς *Samb.* accentu merito; χερουβεὶς *Big. Bas.* & *Gen.* χιερουβὶμ ex LXX. cum *Hen.* cum *Busb.* tum *Latini* omnes. Atqui vero monstra illa alata alibi securius tracto: operam enim suam præter scriptores misere luserunt de Cherubinis pictores Judæi Christianique. BERN. Χερουβεὶμ *Vat.* Χιερουβὶμ LXX.

t Προσυπεῖς ἐωμαγνίτας.] Προϊστατεῖς *Hen.* Paulo ante nominale προσυ-

imaginibus in Dei throno expressis accepisse. In hanc arcam reposuit duas tabulas, in quibus decem præcepta conscripta esse contigit; quinque quidem in singulis, duo vero cum dimidio in unaquaque pagina. ipsamque *arcam* intra adytum recondit.

VII. *In Sacrario sacerdotum stabat Mensa sacra.*

6. In sacerdotum sacrario mensam collocavit, Delphicis non absimilem: longitudine quidem duûm cubitorum, latitudine vero cubiti unius, & altitudine trium spithamarum. Erant autem illi pedes, dimidia quidem sui parte deorsum perfecte & accurate facti, similes iis quos spondis adhibent Dores; sursum vero abacum versus quadrangulari opere erant. At *mensa* excavatur per unumquodque latus, veluti labro quatuor digitorum, limbo circumeunte superiorem & inferiorem ejus corporis partem. Singulis autem ejus pedibus affixi erant annuli, non separati ab operculo; in quos immissi erant vectes lignei, aureis laminis obducti, iique exemptiles. Nam qua parte cum mensa cohærebant annuli, cavitas erat: neque enim perpetui erant, sed prius quam in orbem coirent, desinebant extremitatibus suis in acumina, quorum unum in prominentem mensæ partem inserebatur, alterum in pedem. atque his per viam asportabatur mensa. Super hanc (nam posita erat in sanctuario versus septentrionem, non longe ab adyto) collocabantur duodecim panes non fermentati; seni è regione sibi duobus ordinibus oppositi, ex farina mundissima duorum assaronum: quæ mensura Hebræorum septem cotylas Atticas continet. Panibus autem impositæ erant duæ phialæ aureæ thure plenæ. Post septem vero dies alii panes inferebantur, festo *scilicet* quod nos Sabbatum appellamus: diem enim *quemlibet* septimum Sabbatum vocamus. At quod-

ἐκκένα. ταύτῃ τὰς δύο πλάκας, ἐν αἷς τὰς δέκα λόγας συγγεγράφθαι συμβέβηκε, ἀνὰ πέντε μὲν εἰς ἑκατέραν, ἀνὰ δύο δ' ἡμισυ καὶ μέτωπον, ἐγκαθῆρ. καὶ ταύτῃ ἐν τῷ αὐτῷ κατέθησιν.

ς'. Ἐν δὲ τῷ ναῷ τράπεζαν ἱδρύεται [x] Δελφικαῖς οὐδαμῶς ὁμοίαν· τὸ μὲν μῆκος δύο πηχῶν, τὸ δὲ πλάτος ἑνὸς πήχεος, καὶ ἀσπιθαμῶν τριῶν τὸ ὕψος. [y] ἦσαν δ' αὐτῇ πόδες, τὰ μὲν ἐξ ἡμίσους ἕως τῶν κάτω [z] πέλεως [a] ἀπηρτισμένοι, οἷς Δωριεῖς [b] προσιζεῖζι τὰς κλίνας ἐμφερεῖς, τὸ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀνατεῖνον [c] πεφάγωνοι τῇ ἐργασίᾳ. [d] κοιλαίνεται δὲ [e] καθ' ἕκαστον πλάγιον, κοιλάνσει πως καὶ πελαισὴν τὸ ἔδαφος, ἕλικος σχεδὸν τὸ πε [f] ἄνω καὶ τὸ κάτω μέρος τοῦ σώματος. καθ' ἕκαστον δὲ τῶν ποδῶν καὶ [g] ταύτῃ ἐλήλατο κρίκος, [h] οὐκ ἄπωθεν τοῦ ὑπηθέματος, δι' ὧν [i] ἦεσαν [k] σταλεοὶ χρύσεοι, ξύλα τὰ νέρθεν ὄντες, [l] ἐξαίρετοι. [m] κοῖλον γὰρ εἶχεν ἐπ' αὐτοῖς τὸ κατὰ τὰς κρίκας [n] κοινωθέντας· οὐδὲ γάρ εἰσι διωρυκτοῖς, ἀλλὰ, πρὶν συνελθεῖν εἰς τὸ ἄπρον, [o] εἰς περονίδας τινὰ ἐκλυτὰς πλατυνθέντες, ὧν ἡ μὲν εἰς τὸ σχεδὸν ἐμβαίνει τῆς τραπέζης, ἡ δ' εἰς τὸ πόδα. καὶ τούτοις κατὰ τὰς ὁδὸς κομίζεται. ὅπῃ ταύτης, ἐπίκειται γὰρ ἐν τῷ [q] νεῷ πεφαμμένη πρὸς ἄρκτον [r] ὁ πόρτις τοῦ μυχοῦ, διεπίπτουσαν [s] ἄρτων τε δώδεκα ἀζύμους καλὰ ἐξ [t] ἀπαλλήλους κειμένους, [v] καθαρᾶ πάνυ τοῦ ἀλεύρου ἐκ δύο [x] ἀσσαρώνων· ὁ μέτρον Ἑβραίων ἐπὶ κοτύλας Ἀττικὰς ἔχει. [y] ὑπὲρ δὲ τ' ἄρτων ἐπίκειται δύο φιάλαι χρύσεαι, [z] λιβανωτοῦ πλήρεις. μεθ' ἡμέρας ἑπτὰ πάλιν [a] ἄλλοι κομίζονται ἄρτοι, ἐν τῷ καλουμένῳ ὑφ' ἡμῶν Σαββάτῳ· τοῦτο γὰρ ἑβδόμην ἡμέραν Σάββατα καλῶ-

---

πόθεσιν usurpabat, jam Flavius adfert hujus ἀπόγραφον, ut Philoxenus contendit, aut potius ἀπὸ τύπου. BERN.

v Κατὰ μέτωπον,] *Hen.* etiam ἀνὰ δύο ἥμισυ καὶ μέτωπα. Supraque idem συμπέπηγεν, loco nimis perfecti temporis: ubi statim ἀναπέπλεκται ut solet *Samb.* conjungere. BERN.

x Δελφικαῖς] *In Sacrario sacerdotum* (ἐν τῷ νεῷ) *ad aquilonem stabat* Mensa sacra, שלחן, *Delphicæ similis*, ἐπίχρυσος, *longa duos cubitos, lata unum; altaque* ½ *cub. cui lorica cum coronulis plane aurea* (מסגרת זר, *labium cum limo* Epiph. *labium & corona*, Hieron. στέφανη καὶ κυμάτια, LXX.) ἐπίθεμα ἐλικοειδὲς, *sub abaco supraque eum cavo palmari præcluserat. Gestabatur vero manubriis bis geminis, opere cardinato ad partes pedum quadratas adfixis, quod Moysi* מטעורת לבתים לברים. *Habet hæc* 12. *pregrandes panes azymos ordine gemino* (ב' מערכות, β' θέμασι *Int.* LXX. καθ' ἑξ ἀπαλλήλους κειμένους *Jos.*) *dictos Moysi* להם פנים, *quod est* panes altrinsecus ordinati, *vel* לפני יהוה ad mensam Dei adpositi, LXX. ἄρτοι ἐνώπιοι, *Aquilæ & Onceloso* ἄρτοι προθετοὶ, *Symmacho & aliis plerisque* ἄρτοι προθέσεως) *figuram suam quadratos, quemque ex similæ* assaronibus *duobus*, שני עשרנים, *qui sunt* gomori *duo, aut* ⅒ ephæ, *aut bis septem* heminæ *Atticæ. Placentas illas duas* phialæ *aureæ*, בזיכין *Moysi Maimonis*, כפת *Moysi Amrami, coronabant, plenæ thuris, imo salem injiciunt Doctores Alexandrini & Patres Talmudi. Novos deinde panes viderat septima quæque lux*, שבת *Hebræis*, שבתא σαββατὰ *Chaldæis vocata. Hoc de ritu Ex. c.* 25. *& Levit. c.* 24, *necnon alibi Flavius.* BERN. Non ad *Delphicam* Apollinis ut male nonnulli, sed ad formam abaci respicit.

y Ἦσαν δ' αὐτῇ πόδες,] Vide *Reland.* de Spoliis Templi Hieros. p. 89.

z Τέλεως ἀπηρτισμένοι,] i. e. perfecti pedes, pedibus veris animalium omnino similes, uti & in arcu Titiano Romæ exhibentur. REL.

a Ἀπηρτισμένοι,] Ἐξηρτισμένοι *Vat.*

b Προσιθιζι] Sic volo magis quam singulare προσίθησι editorum, aut scriptorum librorum Ioniſmum προσιθεασι. Supra restitui typum Atticum, ubi omnes libri ἐν τῷ ναῷ vulgi modo. BERN. Ita *Bernardus.* in *Editis* προσίσθησι. in *MSS.* προσιθέαζι. (Scil. quibusdam. nam in *Coll. Voss.* & *Big.* προσιθέαζι.)

c Πεφάγωνοι] Τετράγωνον *Vat.*

d Κοιλαίνεται] Videntur describi κυμάτια σχεπτὰ vel opus interrasile limbi superioris & inferioris. REL.

e Καθ' ἕκαστον] *Samb.* καθέκαστον.

f Ἄνω καὶ τὸ κάτω] unus limbus cingebat mensæ superficiem, alter connectebat pedes eratque in medio altitudinis mensæ, uti in arcu triumphali Titi videre est. REL.

g Ταύτῃ] Eo modo *Bas. Gen.* & *Samb.* omnisque pictura sacra. Verum veteri mendo ὃ κάτωθεν *superius*, *Big.* & *Epiphan.* Mox in excusis ἕτερα. BERN. Sic *Big.* & *Samb.* τουτέστιν in *reliquis.*

h Οὐκ ἄπωθεν] *Coll. Voss.* & *Big.* ὃ κάτωθεν.

i Ἦεσαν] Eo modo *Big.* & *Samb.* in cæteris ἵεσαν.

k Στελεοὶ] Hesychius: Στελεὸν δεύτερος τὸ ξύλον τοῦ πελέκεως ξύλον. COCC.

l Ἐξαίρετοι.] Οὐκ ἐξαίρετοι *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Forte ἐξαιρεῖσι. COCC.

m Κοῖλον γὰρ] Κοῖλον γὰρ εἶχον juxta quosdam *Epiphanii* codices.

n Κοινωθέντας·] Mallem κοινωθέν. Codices etiam nonnulli Latinorum eo loci plane indicant κοῖλον γὰρ εἶχον. BERN. Κοινωθὲν malit *Bernardus.*

o Εἰς περονίδας] Εἰς περονίδας *Big.* & *Samb.* Vide *Villanpandum* in *Ezech.* tom. 2. p. 353. & *Rhenferdii* Dissert. de *mensa & panibus Propositionis.*

p Τῆς τραπέζης,] Intelligit tabulam mensæ ipsi impositam, ut Pollux τράπεζα distinguit a tripode, cui insistit, VI. 12. REL.

q Νεῷ] Ναῷ *Hen.* & statim διετέθησαν.

r Οὐ πόρτις τοῦ μυχοῦ,] Talmudici locant in medio fere, vel in tertia parte Sancti, quæ velo interiori proxima erat. REL.

s Ἄρτων τε] MSS. quatuor δ' ἄρτους & Jac. Capellus. Ubi editiones binæ ἄρτων τε, nec minus eleganter. BERN. Ita in *Editis.* in *MSS.* δ' ἄρτων. nec minus eleganter.

t Ἀπαλλήλους] Ἀπαλλήλως *altrinsecus*, *Big.* & *Samb.* manu priore, leviter ne prætereas: licet succurrat ea forma præter nostra Lexica. ἐπ' ἀλλήλως reperitur in prioribus editionibus, necnon apud *Busb* & *Hen.* Verum ἀπαλλήλων, aut ἀπ' ἀλλήλων distinctius permutavit *Samb.* manu secunda, alludit & Scholasticus, *senos per partem.* BERN. *Al.* ἐπ' ἀλλήλως. Verum ἀπαλλήλων aut ἀπ' ἀλλήλων à manu secunda in aliquot *MSS.*

v Καθαρᾷ] Καθαρῶ ex scriptis *Big. Samb.* & *Busb.* Aliunde καθαρὸς, quod probavit diu Interpres Latinus. *Hen.* ibi καθαρᾷ πάνυ ἀλεύρου ἐκ β'. ἀσσάρων· ὃ μ. ἑβραϊκὸς ζ. κοτ. ἀττ. ἔχων. Pro ἀσσάρων in obliquo reposui contra libros cunctos potius ἀσσαρώνων, syllaba adfixa, quam alibi Sacerdos retinet. BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* καθαροὺς.

x Ἀσσαρώνων·] Ita pro ἀσσάρων ex aliis *Josephi* locis reposuit *Bernardus.*

y Ὑπὲρ δὲ τ' ἄρτων] Judæi alii volunt non supra panes has acerras positas, ne pondere suo panes læderent, sed in ipsa mensa juxta panes. REL.

z Λιβανωτοῦ] Λιβάνου *Bas. Gen. Hen.* atque *Busb.* & Bibl. Interpretes LXX. λιβάνου MSS. duo heic loci, ut Josephus voluit: licet לבונה vulgo apud Judæos, & λίβανος non rarius quidem inter Græcos tam fructum arboris significet quam ipsam arborem. BERN. Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *aliis* λιβάνου. quæ vox non raro apud Græcos tam fructum arboris significat quam ipsam arborem.

a Ἄλλοι κομίζοντο] Οἱ ἄλλοι, ut Attico's scriptores novimus articulorum prodigos, ita *Bas. Gen.* & prior manus *Samb.* BERN. Ita *MSS.* in *Editis* οἱ ἄλλοι. quod ferri quidem potest. nam Atticos articulorum prodigos novimus.

λῆμεν. τὴν δ' αἰτίαν ἐξ ἧς ταῦτ' ἐπενοήθησαν ἐν ἑτέροις ἐρῦμεν.

ζ. [b] Κατὰ πρόσωπον δ' τ τραπέζης, τῷ πρὸς μεσημβρίαν τετραμμένῳ τοίχῳ πλησίον, ἱσταται λυχνία ἐκ χρυσοῦ κεχωνευμένη [c] διάκενος, σταθμὸν ἔχουσα [d e] μνᾶς ἑκατόν. [f] Ἑβραῖοι μὲν καλοῦσι κίγχαρες· εἰς ἣ τὴν Ἑλληνικὴν μεταβαλλόμενον γλῶσσαν σημαίνει τάλαντον. πεποίηται δ' [g] σφαιρία καὶ κρίνα σὺν ῥοίσκοις καὶ κρατηρίοις· ἑβδομήκοντα [h] δ' ἦν τὰ πάντα· ἐξ ὧν ἀπὸ μιᾶς βάσεως [i] συνετέθη πρὸς ὕψος, ποιήσαντος αὐτὴν συγκειμένην εἰς μοίρας εἰς ἴσας τοὺς [k] πλανήτας καὶ τ ἥλιον κατανέμουσιν. ἀπαρτίζεται δ' εἰς ἑπτὰ κεφαλάς, καταλήλας ἐν [l] στοίχῳ διακειμένας. λύχνοι δ' ὑπιφέρονται αὐταῖς ἑπτὰ κζ μίαν, τ πλανήτων τ ἀριθμὸν [m] μεμιμημένοι. ὁρῶσι δ' εἴς τε τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν μεσημβρίαν, [n] λοξῶς αὐτῆς κειμένης.

η. Μεταξὺ δ' αὐτῆς καὶ τ τραπέζης ἔνδον, ὡς πρόειπον, θυμιατήριον, [o] ξύλινον μὲν, ἐξ οὗ καὶ τὰ πρότερα ἦν σκεύη, μὴ [p] σηπόμενον, [q] στερεὰ δ' περιελήλαται αὐτῷ λεπίς. πηχυαῖον μὲν κζ πλάτει ἑκάστην τὸ πλάτος, ὕψος δὲ διπλάσιον. [r] ἐπὴν δὲ ἐχάραξε χρυσέα [s] ὑπερανεστῶσα, ἔχουσα κζ γωνίαν ἑκάστην [t] στέφανον, καὶ [v] τῦπον δ' ἐκπεριοδεύουσα χρύσεον· [x] ᾧ καὶ κείνται καὶ σκυπαλίδες [y] πρόσηεσαν, αἷς κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑπὸ τ ἱερέων ἐφέρετο. ἵδρυτο δὲ καὶ πρὸ τ σκηνῆς βωμὸς χάλκεος, ὑπόξυλος κ αὐτὸς, ἑκάστην πλευρὰν πέντε πήχεσιν ἐκμεμετρημένος, τὸ δὲ ὕψος [z] τρισὶν,

nam huic rei excogitandæ anſam dederit, álibi dicemus.

7. Ex adverſo autem menſæ propius meridianum parietem ſitum erat candelabrum ex auro fuſo & ſubinani, centum minarum pondo. Hebræi quidem cinchares nominant: quod, ſi Græce interpreteris, talentum ſignificat. Diſtinctum autem erat ſphærulis, liliis, granatis, & cratericulis: (illorum vero omnium ſumma erat LXX.) ex quibus ab ſimplici baſi compoſitum in altum aſſurgebat, in totidem calamos ſtructura ſua diſtributum, quot planetas cum ſole perhibent. Exibat autem in ſeptem capita, una eademque ſerie æquis intervallis diſpoſita. Porro & in illis lucernæ præfulgebant, in ſingulis ſeptem, planetarum numerum referentes: reſpectantesque ad orientem & meridiem, candelabro oblique poſito. Candelabrum *ſacrum.*

8. Inter lychnuchum autem & menſam interius, ut jam dixi, *poſita ſtabat* [1] ara ſuffitus, è ligno quidem, unde & priora facta ſunt inſtrumenta non putreſcente, ſolida vero lamina incruſtato, cubitali quidem in quadrum latitudine, altitudine vero dupla. Superimpoſita autem erat craticula aurea, [2] habens ad unumquemque angulum coronam, eamque circumeuntem auream: cui adjuncti erant annuli, cum vectibus, quibus per viam à ſacerdotibus deportari poſſet. Sed & pro foribus Tabernaculi collocatum erat altare æreum, [3] ſubligneum & illud, quinque cubitos longum & totidem latum, & tribus altum, ſimiliter auro ornatum, [4] laminis æreis adAra *ſuffitus.* Altare *holocaustomatum.*

b Κατὰ] *Ad latus meridionale* Sancti *è regione Menſæ ſtabat, ut fas fuit,* VII. *planetarum typus,* מנרת הזהב, Candelabrum *Sacrum, ἀλλαχοῦ δὲ λύχνος λεγόμενος πας' ἰδιώταις, inquit Diodorus libro* 34. *ex auri ſuſi atque ſubinanis* (מקשה, *hoc aliis quidem* ductile, *atque* LXX. τορευτὸν) *talento* ἑκατομναίῳ, (*quod* ככר *mal' ἑρμηνεύοντες, Judæi quidem* כנרת & כנרא *i. κίγχαρες vocant, atque hodie de Græco* Cintarin, *pondere Siclorum ſuorum* 3000. *aut librarum Romanarum* 125. *pretioque librarum Sterlingiarum omnino* 3750.) *atque ex baſi ſimplici in ſeptem calamos capitaque adſurgens alta æque, tum lucernis totidem* נרות *nzrvt, tum etiam* 26. *Spharulatum* (כפתרים, LXX. σφαιριστῶν, *Joſ.* σφαιρίων.) *Liliorum* 22. (פרחים, *κρίνων* LXX. *Int. Joſ. & Onceloſo,* ἀνθῶν *Symmacho*) *Scyphorumque* 22. *cum granatis ſuis,* (*ῥοίσκων καὶ κρατηριδίων Joſ. κρατήρων ἐκτετυπωμένων καρυΐσκοις* LXX. *Int. κρατήρων ἐξηνυγδαλωμένων Aquilæ, Moyſi magno* גבעים כמשקדים) *ornamentis haud minus ſeptuaginta præfulgebat, ad auſtrum atque orientem oblique reſpectans. Ex. c.* 25. *c.* 37. *& c.* 40. 24. *& Num. c.* 8. 2. *Iterumque in his Orig. l.* 3. *c.* 7. §. 8. BERN.

c Διάκενος,] Intus cavum fuiſſe lychnuchum hac voce indicat, uti mox balteum ſacerdotalem vocat διάκενον & ſimilem exuviis ſerpentis. Sed in Sacro codice. מקשה fuiſſe dicitur, quod *ſolidum* notare vulgo creditur. Verum nil obſtat, quominus & מקשה διάκενον fuerit, ut notet aliquid ex ſolo auro conflatum, uti tubæ Num. 10. 2. REL.

d Μνᾶς] Μνᾶς *Samb.* accentu declivi ac debili. Tum ἑξακοσίους μ *Baſ. Gen.* cum *Hen. & Busb.* ἓξ ἑξακοσίους μ *Big. & Samb.* correcte. ὁ ἑξακοσίους *Epiphan.* BERN.

e Μνᾶς ἑκατόν.] Illæ centum Minæ conficiunt Talentum, adeoque neceſſe eſt, ut talentum valeat 450. lib. Monetæ *Anglicanæ.* Vid. *Prideaux* in Præf. ad Connex. p. 19. pr. Vol. HUDS. In *Add.*

f Ἑξακοσίους μ] Ἓξ ἑξακοσίους μ *Samb. & Big.* (& *Coll. Voſſ.*) Vide *Villalpandi* Apparat. part. II. p. 408. & p. 410.

g Σφαιρία] 4 genera ornamentorum lychnuchi recenſet, uti & in arcu Titi Veſpaſiani conſpiciuntur, orbes, flores, mala & crateres. REL.

h Δ' ἦν] *Baſ. & Gen.* δή. Attamen numerus ille LXX. particularum rite confiet, ſi armaveris ſingulos candelabri ramos ab Ex. c. 25. v. 32. &c. tribus ſphærulis, tum ad haſtilis inferiora poſueris alias quatuor, & pro commiſſuris calamorum adhuc tres, necnon in ſummo haſtili (ſic puto) ſphærulam XXVIam. Namque de liliis & ſcyphis jam claret ratio. Vide §. 8. capitis ſequentis. BERN. Sic *MSS.* in *Editis* δὴ τὰ π.

i Συνετέθη] Diſtinguunt alii hunc in modum, συνετέθη, ὡσὲ ὕψος ποιήσαντος &c.

k Πλανήτας] *Samb.* πλάνητας. Mox perinde eſt ſive ſic ſcribas, ſive cum *Big. & Samb.* ἐν σίχῳ. BERN.

l Στοίχῳ] Σίχῳ *Coll. Big.*

m Μεμιμημένοι.] Ita *MSS.* in *Editis* μεμιμῆσθαι.

n Λοξῶς] At Talmudici volunt ramos lychnuchi ab ortu verſus occaſum fuiſſe protenſos. REL.

o Ξύλινον] Lege ξυλᾶν. COCC.

1 *Ara ſuffitus,*] *Inter Panes & Lumina cis Velum Sanctiſſimum* ſtabat Ara ſuffitus, מזבח הזהב & מזבח הקטרת, *Θυσιαστήριον Θυμιάματος* LXX. *Int. Θυμιατήριον Philoni & Joſepho, ex ligno perpetuo & χρυσολέπῳ parallelipedon altitudinis bicubitalis baſiſque ex quadro cubiti unici: cujus ſummitatem ſeu craticulam (ἐχάραν Joſ. ἐσχαρίδα* LXX. *& S. Hieron.* אגרת *Onceloſo, Moyſi* גג) *condecorabat* זר זהב corona auri *ſolius, tum ſuſum* cornua *ſeu pinnæ, & juſum* annuli cum vectibus. *Ex. c.* 30. *c.* 35. *& c.* 40. BERN.

p Σηπόμενον,] Cum *Epiphanio* lego σηπόμενον. in *cæteris* σηπόμενα. HUDS. Lege σηπομένῃ. COCC.

q Στερεὰ δ' περιελήλαται αὐτῷ λεπίς.] In Gemara Enuvin. fol. 19. 1. docetur quam hæc fuerit στερεὰ מזבח הזהב שאין עליו אלא כיעובי דינר זהב עומד כמה שניכם ולא שלט בו האור, *altare aureum, quod non erat tectum auro craſſiori quam eſt denarius, multos annos perduravit, nec ab igne læſum fuit.* REL.

r Ἐπλῶ] Ἐπλῶ τε ἐχάρᾳ χρυσέᾳ *Vat.*

2 *Habens ad unumquemque angulum coronam,*] Coronas ex auro puriſſimo *Mert. Col. & Frob.* Coroneas aureas puriſſimas (-- mos mos *Voſſ.* 1.) ſex, *Voſſ.* 1. *V. W.* 1, 2. *Big. Bodl.* Coronas puriſſimas ſex, *Bal. & Goul. Hoc mendum vetuſtatem habet, & Comeſtorem olim perculit.* Joſephus addidit, *ſic ait P. Trecenſis,* quod per angulos ſingulos coronas ſex habebat ex auro puriſſimo, quod ſingulariter forte in Exodo dictum eſt ita: Facieſque ei coronam auream per gyrum. *Putabis tamen Epiphanium retuliſſe duntaxat,* coronam ex auro puriſſimo, ſed & annuli &c. *Sic nunc juvare hunc Scholaſticum placet & cum Joſepho ſuo forte conciliare.* BERN.

s Ὑπερανεστῶσα,] Contractiori Athenienſium præterito, quo maxime κῆα ſibilus fœmineus evitatur, *Samb. Busb. & Hen.* Alii perperam ὑπερανιστῶσα, vice ὑπερανεστῶσα. BERN. Ita *Samb. Busb. & Hen.* in aliis perperam ὑπερανιστῶσα vice ὑπερανεστῶσα.

t Στέφανον,] *Epiphanius* στεφάνους ἐξ ὧν ποιοῦσιν χρυσοῦ. *Big.* στέφανον καὶ Ϝ εἰ ἐκπεριοδεύουσα χρύσεον, καὶ κείκοι. Imo *Samb.* legit χρύσεον καὶ κείκοι: moxque ille πρόσηεσαν pro πρόσηεσαν reliquorum. BERN. In *Vet. Interpr.* ad hunc modum, *habebatque per angulos ſingulos coronas ex auro puriſſimo ſex, & annuli & vectes inerant* &c. ac ſi in ſuo codice habuiſſet στεφάνους ἐξ ὧν ποιοῦσιν χρυσοῦ. ſed (ut inquit *Bernardus*) juvare licet hunc *Interpretem,* ſcribendo *ſed & annuli* &c. & cum *Joſepho* ſuo forte conciliare. χρύσεον mox *Coll. Big.*

v Τῦπον δ' ἐκπεριοδεύουσα] Quod ſi legas καὶ τέτταρα ἐκπεριοδεύοντα. Videtur enim cornua Altaris στεφάνους appellaſſe. Vide Exod. 30: 2. 3. COCC.

x Ὧ καὶ κείκοι] Ita legendum cenſeo cum *Editis.* in *Cod. Vat.* ᾗ καὶ κρ. in *Samb. & Big.* deeſt ὦ.

y Προσήεσαν,] Sic *Samb.* & *Big.* in cæteris πρόσηεσαν, & mox ἐν αἷς in *Vat.*

3 *Subligneum*] *Vel.* ſubligneum, & illud quinque &c. ὑπόξυλον, καὶ αὐτὸς ἑκάστην &c.

z Τρισὶν,] Τρίπηχυς *Big. Vat. & Samb.* (*Voſſ. Coll.* τρίπηχες) τρισὶν *Baſ. Gen. & Epiph.* Mox τῇ ἐχάρᾳ *Samb.* cum *Big.* Dein *Samb.* καταφλεγόμενον. BERN.

4 *Laminis æreis adopertum,*] Ex laminibus æris, *ſcripſerat Epiph. Voſſ.* 1. *Mert. & melioribus codicibus comprobantibus. Ad clauſulam* graticula, *Voſſ.* 1. *Item* retiarum, *Voſſ.* 1. *L. Mert. W.* 1, 2. *Star. V. Vig. & Bodl.* Retiaculorum, *Goul. & Bal.*

adopertum, cum crate ad similitudinem reticuli: excipiebat enim terra quicquid ignis à foco *superne* decidebat, quod basis ei non omnino subjecta esset. Cæterum è regione aræ præsto *insuper* erant infundibula, phialæ, thuribula, crateresque ex auro: quæcunque vero alia *aderant* instrumenta, sacro ministerio designata, * ex ære conflata erant omnia. Atque hoc modo se habuit Tabernaculum, una cum apparatu suo.

[a] ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένος, χαλκείαις λεπίσιν ἐξησκημένος, [b] δικτύῳ [c] τὴν ἐχάραν ἐμφερής· ἐξεδέχετο γὰρ ἡ γῆ τὸ ἀπὸ τῆς ἐσχάρας πῦρ καταφερόμενον, τῆς βάσεως ὅλης παντὸς ἐχ ὑπακειμένης. [d] ἀνὰ πρὸ δ' [e] ἐπῆσαν δὲ βωμῷ οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυίσκοις καὶ κερατίσιν ἐκ χρυσοῦ· ὅσα τε ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας πεποίητο, χάλκεα ἅπαντα ὑπῆρχον. καὶ ἡ μὲν σκηνὴ τοιαύτη τε ἦν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη.

VIII. CAP. VII.

Qualia fuerint vestimenta sacerdotum & Pontificis M. de Aaronis sacerdotio, variisque purificationum & sacrificiorum ritibus: atque de festis, & ut dies singuli dispositi erant: tum leges aliæ.

ΚΕΦ. ζ.

Τίνες τοῖς ἱερεῦσίν εἰσιν αἱ στολαὶ, καὶ ἡ τοῦ ἀρχιερέως· περὶ δὲ Ἀαρὼν ἱερωσύνης, καὶ τῶν ἀγνειῶν καὶ θυσιῶν οἱ τρόποι· καὶ περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται· ἄλλοι τε νόμοι.

Chaanæ, *Sacerdotes*, Rabchaanes, *Pontifex*. *Vestitus vulgi sacerdotum.*

FActæ sunt autem & sacerdotibus vestes, cum aliis omnibus, quos Chanæas vocant, tum etiam ipsi Pontifici, quem Anarabachen appellant. significat autem *vox ista* principem sacerdotem. Et aliorum quidem vestes hujusmodi esse contigit. Quando autem ad sacra ministeria accedit sacerdos, purus factus juxta præscriptam in lege puri-

Γίνονται δὴ καὶ τοῖς ἱερεῦσι στολαὶ, πᾶσί τε τοῖς ἄλλοις, [f] οὓς [g] Χαναίας καλοῦσι, καὶ δὴ καὶ τῷ ἀρχιερεῖ, ὃν [h] Ἀναραβάχλην προσαγορεύουσι. σημαίνει δὴ ἀρχιερέα. τῶν μὲν οὖν τῶν ἄλλων στολῶν τοιαύτην εἶναι συμβεβηκεν. ὅταν δὲ προσίῃ τῇ ἱερουργίας ὁ ἱερεὺς, ἡγνικὼς ὡς ὁ νόμος [i] ἁγνείαν [k] προσαγορεύει, πρῶτον μὲν ἀποδύεται τὴν [l] μανα-

Scholasticus forte ediderat retiarii *vel* reticuli. *Ea enim de causa differit P. Comestor*, Josephus autem sic: Cui suberat craticula in modum reticulorum facta. Suscipiebat enim terra ignem qui de craticula ferebatur: quia bases non erant ei subjectæ. Cassiodorus tamen Senator (*quem Epiphanius iste bene noverat*) in pictura quam fecit, cujus in expositione Psalmorum meminit, quatuor pedes in utroque altari fecit. BERN.

a Ομοίως] Ὁμοίως κεκοσμημένῳ, *exempto hinc auro. Quam sane lectionem præ altera ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένῳ Josephi nomine eligo: ita etiam Moyses postulat* BERN. Ὁμοίως κεκοσμημένῳ legebat *Vet. Interpr.* quæ sane lectio alteri præferenda est, præsertim cum *S. Literis* magis consona sit. Mallem equidem ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένῳ, *tanquam si auro esset ornatum.* sc. quod aurum fulgore suo referret, ut alibi loquitur *Josephus*.

b Δικτύῳ] Ex sacris literis non liquet in summo fuisse aliquam craticulam vel opus reticulatum. E contrario opus reticulatum extendit se ab imo usque ad medium altaris, adeoque in summo non. REL.

c Τὴν ἐχάραν] *Coll. Big.* & *Voss.* τῇ ἐχάρᾳ.

d Ἀνὰ πρὸ δ'] Ita & in templo Secundo vasa ministerii erant in mensa argentea juxta altare versus occasum. REL. *Coll. Big.* ἀνὰ πρὸς.

e Ἐπῆσαν] *Big.* & *Samb.* ἀνὰ πρὸς δ' ἐπῆσαν δὲ βωμῷ δὲ χρυσέοις. οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυίσκοις καὶ κεραστῆρσιν ἦσαν· ὅσα τε ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας πεποίητο, χρύσεα πάντα ὑπῆρχον. *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* ἀνὰ πρὸς δ' ἐπῆσαν (*Busb.* ἐπῆσαν ἀνὰ πρὸς) δὲ βωμῷ οἰνοχόαι τε (οἰνοχόαι *Busb.* & *Hen.*) καὶ φιάλαι σὺν θυίσκοις καὶ κεραστῆρσιν ἦσαν. ὅσα τε ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας πεποίητο, χρύσεα πάντα ὑπῆρχεν. *Aurea* quidem pro *aureis* non permutare stultissimum esset (Scribis aliquot Latinis Græcisque cunctis invitis) dum id monent Sanctissimi libri, Ex. c. 27. 3, 19 Verum de hac sententia, sicut nos illam contextu emendavimus, inconsultis codd. Gallicis nunc plus nos dicam: nisi tu statim legere malis, ἀνὰ πρὸς δ' ἐπῆσαν δὲ βωμῷ δὲ χρυσέοις. οἰνοχόαι τε καὶ φ. σ. θ. κ. κρατῆρσιν, ὅσα τε ἄλλα —— χάλκεα πάντα ὑπῆρχον. Pro *aureis* etiam stat Johannes Zonaras, ἀνὰ πρὸς δ' ἐπῆσαν δὲ βωμῷ δὲ ξυλίνοις φιάλαις καὶ κρατῆρες σὺν θυίσκοις ἐπῆσαν, καὶ ἄλλα σκεύη ἃ πρὸς ἱερουργίαν ἡτοίμασο, χρύσεα πάντα. BERN. Ita quidem edidit *Bernardus* partim ex conjectura, partim ex *Exod.* c. 27. v. 3. & 19. ἀνὰ πρὸς δ' ἐπῆσαν δὲ βωμῷ δὲ χρυσέοις οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυίσκοις καὶ κραστῆρσιν ἦσαν· ὅσα τε ἄλλα σκ. π. τ. ἱ. π. χρύσεα πάντα ὑπῆρχεν *Big.* & *Samb.* ἀνὰ πρὸς δ' ἐπῆσαν (ἐπῆσαν ἀνὰ πρὸς *Busb.*) δὲ βωμῷ οἰνοχόαι τε κ. φ. σ. θυίσκοις καὶ κραστῆρσιν ἦσαν. ὅσα τε ἀ. σκ. π. τ. ἱ. π. χρύσεα π *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* ἀνὰ πρὸς δ' ἐπῆσαν δὲ βωμῷ δὲ χρυσέοις οἰνοχ &c. ut in *Bas.* & *G.* habet *Cod. Vat.* Pro *aureis* etiam stat *Zonaras*, ἀνὰ πρὸς δ' ἐπῆσαν δὲ βωμῷ δὲ ξυλίνοις φιάλαις καὶ κραστῆρες σὺν θυίσκοις ἐπῆσαν, καὶ ἄλλα σκεύη ἃ πρὸς ἱερουργίαν ἡτοίμασο, χρύσεα πάντα. Denique *Bernardus*, his omnibus perpensis, hanc lectionem subjicit, ἀνὰ πρὸς δ' ἐπῆσαν δὲ βωμῷ χρυσέοις. οἰνοχόαι τε κ. Φ. σ. θ. κ. κρατῆρσιν, ὅσα τε ἄλλα —— χάλκεα π. ὑπ. HUDS. Post κραστῆρσιν dele ἦσαν. COCC.

* *Ex ære conflata erant omnia.*] Aurea, *Mert. L. & Epit. Cant.* de vetere vitio *exemplarium Græcanicorum, quod hodieque perseverat metallo permutato,* χρύσεα πάντα ὑπῆρχε, *pro æquo justoque* χάλκεα ἅπαντα ὑπῆρχε. *Namque mandaverat optimus Ex.* c. 37. 3. πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ ποιήσεις χαλκᾶ; *ita & effectum legimus* c. 38. 3. *quem versum repetit modo Flavius. Hinc pars plurima codicum Epiphaniorum jam obtinent* ænea *aut* ærea, *ut Voss.* 1. *U. W.* 2 *Star. Goul. Bal. Vig. Col. & Frob.* BERN.

f Οὓς] *Coll. Voss.* ἃς & mox pro ὃν habet ἣν.

g Χαναίας καλοῦσι,] Josephus vernacule solitus erat dicere כהנא Cahanain, & jam Græco more scripsit χαναίας aut χαναίαις, pro כהנים Cohanim veteris populi. Proxime venit ἐς χαναίας *Bas.* & *Gen.* Sed ἐς χαναναίας *Big.* & *Epiphanii* hinc distat, & longius ἀς χαναναίας *Samb. Busb.* & *Hen.* atque ita *quas Chananæas* MS. *Lips.* BERN. Χαναναίας in *MSS.* Χαναίας legit *N. Fullerus* in *Miscel.* l. 4. c. 15. Χάνας sive Χάνας voluit *Braunius* in libro primo de *Vest. Hebr. Sac.* p. 18. HUDS. כהנים vel כהניא. REL.

h Ἀναραβάχλην] Arabarchin, *manuscriptorum quasi plaustrum. Inde Petrus Scholasticus*, Quatuor erant vestes tam sacerdotibus minoribus, quos Chananæos vocabant, quam principi sacerdotum, quem Arabarchum appellabant, communes: & aliæ quatuor post illas, quibus solus Arabarchus utebatur. Rursum Criticæ nostræ periculum feci, & pro ἀναραβάχλην *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* aut ἀναγαβάχλην *Big.* & *Samb.* aut *Arabarchin Epiphanii* & P. *Trecensis*, ex dialecto Jerosolymitana substitui χαναχαβάθλην, quod est כהנא רבא *Cahana rabba*, etiam Judæis Syriæ Babyloniæque, ut liquet ex Lev. c. 21. 10. 2 Reg c. 23. 4. Zach. 3 1. & aliis ex locis. Typum eundem retulit Judas Princeps codice *Constitutionum Patriarum*: alias enim is imitatur Moysis dictionem concinniorem, הכוהן הגדול *Cohen gadol*, ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας LXXII. Interpr. ὁ ἀρχιερεὺς Philoni, Scriptori Machabaicorum, Josepho, S. Paulo, atque etiam historicis Gentium. Quinimo *Arabarchin* compositæ vocis ratio apud Josephum non inique ferret manum emendantem ῥαβαχαανίαν, aut ῥαβαχαναίαν, aut ἀραβαχοάνιν, ab Hebraico רב הכהנים *Rabcohanim* (sic dicunt vates veridici רב טבחים i. רב קטוליא, & רב סריסים) vel à Chaldaico רב כהניא *Rab cahanaia*, & רבהניא Sacerdotum pariter Jerosolymitanorum primas *Rab cohane* כהנא רב sæpius appellatur in libris receptis Novi Testamenti & in dubiis Veteris, quandoque idem *Rab cumrè* כמרא רב. Nimis vero alienum video ab hoc nomine *Alabarchen* Vossii parentis, tanquam *Prepositum Albo Sacerdotum*; sic quidem adserit vir clarissimus. BERN. Ita *Bas. G. Vat. altique.* ἀναραβάχλην *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb. Arabarchen* & *Arabarchin* in *Epiphanii* libris, Χαναραβάθλην malit *Bernardus* ex *Cahana rabba*; aut Ῥαβαχαάλην, aut Ῥαβαχαναίαν, aut Ῥαβοχοάνιν ab Hebraico *Rabcohanim*, vel à Chaldaico *Rab cahanaia* Alii Χαναναχάχλην volunt. Vide *Braunium* loco jam citato, & *Seldenum* in lib. *de Success. in Pontif. Hebr.* cap. 1. HUDS. Factum ex כהנא רבא χανα Ραβοα. REL.

i Ἁγνείαν] Expressi itaque ex *Samb.* juxta catabibasmum Cecropidarum, adprobante Dionysio Grammatico. Item ex illo codice & *Big.* vides jam ἀγαν. pro ἁγνείαν προσαγορεύει Editorum. BERN. Ἁγνίαν *Samb.* Atticorum more.

k Προσαγορεύει,] Διαγορεύει *Samb.* & *Big.* & *Coll. Voss.* προσαγορεύει *Coccejus* volebat.

l Μαναχασιὼ] Scribo apud Josephum μαχανατιὼ, μαχανασὶν, aut μεχανασὶν: ubi vitiosa hypothesi legebatur in editis μανεχασιὼ, & in privatis libris μεναχασιὼ, necnon in Epiphanianis *Manachasin*. Melius profecto expressit Hieronymus ad Fabiolam de his vestibus *Machinasen*, ut in MSS. legitur pro *michense* Erasmi, aut *maschinase* typis aliis. Namque femoralia Græci ἀναξυρίδας: Scythæ primum, tum Celtæ, jamque Europa plurima *bracas* vocant. Chaldæi מכנסין *micnesin*, aut in numero medio *micnesain* & *macnesain*, necnon ex conjugatione secunda *mecannesin* & *mecannesain*, ταῖς συνιαχῆς ἔρεις, *constricturia*, ἔγειν δὲ ἐπὶ ὀσφύων ὡς αὐτὰ τὰ ποδῶν, ut cum Josepho loquamur: horum etenim utrumque indicat verbulum כנס. Inde μαχανατιὼ literis Græcis. Moyses tamen, Ezechielis, vatesque alii ipsam materiem continuo addunt מכנסי בד *micnese bad*, & מכנסי פשתים. Eadem LXX. Interpretibus ἀναξυρίδας λι-

νᾶ]

παχασλὼ λεγόμενον. [m] βύλεται δὲ πωαχίηχ μὲν δηλοῦν. [n] Διάζωμα δ' ἐστὶ τοῖ τὰ αἰδοῖα ῥάπιον ἐκ βύσσου κλωσῆς [o] εἰργνύμενον, ἐμβαινόν]ων εἰς αὐτὸ τῶν ποδῶν [p] ὡστερεὶ ἀναξυρίδας. [q] ἀποτέμνεται δὲ ὑπὲρ ἤμισυ, καὶ πλαδυτῆσιν ἄχρι τοῦ λαγόνος τοῖ αὐτῶν ἀποσφίγγεται.

Manachafe, femoralia.

† primo quidem induit Manachaſen, uti vocatur. idem enim denotat ac conſtrictorium. Eſt autem ſubligar circa verenda ſubtile ex byſſo retorta contextum, pedibus in illud ingredientibus veluti in brachas: * atque ab homine medio ſubſciſſum, ad ilia deſinens ligaminibus *ſuis* ſtringitur.

β'. Ἐπὶ δὲ τούτῳ [r] λίνεον ἔνδυμα διπλῆς φορεῖ σινδόνος βυσσίνης. [s] χεθομένη μὲν καλεῖται. λίνεον τοῦτο

2. Super hoc autem lineam interulam induit duplicis ſyndonis byſſinæ. Chethomene quidem

Chethomene, tunica ſtricta.

ap-

νᾶ, Judæis Byzantinis ῥεφθὰ λινᾶ, Onceloſo מכנסין דבוץ, Syriſque hujus æmulis ὠδεζώμασι βύσσινα, Interpreti Solymitano ἐξ' λίξι bracæ byſſinæ, pariterque Talmudiſtæ Solymitano אברקין pro מכנסין, Judæis Arabiſſantibus سراويلات من عشر *feminalia linea*, Samaritis etiam سراويلات بياض, aut ſua dialecto סריני קואר aut עבאר pro Chaldaico חור, σαρβάρας λάκκα. Arabi Laudino سراويل من كتان, aliis Arabum ὅταν μηδίζωσι تبانين من كتان *bracæ lineæ*. Cæterum סרבלין *Sarbalin* Danielis prophetæ veri, ſiquis alius, imo Syrorum paſſim, σαραβάρα LXXII. Alexandrinorum, J. Pollucis, Heſychii, Photii, aliorum neſcio quot: tum σαραβάλα Aquilæ Theodotioniſque Interpretum ad Dan. c. 3. Arabum denique سراويلان, à Parthis talia omnia originem ducunt, qua شلوام *Salvar*, φιμπάλιαι ipſi nuncupant; ὅτι שלא σοδὲ, τὰ αἰδῶ ἀμφικαλύπτει. בתי שוקים, i. e. σκέλια, ἀναξυρίδες, aut phraſi Comica θύλακοι ὠδὲ τοῖν σκελοῖν. Eadem prorſus mente *Sarabin* interpretantur Doctores aliquot apud clariſſimum Saadiam & poſt illos Tanchumus Lexicographus, Hieronymus noſter *braccæ*, & ubi Originem interpretatur *campeſtria* & *feminalia lina*; necnon Talmudici corruptores Helleniſmi פמלניא. Hinc corriges ſcholia Romana, σαραβάρα, ὑπὸ τῶν πολλῶν λιγόμενα ὑρωκία, me authore pro ridicula voce ωκαία. Ἀδὲ ἢ τοῖς ἔθνεσιν ἀναξυρίδες προσαγορεύόμενα. Quippe identidem dixerat Euſtathius ad vatem Gentium, τὸ καλυμμα μὲν τὰ αἰδοῦς ῥωμαῖοι μὲν βράκαν φασὶν, ἕτεροι δὲ ἀναξυρίδα. Quare à S. Hieronymo forte requirat aliquis, cur *Sarabala* affirmarit ſermone Chaldæo haud *cruralia* quam crura ipſa primo uſu denotaſſe: conſimile licet dixerat de Perſis Julius in Onomaſtico, τὰς μὲν ἀναξυρίδας καὶ σκελίας καλοῦσι. Has tamen voces, atque σαραβάρας Perſicas eſſe oriundo multi Grammatici fatentur. Heſychius σκελίαι, τὰ σκελῶν σκεπάσματα, πάρθοις σαραβάρας. Photius, Suidas, & Antonius, σαραβάρα, ἐσθὴς περσική· ἔνιοι δὲ λέγουσι βραχία. Quod ita placuit doctiſſimo Polluci, ὡς ἀεισοφάνης ἐν νό. περσικὰς τὰς ἀναξυρίδας ἔοικε καλεῖν. Idemque alibi de veſtimentis, καὶ περσῶν μὲν ἴδιά, κάνδυς, καὶ ἀναξυρὶς, καὶ κυρτασία, ὧν καὶ κίδαριν (ſic emendo) καὶ πῖλον καλοῦσι. ἐν δὲ τοῖς σκύθαις ἀνιφάνης, σαραβάρα καὶ χιτῶνας πάντες ἐνδεδυκότας. Strabo etiam appellat *Sarabara* ἀναξυρίδα τετραλῆ, vel, ut malim legi, ἀναξυρίδα περισκελῆ. Illa enim de habitu militis Perſici à Muſa quadam Herodoti explicavit magnus Geographus. Ait igitur Halicarnaſſenſis l. 7. c. 61. ὧδε ἢ τὰ σκέλεα, ἀναξυρίδας, &c. Intimam hanc veſtem nomine alio vocant Perſæ *Tonban* تنبان, ut *ſaccum duplicem* ea repræſentat. Nomen autem vetus *Bracæ*, ut poetæ ſcribunt, ac *Bracæ*, ſicut plures, deduci volo ab aoriſto Getici verbi *Brican*, tanquam à βίγνυμι ſeu ῥάκω Græcum ῥάκος & uſu privato βράκος: id veſti bifidæ convenit. Ita Diodorum tueor adverſus Salmaſium, Braunium, alioſque. Cæterum ni videretur hæc ætas Theologorum fabulis Rabbinicis propior magiſque credula quam hiſtoriæ veteri, haud ſuſtinuiſſem ſtatim omnia ex Hieronymo adjungi, viro licet Judaicarum ἀρχαιόσεων ſatis avido. *Diſcamus primum*, ait ille, *communes ſacerdotum veſtes & pontificum. Lineis feminalibus quæ uſque ad genua & poplites venirent, verenda celantur: & ſuperior pars ſub umbilico vehementer adſtringitur, ut ſi quando expediti mactant victimas &c. non pateat quod opertum eſt. Vocaturque lingua Hebraica hoc genus veſtimenti* machinaſe (*Froben.* michneſe) *Græce* περισκελὲς (*MS. Coll. N.* περισκελὲς, *Eraſmo Correctore* περισκελῆ) *à noſtris* feminalia *vel* bracæ *uſque ad genua pertingentes. Refert Joſephus: nam ætate ejus adhuc templum ſtabat, & nondum Veſpaſianus & Titus Hieroſolymam ſubverterant, & erat ipſe de genere ſacerdotali, multoque plus intelligitur quod oculis videtur, quam quod aure percipitur; hæc feminalia de byſſo retorta ob fortitudinem ſolere contexi, & poſtquam inciſa fuerint, acu conſui. Non enim poſſe in tela hujuſmodi fieri.* Fecit quidem nuperrime tales contextus Braunius Noviomagenſis, cui tamen Theologo haud invideo ſuam ὑφάνειαν. Quid enim illa ad Pontificem Judaicum, ſacrive ſcrinii arma? Phineaſus ſane protoveſtiarius nihil unquam ſimile ſomniavit, aut ſinciput aliquod Talmudicum. Quinimo ejuſmodi futuras in feminalibus veſtibus aut manicatis בתפירה committi, non prohibet מעשה אורג, ut Magiſtri ultro fatentur. Sed de *Bracis*, quas etiam *Phariſaicas* פמלניא של פרשים Phariſæorum filii appellant, jam ſatis. Hanc autem ſacrificulorum pudicitiam à gente Aaronis didiciſſe Ægyptios, quam hos Græcis Romaniſque eam tradidiſſe, minus credit quidam vir doctus, plus cæteri. BERN. Ita in *Editis*. μαχαιρῶ in *MSS.* ſed μαχαιρῶ, μαχαιρᾶν, aut μαχαίρᾳ reponi jubet *Bernardus*. μιχαιρῶ legendum eſſe conjicit *Braunius*, lib. 1. p. 345. HUDS. מכנסים, femoralia. REL.

† *Primo quidem induit Manachaſen, uti*] *Quatuor* veſtes byſſinæ, (*vel* Albas *forte appellant Phariſæi* בגרילן, *vel ſine dubio* בגרי הבר & בגרי בוץ) *quibus Sacerdotes ſaltem loti Optimo operabantur. Primo.* Femoralia, מכנסים micneſim *aut* micneſaim *Judæ Judæorum Præfecto, jam* μαχαιρῶ *Joſepho, eidemque aliis* τὸ τῶν μηρῶν διάζωμα. Bracæ *Ambroſio & Hieronymo, ſed curtæ lineæque, quæ ab illis ad genua inſertis meris pedibus pertinebant, atque* καὶ ὑπόζωμα *propter umbilicum conſtringebantur* כמין כיס, ὥσπερ μαργαρίτιον, *quod ait Maimonides; ſed commode, non arctiſſime,* לא ביוץ, לאבוזרע, *monente Ezechiele. Ex. c. 28. 42. & c. 39. 28. Lev. c. 6. 10. & c. 16. 4. Ezech. c. 44 18. Et Joſephi Bell. l. 6. c. 15. Secundo.* Tunica ſtricta, teres, talaris, duplex, *cum taeniis ſcapularibus* (παρωμίσι) *& adjutis manuleis* ἐπωμίοις, *Talm. Babyl.* Iomæ *c. 8. Subucula quidem Sacerdotis Maximi* (ὑποδύτης:) *atque ſola Tunica cæterorum. Moyſi* כתונת Chetoneth. *Joſ. l. 6. c. 6. ἀλωτ. & Chaldæis,* כתונא χίθων, & Cettona. *Græcis ἐνδυμα Atticeque χιτών. Priſcis quidem Ægyptiorum* καλάσιρις, ταινίαι χιτῶν ποδήρης θυσανωτὸς, ἧται λινοῦς χιτῶν ἱερατικὸς, *ex Herodoto, Heſychio, atque Euſtathio. Coptitis atque etiam Samaritis in verſione S. Pentateuchi* قبص, *unde* Camiſia *& ὑποκάμισον apud Latinos Græcoſque degeneres, & quandoque Samaritis* دراعه, ποδήρης. *Perſis denique* کندس *&* ببرهن, *aut pro plebe* χείμαρρον *nomine vernaculo* کابس. *Ex. c. 28. c. 29. c. 39. Lev. c. 6. c. 10. & c. 16. Tertio. Hanc præcinxit* Zona, אבנט, ἀβανὶθ *Joſ. & Hieronymo,* Abnet *Maſoretis, faſcia lata digitos ferme quatuor Joſephi, aut tres Maimonidis, longa tamen quæ multoties circum pectus Sacrum convoluta ad talos tandem deflueret, credes in* XXII. *cubitos profundi* καὶ ἀδάδωτον τῷ ῥαφῶν, Iomæ, *c. 7. f. 44. Talm. Jeroſ. Subcava, ut veſtis quam lubrica ſerpens exuit: ſtamine byſſino, atque inſuper cocci purpuræ hyacinthique coloribus (fila quos ebiberant lanea, Maſſicia* Celaim *c. 9. 1. & Talm. Jeroſ. f. 34. & Talm. Bab.* Iomæ *f. 12.) intextis, Phrygionices flore præcipuo decorata. Rabbinis* מיושרת רוקם או עבר ציור מחט או מיושרת מחט, *ad Ex. c. 38. 18. & Iomæ Babyl. T. c. 9. Vide porro Ex. c. 28. c. 29. & c. 39. Lev. c. 8. & c. 16.* BERN.

m Βύλε.] Βέλε;) ἢ τέτο *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

n Διάζωμα] Alibi (*ſc.* l. 3. c. 15.) ἀμάζωτμα. Utramque tamen formam lex Grammatica ſuſtinet. BERN.

o Εἰργνύμενον,] Poëticum tamen iſtud dicunt Grammatici, ἐρρύμενον eſſe Atticum. *Contextum* vero exponunt Hieronymus Epiphaniuſque Latinus. Factum hoc erat ὡς βύσσα κλωσῆς, שש משור, teſte Moyſe, qui juſſerat fieri. BERN. Fortè εἰργασμένον. COCC.

* *Atque ab homine medio ſubſciſſum,*] *Epiphanius* reddit, *ſcinditur autem ultra medietatem deorſum, & ſuper lumbos adſtringitur.* Nec multo aliter *Braunius* vertit, *diviſum uſque ad medietatem, ſed circa ilia conſtrictum.*

p Ὡστερεὶ ἀναξυρίδας·] Ita *Big.* & *Vat.* ὥστε ἀναξ. *Baſ.* & *G.* ὡς ὧδε *Samb.* & *Vet. Interpr.*

q Ἀποτέμνεται ἢ ὑπὲρ ἥμισυ,] Ἀποτεμν. δ' ὑπὲρ ἥμ. Ait autem hæc femoralia ab homine medio oblique in anterius ſuccisa, ad ilia ſubſtringi ligaminibus ſuis שנצים, quæ vocant *Deutero.* Videamus tamen interpretamenta vetera recentia, quid valeant, Epiphanii puta Scholaſtici: *Scinditur autem ultra medietatem deorſum, & ſuper lumbos adſtringitur.* Aut Hieronymi Presbyteri, *Superior pars ſub umbilico vehementer adſtringitur.* Tum Sigiſm. Gelenii, *Atque ita circum ilia conſtringunt*: aut Braunii loco ultimo, qui neſcit quid in humanis ſit τὸ ἥμισυ, *Diviſum uſque ad medietatem, ſed circa ilia conſtrictum.* Adhuc autem vanior eſt interpretatio Gallica Arnoldi, & typis nullis digna, non iteratis. BERN.

r Λίνεον] Λινοῦν *Baſ.* & *Gen.* ut σινδόνιον paſſim. BERN.

s Χεθομένη καλεῖται] Χεθομένη καλεῖται utraque Editio. χεθομένη μὲν καλεῖ;) Librarii duo, & cum eis Epiph. *Chethomene quidem vocatur.* Cl. Boſius χεθονίεθη μὲν καλεῖται ab Hebraica forma כתונת *Chethoneth.* Mihi probatur magis Chaldaica pro ανο illo Joſephi כהונא *Chettona*, aut notis Græcis χεθώνη vel χεθόνη μὲν καλεῖ;) Diutius quidem dictioni Barbaræ χεθομένη inhæſerat μὲν particula vix ſua, ut nos docent Epiphanius Petruſque Scholaſtici. BERN. Ita *MSS.* inſuper adjicit *Vat.* λίνεον ἢ τέτο. In *Editis* χεθονίνη καλεῖ;) Cl. *Boſius* legit χεθονίεθη μὲν καλεῖ;) ab Hebraico *Chethoneth.* Verum *Bernardus* malit χεθώνη vel χεθόνη μὲν καλεῖ;) à Chaldaico *Chettona.* Vide *Braunium* de *Veſtitu ſac. Hebr.* l. 2. c. 1. p. 457. 461. & 463. HUDS. Videtur vox in plures dividenda, ut ſcripſerit χεθο μὲν ἡ καλεῖ;) aut χεθὼν, nam N finale ſæpe abſorbetur uti Γαξαὼ, βαιθωρῶ, pro Γαζαὼν, Βαιθωρών. REL.

appellatur. Hoc lineum significat: nos enim linum chethon nominamus. Est autem hoc indumentum tunica usque ad talos demissa, corpus arcte ambiens, & manicas circa brachia adstrictas habens: quam accinctam gerunt & constrictam paulo supra axillas zona lata digitos ferme quatuor, textu vero subinani, ut serpentis exuviæ videretur. Flores autem intextos habet cocco & purpura, hyacintho atque byssо variegatos: at stamen ejus ex sola byssо. Et à pectore incipiens, atque semel ac iterum circumducta illic ligatur; & multa quidem defluit usque ad talos, quamdiu sacris non operatur sacerdos: sic enim spectantibus decora videtur. Cum vero sacrificare oportet & altaris ministerium peragere, ne ab ea mota in opere impediatur, super humerum lævum *illam* rejicit. Hanc quidem Moyses nominavit Abaneth: nos autem, à Babyloniis edocti, ipsam Emian appellamus: eo enim nomine ab illis insignitur. Hæc tunica sinum quidem nusquam habet, sed amplam circa collum aperturam, quæ † certis quibusdam funiculis, ex ora & à pectore & à tergo dependentibus, super utramque scapulam astringitur. Vocatur autem Massabazanes.

Abaneth aut Emian, zona.

Massabazane, tunica lacunata.

[t] σημαίνῃ · [v] χεῖρον γὰρ τὸ λίνον ἡμεῖς καλοῦμεν. ἔστι δὲ [x] τοῦτο τὸ ἔνδυμα ποδήρης χιτὼν ᾠκισμένος τῷ σώματι, καὶ τὰς χεῖρας [y] περὶ τοῖς βραχίοσιν καπισφιγμένος· ἐν ὑπεζώννυται κατὰ στῆθος, ὀλίγον τι μαχάλης ὑποφαίνων τὴν ζώνην ᾠκιάσμένης, [z] πλατείαν μὲν ὡς εἰς [a] τέσσαρας δακτύλους, διαμένων δ' ὑφασμένην ὥστε λεπτοῖς δοκεῖν ὄφεως. ἄνθη δ' εἰς αὐτὴν ἐνύφανται, [b] φοινικοῖ καὶ πορφύρᾳ μεῖξαι ὑακίνθῳ καὶ βύσσῳ πεποικιλμένα· στήμων δ' ἐστὶ μόνη βύσσος. καὶ λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλίξεως [c] κατὰ στέρνον καὶ περιελθοῦσα πάλιν δεῦρο, καὶ κέχυται μὲν πολλὴ μέχρι καὶ τῶν σφυρῶν, ἕως ἂν μηδὲν ὁ ἱερεὺς ἐνεργεῖ· ὅταν γὰρ ὑπερέφαν ἄτως ἔχῃ τοῖς ὁρῶσι καλῶς. ὅταν δὲ περιβάλλειν τε τὰς θυσίας δέῃ καὶ διακονεῖν, ὅπως μὴ [d] κινουμένης ἐμποδίζηται πρὸς τὸ ἔργον, ἀναβαλλόμενος ὑπὲρ τὸ λαιὸν [e] ὠμοφορεῖ. Μωϋσῆς μὲν οὖν [f] ἀβανὴθ αὐτὴν ἐκάλεσεν· ἡμεῖς δὲ, ᾗπερ Βαβυλωνίων μεμαθηκότες, [g] ἐμίαν αὐτὴν καλοῦμεν. ἄτως γὰρ προσαγορεύεται παρ' αὐτοῖς. ἔστι δ' ὁ χιτὼν κεκλῆσθαι μὲν δύναται· λαγαρὸν δὲ παρέχων τὸ [h] βραγχωτήριον καὶ αὐχένα, ἀρπεδόσιν ἐκ τῶν ὤμων καὶ τοῦ [i] κατὰ στέρνον καὶ μεταφρενον ἠρτημένοις ἀναδεῖται ὑπὲρ ἑκατέρων καθαπερεὶ δύο. [k] μασσαβαζάνης δὲ καλεῖται.

γ'. Ὑπὲρ

[t] Σημαίνῃ] Σημαίνῃ expunxerant *Big.* & *Samb.* industria non bona. BERN.

[v] Χεῖρον γὰρ] Sive duplici vocali scriptum repereris χειθὼν cum *Big.* & *Samb.* sive simplicius χιθών, ut jam tertio Typotheræ fecere, aliud neutiquam denotabit quam כתן *Cettan* Chaldæorum, imo τὸ παλαιὸν ἱερεῖον: vel Arabum كتّان *Cettân*, quod *Linum* vocant nurus Latinæ. Idcirco à fundo כתן enascitur כתונת, *vestis linea* quam proprie, ut ἐχέφρονες plerunque quæri solent: necnon derivatum aliud כתונא & כתונא more Syriaco, unde χιτὼν Græcorum; deinde in Latio *Tunica*, ἀπὸ χιτῶνος. Quippe à dialecto Hebræa, licet docti viri indoctique hujus seculi secus sentiant, nulla vox Latina descendit; statim ab Æolide omnis. BERN.

[x] Τοῦτο τὸ ἔνδυμα ποδήρης χιτὼν] Τοῦτο ἔνδυμα *Samb.* Mox ὑπὲρ ἄνω libri plerique, sed & πλατείαν ὡς. Porro autem manicæ illæ adsutæ ad carpos sacerdotis constringebantur, quomodo etiam super pectus ipsius tunicæ oræ solebant. Adponam & verba Hieronymi, qui Josephum explicat ex professo absque ulla ratione operis tessellati. Omittere autem decus tantum haud potuit vel hic Flavius, qui eam stolam sæpius gestaverat: quinimo תשבץ minus aliquid significare noverant uterque. *Secunda ex lino Tunica est ποδήρης, id est, talaris, duplici sindone, quam & Josephus byssinam vocat, appellaturque Chetonet i. e. χιτὼν, quod Hebræo sermone in Lineam vertitur. Hæc adhæret corpori, & tam arcta est & strictis manicis, ut nulla omnino in veste sit ruga, & usque ad crura descendat. Solent militantes habere lineas, quas Camisias vocant, sic aptas membris, &c.* Cum Josephi descriptione satis etiam convenit Moysis Maimonidis Syntagma conscriptum libris XIV. mille annis post excisum sacerdotium Judaicum cap 8. §. 16, 17, de *Supellectile sacra.* Ibi equidem asserit celebris ille JC. Tunicas sacerdotis maximi minimique textilis fuisse distinctas, ut plumarii spissiora vestimenta & tapetia solent conficere, reticuli modo: tum manicas de tela alia his adsutas בתפירה, ex *Joma* c. 7. f. 72. b. Tunicas denique demitti ad talum, ad carpum manuleas, latas tamen hasce ut palmus. Veruntamen de כתונת תשבץ χιτὼν ταστὸς, valde ambiguum restat, vestis *fimbriis fortis*, an *uncinis stricta annulisque* ita intelligatur. Vel, quod Onceloso, & Rabbinorum nationi, imo LXX. Alexandrinis placuisse video, διπλωτὴ, κοσύμβοις, *tessellis, fundis, ocellisve suis ubique intexta & illuminata.* Ea felicioribus Arabum حلّة *Holla*, aliis مبطنة موشاة. Judæis Mauritiis قونبه معينة *stola ocellea*: Maimonidi ex Onceloso מרמצא ἁραχνώδης, seu *reticulata* ככו בית הכוסורין. BERN.

[y] Περὶ τοῖς βραχίοσιν] Περὶ τὰς βραχίονας *Vat.*

[z] Πλατεῖαν] Ita *Samb.* in *reliquis* deest μέν.

[a] Τέσσαρας δακτύλους,] Ita & alii Judæi. REL.

[b] Φοινικοῖ] Φοινικῇ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Φοινικῇ καὶ πορφύρᾳ *Vat.*

[c] Κατὰ στέρνον] Ita è *Cod. Samb.* & è *Josepho*, infra v. 39. in *reliquis* κ. στέρνων.

[d] Κινουμένης] Imo ad rem transferunt codd *Big.* & *Samb.* κινωμένης, i. e. *superfluo cinguli agitato.* BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* κινουμένου.

[e] Ὠμοφορεῖ.] Phrasi faciliori *Big.* & *Samb.* ἀναβαλλόμενος ἐπὶ τὸ λαιὸν ὦμον φορεῖ. BERN. Ωμον φορεῖ in tribus *MSS.*

[f] Ἀβανὴθ] Ἀβανὴθ αὐτ. ὠν. Moyses plane scripserat אבנט aut אבנט, quod alii Judæorum tribus syllabis enuntiant, duabus alii. Recte etiam monet Josephus ἱμαντωτὸν, τινὲς δὲ ποικίλον ἱμάντα ποικίλον, ᾧ ἔνι πανία τις ὑφάσθαι), הכוי sive הכונא ἱμίαν vel ἰμιᾶναν (*Hemianan* Epiphanio rescribente) vocati à Doctoribus tam Solymitanis quam Babyloniis. Ita המין atque המיינם posuit pro Mosaico אבנט inter vestes sacras Onceloſus, sicut ante nos advertit Maimonides; *Emian* אמיאן Samaritica versio, quæ solet fere Onceloſi verba excipere. המיינא *Hemiana* ὁ σύνδεσμος ad Pentabiblon Moysis, deinde המין *Hemian* pro Cingulo sacro usus est Judas compilator πολυθρυλλητον, ex apophthegmate Johannis Bracidæ ad finem *Erubin.* Iterum ille codicis *Succa* c. 5. balteorum המיינים (*Schol.* אבנטים) usum aliquem docet in *Beth Joab.* Transiit etiam ad Arabes vox illa همیان *Hemiân* ab Assyriis: hi a Persis prius eam acceperant, tanquam hominis medii ornamentum انرا رمیان & میان بند, vel Getice *Middanband.* *Camura* קכורא etenim sua voce idem nuncupant Babylonii, & ab illis Jonathan Paraphrastes. Arabes insuper περιζώσεως proprio حزام *gizâm*, & acquisito vocabulo زنار. Quinetiam vocis Mosaicæ similis fertur بند *Band* inter Parthos & Scythas: dissimilis tamen valde *balteus* Tuscorum & Mox Latinorum. Provenit enim hoc à βαλάντιον, zona nummaria, sicut balneum ἀπὸ βαλανείου. Lubenter itaque deduco אבנט nomen ἀπὸ χιτῶνος abs Arabum ابط *Ibt*: quorsum *i*-sthoc significat περίζωμα μαχαλωτὸν καὶ περίσσιον sive ἐπίρρημα, qualis Comica pectora observabat olim fascia. BERN. אבנט Hebr. REL.

[g] Ἐμίαν] *Al.* ἰμίαν aut ἰμιάναν. HUDS. A Babyloniis vocem hanc accepere, uti recte notat Josephus. Persice همیان Εμιάν notat balteum. REL.

‡ *Certis quibusdam funiculis,*] Nastoli & nastuli, *præcipua exemplaria, dico Voss. 1. L. U. & Mert. Petrique Cantoris.* משבצרין, μανδυάσεις, ἀσπιδίσκους, ἀγκυλίδας, *uncinos, sic vocat Epiph. voce Germanica, quam à Latinorum* uncinulus *vel* nexulus *aut à Græco* ἀνασυρίδες *dudum deformatam esse existimo.* Nastalæ, *expressum typis plurimis.* Nastulæ, *Vig.* Nestali, *Star. & W. 2. Vossius ad marginem sui codicis adnotavit de eodem vocabulo,* Nastalæ, *i. e.* infibulæ umbilicis tectæ, quasi dicas nasatas thalas sive tallas. *Petrus Scholasticus de eis,* Nastulis hinc inde super humeros capitium constringentibus. BERN.

[b] Βραγχωτήριον] Ita ex Constantino Lexicographo emendarunt Genevenses. βραγχωτήριον aut βραγχοτήριον prius scriptum, excusum prius fuerat. Quocirca arctiorem fuisse affirmat hic sacerdos suam tunicam, quam plicas aut ἐπιπτυχὰς ἀδιαχύτους unquam admitteret: laqueis adeo seu telamonibus byssinis hanc constrictam tenuisse, qui capitio præamplo fimbriatoque tam pone quam ante adfixi, super claviculas gestantis committerentur, tunicamque adeo corrigerent. Mirum quantum hallucinati sunt Theologi in hac sententia, veteres recentesque. BERN. *Al.* βραγχοτήριον aut βραγχωτήριον.

[i] Κατὰ στέρνον] *Big.* κ. τὸ κατὰ στέρνον κ. μεταφρενον *Samb.* κ. τὸ κατὰ στέρνων κ. μεταφρενων *Bas.* & *Gen.* BERN. Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis* hic & supra κατὰ στέρνων.

[k] Μασσαβαζάνης] Placet mihi μασσαβαζάνη ἢ (vel μασσαβαζάνης ἢ, ut mox μασχαλιφόρης,) quod est τὸ κοσυμβωτὸν, משבצת *mesabbeza*, *operis laqueati*: inde apud Josephum leges, μασσαβαζᾶ αὐτὴν καλεῖ). Ait enim filius Maimonis tunicis κοσυμβωτοῖς sacerdotum quemlibet rite fecisse, negat hoc Edræ filius absque causa. Vel Mosaicum משבצות *Mesbezoth*, πλοκαὶ, συσφίγξεις, καὶ ἀσπιδίσκους, more Solymitano deflectens Mattathiades, olim scripserat ταῦτα ἢ μασσαβαζὰν משבצן)

γ'. Τπὲρ δὲ τ κεφαλῆς Φορεῖ πῖλον ἄκωνον, ὰ δι-
κνύμενον εἰς πᾶσαν αὐτ῀, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ὑπερβεβη-
κὸτα μέσης. καλεῖται μὲν [1] μασναεμφθῆς. τῇ δ' καλ-
σκῇ τοιῦτός ἐστιν ὡς σεφάνη δοκεῖν, ἐξ ὑφάσματ@
[m] λινέᾳ ταινία πεποιημένη παχεῖα· κὴ γὰ ἐπιπλυσόμε-
νον ῥάδιεν πολλάκις. ἔπειτα σινδὼν ἄνωθεν αὐτὸν ἐκπε-
ελέχε) δίκτυσα [n] μέχελ μετώπ, τλώ τι ῥαφὴν τ
ταινίας κὴ τὸ ἀπ' αὐτῆς ἄκρεπὲς καλύπτσα, κὴ ὅλ
ἢ τῷ κεφαλίῳ [o] γιγνομένη ἐπίπεδον. ἥρμοσεν δὲ ἀκριβῶς,
ὡς ἂν μὴ θερμύνῃ πονοῦντ@ θεῖ τὴν ἱερουργίαν. [p] κὴ
σποία μέν ἐστιν ἡ τ πολλῶν ἱερέων στολὴ δεδηλώκαμεν.

δ'. Ο δὲ ἀρχιερεὺς κοσμεῖ) μὲν κὴ [q] ταύτῃ, σῶμα-
λιπὼν ἄθεν τ θεσπιρημένων· ἐπενδυσάμεν@ δ' ἐξ ὑα-

3. [1] At ſuper caput geſtat pilcum [2] non faſtigiatum, neque totum caput incingentem, ſed paulo plus quam medio ſuperimpoſitum. nominatur quidem Maſnaëmpthes. Tali autem modo adornatur ut corona eſſe videatur, ex lineo texto inſtar faſciæ craſſæ concinnata: etenim in orbem ſæpius replicatur atque conſuitur. Deinde findon deſuper pileum integit, uſque ad frontem deſcendens, & faſciæ commiſſuras atque id quod in eis deforme erat occultans, & toti cranio preſsè adhærens. Aptatur autem accurate, nè ſacrificanti forte delabatur. Et *jam* qualis quidem ſit totius ſacerdotum turbæ amictus, declaravimus. *Meſnepheth. Tiara.*

4. [3] Summus Pontifex & hoc quidem modo ornatur, ex veſtibus memoratis nullam omittens; [4] ſed illi *Veſtitus Pontificis maximi.*

(משבצן *Meſabbezan*) καλεῖ), *Conſtricloria quidem ſic vocantur.* Vel denique ſecundum Epiphanium interpretem, Joſepho denuo reſtitues, τὸ δ μασσαβάζωνι (ἤτοι μασσαβάζωθ) καλεῖ). Hoc quidem appellatur κατὰ μετάθεσιν, quod eſt typis Aſſyriis משבצנותא & משבצתא, *Meſabazanutha* ac *Meſabazatha*. Talia equidem ſcripſiſſe me commemini ad Stephanum *le Moine*, quando ille correctiones aliquot Braunianas, necdum impreſſas, mihi propoſuiſſet. Attamen viri Rev. משבצאנא deformis vox eſt, & Chaldæis ignota. Alius inſuper Theologi divinatio, ὡ μέσῳ τ ζωνῆς ἀναδεῖ) pro μασσαβάζωνι καλεῖ), miſera ſatis & Helleniſmi inanis. Conveniunt autem *διάγραφα* Græcanica Joſephi in μασσαβάζωνις. aut apud *Samb.* μασσαβαζάνης καλεῖ); ſed Scholaſticus amplius aliquid ait, *Hoc etiam Maſſabazan vocatur.* Præterea Interpretes LXXII. S Bibl. in ſuis membranis repererant Ex. c. 28. 39. וכשבצת הכהונת, *Tunicæque telamones*, pro receptiori ושבצרת הכתנת; vel emendabis potius verſionem Græcam iſtum in modum, κὴ κοσμήσεις τ χιτῶνα ὡς βύσσα, κὴ ποικίλες λίθες, Cætera quæ ad hanc veſtem pertinent, Hieronymus dicet: *Tertium genus eſt veſtimenti, quod illi adpeliant* Abneth, *nos Cingulum vel Baltheum vel Zonam poſſumus dicere. Babylonii novo vocabulo* Hemianin (Ita Eraſmus numero plurium, tanquam המיינין. Sed privo המין *Hemian*, rectius libri veteres) *vocant. Diverſa vocabula ponimus, ne quis erret in nomine. Hoc cingulum in ſimilitudine pellis colubri, qua exuit ſenectutem, ſic in rotundum textum eſt, ut marſupium longum putes. Textum eſt autem ſubtegmine cocci, purpuræ, hyacinthi, & ſtamine byſſino, ob decorem & fortitudinem; atque ita polymita arte diſtinctum, ut diverſos flores ac gemmas artificis manu non textas ſed additas arbitreris. Lineam tunicam, de qua ſupra diximus, inter umbilicum & pectus hoc ſtringunt baltheo, qui quatuor digitorum habens latitudinem, & ex una parte ad crura dependens, cum ad ſacrificia curſu & expeditione opus eſt, in lævum humerum retorquetur.* BERN. Hoc modo (favente *Cod. Samb.*) edidit *Bernardus*, cum antea eſſet μασσαβάζωνις καλεῖ). atque alias ſubjicit conjecturas, ut μασσαβάζων δ καλεῖ), vel μασβαβὰ μὴ καλεῖ), vel ταῦτα δ μασσαβάζω καλεῖ), vel denique τὸ δ μασσαβάζην (ἤτοι μασσαβαθὴ) καλεῖται.

1 *At ſuper caput geſtat pileum*] *Quarto. Ornabat tandem capita ſacra* Tiara מצנפה Meſnepheth *Judæ Præfecto* τ Ἀλεξανδρέως, *& prius Moyſi*, (*imo huic paſſim pro* pileis *flaminum non maximorum,* מגבעות *migbaoth*, *i. e.* قلانس *calanſa aut* كوبعين:) *Onceloſo & Joſepho* מצנפתא, μασνάφθης: *Interpretibus* LXX. *& Hieronymo*, *vocabulis Perſicis* κίδαρις (*plana quidem, non recta, non* خرسنة, *non* ευθεῖα, *ſed ut Homeri* καθ' ὑπερβ) τιάρᾳ, μίτρᾳ, *nunc Parthis ipſis* دستار Daſtar, *&* دلبند Dolband, *tutamen cerebri. Interpreti Samaritico* מעטפרה maataphe, *quem ſane reſpexit Scholiaſtes Romanus, ubi ait,* κίδαρις, ἤ τὸ σαμαρειτικὸν πίλιον ἔχει μίτραν. *Nam in textu illo Moyſes Judæique Samaritæque omnes lectitant* מצנפרה. *Arabibus* Emam عمام. *Græcis* πῖλ@, *traductum de vocabulo Perſico* فيلة, *quod materiem meliorem hujuſce redimiculi indicat. Galerus idem Ulyxeus, ut Hieronymus judicavit, vel, ut alii*, Calamaucum *ſeu* καμηλαύκιον. *Faſcia ſane byſſina*, XVI. *cubitos longa, Maimonide expandente, quæ multis voluminibus ſuper tempora eiſque conſutis invicem inſumebatur, niſi quantum deflueret tam cranio ſummo quam futuris ſpirarum obtegendis, atque demum ſub occipitio revinciretur. Ex. c. 28. c. 29. & c. 39. Lev. c. 8. & c. 16. Zach. c. 3. 5.* BERN.

2 *Non faſtigiatum*,] In modum parvuli calamauci, *vera ac vetus ſcriptio, ut Voſſ.* 1. *Mert. Bedæ Presb. & Petri Scholaſtici.* Parvuli calamaci, *Vig. Bal. Goul. Frob. & Col.* Parvi calami, *Star. & W.* 2. Calamaucum *vero dicitur proclivi hyperbibaſmo pro* camelaucum, *ſive* καμηλαύκιον, *quod inter λέξεις ἑωσφόρους recenſent Suidas & Baſilicorum Gloſſatores, necnon agnoſcunt Hiſtorici Imperii Occidentalis. Cæterum* καμηλαύκιον *exponitur ab Horo Philologo* καυσία *ſeu galerus Macedonicus; à ſcholiaſte Ariſtophanis* πιλίδιον τηλεφὲς τὸ μυκτικὸν, *haud diſſimile adeo Ulyxei: à Tzetzium altero* πῖλ@ ἀσκὸς, *quo caput ruſticum defendit Vates Aſcræus: planeque ἰδάρεις ab Etymologo magno. Omitti jam licet Voſſii ſenioris correctionem, nempe* camacidii *aut* camicidii *pro* calamauci: *quippe* Calamaucum, galerus *paſſim in Gloſſis Latinis, & in Græcis* πῖλ@. *Commodum autem fuerit verba Petri Trecenſis huc adducere.* Quarto ſimplicem tiaram geſtabat in capite, à cidari Pontificali plurimum differentem. Erat enim in modum parvi calamauci vel caſſidis, modice mediocritatem verticis excedens: dicebaturque *Manepheth* (*l. Maſnepheth*) habens vittas, quæ involutæ ſæpius nectebantur, ne facile laberetur: habens deſuper aliud velamen byſſinum uſque ad inferiora barbæ deſcendens, &c. *Scripſerat enim Nic. de Lyra, partim ex Joſepho partim ex Jarchio Rabbino*, Tiaram ſive Mitram de byſſo in capite ſacerdotis poſitam, quæ tendebat ſuperius in acutum, & cum cinctura ſive bendello ligabatur ſub mentone: ita quod nuditatem colli tegeret & mitram fortiter teneret ne caderet de capite ſacerdotis miniſtrantis, celans pilei ligaturas & totam capitis ſuperficiem, aptatumque perfecte ne laborante ſacerdote rueret. *Dixque ante illos Beda Eccleſiæ Anglicanæ presbyter*, Qualiter autem tiara hæc fuerit facta Joſephus docet dicens, Super caput autem geſtat pileum in modum parvuli calamauci aut caſſidis, quod extenditur, &c. Joſephus ſuperaddimus eſſe narrat aliud majus velamen, quod tamen cujus eſſet coloris non oſtendit. *Unde liquet Epiphanii verſionem dudum viſam fuiſſe verſatamque noſtro Bedæ.* BERN.

l Μασναεμφθῆς.] Sonantius quidem μασνασεμφθὴς *Baſ. Gen. & Epiphanii* Interpr. Sed μασναέφθης *Samb. & Big.* propius Chaldaico, quod jam maxime exprimere conatus Joſephus notis Atticis, מצנפתא *maſnephtha & maſnaphtha*. Sic autem reddunt Onceloſus, Jonathanis Rabbini alii, Syrique, quod fas eſt, Moyſis Dictatoris μίτρᾳ χρυσῆ מצנפת *meſnepheth*, ut Judæi hodieque vocem illam animant; *maſnepheth*, ut P. Comeſtor poſt Hieronymum. Hæc *redimiculum* denotat: Cl Boſius μασσαναφάτης legere maluit apud Joſephum ſuum. BERN. Μασναέφθης *Big.* & *Samb.* μασναέφθης *Vat* μασσαναφάτης voluit *Boſius.* μασνέβης malit *Solerius* in lib. *de Pileo*, p. 257. HUDS. MS. Μασναέφθης. מצנפת videtur vox eſſe, quæ, ſubſtituto A pro I (more Syrorum in hujus formæ vocibus, quæ a Mem & Chirek *incipiunt*) *degeneravit in hanc*: nam מגבעות, quod nomen tribuitur in ſacris literis pileis ſacerdotalibus, longius abit. Verum, dicet aliquis, Joſephus hic eſt in deſcribendo ornatu ſacerdotum, non autem Pontificis maximi, de quo mox ager: & pilei ſacerdotum nomine מצנפת in ſacris literis dici non ſolent, ſed cidaris Pontificis Fateor: ſed doctores Judæorum, uti voci עצרת & aliis ſignificationem diverſam ab illa, quæ in Sacro Codice eſt, dederunt, ita Pileum Sacerdotis ordinarii Mitznepheth appellant. REL.

m Λινέᾳ] Ita *Bernardus* è *Cod. Big. in reliquis* λινᾶς.

n Μέχελ μετώπ,] Μέχρι τ ἴσω *Big. & Samb.* In hac quidem ſententia parum nos juvat eruditio Græcanica Hieronymi Presbyteri aut Epiphanii Scholaſtici. BERN.

o Γιγνομένη] Γινομένη *Big & Samb.* Diffuſius quidem reliquis omnibus Chriſtianorum philologis Tiaram ſacerdotalem deſcribit Hieronymus hiſce literis ad Fabiolam. *Quartum genus eſt veſtimenti Rotundum Pileolum, quale pictum in Ulyxeo conſpicimus* (id eſt, *in Ulyxi*, ſicut legerat olim Beda noſter. Typum adeo utrumque comprobant Scriptores boni. Quippe in Tabula errantis Laertiadæ ex auſis Nicomachi artificis conſtat Galerum Nauticum capiti πολυτρόπῳ fuiſſe impoſitum.) *quaſi ſphæra media ſit diviſa, & pars una ponatur in capite. Hoc Græci & Noſtri Tiaram, nonnulli Galerum vocant. Hebræi* miſnepheth (aut *maſnepheth* ex Hiſtoria Scholaſtica.) *Nam habet acumen in ſummo, neque totum uſque ad comam caput tegit, ſed tertiam partem à fronte inopertam relinquit: atque ita in occipitio vitta conſtrictum eſt, ut non facile labatur ex capite. Eſt autem byſſinum, & ſic fabre opertum linteolo, ut nulla acus veſtigia extrinſecus appareant.* (MSS forinſecus pareant.) *His quatuor veſtimentis, id eſt, Feminalibus, Tunica linea, Cingulo quod purpura cocco byſſo hyacinthoque contexitur, & Pileo de quo nunc diximus, tam Sacerdotes quam Pontifices utuntur. Reliqua quatuor, Mail, Ephod, Hoſen, & Sis Zaab, proprie Pontificum ſunt.* BERN.

p Καὶ ὁποία] *Baſ & Gen.* κὴ ποία. BERN.

3 *Summus Pontifex & hoc quidem modo ornatur*,] *Veſtibus adhuc aliis quatuor fulgebat deus Pontificis Maximi, Magno Macedoni venerabile*, Joſeph. *l.* 11. *c.* 8. BERN.

q Ταύτῃ,] Vel ταὐτὸν, quæ ſcriptio fuit *Samb.* BERN.

4 *Sed illis ſuperinducens tunicam hyacinthinam*,] *Quinto* מעיל Mail *Hieronymo ab ore Talmudiſtarum*, μεσὴ *aut correcte* μετὰ *Joſepho & Maſoretis*, Pallium *Hieronymo ipſi ad Fabiolam*, LXXII. *Int. aliiſque melius interpretes, imo Flavio Judæo* ἄλλως. *l.* 6. *c.* 15.

Tunica *hyacinthina mecie dicta.* illis superinducens tunicam hyacinthinam. Est autem & hæc talaris, secundum dialectum nostram [5] Meeir nominata. Zona circumcingitur, coloribus ad instar prioris variegata, auro intexto. At circa oram infimam ei adsutæ erant fimbriæ, ita adornatæ ut mala Punica colore referrent, quibus tintinnabula aurea non sine multo decore inserta erant; ita ut inter duo tintinnabula malum Punicum, & inter duo mala Punica tintinnabulum medium penderet. [6] Hæc autem tunica non constat ex duabus plagulis, ut futuras habeat in humeris ac lateribus; sed unicum est vestimentum in longum undique circumtextum, qua collo induitur aperturam habens [7] non obliquam, sed in longitudinem discissam, à pectore usque ad interscapilium medium. Ei vero adsuitur limbus, ne sciissuræ deformitas appareret. Similiter etiam aperta est, qua manus exseruntur.

Zona *cum tintinnabulis appensis.*

κίνδυ πεποιημένον χιτῶνα. ποδήρης δ' ἐστὶ καὶ ὅτος· [x] μεεὶρ καλεῖται ᾗ τ' ἡμετέραν γλῶσσαν. [s] ζώνη ποικίλη βάμμασιν οἷς ἡ πρότερον ἦνθη διαπεποικιλμένη, χρυσῷ συνυφασμένῳ. [t] κατὰ πίζαν δ' αὐτῷ περόναμμένοι θύσανοι [u] ῥοῶν τρόπον ὄκ βαφῆς [v] μεμιμημένοι ἀπήρτηντο, καὶ κώδωνες χρύσεοι καλὰ πολλὴν ἐπιτηδοῦσιν τ ὄψεπείας· ὥστε μέσον ἀπολαμβάνεσθαι δυοῖν τε κωδώνοιν ῥοΐσκον, καὶ ῥοῶν κωδώνιον. ἔστι δ' ὁ χιτὼν [x] ὅτος οὐκ ἐκ δυοῖν περιτμημάτων, ὥστε ῥαπὰς ὑπὸ τῶν ὤμων εἶναι καὶ τῶν πλαγίων· φάρος δ' ἐπίμηκες ὑφασμένον χιτὼν ἔχει [y] βροχωτὸν ἀ πλάγιον, ἀλλὰ καλὰ μῆκος ἐρρωγότα πρός τε τὸ στέρνον καὶ μέσον τὸ μελάφρενον. πίζα δ' αὐτῷ [z] περόρραπται. ὡς ἂν μὴ διελέγχεσθαι τ τομῆς τὴν δυσπρέπειαν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅθεν αἱ χεῖρες [a] διείργον] ῥωτός ἐστιν.

ε'. [b] Ἐπὶ

ποδήρες καθύπερθεν ὑακίνθινον ἔνδυμα: Tunica superior *P. M. ex duabus plagis hyacinthinis ad latera humerosque consuta, præter schisma geminum loco manicarum, capitio amplo & inducta fimbria valde munito, θυσανωτῷ: tum ad talos limbo sonante ex appensis* LXXII. *tintinnabulis aureis,* (פעמנים, κώδωσι,) *totque globis tinctæ lanæ, specie malorum Punicorum* רמונים, ῥοῶν: *sic enim numerant Patres Traditionis Judaicæ, Massicta* Sebachim *c.* 10. *sic Hieronymus ab illorum discipulis. Zona denique Ephodæ quinquecolori hæc vestis impediebatur. Ex. c.* 28. *& c.* 39. BERN.

5 *Meeir nominata.*] Methyr, *Voss.* 1. Methir, *Col. Frob. Goul. & Bal. Legerat enim Epiphanius* μεθεὶρ *in musæo Cassiodori, sicut præstant plerique nostrorum codicum.* Mechir, *Mert. V. W.* 1, 2. *& P. Trecensis, tanquam è Græco* μεχεὶρ, *quod propius abest ab Hebraico* מעיל *i. e.* Meil *seu* Meghil, *ut Masoretæ nunc adpungunt; nam S. Hieronymus à Tiberiensium schola* Mail *audierat, quod MSS. & Editio Lugdunensis docet. Quinetiam* Machil *reperias apud Isidorum Hispanum. Haud difficile quidem fuit Scribis Græcis, & mox Latinis à scriptione vetusta Josephi* μεγεὶλ *in* μεχεὶλ, μεθεὶλ, *imo discedere porro in* μεθεὶρ & Methir. *Moyses tamen scripsit* מעיל, *quod est vere ἐπένδυμα. Mox Epiphanius vitio sui seculi illepide junxit* malagranatorum, *& subinde* malagranatum *atque* malagranata, *quod MSS. & editionibus plurimis proditum. Vix melius expressêrunt Frob. aut Star. aut Epit. Cant. & N. de Lyra,* malogranatorum, &c. BERN.

6 *Hæc autem tunica non constat ex duabus plagulis,*] *Vertitur,* Est autem hæc Tunica ex duabus incisionibus. *Sic scriptorum quicquid aut excusorum: nisi quod Col. impressum feratur* tunica non ex duabus incisionibus, *velut hodie observant omnes codices Græcorum. Star. & W.* 2. *explanate,* tunica ex duobus locis incisa, ita ut consura sit super humeros & per latera: & uno velo in longum texta, unde & ad collum tantummodo habet sectionem, non è latere sed in longum fissa, à pectore usque ad medias scapulas. BERN.

7 *Non obliquam,*] *Consensu summo* non è latere ἀ πλαγίου. *Accedit & Petrus Cantor,* Capitium habens non ex transverso super scapulas sed in longum, sectionem habebat à pectore usque ad medias scapulas BERN.

μεεὶρ καλεῖται] *Bas. & Gen.* περονάμματι. Audi jam defloratorem Josephi. *Vestimentorum, quæ proprie sunt Pontificum* (ita scribit Presbyter Christianus Epist. 128.) *Primum est* מעיל Mail, *id est, Tunica talaris, tota hyacinthina, ex lateribus ejusdem coloris assutas habens manicas* (facile ne credat lector; licet Rabbini nonnulli idem cum Hieronymo nostro adfirment:) *& in superiori parte qua collo induitur aperta. In extrema vero parte, id est, ad pedes* 72. *sunt tintinnabula, & totidem mala Punica, iisdem contexta coloribus, ut supra Cingulum:* (uno sane minus, ut Biblia Judaica referunt.) *Inter duo tintinnabula unum malum est, inter duo mala unum tinnnabulum; ut alterutra sibi media sint: ut cum ingreditur Pontifex in Sancta sanctorum* (חקרש *Sanctum* jam abunde sufficit, quod Moyses Ex. c. 28 35. & Lev. c. 16. 4. atque post multa secula δευτέρωσις Judæ principis demonstrant. Nam *Albis* solis ingressus est Expiator τὰ ἁγιάσματα.) *totus vocalis incedat, statim moriturus, si hoc non fecerit.* Eundem tamen errorem erravit Theodoretus in Quæst. ὑποδύτῃ μὲν καλεῖ τ ἐνδότερον χιτωνίσκον, ἐπενδύτῃ τ χιτῶνα τ ἔξωθεν. ὑακίνθινον δ τοῦτον χροιᾷ προσηγόρευσεν, ὡς μέχρις ἄνκλων διήκοντα τ ποδῶν. ἀπήρτηντο δ τούτῳ καὶ κώδωνες χρυσοῦς καὶ ῥοΐσκους· ἵνα εἰς τὸ ἄδυτον καὶ ἀνάκτορον τ σκηνῆς εἰσιὼν, μὴ δένης τὴν λειτουργίαν ἐπιτέλῃ. De hoc melius censuit Theodotus in Compendiis. Cæterum adponam huc verba Judæi Alexandrini, lecta dudum Theodoreto atque Hieronymo. ἱερὰν ἐξῆς ἐσθῆτα κατεσκεύασεν ὁ τεχνίτης τῷ μέλλοντι λειτουργεῖν καθίσας, παικίλλων καὶ θαυμασίως ἐν τοῖς ὑφάσμασι συμπλοκάς· τὰ δ' ὕφη διττά, τὸ μὲν ὑποδύτης, τὸ δ' ὑποκαταβαῖνον ἐπωμίς. ὁ μὲν δὴ, ὑποδύτης ἀμανικέστερος ἰδέας. ὅλος γὰρ ὑακινθινος, ἔξω τ κατωτάτω καὶ ποδῶν ἐκπίπτων. ταῦτα γὰρ ἐποικίλτο χρυσοῖς ῥοΐσκοις καὶ κώδωσι καὶ ἀνθινοις πλέγμασι, ex quibus forte enasci videbantur mala Granatica. Nam Doctores LXX. רמונים luxuriose verterant ἐξαπέτους ῥοὰς ῥοΐσκους. Post pauca rursum Philo, χιτῶνα δ' ὑπὸ τ ποδήρους ὅλος ὁ χιτὼν σύμπας ἐστὶν ὑακίνθινος, ἀέρος ἐκμαγεῖον. Φύσει γὰρ ὁ ἀὴρ μέλας, καὶ πρόπολον τινα ποδήρη, ἀνωθεν ὑπὸ τ μὴ σελήνην καὶ μέχρι τ γῆς ταθεὶς περάτων πάντη κεχυμένος. ὅθεν καὶ ὁ χιτὼν ὑπὸ στέρνων ἄχρι ποδῶν πᾶς ὅλος τὸ σῶμα κέχυται. ἐξ αὐτῶ δ' καὶ τὰ σφυρὰ ῥοΐσκοι & ἄνθινα & κώδωνές εἰσι. τὰ μὲν ἄνθινα συμβολον γῆς, &c. Ait insuper Moyses Maimonis c. 9. de Supellectile sacra, Pharisæorum ex sententia maxime ad c. 7. *Joma*, & *Sebachim*, c. 10. *Pallium* illud (מעיל) duobus membris seu alis (כנפים ב'. β'. ἀγκυλίσκοις Josepho) sub perittomio firmiter contexto & διόλου utrinque absque manuleis patuisse, ut loricæ feciales solent. Ab ima inde veste dependisse θυσάνους, quatuor quemque & viginti liciorum (i. e. 3 x 8. Alii potius dicerent lemniscos filorum 4 x 6, sive ex quatuor funiculis sextulicibus: siquidem שש משור *byssum retortam* in illo opere commemorant Samaritæ, Onceloüs Judæus, & Interpretes Alexandrini Ex. c. 38. 33. iterumque Ex. c. 39. 24. At præceptores Hieronymi, & Talmudistæ *Joma* f. 71. Judæorumque reliqui aut alterum aut ambo vocabula שש משור omittunt:) qui in pomorum Punicorum modum, vix dum obscitantium שלא פתחו פיהן, arte plumaria convolvebantur, itemque זונים וענבולים, campanulis LXXII. ordine insertis distinguebantur, quastotidem malleoli animarent. BERN.

ῥωτός ἐστιν.] Plane *Epiphanius, Est autem hæc Tunica ex duabus incisionibus:* quo facit & Talmud Judæorum. Inficiandi autem particulam manus indocta jamdudum adjecerat. Hinc libris in Græcis, οὗς οὐκ ἐκ δυοῖν. Quinimo *Comestor* Trecensis amplius dicit de ista hyacinthina, *Eratque duabus incisionibus facta, consuta super humeros & per latera, in modum Dalmaticæ.* BERN. Οὗς οὐκ ἐκ δυοῖν sine negandi particula edidit *Bernardus*, quod ea caruerint codices *Epiphanii*. Ex illis vero excidisse suspicor, cum mox in *iisdem* sequatur, sed *uno velo in longum undique circumtexta.*

γ Βροχωτὸν] Ibi βροχωτὸν πλάγιον quicquid est exemplarium, præter βροχωτὸν πλαγιον *Genevensium.* Feci tamen cum *Epiphanio* βροχωτὸν ἀ πλάγιον, *Ad collum sectionem non è latere.* BERN. Ita ex *Vet. Interpr.* cum *Bernardo*, in *Græcis* omnibus βροχωτὸν vel βροχωτὸν πλαγιον.

z Περόρραπται,] *Bas.* & *Gen.* περονάμματι. Audi jam defloratorem Josephi. *Vestimentorum, quæ proprie sunt Pontificum* (ita scribit Presbyter Christianus Epist. 128.) *Primum est* מעיל Mail, *id est, Tunica talaris, tota hyacinthina, ex lateribus ejusdem coloris assutas habens manicas* (facile ne credat lector; licet Rabbini nonnulli idem cum Hieronymo nostro adfirment:) *& in superiori parte qua collo induitur aperta. In extrema vero parte, id est, ad pedes* 72. *sunt tintinnabula, & totidem mala Punica, iisdem contexta coloribus, ut supra Cingulum:* (uno sane minus, ut Biblia Judaica referunt.) *Inter duo tintinnabula unum malum est, inter duo mala unum tinnnabulum; ut alterutra sibi media sint: ut cum ingreditur Pontifex in Sancta sanctorum* (חקרש *Sanctum* jam abunde sufficit, quod Moyses Ex. c. 28 35. & Lev. c. 16. 4. atque post multa secula δευτέρωσις Judæ principis demonstrant. Nam *Albis* solis ingressus est Expiator τὰ ἁγιάσματα.) *totus vocalis incedat, statim moriturus, si hoc non fecerit.* Eundem tamen errorem erravit Theodoretus in Quæst. ὑποδύτῃ μὲν καλεῖ τ ἐνδότερον χιτωνίσκον, ἐπενδύτῃ τ χιτῶνα τ ἔξωθεν. ὑακίνθινον δ τοῦτον χροιᾷ προσηγόρευσεν, ὡς μέχρις ἄνκλων διήκοντα τ ποδῶν. ἀπήρτηντο δ τούτῳ καὶ κώδωνες χρυσοῦς καὶ ῥοΐσκους· ἵνα εἰς τὸ ἄδυτον καὶ ἀνάκτορον τ σκηνῆς εἰσιὼν, μὴ δένης τὴν λειτουργίαν ἐπιτέλῃ. De hoc melius censuit Theodotus in Compendiis. Cæterum adponam huc verba Judæi Alexandrini, lecta dudum Theodoreto atque Hieronymo. ἱερὰν ἐξῆς ἐσθῆτα κατεσκεύασεν ὁ τεχνίτης τῷ μέλλοντι λειτουργεῖν καθίσας, παικίλλων καὶ θαυμασίως ἐν τοῖς ὑφάσμασι συμπλοκάς· τὰ δ' ὕφη διττά, τὸ μὲν ὑποδύτης, τὸ δ' ὑποκαταβαῖνον ἐπωμίς. ὁ μὲν δὴ, ὑποδύτης ἀμανικέστερος ἰδέας. ὅλος γὰρ ὑακινθινος, ἔξω τ κατωτάτω καὶ ποδῶν ἐκπίπτων. ταῦτα γὰρ ἐποικίλτο χρυσοῖς ῥοΐσκοις καὶ κώδωσι καὶ ἀνθινοις πλέγμασι, ex quibus forte enasci videbantur mala Granatica. Nam Doctores LXX. רמונים luxuriose verterant ἐξαπέτους ῥοὰς ῥοΐσκους. Post pauca rursum Philo, χιτῶνα δ' ὑπὸ τ ποδήρους ὅλος ὁ χιτὼν σύμπας ἐστὶν ὑακίνθινος, ἀέρος ἐκμαγεῖον. Φύσει γὰρ ὁ ἀὴρ μέλας, καὶ πρόπολον τινα ποδήρη, ἀνωθεν ὑπὸ τ μὴ σελήνην καὶ μέχρι τ γῆς ταθεὶς περάτων πάντη κεχυμένος. ὅθεν καὶ ὁ χιτὼν ὑπὸ στέρνων ἄχρι ποδῶν πᾶς ὅλος τὸ σῶμα κέχυται. ἐξ αὐτῶ δ' καὶ τὰ σφυρὰ ῥοΐσκοι & ἄνθινα & κώδωνές εἰσι. τὰ μὲν ἄνθινα συμβολον γῆς, &c. Ait insuper Moyses Maimonis c. 9. de Supellectile sacra, Pharisæorum ex sententia maxime ad c. 7. *Joma*, & *Sebachim*, c. 10. *Pallium* illud (מעיל) duobus membris seu alis (כנפים ב'. β'. ἀγκυλίσκοις Josepho) sub perittomio firmiter contexto & διόλου utrinque absque manuleis patuisse, ut loricæ feciales solent. Ab ima inde veste dependisse θυσάνους, quatuor quemque & viginti liciorum (i. e. 3 x 8. Alii potius dicerent lemniscos filorum 4 x 6, sive ex quatuor funiculis sextulicibus: siquidem שש משור *byssum retortam* in illo opere commemorant Samaritæ, Onceloüs Judæus, & Interpretes Alexandrini Ex. c. 38. 33. iterumque Ex. c. 39. 24. At præceptores Hieronymi, & Talmudistæ *Joma* f. 71. Judæorumque reliqui aut alterum aut ambo vocabula שש משור omittunt:) qui in pomorum Punicorum modum, vix dum obscitantium שלא פתחו פיהן, arte plumaria convolvebantur, itemque זונים וענבולים, campanulis LXXII. ordine insertis distinguebantur, quastotidem malleoli animarent. BERN.

a Διείργοντα] Forte διέχοντα. *Vetus* vertit: *unde manus egrediuntur.* COCC.

ε. [b] Ἐπὶ δὲ τούτοις τέλτον ἐνδύε[ται] [c] τὸ λεγόμενον ἐφώδην, Ἑλληνικῇ δὲ ἐπωμίδι παραπλήσιον. γίνε[ται] γὰρ τὸν τρόπον. ὑφαίνεις ὅτι βάθος [d] πηχυαῖον ἐκ παντοίων χρωμάτων πεποίκιλμένον καὶ χρυσῷ [e] συμπεποικιλμένον,

ς. [8] Super has *veſtes* tertiam etiam induit vocatam Ephoden, epomidi Græcanicæ ſimilem. Fit enim hoc modo. Texta eſt in profunditatem cubitalem ex variis coloribus auro intermixto, atque ita ut medium pectoris intectum relinquat, manicis *Tunica ſuperior Ephodes nominata.*

[b] Ἐπὶ δὲ τούτοις] Ἐπὶ δὲ τούτῳ *Busb.* Ita *IV.* 2. & *Star.* inter Latinos, *ſuper hoc.* BERN.

[c] Τὸ λεγόμενον ἐφώδην,] *Baſ.* & *Gen.* τὸ λεγόμενον ἐφώδη, *Hen.* & *Busb.* ἑλκύζ contractiori. τὸ λεγόμενον μὲν ἐφώδην *Vat. Big.* & *Samb.* Namque pro אפור Hebraico in Bibliis LXX. Int. ſcribitur ἐφώδ, ut Jud. c. 17. 5. & 1 Sam. c. 2. 18. Flavius autem Græcis literis expreſſit dialecti ſuæ אפודא *Ephoda*, quam tenent in ſacris Onceloſus, Jonathanis, & ad Hoſ. c. 3. 4. Syrus Targumiſta. BERN.

8 *Super has* veſtes *tertiam etiam induit vocatam Ephoden,*] *Sexto. Supra Tunicam Hyacinthinam præfulgebat indumentum* τετραγωνον, *Moyſi* אפוד, LXX. ἐφώδ, *aut ſæpe explicando* ἐπωμὶς. *Hoc proprie* בתף Superhumerale *B. Hieronymo, aut, quod tantidem valet,* Humerale *S. Aug. Joſepho* ἐφώδης *ex gloſſa Solymitana* אינפרא, *quam Onceloſus Jonathaniſque conſervant. Samaritis* אפודה, *vel hiſce & Judæis quotquot Arabice norunt,* Sodra صدرة, *atque* قبا Cappa *voce exotica. Syris* פרתא Fedta *ore parco. Perſis* برون brivan *&* μανδύη. *Aquilæ Pontico* ἐπένδυμα, *ut Theodoretus Procopiuſque admonent. Ratio autem nominis primi clare elucet abs Lev. c. 8. 8. ubi Moyſes, ut fratrem ſuum in P. M. rite conſecraret, præcinxit ipſum cingulo Ephodæ* ויאזר לו בו *Samaritis* חשב, *Judeis* חושן, LXX. *Interpr.* συνεστειλεν αυτῷ τὸ αὐτῇ, *& alibi* אפרת συναψις. *Sacra hæc* Lorica, *ſeu Tunicula Pectoralis ac* Guppa גבא 1 *Bacc. c. 2. Græcanicæ* ἐπωμίδι *& curtæ Caracallæ, aut* Paludamento ſeciali *non abſimilis, de auro & quatuor prædictis coloribus ante & a tergo ad cubitum unum intexta erat, præter pectus medium quantum Oraculo inſerendo præciſe vacabat, manicis an inſtructa. Hujus duas plagulas ſub collo adfibulabant* ἀστερίσκοι *aureoli, quibus inſidebant Sardonychum par grande,* [שתי אבני שהם *Moyſi auctori, jam* σμαράγδοι *Int.* LXX. *alibi* σάρδιοι, σαρδόνυχοι, πύρινοι, *& apud eoſdem neſcio quales: Berylli i. e.* בולס *&* בורלא *de Græco corrupta, Onceloſo, Uzelidæ, Samaritis, Saadiæ V. Cl. Syro Waltoni, Judæis Mixobarbaris, aliis multis Judæorum: ſed Aquilæ, Symmacho, reliquoque* ο′. *atque S. Hieronymo in verſione jamdiu vulgata* Onychini; *quales ferme &* σαρδονυχεις *Joſephi, cui de Antiſtite ſuo inſanum non credere.*] *nominibus Hebraicis bis ſex Tribuum inſculptum, Iſraelitarum ſentoribus dextrum lapidem occupantibus, hunc in modum, quem & Rabbino Iarchio perplacuiſſe video.*

τὰ ἀριστερὰ, κατὰ γραμμάς.	τὰ ἐπιδέξια, κατὰ γραμμάς.	*At vero ſecundum Doctores Solymitanos, ordine iſto*	*Siniſtra aliarum.*	*Dextra Liæ.*
גד	ראובן		דן	ראובן
אשר	שמעון		נפתלי	שמעון
יששכר	לוי		גד	לוי
זבולן	יהודה		אשר	יהודה
יוסף	דן		יוסף	יששכר
בנימין	נפתלי		בנימין	זבולן

Adhæc Ephodæ adſuebatur textus conſimilis Zona *Joſepho ſtamini,* חשב האפור *Moyſi, Onceloſo & Jonathani* המין Hemian, המינא Hemiana *Syro, Arabi* شغشج *σάρσαγον, Perſæ* بند, Baltheus *Hieronymo, Samaritis* مشدة العبا Ephodæ cingulum, *pariterque Judæis Mauruſiis* حزام الصدرة. *Commentatoribus inſuper S. Literarum* בירות או כשתי רצועות או כאבנט יוצא משני צדדי האפור. *Quæ cætera ambiret, atque etiam ſuper ſuturam renodata, fimbriis tandem bullatis perpulcre dependeret: Ex. c. 28. c. 29. c. 39. & Hoſ. c. 3. & Joſ. alibi. l. 6. c. 15.* BERN.

[d] Πηχυαῖον] *Samb.* & Interpolator Heſychii illo caſu. Alii eleganter πηχυαῖος. Honeſtior equidem eſt dictio Joſephi, ut πυγαῖος vel πύγαιον, (nam Braunii βαθος πυγαίου, non eſt boni otii;) ne unquam admitteret. Verumetiam πηχυαῖον ab aliis ſcapularibus ſatis deſcendit, ſicut ad amicum quendam nuper ſcripſi & adfirmavi. Pariter Procopio Gazæo *Epomis ſacra* tunica brevis dicitur, uſque ad præcordia pertingens inſtar thoracis. BERN. Πυχαῖον *Vat.* quod pro πυγαῖον ſcriptum arbitraretur *Brannius.*

[e] Συμπεποικιλμένον,] Συμπεποικιλμένην, ΘΕΙΠΥΚΤΟΝ *Baſ.* & *Gen.* voce iſthac inutili. συμπεποικιλμένα ἀπέρυκτον ex vitio *Big.* συμπεποικιλμένα ἀσφίπυκτον *Samb.* priore vix ſana. Scripſi itaque cum Heſychio & B. Hieronymo, συμπεποικιλμένον ἀσφίπυκτον. Epiphanius denique interpres viderat ΘΕΙΠΥΚΤΟΝ heic loci. Subinde pro χειρίσιν τε ὑσκημένῳ Eucherius Lugdunenſis aliique Patrum legiſſe videntur χειρίσιν ἀνηκημένῳ, ἃ δὴ ὑσκημένῳ, *ibi* ἐσερμένῳ, *abſque manicis*: cui opinioni accedit & Cohors Rabbinica. Aſceta Bethleemiticus ad Fabiolam: *Sextum eſt Veſtimentum, quod Hebraica lingua dicitur Ephod.* LXX. ἐπωμίδα, *id eſt, Superhumerale appellant*; Aquila ἐπίβλημα (MS. Coll. Novi ἐπένδυμα, i. e. *Deſuperveſtimentum.* Editio vetus ἐπίφαμμα i. e. *Superveſtimentum:*) *nos Ephod juo ponimus nomine. Et ubicunque in Exodo vel in Levitico Superhumerale legitur, ſciamus apud Hebræos Ephod appellari. Auri autem lamina, id eſt, bracteæ mira tenuitate tenduntur:* (Ed. Vet. *tunduntur.* Quin Cathedræ Moyſis hæc talia accepta debuerat Philo, & noſter Hieronymus Philoni. Nam Ex c. 36. 3. ויקעו ארק פחי הזהב וגו׳) *ex quibus ſecta fila torquentur, cum ſubtegmine trium colorum, hyacinthi, cocci, purpuræ, & cum ſtamine byſſino. Et efficitur Pallium mira pulchritudinis perſtringens fulgore oculos, in modum Caracallarum ſed abſque cucullis. Contra pectus nihil contextum eſt, & locus futuro Rationali derelictus. Sed in utroque humero habet ſingulos lapides, clauſos & adſtrictos auro, qui Hebraice dicuntur* ζοοm, *ab Aquila & Symmacho & Theodotione* Onychini, *à* LXX. Smaragdi *transferuntur: Joſephus* Sardonicas (*aut* Sardonychas) *vocat; cum Hebræo Aquilaque conſentiens, ut vel colorem lapidum vel patriam demonſtraret. Et in ſingulis lapidibus ſena* (*Edit. Vet.* bis ſena) *Patriarcharum nomina ſunt; quibus Iſraeliticus populus dividitur. In dextro humero majores filii Jacob, in læva minores ſcripti ſunt: ut Pontifex ingrediens Sancta ſanctorum,* (Miſnam adeo Judæ principis haud legerat B. Hieronymus, quod & ille fatetur ad Algaſiam:) *nomina populi, pro quo rogaturus eſt Dominum, portet in humeris.* Pariter ille ad Marcellam matronam. *Ubicunque in* LXX. *Interpretibus, hoc eſt, in codicibus noſtris* ἐπωμὶς *i. e. Superhumerale legitur, in Hebræo ſcriptum eſt Ephod.* (Idemque ad Hoſ. c. 3. à LXX. ἐπωμὶς dicitur, i. e. *Superhumerale*, ab Aquila ἐπένδυμα i. e. *Superindumentum.*) *Quod quare alibi interpretari voluerint, & alibi non interpretatum reliquerint* (Sic lego propter *ipſum* Jud. c. 8. 27. & c. 17. 5. necnon ἐφὸδ βαδ 1 Reg. c. 21. aut veteri vitio ἐφὸδ βαρ, quod neque Aquila vitavit rigidi ingenii verpus. Vertit enim ille ἐπένδυμα ἐξαίρετον.) *non eſt mei judicii, cum hoc ipſum in pluribus fecerint: ut quæ alibi aliter atque aliter expreſſerant,* (ut ἐπωμὶς, ſoλὴ, ſemelque ἐσθητὶς) *noviſſime tranſlationis varietate laſſati, ipſa Hebræa verba poſuerint. Aquila autem id quod illi χιτῶνα dixerunt, ἐνδυμα dixit ex Hebraico Cetoneth: Et quod Hebræo ſermone vocatur Mail, illi ἐπένδυμα i. e. Superiorem tunicam, Aquila dixit ἐπιβλημα. ἐπωμὶς vero, quod Hebraice dicitur Ephod, ſuperius pallium ſignificat, quo tota ſacerdotalis protegatur ambitio.* Ita locum deſperatum D. Eraſmo B. Rhenano aliiſve, reſtitui denuo ac emendavi. Corruptiſſimus enim legebatur in omnibus exemplaribus Typotheta-rum & Scribarum. Statim ille presbyter Chriſtianus, *Verum quia in hoc ipſo brevitatem Epiſtolæ ſubinde exceſſimus, & Joſephus ac Philo viri doctiſſimi Judæorum, multique de noſtris* (quid tempus potuit & barbaries, unde bonis illis libris tere careremus!) *id latiſſime perſecuti ſunt, quorum ut ajunt voce audies me. Nos ut ſcis Hebræorum lectione detenti, in Latina lingua rudi ignem obduximus. Unde ignoſce ariditati, &c.* Philo igitur in vita antiquiſſimi Legiſlatoris, ἡ δὴ ἐπωμὶς ἐκπεπεσέσθαι ἰσχυν καὶ τεχνικώτατον, ἐπίσημη τελειοτάτη κατεσκάζετο τοῖς ἀφθιτημόροις χρυσῷ, ὑακίνθῳ καὶ πορφύρᾳ καὶ βύσσῳ καὶ κοκκίνῳ, στιλπνοπλεκομένῳ χρυσῷ. πέταλα γὰρ εἰς λεπτὰς τοίχας καταμηθέντα πᾶσι τοῖς νήμασι συνυφαίνεται. λίθοι δὲ ἐπὶ τῶν ἀκρωμίων ἐπήμοζονται σμαράγδου πολυτελεῖς σύο, (ΘΕΙΣΕΙΣΕΙΣ καὶ) ἱμαλφίσαι, οἷς ὀνόματα τὰ φυλάρχων ἐξ ἑκατέρου ἐνεχαράττετο, δώδεκα ἐν σύμπαντα. Quinetiam accuratius cæteris Flavius ipſe hiſtoricus Bellorum patriorum! 6. c. 15. Ephodam depingit cum ſuo Oraculo. ἡ δὴ ὦ ἔνδυμα (הכיעל) τῷ στέρνῳ περιπλῶσα ταινία, πέντε διηθισμένη ζώναις πεποίκιλτο, χρυσῷ τε καὶ πορφύρᾳ καὶ κόκκῳ, βύσσου τε καὶ ὑακίνθου. τούτοις δὲ καὶ ἐπωμίδα κεκρυμμένα εἶχεν, οὐ μὴ πλέων χρυσὸς ἦν. (Frequentius idcirco aurum, quam Talmudiſtæ torquent) χίλια μὲν οὖν εἰδυῖα θώρακος εἶχε. δύο δ' αὐτοῦ ἐνεπόρπων ἀπαρίσκαις χρυσαῖς. κατεκέκλειντο δ' ἐν ταύταις κάλλιστοί τε καὶ μέγιστοι σαρδόνυχες τῆς ἐπωνύμους τῶν ἓξ ἐθνους φυλῶν ἐπιγεγραμμένας. κατὰ δὲ θάτερον ἄλλοι ὁμοίστατο λίθοι ἐναντίοι, κατὰ τρεῖς εἰς τεσσαρα μίαν διηκριμένοι. σάρδιον, τόπαζος, σμάραγδος· ἄνθραξ, ἴασπις, σάπφειρος· ἀχάτης, ἀμέθυστος, λιγύριον· ὄνυξ, βηρύλλιος, χρυσόλιθος. ὧν ἐφ' ἑκάστου πάλιν εἷς τῶν ἐπωνύμων ἐγέγραπτο. Alia adhuc tradunt de Ephoda & Logéo Patres Talmudici, quæ poſt Maimonidem nunc breviſſime proponam: ut uno conſpectu videat rerum Hebraicarum ſtudioſus, quid de Pontificis ornatu præcipuo ſcriptores antiqui retulerint. Ephodes equidem, ſicut & Pectorale, texebatur filis 28. Namque filum unum auri eductı cum ſex hyacinthinis contorqueri, pariterque de reliquis tribus coloribus mos fuit, quod Doctores Babylonii edocent *Iomæ* f. 72. Tribus vero membris conficbat Ephoda, quorum primum & maximum & propie dictum אבור, erat plagula lata ut dorſum humanum, eoque ferme πηχυαῖον, longa ad talos uſque ab alis ſcapularum כנגד אצילי הירכים Secundum puta נחפורת, Humeralia huic adſuta & adornata duabus gemmis quadratis *Shohamim*, quæ palis aureis inſertæ referebant inſcripta nomina XII. tribuum literis bis 25. juxta conſtitu-

tionem

cis quoque ornata eſt, atque plane in tunicæ formam facta videtur. [9] Lacunæ vero veſtis inſcritur

tionem illuſtris *Rabcahanæ*, (i. e. ὁ ἀρχιερεὺς) *Sotæ* f. 36.

Sed Gloſſator Talmudicus hac ratione nomenclaturam ordinat, Sardonyche

Læva.	Dextera.	Siniſtro.	Dextero.
שמעון	ראובן	בנימן	ראובן
יהודה	לוי	דן	שמעון
זבלון	יששכר	נפתלי	לוי
δ. דן	נפתלי	גד	יהודה
ε. אשר	ζ. גר	אשר	יששכר
β. בנימן	α. יהוסף	יוסף	זבולון

Placet denique ſibi Chaninas f. Gamalielis ſerie α, β, γ, δ, ε, ζ. Membrum tertium fuit חשב האפור, duo ſegmenta ſeu faſciæ pari arte pictæ, & tanquam *brachia* ירות Ephodæ adfixæ, quibus diſtringebatur ſubtus Pectorali Tunica Hyacinthina. Meruit & Nicolaus (qui ævi ſequioris Theologos ab Allegoria, arte ſtultorum, ad verum ac ſobrium ſuis commentariis reduxit) ejus ut deſcriptio Rabbinica quaſi adferretur in medium. *Quantum ad formam Superhumeralis, ubi flores & conſimilia, non aliqua animalia figurata, erat veſtis quadrata altera parte longior, habens in medio aperturam, per quam intrabat caput ſummi ſacerdotis: & latitudo illius veſtis tangebat humeros. Longitudinis autem ipſius una pars pendebat ante operiens pectus, & altera pendebat retro operiens dorſum uſque ad renes. Latera autem utriuſque partis jungebantur in lateribus Sacerdotis nodulis aureis. Super humeros autem &c.* Simplicius adhuc de hac veſte agens Davides Cimchiorum, *Duas plagulas* ב' לברים, *lumbis haud demiſſiores*, ſic ait, *anticam poſticamque zona adtexta coercuit.* Claudat denique agmen P. Trecenſis, qui Archæologica Joſephi atque etiam Commentaria Lyrani Ex-Judæi ſolens deflorat. *Secunda*, inquit, *veſtis* (P. M. priva) *erat Ephod ſimilis Superhumerali Græcorum, de prædictis quatuor coloribus auroque contextum, ſine manicis admodum Colobii, deſcendens uſque ad renes, adeo ut ſupercingi poſſet ſuperiorem partem Tunicæ Hyacinthinæ tegens, inferiorem relinquens intactam: Ora vero laterum uncinis & annulis aureis jungebantur. Aperturam habens in pectore quadram ad magnitudinem palmi, in quam Logion inſerebatur. In hujus parte ſuperiori ſuper utrumque humerum infibulati erant duo lapides Onychini, Sardonyches ſecundum Joſephum, in quibus erant inſculpta* XII. *nomina filiorum Iſrael provincialibus literis lingua Hebræa, juxta ordinem nativitatis eorum, ſex nomina ſeniorum in humero dextro, minorum in ſiniſtro. Habebat autem capitium ex tranſverſo ſuper humeros fortibus loris contextum.* BERN. Ita *Big.* & *Samb.* συμπεποικιλμένας περιπυκλον *Vat.* in *Editis* συμπεποικιλμένης περίπυκλον.

f Απερίπτυκτον] Malim περιέπτυκτον. *Vet.* vertit: *amplectens omnem pectoris locum.* Ad verbum: *circumplicatum relinquit pectoris medium.* COCC.

9 *Lacunæ vero veſtis*] *Septimo. Quadrum ex ſpithama vacuum ab Ephoda relictum occupabat æque ſuper pectus Pontificis* Oraculum *Hebraicum, Legiſlatori dictum* חשן המשפט *aut præſertim* חשן chaſen, *Joſepho* ἐσόμενος *ab* חשנא *ſeu* חשנה, *quomodo ſcribunt Interpretes Samaritani: Onceloſo* הושנא Chuſna, *Epiphanio & Comeſtori viris Scholaſticis* Eſſin. LXXII. *Judæis ſub Philadelpho, Sirachidæ ſub Euergeta Ptolemæorum, Philoni etiam & Joſepho* λόγιον *&* λογεῖον, *pleniuſve* λογεῖον τῆς κρίσεως. Rationale *inde vix recte, &* Rationale judicii *S. Hieronymo, Epiphanio, aliiſque doctorum. Quapropter vocem Moſaicam non inique referes ad Æthiopum* Chaſaſa *ſciſcitari*, χρᾶσθαι, *aut ad* حس Haſs *Arabum &* חוש Chus *Chaldæorum*, Prudentia, αἴσθησις, Ratio. *Vel idem denique valebit vox ſacra cum* חשן Choſen *Aſſyriorum*, ὑφασμάδιον, Apotheca judicii, *quod eſt Oraculum Divinum.* Τότε ἡ μίμημα ἐν παῖ αἰγυπτίοις ἡ ἀλήθεια, ἐπιχωρίως μέλιμι λιγομένη· ζωδίον ἢ πολυτελῶν λίθων ἐστὶ τετράχηλον ἢ ἀρχιδικαιεῖ, ὃς καὶ ἀρχιερεὺς, ἐκ χρυσοῦ ἀλύσεως ἐστηκάμενον. *Vide Diodorum & Ælianum hiſtoricos. Noſtris tamen Theologis magis placet* Pectorale *&* Pectorale judicii, *ſed & hoc priſcis. Legit enim Syrus* פרישא דדינא, *Samarita Arabiſſans* صدى حكم σάδαε, *Judæi inter Barbaros extraque vagantes* بدنة الحكومة βάδαια, *quod eſt* θωρακίον *&* κρίτιος *ſive* γύαλον χρησμολογικὸν, *ſi Græce vis reddi. Quinvero &* φωτεινὸν *occurrit in verſione &c. ad Ex.* 28. 4. *Sic variant clientuli Ptolemæi. Qua quidem ex cauſa deduces* חושן *ab* Haſena حشن præcinxit: *vel a* خشن Chaſen, *ut* θωρακίδιον *gemmis aſperum: quinetiam* حشا Haſa *denotabit* ἐπίλωμα Pectorale. *Pannus equidem ille* φορηθιδίου, πτυχίμιτον, διπλᾶς, *ſubcavus*, (*quod volunt nonnulli pro capſa &* φώτων) *atque* τετράγωνον *ex latere dodrantali*, (*id* זרת *Moyſi, &* σπιθαμὴ, شبر, *necnon* חצי אמה *cæteris ejuſdem gentis*) *Ephodæ obfirmabatur ſupra quidem duabus catenis ſeu funiculis auri*

ἀπερίπτυκτον δὲ ἐᾶσαι τὸ μέσον καταλιμπάνει, χωρίπ τι ἠσκημένον, καὶ τῷ παντὶ σχήματι χιτῶν εἶναι πεποιημένον.

contorti (ב שרשרות מגבלות מעשה עכות או קליע וזהב טהור) *qui ab annulis ejus ſuperioribus & extantibus ad fundas humerales Ephodæ* (כשבצות וזהב) *pertinerent: infraque duabus vittis hyacinthinis, quæ a Pectoralis annulis inferioribus & ſubinſutis* (nam annulos aureos habuit Legion, quot angulos) *in binos annulos Cingulo Ephodæ ſub axillis infixos murrebant. Ornabat denique hoc* ὑφασμάδιον XII. *gemmarum auro inſitarum* (משבצים זהב) τετράσιχον *quibus inſcripta fulgebant nomina tot tribuum populi Sacri, ordine quidem natalitio* (בתלדותם) *in Tabula priore, teſtibus Joſepho Hierophanta, Jonathane Paraphraſta, Uzielida, Salomone Parchio, Moyſe Maimonis, Epiphanio Cyprio p.* 225. *& p.* 231. *Hieronymo ad bonam Fabiolam, aliiſque, ſicut ſupra in Epomide.*

Vel in verſibus prioribus juxta Tabulam poſteriorem apparebant Leidæ ſex, & in diſticho ſequente par triplex ex Balla, Zelpha, atque Rachela. Ea fuit ſententia Philonis de Allegoriis legis ſuæ, ubi ait, Ο τε Φεγιμ καὶ ὁ φρωὼν, οἱ δύο λίθοι, μήποτε ὁ μὲν ἁδὰς καὶ ὁ ἰσσάχαρ. ὃ μὲν οὖν ἐξομολογησάμενος ὁ ἰούδας σύμβολον, ἐφ' ᾧ καὶ ἴσαχ ἔλαχεν ἡ λεία· ὃ δὲ ἐργαζόμενος ὡς καλὸς ὁ ἰσσάχαρ. καὶ ἐπὶ μὲν ποσίχεως φῦλ, καὶ συνυφανεῖς αὐτῷ λίθον τετράσιχον. λίθοι εἰσὶν ἴσαι σάρδιον, τοπάζιον, καὶ σμάραγδος, ὁ εἷς· ῥοβὶμ, συμεών, λάβι. καὶ ὁ εἷς, Φίσων, ὁ εὐφρ[illegible] ἀνθραξ, καὶ σαπφειρ[illegible] [illegible]ασπι..] ὁ δὲ σάπφειρος πρασίνου λίθος ἐστὶν. ἐγγίγλυπται μὲν τῷ ἑνὶ ἕξι ἰούδας· τέταρτος γάρ. τῷ δὲ σαπφείρῳ ὁ ἰσσάχαρ, τρίτος ὁ ποιῶν. ὠχεῖ γὰρ οἱ ἐν ἀσκήσει λαμπρὸν τὸ ἰσχύοντα πόνου. *Hanc etiam ſeriem adſectant Talmudiſta Jeroſolymitanus, Cantici Salomonici Enarrator, Semot & Bemidbar rabbot foliis* 96. *&* 136. *b. & pars potior Talmudiſtarum. Attamen R. Chaninas Patres poſteriores ordinat illo pacto* Benjamin, Dan, Naphtali, Gad, Aſer, *&* Joſeph. *Placet altera hæc ſerics Ainſvortho Anglo Braunioque Batavo, niſi quod Braunius legat verſu tertio* 7. *Naphtali* לשם, 8. *Dan* שבו, 9. *Gad* אחלמה *ſed Commentator Magnus Judæorum ad Numeros ordine inverſo* 7. *Dan* לשם, 8 *Gad* שבו, 9. *Naphtali* אחלמה. *Poſtremo nequid Reſponſo Prominenti*, (כי הכתב בולט, *inquiunt Miſnici*) *literarum forte deeſſet, ora ſuperior Pectoralis inſculptum referebat* אברהם יצחק יעקב, *inferiorque* שבטי ישראל או ישורן או ירה. *Hæc talia Schola Solymitana ad* Jomam, *& mox Auctores* Siphre *aliorumque veterum Commentariorum. Amat adhuc magis faſtus Abarbinelis Iſraelidarum ordinem Caſtrenſem, iſtum quidem ex Num. c.* 2. *Juda, Iſaſchar, Zabulon: Ruben, Simeon, Gad: Ephraim, Menaſſeh, Beniamin: Dan, Aſher, Naphtali: ſed impotenter. Quamquam multis ſeculis ante natum Abarbinelem R.* Catina קטינא *i. e,* Doctor Subtilis (λεπτὸς ſive ingenioſus *B. Hieronymo ex Syriſmo*) *diſſertiuncula quadam idem probaverat.*

Alio quidem ordine poſuit B. Johannes æternæ urbis fundamenta XII. *lapides non alios. Jacent ibi* ἴασπις, σάπφειρος, χαλκηδὼν· σμάραγδος, σαρδόνυξ, σάρδιος· χρυσόλιθος, βήρυλλος, τοπάζιον· χρυσόπρασος, ὑάκινθος, ἀμέθυστος; *ſive a pectore Aaronis, ſive a capite Regis Tyrii, ſive ab Eſaiæ c.* 54. *de novis Solymis hæc decora ſumpſerit Theologus. Fulgebat autem Ithobalus hac ſerie lapidum meliorum ex Ezech. c.* 28. 13. σάρδιος, τοπάζιος, σμάραγδος· ἄνθραξ, σάπφειρος, ἴασπις· λιγύριος, ἀχάτης, ἀμέθυστος, χρυσόλιθος, βήρυλλιον, ὀνύχιον, *ſi* LXXII. *Judæos contra nemotes illorum ſequi velimus: nam in Hebræo deſideratur verſus unus, ſive lapides* 3, 4, 5, *Tabulæ prioris. Sic enim illud,* אדם פטדה ויהלם תרשיש שהם וישפה ספיר ונפך וברקת. *Aut Hieronymo interprete, Sardius, Topazius, & Jaſpis Chryſolithus, & Onyx, & Beryllus: Sapphirus, & Carbunculus, & Smaragdus.* At in LXX. *ait ille Præſbyter*, diverſo ordine, nominibuſque aliis, XII. lapides continentur. Sed & Aquila & Symmachus ac Theodotio in præſenti loco multum inter ſe & LXX. interpretes, non ſolum ordine, ſed & numero diſcrepant atque nominibus. In Apocalypſi quoque Johannis paululum extremis partibus ordine commutato, iidem in fundamentis Hieruſalem ponuntur lapides. Sed & in pectore Pontificis per quatuor ordines in Rationali, iidem lapides deſcribuntur. Quorum colores atque naturas & efficientias ſingulorum, non eſt hujus temporis diſſerere, ſed proprium volumen deſiderant: ita ut in Ezechiele & in Exodo & in Apocalypſi & in Eſaia, ſibi omnes lapides & lapidum ordines comparati, magnam & legenti & differenti faciant quæſtionem. Super quibus & vir Sanctus Epiphanius Epiſcopus, proprium volumen mihi præſens tradidit. Et XXVII. lib. Plinii Secundi naturalis hiſtoriæ, poſt multiplicem omnium rerum ſcientiam, de gemmis & lapidibus diſputat. *Idem ad Fabiolam piam fœminam*, in ſingulis lapidibus ſecundum ætates XII. tribuum ſcripta ſunt nomina. Hos lapides in diademate regis Tyri, & in Apocalypſi Johannis legimus, de quibus extruitur cœleſtis Jeruſalem: & ſub horum nominibus & ſpecie, virtutum vel ordo vel diverſitas indicatur.

Tabula prior, juxta LXXII. *Joſephum, & Uzielidam Interpretes.*

1. ראובן.	2. שמעון.	3. לוי.	נפתלי.
Odem.	*Pitda.*	*Levi.*	*Bareceth.*
Reuben.	*Simeon.*		
Σάρδιον LXX. *Hier. & Joſ. ἀλ. ς'.*	Τοπάζιον LXX. *& Hier.*	Σμάραγδος LXX. *& Hieron.*	Σμάραγδος LXX. *& Hieron.*
Σαρδόνυξ *Joſ. ἀχάτης.*	Τόπαζος *Joſ. bis.*	Συάφειρ *ac Joſ.*	Συάφειρ *ac Joſ.*
ממקן *Onc. Jon. Jeroſ. & Uz.*	יקן *Onc. Jon. Uziel. & Jeroſ.*	ברקן *Onc. Jon Uz. & Jeroſ.* Κιγάνιος *Symmacho.*	

μάθ. τῷ δὲ Δραχένῳ ᵍ τάτε ᾧ ἐνδύμαθ. ʰ שוהם fructum amplitudine palmi, auro & iisdem quibus Epho-

יהלם 6. נפתלי.
Jahalom. *Naphthali.*
Ιασπις LXX. & *Hieron.*
Σάπφειρος *Joſ.*
סבהלום *Onc.* & *Jon.*
כרכורין *Uziel.*

ספיר 5. דן.
Sapphir. *Dan.*
Σάπφειρος LXX. *Hier. Uz.* & *Jeroſ.*
Ιασπις *Joſ.*
שבוז *Onc.* & *Jon.*

נפך 4. יהודה.
Nophec. *Juda.*
Ανθραξ LXX. & *Joſ.*
Carbunculus Hier.
אומרגרין *Onc. Jon.* & *Uzel.*

אחלמה 9. יששכר.
Achlamah. *Iſaſchar.*
Αμέθυστος LXX & *Hieron.*
Αχάτης *Joſ. in Ant.*
Λιγύριον *Joſ. περὶ ἀλ.*
עין עגלא *Onc.* & *Jon.*

שבו 8. אשר.
Schebo. *Asher.*
Αχάτης LXX. & *Hier.*
Αμέθυστος *Joſ.*
טרקיא *Onc.*
ערקין *Jon.*

לשם 7. גד.
Leshem. *Gad.*
Λιγύριον LXX. & *Hier. ex MSS.*
Λιγύριος *Joſ. in Ant.*
Αχάτης *Joſ. in Bell.*
קנכירי *Onc.* & *Jon.*

ישפה 12. בנימן.
Jaſphe. *Benjamin.*
Ονύχιον LXX. & *Hier. ad Eſ.*
Beryllus Hier. ter.
Βηρύλλιος *Joſ. in Ant.*
Χρυσόλιθος *Joſ. περὶ ἀλων.*
מגזרין *Onc. Jon.* & *Uziel.*

שהם 11. יוסף.
Shoham. *Joſeph.*
Βηρύλλιον LXX. & *Hier. ad Eſ.*
Onychinus Hieron. ſæpius.
Ονυξ *Joſ. in Ant.*
Βηρύλλος *Joſ. de B.*
בורלא *Onc. Jon.* & *Uz.*

תרשיש 10. זבולון.
Tarshish. *Zabulon.*
Χρυσόλιθος LXX. & *Hier.*
Χρυσόλιθος *Joſ. Ant.*
Ονυξ *Joſ. de Bell.*
כרום ימא *Onc. Jon. Uz.* & *Jeroſ.*

Tabula poſterior ex Rabbinis aliquot, & Ainſvortho, & Braunio.

יעקב	יצחק	אברהם
3. לוי. ברקת	2. שמעון. פטדה	1. ראובן. אדם
Smaragdus.	*Topazius.*	*Sardius.*
6. זבולון. יהלם	5. יששכר. ספיר	4. יהודה. נפך
Adamas Braun.	*Sapphirus.*	*Carbunculus.*
Sardonyx Ainſ.		*Chalcedonius Ainſ.*
9. גד. אחלמה	8. נפתלי. שבו	7. דן לשם
Amethyſtus.	דן *Braun.*	נפתלי *Braun.*
	Achates Braun.	*Hyacinthus.*
	Chryſopraſus Ainſ.	
12. בנימן. ישפה	11. יהוסף. שהם	10. אשר. תרשיש
Iaſpis.	*Beryllus Ainſ.*	*Chryſolithus.*
	Sardonyx Braun.	

שבטי ישראל

1. אדם, ادم, ὁδὲμ, lapidum Pontificalium primum, & Reubeno principi Iſraelitarum merito conceſſum, Joſephus jam in hiſce Originibus interpretatur σαρδόνυχα, pariterque *Commentator Major* ex Rabbinicis שורנגין, & ab illo R. Nathan Lexicographus. Nam *Sarda gemma*, quod ait facundiſſimus Plinius, *nomen cum Sardonyche communicavit*, imo cum aliis, unde σαρδαχάτης. Alibi tamen Joſephus σάρδιον, ut l. 6. αἶλω. & Scriptor *Semot rabbot* אדום *Rubeum*, vel, ut, Barbari amant *Rubinum*. Quinetiam LXX. ubique S. Literarum σάρδιον, totieſque S. Hieronymus *Sardium*, quos imitantur Syri Arabeſque ad Ezech 28. 13. Abrahamo Medico *Rubinus*, itemque Judæis per Hiſpaniam, niſi quod Abarbanelis *Granatum* exponat, alii aliquot ejus tribus *Carneolum Corneolumve*. Cæterum aio אדם ad Sacrum cor, fuiſſe *Sardiorum* ex genere fœmineo, quod rubicundius aliis viderat περὶ λίθων diſcipulus Ariſtotelis, imo perſpexerat, ſanguinis quam unguium humanorum ſimilius. Hanc *Sardam* vocat Plinius Naturalium ultimo, *ut Sardibus* (Lydorum puta) *primum repertam*, (aut ibi ſane crebrius venditam una cum veſtibus pretioſis Perſarum eodem fuco,) *jed laudatiſſimam circa Babylonam*. Neque aliter diſſerit de hoc lapide Antiſtes Salaminius, qui Cæcilium nunquam legerat. Τὸ λογεῖον ὁ μὲ πρῶτος λίθος σαρδὶς. ἔστι δὲ πυρωπὸς τῷ εἴδει, καὶ αἱματοειδὴς, (ita in Orphicis σαρδία δ' αἱματόεντα.) ἐμβαίνουσι δὲ τῇ τοῦ ἄστεος ἐλάᾳ γίνεται. ἔστι δὲ διαυγὴς ὁ λίθος. Idem ſuadet omnis terme antiqua Interpretatio. Ita סמכן *Samcan*, ἰσχυρὸν, *ſuave rubens* Onceloſo perveteri ſane Legis paraphraſtæ, veroque Jonathani ad Prophetias. סמוקתא *Semucta* Uzielidæ, סמקתא Syro ad Exodum, סמוק Interpreti Samaritarum, סמקתא Targ. Jeroſolymitano. Et ex eadem indole ياقوت احمر Arabi Walt. & احمر *ahmaro* Interpr. Samaritanorum alteri, Judæoque Africano. Inde אחמר apud Targum Cantici Salomonici c. 6. 14. Hoc etiam confirmatur ſcholiis ad Acharnenſes Pacemque Ariſtophanis, καὶ τί ῥάψω βάμμα σαρδιανὸν τετάσι, μᾶζίζων τι ἐρυθροποίσω τοῖς αἵμασι. ὅτι εἰς τὴν σάρδιν (nam σαρδὼ vitioſum) τὸ λυδίας πυρὸν βάμμα γίνεται. Veruntamen & ruborem præcellentis lapidis & interpretationem Joſephi tuetur quaſi Epiphanius ad Diodorum ubi agit de Sardiis. ἔστι δὲ καὶ σαρδόνυξ, ὃς καλεῖται μολοχίς. (*præcipuum illud* interpretator & βασιλικὸς ملكاع, vel ملاحة *pulcrum formæque excellentis*: τὸ δὲ αὐτῆς ἰδέας τυγχάνει ὑποχλωρίζων. Ubertim Plinius de illis, *Inveniuntur in India trium generum, Rubrum, & quod Demium vocant à pinguedine*, (emendari placet, *& quod Demium* دموي & دموي *vocant à ſanguine: tertium quod argenteis bracteis ſublimitur*: id quidem ſignificat Arabum ملحة. Verum שוהם Ezechielis nihil ad Sardios facit, neque aliud denotat quam *amuſſis* סרט Syrorum Chaldæorumque, quicquid viri docti docent poſt Cimchios.

2. Sequitur gemma Simeonis פטדה πιτδὰ, פטדא: cujus de colore diſſentiunt Judæi Chriſtianique nuperi, fulvus is eſſet, an prorſus viridis. De nomine tamen mira illorum & veterum conſenſio. Τόπαζον appellat Joſephus, qua forma Orpheus fictus & Dionyſius Periegeta erant uſi: τοπάζιον Alexandrini, S. Hieronymus, & infinitus numerus Theologorum præter Græcos profanos. Imo vero ab Hebraico פטדה *pitda*, *poteda*, aut *patda* venit τοπάξιον antiquum, & τοπάζιον vulgi, necnon πιάξιον, aut lenius πάζιον Heſychii. Veriſimilius autem habeo πάζιον & τοπάζιον λίθος πολύτιμος, in Lexicon Heſychii cum multis aliis commigraſſe ex Scholiis SS. Patrum, præſertim de ψ. ριθ. σλιχ. ἐκδ. ἠγάπησα γὰρ τὰς ἐντολάς σου ὑπὲρ τὸ χρυσίον καὶ τὸ πάζιον, מזהב ומפז, *mizzahab umippaz*: quomodo antiquitus lectum fuiſſe arguit MS. Alexandrinum. Magis tamen obtinuit ὑπὲρ χρυσίον καὶ τοπάζιον, quod eſt Theodoreto interprete, ὑπὲρ χρυσίου καὶ λίθων πολυτελῶν. Doctores enim LXX. antea vocem illam Hebraicam פז λίθον τίμιον interpretati fuerant ψ. ριθ. καὶ κ'. pro Obryzo, quod oportuit cum S. Hieronymo & Paraphraſta Chaldæo, niſi ſi propter fulgorem flavedinemque ſuam Topazus, quandoque פז inter Hebræos, velut χρυσολιθος & χρυσοχρως apud Græcos dici meruerit. Pergit Epiſcopus Cyrenſis, τὸ γὰρ τιμιώτατον λίθων τοπάζιον. εἰκὰς δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τοῦτον (hiſtoria quidem Agatharcidæ tantum comprobat) σπουδάζεσθαι τὰ ἄλλων. Hæc exſcripſit quidem Theodorus, & ſimilia ab Athanaſio S. Auguſtinus ad ψ. ριθ. *Super aurum & topazion. Hoc enim in alio ψ. legimus, Super aurum & lapidem pretioſum multum. Topazion enim perhibent eſſe lapidem pretioſum.* Τοπάζιον vero Arabicum quid ſonare & Troglodyticum præter Plinium nemo doctus, ſpero, negabit; aut valere verbum *quærendi* Græcorum aſſeret nemo. Pauci etiam lapidi huic inſulam Topaziorum nomen ſuum dediſſe, ſed accepiſſe quidem eam putabunt à lapide, ſicut in ſinu eodem à Sapphiro revera tulit inſula Sapphirena: adverſa licet his tradiderint Alexander Polyhiſtor, Rex Juba, Plinius Secundus, necnon Ambroſius, Epiphanius, & è noſtris alii. Haud vero mirandum, ſi Topazii patriam fecerint Stephanus Byzantius νῆσον τινα ἰνδικὴν, Epiphaniuſve πολιν τῆς ἰνδίας. Solet enim Troglodytica totaque Arabia apud Scriptores Græcos Indiæ nomine comprehendi, parique amplitudine vocis כוש in Bibliis Divinis. Unde lapis iſte Arabicus in Jobi libro πιτδακὸς כוש פטדת כוש nuncupatur. Audiamus vero de Topazii origine Agatharcidam Ptolemæo Philometori haud ignotum, hujus adeo verba ultro ſequuntur Diodorus Straboque viri in hiſtoria celebres, hos etiam Euſtathius Theſſalonicæ aliique. Τὰς μὲ μελιτάζεσθας καὶ τὸ ἀκήθαστον κόλπον σχεδιάζουσι, ait Cnidius; νῆσος ἐκεῖ,

Essenes, *Logion sive Oraculum, vulgo Rationale.*

Ephodes coloribus eleganter intertextum. Essenes τεκμήριον ἀπαθείας τὸ μέγεθος, χρυσῷ τε καὶ τοῖς αὐ-

κενῇ), τῷ μὲ θίξαι πελαγία, μήκος ἔχουσα σταδίων ὡς ὀγδοήκοντα· ἣν καλοῦσιν ἰφιώδη. Dixeres חבוט & חבה *Serpentaria*. Videant alii, an hoc idem adstruat C. Plinius. *Egregia etiam nunc Topazio gloria est suo virenti genere*, (id jam distinguit vir clarissimus ab altero χρυσοφαεῖ & Iaventiore:) *& cum reperta est, prælata omnibus. Id accidit in Arabiæ insula, quæ Chytis vocatur, in qua Trogodytæ prædones, cum diutius fame ac tempestate pressi herbas radicesque effoderent, eruerunt Topazion. Hæc Archelai sententia est.* Hanc etiam diducit S. Ambrosius ad ψ. εικ'. Aut idem Caius in Geographicis l. 6. c. 29. *Omisit Juba & tertiam Berenicen, quæ Epideros, insignem loco. Est enim sita in cervice longe procurrente, ὃν κόλπον βαθυζώνου* Arrianus dicit, *ubi fauces Rubri maris* VII. *M. D. passuum*, (sic libri meliores, & LX. *Stadia* Strabonis Arrianique bene conveniunt. Puto itaque *Chytin* insulam, hodieque *Cambela* vocari in Geographia Arabica, quæ cc. M. passibus abest à Babolmandabo, & oppositæ Jemanæ castellum *Hacam* prospicit.) *ab Arabia distant. Insula ibi Chytis Topazion ferens.* Pergit modo Agatharcides, ὕστερον μὲ γίνεσθαι παῦσιν ἐρτικῆς, ἐφ' ἡμῶν ὃ ἱλασθέρων τόπων. Hoc ita pridem fecerat Ptolemæorum Euergeta, monumento Adulitano nobilis. Unde paulo demissius loquitur ea de re ὁ γεωγράφος. Ὧν ἠλευθέρωτε τὴν ἐρετικὴν ὁ βασιλεύς, ἅμα καὶ ἀφ' ἡμῶν φίλους τὸ σεσωσμένον ἀνθρώπων σὺν τοῖς θηρίοις, καὶ ἀφ' ἡμῶν τὰ τοπάζια. Pariter Diodorus, qui & Agatharchidæ Peripateticus (ut claret) Regumque Ægyptiorum Commentaria hac de causa versaverat, ὃν ὃ τοῖς μεγαλομερέσι χρήσιος ὑπὸ τὴν κτῆσιν τὴν ἀλεξάνδρειαν βασιλέων ἐτῶν ἐξημερώθη φιλοτίμως, ὡς μηδὲν εἶναι κατ' αὐτὴν ἱερᾶς τὸ σεσυρμένον ζώων. ὁ δ' Ἀγαθαρχίδης ὃ τὴν αἰτίαν τοῦ σεσημέωσθαι Φιλοτιμίας. δύσκολος δ' ὢν τὴν νίκην ταύτην τὸ καλούμενον τοπάζιον. ἔστιν λίθος ἀφανιόμενος ἐπιτερπής, ὑάλῳ παρεμφερής (hinc ὑαλοειδὲς τόπαζος Orpheo gemmario) καὶ θαυμαστὴν ἔλλαμψιν παρεχόμενος· διόπερ ἀνεπίφατος τοῖς ἄλλοις τηνικῆ, θαυμασμὸν παντὸς δ' ἀποσπάσαντος ὑπὸ τὴν καθεσαμένων ὑπ' αὐτῶν φυλάκων. Hujus descriptionis fontem jam vide. ὃν δ' ταύτην γίνεσθαι τὴν πόσφ, ait Cnidius, καὶ τὸ καλούμενον τοπάζιον. ἔστι δ' τῶν λίθος ἀφανόμενος, ὑάλῳ παρεμφερὴς, ἠδέως δ' χρυσῷ (malo cum Diodoro ἴλλαμψιν) θεωρίαν ἀπιδεῖν. Idem & verbis vix aliis princeps Geographorum. λίθος ἔστι τοπάζιον ἀφανὴς, χρυσοειδὲς ἀπολάμπων φέγγος, ὅσον καθημερὰν μὲν ῥᾴδιον ἰδεῖν ἐστι· παραυγέστερα γὰρ νύκτωρ ὁρᾶται, καὶ συνδέουσιν &c. Agatharchides enim tradiderat, ὁ δ' ὑπὸ ταῖς πέτραις λίθος τὴν μὲν ἡμέραν ὑπὸ δ' φέγγος κρατούμενος, ἀφ' τὸ πνίγος ἐ γίνεται σύνδηλος. σκότος δ' ἐπισκιάζος, ὑπ' ὧ ποτ' ἂν ἡ πέφυκεν, ἀφαλάμπει πάντοθεν. Diodorus etiam illa transcripsit in suam Bibliothecam, ὁ δ' σεσιερημένος λίθος, φύσμος δ' ἐν ταῖς πέτραις, τὴν μὲν ἡμέραν ἀφ' τὸ πνίγος ὀχ ὁρᾶται, κρυπτόμενος ὑπὸ δ' σέλας τὴν ἡλίου φέγγος· τὴν δ' νυκτὸς ἐπιγινομένης ὑπὸ σκιᾶς ἀφαλάμπει, καὶ πόρρωθεν δῆλόν ἐστιν ὧ ποτ' ἂν ᾖ τόπῳ. Jam decolore Topazii conciliare licet Judæos scriptores Græcosque, Braunio aliisque invitis. Constat enim ex tribus probatissimis scriptoribus & pervetustis, hanc gemmam tam flavedinem auri præ se quam vitri virorem ferre: aut, nisi nos nimirum fallat Pictavii honos Hilarius, *Topazion diversorum colorum permixtione omnium pretiosissimarum gemmarum speciem continere.* Vel etiam Doctor Hipponensis ad Psalterium: *Aureum colorem Topazius & æthereum habet claritatem, & cum splendore solis tangitur, omnium superat claritatem gemmarum.* Judæi quidem *jarcan* ירקן pro פטרה exponunt. Sic Jonathan ad Ezech. & in Lege Onceloſus: similiter Uzielides & Interpres Solymitanus ירוקתא *jeructa* & *jarcatha*, Samaritani ירק *jaric*, Chaldaicus Jobi Paraphrastes מרגלא ירקא. His autem vocabulis gemmæ Topaziæ viror indicatur, atqui ὑποξανθὸς & πράσινος, ut matura porra solent venire. Unde ירקון *jeracun* in volumine Hebræo, & يرقان *jarcan* in Lexicis Arabum τὸ ἴκτερον πάθος, *morbum sub aureum* certo denotant. Acceperat etiam Plinius à Lithographis sui ævi (maxime à Xenocrate Ephesio, ut statim patebit) *circa Alabastrum oppidum Thebaidis Topazios* duplici genere enatos *Prasoiden atque Chrysopteron* (pro hoc nomine, aut *Crysocleron* S. Ambrosii, vel χρυσόπαν Eusebii, nam illi omnes ex Lithognomone Ephesio hæc talia descripserant, repono *Chrysophaen*, χρυσοφαῆ; aut verius χρυσόχρων, *Chrysochron*) *similem Chrysopraso.* Ille sane virebat magis, hic rutilabat. Cecinit & Dionysius Alexandrinus γλαυκιόωντα λίθον καθαρσίον τοπάζου. Neque aliter interpretabere Alexandrum Cornelium, quando ait ἀείσεται καὶ σὺ τὴν τοῦ τοπαζίου λίθου ὁμώνυμον τηνίκα, ὁποίου ὃ τὴν χροιὰν τὴν δὲ νέας ἐλαίας· succum enim Palladis flavere suave quis nescit. Excusabis idcirco Epiphanium Pontificem Christianum, quod de Topazio hunc in modum constituat. Λίθος ὃ τοπάζιον ἐρυθρὸς τῷ εἴδει ὑπὸ τὴν ἄνθρακα· (cujus ille mox εἶδος ὀξυφοίνικον declarat:) εὑρηται δ' σὺν τοπάζῃ πόλει τῆς ἰνδίας ὑπὸ τῶν ἐκεῖσέ ποτε λίθους λατομούντων σὺν καρδίᾳ ἑτέρου λίθου· ὃν οἱ λατομοῦντες θεατάμφιοι φωδεῖν, καὶ ὑποδείξαντες ἀλάβαστρόν τινι (lego ἀλαβαστρίτιδι τινὶ· eandem quippe historiolam attingit Salaminius, quam recentem sua ætate legerat è Græco Plinius, legerat post aliquot secula Eusebius Pamphili.) ἀπέδοτο ὀλίγου τιμήματος. Θηβαῖοι δ' σεφιλήκασι τῇ κατ' αὐτὸν κώμῃ βερενίκην. (*Berenicen* dedit, cujus nomen diu servabat *Ophiusæ* proxima ripa: non *Arsinoen* quod affirmat Abrahamus in Shilte hagibborim, ex libris Christianorum recentium cum fastu judaico & perridiculo, plane adversus Plinium philosophum, Jubam regem, & S. Ambrosium) ἣ δ' λατόμος σὺν τῷ αὐτῆς ἀφθόνως μισθὸν δ' μείωσιν σεσίθοι. Cape colorem hujus gemmæ à Theodoro Heracleæ ad ψ. εικ'. ρκε'. ἐγὼ, ait Paraphrastes ille ante Theodoretum, τιμιωτέρας ἡγημαι τὰς σὰς σύβολος χρυσίου καὶ λίθων πολυτελῶν. ὁ γὰρ τοπάζιος ἴσως τότε μᾶλλον τιμώμενος ὡς· ἔστι δ' τὸ χρῶμα πρασοειδὴς, καὶ χρυσόχρους, αὐγοειδὴς καὶ ἀφανὴς καὶ εὐανθής. Compertum etiam est *asfaro* اصفر, quo nomine, פטרה Moysis interpretari solent Samaritæ, subflavi, icterini, citrinique coloris quicquid indicare. ורגא *zarga* insuper Syrorum in Pentateucho eximie notat fucum χρυσάφεζον. Quapropter ex duum generum Topaziis, viridius seu *zaberged* ubique S. Literarum intellexit Arabs per *Pitda*, & Clarissimus Saadias ad Jobi caput metallicum; ubi legi ex MS. optimi Huntingdoni الزبرجد الخبشية loco פטרת כוש. Pariter Judæi per Hispanias hodieque Pontificis M. gemmam secundam *Smaragdum* vocant nimis honeste. Verum à زبرجد, ne hoc reticeam, rite deducitur Græca vox σμάραγδος: sed ex Græco ad Arabes Persasque iterum rediit vocabulum زمرد *zommored*, aut *esmeralda* à labio Hispano; alii forsan aliud credent. Deinde שמפון in *Semot rabba* corruptum satis ex voce τοπάζιον: attamen סקיף Targumistæ ad Canticum Salomonis, & כרכרנא Interpretis Arabici Ezech. c. 28. ad Chalcedonios & Amethystos pertinere scio, non ad hunc lapidem. Fuse denique præ cæteris de Topazio agunt ad Hymnorum sacrorum longissimum Eusebius Pamphili, & abs illo Nobilissimus & sanctissimus Ambrosius, quorum verba Epiphanii causa adscribere haud piget vel meipsum hucusque provectum. Περὶ δ' τοπαζίου λίθου τοιαῦτα συμφώνως ἱστορήσαντα τῷ ἐπιγεγραμμένῳ ξενοκράτους λιθογνώμονι· ὅτι γίνεται τὸ θηβαϊκὸς πρὸς πόλιν ἀλάβαστρον, ἔνθα σεσαγορεύεται ὑπὸ δ' φέρητος αὐτόθι τόπου· ὧν ἱστορίαν σεσαγορευομένου τοπάζιον. καὶ μικτὸν ὀλίγα· τὸ χρῶμα δ' τοπαζίου πρασοειδὲς καὶ χρυσοειδὲς (vel χρυσόχρουν: nam χρυσόπασον nil valet) χρυσοπράσου δίδαξασθαι. κατ' ἄμφω δ' ἐπιτείνεται τὰς χρόας καθαιρόμενον. ἔστι δ' καὶ (injicio huc πρόσληψιν ex καθαρὸν ἄγαν ex χρυσόχρουν· τῷ δ' μεγέθει καὶ πάντας ὑπερέχει τοὺς χρυσοπράσους. ἔστι δ' καὶ τὸ εἴδεσι ὁ λίθος διαφανὴς ἑκατὸς καθαφιγόμενον ὑπὸ ἡλίου. ἔστι δ' καὶ ἀριστόστομος καθέσηκεν. καὶ νῦν ἔστι ὁ πάνυ σεσιτευόμενος, καὶ ἔλαττον θαυμαζόμενος διὰ τὸ πλῆθος, ἢ τὸ (lego τότε) καὶ τὴν πρώτην εὐρεσιν. ἄγαλμα δ' καὶ σεσιτοδότην νενόμισται· φύσιν δ' ἔχει διαυγέστερον τοπάζιον πρασινίζον, καὶ ὑπὸ ταῖς χρόαις μειδιᾶν. ἔστι δ' καὶ τὸ λίθων εὐγλυφος. Latina rarius soleo adponere, sed jam Antistes Mediolanensis suadet ad ψ. εικ'. *De Topazio quidem invenimus scriptum in historia Xenocratis, qui scripsit quasi lithosnomon* (scribe tu, *quasi lithognomon*) *nasci eum vel inveniri* (imo γίνεσθαι lectum est pro εὑρεθῆναι apud Epiphanium de Pectorali Pontificis Hebraici) *circa Thebaidis civitatem Alabastrum: vel circa Topazion, ut aliqui putant; unde & nominatus est ab eo loco in quo gignitur.* Mox idem Ambrosius, *Ducrum colorum est in hoc lapide crasis, hoc est, quadam temperata permixtio, Prasoides & Chrysocleron* (MSS. *Chrysopa*) *similis Chrysopraso secundum utrumque velut quajdam extendens colorum figuras, & plenius quidem à peritis fertur extendere. Est autem parychrus* (*parochrus* lego) *& satis purus, & Chrysochrus, & pinguis & resplendenti similis, maxime cum solis splendore percutitur.* (Aliter sane Gentium Historici. Vides heic quantum in Græcis conturbat bonus Ambrosius) *Est autem pulcherrimus & mirabilis super omnes Chrysopraso magnitudine, ut dixi, usu pinguior. Natura hujusmodi, ut si polire & levigare eum velis, asperetur magis, usu minuitur. Est autem quodam genitali opere natura englyphus, hoc est, bene figurabilis, & summo studio dignus habetur. Difficile invenitur & repertus insignitur: raro tamen in usu hominum est.*

3. Versus primi lapidem ultimum Levi sacræ tribui datum נפתלי *Βαλείκθ*, & Ezech. 28. *Βαρεκάθ*, برقش, aut ad dialectos suas deflectunt Judæi, unde ברקן *barcan* Onceloſi, Jonathanis, & Paraphrastæ ὁ ἀσμαῖος, ברקתא *barcatha* Uzielidæ, & Solymitani, ברקא *σκεδίζοντος*, בארק & ארנב etiam & metathesi Samaritica: aut hunc potius naturæ virorem nitidissimum *Smaragdum* interpretantur; quod volunt οἱ ο'. (etiam Ezech. c. 28. ubi alium profecto ordinem illi tuentur, quam habet Hebræus) Josephus, S. Hieronymus ex placito istorum, & Interpres Samariticus per suum اخضر ἄξαρ. Verum Rabbinorum pars maxima commutant hanc gemmam oculorum delicias cum sequente נפך: ברקת vero nunc aliter exponunt, Arias à Judæis suæ gentis *Chrysolithus*, Abarbanelis, & Interpretes Anglicani *Carbunculus*, lapis quatenus præfulgidus. Abrahamus in Shilte Hagibborim, & diu ante ipsum Symmachus S. Bibliorum interpres optimus quidem ex LXXV. κεραύνιος: quo eos profecto induxit notissimus sensus vocis ברק, κεραυνὸς & ἀστραπή. Quanquam & *Ceraunius* (quem σίνωπον appellat Epiph.) locum suum habeat in Dactyliothecis, Tavosus in Pentateucho suo Persico pro *bareceth* reponit Arabicum الماس *Almas*, quod est Adamas, ne forte pretiosissima rerum careret penitus Thorax sacer. Onceloſus denique, Jonathanes, aliique Targumistæ, & abs illis Syrus aliquid gemmarum heic intellexerunt præter Smaragdum, non docent tamen quo in lapidum genere consistat ברקא aut ברקן. Hac & sequente gemma, Jacuto puta rubro & Smaragdo viridi sternitur ὁδὸς Paradisi Mahommadicæ.

4. Incipit autem versus secundus à tribu Judæ ac lapide נפך, نفك, νόφεκ; aut LXXII. Interpr. ναφὲκ Ezech. c. 27. 16. quod *Carbunculum* denotat istis Alexandrinis cum alibi tum Ezech.

αὐτοῖς [i] τῷ ἰφῶδῃ βάμμασι διωφισμένον. [k] ἐστ. ἴνης quidem vocatur: hic vero in lingua Græca λύγιον [Ra-

zech. c. 27. 13. Joſepho etiam, S. Hieronymo, Judæis Hiſpaniarum, Abrahamo Medico, Syriſque interpretibus. Horum enim צדירא *Rubinum* ſignificat, ſicut Arabum صدي *Sadi* rubedinem rubiginemque. Accedit ad hos Targum Solymitanum, in quo כרכדנא *Cadcodna* dicitur κατ' ἀφαίρεσιν pro כרכר *Cadcod*, vel *Chedched* ut Hieronymus ſcripſit de vocis ſignificatu plane ignarus. Eſt autem Pyropus, lapis πυρὶ ἐοικώς, ut cum Epiphanio loquamur, à כרור *Scintilla*, atque *torris*. Eodem plane modo interpretabere Latine Jonathanis בצדירא pro בפוך βασσὰκ Hebraico Eſ. c. 54. i. e. ἐν ἀνθράκι, vel ἀνθρακα quaſi נופך, quomodo legerant LXXII. aut ἐν στίμει cum tribus aliis Judæis. Nam fucus iſte ſcintillæ inſtar micat, ut norant nurus delicatæ. كحلي *Cohli* inſuper Arabum Walt. & Erpen. & כחלי *Chabli* Targumiſtæ Cantici Regii (qui ſolens ἀνθρακίζει) *Stibii* gratiam ſignant. Opportune igitur adnotavit ex Commentariis regiis Jubæ C. Plinius, *Smaragdum, quem Cholon vocant, in Arabia ædificiorum ornamentis includi.* Neque diſſentiunt omnino Ainſworthus aut Commentator major *Semot* f. 96. ubi leges כרכרינין: quippe *Chalcedonius* aut *Charchedonius*, (nam utrumque occurrit apud vetera ſcripta, & vice ἀνθρακος ſimplicius equidem χαλκηδὼν in Apocalypſi ſacra) ex *Carbunculis* præcipuis æſtimatur: ſive ille à magna Carthagine, ſive ab Hebræo potius כרכר (pro quo LXXII. Interpr. χάλαζαν quandoque ſubſtituerunt) nomen forte ducat. E contra, Samaritæ in verſione ſua Arabica נפך interpretantur זמרגדו, زمرد *Smaragdus*, Pariter Onceloſus veruſque Jonathan אזמרגדין *Ejmargedin*: Ben Uziel איזמור. Hi etenim omnes ſignificationem vererem veramque ipſius בנקן ita tranſtulerunt in *Nophec* lapidem quartum: cui quidem rei tinnitus gemmularum proximarum ירקן ברקן *jarcan, barcan* occaſionem fortaſſean dederit. Idem ſane adfectant per verſus omnes Pectorales ritu magico ac ridendo Samaritæ in verſione vernacula, *Samuc, ſamac, ſamacmac* &c.

5. Quintus lapis Dano datur nomine ספיר σαπφείρ, سفير, σαφίρ Etymologo Magno Græcorum, S. Hieronymo & τοῖς ὁ. vel decies σάπφειρος. Inde Uzielidæ & Paraphraſtæ Solymitano ספירינון & סמפורינא, Targum Cantici אספור, Syro perpetim ספילא, ſemelque Paraphraſtæ Samaritico ספירה, & in Hebræo Tobiæ ספירי. Onceloſo quidem ubique, & ſæpius vero Jonathani rara voce שבוז *Shabzuz*, Jobique interpreti Aſſyrio שבויא, & Paraphraſtæ Samaritico ſemel שבון *Shabzun*. Sic dictum credo fuiſſe Sapphirum vel Jaſpida πολύγραμμον, tanquam שבש, שבץ & שבץ, *ramulis lineiſque variam*, elementis ז & צ permutatis, & vocabulo quadrato, ut fieri ſolet. In verſionibus Arabicis Samaritarum, Judæorum Africanorum, & Clariſſimi Saadiæ tam ad Legem quam ad Hagiographa ספיר redditur الماء *Maha*, eſt enim generis Cryſtallini: & in Onomaſtico Coptitarum, Cαπφιρος, العقيق i. e. Carchedonia, aut ex Barbahlul Jaſpis quædam. Tavoſo is vocatur زمرد Smaragdus. Non multum ſane abludunt ſuo fuco à Sapphiris Chalcoſmaragdi Cyprii, aut Smaragdi Medici, *quos equidem è Sapphiro* ait Plinius, condus ipſe gemmarum omniſque pretioſæ naturæ. Quinetiam ad Logium ſacrum adnotavit Sophiſta Gazæus, *Sapphirus haud abſimilis perhibetur Smaragdo:* utriuſque ſpecies quædam colorem cœli præferunt. Adamantius idem dixerat ad Lamenta Jeremiæ c. 4. 7. σαπφείρου λίθῳ εἰκὼς αὐτῶν. οἱ ἑκάτεροι, ὁ δηλοῖ τὸ λίθῳ εἰκάσματα, πολιτείαν ἡρμόσθαι ἔχει· τοιοῦτο δὲ ἔστι σαπφείρου τὸ χρῶμα. Hieronymus ad Eſaiam, *Porro Sapphirus qui ponitur in fundamentis cæleſtis Jeruſalem, cæli habet ſimilitudinem & ſuperioris aëris; ἀερόεσσαν νῦν καὶ αἰθέριον τὴν ἡλιον. Ezechielis quoque Scriptura commemorat, quod locus in quo thronus Dei ſit, Sapphiri habeat ſimilitudinem, & gloria Domini in hoc colore conſiſtat, qui portat imaginem ſupercæleſtis.* Vel Græce eadem accipe à Procopio Cæſarienſi, ἡ δὲ σάπφειρος ἐοικέναι ἔχει τὸ χρῶμα. καὶ δὴ τὴν ἰξικιὰ καὶ ὁ τόπος ὁ ὑποκάτω δὲ θρόνου δὲ θεοῦ ὡς σάπφειρος (campus quidem cæruleus auro interſtinctus) ὅτου τοίνυν εἵνεκεν, ἀλλὰ τὸ τῶν εἰκόνα δὲ ἐπιπλοκὴν φοβεῖν. Deinde de indole hujus gemmæ rectius ſenties, ſi colores Saadiæ atque Eſdraidæ Judæorum inter ſe miſcueris: nam cærulum conſtat ex rubro & albo (ſive Cryſtallino Gaonis quem laudavi, ſive Adamantino Medrash veteris:) nimirum quo vultu emicare ſolet ῥοδοδάκτυλος ἠώς. Unde verſus ſeculo non bono nati,

Sapphiri ſpecies digitis aptiſſima regum,
Egregium fulgens puroque ſimillima cælo

Proponit etiam nobis Epiſcopus Salaminis Cypriæ inter ſacrorum lapidum fulgores σάπφειρον πορφυρίζοντα, ὡς βλάττης τὸ εἶδος. πολλὰ δὲ ἤδη τέτε ὑπάρχειν. ἔστι γὰρ ὁ βασιλικὸς χρυσοπλυνὲς. Aut verbis Plinii, *Sapphirus aureis punctis collucet. Cæruleæ & Sapphiri, varioque cum purpura. Optimæ apud Medos. Quæ ſunt ex eis Cyanei coloris, mares exiſtimantur.* Quod vero apud Flavium Sacerdotem, qui duodecim hoſce ignes de pectore Principis ſui ordinis reſplendentes ſæpius viderat, ספיר bis redditur ἴασπις, totieſque ſextus lapis יהלם, σάπφειρος, vel vitio communi librariorum in totum deputandum, vel erit cognationi evidenti ipſarum gemmarum. *Cyanos* enim Plinii, ſive *Jaſpis ſtellata rutilis punctis*, aut *Jaſpis Phrygia & purpuraſcens* Epiphanii, aliorumque ἴασπις ἀπείκασα à Sapphiris nihil aut perparum differunt, quod & Theophraſto ſummo Lithographo videbatur. Sapphirus autem Arabum medicis & interpreti Prophe-

tarum Sacrorum الغبروزج *Fairuzeg*, ſeu per ora Perſica Turcicaque بيروزج (niſi quis dicat utramque vocem à πράσινος deflecti. Nam ex Philone jam vidimus Sapphirum videri λίθον πράσινον.) aut peculiarius *Sapphirus opaca*, quam noſtri Gemmarii Turcoida appellant. Poſtremo Commentarius major tam *Semot* quam *Bemidbar* explicat ספיר Moſis per כוחל; quod *Stibium*, aut maxime *cæſium cæli fucum* ſignificat vagis Judæis, Arabibus & atræ genti Æthiopum, aptumque fuerat vexillo Iſaſcharis ſolis lunæque orbibus nobili, ut priſci Rabbini imaginabantur. Pretioſus hic lapis ex quo Veritatem πεφίκασιν ob pectus geſtabat Pontifex Ægyptius, Æliano referente, imo de quo exciſæ ſunt Tabulæ δεκάλογοι, ſicut tradunt Rabbini, nomen præbuit *Sapphirenæ* inſulæ Arabicæ, & ille vel ſua *pulchritudo* mali ingenii fœminæ Sapphiræ. Venit autem ספיר gemma ab Arabum صفر *Saphar*, quod *nitorem, almam lucem*, & *Auroræ decus* eximie ſignificat: unde ספר Jobi c. 38. *decoravit* ex mente Cimchii parentis. Imo ספיר laxius aliquando interpretanti Jonathani אבן טבא *lapis bonus ac pulcher.* Nam *Saphir*, ait Hieronymus ad Michææ vaticinium, *Syro Hebræoque ſermone dicitur pulchrum.* Breviter itaque expendimus, ut cum Dionyſio canere licet,

Χρυσείης κυανῆς τε καλὴ πλάκα σαπφείροιο.

6. Verſum ſecundum claudit ἰκλὸμ יהלם, gemma Naptalis: بحلم Tavoſo, Jonathani priſco atque Onceloſo πεζογυμνάζει *Sabbalom*, indeque interpreti Samaritico צבלום *Zabalom*. Hanc vetuſtiſſimi Criticorum. S. Jaſpida interpretantur, ut LXXII. Alexandrini, etiam ad Ezech. c. 28. 13. S. Hieronymus ubique ex profeſſo, tum etiam Epiphanius Cypri. Qui facit & כרכודנון Uzielidæ, forte & χαλκηδόνιος; Johannis Revelatoris. Nam כרכור Eſaiæ vatis Symmachus quidem χαλαζοειδὲς reddidit, ſed Hieronymus & LXXII. ἰάσπιδα. Præter Theologos Chriſtianos, Abarbanelis, Abrahamus Medicus, Judæi Byzantii Hiſpaniæque יהלם Adamantem interpretantur, atque adeo لماس Almas Rabbinus quidem Hiſpanus, quem præter morem ſuum valde laudat Abeneſdras. Adamas enim ab infracta ſua duritie alios omnes lapides יהלם i. e. ירשם וישבר, domare ſolet & deterere. Nam ut Hieronymus refert ex Xenocrate ad Amoſi c. 7. *Cum vitiatum aurum longo uſu conſumatur, ſolus adamas non atteritur, & nulla lima minui poteſt; ſed è contrario limam terit, & quicquid attigerit, lineis ſulcat.* Tavoſus aliquando اللازورد *Lazured* aut corruptius *Lazuli*, quod eſt κύανος. Ab hoc minimum abluđit σάπφειρος Fl. Joſephi tam in Originibus quam Bellis patriis. Pro יהלם Arabica Waltoni Erpeniique ponunt بهرمان *Carbunculum*, Syrorumque ſimplicior verſio نصا *Necatho*. Targum Cantici גיהר *Gihar* à *claritate*. Idem Targumiſtæ Jeroſolymitano dicitur עין ענלא, *Ocellus vitulinus*, aut Plinio *Ægophthalmos*. Cognatos autem admodum & conſimiles aliqua ſui ſpecie exiſtimabis Adamantem, Cryſtallum, ἐκ ὑδατείαν ἴασπιν, quod canit Poëta Afer. *Jaſpidum enim multa ſunt genera*, ait Hieronymus. *Alius eſt enim Smaragdi habens ſimilitudinem, qui reperitur in fontibus Thermodoontis fluminis, & vocatur Grammatias: quo omnia phantaſmata fugari autumant. Alius viridior mari & tinctus quaſi floribus: hunc in Phrygiæ monte Ida & in profundiſſimis ſpecubus ejus naſci autumant. Alium vero juxta Iberos Hyrcaniſque & mare Caſpium reperiri*, (hunc Dionyſius appellitat ſubnigrum, ſeu ὑπόμελαν ἴασπιν) *& præcipue circa lacum Neuſin.* Talia carpſerat ex libello Epiphanii ille Aſceta, ἴασπις, ait Epiphanius, ἔστι τῷ εἴδει σμαραγδίζων. ἔστι δὲ τὰ χείλη δὲ διαφέροντος ποταμὸς ὑάκιστος, ἐκ τῶν ἀμαθῶν τῶν ὑπὸ κύπρου. τοῦτο δὲ ἄκρον εἶναι φαντάσματων οἱ μυθολόγοι λέγουσι. ἄλλη δέ ἐστι γλαυκοτέρα θαλάσσης, ἄλλη δὲ βαθυτέρα τῷ εἴδει τῇ βαρῇ, ὡς τοῖς ἀπηλιώτης, ὡς τῷ ὄρει τὸ ἴδης ὡς τῇ φρυγίᾳ, ὁμοιάζουσα πορφύρᾳ τῇ λίθῳ δὲ αἵματος κόχλου, διαυγεστέρα μᾶλλον, ὥσπερ οἶνῳ ὁμοιάζουσα, ἢ ἀμεθύστῳ ξανθοτέρᾳ. ἡ γὰρ μιᾶς χροιᾶς, ἐδὲ τὸ αὐτῆς δυνάμεως. ἀλλ' ἡ μὲν ἔστι χαυνοτέρα καὶ λοιπὸν τέρα, ὅτε πάνυ φίλοῦσα, ὅτε πάλιν ἀπεῖσα. ἄλλη δὲ κρυσάλλῳ ὕδατι ὁμοία· σύνεθη δὲ καὶ παρ' ἔνιοις καὶ ποιμέσι ὑγιαινῶν τοῖς κτῆνεσι καστίαν γλῶ· καὶ ἄλλος ἴασπις ὁ παλαιὸς καλούμενος, ἡ πάνυ λάμπουσα, χλωρὸς, ἥτις ἔχει γραμμὰς μίσας· καὶ ἄλλος ἴασπις ὅμοιος τῇ χιόνι ἡ ἀφρῷ θαλάσσης. Vis autem eadem Jaſpidum ac Adamantum, *lymphationes abigunt, metuſque vanos expellunt à mente*, Plin. l. ult. c. 4. ambo ἀναλύουσι. De præcipuis Indiciſque Adamantibus idem adnotavit, *non in auro naſci, ſed quadam Chryſtalli cognatione. Siquidem & colore tranſlucido non differt, & laterum ſexangulo lævore*, &c. Xenocrates de eodem lapide: *Parvus eſt & indecorus ferrugineum habens colorem & ſplendorem Chryſtalli.* Σάπφειρον denique bis poſuiſſe Joſephum pro Hebræo יהלם, pro ספיר ἰάσπιδα, non adeo imperite factum putabit, quiſquis illarum gemmarum ingenia ac cognationem perpenderit; quid enim apparet eſſe Sapphirus, niſi Jaſpis pellucida? Heic quidpiam pervertiſſe Librarios viri docti ſuſpicantur, ſed conjectura ſubleſta.

7. Septimo lapide expreſſum fuit felix nomen Gadis. Hunc לשם, λέσεμ, لشم vocat Moyſes, iſque ſolus inter Scriptores ſacros aut non ſacros. λίγυρον eundem interpretatur Joſephus, λιγύριον οἱ ὁ. & poſt illos B. Hieronymus. Onceloſus equidem, & ille Uzielides, Syra natio, Sectaque Samaritica *Cancrin*, קנכירין, קנקינון, קנתרין, קנכירין, totidem à Græco

[Rationale] significat. Ad amussim autem com-

μὲν καλεῖται. [1] σημαίνῃ δὲ τοῦτο καὶ τὴν Ἑλλήνων γλῶτ-

τὴν

κιγχρίτης, *milii granis velut sparsis*, ut Plinius ait. *Topazium* Judæi aliquot Hispani; nam qui ad Constantinopolim confugerant, eum βέγλωσσον sunt interpretati. R. Saadias, R. Jonas in Lexico Cimchiano, Judæi Africani, in Syria Samaritæ *Lesem* explicant clarius quam reliqui Interpretes Arabica voce جرع *gizâ*, quæ ὀνύχιον significat. Ainsworthus, Braunius, & diu ante hos S. Chrysostomus, Epiphanius, Hieronymus, & Scholiastes Græcus ad Biblia Græca, & Glossator ad Latina *Hyacinthum* reddunt; neque abest longe יהוק *jeruc* Samaritani Paraphrastæ, aut يشم *Jasim* Persici: imo vox hæc prope accedit ad Mosaicam, ut Asia ludere amat in sonis. ἰσοδυναμοῦσι γὰρ يشب, يشم, لشم, & *Jaspidas virescentes* significant. Multum etiam valet, quod B. Johannes de pectore pretioso P. M. fundamina Novæ Urbis desumens, *Hyacinthum* substituerit vice *Ligurii*. Posuit autem pro *Lesem*, Bemidbar rabba τὸ σαπφείρινον, Semot rabba כרחלין *Cærulum χρυσοειδές*: pariterque *Turcoida* & *Cyanon* interpretatur Abrahamus Harophe, & alii recentium Judæorum. Targumista Solymitanus זוין *zuzin*, quia sic voluit. *Amethystum* autem Abarbinelis, *Beryllum* Targumistæ ad Canticum, *Achatem* aliorum prætereo. Audiamus potius quid ad Fabiolam piam fœminam dixerit Monachus Bethleemitâ. *Satis miror, cur Hyacinthus pretiosissimus lapis in horum numero non ponatur, nisi forte ipse est alio nomine Ligurius* (perperam edidit Erasmus *Lyncurius* adversus codices priscos. Nam hoc aliud est, & *Succinum* potius quam *Hyacinthi* quoddam genus aut alterius gemmæ, quod suo ævo videre potuit reconditæ naturæ diligentissimus scrutator Plinius. Recte Hesychius λυγκούριον, ἤλεκτρον. Theophrastus quidem, Demostratus, aliique veterum cum Lyncurio Electro majoris pretii gemmam λιγύριον aut λιγγύριον male confuderunt: unde Plinius Epiphaniusque misere palpant.) *Scrutans eos qui de lapidum atque gemmarum scripsere naturis, Ligurium invenire non potui.* Videbis jam quam expresse hæc ab Epiphanio transcripserat celeberrimus iste Asceta. Τὸ δὲ λιγύριον τῷ εὑρεῖν ἀμαυρῶς ἔγνωμεν. ὅτε δὲ παρὰ φυσιολόγοις (non apud Theophrastum? λυγκούριον itaque rescribes aliquoties in libello istius Peripatetici περὶ λίθων.) ὅτε δέ τινι τῶν ἀρχαίων τῶν περὶ τούτων μεμελετηκέναι. [Hinc Psellus λυγκούριον recenset inter ἀγνώστους gemmarum] εὑρομεν δὲ λαγκούριον ὅτου κοκκάμιον λίθον, (Zenothemis id tradidit:) ὅν τινες τῇ τραπῇ Ἀφελέκτῳ λαγκούριον καλοῦσι. καὶ τάχα τοῦτο αἱμαῖ τὸ λιγύριον. ἐπειδὴ αἱ θεῖαι γραφαὶ τὰ ὀνόματα ἑτέρως μετεποιήσαντο· ὡς τὸ σμάραγδον πᾶσιν [at innuit אבן השהם, quem LXX. Gen. 2. 12. λίθον πᾶσιν interpretantur, sæpius σμαραγδον, quandoque τάσπφειρον & σαρδιον] καὶ ὅτι πῶς ἐν τῇ τῶν λίθων τούτων ὁμοιωσίᾳ, ὅτε ἐμηθρίζαν ἐν ὑακίνθῳ, καὶ τοιγε σαφῶς ἐν αὐτῇμῳ ὄντος λίθου. ὥστε εἰς νοῦν ἡμᾶς λαβεῖν, μήποτε τὸ λιγύριον τοῦτο καλεῖ ἡ θεία γραφή. ὑακίνθος οὖν τὰς μὲν ἰδέας ἔχει ἀμφίσους. ὅταν γὰρ δυσίσκει) βαθύτερος τῇ χροιᾷ, τοιοῦτον ἀναλαμβάνει ἐρὸς ἐστὶ τὸ ἄνθος. ἐοικε δὲ ὑακίνθος τῇ ἐρίᾳ, ὑποτορφυρίζων ποσῶς i. e. quo flore gaudet herba cognominis: τοῦτο δὲ χθὼν ε'. καὶ ὁ μὲν πρῶτος λίθος καλεῖ) θαλασσίτης. (*Vitreus* Plinio.) ὁ δὲ δεύτερος ῥοδινός· ὁ τρίτος νάτιος, (misere hanc vocem torquet Cl. Salmasius, quæ notissima est in Latio) ὁ τέταρτος λέγει) χαπιώος (malo καπίας.) ὁ δὲ πέμπτος περίλευκος, aut παράλευκος, qui est Onyx: *is enim rubri coloris circulos habet albis cingentibus zonis*, ait Beda nostras ex Plinio. Candicantium vero hyacinthorum species diversas accurate recenset Plinius l. ult. magni operis. Uno verbo tot colores induit hyacinthus, tam variam speciem admittit, ut securis liceat eo nomine raram vocem לשם interpretari. Quinimo color masculus igneusque ipsius Lingurii, quem celebrant Theophrastus Pliniusque, Hyacinthum sive *Jacut* perpulchre repræsentat.

8. Pergimus hinc ad *Achaten* Aseri, quod interpretantur LXXII. Judæi, S Epiph. atque Hieronymus, tum etiam Commentator major *Semot*, Mosaphiasque Judæus ex Hebræo שבו στεγὼ سبو: hoc tamen servatur adhuc apud Persas in شوه *Shavah*, vel *Shabah* شبه, ut Tavosus scribit. Convenit & vox Arabica سبج *Sabag* i. e. aliis Arabum سبج *Siha*, & quod reor טבאו apud Targumum Cantici eximii. Quocirca pro שבו in versionibus suis ponunt Judæi Mauritii & Samaritæ necnon in Lexico Hebraico D. Cimchius[5] سبج, & Cl. Saadias سبج, i. e. Achaten, sive lapidem subnigrum & περιλευκον, צבעין שלו מעורב שחור ולבן, ut vult Commentator major *Bemidbar*. Onceliosus reddidit sua dialecto *Tarcia* טרקיא: quo *Dendrachaten*, *Cerachaten*, aut *Thraciam* innui malim, quam *Turcoida* seu *Turcinam*, ut plerique amant Judæi Christianique; recentiora enim reor hæc nomina, quam Onceliosi ætas sustineat. Post Onceliosum *Shebo* exposuit *Tarica* טריקה Paraphrastes Samaritanus, Uzielides bis טרקין *Taracin*: nam ערקין vitii librarii manifestum. Judæi Hispanici atque Byzantini *Turcinam*, seu κύανον explicant, nisi quod Abarbinelis *Topazion*, Abrahamusque Medicus *Hyacinthum* malint suo ex ingenio, & Targumista Cantici βήρυλλον. Λίθος δὲ ἀχάτης, inquit Epiphanius, ὑποειλήφθη εἶναι περίλευκος καλούμενος, ὃς ὑπὸ τὸ ὑακίνθου δυείσκει) · θανμασὸς δὲ ἐστι τῷ ἐπὶ ὑποκυανίζων. ἔζωθεν περὶ δέρεται λόγχῃ ἔχει, μαχμάζει τρόπον ἡ ἐλεφαντίνη. Cedit valde in honorem hujus gemmæ, quod Psellus post alios in eo notavit,

Ἐν δὲ οἱ δῆμες ὀρέων ὑάλωπι ἴκαστο,
Σαρδιαὶ· αἱμαιόεσσα, καὶ αἰγλήεσσα σμάραγδον.

Ἐν δ' ὄγε μιλτοπάρῃσι· ἀτὰρ καὶ χαλκὸν ὀπάζει
Δύεις, καὶ χρυσὸν ἐαροπείρῳ μηλοῖο.
Ἀλλ' οἷος πάντων σαφροφέστατος, εἴκελος εὖρος
Εἶδος ἔχοντα δαφοινὸν ἀμαιμακέτοιο λέοντος.

Ex Judæis unus Josephus semel atque iterum ἀμέθυστος adposuit loco שבו, vel sic patrarunt Librarii. Et pro eodem ὀνύχιον præsertim reponit faber *Shilte hagibborim*.

9. Isaschari tribuitur nonus lapis אחלמה, ἀχλαμὰ, احلم; cujus profecto meminit nemo præter τὸ νομοθέτην, nisi quod חלמה eam inter Arabes appellitari affirmet Cimchius. Hunc vero non male referes inter *Onychas* aut *Amethystos*. Prius ideo genus spectant עין עגלא *Ænegla* Onceliosi, Paraphrastæ Samaritici Syriacique, עין עיגל Uzielidæ, لاوجشم Tavosi, βάτθαλμος Judæorum Byzantinorum: quicum conveniunt Plinii λυκόφθαλμος & αἰγιόφθαλμος, & tam hujus quam B. Johannis in Apocal. σαρδόνυξ: & عين هس αἰλουρόφθαλμος Ægyptiorum. Lædit insuper جزع *Onyx* capita melancholica, quod Serapio post alios fatetur; lædit & *Achlama* secundum Abenesdram, Cimchium, aliosque ejus hæresis. Quinimo אחלמה nomen peterem, non ἀπὸ τὴν ἀνειμένης, על שם החלמות cum Rabbinis plerisque, potius abs Arabum حلمة *Halama* & Syrorum חלמתא *Helmatha*, quod *pupillam* denotat, quomodo & Bar Bahlul in Lexico patrio descripsit עין עגלא, sive ab Hebræo חלמות, Chaldæove חלמון, & *Chalamtha* חלמתא Syrorum, quod *Ovi vitellum* significat: utraque sane *colorem carneum*. Scriptorum pars cætera consentit in אחלמה ἀμέθυστος. Ità οἱ ὁ'. Epiphanius Cyprius, S. Hieronymus, Judæi per Hispanias. Accedit *Heimesin* הימסין *Semot rabba*, quod est Græcum ἀμέθυστος, aut potius ἀκανθίνης: tum etiam Paraphrastæ Samaritani *Bahramân* بهرمان, i. e. *Carbunculus* ἀμεθύστιζων, ut habet gaza Plinii. Deinde Cl. Saadiæ & Judæorum Africanorum البزادي الغبروزج *Fairuzeg*, & in Apocal. S. Johannis *Bazadi* pro ἀμέθυστος inter fundamenta Urbis pretiosæ. Postremo affirmat Commentarius Major τὸ ἀριθμῶν, אחלמה צבע שלו, דומה ליין צלול ἀχλαμὰ οἰνωπὸν εἶναι τῇ χροιᾷ, quomodo & *Amethystum* depingit Peripati decus secundum. Quippe Amethystum existimo dictum, quod sobrie vini colorem biba:, & quasi ad pudorem violæ declinet: sed Magi & Magis gens credula ebrietatem gemma hac purpurea quatenus leniri ex appellatione ipsa suspicati sunt. Quid tandem Epiphanius? ἀμέθυστος ᾗ τὸν αὐτὸν σαφήνειαν φλογίζων ἐστὶ βαθείας· λελύσθαι γὰρ ὃ οἶνος ὃ μέσον, οἰνωπὸν λαμπρύνεται εἶδος· ἡ ὃ μορφὴ αὐτοῦ ἀμέθυστος. ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶν ὑακίνθῳ καθαρῷ σαφηνίσιος, ὁ δὲ ἀμαθὴς κύχλῳ. Scias autem exemplaria Josephi tertio Antiquitatum *Achatem* pro *Amethysto* hodieque ostendere, atque libro penultimo Bellorum *Ligurium* pro eodem.

10. Versus ultimus incipit ab honore Zabulonis תרשיש, ترشيش, quod vocabuli θαρσεῖς scripserunt Doctores Alexandrini ad vaticinia Ezechielis atque Danielis & ad c. 5. 14. Cantici Regii, & θαρσεῖς sæpius οἱ τρεῖς. Hunc fuisse veterem *Chrysolithum* aut *Topazium* recentium gemmariorum, magno consensu interpretum traditur, cui vix obsistere queat pervicacia Rabbinica. תרשיש seu καρχηδόνιον interpretatur الحجر الذهبي Scholion Pentateuchi *Laudini*, & *Bogadi* بجادي ipsum Pentateuchum *Seldeni*, & Lexica Coptica. Χρυσόλιθος equidem pro תרשיש bis terque Judæi LXXII. semel illi ἀνθρακῆ seu بهرمان, de fulgore axium Cherubicorum agentes. Est enim *Carbunculus Carchedonius* (de quo Archelaus, Plinius, Epiphanius, multi multa) ex genere χρυσολίθου. Posuit etiam Josephus loco decimo χρυσόλιθον, Epiphanius istum eodem ordine, & præ cæteris Johannes ὁ θεσπέσιος gemmam eandem ordine alio. *Chrysolithus* ubique transtulerunt Aquila Judæorum & noster Hieronymus, severi interpretes, Syrusque ad Cantici c. 5. 14. Eundum lapidem præstitit Sexta ἔκδοσις, omnisque vetustas, præter *Hyacinthum* Symmachi Triumvirorum prudentissimi, quod à Theodoreto ac Hieronymo discimus Ezech. c. 10. alibique. Nam *Aquila Hyacinthum posuit*, quod nunc legitur apud Hieronymum initio Ezechielis plane vitiosum est pro *Symmachus h. p.* At nihil isti inter se differunt, σμαραγδίζων ὑακινθίζων Plinii, *Hyacinthus aureo colore translucens*, & *Chrysolithus* ejusdem, necnon *Chrysoprasus* apud *Semot rabba*: sic enim explico, קרומסטין, *qui lapis cæli habet similitudinem*. Idem valet & ἐξήγησις Abenesdræ ad Cant. c. 5. 14. כתרשיש שיש בה תמונות מכוכבים נקבצים. Facit huc & Lexicon Cimchii ex Gersamida, תרשיש אבן יקרה ויונרה נוטה לעין התכלת. *Hyacinthum* adeo illud interpretantur Abraham הגבור, Ainsworthus, Braunius, & alii. Arabs Waltonianus posuit hoc loco مشف *Meshaffon*, *Jaspida*, aut *lapidem purum* & ἀμέθυστον. Forsterus aliique Confessionis Lutheranæ *Turcoida*: Abarbinelis Judæus פירולא βήρυλλον exponit. Audiendus est demum Episcopus Cyprius de Logeo Aaronico; ί. λίθος χρυσόλιθος. τοῦτόν τινες χρυσοβήρυλλον κεκλήκασι χρυσίζων μὲ ἔχει· δυείσκει) ᾗ ὡς τῷ φρεατὶ διπίπτῳ. ἀπὸ τὸ τῷ χρῷ τῆς ἀχαμψιτίδος βαβυλῶνος. σωματικοῖς ᾗ ἐν κοιλιακοῖς ἰαματικὸς ὑπάρχει. Inde sic scribit decus Hipponense ad ψ. πδ'. *Chrysolithus aureum habet fulgorem, & scintillas emittere videtur, & nocturnos timores pellere asseritur.* Onceliosus tamen, quem inter vetustissimos Divinæ Legis Inter-

τὴν [m] λόγον. πληροῖ δὲ ἀκριβῶς ᾧ [n] ἐφώδῃ ὅπερ ὑ… plet illud Ephodæ *ſpatium* quod *vacuum* à texen[a] tibus

terpretes recte exiſtimabis, & ab illo Paraphraſtes Samariticus propter Hebraici vocabuli תרשיש latos ſenſus, *pelagi color cæruleus*, כרום ימא κεραμ ἴαμμα interpretatus eſt & Uzieli des peculiarius *cæſius vultus maris Mediterranei*, כרום ימא רבא. Paria ad Danielem ſuadet Eudoxus Commentator, τὸ θαρσεῖς χρυσόλιθον ἔφη. ὁ δὲ ἑρμῆς κυανον τὸ χρῶμα λέγει. Quinimo כרום ימא, aut χρῶμα θαλάσσης denotat ex Græco: aut *gemmam marinam* ab Arabum Carama كرامة *pretioſa res gemmeaque*, quod in animo videtur habuiſſe Tavoſus, cum Perſice verteret مرواريد *Margarita*: aut denique inter Chaldæos כרום ימא *Glaucum mare*, μέλαινα πόντου Mœnidæ. *Cæſium* inſuper ſignificat ازرق *azraco*, quod eſt interpretamentum תרשיש lapidis apud Samaritas, Judæos Libycos, & Illuſtrem Saadiam. Verum non nuper obvenit, quod Judæi θαρσεῖς reddiderint mare ipſum, ימא. Per Prophetas priores cæteroſque id fecit Jonathan perantiquus Targumiſta. Πλοῖα θαλάσσης expreſſerant aliquando οἱ ο'. ex אניות תרשיש Eſaiæ vatis, ſæpius S. Hieronymus: qui etiam à Phariſæis ſui temporis acceperat, *Hebræi putant lingua propria ſua Mare Tharſis appellari: quando autem dicitur Jam, non Hebraico ſermone appellari, ſed Syriaco.* Ad Marcellam idem presbyter Chriſtianus, *Quæris ſi Tharſis lapis Chryſolithus ſit, aut Hyacinthus, quod diverſi interpretes volunt, ad cujus coloris ſimilitudinem Dei ſpecies ſcribatur. Quare Jonas propheta Tharſis ire vellet, &c. Reſpondeo homonymum eſſe vocabulum, quod & Indiæ regio ita appelletur, & ipſum mare; quia cæruleum ſit, & ſæpe ſolis radiis percuſſum colorem ſupradictorum lapidum trahat, & à colore nomen acceperit:* (ut *cærula verrunt* apud Maronem) *licet Joſephum τ pro θ litera mutata, Græcos putet Tarſum appellare pro Tharſis.* Idem ad vatem κηΐδοξον. Tharſis *Joſephus interpretatur Ciliciæ civitatem* (imo plus dicit, ad pontum Euxinum ejectum Jonam:) *quantum vero in Paralip. libris intelligi datur, quidam locus Indiæ ſic vocatur. Porro Hebræi* Tharſis *mare dici generaliter autumant. Secundum illud*, Spiritu vehementi confringes naves Tharſis. *Et in Ejaia*, Ululate naves Tharſis. *Non igitur Propheta ad certum fugere cupiebat locum: ſed mare ingrediens, quacunque pergere feſtinabat.* Iterumque Rector Bethleemiticus, *Joſephus* Tharſis *urbem Tarſum arbitratur*, [LXX. *Carthaginem,*] *alii regionem putant Indiæ: & hoc nomen etiam de duodecim gemmis lapidem appellari, qui apud nos vocatur Chryſolithus, ob marini coloris ſimilitudinem. Neque enim Jonas de Joppe navigans ad Indiam poterat pervenire: ſed ſimpliciter ire in pelagus, & ad quaſcunque inſulas pergere.* Præiverat huic Euſebius in Onomaſtico ſacro, Θαρσεῖς vel θαρσεῖς, *ὅθεν ἔχεθ τῷ θαλασσίῳ χρυσος, ᾧ μ τ ἑπτακαι τακτὰς ἔχει ἡ τ χιλιάδας· ᾧ δ τ ἑξακισχιλ, καχηδ. ἀλλ ἡδ ᾠδὴ τοῖς ο'. κεφ. καχηδόνι τὸ ἑρμαῖον ἔχῃ θαρσεῖς. ἄλλοι δ τὴν ἰνδικὴν ὑπειλήφασιν.* Concedunt autem in opinionem Rabbinicam ex Græcis Paraphraſtes *Corderii*, atque Theodorus Heracleenſis ad ψ. inauguralem οα'. *λέγει ὅτι κ οἱ τὰ ἀπὸ θαλάσσαν οἰκοῦντες ὥσπερ πρόσοικοι. θαρσεῖς γὰρ τὴν ἀπὸ καρχηδόνος καλεῖ τοπικ.* Sic in Catena Græcanica alii. Dico igitur ſtrictim (nam hæc longe perſequi haud licet) תרשיש Carthaginem denotare, ut Doctores Alexandrini Eſ. c. 23. 1. & aliquoties verterunt ad Ezechielem: ſive à mero ac muſto תירוש id nominis meruerit, οἴνασσαν etenim etiam appellari olim memorat Stephanus Byzantii: ſive à ترس *Tars*, *munimentum ac præſidium*, ſicut Tyrus eſt צור, ὀχύρωμα: & ipſa forte Carthago aut כרכתא *carcetha*, quod *Arcem* ſignificat; perinde ac loco eodem *Burſa*, בצרא βύρσα, *Acropolis*, conditore *Zoro* i. e. viro Tyrio, ut recte retulit Philiſtus, ſed non recte accepit Bochartus p. 511. *Punicorum.* Nam à תרשיש Jaonida Tarſum Cilicum conditam ac nobilitatam fuiſſe exiſtimo, potius quam à Sardanapalo Aſſyrio: non ita ab illo Tharſi Tharſiſque nepotibus Carthaginem editam, quæ juxta plurimos nomine *nova* קרתא חדתא, ſed ortu *Urbs antiqua fuit* vel ex nomine Punico קרמרת *καδμεὰ*; hanc *Tyrii tenuere coloni*, non filii Javanis. Verum ſi תרשיש mare ſimpliciter ſignificare oporteat, exponant verborum utut aſtutiores hæc verba ſacra כי אני תרשיש למלך נים, *ὅτι ναῦς θαρσεῖς (θαλάσσης ἄρχ) τῷ βασιλεῖ ἐν τῇ θαλάσσῃ, μᾶ τ νηῶν χιλιάμ. μιὰ* (lege potius alio accentu μιᾷ) *ἀμ τ τελεῖ ἐτῶν ἤρχεθ τῷ βασιλεῖ ναῦς ἐκ θαρσεῖς* (melius אני תרשיש ναῦς θαρσεῖς) *χρυσίε κ ἀργυρίε κ ὀδόντων ἐλεφαντίνων κ πιθήκων κ ταώνων.* Ubi rectiſſime Jonathan אני ספינה אפריקא *Navis quidem Africana &c.* Ita ille alio loco. Quocirca *Tharſis* proprie ſignificat *Carthaginem*, tum quod ex uſu eſſet negotioque *Carthaginienſium*, naves, gemmas, inſulas eorum, & quandoque totum *littus Africanum*, *mareque Mediterraneum.* Hinc LXXII. Judæi qui in Pharo Alexandrina literis divinis olim vacabant, ab Eſaia תרשיש אניות, πλοῖα καρχηδόνος ſunt interpretati, de urbe vicina & θαλασσοκρατούσῃ minime tum decepti. Similiter illi bis terque in vaticinio Ezechielis: atque ſemel contra magiſtros Tiberienſes Hieronymus, Ezech. c. 27 12. *Carthaginienſes negotiatores tui.* Opportune inſuper monet idem Commentator ad Eſ. c. 21. 6. עברו תרשישה, ſive ut Alexandrini rite tranſtulerant, ἀπέλθατε εἰς καρχηδόνα: *Legimus autem in hiſtoriis Aſſyriorum, obſeſſos Tyrios conſenſis navibus fugiſſe Carthaginem, ſeu ad alias Ionii Ægæique maris inſulas* Quis etiam neſcit θεωρὸς καρχηδονίος, quando Tyrum obſidebat maximus Macedo, ſuperſtitione ſua coram Hercule periiſſe? Theodoretus ad γ'. βασιλ κεφ. κβ'. σὺ ταῦτα θαρσεῖς ἰνδικὴν τινα χώραν ὠνόμασεν. οἱ δ τ ἑβδομήκοντα ἑρμηνεύσαντες τὴν καρχηδόνα τ γῆς λίθους ὠνόμασαν. Et verterum aliquis ad ψ. οα'. *βασιλεῖς θαρσεῖς. θαρσεῖς δ οἱ μ τὴν καρχηδόνα τὴν τ λιβύης ὠνομακθηκέναι. οἱ δ τ θαρσὸν, εἰς ὃν ἐφυσᾶτο ἰωνᾶς. οἱ δ χρῶμα ὑακινθ. ὡς οὐ τῷ, ὡς εἰδ θαρσεῖς.* Egregie vero Heracleæ antiſtes Theodorus ad ψ. οζ'. ἡ'. *κατεάξεις πλοῖα θαρσεῖς*, quod eſt, *corrumpes naves mercatorias graveſque*, quales viri Carthaginienſes ædificant & regunt. *Θαρσεῖς δ ἡ ᾗ τόπῳ ὄνομά ἐστι ἃ ταῦτα γεγόνει*, inquit ille, *ἡ θαρσεῖς τὴν λιβυκὴν λέγῃ καρχηδόνα, ἥτις τότε ναυτικῷ σόλῳ πολὺ τ ἁπάντων πόλεων διέφερεν.* Quando igitur *naves Tharſis* dicuntur ex fœdere improbo exſtructæ fuiſſe in Aſiongabero apud ſinum Elaniticum, ad formam modulumque *Actuariarum Carthaginienſium* factas intelliges, בתבניתן האניות הנעשות בתרשיש, *in.tar ſeogγύλων Tunetanarum*, ut inter Judæos vir doctus explicat. Imo vero hujuſmodi *Onerariæ* Ariſtophani Comico diſerte appellabantur *φοινικικαὶ σκάφη*: ſed poſtea Romanis rerum dominis *Naves Alexandrinæ* nuncupatæ. *Tarteſſus* autem Bætica ſive *Gades*, (quas per תרשיש innui Pinedius, Bochartus, Grotius, atque Bootius,) commode ſane aurum, argentum, ſtannumve, ſed nullo modo merces reliquas 1 Reg. c. 10. 22. & 2 Par. 9. 21. ebur, ſimias, aut pavones præſtare poterant Claſſi Regum Palæſtinorum: poterat omnia Carthago, Metropolis Libyæ, & Emporium commune Africanarum gentium & Hiſpanicarum. Carthaginienſes à Bæticis & aliunde metalla deportabant in urbem Didûs, hæc & ſimul Libycas merces ad Tyrum inde invexit Navis Salomonica. Hæc abunde confirmat Divinum Augurium de ampliſſimo imperio Salomonis. ψ. οα'. ἡ'. à mari ad mare dominaturi, ad Mediterraneum à Mortuo. *ἐναντίον αὐτῆ σωτεσπωπαι αἰθιοπες*, ab auſtro: *βασιλεῖς θαρσεῖς*, Reguli Africani ad occidentem, & à borea *νῆσοι* præcipue Ægæi maris Ioniique, *ἀνωφ σωσουσ ζι*: tum ab oriente *βασιλεῖς ἀράβων* (ἤτοι τεβὰ) *κ σαβὰ δῶρα σωσάξουσι.* Ibi Theodoretus, *θαρσεῖς τὴν καρχηδόνα τ λίσσης σωπαπηλίν κ ὁ μακάριος ἡσαΐας κ ὁ δαυμάσιος ἰεζεκιὴλ ὀνομάζουσι. ἀλλὰ λίθους τὰ ἐσπέρια τ οἰκουμένης κατέχοντι τιμαλφ. αὐγιοπες δ τὰ ἴσα τ νοτίου· ἄνθρωπος δ τὴν μέσην ἤπειρον· οἱ δ νησιῶται τ θαλάσσης τὰ μέσα.* Mox Suidas hæc ab eo tranſcripſit. Nondum tamen à nautis repertam credo *Tarſin*, quam in Oceano Indico Judæi Chriſtianique Regibus Hebræis adeo expetitam referunt. Pauciſſimis itaque: תרשיש & אבן תרשיש *Tharſis lapis* ob pectus Aaronis non alius eſſe videtur, me judice, quam *Garamanticus* & *Carchedonius* Theophraſti Hiniique Philoſophorum, *ſic vocatus*, inquit Secundus, *propter opulentiam Carthaginis magnæ.* Notat idem *in Garamantitis fulgere aureas guttas: Arabicaſque fumidæ Chryſolitho ſimiles Sandaſtris* inveniri. Compertum eſt magnam quamlibet aureolam, ſive auri punctis ſive lineis ſive plurima facie illuſtretur, χρυσόλιθον nuncupari apud ſcriptores gemmarios. Veruntamen Chryſolithos quatuor in genera præcipua diſtribuit Abrahamus Medicus. Sunt autem Arabicæ, Germanicæ, Indicæ colore cæruleo & fubaureo, ſeu ſpecie ξανθὴς ἐλάας, quod placet Commentatori Numerorum majori, vel denique κυάνου θαλάσσης, quomodo vati viſæ ſunt rotæ Cherubicæ Ezech. c. 1. & c. 9. Ex quarto genere ſunt Æthiopicæ, ſolis inſtar fulgentes.

11. Joſepho ſervatur lapis penultimus שהם, *ſoham* interpreti Græco 1 Par. 29. 2. Judæis שוהם, & pectoris & humerorum ſacrorum decus. Hunc *Beryllum* aut *βήρυλλον* interpretatur LXXII. ſeniores Exodi c. 28. 20. & c. 39. 13. Ezech. 28. 13. de pretio Principis Tyrii, Joſephuſque l. 6. *περὶ ἀλωτ.* ſi ſcribarum manus ordinem juſtum gemmarum haud corruperint. Similiter ex Græca voce Onceloſus ubique Pentateuchi Moſaici, & Jonathan priſcus ad Ezech. c. 28. 13. שהם interpretantur *Burla* בורלא, Uzielides modo בורלין *Burlin*, modo בירלות תילא, i. e. البلور العنزيني Saadia interprete ad Jobi c. 28. 16. ubi Targum habet *Berulin jacar* בירולין יקר. ὁ σύρος ברולא *Berula.* Rabbini Chriſtianique Arabiſſantes بلور *Ballur* itidem ex Græco, licet contrarium aſſerat profundiſſimæ eruditionis ſcriptor S. Bochartus: nam بلور vox eſt Cahtanidis priſcis ignorata. *βηρύλλιον* adhuc ſive بلور oſtendunt nobis pro *ſoham* Hebraico R. Saadias, Judæi Africani, exemplaria ambo Illuſtriſſimi Laudi, Magni Seldeni unicum, Tavoſi τὸ περσικὸν, & ad Exodi c. 28. Samaritarum philologi. Namque hi Gen. c. 2. 12. Ex. c. 25. 7. & c. 35. 9 שהם permutant cum Arabico *Maha* المها, quod *Beryllum*, & *Cryſtallum*, & *Opalum*, & Plinii *Irida* denotat. Unde in Onomaſtico Coptitarum reperimus ϭⲁⲓⲣⲩⲗⲗⲟⲥ, المها البلور. Imo ἰνύχιον valet *Maha* inter albicantes lapides, ſi verbum originis reſpexeris. *Beryllos* autem Chryſtallo ſimillimas & viderat Plinius, & nimis norant Indi falſarii, neque præteriit A. Boetius lima naturæ pretioſioris. Non aliter Epiphanius de lapide Joſephi. *λίθος βηρύλλιον γλαυκίζων μέν ἐστι, θαλασσοειδὴς: (probatiſſimi Beryllorum*, ait Plinius, *viriditatem puri maris imitantur,*) *ἔχων εἶδος θεαμεσιέας ὑακινθ.* (quarto loco numerat idem Cajus *Beryllos ὑακινθίζοντας,*) *γίνε*) ᾗ ἀπὸ τὸ τέρμα ᾧ ὄψις ταύρε. εἰ δέ τις θελήσῃ κατ' ἀνατολὴν ᾧ ἥλιε τῶτον ἀνακαλέσαι, (lego ἀνατείναι. Quippe apud Beitaridam idem dicitur وقد يستقبل به عين الشمس فينظر الي عين السعاع الذي قد خرج من الحجر مما سقته الشمس بضوئها) *φαίνεται ὡς ὕελος κέγχρος ἔχων ἔνοθεν σκιερότης. ἀλλὰ δὲ τις βήρυλλος τῶν κόρεως τ ὀφθαλμῶν ᾧ δράκοντος ἐστὶ ἀπλανέστερος, ἐστὶ δ*

fibus juxta pectus relictum est. Illi vero committitur annulis aureis unicuique angulo appositis, similibus Ephodæ annexis qui istis respondeant, vitta hyacinthina adhibita ad annulos inter se connectendos. [10] Cæterum ne in medio annulorum relictus appareret hiatus, illud excogitarunt ut spatiola tæniis hyacinthinis complerent. Epomidem vero juxta humeros connectunt sardonyches duo; utrumque extremum, in eos excurrens, aureum habentes, ut idoneum esset fibulis. His autem insculpta erant filiorum Jacobi nomina, literis vernaculis nostræ linguæ; in utroque lapide sena. At natu majores dextrum humerum obtinebant. Quin & Essenen ipsum duodecim lapides distinguunt,

φαίνοντες καὶ σῆθος ἐξέλιπον. ἐνῆπτο δ' ὑπὸ κρίκων χρυσέων αὐτῷ τε καὶ γωνίαν ἑκάστῳ, κἀκείνῳ τῶν ἴσων ° προσηρτημένων, ῥάμμασι δ' ὑακινθίνοις ἀλλήλοις συμπλεκόντων εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλας καλάδεσιν τοῖς κρίκοις. πρὸς δὲ τὸ μὴ χαλαρὸν εἶναι τὸ ἐν μέσῳ τῶν κρίκων καταλιμπανόμενον, ῥαφὴν αὐτὸ νήμασιν ὑακινθίνοις ἐπενόησαν. πορπᾶσι δὲ τὴν ἐπωμίδα σαρδόνυχες δύο καὶ τῶν ὤμων, ἑκάτερον τέλος ἐπ' αὐτὸν ὑπτίθεον χρύσεον ἔχοντες, πρὸς τὸ [P] περονίζειν ὑπτιῆδειον εἶναι. ἐγγέγραπται δὲ τούτοις τῶν Ιακώβου παίδων τὰ ὀνόματα χαράγμασιν ὑπηχωρίοις γλώσσῃ τῇ ἡμετέρᾳ, καὶ ἓξ τὸ λίθων, [q] ἑκατέρωθεν. οἱ πρεσβύτεροι δ' εἰσὶ καθ' ὦμον τὸ δεξιόν. ὑπάσι δ' ἦν [r] τὸ ἐσσήνιλω λίθοι δώδεκα μεν-

κ' ἄλλη πάλιν ὁμοία κερῶ. Præterea pro שהם tres Judæi dederunt ὀνυξ Gen. c. 2. 12. Hieronymo nostro attestante: ubi LXX. maluerant ὁ λίθος ὁ πράσινος, ipseque Hieronymus *Lapis Onychinus* & illic & in Exodo & in priore Paralipomenon. Editio autem Complutensis λίθος ὄνυχος inter Anathemata Regia exponit 1 Par. c. 29. 2. ita etiam Theodoretus Commentator, pro λίθος σοαμ plurium exemplarium. Ονυξ etiam Flavius reddidit in his Originibus, quæ gemma gereret Josephum Patriarcham. Eadem mente patri Onirocritæ tribuitur in *Semot Ralbha* פראלוקין, qui est ὠνυξ λίθος Plinii in genere Onychino. Ne dubites amplius, Alexandrini doctores ad mineram Jobi c. 28. 16. ultro interpretantur יקר בשהם, ὲν ὀνυχι τιμίῳ, & ibi Hieronymus *Sardonychio pretiosissimo*. Sic enim legendum esse suadet Scholiastes Græcus, ὲν σαρδονυχι ἢ σαρδονυχίῳ. Huic etiam fundæ respondere videtur σαρδόνυξ Beati Johannis sub fine Apocalypseos. Imo par gemmarum ἐπωνίων, quibus splendebat P M. Josephus (quod tam ex Hieronymo quam ab exemplaribus Flavii ipsius supra admonitum) σαρδόνυχας vocavit, *cum Hebræo Aquilaque consentiens*. Harum enim nomenclatura variat apud Doctores Alexandriæ, ubi Hebræum certo retinet ἀσπη ταῦτ. Hanc enim ob causam Ex. c. 28. 9. c. 35. 27. & c. 39. 5 λίθος ὁ σμαραγδ, *inter Erythræos surgentia colla smaragdos* agnoscunt illi, & post illos Procopius. *Hæc gemma*, sic ait Gazæus, *pallida est, & nigrum colorem lucido admixtum tenet, cælumque colore refert*. Et antiquius Philo philosophus, οἱ ἐπὶ τὸ ἀκρωμίων σμάραγδοι δύο λίθοι ἀδιαφορίας μιμοῦνται τὸ ἡμισφαιρίων ἑκάτερον. ἐπιμαρτυρεῖ δ' καὶ ἡ χροά· σμαράγδῳ γὰρ ἔοικεν ἡ ℥ παντὸς ἐφυδὲ φαιδρότατα. Deinde Abrahamus Harophe שוהם pectorale *Smaragdum* esse pronuntiat, contra reliquos magistros suæ perfidiæ Adde his, inter pia munera Exodi c. 25. 7. & c. 35. 9. offerebant Israelitæ אבני שהם, λίθους σαρδίου ἤτοι σαρδίους LXX. Interpretibus. Adeo quidem dissimiles sibi & oblivioni videntur illi senes, eodem libro sacro, capite quasi eodem שהם vertunt modo *Smaragdum* πρὸς τὴν ἐπωμίδα. modo *Sardium*, quam interpretationem amat Origenes, modo *Beryllion* inter decora Logei, & in Genesi iidem *lapidem prasinum* Hevila tellure ortum. Tot vero pretiosorum lapidum, ut in paucum plura jam contraham, maxime secundum seriem seu tabulam priorem eos æstimantibus, cognationem inter se & similitudinem quandam obtinent, ut mirandum minus, si vel LXXII Interpr. vel Josephus, vel pars alia Israelis, pro altero alterum substituerit, *Onyx, Sardonyx, Sardius, Beryllus, & Chrystallus Nicolo* enim, quod ab ὀνύχιον corruptum fuit, Hebræum שהם posse putant Judæi Hispanici: eaque voce ait Abarbinelis *Chrystallos* atque gens gemmariorum tam *Onychas* quam *Sardonychas* denotari. Propterea Hebræum שהם, tanquam المسحم à *zonis lineisque*, quas in gemmis Onychinis perpetuas esse tradunt Plinius & mille alii, id nomen tulisse reor. Quorsum שחם *Sahm* apud Arabum Philologos *sagitta*, δόναξ, *radius, linea, strix*.

12. Duodecim lapidum ultimus ישפה, يشفة, ἰασπὴ ex Masora, aut potius ἰάσπη, Benjamino Israelis senescentis deliciis inscribitur. Hujus vocabuli sonoritatem plane neglexerant, quod mirandum, vetustiores Judæi. Unde Exodi capitibus 28 & 39 & Ezech. c. 28. (ter enim in Hebræo codice legitur ישפה) ὀνύχιον reddidere LXXII. Interpretum senatus, hisque addicti Chrysostomus, Epiphanius, Sanctorum virorum alii multi; similiterque Arabes Laudini vertunt de Græco جرغ ملون *Geza malowan*, quod est *Jaspony*x Plinii. Tavosius habet بيجادة *Bigada* in Lege, Arabsque Waltoni ad Ezech. بجادي *Bagadi*, *Carchedonius*. Hieronymus presbyter ישפה ter commutavit in *Beryllus*, quomodo Josephus pridem fecerat in Archæologicis suis. Dein verus vetusque vatum interpres Jonathan ישפה transtulit פנתירין *Panterin*: ad Legem Onceloſus פנטרי *Panthere*, & post illos Uzielides מרגנית אפנטורים *gemmam aphanthorin*, & Targumista Cantici אפנטור *aphanthor*, Græce παιδνόν. Tales sunt λεύκιον & παιδαλίον in Alphabeto gemmario Plinii. Imo vero פנטרי Onceloſi haud differt ac Opali genere nobilissimo *Paderote*, de quo Plinius fuse ac frequenter.

Nam niger & rubeus, viridis, pallensque videtur,
Purpureus roseusque simul, sparsique coloris;

quomodo & *Pantheron* lapidem laudat incelebris poeta Marbodæus. Judæorum tamen nepotes per Hispanias Græciamque ἴασπις (quod facile tactu) pro ישפה Moysis supponunt cum his Abrahamus Harophe, Abarbinelis, atque consimili modo Interpretum Christianorum natio. Vocem autem Hebraicam, quam ad שפה causa indicta refert Cimchius, ab Arabum dialecto adfini potius arcescendum reor, qui ut sonis colludere amant, candidarum gemmarum tria genera, ἰασπόνυχα, ὀνυχα, λάσκοξέρυλλοι, يشم, يشب, يسف, *jasph, jasb*, & *jasm* appellitant: velut in hoc ultimo versu sacri logii Samaritarum paraphrastes crepat ἀέκε, ἀέκε, ἀέκεξεκ de *candore*, quem putat istarum trium gemmarum. يشم quidem, quomodo Samarita ἀφακίζων ad Moysen reddiderat ישפה, deflexit propter speciem aliam ab يشف. ἴασπον vero, quod loco Mosaicæ vocis reponunt Saadias, D. Cimchius in *Midol*, Judæique Africani, atque etiam Ezech. c. 1. 16. μάσαφθον يشف, etymon suum referunt à *transluci*do شف σίφθον, & شفاف σιφθόν. Namque *viret & sæpe transluce*t *Jaspis*, ait Pliniorum Secundus in Natura, *etiamsi vicia à multis, antiquitatis tamen gloriam retinens*. Mox inter Jaspidas idem auctor recenset *Cyanon, & cyanei coloris Sapphiros, quæ mares i. e.* meliores *existimantur*. Gemma denique Sapphirus (ut nihil veteris interpretamenti omittamus) *cæruleo colore pellucida est & diaphana*, Boetio definiente. Non igitur ex oscitantia Scribarum, qui tot exemplaria LXXII. Interpretum, S. Hieronymi, Flaviique Josephi duobus etiam tribusque in locis omnino corrumpere non poterant, sed illorum Interpretum ex industria inter lapides sacros יהלם aut כפיר Græce redditur ἴασπις, ישפה vero ὀνύχιον aut ῥῆγμα, quem sua *perspicuitas* الشف, *viriditasque puri maris* (ut Plinii verbis utar) probissime commendant. De Onyche vero tradit Epiphanius Magnus. ὄνυξ ὁ λίθος ξανθῷ πάνυ ἔχει τῷ χροιᾷ. εἰσὶ δ' καὶ ἄλλοι ὀνυχίτης ὁμωνύμως καλούμενοι, οἵτινες κηρῷ τῷ μελιχρόῳ εἰσὶ παραπλήσιοι. ἄλλοι δέ τε καὶ τὸν λίθον τὸν μαρμάρινον λέγουσιν εἶναι ὄνυχα, ψευδωνύμως ὀνυχίτην καλοῦσι διὰ τὸ καθαρὸν τῆς λευκότητος. Qua vero occasione ordinem sacrum lapidum ἐπισηθίων inverterint scribæ Græcanici ac Latini ad l. 6. Josephi de Bello patrio, ubi eousque devenero Deo faciente, amplius docebo. Hæc jam exiguo prorsus otio scripsi, & infra dignitatem *Thoracis Pontificii*, qui Principum nostrorum thesauris totis pretiosior merito stetit & fulgentior. BERN.

g Τοῦτο] Vocem τοῦτο (quæ deerat in *Editis*) inserui ex *MSS.*

h Σωσίσι] Σωσίστι *Big.* (σωσίστι *Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

i Τῷ ἐσῷ κ] Ita *Busb.* & *Hen.* τῷ ἐσῷδῃ in *Editis.* τῷ ἐφόδῃ *Big. Samb.* & *Vat.* quod forsan à *Josephi* manu.

k Ἐσσὼνις] Ἐστὸν μ καλ. *Hen.* Aliis omnibus ἐσσὼ μ καλεῖ. Scripsit potius Josephus ἐσσὼνις καλέστω. BERN. Ita edidi cum *Bernardo* auctoritate trium *MSS.* qui infra habent ἐσσὼλω.

l Σημαίνει] Vult dicere, ut reor, idem quod ἐσσὼ Hebræi vocant, Græcos appellare λόγιον, non quod eadem vis sit & origo vocis חשן apud Hebræos & λογίου apud Græcos. REL.

m Λογίου.] Λογεῖον *Big.* & *Samb.* sicut exemplaria plurima Bibliorum Græcorum. λόγιον *Baf. Gen. Hen.* & *Busb.* quinimo & רויר i. e. Philo Judæus, & mille alii. Mox ἀφελῶς δ' ἐρρέθη *Big.* atque *Samb.* BERN. Id varie notat. Sed videntur Græci hoc λόγιον appellasse, quod per illud Deus responsa daret populo suo. Glossæ veteres. *Responsum*, λόγιον. Servius ad Æneid. IV. 146. *Apollinem cujus* λόγια *id est responsa.* λογεῖον hic habet V. C. in Josepho. REL.

n Ἐφώδ.] Ἐφόδῃ *Big. Samb.* & *Vat.*

o Προσεπωμιδίων,] Προσεπωμιδῶν *Vat.*

10 *Cæterum ne in medio annulorum relictus appareret hiatus,*] Al. *& ne laxum sit quod inter annulos relinquitur, ejus futura filo hyacinthino firmata est.*

p Περοῖσιν] Περῶσας *Vat.*

q Ἑκατέρωθεν.] *Baf.* & *Gen.* Aut ἑκατέρῳ si vis cum *Busb.* & *Hen.* aut ἑκατέρων ex MSS. cæteris. Supra σαρδώνυχες *Big.* & *Samb.* Reliqui per ο simplex. BERN. Ἑκατέρῳ *Busb.* & *Hen.* ἑκατέρων in reliquis *MSS.*

r Τὸν ἐσσὼλω] Jam τὸ ἐσσὼλω *Hen.* & *Busb.* recte. Quocirca hellenismus moduſque Flavii exigebant, ut supra restituerem ἐσ-

μεγέθ καὶ κάλλει διαφέροντες, ὃ κτητὸς ἀνθρώποις κόσμ διὰ τιμῆς ὑπερβολὴν ὄντες. ἔστι μέντοι, κατὰ στίχον τρεῖς ὄντι τεττάρων διακειμένοι γραμμῶν, ἐνηλλαγμένη τῷ ὕφει· χρυσὸς δ' αὐτὸς ἐκπεπλέχθαι τὰς ἕλικας ἐντεθεὶς τῷ ὕφει, ὡς τὸ μὴ διαῤῥεῖν ἔτως [s] πεποιημένου. καὶ ἡ μὲν πρώτη τριὰς ἐστὶ [t] σαρδόνυξ, [v] τόπαζος, σμάραγδος· ἡ δευτέρα δ' ἄνθρακα παρέχεται, κἀ ἴασπιν, κἀ σάπφειρον· ἡ δὲ τρίτης [x] λίγυρος μὲν ἀρχει, εἶτα δ' [y] ἀμέθυστος, ἀχάτης δὲ τέτος, ἔνατος ὢν τοῖς πᾶσι· τετάρτη δ' [z] στίχι χρυσόλιθος μὲν προκειται, μετὰ δ' αὐτὸν ὄνυξ, εἶτα βήρυλλος, πλουτᾷ δ' ἔτος. γράμματα δὲ ἐπετέτμητο πᾶσι τοῖς Ιακώβ υἱῶν, οὓς καὶ φυλάρχας νομίζομεν· ἑκάστ τοῖς λίθων ὀνόματι [a] πεπιμημένοις, κατὰ τάξιν ἣν ἕκαστον αὐτῶν [b] γενέσθαι συμβέβηκε. τοῖς οὖν κρείττοσιν ἀδένων ὄντων καθ' αὐτὸς ἐνεγκεῖν τὸ βάρος τῶν λίθων, ἑτέρους δύο κρείττους μείζονας τῇ πέζῃ [c] τῆς ἐσήνης, ἥπερ ἀνήκει πρὸς τὸ τράχηλον, ἐμβεβηκότας τῷ ὑφάσματι πιεῖσι, δεξομένους ἀλύσεις εἰργασμένας, αἳ συνήσουσι κατ' ἄκρον τὰ ὦμων σφαῖρας ἐκ χρυσοῦ πεπλεγμένας συνάπτουσι· ὧν τὸ ἄκρον ἀνεγραμμένον ἀνέβαινε κρείττω μὲν ἐχόντι τὰ νωτιαίας πέζης τῆς ἐφώδ. καὶ τοῦτο ἦν ἀσφάλεια τῷ ἐσήνῃ πρὸς τὸ μὴ διῤῥεῖν. ζώνη δ' τῷ ἐσήνῃ [d] περιεῤῥάπτο βάμμασιν οἷς πρόσθεν μέλα χρυσίῳ προσφερής· ἣ περιοδεύσασα δεῖται πάλιν ὑπὸ τῇ ῥαφῇ, καὶ καταχρημνᾶται. τὰς δὲ ψυσάνας [e] χρύσεαι σύριγγες καθ' ἑκατέραν ἄκραν ἐκλαβοῦσαι, πάντας ἐμπεδιέχουσιν αὐτάς.

ζ'. [f] Πῖλος δ' ἦν μὲν ὁ καὶ πρότερον αὐτῷ, ὑφα-

eximia magnitudine & pulchritudine; ornatus qui ab hominibus haud facile ob pretium enorme comparari potest. Et isti quidem, terni in eadem serie per quatuor versiculos dispositi, sindoni inserti erant: *aurum vero illis circumdederunt per spiras stamini intextum de industria, ne possent excidere. Et in prima quidem triade sardonyx, topazus, smaragdus; secunda vero præfert carbunculum, jaspida, sapphirum; in tertia quidem præfulget lyncurius, deinde amethystus, tertius vero achates, qui & nonus omnibus; in quarto versu principem locum tenet chrysolythus, post illum onyx, dein beryllus, omnium ultimus. In *istis* autem universis inscriptæ erant literæ *nominum* Jacobi filiorum, quos pro tribuum principibus habemus, unoquoque lapide nomine insignito, juxta ordinem quo singulos nasci contigerit. Cum igitur per se *illi quos diximus* annuli infirmiores essent, quam ut pondus gemmarum sustinerent, alios duos majores in extremitate Essenæ, quà pertingit ad collum, texturæ consertos dederunt, catenas arte factas suscepturos, quæ coëunt ad summitatem humerorum & ligamentis aureis opere plexili *illic* junguntur: quarum *catenarum* extremitas ascendens reducitur post tergum, & annulo qui est à tergo in Ephodæ fimbria connectitur. id quod præcipue sustinet Essenen, ne quo pacto defluere posset. Essenæ autem assuta erat zona coloribus jam dictis & auro distincta: quæ totum complexa, rursumque supra futuram nodo constricta, deorsum propendere sinebatur. Fimbrias vero; ab extremitatibus zonæ dependentes, excipiunt fistulæ aureæ, easque omnes ipsæ includunt.

7. † Accessit demum ei convolutæ byssi pileus, qua- Pileus *Pontificis.*

ἐσήνης καλ. pro ἐσήνη μ καλ. *Essin* utrobique posuit Epiph. Josephus tamen Græce repræsentabat חשנא Syrorum atque jamidudum Solymitanorum. Onceloſus alibique Doctores malunt חושנא, *vosenes*, ab *vosen* sive *chosen* חושן primitivo. BERN.

* *Aurum vero illis circumdederunt*] *Aurum vero illis subtendi-tur palas injungens texto, sic factum, ut non discederent ab se invicem.* COCC

s Πεποιημένου.] Πεποιημένοις (*Coll. Voss*) *Big. & Samb.*

t Σαρδόνυξ,] *Big. Samb. Hen. & Busb.* σαρδώνυξ. *Bas. & Gen.* σαρδόνυξ. Is lapis l. VI. Bell. Jud. vocatur σάρδιος, cum Ss. Interpretum cohorte; quod paulo melius expressum videtur, ut distingueretur adeo ab Onyche שהם *Soham*, quo pectus humerosque sibi ornabat Pontifex. BERN. Σάρδιος *Josepho* l. VI. *de Bello Jud. & Interpretibus* LXX.

v Τόπαζος,] Τοπάζιον LXX. De hoc aliisque Lapidibus videsis *S. Epiphanium* Tom. 2. p. 225. & Quæstiones *S. Anastasii Sinaitæ*, p. 327.

x Λίγυρος] Λιγύριον (cum LXX) alibi appellat *Josephus*.

y Ἀμέθυστος,] Ἀμέθυσος *Bas. & Gen.* Posteriores autem ordines pro ritu Græco recenset Mattathiades Bell. l. 6. non, ut hic, à dextro in lævum more patrio. Putat adeo ab lineas, ἀχάτης, ἀμέθυστος, λιγύριον: ὄνυξ, βήρυλλος, χρυσόλιθος. BERN.

z Στίχι] Manuscripta cuncta στίχι: Excusa στοίχι. Originis sensusque unius vox utraque: *versum* enim denotant. Posthæc ἐπετέτμητο *Bas.* & *Gen.* BERN.

a Τιμημένοις,] Κεκοσμημένοις *Samb.* ex industria. BERN.

b Γενέσθαι] Γεγονέναι. COCC.

c Τῆς ἐσήνης,] Ἐσήνης, ἥπερ *Samb.* ἐσήνη ἥπερ plures: & subinde ἀσφάλεια τῷ ἐσήνῃ, itemque ζώνη ᾗ τῷ ἐσήνῃ. Mox *Samb.* κ' ἀλύσεις. BERN.

d Περιεῤῥάπτο] Περιεῤῥάπτω *Big. Samb. & Hen.* περιεῤῥάπτω *Busb.* περιεῤῥαφθῶ *Bas.* & *Gen.* sicut Josephus tulit studio Attici sini. BERN.

e Χρύσεαι] *Samb.* χρυσέαις tot alii. BERN.

f Πῖλος δ'] Valet prosodia isthæc *Samb. & Busb.* Cæteris πίλος ᾗ nimis acute. BERN.

† *Accessit demum ei convolutæ byssi pileus,*] *Octavo.* Accessit demum capiti magni Sacerdotis, si Pharisæis credimus, profugis saltem atque ἀπείροις, præter המצנפת *Mitsnephet* Exod. c. 29. 37. convolutæ byssi Tiaram, ut fuit cæterorum Sacerdotum, vel equidem humiliorem quam רמנעיות *migbaot* v. 42. qui sunt *pilei acuti nauticique*, instar Dolbendæ Turcicæ (quod adserunt propter נבין i. e. כבין Etymologicis nimis studentes, Esdraides, Maimonis filius in Grandi opere, Rabbinorum alii, omnino contra πίλημα ἐφόδ quam Primati suo imponit Josephus:) etiam ציץ זהב *Lamina auri*, lata binos digitos (codice *Shabbat* f. 63. b. (quæ per frontem mediam (quippe Tephillarum gratia dicunt verpi ἐκ παρεμφάσεως שערו נראה בין ציץ) ad aures ambas Præsulis pertinens, nobilissimum titulum קדש ליהוה קודש לאלהים, קדש ללה Philologis Judæ ac Israelis, ἁγίασμα κυρίῳ ἅγιοι κυρίῳ LXXII. Interpr. *Sanctum Domino* apud Hieronymum Presbyterum, sicut Optimus jusserat Ex. c. 28. 36. aut Joses Deuterota scriptum offenderat versu unico in urbe Roma, vel duobus istis versiculis ליהוה קדש, quod Thalmudistæ plures, Illustris Aaron ad *Semot* MS. & Maimonides in corpore Juris Judaici, ritu solenni stetisse autumant, extante cælatura, באותיות בולטות כריגר זהב *Gittin.* c. 1. aut in Arabico R. Aaronis באגרת אחרת באפראת. Nam ἐκτυπώσεις ἐπ αὐτῷ ἐκτύπωμα σφραγίδος פתוחי חתם, imperat ipse Dominus. Atque inde duabus, aut secundum S. Iarchium & A. Dioridam tribus vittis hyacinthinis, פתיל תכלת Ex. c. 28. & c. 39. πῆλ τεκέλετ utrobique numero minimo, *vitta hyacinthina* B. Hieronymo, חוטא תכלת Onceloso, Tiaræ alligabatur. Quin vero ea semper veneratio valuit inter Pharisæos hujus Corollarii tantaque superstitio, ut quicquid forte erratum esset circa ritus sacros, excepto פגול *Exoleto*, præsente M. Pontifice ἐξιλάσεται τὸ πέταλον מרצה הציץ על המצח omnino creditum ac professum, Massictis *Zebachim* c. 8. desinente atque *Menacot* c. 3. §. 3. Hos enim docuerat Cathedra Moysis, *Sacra Lamina* munitum Aaronem נשא אהרן עון הקדשים, ἐξαίρειν τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἁγίων, Ex. c. 28. 38

Sin fides prior concesserit Flavio Josepho, qui hæc sæpius viderat, sæpe tractaverat, charum Deo caput Ornamenta quatuor decorabant. Cidari adeo super byssina, מגבעת & Chaldaico usu *mitsnephta* Ex. c. 28. 37. &c. c. 29. 6. versionibus Arabicis tam Samaritarum quam Judæorum العمامة *Emama*, Tiara ut gestant hodieque Examen Mohammedis, & in Paraphrasi Samaritica מיטפרת *tegmen* & *amiculum* capitis, quod in Scholiis Romanis exponitur κατὰ τὸ σαμαρειτικὸν πίλιον, ἤτοι κατ' ἐπέραν γραφὴν μίτρα: quomodo & LXXII. Int. מצנפת transtulerant Ex. c. 29. 26. ambigue: adsutus *Apex* seu *Pileus* hyacinthinus eminebat, πῖλος ἐξ ὑακίνθου Josepho historico tam heic quam lib. 7 Bellorum, fortassean de Moysis פארי המגבעות, qualis erat λόφος ὑακινθοβαφὴς Regis Susiani apud Xenophontem. Verba autem sacra Ex. c. 39. B. Hieronymus *Coronulas* vertit, Judæi LXXII. τὴν μίτραν, שבוח seu *decorem Tiararum* Onceloſi egregia Translatio: atqui de *Vinculis hyacinthinis* eadem intelligunt Masoretharum filii. Vel sane eo animo ceperat Josephus dictum Divinum Ex. c. 28. 37. ושמת אתו על פתיל תכלת *Ponesque eis super pe.hil teceleth*, ἐπιδήσεις αὐτὸ ἐπὶ ὑακίνθου κλωστῆς, quod de *filis* & *ligaminibus defluentibus* incongrue dicitur. Certum etiam פתיל inter alia *fasciam*, *bracteam*, *operculum*, صمام *Semam* aut in ἀσπίδος, planeque *Tutulum* significare. Tum circa hunc *Corona aurea* στέφανος χρυσοῦς nostro Flavio, aut decentius apud Moysen Ex. c. 39. 30. נזר הקדש (ציץ) *Nezer hacodes*, ἐπὶ βραχίονι B. Hieronymo, R. Saadia, Samaritis, Syrisque modo adprobantibus, στέφανος ἁγίας; quanquam alii ad-

po-

qualis fuit cæterorum sacerdotum ante memora-

posite legerint ציץ נזר הקדש; quoniam Ex. c. 29. נזר הקדש i. e. זהרה القدس Samaritis, تاج القدس Judæis, τὸ πέταλο. τὸ ἁγίασμα LXXII. Int. *Lamina Sancta* Hieronymo, כליל הקדש *Corona S.* in Paraphrasi Samaritica; vel ציץ solum proprium que significat, vel etiam quicquid P. M. Tiaram ante poneque cingebat. Ita quidem cyrbasiam suam aureo diademate impeditam jactabat olim βασιλεὺς ὁ μέγας. Corona autem Archieratica ordine triplici fulgebat, calyculis quasi hyoscyami efflorescens, frontem præter sacram, aut maxime locutione Mosaica אל מול פני המצנפת יעל מצח אהרן i. e. Hieronymo interprete, *erit que super tiaram imminens fronti Pontificis.* Huic enim debebatur decus præcipuum & divinum, σὺ ζώσῃ Moysi legumlatori, quod est *foliolum* aut *bractea* melioris metalli, omnino טס שלזהב Judæis Scholæ Babylonicæ cod. *Shabbat.* & Paraphrastis Samaritanis: τελαμὼν χρυσοῦ Josepho Matthiæ, Doctoribus Alexandrinis πέταλον χρυσοῦν, *Lamina aurea* Hieronymo Epiphanioque inter Latinos, צניחרז מורהב Aaroni inter Carræos. Petalo autem sacro (quod etiam *pittacium*, פתאיצ *vittam* & *anadema* cum Criticis Judæorum Samaritarumque, aut כתר כהונה *Coronam Sacerdotalem* phrasi Talmudica atque *Corollarium* ex Plinio, ac *Mitram* ab Hesychio recte vocaveris) ad tempora viri summi porrecto, literis quatuor vocalibus Samaritarum sculptum fuerat ΙΑΩΒΗ nomen Dei proprium summeque venerandum. Hunc autem typum Josephi confirmat in vita Moysis facundissimus Philo, ubi ait. χρυσοῦν δὲ πέταλον ἀναδεῖται σφενδόνην ἱδρυμένην, τέτταρας ἔχον γλυφὰς ὀνόματος, ὃ ὁσίοις τοῖς ἀπὸ γλώττης σοφία κεκαταγράπτοις δήμοις, ἄφθεγκτον καὶ ἄλεγκτον ἐν ἁγίοις, ἄλλῳ δ' οὐδενὶ τὸ ἀνεξάπαξ ἐδαφὲς τετράγραμμόν ἐστι φθόγγοις ἀφώνοις τὴν φύσιν ἀπηχοῦσα. [Unde Ex. c. 28. 39. juxta κίδαριν adpingebatur in antiquis exemplaribus LXXII. Interpretum, sicut Hieronymus ad Marcellam, auctor prologi in Pentateuchum Arabicum Illustrissimi Laudi, & nostrorum Theologorum aliquot tuis oculis sunt experti, literis quidem Assyriis ut post Esdram oportuit, non Samaritanis, יהורה seu Græcissante calamo ΙΑΗΒ.] μίτρᾳ δ' ὧν αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ μὴ ψαύειν τὸ πέταλον. (Ista est χρύσεος σφὴν Josepho) ὃς ἐστὶ καὶ ἰδαρὶς κατὰ σκυθικὴν φ. κιδάριν γὰρ οἱ τὴν ἐπὶ τῶν βασιλικῶν ἀνὰ μέσον μίτρᾳ καὶ διαδήματος ἐπικειμένην καλοῦσι κρᾶνος: non quidem *depressam* illi, sed omnino erectam cidarin gerebant, quod etiam de Pontificia adfirmat Flavius. Et alibi Philo, κίδαριν δὲ ἀντὶ μὲν διαδήματος ἐπιτίθησι τῇ κεφαλῇ. δικαιῶν τὸ ἱερώνυμον τῷ Θεῷ, κατ' ὃν χρόνον ἱερᾶται πάντων, καὶ μὴ μόνον ἰδιωτῶν, ἀλλὰ καὶ βασιλέων. ὑπερφαίνει δὲ τὸ χρυσοῦν ἐπὶ πέταλον, ᾧ τὸ τετράγραμμα γλυφαῖς γράμμασιν ἐνεπρόγιζον: ἐξ ὧν ὀνομάζεσθαι μὲν ὁσίους τοὺς ἀπὸ γλώττης ἀκηράτου καὶ ἀδόλου βίοσιμον λόγον, ἄφθεγκτον δὲ καὶ ἄλεγκτον ἐν ἁγίοις, ἄλλῳ δ' οὐδενὶ τὸ ἀνεξάπαξ ἐδαφὲς τετράγραμμα φησὶν ὁ θεολόγος εἶναι [Pie ac perte hæc de יהורה omnium vocum pretiosissima & ἀρρήτου ut mox videbimus, Grandis Senatus Theologi tradiderant, & post illos Johannes initio Apocalypseos de eodem Etymo, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος·] ὡς ἀκόλουθον ἦν διὰ καθαρότητος ἀκριβῆ διατυπῶσαί τι τὸ ὄνομα. ἀμφοτέρων γὰρ πάντων ἐστὶν ἡ ἀγαθότης καὶ ἴλεως ἐπιφάνεια αὐτοῦ. τοῦτον τὸν πρῶτον ὁ ἀρχιερεὺς διανοητικῆς εἰκόνι τῆς ἱερουργίας· ἵν' ὅταν εἰσίῃ τὰς πατρίους ἀγυιὰς τε καὶ θυσίας ποιησόμενος, συνεισέρχηται (ὦ magnificum!) πᾶς ὁ κόσμος αὐτῷ, διὰ ὧν ἐπιφέρει) μιμήματων. ἀὴρ μὲν τὸ πορφυροῦν, ὑδατὸς τὸ λίνεον, γῆς δὲ τὸ ἄνθινον, πυρὸς τὸ κόκκινον, λαφὼν τὰ ἐπωμίδα. καὶ κατ' εἶδος τοῖν δυοῖν ἡμισφαιρίοιν τὰς ἐπὶ τῶν ἀκρωμίων σμαραγδους φέρειν, ἐφ' ὧν καὶ ἑκάτερον γλυφαὶ ἓξ. δ' ζωοφόρα τὰς ἐπὶ τῶν ὤμων δώδεκα λίθους ἐκ τελῶν καὶ τετράδας εἰσίχης· δ' συνέχουσι καὶ διοικοῦσι λόγοι τὸ σύμπαν, τὸ λογίον. ἀναγκαῖον γὰρ ὦν τὸ ἱερώμενον τῷ δ' κόσμῳ πατρὶ, ᾧ ζῶν καὶ τελειότατῳ τελὼ ἀρετῶν ὑμῶ (lego potius λόγῳ) φῶς τε ἀμώμητον ἀμαρτημάτων καὶ χορηγίας ἀδιαφθόρων ἀγαθῶν. Mox addit M. P. βραχὺ κόσμον εἶναι. Digna hæc erant quæ rescires, vir Christiane, & ad Josephum opportune. Agit etiam de nomine יהורה Clemens, Scholæ Christianæ decus. p. 562. κύριος δ'. τὸ εἰς τὸ ἅγιον τὸ ἁγίων παγγόδ μυστήριον τετράκτυος ἀληθοῦς παλαιᾶς. ἀτὰρ καὶ τὸ τετράγραμμον, ὃ προσήκειν οἷς μόνοις τὸ ἀδύτου βύσιμον ἴσα. λέγει) ἰαῶ, ὃ ἐστὶν ἑρμηνευόμενον) ὁ ὢν καὶ ὁ ἐσόμενος. Hoc Sanctissimum nomen Oracula gentium, & propago minus Christiana Gnostici (quorum amuleta plurima servant Europæorum Principum gazæ) ἰάω Judæis docentibus reddidere: quinetiam hæretica illa γνῶσις nihil mihi videtur aliud quam turpis confusio cum nominum tum religionum Judaicæ, Christianæ, & Ægyptiacæ. Accedit huc B. Hieronymi *Jaho* ad ℣. 8 Nam certum est & à Reverendo Victorio probatum plurima illorum Commentariorum scripsisse Rectorem Bethleemiticum, præsertim hæc, יהורה ארננו *Domine dominus noster. Prius nomen Domini apud Hebræos quatuor literarum est Jod He Vau He, quod proprie Dei vocabulum sonat, & legi potest Jaho* (ita MSS. & typi sinceri,) *& Hebræi ἀφάτου, id est ineffabile opinantur. Secundum vero Adonai omnium commune est: quod sæpe & in hominibus ponitur.* Nostris passim Theologis placuit magis vocalibus *Jehova*: Percommoda autem videtur Samaritarum enunciatio *iaβε*, quod est nostris literis *Iahveh*. Sed Photium audiamus ex commentariis recentibus ad Lev. c. 24. 15. ὃς καθαιρούσης θεὸν, αὐτὸ ἁμαρτάνων λήψεται. ὁ τὸ ἀληθῆ θεὸν ἐπαισχύνης, ἢ ἄλλως ὑπαρούσιον αὐτῷ, ἕνοχος ἔσται ἁμαρτίας· ἢ ἐς τιμωρίαν ἀπαραίτητον τελεῖται. τὸ δ, ὀνομάζων τὸ ὄνομα κύριον δὲ θεὸν, τοιοῦτόν ἐστιν· ἀντὶ τοῦ τοῖς ἰουδαίοις, τὸ δὲ θεῖον ὄνομα, ἀλλ' ὅτι καὶ τῷ Θεὸς φωνῷ νομιζόμενον, ἀλλ' ἀληθῶς ὅλως ἀπόρρητον. ὥστε δ (nimirum quod ait Maimonides pro gente sua שם בן ד אותיות אשר לא יקראו כפי אתיותו sive, ut olim dixit Abinas Babylonius de optima voce, *scribor* יהורה, *legor* אדני.) καὶ ἀνάρθρους παιτιλᾶς, πλὴν ὅτα γε τοῖς

ρωτέρους ἐξ μήνας, ἐπὶ τριῶν καὶ ὀγδοηκοστῇ ἔτει διετυπώθη. διὸ δὲ γράμμασι τοῖς παρ' αὐτοῖς διηγεῖται· ξένος ὁ τύπος καὶ παράμμοις γράμμασιν τυπούς (literis intelligit Samaritanas aut IIIII, an errat Patriarcha?) χαρακτηριζόντες, οἷα δὴ μυστικαῖς στηλόλοις αὐτὸ παρυπτιάσαντες. τεσσάρων δ' τὸ γράμμα ἦν· ἐξ ὧν καὶ τετραγράμματον αὐτοῖς ἐπωνομάσθη. οὐ μὴν τοιοῦτον, φησὶν, ὑπῆρχε παρ' ἑβραίοις ἀράσασθαί τε τὸ θεῖον καὶ ὁμνύναι· τυπτίσει, τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ ὁρώμενον αὐτῷ ἀλφὰ χιλίων καὶ μάλιστα κοσμικῶν ἀνομάτων. σοφὸν ἑκατέρῳ διάνοιαν ἐπικαλῶ ἡ ζητεῖ. Dein, τὸ ὀνομάμενον ὑπὲρ ὀνομάτων ἁπάντων ἰδιότροπα, τάχα σοι διεσαφήσαμεν ἀναφυόμενος, ἐγὼ εἰμὶ ὁ ὤν. Exodi c. 6. 3. τάχα δ' ἂν ἔφη μὲν ἑβραίοις λέγειν ἰαὼ, ἔστιν δ' τοῖς ἀκριβείτας ἰαῶ. γεγράφθαι δ' καὶ γράμμασι τέτρασι ἰωὴ ἀλφὰ βαῦ ἦν. (Sic & Procopius. Scribes itaque *iωὴ*, ης pro ει seu *He*, βαῦ, ης: vel leges יהוה forma probabili *iaFe*, ex IV. elementis Græcis ἰωὴ ἀλφὰ βαῦ ἦν.) δι' ὧν δηλοῦται τὸ ἀναρχὲς τε καὶ τὸ ἀτελεύτητον θεοῦ. τοῦτο δ' τὸ ὄνομα καὶ τῷ χρυσῷ πετάλῳ ἐγκαραττόμενον ἐπὶ τῆς διχαιοσύνης τιάρας ὑπὸ μίτραν ἐφορᾶσθαι, τὸ δ' διχαιοσύνης ἱερουργεῖσθαί τε ὑπὸ μίτραν. ἅμα μὲν φυτέρων ὑπεδείκνυτο τοῖς ὁρᾶν ὀφείλουσι· ἅμα δ' ἐπεργασμένον ἀεὶ δεῖν διχαιοσύνην σωφροσύνῃ τῷ μετὰ θεῷ, ἐμπέποτε τὸ ἀπεῖδεν συμφοράς ἐμ μαχαιροποιήσεις ἀφαπαγμένον ἐπὶ τὰ γήινα ἐπερ ἐστὶ ματαιότητες καθορᾶσθαι. Hæc ille ad Amphilochium scripserat, Theodoretî Zetetica delibans. Sic vero Cyrensis ad Ex. c 6. Εἶπε γὰρ πρὸς αὐτὸν, ἐγὼ εἰμὶ ὁ ὤν. τοῦτο δ' [Fallere. Non enim Judæi Ineffabile & ἀκαταύμαστον putant γράμμασι personæ primæ, sive אהיה *Ehieh*, ὑπαρχω: sed nomen sumtum à tertia substantialis verbi היה aut הוה personæ יהוה. Ab istis enim personis, maxime à tertia accipere solent propria sibique vendicare Judæi, Syri, Arabes. Unde redarguitur vana indoles ac superstitio Pharisæorum Masorethorumque, qui suis vocalibus ultro animant nomen אהיה *Ehieh* Ex. c. 3. 13: verum verbi simillimi personam tertiam יהוה nullis quidem precibus, præmiis nullis recte audent pronunciare. Sonat autem יהוה vel *Jahaveh*, ut יעקב *Jaacob*; vel *Jaheveh*, ut יקום *Jacom*: quomodo vult hinc contracta vox יה *Jah*, seu ἰὰ apud Hieronymum, Hesychium, Masorethas Judæorum, & per templa utriusque Religionis quotquot modulantur sacrum ἀλληλούια. Ita יהורה efferre didicerat ἰαὼ ipse Apollo Clarius, Diodorus Historicus, Valentinus & sibilans natio Ophianorum. Idem pollet *Jalo* B. Hieronymi. Sanchoniatho aliique Phœnicum *idem* numen appellitabant *Jehveh* seu *Jehevoh*, ut יהרס *Jeheros*, quod est ἰαὼ Græcis characteribus Philonis; quanquam Theodoretus l. 2. Therapeutices *iaω* legerat apud locum insignem Porphyrii. Adhæc dices *Ihveh* instar יגלרה *Igleh* & יחורה *ixii*, aut *Jeheveh*, typo *Jechezeh* יחזה, aut *Jehveh*, ut ab אהיה *Ehieh*, secundum vocalionem Masorethorum Ex. c. 3. quod ὁ ὤν redditur à LXXII. Judæis & à B. Johanne Theologorum Christianorum principe. Vel Samaritarum ritu cantillabis *Jahveh* aut *Jahaveh* exemplo יחנה *Jachaneh*; ἰαὲὲ idem Græci enunciant guttur i suo parcentes: aut *Johavve*, modo יחורה *Jechavve*, de quo ambigebant olim Talmudistæ. Vel placebit *Joveh*, ut יאמר *Jomer*; aut *Jovah*, ex formis יאבר *Jobad* & ישערה. Vel denique instar nominis ejus æterni, ita nomen Dei tempora omnia in se contineat, Abenesdra & Bechaio Allegoristæ probantibus, proferaturque *Jehovah*, quasi ex יהוה הורה הוה conflatum, i. e. ὁ ἰσόμενος καὶ ὢν καὶ ὁ ἦν· quod olim inscriptum fuit fano Saitico, & adhuc legitur in Apocalypsi Sacra: aut pro auribus Atticis ἰαυὲ ac ἰαβὲ, & Latine *Jova* seu *Jovah*. Stulte autem faciunt, qui inde *Jovis* appellationem arcessunt Verum enim, ut δυγὸς Jugum, ita dicitur in Latio interpolatis jamdiu vocibus Creticis, διὸς βάλαν Juglans, δὲς Fις Jovis, διῦ vel Θεὸς δὲς Divovis, δὲς πατὴρ Jupiter, διὶ πατρὶ & διῦ πατρὶ Diespiter, ζὰν & δὰν Janus, δάνα Jana, διώνη Juno, & horum similia, de quibus nostri Grammatici sed & veteres rarissime cogitarunt. Lectionem autem *Jova* seu *Jehova* mire confirmant nomina sacra, quibus incurrit dissyllabon Divinæ appellationis, ut יהושפט *Josaphat* ιωσαφὰτ Græcis Interpr. Veteris Novique Testamenti, quod est Hieronymo *Dominus judicavit*, Θόκελς, aut Philone & Eusebio explicantibus κρίσιν κυρίου. יהורין *ιωναδὲ*, *Jonadabe* Hieron. i. e. Θεόγνιος, seu Θεῦ γνῶσις Philoni. יהותם *ιωθὰμ*, apud Hesychium ex SS. Patribus *ἰαὼ σωτήρια*. יהותנן *ιωάνης Domini gratia*: unde leges in eodem Lexico *ἰωάνης, χαρὰς κυρίου, ὁ ἱλαρίσθη ὁ κύριος*, pro vulgato *ἰαὼ, χάρις ᾗ ἐχαρίσατο*. יהורם & ירמיהו *Ieheram* & *Jeremiahu*, *ιαρὰμ* & *ἰερεμίας*, utrumque Hieronymo interpreti *excelsus Domini*, *à Deo promotus*. Ita יכניהו & יהוכין *Jeconiahu* seu *Coniahu* & *Jehoiachin*, i. e. Θεὸς κατασκευάζει, Θεοτάνυσις, Eusebio & Hieronymo *Præparatio Domini*: cum centum aliis. Unde Galatinus f. 48. יהוה, *non Jova, ut quidam ex nostris ajunt, nec Jeova, sed Jehova, sicut scribitur cum apicibus & punctis, ut ipse Capnio optime nosti, pronunciandum est: quamvis Judæi illud pronunciare ut scriptum est, non audeant.* Porchetus tamen hoc prior efferebat f. 75. *Juhovah*, ut *Juludah* crasso more. Redeo ad Theodoretum.] πρὸς ἑβραίους ἄφραστον ὀνομάζεσθαι. ἀπείρηται γὰρ αὐτοῖς τοῦτο ἀλλὰ τῇ γλώττης φθέγγεσθαι. γράφεται δ' ἀλλὰ τετράγραμμον (ita Scholæ Babylonicæ f. 71 Ciddusim שם בן ד אותיות) αὐτὸ λέγουσι· τοῦτο δ' καὶ τῷ πεζῷ ἐπιτίθεται, τῇ ταινίᾳ τῇ κεφαλῆς φθεγγόμενον. καλεῖται δ' αὐτὸ σακκαρᾶται μὲ ἰαὲὲ, ἰαὲὲὸ δ' αὐτὸ, vel ut monstrant libri Pembrociani *ἰαὲὲ*. Confusa sunt hæc. Cuthæi enim *Jahve* enunciabant augustissimum & in Lege perfrequens nomen Dei ΙΑΗΒΕ, & cum hi tum Judæi omnes suis vocalibus efferebant אהיה sive verbum sive nomen

τὸν δὲ σωερράμμένον ἕτερον ἐξ ὑακίνθου πεποικιλμέ-

tus: ſuper ipſum vero & alius erat conſutilis ex hya-

à Deo aſſumtum *Ehieh*, vel *Eie* Maſoretharum veterum, quorum ex ore pendebat Hieronymus v. Epiſt. 137. aut *Ahiah* ex Bibl. Syriacis ad Ex. c. 3. 14. quod eſt literis Græcis ἀεια, & interpretanti εἰμί. Nonnulli tamen vel apud Theodoretum legunt, ἰαβδωει ὃ ἰαω· ὁ μεθερμηνεύ) ὁ ὢν καὶ ὁ ἐσόμενος. Legerat autem ille Euſebii προπαρασκευῆ l. 11. p. 519. ubi ait Doctor Cæſarienſis, ἐπεὶ καὶ τὸ ἐπὶ φωνήντων τῶν ἐπὶ ταυτῷ συνίθεσιν, μιᾶς τινος ἀπορρήτου θεσπισθείσης φασὶν ἐκφωνῆσαι· [Hierophantæ quidem Ægyptiorum. Paria enim de illis tradit Demetrius libello περὶ ἑρμηνείας. Ἐν μὲν γὰρ τῷ ὃ καὶ τοὺς θεοὺς ὑμνοῦσι λέγω τὸ ἐπὶ φωνήντων οἱ ἱερεῖς, ἑφιξὶς ἔχοντες· καὶ αὖλὸς αὐλῷ καὶ αὖλὸς κιθάρᾳ, τὸ γραμμάτων τούτων ὁ ἦχος ἀκούε) ὑπὸ δυφωνίας. Nihil enim promtius fuit hac muſica. Inde inter Cantica Notkeri aliorumque Eccleſiaſticorum paſſim reperias modum *Euovae.*] ὧ ϐϐ τετραγράμματον φωνήεν [יהוה, aut Græce ιαοι voce πάνυ ἐμμελεῖ.] ἱερεῖον παῖδες σημειοῦνται. [Quocirca Anaſtaſius de nominibus Divinis agens, καὶ τὸ ἀνθιερημμα τρία, ait, ὧν ἐστι τὸ τετραγράμματον ἰαὼ ἢ ἰὰ ἢ, יהוה, ὁ θεός.] ἐπὶ τὸ ἀνωλοίτευ ἢ θεῦ δυνάμεως καθάπερ τινὲς, ἀλληθή τι τοῖς πολλοῖς καὶ ἀπόῤῥητον τῶν· εἶναι πᾶς ἀνὴρ πάντῃ εἰλαφόνες. [Ut licuit ex cautela Phariſæca maxime polt everſas Solymas.] Καὶ τὸ πας' ἑβραῖς ὃ σοφῶν ἐκ οἶδ' ὁπόθεν τις τοῦτο μαθὼν ἐνέγκατο, ἀδέκτη δ' ἐντῶν φησιν· Ἐπὶ μὲ φωνήεντα θεὸν μόνον ἄφθιτον αἰεὶ γεγράμματα. Poſtquam enim Græce ſcribere didicerant callidum genus ſacerdotes Ægyptii, ſeptem planetas celebrabant tot vocalium modulatione α ε η ι ο υ ω, tonoſque adeo χίλιους ἀρθμὸς repræſentabant. Nimirum ut Porphyrius commentatur ad Grammaticum Thracem, tribuitur α σελήνῃ, ε ἡμέρᾳ, η ἀφροδίτῃ, ι ἡλίῳ, ο ἄρεϊ, υ ζῶντι, & ω κρόνῳ, ex ſchemate Pythagoræ & Chaldæorum: aut potius cum Ægyptiis & Platone α σελ. ε ἡλ. η ἑρμ. ι ἀφρ. (vel alterne ex libro vetere ἀεὶ κόσμε, η ἀφρ. ι ἑρμ.) ο ἀρ. υ οὐ, ω κρ. Alium licet ordinem ex ſuperſtitione Mithraica ſed & Ophiana olim notavit Celſus, fidei noſtræ acerrimus hoſtis, v. p. 290. Orig. Sex quidem Ægyptios veteres vocalibus literis fuiſſe uſos credo more Hebræorum; dubito de ſeptima, niſi illa eſſet Copt. Imo hoc Oraculum Ethnicum deſideratur in MS. cod. quem ſervat in hac urbe Collegium Joannenſe, nota mihi domus & chariſſima. Similiter doctiſſimus Hieronymus ad Ezech c. 6. *Quando duo* Domini Domini *junctа ſunt nomina*, (ita Ezech. c. 16. & paſſim אדני יהוה, quod eſt ἀδωναὶ ἐλωΐμ, Jonathani & Maſorethis enuntiantibus, atque τοῖς ὁ. ἀδωναὶ κύριος, huic denique Hieronymo *Dominus Deus*) *prius nomen* (אדני) *commune eſt* (ſicut Gen. c. 18. 12. & 1 Sam. c. 26. 19. Phariſæis adeo dictum הכינוי ἐπώνυμον, Maſſicta *Sota* c. 7 §. 6. & T. B. f. 38. titulo eodem, & T. Jeroſ. f. 25. 2. *de Senatu.*) *Secundum* (יהוה) *proprie Dei*, [Idcirco vocatur ſimpliciter השם τὸ ὄνομα, apud Deuterotas *Synhedrin* c. 7. §. 5. & *Sota* c. 7. §. 6. & in ſcholis Babyloniis *Sotæ* f. 38 & inter Doctores Urbis f. 25. a. *Synhedrin* שם המיוחד ושם המפורש i. e. ὄνομα ἐξαίρετον καὶ ἴδιον. Vide Siphre f. 7. c. & Maimonidem *More* l. 1. c. 61, 62. & Eſaiam vatem c. 42. 8. & ex minoribus Oſeam c. 12. 6. Ambo autem illi imitantur Moyſen omnium poetarum præſtantiſſimum Ex. c. 15. 3. & c. 3. 15.] *quod appellatur* ἄῤῥητον *i. e. ineffabile* [Suis quidem literis à nemine vel Sacerdotum proferendum extra Ædem Solymitanam, ſed potius cognominatim, ſono ἀδωναὶ: ut de יהוה reverentia cavit antiqua δούτέρωσις *Sotæ* c. 7. §. 6. adeoque extincto dudum ſacerdotio Judaico haud fandum amplius. Exſortem ideo quemque dixit æternæ vitæ Abbas Saul Maſſictæ *Synedrin* c 11. §. 1. החונה השם כאותותיו. Ubi opportune adnotat R. Menas T. H. f. 28. b. Cuthæos prolati profanatique יהוה nominis teneri. כנען אלין כותאי רמשתבעין, neque minus apte ſed conciſe de proprio nomine ἓν ἐνί Jacobus Achæ, נכתב ביור הא ונקרא באלף דלת: *ſcribitur quidem* per *God He*, i. e. יהוה: *legitur vero ſecundum Aleph daleth*, ſive *Adonai* אדני. Conſules etiam *Peſachim* f. 50. a. *Cidduſim* f. 71. a. T. B.] *& quod ſcriptum fuit in Lamina aurea, quæ erat in fronte Pontificis.* Idem ad doctiſſimam fœminarum Marcellam, *Nonum Divinorum nominum*, τετραγράμματον, *quod ἀνεκφωνητον i. e. ineffabile putaverunt aliqui, his literis ſcribitur Joth, he, vau, he: quod quidam non intelligentes propter elementorum ſimilitudinem, cum in Græcis libris* (ſubinde in Syriacis Arabiciſque, ut Gregorius Arabſque *Laudinus* teſtantur) *repererint* IIIII فيغي *legere conſueverunt.* Idemque ad Eſ. c. 26. 4. In Hebraico tria habet nomina (יה יהוה צור) *Sour, Adonai, Ja*, quorum aliud *inviſibilem* (*vel* invincibilem) aliud *ineffabilem*, aliud *robuſtum* ſonat. Euſebius etiam de v. 9. ψ. 91. κύριε ἐλπὶς μου· τὸ κύριε ϐϐ ὃ τετραγράμματον ὀνόματος (יהוה) ἐν τῷ ἑβραϊκῷ φέρει)· ὅπερ ἀπορρητον εἶναι λέγουσιν ἑβραῖων παῖδες, ἐπὶ μόνε ὃ θεῦ παραλαμϐάνειν εἰώθασιν. ἡμεῖς ὃ καὶ ἐπὶ τὸ ὃ λόγω θηρώμενοι ἐν πλείοσι κείμενον γραφῶν προαπιδείξαμεν p. 435. Dem. Evang. Iterum vero peccat Præſul Cyrenſis l. 5. nugarum hæreticarum p. 260. τὸ ὃ αἰὰ (malo ἰὰ i. e. יה) τὸ ὄντος. τοῦτο iterum interpolo, τὸ ὃ τετράγραμμον) καὶ ἀνεκφώνητον ἐν παρ' ἑβραίοις. σαμαρεῖ) ὃ ἰαϐαὶ (imo ἰαεῖ) αὐτὸ λέγουσιν ἀγγοοῦντες τὸν ϐ ῥηθησόμενον δυνάμιν. Nec immunis videtur Adamantius ab inſcitia p. 297. adverſus Celſum, ubi ait, οἱ ὃ ὀφιανοὶ ὅτε τὰ μαγείας νοήσαντες, ὅτε τὰ τῶ θείων γραφῶν ἀληθεύσαντες, παντ' ἐύρεσιν ὑπὸ μὲ μαγείας (minime gentium. Hebraïca enim ſunt & hæc nomina, non Perſica, non Ægyptiaca, quod voluit Cl. Salmaſius) τὸ ἰαλδαϐαὼθ (quod eſt in ſicco ore *Elohe Sabaoth* אלהי צבאות i. e. ἀδωναὶ δυνάμεων LXXII. Judæis, aut ſeniori τῶ πρώτου, κύριον σαϐαὼθ, idemque corrupte dicitur

ϑαυϐαϐαὼθ in Diagrammate Celſi. Verum de his alibi liberalius.) καὶ τὸ ἀσαφαιον ſorte השמים, ἀφθιτον Celſo p. 18.) καὶ τὸ ἀφθιτον. (i. e. אור, quod ex Oratione Ophiana p. 297. ſatis conſtat.) λέγ ὃ τὸ ἐβραϊκῶν γραφῶν ιαωΐα (lege ιαω ἢ αἰὰ, vel ια cum Grotio) παρ' ἑβραίοις ὀνομαζόμενον, καὶ τὸ σαϐαὼθ καὶ τὸ ἀδωναῖον, ἐ τὸ ἐλωαῖον. τὰ ὃ λέγ τῶ γραφῶν ληφθέντα ὀνόματα ἐπώνυμά ἐστ ἑνὸς θεῦ. ὅπερ μὴ συνιέντες (imo ex induſtria ut ſemi-Judæi poterant) οἱ ἐχθροὶ θεῷ, ὡς ἐ αὐτοὶ ὁμολογῦσιν, φήθησαν ἄλλον μὲ εἶναι τὸ ἰαὼ, ἕτερον ὃ τὸ σαϐαὼθ, ἐ τρίτον ἀπ' ἐκεῖνα τοῦτον τὸ ἀδωναῖον, ὃν λέγουσιν αἱ γραφαὶ ἀδωναὶ· ἐ ἄλλον τὸ ἐλωαῖον, ὃν οἱ προφῆ) ὀνομάζουσιν ἐβραῖοι ἐλωΐ, l. ἐλωΐμ. Suaſit autem reverentia numinis Divini ac Benedictionis Sacerdotalis, tum etiam varia illa, quam ſupra vidimus quadriliteri יהוה enunciatio, ne proprium Dei nomen per ora plebeia jactaretur: ſed ante tempora Alexandri M. vel ut Phariſæi loqui amant, ab obitu S. Simeonis (v. cod. *Joma.*) ejus loco veniret titulus Domini ἀδωναὶ, aut quod Juſtiſſimus ille Pontifex maluit, formula *Adonai Elohe haſabaoth* יהוה אלהי הצבאות. Sic enim interpretor nomen δωδεκαγράμματον, quod commemorat Talmudus, Maimonides vero & Bechæus haud recte perceperunt. Acceſſit etiam Interpretibus LXXII. alia cauſa, mollities linguæ Græcæ, quæ ne dimidiam partem Divinæ vocis יהוה exprimi ſuſtineret; inde illi & Apoſtoli Domini noſtri κύριον, aut vulgi modo illud ἀδωναὶ reddiderunt ubique S. Librorum. Ita tres Judæi ſub Antoninis, ita cæteri hucuſque Judæi. Quoniam vero admodum diligenter de ſanctiſſimo nominum egit Moyſes Maimonis in מורה, eo lectorem meum ablego. Conſtat autem ſupra cæterum ornatum Aaronis Coronam Nomine tanto inſignitam inſcriptamque merito deprædicaſſe virum Eccleſiaſticum c. 45. 10. σίφανον χρυσῶν ἐντάνων κιδάρεως, (quomodo & Joſephus voluit,) ἐντύπωμα σφραγῖδος ἁγιάσματος, καύχημα τιμῆς, ἔργον ἰσχύος, ἐπιθυμήματα ὀφθαλμῶν κοσμούμενα. ὡραῖα, ὡς αὐτὸ ὁ γέγονε τοιαῦτα ἐως αἰῶνος. De eiſdem Sancti capitis decoribus Origenes Homiliarum Leviticarum ſexta paſſim legitur, *Adhuc ornatus addendus eſt, neceſſe eſt ut accipiat etiam Coronam. Propterea accipit primo Cidarin, quod eſt vel operimentum quoddam capitis, vel ornamentum. Et poſthæc imponitur ei Mitra. Ante faciem i. e. à fronte Pontificis Lamina aurea ſanctificata, in qua ſculptum dicitur vocabulum Dei.* Et mox diſcrete cum Joſepho, *Mitra tibi & Lamina aurea caput coronet &c.* Sic ergo ſtetit coram Deo Summo Summus ejus Sacerdos, totius gentis Hebraicæ typus, longe venerabiliſſimus mortalium, veſtibus octo ſplendidioribus (בגדי זהב *Ioma* c. 2.) exornatus, Brachis, Tunica ſtricta, Baltheo, Pallio, Ephoda, Logio, Tiara, & Lamina: vel juxta Moyſen & Joſephum, המכנסים הציץ המצנפת החשן האפוד המעיל האבנט הכתנות. Ordine eodem apud Flavium in Originibus Belliſque patriis, ipſiuſque deſloratores, quam apud Maimoniden c. 10. *Supellectilis ſacræ* ex Doctoribus Babyloniis ad *Ioma* c. 2. & 3. obſervato. Nam Judas Princeps c. 7. §. 5. ejuſdem codicis ex fortuito ordinem turbavit. Has equidem veſtes Romani rerum domini Judææ obſequentis pignus pretiumque meritum aliquandiu obſervabant. Tantum etiam decus in Bacchum ſuum transferri voluit Plutarchus, ſed Aaronis manifeſta injuria. Deſcribitur adeo l. 4. *Symposi.* ἐνδεῖον ὁ ἀρχιερεύς, μιτροφόρος τι προϊὼν ἐν ταῖς ἑορταῖς (præſertim in Oſchophoriis,) ἐ νεβρίδα χρυσόπαστον (ita hic Sophiſta dehoneſtat Ephodam Sancti Præſulis) ἐμπλεκόμενος· χιτῶνα ὃ ποδήρη φορῶν τὸν (תמיד) ἐ κωδύνους, quos tamen in Templo nullus geſtabat: unde veriſimilius ſubſtituas ποδήρη φορῶν κροσσωτὸν aut θυσανωτόν. Pergit enim Plutarchus de eadem Tunica, κώδωνες ὃ ποικοὶ καλαμεύσαν) τὸ ἐδητος, ὑποκομπάζοντες ἐν τῷ βαδίζειν. Quapropter ritu merito ſe ſubmiſit humani generis ſanguiniſque contemtor Alexander, cum viderat olim Jadduam præ Judæis ἐν τῇ ὑακινθίνῃ ἐ ϐλαχρύσῳ στολῇ, καὶ ἐπὶ τὸ κεφαλῆς ἔχοντα τὸν κίδαριν, ἐ χρυσοῦν ἐπ' αὐτῆς ἔλασμα, ᾧ τὸ ϐ θεῦ ἐγγεγραμμένον ὄνομα ἐ προσιόντων μόνῳ, προτεκπωτεῖ τὸ ὄνομα (השם יהוה, ἤτοι) ἐ τὸ ἀρχιερέα πρῶτον ἠσπάσατο. BERN.

g Υπὲρ αὐτὸν ὃ συνεῤῥαμμένον] Υπὲρ αὐτὸν ὃ συνεφαμένον *Baſ. Gen.* & P. *Comeſtor.* ὑπ' αὐτὸν ὃ συνεῤῥαμμένος *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Sic autem Flavius libro penultimo Bellorum de eadem mitra. τὸν ὃ κεφαλὸν βυσσίνῃ μὲ ἑσκεπε τιάρᾳ· κατέσκεπτο δ' ὑακίνθῳ. περὶ δὲ χρυσᾶς ἄλλος δὲ στέφανος, ἐκτύπωμα φέρον τὰ ἱερὰ γράμματα· ταῦτα δ' ἐσὶ φοινίκια τέσσαρα. Veriſſime. Verbis idem ſuis Rufinus interpres: *Caput autem byſſinus tiaras tegebat, hyacinthis coronatus. Et circa eam alia corona erat aurea ſcripta ferens ſacras literas, quæ ſunt quatuor elemeuta vocalia.* Parcius autem quam vellem argumentum illud tractat frater Rufini non cariſſimus. *Octava eſt Lamina aurea, id eſt Sis zaab*, ait ille ad Fabiolam ſuam, *in qua ſcriptum eſt nomen Dei Hebraicis quatuor literis Joth, He, Vau, He, quod apud illos Ineffabile nuncupatur. Hoc ſuper Pileolum lineum & commune omnium Sacerdotum in Pontifice plus additur, ut in fronte vitta hyacinthina conſtringatur, totamque Pontificis pulchritudinem, Dei nomen* (editum fuit *Dei vocabulum*) *coronet & protegat.* Huc etiam pertinet Allegoria Procopii Sophiſtæ, *Hæc capitis ornamenta* Exodi c. 28. 36. *ſiquis & alium requirat ſenſum, oſtendunt repoſita eſſe illis qui pie vixerint, coronam inenarrabilibus ſculpturis expolitam & excultam.* Quinetiam a lectione Moyſis atque Joſephi inſtructus hæc ſcribere potuit Theodoretus Quæſt. 60. in Ex. de Papa Hebræo. ἐπίκειῦ ὃ τῇ κεφαλῇ κίδαρις τὸ ὑακίνθου μιμουμένη, Hyacinthinam putabis. σκαλυπτὸν ὃ καὶ ταινία τὸ μετωπον, ὧ μίτρα εἶπον οἱ ο'. (Ex. c. 39. 28. פארי המגבעות) εἶχε ὃ ἐν μέσῳ πέταλον αὖτη χρυσοῦν, ἐγγεγραμμένον ἔχον ϐ θεῦ τὸ ἄῤῥητον ὄνο-

Corona *aurea frontem cingens.*

hyacintho variatus. Cingit autem *frontem* & aurea corona, triplici ordine fabrefacta; è qua exsurgunt calyculi aurei, similitudine illos referentes, quos videmus in herba nobis Sacchara dicta, sed quam Græci rei herbariæ periti Hyoscyamum appellant. Si qui autem nomine ignorato naturam ejus vel sæpius visæ haud certo tenuerint, sive præter nomen nihil amplius de ea sciverint; iis, qui ita se habebunt, eam non piget describere. Planta quidem est quæ sæpe in altitudinem crescit ultra tres palmos, buniadi similem habens radicem (non enim multum errabit qui eam huic comparaverit) folia vero erucæ. Porro è ramis emittit calyculum ipsis arcte adhærentem. vestiturque tunica quadam quam sponte exuit cum fructum edere incipit. Calyculus autem ea est magnitudine qua digiti minimi condylus, circumcirca crateri non absimilis. id quod in gratiam ignorantium plenius declarabo. *Calyculus* ima sui parte alterum sphæræ

νος. [h] περιέχει δὲ στέφανος [i] χρύσεος, [k] ὑπὸ τρισὶ χάλκου κεχαλκευμένου· φύλλει δ' ἐπ' αὐτῷ κάλυξ χρύσεος [l] τῇ σακχάρῳ βοτάνῃ παρ' ἡμῖν λεγομένῃ ὁμοιούμενος, [m] ὃς δὲ κύαμον Ἑλλήνων οἱ περὶ τομὰς ῥιζῶν ἐμπείρως ἔχοντες προσαγορεύουσιν. εἰ δέ τις [n] ἢ θεασάμενος τῇ βοτάνῃ ἁμαθίᾳ τοῦτο ἀγνοεῖ τὴν φύσιν αὐτῆς, ἢ τῇ κλήσει ἐπισάμενος [o] οὐκ ἰδὼν ἀναγνωρίσαι· τοῖς ὕστερον δὴ ἔχουσι [p] σημαίνω τὸν τρόπον τοῦτον. βοτάνη μέν ἐστιν ὑπὲρ τρεῖς σπιθαμὰς πολλάκις [q] αὐξανομένη τὸ ὕψος. τὴν δὲ ῥίζαν ἐμφερῆ βουνιάδι· ταύτην γὰρ οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις εἰκάζων αὐτήν· τὰ δὲ φύλλα τοῖς ἐρυγίοις. ἐκ μέντοι τῶν κλάδων ἀνίησι κάλυκα περιεχῆ τῷ κλωνί· φύεται δ' αὐτῷ ἕλυτρον, ὅπερ ἀποκρύπτει καθ' αὑτὸ περὶ τὸν καρπὸν [r] μεταβαλεῖν ἀρχόμενος. ὁ δὲ κάλυξ μεγέθους ἐστὶ [s] σκυταλίδος μικρᾶς δακτύλου, κρατῆρι δ' ἐμφερὴς τῷ περιεχαφεῖ. σημανῶ δὲ καὶ τοῦτο τοῖς ἀμεμαθηκόσι. σφαίρας εἰς δύο μέρη

μα, ὃ καλεῖσιν ἱερατικοῖς τετιάρχαμμον. εὐλάβειαν δὲ τὸν λαὸν παιδεύων ὁ διαπότης θεὸς, ὃτι αἰνίγματος τοῦτο δεδήλωκεν· ἐπιγράψεις αὐτὸ φησὶν ἁγίασμα κυρίῳ. Deinde inter Anglos Beda ait de Tiara Pontificis sui hæc talia testari Josephum: *Pileum autem similiter operatum habet Pontifex, sicut cæteri Sacerdotes, & alium consutum ex hyacintho variatum. Circumdatur autem ei & aurea Corona tribus vicibus facta, supra quam adsurgit in media fronte quasi calyculus quidam aureus, similis herbæ quæ apud nos Acharo nuncupatur, quam Græci Hyoscyamum dicunt. Paulo post descripta ejus mirabili varietate subintulit dicens, Habet autem florem similem plantaginis, & per circuitum tota Corona his floribus est cælata ab occipitio usque ad utrumque tempus. In fronte vero hoc idem non habet: sed Lamina est aurea, quæ sacris literis Dei nomen habet inscriptum.* Supra enim dixerat venerabilis Saxo, *Sanctum autem Domini* (quo pro Comestor posuit *Aioth Adonai*, non Codes *Adonai*) *quod in lamina sculpi jubetur nomen ejus & venerabile* (lego *Inenarrabile*) *significat: quod apud Hebræos quatuor literis vocalibus scribi solet, hoc est, Joth, Ee, Vau, Ee. Cujus interpretatio lingua eorum Ineffabile sonat: non quia dici non potest, sed quia nihil de eo dici digne potest. Hæc quidem de secundo velamine & coronis Pontificum aureis Sacra Scriptura tacere videtur. Coronarum vero breviter fecit in sequentibus mentionem, dicens, Et mitras cum Coronulis suis ex byssо. Poterat quidem intelligi utrasque ex byssо factas esse, si non Josephus Coronas esse aureas designaret; qui stante adhuc Templo & Legali observantia celebrata, cum esset de genere Sacerdotali, facillime potuit modum Sacerdotalis instrumenti, non tantum legendo sed & videndo cognoscere.* Sic Nostras. De eodem ornamento maxime ex Josepho disserit Nicolaus Ex-Judæus, *Erat mitra* (quæ communius Tiara vel Insula dici potest, specialius Cidaris, nisi fallatur P. Trecensis,) *hyacinthina, posita in capite summi Sacerdotis super aliam mitram byssinam: habens in inferiori parte semicirculum aureum pulchre fabrefactum, procedentem ab occipite ad utramque aurem. Ultimum ornamentum erat Lamina aurea, pendens in fronte summi Sacerdotis, ligata cum mitra filis hyacinthinis, in qua erat nomen Domini tetragrammaton inscriptum. Nec erat facta ad modum lunæ corniculatæ, ut dicunt aliqui, habentis cornua superius & convexum inferius: sed ad modum Coronæ, unde & Corona vocatur in Litera. Non tamen erat Corona perfecta, sed solum protendebat ab aure in aurem, transiens super frontem, ut dicunt Josephus & R. Salomo: ita quod ipsa cum semicirculo prædicto, quod erat in parte posteriori capitis, faciebat coronam perfectam.* Hucusque Nicolaus. BERN. Ita *Bas. G.* & *Petrus Comestor.* nec aliter *Josephus* ipse lib. VI. *de Bello Jud.* In *MSS.* τῶν αὐτοῦ ἢ σων.

h Περιέχει] ἢ σέφανος] Sic *Big. Bas. G.* & *Epiphan.* in *reliquis* περιέχει] σέφανος.

i Χρυσοῦς, ἐπὶ τρισοιχίαν κιχαλκευμένου·] Apollonius Sophista lexico inedito Iliadis & Odysseæ (vide Montfauconii Bibliothecam Coislinianam pag. 465.) χάλκεα. Συνήθως τὰ ὅπλα καὶ τὰ ὁπωσδήποτε ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ χρήσεως· καὶ γὰρ ὁ Ἡσίοδος

Χαλκῷ δ' εἰργάζοντο, μέλας δ' οὐκ ἔσκε σίδηρος.

Διόπερ χάλκεον εἶχον καιρὸν σιδηροῦν ἔχον τὸν αἰχμὸν, καὶ χαλκεὺς καὶ ἔτι νῦν ὁ σίδηρον κατεργαζόμενος. Ὁμηρος καὶ τὸ χρυσοχόον λέγων ἔπος

——— Ἤλθε δὲ χαλκεὺς
Ὅπλ' ἐν χερσὶν ἔχων ———

Ærea. *Ita solet arma appellare etiam quæ Ferrea erant, ob antiquum usum: nam veteres teste Hesiodo*, in ære operabantur nec ferrum nigrum erat. *Inde est quod χάλκεον dicatur telum etiamsi ferreum habeat cuspidem, & χαλκεὺς faber ferrarius. Homerus etiam illum qui in auro fundendo versatur ita nuncupat his verbis:* venit χαλκεὺς arma manibus gerens REL.

k Ἐπὶ τρισοιχίαν] Ἐπὶ τρισιχίαν *Samb. Hen.* & *Busb.* sensu sonoque haud diverso, ut Græci nunc audiunt. BERN.

l Τῇ σακχάρῳ] Rescripsi τῇ σακχάρῳ ex libris *Hen.* & *Busb.* Proximum est τῇ σακχάρῳ lectionis Bigotianæ. Longinquius absunt τὸν ἀχυ. aut τῇ σακμαχάρῳ *Sambuci*, & τῇ ἀκχάρῳ *Bas.* & *Gen.* Remotissimum vero quod *Epiphanius*, & ab illo *Beda Petrus*que *Scholastici* legerant, *Similis herbæ, quæ apud nos* Achoro *nuncupatur.* Venit enim inter herbas veneni ac vesaniæ *Hyoscyamus* sive *Bengus* (i. e. τὸ φίτυ) Avicenna, Serapione, & in Simpliciori medicina Beitarida & Abengesla attestantibus. Unde in Lexicis Ægyptiacis, ὑοσκύαμος, البنج وهو السكران, *Apollinaris refertur inter toxica & cicutas.* Quocirca σάκχαρον Josephi haud alia est, quam planta illa temulenta Syrorum minimeque sobria محزنلا *Shacruna*, Arabumve شوكرون *Shaucruno*, & correctius *Sucarran* سوكران (à שכר seu محنو, μεθύσκω, ὑοσκυαμάω Pherecrati,) κάνειον, aut herba quævis *phreneſin & ebrietatem* i. e. سكر *Sacar* inducens. Idem docuit Galenum & mille alios doctores Botanicus Anazarbensis libro 4. luculentissimi operis, de Hyoscyamis nigris subflavisque: αἰμφότεροι ἢ δὲ οἱ μανιώδεις ὑπάρχουσι καὶ καρωτικοί, quod est Plinio Metaphrasta, *insaniam gignentia capitisque vertigines.* Idem de herba hac fanatica monuerat ante illos omnes Xenophon. Alibi etiam Plinius affirmat de hoc frutice Alcidæ, sane furentis, *Natura vini, ideoque moniem caputque infestans*, quod est ipsum سكران. Videtur adhuc Pandectes ille Naturæ ab Herbariis Arabum l. 25. c. 4. scripsisse *Altercum*, atque itidem defloratores ejus Largus & Apuleius, pro voce vera السكران *Alsecran*, aut *Assecran*: quamvis doctissimus Rhodius *Venenum hoc* (sic nominant illud Hispani, eademque ex malitia *Belinuntiam* Galli) hodieque Arabibus dici *Alteric.* Quandoquidem vero Prophetia furor quidem esse apparet, idem frutex *Apollinaris* vocatur, & πυθώνιον, atque διοσκύαμος inter Græcos: pariterque Hierophantarum Ægyptiorum dialecto σαφθὼ, Dioscoridis & Apulei falsorum testimonio non falso, tanquam *Planta Divina*, COΦϯ, quod Syrus diceret שיח דאלהא שיח θεῖον ἕρπον Quippe σὸ Ægyptiis φύτευμα, & φθὰ summum Numen significare, certum equidem, si non notum satis. Hinc jam pergo, quo me ducet Flavius. BERN. Ita *Bernardus* ex *Hen.* (*Coll. Voss.*) & *Busb* Proximum est τῇ σακχάρῳ lectionis *Bigotianæ.* Longinquius abest τῇ σακμαχάρῳ *Sambuci.* In *Cod. Vat.* τῇ ἢ ἀκχάρῳ (unde forsan vulgatum τῇ ἀκχάρῳ) quo fere modo legisse videntur *Epiphanius*, *Beda*, & *Petrus Comestor*, qui omnes habent *Acharo*

m Ὃς ἢ κύαμον] Ὑοσκύαμον, quod est *suum postis*, junctim cum vulgo *Samb.* & *Hen.* BERN. & *Vat.* Magnitudo & forma calicis hyoscyami hæc est. REL.

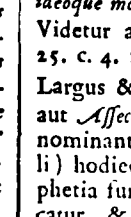

n Ἡ θεασάμενος] Maneat ita prior τυποθετία. Ait enim Sacerdos amborum gratia se statim descripturum, qualis sit planta Apollinaris, siqui nomine ignorato naturam ejus vel sæpius visæ haud certo tenuerint, sive præter nomen fruticis nihil amplius de eo sciverint. Cæteri autem libri, ut *Big.* & *Samb.* μὴ θεασάμενος proponunt, repugnante tamen phrasi ἀμαθίᾳ τούτῳ, quod est, *nomenclaturæ ignari.* Epiphanium adjunges illis scribis; sic enim transtulit, *Nequis autem, cum non viderit hanc herbam, per ignorantiam naturam ejus ignoret.* BERN. Μὴ θεασάμενος in plerisque *MSS.* & *Vet. Interpr.* quod, ut notavit *Bernardus*, repugnat phrasi sequenti ἀμαθίᾳ τούτῳ. Forsan tamen admitti potest hæc lectio, si cum *Cod. Vat.* mox negligatur ἢ particula.

o Οὐκ ἰδὼν] *Bas.* & *Gen.* οὐκ ἂν ἰδὼν γνωρίσοις *Big. Vat.* & *Samb.* At Josepho placuit fortean phrasis altera. BERN.

p Σημαίνω] MSS. Græca, necnon Latina Scholastici eo modo. δὴ ἔχουσι σημαινῶ *Bas.* ἢ ἔχουσι σημαῶ *Gen.* BERN.

q Αὐξανομένη] Αὐξομένη *Samb.* Mox ὥσπερ nullius modi *Bas.* & *Gen.* Dein καθαυτὸ *Samb.* BERN.

r μεταβαλεῖν] Scripti ita futuro tempore. Editi μεταβάλλειν. BERN.

s Σκυταλίδος] *Condyli*, inquit *Vossius* pater. Verum σκυτάλις & φάλαγξ dicitur Græcis, pars illa articulorum, quæ inter condylos subsidit. Mox σφαίρης *Bas.* & *Gen.* BERN.

μέρη πεπυκνένης, ὡδὶ τῷ πυθμένι τὼ ἑτέρων τομὼ ἐχὶ φυόμενον ἀπὸ ῥίζης [i] ὠοειδοῦς· εἶτα σωιὼν κατ' ὀλίγον, ὑποκειλαινόσης ὑπερπόνως τ ὑποχωρήσεως, ἀνωρώστη πάλιν ἐρέμα κ χάλον, ὁμοίως ὀμφαλῷ ῥοιᾶς πεπυκνένον. ὑπόθεμα δ' αὐτῷ ἡμισφαίριον ὑπεφαίνετο, κἀκριβῶς ἂν εἴποι τὶς τετορνωμένον· ὑπερανεστῶτας ἔχον τὰς ἐντομὰς, ὡς εἶπον τῇ ῥοιᾷ παραπλησίως βλαστάνειν, ἀκανθώδεις κ εἰς ὀξὺ παντελῶς ἀπολήγοντας τὸ ἄκρον. φυλάττει δ' ὑπὸ τῷ ὑπθέματι τ καρπὸν ἅπαντος ὁ κάλυκος, ὅντα βοτάνης σπέρματι τ σιδηρίτιδος ὁμοιον· ἀφίησιν δ' ἄνθος [x] τῷ τ μήκωνος [y] πλαταγωνίῳ δυωμένου δοκεῖν ἐμφερὲς εἶναι. ὑπὸ τούτῳ μὲν στέφανος [z] ἐκκεχάλκωται, ὅσον ἀπὸ ὠτίων πρὸς ἑκάτερον τ κροτάφων. τὸ δ' μέτωπον ἡ μὲν [a] ἐφιελὶς οὐκ ἔσχε· λεγέσθω δ' ὅτως ὁ κάλυξ· [b] τελαμὼν δ' ἐστὶ χρύσεος, ὃς ἱεροῖς γράμμασι θεῷ τὼ προσηκόντων ὑπεσημασμένος ἐστί. καὶ τιάρα μὲν δὴ ἀρχιερέως ἐστὶν ὁ κόσμος.

ζ. Θαυμάσαι δ' ἄν τις τ ἀνθρώπων τὼ πρὸς ἡμᾶς ἀπέχθειαν, ὡ, ὡς σκαφωλιζόντων ἡμῶν τὸ θεῖον ὅπερ αὐτοὶ σέβειν [c] προῄρηνται, ἀσκεπτοτέλεκάζειν ἐσχηκότες. εἰ γάρ τις τ σκηνῆς καταγνοίη τὼ πῆξιν, κ τὰ ἱερέως ἴδοι τὼ στολὼ, τότε σκιᾷ οἷς πρὸ τὴν ἱερουργίαν χρώμεθα· τὸν τε νομοθέτην εὑρήσει [d] θεῖον ἄνδρα, κ μαρτύρως ἡμᾶς [e] ὑπὸ τ ἄλλων τὰς βλασφημίας ἀκούοντας. ἕκαστα γὰρ τούτων εἰς ὑπομίμησιν κ ἀσκητύπωσιν τ ὅλων, εἴτις ἀφθόνως ἐθέλοι κ μὴ σπουδῆς σκοπεῖν, εὑρήσει γεγονότα. τὴν τε γὰρ σκηνὴν, τετράκοντα πηχῶν οὖσαν, νείμας εἰς τρία, καὶ δύο μέρη πᾶσιν ἀνεὶς τοῖς ἱερεῦσιν, [f] ὥσπερ βατόν τινα κ κοινὸν τόπον, τὴν γῆν κ τὴν θάλασσαν [g] ὑποσημήνῃ· κ γὰρ ταῦτα πᾶσίν ἐστιν ὑπήκοα· τὼ δὲ τρίτων μοῖραν μόνῳ σπουδάσαι τῷ Θεῷ, ἀφ' τὸ κ τ ἄρχοντον ἀνεπίβατον εἶναι ἀνθρώποις. ὑπό τε τῇ τραπέζῃ τὰς δώδεκα [h] θεῖς ἄρτους, ὑποσημήνῃ τ ἐνιαυτὸν εἰς τοσούτους μιῶν διηρημένον. τὼ δὲ λυχνίαν ἐξ [i] ἑβδομήκοντα μορίων ποιήσας συγκειμένην, διφυᾶ segmentum refert, ab ipsa radice rotundatus: dein paulatim coarctatus, intusque ut procedit pulchre excavatus, rursum sensim dilatatur cum incisuris circa labra, quales in umbilico mali Punici videmus. Tale autem ei tegumentum adnascitur, ut sphæræ dimidium videatur, accurata (ut quis dicat) subtilitate tornatum, & intra eminentes inclusum incisuras, quas dixi forma mali punici assurgere, spinosas admodum & in acutos plane mucrones definentes. servatur autem sub hoc operculo totius calyculi fructus, plantæ sideritidis semini perquam similis: florem vero fert, qui foliorum papaveris crepitantium similitudinem habere existimetur. Atque huic quidem similis facta est corona ab occipitio ad utraque tempora. Frontem autem non ambiebat ephielis (ita enim vocetur calyculus) sed lamina aurea, quæ sacris characteribus Dei nomen incisum habet. Atque hujusmodi quidem erat Pontificis ornatus.

7. Mirum autem alicui videatur hominum in nos odium quo genus nostrum perpetuo prosequuntur, tanquam numen illud, quod illis venerari solenne est, minus honorifice tractemus. Si quis enim Tabernaculi fabricam animo contempletur, & sacerdotis vestimenta respiciat, & vasa quibus in sacro ministerio utimur, Legislatorem *nostrum* & virum divinum *exstitisse* comperiet, falsoque nobis impietatis calumniam ab aliis impingi. nam & horum unumquodque ad imaginem alicujus in rerum universitate & similitudinem factum inveniet, quisquis, procul habens invidiam & judicium adhibens, singula expendat. Nam cum & Tabernaculum, triginta cubitos longum, trifariam diviserit, & duas partes sacerdotibus reliquerit, quasi locum calcandum & communem, *iis* terram & mare repræsentat, (illa enim omnibus pervia sunt) tertiam vero partem soli Deo sepositi, eo quod & cœlum hominibus inaccessum. Quin & duodecim panibus, quos mensæ imposuit, denotat quot menses annus explicat. Candelabrum ve- *Tabernaculum, & Vela &c. quarum rerum symbola.*

[i] Περιφερεῖς] Πελεκεῖς MSS. nostra Græca. ὠοειδῆ *Bas.* & *Gen.* parsque major codicum Epiphanianorum. Jam autem circumitu quodam describit Judæus *Segmentum hemisphærio majus.* BERN. Ita ex *MSS.* ὠοειδῆ in *Editis.*

[y] Πεφαίνετο, κἀκριβῶς] At vero *Big.* & *Samb.* citra particulam emphasis, ὡφαίνετο ἀκριβῶς ἂν εἴποι τις. τετορ. BERN.

[x] Τῷ τ μήκωνι] *Big.* & *Samb.* ut amant Homerus, Thucydides, & plane gens Attica, teste Dionysio. τῷ δ μήκωνι Typi priores, non sine exemplo. BERN. *Al.* τῷ δ μήκωνι.

[y] Πλαταγωνίῳ] πλαγγωνίῳ *Big.* & *Samb.* quod passim legitur apud veteres scriptores, Theocritum, Pollucem, alios. Rarum est τῷ πλαταγῶνι Typographorum *Bas.* & *Gen.* Hujusce equidem genus esse deterius putavit Scholiastes Theocriti, quasi ἢ πλαταγῶνι. Viderat etiam *Epiphanius* interpres formulam πλαταγῶνι hoc loci. Describit autem Flavius hac occasione *Hyoscyamum fulvum* seu *Syriacum*, qualem in Herbario vivo Cl. Huntingtoni nos nuper vidimus, aut Paludanus ad Clusium pridem miserat, aut demum in *Horto Oxoniensi* vir de florente Natura meritissimus D. Morisonus magna cum cura & lumine expressit. Radice quidem tanquam buniadis, erucæ foliis: filiolis quarum est humanæ manus articulus minimus, quave forma cytini se aperiunt malorum Punicorum: sideritidis semine, floribusque papaveris, ita de caule sesquicubitali & hirsuto ramulos spargit Apollinaris, in ipsis junctures quinquecuspidum calycum pulchro ordine fœcundos, quos dimidiæ sphæræ, naturæ toreuma clarum, coronant. Vel crede nobis ita depingentibus, vel magis Sapientissimo Pedacio de herba malæ indolis, formæ optimæ. ὑοσκύαμος, θάμνος ἐστὶ κακὸς ὠφελίας πτηχῆς, {πολλὰς equidem Oribasio & Apuleio,) φύλλα πλατέα, ἁπτόμενα, ἐοικότα, μίλακι, ὀλίγα· ὥσπερ δ τ καυλὸν ἐπέχει περίκαλυξ (ὠδὴ cum Saraceno, vel βάλανοι cum Apuleio, vel jam nihil huc refcribe:) ὥσπερ ῥοιᾶς κύτινι, πεφαλλάροι ἀσπιδίσκους πεφυκότας μέσοι, ὥσπερ μίτρωσις Tum de genere flavo, ὁ δὲ τις ἀνθῇ μελανθείᾳ (*Melini coloris* recte Serapio, atque Galenus. μηλανθὴς Correctores Dioscoridis, & Apuleius melano-dis, perperam cuncti.) φύλλα κ λάχνης ἁπαλώτερα, σπέρμα ὑποξάνθου ὥσπερ ἰρύλλιον; *Irionis semini simile*, inquit Plinius. Hæc etiam Apuleius transtulit recte & eleganter, *Symphoniaca thyrso est fruticoso, multirami, foliis nigris, fissis, hirtis: balanos generans, ut est mali Punici ampullaceum appellatum, obstrusos quidem jutulis & semine, paulo longiori papavere. Sed sunt differentiæ ejus tres. Nam altera flore purpureo & semine nigro, alterà flore nigro ac semine fulvo: sed utraque sumentes in furiam mittit, &c.* BERN. Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* πλαταγῶνι in *Editis.*

[z] Ἐκκεχάλκωται,] Ἐκκεχάλκωται μὲν οὐκ τότου εἵφανος *Hen.* BERN.

[a] Ἐφιελὶς] Ἐφιελὴς *Busb.* & *Hen.* auribus pravis captarunt. ἐπιελὶς scripsisse Josephum *Bas. Gen. Big.* & *Samb.* suo consensu obfirmant: nam alibi vocabulum illud frustra quæres in libris Græcorum. Servabitur autem Analogia, si cum veteribus Grammaticis hypertheti quadam *ἰλὼ* fiat ex εἰλέω. Unde ἴυλα, ἰύσμδζα apud Patrem Elegantiarum, & ἴυλος *malum Convolvuli*, pro ἕλεος in Lexico Hesychii. Exinde etiam, & facilius fluit ἰφιελὶς Josephi, tanquam *Redimiculum, Involucrum*, aut *Voluta*: ita enim apparuit horum Calycum περισχία in diademate Pontificis Hebraici. BERN. Hoc vocabulum non alibi, quod sciam, occurrit: ideoque illud interpretati nolui, quamvis *redimiculum, involucrum, volutam*, aut simile quid significare videatur.

[b] Τελαμὼν] Acuitur istud in codice *Samb.* τελαμὼν δ' ἐστί. Statim *Busb.* ὃς ἱεροῖς γράμμασι τ δ θεῷ προσηγορίας ἐπιτεσημμένος ἐστί. *Hen.* ἐπιτέλεσμένος ἐστὶ non recte. Dein ἐστὶν ὁ κόσμος *Samb.* ἐστὶ κόσμος cæteri. BERN.

[c] Προῄρηνται,] Προσῄρηνται *Bas.* & *Gen.* προῄρηνται libri veteres, ac res ipsa. BERN.

[d] Θεῖον ἄνδρα,] Mosen ipsum ἄνδρα appellat. Num ergo Jesum Mosi prætulit de hoc dubitans an ἄνδρα dicere ipsum fas sit? Id testimonium Josephi de Christo suspectum reddit. REL.

[e] Ὑπὸ τ ἄλλων] Ἀπὸ τ ἄλλων *Vat.*

[f] Ὥσπερ βατόν τινα] *Bas. Gen.* & *Epiphanius.* ὥσπερ βατὸν βέβηλόν τινα κ κοινὸν τόπον *Samb.* cum *Big.* Puto Flavium hunc jam olim edidisse ὡσπερ βατὸν τινα κ κοινὸν τόπον: vel βατὸν huc insertum Scribarum cura nimia. Mox θάλατταν à *Samb.* BERN. Ita è *Cod. Vat.* quo modo legendum esse olim conjecerat *Bernardus*: quod ὥσπερ βατὸν βέβηλόν τινα κ κοινὸν reperuerit in *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὥσπερ βεβηλόν τινα κ κοινὸν in *Editis* & *Vet. Interpr.*

[g] Ὑποσημήνῃ·] *Busb.* ἐκλοῖ.

[h] Θεῖς ἄρτους,] Κατθεὶς *Vat.*

[i] Ἑβδομήκοντα μορίων] Incertum est quomodo has partes numerari velit: nam pocula flores & mala non tot numero fuere,

vero in partes ſeptuaginta diſtribuens, tot ſedes decanorum innuit, ejuſque ſeptem lucernis planetarum curſum *oſtendit*: totidem enim numero ſunt. Vela quoque è quatuor coloribus texta elementorum naturam referunt: nam & byſſus terram videtur deſignare, quod ex ea naſcatur linum; purpura vero mare, quod conchylii cruore ſit fucata; aërem autem voluit ſignificari per hyacinthum; coccus etiam pro ignis ſymbolo haberi poteſt. Præterea & Pontificis tunica, cum ſit lintea, terram repræſentat; hyacinthus vero cœlum *aëreum*, fulgura quidem per mala punica referens, tonitrua vero per tintinnabulorum ſonitum: atque epomida, è quatuor coloribus factam, Deique oculus conſtat & corpus humanum, tenent figuram. *Hyacinthus ergo ad aërem refertur, hoc enim ipſe indicat color: ſicut coccus ad ignem. Purpura aquæ tenet figuram, quaſi quæ de aquis accipiat fucum. Byſſus terræ, quia oritur ex terra.* Vide inſuper Flavium ipſum c. 14. l. 6. ἀλως. Poſtremo ex hoc Judæo quam Philone Sacrarum veſtium myſteria Fabiolæ ſuæ jamdudum expoſuit B. Hieronymus: illum conſulite. Simon vero aliique doctores Urbis *Iomæ f.* 44. b. T. Jeroſ. octo Pontificalibus, tunica, bracis, pileo, baltheo, pectorali, ephoda, pallio & corolla, totidem vitia hominum expiari exiſtimabant, dolum malum aut homicidium, lubidinem, faſtum, furtum, judicium perverſum, idololatriam, calumniam, & blaſphemiam in Deum aut impudentiam frontis. Tabernaculi vero utenſilia Uzielides à majoribus Rabbinis Exodi c. 40. modo Phyſico explicat atque ἀλληγορεῖ, ſicut Joſephus & Philo probarunt, v. 4. Meuſam, inquit, ad ſcenæ latus Boreale conſtitues, qua de plaga pluviæ veniunt matreſque meſſium & ubertatis כטול מסטר צפונא מתיהב עותרא דמתמן וזלחן רסיסי על עיסבין למתפרנסא בהון דיירי עלמיד׳. Dein ad meridiem pones Candelabrum c. 39. 37. ותדלק ית בוצינהא ז׳ כל קבל ז׳ כוכבית cum lucernis ſeptem, inſtar tot planetarum. Namque ab illa præſertim parte ſolis lunæque via cernitur, inde etiam artium ac ſapientiæ via. מטול מסטר דרומא שבילי שמשא וסיהרא v. 5. ומתמן איסרטון דנהורי ותמן גנוי חכמתא דמתילין לנהורי Pones & Aram Thymiamatum, propter Theologiam ſtudiumque Legis, quo ſuavius nihil. מטול וכיסיא דעסקין כאורייתא ורוחהון נריף ה׳ כקטרת בוסמיא. Tum portam defendes velo, veluti juſti ſua pietate patriam protegunt. מטול צדיקיא דחפין בזוזתהון על עמא בית ישראל v. 6. Cæterum Eleemoſyna ad portas divitum plane valet Deo judice, (quod & Paulus noſter ſcripſit) quantum holocauſta altaris præ foribus ſacris aut Templi aut Tabernaculi. מטול עתיריא דמסדרין פתורא קדם תרעיהון ומפרנסין מסכנא ומשתבק חוביהון כאילו מקרבין עלתא על מדבחא. Concha ſuis aquis v. 7. indicat lacrymas pœnitentium ושדרין עקמומיתהון ה׳ כמיא. v. 8. Idem exponit ambitum Atrii & portam ejus de Heroibus antiquis præſidio Iſraelis, & de Heroinis, quarum gratia Gehennæ portas devitant puerorum Hebraicorum animæ. Quatuor ordines gemmarum innuunt tot mundi plagas c. 28. 17. ר׳ סיררין דמרנלין קביל ד׳ טריגונין דעלמא. *Urim* deinde Ex. c. 28. 30. Thummimque Pectoralis abſcondita Reipubl. Hebraicæ declarant, futuraque quaſi in anteceſſum præſtant, Præſule per illa conſulente, quæ ſibi inſculptum oſtenderent nomen Dei magnum, ſanctum, τὸ. αἰώνιον αἴτιον, Abyſſi grandis ſigillum, clavis myſteriorum, & præſentiſſimum amuletum. Tam prope abſunt Rabbini ab ineptiis Gnoſticis. אודיא דמנהרין מליהון ומפרסמין שמירין דבירת ישראל ותומיא דמשלימין בעובריהון לכהנא רבא דתנע אולפן מן קדם ׳׳ בהון דבהון חקיק ומפרש שכא רבא קרישא דביה אתביין תלת כאה׳ ועשרתי יגלמיא וחקיק ומפרש באבן שתיה דבה חתם מארי עלמא פום תהוכא רבא מן שרוייא וכל מאן דמדכר ההוא שמא קרישא בשעת אניקי משתזיב. וטמירין כגלין. Quinetiam imaginem mundi vides, ait antiquus doctor Nehemias, (Jalcut. f. 113.) in Tabernaculo Moſaico, אהל מועד כנגד מעשה בראשית: Cœlum terramque depicta in Aulæis, Conchamque tanquam modulum maris: tum animalia juxta fert Altare majus, minus fumat plantarum & aromatum præcipuis; Candelabrum denique ἐπιπάλοτον ponitur pro ſole, luna, reliquiſque vagantium ſtellarum. Adjungam hiſce interpretationem Maimonidis ſimplicem quidem & utilem, Zabiorum ſi ritibus minus adverſaretur, ex l. 3. c. 45. *More*. Par Cherubium naturam Angelicam monſtrant; negat Candelabrum, ne triſtis & obſcura ſit Ædes Dei. Femoralia continent virum Dei à cultu Phogorico. Suffimenta ſalubria erant grataque Sacerdoti & Iſraelitæ, ac reverentiam conciliabant. Veſtes ſacræ textu fiebant abſque acu, firmæ adeo & formæ certioris. Omitto cætera. Mirum tamen ingenium huic Rabbino tam lubrice faviſſe, perinde ne cauſam ac rationem ullam forte ſciret, cur Panes olim ad Domini menſam adponerentur. BERN. Ita *Baſ. G. Busb.* & *Hen.* & *Theodoretus* in *Exodum* ex *Philone Judæo* in *Moyſis encomio.* τ. ἱχθύων τῷ αἵματι. *Samb. Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Vat.* & *Vet. Interpr.*

k Τὰς τ πλανητῶν δεκαμοιρίας ἠνίξατο· καὶ λύχνους ἐπιτίθησι αὐτῆς ἑπτά, τ πλανητῶν τὴν φορὰν, τοσοῦτοι γάρ εἰσι τ ἀριθμόν. l τάτι Φάρση, ἐκ πασάρων ὑφαντέα, τὴν τ στοιχείων φύσιν δηλοῖ· ἥτε μὲν βύσσος τὴν γῆν ἀποσημαίνειν ἔοικε, ἀφ' ἧς τὸ ἐξ αὐτῆς m ἀνείδωμ τὸ λίνον· ἥτε πορφύρα τὴν θάλασσαν, τῷ πεφοινίχθαι n τ κόχλε τῷ αἵματι· τ δ' ἀέρα βύλεται δηλοῦν ὁ ὑακινθος· καὶ ὁ φοῖνιξ δ' ἂν εἴη πεπεμμένον ὃ πυρός. ἀποσημαίνει δὲ καὶ ὁ ἐξ ἀρχιερέως χιτὼν τὴν γῆν, o λίνεος ὤν· ὁ δὲ ὑακινθος τ πόλον, ἀστραπὰς μὲν ἐκ τὰς ῥοΐσκους ἀπεικασμένος, βροντὰς δὲ ἐκ τ τ κωδώνων ψόφον· καὶ τὴν p ἐφαπτίδα q ἐκ παντὸς τὴν φύσιν ἐκ πασάρων γεγέσθαι

si ſtandum teſtimonio Talmudicorum. Verum, quoniam Talmudici numerum florum, craterum & malorum non niſi ex verbis Moſis petunt, & ſæpe nimis adhærent literæ, non crediderim plura non fuiſſe ornamenta atque illi exiſtimant. In lychnucho certe arcus Titiani plura ornamenta ſunt: & quoniam ramus tertius & quintus in eo ſatis eſt integer, in eorum ſingulis ſeptem diſtincta obſervo ornamenta. Quod ſi in ſecundo ramo, qui tertio major eſt, novem, in primo undecim ornamenta ſtatuantur, & in ſtipite medio 16, efficient ſeptuaginta. REL.

k Τὰς τ πλανητῶν] *Sic emendo.* Intelligit enim Joſephus Decanorum ſedes LXX. quas tabula quadam expoſuit J. Maternus pſeudoſophiſtarum princeps. *Decamoria* heic habent exemplaria vetuſtiora *Epiphanii*, pro *Decamoerias* aut *Decatemoria* vocibus probis. Pariter *Petrus* helluo, *Per ſeptem lucernas Candelabri dicit Joſephus figurari ſeptem planetas: per* LXX. *ejus partes Decarmoniam* (lego *Decamoeriam*) *planetarum, forte quia quiſque planetarum habet decem dignitates vel poteſtates.* Extat autem τὰς τ πλανητῶν δωδεκαμοιρίας in utriſque editionum. τὰς τ πλανητῶν δωδέκα μοίρας aut δωδεκαμοίρας, apud *Hen.* & *Busb.* Legit vero *Samb.* τὰς τ ζωδίων δώδεκα μοίρας, atque *Big.* τὰς τ ζωδίων δωδεκαμοιρίας. BERN. Sic emendavit *Bernardus* ex *Vet. Interpr.* qui habet *ſeptem planetarum decamoria*, pro *decatemoria* aut *decamærias.* Intelligit enim *Joſephus* Decanorum ſedes LXX. quas Tabula quadam expoſuit *Julius Firmicus Maternus.* In *Editis* τὰς τ πλανητῶν δωδεκαμοιρίας. in *MSS. Samb. Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* τὰς τ ζωδίων δωδέκα μοίρας, aut δωδεκαμοιρίας.

l Τάτι Φάρση,] *Al.* τάτε γὰρ Φάρση.

m Ἀνείδ] *Hen.* & *Busb.* Tenent autem ἀνιείδ, pro vulgatioribus ἀνειδ & ἀνεῖδ *Big. Samb. Baſ.* & *Gen.* Tum λῖνον corroborant Typographi *Baſ.* & *Gen.* & Lexicographorum haud pauci. At vero rectum eſt λίνον, ſicut acuunt jam *Samb. Hen.* & *Busb.* De puero enim Apollineo λῖνον ſcribi olim monuerat verus Didymus ad optimum Poëma. BERN.

n Τῆς κόχλε] Τῶν ἰχθύων τῷ αἵματι *Samb.* & *Big. Piſcium ſanguine Epiphanius* interpres. Probatur tamen lectio altera typis *Baſ.* & *Gen.* atque calamis *Busb.* & *Hen.* & hiſce verbis B. Theodoreti de Velorum ſacrorum coloribus. ὁ μὲ ὑακινθος τῷ ἀέρι προσέοικε, τὸ δ' ῥοδοειδὲς ἡ κοκκοβαφὲς τῷ πυρί· τὸ δ' ἀληργικὸν μηνύει τὴν θάλατταν. ἐκείνη γὰρ πρὸς τ κόχλον, ἐξ ἧ τὸ τοιοῦτον γίνεται χρῶμα. ἡ δ' βύσσος τὴν γῆν· ἐκ ταύτης γὰρ φύεται λέγεται. Hæc ſumſerat Antiſtes Cyrenſis ex *Congreſſu erudito* Philonis, ubi legitur, σύμβολον δ' γῆς μὲ ἡ βύσσος· φύεται γὰρ ἐκ ταύτης. ἀέρος δ' ὑακινθος· μέλας γὰρ ἔτος φύσει. ὕδατος δ' ἡ πορφύρα. τὸ γὰρ ἐκ βαφῆς αἴτιον ἐκ θαλάττης ἡ ὁμωνυμοῦσα κογχύλη. πυρὸς δ' τὸ κόκκινον· ἐμφερέσθαι γὰρ φλογί. Hieronymus inſuper ad Fab. ſuis literis Joſephum expreſſit impendio, *Purpurea mari deputatur, quia ex ejus cochleolis tingitur.* Κόχλος autem refert Joſephus in ſexum ſequiorem, ſicut ſæpe ſcriptores Græci. Amant enim delicata natio Athenienſes terminationes maſculas articulis fœmineis debilitare. Veruntamen hæc talia, quibus adeo commendatur Philoſophia Peripatetica, ex Philone ſuo cum cura traduxerat Flavius. Ait igitur doctor Alexandrinus etiam in Moyſis encomio, τὰς μὲ τ ὑφασμάτων ὕλας ἀρμοσίδλῳ ἐπέκεινεν ἐκ μυελῶν ὅσων ἐλόμβῳ τοῖς στοιχείοις ἰσαρίθμως, ἐξ ὧν ἀπετελέσθη ὁ κόσμος, ᾗ φησὶ αὐτὰ λόγον ἐχόντα. ἡ μὲ γὰρ βύσσος ἐκ γῆς, ἐξ ὕδατος ἡ ἡ πορφύρα. ἡ δ' ὑακινθος ἀέρα ὁμοιότητα· φυσὶ γὰρ μέλας ἔτος. τὸ δ' κόκκινον πυρί· διότι φοινικοῦν ἑκάτερον. διὸ γὰρ ἀναγκαῖον ἱερὰν καθασκευάζοντας χρηστοίκην τῷ πατρὶ ᾗ ἡγεμόνι ἅ παντος, τὰς ὁμοίας λαοῦν ὑτίας, ὡς αὐτὸς τὸ ὅλον ἐυημιέργε. Mox memorat ille τὴν λυχνίαν ἐν τοῖς νοτίοις, δι' ἧς αἰνίττεται τὰς τ φωσφόρων κινήσεις ἀστέρων. ἐπὶ ᾗ πάντα, λαμπάδιά τε ᾗ λύχνοι ἐπίκεινται, σύμβολα τ λεγομένων ᾗ παρὰ τοῖς φυσικοῖς ἀνθρώποι πλανήτων. ὁ μὲ ἥλιος, ὥσπερ ἡ λυχνία, μέσος τ ἐξ τεταγμένος ἐν τεταρτημορίῳ χορὸν φωσφορεῖ τοῖς ὑπερθεν περὶ ᾗ τοῖς ὑφ' αὐτὸν ἴσοις. ἡ δ' πρόθεσις τίθεται πρὸς τοὺς βορείους, ἐφ' ἧς ἄρκτοι ᾗ ἅλες. Quinimo γῆς ᾗ οἱμαι εἰκόνα δηλοῖ ἡ τράπεζα, inquit Clemens ſexto τ στρωματέων, ubi perſequitur Arithmeticam ſacram Philonis, ſicut quinto p. 562. myſticas ejuſdem Anagogas de ornatu Tabernaculi Pontificiſque Hebraici retulerat κῦ λέξιν. Inde Origenes apud Alexandrinos ſuos factum ſimile homilia quadam in Exodum excuſat, aut obliquius doctiſſimum Clementem inſimulat. *De quatuor illis, ex quibus conficiuntur vel Pontificis indumenta, vel cætera quæ ad ſacrum parantur ornatum, dixerunt quidam ante nos: & ſicut non decet aliena furari,* (utinam vero abſtinuiſſes cautius Adamanti!) *ita conveniens puto bene dictis alterius non abuti fatentem. Iſta ergo quatuor elementorum, ex quibus & mundus conſtat & corpus humanum, tenent figuram. Hyacinthus ergo ad aërem refertur, hoc enim ipſe indicat color: ſicut coccus ad ignem. Purpura aquæ tenet figuram, quaſi quæ de aquis accipiat fucum. Byſſus terræ, quia oritur ex terra.* Vide inſuper Flavium ipſum c. 14. l. 6. ἀλως. Poſtremo ex hoc Judæo quam Philone Sacrarum veſtium myſteria Fabiolæ ſuæ jamdudum expoſuit B. Hieronymus: illum conſulite. Simon vero aliique doctores Urbis *Iomæ f.* 44. b. T. Jeroſ. octo Pontificalibus, tunica, bracis, pileo, baltheo, pectorali, ephoda, pallio & corolla, totidem vitia hominum expiari exiſtimabant, dolum malum aut homicidium, lubidinem, faſtum, furtum, judicium perverſum, idololatriam, calumniam, & blaſphemiam in Deum aut impudentiam frontis. Tabernaculi vero utenſilia Uzielides à majoribus Rabbinis Exodi c. 40. modo Phyſico explicat atque ἀλληγορεῖ, ſicut Joſephus & Philo probarunt, v. 4. Meuſam, inquit, ad ſcenæ latus Boreale conſtitues, qua de plaga pluviæ veniunt matreſque meſſium & ubertatis כטול מסטר צפונא מתיהב עותרא דמתמן וזלחן רסיסי על עיסבין למתפרנסא בהון דיירי עלמיד׳. Dein ad meridiem pones Candelabrum c. 39. 37. ותדלק ית בוצינהא ז׳ כל קבל ז׳ כוכבית cum lucernis ſeptem, inſtar tot planetarum. Namque ab illa præſertim parte ſolis lunæque via cernitur, inde etiam artium ac ſapientiæ via. מטול מסטר דרומא שבילי שמשא וסיהרא v. 5. ומתמן איסרטון דנהורי ותמן גנוי חכמתא דמתילין לנהורי Pones & Aram Thymiamatum, propter Theologiam ſtudiumque Legis, quo ſuavius nihil. מטול וכיסיא דעסקין כאורייתא ורוחהון נריף ה׳ כקטרת בוסמיא. Tum portam defendes velo, veluti juſti ſua pietate patriam protegunt. מטול צדיקיא דחפין בזוזתהון על עמא בית ישראל v. 6. Cæterum Eleemoſyna ad portas divitum plane valet Deo judice, (quod & Paulus noſter ſcripſit) quantum holocauſta altaris præ foribus ſacris aut Templi aut Tabernaculi. מטול עתיריא דמסדרין פתורא קדם תרעיהון ומפרנסין מסכנא ומשתבק חוביהון כאילו מקרבין עלתא על מדבחא. Concha ſuis aquis v. 7. indicat lacrymas pœnitentium ושדרין עקמומיתהון ה׳ כמיא. v. 8. Idem exponit ambitum Atrii & portam ejus de Heroibus antiquis præſidio Iſraelis, & de Heroinis, quarum gratia Gehennæ portas devitant puerorum Hebraicorum animæ. Quatuor ordines gemmarum innuunt tot mundi plagas c. 28. 17. ר׳ סיררין דמרנלין קביל ד׳ טריגונין דעלמא. *Urim* deinde Ex. c. 28. 30. Thummimque Pectoralis abſcondita Reipubl. Hebraicæ declarant, futuraque quaſi in anteceſſum præſtant, Præſule per illa conſulente, quæ ſibi inſculptum oſtenderent nomen Dei magnum, ſanctum, τὸ. αἰώνιον αἴτιον, Abyſſi grandis ſigillum, clavis myſteriorum, & præſentiſſimum amuletum. Tam prope abſunt Rabbini ab ineptiis Gnoſticis. אודיא דמנהרין מליהון ומפרסמין שמירין דבירת ישראל ותומיא דמשלימין בעובריהון לכהנא רבא דתנע אולפן מן קדם ׳׳ בהון דבהון חקיק ומפרש שכא רבא קרישא דביה אתביין תלת כאה׳ ועשרתי יגלמיא וחקיק ומפרש באבן שתיה דבה חתם מארי עלמא פום תהוכא רבא מן שרוייא וכל מאן דמדכר ההוא שמא קרישא בשעת אניקי משתזיב. וטמירין כגלין. Quinetiam imaginem mundi vides, ait antiquus doctor Nehemias, (Jalcut. f. 113.) in Tabernaculo Moſaico, אהל מועד כנגד מעשה בראשית: Cœlum terramque depicta in Aulæis, Conchamque tanquam modulum maris: tum animalia juxta fert Altare majus, minus fumat plantarum & aromatum præcipuis; Candelabrum denique ἐπιπάλοτον ponitur pro ſole, luna, reliquiſque vagantium ſtellarum. Adjungam hiſce interpretationem Maimonidis ſimplicem quidem & utilem, Zabiorum ſi ritibus minus adverſaretur, ex l. 3. c. 45. *More*. Par Cherubium naturam Angelicam monſtrant; negat Candelabrum, ne triſtis & obſcura ſit Ædes Dei. Femoralia continent virum Dei à cultu Phogorico. Suffimenta ſalubria erant grataque Sacerdoti & Iſraelitæ, ac reverentiam conciliabant. Veſtes ſacræ textu fiebant abſque acu, firmæ adeo & formæ certioris. Omitto cætera. Mirum tamen ingenium huic Rabbino tam lubrice faviſſe, perinde ne cauſam ac rationem ullam forte ſciret, cur Panes olim ad Domini menſam adponerentur. BERN. Ita *Baſ. G. Busb.* & *Hen.* & *Theodoretus* in *Exodum* ex *Philone Judæo* in *Moyſis encomio.* τ. ἱχθύων τῷ αἵματι. *Samb. Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Vat.* & *Vet. Interpr.*

o Λίνεος ὤν·] Λίναιος ſolus *Samb.*

p Ἐφαπτίδα] Ἐφαπτείδα & paulo infra ἐφαπτείδος *Big. Samb.* & *Vat.* quo modo αὐλητρὶς, ἐφεσὶς, aliaque leguntur.

q Τὲ παντὸς τὴν φύσιν] Τὲ παντὸς φύσιν *Big.* Accepit autem τὴν ἐφαπτίδα inſtar Adjecti. Cæteri potius per Adpoſitionem,

ut

ἀνα[r] δεικθῆναι τῷ Θεῷ, χρυσῷ συνυφασμένῳ κατ' ὀπτασίαν οἶμαι τὴν πρόσοψιν αὐγῆς· καὶ τὸ[s] ἐσπήνωμεν ἀναμέσον ὄντα [t] τὸ ἐφαπλίδιον ἐν τρόπῳ γῆς ἔπαξε, καὶ γὰρ αὕτη τὸ μεσαίτατον τόπον ἔχει.· [v] ζώνη τε περιδέδυται τὸ ὠκεανὸν ἀποσημαίνει, καὶ γὰρ ἔστιν [x] ἐμπεριείληφε τὰ πάντα. δηλοῖ δὲ καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τοὺς [y] σαρδονύχων ἑκάτερον, οἷς ἐνεπόρπωσε τὸ ἀρχιερατικόν.· [z] τοὺς δὲ δωδεκάδα τῶν λίθων, εἴτε τοὺς μῆνας ἐθελήσῃς νοεῖν, εἴτε [a] τὸν τοσοῦτον ἀριθμὸν τῶν [b] ἀστέρων, οὓς ζωδιακὸν κύκλον Ἕλληνες καλοῦσι, τάχ' κατ' ἐκεῖνο γνώμης οὐκ ἂν [c] ἁμάρτοι. καὶ ὁ πῖλος δέ μοι δοκεῖ [d] τὸν οὐρανὸν πυκμηλοῦν ὑακίνθινον πεποιημένος· [e] οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ἐπιφανεπίθετο [f] αὐτῷ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· τῇ τε στεφάνῃ [g] ἠγλαϊσμένος καὶ ταύτῃ [h] χρυσέᾳ, ἅτε τῷ αὐγῶδει ἥδιστα χαίρει τὸ θεῖον. καὶ ταῦτα μὲν ὅπως τοσοῦτόν μοι δεδηλώσθω, [i] πολλάκις καὶ ἐν πολλοῖς τῷ ἀρετῷ τοῦ νομοθέτου παρεξόντων ἡμῖν διελθεῖν τῶν πραγμάτων.

lis subjectam, universi naturam indicare, auroque contextam *esse*, ex cogitatione, ut reor, splendoris quo res omnes illustrantur: Essenem quoque in epomidis medio ad instar terræ collocavit; nam & ipsa medium mundi occupat: zona item, qua cingitur, oceanum significat; qui utique universa circumplectitur. Solem autem & lunam indicant duo sardonyches *humerales*, quibus Pontificis pallium fibulavit: duodecim vero lapides sive quis ad mensis referri velit, sive ad eundem astrorum numerum in circulo, quem Græci zodiacum vocant, à genuino intellectu non aberraverit. Denique & pileus mihi videtur cœli præ se ferre imaginem, cum sit ex hyacintho, (alioqui enim Dei nomen gestare non poterat) & corolla illustretur aurea, propter splendorem quo maxime delectatur Deus. Et hæc quidem ad hunc modum declarata *in præsens* sufficiant; cum sæpius & plurima, unde virtus Legislatoris eniteſcet, res ipsæ nobis suppeditaturæ sint.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τὴν τοῦ Ἀαρῶνος ἱερωσύνης.

Ὡς δὲ [k] τὸ προειρημένον πέρας εἶχε, τῶν ἀναθημάτων μήπω καθιερωμένων, ὑπισχνεῖται ὁ Θεὸς Μωϋσῇ τῷ ἱερωσύνῃ Ἀαρῶνι [l] τὸν ἀδελφὸν προστάξαι δοῦναι, ὡς ἁπάντων δι' ἀρετὴν τὴν παρ' ἐκείνου τιμῆς δικαιότερον τυχεῖν. καὶ συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, τῷ τε ἀρετῷ [m] αὐτοῦ καὶ τὴν εὔνοιαν διεξῆλθε, καὶ τοὺς κινδύνους οὓς [n] ὑπομείνειεν ὑπὲρ αὐτῶν. μαρτυρούντων δ' ἐφ' ἅπασιν αὐτοῖς ut loquuntur Grammatistæ. Hanc insuper sententiam ita distinxerunt Editores *Bas.* & *Gen.* καὶ τ. ἰ. τ. π. τ. φύσιν ὡς δ'. γενέσθαι, δεικθῆναι τῷ Θεῷ χρυσῷ συνυφασμένῳ, κατ' ἐπίνοιαν οἶμαι τ. π. ἀ. αὐγῆς. Aliter Scribæ. Pro δεικθῆναι legunt *Busb. Hen.* & *Epiphanius* δοκθῆναι, *quando Deo placuit*, imo cod. *Hen.* à manu prima δεκθῆναι. Mox τὴν ἐσπήνωσιν substitui, refragantibus libris veterum. Habent *illi* τὴν ἐσπλώ. Reddemus rursus Philoni, quod suum erat. Ὅλη μὲν δὴ ἡ ἀρχιερέως ἐσθὴς ἀπεικόνισμα γίγνοιτ' ἂν καὶ μίμημα καὶ κόσμου: male excusum fuit, & à Theologis nostris arreptum temere λόγου. ὁ ποδήρης σύμπας ἐστὶν ὑακίνθινος, ἀέρος ἐκμαγεῖον. φύσει γὰρ ὁ ἀὴρ μέλας. ἐξ αὐτοῦ δ' ἂν τὰ σφυρὰ μὲν ἄνθινα (quæ frustra quæras in Hebraico, apud LXXII. Interpr. non frustra) σύμβολον γῆς. οἱ δὲ ῥοισκοι, ὕδατος. οἱ δὲ κώδωνες, τὰ ἀρμονίας καὶ συμφωνίας ἴσταν. τὸν δ' ἐπωμίδα ἱερατικὸν σύμβολον ὁ λόγος εἰκότι τοχατικῶς χρώμενος ἀφίησιν. ἀφῶτον μὲν γὰρ οἱ ἐπὶ τῶν ἀκρωμίων σμάραγδοι δύο λίθοι ἐμφερεῖς (ἀνθρακας vocat ambos Clemens & proxime σμαράγδους suo nomine, p. 564.) μιμοῦνται οὓς μὲν οἴονταί τινες (cum his Rabbinis quam antiquis eadem sensit Josephus, & ex nostris Clemens:) ἀστέρων τοὺς ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἡγεμόνας, ἥλιον καὶ σελήνην· (atqui modo illos indicat Clemens, modo τὸ κρύον καὶ τὸν σελήνην.) ὡς δ' ἂν ἐγγυτέρω τις ἀληθείας (vix credo) προσιέροιμι ἔγωγε εἶποι, τὸ ἡμισφαιρίον ἑκάτερον. συνεπιμαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ χροιά. σμαράγδου γὰρ ἔοικεν ἡ τοῦ παντὸς ἀρχὴ φαιότης καὶ τῆς ὄψεως προσβολή. ἀναγκαίως δὲ καὶ ἑκάτερον τῶν λίθων ἐξ ἡμίσεως ἐγγλύφει)· διότι καὶ τὸ ἡμισφαιρίον ἑκάτερον δίχα τέμνον τὸν ζωοφόρον ἐξ ἀναπολαμβάνει ζώδια. ἔπεσθ' οἱ δὲ εἴκοσι δώδεκα λίθοι ταῖς χερσὶν οὐχ' ὁμοίοις, ἀλλ' ἑξαμηνιαίοις ἐς τοσαύτας εἴχνος ἐκ πρίσεως, τίνος ἕτερα δείγματ' εἰσὶν ἢ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου; λίθους δὲ αὐτοὺς ἀλληγορεῖ ἐπιτίθησι τῇ κεφαλῇ, δικαίως τὸν ἱερώμενον τῷ Θεῷ, καθ' ὃν χρόνον ἱερᾶται, σωφρονεῖν ἀπάντων, καὶ μὴ μόνον ἰδιωτῶν ἀλλὰ καὶ βασιλέων. ὑπερφέρειν δὲ χρυσοῦν ἐοικότας πεταλοῦ, ᾧ τὰ τετράγωνα αἱ γλυφαὶ γραμμάτων ἐνεσφραγίσθησαν. ἐξ ὧν ὄνομα τοῦ ὄντος φασὶ (vere, certe) μυθεύειν· ὡς ἐγὼ οἷόν τε οὐ ἄδω καταλήψεως θεοῦ συνιδεῖν τι τὸ ὄντως. ἀμυθία γὰρ πάντων ἐστὶν ἡ ἀγαθότης καὶ ἰδέας δύναμις αὐτῆς. Hæc pius ille Philosophus. BERN.

CAP. VIII. IX.

De Aaronis Sacerdotio.

Quam primum autem *Tabernaculum* prædictum consummatum erat, donariis *vero* nondum *rite* consecratis, Moysi apparuit Deus, jussitque ut sacerdotium Aaroni fratri suo conferret, ut qui cæteris ob virtutem suam illo dignior fuerit honore. Tum ille, populo in concionem advocato, virtutem illius & benevolentiam *erga ipsos singularem* enarravit, & pericula quæ pro illorum salute adire

Moyses fratrem suum Aaronem Sacerdotem ab Oraculo renunciat. Lev. c. 8. Ex. c. 28.

---

r Δεικθῆναι] Pro δεικθῆναι (cum *Hen.* & *Busb.*) legit *Epiphanius* δοκθῆναι *quando Deo placuit*. Hanc insuper sententiam ita distinxerunt *Bas.* & *G.* ἐκ τεσσάρων ὑφασμένον, δεικθῆναι τῷ Θεῷ χρυσῷ συνυφασμένῳ, κατ' ἐπίνοιαν οἶμαι &c.

s Ἐσπήνωμεν] Ita *Bernardus*. in libris tamen omnibus hîc loci ἐσπλώ. At infra (post paucas paginas) habemus τὴν ἐσπλόαν, adeo ut incertum sit quo modo scripserit *Josephus*.

t Τῆς ἐφαπλίδος] Ἐφαπτίδος *Big.* & *Samb.* ἐφαπλίδος *Bas. Gen. Busb.* & *Hen.* Scripsit forsan utrobique Josephus forma legitima ἐφαπτελίδα & ἐφαπτελίδος. Ita αὐλητελὶς, ἐφεσελὶς aliaque leguntur. Quinetiam de Pallio ait Theodoretus, ἐκάλουν ὃ αὐτῷ καὶ ἐφεσελίδα χρῆσαι, διὰ οἱ ὁ. ἐπωμίδα ἐκάλεσαν. ἐν ὃ ταῖς βασιλείαις εὑρίσκομεν ἐσθῆτα αὐτὴν καὶ γλαφυρὰν ὀνομαζομένην. Verum τὴν ἐφεσελίδα etiam φαινόλην vocabant perveteres Græci, unde deductum est demum Latinorum *Pallium*. BERN.

v Ζώνη] Ζώνη τε περιδέδυται *Samb.* & *Vat.* ζώνη τε περιδέδυται *Hen.* & *Busb.*

x Ἐμπεριείληφε] Ἐμπεριείληφε *Idem.*

y Σαρδονύχων] Σαρδωνύχων *Big.* & *Samb.* ut supra. Scriptio utravis adsumi posset, quandoquidem à Sarda gemma & ungue humano nomen illud colligi debuit. σαρδονυξ insuper in Exemplari Alexandrino Apocalypsis S. scriptum memini. BERN.

z Τὸν δὲ] Τὸν τε *Hen.* & *Busb.* Mox *Hen.* νοήσειέ τις. *Busb.* ἐννοήσαί τις. BERN.

a Τὸν τοσοῦτον ἀριθμὸν] Τὸν ἴσως ἀριθμὸν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

b Ἀστέρων,] Ἀστέρων *Big. Vat. Epiph.* & margo cod. *Samb.* οἴκων *Bas. Gen. Busb.* & *Hen.* atque versus ipse *Samb.* MS. Hæc à Firmico *Domicilia* nuncupantur. Tum *Big.* & *Samb.* consentiunt in τὸν ἴσως ἀριθμὸν τῶν εἴκοσι. BERN.

c Ἁμάρτοι.] *Hen.* ἁμάρτῃ. & in colo eodem hic & *Busb.* τὸ κατ' ἐκεῖνον. Dein πῖλος *Bas.* & *Gen.* contra præstantissimos Grammaticos. BERN.

d Τὸν οὐρανὸν] Τὸν οὐρανὸν τεκμηρίων *Samb. Busb.* & *Hen.* τὸν οὐρανὸν τεκμαιρόμενον *Big.* Neque hoc facile prætermittes, à futuro gravis verbi τεκμαίρω affectu Attico circumflexum; sicut alterum à nomine diminuto τεκμήριον. *Epiphanius* interpretatur Cælum *imitari*. Typi tamen Græci *Germanorum* heic ponunt τοῦ οὐρανοῦ τεκμήριον. Exinde dixit de Reverendissimo Aarone Reverendus Theodoretus, ἐπεικῶς τῇ κεφαλῇ κίδαριν τὸν οὐρανὸν μιμουμένην. BERN. Sic in quinque *MSS.* in *Editis* τοῦ οὐρανοῦ (*Coll. Voss.* τεκμηρίων) τεκμήριον.

e Οὐ γὰρ ἂν ἄλλως] Vult dicere: laminam nomine Dei inscriptam non gestasse Pontificem nisi quando πῖλον hyacinthinum gereret, quem præter πῖλον communem ei cum Sacerdotibus cæteris gerebat, uti mox dixit. REL.

f Αὐτῷ] *Hen.* αὐτοῦ.

g Ἠγλαϊσμένῳ] Sive τῇ τε στεφάνῃ ἠγλαϊσμένον *Samb.* & *Big.* sive τῇ στεφάνῃ ἠγλαϊσμένου *Busb.* & *Hen.* neutiquam placent. dein χρυσέᾳ ab ore Attico. χρυσείᾳ *Big.* & *Samb.* ut durum vulgus. BERN. Ἠγλαϊσμένον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen.* & *Busb.* non probante *Bernardo*.

h Χρυσέᾳ, ἅτε τῷ] *Coll. Big.* χρυσείᾳ τῷ αὐγῷ.

i Πολλάκις καὶ] Πολλαχοῦ σὺν π. *Samb.* πολλάκις καὶ σὺν πολ. reliquorum omnium. BERN. Πολλάκις ὃ καὶ *Vat.*

k Τὸ προειρημένον] Τὰ προειρημένα legisse videtur *Vet. Interpr.*

l Τὸν ἀδελφὸν] Τῷ δ' ἀδελφῷ *Big.* & *Samb.* in re gravissima. Anteaque τὰ εἰρημένα *Busb.* pro τὸ εἰρημένον. Mox una voce *Busb.* προτελουμένου, clausulæ illius loco. BERN.

m Αὐτοῦ] An αὐτῷ sustineat ingenium mite ac modestum Legislatoris? Nam ejus orationis vigor vergit potius ad pronomen αὐτοπαθές. Philo tamen, quem prope sequitur in hac descriptione Flavius; ad Aaronem encomia talia pertinere docuit. Mox διεξῇ *Bas.* & *Gen.* extra formam. BERN.

n Ὑπομείνειεν] Ὑπέμεινεν *Samb.* & *Coll. Voss.* at *Big.* ὑμεῖς.

re ſuſtineret. Cumque verba ejus ſummo cum applauſu acceperint, ſtudiumque erga illum non mediocre ſignificarint, "Viri, inquit, Iſraëlitæ, jam "quidem ad finem perductum eſt opus, quale, pro "noſtra virili, effici Deo placuit. Quandoquidem "vero Tabernaculo eum excipere cogitatis, ante "omnia proſpiciendum eſt de Sacerdote futuro, "qui ſacris operabitur, precesque pro vobis con"cipiet. Atque ego, ſi res mei eſſet arbitrii, me"ipſum *forſan* hoc honore non indignum judica"rem, tum quod omnes natura ſui amantes ſint, "tum quod mihi conſcius ſim, quantum pro veſtra "ſalute laboraverim. Nunc autem Deus ipſe Aa"ronem *quidem* dignum hoc honore exiſtimavit, "atque hunc in Pontificatum coöptavit, quo ne"minem è vobis juſtiorem noverit: ſcilicet hic ſto"lam Deo ſacram induet, altarium curam ſuſci"piet, de ſacrificiis providebit, preces pro vobis "Deo fundet, prompte & libenter exaudituro, "tum quod generis noſtri curam gerit, tum quod "illas per virum, quem ipſe elegit, oblatas reci"pere non gravabitur". Hebræis grata fuit hæc oratio, & ſuo quoque aſſenſu Dei comprobarunt electionem. Aaron enim propter genus & prophetiam, ſimul ac virtutem fratris, optime omnium hanc dignitatem commeruit. Erant autem & ipſi illo tempore filii quatuor, Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus.

τῷ, καὶ τὸ σὺν αὐτὸν σεμνὸν ἐνδεικνυμένων, "ἄν"δρες, εἶπεν, Ισραηλῖται, τὸ μὲν ἔργον ἤδη τέλος ἔχει, "οἷον αὐτῷ τε τῷ Θεῷ ἡδίστην λῦσαι, καὶ δικαίον ἡμῖν. [o] ἐπεὶ "δ' εἰδέτε τὸν τῇ σκηνῇ καταδέχεσθαι, δεῖ πρῶτον ἡ"μῖν [p] ἱερατεύσοντος καὶ ὑπηρετήσοντος τῇ θυσίᾳ καὶ "τῷ ὑπὲρ [q] ἡμῶν εὐχαῖς. καὶ ἔγωγε ταύτης ἐμοὶ τῆς σκέ"ψεως [r] ἐπιτραπείσης, ἐμαυτὸν ἂν τῆς τιμῆς ἄξιον ἔκρι"να· λέγω τε τὸ φύσει πάντας εἶναι φιλαύτους, καὶ ὅτι "πολλὰ ἐμαυτῷ κάμνουσι σὺν σωτηρίας τῆς ὑμετέρας "συνοίδα. νῦν δ' αὐτὸς ὁ Θεὸς Ααρῶνα τῆς τιμῆς ταύ"της ἄξιον ἔκρινε, καὶ τοῦτον ᾑρηται ἱερέα, τὸ δικαιότε"ρον [t] μᾶλλον ὑμῶν εἰδώς· ὡς ἅτος ἐνδύσεται στολὴν τῷ "Θεῷ καθωσιωμένην, καὶ [v] βωμῶν ἐπιμέλειαν ἕξει καὶ "θεωρίαν ἱερείων, καὶ τὰς [x] ὑπὲρ ὑμῶν εὐχὰς ποιήσε"ται σὺν τῷ Θεὸν ἡδέως ἀκουσόμενον, [y] ὅτι τε κήδεται "ὑμῶν ὑμέτερος, καὶ σὺν ἀνδρὸς [z] ὃν αὐτὸν ἐπελέξα"το γινομένας σὺν δέχεσθαι ταύτας". Εὐσεβεῖοι [a] δὴ ἠρέσκοντο τοῖς λεγομένοις, καὶ συνήνουν τῇ τοῦ Θεοῦ χειροτονίᾳ. λῦσε γὰρ Ααρὼν [b] δίκαιόν τε τὸ ὑπὲρ τὴν εὐφημίαν, καὶ τὸν σὺν θεοφιλείαν, καὶ τὸν ἀρετὴν τὸν ἀδελφοῦ, πρὸς τὴν τιμὴν ἁπάντων ἀξιολογώτερον. ἦσαν δ' [c] αὐτῷ καὶ παῖδες κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τέσσαρες· [d] Νάδαβος, [e] Αβιοῦς, Ελεάζαρος, Ιθάμαρος.

Aaronis filii Nadabus, Abius, Eleazarus & Ithamarus Ex. c. 28. & Num. c. 3.

β'. Οσα

o Επὶ δ' εἴδετε] *Baſ.* & *Gen.* Latine dicas, *Quandoquidem tabernaculo Numen excipere cogitatis.* Alii omnes aliter, *Big. Samb.* & *Epiph.* ἐπεὶ ᾗ εἰ τοῦτον. BERN. Ita *Baſ.* & G. in *cæteris* ἐπεὶ ᾗ εἰ τοῦτον. HUDS. *Vet.* ve tit: *qui Tabernaculum oportet jam dedicari.* Forte leg. ἤδη δεῖ. COCC.

p Ιερατεύσοντος] Τεραττώσαμεν editores ambo tempus anteverterunt. BERN.

q Ημῶν] Υμῶν *Samb.* & ſupra v. 37. ὑμῖν.

r Επιτραπείσης,] Cæteri ἐπιτραπείσης pro ἐπισκεφτείσης, aut vice ἐπιτραπείσης; *Sambuci.* BERN.

s Κάμνουσι] Καμοῦσι *Vat.*

t Μᾶλλον ὑμῶν εἰδώς·] Υμῶν μᾶλλον εἰδὼς· ὡς ἅτος *Samb.* μᾶλλον ὑμῶν, εἰδὼς ὡς ἅτος *Baſ.* & *Gen. Epiphanius* ſimiliter ὑποτίθεται, *Hunc ſacerdotem nobis credidit juſtiorem, ſciens quia dignus induetur.* Hoc eſt, τοῦτον ἡγεῖται ἱερέα δικαιότερον μᾶλλον ἡμῶν· εἰδὼς ὡς ἄξιος ἐνδύσεται. Nam Philo dixerat, τὸ μὲ ἀδελφὸν ὁ μωυσῆς ἀρχιερέα καὶ τὰ χρηστήρια λόγια ἠγήθη. Tum Johannes Joſephi defloratur, ἀρχιερέα ᾗ ὁ Θεὸς τὸ ἀδελφὸν ἀναγορεύσας· συναθροίσας ᾗ τὸ πλῆθος ὁ μωυσῆς, ἄνδρες ἔφη τὸ μὲ ἔργον τετέλεσται, τὸ ᾗ δὲ ἱερᾶσθαι τιμῆς ὁ Θεὸς τὸν ἀδελφὸν ἄξιοῖ. BERN. & HUDS.

v Βωμῶν ἐπιμέλειαν] Miniſterium altaris utriuſque ſacerdotum erat proprium, uti conſtanter Judæi tradunt. Levitæ miniſtrabant ſacerdotibus, ſed altare exterius non adſcendebant: ad interius quoque non licebat iis accedere. REL.

x Υπὲρ ὑμῶν] Υπὲρ ἡμῶν in codicibus *Epiphanii.*

y Οὗ τε κήδεται] *Big.* & *Samb.* ὅ τε κήδεται ἡμῶν δ' ἀμείνων *Baſ.* & *Gen.* ὁ τε κηδ' ν. δ' ἡμείνων *Epiphanius.* Ubi ἀνασάμενον ſcripſit male *Samb.* & ſubinde ὑπὲ ἀνδρὸς pro πρὸ ἀνδρὸς. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* antea ὅτε κήδ.

z Ον αὐτὸν] *Big. Samb.* & *Epiphanius* ὃν αὐτὸς ἐξελέξατο. Probo tamen non minus quod nuper & nunc excuſum eſt. Supervacua etiam videtur correctio Reverendiſſimi Montacutii, ὃν αὐτὸς ἐπελ. γιν. προτιθέμενον. BERN. Sic *Baſ.* & *G.* ὃν αὐ. ος ἐξελέξατο *Big. Samb.* & *Epiphan.*

a Δὲ ἠρέσκοντο] Τ. ἠρέσκετο *Samb.*

b Διά τε] Hæc ſine diſtinctione legunt *Samb.* & *Epiphanius* Moyſis gratia, διά τε τὸ ἦθος καὶ τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν ἀρετὴν τ' ἀδελφοῦ. Nos cum editoribus Aaroni diſtinctius tribuimus τὴν σωφροσύνην propter Ex. c. 7. 1. ואהרן אחיך יהיה נביאך. BERN.

c Αὐτῷ] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ παῖδες in *aliis.*

d Νάδαβος,] Joſephus itaque per hypertheſin ſcripſit paſſim pro Νάδαβος. Quippe exemplaria Græca Latinaque conſentiunt in *Nabado*: niſi quod codex *Hen.* Νάδαβος forte ſervet ex נדב nomine vero. Pariter γ'. βασ. c. 14. 20. & c. 15. 25. antiquiſſimi libri oſtendunt Ναδαὺ & Ναδαὶ pro נדב. BERN. *Joſephus* per hypertheſin paſſim ita ſcripſit pro Νάδαβος, conſentientibus omnibus exemplaribus tam Græcis quam Latinis.

e Αβιοῦς,] Ab Hebraico אביהוא *Abihu.* Pro eo legitur Ἀβιοὺδ ubique exemplarium Græcorum. Nec aliud interpretatur Euſebius in ſuo Lexidio inter Nomina Exodi. Nam אביהוד in Hebræo iſtius libri haud uſquam occurrit. Ita ex vetuſtiſſimo mendo ὑὸς ναυῆ auditur per Græciam Chriſtianam pro υἱὸς ναυῆ. Philo autem exponit vocabulum Ἀβιοὺδ, ſic enim apud ipſum ſæpius ſcribitur, tanquam ultima litera ſuperflua. Quorſum ait, ναὸς μὲ ἑκάστοις ἐρμηνεύεται —— καὶ Ἀβιοὺδ, πατὴρ μου: rectius καὶ Ἀβιοὺ, πατὴρ μου ἐστί, id vult אביהוא. Hujus autem paragraphi argumentum plurimum ſumſit Joſephus è tertio libro Philonis de Legiſlatore Κατὰ τὸ εἰκὸς ἱερᾶς κατασκευασθείσης, ἔδει δὲ ἱερεῖς τοὺς ἐπιτηδειοτάτους αἱρεθῆναι τε καὶ καθιερωθῆναι ὑπὲρ τοῦ τὰς θυσίας ἀναφθῆ- | ναι τε δὲ ἱερουργεῖν προσῆκε. τὸν μὲ οὖν ἀδελφὸν ἐξ ἁπάντων ἐπικρίνας ἀνεπιδόλως ἀκριβείᾳ, τοὺς δ' ἐκείνου παῖδας ἱερεῖς ἐχειροτόνει· καθιστὰς δὲ τῷ οἰκείῳ χρίει σίδηι ἀπ' εὐσεβείας· δεῖ δὲ ὀσιότητι μὲν τοὺς ἀνδράσιν ὑπάρχειν, σαφῆς δὲ πίστις. δύο δεύτερον ἦσαν, δύο δ' ἦσαν, αὐτῷ τάττει δὲ γέρως ἀξίωσε. καθίστη δὲ μὴ τὸν δὲ ἄπαντος ἔθνους γνώμης, [Hac autem occaſione diligentiſſimus Philonis ſectator Adamantius, quid ſecundum Regulam antiquam in ſacris Ordinationibus plebi Chriſtianæ fuerat conceſſum, ita explicat. *Convocavit*, inquit, *Moyſes Synagogam Lev. c. 8. 6. & dixit eis, Hoc eſt verbum quod præcepit Dominus. Licet ergo Dominus de conſtituendo Pontifice præcepiſſet, & Dominus elegiſſet, tamen convocatur & ſynagoga. Requiritur enim in Ordinando Sacerdote & præſentia populi, ut ſciant omnes & certi ſint, quia qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad Sacerdotium; & hoc adſtante populo, nequa poſtmodum retractatio cuiquam, nequis ſcrupulus reſideret. Hoc eſt autem quod Apoſtolus præcepit in Ordinatione Sacerdotis dicens, Oportet autem illum & teſtimonium habere bonum ab his qui foris ſunt.*] ὡς τὰ λοιπὰ ὑφηγεῖτο, κωλύεται σε τόπον ἐξίον ἰσοριθμίας. λαὸς τὸ πρῶτον αὐτὸς ὕσαι πηγῆς τῷ καθαρῷ· ὕτω ἐζωλικώτερ. κάπειτα τὰς ἱερὰς ἀναδιδωσιν ἐσθῆτας, τῷ μὲ ἀδελφῷ τὰ ποδήρη ἐνδύσας τὴν ἐπωμίδα, οἱονεὶ θώρακα, τὸ παμποίκιλον ὕφασμα ἐμίμησε δὲ πανῆς. τοῖς δ' ἰδιώταις χιτῶνας λινοῦς, ζώνας τε ἐποίησε λαῖνα· ὡς ᾗ τὰς ἐσθῆτας ἡσυχίαν ἄγειν αὐτὰς, χείσιμος ἀνωδεσάτοις λαοῖς, ὁ μυσερὸς ἔχιν καὶ ἐρεσχάδη, τὸν τε βωμὸν ἐπὶ τὴν λιτὴν καλεχεῖν, ἐπιβρίχειν ἐπωκὶς, καὶ τ' ἄλλα ὅτα ποῖς θυσίας χρήσιμα. καὶ τελούλαιον προσαγαγὼν τὸν ἀρχιερέα [τὸν κύριν] πολλῷ λιπαρεῖ τὸν κεφαλὸν ἀλείφει. ταῦτ' ἐπιτελέσας, ἐκαγῶς ἀριθμὸν κελεύει μοσχον ἐπὶ κοινὰς εὐσ. τὸ μὲ, ἵνα θύσῃ πρὸ ἀφέσεως ἁμαρτημάτων· αἰνιττόμενος ὅτι παντὶ ψυχῇ ὧ καὶ σπουδαῖον ᾖ, πολὺ ὅτον ἦλθεν εἰς ψυχὴν, σύμφυες τὸ ἁμαρτάνειν ἐστὶν· ὥσπερ δὲ τὸ θεοῦ σώματος καὶ θυσίας καὶ ἀναγκαῖον ἐξοὺμιζόμενος, μὴ ἀμελητέον ἐπίσης. τὸ μὲ κρεῶν, τὸ μὲ ἑτέρου εἰς ὁλοκαύτωμα σύκαεσθήκιον τὸ τὸ ἄλλων ὁλοκλήσεως· τὸ δὲ ἕτερον εἰς τὸν τὸ ἱερωσύνης ἀμὰ καθάρσεως ἀγνοῦλκῆς παντέλειαν, ὃν ἐτύμως τελειώσεως σκάλεν, איל המלאים, Lev. 8. 21. καὶ δὴ αἷμα τοῦ αὐτοῦ πᾶσι μέρη δὲ σώματος χειρὸς τὸ τελειμμένου ἱερέως, ἐς ἄκρον, ἄκρου χεῖρα, ποδὸς ἄκρον, δεξιὰ τὰ συμπαίσα· αἰνιττόμενος ὅτι δεῖ τὸ τέλειον καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ βίῳ παντὶ καθαρόν εἶναι. Θυσίας δὲ ἐπὶ ταῖς ἀθέρους ἀπαγορεύσεως, τοῦτο μὲν τὸ ἱερεῖον ὑπὲρ αὐτοῦ, τοῦτο δὲ τὸ ἐγκρατὲς ὑπὲρ ἀπαίδος δὲ ἔθνης· μωυσῆς μὲν εἰς τὴν σκηνὴν εἰσιέναι δὲ ἀδιάλυτον ἀπαγορεύει. ὁ γὰρ τελετὴς ἡμέρα καὶ τελούταν· ἐν γὰρ θέρους ἐπὶ ἱερουργεῖν ἀπὸ ἐν τε καὶ τὰς ἀδελφὰς ἀργίζειν. εἰστελεῖν δὲ ἀνεπιδόσιμον οἷα ὑφηγητὴς ἀγαθὸς εὐμαθῆ γινώσκειν, ὃν χρὴ τρόπον τὸ ἀρχιερέα τὰς εἴσω ποιεῖσθαι λειτουργίας. εἶτ' ἐξελεύσεται ἀμέτοχοι, καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνουσι ποὶ τὸ κεφαλὴς, εὐχὰς τίθεσθαι τῷ ἔθνει τὰς ποιησάσας ἀπὸ καθαρᾶς καὶ ὁσιωτάτης γνώμης. ἔτε δ' ἐγχομίων, τερατωδεσάτ' τι συμβαίνει· ὁπ γὰρ τὸ ἀδυτον, εἴτε αἰθέρος ἀπόσταμα δὲ καθαρώτατον, εἴτε ἀερος καὶ τῶν τὸ σοιχέων φυσὰ μεταβολὴν ἀναλύσιν ἐς πῦρ, αἰτιόδιον ἀνθρώπ φλὸξ διεκπαῖ· καὶ συνδραμὸν ῥύμη φέρεται μὲν ἐπὶ τὸ βωμὸν, τὸ δ' ἐξ αὐτοῦ πάντα ἐξαναλίσκει. ποῖς θύμασι σαθισάτω δ' λωσιν, ὅτι κἀκεῖνον θείας ἐπιδρομῆς ἐπετελεῖτο. Graviſſimam hanc hiſtoriam, qua facundius nihil aut potentius ſcripſit Philo, jam reticere non potui, ſive Hebraicorum ſive etiam Chriſtianorum Pontificum, quam magnam meritamque habeo, veneratione. Ritus enim nonnullos Judaicos, quos maxime S. Paulus æternarum rerum ſymbola eſſe oſtendit, in Religionem noſtram transferri utile erat factum, & honeſtum, & antiquiſſimum. BERN. Scriptoribus nonnullis Ἀβιοὺδ dicitur, aliis vero Ἀβιοῦς.

f Na-

β'. Οσα δὴ τῶν περὶ τὴν τῆς σκηνῆς κατασκευὴν [f] παρεσκευασμένων ἦν περίττα, ταῦτ' ἐκέλευσεν εἰς φάρση σκεπασήρια τῆς τε σκηνῆς αὐτῆς, καὶ τῆς λυχνίας, καὶ θυμιατηρίου, καὶ τῶν ἄλλων σκευῶν ἀναλῶσαι. ὅπως καὶ τὴν ὁδοιπορίαν ταῦτα μήτ' ἐξ ὑετοῦ μηδὲν, [g] μήτ' ἐκ κονιορτοῦ βλάπτῃ. [h] τό τε πλῆθος αὐθροίσας πάλιν, [i] εἰσφορὰν [k] αὐτοῖς προστάξειν εἰσφέρειν σίκλου τὸ ἥμισυ καθ' ἕκαστον. [l] ὁ δὴ σίκλος, νόμισμα [m] Ἑβραίων ὢν, [n] Ἀττικὰς δέχεται δραχμὰς τέσσαρας. [o] οἱ δ' ἑτοίμως ὑπήκουον οἷς ἐκέλευε Μωϋσῆς· καὶ τὸ πλῆθος τῶν εἰσφερόντων ἦν ἐξήκοντα μυριάδες καὶ [p] πεντακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι καὶ πεντήκοντα. [q] ἔφερον δὴ τὸ δεκαετὲς τῶν ἐλευθέρων [r] οἱ ἀπὸ εἴκοσι καὶ ἄνω ἐτῶν ἄχρι πεντήκοντα γεγονότες. τὸ δὴ συγκομισθὲν εἰς τὰς [s] σκηνὰς τὰ σκευὴν χρείας [t] ἀνηλίσκετο.

γ'. Ἡγνίζε δὴ καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τοὺς ἱερέας, τρόπῳ τοιῷδε τοιόμενος αὐτῶν τὴν κάθαρσιν. [v] σμύρνης ὀπὸς

2. Quæcunque vero in Tabernaculi fabricam parata supererant, jussit ea in vela tectoria ipsius Tabernaculi, lychnuchi, & thuribuli, aliorumque vasorum impendere; ut hæc, dum in itinere deportantur, neque pluvia vel minimum læderentur, neque pulvere. Atque populo iterum convocato, * imperavit ut viritim contribuerent dimidium siclum. Siclus autem nummus est apud Hebræos, qui valet quatuor † drachmas Atticas. Illi vero prompto obsequio jussa Moysis exsequuntur; ad numerum sexcentorum quinque millium & quingentorum & quinquaginta. Argentum autem conferebant *soli* ingenui, à vigesimo & deinceps ætatis anno usque ad quinquagesimum. Quicquid vero collatum erat in usus Tabernaculi insumptum est.

3. Præterea & Tabernaculum & sacerdotes lustravit, purificatione ad hunc modum facta. ‡ Myrrhæ * electæ siclos quingentos, totidemque ireos, *Eundem Moyses septem diebus rite consecrat,*

f Παρεσκευασμένων] Ita ex *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* παρεσκευασμένων.

g Μήτ' ἐκ κονιορτοῦ] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* μήτε κονιορτοῦ *Bas.* & *G.*

h Τότε πλῆθος] Ita cum *Vet. Interpr.* τότε πλῆθος in *Editis.*

* *Imperavit ut viritim contribuerent dimidium siclum.*] *Præter anathemata spontanea, Deo imperante seu tributum sacrum seu λύτρον τῆς ψυχῆς,* כסף הכפרים, & תרומה ליהוה *i. e.* LXX. *Interpr.* & *Jos.* εἰσφορὰ κυρίῳ, 605550 *Josepho, aut justo numero* 603550 *semisiclos in usum Tabernaculi pendunt tot viri Israelitæ à* XX. *annis ad* L. *recensiti,* בקע לגלגלת מחצית השקל, *sive ut in nummis vere Hebraicis circa Urnam Aaronicam conscriptum vidimus,* מחצית השקל. *Exodi* c. 30. 13, 14. & c. 38. 25, 26. *Valet autem Siclus Hebraicus* חשקל, *quantum argenti Stater sive τετράδραχμον Atticum, vel δίδραχμον Alexandrinum secundum Interpr.* LXXII. *Inde ajunt isti Ex.* c. 38. 26. δραχμὴ μία *i. e.* Becà τῇ κεφαλῇ, τὸ ἥμισυ δ σίκλου. *Vide & Gen.* c. 24. 22. *Ex Moyse autem claret Siclum colligere* XX. Geras גרות, *quæ sunt* Meæ *totidem* מעות *Onceloso, Samaritis* دوانيق *q. e.* δανάκαι *Hesychii, atque* Oboli τριῶν ὀ'. *partemque feciſſe* $\frac{1}{3000}$ *Talenti Hebraici. Æstimantur adeo capita Israelitica* 603550. *Talentis centum plus Siclis* 1775 $= \frac{6035\,50}{2\times 3000}$. *Ex.* c. 30. & c. 38. & *Num.* c. 1. BERN.

i Εἰσφοράν] In εἰς φορὰν male divisit *Vet. Interpr.*

k Αὐτὸ] Αὐτῷ *Big. & Samb.*

l Ὁ δὴ σίκλος,] Hanc Josephi sententiam alio loco confirmavimus uberius. Subjicimus tetradrachmum Atticum, argenteum, Siclo æqualem.

REL.

m Ἑβραίων] Ἑβραῖον soli *Big.* & *Samb.*

† *Drachmas Atticas.*] Id est, quatuor novem denarios Mon. *Ang.* Videsis *Prid.* Præf. ad pr. vol. p. 17. HUDS.

n Ἀττικὰς] *Josephum* (cui tuto hisce de rebus fidendum esse pronunciat *Theodoretus*) de valore *Sicli* tuetur *Villalpandus* in *Apparatu*, p. 386. ut & *Heideggerus* in *Hist. Sacr. Patriarch.* p. 41. & *Relandus* in *Dissert.* de *Nummis Samaritanis*, p. 188. quibus adjicias *Ciacconium* de *Ponderibus*, p. 69. & *Sperlingium* de *Nummis non cusis*, p. 54.

o Οἱ δ'] *Samb.* οἱ δὲ. *Hen.* & *Busb.* οἳ. BERN.

p Πεντακισχίλιοι] Πεντακισχίλιοι *Big. Samb. Bas. Gen. Busb. Hen. Epiphanius* Int. Epitom. *Cant.* & *Johannes Zonaras* contra secundum librum Moysis c. 38. 25. quartumque ipsius statim versu 46: licet plerique Theologorum diversas fuisse κατασκέψεις illas contendant. Quippe recensio militiæ Hebraicæ, quæ exigebatur in eremo Sinæa Exodi anno secundo. ineunte, 603550 viros ingenuos præcise collegerat, qui Græcorum more supputanti omnino comparuerint ἑξήκοντα μυριάδες καὶ ΓΦΝ'. Scribæ autem veteres apud Josephum Γ commutarunt in Ε, numerorum nimis prodigi. BERN. Ita libri omnes *Josephi* contra *Moysem* in *Exod.* c. 38. v. 25. Scribis veteribus apud *Josephum* commutantibus Γ in Ε.

q Ἔφερον] Εἰσέφερον ὃ *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

r Οἱ ἀπὸ εἴκοσι καὶ ἄνω] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* quibus ex *Latinis* favet *Vossii* codex, *a viginti annorum ætate & usque ad L. constituti.* οἱ ἀπὸ εἴκοσι ἐτῶν ἄχρι *Bas.* & *G.* οἱ ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἄχρι *Vat. Hen.* & *Busb.* non male.

s Περὶ τὰς σκηνάς] Περὶ τὴν σκηνῆς *Vat.*

t Ἀνηλίσκετο.] Ἀνηλίσκετο recte & Attice *Big.* cum *Samb.* à verbo primario ἁλίσκομαι. ἀναλίσκετο *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* BERN. & HUDS.

Moysis ‡ *Myrrhæ* * *electæ siclos quingentos, totidemque* ireos, *consecrat,*

‡ *Myrrhæ electæ siclos quingentos,*] *Nobilissimum & Sanctissimum populo spe-* Chrisma *Ex.* c. 29. 7, 21. c. 30. à *v.* 23. c. 37. 29. c. 40. 9, 10. *clante & Lev.* c. 8. 10, 11, 12. *Num.* c. 35. 25. c. 7. 1. & *Eccles.* c. 45. *applaudente. Lev.* 18. & ψ. 132. 2. שמן המשחה & משחת קדש. *Ædem magnumque Sacerdotem Dei cum suo ornatu in omne ævum consecrari* קדש c. 8. *dignum erat ac justum,* (*quove contra pretiosum non erat Talmudo profitente* Ceritot *f.* 5. *Oleum illud Balsaminum* שמן אפרסכון *quo rex* δεκαρύλλῳ *Jehus olim inungebatur,*) *cum Hinno* הין *sive Bicongio Attico olei ex oleis miscebat præcipua aromata & fragrantissimos sudores* besamin ros בשמים ראש, *quod est* ראש בשמים rase besamin, *sicut Salomo rex explicat* c. 4. 14. *sui Cantici: quippe in aridis aromatum præstat summæ arboris cortex, & in fluoribus primæ omnium lacrymæ.* Myrrhæ *quidem puræ sponteque stillantis* מר דרור *Siclos i. e. semuncias Atticas* 500. *totidemque siclos* Casiæ קדה, ἴσως LXXII. & *Josepho, ac* קציעה *κασίας Judæorum reliquis.* Cinamoni *vero* Calamique קנמון וקנה בשם *semuncias alterutrius* 250. *Simul grata pondera* 1500 *siclorum, Talmudistis licet refragantibus* Ceritot c. 1. & *Maimonide* c. 1. §. 2. Cele micdas. *Quamvis enim* שקל *absit à textu Hebræo tam Samaritarum quam Judæorum, recte tamen interpretantur illa pondera de siclis totidem Doctores Alexandriæ, ut alibi Sacrorum librorum, Josephus etiam, Onceloſus, Paraphrastes Jerosolymitarius & Neapolitanus, & familiaris Rabbinorum Hieronymus: quin statim sequitur in contextu Moysis super hac re* בשקל הקדש.

Præterea imperatum est Altare Aureum מזבח הקטורת & מזבח הזהב, *ante soles orientem occidentemque quotidie pretiosissimo thymiamate adolere,* קטורת הסמים וקטורת תמיד מעשה רוקח טהור קדש *Ex.* c. 30. 7, 8, 9, 34. c. 31. 11. & c. 37. 23, 29.

Deinde oleo puro (שמן זית זך כתית) *ac perpetuo, Ex.* c. 27. 20, 21. *Lev.* c. 24. 1, 2, 3, 4. & *Num.* c. 4. 16. & *præter Moysen Hecatæo teste, p.* 408. ϖϖπαφοσκ. *Eusebianæ, Candelabri ἐπτάλυχνοι tres luces interdiu, noctu omnes* (הדלקת או הטבת) *alere & conservare,* semilogo *quidem olei singulas* κ δδ τριῶν Menacot *c.* 9. §. 3. 11. *Maimon.* Tamidin c. 3. §. 10, 11. *pro tempore nimirum* interveſpertino, *Moysi* בין הערבים *i. e. discipulis Moysis* מערב ער בקר. *Nam ex prisco ritu* אין מחנכין את המנורה *אלאבחדלקת ז' נרותיה בין הערבים. Imo per diem quinque rite arsisse refert Rss Lacis, qui floruit tempore M. Constantini,* Iomæ *f.* 33. (*Vide etiam tu Misnam Tamid c.* 3. 9. & c. 5. & c. 6. & *Maimonidem de* Jugi officio *c.* 3. 16.) *præsertim vas* נר מערבי *lucernæ medioxumæ & versus Sanctissima repandæ flammam, Pharisæis consentientibus omnino in Massiclis* Ciddusin *c.* 2. & Tamid *c.* 5. & *Maim. in hilcot* Tamidin *c.* 3. 13. *Hanc autem si extingueretur, sicut contigit revera circa Passionem Domini nostri Jesu Christi, ab Holocaustomatum Altari reficiendam quasi igni Cælesti oportuit,* Tamid *c.* 5. *f.* 63. *a. Simile de suffitu sacro docet G. Syncellus p.* 136. πυρὸς αἰωνίου τὰς θυσίας ἀναλισκούσης ἀεὶ, ἐξ ἧς καὶ θυμιᾶν ἐχρῆν. *Subjiciam jammodo* Thymiama *Rabbinicum nominibus Hebraicis atque etiam Arabicis confectum.* 1. Stacte, נטף *seu* עור לבונה, צרי, בלסאן, *aut interprete Symeone Gamalielis præclaro Nomodidascalo* שרף הנוטף מיצי הקטף *quod est Lacryma Balsami.* 2. Onyx, שחלת, אצפרטיב, *vel* צפון *Talmudistis &* טיפרא *Onceloso.* 3. Galbanum הלבנה סאילה טיינה *i. e. Styrax liquida.* 4. Thus לבונה. לבנן. 5. Myrrha מר, מסק. *Suo pondere quodque in* LXX. *mnas* כנין, *quæ possunt* 7000 *denarios aureos.* 6. Casia קציעה *Myropolis Hebræis Arabicisque.* 7. Nardus spicata שבלת נרד, סנבל אלנטרין *vitiose apud Maimonidem pro* שבלת אלנארדין; *quod etiam per metaplasmum in duobus libris Evangelistis appellatur* νάρδος πιστικὴ *ex Latino.* 8. Crocus, כרכם, זעפרן. *Horum singula ad mnas* XVI. *Addantur eis* 9. Costi, קושט, *duodecim mnæ.* 10. *Novem mnæ* Cinamoni קנמון, קנמון יקור ומוז ξύλου. 11. *Tres mnæ* Corticis aromatici *Acori Agallochi Casiæ aut similium,* קלופה, קשר כליפה. *Dein quadrans cabi* מלח סדומית וכפת חרדן Salis Sodomeni (*ex Moysis* מלח) & Succini Jordanici. *Tum* Ambari عنبر *aut herbæ cujusdam* κατωνάκης *quantum poterant. Postreme conficiebatur Thymiama cabis novem* Saponis Carsinensis *cabisque* XXI. vini Cyprii. *Nam hæc quinque præter aromata* IV. *à Deo præscripta Ex.* c. 30. *injicere audent Pharisæi, unde crescret quotidianum Suffimentum mna una super* 368. & *tribus demum in vigilia lomæ.* Ceritot *f.* 6. *a.* & *Maimon.* Cele micdas c. 2. §. 3. BERN.

* *Ele-*

ireos, ex cinamomo autem, & calamo (nam & hic adoramenti ſpecies eſt) dimidium priorum ponde-

λέκτα σικλους πεντακοσίους, καὶ [x] ἴρεως ἴσους, [y] κινα-
μώμου ℈ καὶ καλάμου, ἔστι ℈ καὶ τοῦτο εἶδος [z] θυώμα-
τος,

* *Electæ*] Id eſt *puræ ſponteque ſtillantis.*

ר Σμύρνης] Hebræus habet מר דרור *mor deror*, σμύρνης ὀπλεκτῆς Interpr. LXX. atque σμύρνης ἐπιλέκτου Hiſtoricus noſter, ut דרור conveniret cum ברור. Onceloſus *mira dacia* מירא דכיא, *myrrhæ puræ & ab omni vitio liberæ.* Libentius tamen interpretor ראש מר דרור, τὸ ἄνωθεν (quod eſt τὸ ἐμόχλευον ſecundum Theophraſtum & rem ipſam) σμύρνης ἐκπτῆς. Quippe ذر *darra*, *ſtillare* in Lexicis Arabum. Judæi Mauruſii, R. Saadias, & Samaritarum philologi phraſin eandem interpretantur preſſius المسك الخالص *meſc* ſeu *moſchus ultro lacrymans*, Tavoſus مسك انزال *moſchus ſincerus.* Ubi *moſchus* non teſtes dorcadis Indicæ, ut Maimonides medicus, Abeneſdras philoſophus aliique exiſtimarunt, ſed myrrhæ arboris ſuccum denotat. Prius equidem valde alienum fuiſſet ab oleo ſancto & incruento, à *mor* Moſaico. Quinetiam hoc idem coarguit, quod poſtea vidi, M. Nachmanis ad Legem & A. Davidis in Scholiis *Cele micdas* c. 1. §. 3. Verum R. Hiæ מר דרור vocatur لبني الذهبان λοβνὴ ὀοιδῶν, *Styrax aureus* ſeu *Gebalites.* Sæpius enim hæc lacryma pro myrrha malo dolo venditur. BERN.

x Ἰρεως ἴσους·] Pro קדה *Ciddah*, quod קציעה *Caſia* nuncupatur in Hymno Regio 45. 9. & Onceloſo aliiſque Paraphraſtis Chaldæis קציעתא aut קציעא. Judæi Alexandrini ad Moyſis Pentateuchum ἰρεως interpretati ſunt, ἴρεως etiam Flavius noſter. Verum οἱ ο' in Pſalmis malunt κασία pro קציעות, quinetiam MS. Oxon. & S. Ambroſius κασία ponunt in Exodo. Iris autem ſpecie ſatis diſſimilis a Caſia, herba enim magis quam frutex videtur, odorem tamen conſimilem habet ac Plinio teſte nobiliſſimum, ſed & folia ſimillima. Accepit vero vel ſuam ob indolem Caſia nomen קדה inter Hebræos, tanquam *odoratiſſima* rerum & *frangantia* mera. Εὐοσμον adeo ſignificat *Ceda*, *Cada*, *Cadia*, قدي قداة قدو, ſimileſque typi Arabum & Æthiopum & Trogodytarum dialectis. Vel ſane קדה eſt قدة *Cedda* Arabicum, quaſi lignum *decorticatum*: nam *Caſiæ corticem*, *contra atque in Cinnamo*, *levari & exinaniri pretium eſſe* ait Cajus in Hiſt. Naturæ. Hoc idem confirmat vocabulum קצ עה, ſeu קציעה Chaldæis perfrequens, (unde κασία Græcorum, atque etiam nomen proprium ſuaviſſimæ Jobitidi:) quod rite interpreteris κάρφος, σκυδαλμὸς, & *cortice nudus* baculus. Quippe קצץ & قضع, *cute reſecta aut abraſa denudare.* Accedit huc & vox Arabica سليخة *Selicha*, qua Interpres ſacer reddidit Hebraicum קציעות in Pſalmis, & Medici Arabum Dioſcoridis κασίαν interpretantur. Significat autem سليخة τὸ ἀπολεπισθὲν, *cute ac cortice ſpoliatum.* Deinde Cl. Saadias, Judæique Africani קרה verterunt قشط *Cosht*; quod ἀπολέπισμα ſive φλοισμὸς denotat ſuo etymo ab Arabum قشط *Caſhata*: Arabes ipſi frequentius *Coſt* قسط, à quibus ſuaviſſimus κόστος ad Græcos venerat. Pariter Maimonides Cele micdas c. 1. §. 3. קושט חקרה היא inaccurate & præter Talmud, ubi *Coſt* & *Ceſia* diſerte diſtinguuntur ab invicem. Poſtremo Caſiæ genus optimum, quod γίζιρ appellitari ſuo in agro nos monet Pedacius aliique, جرز nomen nanciſcitur à *cute reſecta & detracta.* Nam جرز, ἀφεικόπλευν, φλοιὸν. Tum idem equidem Botanicus inter nobiles Caſias recenſet ματὼ, quaſi diceretur *Caſia mortua nihilque ſpirans*, tum δάναξ aut δάφνα i. e. دقران & دقة, *ſurculus*, *virga.* Tradiderunt autem Nomodidaſcali *Ceritot* f. 5. quod ſubinde urgent Abeneſdras & David Cimchius, Thuribulum ſacrum (בישום הקטרת) præter alia aromata ſpiraſſe קציעה κασίαν, omnino pro קרה Legiſlatoris, quod Samarites reddidit ſimpliciter *Od* العود, ξύλον. Alia plurima nunc omitto. BERN. Ita etiam LXX. ad *Moyſis* Pentateuchum. verum in *Pſalmis* malunt κασία. quinetiam *MS. Oxon.* & *S. Ambroſius* κασία ponunt in *Exodo.*

y Κιναμώμου] Κιναμώμου ℈ καὶ καλάμου *Baſ.-Gen. Busb.* & *Hen.* κιναμώμου καὶ δίκα καλάμου *Big.* κιναμώμου δίκα καὶ καλάμου *Samb.* Peregrinum hoc vocabulum per ν geminum ſcribitur in exemplaribus Herodoti atque Ariſtotelis, eis præſertim in locis unde ſimplici liquidaque litera id citaverant Euſtathius & Etymologus. Quin κιννάμωμον etiam increbuit in Lexicis aliiſque libris Græcorum, Hippocratis, Dioſcoridæ, Strabonis &c. velut convenientius Hebraico קנמון, quod *Cinnamon* fortiter enunciant Judæorum philologi. Veruntamen notiſſimus verſus Dionyſii φῦλα φέροντες ἀκηράτοιο κιναμώμου, & codices Theophraſti, quo doctius nemo diligentiuſque aromata tractavit, ſed & lenitas Attica, κινάμωμον Joſephi ſatis tuentur. *Cinamomum* ſubinde reddidit Latinis literis Epiphanius. Adblandiuntur quidem & veri ſpeciem ſaltem ferunt, quas excogitavi originationes Hebraicæ vocis קנמון; unde Græcum κινάμωμον, ſicut ab uſu Aſſyriorumque כנמא, קונמא, *Cunomo* & *Cunema* venit Genus quidem deterius & lignoſius κίνναυον & κίναμον Nicandro in ſalubri carmine: hinc etiam *Caunima* Mercatorum Malabaricorum. Una ſit illarum קנא חמאם, *nidus columbæ ſive avis* κιναμωμολόγου, qua de poſt Herodotum ſapiens Stagirita nono Hiſtoriæ Animalis & Dionyſius in Geographicis. Alia قناة حماما, *Canna Amomi.* Tertia equidem proxime acceſſerit ad Hebraicum ab Arabico قنم *Canemon*, *valde olens*; ſi forte apud Joctanidas vocabulum illud tam ὀσμώδες notaret, quam ὀζώδες certo denotat. Vel quarto modo קנמון deſcendet à קנה, קניא, ſeu قناة, *Canna*, *fiſtula*, veluti ארגמן in Moyſis volumine ab ارجوان: quippe Cinnamomum συριγγώδες pretiumque ſui corticis. Conflat etiam Interpretes Alexandrinos Jer. c. 6. 20. קנה הטוב reddidiſſe Græce κινάμωμον, & Theodotionem id interpretamenti in ſua verſione retinuiſſe. Ibidem inſuper adnotavit S. Hieronymus, *Calamum ſuaveolentem de terra venire longinqua prophetico ſermone teſtatur, ut intelligamus Indiam*, imo plagam Sinarum adhuc remotiorem, *de qua per mare Rubrum plura veniunt aromata. Hoc genus pigmenti medici* κασίαν συριγγώδη *appellant.* Præterea Nachmanides contendit Moyſis primi קנה Arabici interpretanti valere קניני דרצני *Darſinium*, idemque קנילה κανέλα, cujus calamus odoratiſſimus Dioſcoride Plinioque probantibus: ſed Abrahamus ben David mavult idem reddere cum Arabibus ארד, cum Græculis χοιράδος. Caſiam idcirco & Cinnamomum à mercatoribus promiſcue venire Theophraſtus, *Dioſcorides*, Plinius, omniſque ætas recens vetus taxavit. Adde his Serapionem alioſque Arabum κάλαμον Dioſcoridis paſſim interpretari قصب الذريرة *Caſabodarira*, quod tamen S. Bibliorum interpretes aliquot Judaici Chriſtianique ſubſtituunt pro קנמון. Cæterum jamdudum periit (mirum creditu) nomen קנמון in Arabia & Troglodytica, ubi ipſe frutex fragrantiſſimus omnium reperitur: quanquam vocem hanc eſſe Hebraicam Thalia Herodoti hinc à tot ſeculis pronuntiavit, ὄρεως ἣ λέγεται μεγάλας φορέειν ταῦτα τὰ κάρφεα, in Arabiam licet de patria Bacchi, τὰ ἡμεῖς ἀπὸ Φοινίκων μανθάνομεν (quod Plinius temere interpretatus eſt, *privatim Phœnicem* avem fabulis natam) κινάμωμον καλέομεν. Nihilo adhuc minus Avicennam videmus, Serapionem, Beitaridem, cæteroſque medicos Arabum, *Cinnamonum* ad Serum ſolum primo referre, non ſuum. Hinc illi ubique reddunt Galeni Dioſcoridiſque κινάμωμον voce ne vix ſua ſed Perſica دارصيني *Darſini*, δαρσίνιον, quod eſt *frutex Sinicus.* Ita Moyſis ſui קנמון בשם *Cinnamon beſem* exponit Tavoſus δαρσὶν ἔμπν, دارصين بويا, *Darſin Aromaticum*, ſive ξύλον σπικῶ τὸ εὐωδέσαθαι. Arabes etiam Chriſtiani Eccleſ. 24. 20. & Jer. 6. 20 دارصيني adhibuerunt pro *Cinnamomo*: necnon duo Pentateucha Arabica Laudi, unicum Seldeni. Notavit etiam Aben David ad Maimonidis Jad, Cinnamomum Arabice appellari à patria ſua عود هندي *Lignum Indicum*: ſed Moyſes iſte ſimplicius interpretatur עור ad dialectum Arabum. Dicitur autem præſertim קנמון בשם Ex. c. 30 κινάμωμον εὐῶδες Interpr. LXXII. quod eſt *Moſyliticum* Dioſcoridæ, *Troglodyticum* Plinii, *Sinenſe* Serapionis, quorſum diſtingueretur à Geniſta reliquiſque Pſeudocinnamomis, tum etiam à *Xylocinnamis* Pedacii Botanici, à Taro, Cancamo, Zingibere, ipſoque Cinnamo, quod *Carfe* قرفة Serapion, κανέλα & κανναβα afflicta Græcia appellitant. Deinde Cinnamomum odoris præſtantioris ſeu קנמון בשם Saadias & complures critici ſacri interpretantur, ut ſupra monui, قصب الذريرة, καταξοδαρέφος, quod eſt κάλαμος θυμιαλικός. Similiter Coptitæ & Arabes, عود البخور *Lignum ſuffitus*, & quandoque قرفة aut عبير. Judæorum nonnemo عنبر *Ambarum*: Samaritæ كافور طيب, *Camphora odorata*: Judæi denique Mixobarbari قرفة الطيب *Cortex aromaticus.* Ita quidam ſolent Interpretes optimarum literarum appellationes *aromatum* male miſcere & confundere. Κάλαμον denique ſeu plenius קנה בשם *Cenebaſem*, *Calamum aromaticum* Unguentum ſanctum redolebat. Accedit enim *beſem* (qua de voce ejuſve cognatis בושמנא, בשמנא, בשמא, בשם, *boſem*, *boſma*, *beſmana*, & *bojmena*, derivo Balſamum, quo nihil pretioſius, nihil fragrantius natura educat, tanquam *Odoramentum*, *Aroma*, *Suavitas.* Nam بلسان Arabum è Græco deflectit.) ne inſipidum, ſurdum, & minus quam optimum Calamorum aut præfulvum Oleo ſacro addere fas eſſet. BERN. *cinn. Coll. Big.* ϛινα & καγλάμου *Coll. Voſſ.*

z Θυώματος.] Θυμιάματος *Baſ.* & *Gen.* Joſephus autem ſcripſit θυώματος, ut ſuadent meliores libri *Big.* & *Samb.* neque aliud viderat Epiphanius. Herodotum diligenter legerat Joſephus, ubi vocabulum iſthoc occurrit. Unde Euſtathius θυώματα παρ' ἡροδότῳ τὰ εὐώδη θυμιάματα. Φησὶ γοῦν, σμύρνης ἀκηράτου (quod מר דרור Moyſi) καὶ κασίας καὶ τῶν ἄλλων θυμάτων. Atque ante hunc præſulem Photius Patriarcha, θυμάτων, θυμάτων, μύρων, ἀρωμάτων, θυμιαμάτων. Similiter Heſychius θύματα, μύρα, ἀρώματα. BERN. Ita *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* θυμιάματος in *Editis* minus recte.

a Τῶν

τῷ, ἡμίσεια [a] τῶν ὑστέρων ὑλκὴν, κεκομμένα [b] δοῦναι ἐκέλευσεν, [c] ἐλαίᾳ τε ἐλαίνῳ [d] εἶν, μέτρον δ' ἐστὶ τοῦτο Ἀττικοὺς δύο χόας Ἀττικοὺς δεχόμενον, ἀναμίξαντες καὶ καθεψήσαντες σκευάσιν τέχνῃ μυρεψῶν χρίσμα ὑγρότατον. κἄπειτα τοῦτο λαβὼν [e] αὐτὸς τούς τε ἱερεῖς καὶ πᾶσαν τὴν σκηνὴν χρίων [f] κεκαθάρικε, τά τε θυόμενα· πολλὰ δ' ἐστὶ, καὶ ταῦτα ποικίλα εἰς τὴν σκηνὴν, ὅθι δὴ θυμιατηρίῳ μεγάλης πάνυ τιμῆς ὄντα συνεφέρετο· ὧν [g] παραλείπω τὴν φύσιν ἐκδιηγεῖσθαι, μὴ δι' ὄχλου γίνηται τοῖς ἐντυγχάνουσι. δὶς δὲ τῆς ἡμέρας, [h] πρίν τε ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον καὶ πρὸς δυσμαῖς θυμιᾶν ἐχρῆν, ἔλαιόν τε ἁγνίσαντας φυλάσσειν [i] εἰς τοὺς λύχνους· ὧν τοὺς μὲν [k] τρεῖς ὅθι τῇ ἱερᾷ λυχνίᾳ φέγγειν ἔδει τῷ Θεῷ καὶ πᾶσαν ἡμέραν, τοὺς δὲ λοιποὺς πρὸς τὴν ἑσπέραν ἅπτοντας.

δ'. Ἀπάντων δ' ἤδη πέρας εἰληφότων, ἔδοξεν ἄριστοι τῶν δημιουργῶν [l] Βεσάληλός καὶ Ἐλίαβος. [m] τὰ γὰρ ἐνδεῆ τοῖς ὑστέροις αὐτοὶ προεξευρήσειν ἀμείνονα προσεπινοῆσαί, λαβεῖν τε ἐπίνοιαν ὧν πρότερον ἠγνόουν τὴν κατασκευὴν ἱκανώτατοι. τούτων μέντοι Βεσάληλος σοφίᾳ κεκρῆναι τὸ κράτιστον. ὁ δὲ πᾶς χρόνος [n] εἰς τὸ ἔργον διῆλθε μηνῶν ἑπτά. καὶ μετὰ τοῦτο ἀφ' οὗ τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον, ἐνιαυτὸς αὐτοῖς πρῶτος ἐτελεύτα. ἀρχομένου δὲ δεύτερον ἔτους, μηνὶ Ξανθικῷ καθ' Μακεδόνας, Νισὰν δὲ κατ' Ἑβραίους, νουμηνίᾳ τὴν σκηνὴν ἀφιέρωσι, καὶ πάντ' ὅσα πρὸς αὐτὴν σκεύη μοι δεδήλωται.

ris, contusa subigi jussit, iisque cum olei olivarum hine (hoc enim mensura est Hebraïca quæ capit duos choas Atticos,) permixtis & arte unguentariorum decoctis, unguentum suavissimum confici. Ac deinde *Moyses* illud accipiens ipsos & sacerdotes & totum Tabernaculum inungendo purificavit, simul etiam suffimenta: multa enim erant, eaque varia in Tabernaculum, super aureum thuribulum *adolenda*, valde pretiosa comportabantur. quorum naturam enarrare supersedeo, ne lectoribus tædium afferam & molestiam. Oportebat autem bis quotidie suffitum facere, ante ortum & circa occasum solis, oleumque purificatum ad lucernas servare: quarum tres quidem super sacrum candelabrum Deo tota die lucebant, reliquæ sub vesperam accendebantur.

4. Jam cum omnia accurata essent & perfecta, *sacrorum* opificum præstantissimi visi sunt Besalelus & Eliabus. nam ipsi aliorum inventis meliora addere studuerunt, ad multa etiam aliis ignorata excogitanda & efficienda suopte ingenio idonei. Contigit tamen ut Besalelus præcellere existimaretur. Tempus autem septimestre, & non amplius, in hoc opere absolvendo consumptum est: & post hoc primus annus ab exitu ex Ægypto completus est. Anni vero secundi sub initium, mense Xanthico Macedonum, Hebræorum vero Nisan, ipso novilunio Tabernaculum *Deo* consecrarunt, & omnia ejus vasa à me *paulo ante* recensita.

5. *O-

a Τῶν ὑστέρων ὑλκὴν,] Iterum ex *Big.* & *Samb.* τὰ ὑστέρων in *reliquis*.

b Δεῦναι] Δυεῖν *Big.* & *Samb.* (εἰν δύο *Coll. Voss.*) δυοῖν *Vat.* perperam sane, cum *Hesychius* δύειν interpretetur τύπτειν, καὶ βρέχειν, μίσγειν, μαλάττειν. BERN. & HUDS.

c Ἐλαίᾳ] Ἐλαίᾳ τε ἐλαίνῳ ἶν *Samb.* & *Epiph.* Namque ἐλαΐνος dicitur forma μετασχηματισμῷ ab ἐλαίᾳ, ut Grammatici advertunt ad alterum poema Mæonidæ. ἐλαίᾳ δ' ἐλαΐνῳ εἶν *Bas.* & *Big.* Alienum autem est ab hoc sanctissimo Chrismate *Spathes contusæ pinguedo*, sive *Oleum Elatinum*. In MS. Sambuci hæc sententia ita distinguitur in partes, ἐλκὼ κεκομμένα· δεῦναι ἐκέλευσεν ἐλαίᾳ τε ἐλαίνῳ ἶν· μέτρον δ' ἐστὶ τοῦτο ἑπτυχόαιον, δύο χοὰς (ambigue & contra Canonem) ἀττικοὺς δεχόμενον· ἀναμίξαντες &c. Veruntamen vas Hebraïcum הין *Hin*, LXX. Interpr. & Josepho ἶν, Onceloso ἶνα הנא, cepisse quantum oleum duobus congiis Atticis esset implendis, hoc est, libras Romanas Anglicalve tam pinguis placidique liquoris bis decem, cum Josepho SS. Patres nostræ Ecclesiæ consentiunt, Apollinarius in Scholiis Romanis, Hieronymus ad Prophetias, & Theodoretus Cyri Quæst. 64. in Exodum, ubi quæritur, Τί ἐστι τὸ εἶν; μέτρον ἑβραϊκόν. δέχει δ', ὡς φησὶν Ἰώσηπος, δύο χοᾶς ἀττικάς. πιστεύσαι δ' ἂν τούτοις αὐτῷ ἀκριβῶς δ' ἔθνους τὰ μέτρα ἐπισταμένῳ. Unde recte putavit Epiphanius Cyprius τὸ ἅγιον ἶν ξεστῶν εἶναι ιβ'. continere novem sextarios bilibres, sive 18. libras Romanas olei. Congius enim Atticus recipit olei libras Romanas decem, sed Romanus duntaxat novem. Conveniunt autem isthæc mensura eadem ex Judæorum παραδόσει: Hin, semisatum, 3 cabi, 12 logi seu 48 rebiitæ, 72 ova plena gallinæ, Ephæ sive Bati pars sexta. Quandoquidem vero duæ Cotylæ sive sextarius Atticus continet 20 uncias Romanas olei, 12 sextarii sive bicongium Atticum, quantum est *Hin* Hebraicum Josepho æstimatore, admittet 20 libras Romanas olei. Modus autem iste plus triente superat Staticam Rabbinorum, Maimonidis, Tanchumi, Davidis Fesani, & aliorum. Logo enim suo concedunt illi ferme 13 uncias, sive drachmas 104. Unde *Hin* vas δωδεκάλογον replebunt 13 libræ Romanæ olei. Verum alibi de hisce ex professo tractamus. Sufficiat vel divertendo admonere lectores meos utrumque Pentateuchum Arabicum in Archivis Laudinis ἶν vertisse in قرق mensuram Medinensem *Ratalorum* seu librarum 16 capacem, mediumque adeo tenuisse inter modulos Josephi & Rabbinorum. Olei vero requirebatur minimum libras Atticas xx. quo eliquescerent libræ LXII. sive sicli sesquimille aromatum ritu myrepsico decoctorum, [vide *Ceritot* f. 5. & Maimonidem initio *Cele mikdas:*) atque adeo gemino flumine decurrerent à fronte ἐπὶ τὰ πώγωνα, τὰ πώγωνα ἀαρών. BERN. Ita *Samb.* (*Coll. Voss.* correctio *Cocceji*) & *Epiphan.* Ἐλαίᾳ ᾧ ἐλαΐνῳ *Big. Vat. Bas.* & *G.*

d Εἶν,] הין Hebr. REL.

e Αὐτὸς] Αὐτὸς τε τοὺς ἱερεῖς *Big.* & *Samb.*

f Κεκαθάρκε,] Ἐκαθάρισε (---κε *Bas.*) τά τε θυόμενα, πολλὰ δ' ἐστὶ ταῦτα καὶ ποικίλα *Bas.* & *Gen.* κεκαθάρκε τὰ θυόμενα· πολλὰ δ' ἐστὶ καὶ ταῦτα ποικίλα καὶ τῷ σκευῷ, ἐπὶ δὲ *Samb.* & *Big.* Contra tot libros Græcos & mille Latinos jam typis Scheldonianis emendari volo κεκαθάρκε· τά τε θυόμενα &c. (Ita & in ora libri *Cocceji*.) Intelligit enim Flavius nobilissima illa suffimenta seu θυώματα קטורת, quibus intra Ædem quotidie adolescebat Altare Aureum, Deo præscribente sibique vendicante Ex. c. 30. 34. &c. & Ezech. c. 16. 18. Scio tamen θυόμενα posse defendi consuetudine summi poetæ, ὀδ. ξ'. ἀείσματα θύειν θεοῖς, ἤτοι τὰς ἀπαρχὰς ἐθυμία καὶ τὰς παλαιάς, quod adnotavit Thessalonicensis. Et ἰλ. ζ'. θυέεσσι, θυμιάμασι, ut Grammatici omnes fatentur. Photio itaque θύειν, ὀσμᾶν καὶ θυμιᾶν. Hesychioque θυσιάσαι, θυμιάσαι: sic enim restituendum. Unde Etymologo majori θύα dicuntur proprie τὰ θυμιάματα, sive γῆς παῖδες phrasi Philochori: sacrificia autem cætera per abusum. Et alibi λέγει δ' θύω τὸ θυμιῶ, καὶ τὸ τελυμένον τὸ ἀπὸ πυρὸς βεβλημένον. BERN. Ita ex *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* κεκαθάρκε (---κε *Bas.*) τά τε θυόμενα, πολλὰ δ' ἐστὶ ταῦτα καὶ ποικίλα *Bas.* & *G.* Defendi tamen potest θυόμενα (ut notavit *Bernardus*) auctoritate *Vett. Grammaticorum*, qui ad *Iliad* ζ'. θυέεσσι interpretantur θυμιάμασι.

g Παραλείπω] *Big.* παραλείπω.

h Πρίν τε ἀνασχεῖν] Judæi in codice Tamid serius omnino (postquam agnus sacrificii jugis jam erat jugulatus & membra ad clivum altaris delata, quod nonnisi orto sole fieri consuevit) suffitum oblatum volunt. At Philo lib. de victimas offerentibus, etiam scribit ἔνδον πρὸ βαθυῶ ὄρθρου fuisse incensos odores. Postea Josephus noster scribit, ἀρχομένης ἡμέρας, *circa diei initium* fuisse agnum hunc jugulatum. REL.

i Εἰς τοὺς λύχνους·] Φυλάττειν εἰς τοὺς Ν' λύχνους *Busb.* εἰς τοὺς τοὺς λύχνους. Literam prolapsam corrigo εἰς τοὺς Ζ' λύχνους. Tot ille luces superius ex Moyse observarat c. 7. §. 7. Candelabrum sacrum coronasse. BERN. Εἰς τοὺς ν'. λύχνους *Busb.* unde legendum conjicit *Bernardus*. εἰς τοὺς ζ'. λύχνους. nam totidem luces Candelabrum sacrum coronarunt.

k Τρεῖς] In Siphra, antiquissimo in Leviticum commentario, & in Talmude plus uno loco, traditur noctu septem lychnos arsisse, interdiu unum, e quo videlicet accendebantur circa vesperam reliqui sex lychni. Non memini ullum legere scriptorem Judaicum, qui tres interdiu lychnos arsisse affirmet. REL.

l Βεσάληλος] Βεσελέηλος *Samb. Hen. Busb.* & infra *Big.* Heic autem legit *Big.* βασελέηλος. *Bas.* & *Gen.* ubique βεσέληλος. Quibusvis horum non incongrue redditur in Græcum nomen בצלאל. BERN. Vide pag. 130. v. penult. Βεσελέηλος *Samb. Hen.* & *Busb.* atque ita *Vat.* licet infra Βεσέηλον habeat. Βασελέηλος *Big.* & mox Βεσελέηλος, ubique Βεσέληλος in *Bas.* & *G.*

m Τῶν γὰρ ἐνδεῶν] *Epiph.* ex incuria lectitaret τὰ γὰρ ἐξευρεθέντων τοῖς ὑστέροις προεξεύρησαν seu προεξεύρησαν. Respexit autem Josephus ad hæc verba viri divini, לחשב מחשבות לעשות בזהב וגו, ἔργῳ ἀληθοῦς καὶ ἐπιστήμονος. BERN.

n Εἰς τὸ ἔργον διῆλθε] Διῆλθεν εἰς τὸ ἔργον *Samb.* Inde Zonaras deflorator: ἐποιήθη δὲ ἡ σκηνὴ μησὶν ἑπτά. Diuque ante illum Tarasii doctissimus Syncellus, φησὶ δὲ Ἰώσηπος, ὅτι οὐ ἐπὶ μησὶν ἐτελειώθη πάντα τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς, καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς ἐξόδου ἔτη, lego ἐσάτῃ nil convenientius. τοῦτο δὲ ἡ γραφὴ τῆς ἐξόδου μαρτυρεῖ, πέρας οὐ τούτοις ἔχουσα. BERN.

5. * Oſtendit autem Deus ſibi gratum acceptumque eſſe hoc Hebræorum opus; & non fruſtra eos laboraſſe *præ ſe tulit* contemptu ejus usûs: ſed acceſſit ad hanc Ædem & in ea habitare dignatus eſt. Præſentiam porro ſuam ita declaravit. Cœlum quidem purum erat & ſerenum, ſoli vero Tabernaculo incumbebat caligo, non profunda admodum & denſa nube illud circundans, ut talis eſſe videretur quali hyeme aſſueſcebant, nec tamen rara adeo & ſubtili ut viſus eam penetraret: ſed ſuavis ab ea ros diſtillabat in argumentum Dei præſentiæ iis qui hoc volebant pariter & credebant.

6. Moyſes autem, cum artifices qui talia adornârant & confecerant, dignis cohoneſtaſſet præmiis, in atrio Tabernaculi mactabat, prout ei Deus præceperat, taurum & arietem & hœdum pro peccatis; (nam de ſacrorum *quidem* miniſteriorum ritibus, cum de ſacrificiis agam, dicturus ſum, ſimul & de victimis quas ſolidas igni cremari juſſerit lex, quarumque partem in epulas cedere permiſcerit) & † dein hoſtiarum ſanguine & veſtimenta Aaronis & ipſum cum filiis ſuis conſperſit, aqua fontana ac ſimul oleo eos purificans, ut Dei fierent *ſacerdotes*. Atque hoc modo per ſeptem dies *continuos* ipſos & veſtitum eorum curabat: Tabernaculum item & ejus vaſa *omnia*, oleoque ante ſuffito, ut modo dixi; & ſanguine taurorum & arietum & hœdorum, unoquoque die è ſingulis unius, occiſorum. Octavo autem *die* feſtum indixit populo, & *quemque* pro facultatibus *ſuis* ſacrificare præcepit. Illi vero inter ſeſe *liberalitate* certantes, & alter alterum iis quæ offerebant ſu-

ε'. ° Επέδειξε δ' αὐτὸν ὁ Θεὸς ἡδόμενον τῷ ἔργῳ τῶν Ἑβραίων, καὶ μὴ μάτην αὐτοὺς πονήσαντας ὑπερηφανείᾳ P τῆς χρήσεως· ἀλλ' q ἐπεξενώθη καὶ κατεσκήνωσε τῷ ναῷ τούτῳ. τὴν δὲ παρουσίαν ὧδε ἐποίησεν. ὁ μὲν ἀέρα νὸς καθαρὸς ἦν, ὑπὲρ δὲ τὴν σκηνὴν μόνην ἤχλυσεν, ὅτε r βαθεῖ πάνυ νέφει καὶ πυκνῷ περιλαβὼν αὐτὴν, s ὡς' εἶναι δόξαι χειμέριον, ὅτε μὲν t λεπτῷ ὥστε ὥςε τὴν ὄψιν ἰσχύσαι τι δι' αὐτοῦ καταλαβέσθαι· ἡδεῖα δὲ ἀπ' αὐτοῦ δρόσος ἔρρει, καὶ Θεοῦ δηλοῦσα παρουσίαν τοῖς τοῦτο καὶ βουλομένοις καὶ πεπιστευκόσι.

ς'. Μωϋσῆς δὲ, τοὺς τέκτονας οἵας εἰκὸς ἦν δωρεαῖς τοὺς τοιούτους u εἰργασμένους τιμήσας, x ἔθυεν ἐν τῷ τῆς σκηνῆς αἰθρίῳ, καὶ προσῆγεν ὁ Θεῷ, y ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων· καὶ δὴ λέγειν z γὼ ἐν τοῖς περὶ θυσιῶν a μέλλω τὰ πραττόμενα περὶ τὰς ἱερουργίας, ἐν ἐκείνοις b δηλώσων περί τε ὧν c ἐλλιπαίνειν κελεύει, καὶ ὧν μεταλαμβάνειν τὰ βρώσιμα ἐφίησιν ὁ νόμος· καὶ τοῦ αἵματος τῶν τεθυμένων τὴν τε σπλὴν τοῦ Ααρῶνος καὶ αὐτὸν σὺν τοῖς παισὶν d ἔρρανεν, ἀφαγίσας πηγαίοις τε ὕδασιν καὶ μύρῳ, ἵνα τῷ Θεῷ γένωνται. ὀκτὼ μὲν οὖν ἡμέρας ἐπὶ τούτοις τὸν θρόνον αὐτός τε καὶ τοὺς σπλῆνας ἐθεράπευε. τήν τε σκηνὴν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη ἐλαίῳ τε e προθυμιαμένῳ καθὼς εἶπον, καὶ τῷ αἵματι τῶν ταύρων f καὶ κριῶν σφαγέντων καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑνὸς τοῦ θεοῦ. τῇ δ' ὀγδόῃ g κατήγγελεν ἑορτὴν τῷ λαῷ, καὶ θύειν προσέταξε τοῦ δυνάμιν. οἱ δ' ἀλλήλοις ἀμιλλώμενοι, h καὶ ὑπερβάλλειν φιλοτιμούμενοι τὰς θυσίας ἃς ἕκαστος ὑπεφέρε,

o Επέδειξε δ' αὐτὸν ὁ Θεὸς] Ο θεὸς δ' αὐτὸν ἐπέδειξε *Samb.* ἔδειξε δ' αὐτῷ ὁ θεὸς ἡδὺν τὸ ἔργον *Hen.* Similiter *Zonaras*, ἔδειξε δ' ὁ θεὸς τοῦ γνώμην αὐτῷ τὸ ἔργον ἡδυσμένον, παρουσίας τὸ τῇ σκηνῇ. ὅτω δὲ τὸ παρουσίαν ἐδήλωσεν. ἀχλὺς ὑπῆρ τὸ σκηνὴν μόνην ἐχθοίσα· ὅτε βαθεῖα ἐ συμπεπιλημένη ἐ νιφετοῦ ἐμφερὴς, ὅτε πάνυ λεπτὴ τε ἐ ὁρᾶσθαι, ὡς δι' αὐτῆς διϊκνεῖσθαι τὴν ὄψιν. ἡδεῖα δὲ ἀπ' αὐτῆς ἔρρει δρόσος. Mox ὑπερηφανίᾳ *Samb.* Talia enim *διφορεῖται* apud Grammaticos. BERN.

* *Oſtendit autem Deus*] *Deſcendit itaque Maximus Hoſpes in novam Ædem*, (ναὸν *modo*, *modo* σκηνὴν *appellat Flavius*,) *atque claro ſub cœlo nubem profundam roribus magis quam atram præſentis Numinis argumentum offert*, *Ex. c.* 40. 34. *&c. Quin ſymbolum iſtud Divinæ Majeſtatis meruit vocari* כבוד יהוה, δόξα κυρίου *Interpretibus* LXX. جلال الله *Samaritis*, *Saadiæ aliiſque Judæis* نور الله τὸ θεῖον φῶς: *pariterque phraſi Legiſlatoris ipſa nubes verſu ultimo nuncupatur* ענן יהוה nubes Domini *Hieronymo interprete. Onceloſo* ענן יקרא דיי, *Uzielidi & Solymitano Paraphraſtæ* ענן יקר שכינתה דיי. *Nam oi ο'. ſimplicius ajunt* νεφέλη Κυρίου, *quod eſt* ענן יהוה. *Ibidem Saadias periſte* غمام عز الله, *quod Samaritis & Judais pleriſque redditur* غمام الله. *Maimonidi Philoſopho* האור הנברא Lux creata, *l.* 1. *c.* 64. More. *Nicolao Lyrico* Nubes glorioſa. *Neque aliter accipies Ex. c.* 24. 16. 1 *Reg. c.* 8. 10, 12. *Ezech. c.* 43. 4, 5, 7. *& Eſaiæ c.* 4. 5. *Hic quidem deſinit Exodus ſeu* Elleſemot, *Moſaicorum ſecundus. Tertius vero liber* Vaicra *dictus &* Leviticus *ſive* תורת הכהנים, *unius inde menſis juſſa continet.* BERN.

p Τῆς κρήνης·] *Vet.* vertit: *In pulchritudine illius ædificii.* Quid ſi legerit κτίσεως vel οἰκήσεως COCC.

q Επεξενώθη] Aut verbis Moyſis (על אהל מועד) שכן עליו הענן יכבוד יהוה מלא את המשכן. BERN.

r Βαθεῖ] Βαθὺ *Baſ.* & *Gen.*

s Ως' εἶναι δόξαι χειμέριον,] Ωστε εἶναι δόξαι *Vat.*

t Λεπτῷ] Λεπτὴν in *MSS.* (λυπτὴν *Coll. Voſſ.*) Ejuſmodi ὑπαλλαγαὶ ſæpius occurrunt in ſcriptis Atticis.

u Εἰργασμένους] Εργασαμένους ſolus *Samb.*

x Εθυεν ὑπὲρ τοῦ] Εθυε τῷ *Big.* & *Samb.* ἔθυεν ὑπὲρ τοῦ *Zonaras.* BERN.

y Ταῦρον ἐ κριὸν ἐ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων·] Quid? mactabat Moyſes pro fano ac ſacerdotibus dedicandis præter taurum arietes duos, ὁλόκαυστον איל העלה alterum, alterum τελεσιτὸν איל המלואים; non שעיר עזים לחטאת, non hircum aliquem tota illa ſeptimana Conſecrationis Lev. c. 8. Die autem ſequente novus Pontifex Optimo obtulit quaſi populi peccantis nomine χιμαῖον ἐξ αἰγῶν Lev. c. 9. Octiduum enim Aaroni conſecrando imputant Philo & Cimchius Judæi. Hic quidem Grammaticus ad Ezech. c. 43, וכן ענל החטאת שהקריב אהרן ביום השמיני למלואים נשרף. Veruntamen Joſephi dictum mire convenit cum ritu, quem laudat Ezechielus c. 43. 19. 22, 23, 25, 26, 27. initiandorum Sacerdotum ex proſapia Sadocena; ſive hæc à Sadoco primo Præſule Templi Salomonici, ſive ſerius deducatur à Joſua Joſedeci Templi Zorobabelici etiam primo Antiſtite. *Septem autem diebus*, ait vates Cherubicus, *facies* vel *offeres hircum* aut *hœdum pro peccato*, ועשית את השעיר Interpr. LXX. שעיר חטאת *quotidie*, *& vitulum de armento* פר בן בקר *μόχον ἐκ βοῶν*, *& arietem de pecoribus* ואיל מן הצאן *κριὸν ἐκ προβάτων*, *immaculatos offerent. Septem diebus expiabunt altare, & mundabunt illud. Et implebunt manum ejus* וימלאו ידו. Ubi LXX. Interpr. ἐ πληρώσεις τὰς χεῖρας αὐτῶν, ſtaminum equidem illas, ſicut Ex. c. 29. 9. prius imperatum fuerat. *Expletis autem diebus*, διελθόντι δὲ πρὸ τῆς ὀγδόης, *in die octava & ultra facient Sacerdotes ſuper altare holocauſta veſtra, & quæ pro pace offerunt: & placatus ero vobis, ait Dominus Deus.* Hæc autem talia ab Aaronis initiatione, cujus Moyſes auctor erat, biſque ipſe in ſacro ſuo volumine meminerat, deumbrata eſſe nemo non intelligit. Attamen propter hunc typum religionis Judaicæ Ezechielo cœlitus oſtenſum ſacrificium conſecrandorum Pontificum quatenus immutari poterat. Sicut oſtiolum auſtrale Portæ ſanctæ non auſi erant viri Domus ſecundæ unquam aperire, quaſi in eadem illa deſcriptione Deus hanc firmiter occluſerat. Malunt tamen Commentatores Judaici, Salomo, Cimchius junior, alii, hircum hunc τελεσιτὸν ad Domum tertiam, quam diutius expectarunt, porro rejectare. Quatenus diſertis verbis affirmarunt Talmudici corporis conditores, Formam Conſecrationis ſeculo Eſdræ fuiſſe nullo modo diverſam à Cæremoniali Moſaico. BERN.

z Γὰρ ἐν τοῖς] Illud γὰρ è *Cod. Samb.* more *Atticorum* inſertum dedimus.

a Μέλλω] Μέλλω, τὰ περ. π. τὰς ἱερ. ὧν ἐκ. δηλώσων, ὧνπέ τε ὧν ὁλοκαυτεῖν κελεύει *Baſ.* & *Gen.* μέλλω τὰ περ. π. τὰς ἱερουργίας, ὧν ἐκείνοις δηλώσω ὧνπέ τι *Samb. Big.* & *Epiphanius*: niſi quod prior manus in codice *Sambuci* ſcripſerat ὁλοκαυλῶν typo alio ἀπαρεμφάτῳ. BERN.

b Δηλώσων] Δηλώσω *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

c Ολοκαυτεῖν] Ολοκαυτεῖν *Samb.* & *Vat.*

d Ἐρράνεν,] Ad marginem MS. *Samb.* ἔρρανεν ἀθανασίας &c. Ex. c. 8. 30. וזו על אהרן ועל בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו אתו. BERN.

e Προθυμιαμένῳ] Ita *Vat. Baſ. G.* προθυμένῳ *Big. Samb. Hen. Busb. Vat. Baſ.* & *G.*

f Καὶ κριῶν] *Epiphanius* τῶν ταύρων ἐ ἐρίφων. Credes Joſephum heic ſcripſiſſe τῶν ταύρων ἐ κριῶν ἐ ἐρίφων, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑνὸς τοῦ θεοῦ: qua in re à Moyſe paululum diſſentit. Aut jam bina ſacrificia memorare duntaxat ὑπὲρ ἁμαρτάδων, ſuppreſſo ariete Initiationis. Mox σφαγέντων *Hen.* & *Busb.* Ibi καθ' ἑκάστην ἡμέραν *Samb.* BERN. Καὶ τῶν κριῶν *Vat.* ἐ ἐρίφων legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Forſan (inquit *Bernardus*) ſcripſerit *Joſephus* τῶν ταύρων ἐ κριῶν ἐ ἐρίφων ἐ ἑκάστην &c. niſi dicamus jam bina ſacrificia memorari duntaxat ὑπὲρ ἁμαρτάδων, ſuppreſſo ariete Initiationis.

g Κατήγγελεν] Εγγιλεν *Hen.* & *Busb.* Κατήγγελλεν ἑορτὴν τῷ Θεῷ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ θύειν *Vat*

h Καὶ ὑπερβάλλειν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καὶ ὑπερβαλλὸν φιλοτιμούμενοι, τὰς θυσίας ἑκάστου ἐπι-

φέρει,

Φέροι, τοῖς λεγομένοις ὑπήκουον. ὀπικαμένων δὲ τ[ῶν] ἱερείων τῷ βωμῷ, ἀιφνίδιον ἐξ αὐτῶν πῦρ ἀνήφθη αὐτόματον, καὶ ὅμοιον ἀστραπῆς λαμπηδόνι ὁρώμενον τῇ φλογὶ, [k] καὶ πάντα ἐδαπάνα τὰ ὑπὸ τῷ βωμῷ.

ζ. Συνέβη δὲ καὶ Ααρῶνι συμφορά τις [l] ἐκ τούτου, λογιζομένῳ ὡς ἐπ' ἀνθρώπῳ καὶ πατρὶ, ἡνιαίως δ' ἂν αὐτὸ καρτερηθεῖσα· ὅτι καὶ τῷ ψυχῇ πρὸς τὸ συμπίπτοντα στέρρως ἔχει, καὶ κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ ἡγεῖτο τὸ πάθος γεγονέναι. τῶν γὰρ ἐκ αὐτοῦ τεττάρων ὄντων, ὡς προεῖπον, δύο οἱ πρεσβύτεροι Νάδαβος καὶ Ἀβιοῦς, προσφέροντες ὑπὲρ τοῦ βωμοῦ ἐκ ὧν προεῖπεν Μωϋσῆς [m] θυμάτων, ἀλλ' οἷς ἐχρῶντο πρότερον, κατεκαύθησαν· καὶ πυρὸς [n] ἐπ' αὐτοὺς τῷ ὁρμῇ βαλόντος, καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ πρόσωπα φλέγαν αὐτῶν δεξαμένου, καὶ σβέσαι μηδενὸς δυναμένου. καὶ οἱ μὲν ὕτως ἀπέθανον. [o] Μωϋσῆς δὲ κελεύει τὸν πατέρα αὐτῶν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, βαστάξαντας τὰ σώματα καὶ προσφαγὰς τῆς παρεμβολῆς ἔξω θάψαι μεγαλοπρεπῶς. πενθεῖ δ' αὐτοὺς τὸ πλῆθος, χαλεπῶς ὑπὲρ τῷ θανάτῳ τοῦδε δόξαν ὕτω γεγονέναι· ἀφαιρεῖν. μόνους δὲ Μωϋσῆς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν καὶ τὸν πατέρα μὴ φροντίζειν δ' ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἠξίωσε, παρακελευσάμενος τῇ εἰς τὸν Θεὸν τιμῇ τοῦ περὶ αὐτοὺς σκυθρωπάζειν. ἤδη γὰρ Ααρὼν καὶ τῇ στολῇ τῇ ἱερᾷ [p] ἠμφίεστο.

η. Μωϋσῆς [q] δὲ πᾶσαν τιμὴν παραιτησάμενος, ἣν ἐπιφέρει, τοῖς λεγομένοις ὑπακούειν.

perare contendentes, dictis *ejus* paruerunt. At victimis aræ impositis repente ex illis spontaneus ortus est ignis, flammâque *sua* fulguris coruscationi similis visus, qui omnia super altari *penitus* absumpsit.

7. * Statim autem ab hoc *miraculo* contigit & Aaroni quædam calamitas, si ut homo & pater spectetur, quam tamen fortiter pertulit. quod & animo esset ad omnia quæ acciderent bene confirmato, & existimaret hoc non sine Dei voluntate factum. Cum enim filii ei quatuor fuerint, ut jam dixi, duo ex iis natu grandiores, Nabadus & Abius, afferentes in aram victimas, non quas præscripserat Moyses, sed quibus prius uterentur, *subitis* flammis ambusti intereunt: igne in illos impetum faciente, qui, cum pectora & facies eorum *avide* depascere cœpisset, à nemine restingui potuit. Atque illi quidem ita è vita excesserunt. Moyses autem mandavit patri eorum & fratribus, ut corpora portarent & extra castra deferentes magnifice *ea* sepelirent. Cæterum eos deplorat populus, inopinatam hanc eorum mortem ægre ferens: solos vero fratres ac patrem Moyses voluit à mœrore abstinere, ut qui Dei honorem suæ ex illis tristitiæ præponerent. Jam enim Aaron sacrum amictum gestabat.

Aaronis filii, Nabadus & Abius, subitis flammis ambusti intereunt.

8. Moyses itaque, omnibus recusatis honoribus, quos *Sacerdotio ita in fratrem translato, Moyses jam prophetiæ legibusque scribendis vacat.*

ἱερέων.

[i] Ἱερέων] Ita *Big.* & *Samb.* ex dialecto. Imo ἱερῆα, ἀτλικὴ λέξις ἡ λέξις ἐπὶ τῶν ἁπλῶς σφαζομένων, ait Eustathius verbis vetustioris Critici ad Necyomantiam vatis; ubi Didymus mavult θρίμματα interpretari, ut Inferias optimi scriptoris quatenus excusaret. Τῶν ἱερῶν *Bas. Gen. Hen. Busb.* atque *Zonaras* cum vulgo. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* ex *Attica* dialecto, ut pluribus nos docet *Mœris*, p. 22. *Edit. Oxon.* In *aliis* τῶν ἱερῶν.

[k] Καὶ πάντα ἐδαπάνα] Αὐτόματον καὶ ὅμοιον ἀ. λ. ἐ. τῇ φλογὶ, πάντα ἐδαπάνα *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* De his per compendium Johannes magnus Biglæ Drungarius, sive ὁ ἄρχων τῶν νυκτοφυλάκων, μωσῆς δὲ ἔθυσεν ἐν τῷ τ' σκήνει αἰθερίῳ ἐφ' ἡμέρας ἑπτά. τῇ δ' ὀγδόῃ ἐφεστὼς σκήνει τῷ λαῷ, καὶ θύειν ἐπέταξεν. οἱ δ' ἀλλόφυλοι ἡμιλωνῖται ἐπτακεσμίων δὲ τῶν ἱερῶν τῷ βωμῷ, πῦρ ἀνῆφθη αὐτόματον καὶ πάντα τὰ ἐπὶ τῷ βωμῷ ἐδαπάνησεν. De hoc miraculo quod differuit olim disertissimus Philo, & Flavium pridem legisse & nostmet adhuc repetere juvat. Μωυσῆς μὲν εἰς σκηνὴν εἰσέρχεται τὸν ἀδελφὸν ἐπαγόμενος. ὀγδόῃ δὲ ἐν τελευτῇ ἡμέρᾳ καὶ τελευταίᾳ. τὰς δὲ ἑπτέρου ἐπὶ ἑσπερανῶν αὐτὸν καὶ τοὺς ἀδελφιδοῦς ἀρχιέζεν. εἰσελθὼν δὲ ἀναδίδασκεν οἷα ὑφηγητὴς ἀγαθὸς ἀκριβῆ γνώμονι, ὃν χρὴ πρόπον τὸν ἀρχιερέα τὰς ἑῶν ποιεῖσθαι λειτουργίας. Similiter in Commentario vetere suæ factionis, quem Salomo Jarchius laudat Lev. c. 9. 23. ונכנס משה עם אהרן ללמוד על מעשה הקטרת. εἶτ' ἐξελθόντες, pergit Philo, ἀμφοτέροις δὲ καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνασι πρὸς τὴν κεφαλήν. Ita Deuteronomium *de Officio Jugi* c. 7. 2. הכהנים נושאים את ידיהם במקרש עלגבי ראשיהם, & Gemaristæ titulo eodem f. 33. & *Sotæ* f. 38, 39: atque demum M. Maimonis c. 14. §. 9. *de Oratione*. ἀνάγκη τοίνυν τῷ ἔθνει τὰς προσηκούσας δὸς καθαρὰς καὶ ὁσιωτάτης γαμετὰς. ἔτι δὲ ἀγομένων τετραδίσασθαί τι συμβαίνῃ. οὐ γὰρ τὸ ἄδυτον, εἴτε αἰθέριον ἀπάσματα καὶ καθαρώτατα, εἴτε αἰῶνος καὶ τοῦ τῶν στοιχείων φύσει μιγάδος [sic ista distinguit Novæ Academiæ recutitus philosophus] ἀναλυθέντος εἰς πῦρ, αἰφνίδιον ἀθρόα φλὸξ διεκπαίῃ, καὶ συβῶμον ῥιπὴ φέρεται ἐπὶ τὸ βωμόν. τὰ δὲ ἐξ αὐτοῦ πάντα ἐξαναλίσκει, ὡς οἰμαι σαφεστάτου ὄντος, ὅτι μὴ ἄνευ θείας ἐπιφοιτήσεως ἐπιτελεῖται. δοκεῖ γὰρ ἐξαίρετον εἶναι τοῖς ἁγίοις ἀποτυμπανίσας· μὴ μόνον οὐ οἷς ἀνθρωποι δημιοῦργοι, ἀλλὰ καὶ τῶν καθαρωτάτων ἡ ὑλίας πυρὶ τὸ χρεωδὲς ἐκ παρ' ἡμῖν μὴ προσάπτεσθαι βωμῷ, ἀφ' οὗ τὸ μυρίας ἴσως ἁγαμεναχθαι κῆρας. πολλῶν δὲ καὶ τὸ ἀναγκαῖον ἀγορᾶσαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ ἀφθεσίτους οὐ παιηγύρεις καὶ ἑορτὰς &c. Inde asserit Josephus, τῇ δ' ὀγδόῃ ἑορτὴν καλέσαντα τὸν λαὸν καὶ θύειν προστάξαι καὶ ὁσιῶσαι, &c. Illi etenim Judæi aliique nonnulli cap. 7. Num. cum Lev. c. 9. anno altero Exodi inchoante conjungunt. Plures tamen ἀναθήματα Patriarcharum in mensem secundum ejus anni dilata narrant. Monet insuper Georgius Chronographus Aaronem liberos suos seniores sub auspiciis Sacerdotii exemplo amisisse, ὅτι πῦρ χθονὸς θεὸς τοῖς θυσιαστηρίοις προσλάβοιεν, ὅπερ προαπηγόρευσε. πρὸς αἰῶνος τὰς θυσίας καταναλίσκοντος ἀεί· ἐξ οὗ καὶ θυμιᾶν ἐχρῆν. Puto Syncellum excerpsisse ista de *Parva Genesi* Rabbinorum. BERN. Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* πάντα δ' ἐδαπάνα cum *Big.* & *Samb.* maluit *Bernardus*. in *Editis* duntaxat πάντα ἐδαπανᾶ.

[l] Ἐκ τούτου.] Perperam ideo (ut notavit *Bernardus*) ad calendas Nisan Aaronidarum ἐμπυρισμὸν deflet gens Judæorum, ex *Megillat Taanit*, aliisque *Ritualibus*.

* *Statim autem ab hoc* miraculo *contigit & Aaroni quædam calamitas,*] *Statim ab hoc miraculo (perperam adeo ad Calendas Nisan Aaronidarum ἐμπυρισμὸν deflet jejuna gens Judæorum, ex* Megillat Taanit *aliisque Ritualibus,*) *Nabadus & Abius ob ritum*

Suffiendi, (θυμάτων *Josephi i. e.* θυμιαμάτων *ut supra*) *saltem propter* Sacrum *temeratum, vel* igni vili, *ut plerique interpretantur Lev. c. 16. 12. & c. 1. 7. aut simplicius*, contra Canonem, *illum inquam nuper datum Ex. 30 9. Ait enim Moyses Lev. c. 10.* ויתנו בהן אש קטרת ויקריבו לפני (איש במחתתו יהוה אש זרה אשר לא צוה אתם (*in Masora Judæorum* עליה, *quod est, Ausi sunt isti Suffitum alium, quam Deus jam modo præscripserat, apud ipsum plenis thuribulis adolere. Symeon quidem aliique Talmudistæ adhuc liberalius exponunt* אש זרה *de sacris quovismodo violatis: aptius vero Zonaras de eodem facinore, & ad mentem Flavii,* καθαὸ ἐ αὐτὸν τὰ ἀφατεσμένα θύσαντες, &c. *Certe pœnas dederant suæ ἐθελοθρησκείας Aaronidum pessimi iidem & primi; aut verbis Eleazari Nomodidascali* כי הורו הלכה בפני משה. *Præ foribus itaque Sanctuarii, aut propius ut aliqui volunt, ii subitis flammis ambusti intereunt. Moyses id expressit solito suo pleonasmo* ותצא אש מלפני יהוה ותאכל אותם ויתתו לפני יהוה. *Hanc ustulationem* (שריפה, ἐμπρησμὸν) *ex Sanctissimo profanis naribus adflatam retulit Pharisæus nomine Josei filius Dosithei*, Synhedrin *f.* 52. *a. Eandem multi ab æthere, Lyranus ab Altari majore; Josephus vero ab acerris subito effusam credidit. Dein atrum funus extra castra ducunt patrueles, lugente multum populo. Namque ipse pater hanc orbitatem fortius tulerat, quam sibi vestes oleo Consecrationis jam recentis fragrantes illico disrumperet aut deponeret. Lev. c. 10. Num. c. 3. 4. & 1 Par. c. 24. 2.* BERN.

[m] Θυμάτων,] Supra θυμιαμάτων. & si hîc ita legeretur, cum aliis conciliaretur *Josephus*, qui illos periisse dicunt vel propter sacrum temeratum igni vili, ὡ θεοσέβτῳ; vel quod ausi fuerint suffitum alium, quam Deus præscripserat, apud ipsum plenis thuribulis adolere. HUDS. Confer sacrum codicem, ubi aliter. REL.

[n] Ἐπ' αὐτοὺς] Ἐπ' αὐτοῖς *Vat.*

[o] Μωϋσῆς δὲ κελεύει] Emendo tamen adversus omnia exemplaria. quæ usquam vidi, μωσῆς δὲ κελεύει τὸν πάππον αὐτῶν καὶ τοὺς ἐξαδέλφους. Sic enim Moyses ille jusserat, consobrinos suos Misaelum & Elisaphanum Lev. c. 10. 4. *Agite, efferte hinc vos agnatos vestros,* קרבו שאו את אחיכם מאת פני הקדש וגו׳. Ambiguum autem (nisi prius illud verum fuerit) quo jure, si hi sacrificuli in Adyto sufflati expirassent, ab aliis manubus quam fratrum germanorum & Chrismatis sacerdotalis consortium inde deportarentur. Nam in illo primordio Ecclesiæ Judaicæ duntaxat quinque viris steterit Sacerdotium. Putabis itaque cum Uzielida Aaronis liberos minores fulgurita illa corpora ad ostium Tabernaculi tradidisse: salva fuerit adeo Res Sacra sartaque. BERN. Contra omnia *Exemplaria* (ex *Levit.* c. 10. v. 4.) hoc modo legendum esse pronunciat *Bernardus*, Μωϋσῆς δὲ κελεύει τὸν πάππον αὐτῶν καὶ τοὺς ἐξαδέλφους. existimans *Aaronis* liberos minores fulgurita illa corpora ad ostium Tabernaculi *Misaelo* & *Elisaphano* tradidisse, ut inde ab illis deportarentur.

[p] Ἡμφίεστο.] *Sambuci* solus codex habet ἡμιέσῳ tempore nimis perfecto. Miseram hanc historiam ita contraxit Zonaras Drungarius. καδὲ δὲ καὶ αὐτὸν τὰ ἀμφιεσμένα θύσαντες, κατεκαύθησαν τὰ σάρκα τε καὶ τὰ πρόσωπα, πυρὸς ἐξαφθέντος αὐτομάτου ἐ φλέξαντος αὐτούς. ὧν τὰ σώματα ἔξω τῆς παρεμβολῆς κομισθέντα, ἐτάφησαν. BERN. Ἡμφίεσο solus *Samb.*

[q] Δὲ παῦσαν] Ita pro δὲ ex *Vet. Interpr.*

quos in ſe populum collaturum eſſe viderat, ſoli Dei miniſterio ſemet addixit. Et adſcenſu quidem in montem Sinæum abſtinuit; in tabernaculum vero ingrediens, de iis reſponſa retulit quæ à Deo *ſupplex* rogabat: & hominis privati habitu contentus, & cæteris omnibus magis adhuc unum è populo referens, idque agens ut nihil ab aliis differre exiſtimetur, niſi quod *communi* eorum ſaluti proſpicere videretur. Præterea autem vivendi rationem deſcripſit & leges poſuit, quibus obſervandis & Deo placere poſſent, & vitam inculpatam agere. Iſta autem *omnia*, Deo illi dictante, ordinavit. Nunc igitur ad vitæ inſtituta legeſque orationem converto.

9. Veruntamen quod de Pontificis veſtitu prætermiſi, *prius* perſequi volo: nam is omnem prophetis fraudum & præſtigiarum anſam præcidebat. Verum ſi qui eo devenerint ut Dei auctoritate abutantur, Deo quidem liberum reliquit, quando ſacris intereſſe velit vel non adeſſe: id quod non Hebræis ſolum manifeſtum eſſe voluit, ſed & alienigenis qui huic forte ſpectaculo intervenirent. Nam ex lapidibus, quos ſuper humerum Pontificem ferre prædixi, (erant autem ſardonyches, atque eorum naturam oſtendere ſupervacuum puto, cum à nemine ignorentur) contigit ut alter micaret, quoties Deus ſacrificiis *propitius* adeſſet, qui in dextro humero fibulæ vice portabatur; *eximio* fulgore inde exſiliente, ut etiam procul poſitis illuceſceret, cum prius lapis eo careret ſplendore. Et certe hoc ipſum admirationem meretur apud omnes, qui non ex contemptu religionis ſapientiæ opinionem aucupantur. Sed quod hoc *multo* mirabilius eſt jam dicturus ſum. Nam per duodecim lapides, quos in pectore Pontifex Eſſenæ adſutos geſtat, Deus victoriam pugnaturis prænunciabat. Tantus enim ex iis † effulgebat ſplendor, cum nondum exercitus moveretur, ut toti populo manifeſtum fuerit, eorum auxilio adeſſe Deum. Unde & Græci, qui noſtras ſolennitates reverentur, quod ne quidem hiſce contradicere potuerint, Eſſenen appellant Λόγιον *Oraculum*. Ceſſavit autem Oraculum & ſardonyx fulgorem emittere, annis jam ‡ ducentis antequam ego hæc

Oraculum ceſſavit annis 174. ante excidium Templi ſecundi.

ἐώρα τὸ πλῆθος αὐτῷ παρέχειν ἕτοιμον, πρὸς μόνῃ [r] τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ διετέλει. καὶ τὰ μὲν εἰς τὸ Σινᾶον ἀνόδων ἀπέχετο, εἰς ἣν τὴν [s] σκηνὴν εἰσιὼν, ἐχρηματίζετο περὶ ὧν ἐδεῖτο παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἰδιωτεύων καὶ τῇ στολῇ, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἄγων ἑαυτὸν δημοτικώτερον, καὶ μηδὲν βουλόμενος τὰ πολλῶν διαφέρειν δοκεῖν, ἢ μόνῳ τῷ προνοεῖσθαι αὐτῶν βλέπεσθαι. ἔτι γὰρ τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους ἔγραφε, καθ' οὓς κεχαρισμένως τῷ Θεῷ βιώσονται, μηδὲν ἀλλήλοις ἐγκαλεῖν ἔχοντες· ταῦτα μέντοι καὶ τὴν ὑπαγόρευσιν τοῦ Θεοῦ σωζεται μάλιστα. διέξειμι μὲν οὖν περὶ τῆς πολιτείας [s] καὶ τῶν νόμων.

θ'. Ὁ μέντοι περὶ τὴν [t] τοῦ ἀρχιερέως στολὴν παρέλιπον, διελθεῖν βούλομαι· ὀδαμόθεν γὰρ [v] προφητῶν κακουργίαις [x] καταλέλοιπεν ἀφορμήν. εἰ δέ τινες τοιοῦτοι γένοιντο παρεγχειρεῖν τῷ τοῦ Θεοῦ ἀξιώματι, αὐτοκράτορες [y] δ' εἶναι τοῦ Θεὸν συμπατυγχάνειν [z] τοῖς ἱεροῖς [a] καταλιπεν, ὁπότε θελήσαι, καὶ μὴ παρεῖναι· ὃ [b] τοῦτο δ' ἐκ Ἑβραίοις δῆλον εἶναι μόνον ἠθέλησεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ξένοις τοῖς συμπατυγχάνουσι. τὰ γὰρ λίθων ὡς ἐπὶ τῶν ὤμων φέρειν τὸν ἀρχιερέα προεῖπον· [c] σαρδόνυχες γὰρ ἦσαν, καὶ σημαίνειν αὐτῶν τὴν φύσιν ἡγοῦμαι πλειστὸν, πᾶσιν εἰς γνῶσιν ἀφιγμένων· συνέβαινε λάμπειν, ὁπότε τὴν ἱερουργίας ὁ Θεὸς [d] παρήν, τὸ ἕτερον τὸ ἐπὶ τῷ δεξιῷ τῶν ὤμων πεπορπημένον, αὐγῆς ἀποπηδώσης καὶ τοῖς πρώτοις φαινομένης, ὃ πρότερον ταύτης ἀπαρχόσης τῷ λίθῳ. θαυμαστὸν μὲν οὖν καὶ τοῖς μὴ τὴν σοφίαν ἐπ' σκαυλισμῷ τῶν θείων ἠσκηκόσιν. ὁ δ' ἐστὶ τούτου θαυμασιώτερον ἐρῶ. ἀφ' γὰρ τῶν [e] δώδεκα λίθων, ὡς κατὰ στέρνον ὁ ἀρχιερεὺς [f] ἀνερραμμένους [g] τῷ ἐσοδίῳ φορεῖ, νίκην μέλλουσι πολεμεῖν προεμαίνουεν ὁ Θεός. [h] τοσαύτη γὰρ ἀπήστραπεν ἀπ' αὐτῶν αὐγὴ μήπω τῆς στρατιᾶς κεκινημένης, ὡς τῷ πλήθει παντὶ γνώριμον εἶναι τὸ παρεῖναι τὸν Θεὸν εἰς τὴν ἱερουργίαν. ὅθεν Ἕλληνες, οἱ τὰ ἡμέτερα τιμῶντες ἔθη, ἀφ' οὗ μηδὲν ἀντιλέγειν δύνασθαι τούτοις, τὸ ἐσόμενον λόγιον καλοῦσιν. [i] ἐπαύσατο μὲν οὖν ὅ τε ἐσοδίου καὶ ὁ σαρδόνυξ τῆς λάμπειν [k] ἔτεσι διακοσίοις πρότερον ἢ ταύτην ἐμὲ σωζεῖναι τὴν γραφήν, τῆς Θεοῦ

r Τῇ τοῦ Θεοῦ] Articulum τῇ adjecimus ex *Big. Samb.* & *Vat.* ut &, poſt v. ſex, articulum τὰς ante νόμους.

s Καὶ τὰ νόμων.] Καὶ τὰ νόμων αὐτῶν legerat *Vet. Interpr.*

t Τῆς ἀρχιερέως] Illud τοῦ pariter ex *MSS.*

v Προφητῶν] Συκοφαντῶν κακουργίας κατέλιπεν ita ſponte mutarunt *Big.* & *Samb.* quod cæteri ex ſententia Joſephi expreſſerant σοφιστῶν κακουργίας καταλέλοιπεν ἀφορμήν. Aut indiligenter factum eſt συκοφαντῶν, ex ὑποφητῶν ipſius Flavii. *Epiphanius Prophetarum* reddidit. BERN. Συκοφαντῶν κακουργίας κατέλιπεν *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* Forſan tamen factum eſt συκοφαντῶν ex ὑποφητῶν *Joſephi*. In melioribus *Epiphanii* codicibus *prophetarum*, in aliis *detrahentium*.

x Καταλέλοιπεν] Καταλιπεν *Big.* & *Samb.* HUDS. Forte, κατέλιπε μάρτυρας vel quid ſimile. Senſus: Deus, ſi quis falſus Propheta ſub nomine Dei loqui falſa tentaret; voluit ſacerdotes eſſe teſtes, in ſua poteſtate eſſe, adeſſe, ſi velit, vel abeſſe: & hoc non tantum Hebræis, ſed & peregrinis, qui adeſſent, voluit conſtare. COCC.

y Δ' εἶναι] Forte δὲ εἶναι. COCC.

z Τοῖς ἱεροῖς] Τοῖς ἱερεῦσι *Big. Samb.* & *Epiphanius*. τοὺς ἱερεῖς Editionum par. *Samb.* tamen ita diſtinguit καταλιπεν· ὁπότε θελήσειε μὴ παρεῖναι· καὶ τ &c. BERN. Ita ex *Big.* (*Coll, Voſſ.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Editis aliiſque* τοὺς ἱερεῖς.

a Καταλιπεν,] Fortaſſis an verbum καταλιπε huc deſcenderat ex verſu ſuperiori καταλιπεν ἀφορμὴν: nam ſine incongruo abeſſe poteſt, vel jam adeſſe. Quinimo id adſeruit interpres Scholaſticus, *ſcire dereliquit*. BERN. Verbum καταλιπεν ex ſuperiori verſu huc deſcendiſſe cum *Bernardo* ſuſpicor, nam ſine incongruo abeſſe poteſt, vel jam adeſſe. Quinimo id aſſeruit *Vet. Interpr.*

b Τοῦτο δ' ἐκ] *Baſ.* & *G.* τοῦτ' ἐκ' & mox τοῦ ἢ *Hen.* & *Busb.*

c Σαρδόνυχες] Hic σαρδώνυχες in pleriſque *MSS.* contra *Vat. Baſ.* & *G.* & utriuſque linguæ poëtas. BERN. & HUDS.

d Παρήν,] Παρῇ *Samb. Big.* παρεῖ *Baſ.* & *Gen.* παρεῖη *Hen.* & *Busb.* BERN.

e Δώδεκα λίθων,] Conſimilia narrat *Nicephorus* in *Eclogis*, & *Georgius Syncellus*: atque ante eos *Chryſoſtomus* orat. tertia *adv. Judæos*, *Theodoretus* in *Quæſt. Biblicis* haud ſemel, & *Cyrillus Alexandrinus* lib. XI. *de Adorat. Spirit.*

f Ἀνερραμμένους] Ἀνερράμφους *Busb.* & *Hen.* ἐνερραμμένους ritu Attico *Big.* & *Samb.* Editores ἐνεγραμμένους, ut Græcum vulgus. BERN. Sic *Big.* & *Samb.* ritu Attico. ἀνερράμμενους *Hen.* & *Busb.* ἐνεγραμμένους *Baſ.* & *G.*

g Τῷ ἐσοδίῳ] Τῷ ἐσοδίοι *Samb. Baſ.* & *Gen.* τῷ ἐσοδῷ jam nunc *Big.* atque mox in quarto caſuum τὰ ἐσοδῖα codex omnis. τῷ ἐσοδίῳ *Busb.* atque *Hen.* Reponere malui ἐσοδίῳ & ἐσοδίοῦ, ut alibi libri noſtri. Variant enim nimium Librarii in vocibus ignotis. ἐσοδῷ vero eſt חסן, ἐσοδίοις השנא à Syris. Statim νίκη *Hen.* Et poſt paucos verſus *Busb.* γνώριμον εἶναι τῷ παρεῖναι τὸν Θεὸν &c. BERN. Ἐσοδίῳ, ut & mox ἐσοδίοῦ & ἐσοδίοις cum libris noſtris alibi reponere placuit ex Syris pro ἐσοδίοι, ἐσοδῶσι & ἐσοδῷ, quæ omnia hic loci repræſentant, excepto quod infra paulo ante finem ἐσοδίοις habeat *Vat.*

h Τοσαύτη] Non is ſum ego, qui *Joſepho* (ut aliis ſolenne eſt) hac in parte falſi notam auſim inurere; cum fortaſſe Deus, qui *piſcinam Bethesdæ* Judæis reliquam fecit, ut ſe omnem populi ſui curam non abjeciſſe teſtaretur, hoc etiam miraculum (aliis tum propheriis ceſſantibus) exſtare voluerit.

† *Effulgebat ſplendor*,] Vide *Philonem Jud. de Monarchia* lib. 2. *Chryſoſt.* 37. adverſus Judæos, & *Auguſtinum* lib. 2. Quæſt. ſuper Exodum. Adde *Prideauxii* Connex. Hiſt. V. & N. T. part. 1. p. 154. &c. HUDS. in *Add.*

i Ἐπαύσατο] Splendorem illum, utpote qui non totam oraculi hujuſce naturam compleverit, poſt Captivitatem, quâ *Urim* & *Thummim* cecidiſſe dicuntur, permanſiſſe verſimile facit *Spencerus* in Diſſertat. *de Urim & Thummim.* cap. 4. §. 8.

k Ἔτεσι διακοσίοις] Annis 200. ante Joſephum lucere deſierunt. At erant nihilominus lapides in pectorali Pontificis, quod & Talmudici fatentur; ſed oracula Deus per illos non edidit. Ne quis errorem in numeris ſuſpicetur, ſciat & Syncellum in chronico ita ex Joſepho citare pag. 134. REL.

‡ *Ducentis*] Vide *Caſaub.* contra *Baronium* p. 231. HUDS. in *Add.*

Θεῷ [1] δυχεραίνοντ@ ὑπὲ τῆ ⸗δικαιοσ τῶν νόμων · πε- conſcriberem, cum Deus moleſte ferret tranſgreſſio-

[1] Δυχειράνοντ@] Δυχεραίνοντ@ *Hen.* Hæc ita delibavit Nicephorus in Eclogis ſuis, Τὰς ἐπὶ τ ὠμων ⸗ ἀρχιερέως ὑο σαρδώνυχας, καὶ τὰς ιβ'. λίθους τὰς ἐπὶ τῷ στήθ σημαίνειν ἀεὶ ἀλλ τ αὐγῆς ἢ καὶ τ ἐπισκοπήσεως τ ἰσομέτρων ἐις τε πόλεμον καὶ τ λοιπῶν τῶν ἐκβαλεῖν · καὶ ἀλλ τοῦτο λόγιον λέγεσθ τὸ ἐπὶ ⸗ στήθους. παύσασθ ὁ τῶν τοιούτων ὑπερογκίαν ⸗ τῶν ἐτῶν σ'. ⸗ ταῦτα τ ἰώσηπον γεγράψαι, ἁμαρτάντ@ ⸗ λαῦ. Similiter Georgius Chronographus, ⸗δὲ τοῦτ λογίου φησὶν ἰώσηπ@ ὡ πρίτῳ, ὅτι οἱ ὺο σαρδώνυχες οἱ ἐπὶ τ ὤμων ἀρχιερέως, καὶ ἐπὶ ⸗ στήθους δωδεκάλιθ@, λόγιον σκαλοῦσθ · ἀλλ τὸ σημαίνειν ἓκ τι τ αὐγῆς τὰ χρηστὰ, καὶ ὡς τ σκοπήσεως τὰ δεινὰ ὑπὲ πολέμους καὶ ἄλλοις παθήμασι τῷ ἰσραὴλ ἢ ὁποίαις τοιαύτη σημασία, δήλωσις εἰλίχθη καὶ ἀλήθεια, ὡ τῷ λογίῳ ⸗θέσθαι ⸗αφασιομένη · ἥτις καὶ ἀμφοῖν ⸗ λαῷ, φησὶν, ἐπαυτὰ θ ὑπεργεῖσα τ ἰσοσπῆ χρησιν ⸗στέγειν ἐτοῖς ἀμφοτέροις. Nec alia mente dixit prædicator χρυσορρήμων concione tertia adverſus Judæos, Κἀγὼ γὸ, ὅτι τὰ τείχη κατασκαψαι ἄνθρωποι, ---- μὴ καὶ τὰς ⸗φήτας ἄνθρωποι ἔπαυσαν; μὴ τὸν ⸗ πνεύματος χάριν ἀπεῖλον; μὴ τὰ ἅγια τὰ σιμικὰ τὰ παρ' ὑμῖν αὐτοὶ κατέλυσαν; οὐκοῦν τὸ φανὲν ὑπ' ⸗ ἱλαστηρίου φέρεσθ τῶν ἐπὶ τῷ χρίσματι ἡμμένων ἐνέργειαν, τῶν δήλωσιν (אורים) τῶν ἐπὶ τ λίθων ⸗ ἱερέως; ὁ γὸ ἄνθρωπ@ εἰς τ ταὶν εἰσῆγε πῦρ, ἀλλὰ φλὸξ ἄνωθεν κατενεχθῆσα ὕτω τῶν ἐπὶ τ θυσίας ἀβροσίαν ἐκλήρω. καὶ πάλιν ἀνὰ μέσον τ χειρῶν ὑπ' ⸗ ἱλαστηρίου φανὴ τις ἐφέρεθ, καὶ τὰ μέλαντα πρὸς λεγε. πάλιν ἐπὶ τ λίθων τ ἐπὶ ⸗ στήθους ⸗ ἀρχιερέως, ὅπερ ἐκάλυπ δήλωσιν, ἐγίνεθ τις ἔκλαμψις, καὶ τὰ μέλαντα ἐσήμαιν. ⸗θ' τοῦτοις, διὰ κενῆς χειλὸς ἔδε, ἡ ⸗ πιδύμαι@ χάρις ἐφίπτασθ καὶ τὸ ἔλαιον ὠσεπίδα, καὶ ⸗φθ' τοῦτοις δικαίων τοῖς ψαλμαῖς. Doctiſſimus etiam Theodoretus in Quæſt. Biblicis haud ſemel, ὡ τῷ στήθ τὸ καλύμμον λόγιον, λογικῶ συνκαλύπτθαι καρδίαν. εἶχε γ' κ τοῦτο ιβ'. λίθους ⸗σημεσμένους, ἀλλόφυλον ἔχοντας χρωτά. Διὸ γ' τούτων ἐνδὺθ πολέμων συνεχομένη ἡ νίκη ἡ ἥτ'α · ⸗σάγαγε γὰρ φησὶν ὁ σαμὰ τὸ ἐφούδ. εἶτα τῶ νίκῃ μαθὼν ἐπήγαγε, συνάγαγε τὸ ἐφούδ · καὶ ὕτως ἐξώπλιζε τ λαόν. Διὰ τοῦτο εἰρηκὼς ὁ τ ὅλων θεός · καὶ ἐπιθήσεις (Ex. c. 28.) τὸ λόγιον τ κρίσεως ἐπὶ τὸ στέθ@ ἀαρὼν, καὶ συνάξεις αὐτὸ τῶν ἐκλογὴν καὶ τῶν ἀλήθειαν. καὶ δήλωσιν μ' ἐκάλεσε τὰ ἐκεῖθεν μυούμενα · ἀλήθειαν γ', τ μυουμένων τὸ ἀψευδές. Dein Procopius ad Exodi c. 28. 30. Καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον τ κρίσεως τῶν δήλωσιν καὶ τῶν ἀλήθειαν. *Incertum eſt*, inquit, *an alii hic intelligendi ſint lapides, vel capienda ſit duorum nominum quaſi in tabella quadam inſcriptio*: ſic interpres non optimus. Et alibi, ὅτε λαῶν δῆλος αὐτῷ ⸗ ἀλήθεια. *Inter* XII. *enim lapides in pectorali ſitos* Claritas *erat* & Veritas, *per alios duos lapides repreſentata*. Hæc aſſerit Theologus Gazæus propter Cyrillum Alexandrinæ, qui lib. XI. de Adorat. Spiritali inter alia narrat: Καὶ ⸗φέρε τούτοις συναναπλέκεσθαί τι καὶ ἕτερον τοῖς ιβ'. λίθοις ⸗σεπιζήτ, λέγων · καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον τ κρίσεως τῶν δήλωσιν καὶ τῶν ἀλήθειαν. ὃ μὲν ἴστι καὶ ἀδιαμφιλύτως εὐαρμοῦν, πότερον δὲ λίθους ἢ ὡς ἐν μικρῷ πινακίῳ χθονὸς ⸗σεικόνισται. Paulo poſt idem Patriarcha, εἴτ' οὖν εἶεν καὶ ταῦτα (δῆλος intelligit) λίθοι, εἴτ' ὡς ἐν πίναξι χρυσῇ τ ὑπομάτων γραφὴ, πολυσχεδιάζει δ' ἐν λίθοις ὁ λόγ@. Verum ille ad Oſeæ c. 3. paulo fidentior, εἶτα ⸗στήσταχεν ἐξ ὀνόματ@ τ φυλῶν ιβ. τῷ τιχνήματι σοφῶς ὑπτέχοντας ὑφαίνεσθ λίθους · δύο γε μὴν ἑτέρους μεταξὺ τ ἄκρων, οἷς ὧ ὀνόματα ἡ δήλωσις καὶ ἡ ἀλήθεια. Adamantius etiam ex hoc myſterio ſuum φιλωνισμὸν & allegorizandi cacoethes acriter defendit, Λογεῖον inquit hom. VI. in Lev. *Sapientiæ ſtudium eſt, quia ſapientia in ratione conſiſtit: ſed quæ ſit ſapientiæ hujus & rationis virtus oſtendit. Impoſuit enim ſuper eum Logium, & impoſuit ſuper Logium manifeſtationem & veritatem. Non enim ſufficit Pontifici habere ſapientiam & ſcire omnium rationem, niſi poſſit etiam populo manifeſtare quæ novit, &c. Hoc eſt ergo* ſuperpoſuiſſe rationali manifeſtationem & veritatem. *Infelices illi, qui hæc legentes, omnem intelligentiam ſuam erga ſenſum veſtimenti corporalis effundunt. Dicant nobis quale eſt veſtimentum manifeſtationis, aut indumentum quale eſt veritatis? quæ mulieres iſta texuerint, in quo hæc unquam ſint conſecta textrino?* De *Eſſene* inſuper hæc inſeruit Græculus quidam Lexico Suidæ contra Manuſcriptorum fidem, loco non ſuo ad ἐρῶδ, quod nugacius eſſe arbitror, quam jam repeterem inde, vel de Quæſtionibus Anaſtaſii Niceni, aut de adſumento Epiphanii p. 250. vol. 2. Conſtat tamen iſtum συζητητὸν ex commentariis Cyrilli Alexandrini corrupiſſe ſententiam veterem, maxime ubi ait, ὁ γ' ἱερεὺς λαβὼν λείπων εἰς τὸ ἐφοὺδ, ἔρυθρα τ στόν. καὶ si μὴ ἀρίστον ὧ τῷ ⸗θῷ τὸ ἐρώτημα, εὐθέως ἐρωτῶν ὁ ἀδάμας λέγ@, καὶ ἐφιγγόβολὰ ἀκτῖνας σκεπτόμενον. εἰ γ' οὐκ ἀρίστον, ἵνατι ἐν τῇ ἰδίᾳ τάξει ὁ λίθ@. Prope hinc abeſt opinio Saxonis doctiſſimi Bedæ. *Pones autem in rationali judicii doctrinam & veritatem. Ideo* doctrina & veritas *in rationali judicii ſive literis impreſſa, ſeu nominis tantum ſacramento erant impoſita, ut Pontifex eadem veſte indutus meminiſſet ſe rationibus doctrinæ & veritatis inquirendis per acceptum ſacerdotium fuiſſe conſecratum. Ut quod exterius typicum in veſte præfulgebat, intus in corde verſaciter expreſſum coruſcaret.* Βαθὺ ⸗ λογεῖον τὸ χρῆμα (ut cum Cyrillo & Abeneſdra dicam) ſolicitum habuit S. Auguſtinum, *In quali re vel metallo poneretur ſuper rationale* (haud intra ipſum) *Demonſtratio & Veritas, quoniam talia dicit fieri in veſte ſacerdotis quæ corporaliter fiunt, invenire difficile eſt. Fabulantur tamen quidam, lapidem fuiſſe, cujus color ſive ad adverſa ſive ad proſpera mutaretur, quando ſacerdos intrabat in ſancta: & hoc eſſe quod ait, Et offerat Aaron judicia filiorum Iſrael ſuper pectus ſuum; oſtendens videlicet in illa Demonſtratione & Veritate, quid de illis judicaverit Dominus. Quanquam poſſit intelligi Demonſtrationem & Veritatem literis impoſitam ſuper Logium.* Talia refert Doctor Occidentis. Reſponſi itaque *certi clarique* ſymbolum, ut veri Dei oracula eſſe poſſunt, aut etiam argumentum *ſapientiæ* ac *probitatis* Pontificis Hebræi, (prout gemmea illa ἀλήθεια, quam à collo Sacerdotis Judiciſque pariter ſummi Ægyptiorum dependiſſe legimus, mentem æqui prudentem atque tenacem denotabat,) האורים והתומים. *Urim vethummim*, quod eſt *lumina & perfectiones*, φωτισμοὶ καὶ τελειώσεις in ſevera Tranſlatione Aquilæ, δῆλοι (unde forte Oraculo Apollineo nomen,) & quandoque ἔκλωσις καὶ ἀλήθεια LXXII. Alexandrinis, convenientius quidem periapto Sapphirino Præſidis Ægyptii, aut *doctrinæ & perfectio* in Vulgatioribus Bibliis Latinorum, poſt Joſephum de *luce mera, mira, ac perfectiſſima*, haud diverſa de re exponunt Origines, Chryſoſtomus, Hieronymus, Chriſtianorum quidam alii, & ex Magiſtris Judæorum non pauci. Nemo enim adhuc auſus erat in plicas Sacratiſſimi Thoracis icunculas fatidicas aut par homuncionum Magicorum ante Abeneſdram Aſtrologorum inducere. Hic vero pro אורים ותומים ſubſtituit τελίσματα χαλδαϊκὰ & μορφώματα (quomodo Aquila תרפים interpretatus erat) צורות שיעשה בעלי הכוכבים, referente ad Legem Nachmanide, non Maimonide, quod viri docti ſcribunt. Quorſum ægrius fero ab aliquot Chriſtianorum Doctorum tam pravam conjecturam Abrahami Judæi prolixo ac ſedulo opere defendi, & unicum à rerum conditu verum vereque venerandum Oraculum in ſacerrimum idololatriæ argumentum converti. Prudentius ſane, ſi hiaret unquam larus dextrum Pectoralis, Dei Summi nomen τετραγράμμον, quod Uzielides, Jarchius, Levis Gerſonis, & Iſaacus Aramæ, aliique fecerunt, aut hoc nobile attributum, divinum hunc titulum, φέως ὑέθυμίμ, τὸ φῶς καὶ τὸ τέλειον, aut *Lumen puriſſimum perfectiſſimumque*, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστὶ, 1 Joh. I. 5. vel Jus etiam δικαίωσιν, meliori an manu quam Beſeleli in tabella aurea gemmeave expreſſum, loculo ſacro indere. Prudentius porro cum Saliano & Græcis quibuſdam juxta duodecim gemmas ſolidi & clauſi undique Logii, ſic volunt *Urim* & *Thummim* literis ſcriptis adfigere. Non poterant equidem expedire ſe Judæi abs criminationibus Philoſophorum, ſi Abeneſdræ opinio increbuiſſet uſquam, non Idololatriam prorſus evitare & ſuperſtitionis Ægyptiacæ perridendam mimeſin; neque ſe tueri ipſum Pontifex Dei contra verba digiti Divini, ὃ ποιήσεις σεαυτῷ ⸗ פסל εἴδωλον, ὁὺ παντὸς ὁμοίωμα: aut dicto Strabonis hominis incircumciſi de Lege eadem, ἰὼν δεῖ πᾶσαν ξοανοποιΐαν. Idola tamen ſunt tui Teraphim, vir docte: Urim tui ſunt ſimulacra, ſunt ſculptilia. Quis interim Hebræorum vel Sacerdotum, ſeverus licet & cunctator, imagines fata eloquentes & ἀνθρώπινας victoriarum ſponſores illubenter adoraret, tanquam rem ſanctiſſimam Deoque plenam? Aut ex contrario, quis prudens ſcienſque Antiſtes talia teleſmata ſuo de pectore confeſtim non rejectaret odio merito vanitatis Ægyptiæ? Refutat etiam egregie commentum illud toties à Reverendo Viro vocatus laudatuſque Diodorus ſuæ Bibliothecæ libro XI. ἄγαλμα γ θεῶν τὸ σωῖλον ὁ κατεσκάκασεν ὁ μανὸς · ⸗ τὸ μὴ νομίζειν ἀνθρωπόμορφον εἶναι τ θεόν. τὰς γ θυσίας ἐξηλλαγμένας συνεστᾶθ τ ⸗ τοῖς ἄλλοις ἔθεσι, καὶ τὰς κτ τ βίου ἀγωγάς. Διὸ γὸ τῶν ἰδίων ξενηλασίαν ἀπάνθρωπόν τινα καὶ μισόξενον βίον εἰσηγήσατο. Fatetur etiam Strabo Moyſen inter ſuos Religionem & cultum inſtituiſſe liberum quidem θεοφορίας καὶ ἄλλας ⸗ψαλματείας ἀστόποις, liberum itaque duobus geniis Chr. Caſtrenſis. Falluntur autem nimium noſtrates Hegus & Spencerus, quod Philonem Judæum ſuæ ſententiæ patronum exiſtiment, aut ejus hæc verba de idolorum quorundam theca interpretentur, τὸ γ λογίον τετράγωνον διπλοῦν κατεσκάζετο, ὡσανεὶ βάσις · ἵνα δύο ἀρετὰς ἀγαλματοφορῇ, δήλωσίν τε καὶ ἀλήθειαν. Quod eſt Spencero Paraphraſtæ, *Logium eo fine duplex factum, ut illius fundum vel medium* (at nihil tale, concavum nihil intellexit Judæus dixitve, ſed pannum firmitatis cauſa duplum, quo lapides bis ſex cum ſuis palis recte ac fortiter ſuſtineret) *eo felicius duabus imaginibus ferendis inſerviret: quæ quidem imagines Manifeſtatio & Veritas dictæ ſunt.* Alioquin ait ſe neſcire τὰ λογίου ἀρετὰς ἀγαλματοφορεῖν, *virtutes quaſi in imaginibus ferre* dixerit. Aliter tamen Origenes, Hieronymus, Beda, S. Eccleſiæ Patres alii Græci Latinique ſentiebant, qui ob animum oculoſque habuerunt verba illa Philonis. Quinimo qualem rem putarit eſſe δήλωσιν καὶ ἀλήθειαν, ipſe Philo exponit p. 824. ubi phraſis magis claret, quam aliquis judicii non intercepti aut Græce callens obſcuram & difficilem ſentiat. Ecce illum libro II. de Divina Monarchia, ſeu contra Idololatras. σύμπας γ ὁ ταχ@ καλεῖ λογεῖον ἐνύμως · ἐκφδὴ τὰ ⸗ ἀφανῶ πάντα λόγοις καὶ ἀναλογίαις διδημιούργηται καὶ συντέτακται. ἐπὶ γ ⸗ λογείῳ δὲ τῷ ὑφάσματος καταποικίλῳ, ⸗θαγορεύων τὸ μὲ δήλωσιν, τὸ δ' ἀλήθειαν, αἰνίττετ γ Διὰ μ τ ἀληθείας, ὃν ἀφανῆ τὸ ⸗δέκαπαν ψεῦδ@ ἐπιδύσιν ὑ δεμιᾶν · Διὰ τ δηλώσεως, ὧν αἱ κατ' ἀφανοῦς φύσεις ἐκασα δηλοῦσι τ παρ' ἡμῖν, ἃ καθ' αὑτὰ πάντως ὧν ἴσ ἄγνωστα. Dixerat idem p. 670. ex Tralatione LXXII. Alexandrinorum, *Logium quadratum duplexque fecit, inſtar baſis, quo virtutes geminas Manifeſtationem inquam & Virtutem ſuſtineret.* Sic vertenda ſunt Græca ſuperius memorata. Quippe baſium & firmitas & figura quadrata eſſe ſolet: at loculi ratio omnis excluditur. Iterum p. 672. χρῆμα γ τετράγωνον τῷ λογείῳ. χρὴ γὸ τ τ φύτεως λόγον καὶ τ ⸗ ἀνθρώπου βιοκτίσαν πάλιν παρ' ὁ καὶ τὰς εἰσηγμένας ἀρετὰς προτελλόμενος αὐτῷ, δήλωσίν τε καὶ ἀλήθειαν. ὃ μὲν ἀπὸ καὶ δυσὶ λόγοις τοῖς καθ' ἑκασον ἡμῶν, δύο ἀρίστως ἀσύγκριτα οἰκεῖα. τῷ μ προφορικῷ δήλωσιν, τῷ γ καθ' Διάνοιαν ἀλήθειαν. Ne cogites, quæſo, de imagunculis diploidi Rationalis inſerendis, ἀγαλματοφορεῖν ſimplicius ſignificat *geſtare, ferre*, ac *repræſentare*. Leges enim paulo poſt apud hunc Philoſophum, cui quidem id verbum peculiare eſſe videtur & proprium, p. 673 propter

siones legum: de quibus opportunior erit dicendi locus. Nunc autem cœptam narrationem persequar.

εἰ ὧν ἐρῶμεν ὀκαιρότερον. τρέψομαι ἢ νῦν ἐπὶ τ ἑξῆς λόγον.

ι'. Ka-

Ephodam πολύωλον quatuorque quasi elementis variam, τὸ μίμημα ⸗ κόσμυ ὑπυόμβ, ὀρείλᾳ (ὁ Δρχιερεὺς) τῇ Δληθείᾳ τὸ τ ἀγάλμα δεῖσθαι ὠγαλματοφορεῖν (quod est, *Universi ferens exemplar*) αὐτὸς πρέπον τινὰ ὡς τῶν ⸗ κόσμυ φύτιν μεδημόας, καὶ βραχὺς κόσμ εἶναι. Huc sane respexit Hesychius illo interpretamento, ἀγαλματοφόρ, ὡς ἄγαλμα (φέρων, si volo) ἐν τῇ ψυχῇ. Necnon eadem Suidas & Antonius Philosophus in Lexicis, ἀγαλματοφορῶν. ἀγάλματα ἤγυν τύπυς (ideas) τ νοητόντων φέρων ἐν ἑαυτῷ· ὕτως Φίλων. ἄγαλμα πᾶν ἐφ' ᾧ τις ἀγάλλε, hæc & alia veterum Lexicorum; κἂν᾽ ἐμοῦ ἐμοῦ ἦ, κἂν᾽ τε εἰκὼν, opportune addit Etymologus; Eustathius insuper definite ad ιλ'. δ'. ἄγαλμα λέγε παντα χῶ τῷ ποιητῇ τῶν ἐφ' ᾧ τις ἀγάλλε· ὐχ ὡς ἡ συνήθεια, τ ξόανον. Etymologus etiam ἄγαλμα, ἀγαλμίαμα, καλλώπισμα, ex scholiis majorum ιλ'. δ'. ad optimum vatem. Ita me legisse memini in Apocryphis Bibliorum ἄγαλμα τ πολυοχλίας in melioribus codd. pro ἀγαλλίαμα. Pariter ex ipso Philone Hesychius ἀγαλματοφορεῖαν, καλλωπίζειν. Fusius adhuc Suidæ Lexicon, ἀγάλματα τὰ τ θεῶν μιμήματα, καὶ πάντα ⸗ κόσμυ τινὸς μετέχοντα. ὅμηρ, βασιλῆι ᾧ κεῖ ἄγαλμα. καὶ ἡσιόδ, τ ὅρμον ἄγαλμα καλεῖ· εὐριπίδης τ ἐπὶ τοιχείς κόμον Cippum: ἄγαλμα, εἴδωλον, βρίτας, χάρμα, καλλοπη, καύχημα, ἀνδριὰς, ἐπιγραφή. Quapropter sidera cœli decora, quæ Templi Dei ἀναθήματα vocat Philo, aliquis gentium ἀρχαῖ ἀγάλματα prius nuncuparat. Quid plura? πολλὰ δ' ἀγάλματ' ἀνῆψεν, ait Mæonides in Ulysse suo γ'. 274. ἰκέλια ὑράντα eadem interpretatur Didymus verus, alii ἀναθήματα, sicut ὀδ. μ, 347. Iterum ὀδ. τ. 257. κείνῳ ἄγαλμ' εἶναι, *quo ornaretur*. Nec omittas incomparabilis Poëtæ versum de indumento non dissimili *Rationalis* Hebraici, ὀδ. σ. 299. Ἑσθλὸν λίτεκεν θεράπων ἀφενηλὲς ἄγαλμα, *Monile servus adportabat, perpulchrum sane ornamentum*. Modeste quidem Magnus Grotius ad Oraculum Pontificale retulerat *Veritatem Sapphirinam*, quæ ob pectus Judicis Ægyptii rite dependebat, tanquam imitamen impotens ac puerile: at majori mox fiducia, majori adhuc errore Spencerus ac Marshamus nostri à gemma illa Ægyptia Divini Urim originem audent deducere. Sive tamen huc traducas, sive illuc, aliena erit Tralatio ac violenta. Aptabatur enim ad tribunal cervici ἀρχιδικασῦ torques pretioso *Veritatis* simulachro gravis, ut insigne necessarium sui officii, jurisque tum dicendi nota. Submonet adeo Historicus Siculus, τ δ' ἀμφισβητήσεων ἤρχοντ, ἐπειδὰν τῷ τ ἀληθείας εἰκόνα ὁ ἀρχιδικασὴς περιθῆται. Præterquam enim quod κλεὸς χρυσᾶς רבד הזהב ab omni ævo dabatur rerum Ægyptiarum administratoribus, ut ex Josephi honore paret atque è monumentis Hieroglyptarum, non symbolum ullum aptius, non circumponi potuit collo Præsulis dignius μνημόσυνον Integritatis illius ac Sapientiæ, quas supra cæteros mortales extolere oportet Fori dominos semperque profiterit. Id factum revera retulit Ælianus l. 14. c. 34. *Variorum*; id significatum voluere Hierophantæ. Has etenim ambas virtutes, Fidem dico ac Sapientiam, tum apud Hypophetas Ægyptios tum Bibliorum S. Scriptores aliam vox אמת & *methimei* i. e. ἀλήθεια interpretando denotabat, sicut in peroratione Josuæ morientis, c. 24. 14. κατεύθυνατε κυρίῳ ἐν εἰκαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ, βεταιὰμ ὕειμετ בתמים ובאמת. Easdem quidem virtutes jam à Deo per *miraculum* Pontifici suo affusas, dum nomine ejus Responsa redderet, notione eminenti significabant אורים ותומים. Bulla itaque Ægyptia, quod vides, ad Aaronem nostrum neutiquam pertinet, ἀλλ' ὡς εὐθυσιαστικόν. Ex Octateucho equidem Juris patrii, non aliunde pronuntiabat ἀρχιδικασὴς Ægyptius, melioris partis libello ad icunculam *Veritatis* rite admoto. Præterea Maimonidem in Josephi sententiam concessisse ex Opere Maximo ipsius abunde patet, necnon Josephus Carus Asariasque Idumæus de eo fatentur. Quandoquidem illa Moysis c. 10. §. 10. de *sacra Suppellectile* עשו בבירת שני אורים ותומים כדי להשלים שמנרת כגדים ואיפוד שלא היו נשאלין בהן מפני שלא היתה שם רוח הקדש, *Apparata quidem fuere sub Æde secunda Urim Thummim, haud tamen consulta defectu Sancti Spiritus*, animadvertat auctor *Cejeph Mishne* ex c. 1. *Ciddusim* f. 31. fuisse desumpta בימי בירת שני בקשו חכמים אבנים לאפוד וגו, *Stante adhuc Templo secundo Ascalonem petebant Sapientes quæsitum lapides pro Ephoda*: idem plane denotat *Urim* apud Maimonidem, quod in Talmudo *Abanim*. Dein ut pretium hinc æstimes S. Oraculi, mutescentis licet jam ævo extremo Templi & subobscuri, *Demæ gemmario*, sic referunt Doctores Babylonii, *pro parte quadam decoris ἐωθεκαλίθυ numerabat Rab Cahana* דינרי זהב *Daricos* 80000 sive sexagies mille libras Sterlingicas. Quapropter c. 9. *Cele micdas*, ubi accurate egerat Maimonides de Essene aliisque vestibus Sacerdotum faciendis, ne verbulum injecit de Urim Thummimve: verum enimvero capite sequente Responsum Divinum אורים dictum & תומים; literis gemmarum eminentibus jam olim editum asserit. Quinettam deplorandæ stultitiæ est Gorionidæ isti fidem ullam habere, qui vel Annio pravior, partim ex Talmude, ex Fl. Josepho partim, sed & ab Historiæ Romanæ scriptoribus pessimis opus illepidum compegit. Pro voce non humana, quam auditam contendit vir doctus Urim consulenti, verba Josephi (cujus liquet satis sententia) πνεῦμα ἁγιωσύνης ἡμῖν φωνὴν ἐ δίδωσιν ὁ θεὸς, de Saulo scitatore nequam & frustraneo, nequicquam detorquet: quoties enim responsum erat, Dei organon adstitit Pontifex, Dei sententiam elocutus est. Quomodo de Eleazaro narrant Doctores Babylonii in *Baba batra* c. 8. cum olim distribueretur Palæstina inter victores Israelitas: *Dixit hic Præsul Spiritu Sancto dirigente, adstante tum apud illum Josua Imperatore, adscendit Zabulon, simulque Acco sors sua:* pariterque de cæteris tribuum ipse prænuntiavit, והיה מכוין ברוח הקדש ואמר זבולן עולה והחום יכו עולה עמו וגו׳. Scholæ quidem Jerosolymitanæ hac de re olim disputabant Gemara Jerosol. *Jomæ c. 7.* sed Moyses duo, Maimonides & Cosensis, aliique Judaici juris consulti sententiam alteram de *literis emissitiis* potiorem faciunt suamque. אירת תניי תני הכתוב בולט מאן דאמר הקול הירת שומע ורהאי דכתיב וישמע אירת הקול. Occurram nunc cæteris Doctorum objectiunculis. Frustra illi urgent cum Nachmanide אמ׳. דאיכא Exodi c. 28. 30. ונתת את האורים ואת התומים: dum talia sæpius legantur in Sacris, ut statim in Genesi וישכן את הכרובים, ἔταξε τὰ χερεβείμ, quorum equidem mentio nulla præverterat. Insistunt adhuc impotenter locutioni Hebraicæ ונתת אל החשן המשפט את האורים וגו׳, *Pones autem inde in Rationali Judicii Doctrinam &c.* Jonathan recentior, Salomo, Gersonides ex Judæis, Christianorum etiam multi, quo Essenis plagulas rursum aperirent aut tabulas reconditum aut idola. Verum אל in hoc versu non solum ante על (quod Masorethæ adnotarunt ח׳ אל על) sed etiam pro illo scribi codex Hebræus Samaritarum, ad Exodi c. 40. 20. Græcusque Judæorum Alexandrinorum facile persuadent. Hic enim legit Ex. c. 28. 30. καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον τ κρίσεως τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν: *Superimpones Rationali Judicii*, ut Ecclesiæ veteris Doctores sunt interpretati. Ille autem adhuc uberius, ונשית את הארים ואת התמים ונתתה על חשן המשפט (non ut Judaicus ונתת אל את האורים ואת התמים: *Dein fabricatis Urim* (seu *Orim* vel *Arim*, nam *Vau* non legitur in ea voce apud Samaritas) *& Thummim* (vel *Thammim*) *impones ea super Pectorale Judicii*. Pariter natio illa in utraque suarum versionum Syriaca & Arabica. ותעבר את נהירה ואת שלמה ותתן אל חשן דינה את נהירה ואת שלמה. وتصنع الانوار والكمل وتجعل علي صدر الحكم الانوار والكمل. Atque, ut scias ex diligentia hæc accessisse textui Hebraico, eadem repetito legunt Cuthæorum nepotes ad Ex. c. 39. 21. inter sacra opera. Unde post verba isthæc, ἵνα μὴ χαλᾶται (יזה vel יזרה) τὸ λογεῖον ἀπὸ τ ἐπωμίδ, καθὰ συνέζευξε κύριος τῇ ωυστῇ, hoc amplius additur ישעו את האורים ואת התמים כאשר צוה יהוה את משה. Interpres adeo Syriacus istius factionis ואבדו את נאירה ואת שלמה וגו׳, necnon Arabicus وصنعوا الانوار والكمل &c. *Fecere insuper Urim Thummimque, quomodo Deus Moysen jusserat.* Rursumque Lev. c. 8. 7, 8. quando primum Pontificem investivit frater ויתן עליו את האפד וישם עליו את החשן ויתן על החשן את האורים ואת התמים. Quod Tralatio Græca rite expressit, καὶ ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτὸν τὸ ἐπωμίδα· —— καὶ ἐπέδηκεν ἐπ' αὐτῷ (vel ἐπ' αὐτὸν) τὸ λογεῖον, ⸗ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ λογεῖον τὴν δήλωσιν ⸗ τὴν ἀλήθειαν. Paraphrases pariter Samaritarum Arabicæ & Syriacæ, ויהב על חשנה את נאירה ואת שלמה. وجعل علي الصدر الانوار والكمل. Sed & Christiani apud Syros ויהב עלל פרסא, *Posuitque super Thoracem, &c.* Onceloſi tamen vetustissima versio pro אל החשן legit ubique בחושנא, ἐν λογείῳ; indeque Cl. Saadias في البدنة. Hieronymi etiam illa pervulgata, *Quod* humerale *aptavit Rationali, in quo erat Doctrina & Veritas:* ambigue. Quoniam vero Exodi c. 39 Essenis modus & fabrica accurate describitur, lapidumque adhuc ordines, nomina, & occellatura explicantur omnino absque Urim & Thummim: & vicissim Lev. c. 8. in Aaronis καταχολισμῷ memorantur Urim & Thummim, tanquam Rationalis dignum ἐπίθεμα (dicitur enim ויהן על החשן את האורים avt) tacita interim gemmarum tetrastœchia: idem sane v. 30. c. 28. Exodi Epanalepsi quadam substitui existimabis, atque aliis verbis intelligi, quod præcedente versu dictum fuit; quinetiam post ambos illos venire epiphonematis loco diligentem Pectoris descriptionem. Perpende rite illa commata, ita cum priscis Judæorum Christianorumque deprehendes opus Urim & Thummim à Gemmario minime distingui. Pariter enim Aaroni imperatum, v. 29. pretiose insculpta *nomina filiorum Israel in Rationali Judicii* (בחשן המשפט i. e. ἐν λογείῳ μανίκῳ) *portare super pectus suum, quando ingrederetur Sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum.* Atque itidem v. 30. *Pones autem in Rationali Judicii Doctrinam & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino, & gestabit judicium filiorum Israel in pectore suo in conspectu Domini semper.* Bis dictum, perpetuo hos lapides, hæc ferret ille splendida symbola, ut διαπρέπον magnorumque eventuum Divinum dictatorem decet. Hujusmodi vero repetitiones in libris Sacris occurrere sæpe & Criticorum sobrii & insani jam adnotarunt. Allegorias autem & Rhetorum schemata jam inter opera & colores Beselelis plumarii inducere, alienum prorsus existimo & violentum: quamvis viri plurimi Ecclesiastici *Doctrinam & Veritatem*, quas Rationali Judicii adponi ὁ χρεσμὸς jusserat v. 30. solum de sapientia & integritate ipsius Pontificis, minime de re sensili oculorumque deliciis accipi voluerunt. Sed è contra paucis fortasse placebit interpretatio facilior & simplicior, *Superaddes Pectorali Oraculo lucem & perfectionem*, i. e Gemmarum ordines puros, claros, summaque arte expolitos dabis. Veruntamen nobilissimum hoc Oraculum, quod reverenter & de arduis

ι. Καθιερωμένης γὰρ ἤδη τ σκηνῆς, καὶ ἀφιερωσαμ-

10. Tabernaculo jam dedicato, & omnibus quæ ad Deo oblata

Munera

duis duntaxat Reipublicæ negotiis jurisve sacri controversiis consulere solebant Principes ac Seniores Hebræorum, Num. c. 27. 21. & in Misna *Jome* c. 7. §. 5. quomodo vel de plano Delphico refert Plutarchus; οὐδὲ γὰρ ὁ Δίννα ἐπίσταται φθὲς ἀνὴς ἀνθρωπίνῳ χρεσμῷ, οὐδ' ὁ Δίννα φθὲ ἰσχυρίας· ἀλλὰ πολλὴς μέγα δυνάμενος (ita Tribus Israelitides) κ βασιλεῖς κ τύραννοι, (Saulus, Davides, Ozias) μείζων ἀεὶν φθονήσης ἐφετύγχανον τ θεῖ φθὲ πραγμάτων· non alia voce editum erat quam Summi Sacerdotis ejusve Vicarii, multo minus Idolorum præcordialium sibilis, ut noster contendit, neque etiam sono solo ac impersonali, ut alii quidam. Illud enim בת קול sive *vocem assam* appellitant Judæi, atque loco Urim demum substituunt Philosophos suos Simonem, Hillelem, Jonathanem, Johannem Zacchæi, aliosque perculisse perhibent. ἡ γὰρ ἐστι θεῖ ἡ γῆνης, ut de Pythio ad verum θεοπρόπιον rursus Chæronensis Sophistæ verba transferam, οὐδ' ὁ φθόγ, ἀλλὰ δ' ἀρχιερέως. ἐκεῖνο δ' μόνας τὰς φωνὰς παρέσχετ, κ φῶς ἐν τῇ ψυχῇ ποιεῖ φθὲς τὸ μέσον. Quod & Heracliti Apophthegma jactat, τὸ μαντεῖον τὸ ἐν τοῖς Δελφοῖς, ὅτε λέγ, ὅτε κρύπτ, ἀλλὰ σημαίν. Aut Adamantium nostrum potius audiamus adversus Celsum p. 334. οἱ ἐν τοῖς Ἰουδαίοις ἀρχιερῆς (maxime Pontifices & Triumphorum arbitri: quamvis hosce sub imo gradu Vatum detrudant Rabbini, Prophetarum, Excommunicationum, terminorum aliorum vanissimi distributores) λέγ τ φθὲς τὴν ψυχὴν αὐτῶν, ἵν' ὅτ τοὺς ἀνομήσω, ἀφῆς δ' καλυμμένω ἁγίω πηδαλίω, διορμιώτερ τε γῆν ἴγνοτ, ἐ τὴν ψυχὴν λαμπρότερ. Quocirca admirandam illam animi facultatem statim Sacerdoti à Deo inditam fuisse, pectoralium lapidum insolitus fulgor & ipsi & Regi scisitanti populoque simul spectanti ostendebat & confirmabat. Sic olim sereniissimus Legislator à monte Dei vultu radiante descendens, non ingenii humani commenta, sed jus Divinum Hebræis se tulisse demonstrabat. Hinc illa Pontificis veneratio, is honor, quem etiam Scriptores Gentium celare noluere. τ ἀρχιερέα νομίζουσι οἱ Ἰουδαῖοι, inquit Diodorus lib. XL. αὐτοῖς ἄγγελον γίνεσ τ δ θεῖ φθοσαγμάτων· (quomodo dixerat de eo vates patrius Malachias c. 2. 7. כי מלאך יהוה הוא) ὅτε παρεχρῆτο πάλαι ἐπὶ τὴν γῆν φθσωνεῖν αὐτόν, &c. Quinetiam ab hoc Oraculo, quod Ephodæ nexu firmissimo adjunctum erat, hoc crede præcepto, *Ut ferat Aaron Oraculum seu Responsi Decretorii Symbolum* חשן המשפט *pro filiis Israel coram Domino jugiter* לפני יהוה תמיד, obtinuit phrasis illa apud Judæos, רוח אלהים לבשה את זכריה, τὸ πνεῦμα θεῖ ἐνέδυσε ζαχαρίαν τ ἀρχιερέα. Insulsum valde commentum est quod legitur c. 5. Josephi falsi & Rabbinici ex editionibus Veneta ac Pragensi, (nam editio Munsteriana, & MS Arabicum Gorionidæ penes Cl. Huntingtonum nugis hisce carent) *fassum fuisse Magno Macedoni Hananiam Pontificem* (sic eum vocat ille Nebulo, sicut Talmudistæ Simeonem pro vero nomine Jaddua) *ab exilio Babylonio usque abscondita fuisse clam Judeis Urim & Thummim*, מיום גלות הבית הזה בגלות בבל ניגלמו (ענגו) סמנו האורים ותומים, *rogaturum tamen O. M. de eventu belli Persici precibus suis: quo facto misit per Angelum*, inquit, *in Spiritu Sancto*, שלח במלאכו ברוח קדש. Quasi alterum horum non esset superfluum, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, aut δι' ἀγγέλων: vel suæ factionis Patriarchæ (ad *Sote* c. 9.) non affirmassent Spiritum S. æque ac Urim ignotum fuisse Templo secundo.

Verum de tempore, quando hoc Oraculum deseruisse tandem ingratos Judæos planeque evanuisse affirmat Josephus, multa eum fidentia atque crista reprehendunt fugillantque recentis ævi Theologi, Schotanus, Braunius, aliique dictis Pharisæorum freti Fertur enim inter ἀναγράφους Codicis *Sota* c. 9. §. 11. משמתו נביאים הראשונים נטלו אורים ותומים, *Cum patribus prioribus*, Samuelem volunt Davidemque ita intelligi Huna nomodidascalus & Spencerus noster, cæteri melius quotquot Prophetarum Ædem priorem viderant, *interiisse una Divinam hanc* ἀναδιξιν *Urim Thummimque*. Quippe per ora Doctorum jactabatur & hæc sententia, Nachmane Gemarico attestante, משחרב מקדש ראשון בטלו יערי מנרש ופסקו אורים ותומים ופסק מלך מבית דויד, *Ab excidio Templi Salomonici jublatum esse Levitis jus suburbicarium, necnon siluisse inde Oraculum Pontificale, ac vacasse Thronum Davidis.* Docet etiam Misna *Jome* c. 5. משניטל הארון אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים, *Ex quo ablata est Arca*, quam cum Tabernaculo alium occuluisse Jeremiam clam cæteris mortalibus, præter Judam Lacisionem, Josephum ben Gorion, aliosque Rabbinos, ex priscis ἀναγραφαῖς enarrat Jason Cyrenæus l. 2. Macc. c. 2. *nimirum à prioribus prophetis seculis*, cum jam perlata esset Arca inter Israelitas per annos mille, aut nongentos parco computo apud auctorem Cosri, τὸ ἀγιώτατ lapidem *solum habet*. Fabulam autem hujusce similem legas apud Gregorium Syrum de Thineeso defossore Supellectilis Divinæ. Insuper de quinque desideratis Ædis posterioris, modo rem veram dixerint, inter se satis consonant Scholæ Judæorum, Babylonicæ ac Palæstinæ. Nam R. Achas, Samuel bar Janna, aliique doctores Urbis ad *Taaniot* c. 2. f. 65. 2. secta ingeniosa & imaginatrix ex Haggæi verbulo אבנר, pro quo legi jusserant Scribæ veteres *Eccabedah* אכבדה, eliciunt propter omissam ה Domum Zorobabelicam quinque his decoribus caruisse, *Igne Sacro*, *Arca fœderis* (*cum Propitiatorio & Cherubinis*, inquiunt Babylonii) *Urim Thummimque*, *tum Oleo Consecrationis* (aut *Shecina* ex traditione Babylonica, *Spiritu* denique *Sancto*. ה דברים חיה המקדש האחרון חסר מן הראשון ואלו הן אש וארון ואורים ותומים ושמן המשחה ורוח הקדש על שכם וארצה גו ואכברה. Sed apud Rabbinos Transeuphratenses hoc modo, מאי דכתיב וארצה גו ואכבר וקרינן ואכברה מאי שנא דמחוסר הוא אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני ואלו הן ארון וכפרת וכרובים אש ושכינה ורוח הקדש אורים ותומים. Attamen gratis hæc dicuntur & fide Talmudica. Quocirca ignem ἀφανισθὲν non defuisse prorsus novo holocautomatum Altari, quin pridem defossum Jeremia auctore, docent adeo Commentaria ipsius ἀπόκρυφα, quæ vel Hebraice aliquando legerat Ecclesia Nazarena, & ab his S. Hieron. ad Matth. c. 27. Hunc denique ex liquido, mirum factu, excitasse Nehemiam focoque sacro reddidisse, satis probant literæ Senatus Solymitani ad Aristobulum virum philosophum & χειρῶν ἱερέων stirpe nobili oriundum reliquosque per Ægyptum Judæos missæ *Maccab.* l. 2. quarum auctoritas opus omne Talmudicum annis multis superat. Quin vero Rabbanistæ magis forte credant Gorionidæ, qui eadem refert lib. 1. c. 17. sui Δημοτικῶν. Porro autem *ignem sacrum* non sine prodigio suscitatum denuo legimus, cum fanum Dei repurgaret Clarissimus Judas l. 2. Macc. c. 10. κ νεὼν κατασκάσωσιν ἕτεροι θυσιαστήριον ἐποίκαν· ἐ πυρώσαντες λίθους, ἐ πῦρ ἐκ τούτων λαβόντες, ἀνήνεγκαν θυσίαν μ διετῆ χρόνον. Ista enim sic explicat gratus dignusque Rabbinulis historicus Gorionides, *Edito tum altari novo invocatoque Numine Ignis Sacri, statim ille erumpens de saxo altaris ligna historiasque jam impositas vorarit. Insuper hunc virum servavit Altare ad tertiam* μετοικεσίαν, *sive luce continua ad Templi secundi excidium.* ויבנו מזבח הרש ויתנו בשר חובח עליו ויערכו עצים ואש הקרש לא מצאו ויקראו אל י ותצא אש מן האבן אשר על המובח ויתנו עצים עליה ותהי ואש החיש עד תנולה השלישית. Idemque Arabice in Bibliis Londinensibus, licet editores hoc nescirent, وبنوا مذبحا جديدا وامر تقرب القرابين عليه وصلوا الي الله عز وجل في اظهار نار مقدسة تبغي علي المذبح فخرجت نار من بعض حجارة المذبح فاحرقت الحطب والقربان ومنها بقيت النار في المذبح الي الجلبة الثالثة. Et adhuc diserrius falsi Josephi exemplar Huntingtonianum, وبنوا مذبح جديد وجعلوا عليه الحطب والقرابين. ثم صلوا ودعوا الي الله عز وجل وسالوه ان يظهر لهم نار علي المذبح واستجاب الله دعاهم وظهرت نار من حجارة المذبح بقدرة الله فاحرقت الحطب والقرابين. ثم بقيت بعد ذلك ولم تنطفي من ذلك الوقت الي ان خرب القدس في المرة الثانية. Hæc igitur contra fabulas Talmudicas valde oppones pro Igni Cœlesti apud Ædem secundam. Deinde שכינה *Præsentiam* summi Numinis in Æde sua & δωδεκαπόφθη Canonicum, & maxime sub Onia III. P. M. κ τ ἀνθυπάτων κυρίᾳ καὶ πάσης ἐξουσίας δυνάσ ἐπιφάνειαν μεγάλῳ adversus vim sacrilegam Heliodori declarat secundus Maccab. c. 3. ubi prodigiorum satis, agnovitque sero ipse Heliodorus περὶ τ τόπου (ὑ ναὸ δηλονότι) ἀληθῶς εἶναί τινα θεῖ δύναμιν. Quinimo *Spiritum Sanctum* רוח הקדש minime alienum fuisse ignotumque Domus secundæ cultoribus, sed occupasse magis Sacerdotum piorumque hominum multa pectora, licet non κατ' ἀκριβῆ ἀφθονίαν, velut sub regibus Judaicis contigerat, passim testatur in scriptis suis Josephus; dum Jadduas & Johannes Hyrcanus magni Pontifices animisque magnis, Judas Essenorum decus, aliique Divinandi charismate decorati memorantur. Omitto nunc indubia nomina vatum Haggæi & Zachariæ: quos diu vixisse sub altero Templo, atque ad Simeonis Justi pontificatum, quando primum malunt Talmudistæ *Bathcol* fuisse auditum vice רוח הקדש, nimirum ad exortum Sadducismi annumque XL. Templi restaurati Prophetiæ nobile domum prorogasse, innuunt ad *Joma* c. 4. veteres Scholastici, & sæpius in Cosri adfirmat Judas Levita Religionis Judaicæ sapientissimus defensor. Prava tamen industria commenti fuerant Doctores Talmudici, simul cum Malachiæ anima avolasse hinc Spiritus S. gratiam, nihil relinqui Divinum in terris aut expectari præter Susurrum quendam, quo forte fidem derogarent non solum votis ac spei flagranti Hilleliſtarum Sammeanorumque de Messia vero temporibus Herodianis comparituro: sed atrocius, tot vaticiniis Zachariæ, Symeonis, Annæ, Elizabethæ, & Mariæ de salute mortalibus tum nascente, tot Oraculis ipsius Jesu, tot prædictis Apostolorum ejus, mirisque linguarum ac prophetiarum donis famosissima Pentecoste in primam Christianorum Ecclesiam effusis. Veruntamen illo omnino eventu probatum est, quod diu jam dixerat inter Ædis secundæ architectos Haggæus, μεγάλη ἔσαι ἡ δόξα δ οἴκου τούτου ὑστέρ τ πρώτου. Ne & hoc taceam, egregiam crevisse gloriam Domus secundæ ex tot donariis Regum Ægypti, Syriæ reliquæque Asiæ, ex tantis sumtibus Symeonis pontificis, de quibus fuse Maccabaica. Adversatur etiam sententia Rabbinica verbo veteri Hoseæ c. 3. 4. ubi optimus promissor post annos multos ἀνάρχους ἐ ἀνίερους, sic erant illi Babylonicæ calamitatis, ad jus cultumque intermissum reversuros ait Judæos. Quandoquidem vero Sacra & Canonica Judæorum Scriptuta pertinuit ad imperium Artaxerxis μαχρόχειρ, sicut opere alio affirmat Josephus, & gesta Mardochæi exposcunt,

ad ſacerdotes ſpectant rite peractis, tunc populus Deum ſecum in eodem tentorio habitare ratus eſt, & ad ipſum ſacrificiis honorandum & laudibus perſequendum ſemet convertit, quaſi jam ab omni mali exſpectatione liberatus eſſet, & meliora in poſterum ſibimet polliceretur: Deoque munera tam privatim quam publice per ſingulas tribus offerebat. Principes enim tribuum bini convenientes vehiculum & duos boves afferebant. Illa itaque ſex erant, & tabernaculum in itineribus deportabant. Ad hæc unuſquiſque *eorum* phialam adducit, & lancem, & acerram; (hanc quidem decem Daricos valentem & ſuffimentis refertam; lanx autem & phiala, erant enim argenteæ, ſimul quidem ſicles ducentos pendebant, in phialam vero duntaxat ſeptuaginta expenſi ſunt; plenæ autem erant ſimulâ oleo ſubacta, quali ad altare in ſacrificiis u-

μένων τῶν περὶ τὰς ἱερέας, τότε πλῆθος ὁμόσκηνον [m] αὐτῷ τ Θεὸν ἔκρινεν εἶναι, καὶ τρέπεται πρὸς θυσίας τε καὶ [n] αἰνέσεις, ὡς ἅπασαν ἤδη κακῆ εὐσεβείαν ἀπεωσμένην, καὶ περὶ τῶν μελλόντων ὡς ἀμεινόνων [o] ἐπιθυμοῦντες· δωρεάς τε τῷ Θεῷ, τὰς μὲν κοινῇ, τὰς δὲ κατ' ἰδίαν, [p] ἀνετίθεσαν κατὰ Φυλάς. οἵ τε γὰρ φύλαρχοι καλὰ δύο συνελθόντες, ἅμαξαν καὶ δύο βόας εὐσκομίζεσιν. [q] ἓξ μὲν οὖν ἦσαν αὗται, [r] καὶ τὴν σκηνὴν ἐν ᾗ ὁδοιπορίας παρεκομίζον. εὐθὺς τούτοις ἕκαστος φιάλην τε κομίζει καὶ τρυβλίον καὶ θυίσκλην· τὴν μὲν, [s] Δαρεικὰς δέκα δυναμένην, καὶ πλήρη [t] θυμιαμάτων, τὸ δὲ [v] τρυβλίον καὶ ἡ φιάλη, [x] ἀργύρεα δὲ ἦν, σίκλους μὲν [y] δὴ αἱ δύο [z] ἑβδομήκοντα εἶλκον, εἰς δὲ τὴν φιάλην ἑβδομήκοντα μόνοι δεδαπάνηντο, πλήρεις δὲ ἦσαν ἀλδύρων [a] ἐλαίῳ πεφυραμένων, οἷς ὅτε τῷ βωμῷ χρῶνται εὐθὺς

fcunt, plus LX. annis poſt Templum conſummatum, deſeruit tardius illud Sanctuarium atque etiam charum pectus Pontificis vis Spiritus Divini, quæ eſt μανία, quam afflicta Rabbinorum natio conqueritur. Serione autem illi dicant *Unctionis Oleum* in Templo poſteriori deſiderari, qui *Sabbat* f. 21. b. ex una lenticula מפר אחר P. M. ſigillo notata per octiduum Templi ejuſdem à Maccabæo repurgati lampades omnes miraculo facto illuſtrari contendunt, indeque *Feſtum Luminum* nomine ſuo ac tempore merito celebrari? Obſtat autem quam maxime figmento Rabbinico de evanidis gemmis Pontificum quotquot ſub Æde nova Deo Creatori miniſtrarent, interdictum Hatirſatæ, qui cum vatibus poſterioribus אחרונים, ut loquitur Talmudum in *Sota* c. 9. §. 11. *Synhedrin* c. 1. §. 13. & *Megilla* f. 16. una floruit, libri ſui c 7. 9 ita definitum ævo ac præciſum, *Donec ſteterit Sacerdos Urim Thummimque inſtructus, tantæ controverſiæ dirimendæ par.* Hoc fruſtra eludere tentat Nachman Gemaricus ex locutionibus diſſimilibus & remotis valde, עד שיחיו מתים ויבא משיח בן דויד, *Dum mortui ſurrexerint, aut huc venerit Meſſias Davide oriundus.* Ruit igitur *quinque defectuum* fabula, quam nec Aſarias Idumæus concoquere unquam potuit. Altera vero ſententia, qua ſe obſtrinxit Spencerus, inauditum adeo fuiſſe etiam ſub Templo priore Urim, tam ſacris ſcriptoribus quam Rabbinicis, præſertim Rabbæ Samuelidæ Talmudiſtæ ex 2 Paral. 26. 5. diſputanti, omnique plane vetuſtati adverſatur. Unde ſola manet Joſepho ſacerdoti meritaque fides. Vir enim iſte prænobilis, ut erat Sacrorum Rituum ſuæque pariter originis ſtudioſiſſimus indagator, Oraculi hujus exitum ignorare haud potuit.

Præterea, quod præcipuum eſſe video in hac cauſa, nullum tempus aptius occurrit digniuſque, quando fulgores ſui Oraculi extingueret iratum Numen, Pontificique ſilentium imponeret, quam κατ' ἀναβολὴν ἱερέως hoc loco retulit Joſephus. Ea fuit virtus Johannis Hyrcani, pietas tanta, prudentia, fortitudo, & conſtantia, ut cum meliori anima abſcedere haud poterat diva Ἀλήθεια: tanta ſtatim nequities faſtuſque Ariſtobuli & ſuccedentium ei Pontificum, tot flagitia & parricidia, nihil mirum ſi a tam cruentis & pollutis pectoribus abhorruerit S. Dei Spiritus, ſive hac occaſione in ſedes meliores ſuperaſque omnino ſe receperit. Quippe de Johanne illo in ſcriptis ſuis encomia ſparſit Joſephus, nullis aut pauciſſimis mortalium conceſſa. Μακαρίσοτατός τε ὢν, ait ipſe initio Bellorum, πλεῖστα μὲν τὰ κρείττω δόντα μόνον ἔσχε, τρία τε ἀρχὴν καὶ ἔθνος καὶ ἀρχιερωσύνην καὶ προφητείαν. ὁμίλει γὰρ αὐτῷ τὸ δαιμόνιον, ὡς μηδὲν τῶν μελλόντων ἀγνοεῖν. Tum in Archæologicis eundem magnum principem, magnum ſacerdotem, malleumque ſuperſtitionis Samariticæ ita exornat libro XIII. τὴν ἀρχὴν ἀξιωτάτην τοῦ ἔθνους πρόπον ἔτεσι λά τελούτῃ. ἀξιοῦ τοῦτο δὲ διὰ τριῶν ἀρχῆς τε ἔθνους καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης τιμῆς καὶ προφητείας. Vel aſſentiant verpi ſuo Gorionidæ, ut legitur in Bibliis Waltonianis & Bibliotheca doctiſſimi Huntingtoni, *Poſtquam Hyrcanus acceperat literas Senatus Romani ſibi tanquam Regi Judæorum inſcriptas*, يسمي ملك مند ذلك الوقت وكان قبل ذلك انما يسمي الكاهن الاكبر فقط فاجتمعت البه منزلة الملك ومنزلة الكهانة. وهو اول من سمي ملك في اليهود في مدة البيت الاثاني. Quantus autem idem vates fuerit, cum docuit nuncium Divinum de prælio Sebaſteno, quod ipſum perculit dum operaretur forte die graviſſimo τῆς ἁλωσεως in Adyto, l. 4. c. 5. Joſephi Rabbinici, Munſtero edente, tum præſagia minus fauſta quæ in ſomniis de Alexandro ſibi ſucceſſuro cœlitus ſenſerat, c. 7. ejuſdem editionis Bibl Polygl. c. 26. Idem adverterat Julius Chronographus, τότε ἐπὶ φιλοτιμίᾳ, ſic dicit Africanus ille de יוחנן כהן גדול, πολλὰ μαινομένῳ ὁ ἰώσηππος. Addo ego, καὶ πολλὰ μὲν οἱ Φαρισαῖοι. Nam de hoc Præſule intelligi oportet quæcunque narrantur in Maſſicta *Sotæ* c. 9. §. 10. non ita de atavo ipſius, quod opinantur Rabbini recentiores, hiſtoriarum bonarum lues. Herois autem hujus filius maluit multo Rex apparere quam Pontifex: quorſum occiſis Alexandra genitrice fratreque Antigono, & arrepto ſibi Davidis diademate, Augurium Divinum profanavit jureque merito amiſit, conſilii ſacri prorſus inexpertus. Unde rite dictum primo Maccab. c. 14. 41. votis Populi ac Cleri Judaici, Demetrio omnino aſſentiente, conſtitui Simonem ἡγούμενον καὶ ἀρχιερέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἕως τοῦ ἀναστῆναι πιστὸν προφήτην, quod eſt, dum venerit Elias aut Moyſi compar aliquis, qui poſſet ſacerdotium tribui ſuæ, ſuæ regnum poſtliminio reſtituere, thronumque Davidis ſtabilire. Conſimili autem phraſi male utitur maximus Grotius ex l. 1. Macc. c. 4. 46. adverſus prophetias ſecundæ Ædis. Fas etenim fuit Altaris polluti ſaxa recondi in הר הבית, μέχρι τοῦ ἀποκριθῆναι τὸ προφήτῃ τοῦ ἀπελεύσεσθαι περὶ αὐτῶν, tempore inquam Alcimi ψευδιερέως. Quanquam nemo non fatebitur rarius effulſiſſe Rationale durante Domo illa, divinandique honorem Judæis tum parcius fuiſſe conceſſum, aut nullum plane inter eos comparandum cum Vatibus Biblicis, Elia Eſaia & Jeremia, ante tempora Chriſtiana emicuiſſe. Sic enim interpretabere illud Maccabaicum, ferociente Bacchida ἐχθρὸς ὀλέσαι, ἢ ὡς τὸν ἐχθρὸν ἄφ' ἡμῶν ἐπὶ ὥρᾳ προφήτης αὐτοῖς. Quandoquidem ſub Alexandro Magno Scriptorum Divinorum aliquot uſque floruiſſe Jadduæ יהוידע Pontificis nomen indicat, quod centum plus annis recentius noſcebatur quam illa Eſdræ & Nehemiæ. Vide hujus librum c. 12. v. 11, 22, 26. Ne tamen Pontifices Simonem ſequentes jam memorare opus ſit, aut ſtultum Hyrcanum, aut monſtrum illud Hebraicum Jannæum, καὶ τοὺς ἡμᾶς ἐν τοῖς δύσει ἀνάξιον, aliave nomina Sacerdotum Regentium Deo Populoque Judæorum inviſa: illa quidem ſecula corrupti Sacerdotii notavit, quod mirabere, Strabo Geographus. οἱ δὲ μοσῆν ἀφηγεῖσθαι, ab illo enim genus hieraticum deducit, χρόνους μὲν ἱκανοὺς διαμεῖναι δικαιοπραγοῦντας ἐν θεοσεβείᾳ ὡς ἀληθῶς ὄντας· ὕστερον δὲ ἐφ' ἡμῶν ἐπὶ τὴν ἱερωσύνην τὸ μὲν πρῶτον δεισιδαιμόνων, ὕστερον τυραννικῶν ἀνθρώπων, &c. Tum de Amphiarao Trophonio aliiſque diſſerens θεοσεβεῖς, τοιοῦτον δέ ἐς ὃν οὐκ ἐν ὁ μοσῆς, addit, καὶ οἱ Ἀφηδεκάμβοι σπάνιον· τὰς μὲν ἀρχὰς λαοῦστες ὁ Φαύλων, ὀκταπόμβοι δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον. ἤδη δ' οὗ Φαρισαῖος τυραννεύοντος ἐν ἱερωσύνῃ, πρῶτον ἀπ' ἱερέως ἀπέστησεν ἑαυτὸν βατιλέα Ἀλέξανδρον. τότε δ' ἦσαν ἡσυχαίοι τε καὶ Ἀσιδαῖοι. Nam Ariſtobuli patris faſtum, qui vix annum integrum manſerat, ſcriptor bonus prætermiſit. Denique à felici obitu optimi Hyrcanorum, atque adeo ſub infelici brevique regno Ariſtobuli filii ejus, ceſſerant animi plane ducenti, ut alibi commonſtramus, ad penultimum Domitiani Cæſaris, quum hæc talia ſcriberet Mattathiades, ducentis etiam annis Matthia atavo ſuo gibboſo ſerior. Hinc equidem ſilere Pectus Pontificis, hinc extingui ſacram lucem Eſſenæ. Ardua res eſt & rara, quod vides, à lectione Rabbinorum non delirare. BERN.

m Αὐτῷ τ Θ ω] Ἑαυτῷ *Big.* & *Samb.* quod non plus valet quam *αὐτῷ reliquorum.*

n Αἰνίσεις,] Ἀνέσεις male legerat *Vet. Interpr.*

o Ἐπιθυμηταί·] Lege ἐπιθυμοῦντες. COCC.

p Ἀνέθεσαν] *Samb. Busb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Hen.* ἐτίθεσαν: quia præcedens ἰδίαν præpoſitionem huic verbo abſtulerat. BERN.

q Ἐξ μὲν οὖν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* perperam antea in *Editis* ἓξ μὲν οὖν ἦσαν αὗ καὶ τὴν σκηνὴν ἐν τοῖς ὁδοιπορίαις. εὐθὺς τούτοις &c.

r Καὶ τὴν σκηνὴν] Καὶ τὴν σκηνὴν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* καὶ τὴν σκηνὴν *Baſ.* & *Gen.* excuderunt, prætermiſſo penitus παρεκομίζον, pro καθα, aut κατ' ἃς, aut κατ' ἃς καὶ τὴν σκηνήν. BERN.

s Δαρεικὰς] Δαρεικὰν ſcripſit *Samb.* Imo ſic jubet Chœroboſcus Grammaticus Oecumenicus: ſic alii magiſtri literarum. Corripitur enim hoc nomen ex δαρειακὰς. Legimus tamen apud *Baſ.* & *Gen.* δαρεικὰς. BERN. Ita ſolus *Samb.* Sic vero cum *aliis* jubet *Chœroboſcus.* in *cæteris* cum *Editis* Δαρεικὰς.

t Θυμιαμάτων,] *Gen.* θυμιαστηρίων.

v Τρυβλίον] *Samb.* utrobique πτύελον, dimoto accentu quem poſtulabat quidem ὑποκορισμὸς ἐαπτυλικός. BERN. Φιαλὼν, πτύελον, θυσκλὼν hæc conveniunt Hebræis קנרה, מורק, כף. Num. 7. REL

x Ἀργύρεα] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ἀργυρᾶ in *reliquis.*

y Δὴ αἱ] Illud δὴ additum è *Big.* & *Samb.*

z Διακόσια.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* Ἑβδομήκοντα.

a Ἐλαίῳ] Ἐλαίῳ πεφυραμένων *Samb.* ex uſu frequentiori. Iro quidem comminabatur aliquando Ithacæ dominus phraſi eadem —— σὺ δὲ καὶ χείλεα φύζεις Αἰγυπτίς, τοιῆσι δὲ σιμβλὸς μο-

πρὸς τὰς ἱερουργίας· μόσχον τε καὶ κριὸν [b] σὺν ἀρνίῳ τῷ ἐτησίων [c] ὁλομελῆ καυθησόμενα, καὶ σὺν αὐτοῖς [d] χίμαρον ὑπὲρ παραιτήσεως ἁμαρτημάτων. προσῆγε δὲ τῶν ἀρχόντων ἕκαστος καὶ ἑτέρας [e] θυσίας σωτηρίους λεγομένας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν δύο τε βόας καὶ πέντε κριοὺς σὺν ἀρνάσιν [f] ἐτησίοις καὶ ἐρίφοις. ἔστι μὲν δὴ θύεσιν ἐπὶ ἡμέρας δώδεκα, καθ' ἑκάστην ἡμέραν [g] εἷς. Μωϋσῆς δὲ οὐκέτ' ἀναβαίνων ἐπὶ τὸ [h] Σινᾶιον ὄρος· ἀλλ' εἰς τὴν σκηνὴν εἰσιὼν, [i] ἀνεμάνθανε παρὰ τοῦ Θεοῦ περί τε τῶν πρακτέων καὶ τῶν νόμων ἃ συντάξεως. ἃς, κρείττονας ἢ κατὰ σύνεσιν ἀνθρωπίνην ὄντας, εἰς τὸν ἅπαντα βεβαίως αἰῶνα σωθῆναι φυλαχθήναι, δωρεὰν εἶναι δόξαντας τοῦ Θεοῦ· ὡς μήτ' ἐν εἰρήνῃ διὰ τρυφῆς, μήτ' ἐν πολέμῳ κατ' ἀνάγκην Ἑβραίους παραβῆναί τινα τῶν νόμων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων παύομαι λέγων, [k] γραφὴν ἑτέραν ἠξιωκὼς συνθεῖναι περὶ τῶν νόμων.

tuntur) præterea vitulum & arietem cum agno anniculo * in holocauſtum, ſimulque hircum pro expiatione peccatorum. Sed & principum quiſque alia offerebat ſacrificia, quæ ſalutaria appellantur, per ſingulos dies boves duos & quinque arietes cum agnis anniculis & hœdis. Atque ita quidem iſti per duodecim dies *continuos* ſacrificant, ſingulis diebus unus. Moyſes autem non amplius Sinæum jugum aſcendens, ſed in tabernaculum ingrediens à Deo accepit omnia de rebus agendis & de legibus ferendis. Quas, meliores quam ut ab humana ſapientia excogitari poſſent, in omne ævum religioſe obſervari contigit, quod divinitus datæ crederentur: adeo ut nec in pace ex luxuria, nec in bello ob neceſſitatem harum aliquam violare ſuſtinerent Hebræi. Sed de his quidem dicere ſuperſedeo, quòd alio in libro de Legibus ſcribere inſtituerim.

ΚΕΦ. Θ'.

Τῶν θυσιῶν οἱ τρόποι.

Νῦν δ' ὀλίγων τινῶν ὑπομνησθήσομαι τῶν ἐφ' ἁγνείαις καὶ ἱερουργίαις κειμένων. καὶ γὰρ τὸ λόγον μοι περὶ θυσιῶν [l] συνεστῆναι συμβέβηκε. δύο μὲν γάρ εἰσιν ἱερουργίαι. τούτων δ' ἡ μὲν ὑπὲρ [m] τῶν ἰδιωτῶν, ἑτέρα δ' ὑπὲρ τοῦ δήμου συντελουμένη, κατὰ δύο γίνονται τρόπους. ἡ μὲν [n] ὁλοκαυτοῦται πᾶν τὸ θυόμενον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν προσηγορίαν τοιαύτην ἔλαβεν· ἡ δὲ χαριστήριός τε ἐστὶ, καὶ κατ' ἐνωχίαν δρᾶται τῶν τετυχηκότων. ἐρῶ δὲ πρῶτον περὶ τῆς ἰδιωτικῆς ὁλοκαυτώσεως, θύει μὲν βοῦν καὶ ἀρνίον καὶ ἔριφον· ταῦτα μὲν ἐπίτηδα, τοὺς δὲ βοῦς ἐφεῖται θύειν καὶ προσηκούσας. [o] ἄρρενα δὲ [p] ὁλοκαυτοῦται τὰ πάντα. σφαγέντων δὲ τούτων, τὸ κύκλον τῷ αἵματι [q] δέουσι δὲ βωμοῦ [r] οἱ ἱερεῖς· εἶτα [s] καθαροποιήσαντες διαμελίζουσι·

CAP. IX.

De Sacrificiis.

NUnc paucas quaſdam *leges* commemorabo, de purificatione & ſacrificiis latas. etenim contigit ut mihi incideret ſermo de ſacrificiis. Sunt enim duo ſacrificiorum genera. Horum quidem unum pro privatis, alterum vero pro univerſo populo factum: atque *iſta* duobus modis peraguntur. In uno quidem totum quod immolatur igne conſumitur, ac inde ſortitum eſt holocauſti appellationem: alterum vero pro gratiarum actione *inſtitutum* eſt, & in epulum ſacra facientibus cedit. De priore autem *primum* agam. Privatus homo cum holocauſtum faciat, mactat quidem bovem, agnum & hœdum: hos quidem *duos* anniculos; boves vero licet immolare etiam grandiores. ſed maſcula *oportet* eſſe omnia quæ ſolida concremantur, *Ritus Holocaustomatum. Lev.* c. 3. x.

λονῦ, inquit magnus Commentator. Verum LXXII. Alexandrini dictionis Hebraicæ ſatis tenaces, τὸ ἰλαὸν περιφερομένων ex Moyſe idem reddiderunt. BERN. Sic *Vat.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ἰλαὸν *Baſ.* & *G.* ἐν ἰλαῷ ex *Moyſe* reddiderunt LXX.

b Σὺν ἀρνίῳ] *Μόσχον καὶ κριὸν σὺν ἀρνίοις ἑπτὰ* Typi priores male conjecti, pro *Bigotiano σὺν ἀρνίῳ ἑπτὰ*, כבש אחר בן שנתו toties Num. c. 7. quod ἀμνὸν ἐνιαύσιον vertunt LXXII. Judæi, modo ἀρνα, modo ἀρνίον. Ovile autem quicquid, ut Talmuda admonent, XIII. menſem ſuperaret, ætatemque adeo כבש *agni* excederet, inter אילים i. e. *arietes* porro numerabatur. Quocirca probo minus hanc *Samb.* lectionem *σὺν ἀρνειῷ τῷ ἑπτὰ ἐτησίων*: quanquam Herodianus in Grammatica Generali & Scholiaſtes Homericus tam ἀρνειοῖς, ἀρνοῖς, quam ἀμνειοῖς, ἀμνοῖς quaſi Synonyma juxta poſuerint. Certum enim eſt apud optimum Poetarum ἀρνειὸς, ſæpius autem occurrit, pecus maſculum אילים *arietes* partemque meritam hecatombæ denotare. Præterea in opere Heſychiano & in Lexico Attico Iſtri tertius annus datur ἀρνειῷ, ſicut ſecundus ἀμνῷ, ἀρνὶ primus. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* quod præfero *σὺν ἀρνειῷ τῷ ἑπτὰ ἐτησίων Sambuci.* in *Editis σὺν ἀρνίων ἑπτὰ ἐτησίων.*

c Ὁλομελῆ] Quum holocauſta fuerint, in partes debuerunt ſecari antequam offerrentur. REL.

* *In holocauſtum*,] *Al.* ſolidum ſacrificium.

d Χίμαρον] Eo modo *Big.* & *Samb.* in reliquis χίμαρόν τε ὑπὲρ π.

e Θυσίας σωτηρίους λεγομένας.] Θυσίας σωτηρίας *Big.* & *Samb.* ut ſæpiſſime Interpretes LXXII. ex זבח השלמים Moſaici codicis. Sed *Baſ. Gen.* & *Epiphanius* σωτηρίους. S. Hieronymus *pro* τὰς σωτηρίους, *Sacrificia* aut *Hoſtiæ Pacificorum.* Statim *Big.* λεγομένας καθ' ἑκάστην ἡμέραν, δύο βόας. BERN.

f Ἐτησίους] *Samb.* σὺν ἀρνίοις ἑτησίοις, quod idem eſt. In Lexicis ſuis Heſychius Photiuſque ἔτεσιον, ἐνιαύσιον; ſive τὸ κατ' ἔτος, ἐτήσιον. Legiſlatoris autem כבשים בני שנה v. 17. Joſephus dubie, LXXII. Alexandrini in genus ſequius tranſtulerunt: hic quidem σὺν ἀρνάσι ἐτησίοις vel ἑτησίοις; illi vero καὶ ἀμνάδας ἐνιαυσίους. Ut ſcias jam in Pacificis admitti fœmineum, quod profecto ad Holocautoma haud licuit. BERN. Ἑτησίοις *Samb.* & *Vat.*

g Εἷς.] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* εἰς τὴν σκηνήν. Μωϋσῆς *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

h Σινᾶιον ὄρος] Σινᾶιον, ἀλλ' εἰς Typographi. σίναιον ὄρος, εἰς *Samb.*

i Ἀνεμάνθανε] *Baſ.* & *Gen.* ἀνεμάνθανε τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ περί τε τῶν πρακτέων, *Big.* ἀνεμανθάνων παρὰ τοῦ Θεοῦ, περί τε τῶν πρακτέων. *Samb.*

denique & *Epiphan.* ἀνεμάνθανε παρὰ τοῦ Θεοῦ περί τε τῶν πρακτέων, Sicut de ſe Moyſes ille adfirmavit Num. c. 7. ult. ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת, vocem quidem ſe ab Adyto exaudiiſſe, quoties Deum conſultum de rebus Hebræis Sanctum ingrederetur. BERN. Sic *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἀνεμάνθανε τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ παρά τε τῶν πρ.

k Γραφὴν ἑτέραν] Hinc nonnulli (ut ex pag 129. v. 25.) colligunt *Joſephum* librum peculiarem compoſuiſſe *de Hebræorum Legibus.* Forſan tamen hic reſpiciat ad ea quæ *de Legibus* ſcripſit *lib.* IV. c. VIII.

l Συνεστῆναι] Ἐστῆναι à typis prioribus. Libri ſcripti compoſitum præbent. Utrumque fas dicere vel mediis Athenis. BERN. Ita *Big.* & *Coll. Voſſ.* & *Samb.* ἐστῆναι in *cæteris.*

m Τῶν ἰδιωτῶν,] Ita & Judæi in Talmude diſtinguunt ſacrificia in publica של ציבור & privata של יחיד. Quod autem ad duo referat ſacrificia omnia, holocauſta & ſalutaria, & ſacrificia piacularia ac reliqua ſaluturibus uti ſpecies eorum addat, eſt quod in Levitico hic ordo obſervetur, quodque ita diſpeſci poſſint

1. In ea quæ tota Deo cedunt, ut holocauſta.

2. In ea quæ vel dominis vel aliis cedunt, uti ſalutaria.

Quamvis hæc diviſio variis de cauſis minus accurata ſit. REL.

n Ὁλοκαυτοῦται] Bis ὁλοκαυτοῦσι *Big.* & *Samb.* quod Ioneſ malint. Valde autem cognatæ ſunt συζυγίαι circumflexorum & permutabiles. Ideoque ſubtilius diſtinguit inter πολεμέω & πολεμόω ac ſimilia verba *Euſtathius*, quam auctoritas veterum ſuſtinet. Præterea ad exitum hujus paragraphi ὁλοκαύτωσις ſequitur typum tertium Contractorum. Mox *Samb.* ἀφῃρέθη. BERN. Ter ὁλοκαυτεῖται *Big.* & *Samb.* ὁλοκαυτεῖσθαι *Coll. Voſſ.* & μὴ ὅλας ὁλοκαυτοῦ) *Vat.*

o Ἄρρενα] Ideo Hebræi dicunt אין עולה נקבה *Nunquam holocauſtum eſt generis fœminini.* Quæ contra dici poſſunt, alio loco excutimus. REL.

p Ὁλοκαυτοῦ] *Big. Coll.* ruſſus ὁλοκαυτεῖται.

q Δέουσι] Βρέχουσι *Big.* ex *Gloſſario.*

r Οἱ ἱερεῖς] Accurate diſtinguit ſacerdos noſter officium ſacerdotum ab iis, quæ privati Iſraëlitæ præſtare poterant. Victimam holocauſto deſtinatam ipſe Iſraëlita jugulare poterat: ideo dixit ἀνὴρ ἰδιώτης θυσί, ſed quum ſparſio ſanguinis poſtulaverit manum ſacerdotis, addit τὸ κύκλον &c. οἱ ἱερεῖς. REL.

s Καθαροποιήσαντες] Diviſum *Big.* & *Samb.* καθαρὰ ποιήσαντες. Elegans tamen videtur illa Syntheſis, & ab Urbe Palla-

tur. His autem occisis sacerdotes sanguinem per altaris circuitum fundunt: deinde mundata membratim dissecant, & sale conspersa in aram imponunt, ligno in eam congesto & igne erumpente. Pedes autem victimarum & intestina diligenter purgata cum cæteris *membris* adolenda adjiciunt, pelles sacerdotibus sibimet habentibus. Et holocausta quidem ad hunc modum fiunt.

De victimis Pacificis. Lev. c. 3.

2. Cum autem pro gratiarum actione sacrificant, animalia quidem mactant ejusdem generis: ista vero integra & anniculis majora, ac maria cum feminis. Hæc autem cum immolantur, aram quidem sanguine intingunt: renes autem & omentum, & omnem adipem cum fibra jecinoris, simulque caudam agni superponunt aræ. At pectus & crus dextrum sacerdotibus concedentes, per biduum de reliquis carnibus epulantur: quæcunque vero superfuerint igni comburunt.

Modus hostiarum pro peccatis aut erroribus tam privatis quam publicis. Lev. c. 4, 5 & 9. & Num. c. 15.

3. Similiter autem ac in dicto modo sacris operandi pro gratiarum actione hostias mactant pro peccatis. Quibus vero facultas non erat adipiscendi victimas majores, *ii* par columbarum aut turturum *immolarunt*: quarum altera quidem Deo adoletur in holocaustum, alteram vero in cibum dant sacerdotibus. Accuratius autem de istis animalibus offerendis agam cum de sacrificiis dicturus sim. Qui autem per ignorantiam in peccatum incidit, agnum & hœdum feminam eorundem annorum offert. Ac sacerdos quidem sanguinem fundit in aram, sed non sicut prius, verum angulorum ad extremitates: renesque & reliquam adipem cum fibra jecoris altari admovent. Sacerdotes vero tollunt sibi & pelles & carnes, quas eadem die absumunt in fano. lex enim in crastinum non relinqui sinit. Qui vero peccat quidem, sibique conscius est, sed neminem habet qui ipsum possit arguere, arietem immolat lege præcipiente: cujus carnes in templo sacerdotes similiter comedunt eadem die. Principes autem, pro peccatis *suis* sacrificia facientes, eadem offerunt quæ privati: in eo vero differunt, quod victimas adducant taurum & hœdum, masculos.

De sertis & libationibus. Num. c. 15. & c. 28. & Lev. c. 2.

4. * Porro lex præcipit, ut in publicis & privatis sacrificiis farina mundissima afferatur: cum

---

κὴ [t] πάσωλες ἁλτὶν ὕπὶ τ βωμὸν ἀναπρήζι, ὀχζῶν ἤδη πεπληρωμένον κὴ πυρὸς φλεγομένε. [v] τὰς ὃ πόδας τ ἱερείων κὴ τὰ καλὰ νηδυῖ σκυλαθέρσαντες ἀκριβῶς, τοῖς ἄλλοις καθαγιαθησόμενα [x] προσεπιφέρυσι, τὰς δορὰς τῶν ἱερέων λαμβανόντων. κὴ ὁ μὲν τ ὁλοκαυτώσεως τρόπος ἐστὶν ἕτος.

Β'. Τὰς δὲ χαριστηρίους θυσίας ἀπιπλουῦσιν, [y] τὰ αὐτὰ μὲν ζῶα θύοντες· ὁλόκληρα δὲ ταῦτα κὴ τῶν [z] ἐπιτειῶν πρεσβύτερα, ἄρρενα μέντοι θήλεσι πυοδυαζόμενα. θύσαντες δὲ ταῦτα, φοινίσσυσι μὲν αἵματι τ βωμόν· τὰς δὲ νεφρὰς κὴ τ ἀπίωλον, κὴ πᾶσα τὰ μηλῆ σὺν τῷ λοβῷ τὸ ἥπατος, κὴ σὺν αὐτοῖς [a] τὴν ὀρὰν τοῦ ὄρνος ἀπιφέρυσι τῷ βωμῷ. τὸ δὲ ῥῆτος κὴ τὴν κνήμην τὴν δεξιὰν τοῖς ἱερεῦσι δωροῦνται, ἐπὶ δύο ἡμέρας δίωκοῦσιν τοῖς καταλειπομένοις τῶν κρεῶν· ἃ δ' ἂν περισσεύσῃ, κατακαίυσι.

Γ'. Θύυσι δὲ κὴ ὑπὲρ ἁμαρτάδων [b] ὁμοίως τῷ προειρημένῳ τρόπῳ τῶν χαριστηρίων τ ἱερυργίας. οἱ δ' ἀδυνάτοι πορίζειν τὰ τέλεια θύματα, πρίστερας ἢ τρυγόνας δύο· ὧν τὸ μὲν [c] ὁλοκαυτοῦσι τῷ Θεῷ, τὸ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν εἰς [d] βρῶμα διδόασιν. ἀκριβέστερον δὲ περὶ τ θυσίας τῶνδε τῶν ζώων ἐν τοῖς περὶ θυσιῶν ἐροῦμεν. ὁ μὲν γὰρ κὴ ἄγνοιαν εἰς τοῦτο [c] προστησών, ἄρνα κὴ ἔριφον θήλειαν τῶν αὐτῶν ἐτῶν προσφέρ. κὴ τῷ μὲν αἵματι δάπτ τ βωμὸν ὁ ἱερεὺς, οὐχ ὡς τὸ πρῶτον, ἀλλὰ τῶν γωνιῶν τὰς ἐξοχάς· κὴ τοὺς τε νεφροὺς κὴ τὴν ἄλλην [d] πιμελὴν σὺν τῷ λοβῷ κ ἥπατος ἀπιφέρυσι τῷ βωμῷ. οἱ δ' ἱερεῖς τὰς τε δορὰς ἀποφέροντες κὴ τὰ κρέα, [e] ἐπ' ἐκείνης δαπανήσαντες τ ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ. ὁ γὰρ νόμος εἰς τὴν αὔριον [f] ἀπολιπεῖν οὐκ ἐᾷ. ὁ δ' [g] ἁμαρτὼν μὲν, [h] ἑαυτῷ δ' συνειδὼς κὴ μηδένα ἔχων τ [i] ἐλέγχοντα, κριὸν θύει, κ νόμος τοῦτο κελεύων· ὃ τὰ κρέα κ τὸ ἱερὸν ὁμοίως οἱ ἱερεῖς αὐθήμερον [k] σιτοῦνται· οἱ δ' ἄρχοντες, ἐφ' οἷς ἡμάρτανον [l] σκυθρωπάζοντες, τ' αὐτὰ μὲν κομίζυσι τοῖς ἰδιώταις· ἀμνὰς δὲ σὺν τῷ προσήκοντι θύματα, [m] ταῦρον, ἔριφον, [n] ἄρρενας.

Δ. Νόμος δὲ τοῖς ἰδιωτικοῖς κὴ τοῖς δημοσίοις θυσίαις, κὴ ἄλφιτον ἀπιφέρεσθαι καθαρώτατον· δέκατον μὲν [o] ἀσσ-

---

dis. BERN. Id fiebat stante templo 11. in conclavi lavantium, ubi sordes crassiores demebantur, & deinde in atrio super mensas marmoreas. REL.

t Πάσαντες] Mollius hoc & bono tempore. πάσαντες pro πάσσοντες, *Big.* & *Samb.* BERN.

v Τὰς δὲ πόδας] Ita & in codice Misnico Tamid III. 1. pedes & intestina ultimo loco recensentur inter membra agni, ad altare delata. Nota כרעים dici, quod hic crura non indicat sed πόδας, uti & Philo lib. de victimis, pag. 819. & de allegor. Leg. p. 87. κοιλίαν κὴ πόδας reddidit quod Levit. 1. 9. קרב וכרעיו. At cur Josephus πόδας & τὰ κ' νηδὺν reliquis adjecta scribit? quia videlicet hæc in patina בזך solebant ad altare singulatim deferri, uti in Tamid IV. 3. docetur. REL.

x Προσεπιφέρυσι,] Προσπίπτουσι *Vat.*

y Τὰ αὐτὰ μὲν ζῶα] Id est, ex triplici genere, boum, ovium, caprarum. REL.

z Ἐπιτειῶν] *Baf.* & *Gen.* ἐπιτείων repugnante Prosodia. BERN.

a Τὴν ὀρὰν] Quia caudæ ovium pingues erant in illis regionibus admodum. REL.

b Ὁμοίως τῷ προειρημένῳ τρόπῳ] Καὶ ὁμοίως τῷ περὶ τ χαριστηρίων τ ἱερυργίας τρόπῳ γίνε) *Big. Coll. Voss.* & *Samb.* minus concinne. Melius *Baf. Gen.* & & *Epiphanius.* BERN. & HUDS.

c Ὁλοκαυτοῦ) τῷ Θεῷ,] Ὁλοκαυτοῦ) τῷ Θεῷ· τὸ δ' τοῖς ἱερεῦσιν εἰς βρῶμα *Big.* & *Samb.* BERN.

d Βρῶμα] Βρῶσιν *Coll. Big.* & *Voss.*

e Προστησών,] *Big.* & *Samb.* προσταξών. Mox iidem præsentius jam ἀπολείπειν. BERN.

d Πιμελὴν] *Big. Coll.* πημελὴν.

e Ἐπ' ἐκείνης δαπανήσαντες τ ἡμέρας] Quia addit εἰς τὴν αὔριον nihil superstes linqui oportere, suspicari licet per eundem diem ἐκείνην τὴν ἡμέραν non intelligi spatium temporis diurni quod cum occasu solis finem capit, uti apud Judæos sol occasus diem indicat & terminat. Sed quum de sacrificiorum comestione agitur dies præcedit noctem, uti Judæi loquuntur. Ita enim Lev. 7. 15. legitur, *ipso die sacrificii comedetur, nil remanebit usque ad mane.* Ita & mox de sacrificiis pro delicto scribit αὐθημερὸν eodem die (videlicet adjecta nocte) comedi debere. REL.

f Ἀπολιπεῖν] Ἀπολείπειν *Coll. Big.*

g Ἁμαρτὼν] *Al.* ἁμαρτῶν.

h Ἑαυτῷ δ' συνειδὼς] Hic agit de sacrificiis pro delicto אשמות dictis, ubi nota illa a sacrificiis piacularibus differre, quod homo ipse quidem conscius sit culpæ suæ, non vero alii eum accusent. Ita de depósito quod clam est apud aliquem infra lib. IV. 8. scribit μηδένα εἶναι τ ἐξελέγχοντα neminem esse qui coarguere illum possit. REL.

i Ἐλέγχοντα,] Ἐξελέγχοντα *Big. Coll. Voss.* & *Samb.*

k Σιτοῦνται.] Ita *Samb.* & *Vat.* in *aliis* σιτεῖται.

l Σκυθρώμενοι,] Ἐσκυθρώπασι, ταῦτα *Baf.* & *Gen.* ἐσκυθρώπασι ταῦτα *Big.* Mox *Baf.* τὸ προσῆκον ex vitio. BERN.

m Ταῦρον,] Distinctius dico, פר לכהן או לקהל ושעיר לנשיא, juvenco fecit pro Sacerdote aut Ecclesia, sed pro Principe hirco. Hic χίμαιρα Interpr. LXX. ille μόσχος. Ibidem pro ἄρρενας, sic autem medio deliquente Attice prolatum tradidit Eratosthenes auctor optimus, *Big.* & *Samb.* substituunt ἄρσενας; quomodo Homeri ætate Cecropidæ omnes omnino pronuntiarant, strenue ut tum fas erat & viriliter. BERN.

n Ἄρρενας.] *Big. Coll.* ἄρσενας.

* *Porro lex præcipit,*] מנחות ונסכים, *ex Num. c. 15. & c. 28. & Lev. c. 2. Poscebant autem nomine* מנחה *victimæ singulæ, agnus* כבש, *aries* איל, *taurusque* פר, *similæ* סלת סאתים *assaronem unum, duos, tres: atque ex oleo, pariterque ex vino libando quadrantem* hinis, *trientem ejus, unumque pro bove* hinem. *Capit autem* הין hin *duos congios Atticos, aut Rabbinis æstimatoribus quantum* LXXII. *ovis gallinaceis sit replendis.* Assaron *vero seu* Omer, עשרון או עמר *potest partem decimam* איפה Ephæ, *vel cum Talmudistis ova* 43⅓. *Vide Exodi c. 16. ult.* BERN.

o Ἀσσαρῶν] *Samb.* ἀσσαρίων. At vocalatio nominis peregrini à Masorethis repetenda, qui ultimam syllabam premunt in recto ἀσσαρεών, עשרון. Sic volunt etiam *Big. Baf.* & *Gen.* BERN. Vide pag. 121. v. 3.

στέρων μέτρον, κριῷ δὲ δυοῖν, ταύρῳ δὲ τριῶν. τοῦτο [p] καθαγιάζουσιν ἐπὶ τῷ βωμῷ [q] μεμαγμένον ἐλαίῳ. κομίζεται γὰρ ὑπὸ τῶν θυόντων· ἐπὶ μὲν βοὶ [r] εἵνος ἥμισυ, ἐπὶ δὲ κριῷ μέρος [s] τέταρτον τρίτον δὲ μέτρου, καὶ τεταρτημόριον [t] ἐπ' ἀρνίῳ. ὁ δὲ εἷς μέτρον ἐχαῖον Ἑβραίων· [v] δύναται δὲ δύο χόας Ἀττικοὺς ποιῆσαι. τὸ δ' αὐτὸ μέτρον τῷ ἐλαίῳ καὶ οἶνος παρῆγον. ἀπένδυσι δὲ [x] περὶ τὸν βωμὸν τὸν οἶνον. εἰ δέ τις, θυσίαν οὐκ ἀποτίλων, [y] ἐπενέγκαι κατ' ὄχλον σεμίδαλιν, τούτης ἀπαρχὴν μίαν ἀποβάλλει τῷ βωμῷ δράκα· τὴν δὲ λοιπὴν οἱ ἱερεῖς εἰς τροφὴν λαμβάνουσιν, ἢ ἐψηθεῖσαν, ἐλαίῳ γὰρ συμπεφύρασται, ἢ ἡμμένων ἄρτων. ἱερέως δὲ κομίσαντος καὶ [z] ὑποσυροῦν, ὁλοκαυτοῦν ἀναγκαῖον. κωλύει δὲ ὁ νόμος θύειν ζῶον αὐθημερινὸν μετὰ τὸ γεγεννῆσθαι ἐπὶ τὠυτό· ἀεὶ δ' ἄλλως δὲ, πρὶν ὀγδόην ἡμέραν γεγενῆσθαι διελθεῖν. γίνονται δὲ ἄλλαι θυσίαι ὑπὲρ τοῦ τοὺς νόσους ἀλεξιφαρμάκους εἶναι, ἢ κατ' ἄλλας αἰτίας, εἰς ἃς [a] πέμματα σὺν ἱερείοις ἀναλίσκεται· ὧν εἴς τὴν ὑστεραίαν οὐδὲν [b] ὑπολιπεῖν ἐστι νόμιμον, τοῦ ἱερέως [c] μέρος ἴδιον λαβόντος.

agno quidem assaronis mensura, cum ariete vero duorum, & cum tauro trium. Hanc consecrant super altare oleo subactam. Nam & oleum affertur ab immolantibus; pro bove quidem hinis dimidium, pro ariete vero tertia hujus mensuræ pars, & pro agno pars quarta. Hin autem mensura Hebræorum antiqua, duosque potest choas Atticos facere. Eâdem vero mensurâ vinum quâ oleum adducebant. nam vinum circa altare libant. Si quis autem, hostiam non immolans, ex voto similam afferat, ejus primitias pugillum unum in aram conjicit: reliquum vero *ejus* in alimentum sacerdotes accipiunt, aut coctum (nam oleo subigitur) aut panibus *inde* confectis. Quantumcunque autem apportet sacerdos, necesse est ut totum crematur. Porro lex mactari vetat fœtum eodem die & loco cum parente; & aliàs quoque, nisi octava ei à partu dies illuxerit. Fiunt autem alia sacrificia pro morbo depellendo aut alia de causa, in quas libamina cum victimis expenduntur: quorum in crastinum aliquid relinqui fas non erat, sacerdotibus partem suam inde sumentibus.

Sacerdoti cedebant sacrificiorum privatorum mole, unum præter pugillum.

Lex fœtum mactari vetat simul cum parente, aut omnino illum prima vivendi septimana. Lev. c. 22. v. 27. &c.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν ἀφώρισται.

CAP. X.

Quomodo de festivitatibus & singulis diebus fuerit constitutum.

Ἐκ δὲ τοῦ [d] δημοσίου ἀναλώματος νόμος ἐστὶν ἄρνα καθ' ἑκάστην ἡμέραν [e] σφάττεσθαι τὸν αὐτοῖς, [f] δεχομένης τε ἡμέρας καὶ λήγουσης· καὶ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, ἥτις [g] Σάββατα καλεῖται, δύο σφάττουσι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἱερουργοῦντες. τῇ δὲ νουμηνίᾳ τάς τε καθημερινὰς θυσίας ἀπαρτίζουσιν, καὶ δύο βοῦς σὺν [h] κριοῖς ἑπτὰ, καὶ μόσχον· ἕτερον δὲ ἐπὶ ἀποκαθήσει ἁμαρτάδων, [i] εἴ τι καὶ λάθοι γίνοιτο.

β'. Τῇ δ' ἑβδόμῳ [k] μηνὶ, ὃν Μακεδόνες Ὑπερβερεταῖον καλοῦσι, πρόσθεν πᾶσι εἰρημένοις ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτὰ θύουσι, καὶ ἕτερον ὑπὲρ ἁμαρτάδων.

Publicis autem impensis lex jubet quotidie agnum anniculum mactari, mane ac vespere: septima vero quaque die, quæ Sabbata appellatur, duos jugulant, eodem modo sacrificantes. At Neomeniarum solennitatibus & quotidianas hostias immolant, ac *præterea* duos boves cum agnis anniculis septem, & arietem: hœdum vero pro expiatione peccati, si quod oblivisCentibus forte obrepserit.

Sacrificia stata, sumptusque publici. Quotidiana, Sabbatina, Neomeniarum solennia. Num. c. 28. & Ex. c. 29.

2. Septimo autem mense, quem Macedones vocant Hyperberetæum, præter jam dicta taurum & arietem & septem agnos mactant, & hœdum pro peccatis.

3. *De-

---

[p] Καθαγιάζουσιν] *Big. Bas. Gen. & Epiph.* καθαγίζουσι *Samb.* Sicut superius legerant Genev. §. 1. hujus, τοῖς ἄλλοις καθαγιασθησόμενα ἀποτιθέασι. Tria enim illa καθαγίζω, καθαγιάζω, καθαγίζω, *consecrandi, Deo offerendi, adolendi superque aras comburendi* vim habent. Unde Hesychio καθαγίζω, συντελίζω (Suidæ καίζω) καὶ καθιερώζω. Huic etiam & Photio καθαγιάζεται, ἀφιερῶται. Quare Salmasius male mutavit καθαγίζω Hesychii, quia significabat insuper μιαίνω, apud Sophoclem in καθαγίζω. Certe apud Etymologum M. ἅγιος, μίασμα: sicut ἅγιος, μιαρὸς in parœbolis Homericis. Unde ἐναγίζειν, φονεύειν. Apud illum etiam legis ἁγίζειν, καθαγιάζειν. BERN. Καθαγίζουσι *Samb.* Verum tria illa καθαγνίζω, καθαγιάζω, & καθαγίζω, *consecrandi, Deo offerendi, adolendi, superque aras comburendi* vim habent, ut ex *Hesychio, Suida & Photio* in Lexicis constat.

[q] Μεμαγμένον] *Vet.* μεμισμένον legit, *mixtum.*

[r] Εἶνος ἥμισυ,] *Big.* ἰνός. *Samb.* ἰνός. Subinde vero utrisque ὁ ἶν *in metreta*, pro הין. Theodoretus εἶν legerat, ubi ἀνέγραψε LXX. Interpr. ἶν hodieque ostendunt. Hieronymus insuper de Onomastico Sacro Philonis hoc transtulit, In *mensura liquentis materiæ.* BERN.

[s] Τέτρα τρίτου] *Samb.* τρίτου τέτρα.

[t] Ἐπ' ἀρνίῳ.] Ἐπ' ἀρνίῳ. לכבש Num. c. 15. 5. τῷ ἀμνῷ LXX. Interpr. לאמרא Onc. pro *agno. Big.* ἐπ' ἀρνειῷ, quod est idem cum ἐπ' ἀρνῷ, seu ἐπ' ἀμνείῳ & ἐπ' ἀμνίῳ ex Grammatica Catholica Herodiani. *Samb* ubique ἐπ' ἀρνειῷ, qua de forma supra diximus. Mox Ἑβραῖον *Samb.* BERN. *Al.* ἐπ' ἀρνείῳ. ut *Coll. Big.* & mox ἶν. Vide p. 169. v. 2.

[v] Δύναται] Hanc elegantiam à *Bas.* & *Gen.* retinemus. Mutarunt autem *Big.* & *Samb.* in facilius, ὃ δύναται] δύο χόας (χοᾶς S.) ἀττικούς, exempto ποιῆσαι. Theodoretus tamen Qu. 64. in Ex. τί ἐστι τὸ ἓν; μίστρον ἑβραϊκὸν οἶνου καὶ ἐλαίου. δέχεται δὲ, ὡς φησιν ἰσοσθένης, δύο χόας ἀττικούς. πιστωτέον δὲ τοῖς αὐτοῖς αὐτῷ, ἀκριβῶς δὲ ἔστιν τὰ νῦν πεπραγμένα. Ex Josepho etiam delibatum putabis, quod adnotavit S. Hieronymus ad c. 4. Ezech. *Porro Hin duos choas Atticos facit: quos nos appellare possumus* (hoc adjicit) *duos sextarios Italicos. Ita ut Hin mensura sit Judaicis sextariis nostrique Castrensis, cujus sexta pars facit tertiam partem sextarii Italici.* BERN. In *Big.* & *Samb.* ὃ δυνάται] δύο χόας Ἀττικοὺς, sine ποιῆσαι.

[x] Περὶ τὸν βωμὸν] Vinum libabatur infusum in simpulum, quod insertum erat summo altaris ad angulum notozephyrinum, uti in Tamid legitur. REL.

[y] Ἐπενέγκαι] Ἐπενίσκαι *Samb.* Sed sententia ὑπόταξιν magis desiderat, ut ἐπενέγκῃ. Mox ἢ ἐψηθεῖσαν *Samb.* BERN. Ἐπενέγκαι *Samb.* melius ἐπενεγκῇ. HUDS. & COCC.

[z] Ὑποσυροῦν,] Ὑπόσυρον *Big.* ὑποσυρὸν *Bas.* & *Gen.* ὑπόσυρον δὲ *Samb.* Rescribes autem cum tono Attico ὑποσυρόν, vel retinebis ὑποσυρὸν aliarum editionum. BERN. *Al.* ὑποσύρον. *Coll. Big.* ὑπόσυρον *Cocceji* ὑποσυρόν.

[a] Πέμματα] Εἶδος πλακοῦντος huc migravit in codd. *Big.* loco πέμματα: quoniam Hesychius dudum notaverat in Lexico suo πέμματα, εἶδος πλακοῦντος. BERN.

[b] Ὑπολιπεῖν] Ἀπολιπεῖν soli *Big.* & *Samb.*

[c] Μέρος ἴδιον] Hanc portionem Legislator appellat תרומה, ἀφαίρεμα LXX. אפרשותא Onc. BERN. Illud μέρος ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* HUDS. & COCC.

[d] Δημοσίου] *Coll. Voss.* δημόσιον.

[e] Σφάττεσθαι] *Big.* & *Samb.* cum vulgo σφάζεσθαι. BERN.

[f] Ἀρχομένης τε] *Big.* δεχομένης τε ἡμέρας καὶ λήγουσης. Recte adeo interpretatus est Flavius ἱερογραμματεὺς verba Mosaica בנקר ובין הערבים, de quibus nimium litigant Ecclesiæ nostræ atque etiam Judaicæ Theologi. Primum enim diei trihorium ultimumque, nisi forte frequentia Paschatis amplius exposceret, sacrificiis jugiter offerendis imputabantur. Atqui tempus hoc posterius, חערכים *Haarabaim* τὰ ἑσπέρια nuncupari existimo: quoniam in magna Parasceua distribueretur inter מנחת & פסח, sacrificia utraque vespertina, aut juxta phrasin Talmudicam εἰς ἑσπέραν μεγάλην καὶ μικράν, מנחת גדולה ומנחת קטנת. Unde Judæi Alexandrini בין הערבים transtulerunt Græce ἀναμέσον τῶν ἑσπερινῶν Lev. c. 23. 5. BERN. *Al.* ἀρχομένης τῆς ἡμέρας.

[g] Σάββατα] Unum Sabbathum σάββατα dicebatur eo tempore, quod ex dialecto id ætatis usitata, qua שבתא appellabatur, repeti potest, vel aliunde: de quo alibi latius. REL.

[h] Ἀρνάσιν] Iterum ἄρνασιν acuit in prima *Samb.* BERN.

[i] Εἴ τι καὶ λάθοι] *Bas.* ἤτι καὶ λάθοι. *Samb.* εἴτι καλλιθοῖ; hoc enim affectat passim. BERN.

[k] Μηνὶ,] Scilicet *Neomenia* mensis *Tisri*, qui in *Septembrem* Romulidum & Macedonum *Hyperberetæum* incurrit.

3. * Decimo vero ejuſdem menſis ſecundum lunam ad veſperam uſque jejunant: eodemque die immolant taurum & arietem & ſeptem agnos, & pro peccatis hœdum. Præterea autem afferunt duos hœdos; quorum alter quidem vivus extra fines in ſolitudinem emittitur, in averruncationem & expiationem peccatorum futurus pro populo
Lev. c. 16. & c 23. & Num. c. 29. univerſo: alterum vero in locum puriſſimum ſub urbe educentes, illic cum ipſa pelle totum comburunt, nihil omnino purgantes. Concrematur autem taurus, non à populo adductus, ſed proprio Pontificis ſumptu paratus. Quo occiſo, & ſanguine ejus ſimul & hœdi in fanum *interius* illato, aſpergit digito ſepties tectum totieſque pavimentum ipſius, rurſuſque toties fanum *exterius* etiam circum altare aureum; reliquum deinde in atrium portans circum *altare* majus *ſpargit*. Præterea, extremitates *tauri hircique* & renes & adipem cum fibra jecinoris altari imponunt. Præbet autem *de ſuo* Pontifex arietem in holocauſtum Deo.

4. † Die vero quinta-decima ejuſdem menſis,

γ'. Δεκάτῃ ᾗ ἕ αὐτὸ μηνὸς καὶ σελήνῃ [l] διαγηστεύοντες ἕως ἑσπέρας· θύουσι δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ταῦρόν τε καὶ κριοὺς δύο καὶ ἄρνας ἑπτὰ, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων ἕτερον. προσάγουσι ᾗ δύο [m] πρὸς τούτοις ἕτερους, ὧν ὁ μὲν ζῶν εἰς τὴν [n] ὑπερόριον ἐρημίαν πέμπεται, ἀποπομπασμὸς καὶ ἀφάνισις ἕ πλήθους παντὸς ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἐσόμενος· τὸ δὲ [o] ἐν τοῖς προαστείοις εἰς [p] καθαρώτατον ἄγοντες χωρίον, αὐτόθι σὺν αὐτῇ καίουσι τῇ δορᾷ, μηδὲν ὅλως καθαίροντες. συγκαταφλέγεται ᾗ ταῦρος, οὐχ ὑπὸ ἕ δήμου προαχθείς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων ἕ ἀρχιερέως παρασκευαζόμενος. ἕ δὴ σφαγέντος, εἰσκομίσας [q] εἰς τὸν ναὸν τοῦ αἵματος ἅμα καὶ τοῦ ἐλάφου, ῥαίνῃ τῷ δακτύλῳ [r] τὸ ὄροφον ἑπτάκις, τοῦ δ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἔδαφος. καὶ τοσαυτάκις εἰς τὸν ναὸν καὶ πρὸ τοῦ χρύσεον βωμόν· καὶ τὸ λοιπὸν [s] πρὸ τῷ μείζονι, κομίσας εἰς τὸ αἴθριον. πρὸς τούτοις, τὰς ἐξοχὰς καὶ τοὺς νεφροὺς καὶ τὸν [t] πιμελῶ σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος ὑπὲρ τοῦ βωμοῦ. παρέχει ᾗ καὶ κριὸν ὁ ἀρχιερεὺς ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ.

δ'. Τῇ ᾗ πέμπτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ δεκάτῃ, προσπέμ-

---

l Διανηστεύοντες] Διανηστεύοντες ἕως ἑσπέρας, θύουσιν *Big.* cum *Samb.* mox ἐν τοῖς. Illi ſtatim ταῦρον καὶ κριοὺς δύο. BERN.

* *Decimo vero ejuſdem menſis ſecundum*] *Venit mox decima dies Tiſri* יום הכפורים LXX. *Interpr.* ἡμέρᾳ ἐξιλασμοῦ, *Phariſeis præſertim* ἡ ἡμέρα יומא, *præter arietem eximium P. M. variaſque jejunantis populi victimas, duobus hircis averruncis,* θυσίᾳ *altero, altero* ἀποπομπαίῳ, *atque luſtrationibus vel rerum ſacerrimarum, Adyti velo tum ſubducto, criminumque totius gentis expiatione venerabilis. Vide Levit. c. 16. & c. 23. & Num. c. 29. necnon Maſſictam* Joma *in corpore Talmudico, aut cum notis doctiſſimi Sheringami.* BERN. *Decima deinde luna ejuſdem menſis* vertit *Gelenius.* Vide Cl. *Seldenum de Anno civili. c. 20.*

m Πρὸς τούτοις] Forſan πρὸς τούτῳ.

n Ὑπερόριον ἐρημίαν] *Big* ὑπερορίαν ἐρημίαν. Locus autem ille שעיר החטאת hirci exulantis cum crimine Cleri Populique Hebraici vocatur apud Moyſen ארץ גזרה & המדבר, γῆ ἄβατος καὶ ἔρημος LXXII. Interpr. Quinimo diſtinctius in Talmudo nomine ſuo ſituque צוק ין דים מירושלם, σῶκος *ſadius ceteroquin* ἀφ' Ιεροσολύμων ἀπέχων. BERN. Locus ille *hirci exſulantis* cum crimine Cleri populique Hebraici dicitur γῆ ἄβατος καὶ ἔρημος LXX. *Interpp.* quinimo à *Talmudicis* σῶκος *ſadius ceteroquin* ἀφ' Ιεροσολύμων ἀπέχων.

o Ἐν τοῖς προαστείοις] *Sub urbe Sancta* rite dixit *Joſephus* ſuo ſæculo pro phraſi *Moyſis* quam per ἔξω τῆς παρεμβολῆς reddunt LXX.

p Καθαρώταλον] *Big.* & *Samb.* καθαρόταλον, *Baſ.* & *Gen.* præter Canonem Grammaticum, quem tamen tam poetæ quam λογογράφοι ſæpe negligunt. Geminorum vero hircorum alter cadebat ſua ſorte ליהוה, quod eſt, Deo & Altari: alter damnabatur לעזאזל, i. e. τῷ τραγηλάτῃ & ſolitudini. Significat enim עזאזל *abductor*, ſive عازل: vel ἀπόπομπὴ, vel amplius τραγοπομπεία, vel denique paſſive ὁ τράγος ὁ ἀπολελυμένος ſive ἀποπομπαῖος, quomodo Rabbini Græcæ linguæ gnari ignarique fere explicant. Mox ἐν τοῖς προαστείοις, *ſub urbe ſancta* rite dixit Joſephus ſuo ſeculo pro phraſi Moyſis ducis מחוץ למחנה; ſive ἔξω τῆς παρεμβολῆς, LXX. Judæis Pauloque Apoſtolo interpretantibus. BERN.

q Εἰς τὸν ναὸν] Potius εἰς τὸ ἄδυτον, אל דביר, oppoſitum jam contra coli proxime ſequentis τοσαυτάκις εἰς τὸν ναὸν, & ſubinde tertii εἰς τὸ αἴθριον. Tunc enim ſuccedere fas erat Pontificem ſummum אל מבית לפרכת, ἐσώτερον ἕ καταπετάσματος i. e. ſub velo ſecretiori. Lev. c. 16. 15. & planiſſime v. 2. אל הקדש מבית חפרכת אל פני הכפרת אשר אל הארון, LXX. Interpr. εἰς τὸ ἅγιον ἐσώτερον ἕ καταπετάσματος εἰς σκέπασιν ἱλαστηρίου, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ ἕ μαρτυρίου. Iterumque v. 16. וכפר על הקדש, *expiabit adeo ipſum ſatrarium*, τὸ ἁγιάσαι. Ita & *Joma* c. 5. §. 1. Adde & Flavium ἀλωτ. l. ult. λιθοστρωτὸν γὰρ (ἐσθῆτα ὁ ἀρχιερεὺς) ἐλάμβανεν, ὁπότε εἰσίοι (ſic legendum) εἰς τὸ ἄδυτον, ἡσυχῇ ᾗ ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν μόνον (vel μόνον) ὡς ἡ παροῦσα ἡμέρα πάντας τῷ θεῷ. Deinde locutionem Hebraicam v. 15. על הכפרת ולפני הכפרת, percommode expreſſit Joſephus verbis Græcis εἰς τὸ ὄρθιον καὶ εἰς τὸ ἔδαφος. Quod eſt Miſna *Joma* c. 5 §. 3. למעלה ולמטה כמצליף: לא על הכפרת נוגעים אלא לארץ נמילים, quippe atque prius ex ſententia Talmudiſtarum Urbis de eodem cruore f. 42. c. אין צריך שיהא נוגע ארץ כפורת. BERN.

r Τοῖς ὄροφοις] Surſum ſpargit ſemel ſanguinem, ſepties deorſum: adeoque verſus ἔδαφος ſpargit, non ὄροφοις τῷ δακτύλῳ ῥαίνῃ, & ſemel modo, non ἑπτάκις. REL.

s Περὶ τῷ μείζονι,] Forte περὶ τὸν μείζω, *circum Altare majus.* Typographi enim ediderant περὶ τῷ μείζονι. BERN. Forte περὶ τὸν μείζονα COCC. Non circa altare fundebatur, ſed uno in loco ad angulum altaris notozephyrinum in baſi vel crepidine, uti Talmudici notant. REL.

t Πιμελῶ] Πιμελῶ ubique MSS. חלב autem in hoc ritu Lev. c. 16. 25. tota viſcera complectitur, quod Joſephus Sacrificulus ignorare non potuit. Neque aliud ſonat διαστροφὴς 7. c. 6. Jomæ, והוציא את איבוריהן נותן במגיפן והקטירם על גבי המזבח, *Juvenci autem hircique uſtulandorum viſcera ſcutella excepta ſuper Altare adolebantur.* Cæterum quam vana ſit querimonia Saliani & Sheringhami περὶ τῆς ἐξοχῆς, pro Joſepho paſſim declarat liber Leviticus in ſimilibus ſacrificiis. Dein vox illa ἐξοχὴ non ſolum *caudas* cæteraſque animalis appendices denotare, ſed & congrue poteſt *Exta* Latinorum, Patrumque Miſnicorum אסורים Imo maxime credes Flavio, qui toties viderat hujus piaculi הכליות, & יתרת על הכבד, החלב, האליה, τὰς ἐξοχὰς & τοὺς νεφροὺς & τὸν πιμελῶ σὺν τῷ λοβῷ ἕ ἥπατος ſuperque Altari magno fumantes. BERN.

† *Die vero quinta-decima ejuſdem menſis,*] *Dein ſub æquinoctio autumnali, à die Tiſri* XV. *ad* XXII. *ejuſdem menſis exactum, celebrabatur larga & lætiſſima feſtivitas, Lev. c.* 23. 40. *Num. c.* 29. & *Deut.* c. 16. ושמחת בחגך, *iterumque* והיית אך שמח, omnino lætabere dabiſque te hilaritati, *ſic juſſerat ipſa Sanctimonia, Moyſi* חג הסכות χάριν συνεχῶς, *Onceloſo & Jonathani vero* חגא דמטילא, *Samaritis* التظليل حج, *Gorionidæ & Hebræorum aliis* عيد المظال *aut* حج: & *adhuc præclarius* Hag. חג, ἡ ἑορτὴ, *Ezech. c.* 45. *ult.* 2 *Par.* 5. 3. & *hujuſce Archæologiæ l.* 13. *c.* 21. *ubi* Johannes *de ponte ſacro turbatur: atque ſimpliciter* χάριν *ubique operis Miſnici. Item* ἡ ἑορτὴ τῶν σκηνῶν LXXII. *Int. & Jaſonis l.* 2. *Macc. c.* 10. 6. *atque* ἡ ἑορτὴ τῆς σκηνοπηγίας *aliquoties in verſionibus Græcis V. T. Leut. c.* 16 16. *Zach. c.* 14. 16. *tum etiam* 1 *Macc. c.* 10. 21. & *in utraque epiſtola Senatus Solymitarii l.* 2. *Macc. c.* 1. *necnon Johanni Evangeliſtæ c.* 7. *Philoni itidem planiſſime* σκηνῇ, *ſed & Plutarcho ſcriptori peregrino, qui addere amplius voluit* μεγίστῃ παρ' Ἑβραίοις καὶ τελειοτάτῃ ἑορτῇ: *merito & velut arguerat dudum S. Zacharias extremo vaticinio contra Ægyptios.* סוכות *denique pro feſto eodem offendimus apud Rabbanitas. Ubi hornarum frugum datori Optimo repenſum Deut. c.* 16. 13. 15. & *Ex.* 23. 16. באספך מגרנך ומיקבך, *quod eſt verbis ſophiſtæ Charonenſis de feriis eiſdem* ἀκμαζούσῃ ἕ πανηγύρει. *Scenopegia adeo vocantur* χάριν ἀπὸ חג האסף *i. e.* Συλλογία, ἑορτὴ συντελείας *Int.* LXXII. & *perſpicue* ἑορτὴ συναγωγῆς *Aquilæ,* συλλαμβὴς *Symmacho, Samaritico in ſcholiis Romanis* συνεισφορᾶς. *Quippe verſio Samaritica ibi reddiderat ex Onceloſo, quod exiſtimo,* חג כנושה, & *ſubinde Arabica tranſlatio Neapolitanis nota* حج الجمع. *Pridem enim adnotavit Moyſes ille doctor dubitantium l.* 3. *c.* 43. *ab Ethicis Stagiritæ, gentium pleraſque* μὴ τὰς τῶν κρειττόνων συλλογικὰς *pompis ſacris victimiſque Euchariſticis impendio vacaſſe. Quinetiam convenit juſto anni tempore, Eireſiona jactata, rituque plurimo cum Scenopegiis Hebraicis hilaris illa & Athenienſibus gratiſſima Septimana, quæ Pyanepſia & Theſmophoria in ſe comprenderat. Rerum ubi, inquam, largitori gregibus armentisque totis ſacrificatum. Numerat enim Cæremoniale Moſaicum undeducenta animalia litanda hiſce feriis, præter Eccleſiæ victimas quotidianas votaque privata. Tum vero, ædibus ſuis ultro ſpoliatis ac deſertis, Miſna* Succa *c.* 2. §. 9. כל ז' הימים ארם עושה סוכתו כבע וביתו עראי ואינו עושה סוכתו קבע: *ſupellectilem adeo domus ac ornatum cunctum in ſcenam transferri decuit, ut veterem illam* διαστροφὴν *explicant Scribæ Jeroſolymitani f.* 53. שיהא אוכל ושותה בסוכתו ומטייל בסוכתו ומעלה סליו לסוכתו; *in agros & plateas effuſi gens Hebræa, ſeptem dies jucundos agebunt ſub frondeis ac pellucentibus attegiis, aut Romane loquendo ſub umbris. Serio enim cavent Nomodidaſcali* Succæ c 1. §. 1. ut levia illa tecta ſolem autumnalem arceant potius quam admittant. סוכה שחכותה מרובה מצילתה פסולה. *Nec aliter de his philoſophus Charonenſis quarto* Συμποτιακῶν· πρῶτον μὲν ἡ μεγίστης καὶ τελειοτάτης ἑορτῆς παρ' αὐτοῖς ὁ καιρός· ἐστι γὰρ ὁ τρύπος διονυσῳ σωτήριον. τὴν γὰρ λεγομένην πανσίαν, *lego* μετὰ γὰρ τὴν λεγομένην πανσίαν, *poſt* Jomam, *Tiſri poſt*

τὸ λοιπὸν τοῦ καιροῦ ᾽ πρὸς τὴν χειμέριον ὥραν, tempore ad hyemem jam vergente, tentoria figere

post diem decimum mœstissimumque, ἡμέραν τεσσαρεσκαιδεκάτην πρὸς ταῖς εἴκοσι τὴν ἑορτὴν ποιούμενοι πανταχόθεν ὅπως. *Tuguria ita sua festiva intra extra adornare amat hodieque Judæorum calamitas. Sæpius autem in Misna inculcatur illud genti ab otio haud alienæ*, tempore Hag sub fronde bibere ex professo & quantum decima quarta mensa consumat vesci יר׳ סיעורית חייב אדם לאכול בסוכה וגו׳, præmissa toties hac benedictione בא׳ אקב׳ וצונו לישב בסכות: atque, credis, ibidem dormire: domi vero rarius esse aut raptim. Succa *c.* 2. 4, 5, 6. maxime adhuc indulgere genio extremis utrisque diebus Festi, quos שבתון σαββάτα appellat Lex Divina, lautitiis reliquorum Sabbatorum, *Misna* σαββατ *c.* 16. 2, &c. aut uberioribus longe celebrandos. *Unde Plutarchus de bacchationibus cultuque Sabazii inter Judæos*, αὐτοὶ δὲ τῷ λόγῳ μαρτυροῦσι, ὅτι σαββάτου τιμῶσι, (*malo* ὅτι σαββάζιον τιμῶσι τοῖς σαββάτοις) μάλιστα μὲν πίνειν καὶ οἰνοῦσθαι παροινοῦντες ἀνήλιος, εἶτα δὲ καλύει τι μεῖζον, ἀποσοβοῦσι γὰρ πάντως ἀκριβῶς τὰ μικρὰ τῶν ἐθῶν, ἐν ταύτῃ μὲ εἰκότα φαίη τις ἂν κεῖσθαι καὶ τὸν ἀπὸ τῆς συκῆς ὄφιν. *Sic autem lætari verpi, sic commessari audent, quasi memores Moysis ducis patrumque suorum, qui per erema & inaquosa Arabiæ olim vagabantur. Quapropter in Liturgicis canitur*, זמנים לששון את יום חג המצות זכר ליציאת מצרים. *Quinetiam gratias illi reddunt Deo, dum in tabernaculis rite convivantur*, על פרי הגפן ועל תנובת השדה ועל הארץ חמדה טובה ורחבה שרצית ונחלת לעמך ישראל לאכול מפריה ולשבוע מטובה. רחם ״ עלינו ועל עירך ובנה ירושלם עיר הקדש במהרה בימינו והעלינו להוכה בטהרה ושמחתנו בה ונשבע בטובה וגברך עליה בקדושה. *Neque aliter. Breviaria Judaica tempore S. Hieronymi, qui ad Zacharia c.* 14. *ubi reliquias Gentilismi adoratum miserat ὁ ἅγιος ad Scenopegia Solymitana, talia refert*: Hæc quoque, *agit autem de feriis* Succoth *per universum orbem celebrandis*, Judæi cassa spe in mille annorum regno (*ita à Pharisæis acceperat Johannes Theologus* τὴν χιλιετῆ βασιλείαν) futura promittunt, cujus solennitatis istud exordium est: Egressus populus Israel de Ægypto per vastam ac terribilem ac latam solitudinem, in qua non erat domus, villa, oppidum, specus, faciebat sibi tabernacula atque tentoria, (quæ nunc à similitudine parvulæ avis papiliones vocantur) in quibus cum conjugibus morarentur ac liberis, & cibum caperent, & per diem solis ardores, & per noctem humorem & frigus & roris injuriam devitarent: justumque est ut in mense septimo quinta decima die mensis fieret tabernaculorum solennitas. Et cum te, inquit, interrogaverit filius tuus cras, dicens, quid sibi volunt hæc tabernacula? Respondebis ei, multo tempore peregrinati sumus in Ægypto, de qua eduxit nos Dominus in solitudinem, (*vide Lev. c.* 23. 43.) & idcirco tabernacula suscitamus, ut beneficiorum Dei omni tempore recordemur, cum cœperimus habitare in urbibus. Præcepit quoque ut facerent tabernacula de ligno pulcherrimo, quod Judæi cedrum, *lego citrum* אתרוג, vocant, & de palmarum ramis, ac frondibus ligni densissimi & salicis & populi. Historiæ jecimus fundamenta. *Hæc ille presbyter Christianus. Scenas autem istas è fundo, quantus cubitorum septies septem, non erigunt supra cubitos* xx. *neve infra decem palmos*, Succa *c.* 1. 1. & *c.* 2. 7. *Maim.* Sophar *c.* 5. 5. *quo caperent singulæ humani corporis partem præcipuam & dimidia majorem, simulque mensam totam; fastigio* גג *denique illas non strictiori quam palmari coronant. Quanquam Helena* Adiabenorum *regina* (Lydorum *ajunt Doctores Jerojolymitani* Succa *c.* 1. *col.* 2. הילני מלכתה דלוד: *utraque enim gens* αἱρεσιάρχης,) *sub aitiori sæclo feriabatur Judaismo quondam percita. Adhæc Pharisæi in navi tabernas solennes, plaustro, dorsove cameli, aut summa arbore, modo ibidem haud ascendatur utrovis* Jomtob *defigere; imo ex rapto isidem boni viri tuguria illa condere permittunt* Succa *f.* 27. & *Maim.* Sophar. *c.* 5. 25. *Deinde bis septima pompa Templum repetentes, apud Altare holocausti vibratis rite fascibus Cleroque præeunte Hymnum magnum* הלל רבה, *ab initio* ψ. 113. *ad ceromidem* ψ. 118. *accinebant* Succa *c.* 3. §. 9. *Jamque post Ædem dirutam circa Pulpitum* התיבה, *ea gratia in Synagogam mediam translatum, die septimo Festi obire septies mos & ritus vult, sceptra sua saligna* הערבה *quatientes ac ὑμνολογοῦντες. Maimon. consule* Sophar *c.* 23. *pro cæteris. Pueruli etiam admiserunt in hanc Panegyrin Traditionum Patres, quamprimum isti artem agitandi Lulabi addiscerent*, סוכה פ״ג׳, כדי להנכם במצות, *addunt Antecessores Babylonii, f.* 42. *a. Diu etiam ob. mult, faciente fortean Jochanane Doctorum Judaicorum apice*, εἰσεισάντων *sacra in Panegyri vibrare* נענע, *emittendo retrahendoque vicibus tribus versus plagas quatuor mundi, dein susum & jusum.* Succa *f.* 37. *b.* & *Maim.* Sophar. *c.* 7. *Hanc porro agitationem fieri oportuit interdiu, quoties abiturus è Scena sua fascem pro more quisque attolleret & benediceret, & maxime initio & fine* Hallel *majoris una cum brevi hac Letania* אנא הושיעה נא, *Misna* Succa *c.* 3. 9. & *Gemara f.* 30. & 38. *Dum vero staret adhuc Templum & honos Aaronidum, die primo Festi etiam Sabbatino, ἡ ἡμέρα τῶν σαββάτων διαφέρει τὸ σάββασι Pharisæis docentibus in suo Deuteronomio, ubique Judæa regionis* במרינה *agitabat Lulabus; atqui in Templo Urbeque sancta* במקדש *cum illo die, tum sex sequentibus. Verum statim a triumpho Titi Romani jussérat celeberrimus Rabban Zaccheides tota septimana sacra universam Judæam εἰς μνημόσυνον τῆς ναῦ sceptris frondeis micare, Misna* Succa *c.* 3. 12. & *Talmudi Babyl.* 41, & 43. *excepto duntaxat Sabbato. Quippe profligato jam Synedrio M. ambigua ferebantur mensium initia mediave, quod Maimonides sponte fatetur* Sophar *c.* 7. 13, 16, &c. *Merges autem* לולב *Lulab* & לולבא *Lulabba, qui* & *ἀπὸ* הושענא *vocatus, quod simul cum epiphonemate sacro* אנא הושיעה נא׳ *toties jactaretur*, (*quanquam retentores Judæi hoc nomen potius tribuant singulari illi salici* הערבה, *quam septimo Festi ὡσαννὰ ῥαββᾶ* הושענא רבא *aut* תג הערבה *quoquoversum vibrare mos:*) *sive, ut Græce licet appellare*, λογεῖα, κῶμοι, & *maxime cum Josepho ἑφεστίων, ramos* myrteos לולבא הדס *saligenosque* ערבה *cum spadice eminente super cæteros* ותרוג של דקל, *telluris sanctæ felicia munera* Succa *f.* 32. *Talm. Babyl.* & *in Exegesi Jonathanis Lev. c.* 23. 40. *colligebat, addito insuper malo Persico sive* אתרוג *citreo. Hoc enim lævam manum implent, sicut jam dicto termite dextram, Talmudistæ plurimi post Rabbam indeque porro mijera Judæorum jecula, donec exemste Festo pomum illud esse liceret, Misna* Succa, & *f.* 31. *Talm. Babyl.* & *Maim. c.* 7. 6. Sophar. *Nonnulli autem Gemaricorum dextram manum tam Thyrso citreo quam Lulabo armarunt; magis ex more Josephi hujus. Regerit adeo R. Aquiba collega ejus Eleazarus* Succa *f.* 34. יכול והא אתרוג עמהם באגודה אחת, *tas esse citrum cum cæteris fasce unico colligandi. rioc idem probat διατίθεσθαι τὸ θυρσοφορεῖν seu μυαχὸν c.* 3. 6. *ubi quatuor arborum genera ad Lulabum* ללולב *quæruntur; tum etiam ex* Colbo *f.* 81. *a. Quinimo præter pomum unum, unum spadicem seu* לולב (*quippe vox ea apud Misnam modo thyrsum palmæ significat & quidem proprie, modo fasciculum ex hac arbore cum myrto, & salice collectum, inserto forte citro*) *ad Lulabum exposcit vetus* διάθεσις (*quam commendarat magna auctoritate Rabban Ismael T. Babyl.* Succa *f.* 34. *b.*) *tres minimum myrti ramulos, duas virgas saligenas, omnes spadice pedali palmum unum, ut minimum, breviores*, Succa *f.* 32. *b. T. Bab.* & *Maim. Sophar c.* 6. 8. & *c.* 7. *ubi* λάλαβον *describit vir doctus* תרוג של דקל קורם שיתפקרו העלין שלהן לכאן ולכאן, Sceptrum palmæ foliis nondum apertis. *Sic eum docuerant Patres Babylonis* Succa *f.* 32. *a. Massicle autem* Succæ *c.* 3. §. 4. *conveniunt Rabbini egregii Ismael & Tryphon in* ג׳ הדסים ושתי ערבות ולולב א ואתרוג א׳. *Aquibas interim permisit ramos omnes singulares. Cunctis etiam consentiunt* Menacot *c.* 3. 6. Ramorum genera quatuor ad Lulabum ex necessario requiri ד׳ מינין שבלולב מעכבים זה את זה. *Pariterque Moyses Maimonis c.* 7. 5. Sophar, Hæc quatuor לולב spadix, הדס myrtus, ערבה salix, atque אתרוג citrum conferre omnes debent ad Ritum Lulab למצות הלולב, τῷ θυρσῷ τὸ βαΐων. Non sufficit pars harum, non arbores aliæ ad fascem Festivum, sive בשם לולב לאנורה אחת כי לולב שאינו אגוד פסול, *quod loquuntur Scholastici f.* 33. *a.* Succa. *Mirum tamen Buxtorfium aliosque multos Theologos, tam arbores illas* Lev. *c.* 23. *quam plures c.* 8. Nehemiæ. *Scenis duntaxat Judæorum compingendis, quod & Sadducæi jam olim contenderant, non pro enchiridiis festalibus adsumi. Adversantur tamen his Josephus, Doctores* διατιθέμενοι, & *multorum jeculorum notissima consuetudo. Rejiciuntur denique ab hac pompa Citria perforata, putria, compressa, imo ex* Turim *Spharica, nimis nigra ut homo Æthiops, aut viridia nimis & albicantia, immatura, petiolo* בוכנה *apiceque* דר *seu* פיטמה *spoliata, Misna* Succa *c.* 3. §. 5, 6, 7. & *T. Jeros. f.* 53. & *T. Bab f.* 32, 34, & 36. *Sed redeamus rursum ad Sympotia Plutarchi.* τὸν σκηνοπηγίας τε καθιδρύσαι: *ut sane Moyses ab Oraculo Sinæo Lev. c.* 23. 42. בסכות תשבו ז ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכות, ὅτι κλημάτων μάλιστα καὶ κισσοῦ βλαστοφορούντων. *Id vult* הכלל *sive Canon Deuteronomii Pharisæi Mussicla* Succa *c.* 1. 4. כל דבר שאינו מקבל טומאה וגידלו מן הארץ מסככין בו, Quicquid solum produxerit polluti incapax tabernaculis σκηνῆς ἑορταῖς fas fuerit contegendis. *Laterum vero major adhuc dabatur licentia*, §. 5. τῷ τῶν σκηνῶν ἑορτῇ ἑνομάζουσιν. *Pharisæus equidem diceret* יום טוב הראשון של חג, Scenopegiorum panegyris prior, atque ex opere proprio καμασκιώσεως Succa. ὀλίγως ὕστερον ἡμέρας, אחר חולו של כוער, post hexaemeron levioris observantiæ, ἄλλην ἑορτὴν (*nam & Deuterotæ Judaici admonent σκλαν Scenopegiorum esse per se festum, novamque plane solennitatem & quartum* Regalium *inducere*, השמיני חג בפני עצמו ורגל בפני עצמו Succa *f.* 48. *a.* Joma *f.* 3. *a. T. Bab.* & *passim.* ἄλλην ἑορτὴν, *sic calumniatur Charonensis*, οὐκ ἀν οἱ αἱρέσεται, ἀλλὰ ἀνύκτες βάκχαι καλεμένη τελεσθεῖσι. ἐστὶ δὲ καὶ περιτηροφορεῖα τις ἑορτὴ, מצורת ניסוך המים *sive* ὑδροποσία *in Misna Pharisæorum: vel ad meliora exemplaria* κραδηφορεῖα τις ἑορτὴ, καὶ θυρσοφορεῖα πᾶσι αὐτοῖς. *Idem enim* θύρσος & κλάδος & κράδη. *Magistris autem Judaismi ritus iste vocatur* מצות נטילת הלולב. ἐν ᾗ θύρσους ἔχοντες, נוטלין הלולבין, εἰς τὸ ἱερὸν εἰσίασιν, *nil certius. Verumenim à Doctore quodam Misnico & quasi condiscipulo S. Pauli hæc talia acceperat Plutarchus ante excidium Ædis Divinæ.* εἰσελθόντες ὅτι ἐρῶσιν οὐκ ἴσμεν. *Dicam igitur extemplo.* εἰκὸς δὲ βακχεῖαι εἶναι τὰ ποιήματα. *Vespertina quidem tripudia, gesticulationes, cantiones, αὐλήματα, aliasque cæremonias* Betsoabæ *durante Scenopegiorum solennitate, à Bacchatione haud plurimum differre existimo. Impium tamen esset & κῶ τὸ κακοῦσθαι τὰ πατρῷα idem de diurna Liturgia diebus extremis magnisque Festi istius dicere unquam aut cogitare.* καὶ γὰρ σάλπιγξι μιχθεῖσι שופרות סו׳ ἐφωτ, *tubis unius palmi præter linguam & καύλια ex cornu arietino ac Simeone Gamalielis æstimante* כדי ויאהנו בירו יראה לכאן ולכאן; *aut cum χαλκοτύποις* חצוצרות *unius cubiti ex metallo. Videto f* 27. *ῥητάσια, ibidem f.* 26. & *Maimon. tamen c.* 7. §. 3. ὥσπερ ἀρχαῖοι τοῖς διονυσίοις ἀναπαλαίμοις τὸν θεὸν χαίρειν. *Hoc maxime fecerant Sacerdotum Hebræorum natio Neomenia Tisri, quæ inde appellatur* μνημόσυνον σαλπίγγων *Interpr. LXX. i. e.* Festum ambubaiarum, *Num. c.* 29. 1. & *c.* 10. & *Lev. c.* 23. 24. καὶ πίθαις ζέουσις ἐτέραις θορύβοιο, ὃς αὐτοὶ λάϊτας θεσσαλομαζεῦσι. *Verum de Levitarum* כנור κιννύρᾳ, *consules l.* 1. *Par. c.* 15. *Josephi hu-*

re & compingere jubet ſingulos per familias, præ metu frigoris ſibimet cavendo ab anni tempeſtate: [x] σκηνὰς πήγνυσθαι κελεύει κατὰ οἰκίαν ἕκαστον, [y] τὸ χρύσεον ὑφορωμένους ὅπλον [z] φυλακὴν τοῦ ἔτους· ὅταν τε μετ-

hujus l. 7. c. 10. ἀχαιοὶ. *& codicem* Eracin *in corpore Talmudico. Differo tamen hinc reliqua Plutarchi, loco alio dignius repetenda. Iterum ad Scenas Judaicas. Septimo autem die Feſti, qui* ἑβδομὰς ἁγνεὰ *appellari meruit atque in recentiori Judaiſmo* חג הערבה, *bis ſepties obibant Altare grande Clerus cum plebe, modulantes toties Hallel magnum, necnon blandulam hanc ſalutationem* יפה לך מזבח יפה לך מזבח, Bene tibi, tibi pulchre Altare; *aut ex formula Lazari* מזבח ליה ולך יאבה *Miſna* Succa *c. 4. 5. Die etiam iſto, qui profecto ultimus fuerat* τῆς ἀβροπώτεως; *ex veteri obſervantia (nam recentiores vel octavam in Tabernaculis malunt conficere, quam computriſtis ſuis nimis credere, Maimon.* Sophar *c. 6. 13.) Citreum de ſuo quemque ferre opportebat, ſicut primo Feſti Faſcem proprium, Miſna* Succa *c. 3. 11. & c. 4. 5. Maim.* Sophar *c. 8. 10, 11. Hoc quidem ſeculo in media Europa unum pomum nomine totius Synagogæ defertur. Verum tanta copia reperiebantur iſta mala tempore ac ſolo veterum Doctorum, ut liceret viris κατ' ἐξόδιον comeſſe citrea parvulorum, Miſna* Succa *c. 4. 7. Hunc porro morem de jugo Sinæo acceptum perhibet Maimonides* Sophar *c. 7. 20. & c. laudant etiam Deuterotæ aliquot Miſnæ,* Succa *c. 4. §. 5, 6. ut præter* ערבה של לולב *ſalicem Lulabi, quiſque aliam* בפני עצמו, *quæ ex ſalicto* מוצא Moſæ *Joſ. c. 28. 6. quam* Coloniam *vocant Doctores Urbis ſanctæ, & O. Bartenorius noverat nomine priſco, ſæpius accipiebatur, Miſna* Succa *c. 4. 4. magnis cum clangoribus & lætitia ad Aram holocauſti deportaret, ibique relinqueret quovis ſeptem dierum ſalicem unam, excepto forte Sabbato, ſi advenerat: tum enim infixæ manebant pollubris aureis in Templi peribolo. Hodieque Judæi, (quia ſecunda illa ſalix Lege ſcripta haud nititur* הערבה אינה בפירוש בתורה, *ſive ut loquitur R. Zabed T. Bab.* Succa *f. 44. a.* לית ליה עיקר בתורה, *ſed duntaxat more ſtat Prophetarum* בכנהג נבואים, *aut verbis Jochananis Talmudiſtæ* הערבה יסוד נביאים,) *ſeptima feriarum Scenicarum, non aliis, ſalice prehenſa humum bis terve percutiunt aut vaſium aliquod, in recordationem Templi, abſque omni benedictione ſalicis. Maim.* Sophar *c. 7. 22. Noctibus vero lætioribus Feſti* בחול של מועד, *nam extremi utrinque dies Sabbataque ab his ludis abhorrent, noctibus* σκαύλοις של בלילין *inquies cum Phariſæis, in Atrio fœminarum, longum id erat cubitos* 187. Talm. Jeroſ. Succa *c. ult. prope* ἀντλησεων בית השואבה *auro flammiſque lampadum tum magnifice illuſtrato ſpectabat populus, vir fœminaque, de altiori illa pegmate, ſenes Iſraelis, ſenatores, Academiarum rectores, Doctores, omniſque hæreſis aſcetas,* חסידים ואנשי מעשה, *quid creditis? ludentes, ſaltantes, geſticulantes, plaudentes, ut ætas illa potuit & cantillantes facibus præcedentibus, atque (ut Plutarchus maluit) bacchantes, &* διατόνοτα. *modo Spondeum melos Talm. Jeroſ. ad* Succæ *c. 5. 6.* אשרי מי שלא חטא ומי שחטא יהוה מחללו, Felix quiſquis non delinquit, aut cui donatum eſt delictum, *modo Lydium ac molle* אשריך ילודתי שלא ביישרת ארץ וקונתי, Bonos lacertos, qui nec ſenem fallunt: *ſimulque tibiis* חליל של בית שואבה *& audaci Syriæ muſica chorum canum irritante, præter voces, citharas, nablia, cymbala, organa alia Levitarum, quæ vel Jerichunta excitarent à tot ſtadiis, Talm. Jeroſ. ad* Succa *c. 5. 3. Hinc apophthegma Phariſæorum paulo jucundiorum,* Hilaris eſſe haud novit, qui ſit ludorum Betſoabæ inexpertus, Succa *ibidem:* כל מי שלא ראה שמחת בית שואבה לא ראה שמחת מימיו. *Poſt noctem autem intempeſtam hiſce tripudiis ac teretiſmis finem tandem imponunt* ἱερατικῶς *ſive Sacerdotes duo, qui à Porta ſuperiori* שער הליון *per Odei gradus quindecim perque Atrium muliebre multoties clangentes* τοτε σεμνοὶ καὶ τὸ ταχὺ ᾠδες, (*ita interpretor* תקינו והריעו) *ad Portam Nicanoris deſcenderant* לשער היוצא למזרח, *ibique converſis ad occidentem vultibus, hæc talia ſolenniter profeſſi fuerant,* Deo quidem contempto Orientem ſolem adoraverunt patres noſtri, (*etiam* φιλοκολάκης *Abraamus:*) nos autem ad Deum, ad Deum ora noſtra convertimus, ואנו ליהוה וליהוה עינינו, *Miſna* Succa *c. 5. §. 4. Sic habes Ceblam Judaicam, fundumque Ceblæ Chriſtianæ. Templa enim noſtra, ſicut olim Fidelium vultus inter precandum Montem Ædis Solymitanæ, dilectum Chriſto Jeſu locum ac frequentatum, ex compoſito reſpectabant. Octavam denique diem Feſti, quæ Tiſri* XXII. *Moyſes ex mente Dei vocat* Haſeret עצרת, *ἀσταχὰ Joſephus, Onceloſus, & Chaldaizantium alii: ſive vox illa τὸ ἐξόδιον denotet cum* LXX. *Interpr. i. e.* Concluſionem *cujuſque* Regali. *Iis enim exituris hoc tribuit Moſes aut Phariſæi. Sive cum eiſdem interpretibus Alexandrinis & plurimis Rabbinorum τῶν παντηγυριν, ubi omiſſis rebus famulis pia gens uni Deo omnis ſimul vacaret, congrua ſatis jactatur utravis originatio. Fertur adeo præceptum* ☿ ἁγιάζειν *Lev. c. 23.* ἡ ἡμέρα ἡ πρώτη κλητὴ ἁγία ἔσται ὑμῖν, ἐξόδιον ἐστι. *S. Hieronymo* Dies celeberrimus eſt, עצרת היא, ἐὰν λατρεύσῃ ποιήσεις ἐν αὐτῇ. *Et v. 39.* καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἡ. ἀναπαυσις וביום ח' שבתון. *Quinetiam de tribus Feſtis majoribus v. 2. 4.* αὗται αἱ ἑορταί κυρίου, מועדי יהוה Synaxes ſacræ, ἃς καλέσετε κλήσεις ἁγίας מקראי קדש. *Adhæc B. Johannes c. 7. Evangelii, ex arbitrio Scribarum ſui ſeculi Octavum Scenopegiorum nuncupat τὴν ἐσχάτην καὶ μεγάλην τῆς ἑορτῆς ἡμέραν. Hunc enim juſſerant Phariſæi* præ cæteris cunctis colere & celebrare, & pro Feſto ſingulari habere, tanquam ſine ſcena, ſine termite, ſuo ex ritu & libationibus ſatis inſignem, *Miſnæ* Succa *c. 5. & ibidem Talm. Jeroſ.* בת חורי פיים כברגלים וגו' החריגל בפני עצמו וגו' לכבוד יט' האתרון של חג. *Inde crepant Doctores, qui viderant incendium Ædis ſecundæ Miſna* Succa *c. 4. 8. per octiduum celebrari hymnum* Hallel & השכחה Pacificorum gaudia *ob honorem diei Octavi, quo præparentur dignius Hebræorum animi ad ſummam noviſſimamque Feſti lætitiam. Inſuper tam beatæ lucis gratia rite ſolvi ſcenas, deturbari menſas agreſtes, ædibus ſuam ſuppellectilem denuo reddi die ſeptimo exeunte, ibidem docent Deuterotæ. Huc, huc referunt Talmudici Divinum iſtud jus ac indulgentiam eximiam* והיית אך שמח. *Vide Maim. ad δευτερ.* Succa *c. 4. 8. Poſt hæc ſub veſperæ ad Altare magnum,* κατὰ τὴν ἐπιφώσκουσαν τῶν φαβατσάων, *quam accurate explicat* δευτέρωσις συνχὰ *c. 3. 9. & Talm. Jeroſ. ad c. 5. 2. cum vino ſimul aquas potentes Siloæ (*σιλωὰμ *vocant Joſephus & Fidei noſtræ Evangeliſtæ, Rabbini* שילוח*) ſimpulis aureis libabant ſacrifici, tubis interim & muſicæ ſacræ aura omni perſonantibus, populoque adplaudente ex formula,* ἆρε, ἔπαρε τὴν χεῖρά σε, הגבה ידך. *Sic ſolebant propter quendam Sadducæorum, ut refert Schola Babylonia* Succa *f. 48. qui ſacram lympham in pedes ſuos profuderat. Sive ex Miſna* Succa *c. 4. 9. ad verba* שפיים אחרית נסך אשר על נבי רנליו ורנמוהו כל העם באתרוגיהן. *Hunc autem Alexandrum Jannium fuiſſe exiſtimo, regem malum, pontificem pejorem, quem Saducæiſmo infectum penitus factio Phariſæa, tempore Scenopegiorum malis Perſicis armata, de Altari pepulerat. Profitetur enim Jochanan gloria Rabbaniſtarum T. Bab.* Succa *f. 44* ניסן המים הלכה למשה מסיני, *ritum iſtum deſcendiſſe per tot ſecula de monte Sina quarum* Σαδδουκαίων *Sadducæos negligentes ſemper fuiſſe conſtat. Inde Maimonides ad* Tamid *c. 10. 8.* Sacerdotem illum in libatione errantem, quem nube adeo citreorum obruebat populus feſtivus, inter hæreticos & Epicuræos annumerant Patres. Contendunt autem hi à Clericis ὑδαποσκοπίας tempore Hagi præter Legem conſumi, meliuſque plane omitti שאמרו אפיקורוס הוא שהן אוכורין אין מנסכין מים *Hæc in ſpem pluviarum, præſertim proximam* τῶν προϊμων יורה ſeu רביעות *Quippe ſtatim ab hoc Feſto decretum ferebatur in Cœlis de pluvii ac proventu anni totius, Maſſ.* Taanit. *c. 1. & c. 3.* כתב נירונין על המים. *Idcirco irati numinis credebatur, quoties imbres* primarii, יורה ſeu בכיר, *ſolennitatem Scenarum & pietatem populi præverterent,* Succa *c. 2. 9* quaſi dominus in os pocillatoris ſui oblatum cyathum rejectaret, הרגיר דומה לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו כיתון על פניו. *Has tamen libationes Dominus noſter & Meſſias Jeſus, cum tempore tam feſtivo in Urbe concionem haberet,* Johan. *c. 7. 37, 38. ad* profuſionem Spiritus ſancti, *conſentiente Phariſæorum hæreſi, pie ac ſapienter tranſtulit Conſimili modo Joſua ben Levi in Talmudo Jeroſolymitano ad* Succa *c. 5. 1.* Bethſoabam *appellitari monet Atrii muliebris puteum, quoniam inde hauriebatur* πιεῦμα τὸ ἅγιον, *tantidem vaticinante olim Eſaia c. 12. 3.* ושאבתם מים, καὶ ἀντλήσετε ὕδωρ μετ' ἀγαλλιάσεως ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου, *quod poteſt Jonathane interprete* ותקבלון אלפין חדרת, Accipietis quidem novam doctrinam cum gaudio. *Hæc eſt Theologia Chriſtiana, hæc ſane Evangelium Jeſu Chriſti. Sed deſcendamus rurſus ad terrena. Minatur Vates Zach. c. 14. gentibus quotquot ad Solymas ſolennitate Scenarum non aſcenderint, annos aridos famelicoſque* לוא עליהם יהיה הגשם. *Nec ſane diſſimile de ſiccitoriis i. e. de Lulabo Attico pollicetur Scholion pervetuſtum apud Etymologum M.* σκιθιθῶ μὲ εἰρετιώνη ικεσία τῷ ἀπόλλωνι. καταχύσματα ὧν κύλικα οἴνου κεραμένην καταχέουσες, αὐτῆς ἐπιλέγουσιν.

Εἰρετιώνη σῦκα φέρε καὶ πίονας ἄρτους,
Καὶ μέλι καὶ κοτύλην καὶ ἔλαιον ἀναψήσασα.
Καὶ κύλικ' ἀζόμενε οἴνου. ——

Quomodo & Stromatum ſuorum ἀκαιρίαν commendat noſter Clemens p. 476. Hoc argumentum denique claudat Philo, τελευταία δ' ἐστὶ ἑορτὴ, *ait ille vel Judæorum veterum alius libello* περὶ ἑβδομάδων, τῶν σκιαστικῶν, *ex Lege quidem cum* Enccœnia *atque* Purim *nihil ad numeros ſacros conferrent atque ritu duntaxat Eccleſiaſtico ſtarent, non Moſaico,* ἀποτραγοδρομοῦσι σκηναὶ, καιρὸν ἔχουσαι τὸ μεταπαρεῖναι ἰσημερίας. ἐξ ὧν δύο παρέστηκε, τότε δεῖν ἰσότιμα τιμᾶν, τὴν δικαιοσύνης ἀρχὴν καὶ ἀσκίᾳ φωτὸς συγγενῆ, καὶ τὸ σωστικὸν μᾶλλον τῶν ἁπάντων καρπῶν τελείως ὀχλαζειν τῷ τελεσφόρῳ. καὶ μὴν οἱ σκηνῆς σωρεύται ἀμφιτάττουσι τὸ χεῖμα τῆς ἑορτῆς· ἤτοι ἀμφὶ τὸ μηκέτι εἶναι χρείαν οὐ γὰρ παίδευμα λέγειν τὰ περὶ γεωργίαν ὑποπτώσας, ἢ εἰς τὴν ὑπόμνησιν τῶν σωτηρίων μακρᾶς ὁδοιπορίας, ὧν δι' ἐρήμης ποιήμνοι βαθείας σκηνὰς πολυετῶς χρόνῳ καθ' ἕκαστον ἑαυτοῖς ἐνδιαιτῶντο. σημαίνει δ' ὁ μὲν πλοῦτον πείνας μεμιηκώς, ὁ δὲ ἀποξίας εἰς δόξαν, ὁ δὲ εἰρήνῃ κινδύνων. ἐπὶ δ' ἡμέρας ὀγδόην ἐπισφραγίζει, καλύπτων ἐξόδιον αὐτῷ· ὅσα γὰρ ἐκείνῃ ὡς ἔοικε μόνον τῆς ἑορτῆς, ἀλλὰ πασῶν τῶν ἐτησίων ὅσας κατηριθμήσαμεν. τελευταία γὰρ ἵσῃ δ' αὐτοῖς, καὶ συμπέρασμα σαθρώτερον καὶ ἀγύμναστον. BERN.

v Περὶς τὸν χειμέριον ὥρᾳ,] At die 15 Tiſri erat tempeſtas anni (certe hic dies ultimus erat illius tempeſtatis) חום *calor* dicta Talmudicis. Quo jure ergo Joſephus ſcribit annum id temporis vergere ad hyemem? Nempe omnino vergebat annus in hyemem, nam jam a die 15 menſis Ab, calor ſolebat imminui, & notant Judæi ideo his diebus celebrari voluiſſe Deum feſtum tabernaculorum, quod tempus hoc frigidius commorationi in tentoriis minus aptum eſſet, & ideo Pontifex M. qui die 10 Tiſri ſe lavare frigida ſæpe debuit, non amabat intercalarem annum, quod ita in dies frigidiores incideret id feſtum. REL.

x Σκηνὰς] Unde & Feſtum hoc dicitur ἡ ἑορτὴ τῶν σκηνῶν, atque ἡ ἑορτὴ τῆς σκηνοπηγίας, & à *Philone* σκηνῇ, ut & à *Plutarcho* σκηνῇ, qui (lib. 4. *Symp.* probl. 5.) μεγίστην παρ' Ἰουδαίοις καὶ τελεωτάτην ἑορτὴν appellat, p. 671. *Edit. Pariſ.* quo in loco pro τὴν γὰρ λιγομένην ὑπείαν lego μὴν γὰρ τὴν λιγ. & pro ὅτι σαββάτων τιμῶσι malo ὅτι Σαββάτιον τιμῶσιν ἐν τοῖς σαββάτοις, & pro κραιπαλοσελία demum κραιπαλοσελία. BERN.

y Το κρύος] Τότε κρύος *Big. Samb. & Vat.*

z Φυλακὴν] Sic fere *Ælian. in Var. Hiſt. l. 1. c. 5.* τὸ μὲν γὰρ ἔτι

παρ' ἐμοῦ ἀπέσχοιεν, ἐσομένους εἰς ἐκεῖνον τὴν πόλιν, ἣν ἀφ' ἑτέρου ναὸν μητροπόλιν ἕξουσιν, [a] ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ [b] ἑορτὴν ἄγοντας [c] ὁλοκαυτοῦν τε καὶ θύειν τῷ Θεῷ τότε παραινῆσαι, φέροντας ἐν ταῖς χερσὶν [d] εἰρεσιώνην μυρσίνης καὶ ἰτέας σὺν κεδρίνῃ φοίνικος [e] πεποιημένην,

& quando in patriam venirent, ad eam urbem accedere, quam propter templum metropolim habituri sint, atque octo diebus festivitatem agentes & holocausta facere & pacificas Deo hostias tunc offerre *præcepit*, manibus ferentes falciculum ex myr- *Lev.* c. 23.
to & salice cum spadice palmæ compositum, ad- v. 40.
dito

δίκαιος ἐχ ὑφορᾷ), οὐδὲ μὲ φυλάττεται· ἀλλὰ τὴν ἀκριβειαν τοῦτο, *nam escam non suspectam habet, nec sibi ab ea cavet* &c. Cum *Josepho* familiaris fit verborum trajectio, forsan & ἔτους ad κρύος referendum, ut sensus sit, *anni frigus ex cautione suspectum habentes*. Si cui hoc displiceat, videat annon vertendum, *de anno jam affecto sibimet cavendo frigus suspectum habentes* aut *frigus suspectum habentes ex cautione* (vel *observatione*) *anni* tempestatis.

a Ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ] Proprie 7 dierum erat festum tabernaculorum, sed ἐφ' ὀγδόῃ, עצרת, ubi octavus dies ejus festi aliquando considerabatur. REL.

b Ἑορτὴν] Ἑορτήν τε ἄγοντας *Big. Samb.* & *Vat.*

c Ὁλοκαυτοῦν] *Coll. Big.* ὁλοκαυτεῖν.

d Εἰρεσιώνην] *Samb.* εἰρεσιῶν pro εἰρεσιάνας aut εἰρεσιώνας. Ita *Ramos* Epiphanio. Grammatica equidem Græca formam utramque patitur; hanc tamen frequentiorem fecit cultus Apollinis. BERN.

e Πεποιημένην,] Rescripsi πεποιημένην *compositam*, ex libris *Samb.* & *Big.* At πεποιημένῃ *Bas.* & *Gen.* typis suis ediderant. De Enchiridio autem festivo, quod componunt quatuor arbores semper virentes & ὠδαΐαθοι, Deo præcipiente Lev. c. 23. 40. Josephum explicabis hunc ad modum. Φέροντας δὲ τῶν χειρῶν εἰρεσιώνην λουλὰβ λυλαῦ, μυρσίνης עבורת vel הדס γαιὼτ ἢ ἀῤῥάς, καὶ ἰτέας ערבי נחל & ערבין, γαρὲθ ναχαλ *amnicolas salices*, σὺν κεδρίνῃ φοίνικος בכפות תמרים βεκαπῶτ τεμαρὶμ, *cum spathulis palmarum* πεποιημένην, & μήλου & τῆς πέρσεως προσθήκῃ, *addito pomo citri* אתרוג *Etrog*, פרי עץ הדר περὶ ἧς ἀδὰς, ἤτοι μαλεὰν ἀγλαοκάρπων, phrasi Mosis & Homeri maximorum poetarum. Convenit utrisque perennitas, Τάων ἀπορρὶξ καρπὸς ἀπαλλύει), οὐδ' ἰπιλειπὶ χείμῳ οὐδ' θέρει. Aut verbis Azaidæ, quæ de Talmudo excerpsit magnus Commentator & λδιλικὰ *parasa*. 30. *Etrog dicitur* חדר לשנה שהדר באילנו משנה, Agnoscit enim Thessalonicensis ad ὰδ. ἡ. ιϛ μῆλον vocitari, non solum malorum vulgare, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆ πέρσ.ας προσθήκῃ τοῖς ὑστέροις· ὅτι γεμὼ καὶ τὸ κιτρίον. ὃ δὴ κίτρια ῥωμαῖοι καλοῦσιν, ὡς φησι παμφίλῃ ἐν τῷ πρὸ γλωσσῶν, καλεῖ δὲ καὶ κιτρίον προσθήκῃ λέβησι μᾶλον ἐστερεὸν, ὅτι καὶ χρυσοῦ, καὶ μᾶλον φιλίππα, & ἀριδαΐας crede; qui hoc genus mire amabat. Verum פרי עץ הדר indifferenter vertunt καρπὸν ξύλου ὡραίου, seu لبمو seu ثمر حسن, Interpretes LXX. & Samaritæ in Arabicis & Judæi Maurusii & Tavosus μηδίζων. ἄκρον, εὐθὺς, i. e. משכח. Ita quidem paraphrases Chaldaicæ Samaritarum & Jonathanis Uzielis. *Fructus arboris pulcherrimæ*, B. Hieronymus. Explicatius tamen Syrus فاقد أكلنا حصرة أكبرة *Fructus pulcherrimarum arborum, poma puta citria*. Nobilissimus Targumista Onceloſus פרי אילנא, Solymitarius תרונן, & Saadias vir clarus ثمر شجر الاترج καρπὸς ξύλου ὑπερόγγου. Huc allusit florida paraphrasis Cantici Salomonici, c. 2 3. ὡς μῆλον ἐν τοῖς ξύλοις ἢ θρυμὸς, *sicut ceteris sylvæ præstat malus Persica, & per totam mundam celebratur* הנכמרת למשכח אתרוגא בני אילנים סרק וכולי עלמא נורמין יתיר Huc etiam Scholion Oneirocriticum Talmudistarum Babyloniorum f. 57. *Beracot. Etrogum* אתרוג *in somnis quicunque viderit, sciat pulchrum se & honorabilem apparere Deo rogitante & æstimante*, הקדוש ברוך הוא לפני קונו. τὸ γὰρ κίτριον εἰς δύσβιον ἢ πλούσιον ἀμφιέννυσι, ait & Achmedes. Vide Vaicra Rabba parasa 30. multam allegoriam de membris Lulabi sacri: unde probatur clarissime quod nunc volumus, Josepho enim & priscis Rabbinis de hoc fasce satis convenit, eodem modo Legis verba explicant. Dicit ille, dicunt hi, ὡδὰς *pulchram arborem* Mosis sui esse τὸ μῆλον τῆς πέρσεως, ut hoc capite. Kursumque Flavius æquo nomine κίτριον l. XIII. Orig. ubi refert de Jannæo, rege infulato & tribulo Pharisæorum. ἐπαισίῳ γὰρ ἐπ' ἀλεξάνδρου τοῦ ἔθνους ἡ ἑορτὴ συνῆγεν, καὶ ἐκεῖ αὐτῷ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τὰ θύειν μέλοντα, κίτρια αὐτὸν ἐβάλλετο· νόμιμα ὄντα καὶ τοῖς ἰουδαίοις ἐν τῇ σκηνοπηγίᾳ ἔχειν ἕκαστον θύοντας ἐκ φοινίκων τὰ κιτρία. Quod verbis Hebraicis Josephi non veri non male expressum cape, מהיות תג הסכות יעל המלך על המובח נחן הכהנים או תחילו הקדושים המה התכמים לשחוק באתרוגין ובמקלות התמרים וגו Aut uberius è codice optimi Huntingdoni, وصعد الاسكندر علي المذبح في وقت الغربان علي رسم الكهنة فابتدوا قوما من اليهود في هذا العيد يلعبوا بسعف النخل واتصل لعبهم علي ما جرت به العادة فرمي بعضهم اترجه فاصابنا الملك Observat autem Galenus suo seculo, quod Josepho proximum venit, μηλίας μηδικῆς καρπὸν ὀσμὴν μῆλου μηδικοῦ, ἀλλὰ κιτρίου τοῦτο πάντων ἰσχυροτάτης. Persica vero & μῆλα περσικὰ aliquid mollius & præcocius denotasse quam jam meditamur. Similiter Typhon & Ismael & Pharisæorum alii in corpore Juris secundarii *Succa* f. 3, 4, 5, 6, 7. multum de magnitudine figura ac integritate Citri festivalis disceptant, certi plane hoc malum intellexisse Amramidem, quando *speciosissimum fructum & gloriam paradisi* הדר per scenas circumferri feriantibus jussérat. Inde

ad hanc διατίμησιν ר' ישמעאל אומר-אתרוג probe adnotat Schola Solymitaria *Succa* f. 53. sui Talmudi, ר' ישמעאל דרש פרי עץ הדר אחד. Huc accedit Maimonides, Tanchumus, M. Cosensis, & quicquid extat uspiam Judæorum, Caraitæ sint aut Rabbanitæ, quicquid Samaritiçæ hæresis. Ritus etiam & religio gentis utriusque per longa secula idem comprobat. Tantum denique elogium Mosis meruit decor pomi, quem plerique homines תמורא דרתכא, μῆλον χρυσοῦν, Græci Romanique: Dioscorides, Galenus, Virgilius, Plinius, & mille alii *Medicum Persicumque* appellitant a solo patrio, Plinius *Assyrium* etiam ab origine, Tanchumus Lexicographus *Citrum Arabicum* الاترج العربي, Germani *Pomum Judaicum* ab his feriis. Medi ipsi & Parthorum proceres, qui primi omnium has delicias visu, odoratu, gustu manibusque conceperant, ترنج τερὲγ nominarunt, & Assyrii suo more תרוג τιρὲγ, & ab his Paraphrasis Legis Solymitana. Arabes etiam forma simplici ترج ταρὲγ seu τάρ̣γ, ut in versu illo, الاضمعي وهاب لجثمان الحمامة اجفلت به ريح فرج والصبا كل مجفل. Hi sunt typi primi. Nam derivatorum magna leges subvenit. تريجة *tariga*, ترنجة *toronga*, اترج *otrog*, اترجة ὀτρόγγα, & اترنج *otrong*. Chaldæi porro Judæique à Chaldæa liberi de *terog* fecerant אתרוג *etrog*, quod passim *legitur in Misna*: אתרונין aut תירוגא τίρογα Onceloſus ac Jonathan. Syrus Sacrorum interpres ⟨Syriac⟩ θάργα, Neh. c. 8. 16. ubi Targumista legerat olim הדר pro הדס Esdræ Critici sacri. Isa Grammaticus ⟨Syriac⟩ *ethroga*, literula diversa: quanquam & طارج Arabibus *bonum nitidumque* denotet, quod est הדר *in* Hebræorum Levitico. Attamen ab *Etrog* אתרוג aut potius à Punico כתור *ceddor*, τὸ σφαιροειδὲς, deflectit Hesperii mali nomen κίτριον & κιτρέον. Falluntur enim Pedacius Medicus, Plutarchus Sophista, & Pamphilus Grammaticus, qui isthæc vocabula Romani soli existimarunt. Serius multo viderat Italia hunc fructum, quam nomina κίτρεον & κιδρόμηλον Græcis literis legerentur, quod dudum degeneravit in κιδρώμηλον apud Dioscoridem & Plinium, & adhuc mollius in ὀδρόμηλον in simplicibus Serapionis Arabis: unde & jocus Talmudicus הדר יודע, f. 34. *Succa*. Præterea תרונגיא τιρογγίαι pro Citreo legitur in Talmudo Urbis *Succa*. c. 3. 12. asperitate oris Parthici. Deinde vero non ab auro, quod Cl. Salmasius, & pater Vossiorum, & ab illis hucusque credidere Etymorum fabri, nomen venit malis Arantiis Aurantiisve: sed à Maurorum النرنج & الترنج *Attoreng* & *Otreng*. Hinc etiam Bæticum *Toronia*, & ab altera voce Persarum quasi sonis colludentium نارنج *Nareng*, pro Citrio rotundiore ac minori, *Narania* per Hispaniam reliquam; & νερέντια apud Græculos. Unde Scholion ad Nicandri μῆλον νερέντιον, μῆλον μηδικόν. Quanquam poma Aurantia, quæ hodie esse solent & nuncupare, orbe suo ac colore manifeste recedant tam à Lemonibus quam à Citreis. Facit hoc soli indoles & nostra incuria. Lemones etiam nihil aliud credes quam pravitatem quandam citreorum, ubi aurum crustæ, magnitudo, odorque nobilis pomum destituit. Propterea لیمو & ليمون λιμὼ & λιμὸν appellatur Medicis Arabum Ebn Sina, Ebn Gezna, Ebn Cobti, Ebn Beitar, siquid judico, à لیم & لیمو; hæc *vitium* indicant. Pariter à natura *acerba* fructus idem χουμμὶδ لماض appellatur, & Interpreti Græco quam quidem dictionem indubie usurpat Josephus Judæus, Theophrastus autem ambigue, unum idemque significare, forma insuper omnium scripta vireſque Khasis ὀξύκιτρον. Citreum vero, malum Medicum, Assyrium, Persicum, & quandoque Malum Persicæ, prædictæ satis demonstrant. φυσᾷ γὰρ ἤδη πέρσεα, audis jam βῆτα Peripateticorum, καρποῦσθαι δὲ ὅλας & ἵππους ἐπαλλήλους. αὐτὸ δ' τὸ μῆλον ἐπίμηκες, ἐρυθίζον, χρυσίζον τῇ χρόᾳ δώδεκ μῆ βάρος, σπέρμα ἔχον ἀπίῳ ὁμοιότατα. Idem de Citreis Malisque Medicis sapientissimus Pedacius in materie suæ artis, Natura Plinii, & scripta alia. Species autem secunda patet satis verbis Legis, נטרת תכרים καρποῦ τεμαρὶμ, vel καρπὸν τεμαρὶμ, (nam de numero disceptant Scholastici *Succa*. f. 34. b.) καλλυντρία φοινίκων, & nostro Hieronymo *Spathulæ palmarum*, Onceloso λυλαεβὶν i. e. σπάθαι, *Lulab* Gemaristis *Succa*. f. 32. a. Pariter Syris لیفو دیدیکلا, Arabibus *Lobbo' luachal*. Et trium Judæorum alicui βάϊα voce Ægyptia. Vocabatur autem Pharisæis Enchiridion festivum λυλαεῖον à virgis seu scopis palmeis, quæ longitudine ac firmitate præstabant cæteris tanquam truncus & columen totius fascis. Hinc etiam constat Eiresiona sua admonitos Judæos, quam esset res Hebraica in melius mutata, dum pro Arabiæ eremis & inaquosis fruerentur jam tellure fructiferarum pulchrarumque arborum ac fluviorum felici.

Nul-

dito Perſeæ pomo. Prima autem dierum ſacrificium *jubet* eſſe holocautoma ex tredecim bobus & agnis uno adhuc pluribus & arietibus duobus, accedente hirco pro expiatione peccatorum. Sequentibus autem diebus idem quidem numerus agnorum & arietum una cum hœdo mactatur: per ſingulos vero dies bovem unum ſubtrahentes, ad ſeptem *tandem* deveniunt. At octava die feriantur ab omni opere: & Deo (prout ante diximus) vitulum immolant & arietem & agnos ſeptem, & pro peccatorum expiatione hircum. Atque hæc quidem Hebræi, tabernacula figentes, more inſtitutoque patrio celebrant.

τοῦ [f] μήλου τοῦ τ᾽ Περσέας [g] παρόντ(ος). εἶναι δ᾽ τῇ πρώτῃ τ᾽ ἡμερῶν [h] τὴν τ᾽ ὁλοκαυτώσεως θυσίαν ἐκ τριῶν καὶ δέκα βοῶν ϛ᾽ κριῶν ἐνὶ πλείόνων ϛ᾽ κριῶν δύο, καὶ ἁγίτησιν ἁμαρτιῶν ἐρίφου παρεσκευασμένην. τῶν δ᾽ ἑξῆς ἡμέραις ὁ μὲν αὐτὸς ἀριθμὸς τ᾽ κριῶν ϛ᾽ τ᾽ προβάτων σὺν ϛ᾽ τῷ ἐρίφῳ θύεται· ὑφαιρούμενοι δ᾽ ἑκάστης ἡμέρας ἕνα τ᾽ βοῶν, εἰς ἑπτὰ καταλῶσιν. ἀνίενται δ᾽ ἀπὸ παντὸς ἔργου καὶ τὴν ὀγδόην ἡμέραν· καὶ τῷ Θεῷ, καθὰ προειρήκαμεν, μόσχον τε θύουσι καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτὰ, καὶ τὸν περὶ ἁμαρτημάτων [k] παραιτήσεως ἔριφον. καὶ ταῦτα μὲν Ἑβραίοις τὰς σκηνὰς [l] πηγνῦσιν ὑπαπιλῶν ἐστι πάτριον.

Menſe Xanthico aut Niſan, *ſole tam arietem obtinente, viſeque lunæ die* XIV. *ad veſperam mactatur agnus Paſchalis. Ex. c.* 12. *Lev. c.* 23. *Num. c.* 2. *Deut. c.* 16 *Matth. c.* 26.

ε᾽. † Τῷ δὲ μηνὶ τῷ Ξανθικῷ, ὃς [m] Νισὰν παρ᾽ ἡμῖν κα-

Nulla autem regio palmis frequentior aut gratior quam Judæa. Imo vero ubi creſcere melius oporteat τὸν φοίνικα quam in Phœnice ipſa? quam in palmeto Hierichuntio ad centeſimum ſtadium exporrecto? Convenit tertio inter Joſephum & Pharisæos de ſignificatione phraſis Eſdræ עלי עץ עבות aut vocum Moſaicarum עץ עבות ענף ענף עצי פרי τὸ σαμαρείτικον καὶ τὸ ἑλληνικὸν, quæ ſonant incerta mente LXXII. Interpr. κλάδους ξύλα δασεῖς ἢ μᾶλλον δασῶν, ἢ πλατεῖς Paraphraſtæ Samaritani. הדס adeo ramoſque *Myrti* heic inteligi docent Flavius ille, Onceloſus, Uzielides, Miſnæ Compilator, Doctores Babylonii, tum Auctor Peſictæ f. 30. c. Maimonides, & ſecula tota Judæorum. Nullam enim ſuavium fruticum myrto denſiorem videmus aptioremque coronis. Unde Gemaritta non male, תר ענף עץ עבות שיעפיו חופין את עצו ורה הדס, *Succa.* f. 32. b. T. B. Quapropter Elia opus eſſe credo, qui verba Eſdræ l. 2 c. 8. 16. commode ac juxta ritum populi Judaici explanet: ubinam φύλλα ξύλα δασέα עבות à foliis Myrteis עלי הדס omnino deſtinguuntur. Niſi forte hæc à manu ad paſtophoria, à Lulabo ad Tuguria transferri malis, quorum tam à myrto quam aliis denſitas & verbenarum plexilium decor accedere potuit. Veniunt poſtremo ad Eireſionam (quid notius?) *ſalices de torrente* ערבי נחל. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* pro πεποιημένη *Editorum, aliorumque.* Similique phraſi uſus eſt *Joſephus* p. 150. f. 151. a. m. & in f. 157. in medio. Siquis malit πεποιημένη, vertendum, *manibus geſtantes myrti ſaliciſque ramum cum ſpadice palmæ apparato*, aut *elaborato.* ac ſi palmæ ramus elaborari conſueverit, additis quibuſdam ornamentis, ut fieri ſolebat in *Ethnicorum* εἰρεσιώναις. Vide *Schol.* ad *Ariſtoph. Plut.* v. 1055. & ad *Equites*, v. 725.

f Μήλου] *Gelenius* vertit, *ex quibus mala Perſeæ dependeant.* quaſi mala illa ex aliarum arborum ramis dependerint iiſque adaptata fuerint. quod non dicit *Joſephus.* Verum ex *Antiqq.* l. 13. c. 21. & ex *Macc.* l. 2. c. 10. v. 7. veriſimile eſt ramos cum pomis adhærentibus geſtatos fuiſſe; vel in altera ſaltem manu poma geſtata.

g Παρόντ(ος).] *Adeſſe* debuit, non *dependere.* male Interpres. REL.

h Τὸν τ᾽ ὁλοκαυτώσεως θυσίαν] Articulum τὸν inſeruimus ex *Big.* & *Samb.*

i Καὶ τῷ Θεῷ, καθὰ προειρήκαμεν,] Ita *Big. Coll. Voſſ. Samb.* & *Vet. Interpr.* καὶ τῷ Θεῷ καθάπερ εἰρήκαμεν *Vat.* καὶ τότε καθάπερ εἰρ. in *Editis*, ſimili fere verborum ſono. Mox *Big.* & *Samb* καὶ τὸν περὶ ἁμαρτημάτων καὶ ἁγιτήσεως, ex ubertate Attica. BERN.

k Παραιτήσεως] Καὶ interſerit *Coll. Big.*

l Πηγνῦσιν ἐπιτιλοῦσι] *Big.* & *Samb.* πηγνύουσιν, quoniam hunc caſum ſolvere amant οἱ ἀττικοί. Vulgus πηγνῦσιν. *Baſ.* & *Gen.* πήγνυσιν. BERN. Πηγνύουσιν *Big. Samb.* & *Vat.*

† *Menſe autem Xanthico*,] *Menſe Xanthico aut* Niſan, *qui & primus in anno ſacro Hebræorum, ſole jam arietem obtinente, viſeque lunæ die* XIV. *ad veſperam mactatur agnus Paſchalis. Poſtri die incipit Feſtum Azymorum. Tum die* XVI. *Niſan altari boni Dei injicitur frumentum primum, pugillus farris hordeacei de Aſſarone toto exemptus. Vide Exodi c.* 12. *c.* 23. *& c.* 34. *Lev. c.* 23. *& 2 Num. c.* 9. *& c.* 28. *Deut. c.* 16. 2 *Reg. c.* 23. 3 *Eſdræ c.* 1. *Matth. c.* 26. *& alibi N. T.* BERN.

m Νισὰν] Νισὰν *Samb.* νισὰν modo *Big. Baſ.* & *Gen.* Attamen illi omnes νισὰν paſſim ſcripſerunt his in Originibus, aut νισᾶν voculatione longa pro nomine Babylonio ניסן *Niſan*, ſicut animant Judæorum ἱερογραμματεῖς in ultimis Librorum Sacrorum. Significat autem *Niſan* vernum anni tempus, quo flores frugeſque novas aperit læta iterumque juvenis natura. Idem plane quod vox Hebraica אביב *abib*, & tam Hebræorum quam Iſmaelitarum אב *ab*. hora novi proventus, τὸ ἔαρ καὶ ἡ ὥρα σπόρου. Etymo itaque ſuo attingit *Niſan* Arabicum نسأ, producere, procreare, atque ناشي, نشوا, نشأة, γένημα, νεόβλαστον, frugum recens ἔκδοσις, quod ἔνοιξις audit apud miſeros Græculos, annique primitiæ: atque συζυγία quarta اذشأ & اذشان *inſan*, unde *Niſan*. Sic noſtrum ſtat augurium. Aliud autem placet Bocharto virorum doctiſſimo; Niſan adeo Hebræis nuncupatum menſem Martium, menſem ניסן ſignis militum educendis notabilem. At vicinior erat vox Perſica نشان νισὰν, σημεῖον, ſit bellicum, ſit aliud. *Tiſri* תשרי inſuper, tanquam *initium* anni Civilis (ſic enim ſteterat apud pleraſque gentium, ſuadente mundi conditu) deflectimus à שרי *ordiri.* Hoc vidiſſe poſtea vidimus doctorem Abarbinelem. Dicitur idem l. 1. Reg. ורח איתנים, *menſis primordialis*, ירחא קדמאה Chaldæo interpretante, ab איתן ἰσχὺν, ἔσοδον, *introitus.* Vel ſane *Proventuum menſis* & *autumnus*, ab *Altao* اتا, *Proventus*, ὀπώρα. Niſan vero, Jar, aliaque nomina menſtrua merx Eſdræ aliorumque Scribarum ſacrorum, qui ab Aſſyria forte redierant. Inde admiſſa videntur in Paraphraſes Onceloſi & Jonathanis, in corpus Miſnicum cæteraque ſcripta Rabbinica. Multum tamen errant in Etymis iſtorum vocabulorum viri docti profeſſione Judaica aut meliore: neque recte affirmavit optimus Golius Chaldæorum numinum his nominibus celebrari quot menſes. Quid enim? de æquinoctialibus jam ſtatuimus firmiter & certa fide. Deinde Jar אייר *clariſſimus* menſis iſthanc appellationem meruit, ſed & σιὼ dici διὰ τ᾽ λαμπρότητ(α) καὶ ἀγλαΐαν, quod אור & יו: ſive ſolum ſive cœlum illa tempeſtate anni reſpexeris. Digne equidem à Magis idem appellabatur كولان *menſis roſeus*, digne à Jonathane ציו ניצניא *Siu niſanaia*, hora pulchra florum, γ'. βασ. c. 6. 37. Proximus autem menſis, cum Junio Julioque Romanis communicans, apud Syros حزيران, חזרן, καῦμα nomen obtinuit *Tropico* menſi debitum. Quippe hoc tempore contingit Solſtitium Æſtivum, unde mox incipit remeare חזור ſeque ſol ad Æquatorem *convertere.* Certum adeo & jam compertum tam ὀζὲ Theonis quam *Chaziran* Syrorum ad Bacchum nihil facere aut ad Oſiridem: quicquid contrarium animo concepit ſuo magnus Golius. Curdis etiam hoc tempus Chaldæiſque מין nominatur à מאה & شاو maxima ſolis *declinatione*, & ut jam diximus, ab orbe medio receſſu. Niſi malis hoc nomen arceſſi ab Æthiopum שוי, aut Arabico شاوية, τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ξυσθὲν, menſis *ſiccus* aut ſpicis flavis decoratus maturoque frumento. Sequitur *Tammuz*, cui nomine ſuo ceſſit ἀσυνέσ(ῳ) πόσις ἄδωνις, i. e. Onomacrito, Theocrito, Macrobio, Maimonide ex commentariis Zabiis, at mille aliis ſubmonentibus, ſol ipſe illuſtris qui jam ſatis ſuperque ἄγγ᾽ δτιμας ἀφανίσαρτον. Vel melius ſimpliciuſque indicat תמז inter Syros Arabaſque τὸ καῦμα, τὸ θέρ(ος). Nam ex adagio Talmudico *Sabbat* f. 53. a. בתקופת תמוז *Tecupha Tammuzia nihil rerum friget præter aſinum.* Hinc in quibuſdam ἀλληγορίαις Jonathæ ad Ezechielem, תמוח idem quod ציים, *à ſole nimium præſente uſtulata & quaſi Æthiopica dæmonia.* Poſt hunc venit אב *Ab* ſeu *Ob*, ὁ ὀπώρ(ας). Ita vocatur in Syria أب & ܐܒ *Eba*, & Euphraten ultra אבבא, *fructus, tempus malorum*, menſis gratus agricolis *utiliſque valde*, λῷ(ος) adeo apud Macedonas. *Elul* menſis, quem jam Curdi *Ilun*, *arbdum* malunt vocari, nomen ſuum certius retulit à Chaldaico הלולא *hillulà*, à *jubilis*, *lætitia*, & *bacchatione*, quæ autumni comites accedunt. Vel ab אלה & אללה *allah*, quod Aſyriis denotat *frumentum demeſſum*, *domique ductum Cererem.* Attamen nihil mihi exploratius quam מרחשון *Marcheſvan* & *Bul* ſic dici Judæis, ut oportuit menſem ὑπομβρον, *pluvium* & à Jove triſti madentem. Nam Syrorum Æthiopumque populis ῥῖχας רחש *madnit*: atque ἀπερχῶς *archas*, *imbuit imbre rigavitque.* Pariter Arabum literatis βόλα & βᾶλα, بلة & بالة, *mador*, *menſiſque* ἀφόρ(ος). Ita & בול. Hoc volo. Alii etymon vocis petant à מבול *mabbul*, κατακλυσμὸς: vel cum Talmudiſtis & Jonathane abs יבול *iebul*, *proventus*, *meſſiſque jam collectæ.* Interpretatur enim iſte ſyllabam βὰλ, כיסף אבביא ἡ συλλογὴ τ᾽ καρπῶν. Habes jam *torpidum* frigidumque menſem *Caſleu* כסלו. Nam كسل *ceſel*, *torpor*, *rigor*: atque كسبل *caſil* & *caſlan* كسلان, *deſes*, *piger*, ναθὲς, *frigidus.* Sive dicti velis ab *Orione occidente*, *ceſila* כסילא i. e. נפלא *niphla* interpreti ſacro: convenit adhuc etymologia ſupradicta. Illo enim temporis, ut Aſcræus cecinit —— κρύ(ος) ὠΐεις ἐέργον Ἰαχάνδ, vel poeta Solenſis è Diebus Heſiodi —— ὅτε δνοφ(ερὴ) νὺξ ἔπι πᾶσι Ἀθηρ(ὸς) ὠρέσιν, —— τότε δὴ κρύος ἐν δρυσὶ ἵστι Ναύτῃ μᾶλλον κωφοῦ κακώτερον, *extrema*, inquit, *nautis rigent membra.* Tum cedit lente *Tebeth* טבת. Syris is *Canon* prior, ſicut *Shebut Canon* poſterior vocatur è Græco; quoniam duo iſti menſes hominibus noſtræ Fidei reducunt indices & auſpicia anni multò celeberrima. Sic eſt Jeſu Chriſti Natalis dies, Circumciſio, atque Epiphania. Forſan מברך idem ſignificat inter Chaldæos, quod

καλεῖται ᾗ τοῦ ἔτους ἐστὶν ἀρχή, [n] πεσαρεσκαιδεκάτῃ κατὰ σελήνην, ἐν κριῷ τοῦ ἡλίου καθεστῶτος· τούτῳ γὰρ τῷ μηνὶ τὸ ἀπ' Αἰγυπτίων δουλείας ἠλευθερώθημεν· καὶ τὴν θυσίαν, ἣν τότε ἐξιόντες Αἰγύπτου θύσαι [o] παρεῖπον ἡμᾶς, [p] Πάσχα λεγομένην, δι' ἔτους ἑκάστου θύειν ἐνόμισε. καὶ δὴ πλησμὸν αὐτὴν καλοῦμεν [q] φρατρείας, μηδενὸς τῶν τεθυμένων εἰς τὴν ὑστεραίαν τηρουμένου. πέμπτῃ δὲ καὶ δεκάτῃ προσδέχεται [r] τὴν τοῦ Πάσχα ἡ τῶν Ἀζύμων ἑορτή, [s] ἑπτὰ ἡμέρας οὖσα, καθ' ἃς ἀζύμοις τρέφονται· καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ταύροις [t] σφαγὰς δύο, καὶ κριὸς μὲν εἷς, ἑπτὰ δὲ ἄρνες. καὶ ταῦτα μὲν ὁλοκαυτοῦται, προστίθεται δὲ τοῖς πᾶσι καὶ ἐρίφου χάρις ἀμαρτάδων, εἰς εὐωχίαν καθ' ἡμέραν ἑκάστην τοῖς ἱερεῦσι. τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν Ἀζύμων ἡμέρᾳ [v] ἕκτη δ' ἐστὶν αὕτη καὶ δεκάτη, τῶν καρπῶν

vocatur & anni initium est, die decimaquarta secundum lunam, tole in ariete existente (hoc enim mente liberati à servitute sumus Ægyptiaca hacrificium etiam, quod tunc egredientes ex Ægypto nos fecisse jam dixi, Pascha nominatum, quotannis mactare lege sancivit. & quidem per contubernia illud celebramus, nihil victimarum in crastinum servantes. Die autem quinta-decima Paschalem excipit Azymorum festivitas septem dierum; per quas panibus non fermentatis vescuntur: ac singulis dictus tauri duo jugulantur, & aries unus, agni vero septem. Atque hæc quidem holocausta fiunt, hirco etiam reliquis adjecto pro peccatis, in quotidianum epulum sacerdotibus. Secunda vero Azymorum die, (illa autem decima sexta est) ex frugibus *ista die* demessis (non enim an-

Festum Azymorum incipit die XVI. Nisan. *Ex.* c. 12. c. 23. *Lev.* c. 23. *Num.* c. 28.

Tum die XVI. Nisan *offertur* Frumen-

quod כצרת *matsé-ret stabulum, stativa* in Phœnicia. Undecimus mensium Assyriacorum שבט *schebat ἡ σιδάτ, acerrimum tempus hiemis*, sic ait Hieronymus ad Zach. c. 17. *& in lingua nostra in* virgam *vertitur.* Observant autem Columella, Palladius, Plinius, aliique naturæ rusticæ cultores, ab idibus Januariis ad idus proxime sequentes commodum fieri acervos virgarum שבטים: inserendis furculis, שבטים iterum, amygdalarum, tuberum, Persicorumque: ridicis vel etiam palis conficiendis idoneum tempus esse. Quin sub nonis Februariis partes vinearum propter brumam aut frigora omissæ nunc palandæ & alligandæ sunt, arbustorumque sive putatio sive alligatio finienda est: maturæ plantæ שבטים pomorum de seminariis in scrobes transferendæ. Populos & salices & fraxinos priusquam frondeant, plantasque ulmorum nunc ponere utile est. Sarmenta quoque vineis nondum fossis arque arbustorum ramos ad sepem adplicare oportet. Arundineta nunc ponere, vel etiam pristina colere. Salicta facere vel deputare: geniştam semine vel plantis in pastinato vel etiam sulco deponere. Duodecimus denique mensis *Adar* אדר audit apud Chaldæos Persasque, at diversa ratione. Nam hi juxta Deos annum in menses dissipant: Chaldæi secundum tempestates aëris & ἀστρολογίαν, quod supra probatum. Notat autem ἀδὰρ & ἰδὰρ אדר, tempus sulcandi areasque describendi pro ferendis omne genus seminariis. Hoc enim præcipit honos agriculturæ M. Varro *fieri inter Favonium & Æquinoctium vernum* l. 1. c. 29. Pariterque Columella, *His diebus commode instruuntur horti.* Necnon eisdem ferme verbis Palladius de *Martio* instante, *Nunc horti optime sumunt cultionis initia.* Hæc igitur nunc scripsi, Josepho quasi invito, de re difficili & à doctissimis prisci recentisque ævi derelicta. BERN. Ita in melioribus *Codicibus*, quo sane modo scribendum, aut Νισᾶν. in *aliis* perperam Νισσάν. Significat autem *Nisan* vernum anni tempus, quo flores frugesque novas aperit læta iterumque juvenis natura. idem plane quod vox Hebraïca *abib*, & tam Hebræorum quam Ismaëlitarum *ab*, hora novi proventus. ut adnotat *Bernardus*, quem videsis in hunc Josephi locum, ut & S. *Hieronymum* ad *Aggæi* cap. 2. *Bucherium* de *Can. Pasch.* p. 343. & *Seldenum* de *Anno Civili*, c. XX.

n Τεσσαρεσκαιδεκάτῃ] Τεσσαρεσκαιδεκάτῳ τοῦ σελήνου *Samb.* & *Epiphanius.* De hoc tempore notavit S. Hieronymus ad Aggæi c. 2. *Nisan apud Hebræos mensis est primus, qui appellatur Mensis novorum, eo tempore quo Pascha faciunt, id est, incipiente Veris exordio: qui secundum Lunæ cursum sæpe quandam partem mensis Martii possidet, interdum incipit in Aprili.* Pariter Lyræus Ex-Judæus ad Moysen suum, *Apud Hebræos secundum communiorem opinionem September est primus mensis simpliciter, quia in eo creatus fuit mundus, & usque ad illud tempus vocabatur primus apud Hebræos. Sed ex isto notabili beneficio i. exitu de Ægypto, quod Deus eis præstitit mense Nisan, vocatus est de cætero primus mensis anni. Ex. c. 12. Is autem plus minus concurrit cum Martio & Aprili: tamen quia semper incipit à principio lunationis propinquioris æquinoctio vernali ante vel post; dictum autem æquinoctium est propinquius principio Martii quam fini, quoniam est XII. die Martii secundum veritatem, licet aliter signetur in Calendariis nostris, patet quod primus Hebræorum magis correspondet Martio quam Aprili. Ita & septimus mensis eorum, qui dicitur Tisri, concurrit cum Septembri & Octobri vario modo in diversis annis.* BERN.

o Παρεῖπεν] Παρῄνεσεν *Samb.* ad *Moysen* hoc transferens.

p Πάσχα λεγομένην,] Quanquam Φασκα legatur in editis l. 5. καὶ. c. 1 & l. 17. c. 11. hoc tamen in loco & pluribus aliis typi cum MSS. consentiunt in lectione meliori. Veruntamen ex Chaldaismo פסחא פיכא aut פאכא petita forma placet Onceloso, interpreti Samaritico, Syro, LXXII. Hellenistis Alexandrinæ, præter mille alios, Ezechielem tragicum, Philonem philosophum, & proceres Confessionis nostræ, pro Mosaico פסח *Pesah*, ut Masorethæ enuntiant, Hieronymusque noster à suis Rabbinis audierat. Ad Matth. c. 26. Presbyter ille Christianus, *Pascha quod Hebraice dicitur Pesah à transitu nominatur, eo quod exterminator Israelitas pertransierit, nec percusserit eos.* Sic prius cecinerat Ezechielis *Exodo* dramate, ὅτε παρελθὼν Θεὸς ἰδεῖν ἦλθεν. *Vel ipse Dominus*, subjicit Hieron. *præcus auxilium populo suo, desuper ambulaverit.* Exodi c. 12. 23. ופסח יהוה על הפתח, ubi idem Hieronymus, *Et transcendet ostium domus* Hinc sane Josephi ὑπερέβασις l. 2. καθολ. c. 14. §. 10. Proprie enim significat פסח *transitus, vesnia, vindicta omissa.* Iterum Mortachus Bethleemæus ad Es. c. 31. *Pro* transeunte *in Hebraico* Pasoah פסוח, *in Tribus* ὑπερβαίνων. *Ex quo manifestum est* Pascha, *hoc est*, Phase Domini transitum [idem *Siri* سري apud Arabes] *non* passionem significare. Et alibi ille, *A* Philistiim Palæstina, *sicut & apud nos pro Hebraico* Pesah *Græcum & Latinum* Pascha *celebratur.* Tum ad Michææ יעבר יהל הפשין scholiolum adponit, *Unde à transitu* (sic est עבר) *Phase i. e. Paschæ nomen accepit.* Adjicit hisce Asceta Trecensis rationem aliam, *Et aggressus est Israel iter* transeundi *ex Ægypto.* Origenes autem hæc ad sensum mysticum transferens p. 392. adversus Celsum ait, τὸ πάσχα ἐμιμοῦντο Ἀθηναῖοι. Dixerat enim Philo, à quo noster Adamantius totis tomis nugari didicit, in vita Legumlatoris, Τῷ δὲ πάσχα τὴν ἑορτὴν ἰσημερίας πρώτην ἀναγράψας μηνὸς μυσσῆς, ἐν ταῖς τῶν ἐνιαυσίων περιόδοις πύλαις, ἀφ' ὧπερ ἔνιοι χρόνου τὰ πρεσβεῖα μᾶλλον, ἢ ταῖς τῆς φύσεως χώραις ἀς ἀνέτειλεν ἀνθρώποις. κατὰ γὰρ ταύτην τὰ μὲν σπαρτὰ ἡ ἀναγκαία τροφὴ τελειοῦται. τῷ δὲ μηνὶ τούτῳ ἐπὶ τεσσαρεσκαιδεκάτην ἡμέραν, πανσέληνος δὲ σελήνιακὴ κύκλῳ γίνεται πλειόνων, ἀγέλαι τὰ Ἀθάρα ἱερὰ δημοσίας ἑορτῆς, τὸ χαλδαϊστὶ λεγόμενον πάσχα, MS. Φάσκα. ἐν ᾗ οὐκ οἰκίαν ἰδιώτην πρόσεστιν ἔχειν τῷ μόνῳ τὰ ἱερεῖα, δῆλον ὅτι οἱ ἱερεῖς· ἀλλὰ νόμῳ πόλις ξένη σύμπασα τὸν ἐθνικὸν ἱερεῖον ἢ κτῆνος μιᾷ ἑκάστης τῆς κατ' οἰκίαν ἔκαστον εἰς θυσίαν ἀναγομένου τότε καὶ χειρουργουμένου. Iterumque ille ad Decalogum, ἐν ἑορτῇ, ἣν ἑορτὴν πρέπει γλῶτ ἡ πάσχα προσαγορεύειν, θύουσι παιδιαὶ αὐτῶν ἕκαστον, τὰς ἱερὰς αὐτῶν σὺν ἀκμῇ νόσου, ἱεροστολίᾳ δὲ νόμιμα χαλεπαίνοντα (nemo Solymitarius sic diceret) τῷ ἔθνει παυλὶ μίαν ἡμέραν ἐξαίρετον ἀνὰ πᾶσαν εἰς αὐτηρεσίαν θυσιῶν. Deinde libro de hebdomade numero valde festivo: μετὰ δὲ νουμηνίαν ἐστὶν ἑορτὴ τετάρτη τὰ Ἀθάρατηρια, ἣν οἱ ἱερεῖοι πάσχα καλοῦσιν, ἐν ᾗ θύουσι παιδιαὶ, δεξάμενοι μετημερίαν ἕως ἑσπέρας. ὑπομνήσκει δὲ μεγίστης ἀποικίας ἐστὶν ἡ ἑορτὴ καὶ χαρίστηρια. ἀπαλλοτριούμενοι γὰρ χώραν γέμουσαν ἀπανθρωπίας καὶ ξενικοῦσας ἐπιτηδεύσεων, καὶ τὸ χαλεπώτερον τὰς δεισιδαιμονίας ἀλόγοις ζώοις προσνέμουσαν, ὑπὸ δὲ ἄγαν εὐχαριστίας ἔθνος, ἱερεῖς οὐκ ἀναμένοντες. τὸ δ' ὅτε πρᾶξιν ἔφερεν ὁ νόμος ἀπαξ κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον εἰς θυσίας ὑπομνήσεων. ταῦτα μὲν καὶ παλαιὰν ἀπηχοῦσαν, ἀλλ' ἀγοραίαν ἔθος, ψυχῆς κάθαρσιν οὐδεμίαν τὰ Ἀθαρατήρια. Similiter eo ævo summus sanctissimusque doctor Paulus priore Epistola ad Corinthios, τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός. ὥστε ἐξαζώμεθα οἱ ἄζυμοι εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας. Philo pergit, ἑορτὴν δ' οἰκίᾳ καὶ σκήνῃ τὸ χρόνου σχῆμα ἱερὸν καὶ σεμνότητα προσειληφότι, τὸ ἐπὶ τὰ συμπόσια συνειλεγμένων ἀγνώμοσι καὶ ἀφειδεστάτοις κεκαθαρμένων. οἱ δὲ θαρσαλεώτεροι, ἐκ ὧν εἰς τὰ ἄλλα συμπόσια, χαμαὶ κλιθέντες γαστρὶ δὲ οἴνῳ καὶ ἐδέσμασι ὠνητοῖς· ἀλλὰ πάτριον ἑστιῶντες μετ' ὀλίγης τινὸς καὶ ὕμνων. Vellem carmina poetæ Hebræi de eodem festo, delector enim priscis ingeniis, huc etiam reddere quidem emendatiora post Eusebium,

Ὁ μὲν ὁ δ' υἱῶν πρῶτον αὐτὸν πάλαι,
Ἐν τῷ δ' ἀπαύξω λαὸν εἰς ἀλλο χθόνα.

Sed operæ Sheldonianæ vetant cætera. Κατὰ Φατρίας *Samb.* ex dialecto eleganti suavique Urbis doctæ, quam Hori, aliorumque Grammaticorum Sophistarum Lexica comprobant. Cæteris κατὰ Φρατρίας, בחבורות *per sodalitia*, phrasi τὰ δεύτερα τῶν c. 7, 8, 9. *Pesachim*, atque Onceloси paraphrastæ præstantissimi Ex. c. 12. 56. Ubi legis בחבורה חרה pro Mosaico בבית אחר. Stetit enim mensa Paschalis decem convivis pauciissimis, quod Josephus Antiquarius l. 17. & Uzielides ad Legem testantur. Vide porro de his epulis Pesachim c. 8. 7. Historiam Scholasticam l. 2. c. 25. & præsertim *Exodum* Moysis c. 12. 3, 4. BERN.

q Φρατρίας,] Φατρίας *Samb.* & *Vat.* Atticorum more.

r Τῷ δὲ Πάσχα] Τῷ Πάσχα in omnibus *MSS.* & mox v. 16. σφάζουσιν. & v. 17. ὁλοκαυτοῦται in aliquibus *MSS.*

s Ἑπτὰ ἡμέρας ὄντα,] Casum hunc sine causa mutat *Samb.* pro ἡμέρας. BERN.

t Σφαγὰς] *Coll. Big.* σφάζουσι & mox ὁλοκαυτοῦται.

v Ἕκτη δ' ἐστὶν αὕτη καὶ δεκάτη,] Ergo primus dies azymorum

ante eas attingunt) partem ſumunt: ac æquum eſſe rati Deum primum honorare, à quo rerum copiam acceperunt, hoc modo illi hordei primitias offerunt. *Siccato ſpicarum manipulo & contuſo, atque à furfuribus repurgatis hordeis, ad altare aſſaronem Deo adducunt; ac pugillum unum ex eo *in aram* injicientes, reliquum ad uſum ſacerdotum relinquunt. atque inde omnibus publice privatimque meſſis faciundæ poteſtas datur. Sacrificant autem in primitiis frugum agnum in holocauſtum Deo.

ἀς ἐθέρισαν, ἀ γὰ ἤψαντο πρότερον αὐτῶν, μεταλαμβάνυσι· καὶ τ Θεὸν ἡγούμενοι τιμῶν δίκαιον εἶναι πρῶτον, παρ' ἄ τ ὑπομέτρησιν τίκτων ἔτυχον, τὰς ἀπαρχὰς αὐτῷ τ κεφῆς ὑπιφέρυσι [x] τρόπον τινά. Φρύξαντις τ ϛαχύων τὸ δράγμα κὴ [y] πίσαντις, κὴ καθαρὰς [z] πρὸς ἀλεσῶν τὰς κεφὰς ποιήσαντις, τῷ βωμῷ ἀσσάρωνα προσάγυσι [a] τῷ Θεῷ· κὴ μίαν ἐξ αὐτ δράκα [b] ὑπιβάλλονλες, τὸ λοιπὸν [c] ἀφιᾶσιν εἰς χρῆσιν τοῖς ἱερεῦσι. κὴ τότε λοιπὸν δημοσίᾳ ἔξεσι πᾶσι κὴ ἰδίᾳ θερίζειν. θυσι δ' ὑπὲ τ ἀπαρχῶς τ καρπῶν [d] ἀρνίον εἰς [e] ὁλοκαύτωζιν τῷ Θεῷ.

6. †Hebdomada vero ſeptima poſt hoc ſacrifi-

ϛ'. [f] Ἑβδόμης δ' ἑβδομάδ☉ διαγενομένης μ τούτ

Feſtum Pentecoſtes. Lev. c. 23. Deut. c. 16.

eſt 15, & Paſcha, quod die 14 jugulatur, antevertit feſtum azymorum. REL.

x Τρόπον τινὰ τοῦτον.] Τὸν τρόπον τοῦτον *Big. Samb.* & *Vat.*

y Πίσαντις,] Editum fuit πλάσαντις pro πίσαντις, aut pro lectione *Samb.* quam Lectori jam reddimus ἐν τῷ κριθίνῳ. Vide tamen hunc ritum Moſaicorum tertio l. c. 23. v. 10. & c. 2. 14. Φρύξαντις τ ϛαχύων τὸ δράγμα ἀπαρχὴν τ Θεοῦ, ἤτοι χίδρα τέτριμμένα ἐκείνῃ, quod dialecto Legiſlatoris ſonat את עמר ראשית הקציר או אביב קלוי באש גרש. Heic loci *Big.* & *Samb.* κὴ πλάσαντις, καθαρῶς πρὸς ἄλεσιν τὰς κεφὰς ποιήσαντες. Quomodo *Epiphanius* agnoverat, *Et contundentes, & munda ad coquendum* (potius *ad molendum*) *hordea facientes* Concinnum, rectum eſt, κὴ πλάσαντις κὴ καθαρὰς πρὸς ἄλεσιν τὰς κεφὰς ποιήσαντες: *Pinſentes puraque acerum hordea reddentes.* Quo declaratur vis vocis quadratæ כרכל, *nudatum ſua gluma & exaſtratum*, קליף in Paraphraſi Samaritana. Perges, τῷ βωμῷ ἀσσάρωνα τῷ Θεῷ Nam עמר *Gomer* utrumque ſignificat in Jure ſcripto, manipulum & quantum farris manipulus ſolet reddere Non omittes Miſnam *Menacot* hac de cauſa c. 5. aut Maimoniden in *Tamidin* c. 7. aut præcepto ajente 199 *Samag.* BERN.

z Πρὸς ἄλεσιν] Πρὸς ἀλεσμὸν *Big. Coll. Voſſ. Samb.* & *Vet. Interpr.* minus recte. Vide *Bonfrerium* ad *Levit.* p. 692.

a Τῷ Θεῷ] Lege τ Θεοῦ. *Vet.* vertit *aræ Dei.* COCC.

b Ἐπιβάλλονλες,] Ita *Baſ* G. & *Vet. Interpr.* ἐπιβαλόντες τῷ βωμῷ in *MSS.*

c Ἀφιᾶσιν] Ἀφίασι *Samb.*

d Ἀρνίον] Ἀρνεον *Samb.* μάλ' Ἀτλικῶς. Nam hoc erat *Moyſis* προσταγμα ενιαύσιον, *Levit.* c. 23, 12. BERN.

e Ὁλοκαύτωζιν] *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.* ὁλοκάρπωζιν. Utrumque enim promiſcue poſuerant Seniores Alexandrini, ἐς ὁλοκάρπωσιν atque εἰς ὁλοκαύτωσιν, vice Hebraici לעלה. BERN.

f Ἑβδόμης δ' ἑβδομάδ☉] *Baſ* & *Gen.* ἑβδόμης ἑβδομάδ☉. *Big.* & Epiphan. ἑβδόμης ϛ ἑβδομάδ☉. De his helluo hiſtoriarum Scholaſticarum, *Ab hac* XVI *die ſeu Luna Niſan dicit Joſephus numerari* VII *hebdomadas, poſt quas ſtatim erit Penteceſte. Alii ab altera die ſabbati, quod erat in diebus Azymorum: quia litera hiſtoriæ videtur ſic ſonare. Alii ab ipſa prima die Azymorum: ne plures quinquaginta dies inter Paſcha & Pentecoſten inveniantur.* Interpretes enimvero LXXII. Joſephus Mattathiæ, Onceloſus, Uzielides, Judas nobilis conditor Miſnæ, tota ſecta Rabbanitarum rite juſteque explicant Moyſis ſui מכחרת השבת μιμμοχορῶν ἀπαρχὰς, Lev. c. 23. 11, 15. ab oblatis primitiis adoreis die Niſanis decimo ſexto. Nam in Lege Divina dies extremi feſti Azymi aut Scenopegiorum, imo quævis panegyris ſacra מקרא קדש μιᾷ ϛοιᾷ, appellantur *feriæ*, שבת & שבתון, Lev. c. 23. v 8, 24, 32. 38. Iidem corpore Talmudico uterque paſſim inſigniuntur יום טוב *dies ſolemnior feſti.* Unde *Menachot* c. 10. §. 3. ubi docetur *ritus manipuli ſacri* מצות העומר, Synedrii ſacri delegati ter inculcant meſſori, *Sabbatum hoc eſt; hoc, hoc revera Sabbatum:* præſertim adverſus pravam opinionem *Baithoſæorum*, quos *Saducæos* nuncupant ab altero principe ejus hæreſis Joſephus & Evangelii Chriſtiani deſcriptores Σαδδουκαῖοι, & Talmudiſtæ Babyloniæ: recentior autem Rabbiniſmus הקראים *Caraitas*, מכחשים *Apoſtatas Epicureos, Hæreticoſque.* Ajunt enim iſti & jam à tot ſeculis vehementer contendunt עומר התנופה γόμος ἀτενισμὸς, τὸ δράγμα & ἐπιθήματος ἤτοι ἀποζύγμα☉, veſpere ut contigerit Sabbati proprie dicti שבת בראשית, jure Moyſis ac vera religione demetendum; non ita deſinente die primo Azymorum, ſive ἀπὸ τ πρώτης τ ἀζύμων, מבתר יכא טבא, aut plenius מבתר יכא טבא קמאה דפסחא, quomodo reddunt v 11. Interpretes Legis, LXXII. Græce, duoque Chaldaice: Latino ſermone itidem dixeris, *à craſtino prioris ex diebus bonis quos vocant Paſchatis.* Sic autem eſt διαστέλλω quam ſupra laudavi היו עושים שלוחי בית דין יוצאים בערב יום טוב כיון שחשכה אומר להם בא השמש אומרים הין בא שמש אומר להם שבת זו אומרים הין שבת זו שלשה פעמים על כל דבר ודבר מפני הביתוסים שהין אומרים אין קצירה תעומר במוצאי יום טוב. (T. Bab. הצדוקים) Primum autem diem Azymorum *Sabbatum* appellari Lev. c. 23. 11, 15. veriſſima adeo ἐξηγήσει credidere Phariſæorum nepotes, ut religioſe obſervarent ipſi & ſeculis futuris injungerent ספירת העומר τῶν ἐπαριθμῶν & δράγμα☉ ab ineunte die XVI. Niſan, ut Judaici moris diem inchoare, nempe ſtatim à veſpere primo Azymorum, מתחל ליל יו בניסן מונה והולך כט יום, & quidem ſtantes שעומרין, rem feriam

ὡς ἐθέρισαν, ἀ γὰ ἤψαντο πρότερον αὐτῶν, μεταλαμβάνυσι· καὶ τ Θεὸν ἡγούμενοι τιμῶν δίκαιον εἶναι πρῶτον, παρ' ἄ τ ὑπομέτρησιν τίκτων ἔτυχον, τὰς ἀπαρχὰς αὐτῷ τ κεφῆς ὑπιφέρυσι [x] τρόπον τινά. Φρύξαντις τ ϛαχύων τὸ δράγμα κὴ [y] πίσαντις, κὴ καθαρὰς [z] πρὸς ἀλεσῶν τὰς κεφὰς ποιήσαντις, τῷ βωμῷ ἀσσάρωνα προσάγυσι [a] τῷ Θεῷ· κὴ μίαν ἐξ αὐτ δράκα [b] ὑπιβάλλονλες, τὸ λοιπὸν [c] ἀφιᾶσιν εἰς χρῆσιν τοῖς ἱερεῦσι. κὴ τότε λοιπὸν δημοσίᾳ ἔξεσι πᾶσι κὴ ἰδίᾳ θερίζειν. θυσι δ' ὑπὲ τ ἀπαρχῶς τ καρπῶν [d] ἀρνίον εἰς [e] ὁλοκαύτωζιν τῷ Θεῷ.

ϛ'. [f] Ἑβδόμης δ' ἑβδομάδ☉ διαγενομένης μ τούτ

agentes, ac doxologia toties præfata, T. B. ab *Menachot* f. 66. & *Peſachim* f. 139 d. Omnes denique ritu iſto Pentecoſtes ſupputandi obligant ומצורת על כל אחד ואחד לספור. Talm. Bab. f. 68. *Menachot*, Maimon. *Tamidin.* c. 7. 22. &c. Leges etiam de hac litigioſa ceremonia f. 65. T. Bab. *Menachot*, & *Megilla* f. 21 a. Librum *Coſri* & τετράτομον *Turim* Nemo autem famæ clarioris, nemo antiquior de hac opinione Theologorum Judaicorum legitur poſt interpretes Alexandrinos, quam Philo p. 766. κ ἔτι τῷ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ πρωΐθεν δράγμα χαεσίλεον ὡς ἰδίας κ φυρᾶς γῆς πεδιάδ☉ δὶ ἀσαχύων πλησίον, κὴ τῷ ἀπὸ ταύτης πεντηκοσθῷ ἐτ. ἑβδομάσι πεντηκοσίῳ ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ πρωτόγονα ἄρτες ἔν☉, οἱ καλῶν☉ πρωθεψήματα ἑτύμως לחם בכורים. ἐπιδιπλῆ ἐνὶ ἐπαρχὴ χυμάτων κὴ καρπῶν ἡμέρᾳ τροφῆς, ὧ ἀνθρώποις τῷ ἡμεροῦσθαι (credas!) ζώων ἀπεμφέρ☉ ὁ νεος. Idem ille, aut potius homo eadem hæreſi tinctus, ſed doctior p. 1191. ἑορτὰ δ' ἐστὶν ἡ μὲν τῶν πρωτῶν τ ἀζύμων δύο ἡμέρᾳ, ἅτις δὴ & συμβεβηκότ☉ ὀνομάζεται δράγμα העומר, &c. Dein ἡ ἐν τῷ δραγμᾷ πανήγυρις πρώτη ἑορτῶν ἑορτὴ μέζον☉, merito itaque jure ראשית עצרתא ἀπαρθὲ dicta Joſepho aliiſque doctoribus Judæorum; ἀπὸ γὰ ἐκείνης τ ἡμέρας πεντηκοστὰ ἀριθμῶ☉, i. e. ex Rituali *Colbo*, מפטיר ביום הראשון של פסח אחר בלילי שני של עצרת מתחילין לספירת העומר והוא תחלת יום יו טוב בניסן בלילה מניין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה. Nam ut docet Oſaias ἐπὶ ἑβδομάδων ἱερὸν ἀριθμὸν ἐπιστρεφόμενος μονάδ☉, quod eſt עצרת. πρόσεχεν δ' ἴλαχεν ἡ κῆ τ πεντηκοστὸν ἀριθμὸν ἐνιαυσίῳ ἑορτῇ πρωθεψημάτων. ἐν ᾗ δύο ἑξαμμάτια ἄρτες ὧν πυρῶ γεγονότας ἐ☉ προσφέρειν, ἀπαρχὴ οἵτε τ ἀρίστης προσῆς. Pentecoſte inter Phariſæos, Sacer equidem Codex nil tale dicit confitente Abarbinele, *Aſarta* appellitari meruit tanquam ſeptem ſeptimanarum *complementum* & ἐπιθέγιμα. עצרת autem & יעצרתא, *clauſula, terminus, concluſio, perfectio* תשלומין: ultra quod ספירת העומר hebdomadum ſupputatio legitima haud tendit. Iſtius profecto ſupputationis cauſa divinitus dictum videtur & imperatum Lev. c. 23. 15. וספרתם *Numerabitis ergo ab altero die ſabbati* Deut. c. 16 9. ἑπτὰ ἑβδομάδας ἑξαριθμήσεις σεαυτῷ: תמימות תהיינה עד ממחרת השבת השביעית, *poſtridie ſeptem ſeptimanarum integrarum.* Hic *limes* erat, hæc *meta* hebdomadum inter Exodum famoſum & Dationem Legum, inter primitias hordei potioriſque Cereris. Sicut ſeptima dies Azymorum clauſula vernarum feriarum: & octava Scenopegiorum τὸ συμπλήρωμα τ ἑορτῶν τ μετοπωρινῶν. Hoc forte voluit & Religioſiſſimus Medicus c. 2. Apoſtolicorum, κὴ σὺ τῷ συμπληρώσῃ τὸν ἡμέρων τ πεντηκοστῆς, vel ὡς ἡμεῖς ὁ Latino Syroque, *finito manipulari computo.* Similiter antiqui Scholaſtici, λαγγὰ, c. 2. § 4. עצרת שחל להיות בערב שבת בש אומרים יום טבות אחר השבת וכה אומרים אין לה יום טבות ומורים שאם חל להיות בשבת שיום טבות אחר שבת ואין כהן גדול מתלבש בבגדי זהב ומותרין בהספן ובתענית שלא לקיים דברי האומרים עצרת אחר השבת. *Quoties feſtum Penteceſtes pridie Sabbati acciderit, Holocauſta Comparitionis pro Jom tob*, tantum enim ſignificat locutio veteſta יום טבות, *differri jubent Shammæani in Sabbati craſtinum; Hillelæi non differri. Sin vero Penteceſte fuerit dies Sabbatina, utrique conveniunt cras maclanda eſſe* τὰ ἐπισήμια: *tum etiam P. M. veſtitu ſuo aureo abſtinere, lugere defunctum, qui fuerit, & affligi jejunio, ne forte alias confirmaretur error eorum, qui ajunt Penteceſten ſemper ſequi Sabbatum proprie dictum.* שהיו הצדוקים אומרים לעולם עצרת אחר השבת, ut Bartenorius explicat. Vide & *Menachot* f. 65. Cum Saducæis vero de computo Pentecoſtes eadem ſentiunt Scholæ Samaritarum, quod Exomologeſis illorum nuper à Neapoli ad nos miſſa declarat, & maxime illa locutione שבע שבתות. Variis autem nominibus inſignitur hoc feſtum. Moyſi vocatur חג הקציר & חג השבועות *feria hebdomadum, feriaque meſſis*, Deut. c. 16. 10. Ex. c. 23. 16. & Num. c. 28. 26. adhuc ſimplicius αἱ ἑβδομάδες שבועות, quod & Liturgicon Judæorum accepit, & יום הבכורים ἡ ἡμέρᾳ τ νέων. Ubi optimus veteſtiſſimuſque interpres Onceloſus כשבעתיכם reddit dialecto Judææ liberatæ & ex placito Phariſæorum ביצרתכון βασιλευσάσῃ, nec aliter Uzielides. Hieronymuſque noſter conſimili ratione, *expletis hebdomadibus veſtris.* Unde Deuterotæ cavent *Biccurim* c. 1. 3. לא מביאין נכורים קורם לעצרת מפני הכהוב וחג הקציר בכורי מעשיך. Scholæ enim Hillelis & Shammæi, ut

* *Siccato ſpicarum manipulo & contuſo,*] *Vel*, ſiccantes ſpicarum manipulum & pinſentes, puraque acerum hordea reddentes.

jam

Feſtum Pentecoſtes. Lev. c. 23. Deut. c. 16.

τὴν τῶν Θυσίαν, αὗται δ' εἰσὶν αἱ τῶν ἑβδομάδων ἡμέραι παραμεῖναι [g] καὶ ἑνέα, τῇ Πεντηκοστῇ λῷ [h] Ἑβραῖοι Ἀσαρθὰ καλοῦσι, [i] σημαίνει δὲ τοῦτο Πεντηκοστὴν, [k] πρόσ-

cium tranſacta (iſtæ autem hebdomadarum dies ſunt quadraginta novem) quinquageſima die, quam Aſartha vocant Hebræi (denotat enim hoc *nomen* Pen-

jam monui, Lev. c. 23. & Neh. c. 8. tanquam Moyſen & Eſdram principes ſuos imitando, qui noviſſimum diem Paſchatis octavamque Scenopegiorum vocaverat עצרת, ſive ἐξόδιον bonis Interpretibus Ptolemæi Philadelphi עצרא & עצרתא, Maim. Tamidin c. 7. 22. diem quinquageſimam poſt exactas à nocte XII. Niſan ſeptem ſeptimanas *ſupputationis complementum* συντελίσμα συμπεράσμα, & *colophonem* nominarunt. Vide vim verbi עצר Jobi c. 29. 9. 1 Par. 21. 22. & Num. c. 16. 48. ἐκόπασαν αἱ θραῦσις. Quapropter Num. 29. 35. *Die octavo aſereth erit vobis*, Scholiaſtes Græcus lectum docet ἐν τῷ συμπεραίνω τελείωσις ἐπιχώσεως pro ἐξόδιον. Int. LXX. Vel uſurparunt Nomodidaſcali reſtricte חג χάϊ pro Scenopegiis, ita עצרת *aſereth* pari rigore pro Pentecoſte. Utraque vox idem ſignificat, *dies celeberrimus* phraſi Hieronymi, feſtum eximium, ἐορτὴ ἀρίστη, *feria indicta*. Hinc 2 Reg. c. 10. 20. קדשו עצרה לבעל, ἁγιάσατε τῷ ἱερείαν τῷ βάαλ, *diem indicite ſolennem Belo*. Joel. c. 1. 14. וקדשו עצרה ἁγίασον. Et Interpretes ambo Samaritarum apponunt Deut. c. 16. 8. τῇ ἑβδόμῃ ἐξόδιον ἐορτὴ τῷ κυρίῳ σου, חג לי אלהיך sive حج لله الهك. Sed properandum eſt hinc: modo recorderis idem feſtum *Pentecoſten* יום החמשים ex more vocari tam Lucæ Evangeliſtæ quam Joſepho Antiquario. Hic enim ait l. 2. Bellorum c. 2. πεντηκοστὴν καλοῦσιν Ἰουδαῖοι ἄλλα ἑορτὰς παρ' ἑαυτοῖς ἡμερῶν ἑβδομάδας, καὶ τὸ ἀριθμοῦν τὴν ἡμερῶν πεντηκοστὴν ἔχουσαν. Idem ferme ſignificant hæc quinque עצרת, חג, מוצר גדול, שבתון, & יום טוב. Unde Amos c. 5. 21. ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν בעצרתיכם, large dictum. Quinetiam Aſartæ tam Legiſlatoris quam Phariſæorum *obſervantiæ eximiæ* adeo & *coërcitionis* ſacroſanctæ dies ſteterant, ut nihil humani operis, ſervile nihil admiſerint עצרה היא כל מלאכת עבורה לא תעשה. Unde Talmudum haud infeliciter עצרת deducere videtur לפי שעצור בכל מלאכת. Quo accedit etiam Mattathiades Archæol. l. 13. c. 16. de feria Pentecoſtali. ἐν γὰρ ἐκείνῃ Ἰουδαίους ἔστι ἐν τοῖς σαββάτοις, ἔστι δὲ καὶ τῇ ἑορτῇ, בעצרתא, ἀδύνατον. Quod tamen in diebus interciſis ſive intermediis τὰ χειμαλὶμ aliiſque omnibus ἐκ *Corpore Traditionum* licitum fuerat & conceſſum. Conſenſum habes Salomonis, Cimchii junioris, recentiumque Interpretum. Nam Aquila, Symmachus, atque illo ævo Jonathan עצרת potius συνοχὴν & συνόδου reddiderunt in Vaticiniis minoribus. Quinimo πάσχα, δευτερόπρωτον apud S. Lucam, quo nihil forte litigioſius reperias in Novo Codice, Aſartam hanc denotabit; dico *Feſtum primitiarum alterarum*, חג או שבתון של בכורים שתים, τὸ σάββατον τὸ δευτέρου πρωτοσαββατίσματος Helleniſtarum locutione i. e. *feria primi tritici*. Jam enim hordeum primum conſecrarat dies XVI. Niſan. Ita מעשר שני, δευτερόδεκάτη appellatur noſtro Hieronymo eruditione Rabbinorum delibuto. Aut credes σάββατον δευτερόπρωτον vel δευτερον, (poterat enim Sciolus πρῶτον heic ſubjicere, cum legeret v. 6. καὶ ἐθύσατε καὶ ἐφάγετε καὶ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ) dixiſſe Evangeliſtam שבת בראשית Sabbatum proprie, quod ſecundum forte advenerat poſt diem XVI. Niſan, quo exacto cœpit ספירת העומר. Dies enim hinc ſeptimus numeranti rite שבוע אחר *Septimana prima* vocabatur, decimus quartus שבוע שני *Septimana ſecunda*, &c. ut *Samag*, *Colbo*, *Turim*, Juris Judaici compendia nos docent. Idcirco Feſtum Azymorum præcipue nuncuparetur τὸ πρῶτον, trium Regalim primum. Vel, quod eodem temporis incidit, σάββατον δευτερόπρωτον phraſi parca vulgi arripuit ille pro יום טוב הראשון של פסח שבת שני מן. Præceſſerat ergo Sabbatum πρωτόπρωτον, proximum illud *priori* ליום טוב feſti Azymorum. Nulla enim conciliatio Criticorum Sacrorum, quam legere adhuc potui, de deuteroproto, animo meo placet; non Scaligeri, non Grotii, non Lightfoti noſtratis. BERN.

† *Hebdomada vero ſeptima poſt hoc ſacrificium tranſacta*] *Feſtum Pentecoſtes* יום חמשים יום *appellant Chriſtiani Judæique*, & *hi adhuc plenius* יום חמשים מספירת העומר, Quinquageſima à manipulo rite agitato, *aut Græcis literis Jaſonis, Philonis, B. Pauli, Joſephi & aliorum*, ἡ ἡμέρα τῆς πεντηκοστῆς, & ἡ πεντηκοστή. *Idemque phraſi Legis* חג שבעות & ἑορτὴ ἑβδομάδων τῶν πρωτοσαββατισμάτων, *feſtum plane* πρωτοσαββάτου בכורי קציר חטים *ipſi Amramidæ Ex. c.* 34. 22. & *c.* 23. 16. primi tritici gaudia, *ſicut ſolennitas Paſchalis induxerat hordeum primum. Aguntur jam gratiæ Deo Largitori pro ſegete matura; ut factum Paſchate pro ſpicis virentibus & ſpe bona meſſis. Nam, quod maxime facit in cauſa Rabbanitarum, juſſum Deut. c.* 16. 9. *Enumeratis prorſus ſeptem ſeptimanis & peractis*, πυήσεις τῷ ἑορτῷ τῶν ἑβδομάδων· ἀρξαμένου σου δρέπανον ἐπ' ἀμητῷ, מיום החל החרמש בקמה, ἄρξῃ ἐξαριθμῆσαι ἑπτὰ ἑβδομάδας, *aut Oneloſo interprete* בחצר עמרא רא רומתא, ſtatim à demeſſo dragmate ſacro עמר התנופה. *Unicus enim dies felicitas hæc fuit, quicquid viri docti in contrarium diſſertant, donec ſeculo altero poſt ſcriptam Miſnam Judæamque derelictam Computiſtarum Rabbanicorum ſuſpicio aut ignorantia biduum adſeveraſſet. Vide* Colbo *f.* 58. *b*, *c.* & Menachot *f.* 65. *T. B. Idem probat hujus Panegyris nomen Phariſaicum* יעצרתא, & עצרתא, ἀσαρθὰ *Flavio huic & amplius literis Arabicis* العنصرة Anſara & يوم الخمسين, *ſic enim legendum in Bibl. Polyglottis Act. c.* 2. *ſic vocatur feſtum illud χειλιαρχὸν per Syriæ Eccleſias. Hoc, præter alios in lectionibus variis memorandos, teſtantur Calcoſendius, Macriſius, Maſudius ſcriptores percelebres in ſuis Calendariis. Addit inſuper Maſudius* عيد العنصرة *appellari Hebraice* عصرتا aſarta, *& ex Lege* عيد الحصاد, celebritas demeſſionis, δηλονοτι τῶν πρωτογενημάτων τε εἰτε: *quomodo idem celebrat* G. *Elmacinus parte priore ſuorum Annalium. Præterea Macriſius tradit in Hiſtoria Memphitica, Judæos* يهودية الرمانيين *ſuo ævo hæc ſolennia egiſſe nominibus* عيد العنصرة, عيد الاسابيع *necnon* عيد الخطاب τε νομοθεσίου, in memoriam concionis Sinææ, quando Hebræis jus dictabat Optimus Maximuſque, denegaſſe tamen, *quod odio demum Saducæorum decretum exiſtimo*, huic feſto ſeptimanæ dies, III. V. & VII. ſive גהן. *Afferebat autem Penteceſte ad Adem elevabatque Munus Novum* מנחה חדשה *Lev. c.* 23. 17 *cibi humani ſapidique primitias* הנף בכורים לי, *ex ſimila tritica aſſaronum duorum tot panes, diſerte* ו שתי לחם שני עשרנים יהיו *in Syſtemate Miſnico, ubi & granditas panum docetur* VII. *palmos longorum, in latum quatuor, cum palmari profunditate: unde* μεγαλοχειρία *meritum feſti nomen, licet illi minores paulo fingerentur quam panes* l'anim: *Moyſi* לחם תנופה שתים, ἄρτους ἐπίθεμα, οὐκ ἄρτους LXXII. *Interpr Chaldæiſque* תריתין נריזין placentas binas. *Simul cum panibus*, ὡσαύτως ἐπιθήκω, על הלחם *inquit Lex*, חובה של לחם & יום הלחם *ajunt Moſaicæ cathedræ infamia Talmudici* בתורת כוהנים, *ſive* ἐν τῷ λεβιτικῷ *c.* 23. 18. *T. Bab. Menachot f.* 48. & *hiſce addictiſſimi Maimonides*, Tamidin *c.* 8. *aliuſque Moſes* Samag *pr.* 202. *duo offerebantur agni* ἀντίθεσοι, *cœna mox iidem Sacerdotalis. Holocauſtoma ad hæc* ἐκ τῶν προσφορῶν *agni ſeptem, duo cadebant arietes*, (*Joſephus alterum arietem expunxit,*) *juvencus unicus, atque etiam hircus* περὶ ἁμαρτίας. *Inſuper, præter Officium juge, nomine Muſaph i. e. Epactarum ſacrarum, ſicut ritus fieri in Paſchate & in Neomeniis, ita in ſolennitate Penteceſtes*, ὡς ἀριθμοῖς *c.* 28. 27. בחומש הניקודים, *explicant adeo expenduntque verba Moſaica Filii Miſnæ, ne forte ruga ulla aut* ἀνωμαλοφάνεια *in tam ſancto volumine appareat, immolabantur rurſus* לעולה *agni ſeptem; juvenci tamen & aries converſim, unus hic, illi duo, cadebat & hircus piacularis. Denique quoad Lectiones & Pſalmodiam hujus feſti Chriſtiani quatenus convenimus cum Judæis, patebit continuo Liturgica Eccleſiæ utriuſque conferenti.* BERN.

h Ἑβραῖοι] Ἑβραῖοι omiſſum MSS. *Big.* Neque ullibi Sacrarum Literarum viri Divini Pentecoſten ſolennem ἀσαρθὰ typo Syriaco, aut ἀσαρθὰ more Palæſtino appellarunt. Veruntamen hoc nomen acceſſit *Strictioris obſervantiæ diei* ab Academiis Judaicis, ut jam dixi, & probat ſatis Mattathiades, & ſeculo ſequente Judas Rabbinorum facile princeps in Corpore Miſnico βικχυρὶμ c. 1. 3. χαγιγὰ *c.* 2, 4 paſſimque: & Erhnarcha illo major Onceloſus, præſertim ubi ἐν τῶν πανηγύρεσιν ὑμῶν בעצרתיכון ſubſtituit Num. c. 28 26. loco Moſaici בשבעתיכם *in ſeptimanalibus veſtris*: ut legimus conciſe in traditionum volumine חג הפסח, סכה & סכורת, pro חג הסכות, פסח Aut perpendent ſerio Theologi, caſu quodam veruſtiſſimo בשבעתיכם huc num venerit vice ממושבתיכם, *in habitationibus veſtris*, Lev. c. 23. 17. ubi ritus idem deſcribitur. Quod autem ſubjicit ſtatim Joſephus, σημαίνει δ' ἀσαρθὰ πεντηκοστὴν, ſic autem libri omnes referunt, Græci Latinique, verum non habet; aut formari poteſt in melius, ſi reſcripſeris τῇ πεντηκοστῇ λῷ Ἑβραῖοι ἀσαρθὰ καλοῦσι· σημαίνει δ' τοῦτο πανήγυριν vel ἀργίαν. Nam vox iſta proxime apparet in paragrapho. Significant autem formulæ עצרא, עצרתא, ut ſupra vidimus, *ſolennitas gravior, feſtum majus & ſummæ continentiæ:* quod indicat etiam Amramides quando voce *aſereth*, factum hoc ter in Pentateucho Sacro, locutionem ſatis diſertam continuo adplicat כל מלאכת עבורה לא תעשו יעשה, *opus familiæ*, vel ut Scævola Romanus recte accepit, *quod prætermiſſum non noceat, ne agitor.* Transferre autem placuit Phariſæis a reliquis Regalim in Pentecoſten nomen *Aſarta*, *peculiaris obſervantia*, quod unicum diem, ut ante perſtrinximus, ea celebritas ſumeret, cum Paſchalia & Scenopegia ſeptimanam totam aut ſupra explicarent: ſive quod memoriam hæc reduceret Legis olim de Sina magna ſcum religione & ſolennitate, cum *reſtrictionibus ſeveris* rituque graviſſimo בעצרת, ad univerſam Hebræorum σώαξιν, עצרה iterum, promulgatæ: את יום חג השבועות הזה את יום טוב מקרא קדש הזה וזמן מתן תורתנו, quod feſtivo hoc biduo (ſic enim mos eſt recentior) è breviario ſuo bis terque cantant Judæi. BERN Vocem Ἑβραῖοι omittit *Big*, neque ullibi in *S Literis* Ασαρθὰ vocatur *Penteceſte*. Sed *Aſarta*, vox Chaldaïca (ut ex *Bernardi* Annotatis prolixis me monuit *Cl. J. Gagnier*) ſive Hieroſolymitana, ex Hebræa *Aſara* tempore *Joſephi* accipiebatur pro Feſto *Penteceſtes*. Nam cum vox illa proprie ſignificet *clauſulam*, *terminum*, *concluſionem*, ſive *perfectionem* & *complementum*, ideo adhibita eſt pro fine *ſeptem ſeptimanarum* temporis *Paſchalis*, ſive termino dierum L. *i. e.* pro eo *Feſto* quod *Græci* appellarunt Πεντηκοστὴ.

i Σημαίνει] Recte; non quod vi originis ſuæ idem notet Ασαρθὰ & Πεντηκοστὴ, ſed quod Judæis in uſu quotidiano idem notet Ασαρθὰ עצרתא quod Pentecoſte, quum in ſacris literis hoc nomen aliis feſtis tribuatur. REL.

k Προσάγεται] Πεντηκοστὴ καὶ τῷ προσάγεται τῷ θεῷ ἄρξῃ (ἄρ-

Pentecoſten) afferunt ad Deum panem, è farinæ quidem triticeæ duobus aſſaronibus cum fermento confectæ; in ſacrificium vero agnos duos. Et hæc quidem, Deo ſolum oblata, ſacerdotibus ad cœnam parantur; & nihil ex iis in craſtinum relinquere conceſſum eſt. Quin & immolant in holocauſtum vitulos tres & arietes duos & agnos quatuordecim; duos vero pro peccato hircos. Feſtorum autem nullum celebratur, in quo holocauſtum non faciunt, aut in quo ab operibus laborum vacatio non indulta eſt: ſed in omnibus & lege præſcriptum ſacrificii genus & laborum expers otium, & poſt ſacrificium epulæ.

Ex publico inſtaurabatur cibus ſacer ac fermento purus.

7. † Ex publico quidem ſuppeditatur * panis *ſacer* non fermentatus; ei autem faciundo inſumuntur *ſimilæ* aſſarones viginti quatuor. Bini coquuntur ſumpti quidem pridie Sabbati: mane vero Sabbati allati, ſuper Menſam ſacram collocantur, ſeni ſenis è regione oppoſiti. Duabus autem lancibus aureis thure plenis ſuper eos poſitis, manent uſque ad proximum Sabbatum: & tunc vice illorum alii apportantur. Iſti vero *ablati* ſacerdotibus in cibum dantur; atque thus igne adoletur, quo ad holocautomata uti ſolent: aliud vero *thus* loco illius panibus ſuperponitur. Sacerdos autem propriis ſumptibus, & quotidie bis, offert *Deo* farinam oleo maceratam, & modica coctione duratam: eſtque *menſura ejus* farinæ aſſaron unus. Hujus autem unam partem dimidiam mane, alteram vero veſpere in ignem injicit. Atqui horum rationem poſthac diligentius explicabimus: nunc vero de his in anteceſſum ſatis mihi videor dixiſſe.

ἀγγζι τῷ Θεῷ [l] ἄρτον, ἀλφίτων μὲν πυρίνων ἀσσάρωνας δύο μὴ ζύμης γεγονότων· θυμάτων ἢ ἄρνας δύο. τοῦτο μὲν γὰρ τῷ Θεῷ [m] προσάγεται μόνον, εἰς δεῖπνον τοῖς ἱερεῦσι σκευάζεται· καὶ καταλιπεῖν οὐδέν ἐστιν ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ὑπαῦριον συγκεχωρημένον. [n] ὁλοκαυτωθησομένοις μόσχοις τε θύσει τρεῖς [o] καὶ κριοὺς δύο καὶ ἄρνας πεσαρεσκαίδεκα, ἐρίφους ἢ δύο ὑπὲρ ἁμαρτημάτων. ἔστι δ' [p] ἀδεμία τῶν ἑορτῶν καθ' ἣν οὐχ ὁλοκαυτῶσιν, οὐδὲ τῶν πόνων τῶν ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἄνεσιν ἡ διδάσκει· ἀλλ' ἐν πάσαις νόμιμον τό τε τῆς θυσίας εἶδος, καὶ τὸ τῆς ἀργίας ἀπαλλαίπωρον, [q] καὶ πρὸς ἐδωδίας εἰσὶ πεπυκότες.

ζ'. Ἐκ μέντοι δὴ κοινῆς σίτου ὀπὸς ζύμης ἄμοιρος ἀσσάρωνες δ' εἴκοσι καὶ τέσσαρες εἰς τὸν ἀναλωθῆναι. [r] ὀπιῶν) ἀνὰ δύο αἱρεθέντες μὲν τῇ πρὸ δ' Σαββάτου· τῷ δὲ Σαββάτῳ πρωὶ κομισθέντες, ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης τίθενται, καθ' ἓξ εἰς ἀλλήλους πεφυκότες. δύο δὲ χρυσέων [s] ὑποκειμένων πινάκων λιβανωτοῦ γεμόντων, ἀφαιροῦσιν ἕως δ' ἑτέρου Σαββάτου· καὶ τότε μὲν ἀντ' ἐκείνων [t] ἄλλοι κομίζονται. οἱ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν πρὸς τροφὴν δίδονται, καὶ δ' λιβανωτοῦ θυμιωμένου ἐπὶ τῷ ἱερῷ πυρί, ἐφ' ᾧ καὶ [v] ὁλοκαυτοῦσι τὰ πάντα· λιβανωτὸς δὲ ὑπὲρ ἐκείνου ἄλλος ὑπὲρ τῶν ἄρτων προσίθεται. θύει δ' [x] ὁ ἱερεὺς ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων, καθ' ἑκάστης ἡμέρας τρὶς ποιῶν, ἄλυρον [y] ἐλαίῳ μεμαγμένον, καὶ [z] πεπηγὸς ὀπήσει βραχείᾳ· καὶ εἷς μέν ἐστιν ἀσσάρων δ' ἄλυρος. τούτου δὲ τὸ μὲν ἥμισυ [a] πρωΐ, τὸ δ' ἕτερον δείλης ὀπτήσει [b] τῷ πυρί· τὰ μὲν οὖν περὶ τούτων λόγου ἀκριβέστερον αὖθις δηλώσομεν· ἱκανὰ δέ μοι δοκεῖ καὶ νῦν περὶ αὐτῶν προειρῆσθαι.

CAP. XI.

De Purificationibus.

Tribus Leviticis tecto & in perpetuum luſtrata, data Deo, graviſſimiſque myſteriis conſecrata.

MOyſes autem tribum Leviticam à populi communitate ſegregans, ſacram utique futuram, aqua è fonte perenni ipſam purificavit, & ſa-

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τῶν ἁγνειῶν.

Μωϋσῆς δὲ [c] τὴν Λευίτιν φυλὴν τοῦ πρὸς τὸν λαὸν κοινωνίας [d] ὑπεξελόμενος ἱερὰν ἐσομένην, ἁγνίζει πηγαίοις ὕδασι καὶ ἀεννάοις, καὶ θυσίας ἃς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις

tati quinque, atque in craſſo ſeptem digitorum, Menacot *c.* 11. §. 4. *Horum inſuper ordines thuris lances duæ coronabant, Lev. c.* 24. *Matth. c.* 12. *Deinde munus proprium Pontificis,* τηγανίτας & ἀχιεφεως חביתי כוהן גדול *appellant Doctores Maſſicla* Menacot *c.* 4. 5. *& paſſim, ſimilaginis aſſaronem oleo ſubactæ & ſubfrixæ mane ſimul & veſpere inſumſit. Lev.* 6. 20 BERN.

* *Panis ſacer non fermentatus*;] Ad verbum, *cibus coctus*, qui frequenter *panis propoſitionis*, & *pani facierum*.

[r] Ὀπτῶνται ἀνὰ δύο] Ὀπτιῶνται ἢ ἀνὰ δυο ἀφαιρεθέντες *Big. Samb. Caſ. & Vat.*

[s] Ὑπεκειμένων] Ita *Samb.* in *aliis* ὑποκειμένων, contra ritum. HUDS. In Siphra & alibi volunt in ipſa menſa locatas fuiſſe acerras. REL.

[t] Ἄλλοι] Ita & Talmudici tradunt alias acerras recenti thure repletas in Sanctum illatas. REL.

[v] Ὁλοκαυτοῦσι] Talmudici non in hunc ignem vel focum, quo holocauſta cremabantur, injectum thus voluntl, ſed alterum focum altaris. Sed Joſephus vel ad ſolum altare tabernaculi, quod hic deſcribit, reſpicit; ubi non eſt credibile focos plures fuiſſe, vel generatim ignem altaris exterioris vocat ignem holocauſtorum, uti & altare holocauſtorum nuncupatur. REL.

[x] Ὁ ἱερεὺς] Intelligit Pontificem Maximum, cujus cruſtula 12 חביתין quotidie offerri conſueviſſe etiam Talmudici tradunt. REL.

[y] Ἐλαίῳ μεμαγμένον,] Sic *Big.* & *Coll. Voſſ.* ἐλαίῳ μεμαγμένον *Samb.* ἐλαίου μεμιγμένου *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐν ἐλαίῳ ποιήσει dicit *Moyſes* in *Levit. c.* 6. *v.* 21. BERN. & HUDS.

[z] Πεπηγὸς ὀπήσει βραχείᾳ·] מרנכרת *marbeceth* recte exponit Joſephus *ſemicoctum, ſemifrixum*. Talmudici pariter אופה מעט בין בשל ונא, *Menacoth* f. 50. b. tam hoc quam אופני מנחתא *merattecha* Interpreti Solymitano, & Samag. 186. & Maimon. *de Sacrificandi ritu* c. 13. BERN.

[a] Πρωΐ,] Ita *Big.* & *Samb.* τὸ πρωὶ in *Editis, aliiſque*.

[b] Τῷ πυρί] Quia obiatio erat ipſius ſacerdotis, tota igne conſumi debuit. REL.

[c] Τὴν Λευίτιν] Sic *Big.* & *Samb. Coll. Voſſ.* λευίτην. in *reliquis* τὴν Λευϊκὴν φυλήν.

[d] Ὑπεξελόμενος] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* more Attico. Ὑφειλόμενος typi priores. Amant ſane Attici verba præpoſitionibus con-

Num. c. 3. *Lev. c.* 8. & *c.* 9. *Ex. c.* 29.

τῶν *Samb.*) ἀλφίτων μὴ πυρίνων *Big.* & *Samb. Panes de alphita ſiccata factos cum fermento aſſariorum duorum, Epiphan.* Reliqui πεπτηκοσιὼ, προσάγουσι τῷ Θεῷ ἀφ' ὧν ἀλφίτων μὴ πυρίνων ἀσσάρωνας δύο, μὴ &c. לחם & על הלחם Lev. c. 23. 17, 18. *panem*, maſſam ac materiem binarum placentarum חלות ב', καὶ τὸ σαμαρείτικον καὶ τὸ χαλδαϊκόν. BERN. Καθ' ὃν προσαγωγὴν *Big. Coll. Voſſ. Samb.* & *Vat.*

[l] Ἄρτον] Duos panes, ἄρτους δύο, offerebant. Res nota eſt. REL.

[m] Προσάγειν] *Vet.* quidem *offeruntur*, quaſi προσάγεται. COCC.

[n] Ὁλοκαυτωθησομένοις] Ὁλοκαυθησομένοις ἢ μόσχος *S. Big.* & *Samb.*

[o] Καὶ κριοὺς δύο καὶ ἄρνας τεσσαρεσκαίδεκα,] Ita codex, omnis Græcus Latinuſque, ac Hiſtoria Scholaſtica *Petri*. Verum S. Moyſes jubet arietes duos tertiumque לעולה hoc feſto adolere. Scribes itaque denuo apud Joſephum, μόσχος τε θύσει τρεῖς, καὶ κριοὺς τρεῖς. BERN. Ita in libris omnibus tam *Græcis* quam *Latinis*, & in Hiſtoria *Petri Comeſtoris*. Sed in *S. Literis* jubet *Moyſes* arietes duos tertiumque hoc feſto adolere. unde ſcribendum cenſet *Bernardus*, καὶ κριοὺς τρεῖς.

[p] Οὐδεμία] *Samb.* οὐδὲ μία.

[q] Καὶ πρὸς ἐδωδίας] Viderat fortaſſis *Scholaſticus* in Muſeo *Caſſiodori* ſui καὶ ὅτι πρὸς ἐδωδίας εἰσὶ πεπυκότες. BERN. Καὶ ὅτι πρὸς ἐδωδὰς legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ſed in omnibus & legitima immolationis ſpecies, & vacationis certus eſt modus, & eorum quæ ad epulandum immolantur.* unde & ipſe ſic mallem interpretari, *ſed in omnibus lex præſcripſit & quale debet eſſe ſacrificium; & qualiter laborum expers otium, & de quibus epulandum poſt ſacrificium*

† *Ex publico quidem ſuppeditatur*] *Ex publico inſtaurabatur cibus ſacer ac fermento purus*, לחם קדש 1 Reg. 21. 4. & *frequenter* לחם פנים *bis ſex* Panes Propoſitionis, *ſicut vertunt utriuſque Inſtrumenti Interpretes* LXXII *equidem alibi* ἄζυμοι προκείμενοι, *ſæpius* αζ οἱ ἑβδομήκοντα. *Pariter Aquila Onceloſuſque, ſi duo unquam illi fuerint,* ἄρτοι προσώπων ἐστὶ אפיא. *B. Paulo* πρόθεσις ἄρτων. *Symmacho adhuc & Interpreti Samaritico* ἄρτοι προθέσεως: *continuo enim ſe coram pons illos jubſerat ὁ ἐντειλάμενος Ex. c.* 25. 30. לפני תמיד *Iſta ratio nominis: haud vero, quod Ben Zoma Phariſæus fuerat opinatus Miſna* Menacot *c.* 11. §. 4. *quaſi* πολύπλοκοι *&* πολυπλόκαστοι *h. e. quadrati. Quanquam ea omnino figura fingerentur, magniſque inſuper modis, palmos decem longi panes,*

τοις [e] νομίμως παρέχονται τῷ Θεῷ· τλώ τε σκλωὴν αὐτοῖς καὶ τὰ σκάφη [f] τὰ ἱερὰ, καὶ τ' ἄλλα ὅσα περὶς σκέπλω τ σκλωῆς ἐπεπόιηο, παρέδωκεν, ὅπως ὑφηγημένων τῶν ἱερέων ὑπηρετήσωζιν. ἤδη γὰ τῷ Θεῷ καθιέρωνο.

β'. Καὶ περὶ τῶν ζώων δὲ διέκρινεν ἕκασον [g] ὅπ τρέφοινο, καὶ ὃ πάλιν ἀπεχόμενοι [h] διατελοῖεν· περὶ ὧν, ἐν οἷς ἂν ἡμῖν ἀφορμὴ τ γραφῆς γένηζαι, διελώσόμεθα· τὰς αἰτίας περοτιθέντες, ἀφ' ὧν κινηθεὶς τὰ μὲν αὐτῶν βρώματα ἡμῖν ἐκέλωσεν εἶναι, τῶν δὲ περοέταξεν ἀπέχεωαι. αἱμαλῳ μέντοι παντὸς εἰς τροφὴν ἀπηγόρωσε τλὼ χρῆσιν, ψυχὴν αὐτὸ καὶ πνεῦμα νομίζων. καὶ [i] κρέως δ τεθνηκότ@ αὐτομάτως ζώϊ τλὼ βρῶσιν διεκώλυσεν· ἐπίωλο τε καὶ σεαλῳ αἰγείϊ, καὶ περοβαλείϊ, καὶ δ τῶν βοῶν ἀπέχεωαι προεῖπεν.

γ'. Ἀπήλασε δὲ τ πόλεως καὶ τὰς λέπρα τὰ σώματα κακωθέντας, καὶ τὰς [k] περὶ τλὼ γονὴν ῥεομένας. καὶ τὰς [l] γυναῖκας ᾗ, αἷς ἡ τ κτ Φύσιν [m] ἔκκρισις ὤπτοι, μετέπεσε περὸς ἡμέραν ἑβδόμλω· μεθ' ἣν ὡς ἤδη καθαρσίοις ἐνδημεῖν ἐφίησιν. ὁμοίως ᾗ καὶ τοὺς κηδεύοναζι νεκρὸν μὴ τοσούτας ἡμέρας νόμιμον τὸ ἐνδημεῖν. τ δ' ὑπὲρ τ ἀριθμὸν τύτων τ ἡμερῶν ἐνεχόμενον ἐν τῷ μιάσμαλι ζύειν νόμιμον ἀμνάδας δύο· ὧν τλὼ μὲν ἑτέραν [n] καθαγνίζειν δεῖ, τλὼ δ' ἑτέραν οἱ ἱερεῖς λαμβάνουσιν. ὁμοίως ᾗ ζύουσι καὶ περὶ δ τλὼ γονὴν ῥεομένη. [o] ὃς δ' ἂν κτ τὰς ὕπνας ἀποκείμενος γονὴν, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς ὕδωρ ψυχρὸν, ὁμοίως τοῖς κατὰ νόμον γυναικὶ πλησιάζωσιν [p] ἐξουσίαν ἔχϊ. τὰς ᾗ λεπρὰς εἰς τὸ παντελὲς ἐξήλασε τ πόλεως, [q] μηδενὶ συνδιαλωμένας καὶ νεκρᾷ μηδὲν διαφέρονζας. [r] ἂν δέ τις ἐξικεθώσας τ Θεὸν ἀπολυθῇ τ νόσε, καὶ τλὼ [s] ἐῤῥωμένλω κομίσηλαι χρόαν· ὁ δὴ τοιῶτ@ ποικίλαις ἀμείβεθαι θυσίαις τ Θεὸν, περὶ ὧν ὕστερον ἐρῶμεν.

δ'. Ὅθεν καταγελάσέν τις τ λεγόνλων Μωϋσεῖ, λέπρα κεκακωμένον αὐτὸν τε ἀπ' Αἰγύπλε φυγεῖν, καὶ τ σκπεσόνλων διὰ τοῦτο τλὼ αἰτίαν ἡγησάμενον εἰς τλὼ Χαναναίαν ἀγαγεῖν αὐτύς. εἰ γὰ τῦτ' ἦν ἀληθὲς, [t] οὐκ ἂν Μωϋσῆς ὀπὶ τῇ αὐτῦ ἀτιμίᾳ τοιαῦτα ἐνομοθέτησεν, οἷς εὔλογον ἦν αὐτὸν καὶ ἑτέρων εἰσηγμένων ἀντιφωνέναι. καὶ ταῦτα, ᾧ καὶ πολλοῖς ἔθνεσιν ὄντων λεπρῶν, καὶ τιμῆς ἀπολαυόνλων, [v] καὶ οὐ μόνον [x] ὕβρεως καὶ φυγῆς ἀπηλλαγμένων, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀπισημοτάτους ὑγιείας ἐγκλυομένους, καὶ τὰς [y] πολιτικὰς ἀρχὰς πισθυμένους, καὶ εἰς ἱερὰ καὶ ναοὺς ἐξουσίαν ἐχόντων [z] εἰσιέναι. ὥστ' ἤδειν ἐκώλυε καὶ Μωϋσῆν, εἰ τοιύτῳ τινὶ συμπλώματι περὶ τὴν [a] χρόαν ἢ αὐτὸς ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθ@ ἠλάτλωτο, νομοθετῆσαι περὶ αὐτῶν τὰ κάλλιστα, καὶ

crificiis quæ hujusmodi occasione Deo solent offerri: atque Tabernaculum & sacra vasa Levitarum curæ commisit, & alia quæcunque facta erant in tegumentum Tabernaculi; ut qui sacerdotibus, prout illi præciperent, ministraturi essent. jam enim Deo consecrati erant.

2. Et de animalibus discrevit singula quæ comederent, itemque à quibus penitus abstinerent. De quibus, si quando nobis oblata fuerit scribendi occasio, edisseremus, causas etiam adjicientes, quibus motus alia quidem illorum nobis in cibum esse præceperit, ab aliis vero jusserit abhorrere. Sanguinis certe cujuscunque vescendi usu interdixit, quod animam ipsum & spiritum putaret. Quin & carnis sponte mortui animalis esum *omnino* prohibuit: atque à reticulo & adipe caprino, & ovillo, & bubulo abstinendum esse præmonuit.

De carne morticina, de sanguine, aliisque cibis immundis ac vetitis leges. Lev. c. 7. c. 17. & c. 11. & Deut. c. 14.

3. Expulit autem civitate etiam lepra infectos, & genitura fluente laborantes. Porro & mulieres, quibus adesset secretio naturalis, seorsum habitare voluit usque ad septimam diem; post quam cum hominibus tanquam puras versari permisit. Similiter etiam & funus curantibus post totidem dies licebat cœtui interesse. Si quis autem ultra hunc dierum numerum pollutione teneretur, præcipitur agnas duas mactare: quarum alteram quidem adolere oportet, alteram vero sacerdotes accipiunt. Eodem etiam modo sacrificant quibus genitura defluit. Qui vero per quietem passus sit seminis profluvium, si in aquam frigidam ingrediatur, parem potestatem habet ac ii qui cum uxoribus *legitime concubuerunt, Leprosos autem in perpetuum à civitate abegit, cum nemine commercium habituros & *tanquam* nihil à mortuis differentes. Si quis vero precibus à Deo impetraverit ut hoc morbo liberetur, sanumque colorem *aliquando* recipiat: is quidem variis Deum remunerat sacrificiis, de quibus posthac agemus.

Lepræ & vitiorum similium infamia. Lev. c. 13. c. 14. c. 15. c. 16. & Num. c. 5.

4. Unde *profecto* alicui liceret & illos irridere, qui dicunt Moysem, lepra infectum & ipsum ex Ægypto profugisse, & ob eandem causam ejectis illos in Chananæam perduxisse. Si enim hoc verum exstitisset, nequaquam Moyses in sui dedecus & opprobrium ejusmodi legem tulisset: cui & ipsum, si ab alio lata fuisset, reclamare voluisse probabile est. Præsertim cum apud plurimas lepræ sint, & honorem assequantur; tantumque abest ut contumelia afficiantur & exsilio, ut *è contra* & militiæ magna obierint munia, & domi rem publicam administrarint, & in loca sacra & templa ingrediendi potestatem habuerint. Adeo ut nihil impedierit Moysem, si tali aliquo coloris *male sani* vitio aut ipsi aut multitudini quæ cum eo erat dignitas imminueretur, quo

Moysi genitique Hebræ vitiligine, maculam veterem & τηλαυγῆ, abstergit Josephus tum heic tum libris contra Appionem.

contra Græcum vulgus asperare. BERN. & HUDS.

e Νομίμως] Sciolus ad membranam *Sambuci* νομίμοις. BERN.

f Τὰ ἱερὰ,] Τὰ ἱερολικὰ καὶ τὰ ἄλλα *Big. Coll. Voss.* & *Samb.*

g Ὅτι πρέφοιτο,] Probum illud & Atticum. *Burius* (ut & *Cocceius*) noster maluit ᾧ τι aut ἅτινι. BERN.

h Διατελοῖεν·] Ita *Big. Samb.* & *Busb.* ἀφιτελεῖεν in *reliquis*.

i Κρέως] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* κρέων in *ceteris*. Mox αὐτομάτως ζώϊ τλὼ βρῶσιν ἐκώλυεν. ἐπίπλοον τε καὶ σέαλος αἰγείου καὶ περοβατείου καὶ ᾧ τ βοῶν ἀπέχεωαι προεῖπεν *Hen.* BERN. & HUDS.

k Περὶ τλὼ γονὴν ῥεομένας.] Περὶ f. delendum, & sic mox. COCC. זבים Hebræis: hos urbe non excludunt Talmudici in Kelim. 1. 8. sed solo monte templi. REL.

l Γυναῖκας ᾗ,] Γυναῖκας ᾗ οἷς ἡ αἷς *Big. Coll. Voss.* & *Samb.*

m Ἔκκρισις] Forsan ἔκρυσις.

n Καθαγνίζειν] Καθαγνίζειν δεῖ cum MSS. aut καθαγίζειν δεῖ cum Editis, utrumlibet congrue dicitur de holocautomate seu עולת; imo hoc Athenas redoleт. Attamen agna לחטאת (duas enim requirebant hæc vitia) familia sacra vescebatur. BERN. Hoc malui ex quibusdam *MSS.* in *aliis* cum *Editis* καθαγίζειν δεῖ.

o Ὃς δ' ἂν] In suo *Codice* ὁσάκις aut ὡς δ' ἂν forte reperiebat *Vet. Interpr.* qui reddit *quoties per somnum* &c.

p Ἐξουσίαν ἔχϊ.] *Id est*, ad vesperum ei licebit hominum consuetudine frui. Vide *Levit.* c. 15. v. 19.

q Μηδενὶ] Ita ex *MSS.* μηδὲν in *Editis*.

r Ἂν δ' ἄρα τις] *Samb.* ἂν δέ τις *Hen.* & *Busb.* ἐὰν δὲ τις. Mox *Basil.* & *Gen.* ἀμοίβεθαι nullo verbo. BERN.

s Ἐῤῥωμένλω] Ἐῤῥωμένη legerat *Epiphan.* nam interpretatur *sani colorem*.

t Οὐκ ἂν] Ordine alio *Samb.* & *Vat.* οὐκ ἂν ἐπὶ τῇ αὐτῦ ἀτιμίᾳ Μωϋσῆς τοιαῦτα &c.

v Καὶ δ μόνον] *Big.* & *Samb.* ἀπολαυόντων· δ μόνον &c. Scriptum olim putabis ἀπολαυόντων· κὦ μόνον. BERN.

x Ὕβρεως καὶ φυγῆς.] Ὕβρεως καὶ ἀτιμίας καὶ φυγῆς *Big.* & *Coll. Voss.* ex glossemate, ut puto. BERN.

y Πολιτικὰς ἀρχὰς] Periere tamen hæc *Big.* & *Coll. Voss.* propter catalexin —— ομένων. Maxime autem intelligit Flavius nobilem illum Syrum, quem olim Elisæus vates Divina arte sanavit. BERN.

z Εἰσιέναι.] Inde colligitur lepram contagiosam non fuisse. REL.

a Χρόαν] Χρόαν ἢ, τῷ σὺν αὐτῷ *Basil.* & *Gen.* nisi quod retineant τλὼ vulgare. Verum MSS. *Big.* & *Samb. Epiphanio* etiam adstipulante, χρόαν ἢ τὸ (*Big.* ἢ τὸ, *Epiphanius* addit αὐτὸς, ἢ τὸ) σὺν αὐτῷ πλῆθ@ ἠλάτλωτο. Neutram profecto lectionem jure damnarent Aristarchi. BERN. Ita è *Cod. Samb.* & *Coll. Voss.* nisi quod ἢ αὐτὸς ex *Veteri Interprete* adjecerimus. χρόαν ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθ@ ἠλάτλωτο *Big.* In *Editis* & *Vat.* χρόαν ἢ;

scilicet menstruæ non sint.

q Μηδενὶ] Ita ex *MSS.* μηδὲν in *Editis*.

r Ἂν ἄρα τις] *Samb.* ἂν δέ τις *Hen.* & *Busb.* ἐὰν δὲ τις. Mox *Basil.* & *Gen.* ἀμοίβεθαι nullo verbo. BERN.

s Ἐῤῥωμένλω] Ἐῤῥωμένη legerat *Epiphan.* nam interpretatur *sani colorem*.

t Οὐκ ἂν] Ordine alio *Samb.* & *Vat.* οὐκ ἂν ἐπὶ τῇ αὐτῦ ἀτιμίᾳ Μωϋσῆς τοιαῦτα &c.

v Καὶ δ μόνον] *Big.* & *Samb.* ἀπολαυόντων· δ μόνον &c. Scriptum olim putabis ἀπολαυόντων· κὦ μόνον. BERN.

x Ὕβρεως καὶ φυγῆς.] Ὕβρεως καὶ ἀτιμίας καὶ φυγῆς *Big.* & *Coll. Voss.* ex glossemate, ut puto. BERN.

y Πολιτικὰς ἀρχὰς] Periere tamen hæc *Big.* & *Coll. Voss.* propter catalexin —— ομένων. Maxime autem intelligit Flavius nobilem illum Syrum, quem olim Elisæus vates Divina arte sanavit. BERN.

z Εἰσιέναι.] Inde colligitur lepram contagiosam non fuisse. REL.

a Χρόαν] Χρόαν ἢ, τῷ σὺν αὐτῷ *Basil.* & *Gen.* nisi quod retineant τλὼ vulgare. Verum MSS. *Big.* & *Samb. Epiphanio* etiam adstipulante, χρόαν ἢ τὸ (*Big.* ἢ τὸ, *Epiphanius* addit αὐτὸς, ἢ τὸ) σὺν αὐτῷ πλῆθ@ ἠλάτλωτο. Neutram profecto lectionem jure damnarent Aristarchi. BERN. Ita è *Cod. Samb.* & *Coll. Voss.* nisi quod ἢ αὐτὸς ex *Veteri Interprete* adjecerimus. χρόαν ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθ@ ἠλάτλωτο *Big.* In *Editis* & *Vat.* χρόαν ἢ;

quo minus meliora de iſtis ſanciret, nec quid damni malive hujuſmodi ſtatueret. Sed manifeſtum eſt quod invidia moti hæc de nobis loquantur. Moyſes autem labis hujus immunis, inter populares ſuos itidem ab ea puros, leges morbo tentatis poſuit, Dei honori proſpiciens atque conſulens. Verum de his quiſque ſentiat prout libuerit.

Puerperarum luſtratio. Lev. c. 12.

5. Mulieres autem, poſtquam pepererint, in templum ingredi prohibuit, aut ſacri quid tangere uſque ad quinquageſimam diem, ſi mares fuerint enixæ: ſi enim feminas ediderint, duplex conſtitutus eſt dierum numerus. Veruntamen, cum poſt tempus ut diximus præſtitutum intraverint, victimas mactant, quas ſacerdotes Deo offerunt.

De conjuge ſuſpecta. Num. c. 5.

6. At ſi quis uxorem ſuam adulteratam ſuſpicetur, is farinæ hordeaceæ aſſaronem affert, atque ejus pugillus unus in aram Dei conjicitur, reliquum ſacerdotibus datur ad victum. Mulierem vero ſacerdotum aliquis ſtatuens ad portam, quæ ad templum obverſa eſt, & capitis ejus velamen detrahens, Dei quidem nomen in membranam inſcribit, jubetque conceptis verbis jurare, quod nulla maritum injuria affecerit, & ſi pudicitiam violaverit, ut crus ſuum dextrum luxetur, uteroque inflata moriatur: ſin vero nimio amore & ex eo nata zelotypia maritus in temerariam ſuſpicionem devenerit, ut decimo poſt menſe maſculum pariat. Juramento autem peracto, *ſacerdos* nomen *Dei* à membrana *aqua* delens in phialam exprimit; ſumptoque templi pulvere, in quem forte incidit, atque *in phialam* inſperſo, mulieri dat ebibendum. Illa vero, ſi injuſte accuſata fuerit, & gravida facta

μηδὲ μίαν τοιαύτην ὀφλεῖσαι ζημίαν. ἀλλὰ δῆλον ὡς ταῦτα μὲν ὑπὲρ ἡμῶν λέγουσιν ὑπὸ βασκανίας [b] προαγόμενοι. Μωϋσῆς δὲ τούτων καθαρὸς ὢν, ἐν καθαροῖς τοῖς ὁμοφύλοις ὑπὲρ τῶν νενοσηκότων ἐνομοθέτει, καὶ τιμῶν τὸ θεῖον τοῦτο ποιῶν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕκαστος ὡς αὐτῷ δοκεῖ σκοπείτω.

ε'. Τὰς δὲ γυναῖκας, [c] ἐπὰν τέκωσιν, [d] εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι κεκώλυκε, καὶ [e] θυσιῶν ἅπτεσθαι μέχρι πεντηκοστῆς ἡμερῶν, ἂν ἄρρεν τὸ τεχθὲν ᾖ· διπλασίονας γὰρ εἶναι τὰς ἡμέρας ὅπερ θηλυτοκίας [f] νενόμικε. εἰσιέναι μέντοι, [g] μετὰ τὸν προειρημένον προθεσμίαν, θυσίας ἐπιτελοῦσιν, ἃς οἱ ἱερεῖς πρὸς τὸ Θεῖον ἀναφέρουσι.

ς'. [h] Ἐὰν δέ τινα ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαί τις [i] αὐτῷ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῆς [k] ἀλεσμένης ἀσσάρωνα· καὶ μίαν αὐτῆς δράκα [l] ἐπιβαλόντες τῷ Θεῷ, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι διδόασιν εἰς τροφήν. τὴν δὲ γυναῖκα στήσας τῶν ἱερέων παρὰ τὰς [m] πύλας, αἳ δὲ εἰσὶ πεφραγμέναι πρὸς τὸν νεών, καὶ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον [n] ἀφελών, ἐπιγράφει μὲν ὁ θεὸς [o] τὴν προσηγορίαν διφθέρᾳ, κελεύει δὲ ὀμνύειν μηδὲν ἠδικηκέναι [p] τὸν ἄνδρα, παραβᾶσαν δὲ τὸ σῶφρον, καὶ δεξιὸν σκέλος ἔξαρθρον γενέσθαι, καὶ τὴν γαστέρα [q] πεπηθεῖσαν ὥστε ἀποθανεῖν· [r] ἂν δὲ ὑπὸ πολλοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ μετὰ τούτου ζηλοτυπίας προπετῶς ὁ ἀνὴρ μετὰ τὴν ὑπόνοιαν εἰς κεκινημένον, μιᾷ δεκάτῳ γενέσθαι παιδίον ἄρρεν αὐτῷ. τῶν δὲ ὅρκων τελειωθέντων, τὴν διφθέρας ἀπαλείψας τέγνομα [s] εἰς φιάλην σκπίζει· προσημόσας τε [t] ἐκ τοῦ ἱεροῦ γῆς εἴ τι πρόσυχοι, καὶ καθαπάσας σκπεῖν δίδωσιν. ἡδὺ, εἰ μὲν ἀδίκως ἐνεκλή-

τῷ σοὶ αὐτῷ πλήθει εἰλίθῳ ἀν τομυθετῆσαι.

b Προαγόμενοι.] Προαγορεύόμενοι *Vat.*

c Ἐπειδὰν] Ἐπειδὰν *Hen.* Mox ille cum *Busb.* ἐκώλυσε, καὶ θυσιῶν ἀπέχεσθαι μέχρι μ'. ἡμ. ἂν ἄρρεν ᾖ τὸ τεχθέν. BERN. Vulg. ἐπειδὴ ἀν. verum ita *Hen.* prout in Notis docuit *Bern.* & recepit in contextum. *Hudſ.* HAV.

d Εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι κεκώλυκε,] במקדש eſt in Levit. 12. Talmudici iu Kelim. cap. 1. miſn. 8. ſcribunt puerperis non licuiſſe extimum illud ſpatiorum quæ templum cingebant ingredi, quod הר הבית dicitur, id eſt mons templi. Adeoque τὸ ἱερὸν hic erit mons templi, uti & מקדש Talmudici aliquando tam late extendunt, ut ipſum montem templi complectatur. Vide Codicem Schecalim. 1. 3. REL.

e Θυσιῶν ἅπτεσθαι] Eſt partes ſacrificiorum attingere aut comedere. Levit. 12. בכל קדש לא תגע dicitur, *ſanctum non attinget*. Id hic Joſephus explicat. קדש ſunt, θυσίαι. Ita & Judæi alii loquuntur. Primitiæ & decimæ non ſunt קדש. Adeoque puerpera de iis comedebat, non de קדש. Vide Negaim. XIV. 3. REL.

f Νενόμικε.] Συμβέβηκε pro νενόμικε habent *Big. Coll. Voſſ. Samb.* & *Vat.* εἰ θηλυτοκία συμβέβηκεν legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

g Μετὰ τὸν προειρημένον προθεσμίαν,] Μετὰ τὰς προειρ. προθεσμίας *Hen.* & *Busb.* BERN.

h Ἐὰν δέ τινα ὑπονοήσῃ] Ἐάν τις ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαι αὐτῇ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῶν ἀλεύρου ἀσσάρωνα *Cedrenus* ex *Joſepho*.

i Αὐτῷ] G. Cedrenus p. 68. qui hoc examen deſcribit è Flavio, ἐάν τις ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαι αὐτῇ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῶν ἀλεύρου ἀσσάρωνα, &c. BERN.

k Ἀλεσμένης ἀσσάρωνα·] *Big* ἀλεσμένης. Ibidem *Hen.* & *Busb.* ἀσσάρωτον pro ἀσσάρωνα. BERN.

l Ἐπιβαλόντες] *Big. Samb Hen.. Busb.* & *G. Cedr.* ἐπιβάλλοντες *Baſ. Gen.* & *Epiphan.* BERN.

m Πύλας,] An certius hoc deſcribunt Miſnici c. 1. 5. שער נקנור, vel לשערי המזרח לשער ניקנור, ut in editione Bombergi. *Adducitur ea ad portam Orientalem præ valvis Nicanoris.* Nam, ut ſubnotant Gemariſtæ Urbis Sanctæ, de ἐναλλαγῇ, Num. 5. 18. כל מקום שנאמר לפני יהוה הוא שער ניקנור. Latius alii hæc verba interpretantur, nimirum malæ famæ fœminam vi rapi ab exteriori porta Orientis ad ſuperiorem חיצון העליון, quæ atrium Iſraelis à muliebri gradibus etiam præſtructis diſtinguebat. BERN. Portam Nicanoris fuiſſe tradunt Talmudici locum, ubi conſtitueretur mulier adulterii ſuſpecta. REL.

n Ἀφελών,] Id eſt פרוע ראש Talmudicorum. REL.

o Τὴν προσηγορίαν] Mirum hoc neſciiſſe nomodidaſcalos ævo Antoninorum, adeoque certaſſe ſecum, num ſolus verſus XXI. ubi quidem occurrit Nomen Sanctiſſimum, num è ſacris plures atramento ἀνομοίτῳ dire ſchedulæ rite inſcriberentur: quam הספר Lex vocat, Miſna המגילא, Joſephus ἡ διφθέρα, εὔξεσον δή. Quippe rudem & impoliram pellem, דפתרא etiam dictam, rejiciunt Patres Sotæ c. 2. 4. BERN.

p Τὸν ἄνδρα,] Georgius τὸν τὸ ἀνδρα. Subinde ille illepide σκιλας ἀξίεσθαι ἐξαξίεσθαι γλυκέως. BERN.

μην ἐπ' ἐμοὶ τοιαύτην ὀφλεῖν ζημίαν. ἀλλὰ δῆλον ὡς ταῦτα μὲν ὑπὲρ ἡμῶν λέγουσιν ὑπὸ βασκανίας [b] προαγόμενοι. Μωϋσῆς δὲ τούτων καθαρὸς ὢν, ἐν καθαροῖς τοῖς ὁμοφύλοις περὶ τῶν νενοσηκότων ἐνομοθέτει, καὶ τιμῶν τὸ θεῖον τοῦτο ποιῶν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕκαστος ὡς αὐτῷ δοκεῖ σκοπείτω.

ε'. Τὰς δὲ γυναῖκας, [c] ἐπὰν τέκωσιν, [d] εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι κεκώλυκε, καὶ [e] θυσιῶν ἅπτεσθαι μέχρι πεντηκοστῆς ἡμερῶν, ἂν ἄρρεν τὸ τεχθὲν ᾖ· διπλασίονας γὰρ εἶναι τὰς ἡμέρας ὅπερ θηλυτοκίας [f] νενόμικε. εἰσιέναι μέντοι, [g] μετὰ τὸν προειρημένον προθεσμίαν, θυσίας ἐπιτελοῦσιν, ἃς οἱ ἱερεῖς πρὸς τὸ Θεῖον ἀναφέρουσι.

ς'. [h] Ἐὰν δέ τινα ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαί τις [i] αὐτῷ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῆς [k] ἀλεσμένης ἀσσάρωνα· καὶ μίαν αὐτῆς δράκα [l] ἐπιβαλόντες τῷ Θεῷ, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι διδόασιν εἰς τροφήν. τὴν δὲ γυναῖκα στήσας τῶν ἱερέων παρὰ τὰς [m] πύλας, αἳ δὲ εἰσὶ πεφραγμέναι πρὸς τὸν νεών, καὶ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον [n] ἀφελών, ἐπιγράφει μὲν ὁ θεὸς [o] τὴν προσηγορίαν διφθέρᾳ, κελεύει δὲ ὀμνύειν μηδὲν ἠδικηκέναι [p] τὸν ἄνδρα, παραβᾶσαν δὲ τὸ σῶφρον, καὶ δεξιὸν σκέλος ἔξαρθρον γενέσθαι, καὶ τὴν γαστέρα [q] πεπηθεῖσαν ὥστε ἀποθανεῖν· [r] ἂν δὲ ὑπὸ πολλοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ μετὰ τούτου ζηλοτυπίας προπετῶς ὁ ἀνὴρ μετὰ τὴν ὑπόνοιαν εἰς κεκινημένον, μιᾷ δεκάτῳ γενέσθαι παιδίον ἄρρεν αὐτῷ. τῶν δὲ ὅρκων τελειωθέντων, τὴν διφθέρας ἀπαλείψας τέγνομα [s] εἰς φιάλην σκπίζει· προσημόσας τε [t] ἐκ τοῦ ἱεροῦ γῆς εἴ τι πρόσυχοι, καὶ καθαπάσας σκπεῖν δίδωσιν. ἡδὺ, εἰ μὲν ἀδίκως ἐνεκλή-

q Πεπηθεῖσαν] Recte *Big.* & *Samb.* τὴν γαστέρα πεπηθεῖσαν, *utero inflatam & obtumidam*. Sequitur enim de plaga eadem, τὴν κοιλίαν ὑπερ καταλασσομ. Pariter ad Moyſen v. 21. Interpr. LXX. בטנר צברת. τὴν κοιλίαν σου πεπρησμένην, & v. 27. צבתה, בטנרה, πρησθησ) τὴν κοιλίαν, Hier. *inflato ventre*, & idem v. 23. *utero tumeſcente*. Onceloſus inſuper, Saadias, & omnis Rabbinitas צבה exponit נפיחא *tυφιχὰ*, atque ولمرض, inflatum, διφθηκὸς, πεφυσημένον, ἐμπεπρησμένον: neque aliter Doctores Samaritani, ſive Arabice ſive vernacule ſcriptitent. Cæterum legitur ſæpius πρῆσαι eo animo in optimo carmine. Unde Grammatici veteres Didymus, Heſychius, aliique ad ιλ'. α. 481. ὁ δ' ἄνεμος πρῆσιν, ἐφύσησεν. Et ιλ'. π. πρῆσε χαπὸν, ἐξεφύσησε: & phraſi dilecta idem vates δακεῖν ἀναπρῆσας, ἀναφυσήσας Did. & Heſych. & Etym. M. Hi autem ſubjiciunt, ὅθεν καὶ ἡμεῖς τὰς πεφυσημένας πεπρησμένας φαμέν. Euſtathius adhuc inſtat, ἢ τοι γεμίσας τὰς ὀφθαλμούς. Herodianus etiam in Partitionibus nondum editis, λέγε δὲ πρῶ, πρήθω. δύο ἦ σημαίνῃ τὸ πρήθω, φυσῶ καὶ ἐμπυελίζω. Attamen operæ Complutenſes legerant in Sacris ——— κοιλίαν σου πεπερισμένην *diſruptam*, Theodoretoque explicante ῥηγνυμένην. Hieronymus etiam hanc interpretationem involvit, ubi reddit v. 21. *Et tumens uterus tuus rumpetur*, ex Hebraico ובטנך צברת ואורת. Apud Joſephum modo πεπηθεῖσαν prætulerunt *Hen. Busb. Baſ.* & *Gen.* Quinetiam πεπηθεῖσαν notione οἰδαλέαν aut defendi ex πεπηθὼς, ἐξαφθεὶς Suidæ; πελεῖ), φυσᾶται Heſychii: κενεώτερος, ἢ δυσπνοίαν ποιεῖ, καὶ πίμπρησι (καὶ ἐπιτείνῃ) τὰς λαγόνας, καὶ ὅτε τύτε φυσᾶται ἢ ἴδρᾳ, Apſyrti veterinarii c. 46. de arte ſua: aut hæc omnia exiſtimabis culpa libraria accidiſſe vice η vocalis præcedentis. Poſtremo ob oculos habuit Epiphan. Scholaſticus τὴν γαστέρα πυσθῆσαν, *utero putrefacto*. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* (& *Cocc.*) recte ut conſtat ex v. 15. & ex LXX. in *Num.* c. 5. v. 21. *Didymo* in *Homeri* Il. A'. v. 481. *Heſych.* & *Etym. M.* In *Editis aliiſque* πεπηθῆσαν.

r Ἂν δὲ ὑπὸ πολλοῦ δὲ ἔρωτος] Cedrenus ἐὰν ἦ ὑπὸ πολλοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ μετὰ τούτου (*Busb.* & *Hen.* μετὰ τούτου) ζηλοτυπίας. BERN.

s Εἰς φιάλην σκπιεῖ·] Eadem & phraſis Miſnæ c. 2. 2. פיילי של חרש חרשית, pro כלי חרש Amramidæ, Onceloſive מן רחקף. Ibidem εἰς φιάλην σκπιεῖ convenit verbo Legis ומחה אל מי המרים, aut Onceloſi, Deuterotarum Judaicorum, Samaritanorumque וימחק, καὶ ἐξαλείψῃ εἰς τὸ ὕδωρ δὲ ἐλεμῦ. BERN. In Miſna Sota etiam פיאלי φιάλη appellatur. REL.

t Ἐκ δὲ ἱεροῦ] Ἐκ τοῦ δὲ ἱεροῦ γῆς εἴτι προσύχοι Cedr. ὁπ δὲ ἱεροῦ γῆς εἴτι προσὸς τοίχοις *Epiphan.* ignarus nimis Sacræ Legis, ubi imperatur v. 17. καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς καὶ τοῦ γῆς τοῦ ὄντος ἐπὶ δὲ ἐδάφους τοῦ σκηνῆς, בקרקע המשכן. Deuterotæ inſuper monent pulverem in pavimento dextro Ædis ſervatum hac cauſa ſub marmor cubitale c. 2. 2. Quinetiam ſtatim à potu amaro livere uxor falſa luemque cœlitus impreſſam oſtendere, niſi nos fallat ſecta plurima Phariſæorum Sotæ c. 3. 4, 5. מאן זכות תולה במים המרים, virque annum ultra vitam miſeram prorogare. Contraria omnia evenire docent Magiſtri Babylonii Sotæ f. 26. & Maim. in libello cognomine c. 3. conjugi innocenti, meliorem ſolito

vul

χλήθη, ἐγκύμων τε γένεσθαι καὶ τελεσφορεῖται καλὰ τὴν γαστέρα· ψῦσιμένη γ' τ' ἄνδρα ἐπὶ τοῖς γάμοις, καὶ τ' Θεὸν ἐπὶ τοῖς ὅρκοις, μετ' αἰσχύνης καταστρέφει τ' βίον, τοῦ τε σκέλους ἐκπεσόντος [v] αὐτῇ, καὶ τὴν κοιλίαν ὑδέρᾳ καταλαβόντος. καὶ περὶ μὲν τῶν θυσιῶν τ' ἁγνείας τ' [x] ἐπ' αὐταῖς ταῦτα Μωϋσῆς [y] τοῖς ὁμοφύλοις προενόησε· νόμους γ' αὐτοῖς τοιούτους ἔθετο.

est, exactoque tempore suo filium enititur: si autem fidem viro nuptiis datam fefellerit, Deoque juramento adstrictam fregerit, mortem obit ignominiosam, crure illi decidente, & aqua intercute ventrem occupante. Atque hæc quidem sunt quæ Moyses popularibus suis de sacrificiis & purificatione eorum præscripsit: leges autem eis tales *insuper* posuit.

ΚΕΦ. ιϚ'.

Νόμοι διάφοροι.

Μοιχείαν μὲν εἰς τὸ παντελὲς ἀπεῖπε· νομίσας εὐδαίμον τὸ περὶ τοὺς γάμους ὑγιαίνειν τοὺς ἄνδρας, καὶ τῇ τε πόλει καὶ τοῖς οἴκοις συμφέρειν τὸ τοὺς παῖδας εἶναι γνησίους. καὶ τὸ μίσγεσθαι δὲ μητράζιν, [z] ὡς κακὸν μέγιστον ὁ νόμος ἀπεῖπεν· ὁμοίως δὲ καὶ πατρὸς σωτείναι γαμετῇ, καὶ [a] πίτθαις, καὶ ἀδελφαῖς, καὶ παίδων γυναιξίν, ὡς. [b] ἔκφαυλον ἔχον τὴν ἀδικίαν, μεμίσηκεν. ἐκώλυσε δὲ ἓ γυναικὶ μεμιασμένῃ τοῖς καλὰ φύσιν θλησιάζειν, μηδὲ κτήνεσιν εἰς σωτηρίαν φοιτᾶν, μηδὲ τῷ τρὸς τὰ [c] ἄρρενα μίξιν τιμᾶν, διὰ τὴν ἐπ' αὐτοῖς ὥραν ἡδονῇ θηρωμένους τ' βόμον. καλὰ γ' τ' εἰς ταῦτ' ἐξυβρισαίνων, θανάτου ὥρισε τὴν τιμωρίαν.

β'. Τῶν δ' ἱερέων καὶ διαλασίονα τὴν ἁγνείαν ἐπέθησε. [d] τούτων τε γὰ αὐτὸς ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἴρχθη, καὶ τροθέτει γαμεῖν τὰς [e] ἠταιρικύας ἐκώλυσε· μήτε δούλην, [f] μήτ' αἰχμάλωτον γαμεῖν αὐτοῖς [g] κεκώλυκε, καὶ τὰς ἐκ πανηλείας καὶ τ' πανδοκεύειν πεπεισμένας τ' βίον, [h] μηδὲ τὰς τ' τροτέρων ἀνδρῶν ἐφ' αἷς δηπόθεν αἰτίαις ἀπηλλαγμένας. τ' δ' ἀρχιερέα μέντοι καὶ τεθνηκότος ἀνδρὸς [i] ἠξίωσε γαμεῖν γυναῖκα, τοῦτο τοῖς ἄλλοις ἱερεῦσι συγχωρῶν. [k] μόνῃ γ' αὐτῷ δέδωκε γαμεῖν παρθένον, καὶ τοσῦτο φυλάττειν. ὅθεν καὶ νεκρῷ τροσίασιν ὁ ἀρχιερεὺς, τ' λοιπῶν δὲ κεκωλυμένων ἀδελφοῖς καὶ γονεῦσι καὶ παισὶ [l] τοῖς ἑαυτῶν τροσιέναι μεταξάσιν. ἀφελεῖς γ' εἶναι [q] πάσαν ἀφέλειαν. τ' γ' [r] μὴ ὁλόκληρον τ' ἱερέων νέμεσθαι τρὸς τοὺς ἱερεῖς ἐκέλευσε τὰ γέρα· ἀναβαίνειν

CAP. XII.

Leges variæ.

ADulterium quidem in universum prohibuit; felicitatis esse reputans, ut viri de nuptiis recte sentiant; atque reip. simul ac familiis expedire, ut legitimi sint liberi. Item matribus misceri, ut omnium nequissimum, vetuit lex: atque etiam cum noverca, & materteris, & sororibus, & filiorum uxoribus rem habere, ut flagitium abominandum detestatus est *Moyses*. Quin & prohibuit ad mulierem menstruis pollutam accedere, aut bestiarum concubitum petere, aut coitûs cum maribus amore ardere, *turpem* & improbam ex eorum pulchritudine *sibimet* quærentes voluptatem. Iis vero qui hæc *præcepta* insolenter ausi fuerint transgredi, pœnam capitalem irrogavit. *Incestus & turpes concubitus morte vindicantur. Lev. c. 18. & c. 20.*

2. At sacerdotibus puritatem etiam duplo majorem *quam reliquis* præscripsit. Nam & ab istis similiter eos abstinere voluit, prætereaque lege cavebat ne mulieres in uxores haberent quæ prostitutissent: imo & servam aut captivam ducere prohibuit, aut quæ ex caupona aut hospitio publico vitam sustentassent, aut quæ à prioribus viris quacunque de causa repudiatæ fuissent. Summum vero Pontificem ne mortui quidem uxorem in matrimonium accipere permisit, licet hoc aliis sacerdotibus liberum reliquit. Huic autem injunxit solum virginem ducere, eamque servare. Ob eandem rationem neque ad mortuum accedit Pontifex: cum tamen cæteris sacerdotibus licitum sit ad fratres & parentes & liberos mortuos accedere. * Item corpora integra habere *jubentur*, & ab omni *Sacerdotum honestas, ac præcipua M. Pontificis. Lev. c. 21.*

vultum, valetudinem firmam, partum facilem masculumque. BERN. Ex τ' δ' ἱερᾶ γῆς Cedren. ὠκοδόμησας τε καὶ δ' ἱερᾶ γῆς *Vat.* ὧν δ' ἱερᾶ γῆς ἤ τι τρὸς τοίχοις legerat *Vet. Interpr.* ignarus Sacræ legis, *Num.* c. 5. v. 17.

[y] Αὐτῇ,] Georgio αὐτῆς.

[x] Ἐπ' αὐταῖς] Τῆς ἐπ' αὐτὰς *Bas.* & *Gen.* τ' ἐπ' αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Epiph.* ἐπ' αὐτᾶς pro ἐπ' αὐτὰς ante editorum, sonoritatis similis gratia. BERN. Ita pro ἐπ' αὐτᾶς *Editorum*, quod ex simili cum ἐπ' αὐταῖς sono ortum, rescripsit *Bernardus.* ἐπ' αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐπ' αὐτῇ *Vat.*

[y] Τοῖς ὁμοφύλοις] Non iis tantum, qui ex sua tribu, Levi nempe, erant adulteria & alia crimina interdicta, sed Israelitis. Unde discimus Josephum voce ὁμοφύλων complecti totam gentem Hebræorum. Ita mox opponit ὁμοφύλους & ἀλλοτριοχώρους. REL.

[z] Ὡς κακὸν μέγιστον] Ὡς abest *Big.* & *Samb.*

[a] Τίτθαις,] Τίτθαις vel τιτθαῖς (nam de accentu hujus vocis aut τηθαῖς Grammatici nolunt altercari) *Big. Buriusque* meus. Verum ab auribus Atticis neutriquam abhorreat *Samb.* τιτθίοι, aut τηθύσι *Busb.* τητθυσι scripsit *Hen.* sicut τήτθαις excusum est *Bas.* & *Gen.* pro suaviori τήθαις. Hasce autem tales vocat Legumlatorum castissimus אחות אבין & אחותו c. 18. λαϊτιτᾶ, *amitas atque materteras.* BERN. Ita *Big.* in *Editis* τήτθαις. forsan Ατικώτερον & suavius τιτθίσι *Samb.* aut τηθίσι *Vat.*

[b] Ἔκφαυλον ἔχον] *Bas. Gen.* & *Epiphan.* Male MSS. ἔκφυλον. Nam ἔκφαυλον ἀδικία est תועבה & זמה Legis Connubialis v. 17, 22, 23, 29. BERN. Ἔκφυλον *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[c] Ἄρρενα] *Big.* & *Samb.* ἄρσενα, contra usum Atticum. Ibidem μίξιν *Samb.* BERN.

[d] Τούτων τε] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* τούτων γὰ in *reliquis.*

[e] Ἠταιρικύας] Ἐταιρικύας mendum *Bas. Gen.* & *Big.* ἑταιρικύας à verbo circumflexo *Busb.* ἑταιρηκύας etiam *Samb.* Typo autem barytono quam contracto notat illud τὰς τεπορνευμένας ἢ ἑταιρικύας, ut exponit Etym. M. Hujus generis est זנה apud Moysen libro suo tertio, qui est de moribus Sacerdotum. BERN.

[f] Μήτ' αἰχμάλωτον γαμεῖν] Id in Lege Dei vetitum non est: nisi credatur latere sub חללה. sed Judæi id per sequelam inde eliciunt, quod suspecta sit integritas puellæ, quæ captiva fuit. Ideo & postea regi ex familia Chasmonæa reprobratum fuit, maternum genus a captiva ductum esse, ideoque ad Pontificatum eum ineptum. REL.

[g] Κεκώλυκε,] Τεθέληκε legisse videtur *Epiphanius.* Verum illa γαμεῖν αὐτοὺς κεκώλυκε non agnoscit *Vat.*

[h] Μηδὲ] Ex *Coll. Big.* Editi μήτε.

[i] Ἠξίωσε] Sufficit hoc in loco *Sambuci* ἠξίωσε γυναῖκα. *Busb.* etiam & *Hen.* ne γαμεῖν bis poneretur, malunt ἠξίωσε γυναῖκα λαβεῖν. Similiter *habere permisit uxorem Epiphanius.* BERN.

[k] Μόνῃ γ' αὐτῷ] Μόνῳ γ' *Big. Samb. Hen.* & *Epiph.* Atque tantidem profecto valebit μόνῳ atque μόνῃ in hac sententia, si elegantia quæramus. BERN.

[l] Τοῖς ἑαυτῶν τροσιέναι] Τοῖς ἑαυτῶν τροσιέναι *Bas.* & *Gen.* τοῖς αὐτῶν τροσιέναι *Busb.* & *Hen.* τοῖς αὐτῶν τροσιέναι eodem animo *Samb.* necnon τοῖς ἑαυτῶν τροσιέναι *Big.* BERN. Ita *Bas.* & *G.* τοῖς αὐτῶν τροσιέναι *Vat.*

[q] Πᾶσαν ἀφέλειαν.] Ἀποφάλειαν error cod. *Samb.* πᾶσαν ἀφέλειαν *Big.* Sacerdotibus etenim aliquoties hoc imperavit Sanctissimus היתם לי קדשים, ἔσεσθέ μοι ἅγιοι. BERN.

[r] *Item corpora integra habere* jubentur,] Ita placuit locum interpretari ex istis *Hesychii*, ἀτελὴς, ἄτιμος, καθαρὸς, ὁλόκληρος, ὁ μήτε πλεοτάζων μήτε δέων τι τ' σώματος. Cæteri fere ad hunc modum, *Iidem jubentur simplices esse omnique fuco carere.* Videsis *Etym. M.* voce ἀτελής.

[r] Μὴ ὁλόκληρον] Id est apras non habens & integras omnes partes corporis. Hoc explicat quod alibi in lib. de bell. scribit eos qui ob πήρωσιν non ministrabant in altari, partes tamen accepisse e cibis. Illud πήρωσιν per *cæcitatem* reddidit Interpres. Ita alibi hanc vocem esse reddendam non nego, uti quum Josephus lib. VI. de bell. cap. 16. scribit πεπήρωνται γὰ, *cæci enim redditi sunt.* At πηρὸς est qui non ὁλόκληρος. Zozimus histor. lib. VI. pag. 828 ita opponit ὁλόκληρον ἔχειν τὸ σῶμα & μέρος τι τ' σώματος πεπηρωμένον. Demosthenes oratione περὶ στεφάνου pag. 146. τὸ σκέλος πεπηρωμένον, *crus mutilatum*, ubi Scholiastes,

mni vitio pura. Si cui tamen sacerdotum defectu aliquo laborare contigerit, jussit & suam cum sacerdotibus partem accipere: verum ad altare ascendere & fanum intrare prohibuit. Nec solum in sacris obeundis puros esse voluit: sed & operam dare ut in quotidiana vitæ consuetudine sese irreprehensibiles præstent. Ideoque qui sacram sibi vestem induunt, & ab omni culpa vacui sunt & præter cætera casti & abstemii; vini usu, tantisper dum stolam gerunt, interdicto. Præterea & victimas mactant integras, omnique vitio carentes.

Abstemii adjunto sacrificii, sine vitio victimæ. Lev. c. 22. & c. 10. Ezech. c. 44.

3. Atque hæc Moyses etiam vitæ suæ tempore observata tradidit: de quibusdam vero, cum in solitudine viveret, in futurum prospexit; ut illa terram Chananæam adepti facerent. † Septimo quoque anno agris dedit requiem & ab aratione & consitione, sicut jam ante populo septima quaque die remissionem à laboribus dederat. Quin & quæ sponte sua terra *hoc anno* ferret, publica esse *jussit* & promiscui usus tam extraneis quam contribulibus, nihilque ex iis servari. Idemque fieri *voluit* post septimam annorum hebdomadem. atque hi quidem omnes sunt *anni* quinquaginta. Annus autem hic quinquagesimus Jobelus appellatur ab Hebræis: in quo debitores à mutuo liberantur, servi liberi dimittuntur, quos, contribules cum essent & legem aliquam violaverint, servitutis pœna affecit, utpote mortis supplicio exemptos. Porro & agros pristinis dominis restitui præcepit, hunc in modum. Instante Jobelo, quæ vox libertatem significat, conveniunt venditor agri & emptor, & ille quidem reditum agri & ingressum in templum, hic autem ædificandi

Septimo quoque anno ab agricolarum ferro innoxia erat terra Sancta.

Dein post septem annorum Hebdomadas Jobelus, sive Jubelæus, felicitas seculi, Annusque Magnus Hebræorum. Lev. c. 25. & c. 27. Num. c. 36. Jos. c. 6. Philo, p. 1183. & Tacitus, l. 5. Hist.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν ἤδη καὶ [y] κατ' [x] τὸν ζωῆς χρόνον τὰ αὐτῷ γιγνόμενα Μωϋσῆς παρέδωκε· τὰ δ' αὖθις καίπερ ὀπὶ τῆ ἐρημίας διαιτώμενος προενόησεν, [z] ὅπως ἐπιδοῖεν τὴν Χαναναίαν λάβωσι τάδε ποιῶσι. δι' ἑβδόμου ἔτους ἄνεσιν δίδωσι τῆ γῆ ἀπό τε ἀρότου καὶ φυτείας, ὥσπερ καὶ αὐτοῖς δι' ἑβδόμης ἡμέρας τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων προεῖπεν ἀνάπαυσιν. [a] καὶ τὸν αὐτομάτως ἀναδοθέντων ἀπὸ τῆς γῆς κοινὴν εἶναι τοῖς δεῖσθαι τὴν χρῆσιν, [b] τῶν τε ὁμοφύλων καὶ τῶν ἀλλοτριοεθνῶν, μηδὲν ἐξ αὐτῶν [c] φυλάττοντας. ποιεῖν δὲ τοῦτο [d] μεθ' ἑβδομάδα ἐτῶν ἑβδομάδα. πεντήκοντα μέν ἐστιν [e] ἔτη τὰ πάντα. καλεῖται δὲ ὑπὸ Ἑβραίων ὁ [f] πεντηκοστὸς ἐνιαυτὸς Ἰωβηλαῖος· ἐν ᾧ οἵτε χρεῶσται τῶν δανείων ἀπολύονται, καὶ οἱ δουλεύοντες ἐλεύθεροι ἀφίενται, καὶ οὓς ὁμοφύλους καὶ συγγενεῖς τι τῶν νομίμων [g] τῷ κήμαλι τῆς δουλείας ἐκόλασε, γινώσκον οὐκ ἐκδεχομένους. ἀποδίδωσι δὲ καὶ τοὺς ἀγροὺς τοῖς ἐξ ἀρχῆς αὐτῶν δεσπόταις τοῦτον τὸν τρόπον. [h] ἐνστάντος δὲ Ἰωβήλου, [i] ἐλευθερίαν δὲ σημαίνει τοὔνομα, συνέρχονται, τό τε ἀποδόμενον τὸ χωρίον καὶ ὁ πρι-

---

stes, πεπηρωμένον ἤγουν βεβλαμμένον. Libanius declamatione 43. p. 906. χεῖρας ἐπήρωσαι, *manus abscideruntAristides* declamatione adversus ineptos Sophistas, πεπηρωκότας αὐτοὺς ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἢ τὰς χεῖρας ἢ τι ἄλλο τῶν τοῦ σώματος, *mutilatos vel oculis vel manibus vel alia corporis parte.* Ἀδωνίζειν dicebantur Græcis milites τὸ σῶμα πεπηρωμένοι tette Harpocratione ad illam vocem. ὅτοι δὲ πήρωσιν ἔπαθεμοι ἦσαν, quotquot ob mutilationem militare non poterant, scribit Arrianus de exped. Alexand. Veteres glossæ: Mutilatio πήρωσις σώματος. Josephus ipse infra lib. VII. 2. πεπηρωμένους τὰς ὄψεις καὶ τὰς βάσεις, *cæcos & claudos.* Utrique πεπηρωμένοι, non soli cæci. Sic lib. VII. 6. de Mephiboseth claudo πεπηρωμένον τὰς βάσεις. Sic lib. IV. 8. ὁ πήρωσας qui mutilaverit aliquem, ubi Gelenius male, *excæcaverit.* Plutarcho ἀνάπηρος & ὁλοκλήρος opponuntur in apophthegmatibus & alibi. REL.

s Ὡς' αὐτὰ] Ita *Reg.* & *Samb.* ὡς ταὐτὰ in *Editis*, *aliisque.*

t Πίνειν οἶνον] Inter res prohibitas sacerdoti ministrant, etiam יין vinum recensent Talmudici: & plus quarta parte logi bibere non licuisse definiverunt REL.

v Ἕως δὲ τὴν στολὴν ἔχωσι] Id est quamdiu sacris operantur in templo: nam extra tempus ministerii & quando extra templum versabantur, vestes sacerdotales non gerebant, quas in templo servabant præfecti amictui sacerdotali. REL.

x Ἐπὶ δὲ καὶ τὰ ἱερεῖα] Ἐπὶ δὲ καὶ ἱερεῖα *Samb.* ἐπὶ δὲ κατὰ ἱερεῖα *Epiphanius* pravis ocellis. Ibi loci *Samb.* καταμηδέν. BERN.

y Κατὰ τὸν ζωῆς χρόνον] Κατὰ τὸ ζωῆς χρ. *Vat.* & *Samb.*

z Ὅπως ἐπιδοῖεν] Sic *MSS.* ὡς ὅπως in *Editis.* nimis liberaliter.

† *Septimo quoque anno*] *Septimo quoque anno terram Sanctam ab agricolarum ferro innoxiam & quietam dixit O. M. Dein post septem annorum hebdomadas sive* שמטות: *Nam Chronologi illustres Scaliger & Petavius frustra defendunt imperitiam Rabbinorum aliquot Illustrium sive Gaonim f. 9.* ע, *contra Mishnicorum Seburæorumque Scholas antiquiores* Eracin *f. 11. b. & f. 12. contra Africanum, Eusebium, Hieronymum, & cæteros Scriptores Christianos, contra Josephum hun. tam hic quam c. ult. § 30. & Philonem p. 1187. & p. 767. & doctissimos Judæorum, contra verba disertissima Legis Divinæ, & præter analogiam manifestam τῆς πεντηκοστῆς & τῆς πεντηκοστῆς, quæ appellant cum Moysis tum Christi discipuli. Adde insuper sponte confitentes Gemaristas in* Eracin, *ex nimio studio supputandi per solos Sabbatismos ab excisa dudum Æde secunda, (anno autem Sabbatico hæc demolita erat) neglectam fuisse rationem veram & veterem jubilæi miseræ exulique genti:* יובל ושנת החכשים Jobelus, *felicitas seculi, Annusque Magnus Hebræorum, atque recte interpretanti* ἐλεύθερα, ἄφεσις, σύγχυσις, Restitutio, Recuperatio, *servos patrios liberat, obæratos solvit, prædia extra urbes heris pristinis per compensationem restituit. Consule Lev c. 25. & c. 27. Num. c. 36. & Josuæ c. 6. Philonem etiam egregie dissertantem p. 1183, &c. de hebdomade numero quam sacro: Talmudam insuper Babylonicum in* Eracin, *& Maimonidem Jad tit.* Semitta & Jobel, *& Samag. 153* עשין. *Et Corn. Tacitum l. 5. Historiarum.* BERN,

a Καὶ τὸν αὐτομάτως] Ita in *MSS.* ἐπὶ τὸν in *Editis.*

b Τῶν τε ὁμοφύλων] Τοῖς ὁμοφύλοις καὶ ἀλλοτρίοις *Busb.* & *Hen.* & *Vet. Interpr.*

c Φυλάττοντας.] *Reg.* cum *Samb.* Φυλάσσοντας. Mox ποιεῖν δὲ τοῦτο καὶ *Samb. Busb.* & *Hen.* BERN.

d Μεθ' ἑβδομάδα.] Ita *Josephus* tam heic quam alibi, & *Philo*, p. 767. & p. 1187.

e Ἔτη τὰ πάντα] Ἔτη πάντα *Samb.* & *Reg.* BERN.

f Πεντηκοστὸς] Aliis *quadragesimus nonus.* qua de re magna inter viros Eruditos controversia. Vide *Scaligerum* in *Animadvers. Euseb.* p. 15. & p. 34. *Petavium* de *Doctr. Temp.* l. 9. c. 27. *Cunæum* de *Rep. Hebr.* l. 1. c. 6. & *J. Clericum* ad *Levit.* c. x.

g Τῷ κήμαλι] Servi quomodo inter Judæos esse potuerint, hic explicat. REL.

h Ἐνστάντος] Ἐνστάντος δὲ Ἰωβήλου juxta *Vet. Interpr.*

i Ἐλευθερίαν] Perite. Nam יובל *iobel* Octateuchi & Misnæ, יובלא *Jobela* Onceloso, יובילרא Paraphrastæ Samaritico, ἰωβηλαῖος Josepho, ἰωβαὶλ & ἰωβαὶλ יובל in versione Arabicâ Samaritarum, *Jubilæus* Hieronymo, proprie significat ἐλευθερία, ἀναλυθέρωσις, ἀποκατάστασις, ἀναγωγὴ, Restitutio, velut Jer. c. 31. 9. *Benevolentiæ ergo ipsos reducam ac restituam,* ὡς παρακλήσει ἀνάξω αὐτούς, συζυγίας *Hophal* futurum יובל *Jubal, Jobal & Jobel, restituitur, revertit*, ut in nominibus virorum festorumque propriis fit, migravit facile in ἐλευθέρια, *Liberalia*, ἀλύσια, Moyse volente. Hujus enim nominis rationem satis abunde explicat ipse Legislator, nisi Theologi Judæorum, & jam meliores nimium affectarent nugas Pharisaicas. Ait itaque ab Oraculo יובל היא תהיה לכם תובלו איש ושבתם איש אל אחזתו, quod est, *Jobelus hic vobis erit: quisque adeo rem pristinam patriam repetet.* LXXII. Interpr. ἄφεσεως σημασία αὐτὴ ἔσται ὑμῖν, καὶ ἀπελεύσεται ἕκαστος εἰς τὸν κτῆσιν αὐτοῦ. Et statim תשבו איש אל אחזתו ובשנת היובל הזאת, *Redibunt cuncti anno illo Jobelæo ad propria:* ἐν τῷ ἔτει τῆ ἀφέσεως σημασίας αὐτῆς, ἐπανελεύσεται ἕκαστος εἰς τὴν ἔκτησιν αὐτοῦ. Iterumque Amramides וקראתם דרור, *Hunc annum Libertatis vocabitis,* خلاص Interpreti Samaritico, חירותא Chaldæorum non uni: *Remissionem vocabis*, inquit Hieronymus. Accurate: ut à *Remissione* ἐπάειρι seu השמטה, alia voce יובל Quinquagesimalem isthanc distingueret. Conveniunt in hac interpretatione plurimi Criticorum Sacrorum LXXII. Alexandrini quandoque יובל vertunt Græce ἄφεσις, Num. c. 36. 4. ἐὰν γένηται ἡ ἄφεσις; ac sæpissime היובל ἀφέσεως σημασία, *Libertas prædicta, Remissio promulgata clare & κλαγγηδὸν*, aut una voce τὰ ἄφεσια. Pariter Aquila exponit שופרות היובלים in l. Josuæ, τὰς σάλπιγγας τῶν ἀφέσεως. Saadias Rabbinus illustris, & Judæi Mauritii pro יובל, quoties occurrit in Lege vetustissima, reddunt أطلاق *itlaca, dimissio, remissio*, ἐλευθέρωσις. Idem urget Abrahamus Abenesdras יובל כמו שלוח *Jobel* est *Silluch*, ἀπόλυσις, *manumissio.* Tum Moyses Nachmanis ait Annum L. *Jobel* nuncupari in Sacris, לא על תתקוינה רק על הרור, *Restitutæ Libertatis* causa *invium*, non *Clangoris.* Deinde Syro ubique Bibliorum S. vice Jobel ponitur פוגיא, i. e. ἐπαύσεως, ἐπανέλευσις (κατὰ τὸν Lev.

πειάμενος, καὶ [k] λογισάμενοι τὰς καρπὰς καὶ τὰς εἰς τὸ χωρίον δαπάνας γεγυμνάσας, τῶν μὲν καρπῶν πλεονάζειν εὑρεθέντων προσδέχεται [l] τὸν ἀγρὸν ὁ ἀποδόμενος· ἐὰν δὲ ἀναλώματα ὑπερβάλλοντα, ὑπὲρ ἃ λείπουσι [m] καταλαβὼν [n] τὸ ἐκνεύμενον ἐξίστατο τῆς κτήσεως. ἴσων δὲ συμβαλλομένων τὰ τε καρπῶν καὶ τῶν ἀναλωμάτων, ἀποδίδωσι τοῖς [o] πρότερα νεμηθεῖσι. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν οἰκίας νόμιμον ἰσχύειν ἠθέλησε τοῖς κώμας πεπραμένοις· πρὸς γὰρ [p] τοὺς ἐν πόλει πεπραμένων, ἔγνωκεν ἑτέρως. εἰ μὲν γὰρ πρὸ ἐνιαυτοῦ καταβάλοι τὸ ἀργύριον, [q] ἀναγκάζει τὸν πριάμενον ἀποδόναι· εἰ δὲ πλήρης γένοιτο ὁ ἐνιαυτός, βεβαιοῖ τὴν κτῆσιν τῷ πριαμένῳ. ταύτην Μωϋσῆς τὴν διάταξιν τῶν νόμων, ὅθ' ὑπὸ τὸ Σινᾶιον καθιδρυκὼς τὴν στρατιὰν, ἐξέμαθε παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῖς Ἑβραίοις γεγραμμένην [r] παραδίδωσιν.

δ'. Ἐπειδὴ δὲ καλῶς αὐτῷ τὰ περὶ τὴν νομοθεσίαν ἔχειν ἐδόκει, πρὸς ἐξέτασιν δὲ στρατὸν τὸ λοιπὸν ἐτράπη, τῶν πολεμικῶν ἤδη [s] κατὰ νοῦν ἔχων ἅπαντα, [t] προστάσσει τοῖς φυλάρχοις, πλὴν τῆς Λευίτιδος φυλῆς, ἀκριβῶς τὸν ἀριθμὸν ἐκμαθεῖν τῶν στρατεύεσθαι δυναμένων. ἱεροὶ γὰρ ἦσαν οἱ Λευῖται, καὶ πάντων ἀτελεῖς. γυμνάσεως δὲ ἐξετάσεως εὑρέθησαν [v] μυριάδες ἑξήκοντα τῶν ἐπιτηδείων [x] δυναμένων, ὄντων ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἕως πεντήκοντα, καὶ τρισχίλιοι πρὸς ἑξακοσίοις καὶ πεντήκοντα. ἀντὶ δὲ Λευὶ κατέλεξεν εἰς τὰς φυλάρχους [y] Μανασσῆ τὸν Ἰωσήπου παῖδα, καὶ Ἐφραίμου ἀντὶ τοῦ Ἰωσήπου. δέησις δὲ ἦν αὐτῷ Ἰακώβου πρὸς Ἰώσηπον, πεισθὲν αὐτῷ [z] παραδοῦναι τοὺς παῖδας, ὡς καὶ πρόσθεν.

ptor, atque fructus æstimantes simul & expensas in agrum factas, si fructus majores exstiterint, agrum recipit venditor: sin vero superent expensæ, accepto quod defectum suppleat, possessione cedit *emptor*. Cum autem pares fuerint fructus & expensæ, antiquis possessoribus *agium* assignat. Ac quod ad domos spectat, idem quoque jus obtinere voluit, cum in villis sitæ venduntur: nam de iis quæ in urbe veneunt aliter statuit. *Scilicet*, si quidem intra anni spatium reddatur pecunia, cogit emptorem domum restituere: at si annus integer fuerit elapsus, emptori possessionis jus confirmat. Hanc Moyses legum constitutionem, dum in castris sub monte Sinæo exercitum teneret, à Deo accepit; atque literis consignatam Hebræis tradidit.

4. Cum vero omnia circa leges ferendas sibi recte se habere viderentur, [1] deinceps ad exercitum recensendum semet convertit, quod jam tum in animum induxerit res ad bellum spectantes attingere. Tribuum autem principibus, excepta tribu Levitica, imperat censum accuratum omnium, quotquot militari essent ætate. Levitæ enim Dei sacrati erant ministerio, & à *cæteris* omnibus immunes. Lustrato igitur exercitu, inventi sunt sexcenties mille, ter mille sexcenti & quinquaginta, qui arma ferre poterant, ab anno vicesimo usque ad quinquagesimum. At vice Levi in principum numerum cooptavit Manassen Josephi filium, & loco Josephi Ephraïmen. Nam à Josepho obsecrabat Jacobus, ut sibi filios suos in adoptionem daret, sicut supra diximus. XI. *Israëlitarum recensio.*

5. [2] Ca-

Lev. c. 29. 13.) ἀνακομιδὴ, ἀνάκτησις, Reversio, Reditus, חזרת האחורים phrasi Rabbinorum, ἀπάλλαξις. Ab illa quinquagesimali solennitate, quam clangor insignis rite induxerat, ἡ σάλπιγξ etiam meruit היובל appellari, ut constat Ex. c. 19. 13. כמשוך היובל, quod reddo ὁπόταν σαλπίγξῃ: sive ad instar clangoris Jobelæi quasi scripserat ὁ θεός, ut v. 19. כמשוך בקרן היובל או בשופר. Nihil enim buccina Jubilæa validius inter voces humanas, nihil audiebatur productius. Quin antiquiores docuerant parem esse rationem, ritum similem Jobelæi indicendi, atque cujusvis Anni Novi; tum clangi utrumque cornubus quibuscunque præter bubula, *Ros hassana* c. 3. 2, 5. aut ex opinione Sapientum aliquot Neomeniam Tisri caprinis, vel juxta placitum R. Judæ, communem annum τῆς κεφαλαίας, Jobelæum τῆς αἰγείας, ר' יהודה אומר כראש השנה תוקעין בשל זכרים וביובלות בשל יעלים. Nostros autem Commentatores seduxit simul cum Jarchio, Maimonide, Bartenorio, Kimchio, & ante illos Paraphrasta Chaldæo Vatum prior, qui vocatur magnus Deuterota R. Aquiba, qui cornu arietis Isacii apud Sinæum sonuisse credidit, data tum Lege Hebraica. Is enim, (si rem veram dicunt Babylonii, f. 26. a. *Ros hassana*) cum à pastore Arabe didicerat (רכרא) arietem appellari inter Nomadas יובלא *Jobela* (puta literis vernaculis ابلي *Obalio*, ايبلي *Ibolo*, ut אבולא *Ebbula* Chaldaicis, quasi primas virque gregis: vel perperam accepit Rabbinus ille arietem unum pro grege toto, אבולא *Ebula* Syris, ابول *Ebbaulo* & أبلة *Obolla* Arabibus:) illico ad Annum liberum Hebræorum buccinis rite promulgandum voculam transfert, duplici licet ac perdura Catachresi. Quippe hac ratione יובל primo significabit רכרא ὁ κριός, secundo קרן של איל *Cornu arietinum*. Unde Jonathan interpretatur בשופרות היובלים Jos. c. 6. כשופרא דקרן רכרא, ἐν ταῖς κερατίναις MS. Oxon. & Aldino, ubi Arabs reddit ابواق الجلبة tubis clangentibus, LXXII. Interpr. ἐν σαλπίγξιν ἰεραῖς, Hieronymus rectissime, *Buccinis quarum usus in Jubelæis*. Tertio adhuc denotabit יובל, ut ex Moyse notissimum שנת החמשים. Quid vero non admittunt Rabbanitarum pueri? Obtinuit inde auctoritate Aquibæ, quod per mille annos arietinis solis proclamarentur tam annorum initia singulorum quam Libertas (uti liceret fieri misero populo) & πεντηκοστῆς: invitis scholis totis Pharisæorum συνεχόντων. Temere etiam factum, quod viri docti *Jubilum* vocem Latinam ab Hebraico יובל aut יבל, sit *clangor*, sive jam *buccina*, deducendam affirment. Venit Jubilum ab ἰαλλὰ Cretico. BERN. Ab היוכיל quod ἰαλλάθειεν fierent & liberæ possessiones, redeuntes ad pristinos dominos. REL.

cipiens emptor. in *Editis* & *MSS*. aut καταβάλλων aut καταβαλών.

n Τὸ ἐκνεύμενον] Τὸ ἐκανύμενον *Vat.*

o Πρότερα νεμηθεῖσι.] Πρότερον νεμηθεῖσι *Samb. Hen.* & *Busb.* πρότερον ἀφανεμηθεῖσι *Vat. Coll. Voss.* & *Samb* in margine.

p Τῶν ἐν πόλει πεπραμένων,] Ita quatuor *MSS.* in *reliquis* & *Editis* τῶν ἐν τῇ πόλει.

q Ἀναγκάζει τὸν] Ἀναγκάζειν *Vat.*

r Παραδίδωσιν.] Αὐτὸς παραδίδωσιν juxta aliquot *Epiphanii* Codices.

1. *Deinceps ad exercitum recensendum*] *Sic fuit pacis opus: sequitur de militia Hebræorum. Ad censum*, פקרה, ἐξέτασιν *Jos.* ἐπισκοπὴν *Int.* LXXII. *Nam* ἐπηξιώθησαν *editionis Romanæ* v. 18. c. 1. *neque Atticum neque Græcum, quam existimabant contra Nobilius & Grotius; sed errore librario prognatum, pro meliori verbo* ἐξητάσθησαν *aut* ἐπηξήτασαν. *aut* ἐξητώθησαν *ipsius Josephi, aut demum* ἐπεσκέπτησαν LXXII. *Interpr. versu illo* 18. *ex Hebræo* יתילדו *q. e.* יתיחסו *Onceloso optimo Metaphrastæ. Ad censum itaque secundum, vel tertium Saliano aliisque æstimantibus, Phylarchis* נשיאי ישראל *& duodecim cogentibus veniunt, Exodi mense Jaro, anno secundo ætatis militaris, quam Moyses à* XX. *annis orditur, Josephus historicus in* L *terminat, Rabbinorum aliquot in annum* LX; *quomodo de Levitis sacro jam numer. defunctoris Lex ipsa definierat, capita* 60;550. לגולגלתם כל יוצא צבא, *sicut Num. c.* 1. *& c.* 2. *certo legunt omnia Biblia Commentatoresque Sacri, præter hunc Flavium. Hujus tamen ἀντίγραφα, quot Epiphanius Scholasticus, Zonaras Drungarius, Epitom. Cantuar. aut nosmet versavimus, colligunt militum nomina cuncta* 603650. *Viderat adeo Josephus in membranis Legis* שש מאות *pro* חמש מאות, *aut Librariorum Græcanicorum negligentia jampridem peccatum fuit in nota* $\overline{\chi}$ *pro* $\overline{\Phi}$; *facilius quam in voce* ΕΞΑΚΟΣΙΟΙΣ *pro* ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΟΙΣ. *Ephræmitis equidem vice Josephi Patriarchæ cooptatis, Manassitisque loco Levitarum gentis sacræ bellique immunis. C.* 1. *&* 2. τὸν ἀριθμὸν. *Ex. c.* 30. 2. *& c.* 38. 25. BERN.

s Κατὰ νοῦν] *Samb.* καθ' ἁνοῦν.

t Προστάσσει] Προστάσσει τε *Busb.* & *Hen.* ut & mox ἀκριβῶσαι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτ.

v Μυριάδες ἑξήκοντα] Ita in omnibus *Josephi* libris & *Zonaræ* ejus Exscriptore. Viderat ideo in membranis *Legis* שש מאות pro חמש מאות, aut *Librariorum Græcanicorum* negligentia jampridem peccatum fuit in nota $\overline{\chi}$ pro $\overline{\phi}$.

x Δυναμένων τὸν ἀπὸ εἴκ. *Samb.* & *Big.*

y Μανασσῆ τὸν Ἰωσήπου] Μανασσῆ τοῦ Ἰωσήπου *Bas.* & *Gen.* Sed & illi mox ἀντὶ τοῦ Ἰωσήπου, necnon πρὸς Ἰώσηπον ritu MSS. μανασσῆ τοῦ Ἰωσήπου *Busb.* & *Hen.* BERN.

z Παραδοῦναι τοὺς παῖδας,] Παραδοῦναι παῖδας *Big.* & *Samb.* Occurrebat *Epiphanio* ibi loci ἐν τῷ vel τῷ ποιῆσαι αὐ τῷ παραδοῦναι παῖδας. Hanc autem historiam expilavit Zonaras Annalista hunc in modum. Μετὰ ταῦτα ἀριθμήσας διέγνω τὸν λαὸν καὶ εὗρεθησαν τὸ ὅπλα φέρειν δυνάμενοι μυριάδες ἑξήκοντα καὶ τρισχίλιοι πρὸς ἑξακοσίοις καὶ πεντήκοντα. ὅτοι δ' ἦσαν οἱ τὸ εἰκοστὸν ὑπερβάντες ἐνιαυ-

Forma castrametationis Hebræorum. Vide Num. c. 2. & c. 4. & c. 10.

5. [2] Castra autem figentes Tabernaculum in medium acceperunt, trium tribuum tentoriis singula ad latera positis: interque ea patebant viæ. Eorum etiam adornabatur, reliquæ venales suo quæque loco dispositæ erant: & omne genus opifices suas habuere officinas: atque civitatis huc illuc commeantis imaginem plane referebat. Loca autem circa Tabernaculum sacerdotes quidem primi occupabant: *istis* proximi erant Levitæ, numero omnes (nam & illi, quotquot masculi quidem erant triginta dies nati, recensebantur) viginti tria millia, octingenti octoginta. Et quamdiu contigit ut nubes incubaret Tabernaculo, tantisper illis veluti præsente Deo eodem loco manere visum est; illinc vero migrare, cum sese aliò moveret.

Levitarum recensio.

Ritus nubis Æds S. incubantis sive tollentis se, castrametationis ordinatur. Ex. c. 40. Num. c. 9. & c. 10.

6. Primus autem & [3] buccinæ formam excogitavit, & fecit ex argento duas buccinas, quarum sonitus ad populum convocat, & ad castra movenda. Cum autem utraque personuerit, ad eum qui ante orientem habitat, & ad eos qui sub Arctoo sunt, & ad occidentales, & ad eos qui meridiem spectant, castra movent. Nam primo sonitu, qui ad orientem habitant, proficiscuntur: secundo, qui ad occidentem. Tertio autem sonitu, qui ad Arctoum habitant, proficiscuntur. Quarto autem, qui ad meridiem. Nam ad hunc modum sonitus distinctus, ad singulos pertinens, ordinatus est. Cum autem congregare populum oportet, non eodem modo buccinatur, sed sine ullo ordine. Aaronis autem filii sacerdotes buccinis præsunt.

Buccinæ forma.

ε'. Πηγνύντες δὲ τὴν σκηνὴν μέσην ἀπελάμβανον, τριῶν φυλῶν κατὰ πλῦθος ἑκάστῳ θεραπευομένων· [a] ὁδοί τε διὰ μέσων ἐπετμηντο. καὶ κόσμος ἦν ἀγορᾶς, καὶ τῶν πωλουμένων ἕκαστον ἐν τάξει διέκειτο, καὶ δημιουργοὶ τέχνης ἁπάσης ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἦσαν· [b] ὀδεύει τε ἄλλῳ ἢ πόλει μεταναστευομένῃ καὶ καθιδρυμένῃ ἐῴκει. τὰ δὲ περὶ τὴν σκηνὴν πρῶτοι μὲν οἱ ἱερεῖς κατεῖχον· ἔπειτα δὲ οἱ Λευῖται, πάντες ὄντες τὸ πλῆθος, ἐξητάσθησαν γὰρ καὶ αὐτοὶ διὰ μὲν ἄρσενος ὅσον τεσσαράκοντα εἶχεν ἡμέρας γιγνόμενον, [c] δισμύριοι καὶ τρισχίλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα. καὶ [d] ἐφ' ὅσῳ μὲν ἐπὶ τὴν σκηνὴν συνέμενεν ἑστάναι τὴν νεφέλην, μένειν [e] αὐτοῖς ὡς ἐπιδημοῦντος εἰδόκει θεοῦ· τρεπομένης δὲ ταύτης, μετανίστασθαι.

ς'. [f] Εὗρε δὲ καὶ [g] βυκάνης τρόπον, [h] ἐξ ἀργυρίου πεποιημένην, καὶ ἄχει δὲ πενθικοῦ ἐλελακύτες. ἀνὰ δὲ τὴν λευϊτικὴν φυλὴν τοῖς φυλάρχοις κατέλεξαν τοὺς παῖδας δὲ ἱστὴρ τὸ μανασσῆ καὶ τὸ ἰφραὶμ, καὶ τὸν βενιαμὶν δὲ πατὴρ ἰακώβ. BERN.

2. *Castra autem figentes*] Ita cum *Vet. Interpr.* ad hunc modum *Gelenius* reddit, *Compacto autem Tabernaculo in medium castrorum illud acceperunt.*

a Ὁδοί τε διὰ] Ita *Big. Coll. Voss. Samb.* & *Vet. Interpr.* ὁδοὶ δὲ διὰ μέσων *Bas.* & *G.*

b Οὐδενί τε ἄλλῳ ἢ πόλει] Οὐδεμί τε ἄλλῳ ἢ πόλει *Samb.* Ubi *Bas.* & *Gen.* ἄλλῳ, ἢ πόλει. BERN.

c Δισμύριοι καὶ τρισχίλιοι] Δισμύριοι καὶ τρισχίλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα *Bas. Gen. Busb. Hen.* & *Zonaras.* δισμύριοι καὶ διςχίλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα *Big.* & *Samb.* Pariter tota plaustra codd. Epiphanii: *Inventique viginti duo millia octingenti octoginta.* Scriberem sane τρισμύριοι πρὸς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα, perinde ac opinaretur Flavius Num. c. 3. recensitos duntaxat pueros Levitarum, loco primogenitorum, quos tribus XII. Deo auctori hominum rerumque cunctarum debuerant; sed c. 4. additum numerum Levitarum ætate jam integra & liturgica. Vide Epilogismum.

d Ἐφ' ὅσῳ] Ἐφ' ὅσον *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

e Αὐτοῖς] Αὐτῷ *Hen.* & *Busb.*

f Εὗρε δὲ] Cum grano salis accipiendum; quod Moyses non invenerit, sed à Deo didicerit hujusce buccinæ confectionem. Vide Dissertat. *Joan. D'Outrein* de Tubis Argenteis, p. 88. ad finem Libr. Tertii. vide *Relandum* Palæst. sacr. p. 277. HUDS. in *Add.*

g Βυκάνης] חצוצרה *asowagè* dicitur & σάλπιγξ alibi, uti שופר βυκάνα. Illa tuba; hæc buccina. Sed tempore Josephi, uti & nunc, confuderunt jam חצוצרות & שופרות. REL

h Ἐξ ἀργυρίου] Ἐξ ἀργύρου πεποιημένης *Hen.* & *Busb. Ex argento factæ* Epiphan. Alterum elegantius & Josepho aptius. BERN. Ἐξ ἀργύρου πεποιημένης *Idem*, quod, ut elegantius & *Josepho* aptius, probat *Bernardus.*

Levitæ à die 30. ad annum ætatis suæ 50.

Num. cap. 3.

v. 22.	Gersonitæ	7500
v. 28.	Caathitæ	8600
v. 34.	Meraritæ	6200

v. 39, & 46. Summa adscripta. 22000 ἀλληγορικοῖς omnibus Legis, Judaicis, Samaritanis, Græcis, cæterisque. Exemptis adeo Levitarum ipsorum prototociis ccc. quomodo hunc modum Biblicum dissolverat olim apud Centurionem scisciantem Johannes Zaccheides nobilis Deuterota Becoroth f. 5. a. observata analogia primogenitorum, quam intellexit Muisius vix magis quam Contaricanus Episcopus, plasma facetum Muisii. Primitias enim masculas Hebræorum putavit Zaccheides (ut mira & prodigiosa semper cogitant Rabbini) tricesimum quodque cranium incipiendo ab anno XX. ætatis, aut ab ipsa infantia מכו' חדש ומעלה duntaxat septuagesimum tertium. Identidem arguunt numeri Mosaici, qui feruntur.

Summa vera Levitarum juniorum		22300
Adde Levitas νεωκόρως repertos inter ann. 30. & 50. ex Num. c. 4. 48.	}	8580
		30880

Habes ergo Levitarum quicquid non decrepitum emeritumque, sive Fl. Josephi τρισμυρίας πρὸς ωπ', vel sic tenuem satis tribum, minimamque inter curias Israeliticas. Si hæc minus placeant, culpandi erunt Scribæ veteres tam Judæorum quam Samaritarum, quod totum à portionibus colligendis dissentire sustinerent. Minuendus adeo numerus Caathitarum, & pro שמנת אלפים ושש מאות, scribendum facile שמנת אלפים ושלש מאות, sicut factum 1 Par. c. 11. 20. de Abisæo heroe. Vel id asserendum quod ex Cabala Talmudica supra retuli. Capita autem Meraritica recensuit exemplarium Græcorum pars maxima ς ΧΝ', pro Hebraico ששת אלפים ומאתים וחמשים, quem computum observant vel Græca Oxon. MS. & editionis Complutensis. Codex autem vetus Saravii amplius exhibet ς ΧC' ΧΝ', 6250: ששת אלפים ומאתים וחמשים. Josephus denique liberalior cæteris numeravit Meraritas ς ΨΠ, aut ζ ΨΠ', i. e. ששת אלפים שבע ושבע מאות ושמנים, aut ששת אלפים שבע. Aut Flavius ipse ediderat δισμύριοι καὶ διςχίλιοι πρὸς ωΝ', nam facile permutant Ν & Π, tum etiam in Hebraicis חמשים & שמנים. Illa autem non sunt hujus otii. BERN. Δισμύριοι καὶ τρισχίλιοι soli *Big.* & *Samb.* quam lectionem sequuti sunt codices omnes *Latini.* τρισμύριοι πρὸς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα, ex *Num.* c. 3. collato cum cap. 4. malit *Bernardus*, aut δισμύριοι καὶ διςχίλιοι πρὸς ωΝ'. vice ωΠ'. quod Ν & Π facile permutentur. Videsis ad *Josephi* Origines, hoc in loco.

Buccinæ formam] *Fabricatur Buccina una atque altera*, βυκάνη *Josepho*, σάλπιγξ *Int.* LXX. & ψ. 98. 6. σάλπιγξις ἐλατὰ *quædam Ægyptiacis*, Tubæ ductiles *S. Ambrosio*, *Arabi* بواق الخافقه Tubæ tinnientes à metallo, *sicut ibidem* שופר κερατίνη. بوق βὰκ *Interpretibus Samaritanis*, *Saadiæ etiam & plerisque Judæorum*: *unde* בוקא *Syris*, & *mox* βυκάνη *Jaonis filiis.* نفير, *Tavoso μυδίζουσα*, *S. Hieronymo* Tuba, *Moysi autem* חצוצרה Hasosera, ἀσωτερὰ *Josepho & Doctoribus διατιμώμενον in* Rossana, Succa, Sabbath, Tamid, *aliisque codicibus suis*, *Onceloso & Talmudistis Solymitanis* χασωτζὰθα, *ex argento porrecta ferme ad cubitum, medio modo inter tibiam ac tubam Græcorum. Metallo autem suo atque figura classicum* חצוצרה *distinguebatur à* שופר σωφὰς, *tuba recurva corneaque petita à fronte caprorum aut arietum: quæ* buccina *in versione S. Hieronymi*, κερατίνη *aliquoties in versione* Ο'. *atque in illa Symmachi optimi interpretis*, *necnon* קרן הכפוף *apud Doctores Misnicos Gemaristasque. Quinvero apud Syros Chaldæos Arabasque in scriptis sacris profanisque nonnunquam* κέρας *sive* קרנא *aut* قرن *usurpari de tubis etiam metallinis*, *velut apud Latinos lituus capitur. Quo etiam animo dixit Joses Pharisæus* Ros hassana *c.* 3. 3. הלא כל השופרות נקראו קרן. *Quamobrem ferebatur olim in scholis Babylonitis illud Apophthegma*, Ob reverentiam sabbati Hasosera loco non movetur, movetur Sophar non minus quam tuba. כטלטלין את השופר וחצוצרות אינם מטלטלין. *Cod. Sabb. f.* 35. *b. Fatetur autem Chasdas doctor antiquus jam post excisum Templum confuse ac promiscue usurpari* חצוצרא & שופרא, *sicut in Lulabo* צפצפא & ערבה, *necnon* פתורא & פתורתא, *pro abaco mensave. Audito etiam Hieronymum virum Ecclesiasticum ad Os. c.* 5. 8. In Gabaa itaque & Rama clara buccina & tuba personate: quorum buccina pastoralis est, & cornu recurvo efficitur: unde & proprie Hebraice *Sophar*, Græce κερατίνη appellatur. Tuba autem de ære efficitur vel argento, qua in bellis & in solennitatibus concrepabant. *Altera autem buccinarum convocantur Principes, populus totus ambabus; sicut ex Moyse Flavius, Salomo Jarchius, Abr. Abenesdras, tres illi multique alii Rabbini comprobant. Quinetiam primus clangor moverat castra Orientalia, quæ proprie Judaica: secundus Australia sive Reubenica; tertius* τὰ ἑσπέρια *Occidentale Ephræmita duce: quartus excitabat tribus Aquilonares sub Triphylarcho Danita. Personabant etiam hæ tubæ ad sacrificia Ecclesiæ*, בקרבן ציבור *Jarchio Num. c.* 10. 16. *pro* עלותיכם, *tam Sabbatis quam diebus altis. Quod præter Josephum Deuterota in* Officio quotidiano *c.* 7. 3. (*ad Salianos velut refutandos aptum natumve*) *adnotarunt.* Ad libamina & hymnodiam, *dicunt illi ut rem notissimam*, duo sacerdotes cum tot buccinis argenteis à Mensa Adipum pergebant ad Cymbalystam clangentes, ושתי חצוצרות של כסף בידם תקעו ותרעו והקיעו וגו' σωτονον καὶ διατιμώμενοι, ὀφθὲν καὶ πολυκαμπὲς ἢ τραχυχόδες, *rectum fractum*, simplicem varium, modum utrumque (*quorum ergo consulendi Pharisæi ad finem Massictæ* Ros hassana:) clangoreque præsertim firmo simpliceque populo jamjam adoraturo indicium rite faciebant. *Iidem patres docent* Ros hassana *c.* 3. 4. In jejuniis (בתעניות, *tempore ita posciente, propter Num. c.* 10. 9.) prolixius perferri sonitum buccinarum metallinarum (שתי חצוצרות) quam cornearum (שופר): attamen in Neomeniis longius productiusque audiri *Sopharum* quam *Hasosram*: *quoniam majores in-*

πεποιημένος. ἔστι δὲ τοιαύτη. μῆκος μὲν ἔχει πηχυαῖον ὀλίγῳ λεῖπον· στενὴ δ' ἐστὶ [i] σύριγξ αὐλοῦ βραχὺ παχυτέρα, παρέχουσα δὲ [k] εὖρος [l] ἀρκοῦν ἐπὶ τῷ στόματι πρὸς ὑποδοχὴν πνεύματος, εἰς κώδωνα ταῖς σάλπιγξι παραπλησίως [m] τελοῦν. ἀσωσρὰ καλεῖται κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν. γίνονται δὲ δύο· καὶ τῇ μὲν ἑτέρᾳ πρὸς παρακέλευσιν καὶ συλλογὴν ἐχρῶντο τοῦ πλήθους [n] πρὸς τὰς ἐκκλησίας. καὶ [o] μίαν μὲν ἀποσημάναντος, ἔδει τὰς ἀρχὰς συνελθεῖν σκεψομένας περὶ τῶν οἰκείων· [p] ἀμφοτέραις δὲ συνῆγε τὸ πλῆθος. τῆς δὲ σκηνῆς μετακινουμένης ταῦτα ἐγίνετο. [q] ἀποσημάναντος γὰρ τὸ πρῶτον, οἱ περὶ τὰς ἀνατολὰς ἐσκηνωκότες ἀνίσταντο· καὶ πρὸς τὴν δευτέραν, οἱ [r] πρὸς τὸν νότον αὐτῆς κατεστῶτες. εἶθ' ἡ σκηνὴ λυομένη, μέση τῶν προϊουσῶν ἐξ φυ-

gitavit, *illam* ex argento fabricari faciens. Ad hunc autem modum se habet. Longitudine quidem est paullo minus cubitali: sed fistula ejus angusta est, [4] tibiâ crassior aliquantulum, ea vero oris amplitudine quæ ad spiritum excipiendum idonea sit, similiter ac tuba in campanulam desinens. Hebraïca lingua vocatur Asosra. Duæ autem factæ sunt: & alterâ quidem ad populum exciendum & in concionem congregandum utebantur. Etenim unâ signum dante *sacerdote*, principes convenire oportebat ad consultandum de rebus suis: utrâque vero populum universum convocabat. Quoties autem Tabernaculum moveretur, hæc fieri consueverunt. Cum primum *buccinâ* signum daretur, qui ad orientem tentoria collocarant, excitabantur: iterumque sonante buccina, qui ad meridionalem *Tabernaculi* plagam tetenderant. Deinde Tabernaculum dissolutum medium portabatur inter

interpretati fuerant זכרונות השופרות, זכרון תרועה, Ros hassana c. 3. 5. *Talm. Jerof. Abenesdras etiam admonet exposuisse vetustiores Commentatorum Num. c.* 10. 10. ביום שמחתכם, ἐν τῷ εὐφροσύνῃ. *Dein inter gaudia Betsoabi seu τοῦ ἀντλήσεως noctibus Scenopegiorum vides usum harum buccinarum*, Succa c. 5. 4. *Nomen vero traxit* Hasosera *ab* angustia *sui foraminis*, χασσερία حصريه *i.e* الضيق. *Quorsum recte eam appellat Josephus* στενὴν σύριγγα, *& Plutarchus ejusdem temporis scriptor* μικρὰν σάλπιγγα. *Vide Num. c.* 10. *& c.* 31. 6. *&* ψ. 98. 6. *&* 2 *Paral.* 15. 14.

Castra Hebræorum in Eremo sub Telarchis * * * * quatuor, præter ingentem numerum peregrini ac imbellis populi.

קדמה κατ' ἀνατολάς.

*

	3 *Zabulon* 57400.	1 *Tribus Judæ sub leone colligit milites gentiles* 74600.	2 *Issachar* 54400.	
	11. *Aser* 41500.	*Moses Imperator & Aaron Pontifex cum filiis.*	5 *Simeon* 59300.	
צפנה, πρὸς βοῤῥᾶν.	* 10 *Dan ad aquilam recenset cognata nomina* 62700.	*Meraritæ à tabulatis,* 6200. — ÆDES DEI. — *Caathitæ ab aris rebusque sanctioribus,* 8600.	* 4. *Reuben sub signo Humano,* על רגל הרודי, *alit belli viros* 46500.	תימנה, πρὸς νότον. Hier. *ad plagam meridianam*, דרומא Oncel. & Interpr. Samar.
	12 *Nephthali* 53400.	*Gersonitæ à tapetibus sacris,* 7500.	6 *Gad* 45600.	
	9 *Benjamin* 35400.	* 7 *Ephraim pone bovem collocat armatos* 40500.	8 *Manasses* 32200.	

ימה, παρὰ θάλασσαν. Hieron. *ad plagam occidentalem* Onc. & Iut. Sam. מערבא.

Educebatur autem exercitus Exodi anno secundo dieque xx *secundi mensis, Sinaa relicta, hoc ordine, Moyse quasi teste Num. c.* 10. *Tribus* 1, 2, 3, *Gersonitæ subinde & Meraritæ, cum plaustris plenis velorum lignique sacri. Cum* 4, 5, 6. *Caathitæ, deportatores secretioris supellectilis,* τῶν ἁγίων, נשאי המקדש, *v.* 21. *Sequuntur è Num. c.* 2. 17. *reliquæ* 7, 8, 9, 10, 11, 12. *Josephus tamen aliique aliquot Criticorum sacrorum Levitas cunctos tuentur in meditullio gentis armatæ, inter Gad & Ephraim. Nequaquam vero antecesserat triduo militem Arca Divina, quomodo ex Judæis Christianisque non pauci male interpretantur Num. c.* 10. *v* 33, 35. וארון ברית יהוה נסע לפניהם וגו'. *Ait igitur verbis istis bonus dux*, Processit equidem per triduum coram illis Arca fœderis Divini, ostensum eis stationem proximam, nube adeo subsistente atque rursum incubante. *Ita mox* בנסע הארון, cum elevaretur Arca, *Hieronymo interprete*. BERN.

i Συριγξ αὐλοῦ βραχὺ παχυτέρα,] Σύριγξ (σύριξ *Big.* eliquatione Æolica) αὐλοῦ βραχεῖ βραχυτέρα *Big. Coll. Voss.* & *Samb.* BERN.

k Εὖρος] Variant *Codices*. in *nonnullis* εὖρος, in *aliis* aspirate cum antiquis aliquot *Grammaticis*.

l Ἀρκοῦν] Δοκοῦν *Vat.*

4. *Calamo cantatorio* in *Vet. Interpr.*

m Τελοῦν.] Τελοῦντα Libri quatuor MSS. Requiritur τελεῖ eo loco, vel τελευτᾷ, vel τελεῦται, vel potius εἴς τε κώδωνα ταῖς σάλπιγξι παραπλησίως τελοῦσα, ἀσώσρα καλεῖται κατὰ τὴν ἑβραίων γλῶσσαν. *Samb.* ἀσωσρά (quod est Moysis חצצרה i.e. *Hasosra*, atque ritu Masoretarum per proceleusma χασοσερά. Vel expressit Josephus Syriacum חצצרא *Hasosra*, qua etiam forma quandoque usi sunt Oncelosus & Uzielides.) καλεῖται κατὰ τὴν ἑβραίων γλῶσσαν *Busb.* & *Hen.* ἀσωσρα καλεῖται κατὰ τὴν ἑβραίων γλῶτταν, haud otiose. Nam Doctores Jerosolymitani Ros hassana c. 3. 4. & Babylonii Sabbath f. 36. imo Interpr. Samaritani, atque Paraphrastæ Chaldaici ad Legem, ad Psalmos, & Prophetas, reponunt etiam typum vernaculum חצוצרתא *Hasosartha* pro Mosaico חצצרה. Inde correptum *Asostra*; nisi & asperitas elementi *Sade* in Hebraico identidem postulat, ut fertur בצרה βόσρα, ita חצצרה ἀσώσρα. BERN.

n Πρὸς τὰς] Τοῦ πλήθους εἰς τὰς ἐκκλ. *Samb.* & *Epiphan* τοῦ πλήθους τὰς ἐκκλ. *Big.* BERN. Εἰς τὰς ἐκκλησίας *Samb.* & *Vat.*

o Μίαν] Fortè μιᾷ. COCC.

p Ἀμφοτέραις] Ἀμφοτέραις *Big.* & *Samb.* præcessit enim μίαν.

q Ἀποσημάναντος] Ἀποσημήναντος *Vat.*

r Πρὸς τὸν νότον αὐτῆς] Οἱ πρὸς τὸν νότον αὐτῆς *Big.* & manus altera *Samb.* Eandem lectionem urget & versio Epiphanii, *Qui ad Austrum residebant.* Plane תימנה *austrum versus* in libro quarto Moysis c. 2. & c. 10. Mox enim τὸ κατὰ λίβα vertit Flavius ex Hebraico ימה, i. e. LXXII. Alexandrinis παρὰ θάλασσαν, *mare versus Mediterraneum*, quod est *ad ventum Africum*, νοτοζέφυρον ἢ λιβοφοίνικα, respectu Idumææ Judææque. Confirmat autem Josephus lectionem LXXII. Interpretum Num. c. 10. v. 6. Καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι κατ' ἀνατολάς. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν δευτέραν, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι κατὰ νότον MS Alex. addit καὶ λίβα. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν τρίτην, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι παρὰ θάλασσαν. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν τετάρτην, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι πρὸς βοῤῥᾶν. Quod est Hebraice ותקעתם תרועה שלישית ונסעו המחנות החנים ימה. ותקעתם תרועה רביעית ונסעו המחנות החנים צפנה. Hos autem versus duos neque Critici Judæorum neque illi Samaritarum agnoscunt amplius. צפנה autem à Samaritis male substitutum apud aciem secundam, satis indicat vetustissimis *Sopherim* utriusque gentis Israeliticæ & Judææ causa vocum similium, maxime terminantium, תימנה ימה & צפנה, δίστιχον fuisse neglectum. Idem etiam arguitur ex c. 2. & hoc ipso c. 10. τῶν ἀριθμῶν. Omnes denique acierum Hebraicarum plagas in membranis sacri Archivi ibi adnotatas fuisse suo tempore satis jam declarat Josephus. BERN. Ita (cum antea esset πρὸς

Paſcha ſecundum in eremo apud Sinæum celebrant Hebræi, anno jam exacto poſt primum illud & excepto Chriſtiano omnium nobiliſſimum, Num. c. 9.

ter ſex tribus præcedentes & ſex ſubſequentes. Levitæ vero omnes circa Tabernaculum erant. Ad tertium autem ſonitum pars caſtrorum occidentalis movebatur: ad quartum vero ſeptentrionalis. His buccinis utebantur etiam in ſacris miniſteriis, quandocunque victimas *ad aram* adducebant, tam Sabbatis quam cæteris diebus. Tunc autem primum, poſt diſceſſum ex Ægypto, ſacrificium Paſchale dictum celebratur in deſerto.

λῶν ἐκομίζετο καὶ τῶν ἑπομένων ἕξ. Λευῖται [a] ἦ τοῖς τὸν σκηνὴν πάντες ἦσαν. τρίτον ἦ σημαίνομεν, τὸ κζ΄ λίβα τετραμμένον τ ἑσκηνωκότων μέρος [c] ἐκινεῖτο· καὶ τέταρτον, τὸ κζ΄ βορρᾶν. τ ἦ βυκάναις ἐχρῶντο καὶ ἐπὶ τ ἱερουργίαις πρὸς αἷς προσάγοντες [v] ἦσαν τὰς θυσίας, καὶ τοῖς Σαββάτοις καὶ τ λοιπᾶς ἡμέρας. θύει ἦ τότε πρῶτον, μτ τῷ ἀναχώρησιν τὴν ἐξ Αἰγύπτου, τὸν Πάσχα λεγόμενον ἐπὶ τ ἐρήμου.

CAP. XIII.

Quomodo Moyſes duxit populum ex monte Sinæo ad fines Chananæorum.

Seditio Hebræorum contra Moyſen.

NOn multo poſt à Sina monte caſtra moventur: & poſt aliquot manſiones, de quibus dicemus, ventum eſt ad locum qui dicitur Eſermoth. Atque illic rurſum populus ſeditionibus agitari cœpit, Moyſique objicere mala quæ in peregrinatione perpeſſi ſunt, & quod ipſo illis ſuadente regionem fertiliſſimam relinquere, eam quidem amiſerint, atque pro felicitate, quam ſe daturum eſſe pollicitus eſt, in hiſce miſeriis errabundi verſentur, aquarum inopia laborantes, &, ſi contingeret ut etiam manna deficeret, proculdubio *fame* perituri. Cumque gravia convicia viro *optimo merito* facerent, unus aliquis eos quidem admonebat, ut neque Moyſis & eorum quæ pro communi *omnium* ſalute præſtiterat immemores eſſent, neque de Dei ope & auxilio deſperarent. Verum hoc ipſum multitudinem vehementius commovebat, atque tumultuans ferocius in Moyſem invecta eſt. Moyſes autem, ut ipſos adeo ſpe dejectos confirmaret, promiſit *atque in ſe recepit*, licet ab illis contumelioſiſſime habitus, eis parare ſatis magnam carnium copiam, & non in unum tantum diem ſed in plures. Illis vero ei diffidentibus, quodam etiam rogante, unde poſſet tot hominum millibus carnes promiſſas miniſtrare? Deus, inquiit, & ego, quamvis male apud vos audientes, nunquam deſinemus veſtri curam gerere: idque *quod prædixi* non longe à vobis abeſt. Simul ac hæc loquutus eſt, caſtra undique coturnicibus complentur, atque eos circumſtantes colligebant. Veruntamen Deus non multo poſt in Hebræos, ob inſolentiam eorum & maledicta, animadvertit. magnus ſiquidem eorum numerus interibat. Atque etiamnum locus *iſte* cognominatur * Cabrothaba, id eſt, Buſta cupiditatis.

Deus iratus depluit Coturnices.

ΚΕΦ. ιγ΄.

Ως ἀπὸ ὄρους Σιναίου ἄρας ὁ Μωϋσῆς ἤγαγε τ λαὸν εἰς τὰς ὅρους τ Χαναναίων.

ΚΑΙ βραχὺ διαλιπὼν ἀπανίστανται τ Σιναίου ὄρους· καὶ τόπους τινὰς ἀμείψας, ὧν ἐν ὀλίγοις ἐροῦμεν, [x] εἴς τι χωρίον Ἑσερμὼθ λεγόμενον παρῆσαν. κἀκεῖ τὸ πλῆθος πάλιν σεσιάζειν ἄρχεται, καὶ τ Μωϋσῆν αἰτιᾶσθαι τ τε κζ΄ τὴν ἀποδημίαν αὐτῷ πεπραγμένων, καὶ ὅτι γῆς αὐτὸς ἀγαθῆς πείσας [y] ἀπαναστῆναι, [y] τὴν μὲν ἀπολέσθαι, ἀντὶ ἦ ἧς ὑπέσχετο παρέξειν εὐδαιμονίας, ἐν τούτοις [z] ἀλῶντας τ ταλαιπωρίας, ὕδατος μὲν ἀπαναίζοντες, εἰ ἦ καὶ [a] τὴν μάννα ἐπιλιπεῖν συμβαίνῃ, πλέον ἀπολλύμενοι. πολλὰ μὲν εἰς τ ἄνδρα καὶ δεινὰ λεγόντων, εἷς δέ τις [b] αὐτοῖς παρῆν, μήτε [c] Μωϋσέως καὶ τῶν πεπονημένων αὐτῷ τοῖς κοινῆς σωτηρίας ἀμνημονεῖν, μήτ' ἀπογινώσκειν τ ἐκ τ Θεοῦ βοηθείας. τὸ ἦ πλῆθος [d] πρὸς τοῦτο μᾶλλον ἐκείνητο, καὶ θορυβῆσαν ἔτι μᾶλλον πρὸς τ Μωϋσῆν ἐπείνετο. Μωϋσῆς δὲ, ἐπιλαθόμενον αὐτὸς ὅτως ἀπεγνωκότας, [e] ὑπέσχετο, καίπερ αἰσχρῶς ὑπ' αὐτῶν [f] ὅτως πεπυθεσμένος, πλῆθος αὐτοῖς παρέξειν κρεῶν, οὐκ εἰς μίαν ἡμέραν ἀλλ' εἰς πλείονας. ἀπιστούντων δ' ἔτι τούτῳ, καὶ τινος ἐρομένου, πόθεν ἂν τοσούτους [g] ἐπορήσαι μυριάσι τῶν προκειμένων; ὁ Θεὸς, εἶπε, κἀγὼ, καί τοι [h] κακῶς ἀκούοντες πρὸς ὑμῶν, οὐκ ἂν ἐκποιήσαιμεν κάμνοντες ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τοῦτ' οὐκ εἰς μακρὰν ἔσεσθε. ἅμα ταῦτ' ἔλεγε, καὶ πίμπλαται τὸ στρατόπεδον ὀρτύγων ἅπαν, καὶ ἠθροίζον αὐτὰς [i] προϊσάντες. ὁ μέντοι Θεὸς οὐκ εἰς μακρὰν μετέρχεται τὰς ἐσχάτας τ εἰς αὐτὸν θρασύτητος καὶ λοιδορίας. ἀπέθανε γὰρ οὐκ ὀλίγον πλῆθος αὐτῶν. καὶ νῦν ἔτι κατ' ἐπωνυμίαν ὁ χῶρος ὀνομάζεται [k] Καβρωθαβά, [l] ὅ ἐστι ἐπιθυμίας μνημεῖα.

ΚΕΦ.

τ νῶτον) ἐ *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda, *conſentiente Epiphanio*, qui reddit *ad auſtrum*.

s Δὲ ᾧ] Illud ᾧ non agnoſcunt *Big.* & *Samb.*

t Ἐκινεῖτο] Ἐκινεῖτο *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.* Subinde κζ΄ βορρᾶν *Baſ.* & *Gen.*

v Ἦσαν] Illud ἦσαν prætereunt *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.*

x Εἴς τι χωρίον Ἑσερμὼθ] Εἰς τὸ χωρίον Ἑσερμὼθ *Big. Samb.* & ex Latinis Mert. Quod eſt Hebraice ſcribenti חצרמות *Haſermuth*, Atrium lethi ſive ſepulchrum, nimirum *Adrymetum*; & mox æquo nomine קברות *χεβρώθ*. εἷς τε χωρίον ἐισερμὼθ *Baſ Gen.* & L. Col Frob ex codicibus Epiphanianis, tanquam חצרימות *Heſarimuth*, αἱ ἐπαύλεις ᾧ πλάτωνος. εἰς τὶ χωρίον σερμὼθ *Busb.* & *Hen.* Ita τερμωὼθ legitur in tralatione τ ὁ'. Gen. c. 10. pro חצרמות. Veruntamen Epitom. Cant. & pleraque exemplaria Epiphanii retinent *Eſerioth*, quod huc occurrit pro Hebræo חצרות *Eſaroth*, ſtationum Hebraicarum XIV. ut Ambroſius, Hieronymus; aliique omnes dinumerant præter hunc Flavium, non XIII. proximave Sinææ. Deinde propter vindictam Divinam dici potuiſſe *Monumenta luxus* ſive קברות התאוה: etiam Σαρῶθ, ἐμπυρισμὸς ex Num c. 11. 3. At vero ἄτηρωθ alius eſſe manſionis, niſi nimis faventes Joſepho, exiſtimabimus. Ait ille, Εἰκὸς σπουδῆ τὸ πλῆθος τ μωμῆσθαι αἰτιώμενον, ὅτι γῆς ἀγαθῆς αὐτοὺς ἀποστέρας, ἐν ἐρήμῳ πλανᾶσθαι πεποίηκεν. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* atque unus è Codd. *Latinis*. εἰς τι χωρίον Ἑσερθμὼθ (*Coll. Voſſ.*) *Vat.* εἰς τε χωρίον Εἰτερμωὼθ *Baſ. Gen.* & aliquot Codd. *Epiphanii*. εἰς τι χωρίον Σερμωὼθ *Busb.* & *Hen.* verum in *Epit. Cant.* & aliquot libris *Vet. Interpr.* habemus *Eſerioth*. Vide Cl. *Seldenum* de *Synedriis Hebr.* l. 2. c. 4. p. 199.

y Τῷ μὲ ἀπολέσθαι,] Αὐτῷ μὲ conjicit (cum *Coccejo*) Cl. *Bigotius*.

z Ἀλῶντας] *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* Eo modo & membranæ quibus eſt uſus *Zonaras* monachus: quorſum aſpere *Baſ.* & *Gen.* ἀλῶν ᾧ ταλαιπωρίας, ab ἁλῶ, τὸ πορθῶ, το συλλαμβάνω. Addit autem Joſephus ὕδατος μὲ ἀπαναίζοντος ſuper cæteras querelas opportune ſatis, quicquid Salianus Schotanuſque in adverſum diſputant. Legitur enim in Num. c. 11. v. 6. ונפשנו יבשה, νυνὶ ᾧ ἡ ψυχὴ ἡμῶν κατάξηρος, Quid enim peponum, quid obſecro olerum jam in inaquoſis Arabiæ? BERN.

a Τὴν μάνναν] In quibuſdam *MSS.* τὴν μανὰ & τὰ μανά. in *Coll. Big.* τὸ in *Voſſ.* τως τὸ μάννα.

b Αὐτοῖς παρῆν,] Αὐτὸς *Vat.*

c Μωϊσέως] Μωσέως *Samb.* & colo altero μήτε ἀπογινώσκειν. BERN.

d Πρὸς τοῦτο μᾶλλον ἐκτείνητο,] Πρὸς τοῦτο ex conjectura *Bigotii*.

e Ὑπέσχετο,] *Busb.* & *Hen.* ὑπισχνεῖτο.

f Οὕτως πεπυθεσμένος,] Οὕτως deeſt *Samb.* & *Vet. Interp.*

g Εὐπορήσαι] Εὐποριῆσαι *Big.* haud recte. Quoniam typus ille Barytona præpoſita ſuſtinet, non ita adverbia aut nomina. BERN.

h Κακῶς ἀκούοντες] Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* κακῶν. illa οὐκ ἂν α. κ. π. ὑμῶν deſiderantur in *Coll. Big.* & *Voſſ.*

i Προϊσάντες] *Busb.* & *Hen.* πεισάντες.

k Καβρωθαβά,] Ita *Baſ. Gen. Hen. Busb.* & *Epiphan.* Καβρώθαβα ἐπιθυμίας μνημεῖα *Big.* Καβρώθαβα, ἐπιθυμίας μνημεῖα λίγουσι *Samb.* & *Vat.* Nomen certe Hebraïcum *Chabroth Ataba* conciſe concinneque (inquit *Bernardus*) per Καβρωθαβὰ aut Χαβρωθαβὰ expreſſit *Joſephus*: per Hebraïcarum dictionum conjunctionem depravatam, ait *Seldenus*, Lib. 2. de *Synedriis*, c. 4. p. 199. *Hieronymo* in Manſionibus *Cabaroth Atava*, ſicut lectum in *MSS.*

l Ὅ ἐστι] Delet *Coll. Big.*

* Cabrothaba,] *Ad murmur Hebræorum de herbis raris, carne nul-*

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς ὁ Μωϋσῆς τοὺς κατασκεψομένους τῶν Χαναναίων τήν τε χώραν καὶ τῶν πόλεων τὸ μέγεθος ἐξαπέστειλεν· ἔτι δὲ, ὅτι τῶν πεμφθέντων μετὰ τεσσαρακοστὴν ὑποστρεψάντων ἡμέραν, καὶ λεγόντων οὐκ ἀξιομάχους αὐτοὺς, ἀλλὰ τὴν τῶν Χαναναίων ὑπεξαιρόντων δύναμιν, τὸ πλῆθος ταραχθὲν καὶ πεσὸν εἰς ἀπόγνωσιν, ὥρμησεν ὡς καταλεῦσαι τὸν Μωϋσῆν, καὶ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέψαι, δουλεύειν διεγνωκότες.

Ἀναγαγὼν δ' αὐτοὺς ἐκεῖθεν ὁ Μωϋσῆς [m] εἰς τὴν καλουμένην Φάραγγα, πλησίον οὖσαν [n] τοῖς Χαναναίων ὁρίοις καὶ χαλεπὴν ἐνδιαιτᾶσθαι, εἰς ἐκκλησίαν ἀθροίζει τὸ πλῆθος. καὶ καταστὰς, "δύο, φησὶ, [o] κέκριται ἡμῖν ἐκ Θεοῦ παρασχεῖν ἀγαθὰ, ἐλευθερίαν καὶ γῆς κτῆσιν εὐδαίμονος· τὴν μὲν ἤδη δόντος ἔχετε, τὴν δὲ ἤδη λήψεσθε. Χαναναίων γὰρ ἐπὶ τοῖς ὅροις καθήμεθα· καὶ κωλύσει τὸ λοιπὸν ἐπιόντας οὐ μόνον [p] οὐ βασιλεὺς ἢ πόλις ἡμᾶς, ἀλλ' οὐδὲ τὸ πᾶν ἀθροισθὲν αὐτῶν ἔθνος. παρασκευαζώμεθα οὖν πρὸς τὸ ἔργον· οὐ γὰρ [q] ἀμαχητὶ παραχωρήσουσιν ἡμῖν τῆς γῆς, ἀλλὰ μεγάλοις αὐτὴν ἀγῶσιν ἀφαιρεθέντες. πέμψωμεν δὲ κατασκόπους, οἳ [r] τῆς τε γῆς τὴν ἀρετὴν κατανοήσουσι, καὶ πόση δύναμις [s] αὐτῆς. πρὸ δὲ πάντων ὁμονοῶμεν· καὶ τὸν Θεὸν, ὅς ἐστιν ἐπὶ πᾶσιν ἡμῖν βοηθὸς καὶ σύμμαχος, διὰ τιμῆς ἔχωμεν."

β'. Μωϋσέως δὲ ταῦτ' εἰπόντος, τὸ πλῆθος [t] αὐτὸν τιμαῖς ἀμείβεται· καὶ κατασκόπους αἱρεῖται δώδεκα τῶν γνωριμωτάτων, ἐξ ἑκάστης φυλῆς ἕνα. [v] οἳ, διεξελθόντες ἀπὸ τῶν [x] πρὸς Αἰγύπτῳ τὴν Χαναναίαν [y] ἅπασαν, ἐπί τε Ἀμαθὴν πόλιν καὶ Λίβανον ἀφικνοῦνται τὸ ὄρος· καὶ τήν τε τῆς γῆς φύσιν, καὶ τὴν τῶν ἐνοικούντων ἀνθρώπων ἐξιστορήσαντες παρῆσαν, τεσσαράκοντα ἡμέραις εἰς πᾶν καταχρησάμενοι τὸ ἔργον. ἔτι δὲ καὶ καρποὺς ὧν ἔφερεν ἡ γῆ κομίζοντες, τῇ τε τούτων εὐπρεπείᾳ, καὶ τῷ πλήθει τῶν ἀγαθῶν, ἃ τὴν γῆν ἔχειν διηγοῦντο, πολεμεῖν ἐπαίροντες τὸ πλῆθος· φοβοῦντες δὲ πάλιν αὐτὸ τῷ τῆς κτήσεως ἀπόρῳ, [z] ποταμούς τε [a] δια-

CAP. XIV. XIII.

Quomodo Moyses misit qui explorarent Chananæorum regionem & civitatum magnitudines: dein quod his qui missi fuerant post XL. *dies reversis, & dicentibus quam ipsi imbelles essent, & Chananæorum extollentibus virtutem, multitudo turbata & in desperationem versa ad Moysen lapidandum incitaretur, consilio inito de reditu in Ægyptum, ad serviendum.*

Moyses autem illinc eos subducens in locum, qui dicitur * Fauces, in Chananææ terræ confiniis *situm*, atque habitatu difficilem, in concionem populum congregat. Cumque *in medio* constitisset, "Deo, inquit, nos duobus bonis impertire in animo olim habente, libertate & felicis terræ possessione, alterum quidem ejus beneficio jam obtinetis, alterum vero mox assequuturi estis. Nunc enim in Chananæorum finibus consídemus: nec per regem unquam stabit, aut civitatem *ullam*, aut confertas totius gentis copias, quo minus in terram eorum invadamus. Ergo parati simus ad rem fortiter aggrediendam: non enim sine prælio regione sua nobis cessuri sunt, sed post magna cum illis certamina eam occupabimus. Mittamus autem speculatores, qui & terræ ubertatem & incolarum vires explorent. Ante omnia vero unum atque idem sentiamus: & Deum, qui semper nobis opem & auxilium tulit, *magno* in honore habeamus."

Jam in eremo Pharanetica de Palæstina exploranda apud populum deliberat Moyses. Num. c. 13. & Deut. c. 1.

2. Hæc cum dixisset Moyses, populus ejus consilium probat laudatque: & *mox* exploratores eligit duodecim, *viros* dignitate eminentissimos, ex unaquaque tribu unum. Qui, à finibus Ægypti omnem Chananæorum terram perlustrantes, & ad Amathen urbem & Libanum montem perveniunt: explorataque regionis simul & incolarum natura, post quadraginta dies toti huic negotio insumptos, reversi sunt. Insuper & fructus illius terræ secum afferentes, pulchritudine eorum & *immensa* bonorum copia, qua regionem istam affluere enarrabant, populi animos ad bellum inferendum erexerunt: rursus autem *ab incœpto* deterruerunt acquirendi difficultatem repræsentando,

Exploratores, regione perlustrata, reversi terrorem inferunt populo. Num. c. 13.

nulla, mannaque nimia apud Adrymetum *Petrææ non sine lacrymis queritantium, per triduum propter castra ingrata depluit iratum Numen quantum coturnicum*, שלוים, *ad cibum, dicam magis ad crapulam superesset & pestem. Hinc itaque pereunt viginti tria millia helluonum, si Severus recte putavit. Manet tamen loci nomen infame* Prave appetentium tumuli, *sive* LXXII. *Alexandrinis Josephoque interpretantibus* μνημεῖα ἤτοι μνήματα τῆς ἐπιθυμίας. Aviditas heic jacet. *Nomen etiam Hebraicum* קברות התאוה χαβρωθ ἀταβα, *comise concinneque expressit Flavius* χαβρωθαβά. *Hoc idem protrahunt alii. Hieronymus in Mansionibus* Cabaroth atava, *sicut lectum in MSS. & prioribus τῶν τυπογραφουμένων. Nam* Cibaroth ataave *Erasmus induxit aliunde Interpretes denique nostri ad puncta Masorethica accurarunt* Kibroth hattaavah. *Lege Num. c.* 11. *& Psalmos* 78. *&* 106. BERN.

m Εἰς τὴν καλουμένην Φάραγγα,] Quatuor libri MSS. & ambæ editiones excusorum, nec non *Zonaras* in Annalibus hanc lectionem sustinent. Pauxillo inde abest *Epiphanii* versio, *in terram quæ vocatur convallis*, effecta adeo de Græco εἰς γῆν καλουμένην Φάραγγα. Josephum tamen scripsisse reor εἰς τὴν καλουμένην Φάραγγα (cum Schotano, vel Φάραν cum *Bosio* consentiente) —— χαλεπὴν οὖσαν ἐνδιαιτᾶσθαι, tot verba Græca pro במדבר פארן *bemidbar pharan*, secundum Judæos, aut במרבר פראן βεμιδβαρ Φαραν in exemplaribus Samariticis: & in versione Doctorum LXXII. ἐν τῇ ἐρήμῳ Φαράν, Num. c. 13. 1. Longe autem per Idumæam patuit eremus Pharanetica, haud minus quam octodecim stathmos Hebraicos complexa, ut Ambrosius, Hieronymus, aliique doctorum nostrorum, tum etiam Judaici adnotarunt, ut historia Mosaica omnino postulat. Aut aliquis forte suspicabitur posuisse Flavium εἰς τὴν καλουμένην Βάραγγα pro ברנע seu *Cades Barnea*, unde emissos scimus Palæstinæ Exploratores iniquos, Num. c. 13. 27. & Deut. c. 1. 19. Agit autem Lex Divina de hisce locis tanquam communibus aut vicinis, de desertis, inquam, *Pharan*, *Zin* & *Cades*; cujus oppidum præcipuum *Petra*, sed & *Arce*, *Recem* & *Recema* appellatur, quod est *silex*, tam Josepho quam Onceloso aliisque Paraphrastis sacris. BERN. Ut *Carjath* & *Kerjath* permutatur. Est & absorptum unum Theta a vicino, uti ש in ירוש שלם Ιερουσαλὴμ REL.

* *Fauces*,] *Al.* Vallis, *aut* Convallis.

n Τοῖς Χαναναίων ὁρίοις] Τοῖς Χ. χωρίοις *Big. Coll. Voss.* & *Samb.* τῆς Χ. γῆς *Busb. Hen.* & *Zonar.*

o Κέκριται ἡμῖν] Τοῦ Θεοῦ κέκριται ὑμῖν *Samb.* Codex idem paulo post Χαναναίας γὰρ ἐπὶ τοῖς ὅροις: subinde παρασκευαζόμεθα. BERN.

p Οὐ βασιλεὺς] Οὐ βασιλεὺς, οὐ πόλις *Vat.* & *Vet. Interpr.*

q Ἀμαχητὶ] *Big.* & *Samb.* ἀμαχεὶ: alterum vero pro urbe Palladis. Mox *Bas.* & *Gen.* τῆς γῆς *Hen.* καὶ τῆς γῆς *Busb.* Perinde *Zonaras* κατασκοπήσοντας ἔστειλε τήν τε δύναμιν τῶν Χαναναίων καὶ τῆς γῆς τὴν ποιότητα. At *Big. Samb.* & *Epiphan.* τῆς δὲ γῆς, *hujus terræ*. BERN.

r Τῆς τε] *Coll, Big.* τῆς δέ.

s Αὐτῆς] Αὐτοῖς *Samb.* αὐτῶν *Busb.* & *Hen.* quo facit *Epiphanii* versio, *quæ virtus in ea sit habitantium*, ex *Num.* c. 13. v. 19 BERN. & HUDS.

t Αὐτὸν] Αὐτόν τε *Samb.*

v Οἱ, διεξελθόντες] Οἱ δὲ ἐξελθόντες *Big. Coll. Voss.* & *Samb.* οἱ διελθόντες *Hen. Busb.* & *Zonaras.*

x Πρὸς Αἰγύπτῳ] Ipsa quidem Cananæa Ægyptum non attigit, sed solitudo illas segregabat, quæ ut videtur, negligitur uti regio minus culta & habitata, sic ut Cananæa dici possit se extendere usque Ægyptum ea ratione. Aut loquitur Josephus, uti scriptores qui post Alexandrum Magnum vixêre, quando Ægyptii regionem maritimam a Pelusio usque Rhinocolura possederunt. REL.

y Ἅπασαν,] *Big.* & *Samb.* Vulgarius πᾶσαν. BERN.

z Ποταμούς] Quinam sunt illi ποταμοί; nullum in Cananæa erat flumen navigerum excepto Jordane. Sed videntur & Arnonem innuere, de cujus transitu vide infra lib. IV. cap. 4. REL.

a Διαβῆναι] Διαβαίνειν *Bas.* & *Gen.* à βίω, βιβημι. Ita legis

βίο-

do, dicentes flumina illis objici ampla adeo & profunda, ut pertranſiri nequeant, monteſque arduos & impervios iter agentibus, atque urbes non ſolum mœnibus ſed & operibus & munitionibus validas eſſe. In Chebrone autem gigantum etiam progeniem ſe reperiſſe ajebant. Atque ita exploratores, cum obſervaſſent omnia apud Chananæos paullo majora iis in quæ poſt exitum ex Ægypto inciderint, & ipſi animis conſternati erant, operamque dederunt ut parilem multitudini terrorem incuterent.

Hinc populo metus, lamenta, convicia in Deum ac Moyſen jacta, deque Ægypto repetenda conjuratio. Num. c. 13.

3. Illi autem, ex iis quæ audierant, ſibi difficile admodum fore exiſtimarunt, ſedes iſtas occupare: atque ex concione dimiſſi, cum uxoribus & liberis ſortem ſuam domi lugebant & deplorabant: ac ſi Deus revera nihil auxilii dederit, ſed verbis tantum *multa & magna* promiſerit. Rurſumque Moyſen increpabant, ipſumque & fratrem ejus Aaronem pontificem inclamabant. atque *ita* quidem inquieti & in utrumque convicia jactantes noctem exegerunt. Mane vero ad concionem concurrunt, *illud* in animo habentes, ut, lapidatis Moyſe ac Aarone, in Ægyptum reverterentur.

Jeſus Chalebuſque turbam flectere perorando nituntur. Num. c. 14.

4. Ex ſpeculatoribus autem Jeſus Naueni filius tribus Ephraïmitidis & Chalebus de tribu Judæ * attoniti in medium procedunt: & multitudinem compeſcebant, obſecrantes ut fiduciam ſumerent, & neque Deum mendacii inſimularent, neque iis *temere* fidem haberent, qui vanis ſermonibus de Chananæorum rebus credulos territarent; ſed eos potius ſequerentur, qui ad felicitatem & bonorum poſſeſſionem illos hortantur. Neque enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatem obſtituram viris ad rem fortiter gerendam exercitatis: præſertim cum Deum adjutorem habituri ſint, & pro illis in acie præliaturum. Proficiſcamur igitur, inquiunt, contra hoſtes, abjecto omni *metu & difficultatum* ſuſpicione: Deoque pro duce freti & innixi nos viam *ad victoriam* monſtrantes ſequimini. Et illi quidem his dictis populi iram mitigare nitebantur. Moyſes autem & Aaron, in terram procidentes, ſuppliciter Deum orabant; non pro ſalute ſua, ſed ut populum ab ignorantia liberaret, eorumque ſedaret animos, his rerum præſentium anguſtiis & aſperitatibus turbatos. Tum nubes aderat, & ſuper Tabernaculum ſuſpenſa Dei præſentiam indicabat.

βῆναι [b] λέγοντες ἀδυνάτους ὑπὸ μεγέθους ἅμα καὶ βάθους, καὶ ὄρη ἀμήχανα τοῖς διοδεύσουσι, καὶ πόλεις καρτεραῖς τείχεσι καὶ περιβόλων ὀχυρότητι. ἐν ᾗ Χεβρῶνι καὶ τῶν γιγάντων ἔφασκον τὸν ἀπογόνους καταλαβεῖν. καὶ οἱ μὲν κατάσκοποι [c] τεθαμένοι [d] πάντων, οἷς μὴ τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου ἐπέτυχον, μείζω τὰ κατ' τὴν Χαναναίαν, αὐτοί τε [e] καταπλαγησαν, καὶ τὸ πλῆθος ἔτως ἔχειν [f] ἐπῆρωντο.

γ'. Οἱ δ' ἄπορον, ἐξ ὧν ἠκροάσαντο, τὴν κτῆσιν τῆς γῆς ὑπελάμβανον· καὶ διαλυθέντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας, σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ὀλοφυρόμενοι διῆγον, ὡς οὐδὲν ἔργῳ τοῦ Θεοῦ βοηθοῦντος, λόγῳ δὲ [g] μόνῳ ὑπαχθησόμενα. καὶ τὸν Μωϋσῆν πάλιν ἠπίουν, καὶ κατεβόων αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀαρῶνος τοῦ ἀρχιερέως· καὶ παντελὲς μὲν καὶ μετὰ τῶν εἰς τοὺς ἄνδρας βλασφημιῶν διέφυγον τὴν νύκτα. πρωῒ δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνῆλθον· δι' ἐννοίας ἔχοντες, [h] καταλιθοβολῆσαι [i] τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρῶνα, εἶτα τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέφειν.

δ'. Τῶν δὲ κατασκόπων [k] Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυλοῦ παῖς Φυλῆς Ἐφραιμίτιδος καὶ Χαλεβος ὁ τῆς Ἰούδα Φυλῆς, φοβηθέντες χωροῦσιν εἰς μέσους· καὶ τὸ πλῆθος κατεῖχον, θαρρεῖν δεόμενοι, καὶ [l] μήτε ψευδολογίαν καταγινώσκειν τοῦ Θεοῦ, μήτε πιστεύειν τοῖς ἐκ τοῦ μὴ πάλαι περὶ τῆς Χαναναίων εἰρηνέας καταπεπληγμένοις, ἀλλὰ τοῖς εἶτα τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν κτῆσιν αὐτοὺς τῶν ἀγαθῶν [m] παρορμῶσιν. ὅτε γὰρ τῶν ὀρῶν τὸ μέγεθος, ὅτε τῶν ποταμῶν τὸ βάθος τοῖς ἀρετὴν [n] ἠσκηκόσιν ἐμποδὼν ἡσήσεσθαι πρὸς τὰ ἔργα· καὶ ταῦτα τοῦ Θεοῦ συμπροθυμουμένου καὶ ὑπερμαχοῦντος αὐτῶν. ἴωμεν οὖν, ἔφασαν, εἶτα τοὺς πολεμίους, μηδὲν ἔχοντες δι' ὑποψίας, ἡμῖν μόνοι τε τῷ Θεῷ πεπιστευκότες, καὶ ὁδηγοῦσιν ἡμῖν ἑπόμενοι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες ἐπεχείρουν τὴν ὀργὴν καταπαύειν τοῦ πλήθους. Μωϋσῆς δὲ καὶ Ἀαρὼν, πεσόντες εἶτα τοῦ γοῦ, τὸν Θεὸν ἱκέτευον· οὐκ ὑπὲρ τῶν ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀλλ' ὅπως τὸν [o] ἀμαθίας παύσῃ τὸ πλῆθος, καὶ καταῤῥάσῃ τοῦ ἀφρονος αὐτῶν, ὑπὸ τῆς ἀμηχανίας καὶ φοβερᾶς αὐτοῖς πάθους πεπερασμένων. παρῆν δὲ ἡ νεφέλη, καὶ σκιὰν ὑπὲρ τὴν σκηνὴν ἐσήμαινε τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Θεοῦ.

CAP. XV.

ΚΕΦ. ιε'.

Quomodo Moyſes, ad indignationem adductus, prædixit, Deum velle per XL. *annos, quamdiu morarentur in ſolitudine, illis ſuccenſere: & neque in Ægyptum reverſuros eſſe, neque poſſeſſuros Chananæam.*

Ὡς ἐπὶ τούτῳ Μωϋσῆς ἀφανιζόμενος, τὸν Θεὸν αὐτοῖς ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα, τὴν ἐπὶ τὸ ἐρημίας διατριβὴν, ποιεῖσθαι ὠργίσθαι· καὶ μήτ' εἰς Αἴγυπτον ὑποστρέφειν, μήτε λαβεῖν τὴν Χαναναίαν.

Quadraginta annorum vitam vagam ex oraculo denunciat Moyſes populo rebelli; ſed filiis horum pollicetur meliora Num. c. 14. & c. 32. & Deut. c. 1.

MOyſes *ſolito* majori fiducia accedit ad populum, iiſque indicavit Deum, contumeliis eorum incenſum, ſupplicium de illis ſumpturum

Μωϋσῆς δὲ θαρσήσας πάρεισιν [p] ἐπὶ τὸ πλῆθος, καὶ τὸν Θεὸν ἐδήλου [q] κινηθέντα ὑπὸ τῆς ὕβρεως αὐτῶν λήψεσθαι τιμωρίαν· οὐκ ἀξίαν μὲν τῶν ἐξημαρτημένων, οἵαν

βίουμαι, τὸ πορεύουμαι apud Etymologum M. & operum Homericorum enarratores. BERN.

b Λέγοντες] Ελεγον *Busb* & *Hen.*

c Τεθαμένοι] Θεασάμενοι *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.*

d Πάντων,] Πάντα *Vat.*

e Καταπλάγησαν,] Καταπλάγησαν *Samb.* & *Big.* καταπλήγησαν *Baſ* & *Gen.* pro καταπεπλήγεσαν, quod probum & Joſepho dignum. Epiphanius viderat cum lippis καταβάκησαν aut καταπεπτώκεσαν, Scribo jam καταπλήγησαν, more optimi vatis etiam de animis humanis. BERN. In ſuo *Codice* καταβάκησαν, aut καταπεπτώκεσαν habuerat *Epiphan.* nam vertit, *& ipſi tabuerunt.*

f Επεῤῥώνθ.] Volo Επηρῶντο, vel ἐπεχειρῶντο. Nam MSS. Italica habent ἐπληρῶντο, ex quo Cl. *Bigotius* deformavit ἐποιῶντο. BERN. Forte ἐθαρσοποιοῦσιν ἐπῆρῶντο. COCC.

g Μόνῳ] Μονον *Samb. Coll. Voſſ.* & *Vat.*

h Καταλιθοβολῆσαι] Καταλιθοῦσοντες *Vat.*

i Τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρῶνα,] Fruſtra hæc taxant in Joſepho Salianus Schoranuſque. Certum eſt enim ſuis verbis aut fide Jephonniden vix continuiſſe plebem à Moyſe incuſando obruendoque, Num. c. 13. 31. καὶ κατοισώπησε χάλιβ τὸν λαὸν ὠθὸ μωυσῆ, על משה; ſicut etiam legunt Synagogæ Samaritanæ. Et c. 14. 2. καὶ διεγόγγυσαν ἐπὶ μωυσῆ καὶ ἀαρὼν πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ. Vide Deut. c. 1. 29, 30. ubi ſimilem orationis Chalebicæ ad Hebræos rebelles habuiſſe ſe fatetur mortalium clementiſſimus. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* τὸν τε Μωϋσῆ καὶ τὸν Ἀαρών. De re ipſa vide *Num.* c. 13. v. 31. c. 14. v. 2. & *Deut.* c. 1. v. 29, 30.

k Ἰησοῦς] Ἰησοῦς τε *Samb.* & *Big.* ut & mox καὶ μὴ ψ. & ſtatim μηδὲ πιστεύειν.

* *Attoniti*] *Al*, metuentes *eventum.*

l Μήτε] Et hic & mox iterum μήδε *Coll. Voſſ.* & *Big.*

m Παρορμῶσιν.] *Samb.* παρορμῶσι. Mox ὅτε γὰρ τὸ ὄρος *Baſ.* cum *Gen.* BERN.

n Ησκηκόσιν] Ησκημένοις *Samb.*

o Ἀμαθίας] Ἀπορίας apud *Zonaram.*

p Επὶ τὸ πλῆθος,] Εἰς τὸ πλῆθος *Big Coll. Voſſ* & *Samb.*

q Κινηθέντα] Eodem animo *Hen. Busb.* & *Zon.* ἐγειρόμενον ὑπὸ θεοῦ καὶ ὠθὸ &c. BERN.

τοῖς

οἶαν ἢ οἱ πατέρες ἐπὶ νουθεσίᾳ [r] τοῖς τέκνοις ἀποφέρεσι. παρελθόντι γὰρ εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῷ, καὶ περὶ τῶν [s] μελλόντων ὑπ' αὐτῶν ἀπωλείας ἀποκλαιομένῳ, τὸν Θεὸν ὑπομνῆσαι μὲν ὅσα παθόντες ἐξ αὐτοῦ, καὶ πηλίκων εὐεργεσιῶν μεταλαβόντες, ἀχάριστοι πρὸς αὐτὸν γεγόνασιν· ὅτε τε νεῶν, τῇ τῶν κατασκόπων ὑποπτήξαντες δειλίᾳ, τοὺς ἐκείνων λόγους ἀληθεστέρους [t] τῆς ὑποσχέσεως ἡγήσαντο τῆς αὐτοῦ. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, οὐκ ἀπολεῖ μὲν ἅπαντας ὁλοσχερῶς [v] ἐξαφανίσαι τὸ γένος αὐτῶν, ὁ πάντων μᾶλλον ἀνθρώπων ἔχει διὰ τιμῆς· τὴν μέντοι Χαναναίαν [x] οὐ παρέξειν γῆν αὐτοῖς λαβεῖν, οὐδὲ τὴν ἀπ' αὐτῆς εὐδαιμονίαν, ἀνεστῶτας δὲ ποιήσειν καὶ ἀπολιδας ἐπὶ τῆς ἐρημίας ἐπ' ἔτη τεσσαρακοντα καταβιῶναι, τῆς παρανομίας ποινὴν ταύτην ἐκτίνοντας. παισὶ μέντοι [y] τοῖς ἡμετέροις ὡδάδωσιν [z] τὴν γῆν ὑπέσχετο· κἀκείνους τῶν ἀγαθῶν, ὧν [a] ἑαυτοῖς ὑπὸ ἀκρασίας ἐφθονήσατε μεταδώσειν, [b] ποιήσειν δεσπότας.

β'. Ταῦτα δὴ Μωϋσέως κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην διαλεχθέντος, ἐν λύπῃ καὶ συμφορᾷ τὸ πλῆθος ἐγένετο· καὶ τὸν Μωϋσῆν παρεκάλει [c] καταλλάξαι αὐτῶν γενέσθαι πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ [d] τῆς ἄλης τῆς κατὰ τὴν ἐρημίαν ἀπαλλάξαντα πόλεις αὐτοῖς οἰκῆσαι. ὁ δὲ οὐκ ἔφασκεν [e] τὸν Θεὸν τοιαύτην πεῖραν ποιήσεσθαι· μὴ γὰρ κατὰ προπέτειαν παροξῦναι τὸν Θεὸν ἀνθρωπίνῃ εἰς τὴν ὀργὴν τὴν πρὸς αὐτοὺς, ἀλλὰ γνώμῃ [f] καταψηφισάμενον αὐτῶν. οὐ δεῖ δὴ ἀπιστεῖν, εἰ Μωϋσῆς, εἷς ἀνὴρ ὤν, τοσαύτας μυριάδας ὀργιζομένας ἐπέσβεσε, καὶ μετήγαγε εἰς τὸ ἡμερώτερον. ὁ γὰρ Θεὸς αὐτῷ συμπαρὼν, ἡδάδωκε τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὸ πλῆθος παρεσκεύασε· καὶ πολλάκις παρακούσαντες ἀσύμφορον αὐτοῖς τὴν ἀπείθειαν ἐπέγνωσαν, [g] διὰ τοῦ συμφορᾶς πεῖραν λαβεῖν.

γ'. Θαυμαστὸς δὴ τῆς ἀρετῆς ὁ ἀνὴρ, καὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἐκ τοῦ πιστεύεσθαι θεῖα ὧν ἂν εἴπειεν, ὃ παρ' οὐδενὶ ἕξη χρόνου [i] ὑπῆρξε μόνον· ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστιν οὐδεὶς Ἑβραίων, ὃς οὐχὶ, [k] καθάπερ παρόντος αὐτοῦ καὶ κελεύοντος [l] ἐὰν ἀκοσμῇ, πειθαρχεῖ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ νομοθετηθεῖσι, κἂν λαθεῖν [m] δυνῆται. καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τεκμήρια τὸ ὑπὲρ ἀνθρωπον [n] αὐτοῦ δυνάμεώς ἐστιν. [o] ἤδη δέ [p] τινες καὶ τῶν ὑπὲρ Εὐφράτην, μιλιῶν ὁδὸν τεσσάρων ἐλθόντες καὶ πολὺ πλείω παρ' ἡμῖν ἱερὰ μὴ πολλῶν κινδύνων καὶ ἀναλωμάτων, καὶ θύσαντες οὐκ ἴσχυσαν τῶν ἱερείων μεταλαβεῖν, Μωϋσέως ἀπηγορευκότος τινὶ τῶν νομιζομένων, [q] ὃς οὐκ ἦν τῶν πατρίων [r] ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντων. καὶ οἱ μὲν μηδὲ θύσαντες, οἱ δὲ ἡμιέργους τὰς θυσίας καταλιπόντες, πολλοὶ δὲ οὐδὲ ἐχθὲς εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν δυνηθέντες ἀπῆσαν, ὑπακούειν τοῖς Μωϋσέως προστάγμασι μᾶλλον ἢ ποιεῖν τὰ κατὰ βούλησιν τὴν ἑαυτῶν προτιμῶντες· καὶ τὰ ἐλεγχόμενα ὑπὸ τούτων αὐτοὺς οὐ δεδιότες, ἀλλὰ μόνον τὸ ματαίως ὑφορώμενοι. ἔτως ἡ νοῦς

esse: non tamen quantum peccata mererentur, sed quale patres in admonitionem solent liberis inferre. Sibi enim in Tabernaculum ingresso, & internecionem populi futuram cum lachrymis deprecanti, Deum quidem commemorasse, quot ab ipso acceptis, quantisque cumulati beneficiis ingrati esse perrexerint: & quòd nunc, speculatorum timiditate & ignavia seducti, illorum sermonibus plus veritatis inesse existimarint, quam suis promissionibus. atque hanc ob causam non omnes quidem exitio daturum, neque *totum* genus eorum deleturum, quod cæteris mortalibus omnibus prætulerat: Chananæorum tamen terram ut illi occuparent non concessurum, aut ut ejus copia & abundantia *ipsi* fruerentur; sed facturum esse ut sine lare & sine urbe per XL. annos in deserto vitam tranducerent, hanc pœnam pro peccatis persolventes. Liberis tamen nostris hanc terram se traditurum esse pollicebatur: illosque bonorum affluentiæ, cujus vosmet morum petulantia participes esse noluistis, dominos esse constituturum.

2. Cum autem hæc Moyses ex oraculo Dei renunciasset, magnopere calamitatem suam lugebat populus: Moysemque obsecrabant, ut pro illis apud Deum intercederet, & à vita vaga in solitudine liberatis urbes *habitandas* daret. Ille autem dicebat, Deum hujusmodi tentationem ægre laturum esse: non enim temere aut humanitus ad hanc indignationem adductum esse Deum, sed consilio in eos sententiam protulisse. Ne mirum autem videatur & incredibile, quod Moyses, cum unus vir esset, tot hominum millia concitata sedaverit, & ad mentem saniorem & mansuetiorem reduxerit. Deus enim illi præsens adstitit, fecitque ut sermonibus ejus victa cederet multitudo; præsertim cum non obtemperando sæpiuscule experta esset quam parum sibi profuerit contumacia, eo quod calamitatum causa illis exstiterit. *Serius sapit mala gens Hebræorum. Num. c. 14. & Deut. c. 1.*

3. Cæterum vir ille non solum ea, qua vixit, ætate in admiratione fuit ob *singularem* virtutem, & vim qua pollebat impetrandi dictis suis fidem; sed &, nunc dierum, nemo est Hebræorum, qui non, perinde ac si præsens esset ac moribus inpositos puniturus, parcat legibus quas sancivit, etiamsi peccantes latere posse speraret. Quin & alia quidem plurima auctoritatis ejus plusquam humanæ argumenta sunt. Olim enim cum quidam trans Euphratem habitantium, in honorem nostri Templi quatuor mensium iter magno cum periculo & sumptu emensi, Deo sacrificarint, de victimis participare non potuerunt; Moyse hoc illis interdicente qui moribus nostris non instituti sunt, & ex patria consuetudine nobiscum non versantur. Atque alii quidem non omnino sacrificantes, alii vero relictis antequam peracta erant sacrificiis, plurimi autem omni prorsus aditu ad Templum prohibiti discesserunt; quod multo maluerint Moysis legibus & institutis obtemperare, quam convenienter voluntati suæ agere; neminem licet, qui *Moysis Legumlatoris auctoritas integra, amplissima, perpetua.*

[r] Τοῖς τέκνοις] *Al.* τὰ τέκνα.
[s] Μελλόντων] Μελλόντως αὐτῶν, *Samb.*
[t] Τῆς ὑποσχέσεως] Τῆς ἐπιχείσεως ἡγήσαντο *Samb.*
[v] Ἐξαφανίσαι] Ita *Big.* & *Zonar.* in *Editis* ἐξαφανίσει.
[x] Οὐ παρέξειν] Sic in quatuor *MSS.* in *reliquis* cum *Editis* οὐ παρέξει.
[y] Τοῖς ἡμετέροις] Eo modo *Samb. Vat. Baf.* & *G.* τοῖς ὑμετέροις *Epiphan.* & Cl. *Bigotius* ex conjectura. αὐτῶν *Busb. Hen.* & *Zonar.*
[z] Τῷ γὼ] Τὴν γὰρ ἐμοὶ *Big. Coll. Voss.* & *Samb.*
[a] Ἑαυτοῖς] Ἑαυτὰς *Big.* & *Samb.*
[b] Ποιήσειν δεσπότας.] Ita ex *MSS.* in *Editis* ποιήσει.
[c] Καταλλάξαι] Καταλλάξειν *Samb.* & profecto Canon veterum Grammaticorum. BERN.
[d] Τῆς ἄλης] Recte *Samb.* τὴν ἄλην, quod est τὴν πλάνην. τὴν ἄλλην *Big.* & *Coll. Voss.* τὴν ἀμαξιὰν in reliquis *MSS.* & *Editis.*
[e] Τὸν Θεὸν] Ὁ Θεὸς τοιαύτην *Big. Coll. Voss. Samb.* & *Vat.*
[f] Καταψηφισάμενον] *Big.* & *Samb.* καταψηφισμένον. BERN.
[g] Διὰ τοῦ] Ἐκ τοῦ *Samb.* ἐκ τῆ *Big.* ἀπὸ τοῦ *Baf.* & *Gen.* BERN.
[h] Ἰσχύος τῆς] Καὶ τοῦ πιστεύεσθαι *Samb.* imperfecte. BERN.
[i] Ὑπῆρξε μόνον] Ὑπῆρξε μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστιν· οὐδεὶς γὰρ Ἑβραίων *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*
[k] Καθάπερ παρόντος] Illud καθάπερ libris *Mediceis* omissum notat *Big.*
[l] Ἐὰν ἀκοσμῇ,] Ita *Samb.* & *Coll. Voss.* ἂν ἀκοσμῇ, πειθαρχεῖ *Vat.* ἐὰν ἀκοσμῇ, πειθαρχῇ *Big.* ἂν ὑκοσμῇ, πειθαρχεῖ *Baf.* & *G.*
[m] Δυνῶν᾽.] Fortè δυνῇ. BIGOT.
[n] Αὐτοῦ δυνάμεώς ἐστιν.] Ἐστιν αὐτῷ δυνάμεως *Samb.* cum *Big.* αὐτῷ δυνάμεώς ἐστιν *Baf.* & *Gen.* BERN.
[o] Ἤδη δὲ] Καὶ τυτὶ οὐκ ἐλάχιστον, ἔτι ἤδη in quodam *Cod. Florentino.*
[p] Τινες] Uti Helena, Adiabenorum regina; de qua in lib. XX. c. 2.
[q] Οὐδὲ οὐκ ἦν] Fortè οὐδὲ ἦν.
[r] Ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντων.] Ita *Big. Samb. Coll. Voss.* & *Epiphan.* Absque *MSS.* conjecerat Cl. *Seldenus*, ἡμῖν αὐτοῖς ἦν συντυχόντων, in lib. 2. de *Synedriis*, p. 101. ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντος *Vat.* ἡμῖν αὐτοῖς τοῖς συντυχόντος *Baf.* & *G.*

[s] Κα-

qui illos impedirent, metuebant, ſed propriam duntaxat conſcientiam reverebantur. Ita legum conſtitutio, quæ Deo accepta deberi viſa eſt, fecit ut ille ſupra hominem eſſe exiſtimaretur. Quin & paulo ante bellum cum Romanis geſtum, Claudio apud illos principatum tenente, & Iſmaële apud nos Pontificatum, cum fames adeo regionem noſtram urgeret, ut aſſaron *frumenti* quatuor drachmis veniret, & allati eſſent farinæ in feſtivitatem Azymorum cori ſeptuaginta (hoc eſt medimni Siculi triginta & unus, Attici vero quadraginta & unus) nemo tamen ſacerdotum *faſnelicorum* auſus eſt vel micam unam *iſtius* comedere, cum tanta terram premeret annonæ egeſtas, præ legum reverentia & metu iræ, qua Dei numen peccata etiam occulta ſolet proſequi. Proinde non eſt mirandum, quod res tantæ tunc geſtæ fuerint: quandoquidem & hodie uſque ſcripta à Moyſe relicta eam vim habeant & auctoritatem, ut etiam noſtri fateantur inimici, quod Deus *ipſe*, Moyſe ejuſque virtute uſus, talem vivendi rationem inſtituerit. Sed hæc quidem unuſquiſque, prout ei videbitur, accipiat.

Finis Libri tertii.

μοδεσία ᾧ Θεῷ δοκῶσα τ' ἄνδρα πεποίηκε τ' αὐτὸ φύσεως κρείττονα νομίζεσθαι. ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ τῶδε ᾧ πολέμῳ μικρὸν ἔμπροσθεν, Κλαυδίου Ρωμαίων ἄρχοντος, Ισμαήλου ὄντος παρ' ἡμῖν ἀρχιερέως, καὶ λιμοῦ τὴν χώραν ἡμῶν [s] καταλαβόντος, ὡς τεσσάρων δραχμῶν πωλεῖσθαι τ' [t] ἀσσαρῶνα, κομισθέντος ἀλεύρου κῦ τῇ ἑορτῇ τ' Αζύμων εἰς κόρους ἑβδομήκοντα· μέδιμνοι ᾗ ἦσαν [v] Σικελοὶ μὲν εἰσιν εἷς καὶ [x] τριακόντα, Αττικοὶ ᾗ τεσσαράκοντα εἷς· ὐδεὶς ἐτόλμησε τ' ἱερέων [y] κρίμνον ἐν φαγεῖν, τοσούτης ἀπορίας τὴν γῆν κατεχούσης· διδοὺς τ' νόμον καὶ τῇ ὀργῇ, [z] ἵν' καὶ ὅπη ἀνεξελέγκτοις ἀεὶ τὸ θεῖον τοῖς ἀδικήμασιν ἔχῃ. ὥσ' ὁ δεῖ θαυμάζειν πᾶσι τ' τότε πεπραγμένων· [a] ὁπότε μέχρι κῦ νῦν τὰ καταλειφθέντα ὑπὸ Μωϋσέως γράμματα τηλικαύτην ἰσχὺν ἔχῃ, ὥστε κῦ τὰς μισοῦσας ἡμᾶς ὁμολογεῖν, ὅτι τὴν πολιτείαν ἡμῖν ὁ καταιγισμένος ἐπὶ Θεὸς, ἀλλὰ Μωϋσέως καὶ τ' ἀρετῆς τ' ἐκείνου. ἀλλὰ πᾶσι μὲν τούτων ὡς αὐτῷ πῃ δοκεῖ, [b] διαλήψεται.

Τέλος τοῦ τρίτου βιβλίου.

TA-

s Καταλαβόντος,] Τοιοῦτος vel ὅτως ἰσχυρᾶς καταλαβόντος in ſchedis *Bigotianis*. Gravis illius famis (de qua in *Antiquitatum* l. 20. & in *Actis Apoſt.* c. 11.) meminerunt *Africanus*, *Tacitus*, *Phlegon*, atque *Dio* ad annum Urbis 795.

t Ασσαρῶνα,] Ασσάριονα, ut prius, *Samb.* BERN.

v Σικελοὶ μὲν] *Baſ.* & *Gen.* σίκλοι inficete *Big. Vat.* & *Samb.* σικελικοὶ I. Capellus de ponderibus, abſque neceſſario. Epiphanius vero interpres reliquerat *Siculi*; quod poſtea oſcitantia librariorum deflexum in *Singuli*. Heic enim legi maluit idem Capellus. μέδιμνοι ᾗ (vel μόδιοι ᾗ) ὅτοι σικελοὶ μὲν εἰσὶ τριάκοντα, vel εἷς τριάκοντα· ἀττικοὶ ᾗ τεσσαράκοντα, aut τεσσαρακοντα εἷς. *Nam vel hic locus plane corruptus eſt*, ait ille cultor juſtitiæ, *vel ſic intelligendus videtur, ut ſumatur* μεδίμνου *vox pro modio. Modium autem Atticum eundem eſſe cum Hebræo, jam ſupra diximus. Dicit ergo Joſephus unumquemque eorum capere tricenos Siculos modios, Hebræos vero quadragenos.* Αρχαιολ. l. 15. c. 11. ὁ ᾗ κόρος δυσὶ) ἀττικοῖς μεδίμνοις δέκα. *Hic vel legendum* μετρηταῖς *vel* μεδίμνοις σικελικοῖς: *ut cauſa erroris ſit, quod Sela vel medimnus Siculus vini tantundem pendet atque medimnus Atticus olei.* Poſtea Cl. Salmaſius in Epiſtolis reſtituit, μέδιμνοι ᾗ ὅτοι σικελοὶ μὲν εἰσὶν εἷς κῦ τριακόσιοι, ἀττικοὶ ᾗ ἑπτακόσιοι. Nam 70 + 10 faciunt 700. Alibi tamen affirmat Joſephus Corum unum colligere tritici quantum decem Medimni Attici, tum etiam Satum Hebraicum paria facere cum ſeſquimodio Italico. *Big.* & *Samb.* μέδιμνοι ᾗ ὅτοι σίκλοι μὲν εἰσὶν εἷς κῦ τριακόσιοι, ἀττικοὶ ᾗ τεσσαρακοι, α εἷς. *Sed vereor*, ait optimus *Boſius*, *ne aliud lateat: nimis enim hæc recedunt à libris.* Ad hæc *Epiphanius Scholaſticus* haud aliter legerat in codicibus *Caſſiodori*, quam *Baſ. Gen.* & jam tertium ex hoc Theatro impreſſum vides, præter τεσσαρακοντα κῦ εἷς, pro inconnexo τεσσαρ. εἷς. Differri autem uſque noſtram ſententiam de menſuris illis fas & æquum, donec Herodis primi magnifice geſta tractabimus, otii fortaſſe largius indepti. BERN.

x Τριάκοντα,] Locum hunc corruptum eſſe pronunciat *Villapandus* in *Apparat.* part. ſecunda. p. 442. *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.* habent τριακόσιοι pro τριάκοντα. atque ita *Salmaſ.* in *Epiſtola* LXVII. qui præterea legit Αττικοὶ ᾗ ἑπτακόσιοι. Vide *Groſepſium* de *Menſuris Hebraïcis*, p. 400. in *Crenii* Faſciſculo ſecundo.

y Κρίμνον ἐν φαγεῖν,] Κρίμνον ἐμφαγεῖν *Big.* & *Samb.* ὐδεὶς τ' ἱερέων ἔκρινεν φαγεῖν legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

z Ηι] Ηι ἐπὶ ἀνεξελέγκοις ἀεὶ τὸ θεῖον τῶν ἀδικήμασιν ἔχῃ *Vat.*

a Οπότε μέχρι] *Big.* & *Samb.* ὁπότε κῦ μέχρι κῦ νῦν, ut articulis redundat Oratio Attica. Sub fine libri hujus ἀμαλείψε) *Baſ.* & *Gen.* verbo inepto. Temporis etiam tranſacti didaſcaliam ſubjicit *Busb.* φέρεται ὁ λόγος χρόνου ἐτῶν δυο. Ita etiam *Big.* Gallicorumque codicum 1, 2, 3, 6. & præ illis volumen S. Moyſis. *Samb.* vero, voculæ præcedentis, perperam iteravit, φέρεται ὁ λόγος ὅτος χρόνου ἐτῶν νβ'. BERN. Οπότε κῦ μέχρι κῦ νῦν *Big.* & *Samb.* Atticorum more, qui articulis redundant.

b Διαλήψεται.] Ita *Samb.* in *Editis*, *aliiſque* ἀφαλείψει).

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΤΕΤΑΡΤΗι ·

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO QUARTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ἑβραίων, [a] δίχα τῆ Μωϋσέως γνώμης, μάχη πρὸς Χαναναίους καὶ ἧτται.

β'. Στάσις Κορέα [b] καὶ τῶ πλήθους πρὸς Μωϋσῆν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆ περὶ τῆς ἱερωσύνης.

γ'. Ὡς οἱ μὲν τῆς στάσεως κατάρξαντες διεφθάρησαν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ· τὴν δ' ἱερωσύνην Ἀαρὼν ὁ Μωϋσέως ἀδελφὸς κατέσχε, καὶ οἱ ἔγγονοι αὐτοῦ.

δ'. Τὰ συμβάντα τοῖς Ἑβραίοις [c] ἐν τῆ ἐρήμῳ ἔτεσιν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

ε'. Ὡς [d] Σηχῶνα καὶ Ὤγην τὼν Ἀμορραίων βασιλέων νικήσας Μωϋσῆς, καὶ τὴν χαλκὴν ἅπασαν αὐτῶν Διαφθείρας, κατεκλήρωσεν αὐτῶν τὴν χώραν δυσὶ Φυλαῖς καὶ ἡμισείᾳ τῶν Ἑβραίων.

ς'. Περὶ [e] Βαλάμου τοῦ μάντεως, καὶ [f] ποταπὸς ἦν τὸν εἶδος.

ζ'. Ὡς ἐπὶ Μαδιανίτας Ἑβραῖοι στρατεύσαντες, ἐκράτησαν αὐτῶν.

η'. Ἡ Μωϋσέως πολιτεία, καὶ πῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη.

1. *Hebræorum, invito Moyse, cum Chananæis pugna & clades.*

2. *Seditio Coræ & plebis contra Moysen & fratrem ejus de Sacerdotio.*

3. *Quomodo seditionis concitatores Dei voluntate exstincti sunt; atque Aaron Moysis frater & filii ejus sacerdotium tenuerunt.*

4. *Quæ Hebræis in solitudine per annos octo & triginta obvenerunt.*

5. *Quomodo Moyses, devictis Sechone & Oge Amorrhæorum regibus, deletisque eorum copiis, regionem eorum duabus Hebræorum tribubus & dimidiæ in sortem dedit.*

6. *De Balamo vate, & qualis vir fuit.*

7. *Ut Hebræi cum Midianitis acie dimicantes, illos profligarunt.*

8. *Leges à Moyse datæ, & quomodo ex hominibus est sublatus.*

a Δίχα] *Διὰ Big. & Samb.*
b Καὶ τῶ πλήθους] *Καὶ πλήθους Samb.*
c Ἐν τῆ ἐρήμῳ] *Ἐν ἐρήμῳ Vat.*
d Σηχῶνα] *Σηχῶνα Vat.*
e Βαλάμου] Hunc equidem librum in quinque capita distribuunt exemplaria pleraque Latina, Græcanica in octo. In MSS. tamen Græcorum permutant capitula tertium & quartum. BERN. *Βαλαάμου Samb.*
f Ποταπὸς] Ista *καὶ ποταπὸς* &c. ex *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER QUARTUS.

Qui continet tempus annorum XXXVIII.

ΚΕΦ. α'.

Ἑβραίων, δίχα τῆς Μωϋσέως γνώμης, μάχη πρὸς Χαναναίους καὶ ἧτται.

CAP. I.

Hebræorum, invito Moyse, cum Chananæis pugna & clades.

Deliberant Hebræi, num invito Oraculo Chananæos adgrederentur. Num. c. 14. & Deut. c. 1.

ΕΒΡΑΙΟΥΣ δ' ὁ κατὰ τὴν ἐρημίαν βίος, ἀηδὴς [b] αὐτοῖς καὶ χαλεπὸς ὢν, [c] ἐπόνει, καὶ κωλύοντος τοῦ Θεοῦ, τοὺς Χαναναίων [d] πεῖραν λαμβάνειν. ἀ γὰρ ἠξίουν, τοῖς Μωϋσέως προφερομένοις λόγοις, ἠρεμεῖν· ἀλλὰ καὶ δίχα τῆς παρ' ἐκείνου προθυμίας κρατήσαι αὐτοὶ τῶν πολεμίων [e] νομίζοντες, κατηγόρουν μὲν αὐτοῦ, καὶ πραγματεύεσθαι μέγειαν αὐτὸς ἀπορίας ὑπενόουν, [f] ἵν' ἀεὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ βοηθείας [g] δέωνται. πολεμεῖν γὰρ τοῖς Χαναναίοις ὡρμήκεσαν, λέγοντες τὸν Θεὸν μὴ [h] Μωϋσῆ χαριζόμενον ὑπεκκρούειν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ κοινῇ κηδόμενον αὐτῶν τοὺς ἔθνους ἀφ' τῶν προγόνων ὧν [i] ἐπετρόπευσε· καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν, πρότερόν τε ἐλευθερίαν, καὶ νῦν βουλομένοις πονεῖν ἀεὶ παρέσεσθαι σύμμαχον. εἶναί τε καὶ [k] καθ' αὐτοὺς ἱκανοὶ κρατεῖν τῶν ἐθνῶν ἕκαστον, κἂν ἀπολλοτριοῦν αὐτῶν Μωϋσῆς [l] ἐθελήσῃ τὸν Θεόν· ὅλως τε συμφέρειν αὐτοῖς τὸ αὐτοκράτορσιν εἶναι, καὶ μὴ χαίροντας ὅτι τῷ παρ' Αἰγυπτίων ἐξελθεῖν ὕβρεως Μωϋσῆ τύραννον ἀνέχεσθαι, καὶ ζῆν πρὸς τοῦτο βάλησιν ἐξαπατῶμένους, ὅτι μόνῳ τὸ θεῖον αὐτῷ προδηλοῖ πρὸς τὰ ἡμέτερα κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, ὡς ἀπάντων [m] ὄντων ἀγνοούντων τῆς Ἀβράμου γενεᾶς, ἀλλ' αἴτιον ἕνα τοῦτον τοῦ Θεοῦ παρεχηκότος, εἰς τὸ πάντ' αὐ-

EBRÆOS autem vita in solitudine acta, dura illis pariter ac injucunda, fecit ut, Deo etiam prohibente, rem experirentur cum Chananæis. Noluerunt enim, Moysis monitis obsequendo *sese castris continere* & quiescere: sed etiam præter illius voluntatem se posse hostes superare existimantes, ipsum accusare cœperunt, & in suspicionem vocarunt quod modis omnibus ageret summa rerum inopia illos detinere, ut semper ejus auxilio egerent. Ad bellum itaque cum Chananæis gerendum aggressi sunt, dicentes Deum non tam propter Moysen illis opem tendere & porrigere, quam quod illorum genti in commune prospiceret, proavorum gratia quos sua dignatus est cura ac tutela; illoique & prius ob suam virtutem in libertatem asseruisse, & nunc quoque, si rem strenue gesserint, adjutorem futurum. Quin & ajebant, ipsis per se satis virium esse ad *eas* gentes debellandas, etiamsi Moyses Deum ab ipsis alienare vellet, omninoque illis expedire in sua esse potestate, & non sibimet gratulantes de exitu ex Ægyptiaca servitute Moysis dominatum *æquo animo* ferre, ejusque ad arbitrium ex vana persuasione vivere, quasi Dei numen, pro sua in ipsum benevolentia, eum solum de rebus nostris præmoneret, tanquam non omnes essemus ex

[a] Ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.] Φλαβίου ἰωσήπου ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγος δ'. Περιέχει ἡ βίβλος (ὁ λόγος *Busb.* ὁ τέταρτος ὅτος λόγος *Hen.*) χρόνον ἐτῶν ἡ καὶ τριάκοντα *Big. Samb. Hen. Busb. Baf.* & *Codices* Regis Christianissimi 1, 2, 3, 6. Tot enim cessarunt à missis Exploratoribus ad obitum Moysis, ut constat ex ipsius scripto pentateucho. Vide etiam capitulum tertium hujus libri. BERN.

[b] Αὐτοῖς] Sic *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deest αὐτοῖς.

[c] Ἐπόνει,] *Baf. Gen.* & *Samb.* Nam πονεῖν, ποιεῖν homines literati adnorunt. Veruntamen ἐπίεζε *Big.* & altera manus *Samb.* huc traduxerunt in contextum ex Glossemate vetusto. Ibidemque MSS. rerunt ἀηδὴς αὐτοῖς καὶ χαλεπὸς; ὤν: Excusa ἀηδὴς καὶ χαλεπὸς ὤν. Alii aliò modo inter verba distinguunt, βίος ἀηδὴς καὶ χαλεπὸς ὢν ἐτονεῖ (i. confecit ἐξετόνει) καὶ κωλύοντος τοῦ θεοῦ τοὺς Χαναναίων πεῖραν λαμβάνειν. Dicit enim Moyses de eo facinore, Num. c. 14. ויעפלו לעלות, *ascendere tamen sunt ausi*, καὶ ἀφειδιτάρμοι ἀνέβησαν: idemque ipse alibi interpretatur ותזדו ותעלו, καὶ ἀφειδιτάρμοι ἀνέβητε. Idem post Josephum expressit Jo. Zonaras, εἶτα συνωκίζων τοῖς Χαναναίοις ἤθελον, καὶ ταῦτα κωλύοντος τοῦ θεοῦ καὶ προαλόντες ἦτ ἡττήθησαν. BERN. Sic placuit verba distinguere & interpretari, accipiendo ἐπόνει pro ἐπόνει, alii hoc modo interpungunt, Ἐβρ. δ'. ὁ κ. τ. ἑ. βίος, ἀηδὴς ἀ κ. χ. ὤν, ἐπόνει, καὶ κ. τ. Θεοῦ τ Χαν. *Hebræos autem vita injucunda & dura in solitudine male habebat, præsertim cum Deus eos rem experiri cum Chananæis prohibuisset.* Sed in *Big.* & in margine *Samb.* (& *Coll. Voss.*) habemus ἐπίεζε. atque ita forsan legerat *Vet. Interp.* qui vertit, *cogebat etiam prohibente Deo* &c.

[d] Πεῖραν] Πείραν *Baf.* & *Gen.* Mox ἠρεμεῖν *Samb.* BERN.

[e] Νομίζοντες,] Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* νομίσαντες.

[f] Ἵν' ἀεὶ] Καὶ ἵν' ἀεὶ legisse videtur *Vet. Interpr.*

[g] Δέωνται.] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* δέονται. HUDS. Correxit ita & *Cocceius*, qui pro ᾖ mavult statim δῇ.

[h] Μωϋσῆ] *Big.* Μωϋσεῖ.

[i] Ἐπετρόπευσε.] *Epiphanius* interpunctum viderat, ἐπιτεθρόπευσε, καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν. πρότερόν τε &c.

[k] Καθ' αὑτοὺς] Ita *Samb.* καθ' ἑαυτοὺς *Big.* κατ' αὐτοὺς in *Editis*, *aliisque.*

[l] Ἐθελήσει] Ita edidit *Bernardus* ex conjectura *Bigotii.* ἐθελήσῃ *Baf. Gen. aliique. Samb.*

[m] Ἐκ τῆς] Frustra *Big.* ἐκ γῆς A. καὶ γ. ὄντων· ἀλλ' ἄρχων &c. ἀλλ' αἴτιον ἕνα τούτοις legisse videtur *Vet. Interpr.*

a Εἰ-

τὸν ἰδέαν τὰ μέλλοντα παρ' αὐτοῦ μανθάνουσι· δόξειν τι σωφρονεῖν [n] εἶναι, εἰ τῆς ἀλαζονείας αὐτοὺς καταγνόντες, καὶ τῷ Θεῷ πιστεύσαντες, κτήσεσθαι γῆν, ἣν αὐτοῖς ὑπέσχηται, [o] θελήσωσιν, ἀλλὰ μὴ τῷ Δι τὴν αἰτίαν ταύτην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοῦ κωλύοντα προφέρειν. τὴν ἀπορίαν οὖν λογιζόμενοι, καὶ τὴν ἐρημίαν, ὑφ' ἧς ἐπὶ ταύτην αὐτοῖς χείρω συμβαίνειν εἶναι δοκεῖν, ὅτι τῷ πρὸς [p] τοὺς Χαναναίους μάχῃ [q] ἦσαν ὡρμημένοι· τὸν Θεὸν προηγούμενοι στρατηγὸν, ἀλλ' οὐχὶ τῷ παρὰ τοῦ νομοθέτου συμφορίαν [r] προσμένοντες.

β'. Ὡς δὲ ταῦτ' ἄμεινον αὐτοῖς ἔχειν ἔκριναν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐπῆλθον. οἱ μὲν, ὑπ' καταπλαγέντες· αὐτῶν τῷ ἐφόδου ὑπὸ τοῦ πλήθους, γυναικὸς αὐτοὺς ἐδέξασθο, τὸ μὲν Ἑβραίων ἀποθνήσκουσί τε πολλοὶ, καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα, τῆς Φάλαγγος αὐτῶν Διαλυθείσης, ἀκόσμως διωκόμενον [s] εἰς τὸν παρεμβολὴν συνέφυγε· καὶ τῷ παρ' ἐλπίδας δυσχήσαι πανταπάσιν ἀθυμοῦν, [t] ὑπὸν ἐπὶ χρηστὸν προσδόκα, λογιζόμενον [v] ὅτι καὶ ταῦτα κατ' μικὸν Θεοῦ παθοιεν, προεξορμησάντων ὅτι τὸν πόλεμον τῆς ἐκείνου δίχα βουλήσεως.

γ'. Μωϋσῆς δὲ τοὺς μὲν οἰκείους ὁρῶν ὑπὸ τῆς ἥττης καταπεπληγότας, φοβούμενος μὴ θαρσήσαντες ὅτι τῇ νίκῃ οἱ πολέμιοι, καὶ μειζόνων ὀρεχθέντες ἐπ' αὐτοὺς ἔλθοιεν, ἔγνω δεῖν τοῦ στρατιὰν ἀπαγαγεῖν πρόρρωτέρω τῶν Χαναναίων εἰς τὸν ἔρημον· καὶ τοῦ πλῆθος ὑπειξέψαντος αὐτὸ πάλιν ἐκείνῳ, σωθῆναι γὰρ δίχα τῆς αὐτοῦ προνοίας ὑπ δυνησόμενον ἐρρῶσθαι τοῖς πράγμασιν, ἀναζήσας τὸ στράτευμα, προῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον, ἐνταῦθα νομίζων ἡσυχάσειν αὐτοὺς, καὶ μὴ πρότερον τοῖς Χαναναίοις εἰς χεῖρας ἥξειν, πρὶν ἢ παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ εἰς τοῦτο καιρὸν λάβωσιν.

ex ſtirpe Abrami, ſed illum unum *omnium* auctorem feciſſet Deus, ut futura omnia poſſet prænoſcere ab ipſo edoctus: prudenteſque viſos iri, ſi Moyſis arrogantiam contemnentes, Deoque fidem habentes, terram, quam ipſis promiſerat, poſſidere voluerint; & non amplius hanc ob cauſam ad eum reſpexerint, qui ſub prætextu Dei *oraculi* illos prohiberet. Inopiam itaque *præſentem* cogitantes, & loca deſerta, ob quæ contigit ut gravius illâ urgeri viderentur, ad Chananæos armis adoriendos properarunt; Deum ſibimet ducem & auſpicem conſtituentes, neutiquam vero Legiſlatoris aſſenſum & adminiculum exſpectantes.

2. Quum ergo hoc ſibi melius fore ſtatuiſſent, in hoſtes profecti ſunt. Atque illi quidem, neque *feroci* eorum impetu neque *irruentium* numero perterriti, fortiter eos excipiunt; at magna Hebræorum edita eſt ſtrages, & reliqui, diſſipata eorum phalange, milites, inſequente eos hoſte, turpiter ad caſtra confugerunt: &, quod res præter ſpem tam male cecidiſſent, animo deſpondentes, nihil amplius boni exſpectabant; hinc conjicientes calamitatem à Deo eſſe, quod ſine illius conſenſu ad pugnam exiſſent.

Pœnas luit miles cæde multa, fugaque turpi.

3. Moyſes autem ſuos quidem videns accepta clade conſternatos; metuens vero ne hoſtis *recenti* victoria elatus & majoris gloriæ appetens impetum in eos faceret, factu optimum ratus eſt, ut longius à Chananæis in deſertum cum copiis diſcederet: atque populo hanc poteſtatem ei rurſus deferente (jam enim intellexit nihil ipſi ſine illius auſpiciis & conſilio proſpere ceſſurum) miotis caſtris penitius in deſertum ibat; exiſtimans illic eos *libenter* quieturos eſſe, & non prius velle cum Chananæis manus conſerere, quam Dei monitu tempus ad hoc opportunum arriperent.

Receditur in profundam eremum Chananæis procul, Moyſe adeo imperante.

n Εἶναι, εἰ τ] Εἶναι, τ ἀλαζ. *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

o Θελήσωσιν,] Θελήσαζιν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

p Τοὺς Χαναναίους] Articulum negligit *Vat.*

q Ἦσαν ὡρμημένοι·] Ὡρμήκεσαν *Hen.* & *Busb.* HUDS. Adſcripſerat oræ Codicis ſui *Bigotius*, forte ἴτυζαν vel ἴοιεν.

r Προσμένοντες.] Legerat *Epiphanius*, ἀπομένοντες, ἕως ἂν ταῦτ' ἄμεινον αὐτοῖς ἴζειν ἔκριναν. καὶ τοῖς π. in *Vat.* ἕως ἄν.

s Εἰς τὸν παρεμβολὴν συνέφυγε·] Hoc idem obſervavit Codex Samariticus Divinæ legis, Codiciſque Judaici Interpretes LXXII. Num. c. 14. 45. καὶ ἐτρέψαντο αὐτοὺς, καὶ κατέκοψαν αὐτοὺς ἕως ἐρήμου καὶ ἀπεστράφησαν εἰς τὸν παρεμβολὴν, וישובו אל המחנה. Antiquorum autem Maſoretica jam hæc à multis ſeculis, vel S. Hieronymo antiquioribus, præterierunt, ut Biblia vulgata, obeli in codd. Laudinis, aliaque demonſtrant. *Zonaras* inſuper deſcripſit idem ſuis verbis ex Joſepho, καὶ οἱ μὲν ἔπεσον, οἱ δὲ εἰς τὸν παρεμβολὴν συμπεφεύγασι. Mox καὶ τὸ *Big.* & *Samb.* BERN.

t Οὐδὲν ἔτι χρηστὸν] Καὶ οὐδὲν ἔτι χρηστὸν προσδόκων juxta *Vet. Interpr.*

v Ὅτι καὶ ταῦτα] Ὅτι ταῦτα *Big. Samb.* & *Epiphan.* ὅτι ταῦτα καὶ κατ' μ. Θ. παθοῖεν προεξορμήσαντων ἐπὶ τ. *Vat.*

x Παρὰ τὰς κακοπραγίας] Παρὰ ταῖς κακοπραγίαις *Vat.*

y Δυσαρέστοις] Ita *Baſ. Gen.* & *Epiphan.* δυσάρκτοις tamen adprobo *Big.* & *Samb. Gentem* itaque *indomitam*, notat Flavius, *ſanisque conſiliis male renitentem*, quod de eadem illâ etiam Severus vere dixit. BERN. Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* δυσάρκτοις *Big. Samb.* & *Vat.* quaſi *gentem indomitam* notaret Joſephus, *ſanisque conſiliis male renitentem.* quod de eadem illa etiam *Severus* vere dixit.

z Μηδὲν σὺν ἀγαθοῖς] Μηδὲν ἀγαθοῖς *Samb.*

a Οὐκ ἴσμεν] Ita *Samb.* in *Editis* cum *aliis* οὐκ οἶσμεν. Sunt qui (*Big.* in ora codicis ſui & *Scotanus*) voculas iſtas expungi malint. Verum hoc facto legendum eſſet οἷα, & dein γενομένην.

b Ἀπολέσθαι] *Big.* & *Samb.* ἀπολιπεῖν κινδυνεύσαντας ἢ ἀπολέσθαι ἔσωσε μωσῆς, qua in re Criticis pravorum ſeculorum gratificantur. Legerat & illa *Epiph.* exceſſu eodem apud ſuum Caſſiodorum. BERN. Ἀπολιπέσθαι [ἀπολιπεῖν *Vat.*] κινδυνεύσαντα ἢ ἀπολέσθαι ἔσωσε M. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* atque ita fere *Epiphanius*, qui vertit, *per quam omnes deſerendos à Deo* (ἀπολιπόντας ὑπὸ Θεοῦ) *atque perditionis periculum ſuſcepturos eripuit Moyſes.*

KEΦ. β'.

Στάσις Κορέου καὶ τοῦ πλήθους πρὸς Μωϋσῆν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ περὶ τῆς ἱερωσύνης.

CAP. II.

Seditio Coræ & plebis contra Moyſen & fratrem ejus de Sacerdotio.

II.

Ὅπερ δὲ τοῖς μεγάλοις συμβαίνει στρατοπέδοις, καὶ μάλιστα [x] πρὸς τὰς κακοπραγίας [y] δυσπειθέσι εἶναι καὶ δυσπειθῆσι, τότε καὶ τοῖς Ἰουδαίοις συνέπεσεν. ἐξήκοντα γὰρ ὄντες μυριάδες, καὶ διὰ τὸ πλῆθος ἴσως ἂν [z] μηδὲν ἐν ἀγαθοῖς ὑπολαμβάνοντες τοῖς κρείττοσι, τότε μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀπορίας καὶ τῆς συμφορᾶς ἐξηγανάκτουν καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα. στάσις οὖν αὐτοὺς, οἵαν [a] οὐκ ἴσμεν ὅτι παρ' Ἕλλησιν ὅτε πρὸς Βαρβάροις γενομένην, κατέλαβεν· ὑφ' ἧς ἅπαντας [b] ἀπολέσθαι κινδυνεύσαντας ἔσωσε Μωϋσῆς, ὑπ μνησικακῶν, ὅτι παρ' ὀλίγον ἦλθε καταλυθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀποθανεῖν. ὑπὸ

QUemadmodum autem magnis exercitibus uſu venire ſolet, & præcipue cum ex rebus adverſis moroſi fiant & immorigeri, id ipſum etiam Judæis accidit. Quum enim eſſent *numero* ſexcenta millia, & propter multitudinem, etiamſi proſpere fluerent omnia, ægre forſan intra officii limites continerentur, tanto magis, cum rerum inopia & calamitatibus premerentur, & ſibimet invicem & duci valde ſuccenſebant. Quapropter tanta eos ſeditio adorta eſt, quantam nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuiſſe accepimus: à qua omnes in extremum diſcrimen adductos liberavit Moyſes, immemor injuriæ, quod haud

Exercitus ſeditione corrumpitur. Num. c. 16. & c. 26. & 27.

haud procul esset quin mortem oppeteret ab illis lapidatus. Ac ne Deus quidem eos ita neglexit, ut malum aliquod gravius paterentur: sed licet adversus Legislatorem suum, & mandata, quæ ipse per Moysen illis dederat, insolenter se gesserint; eos tamen è calamitate eripuit, quam illis *pro uldubio* importasset seditio, nisi eorum saluti ipse prospexerat. Hanc itaque seditionem, quæque ea sedata *salubriter* constituit Moyses, *mox* enarrabo, ubi primum causam, unde orta est, exposuero.

II. *Antilogia* Ϛ Κορέ, *quam coarguit S. Judas sua Epistola. Num. c. 16. v. 32.*

2. Cores, maxime inter Hebræos, *ut res tum gentis erant*, genere opibusque pollens, dicendi etiam non ignarus, populariterque agendi peritissimus, videns Moysen in excelsa dignitate constitutum, vehementer invidia flagrabat, (erat etenim ex eadem tribu, eique cognatione conjunctus) ægre *illud* ferens, quod semet ipse hoc honore digniorem judicarit, ut qui illo ditior esset & nascendi forte non deterior. Atque inter Levitas (nam tribules erant) & præcipue inter cognatos *Moysen* inclamabat, rem indignam esse dictitans, ut Moyses sibimet gloriam aucupari aggrederetur, malisque artibus illam acquireret, simulando *scilicet* se Dei observantissimum esse; cum quidem contra leges fratri Aaroni sacerdotium detulerit, non communi populi suffragio, sed suo ex arbitrio; &, haud secus ac tyrannus, honores pro libidine distribuerit. Gravius autem esse *dicebat*, quam violentia uti, injuriam latenter inferre: quod non solum invitos, sed & nihil prorsus de insidiis cogitantes opprimat. Quisquis enim sibi conscius est, se dignum esse qui *honores* accipiat, persuasione nititur ut obtineat, idque non audens *aperta* vi grassari: qui vero nequeunt *eos* juste assequi, à violentia quidem, boni *moderatique* videri gestientes, semet abstinent; sed arte dolosa utuntur, ut ad optatum perveniant fastigium. Permagni populi interesse, ut hujusmodi quid molientes, etiam dum se latere exstiment, ad supplicium pertrahantur; neque sinere ut *novis* potentiæ incrementis augescant, in manifestos postmodum hostes evasuri. Quam enim rationem & Moyses afferre potest, cur Aaroni ejusque filiis sacerdotium contulerit? Nam si Deus ex Levitica tribu alicui honorem *istum* tribuere decreverit, se merito fuisse præferendum, genere Moysi parem, opibus atque æta-

Prefert Cores Dathamnen aut Abiramum Moysi duci, atque ipsum semet Aaroni Pontifici.

ὁ Θεὸς ἢ ἠμέλησε ϗ μηδὲν αὐτὸς παθεῖν τῶν δεινῶν· ἀλλὰ καίπερ εἰς τὸν νομοθέτην αὐτῶν ἐξυβρισαντῶν, καὶ τὰς ἐντολὰς ἃς αὐτοῖς διὰ Μωϋσέως αὐτὸς ἐπέσταλεν, ἐρρύσατο τῶν ἐκ ϗ στασιάζειν αὐτοῖς [c] ἀναγιγνωσκόντων δεινῶν εἰ μὴ προενόησε. τίνι τε ἂν χρῆσιν, καὶ ὅσα μετὰ ταῦτα Μωυσῆς ἐπολιτεύσατο διηγήσομαι, προδιελθὼν τὴν αἰτίαν ἀφ' ἧς ἐγένετο.

β'. [d] Κορῆς, Ἑβραίων ἐν τοῖς μάλιστα καὶ γένει ϗ πλούτῳ διαφέρων, ἱκανὸς δ' εἰπεῖν καὶ δήμοις ὁμιλεῖν πιθανώτατος, ὁρῶν ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ τὸν Μωϋσῆν καθεστῶτα, χαλεπῶς εἶχεν ὑπὸ φθόνου· καὶ γὰρ [e] φυλέτης ὢν ἐτύγχανεν αὐτοῦ καὶ συγγενής· [f] ἀχθόμενος, ὅτι ταύτης τ δόξης [g] δικαιότερον αὐτὸς κτᾶσθαι ἐκεῖνος μᾶλλον, μὴ χείρων ὢν κατὰ γένος, αὐτὸς [h] ὑπέλαβε. διὸ δή τε τοῖς Λευίταις, φυλέταις δ' ἦσαν, καὶ μάλιστα διὸ δὴ τοῖς συγγενέσι κατεβόα, δεινὸν εἶναι λέγων Μωυσῆν δόξαν αὐτῷ ἁρπάζοντα κατασκευάσαι, καὶ κακουργοῦντα κτήσασθαι ταύτην ὑπὸ προφάσει ϗ Θεοῦ θεωρίαν· διὸ τοὺς νόμους μὲν τοῦ ἀδελφοῦ τῷ ἱερωσύνῃ Ἀαρῶνι δόντα, μὴ τῷ κοινῷ δόγματι τοῦ πλήθους, ἀλλ' αὐτὸς ψηφισαμένου, [i] τυραννίδα τε τρόπῳ [k] καταχαριζόμενον τοῖς τιμὰς οἷς ἂν [l] θελήσῃ. χαλεπώτερον [m] δὴ τυγχάνειν τοῦ βιάζεσθαι [n] τό τε λεληθότως ἐξυβρίζειν· ὅτι, μὴ μόνον ἄκοντας, μηδὲ συνιέντας τ ὑποβολῆς τὴν ἰσχὺν [o] ἀφαιρεῖται. ἔστις γὰρ αὐτῷ συνοίδεν ὄντι λαβεῖν [p] ἀξίῳ, πείθει τυγχάνειν αὐτὸν, καὶ ταῦτα βιάσασθαι μὴ [q] θρασυνόμενον· οἷς ἦ ἄπορον ἐκ τοῦ δικαίου τιμᾶσθαι, [r] βίαν μὲν, ἀγαθοὶ βουλόμενοι δοκεῖν, ὑ προσφέρουσι· [s] τέχνῃ δ' εἶναι κακουργοῦσι δυνατόν. συμφέρειν ἦ τῷ πλήθει τοὺς τοιούτους ἐπιλανθάνειν οἰομένους κολάζειν, καὶ μὴ παρελθεῖν εἰς δύναμιν ἐασαντας φανερὰς ἔχειν πολεμίους. τίνα γὰρ καὶ λόγον δοὺς δύναμένῳ Μωυσῆς, Ἀαρῶνι ϗ τοῖς υἱέσιν αὐτοῦ τὴν ἱερωσύνην παρέδωκεν; εἰ μὲν γὰρ [t] τῆς Λευίτιδος φυλῆς τὴν τιμὴν ὁ Θεὸς τινι προσαρεῖν ἔκρινεν, ἐγὼ ταύτης δικαιότερος [v] τυγχάνειν· γένει μὲν ὁ αὐτὸς ὢν [x] Μωυσῇ, [y] πλούτῳ ἦ ϗ ἡλικίᾳ διαφέρων. [z] εἰ ἦ τῇ πρεσ-

c Αναγινωσκόντων] Ἀν γινομένων δεινῶν ϗ προειδότος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Scribi poterit tanquam ex *Epiphanio*, γινομένων vel ἀπηγορευμένων δεινῶν εἰ μὴ προενόησε, si illud rescriptu esset necessarium BERN.

d Κορῆς,] קרח, *Calvaster* ex nomine. Κορὲ aut *Core* scribunt *Big. Hen. Busb.* & *Epiphanius*, & mille alii propter versionem τοῦ ὁ. Quod autem sequitur ἐξοχαίων ὢν τοῖς μάλιστα ϗ γένει ϗ πλούτῳ διαφέρων· ἱκανὸς δ' εἰπεῖν, ϗ δήμοις ὁμιλεῖν πιθανώτατος, ex Moyse translatum rebere, ubi describit ille schismatis hujus auctores, præsertim נשיאי עדה קראי מועד, ἀρχηγὸς συναγωγῆς, συγκλήτους βουλῆς, atque insuper אנשי שם, ἀνδρας ἐνόμους, aut interprete Baal turim, *celebres sapientia ac opibus suis*, בחכמה ובעושר. Audi & *Zonaram*, κορὲ τ' λευίτικῆς τυγχάνων φυλῆς, ϗ γένει ϗ πλούτῳ περιβλέπτως, ϗ ὁμιλεῖν πιθανώτατος Imperite adeo ista taxant *Salianus* & *Schotanus* in his Originibus. Vide etiam Num. c. 16. 32. Mox *Busb.* ὑπερβαλλούσῃ. BERN. Ita in *Editis* & plerisque *MSS.* Κορὲ *Big.* (*Coll. Voss*) Κορεῖ *Vat.* Forsan pro Κορεας, unde Κορᾶς. Eadem fere hisce habet *Zonaras.*

e Φυλέτης] Ejusdem tribus homo, tribulis, sed ὁμόφυλος est, qui de eadem gente Israelitica videlicet (quem & συγγενῆ appellat Josephus) uti ὁμοφυλοι συγγενεῖς in Scholiaste Oppiani lib. 1. Halieut. ψ. 249., & ἀλλόφυλος, qui Israelita non est. Ita & infra v. 7 de Φυλέταις, tribus Menassitidis scribit. REL.

f Ἀχθόμενος,] Ἀχθόμενος ὃν οτι *Big.* (ὁ, *Tar.* ad.) & *Samb.* ϗ ἀχθόμενος ὃν οτι *Epiphan.*

g Δικαιότερον] Δικαιότερος *Epiphan.* & *Zonaras.* δικαιότερον αὐτὸς πλουτεῖν *Vat.*

h Υπέλαβε.] Απέλαυε *Samb.* & quod videtur, *Big.* Quid enim jam valet ἀπέλαβε? BERN.

i Τυραννίδα] Ita *Busb.* & *Epiphan.* τυραννίδα ἦ in *reliquis.* & in *Editis* ϛ. ἦ τελεία ponitur ante τυραννίδα, & commate distinguitur post θελήσῃ.

k Καταχαριζόμενον] Χαριζομένῳ in quatuor *MSS.* καταχαριζομένῳ *Vat.*

l Θελήσῃ.] Εθέλοι *Busb.* ἐθέλῃ *Hen.*

m Ηδη τυγχάνειν] Δὲ pro ἤδη legisse videtur *Vet. Interpr.*

n Τό τε] *Tar.* τῷ τε.

o Αφαιρεῖται.] Αφήρηται *Big* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* id tamen nisi in rectum simul restituas ἄκοντας & συνιέντας, haud licebit. BERN. & HUDS.

p Ἀξίῳ, πείθει] *Coll. Big.* ἀξιοπιστῶ. *Cotelerius* malebat ἀξίῳ, πειθοῖ.

q Θρασυνόμενον] Ita *Big.* (*Coll. Voss*) & *Samb.* Θρασυνόμενοι *Bas.* & *Gen.* cæterique *MSS.*

r Βίαν μὲν,] Βίᾳ *Big. Samb.* & *Vat.*

s Τέχνῃ δ' εἶναι κακουργοῦσι] Nihil muta. Nam *Bigotii Tar.* τέχνῃ δ' οἶσιν κακουργότῃ δυνάμει debile est & miserum: alterum robur Articum habet BERN. Τέχνῃ δ' εἶσιν κακουργότῃ δυνάμει *Big.* Illud εἶσιν pro οἷσιν probat *Bernardus*; sed κακουργότῃ rejicit.

t Τῆς Λευίτιδος] Ex τ Λ. *Vat. Bas.* & *G.* nec aliter *Zonaras.*

v Τυγχάνειν·] Ita MSS. *Big.* & *Samb.* typice *Basileënses.* Convenit huic versio *Epiphanii*, & historia *Zonaræ.* τίνι γὰρ λόγῳ, ἔλεγε, ἀκόντων ϗ τοῖς αὐτοῦ μέρεσι τῷ ἱερωσύνῃ προσεῖναι; εἰ μὲ ὡς ἐκ τ λευιτικῆς φυλῆς ἐγὼ ταύτης τυχεῖν δικαιότερος· γένους μὲ ἐμοίως ἔχων, πλούτῳ ἦ ϗ ἡλικίᾳ διαφέρων. Pariter τυχεῖν· γένει *Busb.* & *Hen.* Verum *Genevæ* excusum fuit τυγχάνειν· γένει &c. BERN. Ita *Samb. Vat.* & *Bas.* quibus favent *Zonaras* & *Vet. Interpr.* ut & *Busb.* & *Hen.* qui habent τυχεῖν. in *reliquis* τυγχάνειν.

x Μωϋσῇ,] Recte μωσῇ *Hen.* & *Busb.* Placet modus μωσεῖ *Big.* & *Samb.* μωσεῖ *Bas.* & *Gen.* BERN.

y Πλούτῳ] Inde Synh f 110. a. diverbium Ris Lacis Talmudistæ, ὁ πλούτῳ & κορᾷ, pro divitiis pernicioſis, sive עשיר לביעלו לריעתו Eccles. c. 5. 14. BERN.

z Εἰ ἦ] Inde carptim *Zonaras*, εἰ δ' ἐτέρα Φυλῇ προσηκόντως δέον αὐτῷ, προσμηδὲν ἦ τὰ ἐκείνου διαφέρουσα· ϗ λήψονται ταύτῃ δεῖται τι ϗ αὐξήσων. BERN. Vide *Zonaram* in *Annalibus*, p. 25.

a Δι-

πρεσβυτάτῃ τ̃ Φυλῶν, εἰκότως ἂν ἡ Ρυβήλε τὴν πρώτην ἔχοι· λαμβανόντων αὐτὴν [a] Δαθάμης καὶ [b] Ἀβιράμε [c] καὶ Φαλαῦς. πρεσβύτατοι γὰρ ὄντι τῶν ταύτῃ τῇ Φυλῇ νεμομένων, καὶ δυνατοὶ χρημάτων περιουσίᾳ.

γ'. Εβούλετο μὲν οὖν ταῦτα λέγων ὁ [d] Κορῆς τοῦ κοινοῦ προνοεῖσθαι δοκεῖν· ἔργῳ δ' εἰς ἑαυτὸν ἐπαγόμενος τὴν ἀρχὴν τῷ πλήθει μεταῤῥῆσαι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα κακηθῶς [e] μετ' εὐπρεπείας πρὸς τὰς Φυλέτας ἔλεγε. προιόντι δ' [f] εἰς τοὺς πλείονας κατ' ὀλίγον τοῦ λόγου, καὶ τ̃ ἀκροωμένων προσθέντων τ̃ κατ' Ααρῶνα διαβολάς, [g] ἀναπίμπλατο τούτων ἅπας ὁ στρατός. ἦσαν δ' οἱ συντεταγμένοι τῷ Κορῇ πεντήκοντα καὶ διακόσιοι τ̃ πρώτων ἀνδρῶν, ἀπευδόντες ἀφελέσθαι τὴν ἱερωσύνην τ̃ Μωϋσέως ἀδελφὸν, καὶ [h] τ̃τον αὐτὸν ἀτιμῶν. ἀνηρέθιστο δ' καὶ τὸ πλῆθος· καὶ βάλλειν τ̃ Μωϋσῆ ὡρμήκεσαν, εἴς τε ἐκκλησίαν ἀκόσμως μετὰ θορύβου καὶ ταραχῆς συνελέγοντο. καὶ πρὸ τ̃ σκηνῆς τοῦ Θεοῦ [i] πάντες ἐβόων, διώκειν τ̃ τύραννον, καὶ τ̃ ἀπ' αὐτοῦ δουλείας ἀπηλλάχθαι τὸ πλῆθος, τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ βίαια προστάγματα κελεύοντος. τ̃ γὰρ Θεὸν, εἴπερ αὐτὸς ἑαυτῷ ὁ τ̃ [k] ἱερωσόμενον ἐκλεγόμενος, τ̃ ἄξιον ἂν εἰς [l] τὴν τιμὴν προάγειν, ἐκ τοῖς πολλῶν ἀνοητοτέροις ταύτην φέρουσα [m] προσνέμων· [n] κέρδος τε προσήκειν Ααρῶνι ταύτην, [o] ὑπὲρ τῷ πλήθει ποιήσασθαι τὴν δόσιν, ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ ἀδελφῷ καταλιπεῖν.

δ'. Μωϋσῆς δ' τὴν Κορέα διαβολὴν ἐκ πολλῆ [p] προϊδὼν, καὶ τ̃ λαὸν [q] παροξυνόμενον ἰδὼν, οὐκ ἐδεισεν· ἀλλὰ θαῤῥῶν οἷς περὶ τ̃ πραγμάτων καλῶς ἐβουλεύετο, καὶ τ̃ ἀδελφὸν εἰδὼς κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προαίρεσιν τ̃ ἱερωσύνης [r] τυχεῖν, ἀλλ' ἐ κατὰ τὴν [s] αὐτοῦ χάριν, ἦκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. καὶ πρὸς μὲν τὸ πλῆθος ἐδέησε διαλέξασθαι λόγον· πρὸς δ' τ̃ [t] Κορῆν βοῶν ἐφ' ὅσον ἠδύνατο, δεξιὸς ὢν καὶ κατ' ἄλλα καὶ πλήθεσιν ὁμιλεῖν εὐφυὴς, "ἐμοὶ, φησὶν, ὦ Κορῆ, καὶ σὺ καὶ τέτταρες "ἕκαστος, ἀπεδήλατε δ' τοὺς πεντήκοντα καὶ διακοσίους ἄν- "δρας, τιμῆς ἀξίους δοκεῖτε, καὶ τ̃ ὅμιλον δ' πάντα τ̃ "ὁμοίας σὺν δεξιτερῷ τιμῆς, καὶν ὑστερῶσιν [v] ὧν ὑμῖν "σὺν πλούτῳ καὶ τ̃ ἄλλης ἀξιώσεως ὑπαρχῇ. καὶ νῦν "Ααρῶνι τὴν ἱερωσύνην, σὺν ἐπιδὴ πλούτῳ προῆκε, "σὺ γὰρ καὶ ἀμφοτέρους ἡμᾶς [x] μεγάλῃ χρημάτων ὑπερ-

te majorem. Si vero antiquissimæ tribus ratio haberetur, optimo jure Rubeli tribus *hanc* dignitatem vendicaret: eamque acciperent Dathamnes & Abiramus & Phalaus. illi enim ex ista tribu natu maximi, & *reliquis* magis divitiis abundantes.

3. Hæc itaque Cores loquutus, volebat quidem videri reipublicæ prospicere: revera autem hoc tantum agebat, ut populi consensu *Pontificatus* honorem ad se transferret. Et ille quidem hæc maligne, speciosa *tamen* oratione, ad tribules suos dicebat. Sermone autem paulatim ad plures permanante, & unoquoque audientium *de suo* aliquid adjiciente conviciis in Aaronem, totus criminationibus istis completur exercitus. Erant autem qui cum Core conjungebantur ducenti & quinquaginta è viris primoribus, connitentes ut & Aaronem Moysis fratrem è sacerdotio deturbarent, ipsumque Moysen ignominia afficerent. Quin & multitudo seditione agitatur; & ad Moysen lapidandum se contulit, & in concionem turba confusa magnoque cum tumultu congregata est. Atque ante Tabernaculum Dei universi vociferabantur, summovendum esse tyrannum, populumque ab eo serviendo liberandum, qui Dei obtentu dura & difficilia imperat. Deum enim, si ipse sacerdotem futurum elegisset, dignum aliquem ad hunc honorem provecturum fuisse; neque istum, qui multis esset inferior, ejuscemodi dignitate cohonestare voluisse: & si eam Aaroni dare decrevisset, populi suffragio potius daturum fuisse, quam fratris judicio permissurum. *§. 3. Procerum secedentium non minus quam CCL. plebique multæ persuasit Cores.*

4. Moses autem, Coræ licet calumnias multo ante præsenserat, populumque jam viderat irritatum, nihil extimuit; sed fretus fiducia ex rebus bene consultis & administratis, sciensque fratrem Dei consilio non sua gratia ad sacerdotium perveniisse, prodiit in concionem. Ac populum ne quidem alloquitur; sed ad Coren versus & vocem quantum potuit attollens (cum cætera quidem solers esset, ad populum vero tractandum natura factus) "Mihi, inquit, Cores, vel tu, vel unus "quivis ex istis (designabat enim ducentos & quinquaginta viros) honore digni videmini, nec po- "pulum universum simili dignatione prohibeo, "etiamsi vobis divitiis & cæteris dotibus concedant. Et nunc Aaroni sacerdotium detuli, non "quod opibus præcellat, tibi enim ampliores "quam utrique nostrum facultates; neque pro- "pter *Moyses de fratris Pontificatu ad miracula Deique testimonium provocat.*

a Δαθάμης] Δαθάμης καὶ ἀβιεράμης *Bas.* & *Gen.* δαθάμης καὶ ἀβειεράμης MSS. quatuor. καὶ Φαλαῦς *Samb.* καὶ Φαλαῦς *Big. Bas.* & *Gen.* καὶ Φάλαις *Hen.* & *Busb.* *Dathan*, & *Abiron* vel *Abirom*, & *Falas* Epiphanius. Locum autem hunc diu corruptum ita primum à Josepho constitutum fuisse credo, Δαθάμης (vel δαθαμὴς) καὶ ἀβειράμης καὶ αὖις & Φαλαῦ, vel Φαλᾶ, פלת aut פלתי. Nominat enim Legislator lib. IV. seditionis istius principia קרח *Curach*, Samaritis idem *Carach*, דתן δαθὰν i. e. δ ανιβ., & אבירם *Abiram*, quomodo Judæi ac Samaritæ jam à plurimis seculis legerunt, quasi παιδὸς μετέωρος; pro quo ἀβειρὼν visitur in translatione LXXII. Alexandrinorum & apud S. Hieronymum, & ἀβειράμ in codicibus aliquot, cum Josephi, tum Epiphanii; deinde און בן פלת, ὦν, τητέσιν ὁ πλάτ, βὶν Φάλεθ, aut more Samaritarum & Judæorum LXXII. ὑὸν ἦν Φάλεθ, S. Hieron. *Hon filius Pheleth.* Heic tamen nomen parentis, tacito filio, Josephus nulla incuria ponere potuit, nulla voluit industria. Deputabis ergo hoc cum cæteris mendis librariorum & quidem perveterum. Vel Flavius Græce dixit Φαλαθῆς aut Φαλαθῦς à Φαλαθῆς ac Φαλαῆς, quod est פלתי, *Phalethæus*, aut *filius Phaleth*, בן פלת או פלתי. BERN. Ita cum *Bernardo* (quomodo & emend. *Cocceius*) placuit rescribere. Δαθάμης *Vat.* & *Vet. Interp.* Δαθάμης in *Editis* & *reliquis MSS.*

b Ἀβειράμης] Ita *Bernardus*. Ἀβειράμης *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* Ἀβειράμης *Vat.* Ἀβειρὼν in LXX *Interpp.*

c Καὶ Φαλαῦς.] Καὶ Ἀφαλὰς *Busb.* & *Hen.* καὶ Αὖις & Φαλάθ rescribendum censet *Bernardus* ex istis τ̃ LXX. Αὖις ὑὸν Φαλὲθ, quod haud verisimile sit Josephum posuisse nomen parentis, tacito filio. Verum καὶ & vel καὶ ὑὸς Φαλαῦς malit *Cotelerius* (in Notis ad *Constitut. Apostol.* p. 106.) ut intelligatur On, de quo *Num.* c. 16. v. 1. HUDS. Num. 16. 1. On appellatur filius Peleth. REL.

d Κορῆς] Iterum *Cod. Vat.* Κορεὺς. in *reliquis* tamen Κορῆς vel Κορὶ, ut supra p. 196. in principio.

e Μετ' εὐπρεπείας] Μετ' εὐπρεπέα & *Big.*

f Εἰς τοὺς πλείονας] Εἰς πλείης *Busb.* & *Hen.*

g Ἀναπίμπλατο] Ἀναπιμπλᾶ *Big.* Ἀναπ.πλᾶ, *agitatus est*, Epiphanius. Scripsisse Flavium existimo ἀναπίπλατο à πίπλημι. BERN. Ἀναπιμπλᾶ *Big* ἀναπίπλατο *agitatus est* juxta *Epiphan.* ἀναπίπλατο à πιπλημι Josephum scripsisse existimat *Bernardus.*

h Τ̃τον αὐτὸν ἀτιμῶν.] Forsan τ̃τῳ legerat *Epiphan*

i Πάντες ἐβόων,] Σάντες ἐβόων ἦκειν τ̃ τύραννον *Big.* & *Samb.* *Clamabant omnes, exeat tyrannus*, Epiphan. Legerat itaque vir Scholasticus πάντες ἐβόων (vel ἐβόων cum *Bas.* & *Gen.* nam peramant Attici α diphthongum) εἶκειν i. e. ἀναχωρεῖν, vel ὑπείκειν τ̃ τύραννον. BERN. Σβῶντες ἐβόων ἦκειν τ̃ τύραννον *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* In *Vet. Interpr.* habetur, *clamabant omnes, exeat tyrannus*, quasi (ut ait *Bern.*) legerat πάντες ἐβόων (vel ἐβόουν) εἶκειν (i. e. ἀναχωρεῖν) vel ὑπεῖκειν τ̃ τύραννον.

k Ἱερωσόμενον] Lege ἱερασόμενον. COCC.

l Τὴν τιμὴν] Ita *Samb.* & *Vat* in *reliquis* deest articulus.

m Προσνέμων] Ita in *MSS.* in *Editis* προσνεῖμαι.

n Κέρδος τε προσήκειν] Κερδαίνειν τε *Big.* & *Vat.*

o Ὑπὲρ τῷ πλήθει] Ὑπὲρ τὸ πλῆθος *Samb.*

p Προϊδὼν,] Προϊὼς *Vat.* puta pro προειδώς.

q Παροξυνόμενον] Ita *Big. Samb.* in *Editis* perperam παροξυμβὸν, pro παροξυμβὸν aut παροξυνόμβον.

r Τυχεῖν,] Τυχόντα *Busb.*

s Αὐτῷ χάριν,] Αὐτὸ *Big.*

t Κορῆ βοῶν] *Samb. Busb.* & *Hen.* ὦ κορῆ; quod Aristarcho acceptius à recto nomine κορέας, κορῆς. Jam *Bas.* & *Gen.* ὦ κόρη à κορὴς, sed mox iisdem κορῆ excusum fortiter BERN.

v Ὧν ὑμῖν] Ita *Big. Samb. Vat* & *Vet. Interpr.* ὧν ὑμεῖς σὺν πλ. κ. τ. ἄ. ἀ. ὑπάρχετε, i. e. ἐπιτυγχάνετε, ἀπλανέως.

x Μεγάλῃ χρημάτων ὑπερβάλλει,] Quamvis divitiæ Corachi non ita extollantur in V. T. Judæi tamen, & qui ab iis

"pter generis nobilitatem, hoc enim Deus no-
"bis commune esse voluit quibus eundem dedit
"progenitorem; neque amore fraterno inductus,
"quem similiter & alter vendicaret, fratri indul-
"gebam. Etenim si, honorem *istum* largiendo,
"Dei legumque rationem non habuissem, nequa-
"quam memet præteriens alteri benignus exstitis-
"sem, quando ipse mihimet vicinior sim fratre,
"& meipsum arctiori quam illum necessitudine at-
"tingam. Neque enim sapientis erat mihimet in-
"ique agendo periculum creare, ut alteri exinde
"felicitatem pararem. Sed & ego neque is sum
"qui injuria vos afficiam: neque Deus sustinuisset
"aut se contemni, aut vos ignorare quidnam illi
"gratissimum præstetis: sed cum is ipse suum ele-
"gerit sacerdotem, fecit ut nulla hac ex re cul-
"pa magnopere laboremus. Veruntamen licet non
"meo beneficio, sed Dei judicio sacerdotium ac-
"ceperit, in medio tamen illud deponit & *relin-*
"*quit*, ab iis * vendicandum qui de eo disce-
"ptare volunt; postulans, quòd ab hoc ipso *aliis*
"ad munus illud *obeundum* jam prælatus fuerit,
"ut res arbitris permittatur, sibique fas sit pariter
"ac aliis ei assequendæ operam dare; pluris æsti-
"mans vos sine seditione conspicere, quam *istam*
"possidere dignitatem, tametsi vestris etiam cal-
"culis comprobatus eam gesserit. Haud enim vi-
"tio vertendum, si quod Deus dederit vestro etiam
"consensu accipere existimemur. Quin & ho-
"norem, quem ille ultro detulit, salva pietate re-
"cusare non licuit: immo à ratione prorsus alie-
"num *non accepisse*, Deo istum in omne ævum lar-
"giri dignante, firmamque ejus possessionem nobis
"pollicente. Quamobrem denuo judicatum fa-
"ciet, quem velit pro vobis hostias ipsi immola-
"re, rebusque Divinis præesse. Incongruum enim
"*foret*, ut Cores, honorem *istum* ambiens, Deo
"hunc impertiendi, cui voluerit, auferat potesta-
"tem. Igitur seditionem motusque ciere, quod ad
"hanc causam attinet, desistite. Mane vero, quot-
"quot de sacerdotio contenditis, adestote, & quis-
"que secum domo afferat thuribulum cum suffiti-
"bus & ignem. Sed & tu, Core, cede Deo judi-
"cium, & hac in re ejus opperire sententiam, &
"temetipsum non facias Deo superiorem: sed po-
"tius accede, ut hoc modo exploretur an tibi ho-
"nos *iste* decernendus sit. Æquum autem esse ar-
"bitror ut Aaron etiam ad hanc disquisitionem ad-
"mittatur, *præsertim* cum & ejusdem sit generis,
"& de re nulla in Pontificatu gesta reprehendi pos-

"Βάλλεις, ὦ μὴν ἀδίκῳ ἀγωνίᾳ, κοινὸν γὰρ ἡμῖν τοῦτ'
"ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ αὐτὸν δῶρ πεπάτορα, ἐδὲ μὰ φι-
"λαδελφίαν, ὃ δικαίως ἂν ἕπρᾳ εἶχε, τοῦτο φέρων
"ἔδωκα ταδελφῷ· καὶ γὰρ εἰ μὴ φρονπίζων τοῦ Θεοῦ καὶ
"τῶ νόμων τὸ τιμὴν ἐχαιριζόμην, οὐκ ἂν ἐμαυτῷ πα-
"ρεις δῶναι παρέχον ἑτέρῳ, συγγνέστερᾳ ὢν [y] ἐμαυ-
"τῷ ταδελφῷ, καὶ πρὸς ἐμαυτὸν οἰκειότερον ἢ [z] πρὸς
"ἐκεῖνον διακείμενᾳ. καὶ γὰρ ἄτοπ σωφρὸν, ἐν τοῖς κιν-
"δύνοις ἐμαυτὸν [a] ὑποβιβάζα τοῖς ἐκ ἔμ ἀσφαλουμένοις,
"ἄλλῳ τὴν [b] διὰ τοῦτο δαιμονίαν χαρίζεσθαι. ἀλλ'
"ἐγὼ τε κρείττων ἢ κακοργεῖν· ὅ, τε Θεὸς οὐκ ἂν
"προϊδεν ἑαυτὸν καταφρονούμενον, δεῖ [c] ὑμᾶς ἀγνοεῖν-
"τας [d] ὅ, τι καὶ ποιοῦντες αὐτῷ χαρίζεσθε. ἀλλ' αὐ-
"τὸς, ὑπολεξάμενᾳ τὸ [e] ἱερωσόμενον αὐτῷ, τὸ κῦρ τοῦτ'
"αἰτίας ἡμᾶς ἠλάθρωσεν. ὃ μὲν ἐξ ἐμῆς χάριτᾳ
"[f] λαῶν, [g] ἀλλὰ κατὰ κρίσιν Θεοῦ, καταπλήττειν αὐ-
"τὸν εἰς μέσον ὑπαδίκαιμον τοῖς βουλομένοις· [h] οὐκ τέ-
"τε προκριθεὶς ἤδη τυχεῖν αὐτῆς ἀξιῶν ὑπερεπαινῶμαι,
"[i] καὶ τὸ νῦν αὐτῷ συγχωρηθῆναι πρὸς αὐτὸ ἀποδόσθαι,
"προτιμῶν [k] τὸ τὸ γέρας ἐκὸν. τὸ μὴ ἐκπλάζοντας ὑμᾶς
"ὁρᾶν, καί τοι κατὰ τὸν ὑμετέραν γνώμην αὐτὸ τυγ-
"χάνων. ὃ γὰρ ἔδωκεν ὁ Θεὸς, οὐχ [l] ἁμαρτάνομεν τοῦτο
"καὶ βουλομένων ὑμῶν λαβεῖν νομίζοντες. ἵν' ᾖ καὶ τὸ
"μὴ [m] προσέσθαι παρέχοντᾳ ἐκείνῳ τὴν τιμὴν ἀσε-
"βές· καὶ πάλιν [n] ἀξιοῦντᾳ ἔχειν εἰς ἅπαντα χρόνον,
"καὶ τὸν ἀσφάλειαν τὴν ἐπ' αὐτῇ βεβαιοῦτᾳ ἡμῖν
"τοῦ Θεοῦ, παντάπασιν [o] ἀλόγιστον. κρινεῖ τοίνυν [p] πά-
"λιν αὐτὸς, [q] τίνα βούλεται τὰς ὑπὲρ [r] ὑμῶν αὐτῷ
"θυσίας ὑπολειπεῖν, καὶ προεστάναι τὸ εὐσεβείας. ἄτο-
"πον γὰρ [s] Κορῆν, ἐφιέμενον τὸ τιμῆς, τὴν ἐξουσίαν τοῦ
"τινι [t] προσχεῖν ταύτην ἀφελέσθαι τὸ Θεόν. τὸ οὖν
"εἰκότως καὶ τὸ διὰ τοῦτο παραχῆς [v] παύσασθε. πρὸ
"ὃ ὅσοι τῆς ἱερωσύνης ἀνίμπειεσθε, κρίζων ἕκαστᾳ
"θυμιατήριον οἴκοθεν σὺν [x] θυμιάμασι καὶ πῦρ πάρ-
"τε. καὶ σὺ ὦ, [y] Κορῆ, [z] προχωρήσας τὴν κρίσιν τῷ
"Θεῷ, τὴν ὑπὲρ τούτοις αὐτὸ [a] μένε ψηφοφορίαν, ἀλ-
"λὰ [b] καὶ μὴ σαυτὸν πρὸς τοῦ Θεοῦ κρείττονα· [c] προ-
"χώρει ὦ κριθησόμενᾳ οὕτως οἶδε τοῦ γέρως. ἀνεμέ-
"σηλον δ' οἶμαι καὶ Ααρῶνα προσδέξασθαι συγκρίθη-
"σόμενον· χθὲς μὲν ὄντα τοῦ αὐτοῦ, μηδὲν ὢν μεμ-
"φῆναι τοῖς περὶ τὴν ἱερωσύνην πεπραγμένοις δυ-
"νάμενον. [d] καὶ θυμιάσατε σωφρόνως ἐν φα-
"νερῷ παντὶ τῷ λαῷ. καὶ [e] θυμιωμένων ὑμῶν, ἕξ-
"πρε ἂν τὸν θυσίαν [f] ἡδέως κρίνειν ὁ Θεὸς, οὕτᾳ
[g] ὑμῖν

haustre, Mohammedani, multi sunt in divitiis Corachi prædicandis. REL.

y Ἐμαυτῷ ταδελφῷ,] Ἐμαυτὸ *Big. Samb.* & *Vat.*

z Πρὸς ἐκεῖνον] Illud πρὸς negligit *Vat.*

a Ὑποβιβάζα] Ita in *MSS.* in *Editis* ὑπατιθέντα.

b Διὰ τοῦτο] Διὰ τοῦτ' εὐδ. *Big.* & *Samb.*

c Ὑμᾶς ἀγνοοῦντας] Ἡμᾶς *Big.*

d Ὅ, τι καὶ ποιοῦντες] Ita placuit legere, paucula mutando; cum antea esset, ὅτι καὶ ποιοῦντες αὐτῷ χαρίζεσθε. favente primum *Gelenio*, qui vertit, *quid illi* &c. dein *Epiphanio*, qui habet —— *ei præstatis.* ὅτι καὶ ποιοῦντας αὐτῷ χαρίζεσθε *Big.* ut & *Samb.* à prima manu, sed ab altera χαρίζεσθε.

e Ἱερωσόμενον] Legit iterum ἱερωσόμενον *Coccejus* in libri sui margine.

f Λαῶν,] Λαῶν *Big. Samb.* & *Vat.*

g Ἀλλὰ κατὰ] Ita *Big.* & *G.* ἀλλὰ μὴ κῦ κρ. *Samb. Vat.* & *Bas.* Forsan sic, ὃ μὲ ἐξ ἐ. χ. λαῶν, ἀλλὰ μὲν κῦ κρ. *non quidem ex mei gratia, at certe ex Dei judicio.*

h Ἐκ τούτου] Hunc versum præteriit lumen Scholastici, propter similia initia οὐκ ἔτ & καὶ ἔτ. Pro οὐκ ἔτ habes apud *Big.* & *Samb.* οὐκ τότε: quinimo *Tar. Big.* inserere audet οὐκ ἀξιῶν ὑπερεπαινῶμαι. Deinde καὶ τὸ νῦν occurrit in codd. *Big.* & *Samb.* Mox; Περὶ αὐτὸν *Tar. Big.* & *Samb.* ἀποδόσθαι· προτιμῶν τοῦτο γέρως. *Big.* ἀποδόσθαι· προτιμῶν ἔτ τὸ γέρως. BERN. Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.* Malebat *Cocc.* οὐκ οὐκ) *Samb.* & *Vat.* οὐκ ἔτ in *reliquis.*

* *Vendicandum*] Ita placuit interpretari, quod *Hesychio* ὑπιδικάζειν, ἀνυποστάτως.

i Καὶ τὸ νῦν] Iterum ex *Big.* & *Samb.* in cæteris καὶ ἔτ νῦν. Forsan melius καὶ νῦν.

k Τὸ τὸ γέρως] Sic mallem cum *Big.* in *aliis* τοῦτο γ.

l Ἁμαρτάνομεν] Ita cum *Vet. Interpr. Bigotio* & *Burio.* in aliis omnibus ἁμαρτανομεν.

m Προσέσθαι] Προσίτεσθ *Samb* & *Vat.*

n Ἀξιοῦντᾳ] Ita *Big. Samb.* & *G.* ἀξιοῦντας *Bas.* ἀξιοῦντα *Vat.*

o Ἀλόγιστον.] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* εὐλόγιστον, nimirum προσίτεσθ, *honoremque suscipere Deo largiente omnino prudens fuerit.*

p Πάλιν αὐτὸς,] Καὶ πάλιν *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Busb.* & *Hen.*

q Τίνα βούλεται] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* τίνας.

r Ὑμῶν αὐτῷ θυσίαν] *Al.* ἡμῶν.

s Κορῆ.] Ita *Samb.* à Κορίας, Κορῆς, Κορίου. *cæteris* Κορῶ à Κορὴς, Κορῦ.

t Προσχεῖν] Παρώχη *Big. Samb.* & *Vat.*

v Παύσασθε.] Ita *Big Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* παύσασθ.

x Θυμιάμασι] Ita *Busb. Hen.* & *Zonar.* θυμ. κ. πῦρ παρεῖτε *Bas.* & *G.* pro πρείτε, ut πάρει pro πάρε *Epiphanius* videtur legisse θυμιάμαϊ, & dein cum *Samb.* (*Coll. Voss.*) καὶ πρὸ πάρτε.

y Κορῆ,] Κορίε *Vat.* ut supra Κορίᾳ p. 196. in princip.

z Προσχωρήσας τὴν κρίσιν] Ita *Bas. G Busb.* & *Hen.* προσχωρῆσαι τὴν κρίσιν εἰ θέλης τῷ Θεῷ, καὶ τ. ἐ. τ. αὐτὴ ψηφοφορίαν *Big.* & *Samb.* προσχώρησον τὴν κρίσιν τῷ Θεῷ, καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις αὐτὸ μὴ ψηφοφορίαν *Vat.* & *Vet. Interpr.*

a Μένε] Delet *Coll. Bigot.*

b Καὶ μὴ σαυτὸν] Ἀλλὰ μὴ *Samb.* καὶ μὴ absque ἀλλὰ *Epiphan.*

c Προσχώρει] Προσχωροῦ ὦ *Big.* & *Samb.*

d Καὶ θυμιάσατε] Καὶ abest *Samb.* & *Vat.*

e Θυμιωμένων] Θυομένων *Samb.*

f Ἡδέως κρινεῖν] Ἡδέως κρίνειν ὁ θεὸς *Bas.* & *Gen.* ut πλείων com-

" ε ὑμῖν ἱερεὺς κεχειροτονήσεται, τῆς ὀπὶ πεδελφῷ
" h Διαβολῆς ὡς κεχαρισμένῳ τῷ τιμῷ αὐτῷ ῥυέ-
" μενος.

"fit. Ubi vero conveneritis, in conſpectu populi
"thura adolete, ſuffituque facto, cujus ſacrificium
"Deo acceptius fuerit, is vobis conſtituetur ſa-
"cerdos; cui nihil de fratre poteſt objici: quaſi
"per gratiam ab ipſo dignitatem acceperit.

ΚΕΦ. γ'.

Ως οἱ μὲν τῆς στάσεως καταρξαντες διεφθάρησαν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ· τῷ δὲ ἱερωσύνῃ Ααρὼν ὁ Μωϋσέως ἀδελφὸς κατέσχε, καὶ οἱ ἔγγονοι αὐτοῦ.

CAP. III.

Quomodo ſeditionis concitatores Dei voluntate exſtincti ſunt; atque Aaron Moyſis frater & filii ejus ſacerdotium tenuerunt.

ΤΑῦτα Μωϋσέως εἰπόντος, παύεται καὶ τῆς παραχῆς τὸ πλῆθος, καὶ τὰ εἰς Μωϋσῆν ὑπονοίας. i ἐπῄνεσαν δὲ τοῖς εἰρημένοις· καὶ γὰρ ἦν καὶ εὐδοκεῖ χαρὰ τῷ λαῷ. τότε μὲν οὖν διελύοντο τὸ σύλλογον. τῇ δ' ὑπιούσῃ συνῆλθον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, θεασόμενοι τῇ θυσίᾳ, καὶ τῇ δι' αὐτῆς κρίσει τοῦ περὶ τῆς ἱερωσύνης ἀγωνιζομένων. συνέβαινε δ' εἶναι θορυβώδη τὴν ἐκκλησίαν, μετεώρου δὲ πλήθους ὄντος ἐπ' ἐλπίσι τὰ ἐσομένων· καὶ τὰ μὲν εἰς ἡδονὴν λαμβανόντων, εἰ Μωϋσῆς ἐλεγχθείη κακουργῶν, τὰ δὲ φρονίμων, εἰ πραγμάτων ἀπαλλαγείησαν καὶ ταραχῆς. k ἐδεδίεσαν γὰρ, μὴ τῆς στάσεως προϊούσης ἀφανισθῇ μᾶλλον αὐτοῖς ὁ κόσμος τῆς καταστάσεως. ὁ δὲ πᾶς ὅμιλος φύσει χαίρων τῷ καταβοᾶν τῶν ἐν πόλει, καὶ πρὸς ὅ τις εἴποι πρὸς τοῦτο τὴν γνώμην l τρέπων, ἐθορύβει. πέμψας δὲ καὶ Μωϋσῆς πρὸς m Ἀβίραμον καὶ Δαθάμνην ὑπηρέτας, ἐκέλευσεν ἥκειν κατὰ τὰ συγκείμενα, καὶ πρεμένην τὴν ἱερουργίαν. ὡς δ' ἔστε n ὑπακηκοέναι τοῖς ἀγγέλοις ἔφασαν, καὶ Μωϋσῆν ἐπιόψεσθαι κατὰ δὲ λαῷ πάντας ἐκ κακουργίας αὐξανόμενον· ἀκούσας τὰ παρ' αὐτῶν ὁ Μωϋσῆς, ἀπηλθεῖν αὐτῷ τοὺς ο πρόκρους p ἀξιώσους, ἀπὴν πρὸς τὸν πρὸς q Δαθάμνην, οὐκ ἠγούμενον εἶναι δεινὸν βαδίζειν πρὸς τοὺς ὑπερηφανήσοντας. οἱ δ' οὐδὲν ἀντιφάντες ἠκολούθουν. r οἱ δὲ πρὸς Δαθάμνην, πυθόμενοι τὸν Μωϋσῆν μετὰ τῶν ἀξιολόγων τῆς πλήθους πρὸς αὐτοὺς s παραγινόμενον, t προελθόντες γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις πρὸ τῶν σκηνῶν, ἀπέβλεπον τί καὶ u μέλλοι ποιεῖν ὁ Μωϋσῆς. οἵ τε περιέποντες ἦσαν πρὸς αὐτοὺς, x ὡς εἰ βίαν τινὰ προσφέροι Μωϋσῆς, ἀμυνόμενοι.

ΤΑῦτα Μωϋσέως εἰπόντος, παύεται καὶ τῆς παραχῆς τὸ πλῆθος, καὶ τὰ εἰς Μωϋσῆν ὑπονοίας. i ἐπῄνεσαν δὲ τοῖς εἰρημένοις· καὶ γὰρ ἦν καὶ εὐδοκεῖ χαρὰ τῷ λαῷ. τότε μὲν οὖν διελύοντο τὸ σύλλογον. τῇ δ' ὑπιούσῃ συνῆλθον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, θεασόμενοι τῇ θυσίᾳ, καὶ τῇ δι' αὐτῆς κρίσει τοῦ περὶ τῆς ἱερωσύνης ἀγωνιζομένων. συνέβαινε δ' εἶναι θορυβώδη τὴν ἐκκλησίαν, μετεώρου δὲ πλήθους ὄντος ἐπ' ἐλπίσι τὰ ἐσομένων· καὶ τὰ μὲν εἰς ἡδονὴν λαμβανόντων, εἰ Μωϋσῆς ἐλεγχθείη κακουργῶν, τὰ δὲ φρονίμων, εἰ πραγμάτων ἀπαλλαγείησαν καὶ ταραχῆς. k ἐδεδίεσαν γὰρ, μὴ τῆς στάσεως προϊούσης ἀφανισθῇ μᾶλλον αὐτοῖς ὁ κόσμος τῆς καταστάσεως. ὁ δὲ πᾶς ὅμιλος φύσει χαίρων τῷ καταβοᾶν τῶν ἐν πόλει, καὶ πρὸς ὅ τις εἴποι πρὸς τοῦτο τὴν γνώμην l τρέπων, ἐθορύβει. πέμψας δὲ καὶ Μωϋσῆς πρὸς m Ἀβίραμον καὶ Δαθάμνην ὑπηρέτας, ἐκέλευσεν ἥκειν κατὰ τὰ συγκείμενα, καὶ πρεμένην τὴν ἱερουργίαν. ὡς δ' ἔστε n ὑπακηκοέναι τοῖς ἀγγέλοις ἔφασαν, καὶ Μωϋσῆν ἐπιόψεσθαι κατὰ δὲ λαῷ πάντας ἐκ κακουργίας αὐξανόμενον· ἀκούσας τὰ παρ' αὐτῶν ὁ Μωϋσῆς, ἀπηλθεῖν αὐτῷ τοὺς ο πρόκρους p ἀξιώσους, ἀπὴν πρὸς τὸν πρὸς q Δαθάμνην, οὐκ ἠγούμενον εἶναι δεινὸν βαδίζειν πρὸς τοὺς ὑπερηφανήσοντας. οἱ δ' οὐδὲν ἀντιφάντες ἠκολούθουν. r οἱ δὲ πρὸς Δαθάμνην, πυθόμενοι τὸν Μωϋσῆν μετὰ τῶν ἀξιολόγων τῆς πλήθους πρὸς αὐτοὺς s παραγινόμενον, t προελθόντες γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις πρὸ τῶν σκηνῶν, ἀπέβλεπον τί καὶ u μέλλοι ποιεῖν ὁ Μωϋσῆς. οἵ τε περιέποντες ἦσαν πρὸς αὐτοὺς, x ὡς εἰ βίαν τινὰ προσφέροι Μωϋσῆς, ἀμυνόμενοι.

β'. Ὁ δὲ πλησίον γιγνόμενος, τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναχών, y μεγάλῃ κραυγῇ βοήσας ὡς ἀκούσαι πάσῃ τῇ πλήθει βοήσαι, "Δέσποτα, φησὶ, τῶν ἐπ' οὐρανοῦ "τε καὶ γῆς καὶ θαλάσσης· σὺ γὰρ ἐμοὶ τὸν ὑπὲρ ἐμοῦ

2. Ille vero cum prope acceſſiſſet, manibus in cœlum ſublatis, magna voce exclamabat, ut à tota multitudine exaudiri poſſet, inquiens, "Domi- *Moyſis precatio ad Deum.*
"ne cunctorum in cœlo & terra ac mari (nam tu
" mi-

comparatum ex πολὺς. Cæteris ἡδέα. Præterea legitur in *Busb.* κρίνοιεν, in *Hen.* κρίνειεν, manuque abs altera *Samb.* κρίνει, imo à tertia κρίνῃ. Drungarius in Annalibus de re eadem, καὶ θυμώσαντα ὑμῶν σοφιστὴν ᾧ λαῷ, ὅπερ ἂν τῷ θυσίαν ἰδίαν κρίνειε ὁ θεὸς, ἀντὶ ἔσεσθαι ὑμῖν ἱερεύς. BERN. Ita *MSS.* in *Editis* ἡδέα. & mox varie in *MSS.* κρίνοιεν, κρίνειεν, κρίνῃ & κρινεῖ.

f Ὑμῖν] *Busb.* ἡμῖν.

h Διαβολῆς ὡς] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ὡς.

i Ἐπῄνεσαν δὲ τοῖς εἰρημένοις·] Ἐπῄνεσαν δὲ τὰ εἰρημένα *Big.* & in codice *Samb.* nova manus. ἔτι δὲ καὶ τὰ εἰρημένα *Tar.* in ſchedis *Bigotianis.* Hoc vano metu factum è Græculis, quaſi id verbuli nomina caſus tertii juxta ſe haud ſineret. *Zonaras* etiam ait, ἐπῄνεσε ταῦτα τὸ πλῆθος. Mox συνῆλθεν *Samb.* συνῆλθε τὸ πλῆθος *Busb.* & *Hen.* BERN.

k Ἐδεδίεσαν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἰδεδίεσαν *Baſ.* ἐδεδίεσαν *Gen.*

l Τρέπων,] Τρέπειν ἐθορύβει *Vat.* & forſan *Vet. Interpr.*

m Ἀβίραμον καὶ Δαθάμνην] *Baſ.* & *Gen.* Dicitur equidem μεγάμην ex מרם, & perinde μεγάμην. *Big.* & *Samb.* ἀβειρῶνα καὶ δαθάνλω. *Hen.* & *Busb.* ἀβειρώμων & δαθάνλω. Statim ὑπηρέτας *Baſ. Gen.* & *Big.* tanquam ab ἱρεύς, i. e ἱρέστω. Hinc & χερσὶ δικρέτα, Principi Heliconis Vatumque parenti. Præterea viri nimis ingenioſi apud Thebas ſe Bœotias reperiiſſe gaudent Abironem & Dathanum, ſub nominibus forte Auguris Argivi *Amphiarai* & *Batonis* affinis. Amphiarai enim cauſa ζεὺς κεφαυνὸν βαλὼν, ait Apollodorus Grammaticus l. 3. ſic Diodorus Pauſanias aliique, τὸν γῆν διίστησιν. ὁ δὲ σὺν τῷ ἅρματι ἐν τῷ ἱππίῳ βοιωτοῖς, ὡς δέ τινες ἐλαττόνως ἐπιγράφει. Ergo δοῦτοι volunt ex רתן, contra repetitam ſæpe lectionem Pauſaniæ? BERN. Ἀβειρῶνα ἐν Δαθάνλω *Big.* & *Samb.* Ἀβειρώμων ἐν Δαθάμλω *Hen.* & *Busb.* Ἀβειρώνλω ἐν Δαθάνλω *Vat.* Vide *Annott.* ad p. 197. in principio.

* *Rei ſacræ*] Sacerdotium exſpectarent *Vet. Interpr.* ſacris intereſſent *Gelen.*

n Ὑπακηκοέναι] Ὑπακηκοέναι *Big.* & *Samb.* ὑπακηκοᾶσι *Hen. Busb.* & *Vat.*

o Πρόκρους] Πρόκρους *Baſ. Gen. Big.* & *Hen. Primores.* πρόβουλος *Busb. Samb.* & *Zonaras*, *Senatores.* זקני ישראל ζικνὴ ἰσραὴλ iidem Moyſi c. 16. v. 25. חכימי ישראל Paraphraſtæ Samaritico: *Majores natu* & *Nobiles populi*, Epiphanio Scholaſtico: atque poſt paucula huic Flavio τῷ πλήθει οἱ ἀξιόλογοι. BERN.

p Ἀξιώσους,] Vel κελεύσους legerat *Zonaras*, vel ἀξιώσους ita interpretatus eſt.

q Δαθάμνην,] Hic & inferius δαθάνλω *Big.* & *Samb.* δαθάμλω *Hen.* cum *Busb.* BERN. Ita *MSS.* ut v. 20.

r Οἱ δὲ πρὸς Δαθάμνην,] I. e. Datham ipſe. nota phraſis. Confer Num. 16. 27. REL.

s Παραγινόμενον,] Παραγενόμενον *Big.* & *Samb.*

t Προελθόντες] Προεξελθόντες *Vat.*

u Μέλλοι] *Al.* μέλλῃ.

x Ὡς εἰ] Ὡς εἰ βίαν ἄν τινα προ. M. ἀμυνόμενοι *Samb.*

y Μεγάλῃ] Ita *Baſ. G.* & *Vat.* atque μεγάλα βοήσας interpretari videntur *Busb. Hen.* & *Zon.* μεγάλου βοήσας *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.* Ita μεγάλως λόγῳ *Philoni Judæo* idem quod περφερικῶς. atque in *Lexicis* vetuſtis μεγάλου, μεγαλόφωνον, ἐξάκουστον. Similia etiam habet *Didymus* ad phraſin *Maronidæ* dilectam μίγνυτο βοήσας. BERN.

"mihi rerum geſtarum teſtis fide digniſſimus, quod "nihil abſque tua auctoritate fecerim; ut qui mi- "hi in agendis auxilium porrexeris, Hebræorum "in anguſtiis ſuis ſemper miſeratus) adſis *precor* o- "rationis meæ auditor. Tibi enim nec facta *no- "ſtra* latent nec cogitata: ideo *quæſo* ne dedigne- "ris veritatem patefacere, oſtendens quam ingra- "to in me animo exſtiterint. Sane quæ antequam "naſcerer acciderint omnium optime noſti; quip- "pe non auditu accepta, ſed tui præſentis dum fie- "rent oculis ſubjecta. Verum *nunc* rerum illarum "quas iſti cum non ignorent male ſuſpicari tamen "non verentur, te mihi teſtem *certiſſimum* conſti- "tue. Ego cum vitam agerem quietam, id quod "mea virtute & tua voluntate atque Ragueli ſo- "ceri mei beneficio conſequutus eram, relicta ta- "men ea qua fruebar felicitate, memetipſum totum "dedidi miſeriis pro iſto populo perferendis. At an- "tea quidem pro libertate eorum, nunc vero pro "ſalute magnas ærumnas pertuli, omnique peri- "culo memet cum alacritate objeci. Nunc igi- "tur quoniam in maleficiorum ſuſpicionem vene- "rim hominibus, qui meo labori & ſolicitudini "ſuam acceptam debent vitam & incolumitatem; "plane tu, qui mihi ignem illum oſtendiſti in "monte Sinæo, & vocem *divinam* tunc me audi- "re voluiſti, meque prodigiorum illic loci edito- "rum ſpectaculo dignatus es; qui me in Ægy- "ptum properare juſſiſti, tuumque conſilium po- "pulo iſtic aperire; qui Ægyptiorum felicitatem "labefactaſti, nobiſque ex *dura* illorum ſervitute "fugam paraſti, & Pharaonis dominatum meo im- "perio ſubjeciſti; qui nobis viæ ignaris & *obſeſſis* "pelagus in terram convertiſti, & mare fluere in- "hibitum Ægyptiorum ſtrage intumeſcere feciſti; "qui inermes armorum præſidio muniviſti; qui "aquas inquinatas nobis potu jucundas ſcaturire "reddidiſti, laticeſque nobis ad extremam inopiam "redactis è petra eduxiſti; qui terrenis in cibum "deſtitutos ſervaſti alimento è mari ſuppeditato; "qui è cœlo victum demiſiſti antea inviſum *pari- "ter ac inauditum*; qui legum *à Deo ferendarum* "cogitationem nobis injeciſti, & reipublicæ ad- "miniſtrandæ rationem deſcripſiſti; Veni, o- "mnium rerum Domine, mihi in judicem teſtem- "que integerrimum, quod neque præmium à quo- "quam Hebræorum, ad jus æquumve perverten- "dum, acceperim, neque pauperem, meliorem "cauſam habentem, ab adverſario divite vinci ſi- "verim; neque ita memet in poteſtate adhibue- "rim, ut detrimentum caperet reſpublica; in cul- "pæ tamen ſuſpicionem incidi, à ſtudiis meis a- "lieniſſimæ, tanquam non juſſu tuo, ſed meo be- "neficio, in Aaronem contulerim ſacerdotium. Ita- "que & nunc oſtende, quod omnia tua providen- "tia gubernes ac modereris; & nihil temere & "ſponte ſua, ſed tua voluntate motum ad finem "pervenit: & quod curam geris eorum, qui He- "bræos auxilio adjuverunt, vindicta perſequendo

"πεπραγμένων μάρτυς ἀξιολογώτατός , ὡς γνώμῃ τῇ "σῇ γένεται τὰ πάντα , καὶ ὁρωμένοις μηχανὴν ἐξεπ- "έρασας , οἶκτον ἐν πᾶσι δεινοῖς Ἑβραίων ποιησάμενος· "ἐλθέ μοι τούτων ἀκροατὴς τῶν λόγων. σὲ γὰρ οὔτε [z] πράτ- "τόμενον οὔτε νοηθὲν λανθάνει· ὡς τ' οὐδὲ φθονήσῃς μοι "τῆς ἀληθείας , τὴν τούτων ἀχαριστίαν [a] ἐπίπροσθεν δη- "μιοῦργος. τὰ μὲν οὖν πρεσβύτερα τῆς ἐμῆς γενέσεως , "αὐτὸς [b] οἶδ' ἀκριβέστερον· οὐκ ἀνθ' μαθὼν , ὄψει "δ' [c] τότ' αὐτοῖς παρὼν γινομένοις. ἃ δ' ἐπὶ [d] τούτῳ , "καθάπερ ἐπισάμενοι σαφῶς , ἀδίκως ὑπονοοῦσι , τού- "των μοι γοῦν μάρτυς. ἐγὼ βίον ἀπράγμονα καταση- "σάμενος , ἀνδραγαθίαι μὲν ἐμῇ , σῇ δ' βουλῇ , καὶ "[e] τοῦτο Ραγουήλ μοι δι' πενθερὸς καταλιπόντος , ἀ- "φεὶς τοῖς ἐκείνων ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν , ἐμαυτὸν ἐ- "πέδωκα τοῖς ὑπὲρ τούτων παλαιπωρίαις. καὶ πρότε- "ρον μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν , νυνὶ δ' ὑπὲρ "τῆς σωτηρίας μεγάλας ὑπέστην πόνους , καὶ παντὶ δεί- "νῷ τὸμὸν ἀντιπάξας πρόθυμον. νυνὶ οὖν ἐπὶ κακοῦρ- "γεῖν ὑποπτεύομαι παρ' ἀνθρώποις , οἷς ἐκ τῶν ἐμῶν "καμάτων ὑπάρχει τὸ σωθῆναι , εἰκότως ἂν αὖ- "τοὺς , ὁ τὸ πῦρ ἐκεῖνό μοι φλέγας κατὰ τὸ Σιναῖον , "καὶ τὴν [f] αὐτοῦ φωνῆς ἀκροατὴν τότε σήσας , καὶ θεα- "τὴν τεράτων ὅσων μοι παρέσχεν ἰδεῖν ἐκεῖνον ὁ τόπος "ποιήσας · ὁ κελεύσας [g] ἐπ' Αἰγύπτου σπεῦσαι , καὶ τὴν "σὴν γνώμην τούτοις ἐμφανίσαι · ὁ τὴν Αἰγυπτίων δύ- "ναμιν σείσας , καὶ τὴν [h] ὑπ' αὐτῶν δουλείας ὀρα- "σμὸν ἡμῖν σκληρῶν , καὶ [i] μικροτέραν ἐμὴ τὴν φα- "ραὼ ποιήσας ἡγεμονίαν · ὁ γῆν ἡμῖν ἀμαθῶς ἔχου- "σι τὴν ὁδῶν ποιήσας τὸ πέλαγος , καὶ τὴν ἀνακεκομ- "μένην θάλασσαν τοῖς Αἰγυπτίων ἐπικυμήνας ὀλέθροις· "ὁ γυμνοῖς ὅπλοις τὴν ἐξ ὅπλων ἀσφάλειαν χαρισάμενος· "ὁ ποτίμους ἡμῖν διεφθαρμένας πηγὰς ῥεῦσαι σκληρό- "τατος , καὶ πέτρας [k] ἀπορρῶσιν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν ἡμῖν "πόνον μηχανησάμενος· ὁ τὴν γῆθεν ἀπορυμένους εἰς τρο- "φὴν [l] ἀφθόνους τοῖς ἀπὸ θαλάσσης · ὁ καὶ ἀπ' ἀέρος "νᾶ τροφὴν καταπέμψας [m] ἀ πρότερον ἰσχνηθεῖσαν · ὁ "νόμων ἐπίνοιαν ἡμῖν ὑποθέμενος , καὶ ἀφάπαξιν πο- "λιτείας · ἐλθὲ , δέσποτα τῶν ὅλων , δικαίης μὲ "καὶ μάρτυς ἀδωροδόκητος , [n] ὡς ἔστε [o] δωρεὰν ἐγὼ "παρ' Ἑβραίων τινὸς κατὰ τὸ δικαίως πεφυκάμενον , "ἔστε πλούτου κατέκεινα πενίαν νικᾶν δυναμένου , "οὔτ' ἐπὶ βλάβῃ τοῦ κοινοῦ πολιτευσάμενος , εἰς ἀλ- "λοτριωτάτας τῶν ἐμῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπινοίας πά- "ρειμι , ὡς οὐχὶ σοὶ [p] κελεύσαντι Ααρῶνι δοὺς τὴν "ἱερωσύνην , ἀλλὰ κατ' ἐμὴν χάριν. ἐπίδειξον δὴ "καὶ νῦν , ὅτι πάντα σῇ προνοίᾳ διοικεῖται , [q] καὶ "μηδὲν αὐτομάτως , ἀλλὰ κατὰ βούλησιν βεβου- "λόμενον τὴν σὴν εἰς τέλος ἔρχεται · ὅτι ἢ φροντί- "ζεις τῶν Ἑβραίων [r] ἐνησπίλων , [s] μετελθὼν Ἀβίρα- "μον καὶ Δαθάμην , οἳ σε κατεδικάζουσιν ἀναι- "σθησίαν , ὡς ὑπ' ἐμῆς τέχνης νικωμένου. ποιήσῃς

ὦ

x Πραττόμενον] Πραττόμενον τί *Samb.* τὶ *Coll. Voſſ.*

a Επίπροσθεν] Επιπροσθέμενος *Vat.*

b Οἶδ'] *Samb.* & *Big.* οἶθα.

c Τότ' αὐτοῖς] Ita *Samb.* & *Vat.* τότε cum *Editis* omittunt *Alii.*

d Τούτῳ,] Τούτοις *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

e Τοῦτο Ραγουήλ] Τοῦτον *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

f Αὐτοῦ] *Big. Samb.* & *Epiphan.* σεαυτοῦ. Idem autem valet αὐτοῦ hoc in loco BERN.

g Επ' Αἰγύπτου] Επ' Αἴγυπτον *Vat.*

h Υπ' αὐτῶν] *Al.* ὑπ' αὐτοῖς.

i Μικροτέραν] *Gen.* μικροτέραν ἐμοῦ. *Epiphan.* μικροτέραν ἐμοί. Cæteri, ut excuſum vides. Paria legimus Chriſtiani Hebr. c. 11. BERN. Paria legimus *Pſ.* 105. & 106. & *Hebr.* 11.

k Απορρῶσιν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν] Ημῖν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν πολὺν *Baſ.* & *Gen.* ἀπολῦσιν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν ἡμῖν πότον *Tar. Big.* accentu pravo vocis ποτον, Manuele Græculo adeo profitente poſt melio- res. BERN. Απολῦσιν *Big.* ſic p. 188. v. 21. τέλεον ἀπολέμεται.

l Διασωζας τοῖς ἀπὸ θαλάσσης] *Big.* ex Gloſſemate aut ex ver- ſu ſequente, εἰς τροφὼ καταπέμψας, ἀφανίζας τοῖς ἀπὸ θαλάσ- σης. *Epiphanius* fortean viderat Ἀφανίζας. BERN.

m Οὐ ἔπεσεν] Antea ergo manna illic non deſcenderat. REL.

n Ως ἔστε] Συ οἶδας, ὡς ἔστε legerat *Idem.* Hìc reſpexiſſe vi- detur ad *Num.* c. 16. v. 15. & ad 1 *Sam.* c. 12. v. 3.

o Δωρεὰν ἐγὼ] Sive cum natione Samaritarum, &, quod jam notarunt Phariſæi ad Megillæ officium f. 71. d. Talm. Jeroſ. & f. 9. b. Talm. Babyl. cum LXXII. ſuæ factionis Doctoribus, Flavius etiam legerit ἀεθμ. c. 16. 15. חמור, חמוד, מנוע, ἐπιθύμημα; ſive cum reliquis Judæis חמור חמור, ſicut inclamatum 1 Sam. c. 12. 13. τίθεται ὄνον ἑλληφα; quod Rabbini vete- res haud neglexerunt Nedarim f. 38. Connectit autem illa De- cem Legum tabula, לא תחמד חמרו. BERN.

p Κελεύσαντι] *Big.* Κελεύσοντι. mox *Baſ.* & *Gen.* ᾧ καὶ νῦν.

q Καὶ μηδὲν] Καὶ οὐδὲν *Hen. Busb.* & *Zon.* BERN.

r Ονησπόντων,] *Baſ.* & *Gen.* ὀνησπά των, μετελθὼν ἀζειρώνου καὶ Δα- θάνου, (καὶ δαθάμνου *Gen.*) οἳ σὲ *Big. Samb.* & *Epiphan.* ὃν. μέ- τελθε ἀζειρῶτα καὶ δαθάνου· οἳ σε. *Hen. Busb.* ὃν. μετελθὼν ἀζεί- ρωνον καὶ δαθάνου· εἳ σε. paullo poſt *Samb.* ὅτως. BERN.

s Μετελθὼν] Μέτελθε *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.*

t Αχε-

"ἢ φανερὰν τὴν ἐπ' αὐτοῖς δίκην, ἵνα μεμνώ-
"των κατὰ τῆς σῆς δόξης, μὴ κενῶς σε ζῆν
"αὐτὸς μεγαίνοντας, μηδ' ὡς [t] ἀποθανόντας κατ' ἀν-
"θρωπινον ἐξεληλυθότας τὸ βίε φανέντας νόμον· ἀλ-
"λὰ χάνοι σὺν αὐτοὺς ἅμα τῇ γλυκᾷ καὶ τοῖς ὑ-
"πάρχουσιν, ἓν πατοῦσι [v] γλῶ. τοῦτο γὰρ σῆς ἀπό-
"δειξις [x] ἂν ἰσχύος ἅπασι γένοιτο καὶ διδασκαλία,
"[y] σωφρονισμὸς ἢ εἰς τὰς ταῦτα πείσεσθαι σοῦ
"δοξάζοντας [z] σὺν ὁσίᾳ· δύρεθείην γὰρ ἂν ἔτως ἀ-
"γαθὸς ὑπηρέτης ὢν σὺ προστάσσῃς. εἰ δ' ἀληθεῖς
"πεπείωται τὰς κατ' ἐμὲ διαβολὰς, τὰς μὲν ἀπα-
"θεῖς ἀπὸ παντὸς φυλάξεως κακῶ, ὧν δ' ἐπηρα-
"σάμην ὄλεθρον αὐτοῖς, τοῦτον πεισθεὶς ἐμόν· καὶ
"δικαίως εἰσπραξάμενος ἅπαξ [a] τὴν ἀδικήσαν θελή-
"σαντος λαὸν, ἓν λοιπὸν βεβαίων ὁμόνοιαν καὶ εἰ-
"ρήνην, σῶζε τὸν πληθυὸν ἑπόμενον τοῖς σοῖς προσ-
"τάγμασιν, ἀπαθῆ τηρῶν αὐτὴν καὶ ἀκοινώνητον τῶν
"ἡμαρτηκότων κολάσεως. σὺ γὰρ αὐτὸς οἶδα, ὡς ἀδί-
"καιον ὑπὲρ τῶν ἐκείνων κακίας κοινῇ πάντας Ισρα-
"λίτας τιμωρίαν ἐκτίνειν.

γ'. Ταῦτ' εἰπόντος καὶ δακρύοντος, σείεται μὲν αἰ-
φνίδιον ἡ γῆ· σάλος δ' ἀπ' αὐτῆς κινηθέντος, ὥσπερ
ἐξ ἀνέμων βίας σαλευομένης κύματος, πᾶς μὲν ἐδεί-
σεν ὁ λαός. παταγὴς ἦν καὶ σκληρὸς ῥαγδοῦ ἦχος, ᾧ
τὰς ἐκείνων σκηνὰς [b] σωίζησιν ἡ γῆ, καὶ πάντ' ὅσα
[c] φίλα τούτοις ἦν ὑπήνεγκεν εἰς [d] αὐτήν. ἠφανισμέ-
νων δ' ἔτως, ὡς μηδ' ὀφθῆναί [e] τινας γνῶναι· [f] συν-
ῆλθε πάλιν τῆς γῆς τὸ [g] πρὸς ἐκείνοις κεχλωὸς καὶ κα-
θῖσεν, ὡς μὴ δ' εἰ πάθοι τι τῶν προειρημένων [h] φανε-
ρὸν εἶναι τοῖς ὁρῶσι. καὶ οἱ μὲν ἔτως ἀπώλοντο, ἀπό-
δειξις τοῦ ἰσχύος τοῦ θεοῦ γενόμενοι. [i] ὀδύραιτο δ' [k] ἄν
τις οὐ μόνον τῆς συμφορᾶς αὐτοὺς, καὶ καθ' αὐτὴν ἄξιος
ἀξίας οἴκτου· ἀλλ' ὅτι καὶ τοιαῦτα [l] παθόντων ἐφάνη-
σαν οἱ συγγενεῖς. τῶν γὰρ συντεταγμένων σκαλαζόμενοι,
πρὸς τὴν ὄψιν ἧς συμβεβηκότος ἐβεβαίουν τὴν κρίσιν·
καὶ νομίζοντες ὡς [m] ἀλιτηρίους ἀπολωλέναι τοὺς περὶ
Δαθάμνην, οὐδ' ἐλυποῦντο.

δ'. Μωϋσῆς δὲ καλεῖ τοὺς περὶ τὴν ἱερωσύνης [n] ἀμιλ-
λωμένους, διὰ τὴν τῶν ἱερέων δοκιμασίαν· ἵν' οὗ πρόσ-
δεκτον τὴν θυσίαν ὁ Θεὸς [o] ἥδιον, ἐκεῖνος ἢ κεχει-
ροτονημένος. [p] συνελθόντων δὲ πεντήκοντα καὶ διακο-

"Abiramum & Dathamnem, qui ſtupiditatis te
"accuſant, quaſi meis artibus conceſſeras. Mani-
"feſtum autem in eos dabis judicium, qui inſa-
"nientes tuæ detrahunt gloriæ, ſi non aliorum
"more è vita diſceſſerint, ne quis morientes nihil ni-
"ſi quod humanitus accidit paſſos exiſtimet: ſed
"terra, quam calcant *indigni*, dehiſcens cum fami-
"liis & facultatibus eos abſorbeat. Hoc enim omni-
"bus erit in demonſtrationem potentiæ tuæ, & ad
"doctrinam; iis autem *inſigni* documento, qui talia
"perpetraturi ſint, male de te cogitantes: ſic & e-
"go comperiar fidelis tui miniſter in iis quæ fieri
"imperas. Sin vero commiſerim flagitia quæ in
"me conferunt, eos illæſos omniſque mali immu-
"nes cuſtodi; &, quam illis imprecatus ſum, in
"me recidat pernicies: pœnaque ab eo exacta, cui
"in animo erat populum tuum injuria afficere, pa-
"ceque & concordia in poſterum ſtabilitis, mul-
"titudinem ſerva tuis præceptis obſequentem; ei-
"que concede ut vitam agat ſecuram, & ſuppli-
"ciorum, quæ luunt ſcelerati, expertem. Tu e-
"nim noſti haud juſtum eſſe, ut Iſraëlitæ univer-
"ſi pœnas eorum nequitiæ debitas perſolverent.

3. Hæc ubi lachrymans dixiſſet, repente qui- *Statim à precibus lacrymiſque Moyſis cæ-tum ſibiſ-maticorum hiatu profundo diſſi-liens hauſit tellus.* *Num. c. 16. & c. 26. Deut. c. 11. Pſ. 106. & Eccleſ. c. 45.*
dem terra movetur; atque agitatione ſimiliter ac in mari facta, cum à ventorum vi concientur fluctus, univerſi quidem attoniti ſunt. Sono autem & gravi ſtrepitu excitato, juxta eorum tentoria ſolum ſubſidit, & illos, & quicquid eis carum erat, abſorpſit. Iſtis autem ita deletis, ut ſciri non poſſet an ulli illic viſi fuerint; rurſus terra, circa illos hiatu patefacta, arcte adeo coiit & conſtitit, ut ſpectantibus ne minimum ejus, quod illi acciderat, veſtigium apparuerit. Et iſti quidem hoc modo exitio dati ſunt, in *magnum* argumentum Dei potentiæ. Eſt autem ut illos lugeret aliquis non ſolum propter calamitatem, vere miſeratione dignam; ſed & quod ex iſtis quæ perpeſſi ſunt gaudium *non mediocre* ceperint cognati. Nam neceſſitudinis obliti, ad aſpectum eorum quæ evenerant, judicium Dei læti comprobarunt; ratique Dathamnen cum ſuis, ut *reipublicæ* peſtem & perniciem, periiſſe, *ipſorum vicem* minime dolebant.

4. Moyſes autem evocat qui de ſacerdotio con- *Mox Core aliiſque ccl. ignes Divini pe-nitus abſu-munt; acer-ris tantum-modo ſerva-tis in me-moriam rei.*
tenderent, ad explorandum quinam futuri eſſent ſacerdotes; ut *ſcil. cet* cujus ſacrificium Deo magis gratum & acceptum foret, is *in ſacerdotium* cooptaretur. Cum vero conveniſſent ducenti & quinquaginta

[t] Ἀποθανόντας] Ἀποθανόντας ut ſuperfluum & à gloſſatore adjectum tolli hinc jubet *Tar. Big.* ſed immerito. BERN. & HUDS.

[v] Γλῶ.] Γῇ ſolus *Samb.*

[x] Αν] Delet *Coll. Voſſ.*

[y] Σωφρονισμὸς ἢ εἰς τὰς ταῦτα πείσεσθαι] *Epiphanius* ὅτω δὲ σωφρονίσεις τὰς. *Tar. Big.* ex conjectura σωφρόνησις τ' εἴη ᾗ. Malo tamen correctionem faciliorem inferre, hanc puta, χρήσιμος, καὶ διδασκαλία σωφρονισμὸς εἰς τὰς ταῦτα &c. BERN. Οσια edidit *Huds.* correxerat quoque ita *Coccejus.*

[z] Οὐκ ὅσια·] Οὐχ ὁσίᾳ *Baſ.* & *G.* convenientius ἀχ ὁσίᾳ, *mente improba.* BERN.

[a] Τὸν ἀδικήσαντα θελήσαντος λαὸν,] Σὸν *Gen.* emendat *Cocc.* σὸν quomodo legiſſe videtur & Vetus Interpres. HAV.

[b] Συνίζησιν] *Big. Zon. Hen. Busb. Schotanuſ*que à συνιζέω. συνέζησε *Samb.* Verum *Baſ.* & *Gen.* συνίζησιν ἡ γῆ inductum à συνίζημι, ſicut συνίσημι paſſim offendunt Grammatiſtæ. *Epiphanius* autem arripuit συνεχίθη ἡ γῆ, *ſciſſa eſt terra*, pro *collapſa illa eſt*, ac *ſubſedit*, ſive codex *Caſſiodori* ei lectioni faveret, ſive phraſis Moyſis ob animum verſaret illius Scholaſtici ותפתח הארץ את פיה. BERN. Vulgatam lectionem retineo. συνίζησιν *Big. Zon. Hen.* & *Busb.* συνεχίθη legiſſe viſus eſt *Epiphan.* συνέζεθε etiam hoc loco ferri poteſt.

[c] Φίλα] Καὶ πάνθ' ὅτα φίλα τούτοις ἦν *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiph.* καὶ πάνθ' ὅτα φύλα (aut potius φῦλα) αὐτοῖς ἦν *Baſ.* & *Gen.* Ambigue quidem *Zonaras*, Ταῦτα εἶπε δακρύων, καὶ σείεται μὲν αἰφνίδιον ἡ γῆ, σκληρὸς δὲ ῥαγδοῦ ἦχος, συνίζησε πρὸς τὰς ἐκείνων σκηνὰς, καὶ αὐτὰς τε καὶ τὰ αὐτῶν εἰς τὸ χάσμα κατέπιεν· καὶ ἔτως αὖθις συνῆλθε τὸ διεσές. Φῦλα adeo exponeſ את בתיהם, *gentiles eorum*; aut Onceloſo arbitro אנש בתיהון; quippe Deut. c. 11. 6. diſtinguit ipſe Moſes inter בתיהם & אהליהם. Ad ſchiſmatis etiam hujuſce affines vocem φῦλα abſque vi extendi poſſit. Plures interim legunt φίλα, quæ ſunt liberi, famuli, tabernæ, opeſque reliquæ Apoſtatarum v. 30. אתם ואת כל אשר להם, ſive ex verſu 32. אתם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש. Dixit adeo Philo, tanquam nomine Legiſlatoris graviſſime interminantis p. 693. χάσματα γῆς ἐφ' ὧν διλωσιμβήσῃ ἐπὶ μήκιστον ἀρυόμενα, πολυανθρώπους ἀπωκυμβήσας, συζηνείας (φῦλα Joſepho) αὐτάνδρας ὑποσυρομβήσας καὶ συνκαταπιομβήσας οἰκίας, ζῶντας ἀνθρώπους εἰς ἄδου κατεχομβήσας. ἐπεὶ δ' ἠσύχασε, ῥήγνυ) μὲ ἡ γῆ σεισμῷ τινι χθεῖσα· ῥήγνυ) δ' καθ' ὃ μέρος μάλιστα αἱ σκιναὶ τῶν ἀσεβῶν ἦσαν, ὡς ὑπενεχθείσας ἀνθρώπους ἐπικερυφθῆναι. τὰ γὰρ διασάντα μέρη πάλιν συνῆλθε, τῆς χρείας ἀπτελεσθείσης ἧς ἕνεκα διεζάχθη. Acute Theodoretus de hac clade, οἱ διὰ μέσης θαλάσσης ὁδοιπορήσαντες, οὐ τῇ γῇ κατεπόθησαν. BERN. Ita *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* in *aliis* φῦλα, ut exponas *gentiles eorum.*

[d] Αὐτήν.] Αὐτὴν *Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.*

[e] Τινας γνῶναι·] Τινὰ *Samb.* HUDS. Fortè μηδὲ φθῆναί τινας γνῶναι. V. *ut ne occurrerent quidem illud agnoſcere.* innuit celerius quam quis ſentiat abſumtos fuiſſe. COCC.

[f] Συνῆλθε πάλιν] Συνῆλθέ τε π. *Big. Samb.* & *Vat.*

[g] Πρὸς ἐκείνοις] Περὶ ἐκείνους *Busb.* & *Vat.*

[h] Φανερὸν εἶναι] Φανερὸν *Epiph.* necnon *Tar. Big. Schotanuſ*que ſuo ab ingenio: ſine cauſa quidem hi omnes. BERN. Φανερὸν *Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* ſine cauſa, ut putat *Bern.*

[i] Οδύραιτο] Ita *Big.* ὠδύραιτο *Samb.* ὀδύρεθ in *Editis.*

[k] Αν τις] Forte ἄτις vel ὅστις. COCC.

[l] Παθόντων] Παθόντας ἐφάνθησαν *Vat.*

[m] Αλιτηρίους] *Samb.* ἀλιτρείους. Mox δαθάνην idem *Samb.* dein δαθάμνη aut δαθάμνη *Big.* BERN.

[n] Αμιλλωμένους,] *Samb.* & *Hen.* Alii attenuant vocalem primam ἀμιλλ. Dein *Tar. Big.* contra libros ἱερέων. BERN.

[o] Ἥδιον, ἐκεῖνος ἢ κεχειροτονημένος.] Ἥδιον, ἐκεῖνος εἴη *Big.* & *Samb.* manus altera. Aliis ἥδιον &c. ut *Baſ. Gen. Hen. Busb.* & altera *Samb.* BERN.

[p] Συνελθόντων] Ανελθόντων *Vat.*

quinquaginta viri, qui cum propter patrum virtutem habiti sunt in honore à populo, tum propter suam qua majoribus suis prælucebant, prodierunt etiam Aaron & Cores, atque omnes ante Tabernaculum adolebant odoramenta quæ secum attulerant. Tantus autem ignis *subito* effulsit, quantum manibus factum nemo *unquam* conspexerat, aut ex ignibus subterraneis erumpentem, aut è sylvis vi ventorum allisis & attritis sponte prosilientem; sed qualis, Deo jubente, accendi poterat, fulgentissimus simul ac flagrantissimus: cujus in illos impetu universi, tam ducenti & quinquaginta viri quam Cores, ita sunt absumpti, ut ne cadaverum quidem reliquiæ comparuerint. Solus autem Aaron superfuit ab igne illæsus, quod Deus erat, qui, ad comburendum quos oportebat eum demiserit. Moyses autem, his pereuntibus, illud agens ut supplicii hujus indicium esset ad memoriam sempiternam, volensque ut seri nepotes factum agnoscerent, præcepit Eleazaro, Aaronis filio, ut acerras illorum *ad aram æneam deponeret, posteris in monumentum eorum quæ passi sunt, & quod *falso* sibi persuaserint Dei potentiam circumveniri
IV. posse. Et Aaron quidem, cum non amplius Moysis munere, sed Dei judicio omnibus patefacto, sacerdotium obtinere visus fuerit, cum filiis suis isto honore jam satis firme perfruebatur.

οίων ἀνδρῶν, οἱ καὶ ἀφ' πατέρων ἀρετὴν ἐτιμῶντο παρὰ τῷ λαῷ, καὶ ἀφ' τῶν αὐτῶν ἦ κἀκείνους [q] ὑπερεβάλλοντο· προῆλθον καὶ Ααρὼν καὶ Κορῆς, καὶ πρὸ τ σκιρῆς πάντες [r] καθηγίαζον ὑπὲ τοῖς θυμιατηρίοις [s] ὅσοι κομίζοντες ἔτυχον. ἐξέλαμψε ᾗ πῦρ τοσοῦτον ὅσον οὐδὲ χειροποίητον ἰσόρησέ τις· [t] οὐδὲ γῆθεν ἀναδοθὲν κατὰ ὑποδρομὴν [v] καύματος, ὅτε κατὰ βίαν πνευμάτων ὕλης [x] πρὸς αὐτὸ ἀπορρηγείσης αὐτομάτως ἐξεκρύβη, ἀλλ' [y] ὁποῖον θεῖ κελεύσαντος ἀφθείη, λαμπρὸν καὶ φλογωδέστατον· [z] ὑφ' ᾧ πάντες, οἵ τε ἀφεστῶτες καὶ [a] οἱ πεντήκοντα καὶ Κορῆς, [b] ἀίξαντος [c] ἐπ' αὐτοὺς ἐφθάρησαν, ὡς καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ἀφανῆ γεγονέναι. σωθείσης ᾗ μόνου Ααρὼν, μηδὲν ὑπὸ τοῦ πυρὸς βλαβείς, τῷ τ Θεὸν εἶναι τ ὃς [d] ἔδει καίειν ἀπεστάλκατε. Μωϋσῆς ᾗ τούτων [e] ἀπολομένων, βουλόμενος τὴν πίστιν αὐτῶν μνήμην ἀΐδιον παραδοθῆναι, καὶ τοὺς αὖθις ἐσομένους [f] αὐτὴν μαθεῖν, [g] ἐκέλευσεν Ελεάζαρον τ Ααρῶνος υἱὸν τὰ θυμιατήρια αὐτῶν [h] ἀφ' τ χαλκοῦν καταθέσθαι βωμόν· [i] ὡς ἂν ὑπόμνησις εἴη [k] τοῖς αὖθις ὧν ἔπαθον, καὶ ὅτι τὴν ἰσχὺν ᾗ Θεὸν [l] νομίσαν ἀπατᾶσθαι δύνασθαι. καὶ Ααρὼν μὲν οὐκ ἐπὶ τῇ [m] Μωϋσέως χάριτι τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχειν δοκῶν, ἀλλὰ τῇ ᾗ Θεῷ κρίσει φανερᾷ γιομένῃ, μεῖ τ ὑῶν ἤδη βεβαίως ἀπέλαυε τ τιμῆς.

CAP. IV.

Quæ Hebræis in deserto per annos octo & triginta obvenerunt.

Dein Moysis gratiæ nimiæ apud Deum omnem sui calamitatem imputant Hebræi. Num. c. 16. 41.

NOn ita tamen contigit ut deflagraret seditio, sed ut multo magis crescceret & acrius ingrueret. Subjiciebatur autem causa cur in pejus indies verteretur, ex qua malum nunquam cessaturum esse verisimile erat, sed longo tempore duraturum. Cum enim jam animos hominum occupasset persuasio, nihil sine Dei voluntate geri, non arbitrabantur Deum nisi in gratiam Moysis ista facere: huic autem acceptum referebant, quod Deus adeo illis succenseret & irascceretur non tam punitorum iniquitate commotus, quam à Moyse solicitatus. Et illos quidem periisse *dicebant*, non ob aliud delictum, quam quòd Dei cultui & religioni studuerint: ipsum vero talium virorum & omnium optimorum interitu populum multasse, ut nunquam reus fieri amplius posset, insuper & fratri indubie confirmatum iret sacerdotium. posthac enim neminem illud affectaturum esse, cum aliis id in per-

ΚΕΦ. δ'.

Τὰ συμβάντα τοῖς Εβραίοις ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτεσιν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

ΤΗΝ μέντοι στάσιν οὐδ' ὅτως σωθῆναι παύσασθαι, πολλῷ ᾗ μᾶλλον αὔξειν καὶ φύεσθαι χαλεπωτέραν· ἐλάμβανε ᾗ τ ὑπὲ τὸ χεῖρον προκοπῆς αἰτίαν, ὑφ' ἧς οὐδέποτε λήξειν τὸ δεινὸν εἰκὸς ἦν, ἀλλ' εἰς χρόνον διαμένειν. οἱ γὰρ ἄνθρωποι πεπεισμένοι ἤδη μηδὲν γίνεσθαι δίκα τ ᾗ Θεῷ προνοίας, οὐκ ἐβούλοντο πᾶσι χωρεῖς τ εἰς Μωϋσῆν χάριτος ᾗ Θεῷ πεπραχθαι· κατηγόρουν δ' αὐτοῦ τὴν ὀργὴν ᾗ Θεῷ [n] γίνεσθαι τοσαύτην, οὐχ ὅτως ἀφὲ τὴν τ κολασθέντων ἀδικίαν, ὡς Μωϋσέως πραγματευσαμένου. καὶ τοὺς μὲν διεφθάρθαι μηδὲν [o] ἐξαμαρτάνοντας, ἢ ὅτι θεῖ τὴν ᾗ Θεοῦ θρησκείαν ἐπῃδάκεισαν· [p] τ ᾗ τοιούτων ἀνδρῶν ὀλέθρῳ καὶ πάντων ἀρίστων ἐζημιῶσθαι τ λαὸν, [q] θεὸς τὸ μηδεμίαν ὑποσχεῖν δίκην, ἔτι καὶ τὴν ἱερωσύνην ἀναμφίλεκτον [r] ταὐδελφῷ βεβαιῶσαι. οὔθ' ἵνα γὰρ ἔτ' αὐτῆς ἄλλον [s] ἀντιποιήσασθαι, καὶ τοὺς πρώτους ὁρῶντας κακῶς ἀπολω-

[q] Υπερεβάλοντο·] Υπερεβάλοντο *Big.* Dein Κορεὶς *Big.* BERN.

[r] Καθηγίαζον] Καθήγιζον *Hen. Busb.* & *Zon.*

[s] Οσα κομίζοντες] Οσοῖα *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[t] Οὐδὲ] Οὔτε *Hen.* & *Busb.*

[v] Καύματος,] *Tar. Big.* καύματος, ὅτε κατὰ βίαν πνευμάτων ὕλης θεὸς αὐτῶν. *Epiphanius* θεὸς αὐτοῦ. *Comestori* καθ' ὑποδρομὴν πεφανῆ &c. Ait enim, *Quantus ignis nec de terra prolatus, vel concursione fulminum, aut violentia spirituum, visus est unquam exilire.* BERN. Ita *Big.* & *Vat.* in *reliquis* κύματος.

[x] Πρὸς αὐτὸ] Πρὸς αὐτῶν *Big* & *Vat.* θεὸς αὐτοῦ *Vet. Interpr.* θεὸς ὑποδρομὴν πεφανῆ legisse videtur *P. Comestor*, qui ita dicit, *quantus ignis, nec de terra prolatus, vel concursione fulminum aut violentia spirituum visus est unquam exsilire.*

[y] Οποῖον] Οἷον *Hen.* & *Busb.* ἐποίων *Vat.*

[z] Υφ' ᾧ πάντες,] Ita quatuor *MSS.* (*Coll. Voss.*) & *Zon.* ἀφ' ᾧ *Vat. Bas.* & *G.*

[a] Οἱ πεντήκοντα] Illud οἱ omittit *Vat.*

[b] Λίξαντος] Ita è *Cod. Samb.* edidit *Bernardus.* (ita & emendaverat *Coccejus* & præfert *Coll. Voss* & ipsa *Bigot.*) ἄξαντος *Vat.* (αὔσαντες *Tar.*) ἄξαντες *Bas.* & *G. veniente* reddit *Vet. Interpr.*

[c] Επ' αὐτοὺς] Οὕτως *Tar.* ut Ora Cod. *Coccejani* testatur. HAV.

[d] Εδῆ καίειν] Εδικαίου pro ἔδει καίειν *Vet. Interpr.* legisse existimat *Bern.*

[e] Απολομένων,] In *MSS.* ἀπολομένων & ἀπολυμένων & ἀπωλυμένων & ἀπωλομένων. in *Editis* ἀπωλομένων. *Epiphanius* legisse videtur ἀπολυμένων aut ἀπολλυμένων.

[f] Αὐτὴν] Αὐτὴν omisit *Big.*

[g] Εκέλευσεν] Εκέλευεν *Bas.*

[*] *Ad aram*] Juxta S. Literas, *ut acerras aræ æneæ affigeret, aut diductis in laminas aram æneam incrustaret.* καὶ προσέθηκαν αὐτὰ τῷ θυσιαστηρίῳ LXXII.

[h] Περὶ τ χάλκεον] Περὶ *Zon.* & *Vet. Interpr.* nam vertit, *circa altare æneum collocare.*

[i] Ως ἂν] Ita MSS. Editi ὡσὰν.

[k] Τοῖς αὖθις] Τῶν γεγονότων καὶ τοῖς μετέπειτα *Busb. Hen.* & *Zon.*

[l] Νομίσαν] *Col. Big.* νομίσας.

[m] Μωϋσέως] Μωσέως jam *Big.* & *Samb.* quomodo equidem Josephum scripsisse existimo. BERN.

[n] Γίνεσθαι τοσαύτην,] Γενέσθαι forsan legerat *Vet. Interpr.*

[o] Εξαμαρτάνοντας,] Εξαμαρτόντας *Big.*

[p] Τὴν ᾗ τοιούτων] Τῶν ᾗ *Big.* & *Samb.* Μωϋσῆν ᾗ juxta *Vet. Interpr.*

[q] Πρὸς τὸ μηδεμίαν] Πρὸς τῷ *Tar.* apud *Big.* & *Epiph.* θεὸς μηδεμίαν *Big.* θεὸς τὴ μηδὲ μίαν alii omnes. Proxime ἐζημιωκέναι exemplaria cætera, si excperis *Sambuci* membranas. BERN. *Al.* θεὸς τῷ (ut *Cocc.* in marg. *Tar.* utrumque ibidem delet) & θεὸς μηδ.

[r] Ταὐδελφῷ βεβαιῶσαι.] Τῷ ταὐδελφῷ *Samb.* & *Big.*

[s] Αντιποιήσασθαι,] *Al.* (ut *Tar.* & *Cocc.*) ἀντιποιήσεσθαι. *Big.* delet καὶ.

λωλότας. ἔπ γε μὲν ϗ ϖᾶσϕ τ οἰκείων τοῖς διεφθαρμένοις δέησις ἐγίνετο πολλὴ ϗ πλήθ@ς, μειῶσαί π τ Μωϋσέως μεγαλαυχίας· ἀσφαλὲς γὰρ αὐτῷ τοῦτ' εἶναι.

β'. Μωϋσῆς ἦ, ϗ γὰρ ἐκ πολλοῦ πιστεύμενον ἠκροᾶτο τ ϑορυβον, δείσας μή π [t] νεωτερίσωσι πάλιν, ϗ ϑύνητϕ π μέρα καὶ χαλεπὸν, σιωπᾶγε τὸ πλῆθ@ εἰς ἐκκλησίαν· καὶ [v] ϖεμένων ἠκροᾶτο εἰς ἀπολογίαν οὐ καθιστάμεν@, ἵνα μὴ παροξυνῇ τὸ πλῆθ@. αὐτὸ ἦ μόνον τοῖς Φυλάρχοις ϖροειπὼν, κομίζειν τὰ τ Φυλῶν ὀνόματα βακτηρίαις ἐπιγεγραμμένα· λήψεσθαι γὰρ ἐκεῖνον τλὼ ἱερωσυνῆν, [x] οὗπερ ἂν ὁ Θεὸς ἐπισημείῃ τῇ βακτηρίᾳ. δόξαν οὖν, κομίζουσιν οἵ τε ἄλλοι καὶ Ααρὼν, ἐπιγράψας [y] Λεΐτιν ἐν τῇ βακτηρίᾳ· καὶ ταύτας Μωϋσῆς ἐν τῇ σκηνῇ ϑ Θεοῦ καταπήγνυσι. [z] τῇ ἦ ἐπιούσῃ [a] ϖροεκόμισε τὰς βακτηρίας· γνώριμοι δ' ἦσαν, [b] τῶν τότε ἀνδρῶν κατεσημειωμένων αὐτὰς οἵπερ ἐκόμιζον, καὶ ϑ πλήθους. καὶ τὰς μὲν ἄλλας, ἐφ' οὗπερ αὐτὰς σχήματ@ Μωϋσῆς παρέλαβεν, ἐπὶ πύτυ μεμενηκύας ἔβλεπον· ἐκ ἦ τ Ααρῶν@ βλαστούς τε καὶ κλάδους ἀναφυέντας ἑώρων καὶ καρπὸν ὡραῖον. [c] ἀμύγδαλα δ' ἦν, [d] ἐκ πύτυ ϑ ξύλυ τῆς βακτηρίας κατεσκευασμένης. ἐκπλαγέντες δ' ἐπὶ τῷ ϖαραδόξῳ τῆς ϑέας, εἰ [e] καί π ἀφ' μίσυς [f] ἦν ὁ Μωϋσῆς καὶ Ααρὼν, ἀφέντες τοῦτ@ ϑαυμάζειν ἤρξαντο τλὼ ϑ Θεοῦ ϖερὶ αὐτῶν κρίσιν· καὶ τὸ λοιπὸν, [g] ἐπιφημοῦντες τοῖς δεδογμένοις τῷ Θεῷ, συνεχώρουν Ααρῶνι καλῶς ἔχειν τὴν ἀρχιερωσύνην. καὶ ὁ μὲν, πρὸς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ χειροτονήσαντ@, βεβαίως εἶχε

[t] Νεωτερίσωσι] *Baſ.* & *Gen.* νεωτερήσωσι. *Big.* & *Samb.* νεωτερίτωσι, ex uſu. Juvabit & Philonem adducere de confirmatione admiranda ſacerdotii Aaronici. Επεὶ δ' ἑ μία τάξις, (tribus licet unica, ut ſcipio Pontificis monſtrat, Num. c. 17. 3.) τ ἱερωμένων, ἡ ϖολλοῖς ϖολλαχῆ μυρίων κακῶν αἰτία γεγονυῖα ϖρὸς ἀρετὴν ϛάσις ἐπιτόλαις (quale equidem in Eccleſia Chriſtiana excitarunt ſera factio Presbyterani;) καὶ ζηλοῦσθαι τ νεωτέρων ἐπιθεμένων τοῖς ἱερεῦσι, ϗ τλὼ ἐκείνων τιμὼ ϖροπάσασθαι βουληθέντων. ϗ τοῦτ' ἀδικαίως ἤλπιζον ἔσεσθαι, ϖολλαπλάσιοι τ ἀεληθεῖς ὄντες. —— ἐφ' οἷς εἰκότως ἀπαθεῖς ὁ μωϋσῆς, λόγοις μὲ ἀναδιδάσκειν οὐκ ἐδοκίμαζε· ἱκετεύῃ ἦ τ ϑεὸν ἐμφανεῖς ἀποδείξεις αὐτοῖς ϖροσχεῖν ϖερὶ ϑ μηδὲν ἐψευσθαι τ τλὼ τ ἱερωτικῆς αἱρέσεων. οἱ ἦ κελευσθέντες ἀϕ' ῥάβδους λαβεῖν ταῖς φυλαῖς ἰσαρίθμους. ϗ τὰ μὲν τ ἄλλων ὀνόματα φυλάξαι ἐπιγεγράψαι ταῖς ἑνδεκα, τῇ ἦ λοιπῇ τὸ ϑ ἀδελφοῦ ϗ ἀρχιερέως· εἶτ' εἰς τ ναὸν ἄρασι τ ἀδύτων εἰσενεγκεῖν. —— Τῇ δ' ὑστεραίᾳ λαγὼν πληθὺς, ἅπαντ@ ϑ ἴδιος ϖροσιὼν@, εἰσέρχεται, ϗ τὰς ῥάβδους ἀνακομίζει· τὰς μὲν ἄλλας ὡδὶ ἀμόρους ἰσχύσας. μίαν δ' ἐφ' ἧς τὸνομα ἐπεγεγραπτο τ ἀδελφοῦ τεϑαυματουργημένην. οἷα γὰρ φυτὸν ἄψυχες ἄπασα ξύλου βλαστὸς ἐξέφυσε, ϗ τὰ' ὀψοφαγίας καρπὸν ἔϕερεν. οἱ ἦ καρποὶ κάρυα ἦσαν. Verum paulo poſt nucis iſtius ſpeciem ipſe declarat, λέγει μέν τοι ϗ τ ὸν ἔσω βλαστάνειν ὠμὸν ἐνθέτου δένδρου ἡ ἀμυγδαλὴ πρῶτον ἀνθεῖ, ὠμὸν λιζομένη φορὸν ἀκμῆνον: quod Plinius itidem notavit in Hiſtoria Naturæ florentis, *Ex his quæ hieme concipiunt, floret prima omnium amygdala menſe Januario; Martio vero poma maturat.* Quare etymon ſui *Sa.ed* à שקד *maturavit, adproperavit, feſtine enixus eſt*, arceſcunt non tam Rabbini Judæorum, Jarchius, Eſdraides, aliique, quam veri Dei veriſſimum Oraculum Jer. c. 1. 11, 12. Vati enim de viſo affirmanti מקל שקד אני ראה, directe reſpondit Optimus ϗ σοκεῖ ἀὶ ϖρὸς λέγοντα כי שקד אני יעל דברי לעשתו *Virgam amygdalinam creviſti; ſic alluſum ego volui & ἀκμηγενέμενον. Brevi enim effectum dabo, quod de populo Judaico apud me conſtitutum eſt: haud citius florent amygdalæ, quaſi ex adagio.* Quinimo ſi mihi credere velitis adverſus Criticos Græcos alioſque, incerti accentus vocabulum ἀμυγδαλὴ proceſſit ab Hebraico מגדלות *migdaloth, germina ſurculi*, hoc vero à גדל, *crevit, pullulavit.* Erudite igitur, ut ſolet, S. Theodoretus ad Jer. c. 1. 11. μ ταῦτα δείκνυσιν αὐτῷ ῥάβδον καρύνλν, ἡ κ τ συγγ@ (חושרא דלוזא pariter in Syro Walt.) ϗ τ ἱερεῖον (שקד) ἀμυγδαλινίαν. ἴσω γὰρ ὅτοι κἀκεῖνοι τλὼ μέλλοντα ϖεύσεσθαι ἀϖεικάζων ἡ ἀμυγδαλὴν ϖρὸς τὸ ταχὺ ϗ τιμελὲς αὐτὴν ἐ· ϖαρὰ γὰρ τ ἄλλων δένδρων τοῦτο τὸ δένδρον ἀνθεῖ. Aut verbis Jarchii כי השקד מכהר ליוצא פרח קורם לכל האילנות. Chryſoſtomus ad idem oſtentum, τὸ ἦ καρύνλν, ἀμυγδαλίλν τινὲς ὀνομάζουσι. ὁ ἦ ἱερεὺς ἔτος ἔχει· βακτηρίαν ἐγκεγοσμίαν ἐγὼ ὁρῶ. ἡ γὰρ ἐγρήγορσις ϗ τὸ ἀμύγδαλον ἀϕ' τ αὐτῶν ἐν τῷ ἱερατικῷ ϖεφίλε) ῥηματων. ἑταγῇ γὰρ καλῶς ἐωφακας &c. τοῦτ' ἔστιν, ϖόκετι αὐτοῖς μακρυθυμῶ, ἀλλ' ἐπάγω τλὼ ϗ ϑόν. Idem etiam adfert Hieronymus, Critica Rabbinorum præ cæteris Eccleſiaſticorum virorum delibutus, *Pro virga vigilante* (ſic etiam legitur in vulgatiſſima ipſius verſione) LXX. *Baculum nucem transtulere. Nam* Saced *nux dicitur, vigilia autem, vel vigil, ſive vigilare appellatur* Saced. *Ab eo igitur quod dicitur nux, propter verbi ſimilitudinem* (ut accidit in קץ & קיץ Danielis) *ad vigilis intelligentiam alluſit. Pro baculo nuceo virgam vigilantem Aquila & Symmachus, Theodotio vero amygdalinam tranſtulerunt.* Neque aliud ſane intellexerunt LXXII. Interpretes quam reliquorum ubique Judæorum Samaritarumque amygdalas, ſeu לוזים, ubi κάρυα ponunt vice Hebraici שקרים *ſtenditis.* Nam pro melioribus illis nucibus κάρυα merito uſurpari à plurimis veterum Scriptorum, ſicut inter Laconas veniebant μυκηρεῖ, Heracleon, Seleucus, Pamphilus, Heſychius, aliique Grammatici Græci, præter Servium ex Latinis ad opus Ruſticum Maronis. BERN.

[u] Πεϖεμένων ἠκροᾶτο] Sic *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ὡδὶ μὲν ἂν *Big. Samb.* & *Vat.*

[x] Οὗπερ ἂν] Legerat *Epiphanius*, ὅπερ ἂν ὁ Θεὸς ἐπισημείῃ τῇ βακτηρίᾳ ἐόζαν. κομίζουσιν ὅτι οἵ τε &c.

[y] Λεΐτιν] Λεΐτιν *Baſ. Gen.* & *Epiph.* Λεϊτικὸν *Big. Samb. Hen. Busb. Zonaraſque.* Perinde autem valet, ſive tribum ſive tribunum interpretere hoc in loco. Conſtat enim ex deſcriptione Moyſis, tam tribuum (quas Hieronymus Lyranuſque tredecim recenſent, propter ambigue dictum v. 6. מטותם; Philo Joſephuſque & Judæorum cæteri una pauciores) quam nomina Principum ſuorum fuiſſe inſculpta tot virgis, præſertim vero virgam hieraticam nomina Aaronis proavique ejus, Deo jubente, tuliſſe. Audi tamen Johannem Drungarium ἄγαν ψιττακίζοντα· Ἐκκλησιάζας ἦ πάλιν πρόσϖτε τοῖς Φυλάρχοις ἤκειν, τὰ τ Φυλῶν ὀνόματα βακτηρίαις ἐπιγεγραμμένα κομίζοντας· σημεῖον δ ἱερωσυνῆς ἔσεσθαι, ὅπερ ἂν τῇ βακτηρίᾳ σημεῖον γένῃ) ὑπ Θεοῦ. κομίζουσιν οὖν οἵ τε ἄλλοι ϗ ἀαρὼν ἐπιγράψας τῇ βακτηρίᾳ Λεϊτικὸν· ἃς ὑπ τῇ σκηνῇ ϑ Θεοῦ κατεθεὶς μωυσῆς. τῇ ἦ ἐπιούσῃ προσεκόμισαν ταύτας ϗ εἰ μὴ ἄλλην οἵαν περ ἐτύγχανον, ἔμφυτον· ἡ ἦ ἀαρὼν ἐξλάστησε κλάδους τε ϗ καρπὸς. τ ἦ καρπὸν ἡ μὲν ϑ Λεϊτικὸν βύελ@ κάρυα λιγύ, ἀμύγδαλα ἦ ὁ ἰώσηπ@. ἐξεπλάγησαν οὖν πάντες· τελ τ ἀαρὼν χειροτονήσαντ@ ϑ Θεοῦ. BERN. *Al.* Λεϊτικὸν. perinde autem valet, ſive *tribum* ſive *tribunum* interpreteris hoc in loco. Vide *Lorinum* in *Num.* p. 636. & *Schotanum* in *Bibliotheca*, tom. 2. p. 302.

[z] Τῇ ἦ] *Big. Coll.* τῇ δ'.

[a] Πεϖοεκόμισε] *Baſ. Gen.* & *Epiphan.* προσεκόμισε Et in Numeris ſacris ויוצא משרת, LXXII. ϗ ἐξώμισε μωυσῆς. *Protulit ergo*, S. Hieronymus. *Big.* & *Samb.* προσεκόμισαν. *Hen. Busb.* & *Zon.* ϖροσεκόμιζον. Philoni ἀνακομίζει. BERN. Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* προσεκόμισαι *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

[b] Τῶν τότε ἀνδρῶν] Κατεσημειωμένων αὐτὰς τ τότε ἀνδρῶν οἵπερ ἐκόμιζον, ϗ ϑ πλήθους *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* niſi quod hic videtur legiſſe, οἵπερ ἐκόμιζον ἀπέναντι ϑ πλήθους.

[c] Ἀμύγδαλα] Τὸν ἦ καρπὸν (ut inquit *Zonaras*) ἡ μὲν ϑ Λεϊτικὸν βύελ@ κάρυα λιγύ. Videſis *S. Theodoretum* ad *Jer.* c. 1. v. 11.

[d] Ἐκ τύτυ] Ἐκ τοιύτυ ξύλυ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

[e] Καί π] Κοή τινι *Big. Samb.* & *Vat.*

[f] Ἦν] Lege ἦ. COCC.

[g] Ἐπιφημοῦντες] Ita *Big.* (*Cocc.* in marg.) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἐπιφοβοῦντες *Baſ.* & *G.*

niciem ceſſiſſe compererit. Ad hæc etiam cognati extinctorum multis agebant apud populum, ut Moyſi arrogantiam aliquantulum minuerent: id quod in ſuam incolumitatem eſſet & ſalutem.

2. Moyſes autem, qui & multo ante populum motu cieri & perturbari reſciverat, metuens ne qui rurſum res novas molirentur, & magnum aliquod malum accideret, in concionem multitudinem congregavit: & patienter audivit *quæ dicerent*, nihil in ſui excuſationem conatus, ne vulgus magis irritaretur. At hoc ſolum principibus tribuum præloquutus eſt, ut virgas afferrent tribuum nominibus inſcriptas: illum enim accepturum eſſe ſacerdotium, in cujus virga ſignum Deus ediderit. Quod ubi placuit, *ſignatas* attulerunt cum alii, tum Aaron, inſcriptum habens in ſua tribum Leviticam: atque eas Moyſes *accipiens* in Dei Tabernaculum depoſuit. Sequenti vero die virgas protulit; facile enim agnoſci poterant, quod eſſent & à principibus qui *eas* adduxerant & à cætero populo notatæ. Et alias quidem videbant eadem ſpecie manere qua eas acceperat Moyſes: ex Aaronis autem virga ramos & germina exorta ſpectabant, fructuſque maturos. Amygdalæ enim erant, quod ex eo ligno facta eſſet virga. Mira autem ſpectaculi novitate attoniti, omiſſis odiis quibus fortaſſis tam Moyſen quam Aaronem proſequerentur, in admirationem ferebantur Dei judicii: & de cætero, cum non potuerint non iis applaudere quæ Deus decreverat, conceditur Aaronem rite habere ſacerdotium. Et illi quidem, ter divinitus electo *& fauſtis auſpiciis comprobato*, ſtabilis manſit dignitas. Hebræorum au-

Sceptrum Aaronis, una nocte germina, flores, nuceſque proferens, inter aridas virgas cæterorum principum, familiæ Aaronicæ Sacerdotium jam tertio confirmavit. Num. c. 17.

autem seditio, quæ longo viguerat tempore, hoc modo conquievit.

Cedunt Levitis decimæ reditus annui, atque XLVIII. *urbes, una cum agro circumfuso ad cubitos bis mille.* *Num. c. 35. Jos. c. 21. & 1. Par. c. 6. Num. c. 18. Deut. c. 18. & Ezech. c. 44.*

3. Moyses itaque, quia tribus Levitica bellorum & expeditionum immunis erat, Dei *utpote* ministerio dicata, ne forte rerum inops, & in parandis ad vitam necessariis occupata sacrorum curam negligeret, mandavit Hebræis, ut, cum Deo volente terram Chananæam possiderent, urbes XLVIII præclaras & eximias Levitis distribuerent, & agrum pro mœnibus ad cubitos bis mille in circuitu iis assignarent. Ad hæc autem & populo imperavit, ut annui fructus decimas ipsisque Levitis & sacerdotibus penderent. Atque hæc quidem sunt quæ accipit hæc tribus à populo. Necessarium autem duxi, quæ ab omnibus *collata* sacerdotum propria sint *paucis* declarare.

Opes & facultates Sacerdotum Hebræorum. Jos. c. 21. Num. c. 18. Num. c. 15. Num. c. 6. Num. c. 18. Lev. c. 27. Deut. c. 18.

4. [1] Ex quadraginta quidem & octo civitatibus, jussit ut Levitæ concederent eis tredecim; & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas ipsis impertirent. Præterea autem sanciit, ut populus primitias frugum omnium è terra nascentium Deo offerret: & ex quadrupedibus, quæ mactare fas est, primogenitum, si masculum fuerit, immolandum sacerdotibus adducat, ut eo cum familiis vescantur in Urbe Sacra. At pro eis quæ comedere patria lex vetat, dominum fœtus sesquisiclum dependere *præcepit*, pro homine vero primogenito siclos quinque. Deberi eis etiam *voluit* primitias tonsuræ ovium: & ut triticum pinsentes, panemque conficientes de quavis massa libum eis præberent. Qui vero voto concepto semetipsos *Deo* consecrant (Nazaræi quidem isti appellantur, comam nutrientes & vino abstinentes) [2] horum tonsuras, cum cæsariem sacrificio adhibito dedicant, sacerdotibus, *ut in ignem victimæ suppositum injicerent*, dari

τὴν πιλὼ. ἡ δὲ τ̃ Εβραίων φύσις, πλὴν ὀκμάσαζα χρόνον, τοῦτον [h] ἐπαύθη τ̃ τρόπον.

γ'. [i] Μωϋσῆς δ', ἐπεὶ πολέμων καὶ στρατιᾶς ἡ τ̃ Λβιτῶν ἀφεῖτο φυλὴ, θεραπεύσει τ̃ Θεὸν, ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μηδὲ ζήτησιν τ̃ εἰς τ̃ βίον ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τοῦ ἱεροῦ, κατὰ βούλησιν [k] τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν κτησαμένους τοὺς Εβραίους ἐκέλευε καταγνῶναι τοῖς Λβίταις ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα πόλεις ἀγαθὰς καὶ καλὰς· τῆς τε [l] περὶ αὐτῶν γῆς [m] περιγράψαντας εἰς δισχιλίους πήχεις ἀπὸ τ̃ τειχῶν αὐτοῖς [n] ἀνεῖναι. [o] καὶ πρὸς τούτοις δὲ καὶ τ̃ λαὸν ἐξέταξε τ̃ ἐπετείων καρπῶν δεκάτην αὐτοῖς τε τοῖς Λβίταις καὶ ἱερεῦσι τελεῖν. καὶ ἃ μὲν ἡ Φυλὴ [p] παρὰ τοῦ πλήθους λαμβάνει, ταῦτ' ἐστιν. ἀναγκαῖον δ' ἡγησάμην ἃ τοῖς ἱερεῦσιν ἴδια παρὰ πάντων γίνεται δηλῶσαι.

δ'. [p] Τῶν μὲν τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ πόλεων τρισκαίδεκα παραχωρῆσαι τὰς Λβίτας [q] αὐτοῖς προσέταξε· καὶ τ̃ δεκάτης, ἧς παρὰ τ̃ λαοῦ κατ' ἔτος λαμβάνουσι, δεκάτην αὐτοῖς ἀπομερίζειν. ἔτι δ' ἀπαρχὰς τ̃ λαὸν [r] δίκαιον τῷ Θεῷ πάντων τ̃ ἐκ τ̃ γῆς φυομένων καρπῶν ἀπιφέρειν· καὶ τ̃ τετραπόδων δὲ τ̃ εἰς τὰς θυσίας γενομισμένων τὸ γονιμὸν πρῶτον, ἂν ἄρσεν ᾖ, καθαγίσαι παραχρῆν τοῖς ἱερεῦσιν, ὥστε αὐτὰς πανοικὶ σπένδειν ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. τ̃ δὲ [s] γενομισμένων ἐσθίειν παρ' αὐτοῖς κατὰ τοὺς πατρίους νόμους, τὰς δεκαστόμους τ̃ πλομένων σίκλον καὶ ἥμισυ αὐτοῖς [t] ἀνηφέρειν· ἀνθρώπου δὲ πρωτότοκα πέντε σίκλους. εἶναι δὲ ἀπαρχὰς αὐτοῖς καὶ τ̃ τ̃ προβάτων κουρᾶς· τάς τε [v] πέπλους τ̃ σίτου καὶ δεξαμενισμένας, τ̃ πεμμάτων αὐτοῖς τινα χορηγεῖν. ὅσοι δ' ἂν [x] αὐτὰς καθιερῶσιν ὀλοκλήρους πεποιημένοι· [y] Ναζαραῖοι δ' ἔτοι καλοῦνται), κωμῶντες καὶ οἶνον ἀ προσφερόμενοι. [z] τούτων, ὅταν τὰς τρίχας ἀφιερῶσιν [a] ἐπὶ θυσίᾳ [aa] τε θρῶσι, τὰς

---

b Επαύθη τ̃ τρόπου.] Επαύθη *Samb. πέπαυσο Hen. & Busb.*

i Μωϋσῆ δ', ἐπεὶ] Ita *Baf. Gen. Zon. Busb. & Hen.* Verum *Big. Samb. & Epiphan.* Μωυσῆς δ' πολέμων καὶ στρατιᾶς (*Hen. & Zonaras* στρατείας) τὴν τ̃ Λβιτῶν ἀφεῖναι φυλὴν, θεραπεύσειν τ̃ Θεὸν· ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μηδὲ ζήτησιν τ̃ εἰς τ̃ βίον ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τ̃ ἱερᾶ· καὶ βούλησιν δ' τ̃ Θεᾶ &c. Adponam juxta & verba *Zonaræ*, Επεὶ δ' πολέμων καὶ στρατείας ἡ τ̃ Λβιτῶν ἀφεῖτο φυλὴ, ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν τ̃ ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τ̃ λειτουργίας τ̃ ἱερᾶ, ὑπέλαβε μωυσῆς τὴν χαναναίαν κλησαμένης τὰς ἑβραίους ὀκτὼ καὶ τεσσαρακοντα πόλεις κατανεῖμαι τοῖς λβίταις, καὶ γῆν ἀφ' αὐτῶν. καὶ δικαίαν τ̃ ἐπετείων καρπῶν αὐτοῖς τε & τοῖς ἱερεῦσι τελεῖν· & ἅμα τε πλῆσαι τούτοις χορηγῶν τ̃ λαὸν διελέξαθ· ὧν τὸ καθήκαστον ὁ ζητῶν, τὴν τ̃ λβιτικὴ βίβλον ἀναπτύξας εὑρήσ. In hac periodo θεραπεύσειν *Tar.* emendantis pro θεραπεύσετε, cives Palladis nihil morarentur. BERN. Sic *Baf. G. Busb. & Hen.* Μωϋσῆς δ' πολέμων καὶ στρατιᾶς [*al*, στρατείας] τὴν τ̃ Λβιτῶν ἀφεῖναι φυλὴν, θεραπεύσειν [f. θεραπεύσειαν] τ̃ Θεόν· ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μ. ξ. τ. ἐ. τ. β. ἀ. ἀ. τ. ἱερᾶ. καὶ βούλησιν δ' & Θ. &c. *Big. & Samb.* & forsan *Vet. Interpr.* Μωϋσῆς δ' ἐπιστὰς πολέμων καὶ στρατιᾶς τὴν τ̃ Λβιτῶν ἀφεῖναι φυλὴν θεραπεύσειν τ̃ Θ. *Vat.*

k Τ̃ Θεῦ] Articulum negligit *Vat.*

l Περὶ αὐτῶν] Πρὸς αὐτῶν soli *Big. & Samb.*

m Περιγράψαντας] Ita *MSS.* (*Coll.* etiam *Voss.*) in *Editis* ἐπιγράψαντας.

n Ανεῖναι.] *Hen.* ἀνεῖμαι pro ἀνανεῖμαι, atque *Samb.* ἀνεῖναι pro indefinito altero ἀνεῖναι. ὡσὰς τούτοις δ' καὶ, expuncto etiam καὶ priore. Ibidem καὶ τ̃ λαῶν ἐξέταξε *Busb.* BERN. Ανεῖμαι pro ἀνανεῖμαι *Hen.*

o Καὶ ὡσὰς τούτοις] Illud καὶ non agnoscunt aliquot *MSS.* in quibus mox τ̃ λαῶν ἐξέταξε.

p Τῶν μὲ τεσσαράκοντα] Τῶν μὲ τεσσαράκοντα ὀκτὼ *Big. Hen.* & meliora exemplaria *Epiphanii*. Dein male *Big. & Samb.* τοῖς λβίταις αὐτοῖς. *Busb.* & *Hen.* distertis verbis τοῖς ἱερεῦσιν τὰς λβίτας. Mox quoque δικαίων *Tar. Big.* inficete. BERN.

1. *Ex quadraginta quidem & octo civitatibus,*] *Hec delibavit S. Hieronymus Epist.* 128. XLVIII. Civitates ad habitandum Levitis & Sacerdotibus separantur. Sex urbes fugitivorum trans Jordanem & intra Jordanen eliguntur; & finis exilii, mors pontificis est. Æditui (νεωκόροι) & janitores accipiunt decimas: & rursum decimas decimarum offerunt sacerdotibus, tanto illis minores quanto ipsi majores populo. Primitiæ ciborum & omnium frugum atque pomorum offeruntur Antistiti: ut habens victum & vestitum, absque ullo impedimento securus & liber serviat Domino. Primogenita mundorum animalium accipiunt sacerdotes, & immundorum pretia. Hominum quoque primi partus redimuntur: & quia conditio una nascendi est, pretium æqualiter offertur; sic moderatum ac leve, ut nec dives intumescat, nec tenuis prægravetur. Vicinus & mercenarius excluduntur à convivio sacerdotum. Servis ciborum reliquiæ conceduntur. *Jam tunc rejiciebantur Phygellus & Hermogenes, & recipiebatur Onesimus.* Nunquid Deo de bobus cura est? Utique multo magis de jecore bovis, arietis, necnon hircorum, & armo dextro, pectusculo, & ventre quo stercora digeruntur: quorum duo in esum accipiunt sacerdotes, tertium Phinees meretur in præmium. De victimis salutaribus, adeps quo pectus obvolvitur, & pinnula jecoris offeruntur super altari: ipsum vero pectus & brachium dextrum dantur Aaron & filiis ejus, legitimum sempiternum à filiis Israel. *Talia Rector Bethleemiticus.* BERN.

q Αὐτοῖς προσέταξε·] Id est, τοῖς ἱερεῦσιν, ut disertis verbis habent *Busb. & Hen.*

r Δίκαιον τῷ Θεῷ] Δικαίων (*lege* δικαιῶν) *Big.* ex conjectura, inficete, ut censet *Bern.*

s Οὐ γενομισμένων ἐσθίειν] Antea locutus fuerat de iis, quæ ab his secreverat, & illa appellavit εἰς θυσίας γενομισμένα. An ergo idem est γενομισμένον εἰς θυσίαν & γενομισμένον ἐσθίειν? Ita se res habet. Tres species ex animalibus domesticis, boves, oves & capræ sunt solæ aptæ ut offerantur in altari & solæ esu licitæ Judæis. Adde θύειν ipsum mox quoque usurpare de jugulatione animalis ad usum privatum & profanum. REL.

t Ανηφέρειν·] Ita *Baf. G.* & *Hen.* ἀποσφέρειν *Busb.* ἀναφέρειν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

v Πεπλους] Glossæ in *Coll. Voss.* χωνδύσεις, & ad πεμμάτων ibidem καρυκώματων. HAV.

x Αὐτὰς καθιερῶσιν] Αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.* ἑαυτὰς *Hen. Busb.* & *Cedren.* p. 69.

y Ναζαραῖοι] Ναζαρηοῖοι δ' καλοῦ) *Baf. Gen.* & *Epiphan.* ναζιραῖοι δ' ἔτοι καλοῦ) *Hen. Busb. Cedr. Big.* & *Samb.* Iidem in Bibliis Græcis ναζηραῖοι, appellantur & ναζαραῖοι in volumine Christiano. Interpretes autem LXXII. ὑπομένοι ubique reddidere, S. Hieronymus *Nazarei.* BERN. Illud δ' ἔτοι, quod deerat in *Editis*, supplevimus ex quinque *MSS.* & *Cedreno.* Ναζαραῖοι *Baf. G.* & *Vet. Interpr.* Ναζιραῖοι in *MSS.* Ναζηραῖοι LXX. Vide *Grotium* ad *Matth.* c. 2. v. 23.

z Τούτων,] Τούτοις δ' ὅταν *Big.* (*Coll. Voss.*) τούτους δ' ὅταν *Vat.* & *Cedren.*

2. *Horum tonsuras,*] *Cum capillum consecrant, victimas eorum sacerdotibus cedere* reddit *Gelen.* At *Epiphanius* juxta *Vossii* cod. *horum quando capillos sacris liberant & cum sacrificio faciant, cæsaries tondetur apud sacerdotes.* Sic *Xylander* ad *Cedrenum*, p. 69. *hi cum comam tondent, sacrificio adhibito eam Deo offerunt, sacerdotum operæ.*

a Επὶ θυσίᾳ] Neque hoc concoquere potuit *Tar. Big.* sed in ἐπιθύσιά τε permutatum cupit. BERN.

aa Τε θρῶσι,] Lege δ' θρῶσι. COCC.

b Τὰς

[b] τὰς χεῖρας νέμεσθαι πρὸς τοὺς ἱερέας. καὶ οἱ [c] κορβᾶν αὐτὸς ὀνομάσαντες τῷ Θεῷ, δῶρον ἢ τοῦτο σημαίνει κατὰ Ἑλλήνων γλῶτταν, βουλομένους ἀφίεσθαι τῆς [d] λειτουργίας τοῖς ἱερεῦσι καταβάλλειν ἀργύριον, γυναῖκα μὲν τριάκοντα σίκλους, ἄνδρα δὲ πεντήκοντα. ὅσοι δ' ἂν ἐνδεέστερα [e] τῶν ὡρισμένων ἔχωσι χρημάτων, τοῖς ἱερεῦσιν ἐξεῖναι πρὸς τούτων ὡς βέλονται δοκιμάσαι. εἶναι δὲ καὶ τοῖς κατ' οἶκον θύσαι, ὠμοίας ἕνεκα τῆς αὐτῶν ἀλλὰ μὴ θρησκείας, ἀνάγκην ἡγούμενον τοῖς ἱερεῦσιν [f] ἔνυσρόν τε καὶ [g] χελώνιον

placuit. Item qui semet Corban Deo nuncuparunt (hoc autem, si ex Hebræo interpreteris, donum Deo significat) cum à ministerio, *cui semet devoverant*, liberari gestiunt, sacerdotibus pecuniam numerare *mandavit*, mulierem quidem siclos triginta, virum autem quinquaginta: quibus vero non tantum suppetit pecuniæ, hos sacerdotum arbitrio relinquendos. Quin & si quis mactet domi *bovem ovemque* ad privatum epulum non ob cultum divinum, necesse habet sacerdotibus offerre omasum, pe-

[b] Τὰς χεῖρας] Græci etiam (notante *Grotio*) comas Diis sacrabant, ut Achilles Sperchio, Æarinus Æsculapio.

[c] Κορβᾶν] Ita *MSS.* κορβᾶν in *Editis.* HUDS. i. e. si quis votum fecerit dicens, *sim korban.* REL.

[d] Λειτουργίας] Λειτουργίαι *Big. Samb. Busb.* & *Hen. Cedrenus* etiam βουλόμενοι ἀπὸ ἴσης τῆς λειτουργίας, τοῖς ἱερεῦσι καταβαλεῖν τὸ ἀργύριον· γυναικὸς μὲν λ' σίκλους, ἀνδρὸς δὲ ν'. Mox τοῖς κάτοικον θύσαι suo more *Samb.* BERN.

[e] Τῶν ὡρισμένων] Τῶν εἰρημένων ἔχωσι χρήματα *Vat.*

[f] Ἔνυσρόν τε] Dicit itaque Josephus sacerdos, ad Clerum Divino jure pertinere, quoties Laicus familiæ alendæ causa bovem ovemque mactaverit, ἔνυσρόν τε (Deut. c. 18. 3. הקבה *κοιλία*, quod est sua ab origine *κοιλία*, deliciæ sane veteres: sive ventriculus Hieronymo Interprete, & prius LXXII. Alexandrinis ἔνυσρον, aut magis ὄυσρον cum Aristophane, Eubulo, Demosthene Bithyno, & lima Atticismi Phrynicho. Judæis Samaritisque צבה *cebba*, ἐχῖνος. Idemque insolitis vocabulis Syrus reddit ענוצתא, γαστῆρα, & Paraphrastes Samariticus רקיתא. Sane ex ventriculis brutorum ruminantium, quot vel ipse Stagirita, vel Grammatici ad Nicandri Aristophanisque carmina amant numerare, inferior ac pinguior debet heic intelligi, & maxime omasi cupediæ; non vas lactis, ut existimavit Bochartus. Pergit Flavius:) καὶ χελώνιον (*Pectusculumque*, חזה in libro Moysis Num. c. 15. 18. στηθύδιον passim LXXII. Interpr. S. Bibliorum, necnon in veterinariis Apsyrti, ingratiis tamen Atticistarum aliquot veterum. Descendit igitur à χέλυς χελώνη & χελώνιον, εἶδος, quod pectora animantium tumeant velut cortex testudinis, vel suis costis compingantur, ut lyra chordis. Ita κιθάρα & κίθαρος, ᾠδή. Imum etiam ventriculum significant, præter ὄυσρον LXXII. πλάδον, μυὰ Judæorum Byzantinorum, & *muletta* N. Lyrani ad hunc locum. Hæc nobis confirmant Galenus in Lexico Hippocratico, in suo Catholico Hesychius, atque etiam M. Etymologus. Quoniam tamen Josephus non sacram victimam, non Num. c. 18. 18. sed videtur Deut. c. 18. 3. & opus lanionis domestici respexisse, χελώνιον etiam alio significatu donabimus; quo respondeat Hebraico Masoretarum הלחים, aut illi Samaritarum הלחם & הלחם, necnon LXXII. Doctorum σιαγόνια, Onceloſi לוציא, Syri פכרה, & Samaritarum לחיה & الحنبش. Quod sic præstamus. χελώναι, χῆλαι & κελύνια Hesychio interprete; & in eodem thesauro literaturæ Græcæ, χηλαί, γνάθοι. Namque forcipes sunt utræque; sunt & labia χήλη, & Æolice χέλλη. Accedit & collegium Judæorum Alexandrinorum de Moyse jam discessuro, ὅτι ἐφύλαξαν τὰ χελώνια αὐτοῦ, ut ex editione Complutensi & Manuscripto Carolino legimus, *neque corruptæ sunt malæ ejus, neque collapsus est genarum honos.* ולא נם לחה aut ולחיו; sicut נסם Chaldæorum, Arabumque تاس ἐταράχθη, mutatus est, languit. Aut quia synagogæ Samariticæ Judaicæque retinent לחה, mallem interprerari colon istud hunc in modum, *nondumque evanuerat decor vultus ejus.* לחה etenim *forma eximia, venustas, oris pulchritudo*, quam Moyses profecto admirabilem tulerat & pene Divinam. Ita Grammatici Æthiopum gentis haud pulcherrimæ nos docent. Onceloſus tale quid ob animum habuit. ולא שנא דו יקרה ראפיהי *neque immutatus fuit splendor eximius oris ejus*; atque Interpres Jerosolymitanus ולא אשתנן זיהון דאפר. Adhuc de χελώνιον & χελώνιον Interpres Syrus, ولا انقصف حبوبه *necdum genæ illæ rugas senserant.* Et MS. καὶ χειρωνὸς τῆς βασιλίσσης ولا ينقبض عارضيه, i. e. ὥστε ἐφυλάξατο αἱ σιαγόνες αὐτοῦ. Idem sane didicerat à Rabbinis S. Hieronymus, *neque dentes illius moti sunt, aut exciderant*, i. e. *aufugerant*, ipsis verbis Uzielidis ולא נתרון ניבי לסתיה. Quippe illi leniendo Catachresin Hebraicam sic verterant, potius quam ולא נם לחה, *atque nondum maxilla*, ὀδοντοφόος, *eum destituerat.* Perperam itaque χελώνιον Bibliorum Græcorum *labium* interpretantur & alii, & animalium Sacrorum Descriptor mille aliis major. Cum Chaldæo isto faciunt Seldeni Arabs ولا ينسبخ وجهه, *vultus ejus non decidit*, i. e. genæ illi haud subsiderant, ut vetulæ solent: vel potius ولا تشيخ وجهه, *nihilque senile visum in ore illo*; quomodo legit G. Homeitides in Chronicorum tomo priore: tum etiam Gregorius Nyssæ antistes de Moyse maximo, τῆς δὲ ἀλαίας ταύτης καὶ ἑτέραν σημαίνειν φησὶν ὁ λογος, τὸ μήτε ὀφθαλμὸν ἀμαυρωθῆναι, μήτε σφόδρα διαφθαρῆναι. Insuper in Commentario vetere *Pesicta Zutratha*, ולא נם לחה כי קרן עור פניי שלא נשתנה ארכות פניו מרכות שהיה כהר סיני ערין נאילו חי *Moysi haud evanuit unquam splendor venerandumque illud vultus decus, quo à monte Sinæo dudum desciderat.* Atqui præ his omnibus audiendus est Philo, Philosophiæ Judaicæ caput, p. 832. Ἀπὸ δὲ τῆς ἴξεως τῆς βοὸς θυομένου ἕνεκα χρεωφαγίας, (quid distertius? quid Josepho utilius?) τρία προσῆκεν τῷ ἱερεῖ δίκαιον, βραχίονα καὶ σιαγόνα καὶ τὸ καλούμενον ὄυσρον. τὸ δὲ ὄυσρον ἔκφυσις, aut posthæc melius ἀποφύσεις κοιλίας ἐστίν. Omasum enim intelliges; non omentum. Illa autem gratia suæ Fabiolæ Latine olim interpretatus est S. Hieronymus Epistola 128. *Hæc de victimis, & iis quæ offeruntur in altari, & quæ Sacerdotibus dantur à Domino. Cætera & alia tria, exceptis primitiis hostiarum, & de privato & de macello publico, ubi non religio, sed victus necessitas est, Sacerdotibus membra tribuuntur, brachium, maxilla, & venter. In brachio opera bona intelliguntur. Maxilla eloquentem eruditumque significat. Venter receptaculum ciborum in scorto Madianitide Sacerdotali pugione confixus, universos hominum labores & momentanea blandimenta gulæ, stercoris fimo (פרש) condemnat.* Huc etiam adponenda existimavi paucula placita Doctorum verporum ex Talmude Babylonio, Cholin f. 131, & 132. אחר השוחט לאכילת אדם או לאכילת גוים או לאכילת כלבים או לרפואה חייב כמתנות, *Munusculis, quæ vocant, tenetur omnis macIatus, cibus sit Israelita aut Ethnici, sit σκύβαλον, sive φάρμακον.* Obligantur & sodalitia mensæve communes illis donis, f. 136. ובהכת השותפים חייבת שנ' זובחי הזבח: legis enim in Lege, καθὰ τοῦτον τὰ θύματα. Et f. 132 הכהנים פטורים מן המתנות שנ' מאת העם מאת העם והלוים הם ספק אם הם בכלל העם לפיכך אין נוטלין מהם *Sacerdos sacerdoti non solvit. Ambiguum vero an* מאת העם *complectatur etiam Levitas. Quare & hi liberi sunto à Mattanoth.* והמתנות עצמן אסורין לישראל לאוכלן אלא כרשות כהן, *Idiota vescitor τοῖς δώροις ad mensam Sacerdotis.* Sacerdoti tamen licet, (f. 130.) ut res minime sacras Ethnico ista vendere, vel dono rursum Israelitæ reddere, vel denique canibus objicere. Deinde ad hanc cœnam μάλα κοσμῶ admittitur fœmina quævis Hieratica, ejusque gratia conjux Laicus: והכהנת אוכלת הכהנות אינה שהיא נושאת לישראל מפני שאין בהן קרושה ולא עור אלא שהבעל אוכל מתנות בגללה. מקום שאין בו כהן מעלה המתנות ברמים f. 134. ואוכלן מפני הפסר כהן ויהן הרמים לכל כהן שירצה *Cæterum ubi Sacerdotem nullum habeat vicinia, satis est donis rectè æstimatis pretium eorum, ut ferat occasio, cuilibet istius ordinis persolvere.* Belle autem consentiunt cum expositione mystica Hieronymi, quam supra distrinximus, verba Josuæ Gemaristæ *Cholin* f. 134. דורשי חמורות היו אומרים הזרוע מנגד היר שנ' ויקח רוכח בידו ומחיים כנגד הנילה שנ' ויעמוד פנחס ויתפלל וקברה כמשמעה שנ' ואת האשה אל קבתה. Difficilium atque insigniorum Commatum S. Scripturæ Explanatores (iidem enim in Pesicta zutratha appellantur f. 76. d, דורש רשומות, quales profecto ab Esdra Criticorum Sacrorum *Alpha* per omne ævum audivit Ecclesia Judaica) brachium & quidem dextrum dari volunt Clero Hebraico, quod nobilissimus Zelota Num. c. 25. 7. *pugionem manu arripuerat.* Dein malas, symbolum orationis: dicit enim hymnus sacer, *Et oratum surgente Phinea-so.* Postremo de ventriculo, ex litera sacra facile constat v. 8. *Madianitida quidem Lazarides confederat* בקבתה. Sic ergo meruit Phineasus, Pharisæis probantibus ex v. 13. Tertiam vero illarum partium, quas Patres Misnici ματζάνωτ χεννὰ, & ματτανὼτ, τὰ δῶρα, eximie appellarunt propter verba Oraculi, Deut. c. 18. 3. Καὶ αὕτη ἡ κρίσις (munus debitum, משפט) τῶν ἱερέων τὰ παρὰ τοῦ λαοῦ, מאת הזבח ולא מאת הכהנים, sicut explicant prisci Doctores sive Amoræi, & præ cæteris Rabba collega Abæi, qui propter conjugem suam ex hieratica gente oriundam, *munuscula illa Sacerdotalia* מתנות כהונה etiam diu post excidium Templi alterius sibi vendicarat, *Cholin* f. 132. Tertiam inquam καὶ τὸ βραχίονα τὸ δεξιὸν τοῦ σώματος Josephus clare expressit pro Mosaico הזרוע: ut inter *carnes privati laris*, ἐν τοῖς κοινοῖς בחולין; idem membrum significet הזרוע quod in S. victimis במוקדשין Num c. 18. 18. שוק הימין armus dexter. Quod ipsum etiam affirmant Scholastici Babylonii ex prisca traditione, f. 134 b. *Cholin*, תנו רבנן הזרוע זה זרוע ימין. Modulum autem hujus munusculi habes in Massicta *Cholin* c. 10. §. 4. Judas enim armum sine pedibus voluit intelligi, Patrum alii (quorum sententia in morem abiit) crus totum, ut in oblatione Naziræi Num. c. 6 זרוע בשלה & in pacificorum שוק הימין Num. c. 18. Dein לחי seu *malas*, iidem ad curculionem extendunt יר פיקה של גרגרת. Judæi Babylonii etiam *linguam* addunt, atque insuper noster Hieronymus ad Mal. c. 2 3. Quinimo Pharisæi per totum caput 10. *Cholin* ea differunt, quæ ad Flavium illustrandum faciunt: pauca nunc adferam. Tria illa הזרוע והלחיים והקבה Deut. c. 18. 3. Sacerdotibus de carne domestica, aut propter vitium aliquod ab altari redempta, aut quorum primogenitura haud constat, (hostiæ enim sacræ sanæque solverat Israelita שוק וחזה, quod Josephus in-

pectusculum, armumque pecoris dextrum. Atque hanc quidem Moyses rerum abundantiam sacerdotibus constituit, præter ea quæ ex victimis pro populo piacularibus illis obveniunt, prout in libro proxime præcedente declaravimus. Ex iis autem omnibus, quæ sacerdotibus tribuere solenne est, ut famuli, filiæ, & uxores participarent, edixit; hostiis exceptis, quæ pro peccatis offeruntur. illas enim soli *è* sacerdotum *familia* masculi eodem die in templo absumunt.

Posthæc Israëlitis transitum negat Rex Idumæus, πατρικὴν ἔχραν ζωπυρῶν. Num c. 20. Deut. c. 2. & fusè Philo p. 639.

ϛ. Hæc autem cum Moyses post seditionem constituisset, castra movens cum omnibus copiis & exercitu ad Idumææ limites pervenit: ac, missis ad regem Idumæorum legatis, petebat, ut per suos fines eum ire pateretur, † obsides etiam quoscunque accipere libuerit daturum pollicens, se ab omni injuria & maleficio temperaturos; præterea forum rerum venalium suis exhiberi *poscebat*, persoluturus & aquæ pretium, si rex ita juberet. Ille vero, cum ea, de quibus Moyses legationem miserat, sibi displicerent, noluit iter concedere, sed cum armatis copiis Moysi obviam occurrit, eos prohibiturus si se invito transire conarentur. Moyses itaque (nam ei oraculum scisciranti auctor erat Deus ne pugnam auspicaretur) exercitum subduxit, circuitu per desertum iter facturus.

καὶ τὸ δεξιὸν βραχίονα τοῦ θύματος. [h] καὶ τοῖς μὲν ἱερεῦσι Μωϋσῆς τοσαῦτα, [i] πάρεξ ὧν καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων θύων ὁ λαὸς δίδωσιν αὐτοῖς, ὡς ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν, ὑπερβολὴν ἐπενόησε. πάντων γὰρ [k] τῶν τοῖς ἱερεῦσι τελουμένων κοινωνεῖν διέταξε καὶ τὰς οἰκέτας, καὶ θυγατέρας καὶ γυναῖκας· [l] ἔξω τῶν ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἀναφερομένων θυσιῶν. ταύτας γὰρ [m] ἐν τῷ ἱερῷ μόνοι δαπανῶσιν οἱ ἄρρενες τῶν ἱερέων [n] αὐθημερόν.

ε'. Ὡς δὲ ταῦτα μετὰ τὴν στάσιν Μωϋσῆς διέταξεν, ἄρας μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ἐπὶ τοὺς τῆς Ἰδουμαίας ὅρους ἦλθε. καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα [o] τῶν Ἰδουμαίων πέμψας, ἠξίου [p] δίοδον αὐτῷ [q] παρασχεῖν, καὶ ἐγγύας, ἃς αὐτὸς ἐθέλοι λαβεῖν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἀδικηθήσεσθαι, δώσειν ὁμολογῶν· ἀγορᾶν τε τῷ στρατῷ χορηγήσειν, [r] καὶ πιμὴν τοῦ ὕδατος αὐτοῖς κελεύσει καταβαλεῖν. ὁ δ' οἷς ἐπρεσβεύσατο Μωϋσῆς οὐκ ἀρεσκόμενος, οὐδὲ συγχωρῶν τὴν ὁδὸν, ἔνοπλον τὴν στρατιὰν ἀγαγὼν [s] παρεπήλα τῷ Μωϋσῇ, κωλύσων αὐτοὺς εἰ τολμήσαν βίᾳ περαιοῦσθαι. καὶ Μωϋσῆς· [t] ἄρχειν γὰρ μάχης ὁ σωτὴρ ἐκώλυσεν ὁ Θεὸς χρωμένῳ· τὴν δύναμιν ὑπανήγε, λαὸν τῆς ἐρήμου [v] σκεδείων.

ς'. Τό-

terpretatus fuit σῆθος καὶ κνήμη τὴν δεξιὰν l. 3. c. 9. § 2.) largiri tenentur, aut pretium horum, Judæi proselytique nati intra Palæstinam extrave, Templo stante aut subruto, בפני הבית ושלא בפני הבירה, sic Deuterotæ. Vide etiam Gemaristas à f. 130. *Cholin*, & *Samag* præcepto 142. Subjiciam enim syllabum redituum jure Divino & pacto Salario, מלח בכלל ופרט בתורה, Sacerdotibus concessorum capitulis XXIV. prout eum certa & antiquissima traditione acceperant Hias bar Rab, Chasdas, aliique Doctores Gemarici, *Baba cama* f. 110. & *Cholin* f. 133. b. Maimon. *Jad* f. 442. initio *Biccurim*. Videbis autem ipse, ut sapis, Philonem egregie de his dissertantem titulo, περὶ τῶν ἱερέων γέρας.

1. בשר חטאות הנהמות וחטאות העוף. Victimæ pro peccatis. Lev. c. 26. 25.
2. בשר האשם בין תלוי בין ודאי. Hostiæ pro delictis. Lev. c. 7. 1, 6. Quinque autem numerantur, שחוטות נזילות מעילות נזירות חרופות נזיר מצורע.
3. זבחי שלמי הציבור. Pacifica Ecclesiæ. Lev. c. 23. 19.
4. לוג שמן של מצורע. Oleum leprosi purgandi. Lev. c. 14. 10.
5. מותר העומר. Residuum manipuli Paschalis. Lev. c. 23. 10.
6. שתי הלחם. Par panum Pentecostalium. Lev. c. 23. 27.
7. לחם הפנים. Panes propositionis. Lev. c. 24. 9.
8. שארי מנחות ישראל. Pacificorom privatorum quod restaret. Lev. c. 6. 16.

Octo ista in Sanctuario Sacerdotes jus erat comesse, nomine ἁγιώτατα, קדשי קדשים, quod est, לפנים מחומות העזרה, Maimonide interprete, aut locutione Talmudi לפנים מן הקלעים, *Zebach.* c. 12.

9. עורות העולות ועורות הקדשים. Pelles hostiarum, *Sanctissimarum* quidem ex mente Maimonidis, aut *Sanctarum* in Gemara.
10. חזה ושוק של שלמים. Pacificorum pectus armusque dexter. Lev. c. 7. 31, 34.
11. המורים מן התורה. Oblata ἐπὶ θυσίᾳ ἐξομολογήσεως. Lev. c. 7. 12, 14.
12. המורים מאיל נזיר. Oblata cum ariete Naziræi. Num. c. 6. 17, 20.
13. בכור בהמה טהורה. Brutorum non immundorum primogenita. Num. c. 18. 15.
14. הבכורים. Frugum primitiæ. Num. c. 18. 13.

Quinque hæc, aut ex Talmudicorum placito isthæc quatuor, עורות קדשים מורים מתורה ואיל נזיר הבכורה והביכורים: quippe hi contendunt חזה ושוק inclusa capitibus III. & V. ut *minoris sanctitatis*, קדשים קלים. Tot intra muros Solymarum consumebantur: sed decem alia ubilibet Terræ Sanctæ, בגבולים.

15. התרומה *Truma* major. Num. c. 18. 12.
16. תרומת מעשר. Decimæ decimarum Leviticarum. Num. c. 18. 28.
17. ההלה. Libum de pane pinsendo. Num. c. 15. 20.
18. ראשית הגז. Vellera prima. Deut. c. 18. 4.
19. שדה אחוזה Fundus dedicatus Deo, neque ante annum Jobelæum redemtus. Lev. c. 26. 16, 21.

Verum hæc duo habebantur ὡς κοινὰ, חולין ולא קדש: petenda tamen, instar trium superiorum, ex solo Israelis. Quinque autem, quæ sequuntur, ubique orbis terrarum Sacerdotibus suis persolvebant Judæi.

20. החרמים, & stylo doctorum שדה חרמים. Ἀναθήματα, præsertim ager devotus & ἀναπόλητος. Num. c. 18. 14. & Lev. c. 27. 28.
21. גזל הגר. Raptum ab extraneo. Num. c. 5. 8. & Lev. c. 6. 5.
22. המתנות. Tributum ex macello. Num. c. 18. 3.
23. פדיון הבן. Λύτρα filii primogeniti. Num. c. 18. 15.
24. פדיון פטר חמור. Primogenitum asini redemtum. Ex. c. 34. 20. Num. c. 18.

In hoc sensu capitula 14, 15, 16, 17, & 19. fœminas familiasque hieraticas rerum usu fructuque admiserunt. Tam splendide itaque vixerant Sacerdotes alterius Testamenti, & more principum. BERN. *Aristophani, aliisque ὠνυτῆρσι.* HUDS. Hæc tria Hebræis sunt לחיים, קיבה, זרוע *brachium*, (vel armus dexter) *venter* & *maxillæ*, quæ ex animantibus profanis & in usum culinæ mactatis dantur. At חזה ושוק *pectus* & *crus* sacerdotibus dantur ex sacrificiis salutaribus. Hæc Latinus interpres non satis distinxit. REL.

g Χελωσίου] Χελωσίου, σῆθος, quod pectora animantium tumeant velut cortex testudinis, vel suis costis compingantur ut lyra chordis. Quoniam vero *Josephus* videtur respexisse potius ad *Deut.* c. 18. v. 3. quam ad *Num.* c. 15. v. 18. licet Χελύνιον interpretari *maxillas.* nam *Hesychio* χελὼ, χεῖλος, καὶ μέρος τῶν ἱερείων, atque iterum χηνὴ, γνάθος. itemque LXX. *Deut.* c. 34. v. 7. οὐδὲ ἐτάθαξη τὰ χελύνια αὐτοῦ, *neque corruptæ sunt malæ ejus.* BERN. & HUDS.

h Καὶ τοῖς μὲ] Hæc omnia usque ad δίδωσιν αὐτοῖς desunt *Coll. Voss.* sequentibus adscripserat *Coccejus*, lege πάρεξ ὧν ὑπὲρ. *Vet. ex his, quæ pro peccatis populus sacrificans præbet.* HAV.

i Πάρεξ ὧν] Ita (inquit *Bern.*) ex *Epiphanio* expressi. Prius erat παρέξων ὧν ὑπὲρ ἁμαρτ. & in *Vat.* παρέξων ὑπὲρ ἁμ. & in *Big.* παρέξων ὧν ὑπ. Sed in *Samb.* πάρεξ ὧν ὑπὲρ ἁμ. HUDS. MS. παρέξ ὧν ὑπὲρ ex his quæ pro peccatis sacrificans populus dat. REL.

k Τῶν τοῖς ἱερεῦσι] Illud τῶν supplevimus ex *Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

l Ἔξω τῶν] Nam sacrificia piacularia erant sanctissima קדש קדשים. REL.

m Ἐν τῷ ἱερῷ] Et quidem ἐν τῷ ἔνδον ἱερῷ, id est in atrio magno, בעזרה. REL.

n Αὐθημερόν] i. e. usque ad proximum mane. Dies enim & nox sequens erat tempus eorum comestioni destinatum. REL.

o Τῶν Ἰδουμαίων] Ἰδουμαίας *Vat.*

p Δίοδον αὐτῷ] Ita *Big. Samb. Vat. Hen.* (*Coll. Voss.*) & *Busb.* sic & mox inferius, in *reliquis* ὁ ὁδόν. est qui conjecerat τὴν ὁδόν.

q Παρασχεῖν, καὶ ἐγγύας,] Παρασχεῖν πίστεις, ἃς *Big. Samb. Vat.* & forte *Epiphan.*

† *Obsides etiam*] *Cautiones quas ipse vellet accipere* juxta *Vet. Interpr.*

r Καὶ πιμὴν] Καὶ τιμὴν δ' ὕδατος αὐτὰς κελεύσει καταβαλεῖν *Big.* & *Samb.* καὶ τιμὴν τ. ὕ. αὐτὰς κελεύσει καταλαβεῖν juxta *Vet. Interp.* χορηγήσαι, τιμὴν τ. ὕ. αὐτὰς κελεύσεις *Vat.*

s Παρεπήλα] Αὐτῆς χώρας δ' ὁ βασιλεὺς μὴ στρατιὰς ἐνόπλους συμπήξας τῷ Μωϋσῇ *Zonaras.* τῷ Μωϋσῇ omisit *Vet. Interpr.* HUDS. Cum codice *Big.* facit *Coll Voss.* cui adscriptus erat ille Theocriti locus in Dioscuris versu 62.

Δαιμόνι', ἀλλ' ἂν δή γε πιεῖν ὕδατος σύ γε δοίης;

t Ἄρχειν γὰ] Ἀρχὴν *Vat.*

v Ἐκπειρῶν] Ita *Samb.* (*Coll. Voss.*) & huc *Epiphanius* conve-

ϛ'. Τότε δὴ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ [x] Μαριάμμην τελευτὴ τοῦ βίου καταλαμβάνει, πεντηκοστὸν ἔτος περιγεγραφυῖαν ἀφ' ἧς τὴν Αἴγυπτον κατέλιπε, μηνὸς ἕκτου Ξανθικοῦ νουμηνίαι κατὰ σελήνην. Θάπτουσι δ' αὐτὴν δημοσίᾳ πολυτελῶς ὑπό τινι ὄρει, ὃ καλοῦσι [y] Σίν· καὶ πενθήσαντα [z] ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας τὸν λαὸν ἐκάθηρε Μωϋσῆς τούτῳ τῷ τρόπῳ. μόχον [a] θήλειαν, ἀρότρου μὲν καὶ γεωργίας ἄπειρον, [b] ὁλόκληρον δὲ ξανθῷ πᾶσαν, μικρὸν ἀπὸ γῆς ἅρμα τροποῦν ποιμαγωγὸν [c] εἰς χωρίον καθαρώτατον, ὁ ἱερεὺς ἔθυσέ τε, καὶ δι' αἵματος ἐπάλαις ἔρρανε τῷ δακτύλῳ [d] ἀντικρὺς τοῦ σκηνῆς δὲ Θεοῦ· ἔπειτα καυμένης ὡς εἶχεν ὅλης τῆς [e] δαμαλίδος, σὺν τῇ δορᾷ καὶ τοῖς ἐντὸς ξύλον κέδρινον εἰς μέσον ἐμβάλλουσι τῷ πυρί, καὶ ὕσσωπον, καὶ φοινικοῦν ἔριον. συναγαγὼν δ' αὐτῆς ἅπασαν τὴν τέφραν ἁγνὸς ἀνὴρ, κατατίθησιν εἰς χωρίον καθαρώτατον. τὰς [f] ἐν ὀστοῖς νεκρῷ μεμιασμένας, τῆς τέφρας ὀλίγον [g] εἰς πηγὴν ἐνιέντες καὶ ὕσσωπον, [h] βαπτίσαντές τε καὶ τῆς τέφρας ταύτης εἰς

6. Eo etiam tempore Mariamma ejus ſoror diem obiit ſupremum, anno quadrageſimo completo ex quo Ægyptum reliquerat, [1] menſis Xanthici neomenia ſecundum lunam. Eam autem, magnifico funere elatam, ſumptu publico ſepeliverunt, ſuper quodam [2] monte qui Sin appellatur; populumque, cum ipſam per triginta dies luxiſſent, Moyſes hoc modo luſtravit. Juvencam; inter arandum quidem agrumque colendum nunquam jugo ſubditam, totam vero integro corpore rubeam, paŭlulum extra caſtra educens pontifex, in loco puriſſimo eam immolavit; ejuſque ſanguinem ſepties digito aſperſit, Dei verſus Tabernaculum: deinde, ſolida juvenca ita ut procubuit cum pelle ac inteſtinis ardente, lignum cedrinum medium in ignem injiciunt, ſimulque hyſſopum & lanam coccineam. Hujus autem cinerem univerſum homo purus colligit, & in locum mundiſſimum reponit. Paulum itaque hujus cineris in fontem immittentes cum hyſſopi ramulo, ejuſdemque cineris aliquantulum in aquam immergentes, à mortuo pollutos die tertia

Anno Exodi XL. *ſororem ſuam Mariammam amiſit Moyſes.*

Ritus Vaccæ Luſtralis. Num. c. 19.

venit, *iter faciens*, nec non ea *Zonaræ*, καὶ αὐτὸς ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐκχύσεί, μὴ δέχεσθαι μάχης συμβολίσεσθαι δὲ Θεῷ. at ἐκπεραίνων *peragrando* in *Baſ.* & *G.* haud male. ἐκπεραίων *Big.* ἐκπερανῶν *Vat.* eſt (*Tar.*) qui conjicit ἐκπερανῶν.

x Μαριάμμην] Μαριάμμη *Big. Samb.* & *Zonaras*, propius ad מרים aut מרימת. Sic autem Drungarius, τότε καὶ μαριάμμη τίθησι δὲ μανίως ἡ σύγγονος, μὴ πεντηκοστὸν ἔτος τὸ ἐξ αἰγύπτου ἐξόδου. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Zonar.* nec aliter p. 100. v. 12. Μαριάμνη *Vat. Baſ.* & G. HUDS. Ita flexit nomen Mirjam; atque ita Rufinus legit in libris de bello, ubi in Græco nunc Μαριάμμη eſt. MN deprehendo & in aliis nominibus uſurpatum a Græcis ſcriptoribus, uti noſtro, Δαθάμην pro Dathan in codd. MSStis Μαριάμμη & Μαριάμνη permutantur. REL.

1. *Menſis Xanthici*] *Anno Exodi* XL. *ineunte ſororem ſuam Mariammam amiſit Legiſlator, novilunio Niſan ſeu menſis Xanthici, die primo anni Hebræi, ſi Joſephi codices Græcos & Excerpta Nicephori ſequamur; aut decimo, ſi Latinos: quem adeo diem decimum nota nigra* ס *adpunxit Judæorum Calendaria Hebraice Arabice ve deſcripta, in Aſtronomia ſua Arabica Maſudius, nec non Seder Olam Rabba, Megillath Taanith, aliaque Chronica Rabbinorum. Verumtamen Eutychius Patricii filius Georgiuſque Homeidi, Chronographi Alexandrini, in diem ſextum Niſan ſeu Pharmuthi Sibyllæ hujus* (*vide*) *onathanem & S. Hieron. ad Mich. c.* 6. 4. *& Moyſen Ex. c.* 15. 20.) *obitum referunt, inque ætatis annum* CXXVII. *Deinde Mariammam ſepelit Eccleſia Hebraica, Stathmum jam* 33. *mali, modo ſplendido meritoque apud montem Sin* (*per Sade, ut monet Hieronymus ſcriba Chriſtianus*) *Judææ auſtrali imminentem, Num. c.* 20. 1. *Joſ. c.* 15. 3. *Num. c.* 34. 3, 4. *Hunc locum appellat Moyſes libris ſuis quarto quinteque tanquam montibus aſperum,* τὸν ἔρημον σὶν, מדבר צן; *alioque nomine & ille & Davides* ψ. κα'. τὸν ἔρημον καδὲς, *Num. c.* 33. 36. מדבר צן הוא קדש, *&* c. 27. 14 *& Deut. c.* 32. 51. הם מי מריבת קדש מדבר צן. Cades *vero audit* Recemus *& apud Philonem in Lexidio S. & Joſephum hunc, Onceloſum, Saadiam, alioſque multos Judæorum Syrorumque*; Petraque *eadem in Gentium ſcriptis. Suadet hoc & nomen* Sin: *quippe* סיני & סיון Sawan & Seian, πίτυα *dialecto Arabum, & populis Æthiopum* צון Savane, Arx. *Vel denique* Sin, *cacumen illud in finibus Idumæis ſubjacenſque deſertum abs hoc magnifico funere nomen tulit.* ציון *equidem* סיני *&* סיניא *monumentum & præſertim* ἐπιφάνιον *denotat. Poſthac populum luctu* τριακονθήμερον *pollutum rufa bove luſtrat Legumlator. Celebrant inſuper diſcipuli Joſis Talmudi codice* Taanith *f.* 9. *præ cæteris paſtoribus bonis altoribuſque Iſraelis* (פרנסים שובים לישראל) *maxime hos tres, Moyſen & Aaronem & Mariam; quorum meritis per eremum* (*ſic volunt*) *à Deo conferebantur Cibus Manna, Nubes tutelaris, atque Aqua ſequax,* באר ועגן וכן. *Inde moriente Maria defecit aqua, Num. c.* 20. 1, 2. *De his autem dicitur Zach. c.* 11. 8. אחכיד אתני הרועים נירח אחד: *diem licet obierit Maria in menſe Niſan, Aaron in Ab, & in Adar Moyſes: Quoniam, exponente Ris Lacis, cum Moyſe noviſſimo fratrum tria dona ſupradicta omnino expiraverant. Scholaſtici equidem Judæorum & Hieronymo noſtro eandem exegeſin ſuggeſſerant. Ait enim iſte ad Zach. c.* 11. 8. Tres paſtores, qui in uno menſe ſucciſi ſunt, Moyſes videlicet & Aaron & Maria. Quorum Maria in menſe primo, qui vocatur Niſan, mortua eſt in deſerto Sin: & in eodem loco propter Aquam Contradictionis eodemque menſe Moyſes & Aaron condemnati ſunt, ne terram repromiſſionis intrarent. Atque ita factum eſt, ut è tribus paſtoribus, alius præſenti morte ſuccideretur, alii ſententia mortis futuræ. BERN. *Menſis Xanthici luna prima* reddit *Gelen.* Et, quidem (ut inquit Cl. *Seldenus*, lib. de *Judæorum* anno Civ. c. 20) recte ſatis, ſi juxta *Thucydidis* neomeniæ Lunaris notionem *Joſephus* ſit intelligendus &c. In quibuſdam *Vet. Interpr.* exemplaribus, *Xanthici m. initio ſecunda luna*, ut & *decimo die X. m. initio ſecunda luna.* at in pleriſque, *decimo die X. m. initio ſecundum lunam.* Legerat itaque (ut ait *Bern.*) in ſuis Codicibus *Epiphan.* μηνὸς ξ Ξανθικοῦ δεκάτῃ, *vel* δεκάτῃ ἡμέρᾳ καὶ σελήνῃ. *i. e.* Xo die menſis Xanthici, à prima face facieque lunæ viſæ ſupputandi, velut *Hebræo* fas erat: non à ſynodo vera luminarium; multo minus ab initio fixo menſis & ad rationes ſolis definito, ut anno *Macedonico* ac *Juliano* obſervatum. Vel ſcriptum fuit olim, δεκάτῃ ἧ Ξανθικοῦ μηνὸς ἀπὸ νουμηνίας καὶ σελήνης. Quinetiam חדש & primum diem menſis & menſem totum denotare, ex ſacris literis omnes ſciunt. *Decimo die X. m. luna ſecunda*, in *Epit. Cant.* Sed *P. Cometor* habet *in initio m. X. qui & Niſan. ſecundam lunam.*

y Σίν·] Ex צין σεὶν, *Baſ.* & *Gen.* haud male, ut diſtingueretur à יין. σὶν quatuor MSS. Joſephi, nec non S. Biblia in manibus Græcorum: niſi quod aliquando tam in his perperam legatur σινὰ & σινὰ typo locali, quem literatores vocant, quam in Chronicis G. Syncelli Cedrenique, pro recto nomine σὶν. BERN. Ita in quatuor *MSS.* nec non in *Bibliis Gr.* niſi quod aliquando tam in his quam in *Cedreno* & *Syncello* perperam legatur Σινὰ & Σινα pro Σὶν. Ex צין Σεὶν *Baſ. G.* & *Vat.* haud male, ut diſtingueretur à יין.

2 *Monte qui Sin appellatur*;] *Ita exemplaria excuſa ſcriptaque omnia, præter typos* Col. & Froben. *His autem expreſſum*, qui vocatur Hor, *operis oſcitantibus. Veruntamen unde, obſecro, factum quod apud S. Ambroſium manſione* 33. *hæc legantur* Epiphanianis *verbis ſimillima aut potius eadem:* Hæc Maria diem ſuum obivit. Quod Joſephus quoque deſcribit, dicens: Tunc itaque ſororem ejus Mariam finis vitæ accepit, cum XL. compleſſet annum ex quo Ægyptum dereliquit: ſepelieruntque eam publice nimis ſplendide. BERN.

z Ἐπὶ τριακονθ' ἡμέρας] Illud ἐπὶ non agnoſcit *Vat.*

a Θήλειαν,] Θελέαν *Baſ.* & *Gen.* Paulo poſt ὁλόκληρον καὶ ξανθὸν, hoc maluit ingenium *Tar. Big.* Dein *Samb.* ἄπωθεν, more Poetarum. Mox *Baſ.* & *Gen.* ἔρρανε. BERN.

b Ὁλόκληρον] Eſt (*Tar.*) qui malit ὁλόκληρον καὶ ξανθόν.

c Εἰς χωρίον καθαρώτατον,] Stante Templo *mons olivifer is* locus fuit & χωρίον καθαρώτατον ubi vacca rufa cremabatur. Supra lib. III. cap 10. eodem loquendi modo utitur ſcribens hircum, ſocium emiſſarii εἰς τοῖς ἀφανισθείοις comburi, εἰς καθαρώτατον χωρίον. REL.

d Ἀντικρὺς] Ἀντικρυς *Baſ.* & *Gen.* Hoc, aut potius ἀντικρὺ ς Phrynicho Atticiſmi æſtimatori ſevero extra carmen placuiſſe video. ἀντικρὺ *Samb.* cum Johanne Laborioſo aliiſque Grammaticis. BERN. Ἀντικρὺ *Vat. aliique.* Hujuſce ritus (præter *Moyſen* in *Num.* 19.) meminit & *Philo*, p. 848. Huc præterea alludunt S. *Paulus* & *Barnabas* in *Epp.* ad *Hebræos*: hic c. 8. ille c. 13.

e Δαμαλίδος,] *Baſ. Gen.* & melior manus *Sambuci.* Ita κατὰ ὑπακοισμὸν à δαμάλη venit δαμαλὶς, δαμαλίδος, דרת; ut αἴσκαλις abs ἀγκάλη. Moveri tamen malo accentum in priora, δάμαλις, δαμάλιδος & δαμάλεως duplici genitivo Attico. Rurſus à δαμάλη formatum eſt δάμαλις abſque diminutione, paſtoribus Græcis & Æolibus valde volentibus; ſicut à πιθάρη πίθαρις, ἄκρης ab ἄκρη. Cæterum *Big. Busb. Hen.* & correctior cod. *Samb.* δαμάλεως heic loci reſtituunt. BERN. Aut δαμαλίδος, aut cum *Codd. MSS.* (*Big. Coll. Voſſ.*) δαμάλεως malit *Bern.*

f Οὐν δὲ νεκρῷ] Illud δὲ uon agnoſcit *Vat.* Locum hoc modo legendum vertendumque cenſet *Bonfrerius* ad *Num.* c. 19. τοὺς δὲ ἀπὸ νεκρῷ μεμιασμένης, τῆς τέφρας ὀλίγον εἰς πηγὴν ἐνιέντες, καὶ ὕσσωπον βαπτίσαντες, ῥάντιζον &c. *igitur à cadavere pollutos, cineris paululum in fontem immittentes, & hyſſopum intingentes, adſpergebant die tertia & ſeptima.* totum illud τε καὶ τῆς τέφρας ταύτης εἰν πηγὴν in textum irrepſiſſe exiſtimans. Vide *Lorinum* in *Num.* p. 701.

g Εἰς πηγὴν] Num & hic, uti mox, montem oliviferum intelligit? Certe Talmudici partem cinerum vaccæ rufæ in hoc monte aſſervatam fuiſſe volunt. Malim credere locum alium purum innuere voluiſſe Joſephum. REL.

h Βαπτίσαντες] Nil jam valet conjectura *Tar. Big.* βαπτίσαντες μὴ καὶ τῆς τέφρας. BERN.

i Καὶ

tia & ſeptima *puri aliqui* conſpergebant: & ſic pro mundis in poſterum habebantur. Atque hoc ipſum, cum in terram ſorte poſſidendam devenirent, ſervari præcepit.

πηγῇ, ἔρραινον τρίτῃ τε καὶ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν · [i] ἐκ καθαροὶ τὸ λοιπὸν ἦσαν. τοῦτο δ' ἐκ κατελθόντων εἰς τὰς κληρουχίας προσέταξε ποιεῖν.

Aaron in culmine montis Hori, ſpectante populo, cum ſtola Pontificia vitam ſimul exuit. Num. c. 20. & c. 33. Deut. c. 10. & c. 32.

7. Poſtquam vero exercitus, ſororem *ejus* lugendo funeſtus, hoc modo luſtratus erat, eum cum copiis omnibus duxit *Moyſes* per ſolitudinem & Arabiam. Cumque veniſſet ad locum, quem Arabes metropolim ſuam putarunt, (qui prius quidem Arce nominatus eſt, nunc vero Petra appellatur) illic, cum *locus* circundaretur monte excel-

Ζ. Μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῷ πένθει τῆς ἀδελφῆς τοῦ στρατηγοῦ κάθαρσιν τοιαύτην γιγνομένην, ἀπῆγε τὴν δύναμιν διὰ τῆς ἐρήμου καὶ τῆς Ἀραβίας. [k] ἐλθὼν δ' εἰς χωρίον ὃ μητρόπολιν αὐτῶν Ἄραβες νενομίκασι, πρότερον μὲν [l] Ἀρκὴν λεγόμενον, Πέτραν δὲ νῦν ὀνομαζόμενον · ἐνταῦθα, ὑψηλοῦ περιέχοντος ὄρους αὐτὸ, ἀναβὰς

[i] Καὶ καθαροὶ] Καὶ periit *Big. Samb.* & *Vat.* nec agnoſcit *Vet. Interpr.* qui ſupra legiſſe videtur οἱ δὲ ἀ. τ. μεμιασμένοι, *hi ergo qui morte polluti erant* &c. perperam ſane, cum ex *S. Literis* conſtet, vel *pontificem* vel *alium aliquem purum* pollutos conſperſiſſe.

[k] Ἐλθὼν δ' εἰς] Ἐλθὼν εἰς *Samb.* Statim vitio Typorum *Baſ.* & *Gen.* νενομικασι. BERN.

[l] Ἀρκὴν λεγομένην,] Ἀρκὴν *Samb.* Quanquam ἀγραίους ac ἀγρέας, quorum Arabum meminerunt aliquoties Geographi veteres, Eratoſthenes, Dionyſius, Strabo, Plinius, Ptolemæus, aliique, ab هجر *hagar* tanquam *rupium* incolas traxiſſe pro certo habeam, vix ab הגר parente altera Iſmaelis; nollem tamen heic loci reſcribi eo prætextu cum viris optimis A. Boſio & L. Capello ἀγγελω, i. e. חגרא vel חגרת. Subeſt autem facilior correctio, (ſatis enim diſcrepant inter ſe elementa γ & κ, quicquid virorum doctorum plerique ſecus arbitrentur,) πρότερον ῥεκεμὴν vel πρότερον τῇ ῥεκεμῇ, aut ῥακεμὴν, aut ῥεκαμὴν, aut ob ה emphaſin ἀρεκεμὴν, à *ſilice* acceptâ olim nomenclatura, vel à Regulo Arabum *Recemo* Num. c. 31. 8. & Joſ. c. 13. 21. quod Joſepho inferius probatum c. 7. §. 1. hujus libri. Sicut συρίττα Ptolemæi l. 5. c. 17. à צור Quinqueviro, & ab חור *Ura* Plinii l. 5. c. 24. imo Euſebio ipſa Idumæa ſeu Gebalena, unde montem *Seir*, *Gebal* appellat Syrus Arabſque, ἡ ἀμφὶ τὴν πέτραν nuncupatur. Petram enim Arabiæ Saxoſæ Metropolin (ut Joſephus, Procopius, aliique laudant) omnibus fere S. Bibliorum interpretibus רקם *Recam* & *Recem* vocari Chaldæis, Syris, Arabicis, 2 Reg. c. 14. 7. fidem, ſeu veram ſeu Judaicam. Samaritanam, aut Mohammedicam profeſſis, ſuperius monuimus. Cæterum nobile illud emporium, & mercium Syriacarum, Ægyptiarum, atque Punicarum umbilicus, πέτρα ſcriptoribus Græcis, Syris רקם, Hebræis vatibus סלע (ut Eſaiæ c. 42. 11. & 2 Reg. c. 14. 7.) & ipſis Arabibus الحجر *Hagar*, à multa rupe, quæ locum ambit, ὑψηλῷ περιέχοντος ὄρους αὐτὸ, quod jam ait Joſephus poſt Strabonem Geographum ſibi valde dilectum. Hic autem l. XVI. utiliſſimi operis, Μητρόπολις δ' ἣν ποτε αὐτῶν ἔσω ἡ πέτρα καλουμένη. κεῖται δὲ ἐπὶ χωρίου τὰ ἄλλα ὁμαλοῦ καὶ ἐπιπέδου, κύκλῳ δὲ πέτρα φερομένου · τὰ μὲν ἐντὸς κρημνῶν ἀπόκλιτα, τὰ δ' ἐκτὸς πηγὰς ἀφθόνους ἔχοντος εἴς τε ὑδρείαν καὶ κηπείαν. χωρίον ἔρημον ἡ πλέσση, καὶ μάλιστα ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἰκανὰς εἰς ἀγυιάτην ἐπὶ πρώτην ἡ τετάρτην ὁδὸς ἡμερῶν εἰς ἐλαχίστας εἰς δὲ Φοινίκων πέντε. Plinius etiam, qui Strabonis illa eadem ob oculos verſaverat, Naturæ l. 6. c. 28. *Deinde Nabathæi oppidum incolunt Petram nomine in convalle, paulo minus* II. M. *paſſuum amplitudine, circumdatum montibus inacceſſis, amne interfluente. Abeſt à Gaza, oppido littoris noſtri*, DC. M. Immodico numero, ut Scribæ audent; nam hic Plinius vel ab Elana tantum CL. M. paſſuum Gazam removet. Hæc eſt illa μεγάλη πέτρα ἡ ἐπὶ τῆς ἀραβίας Joſephi l. 6. quam Amaſias Idumææ domitor denotavit novo nomine יקתאל. Puto enim כרך ſeu *Crac* Guilielmi Tyrii & Brocardi, eſſe potius κορυφὴν Ptolemæi quam πέτραν; & ſitus idem ſuadet. Edriſius etiam & Ebn Haucel in *Arabia Hagagia* في الحجاج Climate tertio الحجر ἔγει urbem ponunt, nobilem ſatis familia atque colymbethra Thamudi ثمود, (Θαμυδηνοὶ gens ea Diodoro Ptolemæoque;) & excelſis undique montibus circumdatam, qui الاثالب ἀθάλιβα ſeu ῥαγάδες appellantur, eo quod eminus conjuncti, prope cernentibus diſtincti adpareant. Diſtat hic locus, ait Illuſtriſſimus Abulfedas, à جهة الشام dimidio tantum diurni itineris. Nam *Syriæ Palmyrenæ ſolitudines uſque ad Petram urbem pertinere*, Plinius in grandi opere affirmavit l. 5. c. 24. nec non memorat Xiphilinus ex Dione Palmam ſive בלתים Syriæ principem hanc regionem occupaſſe, τὴν ἀραβίαν τὴν ἀπὸ τῆς πέτρας p. 344. Huic Claudius in Geographumenis dat long. 66. 45. lat. 30. 20'. Abulfedas long. eidem 67. 30'. lat. 28. 30'. Præterea Euſebius in Topographia ſacra hunc locum Joſephi valde juvat, ubi ait, Πέτρα, (ſic cod. MS., πόλις ἐν γῇ ἰδοὺμ τῆς ἀραβίας· ἣν τινες ἐπεκλήθη Ἰεκθαὴλ, ἣν καὶ ῥεκὲμ παρ' ἀσσυρίοις ὀνομάζεται). *Petra civitas*, Hieronymo interprete, *Arabiæ in terra Edom, quæ cognominata eſt Jectael*, (2 Reg. c. 14. 7.) & à *Syris* (ἀπὸ τοῦ σύρου. utrumque dicere licet, & hoc & alterum,) *Recem dicitur*. Alibi etiam amicus ille Pamphili, Ῥεκὲμ, αὕτη ἐστὶ πέτρα, πόλις τῆς ἀραβίας, ἧς ἐβασίλευε ῥοκόμ ὃν ἀνεῖλον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ. λέγεται δὲ αὐτὸς καὶ βασιλὸς μαδιάμ. Hieron. *Recem, hæc eſt Petra, civitas Arabiæ, in qua regnavit Rocan.* Num. c. 31. 8. & Joſ. c. 13. 21. ῥοκὰν vulgares libri, meliores ῥοκὸμ. Unde Epiphanius de peſte Melchiſedeciana, οἱ μὲν τῇ ἀραβίᾳ τῇ πετραίων ῥεκὲμ τε καὶ ἰδοὺμ καλουμένῃ. Sicut mox in hoc libro ſatebitur Joſephus urbe Recema præclarius nihil reperiri in Arabia Petræa. Rurſum vero Euſebius, Κάδης, ἔνθα ἡ πηγὴ τῆς κρίσεως. καὶ πάδης βαρνὴ, ἔρημος ἡ προσεχὴς τῇ πέτρᾳ πόλει τῇ παλαιστίνης (ita & Suidas. Valde autem ambiguus eſt Diodorus de hac Petra, l. 3. p. 176. Quinvero πέτρα πόλις νεωτέρα τῆς παλαιστίνης, inquit Hermolaus in compendio Geographiæ Byzantinæ, quod ſub imperio Chriſtiano fecerat;) ἔνθα ἀναβᾶσα ἐτελεύτησε μαριὰμ, καὶ μωυσῆς ἀφῆκε πατάξας τὸν πέτραν, καὶ ὕδωρ παρέσχε διψῶντι τῷ λαῷ. καὶ δείκνυται εἰς ἔτι νῦν (atque multos poſt annos multi viderunt illud pulchræ vatis monumentum) τὸ μνῆμα τῆς μαριάμ αὐτόθι. Hoc itidem repetam verbis Latinis S. Hieronymi; *Cades uſi fons eſt judicii*: & *Cades Barne in deſerto, quæ conjungitur civitati Petræ in Arabia. Ibi obiit Maria, & Moyſes rupe percuſſa aquam ſitienti populo dedit. Monſtratur ibidem uſque in præſentem diem ſepulchrum Mariæ.* Hæc ille. Credo equidem *Petram* inter rupium aſpera, quod Geographi Græci Arabiique demirantur, irriguam factam, amœnam, Aretharum بيت الحارث & mille regum ſedem felicem, ex quo Hori vicini montis latus (quippe cacumen ejus immobile & perpetuum decus effert in cœlos, primi maximique Hebræorum Sacerdotis ſepulchrum) Divina virga caſtigavit eliquavitque Moyſes, Num. c. 20. 11. ac per tot ſecula ſub Aarone bibiſſe Arabiæ dominos. Namque Euſebius & Hieronymus, Geographiæ ſacræ principes, aperte teſtantur, Ὡς ὄρος ἐν ᾧ τελευτᾷ ἀαρὼν, πλησίον πέτρας πόλεως· ἐν ᾧ καὶ εἰς ἔτι νῦν δείκνυται (ſed & hi prono pede peregraverant loca ſacra) ἡ ἐκ μωυσέως ῥαγεῖσα πέτρα. *Or, mons in quo mortuus eſt Aaron, juxta civitatem Petram. Ubi uſque ad præſentem diem oſtenditur rupes, qua percuſſa Moyſes aquas populo dedit.* Pro *Horo* poſuit Uzielides montem אומנם *Omanos*, عمان: haud recte, nec tamen peſſime. Nam, ut Plinius demonſtrat, *à Petra incoluere Omani ad Characem uſque. Uræus* etiam ex recentioribus Judæis teſtatur in libello de Cippis ſuorum Doctorum monſtrari adhuc, בהר חהר קבור אהרן הכהן במערה סגורה ויושו עליה כיפה גאוה והולכים שם היהודים להשתחות ומתפללין על קברו ואין מונע אותם והישמעאלים הופסין אותו בטהרה ובכבוד גדול. Sepulchrum Aaronis illuſtri fornice adornatum, & tam Mohammedanorum quam frequentia Judæorum viſentium celebratum. Adjunge his Hieronymum noſtrum, *Triceſima quarta manſio quam plerique interpretantur lumen*, [*ſic Philo fecerat in Onomaſtico ſacro*, Ὠρ, φῶς, *ex libro Numerorum*,] *nec errarent, ſi per Aleph literam ſcriberetur*, ut אור. *Alii pellem*; & *ipſi verum dicerent, ſi eſſet Ain poſitum*, puta עור. *Nonnulli foramen: quod poſſet accipi, ſi Eth haberet elementum*, quaſi חור. *Cum autem legatur per He, magis mons intelligitur*: & *legi poteſt*, Aſcendit Aaron Sacerdos in montis montem, *quod eſt Hebraice* אל הר ההר el hor hahar, i. e. *in verticem ejus. Moritur autem eo anno, quo novus populus repromiſſionis terram intraturus erat in extremis finibus terræ Idumæorum.* Quamvis autem cum beato Moyſe, qui bis terque hoc adfirmat, omnis hiſtoria in Horo periiſſe fratrem ejus conſentiat; in Deuteronomio tamen lectum eſt tam Helleniſtis quam vernaculis Judæis per quam multa ſecula c. 10. Καὶ ὑοὶ ἰσραὴλ ἀπῆραν ἐκ βηρωθ ὑῶν ἰακαὶμ μισαδαὶ: quomodo Euſebius etiam acceperat. Ait enim, μισαδαὶ ὑὰν ἰακείμ (ita MS.) τόπος ἐπὶ τῆς ἐρήμου, ἔνθα ἐτελεύτησεν ἀαρὼν, *Miſaida*, Hieronymo interprete, *locus in ſolitudine in quo obiit Aaron.* Aut potius μοσηρὰ, i. e. *vinculum* ſeu *diſciplina*, ſicut Complutenſes ediderant, & Hieronymus interpretatus fuerat in Numerorum propriis, ubi addit, *Maſeroth*, (LXX. μασηρὼθ, quomodo & Samaritæ pronuntiare ſolent) *quod in noſtris codicibus* Mazuroth *legitur: vel hoc corriges ex Maſoretis* מוסרות Moſeroth. Pergit Moyſes, ἐκεῖ ἀπέθανεν ἀαρὼν, καὶ ἐτάφη ἐκεῖ. מאורת בני יעקן מוסרה שם מת אהרן ויקבר שם *V. L. ex Beroth filiorum Jacan in Moſera, ubi Aaron mortuus & ſepultus eſt*: confuſis aut inverſis ſtationibus XXVII. XXVIII. & XXIV. ut nulla arte Doctorum Judæorum, noſtrorum adhuc nulla ſolvi & commode explicari poſſint. Sin vero veteris & Moſaici characteris codices ſequamur, quos ævo longo cultores Hargarizin lotis manibus verſant, redditis denuo verſubus duobus (ſicut olim ſcribebant) ſtatim fluent omnia ſine obſtaculo, quod amant Moſaica, plana ac perſpicua. Modum illum vide Deut. c. 10 6.

ובני ישראל נסעו ממכורות ויחנו בבני יעקן . .
משם נסעו ויחנו הגדגדה משם נסעו . . ויחנו
ביטבתה ארץ נחלי מים משם נסעו . .
ויחנו ביברנה משם נסעו ויחנו ביעציון גבר . .
משם נסעו . . ויחנו במדבר צן הוא קדש משם נסעו . .
ויחנו בהר ההר . . וימת שם אהרן ויקבר שם . .
ויכהן אלעזר בנו תחתיו.

Fi-

ζας Ααρὼν [m] ἐπ' αὐτὸ, Μωϋσέως αὐτῷ δεδηλωκότος ὅτι μέλλοι τελευτᾶν, ἅπαντος τοῦ στρατεύματος ὁρῶντος, κατανεῦσας γὰρ ἦν τὸ χωρίον, ἀποδύεται τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, καὶ ἐνδύσας αὐτὴν Ελεαζάρῳ τῷ παιδὶ, ᾧπερ ὂν ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἡ ἀρχιερωσύνη [n] προσήκειν, θνήσκει δὲ πλήθους εἰς αὐτὸν ἀφορώντος· τῷ μὲν αὐτῷ πενθήσαντι ἔτει, ᾧ καὶ τὴν ἀδελφὴν ἀπέβαλε, βιοὺς ἔτη τὰ πάντα τρία πρὸς τοῖς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἀποθνήσκει δὲ κατὰ σελήνην νουμηνίαν, μηνὸς ὄντος [o] μὲν Αθηναίοις Εκατομβαιῶνος καλουμένου, [p] Λῴὸς δὲ Μακεδόσιν, [q] Αββὰ δὲ παρ' Εβραίοις.

so, Aaron in verticem *quendam* ascendens (præmonitus à Moyse quod moriturus esset) in conspectu totius exercitus (è regione enim locus erat * *ubi constiterunt*) stolam pontificalem exuit, ipsamque tradens Eleazaro filio, ad quem ætatis prærogativa pertinebat sacerdotium, vita decedit, populo inspectante: moriens quidem eo ipso anno, quo sororem amisit, cumque annos centum complesset & viginti tres. Dies autem obitus incidit in mensis initium secundum lunam, qui Athenienſibus quidem Hecatombæon dicitur, Macedonibus autem Lous, Hebræis vero Abba.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Σιχῶνα καὶ Ωγλω τοὺς Αμορραίων βασιλεῖς νικήσας Μωϋσῆς, καὶ τὴν χώραν ἁπάσαν αὐτῶν ἀφορίσας, κατακληρώσεν αὐτῶν τοῖς χώραν δυσὶ φυλαῖς καὶ ἡμισείᾳ τῶν Εβραίων.

CAP. V.

Quomodo Moyses, devictis Sichone & Oge Amorrhæorum regibus, deletisque eorum copiis, regionem eorum duabus Hebræorum tribubus & dimidiæ in sortem dedit.

Πενθοῦντος δ' ἐπ' αὐτῷ τοῦ λαοῦ τριακονθήμερον ἄγοντος, [r] ἐπεὶ τέλος ἐλάφησεν, ἀναλαβὼν σκεῖθεν Μωϋσῆς τὴ στρατιὰν, παρῆν [s] ὅτι παλαμὸν [t] Αρνῶνα· ὃς, ἐκ τῶν [v] Αραβίας ὀρῶν ἐρεμώμενος, καὶ διὰ [x] πάσης ἐρήμου [y] ῥέων, εἰς τὴν Ασφαλῖτιν λίμνην ἐκδίδωσιν, ὁρίζων τήν τε Μωαβίτιν καὶ [z] Αμωρίτιν. γῆ

AT cum finitus esset luctus, populo eum per triginta dies deplorante, Moyses, inde cum exercitu proficiscens, castra admovet ad fluvium Arnonem: qui ex Arabiæ montibus ortum ducens, & totam solitudinem evagatus, in Asphaltitin paludem influit, terram Moabitida & Amoritida disterminans. Tellus autem ista frugifera est, atque ex

Sichon Amorrhæus vetat Israelitas fluvium Arnonem transire. Num. c. 21. Deut. c. 2. Jos. c. 12. & Jud. c. 11. 18, &c.

Filii autem Israël profecti sunt de *Maseroth*, & castrametati sunt in *Bene Jacan*. Indeque profecti, castrametati sunt in *Gadgad*. Unde moventes, castrametati sunt in *Jetebatha* terram torrentium aquarum. Abhinc discesserunt & venerunt in *Abrone* vel *Abarne*. Inde etiam profecti, castra posuerunt in *Asiongaber*. Hinc autem moventes, sistunt in deserto *Sin*, quod est *Cades*. Hoc demum relicto, castrametati sunt in *Hor*. Ubi mortuus est Aaron, ubi & sepultus, Eleazaro in Sacerdotium ejus succedente. Paraphrastæ Sam. qui cætera omnia repetit, כמר מורדו כי אזל אפרתי, quomodo S. Hieron. etiam explicat ad Stathmos Hebraicos. Interpres Arabicus eadem suggerit: وبنو اسرايبل رحلوا من مسيرث * من هناك Jacan ونزلوا في بني يعقن Masiroth رحلوا ونزلوا في جذجذه * من هناك رحلوا ونزلوا في يطبثه * من Jatbatha ارض ذات انهار هناك رحلوا ونزلوا في عبرنه * من Abrane هناك رحلوا ونزلوا في عصيون جبر * من ايمون غادس رحلوا ونزلوا في برية صان هي San هناك رحلوا ونزلوا في جبل هور * من هناك Hor vel Haur ومات هناك هرون ودفن هناك ولم العزر ابنه عوضه. Ut vero hæc absolvam. Ἀρκιμὰ loco ilto scriptum olim viderant in Josephi ἀνὴγεφύροις Eusebius Hieronymusque. Unde in Onomasticis suis referunt ambo, Ἀρκὶμ, Arcem, κὴ ἰωτηπον. αὕτη ἐστὶ πέτρα, πόλις ἐπισημος τῆς παλαιστίνης. Obsecro, quid certius? Necnon Adamantius de eisdem, *Posthæc adplicatur ad Pharan Cades*, aut Φαρὰ κάδης, *quod est fructificatio sancta. Inde adplicatur in montem Or, quod interpretatur Montanus.* BERN. Αγελω ab *hagar* malint *A. Bosius* & *L. Capellus*. Subest autem facilior correctio, Ρεκίμω, aut ob ה emphasin Αρεκιμω. nam apud *Eusebium* de *Locis Hebr.* Πετρα, ἣ κ' Ρεκὶμ ὀνομάζεται, & Ρεκὶμ, αὕτη ἐστὶ Πέτρα πόλις Αραβίας. In eodem etiam Ἀρκὶμ, κὴ Ἰώτηπον, πόλις τῆς Παλαιστίνης. unde forsan in suis Josephi ἀνὴγεφύροις *Eusebius Hieronymusque* Ἀρκὶμω habuerint. *Bern.* ad *Josephum*, hoc in loco. Verum Αρκη vel Αρκὴ cum *Cod. Samb.* in *Josepho* legerat *Steph. Byzant.* atque forsan Ἀρκὶμ hìc rescribendum. Vide *Fulleri* Miscell. l. 3. c. 2. & *Bocharti* Geog. Sacr. l. 1. c. 44 HUDS. רקם Ἀρκημ, vel Ἀρκιμη, uti nomen hoc urbis Petræ infra cap. 7. scribit. REL.

reum protinus incurrunt Ab *Hebræorum*, & *Athenienſium* Hecatombæon. *Epitom. Cant.* Aaron ascendens montem, qui Petra dicitur, videntibus cunctis mortuus est anno eodem quo & soror, cum vixisset annis tribus & triginta & centum, secunda luna in mense Augusto. *Tum Petrus Comestor:* Eleazaro Pontificatus accessit per ætatem primogenito, per ignem assumto. Et mortuus est Aaron in monte Hor. In Deuteronomio dicitur Musera, locus sepulturæ Aaron: qui usque hodie monstratur in montis vertice. Mortuus est autem XL anno egressionis, cum esset CXXIII annorum, eodem anno quo & Maria, mense quinto, qui & apud Hebræos dicitur Sedebat, apud Romanos Augustus, prima die mensis secundum lunam. *Similiter Ambrosius, gloria Mediolanensis Diœcesis, ad Mansionem* 34. In Hor monte Moyses, verbo Dei Pontificalibus Aaron indumentis nudato, Eleazar filium, cui propter ætatem Pontificatus obveniebat, universo vel mirante populo qui ex adverso stabat, protinus vestivit; ibique Aaron vita functo, *&c.* BERN.

[m] Ἐπ' αὐτὸ,] Ἐπ' αὐτῷ *Samb.* ibi διδηλακότος *Bas.* & *Gen.* BERN.

* *Ubi constiterunt*] *Ubi erat populus constitutus* in *Vet. Interpr.*

[n] Περιγίνεσθαι,] Περιγίνεσθαι, *Tar. Big.* BERN.

[o] Παρὰ μὲν Αθηναίοις] Τῷ δὲ καὶ *Vat.*

[p] Λῴὸς δὲ] Lous, λῶος, *Mert. & L. Epiphanius vero (sic reor) literis Latinis fecerat* Loeus, *à* λῶος, *aut* λωι *adscripta* ι, *quod antiquis exemplaribus perpetuum. Inde tot menda nostrorum codicum.* Locus, *Voss.* 1. Locos, *Vig.* Lochis, *Sar. & W.* 2. Lochos, *Col. Frob. W.* 1. *Bodl & Bal.* Sedebat, *aut* Sedebath, *ex* τιδὲβὰ ϛ, *an* ταδὲβὰ ϛ, *Col Frob Bodl. Voss.* 1. *Mert. & P. Comestor.* Sedebach, *W.* 1. *Bal. & Goul.* Sebath, *L. Quod autem sequitur*, apud Romanos nuncupatur Augustus, *Epiphanio quidem deberi scias, non Josepho. Veruntamen in mensem illum Cæsa-*

[q] Αββὰ ϛ] Typographi licet Scribæque omnes ediderant μαιδὸς, σαββὰ ϛ: aut σαββᾶ ϛ *Big. & Samb.* acies tamen tota Criticorum facile ita emendandum clamat, atque nunc emendavimus. Calendas enim Mensis Quinti secundum formam novam anni, quibus se fratrem carissimum amisisse noverat Moyses, Num. c. 33. 38. primum notare diem mensis אב, aut ex dialecto ἀββὰ, aut potius ἀββὰ, אבא, i. e. ὀπώρα, *pomorum maturorum utile tempus*, Doctores docent Babylonii *Res hasana* f. 2, & 3. verbis multis, Uzielides ad Legem, Auctor Megillath Taanith, tot Judæorum Calendaria, Masudius Astronomus, Eutychius & Homeidides in Annalibus, Hieronymus ad Zachariæ vaticinia, aliique multi. Nos etiam alibi, tam hunc miserrimum mensem, quam cæteros Hebraicorum cum fastis Gentium ex industria conciliamus. BERN. Ita post alios quamplurimos emendandum censuimus, cum antea in *Editis* esset Σαββὰ, litera Σ à voce præcedenti attracta. Vide Cl. *Seldenum* de *Succeſſ. in Pontif. Hebr.* l. 1. c. 1. *Jac. Cappellum* in *Hist. S. & Exot.* p. 85. *Bochartum* in *Hierozoico*, parte secunda, c. 13. p. 424. & *H. Dodwellum* in Dissert. secunda *de Vet. Cyclis*, p. 92. in *Vet. Interpr.* corrupte *Sedebat*, aut *Sedebath* &c. qui præterea inscite addit Σ suo, *apud Romanos vocatur Augustus*, cum in mensem *Julium* incurrant *Ab* Hebræorum & *Hecatombæon* Athenienſium. HUDS. סיון Σιωὰν. Σαββὰ in MS. REL.

[r] Ἐπεὶ τέλος ἐλάφησεν,] Ita *Big. & Samb.* ἐπὶ τέλος ἐλ. in *Editis*, *aliisque*.

[s] Ἐπὶ πολέμου] Ἐπὶ τὸ ποτ. *Vat.*

[t] Αρνῶνα·] *Hen. Busb* & infra cæteri omnes. Heic vero Ἀρνὼν *Bas. Gen. Big & Samb.* ut in obliquis solent οἱ ο'. Heic ארנון *Arnon* scribebatur tam in libris Moysis, quam in illo *Bellorum Domini*. BERN.

[v] Αραβίας] Αραβίας ὀρῶν *Samb. & Epiph.* ἀβραβίας ὄρων *Bas. & Gen.* αραβίας ὄρων *Big.* Verum flumen illud apud Moysen dicitur ἐξέχον ἀπὸ τῶν ὀρέων τῶν ἀμορραίων, היצא מגבול האמרי Num. c. 21. 13. Mox μέσης sine causa substituit *Tar. Big.* pro πάσης. Dein Αμμοφῖτιν *Hen. ἀμμωφῖτιν Busb.* BERN.

[x] Πάσης ἐρήμου] Est qui conjicit μέσης ἐρ.

[y] Ῥέων,] *Coll. Voss.* Ἰέων.

[z] Αμωφῖτιν. [*Al.* Αμμωφῖτιν & Αμμοφῖτιν.

ex se satis fructuum suppeditat ad alendam hominum multitudinem. Hinc ad Sichonem, illa regione dominantem, misit legatos Moyses, oratum ut sibi liceret per illius fines exercitum traducere, cautionibus, quascunque vellet, adhibitis, ut sibi nihil foret quidquam injuriæ, nec agri ejus detrimenti aliquid caperent, nec qui sub ejus ditione sint incolæ: seque rerum venalium foro in eorum commodum usuros, etiamsi & illis aquam addicere & vendere voluerint. Sichon vero, transitum negans, *mox* copias suas omnes armatas educit; & se quammaxime comparabat, ut Hebræos ab Arnone trajiciendo prohiberet.

V. *Juventus Hebraïca, simul cum Raguelo, copias Amorrhæas prosternit, eorumque regionem læta occupat.*

2. Moyses autem, cum animadvertisset Amorrhæum hostili in ipsos animo esse, haud ferendum contemptum ratus est: secumque statuens Hebræos liberare ab inertia, adeoque ab inopia, propter quam antea in seditionem inciderant, & quam tunc difficulter admodum ferebant, consuluit Deum, an ipsum armis dimicare pateretur. Deo vero *annuente* & victoriam *insuper* pollicente, magna cum fiducia ad certamen se accinxit, militibusque animos accendit: nunc eos orans atque obsecrans pugnandi cupiditatem explere, præsertim cum Deus illis concesserit, ut *tandem* voti fiant compotes. Illi vero, accepta, quam *diu* desiderarunt, potestate, armisque sumptis, ad pugnam incundam properabant. Amorrhæus autem, cum illi ingruerent, non erat amplius sui similis; sed & ipse timore perculsus est ad conspectum Hebræorum, & exercitus ejus, qui ita se prius gerebat ut fortiter animatus esse videretur, tunc se perterritum ostendit. Primo itaque congressui non ausi resistere, impetumve Hebræorum excipere, terga vertunt: hoc modo suæ potius saluti se consulturos esse existimantes, quam prælium committendo. Munitis enim Urbibus plurimum fidebant; quæ illis, in eas vi compulsis, nihil profuerunt. Hebræi namque, ut eos cedere deprehenderunt, sine mora illis instabant: solutisque eorum ordinibus, in formidinem conjiciebant. Et quidem illi, perfracta phalange, fuga sese in urbem recipiebant: Hebræi autem non segnes erant & defessi in persequendo. Verum iis, quibus ante fatigati fuerant, perseverantiam adjicientes, cum essent funditores optimi & cujuscunque è longinquo jaculationis *in primis* periti, *ideoque* propter armaturam leviorem ad insequendum agiles & expediti, cursu adæquabant hostes; & eos, qui longius aufugerant quam ut comprehendi potuerint, fundis & jaculis assequebantur. Multa itaque cædes facta est, & effugientes vulneribus laborabant. Vexabat autem eos sitis magis, quam hostium aliquis. erat enim æstatis tempus. Et quamplurimos, desiderio potus ad fluvium adductos, & quotquot densis agminibus fugerant, circumstan-

Celebratur hæc victoria Num. c. 21. Deut. c. 1. v. 2. c. 3. v. 4. & c. 29. Jos. c. 12. & c. 13. Jud. c. 11. Amos. cap. 2. Ps. 135. & 136. nec non à Philone p. 642.

ἀλλ' αὕτη καρποφόρος, καὶ πολύθρωπος [a] ἀνθρώπων τῆς παρ' αὐτῆς ἀφελοῦς ἱκανὴ τρέφειν. πρὸς οὖν [b] Σιχῶνα, [c] τὸν βασιλεύοντα τῆς χώρας [d] ταύτης, ἀπέστελλε Μωϋσῆς, τῷ σταλέντι [e] δίοδον αἰτῶν ἐφ' αἷς ἂν θελήσῃ πίστεσιν, ὥστε μηδὲν ἀδικηθῆναι, μήτε τὴν γῆν, μήτε τοὺς ἐποικοῦντας ὧν [f] Σιχὼν ἄρχει· τοῖς τε κατὰ τὴν ἀγορὰν χρῆσθαι πρὸς τὸ [g] ἐκείνων λυσιτελές, εἰ καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῖς πιπράσκειν [h] ἐθέλοιεν. Σιχὼν δ' ἀρνούμενος ὁπλίζει τὸν οἰκεῖον στρατὸν, καὶ τοὺς Ἑβραίους [i] διαβαίνειν τὸν Ἀρνῶνα κωλύειν ἐτοιμότατος ἦν.

β'. Μωϋσῆς δ', ὁρῶν πολεμίως αὐτοῖς τὸν Ἀμορραῖον διακείμενον, ὅτε σωφρονοῦντα ἀνέχεσθαι δεῖν [k] ἐγνω καὶ τοὺς Ἑβραίους τῆς ἀπραξίας καὶ τῆς δι' αὐτὴν ἀπορίας, ὑφ' ἧς στασιάσαί τι σφίσιν αὐτοῖς συνέπεσε, καὶ τότε δυσκόλως εἶχον; ἀπαλλάξαι διανοεῖται, ἤρετο τὸν Θεὸν εἰ πολεμεῖν αὐτῷ δίδωσι. Δοὺς δὲ Θεὸς καὶ νίκην [l] ἀποσημήνας, αὐτὸς θαρσαλέως εἶχε πρὸς τὸν ἀγῶνα, καὶ τοὺς στρατιώτας παρώρμα· νῦν αὐτοὺς ἀξιῶν τοῦ πολεμεῖν ἡδονῆς ἀπολαύειν, ὅτ' [m] αὐτῇ συγχωρεῖ χρῆσθαι τὸ θεῖον. οἱ δ' ἧς ἐπόθουν ἐξουσίας λαβόμενοι, καὶ τὰς παλαιστρίας ἀναλαβόντες, ῥᾳθύμως ἐχώρουν εἰς τὸ ἔργον. ὁ δὲ Ἀμορραῖος οὐκ ἔτ' ἦν ὀπτίων τῶν ὁμοίων [n] αὐτῷ· ἀλλ' αὐτός τε καταπλαγεὶς τοὺς Ἑβραίους, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ παρέχεσθαι δοκοῦσα [o] εὔψυχον εἶναι δοκεῖν, τότ' ἀπελέγχθη πεφοβημένη. [p] τὴν πρώτην οὖν σύνοδον ἠνέσχοντο ἀντισῆναι, καὶ δέχεσθαι τοὺς Ἑβραίους, τρέποντας· [q] τὴν δ' αὐτοῖς σωτηρίαν ὑπολαβόντες [r] ἢ τὸ μάχεσθαι παρέξειν. ἐθάρρουν γὰρ τοῖς πόλεσιν ὅσοις ὀχυρᾶς, παρ' ὧν ῥᾴδιον αὐτοῖς ὄφελος ἦν εἰς ταύτας [s] σωθησομένοις. Ἑβραῖοι γὰρ, ὡς ἐνδόντας [t] αὐτοὺς εἶδον, ῥᾴθυμοι ἐγένοντο· καὶ παραλύσαντες αὐτῶν τὸ κόσμον, εἰς φόβον κατέστησαν. καὶ οἱ μὲν ἀποῤῥαγέντες ἔφυγον ἐπὶ τὰ πόλεων· οἱ δὲ πρὸς τὴν διωξιν οὐκ ἔκαμνον. ἀλλ' οἷς [v] προπεπονήκεσαν προσεπιπαλαιπωρῆσαι προθέμενοι, καὶ σφενδονᾶν τε ἄριστοι τυγχάνοντες καὶ πᾶσι τοῖς ἐκηβόλοις δεξιοὶ χρῆσθαι, [x] διὰ τὴν [y] ὁπλισιν ῥᾴστην εὐπελῆ κῶφοι πρὸς τὸ διώκειν ὄντες, μετέῤῥεον τοὺς πολεμίους· καὶ τοὺς [z] πορρωτάτω βληθῆναι γενομένους, τοῖς σφενδόναις καὶ τοῖς τοξεύμασι κατελάμβανον. Φόνος τε ἦν γίνεται πολὺς, καὶ τραύμασιν ἐπόνουν οἱ [a] διαφεύγοντες. ἔκαμνον δ' ὑπὸ διψῆς μᾶλλον ἢ πληγῶν τῶν πολεμικῶν. καὶ γὰρ ὥρα θέρους ἦν. καὶ ὑπῆν θυμὸς ἐν πιεῖν ὑπὸ πολέμου τοὺς πολεῖς [b] διαχθέντας, καὶ ὅσον σωθέντα [c] ἔφυγε, πιεζόμενος ἔβαλλον· καὶ πάντας αὐτοὺς ἀκροτίζοντες ἅμα καὶ τοξεύοντες [d] διέφθειρον. ὑπεθυμήκει δ' αὐτῶν καὶ [e] Σι-

[a] Ἀνθρώπων] Ita è *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis*, *aliisque*, ἀνθρώπων ἴσον τοῖς παρ' αὐτοῖς ἀγ.

[b] Σιχῶνα,] Ita *Bas.* & *Gen.* & prius Moyses סיחן סיחון *sichôn*, seu *Sihon*; acuunt enim Masoretæ syllabam sequiorem. σηχώνα & in recto σηχών passim scribunt *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Sic scriptum viderat & *Epiphan.* Samaritæ cantillant potius σαιχών: Hieronymus *Sehon* edidit sua in versione, Alexandrini σηών. BERN. Ita *Bas.* & *G.* & prius *Moyses* Σιχὼν seu *Sihon* acuunt enim *Masorethæ* syllabam sequiorem. Σηχῶνα & in recto Σηχὼν passim *Samb. Big. Hen.* & *Busb.* Σηὼν & Σηῶνα *Vat. Zon.* & LXX.

[c] Τὸν βασιλέα] Τὸν βασιλέα *Vet. Interpr.* & *Zonar.*

[d] Ταυτης.[Ταύτης ἧς ἀπ *Big.*

[e] Δίοδον αἰτῶν] Ita quinque *MSS. Zonar.* & *Vet. Interpr.* (*Coll. Voss* pro αἰτῶν habet αὐτὸν) in *Editis* διδόναι ὁδὸν ἐφ' αἷς &c.

[f] Σιχὼν] Σηὼν *Big.* σηχὼν *Samb.* & *Busb.* σηχὼν *Hen.* BERN.

[g] Ἐκείνων] Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* cum *Editis* ἐκεῖνον.

[h] Ἐθέλοιεν.] Ἐθέλοι *Vat.* ἐθελοῖεν *Samb*

[i] Διαβαίνειν τὸν Ἀρνῶνα] Hi sunt fluvii illi de quibus superius p. 190. lin. 1. REL.

[k] Ἐγνω·] Ἐγνωκε τὰς *Samb.* & *Epiphan.*

[l] Ἀποσημήναντος,] Ita quatuor *MSS. Zonaras*que ex dialecto *Attica*. in *Editis*, *aliisque*, ἀποσημάναντος.

[m] Αὐτῇ συγχωρεῖ χρῆσθαι] Αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* & mox χρήσασθαι *Big.* & *Samb.*

[n] Αὐτῷ·] Αὐτῶν *Vat* & forsan *Vet. Interpr.* qui habet *insistentibus populis cum jam non esset æqualis.*

[o] Εὔψυχον εἶναι] Εμψυχον *Big.*

[p] Τὴν πρώτην] Καὶ τὴν πρ. ex mala *Tar.* & *Big.* conjectura. BERN. & HUDS.

[q] Τὴν αὐτοῖς] Τὸ τοῦτο ἐνυβρίς *Bas. Gen.* In ea sententia ὑπολαβόντες μᾶλλον ἢ τὸ μάχεσθαι *Tar. Big.* BERN.

[r] Ἢ τὸ μάχεσθαι] Est qui (*Tar.*) conjicit μᾶλλον ἢ τὸ μ.

[s] Σωθησομένοις.] Ita *Samb.* in *reliquis* cum *Editis* σωθησομένοις. σωσθησομένοις legisse videtur *Epiphan.*

[t] Αὐτοὺς εἶδον,] Ita *Big.* & *Samb.* ὡς ὄντας εἶδον ῥᾴθυς αὐτοὺς εἶδον ἐνέκ. *Vat.* ὡς ὑπὸ ντας αὐτοὺς ῥᾴθυς εἶδον ἐνέκ. *Bas.* & *G.*

[v] Προπεπονήκεσαν] Προεπεπονήκεσαν *Samb.* & *Big.*

[x] Διὰ τὴν] Καὶ διὰ τὴν *Vat.*

[y] Ὁπλισιν] *Al.* ἁπλοῦν.

[z] Πορρωτάτω δ'] Πορρωτάτω συνηθροισμένους *Big.* & *Samb.* Verum Corrector codicis *Sambucani* πορρωτάτω δ' συνηθροισμένους. *Hen.* πορρωτάτω δ' συνηθροισμένους. BERN. Πορρωτάτω συν. *Big. Vat.* & *Samb.* à prima manu, ab altera πόρρω δ' συν.

[a] Διαφεύγοντες.] Ita quatuor *MSS.* in *Editis* & *aliis* διαφυγόντες.

[b] Παροχθέντας,] Καταῤῥαχθέντας *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* καταπεπτεχοντας legisse visus est *Vet. Interpr.*

[c] Ἔφυγε,] Ἐφύγε *Big.*

[d] Διέφθειρον.] Ita *Big.* & *Samb.* διέφθειρεν in *reliquis.*

[e] Σι-

[a] Σιχὼν ὁ βασιλεύς. Ἑβραῖοι δὲ νεκροὺς ἐσκύλευον, καὶ λείαν ἔλαβον. καὶ πολλὴ ἀφθονία τῶν ἐκ γῆς εἶχον, μεσῆς ἔτι τῶν καρπῶν ὑπαρχούσης. καὶ διεξιὼν [f] πᾶσιν ἀδεῶς τὸ στράτευμα τροφὴν χορηγούμενον, [g] ἁλισκομένων καὶ τῶν [h] πολεμίων· ἦδεν γὰρ ἐν τούτοις οὐδὲν ἐμπόδιον, δι' μαχίμων πάντων ὀλωλότων. Ἀμορραίους μὲν οὖν τοιῷδε πάθει κατέλαβεν, ὅτι φρονήσει δεινοὶ, ὅτι ἀγαθοὶ κατὰ τὸ ἔργον γεγονότες. Ἑβραῖοι δὲ τὴν ἐκείνων γῆν [i] παρελάμβανον. ἔστι δὲ [k] χωρίον τριῶν μεταξὺ ποταμῶν κείμενον, ὅμοιον [l] νήσῳ τὴν φύσιν [m] ὑπάρχον. ᾧ μὲν Ἀρνῶνι ἀπὸ μεσημβρίας [n] ὁρίζεται αὐτὸ, [o] Ἰαβάκχῃ δὲ τὴν ἀρκτῴαν αὐτοῦ πλευρὰν περιέχεται· ὃς εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἐκβάλλων, ἐκείνῳ καὶ ᾧ ὀνόματι μεταδίδωσι. τὸ μέντοι γε [p] πρὸς τῇ δύσει ᾧ χωρίῳ, [q] περίεισιν αὐτὴν [r] Ἰορδάνης.

γ'. Οὕτως οὖν ἐχόντων τῶν πραγμάτων, [s] ὑπετίθεται τοῖς Ἰσραηλίταις Ὤγης, ὁ τῆς [t] Γαλαδίτιδος καὶ [v] Γαυλανίτιδος βασιλεὺς, στρατὸν ἄγων, καὶ παρόδων μὲν ὡς [x] ἐπὶ συμμαχίαν τὴν Σιχῶνι φίλῃ τυγχάνοντι. Οἶδεν δὲ ἐκεῖνον ἤδη πεφονευμένον, καὶ [y] ὅτως ἔγνω τοῖς Ἑβραίοις εἰς μάχην ἐλθεῖν· [z] περιέσεσθαί τε νομίζων, καὶ τὴν ἀρετῆς [a] αὐτῶν πεῖραν βουλόμενος λαβεῖν. Ἀμαρεῶν [b] δὲ τὴν ἐλπίδα, αὐτός τε ἀποθνήσκει καὶ τὴν μάχην, καὶ σύμπας ὁ στρατὸς αὐτοῦ διαφθείρεται. Μωϋσῆς δὲ, τὸν ποταμὸν [c] Ἰάβακχον περαιωσάμενος, διεξῆλθε τὴν Ὤγου βασιλείαν, τάς τε πόλεις καταστρεφόμενος, καὶ κτείνων πάντας τοὺς οἰκοῦντας· οἷς καὶ πλέον διέφερον πάντων [d] τὸν ἐν ἐκείνῃ ἠπείρῳ, διὰ ἀρετὴν γῆς καὶ πλῆθος χρημάτων. [e] Ὠγὴς δὲ μέγεθός τε καὶ κάλλος

tes telis petebant; eosque jaculis simul & sagittis ferientes, omnes occidebant. Sichon etiam rex eorum concidit. Hebræi autem cæsos spoliabant prædamque agebant: ac terra illis rerum *omnium* copiam suppeditabat, quod adhuc magna vis frugum in agris supereſſet; insuper & milites ubique sine metu, captis omnibus qui hostilia minitabantur, pabulatum egressi sunt: nihil enim iis impedimento erat, præsertim cum fortissimus quisque occubuisset *in prælio*. Atque hujusmodi quidem calamitas illata est Amorrhæis; qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter sunt usi. Hebræi vero terram eorum *sibimet* acceperunt. Est autem regio tres inter fluvios sita, insulæ plane similis. Arnone quidem, qua meridiem spectat, eam claudente, Jabaccho vero latus ejus septentrionale ambiente: qui in Jordanem fluvium sese exonerans, nomen suum amittit. At quod reliquum erat terræ ad occasum, illud Jordanes alluit.

3. Cum res ita se haberent, Israëlitis bellum movet * Oges, Galadenæ & Gaulanitidis rex, exercitum ipse ducens, & festinans quidem ut suppetias ferret Sichoni, amico suo & socio. Compertо autem quod is jam exstinctus occiderit, nihilominus ipsi constitutum erat cum Hebræis armis dimicare; non dubitans quin vinceret illos, volensque virtutis eorum periculum facere. De spe vero sua decidens & ipse in prælio perit, & exercitus ejus ad unum interimitur. Moyses autem, Jabaccho fluvio trajecto, Ogis regnum peragrabat, & urbes evertens & incolas omnes ferro perimens: qui cunctos istius terræ *homines* divitiis superabant, cum ob soli fertilitatem tum ob facultatum abundantiam. Ogi vero ea erat *corporis* magnitudo & pulchritudo, qualis pau-

Posthæc Oges, Batanæ sive Galaditidis ac Gaulanitidis rex, Israëlitis urbes non minus quam munitas LX. opes immensas, & vitam suam cedit. Deut. c. 3. Jos. c. 12. & c. 13. 1 Reg. c. 4. & Philo p. 643.

cis

[a] Σιχὼν] Σιχὼν *Bas. & Gen.* στιχὼν *Big. Samb. Busb. & Hen.* Aut horum quodvis dices, Aristarchis non invitis, aut etiam στιχών. BERN.

[f] Πᾶσιν ἀδεῶς] Πᾶν ἀδεῶς *Tar. Big.* haud perite. BERN. Πᾶν è conjectura alicujus, non probante *Bernardo*.

[g] Ἁλισκομένων καὶ] Forte καὶ ἁλισκομένων τῶν. COCC.

[h] Πολεμίων·] Secunda manus *Samb. Hen. & Busb.* πόλεων. Convenit illis & *Zonaras*. Alterum tamen Josephi fuerat. BERN. Πόλεων *Samb.* à manu secunda, & *Busb. Hen.* (*Coll. Voss.*) & *Zonaras*. non adeo recte.

[i] Παρελάμβανον.] Παρέλαβον *Hen. Busb. & Zonaras. Epiphanius*, late ceperunt, ἅπαξ ἐλάμβανον, aut περιελάμβανον pro παρελάμβανον, ut errare solent calami. BERN.

[k] Χωρίον] Χωρίον ὃ τριῶν *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

[l] Νήσῳ] Sic *MSS.* τῇ νήσῳ in *Editis*.

[m] Ὑπάρχον. ᾧ μὲ Ἀρνῶνι] Ὑπάρχῃ *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

[n] Ὁρίζεται] Ὁρίζεται αὐτὸ *Big. Samb.* & *Epiphanius.* ἀκρᾷς αὐτῆς *Bas.* & *Gen.* ἀκτῆς αὐτοῦ *Tar. Big.* At vero ista conjectura ἀκρᾷς præstaret, aut ἀκταῖς αὐτῆς, si esset opus. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ὁρίζεται ἀκρᾷς αὐτῆς in *Editis*, *altisque*. Sunt qui conjiciunt ἀκτῶς αὐτὸ, & ἀκταῖς αὐτῆς.

[o] Ἰαβάκχῃ] Heic Ἰοβάκχῃ & mox Ἰάβικον *Bas.* & *Gen.* Ἰαβώκῃ *Big. Samb.* & *Epiphanius*: pauloque inferius omnes pariter Ἰάβωκον. At ex judicandi facultate *Tar. Big.* Ἰόβακκον, *Buriusque* Ἰάβοκκον, nos Ἰαβόκχον. Quinimo illorum codicum aliquot Ἰαβάκχῃ exhibent ἀχ. l. 1. c. 20. §. 2. BERN. Similiter p. 167. v. ult. *al.* Ἰοβάκκῃ & (*Coll. Voss.*) Ἰαβώκῃ. vide etiam infra v. 26.

[p] Πρὸς τῇ δύσει] Πρὸς τὴν δύσιν *Vat.*

[q] Περίεισιν] *Bas. Gen.* & *Samb.* περίεισιν, ut ab ἴημι Attici malunt Ionesque vice verbi communis περίεισιν. *Tar. Big.* huc introducere voluit περίεισιν. BERN. Ita *Bas. G. Samb.* & *Vat.* Atticorum Ionumque more vice verbi communis περίεισιν.

[r] Ἰορδάνης.] Ἰορδάνου jam libri cusi scriptique: at supra εἰς τὸν Ἰορδάνην iidem omnes. BERN. Ὁ Ἰορδάνης *Vat.* in *Editis*, *altisque* Ἰορδάνου.

[s] Ὑπετίθεται] Ὑπετίθετό μοι τοῖς *Vat.*

* *Oges, Galadenæ & Gaulanitidis rex,*] *Posthæc Oges Batanæe, sive pinguium terrarum Galaditidis ac Gaulanitidis præpinguis ingensque dominus, dialecto quidem Moysis* עוג מלך הבשן, *Onceloso semper, sæpiusque Jonathanibus vero falsoque, tum Syris Chaldæisque aliis, ex abusu vocis vetusto populari lepidoque* בתנן *mairan, & matinan; nisi à statione, quæ* LXX. *Interpretibus* ματθαναὶμ *aut* ματθαναὶν, *Hebræis* Matthana מתנה, *nomen illud traductum fuerat: de ea Eusebius, αὕτη τυῦ λεγο*μ*ένου μαιθανὰ κεῖ*τ*αι ἐπὶ δὲ δεκανῶν ἀπὸ σημείων ιβ'. ὡς ἀναβλᾶς μηδαδῶν, pro* בתנן *Batnan etiam Syrorum, & בותנן Uzielidæ, בתנין Samaritarum, בתניה Judæorum simulque Samaritarum in versionibus Arabicis S. Bibliorum, aut βατανεὶας aut βαθαναία* Batanæa *Josephi hujus, Cl. Ptolemæi, Eusebii Cæsarienſis, Hieronymi Presbyteri, &c.* βατανῖτις *denique Cyrilli, Theodoreti, Hieronymi etiam, aliorumque Ecclesiasticorum. Hanc regionem à* Bethsan *ita cognominatam putarunt Georgius S. Tarasii, alterque Cedrenus, quod ajunt,* ἀπὸ βασσὰν, ἡ ἐστὶ σκυθόπολις. *Monstrum itaque istud, cujus lectum ex chalybe cubitos quadratos 4 x 9 amplum servarat Philadelphia fertilis Cœles Syriæ: Sic enim tam* Ammon & Amman, *quam* ῥαββὰθ ἀμμὼν, ῥαββαθάμανα, רבת בני עמון, Rabbath & Rabba & Rabbatha, *Ammanitarum Metropolin, jam à secundo Ptolemæorum Ægyptiorum fuisse appellatam sæpius inculcant Eusebius in Geographia sacra, in Commentariis sacris Hieronymus, Stephanusque Byzantius in Geographia communi: victori Israelitæ urbes non minus quam munitas* LX, *opes immensas, & vitam suam cedit. Deut. c. 3. Jos. c. 12. & c. 13. 1 Reg. c. 4. 18. & Philo p. 643. qui bello illo Batanæo Asianos omnes territos credidit.* BERN.

[t] Γαλαδίτιδος] Γαλαδῖτις καὶ γαυλανίτιδος *Zonaras.* γαλαδινῆς καὶ γαυλανιτιδος *Bas. Gen.* & *Epiphan.* γαλαδῖτις καὶ γαλαύτιδος *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Vide supra de Galadena l. 1. c. 19. §. 11. ex Geographo Byzantio. Eadem tellus γαλάτις Polybio p. 577. γαλααδῖτις nuncupatur Eusebio Cæsarienſi & Scholiastæ ad Jerem. c. 49. & Suidæ Grammatico Atque etiam Hieronymo modo *Galaaditis*, modo *Gerasena*, sicut Saadias alicubi in Commentariis Sacris *Galaad* interpretari amat جرس, γέρασα noto Græcis nomine. Gaulanitidi vero Asylum גולן Deut. c. 4. 45. nomen pridem addidit. Unde Eusebius, γαυλὰν ἡ γαυλὰν, πόλις ἱερατικὴ καὶ φυγαδευτήριον ἐν τῇ βαταναίτιδι. καὶ νῦν γαυλὰν καλεῖται κώμη μεγίστη ἐν τῇ βαταναίᾳ. ὁμώνυμον ὂν τῇ κώμῃ καὶ ἡ φυλὴ χωρεῖ. Statim *Hen.* & *Busb.* ἐπὶ συμμαχίᾳ. Mox ut prius *Samb. Hen.* & *Busb.* σιχὼν. *Big.* σήχων. BERN.

[v] Γαυλανίτιδος] Γαλαύτιδος *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* (Γαυλαῦδος *Coll. Voss.*) Verum *Eusebio* Γαυλὰν ἡ Γαλὰν ἐν τῇ Βαταναίτιδι. καὶ νῦν Γαυλὰν καλεῖται κώμη μεγίστη ἐν τῇ Βαταναίᾳ. ὁμώνυμον ὂν τῇ κώμῃ καὶ ἡ φυλὴ χωρεῖ.

[x] Ἐπὶ συμμαχίαν] Ἐπὶ συμμαχίᾳ *Hen.* & *Busb.*

[y] Οὕτως ἔγνω] Οὕτω *Big.* & *Samb.*

[z] Περιέσεσθαί] Καὶ περιέσεσθαί τε *Vat.*

[a] Αὐτῶν πεῖραν] Ita è *MSS.* in *Editis* deest αὐτῶν.

[b] Δὲ τὴν ἐλπίδα,] Sic *Big.* (*Tar. Coccejus*) *Samb* & *Vat.* δὴ τὴν *Bas G. altique.*

[c] Ἰάβακχον] In *Editis* Ἰάβικον. in *MSS.* Ἰαβώκον & Ἰόβακον. unde nonnulli conjiciunt Ἰόβακκον, Ἰαβόκκον, & Ἰαβόκχον. Vide p. 167 v. ult. & supra, v. 12.

[d] Τὸν ἐν ἐκείνῃ ἠπείρῳ,] Τῶν ἐκείνῃ ἠπείρῳ *Big.* τὸ ἐκείνῃ ἠπειρεωτῶν *Samb.* τὸ ἐνοικουῦντων ἐκείνῃ ἠπείρῳ οἳ δὲ ἀρετὴν τὸ γῆς *Vat.* τὸ ἐν ἐκ. ἠπείρῳ καὶ ἀρετὰς καὶ πλ. *Vet. Interpr.*

[e] Ὠγὴς δὲ] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) Ὠγης δὲ in *Editis*. quo admisso, mox ὀλίγοι legendum. HUDS. Nota decorum illud εἰδῶν ἄξιον τυφλοῖς. HAV.

cis admodum *contigit*. Erat etiam vir ille manu *adeo* ſtrenuus, ut præclara ejus facinora reſponderint ſtaturæ proceritati & formæ decori præcellenti. De viribus autem ejus & amplitudine conjecturam fecerunt ex cubili in Rabatha urbe regia Ammanitidis capto: è ferro quidem fabricato, in latitudinem autem quatuor cubitos patente, longitudine vero uno cubito duplici majore. Eo itaque cadente, Hebræis non ſolum in præſens res feliciter ceſſerunt, ſed in reliquum tempus iis bene vertebat illius mors. Urbes enim ſexaginta egregie munitas, ejuſque imperio ſubjectas ceperunt: multamque prædam & ſeorſim ſinguli & communiter omnes adepti ſunt.

λῶ, οἷον ὀλίγοις σφόδρα. ἦν ὃ κῦ χεῖρα [f] γιγαντ῀ ὁ ἀνὴρ, ὡς ἴσα τὰ τ῀ ἔργων εἶναι τοῖς τ῀ μεγέθους κ῀ τ῀ ὑπερεπείας πλεονεκτήμασι. τὴν δ' ἰσχὺν αὐτ῀ κ῀ τὸ μέγεθ῀ ἐπεκμηριώσαντο, κλίνην αὐτ῀ λαβόντες ἐν [g] Ραββὰθ πόλει τ῀ βασιλείων τ῀ Αμμανίτιδ῀· τῇ μὲν κατασκευῇ σιδηρέᾳ, τεσσάρων ὄντων πηχῶν τὸ εὖρ῀, μήκει δὲ δι᾽ὅλου πήχεως μείζονα. τότε τοίνυν [h] παίσαντ῀, οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον τοῖς Εβραίοις ἐπέδωκε τὰ πράγματα, ἀλλὰ κ῀ πρὸς τὸ μέλλον ἀγαθῶν αὐτοῖς αἴτι῀ διετέλεσεν. κ῀ γὰρ πόλεις ἑξήκοντα λαμπρῶς πάνυ τετειχισμένας, ὑπ῀τελεῖς ἐκείνῳ, παρέλαβον· κ῀ λείαν πολλὴν ἰδίᾳ τε κ῀ δημοσίᾳ πάντες ὑπῆρξαν.

CAP VI.

De Balamo vate, & qualis vir fuit.

Moyſes, de Madianitis debellandis meditans, caſtra metatur in planitie Moabitica propter Jordanem fluvium è regione Jerichuntis. Num. c. 22.

MOyſes itaque, exercitum ducens Jordanem verſus, in magna planitie è regione Jerichuntis caſtra metatur. Illa autem urbs eſt opulenta, palmarum feraciſſima, & balſami copia abundans. Jamque cœperunt Iſraëlitæ animis efferri, & magno pugnandi deſiderio flagrare. Ac Moyſes, cum per aliquot dies victimas pro gratiarum actione Deo prius immolaſſet & populum epulis ex-

ΚΕΦ. ϛ'.

Περὶ Βαλάμου τ῀ μάντεως, κ῀ ποταπὸς ἦν τῷ εἶδ῀.

Μωϋσῆς μὲν οὖν στρατοπεδεύει, [i] ἀγαγὼν τὴν δύναμιν [k] ἐπὶ τῷ Ιορδάνῃ, [l] κ῀ τὸ μέγα πεδίον Ιερεχοῦντ῀ [m] ἀντικρύς. πόλις δ' ἐστὶν Ἰουδαίων αὕτη, φοίνικάς τε φέρειν ἀγαθὴ, κ῀ βάλσαμον νεμομένη. ἤρχοντο δ' φρονεῖν ἐφ' ἑαυτοῖς μέγα οἱ Ισραηλῖται, κ῀ τὴν πρὸς τοὺς [n] πολέμους ἐπιθυμίαν ὑπερέτεινον. κ῀ Μωϋσῆς [nn] ὀλίγων ἡμερῶν θύσας χαριστήρια πρῶτον τῷ Θεῷ,

f Γεναῖ῀ ὁ ἀνὴρ,] Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis deeſt articulus.

g Ραββὰθ πόλ῀ τ῀ βασιλείων] Τῶν βασιλέων *Big.* τ῀ βασιλείας *Epiphanius.* Melius alii. Nam in genere *Rabbath* רבת, i. e. עיר רבת, & dialecto Philadelphena רבתא aut קרתא רבתא, ῥαββὰθ & *Cartha rabbatha*, πόλις βατίλει῀, *ſedes regia*, μιγαλοπολις ipſa voce. Unde Doctores Alexandrini ברבת בני עמון interpretati ſunt ὁ τῇ ἄκρᾳ τ῀ ἀμμών. Huc pertinere putabis hæc Euſebii Loca ſacra: Ἀμμὰν κ῀ ἀμμὼν ἡ νῦν φιλαδέλφεια, πόλις ἐπίσημ῀ τ῀ ὡραίας. (Joſepho quidem l. 1. c. 11. §. 5. τ῀ κοίλης συρίας; quod etiam Stephanus Byz. Cl. Ptolemæus, Plinius Secundus, & ipſe rex Antiochus bene norant. Quippe ut Syrus Arabſve ea potitus eſſet, ita climatis nomen ſolebat hæc urbs variare.) κατώκουν δ' αὐτὴν μ῀τέρων οἱ ῥαφαεῖται, ἔθν῀ ἀρχαῖον, ὅπερ ἀνέλον οἱ υἱοὶ λὼτ οἱ ἀπὸ ἀμμών. Idem alibi ῥαββὰ (*Rabbath* Hieronymo interpreri) πόλις βασιλείας ἀμμών. αὕτη ἐστὶ φιλαδέλφεια· μέμνη῀ αὐτ῀ κ῀ ἱερεμίας. Plinius inſuper monet hanc & Damaſcum Raphanamque ex decem urbibus illuſtribus Syriæ in Arabiam recedere. Idem animadvertit S. Hieronymus ad Ezech. c. 25. *Filii Ammon habebant Metropolin nomine Rabbath, quæ hodie à rege Ægypti Ptolemæo cognomento Philadelpho, qui Arabiam tenuit cum Judæa, Philadelphia nuncupata eſt. Dicitur autem quod Nabochodonoſor capiet urbem Rabbath: quæ vel proprie hoc appellatur nomine, vel ob magnitudinem; Rabbath enim maxima dicitur.* Et ad Ezech. c. 21. 20. *Cum venerit ad ſolitudinem ad bivium* (שנים דרכים) *terræ Arabiæ, quæ appellatur filiorum Ammon; quarum una via Jeruſalem ducit ad dextram partem; ſiniſtra vero ad Rabbath filiorum Ammon: quæ eſt civitas Metropolis, & hodie Philadelphia nominatur.* Diverſa quædam ibidem Græce commentatus eſt B. Theodoretus: Ὡς οὖν εἰκότι φησὶ δίοδον μίαν ὁδὸν διχῇ μεριζομένην, κ῀ τὴν μὲ κατ' εὐθὺ τ῀ ἱερουσαλὴμ φερομένην, τὴν δ' εἰς τὴν ῥαββὰθ ἡῶν ἀμμῶν διατεμνομένην. Ῥαββὰθ δ' ἡῶν ἀμμὼν εἶπεν, ἐπειδὴ ἐστὶ κ῀ ἑτέρα ὁμώνυμ῀, ἡ δ' ἀμμάν. Ταύτην δ' τὴν δ' ἀμμὰν φασί τινες εἶναι τὴν ὑπ' ἀρχαίας φιλαδέλφειαν καλουμένην, ἥτις μέχρι νῦν ἀμμὰν τῇ ἐπιχωρίῳ φωνῇ μ῀τροπολίτης. Idem Antiſtes ad Jer. c. 49. ῥαββὰθ πόλις λὼ τ῀ ἀρχαίας. Polybius enim in bellis Antiochi & Ptolemæi meminerat ejus p. 577. nomine Ῥαββάθαμανα τ῀ ἀραβίας, imo ἐπὶ βενῶν κεῖσ῀ τὴν πόλιν, δύο τε τόπους μόνον ἔχειν μ῀τόδου. Mirum tamen Polybium non *Philadelphiam* hanc nuncupaſſe, ſed jamdiu à morte Ptolemæi cognominis vetus nomen nimiſque longum barbarumque retinuiſſe, niſi alia urbs *Philadelphia*, alia forte *Rabatammana*. Theodoretus etiam, quod videmus, de eo dubitavit. Victor tamen ad Jeremiæ c. 49. λὼ δ' ζέῦ πόλις ἀμμὼν, κ῀ νῦν δ' κώμη ὡς ἀπὸ δεκαπέντε σημείων ἀπὸ ῥαββὰθ, τ῀ νῦν καλουμένης φιλαδελφίας. Olympiodorus quidem ſimplicius, ῥαββὰθ πόλις ἀμμανιτῶν. οἱ δ' υἱοὶ ἀμμὼν ἀμμανῖται, ἀπὸ δ' ἀμμὰν ὄντες: ſic enim Joſephus pronuntiarat יבן S. Codicis. Deinde B. Hieronymus ad Amoſi primum, *Super tribus ſceleribus filiorum Ammon, qui de Lot ſtirpe generati ſunt, & habitant in Arabia ubi nunc eſt Philadelphia. Ignem ſuccendam in muro Rabba*, רבה, *quæ fuit Metropolis Ammonitarum.* Hanc urbem Syriæ Arabiæque confinem, & regionis Decapolitanæ non minimum decus neque præteriit Byzantinus ille Stephanus, Ῥαββαλάμμανα, πόλις τ῀ ὀρεινῆς ἀραβίας. Iterum, Εἰσὶ κ῀ ἀμμανῖται, ἀφ' δύο μιᾶ. χρῶν῀ τ῀ ναίουσιν ἀραβίαν, ὡς ἱστορ῀, puta ἀρχ. l. 1. c. 12. ἐκλήθησαν δ' ἀπὸ ἀμμὼν δ' παιδὸς λώτ῀ κ῀ τ῀ νεωτέρας θυγατρός. Tertioque, Κ῀ φιλαδέλφεια, τ῀ συρίας ἐπιφανὴς πόλις, ἡ μ῀τέρων ἄμμαν, εἶτ' ἀσάφ῀, (ne vix accedo) εἶτα φιλαδέλφεια, ἀπὸ πολιμαίου δ' φιλαδέλφου. ὁ πολίτης φιλαδελφεύς. το δ' φιλαδελφιῶς, ἐπιχώριον. ὅτω δὲ ἰώσηπ῀ κ'. τ῀ ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας. BERN.

h Παίσαντ῀,] Πεσὼν῀ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

i Αγαγὼν] Καὶ ἀγαγὼν *Big. Samb.* & *Vat.*

k Επὶ τῷ Ιορδάνῃ,] Επὶ τ῀ Ιορδάνην *Big.* & *Samb.*

l Κατὰ τὸ μέγα πεδίον] *Caſtris itaque noviſſimis exercitum ſuum conſtituit Moyſes, de Madianitis debellandis meditans, in planitie Moabica; præſertim enim dictus eſt ille locus* ערבות מאב ירחו *à* πεδιὰς μωάβ, ערבות τὰ τίμπη, *ſive Joſepho interprete tum hoc tum alibi* τὸ μέγα πεδίον, *quaſi* ערבת רבה: *Michæque Vati c. 6. 6.* שטים *i. e.* χοῖνοι, *aut potius* χίνοι LXXII. *Interpr.* σαττὶν *Euſebio*, Setim *Hieronymo*, & *Jonathæ Judæo* מישר שטין ἡ πεδιὰς σιττὶν, *propter Jordanem fluvium è regione Jerichuntis* ירחו *i. e. Δωρμῆ dialecto Chananæa, aut* בקיעא *Arabica; cujus palmas odoraque balſama nulla non concelebrat hiſtoria. Vide Num. c. 22. & de Jerichunte Strabonem p. 525. Flaviumque l. 5. Bellorum c. 26. ubi ſuaviſſimam urbem ſua cum paradiſo pulchre deſcribit.* BERN. *Sc.* in planitie *Moabitica*, quæ nonnullis dicitur ἡ πεδιὰς σιττὶν. Vide *Euſebii* Onomaſt. v. Αραβὼθ Μωάβ.

m Ἀντικρύς.] *Big.* & *Samb.* ἀντικρύ. Attice pinges ἀντικρὺς aut ἄντικρους, cum *Baſ. Gen. Hen.* & *Busb.* Eodem animo ἱερεχοῦντ῀ ἔναντι *Zonaras* in Annalibus. De loco autem illo בערבות מואב מעבר לירדן ירחו Num. c. 22. 1. c. 33. 48. & paſſim, ubi jam caſtra ſecunda poſt XL poſuerant Hebræi, finemque attigerant longi erroris, hæc docte diſſerunt Euſebius Hieronymuſque: Αραβὼθ μωάβ, ἔνθα δεύτερον ἠριθμήθη ὁ λαὸς (ὁ μὲ ἀκύλας ἐρημικὰ, (quod addo) ὁμαλὰ, (ὁ δ' σύμμαχ῀) τὴν πεδιάδα τ῀ μωάβ, ἣ ἐστιν ἐπὶ τ῀ Ιορδάνου κ῀ ἱεριχώ. καὶ ἐστὶ τόπ῀ εἰς δεῦρ῀ δεικνύμεν῀ ἀπὸ τῶ ὄρει φογὼρ, ὃς ἀπέχει) ἀνιόντων ἀπὸ λιβιάδ῀ ἐπὶ ἰεριὼς (I. ἰεριὼς) τ῀ ἀραβείας, ἀνίκρυ ἱεριχώ. Αραβὰ ἀκύλας κενὸν ἄλιον (emendo ἀκύλας ὁ τῶν ὁμαλῶν, σύμμαχ῀) ὁ τῇ πεδιάδι, διοδοτίων ὁ δυσμῶν, κ῀ πάλιν ὁ τῇ ἀοικήτ῀. Vide Job c. 39. 6. *Araboth Moab, ubi ſecundo numeratus eſt populus, quod Aquila interpretatur humilia ſive æqualia Moab, hanc habens conſuetudinem, ut eremum propter planitiem ὁμαλὼ i. e. æqualem interpretetur & planam. Denique Symmachus pro Araboth Moab, Campeſtria Moab tranſtulit.* (Hunc ſane interpretem imitatur Rector Bethleemiticus in verſione ſua Biblica, & ad Manſiones Hebraicas. Quinimo τὴν πεδιάδα ſeu *prata plana* Moabi indicant משרי Onceloſi & Uzielidis, atque בקיעא & נקיעא Samaritarum.) *Et eſt uſque hodie locus juxta montem Phogor euntibus à Libiade in Esbum Arabiæ* (חשבון) *contra Hiericho, qui ita appellatur Araba. Hanc ut ſupra Aquila tranſtulit planam, Symmachus interdum campeſtrem, interdum inhabitabilem; Theodotion occidentalem;* Doctores equidem Alexandrinos ſecutus. Alibi iidem, Βεθφογὼρ πέρα τ῀ ἰορδάνου, πόλις ἡῶν ῥαβὶν πλησίον τ῀ φογὼρ, ἀπέναντι ἱεριχώ, ἀνωτέρω λιβιάδ῀ σημείοις ϛ'. Quod eſt verbis Hieronymi πολυγλώττως, *trans Jordanem*, (quomodo loquitur Lex Divina בעבר הירדן, licet Moyſes cis beatum illum fluvium haud unquam pedibus ſteterat) *juxta montem Phogor, contra Hiericho, ſex millibus paſſuum ſupra Libiadem.* Noſtis jam locum fatuo Balaco, Moabitis ſimul & Madianitis inceſtis turpibuſque ſemper nationibus fatalem; quantum profecto pratum inter Tiberiadem & Aſphaltitin ſiniſtris aquis Jordanes amnis rigat. BERN.

n Πολέμους] Πολεμίους *Big.* & *Samb.*

nn Ολίγων ἡμερῶν] Forte δι' ὀλίγων ἡ. COCC.

ὁ Δῳὸ-

Θεῷ, καὶ τὸ λαὸν διωχήσας, μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν ἐξέπεμψε, [o] δηώσοντας τὴν Μαδιανιτῶν γῆν καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν [p] ἐκπολιορκήσοντας. Ἔθ δὲ [q] ἐκπολεμωθῆναι πρὸς αὐτὸς αἰτίαν ἔλαβε τοιαύτην.

β'. [r] Βαλακος ὁ τῶν Μωαβιτῶν βασιλεὺς, φιλίας αὐτῷ πατρῴας ὄσης καὶ συμμαχίας πρὸς Μαδιανίτας, ἐπὶ τὸς Ισραηλίτας τοσῦτο [s] φυομένης εἰδὼς, καὶ περὶ τῶν αὐτῷ πραγμάτων [t] λίαν δίλαβὴς ἦν. καὶ γὰρ [v] ὐδὲ ἐπέπυστο γῆν ἄλλην πολυπραγμονεῖν τὸς Ἑβραίους, ἀπηγορευκότος τοῦ Θεοῦ, κληρωσομένους τὴν Χαναναίων· [x] καὶ θᾶττον ἢ φρονιμώτερον ἐγχειρεῖν ἔγνω [y] τοῖς λόγοις. καὶ πολεμεῖν μὲν ὐπὶ ταῖς [z] ὑπερβολαῖς, θεσπίσας τε ἐπὶ τῷ κακοπραγίας [a] καταλημμένοις, οὐκ ἔκρινε. κωλύσαι γὰρ, εἰ δύναιτο, ψυχῇ [b] μειζόνως, λογιζόμενος πρεσβεύσαι πρὸς Μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. [c] οἱ δὴ, ἦν γάρ τις ἀπὸ Εὐφράτου Βάλαμος, μάντις ἄριστος τότε καὶ πρὸς αὐτὸς ὑπερδείως ἔχων, [d] πέμπουσι μετὰ Βαλάκου πρέσβεων [e] ἄνδρας τῶν παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων, παρακαλέσαντας μάντιν ἐλθεῖν, ὅπως ἂν [f] ἐπ' ἐξωλείᾳ τοῦ Ισραηλιτῶν ἀρὰς [g] ποιήσηται. παρασκευασμένους δὲ τὸς πρέσβεις δέχεται [h] ξενίᾳ φιλοφρόνως. καὶ [i] δειπνίσας

cepisset, copiarum partem *satis magnam* ad Madianitarum terram populandam vastandamque emisit, & ad patrias eorum urbes expugnandas. Bellum autem iis intulit, ex hujusmodi causa.

2. Balacus Moabitarum rex, paterna amicitia & societate cum Madianitis junctus, ubi Israëlitarum potentiam tanta incrementa cepisse viderat, de regno etiam suo in magna erat solicitudine. Non enim audiverat Israëlitas terram aliam quæsituros esse (cum hoc vetaret Deus) postquam Chananææ possessionem adepti essent: ideoque celerius quam prudentius statuit *eos* artibus & fallaciis aggredi. Et quidem pugnare contra eos prospero rerum successu elatos, & qui ex adversis animos majores sumpserant, haud sibi commodum judicavit: sed *potius* prohibere, quantum in se erat, ne potentiores evaderent; id sibi faciendum censens, ut legatos ad Madianitas de rebus suis mitteret. Illi vero, quod esset Balamus quidam ab Euphrate, vates eo tempore præstantissimus & cum iis necessitudine junctus, cum Balaci legatis mittunt etiam de suis viros honoratissimos, qui vatem accerserent, ut Israëlitas diris devoveret. Legatos quidem, VI. *Balacus, copiis suis diffisus, Balaamum vatem accersit, ut diris devoveret Israëlitas. Num. c. 22. Deut. 2. 9.*

o Δηώσοντας] Ita in *MSS.* (& *Tar.*) in *Editis* perperam δεισώσοντας.

p Ἐκπολιορκήσοντας.] Πολιορκήσοντας *Vat.*

q Ἐκπολεμωθῆναι] Id placet mihi cum *Big.* & *Tar.* Quomodo apud Hesychium legitur ἐκπολευῶσαι, πολεμοποιῆται. ἐκπολεμωθῆναι *Bas. Gen.* & *Hen.* BERN. & HUDS.

r Βαλακος] בלק *Balacus*, *Philonis* βαλάκης, *Moabitis suis & auxiliis Madianicis diffisus pro viribus ac victoriis Israelitarum, ad diras imbellesque execrationes convertit, accersito hariolo Adiabeno,* מן אדם מהררי קדם או ארם נהרים LXXII. *Interpr. nomine Balamo,* בלעם Bilham *Masoretis*, βαλαὰμ LXXII. *Interpr. Philoni, Samaritis, & ex nostris Petro Judaque, & quidem ab ore Rabbinorum* Balaam *Hieronymo interpreti, nec non ipsa dialecto Mesopotamena* בִּלְעָם Balhamo, *quod est* בלען Balhan *Chaldaica*, helluo, comestor, pernicies ciborum: *sicut* ἐτυμολογοῦσι לבק pernicies hominum, ἐκπορθήτωρ, τειχισελλήτης. בן בעור *natus Behoro seu Bosoro*, בן בצר & βασὲρ *in altera Epistola Petri, ubi tamen loci Ecclesiæ Syræ lectitant* בר בעור: *sicut dicuntur liberius* צאן & ארן, ארנא & עז, *&c. propter similia & æque aspera elementa* ץ & ז. *Balhamus seu* βάλαμος *iste,* הכוהם *i. e.* οἰωνοσκόπος *dictus est Josuæ duci, i.* φοφήτης *S. Petro, Talmudistis i.* הרשע ποιητὴς, *omnibus eodem animo. Quocirca S Hieronymus in Quæstionibus Rabbinicis:* Ex genere Bauz, *seu* Buz, est Balaam ille divinus, ut Hebræi tradunt, qui in libro Job dicitur Eliu: [*Imo ex* Booz *atque* Ruth *augurem illum fatum referunt Talmudistæ, nec vero tempora conveniunt, Synhedrin f.* 105.] primum vir sanctus & prophetes Dei, postea per inobedientiam & desiderium munerum, dum Israel maledicere cupit, divini vocabulo nuncupatur. *Idem plane in corpore Talmudico occurrit inter apophthegmata Johannis Amorai, qui cum Hieronymo nostro seculo eodem floruit, f.* 106. *a. Synhedrin,* ואין בלעם הקוסם נביא שקר *quod est in Pesicta* אר" יוחנן בתחילה נביא ובסוף קוסם ψαδοπροφήτης, *ubi de illo vate etiam refertur,* ארז אשר תכרך מבורך לפי שהיה מכשפתת קמואל אבי ארם ומדבר הירז נרוח הקדש ומכיון שערת הזעם. *Hæc ita adducere debui, ut sciant literarum Hebraicarum osores vel nugas Rabbinicas vetustatem habere commentationibus Ecclesiæ nostræ (hoc addo) plerumque majorem. Verumtamen Adamantius pro sua indole quam audaci Balami hujus vaticinia sermone patrio conscripta docuisse asserit tres Magos, cur ac quando infantem Jesum olim irent adoratum: quod ineptum & infra fidem Christianam. Prudentius tamen adnotarunt in Pesicta majore prisci Doctores Judæorum excelluisse opulentum (rarum & illud) hunc augurem præ ceteris profani orbis arte sua,* אין לך נביא ונריב באומות העולם יותר מבלעם הרשע. *Quinetiam extra Israel quandoque audiri prophetiam veram asseritur hoc exemplo,* εἰς καθάπερ ἐν τῷ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ἐκείνῃ, לטרדן ליום הרין *Pesicta f.* 56. *Quoniam autem movi jam hanc literaturam, pergam & isthæc ab Origene describere,* Ajebat ergo magister quidam qui ex Hebræis crediderat, tali Moab usus est exemplo, Sicut ablingit vitulus &c. *Num. c.* 22. 4. כלחך השור; ob hoc sine dubio, quia vitulus ore abrumpit herbam de campo, & lingua tanquam falce quæcunque invenerit secat. Ita ergo & populus hic, quasi vitulus, ore & labiis pugnat, & arma habet in verbis & precibus. *Conveniunt profecto & huc Commentaria Judaica; sunt enim Pharisæi admodum similes inter se ævo eodem aut diverso.* ראו כואב את ישראל נוצחים שלא ככנתב העולם מרת ישראל כי אין כחו אלא בנפיו אמרו (זקני מרין) אף אנו נבוא עליהם בארם שכחו בנפיו: *aut ex Tauchuma paulo concinnius,* כלחוך השור מרח שור כוחו בפיו אף הם כוחם בפיהם. *Magus autem legatos Moabitas ad flumen Euphraten in* Pathuris, פתורה *Legislatori,* פתורה φαθουρὸς toties *Paraphrastis Samaritanis, laute excipiebat. Quinetiam monent Hieronymus noster, & verpus Uzielides* hariolationem Onirocritam & בחור חלמיא *ea voce indicari. Leges tamen hanc historiam verbis Moysis Num. c.* 22. *c.* 23. *& c.* 24. *aut illis Philonis & ἐξηγητῦ p.* 436. *&c. vel Originis* φιλονίζοντος *& ad ἀεσεμ. homil.* 13. *&c. neque omittenda sunt Jos. c.* 13. 22. *& c.* 24. 2. *Judic. c.* 11. 25. *Deut. c.* 23. 4. *Michæ c.* 6. 5. 2 *Pet.* 2. 15. *aut Apoc. c.* 2. 14. BERN. *Philoni* Βαλάκης, p. 643.

s Φυομένης ἰσχὺς,] Φυσομένης *Big.* (& *Coll. Voss.*) φυσωμένης *Vat.* HUDS. Forte φυσωμένης, quanquam & Vet. *tanto cremento proficere.* COCC.

t Λίαν δίλαβὴς] *Samb.* δίλαβὴς λίαν *Ld.* BERN.

v Οὐδὲ ἐπέπυστο] *Bas. Gen.* & *Epiph.* οὐδὲ πέπυσο. *Big.* οὐδὲ ἔπυσο: atque *Samb.* perite οὐδὲ ἐπέπυσο. Quippe sic aiunt Scholæ Hebraicæ de Num. c. 22. 1, 2. אעפ"י שאמר לישראל אל תצר את מואב היו מתראין מהן. Idcirco haud necessariam offendo correctionem hanc aut interpretationem in bibliotheca Schotani, καὶ γὰρ οὐδὲ πέπυσο γῆν ἄλλην ὁ πολυπραγμονεῖν τὸς Ἑβραίους (ἀπηγορευκότος θεοῦ) κληρονομήσειν τὴν χαναναίαν. *Non credebat enim aliam terram non quærere Hebræos (cum tamen vetuisset Deus) acquisituros Chananæam.* BERN. Ita *Samb.* (& correxit *Coccejus*) idemque forsan voluit *Big.* (& *Coll. Voss.*) qui habet οὐδὲ ἔπυσο. in *Editis* οὐδὲ πέπυσο pro οὐδὲ ἐπέπυσο. Locum sic legit vertitque *Schotanus*, οὐδὲ πέπυσο γὰρ ἄλλην ὁ πολυπραγ. τὸς Ἑβραίους (ἀπηγορευκότος θεοῦ) κληρονομήσειν τὴν Χαναναίαν. *non credebat enim aliam terram non quærere Hebræos (cum tamen vetuisset Deus) acquisituros Chananæam.* Verum *Epiphanius* hoc modo, *denique non credebat terram aliam Hebræos quærere quam suam, cum promisisset utique Deus Ch. illos possessuros.* ac si legisset οὐδ' ἐπέπυσο & dein προφητικὸς, atque κληρονόμους.

x Καὶ θᾶττον ἢ] Illud καὶ non agnoscunt *Big. Samb.* & *Vat.*

y Τοῖς λόγοις.] Conjectura misera *Tar. Big.* τοῖς νέοις, & ex versione *Gelenii* concepta. BERN. Forte ἔργοις. COCC.

z Εὐπραγίαις, θεσπίσας τε] *Bas.* & *Gen.* δυπραγίαις θεσπιστέοις γεγραμμένοις ὑπὸ τῆ κακοπραγίας καταλημμένοις οὐκ ἔκρινε *Big.* & *Samb* δυπραγίαις θεσπίσας τε δὲ τῆ κακοπραγίας, vel θεσπίσας τε τῆ κακοπραγίας *Tar. Big.* Schotanus saltem de graviore quodam vitio questus est. Sed vel excusos codices Rhetorum tropus versioque Scholastici satis tuentur, vel scribendum ἐπὶ τοῖς δυπραγίαις, θεσπίσας τε ὑπὸ τῆ τὸ πολεμίων κακοπραγίας καταλημμένοις. Mox *Samb.* δ' εἰ. & dein Πρεσβεῦσαι πρὸς μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. οἱ δὴ, ὦ γάρ ——— πέμπουσι *Bas.* & *Gen.* πρεσβεῦσαι (aut καὶ πρεσβεῦσαι *Big.*) πρὸς μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. ὁ δὴ, ὦ γάρ ----- πεμφθ *Samb.* & *Big.* λογιζόμενος καὶ πρεσβεῦσαι πρὸς μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. οἱ δὴ, ὦ γάρ ——— πέμπουσιν Epiphanii in oculis. BERN.

a Καταλημμένοις,] Forte ἐμπεπλησμένοις. COCC.

b Μειζόνως,] Ita *Samb.* μεγάλως λογιζόμενος, πρεσβεύσας πρ. *Bas.* & *G.* μεγάλως, λογιζόμενος καὶ πρεσβεῦσαι *Big.* (*Coll. Voss. Tar*) & *Vet. Interpr.*

c Οἱ δὴ] Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* ὁ δὴ, ὦ γάρ τις ——— πέμπουσι *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Big.*

d Πέμπουσι] *Big.* & *Coll. Voss.* πέμπει.

e Ἄνδρας τῶν] Ἄνδρας παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων *Bas.* cum *Gen.* ἄνδρας τῶν παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων *Big. Samb.* & *Tar.* ἄνδρας παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγους *Burius* meus. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἄνδρας παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων *Bas.* & *G.* ἀνδρας τὰς παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγους *Vat.*

f Ἐπ' ἐξωλείᾳ] *Bas.* ἐπ' ἐξωλίᾳ. BERN.

g Ποιήσηται.] Ποιήσαιτο *Vat.*

h Ξενίᾳ φιλοφρόνως] Ἐπὶ ξενίᾳ *Vat.*

i Δειπνίσας] *Samb.* δειπνίσας, verbo agentis & excipientis epulis. Alterum præstat. Verum de hoc augure & de Moabitarum Principe juvat forte adnotare ex Philone, Οὗτος ὁ πό-

dem, postquam advenerant, benigno hospitio excepit: cumque cœnæ adhibuisset, Dei sententiam, quæ foret de Madianitarum postulatis, perquisivit. Deo autem ei, *ne una cum illis iret*, obstante, ad legatos revertitur, præ se ferens alacritatem & studium obsequendi illorum precibus votisque, illis vero subjiciens Deum voluntati ejus resistere, qui ipsum ad tantam *famæ* celebritatem vera loquendo prædicendoque perduxerat. Nam exercitum illum, cui diras imprecatum ipsum venire postulant, Deo carissimum esse *ajebat:* simulque suadebat, ut, hanc ob causam ad illos profecti, suas Israëlitis donarent inimicitias. Cum hæc dixisset, legatos dimisit.

Tum Balamus, secunda magisque magnifica legatione victus, sese comitem dat legatis. Num. c. 22.

3. Madianitæ vero, instante adhuc magis Balaco [1] & magna pollicente, alteram ad Balamum legationem mittunt. [2] Atque ille, studens istorum voluntati morem gerere, Deum consuluit. Deus autem, indignatus quod *iterum* tentaretur, imperat ut legatis nihil contradiceret. Is vero, haud suspicatus Deum hæc [3] jussisse ut ipsum ludificaret, cum legatis recta contendit. At dum iter faceret, in loco quodam angusto, maceria utrinque sepiente, ei occurrit Dei angelus; atque asina, qua vehebatur Balamus, sentiens Dei spiritum *sibi obviam* venientem, cum Balamo *de via declinavit* ad alterum septum, nihil morans verbera, quæ ei intulit Balamus, offensione pedis ad maceriam læsus. Cum autem, instante angelo, asina *iterum* percussa succubuisset, vocem humanam Dei voluntate edens Balamum ut injustum increpuit: quod cum prioribus ministeriis nihil habuerit de ea querendum, nunc vero plagas infligat, non in-

Asina, Dei angelo in via stante, verberibus affecta Balamum alloquitur.

πήσας ἀνέκρινε τὸν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, τίς ἐστιν αὕτη ἐφ' οἷς Μαδιανῖται παρακαλοῦσι. τοῦ δ' ἐμποδὼν στάντος ἀφικνεῖται πρὸς τὰς πρέσβεις, παρορμῶν μὲν καὶ παρακαλῶν τὸν ἰδίαν ἐμφανίζων αὐτοῖς εἰς [k] ἃ δέονται τυχεῖν, [l] τὸν δὲ Θεὸν ἀντιλέγειν αὐτοῦ τῇ προαιρέσει δηλῶν· ὃς αὐτὸν ὅτι τοσοῦτο κλέος δι' ἀληθείαν καὶ τὴν τούτου παρρησίαν ἀράμενοι. τὸ γὰρ σφέτερον, [m] ὦ καταφρονούμενον αὐτὸν ἐλθεῖν παρακαλοῦσι, δι' ὑπούλους εἶναι τῷ Θεῷ· συμβάλλοι τε πρὸς τούτοις τὴν αἰτίαν παρ' αὐτοὺς χωρεῖν, τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς τοὺς Ισραηλίτας [n] καταλυσαμένους. καὶ τοὺς μὲν πρέσβεις ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε.

γ'. Μαδιανῖται δ', Βαλάκου σφόδρα ἐγκειμένου καὶ δέησιν λιπαρὰν προσφέροντος, πάλιν πέμπουσι πρὸς τὸν Βάλαμον. κἀκεῖνος, βουλόμενος [o] χαρίζεσθαι τοῖς ἀνδράσιν, ἀνήρετο τὸν Θεόν. ὁ δέ, καὶ [p] τὸ πείρας δυσχεράνας, κελεύει μηδὲν ἀντιλέγειν τοῖς πρέσβεσι. [q] ὁ δ' οὐχ ὑπολαβὼν ἀπάτην ταῦτα τὸν Θεὸν κεκελευκέναι, σωπῇ τοῖς πρέσβεσι. κατὰ δὴ τὴν ὁδὸν ἀγγέλου θείου προσβαλόντος αὐτῷ [r] κατά τι στενὸν χωρίον περιειλημμένον [s] αἱμασιαῖς διπλαῖς, ἡ ὄνος, ἐφ' ἧς ὁ Βάλαμος ὠχεῖτο, σωθεῖσα τοῦ θείου πνεύματος ὑπαντῶντος, ἀπέκλινε τὸν Βάλαμον [t] πρὸς τὸ ἕτερον τῶν φραγμῶν, ἀναισθήτως ἔχουσα τῶν πληγῶν, ἃς ὁ Βάλαμος ἐπέφερεν αὐτῇ, κακοπαθῶν τῷ σκέλει τῇ [v] πρὸς τὸν φραγμόν. ὡς δ' ἐγκλίνουσα τὴν ἀγγέλου ἡ ὄνος πυκνομένη ὤκλασε, κατὰ βούλησιν Θεοῦ φωνὴν ἀνθρωπίνῳ λαλεῖσα κατεμέμφετο [x] τὸν Βάλαμον ὡς [y] ἄδικον,

λεως (perstringit autem iste bellum Amorrhæum) ἅπαξι μὲν τοῖς ἀνιαροῖς ἔθνεσι φοβερὸν συνεργάσαι, διαφερόντως δὲ τοῖς ὁμόρως. εἰς ὃ δὴ τὸ ἀσυγκρίτων βασιλέων, ὀνόματι βαλάκης, μεγάλων καὶ πελωρίων ἀνθρώπων καὶ ἱππικῶν βασιλέων ὑπηρχόντων (Ita solent Scriptores Judaici omnis ævi ex rebus parvis magnas confingere, modicosque tumulos ad sidera usque efferre, lectore tamen ridente.) πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἀπιστῶν, ἄνωθεν μὲν ὑπαντῶν οὐκ ἐδέχετο. τὸ συμποδίζειν δὲ ὅπλων ἐλαύνοντι πόλεμον διαδιδράσκων, ἐπ' οἰωνοῖς δὴ καὶ μαντείας ἐπιπέλοι, νομίζων ἀρᾶς τινὶ συνήσεσθαι τῶν ἄμαχον ῥώμῃ τὸ ἐφαίνων καθελεῖν. ἀπὸ δὲ λῶ κατ' ὀλίγον τὸ χρῆσον ἐπὶ μαντείᾳ περιόντι μετοπωρίαν οἰκῶν, ὃς ἄπαξ μὲν ἐμεμνήκει τὰ μαντικῆς εἴδη. οἰωνοσκοπίαν δ' οὐ τοῖς μάλιστα συνεκτρεχούσης ἐλαυνόμενος. ὥσθ' ὅτε μὲν τοῖς μὲν ἐπουρίζειν θεσπίζοντος· τοῖς δὲ αὐχμόν τε καὶ φλοιμὸν οὐ μέτρῳ χειμῶνι· τοῖς δ' ἐς σωτηρίας πρόοδον, καὶ ἐμπαλιν λιμὸν φορᾶν· οὐδὲν ἧττον πλημμύρας ποταμῶν καὶ κατόσεις, καὶ θηρείας λοιμικῶν νοσημάτων καὶ ἄλλων μυρίων· ὧν ἔκαστον ὁ προθεσπίζειν δοκῶν ὀνομασάτω λῶ. ——— ὁ δὲ οὐδὲ ἀπὸ φρενήματος ὑψηλοῦ καὶ βεβαίου, ἀλλὰ τὸ πλέον ἀσείζοντος· ὡς ὅτι τις ἐλογίων προφητῶν γεγονὼς, καὶ μηδεν ἀνω χρησμῶν εἰωλῶς πράττειν τὸ θεῖον, ὑπανεδύετο λέγων θεὸν ἐπιτρέπειν αὐτῷ βαδίζειν τὸ θεῖον. Hic itaque unus ad Parasam *Balac*, profusus adeo, loco esse queat Steuchi, Cornelii Lapidei, Lorini, Menochii, & similium, quorum sane commentis consumitur & ætas & ingenium Theologastrorum. BERN.

k Α δέον] τυχεῖν,] Lege οὗ. COCC

l Τὸν δὲ Θεὸν] Τὸν θεὸν δὲ ἀντιλέγειν *Samb.* & *Big.*

m Ω καταφρονούμενον] Est (*Tar. Big.*) qui malit ᾧ καταφρονούμενον, sine causa.

n Καταλυσαμένους.] Καταλυσουένους *Hen.* & *Busb.*

1. *Et magna pollicente,*] Ita placuit δεῖσθαι λιπαρῶν προσφέροντος· interpretari, convenienter *Sacris literis*, atque etiam *Philoni*, qui ad Balamum allata prodit πλείω χρήματα, καὶ προτιμότερα δωρεάς.

2. *Atque ille,*] *Chresmopola Euphratensis, secunda magisque magnifica legatione victus, experitur rursum* Oracula, *sed jam dubia, dictis prius quasi adversa & involuta, ut Numinis esse possint offensi valde & asperantis, Num. c. 22. 20, 22, 25. O Josephum optimarum literarum egregium interpretem! Malam tamen viam, obstante Angelo vindice,* τῷ κατηγόρῳ שטן satan *apud Aquilam, quem putant Theodoretus aliique Ecclesiastici Michaelem fuisse, Magus molitur, ex scotomate avaritiæ cæcior Tiresia, stupidior asina. Pigra enim bestia planeque ἀμαυρόν τι φωνοῦσα, qua tunc vehebatur, ὃν ὡς ἔπος φωνῇ φθεγξαμένη (quod profecto de bove mirum minus, quam in Gentium historiis frequens, ut facile semper fuit nostro generi* ἔξοχον.) ἐκώλυε τὸν δι' ἀφροσύνην ἔξω πορεύεσθαι, *quod ad suos scripsisse creditur B. Petrus post Moysen apud. c. 22. Attamen jumento Balamico os aperiebatur præter naturam, aut juxta commentum pristorum Pharisæorum loquendo, creabatur istud vespera primi Sabbati cum cæteris rerum prodigiosarum. Vide horum* Capitularia, אבות *c. 5. §. 6. & Tractatu minore, & Cosri p. 254. Cavebunt adeo pii hominum ne accedant ad Literaratores Judaicos, Saadiam, Samuelem Hophnidem, Samuelem Castorem, neque ad Moysen natum Maimone l. 2. c. 43.* Doctoris: *qui enigmata, phantasmata,* בחלום או במראה הנבואה, *aut plane somnia esse, non veram rem gestamque palam ferre arbitrantur, quæcunque super asino loquente ac disputante narraverat melior Moyses. Insuper hac de re post Chiam doctorem dicere aliquid voluit Abenesdras Astrologus, nec quidem potuit præter ridicula ac vanissima. Cæterum cum loquacis mandibula cilli istius, cumque malo onere ejus pueriliter, ludunt Doctores Ænigmatici, præsertim Adamantius Hom. 14. & 15. Abeat ergo hinc Mohammedicæ superstitionis dignus præco.* BERN.

o Χαρίζεσθαι] Χαρίζεσθαί τι τοῖς *Vat.*

p Τῆς πείρας] Quid si τὰς πείρας. COCC.

q Ο δ' οὐχ ὑπολαβὼν] *Big. Samb. Epiphan. Schotanus*que, uti exigit ea sententia. ὁ δ' ὑπολαβὼν ἀπάτη typis haud integris *Bas.* & *Gen.* Ait enim hac de causa Comestor, *Josephus videtur velle, quod Dominus iratus, quasi ironice dixerit ei, Vade cum eis. Quod quia non intellexit, obstitit ei angelus.* BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὁ δ' ὑπολ. unde *Schotanus* legendum esse conjecerat, ὁ δ' μὴ ὑπολαβών: insuper adjiciens, *est enim* ἀπάτη ἀγαθή. de qua videsis *H. Steph.* in *Thes. Gr.* voce ἀπάτη. Arbitror ipse, *Josephum* male de Deo pronunciasse.

3. *Jussisse ut ipsum ludificaret,*] *Jussisse fallacia* (hoc est, *tentando*) interpretatur *Clericus* ad *Num. c. 22.*

r Κατά τι στενὸν χωρίον] Ita *MSS* in *Editis* κατά τι τὸ στενὸν χ. HUDS. Τι τῶν στενῶν χωρίων, ut mox τι τῶν ἐρῶν. REL.

s Αἱμασιαῖς διπλαῖς,] *Bas.* & *Gen.* αἱματίαις διπλαῖς accentu male promoto. Hoc idem in Sacris גדר כזה וגדר כזה. BERN.

t Πρὸς τὸ θελκόν.] *Bas. Gen.* & *Hen.* πρὸς τὸ ἕτερον τῶν θελκῶν, pro τῶν θελκίων. *Zonaras* huc, ἡ ὄνος ἡ ὁ βαλαὰμ ἐπωχεῖτο, συνεῖσα δὲ θείου πνεύματος (sic Dei *angelum* vocat Josephus, pariter ut Philo eundem θείαν ὄψιν) ὑπεχώρει, διὰ τὰς πληγὰς ἐκδίδω. BERN. Sic *Big.* (*Coll Voss.*) *Samb.* & *Vat.* πρὸς τὸ ἕτερον *Bas. G.* & *Hen.*

v Πρὸς τὸ θελκόν.] Vel leges cum *Hen.* & *Busb.* πρὸς τὸ θελκίον. Attamen *Bas.* & *Gen.* rursus præter usum ac ritum Græcanicum πρὸς τὸ θελκόν. BERN. Πρὸς τὸ θελκίον *Vat. Hen.* & *Busb.* & forsan supra πρὸς τὸ ἕτ. τῶν θελκίων. Verum rursus hic πρὸς τὸ θελκόν *Bas.* & *G.* præter usum ac morem Græcorum.

x Τὸν Βάλαμον] *Bas.* & *Gen.* τὸ βάλαμον, ὡς ἄδικον ἐπὶ τοῖς πρότερον ἀβουλίαις μηδὲν ἔχοντα εἰπαλεῖν αὐτῷ, νῦν δὲ πληγὰς ἐπιφέρ, μὴ συνιεὶς ὅτι &c. *Big.* & *Samb.* τὸ βάλαμον ὡς ἄδικον· ἐπὶ τοῖς πρότερον ἀβουλίαις μηδὲν ἔχοντα εἰπαλεῖν αὐτῇ, πληγὰς ἐπιφέρει· μὴ συνιεὶς ὅτι. Compendio *Hen.* & *Busb.* φωλῶ ἀνθρωπίνῳ καὶ θείαν βάλλειν λαβεῖν, ἄνδικον σκέλος τὸ βάλαμον, πληγὰς ἐπιφέρουσι ὅτι, σὺν θεῷ οἷς αὐτὸς ἐπιτρέπειν ὑπαρχῆς τῆς εἴρης): *Zonaras* haud dissimiliter. Vide quomodo admirandam hanc historiam deducit Philosophus Alexandrinus, διελαθεὶς μὲν τοῖς ἠδὺ προτιμωμένοις, καὶ τὰς μεθόδους ἐλπίζι, καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν διδασκάλων καταδεδιώς, εὐειδῶς· πάλιν προσιζόμενος (nil sanctius sensit de hoc sortilego mens Philonis) τὸ θεῖον, σὺν ἐὺ ὑγιεῖ. τὴν ὑστεραίαν παρεσκευάζετο τὴν ἔξοδον, ὀνείρατα διηγούμενος ὑφ' ὧν ἔλεγε πληχθεὶς ἐναργέσι φαντασίαις ἀναλαζεῖαι μηκέτι μένειν, ἀλλὰ τοῖς πρέσβεσι συνελθεῖν.

κην, ὅπῃ ταῖς πέρυσι Δαμασίαις μηδὲν ἔχουσα ἐγκαλεῖν αὐτῇ, νῦν [z] ἡ πληγὰς ὑποφέρει, μὴ σωσεῖς ὅπ νῦν κατὰ Θεὸν προαιρεσιν οἷς αὐτὸς [a] ἔπεμψεν ὑπηρετεῖν εἰργεται. παρακαλούμενος δ' αὐτὸς Δι' τὴν τ ὄνου φωνὴν ἀνθρωπίνην ὅταν, ὑπιφανεὶς καὶ ὁ ἄγγελος ἐναργὴς ἐνεκάλει τῶν πληγῶν· ὡς ἐκ τ κτήνους ὄντος αἰτίου, τὴν ἡ ὁδὸν αὐτοῦ Δακωλύοντος Δι' γνώμην [b] τοῦ Θεοῦ ἡγουμένην. καταδείσας δ' ὁ Βάλαμος, οἷός τι ἦν ἀναστρέφειν· ἀλλὰ Θεὸς αὐτὸν χωρεῖν τὴν προκειμένην παρώρμησεν, προστάξας ὅ, τι περ ἂν αὐτὸς [c] κατὰ νῦν αὖτ πείσῃ, τοῦτο σημαίνειν.

δ'. Καὶ ὁ μὲν, ταῦτα τ Θεοῦ κελεύσαντος, ἥκει πρὸς Βάλακον. δεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ Βασιλέως [d] σκηπτρῶς, ἡδέως προαχθεὶς ὅπῃ τι τ ὁρῶν σκέψαιτο πῶς τὸ τ Ἑβραίων ἔχοι στρατόπεδον. Βάλακος δ' αὐτὸς ἀφικνεῖται τ μάντιν σὺν βασιλικῇ θεραπείᾳ φιλοτίμως ἀγόμενος εἰς ὄρος, ὅπερ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν ἐκφέρ, τοῦ στρατοπέδου στάδιους ἀπέχον ἑξήκοντα. κατιδὼν δ' αὐτὸς σκηνὴν, βωμούς τε σκέλυσεν ἐπὰ δείμασθαι τ βασιλέα, καὶ τοσούτους ταύρους καὶ κριοὺς [e] παρασῆσαι. ὑπουργήσαντος δ' Δι' ταχέων τοῦ βασιλέως, [f] ὁλοκαυτεῖ [B] τυθέντας, ὡς τροπὴν ἰδεῖν [h] σημαινομένην. [i] ὁ δ' οὐδ φησὶν, "ὅτος δαίμων, ᾧ "ὁ Θεός τι δίδωσι μυρίων κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ σύμ- "μαχον εἰς ἅπαν καὶ ἡγεμόνα τῶ ἑαυτοῦ πρόνοιαν ἐπέ- "νδυσεν. ὡς ὄντ ἐστιν ἀνθρωπεῖον ἦθος, ὃ μὴ κατ' "ἀρετὴν καὶ ζῆλωσιν ὑπιτηδευμάτων ἀρίστων καὶ κα- "λῶν πονήμας ὑμεῖς ἀμείνους [k] κεκλήσεσθε, καὶ παῦ- "σι βελτίοσιν αὐτῶν τοῦτα [l] καταλείψετε, Θεοῦ μό- "νους ὑμᾶς ἀνθρώπους ἐφορῶντος, καὶ ὅθεν ἂν ἥλιος "ὄν τε πάντων δαιμονέστερος τ ὑπὸ τ ἥλιον ἐκπορίζον- "τος. γῆ τε οὖν, ἐφ' ᾗ ὑμᾶς αὐτὸς ἔστηλε, κα- "θέξετε, δυναίμην ἀεὶ παρὼν ὑμετέροις· καὶ "τῶν "ὑμῖν αὐτῶν κλέος ἐμπλησθήσεται πᾶσα ἡ γῆ καὶ θά- "λασσα. δέκεσθε ἡ τῷ κόσμῳ προφαίνειν ἑκάστη γῆ [m] τ

telligens se jam Dei consilio inhiberi, quo minus iis, ad quos properat, inservire posset. Dum vero ille voce humana asinæ attonitus turbatusque constiterit, manifesto ejus in conspectum se dedit angelus, ipsumque reprehendit ob asinam verberibus multatam; quod in culpa non esset jumentum, sed ipse obstaret ei contra Dei sententiam iter facienti. Balamus autem perterritus *actutum* redire voluit: sed Deus eum ad pergendum, quo instituerat, impulit; præcipiens, ut quicquid ei in mentem subjecerit, id *Balaco* significaret.

4. Et ille quidem, postquam hæc Deus ei imperaverat, pervenit ad Balacum. A rege vero honorifice exceptus, [4]petebat ut ad jugum quoddam montium deductus Hebræorum castra oculis perlustraret. Ipse etiam rex præsto erat, ut vatem regio comitatu magnifice deduceret ad montem, verticibus eorum imminentem, qui à castris *Hebræorum* stadiis sexaginta aberat. Ille autem cum eos vidisset, regi mandavit ut septem aras exstrueret, & totidem tauros & arietes adduci curaret. Cumque rex è vestigio ista submini strasset, holocausta immolat, ut *Israelitarum* fugam significari perspiceret. quo facto, ita loquutus est: "*En* felix iste *populus*, cui & dedit Deus immensa bonorum copia "& abundantia frui, & in omnibus suæ providen- "tiæ auxilio ductuque gaudere voluit. Certe nul- "la usquam terrarum gens est, quæ vobis virtute "& rerum optimarum honestarumque studio par "similisve habebitur: atque ista liberis, qui majori- "bus suis prælucebunt, relinquetis; Deo vos solos "hominum *benigne* respiciente, eaque vobis larga "manu suppeditante, unde omnium, quos sol aspi- "cit, felicissimi esse possetis. Istam itaque regio- "nem, ad quam *possidendam* vos misit, obtinebi- "tis, posteris vestris in æternum servituram: eo- "rumque nominis gloria replebitur terra universa "simul & mare. Satis quidem eritis mundo, ut "unaquæque orbis pars suas vestra ex progenie "habeat incolas. Est ideo ut mireminí, ô beate

Balamus, de vertice montis Baal Hebræis maledicturus, numinis plenus magna eorum encomia edicit, & majora adhuc illis pollicetur. Num. c. 23.

„exer-

ἤδη. ἤδη ἡ αὐτῷ προερχομένῳ γίνεται κῆ τὴν ὁδὸν σημεῖον ἀρίδηλον, ᾗδεὶ δ τὴν χρείαν ἐφ' ᾧ συνετέτευκει εἶναι παλίμφημον. Quippe post pauca ex Moyse satis nota, τ παρ' ἑκάστοις χωρίοις ἦσαν, refert porro ἦσαν ὠμασιαὶ κ φραγμοὶ πλησίον. ὁπόταν ἐν τούτοις προσπέσῃ φεύγοντι, γόνυ κ κῆμας κ πόδας ὁ δεσπότης πιεζόμενος κ θλιβόμενος ἀπιδρύπτεται. ὦ ἡ ὡς ἔοικε θεία τις ὄψις· ὦ τὸ μὲ ζῶον ἐπιφοιτῶσαν ὐκ πόθεν θεασάμενον ὑπέπηξε· ὁ δ' ἄνθρωπος ὐκ εἶδεν, εἰς ἔλεγχον ἀναισθησίας. ὑπὸ γὰ ἀλόγου ζῴου παρδυημερεῖτο τὰς ὄψεις ὁ μὴ μόνον τ κόσμον, ἀλλὰ κ τ κοσμοποιὸν αὐχῶν ἑῷν. Verum sedulo abstinet hic Philosophus à loquela Asini. μόλις ὧν τ ἀνθρωπικὸν ἰῶν ἄγγελον ὐκ ἐπειδὴ τοιαύτης ὦ θέας ἀξιοῖ, ἀλλ' ἵνα τῶ ἀτιμίαν κ ὕβρεσιν αὐτῷ καλαύνῃ, σοῦς ἱκεσίας κ λιτὰς ἐπέπεῖ συγγιγνώσκοντος δίκην ὑπ' ἀγνοίας, ἀλλ' ὃ καθ' ἑκάστου γνώμῳ ἀμαρτάνοντι. τότε ἂ ἂν τύχοις μεῖον δέον, ἐπινθάπτεται τ φανείσης ὄψεως, εἰ ἀναπαμπῷ πόλιν τῶ ἐπ' οἴκου. ἡ ἡ συνιδοῦσα τῶ εἰρωνείαν κ χλευάσασα· τί γὰ ἔδη πυνθανόμενος ὦν ἐπράξατο ἄτως ἐμφανῶς, ὁ τὰς ἀποδείξεις ἰσχὺν ἐξ ἑαυτοῦ, κ μὴ διαμάρτυρα τ ὀφ λόγων ἀληθεστέρας πίστεως. εἰ μὴ ὡσῳ ὀφθαλμῶν ὦ τὰ πιστότερα, κ πρασμάτων ῥήματα. βάδιζε εἶπεν ἵφ' ὦ πτώσεις ἔσει. οἰκοῦς γὰ ἔδει, ἐμοῦ τε λευτία ὑπηχοῦντος ἄνωθ τ τῆς Δμαζοίας κ τα φωνῆς ὀργανα πρέποντος, ἢ δίκαιον κ συμφέρον. ὠμοχρίσω γὰ ἐγὼ τ λόγον, θεατίζων ἑκάστα Δι' τ σῆς γλώττης ὁ συνέντος. Hæc ille, tanquam Scholasticus. BERN. Ita ex *Vet. Interpr.* in *Editis* & *Vat.* τ Βάλαμον, ὡς ἄδικον ἐπὶ τοὺς &c. in *Big.* & *Samb.* τ Βάλαμον ὡς ἄδικον· ἐπὶ τ. π. δ. μ. ἴ. ἐγ. αὐτῇ, πλαγὰς ὑποφέρῃ· μὴ συνιεὶς ὅτι &c. Compendio, iisdemque verbis *Hen. Busb.* & *Zonaras*, p. 21. Videsis *Philonem*, p. 644.

g Ἄδικον,] Forte ἀδίκως & mox μηδὲν ἔχων. COCC.

z Δὲ πλαγὰς ὑποφέρ.] Illud ἡ omittunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* ut *alii* omnes νῦν ἡ præter *Bas.* & *G.* HUDS. Lege ὁπ. COCC.

a Ἔπεμψεν] Forte ἔπεμδεν. COCC.

b Τοῦ Θεοῦ ἡγουμένου.] Articulum negligit *Vat.* ut & mox αὐτὸς, v. 31.

c Κατὰ νοῦν] *Samb.* κατανοῶ.

d Ἐκπεπῶς,] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἐπεπῶς, sensu non alio.

4. *Petebat ut ad jugum quoddam montium deductus*] *Mox de vertice montis Baal idoli Moabici prope Areopolin*, Moysi בעל במות, LXX. *Interpr.* σὺν δ βαὰλ, *Onc.* דמרת רחלתא לכואב, & *priscis Commentatoribus* בית גליא שלו או, *Balamus magnus exercitum Hebræum in Magno Campo liberius agentem* VIII. M. *passuum intervallo respectans, male licere maluit Sacræ Genti, victimis adeo juxta septimanam conditi orbis ritu antiquissimo mactatis, statim plenus veri bonique Numinis, horum encomia edicit; majora eis insuper pollicetur, infinitam sobolem. Chananæam breve triumphandam, dein orbis totius imperium. Sic præter Josephum Num. c. 23. v. 9. explicat Uzielides, ידע לברר מוכח כשכינה, הא עכוא בלחוריהון עתידין למיחתן עלמא.* BERN.

e Παρασῆσαι.] Παρασῆσαι *Hen.*

f Ὁλοκαυτεῖ] Plures libri ὁλοκαυτῶ, ut *Big. Busb. Hen.* & *Zon.* Superius *Hen* κελεὺς παρασῆσαι. BERN.

g Τυθέντας,] Ita *Bas.* & *Samb.* in *reliquis* θυθέντας.

h Σημαινομένην.] Ex *Epiphan. Hen.* atque *Busb.* restitui ὁ λεὼς φησιν &c. Unde *Zonaras*, κ εἰς ὄρος ἀχθεὶς, ἐπλά τι ταύρως ὁλοκαυτώσας, κ τοσούτους κελεὺς, ὡς εἶδε τροπὴν σημαινομένην, ὁ μόνον ὁ κατηύξατο τ ἑβραίων· ἀλλ' ἐπιθειάσας, αὐτός τε κ τὸ γένος ἅπαν αὐτῶν ηὐλόγησε κ ἐξύμνησε. Verum *Bas. Gen. Big.* & *Samb.* σημαινομένην. ὁ ἡ ὡς φησιν ὅτος ὁ εὐδαίμων, ᾧ, aut ὅτος εὐδαίμων, ᾧ *Samb.* BERN.

i Ὁ δ' οὐδ φησὶν,] Cum in *Editis* fuerit, ὁ δ' ὡς φησιν ὅτ ὁ εὐδ. & in *Codd. Samb.* & *Vat.* ὁ δ' ὡς φησιν ὅτος εὐδ. ideo leviculam mutatione legendum censui, ὁ δ' οὐδ φησι, ὅτ εὐδ. nec, ut mihi videtur, sine auctoritate *Epiphanii*, qui ex *Cod. Vossii* sic se habet, *immolavit holocausta, ut fugam videret significari. quo facto cæpit è diverso benedicere, dicens, Hic populus felix* &c. quæ postrema verba favent lectioni *Codd. Hen.* & *Busb.* (ὁ λεὼς, φησὶν, ὅτ εὐδ.) quam amplexus est *Bernardus*. Olim ex *Zonara* conjeceram, τυθέντας, ὡς τροπὴν εἶδεν σημαινομένην, ὁ λεὼς, φησὶ, ὅτ &c.

k Κεκλήσεσθε,] *Big. Samb. Tur.* & *Busb.* κεκλήσεσθ editionum par. Quoniam respectu Israelis, sic usque gloriantur profugi miserique Pharisæi, Synhedrin f. 39. a, b. & Pesicta f. 57. sicque Num. c. 23. v. 9. ultro interpretantur, reliquas omnes gentes mortalium כאן pro nihilo habere Conditorem & prorsus negligere. BERN. Sic *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Busb.* κεκλήσεσθ in *Editis*, *aliisque*.

l Καταλείψετε,] Καταλείψειν *Bas.* & *Gen.* καταλήψεις *Tur. Big.* & *Samb.* καταλείψετε codex Cassiodori correcte. Tolerari etiam potest ante excusum. BERN. Ita *Vat.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* καταλείψειν, in *Big.* & *Samb.* καθαλήψετε.

m Τῶν ὑφ' ὑμῖν] Τῶν ὑφ' ὑμετέραν χῶρας *Big.* & *Samb.* τὰς ὑμετέρας χῶρας *Tur.* conjectoris. τ ἐφ' ὑμῖν ἑτέρα χῶρας *Bas. Gen. Busb.* & *Hen.* quod est dictum præcise pro ὐκ τ ἐφ' ὑμῖν ἑτέρα χῶρας οἰκήσομαι. τὰς ὑφ' ὑμετέρας χῶρας *Epiphanius*. BERN. Eo modo

Bas.

"exercitus, qui ex uno parente in tantam creviſtis "multitudinem. Quin vos jam non adeo multos "terra excipiet Chananæa; orbem vero terrarum "ſcitote vobis in perpetuum fore habitaculum: "pluresque numero, quam ſunt ſtellæ cœleſtes, "per inſulas pariter ac continentem vitam agetis. "& cum tot tantique fueritis, non defeſſus erit "Deus, pace quidem rerum omnium abundantiam "largiendo, bello vero victoriam & imperium. "Vobiſcum dimicandi deſiderio ardeant inimici; "atque ita demum efferantur, ut ad arma manuſ- "que conſerendas vos provocent. Non amplius, "ut conſueverunt, cum victoria revertentur, nec "ut inde lætitiam capiant liberi & uxores. In "tantum eam, qua polletis, fortitudinem provi- "dentia ſua Deus extulit, qui poteſt & quod ſu- "pereſt minuere, & quod deeſt ſupplere.

Contra propriam indolem bis terve populo Hebræo bene ac feliciter dicit Balamus, urgente Dei ſpiritu. Num. c. 23. & c. 24.

5. Et ille quidem talia *clare* vaticinatus eſt, extra ſe raptus, ſpirituſque Dei inſtinctu ad ea concitatus. Balaco autem hæc indigne ferente, ipſumque legem violare clamitante, qua eum magnis muneribus à ſociis accepturus eſſet; nam cum veniſſet diras hoſtibus imprecatum, *è contra* illos *coram* laudarit & mortalium beatiſſimos prædicarit: "ô Balace, inquit, rebus omnibus rite "perpenſis, num exiſtimas in nobis ſitum eſſe quid "dicamus aut taceamus, cum nos Dei ſpiritus oc- "cuparit? voces enim ille quaſcunque vult & ſer- "mones emittit, nobis non ſentientibus. Equi- "dem & ego illorum bene memini, quibus e- "gentes vos & Madianitæ magno ſtudio me huc "ἐφ' ὑμῖν ἑτέρα γῆνυς οἰκήτορας. [n] θαυμάζετε τοί- "νυν, ὦ μακάριοι στρατὸς, ὅτι τοσοῦτοι ἐξ ἑνὸς "πατρὸς γεγόνατε. ἀλλὰ [o] τ' νυῦ ὑμῶν [p] ὀλίγων ἡ Χα- "ναναία χωρήσει γῆ, τῷ δ' οἰκυμένῳ οἰκητήριον δι' "αἰῶνος ἴσε ποιηθμένῳ [q] ὑμῖν· καὶ τὸ πλῆθος ὑ- "μεῖς ἔντε νήσοις καὶ κατ' ἤπειρον βιοτεύσετε, ὅσον ἐστὶν "ὑπ' ἀστέρων ἀριθμὸς ἐν οὐρανῷ. τοσούτοις δὲ ὄντοις, οὐκ "ἀπαγορεύσει τὸ θεῖον, ἀφθονίαν μὲν παντοίων ἀγα- "θῶν ἐν εἰρήνῃ [r] χορηγῶν, νίκῃ δὲ καὶ κράτος ἐν "πολέμῳ. [s] παῖδας ἐχθρῶν ἔρως τοῦ ποιῆς ὑμᾶς πολέμι- "λάβοι, καὶ θρασυνθείην ὥστε εἰς ὕπνον καὶ τὰς ὑμετέ- "ρας χεῖρας ἐλθεῖν. ὁ γὰρ ἂν [t] ὑποτρέψῃ ἐπὶ ὁ νικηφό- "ρος, ὑπ' ὤσι παῖδας εὐφρανεῖ καὶ γυναῖκας. τοσοῦτον "ὑμῖν [v] ἀνδρείας τὸ θεῖον [x] ἐκ θεοῦ προνοίας [y] ἀνήρηκε, "ὥ καὶ τὰ πλεῖστα μειοῦν ἰσχύς, καὶ τὰ λειπόντα διδόναι.

ε. Καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα ἐπεθείαζεν, οὐκ ὢν ἐν ἑαυ- τῷ, τῷ δὲ θείῳ πνεύματι πρὸς αὐτὸ [z] κεκινημένος. τοῦ δὲ Βαλάκου δυσχεραίνοντος, καὶ παραβαίνειν [a] αὐτὸν τὰς σωτηκὰς ἐφ' αἷς αὐτὸν ἀντὶ μεγάλων λάβοι δωρεῶν παρὰ τῶν συμμάχων παρακαλοῦντος· [b] ἐλθόντος δὲ ἐπὶ κατάρα τῶν πολεμίων, ὑμνεῖν αὐτὸς ἐκείνους καὶ μακαριωτάτους ἀποφαίνειν ἀνθρώπων· "[c] ὦ Βάλακε, "φησὶ, πρὸς τῶν ὅλων λογίζῃ καὶ δοκεῖς ἐφ' ἡμῖν εἶ- "ναί τι πρὸς τ' τοιούτων σιγᾶν ἢ λέγειν, [d] ὅταν ἡμᾶς τὸ "τοῦ θεοῦ λάβῃ πνεῦμα; φωνὰς γὰρ ἃς βούλεται τότε "καὶ λόγους οὐδὲν ἡμῶν εἰδότων ἀφίησιν. ἐγὼ δὲ μέμνη- "μαι μὲν ὧν τε σὺ καὶ [e] Μαδιανῖται δεηθέντες συνῆλθοῖ "με

Baſ. G. Busb. Hen. & Vat. quod eſt dictum præciſe pro οὐκ ἐφ' ὑμῖν ἑτέρα γῆνυς οἰκήτορας. in *Big. & Samb.* ἐξ ἀφ' ὑμετέρων γενῶν. Eſt qui conjecerat, τὰς ἀφ' ὑμετέρας γένεις οἰκ. HUDS. Forte ἐξ ὑμετέρας. *Vet. & omni terra habitatores ex veſtro genere præbentes.* COCC.

n Θαυμάζετε] Ita *Vat. Busb. & Hen.* θαυμάζεσθε νῦν ὦ μακ. *Big. & Samb.* θαυμάζετε τοίνυν ὁ μ. *Baſ. & G.* θαυμασὸς τοίνυν ὦ μακ. *Vet. Interpr.*

o Τ' νυῦ] Lege τὰς νῦν ὑμᾶς ὀλίγας. COCC.

p Ὀλίγων] Ὀλίγοι *Hen. & Busb.*

q Ὑμῖν·] *Al.* (*Big. & Coll. Voſſ.*) ὑμῶν.

r Χορηγῶν,] Ita *Vat. Busb. & Hen.* in *cæteris* χορηγεῖν, quod tolerari poteſt.

s Παῖδας] Καὶ παῖδας legerat *Epiphan.* HUDS. Lege εἰ παῖδας. COCC.

t Ὑποτρέψῃ] Ita *Baſ. & G.* ὑποτρέψῃ *Big. & Samb.* ὑποτρέψει τις νικ. *Vat.*

v Ἀνδρείας] Εὐανδρίας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

x Ἐκ Θεοῦ] Εἰς Θεοῦ προνοίαν *Vat.* Videſis *Philonem*, p. 644. & 645.

y Ἀνήρηκε,] Ita *Big.* ἀνῄρηκε) *Baſ. Gen. Busb. Hen. & Samb.* ἀνεῖρηκε) *Tar. præſtabitur Epiph.* Sectemur modo verba Philonis, elegantia, egregia, atque novis quotquot paraphraſibus multo illuſtriora. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἄμα τῇ ἕῳ τ μάντιν ὁ Βαλάκης παραλαβὼν, ἐπὶ γηλόφου ἀνήγαγεν, ἔνθα καὶ σάλλω συνιδεῖν ἐφύλαξ, ὧν οἱ ἐσχάτοις προσεκειντο· (Uzielidæ לרמרת דחלתא רפיוך, ἐπὶ τὰ ὑ- ψηλὰ δὲ εἰδώλων φόγος, *ad collem Priapeium.*) μέρος δ' ἐνθένδε καθεωρᾶτο τ δὲ ἐσχάτων στρατοπεδείας, ὁ καθάπερ ἀπὸ σκοπιᾶς ἐπι- δείκνυσθαι τῷ μάγῳ. ὁ δὲ θεασάμενός φησι, σὺ μὲν ὦ βασιλεῦ βωμοὺς ἑ- πτὰ δεικνύμενος, μοσχοὺς ἐφ' ἑκάστῳ καὶ κριοὺς ἱερεύσας. ἐγὼ δὲ ὑπερεπό- μενος (quod eſt v. 3. וילך שפי, *divertit adeo in ſemitam*, θεολη- ψίας ἕνεκα. שפי *ſecreto*, vel pro על שפי ἐπὶ τῷ διεκβολῇ, ἤτοι ἐπὶ τῷ ἄτρεπτον, על שכילא καὶ τ σύρον Jer. c. 12. 12. Theodoreto Bibliiſque Polyglottis conteſtantibus. Aut maxime, ut interpres Arabicus in manibus Samaritarum, ὑπεκώρησε κατ' ἰδίαν, نغضي متحفيا. Hoc volo. Similiter Onceloſus & Scriptor *Siphre* interpretantur, καὶ ἐποροδόθη μόνος. (יחירי.) πρόσταγμα δὲ θεοῦ τὸ λεκτόν. ἔξω δὲ προελθών, ἔνθυς αὐτίκα γίνεται, προσδηλοῖ πρόσταγμα· ἐπιφοιτήσαντος· ὁ πᾶταν αὐτῷ τῷ ἐντεχνον μαντικῷ σο- φιστείᾳ ὑπεροχέλον τ ψυχῆς ἤλασε. δόκει γὰρ οὐκ ἐν ἐσχατίᾳ κα- ταπωχῷ συνδιαιτᾶσθαι μαγικῇ. Idem expreſſit ſuis verbis Flavius, εἰδὲν γὰρ οὐ μόνον ἴτι, φθάσαντος εἰσελθεῖν ἐκείνου ἡμέτερον. Quapropter Rabbini veteres ſæpius hunc hariolum animum mutaſſe volunt; prophetam modo falſum, modo verum, rurſus falſum eundem retuliſſe. Ne omittas tamen Samaritarum Scholas legiſſe clare v. 5. καὶ ἀνέβαλεν ὁ ἄγγελος θεοῦ ῥῆμα εἰς τὸ στόμα τοῦ βα- λαάμ, ولقن ملاك الله خطابا بغي بلعام contra omnia exemplaria Judæorum, Alexandrinorum, Babyloniorum, vel Jeroſolymitanorum, contra & immenſam vim Commentatorum. At vero inter Amoræos ſcias virum celebrem Eleazarum de angelo potius quam de præſente ac inſtigante Deo accepiſſe Moyſis ſui verba ושום יהוה דבר בפי בלעם ר' אליעזר אומר מלאך T. B. Synhedrin f. 105. b. Jam Philo: ὑπ' ὑποτρέ- ψας, καὶ τὰς τε θυσίας ἰδὼν καὶ τοὺς βωμοὺς φλέγοντας. ἅπερ ἑρμη- νεὺς ὑποβάλλοντος ἑτέρου θεσπίζει τάδε. i. e. משלו נשא *infit vaticinari, carmen ſuum incipit.* Namque מסאל, μῦθος, ἔπος, λόγιον. v. 7. Ἐκ μεσοποταμίας μετεπεμψάτο με βαλάκης, παρὼν τῶν ἀπ' ἀνατολῶν στειλάμενον ἀποδημίαν, ἵνα τίσῃ τοὺς ἐβραίους ἀρᾶς. v. 8. ἐγὼ τίνα τρόπον ἀράσομαι τοῖς μὴ καθαρτοῖς ὑπὸ θεοῦ. v. 9. θεύ- σομαι μὲ αὐτοὺς ὀφθαλμοῖς ἀφ' ὑψηλοτάτων ὀρέων, καὶ τῇ ἀφοσίᾳ κα- ταλήψομαι. i. e. προσοπιῶ αὐτὸν Interpr. LXX. Ita אשבחנה Interpreti Samaritico, *conſiderabo eum, & depredicabo.* βλαῖψαι δὲ οὐκ ἐν δυνάμῳ τ λαοῦ· ὃς μόνος καθεικήσῃ· μὴ συναριθμούμενος ἑτέ- ροις ἔθνεσιν. ὁ καὶ τόπων ἀποκληρώσει καὶ χώρας ἀποδώσει, ἀλλὰ καὶ τῷ τ ἐξαιρέτων ἐθῶν ἰδιότητα, μὴ συμπαραμιγνυμένων ἄλλοις εἰς τὸ τ πατρίων ἐκδιαίτησιν. Aut juxta Targum Urbis eodem illo verſu, בנמוסי יסמיא לא מתערבין, *à ritibus gentium ſemper abhorrentes.* Convenit Procopius Gazæus ſuo Commentario, *Legibuſque ac loco à cæteris disjunctis erunt.* v. 10. τίς ἐπ' ἀκριβείας εὗρε τῷ πρώτῳ καταβολὴ τ τότων χρύσιος; יעקב יפר pulverem Jacobi dicit tropo Moſaico propter Oraculum celeberrimo illi Pancratiaſtæ datum Gen. c. 28. 14. Quod eſt *ſoboles iſthæc, nepotes:* τὸ σπέρμα ἰακὼβ, نسل & سلالة, יעקא, & יעלמא, extra Catachreſin LXX. Interp. R. Saadiæ, atque Paraphraſtæ Samaritarum MS. Onceloſo, aliiſque. Inſuper רבע ישראל vel מרבע perite traduxerant LXXII. Interpretes δῆμοι ἰσραήλ. Sic ſtetit tetrarchia quævis, quomodo Onceloſus vertit הוא מארבע משריתא דישראל. Vel *quadratum* vocata ἡ παρεμβολὴ à forma copiarum Hebraicarum: ſive ſimplicius cum Samaritis רבע eſt *cætus*, πλῆθος. Pergit Philo. τὰ μὲ σώματα αὐτοῖς ἐξ ἀνθρω- πίνων διεπλάσθη σπερμάτων· ἐκ δὲ θείων ἔφυσαν αἱ ψυχαί, ἃς καὶ γεγόνασιν αἰχίστορες θεοῦ. λοιδόροι μὲν ἡ ψυχὴ τ σωμάτων βίου· ἐν δὲ ψυχαῖς δικαίων καταχθονίοις, οἵας εἶναι συμβέβηκε τοὺς τότων. Recte adeo ille explicuit Ptolemaicorum interpretum arduam hanc ſententiam, καὶ χρίοιθ τὸ σπέρμα μου ὡς τὸ σπέρμα τούτων, de vita futura, quæ ſæpius in Sacris vocatur אחרית, i. e. τὸ τέρμα, τὸ ἔσχατον. BERN. Forte ἀνήρτηται. COCC.

z Κεκινημένος.] Νενικημένος *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. & Vet. Interpr.*

a Αὐτὸν τὰς συνθήκας] Αὐτῶν *Big. & Samb.*

b Ἐλθόντος] Ἐλθόντα *Iidem.*

c Ὦ Βάλακε,] *Big. Samb. Hen. & Busb.* Sed *Baſ. & Gen.* τῷ βαλὰκ φησὶ. *Tar.* καὶ ὁ βαλαὰμ φησί. *Epiphanius* ὁ δὲ βάλαμος τῷ βαλάκῳ φησι. *Zonaras* ſimiliter, δὲ ὁ βαλὰκ δυσχεραίνοντος ἐπὶ τού- τοις, ἔφη ὁ βαλαάμ· οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἄρα τ τοιούτων σιγᾶν ἢ λέγειν ἐ- γώ, ὦ βασιλεῦ, ἀλλ' ὅτε ἡμᾶς τὸ θεῖον λάβῃ πνεῦμα, ἃς θέλει φωνὰς ἀφίησι δι' ἡμῶν. ἐμοὶ δὲ χαρίζεσθαι βουλομένῳ σοι, βωμοὺς αὖθις ἑτοιμασίου. καὶ θύμαζε θυσίαν τοίνυν καὶ πάλιν, καὶ πίσιν ἐπὶ σφαγὴ πρὸ- λειχθω, ὅσα τε βασιλεῦσιν ἔσχε πάθη, καὶ ὅσα τοῖς πόλεσι. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Hen. & Busb.* τῷ βαλὰκ φησὶ *Baſ. & G.* τῷ βαλάκῳ φησὶ *Vat.* eſt qui (*Tar.*) conjicit καὶ ὁ βαλαὰμ φησί. in *Vet. Interpr.* ὁ δὲ Βάλαμος τῷ βαλάκῳ φησί. Similiter & *Zonaras*, p. 27.

d Ὅταν] *Samb.* ὅτ' ἄν.

e Μαδιανῖται] *Samb.* Μαδιωνῖται.

"με προθύμως ἠκούσατε. [f] καὶ διὰ τοῦτο τιμῶ ἄφιξιν
"ἐπιποθούμενος· ἵν' τέ μοι δι' ὑμῶν μηδὲν ἀδιάπρακτον ᾖ
"τῆς ἐπιθυμίας. χρείττων ἦν ὁ Θεὸς ὧν ἐγὼ χαρίζεσθαι
"διενοούμην. [g] παντελῶς γὰρ ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν
"περὶ τῶν ἀνθρωπίνων παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὥστε
"μὴ ταῦθ' ἅπερ ὑπαγορεύει τὸ θεῖον λέγειν, βιάζεσθαι
"ἢ τῆς ἐκείνου βουλήσεως. ὅθεν γὰρ ἂν ἡμῖν ἐπὶ φθόνου
"τοῦ εἰσελθεῖν ἐκείνου ἡμέτερον. ἐγὼ μὲν οὖν τὸν πρᾶον τοῦ-
"τον, ὅτ' ἐπῃνούμην [h] προθέμενος, ὅτ' ἐφ' οἷς τὸ ἦθος
"αὐτῶν ὁ Θεὸς ἀγαθοῖς [i] ἐμηχανήσατο διελθεῖν. ἀλλ'
"ὁμοίως αὐτοῖς ὅτου ὢν, καὶ ψευδῶν αὐτοῖς εὐδαι-
"μονα βίον καὶ κλέος αἰώνιον προσφέρειν, ἐμοὶ τοιούτων
"ἀπαγγελίαν λόγων ὑπέστην. νυνὶ δ', χαρίζεσθαι γὰρ
"αὖθις σοὶ διὰ σπουδῆς ἐστί μοι καὶ Μαδιανίταις, ὧν ἀ-
"πώσασθαί μοι τοῖς ἀξιώσιν σὺν εὐπρεπεῖ, φέρε βω-
"μούς τε ἑτέρους αὖθις ἐγείρωμεν, καὶ θυσίας ταῖς πρὶν πα-
"ραπλησίως ἐπιτελέσωμεν· εἰ πείσαι τὸν Θεὸν δωση-
"θεῖμεν ἐπιτρέψαι μοι τὰς ἀνθρώπους ἀρὰς [k] ἐνδῆ-
"σαι. συγχωρήσαντος δὲ τοῦ Βαλάκου, οἷς μὲν πεπυκό-
πει τὸ θεῖον οὐκ ἐπέθυσε τὰς κατ' τῶν Ισραηλιτῶν [l] ἀρὰς·
"πεισθεὶς δ' ἐπὶ σφάγια, πάλιν προὔλεγεν ὅσα τε βασι-

"adductum voluistis, eaque causa veni: atque id
"in votis habui, ut in omnibus tuo desiderio sa-
"tisfacerem. Sed in iis Deo cedere necesse erat,
"quibus gratificari vobis constitueram. Nam in-
"firmi plane sunt, qui aliquid futuri de rebus hu-
"manis suo ex ingenio volunt prænoscere; ut non
"ista, quæ menti suggerit Deus, eloquantur, sed
"contra illius voluntatem nitantur. Quampri-
"mum enim pectus afflatu divino concitatur,
"nihil amplius nostrum inde promitur. Mihi si-
"quidem non erat in animo aut exercitum hunc
"laudibus extollere, aut bona ista recensere qui-
"bus Deus progeniem illorum impertire cogita-
"vit. Cum enim illis benignus sit *&* *propitius*,
"& modis omnibus agat ut eos vita beata & glo-
"ria donet immortali, mihi verborum istorum
"auctor fuit, fecitque ut ad illius voluntatem
"loquerer. Nunc vero, (nam & huic maxime
"studeo ut tibi atque Madianitis rem gratam fa-
"ciam, quorum preces haud fas est mihi repu-
"diare) age, alias aras erigamus, atque munera
"& victimas, similiter ac ante, libemus, si forte
"Deum flectere possem, ut exsecrationibus hoc ge-
"nus hominum devovere liceat". Cumque Balacus
id fieri permisisset, & sacra iterum facienti Deus
non

[f] Καὶ διὰ τοῦτο] Καὶ δι' ἃ τῶν ἄφιξιν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[g] Παντελῶς,] Ita ex *Vet. Interpr.* (& *Big.* atque *Coll. Voss* nisi quod pro παντελῶς γὰρ habeant καὶ παντελῶς) cui fere consentit *Samb.* καὶ παντελῶς ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν τῶν τῶν ἀνθρωπίνων παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὡς μὴ &c. nec longe abit *Vat.* καὶ παντελῶς ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν τῶν τῶν ἀνθρωπείων παρ' ἑαυτῷ λαμβάνων ὥστε μὴ &c. contractius in *Editis* τῶν τῶν ἀνθρωπίνων παρ' ἑαυτῷ λαμβάνων, ὡς μὴ &c.

[h] Προθέμενος,] Προθεμένου *Vat.*

[i] Ἐμηχανήσατο] Est (*Tur. Big.*) qui conjicit, δωρεᾶς ἐμηχανήσατο διελθεῖν, parum eleganter & sine auctoritate *MSS.* BERN. & HUDS.

[k] Ἐνδῆσαι.] Ἐνδύσαι *Bas.* & *Gen.* Alterum equidem probum est; hoc esse videtur non cautis. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis* ἐνδύσαι.

[l] Ἀρὰς.] Ἀρὰς. Ἐνύσας δὲ καὶ τρίτον, ἄλλων πάλιν ἀναστάντων βωμῶν, ὡδέ τοι μὴ κατορᾷτο τοῖς Ἑβραίοις· *Big.* & *Samb.* isthæc inferebant huc, reveriti ne ex auspiciis hujus magi unum forte apud Flavium desideraretur, quod & *Schotanus* queritur. Absunt tamen ea cuncta ab exemplaribus *Græcis Bas. Gen. Hen.* ac *Busb.* & à Latinis *Epiphanii*. Dices itaque Josephum δὶς τε-θυκότι jam tertium experimentum improbi vatis includere, vel ob consimilia cola ἰσραηλιτῶν ἀρὰς & τοῖς ἰσραηλίταις, omissos fuisse versus duos; qua fert mens Cl. *Bosii*. Vel denique, quod paragrapho sequente narrabitur, cum non ausus esset iterum auguria dira moliri, לא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים c. 24. 1. abeundo tamen carmen tertium Deo faciente ceciniisse, ac subinde (o scelus) ingenio sibi reddito, consilium pessimum addidisse de Venere Madianitide. Subjiciam vero, ut recte meretur, Commentarium Philonis ad ἀριθμ. c. 23. 11. παυσάμενος δ', ἐπὶ κλῆσεως, ἧκεν ὁ βαλάκης, ἐκ θεῶν μεταπεμφθείς, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐμφύτου ἐπιθυμίας σὺν ἐμοὶ ἐνθυμεῖται; ὃ δὴ τὸ καθόλου ἀνεθεὶς, ἀδικωτάτῳ, εἶπεν, αὐτίκα ὑπορρήγνυται συκοφαντήριον. λέγω γὰρ ὧδέ πως ἔχον, ἀλλ' ὅτι ὢν ὑπηκόου τὸ θεῖον, νομίζας οἱ ὁ βασιλεὺς ἢ τ μάντιν ἀπατᾶν, ἢ τὸ θεῖον τῆς-παζ, καὶ τοῖς τ τόποις μεταβολαῖς τὸ τ γνώμης ἰσχυρὸν ἀλλάττειν, εἰς ἕτερα ἀπαγαγὼν χωρία, οὐκ λοιπὸν πάντως ἐπιδείκνυται μέρος τι τ αἰτηθεισῶν σφαγῶν, καὶ τὰ ἴσα τοῖς πρώτοις ἱερεῖοις καταθύσας, ἐξέπεμπε τ μάντιν ἐπ' οἰωνοὺς καὶ φήμας αἰσίας. ὁ δ' μονωθεὶς ἐξαίρνης θεοπρεπῆ, καὶ μηδὲν συνιείς, ὥσπερ μεταπεφασμένῳ δ' λογισμῷ, τὰ ὑποκαλούμενα ἐξελάλει, προφητεύων τάδε. v. 18. Ἀναστὰς ἄκουε βασιλεῦ, τὰ ὦτα ἐπαιωρίζων. Quod est LXX. Interpr. ἐνώτισαι μάρτυς, pariterque Syris Samaritanisque Paraphrasibus ἐνώτισαι μου τὸ μαρτύριον לכיתותי אצית. Hebræum יעדי האזינה plures vertunt *attende mihi*. Utrumque commodum & præter culpam. v. 19. Οὐκ ὡς ἀνθρωπος (addo ὁ θεὸς) ἀφευδήσαι (ita tres Interpretes Judaici, ita reddit ille alio verbo pro LXXII. Interpretum ἀφεκτὸν ἔσται, τουτέστιν ἐξαπατηθῆναι, teste Menandro ejus ævi fabulatore; *frustrari* apud interpretem Origenis. Quinetiam expressum ibi ἀφευδήσαι typis Complutinis, pro Hebraico יכזב (ἐκκωφᾶ.) δωσει), δεῖ γὰρ ἀεὶ ἀνθρώπους μεταποιεῖ. (ותנחם i. ינחם, *animum mutat*, μεταποιεῖ juxta Octoteuchum Collegii Universitatis: Judæis LXX. idem ἀπατηθῆναι, *motu duci, terreri*, Hom. XVI. Origenis.) καὶ πάλιν εἶπεν, οὐκ ἐμμενῶ; φύτευσε δ τὸ ἀνθρώπειον, ἀ μὴ τελεσθήσεται βεβαίως. ἐπεὶ ὁ λόγος ἔργον ἐστὶν αὐτοῦ. v. 20. Παρειλήφειν οἷ ἐπ' εὐλογίαν, ἐ κατάραις ἐγώ. Adeoque εὐλογήσω אברך, καὶ τὸ σαμαρειτικὸν καὶ τὸ ἑλληνικόν. Neque dissentiunt Onceloſus & Uzielides. v. 21. Οὐκ ἔστιν πόνος ἐν μοχθῷ ἐν ἐφραιμ. Cur obsecro B Habbacucum non taxant nostri magistelli, quod eo plane sensu acceperit Phrasin Mosaicam לא ראה עמל הביט און ולא ראה עכל initio sui vaticinii. ὁ θεὸς αὐτὸν ἐποίησε φανῆναι. Aut Onceloso exponente כלכתון בניתון שבינה

v. 22. Ὃς καὶ τὸν τῶ φυσικῶν ῥυμὸν κακῶν ἀπεσπέδαζεν, ὡς ἕνα ἄνδρα τοσαύτας μυριάδας ἀναγαγεῖν. Præclarum interpretem! Quos ludos faciunt nostri de locutione sacra לו כתורגמה ראם, ὡς δόξαν μονοκερωτος αὐτῷ. *Denso agmine & junctis armis bene defenso, Ægyptum reliquerat natio Hebræa*, id dici illic credo. v. 23. Τοιγαροῦν οἰωνῶν ἀλογοῦσι καὶ παντὸν τοῦ καλλικλοῦς, ἐν τῷ δ κότμῳ ἡγεμόνι πιστεύοντες. v. 24. Ὀρθῶ ὁ λαὸς ὡς σκύμνοι ἀνιστάμενοι, καὶ ὡς λέοντα γαυριῶμεν. ὡσχηθήσεται) ἀθῇας, καὶ ποτῷ χρήσεται) τραυματιῶν αἵματι· καὶ κορεσθεὶς ἃ τρέψει) σφαγὰ ὕπνου, ἀλλ' ἐγερτορας τοῦ ἐπιόντος ἄστεος) ὕμνου. Verum post tertias victimas, αὐτὸς ἀνίστη καὶ τὸ εἰκὸς ἐπὶ κληδόνας καὶ οἰωνοὺς ἴεται, πολλὰ τῷ αὐτῷ τέχνῃ κακίσας, ὡς χρῆν καθάπερ γεωφιλῶ ἐξίστηλον ῥυομένῳ. τραπόμενος δὲ καὶ πλήθη καὶ ἔθνη, ὡς πόλεως ἀλλ' ἃ τειχίζεται, καὶ πλατείαις, ἄνθρωπος ῥυομένῳ ἀναστρέφεται. De c. 24. v. 3. Τάδε φησὶν ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀληθινῶς ὁρῶν. שתום העין, *clare videns*, sive נכרא רשעיר חזי, ut malunt Onceloſus, Patres Talmudici titulo עין, Syrus, Arabs, Mauruſque, in Bibliis quæ versamus, librique Samaritarum, contra nostri Hieronymi, trium Hellenistarum, & recentium Rabbinicorum ש lene ac λαισίκλου. v. 4. Ὃς καθ' ὕπνον ἐναργῆ φαντασίαν εἶδε θεοῦ τοῖς τ ψυχῆς ἀκοιμήτοις ὄμμασιν. Ita נופל pro שכיב seu נאים accipiunt Onceloſus, Saadias, & Abeneſdras, cujus verba Hebraica Philonis Græcanicis æque respondent, איזא שהורת ישן רואה בעיני כמיעם ולבי ער. Melius tamen reddes *pronus corpore*, ut numen rite conciperet, *sed oculis apertis*. v. 5, 6. Ὡς καλοί σου οἱ οἶκοι, ἰσραὴλ ἐξαίφνης; [nam אהלין extat in Moysis volumine:] καὶ σκιαὶ σου ὡς κήπων συσκιάζουσαι· ὡς παράδεισος ἐπὶ ποταμοῦ, ὡς κέδρος παρ' ὕδατα. v. 7. Ἐξιλάσεται ποτε ἀνθρωπος (ô suavia tempora Christi!) ἐξ ὑμῶν, καὶ ἐπικρατήσει (tantum enim phrasis Hebraica præstabit, sive ζρεω legas sive ζεραω) πολλῶν ἐθνῶν. Haud aliter Onceloſus vetustissimus Sacrorum Interpretum post viros Alexandriæ LXXII. יסגי מלכא דיתרא מבנוהי וישלוט בעממין סגיאין *Rex de filiis ejus emicabit, qui regat populos multos.* Syrus, נפוק נגרא מן בנוהי ורבא במיא סגיא *Prodibit vir de filiis ejus, ubique per aquas semen suum sparsurus.* Paraphrastes Solymitanus & Uzielides יקום כהן לבניהון (Jerof.) מלכיהון ופרוקהון כנחון ובהון יהוי וזרעיה בני דייקוב ישלטון בעממין סגאין *Surget illorum de stirpe rex redemptorque vernaculus; unde porro nepotes Jacobi late populis dominabuntur.* Hæc plana sunt & antiquæ ἐξηγήσεως. Augur enim במשלו figurate dixerat, *Fluet aqua de situla ejus, eritque semen ipsius in aquis multis.* Istud ita solves, Nunquam sterilis ariduſque jacebit Israel, quin continuo sobolem fundat derivetque per orbem terrarum regendarum. Cupiebat equidem sordidus vates atque imprecabatur, quod ait Johan. Amorræus *Synhedrin* f. 105. b. לא יהיה לה מלך בן מלך *Hebræos unquam principum successione aliqua haud regi*; prædixit tamen contrarium nolente animo יזל מים מדליו. Hic voluit לא תהא מלכותן שולטת באומות *Gentibus cæteris ne unquam genus Jacobi imperaret*: maluit autem Deus per os istius nebulonis וזרעו במים רבים: quod ipsum & *Pesikta minor* exponit, מלכותן של ישראל יתירה להיות על כל מלכי הארכה. Statim Philo, καὶ ἐπιβασίαν ἡ τῶδε βασιλεία καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐξήσει ὑψοῦ θήσει). In libris Divinis καὶ ὑψωθήσει) ἡ γὼγ *exaltabitur quam Gog*, S. Cypriano, ἡ βασιλεία, καὶ αὐξηθήσει) ἡ βασιλεία αὐτοῦ. Origenes Hom. 17. *Gog* (potius ἡ γὼγ seu ωγωγ מגוג, pro quo ψωχ excusum Complut) *super tecta interpretatur: & in loco isto non pro gentis alicujus nomine, ut putatur, positum est; sed, ut in aliis nonnullis, ipse sermo Hebræus non interpretatus relictus est, & ob hoc quasi de gente aliqua dictum videtur. Est ergo sermonis consequentia talis*, Et exaltabitur super tecta regnum ejus & crescet regnum ejus. Ibi Samaritic. καὶ ὑψωθήσει) (ut Diodorus testatur) ὑψώσει γὼγ מגוג μεγάλη.

non annuisset ut Israëlitas diris prosequeretur, in faciem pronum se sternens prædixit, quæ calamitates regibus & urbibus clarissimis, quarum quasdam tum ne habitari quidem contigit, essent eventuræ, & quæ superioribus sæculis hominibus terra marique acciderunt usque ad nostram ætatem. Et cum hæc omnia convenienter ejus vaticinio evenerint, hinc licet conjicere, * quod in reliquum tempus *alia* similiter eventura sint.

Balamus, jam reversurus dirarum impotens, suasit Balaco viros Israëlitas legione pulchra Madianititidum corrumpere, neutra adeo gente inulta.

6. Balacus autem indignatus, quod sibi Israëlitas diris non egerat, Balamum dimittit nullo honore auctum. Ille vero jam digrediens, cum in eo esset ut Euphratem trajiceret, accito Balaco & principibus Madianitarum, "Balace, inquiit, & vos qui "adestis Madianitæ, (oportet enim me præter Dei "voluntatem à vobis gratiam inire) Hebræorum "quidem genus nunquam funditus peribit, nec bel- "lo, nec peste, nec inopia terræ fructuum; nec alio "casu inopinato delebitur. Dei enim providentiæ "interest eos ab omni malo servare, neque sinere "ut ejusmodi clades eis obveniat qua omnes in- "terituri sunt. In mala autem nonnulla & cala- "mitates ad breve tempus incident; à quibus li- "cet deprimi humique affligi videantur, postea "tamen reflorescent, cum eos timere cœperint "qui damna illis intulerant. Vos autem, si ali- "quantisper de illis victoriam reportare velitis, "voti eritis compotes, modo de mea sententia "feceritis. Filiarum *nimirum* formosissimas, quæ "pulchritudine sua insipientium modestiam ex- "pugnare & vincere possint, ad summam ele- "gantiam cultas & ornatas mittite, ut ante ca- "stra eorum obversentur; atque jubete, ut juve- "nibus complexus expetentibus faciles se præ-

λεῦσιν ἔσῃ, καὶ ὅσα πόλεσι τῶν [m] ἀξιολογωτάτοις, ὧν ἐνίοις δὴ οἰκεῖόθεν πως συνέβαινε τὴν ἀρχήν· [n] ἅτε καὶ [o] προϋπῆρξεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις γιγνόμενα [p] τοῖς ἀνθρώποις, ἀφ' ἧς [q] ἡ θαλάσσης, εἰς μνήμην τὴν ἐμήν. ἐξ ὧν ἀπαύλων τέλος λαβόντων ὁποῖον ἐκεῖνος προεῖπε, τεκμήροιτ' ἄν τις ὅτι καὶ ἔσοιτο πρὸς τὸ μέλλον.

ς'. Βάλακος δὲ ἀγανακτήσας ὅτι τῷ μὴ καταράτους γενέσθαι τοὺς Ισραηλίτας, ἀποπέμπει τὸν Βάλαμον μηδεμιᾶς τιμῆς ἀξιώσας. [r] ὁ δ' ἀπιὼν ἤδη καὶ τῷ περαιοῦν τὸν Εὐφράτην γιγνόμενος, τόν τε Βάλακον μεταπεμψάμενος καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν [s] Μαδιανιτῶν. "[t] Βάλακε, φησὶ, καὶ τῶν Μαδιανιτῶν οἱ παρόντες· χρὴ γάρ με "καὶ πρὸς βούλησιν τοῦ Θεοῦ χαρίσασθαι ὑμῖν· τὸ μὲν Ε- "βραίων γένος οὐκ ἂν ὀλεθρος παντελὴς [v] καταλάβοι, "ἔτ' ἐν πολέμῳ, ἔτ' ἐν λοιμῷ, καὶ [x] πανὶ τῶν ἀπὸ γῆς "καρπῶν· ἔστ' ἄλλη τις αἰτία προφάσιος ἀφανίσει. "προνοια γάρ ἐστιν [y] αὐτῶν τῷ Θεῷ σώζειν ἀπὸ παντὸς "κακοῦ, καὶ μηδὲν ἐπ' αὐτοὺς ἐᾶσαι τοιοῦτον πάθος ἐλθεῖν, "ὑφ' ᾧ [z] καὶ ἀπόλοιντο πάντες. συμπέσοι δὲ αὐτοῖς ὀλίγα "τε καὶ πρὸς ὀλίγον, ὑφ' ὧν ταπεινοῦσθαι δοκοῦντες, [a] εἶτ' ἀν- "ήσουσιν ὅτι φόβῳ τῶν ἐπαγαγόντων αὐτοῖς τὰς βλάβας. "[b] ὑμεῖς δ' εἰ νίκης τινὰ πρὸς βραχὺ καιρὸν κατ' αὐ- "τῶν κερδάναι πρόθεῖτε, τύχοιτ' ἂν αὐτῆς ταῦτα ποιήσαν- "τες. τῶν θυγατέρων τὰς [c] μαλὶς' ὑπερέπεις, καὶ βιάσασθε "καὶ νικήσαι τοῦ τῶν ὁρώντων σωφροσύνου ἱκανὰς ἀφ' τὸ "κάλλος, ἀσκήσαντες τοῦ σύμπαντος αὐτῶν ὅτι τὸ μᾶλ- "λον ὑπερέπεις, πέμψαντε πολησίον ἐσομένας τοῦ σκηνῶν "στρατοπέδου, καὶ [d] δεομένοις συνεῖναι τοῖς νεανίαις αὐτῶν προσά-

Ita nostri codices, pariterque Paraphrasis Samaritarum עם اجوج *præ Agogo*. Nam גוג, ياجوج, اجوج id indicant quod *Φαεθων* Græcum. Idem significat & אגג. Symmachus insuper legerat & Theodotio cum Samaritis & LXXII. Interpretibus. Imo me judice hoc oraculum respexit magnanimus vates Ezechielis c. 38. & c. 39. sui libri. Canit ideoque Balamus *virum Hebræum, qui longe præcelleret Asiæ minoris dominis, divitisque Lydiæ regibus.* Doctores autem Talmudici, S. Hieronymus ab eis edoctus, exemplaria omnia Masoretarum præferunt מאגג, *ὑψωθήσεται ὑπὲρ ἀγαγε*: quo de nomine Saulus post annos quingentos triumpharat, deleta tum gente mala Amaleci. Hoc probo magis ex v. 20. hujus capitis. מאגג etiam legerat Flavius meus; percipies forte, si serio in ariolum attenderis. Paria sensit super eo versiculo cum Philone Doctor ille è Babylonia tit. Synhedrin f. 105. b. לא תהא יקום כלכותן וירם מאגג כלכו לא תהא אימת כלכותן ותנשא כלכותו, & regnum ita Hebræis dici existimavit potens ac terribile. Neque minus acute Pesictæ Auctor, *Quippe sub Agago cœpit Regnum Israelicum*, וירם מאגג כלכו מימי אגג כלך יעכלך התחילה כלכותן של ישראל: *assurget autem illud ad decus & apsidem suam summam longo sæculo Christi. Sicut legitur Es.* c. 52. 13. *Intelliget servus meus, exaltabitur, elevabitur, & erit sublimis valde*, v. 8. Ο λαὸς ἀτος ἡγεμονεύσει τῶν ἀπ' αἰῶνος πάντες ὁ ὃν κέχρηκεν θεῷ καθ' ἓν κέρας (iterum ille *confer to fortique adeo agmine*, pro כתועפות ראם) ἄγονται τῷ πλήθει. τοιγαροῦν ἴδοὺ ἔθνη πολλὰ ἐχθρῶν, καὶ ὅσον οὐ αὐτοῖς πῶν ἄχθος μυελὸν λήψεται, καὶ ταῖς ἐκπολίσεις ἀπολεῖ τὰς ἐυσεβείας. v. 9. Ἀναπαύσεται καθάπερ λιβὰς ὡς λέων (זה כלך הכשיח כארי, ait vetus Judæorum Commentarius) ἢ σκύμνος λέοντος· μάλα καθ' ὑπερβολικῶς διδοὺς ἀδῖνα, φόβον τοῖς ἀλλοις συνεργαζόμενος, sane: ἀθλιος ὃς ἂν αὐτὸν ἀδικήσῃ ἐγείρει. οἱ μὴ λιλογωτότις σε δυσμίας ἄξιοι· καθάπερ ὁ, οἱ καταρώμενοι. Deinde Balaco valde stomachanti dixit augur, Philone forte à Patribus referente, τὰ μὲν πρότερα πάντα ἐστὶ λόγια καὶ χρησμοί· τὰ δὲ μέλλοντα λεγόμενα, γνώμης τῆς ἐμῆς εἰκασίας. καὶ τῆς ἐξῆς λαβόμενος, μόνος μόνῳ συνεβάλλετο, δι' ὧν ὡς ἂν οἷόν τε ἦ φυλάξαιτο τὸν ἀνάπαλον σφῶν, ὑπεύθυνα καὶ ἐνοχα αὐτὰ μίσους. εἰσὶ γὰρ, εἶπεν, αἱ χώραι γυναῖκες, ὦ βασιλεῦ, ἀφροδισίων τῶν ἄλλων ἐπιθυμηταί. ταῖς οὖν πρεπαλλεστάταις ἐν ἐπιτρέψας μισθωτῶν καὶ δημοσιεύσειν, αἷς ἐξὸν ἔστω τῶν νεητῆτα τῶν ἀνάπαλων. προσχηλιζόμενοι δὲ ταῖς ἐπιθυμίαις, πῶς ὑποφωλοῦσι δρᾶν τε καὶ πάσχειν. ἐκεῖθεν δὲ τὸν ἄνω ἀφικόμενον ἐρεσβὸ λεγέτω φρυατόμητις τις τῶν ἐπὶ τῶν θηρῶν ἀλεκτρομάχων, ὃ θημις τῆς ὁμιλίας σοι τῆς ἐμῆς ἀπαλαύσῃ, πρὶν ἂν σκεδιατηθῆς μὲν τὸ πάτερα μιτάβαλον δὲ τιμῆς ἀτερ ἐγώ. οἷδε γὰρ ἐμοὶ μίαν ὁδὸν ἀλωτέως ἀδικομίαν. Sic erat consilium Balami: quod pene eisdem verbis memorat Paraphrasis Urbis ad v. 14. ἐεῦθεν συνεκαλέσατο τοὺς, τί ποιήσῃ ὁ λαὸς ἀτος τὸν λαὸν σου, *Peccatum Deo inducas, suadeo, Hebræorum gentem: hoc ni feceris, eam profecto haud vinces unquam*, חטי יהוה ואין לא לית את שליט בעכא האלין. Fusius autem, imo antiquius coparum linopolidumque Moabitidarum laqueos atque lenocinia auctore Balamo, explicarunt Doctores Babylonii Synhedrin f. 106. a. (in-

אלהיהם של ישראל שונא זימה הוא והם מתאווים לכלי פשתן בוא ואשיאך עצה עשה להן קלעים והושיב בהן זונות וקנרה מבחוץ וילדה מבפנים וגו. Tempero jam à Pesicta & Tanchuma, ab explanatione Uzielidis, & à Chronicis Samaritarum, ubi id scelus late exponitur. BERN. Cum *Bigotiano* concordat *Coll. Voss.* quæ mox habet *ἐπὶ τὸ σῶμα*. HAV.

m Ἀξιολογωτάτοις,] *Bas.* & *Gen. ἀξιολογοτάτοις*. Mox δὲ οἰκεῖόθεν πως *Big.* δὲ οἰκεῖως Cedrenus p. 69. BERN.

n Ατε καὶ] Ita ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἅτε καὶ πρ. in *reliquis*.

o Προϋπῆρξεν] Ita ex *Samb.* in *cæteris* προύπαρξεν.

p Τοῖς ἀνθρώποις,] Τοῦτοις ἀνθρ. ex alicujus (*Tur. Big.*) conjectura.

q Η θαλάσσης,] Η ἀφ' θαλάσσης *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

* *quod in reliquum*] Al. *quid* & *in posterum futurum sit*, legendo ὅ, τι.

r Ο δ' ἀπιὼν] *Cum apud avarum suum animum indignaretur vates, jam reversurus dirarum impotens, ni consilium malum mala execratio est, mercedisque profanæ vacuus; suasit maxime Balaco viros Israelitas legione pulchra Madianititidum corrumpere, neutra adeo gente inulta. Hæc autem talia pervetusta quadam paradosi acceperant Philo Alexandrinus p. 647. Fl. Josephus, atque ejus ævi decus Christianum B. Johannes. Arguit enim graviter Theologus ille c. 2. quod Ecclesia Pergamena à se non repelleret τοὺς κρατοῦντας τῷ διδαχῇ βαλαάμ, ὃς ἐδίδασκε τὸ βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ισραὴλ, φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι. Argumentum tamen illud in genere præbuerat ipse Moyses his verbis libri sui penultimi. c. 31. 16.* Nonne Madianitides istæ deceperant filios Israel ad suggestionem Balaam? *Vide porro Orig. Hom. 20. in Num.* BERN.

s Μαδιανιτῶν·] *Al.* Μαδιηνιτῶν, passim.

t Βάλακε, φησὶ,] Hoc consilium Bileami in MSto Chronico Samaritano, Philone & aliorum Hebræorum scriptis eodem fere modo narratur. REL.

v Καταλάβοι·] Καταλάβῃ *Hen.* & *Busb.*

x Πανὶ] Ita *Big.* & *Samb* πανὶ in *Editis.* καὶ πατῶν τῶν ἀπὸ γῆς καρπῶν *Vat.*

y Αὐτῶν.] Sic quinque *MSS.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.* αὐτὸ *Bas* & *G.*

z Καὶ ἀπόλοιντο] Αν ἀπόλλυντο. *Big.*

a Εἶτ' ἀνήσουσιν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* μᾶλλον ἀνήσ. in *Editis.* ἐὰν συνήσουσιν ἐπὶ φόβῳ ἐπαγαγόντων αὐτοῖς τὰς βλάβας legerat *Epiphan.*

b Υμεῖς δὲ εἰ νίκης] Υμεῖς δὲ νίκῃ *Vat.* & *Vet. Interpr.*

c Μάλις' ὑπερέπεις,] Ex pervetusta traditione, quam probat *Petr.* 2. Ep. c. 2. v. 15. *Jud.* v. 11 *Joann.* in *Apocal.* c. 2. v. 15. & *Philo*, p. 647. argumentum tamen illud in genere præbuerat *Moyses* in *Num.* c. 31. v. 16. Vide *Orig.* in *Homil.* 23. in *Num.*

d Δεομένοις] Δεομένας soli *Big.* & *Samb.*

e Επι-

"προσώξαλε. ἐπιθὰν ᾖ κεχειρωμένους ὁρῶσι ταῖς ὄπιθυ-
"μίαις, καταλιπέτωσαν· καὶ παρακαλούντων μένειν,
"μὴ πρότερον [c] ὑπονοήσωσιν, πρὶν ἂν πείσωσιν αὐτοὺς
"ἀφέντας τοὺς [f] πατρίους νόμους καὶ τὰ τούτοις αὐτοῖς θεμένου
"παρὰ θεὸν, τοὺς Μαδιανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν σέβωσιν.
"οὕτως γὰρ αὐτοῖς τὸ θεὸν ὀργισθήσεσθαι". καὶ ὁ μὲν [g] τοῦθ'
ὑποθέμενος αὐτοῖς ᾤχετο.

ζ. Τῶν δὲ Μαδιανιτῶν πεμψάντων [h] τὰς θυγατέρας καὶ
τὴν ἑκείνης παρουσίαν, οἱ τῶν Ἑβραίων ἀλίσκονται νέοι τῇ
εὐπρεπείᾳ αὐτῶν· καὶ [i] παραγινόμενοι εἰς λόγους αὐταῖς,
παρεκάλουν μὴ φθονεῖν αὐτοῖς τοῦ κάλλους αὐτῶν ἀπο-
λαύσεως, μηδὲ ἐκ τοῦ ὠφελεῖσθαι σωτηρίας. αἱ δὲ
ἀσμένως δεξάμεναι τοὺς λόγους, [k] συνῆκαν αὐτοῖς. ἐν-
θυμούμεναι δὲ αὐτοὺς τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι, καὶ τὴν ὀπιθυ-
μίας ἀκμαζούσης, ὥσε ἀπαλλαγὴν ἐγίνοντο. τοὺς δὲ
ἀθυμία δεινὴ πρὸς τὴν ἀναχώρησιν τῶν γυναικῶν κατέλα-
βε, καὶ λιπαρούντες ἐκέκραντο μὴ σφᾶς καταλιπεῖν· ἀλ-
λὰ γαμετὰς αὐτῶν ἐσομένας αὐτοῖς μένειν καὶ δεσποίνας
ἁπάντων ὧν ὑπῆρχεν αὐτοῖς. ταῦτα δὲ
ὀμνύντες ἔλεγον [l] καὶ θεὸν μεσίτην ὧν [m] ὑπισχνοῦντο
ποιήσειν, δακρύοντές τε καὶ παντοίως [n] ἑαυτοὺς ἐλεει-
νοὺς τοῖς γυναιξὶ κατασκευάζοντες εἶναι. αἱ δὲ ὡς δεδα-
λωμένους αὐτοὺς κατενόησαν, καὶ τελέως ὑπὸ τῆς σωτη-
ρίας ἐχομένους, ἤρξαντο πρὸς αὐτοὺς λέγειν.

η'. "Ἡμῖν, ὦ κράτιστοι [o] νέων, οἶκοι τέ εἰσι πα-
"τρῷοι καὶ κτῆσις ἀγαθῶν ἄφθονος, καὶ ἡ παρὰ τῶν
"γονέων καὶ τῶν οἰκείων εὔνοια καὶ σπουδή. [p] κατ' οὐδ'
"ἑνὸς ἂν τούτων πόρον ἐνθάδε δεήσαντες ἡμεῖς εἰς ὁμιλίαν
"ἤκομεν, οὐδ' ἐμπορευόμενοι [q] τὴν ὥραν ἢ σώματος
"πρόσωπα τὴν ὑμετέραν ἀξίωσιν· ἀλλ' ἄνδρας
"ἀγαθοὺς καὶ δικαίους ὑπολαβόντες, τοιούτοις ὑμᾶς πα-
"μπόλοις ξενίοις δεομένοις ἐπείθημεν. καὶ νυνὶ, ἐπεὶ
"φατὲ πρὸς ἡμᾶς φιλοστόργως ἔχειν καὶ [r] λυπεῖσθαι
"μελλόντων ἀναχωρεῖν, [s] διὰ αὖτα τὴν δέησιν ὑμῶν
"ὑποστρεφόμεθα· πίστιν δὲ εὐνοίας λαβοῦσαι, τὴν μό-
"νην ἡμῖν ἀξιόλογον νομισθεῖσαν, ἀγαπήσομεν τὸ μετ'
"ὑμῶν βίον ὡς γαμεταὶ διανύσαι. δεῖσθαι γὰρ [t] μὴ καὶ
"κόρον τῆς ἡμετέρας ὁμιλίας λαβόντες, ἔπειθ' ὑβρίσητε
"καὶ ἀπίμους ὑποπέμψητε πρὸς τοὺς γονεῖς. συγγινώ-
"σκειν τε τούτοις φυλαττομέναις ἠξίουν". τὸ δὲ ἵνα
[v] βούλονται πίστιν δώσειν ὁμολογούντων, καὶ πρὸς μη-
δὲν ἀνταπολογουμένων ὑπὸ τῆς πρὸς αὐτὰς [x] παθους· "ἐπεὶ
"τοῦτο, ἔφασαν, ὑμῖν δέδοκται, τοῖς δὲ ἔθεσι καὶ
"τῷ βίῳ πρὸς ἅπαντας ἀλλοτριώτατα [y] χρῆσθε. ὡς
"καὶ τὰς [z] τροφὰς ὑμῖν ἰδιοτρόπους εἶναι, καὶ τὰ πο-
"τὰ μὴ κοινὰ τοῖς ἄλλοις, ἀνάγκη [a] βουλομένους ἡμῖν
"συνοικεῖν, καὶ θεοὺς τοὺς ἡμετέρους σέβειν. καὶ οὐκ ἂν
"ἄλλο γένοιτο τεκμήριον ἧς ἔχειν τε νῦν εὐνοίας φατὲ
"πρὸς ἡμᾶς καὶ τὸ ἐσομένης, ἢ τὸ τοὺς αὐτοὺς [b] ἡμῖν
"θεοὺς τιμᾶσθαι. μέμψαιτο δ' οὐδεὶς, εἰ γῆς εἰς
"τὸν [c] ἀφίξθε τοὺς ἰδίους αὐτῆς θεοὺς [d] προτρέποισθε·

"beant. Ubi vero cupidine captos & irretitos
"viderint, *subito* fugam simulent: ac obsecranti-
"bus ut maneant, non prius annuant quam iis
"persuaserint, ut, relictis patriis legibus & cultu
"Dei à quo eas acceperint, Madianitarum &
"Moabitarum Deos colant. Sic enim illis suc-
"censebit Deus & irascetur. Et ille quidem, cum
hæc suggessisset, abiit.

7. Madianitis vero, sicut ille monuerat, filias *suas* mittentibus, Hebræorum juvenes illarum forma & venustate *mirifice* capiuntur; & in colloquium venientes enixe petebant, ne sibi ex earum pulchritudine & familiari cum illis consuetudine voluptatem invideant. Illæ quidem, lubenter hæc verba accipientes, eis consenserunt. Cum autem amore illaqueatos vinctosque tenerent *puellæ*, & cupidine vehementer flagrantes *viderent*, decedere parabant. Tum juvenes, dum in eo erant mulieres ut abirent, gravis mœror occupabat, precibusque supplicibus instabant ne eos desererent; sed conjuges illis futuræ & facultatum suarum omnium dominæ secum maneant. Insuper & hæc jurisjurandi religione firmabant, Deum promissorum testem sponsoremque invocando, lachrymisque & modis omnibus agendo ut eas ad miserationem flecterent. Illæ vero, ut eos suæ libidini subjectos & consuetudine sua firmiter devinctos animadverterunt, *hujusmodi* ad illos verba facere cœperunt.

Stratagema meretricium. Virgines Hebræas jam solvit Moaba. Num. c. 25.

8. "Nobis, juvenum optimi, lares penatesque
"patrii sunt, magnæque domi facultates, nec de-
"sunt nobis parentum cognatorumque benevo-
"lentia & affectus. Imo nullius ejusmodi rei in-
"opia huc ad vobiscum colloquendum venimus,
"neque corporis forma quæstum facturæ vobis
"supplicibus aures adhibuimus: sed vos viros es-
"se bonos justosque reputantes, ut tali vos ho-
"spitalis amicitiæ gratia donaremus, precibus ve-
"stris adductæ fuimus. Et nunc, quoniam ma-
"gno nostri amore vosmet teneri dicitis, & non
"minori, nobis digressuris, tristitia affici, neque
"nos preces *quidem* vestras aversamur: sed cum eam
"benevolentiæ vestræ fidem acceperimus, quæ
"sola nobis alicujus æstimari mereatur, libenter
"vobiscum ut legitimæ uxores vitam agemus. Jam
"enim periculum est, ne, cum nostræ consuetu-
"dinis satietas vos ceperit, nos hinc cum injuria
"& contumelia ad parentes nostros ablegetis. At-
"que ita sibi ignosci, ista caventibus, postula-
"bant". Illis vero fidem, quamcunque vellent,
se daturos pollicentibus; nihilque eis præ affectus
magnitudine & amoris ardore contradicentibus;
"Quandoquidem, inquiunt, ita vobis visum est,
"& moribus vitaque ab aliis diversissime utimini,
"ut & cibos vobismet proprios, nec potum cum
"aliis communem habeatis; necesse est, si vultis
"nobiscum habitare, Deos nostros colatis. Nul-
"lum enim aliud signum erit *indubium* præsentis
"vestræ, quam jactatis, in nos benevolentiæ, aut
"futuræ *pignus*, nisi eosdem nobiscum Deos ado-
"retis. Nec vobis vitio verti debeat, si Deos
"ter-

Nurus Madianitidis oratio venusta, delicata, pernicio-sa. Vide similem in Tanchuma, ad parasam Balac.

e Επιδύτωσαν,] Επιδυτάνωσαν *Samb.* (*Coll Voss.*) & *Vat.*
f Πατρίους] *Big.* πατρώους. Horum enim adjectorum usus promiscuus. Mox *Samb. Hen.* & *Busb.* μαδιανιτῶν, sicut supra infraque illi tenent. BERN. πατρώους amat & *Coll. Voss.* HAV.
g Τοῦτ'] ταῦθ' *Coll. Big.*
h Τὰς θυγατέρας] Hac de re videsis *Hottingerum* in *Smegmate Orientali*; p. 446.
i Παραγινόμενοι] Παραγενόμβροι in tribus *MSS.*
k Συνῆκαν] Forte συνῆκαν. COCC.
l Καὶ Θεὸν] Τὸν Θεὸν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*
m Ὑπισχνοῦντο] *Al.* ὑπίσχοντο.
n Ἑαυτοὺς ἐλεεινοὺς] Αὐτὰς *Big.* & *Samb.*
o Νέων,] Νεανιῶν *Big.* (νεκίων *Coll. Voss.*) & *Samb.*
p Κατ' οὐδ' ἑνὸς] *Big.* & *Samb.* κατ' οὐδενὸς ἂν τούτων δεηθέντες ἐνθάδε ἥκομεν, εἰς ὁμιλίαν ἥκομεν. Rescribo clarius ab *Epiphanio*, κατ' οὐδενὸς ἂν τούτων ἄποροι ἐνθάδε ἥκομεν ὑμῖν εἰς ὁμιλίαν ἥκομεν. BERN. Κατ' οὐδενὸς ἂν τούτων δεηθέντες ἐνθάδ' ἥκομεν ἡμεῖς εἰς *Samb. Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* κ. οὐ. δ. τ. ἄποροι ἐνθάδε ἥκομεν εἰς legisse videtur *Vet. Interpr.*
q Τὴν ὥραν] Ita *MSS.* in *Editis* τὴν ὥραν τῆς σ.
r Λυπεῖσθαι] Λυπεῖσθε *Big.* & *Samb.*
s Οὗ δι' αὖτα] *Samb.* αὐταῖς. Præfero tamen demonstrationem Atticam διὰ αὖται τὴν. Nam διὰ αὖται τὴν expresserant typi *Bas.* & *Gen.* Post paucula *Samb.* διανύσαι. BERN.
t Μὴ καὶ κόρον] Μὴ κόρον *Samb.* & *Vet. Interpr.*
v Βούλονται] Βούλωνται *Big.* & *Samb.*
x Πάθους] Πάθει *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.*
y Χρῆσθε,] Ita *Big.* (*Tar.* & *Cocc.*) & *Samb.* in *cæteris* χρῆσθαι.
z Τροφὰς ὑμῖν ἰδιοτρόπους] Ideo Rutilius Judæum vocat *Humanis animal dissociale cibis.* REL.
a Βουλομένους] Βουλομένοις malit *Schotanus*, & mox ἔχειν τὸ τοῦ.
b Ἡμῖν Θεοὺς] Illud ὑμῖν ex *MSS.*
c Ἀφίχθε] Sic *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* in *aliis* ἀφίχθαι.
d Προτρέποισθε·] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* (συντρέποισθε *Coccejus*)

"terræ, in quam perveniſtis, proprios veneremi-
"ni: præſertim cum noſtri in honore ſint omni
"populo, veſter vero apud neminem *præterquam*
"*vos*. Oportere igitur illos dicebant aut eadem
"quæ aliis *cultu proſequenda* exiſtimare, aut alium
"terrarum orbem quærere, ubi ſoli ex legibus ſi-
"bi propriis vitam inſtituant.

His illecebris capti Hebræi jus de connubiis, decibis, deque cultu Dei unici confeſtim violant. Num c. 25. Deut. c. 4. Joſ. c. 21. Hoſ. c. 9.

9. Illis autem, quod eas amore deperirent, honeſtiſſima viſa eſt hæc oratio: quo factum eſt, ut, illarum poſtulationi & *illecebris* concedentes, leges patrias violarent. Et cum plures Deos eſſe exiſtimarint, illiſque gentium iſtarum ritu libare decreverint, cibis etiam peregrinis utebantur; atque omnia in mulierum gratiam, contra ac lex eis præceperat, deinceps faciebant: ut jam per totum late exercitum ſerperet juvenum inſolentia, & ſeditio priore pejor gliſceret, periculumque eſſet ne patria inſtituta penitus in deſuetudinem abirent. Juventus enim, deguſtatis ſemel peregrinis moribus, inexplebili deſiderio in eos ferebatur: & ſi qui primorum populi ob majorum virtutem illuſtres exſtiterint, mali hujus contagione & ipſi erant afflati.

Laſcivie iſtius dux Zambrias, Symeoni progenitori multum ab ſimilis.

10. Quin & Zambrias, Simeonidis tribus princeps, qui conſueverat Chosbiæ Madianitidi, Suris filiæ, gentis iſtius Dynaſtæ, juſſus à muliere ut contemptis Moyſis placitis ſui ad arbitrium ſe componeret, illi obſequutus eſt; ſacra more non patrio faciendo, & uxore ducta alienigena. Cum vero res ita ſe haberent; Moyſes, veritus ne quid pejus accideret, convocato in concionem populo, neminem quidem nominatim accuſavit, nolens eos in deſperationem adducere, qui, modo laterent, ad ſanitatem redire poterant. Dicebat autem, "ut ea patrarint, quæ & ſibimet & ma-
"joribus in dedecus cedunt & opprobrium; quòd
"voluptati indulgere maluerint, quam Deo ſer-
"vire, vitamque ad ejus præſcriptum agere: o-
"portere tamen, ut & adhuc ipſis bene ſit, pœ-
"nitentiam agere, iſtud demum fortitudinem eſ-
"ſe exiſtimando, non ut legibus vim inferant,
"ſed ut cupiditates pravas compeſcant. Præterea
"autem abſurdum eſſe ajebat, quod cum in de-
"ſerto modeſte vixiſſent, nunc bonis circumfluen-
"tes ſupra modum inſanirent, & quæ per inopiam eſſent adepti, per affluentiam perditum irent". Et ille quidem, hæc iis ſubjiciendo, ætate minores in melius mutare conabatur, rerumque geſtarum ad pœnitentiam adducere.

Zambria adverſus legem Moyſaïcam oratio.

11. Proxime autem cum ſurrexiſſet Zambrias, "Sed tu quidem, inquit, ô Moyſes, utere legi-
"bus quibus ſtudium adhibuiſti, & *quibus* pluri-
"mum firmitatis ac roboris ex conſuetudine ac-
"ceſſit. Quod niſi ita ſe habuiſſet, ſæpe jam pœ-
"nas luiſſes, & *tuo malo* haud tutum eſſe verba
"dare Hebræis didiciſſes. Me certe iis, quæ tu
"κ) πᾶσι, τ̃ μὲν ἡμετέρων κοινῶν ὄντων πρὸς ἅπαν-
"τας, ℥ σὲ ὑμετέρα πρὸς μηδένα τοιούτα τυγχάνον-
"τ⊖. δεῖν οὖν αὐτοῖς ἔλεγον ἢ τ̃ αὐτὰ πᾶσιν [c] ἡγη-
"τέον, ἢ ζητεῖν ἄλλων οἰκεμένων, ἐν ᾗ βιώσονται μόνοι
"κ) τοὺς ἰδίους νόμους.

Θ'. Οἱ δ' ὑπὸ ℥ πρὸς αὐτὰς ἔρωτ⊖ κάλλιστα λέγεσθαι ταῦτα ὑπολαβόντες, κὴ ἥδιδόντες [f] αὐτὰς εἰς ἃ προεκαλοῦντο, παρέβησαν τὰ πάτρια. Θεὸς τε πλείονας εἶναι νομίσαντες, κὴ θύειν αὐτοῖς κ) νόμον τ̃ ὑπαρχόντων τοῖς καθιδρυσαμένοις προθέμενοι, ξενικοῖς τε βρώμασιν ἔχαιρον, κὴ [g] πάντα εἰς ἡδονὴν τ̃ γυναικῶν ὑπὸ τὸν αὐλίσιον οἷς ὁ νόμ⊖ αὐτῶν [h] ἐκέλευσε πειθόμενοι διετέλουν· ὡς δὴ παντὸς ἤδη ℥ στρατοῦ τὴν ἀθεμιστίαν χωρεῖν τ̃ νέων, κὴ στάσιν αὐτοῖς πολὺ χείρω τ̃ προτέρας ἐμπεσεῖν, κὴ κίνδυνον παντελῆ τ̃ ἰδίων ἐθισμῶν ἀπωλείας. ἅπαξ γὰρ τὸ νέον γευσάμενον ξενικῶν ἐθισμῶν ἀπολήσως [i] αὐτῶν ἐνεφορεῖτο· καὶ εἴ πινες τῶν πρώτων ἀνδρῶν δὴ πατέρων ἀρετὰς ὑπεφανεῖς ἦσαν, [k] συνδιεφθείροντο.

ι'. Καὶ [l] Ζαμβρίας ὁ τ̃ [m] Συμεωνίδ⊖ ἡγέμον⊖ φυλῆς, [n] Χοσβίᾳ σωὼν Μαδιανίτιδι, Σύρε θυγατρὶ τῶν ἐκείνῃ δυναστεύοντ⊖ ἀνδρὸς, κελευσθεὶς ὑπὸ τ̃ γυναικὸς πρὸ τῶν Μωϋσεῖ δοκούντων τὸ πρὸς ἡδονὴν αὐτῇ ᾠκονομημένον, [o] ἐθεράπευεν αὐτήν· ὁ θύων τὰ πάτρια, καὶ γάμον ἠγμέν⊖ [p] ἀλλόφυλον. ἐν τούτοις δ' ὄντων τῶν πραγμάτων· δείσας Μωϋσῆς μὴ ᾠκονομημένα τι χεῖρον, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τ̃ λαὸν, ἀδένος μὲν κατηγόρει πρὸς ὄνομα, μὴ βυλόμεν⊖ εἰς ἀπόνοιαν προελθεῖν τοὺς ἐκ ℥ λανθάνειν μετανοῆσαι δυναμένους. ἔλεγε δ', ὡς οὐκ ἄξια δρῶεν [q] ἔθ' αὑτῶν ὅτι πα-
"τέρων, τὴν ἡδονὴν προτιμήσαντες ℥ Θεῦ καὶ ℥
"κατὰ τοῦτον [r] βίον· προθύμειν δ', ὡς ἔτι καὶ [s] κα-
"λῶς ἂν αὐτοῖς ἔχοι, μεταβαλέσθαι, τὴν ἀνδρείαν
"ὑπολαμβάνουσιν οὐκ [t] ἐν τῷ βιάζεσθαι τὰς νό-
"μους, ἀλλ' ἐν τῷ μὴ εἶκειν ℥ ὑπομονῆς εἶναι.
"πρὸς τούτοις δ' ὀρθῶς εὔλογον ἔφασκε σωφρονήσαντας
"αὐτὰς ὑπὸ τ̃ ἐρήμου, νυνὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ὄντας
"παροινεῖν, μηδὲ τὰ κτηθέντα ὑπὸ τ̃ εὐδείας δι' ὑ-
"περβολὴν αὐτῶν [v] ἀπολέσθαι". καὶ ὁ μὲν ταῦτα λέγων ἐπεῖχε τοὺς νέους ἐπανορθοῦν, καὶ εἰς μετάνοιαν [x] ἀπάγειν ὧν ἔπραττον.

ια'. Ἀναστὰς δ' μετ' αὐτὸν Ζαμβρίας, "ἀλλὰ σὺ
"μὲν, εἶπεν, ὦ Μωϋσῆ, χρῶ νόμοις οἷς αὐτὸς ἐπιτή-
"δευκας, ἐκ [y] τ̃ συνηθείας τούτων τὸ βέβαιον αὐτοῖς
"παρεχομένη⊖. ἐπεὶ, μὴ τοῦτον αὐτῶν ἐχόντων τ̃ τρόπον,
"πολλάκις ἂν ἤδη κεκθλασμένη⊖ ἔγνως ἂν σὺκ ὀρθα-
"λογίσας Ἑβραίους. ἐμὲ δ' οὐκ ἂν ἀκήκοειν οἷς σὺ
"[z] προσάτ-

in *Editis* προπίπτειν. ℥.

e Ἡγητέον,] Lege ἡγεῖσθ. COCC.

f Αὐτὰς] In *Editis* αὐτὰς εἰς ἃ προεκαλοῦντο. in *MSS.* ἑαυτὰς εἰς ἃ προεκ.

g Πάντα εἰς ἡδονὴν] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Editis*, *aliiſque* πάντες.

h Ἐκέλευσε] *Al.* ἐκέλευε.

i Αὐτῶν] Illud αὐτῶν inſeruimus ex *Big.* & *Samb.*

k Συνδιεφθείροντο.] Συνεφθείροντο *Vat.*

l Ζαμβρίας] *Zimri* Maſorethis, *Zamri* Hieronymo, *Zambri* Syro Interpreti, & Ζαμβρῆς LXX.

m Συμεωνίδ⊖] Ο τ̃ συμεωνίδ⊖ *Baſ.* & *Gen.* לשמעני *λαοστεμνι* apud Moyſen. ὁ τ̃ συμεωνίτιδ⊖ φυλῆς ἡγεμον⊖ MSS. quatuor, & Annalis Zonaræ. BERN. *Al.* Συμεωνίδ⊖ & Συμεωνίτιδ⊖.

n Χοσβίᾳ] Sic reſtitui hunc locum. Legebatur vulgo χοσυὶ συνῶν μαδιανίτιδι ὄρε. In codice *Busb.* χοσμῇ, & in *Hen.* χασμῇ, imitatione LXX II. Interpretum, qui χασεὶ reddiderant malum nomen. Apud *Big.* & *Samb.* reperio χοσβία συνὶν μαδιανίτιδι ὄρε. *Epiphanius* creverat ocellis non acutiſſimis ⟩ οσαμῇ σωὼν μαδιανιτιδι ὄρε, ſeu pravius μασιανίτη διώρε, Chorami (pro Choſami) *Madianitidem mulierem Dieri cujuſdam filiam. &c. Suram* vero (צור סוּר & סוּרִי Flavio ἰσλωίζοντι) partem quintam regni Madianici hanc *Fraudem* genuiſſe (quippe כוזבי aut כוזבית tantum indicat) ſuis literis docuit Moyſes Num. c. 25. Haud errabit equidem, quiſquis כוזבי Græca forma χοσβὴ donaverit, aut χοσβία. In iſthac Scribæ Typothetæque forte conſenſerunt §. 12. hujus capitis. Eadem שׁוּלנית appellatur in ſcholis Babyloniis. Vide Synh. p. 82. b. BERN. Ita ex *Big.* & *Samb.* reſtituit *Bernardus*, niſi quod pro Οὐρε maluerit Σύρε ex Hebraïco צור. In *Editis*, *aliiſque* Χοσμὶ συνῶν Μαδιανίτιδι Οὐρε· Vide §. 11.

o Ἐθεράπευεν] Juxta *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐθεράπευεν· ὅτι θύων τὰ π.

p Ἀλλόφυλον.] Non ex alia tribu, ſed ex alia gente, quæ non eſſet Iſraelitica. Ita hæc vox Joſepho uſurpatur. Ideo mox γυναῖκα ξενικὴν vocat. REL.

q Οὔτ' αὐτῶν] Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* οὐκ αὐτῶν.

r Βίον·] Sic quinque *MSS.* in *Editis* βίᾳ. *Vet. Interpres* legiſſe videtur, κὴ κ) τοῦτον βιάζεσθαι ἐς, & *ei placentia violarent.*

s Καλῶς ἂν αὐτοῖς ἔχοι,] Καλῶς αὐτοῖς ἂν ἔχειν *Big.* & *Samb.*

t Ἐν τῷ βιάζεσθ.] Εἰς τὸ β. *Iidem.* HUDS. Ut & *Coll. Voſſ.* ἐν τῷ amabat *Coccejus.* HAV.

v Ἀπολέσθαι] Ἀπολέσαι *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀπολέσασθαι *Big.* αὐτὰ ἀπολέσθαι ex conjectura.

x Ἀπάγειν] Ita *Samb.* in *reliquis* ἄγειν.

y Τ̃ς συνηθείας] Τῆς τούτων ἀνηθείας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

z Προσάτ-

"[z] προσάπτεις τυραννικῶς λάβοις. ὑ γὰρ ἄλλό τι μέλλεις "νῦν, ἢ, παραχήμαλι νόμων καὶ τ̃ Θεσ̃, δουλείαν μὲν "ἡμῖν, ἀρχὴν δ' σαυτῷ κακουργεῖς· ἀφαιρούμενος ἡ- "μᾶς τὸ ἡδὺ καὶ τὸ κ̃ τ̃ βίου αὐτεξούσιον, ὃ τ̃ [a] ἐλευ- "θέρων ἐστὶ καὶ δεσπότου σὺκ ἐχόντων. χαλεπώτερος "δ' ἂν [b] ἦτ Αἰγυπτίων Ἑβραίοις ἡγοῖτο, πιμωρᾶν "ἀξιῶν κατὰ τὰς νόμους τὴν ἑκάστ παρὸς τὸ κεχαρισ- "μένον αὐτῷ [c] πίησιν. [d] πολὺ δ' ἂν δικαιότερον αὐτὸς "πιμωρίαν ὑπομένοις, τὰ παρ' ἑκάστοις ὁμολογούμενα "καλῶς ἔχειν ἀφανίσαι παρηρημένος, καὶ κατὰ τ̃ "ἀπάντων δόξης ἰσχυρὸν [e] τὴν ἑαυτ̃ κατισκευακώς. "ἃ δὴ πράττω νυνὶ κρίνας ἀγαθὰ, ταῦτ' ἔπιτα [f] πρὸς "αὐτῶν ὁμολογεῖν σὺκ ὀκνήσαιμι. γύναιόν τε "ξενικὸν, ὡς φῄς, ἠγμαι· παρ' ἐμαυτῷ γὰρ [g] ἀκούεις "τὰς ἐμὰς πράξεις, ὡς παρ' ἐλευθέρ, καὶ γὰρ οὕτε "λαθεῖν προῃρούμην· θύω τε Θεοῖς οἷς θύειν [h] μὴ νο- "μίζετε, δίκαιον ἡγούμενος πολλῶν ἐμαυτῷ πραγ- "ματεύσασθαι τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὐχ ὥσπερ σὺ τυραν- "νίδι ζ̃ν, τὴν ὅλην ἐξ ἑνὸς ἐλπίδα τ̃ βίου πάντος "ἀνηρτημένος. [i] χαίρειν τ' ἂν ἔδεις, κυριώτερον αὐ- "τὸν περὶ ὧν πράξαιμι γνώμης τ̃ ἐμ̃ ἀποφαινό- "μενον.

"tyranni more imperaveris, obsequentem non ha- "bebis. Non enim aliud quidquam hactenus, "quam, sub legum ac religionis prætextu, nobis "quidem servitutem, tibimet vero dominatum "malis artibus adstruisti; voluptatem nobis ac ad "arbitrium vivendi libertatem adimens, quæ li- "berorum sunt & nullius sub imperio degentium. "Hebræos sane gravius, quam Ægyptii, premet, "[1] qui ad leges exigere & punire voluerit quic- "quid voluntati nostræ morem gerentes feceri- "mus. Multo autem tu justius pœna afficiaris, "quandoquidem tibi in animo fuerit abolere quæ "omnium consensu erant approbata; atque ita "hoc comparaveris, ut tua, contra quam alii "sentiunt universi, valeret sententia. Cum vero "quæ nunc facio recte facta esse existimem, ita "postea de iis coram confiteri non me pigebit. "Et mulierem peregrinam, ut ais, in uxorem "duxi: (accipis quidem à meipso facta mea, ut "ab homine libero;[2] neque enim in animum in- "duxi, ut laterem) & sacra Diis facio, quibus li- "bare nefas ducitis, æquum esse existimans mul- "tas vias persequi ut tandem ad veritatem perve- "niam, & non sicuti sub tyrannide vivere, in "uno vitæ totius spem omnem reponendo. [3] ne- "que erit cur quis lætetur, qui meis in rebus "meipso plus arbitrii se habere ostenderit.

12. Cum autem hæc Zambrias de iis, quæ ipse pariter ac alii quidam male commiserunt, protulisset, populus quiescebat, quod solicitus quidem esset metu de futuris, Legislatorem vero perspicere sibi videretur amplius nolle contende- re, ne hominem insolentem magis irritaret. Me- tuebat enim, ne multi, ad verborum ejus intem- perantiam sequendam adducti, populum motibus cierent. Atque ita quidem dimissa est concio. Fortasse autem ulterius mali vis serpsisset, ni *ma- ture* sublatus fuisset Zambrias hujusmodi ex cau- sa. *Num. c. 25.*

Phineeses Eleazari filius Aaro- nis nepos, vir validi corporis, a- nimoque ad- huc major, zelo Dei percitus, Zambriam Chosbiam- que lancea transfigit.

[z] Προσάπτεις] *Samb. Busb. & Hen.* προσάσσεις. Ad clausulam λάβοις *Hen.* BERN.

[a] Ἐλευθέρων] Ἐλευθερίων in duobus *MSS.* (ἐλευθερίων in *Coll. Voss.* Est (*Tar.*) qui malit ἀπ' τ̃ ἐλευθέρων.

[b] Οὕτ] Οὕτως *Big. & Samb.* & mox ἡγοῖτο.

[c] Ποίησιν.] Βούλησιν *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.*

[d] Πολὺ δ' ἂν] Ita *Big. Samb. & Vat.* in *Editis* πολλῷ. HUDS. Lege πολλῷ. COCC.

1. *Qui ad leges exigere*] *Epiphanius* vertit, *qui castigare voluerit secundum sibi placitas leges facta cujuscunque.*

[e] Τὴν ἑαυτ̃] *Bas. & Gen.* τὴν σαυτ̃ (idem denotat ἑαυτ̃ inter cives Palladis) κατισκευακὼς (typis forte prioribus κατασκευακὼς) ἀτοπίαν. ἐγὼ δ', ἂν στρέψω εἰκότως ἂν πράξω νυνὶ, κρίνας *Big. & Samb.* Jam filet *Epiphanius.* BERN. Τὴν σεαυτ̃ κατασκευακὼς ἀτοπίαν. ἐγὼ δ', ἂν στρέψω εἰκότως ἂν πράξω νυνὶ, κρίνας Big. (*Coll. Voss*) *Samb. & Vat.*

[f] Πρὸς αὐτῶν] Abundant hæc. COCC.

[g] Ἀκούεις] Ἀκοὴ τὰς [ἐμὰς *Vat.*] ἐμ̃ αὐτ̃ πράξεις *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vat.*

[h] Μὴ νομίζετε,] Moi *Big. & Samb.*

2. *Neque enim in animum induxi,*] *Epiphanius* reddit, *non enim latere proposui, nec pro me alter delator erit*, quasi aliquid amplius in *suo codice* habuerit, quam in *nostris* exstat.

[i] Χαρεῖν] *Bas. & Gen.* χαρεῖν ἂν. Hunc versum difficilem sensit *Epiphanius* præter ingenium suum. BERN. Ita *Big. & Samb.* Χαρεῖν] *Bas. & G.* HUDS. χαρεῖσα malo. COCC.

3. *Neque erit cur quis lætetur,*] In *Vet. Interp.* juxta *Vossii* Cod. *nemo autem magis se expositurus sit quam ego, qui mentem meam de iis, quæ fecerim, enunciem.* in *Gelenio* autem sic, *nemo mihi rem gratam fecerit* &c.

[k] Ἀυλικὸν] *Al.* Αὐλικρύ.

[l] Φινεέσης,] *Phineeses* פנחס קנאה *Φινέας ὁ ζηλωτὴς Uzielidæ, & adhuc fortius apud Patres Babylonios f.* 82. Synhedria, *& in Levitico Magno* Parasa 33. קנאי בן קנאי *καναῖος ὁ καναίας propter zelum Levi, sed ignomine idem* Putielides, *Pontificum Hebræorum tertius, vir validi corporis; hoc de illo testantur Philo, Josephus, & Johannes ramus Pharisismi* Synh. *f.* 82. *b. animo adhuc major, jamque zelo Dei percitus, ἀειθμ. c.* 25. 9. *Zambriam Chosbiamque, incestos conjuges, in thalamo κύβδα* הקברת: *idem* fornix, camera, *τέγος Aquilæ, σκηνὴ Josepho,* האהל *&* القبة *pariter Saadiæ, Salomoni, Cimchioque, Symmacho* πορνεῖον, *non* πυθμὴν: *sed interpretibus Ptolemæi regis* fornax, *ubi offenderat, vindice pilo ambos transfodit modoque merito jungit.* רומח *vero Josephus perite interpretatus est* ῥομφαία, *i. e. lancea Hispanorum, seu framea Alemannorum ex etymo. A Græcis enim in Germaniam illatum est hoc vocabuli, licet aliter existimabat Corn. Tacitus. Hastam longam* ῥομφαίαν *vocant Hesychius & Photius, Rumicem Festus, Gellius Rumpiam è Græco.* רומח *insuper* στεφανώσης τοῖς ὁ. δορυ *Aquilæ, & Symmacho contus. Hoc autem exemplo pars sincera juvenum, sumtis animis plusquam suis, cognati exercitûs libidinem atque apostasiam ferro castigat: sæviit & latius pestis. Ita* 24000 *Hebræos perdidit Venus Moabica. His porro vindicis promeruit Phineeses, Num. c.* 25. 12. *Mal. c.* 2. 5. *diuturnum ac ferme continuum Primatum suæ stirpis, necnon* ברית שלום *i. e. eam vivendi felicitatem, ut post longa sæcula Christus olim adventarit orbem terrarum judicatum, hoc Angelo fœderis, hoc patre patrato inductus; ita suadet filius Uzielis. Lege itaque Num. c.* 25. *&* ψ. *c.* 106. 28. *Eccles. c.* 45. 28. 1 *Macc. c.* 26. 54. *&* 1 *Cor. c.* 10. 8. *Pesiclamque f.* 58, 59. *Et Paraphrasin Jonathæ, unde hæc assumsi:* האנא גור לירת ית קימי שלם ואיברינה מלאך קיים ויהי: לעלמא למבשרא גאולתא בסוף יומיא. *Tantidem etiam eruitur ex antiquo monumento Rabbinorum* סיפרי: תחת אשר קנא לאלהיו ותחר אשר הניחה למורת נפשו וכפר על בני ישראל לא נאמר אלא ויכפר שיער עכשיו לא זו אלא עומר ומכפר ער שיהיו המיתים. *Statimque colligit idem Commentarius,* XVIII *Pontifices hoc homine prognatos præfuisse Ædi priori, imo* LXXX *Secundæ, ubi mitra pretio plerunque verterat. Simile insuper Adamantius noster à similibus:* ὁ Ἀκιβίητος, ὐκ οἶδα πόθεν κινούμενοι, οἱ ἐξηγηταὶ Δαβιδικοὶ, φασὶν ἐλεαζάρ ὑὸν αὐτὸν εἶναι ἠλίαν, καὶ τὸ ἀδύνατον σὺν τοῖς ἀριθμοῖς αὐτῷ ἀμφισβητοῦντος ἱερέως ἐπιλελῆσθαι. *Atqui eisdem pene verbis Rabbi Lazarus* ὁ ἐν τοῖς κεφαλαίοις, היסב הקדוש ברוך הוא שמו של פנחס בשמו של אליהו. Apocrypha *igitur jam vocat Origines Sacrarum Literarum exegeses, quæ à Pharisæis acceptæ per tot sæcula miseri Judaismi percolarunt. Inde ait Samuel Laniadus ad c.* 20. *Judicum ex Davide Cimchiorum,* מקצרו רזל אמרו כי פנחס זה אליהו. *Eandem paradosin tangit Abenesdras, Abarbanelis, Explanatoresque alii, ut scias Rabbinos non nuper delirasse in Sacris; utinam & nostri homines temperantius egissent in tam Divino codice. Addam huc & adnotationem Rabbinicam Hieronymi ad ultimam mansionum Hebraicarum.* Phinees zelatus zelum Domini, accepit præmium in æternam memoriam, armum victimæ. *Ita enim Jonathan, post Doctores Ænigmaticos,* Cholin *fol.* 134. *b, interpretatur Num. c.* 25. ν. 13. καὶ ἔσται αὐτῷ καὶ τῷ σπέρματι αὐτ̃ μετ' αὐτὸν ἀμφίκτης ἱερατείας αἰωνίας, ἀνθ' ὧν ἐζήλωσε τῷ θεῷ αὐτ̃· quia prensetur ille lanceam brachio suo ברגעיה, scortumque percusserat את קבתרת, oreque tenus בפומיה oraverat (ψ. 110. פלל) causa populi Hebræi, commeruit sane pro toto Sacerdotum ordine tria illa dona seu μετάνοιαν, armum, malam, & ventriculum, יכנו כהניא לתלת מתנן דרועא ולעא וקיבתא. *Vide Num. c.* 25. 1 *Cor. c.* 10. 8. ψ. 106. 28, 29, 30. *Eccles. c.*

sa. Phineesis, vir cætera juventutis facile princeps, patrisque dignitate omnium ejusdem ætatis eminentissimus (Eleazari enim Pontificis erat filius, & Moysis ex fratre nepos) doloris acerbitate victus ob ea quæ patrârat Zambrias, &, antequam ex impunitate in majus aliquod facinus cresceret insolentia, supplicium manu sua ab eo volens exigere, prohibereque ne ad plures manaret iniquitas, dum inulti essent *flagitii* auctores, (tanta enim erat animi magnitudine, adeoque præcellenti corporis robore, ut non prius, cum periculum aliquod aggredi constitueret, ab eo desisteret, quam illud expugnasset & victoriam de eo reportasset) Zambriam, in tentorium ipsum consequutus, pariter ac Chosbiam eodem lanceæ ictu interemit. Juvenes autem omnes, qui virtutis aliquid sibi vendicarent & honestatis studio tenerentur, Phineesis fortitudinis exemplo accensi, ejusdem cum Zambria criminis reos interfecerunt. Multi itaque illorum, qui leges *patrias* violârant, horum egregia virtute perempti sunt. Pestem autem *reliqui* omnes perierunt, Deo hunc illis morbum immittente. Et quotquot è cognatis, qui cum prohibere debuerint, eos ad hæc impulerunt, à Deo pro scelerum sociis habiti, pariter sublati erant. Mortui sunt itaque ex ordinibus in ea clade non pauciores viginti quatuor hominum millibus.

Phineesis exemplo sincera pars juvenum, cognati exercitus libidinem atque apostasiam ferro castigat. Deus juvat latus pestis. Num. c. 26.

καὶ τῷ ⸀ πατρὸς ἀξιώματι [n] τῆς ἡλικιώτας ὑπερέχων· Ελεαζαρὰ γὰρ ⸀ ἀρχιερέως ὢν υἱὸς ⸂Μωϋσέως⸃ ⸀ [o] ἀδελφῆς υἱὸς· παραλυπήσας τοῖς πεπραγμένοις ὑπὸ ⸀ Ζαμβρίου, καὶ πλὴν ἰσχυροτέραν ψυχὴν τοῦ ὕβρεως ὑπὸ τῆς [p] ἀδείας, ἔργῳ τῷ δικῷ [q] αὐτὸν εἰσπραξάμενος Ζαγβρὶς, καὶ κωλύσας Ζαβδῶν τῷ ⸀ παρανομίαν εἰς πλείονας, τῶν ἀρξαμένων ⸀ καλαζομένων· τόλμῃ ⸀ [r] καὶ ψυχῆς καὶ σώματος ⸀ [s] ἀνδρεία τοσοῦτον περὶ ὄντος, ὡς μὴ πρότερον, εἴ τινι συρραίη τῶν δεινῶν, ἀπαλλάττεσθαι, πρὶν ἢ καταγωνίσασθαι καὶ νίκην τοῦ ἐπ' αὐτῷ λαβεῖν· ὅπερ τοῦ ⸀ Ζαμβρίου σκηνὴν ⸀ εἰσελθόντος, αὐτόν τε παίων τῇ ⸀ [t] ῥομφαίᾳ καὶ τοῦ ⸀ [v] Χοσβίαν ἀπέκτεινεν. οἱ ⸀ νέοι πάντες, οἷς ἀρετῆς ἀντιποίησις ἦν καὶ ⸀ φιλοκαλεῖν, μιμηταὶ γενόμενοι τῆς ⸀ [x] φινεέσου τόλμης, ἀνῆρουν τὸν ὅπερ τοὺς ὁμοίους ⸀ [y] Ζαμβρίου τοῦ αἰτίαν εἰληφότας. ἀπέλλυντο μὲν ἂν καὶ ὑπὸ τῆς τούτων ἀνδραγαθίας πολλοὶ τῶν ⸀ παρανομησάντων. ἐφθείροντο ⸀ δὲ πάντες καὶ λοιμῷ, τοῦτον ἐπισκήψαντος ⸀ αὐτοῖς ⸀ θεοῦ τοῦ νόσον. ὅσοι τε συγγενεῖς ὄντες, κωλύειν δέον, ἐξώτρυνον αὐτοὺς ὅπερ πάντα, [z] συναδικεῖν τῷ Θεῷ δοκοῦντες, ἀπέθνησκον. [a] ἀπόλλυντο μὲν ἂν οὐκ ἔλαττον τεσσαρακοντακισχιλίων ⸀ [b] δισμυρίων.

ιγ'. Τὰ

45. & 1 *Macc.* c. 26. 54. BERN. Ita alibi apud *Josephum*. Φινεὲς in *Editis*, *Aliisque*, juxta *Interpretes* LXX. Φινεάσης malit *Bern*. Eandem historiam habes apud *Philonem*, p. 105. & *Zonaram*, p. 27 Vide infra, p. 222. v. 14.

m Ανὰ] Καὶ ἀνὰ *Samb.*

n Τῆς ἡλικιώτας] Πολὺ τῆς ἡλικ. *Big.* (*Coll Voss*) & *Vat.*

o Αδελ ⸀ ἀδελφῆς] Μωυσ ως ἀδελ ⸀ ἡμῶν *Bas.* & *Gen. m.* ἀδελφῆ παιδὸς ἡμῶν vel ὑὸς *Big.* & *Samb. Fratris Mosi nepos*, Epiph. *m.* ἀδελ ⸀ ἡμῶν bene *Tar.* Excudi novis typis jussi ἀδελφῆ ἡιδοῦς, sive ἡμοῦς. Sufficeret tamen pro *nepote* Μωϋσέως ἀδελφιδοῦ aut ἀδελφιδῆ, omisso altero ἡμῶς preli *Basil.* BERN. Ita cum *Bernardo*. si quis ἡμῦς malit, per me licet. In *Editis* Μωϋσέως ἀδελφῆ ἡμῦς. in *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* Μωϋσέως οἱ ἀδελφῆ παιδὸς ἡμῦς *Epiphanius* vertit, *fratris Moysi nepos*. Est qui conjicit, M. ἀδελφῆ ἡμοῦς. Sufficeret tamen pro *nepote* Μωϋσέως ἀδελφοπαιδοῦ aut ἀδελφιδῆ.

p Λδείας,] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἀδικίας.

q Αὐτὸν εἰσπράξασθαι] Hoc modo *Big.* & *Samb.* in *reliquis* αὐτῶν.

r Καὶ ψυχῆς] Illud καὶ non agnoscit *Vat.*

s Ανδρεία] Ita *Big.* quod licet per Grammaticum Dyscolum. ἀνδρία *Samb Busb Hen. Gen.* & *Bas.* ex meate Hori Philologi. BERN. *Al.* ἀνδρία, & mox ⸀ ἔχων.

t Ρομφαίᾳ] Ρομφαία *lancea* Hispanorum, seu *framea* Alemannorum. ῥομφαίαν *hastam longam* vocant *Hesychius* & *Photius*.

v Χοσβίαν] Χοσβίαν *Samb* χασβίαν *Hen.* & *Busb.* Hanc enim *Decipulam*, Veneris Madienæ ædituam primariam, Græci χασβῖ, Syri ⸂ⲭⲱⲥⲃⲓ⸃ appellitant, & Samaritæ in suis paraphrasibus ⸂לכבה⸃, puto pro ⸂לכזבה⸃, ἡ ψεῦσις. BERN. Ita etiam supra p. 220. v. 21. Χοσβίαν *Hen.* & *Busb.* Χασβῖ etiam & Χασβὶ appellatur.

x Φινεέσου] Nomen zelotæ פנחס, quod *Grandis* & εὐμεγέθης i. فنحس suo etymo indicat, *Pinhas* enunciat Masora Samaritarum ac Judæorum, Φινεὲς versio Alexandrina, *Phinches* Syrorum illa, φινχὰς Arabicæ aliquot. Idem apud Josephum scribitur sæpissime Φινεέσης, Φινεέσου, nonnunquam Φινεέσου, & juxta codd. *Busb.* & *Hen.* Φινεάσου, rarius Φινεὲς observato termino Hebraico. Mihi placet forma recta Φινεάσης Eandem autem historiam ex Moyse sic prius diduxerat Philo: Ο ⸀ βαλαάμης ⸀ ἀπὸ σκοπῆς νομίζας εὑρεῖν τὰ λεχθέντα (à Balamo nimirum consultore pessimo) τὸν ⸀ μοιχῶν νόμον ⸀ ἀκαλυψάμενος, καὶ τὰς ἐπὶ φθορᾷ καὶ ποινίᾳ κειμένας ἀπελών, ὡς εἰ μηδὲν τῶν ἔχων ἐγκράτευσαι, (hæc inconsiderate dicta & impotenter, ut sunt multa apud Philonem:) ἀνεδέω ἐπιτρέπειν τοῖς γυναιξὶ τὰς ὁμιλίας ⸀ ὡς ἂν ἐθέλωσι ποιεῖσθαι. δεδειότως ⸀ ἀδίας, τῷ πλήθει τὸ μειρακίων ἐπήγοντες, πολὺ ⸀ πρότερον τῶν Ζμβρίου αὐτῶν ἀπατῶσαι ⸀ πειρῶσαι τοῖς γονεῖας ⸀ ἀτέκνους· ἦσαν υἱὸς ⸀ Ἀαρὼν Φινεὲς ἐπὶ τοῖς γνωρίμοις σπουδαῖος χαλεπώτατος, συνεπιτιμήσεσιν ἀνδρὶ καλῷ καὶ ἀγαθῷ ⸀ προσηκόντων. ἐπὶ ὧν γὰρ τινα ⸀ δὴ ἐν ὕβρει θύοντα καὶ εἰτιόντα ⸀ τοῖς πόρνοις, μήτε κινδύνοις εἰς τοῦτο ⸀ μήτε λανθάνειν τοὺς πολλοὺς πειρώμενον, μὴ ⸀ οἷα φιλεῖ κλέπτειν, τὴν εἴσοδον· ἀπὸ μιᾶ ⸀ ἀναισχύντῳ θρᾴττων τὴν ἀκοσμίαν ἐπιδεικνύμενον, καὶ φρυαττόμενον, ὡς ἐπὶ σεμνῷ, προάγμασι τῷ καταγελάστῳ· πάνυ πικρανθεὶς καὶ πεισθεὶς ὀργῆς δικαίας, ἐπεσφραμῶν ἔτι κατ' εὐνὴν κειμένης ἀμφοτέρους, τόν τ' ἐρασμὸν καὶ τὴν ἑταίρου ⸀ ἀναρεῖ. ⸀ προστανατεμὼν καὶ τὰ γυναικεῖα, διότι ⸀ προφάσις ὑπηρέτησαν σκέδασμοις. τοῦτο θεασάμενοί τινες τὸ ⸀ παράδειγμα ⸀ τῆς εἰκαιότητος καὶ θυοσέσειαν ἐζηλωκότων, ⸀ ἐκάστου ⸀ μανίσιος ἐμιμήσαντο, καὶ ⸀ πάντας τοὺς τελεσθέντας τοῖς χειροποιήτοις συλλήβδην καὶ φίλους ⸀ ἑταίρους ἀνελόντες, καὶ τῷ ⸀ ἑαυτοῦ πατρὸς ἀξιώματι [n] τῆς ἡλικιώτας ὑπερέχων· Ελεαζαρὰ γὰρ ⸀ ἀρχιερέως ὢν υἱὸς ⸂Μωϋσέως⸃ ⸀ [o] ἀδελφῆς υἱὸς· παραλυπήσας τοῖς πεπραγμένοις ὑπὸ ⸀ Ζαμβρίου, καὶ πλὴν ἰσχυροτέραν ψυχὴν τοῦ ὕβρεως ὑπὸ τῆς [p] ἀδείας, ἔργῳ τῷ δικῷ [q] αὐτὸν εἰσπραξάμενος Ζαγβρὶς, καὶ κωλύσας Ζαβδῶν τῷ ⸀ παρανομίαν εἰς πλείονας, τῶν ἀρξαμένων ⸀ καλαζομένων· τόλμῃ ⸀ [r] καὶ ψυχῆς καὶ σώματος ⸀ [s] ἀνδρεία τοσοῦτον περὶ ὄντος, ὡς μὴ πρότερον, εἴ τινι συρραίη τῶν δεινῶν, ἀπαλλάττεσθαι, πρὶν ἢ καταγωνίσασθαι καὶ νίκην τοῦ ἐπ' αὐτῷ λαβεῖν· ὅπερ τοῦ ⸀ Ζαμβρίου σκηνὴν ⸀ εἰσελθόντος, αὐτόν τε παίων τῇ ⸀ [t] ῥομφαίᾳ καὶ τοῦ ⸀ [v] Χοσβίαν ἀπέκτεινεν. οἱ ⸀ νέοι πάντες, οἷς ἀρετῆς ἀντιποίησις ἦν καὶ ⸀ φιλοκαλεῖν, μιμηταὶ γενόμενοι τῆς ⸀ [x] φινεέσου τόλμης, ἀνῆρουν τὸν ὅπερ τοὺς ὁμοίους ⸀ [y] Ζαμβρίου τοῦ αἰτίαν εἰληφότας. ἀπέλλυντο μὲν ἂν καὶ ὑπὸ τῆς τούτων ἀνδραγαθίας πολλοὶ τῶν ⸀ παρανομησάντων. ἐφθείροντο ⸀ δὲ πάντες καὶ λοιμῷ, τοῦτον ἐπισκήψαντος ⸀ αὐτοῖς ⸀ θεοῦ τοῦ νόσον. ὅσοι τε συγγενεῖς ὄντες, κωλύειν δέον, ἐξώτρυνον αὐτοὺς ὅπερ πάντα, [z] συναδικεῖν τῷ Θεῷ δοκοῦντες, ἀπέθνησκον. [a] ἀπόλλυντο μὲν ἂν οὐκ ἔλαττον τεσσαρακοντακισχιλίων ⸀ [b] δισμυρίων.

n Τῆς ἡλικιώτας] Πολὺ τῆς ἡλικ. *Big.* (*Coll Voss*) & *Vat.*

o Αδελ ⸀ ἀδελφῆς] Μωυσ ως ἀδελ ⸀ ἡμῶν *Bas.* & *Gen. m.* ἀδελφῆ παιδὸς ἡμῶν vel ὑὸς *Big.* & *Samb. Fratris Mosi nepos*, Epiph. *m.* ἀδελ ⸀ ἡμῶν bene *Tar.* Excudi novis typis jussi ἀδελφῆ ἡιδοῦς, sive ἡμοῦς. Sufficeret tamen pro *nepote* Μωϋσέως ἀδελφιδοῦ aut ἀδελφιδῆ, omisso altero ἡμῶς preli *Basil.* BERN. Ita cum *Bernardo*. si quis ἡμῦς malit, per me licet. In *Editis* Μωϋσέως ἀδελφῆ ἡμῦς. in *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* Μωϋσέως οἱ ἀδελφῆ παιδὸς ἡμῦς *Epiphanius* vertit, *fratris Moysi nepos*. Est qui conjicit, M. ἀδελφῆ ἡμοῦς. Sufficeret tamen pro *nepote* Μωϋσέως ἀδελφιδοῦ aut ἀδελφιδῆ, omisso altero ἡμῶς preli *Basil.* BERN. Ita cum *Bernardo*. si quis ἡμῦς malit, per me licet. In *Editis* Μωϋσέως ἀδελφῆ ἡμῦς. in *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* Μωϋσέως οἱ ἀδελφῆ παιδὸς ἡμῦς *Epiphanius* vertit, *fratris Moysi nepos*. Est qui conjicit, M. ἀδελφῆ ἡμοῦς. Sufficeret tamen pro *nepote* Μωϋσέως ἀδελφιδοῦ aut ἀδελφιδῆ.

p Λδείας,] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἀδικίας.

q Αὐτὸν εἰσπράξασθαι] Hoc modo *Big.* & *Samb.* in *reliquis* αὐτῶν.

r Καὶ ψυχῆς] Illud καὶ non agnoscit *Vat.*

s Ανδρεία] Ita *Big.* quod licet per Grammaticum Dyscolum. ἀνδρία *Samb Busb Hen. Gen.* & *Bas.* ex meate Hori Philologi. BERN. *Al.* ἀνδρία, & mox ⸀ ἔχων.

t Ρομφαίᾳ] Ρομφαία *lancea* Hispanorum, seu *framea* Alemannorum. ῥομφαίαν *hastam longam* vocant *Hesychius* & *Photius*.

v Χοσβίαν] Χοσβίαν *Samb* χασβίαν *Hen.* & *Busb.* Hanc enim *Decipulam*, Veneris Madienæ ædituam primariam, Græci χασβῖ, Syri ⸂ⲭⲱⲥⲃⲓ⸃ appellitant, & Samaritæ in suis paraphrasibus ⸂לכבה⸃, puto pro ⸂לכזבה⸃, ἡ ψεῦσις. BERN. Ita etiam supra p. 220. v. 21. Χοσβίαν *Hen.* & *Busb.* Χασβῖ etiam & Χασβὶ appellatur.

x Φινεέσου] Nomen zelotæ פנחס, quod *Grandis* & εὐμεγέθης i. فنحس suo etymo indicat, *Pinhas* enunciat Masora Samaritarum ac Judæorum, Φινεὲς versio Alexandrina, *Phinches* Syrorum illa, φινχὰς Arabicæ aliquot. Idem apud Josephum scribitur sæpissime Φινεέσης, Φινεέσου, nonnunquam Φινεέσου, & juxta codd. *Busb.* & *Hen.* Φινεάσου, rarius Φινεὲς observato termino Hebraico. Mihi placet forma recta Φινεάσης Eandem autem historiam ex Moyse sic prius diduxerat Philo: Ο ⸀ βαλαάμης ⸀ ἀπὸ σκοπῆς νομίζας εὑρεῖν τὰ λεχθέντα (à Balamo nimirum consultore pessimo) τὸν ⸀ μοιχῶν νόμον ⸀ ἀκαλυψάμενος, καὶ τὰς ἐπὶ φθορᾷ καὶ ποινίᾳ κειμένας ἀπελών, ὡς εἰ μηδὲν τῶν ἔχων ἐγκράτευσαι, (hæc inconsiderate dicta & impotenter, ut sunt multa apud Philonem:) ἀνεδέω ἐπιτρέπειν τοῖς γυναιξὶ τὰς ὁμιλίας ⸀ ὡς ἂν ἐθέλωσι ποιεῖσθαι. δεδειότως ⸀ ἀδίας, τῷ πλήθει τὸ μειρακίων ἐπήγοντες, πολὺ ⸀ πρότερον τῶν Ζμβρίου αὐτῶν ἀπατῶσαι ⸀ πειρῶσαι τοῖς γονεῖας ⸀ ἀτέκνους· ἦσαν υἱὸς ⸀ Ἀαρὼν Φινεὲς ἐπὶ τοῖς γνωρίμοις σπουδαῖος χαλεπώτατος, συνεπιτιμήσεσιν ἀνδρὶ καλῷ καὶ ἀγαθῷ ⸀ προσηκόντων. ἐπὶ ὧν γὰρ τινα ⸀ δὴ ἐν ὕβρει θύοντα καὶ εἰτιόντα ⸀ τοῖς πόρνοις, μήτε κινδύνοις εἰς τοῦτο ⸀ μήτε λανθάνειν τοὺς πολλοὺς πειρώμενον, μὴ ⸀ οἷα φιλεῖ κλέπτειν, τὴν εἴσοδον· ἀπὸ μιᾶ ⸀ ἀναισχύντῳ θρᾴττων τὴν ἀκοσμίαν ἐπιδεικνύμενον, καὶ φρυαττόμενον, ὡς ἐπὶ σεμνῷ, προάγμασι τῷ καταγελάστῳ· πάνυ πικρανθεὶς καὶ πεισθεὶς ὀργῆς δικαίας, ἐπεσφραμῶν ἔτι κατ' εὐνὴν κειμένης ἀμφοτέρους, τόν τ' ἐρασμὸν καὶ τὴν ἑταίρου ⸀ ἀναρεῖ. ⸀ προστανατεμὼν καὶ τὰ γυναικεῖα, διότι ⸀ προφάσις ὑπηρέτησαν σκέδασμοις. τοῦτο θεασάμενοί τινες τὸ ⸀ παράδειγμα ⸀ τῆς εἰκαιότητος καὶ θυοσέσειαν ἐζηλωκότων, ⸀ ἐκάστου ⸀ μανίσιος ἐμιμήσαντο, καὶ ⸀ πάντας τοὺς τελεσθέντας τοῖς χειροποιήτοις συλλήβδην καὶ φίλους ⸀ ἑταίρους ἀνελόντες, τὸ ⸀ μίασμα τῆς ἔθνους ἐκκαθαίρειν ἀφ' ⸀ ἑαυτῶν ἀπαραιτήτῳ τιμωρίᾳ. τεσσαρακισχιλίους δὲ φασι ⸀ τοῖς δισμυρίοις ἀναρεθῆναι μιᾷ ἡμέρᾳ. ὡς ⸀ ἂν εἰ τις γυμνὰς ἐπιζεύξειεν τῷ ὑφ' ⸀ ἑαυτοῦ, ὃς πρῶτον ἐπὶ τὴν ἀμυναν ὥρμησεν, ἑζῆτηκε ⸀ ἀφεῖναι πανστρ. Φασὶ ⸀ δ' οἱ χρηστοὶ δωρησάμενον ⸀ ὁ Θεὸς φύσει τὸ μέγιστον ἀγαθὸν εἰρήνην, ἣ μηδεὶς ἱκανὸς ἀνθρώπου ⸀ ἀφελκύσαι· ⸀ ἀσθενὴς ⸀ δ' ἡ εἰρήνη, καὶ παρασπᾶσαι ἰσχυρότατος αὐτῷ καὶ χθὲς πλειρονοῦσαν ἀναφαίρεσιν. Alibi ille ænigmatum doctor, Φινεὲς ⸀ ὁ ἱερεὺς ὁ ζηλώσας τ ⸀ ἐμὲ ζῆλον, ⸀ σεσφαγμένην, τουτέστι ⸀ ζηλωτικὸν λόγον λαῶν, οὐκ ⸀ στενὴ πρὸς ⸀ ἀκακεντήτῳ τῷ μαθαιτῖτι. ἡ χάρις αὐλὸν καὶ κληρονομίαν δίδωσι, εἰρήνην καὶ ἱερωσύνην. Et *de nominibus permutatis*, Τοῦτο ἔπαθεν, ἐως ὁ εἰρηνικὸς καὶ ἱερεὺς ⸀ ὁ Θεὸς τέλειος Φινεὲς, ⸀ ἐφίμωσεν αὐτοκλοῦς ⸀ ἦλθε, φύσει μισοπόνηρος ⸀ ὢν, καὶ ζῆλον ⸀ καλῶν κατεχρήμενος ⸀ ὡς σεσφαγμένην λαβόντι, τουτέστι ζηλωτικὸν λόγον, ἐξιχνίστου ῥᾳστώνης χαρίσασθαι μιᾷ ἡμέρᾳ. &c Zonaras per compendium itidem dixit, Ζαμβρῆς ⸀ μὲν φυλαρχῶν ὢν φυλῆς τ συμεωνίτου, καὶ μαδιανίτιδι συνοικῶν, καὶ ⸀ φανερῶς ἐκείνης ἐρῶν, μωσεως κατηφιάσαντος, καὶ μὴ ἂν ποτε τῶν γυναῖκα καταλιπεῖν ὑπομείναντος. ὁ Φινεὲς ⸀ δὲ ὀργιεὶς ὡς ἂν πᾶς ⸀ ἐλιάζαρ ⸀ ἐκαλάγησας, σὺν ἄνακε πᾶσαν τὴν ῥομφαίᾳ τὸν μαδιανίτιν καὶ τ ζαμβρῆν, ἕως καὶ ἄμφω ἀπέκτεινεν. ὃν καὶ ἄλλοι νέοι, οἷς ἀρετῆς ἔμελε, μιμησάμενοι, ἀνῄρουν ⸀ τοὺς νέων τοὺς ἐπὶ γυναιξὶν ἀλλοφύλοις ⸀ ἀνομήσαντας. ἀπώλυντο ἂν ἄνδρες οὐκ ἐλάττους μυρίων καὶ τεσσαρακισχιλίων. BERN. Hic loci Φινεέσου *Busb.* & *Hen.* Vide supra p. 221. v. ult.

y Ζαμβρίου] Ita *Vat.* ut & supra p. 222. v. 21. Ζαμβρεῖ in *Editis*. Ζαμβρία *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Ζαμβρῆ *Hen. Busb.* & *Oecumen.*

z Συναδικεῖν] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* συναδικεῖν ⸀ Θεὸν *Vat.* in *Editis* ἀδικεῖν τῷ Θ.

a Απόλλυντο] Ita duo editorum, ac privatorum librorum duo; sed & *Zonaræ* Annalis. ἀπώλοντο *Bigotius*, *Sambucus*, & *Epiphanius*. BERN. Απωλοντο *Big. Samb.* & *Epiphan.*

b Δισμυρίων.] Desideraverat enim sub hoc facinore de suis copiis Clementissimus Imperator haud minus quam ריבוא אלף ועשרים, τεσσαράκοντα καὶ εἴκοσι χιλιάδας, c. 25. 9. Quanquam ἀλληγορία harum Originum vetera novaque millenarium unum dissimulant, puta *Cassiodori*, *Big. Samb. Hen. Busb. Drungarii*, *Zonaræque*. Veruntamen miror magis quod B. Paulus apud Judæos Corinthios adfirmarit Epistola priore, cecidisse olim mœchæ gentis ὡς μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδας; cum Philo eodem plane tempore inter verpos Alexandrinos scripserit de ea calamitate, ut supra monui, τεσσακισχιλίους ⸀ τοῖς δισμυρίοις ἀναιρεθῆναι μιᾷ ἡμέρᾳ. Oecumenius legerat forte in exemplari aliquo V. T. καὶ ἐφυσιοῦσι οἱ τεθνηκότες ὡς τῇ πληγῇ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες. Verum ex fraude Libraria. Unde necesse habuit & hæc subnectere, τινὲς ⸀ δὲ ἀνθυφαίνοντων τὸ παλαιὸν εἰκοσιτεσσαρας ἔθεσαν. Vetus ille mos, ex novo ut Scioli Græcanici corrigerent vetus Instrumentum; at deplorandæ plane fatuitatis apparet, propter Synagogas Scholasque adeo frequentes Judæorum ac Samaritarum. Dicendum igitur Zelotarum gladium sustulisse mille milites pollutos, cæteroquin telo Dei fuisse peremptos. Aut Descriptores Epistolarum Paulinarum pro εἰκοσιτέσσαρες χιλ. jampridem præcipitasse εἰκοσιτρεῖς χιλ. Nihil sane boni huc attulit ex Jure Rabbinico ὁ ἐλαττόρπης. BERN. Ita cum *Schotano* rescripsit *Bernardus* ex *Num* c. 25. v. 9. quanquam in *Codd.* omnibus tam *Gr.* quam *Lat.* sit τεσσακισχιλίων ⸀ μυρίων. *B. Paulus* in Ep. 1. ad *Corinth.* c. 10. v. 8. dicit πεσεῖν τρεῖς χιλιάδας cecidisse: cum *Philo* eodem fere tempore scripserit τεσσακισχιλίους ⸀ τοῖς δισμυρίοις ἀναιρεθῆναι. Dicendum igitur

ιγ'. Ὑπὸ δὴ τούτης παροξυνθεὶς τὴν αἰτίαν Μωϋσῆς, ὅτι τοὺς [c] Μαδιανιτῶν ὄλεθρον τὴν στρατιὰν ἐξέπεμπε. περὶ ὧν τὴν ἐπ' αὐτοὺς ἐξόδον μικρὸν [d] ἐρῶμεν, προδιηγησάμενοι πρῶτον ὃ παρελείπομεν. [e] δίκαιον γὰρ ὅτι τούτῳ τὴν τοῦ νομοθέτου γνώμην μὴ παρελθεῖν ἀνεγκωμίαστον. τὸν γὰρ Βάλαμον, ὡφεληθέντα ὑπὸ τῶν Μαδιανιτῶν ὅπως ἐπιβρήσηται τοῖς Ἑβραίοις, καὶ τοῦτο μὲν ὑπὸ θείας προνοίας, γνώμην δ' ὑποθέμενον, ἧς χρησαμένων τῶν πολεμίων ὀλίγου τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθος διέφθαρτο τοῖς ἐπιτηδεύμασι, [f] νοσησάντων δή τινων περὶ ταῦτα, μεγάλως ἐτίμησεν ἀναγράψας αὐτοῦ τὰς μαντείας. καὶ παρὸν αὐτῷ σφετερίσασθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν καὶ ἐξιδιώσασθαι, μηδενὸς ἂν ἐλέγξοντος μάρτυρος διελέγξοντος, ἐκείνῳ τὴν μαρτυρίαν ἀπέδωκε, καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῷ μνήμης ἠξίωσε. καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἂν αὐτοῖς πιθανὸν [g] δοκεῖ, ὕτω σκοπείτωσαν.

13. Hæc autem causa fuit, cur Moyses, ira incitatus, ad Madianitas internecione delendos exercitum miserit. De qua expeditione mox verba faciemus, cum prius istud, à quo digressi sumus, narrando ad finem perduxerimus. Nam par esse arbitror, ut Legislatoris hac in re consilium non prætereamus sine laude. Balamum enim (qui à Madianitis accitus ad Hebræos exsecrandos, & Dei quidem providentia, ne hoc faceret, prohibitus, nihilo secius tamen tale consilium dedit, ut, hostibus eo usis, parum abfuerit, quin populus universus suis *de religione* studiis depravaretur, quibusdam vana de iis opinione infectis) magno *quidem* dignatus est honore, quod scriptis mandarit ejus vaticinia. Et quando ei licuisset omnem ex illis famam & gloriam sibi tribuere & privatim vendicare, præsertim cum nemo esset testis qui eum falsi arguere potuerit, illi *tamen* testimonium perhibuit, ejusque memoriam literis consignavit. Sed hæc quisque ut libuerit, ita consideret.

Balami vaticinia haud dissimulat Moyses, Historicorum primus ac integerrimus.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς ὅτι Μαδιανίτας Ἑβραῖοι στρατεύσαντες, ἐκράτησαν αὐτῶν.

Μωϋσῆς δὴ, ὡσπερ ὧν καὶ [h] προεῖπον, ὅτι τὴν [i] Μαδιανῖτιν γῆν ἔπεμψε στρατιὰν, τοὺς πάντας [k] δισχιλίους καὶ μυρίους, ἐξ ἑκάστης Φυλῆς τὸν ἴσον ἀριθμὸν ὁπλίσας ἐξαμένου· [l] καὶ στρατηγὸν αὐτοῖς ἀπέδειξε [m] Φινεέσην, οὗ μικρὸν πρότερον ἐμνήσθημεν, φυλάξαντος τοῖς Ἑβραίοις [n] τοὺς νόμους, καὶ τὸν παρανομοῦντα τούτους Ζαμβρίαν τιμωρησαμένου. Μαδιανῖται δὲ, [o] προπυθόμενοι τὸ στράτευμα ἐπὶ σφᾶς ἐλαύνοντα καὶ οὐδὲπω πάρεσόμενον, ἠθροίζοντό τε καὶ τὰς εἰσβολὰς τῶν χώρας, ἣν προσεδέχοντο τοὺς πολεμίους, ἀσφαλισάμενοι βουλόμενον αὐτούς. ἐλθόντων δὲ καὶ συμβολῆς γενομένης, πίπτει τῶν Μαδιανιτῶν πλῆθος ἀσυλλόγιστον καὶ ἀριθμῷ κρεῖττον· οἵτε βασιλεῖς αὐτῶν ἅπαντες. πέντε δὲ ἦσαν· [p] Ωρέός τε καὶ [q] Σύρης, ἔτι δὲ Ροβέης τε καὶ [r] Οὖρης· πέμπτος δὲ Ῥέκεμος, ἣ πόλις ἐπώνυμος τὸ πᾶν ἀξίωμα τῶν Ἀραβίων ἔχουσα γῆς, καὶ μέχρι νυνὶ ὑπὸ παντὸς τοῦ Ἀραβίου κτίσαντος βασιλέως τὸ ὄνομα [t] Ἀρεκέμη καλεῖται, Πέτρα παρ' Ἕλλησι λεγομένη. πραπέντων δὲ τῶν πολεμίων, οἱ Ἑβραῖοι διήρπασαν αὐτῶν τὴν χώραν· καὶ πολλὴν λείαν λαβόντες καὶ τοὺς οἰκήτορας γυναιξὶν ἅμα καὶ παιδίοις ἀναιρήσαντες, τὰς πόλεις ἐνέπρησαν.

CAP. VII.

Ut Hebræi cum Madianitis acie dimicantes, illos profligarunt.

Moyses autem, ob causas quas ante memoravi, in terram Madianitarum misit exercitum, ad duodecim millia hominum, * pari ex unaquaque tribu numero delecto: ducemque ipsis præfecit Phineesen, cujus paulo supra meminimus, ut qui Hebræis leges suas conservaverat, & de Zambria eas violante supplicium sumpserat. Madianitæ vero præsentientes contra se movere exercitum, & non longe abesse, copias suas colligunt; regionisque aditibus, ubi hostes irrupturos esse putabant, munitis, eos exspectabant. Cum autem venissent, & conserta esset pugna, tanta Madianitarum cecidit multitudo quantam nec conjiciendo nec numerando consequi possumus; cunctique eorum reges *acie occubuerunt*. Quinque autem erant; Oëus & Sures, quin & Robees & Ures: quintus vero Recemus, cui cognominis urbs in terra Arabiæ primas obtinet, ac etiamnum ab omnibus de nomine regis Arabici, qui eam condidit, Areceme vocatur, Græcis Petra dicta. Fusis fugatisque hostibus, regionem eorum diripuere Hebræi; multumque prædæ capientes, & incolas, *viros* cum mulieribus, interficientes, solis virtur Zelotarum gladium mille sustulisse, cæterosque telo Dei fuisse peremptos; aut mille *primorum* periisse, reliquos è *plebe*.

Bellum Madianiticum, Principum quinque exitio & spoliis opimis memorabile, Num. c. 25 & Jos. c. 13. 21. & Philo, p. 649. Copias Hebræas tum duxerat Phineeses. VII.

Areceme, Petra, Arabiæ cognominis metropolis.

---

[c] Μαδιανιτῶν] Quoties, obsecro, monebimus μαδιλιτῶν scribi in membranis *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* & quandoque μεδινιτῶν, pro μαδιανιτῶν *Bas. Gen. Stephanique Byzantii.* Agnosco tamen perlubenter μαδιλωαίων cum LXXII. Interpr. & μαδιλωῶν formas alias gentiles, Arabibusque dilectas. Mox στρατίαν ἐξέπεμψε *Hen.* BERN.

[d] Ἐρῶμεν,] Ἐπαλγιλῶμεν *Big.* ἀπαλγιλῶμεν *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

[e] Δίκαιον] *Al.* δίκαιον ἐστὶ τ. & in *Vet. Interp.* δίκαιον γὰρ ἐστὶ τ.

[f] Νοσησάντων] Νοσάντων *Samb.*

[g] Δοκεῖ,] Δοκῇ *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* δοκεῖ, ὕτω δὲ σκοπείτωσαν ἀεὶ τούτων *Vat.*

[h] Προεῖπον,] Προέφημεν (*Coll. Voss.*) *Samb.*

[i] Μαδιανῖτιν] *Al.* Μαδιανίτιδα, & Μαδιανιτῶν.

[k] Δισχιλίους] Εἰς σισχ. *Samb. Big.* & *Vat.*

* *Pari ex unaquaque tribu numero delecto:*] Sc. *mille.*

[l] Καὶ στρατηγὸν] Ita *Bas. G. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ὃν στρατηγὸν αὐτῶν *Big.* στρατηγὸν δ' αὐτῶν *Samb.* & *Vat.* στρατάρχην αὐτῆς *Zonaras.*

[m] Φινεσῶν,] Sic placuit rescribere ex p. 224. v. 2. Φινεὲς *aliis.*

[n] Τοὺς νόμους,] Præsertim Halacam illam *de ulciscendo connubia Syriaca*, sicut Doctores Babylonii tradidere, ופנחס ראה מיעשה קנאין ופוגעין בו בני ישראל ונוכר הלכה הבועל ארמית. Vide Pesictam, atque Uzielidis Paraphrasin Num. c. 25. 7. BERN.

[o] Προπυθόμενοι] Ita (correxerat & *Cocceius*) *Vat. Samb.* à manu secunda. & *Vet. Interpr.* προδυμούμενοι *Bas. G. Big.* & *Samb.* à manu prima.

[p] Ὠρεὸς] Principum Madienorum primus in optimis libris vocatur אור, quod est *uri*, aut ab ore Syro & Samaritico *Auri*. In codicibus cunctis Josephi seu Græcis seu Latinis ωχ vel *Och*. Facile enim commutantur invicem νὼε, νῶχ, & similia. Scripsit sane Flavius εὐὶ aut ὤε. Secundus ἄσυρ Big. ἰασύρης Samb. σύρης Hen. & Busb. aut correcte σύρης apud Bas. & Gen. *Sur* Epiphanio & Hieronymo pro Hebraico צור, صور. Is erat Chozabæ lascivæ puellæ parens alter infelix. Tertius Regulorum nomen habuit רבע *Rebah*, Hieronymo *Rebe*, LXX. Interpr. ῥοβὲ aut ῥεβὲκ, aut ῥοβὸκ pro ῥοβοὰγ aut ῥοβοάμ. Josepho concinne ῥοβέης; indeque *Robe* & *Robeth* apud Interpretem Scholasticum. Quartus est ὄρης Flavio, Epiphanio *Hiur*, quasi ἰούρης vel ὄρης: LXXII. Interpr. ὄῤ, Moysi חור i. e. χὸρ. Ultimus pentarchiæ Madinaiticæ רקם, Interpr. LXXII. ῥοκὸμ, Judæis cæteris *Recem*, aut Græco ritu ῥέκεμος, *Recem* & *Regem* Epiph. qui Arabiæ Petræ Metropolin de se insignivit, ut putant. Vellem enim contra tot exemplaria Josephi, *Bas. Gen. Big.* & *Samb.* & *Arecen* aut *Arecem* Epiphanii, & contra Onomasticon Eusebii, rescribi potius τὸ ὄνομα ῥεκέμη. Imo vox ipsa ῥεκέμη aut רקם *Petram* significat, ut supra diximus, & cum emphasi ἀρεκεμη. BERN. Ita *Bernardas*, cui tamen non displicet Εὐὶ. in *Editis*, *altisque* Ωχ. Sed facile commutantur invicem, ut Νὼε, Νῶχ, & similia.

[q] Σύρης,] Ασυρ *Big.* (*Coll. Voss.*) Ιασύρης *Samb.* Ασσύρης *Vat.* Σεγγὺς *Hen.* & *Busb.*

[r] Οὖρης·] *Hiur* apud *Epiphan.* quasi Ιούρης vel Οὔρης. Οὖρ LXX. unde Οὐρὲς placuit *Bernardo*. In *Editis* Οὐρὲς.

[s] Κτίσαντος] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* κτίσαντος.

[t] Ἀρεκέμη] Ρεκεμ *Vat.* unde præfixo articulo *Areceme* aut *Hareceme*, & per apocopen *Arie*. de qua supra ad p. 208. v. penult.

[v] Φι-

virginibus pepercerunt; quod hoc à Moyſe in mandatis acceperit Phineeſes. Qui cum exercitu incolumi *victor in caſtra* rediit; prædam opulentam agens, boum quidem quinquaginta duo millia, ovium vero ſexcenta ſeptuaginta quinque millia, aſinorum autem ſexaginta millia, vaſorum vero aureorum & argenteorum vim ingentem, ad uſum domeſticum paratorum. nam ex opum magnitudine luxu diffluebant. Abductæ ſunt etiam & virgines circiter triginta duo millia. Moyſes itaque prædam partitus, ejus quidem partem unam quinquageſimam Eleazaro dedit & ſacerdotibus, Levitis autem alteram quinquageſimam, quod vero reliquum fuit populo diſtribuit. Deinde vitam bene ac feliciter agebant, quod illis magna eſſet bonorum abundantia virtute parta, nulla triſtitia moleſtiave eis inter fruendum oborta.

Jeſum ſucceſſorem ſuum declarat Moyſes, Deo ſic volente, Num. c. 27. Deut. c. 34. Joſ. c. 1. & Philo, p. 698.

2. Moyſes autem, jam ætate provectus, Jeſum deſignavit, qui ſibi in prophetæ & ducis, ſi opus foret, muniis ſuccederet; Deo ipſo jubente ut ſummum rerum imperium ei deferret. Jeſus etenim omnem juris divini pariter ac humani peritiam aſſequutus eſt, Moyſe præceptore uſus.

Gadis ac Rubeli tribubus integris dimidieque Manaſſitidi trans Jordanem ex voto conceditur regio Amoritis, paſcuis felix. Num. c. 32. Deut. c. 3.

3. Per idem tempus duæ tribus Gadis & Rubeli & dimidia Manaſſitis, magno pecorum numero & aliis rebus abundantes, de communi conſilio orant obſecrantque Moyſen, ut ſibi extra ſortem traderet terram Amoritidem, bello partam. gregibus enim alendis perquam accommodam fore. Ille vero ſuſpicatus eos prælia contra Chanaæos metu detrectaſſe, & pecorum curam ut honeſtam *otioſæ deſidendi* occaſionem inveniſſe, ignaviſſimos eos appellat, & qui ſpecioſum timiditati ſuæ prætextum excogitarunt. Velle quidem eos à labore vacuos luxu ætatem agere, cum *cæteri* omnes ærumnas pertulerint, ut terræ quæſitæ forent compotes: ſimul vero adire nolle reliquorum præliorum diſcrimina, ut terram à Deo Jordanem trajicientibus promiſſam caperent, deviĉtis illis quos à nobis pro hoſtibus Deus haberi juſſerat. Illi vero ducem gravius commotum videntes, juſtaque de cauſa petitione illorum irritatum exiſtimantes, pro ſe reſponderunt: ſe neque periculorum metu, neque animi mollitie, ut id ſibi concederetur, poſtulaſſe; ſed hoc tantum egiſſe, ut, præda in locis tutis commodiſque relicta, expeditiores ad certamina & prælia ire poſſent. Se enim paratos eſſe, ajebant, poſtquam oppida in præſidium liberorum & conjugum ac facultatum ſuarum ipſo annuente inſtaurarant, una cum exercitu proficiſci. Moyſes autem, ſibi placente illorum ſermone, ad ſe vocat Eleazarum pontificem & Jeſum ac cæteros magiſtratus, *eorumque præſentia* illis concedit Amoritidem ea lege, ut cognatis tribubus *cum*

τες, μόνας τὰς παρθένυς κατέλιπον, τῷ Μωϋσέως [v] φινεέσῃ κελεύσαντος. ὃς ἦκεν ἄγων τ στρατὸν ἀπαθῆ καὶ λείαν ἄφθονον· βόας μὲν γὰρ διχιλίας καὶ [x] πενταχισμυρίας, ὄις δὲ πενταχιχιλίας πρὸς μυριάσιν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα, ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας· χρυσοῦ δὲ καὶ ἀργύρου ἄπειρόν τι πλῆθος κατασκευῆς, ἣ κατ' οἶκον ἐχρῶντο. ὑπὸ γὰρ εὐδαιμονίας καὶ ἀφροδισίοις σφόδρα ἐτύγχανον. ἤχθησαν δὲ [y] καὶ παρθένοι πρὸς διχιλίας καὶ [z] τρισμυρίας. Μωϋσῆς δὲ [a] μερίσας τῷ λείαν, τ μὲν ἑπέρας τὸ πεντηκοστὸν Ελεαζάρῳ δίδωσι καὶ τοῖς ἱερεῦσι, λβίτας δὲ τ ἑτέρας τὸ πεντηκοστὸν μέρος, τῷ δὲ λοιπῷ νέμει τῷ λαῷ. καὶ δῆλον τὸ λοιπὸν εὐδαιμόνως, ἀφθονίας μὲν ἀγαθῶν αὐτοῖς ὑπὸ ἀρετῆς γεγενημένης, ὑπὸ μηδενὸς δὲ σκυθρωπῆς ταύτης ἀπολαύειν [b] ἐμποδιζομένοις.

β. Μωϋσῆς δὲ, γηραιὸς ἤδη τυγχάνων, ἀφέδοχον [c] ἑαυτῆ Ιησοῦν καθίστησιν ἤδη τε [d] τ προφητείας, καὶ στρατηγὸν εἶπε δεήσαι γνησόμενον, κελεύσαντος καὶ τ Θεῦ τούτῳ τῷ προστασίαν ἐπιτρέψαι τ πραγμάτων. ὁ δὲ Ιησοῦς πᾶσαν ἐπεπαίδευτο τῷ περὶ τοὺς νόμους παιδείαν καὶ τὸ θεῖον, [e] Μωϋσέως ἐκδιδάξαντος. γ. Κὰν τούτῳ δύο Φυλαὶ Γάδ τε καὶ [f] Ρυβήλ καὶ τ [g] Μανασσίτιδος ἡμίσεια, πλῆθι τετραπόδων διαφερόντες καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, κοινολογησάμενοι παρεκάλουν τ Μωϋσῆν ἐξαίρετον αὐτοῖς τῷ [h] Αμωρῖτιν προσλαχεῖν, δορύκτητον ὄντα. ἀγαθὴν γὰρ εἶναι βοσκήματα τρέφειν. ὁ δὲ ὑποληφθὲν αὐτὸς, δείσαντας τῷ πρὸς Χαναναίους μάχῃ, πρόφασιν ὑπερεπῆ τῷ τ βοσκημάτων ἐπιμέλειαν [i] διῤῥῆδαι, κακίσας τε ἀπεκάλει, καὶ δειλίας [k] ἐγχήμονα πρόφασιν ἐπινοήσαντας. αὐτὸς μὲν βέλεσθαι τρυφᾶν ἀπόνως διάγοντας, [l] πάντων τεπαλαιπωρηκότων ὑπὲρ τ κτήσασθαι τῷ αὐτομένῳ ὑπ' αὐτῶν γῆν· [m] μὴ θέλειν δὲ, σωσαμένους τ ἐπιλοίπων ἀγώνων, γῆν, ἣν διαβᾶσιν αὐτοῖς τ Ιορδάνῃ ὁ Θεὸς προδώσειν [n] ὑπέσχηται, ταύτην λαβεῖν, καταστρεψαμένους ἐς σκεῖνο ἀπόδειξιν ἡμῖν πολεμίους. [o] οἱ δ' ὁρῶντες ὀργιζόμενον αὐτὸν, καὶ δικαίως ἠρεθίσθαι πρὸς τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν ὑπολαβόντες, [p] ἀπελογοῦντο· μὴ διὰ φόβον [q] κινδύνων, μηδὲ διὰ τὴν πρὸς τὸ πονεῖν μαλακίαν [r] πεποιῆσθαι τὴν αἴτησιν, ἀλλ' ὅπως τὴν λείαν ἐν ἐπιτηδείοις καταλιπόντες εὐζωνοι πρὸς τὰς ἀγῶνας [s] καὶ τὰς μάχας χωρεῖν δύναιντο. ἑτοίμους τε ἔλεγον αὐτὸς, κτισαμένους πόλεις εἰς φυλακὴν τέκνων καὶ γυναικῶν καὶ κτήσεως, αὐτὸ δίδοντος, [t] σωσπεῖναι τῷ στρατῷ. καὶ Μωϋσῆς ἀρεσθεὶς τῷ λόγῳ, καλέσας Ελεάζαρον [v] τ ἀρχιερέα καὶ Ιησοῦν καὶ τοὺς ἐν τέλει πάντας, συνεχώρει τὴν [x] Αμωρῖτιν αὐτοῖς ἐπὶ τῷ συμμα-

[v] Φινεέσῃ] Ita *Vat.* in *cæteris* Φινεέ, Φινὲς, aut Φινεές.

[x] Πενταχισμυρίας,] Βόας μὲν γὰρ διχιλίας καὶ πενταχισμυρίας καὶ ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα· ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας hæc *Epiphanius* offenderat. βόας μὲν γὰρ διχιλίας καὶ πενταχιτμυρίας· ὄεις (*Big.* οἷς) δὲ πενταχιχιλίας πρὸς μυριάσιν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα· ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας *Big.* & *Samb.* βόας μὲν γὰρ διχιλίας καὶ πενταχισμυρίας ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα. ὄνους δὲ ἑξακιτμυρίας Typographi *Germanici.* Emendo potius Moyſe duce, βόας μὲν γὰρ διχιλίας καὶ πενταχισμυρίας· ὄις (ſic enim ſtringunt nomen bidentum Ariſtarchus & Ptolemæus: Heſychius vero aliique adfectu Attico vel in ſyllabam contrahunt οἷς) δὲ πενταχιχιλίας πρὸς μυριάσιν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα· ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας καὶ χιλίας. Dabimus itaque viliſſimæ prædæ ſuum numerum. BERN. Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* niſi quod ὄνους non οἷς habeat *Samb.* & σὺν pro πρὸς *Vat.* πενταχισμυρίας ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα, ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Forſan ex *Moyſe* in *Num.* c. 31. ἑπτακισμυρίας, dein ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας καὶ χιλίας.

[y] Καὶ παρθένοι] Καὶ αἱ π. *Big.*

[z] Τεισμυρίας.] Δισμυρίας ſolus *Big.* perperam.

[a] Μερίσας τῷ λείαν,] Ita *Vet. Interpr.* & quatuor *MSS.* (*Coll.* etiam *Voſſ.*) in *Editis*, *Aliiſque*, μερίσας τῷ λείαν, τὸ πεντηκοστὸν &c.

[b] Εμποδιζομένοις.] Lege ἐμποδιζόμενοι. COCC.

[c] Εαυτῆ] Αὐτῷ *Vat.*

[d] Τῶς προφητείας,] Num. c. 27. 18. de Jeſu, איש אשר רוח בו; quod etiam Onceloſo & Jonathani interpretibus נבר די רוח נבואה ביה. BERN.

[e] Μωϋσέως ἐκδιδάξαντος.] Μωυσέος ἐκδιδαξ. *Samb.* παιδίαν ——μ. ὃ διδάξοντος *Hen.* & *Busb.* BERN.

[f] Ρυβήλ] Ρυβίμ *Busb.* & *Hen.* Ρυβιμ *Zon.*

[g] Μανασσίτιδος ἡμίσεια,] Μανασσήλδος ἡμίσεια *Samb.* μανασσήλδος ἡμίσεια *Busb.* μανασσίλδος ἡμίσεια *Baſ.* & *Hen.* BERN.

[h] Αμωρῖτιν] Al. Αμορῖτιν, & Αμορίτλν. Vide p. 209. v. ult.

[i] Εὐρηδᾶν,] Εὔρεσθαι *Big.* & *Samb.* & hic cod. à nova manu ἀρίεσθαι. ἀρῆδαι *Baſ.* & *Gen.* Cape quod vis. Supra δέησιν τ πρ. χαρ. μάχης *Busb.* & *Hen.* BERN.

[k] Εὐχήμονα] Αχήμονα *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[l] Πάντων] Πάντων ϛ in quatuor *MSS.*

[m] Μὴ θέλειν ϛ,] *Coll. Big.* μὴ ϛ θέλειν ϛ.

[n] Υπέχηται,] Ita *Baſ. Samb.* & *Vat.* Dicas etiam ὑπέχηθ, aut ὑπέχοιθ pro mendo *Genevenſi* ὑπέχουν. BERN.

[o] Οἱ δ' ὁρῶντες] Οἱ ϛ *Samb.*

[p] Απελογοῦντο·] Male in impreſſis, ἀπολογοῦντο.

[q] Κινδύνων,] Τῶν κινδύνων *Big. Samb.* & *Vat.*

[r] Πεποιῆσθαι τὴν αἴτησιν,] Ita quatuor *MSS.* in *Vat. Baſ.* & *G.* πεπειθᾶσθαι pro ποιεῖσθαι.

[s] Καὶ τὰς μάχας] Καὶ τὰς μάχας inſeruimus ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[t] Συνασπεῖναι] Lege σιαπείναι. COCC.

[v] Τὸν ἀρχιερέα] Articulum negliget *Vat.*

[x] Αμωρῖτιν] Rurſum ἀμορίτιν *Baſ.* & *Gen.* ἀκωρίτιν *Samb.* ἀμωρῖτιν *Big.* ἀμμορίτιν *Busb.* & *Hen.* pro ארץ האמרי ἔρεις ἀμορεῖ, ut legit Maſora Judaica. BERN.

μαχῆσαι τοῖς συγγενέσιν [y] ἕως ἂν καθησήσωνται τὰ πάντα· λαβόντες δὲ ἐπὶ τούτοις τὴν χώραν, καὶ [z] κτισάντες πόλεις καρτερὰς, τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ πάλλα ὅσα συμπεδιάξειν μέλλοιεν αὐτοῖς [a] ἕως ἂν ἐμπόδια ᾖ πονεῖν, ἀπῆγεν εἰς αὐτάς.

δ'. Οἰκοδομεῖ δὴ καὶ Μωϋσῆς τὰς [b] δέκα πόλεις, τὰς εἰς τὸ ἀριθμὸν τῶν ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα γεγραμμένας, ὧν τρεῖς ἀπέδειξε τοῖς ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ φεύξομένοις· καὶ χρόνον ἔταξεν εἶναι τῆς φυγῆς τὸν αὐτὸν τῷ ἀρχιερεῖ, ἐφ' ᾧ δράσας τις τὸν φόνον ἔφυγε. μετὰ δὲ [c] συγχώρησιν πλουτήσαντα καθοδον, ἐχόντων ἐξουσίαν τοῦ πεφονευμένου συγγενῶν κτείνειν, εἰ λάβοιεν ἔξω τῶν ὅρων τῆς πόλεως εἰς ἣν ἔφυγε, τὸν πεφονευκότα· ἑτέρῳ δὲ οὐκ ἐπετέτραπτο. αἱ δὲ πόλεις αἱ πρὸς τὰς φυγὰς ἀποδεδειγμέναι ἦσαν αἵδε· [d] Βόσορα μὲν ἐπὶ τοῖς [e] ὅροις τῆς Ἀραβίας, [f] Ἀρίμανον δὲ τῆς Γαλαδίτων γῆς, καὶ [g] Γαυλανὰν ἐν τῇ [h] Βατανειάδι. κτησαμένων δ' αὐτῶν καὶ [i] τὴν Χαναναίων γῆν, [k] τρεῖς ἕτεραι πόλεις ἔμελλον ἀνατεθήσεσθαι τῶν Λευιτίδων πόλεων τοῖς φυγάσιν εἰς [l] κατοικισμὸν, Μωϋσέως ἐπισείλαντος.

ε'. Μωϋσῆς δὲ, προσελθόντων αὐτῷ τῶν πρώτων τῆς Μανασσιτίδος φυλῆς, καὶ δηλούντων [m] μὲν ὡς τεθνήκοι τις τῶν φυλετῶν ἐπίσημος ἀνὴρ [n] Σολοφάδης ὄνομα, παῖδας μὲν ἄρρενας καταλιπὼν ἄρσενας, θυγατέρας μέντοι, καὶ πυθομένων εἰ τούτων ὁ κλῆρος ἔσοιτο, φησὶν, "εἰ μὲν μέλλοιέ τινι συνοικεῖν τῶν φυλετῶν, "μετὰ δὲ κλήρου πρὸς αὐτὰς ἀπεῖναι· εἰ δὲ [p] ἐξ

copiis suis auxiliarentur, donec cum *Chananæis* esset debellatum. Regionem itaque hac conditione accipientes, urbesque validis operibus munientes, in illis deposuerunt liberos, & conjuges, & cætera quæcunque secum asportata labori essent impedimento.

4. * Quin & Moyses decem urbes *in ea regione* exstruit, inter illas quadraginta octo *sacras* recensendas; quarum tres in Asyla tribuit, quo percussores, qui hominem per imprudentiam occiderint, confugerent: statuitque exsilii tempus vita pontificis, sub quo profugisset homicidii reus, definiendum. cujus post obitum domum reverti permisit, cognatis interempti *durante exsilio* potestatem habentibus homicidam *impune* occidendi, si cum extra urbis fines egressum deprehenderent. præterea vero nemini *eum perimere* licebat. Urbes autem, in perfugium constitutæ, hæ erant: Bosora quidem in Arabiæ finibus, Arimanum vero in terra Galadena, & Gaulanan in Batanæade. At, cum Chananæam adepti essent, tres alias Levitarum civitates perfugis ad habitandum assignaturi erant; *hoc illis* Moyse imperante.

Ex XLVIII *urbibus Sacris trans Jordanem* X *condidit Moyses: tresque ceteris editiores homicidis fortuitis aperuit, adversus familiæ imminutæ vindices. Num. c.* 35. *Jos. c.* 20. *& Philo, p.* 693.

5. Moyses autem, eum adeuntibus primoribus tribus Manassitidis, eique indicantibus, ut præcipuus quidam ex sua tribu paterfamilias Solopades nomine obierit, liberis quidem masculis non relictis, sequioris tamen sexus aliquibus, atque eum interrogantibus, an "filiabus cessura esset hæreditas, "respondit, siquidem cuiquam ex tribulibus nu- "pserint, ei tribui cum sorte sua accedere, sin vero "vi-

Decretum Moysis de hæreditate filiarum, si pater sine prole masula decesserit. Num. c. 36. *Jos. c.* 17. *Philo, p.* 688.

---

[y] Ἕως ἂν καθησήσωνται] Ita (ut & in *Coll. Voss.*) in quatuor *MSS.* ἕως κατ. *Bas.* & *G.* μέχρι ἂν κατ. *Vat.*

[z] Κτίσαντες] *Big. Bas.* & *Gen.* Ita Moyses se jubente factum memorat Num. c. 32. 24, 34. Significat autem jam ובנו, *Agite, instaurate, bene munitas date*, ne quid amplius, non *à fundo extruite*, quod profecto id temporis haud permitteret. Verum *Samb.* & *Epiphanius* hoc legerant κτήσαντες respectu לאחוזה, quod sæpe visitur eo capite. Mox τὰ ἄλλα *Big.* & *Samb.* BERN.

[a] Ἕως ἂν ἐμπόδια] *Big.* & *Samb.* ἃ ἂν ἐμπόδια. Contractius quidem *Big.* & *Drungarius*: αἱ φυλαὶ δὴ γάρ τε καὶ ῥᾳδίως, καὶ τὸ ἔθνος μακαστὴ ἡμίσεια, ἰσοτίμως πως τῇ τῶν ἀμορραίων γῇ κεκτημένοι αὐτοῖς. ὁ δὴ ὅπλας αὐτὰς ἀπεκάλῳ, καὶ μὴ θέλοντας τὸν πρὸς χαναναίους μάχης κοπιᾷζειν τοῖς ἐμοφύλοις. ἀπελογοῦντο δὴ ἐκεῖνοι μὴ τῆδε εἶναι· ἀλλὰ πλῆθος βοσκημάτων ὀθνείων ἔχοντες, βάλεσθαι ταῦτα ἐνθάδε τῇ χώρᾳ καταλιπεῖν, ἀγαθὴ ἰσχανούσῃ πρὸς τετραποδων τροφὴν· ἵν' εἶεν αὐτοὶ πρὸς τὰς ἀγῶνας τοῖς ὁμοχθίοις συνεπαίρειν εὐζωνοι. ἐκπρεπὲς ταῦτα μοιρῆς, καὶ τὴν ἀποδίαν αὐτοῖς προσεκλήρωσεν ἐκ τοιαύτας συνθήκας. BERN. A ἃ ἐμπόδια *Big. Samb.* & *Vat.*

[b] Δέκα πόλεις,] Quatuor erant urbes Leviticæ in portione tribus Gad, duæ in tribu dimidia Manassis, & quatuor in Ruben, uti & in codicibus quibusdam Hebræis Jos. 21. legitur: sed id comma in codicibus vulgatis non extat, cujus tamen sententiam ex hoc quoque testimonio Josephi confirmare possumus. Δωδεκα pro δεκα hic habent codd. quidam MSS. REL. (*Coll. Big.* & *Voss.*) præfert δώδεκα. HAV.

* *Quin & Moyses decem urbes* in ea regione *exstruit*,] *Ex Hebræorum Urbibus Sacris quadraginta & octo, trans Jordanem decem condidit Legislator: tresque illarum, cæteris editiores, homicidis fortuitis aperuit adversus familiæ imminutæ vindices, quo forte novum Pontificem securi operirentur. Sunt autem istæ* Bosora, בצר Βοσορ LXXII Βοσορ *Judæis aliis, Βασορ Samaritis, in campis Moabicis, qui vocantur in Lege, ad fines Arabiæ, & Jericunti recte opposita: &* Ramoth *vel* Arima *in regione Galadena; tertiaque urbs Batanææ nomine* Gaulana. *Perlege Num. c.* 35. *Deut. c.* 4. 41, *&c. Jos. c.* 20. *& c.* 21. *à v.* 11. 27. *& Deut. c.* 10. *tum Philonem de Profugis, & p.* 693. *præcipue vero placita Deuterotarum & Samaritarum Urbis codice* Maccoth *c.* 2. *à §.* 4. *Tria autem alia Asyla* (יגי בקעם) *cis amnem Mosaicis opposuit Jesus, è fastigiis tot montium pari ab invicem intervallo erecta, quod in Chorographia sacra probe notandum* ηὶσοίχων ὄρεων ἐκ βόσορ, συχὶμ ἐκ ῥαμωθ, καδὲς ἐκ γαυλὼν. *Talm. Hieros.* Maccoth *f.* 31. *d. & Babyl. f.* 10. *&c Moysi itaque, sicut alia multa, Asylorum indulgentiam pro cæde involuntaria debent juris Græcanici, Romanique architecti. Ritus idem in Ecclesia Christiana jamdiu obtinuit. In ejusmodi etenim casibus mitius quam nece nocentis animadverti, non solam rescripta Hadriani, Antonini, Alexandri, aliorumque Principum, sed ipsa humanitas dictat.* BERN.

[c] Συγχώρησιν] *Bas.* & *Gen.* συγχωρεῖ. *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* συγχωρεῖ Posthæc *Samb.* ὧν ἐπετετραπτο, αὐδὲ ἡ πόλεις. BERN.

[d] Βόσορα μὲν] Βόσορ LXX. Βοσορ *Judæis*, Βασορ *Samaritis*, urbs ad fines Arabiæ & Jerichunti recte opposita. HUDS. Est בצר, Betzer, non confundenda cum *Bostris*, urbe postea Arabiæ dicta. REL.

[e] Ὅροις] Ὀρείοις *Big.* & *Samb.*

[f] Ἀρίμανον] Ἀραμαδιανὸν *Samb.* manu priore. ἀρίμαν *Epiphanius*, tanquam à pluralivo Chaldæorum רמין *Raman*. Puto Josephum edidisse suo ævo ἀρίμαν, vel ἀρίμαθαν. Legimus adhuc in versione Græca S. Bibliorum modo ῥημωθ, modo ἀριμωθ & ἀρχμωθ, modo ἀρμα, pro Hebræo רמה, רמתא, רמתים, ראכת, *Rama, Ramatha, Ramathim* & *Ramathaim, Ramoth*, imo *Remoth* juxta Grammaticos Samaritiços. Eligebantur equidem sex urbes Refugii, ut oportuit, omnes quasi ראמורת אתא, & super collibus suis satis conspicuæ & excelsæ. Fit autem ex הרמה ἄρμα, & ἀρίμαθα ὁι הראמרת, adscisccente א sonum ac vim η Græcanicæ, ut sæpe amat. BERN. Vide *Cellarii* Geogr. l. 3. c. 13. p. 389. HUDS. Est Ramoth. REL.

[g] Γαυλανὰν] Sic volo, pro גולן Moysis, *Golan* Masoræ Judaicæ, γαυλὰν Samaritice, & γαιλὼν Interpretum Ptolemaicorum. Nunc habet *Big.* & *Samb.* καὶ γαύλαναι ἡ *Bas.* & *Gen.* καὶ γαυλαδηνῶν δὲ. *Epiphanius* γαύλαλιν ἡ. An emendari præstat vitium typorum *Basilienfium* hunc in modum, ἐ γαύλια ἓ μαναοτῆ, tu vide, & æstimato. BERN. Gaulon. REL. Cum *Coll. Big.* consentiebat *Coll. Voss.* HAV.

[h] Βατανειάδι.] Ita *Bas.* & *G.* perite. dicitur enim Βατανίδης & Βατανειὰς, ut Πανιάς. Legerat autem *Epiphanius* Βαλάδι & *Big.* & *Samb.* Βαλαϊτιδι pro Βατανίτιδι vel Βατυναϊτιδι. BERN.

[i] Χαναναίων] Merito nomen Cananæ soli regioni ad occasum Jordanis tribuit. Tribus Ruben, Gad & dimidia Manasse non habitarunt in terra Cananæa. REL.

[k] Τρεῖς ἕτεραι πόλεις] Ἡνίκοίχων ἡ χεδρὼν καὶ Βόσορ, Σιχὶμ καὶ Ραμὼθ, Καδὲς καὶ Γωλαν.

[l] Κατοικισμὸν,] *Al.* καθικισμὸν.

[m] Μὲν ὡς] Illud μὲ ex *MSS.*

[n] Σολοφάδης] Verum equidem propter librarios disceptatur magis hodieque de nomine hujus patriarchæ, quam olim actum de hæreditate ejus adeunda. *Basileënsibus*, eorumque æmulis si credas, tot filiarum miser pater erat σαλπαάδης; si *Busbecio, Hen.* & *Bigotio* ὁ σοφάντης, sive *Sambuco* ἐλίφαὺς, aut *Epiphanio* denique ὀφφατις. Reddo autem postliminio apud hunc Antiquarium σολοφάδης ὄνομα. Nam Masorethæ Judæorum nos docent pronunciare צלפחד (id nomen *melioris commatis prole destitutum parentem præcisumque*, sive *orbum* i. صلفع aut صلفغ denotat, quod nostri Hebraistæ vix credant, *timoris umbra* adeo obsessi:) σελοφαὰδ, & Latine *Selophad*, aut cum Judæis per Hispanias *Zelophad*. Idem semipater Samaritis Judæisque Africanis σαλαφαὰδ, LXXII. Alexandrinis σαλπαὰδ (unde σαλπαάδης in excusis Josephi) & σαλφαὰδ, Philonique vel ab his σαλπαάθ. BERN. Ita *Bernardus*, vel Σελοφάδης. in *Editis* & *Vat.* Σαλπαάδης ex Σαλπαὰδ *Interpretum* LXX. uti *Philoni* ab his Σαλπαὰδ. Ολοφώσιες *Busb. Hen.* (*Coll. Voss.*) & *Big.* Ολοταώσις *Samb.* Οφάτις juxta *Vet. Interpr.*

[o] Πρὸς αὐτὰς ἀπεῖναι·] Πρὸς αὐτὰς συνοίκης ἀπίναι (quomodo & hic, ut superius, mavult *Coccejus*) *Hen.* & *Busb.*

[p] Ἐξ ἄλλης] Licitum ergo erat uxorem ducere ex tribu non sua. REL.

"viris ex alia semet elocarint, sortem in tribu "paterna relinquendam esse." Et tunc decreto sancivit, uniuscujusque hæreditatem in sua tribu permansuram esse.

"ἄλλης χαμοῖντό [q] πισι φυλῆς, τ̃ κλῆρον ἐν τῇ πα- "τρώᾳ φυλῇ [r] καταλιπειν". καὶ τότε μένειν ἑκάστ τ̃ κλῆρον ἐν τῇ φυλῇ [s] διεπέξαρ.

CAP. VIII.

Leges à Moyse datæ, & quomodo ex hominibus est sublatus.

Comitia παντεξαία apud Abylam in campis Moabitis. Num. c. 36, 13. Vide l. 5. c. 1.

1 CUM autem anni quadraginta, diebus triginta exceptis, peracti essent, Moyses, concione advocata apud Jordanem, ubi nunc urbs est Abila (est enim locus palmetis consitus,) omnique populo congregato, hujusmodi sermonem habet.

VIII. *Moysis jam morituri Paranesis paterna ac pia, ex Deut. c. 4.*

2. "Viri commilitones & longæ ærumnæ socii, "quandoquidem ita jam videtur Deo, & oportet "me, ad tempus viginti & centum annorum sene- "ctute provectum, è vita emigrare, atque *ita con-* "*tigit ut* rerum trans Jordanem gerendarum vobis "non futurus sim adjutor & auxiliator, à Deo *ut-* "*pote* prohibitus, æquum existimavi ne nunc qui- "dem meum pro vestra felicitate studium omit- "tere; sed & vobis æternam bonorum fruitionem "comparare, & mihi ipsi memoriam, vobis melio- "rum copiam adeptis. Agedum igitur, postquam "proposuero, quomodo & vos felices esse possitis, "natisque vestris sempiternam bonorum possessio- "nem relinquere, ita ex vita discedam. Sum au- "tem dignus cui credatur, tum propter præteri- "tas pro vobis contentiones, tum quia animæ ad "exitum perductæ cum omni virtute commercium "habent. O filii Israëlis, una omnibus hominibus "felicitatis causa est Deus propitius. Nam hic solus "potest & dignis dare, & fontibus auferre; cui si "præstiteritis vos ipsos quales & ipse vult, & e- "go *vos esse* admoneo, mentem ejus aperte intel- "ligens, nunquam infeliciter agetis, neque un- "quam beati esse desinetis, atque omnibus con- "spicui: sed & possessio bonorum, quæ nunc sunt "vobis, firma manebit, & celerem futurorum præ- "sentiam habebitis. Tantum necesse est iis obe- "diatis, quibus vos obsequi vult Deus: & neque "legibus præsentibus aliam præponatis instituti- "onem; neque contempta pietate, quam nunc

ΚΕΦ. ή'.

Η Μωϋσέως πολιτεία, καὶ πῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη.

ΤΩΝ δὴ παραφάντα ἐτῶν [t] τεσσαράκοντα τριάκοντα ἡμέρας συμπεπληρωμένων, Μωϋσῆς ἐκκλησίαν ὅπι τῷ Ιορδάνῃ συναγαγὼν, ὅπου νῦν πόλις ἐστὶν [v] Αβιλὴ, φοινικοφύτου δ' ἐστὶ τὸ χωρίον, συνελθόντ@ ξ λαῦ παντὸς [x] λέγει τοιάδε.

β'. "Ανδρες συστρατιῶται καὶ τ̃ μακρᾶς κοινωνοὶ πα- "λαιπωρίας, ἐπεὶ τῷ Θεῷ δοκεῖ νῦν ἤδη, [y] καὶ τῷ γήρᾳ "χρόνον ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἠνυσμένον δεῖ με ξ ζῆν "ἀπελθεῖν, καὶ τῶν [z] πέρα ξ Ιορδάνα ἀναχωρησάντων "ὰ μέλλω βοηθὸς [a] ὑμῖν ἔσεσθαι καὶ σύμμαχ@, κωλυό- "μεν@ ὑπὸ ξ Θεξ, δίκαιον ἡγησάμην μηδὲ νῦν ἐγκα- "ταλιπεῖν τὸν ὑπὲρ τ̃ [b] ὑμετέρας εὐδαιμονίας πρό- "θυμον· [c] ἀλλ' ἀίδιόν τε ὑμῖν πραγματεύσασθαι τὴν τ̃ "ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν, καὶ μνήμην ἐμαυτῷ, γνομένων "ὑμῶν ἐν ἀφθονίᾳ τ̃ κρειττόνων. Φέρε οὖν ὑποθέμεν@ "ὃν τρόπον ὑμεῖς τ' ἂν εὐδαιμονήσητε, καὶ παισὶ τοῖς "[d] αὐτῶν καταλείποιτε κτῆσιν ἀγαθῶν ἀίδιον θεσπρε- "μεν@, ἅτως ἀπέλθω ξ βίυ. πιστεύεσθαι ἢ ἄξιός εἰμι "λέγε τε τὰς πρότερον ὑπὲρ ὑμῶν φιλοτιμίας, καὶ "λέγε τὸ τὰς ψυχὰς ὅπι τελευτῇ γινομένας μετ' ἀρετῆς "πάσης ὁμιλεῖν. ὦ παῖδες Ισραήλ, μία πᾶσιν ἀνθρώ- "ποις ἀγαθῶν κτήσεως αἰτία, Θεὸς εὐμενής. μόν@ "γὰρ ἔστ@ [e] δοῦναί τε ταῦτα τοῖς ἀξίοις καὶ ἀφελέσθαι "τ̃ ἁμαρτανόντων εἰς αὐτὸν ἱκανὸς, ὧ παρέχοντες ἑαυ- "τὰς, [f] οἵας αὐτός τε βέλεται, κἀγὼ τὴν διάνοιαν "αὐτὸ σαφῶς ἐξεπισκέμεν@ θεσπιῶ, [g] οὐκ ἂν ὄντες "μακαρισοὶ καὶ ζηλωτοὶ πᾶσιν ἀτυχήσητέ ποτ' ἢ [h] παύ- "σησθε· ἀλλ' ὧν τε νῦν [i] ὑμῖν ἐστιν ἀγαθῶν ἡ κτῆσις "βεβαια [k] μενεῖ, τ̃ τε [l] ἀπόντων ταχεῖαν ἕξετε τὴν "παρουσίαν. [m] μόνον οἷς ὑμᾶς ὁ Θεὸς βέλεται ἕπεσθαι, "τούτοις πθαρχεῖτε· καὶ μή τε νομίμων τῶν παρόντων "ἄλλων [n] ποσπιμήσητε μετάξιν, μήτ' εὐσεβείας ἧς νῦν "ποῖ

[t] Παρὰ τεσσαράκοντ' ἡμέρας] Πέρα τεσσαράκοντα ἡμ. *Hen.* & *Busb.*

1. *Cum autem anni quadraginta,*] *Sequitur* Misna *vera ac vetus i. e. Deuteronomion, duorum mensium liber. Celebrantur igitur neomenia Adari, ex Deut. à c. 4. ad c. 31. anno* XL. *Exodi.* [*Atqui prius secundum Chronica Rabbinorum, quando deessent dies* 36. *aut ex Deut. c.* 1. 3. *adhuc* 60 *i. e.* ϖξὸ ἑξήκοντ' ἡμέρας. *Quippe merti jam propinquus, repetitis concionibus ad pietatem jurisque sui observantiam novum populum hortatus fuerat optimus Moyses.*] *Comitia* παντεξαία *apud Abilam*, אבלה שטים, ἀσὶλ σατείμ, Abel hasitim, *Num. c.* 33. 49. *aut Num. c.* 25. 1. *Jos. c.* 2. 1. *Simplicius* Setim *aut* Sittim, *quod Flavius recte interpretatur* πεδίον φοινικόφυτον, *alii* Convallis Acaciarum مرج السنط, *aut* Cedrorum *ex sententia Talmudistarum, aut* Spinarum Albarum *cum B. Hieronymo & Judæis non paucis. Aliis forte placeat* Abel Satim, *& simpliciter* Abila אבלת *cum Josepho, Philone, nostroque Hieronymo, à Moyse ibi loci totis triginta diebus* defleto *id vocabulum arcessere. Urbs erat regionis Perææ, in campis Moabitis sub monte Phogere, à Jordane amne* XL. *stadiis dissita. Qua de consule hunc sacerdotem* ἀλωτ. 2. 22. *&* ἀρχαιολ. 5. 1. *& Geographumena Eusebii Stephanique: tum hæc loca sacra, Num. c.* 36. 13. *Deut. c.* 1. 1, 3 *c.* 3. 29. *c.* 34. 8. *Jos. c.* 2. 1. *& c.* 3. 1. BERN.

[v] Αβιλὰ,] *Idem* forsan locus qui *Num. c.* 25. *v.* 1. *Sittim* dicitur, & Num. *c.* 33. *&* 49. *Abelsattim*, i. e. *Abel* in *Sittim*, discriminis causa, quia plura Palæstinæ oppida *Abel* sive *Abila* nominata. quod vocabulum etiam à *Moyse* ibi loci totis triginta diebus defleto arcessi potest.

[x] Λεγὴ τοιάδε.] Unde *Zonaras*, ἤδη δὲ μ'. διελαλυθότων ἐτῶν ἐξὸν δὲ ϖ αἰγύπ@ οἱ Ισραηλῖ@ ἐξεληλύθασι, τελέουσα σὺδεκὰς ἡμερῶν, ἀθροίζας τ̃ λαὸν μωυσῆς, μ'. ἐτῶν γεγονὼς, τὸ οἰκεῖον αὐτοῖς κατέγνωσε τέλ@· καὶ πολλὰ ϖροσυνέζας, καὶ ἰόντας δὺς οὐ βίζλους, καὶ τὰ ϖ σφετέρας πολιτείας ἀναξιν, καὶ τὰ ἐξῆς. BERN.

[y] Καὶ τῷ γήρᾳ χρῆσον] Τῷ γ. χρῆσον ἡνυσμένῳ *Bas. Gen.* & *Epiphan.* καὶ τῷ γήρᾳ χρῆσον ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἰωυσμένον *Big. Samb. Buriusque.* καὶ τῷ γήρᾳ χρόνῳ ἐ. εἴκ. κ. ἑ. ἰωυσμένῳ *Tar. Big.* καὶ τῷ γήρᾳ χρόνων εἴκοσι κ. ἑκατὸν ἰωυσμένων *Glycas* atque *Hamartolus*, imi subsellii historici. καὶ τῷ γήρᾳ χρόνου ἐ. εἴκ. κ. ἑ. ἰωσμένῳ *Hen.* & *Busb.* Typos tamen priores ne moveas, suadeo, tot scribarum lubitu. BERN. Ita *Big Samb.* & *Burius* è conject. καὶ ξ γήρᾳ χρόνου ἐ. εἴκ. κ. ἑ ἠνυσμένῳ *Bas.* & *G.* καὶ τῷ γήρᾳ, χρόνων ἐ. εἴ. κ. ἑ. ἰωυσμένων *Glycas* & *Hamartolus.* est qui conjicit καὶ τῷ γήρᾳ χρόνῳ —— ἰωνυσμένῳ. HUDS. Lege ξ γήρως χρόνῳ. COCC.

[z] Πέρα ξ Ιορδάνα] Πέραν in quatuor *MSS.* Atticorum more.

[a] Υμῖν ἔσεσθ] Υμῶν soli *Big.* & *Samb.*

[b] Υμετέρας εὐδαιμονίας] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ἡμετέρας.

[c] Αλλ' ἀίδιόν] Αλλ' ἴδιόν τε *Big.* & *Epiphan.*

[d] Αὐτῶν καταλείποιτε κτῆσιν] Αὐτῶν & ἑαυτῶν *Aliis.* καὶ παισὶν ἑαυτῶν *Vat.*

[e] Δοῦναί τε ταῦτα] Ita edidit *Bernardus.* δοῦναί τε τοῖς *Bas.* & *G.* δοῦναί τε τάδε τοῖς in *Vet. Interpr.* δῶσαι] δοῦναί τε ταῦτα τοῖς *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[f] Οἵας αὐτός τε βέλε],] Οἷοις *Hen.* & *Busb.*

[g] Οὐκ ἂν ὄντες μακαρισοὶ] Legendum forte, οὐκ ἂν ἀτυχήσητέ ποτε ἢ ὄντες μακαρισοὶ καὶ ζηλωτοὶ πᾶσι παύσεσθε. COCC.

[h] Παύσησθε·] Παύσεσθε *Samb.* παύσασθε *Big.*

[i] Υμῖν ἐστιν ἀγαθῶν] Ημῖν *Samb.*

[k] Μενεῖ,] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Aliis* μένει.

[l] Απόντων.] Μὴ παρόντων (*Coll. Big.* & *Voss.*) *Vat.*

[m] Μόνον οἷς ὑμᾶς ὁ Θεὸς] Εἰ μόνον οἷς ὑμᾶς &c. *Epiphan.*

[n] Ποσπιμήσητε] Ποσθιμήσητε *Samb.* & *Vat.*

"πρὸς τ Θεὸν [o] ἔχετε, καταφρονήσαντες εἰς ἄλλον [p] με-
"ταστήσασθε τρόπον. ταῦτα γὰρ πράττοντες, ἀκαταμάχητοι
"μάχας διενεγκεῖν ἁπάντων [q] ἔσεσθε, καὶ μηδενὶ τ ἐχθρῶν
"δυσάλωτοι. Θεὸς γὰρ παρόντι ὑμῖν βοηθὸς, [r] πάντων
"προφρονέστατος εὔλογον. τὰ δ' ἀρετῆς ἆθλα ὑμῖν μεγάλα
"κεῖται παρὰ πάντα τὸν βίον κτησαμένοις. [s] αὐτὴ γε πρώ-
"την ἀγαθῶν τὸ πρόσθιόν ἐστιν, ἔπειτα καὶ τὴν τ ἄλλων
"χαρίζεται προφασίαν· ὡς καὶ παρὰ ἀλλήλους ὑμῖν [t] χρω-
"μένοις αὐτῇ μακάριον [v] ποιεῖται τὸν βίον, [x] καὶ τ ἀλλο-
"φύλων πολέων δοξαζομένους, [y] ἀδηλότατον καὶ παρὰ τοῖς
"αὖθις τὴν εὔκλειαν ὑμῖν ὑπάρξαι. τούτων δ' ἂν ἐφι-
"κέσθαι δυνηθείητε, εἰ τ νόμων, οὓς ὑπαγορεύσαντός μοι
"τ Θεοῦ συνεταξάμην, κατήκοοι καὶ φύλακες [z] γένοισθε,
"καὶ [a] μελετήσητε τὴν σύνεσιν αὐτῶν. ἄπειμι δ' αὐτὸς χαί-
"ρων ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις ἀγαθοῖς, συναπτόμενος ὑμᾶς
"[b] νόμῳ τε σωφροσύνης καὶ κόσμῳ τ πολιτείας, καὶ τ τ
"στρατηγῶν ἀρετῇς, οἳ πρόνοιαν ἕξουσιν ὑμῶν τ συμφέ-
"ροντος. Θεός τε ὁ μέχρι [c] νῦν ἡγεμονεύσας ὑμῶν, καθ'
"ὃ βούλησιν κἀγὼ χρήσιμος ὑμῖν ἐγενόμην, [d] ὁ μέχρι τ
"δεῦρο ὑμῖν σῴσει τὴν αὐτοῦ πρόνοιαν· ἀλλ' ἐφ' ὅσον αὐ-
"τοὶ βούλεσθε χρόνον τοῦτον ἔχειν προστάτην ἐν τοῖς τ
"ἀρετῆς ἐπιτηδεύμασι μένοντες, ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοῦ
"[e] χρήσεσθε τῇ προμηθείᾳ. γνώμας τε ὑμῖν εἰσηγήσον-
"ται τὰς ἀρίστας, αἷς ἑπόμενοι τὴν εὐδαιμονίαν ἕξετε,
"ὁ ἀρχιερεὺς Ελεάζαρος καὶ Ἰησοῦς, ἥτε γερουσία καὶ
"τὰ τέλη τ Φυλῶν· ὧν ἀκροᾶσθε μὴ χαλεπῶς, γι-
"νώσκοντες ὅτι πάντες οἱ ἄρχεσθαι καλῶς εἰδότες, καὶ
"ἄρχειν [f] ἴσασιν παρελθόντες εἰς ἐξουσίαν αὐτοί. τὴν τε
"ἐλευθερίαν [g] ἡγεῖσθε, μὴ τὸ προσαγανακτεῖν οἷς ἂν
"ὑμᾶς οἱ ἡγεμόνες πράττειν [h] ἀξιώσωσιν. νῦν μὲν γὰρ
"ἐν τῷ τοὺς δυσκόλους ὑβρίζειν, ἐν τούτῳ τὴν παρρη-
"σίαν τίθεσθε· ὃ δὴ καὶ λοιπὸν φυλαττομένοις ὑμῖν ἄμει-
"νον ἕξει τὰ πράγματα. μηδὲ τὴν ἴσην ὅπερ τούτοις ὀρ-
"γὴν ποτε λαμβάνετε, ἣ κατ' ἐμοῦ πολλάκις ἐτολμή-
"σατε χρῆσθαι· γινώσκετε γὰρ ὡς πολυπάλαις ἐκινδύνευ-
"σα [i] ἐφ' ὑμῶν ἀποθανεῖν, ἢ ὑπὲρ τῶν πολεμίων. ταῦ-
"τα δ' οὐκ [k] ὀνειδίζων ὑμᾶς προσθήσω· ὁ γὰρ [l] ἐπ'
"ἐξόδῳ καὶ ζῆν δυσχεραίνοντας καταλιπεῖν [m] ἠξίουν εἰς
"ἀνάμνησιν [n] φέρων, μηδὲ παρ' ὃν ἔπαθον αὐτὰ κακί-
"ρον ἐν ὀργῇ γιγνόμενος· ἀλλ' ὥστε τοῦ σωφρονήσαι ὑ-
"μᾶς εἰς τὸ μέλλον κατ' αὐτό γε τοῦτ' [o] ἀσφαλεῖς εἶναι,
"καὶ μηδὲν εἰς τοὺς προσηκόντας ἐξυβρίσαι. καὶ πολύ-
"τον, ὃς ὑμῖν πολὺς καθέστηκε τοῦ Ἰορδάνου καὶ τῆς Χα-
"ναάνων κτησαμένοις προσήσεται. ἐπεὶ προσαχθέντες εἰς
"καταφρόνησιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ τ ἀρετῆς ὀλιγωρίαν,
"ἀπολεῖτε καὶ τὴν εὔνοιαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ. ποιή-
"σαντες γὰρ τοῦτον ἐχθρὸν, τῷ τε γένει, [p] ᾧ κλᾶσθε
"κρατηθέντες ὅπλοις, [q] ὑπὸ τῶν πολεμίων αὖθις ἀ-
"ρεστὸν

"erga Deum habetis, ad alios mores deficiatis. "His autem faciendis omnium ad præliis dimi- "candum critis fortissimi, & nulli hostium ex- "pugnabiles. Deo enim vobis auxilium feren- "te, consentaneum est ut omnes despiciatis. "Virtutis autem præmia vobis magna sunt pro- "posita, si eam in omnem vitam possederi- "tis. Ipsa nempe primum bonorum est anti- "quissimum; deinde aliorum abundantiam con- "ciliat: siquidem, dum ea inter vos utamini, "vitam vobis beatissimam faciet, magisque lau- "dari quam externos, & ut sitis in gloria apud "posteros certissima. Hæc autem assequi poteri- "tis, si obedientes fueritis, & legum, quas Deo "mihi dictante condidi, custodes, earumque in- "telligentiam meditemini. Discedo autem ipse "vestris bonis lætus, commendatis vobis & legi "modestiæ & institutionis reipublicæ honestati, "& virtutibus imperatorum, qui utilitatis vestræ "curam gerent. Deus quoque, qui vos hactenus "rexit, cujus voluntate & ego vobis utilis fui, *non* "*tantum* hucusque à vobis providentiam suam "non intermittet; sed quamdiu ipsi, in virtutis "studiis manentes, eum præsidem habere voletis, "tamdiu providentia ejus utemini. Sententias "etiam optimas, quas sequendo felices eritis, vo- "bis exponent Eleazarus pontifex & Josua, se- "natusque & tribuum magistratus: quibus non "gravate obtemperate, intelligentes, omnes qui "pulchre sciunt parere, etiam imperare scitu- "ros, si ad ejus rei potestatem pervenerint. & "libertatem *esse* existimate, non ægre ferre quæ "duces vos facere postularint. Nunc enim liber- "tatem in eo ponitis, ut beneficos contumelia af- "ficiatis: quod sane si deinceps cavebitis, vobis "res melius se habebunt. Neque unquam tantam "contra eos iram sumite, quanta sæpe ausi estis "adversus me uti: probe enim nostis, ut sæpius de "vita à vobis, quam ab hostibus, periclitatus sum. "Hæc autem vos monui, non ut exprobrem, "(nolim enim in exitu vitæ, hæc in memoriam "revocando, vos offensos relinquere, cum ne eo "quidem tempore, quo his afficiebar, fuerim "iratus) sed ut vos doceam in posterum in hoc "ipso tute agere, ut nulla superiores injuria "afficiatis opibus elati, quæ vobis, trajecto Jor- "dane, & Chananæam adeptis, multæ ade- "runt. Nam si ab iis ad fastidium & contem- "ptum virtutis adducti fueritis, Dei etiam be- "nevolentiam perdetis. Cum vero hunc vobis "inimicum feceritis, rursum etiam terram, "quam possidebitis, maximis cum probris amit- "tetis, armis victi ab hostibus; & per orbem "dissipati, totam terram & mare servitute vestra "re-

o Εχετε,] *Coll. Voss.* & *Big.* ἔχοντες.
p Μεταστήσασθε τοιοῦτον.] Μεταστήσεσθε *Samb.* & *Vat.*
q Εσεσθε,] Ita *Big.* (& *Coccejus*) & *Samb.* in *ceteris* ἔσεσθαι.
r Παντων προφρονέστατος εὔλογον] Πάντα *Big.*
s Αὐτὴ γε πρώτον] Ita *Basil.* & *Gen.* ἀρετὴ γε πρῶτον ἀγαθῶν πρόσθιόν ἐστι, liber Cassiodori. αὕτη γε πρῶτον ἀγαθὸν τὸ πρόσθιον ἐστι *Big.* αὐτὴ γε πρῶτον, ἀγαθὸν τὸ πρόσθιόν ἐστιν *Samb.* αὐτὴ γε πρῶτον ἀγαθῶν καὶ πρ. *i. Tar. B. Burius* noster huc πρόσθιον reposuit loco πρόσθιον, sicut olim viderat *Epiphanius*, aut magis visus est vidisse. BERN. Ἀρετὴ γὰρ πρ. ἀγ. πρόσθιόν ἐστι *Epiphan.* αὕτη γε πρῶτον ἀγαθὸν τὸ πρ. *Big.* αὕτη γε πρῶτον, ἀγαθῶν *Samb.* Est (*Big.* in ora Cod. sui) qui conjicit, αὐτὴ γε πρῶτον ἀγαθῶν καὶ πρ.
t Χρωμένοις] Χρωμένους *Big.* & *Samb.*
v Ποιεῖται] Ποιῇ *Samb.* ποιεῖ *Big.* Sed non dubitò quin ποιεῖ sit pro ποιήσεται præsens pro futuro *Atticorum* more, de quo *H. Steph.* in *Append. de Dial. Att.* c. 6. p. 138. Atque *Antiqq.* p. 50. v. penult. nunc mallem cum *Editis* retinere ποιεῖται, quod auctoritate *MSS.* mutavi in ποιήσεται.
x Καὶ τ ἀλλοφύλων] Καὶ ὑπὸ τ ἀλλοφ. *Epiphan.*
y Ἀδηλότατον] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* deest ἀδηλότατον, non male.
z Γένοισθε,] Sic *Big.* & *Samb.* in aliis γένησθε.
a Μελετήσητε] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen.* & *Busb.* μελετῶσιτε *Vat.* (μελετῶτε *Tar.*) in *Editis* μελετῶντες.
b Νόμῳ τε] Νόμου τε σωφροσύνης *Epiphan.*
c Νῦν ἡγεμονεύσας] Τῶν νῦν *Vat.*
d Οὐ μέχρι τ δεῦρο] Οὐ μέχρι ὃ τ δεῦρο *Vat.*
e Χρήσεσθε] Ita *Big.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* prout alii conjecerant, χρήσεσθαι *Samb.* χρήσεσθ *Basil.* & *G.*
f Ἴσασιν παρελθόντες] *Al.* ἴσοντας.
g Ἡγεῖσθε,] Ἡγεῖσθαι *Vet. Interpret.* ἐλευθερίαν αὐτὴ ἡγεῖσθε *Vat.* mox μὴ τὸ προσ. *Big.*
h Ἀξιώσωσιν.] Ἀξιῶσι *Samb.* & *Vat.* ἀξιοῦσι *Big.*
i Ἐφ' ὑμῶν ἀποθανεῖν,] Ita ex conjectura Cl. *Burii* (conjecit ita & *Coccejus*) edidit *Bernardus.* ὑφ' ὑμῶν ἀποθανεῖν, ἢ ὑπὸ τ. *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐφ' ὑμῶν ὑπὸ τ π.
k Ονειδίζων ὑμᾶς] Sic *Samb.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) & *Vet. Interpr.* in *aliis* ὀνειδίζειν.
l Ἐπ' ἐξόδῳ] Eo modo *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἐπ' ἐξόδῳ *Big.* (*Coll. Voss.* etiam ita corrigente *Coccejo*) *Basil.* & *G.*
m Ἠξίουν] Forte ἀξιῶν. COCC.
n Φέρων,] Forte φέρων. COCC.
o Ἀσφαλεῖς εἶναι,] Ἀσφαλεῖς *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*
p Ἧ κλᾶσθε] Ἧ νῦν κλᾶσθε *Big. Samb.* & *Vat.* Forsan κλῶ κλήσεσθε, aut *Atticorum* more præsens pro futuro.
q Ὑπὸ τ πολεμίων] Ὑπ' αὐτῶν αὖθις *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὑπὸ τ αὖθις *Vat.*

"replebitis. Vobis autem, horum periculum "facientibus, inutilis erit pœnitentia, & le- "gum non servatarum recordatio. Quare si vul- "tis has vobis manere, cum hostes superaveri- "tis, nullos ex iis relinquite: sed & omnes de- "lere vobis expedire existimate, ne eis viventi- "bus, moribus illorum *forte* degustatis, pa- "triam corrumpatis institutionem. Præterea "moneo, ut & aras & lucos & templa, quot- "quot habebunt, dejiciatis, & genus & me- "moriam eorum igni aboleatis. nam ita solum "firma erit vobis bonorum propriorum securi- "tas. Ut autem propter meliorum ignoran- "tiam natura vestra in deterius non feratur, & "leges vobis, dictante mihi Deo, composui, "& reipublicæ institutionem, cujus si serva- "veritis honestatem, omnium felicissimi judica- "bimini.

3. Hæc loquutus, tradit eis leges & reipublicæ ordinationem, in libro descriptam. Illi vero plorabant, multum & jam tum desiderium imperatoris capiebant; memoresque periculorum & studiorum quæ pro salute eorum suscepisset, & de futuris male sperantes quod non essent similem principem habituri, Deumque minus illis provisurum *existimantes* quoniam Moyses erat qui eum precibus exoraret. Et dolebant, eorum, quæ illi in deserto per iracundiam fecerant, pœnitentes: ita ut universus populus, in lachrymas prolapsus, ex his rebus majore affectus sit dolore, quam ut verba possent consolari. Moyses autem solatium iis adhibebat; eosque à cogitando se lachrymis dignum esse abducens, admonebat ut reipublicæ institutione uterentur. Et tunc quidem ita digressi sunt.

Jus publicum Hebræorum nova methodo.

4. Volo autem, ubi prius *pauca* dixero de reipublicæ institutione, Moysis virtuti & dignitati consentaneâ, & lecturis ex ea discendum tradidero qualis olim fuerit rerum nostrarum status, ita transire ad rerum aliarum enarrationem. Omnia autem, ut ille reliquit, scripta sunt; nulla re à nobis ornatus gratia addita, neque quam Moyses non reliquerit. Cæterum hoc novum factum est à nobis, quod singula ad certa genera redegimus: nam ab eo relicta erant sparsim scripta, & ut quidque à Deo scisciatus erat. Hujus rei gratiâ operæ pretium esse existimavi, hoc præmittere; ne in aliquam à tribulibus, qui in hoc scriptum inciderint, reprehensionem incurramus, quasi *à Moyse* aberraverimus. Nobis quidem ita se habet legum ordinatio, ad rationem ci-

Commentarium de jure privato, moribusque patriis promittit Josephus.

vitatis pertinentium. Quas autem nobis communes inter nos reliquit, eas in commentarium de moribus & causis edendum distuli, quem Deo adjuvante post hoc opus componere nobis propositum est.

Deo uni Deique peculio una urbs sancta, templum etiam unum, & pro victimis altare unum. Deut. c. 12.

5. Cum igitur terram Chananæorum adepti, otiumque ad usum bonorum nacti, deinceps jam ur-

"φαιρεθήσεσθε μὴ μεγίστων ὀνειδῶν· καὶ σκεδασθέντες "ἀφ' ἧς οἰκεῖτε, πᾶσαν ἐμπλήσετε τὴν γῆν καὶ θά- "λασσαν τὴν [r] αὐτῶν ἀγλείας. ἔσται δ' ὑμῖν τάυτων πεί- "ρατα λαμβάνουσιν ἀνωφελὴς ἡ μετάνοια, καὶ ἡ τῶν ἃ "φυλαχθέντων νόμων ἀνάμνησις. ὅθεν εἰ βούλοισθε τὰ- "τας ὑμῖν μένειν, τῶν πολεμίων [s] μηδένας ὑπολεί- "πεσθε κρατήσαντες αὐτῶν· ἀλλὰ πάντας ἀπολλύναι "[t] κρίνασε συμφέρειν, ἵνα μὴ ζώντων ἀφ' ἁγνισμέ- "νοι τὴν ἐκείνων ἐπιτηδεύσεως, διαφθείρητε τὴν [v] πα- "τρώαν πολιτείαν. ἔτι δὲ καὶ βωμὸς καὶ ἄλση καὶ νεὼς ὁπόσους "ἂν ἔχοιεν καταρρίπτειν φανερῶς, καὶ δαπανᾶν πυρὶ τὰ "γλυφὰ αὐτῶν καὶ τὴν μνήμην. βεβαία γὰρ ἂν ἅτως ὑμῖν "μόνον ὑπάρξειν ἡ τῶν οἰκείων ἀγαθῶν ἀσφάλεια. "ἵνα δὲ μὴ δι' ἁμαθίαν τοῦ κρείττονος ἡ φύσις ὑμῶν "πρὸς τὸ χεῖρον ἐπανδύσῃ, σωζέσθω ὑμῖν καὶ νόμος, "ὑπαγορεύσαντός μοι τοῦ Θεοῦ, καὶ πολιτεία, ἧς τὸν κόσμον "φυλάξαντες [x] ἁπάντων εὐδαιμονέστατοι κριθείητε.

γ'. Ταῦτα εἰπὼν, δίδωσιν αὐτοῖς ἐν βιβλίῳ τοὺς νό- μους καὶ τὴν διάταξιν τῆς πολιτείας ἀναγεγραμμένων. οἱ δὲ ἐδάκρυόν τε καὶ πολλὴν ὑπεζήτησιν ἐποιοῦντο τῆς στρατηγίας· μεμνημένοι τε ὧν [y] κινδυνεύσας καὶ προθυμηθεὶς τὰ πρὸς αὐτῶν σωτήρια, καὶ δυσελπιστοῦντες περὶ τῶν μελλόντων ὡς οὐκ ἐσομένης ἄλλης ἀρχῆς τοιαύτης, ἥδιόν τε τῷ Θεῷ [z] προνοησομένης διὰ τὸ Μωϋσῆν εἶναι τὸν προκαλούμενον. ὧν τε ὑπὲρ τῆς ἐρήμου μετ' ὀργῆς ὁμιλήσαντα αὐτῷ μεταν- θάνοντες, ἤλγουν· ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν εἰς δάκρυα προπε- σόντα κρεῖττον καὶ τῆς ἐκ λόγου παρηγορίας [a] τὸ ὑπ' αὐ- τῶν ποιῆσαι πάθος. Μωϋσῆς δ' αὐτοὺς παρηγόρει· [b] καὶ δακρύων αὐτὸν ἄξιον ὑπολαμβάνειν ἀπάγων αὐτούς, χρῆσθαι τῇ πολιτείᾳ παρεκάλει. καὶ τότε μὲν ἅτω διελύ- θησαν.

δ'. Βούλομαι δὲ, τὴν πολιτείαν πρότερον εἰπὼν τῷ τε Μωϋσέως [c] ἀξιώματι καὶ τῇ ἀρετῇ ἀναλογοῦσαν, καὶ μα- θεῖν [d] παρέξων δι' αὐτῆς τοῖς ἐντυγχάνουσιν οἷα τὰ καθ' ἡμᾶς ἐκ τῆδε ἐστὶν ἰὼν, ἅτως ὑπὲρ τὴν τῶν ἄλλων [e] τραπέ- σθαι δίηγησιν. γέγραπται δὲ [f] πάντ' ὡς ἐκεῖνος κατέλι- πεν· οὐδὲν ἡμῶν ἐπὶ καλλωπισμῷ προσθέντων, οὐδ' ὅ, τι μὴ κατελέλοιπε Μωϋσῆς. νενεωτέρισται δ' ἡμῖν τὸ κατ' ἰδίαν ἕκαστα τάξαι· προσῆκεν γὰρ ὑπ' ἐκείνου κατε- λείφθη γεγράφεσθαι, [g] καὶ ὡς ἕκαστόν τι πρὸς τοῦ Θεοῦ πύ- θοιτο. τάυτα χάριν ἀναγκαῖον ἡγησάμην προδιασείλα- σθαι, μὴ καί τις ἡμῖν πρὸς τῶν ὁμοφύλων ἐντυγχανόν- των τῇ γραφῇ μέμψις ὡς διημαρτηκόσι γένηται. ἔχει δὲ ἅτως ἡ διάταξις [h] ἡμῖν τῶν νόμων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν πολιτείαν. ὃς δὲ [i] κοινὰς ἡμῖν καὶ πρὸς ἀλλήλους κατέλιπε, τάυτας ὑπερεθέμην εἰς τὸν [k] περὶ ἐθῶν καὶ αἰτιῶν ἀπόδοσιν· ὃν [l] συναναλαμβανομένου τοῦ Θεοῦ με- τὰ ταῦτα ἡμῖν τὴν πραγματείαν συντάξασθαι πρόκειται.

ε'. Ἐπεὶ δ' ἂν τὴν Χαναναίων γῆν κτησάμενοι, καὶ σχολὴν ἐπὶ χρήσει τῶν ἀγαθῶν ἔχοντες, πόλεις τε τὸ λοι-

r Αὐτῶν ἀγλείας.] Est qui malit ὑμῶν.

s Μηδένας ὑπολίπεσθε] Μή τινας ἀπολίπητε *Hen.* & *Busb.*

t Κρίνασε] *Coll. Voss.* & *Big.* κρίνατε.

v Πατρῴαν] *Big.* & *Samb.* τὴν πατρίαν πολιτείαν, quod est Atticum. τὰ πάτρια ἀφθείρητε *Busb.* ἀφθείρητε *Hen.* Statim *Samb.* εἰ δὲ καὶ βωμούς. Dein καταλείπειν *Samb.* BERN.

x Ἁπάντων] Ita *Big.* (*Coll. Voss.* Sed *Voss.* mox quoque τὸ ἂν agnoscit) & *Samb.* πάντων *Bas.* & *G.* πάντων ἂν δή. *Vat.*

y Κινδυνεύσας] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* κινδυνεύσοι.

z Προνοησομένης] Eo modo *Big.* (Correxit sic quoque *Cocceius*) *Samb.* & *Vat.* προνοησαμένης *Bas.* & *G.*

a Τὸ ὑπ' αὐτῶν ποιῆσαι] *Big.* ἐπ' αὐτὸν. *Samb.* ὑπ' αὐτὸν. Melius *Bas. Gen.* & *Epiphan.* Pro sententia illa *Hen.* & *Busb.* ex compendio, ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν θρῆνόν ἀφορμλῆσαι. BERN. Sic *Vat. Bas.* & *G.* ἐπ' αὐτὸν *Big.* ὑπ' αὐτὸν *Samb.* HUDS. Forte τὸ αὐτῶν. COCC.

b Καὶ δακρύων] Reddenda sunt huc verba illa Jo. *Zonaræ*, ὁ δὲ μισοῖς οἰκεῖον αὐτοῖς κατηγγειλε τέλος· καὶ πολλὰ προσεῖπε, καὶ νόμους δὲ ἐν βιβλίοις καὶ τὴν σφετέραν πολιτείαν διάταξιν, καὶ στρατεύ- σας καὶ τὴν ἀμαλήκι, ὧν ἐπειλάμβανο, πρὸς τὴν φυλακὴν τε τῶν νόμων ὅρ- κον ἀπαιτήσας αὐτούς, καὶ τὸ διμαγωγὸν ἐπιτάξας ἐπὶ τὰς χαναναίας στρατεύσαι. ἰδὼν, φησιν, πρὸς τὰς ἡμετέρας ἀπειμι προγόνους· τὴν δὲ μοι γῆν τὴν ἡμέραν τὸ πρὸς ἐκείνους ἀνῆκον ἀποδώσει ὁ θεός. τὸ δὲ πλῆθος ἐδάκρυσε. καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ἀνεκάλειτο, καὶ τοῦτο ὡς καὶ αὐτὸν μισοῦντα νικηθῆναι τῷ πάθει, καὶ προθυμεῖσθαι δάκρυα. BERN. Καὶ τὸ δακρύων *Busb.* & *Hen.* Vide *Zonaram*, p. 28.

c Ἀξιώματι καὶ τῇ ἀρετῇ] Ἀξιώματα τὸ ἀρετὰς *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἀξιώματα καὶ τὸ ἀρετὰς (*Voss. Coll.*) *Big.*

d Παρέξων δι' αὐτῆς] Est qui malit (*Tar.*) παρέξας.

e Τραπέσθαι διήγησιν.] Τρέπεσθαι soli *Gen.* & *Vet. Interpr.*

f Πάνθ' ὡς] Πάνθ' ὅσα *Big. Samb.* & *Vat.*

g Καὶ ὡς ἕκαστόν] Καὶ ὡς ἕκαστα π. *Vat.*

h Ἡμῖν τῶν νόμων] Ἡμῶν solus *Big.*

i Κοινὰς ἡμῖν] Sic *Big.* (*Voss.*) *Vat.* & *Samb.* in *ceteris* κοινὰς καὶ πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν κατέλιπε.

k Περὶ ἐθῶν καὶ αἰτιῶν] Hoc idem opus pollicitus est sub finem *Præfationis* ad *Antiquitatum* libros. HUDS. Adjecit *Tar.* τῶν ἱερῶν. HAV.

l Συναναλαμβανομένου] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* συναμβανομένου.

m Πεγα-

λοιπὸν ἤδη κτίζειν [m] προαιρεῖσθε, ταῦτα ποιοῦντες τῷ Θεῷ φίλα [n] πράξετε, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν βεβαίαν ἕξετε. ἱερὰ πόλις ἔστω μία τῆς Χαναναίων γῆς [o] ἐν τῷ καλλίστῳ καὶ εἰ' ἀρετὴν ἐπιφανεῖ, ἐν ᾧ ἂν ὁ Θεὸς αὐτῷ διὰ προφητείας [p] ἐξέληται. καὶ νεὼς εἷς ἐν ταύτῃ ἔστω, καὶ βωμὸς εἷς ἐκ λίθων μὴ [q] κατειργασμένων, ἀλλὰ λογάδην συγκειμένων· οἱ [r] κονιάμαλι χρισθέντες εὐπρεπεῖς τε εἶεν καὶ [s] καθάρσιοι πρὸς τὴν θέαν. ἡσθ' [t] ἐπὶ τοῦτον, πρόσβασις ἔστω μὴ διὰ βαθμίδων, ἀλλὰ προχώσεως αὐτῷ καὶ πρανὴς γιγνομένης. ἐν ἑτέρᾳ δὲ πόλει μήτε βωμὸς μήτε νεὼς ἔστω· Θεὸς γὰρ εἷς, καὶ τὸ Ἑβραίων γένος ἕν.

5'. Ὁ δὲ [v] βλασφημήσας θεὸν, κατακριθεὶς [x] κρεμάσθω δι' ἡμέρας, καὶ ἀτίμως καὶ ἀφανῶς θαπτέσθω.

ζ. Συνερχέσθωσαν δὲ εἰς ἣν ἀποφήνωσι [y] πόλιν τῶν νεῶν τρεῖς ἔτους οἱ ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἧς ἂν Ἑβραῖοι κρατῶσιν· ὅπως τῷ Θεῷ τῶν μὲν [z] ὑπαρχόντων ἀγαθῶν εὐχαριστῶσι, καὶ περὶ τῶν εἰς τὸ μέλλον ἀγαθῶν παρακαλῶσι, καὶ [z] συνιόντες ἀλλήλοις [a] καὶ συνδιαχρώμενοι προσφιλεῖς ὦσι. καλὸν γὰρ [b] εἶναι μὴ ἀγνοεῖν ἀλλήλους, ὁμοφύλους τε ὄντας καὶ τῶν αὐτῶν κοινωνοῦντας ἐπιτηδευμάτων. τοῦτο δὲ ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς ἐπιμιξίας αὐτοῖς ὑπάρξειν, τῇ τε ὄψει καὶ τῇ ὁμιλίᾳ μνήμην αὐτῶν ἐντιθέντας· ἀνεπιμίκτους γὰρ ἀλλήλοις μένοντας, ἀλλοτριωτάτους [c] αὐτοῖς νομισθήσεσθαι.

bes ædificare ſtatueritis, ſi hæc facietis, quod Deo gratum eſt præſtabitis, & firmam ſtabilemque felicitatem habebitis. Una urbs ſacra eſto, in pulcherrimo *totius* terræ Chananææ loco, & ob præſtantiam illuſtri, quem Deus ſibi per vaticinium elegerit. Eſtoque unum in ea templum, & ara una ex lapidibus non laboratis, ſed collectim compoſitis; qui tectorio illiti decentes ſint, & aſpectu nitidi. Aſcenſus vero ad eam eſto non per gradus, ſed terrâ *leniter* per acclive ad illam aggeſtâ. [1] In alia autem urbe neque ara neque templum eſto; nam Deus eſt unus, unumque Hebræorum genus.

6. [2] Qui autem Deo male dixerit, per diem lapidatus pendeat; ac ſine honore & obſcure ſepeliatur.

7. [3] Conveniant autem in urbem, in qua Templum conſtituerint, ter in anno, ab extremis regionis, quam Hebræi tenuerint: ut Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & de futuris eum precibus demereantur; atque conſuetudinem inter ſe habendo, ſimulque epulando benevolentiam alant. honeſtum enim eſſe, ut qui ſint ejuſdem generis, eorundemque inſtitutorum participes, alii aliis non ignoti ſint. id quod ex hujuſmodi conſociatione futurum eſt, dum *mutuo* aſpectu & alloquio ſui recordationem efficiunt: nam ſi abſque communitate mancant & conſortio, erit ut à ſe invicem alieniſſimi habeantur.

Quam pœnam luit, qui Deo male dixerit. Levit. c. 24. Vide Philonem, p. 682.

De tribus Feſtis Hebræorum majoribus. Ex. c. 23. & 34. & Deut. c. 16.

8. [1] Fru-

m Περιεῖδε,] Lege Περιεῖδε. COCC.

n Πράττετε,] Περαίνοιτε *Vat.* πραίτοιτε *Tar.* ſicut περιεῖδε ſuperius pro περιεῖδε.

o Ἐν τῷ καλλίστῳ] Ita & Joſephus lib. VII. cap. 1 de bello, regionem circa Hieroſolymas uti amœnam deſcribit, ut Strabo & alii audiendi non ſint. REL.

p Ἐξέληται.] Ἐκλέξηται *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

q Κατειργασμένων,] Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis κρατιεργασμένων.

r Κονιάματι] Lapides albi apparebant, & quotannis (ſtante templo ſecundo) ſolebant dealbari. REL.

s Καθάρσιοι.] Καθαροὶ ſoli *Hen.* (καθαρεῖ *Tar.*) & *Busb.* alterum ut *Aduatuvicorum* probante *Bernardo.*

t Ἐπὶ τοῦτον] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* (*Coccejus*) in *aliis* ἐπὶ τούτων, *ſc. λίθων.* eſt (*Tar.*) qui conjicit ἐπὶ τούτῳ.

1. *In alia autem urbe neque ara neque templum eſto;*] *Deo uni Deique populo genti Hebrææ convenit una Urbs Sancta* & νεωκόρος, *Deut. c. 12.* & *14. Hanc eſſe* Jeruſalem ירושלם הקדושה, *ac* עיר הקדש, *aut Syre* קריתא קדישא, & מדינת קודש, *Judæi quidem profitentur, Eſ. c. 48. 2.* & *c. 52. 1. Neh. c. 11. 1. Dan. c. 9. 16, 24. Hymnique integri 48,* & *47. Necnon 1 Mach. c. 2. 7. 2 Mach. c. 1. 12.* & *vehementer Philo ad Caium p. 1031* &c. *atque Mam.* Beth habechira *c. 7. Chriſtiani Matth. c. 4. 5. c. 27. 53.* & *Apoc. c. 21. 1. Mahommedani proprio nomine* Cuds & بَيْتُ المقدس οἶκημα ἅγιον: *profanarum porro gentium Scriptores, Regeſque maximi,* & *quaſi genus humanum, ultro agnoverunt, præter Samaritas Harque Garizin cultores; ſed* & *nummi Hebraici, charactere equidem Samaritano impreſſi, idem demonſtrant. Templum* היכל *etiam unum,* & *pro victimis Altare unum* המזבח & המזבח היעולה, & *Diodoro Siculo* βωμὸς ὑπαίθριος, *Philonique* βωμὸς ἄπεμος, *lapidis impoliti, ſeu de* tellure virgine מהבתולה Middot *c. 3. 4.* ἐξ ἀργῶν λίθων *Hecatæo in* Ἰουδαϊκοῖς. *Euſeb.* ἐκ λίθων λογάδων ἀμίτων *Philoni p. 850. oblucto albario. Sic tunc viderat Joſephus ſacerdos, ſic Deuteroteæ docuerant ſeculo proxime ſequente* ומלבנים המזבח פעמים בשנה לא היו סרין אותן בנפים של ברזל שנגרא לקצי ימי של ארם. Bis quotannis Altare incruſtratur & dealbatur, idque ſine ferro, metallo perniciali, *ait Judas princeps* Middot *c. 3. §. 4. quo per clivum modeſte aſcenditur,* ולא נמורנות בכבש ולא בגיעלות. *i. e. Exod. c. 20. 24,* &c. *Deut. c. 27. 5. Et in Maſſ. Phariſæorum* Middot *c. 3. §. 3, 4: necnon in* Zebachim *T. Bab. f. 54.* & *61. b. Item egregie in Commentario* Mecilta *f. 27. d In* Samag *Vetitorum 290, 291. Et apud Maimonidem de Æde Electa.* BERN.

v Βλασφημήσας Θεὸν,] *Big.* & *Samb.* ὁ δὲ βλασφημῶν τολμήσας Θεὸν, καθαλούσθω καὶ ἀπαγέσθω δι' ὅλης ἡμέρας imperite. *Busb.* & *Hen.* ὁ δὲ βλασφημήσας θεὸν, καθαλούσθω καὶ κρεμάσθω δι' ἡμέρας. BERN. Βλασφημήσαι τολμήσας Θ. *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

x Κρεμάσθω δι' ἡμέρας,] Κρεμάσθω δι' ὅλης ἡμέρας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

2. *Qui autem Deo male dixerit,*] *Qui Deo* O *M. maledixerit,* ὁ δὲ κακοῦργος, ὁ βλάσφημος, *Moyſi* המקלל & נוקב שם יהוה, (v. Synh. *T. Bab. f. 56. a.*) *Once oſo* דיפרש שכא דיהוה & דארגז, *paſſimque* LXX. *Interpr.* ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα Κυρίου, & ὁ καταρώμενος τὸν θεόν. ὁ נוקב מקסם שם יהוה & מכלל, *ſive Arabice* السخف & من سب اشم الله. *Cl. Saadias* من سب الاسم وشتمه. *Uzielides* דמפרש ומחרף שכא רבא ויקירא & ירמן חרף שכא ואויר וארגז v. 14. מרגזא: & *Jeroſolymarius*

bes ædificare ſtatueritis, ſi hæc facietis, quod Deo gratum eſt præſtabitis, & firmam ſtabilemque felicitatem habebitis. Una urbs ſacra eſto, in pulcherrimo *totius* terræ Chananææ loco, & ob præſtantiam illuſtri, quem Deus ſibi per vaticinium elegerit. Eſtoque unum in ea templum, & ara una ex lapidibus non laboratis, ſed collectim compoſitis; qui tectorio illiti decentes ſint, & aſpectu nitidi. Aſcenſus vero ad eam eſto non per gradus, ſed terrâ *leniter* per acclive ad illam aggeſtâ. [1] In alia autem urbe neque ara neque templum eſto; nam Deus eſt unus, unumque Hebræorum genus.

6. [2] Qui autem Deo male dixerit, per diem lapidatus pendeat; ac ſine honore & obſcure ſepeliatur.

7. [3] Conveniant autem in urbem, in qua Templum conſtituerint, ter in anno, ab extremis regionis, quam Hebræi tenuerint: ut Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & de futuris eum precibus demereantur; atque conſuetudinem inter ſe habendo, ſimulque epulando benevolentiam alant. honeſtum enim eſſe, ut qui ſint ejuſdem generis, eorundemque inſtitutorum participes, alii aliis non ignoti ſint. id quod ex hujuſmodi conſociatione futurum eſt, dum *mutuo* aſpectu & alloquio ſui recordationem efficiunt: nam ſi abſque communitate mancant & conſortio, erit ut à ſe invicem alieniſſimi habeantur.

8. [1] Fru-

מחרפא דחריף שמא קרישא ובזי *atque mox* מפרשא. *Interpretes* LXX. *Philoque Alexandrini, tum priſci Phariſæi, ab illis etiam Onceloſus, Uzielides, aliique Judæi, aut, quod factum nollem Chriſtiani fere veteres ac recentes indulgenter adeo explicarunt* v. 15. & 16. c. 24. *Lev ut blaſphemiam capitalem decernerent, quæ adverſus nomen Dei proprium* & τετράγραμμον והמיוחד על שם הכפורש *jactaſtur: ſed contra* ἀνωνύμους, ἐλωείμ, *aliorumque cognominum Divinorum obtrectatores* באהררה ובכורת על שם רכינוי, *ſcutica vel* ἀδοξασμῷ, *Talm. Jeroſ.* περὶ συνεδρίων *f. 25. a.* & *Talm. Bab.* περὶ ὄρκων *f. 36 a non ſaxo* & *patibulo vindicandum. Legis enim Maſſ.* Synhedrin *c. 7. 5.* המגרף אינו חייב עד שיפרש השם, ὁ μεγαδόξους, Convitiator, *ut atrociſſimus plane Divinitatis violatæ non tenetur, niſi notato nomine* יהוה. *Iniquum vero ac magis ridiculum quod refert Commentator Gazæus, ad Num. c. 16.* Nec deſunt, qui ſub verbo ὀνομάζειν, volunt ſignificari, nequis aggrediatur aperire & patefacere nomen Dei quadriliterum. *Juſtius tamen ſentiunt de tanto crimine,* נרכת השם או נרופת השם, *quo infamatur Numen Æternum, quo rerum omnium Pater ac Dominus læditur, Theologi Samaritani, Meir Deuterota, Aquila interpres, Amoræi quidam in Talm. Jeroſol. Hieronymus noſter in Bibliis vulgatis,* & *R. Moyſes in ſuo Jad c. 26.* Synh. *Lapidatur, inquam, tale monſtrum, ſuſpenditur per diem, dein funere inhoneſto abſconditur. Lev. c 24. 11, 16.* & *c. 21. 23. Vide jam concordiam Joſephi & Doctorum Miſnæ. Aiunt illi codice de* Synhedriis. *c. 6. 4.* כל הנסקלין נתלין דרא" וחא" אינו נתלה אלא המגרף והיעובר ע"א" ומתירין אותו מיד ואם לן עובר עליו בלא תעשה כי קללת אלהים תלוי. *Deum pergunt Phariſæi §. 5, 6.* לא היו מהאבלים אלא אוננים שאין אנינות אלא כלב ולא קוברין אותו בקוברות אבותיו אלא שני בתי קברות היו מתוקנין לבית דין אחד לנסקלין ולנשרפין אחד להרגין ולנחנקין. Lapidatum ne plangito, neve in ſepulchrum patrum inferto, ſed in carnificina publica abſumendum abdito. *Verum* περὶ τῶν βλασφημούντων εἰς τὸ θεῖον *pia fertur* & *elegantiſſima diſſertatio Philonis p. 612. Denique de* diis peregrinis haud temere infamandis *inferius agit Joſ. §. 10.* BERN.

y Πόλιν τῶν νεῶν] Πόλιν καὶ τῶν νεῶν τρεῖς ἔτους ἐκ τῶν περάτων *Tar. B.* abſque neceſſario. Reſcriberem potius πόλιν ἐπὶ τῶν νεῶν, ſi opus BERN. Eſt qui malit (*Tar.*) πόλιν καὶ τῶν νεῶν τρεῖς ἔτους ἐκ τῶν περάτων potius reſcriberem πόλιν ἐπὶ τῶν ν. ſi opus. Hic enim verborum ordo: συνερχέσθωσαν δὲ εἰς πόλιν ἣν ἀποφήνωσι τῶν νεῶν.

3. *Conveniant autem in urbem,*] *De tribus feſtis majoribus Hebræorum, quæ Phariſæi* ῥιγαλια, *quaſi* πεζοπορίας *vel* ἑλκυστίνδα *appellitant, conſulendi ſunt illi Doctores Maſſicta tota* Hagiga, *Maimonides in ſuo ad ſub titulo cognomine, Sichemitæ in ſua* ἐξομολογήσει, & *præcipue Ceremoniarum Hebraicarum pater Ex. c. 23. 14, 17. c. 34. 23.* & *Deut. c. 16. 16.* BERN.

z Συνιόντες] Συνιόντες *Vat.*

a Συνδιαχρώμενοι] Ἢ δὲ διαχρώμενοι aut διαχρήμενοι legerat *Vet. Interpr.*

b Εἶναι μὴ ἀγνοεῖν] Ut Attici ἀπαρεμφάτως loqui gaudent, gaudet & Joſephus; vide §. 10. unde εἶναι *Tur. Big.* huc interpolari minime debet pro εἶναι. BERN.

c Αὐτοῖς νομισθήσεσθαι.] *Baſ.* & *Gen.* αὐτὰς. Sed vero MSS. quatuor & verſio Epiphanii commendant potius αὐτοῖς. Tranſeat tamen hinc αὐτῶν *Tar.* correctoris. BERN. Ita ex quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτὰς in *Editis.*

Præter Trumam grandem imperata erat δευτεροδεκάτη. Deut. c. 14. Lev. c. 27.

8. [1] Frugum etiam decuma vobis excepta esto, præter eam quam sacerdotibus & Levitis dandam esse instituistis: quæ quidem in patriis vendatur, ad epulas vero adhibeatur *pecunia* & *ad* sacrificia eorum in urbe Sacra. Æquum enim esse proventibus terræ, quam Deus eis possidendam tradiderit, ad datoris honorem frui.

η'. Ἐγω ἢ καὶ δεκάτη τ καρπῶν [d] ἐξαίρεσις ὑμῖν, χωρὶς ἧς [e] διετάξατε τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις δίδοσθαι· ἡ πιπρασκέσθω μεν [f] ὅπη τ παλαιὸν, εἰς ἢ τὰς δωρεὰς ὑπηρετείτω καὶ τὰς θυσίας [g] αὐτῶν τὰς ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. δίκαιον γὰρ εἶναι τ ἐκ τ γῆς ἀναδιδομένων, ὧν ὁ Θεὸς αὐτοῖς κτήσασθαι [h] παρεσκεύασεν, ὅπη τιμᾷ ἕ δεδωκότ@ ἀπολαύειν.

Ex mercede scorti, aut ex admissura canis Deo munus non offertur. Deut. c. 23. Philo, p. 869.

9. [2] Ex mercede mulieris prostitutæ ne fiant sacrificia: Dei enim numen nihil delectat à scelere profectum. non autem quidquam pejus esse potest corporum turpitudine. Similiter nequis ex admissura canis, seu venatici seu custodis ovilium, præmium accipiat, ut ex eo Deo sacrificet.

θ'. [i] Ἐκ μισθ̃ γυναικὸς ἠπορημένης θυσίας μὴ τελεῖν· ἥδεται γὰρ μηδενὶ τῶν ἀφ' ὕβρεως τὸ θεῖον. [k] χείρω δ' οὐκ ἂν εἴη τ ἐπὶ τοῖς σώμασιν αἰσχύης. ὁμοίως μηδ' ἂν ἐπ' ὀχεύσ κυὸς, ἤτοι θηρευτικ̃ ἢ ποιμνίων φύλακ@, λάβοι τις μισθὸν, ἐκ τούτ θύειν τῷ Θεῷ.

Diis alienis non maledicere, neve sacra peregrina compilare &c.

ι'. Βλασφημείτω ἢ μηδεὶς [l] Θεὸς, ὃς πόλεις ἄλλας νομίζουσι. μὴ συλᾶν ἱερὰ ξενικὰ, μηδ' ἂν ἐπωνομασμένον

---

d Ἐξαίρεσις ὑμῖν,] Sic *Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἐξαίρεσις ὑμῶν *Basil.* & *G.* ἐξαίρεσις ὑμῖν *Vat.* ἐξαίρεσις ὑμῖν (*Coll. Voss.*) *Big.*

1. *Frugum etiam decuma*] *Verum præter* Trumam grandem תרומה גדולה, *quæ Sacerdotibus præciderat quintam proventuum telluris sacræ, atque residui decimam nomine* πρωτοδεκάτης מעשר ראשון *Levitis mox decimandis erogatam, adhuc imperata fuit Deut. c. 14. 22. &c.* & *Lev. c. 27. 30.* (*sic enim decreta illa Divina interpretantur Talmudistæ, Uzielides, Auctor* Pesictæ minores, *i. e. Scholiorum veterum f. 73. d. Maimonides passim,* & *ejus superstitionis cæteri*) δευτεροδεκάτη *sive* מעשר שני *quam vocant antiquissimi Scribæ, pars decima frugum reliquarum, ut eo sumtu sacrificaret atque Solymas intra epularetur piorum Israelitarum quisque. Bethania vero* בית הינו *hoc dudum in ritu misere prævaricata, tribus annis præverterat Templi secundi excidium,* Baba mesia *f. 88. a. Maimonidem jam prætereo, titulumque affirmativum* Samag 136. *Extat enim Rabbanitarum veterum Massicla satis ampla* ὦδε μαστὶξ σεις: *quinimo Tobias Nephthalita de sacro tributo initio suo libelli.* Κἀγὼ μόν@ ἐπορευόμην πλειονάκις εἰς ἱεροπόλυμα σὺν ταῖς ἑορταῖς, καθὼς γέγραπτ@ παντὶ τῷ Ἰσραὴλ ἐν ᾠδῇ μαὶ αἰωνίῳ, τὰς ἀπαρχὰς καὶ τὰς δεκάτας τ γενημάτων καὶ τὰς πρωτοκλείας ἔχων. καὶ ἐδίδουν αὐτὰς τοῖς ἱερεῦσι τοῖς υἱοῖς Ἀαρὼν εἰς τὸ θυσιαστήριον. Τὴν δεκάτην (מעשר ראשון, *recte in editione Fagiana*) ἐδίδουν τοῖς υἱοῖς λευὶ τοῖς θεραπεύουσιν εἰς ἱερουσαλήμ. Καὶ τὴν δευτέραν δεκάτην (*Syro* ויקשרא תרינא, *Fagio Munstero*que *Editoribus* ומעשר שני) ἀπεπεμπόμην, καὶ ἐπορευόμην καὶ ἐδαπάνων αὐτὰ σὺν ἱεροπολυμοις καθ' ἕναυτον σιαυτόν. Καὶ τὴν τρίτην (מעשר שלישי *in Hebraico Tobiæ, quod est* מעשר עני *in opere Misnico;* ἐδίδουν οἷς καθήκ (לגר ליתום ולאלמנא) *ait Munsterus, Hieronymus* Proselytis & advenis, *atque* לברך הבית Templo instaurando *Fagius;* καθὼς συνετάξατό μοι ἡ μήτηρ μ πατρὸς μ· διότι ὀρφανὸς κατελείφθην ὑπὸ τ πατρός μ. BERN.

e Διετάξατε] Διετάξατο *Big.* διέταξε τοῖς ἱερεῦσι &c. *Samb.* διέταξε τοῖς τε ἱερεῦσι *Bosius* ab ingenio. διετάξατο ὁ &c. *Epiphanius* à membranis *Cassiodori* Ex-Consulis. Verum comma illud χωρὶς ἧς ἀφορίζατε τοῖς ἱερ. κ λ. διδόναι, plane significat *Hen.* & *Busb.* χωρὶς τ ἱερ. κ λ. δοθησομένης, nihil amplius, i. e. *præter Decimas, quæ Magnæ quæve Primariæ appellantur, in usum Sacerdotum Levitarumque reservatas.* BERN. Διετάξατο *Big.* διέταξε τοῖς *Samb.* & *Vat.* διέταξε τοῖς τε ἱερεῦσι *Bosius* ab ingenio. χωρὶς τ ἱερ. κ Λ. δοθησομένης *Hen.* & *Busb.* & nihil amplius i. e. *præter decimas, quæ Magnæ quæve Primariæ appellantur, in usum Sacerdotum Levitarumque reservatas.* Vide hac de re Cl. *Seldeni* curas secundas ad *Sect.* 2. de *Decimis. G. Guisium* ad *Zerahim*, tit. *Pea*, sect VIII. & J. *Clericum* in Append. *Comment.* in *Num.* p. 558.

f Ἐπὶ τ πατρίδων,] *Hen.* & *Busb.* ἐπὶ τ πατρίδ@, i. e. ἐπὶ τ φυλῆς, *Hesychio* interprete.

g Αὐτῶν τὰς] Illud αὐτῶν male omittitur in quibusdam (*Coll. Big.* & *Voss.*) *MSS*

h Παρασκεύασεν,] *Basil.* & *Gen.* παρέχειν. *Big.* & *Samb.* παρέχει. *Tur. B.* παρ ξι. Vel scripsit Josephus ἐπήγαγον. BERN. Ita legisse videtur *Vet. Interpr* quo modo edidit *Bern.* παρέχειν *Basil.* & *G.* παρεῖχεν *Big.* (*Coll. Voss.* volebat ita *Cocc.* quoque) & *Samb.* est qui conjicit παρέξει, aut ἐπήγαγον.

i Ἐκ μισθ̃ γυναικὸς] Ἐκ μισθ̃ ὑ γυν. *Vat.* Hanc legem impudicæ Syrorum superstitioni opposuit *Moyses.* Noverat etenim *Lucianus* (p. 878.) festo Adonidis Byblii id patratum, ὁ ὑ μισθὸς εἰς τὰ Ἀφροδίτης θυσία γίνεται. BERN.

2. *Ex mercede mulieris prostitutæ ne fiant sacrificia*:] *Ex mercede scorti, aut, quod consimile est, ex admissura canis Deo Venerando munus non offertur. Flavius adeo sacerdos egregie exponit Deut. c. 23. 18. Aliter nostri Theologi ex Talmudo Rabbanitarum. Hanc autem legem impudicæ superstitioni Syrorum opposuit Amramides. Noverat etenim Lucianus* (p. 878.) *festo Adonidis Byblii, deastri nimium multi Judæis, id patratum:* ὁ ὑ μισθὸς εἰς τὰ ἀφροδίτης, θυσία γίνεται. *Quid planius? aut ad volumen Moysis opportunius? Philonem adde, p.* 860. Πάνυ καλῶς ἐκ τ ἱερ. ἡ νόμ σπλάνης γέγραπται, μίσθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ εἰσδέχεσθαι, παραγγέλλει τὴν ἰδίαν ὥραν, κ ἑλομένης ἕνεκα λημμάτων αἰσχρῶν ἐπονείδιστον εἶναι. *Haud aliene Romani Juris Tabulæ*, Ad divos adeunto caste: Nec ulla vitiorum sacra solennia obeunto: Donis impii ne placare audeant deos; *præsertim Cicerone explicante. Vide* & *Massicla*m Temuræ *c. 6. §. 2. ubi Moysis* μιχὶς κλεῖ *exponunt Tannæi cum* LXX. *Græcis* ἄφαγμα κυνὸς, *sive ex formula* הא לך טלה זרז תחת כלב, *Gemarici* חליפי הכלב, *Onceloso* חלפן כלבא, *Solymitarius* פירוג כלב, *Sichemita* פירגא כלב; *nemoque Judæus vel Samarites, præter Josephum hunc* admissi canis meritum. *Quinvero Deuterotæ permittunt altari Dei, inversis adeo terminis,* ὀχῶν κυνὸς ἐκ πόρνης τιμὴν, אתכן כלב ומתיר זונה הרי אלו מוחרין שנ' שניהם ולא ארבעה. BERN.

k Χείρω δ'] *Tar. B.* inducit χείρων pro χείρω. Fortean χεῖρον legerat olim *Epiphanius.* Pallas tamen non vult moveri suo loco χείρω δ' οὐκ ἂν εἴη. BERN. Χεῖρον juxta *Vet. Interpr.* Est qui malit χείρων. (*Tar.* & *Cocc.*) sine causa.

l Θ ὸς,] *Exod. c.* 22. *v.* 28. magistratus Θεὸς vocant LXX. unde forsan factum (sicuti post alios notavit *J. Clericus*) ut legem *Moysaicam* in alienum sensum torserit *Josephus*, in salubre monitum Judæis tunc temporis inter *Romanos* Idololatras versantibus. HUDS. Ita explicare videtur dictum Dei אלהים לא תקלל. Eodem modo Josephus in libro II. contra Apionem p. 1077. hæc verba explicat μὴτε βλασφημεῖν τοὺς νομίζοντας θεὸς παρ' ἑτέροις, *vetitum esse maledicere Diis aliarum gentium.* Et si Judæi id temporis ea verba crediderunt hoc voluisse, mirandum non est Act. 23. 5. Apostolum reprehensum, quod Pontifici Maximo obloquutus fuisset, dixisse, si sciviſſet Pontificem esse, non ita fuisse locuturum, quoniam noverat scriptum esse, *Principi populi non maledices.* Poterat enim quis regerere: at sciebas judicem esse & unum ex Elohim, de quibus eodem commate quod laudas scriptum est, non habebis eos negligendum, aut non leves illi tibi debent videri. Quod si crediderint, uti Josephus, hoc mandatum de Elohim non spectare ad judices ὁμοτύλους, sed Deos gentium, mirum non est id Apostolo objectum non esse. Mox etiam in quibusdam codd. legitur τὸν τ θεῶν. REL.

3. *Nemo autem Diis, quos esse cæteræ civitates existimant, contumeliam dicat.*] *Divos non temnere, Ex. c.* 22. 28. אלהים לא תקלל ἐλωεῖμ λῶ τεκακολογήσεις. LXX. *Interpr.* θεὸς δ' κακολογήσεις. *S. Hieron.* Diis non detrahes; *quod est*, Judici ne maledicito, neve eum vili pendito, דיאנא לא תקיל לשבא *Samaritico Paraphrastæ, Onceloso, Saadiæ, cæteris S. Literarum luminibus,* & *Talmudistarum plerisque. Unde Theodoretus* τὸν κριτὴν ὀνομαζῇ θεὸν, (*ut sane c.* 21. 6. אל האלהים *interpretari oportet* ad Magistratum) ὡς κ μίμησιν ἧ τ ἄλλων θεῶν κελεύει πειθομένους· ἐγω φησι, εἶπον (ψ. πά.) θεοί ἐστε κ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. *Verumenim nihil inter homines divinius reperio, quam jus dicere hominibus. Aut ob animum suum habuit Flavius* (*nam de Judicum reverentia aget inferius* §. 12.) *decretum illud Divinum Lev. c.* 24. 15. איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו, Quicunque maledixerit Deo suo, *Ethnicus aut Israelita Deo vero falsove*, impunis ne abeat. *Ita enim Moysen suum explicat Meirus Deuterota* Synhedr. *f.* 56. *a.* להשוות נוי וישראל איש כי יקלל אלהיו מכל מקום. *Similiter Amoræi quidam T. Jerus.* Synh. *f.* 25. *a. Blasphemis pœna, pro gradu ac conditione varia sceleris ipsius, aut fertur Admonitio Ex. c.* 22. 28. *aut Excommunicatio Lev. c.* 24. 15. *aut Mors certa v.* 16. אוהרה למנוף מניין אלהים לא תקלל *&c. Arguit autem R. Ismael Ex. c.* 22. 28. *loqui de Judicibus* כדנים הכתוב מדבר, *adeoque ad cognomina Dei ipsius minime pertinere. Jactantur tamen apud nos* (*hoc addunt patres Solymitani*) *duæ opiniones de pœna Blasphemiæ, quorum altera plectit obtrectatorem Divinorum Epithetorum* νυθισίᾳ κ ἀφορισμῷ, *propter leges Ex. c.* 22. 28. & *Lev. c.* 24. 15. *altera eundem sola admonitione, ex formula Ex. c.* 22. 28. *atque nomine* τεφαρφόμων *violatorem Excisione & Morte, vi decretorum duorum Lev. c.* 24. *v.* 15, & 16. נאן דמר על הנינויים באוהרה וכרת אלהים לא תקלל ויגור איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו בגרה. ועל שם המיוחר במיתה ונוקב שם יהוה מות יומת. וכאן דמר על הכינויין באוהרה אלהים לא תקלל. ועל שם המיוחר במיתה וכרת ונוקב שם יהוה מות יומת. ואיש איש כי יקלל אלהיו וגו'. *Denique Scholæ Babyloniæ multum altercantur Synh. f.* 66. *a de sententia Legislatoris Ex. c.* 22. 28. *utrum ille intellectum vellet* אלהים חול, *aut* אלהים קדש, Deum summum, an mimos summi, *i. e.* דיינים. *Sed pergamus hinc. Neve sacra peregrina compilare, neve quoquomodo allatis uti.* ἀναθήματα γὰρ ἐστι ταῦτα, ὧν μὴ ἀναθήματα, *uti docemur lege* de Idolis penitus abolendis *Deut. c.* 7. 25, 26. לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך

רלא

σμένον [m] ἢ πνι Θεῷ κειμήλιον λαμβάνειν.

ια'. [n] Μηδεὶς δ' ἐξ ὑμῶν κλωστὸν ἐξ ἐρίου καὶ λίνου σολὴν φορείτω· τοῖς γὰρ ἱερεῦσι μόνοις τοῦτο ἀποδεδόχθαι.

ιβ'. Συνελθόντος δὲ τοῦ πλήθους εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν ἐπὶ τὴν θυσίαν δι' ἐτῶν ἑπτὰ, τὰ σκηνοπηγίας ἑορτὴν ἄγοντος, ὁ ἀρχιερεὺς, [o] ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ καθεὶς ἑαυτὸν ἐφ' οὗ ἡμέρᾳ ἐξῆν ἀκούσασθαι, ἀναγινωσκέτω τοὺς νόμους πᾶσι.

cra extranea depeculari, neque capere donarium Deo cuipiam dicatum.

11. [4] Nemo ex vobis indumentum gerat, ex lana linoque contextum: nam hoc sacerdotibus solis constitutum est. *Vestem filiis laneis lineisque confectam nemo Israelita-rum praeter sacrificos induat. Deut. c. 22. Lev. c. 19.*

12. Multitudine autem, cum instaret Umbraculorum festum, in Sacram urbem congregata ad sacrificia septennalia, pontifex in edito suggestu stans, unde *clare* posset audiri, leges omnibus recitet: *Post septennia quaque, pontifex in Scenopegiis coram populo leges recitet. Deut. c. 31.*

תלא תביא תועבה אל ביתך והיית הרם כמהו שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא, δὰ ἐπιθυμήσεις ἀργύριον ἢ χρυσίον ἀπ' αὐτῶν, καὶ λήψῃ σεαυτῷ, καὶ δὰ ἀνοίσεις βδέλυγμα: sic vocat פסילי אלהיהם τὰ γλυπτὰ τῶν θεῶν αὐτῶν, *Idola gentium*, εἰς τοῦτο ἦν, καὶ ἀνάθεμα ἔσῃ ὥσπερ τοῦτο. *Verum de tota Idololatrarum suppellectile magna cum cura & severitate decernunt Pharisei* c. 3, 4, & 5. *Maasicla* περὶ εἰδωλολατρείας, *unde lux affundatur etiam Epistolis B Pauli ad Judaeos Corinthi Christiano nomine tinctos.* BERN

m Η τινι Θ.ῷ] Ita *MSS.* in *Editis* ἢ τινι τῷ Θεῷ. HUDS. Leg τῷ Θεῶν. COCC

n Μηδεὶς σ'] Sic quinque *MSS.* (*Coll. Big.* quoque & *Voss.*) & *Vet. Interpr.* μηδεὶς ἐξ ὑμῶν καλῶς τὸ ἐξ in *Editis.* Vide *Seldenum* de *Synedr.* l. 3. c 11. § 3. ut & *Bocharti* Hieroz. part. pr. p. 491. cujus opinionem refellit *Bern.* ad *Josephum*, p. 289.

4 *Nemo ex vobis indumentum gerat, ex lana linoque contextum:*] *Vestem filiis laneis lineisque simul confectam, sive tela, sive acu, sive coactu, sive netu haec invicem implicentur, nemo Israelita induat; aut verbis ipsis Amramidae, Deut. c. 22. 11.* לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו. LXXII *Senes Alexandriae*, οὐκ ἐνδύσῃ κίδοηλον, ἔριον καὶ λίνον ἐπὶ τὸ αὐτό. *Judaei Byzantini*, μὴ φορέσεις εἰλογαῖ, μαλὶ καὶ λινάρι ἐνῶμα. *Iidem* Sahatnez *reddunt* misturas *ceu dictione Hispanica & notiori. Recte quidem ac simpliciter Beatus Hieronymus*, Non indueris vestimento quod ex lana linoque contextum est. *Reclissime Flavius flamen Maximi*, μηδεὶς ἐξ ὑμῶν κλωστὸν ἐξ ἐρίου καὶ λίνου σολὴν φορείτω. *Itidemque libro Levitarum monuerat Legumlator* c. 19. 19 ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך. διάγειδ κιλάειμ σαατνὲζ, *Samaritis* σαατνὶζ, λω ἰαλι ἀτικα. LXXII *Interpretes*, καὶ ἱμάτιον ἐκ δύο ὑφασμένον οὐκ ἐπισταλεῖς σεαυτῷ. *Rursum Rector Bethleemicus*, Veste quae ex duobus texta est non indueris. *Jonathan exponit* Cilaim Saatnez, *varium ex confusis lanis linoque*, וערבוין בלאי עמר וכיתן. *Idem sonant Persica illa Tavosi*, امیخته بشم وکتان. *Perite satis posuere Tanchumus Jerosolymitanus in Textu suo & Judaei Mauritii ad Divina Biblia pro* שעטנז, متجلط *implexum & permistum: pariterque Targumista Samaritanus* כנכר, ποικίλτην, πεπλεγδαλωμένον. *Quinetiam Saadias & Paraphrastes Samaritanus consensu fortuito* ملحم, συνδεδεμένον. *Vocabulum equidem* Saatnez *ex difficilioribus jam olim aestimaverunt Patres Mishnae. Ad Etymologiam itaque, metam Sciolorum, recurrentes in tres illi voces unicam dissiparunt, ut vestimenta heterogenea, modo quovis confecta & composita, vetari sibi sciret Latius:* τὸ κλωστὸν הטווים, ἔτοι τῷ ἰανιδὰ עוילין, τὸ πιλωτὸν הלבדין aut השיזין, πεπλον τὸ ὑφαντὸν הנווין *quam dictionem agnoscunt gens Armena*, האריגין. *Statuunt enim Deuteronomi codice* Cilaim *pene desinente.* לא יעלה עליך כלאים צמר ופשתים יחדו. אין אסור משום כלאים אלא טווי וארוג שנ' תלבש שעטנז דבר שהוא שוע טווי ונוז הלבדים אסורים מפני שהן שועין. פיו של צמר בשל פשתן אסור מפני שהן החזין בארוג. אותות חגרים ואותות הכובסים אסורות משום כלאים. *Idcirco delicata, ut vides, Pharisaeorum conscientia haud permisit textores fulloneisque adsumentis heterogeneis pannos suos signare & distinguere. Inde fatetur Tanchumus Lexicographus* Cilaim *vitium vestitus accidere ob permistionem*, الاختلاط ἰκτελὰτ, *lanae linique, tortilem quidem* טווי *aut* المجدول: *vel textilem ac Phrygioniam* والخيط والنسوج, (*utramque enim comprehendit* ג נווז) *vel denique propter coactilem* لتلبد, *quae est* שווין. *Bochartus quidem* Saatnez *format ex* נז *& verbo nescio cujus* שעט *pro Arabico* ساط, *tanquam* textus mixti. *Grotius aliique Aegyptum hac causa repeti jubent, sed frustra. Quid vero?* שעטנז *&* שעטנין *ex scriptura Hebraica Samaritarum*, opus implexum, *me judice*, filisque contortis varium *indicat*, τὸ κλαστὸν, τὸ πλεκτὸν. *Idem plane in libris Arabum* تركيب *&* تشبيص وتشغيب. *Quippe* Saatnez *in genere denotat* τὸ ποικίλμα, *non praecise* lini lanaeque miscellam; *ut Davides Cimhius, S. Bochartus, & alii multi existimarunt. Vetat igitur ius Mosaicum, nequis gentis Hebraeae ex lana & lino variatam vestem gerat, praeter Sacrificos. Verumenim* vestes aureae *Pontificis Magni, & reliquorum* Cingula, *bysso lanaque intertextis effulgebant. Falsi adeo crimen Josepho Sacerdoti de sua stola falso & ridiculo obtulit vir doctissimus in opere Hierozoico. Docent equidem Patres* Cilaim *c. ult.* §. 1. Vestes ex lino lanaque promiscuis confectas, non aliam variegationem decrero Moſis prohiberi Deut. c. 22 11 hasque solas lepra tangi, Lev. c. 13 47. *addunt tamen sedulo*, Sacerdotes in Sanctuario facere lana linoque implexis ornatos, *haud alio genere*, אין הכוהנים לובשין לשמש במקדש אלא צמר. *Ceterum* צמר *sive* lanam *intelligunt Gemarici Urbis, sua simplicius & sine epitheto dicitur*, צמר שאין לו לווי. *Pariter de* פשתים. *Mox iidem Doctores*, Lepraе vitium capiunt vestes tam coloratae, quam non coloratae; *aut phrasi aequa*, tam arte hominum quam à caelo tinctae, *hoc est, cum laneae tum lineae, nia quaque, pontifex in Scenopegiis coram populo leges recitet. Deut. c. 31.*

יכול יהו מטמאין בין צבועין בין לא צבועין תל' נגר צמר או נגר פשתים. *Vel quid apertius hoc Commentario Hierosolymitano ad eandem Mis-nam*, Cabala quidem certa accepimus lino, haud lana amictos P. M. in Adytum penetrasse, propter Lev. c. 16. 2. Extra Sanctissimum igitur laneis indui fas fuit. Quinimo constat ex Lege sacra כלאים heterogenea vestimenta concessa fuisse Pontificibus & imperata his verbis, ואבנט שש משזר תכלת וגו. *Paulo post ex tradito veterum confirmatur*, Vestitus heterogenei interdictum in Sanctuario neutiquam valet, הני אין עראי בכלאים בבית המקדש. *Maimonides etiam adnotat ad c* אין אסור *Massicta* Cilaim, *Jussum in lege, vestes sacerdotales ut fiant duntaxat ex quatuor coloribus sive omnibus sive singulis: ex illis itaque in genere lini reperiri byssum; hyacinthum vero*, purpuram, *ac* coccum *de lana prorsus intelligi talibus succis infecta & imbuta, ut cyano, lacca, & cermezo.* אמר הכתוב בגבדי כהונה כלם שלא יהו אלא מתכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר או מכלם או מאחד מהם ושש הוא פשתן ותכלת הוא צמר צבוע כיון תרשיש וארג מן הוא נקרא בירבי ארגואן והוא הצמר הצבוע בצבע לאכא ותולעת שני הצמר הצבוע בשני והוא הכרמז. *Similiter Eleazarus Doctor Urbis Ioma f. 44. b. Talm. Jerof. a majoribus acceptum refert Cingulo byssino* באבנט שלבוש *usum fuisse P. M. die magno Expiationis, per reliquum annum* Cingulo heterogeneo, שיש מה בגדי אהרן יש בו כלאים. אף בגדי בנין בהן כלאים. *Deinde* בו כלאים. *Vincit Rabbi, ubi contra Eleazarum istum contendit etiam Sacerdotes minime magnos in Sanctuario diversi fili zona fuisse accinctos,* ויעל מרה נחלקו על אבנטו של כהן הריוט שרבי אומר יש בו כלאים. וינשית לאהרן ולבניו וגו' מרה בגדי אהרן יש בו כלאים אף בגדי בניו כהן כלאים. *R. Ismaelem adde istis initio* Iebamoth *f. 4.* כל בגדים צמר ופשפים הם ואמר רחמנא עביר ליה תכלת ותכלת עמרא הוא, *quid planius? nam quis nescit baltheumque palliumque sacrum flaminе byssino confecta. Deinde* Eracin *f 4 b.* לכהנים ישתרי כלאים בעזרה אבנט של כלאום הוה דכתב. *Dum sacris operarentur, indultum est Sacerdotibus το ἱεροφαγεῖς, ubi sarcitus Scholiastes.* וארז האבנט שש משזר ומרה שש ביתנא תכלת עמרא. *Simplicitatem morum hac lege suo populo commendat O M. non adeo evitavit ritum flaminum Chaldaeorum, qui lana linoque commixtis operabantur, ut voluit Maimonides Zabaeorum pessimus interpres l. 3 c. 37. More. Nam & veri numinis Sacerdotes, quod nos jam probavimus, Moysesque iste ultro fatetur, ad altare sciolis ἐπεφοιτίοις erant usi. Solet autem maximus Grotius aliique juris Divini Interpretes, Maimonidi ductori nimium fidere, sicut hic* Vasiadae *ac consimilibus compilatoribus nugarum Persicarum & Babyloniarum. Exigua tamen pars istiarum ineptiarum vetustatem aliquam habet. Consule jam Moysen Deut. c. 22. 11. & Lev. c. 19. 19. tum Pharisaeos Cilaim c. ult. Ioma f. 44. b. T. Jerof. & f. 69. T. Bab. Jebamoth f. 4, 5 Besa f. 14. b. Menachot f. 39. b. Sabbath f. 27. & Nazir f. 41, & 58. & Maimonidis Iad in extremis Cilaim.* BERN.

o Επι βηματος υψηλου] Ita etiam Talmudici tradunt. REL.

§. *Ad sacrificia septennalia,*] *Post septennia quaque lato tempore τῆς ἀφέσεως redeunte*, מקץ שבע שנים במועד שנה השמטה: LXX. *Interpr.* μετὰ ἔτος ἔτους, لانقضا سنين ὁ συναγείτης; *protinus in Scenopegiis Pontifex maximus coram populo aetatis omnis ac conditionis Leges Divinas ab Ambone rite recitabat. Sic Josephus ex Deut. c. 31. 10. quod etiam exemplo pii & doctissimi Esdrae confirmatur Neh. c. 8. 1, 2. Quandoquidem vero Chasmonaei diu gauderent corona utraque tam Regni quam Sacerdotii, unde istam opinionem arripuerant Diodorus Trogusque historici à Sacerdotibus semper Regi Judaeos; proclive jane fuit fabris τῆς ἐορτησίων solennem hanc lectionem in munera Regia*, פרשת המלך referre. *Declarant etenim illi Massicta* Sota *c.* 7 §. 7, 8. מרשת המלך כיצד מוצאי יום טוב הראשון (האחרון *Talm. Jerof. & Pesicta minore*) של חג השמיני במוצאי שביעית עושין לו בימה של עץ בעזרה והוא יושב עליה שנ' מקץ שבע שנים במועד וגו' חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונתנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכנ' וכהן גדול נותנו למלך והמלך עומד ומקבל וקורא יושב וקורא מתחלת אלה הדברים עד שמע ושמע והיה אם שמוע עשר תעשר כי תכלה לעשר ופרשת המלך וברכות וקללות עד שנומר כל הפרשה ברכות שכהן גדול מברך אותן המלך מברך אותן אלא שנותן של רגלים תחת מחילת העון: *Scenopegiorum vergente die principe, heptaeteridis sacrae initio, Regem in Atrio muliebri erecto pegmate sublimem, ex volumine Moysis per manus Aeditui, Praefecti Ecclesiae, Symelli, ipsiusque tandem Pontificis tradito sedendo legisse coram Israele sex priora capita Deuteronomii, tum etiam c. 11. à v. 13. c. 14. 22. c. 26. 22. c. 17. 14. atque c 27. & 28. populo denique instar Pontificis benedixisse, excepta absolutione peccatorum, cujus loco tria festa majora commemoravit. Addunt jane Pharisaei, magni Heroidis nepotem, cum in Regia illa Lectione verbis sacris lacrymas suas quondam misciuisset tanquam exsors Davidicae domus, blan-*

tet: neque mulier, neque pueri ab audiendo arceantur, imo ne servi quidem. decet enim eas animis inscriptas & memoriæ servari, ita ut nunquam deleri possint. Sic enim neque peccabunt, cum decretorum in legibus ignorationem caussari non poterunt: legum etiam contra peccantes plurimum valebit autoritas, utpote quæ eis prædixerint quæ sint passuri, animisque per auditum quæ jubent inscripserint, ut eis semper præsens sit earum consilium; quo spreto deliquerint, & sibimet damni auctores fuerint. Primas autem leges etiam pueri discant, *ut* disciplinam pulcherrimam & felicitatis causam.

Dei beneficia mane & vespere mente grata recolenda Deut. c. 6. Num. c. 15.

13. [q] Bis quoque die, cum primum illuxerit, & cum hora somni appetit, *omnes grata mente* commemorent beneficia, quæ Deus è terra Ægyptiorum liberatis præstitit: lege nobiscum nata gratiarum actionem postulante, ad præterita quidem reprehendenda, ad futura vero invitanda & *demerenda*. Ostiis autem suis præcipua inscribant, quæ eis beneficia

καὶ μήτε γυνὴ μήτε παῖδες εἰργέσθωσαν ⸗ ἀκούειν· ἀλλὰ [p] μήτε οἱ δοῦλοι. καλὸν γὰρ τῇ ψυχαῖς ἐγγραφέντας αὐτὰς καὶ τῇ μνήμῃ φυλαχθῆναι, [q] ὡς μηδέποτε ἐξαλειφθῆναι δυναμένας. ἅτως γὰρ [r] καὶ ἁδὲ ἁμαρτήσονται, μὴ δυναμένοι λέγειν ἄγνοιαν τῶν ἐν τοῖς νόμοις διωρισμένων· οἵ τε νόμοι πολλὰ πρὸς ἁμαρτάνοντας [s] ἔξουσι παῤῥησίαν, ὡς προλεγόντων αὐτοῖς ἃ πείσονται, καὶ τῇ ψυχαῖς ἐγγραψάντων διὰ τὴν ἀκοῆς ἀκολουθίαν, ὥστε εἶναι διὰ παντὸς ἔνδον παρ' αὐτοῖς τὸν προαιρεσιν αὐτῶν [t] ἧς ὀλιγωρήσαντες ἠδίκησαν, καὶ τὴν ζημίας αὐτοῖς αἴτιοι γεγόνασι. μανθανέτωσαν ἢ καὶ οἱ παῖδες [u] πρώτας τὰς νόμους μάθημα καλλιστον καὶ τὴν εὐδαιμονίας αἴτιον.

ιγ'. [x] Δὶς δ' ἑκάστης ἡμέρας, [y] ἀρχομένης τε αὐτῆς καὶ ὁπότε πρὸς ὕπνον [z] ὥρα τρέπεσθαι, μαρτυρεῖν τῷ Θεῷ τὰς δωρεὰς, ἃς ἀπηλλαγείσιν αὐτοῖς ἐκ τῆς Αἰγυπτίων γῆς παρέσχε· δικαίας ἅσης φύσει τῆς εὐχαριστίας, καὶ γινομένης ἐπ' ἀμοιβῇ μὲν τῶν ἤδη γεγονότων, ἐπὶ ᾗ προτροπῇ τῶν ἐσομένων. ὑπογράφειν ᾗ καὶ τοῖς [a] θυρώμασιν αὐτῶν τὰ

blandientis populi acclamatione fuisse erectum, ἀχιλῶς ἄτλα ἀγελίπα, ἀχιλῶς ἄτα. *Adulatores denique ipsos perculisse eodem die justum ac sincerum Numen narrant Doctores Solymitani f.* 22. *a.* תני ר' חנינא בן גמליאל הרבה הללים נפלו באותו היום שהחבטו בו. *Adjectam postremo ex Talm. Jerosol. f.* 75. *d. Scholion Lazari Asariadæ ad Deut. c.* 31. 12 *ubi Optimus τὰ ἴκγονα*, الاطفال, *vel parvulos Israelitas tam nobili Anagnostæ adesse jusserat*, האנשים נאין ללמד והנשים לשמוע והטף ליתן שכר למביאיהן. *Hoc enim ad Josephum facit, qui jam* נרן *τὸ δοῦλον interpretatur. Vide Chagigæ f.* 3. *T. Bab. & Maimon. c.* 3. *tituli cognominis. Deinde vero de liberis suis in Lege Dei erudiendis maxime admonentur Judæi officio suo quotidiano κ, εἰσα σεμα; tum apophthegmatis Aquibæ, Ismaelis, Doctorumque aliorum utroque Talmudo ad c.* 1. §. 7. *νιδ. ασια f.* 10. *&* 40 *&* σὺκ α *f.* 42. *T. B. unde etiam plurima descripsit Maimonides sub titulo* Talmud Tora, *&* Conditor Turim *c.* 245, 246. Iore dea. BERN.

p Μήτε οἱ δοῦλοι.] Μηδὲ *Vat.*

q Ὡς μηδέποτε] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vat.* Sed ὡς deest *Editis*, *Alissque*

r Καὶ ἁδὲ ἁμαρτήσονται,] Καὶ non agnoscunt *Samb. Vat. & Epiphan.*

s Ἐξουσι παῤῥησίαν,] Ita cum *Vet. Interpr. & Castalione.* in *Editis* ἀξουσι in *Big. Samb. & Vat* αὔξουσι.

t Ἧς ὀλιγωρήσαντες] Ὧν *Big. & Coll. Voss.*

u Πρώτας τὰς νόμους] Πρῶτον *Busb. Vat. & Vet. Interpr.*

x Δὶς δ' ἑκάστης] Quia Deuter. 6. 7. legitur, quum is cubitum & quum surgis. REL.

y Ἀρχομένης] Ita *MSS* ἀρχομένης τε τῆ αὐτῆς in *Editis.*

6. *Bis quoque die, cum*] *Primo. Judæorum quisque mane & vespere Dei Optimi beneficia, præcipue nobilissimum exitum Patrum suorum ab Ægypto, mente grata recolat; adeoque recitet distinctius* (*ritum enim illum respexit ὁ σωτὴς Matt. c* 22. 37. *atque eundem equidem ritum seculo proximo Josephus*) κεφαλ σιμᾶ. *Has, inquam, tres perioshas Divini Juris, Deut. c.* 6. 4, 5, 6, 7, 8, 9. *& c.* 11. 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21. *simulque Num. c.* 15. 37, 38, 39, 40, 41. *Ab hoc officio incipit opus Misnicum Illustrissimi Judæ, Maimonidisque* Ahaba, *qui est secundus librorum* Iad: *ne allegare alios opus sit de cerimonia isthac Judæorum, quam neque ignis, neque ensis, neque exilium, neque ulla invisæ gentis calamitas adhuc abolere potuit. Secundo. Eadem Dei magnalia, ex Deut. adeo c.* 6 *ν* 4 ---- 9. *&* c. 11. 13 ---- 21 *transcripta; jus esto ædibus suis adfigere ad postes januarum. Unde ipsæ schedulæ nomen* מזוזות μεζοζωθ *seu* Φλακὰ *meruerunt apud Pharisæos*, Menachot *f.* 33, 34, 43, 44. *&* Ioma *f.* 11, *&* 12, *ubi ea late describuntur, veluti & in* Iore Dora *c.* 285. *& in* Iad *Maimon. c.* 5, *&* 6 φὶ τὸ Φυλακτήρια. *Tertio. Idem denique monumentum compactum crede ex schedula una, aut quatuor pro fronte, tot periodorum sacrarum plenis*, קדש לי והיה כי יביאך ה' שמע. והיה אם שמע, *Exod c.* 13 2 --- 10. *&* Exod. *c.* 13. 11 --- 16. *&* Deut. *c.* 6. 5 --- 9. *&* Deut. *c.* 11. 14 --- 21. συλλήδλω μ, *& κατ' ὠμοξαίρεσιν, & media fronte & lævo brachio Israelita quisque gerat, pretiosissimum omnium ornamentum: quod in Evangelio Dominus noster* Φυλακτήρια *appellat, quasi* sedulo observandæ Legis monita, כשרורת, conservatoria, *abs Exodi c.* 13. 10 ושמרת את החוקה הזאת זו חוקת תפלין, *&* Deut. *c.* 6. 12. השמר לך פן תשכח את יהוה: *velut prisci Doctores interpretantur* Mecilta *f.* 8. *d. &* Menachot *f.* 36. *b. Legis autem Interpres optimus & antiquissimus post collegas Alexandrinos Onceloss, & Pharisæi in corpore Misnarum, & ad sanctissima Evangelia Syrus eadem decora nuncupant* תפלין τεφιλίν, *sive τὰ περισσοκήρια, quibus sine pius Judæus non orat, tam* תפלין יד *quam* תפלין יעל ראש; *libris vero suis sanctissimus Moyses*, אות יעל יד וטטפות בין עינים, *Ex. c.* 13 9, 16. *&* Deut. *c.* 6 8. *&* c. 11. 18. *quod interpretor* brachialia *&* stalagmia. *Namque* Totaphot *sunt gemmæ stillantes sive pendulæ, planeque* τετιφωθ נטפות *Isaiæ perspicacissimi Prophetæ, quales quidem inter ocellos præferre amant mulus Asianæ. Talia crede frontem exornasse nobilissimæ Vatis, nomine Hebraico* טפים tuppim, *&* nocaton נקט *in versionibus Arabicis Samaritarum. Isti etenim in Paraphrasi vernacula* τυππιν *reponunt constanter loco Mosaici τοῦ ὠτ. Ejusmodi fuerant & Arabissarum* نتغات notafaton, *stillæ frontis pretiose aut* margaritæ, *aut* נזרי האף *phrasi alia Isaiæ. Dixit itaque haud inconcinne Legislator Hebræus* טטפות *pro* תנטפות *ex verbalibus Hiphil* frontalia, ἄμπυξις: *quomodo interpretatur R. Abuhas vocem difficilem, & Pharisæi certo ipsam acceperant in Masicta* שבת *c.* 6. 1. *inter ornamenta sexus pulchrioris. Eadem & ratione Auctor* Tosephot Menachot φυλακτήρια *suggerit pro* טוטפת. *Critici sacri plerique, ut advertit R. Nathan*, diadema *intelligunt ea dictione, &* quicquid fincipiti religatur, חבוש. *Interpretes* LXXII. *perprave* ἀπάλθια *reddidere ex Hebræo, cum potius* ὑπάλθια *& mobilitantia etiam ex versione Hieronymiana, guttas puta inter cilia fluctuantes, virtute* טף *&* طف *verborum oporteret; sicut* נטפות ναβέμαθ *Theodotionis virique illis* LXXII. *Pessime vero Munsterus Grotiusque ex nuperis Kalbinis vocabulum* Totaphot *interpretantur* confpicilia כראות, *tanquam origine Ægyptiacum. Aquila* מטפות *vertit τὰ ἐνεκὰ* gestamina, *vel, quod & Syrus in veteribus Bibliis voluit*, insignia, notas. *Hieronymo nostro & Saadiæ Judæorum* שעשוע, expansum quid, *&* obductum fronti: *Auctori* Mecilæ, loculi gemmarii; *Ezdraidæ*, monilia; *Judæis Hispaniæ*, membranula; *Byzantinis*, schedula; *illis vero Africæ modo τὰ μηνιόσωμα* العصابه. *modo* vitta الذلروس, *Similiter* טוטפת *in Misna exponunt Moyses Maimonides & O. Bartinorius σὶς*, vitta ad aurem utramque pertinens; *neque aliter Davides inter Cimchios. Et diu ante illos Josephus Babylonius & Bona ex Doctoribus Urbis* קובטירה *seu* טוטפת *καλυπτρα, quod ex altero Græco depravavit ars Rabbinica, &* הכרתא דקטיפתא, *h. e. κεφαλόστρωμον, vel forte ὠθισμα ἀπὸ σφαίρων. Jonathas insuper Legis illud verbum* אציזות *χλιόωνες, reddidit. Exquisitum enim jam modo existimo, τὸ φὼθ aut* ridimiculum عصايب, *aut* frontis decora pendula *significare ἀληθῶς κ ἐκτυπως. Lege jam diligenter diligentissimum Scriptorem Mosen Maimonis codice* Tephillin, *&* Samag *mandato* 22. *necnon R. Jacobi τετράσοιχον l* 1. *c.* 23. *&c. unde intelligas forte sacra sua amuleta haud aperuisse unquam nostro Hieronymo Magistros Tiberienses. Sic enim affirmat vir beatus ad Evangelium Matthæi:* Pharisæi male interpretantes Deut. c. 6. 8. *Ligabis ea in manu tua, & erunt immota ante oculos tuos*, scribunt in membranis Decalogum Mosis, id est, decem verba Legis: complicantes ea & ligantes in fronte, & quasi coronam capiti facientes, ut semper ante oculos moverentur [ὥστε τὸ φὼθ:] quod usque hodie Indi & Persæ & Babylonii faciunt, & qui hoc habuerit, quasi religiosus in populis judicatur. *Et post pauca idem doctissimus Asiæa*, Pectoriola ille Decalogi *Phylacteria* vocabant, quod quicunque habuisset ea, quasi ob custodiam & monimentum (*vel* munimentum) sui haberet. Non intelligentibus Pharisæis, quod hæc in corde portanda sint, non in corpore Alioquin & armaria & arcæ habent libros, & notitiam Dei non habent. Hoc apud nos superstitiosæ mulierculæ in parvulis Evangeliis & in Crucis ligno, & in istiusmodi rebus, quæ habent quidem zelum Dei, sed non juxta scientiam, usque hodie factitant. *Hæc ille. Quinetiam sacris illis Alexiteriis semet tuentur Talmudici adversus hominum dæmonumque malitiam, atque contra animi sui affectus pravos, quibus equidem nihil mortalibus inimicius.* Beracot *Talm. Jerosol. f.* 2. *d. &* Arba Turim *parte prima c.* 37. *&* Maimon. Tephillin *c.* 5. §. 25. BERN.

z Ὥρα τρέπεσθαι,] *Tar. B.* ὥρα τρέπει) infeliciter, ut solet. BERN.

a Θυρώμασιν] Hoc est quod præceptum de Mezuza appellari solet. Pharisaico more interpretatur verba Dei Deut. 6. 9. in his enim latere putant legem de מזוזה. REL.

b Evi-

τὸ μέγιστον ὧν [b] εὐηργέτησεν αὐτὸς ὁ Θεὸς, [c] ἔν τε βραχίοσιν ἅπασιν ἐπιφαίνειν· ὅσα τε τὴν ἰσχὺν ἀποσημαίνειν δύναται ὑπὸ Θεοῦ καὶ τὴν πρὸς αὐτὸς εὔνοιαν, φέρειν ἐγγεγραμμένα ἐπὶ τ κεφαλῆς καὶ τ βραχίονος· [d] ὡς περιβλεπόμενον πανταχόθεν τὸ πρὸς αὐτὸς σέβυμον τ Θεοῦ.

ιδ'. [e] Ἀρχέσθωσαν δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν [f] ἄνδρες ἑπτὰ, οἱ καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν περὶ τὸ δίκαιον ἀσκῆσιν προησκηκότες· ἑκάστῃ δὲ φυλῇ [g] δύο ἄνδρες ὑπηρέται διδόσθωσαν ἐκ τ [h] τ Λευιτῶν φυλῆς. ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ δικάζειν λαχόντες τ πόλεσιν [i] ἐν ἀπάσῃ τιμῇ, ὡς μήτε βλασφημεῖν ἐκείνων παρόντων, μήτε θρασύνεσθαί τισιν ἐξεῖ-

fecerit Deus, itidemque in brachiis quisque ostendat: & quæcunque Dei potentiam indicare possunt & ejus erga ipsos benevolentiam, fronti & brachio inscripta gerant, ut undique perspicuum sit Dei erga cos studium.

14. Qualibet autem in urbe [1] præsint septem viri, & in virtute & in studio æquitatis exercitati: unicuique autem [2] magistratui tribuantur duo ministri è tribu Levitica. Quin & ii, quibus in civitatibus jus reddere obtigerit, omni in honore habeantur; ut neque liceat ulli illis præsentibus *alicui* maledicere, neque insolentius agere: [3] verecunda eorum re- *Magistratus Judaici basis. Deut. c. 16. 18.*

vc-

b Εὐηργέτησεν] Εὐεργέτησεν soli *Big.* & *Samb.*

c Ἔν τε βραχίοσιν] Sunt qui ex *Exodi* c. 13. v. 9. & 16. & *Deut.* c. 6. v. 8. hoc à *Josepho* (ut & à *Justino* in coll. cum *Tryphone*) deductum esse putant. *Grotius* tamen, *Hieronymum* sequutus, istis locis nihil aliud *Israëlitis* juberi existimat, quam ut beneficia liberationis ex Ægypto & præcepta divinitus data animo infigant; non minus quam quæ memoriæ causa in manibus gerere, aut ob oculos ponere solemus. HUDS. Tephillin innuit, & ἐπὶ βραχίονος, id est, manus sinistræ & frontis, ἐπὶ κεφαλῆς, uti mox loquitur. Hæc Pharisæi gerenda esse hoc modo putant, inter quos Josephus erat. Karæi enim illa ignorant. REL.

d Ὡς περιβλέπεσθαι] Forte desideratur ὤστε. COCC.

e Ἀρχέσθωσαν] Ἀρχέτωσαν *Big.* (Cocc.) *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

f Ἄνδρες ἑπτὰ,] Josephus infra hoc ipso capite de depositio agens τοὺς ἑπτὰ κριτὰς *septem Judices* memorat, & ipse narrat se 7 Judices constituisse in singulis urbibus, quæ ipsi erant subjectæ: sed olim quoque fuisse 7 Judices in urbe unaquaque constituendos non legitur in sacris literis; jussit Deus שופטים legere, sed numerus non additur. Deuter. 16. 18. REL.

1. *Præsint septem viri,*] *Magistratus Judaici basis Deut. c. 16. 18.* שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך, κριτὰς καὶ γραμματοεισαγωγεῖς καθέξουσιν σεαυτῷ ἐν τοῖς πόλεσί σου, ἥτοι ἐν πάσαις ταῖς πύλαις σου. *Is itaque septemviralis* סנהדרין של שבעה (*namque Dii isti* numero impare gaudent, *hoc est*, אין בית דין שקול, *quod toties inculcant Judæorum Scholastici*) *federat per urbes, ut semel iterumque docet Josephus. Verum ille in numero Judicum Civilium,* שופטים *Hebræorum Legum latori*, Sufetis *Pœnis*, δικαιωτὴν רבנין *tot Professoribus in* Talmudo *Juris Mosaici, tot Interpretibus ad* Micra, *falli haud potuit; allectis equidem Scribis binis de tribu Levitide. Huc etiam convenit antiqua διάταξις* c. 4. §. 3. περὶ συνεδρίων. In hemicyclio sedebant Patres, coramque eis stabant Scribæ duo, lævus dexterque, collectum suffragia, סנהדרין הירח בחצי גורן עגולי כדי שיהו רואין זה את זה ושני סופרי הריינין עומדים לפניהם וגו׳ שטרים, *atque hoc in capite Flavius* ὑπηρέτας, *quod est* Ministri Curiæ, Servientes ad Legem, *aut vocabulo Fori Romani* Officiales. *Onceloſus, Uzielides, Aquila & Theodotio* שטרים *interpretantur* Exactores, Quæstores, ἐκδίκους καὶ, Φασγανίμ פורעים, ταξιάρχους, טרכין, *sive* πραίτορες. *Jarchius, Maimonides, Judæi Hispanienses, & nonnulli Talmudistarum adhuc vilius intelligunt* Accensos, Lictores, Apparitores, בעלי אגרופים נוגשים, ἤτοι κορδυλιεῖς. *Attamen ex usu honesto & necessario* Soterim *Judæi Alexandrini passim vocant* γραμματεῖς, *& in Deuteronomio (mirum!)* γραμματοεισαγωγεῖς, *quos* Notarios Clericosque *Fora nostra amant, pauloque laxius* Procuratores *ac* Caussidicos: *Pariter eosdem appellitant* ספרים & ספריא, Scribas *plane, Symmachus ad Proverb.* c. 6. *Paraphrastæ Samaritarum, Syrorumque. Valet enim* סופר *Hebraicum, quantum inter Arabas* سوطر & مسيطر Scriba, *à scribendo* سطر Satara. *Honestius adhuc eundem titulum evehunt interpretando S. Hieronymus* Magistri, *Abenesdras* מושלים Præsides, & Præfecti, *planeque* السطرون: *Tavosus ita* ⁂, *Judaique ora Africanæ* ⁂. *Clarissimus Saadias & Interpres Samaritanus* عرفا ὕπαρχοι & *Adsessores. Ex his septem nisi forte tres Collegæ adessent, damni, doli, levissimisve in actionibus nihil quicquam decernebatur. Multa præterea causæ Judices numero quinque: tum intercalatio anni, & alia quædam plusquam privati commodi, septem Sapientum justam Curiam definitu postulabant. Hoc fatetur celeberrimus Deuterota idemque Præses quondam Synedrii summi Simeon Gamalielis initio Cod.* סנהדרין: *hoc in morem cessit, Maimonide aliisque contestantibus. Idem quoque confirmatur ipsius Simeonis exemplo, qui octavum Sapientum Samuelem Exiguum,* שמואל הקטן, *taxavit temeritatis, quod ultro sese adjunxerat septem Arbitris anni intercalandi, atque ad instar Eldadi extra justum numerum conciliabulo accesserat,* T. *Jerof.* Synhedrin *f.* 18. *c. Insuper in causis capitis adscisebant sibi septemviri bis septem Adsessores, ut vita Israelitæ postulabat* ברעי נפשות Synh. *c.* 1. 4. *& c.* 4. 33. *& Talm. Jerof. f.* 19. *d. ex Sacerdotibus & Levitis, horumve adfinibus. Unde cum Scribis duobus, qui ex subselliis* XLVI. Candidatorum *sive* Advocatorum *sumebantur* מן שורות של תלמידי חכמים, *emicuit* Curiæ minoris *modus capitibus* XXIII. סנהדרין של כג או סנהדרין קטנה. *Hoc sane pacto Pharisæos nepotesque demum illorum conciliavi cum Josepho sacerdote de modulo* Curiæ minoris, סנהדרין קטנה. *Id nuper tentavit Grotius, vir alioqui consultissimus juris humani Divinique, nec rem potuit efficere. Seldenus noster, non affectavit quidem, falsi Flavium criminari contentus; ubi stultissimum esset eum Archæologum numerum verum notumque haud posuisse. Atque tandem enarrat Flavius Deut.* c. 17. 8. *de Appellationibus ad* Senatum magnum *Urbis sacræ actu ultimo deferendis, deque causarum arduis. Constabat autem venerandum illud Concilium,* סנהדרין הגדולה או בית דין הגדול או בירת דין שבלשכת גזית או בירת דין הגדול במקדש, *T. Jerof.* Synhedrin *f.* 19. *c. & Misnæ cognominis c.* 10. 2. *& f.* 30. *a. ex Pontifice summo familiæ Aaronicæ, & ex Propheta vice Mosis, qui* Hannasi, *i. e. Præses sæpius certiusque vocatur in libris Pharisaicis, Misna, Gemarisque ambabus, &c. rarius* ראש בירת דין או ראש הישיבה *T. Jerof.* Synhedrin *f.* 18. *c. apudque Divinum Moysen* ὁ κριτὴς, השופט *i. e.* Sufes, Ephorus: *atque ex* זקנים *Senatoribus septuaginta, quos prudentia magis quam ætas provexerat, Num. c.* 11. 16. *& Josephus bis terque in Originibus patriis. Namque,* καὶ συνελθόντες, *ait, Mattathiades,* ὅ, τε ἀρχιερεὺς, καὶ ὁ προφήτης, καὶ ἡ γερουσία. *Vel per* Hannabi *intelligit ille ipse ex Deut. c.* 18. 15. *cum suæ factionis plurimis, Jesum aliosque Præsides grandis Senatus; vel quemque ex ordine Prophetarum, cui non obedientis ibidem scelus capitale declaratur: quo etiam modo de Pontificis Judicisque* הכהן והשופט *decretis statutum fuerat Deut. c.* 17. 12. *Sic enim Pharisæi commation istud Mosaicum interpretantur aggravantque* Synhedrin *c.* 10. 2. ὁ ἀθετῶν τοῖς δόγμασι τ ἱερέως βλάπτεται ἀπαραιτήτως. *Quinetiam hac occasione exponit Flavius Ex. c.* 22. 28. אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאר, ὥστε μὴ βλασφημεῖν *&c. quomodo apud Ananiam eximius Doctor noster Fidei fecerat ano eodem in Senatu magno Act. c.* 23. 5. ἄρχοντα τ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς, *secutus versionem* τ ο'. *aut verbis Severi nostri,* Principem populi non esse increpandum. *Complures autem Patrum illorum conscribebantur ex tribu Levis, qua juris Mosaici studio præ cæteris omnibus ea vacaverat. Præterea recte monent Talmudistæ titulo* Synhedrin *c.* 1. 6. *T. B. & Jerof. f.* 18. *b, c. passimque vasti operis, capita* LXXI. *Senatum integrum collegisse. Sæpe enim in isto præsidebat Pontifex maximus: aut si forte in alium aliquem deferretur titulus* Hannasi & Hammuphla, *qui est* ὁ συζητητὴς & αἰῶν τοῦ, *in literis beatissimi Pauli,* Primas *in annotatis Scholasticorum Urbis* Synh. *fol.* 30. *a. ad* יפלא *Mosis Deut. c.* 17. 8. *& in Lexicis Rabbinicis.* מניר שבמופלא שבנירת רין הכתוב מרבר. מופלא הרב והגדול שבכלם. *Interfuit tamen magnus Sacerdos tanti officii gratia, Præsidique vix secundus, Cæsaribus rerum dominis. Namque olim oraculi pectoralis merito Regi proximum locum ac dignitatem sibi vendicaverant Pontifices, & subinde in familia Chasmonæa, Davididis neque renuentibus, plane regnaverant. Ad sacrum hoc Concilium pertinebant causæ publicæ & gravissimæ, ratio belli pacisque, Pseudo-Prophetarum & Idololatrarum flagitia, creatio inferiorum Judicum & correctio, & res similes.* Synhedrin *c.* 1. 5. *& c.* 10. 2, 4. *Quapropter tempore Josephi historici, præter Regum placita, parebant Judæi in causis privatis Curiis urbicis septem Judicum, pluribus in re capitis adsidentibus in portis Templi, vel ubique civitatum Palæstinarum; in publicis vero causis grandi Senatui Urbis apud Ædem Divinam in* Camara perpoliti lapidis, *quæ vocabatur (quanquam afflicta res Judæorum nobilissimum illud Concilium à* Solymis *demum in* Jabnam *sive* Jamniam *eduxit:) decies septem capitibus, præter Præsidem & Pontificem: si quando hic propter ætatem causamque aliam minus aptus videretur tanto præsidio, quippe* אב בית דין משנה לראש *Vice-Præses, seu* Comitiorum Pater *recensebatur è numero* τ ο'. *sede dextima. Veruntamen* סנהדרין של שלושה, Triumviralis Conventus *de re pecuniaria, rectius* Arbitrium *quam* Curia. (*quod etiam Traditionum Patres indicant* Synhedrin *c.* 31.) *in nulla Josephi æstimatione erat, de quo tam multa Talmudici. Vide Misnam* Synhedrin *c.* 1. §. 6. *de Conciliis legitimis, magno & parvo.* BERN.

g Δύο ἄνδρες ὑπηρέται] Levitæ illi, qui bini singulis apparebant Judicibus, erant ἱερογραμματεῖς, nec alii (ut opinatur *Dodwellus* in *Paranesi*, p. 23.) à τοῦ λαοῦ γραμματεῦσι, quorum mentio in *Matth.* 2. 4.

2. *Magistratui tribuantur duo ministri è tribu Levitica.*] *Præfecturis vero singulis* vertit *Seldenus* de *Synedriis Jud.* l. 2. c. 6. §. 4. *Unicuique principatui* &c. habet *Epiphan.*

h Τῶν Λευιτῶν] De ministris ex Levitis eligendis in V. T. non memini legere. Deut. 16. 18. quia שוטרים in plurali invenitur, duos minimum, videtur notare. REL.

i Ἐν ἀπάσῃ τιμῇ] *Samb.* ἐν πάσῃ.

3. *Verecunda eorum reverentia*] *Seldenus* (de *Synedr.* l. 2. c. 6.) hoc modo interpretatur, *sic enim fiet, ut assueti homines reverere*

verentia erga homines in dignitate constitutos reddente timidiores, ut Deum contemnere non audeant. Judices autem potestatem habeant pronunciandi quicquid iis visum fuerit, nisi quis eos ad jus corrumpendum pecuniam accepisse ostenderit, aut aliam aliquam causam adduxerit, qua eos non recte pronunciasse coarguat. haud enim congruum publica facere judicia, aut ad lucrum *privatum* aut ad *alicujus* dignitatem respiciendo, sed æquitatem rebus omnibus præferendo. Nam si hoc non egerint, Deus contemni videretur, eisque infirmior judicari, quibus ob potentiæ metum suum adjecerint suffragium. nam æquitas est potentia Dei. Qui igitur aliquid dignitate præditis indulget, illos facit Deo potentiores. Quod si judices de relatis ad eos pronunciare nesciant (talia autem hominibus non raro accidunt) ad urbem Sacram causam integram remittant, & convenientes pontifex & propheta & senatus etiam id quod sibi visum fuerit decernant.

Testes adhibendi in foro bonæ famæ, viri duo tresve.

15. [4] Uni autem testi ne credatur, sed tribus, aut ut minimum duobus: quorum testimonium ratum faciet vita anteacta. At mulierum nesit testimonium, propter levitatem & sexus earum audaciam. Ac ne servi quidem testimonium dicant, propter animi ignobilitatem: quos, aut propter lucrum, aut propter metum, vera non testari consentaneum est. Quod si quis judicetur falsa testatus, convictus eadem patiatur, quæ is passurus erat, contra quem dictum est testimonium.

Lex inquisitionis in cædem clàm patratam. Deut. 21.

16. Si autem [5] cæde facta in agro aliquo, auctor non inveniatur, neque ullus suspectus sit ex odio interfeciisse, magna quidem cum diligentia eum quærant, indicii præmiis propositis. Cum autem nemo ejusmodi *quid* indicaverit, magistratus oppidorum agro ubi cædes facta est vicinorum, & senatus congregati, spatium à loco ubi mortuus jacet *circumquaque* metiantur. At quod oppidum occiso proxi-

νας· ὃ πρὸς τὰς ἐν ἀξιώμασι τῶν ἀνθρώπων αἰδοῦς [k] αὐτῶν εὐλαβεστέρους, ὥστε τοῦ Θεοῦ μὴ καταφρονεῖν, ἀπεργαζομένης. οἱ δὲ δικασταὶ [l] ἀποφαίνοιεν κύριοι τοῦ δόξαντος αὐτοῖς ἔσεσθαι· πλὴν [m] εἰ μήτε χρήματα λαβόντες τις αὐτοὺς ἐπὶ διαφθορᾷ τοῦ δικαίου [n] ἐνδείξηται, ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν προφέρων, καθ' ἣν ὀρθῶς ἐλέγχοι αὐτοὺς ἀποφαινομένους. ὅτε γὰρ κέρδει χαριζομένους [o] ἀξιώματι προσῆκον φαύλοις πείθεσθαι τοὺς κρείττους, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἐπάνω πάντων τιθεμένους. ὁ γὰρ θεὸς ἂν ὅτῳ δόξειε καταφρονεῖσθαι, καὶ ἀσθενέστερος ἐκείνων οἷς ἄν τις κατὰ φόβον ἰσχύος [p] προσνείμῃ τὸν ψῆφον κεκεῖσθαι. [q] τοῦ γὰρ Θεοῦ ἰσχύς ἐστι τὸ δίκαιον. τοῖς οὖν ἐν ἀξιώμασι τυγχάνουσι καταχαριζόμενός τις, ἐκείνους τοῦ Θεοῦ δυνατωτέρους ποιεῖ. ἂν δ' οἱ δικασταὶ μὴ νοῶσι περὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς προτεταγμένων ἀποφαίνασθαι, συμβαίνῃ δὲ πολλὰ τοιαῦτα τοῖς ἀνθρώποις, ἀκέραιον ἀναπεμπέτωσαν τὸν δίκην εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, καὶ συνελθόντες ὅ, τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ προφήτης καὶ ἡ γερουσία [r] καὶ τὸ δοκοῦν ἀποφαινέσθωσαν.

ιε'. Εἷς δὲ μὴ πιστευέσθω μάρτυς, ἀλλὰ τρεῖς [s] ἢ τὸ τελευταῖον δύο. ὧν τὸν μαρτυρίαν ἀληθῆ ποιήσῃ τὸ προβεβιωμένον. [t] γυναικῶν δὲ μὴ ἔστω μαρτυρία, διὰ κουφότητα καὶ θράσος τοῦ ἤθους αὐτῶν. μαρτυρείτωσαν δὲ μήτε δοῦλοι, διὰ τὸν τῆς ψυχῆς ἀγοβείαν· ὃς ἢ διὰ κέρδος εἰκὸς ἢ διὰ φόβον μὴ πληγῇ μαρτυρῆσαι. ἂν δέ τις ψευδὴ [v] μαρτυρήσας πιστευθῇ, παχέτω ταῦτ' ἐλεγχθεὶς, ἅπερ ὁ καταμαρτυρηθεὶς πάσχειν ἐμελλεν.

ις'. Αν δὲ πραχθέντος φόνου ἔν τινι χώρᾳ μὴ [x] εὑρίσκηται ὁ δράσας, μηδ' ὑποπτεύηταί τις ὡς διὰ μίσος [y] ἀπεκλογικώς· ζητείτωσαν μὲν αὐτὸν μὴ πλεῖστας ἀποδοῦς, μείζονα προσθέμενοι. [z] μηδενὸς δὲ τῶν τοιούτων μειονότος· αἱ ἀρχαὶ τῶν πόλεων τῶν πλησίον τῇ χώρᾳ ἐν ᾗ ὁ φόνος ἐπράχθη, καὶ ἡ γερουσία [a] συνελθόντες, μετρείτωσαν ἀπὸ τοῦ τόπου [b] ὅπου κείται ὁ νεκρὸς τὴν χώραν.

magistratus, eorum religiosiores inde etiam à numinis contemptu longius semoti fuerint.

[k] Αὐτῶν εὐλαβεστέρους] Αὐτοὺς *Hen.* & *Busb.*

[l] Ἀποφαίναιντο] *Coll. Big.* Ἀποφαίνοιντο.

[m] Εἰ μήτε] Lege εἰ μὴ COCC.

[n] Ἐνδείξηται,] Ἐνδείξει *Samb. Hen.* & *Busb.*

[o] Οὐτ' ἀξιώματι προσῆκον φαύλοις] Ita *Basi.* & *G.* nisi quod mutaverimus προσῆκε in προσῆκον auctoritate *MSS.* (*Coll.* certe *Big.* & *Voss.*) in quibus ὅτε ἀξιώματι προσῆκον πονηροῖς. Juxta *Vet. Interpr.* ὅτε ἀξιώματι προσῆκε ποιεῖσθαι τοὺς κρείττους.

[p] Προσνείμῃ] *Al.* προσνέμοι.

[q] Τοῦ γὰρ Θεοῦ ἰσχύς] Τῆς γὰρ Θεοῦ ἰσχύος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[r] Καὶ τὸ δοκοῦν] Nonnullis abest καί. (mavult κᾆτα *Coccejus*) & satis commode. HUDS. Deut. 17. 9. non nisi Judex & Sacerdotes memorantur. REL.

[s] Ἢ τὸ τελευταῖον δύο.] *Hen.* ἢ τὸ ἔλαττον. Eodem equidem sensu cæteri, sed phrasi ἢ τὸ τελευταῖον. Rursus *Hen.* ἐκ ἑνὸς ἀσφαλὴς ἡ μαρτυρία, nimium sibi placens. Statim ἀγνοεῖν *Basi.* & *Cen.* BERN.

4. *Uni autem testi*] *Testes autem adhibentor in foro bonæ famæ viri duo tresve Massicla* περὶ πληγῶν *c.* 1. (*unicum tamen valuisse volunt Talmudici, causa Zelotypiæ Num. c.* 5. & *Homicidii occulti Deut. c.* 21.) *non genus leve procaxque fœminæ, non pravum servi. Ferto vero testis falsus, quod ferre alterum voluit, Deut. c.* 19. 15, 16. & *c.* 17. 6. & *in codice Christiano Matth. c.* 18. 16. *Joh. c.* 8. 17. & *Hebr. c.* 10. 28. *Idem porro urgent Pharisæi* περὶ συνεδρίων *c.* 3. 3, 6. & *c.* 4. 5. & *integro capite* 5. *necnon Misna* περὶ ὁρκων *c.* 4. 1. & *T. Bab. eodem titulo f.* 30. & *Nezicim codice primo* Samag *Legibus prohibentibus* 213, 214. *ajenteque* 119. *Maimonides* περὶ μαρτυρίων *f.* 742. *&c. Similia tamen aut Hebraicis graviora ex Paulo & Ulpiano, Romanæ justitiæ ocellis, adducit in collatione sua Lic. Rufinus* περὶς τὰς ψοὺδομαρτυρίας. *Quinvero jampridem è codice Mosaico receperant Ægyptii, ut alia plurima, ita & hanc legem:* Οἱ ψεύδως τινῶν κατηγορήσαντες, ὥφελον τοῦτο παθεῖν, ὃ τοῖς συκοφαντηθεῖσιν ἐτετάκτο πρόσιμον, εἴπερ ἔτυχον καταδικασθέντες. *Denique de servorum mulierumque indole suspecta merito vide operis Justinianei D. l.* 22. *tit.* 5. & *Cod. l.* 4. *tit.* 20. *de Testibus, tum Harmenopuli* τὸ πρόχειρον. *l.* 1. *tit.* 6. & *Phormionem ingeniosissimi Afri Act.* 2. *sc.* 1. 62. BERN.

[t] Γυναικῶν] De servorum mulierumque indole suspecta videsis *Justinianum*, D. l. 22. tit. 5. & *Cod.* l. 4. tit. 20. *de Testibus.*

[v] Μαρτυρήσας] μαρτυρίαν, παχέτω (*Coll. Big.*) *Busb.* HUDS. Forte πιστευθῇ. Vetus, *est conjunctus.* Lege *convictus.* COCC.

[x] Εὑρίσκηται] *Al.* φαίνοιτο & μηδ' ὑπονοεῖται.

[y] *Cæde facta*] *Pro casu forte homine clam teste & inquisitoribus,* (vias etenim hac de causa exploratoribus fuisse objessas תקון הדרכים ושמירתם, & *inquisitionem* החקירה *factam Maimonides l.* 3. *c.* 10. Doctoris sui *à majoribus Rabinis confirmat, quod Seldenus noster nescit aut noluit dici l.* 3. *c.* 7. *de* Synhedriis. *Sin vero unus aut una se sicarium testaretur cognovisse, omissum omnino* τὸ κεφάλαιον, Sota *c.* 9. 8. & *T. Bab. f.* 47. *b.* & *T. Jeros. f.* 23. *b.*) *Urbis cadaveri omnium proximæ, ut judicaverit Magistratus vicinus,* (*quibus adjungunt Deuterotæ Senatores Solymitanos quinque, vel ex sententia Simeonis tres,* Synh. *c.* 13. & Sota *c.* 9. 1.) *piaculum esto junicis in loco sterili & salebrosa decollatæ cruer; quo Levitæ* (*eo titulo Sacerdotes proprieque dictos Expiatores sæpius in Systemate suo comprehendit ὁ νομοθέτης*) *præcipuique Civium, cum statis quibusdam obtestationibus & supplicationibus, puras manus rite proluant. Habes sacras illas formulas Deut. c.* 21. & *Pharisæorum supplementa Massicla* Sota *c.* 9. & *ibidem T. Jeros. f.* 23. & *T. Bab f.* 45. *&c. necnon in* Iad *Maimonidis f* 581. de Homicidiis *c.* 9, & 10. *Ita plane crepant Tabulæ duodecim in Hermoderi,* Quod expiari poterit, Sacerdotes publici expianto. *Homicidia vero occulta Peristiarchi purgant jure Draconis, jure antiquissimo Græcorum. Juvencam autem lustralem,* quam *Moyses appellat* העגלה הינרופה ἐγλὰ ἀρυφὰ, Lxxii. *Alexandrini ex illo,* ἡ δάμαλις ἡ νῶτα εὐκοπτομένη: *Josephus* τὰς τένοντας κεκομμένη, *tendones enim apud antiquos nervi cervicales: Deuterotæ denique* à postico collo fecespita obtruncata vitula עגלה ערופה בקופץ מאחריה) *cadere fas fuit in salebris, ut jam dixi pro phrasi Moysis* נחל איתן ἐφάλ ἀιτὰν. *Ejusmodi locus Josepho interpreti* φάραγξ ἀπρεπὴς ἀθέατος καὶ φθοῖς; *Pharisæis etiam ad* Sota *c.* 9. 5. נחל קשה, aspretum, locus durus & inferax, φάραγξ τραχεῖα Lxx *Interpr. & Hieronymo nostro:* φάραγξ ἔξημος *Onceloso & Syrorum Paraphraste. Nam ineptum satis* rapidus torrens נחל שטוף בחוקה *Maimonidis & Abarbinelis ad Deut. c.* 21. *ritus hujus locum sacrum.* BERN.

[y] Ἀπεκλογικώς.] Ἀπεκλογικῶς *Vat.* (& *Coce.*) & dein ζητείτω *Busb.*

[z] Μηδενὸς] Μηδενὸς δὲ μηνύοντος in quinque *MSS.* μηδενὸς δὲ τοῦτο μηνύοντος legisse videtur *Epiphanius.* HUDS. Lege τοιοῦτο. COCC.

[a] Συνελθόντες,] Συνελθόντων *Busb.* & *Hen.*

[b] Ὅπου κεῖται] Ἐν ᾧ κεῖται *Samb.* & *Vat.*

ϱαν. ἡ δ' ἂν ἡ [c] πλησιαιτάτη πόλις, οἱ ἐν αὐτῇ δημόσιοι, πεμάμενοι δάμαλιν, καὶ καμίσαντες εἰς φάραγγα καὶ ἀνεπιτήδειον δρότερῳ καὶ Φυτοῖς χωρίον, τὰς τένοντας κοψάτωσαν τῆ βοός· καὶ χέρνιβας ἑλόμενοι ὑπὲρ κεφαλῆς τῆ βοὸς [d] οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται καὶ ἡ γερουσία τῆ πόλεως ἐκείνης, καθαρὰς ἀναβοησάτωσαν τὰς χεῖρας ἔχειν ἀπὸ τοῦ φόνου, καὶ μήτε δρᾶσαι, μήτε [e] ὁρωμένῳ συμπαρατυχεῖν, ὑπικαλεῖσθαι δ' ἵλεω τὸν Θεὸν, καὶ μηκέτι [f] τοιοῦτον δεινὸν συμβῆναι τῇ γῇ πάσῃ.

ιζ. [g] Αριστοκρατία μὲν οὖν κρατίστη καὶ ὁ κατ' αὐτὴν βίος· καὶ [h] μὴ λάθοι πάσῃ ὑμᾶς ἄλλης πολιτείας, ἀλλὰ ταύτην φυλάττοιτε, τοὺς νόμους ἔχοντες δεσπότας· ἢ δ' ἂν ἡ [c] πλησιαιτάτη πόλις, οἱ ἐν αὐτῇ δημόσιοι, πεμάμενοι δάμαλιν, καὶ καμίσαντες εἰς φάραγγα καὶ ἀνεπιτήδειον δρότερῳ καὶ Φυτοῖς χωρίον, τὰς τένοντας κοψάτωσαν τῆ βοός· καὶ χέρνιβας ἑλόμενοι ὑπὲρ κεφαλῆς τῆ βοὸς [d] οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται καὶ ἡ γερουσία τῆ πόλεως ἐκείνης, καθαρὰς ἀναβοησάτωσαν τὰς χεῖρας ἔχειν ἀπὸ τοῦ φόνου, καὶ μήτε δρᾶσαι, μήτε [e] ὁρωμένῳ συμπαρατυχεῖν, ὑπικαλεῖσθαι δ' ἵλεω τὸν Θεὸν, καὶ μηκέτι [f] τοιοῦτον δεινὸν συμβῆναι τῇ γῇ πάσῃ.

mum fuerit, ejus [1] magistratus juvencam, quam emerint, in vallem & locum non commodum aratro & stirpibus adducant, bovisque nervos abscindant: fumenteisque aquam & *manus lavantes* super caput bovis sacerdotes & Levitæ & senatus illius oppidi, proclament se manus puras à cæde habere, neque feciſſe, neque cum fieret adfuiſſe, Deum autem precari *sibi usque* propitium *fore*, & ut nullum posthac tam atrox facinus terræ accidat.

17. [2] Optimatium quidem dominatio & vita sub ea optima est: neve vos capiat alterius institutionis reipublicæ desiderium, sed hac contenti estote, leges pro dominis habentes, & ex illorum præscripto omnia *Lex Regis. Deut. 17.*

c Πλησιαίτη πόλις,] Ita in quinque *MSS.* (& *Coll. Voss.*) in *Editis* πλησιεστάτη π. tam πλησιεστάτη quam πλησιαίτατα usurpant Attici, & quidem in genere sequiori.

1. *Magistratus juvencam,*] *Al.* cives, & oppidani.

d Οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται] In sacro codice non nisi sacerdotes adfuisse leguntur: sed fraudi forsitan fuit Josepho, quod legatur Deut. 21. ונגשו הכהנים בני לוי & *accedent sacerdotes, filii Levi*, ac si adjecta copula legeretur sacerdotes & filii Levi. Sed etiam ex iis, quæ adduntur, eos elegisse Deum ad benedicendum populo & judicandum de rebus, clarum est sacerdotes intelligi, etiamsi non liqueret sacerdotes, hic ut alibi sæpe, appellari filios Levi. REL.

e Ὁρωμένῳ] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ὁρωμένων *Bas. G.* & *Vat.*

f Τοιοῦτον δεινὸν] Ita *Bas.* & *G.* ut vulg. Atticissimus. in aliis τοιοῦτο.

g Ἀριστοκρατία] Vide *Causaub.* ad *Baronium*, p. 359. *Montacutii* Orig. Tom. 2. p. 178. & *Conringium* de *Rep. Hebr.* cap. 42.

2. *Optimatium quidem dominatio*] *Vetat rerum Dominus Deut. 6. 17. ne Regi Hebræo divitiarum, equorum, præsertim Ægypti terræ ingratæ, uxorumve nimium accedat, Legum & Religionis tuendæ ergo: aut si hac proterve patraverit, Numen Æternum vindex erit, v. 20. Pharisæi autem, boni viri, reges suos duodevicesima uxore petulanti equidem licentia vexant, Masicta* Synhedrin *c. 2. §. 2. Addit insuper Flavius, sicut in Scholis didicerat Pharisæorum, quibus fama & auctoritas jub ambiguo & linolaneo (Sic volo. Eundem etenim hominem duas simul coronas ferre, neutra pars fert Religionis veræ, non Christiana 1 Pet. c. 5. 3. non Mosaica Num. c. 25. 13. Ψ. 89. 6. nec mens Josephi θεοσεβοῦς. l. 13. c. 19. Multo minus admisit Canon sacer alienum ex parente meliori in Regnum Hebræum, quanquam Herodis filiis contra modum & jus in isto apice adulabantur Pharisæorum secta* Cidduſim *f. 176. b.* & Jebamot *f. 45. b.*) *Chasmonæorum principatu supra modum creverat, Aristocraticorum hasce cupedias:* Præter sententiam Pontificis & Senatorum Regem nihil agere, (*tales enim in rebus arduis consulere Regum prudentia semper fuit & voluntas*: luxuriam ejus vitiaque mature esse coercenda; in Thesi denique, Unius Dominio, (*quo tamen nihil agnoscitur in terris, nihil in cœlis antiquius*) longe præstare Aristocratiam. *Nimirum ubi Pharisæi pars esse regiminis possent, ubi ipsi dominari. Quanquam eodem illo seculo inter Judæos celeberrimi axiomatis fide jactaretur*, Sublimiorem haberi Regum suorum majestatem, quam Senatui magno eos subesse, aut etiam præesse coram deceret, *Masicta* סנהדרין *c. 2. 28.* יאמר המלך לא, אל ישנה מדעתו, ולא ירגים אותו. *Hoc quidem jus erat, hæc majestas stirpis Davidicæ, non solummodo Regum Israelitarum, i. e. Machabæorum, ut nugatur Josephus Gemarista f. 19. Causam etiam hujus legis dicet Maimonides,* שאסור לחלוק עליו Regi enim omnino refragari nefas. *Convenienter & Gemara Solymitana* Synh. *f. 19. d. c. 2. 2. & nomine Jeremiæ Antecessoris* בבלי ירושלמי *f. 295. d. ex* Ψ. 17. 2. ולא ירגין המלך על שם כלפניך משפטי יצא, Quippe à te, ô Domine, judicium meum prodit, à numine tuo venit. *Addit insuper Commentator grandis vetusque Pentateuchi*, Ex hoc allegato R. Jeremiæ Ψ. 17. 2. satis constat, à Deo solo judicari Regem, à nemine mortalium, הוי אין בריה רן ארת המלך אלא הבה". *Quid vero? ista talia contra Reges haud effutierat Josephus, si recte revocasset in mentem, & neglectis novis dogmatibus Hillelis & Sammeæ, respexisset Davidis sui Salomonisque tempora Aurea, Deoque αὐτοκράτορι gratissima; vel etiam reliquam Judææ liberæ & florentis imaginem. Plena enim cum potestate & παῤῥησιαστικῶς, qualem unquam Asia senserat, in rebus non sacris sacrisque utramque sæpe, semper alteram Hebræorum nationem ad Assyrios usque victores rexerunt Davidis nepotes, ut Annales veri Divinique demonstrant:* 2 *Chron. c. 34. 3. c. 35. 3, 4.* 1 *Reg. c. 2. 27, 31. Ecclesiasticis c. 8. 4.* 1 *Chron. c. 24. 3.* 2 *Chron. c. 31. 2, 4, 13.* & *c. 30. 2, 4.* & *c. 29. 4, 30.* 1 *Reg. c. 12. 8.* Jer. *c. 38. 4, 5, 16. c. 26. 19.* 2 *Chron. c. 19. 5, 6, 8, 9.* & *c. 26. 32.* 2 *Sam. c. 8. 15.* & *c. 15. 2.* & 1 *Reg. c. 3. 28. Successit autem aliquando ὁ κρατὴς Regem sibi instar Gentium, verius Idola Ludosque sacros instar Gentium (ut recte perspexit vetus Auctor* Siphri) *postulantibus Hebræis: quoniam per complura secula, turbida quidem & infelicia magis quam fausta, pro discrimine Reip. ubi tamen nullum apparet vestigium Synedrii Magni, quod perpetuum à Synæo monte perseverasse mentiuntur Rabini & Theologi aliqui his meliores; quin nullum etiam postea ostendunt* Chronica Regia: *Duces, Judices, aut Dictatores miris animis & vix humano spiritu pollentes ipse excitasset, non habita ratione familiæ cujusdam tribusve. Talis enim disciplina, & Theocratia merito vocatur in S. Literis, & ni ab ingrato vanissimoque populo contemni unquam nequit, gratia Dei plusquam ordinaria diducta. Verumenim in frequentibus illorum temporum ἀκεφαλίαις degebant populus Hebræus absque omni magistratu, præter Monitore, Sacerdotes, & placidum moderamen Patriarcharum* ראשי אבות, Jud. *c. 17. 6. & c. 21. 25. Videbis jam Deut. c. 17. à v. 14.* 1 *Sam. c. 8. 5. & c. 10. 18. Et, si pudor sit ad Musam Herodoti* περὶ μοναρχίας *recte dissertantem remitti hominem Christianum, consules potius Caroli prioris defensorem Salmasium, Conringium* πολιτικὸν κατ' ἐξοχὴν, *doctissimum Petitum, necnon Montacutium & Casaubenum dignos eminentissimo Baronio Antagonistas; nec præteribit vir vanus Schickardum, Grotium, Seldenumque ab incertis Talmudicorum commentis male omnes suspensos incertosque. Verum nos hanc rem præclarius tractabimus, nisi optandum hujus ævi homines sanctius suspiciant coronata capita & post Deum venerentur, in causa Herodis audacis & magnanimi juvenis Antiq. l. 14. c. 17. quam in Jannæum imperite transferunt Talmudi an Turris Babyloniæ Conditores,* Synhedrin. *f. 19. a. Attamen de Rege ob luxuriam vapulante, non verbum equidem in Talmudo, Sipbri, (ut fallit Batavos Germanosque suos Schickardus,) aliove vetere scripto usquam invenies dictum. Debetur itaque turpe illud commentum lasciva pecori Rabinis recentibus, præcipue Maimonidi c. 3. de Regibus, & c. 10. de Conciliis, qui* Legum prohibentium *verberi vel corpora Regia jubicere est ausus, in statu misero,* ἀπάρχω, *dispersoque malæ gentis tam pædagogue saviens pro jure non bono* Synhedrii *jamdiu expuncti, Moysi vero & Prophetis semper ignorati. Nihil vero mirum, quod Davidi Regibusque aliis minime parcat ille Doctor, quem de Messia suo vile omnino & abjectissimum sensisse comperimus, c. XI.* περὶ μεσσίας. *Stupendam magis fatuo ita interpretamento interdicti Mosaici* לא ירבה, *& abusui Gloss. Babyloniæ f. 21. b.* Synhedrin, לעבור בלא תעשה, *quasi Pharisæorum flagellum trilix & horribile quavis λᾶ ταῦτα omni ævo fuisset persecutum, Christianos non indoctos unquam credidisse, aut deliberationem admovisse. Cavebitis ergo, vos Principes,* ἀπὸ διδαχῆς γραμματέων Φαρισαίων ὑποκριτῶν, *quod est notis notioribus, à disciplina* Rabinorum, Jesuitarum, & Presbyteranorum. *Habemus sane νόμον βασιλικὸν Deut. c. 17. habemus exempla plurima Regum Hebræorum sacris literis descripta, unde redargui facilis error ille sordidus fanaticusque Maimonidis, Levis Barcelonitæ, & aliorum Neotericorum. Decreta tam vilia, summatim aio, maleque cohærentia recentis Rabbinismi baudquaquam percellere ἴσον ἰσοτάτου,* כלך יבית רויד: *an vero apud miseri populi Regulos & Cozibiadas ea unquam valuerint, nulla docet historia. Præterea haud simpliciter interdictum erat Regibus Hebræis, uxores sibi, divitias, equosque conquirere, jussum potius, Talmudo fatente. Absque verbere igitur immotuit ea Principum protervitas, juxta lenimen vulgatissimum Deuterotarum* περὶ πλήθους c. 3. 4. כל מצות לא תעשה שיש בהז קום עשה אין חובין עליהז, Nemo vapulat ob legem prohibentem, qua aliquid affirmativum includitur. *Dein quis modum in his rebus mensuramque præter Regem ipsi scribere potuit & definire? Quandoquidem vero Jub Templo secundo, jugo Græco vix excusso, per annos* CXXX. *ab Antiocho illustri ad magnum Herodem, Aristocratice regerentur Judæi, summamque suarum rerum, belli pacisque causas haberent (nisi vis intervenisset ac tyrannis, ut sæpius) penes Synhedrium grande Clericorum & Laicorum,* τῆς ἱερεῖς καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης, *sic ex monumentis publicis nuncupat Machabaicus, modo idem* τὴν ἀρχιερεία καὶ τὴν γερουσίαν καὶ τὰς ἱερεῖς, *modo* τὰς ἰουδαίους καὶ τὰς ἱερεῖς, *modo* τὴν ἀρχιερεία καὶ τὸ δῆμον τῆ ἰουδαίων. *viri Chasmonæi, qui Pontifices forte veri fuerant, veri Reges emergere de sua tribu haud poterant; sed Duces duntaxat militiæ & Ethnarchi, idque* τῆ ἀξιοῦσι τῆ ἰουδαίων καὶ τῆ ἱερέων, 1 *Mach.* 14. 35, 41: *prolive itaque fuit per insulam Pontificiam diminutum iri decus Principis, nomenque Regium pati, quod ad Sacerdotem proprio & commerito jure pertineret. Clerici profecto cæterique* LXXI. *Synhedrorum (pars autem fuit longe major Clericorum, sicut Rabini vetusti, Scriptoresque Gentium referunt) Sacerdotem Summum, ut meruerat, aut in jus poterant vocare, aut sibi in Præsidium, & in Moysis Cathedra, Cathedra Hannasi,* Masicta Synhedrin *c. 1. §. 6. collocare: quod est verbis* ἀξιοπρεπείας Pharisaicæ Synh. 2. 1. כהן גדול דן ורגין אותו; *ubi Lazarus, Ris Lacis, aliique Urbis Doctores vere severeque adnotant,* כהן גדול שחטא כלקין אותו וגו". *Eximitur idcirco Rex à sententia fusticaque Senatoria, Antecessoribus itidem consentientibus.* BERN.

h Μὴ λάθοι] *Big.* & *Samb.* eodem sonitu μὴ λαθῇ. BERN.

omnia agentes. satis enim idoneus est Deus, qui *vobis* præsit. Verum si regis cupiditas vos incesserit, is sit consanguineus, semperque ei cura sit justitiæ reliquarumque virtutum. Is autem legibus concedat, Deoque summam prudentiæ; nihilque sine pontifice & senatorum sententia faciat: neque multis utens conjugiis, neque pecuniæ vim ingentem aut equorum multitudinem sectans; quæ consequutus leges insuper habere & fastidire possit. Prohibeatur autem, si quid tale affectet, fieri potentior, quam rebus vestris expediat.

Termini patrum aut sociorum loco non movendi. Deut. c. 19. & 27.

18. [3] Terminos terræ ne liceat movere, neque propriæ, neque alienæ eorum quibuscum vobis est pax: sed caveatur ne auferantur, tanquam firmus Dei calculus in sempiternum positus; quippe cum bella inde nascantur & seditiones, quod ultra terminos progredi velint avari. Neque enim à legibus transiliendis longe absunt, qui *agrorum* limites de loco suo dimovent.

Arborum vescarum fructus ante quartum annum nec Deo offerendi, nec comedendi. Lev. c. 19.

19. [4] Qui terram conseverit, si stirpes ante quatuor annos fructum ediderint, neque primitias inde libet, neque ipse *ad victum* utatur: non enim ex eis suo tempore provenerunt. naturâ autem immature conatâ neque Deo convenit neque ipsi domino uti. At quarto *anno* vindemiam omnium, quæ provenerint, metat, (tunc enim est tempestivum) collectamque in urbem Sacram ferat, & cum aliarum frugum decimis insumat, epulans cum amicis & cum pupillis & mulieribus viduis. Quinto autem anno stirpium fruges percipiendi potestatem habeat.

Simplicitas in omnibus, vita casta, & connubia paria imperantur. heterogenea etiam tam sementis faciendæ, quam brutorum copulandorum ad jugum vel ad naturam prohibita.

20. [5] Terra vitibus consita ne seminetur. ei enim satis est hanc stirpem alere, & ab aratri laboribus esse liberam. Bubus aretur terra, & aliorum animalium nullum ad idem cum eis jugum subeundum adigatur; sed & illis fiat aratrum suis convenienter generibus. Semina autem sint pura & incommista; neve bina & trina serantur. natura enim dissimilium non gaudet societate. Neque ad pecudes admittantur

τας [i] καὶ κατ' αὐτὰς ἕκαστα πράττοντες. ἀρκεῖ γὰρ ὁ Θεὸς ἡγεμὼν εἶναι. Βασιλέως δ', εἰ γένοιτο ἔρως ὑμῖν, ἔστω μὲν ἐκ [k] ὁμοφύλου· φρόνοια δ' οὕτω δικαιοσύνης καὶ τ' ἄλλης ἀρετῆς ἁπάντως ἔστω. [l] Παραχωρείτω δ' ἔκ τ' ἐξουσίας τοῖς μὲν νόμοις καὶ τῷ Θεῷ τὰ πλείονα φρονεῖν, πρασσέτω δὲ μηδὲν [m] δίχα βουλῆς καὶ τῆς τ' ἀρχιερέως καὶ τῆς τ' γερουσιαστῶν γνώμης· γάμοις τε μὴ πολλοῖς χρώμενος, μηδὲ [n] πλήθει οἰκέτων χρημάτων [o] μηδ' ἵππων, ὧν αὐτῷ προσγενομένων ὑπερφανὲς ἂν τ' νόμων ἔσοιτο. κωλυέσθω δ', εἴ τινων τι διὰ πενίαν ἔχοι, γῆν ἢ συμφέρουσαν ὑμῖν δωρεῖσθαι.

ιή. Ὅρους γῆς μὴ ἐξέστω κινεῖν, μήτε οἰκείας μήτ' ἀλλοτρίας πρὸς ἃς ἐστιν [p] ἡμῖν εἰρήνη· φυλαττέσθω δ' ὥσπερ θεοῦ ψῆφον βέβαιον εἰς αἰῶνα κειμένην ἀναιρεῖν, ὡς πολέμων ἐντεῦθεν καὶ [q] στάσεων γινομένων, ὅτι γε πλεονεκτοῦντας πρόσωθεν χωρεῖν βέλτιον τῶν ὅρων. μὴ γὰρ μακρὰν εἶναι δεῖ καὶ τοὺς νόμους ὑπερβαίνειν τοὺς τ' ὅρους μεθιστῶντας.

ιθ'. Γῆν ὁ φυτεύσας, ἐὰν ἐτῶν πεντάρων ἀν καρπὸν [r] προβάλῃ τοῖς φυτοῖς, μήτε τῷ Θεῷ ἀπαρχὰς ἐντεῦθεν ἀποφερέτω, μήτ' αὐτὸς [s] χρήσθω· ἀ γὰρ κατὰ καιρὸν [t] τοῦτον ὑπ' αὐτῶν ἐνεχθήναι. Βιασαμένης δὲ τῆς φύσεως ὥρας, μήτε τῷ Θεῷ ἁρμόζειν, μητ' αὐτῷ τῷ δεσπότῃ χρῆσθαι. τῷ δὲ τετάρτῳ [v] τευχάτω πᾶν τὸ [x] γιγνόμενον· πότε γὰρ ὥριον εἶναι· καὶ συναγαγὼν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν νομιζέτω, καὶ σὺν τῇ δεκάτῃ δὲ ἄλλα καρπὸν μετὰ τ' φίλων ὧν χαίρων ἀναλισκέτω, καὶ μετ' ὀρφανῶν καὶ χηρῶν γυναικῶν. πέμπτῳ δ' ἔτει κυρίᾳ ἔστω τὰ φυτὰ καρπᾶσθαι.

κ'. Τὴν ἀμπέλοις καταφύτου γῆν μὴ σπείρειν. ἀρκεῖ γὰρ αὐτῇ τρέφειν τὸν τὸ φυτὸν, καὶ τ' ἐξ ἀρότου πόνων ἀπηλλάχθαι. Βοσὶν ἀρούσθω τὴν γῆν, καὶ μηδὲν τ' ἑτέρων ζώων σὺν αὐτοῖς ὑπὸ ζεύγλην ἄγεσθαι· ἀλλὰ κατ' οἰκεῖα γένη καὶ εἴδη τοῖς [y] τὸ ἄροτρον. εἶναι δ' [z] καθαρὰ τὰ σπέρματα καὶ ἀνεπίμικτα· καὶ μὴ σπουδὴν καὶ τρίᾳ σπείρειν. ἀ γὰρ τῇ τ' ἀνομοίων κοινωνίᾳ χαίρειν τὴν φύσιν.

[i] Καὶ κατ' αὐτὰς.] Ita *Epiphan.* καὶ deest in *Editis.* in *Big.* & *Samb.* κ' κῆ τάξις.

[k] Ὁμοφύλου.] Ita explicat Josephus id quod Deus Deut. 17. jusserat Hebræos regem eligere ex fratribus suis, non נכרי extraneum אשר לא אחיך הוא *qui frater vester non est.* REL.

[l] Παραχωρείτω.] Παραχωρεῖν *Samb.* & *Big.* παραχωροῖν *Vat.*

[m] Δίχα δ' βουλῆς.] Talmudici penes Synedrium magnum fuisse summam rerum scribunt, ita ut rex sine illius consensu de bello gerendo aliisque rebus majoris momenti non potuerit decernere. Vide Sanhedrin. 1. 5. REL.

[n] Πλήθει.] *Big.* & *Samb.* πλήθη.

[o] Μηδ' ἵππων,] *Samb.* μηδὲ ἵππων. Subinde ὧν αὐτῷ γεγονότων *Hen.* cum *Busb.* BERN.

3. *Terminos terræ ne liceat movere,*] *Terminos patrum tuorum aut sociorum loco ne moveto. Deut. c. 19. 14. & c. 27. 17. Job c. 27. 2. Prov. c. 22. 28. & statim c. 23. 10. Sanxit insuper Romanorum secundus,* Qui terminum exaravit, ipsus & boves ejus sacri sunto. *Vide etiam leges Agrarias Licinii, Julii, Tiberii, Nervæ, Hadriani, aliorumque Imperatorum inter sententias Pauli Romani, in collationibus Rufini, & in Pandectis Justinianeis l. 47. tit 21. & adhuc diligentius apud Scriptores Gromaticos.* Terminorum avulsor, si per vim palam patraverit, rapti גזלה: sin secreto, tenetur furti גנבה. *Siphri, sive* Extravagantium Rabanicarum *fol.* 45. *d.* BERN.

[p] Ἡμῖν εἰρήνη·] *Al.* ὑμῖν.

[q] Στάσεων γινομένων,] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* στάσεως.

4. *Qui terram conseverit,*] Περὶ φυτῶν ἀκροβύστων καὶ ἀκαθάρτων *strictim agit Moyses Legislator, Lev. c. 19. 23, 24, 25. amplius Judas Primeps ejusque secla Masicla integra* Orla ערלה, & Maaser seni *c. 5. Moyses Maimonis* Iad *c. 9. 10.* περὶ δεκατῶν δώτέων, & *Cosensis ille Moyses* καθαρὰ ἐκ. *Caterum Doctor dubitantium rursus abutitur* Agricultura Nabatæa *Vaxiadæ p. 450. de fundo ac ratione hujus legis, quæ sane facilior communiorque apparet, quam ipse aut Abenesdras existimabant, aut Grotius ab illis. Primos enim fructus arborum conseratu sibi postulavit bonorum omnium Auctor & Dator, sed jam bonæ conditionis ut fas dignumque, & autumno quarto plusquam exiguos, plusquam raros: ante vero ab his tanquam præputiatis & impuris rerum abstinendum.* Quippe יצק ערלה מאוס, *Levitici Commentario parvo f. 25. b. Observabis deinde quam perite expedivit Flavius phrasin antiquam* כל פרין קדש הלולים ליהוה, πᾶς ὁ καρπὸς αὐτῶν ἅγιος αἰνετὸς τῷ κυρίῳ, *ubi ait,* καὶ συναγαγὼν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, *&c. Similiter Patres Deuteroseon,* נטע רביעי דינו להאכל בירושלם כביעשר שני. *Codice* περὶ δευτερωσέων, *& alibi Operis Misnici, &* Pesicta Zutarta, *ubi supertus.* BERN.

[r] Προβάλῃ.] Sic *Busb. Hen. Samb.* & *Vat.* προσβάλῃ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Epiphan.* βάλῃ *Bas.* & *G.*

[s] Χρήσθω·] Ita *Busb.* & *Hen.* Atticorum more. χρήσθω *Big.* & *Samb.* χρῆσθαι *Vat.* χρήσθαι *Bas.* & *G.* ut *Græcorum* nemo.

[t] Τοῦτον τῶν αὐτῶν.] *Al.* τούτων.

[v] Τευχάτω.] Ita in quinque *MSS.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.* τευχέτω *Bas. G.* & *Castal.*

[x] Γιγόμενον·] *Hen.* & *Busb.* γινόμενον. Mox *Samb. Busb.* & *Hen.* μετὰ. Dein *Hen.* & *Busb.* χηρῶν. BERN.

5. *Terra vitibus consita*] *Morum quidem simplicitatem, vitam castam, & connubia paria homines omnino docet Maximus, ubi heterogenea negat tam sementis faciendæ, quam brutorum copulandorum ad jugum vel ad naturam. Vetat autem vehementer confusa ista Lev. c. 19. 19. Deut. c. 22. 9, 10. & 2 Cor. 6. 14. & Israeli & Noachidis, quod est, toti generi nostro,* Pesictæ minoris *f. 25. a. Hæc porro decreta laste explicant, terroreque undequadraginta inculcant Scholæ Pharisaicæ ad Masiclam* Cilaim, *& ab illis Maimonides suo in* Iad *titulo eodem, &* Samag *Interdicto* 181. *& R. Levis in Catecheli capitibus* 249, 250, 568, *&* 571. *ubi* גל חכם לב מורה יקח מוסר שלא למנורת שני אנשים לעולם נרבני נמן הדברים שיהיו רחוקים כשביעים ומשונים בהנהגתם ככו צריך ורשע quo plane modo *super idem interdictum fecerat sanctissimus Paulus,* μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις. τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ· τίς δὲ συμφώνησις χριστῷ πρὸς βελίαλ. *Adde his* Maccot *c.* 3. Baba mesia *f.* 91. *&* Cholin *f.* 115, 116. *& Commentaria magna Pentateuchi Hebraici f.* 236, 269, 297. *Procopium ad Deuteron. & Philonem p.* 712. *ubi impuritatem & naturam imbecillem asino objicit, ne cum bove jugum unum jubeat: quod & Rabini veteres & Abenesdras dudum animadverterunt. Repetit etiam hac causa Maimonides* Rustica *Vaxiadæ, & odio Chaldaismi contendit temere in Terra sancta vitium ordines frumento omni liberari.* Mores enim veteris fuit, *ait Auctor Agriculturæ Nabatææ, conserere cum vitibus juxta hordeum, vindemiæ felicioris causa, p.* 451, *&* 504. *Verum hæc procul à Moyse.* BERN.

[y] Τὸ ἄροτρον.] Sic *Big.* & *Vat.* in *reliquis* τ' ἄροτρον. HUDS. Lege τ' ἄροτρον COCC.

[z] Καθαρὰ] Ita habemus in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καθαρώτατα ἀνέμικτα.

σιν. μὴ ἢ κτλώσιν ἐπάγῃ ὅσοι μὴ συγγλῳ. δέ⊖ γὰ ἐκ τύτ μὴ ἀφεθῇ ϗ μέχρι τ [a] ἀνθρώπων ἡ πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἀπιμία, τλὼ ἀρχλὼ ἀπὸ τ πρὶ τὰ μικρὰ ϗ τὰ φαῦλα πρότερον λαβόσα. δεῖ ἢ μηδὲν εἶναι τοιῦτον συγκεχωρημένον, ἐξ ἧ κ᾽ μίμησιν βλαβερόπ τις τ κ᾽ τλὼ πολιτείαν ἔσοιτ. [b] ἀλλ᾽ ὡς ὁ πρὶ τῶν τυχόντων ἀμελεῖτ τοῖς νόμοις εἰδόσι προνοεῖσθ ἕ κατ᾽ αὐτὸς ἀμέμπτ.

καὶ. Ἀμῶντας ἢ ϗ σιναιροῦντας τὰ θέρη, μὴ καλαμᾶσ. [c] καταλιπεῖν δέ τινα ϗ τῶν θραυσμάτων τοῖς βίᾳ πανίζουσιν, [d] ἔρημον εἶναι ϗ εὕρημα πρὸς ἀφελροφλί. ὁμοίως ἢ ϗ τ τρύγης ἀπολιπεῖν τὰς ὀπιφυλλίδας τοῖς πένησι. [e] ϗ τῶν ἐλαίων παρεῖναί τι ἕ καρπᾶ πρὸς συλλογλὼ τοῖς ἐξ ἰδίων οὐκ ἔχουσι μεταλαβεῖν. ὁ τοσαύτη [f] γὰ ἂν ἐκ τ ἐπ᾽ ἀκριβὲς αὐτῶν συλλογῆς εὐπορία τοῖς δεσπόταις γίνοιτ, ὅση χάρις ἐκ τῶν δεομένων ἔλθοι· τό τε θεῖον τλὼ γλῶ [g] προθυμοτέραν εἰς τλὼ ἐκλροφλὼ τῶν καρπῶν [h] ἀπεργάσετ), μὴ ἕ καθ᾽ αὐτὸς προνοημένων λυσιτελᾶς, [i] ἀλλὰ ϗ τ τῶν ἄλλων ἀφετροφῆς λόγον ἐχόντων. μηδὲ βοῶν, ὁπότε τρίβοιεν τὰς στάχυας, ἀποδεῖν τὰ σώματα ὑπὸ τ [k] ἄλω⊖. ὁ γὰ εἶναι δίκαιον εἴργειν τὰς συνεργασαμένας τᾶ καρπᾶ, ϗ πρὶ τλὼ γίνεσιν αὐτᾶ πονήσασας. [l] μηδὲ ὁπώρας ἀκμαζούσης κωλύειν ἅπτεσθ τὰς ὁδῷ βαδίζοντας· ἀλλ᾽ ὡς ἐξ οἰκείων αὐτοῖς ὑπηρεσίαν [m] ἐμπίπλασθ, κἂν ἐγχώριοι τυγχάνωσι κἂν ξένοι, χαίροντας ὑπὲ τῷ [n] παρέχειν αὐτοῖς τῶν ὡρείων μεταλαμβάνειν. [o] ὑπιφέρεσθ δ᾽ αὐτοῖς μηδὲν ἐξέτω. μηδὲ τρυγῶντες [p] ὧν εἰς τὰς λινὰς κομίζεσιν εἰργάτωσαν τὰς ὑπαυλιάζοντας [q] ἐπιτρέπειν. ἄδικον γὰ ἀγαθῶν, ἃ ϗ βούλησιν Θεᾶ [r] παρῆλθον εἰς τ βίον, φθονεῖν τοῖς ὑπηρετοῦσιν. μὴ ἢ κτλώσιν ἐπάγῃ ὅσοι μὴ συγγλῳ. δέ⊖ γὰ ἐκ τύτ μὴ ἀφεθῇ ϗ μέχρι τ [a] ἀνθρώπων ἡ πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἀπιμία, τλὼ ἀρχλὼ ἀπὸ τ πρὶ τὰ μικρὰ ϗ τὰ φαῦλα πρότερον λαβόσα. δεῖ ἢ μηδὲν εἶναι τοιῦτον συγκεχωρημένον, ἐξ ἧ κ᾽ μίμησιν βλαβερόπ τις τ κ᾽ τλὼ πολιτείαν ἔσοιτ. [b] ἀλλ᾽ ὡς ὁ πρὶ τῶν τυχόντων ἀμελεῖτ τοῖς νόμοις εἰδόσι προνοεῖσθ ἕ κατ᾽ αὐτὸς ἀμέμπτ.

καὶ. Ἀμῶντας ἢ ϗ σιναιροῦντας τὰ θέρη, μὴ καλαμᾶσ. [c] καταλιπεῖν δέ τινα ϗ τῶν θραυσμάτων τοῖς βίᾳ πανίζουσιν, [d] ἔρημον εἶναι ϗ εὕρημα πρὸς ἀφελροφλί. ὁμοίως ἢ ϗ τ τρύγης ἀπολιπεῖν τὰς ὀπιφυλλίδας τοῖς πένησι. [e] ϗ τῶν ἐλαίων παρεῖναί τι ἕ καρπᾶ πρὸς συλλογλὼ τοῖς ἐξ ἰδίων οὐκ ἔχουσι μεταλαβεῖν. ὁ τοσαύτη [f] γὰ ἂν ἐκ τ ἐπ᾽ ἀκριβὲς αὐτῶν συλλογῆς εὐπορία τοῖς δεσπόταις γίνοιτ, ὅση χάρις ἐκ τῶν δεομένων ἔλθοι· τό τε θεῖον τλὼ γλῶ [g] προθυμοτέραν εἰς τλὼ ἐκλροφλὼ τῶν καρπῶν [h] ἀπεργάσετ), μὴ ἕ καθ᾽ αὐτὸς προνοημένων λυσιτελᾶς, [i] ἀλλὰ ϗ τ τῶν ἄλλων ἀφετροφῆς λόγον ἐχόντων. μηδὲ βοῶν, ὁπότε τρίβοιεν τὰς στάχυας, ἀποδεῖν τὰ σώματα ὑπὸ τ [k] ἄλω⊖. ὁ γὰ εἶναι δίκαιον εἴργειν τὰς συνεργασαμένας τᾶ καρπᾶ, ϗ πρὶ τλὼ γίνεσιν αὐτᾶ πονήσασας. [l] μηδὲ ὁπώρας ἀκμαζούσης κωλύειν ἅπτεσθ τὰς ὁδῷ βαδίζοντας· ἀλλ᾽ ὡς ἐξ οἰκείων αὐτοῖς ὑπηρεσίαν [m] ἐμπίπλασθ, κἂν ἐγχώριοι τυγχάνωσι κἂν ξένοι, χαίροντας ὑπὲ τῷ [n] παρέχειν αὐτοῖς τῶν ὡρείων μεταλαμβάνειν. [o] ὑπιφέρεσθ δ᾽ αὐτοῖς μηδὲν ἐξέτω. μηδὲ τρυγῶντες [p] ὧν εἰς τὰς λινὰς κομίζεσιν εἰργάτωσαν τὰς ὑπαυλιάζοντας [q] ἐπιτρέπειν. ἄδικον γὰ ἀγαθῶν, ἃ ϗ βούλησιν Θεᾶ [r] παρῆλθον εἰς τ βίον, φθονεῖν τοῖς ὑπηρετοῦσιν.

quæ non ſint generis ejuſdem. nam ex eo metus, ne cognatorum dehoneſtamentum etiam ad homines uſque tranſeat, ſumpto ante principio ab iis quæ levia habentur & parva. Oportet autem nihil ejuſmodi eſſe conceſſum, ex quo aliqua rerum in republica mutatio conſequatur imitatione expreſſa. quapropter & leges vulgaria non negligunt, ſcientes providendum eſſe ut nihil in eis poſſit reprehendi.

21. * Metentes autem & demeſſa colligentes ne ſpicilegium faciant: ſed & nonnullos victu egentibus relinquant manipulos, ut qui inſperato proſint & ad alimoniam inveniantur. Similiter etiam de vindemia pauperibus relinquantur racemuli; & olearum frugum nonnihil prætermittatur, ut ab iis colligatur qui de ſuis quæ percipiant non habent. non enim ex accurata in iis colligendis diligentia tantum commodi paritur dominis; quantum gratiæ, *modo hoc non fiat*, ex egentibus veniet: & Deus terram ad fructus alendos alacriorem efficiet, ſi non ſuæ *tantum* utilitati proſpexerint, ſed etiam alimenti aliorum rationem habuerint. Neque boum in area triturantium ora obligentur. non enim æquum eſt eos à fructu arcere qui una laborarunt, ejuſque in procreationem ſeſe delaſſarunt. Neque viatores fructus maturos guſtare prohibeantur, ſed permittatur eis tanquam ſuis expleri, ſive indigenæ ſint ſive peregrini; gaudentes quod illis concedere poſſint de fructibus maturis participare. nihil autem eis liceat aſportare. Neque vindemiantes obvios iis veſci prohibeant, quæ in torcularia deferunt. iniquum enim eſt bona, quæ ex voluntate Dei ad victum provenerunt, iis invidere, qui frui deſiderant eorum tem-

Spicas & manipulos facta meſſe forte relictos, ut & vineæ olivetique reliquias decidua, pauperibus cedere. *Deut. 24.*

Boum ſpicas terentium ora non ligan da. Deut. 25. 1 Cor. 9.

Viatores à fructibus guſtandis non arcendi. Deut. 23.

---

a Ἀνθρώπων] *Al.* ἀνθρωπείων & ἀνθρωπίων.

b Ἀλλ᾽ ὡς] Excuſum bis fuit ἀλλ᾽ ὡς ὁ πρὶ τ τυχόντων μέλει. *Big.* & *Epiph.* ἀλλ᾽ ὡς ὁ πρὶ τ τυχ. ἀμελεῖτ. *Samb.* ἀλλ᾽ ὡς ὅτε πρὶ τ τυχ. ἀμελεῖτ. Vel leges ἀλλ᾽ ὡς ὡῶ πρὶ τ τ. μελ. BERN. Ita *Big.* & *Epiphan.* nec aliter *Samb.* & *Vat.* niſi quod in uno ὅτε reperiatur pro ὁ, & in altero ὁδέ. excuſum bis fuit, ἀλλ᾽ ὡς ὁ πρὶ τ τυχόντων μέλῃ τοῖς ν. Eſt qui conjicit, ἀλλ᾽ ὡς ἂν πρὶ τ τυχόντων μέλῃ τοῖς ν.

* *Metentes autem*] *Imperantur porro huic populo opera miſericordiæ & officia humana, ut ſunt iſthæc. Primo. Præter agrorum angulos, quos Phariſæi minus valere nolunt parte meſſis ſexageſima Maſiciæ* Pea *c.* 1. §. 2. *Spicas atque manipulos facta meſſe forte relictos,* πῶα ϗ λίκιθ ϗ γόμες, *pauperibus cedere. His etiam largiri vineæ olivetique reliquias,* γαλελῶτ, *quæ ſunt decidua, vindemiatoris oblivia, & rhagologia:* ϗ φέρεθ, ἐπιφυλλίδας δηλονότι *Joſepho, Aquilæ & nonnunquam Interpr.* LXX. *vel his* ϗ ῥᾶγας *ſeu* ῥάγας, *ut legerat Philo abs eiſdem Interpretibus, p.* 703. *Vide jam cætera codicis* מאורת, *Maimonidis capita quinque priora de* Jure pauperum, ματιακὼτ γαπείμ. *Bene enim convenit inter Joſephum & Patres διάτεξώσιν tam de crimine quam de pœna,* Maccot. *c.* 3. §. 9, 10, 11. *Plectebatur adeo* בן הכורת *maſtigia, quicunque his talibus contraria fecerat, duræ Ægypti ſatis immemor, tredecim ictibus triplicis ſcuticæ, quod eſt huic Hiſtorico & Divino Paulo* πληγαῖς τεσσαρακονθᾶ μίαν, *aut verbis Phariſæorum* מלקין אותו ארבעים חסר אחת שנ" במספר ארבעים מנין שהוא סמוך לארבעים. אין אומרים אותו אלא נכנורת, *Deut. c.* 25. 3. *Maſicta* Maccot *c.* 3. §. 10, 11. & *T. Bab.* Synh. *f.* 10. & Maccot *f.* 22, 23. & *Maimon.* הראיורת להשתלש Synh. *c.* 16. *magno opere, & Uzielides ad Deut. c.* 25. 3. *Secundo. Bovem* (ὃ κτὴν⊖ ὁλῶν Baba cama *c.* 5. §. 7.) *triturantem fiſcella non capiſtrari, Deut. c.* 25. 4. 1 Cor. *c.* 9. 9. & 1 *Tim. c.* 5. 18. *Philo p.* 711, 712. *Talmudici* Iebamot *f.* 4, 43. & Meſia *f* 88, 90, 91, 92. & *præcipue Miſna* Meſia *c.* 7. §. 2. *Maimonides cum illic, tum c.* 13. §. 2. *grandioris corporis de* Conducto שכירות, & Turim *titulis* 337, 338. *Adde veterem Commentarium* Siphra *f.* 252. *c. T. Bab.* Meila *f.* 13. *a.* & *Bartenorium ad ſecundam διάτεξιν capitis* VII. Meſia. *Unde profecto conſtat à Gamaliele aliiſque iſtius ævi Scholaſticis edoctum beatum Paulum hoc Axioma, mite quidem & Moſaicum, à brutis operis ad humanas, ad ſacras tranſtuliſſe.* Τὸ μὲ γὰ τ ἀναγωγῆς ϗ αὐτὸ ἦ τὸ πρόχειρον, φησὶς; *quod ait Theodoretus ὁ ζυζηνὸς. Flagitioſa tamen eſt interpretatio Lazari Azariadæ Gemara* Iebamot *f.* 4. 1. & *Uzielidæ Paraphraſtæ ad Moyſis Deuteronomion. Quinvero in Iſraelitas* ἀγριπαίζοντας, *ſordidos ita & crudeles, ut ora induſtriis beſtiarum obſtruerent fallerentque, flagro undequadrageſimo, acerba quidem, ſervili & condigna infamia, eſt ſævitum: quam etiam in cauſa Regia Grotius Seldenuſque, ut abſurdum parit abſurda, contra Moyſen Moyſiſque Succeſſores, & contra humani generis ſenſum permittunt. Tertio. Autumni tempore pomis ac uvis non prohiberi viatorem, neque æſtate vulſis ſpicis,* קטפרא מלילות, *quantum modo apud fundum tuum eſſe volet. Deut. c.* 23. 24, 25. Baba meſia *c.* 7. §. 1, &c. Talm. Jeroſ. *f.* 11. *b.* T. Bab. *f.* 87, &c. & *in* Iad *Maimonidis c.* 12. περὶ μισθώσεως. *Namque Moyſis ſui indulgentiam.* כי תבא בכרם ובקמת רעך. *Onceloſus, Uzielides, & omnis Schola Talmudica præſertim intepretantur* ארי תתגרו וגו, Conductus ſi fueris vindemiatum, ſive meſſum. *Liberalius tamen idem ſæpe exponit Mattathiades, & in Evangelio ſuo ὁ εὐλογητός.* BERN.

c Καταλιπεῖν] Jam *Hen.* & *Busb.* καταλείπειν, & mox ἀπολείπειν BERN.

d Ἔρημον εἶναι ϗ εὕρημα] Ἔρημον εἶναι τοῖς πρὸς ἀφετροφὴν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* ἐρημ. εἰ. τούτοις ἀφὲ προφῶ. *Samb.* HUDS. pro iis habet MS. τούτοις, ſic ut εὕρημα gloſſa ſit vocis ἔρημον. REL.

e Καὶ τ ἐλαίων] Sic in quinque *MSS.* in *Editis* ϗ ἐλαιώνων. HUDS. Deut. 24. 20 confer codicem Pea VII. 1. REL.

f Γὰρ ἂν ἐκ τ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Baſ. G. Aliiſque* γὰ ἐκ.

g Προθυμοτέραν] Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in reliquis προθυμέτερον, non male.

h Ἀπεργάσετ),] Ita ex *MSS.* in *Baſ.* & *G.* ἀπεργάσετ).

i Ἀλλὰ ϗ] *Al.* ἀλλὰ ϗ τ ἄλλ.

k Ἁλῳ⊖.] *Al.* ἄλῳ⊖. in *Vat.* ἅλω, *Atticorum* ritu.

l Μηδὲ ὁπώρας] Prima denſa libri noſtri ſcripti aut impreſſi typis, tanquam ab ἐπαύω & ὀπάζομαι, *tempus cum fructibus ſuis, quod horam*, i. e. *meſſem frumentumque ſectum lectum continuo excipit.* Idem μεθόπωρον appellatur Didymo, Heſychio, aliiſque Criticorum non veteriſſimorum. Hujus autem Judæi totiuſque nationis hoſtis Apion, & Grammatici plerique lenius efferunt ὀπώρας, ἀπὸ τ ὀπᾶ ſine ſenſu bono hoc vocabulum arceſcentes. Dicerent potius ἡ τ ὄπι⊖ ἤτοι τ τρυγητς ὥρα, ſive τὸ ὀπίτω τ ὥρας, *quod æſtatem ſequitur.* Recte Euſtathius ὁπώρα ἡ μὴ τὸ θερ⊖ ὥρα, à Poëta ſuo edoctus, ϗ φασ᾽ ἐλθόσας ἐς θέρ⊖ ἢ ἐς ὁπώρην. Diſtinctius etiam Didymus, ὁπώρα καλεῖ ὁ μεταξὺ θέρους ϗ φθινοπώρου καιρός. BERN. Alii lenius, ὁπώραν, efferunt.

m Ἐμπίπλασθ,] *Big.* & *Samb* manu altera ἐμπιμπλασθ, altera ἐμπιμπλᾶσθ. *Baſ.* & *Gen.* ambabus utrique ἐμπιπλᾶσθ, ut vel tono agnoſcat originem primam à circumflexo πλάω. Bene mox *Samb.* ἐνδαχεῖν. BERN. Ita edidit *Bernardus.* ἐμπίπλασθ *Big.* & *Samb.* ἐμπιμπλᾶσθ *Baſ.* & *G.*

n Παρέχειν] Παραχεῖν *Samb.*

o Ἐπιφέρεσθ] Epiphanius, *Portare vero nihil eis liceat. Baſ.* & *Gen.* pariter ἐπιφέρεσθ δ᾽ αὐτοῖς ἐξέτω, *at ſecum inſuper ferre quicquam illis haud liceat.* Quod eſt phraſi obvia *Big.* & *Samb.* ἀποφέρεσθ δ᾽ αὐτοῖς μηδὲν ἐξέτω, *inde tamen nihil iſtis ſecum auferunto.* BERN.

p Ὧν εἰς] Ὧν ἂν εἰς τὰς λινὰς κομίζωσιν *Big. Samb.* & *Vat.*

q Ἐπιτρέπειν.] *Hen.* ἐπιδιδόναι puta pro ἐπιγέλειν. BERN. Forte ἀπειθεῖν. COCC.

r Παρῆλθον] Παρῆλθεν *Samb.*

tempestivitate, & vigente & abire properante, prout Deo visum fuerit. Quinetiam si qui præ verecundia attingere dubitent, ut capiant hortentur, Israëlitas quidem ut socios & propter cognationem *rerum suarum* dominos; homines vero, qui alicunde advenerint, obsecrantes ut iis *munusculis* uti velint hospitalibus, quæ Deus ipsis tempestive præbuerit. non enim *sibi* impendio esse putandum est, quæ quis ex benignitate capere alteri permittit, Deo bonorum copiam suppeditante non solum ad fruendum, sed etiam ad liberaliter dandum, volenteque & aliis hoc modo suam erga populum Israëliticum benevolentiam & felicitatis suppeditationem innotescere, dum etiam cum illis ea communicent quæ ipsis abunde supersunt. Qui vero contra hæc fecerit, plagis undequadragenis à publico fustuario acceptis, pœnam hanc fœdissimam liber perpetiatur; quod lucro serviendo dignitatem *suam* læserit. vobis enim pulchrum *erit*, calamitates in Ægypto & per solitudinem expertis, eorum curam gerere qui in similibus versantur; & opum abundantiam ex misericordia Dei providentiæ adeptis, hanc eandem egentibus ex simili sensu impertiri.

Decuma tertia viduis & orphanis dividenda. Deut. 26.

22. *Præter duas decimas, quas quotannis sol-

μῶσιν αὐτῶν μεταλαμβάνειν· τ ὥρας ἐν ἀκμῇ τε ἔσης κ) ἀπολύσης ἀπελθεῖν, ὡς τῷ Θεῷ κεχαρισμένον ἂν εἰη. κἂν ὑπ' αἰσχύνης τινὰς ὀκνοῦντας ἄψασθαι, λαβεῖν [s] παρακαλείτωσαν, ἐντὸς μὲν Ισραηλίτας, ὡς ἡνιωχῆς κ) δεσπότας διὰ τὴν [t] συγγένειαν· ἀφιγμένους δ' ἀλλαχόθεν ἀνθρώπους [v] ξενίων τυχεῖν ἀξιοῦντας, ὧν ὁ Θεὸς [x] καθ' ὥραν αὐτοῖς παρέσχεν. ἀναλώματα γὰρ οὐχ ἡγητέον, ὅσα τις κ) χρηστότητα [y] παρέχων ἀνθρώπῳ λαμβάνειν· ἔστι Θεοῦ τὴν ἀφθονίαν τ ἀγαθῶν χορηγοῦντος, [z] οὐκ ἐπὶ τὸ καρπᾶσθαι μόνον, ἀλλὰ κ) τὸ διδόναι φιλοτίμως, κ) βουλομένῳ τῷ τρόπῳ τοῦτο τὴν ἰδίαν [a] φέρει τ τῶν Ισραηλιτῶν λαὸν εὔνοιαν κ) τὴν χορηγίαν τ εὐδαιμονίας κ) τοῖς ἄλλοις ἐμφανίζεσθαι, οὐκ πολλοῦ γε φειόντος αὐτοῖς κἀκείνοις μεταδιδόναι. ὁ γὰρ ταῦτα ποιήσας, φησὶν [b] μιᾷ λιπόσας πασαφάκην τῷ δημοσίῳ σκύτει λαῶν, τιμωρίαν παύτην αἰρήσεται ἐλεύθερος ὑπομενέτω· ὅτι τῷ κέρδει δουλεύσας ὕβρισε τὸ ἀξίωμα. καλῶς γὰρ ὑμῖν ἕξει, πεπειραμένοις ἐν Αἰγύπτῳ συμφορῶν κ) τῆς τὴν ἐρημίαν, πένητος τ ἐν τοῖς ἰδίοις ὑπαρχόντων ποιεῖσθαι· κ) τυχόντας ἀπορίας ἐξ ἐλέους [c] κ) πένητος τοῦ Θεοῦ, τῷ αὐτῷ παύτῳ [d] ἐξ ὁμοίου πάθους ἀπομείζειν τοῖς δεομένοις.

κϐ'. [e] Τοῖς δὲ δεκάταις δυσὶν, ἃς ἔτος ἑκάστου πρὸ

---

s Παρακαλείτωσαν] Ita *Basil. G. Hen. Busb.* & *Vat.* Verum παρακαλῶσι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Samb.* per ectasin *Atticam* pro παρακαλοῖεν. BERN. & HUDS.

t Συγγένειαν] *Big* & *Samb.* συγγένειαν. *Basil.* & *Gen.* præter consuetudinem συγγενείαν. Hoc quidem pro συγγοίαν, aut pro συγχωρίαν voculatione Attica. BERN.

v Ξενίων τυχεῖν] Ξενίας τυγχάνειν ἀξιοῦντας *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ξενίων τυχεῖν ἀξιοῦντας *Vat.*

x Καθ' ὥραν] Καθοσῶν legerat *Epiphan.*

y Παρέχων] Παρεῖχεν ἀνθρώποις Idem. παρέχειν ἀνθρώποις *Hen.* & *Busb.* παρέχειν ἀνθρώπων *Vat.*

z Οὐκ ἐπὶ τὸ] Οὐκ ἐπὶ τὸ [τῷ *Big.*] καρπᾶσθαι μόνοις, ἀλλὰ κ) τὸ [τῷ *Big.* & *Coll. Voss.*] τοῖς ἄλλοις μεταδιδόναι [διδόναι *Vat.*] φιλοτίμως *Big. Samb.* & *Vat.*

a Περὶ τ τ'] Περὶ τ ἰσραηλιτῶν λαὸν *Big.* & manu altera *Samb.* & inter Latinos codex *Lipsiensis.* περὶ τ ἰσραηλίτων λαὸν, *Samb.* manu altera, & quasi ἐκθείσεις *Epiphanius.* Mox κρίσεως μεταδιδόναι, typis *Genevæ.* BERN.

b Μιᾷ λιπόσας] Μὴ λειπόσας *Samb.* corrupte, ut satis demonstrant cætera exemplaria Græca, Latina plane omnia, utque §. κβ'. hujus capitis adnotat clarissimus *Bosius.* Jam *Hen.* & *Busb.* ὁ π. τ. ποιῶν, πληγὰς μιᾶς λειπούσης τεσσ. τ. δ. σκύτει λαμβάνων. BERN. In V. T. præcipiuntur 40 dari, uti nostri id explicare solent: at Judæi 39. & ita Paulus quoque fatetur se 39. accepisse. REL.

c Καὶ θεοσεβείας θεοῦ,] Ita *MSS.* in *Editis* deest καί. HUDS. Forte ἐξ ἐλέους κ) θεοσεβείας. Vet. *Ex misericordia & providentia Dei.* COCC.

d Ἐξ ὁμοίου πάθους] Ἐξ ὁμοιοπαθοῦς *Vat.*

e Τοῖς δὲ δεκάταις] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῖς δεκάταις ταῖς δ. *Basil.* & G.

* *Præter duas decimas,*] *Sumebant equidem de proprio Patres familias Judaïcas, aut Proselyti, per Palæstinas Syriasque, aut si vellent Samaritæ,* & נכרים, *quod est, Gentiles & Christiani, Masiclis* Trumot *c.* 1. 1, 3. *c.* 3. 4, 9. & *c.* 4. 4. Biccurim *c.* 1. 2, 4, 5, 11. Challa *c.* 4. 11. & Talm. Jerof. *f.* 64. *b.* Iad *Maim. f.* 443. *Primo* Primitias, בכורים *βικκυρίμ*, πρωτογονήματα *Interpr.* LXX. ἀπαρχὰς *Josepho*, Primitiva & Primitias *B. Hieronymo aliisque innumeris, qualia* θαλύσια *vocavit Mæonides* ιλ. ϊ. 530. *frumenti fructumque suorum* τὸ πρῶτον γιόμενον, *scirpo* בגבי *ante signatum* Biccurim *c.* 3. 1. *nimirum ex his septem, tritico, hordeo, uvis, ficubus, malis Punicis, olivis, & dactylis, tot dapibus Palæstinæ Deut. c.* 8. 8. & *Misna* Bicc. *c.* 1. 3, 10. *unde Talm. Jerof. f.* 64. *b.* פירות האילן בכלל פירות תארמיה & *f.* 65. *c.* כי אלו מן המובחר, *partem bonam* & θέσις κ) τ ὀπώρας, *indeterminatam quidem Misna* Pex *c.* 1. 1. & Bicc. *c.* 2. 3. *aut sexagesimam ex Gemara, ut munus parcissimum, easque ad Jerosolyma lento itinere magna cum pompa & lætitia, præeuntibus tibicine, cophinis & bove* ἐλαιοστέφῳ & χρυσοκεράτι, & *ad quamque stationum centies decantato* לי שכחתי באמרים ℣. 122. *comportabant, apud Ædem Dei* במקום βακχακὰμ, *tempore aliquo inter festa Pentecostes & Encæniorum, quod est, nec ante oblatum Gomer, nec post Autumnum, rite agitandas & offerendas. Sedulo autem de his primitivis Sapientes Judæorum Masiclis* Biccurim, Pea, & Challa, & *Apophthegmatum Legalium Collector tit.* συνωνύμων *sui* Iad *f.* 442. & *mille alii Concisionis Rabinicæ: præcipue vero sacrorum rituum Auctor Exodi c.* 23. *c.* 34. & *c.* 35. *Deut. c.* 26. *Lev. c.* 23. & *Num c.* 15. *Secundo. Dein separabant de* πρωτοκαθεδρίαις, & *de frugibus conditionis melioris,* (Trumot c. 24. מן היפה) & *quidem usu jam dignis & apparatis, apud Deuterotas* כן הנגכרים *&* τετελειωμένων, *aut locutione Mosaïca* כלאתך ורגין *Ex. c.* 22. 29. *i. e. è farre post trituram coacervato, similiterque de aliarum frugum cumulis, & ex uvarum olivarumque pressarum lacrymis seu fluore, perite adeo verterunt oi ἑ. τὰς ἀπαρχὰς αλωνῶν κ) ληνῶν τε κ) ἐλαιῶν: tradebantque heri Sacerdotibus, qui collectum venerant, ex jure Divino Deut. c.* 18. 4. *Ex. c.* 12. 29. *Num. c.* 18. 12. *Moysi & Deuterotis* התרומה תגרולה *τῷ τρύμῃ, sive his* התרומה *τῷ τρύμῃ τῷ μεγάλῃ, LXX. Interpr. modo* τὸ ἀφαίρεμα, *modo τῷ ἀπαρχῇ; Onceloso, Jonathani, & plerisque Masorethis* תרומת הגורן *&* הפרשה *το ἀφόρισμα, aliis τῶν ἐξαιρέσεων, quæ etiam secuit aream torcularis, sed & velleris partem non minorem sexagesima vel pro oculo malo & avarissimo. Is enim modus Ezechieli vati notatus c.* 45. 13. זאת התרומה אשר תריכו ששית האיפה מכחר *החטים וששית האיפה מכחר השעורים, LXX. Int. αὕτη ἡ ἀπαρχὴ ἣν ἀφορίσεις, ἑκτὸν μέτρου (Jonathani pariter* מכחר שתא*) κόρον ἐκ τῶν γομορ (leges χόμορ) ἐκ πυροῦ, κ) τὸ ἕκτον ἐκ τῶν κριθῶν (i. e. ſ. μέτρου ἀπὸ τῶν χομορ) τ ἐρεβίνθων. B. Hieronymus,* Et hæ sunt primitiæ quas tolletis, sextam partem Ephi de coro frumenti, & sextam partem Ephi de coro hordei. *Doctissimus Presbyter* Trumot *Primitias ad sacrum κείμηλιον interpretatur, quod vides,* & *distinctius in Commentario Primitiva: imo aliquando sanctissimus Moyses eadem ἀφαιρέματα nuncupavit* ראשית *ἠνίκ, τὰς ἀπαρχάς; unde magna confusio apud Scriptores Christianos Judæosque de Primitiis. Inde etiam indulgentia Scribarum antiquorum, siquis ante* Biccurim *de cado acervoque suo forte* Trumam *demserit: quandoquidem in Lege ἀφαίρεμα & ἀπαρχὴ* תרומה *&* ראשית *nuncupetur tam grandis* Truma *Deut. c.* 18. 14. & *Ex. c.* 25. 2. *quam* Biccurim *πρωτόλεια, seu Primitiæ proprie dictæ Deut. c.* 26. 2. & *Deut. c.* 12. 17. *Nam* Biccurim, *non* Trumas *ad Solymas deportare imperatum Israelitis, post Aquilam adnotat Auctor* Siphra *f.* 42. *idemque Compilator* Siphre. *Videamus autem quid de hac re Tiberienses docuerant olim nostrum Hieronymum,* Δεκάδαι *i. e.* decimam partem omnium frugum [מעשר ראשון *Pharisæis, Trumot. c.* 3. 6. Ita in genere quicquid in cibum mortalium è tellure creverit, decimatur. *inquiunt Antecessores initio Masiclæ* כל שהוא אוכל ונשכר וגדולין מן הארץ חייב במעשרות *περὶ δεκατῶν,*] Leviticæ tribui populus ex lege debebat. Rursus ex ipsis decimis, Levitæ, hoc est, inferior ministrorum gradus, decimas dabat Sacerdotibus, & hæc est quæ appellatur δευτερόδεκάτη. *Locutione quidem Talmudica* מעשר המעשר Maaser hamaaser, *seu* δεκαδεκάτη, *seu centesima; necnon* תרומת מעשר Trumat maaser, τ δεκάτης τὸ ἀφαίρεμα. Erant quoque & aliæ decimæ (מעשר שני) quas unusquisque de populo Israel in suis horreis separabant, ut comederet eas, cum iret ad Templum, in urbe Jerusalem & in vestibulo Templi, & Sacerdotes & Levitas invitaret ad convivia. Erant autem & aliæ decimæ, quas pauperibus recondebant, quæ Græco sermone appellantur πτωχοδέκατα. *Quod est phrasi Misnica* נעני מעשר, Trumot *c.* 9. 3. & *passim.* Atvero Primitiva quæ de frugibus offerebant, non erant speciali numero definita, [*Ita de* Biccurim *illustrissimus Judas primis verbis Masiclæ* Pea, Modum & mensuram certam (שיעור) non habent Angulus pauperum, Primitiæ בכורים, Oblatio Regalim, Eleemosyna, aut νομοδιδασκαλία. *Pariterque de* Trumot *c.* 1. 7. אין תורמין לא בכרה ולא במשקל ולא במנין וגו' *vel ut Rabini solent dicere* באכר לא בכרה.] sed offerentium arbitrio derelicta. Traditionemque accepimus Hebræorum, non Lege præceptam, sed Magistrorum (חכמים) arbitrio inolitam: qui plurimum, quadragesimam partem dabat Sacerdotibus: qui minimum, sexagesimam: inter quadragesimam & sexagesimam licebat offerri quodcunque voluisset. [*Hæc sane discipuli sui gratia ex Judæ Syntagmate Misnico transtulerat Doctor Tiberiensis Trumot c.* 4. 3. עין יפה אחד מארבעים בית שמאי אומרים משלשים

τὸν πλεῖν, τὴν μὲν τοῖς Λευίταις, τὴν δ' ἑτέραν τοῖς vere præcepi, alteram quidem Levitis, alteram vero

משלשים והבנינית מהמשים והרביעה משמים Avara manus tollit Trumæ nomine τὸ ἑξηκοστὸν, modica τὸ πεντηκοστὸν, ſed liberalis τὸ τεσσαρακοστὸν: aut ex placito Sammaiſtarum τὸ τεσσαρακοστὸν.] Quod igitur in Pentateucho dubium relictum eſt, hic ſpecialiter definitur propter Sacerdotum avaritiam, ne amplius à populo exigant in primitiis deferendis, id eſt, ut ſexageſimam partem offerant eorum quæ gignuntur à terra. Si enim Corus, qui Hebraice appellatur Homer, & LXX. dicitur Gomor, triginta habet modios; Epha quoque & Batus decima pars eſt Cori; præcipiturque, ut ſexta pars tam Ephæ quam Bati detur Sacerdotibus in primitiis offerendis, quæ de tribus Modiis dimidium faciunt Modium: perſpicue ſupputatur ſexageſimam partem primitiarum Sacerdotes accipere debere. *Talia Hieronymus, talia & Salomo Jarchius ad idem Vaticinium. Caterum de primitiis vellerum, ſpecie ἀγνίζουσι* הגז ראשית *accuratiſſime agunt Patres* Cholin *toto capite* XI. *& poſt illos Gemarici f.* 139, *& c. T. Bab. & ab illis Maimon. f.* 445. *a.* Iad. *Flagellabat autem hoc tributum ovile vel quinque bidentum Palæſtinarum, (ſive exterarum τὴν τῶν δώτειραν, refragantibus licet Joſe Elæo, & ex recentioribus Maimonide,) velleris cujuſque Selaim quinque Judaicis, aut decem Selaim Galileis, quæ exæquant viginti zuza Judaica, Cholin c.* 11. *& Trumot c.* 10. 8. *vel ut Babylonii adnotant f.* 136. *a, b. Cholin.* τῷ ἑξηκοστῷ *& πέμπτῳ. De ceteris* Trumis *extat Maſicta prolixa Phariſæorum, cum commentariis ſuorum nepotum valde prolixis. De Primitiis* בכורים *ſive βικκυρίμ ſtudioſe agit Moyſes c.* 26. *libri ultimi,* ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך וגו *(Onceloſo* מרישׁ כל אנא *)* τὴν ἀπαρχὴν τῆς γῆς σου, *etiam Phariſæis interpretantibus* Biccurim *c.* 1. 2. *& Alexandrina Interpretes* LXX. *Moyſi* βατείν, *mollita voce* צנא, *quæ Deuterotis* Caniſtrum *denotat, ſicut* Senna ⁂ *apud Arabes: in Turgumo Onceloſi & ubique Talmudorum* בכלא *& בכל i. e. בי כאנא, in quaſillo: & πορεύσῃ εἰς τὸν τόπον, &c. Pertinebat igitur ad hunc ritum, Primitias legere, & ad Templum corbe deportare: tum eas Sacerdote manus dirigente coram Deo elevare, recitareque palam formulam ὁμολογεῖν ver.* 5. *offerre pacifica, & ὑμνολογεῖν, & profiteri δικαιώσεις à ſe probe pieque jam præſtitas: denique in Urbe Sancta pernoctare. Dicam jam à Phariſæorum reſponſis* Maſicta Biccurim *c.* 2. *quomodo inter ſe differant hæc tria, Biccurim, Truma, & Decimæ.* 1. *Truma & Biccurim (nam & hæc Trumæ vocantur Deut. c.* 12. 17. *cum c.* 26. 4.) *requirunt, ſiquis Laicus (*זר *) cogitato eas comederit,* מיתה *manum Dei vindicem; ſi incogitanter, ſuper pretium frugis partem quintam* חומש: *tanquam opes propriæ (*נכסי הכהן *) Sacerdotum, permutantur pro ſervo, beſtia munda, aut pro fundo cœmendo, exſolvendo debito &c. Bicc. c.* 3. 12. *aut* Cuſtodibus Ædis *erogantur: & ſi minores fuerint parte centeſima cumuli communis (*חולין *) in quem forte inciderint, eum haud conturbant, i. e.* יעולין בא וכאדא: *denique nec illota manu, nec ab hemerobaptiſta unquam attinguntur.* 2. *Biccurim vero & Decimæ apportantur ad Ædem, tenentur Confeſſione, &* ודוי, *Planctum prohibent Deut. c.* 26. 13, 14. *penitus expenduntur & ἐκκαθαίρουσι) Deut.* 26. 13. *ante exitum trieteridis: & ſi forte commiſceantur, apud Solymas cum* Cholin *aut ſecum, hominem Laicum aut brutum veſci eis nefas.* 3. *Truma & Decimæ aream totam continent ab uſu fructu, donec eximantur,* ταῦτα ὅλη: *menſuram proventus certam habent; illa τὸ πεντηκοστὸν ex decreto Phariſæorum, hæ à Moyſe τὸ δέκατον: ſumuntur de ſeptem quæ celebrantur, deque reliquis frugum generibus, etiam ex conducto & ex recuperato: ad Templum & Tempham haud obligantur.* 4. *Biccurim vero ad agrum ipſum pertinent, ibique deſignantur, non ab area & torculari capiuntur; imo agrum totum, ſi pius Iſraelita velit, vindicant auferuntque: atque, ut ſupra dixi, cum Euchariſtico ſacrificio, (propter Deut. c.* 26. 11.) *& cantilena & ſolenni agitatione offeruntur; indeque in Urbe Sancta pernoctant heri.* 5. *Poſtremo* Trumat Maaſer *Num. c.* 18. 26. *Maimon. de jure Pauperum c.* 6. 6. *i. e. δεκατοδεκάτη, quam ἀπαρχῶν ἀπαρχὴν & λόγιον ἱκανῶν appellat Philo, & Scriptor melior μασσὲς ἀκαθαρσίας, & τερουμὰ ἀοσιὰ, quamque Levitam Sacerdoti fas ſolvere, inſtar* Trumæ grandioris *acervum vetat, donec ipſa eximatur, uſurpari, eſtque menſuræ definitæ: at tamen ex incorrupto carpitur, ſicut biccurim ſolent, pro fructu marcido & poſt notationem corrupto,* ושלא כן הכוקף *Tertio. Poſt exemptas Primitias Trumaſque* בכורים והרומות, *reſidui proventuum terræ quorumcunque unde reſumitur, Deut. c.* 14. 22. *&* 2 *Par.* 31. 5. *pecorumque decimam menſura, pondere, & numero certo captam & accuratam* Trumot *f.* 52. *&* Abot *f.* 10. *imo Scribarum præſcribentium* κομινανηθδυσμοὰ γαὰ ἱκανῶν *Matth. c.* 23. 23. *Luc. c.* 11. 42. *& Juris Judaicis Maſictis* Maaſerot *& c.* 2. 1. Demai, Joma *f.* 83. *b. &* Rollana *f.* 12. *T. Babyl. & Maimonidis hilcot* Maaſer *c.* 1. *f.* 434. *d. Et ſollicite Doctores Urbis f.* 48. 3. גאל דיקאיוסי quidem ſemen quicquid habet, quicquid veget natura, etiam בצלין, צנונות, חרובים, שתלים, לוף, כרשין, aut ſiquid hiſce vilius creſcit: *ibidemque ait Iſabur Juda,* Sapientes decimant olera. המעשרות לירקות מדבריהם. *Levitis vel Leviſſis, aut quidem Sacerdotibus ex ſanctione Eſdræ nobiliſſimi Scribæ, multatis adeo τοῖς νεωκόροις Talm. Jeroſ. f.* 56. *d. & Talm. Bab.* Cholin *f.* 130. *& Maimonidi ad ultima Maſictæ* Maaſer Seni, *& Siphre f.* 20. *b. tribuebant Laici, dominuſve vel conductor. Non enim Levitis ſolvebant Levitæ aut Sacerdotes, Talm. Jeroſ. ad μασσὲς σενὶ c.* 5. 9. *& Talm. Bab f.* 130. *&* χολὶν. *Hæc autem omnia tradebantur nomine* מעשר ראשון *&* πρώτης δεκάτης, *ut loquuntur Judæorum Patriarchæ, metu vero vindictæ Divinæ* מיתה; *ita Moyſen interpretantur Num. c.* 18. 21, 22, 24. *Caterum primis illis decimis, ut κοινοῦ* חולין *minimeque ſacris rebus, veſci licuit plebeios, etiam parum puris, Num. c.* 18. 30, 32. *& ibidem Siphre f.* 20. *b. Quarto Tum reliquæ frugis decimam, ſicut juſſum erat Deut. c.* 14. 22, 24. מעשר שני *δεκάτην δωτείραν* voce Phariſæorum, *ejuſve pretium parte quinta adauctum, apud urbem Solymas patres cum familiabus ſuis hoſpites læti impendebant & polluebant. Nam, ut ajunt Phariſæi Maſicta περὶ δεκατῶν δώτειραν,* מעשר שני ניתר לאכילה ולשתיה ולטיכה. *Quinto. Quinetiam tertio quoque anno, ſive bis quavis heptaëteride (annis enim ſeptimis ſive Sabbaticis Terræ Sacræ cultoribus ceſſabant omnino ἔργα & ὦνα) decima ejus quod reſtaret, titulo τῆς τρίτης δεκάτης apud Joſephum, pariterque* מעשר שלישי *initio Tobiæ, quod exemplaria Hebraica, Græca, & Syriaca conteſtantur v.* 7. *adverſus cavillationem Joſephi Scaligeri. Quis enim non videt Hieronymum ab Hebraico abiiſſe boni Naphthalitæ & à rei veritate, ubi verterat,* Ita ut in anno tertio proſelytis & advenis miniſtraret omnem decimationem. *Tertias inſuper decimas arguit Deut. c.* 26. 12. *τὸ δώτειρον ἐπιδέκατον δώσεις, ſi recte perpendas. Legerant enim οἱ ο'. in Codice Moſaico* שניה המעשר ונתנה *συνίθα,* iterumque decimabis datum Levitæ &c. *Seldeni etenim* שניה שניה *Hebraicum non eſt. Clarus etiam ipſe Hieronymus apparet & diſertus c.* 14. 28. Anno tertio ſeparabis aliam decimam (*i. e. præter* מעשר שני, *ſive* decimam Euchariſticam, *de qua egerat vir ſapientiſſimus à v.* 22.) omnibus quæ naſcuntur tibi eo tempore. *Clarior adhuc Theodoretus ad Legem eandem,* μὴ τρία ἔτη ἑξοίσεις πᾶν τὸ ἐπιδέκατον τῶν γενημάτων σου ἀλλ' ὧν ἐποίησεν αὐτῷ σωτῆρι, & θήσεις αὐτὸ &c. ἴσιον ἦν ὡς ἰώσηπος ὑπετύθευν λαοῖς ἀφορμὴν, μᾶλλον ἢ καὶ τὸ ἰδιωτικὸν ἐπισάλπιζον ἔδει δὲ ὡς ἰδιωτῶν, τρεῖς ἔτη δεκάτας ἀφορίζεσθαι τὸν νόμον ἀποφαίνεται τοῖς μὲν τοῖς λευίταις, τοῖς δὲ τοῖς ὀρφανοῖς· καὶ τοῖς χήραις, τοῖς δ' ἄλλοις τοῖς τὰς ἀποφάσεις δώσουσι. *Quinimo contra Joſephum in hoc ritu Scaliger, Amama, & Seldenus validi nihil objiciunt. Quinvero eodem nomine* מעשר עניי *μικτὸς γαὶ in libro Miſna, & πτωχοδεκάτης ſimiliter Hieronymo, contra vicinam pauperiem, præcipue viduarum & orphanorum, domi erogabatur, propter Deut. c.* 14. 28. *& c.* 26. 12 *unicuique profecto in agro poſcentium ſemicabum tritici, hordei ſpeltæve cabum, trini ſemilogum, & de cæteris ſicut Phariſæi juſſerant* Pea c. 8. 5. *&c. &* Cholin *f.* 131. *donec diſſiparetur totum πτωχοδεκάτης. Veruntamen ad oſtium herus inter inopes diſtribuet, quo ſibi modo placuerit, diſtribuet iniquam. Quippe* decimæ paupertinæ *non ſolvunt debita, benefacta non repenſant, captiva capita non redimunt, regionem ſuam non mutant, ſportulas nuptiales non præſtant; nec quidem faciunt eleemoſynam* צדקה, *multo minus hero cedunt in uſum fructum,* Pea f. 17. *&* Cholin f. 131. *Quanquam Maimonides l.* 6. *ματ γαιὼτ γανεὶμ, ex ſententia R. Joſuæ Levitæ, aliorumque Babyloniorum f.* 12. *b. Talm. Bab.* de Anno ineunte, *hanc decimam ſolutam adfirmat κατὰ τετραπλοῦς loco* decimæ ſecundæ *abſque novo damno areæ. Ita & par Targumiſtarum Uzielida & Solymitarius Deut. c.* 26. 12. בשתא תליתאי מיעשרא תנינא הוא מיעשר מכסנייא. anno tertio perſolves decimas ſecundas, nomine ac uſu Decimarum Paupertinarum. *Subjicit tamen ibi Jonathas,* quinimo Decimam tertianam מיעשר תליתאי apud Deum deportatum comedes. Quaſi Decimæ Euchariſticæ & Pollucta מיעשר שני *annis tertiis tertio loco venerint, & medio τὰ πτωχοδεκάτα. Sacrum inſuper idem ſuadet, quod Joſephus ex illo & ex conſuetudine voluit. ἐὰν ὁ σωτηλεσῆς πᾶν τὸ ἐπιδέκατον τῶν γενημάτων σου ἐν τῷ ἐτῷ τῷ τρίτῳ,* qui quidem annus eſt Decimarum, *crede aliarum:* dabiſque ex triennalibus hiſce decimis Levitæ cæteriſque merito poſtulantium *Et adhuc diſertius* وفي السنة الثالثة سنة التعشير *τὸ σαμαρειτικὸν,* anno tertio, anno decimationis ſive novi cenſus, dabis nimirum τὸ τριτοδέκατον turbæ Levitarum orbarumque. *Nam cum perrexerat per gratulationes civium Jeroſolymitanorum ordo aliquis Stationarius ad montem Dei* להר הבירה, *calathum ſuis quiſque humeris portabat, ex auro quidem vel argento ditiores, reliqui vimineum* Biccurim c. 3. 8. *præcipuis telluris ſacræ deliciis intus repletum, extra coronatum, ornatumque, neque hoc officium detrectabat vel rex Agrippa, in Atrium Iſraelis* ליעורה, *ultimum Divinorum Hymnorum canentes, dum aſcenderent, Levitis ſubinde* Ψ. 30, *modulantibus. Mox pullis avium, quos etiam ſuper corbes ferebant, Sacerdoti εἰς ὁλοκαύτωσιν traditis, recitatur Deut. c.* 26. *v.* 3. הגדתי, *ἀναγγέλω σήμερον &c. Dein lætum primitiarum onus, ab humeris remotum,* Agitatur *rite apud Deum, Sacerdote ſubtus dirigente, & Laico Sportæ manubria prenſante profitenteque ſimul ex formula* ארמי אבד אבי, *Deut. c.* 26. *v.* 5. —— 10. *quam* מקרא ביכורים *appellarunt ex re,* Sotæ c. 7. 2, 3. *verbis omnino Hebraicis. Nam* וידוי מיעשר Profeſſio Decimarum, *Deut. c.* 26. *v.* 13, 14, 15. *quavis linguarum licebat,* Sotæ c. 7. 1. *Hunc autem in modum Decimas olim confitebantur,* Maaſer *Seni extrema Maſicta, &* Jad *titulo eodem c.* 11. *die ultimo Azymorum ad Sacrificium Veſpertinum, heptaeteridum annis quarto & poſtremo, Trumatione atque Decimatione vel tertii anni, Deut. c.* 14. 28. *jam peracta & perſoluta. Quippe frumentum & herbæ ἀπεδεκατοῦτο ad Tiſris initium, arbores ad medium Sebeti, cuncta præ Paſchate: quinimo reliquias iſtius cenſus, quæ forte heris uſque remanſerant, ante diem* XXII. *Niſanis donari aut comburi oportuit,* Maaſer ſeni c. 5. 6. *Extuli, φησὶν ὁ ἀληθὼς ἰσραηλίτης, quod ſacrum erat,* decimas equidem ſecundas & fructum arborum quadriennium, Lev. c. 19 24. *tradidique Levitæ,* decimas primas, Num. c. 18. 21. *Largitus etiam ſum* trumam grandem & trumam decimalem. *Peregrino profecto & orphano & viduæ τὸ πτωχοδέκατον,* & ſpicilegium, & manipulum relictum,

ro ad epulationes, anno *quoque* tertio tertia conferatur, *ad distribuenda quæ desunt mulieribus viduis & pueris orphanis. Fructuum autem maturorum quicquid primum cuique proveniſſe contigerit, *id* in Templum deferant; Deoque pro terra unde manarint, quam eis poſſidendam tradidit, *grato ore* laudato, *ac* ſacrificiis, quæ lex eos ferre jubet, rite peractis, horum primitias dent ſacerdotibus. Poſtquam vero ea quis perfecerit, & adduxerit etiam decimas omnium, una cum primitiis quæ aut Levitis ſolvendæ erant aut in epulis inſumendæ, ad ſuam domum abiturus, contra delubrum ſtans Deo quidem gratias agat, quod ab Ægyptiorum injuria liberatis terram uberem & amplam fruendam dederit: teſtatus vero ſe decimas ex Moyſis legibus peregiſſe, Deum *ſuppliciter* oret, ut ſibi ſemper benignus ſit & propitius, atque omnibus communiter Hebræis præſens eſſe perſeveret, ſervando quidem quæ eis

τὰς Δωχίας, [f] τρίτῳ ϖϱὸς αὐτοῖς [g] καὶ τὸ ἔτος τριτον συμφέρειν εἰς Δϕανέμησιν τ ἀπαιζόντων, γυναιξί τε χήραις καὶ [h] ϖασιν ὀρφανοῖς. τῶν δ' ὡραίων ὅ, τι καὶ [i] πρῶτον ἑκάστῳ τύχῃ γιγνόμενον, εἰς τὸ ἱερὸν κομιζέτωσαν, καὶ τ Θεὸν ὑπὲρ τ ἐνεγκαμένης [k] αὐτοῖς γῆς, ἣν αὐτοῖς κτήσασθαι παρέσχεν, Δλογήσαντες, θυσίας ἃς ὁ νόμος αὐτοῖς ἐπιφέρειν κελεύει ἐπιτελέσαντες, τούτων τὰ [l] πρωτόλεια τοῖς ἱερεῦσι διδότωσαν. ἐπεὶ δ' ἂν ᾖ ταῦτα πεποιηκώς τις, [m] καὶ πάντων τ δεκάτης ἅμα τ [n] εἰς τὰς Λεύίτας καὶ τὰς Δωχίας τ ἀπαρχὰς ἀπενεγκὼν, ἀπέναι μέλλῃ ϖϱὸς [o] αὐτὸν οἶκαδε, στὰς [p] ἀνέκρυς τοῦ τεμενίσματος Δχαριστησάτω μὲν τῷ Θεῷ, ὅτι τ ἀπ' Αἰγυπτίων αὐτὸς ὑβρεως ἀπαλλάξας [q] γῆν αὐτοῖς ἀγαθὴν καὶ πολλὴν ἔδωκε καρπούς· μαρτυρόμενος δ' ὡς [r] πάς τε δεκάτας καὶ τὰς Μωϋσέως τελέσαι νόμους, αἰτησάσθω τ Θεὸν Δμενῆ καὶ [s] ἵλεων αὑτῷ Δφπαιστος εἶναι, καὶ κοινῇ πᾶσιν

ctum, agrique mei angulum Deut. 24. 19. Lev. 19. 10. *abs adibus adeo meis* Collyras Challæ nomine debitas Num. 15. 20. *Omnino ſicut juſſiſti*, non turbavi ordinem decimarum trumarumve. *Non violavi mandata tua*; non obtuli avulſum pro indecerpto, vetus pro recenti, vel aliud pro alio genere. *Neque ſum oblitus* agendarum hac cauſa tuo Numini gratiarum. *Quin* decimas ſecundas cognati funeris *in luctu non comedi; neque immundus iſta forte ſeparavi, neque impendi quicquam eorum* in pollincturam, in ſandapilam, involucrum, lamenta, vel in alia funebria. *Obedivi vero voci Domini mei*, comportatis iſtis ad Ædem Electam בירה הבחירה, *& imparata quæcunque ita præſtiti* lubens lætuſque. *Hoc colon ſubmiſſa, voce altiori ſequentia, T. Jeroſ. f. 56. Tantum enim Profeſſorum faſtum ſeculo ſuo pravo & illiberali ferre non potuit pius Chaſmonæus Johannes P. M. ſed interdixit potius*, Maaſer ſeni c. 5. 15. *iterumque* Sota c. 9. 10. *Recte adeo obſervavit R. Hylas de hac Exomologeſi, contumeliam atrocem Sanctiſſimo facere*, מי שהוא אומר יעשיתי והוא לא עשה. *Pergit autem vox confitentis. Reſpice igitur de ſancto habitaculo tuo in cœlis:* ſicut nos mandata tua jam faceſſimus, vota etiam noſtra, quæſumus, perfice; *atque benedic Iſraeli populo tuo* filiis multis filiabuſque; *tellurique quam à te habemus*, roribus & aquis & prole magna beſtiarum: *quatenus pollicebare pridem Majoribus noſtris ſolum melleum & lacteum*, dulcioribus fructibus nobile. *Sic erat Phariſæorum* Commentatio *ad Deut. c. 26. 13, 14, 15. pietate, quod ſentio, & bona eruditione præclara*, Maaſer Seni c. ult. §. 10. &c. *Mox Deo adorato, munus cum qualo juxta Altare relinquitur* Biccurim c. 3. §. 4, 5, &c. *& Maimonidis hilcot* Bicc. c. 4. בקרן דרומית מיערבית *verſus plagam Africam, pietatis domeſticæ monumentum cibuſque Sacerdotum; ſumendus tamen reverenter ac opportune* בקדש בקדש Biccurim f. 85. *Talm. Bab. Quiſquis enim flaminum ante carmen illud ſolenne guſtarat, luebat undequadraginta*, Maccot c. 3. 3. *Reddebantur autem rurſus heris calathi ſui deaurati donis caſſi. Fas autem fuit* Scham Biccurim *recitari ab Iſraelita alterius ſaltem parentis, non à Gentili, non à Proſelyto, propter Deut. c. 26. 3. 7. & διατίθεσθαι βιαχαρὶμ* c. 14. *indulget tamen his aliquatenus conſuetudo, quod ex Juda Principe urget R. Joſua Levita Talm. Jeroſ. f. 64. a. quia Abramum totius mundi patrem renuntiarat ὁ ὢν Gen. c. 17. 5. quomodo & Diviniſſimus Paulus idem Oraculum in ſuis Epiſtolis ſæpius expoſuit, & ex recentioribus Moſes Maimonis jubet intelligi*, Hilcot Biccurim c. 4. *Licuit & Sacerdoti Levitæve propter urbes ἀσύλους ἢ τ πρωτογονημάτων ἐξομολόγησις*, Maaſer Seni c. 5. 14. *Non licuit illa fœminæ, aut ſervo, aut commiſſario, aut dubii generis homini, quos ſane omnes prohibet* אשר נתתי לי, *Deut. c. 26. 10. Sed nec tempori fieret ultra ſolennia Scenopegia, aut pro agro poſt exemptas primitias divendito, aut primitiarum corruptarum forte loco ubi aliæ denuo offerentur, aut fiſcella ſecunda, ſiquis bis ἀπαρχὴ ſpecie variante; multo minus pro unica duntaxat ex ſeptem frugibus*, Biccurim c. 1. *Liquet igitur totius annonæ portionem prope quartam abſtuliſſe colonis Hebræis* Primitiarum, Trumarum, *triumque* Decimarum *jus: ut de* Demai *cumuli dubii ἀναδεκατώτῃ deque Sacrificiis cæteriſque opibus Sacerdotum, quas recenſet paragraphon antepenultimum Maſiclæ* Challa, *Philoque Philoſophus p. 830. jam ipſe taceam. Patet etiam inde, rerum omnium Largitorem, quicquid in Sacerdotes ſuos confertur, ſibi redditum exiſtimare & gratum habere. Tale quid animadvertit Levis Catechiſta Præcepto* LXXII. *Graviſſime igitur increpat & repetito Adamantius noſter Hom.* XI, *ſuper numeros* Quomodo ergo abundat juſtitia noſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum, ſi illi de fructibus terræ ſuæ guſtare non audent, priuſquam primitias Sacerdotibus offerant, & Levitis decimæ ſeparentur: & ego nihil horum faciens, fructibus terræ ita abutar, ut Sacerdos neſciat, Levites ignoret, Divinum Altare non ſentiat. Hæc diximus, aſſerentes mandatum de primitiis frugum vel pecorum debere etiam ſecundum literam ſtare. *At quid dicit Seldenus noſter? Legatur potius Legumlatorum primus Moyſes* Num *c. 15. c. 18. & c. 31. Deut. c. 12. & c. 26. Exod. c. 22. c. 23. c. 25. & c. 35. Lev. c. 2. c. 7. c. 23. c. 25. Nehemias etiam c. 10. 37, 38. & proximus Prophetis Tobias c. 1. 6, 7. Poſt illos σιδὲρ ζεραὶμ tomus primus Miſnæ, & Siphra f. 53. Atque porro Maimonidis libelli quinque, de* Eleemoſynis *maxime c.* VI. de

Trumis, de Decimis primo dictis, de Decimis ſecundis, deque Primitiis: *necnon* Samag *inter mandata* 133 —— 140. *& inter vetita* 253 —— 264. *Huc etiam pertinet quod de juſtitia, i. e.* צדקה *Phariſæorum, obſervavit in Panario ſuo hæreſium profligator.* ἀπεδεκάτευ μὲν τῷ δεκάτωσιν, perſolvebant illi decimas omnes. τας ἀπαρχὰς ἐδίδου, elargiebantur adeo bicurrim. τεταρτοδέκατάς τε, adhæc מיעשר עני decimas pauperum unoquoque triennio expenſas, καὶ πεντηκοντάδας, trumot inſuper ſive ἀφαιρέματα, multam quinquageſimam areæ & torcularis, ſicut ea Secta ſancierat, ultro eximebant. *Hæc quidem Epiphaniana cum ignaris intellexerunt Petavius & Seldenus. Stet denique Philo ad ſeram coronida (ſatis eſt) his verbis p. 437.* Οὐκ ἀπὸ ζώων μόνον ἀπάρχεσθαι δικάτας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τ ὅσα ἐκ γῆς βλαστῶν διείρηται), *Lev. c. 27. 30. Et alibi*, κελεύουσι οἱ νόμοι δεκάτας μὲ ἀπὸ σίτου, οἴνου καὶ ἐλαίου, καὶ θρεμμάτων ἡμέρων, καὶ ἱερίων ἀπάρχεσθαι τοὺς ἱερεμμένους· ἀπὸ δ' τ κατ' ἄγρας ὀπώρας, καὶ τ ἄλλων ἀκεραίων κατ' ἀναλογον τ κτήσεως, ὧν ταλάντοις πλήθεσι κομίζειν, σῶν ὠφελὰς εἰς τ θεὸν πεποιημένους, ἃς ἀναγκάστως σπλιτεύσιν αἱ ἱεραὶ βιβλοι· καὶ ϖϱοσέτι βοῶν καὶ ϖϱοβάτων καὶ αἰγῶν τὰ ϖϱωτότοκα. *Et p. 830.* δεύτερον δ' (*præter* Challam) ϖϱοσκαθ' ἑκάστην μὲ λητὸν, οἶνον· τῷ δ' ἄλωνα, σίτου καὶ κελεβάς. ὁμοίως δ' ἐξ ἐλαιῶν ἔλαιον, καὶ ἀπὸ τ ἄλλων ἀκεραίων χαρπὸς· ἵνα καὶ τ ϖϱὸς ἀκεραίοτατον βίον ἀπορρίπτες, ἐλαχιστέρου ἐξ ἀφθόνου τυφῶσι μὴ κόσμῳ δ' ϖϱοσήκοντος. τελοῦσι δὲ γέρας, τα ϖϱωτότοκα &c. καὶ ἄλλον πέμψω ὃ βραχὺ ἐπιτρέμα τοῖς ἱερεῦσιν ἑκάστου, (ἱερεῦσι δέκατον *legit interpres Latinus*) τ ϖϱοσόδων ἀπάρχεσθαι κελεύσας ἀπὸ τε σίτου, οἴνου, καὶ ἐλαίου, καὶ ἔτι θρεμμάτων ἐπιγονῆς, &c. ἐξ ὧν ἁπάντων ἐφ' ὁλοκλήρου, ὅτι βασιλέως εἰς τεμενότητα καὶ τιμὴν ϖϱοειλήφθη τοῖς ἱερεῦσιν ὁ νέμος. καὶ ἄλλαι δ' εἰσὶν ἐξαίρετοι ϖϱοσόδοι ἀγιωδέστατοι ἱερεῦσιν, αἱ ἀπὸ τ ἀναγομένων θυσιῶν. *Et p.* 834. κλῆρος μὲ τ νεκρῶν αἱ δεκάδ'. ὃ ϖϱοσέφερον γὰρ εἰώθεσαν ὁ νομος αὐτοῖς χρῆσθαι τοὺς λαβόντας, ἢ πάλιν ἄλλας δεκάτας ὡς ἀπὸ κτημάτων ἰδίων ἀπάρξασθαι, καὶ δοῦναι τοῖς τ ἀμείνονος τάξεως ἱερεῦσι. BERN.

f Τρίτῳ ϖϱὸς αὐτοῖς] Ita ut non ſint eædem ac decimæ ſecundæ, ſed diverſæ ab iis, ϖϱὸς αὐτοῖς. Præter eas quæ quotannis ſolvebantur, has anno tertio ſolutas videtur putaſſe, quoniam τρίτον appellat. REL.

i Ad *diſtribuenda quæ*] *Al.* ut dividatur indigentibus, mulieribus &c.

g Κατὰ τὸ ἕτος τρίτον] Κατὰ ἕτος τρ. *Vat.*

h Πασιν ὀρφανοῖς.] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* πᾶσιν. & paulo ante τ πεπομένων pro τ ἀπαιζόντων *Busb.* & *Hen.*

i Πρῶτον] Sunt ביכורים, ϖϱωτόλεια mox appellanda: pro qua voce πρωτόλεια in MS. cod. eſt. REL.

k Αὐτὰ γῆς,] Αὐτὸ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

l Πρωτόλεια] Πρωτόλεια *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* etiam ſenſu Lycurgi νομοθέτᾳ libro de Sacrificiis. ϖϱοτόλεια *Big.* & *Samb.* Quomodo Heſychius ϖϱοτολείων, ἀπαρχῶν. Sic enim legi volo pro ϖϱοτολεῖον, ὑπάρχον. Frequentius tamen rectiuſque legitur τὸ πρωτόλειον, quod eſt eidem Grammatico, & Suidæ, & Etymologo magno ἡ ἀπαρχή. Similiter illuſtriſſimo Photio πρωτόλεια, αἱ τ καρπῶν ἀπαρχαὶ, οἷον πρωτολήια. Eadem in miſera Græcia τὰ πρωτόλεα. BERN.

m Καὶ πάντων] *Caſſiodori* codex, καὶ πάντων τὰς δεκάτας ἅμα ταῖς εἰς τοὺς λεύίτας καὶ τὰς Δωχίας ταῖς ἀπαρχαῖς ἀπενηνοχώς. Reſcribes tamen, amabo, Καὶ πάντων τῶν δεκάτας ἅμα ταῖς εἰς τοὺς λεύίτας καὶ τὰς Δωχίας τὰς ἀπαρχὰς ἀπενηνοχώς. Vel hoc modo, καὶ πάντων τὰς δεκάτας ἅμα τὰς εἰς τοὺς λεύίτας καὶ τὰς Δωχίας ταῖς ἀπαρχαῖς ἀπενηνοχώς. *Samb.* ἐπὶ τοὺς λεύίτας. BERN.

n Εἰς τοὺς Λεύίτας] Επὶ τοὺς Λεύίτας *Samb.*

o Αὐτὸν οἶκαδε,] Ἑαυτὸν *Hen.* & *Busb.*

p Ἀνέκρυς] *Al.* ἀνέκρον & ἄνεκρυς. HUDS. Ita explicat quod Deut. 26. 13. dicitur quod לפני יהוה *coram facie Dei* peragi debuerit. REL.

q Γῆν αὐτοῖς ἀγαθὴν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* γῆν αὐτοῖς *Baſ.* & *G.*

r Τάς τε δεκάτας] Τάς τε δεκάτας καὶ τ' ἄλλα τὰς Μωϋσέως νόμους *Busb.* & *Hen.*

s Ἵλεων] *Big.* & *Samb.* proletarie ἵλεω, ſaltem ante vocalem literam. Ibi *Samb.* Δφπαιστός. Et ſtatim *Big. Baſ.* atque *Gen.* κοινῇ, contra artem Herodiani. BERN.

πᾶσιν Ἑβραίοις ἀγαμένειν, φυλάττοντα μὲν ἃ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀγαθὰ, [t] προσκτήσαντα ἢ ὅσα δυνατὰ ἢ χαρίζεσθαι.

κγ'. Γαμείτωσαν ἢ ἐν ὥρᾳ γάμου γινόμενοι παρθένους ἐλευθέρας γονέων ἀγαθῶν· ὁ δὲ μὴ μέλλων ἄγεσθαι παρθένον, μὴ ζευγνύσθω συνοικῆσαι ἄλλῳ [v] νοθεύσας, μὴ ἢ λυπῶν τὸ πρότερον αὐτῆς ἄνδρα. δοῦλας δὲ μὴ γαμεῖσθαι τοῖς ἐλευθέροις, μηδ' ἂν ὑπ' ἔρωτος [x] πρός τινα πίπτωσι. κρατεῖν δὲ τῆς ἐπιθυμίας τὸ δίκαιον καὶ τοῖς ἀξιώμασι πρόσφορον. [y] ἔτι δὲ μηδ' ἡτιμημένης εἶναι γάμον· ἧς δὲ ὕβρεν ἢ σώματος τὰς ἐπὶ τῷ γάμῳ θυσίας ὁ Θεὸς οὐκ ἂν πρόσοιτο γένοιτο δ' ἂν ἄτοπον τὰ παθῶν τὰ φρονήματα ἐλευθέρια καὶ πρὸς ἀρετὴν ὄρθια, [z] εἰ μὴ τύχοιεν ἐκ γάμων φύντες αἰσχρῶν, [a] μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρας συνελθόντων. [b] εἴ τις ὡς παρθένον μνησθησόμενος, ἔπειτα μὴ ταύτην εὕροι· δίκην λαχὼν αὐτὸς μὲν κατηγορείτω, χρώμενος εἰς ἀπόδειξιν οἷς ἂν [c] ἔχοι τεκμηρίοις. ἀπολογείσθω δὲ ὁ τῆς κόρης πατὴρ, [d] ἢ ἀδελφὸς, ἢ ὃς ἂν μὴ τούτων ἐγγυτέρω δοκῇ τοῦ γένους. καὶ κελεύσθω μὲν ἡ κόρη μὴ ἀδικεῖν, συνοικείτω τῷ κατηγορήσαντι· μηδὲ μίαν ἐξουσίαν ἐχόντος ἐκείνης ἀποπέμπεσθαι αὐτὴν, πλὴν εἰ μὴ μεγάλας αἰτίας αὐτῷ πρόφαροι, καὶ πρὸς ἃς ἀδὲ ἀντιπεῖν δυνηθείη. [e] τοῦ δὲ τολμηρῶς καὶ προπετῶς ἐπενεγκεῖν αἰτίαν καὶ διαβολὴν, πρόστιμον ἐκτινέτω, πληγὰς τεσσαράκοντα [f] μιᾶς λειπούσης λαμβάνων, καὶ πεντήκοντα σίκλους [g] ἀποτινέτω τῷ πατρί. ἂν δὲ ἐλέγξῃ τὴν παιδίσκην ἐφθαρμένην· [h] δημόσιος μὲν ἔσται, τοῦ μὴ σωφρόνως προϊδεῖν τῆς παρθενίας ἄχρι νομίμων γάμων, καταλυέσθω· ἂν δὲ ἐξ ἱερέων ἡ [i] γεγυμνημένη, [k] κατέσθω ζῶσα. δύο γυναικῶν ὐσῶν τινι, καὶ τῆς μὲν ἑτέρας [l] ἐπὶ τιμῇ σφόδρα καὶ εὐνοίᾳ κειμένης ἢ δι' ἔρωτα καὶ κάλλος ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν, τῆς δὲ ἑτέρας ἐν ἐλάττονι μοίρᾳ τυγχανούσης· ἂν ὁ ἐκ τῆς ἀγαπωμένης παῖς γένηται, νεώτερος ὢν τοῦ ἐκ τῆς ἑτέρας φυέντος, ἀξιοῖ διὰ τὴν πρὸς τὴν μητέρα τοῦ πατρὸς εὔνοιαν τῶν πρεσβείων τυγχάνειν, ὥστε διπλῆν μοῖραν τῆς οὐσίας λαβεῖν τοῦ πατρός· ἐπὶ γὰρ τῷ πρωτοτόκῳ τὸν νόμον ἐπιτιθέναι τὴν διπλῆν μοῖραν τῆς οὐσίας τοῦ πατρός· ἐπὶ δὲ τῷ τῆς ἀγαπωμένης παιδὶ μηδὲν τοιοῦτον ἐπιτιθέναι. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς περὶ νόμων ἐπιτιθέμενα τοῖς Ἑβραίοις ἐστίν.

23. Cum vero *juvenes* ad ætatem nuptiis idoneam pervenerint, [t] uxores ducant virgines ingenuas, honestis parentibus natas: qui autem virginem non ducturus est, ne cum alio degentem, quam corruperit, sibi copulet, neve priorem ejus virum contristet. Porro servas ne ducant liberi, quamvis ad hoc ab amore impellantur. nam ut quod decet plus valeat quam cupiditas, etiam ad *vitæ cujusque* dignitatem *maxime* conducit. Præterea [a] nec cum prostituta matrimonium ineundum, cujus, propter corporis probrum, sacrificia nuptialia Deus non sit admissurus. ita enim natorum ingenia fient liberalia, & ad virtutem erecta, si ex turpi conjugio non geniti fuerint, neque ex libidine eorum qui cum *femina* non libera convenerint. Si quis aliquam pro virgine desponsam, postea talem non invenerit, ipse quidem actionem intendat & accuset, eis quæ ad rem demonstrandam habet indiciis usus. Puellæ vero causam agat pater, aut frater, aut qui post hos propius eam cognatione attingere videbitur. Et puella, si quidem judicatum fuerit eam non deliquisse, cum accusatore habitet, nullam eam dimittendi potestatem habente, nisi magnas ei causas præbeat, & quibus nihil contradici possit. Quod si crimen & calumniam audacter & temere impegerit, pœnas luat, quadraginta una minus plagis acceptis, patrique siclos quinquaginta solvat. Sin autem puellam corruptam coarguerit, si quidem popularis sit, quod usque ad legitimas nuptias virginitatem non prudenter defenderit, lapidibus obruatur: sin ex sacerdotibus nata sit, viva cremetur. Si cui sint duæ uxores, & *is* alteram, propter amorem aut pulchritudinem aut aliam ob causam, magno honore & benignitate prosequatur, alteram autem minori observantia & affectu: si filius ex dilecta genitus, procreato ex altera junior, jus primogenituræ, propter patris erga matrem benevolentiam, consequi nitatur, ut rei paternæ duplicem partem accipiat (hoc enim

LEGES CONNUBIALES. Deut. c. 23.

Lev. 21.

Deut. 21.

[t] Προσκτήσαντα] *Epiphanius* fortean viderat προσκτήσανται δέ. BERN.

1. *Uxores ducant virgines ingenuas.*] *LEGES CONNUBIALES.* 1. *Viri ingenui ingenuas virgines ducunt: uxores alienas non seducunt; neque matrimonium ineunt cum scorto, cujus equidem sacrificia nuptialia neutiquam Deo placeant. Deut. c. 23. 8. qui locus Seldenum nostrum latuit, non latuit Maimonidem* Issure mizbeah c. 4. *Lev. c. 21. 7. & c. 19. 29.* Synhedrin f. 76. Iebamot. f. 37. *& Maimonidæ* Issure biah c. 18, 19. *&* More p. 498. 2. *Uxorem præceptæ virginitatis temere accusatam vir suus in avum recipit, multatus adeo verberibus undequadraginta, atque etiam siclis L. supra dotem socero numerandis. Nam Moyses nequam istum damnaverat centum nummis Deut. 22. 18. Attamen certo vitiata lapidibus obruitur, si Laica; sive ex Sacerdotibus accesserit, viva comburitur, Deut. c. 22. 13. & Lev. c. 21. 9. Masicla* Synhedrin c. 8. 1. Cetubot *T. B.* f. 22, 40, 44, 45, 46. Cidduſim f. 3. Eracin f. 15. & Synhedrin f. 50. 51, 52, 66. *Maimonidis* Iad c. 3. אישות, & de Congressu illicito c. 1. 6. & Doctoris dubitantium p. 501. 3. *Gaudet naturæ suæ jure* במשפט הבכורה *filius maximus, uxorum licet minus dilecta genitus, Deut. c. 21. 15.* Cidduſim f. 68, 78. Becorot f. 47, 52. Baba batra 122 —— 130. *& Maimonidis c. 2.* מתנות לכהנים. 4. *Feminam alteri jam desponsatam quisquis corruperit, pereat cum ipsa: aut solus, si per vim fecerit, Deut. c. 22. 23.* Cidduſim f. 10. *&* Synhedrin f. 41. *Maimonidis c. 1.* נערה בתולה. *Pœna etiam judicarunt de hoc flagitio viri sapientes, Marcellus, Paulus, & Papianus in* Collatione Rufiniana, *doctissimusque Velvodus, lux Grotii, titulo Parallelo* XXIV. *& aliquot sequentium.* 5. *Qui violat virginem necdum desponsatam, hanc uxorem accipiat: aut si parens delibata volet, solvat siclos L. pretium infamiæ, Deut. c. 22. 28. aut potius Exodi c. 22. 16. 17. &* Cetubot. f. 10, 29, 38, 39, 40. *& Maimonidis* Iad c. 1, 2. נערה, *ejusdemque* מורם *p.* 500. 6. *Mulieri aliquam ob causam dimissæ, leviculam satis Hilleliſtis Aquibaque decernentibus extremo* Codice גיטין, *ad alium virum cum libello repudii sui licet divertere: sed ad repudiantem postliminio redire non licet Deut. c. 24. 1. Matth. 12. 7. Masicla tota* גיטין, *i. e.* de Repudii formulis, *& T. B.* Cidduſim f. 3 — 9. Sota f. 3, 5, 20, 31. *Maimonidis Iad in* גירושין, *item p.* 499 מגרש. 7. *De Leviro ingrato & conspuendo, vide Deut. c. 25. 5. Deuterotarum Masiclam* חליצה ויבום *f.* 295. Iad, *necnon* More p. 500. 8. *Captivam vero Israelita nemo ad torum prius admittet, quam illa mensem lugubrem ex more capite raso patriæ ac parentum derelictorum memor exegerit: atque semel admissam eam tanquam uxorem, vel saltem liberam inde existimabit. Deut. c. 21. 10.* Cidduſim f. 21, 22, 68. Jebamot f. 47, 48. *Maimonides* de Regibus c. 8. §. 5. & p. 467. Doctoris sui. *Cæterum* de Jure muliebri *præter Moysen magnum, Josephum, & filium Maimonis, alios quam paucissimos Judæorum huc allegavi. Sufficit igitur* Uxor Hebraica *Seldeni nostratis, aut oppido lasciviunt in hoc argumento Schola Rabinorum & impudica* ἀδιάφθορα. BERN.

[v] Νοθεύσας,] Verbum νοθεύσας, quod deerat in *Editis*, restitui ex quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* Sic legit *Castalio*, μὴ ζευγνύσθω συνοικῆσαι ἄλλῳ, μηδὲ λυπῆσαι τὸ πρ. &c. *neque quæ reliquerit suum priorem virum.* Æque bene, μηδὲ λυπῆσαι, *qui priorem maritum molestia non affecerit, sc.* protervia sua, malisque moribus.

[x] Πρὸς τοῦτό τινες ἐκδιάζουσι.] Πρὸς τοῦτο τινὲς ἐκδιάζοιντο *Hen.*

[y] Ἔτι δὲ μηδ' ἠτιμημένης] Ita *Samb.* (& *Coll. Voss.*) ἔτι μηδὲ ἠτ. *Bas. G. Aliique.*

2. *Nec cum prostituta matrimonium ineundum,*] Neque meretrici sit jus nuptiarum, *Gelen.* neque meretricis sint nuptiæ, *Selden.* de *Uxore Hebr.* l. 6. c. 10.

[z] Εἰ μὴ τύχοιεν] Εἰ τύχοιεν ἐκ γάμων φύντες ἐκ αἰσχρῶν (*Coll. Voss.*) *Big.*

[a] Μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας] Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας ἐκ ἐλευθέρας *Samb.* μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας ἐκ ἐλευθερίας *Big.* (& *Coll. Voss.*) μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας ἐκ ἐλευθερίας *Vat.* HUDS. Forte ἐλευθέρας, vel ἐξ ἐπιθυμίας ἐκ ἐλευθέρας συνελθόντων. COCC.

[b] Εἴ τις] Εἰ δέ τις *Big.* & *Samb.*

[c] Ἔχοι τεκμηρίοις.] Ἔχῃ *iidem*, & v. 19. δοκῇ.

[d] Ἢ ἀδελφὸς,] Ἢ ὁ ἀδελφὸς *Hen.* & *Busb.* mox ἢ ὅστις ἂν *Vat.*

[e] Τῷ δὲ] Forte ὁ δὲ ἐλεγχθεὶς. COCC.

[f] Μιᾶς λειπούσης] Μιᾶς λιπούσας *Big.* & *Coll. Voss.*

[g] Ἀποτινέτω] In *MSS.* ἀποτινύτω. quod idem est. & v. 27. ἐξελέγξῃ.

[h] Δημόσιος μέν] Ita *MSS.* in *Editis* δημόσιος.

[i] Γεγυμνημένη,] *Samb. Hen.* & *Busb.* γεγαμημένη. BERN.

[k] Κατέσθω ζῶσα] Hinc apparet combustionem graviorem pœnam lapidatione fuisse. REL.

[l] Ἐπὶ τιμῇ] Ἐν τιμῇ *Big. Samb.* & *Vat.*

enim in legibus ſtatui) ne permittatur. eſt enim iniquum, ut natu major, quòd in genere materno ſuperetur, eis fraudetur quæ ex patris teſtatione ei debentur. Qui puellam alteri deſponſam
Deut. 22. vitiaverit, ſi quidem ei perſuaſerit & ad corruptelam conſentientem habuerit, cum ea moriatur. nam uterque juxta nequam eſt: ille quidem, qui puellam exorarit ultro rem turpiſſimam ſubire, eamque liberali conjugio anteponere; hæc vero, quod exorata fuerit, ut propter voluptatem aut propter lucrum ſui copiam ad flagitium *committendum* faceret. Sin autem ſolam alicubi nactus illam violaverit, nemine qui defenderet præſente, ſolus moriatur. Qui virginem nondum deſponſam compreſſerit, ipſe eam in matrimonium ducat. Quod ſi non videatur patri puellæ eam illi collocare, *tum* ſiclos quinquaginta, injuriæ mulctam, ſolvat. Qui vero ab uxore ſecum habitante quaſcunque ob cauſas disjungi velit (multæ autem tales hominibus accidunt) ſcripto confirmet, [1] ſe non amplius cum ea rem habiturum eſſe. ſic enim facultatem accipiet cum alio habitandi: nam priuſquam hoc fiat *illud* non
Deut. 24. permitttendum. Quod [2] ſi male habeat etiam apud illum, aut eo vita defuncto prior eam ducere voluerit, ne liceat ei revenire. Liberis carentem, viro ejus mortuo, frater illius ducat, puerumque *ex ea* natum, defuncti nomine vocatum, in *ſpem* ſucceſſionemque hæreditatis nutriat. Hoc *ſi* fiat, plurimum etiam reipublicæ proderit; dum familiæ non deficiant, & facultates cognatis maneant: & feminis, cum priorum virorum proximis habitantibus, calamitatis allevationem afferet. Quod ſi frater nolit eam ducere, mulier convento ſenatu hoc ipſum teſtificetur; quod ſe, volentem in familia manere & ex eo liberos gignere, admittere noluerit, fratris defuncti memoriam injuria afficiens. Interrogante vero ſenatu, quam ob cauſam à matrimonio abhorreat, ſive parvam ſive magnam afferat, [3] eò inclinet. Uxor autem fratris, calceis ei detractis, faciemque ejus conſpuens, dignum eſſe dicat qui hæc à ſe habeat, quòd mortui memoriam læſerit. Atque ille quidem è ſenatu abeat, in omnem vitam ignominia notatus: illa vero cuicunque voluerit poſcenti nubat. Si quis autem captivam
Deut. 21. ceperit virginem, ſive etiam nuptam; volenti eam in matrimonium accipere ne prius liceat lectum attingere & cum ea congredi, quam ipſa tonſa, ſumptoque lugubri habitu, cognatos & amicos, qui perierint in prælio, deploraverit: ut cum dolorem, quem capiet ex illis, ſatiaverit, ita demum ad epulas & nuptias ſe convertat. nam pul-

ωλῆν τὸ μέρος τῆς πατρῴας ὐσίας λαμβάνειν, τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς νόμοις διατάξομαι, μὴ [m] συγκεχωρῆσθαι. ἄδικον γὰρ τὴν τῇ ἡμέρᾳ [n] πρεσβύτερον, [o] ὅτι τὰ τῆς μητρὸς αὐτῷ ἥδιονα, ταῦτα τῇ ἀδελφῇ ἐκ πατρὸς τὰ ὀφειλόμενα αὐτῷ στέρεσθαι. ὁ κύριος ἄλλῳ κατηγγυημένην φθείρας, εἰ μὲν πείσας καὶ ταῖς τοῦ φθορέως [p] συγκάτανον λαβών, ἀποθνησκέτω σὺν αὐτῇ. πονηροὶ γὰρ ὁμοίως ἑκάτεροι· ὁ μὲν τὸ αἴσχιστον πείσας ἐκουσίως ὑπομεῖναι, καὶ προτιμήσας τοῦτο ἐκ ἐλευθέρᾳ γάμῳ τοῦ κύριου, ἢ ἐκ ἀδικεῖν αὐτὸν πεφθεῖσα [q] δι' ἡδονὴν ἢ διὰ κέρδος ταῖς τοῦ ὕβρεως. ἐὰν δέτις μόνην ταύτην λάβοι παρθένων μηδενὸς βοηθοῦ παρόντος, μόνος ἀποθνησκέτω. ὁ φθείρας παρθένον μήπω [r] κατηγγυημένην, αὐτὸς γαμείτω. [s] ἐὰν ἢ τῷ πατρὶ τὸ κόρης μὴ δόξῃ συνοικίζειν αὐτῷ, πεντήκοντα σίκλους [t] τοῦ τιμίου τὸ ὕβρεως καταβαλέτω. [v] γυναικὸς τῆς συνοικούσης βουλόμενος διαζυχθῆναι [x] καθ' ἃς δήποτε αἰτίας· πολλαὶ δ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται γένοιντο· χράμμασι μὲν οὖν ἐξ μηδέποτε συνελθεῖν ἰσχυριζέσθω. λάβοι γὰρ ἂν ὅτως [y] ἐξουσίαν συνοικεῖν ἑτέρῳ· κρεῖττον γὰρ οὐκ [z] ἐφετόν. εἰ δὲ καὶ τοῖς ἐκεῖνον [a] κακωθείη, ἢ τελευτήσαντος αὐτὸν θελήσαι [b] γαμεῖν ὁ κρείττων, μὴ ἐξεῖναι [c] αὐτῇ ἐπανιέναι. [d] τοῦ ἄτεκνον, τ' ἀνδρὸς αὐτῇ τετελευτηκότος, ὁ ἀδελφὸς ἐκείνης γαμείτω· καὶ τ παῖδα τ γινόμενον [e] τῷ ἐξ τεθνεῶτος καλέσας ὀνόματι, τρεφέτω ἐξ κλήρου λαχόντον. τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς δημοσίοις λυσιτελήσει γινόμενον, [f] τ οἴκων οὐκ ἐλλειπόντων, καὶ τ χρημάτων τοῖς συγγενέσι μενόντων· καὶ τ γυναιξὶ κοσμιὸν οἴσει τ συμφορᾶς, τοῖς ἔγγιστα τ κρειττόνων ἀνδρῶν συνοικήσας. ἐὰν δὲ μὴ βούληται γαμεῖν ὁ ἀδελφός· ἐπὶ τοῦ γερουσίαν ἐλθοῦσα ἡ γυνὴ, μαρτυράσθω τοῦτ' ὅτι βουλομένου αὐτοῦ ἐπὶ ἐξ οἴκου μένειν καὶ τεκνοῦν ἐξ αὐτοῦ μὴ προσδέχοιτο, ὑβρίζων τοῦ τοῦ τεθνηκότος ἀλοχῷ μνήμην. [g] ἐρημένης δὲ τ γερουσίας διὰ ποίαν αἰτίαν ἀλλοτρίως ἔχοι πρὸς τ γάμον, ἄν τε μικρὰν ἄν τε μείζω λέγῃ, πρὸς τοῦτο ῥηθήτω· ὑποδυέσθω δ' αὐτὸν ἡ γυνὴ τὰ σανδάλια, καὶ [h] πτύσασα αὐτοῦ εἰς τὸ πρόσωπον, [i] τούτων αὐτὸν ἄξιον εἶναι παρ' αὐτῆς λεγέτω τυγχάνειν, ὑβρίσασα τοῦ τοῦ κατοικομένου μνήμην. καὶ ὁ μὲν ἐκ τ γερουσίας [k] ἀπείτω, τοῦτ' ἔχων ὄνειδος πρὸς ἅπαντα τ βίον· [l] ἡ δ' ὥπερ ἂν βουληθῇ τινι τ δεομένων γαμείσθω. ἂν δὲ αἰχμάλωτόν τις λάβῃ παρθένον, ἄν τε καὶ γεγαμημένῳ, βουλομένῳ συνοικεῖν μὴ πρότερον ἐξέστω ξυνῆς [m] ἅπτεσθαι καὶ κοινωνίας, πρὶν ἢ ξυρασάμενον αὐτὸν, καὶ πένθιμον σχῆμα ἀναλαβόντα, ἀποθρηνῆσαι συγγενεῖς καὶ φίλους τοὺς ἀπολωλότας ἐν τῇ μάχῃ· ὅπως τὸ ἐπ' αὐ-

m Συγκεχωρῆσθω.] Συγχωρεῖσθω *Busb.* & *Hen.* συγκεχωρεῖσθω *Big.* & *Samb.*

n Πρεσβύτερον,] Πρεσβύτερον ὄντα τ μ. *Samb.* & *Vat.*

o Ὅτι τὰ τ μητρὸς] Alii ſic diſtinguunt, ὅτι τὰ τ μητρὸς αὐτῷ ἥδιονα ταῦτα τῇ ἀδελφῇ ἐκ πατρὸς, τ &c.

p Συγκάτανον] *Big. Samb.* & *Epiph.* συγκάτοινον prave *Baſ.* & *Gen.* καταινοῦσαν *Hen.* & *Busb.* alia voce. Deinde verba Legis יענה את אשת רעהו על דבר אשר (ἐταπείνωσεν) bene explicat Joſephus, ὁ μὲν τὸ αἴσχιστον πείσας ἑκουσίως ὑπομεῖναι. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* συγκάτοινον prave in *Editis.* καταινοῦσαν *Hen.* & *Busb.*

q Δι' ἡδονὴν] Δι ἡδονὴν ἰδίαν, ἢ διὰ κ. *Vat.* & *Vet. Interpr.*

r Κατηγγυημένην,] Ita *MSS.* κατειγυημένην in *Editis.*

s Ἐὰν ἢ] In aliquot *Epiphanii* codicibus, *ſi vero puellæ non placeat, ut habeat eam, patri quinquag.* &c. ac ſi *Græca* fuiſſent, τῷ ἢ πατρὶ, ἐὰν τῇ κόρῃ μὴ δόξῃ συνοικίζειν αὐτῷ, πεντ.

t Τοῦ τιμίου] Articulum negligunt aliquot *MSS.*

v Γυναικὸς] Γυναικὸς ἢ τ *Big. Samb.* & *Vat.*

x Καθ' ἃς δήποτε] Καθ' ἑτέρας αἰτίας *Busb.* & *Hen.* dein πολλαὶ δ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται γένοιντο. γράμμα in *Cod. Vat.*

y Ἐξουσίαν] Ἐξουσίαν ἡ γυνὴ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Hen.* & *Busb.*

z Ἐφετόν.] Ita *Busb.* (*Cocceji* correctio) & *Hen.* recte ἀφετὸν *Big. Samb.* & *Vat.* ἐφικτὸν *Baſ.* & *G.*

a Κακωθείη,] Κακωθείη, ἢ τελευτήσαντος ἐκείνου *Hen.* & *Busb.* κακωθῇ, ἢ τελευτήσαντος αὐτοῦ *Big.* & *Samb.* κακωθείη, τελευτήσαντος αὐτοῦ, abſorpta partitionis particula. Hoc colon omiſit bonus Epiphanius. Mox θέλῃ *Hen.* θελήσῃ *Busb.* Iidem ſtatim ὁ κρείττων. BERN.

b Γαμεῖν] Αὐτῷ poſt γαμεῖν inſerunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

c Αὐτῇ ἐπανιέναι.] Αὐτῷ in quinque (*Coll. Big.* & *Voſſ.*) *MSS.*

d Τοῦ ἄτεκνον,] Ita *Samb.* τοῦ ἄτ. ἀνδρὸς αὐτῇ *Baſ.* & *G.* τοῦ ἄτ. ἐ ἀνδρὸς αὐτῇ *Busb.* & *Hen.* τοῦ ἄτ. ἀνδρὸς αὐτῆς *Big.* ἀτέκνου ἐ ἀνδρὸς αὐτῆς *Vat.*

e Τῷ ἐ τεθνεῶτος] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *Editis* & *Vat.* deeſt τῷ.

f Τῶν οἴκων] Τῶν οἴκων οὐκ ἀλειπόντων *Vat.* τ οἰκείων οὐκ ἀλ. *Big.* & *Samb.*

g Ἐρημένης] Ἐρομένης in *MSS.*

h Πτύσασα αὐτοῦ] Πτύσασα in quatuor (*Coll. Voſſ.*) *MSS.*

i Τούτων αὐτὸν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* τοῦτο ἄξιον juxta *Vet. Interpr.* τοῦτο αὐτῷ ἄξιον *Vat.* in *Editis* duntaxat ἄξιον εἶναι.

k Ἀπείτω,] *Big.* & *Samb.* ἀπίτω, Canonice ab ἶμι. Nam εἶμι auris eſt Bœoticæ. Reliqui à verbo originis circumflexo, ἀπεῖτω. BERN. Ἀπίτω *Big.* & *Samb.* ut & p. ſeq. v. 10.

l Ἡ δ' ὥπερ ἂν] In *Samb.* ἢδ' ὥπερ &c.

m Ἅπτεσθαι] Ἁψασθαι in quinque *MSS.*

n Πρε-

αὐτοῖς χρέσασα λυπηρὸν, ἐπὶ ϑ' ἕτως ἐπ' ὀλιγίας [n] τραπῇ τὸ γάμος. καλὸν γὰρ εἶναι τὸ δίκαιον παιδοποιὸν παραλαμβάνοντα ϑεραπαίναν αὐτῆς [o] τὸ βέλτιον· ἀλλὰ μὴ τὴν ἰδίαν ἡδονὴν διώκοντα μόνον, τὸ κατ' αὐτὴν ἀμελεῖν κεχαρισμένος. τριάκοντα δ' ἡμερῶν [p] ἐπὶ τῷ πένθει διελθόσων, αὐτάρκεις γὰρ ἐπὶ τοῖς δακρύοις αὐτοῖς τῶν φιλτάτων τοῖς φρονίμοις, τότε χωρεῖν ἐπὶ τὸν γάμον. εἰδ' ἐμπλησθεὶς τὸ ἐπιθυμίας [q] ὑπερηφάνδυσεν αὐτὴν γαμετὴν ἔχων, μὴ κατ' ἐξουσίαν ἐχέτω καταδουλοῦν αὐτήν. ἀλλ' ὅπη βούλεται χωρεῖν [r] ἀπείτω, τοῦτο ἐλεύθερον ἔχουσα.

κδ'. Ὅσοι δ' ἂν [t] τῶν νεωτέρων ὠλιγωροῦσι τοὺς γονεῖς, καὶ πρὸς αὐτοῖς μὴ νέμουσιν, ἢ δι' αἰσχρὰν [t] ἢ ἀργὸν σώσεσιν ἐξυβρίζοντες εἰς αὐτούς· πρῶτον μὲν λόγοις αὐτοὺς [v] νουθετείτωσαν οἱ πατέρες· αὐτάρκεις γὰρ [x] ἐπιφύεσιν ἕτοι δικασταί· "σωφρονεῖν μὲν ἀλλήλοις οὐκ ἡδονῆς "ἕνεκα λέγοντες, οὐδὲ τῶν χρημάτων αὐξήσεως, χρι- "νῶν τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων γιομένων· ἀλλ' ὅπως "παῖδων τύχωσιν, οἳ [y] γηροκομήσουσιν αὐτούς, καὶ ὧν ἂν "δέωνται παρ' αὐτῶν [z] ἔξουσι. [a] γιόμενον δέγε, μὴ χα- "ρᾶς καὶ τῷ Θεῷ χάριν εἰδέναι τὴν μεγίστην, ἀρά- "μενοι, διὰ παιδὸς ἀνεθρέψαμεν· μηδενὸς φειδὼποι- "ούμενοι καὶ δόξαντος εἰς σωτηρίαν τὴν σὴν καὶ παι- "δείαν τὴν ἀρίστην εἶναι χρησίμως. νῦν γὰρ, συγγνώμην γὰρ "δεῖ νέμειν ἐφ' ἁμαρτήμασι νέων, [b] ἀποχρήσει ὅσον τὸν "εἰς ἡμᾶς τιμῆς [c] ὠλιγωρήσας, καὶ μεταβαλὼν [d] πρὸς "τὸ σωφρονέστερον· λογισάμενος καὶ τὸν Θεὸν ὅτι τοῖς εἰς "πατέρας τολμωμένοις χαλεπῶς ἔχειν, ὅτι καὶ αὐτὸς "[e] πατὴρ ὢν πάντων ἀνθρώπων γέγονε ἐστὶ, καὶ σωφρο- "σύνην δοκεῖ τοῖς τὴν αὐτὴν αἰτῶ προμηθείαν ἔχουσιν, "ἐκ ὧν προσῆκον αὐτοῖς παρὰ τῶν παίδων [g] τυγχανόντων. "καὶ νόμος κολαστὴς γίνεται τῶν τοιούτων ἀπαραίτητος, "ὃς σὺ [h] μὴ πεισθείης". κἂν μὲν τούτοις [i] ϑεραπεύσῃ τὸ τῶν νέων αὔθαδες, ἀπαλλαγέντα τῶν ὀφλημάτων

chrum eſt & æquum, ut qui mulierem, ex qua liberos ſuſcepturus eſt, ſibi adſciſcit, [o] voluntati ejus morem gerat, ejuſque non negligat deſideria, ſuam tantum perſequendo voluntatem. Triginta vero diebus in luctu præteritis (hæ enim ſapientibus ad cariſſimos deflendos ſatis ſunt) tunc matrimonium adeat. Quod ſi libidine expletus eam conjugem habere faſtidiverit, ſervam eam faciendi poteſtatem ne habeat: ſed *mulier*, quò ire voluerit, diſcedat, hac ei conceſſa libertate.

24. [x] Quicunque vero adoleſcentium parentes *ſuos* contemnent, eiſque *debitum* honorem non tribuent, aut probro *aliquo* aut de induſtria in eos contumelioſi, eos primum verbis caſtigent parentes (hi enim judices eſſe ſolent idonei) dicentes, "ſeſe inter ſe congreſſos eſſe, non voluptatis cau- "ſa, neque ut rebus utriuſque factis communibus "facultates amplificarent; ſed ut liberos adipiſce- "rentur, qui ipſos in ſenectute nutrirent, ipſiſque "ea, quibus indigerent, *demum* ſuppeditarent. "Natum quidem ſublatum, lætitia geſtientes "maximaſque Deo gratias habentes, *ſumma* cura "educavimus, nulli rei parcentes, quæ ad tuam "ſalutem & rerum optimarum diſciplinam utilis "eſſe videretur. Nunc autem (oportet enim ve- "niam dare juvenum peccatis) ſatis habe, hacte- "nus honorem erga nos contempſiſſe, & redi ad "ſanitatem; tecum cogitans, quod etiam Deus ea "quæ adverſum patres committuntur moleſte fe- "rat, quoniam & ipſe eſt totius hominum gene- "ris parens, & in eis, cum quibus illi communis "eſt appellatio, lædi videtur, cum quæ illis de- "bebantur à liberis non obtineant. atque *inſuper* "lex talium vindex eſt inexorabilis, cujus abſit ut "tu facias periculum". Ac ſi quidem his adoleſcentum improbitas fuerit ſanata, probris ob errata

Lex de filiis intemperantibus & adverſus parentum ſuorum monita contumacibus. Deut. 21.

ta

---

n Τραπῇ καὶ γάμος.] Τραπῆναι in iiſdem *MSS.*

1. *Voluntati ejus morem gerat,*] Voluntati ejus medeatur, *Caſtal.*

o Τὸ βέλτιον·] Τὸ λυπηρόν. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

p Ἐπὶ τῷ πένθει] Illud ἐπὶ abeſt *Big. Samb.* & *Vat.*

q Ὑπερηφάνδυσεν] *Samb.* ὑπερηφανώσειν, ut apud Mæonidem & Gloſſarum veterum Conditores ὑπερηφανῶ, *faſtidio*, licet abſque laude Julii Pollucis. *Big.* ὑπερηφανίσειεν. *Baſ.* & *Gen.* ὑπερηφάνδυσιν. *Busb.* & *Hen.* ὑπερηφανώσοιτο. BERN.

r Ἀπείτω,] *Big.* & *Samb.* ἀπίτω, τὸ ἐλεύθερον ἔχουσα. *Baſ. Gen.* & *Epiph.* ἀπείτω, τοῦτο ἐλεύθερον ἔχουσα. Supra *Samb.* καταξιοῦν ἰχέτω, & *Hen.* cum *Busb.* ἐξεῖναι. Perite autem explicuit Flavius phraſin Moſaicam לא תתעמר בה, μὴ κατ' ἐξουσίαν ἐχέτω καταδουλοῦν αὐτήν. BERN.

2. *Quicunque vero adoleſcentium*] *Lex* rariſſima & *exempli* pauci, *Deut.* c. 21. 18. *Filius intemperans & adverſus parentum ſuorum monita contumax*, סורר ומורה, ἀπειθὴς καὶ ἐρεθιστὴς, *q. e. Samaritis in verſione vernacula*, ארארי ומחטי: *Saadiæ* ومخالف وزايغ & *Judæorum plurimis: idemque* gulo v. 20. זולל וסבא, συμβολοκοπῶν καὶ οἰνοφλυγῶν LXX. *Interpr.* זולל בסר וסבא חמר *Onceloſo, aut explicatius Uzielidæ* נרגן בבשרא ושתאי בחמרא, vorago carnium & vini. *Samaritarum paraphraſi Arabica* واكيل وشريب, φάγος καὶ πότης, *nec datur, præſertim* καθ' ὅλως?) *Deut.* c. 21. 18. *Cadavera vero hominum ſupplicio publico damnatorum, vel etiam hoſtium, ſole occidente omnino ſepeliunto. Sufficit enim exemplo una dies. Deut.* c. 21, 22, 23. *Vide etiam Uzielidam & Compilatorem Siphræ, & Maſictam* Synhedrin c. 6. §. 4, 5. *& T. Bab. titulo eodem f.* 45, 46, 47. *& T. Jeroſ. f.* 23. *c, d. & Flavium Joſephum paragrapho* 6. *hujus capitis; & in ingenti Opere Maimonidem c.* 15. Synhedrin. *Præterea Anteceſſores Babylonii ultionis publicæ tola ſimul cum ſceleratis defodi honeſte jubent. Iſtam autem filiorum rebellium cenſuram ac eadem plectere volunt Phariſæi, Divinæ Legis caſtigatores, duntaxat ephebos, poſt flagra publica, propter heminam vini carniſque τριτημόριον, quod eſt Babyloniis interpretantibus ἡμιμναῖον, vel rectius juxta Gemaram Solymitariam* Semilibra, *ſive* triens mnæ unius. *in ipſa δευτερώσει* Synh. c. 8. 2. חצי לוג יין האיטלקי ופרטימר בשר, *raptam de penu familiari ac hauſto uno ſubinde deglutitam, utroque genitore jam vivente natoſque* (ὁ νίσεα) *accuſante. Docent inſuper Judæorum Magiſtri tam ſevere animadvertiſſe Oratorem Sinæum in contemptores parentum ex metu conſequentis mali*, בן סורר ומורה על סופו: *ne ab hac protervia & furtis domeſticis procederent porro nequam ingenia ad homicidia & maxima flagitia. Maſicla* Synhedrin. c. 8. *& Talm. Bab. f.* 80, 81, 85. *& Talm. Jeroſ. f.* 26. *&* Siphra *f.* 48. *c, d. &* Paraphraſis Uzielidæ *Deut. c.* 21. *His autem obſervatum*, Maligna quidem & rebelli prole puniri parentes ob peccata, quibus ipſi rerum Patrem offenderint. *Adde ex Maimonidis* Iad *capita poſteriora* ממלא, *atque* ד' תעניות *p.* 437, 463. *Poſtremo autem poteſtatem patribus vitæ auferendæ, quam ingratis dederant, aſſerit ſapiens Græcia: aſſerit apud Romanos lex Regia, lex* δωδεκαδέλτος; *tum vox Urbis dominæ de liberis Herodis, Ulpianus, Papianus, aliique veterum Interpretum; quos legas apud Rufinum Collatorem, & in æterno opere maximi Grotii* de Bello ac Pace. BERN.

s Τῶν νεωτέρων] Τῶν νέων ὠλιγωροῦσι *Samb. Hen. Busb.* & *Epiph.* Τῶν νέων ὠλιγωροῦσι *Big.* & *Vat.*

t Ἢ ἀργὸν σώσεσιν] Ἢ δι' ἀσωτίαν legerat *Vet. Interpr.*

v Νουθετείτωσαν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* νουθετήτωσαν in *reliquis.*

x Ἐπιφύεσιν] Sic reſtituo. Impreſſum pridem fuit *Baſ.* & *Gen.* ἐπιφύκασιν pro ἐπιφύεσιν vel πιφύκασιν: ſcriptumque à quatuor ἐφ' ἡέσιν, *pro filiis.* Hoc etiam prudens nemo damnaverit. Quippe ex Flavio argumentum cepiſſe mihi videtur Sopater Apamienſis, quo auſterum jus παιδοκτονίας defenderet, ὁ νόμος εἰδὼς, ὡς εἰλικρινὴς γέγονεν ἀεὶ δικαστὴς ὁ πατὴρ, τοῦτο ὠφελήσαντα. *Epiphanius* forte agnoverat in Muſeo *Caſſiodori*, αὐθέντης γὰρ ἐπὶ τούτῳ ἕτοι δικασταί. BERN. Sic reſtituit *Bernardus*, quod ἐφ' ἡέσιν invenerit in *MSS.* in *Editis* ἐπιφύκασιν, pro ἐπιφύεσιν vel (quod vult *Coccejus*) πεφύκασιν. *Epiphanius* forte legerat, αὐθέντης γὰρ ἐπὶ τούτῳ ἕτοι δικασταί. BERN.

y Γηροκομήσουσιν] Recte *Samb.* Aliis tribus præter Canonem γηροκομίσουσιν. Vulgus quidem Græciæ dicunt γηροκομῶ, ſed pars melior & Attica γηροκομῶ. Mox *Samb.* γενομένων, & poſtea φειδῶ, indeque ἀποχρήσει. BERN.

z Ἐξουσι.] Lege ἔξωσι. COCC.

a Γενόμενον δέγε] Γενομένων &c. *Samb.* γενόμενον ἢ μὴ χ. *Vat.*

b Ἀποχρήσει] Lege ἀπόχρη σοὶ. COCC.

c Ὠλιγώρησας,] Ita *Samb.* ὀλιγώρησας *reliquis.*

d Πρὸς τὸ σωφρονίστερον] Sic *MSS.* in *Editis* πρὸς σωφρονίστερον. Verum πρὸς τρόπον σωφρονῶν, aut πρὸς τρόπου σωφρονίστερον legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

e Πατὴρ ὢν πάντων] Eo modo *MSS.* ὁ πατὴρ *Baſ.* & *G.*

g Τυγχανόντων] Τυγχάνοντι *Vat.* ταῦτα τυγχάνειν in ſuo *Codice* habuit *Epiphan.*

h Μὴ πεισθείης.] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Vat.* πεισθείης *Samb. Baſ.* & *G.*

i Θεραπεύσῃ] Potius θεραπεύῃ cum *Samb. Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* aut θεραπεύσοιτο ut *Hen.* & *Busb.*

ta liberentur. Ita enim & bonus erit legislator & patres fortunati, qui neque filium neque filiam puniri viderint. Sin autem verba eorum & resipiscendi disciplina nihil proficere videantur; sed continuis contra parentes facinoribus leges sibi hostes faciat implacabiles, ab iis ipsis extra urbem sequente multitudine productus lapidetur; &, cum per totum diem ad spectaculum omnium manserit, noctu sepeliatur. Sic etiam qui legibus quoquo modo rei capitalis condemnati fuerint. Sepeliantur autem & hostes, nec ullus terræ expers mortuus jaceat, præter æquum pœnas dans.

Hebræis cum Hebræo vetitum fœnus. Lev. c. 25. Ex. c. 22. Deut. c. 19.

25. [1] Ne liceat ulli Hebræorum ad usuram dare, neque cibum neque potum. non enim justum est in reditu habere fortunas tribulis: sed subvenientem ejus necessitatibus in lucro ponere & gratiarum actionem illius, & remunerationem à Deo consequuturam ob humanitatem.

Qualiter lege cautum de mutuo & pignoribus. Ex. c. 26. Deut. c. 24.

26. [2] Qui autem mutuati sunt aut argentum, aut aliquid fructuum humidorum siccorumve, [3] rebus *suis* ex sententia, Dei benignitate, succedentibus, hæc referentes cum alacritate reddant creditoribus; quasi apud seipsos deponentes, & si egeant rursum habituri. Si vero *debitores* circa redditionem improbe agant, & *eam morentur*, ne liceat domum eorum ingressis pignora capere, priusquam de eo judicium fiat; pignus autem foris *stantes* petant, & debitor ipse ferat *ad creditorem*, nihil ei contradicens, qui legis præsidio subnixus ad se venit. Ac si quidem locuples sit qui pignoravit, pignus retineat creditor donec reddat. Si vero pauper sit, non licebit ei pignus retinere, sed reddere ante solis occasum, ut dormiens benedicat nobis, & habeat justitiæ testimonium apud Deum. Quod si pignus vendere voluerit, ne liceat, priusquam creditor ad magistratum adierit, & ab eo sententia lata fuerit. Ac si quidem pecuniam, panem, potumque mutuo dat, absque omni fœnore, nihil vicissim accipiat. Si vero fœnus exigat, ne liceat ulli Hebræorum [4] ne nocte quidem pernoctare insepultus usque ad mane. Id est, quod Judæi dicunt, in illis לילה הולך אחר היום *nox sequitur diem*. Secus enim solet dies 24 horarum inchoari a vespera & nocte, ut tempus diurnum censeatur pars posterior. Josephus, lib. III. de bello cap. 14. etiam scribit τὰς ἀνιλούτας ἑαυτὰς μίχρις ἡλίου δύσεως ἀτάφους, eos qui sibi violentas manus intulerunt, relinqui insepultos usque ad solis occasum. Ita capite ultimo libri quarti notat de blasphemo κρεμάσθω δ' ὅλης ἡμέρας καὶ ἄλιμος καὶ ἀπαφῶς θαπτέσθω, *pendeat per totum diem & ignominiose & obscurè sepeliatur*. Sic τῷ νυκτὶ Achan sepultus ταύτῃ ἄλιμῳ, teste nostro lib. V. Ant. 1. Sic idem infra lib. XVI. ult. Herodis filios duos νυκτὸς, noctu sepultos narrat. Verum his adversari videtur, quod lib. IV. de bell. cap. 7. scribit ἀεὶ δύο ἢ τρεῖς ἡλίου καθελεῖν τε καὶ θάπτειν consuevisse Judæos, si qui cruci essent affixi. Num solos hic cruci affixos respicit, quibus solis convenit τὸ καθελεῖν; Aut an καθελεῖν fit ante solis occasum, θάπτειν post? An vero ita debet intelligi, ut tempus circa occasum solis innuatur destinatum, & ut a cruce auferantur & sepeliantur? Puto quos Deus verat pernoctare insepultos, potuisse circa occasum solis (quando scopo Dei erat satis factum, id est, quum spectandus omnibus satis superque fuerat) sepeliri: potuisse etiam adulta jam nocte terræ mandari, modo ne pernoctaret insepultus usque ad mane. Confer Joh 19. 31. quia Sabbatho, quod instabat, non licebat mortuos sepelire, ante solis occasum Christum in monumento condunt. Ceteroquin probabile est eos Christum noctu ταῖς ἄλιμῳ sepulturos fuisse. Sed uti sepulcrum ei honoratum contigit, ita & tempus sepulturæ. REL.

---

k Ὀνειδῶν.] Ita *Basil. G. Big.* & *Busb.* Atticorum more. ὀνειδῶν *ceteri* tono vulgi.

l Γὰρ] Γὰρ ἂν *Coll. Big.* & *Voss.* & mox tantum εἴη.

m Ἂν εἴη,] Ἐνέσεσθαι *Epiphan.*

n Οὐκ ἐπιδόντες] Ita *Samb. Big.* & *Burius* è conjectura. in *reliquis* ἐπιόντες.

o Εἰ ἦ οἱ] Οὓς (ὃ *Coll. Voss.*) δ' ἂν οἱ λόγοι *Big. Samb.* & *Vat.* ᾧ ἦ οἱ λόγοι legisse videtur *Epiphan.*

p Αὐτῷ] Ita *Big. Samb.* & *Epiph.* αὐτῷ seu αὐτῷ in *reliquis* desiderabatur.

q Θαπτέσθω νυκτός.] Deut. 21. 32. scriptum est לא תלין non pernoctabit, sed eodem die sepelietur. Eodem die videtur esse capiendum, uti quum de quorundam sacrificiorum comestione dicitur: Eodem die comedetur: nihil remanebit usque ad mane. Id est, quod Judæi dicunt, in illis לילה הולך אחר היום *nox sequitur diem*. Secus enim solet dies 24 horarum inchoari a vespera & nocte, ut tempus diurnum censeatur pars posterior. Josephus, lib. III. de bello cap. 14. etiam scribit τὰς ἀνιλούτας ἑαυτὰς μίχρις ἡλίου δύσεως ἀτάφους, eos qui sibi violentas manus intulerunt, relinqui insepultos usque ad solis occasum. Ita capite ultimo libri quarti notat de blasphemo κρεμάσθω δ' ὅλης ἡμέρας καὶ ἄλιμος καὶ ἀπαφῶς θαπτέσθω, *pendeat per totum diem & ignominiose & obscurè sepeliatur*. Sic τῷ νυκτὶ Achan sepultus ταύτῃ ἄλιμῳ, teste nostro lib. V. Ant. 1. Sic idem infra lib. XVI. ult. Herodis filios duos νυκτὸς, noctu sepultos narrat. Verum his adversari videtur, quod lib. IV. de bell. cap. 7. scribit ἀεὶ δύο ἢ τρεῖς ἡλίου καθελεῖν τε καὶ θάπτειν consuevisse Judæos, si qui cruci essent affixi. Num solos hic cruci affixos respicit, quibus solis convenit τὸ καθελεῖν; Aut an καθελεῖν fit ante solis occasum, θάπτειν post? An vero ita debet intelligi, ut tempus circa occasum solis innuatur destinatum, & ut a cruce auferantur & sepeliantur? Puto quos Deus verat pernoctare insepultos, potuisse circa occasum solis (quando scopo Dei erat satis factum, id est, quum spectandus omnibus satis superque fuerat) sepeliri: potuisse etiam adulta jam nocte terræ mandari, modo ne pernoctaret insepultus usque ad mane. Confer Joh 19. 31. quia Sabbatho, quod instabat, non licebat mortuos sepelire, ante solis occasum Christum in monumento condunt. Ceteroquin probabile est eos Christum noctu ταύτῃ ἄλιμῳ sepulturos fuisse. Sed uti sepulcrum ei honoratum contigit, ita & tempus sepulturæ. REL.

r Νεκρὸς μηδὲ εἷς] Hic est quem Hebræi מת מצוה dicunt REL.

s Τινῶν.] Ἐκ τίνων *Big. Samb.* & *Vat.*

1. *Ne liceat ulli Hebræorum*] *Hebræus Hebræo pecuniam, panem, potumque mutuo dat, absque omni fœnore*, ἀνὰ νίσεις καὶ τοκίζει. *Lev. c. 25, 36, 37. Ex. c. 22. 25. Deut. c. 19. v. 20. Ezech. c. 18. 13, 17. & c. 22. 12. Ps. 15. 5. De Usura vero in genere & de Mutuo præstare agunt Pharisæi* Masicta baba mesia, *& ab illis Maimonides in* Iad. f. 672. *titulo* מלוה ולוה. *Agit & magnus Grotius libro secundo* Juris, *& pluribus voluminibus immodicum Salmasii ingenium. Item prudentia Romanæ Pandectæ l.* XII. *tit.* 1. *& l.* XIII *tit.* 6, 7. *& toto libro* XX. *Rescriptaque Imperatorum l.* VIII. *Codicis tit.* 17. *&c. Hæc autem lex homines Christianos minus percellit. Nostram enim aviditatem, vel erga extraneos (in quos pro arbitrio sæviit malignitas Judaïca, quasi Moysis licentia Deut. c.* 23. 20. לנכרי תשיך, τῷ ἀλλοτρίῳ ἐκίγκτεις, *Scholiasque acclamantibus Jerosol.* יע *f.* 44 *& T. Bab. f.* 26. יע, *& Maimonidis* Iad *f.* 676. *tit.* הכלוה ולוה) *usura* Unciaria, *sive per menses æstimata* Centesima, *qui modus lucrus semper fuit Græcorum, qui Romanorum usque à* XII. *Tabulis etiam complurium Imperatorum edicta flagellant. Nam Jura Municipalia adhuc strictius fœneratores coercent: adeo ut Usura nunc temporum evaserit uberius lucrum capientis quam dantis mutuo. Theologi tamen nonnulli & Canonum Christianorum studiosi, scripta sanctorum Prophetarum & Ecclesiasticorum dum rigide interpretantur, à populo Fideli omne fœnus eunt ablatum, debitore simul ac creditore invitis & adflictis.* BERN.

t Τὸν ὁμοφύλον] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* atque ita legerat *Salmas.* de *Trapezit. Fœnore*, p. 683. in *Editis* τοὺς ὁμοφύλους.

v Τῷ τ' ἐκείνων] Τῷ τ' ἐκείνῳ ἀχαριστίαν *Vat.*

2. *Qui autem mutuati sunt*] *Commodatum restituitor fide bona animo lato. Secus si acciderit, rem suam creditor ante ædes debitoris expectet, aut in Foro persequatur. Mola ejusque instrumenta, Moysi Jurisconsultorum principi* רחים ורכב מולה בי אימולוס, *ceteraque cuncta quibus victus humanus apparatur, ceteraque cuncta quibus victus humanus apparatur*, כל דבר שיש בו אוכל נפש, (*sicut Josephus Matthiæ, & Deuteros.* Baba mesia c. 9. 13. *late degneque Deuteronomium Mosaicum interpretantur c.* 24. 6.) *pignori haud cedunt*, לחבל או לעבוט. *Quinvero pignus pauperculi, maxime amiculum* שכלה, ἱμάτιον *Alexandinis & Josepho, sub occasu solis ad ipsum redit, quo dormiret. Repetes jam Exodi c.* 22. 26. *Deut. c.* 24. 6--13. *Talmudum* Porta mediana, *& Maimonidem tit.* כלוה ולוה BERN.

x Ὑγρῶν ἢ ξηρῶν,] Ὑγρὸν ἢ ξηρὸν *Samb.*

3. *Rebus suis ex sententia*,] *Sc.* si solum hoc illi superest, *cui* in stratis incubet, aut quo se operiat noctu dum somnum capit. *Salmas.* de *Trapezit Fœnore*, p. 707.

y Χωρησάντων,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* χορηγησάντων, pro χορηγησαμένων aut χορηγηθέντων.

z Ἀποθέμενοι] Ἀποθέμενοι εἰς αὐτὸν, καὶ πάλιν εἰ χρήζοντες ἴξουσιν *Vat.*

a Ἀποδοῦναι,] Nec eliminabis τῷ ἀποδοῦναι *Hen.* & Editorum, quod descendit à tempore venturo δώσω, ut ζώσις, ῥῆσις, &c. BERN.

b Μὴ πρὸς τῷ οἰ ἴσαι] Ita *Busb. Hen* & *Salmas.* p. 518. μὴ πρ. τ οἰκ. βαδίσαντες *Basil.* & *G.* μὴ πρὸς τῷ οἰκ. βαδίσαντας *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

c Ἐσχυρίζειν,] De vi vocis ἐσχυρίζειν vide *Salmasium* de *Modo Usurarum* & de *Trapezit Fœnore.*

d Δι' αὐτῆς,] Sic *Epiphan.* & *Salmas.* in *cæteris* δι' αὐτὸ.

e Διδυσεκῶς·] Ita ex *MSS.* in *Editis* δωσυκῶς.

ἀποπηδέτω πρὸν ἡλίε δυσμῶν, καὶ μάλισα ἂν ἱμάτιον ᾖ τὸ ἐνέχυρον· ὅπως εἰς ὕπνον ἔχῃ τὸν τρόπον, φύσι δὲ Θεοῦ τοῖς πενομένοις [f] ἔλεον νέμοντος. μύλων δὲ καὶ τὰ ὠδὶ [g] ταύτων σκεύη μὴ ἐξεῖναι λαμβάνειν ἐνέχυρον· ὅπως μὴ [h] στέρωνται καὶ τοῦ τὰ σιτία ὀρχάνων, μήτε ἐπ' ἐνδείας πάθωσί τι τῶν χειρόνων.

κζ'. Ἐπ' ἀνθρώπῳ μὲν κλοπῆ θάνατος [i] ἔσω ζημία. ὁ δὲ χρυσὸν ἢ ἄργυρον [k] ὑφελόμενος, τὸ διπλοῦν [l] ἀποτινύτω. κλέπτας δὲ ἐπὶ τοῖς κατ' οἶκον κλεπτομένοις τις ἀθῷος ἔστω, [m] κἂν εἰ τοῦ ὀρύγματι [n] τειχίου. βόσκημα δὲ ὁ κλέψας, [o] τετραπλοῦν τὴν ζημίαν ἀποτινύτω, πλὴν βοός· πενταπλοῦν δὲ ἐπὶ τούτῳ [p] καταβαλλέτω. [q] ὁ δὲ τὸ ἀπὸ τίμιον ἅπαν ἀφελόμενος, δοῦλος [r] ἔστω τοῖς [s] καταδικασαμένοις.

κη'. Πραθεὶς δὲ ἐμοφύλῳ τις ἕξ ἔτη δουλευέτω, τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἐλεύθερος ἀφειέσθω. ἐὰν δὲ, [t] τέκνα αὐτῷ γενομένα ἐκ δούλης τοῦ τοῦ πριαμένου, ἀφ' τὴν εὔνοιαν καὶ τὸ πρὸς τὰ οἰκεῖα φιλοστοργίαν [v] βούλῃ δουλεύειν· [x] ἐνιαυτοῦ ἐνεστῶτος τοῦ Ιωβήλε, πενηκοστὸς δὲ ἐνιαυτός ἐστιν, ἐλευθερούσθω, καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα ἐλευθέραν ἐπαγόμενος.

κθ'. Ἐὰν δέ τις [y] ἢ χρυσίον ἢ ἀργύριον εὑρὴ καθ' ὁδὸν, ἀπιζητήσας τὸν ἀπολωλοτα, καὶ κηρύξας τὸν τόπον ἐν ᾧ εὗρεν, ἀποδότω, τὸν ἐκ τῶν ἑτέρων ζημίας ὠφέλειαν οὐκ ἀγαθὴν ὑπολαμβάνων. ὁμοίως καὶ ὠδὶ βοσκημάτων οἷς ἂν ἐντύχοι τις [z] κατ' ἐρημίαν [a] πλανωμένοις, μὴ ἀμελεῖτε τοῦ κυρίου ἀφανιζῆμα [b] παρ' αὐτῷ φυλαττέτω, μαρτυράμενος τὸν Θεὸν μὴ νοσφίζεσθαι ἀλλότρια.

λ'. Μὴ ἐξεῖναι δὲ παρέναι κλωῶν [c] τινι κακοπαθούντων ὑποζύγιον ἐπιλαθόμενον· ἀλλὰ καὶ συναρεῖς αὐτῷ μετ' αὐτοῦ. Ἀνάστησον γὰρ ἐκ τοῦ τάχους τὸ ὑποζύγιον, καὶ μὴ ἀμελήσῃς τοῦ ἀδελφοῦ.

tur mutuum: sin pauper, ante solis occasum referat, præsertim si pignus sit vestimentum, ut [1] id habeat ad somnum *capiendum*, Deo natura pauperibus misericordiam adhibente. Molam autem & instrumenta ejus ne liceat pignori capere, ne *his ablatis* priventur etiam cibi parandi facultate, neve quid gravius ob inopiam patiantur.

27. [2] In furto quidem hominis pœna esto mors. Qui vero aurum aut argentum surripuerit, duplum reddat. Si quis eorum aliquem qui res è domo furto eat ablatum occiderit, insons esto, etiamsi in pariete *tantum* suffodiendo *deprehendatur*. Furatus autem pecudem, quadruplo damnum rependat, nisi bos sit: nam pro hoc quintuplum reddat. Qui vero mulctæ solvendæ non erit, servus iis esto, quibus eam pendere damnas fuerit. *De Furtis. Ex. 21. & 22. Deut. 24.*

28. [3] Venditus quis contribuli sex annos serviat, septimo manumittatur. Quod si filio ei ex serva nato apud emptorem propter benevolentiam & charitatem erga sua servire velit, anno Jubilæo (est autem annus quinquagesimus) liberetur, & liberos & uxorem liberam abducens. *De servis liberandis. Ex. c. 21. Deut. 15.*

29. [4] Si quis autem vel aurum vel argentum in via repererit, quæsito eo qui perdidit, locoque per præconem indicato quo *forte* reperit, *illud* restituat, utilitatem ex damno alterius nequaquam bonam esse reputans. Similiter etiam de pecudibus in quas errantes in deserto aliquis inciderit, domino non statim invento apud se servet, Deum testatus se nolle aliena avertere. *Res inventæ haud statim cedunt inventori. Ex. 23. Lev. 6. Deut. 22.*

30. [5] Ne *cuiquam* liceat præterire, cum jumenta *jumenta sublevanda. Ex. 23.*

1. *Id habeat ad somnum* capiendum,] *Iis in mentem venientibus quæ à Deo acceperunt*, vertit Castalio.

f Ελεον νέμοντος.] Ut constat ex *Exodi* c. 22. 27.

g Ταύτων σκεύη] Αὐτῶν σκεύη μὴ ἐξὸν *Busb.*

h Στέρωνται] *Samb.* & *Salmas.* στερῶνται. Valet & Barytonon. BERN.

i Ἔσω ζημία.] Ἔσω ἡ ζημία *Vat.*

2. *In furto quidem*] *Plagiarius morte multetur*, tanquam reus homicidii adfectati, inquit Maimonides p. 463. מורה. *Fur pecunia dupla. Et abigeus pecoris minoris, Moysi* שה, βοσκήματος *Josepho & Talmudicis, pretio quadruplo*, ob frequentiam harum quadrupedum, quod animadvertit More nebucim p. 460. *bovis vero quintuplo*, jumenti, ait Vaxiades Chaldæus, abactu proni; addo, & optimi. *At si forte dicta multa minor fur fuerit, in servitutem rite vindicetur, Exodi c. 22. 1 -- 4.* Τοιχωρύχος *phrasi Moysis, aut verbis Tabularum Romanarum*, Si nox furtum factum sit, aut interdiu cum telo, si im aliquis occisit, jure cæsus esto. *Leges eædem*: Pœna manifesti furti, quadrupli est; nec manifesti, dupli. *Vide. insuper sententias Pauli & Ulpiani apud L. Rusinum, & illas Phariseorum penes Maimonidem* Hilcot Geniba f. 548. *vel potius in Misna c.* 7. Baba cama, & Cidduſim f. 18. T. Babyl. *Deinde* περὶ ἀνδραποδιστῶν *leges Exodi c.* 21. 16. *Deut. c.* 24. 7. *Masicla* סנהדרין *c.* 10. 1. *& Talm. Bab. f.* 85, 86. Baba mesia *c.* 4. 9. *& Talm. Bab. f.* 56, 57. *& Maimonidem* de Furto *c.* 2. 1. *& c.* 9. 6. *Hinc plagium hominis Israelitæ strangulatione puniunt Synhedri Moysis. Satis autem habent, venum surreptus Ethnicus, si restituatur. Quinimo legerant abunde Interpretes Ptolemaici Exodi c.* 21. 16. איש מבני ישראל. *Adhuc etiam ex Deut. c.* 24 7. *Onceloſus traduxerat* נפש מבני ישראל. BERN.

k Υφιλόμενος,] Αφιλόμενος *Busb.* & *Hen.*

l Ἀποτινύτω.] *Big.* & *Samb.* ambo bis ἀποτινέτω. Reliqui quatuor ἀποτινύτω. BERN.

m Κἂν εἰ] Forsan καὶ εἰ, vel ἴνα, vel ἢ πῦ. HUDS. Lege ἢ COCC.

n Τειχίου.] *Baſ.* & *Gen. διωρύγματι τειχίου*, vitio prioris. διορύγματι τοιχίου *Big.* διορύγματι τοίχου *Samb. Hen.* & *Busb.* Vel ibi leges κἂν εἰ, vel ἴνα, i. e. בא במחתרת phrasi Maimonidis p. 463. *Dicloris*, vel κἂν ἢ πρὸς διορ. Dicit enim melior Moyses de hoc nebulone, אם במחתרת ימצא, ἐὰν ἐν τῷ διορύγματι εὑρεθῇ. Hanc sententiam præterierat bonus Scholasticus. BERN.

o Τετραπλοῦν] *Al.* τετραπλᾶν & mox πενταπλᾶν.

p Καταβαλλέτω.] Ita in quatuor *MSS.* καταβαλέτω *Vat. Baſ.* & G.

q Ὁ δὲ τὸ ἐπίλυμον] Ὁ δὲ ἐπὶ τὸ ἐπίλυμον εἰ ἄποροῖς ἴσι ἀφελύτεως αὐτῷ δοῦλος &c. *Vat.*

r Ἔσω] Sic è *MSS* in *Editis* ἕως.

s Καταδικασαμένοις] Eo modo *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) καταδικασθεῖσι in *Editis*, *Aliſque.* καταδεδικασμένοις *Samb.* (& *Cocc.*) καταδικασμένοις aut καταδικασθεῖσι apud *Iſæum* & *Demoſth.* eſt is ſecundum quem judicatum eſt.

3. *Venditus quis contribuli*] *Hebræum servituti subjectum*, ex furto equidem בגניבתיה *addit Jonathan interpres Exodi c.* 21. 2, *&c.* & Senatu decernente; *aiunt Babylonii* Cidduſim f. 14, 15. & Stigmatias, *in Deuteronomio Judæ hannasi* הנרצעים, *cum natis, si volet, annus septimus liberat; etiam nolentes mittit quinquagesimus, seu felicitas Iobeli. Ita filius idem Uzielis cum Josepho & Phariſæis exponit Moyſis* ליעולם עד יובלא *Ex. c.* 21. 2. *& Deut. c.* 15. 12, *&c. i. e. ad ludos usque seculares Hebræorum. Inde Nomodidaſcali initio* Cidduſim, Acquiritur ſervus Hebræus argento ſoluto, aut ex contractu. Liberatur vero anno ſervitutis ſeptimo, aut demum quinquageſimo ſeculi, vel immature ex compenſatione pecuniaria. Mancipium quidem ἀφελόμενον vindicat ipſa Subula: ſed Iobelus ſolvit, & heri obitus. עבר עברי נקנה בכסף ובשטר וקונה עצמו בשנים וביובל ובגידעון כסף יתירה עליו הנרצע נקנה ברציעה וקונה את עצמו ביובל ובמיתת האדון. *Præ cæteris autem Judæorum de conditione ſervili accuratior videtur mihi Maimonides f.* 645. Iad, *titulo* δούλων. BERN.

t Τέκνα αὐτῷ] Τέκνων αὐτῷ γενομένων in quatuor *MSS.*

v Βούλῃ δουλεύειν.] Ἐλῃ *Hen.* & *Busb.*

x Ἐνιαυτοῦ ἐνεστῶτος Ἰωβήλε,] Ita *MSS.* in *Editis* deeſt ἐνεστῶτος.

4. *Si quis autem vel aurum*] *Pecuniam in via forte inventam per præconem reddes. Pecudem vero errantem in deſerto, cum offenderis, bona fide apud te reſervabis, ignarus domini. Deut. c.* 22. 1, 2, 3. *Ex. c.* 23. 4. *& Lev. c.* 6. 3. *Quocirca* ex rebus perditis אבדה, iſtæ haud cedunt ſtatim inventori: ſed tenentur præconio; *ſicut definiunt Phariſaismi Proceres Baba meſia c.* 2. *paulo minutius quam Flavius ipſe*, Vas fructuum, imo vaſa cuncta; ſacculus ita pecuniæ, aut rei alius, & vel trium nummorum cumulus; faſciculus extra viam communem deprehenſus: torta domeſtica, non illa piſtoris publici: vellera petita ab eriopolio, ſeria denique vini oleive. *Quod eſt verbis patrum*, ואלו חייב להכרז מצא פירות בכלי או כלי כמות שהוא מעות בכיס וכיס כמות שהוא צבורי פירות צבורי מעות ג' מטבעות זה על גב זה כריכות ברשות היחיד וככורות של בעל הבית וגזי צמר הלקוחות מבית האומן כדי יין וכדי שמן. *Vide & Maimonidem* de rapto & perdito, *præsertim c.* 13. BERN.

y Ἢ χρυσίον] Particula ἢ abeſt quibuſdam *MSS.*

z Κατ' ἐρημίαν] Επ' ἐρημίαν *Vat.*

a Πλανωμένοις,] *Al.* πλανομένοις.

b Παρ' αὐτῷ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* παρ' αὐτῶ in *Editis.*

c Τινι κακοπαθούντων] Τινῶν κακοπαθόντων ἢ ὑπὸ *Big.* & *Samb.* τινὸς κακοπαθόντων ὑπὸ legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

5. *Ne* cuiquam *liceat præterire*,] *Scias tui esse, jumentum quod videris cunque prolapsum hærensque in luto sublevare, aut cum agasone suo suvdiatwzein. Quomodo locutionem difficilem satis explicat hic Sacerdos*, וחדלת ליעוב לו עזב תעזב עמו *Ex. c.* 23. 5. *Interpr.* LXX. *reddidere*, οὐ παρελεύσῃ αὐτὸ, ἀλλὰ συναρεῖς αὐτὸ μετ' αὐτοῦ. *Reddo ego*, Opemne detrectabis? quin una cum ductore eum omnino relevabis. עזב *enim tam* liberare & solvere, *quam denotat* omittere & derelinquere. *Recte adeo Samarites*, لا تنقطع عن مساعدته فكما تفك معه

Suppetias ire jumento fratris ne desiste, sed potius junctis viribus liberato. *Verum clarius libro alio ipse Moyses* הקם תקים *Deut. c.* 22. 4. ἀνιστῶν ἀνιστήσεις αὐτὸ μετ' αὐτοῦ, tu & ille lapsam

ta alicui afflicta jacuerint, in luto propter tempestatem collapsa: sed succurrat & subveniat, laborem etiam proprium existimans.

Ignoranti via monstranda. Deut. 27.

31. [1] Quin & vias ignorantibus ostendant *oportet;* neve, risum sibi aucupantes, errore alterius commodum impediant.

Surdo mutoque non maledicendum. Lev. 19.

32. [2] Similiter neque maledicat quisquam absenti, neque muto.

Leges de Percussoribus. Ex. 21. Lev. 24. Deut. 19.

33. [3] Aliquis in contentione, ubi nullum fuerit ferrum, vulneratus, continuò vindicetur, eo qui vulneraverit idem passo. Quod si domum delatús dies complures ægrotaverit, & deinde mortuus fuerit, impunitus esto qui percussit. Si autem revaluerit, & multa in ægrotationem insumpserit, solvat omnia quæcunque tempore decubitus impendit, & quæcunque medicis erogavit. Qui mulierem prægnantem calce pulsaverit, si quidem abortum fecerit mulier, à judicibus pecunia multetur, ut qui ex fœtu in ventre corrupto populum minuerit: viro etiam mulieris ab eo dentur pecuniæ. Quod si illa ex ictu moriatur, & ipse mortem subeundo pœnas luat; lege æquum esse censente, ut vita pro vita reponatur.

τῶν ὑπὸ χειμῶνος [d] πεπλωκότων ἐν πηλῷ· σωδιασώζειν ὀφείλει, καὶ τὸν πόνον οἰκεῖον ἡγησάμενον βοηθεῖν.

λα'. Μωύσεως δὲ καὶ [e] τὰς ὁδοὺς τοῖς ἀγνοοῦσι, καὶ μὴ γέλωτα θηρωμένους [f] αὐτοῖς ἐμποδίζειν πλάνῃ τινὶ ἑτέρᾳ χρείαν.

λβ'. Ὁμοίως μηδὲ βλασφημείτω τις [g] τὸν ἄπονα καὶ τὸν ἀνεόν.

λγ'. Ἐν μάχῃ τις, ὅπου μὴ σίδηρος, πληγεὶς, [h] παραχρῆμα μὲν ἐκδικείσθω, ταυτὸν παθόντος· [i] πεπληγότος. ἂν δὲ κεμισθεὶς παρ' ἑαυτὸν καὶ νοσήσας ὑπὲρ πλείονας ἡμέρας, ἔπειτα ἀποθάνῃ· ἀθῶος ἔστω ὁ πλήξας. σωθέντος δὲ καὶ πολλὰ δαπανήσαντος εἰς τὴν νοσηλείαν, [k] ἀποτινύτω πάντα ὅσα ἐδαπάνησε τὸν χρόνον τῆς κατακλίσεως ἀνάλωσε, καὶ ὅσα τοῖς ἰατροῖς ἔδωκεν. ὁ γυναῖκα [l] λακτίσας ἔγκυον, ἂν μὲν ἐξαμβλώσῃ ἡ γυνὴ, ζημιούσθω χρήμασιν ὑπὸ τῶν δικαστῶν, ὡς ἐφθαρκὼς ἐν τῇ γαστρὶ μειώσας τὸ πλῆθος· διδόσθω δὲ καὶ τῷ ἀνδρὶ τὰ γυναικὸς παρ' αὐτοῦ χρήματα. [n] Θνῃσκούσης δ' ἐκ τῆς πληγῆς, καὶ αὐτὸς ἀποθνῃσκέτω· ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς καταθεὶς δικαιοῦται νόμος.

λδ'. Φάρ-

---

bestiam erigetis. *Vide omnino explicationem Pharisæorum* Baba mesia c. 2. 10. *una cum Gemara Jeros. f.* 8. *d. & Babyl. f.* 32. *Hi enim, uti optime norant vim verbi* עזב, *ita passim interpretantur* פרק משא, ἀπολύω. *Cæterum ad hanc Legem Bochartus non placet.* BERN.

d Πεπλωκότων] *Al.* πεπλοκότων, & ἐμπεπλωκότων.

e Τὰς ὁδὰς] Gentes de Judæis dicebant, illos *Non monstrare vias eadem nisi sacra colenti.* REL.

1. *Quin & vias ignorantibus*] *Ab itinere neminem seducere*, sed monstrare vias eadem neque sacra colenti. *Unde Axioma veteris Scholæ*, פריקה בחנם טיעונה בשכר: ἄμισθος μὲν ἡ ἀποκλίνη, μισθοῦ δὲ τὸ ἐπιφόρημα. *Tantum profecto propter diras Deut. c.* 27. 18. ἐπικατάρατος ὁ πλανῶν τυφλὸν ἐν ὁδῷ. *Nimirum admonet Uzielida, simulque Paraphrastes Urbis*, אבסניא דהוא מרמי לסמיא. inexpertus viæ pro cæco habetur. BERN.

f Αὐτοῖς ἐμποδίζειν] Αὐτοῖς *Samb.* una manu, αὐτὸς altera.

g Τὸν ἄπονα καὶ τὸν ἀνεόν.] *Big.* & *Samb.* τὸν ἄοπλον καὶ τὸν ἀνεόν. *Hen.* & *Busb.* τὸν ἄπονα καὶ τὸν ἄοπλον i. e. τὸν ἀοργῆτον. Late etiam accepit vocabulum Mosaicum חרש cor Onceloso: unde vertit Chaldaice דלא שמע ὁ ἀνήκοος, Lev. c. 19. 14. sive vitio aurium, sive absentia hoc contigerit. Veruntamen heic scribendum ei arbitror suadeoque, τὸν ἄοπον καὶ τὸν ἀνεόν, quod frequentius in libris bonis, τὸν κωφὸν καὶ τὸν ἀνεόν, *surdum & mutum.* ἄοπος enim apud Græcos Philologos ἄφωνος, κωφός: sed & χέρες inter Criticos linguæ sanctæ tam mutitate & silentio, quam surditate affectum hominem denotat; ut de vitiis admodum cognatis licuit. BERN. Τὸν ἄοπλον καὶ τὸν ἀνεόν *Big.* (*Coll. Voss*) & *Samb.* τὸν ἀπόνλα καὶ τὸν ἄοπλον *Hen.* & *Busb.* τὸν ἀπόνται καὶ τὸν νέον *Vat.* τὸν ἄοπον καὶ τὸν ἀνεόν. i. e. τὸν κωφὸν καὶ τὸν ἀνεόν, *surdum & mutum*, malit *Bernardus.*

2. *Similiter neque maledicat*] *Surdo muteque cave maledicas* לא תקלל חרש ὁ κακῶς ἐρεῖς κωφόν. *Lev. c.* 19 14. *Certe qui audit omnia, is tibi respondebit. Vide* Synhed. *f.* 66. *Talm. Bab. Bene etiam* Pesicta Zotorta *de hoc præcepto*, מרבה אפילו בר ישראל שאינו שומעין קל וחומר לפניו. BERN.

h Παραχρῆμα] *Big.* ἐξαχρῆμα μὲν ἀπθανὼν (propter κείμενον D. Moysis) ἐκδικείσθω. *Samb.* ἐξαχρῆμα μὲν ἀπθανὼν, ἐκδικείσθωι *Busb. Hen. Bas. Gen.* & *Epiph.* ἐξαχρῆμα μὲν ἐκδ. *repente maclatur*: vel, ut habet L. *vindicetur repente.* Ibidem *Hen.* πεπονθότος pro παθόντος, atque *Samb.* πεπληχότος pro voce media. BERN. Παραχρῆμα μὲν ἀπθανὼν ἐκδικείσθω in *MSS.*

3. *Aliquis in contentione, ubi nullum fuerit ferrum, vulneratus,*] *In rixa percussum, recte Aquila* יריבון *hac causa vertit* ἀμφιμάχων), *absque ferro, (aut vocibus Legislatoris, etiam præter Biblion Samariticum*, באבן ובאגרוף, *i. e.* λίθῳ ἢ πυγμῇ *Philoni, Hieronymo, Uzielidæ, aliisque veterum post Interpretes Ptolemaicos, Onceloso equidem* lapide aut κεφαλίῳ כורמיא, *Jonathani pariter ad Es. c.* 58. 4.) *statim vindicat Lex talionis. Sin saucius ille post complures dies domi emoriatur, percussor insons esto homicidii: alias medicinæ temporisque damnum revalescenti rependat. Paulo aliter hæc explicat Philo p.* 793. *Petes igitur fundum juris Exodi c.* 21. *v.* 24, 25. *& v.* 18, 19. *Lev. c.* 24. 17, 19, 20. *Deut. c.* 19. 21. *& in Codice Christiano Matth. c.* 5. 38. *Unde scimus nostri esse officii, quotquot nomine Jesu tingimur, ad ultiones, etiam a Moyse aliisque Legumlatoribus concessas, raro aut nunquam ire. Verum Jure Sinæo cædem cædes legitima repensat, Ex. c.* 21. 12. מכה איש ומת מות יומת. *Quod recta ratione interpretantur Pharisæi Masicta* Synhedrin c. 9. 1, 2, 3. *indeque Scholastici Urbis f.* 27. *a. & Babylonii f.* 78, & 84. *atque demum Uzielides ad Moysen*, Israelitam quisquis illico interfecerit concertando vel absque gladio, gladio plectitor, ceu הרוצח. *Attamen damna cuncta Hebræorum, vulneraque, præter lethalia*, (*hæc enim, ut ostendimus, sunt ἀκέφαλα, pretioque omni majora*) *Magistratus irrogante, nummi redintegrant, ut docuit Schola omnis Pharisæorum, Saducæis Carræisque multum invitis. Præsertim Misnæ* Baba cama c. 8. §. 1, 2. *Ubi læsionis, actionis quam fœcundæ, quinque capita damnum, dolor, curatio, tempus vacuum, & ignominia, pecuniam contra æstimantur. Ita & Talm Jeros. f.* 6. b. *& Talm. Bab. f.* 83, 84, 85. *Unde Jonathas ad Lev. c.* 24. 20. דמי חברא וגו׳ Pretium fracturæ pro fractura, proque oculo valor oculi. *Vide porro* Cosri p. 220. *& Maimonidem* Hilcot χόβελ, *seu* de atroci injuria *c.* 2. *& c.* 1, 3, 4, 5. *ubi hæc late tractat & tanquam Jurisconsultus, ex Talmudis utrisque. Quippe in* More *animus ei deflectit, quasi in* vindictam parem, *l.* 3. *c.* 41. *Deinde vix aliud a Moyse crepuere Romani juris Tabulæ primæ*, Si membrum rupit, ni cum eo pacit, talio esto. *Quis enim hac causa depacisci nollet, præter ingenia improba & servilia? Adde his sententias Pauli Ulpianique tit.* 3. *Collationis Rufiniane, & Π. lib.* 48. *tit.* 8. *Insuper ad hunc titulum pertinent dictata alia Moysis.* Quisquis partum prægnanti mulieri excusserit, multa pecuniaria dissolvet crimen prolis imminutæ: sin fœmina ex plaga intermoriatur, ille neci dabitur. *Exodi c.* 21. 22 —— 25. *& δευτέρωσις Pharisaica c.* 8. Baba cama. *Et Talm. Bab.* Synhedrin *f.* 74, 79, 87, 111. Cetubot *f* 30, 33, 34, 35, 36. *&* Baba cama *f.* 42, 43, 49, 84. *& Maimonides c.* 4. Chobel. *Nam limitationem Moysis* ואם אסון יהיה, si cædes forte contigerit, כותא *μώθα*, exitium *Onceloso, sicut inter Æthiopum populos* וסן exitus, finis, deliquium; *Fl. Josephus, Hieronymus noster, & larga secta Pharisæorum, non de abortu, sed de parente pereunte interpretantur. Veruntamen justitia Romana decreta & Principum Christianorum rem capitalem habent, fœtum utero dissolvere, spemque hominis perdere plaga aut pharmaco; sit modo* אסון, *quod est*, formæ nostræ, *sive εἰκονισμένον*, אם צורה היא. *Sic enim Judæi* LXII. *sic Samaritæ plures dictionem illam priscam explicant.* Εἰ δὲ μὴ ἐξέλκοι μεμορφωμένον, μὴ λογίζεσθαι φόνου. ἐπεισόπτιε ἐδίπω ψυχωθὲν ἐξημβλώθη, *ait Theodoretus ὁ συζητητὴς. Similis fuit & paraphrasis facundissimi Philonis, quam nescire non potuit Josephus, noluit tamen sequi, Pharisæorum interpretamentis addictior.* Εαν δὲ συμπλακῇ τις γυναικὶ ἐγκύῳ, καὶ πληγὰς ἐμφορέσῃ ᾗ τὸν γαστέρα, ἢ δι' ἀμβλώσιν. ἐὰν μὲν ἄπλασον καὶ ἀδιατύπωτον τὸ ἀμβλωθὲν ᾖ τὸ ἔμβρυον, ζημιούσθω· καὶ ἀφ' ὧν ὑβρίσθη, καὶ ὅτι ἐμποδὼν ἐγένετο τῇ φύσει ζωογονήσαι τὸ κάλλιστον τεχνίτευμα καὶ δημιούργημα ζῴου, ἀνθρωπον. εἰ δὲ ἤδη μεμορφωμένον, ἀπαιτῶν μηδὲν τὰς οἰκείας τάξεις καὶ ποιότητας ἀπειληφέναι, θηκέτω. τὸ γὰρ τοιοῦτον, ἀνθρωπός ἐστιν, ὃν ἐν τῷ τῆς φύσεως ἐργαστηρίῳ διεκρήσατο· ἐοικὸς ἐνδιαίτῃ ἐν τῇ πλασικῇ καλλικειμένῳ, πλέον ἢ τὸν ἔξω ἀποπεμπὸν καὶ ἀνιζῆν ἐπιζητοῦντα. *Præterea tamen* אסון *denotare potest* plagam atrocem gravemque اسان *Arabice &* باس: *quod heic expressit Paraphrastes Samaritanus, & in libro præcedenti Symmachus intellexit voce κινδυνος. Aut plane simpliciterque significat* אסון abortum, fœtum fœtentem & corruptum. *Is* اسن & وسن *Arabibus, Aquilæ Judæo σύμπλωμα.* BERN.

i Πεπληγότος.] Πεπληχότος *Samb.*

k Ἀποτινύτω] Hic & passim *Big.* & *Samb.* ἀποτινέτω. Quatuor tamen ἀποτινύτω. Et statim *Samb.* ἐξὸ χρύσιον τὸ τῆς καταλλ. BERN.

l Λακτίσας ἔγκυον,] Λακτίσας ἔγκυμον pro ἐγκύμονα *Big.* λακτήσας ἔσγυον vitio *Hen.* Dein ζημιούσθω *Bas.* & *Gen.* ζημιούσθω χρήματα æque *Hen.* BERN.

m Διαφθαρὲν] Διεφθαρμένον *Samb.*

n Θνησκούσης] Θνησκόντος δὲ τῆς γυναικὸς, καὶ αὐτὸς *Kat.* Hîc *Josephus* non de abortu, ut debuit, sed de parente pereunte verba *Moysis* intelligit. Veruntamen justitia Romana & decreta principum Christianorum rem capitalem habent fœtum utero dissolvere, spemque hominis perdere plaga aut pharmaco: similiter & *Philo*; quem tamen sequi noluit *Josephus*, Pharisæorum interpretamentis addictior.

λδ'. φάρμακον, μήτε θανάσιμον μήτε τ εἰς ἄλλας βλάβας πεπoιημένων, Ισραηλιτῶν ἐχέτω ° μηδὲ εἷς. ἐὰν ᾖ κεκτημένος φωραθῇ, P πεθνάτω· τῷ πάσχων ὁ διέθηκεν ἂν ἐκείνους, q καθ' ὃς τὸ φάρμακον ᾗ παρεσκευασμένον.

λε'. Ο πηρώσας πασχέτω τὰ ὅμοια, r στερόμενος ὅπερ ἄλλον ἐστέρησε, πλὴν εἰ μήτι χρήματα λαβεῖν ἐθελήσειεν ὁ πεπηρωμένος· αὐτὸν τ πεπονθότα κύριον ἐκ νόμου ποιοῦντος τιμήσασθαι τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος, καὶ συγχωροῦντος εἰ μὴ βέλτιον χρέα ° πικρότερος.

λς'. Βοῦν τοῖς κέρασι πλήξαντα ὁ δεσπότης ἀποσφαττέτω. εἰ δέ τ ἐφ' ἅλῳ κτείνοι τινὰ πλήξας, αὐτὸς μὲν καταλευσθεὶς ἀποθνησκέτω, μηδὲ εἰς τροφὴν εὕρεσις εἶναι κατηξιωμένος. ἐὰν ᾖ καὶ ὁ δεσπότης v ἐλέγχεται προειδὼς αὐτὸ τὴν φύσιν καὶ μὴ φυλαξάμενος, καὶ αὐτὸς x θνησκέτω· ὡς αἴτιος τῷ ἐκεῖνο βοῦς y ἀνῃρημένῳ γεγωνέναι. ἐὰν δὲ δοῦλον ἢ θεράπαιναν ἀποκτείνῃ βοῦς, αὐτὸς μὲν καταλιθάσθω. τριάκοντα δὲ σίκλους ὁ κύριος βοὸς ἀποτινύτω τῷ δεσπότῃ καὶ ἀνῃρημένῳ. βοῦς δέ ἐὰν ἕτερος πλήξειε ἀποθάνῃ πωλείσθωσαν καὶ ὁ θανεὼς καὶ ὁ πλήξας· καὶ τὴν τιμὴν τὴν ἀμφοτέρων οἱ δεσπόται αὐτῶν διανεμέσθωσαν.

λζ'. z Οἱ φρέαρ ἢ λάκκον ὀρύξαντες, ἐπιμελῶς ποιείσθωσαν ὥστε σανίδων ἐπικολλᾶς ἔχειν κεκλεισμένα· οὐχ ὅπως τινὲς εἴργοιντο ὑδρείας, ἀλλ' ἵνα μηδεὶς κίνδυνος ὡς ἐμπεσουμένοις ᾖ. a εἰ δέ ἀν εἰς ὄρυγμα τοιοῦτον μὴ κλεισὸν ἐμπεσὸν βόσκημά τινος ἀφθαρῇ, τὴν τιμὴν αὐτῷ τῷ δεσπότῃ καταβαλλέτω. ἐπιβαλλέσθω δὲ καὶ τοῖς b στέγουσιν, ἅπερ ὡς ἀντὶ τείχους ὄντα οὐκ ἐάσει τινὰς c ἀποκυλισθέντας d ἀποβάλλειν.

λη'. Παρακαταθήκην ᾗ, ὥσπερ ἱερόν τι καὶ θεῖον χρῆμα, ὁ φυλακὴν φυλακῆς ἀξιούτω· καὶ μηδεὶς ἀπο-

34. [1] Nemo Israëlitarum pharmacum habeat, neque lethale, neque ad alias læsiones factum. Quod si habuisse deprehensus fuerit, morte mulctetur; idem patiens quo illos affecisset, contra quos paratum erat pharmacum. *Pharmacum lethale parantis pœna. Ex.* 22.

35. [2] Qui mutilaverit *aliquem*, similia patiatur, privatus quo privavit alium, nisi forte mutilatus, pecuniam malit accipere; lege *injuriam* passo plenam dante potestatem æstimandi casum qui ei accidit, & concedente *hoc facere* nisi acerbior esse velit. *Lex Talionis. Deut. c.* 19.

36. [3] Bovem cornibus petentem dominus jugulet. Quod si aliquem in area percussum interfecerit, ipse quidem lapidatus moriatur, & ab esu hominum rejiciatur. Si vero dominus ingenium ejus ante sciviisse convincatur, nec tamen custodivisse, ipse quoque morte plectatur; ut qui necato à bove mortis causa fuerit. Sin autem servum aut ancillam bos occiderit, ipse quidem lapidetur; dominus vero bovis triginta siclos interempti domino pendat. [4] Quod si bos ita *à bove* ictus mortuus fuerit, & mortuus & percussor vendantur, & domini eorum pretium utriusque inter se dividant. *Lex de Bove petulco, Ex.* 21.

37. [5] Qui puteum aut lacum demiserint, diligenter curent, ut tabulis impositis clausos habeant; non ut ulli aquatione arceantur, sed ut nullum in eos incidendi periculum sit. Quod si in talem scrobem non clausam pecus alicujus delapsum intereat, pretium ejus domino solvat *is qui foderit*. Quin & tectis circumdentur, quæ, vicem parietis implentia, non sinent ullos devolutos exstingui. *De pecore in lacu aut puteo exstincto. Ex.* 21. *& Philo, p.* 800.

38. [6] Depositum qui accepit, *illud* tanquam rem sacram & divinam servet & custodiat; & nemo *Depositum bona fide servandum. Ex.* 22. *Lev.* 6.

1. *Nemo Israëlitarum pharmacum habeat,*] Pharmacum lethale paranti pœna capitis esto. *Nec lex est justior ulla.* מכשפא *itaque Josepho interprete* φαρμακεύτρια, *Exodi c.* 22. 18. Veneficam (*Onceloso* חרשא, *Samaritis* בנראי *&* ساحرة: *sed* LXX. *Interpr.* φαρμακὸς ὁ θεοσεβείτω, *beatoque Hieronymo* maleficos, *quod est,* מכשפים *aut* מכשף) haud fines vivere; *quin lapidibus obruues, Deuterotis definientibus,* Synhedrin 67. Talm. Bab. *Vide Deut. c.* 18. 10. *& D. ad legem Corneliam* de Sicariis & Veneficis, *ubi gravissime edixit Hadrianus,* In maleficiis voluntas spectatur, non exitus. *Idem equidem ante Hadrianum Philo Judæus p.* 790. *& speciatim de Veneficis sexus utriusque p.* 791, 792. *Mosaica verba fortiter premens,* κελεύει φαρμακείας καὶ φαρμακίδας μηδὲ μίαν ἐᾶσθαι βιῶναι. ἀλλὰ ἅμα τῷ ἁλῶναι τεθνάναι, μηδεμιᾶς εἰσγινομένης ἀναβολῆς εἰς ἀναζολὴν καὶ ὑπαίθεσιν τῆς τιμωρίας. *Mox elegantius ille, quam æquius:* ἀθανάτους γὰρ οὐκ ἐπὶ τοιούτων καὶ τοσούτων ἐπιτετεχότας φονῶν καὶ νομίζοντας εὐαγίας εἶναι, τὸ μὴ ἑτέροις τὴν τιμωρίαν ἐπιτρέπειν, ἀλλ' ἑαυτοῖς. καθάπερ ἔχεις καὶ ὅσ' ἰοβόλα φύσιν δέδεκται, θεατράρμοι μόνοι χωρὶς ὑπερθέσεως κτείνομεν. BERN.

o Μηδὲ εἷς. ἐὰν ᾖ κεκτημένος·] *Hen. & Busb.* μηδεὶς· ἂν ᾖ κεκτημένος. BERN.

p Τεθνάτω.] In maleficiis ejusmodi voluntas spectatur, non exitus. Vide *Philonem*, p. 791, 792.

q Καθ' ὃς τὸ] Καθ' ὃν *Big. & Samb.*

r Στερούμενος] Στερούμενος *Vat.*

2. *Qui mutilaverit* aliquem,] *In atrocibus injuriis obtinet jus Talionis, ni læso placeat pecunia depacisci. Vide* §. 33. *& Deut. c.* 19. 19. *& prudentissimum Velvodum tit.* 42. Parallelorum. BERN.

s Πικρότερος.] Fortè πικρότερον. COCC.

3. *Bovem cornibus petentem*] *Bos qui hominem ingenuum in arca cornu confixerit, confestim lapidetur, & ab esu hominum rejiciatur.* ὅτι πρῶτόν ἐστι ζῷον ἀνθρώπῳ γενέσθαι τὸ δι' ἐπιβουλὴν ἀνθρωποκτόνον, οὐχ ὅσιον, *argumento Philonis. Vel in damnum majus possessoris negligentis, explicante* More l. 3. c. 40. *Pereat & dominus, qui bestiam petulcam sciens monitusque non continuerit. Aut ex æquissimo Legislatorum, pro capite libero solvat arbitrio Judicum,* פנהרין של ישראל *Jonathani, Exodi c.* 21. 30. *Tali tamen caput nunquam valebat minus siclis sexaginta. Idem jus repetit & Philosophus Alexandrinus,* τὸ μὲ ἀναπείρειν αὐλακα θηκτέον· ὁ δὲ κύριος πρόσκαιρείσθω, ἢ λύπαι καὶ σάκραι καλάθιόν. τὸ δὲ δικαιότερον, ὅτι χρὴ παθεῖν ἢ ἀπολέσαι, ἀμφίλογος). *Servum vero servamque, quippe de pauperie Chananæi Ethnicive minus curant Synedria Judaica, si nota feritatis taurus confoderit, obruatur ipse; atque insuper extincti servi pretium, siclos triginta, hero pendat dominus cornupetæ non bonus. Quoties denique bos bovem alterius trucidaverit, ambotum pretia æque inter se domini partiunto, Exodi c.* 21. 28, *&c. & jure Noachico Gen. c.* 9. 10. *Pariter Proceres fori Romani ad legem Corneliam de Sicariis l.* 15. *& ad Aquiliam l.* 51. *&*

maxime initio l. 9. ¶. *& Comp. Harmenopuli l.* 6. *tit.* 1. Si quadrupes pauperiem, *quæ est damnum grave,* fecisse dicetur, &c. *phrasi* XII. *Tabularum, & sententia Solonis sapientissimi viri. Verum* de damnis sine injuria facientis datis, *accuratione severa & Pharisaica agitur Masicta* Baba cama, *capitibus* 1, 2, 3, 4, 5. *& in Gemaris adjectis: indeque Maimonidis in* Iad l. פרק זמנין, *magna copia sententiarum.* BERN.

t Εφ' ἅλοι] Margo cod. *Sambucani* ἐπὶ ἄλων. Hoc omisit cura *Epiphanii.* BERN.

v Ελέγχεται] Ελέγχει) *Big. Samb. & Vat.*

x Θνησκέτω·] Αποθνησκέτω *Big. & Samb.*

y Ανῃρημένῳ] *Samb.* antique ἀνῃρεμένῳ. BERN.

4. *Quod si bos ita*] Bos autem si à bove percussus &c. in *Vet. Interpr.* ac si pro ὅτως legisset ὑπὸ βοός.

z Οἱ φρέαρ] Οἱ ᾖ φρέαρ *Big. & Samb.*

5. *Qui puteum aut lacum demiserint,*] *Pretium pecoris lacu aut puteo inoperto extincti dissolvat is qui foderit: dummodo foveam extra atrium suum in itineribus fecerit,* בשוקא או בשורת הרבים, *quod aiunt Jonathan interpres & Judas Antecessor Judaicus; necnon ævo eodem inter prudentes Romulidas clarissimus Paulus D. ad Aquiliam l.* 28. *Consule tamen ipse Divinum Moysen Exodi c.* 21. 33. *& Deuteronomii Pharisaici* Baba cama c. 1, 5, 6, *& Moysen Maimonis c.* 12. de Damnis; *Philonem denique Judæorum facundissimum p.* 800. *ubi ex Lege Sacra dat putei fossorem quadrupede illo mortuo, conditionemque injicit supradictam,* qua pluribus itur: ἐάν τις τ ὁδῷ παρέλθων μὴ προσαθόμβῳ. *Josephus utraque conditione caret ex compendio.* BERN.

a Εἰ δέ ἀν] Οὗ δέ ἀν τις *Iidem.*

b Στέγειν,] Τέγειν *Vat.*

c Αποκυλισθέντας] Αποκλεισθέντας *Vat.*

d Αποβάλλειν.] Αποβαλεῖν *Big.* (*Voss. Coll.*) *& Samb.*

6. *Depositum qui accepit,*] *Depositum bona fide servanto coram Deo conscio: vel absque aliquo usu suo notitiave perditum dejeranto apud Septemviros: alioquin integrum creditori redhibento. Exodi c.* 22. 7. *Lev. c.* 6. 1. *& c.* 19. 11. *& Pharisæi curate ac feliciter Masicta* Sebuot c. 5, 6, 7. *&* Baba Cama c. 9. *& Babylonii* Cama f. 63, 70, 76, 93, 106, 107. Sebuot f. 39. Cidduſim f. 11, *&* 42. Synhedrin f. 2, 3. *&* Mesia f. 41, 44, 47. *& Maimonides titulo* גוזלה *c.* 7. *&* 8. *& tit.* שאלה ופקדון *f.* 666. *& Hilcot* Sebuot f. 394. *&c. Dixi definito* apud Septemviros. *Ita enim fœderat* Synhedrium minus *ævo Josephi. Moyses quidem simpliciter jussit ire illos* לקרם רגיא אל האלהים, *quod est,* ad Forum Hebraicum, *Onceloso & mille aliis Judæis; idemque* الي حاكم الله ad Judicem Sacrum *Samaritis innumeris. Alexandrini vero haud bene, haud distincte verterunt in Græcum* ἐνώπιον θεοῦ. *Adhoc, Mercedem operario die sua dabis, ni iratum Numen temseris. Deut. c.* 24. 14. *Lev. c.* 19. 13. *& Tobiæ c.* 4. 14. *Item Deutero-*

tarum

mo doloſe *aliquid* componat ad eum, qui depoſuit, fraudandum, neque vir, neque mulier, etiamſi auri vim immenſam lucraturus ſit, fretus ſecuritate quod nullus ſit qui redarguat. nam omnino quidem convenit, unumquemque bene facere, animum ſuum ſibi conſcium eſſe credentem (& quiſque ſibi locuples teſtis ea agere ſtudeat quæ ei ab aliis laudem pariant) & maxime Deum, quem nemo malus latet. Quod ſi depoſitarius, nihil dolo malo agens, *depoſitum* perdiderit, ſeptem judices adeat, Deumque juret nihil ſua voluntata & vitio perditum eſſe, neque ſe ulla parte ejus uſum eſſe: atque ita innocens abeat. Quod ſi vel minima parte creditorum uſus forte perdiderit, ad reliqua omnia quæ accepit redhibenda damnetur. Similiter etiam ac in depoſitis, ſi quis mercedem eorum retinuerit qui corporibus ſuis operantur, meminerit *oportet* hominis pauperis mercedem non eſſe retinendam, hoc ipſum cogitando, quod eam Deus illi præbuerit pro terris ac aliis poſſeſſionibus. Quin & nihil ſolutionem differat, ſed eodem die ſolvat: tanquam Deo nolente ut operarius *quam minimum* careat laboris ſui fructu.

Operarios non fraudandos, ſed mercedem ſtatim ſolvendam. Lev. 19. *Deut.* 24.

39. [1] Nati propter patrum culpam ne puniantur; ſed propter ſuam ipſorum virtutem miſericordia potius digni habeantur, quod ex improbis geniti fuerint parentibus, quam odio, quod vitioſis ſati. Neque vero filiorum peccatum patribus eſt imputandum: cum adoleſcentes diſcendi faſtidio multa præter noſtram doctrinam ſibi permittant.

Cauſa patrum liberos non puniendos, aut è contra. Deut. c. 23. 24. *&c. Philo, p.* 857.

40. [2] Spadones abhorreantur, & eorum fugia-

Spadonum congreſſus & caſtratio omnigena prohibita. Lev. c. 22. *& Deut.* 27.

ϛερῆσιν [c] σωφρεῖν τ πεπιϛευκότα, μήτε ἀνὴρ μήτε γυνὴ, μηδ' εἰ χρυσὸν ἄφθονον μέλλοι κερδαίνειν, καταφρονῶν τῶ μηδένα εἶναι τ [f] ἐξελέγχοντα. καθ' ὅλα μὲν γὰρ τὸ σωφρονεῖν ὑπισχνούμενον τὸ αὐτῷ συμφῆκεν ἕκαϛον εὖ πράττειν· [g] καὶ μάρτυς ἐρκούμενος αὐτῷ πάντα ποιείτω ἃ παρ' ἄλλων ἐπαινον αὐτῷ παρέξει· μάλιϛα δὲ τ Θεὸν, ὃν ἁπάντων πονηρὸς ὢν λανθάνει. εἰ δὲ μηδὲν ὑπόπτερον ὁρῶν ὁ πιϛεύσας ἀπολέϛειν, ἀφικόμενος ἐπὶ τὰς [h] ἑπτὰ κρίσεις [i] ὀμνύτω τ Θεὸν, ὅτι [k] μηδὲν ϖρὸς τὸν αὐτοῦ βούλησιν ἀπόλοιτο καὶ κακίαν, ἢ δὲ χρησαμένη τινὶ μέρει αὐτῆς· καὶ ὅτως [l] ἀνεπαχθὴς ἀπείτω. [m] χρησάμενος δὲ κἂν ἐλαχίϛῳ μέρει τ πεπιϛευμένων [n] ἀπολέσας τύχῃ, τὰ λοιπὰ [o] πάντ' οὖν ἃ ἔλαβεν ἀποδοῦναι κατιγνώϛθω. ὁμοίως δὲ τῶ ϖερὶ παρακαθημένων, [p] κἂν μισθὸν τις ἀποϛερήσῃ τ ὑπὸ σωμασι τοῖς αὐτῶν ἐργαζομένων· [q] μεμνήσθω ὅτι οὐκ ἀποϛερητέον ἀνδρὸς πένητος μισθὸν, εἰδότας ὡς ἀντὶ γῆς καὶ τ ἄλλων κτημάτων ὁ Θεὸς αὐτῷ τοῦτον εἴη παρεσχηκώς. ἀλλὰ [r] μηδὲν ἀναβάλλεσθαι τὴν ἀπόδοσιν, ἀλλ' αὐθημερὸν ἐκτίνειν· [s] ὡς ἂ βουλόμενος ὑπ θεῦ τ ἐξ ὧν πεπόνηκε χρήσεως ὑστερεῖν τ εἰργασμένον.

λϑ'. Παῖδας ὑπὲρ ἀδικίας πατέρων μὴ κολάζειν· ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων αὐτῶν ἀρετὴν, οἰκτιρμῶν μᾶλλον ἀξιοῦν ὅτι μοχθηρῶν ἐβλάϛησε πατέρων, ἢ μίσους [t] φύντας ἐκ φαύλων. ϖόϑεν μὴν πατράσιν ἰδίων ἁμαρτίαν λογιϛέον· τῶν νέων πολλὰ διὰ τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν [v] αὐτοῖς ὑπηρεπόντων, ὑπερηφανίαν δ διδασκεσθαι.

μ'. [x] Γάλλους ἐκτρέπεσθαι, καὶ συνόδου φόβην [y] τὴν μετ'

---

tarum Baba meſia c. 9. §. 11, 12. & Iad c. 11. περὶ μαθήσεως. BERN.

e Συνθείη] Θεσσυνθείη *Samb. Busb.* (*Coll. Voſſ.*) *Hen.* & *Vat.*

f Ἐξελείχοντα.] Ἐξελιγξοντα *Vat.*

g Καὶ μάρτυς] *Big. Samb.* & *Epiph.* καὶ μάρτυρα ἐρκώμενον αὐτῷ παντὰ ποιῶν, ἃ παρ' ἄλλου ἔπαινον. Alterum forte concinnius. BERN. Verba iſta καὶ μάρτυς ἐρκώμενος &c. parentheſi (quod fecimus) includenda, niſi cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* legamus, καὶ μάρτυρα ἐρκώμενον αὐτῷ πάντα ποιεῖν &c. aut dicamus poſt τ Θεὸν vocem aliquam (quæ forſan exciderit) ſupplendam eſſe: *ſc.* vel ἀπολιπὼν ex *Vet. Interpr.* qui habet & *maxime reſpicientem ad Deum*, vel φοβούμενον cum *Caſtalione.*

h Ἑπτὰ κρίσεις] De quibus pluribus agit *Seldenus* de *Synedriis Vett. Hebr.* l. 2. c. 6. §. 4. HUDS. An ἑπτὰ; ſed & ſupra meminit τ ἑπτὰ. REL.

i Ὀμνύτω τ Θεὸν,] Ὀμνύτω *Hen.* & *Busb.*

k Μηδὲν ϖρὸς] *Al.* μηδὲ. & mox αὐτῆ & ἑαυτῆ.

l Ἀνεπαχθὴς] ἀπείτω.] Ἀναπαλλαγὴς ἀπίτω *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἀναπτὶ ἀπίτω *Busb.* & *Hen.*

m Χρησάμενος] Χρησάμενος ἢ, κἂν ἐλάχιϛον μέρος τ &c. *Vat.*

n Ἀπολίσας] Lege ἰὼν *a. r.* COCC.

o Πάντ' οὖν] Πάντα ἃ ἔλ. *Big. Samb.* & *Vat.*

p Κἂν μισθόν] Κἂν μισθῆ τις *Samb.*

q Μεμνήσθω] Μισησθω οὐκ ἀποϛερ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* atque ita *Epiphan.* qui vertit *habeatur odibilis* (merito inquit *Bern.*) BERN. & HUDS.

r Μηδὲν ἀναβάλλεσθαι] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Busb.* μηδὲ ἀναβαλλεσθαι *Hen.* & *Vat.* in *Editis* μηδὲν ἀναβαλλέσθω.

s Ὡς ἃ βουλόμενος] Ὡς μὴ β. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

1. *Nati propter patrum culpam ne puniantur;*] *Cauſa parentum liberi ne puniantur, neve iſti natorum culpa. In ſuppliciis quidem capitalibus id prohibet optimus Legiſlator, Deut. c.* 24. 16. *Suſtinent tamen jura moſque Gentium, maxime Aſianarum. Quinetiam Doctores Babylonii titulis* Synhedrin f. 27, 28. Cama f. 88, & 79. & Beracot f. 7. & *Interpres Legis* Jonathan, *multique recentioris ſeculi Rabini, decus præſertim Maimonis c.* 13. Edut περὶ μαρτυρῶν, *Moſaicum* אל בנים *duobus exponunt modis:* Crimine filiorum, aut horum quidem teſtimonio, capite ne plectunto parentes. "לא יתקטלון אבהן לא בסהדורת ולא בחובי בנין וגו": *aut verbis piis & præclaris Talmudi,* "לא יומתו אבות על בנים נגו" תל בעון בנים ובנים בעון אבות אלא כשאוחזין מעשרה אבותיהן בידיהן ולא יומתו אבות בעורת בנים ובנים בעורת אבות. *Tantidem forte innuit Onceloſus, aut aliquid ſimplex locutione iſthac* בפום בנים. *Denique in veteri Commentario* Siphre f. 52. 2. *paulo laxius patet* אל בנים, per liberos ſuos neci ne danto parentes על ידי בנים; *aut potius* בעדותם של בנים, filiorum, nepotum, adfiniumque ſuorum teſtimonio genitor non perit. *Haud aliter æquitatis Romanæ lima Julius Paulus*, Receptarum Sententiarum libro 5. *necnon p.* 154. Collationis Rufinianæ: Adverſus ſe invicem parentes & liberi, itemque liberti, nec volentes ad teſtimonium admittendi ſunt; quia rei veræ teſtimonium neceſſitudo perſonarum plerumque corrumpit. *Ne jam porro neceſſe ſit ad* Legem Juliam *provocare in re communi mortalium.*

t Φύντας] Φύσεις *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

v Αὐτοῖς ὑπηρετούντων,] Ἑαυτοῖς *Big.* & *Samb.*

x Γάλλους] *Miſer interpres, dum omnino neſciret quid rerum eſſent γάλλοι, arripere maluit,* & διδάσκειν ἄλλοις (*vel* καλὰ) ἐκτρεπόντων, καὶ συνόδου φεύγειν &c. *atque ad filiorum adeo arrogantiam transferre, quæ de ſpadonibus jure merito dicebantur. Vertit enim*, nolentes quæ ſunt utilia doceri, & cultum (*ita MSS. cuncta, præter* Lipſ. *editaque, exceptis* Col. & Frob.) fugere, per quem una ſecum & maſculi virtutem, & fructum filiorum procreationis amittunt. BERN.

2. *Spadones abhorreantur,*] *Deut. c.* 23. 1. *Eunuchorum,* τ γάλλων, *aut Moyſi & Eſaiæ poſt Aſſyrios τευχισμὸν, ſit* Θλαδίας ἤτοι Θλιβίας כרות שפכה, *ſit* ἀποκεκομμένος כרות, *vel ſit* خصي ἐκθυμίας, *aut monſtri cuicui conſortium & connubium omnino deteſtantor, tanquam genus mollius quam viri; atque adeo* Eccleſia Domini קהל יהוה, *i. e. cum munere publico, tum præſertim thalamis Hebræis indignum prorſus & exciſum. Ita Joſephus Moyſen ſuum interpretatur: ita Scholæ Phariſæorum Maſicta* ἐβαμμωθ *c.* 1. & *ibidem Commentatores Solymitani f.* 9. *b. Babyloniique f.* 75, 76, 79. & *præter ipſos Obadias Moyſeſque Scholiaſta. Hic etiam fuſius magno Opere c.* 16. Ιουδαϊκὰ βαίνα, *aut ſtrictius p.* 507. More. *Hac etiam de cauſa monet Commentarius antiquus* Siphra *venire apud Hebræos quatuor* קהילות ἐκκλησίας τ κυρίου *ex opinione Judæ Principis, aut tres excluſis proſelytis, ut Sapientes cæteri profitentur, Sacerdotum, Levitarum, & Laicorum. Perite itaque Uzielides* Θεοφράζει *Deut. c.* 23. 1. לא ירכי דכסרס ודפסיס גירה למסב איתא מקהל עמא דיי, Profanior equidem eſt ſpado, nervo quiſquis vaſiſve mancus, quam ex populo Dei nurum ullam ductare liceat. *Addit inſuper Flavius ex Lev. c.* 22. 24. Hominum quempiam pecudumque caſtrare ne audento. Θλαδίαν מעך, *ait Legiſlator,* וכתות נתוק, וכאונכם לא תעשו; *quod eſt,* בארעכון לא תסרסין, neque execabitis ullum animal, ſive commune ſive devotum, *ut docent* Jonathan *Paraphraſtes, & celebris Anteceſſor Benzomas in* Chagiga f. 14. b. & Sabbat f. 3. *Maimonideſque* de Congreſſu illicito c. 16. §. 9. *Gallis adeo parcit jus Judaicum, & mutilari unquam rigore ipſos vetat. Philo equidem & Theologi noſtri aliter capiunt verba Legis veteris,* τ Θλαδίαν καὶ ἀποκεκομμένον ἐκκλησιάζειν εἰρῆκε ὁ νόμος *Lev. c.* 22. 24. *ſive* ἱερᾶς ἐκκλησίας ἀπελήλακε: *quod tamen in Republ. Hebraica minime conſtat. Iterum vero idem inculcat Sophiſta Judaicus p.* 857. ϖαντείρχῃ πάντας τὰς ἀναξίους ἱερᾶ συνόδου, τὰς τὸ φύσεως νόμισμα ἀφαιρούσας ἀνδρογυνίας· Θλαδίας τε καὶ ἀποκεκομμένους τὰ ϑηλυκὰ ἐλαύνῃ, *&c. ſtatimque ille amore nimio Platonis,* τὰς δ ἀσωμάτους ἰδέας ἀναιρούσας, τόϖος γάρ ἐϛι τις ἄλλος ἐπιδέχεϛαι ἀλληγορίαν, αἱ ἱεραὶ τ νόμοι τῆλαι μιαίνουϛι Θλαδίας· καὶ τὰς μὲν τὸ παιδικὸν ἀθέους ὠνόμαϛεν, ὄνομα αὐτῆς οἰκεῖον τὸ ἀπόκοπον ἴϑιϑι. *De legibus Romanis nunc abſtineo dicere. Patent enim harum Pandectæ, ſatisque quod puto adſtigunt Caſtratores & Caſtratos.* BERN.

y Τὴν μετ' αὐτῶν,] Τὴν μετ' αὐτὸν ἀφελομένων αὐτὸς *Vat.* τὴν μὴ τ ἀφελομένων αὐτὸς *Hen.* & *Busb.* ſtatim ἄγειν lidem.

μετ' αὐτῶν, ἀφελομένους αὐτοὺς τὸ ἄῤῥεν Ϲ τὸ τῆς παιδοποιίας καρπόν· ὃν ἀνθρώποις ἐπ' αὐξήσει τοῦ γένους [z] ἡμῶν ὁ Θεὸς παρέσχεν. ἐλαύνειν γὰρ ἔστως ὡς ὅπλα τέκνων σφαγὴ καὶ πρὸ τούτων ἀπολλύντας τὸ ἐκείνων [a] αἴτιον· δῆλον γὰρ ὡς, τῆς ψυχῆς αὐτοῖς τεθηλυσμένης, [b] μετεκοσμήσατο πρὸς τοῦτο καὶ τὸ σῶμα· ὁμοίως γὰρ καὶ πᾶν τὸ νομιζόμενον τέρας τοῖς ὁρῶσι. μὴ ἐξεῖναι γὰρ ποιεῖν ἐκτομίας, μήτε ἀνθρώπους, μήτε τῶν ἄλλων ζώων.

μά. Αὕτη μὲν οὖν ὑμῖν εἰρηνικὴ τῶν νόμων κατάστασις τῆς πολιτείαν διάταξις ἔσται, καὶ ὁ Θεὸς ἵλεως ἀσφαλῆ τὴν κόσμον παρέξεται· χρόνῳ δὲ μηδὲ εἰς, ὃς [c] καινίσει τι τούτων καὶ πρὸς τὸ ἐναντίον [d] μεταβαλλοι. ἐπεὶ δὲ ἀνάγκη τὸ [e] ἀνθρώπινον καὶ εἰς ἀβουλήτους ἢ κατ' προαίρεσιν παρανομίας καὶ κινδύνους ἐμπεσεῖν, φέρε καὶ περὶ [f] τούτων βραχέα προδιατάξωμεν· ὡς ἂν προειδότες ἃ χρὴ ποιεῖν, ἐν τῇ χρείᾳ τῶν [g] σωτηρίων ἀπορῆτε, καὶ μὴ τότε ἃ δεῖ ποιεῖν ὀπίζηταδυντες, [h] ἀπαρασκεύασοι [i] τοῖς καιροῖς [k] ἀθρόπεσητε. γὰρ, ἵνα ὑμῖν ὁ Θεὸς ἔδωκε πόνων καταφρονοῦσι καὶ ψυχὰς πρὸς ἀρετὴν [l] ἠσκημένοις, [m] πόλεμον νέμοιτε, κεκλημένοις αὐτὸν, μήτε ἀλλοτρίων εἰς αὐτὸν ὄπι κακῶσί στρατόσοντων, μήτε στάσεως ἐμφυλίᾳ καταχρήσῃ ὑμᾶς· ὑφ' ἧς τἀναντία πατρώοις τοῖς ἑαυτῶν πράττοντες ἀπολεῖτε τὰ ἐκείνοις νομισθέντα· χρώμενοί τε νόμοις, οἷς ἀγαθὸς δοκιμάσας ὁ Θεὸς ἀθρόδωσι, διατελοίητε. ἔργον δ' [n] ὅ, τι ἂν πολεμικὸν, ἢ νῦν ὑφ' ὑμῶν ἢ ὕστερον ὄπι παίδων ὑμετέρων, γένηται, [o] τοῦθ' ὑπερόριον πρακτέον. μέλλοντας δὲ πολεμεῖν, [p] πρεσβείας καὶ κήρυκας πέμπειν πρὸ τοῦ [q] ἐκουσίους πολεμίους. πρὸ γὰρ τοῦ ὅπλων καλὸν εἶναι χρῆσθαι λόγοις πρὸς αὐτοὺς, δηλοῦντας ὅτι καὶ χρημάτων πολλῶν ἔχοντες, καὶ ἵππους, καὶ ὅπλα, καὶ πρὸ τούτων δυνατὴν τὸν Θεὸν καὶ σύμμαχον, ὅμως [r] ἀξιοῦτε μὴ ἀναγκάζεσθαι πολεμεῖν [s] αὐτοῖς, μηδὲ τὰ ἐκείνων ἁρπαζομένους ἀβούλητον αὐτοῖς κέρδος προσλαμβάνειν. καὶ πειθομένων μὲν, καλῶς ὑμᾶς ἔχειν τῷ εἰρήνῃ [t] φυλάττεσθαι. [v] εἰ δὲ φρονήσαντες ἐφ' ἑαυτοῖς ὡς ἰσχύι διαφέρουσιν, ἀδικεῖν

tur congreſſio; quibus erepta ſit virilitas, & generationis fructus, quem Deus hominibus ad generis noſtri incrementum tribuit. Abigantur autem tanquam qui liberos peremerint, & antequam ſint id ſuſtulerint quod cauſa eorum fuiſſet (perſpicuum enim eſt, eos, cum effeminata ſit ipſorum anima, in idem etiam corpore mutatos eſſe) itidem etiam quicquid aſpicientibus putatur monſtrum. neque homines caſtrare liceat, neque alia animalia.

41. [1] Et hæc quidem vobis ſit pacifica legum reipublicæ conſtitutio, & Deus propitius honeſtatem ejus à ſeditionibus imperturbatam conſervabit: abſit autem ut ullum veniat tempus, quod horum aliquid innovet & in contrarium mutet. Sed quoniam neceſſe eſt hominum genus, vel invito vel ſua ſponte, in turbas etiam & pericula incidere, age pauca etiam de his præterea ordinemus: ut quæ facienda ſint prævidentes, ſalutaria, cum opus erit, habeatis; neque tunc requirentes quæ facere oporteat, imparati [2] in tempora *funeſta* incurratis. Faxit Deus, ut terram, quam vobis dedit labores contemnentibus, animoſque ad virtutem exercitatos habentibus, in pace ac tranquillitate colatis, poſſidentes eam ſine perniciosis externorum incurſionibus, & abſque civili vos exagitante ſeditione, (per quam ſi patribus veſtris contraria faciatis, inſtituta illorum perdetis) utque legibus uti pergatis, quas Deus *ut* bonas *numine ſuo* comprobatas tradit. [3] Si vero res bellica quæcunque acciderit, aut nunc veſtro ævo aut poſtea apud ſeros nepotes, *utinam* hæc extra *terræ veſtræ* limites geratur. Cæterum bellum geſturi, legationes mittite & præcones ad hoſtes voluntarios. decet enim, antequam arma *inferantur*, verbis ad eos uti, declarando, vos, quamvis & exercitum magnum habeatis, & equos & arma, & ante hæc Deum popitium & auxiliarem, nolle tamen cogi bellum cum eis gerere, neque facultates illorum auferentes lucrum ipſis inviſum comparare. Ac ſi quidem obtemperaverint, decet vos pacem ſervare: ſin vero ſibimet *nimium* fidentes, ac ſi viribus præpollerent,

Legem Moyſis ἀΐδιον & τὸν perpetuamque animo vano credit Joſephus, ſicuti & cætera Judæorum calamitas.

Leges Belli. Deut. c. 24.

Præcones mittendi.

z Ἡμῶν ὁ Θεὸς] Ἡμῖν *Vat.*

a Αἴτιον·] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ἀναίτιον, forte pro ἀν αἴτιον. quam lectionem ſequendo ita *Gelenius* interpretatur, *ſed multo ante propriam innocentiam ac puritatem perdidit.* HUDS. *Quod inſons eſt.* Fuit quum legerem αἴτιον, ut ſenſus ſit, debere illos haberi pro homicidis, qui quidem filios ipſos non occidunt, ſed ἀντὶ τέκνων, filiorum loco τὸ ἐκείνων αἴτιον quod filiorum cauſa eſt. In alia longe diverſa vagatur interpres Latinus. Poteſt tamen ſervari lectio ἀναίτιον, & ſenſus eſſe, *quod ipſorum cauſa non eſt*, id eſt partem quæ filios non producit i. e. genitalia tollunt, quæ filios producere potuiſſent: nunc cauſa filiorum eſſe nequeunt, quia avulſa. In cod. MSto eſt ἄϊτιον, quod ſuſpicionem priorem confirmat. REL.

b Μετεκοσμήσατο] Μετεκοσμήτατο *Big.* & *Samb.* μετεκοσμίσατο *Vat.*

1. *Et hæc quidem vobis ſit pacifica*] *Lex Moyſis* ἀΐδιον *perpetuaque. Sic ait bis terque Flavius: ſic animo vano credit hæreſis tota Judæorum, Templo licet diruto, omnique Moyſis ſupellectile jam penitus exciſa. Verum hic Archæologus, Deut. c 27. v. ult quo jam reſpexit, inveniſſe videtur abſolute* ארר כל דברי התורה הזאת, *cum* LXII. *Alexandrinis, & Divino Paulo, & cum Doctoribus Sicimeis; quorum exemplaria oſtentant* ἐπὶ δίβδῃ, *teſtibus B. Hieronymo, Procopio Gazæ, noſtriſque tandem oculis. Imo, quod mireris, Leviticon magnum f.* 193. 3. *Tanchumas Juriſconſultus in Talm. Jeroſ. Sotæ f.* 21. d *pleniſſime citant hunc verſum* מניין דכתיב בסוף אמן כמי שכלו דבר אחר כתיב אחר אשר לא יקים את כל דברי התורה הזאת. *Idem denique confirmatur Lege ipſa Deut. c.* 11. 32. BERN.

c Καινίσει τι] Κενίσῃ *Baſ.* in *cæteris* καινίσῃ, vel καινίσοι.

d Μεταβαλλοι.] Μεταβαλεῖ *Big.* & *Samb.* & mox ἐπειδὴ.

e Ἀνθρώπινον] Ἀνθρώπειον *Vat.*

f Τούτων βραχέα] Τούτῳ *Big. Vat.* & *Samb.* à manu ſecunda.

g Σωτηρίων ἀπορῆτε,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* σωτηρίων ἀπορεῖτε.

2 *In tempora* funeſta *incurratis.*] *Temporibus ſuccumbatis* vertit *Epiphan.*

h Απαρασκεύασοι] Sic *Vat.* in *reliquis* ἀπαρασκεύασοι.

i Τοῖς καιροῖς] Forſan τοῖς κακοῖς.

k Παραπέσητε.] Παραπέσητε, ἀλλὰ γὰρ &c. legit *Caſtalio.*

l Ἠσκημένοις,] Οὐκ ἠσκημένοις vel ἀνασκήτοις legerat *Epiphan.*

m Πόλεμον νέμοιτε,] Πόλεμον μὲν νέμειν ἔοικεν ἐκκεκλημένοις αὐτὸν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

3. *Si vero res bellica quæcunque acciderit,*] *Hactenus opera pacis, & populi felicis tranquillique officia. Sequitur de jure belli. Quoties hoſtium aliquis ſpretis legationibus contra Hebræos bellum admoverit, ducem creanto, præſtat enim unus, Deo imperatori ſoli ſecundum. Dein conſcribitor in militiam virtute animi & corporis præſtantior pars populi, exceptis ædium, vinearum, nuptarumque novarum dominis. Annum autem quietum & imbellem expoſcebant ex veteriſſima traditione* (*quam commemorant Phariſæi Maſicla* Sota c. 8. §. 8. *& Talm. Jeroſ. ibidem, atque demum Maimonides* Melacim c. 7. *confirmat vero hoc loco Mattathiades*) dedicatio חנוכה, *quæ eſt inhabitatio domus recentis, & vineæ vel arboreti quinquennalis* אחרי אשר חנכו את הלול *ſive uſus: item gaudia neogamorum ad ſpatium vel juſſu Moyſis Deut. c.* 24. 5. *Unde etiam pro lare & hortis arguebant vetuſtiſſimi Explanatores Divinæ Legis f.* 51. d. נקי לביתו זה ביתו יהיה זה כרמו. *Itidemque Doctores Solymitarii,* בנה בירת וחנכו ולא שהא בתוכו יב" חרש. נטע כרם וחיללו ולא שהא בת כו יב' חרש, *quod eſt verbis ipſis Flavii,* τὰς τε νεωσὶ δειμαμένους οἰκίας ἐᾶν, οἷς ἅπαξ χρῆσθαι παλαιστέως αὐτῶν ἐνιαυσίους *&c. Conſules, credo, in hac licentia Divinum Moyſen, Deut. c.* 20. *& Moyſen minorem c.* 5, 6, 7. τῶν βασιλέων, *præcipue ex* Sotæ c. 8. *& T. Jeroſ. f.* 22. *& T. Babyl. f.* 42, 43, 44. *atque ex* Siphre f. 47, 49. b. *Philonem etiam Alexandrinum p.* 739. *ubi cauſas iſtius indulgentiæ exponit. Alteram quidem, ἵν' ἐπειδὰν καὶ πολέμους ἄρηται, μὴ τὰ τῶν πονησάντων ἀταλαιπώρως ἄλλοι λαμβάνωσι: alteram vero, ἵνα μὴ σώματι στρατεύόμενοι, ταῖς ψυχαῖς ὑφειμένοις ὦσι.* BERN.

n Ὅ, τι ἂν] Ita, vel ὅτε ſcribendum cenſeo, pro vulgato ὅτι.

o Τοῦθ' ὑπερόριον] Ita *Samb.* cum *Vet. Interpr.* & *Baſ.* & *Vat.* ἀλλὰ & θεῦ ὑπ. *Gen.* unde legendum cenſet *Petitus*, γένηται ἀλλὰ & θεῦ ὑπερόριον, τοῦτο πρακτέον.

p Πρεσβείας] Eo modo *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vet. Interp.* πρεσβείαν *Vat.* πρὸς βίαν perperam in *Editis.*

q Ἑκουσίους πολεμίους.] Ἑκουσίως in quinque *MSS.*

r Ἀξιοῦτε] Ἀξιοῦντας *Busb.* & *Hen.*

s Αὐτοῖς,] *Al.* αὐτοὺς.

t Φυλάττεσθαι] Ita pro φυλάττεσθε in *Editis* emendatum dederunt *Bernardus*, (*Coccejus*) *Buriuſque.* in *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* φυλάττειν.

v Εἰ δὲ φρονήσαντες] Sic in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* (*Coll. Voſſ.*

rent, vos lædere voluerint, exercitum in eos ducite, Deo quidem ſummo imperatore utentes, uno vero præſtanti virtute ſecundarum partium duce creato. nam multorum imperium, præterquam quod iis qui aliquid celeriter agere neceſſe habent impedimento ſit, etiam *eo* utentibus *non raro* obeſſe ſolet. Exercitus autem purus ducatur, delectis corporum robore animique audentia præcellentibus; timidis vero rejectis, ne dum acie decernitur in fugam verſi hoſtibus proſint. Iique qui nuper domos ædificarint, quibus nondum per annum fruiti ſunt; & qui conſeverint, necdum fructus perceperint, domi *manere* ſinantur; necnon ſponſi, & qui nuper uxores duxerint: ne harum rerum deſiderio vitæ parcentes, & ſeipſos ad earum fruitionem ſervantes, ultro ſe male gerant [propter uxores.]

Militum delectus habendus.

Cavendum ne ſævum quicquam aut improbum caſtra polluat. Deut. c. 23. v. 5.

42. [1] Caſtris autem poſitis, providete ne quid ſævum & improbum faciatis. Cum vero urbem obſideatis, & ligna ad machinas conficiendas deſideretis, ne terram attondete, arbores mites ac frugiferas ſuccidendo: ſed parcite, eas in hominum utilitatem natas eſſe cogitantes; & ſi vocem haberent, vobiſcum expoſtulaturas eſſe, ſeſe immeritò malo affici, ut quæ belli cauſa non exſtiterint, atque inde migraturæ fuerint & in aliam terram tranſituræ, ſi eis eſſet poteſtas. Cum autem prælio *hoſtes* ſuperaveritis, eos qui in adverſa acie ſteterint interficite, cæteros vero ad tributa vobis pendenda conſervate, gente Chananæorum excepta: hos enim ad internecionem delere oportet.

Arbores frugiferæ non exſcindendæ. Deut. c. 20.

43. [2] Cavete autem, maxime in præliis, ne vel

Lex de ornatu virili muliebrique. Deut. c. 22. v. 5.

ἐθέλοιεν, στρατὸν ἐπ' αὐτὰς ἀγάγητε, [x] στρατηγῷ μὲν αὐτοκράτορι χρώμενοι τῷ Θεῷ, ὑπηρέτην δὲ χειροτονήσαντες ἕνα τὸν [y] ἀρετῇ πεφυκότα. πολυαρχία γὰρ, πρὸς τῷ τοῖς ὀξέως τι πράττειν ἀνάγκην ἔχουσιν ἐμπόδιον εἶναι, καὶ βλάπτειν πέφυκε τοὺς χρωμένους. στρατὸν δὲ ἄγε καθαρὸν, [z] ἐκ πάντων τῶν ῥώμῃ [a] σωμάτων καὶ ψυχῆς εὐτολμίᾳ [b] διαφερόντων· τὸν δὲ δειλὸν [c] ἀποκρίναντας, μὴ τοὺς πολεμίους ᾠδὶ τὸ ἔργον τραπὲν εἰς φυγὴν [d] ὠφελήσῃ. τοὺς τε νεωστὶ δειμαμένους οἰκίας οἷς ἔπω χρόνου ἀπολαύσεως αὐτῶν ἐνηύσιο, καὶ φυτεύσαντας ἔτι τῶν καρπῶν μετεσχηκότας ἐὰν καὶ χώραν, καὶ τοὺς [e] μνηστευσαμένους καὶ νεωστὶ γεγαμηκότας· μὴ πάθῃ τούτων φειδόμενοι δὲ ζῆν, καὶ τηροῦντες [f] ἑαυτοὺς εἰς τὴν τούτων ἀπόλαυσιν, ἐθελοκακήσωσι [g] [διὰ τὰς γυναῖκας.]

μϚ'. [h] Στρατοπεδευόμενοι δὲ προνοεῖτε μή τι τῶν δυσχερεστέρων ἐργάσησθε. πολιορκοῦντας δὲ καὶ ξύλων ἀπτομένους εἰς ποίησιν μηχανημάτων, μὴ κείρειν τὴν γῆν ἥμερα δένδρα κόπτοντας· ἀλλὰ φείδεσθαι, λογιζομένους ἐπ' ὠφελείᾳ ταῦτα [i] τῶν ἀνθρώπων γεγονέναι, καὶ φωνῆς ἂν ὑπορήσαντα δικαιολογήσασθαι πρὸς ὑμᾶς, [k] ὡς οὐδὲν αἴτια γεγονότα τοῦ πολέμου πάσχοι κακῶς ᾠδὶ δηλον, [l] εἰ δώσαμις αὐτοῖς λῷ καὶ μετοικήσαντα ἂν καὶ πρὸς ἄλλην μεταβάντα γῆν. κρατήσαντες δὲ [m] τῇ μάχῃ, τοὺς ἀντιπαραμένους κτείνατε· τοὺς δὲ ἄλλους εἰς τὸ τελεῖν ὑμῖν φόρους [n] σώζετε, πλὴν [o] τῶν Χαναναίων ἐθνῶν. τούτους γὰρ πανοικὶ ζῆναι ἀφανίσαι.

μγ'. Φυλάττεσθε δὲ, μάλιστα ἐν τῇ μάχεσθαι, ὥστε μήτε γυναι-

Voſſ. οἱ δὲ) in *Editis* φρονῆσαι ἐφ' ἑ. *ὡς l.* ἀμφίεσιν· *εἰ δ' ἀδικ.*

[x] Στρατηγῷ μὲ αὐτοκράτορι] Apertè conjunxit & contemplatus ſimul eſt Flavius noſter duo inſignia & nota *Homeri* loca, ex libro ſcilicet Iliad. δ. 84. Ζεὺς, ὃς ἀνθρώπων ταυίης πολεμοιο τέτυκται. & ibid. l. β. 204. Οὐκ ἀγαθὸν & quæ ſequuntur. HAV.

[y] Ἀρετῇ πεφυκότα.] Ἐπ' ἀρετῇ *Vat.*

[z] Ἐκ πάντων] Καὶ ἐκ. τ. legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

[a] Σωμάτων] Σώματος *Busb. Hen. Vat. & Epiphan.*

[b] Διαφερόντων] Διαφέροντα legerat *Vet. Interpr.*

[c] Ἀποκρίναντας,] Ἀποκρίνοντας *Samb. Busb. Hen. & Vat.* ἀπεκρίναντο *Big.*

[d] Ὠφελήσῃ.] Ὠφελήτη *Samb. & Epiphan.*

[e] Μνηστευσαμένους] Μνησαμένους *Samb. & Hen.* verbo bono ac vetere, ut inquit *Bern.*

[f] Ἑαυτοὺς] Αὐτοὺς *Samb. & Big.*

[g] Περὶ τὰς γυναῖκας.] Non dubito quin tres illæ voces, quas uncis incluſas dedi, à ſciolo aliquo additæ fuerint, cum eas non agnoſcat *Vetus Interpres.*

[h] Στρατοπεδευσάμενοι] Στρατοπεδευσάμενοί τι προνοεῖσθαι *Samb. & Big.* στρατ. δὲ προνοεῖσθε μή τι τῶν δυσχερῶν *Vat.*

1. *Caſtris autem poſitis,*] *Cavento ut caſtra Hebraica ſævum quicquam aut improbum,* דבר רע *Deut. c. 23. 9.* (*ubi leges Uzielidam*) *unquam polluat. Adeoque arbores mites ac frugiferas, Moyſi* יץ מאכל, *Latinis* poma, *& Scholaſticis Judaicis* עץ לאסרק, *ubi creſcant cunque, ad machinamenta belli ne ſuccidunto. Quid enim mali iſtæ fecerint? Deut. c. 20. 19. Diſce hinc ingenium Moyſis, benignum, ſimplex, omniſque humanitatis theſaurum. Sic profectò fuit Theologorum veterum interpretamentum, Philonis, Joſephi, Onceloſi, Conſtructoris* Siphre f. 47. d. *& Hieronymi noſtri, atque Samaritarum præcipue* اثري انسان سجر الصخرا يدخل بين يديك في الحصن. *Aliter vero Moſaica explicant novi homines. Vide adhuc Maimomidem* de Regibus c. 6. *& Doctores Babylonios allegorias affatim jactantes* Taanit f. 7. Synhedrin f. 100. b. *&* Maccot f. 22. *Pergit autem æquitatis magiſter*, Hoſtium equidem quicquid in acie reperitur, neci dato: cæteros tributarios habento, tam operarum quam opum ſuarum. Chananæi tamen omnino ſunt delendi, *Deut. c. 20. 10, &c. His inſuper addunt patres Phariſæi gentem improbam* Amaleci, *loco octavo. Deſiderantur vero commate 17. ſicut & Exodi c. 34. 11. in Hebraico Judæorum, & in verſione Hieronymiana* Gergeſæi: *attamen Samaritæ & Interpretes Ptolemaici illos cum reliquis miſeri ἐπαθρύλλ utrobique recenſent, ordine ſaltem diverſo. Quinimo hoc omiſſum Maſoretis opportune excuſat Auctor* Siphre f. 47. c. כשתוא אומר צוך יהוה אלהיך לרבות ארת הגרגשי v. 17. *Vide modo Deut. c. 7. 1, 2. c. 25. 19. Exodi c. 23. 32. Joſ. c. 11. 15. 1 Reg. c. 5. 13. & c. 9. 15. & Maimonidis* מלאכים *c. 6. ex* Sota *Babyloniorum f. 3, & 35. &* Synhedrin f. 67. *& Scholaſticos Urbis* Cidduſin f. 65. c. BERN.

[i] Τῶν ἀνθρώπων] Videtur ita intellexiſſe verba Dei, האדם *homini* ſunt deſtinata. Sed memini me à viro docto audiviſſe, ſi per modum interrogationis intelligantur, ſenſum aptiorem fundere *num homo ſunt?* num arbores oppugnatum ibitis, & non homines? Quamobrem ergo illas cæderetis? REL.

[k] Ὡς οὐδὲν] Ὡς οὐδὲν αἴτια δὲ *π. γ. πάσχει Big. & Samb.*

[l] Εἰ δώσαμις] Εἰ δὲ δώ. legerat *Epiphan.*

[m] Τῇ μάχῃ,] Articulum negligunt *Big. & Samb.*

[n] Σώζετε,] Σώζητε *Vat.*

[o] Τῶν Χαναναίων ἐθνῶν] Τῶν Χαναναίων in quinque *MSS.*

2. *Cavete autem, maxime in præliis,*] *Vir ne prodeat veſte muliebri præſertim in pericula belli ex Deut. c. 23. 9. neve uſquam virili cincta fœmina, Deut. c. 22. 5. Turpe enim utrumque, Deoque obſervatori valde odioſum,* תועבת יהוה. *Præſertim vero dictum puta*, cum palla fœminea melior natura in prœlia ne pergat. *Namque* כלי נבר, שאון אנדגי, (*ſic Helleniſtæ, Samaritæ, Syri, & multi Judæorum dictionem veterem interpretantur*) *de armis ac veſtitu militari maxime accipiunt Joſephus, Onceloſus hac quidem paraphraſi* תקון זין רגבר armatura virilis; *& inter Deuterotas Eleazarus Jacobides f. 69. de* Naziræis. *Is ibi ſuggerit, Moyſen hac ſanctione vetare,* שלא תציא אשה בכלי זין למלחמה, fœminæ ne capeſcant arma, ſed potius inermes & pudicæ caſtra ſequantur: neque peplo muliebri viri conditionis ſuæ immemores ſemet induant, ושלא יתקון איש בתקוני אשה. *Statimque de eodem flagitio,* רא מפרש המקרא כפשוטו שלא ילבש איש מלבושים חמיוחרים לנשים כגון צעיף וקיינשא. *Unde etiam conſtat ſincerum illum Doctorem Deuteroſcon, καθ' ἡμᾶς, R. Eleazarum conſcriptam ſuo ævo legiſſe verſionem doctiſſimi & ſapientiſſimi Onceloſi. Idem porro repetit Siphre Auctor vetus f. 49. a. & poſt illum Moyſes Coſenſis* LX. *vetitorum, cum celebri meritoque elogio ſupradicti Eleazari,* והלכה כרא בן יעקב בכל מקום. *Ex eadem lege docet Maimonides c. 12. de* Idololatria, interdici fœminas Hebræas galeis & loricis, ſed & conſimili virorum decore ac tutamine, viroſque ornatu fœmineo. *Hujus autem decreti rationes duas adſert* More p. 447. *Alia petitur à modeſtia ſemper colenda. Huc proculdubio reſpexit Amramides, aut communius, aut quidem ſtrictè contra Ægypti jam derelictæ mollitiem, & permutata ſexus utriuſque officia, οἱ γὰρ ἄνδρες κατ' οἶκον ἐόντες ὑφαίνουσι; ſimiliaque narrat de Nili accolis Herodotus, ſcriptor excellens. Cauſam vero aliam, nimis amat, ab odio Zebaiſmi arceſcit Maimonides. Jubet ſcilicet codex* Tomtom, *i. e.* ἐτητύμως τοῖς τελετῶν χαλδαικῶν, viros ad Venerem accedere ſtolis fœminarum, atque has apud Martem ſtare habitu ac armis non ſuis. *Vel ſic quidem occurrit Legiſlator ſuperſtitioni Syriacæ; quippe in Æde Hierapolitana, Luciano teſte, ſtetit Combabus Spado,* μορφὼ μὲ ὁποίη γυνὴ, ἐσθῆτα δ' ἀνδρήιον ἔχων, *Sacerdote evirato & ſtolato cultus.* ὅμαρτά τι γυναικία φορέοντι καὶ ἔργα γυναικῶν ἐπιτελέοντι, *inquit Rhetor de miniſtris Combabi. Pariter deſcriptor antiquitatum Amathuſiarum,* πάσασον ἀνδρὶ τὴν θεὸν (ἀφροδίτην, *deam è Syria acceptam*) ἐχεμαύλῳ ἐν κύπρῳ λέγῃ. *Ita locum Heſychii peſſime corruptum reſtituo. Deinceps de hoc interdicto eleganter diſſertat Philo p. 738.* φιλοτιμίᾳ ᾠδὶ δ' γυναῖκας καὶ συγκρυπτούσας τὴν ψυχὴν πρὸς ἀνδρείαν, πρὸς ἐσθημάτων διεζάξατο ὁ νόμος· ἀπεικὸν γὰρ κράτος ἀνδρὸς γυναικὸς ἀμπεχόνην ἀναλαμβάνειν, ἵνεκα δὲ μηδὲν ἴχνος ἢ σκιὰν αὐτὸ μόνον δὲ θήλεος ἐπὶ λύμῃ τῆς ἀρσενος ψυχῆς προσάψασθαι. καὶ τὴν γυναῖκα ἐκώλυσε λαμβάνειν ἀνδρὸς ἐσθῆτα, πάρισθεν ὡς ἀνδρογυνώσας ὅτω καὶ γυναῖκας φυλαξόμενος. *Adde his quæ ad Moyſen citat magnus*

Gro-

γυναῖκα ἀνδρικῇ στολῇ χρῆσθαι, μήτε ἄνδρα στολῇ [p] γυναικείᾳ.

femina ornatu virili utatur, vel vir ſtola muliebri.

μδ'. Πολιτείαν μὲν οὖν τοιάνδε Μωϋσῆς [q] κατέλιπε·

44. [1] Moyſes igitur hujuſmodi reip. inſtitutionem

Leges ſuas frequentibus concionibus in alcabat Moyſes, & tandem ſcripto volumine Sacerdotibus tradidit. Deut. c. 31.

Grotius ex Philochoro. BERN.

p Γυναικείᾳ.] Γυναικείας *Busb. Hen. Vat. & Samb.* à manu ſecunda.

q Κατέλιπε·] *Al.* καταλέλοιπε. ut pag. ſeq. v. 7.

1. *Moyſes igitur hujuſmodi reip. inſtitutionem reliquit:*] *Talis erat Politia Moyſis. Has quidem leges cæteraſque inſtante jam anno Exodi quadrageſimo, & frequentibus concionibus inculcabat vir Divinus, & tandem ſcripto volumine, Sacerdotibus tradidit, Deut. c. 31. 9, 24, 25. ſimulque Tabularum* δευτερόνομον *apothecam, & Tabernaculum Sacrum, necnon Poema illis dedit de futuro Hebræorum ſtatu, verſibus (nemo prudens dubitet) hexametris conſcriptum, cui & eventus rerum optime reſpondit. Venimus igitur nunc ad ultima juſſa Legiſlatoris. Vindictam de Amalecitis opportune capiunto. Item ad partem orientalem Chananeæ, deleta modo ſtirpe mala incolentium, prope Sicimas convallis media inter montes, Garizin, גריזים à dextris, & à lævis Gibalum* עיבל, Hibal *Samaritis & Joſepho & Arabibus, ſed* Hebal *Maſoretis Judæorum & Interpr. LXX. & B. Hieronymo, extruatur altare: atque Hebræis hinc inde in duas acies diſcedentibus, ſicut dicetur l. 5. c. 1. horum Originum, bona fauſtaque omnia obſervantibus Leges datas adprecetur pars Garizæa, acclamantibus itidem Gibalinis. Tum hi diras vibrent in violatores Divini Juris, idem protinus reſonante clivo Garizin. Deut. c. 11. 27. & c. 27. Denique in memoriam rei, Benedictiones illas Execrationeſque, quarum exemplar extat Deut. c. 27. 15. tectorio dextro ſiniſtroque inſcriptas ferat altare cum ſigno contrarii, ſubſtituto equidem bono verbo* ברוך *in locum* ארור, *& ſententia atente in negantem verſa: quod placuiſſe video Joſepho aliiſque diſcipulis Phariſæorum in corpore* δόκιμώσεων: *abſque ea die ſacrificiis omnis immune ſtet & incruentum. Hæc adeo exequebatur pius Imperator Jeſus c. 4. 1 & c. 8 30.* Actorum ſuorum. *Qua tamen pompa quove ritu ſolicite referunt poſt tot ſecula Hebræa Proceres Phariſaiſmi* Sotæ c. 7. § 5. Ubi enim, Jordane trajecto, pervenerant Iſraelitæ ad Garizin & Hebal, montes Samariæ, juxta Sicima in campo Morio, הר הגריזים והר עבל שבשמרון שבצד שכם שכאצל אלוני מורה. *Ita Traditionum Judaicarum Patres explicant verba Legis Deut. c. 11. 30. Ita horum filii in Commentariis Babyloniis f. 33. b. ejuſdem* Sotæ, אלוני מורה שכם ולהלן הוא אומרו; *ſcilicet Gen. c. 12. 6. & Joſ. c. 24. Illi autem deſcriptioni, Deut. c. 11. 30.* τὸ σαμαρειτικόν, *poſt ſingulare* אצל אלון מורה (*ſicut & Ptolemaici legerant; ubi tamen Hieronymus noſter viderat* אלון ומורה,) *ſuperaddit modo* עברי עברי *μᾶλλον σύνεγγυ, quod eſt alteri Interpretum Samaritan.* איסטר מישר חובה juxta campum viſionis, *ſive* patentem late ante Sicima: *alteri vero* جانب مرج البها مقابل نابلس, ad planitiem pulcram cui præjacet Neapolis. *Hæc enim urbs, ut itineraria nova veteraque teſtantur, inter Gerizin & Hebal exporrecta planis, Acrabatenis obſidet. Quinetiam gloſſema illud voluminis Samaritici Deut. c. 11. 30. jam olim notaverant Deuterota Judaici, præſertim Eleazarus Joſis Galilæi*, Sotæ *f. 21. c. T. Jeroſ. & f. 33. T. Babyl.* אמרתי לסיפרי כותיים זייפתם תורתכם ולא העליתם בירכם בלום שאתם אומרים אלוני מורה שכם, Fruſtra quidem textui Moſaico vos Cuthæi adjicitis *Secem:* ultro enim fatemur ipſi *Elone More* de Sicimis veſtris recte exponi. *Dicitur præterea verſu eodem Deut. ſive Jeſus ſive alius militum ſuorum operi Moſaico eam deſcriptionem inſeruerat*, eminere montes illos in terra Chananæorum, proprie Hevæorum, qui ab occiduo, בערבה, ἐπὶ δ' ἑῴαν, veriſſime à Cauro reſpectant Galgala, בארץ הכנעני חיושב בערבה מול הגלגל. *Vel*, qui בערבה per planitiem illuſtrem excurrunt ad fines Galgalorum, ad campos uſque Jericuntios, *tanquam caſtris Hebræis nobilem locum & notiſſimum. Obſervant adeo Doctores Solymitani* Sotæ *f. 21. c.* בערב הירדן, *valere ibidem* מן הירדן להלן. *Vel denique ait vetuſtiſſimus iſte Interpolator*, gemina iſta cacumina opponi Galgalis Gophni cis terminum occiduum Ephræmi. *De eiſdem montibus Illuſtriſſimus Phocas*, μὴ σεῦσιν ἁδίων ὧσαι δίκαι καὶ πίτνε, ἐστιν ἡ τὸ σαμαρειτικὸν μητρόπολις σίχαρ, ἡ μὴ ταῦτα καθιεῖσα νεάπολις· κειμένη μέσον δύο βουνῶν, ἀμβλείαν ἀπεστιλβμένη τῷ θεμελίῳ ἐπιμήκη τὴν ἀποφοδας. ὧν τὸ δύτερον ὑπάρχει τὸ ὄρος ἐν ᾧ οἱ σαμαρεῖς λέγουσι τὸ ἀνέρασμα θυσίων τελίζαι & ἰσαὰκ. *Conveniunt idcirco inter ſe idemque faciunt ad Deut. c. 11. 30.* מול שכם *Samaritarum*, ὁ πόρρω τῶν σικίμων *Flavii hujus, atque demum Deuterotarum* שכצד שכם. *Pergamus igitur ad pompam Hebræam. Inter dictos montes circa Aram mediam in plano conſiſtebant Sacerdotes, qui quidem Deut. c. 27. 9, 14. ſicuti verſibus aliis viginti tribus ſacri Codicis appellantur Levitæ à Tribu ſua, ut opportune monet Clariſſimus Amoræus Jojue ben Levi T. Jeroſ. f. 21. c.* Sota. *Sacerdotibus vero junguntur titulo ſimplici Levitæ. Inde à dextris ſex tribus heriles, ordine gemmarum Logii, ſubeunt jugum Garizæum,* ἀγγάρευσον *Damaſcio Philoſopho*, الجبل الشرقي *ipſis Samaritis, ut decuit*, جبل نابلس mons Neapolitanus *Eutychio Alexandrino, quod paulo propius imminet Neapoli Jud. c. 9. 7. & Joſephi l. 11. c. ult. Sex aliæ tribus à lævis ad dextrum Gibalinum pandantur. Nam* לכול הר גריזים וגו *in rebus Joſue, idem denotat quantum in Lege* על הר גריזים וגנו. *Tum verſis ad Garizin vultibus, benedictiones ordiuntur Sacerdotes ex Formula, ut* ἀναθεμα ὁ ἀνθρωπος ὅστις ὁ ποιήσῃ γλυπτὸν ἢ χωνευτὸν, ברור האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה, *cæteraque Deut. c. 27. à v. 15. Quibus protinus acclamant utrumque* ἐξάφυλοι, Amen. *Mox contra Gibalum* אבל *converſi, execrationes pariter denuntiant.* ἐπικαθέματος ὁ ἀνθρωπος ὅστις ποιήσῃ γλυπτὸν ἢ χωνευτὸν, καὶ τὰ ἑξῆς, ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה. *Reboantque continuo ambæ acies* γίνεσθαι *ſuper quolibet maledicto. Poſthæc verba cuncta Legis iſtius, i. e. Formulæ, altari hac de cauſa conſtructo dealbatoque inſcribuntur linguis LXX. phraſi Phariſæorum gloriosa, quæ valet pariter cum Moſaica* σαζῶς σφόδρα, באר היטב, *Deut. c. 27. 7. ſicut profitentur Judas Princeps hoc loco, & alibi R. Johannes* Sabbat *f. 88. necnon ab iſtis Uzielides* מהקרי בא ומחרגם בע' לישנין. *Poſtremo demolito monumento iſto, quod* ὡς ἔλεος ἀνάκειται τετραγμένον *perite refert Flavius; qua Sicima propius à Jordane abſunt quam mari Mediterraneo: niſi ſi ille cum priſcis Scholaſticis locutionem verſus 30.* דרך מבא השמש, *de ſole oriente acceperat. Ita* Sota *f. 21. c. T. Jeroſ.* אחרי דרך מבוא השמש מקום שהחמה וורחת. וקיפלו ארת האבנים ולנו בגלגל ושם הקימו ארת האבנים. *Ubi Gloſſator*, ונטלו ארת האבנים ובאו ולנו במקומן. *Ipſo inquiunt deſtructo, lapides ejus ſecum comportabant in caſtra. Invident enim valde, pernegantque Samaritis pleraque Judæorum factio tam ſacrum, tam antiquum monumentum in alterutro vertice Hargarizin, vel obliterata jam inruſtatura, ſervari. Concedit tamen Joſephus lapides duodecim, ritu hoc peracto, in cacumine Gibaleno fuiſſe relictos, in caſtra Siluntina populo abeunte. Loquitur enim is libro v. de Chananæis Acrabotenam incolentibus, quæ ſane pertingit à Garizim ad Galgala, ut notum Euſebio aliiſque Geographis ſacris. Cadit adeo argumentum Doctorum Solymitanorum* Sota *f. 21. c. Quinimo eousque crevit pertinacia Eleazari & nonnullorum Rabinorum, magis ex odio Samaritarum, quam propter phraſin Legis* מול הגלגל: *cui neque Euſebius Epiſcopus Cæſareæ Palæſtinæ, neque Epiphanius ortus Eleutheropoli, aliique Eccleſiaſticorum erant obſiſtendo: quinimo aſſererent prope Jerichunta, longeque à Sicimis, ſtetiſſe ærο Joſue* Garizin & Ebal, *contra fidem omnem bonorum viatorum ſcriptorumque, etiam Sacrorum: adeoque Samaritas à manu finxiſſe hoſce montes, aut nominibus non ſuis eos dediſſe. Veruntamen Sicimitæ, Benjamino Judæo, & mox Breidenbachio Chriſtiano ex alloquio referentibus, rite ſeſe affirmabant* ὁλοκαυτῶν *ſuper Joſue Aram Garizitanam*, על המזבח שבנו בהר גריזין מהאבנים שהקימו בני ישראל כשעברו הירדן. *De loco tamen, quo aram illam ex ſacris Jordanicis inſtauraverat Joſue, graviſſime alterati ſunt per omne ævum Samaritæ & Judæi. Horum enim exemplaria Hebraica verſioneſque prorſus omnes, tam Deut. c. 27. 4. quam Joſuæ c. 8. 30. declarant,* ὠκοδόμησεν ὁ ἰησοῦς θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ τῷ θεῷ ἰσραὴλ ἐν ὄρει γαιβὰλ, בהר עיבל. *Nec aliter legerat Flavius iſte Judæus, ἐπὶ ᾧ τῷ γιζηλῳ ἱστῶσι τὴν κατάραν· ἐν ᾧ καὶ ὁ βωμὸς ἐστι. lib. 5. Orig. c. 1. §. E contra, Pentateuchum Hebraicum* τῶν σαμαρειτῶν, *Syriacum, Arabicum, Græcumque: item Chronicon Samaritarum, eorum Commentaria Biblica, atque etiam Exomologeſis nuper ad nos tranſmiſſa à Neapoli Palæſtina, Altare verbis diris boniſque inſcriptum, & refugientis Jordanis ſpolia in meliore cacumine montis* δικαρήνου *miro conſenſu collocant ex Deut. c. 27. 4.* στήσατε τοὺς λίθους τούτους, ὃς ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον βεβεγαιζιμ. עלי جبل בגריזים, καὶ κατάρασεσθε αὐτοὺς κατὰ, καὶ οἰκοδομήσεις ἐκεῖ θυσιαστήριον. *Aut verbis Abulphetachi Chronographi Samaritani,* في ذلك الوقت بنا מזבח حجارة في جريزيم كما قال الله تعالي واصعد عليه صعايد. Poſt Hagin dirutam, altare ſaxeum erexit Joſue in Har Garizim, ſicut Deus juſſerat, atque holocauſtis illud adolevit. *Ita quidem ad verticem Garizim à nobili Trajectu contra Jerubunta milliaribus ſexaginta deportabantur ſaxa illa bis ſex, ut perite ſupputant Babylonii f. 44* Synhedrin, *f. 36.* Sota. *Veruntamen lectioni Samaritanæ favet inter Sophiſtas Chriſtianos Procopius ad Deut. c. 27. Idem enim in Joſue actis, Altare in loco maledictionis Gebalo poſitum adnotat* ἐκ τῶν κειμένων. Lapides autem non in monte Gebal, ſed in Garizim collocaſſe, *ait Gazæus*, exemplar habet Samariticum, nec forte abſque ratione. Siquidem ibi benedictiones fieri præcepit, in Gebal vero maledictiones. Ecqui igitur conſentaneum fuerit in hoc altare eſſe conſtitutum? Porro in libro Judicum c. 9. 6, 7. Garizim montem nominat, qui circa Neapolin eſt, quem Samaritæ colunt. Super quo cum conſtitiſſet Joatham filius Gedeonis ſuperſtes, execratus eſt eos, qui regem præ ipſo creaverant Abimelech Gedeonis filium ex ancilla, qui fratres ſuos interemit. Niſi quis adferat Eſdram, aut Scripturarum S. Collectorem, ſive alium quempiam fuiſſe, qui nova nomina ex ſuæ gubernationis locis traducta iis locis impoſuerit. Quemadmodum Jeruſalem vocat, quæ antiquitus Jebus vocabatur; Bethleem item, quæ Euphrata. *Pariter Origenes in Tomis ad Joan. c. 4. 19.* οἱ μὲν γὰρ σαμαρεῖς τὸ καλούμενον γαιζὶν ὄρος ἅγιον νομίζοντες, ἐν αὐτῷ θεσμοῦσι τῷ θεῷ, ἢ μίμησιν μωυσῆς ἐν δευτερονομίῳ· ὅτοι σίκιμοι δὲ λογεῖν τὸν λαὸν ἐν ὄρει γαιζεῖν. *Dein idem Adamantius*, σαμαρεῖς ὡς εἰκὸς τὴν ἑτεροδοξίαν, ἀκολουθοῦντες τῷ μὴ γαιζεῖν διατιθέναι, ὅπερ ἐμολογοῦμεν ἡ διάτεμη ἢ διαίρεσις· εἰκὸς δὲ τινα λαβεῖσαν ἀφ' τι αὐτῷ θεσμωσῆ δόλογίαν ἐπὶ τὸ γαιζὶν γενέσθαι. *Accedit huc & ὁ χρυσορρήμων ad v. 20.* οἱ παλαιοὶ ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ θυσιάζειν. τὰς θυσίας τὰ ἀνέρασμα λέγουσι. καὶ δὴ καὶ φασὶ τὸν μὲν αὐτὸν ἀναβαίνειν. *Inde nomine* montis benedicti טור ברוך *coluiſſe Garizim, ac frequen-*

nem reliquit: leges vero quadrageſimo anno ante reliquit, de quibus in alio libro dicemus. Sequentibus autem diebus (aſſidue enim concionabatur) fauſtas eis precationes tradit, & imprecationes in eos qui ex legibus non viverent, ſed contra præſcripta earum agerent. Deinde carmen hexametrum eis recitavit, quod in ſacro volumine *ſcriptum* reliquit, continens futurorum prædictionem, juxta quam omnia facta ſunt atque fiunt, neque ille quicquam à veritate aberravit. Hos igitur libros ſacerdotibus tradit, ſimul & arcam, in qua decem *illa* præcepta in duabus tabulis ſcripta recondidit, atque tabernaculum. Quin & populum admonuit, ut cum *Chananæorum* terram deviciſſent, & *in ea* conſediſſent, injuriæ ab Amalecitis acceptæ non obliviſcerentur: ſed, facta in eos expeditione, pœnas repoſcerent maleficiorum, quibus illi eos affecerant, cum eſſent in deſerto. Occupata vero Chananæorum terra, omnique ejus multitudine ut par eſt deleta, aram exſtruere *juſſit* ad ſolem orientem verſam, non procul ab urbe Sicimorum inter montes duos, Garizæo quidem ad dextram poſito, ad lævam autem eo qui Gibalus nuncupatur: diviſumque exercitum in ſenas tribus ſuper duobus montibus ſtatuere, & una cum illis Levitas & ſacerdotes. ac primum quidem illos in Garizæo fauſtiſſima eis apprecari, qui religionis Dei ſtudioſi eſſent & cuſtodiæ legis, neque ea quæ dixiſſet Moyſes rejeciſſent; *ſex* alias vero *tribus* bene illis ominari, & rurſum his precantibus priores acclamare: deinde itidem tranſgreſſoribus diras imprecari, alteras alteris ad dicta comprobanda & ſancienda ſuccinentes. Fauſtas autem precationes & earum exſecrationes ſcriptis conſignavit, [1] ut earum diſciplina nullo unquam tempore intermitteretur. Quas ſane [2] moriens etiam aræ inſcribi juſſit ex utroque latere, ubi etiam populo denunciat ut ſtans ſacrificet & holocauſta offerat, & poſt illam diem nunquam aliam victimam *ei* imponeret: non enim eſſe licitum. Hæc igitur Moyſes inſtituit, atque gens Hebræorum his conſentanea pergit facere.

Vindicta de Amalecitis capiunda.

Chananæorum ſtirps delenda.

Exſecrationes & benedictiones è montibus Gebal & Garizim. Deut. 27.

νόμους δ' [r] ἔτι πρότερον τεσσαρακοστῷ ἔτει γεγραμμένους παραδίδωσι, πρὸς ὧν ἐν [s] ἑτέρᾳ γραφῇ λέξομεν. τῇς δ' ἑξῆς ἡμέρας, [t] συνεχῶς γὰρ ἐξεκκλησίασεν, εὐλογίας αὐτοῖς δίδωσι, καὶ καταράς ὅτι τοὺς μὴ κατὰ τοὺς νόμους ζηλοῦντας, ἀλλὰ παραβαίνοντας [v] τὰ ἐπ' αὐτοῖς διωρισμένα. ἔπειτα ποίησιν ἑξάμετρον αὐτοῖς ἀνέγνω· [x] ὃν καταλέλοιπεν [y] ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἱερῷ, προρρήσιν [z] ἔχουσαν τῶν ἐσομένων, καθ' ὃν γέγονε πάντα καὶ γίνεται, μηδὲν ἐκείνης διημαρτηκότος τῆς ἀληθείας. ταῦτ' οὖν τὰ βιβλία παραδίδωσι τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τὸν κιβωτὸν εἰς ὃν καὶ τοὺς δέκα λόγους γεγραμμένους ἐν δυσὶ πλαξὶ [a] κατέθετο, [b] καὶ τὸν σκηνῆν· τῷ τε λαῷ παρῄνεσε κρατησαντὰς τῆς γῆς, καὶ ἱδρυθέντας, μὴ λήθῃ λαβεῖν τὰ Ἀμαληκιτῶν ὕβρεως· ἀλλὰ στρατεύσαντας ἐπ' αὐτοὺς τιμωρίαν ἀπολαβεῖν ὧν ὅτε τὴν ἐρήμην [c] τυγχάνοντας ἐποίησαν κακῶς. ἐξελόντας δὲ τὸν [d] Χαναναίων γῆν, καὶ πᾶσαν διαφθείραντας τὸν ἐν αὐτῇ πληθὺν καθὰ πρέπει, τὸ βωμόν τε ἀναστῆσαι πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τετραμμένον, ὑπὸ πόρρω τῆς Σικίμων [e] πόλεως μεταξὺ δυοῖν ὀροῖν, [f] Γαριζαίᾳ μὲν τῷ [g] ἐκ δεξιῶν κειμένῳ, τῷ δ' ἐξ ἀριστερῶν [h] Γιβάλῳ προσαγορευομένῳ· μερίσαντας δὲ τὸν στρατὸν καθ' ἓξ φυλὰς ἑκατέρου τῶν δυοῖν ὀροῖν ἀναβῆναι, καὶ σὺν αὐτοῖς Λευίτας τε καὶ τοὺς ἱερέας. καὶ [i] πρῶτα μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ Γαριζεῖν χρωμένους εὔχεσθαι τὰ κάλλιστα τοῖς περὶ τὸν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν τῶν νόμων φυλακὴν ἀποδέξασιν, ὧν τε Μωϋσῆς εἶπε μὴ παραβάντας, εὐφημεῖν τοὺς ἑπτὰ, καὶ τούτων πάλιν ἐχομένων, τοὺς προειρημένους ἐπαινεῖν· [k] ἔπειτα τοῖς κατὰ ταῦτα πεπραγόσι κατάρας τίθεσθαι, ὑποφωνοῦντας ἀλλήλοις ὅτι κυρώσει τὰ λεγόμενα. ἀνέγραψε δὲ τὰς εὐλογίας καὶ τὰς καταράς [l] αὐτῶν, ὡς μηδέποτε [m] ἐκλιπεῖν τὸν μάθησιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου· ἃς δὴ καὶ τῷ βωμῷ τελευτῶν ἐνέγραψε κατὰ πλαγίων ἑκατέραν, ἣ καὶ στάντα [n] φησὶ τὸν λαὸν θῦσαί τε καὶ ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μετ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν [o] οὐκ ἐπενεγκεῖν ἱερεῖον ἕτερον· οὐ γὰρ εἶναι νόμιμον. ταῦτ' οὖν Μωϋσῆς [p] τε διέταξε, καὶ τὸ Ἑβραίων ἔθνος ἀκόλουθα τούτοις ποιοῦν διατελεῖ.

μέ. Τῇ

quentaſſe Samaritas Macriſius Arabs teſtatur in hiſtoria Cairenſi, ان طور بريك هو الموضع الذي خاره الله ون كوره في التوراة بقف اله اجعل البركة علي طور بريك. *Atque hæc hactenus.* BERN.

[r] Ἔτι πρότερον] Ἐτέ πρ. τ. γεγραμμένους *Busb. Hen.* & *Vat.*

[s] Ἑτέρᾳ γραφῇ] Vide p. 228. in fine.

[t] Συνεχῶς γὰρ ἐξεκκλησίασεν,] Συνεχὲς γὰρ ἐξ. *Big.* (συνεχῶς *Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* συνεχῶς ἐξεκκλησιάστας *Epiph.* HUDS. Sic. 3. Reg. 8. 1. in Jeremia ἐξεκκλησιάσθη. quid ſi ſit pro ἐξεκλησίασθη. Plutarchus à καθαφημίζω derivat καθαπιφημισμός. COCC.

[v] Τὰ ἐπ' αὐτοῖς] Τὰ ὑπ αὐτοῖς *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[x] Ὃν καταλέλοιπεν] Ὃν γὰρ καθαλ. *Big.* & *Samb.*

[y] Ἐν τῷ βιβλίῳ] Ἐν βιβλίῳ ὑπ τῷ ἱερῷ *Big. Samb. Vat.* & *Epiph.* Videſis *Deut.* 32.

[z] Ἔχουσαν] *Baſ.* & *Gen.* ὧν γὰρ καταλέλοιπεν ὑπ βίβλῳ ὑπ τῷ ἱερῷ, προρρήσιν ἀπείχουσαν τῶν ἐσομένων *Big.* & *Samb.* ὧν καταλέλοιπεν ὑπ βίβλῳ ὑπ τῷ ἱερῷ, π. π. τῶν ἐσομένων *Epiphanius.* Etiam προρρήσιν ἀπείχουσαν reperias apud *Busb.* & *Hen.* Tum penes hunc curate διημαρτηκότος. BERN.

[a] Κατέθετο,] Κατέθεντο *Big.* & *Samb.*

[b] Καὶ τὸν σκηνῆν·] Κατὰ τὸν σκηνὴν, *in tabernaculo* lege. REL.

[c] Τυγχάνοντας] Τυγχάνοντες *Big.* & *Samb.*

[d] Χαναναίων γῆν,] Ita quinque *MSS.* & *Epiph.* Χαναναίαν *Baſ.* & *G.*

[e] Πόλεως] Πόλεως ἐμπεριάγον μεταξὺ δυοῖν ὀροῖν *Samb. Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

[f] Γαριζαίᾳ] Γαριζίν *Baſ.* & *Gen.* γαριζαίν *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* ritu epitheti Græcanici deformatum à גרזים *γαριζεὶν*, quo equidem typo ſæpiſſime uſus eſt Flavius in his Originibus. Ita Φαρισαῖοι à פרושים, *viri eximii*, Pollen Iſraelis. Neſcio tamen an γαριζεῖν ſcriptum huic Flavio, ſicut alibi γαριστεῖ in caſu liberali. Quinimo γαριζεὶν ſuo etymo ῥαγάδες denotat & διεχισμένα. Hoc ſignificat & גרן & גזר: unde γαζιρεὶν pro γαριζεὶν in verſione Syriaca τῶν μαχαιραίκων. Nam ex una radice creverant duo culmina, Ebal & Garizin. BERN. Ita ex quatuor *MSS.* edidit *Bern.* Γαριζὶν *Baſ.* & *G.* Γαριζὶνα *Vat.* quod proxime accedit ad Hebraïcum Γαριζεὶν. HUDS. Γαριζαίῳ MS. uti αι & ε ſexcenties a librariis permutantur. REL.

[g] Ἐκ δεξιῶν] Ad auſtralem plagam, ut ὑπ λαίων, ubi erat Ebal, erat ad ſeptentrionem. REL.

[h] Γιβάλῳ] Τῷ ἢ ὑπ λαίων γιβαλῆ, aut γιβαλὴ, *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Sed in libro ſequente ex conſenſu codd. ſcribitur γιβήλου. Sedes autem dirarum *Hibal*, ſeu *Hebal* עיבל, à capite cano glabroque nomen meruit. Quod enim Græci φαλάκρωμα & φάλακρον, Arabes vocant العبال *γιβάλ*. Manet etiam adhuc monti huic *albor* ſterilis nota execrationis veteris, aut verbis Benjamini erronis והר עיבל יבש כאבנים וסלעים. Καὶ πρώτους μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ γαριζὶν *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Verum hi omnes libri quinti c. 1. ἐπὶ τῇ γαριζῖ, à formula Attica γαριζοῦς. Quinetiam ut à locali עברים, Onceloſus, Sirique alii producunt עבראי ἀβαρεῶν, *tranſitoria*, eadem dialecto hic Judæus γαριζεῶν effecit de גרזין. BERN. Videſis *Annott.* ad l. V. c. 1. §. 19.

[i] Πρῶτα μὲν] Πρώτους μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ Γαριζὶν in quinque *MSS.* verum in libri quinti c. 1. §. 19. ἐπὶ τῷ Γαριζεῖ, è formula Attica Γαριζοῦς.

[k] Ἔπειτα] Ita edidit *Bernardus.* ἔπειτα κατὰ ταῦτα τοῖς π. *Baſ.* & *G.* ἔπ. κατὰ ταῦτα π. *Big. Samb.* & *Vat.* ἔπειτα τοῖς παρ. κατὰ ταὐτὰ ἀρὰς τίθεσθαι *Hen.* & *Busb.*

[l] Αὐτῶν,] Αὐτὸς in quinque *MSS.*

1. *Ut earum diſciplina*] *Ut in perpetuum cuivis eas diſcere liceat*, vertit *Gelenius.*

[m] Ἐκλιπεῖν] *Sambuci* manus altera: altera ἐκλείψειν, cum *Baſ. Gen.* & *Big.* Solebant enim viri Athenienſes, ſicut Angli hodieque facimus, correptim loqui, tempori ſimul orique parcentes, adeoque accentus vocabulorum retrahere, πάνυ, órator, &c. BERN.

2. *Moriens etiam aræ inſcribi*] Al. *tandem inſcripſit* &c. Interpretationem noſtram vocis ἐνεγραψεν defendit *Bonfrerius* ad *Deut.* c. 27. p. 1021. mox *Gelenius* reddit, *qua populus eſt ſtare.*

[n] Φησὶ τὸν λαὸν] Vocem φησὶ non agnoſcit *Vet. Interpr.*

[o] Οὐκ ἐπενεγκεῖν] Ita *Big.* οὐκ ἔτ' ἐπενεγκεῖν ἱερεῖον ἕτερον *Samb.* & *Vat.* οὐκ ἐπενεγκεῖν ἱερεῖον ἑτέραν *Baſ.* & *G. Grotius* (ad *Joſ.* c. 8. v. 30.) dicit, *tunc quidem aram iſtam* in ſacrificii uſum *fuiſſe*, in poſterum vero monumenti cauſa *manſiſſe.*

[p] Τε διέταξε,] Illud τε negligunt *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

1. *Poſtri-*

μέ. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τ̃ λαὸν σὺν γυναιξὶν ἅμα καὶ παισὶν εἰς ἐκκλησίαν συναγαγὼν, ὡς παρεῖναι καὶ τὰ ἀνδράποδα, ὥρκωσε τ̃ νόμων αὐτὸς φυλακὴν ποιήσασθαι· καὶ τ̃ ἐν Θεῷ διανοίας ἀκριβεῖς λογιστὰς [q] ἡγούμενος, μηδὲν εἰς αὐτὸς μήτε συγγνώμης χαριζομένους, μήτε εἴκοντας φόβῳ, μήτε ἄλλην καθάπαξ αἰτίαν κυρωτέραν τ̃ τ̃ νόμων φυλακῆς ὑπολαμβάνοντας θεραπεύσαι τούτους. ἀλλ' ἄν τί πις τ̃ ἐξ αἵματος [r] συγχεῖν καὶ καταλύειν ἐπιχειρῇ τὴν κατ' αὐτὸς πολιτείαν, ἄντι πόλις, ἀμύνειν [s] αὐτὸς καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν· καὶ κρατήσαντας μὲν ἐξ αὐτῶν ἀναστᾶν θεμελίων, καὶ μηδὲ τὸ ἔδαφος τ̃ ἀπονοηθέντων εἰ δυνατὸν καταλιπεῖν. εἰ δ' ἀθυμοῖεν λαβεῖν τὴν τιμωρίαν, αὐτὸ τὸ μὴ κ' βούλησιν ἰδίαν ταῦτα γένεσθαι δεικνυῶσι. καὶ τὸ μὲν πλῆθος ὤμνυεν.

μς'. Ἐδίδασκε δ' αὐτὸς ὡς ἂν αἱ θυσίαι τῷ Θεῷ μᾶλλον κεχαρισμέναι γίνοιντο, καὶ ὅπως ἂν οἱ στρατεύοντες ἐξίοιεν [t] πεκμηρίῳ χρώμενοι τοῖς λίθοις, ὡς κ' πρότερον δεδήλωκα. [u] προεφήτευσε δ' κ' Ἰησοῦς Μωυσέως παρόντος ἔτι· καὶ πάντ' ὅσα ποιήσειν ὑπὲρ τ̃ τοῦ λαοῦ [x] σωτηρίας ἔν τε πολέμοις καὶ κατ' εἰρήνην, νόμοις [y] συντεθεὶς καὶ τ̃ τῆς πολιτείας κόσμον συμπορίζων, ἀναλογιζόμενος προεῖπεν, ὡς δηλώσειεν αὐτῷ τὸ θεῖον, "ὅτι θεραπεύσας "τὸν πρὸς αὐτὸν θρησκείαν πρεσβήσονται κακῶν, ὡς "ὅπλων τε αὐτοῖς πολεμίων πληρωθῆναι τὴν γῆν καὶ κα- "ταφθεῖραι [a] πόλεις, [b] καὶ τ̃ νεὼν καταπεσθεῖραι, καὶ

45. [1] Postridie autem populo una cum mulieribus & parvulis ad concionem convocato, ut mancipia etiam adessent; adjuravit eos ut legum curam haberent: utque diligentes mentis Dei æstimatores eas non transgrederentur, nihil contra eas neque consanguinitati indulgentes, neque timori cedentes, neque aliam omnino causam legum conservatione potentiorem esse existimantes. Quin, seu quisquam eorum consanguineus, seu civitas *quæpiam* reipublicæ eorum institutionem confundere & dissolvere conaretur, eos & publice & privatim ulciscerentur: ac si quidem eos superassent, funditus exscinderent, neque, si fieri posset, vel vestigium [2] vecordi insolentia elatorum relinquerent. Quod si pœnas sumere non valerent, hoc *saltem* offenderent, hæc nequaquam de voluntate sua facta esse. Et multitudo quidem juravit. *Hebreos ad legum custodiam jureiurando adstringit Moyses.*

46. [3] Docuit autem eos, quomodo sacrificia Deo fierent acceptiora, & quomodo in militiam exirent, signo capto ex lapillis, ut etiam prius declaravi. Josua quoque vaticinatus est, Moyse adhuc præsente: atque omnia expendens quæcunque pro salute populi faceret, cum in bellis tum in pace, dum leges componeret & rectam suppeditaret reipublicæ institutionem, prædixit, prout "numen sibi declararet, eos religione in Deum "violata mala experturos esse, ita ut terra eorum "armis hostilibus oppleretur, & urbes funditus "everterentur, & Templum incenderetur, & ipsi "ven- *Docet quomodo sacrificia rite offerrent. Num. c. 28. c. 29 Monet ne gemmis P. M. inconsultis bella gererent. Num. c. 27. Vaticinatur Jesus. Deut. c. 34.*

1. *Postridie autem*] *Postridie vero totam gentem, ne servitiis quidem exclusis, jurejurando obligat vir sanctus, & custoditum ipsos legem sacram. Aut siquis cognatorum suorum, vel urbs aliqua ab hac forte desciscret, privatim publiceque, quantum possent, ferro & igni vindicatum. Conferes Deut. c. 29. c. 30. cum c. 13. desinpetes corpus δευτερώσεων in* Synhedrin *c. 7. 10. & c. 11. 4, 5, 6. & Talm. Bab. fol. 111, 112. & Maimonidem c. 4. & 5. de Idololatria. Flavius autem phrasi isthac κ' κοινῇ κ' κατ' ἰδίαν, aut jam testium insidias permittit, quod duntaxat in causa plani licebat ex Misna Pharisæa* Synhedrin *c. 7. 10.* אין כל חייבי מיתות שבתורה מכמנין עליהן חוץ מהמסית *Aut idem omnino ille intellexit, quod verbis pluribus dixerat Moyses,* כיהרג תהרגנו יד תהיה בו בראשונה למיתו ויד כל העם באחרונה. *V. L. Sed statim interficies eum. Sit primum manus tua super eum, manus delatoris. Et postea omnis populus mittat manum. Unde Auctor Siphræ f. 41. b.* מצוה ביד הנסרת שימות ואהב ביד כל אדם. BERN.

q Γενομένους,] Γενομένους *Big. & Samb.*

r Συγχεῖν] Συγχωρεῖν ἐπιχειρῇ *Busb. & Hen.*

s Αὐτὸς.] Ita *MSS. & Vet. Interpr.* in *Editis* αὐτούς.

2. *Vecordi insolentia elatorum relinquerent.*] *Desperatorum* reddit *Castalio.* Sed (ut inquit *H. Steph.*) ita uti nomine *desperatus*, haud scio an Latinitas concessura sit.

3. *Docuit autem eos,*] *Israelitas insuper docuit ὁ νομοθέτης, quomodo sacrificia recte grate Deo offerrent, Num. c. 28. & c. 29. commonuitque, ne Gemmis P. M. inconsultis bella gererent, Num. c. 27. 21, 22, 23. Vide & l. 3. harum Originum. Recte vero hæc capita* τ̃ ἀριθμῶν *ad dies ultimos Moysis transfert, cumque capite 31. Deut. connectit Josephus. Utrobique enim agitur de Inauguratione Josuæ. Superaddes & istis Deut. c. 34. 9. Posthæc prædicit Cortina Dei duci Josuæ, Moyse tum præsente, quicquid is esset bello paceque gesturus, Num. c. 27. 20. & Deut. c. 34. 9. & c. 31. 14. Mox narrantur longa fata populi Hebræi: tellurem bonam templumque Summi suo crimine haud semel hostibus relicturos; pœnitentes tamen postliminio ad ea redituros. Sic enim vel à cinere Æ dis secunda adblanditus sibi Josephus, sic catera Judæorum calamitas. Deut. 30. 1, 2, 3. c. 31. à v. 14. & c. 32. à v. 20. ad 44. ubi videndus est Uzielides paraphrastes. Doctores autem Alexandrini v. 44. sic exhibent,* κ' ἐλάλησε μωυσῆς πάντας τὰς λόγους τ̃ νόμου τούτου, *quasi* התורה הזאת, *aut* νόμου *potius sumitur ut solent Musici,* εἰς τὰ ὦτα τ̃ λαοῦ, αὐτὸς κ' ἰησοῦς (*sic & Samarita, Judæus vero* הושע הוא) ὁ τ̃ ναυῆ. *Hæc inquam οἱ ο'. à v. 24. capitis precedentis. Inde Doctor priscus in Siphra hunc in modum commentatur f. 54* והיה משה וישראל מגביהם ראשם לשכוח קול דבריו של יהושע. *Præterea Pharisæi propter Oraculum Num. c. 27. 20.* ונתת מהוד לך עליו, Imperties Josue de decore tuo, *hunc Lunæ instar, Moysen tanquam Solem inter Israelitas effulsisse jactant ex adagio vetere, T Bab.* Baba batra f. 75. פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה. *Ubi Glossator perite vereque,* שהרי יהושע היה נביא ומלך כמשה ולא יכול להגיע לכבוד. *Item* Baba cama f. 92. b. *declarant Doctores* ἀπὸ χειροθεσίας transfudisse Spiritum Sanctum, *i. e.* majestatem & sapientiam *è Scholio*, à se in caput Josue. *Ubi Jarchius,* מלא חכמתו בעין יפרח. *Ita & Siphra f. 50. ad Num c. 27* קח לך את יהושע בן נון אין לך אלא לקיחה ומורה בהוריות משיבו רוח הקודש למשה הן לו מתורגמן ליהושע והוא שואל ודורש. *Et mox. v. 22.* ויקח משה את יהושע ויעמד לקחו ברבים. *Hucmaxime spectat nota plane Rabinica Hieronymi nostri* Mansione extrema. Jesus Moysi in monte succedit, & discita Lege, quæ spiritualiter offerre debeat in Ecclesia. Primum, quid per singulos dies: deinde quid Sabbato, quid in Calendis, quid in Pascha, quid in Pentecoste, quid Neomenia mensis septimi, quid in Jejunio ejusdem mensis die decimo, quid in Scenopegio decimo quinto die dicti mensis. *Quasi doctissimus Presbyter olim legisset acroama* Synhedrin *Babylonis, quod hoc compendio refert* Siphra f. 60. d. למה נסמכה פרשת יפקור יהוה לפרשת הקרבנות מלמד שאמר לו הבה לכשרה עד שאתרה מפקדני להפריד עליהם איש פקור שלא ימרדו בי ושלא ימירו את כבודי. *Pariter Criticus quidam Judæorum,* פלמרה מארת משרה והוקר חכל יהושע מא נול עלירה מן אלתפסיר. *Denique quis nescit apophthegma Pharisaicum initio* Abot, משרה קבל התורה מסיני ומס רה ליהושע, *unde pendet ipsa ratio ac momentum* τ̃ δευτερώσεων, *unde Rabinismus.* BERN.

t Τεκμηρίῳ] *Epiphanius* temere, ἀξιοῖεν τεκμηρίῳ χρώμενοι. Laudat enim Flavius jus illud valde eximium & familiæ Aaronicæ honorificum, Num. c. 27. 21. ועל פיו יצאו, κ' ἐπὶ τῷ ῥήματι αὐτοῦ (ἐλεαζάρῳ φησὶ δ' Διοσώστῃ εἰς μάχην) ἐξελθόντων, κ' ἐπὶ τῷ ῥήματι αὐτοῦ εἰσελθόντων αὐτὸς (ἰησοῦς) κ' οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὁμοθυμαδὸν, κ' πᾶσα συναγωγή. Quinimo fœdere Gabaonitico satis sensit ipse Imperator c. 9. 14. suæ historiæ, quam imprudenter Oraculum Pontificale neglexerat. BERN. Id est, signo ex sanctissimo illo oraculo *Urim & Thummim* capto, quod describitur *Num.* c. 27. v. 21. Hac de re *Schotanus* in *Bibliotheca Historiæ Sacræ*, tom. 2 p. 345.

u Προεφήτευσε] *Bas. & Gen.* multum tribuentes Josue. Verum *Epiphanius* legerat προεφ. ὃ κ' ἰησοῦς μωυσεως παρόντος. ὁ δ' μωυσῆς πάντ' ὅσα ποιήσειν. *Big. & Samb.* προεφ. ὃ ἰησοῦς μωυσέως παρόντος. ἔπειτα πάντ' ὅσα ποιήσειν. *Hen. & Busb.* προεφήτευσέ τε κ' ἰησοῦς μωυσέως παρόντος. ἔπειτα πάντ' ὅσα ποιήσειν. Quid si isthæc alternemus, προεφήτευσε δ' κ' ἰησοῦ μωυσῆς παρόντος. ἔτι πάντ' ὅσα &c. BERN. Ita cum *Bas.* & *G.* nisi quod distinxerim post ἔτι, & κ' addiderim. *Epiphanius* legerat πρ. δ' κ. ι. μ. παρόντος. ὁ δ' Μωϋσῆς πάντ' atque ita edidit *Castalio*, nisi quod κ' ὁ Μωϋσῆς habeat pro ὁ δ' Μωϋσῆς. in quinque *MSS.* (*Coll. Voss. & Big.*) πρ. δ. κ. ι. μ. παρόντος. ἔπειτα πάντ' ὅσα ποιήσειν [ποιήσειν *Big. & Samb.*] ὑπὲρ τ̃ &c. Quid si (inquit *Bern.*) isthæc alternemus, πρ. δ' κ' Ἰησοῦ Μωϋσῆς παρόντος. ἔτι πάντ' ὅσα &c.

x Σωτηρίας] Aliter paulo *Big. Samb. & Epiph.* σωτηρίας ἔν τε πολέμοις κ' κατ' εἰρήνην· νόμους τε συντεθεὶς κ' τ̃ τ̃ πολιτείας κόσμον συμποριζόμενος ἀναλογιζόμενος προεῖπεν, ὡς δηλώσειεν αὐτῷ ὁ θεὸς, ὅτι &c. Ibidem *Busb. & Hen.* breviter μωσῆς προεῖπεν ὅτα συμβήσεται ἔμελλε τῷ ἔθνει. Burius noster mutavit μεθ' ἑκάτερα in συμποριζόμενος. BERN.

y Συντεθεὶς] Συνθεὶς. COCC.

z Τῷ θεῷ αὐτὸν] Ita *Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.* τῷ αὐτὸν θε. *Bas.* τῷ αὐτοῦ θε. *Gen.* τῷ αὐτῶν θε. edidit *Castalio*, atque ita legendum esse conjecerat *Burius.*

a Πόλεις,] Τὰς πόλεις *Vat.*

b Καὶ τ̃ νεὼν] Typographi priores manu cæca, κ' τ̃ νεὼ καταπεσθῆναι, κ' καταπρασθῆναι. Certe à Nabuchodonosoro, Antiochorum Illustri, T. Vespasiano, atque demum ab Ælio Hadriano patratum novimus; quicquid de gente ingrata tamdiu

"venditi hominibus ſervirent, nullam ex calamitatibus eorum miſericordiam capturis, ipſos autem, cum hæc paterentur, fruſtra pœnitentiam acturos eſſe. Deus tamen, qui vos creavit, civibus veſtris & urbes & Templum reddet. Fore autem amiſſionem eorum non ſemel, ſed ſæpe.

Moyſes, abs rebus humanis ſe, ſcenjurus, addit animos Joſuæ de Chananæa ſubigenda, totique genti benedicit. Tum etiam carmine Deum celebrat. Deut. c. 31. & 32. & 33.

47. [a] Tum Jeſum cohortatus ad exercitum in Chananæos educendum, utpote Deo conatus ejus omnes adjuvante, & univerſæ multitudini bene ominatus, "quoniam, inquit, ad majores noſtros "diſcedo, & Deus hanc mihi diem diſceſſus ad "illos præfinivit, gratias quidem illi vivus adhuc "& apud vos præſens me habere profiteor, cum "pro veſtri cura, quam non ſolum pro malorum "veſtrorum depulſione geſſit, ſed & bonorum do"natione; tum quod mihi opitulatus eſt laboran"ti, & in magna animi ſolicitudine verſanti pro "veſtrum in melius mutatione, ſeque nobis in o"mnibus propitium præſtitit. potius autem erat i"pſe qui & nobis ad ea aggredienda præivit, & exi"tus largiebatur *felices*, me duce vicario utens, & "miniſtro beneficiorum, quibus populum veſtrum "afficere voluit. Pro quibus æquum eſſe exiſtima"vi, ut Dei potentiam, cui etiam in poſterum vos "curæ eritis, decedens prius collaudem: & ipſe "utique hanc gratiam debitam ei reddens, vobiſ"que *illud* in memoria relinquens, quod vobis con"venit eum venerari & honorare, & leges, o"mnium, quæ vobis dedit & propitius manens ad"huc daturus eſt, munus pulcherrimum, *conſtan"ter* ſervare. Equidem *noſtis* quam gravis hoſtis "ſit etiam homo legiſlator, dum leges ei lædun"tur & temere ſpretæ jacent. Nolite autem Deum "vobis ob leges neglectas ſuccenſentem experiri, "quas ipſe conditor vobis dedit.

Genti univerſæ oboritur ploratus. Deut. 33.

48. Hæc autem Moyſe ad vitæ exitum loquuto, & futura etiam unicuique tribui cum fauſtis omi-

"[c] πραΰνας δηλῶσιν ἀνθρώποις ἑδένα ληψομένοις οἶκτον "ἐπὶ τ συμφοραῖς αὐτῶν, μεταγνόντ δ' αὐτὸς ἐπὶ μη"δενὶ χρησίμῳ ταῦτα πάσχοντας. ὁ μέντοι Θεὸς, [d] ὁ κτί"σας ὑμᾶς, πόλεις τε πολίτας ὑμετέροις ἀποδώσ κ τ "ναὸν. ἐσεδ ἢ τινὶ τούτων ἀποβολὴν ἀχ ἁπαξ, [e] ἀλλὰ "πολλάκις.

μζ. [f] Παρορμήσας ἢ τ Ἰησοῦν ἐπὶ τὰς Χαναναίας "στρατιὰν ἐξαγαγεῖν, ὡς ἅ Θεῷ συνεργοῦντ οἷς ἂν ἐπι"χειρήσδε, κ πᾶσαν ἐπδυφημήσας τὴν πληθύν, "[g] ἐπεί, "φησὶ, πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἄπειμι προγόνους, [h] κ Θεὸς "τοῦδε μοι τὴν ἡμέραν τ πρὸς ἐκείνους ἀφίξεως ὥρισε, "χάριν μὲν αὐτῷ ζῶν ἔτι κ παρὼν ὑμῖν ἔχειν ὁμολογῶ "προνοίας τε τ ὑπὲρ ὑμῶν, ἣν οχ ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς "μόνον τ [i] ἡμετέρων ἐποίησατο κακῶν, ἀλλὰ κ δωρεᾶς "τ κρειττόνων· ὅτι τε πονοῦντί μοι [k] κ κ' πᾶσιν ἐπι"νοιαν τ ἐπὶ τὸ βέλτιον ὑμῶν μεταβολῆς φρονηδὰ λαμ"βάνοντι συνηγωνίσατ, [l] κ παρέσχεν ἐν ἅπασιν αὐτὴν "ὑμενῆ ἡμῖν. μᾶλλον δ' αὐτὸς ἦν ὁ κ τὴν ἀφίγησιν "αὐτῶν διδοὺς, κ τὰ πάλη χαριζόμεν, ὑπουργήσ "χρώμενός [m] μοι, κ ὑπηρέτη ὧν τ ὑμέτερον λαὸν διέρ"γετεῖν ἠβέλησεν. [n] ἀνθ' ὧν προσδοκῶσα τὴν Θεὸν "δυώαμιν, ᾗ μελήσ κὴ πρὸς τὸ μέλλον ὑμῶν, ἀπαλ"λαττόμεν καλῶς ἔχειν ἡγησάμην· αὐτός τε τοιτῶν "ὀφειλομένην ἀμοιβὴν ἀποδιδοὺς, κ [o] καταλείπων εἰς "μνήμην ὑμῖν, τὸ σέβειν τε κ τιμᾶν προσήκειν τὸν "[p] ἡμῖν, κ τοὺς νόμους [q] πάντων, ὧν τε παρέχηκε κὴ "μένων εὐμενὴς ἔτι παρέξει, δώρημα κάλλιστον φυλάτ"τειν. ὡς [r] δεινὸς μὲν ἐχθρὸς κ ἄνθρωπ νομοθέτης, "ὑβριζομένων [s] αὐτῷ τ νόμων κ μάτην κειμένων. Θεὸν "ἢ μὴ προσθείητε χαλεπήνοντ ὑπὲρ ἀμελημένων "νόμων, ὃς αὐτὸς γνησίους ὑμῖν ἔδωκε.

μή. Μωϋσέως ἢ ταῦτα πρὸς τελευτὴν ᾗ βίᾳ φήσαντ, κ μετ' εὐλογίας ἑκάστῃ τ Φυλῶν προφητεύσαντ τὰ

diu præſagierat Moyſis pectus ſanctum & ſapiens. Ut Deut. c. 28. à. v. 48. & à v. 24. c. 29. Præ cæteris vero jam verſabantur ob animum Flavii illa omina Deut. c. 31. 16, 17, 20, 21, 27, 29 necnon carminis graviſſimi verſus 20, 22, 26, 35, 43. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Vat.* & *Editis* κ τ ναὸν καταπεμφθῆναι.

c Προφθέντας] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καταπεμφθέντας in *Editis*. Certe id patratum novimus, quicquid de gente ingrata præſagierat Moyſes: ut *Deut.* c. 28 v. 48. & c. 29. v. 24. Præ cæteris vero jam *Joſepho* ob animum verſabantur illa omina *Deut.* c. 31. v. 16. uſque ad v. 43.

d Ὁ κτίσας ὑμᾶς,] Ita *Big. Samb. Baſ.* & *Gen.* Tum etiam *Epiphanius*, ὁ μήτοι θεὸς, φησὶν, ὁ κτίσας ὑμᾶς. Libenter emendarem ὁ μήτοι θεὸς οἰκτίσας ὑμᾶς, *quare miſertus veſtri Deus*: niſi paulo infra itidem inculcaſſet, ἀμελημένων νόμων ὃς αὐτὸς γνησίους ἔδωκε. Vel, ut cecinit vatum ſummus c. 32. 6. הלא הוא אבין קנך הוא עשך ויכננך, ὃς αὐτός σε πατὴρ ἐκτήσατό σε κ ἐποίησέ σε κ ἔπλασέ σε. BERN. Οἰκτίρας ſolus *Vat.* atque ita emendarem, inquit *Bern.* niſi paulo infra itidem inculcaſſet, ἀμελημένων νόμων ὃς αὐτὸς γνησίους ἔδωκε.

e Ἀλλὰ πολλάκις.] Nam hoc unicum Rabbini pro hæreditate nepotibus ſuis relinquunt, obſtinato ſperare. BERN.

f Παροξυνήσας] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* παρωξυνήσας & παροξυνήσας.

1. *Tum Jeſum cohortatus ad exercitum in Chananæos educendum,*] *Moyſes denique abs rebus humanis protinus aſcenſurus*, (*nam mortis ſuæ diem noverat*) *addit animos Joſue de Chananæa ſubigenda, totique genti ſolenniter benedicit. Tum etiam carmine longe optimo, quod inter mortales unquam conditum, Deum Maximum Optimumque concelebrat. Leges hæc Deut.* c. 31. & 32. & 33. *Jus Moſaicum* δῶρον κάλλιστον *poſt Evangelium Jeſu Chriſti*; *qui & illud obſervavit, ac vita ſua ſolus Hebræorum integre expreſſit.* * *Poſtremo ad animoſum & grande illud Epiphonema Legiſlatoris*, ἀτρῆκα ἰοφαὴ μεὶ καυῶκα, *Deut.* c. 33. 29. *ſtatim oboritur ploratus nationis univerſæ. Quinvero virum conſtantis ſatis animi, jamque à ſeculo properantem lamentis ſuis aliquantum morantur, & ſecum miſcere lacrymas cogunt. Unde eum ſcripſiſſe confingunt Talmudici caput ultimum Legis* דרמין *ſtillis oculorum ſuorum. Tum populo ſe forte continente, ad montem Abarin, qui trans fluvium imminet Jerichunti, ipſum deducunt Senatus cum Eleazaro Joſueque. Mox dimiſſis cæteris, dum in clivo Pontificem & Imperatorem vir Divinus amplexu oſculiſque impertiret & valediceret, nube repente circumfuſa, in convallium quandam abripitur & ſepelitur. Quippe tam ſanctum & præclarum virum hinc fuiſſe vivum ad ſuperos tranſlatum & inſertum, ne forte crederemus, de morte ſua in S. Pentateucho ipſe dixerat vel decies, ut Johannes Deuterotarum gloria ſupputavit, Num. c. 20. 12. c. 27. 14. Deut. c. 1. 37. c 3. 24. & c. 4. 21. & c. 31. 2, 14. & c. ult. 1, 2, 3, 4, 5. Id tamen patrabant Nebuntis accolæ Idumæi, ſepulchri licet Moſaici ignari, idolo vultus radioſi, πυρράκης μᾶ, inquit Artapanus, κ κομήτης. Παρόμοιά γοῦ, ſic Philo, τ μωυσέα κ τ δ θανάτου αὐτῷ καιρὸν κ τάλε κ ἦμα (credis?) πρὸς τ λαὸν λέγοντα. Ἀνδρες συγγενῆς, πάρεσμεν ἐγγὺς τ θεοῦ ἐσκηνωμένου, ἐκεῖ με δ ζῆν ἀπελθεῖν, ὑπολείπομαι κ νεῶ τὰ θεῖα πρὸς ὑμᾶς. ἀπειμι δ' αὐτὸς χαίρων ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις ἀγαθοῖς. προέμενόν δ' αὐτῷ, ὃ ἔμαθεν ἀθανατίζων, πάντες ἐπόνθ δεδακρυμένοι. ἀσπαζομένου ἢ αὐτὸν κ τ ἑλεάζαρ κ τ ἰησοῦν, κ προσομιλοῦντ αὐτοῖς ἐπὶ δ ὄρους δ ἀέρος, νέφος αἰσθέσθαι ὑπὲρ αὐτῶν στάντ, [Ita *ſane in montibus Sinæo Itaburioque aliquando contigiſſe certius ſcimus*] ἀφανίζεσθ καθ' ἑαυτόν. *Glycas p.* 160. ἄφνω λοιπὸν κ τὸν δ ἰωσηφ. κ γὰρ ἀφ' θείαν ὀργὴν, *Deut.* c. 32. 49. ἐτελεύτησεν ὁ μωυσῆς, ὃ μὲν ἀφ' γῆς, ὡς σκηνός φησιν. Petirat Moſeh & Debarim Rabba *adhuc cauſam tertiam injiciunt p.* 51. *propter Ægyptium à Moyſi zelota olim trucidatum.* BERN.

g Επεί, φησι,] Ἰδὼ φησὶ ſoli *Busb. Hen.* & *Zonar.*

h Καὶ Θεὸς] Καὶ ὁ Θεὸς *Vat.*

i Ημετέρων ἐποιησατο] Υμετέρων legerat (quod & vult *Cocc.*) *Vet. Interpr.*

k Καὶ κ' πᾶσαν] Ita in *Ed. Genev.* κ κ' πᾶσαν ἐπὶ τὸν *Baſ.* & *Vat.* κ κ' πᾶσαν ἐπινοῦν *Big.* κ πᾶσαν ἐπινοῦν (*Voſſ.*) *Samb.*

l Καὶ παρεῖχεν] Καὶ παρεῖχεν ἅπασιν ἑαυτὸν ὑμῖν ὁμοίως *Big.* & *Samb.*

m Μοι, κ ὑπηρέτη] Ἐμοὶ *Samb.* & *Vat.*

n Ανθ' ὧν] Ανθ' ὧν ἁπάντων προσδοκῶσαν legerat *Epiphan.* ἀνθ' ὧν προσδοκῶσα *Samb.* & *Vat.* HUDS. Fortè προσδοκῶσαν. COCC.

o Καταλείπων] Lege καταλιπὼν. COCC.

p Ημῖν,] Υμῖν ſoli *Samb* & *Epiphan.*

q Πάντων,] Ita *Vat. Samb.* & *Vet. Interpr.* τιμᾶν πάντων ὧντε *Big.* τιμᾶν ὧντες *Baſ* & *G.*

r Δεινὸς μὲν] Δεινὸν *Big.* & *Samb.*

s Αὐτῷ τ νόμων] Eleganter. αὐτῶν *Gen.* contra cæteros. Hoc autem Tmema & præcedentia quædam ita contraxit in Annalibus ſuis Zonaras. μωυσῆς ἢ πολλὰ παρανίσας, κ νόμους δὲ ἐν βίβλοις κ τ σφετέρας πολιτείας ἀράξιν, κ σφετεῦσαι κ' τ ἀμαληκιτῶν ἐστελάρχου, σὺν τ φυλακῆς τε τ νόμων ὅρκοις ἀπαγήσας αὐτὸς, κ τ δημαγωγὸν ἰησοῦν προσθήκας ἐπὶ τοὺς χαναναίους σφετεῦσαι· ἰδὲ φησὶν, πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἄπειμι προγόνους, τὴν δὲ μοι ἡδὺ τὴν ἡμέραν τ πρὸς ἐκείνους ἀφίξεως ὥρισεν ὁ θεός. BERN. Ita *Samb. Vat.* & *Baſ.* αὐτὸς *G.*

[c] τὰ γ̀ ἡηθησόμενα, τὸ πλῆθος εἰς δάκρυα πρέπεσεν· ὡς γ̀ τὰς γυναῖκας [v] στερνοτυπουμένας ἐμφανίζειν τὸ ἐπ' αὐτῷ τεθνηξομένῳ πάθος. γ̀ οἱ παῖδες ἤ θρηνοῦντες ἔτι μᾶλλον, ὡς ἀσθενέστεροι κρύπτειν λύπης, ἐδήλουν ὅτι τ̀ ἀρετῆς αὐτοῦ γ̀ μεγαλουργίας παρ' αὐτοῖς τὴν ἡλικίαν σωίεσαν. οἷς ἦ κατ' ἐπίνοιαν τοῖς τε νέοις γ̀ πρεσβυτέροις [x] ἄμιλλα ἡ λύπης. οἱ μὲν γὰρ εἰδότες οἵῳ [y] ςρατηγῷ κηδεμόνος, πρὸς ἃ μέλλοντος ἀπορφανίζουσι· τοῖς ἦ γ̀ πρὸ [z] τούτου τὸ πένθος ἦν, γ̀ ὅτι μήπω καλῶς τ̀ ἀρετῆς αὐτοῦ [a] γευσαμένοις ἀπολείπεσθαι συνέβαινεν αὐτούς. τὴν δ' ὑπερβολὴν τ̀ ἐν πλήθει οἰμωγῆς ἐκ τ̀ ὀδυρμῶν [b] τεκμήροιτο ἄν τις ἐκ τ̀ συμβάντος τῷ νομοθέτῃ. καὶ γὰρ πεπεισμένος ἄπαντα τῷ χρόνῳ [c] μὴ δεῖν ὑπὲρ μελλούσῃ πλουτῆ καταφεῦν, ὡς γ̀ βούλησιν αὐτὸ πάσχοντας θεοῦ καὶ φύσεως [d] νόμον, ὑπὲρ τοῖς ὑπὸ τ̀ λαῶν περιστελλομένοις ἐνικήθη δακρῦσαι. [e] προϊουσῃ [f] δ' ἔνθεν ἐ ἔμελλεν ἀφανισθήσεσθαι, πάντες εἵποντο δεδακρυμένοι. καὶ Μωϋσῆς τὰς μὲν πρώρω τῇ χειρὶ καταστείων μένειν ἠρεμοῦντας ἐκέλευε· τὰς δ' ἔγγιον λόγοις παρεκάλει, μὴ ποιεῖν αὐτῷ [g] δακρυωτὴν τὴν ἀπαλλαγὴν ἐπομένους. οἱ ἦ καὶ τοῦτ' αὐτῷ χαρίζεσθαι κρίνοντες, τὸ γ̀ βούλησιν ἀπελθεῖν αὐτοῦ τὴν ἰδίαν ἐφεῖναι, κατίσχυσιν [h] αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις δακρύοντες. μόνη δ' ἡ γερουσία πρέπεμψεν αὐτὸν, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ελεάζαρος, καὶ ὁ ςρατηγὸς Ιησοῦς. ὡς δ' ἐπὶ τῷ ὄρει [i] τῷ Αβαρεῖ καλουμένῳ ἐγένετο· τοῦτο δ' ὑψηλὸν Ιεριχοῦντος [k] ἀντικρὺς κεῖται, γῆν ἀρίςην τ̀ Χαναναίων καὶ παλαίςην [l] παρέχον τοῖς ἐπ' αὐτὸ κατοπτεύειν· ἀπέπεμπε τὴν γερουσίαν. ἀσπασάμενος ἦ καὶ τ̀ Ελεάζαρον αὐτοῦ γ̀ Ιησοῦν, γ̀ προσομιλοῦντος [m] αὐτοῖς ἔτι, νέφος [n] αἰφνίδιον ὑπὲρ αὐτοῦ ςάντος, [o] ἀφανίζεται κατά τινος φάραγγος. γέγραφε δ' [p] αὐτὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις πθνεῶτα, δείσας μὴ δι' ὑπερβολὴν τ̀ περὶ αὐτὸν ἀρετῆς πρὸς τὸ θεῖον αὐτὸν ἀναχωρῆσαι τολμήσωσιν εἰπεῖν.

nibus vaticinato, in lachrymas prorumpit multitudo, ita ut etiam mulieres pectora tundentes dolorem ob eum moriturum oſtenderent. Quin & pueri magis etiam plorantes, ut qui ad ægritudinem comprimendam imbecilliores, declarabant ſe virtutem ejus rerumque geſtarum magnitudinem, ſupra quam ætas illa fert, intelligere. Erat autem ex animi ſenſu juvenes inter & grandiores doloris certamen. Hi enim ſcientes quali duce & præfecto orbarentur de futuro plorabant: illis vero & de eodem luctus erat, & quod ab eo, virtute ejus nondum bene guſtata, deſtitui acciderit. Licet autem alicui populi luctus & lamentationis magnitudinem ex eo conjicere quod Legiſlatori accidit. Quamvis enim per omnem vitam perſuaſiſſimum habuit, non oportere *quenquam* mœrore dejici ex interitu futuro, ut qui id ex voluntate Dei & naturæ lege pateretur, ea tamen quæ à populo fiebant ei fletum extorſerunt. Cum autem inde eò proficiſceretur, ubi erat è conſpectu evaniturus, cum lachrymis omnes ſequebantur. Ac Moyſes jubebat, ut qui longius quidem aberant quieti manerent, manu *id* innuens: propiores autem verbis hortabatur, ne eum proſequendo deceſſum ſibi lachrymabilem facerent. Illi vero etiam hoc ei concedendum eſſe exiſtimantes, ut eum arbitratu ſuo è vita diſcedere ſinerent, cohibent ſeipſos inter ſe collachrymantes. Solus autem ſenatus cum deduxit, & Eleazarus pontifex, & Jeſus imperator. Ut vero in monte Abari vocato conſtitit (is autem excelſus è regione Jerichuntis ſitus eſt, aſcendentibus eum Chananæorum terram optimam & ampliſſimam præbens deſpiciendam) ſenatum dimiſit. Interea vero, dum Eleazarum & Jeſum amplecteretur, & adhuc cum eis ſermones conferret, *mox*, nube ſubito ſupra eum ſe demittente, videri deſiit, in vallem quandam abreptus. In Sacris autem libris ſcripſit ſe mortuum eſſe; veritus ne dicere auderent, ſe propter virtutis ejus magnitudinem ad Deum diſceſſiſſe.

49. [t] Τὰ γ̀ ἡγησόμενα,] Τὰ ἡγούμενα *Big.* & ſecunda manus *Samb.* Nam prior appoſuerat τὰ γ̀ ἡγούμενα, ſicut *Baſ.* & *Gen.* excuſum. *Epiphanius Schotanuſque* τὰ ἡγησόμενα, *futura*. Conſulendus & Uzielides cap. ultimo Legis. Legerat enim Flavius de eo vaticinio ſublimiter diſſertantem Philonem p. 696. ἐπειδὴ τὴν σὺν θεῷ πολιτείαν ἔμελλεν εἰς ὕψιστον τέλος, γ̀ τ̀ ἀνθρώπων βίον ἀπαλλαγήσεσθαι· μεταλλαγεὶς ὑπὸ πατρὸς, ὃς αὐτὸν ἐγέννα ὅλῃ τῷ σώματι γ̀ ψυχῇ εἰς μονάδα ἀνεςοιχειοῦτο φύσιν, ὅλον δι' ὅλων μεθαρμοζόμενος εἰς τὸν ἀϊδιοειδέςατον. τότε δὴ καθαχθεὶς, ὥσπερ συλλήβδην ἀθρόῳ πανὶ τῷ ἔθνει θεατίζειν ἔοικεν, ἀλλ' γ̀ κατ' μέρος ἑκάςῃ φυλῇ τὰ μέλλοντα γ̀ χρειαῖς αὐθις ἀπενεχθήσεσθαι. ὧν τὰ μὲν ἤδη συμβεβήκασιν, τὰ δ' ἀναμένεται). διὸτι πίσις τ̀ μελλόντων ἡ τ̀ παρεγενομένων τελείωσις. ἅμα γὰρ ἀμφίβολος γ̀ ταῖς ἀπορίαις γ̀ μάλιςα ἐν τοῖς μητρῴοις ἤθεσι, γ̀ βιβλιδίων πολυτρόπους ἰδίας, γ̀ τ̀ περὶ τ̀ βίον ἐπιτηδεύματων ἀμυθήτους ἀμφορίας, ὥσπερ τινα πλῆθος ἀμαυρὸν λόγων γ̀ χρησμῶν σύρειν. BERN. Ita placuit edere cum *Epiphanio* & *Caſtalione*, probante *Schotano*. τὰ γ̀ ἡγούμενα in *Editis*. τὰ γενόμενα *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda. Videſis *Philonem*, p. 696.

[v] Στερνοτυπουμένας] *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* στερνοτυπουμένους *Big.* & *Samb.* Proba ſunt omnia hæc, & tertium στερνοκτυπουμένους: Attica etiam omnia. BERN. Στερνοτυπουμένας *Vat. Big.* & *Samb.*

[x] Αμιλλα τ̀ λύπης.] Ita *Samb.* Atticorum more. leniter efferunt *reliqui*.

[y] Στρατηγὸν κηδεμόνος,] Στρατηγὸν *Samb.*

[z] Τοῦτο τὸ πένθος] Τοῦτο πένθ. *Vat.*

[a] Γευσαμένοις] Γευσαμένοι, ἀπολιπεῖν *Samb.* γευσαμένοι ἀπολειπεῖν *Big.*

[b] Τεκμαίροιτο] Ita *Big. Samb. Epiph. Burius*, (*Cocc.*) *Schotanuſque*. in *Editis* τεκμαίρεται, aſſentiente *Caſtalione*. τεκμαίρεται rectius *Hen.* & *Busb.* BERN. & HUDS.

[c] Μὴ δεῖν] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & forſan *Vet. Interpr.* vel μὴ δεῖ τινα. In *Editis* μηδέν.

[d] Νόμον,] *Gen.* & *Big.* νόμων *Baſ.* manuſque prior *Samb.* νόμῳ *Epiph.* cenſorque cod. *Samb.* Cuncta illa ſenſum commodum ferunt. Præſtant etiam correctione Cl. Boſii θεοῦ γ̀ φύσεως νόμον. BERN.

[e] Προϊουσῃ] Προϊοῦσιν in *Editis*.

[f] Δ' ἔνθεν] Δ' ἐντεῦθεν *Samb.*

[g] Δακρυωτὴν] Ita *Big.* δακρυτὴν τὴν ἀπ. *Samb.* & *Vat* δακρύδη τὴν ἀπὸ. *Hen.* & *Busb.*

[h] Αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις] *Hen.* & *Busb.* ἑαυτούς. *Epiphanius* abunde, ἑαυτοὺς ἐν ἄλλοις δακρύοντες, γ̀ ἀπιόντα ὀφθαλμοῖς ἀφορῶντες ἐ φορῶντες. BERN.

[i] Τῷ Αβαρεῖ] *Samb. Busb.* & *Hen.* ut τῷ γαιζεῖ. *Baſ.* & *Gen.* τῷ ἀβαρεῖ, ab Hebræo עברים עבר, aut juſte הר העברים אל אבארים. Græce diceretur τὸ πέραιον, mons Jordani imminens ad *Trajectus*. Latiſſime enim fugerat Jordanes hinc inde ab Arca Domini pæne in maria Galilæum Mortuumque; unde appellantur numero merito οἱ διαβάσεις, העברים, ubi trajecerant copiæ Hebraicæ. Plures etiam עברים הרי viſuntur in Moabitide: heic autem præſertim indicatur clivus *Phaſga*, ſive ut Reubenitæ maluere *Nabo*, qui Moyſen mortalibus abſtulit, ſuaviſſimæ urbium Jerichunti præter flumen oppoſitus. BERN. Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* τῷ Αβαρεὶ *Baſ. G. Aliique*.

[k] Αντικρὺς κεῖ?)] Κατ' ἀντικρὺ κεῖ?) *Big. Samb.* & forte *Epiphan.* ἄντικρυς κεῖ?) *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* BERN.

[l] Παρέχον τοῖς ἐπ' αὐτῷ] Ita *Big.* & *Samb.* παρέχων in *Editis*, *Aliiſque*.

[m] Αὐτοῖς ἔτι,] *Busb.* αὐτοῖς ἔτι. *Samb.* ἔτι duntaxat. Tres alii cum *Hamartolo* & *Epiphanio* αὐτοῖς ἔτι. BERN.

[n] Αἰφνίδιον] *Baſ. Gen. Glycas* & *Hamartolus*. αἰφνίδιον ὑπὲρ αὐτὸν *Big.* (*Vat.*) & *Samb.* αἰφνιδίως ὑπὲρ αὐτὸ *Busb.* & *Hen.* Subjicit tamen *Michael Siculus*, ὁ μὲ ἰώσηπός ἐςι, ὅτε μυθολογῶν ὕτω φαίνε?). Iterumque ille p. 160. ἄφες λοιπὸν γ̀ τὰ ἰωσήπου. γ̀ γὰ ἀμφὶ θείαν ὀργὴν ἐτελούτησεν ὁ μανοῆς· ὃ μὲν ἀφ' γῆρως, ὡς ἐκεῖνός φησιν. BERN.

[o] Αφανίζε?)] Prudenter hæc *Flavius*. nam, ut *Glycas* poſt *alios* adnotat, ὁ συγχωρεῖ ὁ Θεὸς τὴν αὐτῷ τελευτὴν ἡμῖν καλύψαι, ἵνα μὴ τὰ ὅσα ἐκεῖνος λαθόντες οἱ τ̀ μόχον προσκυνήσαντες θεοποιήσωσιν αὐτά. Videſis *Allatium* ad *Euſtathii* Hexaëm. p. 310.

[p] Αὐτὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς] *Busb. Hen. Baſ. Big.* & *Samb.* At vero eodem animo, γέγραφε δ' αὐτὸν *Gen. Burius*, *Geleniuſque*. γεγράφασι δ' αὐτὸν, ἵνα μὴ, *Zonaras* percaute. Epiphanius etiam ita acceperat verba Flavii. Hunc itaque Archæologum forte an ſeduxit ars Philonis, cujus ſub calamo grandeſcunt omnia, colliculique in magnos aſſurgunt montes. Quippe ex tota vita Legislatoris, præter alia argumenta utriſque uſurpata, facile intelligas quantum à Joſepho diſtat Philo, à ſcriptore prudenti ac docto Sophiſta Alexandrinus, qui eloquentia Iſocratis, & Philoſophia Peripatetica ignorantiam ſuam ſermonis, rituum, reliquæque plurimæ eruditionis Hebraicæ, Judæus licet, paſſim redimere contendit. Ait ergo ille de ultimo capite Legis, quod doctores, ex Judæis quam Chriſtianis,

Eſdræ

Moyses obiit primo die mensis Adari, anno XL. *ab exitu ex Ægypto.*

49. [1] Vixit autem omnino tempus viginti & μθ'. Εβίωσε δὴ [q] τὸ πάντα χρόνον ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν,

Esdræ vel Scribæ consimili post Moysen tribuunt, atque simul τὸ κείμενον probe demonstrat: θαυμασιώτατον δ' τὸ τέλος τῶν ἱερῶν γραμμάτων. ἤδη γὰρ ἀναλαμβανόμενος καὶ ἐπ' αὐτῆς βαλλίδος ἑσπέρας, ἵνα εἰς τὴν ὑστεραίαν δεῖπνον ἀριστήριον διπλοῦν, καταπιόδειός καὶ ἐπιθειάστας ζῶν ἔτι, τὰ ὡς ἐπιθανόντι ἑαυτῷ προφητικῶς διέξιε, ὡς ἐτελεύτησε μήπω τελευτήσας· ὡς ἑτέρῳ μηδενὸς παρόντος, δηλονότι χερσὶν ἀθνήτοις, ἀλλ' ἀθανάτοις δυνάμεσι. ὡς δὴ σὺν τάχει τὸ προσταχθὲν ἐκβεβήκει, τυχὸν ἐξαιρέτου μοίρας, ὃ μηδεὶς εἶδεν ἀνθρώπων· ὡς σύμπαν τὸ ἔθνος αὐτὸν ὅλον μιᾶς δακρυρροίας ἐπένθησε, ἴδιον καὶ κοινὸν πένθος ἐπιδεικνύμενον ἕνεκα τοῦ ἀλήκτου καὶ πρὸς ἕνα ἕκαστον καὶ πρὸς ἅπαντας δύσεως καὶ κηδεμονίας. τοιοῦτος μὲν ὁ βίος· τοιαύτη δὲ καὶ ἡ τελευτὴ θεσπεσίου καὶ νομοθέτου καὶ ἀρχιερέως καὶ προφήτου μωϋσέως ἀφ' τῶν ἱερῶν γραμμάτων (saltem ex interpretatione Græca) μνημονευόμενα. Audi jam quid ex hoc paragrapho fecerit Johannes Annalista. τὸ δὲ πλῆθος ἐδάκρυε, καὶ ἐν ὀδύνῃ αὐτῶν ἀπεκλήθη, καὶ τοσοῦτος ὡς καὶ αὐτὸν μωσῆν συνεπιθέσθαι τῷ πάθει, καὶ προειπεῖν δάκρυα. προδυομένου δ' ὅπως ἔμελλεν ἀφανὴς ἔσεσθαι, ἐπιστὰς πάντες κοπτόμενοι· ὁ δὲ τὰς μὲ πόρρω τῶν χειρῶν κατασείων, μένειν ἐκέλευε. μόνη δ' ἡγερσία προσιπεμπεν αὐτοῖς, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς ἐλεάζαρ, καὶ ὁ στρατηγὸς ἰησοῦς, ἕως ἐπὶ τὸ ὄρος ἦλθε ναβαῦ ἐπὶ κορυφὴν φασγᾶ, ἣ ἐστι κατὰ πρόσωπον ιεριχώ· ὅθεν ἔδειξε αὐτῷ κύριος πᾶσαν γῆν, ὧν ἤμελλον κληρονομήσειν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. ἐπὶ δὲ τοῦ ὄρους ἰδοὺ ἦλθεν ἐλεύσων, ὑψηλὸν πυξχάνον, πᾶν μὲ γερσίαν ἀπέπεμψε. τὸ δ' ἐλεάζαρ καὶ τὸν ἰησοῦν ἐπήγειρε καὶ προσομιλῶν αὐτοῖς, τέως ὤφειλον ἀπελαθῆναι, καὶ αὐτοὶ, ἐφύετο ἀφανὴς. γεγράφασι δ' αὐτοὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις τεθνεῶτα, ἵνα μὴ δι' ὑπερβολὴν τοῦ περὶ αὐτὸν ὑρητὴν τολμήσωσί τινες εἰπεῖν ὡς ἀπῆλθεν. Prudenter autem dixit Flavius de viro illo mortis quam vitæ admirandæ, ἀφανίζεται καὶ τὸν φάρμακον. Nam ut Glycas post Basilium, Theodoretum, Procopiumque; aliosque adnotat, ἀ συνεχώρησε ὁ θεὸς τῷ αὐτῷ τελευτῶν φθορᾶς καθάπαξ, ἵνα μὴ τὰ ὀστᾶ ἐκείνου λαβόντες οἱ τῆ μόχθου προσκυνήσωσιν, θεοποιήσωσιν αὐτά. BERN. *Al.* αὐτόν. A *Josepho* diversus abit Cl. *Huetius* in *Dem. Evang. Pr.* 4. §. 10.

q Τὸν πάντα] Τὸν ἅπαντα *Vat.*

1. *Vixit autem omnino tempus viginti & centum annorum:*] *Obiit vero Moyses Neomenia mensis Adari, qui respondet Dystro Macedonum, anno* XL. *famosissimæ Exodi, suique regiminis uno mense minus, qui luctui tanti Principis datus, ætatis suæ anno* CXX. *Vir ingenii incomparabilis, vultus angelici, prudens, facundus, affectuum suorum arbiter ac dominus, dux belli, quales paucissimi: Prophetarum plane summus, & dignissimus hominum apud Deum aut ad hos vice Dei fari, Dei familiaris, teste Pollione, quod est versu antepenultimo Legis,* אשר ידעו יהוה פנים אל פנים: *primus inter quinque Satrapas Christi triumphantis, imo Magni Messiæ similimus Act.* 3. 22. *miraculorum pollentissimus artifex: Æthiopum forte, terror certe Ægyptiorum, Arabum, gentiumque Chananæarum: Scriptor antiquitate, fide ac sapientia longe celeberrimus: Legumlatorum Princeps & Canon: fons Theologiæ etiam Græcanicæ, Chronologiæ, Historiæ, Cosmographiæ,* Chron. Alex. *p.* 180. *& G. Syncell. p.* 143. *omnisque scientiæ: Judæorum denique, Samaritarum, Ethnicorum, Christianorum, Mahommedanorum, ac mortalium omnium, quotquot unquam ejus scripta legerint, desiderium & admiratio. Idem ὡσὲ θεῷ εὔξασθ δυνατώτατος, Eumenio laudante: πρῶτος σοφός, Eupolemo: quocum etiam Tabernaculum Dei deseruit Nubes Gloriæ, Rabbinis priscis adnotantibus Siphræ f.* 54. *b. Hunc equidem Principem ac Prophetam Christo solo minorem impense Flavius Josephus ambobus libris contra Grammaticum Alexandriæ: sed amplissime omnium hunc collaudavit in* Demonstratione Evangelica *doctissimus & pissimus Huetius, gloria magna Neustriæ. Hic ergo desinit* התורה, *ὁ νόμος, opus Pentateuchum Divini Moysis. De die emortuali tanti doctoris ductoriscque unum Matthathiaden, virum studiosum veri, & ordinis Hieratici, & (præcipuum) in Archivis Ædis qui diu assederat, tot scholis vel seculis miserorum Rabinorum haud vereor anteferre. Præteribo igitur errorem Calendarii Seldeniani, ubi Legislatoris obitu notatur quintus dies Adari; præteribo pravum calculum correctionemque Petiti in Eclogis. Is enim hoc jejunium in Nonum Adari differt. Josephus, quod heic & supra vidimus, Calendis Adaris à rebus mortalium Moysen suum abstulit. Judæorum reliqui hebdomada aliam vivendi viro Dei concedunt. Quinimo vetustior multo fertur & receptior hæc ῥᾳδινοπαραθέσεις, quam viri docti existimant, quamque omitti prorsus deceat. Diserta sunt in hac re, si genuina, quæ verba legimus in* Megillat Taanit: *nisi arbitrarer potius propter Gemaram Solymitariam ad Masictam* תעניות *f.* 66. *a. aliaque ob argumenta, non multum veteris libelli laudatique Jurisconsultis Urbis hucusque servari, aut sub vetere titulo aliena, Hebraica scilicet; cum fragmenta indubia prisci istius voluminis dialectum Jerosolymitanam omnino ferant. Insuper in medio libello, ubi exponuntur calamitates, quæ dies anni obscurarant Judæis, ne verbum offendas de luctuosa morte Moysis. Docet autem Megilla* וְקָבַר אֹתוֹ בַּגַּי מוֹאָב מוּל בֵּית פְּעוֹר וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, *verbis quidem Hebraicis interpolata* בשבעה באדר מת משה רבינו, וה' ז'. אלעזר התחיל ויהושע הסדר, *hunc adeo diem numerat ille libellus inter jejunia Legis ipsius* כי התורה, *non decreti Rabinici. Verum constat ex Talmudis utriusque Jeros. f.* 66. *a. & Bab. f.* 68. *idque ex* תלמוד ירושלמי דתענית בתר אחרי, *& ex Iad, Samag, Arba turim, cæterisque Juris compendiis, Jejunia Catholica* תעניות לכל ישראל *fuisse duntaxat quatuor, suis temporibus definita à Zacharia vate c.* 8. 19. *Sed casubus eadem & infortuniis suis notata ab Hieronymo Asceta ad* διδασκαλίαν τῶν ἁγίων, *ac si recens veniisset è concessu Gemaristarum Solymitariorum, quibuscum sane diu ille versaverat. Instaurabatur igitur sex aut septem hinc seculis, post Talmuda equidem collecta, quanquam R. Samson in* Jalcut, *& G. Gaul minus reverentius & antiquius de eo reputarint, Jejunium Moysis die* VII. *& illud Estheræ die* XIII. *Adari, quæque super quatuor illa commemorat* Megilla Taanit. *Ejusdem plane Commatis habeo* Chronicon Mosaicum, של משה דה", *cujus fine legitur* בחרש יב' בז' מת משה רבינו. *Neque vero fidenter insistam verbis* Legendæ de obitu Mosis, פטירת משה בשבט יר' ו' באדר השבע יום ובאותן ימים פירש התורה לישראל ובשבעה באדר מת משה רבינו ההורם ארז כל התורה כולת ושתה בו יאמר הבה אל משה הן קרבו יביך למות בז באדר פכח המן מלירד אותותיהם מת משה ובשבה עשר בניסן כלא מה שבירן שנ' ויאכלו מתבואת הארץ כנען בשנה ההיא. *Eleazarus itaque Azariæ, aliique Pharisæi tempore Hadriani, septima Adari Legislatorem ereptum fuisse mortalibus traditione acceperant. Amoræis autem & Deuterotis supradictis succedit sententia & ætate proximus Jonathan ille, cujus interpretatio legitur Deut. c.* 34. 5. *hisce verbis,* ומת שם משה עבד יי' בארעא דמואב על מימרא דיי' כדמתמר בארעא דמואב אתיליד משה ובז' יומין לירחא דאדר ובז' יומין לירחא דאדר אתכניש מגו עלמא על נשיקת מימרא דיי', Datus est Moyses, idemque post cxx. annos sæculo ablatus בז' באדרמ"ב & Deus λόγῳ, Hebraice על פי יהוה, quod est, Deo volente, die septimo Adari בז' בשבעה. *Similiter Seder Olam rabba, cui altam vetustatem tribuunt Judæi: certe, quæ jam inde adferimus, ex Chronicis Josis Chelphatidæ sub Marco Antonino conditis, non serius derivantur.* A calendis Sebatis, *Deut. c.* 13. בא' בשבט ער ו' באדר פירש משה רבינו ההורם ארז כל התורה כולת ושתה בו יאמר הבה אל משה הן קרבו יביך למות בז באדר, usque ad sextum Adari Legem totam expositi apud Ecclesiam Hebræam ὁ νομοθέτης. Sexto autem Deus ipsi indixit, prope est fatalis dies, ô Moyses! *Deut. c.* 31. 14. Quare luce sequente is è vivis discellit. *Et post pauca ejusdem cap.* X. Tres illi pastores populi Hebraici periere anno uno potius quam mense: Maria Nisanis decimo die, Aaron Neomenia Abi, & Moyses denique Adari die septima, damnorum tertium triplexque, דמשה רבינו בשבעה באדר וגו'. *Sequuntur porro eadem in eodem capite, quæ supra è Tosaphtha memoravimus de manna simul cum Moyse Hebræis ablata Adari septima luna. Idem porro à Rabinis didicerat annis abhinc* DCCC. *Eutychius Alexandriæ, Georgiusque Homædida ab eo,* ومات وموسي في سبعه ايام من ادار وهو برمهات Annus, *ajunt illi,* XL. ab Exodo perimit tres fratres; Mariam sexta die Nisanis, cui ex parte sua congruit Pharmuthi *in anno fixo Alexandrinorum.* Aaronem vero P. Max. Neomenia Abi, qui mensi *stato* Mesori respondet. Abstulit denique Moysen septima die Adari, qui incurrit in mensem *Alexandrinum* Phamenoth, sive *prolatione Arabica* Barmehat. *Deinde ex menologiis Judæorum idem tempus hauserant Mohammedani. Pra cæteris enim illorum doctissimus Masudius in Canone suo Astronomico, quantivis pretii opere, inter jejunia Judaica notat,* ادار صوم موت موسي, Septimum Adari jejunio adfligit obitus Moysis. *Pari modo Macrisius in historia Memphitica,* في اليوم السابع صعد موسي الجبل فقصبه الله هنالك واخفاه ولم يعلم احد منهم قبره ولا شاهوه وكان بين وفاة موسي وبين طوفان سنة ٢٥٥٥ Die VII. Adari, ubi montem ascenderet Amramides, Deus ibi eum abripuit, clamque Hebræis condidit. Hoc contigisse fama est anno 1626. à diluvio Noachi. *Idem historicus capite de* هيكل, *templo celeberrimo Judæorum in Ægypto, natum etiam Moysen refert,*

τὸν, ὧν ἦρξε τὸ τρίτον μέρος ἐνὶ λείπουσι μηνί. ἐτελεύτησε δὲ τῷ ὑστάτῳ μηνὶ καὶ ἔτους, [r] τὸν μὲν Μακεδόνων Δύστρον καλουμένῳ, [s] Ἀδάρῳ δὲ ὑφ' ἡμῶν, νουμηνίᾳ

centum annorum: quorum tertiam partem tenuit principatum, dempto uno menſe. At deceſſit ultimo anni menſe, qui vocatur à Macedonibus quidem Dyſtrus, à nobis vero Adarus, & *quidem* novilu-

في يوم سابع من شهر ادلر سنة ثلاثين ومايۃ لدخول يعقوب علي يوسف, Adari die ſeptimo, anno 130. à deſcenſu Jacobi. *Adde his ex Zohari paraſis* Hucca & Truma, *ſeptima die Adari ſub veſpera Sabbati diſparuiſſe Moyſen è populo ſuo*, משה מת ביום ז' אדר ואהרון ביום רח"א ומרים ביום ו' ניסן וכלם בשנת הם ולא נקברו יחד לטובות ישראל יוסף ומשה ורזיר מהו ביום שכת בשיעת המנחה. *Quoniam vero iſta Commentaria Jochaides nunquam viderat, licet hoc credant recens circumciſio, adſcribam potius verba Abraami bar Chia, qui ſex retro ſeculis claruit ob ſcientiam Aſtrorum:* משה רבינו הוא השביעי לאבות הקדושים ונולד אחר לז"ש שנים למיתה לוי שנת אלפים ושסח' ליצירת ביום רביעי שבעה ימים לאדר כאשר כתב ר' א"ר חייה הספרדי, *Moyſes ſeptimus* ἐξ πάντων, (*ceteri fuerant Adamus, Enochus, Noachus, Abramus, Iſacus, & Jacobus; quanquam Legiſlator ſeptimus etiam genere emicuit ab Abramo fonte ipſo Hebraiſmi, quod Demetrius hiſtoricus noſque omnes novimus*) *natus eſt ille feria quarta die ſeptimo Adari anno 37. poſt obitum Levis, & ab orbe condito anno 2368. Denatus autem idem die eodem, ut tota fatetur Rabinitas. Quinimo de feria Moyſis abeuntis ferebatur olim inter Babylonios* Sota c. 1. σάββατον ἦν ἡ ἔξοδος καὶ ἀδαρὰ, σάββατον καὶ τὸ δοῦναι. אותו שבת שבת של דיוונוי. *Quippe Moyſes dux erat Iſraelis mane, veſpera Joſue. Caterum circa annum Domini noſtri* 1180. *in honore erat Abraamus Davidis, qui* ἐν τῷ ἰωβηλαίῳ (*ſic enim interpretor* ספר הקבלה, *ad mentem magni Epiphanii*) *ait de Conditore Legum Hebraicarum*, נפטר משה רבינו ביום שבת כיון המנחה בו' באדר בשנת שנים תפט"ו, Obiit Moyſes VII. die Adari poſt meridiem, qui erat Sabbatinus, annoque creati mundi 2489. *à Tiſri ſupputato. Ita Abraamus veterum* Agadot *excuſſor. Hoc demum agmen claudat. Zacuthus optimus Chronologus Judæorum:* ומת משה בנשיקה על פי יהוה כמו אהרן אחיו בשנת מ' בחרש אדר בו' באדר בחצי היום בעצומו של יום שנ"א בעצם היום הזה שבת ויש מרשי אשר שאומר בעש והיתה ואתהשנה שנת אלפים ותשח' ליצירת, Experavit itaque Moſes anno mundi 2488. ſub meridie Sabbati, quod incidit in diem VII. Adari. *Quandoquidem vero, ut Sophiſtæ Babylonii ultro fatentur*, 33. *dies à Jordane tranato ad Moyſis obitum* τῷ τὰ ὠφελήματα *computati, huic calamitati diem Adari ſeptimam referant, erroris perveteris (ut videtis) & pertinacis fundum indicaſſe ſufficiat. Joſephus tamen unus ex mille Judeis ſcriptoribus verum diem dixit obitus Moſaici, Adari primum. Statuit adeo Flavius ſpatii ſupradicti totos dies* XL. *concinne. Menſem luctus exegerat. Inde ſex dies Ducis excitatio & exploratorum pericula conſumunt. Tum exercitus propter fluvium admotus, triduo luſtratur. Deinde luce decima Niſanis itinere lato ſiccoque Jordanem trajicit. Idem ſane intervallum exigit methodus libri Joſue c.* 1. 1. *c.* 2. 1, 2, 3. *c.* 3. 1, 2, 5. & *c.* 4. 19. *Alibi autem perſtrinximus, quam bene conveniat inter Hieronymum noſtrum & Ris Lacis, alioſque Phariſaicos* Taanit f. 9. *T. B.* & Siphre f. 54. & Petirat Moſeh *de mente Zachariæ vatis c.* 11. Tres paſtores uno menſe ſuccidentis, Mariam, *inquiunt*, Aaronem, & Moyſen. Quo enim menſe moriebatur ſoror, decretum erat cœlitus, ne fratres Chananæam unquam intrarent. *Aut, quod maluit Gemariſta*, cum Moyſi ſimul evanuere tria magnalia trium illorum Prophetarum, puteus perennis, & nubes gloriæ, & nimbus mannæ. *Verum Commentariorum Miſnicorum proœmio ex Traditione quaſi certiſſima, imo ex Siphre f.* 63. *b. commentario antiquiſſimo, refert Moſes Maimonis de Moyſe Maximo*, Poſt exactos 36. dies, qua legibus oretenus explicandis, qua calamo deſcribendis vel ad XIII. exemplar, meridie ſeptimo Adari diſceſſiſſe protinus in Abarim montem, indeque ad cœlos confeſtim avolaſſe Deo miniſtratum, corpore nedum exuto; *quod ne Michael Archangelus aſſerere auſus eſt*, ὥσθ' ὑπὲρ μωσέως σώματος. תם טלע על אלנבל פי נצף נהאר סאבע אדר עלי מא צחת אלנקל פכאן דלך מותה פי הקנא לעד מא איתה ואלחיאת פי חקה למא ארתקי אליה והכוא קאלו משה רבינו לא כת אלא אחר כן עלה אל התר בחצי עלה ומשמש נמרום. *Aut Hebraice*, היום השביעי לחרש אדר כפיו אשר הקרקה הקבלה וגו'. *Dignum plane commentum ingenio Philonis ac Cabaliſtarum, ſed adverſans ſacro Deuteronomio c. ult. v.* 6. ἀκακῶς ὁτῳ. *Scio quidem Scriptoribus Eccleſiæ noſtræ cum Græcis tum Latinis valde placuiſſe Tranſlationem corporis Moſaici, & inter hos quandoque B. Hieronymo. Nam is tandem ad Matth. c.* 17. *fingere maluit in nobiliſſima illa Metamorphoſi* Eliam de cœlo *in Itaburium* deſcendentem, reſurgentem ab inferis Moyſen. *Veruntamen Enochum etiam Eliamque mortalitatis ſuæ exuvias in terris clam nepotibus tum olim reliquiſſe, meraſque animas Deo auctori reddidiſſe: primumque adeo omnium hominum Jeſum Chriſtum Servatorem omnium, & τὸ πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, cœlos humano corpore penetraſſe, rectum ego exiſtimo piumque creditu. Docuit inſuper Judas Princeps, utroque Talmudorum atteſtante, T. Bab. f.* 13. & *Jeroſ. f.* 17. *c.* Sota, ex S. Scriptura conſequi, quod vix alias liceret dicere, Moyſen quidem animam ſuam efflaſſe apud Nebunta in ditione Rubenica, Deut. c. 34. 1. & Num. c. 32. 38. corpus tamen ejus per quatuor milliaria ſubinde delatum יגל כנפי שכינה, recondi in partibus Gaditarum. Tantum enim ſonat vaticinium Deut. c. 33. 21. כי שם חלקת מחוקק סמון. Quod in parte ſua, *in parte Gadis, ſic & Hieronymus noſter interpretatur*, doctor eſt repoſitus, qui fuit cum principibus populi. *Clarius adhuc Onceloſus doctiſſimus Legis interpres & antiquus*, Quoniam ibi in hæreditate ſua Moyſes Scriba magnus Iſrael, *ſic Moyſen ſolebant nuncupare Eleazarus ſenior Deuterotarum decus, & D. Simalion Sota f.* 13. *b.* ſepultus eſt, qui egrediebatur ante populum & ingrediebatur. *Onceloſum ſequuntur uno animo Uzielides & Paraphraſtes Solymitarius. Recliſſime idcirco dixit Barachias Talmudiſta, capite* 34. *Deut. verſiculoque ejus* 6. *pro ſepultura Moyſis argumentum non unum contineri, ſed* σημεῖον ἐπὶ σημείῳ, כימן בתוך כימן. *Unde urget R. Chamas f.* 14. *Sota*: Imitare tu Deum, *Deut. c.* 34. 6. & humana corpora humo mandato, הבה"ק קבר מתים שנ' ויקבר אתו אף אתר קכור מתים. *Et ante eum conditor Miſnarum* Sota c. 1. §. 9. מי גרול ממשה שלא נתפסק בו אלא המקום, Curæ ſuæ exiſtimavit Optimus Moyſen ſepelire, qui ipſe Joſephi Patriarchæ oſſa tam ſtudioſe tam pie ſervarat. *Attamen Deo adeſſe ſemper ſcimus Michaëles, Raphaëles, aliaque ſplendida ſervitia, ſi quid de vita morteve noſtra ille juſſerit. Quapropter non male obſervatum fuit ab Epiphanio Cyprio*, τῷ μὴ γινώσκειν ἄνθρωπον τὸν μωυσέως ταφὸν, σημαίνον & θείᾳ γραμμάτῳ· ὡς ὑπὸ ἀνθρώπων τὸ σῶμα μωυσέως μὴ κεκηδεῦσθαι· ἀλλὰ καθὼς ὑπόληψις) ἡ ἀληθεια, ὑπὸ τῶν ἀγγέλων. *Ex ea opinione facilum credes, quod in Græcis exemplaribus legatur Deut. c.* 34. 6. καὶ ἔθαψεν αὐτὸν ἐν γῇ ἐν τῇ γῇ μωάβ, *mendo quæſito pro* ἔθαψεν αὐτὸν: *niſi forte Interpretes Ptolemaici viderant olim* ויקברו, *acceperantve ipſum* ויקבר *tanquam* ἀπρόσωπον. *Ne quis tamen miretur, quod huc non ſiſtam de Legiſlatoris reliquiis altercationem Satanæ, eximio nomine Samaelis, quem inter Egregoros recenſet vetuſtiſſima fabula* Enochi, Debarimque rabba *merito nuncupat* ראש כל השטנים, ἀρχισατανᾶν, *necnon* Petirat Moſeh ὁ τοπάρχης סמאל הרשע, *& capitulum* XIII. *Eleazari* Serpentis *callida beſtiæ callidiorem* aurigam, *cum Michaële, Defenſore magno & Imperatore Hebræorum, i. e.* שר צבא יהורה, *& in Moyſis Analepſi* שר של ישראל, *ſub quo militabant Moyſes ille & Joſuë & Chaſamonæi, Ex. c.* 23. 23. *Joſ. c.* 5. 14. & *Dan. c.* 12. 1. *Malo equidem verſum nonum Judæ Apoſtoli* περὶ τοῦ διαβόλου διακρινομένου περὶ τοῦ τοῦ μωσέως σώματος, בגוף של יהושע, de perſona polluta, *ut Latine loquar, quod eſt*; de habitu minus puro Joſue Pontificis ſummi, *ſaltem interpretari; nam ſic legere abſque exemplaribus Eccleſiæ quis auſit? Ita verò convenient probe Judas & Zacharias vates c.* 3. 2. *itidemque Petrus Apoſtolus. Nam* πνεῦμα ὕβρεως *abundat in Epiſtola altera ejus c.* 2. 11. *contra fidem codicum Orientalium & Occidentalium, quique vetuſtatem præferunt. Quandoquidem vero antiquiſſimis apographis N. T. adnotent literis majuſculis ad nomen Judæ* ΜΩΥΣΕΩΣ ΑΠΟΚΡΥΦΟΝ: *Adamantius etiam* περὶ ἀρχῶν *tertio referat* ὡς τοῦ ἀποβάσεως μωυσέως, cujus libelli meminit in Epiſtola ſua Judas Apoſtolus, (*Origenis hæc ſunt*) Michaelem diabolo objicientem, cauſam extitiſſe prævaricationis Adæ & Evæ inſpiratum ſerpentem: *cujus equidem ſimillimum legimus in libro Judaico de* Moyſis obitu, *& in* Zoharo f. 45, c. *Præcipue vero, quia prolixe admodum diſputant bonus Michael Samaelque nefarius tam in* Debarim rabba, *quam in proxime laudato opere* Petirat Moſeh; *litem iſtam Angelicam ad Commentaria noſtra in Panarion Epiphanii, quaſi ad fundum proprium, deferri placet. Interea obtineant, quantum poſſunt, lectio & ſententia communis, vetus, & Cabaliſtis Chriſtianis gratiſſima, non tantum in hoc loco Judæ, ſed & Gal. c.* 6. 15. *Iſtum enim verſiculum Georgius Syncellus Taraſii, & Novi Teſtamenti meliores membranæ, eidem Moyſi Apocrypho tribuunt. Sentio autem ex veteri Analepſi Moyſeos derivatum, ut alia non pauca, ita maxime blandam illam evocationem animæ Moſaicæ* בתי"ק וכו' שנה קצבתי לך וגו", βατῦ, O mea filia, exactis nunc CXX. annis, quos tibi (ait Optimus, qui mox illam oboſculando exhauſit) in corpore iſtius juſti commorari decrevi, egredere abſque mora. Te mox Cherubinis Seraphiniſque inferam prope Thronum meum. Reſpondiſſe tamen mentem tam ſanctam Moyſis jam in exitu ſolis jubare illuſtrioris, & gloriam Seraphicam, non minorem, adverſus Samaelem carnificem ſpirantis. טוב לי בורה (*ſicut in monte ſancto* Petrus Apoſtolus) Præſtat heic eſſe; quoniam cœlo lapſi Azas & Azaelis flagitioſe agunt in terris. *Vetus etiam arbitror piumve Epiphonema illud intermorientis Legiſlatoris ad populum ſuum*, אראה אתכם לתחיית המתים, Ruſſus vos Hebræos videbo, quando reſurgent mortui. *Antiqui operis & illa*, Gabrielem, Michaelem patronum Hebræorum, & Doctorem Moyſis ſcribamque eundem cœlituum *Zagzagelem* זגזגאל *in* Rabbot, *aut Zanghielem* זנגיאל *in* Petirat Moſeh, de Moyſe liberando cum lethifero Samaele contendiſſe, & increpuiſſe dæmonem hiſce verbis, רשע אני נוכח ואתרה שחק וגו": eoſdem ſubinde ſplendidiſſimos & curaſſe & defleviſſe funus Moyſis, cœli terræque communem luctum. *Cætera* Petirat Moſeh *aut ſunt momenti levioris, aut otium noſtrum uberius expoſtulant.* BERN.

r Ὑπὸ μὲν Μακεδόνων] Diſcrete *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Sed *Baſ.* & *Gen.* phraſi rotunda, ὑπὸ μὲν μακεδόνων δύστρα καλουμένῳ, ἀδάρῳ δὲ ὑφ' ἡμῶν νουμηνίᾳ, Non enim ex integro ſolent congruere menſes Macedonum cum Hebraicis. *Samb.* ibidem vocalatur nomen peregrinum ἀδαρῶ. Mox τὰς πόλεις ἀνθρώπους *Samb. Busb.* & *Hen.* BERN. Ita in quinque (*Coll. Big.* & *Voſſ.*) *MSS.* in *Editis* ὑπὸ μὲν Μακεδόνων Δύστρα καλουμένῳ, Ἀδάρῳ δὲ ὑφ' ἡμῶν νουμηνίᾳ.

s Ἀδάρῳ] Scilicet ultimo anni menſe, primoque illius die, quod (ut inquit Cl. *Uſſerius*) cum ſequentium hiſtoriarum ſerie magis convenit, quam traditio poſteriorum Hebræorum,

vilunio: & ingenio mortales omnes, qui unquam fuerunt, superans, & rebus excogitatis optime usus; miræque in dicendo venustatis, præsertim cum ad populum loqueretur. Cæterum ita affectionibus imperans, ut ne quidem ulla earum animo ejus inesse videretur; & nomina illarum magis ex eo quod illas in aliis hominibus conspiceret, quam ex seipso cognita haberet. Et imperator quidem inter primos: vates autem qualis haud alius; ita ut quicquid *ipse* eloqueretur, Deus ipse loquens audiri putaretur. Eum igitur per triginta dies ploravit populus. Luctus autem tantus magnitudine nunquam Hebræos tenuit, quantus tunc *eos occupabat* Moyse defuncto. Ipsum vero desiderabant, non solum qui eum experti sunt: sed & qui in leges ejus *forte* inciderint, vehementi ejus desiderio tenebantur, ex illis, quam excellenti esset virtute, conjicientes. Et talis quidem à nobis declaratus sit Moysis exitus.

Finis Libri quarti.

νία· σωέσῃ τε τὰς πώποτ' ἀνθρώπους ὑπερβαλών, καὶ χρησάμενος ἄριστα τοῖς νοηθεῖσιν, [t] εἰπεῖν τε καὶ πλήθεσιν ὁμιλῆσαι κεχαρισμένως. πάντα ἄλλα τε παθῶν αὐτοκράτωρ· ὡς [v] μηδ' ἐνεῖναί τι τούτων τῇ ψυχῇ δοκεῖν αὐτοῦ, καὶ γινώσκειν [x] μόνον αὐτῶν τὸν προφήτην, [y] ἐκ δὲ παρ' ἄλλοις αὐτὸ βλέπειν μᾶλλον ἢ [z] παρ' αὐτοῦ. καὶ στρατηγὸς μὲν ἐν ὀλίγοις· προφήτης δ' οἷος οὐκ ἄλλος, ὥς θ' ὅ, τι ἂν φθέγξαιτο δοκεῖν αὐτὸν λέγοντος ἀκροᾶσθαι τοῦ Θεοῦ. [a] πενθεῖ μὲν δὴ αὐτὸν ὁ λαὸς [b] ἐφ' ἡμέρας τριάκοντα. λύπη δὲ οὐκ ἄλλη κατέσχεν Ἑβραίους [c] τοσαύτη τὸ μέγεθος, ὅση τότε Μωϋσέως ἀποθανόντος. ἐπόθουν δ' αὐτὸν οὐχ οἱ παραδόντες αὐτὸ μόνον· ἀλλὰ καὶ οἱ τοῖς νόμοις ἐντυγχάνοντες αὐτοῦ, δεινῶς ἐπείνων τὴν ἀπουσίαν, τὸ θεῖον αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς [d] ἐκ τούτων λογιζόμενοι. καὶ τὸ μὲν κατὰ Μωϋσῆν τέλος [e] τοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω τὸν τρόπον.

Τέλος τοῦ βιβλίου τετάρτου.

qui ad septimum diem mensis *Adar* obitum illius referunt.

t Εἰπεῖν] At Moyses *linguæ* erat *impeditioris*, Exod. 4, 10, & 6. 11. nempe natura sua (ut dicit *Al. Morus* ad *Act.* 7, 22.) non postquam dixit ipsi Deus, *ego ero in ore tuo.*

v Μηδ' ὑπάρχειν] Ita *Basil. Epiph.* & *Samb.* à manu prima μὴ δεῖν τούτων ab altera. μὴ δ' εἶναι τούτων *Big.* μηδὲ ἐν εἶναι τούτων *Vat.*

x Μόνον αὐτῶν] Μόνῳ *Vat.*

y Ἐκ δὲ παρ' ἄλλοις] Καὶ ἐκ δὲ legerat *Vet. Interpr.*

z Παρ' αὐτῷ.] Sic *Basil.* & *G.* ut spectet ad γινώσκειν. παρ' αὐτῷ *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

a Πενθεῖ μὲν δὴ αὐτὸν] *Busb.* & *Hen.* πενθεῖ δ' αὐτόν. BERN.

b Ἐφ' ἡμέρας] Ἐφ' ἡμέρας MSS. quatuor. Inde delibata crede quæ *Zonaras* scribit p. 28. Annalium, ἡδὴ μὲν τεσσαράκοντα διεληλυθότων ἐτῶν, ἐξόδου δ' αἰγυπτίων οἱ ἰσραηλῖται ἐξεληλύθασι πεντήκοντα ἐνδεκάτων ἡμερῶν, ἀθροίσας τὸν λαὸν μωυσῆς, ρκ'. ἐτῶν γεγονώς, τὸ οἰκεῖον αὐτοῖς κατηγγειλε τέλος. Et deinceps, ἐβίωσε δὲ τὸν ἅπαντα ζῶν σὺν αὐτοῖς ρκ'. ἀν ἦρξε τὸ πρῶτον μέρος, ἐνὸς λείποντος μηνός, καὶ ἐπένθησεν αὐτὸν ἐφ' ἡμέρας λ'. ταῦτα ῥῴδιος ὁ ἰώσηπος. BERN.

c Τοσαύτη] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiph.* in *Editis*, *Aliisque* deest τοσαύτη.

d Ἐκ τούτων λογιζόμενοι] Ἐκ τούτου *Vat.*

e Τοῦτον ἡμῖν] *Samb.* & *Epiphan.* τοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω τὸ τέλος. *Big.* τοιοῦτον ἡμῖν δεδ. τὸ τέλος. *Basil.* & *Gen.* τοιοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω. Subjicit autem *Samb.* φλαβίου ἰωσήπου ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγος τέταρτος. Item *Busb.* & *Hen.* τελείωται ὁ τέταρτος ἔτος λόγος (*Busb.* ὁ λόγος) χρόνου ἐτῶν οὗτω καὶ τριάκοντα. Qui numeri certi sunt bonique. BERN.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [2]ΕΝ ΤΗ͂ ΠΕΜΠΤΗ͂

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO QUINTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Ιησῦς ὁ στρατηγὸς τ῀ Εβρ̃αίων, πολεμήσας πρὸς Χαναναίους κ᾽ κρατήσας αὐτῶν, [b] τὰς μὲν διέφθειρε, τὴν δ᾽ γῆν κατακληρουχήσας διένειμε τ῀ Φυλαῖς.

1. *Quomodo Jesus, Hebræorum imperator, bello Chananæis illato iisque devictis, illos quidem internecione delevit, terram vero eorum tribubus sorte divisit.*

β'. Ως, ἀποθανόντ᾽ τ῀ στρατηγ῀, καταφρονοῦντες οἱ Ισραηλίται τὰς πατρίους νόμους μεγάλων ἐπῆλθον συμφορῶν· κ᾽ στασιασάντων ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη Φυλὴ, χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

2. *Quomodo imperatore mortuo Israëlitæ, patrias leges violantes, magnas experti sunt calamitates; ortaque seditione, tota Benjaminis tribus, præter viros* DC. *interempta est.*

γ'. Πῶς μ῀ τούτων τὴν κακοπραγίαν ἀσεβήσαντας αὐτοὺς ὁ Θεὸς Ασυρίοις ἐδούλωσεν.

3. *Quomodo post hanc afflictionem Deus eos, impie agentes, Assyriis in servitutem tradidit.*

δ'. Η Αχὰ Κενέζου τ῀ [c] Αθνιήλου παῖδος αὐτοῖς ἐλευθερία γενομένη, ἄρξαντ᾽ ἔτη τεσσαράκοντα, λεγομένου καὶ Φοίνικος κριτοῦ.

4. *Libertas ipsis per Cenezum Athnieli filium reddita, qui & principatum per annos* XL. *tenuit, & apud Græcos & Phœnices Judex dictus est.*

ε'. Οτι πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδούλευσε Μωαβίταις ὀκτὼ κ᾽ δέκα ἔτη· κ᾽ ὑπό τινος [d] Ηούδου τ῀ δουλείας ἀπηλλάγη, τὸν δέκατον ἐπ᾽ ἔτη καθαρχόντ᾽ διαδόχου.

5. *Quomodo populus noster rursum Moabitis Octodecim annos servit, & per Ehudam in libertatem vindicatur, qui imperio potitus est annis octoginta.*

ς'. Ως Χαναναίων αὐτοὺς καταδουλωσαμένων ἐπ᾽ ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαράκου κ᾽ [e] Δεβώρας, οἳ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ᾽ ἔτη τεσσαράκοντα.

6. *Quomodo Chananæis eos in servitutem redigentibus per annos* XX. *à Baraco & Debora liberati sunt, qui rerum summæ præerant per annos* XL.

ζ. Οτι πολεμήσαντες [f] οἱ Αμαληκίται τοῖς Ισραηλίταις ἐνίκησάν τε κ᾽ τὴν χώραν ἐκάκωσαν ἐπ᾽ ἔτη ἑπτά.

7. *Quod Amalecitæ, bellum Israëlitis inferentes, eos devicerunt; regionemque eorum per septem annos afflixerunt.*

η'. Ως Γεδεὼν αὐτοὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ Αμαληκιτῶν, κ᾽ ἦρξε τ῀ παληθυς ἔτη τεσσαράκοντα.

8. *Quomodo eos ab Amalecitis liberavit Gedeon, populoque imperavit per annos* XL.

θ'. Οτι μετ᾽ αὐτὸν πολλοὶ γενόμενοι διάδοχοι τοῖς πέλας ἔθνεσιν ἐπολέμησαν ἱκανῷ χρόνῳ.

9. *Quod plurimi ei in imperio succedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum gesserunt.*

ι'. Περὶ τ῀ Σαμψῶνος ἀνδρίας, κ᾽ ὅσων κακῶν αἴτιος Παλαιστίνοις ἐγένετο.

10. *De Sampsonis fortitudine, quantaque mala Palæstinis intulerit.*

ια'. Ως οἱ υἱοὶ Ηλὶ τ῀ ἱερέως ἐσφάγησαν ἐν τῇ πρὸς Παλαιστίνους μάχῃ.

11. *Quomodo filii Eli sacerdotis à Palæstinis in prælio cæsi sunt.*

ιβ'. Ως ὁ [g] πατὴρ αὐτῶν, ἀκούσας τὴν συμφορὰν, βαλὼν ἑαυτὸν ἀπὸ τ῀ θρόνου ἀπέθανεν.

12. *Quomodo pater eorum, audita hac calamitate, semetipsum de sella dejiciens mortem obiit.*

ιγ'. Ως νικήσαντες ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ τοὺς Εβραίους οἱ Παλαιστῖνοι κ᾽ τὴν κιβωτὸν αὐτῶν αἰχμάλωτον [h] ἔλαβον.

13. *Quomodo Palæstini in hoc bello, victoriam ab Hebræis reportantes, etiam arcam eorum captam abstulerunt.*

---

a Εν τῇ πέμπτῃ] *Al.* ἐν τῷ πέμπτῳ.
b Τὰς] Τούτους μὲν *Big.* & *Samb.*
c Αθνιήλου] Ita è *Vet. Interpr.* & S. *Bibliorum* versione *Syriaca* & *Arabica.* Αθηνιήλου *Basil.* Καθαναήλου *Samb.* Hothniel *Hebr.* Γοθονιὴλ LXX.
d Ηούδου] Ita *Samb.* convenienter Hebraïco *Ehud.* Ιουδᾶς *Basil. G.* & *Vet. Interpr.* Αωὰδ LXX.
e Δεβώρας,] Ita *Big.* & *Samb.* prout in Textu Hebr. in *Editis*, *Aliisque* Δεββώρας. atque ita LXX.
f Οἱ Αμαληκίται] Illud οἱ ex *MSS.* ut & ἐπὶ in sequentibus.
g Πατὴρ αὐτῶν,] *Al.* πατὴρ, αὐτῶν ἀκ. *pater, eorum audita cal.*
h Ελαβον.] *Al.* παρέλαβον.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] τετρακοσίων ἑβδομήκοντα ἕξ.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER QUINTUS.

Qui continet tempus annorum CCCCLXXVI.

CAP. I.

Quomodo Jesus, Hebræorum imperator, bello Chananæis illato iisque devictis, illos quidem internecione delevit, terram vero eorum tribubus sorte divisit.

Luctu exacto, & exploratoribus in Jerichunta clam dimissis, Jesus copias Jordani fluvio admovet. Jos. c. 2. & c. 3.

CUM autem Moyses, quemadmodum dixi, ex hominibus sublatus esset, Jesus, justis omnibus ei persolutis, luctuque sedato, denunciabat ut populus semet ad expeditionem faciendam pararet. Exploratores etiam in Jerichuntam mittit, ut vires eorum & quam ipsi voluntatem haberent, cognosceret. at ille *interea* exercitum per ordines explicuit & instruxit, ut tempestive Jordanem *fluvium* trajiceret. Principes vero Rubelidis tribus convocans, atque etiam qui summæ rerum Gadidis atque Manassetidis *tribus* præerant (nam & parti hujus tribus dimidiæ Amoræam habitare permissum erat, quæ terræ Chananæorum

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ἰησοῦς ὁ στρατηγὸς τῶν Ἑβραίων, πολεμήσας τοῖς Χαναναίοις καὶ κρατήσας αὐτῶν, [b] τοὺς μὲν διέφθειρε, τὴν δὲ γῆν κατακληρουχήσας διένειμε ταῖς Φυλαῖς.

[c] ΜΩΥΣΕΩΣ δὲ τὸν τεθνηκότα τρόπον ἐξ ἀνθρώπων ἀπογεγενότος, Ἰησοῦς, ἀπάντων ἤδη [d] τῶν ἐπ' αὐτῷ νενομισμένων πολλοὺς ἐχόντων, καὶ δὲ πενθοῦντος ἐλελωφηκότος, παρήγγειλεν ὅπως [e] στρατιὰν ἕτοιμον εἶναι τὸ πλῆθος. [f] πέμπτῃ δὲ [g] κατασκόπους εἰς Ἱεριχοῦντα, τὴν τε δύναμιν αὐτῶν καὶ τίνα διάνοιαν ἔχουσιν αὐτοὶ [h] γνωσόμενος. αὐτὸς δὲ [i] ἐξέτασε τὰ σφάγια, ὡς καὶ καιρὸν διαβησόμενος τὸν Ἰορδάνην. ἀναπαλεσάμενος δὲ τοὺς τῆς [k] Ρουβηλίδος φυλῆς ἀρχοντας, καὶ τοὺς τῆς [l] Γαδιδος καὶ Μανασσητιδος πρεσβεύοντας· ἐξ ἡμισείας γὰρ καὶ τῇδε τῇ Φυλῇ τὴν [m] Ἀμορέων κατοικῶν ἐπέτρεπεν, [n] τῶν Χαναναίων γῆς [o] ἕβδομον

a Τετρακοσίων] Annos νοϛ' cccclxxvi. i. e. Josuæ an. 26x450 Judicum, inter obitus Moysis ducis Elisque P. M. intercipi jam consentiunt exemplaria Græca *Big. Busb. Bas. Hen. Samb.* & 1, 2, 3, 6. Bibliothecæ Regis Christianissimi: tum ex Latinis *Bedl. Mert. IV.* 2. *Voss.* 1. *Vig. Bal. Cant. Thuan. S. Germani, Regiorum* 8, & 9. Tantum etiam intervallum exposcit Epocha Templi à Salomone fundati, Flavio isto atque S. Paulo supputantibus, quod alibi ostendimus. Ut prorsus insanum sit non credere Josephum ita hujus libri historiam temporibus suis definiisse. BERN. Scilicet Josuæ annos xxvi. & Judicum cccct. inter obitus Moysis Elisque intercipi consentiunt innumera exemplaria, partim Græca, partim Latina.

b Τοὺς μὲ διεφθειρε,] Græcorum quatuor, & cum illis moles *Epiphaniana*. τοὺτους μὲ *Big.* & *Samb.* BERN.

c Μωυσέως] Μωυσέϣ *Samb.* manus altera, & *Gall.* 1. qui in Bibl. Regia præfert numerum 1051. BERN.

d Τῶν ἐπ' αὐτῷ νενομισμένων] Τῶν ἐπὶ Μωϋσῇ *Busb.* & *Hen.*

e Στρατιὰν] *Samb. Bas.* & *Gen.* Aut ἐπὶ στρατείαν, *ad expeditum*, cum *Big. Tar. Epiphanio*, *Schotanoque*. Utrumque equidem scriptis veterum pro *expeditione* probatur, hoc frequentius. BERN.

f Πέμπτῃ] Πέμπτῃ τι *Gall.* 1. *Samb. Hen.* & *Epiphanius*. BERN.

g Κατασκόπους εἰς Ἱεριχοῦντα,] *Luctu adeo exacto, & exploratoribus binis*, אנשים כרגלים, *iidem mox* מלאכים, *Jacobo* ἄγγελοι, *Jonathani*, מאללים, *& Arabi* جاسوسين, *in Jerichunta clam dimissis, auxiliis etiam tribuum duarum dimidiæque expetitis, Imperator quinquagies mille milites (sic computat Mattathiades, ad censum Josuec.* 4. 13. *addita forte tribuum Transjordanarum myriade) Jordani fluvio admovet è statione* XLII. *quam Moyses plenè adpellat* אבל שטים, *Jos. c.* 2. 1. & *c.* 31. שטים *aut* Setim, *passim Josephus* ἀβιλὰ, *quod est* אבלה, τὸ πεδίον. *Urbs illa fuit regionis Peræ, ac sortis Reubenicæ, sub monte Phogore, milliaribus Italicis* 7½ *à Jordane distans, totidemque à Philadelphia, necnon* XII. *milliaribus a* Bethjesimot, *quod Scholastici Urbis Sacræ adnotarunt in* Sebiit f. 36. c. *à Liviade denique sex duntaxat milliaribus remota, sicut S. Hieronymus noverat* בית הישמות. *Vide illum ad Joelem vatem. Insuper perite, ut solet,* הבינו לכם צרה, *Jos.* 1. 11. *Archæologus explicat,* παρήγγειλεν ἐπὶ σφάγια ἑτοίμων εἶναι τὸ πλῆθος: viatica equidem vasaque sua colligere Hebræos jussum. *Perperite etiam idem posuit, ὡς καὶ καιρὸν διαβησόμενος τὸν Ἰορδάνην, pro cruce illa Rabinorum veterum & recentium,* נ. ביעור. שלשת ימים אתם עברים הירדן הזה. *Nam in libro Josue quadam ordine non directio referri, nemo non videat præter caput Rabinicum.* BERN.

h Γνωσόμενος.] Γνωτομῶν *Vat.* & *Vet. Interpr.*

i Ἐξέτασε] Ita *Big.* & *Samb.* ἐξήτασε *lustravit* in *Vat. Hen. Busb.* & *Samb.* ad oram libri. ἐξήγαγε *eduxit* habent *Bas.* & G.

k Ρουβηλίδος] *Busb. Hen.* & *Samb.* ἰουδαίας *Big. Bas.* & *Gen.* Unde *Zonaras*, μεσοκαλισάμενος τοὺς φιλάρχους τῆς μὲν ῥοβὶν φυλῆς καὶ τῆς γαὰδ καὶ τῆς μανασσῆ, ὑπομιμησκων αὐτοὺς τῆς πρὸς μωσῆν συνθήκων. τοὺς δὲ ἐπορῶν πολλοῖς μυελοῖς ὀπλίτας ἐπὶ τὴν ἰορδάνιλα ὡρμηκότας. BERN.

l Γαδιδος] Γαλδ delicate *Big. Samb.* & exemplaria quædam Latina. Rectius γαδιὸς *Bas. Gen Busb* & *Hen.* γαὰδ *Gall.* 2. BERN. Γαδιλδ *Vat.* pro quo in *Big.* & *Samb.* Γαλδ.

m Ἀμορέων] Ἀμορέαν *Bas. Gen.* ἀμορραίαν *Big.* & *Samb.* Eadem Onceloso ארץ האמרי אמורא; *tellus Amorea* viro Divino. *Hen.* & *Busb.* hæc ponunt τῶν ἀμορέτων ex libro præcedente; & manus recentior ad oram MS. *Samb.* τῶν ἀμορραίων ex Bibliis Græcis petitum. Quid tandem fecerit *Epiphanius*, altera columella docebit. Subinde τῶν χαναναίων γῆς *Gall.* 1. *Epiph.* BERN. Ἀμορραίων *Vat. Big.* & *Samb.* à prima manu, ab altera Ἀμορραίων. *Busb.* & *Hen.* ponunt Ἀμμορέτων ex p. 209, & 224. Vide etiam p. 24. v. 2.

n Τῆς Χαναναίων] *Al.* τῶν Χαναναίων.

o Ἑβδομον ὅταν μέρος.] Quid audio? Num Ἀμορία, regio Emorræorum, id est, transjordanica, pars erat τῶν χαναναίων γῆς; at Josephus ipse distinguit Chananæam, ut & sacer Codex, a regione trans Jordanem. Et quomodo septima pars Chananæ fuit?

μον ὅσον μέρος. P Ὑπεμίμνησκεν δὲ q Ὑπέχοντο Μωϋσῆ, καὶ παρεκάλει χαριζομένους τῆτε ἐκείνῳ θεραπείᾳ, μηδ' ὅτε ἀπέθνησκε θεῖ αὐτὸς καμόντι, τῷ τε κοινῇ συμφέρουλι παρέχειν αὑτὸς εἰς τὰ θεσπιζόμενα προθύμως. τῶν δ' ἑπομένων r ὁπλίσας πεντακισμυρίους, ἀπὸ τ s Ἀβίλης ἐπὶ τ t Ἰορδάνῃ v ἐξήκει σταδίους ἑξήκοντα.

β'. x Καὶ στρατοπεδευσάντος αὐτοῦ οἱ κατάσκοποι παρῆσαν, μηδὲν ἀγνοήσαντες τ θεσπὰ τοῖς Χαναναίοις. λαθόντες γὰρ τὸ πρῶτον, ἅπασαν ἐπ' ἀδείας τὴν πόλιν αὐτῶν κατενόησαν· τ τε τείχων ὅσα καρτερὰ, καὶ ὅσα μὴ τοιαῦτα y ἔχοι τ τρόπον αὐτοῖς ἀσφαλῶς, καὶ τ πυλίδων αἱ θεῖς εἴσοδον τῷ στρατοπέδῳ δι' ἀσθένειαν συνέφερον. ἠμέλουν δ' θεωμένων οἱ ἐντυγχάνοντες, z καθ' ἰσοτιμίαν ξένοις θεοπρεπῶς ἔκαστα πολυπραγμονεῖν τ ἐν τῇ πόλει νομίζοντες, ἀλλ' ἐκ βλαυοίας πολεμίων. ὡς δ' ἡμεμένης ὀψίας ὑπεχωρησαν εἰς π a κατηγώγιον δ' τείχους πλησίον, εἰς ὃ καὶ θεοήχθησαν δειπνοποιησόμενοι, καὶ θεῖ ἀπαλλαγῆς αὐτοῖς τὸ λοιπὸν b ἡ Φρουτὶς λῶ· μιωύονται τῷ βασιλεῖ θεῖ δεῖπνον ὄντι c κατασκεψόμενοί τινες τ πόλιν ἀπὸ δ τ Εβραίων στρατοπέδου παρεῖναι, καὶ ὄντες ἐν τῷ τ d Ραχάβης καταγωγίῳ, μὴ πολλῆς τ δ e λανθάνειν θεροίας ὑπάρχῃ. f ὁ δ' Ἰῶδυς πέμψας θεὸς αὐτὸς, ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν συλλαβόντας, ἵνα βασανίσας

pars ſeptima eſt) eos illorum admonebat quæ Moyſi polliciti ſunt, obſecrabatque ut in ejus gratiam, qui ne ultimo quidem vitæ momento eis proſpiciendo deteſſus erat, & propter communem utilitatem alacriter ſemet ad promiſſorum fidem liberandam accingerent. Qui cum illum ſequerentur, armatis quinquagies mille *militibus*, ab Abila ad Jordanem ſtadia ſexaginta profectus eſt.

2 Cumque fuiſſet *illic* caſtra metatus, repente aderant ſpeculatores, nihil eorum quæ apud Chananæos eſſent neſcientes. Primò enim ignoti totam illorum urbem * ſine metu perluſtrarunt; ac *præſertim* mœnia, quà valida erant, & quà parum tuta illis munimenta, *obſervarunt*; portarumque etiam quænam infirmiores opportunum exercitui præberent introitum. Qui autem forte obvii erant *illos omnia* contemplantes neglexerunt, exiſtimantes eos, cognoſcendi viſendique cauſa, prout decet peregrinos, curioſis oculis res urbis perſpicere, ſed nequaquam animo hoſtili *id facere*. Ut vero ſub veſperam hoſpitium ſubierunt prope mœnia *civitatis*, quò perducti erant in cœnam, & jam tum de diſceſſu ſoliciti eſſe cœperunt, regi cœnanti indicatum eſt veniſſe quoſdam è caſtris Hebræorum ad urbem ſpeculandam, & nunc apud Rachabam divertentes magnam ut abdite lateant curam adhibere. Ille vero confeſtim *ſatellites* ad eos mittens, comprehenſos ad ſe adduci juſſit, ut eos tor-

fuit? Suſpicor hic aliud latere. Emoræi populi fuere, uni ex ſeptem populis Cananææ Deut. 7. 1. adeoque Emoræi dici poſſent ἐβδομοι υἱοὶ fuiſſe τ χαναναίων. REL.

p Ὑπεμίμνησκεν] Ὑπεμίμνησκεν αὐτὸς *Zonar.* & *Vet. Interpr.*

q Ὑπέχοντο] Τπείχωτο *Big. Samb.* & *Epiphan.*

r Οπλίσας] Ita *Baſ.* & *G.* ὁπλίτας πεντακισμυρίους in *MSS. Vet. Interpr.* & *Zonara.* exiguo ſane diſcrimine, Verum *Joſephus* ſua computatione ad cenſum Iſraëlitarum (Joſ. c. 4. v. 13.) addit forte tribuum Transjordaniarum myriadem. BERN.

s Ἀβίλης] Ἀβέλης *Hen.* & *Busb.* & jam *Epiphanii* Codices. Ita ἀβέλα legimus in Onomaſtico S. Euſebii. ἀβέλης *Samb. Big.* ἀβίλης *Baſ. Gen.* & *Gall.* 1. quibus accedit Stephanus in Ethnicis, ἀβέλη, πόλις ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ. ἀβίλη eadem Antiq. l. 4. c. 8. §. 1. & *Abila* veteri Interpreti: necnon ἄβιλα, aut ἄβηλα Bell. l. 5. c. 3. exeunte. Nam illa omnia *Ebel* ſeu *Abel*, *Abela* & *Abila* אבל, אבלה & אבילה, tam *luctum* quam *planitiem* denotant. Jacet enim urbs illa in *Araboth Moab*, ערבות מואב, Num. c. 33. 49. i. e. *Abelſatim in locis planioribus Moabitarum*, Hieronymo interpretante: & præſertim Onceloſo, כישׁ שטים בכישריא דמואב, *μίτας σίτλμ βεμισταῖα δεμοῦδ*, πεδίον σίτλμ ὁ τοῖς πεδινοῖς μωάβ. Ita ἀβέλ μεγάλα, Chaldæo מהולא כישׁ 1 Reg. c. 19. 16. LXX. Interpr. Joſephoque Ant. l. 8. c. 7. ἀβέλα, de patria Eliſæi vatis urbe. Et ante hos omnes minorum Prophetarum aliquis ſubſtituit נחל השטים *νααλ ἀσατ-ἴμ*, *Convallis Sittim*, aut (ut Plinius diceret) *Convallis Liviadis*; atque vero Jonathan כישׁר חשטים, pro אבל השטים legis. BERN. Eo modo *Baſ. G.* & *Steph. Byzant.* Ἀβέλης *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ita Ἀβέλα *Euſebio* in *Onomaſtico.* Ἀβείλης *Big.* & *Samb.* Eadem Ἀβιλὴ p. 226. in pr. necnon Ἀβίλα aut Ἀβηλα in *Bello Jud.* l. 5. c. 3. exeunte. Illa autem omnia *Ebel* ſeu *Abel*, *Abela* & *Abila* tam *luctum* quam *planitiem* denotant. Urbs hæc fuit regionis Perææ, ac ſortis Rubeniticæ, ſub monte Phogore, milliaribus Italicis ſeptem ½ à *Jordane*, totidemque à Philadelphia, à Liviade ſex duntaxat, ut nos docet *S. Hieron.* Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 435.

t Ἰορδάνῃ] Ἰορδάνου *Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* BERN.

v Ἐξήκει] Ἐξιὴ *Baſ.* & *Gen.* ἑξηὴ *Epiphan.* & *Tur.* cum quinque Græcorum. BERN.

x Καὶ στρατοπεδευσαντος] *Hebræorum autem par ſub mœnibus Jerichuntis jam ſatis explorata excipit* פונדקיתא *παιδοκεύτρια*, *nomine ita ambiguo non imperito vertit Jonathan Targumiſta ex Hebraico* חנרה אשה, רחב הזונה, & האשה הזונה *Joſ. c. 2. 2. & c. 6. 17, 24. Nam promiſcua malæque famæ ſunt, ſemperque fuerunt* hoſpes fœmina & meretrix, *καπηλὶς καὶ πόρνη; ſicut diverſoria utrarumque fornices.* Πόρνη *tamen placuit* LXXII. *Int. atque abs his novi Inſtrumenti Scriptoribus, & ſine illis Flavio in hiſtoria patria. Vocabatur autem ea mulier dialecto Chananæa* Rachab רחב, *quod eſt* Laura *ſive* Euryclea; Rahab *S. Hieronymo, atque Interpreti Evangelii Hebraici κατ' ματθαῖον verſu quinto accurate* ῥαχάβ. *Joſepho pariter ῥαχάβη flexu Græco, vel ſane Hebraico Syroque* רחבת & רחבא. *Quippe ῥαχάβη* Gall. 1. & *ῥαχὼ Apoſtolorum duorum, Clementiſque viri Apoſtolici ex Alexandrina verſione accepta venerant. Illa igitur, qua præſtructis ab Hebræos in ſolario lini faſciculis, quave jactato quod vocant officioſo mendacio, quod tamen culpæ potius dabis & ingenio meretricio cum ſanctis Patribus Eccleſiæ noſtræ, quam referes unquam ad laudem, εἰς πίστιν καὶ ἔργα τῆ ῥαχὼ Epiſtolis Apoſtolorum adeo celebrata, ſicut Grotius audet, adverſus regis Jerichuntii nuncios protexit. Legis autem faſciculis lini apud hunc Antiquarium λίνα ἀκαλίσι. Idem* פשתי כתנא manipuli lini *Targumo Jonathanis, λινοκαλάμη Alexandrinis*, ſtipula lini *B. Hieronymo, Hiſtorico Divino* פשתי העץ, linis ligni *locutione ὑπερβατῶς: hoc eſt*, culmis lineis *ſeu* cannabinis, *quos ſumma ædes ſolent in Oriente deſiccare εἰς ξύλον*, גבעולי פשתן *ut explicat Gloſſa Talmudica f. 43. b.* Beracot. *Noſtri Theologi goſſypium xylinum ea dictione intelligunt: at ſimplicius rectiuſque exponunt Deuteroteæ c. 2.* Sabbat. כל היוצא כן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן: *quo adnotat Mar Zutra*, פשתן איקרי עץ שנ' ותכנכם בפשתי עץ. *Hoc ergo ex beneficio ſanctæ paciſcitur Copa cum exploratoribus pro ſe ſalva ſuiſque, lemniſco puniceo ædes ipſius forte præmonſtrante, nimirum* ὡς τὸ θυρῶν (*ſic Joſephus, aliis εἰς τὸν θυρίδα* בחלון, in feneſtra, v. 18. *unde ſubmiſſi milites Hebræi*) *quando urbem patriam Hebræus funditus deleret. Sic enim magnis ominibus crediderat inſtitrix Phœniſſa, deſcriptore geſtorum Joſue, Jacobo Pauloque viris vere Hebræis, Clemente Chriſtiano, necnon Flavio Judæo, & Abulphetacho Samaritano magno aſſenſu referentibus. Interpretes autem* LXX. תקורת השני reddunt *modo σχοινίον τὸ κόκκινον, tanquam* אורת השני, *& poſt illos Clemens Romanus; modo hoc vel plenius dictum* תקורת חוט השני v. 12. *iidem Græce faciunt σπαγγίον τὸ κόκκινον*, funiculus coccineus *S. Hieronymo: Jonathani ea animo dictum* תורא דהוט זהורית *i. e.* قر torro, *ſive* κλωδίον φοινικοῦν, *ſive Cl. Saadiæ phraſi* مسالك القرمز. *Nam* τίλλα *idem poteſt quod* καῦ, λινάριον. *Unde* תקורת השני *μίτραθοι, phaleræ, rubellæ. Hoc & Joſephus maluit intelligi. Verum longe excellit interpretatio myſtica Pontificis Romani, qua is ſtudet mitigare animos Corinthiorum:* σπουδάζετε μὲ οἱ κατάσκοποι τῇ ῥαχὼ σῆμα σημεῖον, ὅπως κρεμάσῃ ἐν δ οἴκῳ αὐτῆς κόκκινον· σαφὲς ὄνειδος ποιοῦντες, ὅτι διὰ δ αἵματος δ κυρίου λύτρωσις ἔσται πᾶσι τοῖς πιστεύουσι καὶ ἐλπίζουσι ἐπὶ τ θεόν. *Quicquid denique apud Rachabam bene merentem Speculatores juxta murum urbis lapſantes juraverant, mox Pontifex maximus Senatuſque Hebraicus, Imperatore equidem rogante, conceſſum habent & ratum. Vide infra §. 5. 7. & Joſ. c. 2. & c. 6. 17, 21. Et Hebr. c. 11. 31. Jac. c. 2. 25. Et Clementinarum prioris c. 12. ubi ex verſione τ ο'. fuſe declaratur pietas Rachabica.* BERN.

* *Sine metu perluſtrarunt*;] *Al.* per otium, & licenter.

y Ἔχοι τ τρόπον] Ἔχοι *Big. Samb.* & *Epiphanius.* ἔχῃ *Baſ.* & *Gen.* Superius *Gall.* 1. αὐτῶν τὴν πόλιν κατενόησαν. BERN.

z Καθ' ἰσοτιμίαν] Κατὰ ἰσοτιμίαν *Samb. Big.* & *Gall.* 1. BERN.

a Καταγώγιον] Videtur καταγώγιον, non ut *Vulg.* καταγώγιον, legendum. Gloſſæ veteres Καταγώγιον, deverticulum, applicatio, diverſorium. REL.

b Η φρουτὶς λῶ.] Articulum negligit *Vat.*

c Κατασκεψόμενοί] *Gall.* 2. *Big. Tar. Samb. Hen.* & *Busb.* Scripſit itaque *Epiphan. quod exploraturi quidam civitatem.* Aut dices omnium temporum forma, κατασκεψάμενοί τινες, cum *Gall.* 1. *Baſ.* & *Gen.* Ibi loci σκιδέπιον unice *Samb.* BERN. Ita in ſex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Aut dices (ut inquit *Bern.*) omnium temporum forma κατασκεψάμενοί τινες cum uno *MS.* & *Baſ.* & *G.*

d Ραχάβης] Ραάβης paſſim *Vat. Gall.* 1. & Ραὰβ *Epiphan.* & *Zonar.* ex LXX.

e Λανθάνειν] Λαθεῖν πᾶς. *Big. Samb.* & *Gall.* 2. λανθάνειν ἀσφαλείας *Vat.*

f Ο δ' Ἰῶδυς πέμψας] Ο δ' Ἰῶδυς αὐτὸς ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν συλλαβόντας legerat *Epiphan.*

torquendo *inde* discceret quo consilio isthuc se contulerint. Ut vero aliquid de adventu eorum Rachabæ innotuit, forte enim lini fasciculos super tectum siccabat, sub illis quidem speculatores *subito* occulit, missis autem à Rege dicebat, hospites quosdam ignotos paullo ante solis occasum apud se cœnatos discessisse: quos, si metuendi viderentur civitati, aut ad periculum Regi moliendum venissent, sine multo labore ab insequentibus comprehendi posse, *adjiciebat*. At illi, muliere eos ita *responsi obsequio* fallente, nihil doli suspicati abierunt, ne explorato quidem hospitio. Cum vero per vias excurrissent, quibus verisimile erat eos discedere & quæ ad flumen ducebant, nullo invento vestigio, à labore *eos persequendi* destiterunt. Sedato autem tumultu, Rachaba viros deducens, & discrimen quod pro eorum salute adiret (se enim in iis occultandis deprehensam non posse Regis vindictam effugere, sed cum universa domo sua perituram esse) ut in memoria tenerent, obsecrans, quando terra Chananæorum occupata penes eos esset gratiam pro salute præsenti rependere, eos domum se recipere jubebat, jurisjurandi religione data, ipsam suamque familiam servandas esse, cùm urbe expugnata omnes ejus incolas perimerent, prout ipsis decretum erat. hæc enim se novisse *ajebat* editis à Deo signis edoctam. At illi & de præsentibus gratias ei habere fatebantur, pariterque de futuris jurabant se ei revera gratiam relaturos esse. Ipsi autem suadebant, ut, cum urbem captam fore intelligeret, & facultates suas & necessarios omnes in diversorio deponens concluderet, januis lemniscos puniceos appendens: ut imperator, cum domum noverit, ab illa lædenda caveat. ipsi enim, dixerunt, *eam* indicabimus, propter tuum *nos* servandi studium. Sin vero tuorum aliquis in pugna ceciderit, tute nobis ne vitio vertas; Deumque, per quem juravimus, deprecamur, ne cui *nostrum* ut jusjurandum violanti succenseat.

[g] Μάθοι τί] *Al.* μάθῃ.

[h] Αγκαλίδας] Αγκαλίδα legerat *Epiphan.*

[i] Επὶ ϑ τείχους] Επὶ ϑ τείχως *Baſ. Gen. Gall.* 1. *Epiphanius*, *Comeſtorque Scholaſticus*. Simile mendum jamdiu inhæsit ἀλληγορίοις LXXII. Int. Ezech. c. 40. 13. ἀπὸ ϑ τείχους ϑ θεὶ ἐπὶ τ τοῖχον ϑ θεὶ, *à muro thee usque ad parietem thee*, ut habuit vetus translatio Latina. Nam S. Hieronymus rectius vertit ex Hebræo, *à tecto thalami usque ad tectum ejus*, ἀπὸ ϑ τέγους ϑ θεὶ ἐπὶ τὸ τέγω ϑ θεί. Pari enim tinnitu aures Græcas feriunt tria hæc vocabula τοῖχω, τεῖχω, & τέγω. Quinimo apud Josephum hunc *Big. Tar. Hen. Busb.* confirmant nobis lectionem rectam ἐπὶ ϑ τείχους, quod est in lingua principe על הגג Jos. c 2. 6. ἀπὸ ϑ δώματω, *super solarium*, Interpretibus LXXII. Syris etiam Assyriisque על אגרא. BERN. Ita *Big. Hen.* & *Busb.* recte, ut constat ex Jos. c. 2. v. 6. in *reliquis* cum *Editis* ἐπὶ ϑ τείχους.

[k] Αποκρύπτ|ϕ,] *Al.* κατακρύπτ|ϕ.

[l] Τινὲς ἀγνῶτες] Τινὲς εἶεν ἀγνῶτες in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* & satis recte, si mox omnes cum *Epiphanio* legissent καὶ δειπνήσαντες ἀπαλλαγεῖεν, vel cum *Hen.* & *Busb.* δειπνήσαντες καὶ ἀπαλλαγέντες. Videsis *Zonaram* in *Annalibus* p. 29.

[m] Δειπνησάντες ἀπαλλαγεῖεν·] *Gen.* & *Gall.* 1. δειπνήσαντες ἀπαλλαγῶν. *Epiphanius* καὶ δειπνήσαντες ἀπαλλαγῶν *Hen.* & *Busb.* δειπνήσαντες καὶ ἀπαλλαγέντες. *Big. Samb.* & *Baſ.* δειπνήσαντες ἀπαλλαγεῖεν. Magnus Drungarius de eisdem, οἱ ϑ πεμφθέντες κατάσκοποι εἰς ἱεριχὼ ϑδιγλωμβοι, τῷ πόλιν ἅπασαν κατανόησαν· γνωσθέντες ϑ τῷ βασιλεῖ τ χωρας μλωνου). ὁ ϑ δίδυς αὐτὲς συλληφθῆναι ἐκέλδσεν. ὡς δ' ἔγνω τὼ ἔφοδον τ ζητέντων τὲς ἄνδρας ἡ γυνὴ παρ' ἣ ϖϑαπεφδύγασι ῥαὰϐ καλεμένη, τὲς μ κατέκρυψε, λέγ αὐτοῖς ἀγκαλίδας ἐπιθεμένη· τοῖς ϑ ζητδσιν ἔλεγεν· ὡς οἱ ἀγνῶτες ἄνδρες ἐκεῖνοι, σὺν δὐσᾳ τ ἥλιον παρ' αὐτῇ δειπνήσαντες ἀπηλάγησαν. οἱ δ' ὕστις αὐτὲς ὑπελθόντες τ γυναικὸς, ὥρμησαν ἄλλω ἄλλαχῇ τὲς ἄνδρας διώκοντες. ἡ ϑ ῥαὰϐ χωρεῖν ἐκέλδσεν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα τὲς ἄνδρας, καὶ μεμηνὸς αὐτῆς, καὶ ἀμοιβὴν σπδσαι τ χαναναίων χάρας ἐπικρατήσαντας. οἱ ϑ καὶ χάρειν ἔχειν ὡμολόγουν, καὶ ὑφ' ᾧ ἂν ἡ πόλις ἁλίσκῃ), τῷ κτῆσίν τε καὶ τὲς οἰκείους εἰς τὸ καταγώγιον ἐγκαθεῖρξαι αὐτῇ σωτήριόντο· ἀπαιτῆσαι ϑ καὶ φοινικίδα ϖϑ τ Θυρῶν, ἵν' εἴη γνώρισμ· ἡ οἰκία καὶ ἀσφυλαχθῇ. καὶ οἱ μ ϖϑὸς τὲς οἰκείους ἐσώθησαν, καὶ ἂς ἔπραξαν ἐδήλωσ. BERN.

[n] Απονον εἶναι] Απόνως εἶναι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

[o] Υπελθόντες,] *Hen.* & *Busb.* ἐπιλθόντες, & subinde ὁρμήσαντες nullo bono. Ibidem ὁρμήσαντες διώκειν καϑ' ἃς *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* ὁρμήσαντες καϑ' ἃς *Baſ. Gen.* & *Epiphan.* phrasi utraque probabili, & Athenis recepta. Mox *Gall.* 1. ἀπίχεσϑ. BERN.

[p] Ορμήσαντες] Ορμησάντες διώκειν καϑ' ἃς *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2.

[q] Εἰς τ ποταμὸν φερόσαν,] Jordanem, quem solum esse navigerum flumen Palæstinæ scribit Ammianus Marcellinus. ירדן etiam nil nisi fluvium notat a ירד. Ita hoc ipso capite portionem Jitsaſcar patere scribit usque ad ποταμὸν, Jordanem videlicet. REL.

[r] Καϑεσταλέντω] Σταλέντω *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[s] Καὶ τ κίνδυνον] Καὶ τ κίνδυνον εἰπεῖσα ὃν ὑπὲρ &c. *Big. Samb.* nova manu & *Gall.* 1, 2. καὶ τ κίνδυνον ὃν ὑπὲρ *Samb. Baſ. Gen.* & *Epiphanius*. Similiter *Busb.* & *Hen.* ϑδιγλαλέσασα ἀφ' ἡμέρας ἔχειν τ κίνδυνον &c. BERN.

[t] Ωκ ἂν ἀφυγεῖν] Ita ex *MSS.* in *Editis* ὡ κὰν δ.

[v] Απολέϲϑαι κακῶς·] Ita *Baſ.* & G. ἀπολεῖϲϑαι *Big.* & *Samb.* ἀπολέσαι *Vat.*

[x] Εκέλδσεν] Ita *MSS.* in *Editis* ὠκέλδσεν.

[y] Οταν τὼ πόλιν] Οταν εἰς τὼ πόλιν ἐλθόντες, φθείρωσιν αὐτὼ καὶ πάντας τὲς ὲν αὐτῇ legerat *Vet. Interpr.*

[z] Οἱ ϑ καὶ τ παρόντων] Οἱ ϑ καὶ ϖϑὶ τ π. *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.*

[a] Καὶ περὶ τ μελόντων] Ita *Big. Gall.* 2. & *Epiphan.* in *ceteris* καὶ περὶ τ αὐθις.

[b] Θυρῶν] Θυρῶν pro θυρίδ- posuit *Josephus*.

[c] Ανατείναντα φοινικίδας·] Ανατιθεῖσαν φοινικίδας *Gall.* 2. & *Big.* ἀνατείναντα φοινικίδι *Tar.* ἀνατείναντα φοινικίδας *Baſ. Gen. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. quod est, *appensis lemniscis seu phaleris puniceis*. Verum apud Flavium ἀνατείναντα φοινικίδα numero minimo olim legerant tam *Epiphanius* Scholasticus quam *Zonaras* Drungarius, *coccineum funem appenderet*. BERN. Ανατιθεῖσαν soli *Big.* & *Gall.* 2. ἀνατείναντα φοινικίδα olim legerant *Vet. Interpr.* & *Zonaras*. Est qui conjicit ἀνατείναντα φοινικίδι.

[cc] Οπως εἰδὼς] *Big. Samb. Gall.* 1, 2. *Epiphan.* & *Zonaras*. ὅπως ἰδὼν τὼ οἰκίαν *Baſ.* & *Gen.* ὅπως τὼ οἰκίαν ἰδὼν *Hen.* & *Busb.* Nam ἰδὼν & εἴδων apud Criticorum prisscos valebat cum ὁρῶν, tum etiam μαθών. BERN.

[d] Μλωύσομεν] Sic *Hen.* & *Busb. Gall.* 2. & *Epiphan.* in *Editis ceterisque* μλωύσειν, satis eleganter. BERN. & HUDS.

[e] Τῶν σῶν,] Τῶν σῶν, ἢ σὺ, σὺκ ἂν, &c. legerat *Epiphan.* Forsan σοί τε σὺκ &c. BERN.

[f] Επενέγκαις] *Al.* ἐπενίγκοις.

[g] Μηδὲν] Μηδὲν ὡς quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.*

ἐκάλει. καὶ οἱ μὲν ταῦτα συνθέμενοι ἐχώρουν, ἀφ' ὧν τείχους καθιμήσαντες ἑαυτούς· καὶ διασωθέντες, ὡς τοὺς οἰκείους ἐδήλωσαν ὅσου πεάξαντες ὑπὲρ τῆς πόλεως ἦκον. [h] Ἰησοῦς τε τῷ ἀρχιερεῖ Ἐλεαζάρῳ καὶ τῇ γερουσίᾳ φράζει τὰ τοῖς [i] σκοποῖς ὁμοσθέντα πρὸς τὴν Ῥαχάβην· οἱ δ' ἐπικύρουν τὸν ὅρκον.

γ'. Δεδιότες δὴ ὁ στρατηγὸς τὴν διάβασιν· [k] μέγας γὰρ ὢν ὁ ποταμὸς τῷ ῥεύματι, [l] καὶ ὅτε γεφύρας παρῆσαν, ἀ γὰρ [m] ἔζευκτό πω πρότερον, βαλομένοις τε γεφυροῦν οὐκ ἔξειν σχολὴν ὑπῆρχε τοὺς πολεμίους [n] ὑπελάμβανον, [o] πορθμείων τε μὴ τυγχανόντων· [p] διάβατον αὐτοῖς ἐπαγγέλλεται [q] ὁ Θεὸς ποιήσειν τὸν ποταμὸν, μειώσας [r] αὐτοῦ τὸ πλῆθος. καὶ δύο ἡμερῶν [s] ἡμέρας Ἰησοῦς, διεβίβαζε [t] τὸν στρατὸν καὶ τὸν πληθὺν ἅπασαν τοιῷδε τρόπῳ. [v] προῆσαν μὲν οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν [x] ἔχοντες· [y] ἕπεσθαι οἱ Λεῦται, τήν τε σκηνὴν καὶ τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ θυσιαστηρίου σκεύη κομίζοντες. εἵποντο δὲ τοῖς Λεύταις [z] καὶ φυλὰς ὁ πᾶς ὅμιλος, [a] μέσους ἔχων παῖδας καὶ γυναῖκας, [b] δεδιὼς περὶ αὐτῶν μὴ βιασθεῖεν ὑπὸ τοῦ ῥεύματος. ὡς δὲ τοῖς ἱερεῦσι πρῶτοις [c] ἐμβᾶσιν [d] πο-

Et illi quidem hæc polliciti abibant, cum se funè de mœnibus demisissent: atque incolumes ad suos reversi iis renunciaverunt quæcunque in urbe gessissent. Tum Jesus Eleazaro pontifici & senatui indicat, quæ fuerant ab exploratoribus Rachabæ jurata: atque illi jusjurandum *eorum* confirmabant.

3. *Imperatore autem de trajectu solicito (nam pleno tum alveo ferebatur fluvius, & pontibus transiri nequibat, nam nondum iis junctus erat, neque, si ponte jungere vellent, id hostes passuros esse arbitrabantur, neque navium copia erat) Deus se facturum esse promisit ut fluvius illis trajiceretur, *aquarum* ejus abundantiam imminuendo. Atque Jesus, duobus præteritis diebus, exercitum totamque multitudinem tali modo traduxit. Sacerdotes quidem cum arca præibant: deinde *procedebant* Levitæ, Tabernaculum gestantes, & vasa sacrificiorum ministerio destinata. Levitas autem tributim sequebatur turba universa, infantibus & mulieribus in medium conjectis, illis metuens ne vi fluminis abriperentur. Ut vero sacerdotibus, primis ingressis, vadari posse visus est fluvius, profun-

Israëlitis Jordanum trajecturis Deus viam aperuit. Jos. c. 3.

h Ἰησοῦς τε] Ἰησοῦς δὲ *Hen. Busb.* & *Epiphan.*

i Σκοποῖς ὁμοσθέντα] Recte *Bas* & *Gen.* ab ὦμοσ. τὰ τοῖς σκοποῖς ὁμοσθέντα *Gall.* 1. τὰ τοῖς κατασκόποις ὁμοσθέντα *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* secunda manus. τὰ τοῖς κατασκόποις ὁμωσθέντα *Samb.* prius. τὰ τοῖ. κατασκόποις ὁμωθέντα *Tar.* BERN.

k Μέγας] Pluviis *solicet* serotinis turgidior & effusior: quod *Aristeas* etiam memoravit, & *Jesus* in *Ecclesiast.* c. 24.

l. *Imperatore autem de trajectu solicito*] *Cum duci Chananæam adsectanti obsisteret Jordanes torrens, neque ponte neque pontonibus perdomandus, sed jam pluviis serotinis turgidior & effusior, quod Aristeas etiam memoravit, & in Ecclesiastico suo Jesus c. 24. Deus viam victuro populo aperit. Die enim tertio ab exercitu propter Jordanem admoto Jos. c. 3. 1. gente Hebræa ordine pone Clerum procedente, teneriscque familiarum in medium conjectis, rem miram & divinam! simul atque Sacerdotes qui Arcam ferebant, Jordanis aquis extremis meros pedes tinxerant, illico discussus amnis partim in Mortuum mare defecit, partim Gennesaricum contra refugiens stetit protinus in cumulum; donec Aar-mida siccum alveum cum symbolo præsentis favoriqueque Numinis desererent, transmissis prius ignoto lato festinoque itinere copiis popularibus, iterumque locum ac cursum suum fluvio cederent.* Τὰ οἱ ἰορδάνη, ὅτι ἐφάνης εἰς τὰ ὀπίσω; כלפני ארון כן קרם בהתהלכם נשאי הארון אחורנית אל ירדן, קירום, *ut sonat Antiphonon Davidis* ψ. 114. *de Theca, seu potius Diatheca omnia potentis Dei, quæ tunc ad ripam accesserat. Præ animo adeo suo habuit Rex facundissimus exclamationem istam nobilissimi Ducis c.* 3. 13. ἰὼ ἡ κίνησις τῆς ἀβύσσου ὑγρᾶς πάσης τῆς γῆς (καὶ νῦν τῆς χωλαίας) ἀφανὴς ἔσται σήμερον ὑμῶν τοῦ ἰορδάνου, דרכון כל ארעא *Chald.* הנהרת ארון הברית ארון כל ארץ & *ex adventu rei c.* 4. 7. נכרת מימי הירדן מפני ארון ברית יהוה. *Pie igitur suadent Talmudi Conditores* Beracot f. 49. *ad trajectum Jordanis quemque Judæum Numini Maximo benedicere, qui aquas eius coram Eleazaro Pontifice jam olim dissiparat. Traditum enim est patribus Pharisæis de miraculoso transitu Jordanis f.* 33. *b.* Sota *T. B.* בכל יום ארון נוסע אחר שני רגלים והיום נסע תחלה. *Hoc idem expressit Chronicon Samaritarum*, امر الله ان اعملوا ان صندوق عهد الله عابر قدامكم. *Insuper addit, voce una voce magna exclamasse populum sacrum dum transiret,* יהוה אלהינו יהוה אחד. *Unde repente, Deus fecit, aridum iter reliquum vexillis Hebraicis*, ووقعت الباقة بقدرة الله ومشيت وصارت الارض يابسة. *Præclare etiam agit de illo prodigio Origenes noster in Homiliis,* Constitit ordo Sacerdotalis & Leviticus: & aquæ velut reverentiam quandam Dei mysteriis referentes, cursum suum refrænant, & concervantur in cumulum, iter Dei populo innoxium concedentes. Tibi vero, Christiane, qui per Baptismi Sacramentum Jordanis fluenta digressus es, Divinus sermo majora multo & celsiora promittit. Iter tibi per aëra ipsum & transitum pollicetur, 1 Thess. c. 4 4 17 Omnis justo creatura famulatur. *Et post paucissima,* Si vero ad mysticum Baptismi veneris fontem, & consistente Sacerdotali & Levitico ordine invitatus fueris venerandis illis magnificisque Sacramentis, quæ norunt illi quibus nosse fas est; tunc etiam Sacerdotum ministeriis Jordane digresso terram repromissionis intrabis: in qua te post Moysen suscipit Jesus, & ipse tibi efficitur novi itineris dux. *Coactas autem aquas dicit fuisse ὁ ἅγιος cumulate* נד אחד: *quod Aquilæ editori* εἷς σωρὸς, πῆγμα in LXX. *Interpr* instar montis *S. Hieronymo: quo facto ἔστησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπέβη, Jos. c* 4. 10. *stant jussum fuerat* לא יגברתם בדרך מתכול שלשום *c.* 3. 4. *De intervallo demum, quod Jordane refugiente patuit, accurate statuitur v.* 16. ἕως ἀέτωσε ἐκ πόλεως σαρθάν, *aut verbis antiquis* באדם היגיר אשר מצד אדתן, *à Bethabara (sic interpretor) ad Adamam, villam prope Sarthanam. Vel aliis siquis & propinquis urbibus siccat: fluvii intercapedinem æstimare mecum malit*, quasi à Liviade ad Scythopolin refluxum est. *Quod est phrasi sacra, quantum jacet inter Bethjanem & Abelmeulam,* 1 *Reg. c.* 4. 12. *aut Josepho explicante inter Salomonica, juxta Magnum camtum cis fluvium. Vel denique pene inter duas Bethabaras, duos Trajectus, Gennesaricum & Jerichuntinum, tam amplo vulnere pandit fluvius terminalis Chananææ. Ampliet licet R. Judas in* Sota *T. B. f.* 34. *sic amat, recurrentium rursum undarum acervum per aream duodecies duodecim milliariorum quadratorum,* כנגד בחני ישראל. BERN.

l Καὶ ὅτε γεφύρας] Ita *MSS.* in *Editis* deest καί.

m Ἐζεύκτο] Eo modo *Bas. G.* & *Gall.* 1. in *cæteris* ἔζευκτό πω πρ.

n Ὑπελάμβανον,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ὑπελάμβανε *Bas.* & *G.*

o Πορθμείων] Πορθμῶν τε *Bas.* & *Gen.* πορθμόν τε *Gall.* 1. πορθμίων τε *Tar.* πορθμείων τε *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* Josephum etenim se legisse indicat noster Severus, quando ait in historia, *Sed Jordanis flumen validissimum transitum prohibebat, quia neque navium copia pro tempore erat,* (i. e. πορθμείων τε μὴ τυγχανόντων) *neque vadari fluvius poterat, qui tum pleno alveo ferebatur.* Hic filet Epiphanius Scholasticus. BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. in *Editis* πορθμῶν. Est qui malit πορθμίων. De hac voce videsis *H. Steph.* in *Thes. Gr.* t. 3. 186.

p Διάβατον] Vel cum *Epiphanio* διάβατον αὐτῷ ὁ θεὸς ἐπαγγέλλεται ποιήσειν: vel ex *MSS Big.* & *Samb.* διάβατον αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐπαγγέλλεται ποιήσειν: vel denique juxta *Gall.* 1. διάβατον αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐπαγγέλλεται ποιεῖν. BERN.

q Ο Θεὸς] Ex *MSS.* in *Editis* deest articulus.

r Αὐτῦ τὸ πλῆθος.] Αὐτῦ τὸ πλῆθος δὲ ῥεύματος. καὶ δύο &c. solus *Vat.*

s Ἡμέρας Ἰησοῦς,] Die tertio ab exercitu propter Jordanem admoto, *Jos.* c. 3. Ἡμέρας τὰς ὁδῷ *Big. Samb.* & *Gall.* 2. superflue. Nisanis enim mensis dies octavam nonamque intelligit. BERN. & HUDS.

t Τὸν στρατὸν] Τὸν τε στρατὸν *Bas.* & *G.* contra quinque *MSS.*

v Προῆσαν] Προσῆσαν *Samb.* ἐφείσαν *Schotanus.*

x Ἐχοντες·] *Bas. Gen. Gall.* 1. *Epiphaniusque.* Sic enim fecerat elegans manus Josephi. Verum *Gall.* 1. *Big.* & *Samb.* id mutant in vulgarius φερομένης. Sæpius enim repetitum Jos. c. 3. de eisdem הכהנים נשאי ארון הברית, proprie *oi ἱερεῖς*: & quidem והכהנים הלוים, phrasi non infrequenti. Nam Josua Levita celebris inter Scholasticos Orbis numerabat 24 loca sacra, ubi obtinet hæc ἐπίθεσις, ורז אחר שהן *Sota* c. 7 f. 21. c. T. Jeros. *Sacerdotes stirpis Levitica*, ut rite vertit S. Hieronymus, notaveratque ante in Hexaplis suis Adamantius. Quippe Jonathan & LXX. Græci legerant potius והכהנים והלוים נשאים אתו, *oi ἀφοῦντες τὴν κιβωτὸν τοῦ ἁγίου.* Pertinuit autem revera ad Sacerdotium Thecam tam Divinam summissis humeris comportare: quamvis ter duntaxat ita factum autumarint Doctores Babylonii f. 33. b. *Sota*, propter Num. 3. 31. Ego potius reor Caathitarum apicem Aaronidas fuisse κιβοφόρους, cæteros ejus gentis κιβοφύλακας: illos quoties migrandum esset, sustulisse Arcam, Adytaque sanctissima pignora; hos candelabrum portasse, reliquaque vasa τοῦ ἁγίου ἤτοι τοῦ ἡκάλου. Vide facinus Ozæ Levitæ 1 Par. c. 13. 10. & Num. c. 4. 15. BERN. Φέροντες *Big. Samb.* & *Gall.* 1. minus eleganter.

y Ἕπεσθαι] Ἕπεσθαι μετ' αὐτὸν οἱ Λ. *Big.* & *Samb.* nimio opere.

z Καὶ φυλὰς ὁ πᾶς ὅμιλος,] *Samb.* manus non prima καὶ φυλακὰς ὁ πᾶς λαός. Imo πᾶς λαος *Hen.* & *Zonaras.* πᾶς ὁ στρατὸς *Epiphan.* BERN.

a Μέσους ἔχων] Μέσους δ' εἶχε π. *Vat.*

b Δεδιὼς] Ita *MSS.* in *Editis* καὶ δεδιώς.

c Ἐμβᾶσιν] *Bas. Gen.* & altera manus *Samb.* ἐμβάσιν, minus recte. Sic enim soleas suas Atthides solebant appellitare. BERN.

d Ποσὶ δὴς] Ἐδοξε ποσὶ δῆς εἶναι ὁ π. *Vat.*

e Επὶ

funditate quidem ejus inhibita, glarea autem, quod neque multus neque celer fluxus esset ut ipsam vi auferre posset, in fundo jacente, omnes jam audacter fluvium trajecere; qualem eum se facturum esse prædixerat Deus, talem *fieri* animadvertentes. Steterunt autem in *alvei* medio sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod ubi factum est, *tum demum ipsi* egressi sunt sacerdotes, [1] iterum locum ac cursum suum fluvio cedentes. Et fluvius quidem statim ut exissent Hebræi auctus est, suamque recuperavit magnitudinem.

Ex lapidibus XII. *e Jordane sublatis, altare statuit, idemque victimis conserat Jesus. Jos. c. 4.*

4. [2] Illi vero, quinquaginta stadia progressi, castra decem stadiis à Jerichunte locant. Jesus autem, aram à lapidibus, quos singuli tribuum principes ex alveo propheta jubente sustulerant, *statim* exstruens, *posteris* in monumentum *mirandæ* fluminis scissuræ, super eam Deo sacrificavit; Paschatis etiam festum illic loci celebrant *universi*, rebus omnibus quibus prius contigerat eos egere, tunc facile abundantes. nam & segetes Chananæorum maturas tum demetebant, & reliqua prædam faciebant: tunc enim & mannæ cibus eos defecerat, quo per annos quadraginta fuerant usi.

Quo modo Jericho capta est. Jos. c. 6.

5. [3] Cum vero, Israëlitis omnia late vastantibus, nullum in eos impetum facerent Chananæi,

ρῶτος ἔδοξεν ὁ ποταμὸς, ⸀ μὲν βάθος ἐπεχημένος, ⸀ ἡ κάχληξ, τῷ μὴ πολὺ εἶναι μηδ' ὀξὺ τὸ ῥοῦν ὥστ' ἐπιφέρειν αὐτὸν τῇ βίᾳ, [e] ὅπερ τοῖς ἐδάφεσι κειμένοις, πάντες ἤδη θαρραλέως [f] ἐπεραιοῦντο τὸ ποταμόν· οἷον [g] αὐτὸν ὁ Θεὸς προεῖπε ποιήσειν, τοιοῦτον καταλαμβάνοντες. ἔστησαν δ' ἐν μέσῳ οἱ ἱερεῖς, ἕως ⸀ διαβαίη τὸ πλῆθος ⸀ πεσφαλῶς ἀψάμενον τύχῃ. πάντων δὲ διαβάντων οἱ ἱερεῖς, ἐλεύθερον ἀφέντες ἤδη τὸ ῥεῦμα χωρεῖν ⸀ τῷ σωθῆναι. καὶ ὁ μὲν ποταμὸς αὖθις ἐκβάντων αὐτὸν τῶν Ἑβραίων ηὔξετο, καὶ τὸ ἴδιον ἀπελάμβανε μέγεθος.

δ'. Οἱ δὲ πεντήκοντα προελθόντες σταδίους, [h] βάλλονται στρατόπεδον ἀπὸ δέκα σταδίων τῶν Ἱεριχοῦντος. Ἰησοῦς δὲ [i] βωμὸν ἐκ τῶν λίθων ὧν ἕκαστος ἀνείλετο τῶν φυλάρχων ἐκ τοῦ βυθοῦ, τοῦ προφήτου κελεύσαντος, ἱδρυσάμενος, τεκμήριον γινησόμενον τῆς ἀνακοπῆς τοῦ ῥεύματος, ἔθυεν ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, καὶ τὸ Φάσκα [k] ἑώρταζον ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, πάντων, ὧν αὐτοῖς πρότερον συνέβαινε ταναιζειν, τότε ῥαδίως ἀπορουμένων. τόν τε γὰρ σῖτον ἀκμάζοντα ἤδη τῶν Χαναναίων ἐθέριζον, καὶ τὰ λοιπὰ [l] λείαν ἦγον· τότε γὰρ αὐτοὺς καὶ ἡ τοῦ μάννης ἐπελελοίπει τροφὴ, ζεσαμένους ἔτη τεσσαράκοντα.

ε'. [m] Ὡς δὲ, ταῦτα ποιούντων τῶν Ἰσραηλιτῶν, οὐκ ἐπεξήεσαν οἱ Χαναναῖοι, πλήρεις δ' ἡσύχαζον, πο-

λιορ-

[e] Ἐπὶ ⸀ ἐδάφους] Ant' ἐδαφέσι Big. & Samb.

[f] Ἐπεραιοῦντο] Sic *MSS. Epiph.* & *Zonar.* in *Basil.* & *G.* ἐπεραιοῦτο.

[g] Αὐτὸν] *Big. Samb. Epiph.* & *Schot.* Perinde valet prius excusum αὐτός. Hæc & sequentia ita redegit in arctum *Zonaras*: ⸀ ἰορδάνη μὲν πολλῷ ῥεύτῳ, ὅτε τῆς ἐρημίας ὁ ἰησοῦς ἐπ' αὐτῷ διεβίβασε. παθήσεσθαι μὲν οἱ ἱερεῖς, τὴν κίνησιν αἴροντες· εἶτα οἱ λαοί), νομίζοντες τὸ σκηλῶ. εἴποντο δὲ τούτοις ὁ λαός, οἷς ⸀ τοῖς ἱερεῦσι πρώτοις ἐωδεῖτο ἀνεκόπη τὸ ῥεῦμα ⸀ ποταμῷ, πάντες θαῤῥούντως ἐπεραιοῦντο. ἔστησαν δ' ἐν μέσῳ οἱ ἱερεῖς, ἕως ὁ διαβαίη τὸ πλῆθος· εἶτα κακεῖνοι ἐξέστησαν, ἐλεύθερον ἀφέντες τὸ ῥεῦμα χωρεῖν. ⸀ ὡς δὲκα σταδίων τῶν ἱεριχοῦντος στρατοπεδοῦσιν). BERN.

1. *Iterum locum ac cursum suum fluvio cedentes.*] *Al.* cursu fluminis jam in integrum restituto, *aut*, liberum ei solitum cursum relinquentes, *aut demum*, liberum jam fluvium relinquentes, ut more suo decurreret.

[h] Βάλλονται στρατόπεδον] *Epiph.* βάλλον τε στρατόπεδον. *Samb.* ἀφορισθέντες στάδια, βάλλοντες στρατ. BERN.

2. *Illi vero, quinquaginta stadia progressi,*] *Prima igitur castra ponunt Hebræi in Galgalis telluris diu pollicitæ, decem stadiis à Jerichunte, quindecieque decem cis Jordanem, ubi etiam altare saxorum* XII. *Jordanicorum statuit victimisque consecrat Josue; grandium sane singulorum lapidum Lazaro Jurisconsulto* Sota f. 34. *quantum pendant* 40. *sata Judaica aut* 60. *modii Italici. Sic Imperatorem prædecessor ejus jusserat Deut. c.* 27. 2. *Eodemque in loco Pascha omnium tertium, primum legalium, celebratur per septiduum frugibus novis, spolisque agri Jerichuntini; manna tum primum deficiente,* XL. *annorum prodigioso cibo, Jos. c.* 4. & *c.* 5. & Sota *f.* 33. *b. T. B.* & *in volumine* ⸀ νομοθέτης *Ex. c.* 16. 35. *Illum equidem versiculum manus sacra adjecerat operi Mosaico, manus antiquior Esdra bono scriba. Verum* גלגל *Masoretæ Judaici sonant* Gilgal, *Alexandrini Syrique Arabesque* γάλγαλα: *atqui Samaritæ in historiis locum istum vocant* جلبله Galila, *item Syrus Jos. c.* 15. 7. *quod sæpius Galilæam regionem denotat. Insuper τῇ ἐπαύριον τοῦ πάσχα Jos. c.* 5. 11. מכחרת הפסח, die Nisanis XVI. *Josephus & Talmudici interpretantur. Hi quidem* Ciddusim f. 37, 38. Zebachim f. 118. Jebamot f. 7. Rosasana f. 13. *Puto equidem rerum Josue scriptorem posuisse hanc phrasin pro Mosaica non minus ambigua* מכחרת השבת: *utrasque tamen signare diem oblati* Gomeri, *messisque adeo legitimæ principium,* יום קרבת העומר. *Eundem etiam diem definit Uzielides Ex. c.* 16. *v. penult. ubi ait, Hebræos mannam esse post defunctum Moysen adhuc dies quadraginta,* ית מנא אכלו ארבעין יומין בתר מותיה של משה. *Quanquam Chronographo Samaritico & nonnullis perplaceat Judæorum defectum mannæ, Paschaque de frugibus Chananæis adparatum, in vesperam* XIV. *mensis primi rejicere. Imo ille, distinguens omnino campos Jerichuntinos à* جلبله *Galila:* ورحل بنو اسرايبل من جلبله ونزلوا في مرج ريحا في اربع عشر يوما من الشهر الاول ولكلوا الغطير بين الرويين (*Josue liber Hebraicus & vere Divinus simpliciter* בערב ⸀ ἐπαύριον *c.* 5. 11.) من مغل الارض ولم ياكلوا المن بعد ذلك. *Jesephus vero non distinguit inter Galgala & prata Jerichuntis: sed populum refert prope monumentum ex Jordanico lapide editum* בגלגל *isse feriatum. Utraque sane opinio verbis sacris uti vult, Jos. c.* 5. 10. BERN.

[i] Βωμὸν] *Gall.* 1, 2. *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiphanius.* τὸν τε βωμὸν, ὃν ἐκ τῶν λίθων ἕκας· ἀνείλετο &c. Typis prioribus. Vel emendabis ἰησοῦς ὁ τόν τε βωμὸν, ἐκ τῶν λίθων ὧς ἕκας· — ἔθυεν ἐπ' αὐτῷ τῷ θεῷ· καὶ τὴν φάσκα ἑόρταζεν &c. Sic enim magnus Drungarius ea in Annalibus interpolavit, βωμὸν δὲ ἐκ τῶν λίθων ὁ ἰησοῦς ἱδρυσάμενος, ὡς ἕκας· τῶν φυλάρχων κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ (μᾶλλον potius dixerat Flavius, licet verum utrumque) ἐκ τοῦ βυθοῦ τοῦ ἰορδάνου ἀνείλετο, ἔθυεν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα ἑώρταζε· τότε δ' αὐτοὺς καὶ τὸ μάννα ἐπιλελοίπει, χρησαμένους αὐτῷ ἐπὶ τεσσαρακοντα ἔτη. ἤδη δὲ ἐπόσχε ἐκ τῆς χώρας πάντων ὧν πρὸ ἐδέοντο. Pariter Tarasii Coadjutor, καὶ ἔλεγον οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀπὸ τοῦ σίτου τῆς γῆς ἄζυμα καὶ, τῇ ἐπιούσῃ, ἀπὸ σίτου νέου. ὅπερ μέχρι σήμερον ἐστὶν ἰδεῖν ἐν ἱεριχοῖ καὶ τῇ ἐκείνῃ ἱστημερίαν γινόμενον. BERN. Sic ex *Big. Samb. Hen. Busb. Gall.* 1. 2. & *Epiph.* τόν τε βωμὸν, ὃν ἐκ τῶν λίθων ἐκ. in *Editis.* τόν τε β. ἐκ τ. λ. ὃν ἔκ. *Vat.* vel cum *Bernardo* emendabis, τόν τε βωμὸν, ἐκ τ. λ. ὃν ἔκ. dein ἔθυεν ἐπ' αὐτῷ τῷ Θεῷ, καὶ τὴν Φάσκα ἑόρταζεν &c. quo modo fere *Zonaras*, p. 29. *Al.* ἑώρταζον & ἑώρταζεν. καὶ τὴν πάσχα πᾶς ὁ λαὸς ἑώρταζεν ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ legisse videtur *Vet. Interpr.*

[k] Ἑόρταζον] *Busb. Hen. Bas. Gen.* & *Epiphanius.* ἑώρταζεν *Burius* sequutus Grammaticastros. ἑόρταζεν *Gall.* 1. *Big.* & *Samb.* necnon ἑώρταζεν hyperbibasmo vulgari *Johannes Zonaras.* Ni alibi apud Josephum forma *Φάσκα* teneret, jam dicerem asperius τὴν φαχα, à nomine Syriaco פסחא, suppresso jam ἑορτὴν. BERN.

[l] Λείαν ἦγον] Λεῖον ἦγον *Gall.* 1. λίαν ἦγον *Epiphanius* cæcutiens. Mox *Gall.* 1. ἡ δὲ μάννα. BERN.

[m] Ὡς δὲ, ταῦτα ποιούντων] *Busb.* & *Hen.* suo more, ὡς δὲ τὴν χώραν δηοῦντων ⸀ ἐξαίφνης τειχήρεις ἦσαν οἱ χαναναῖοι, πολ. αὐτοὺς ἔγνω ὁ ἰησοῦς. Vehementer hoc expressit Historia sacra. ψιεχὼ σογέρετ ἐμεσυγέρετ. BERN.

3. *Cum vero, Israëlitis omnia late vastantibus,*] *Circum Jerichunta totius Palæstinæ florem urbiumque amœnissimam, at jam clausam undique, & firmiter obmunitam, certe* סגרת ומכגרת, *à die* XV. *Nisanis per sanctam, lætam, felicemque Azymorum hebdomada, quanquam Rabini recentiores pompam illam statim à festo die Nisanis* 22. *cœptam referant in majore suorum Chronicorum, Dei Arcam victricem comportant Aaronidarum præcipui, præeunte cum bucinis septem fratrum choro, militemque circumfusum clangoribus suis instante. Post Sacerdotium Senatores incedunt. Quum jam civitatem devotam sexies obiisset Dei acies, ecce die ultima Festi, quæ fuit* 21. *Nisanis, & quidem Sabbatina, ut Joses Phariseorumque Schola plena tradunt* Sabbat *f.* 4. 4. *a. T. Jerosol.* μάλ' εἰκότως, *Imperator Divino Numine fretus acluque, pollicetur militi septies equidem tunc lustraturo expugnationem loci, mœniis per miraculum corruentibus: simulque perimere jubet quicquid animantium ibi extra Rachabæ hospitium repererint; auro tamen argento atque duriore metallo Providentiæ propugnanti ritu primitiarum reservandis ac sacrandis. Quippe ni tam* נחשת *quam* ברזל *sacri Scriptoris Jos. c.* 6. 19. *Flavius iste* χαλκὸς *vocabulo unico expressit, more Græcæ antiquæ. Præterea* שפרות היובלים σοφιζόντ ἰωβηλαίων *Historici Divini, & Aquila, & Interpr.* LXX. *sæpius* σάλπιγγες ἀφίστως; *melius reddidit Josephus* κερατίνας, & *c.* 8. *hujus libri* κερατίνας. *Symmachus interpretatur eadem Hebraica* σάλπιγγες κεφαλίνας, *vel potius* κεράτινας: *quomodo & apud* LXX. *Interpr. legi suadeo v.* 13. *pro* σάλπιγγες ἱεραί. *Hoc ipsum confirmat Jonathanis* σοφραῖα ἀπὸ κέρατος δικέρατος, corneæ de sincipite arietino: *item animadversio Josis nobilis Deuterotæ, quam leges* Rosasana c. 3. §. 2. *necnon R. Aquibas f.* 26. *a. ejusdem Massictæ: ubi ab ore refert calonum Gallicorum, ut legit Bartenorius, aut potius Arabicorum* יובלא תא דכרא. *Nam dux gregis vocatur Gallice* un belin; *interque pastores Arabum*

λιορκῆν αὐτὰς Ιησῦς ἔγνω. [n] καὶ τῇ πρώτῃ τ ἑορτῆς ἡμέρα τὸ κιβωτὸν οἱ ἱερεῖς [o] φέροντες · πρὸ δ' αὐτοῦ ἐν κύκλῳ μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν φυλάττον ἦν · [p] οἱ καὶ προήεσαν ἐπὶ κέρασιν αὐτῶν [q] σαλπίζοντες, καὶ παρεκάλουν τ στρατὸν εἰς ἀλκὴν, πρόιόν τε τὸ τεῖχος [r] ἑπομένης τ γερουσίας. καὶ μόνον σαλπισάντων τῶν ἱερέων, τότε γὰρ οὐδὲν ἐποίησαν [s] πλειότερον, ἀνέζευξαν εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ τοῦτο μὲν ἡμέρας ἓξ ποιησάντων, τῇ ἑβδόμῃ τὸ ὁπλιτικὸν [t] Ιησοῦς συναγαγὼν καὶ τ λαὸν ἅπαντα, τοῖς ἄλλοις [v] αὐτῷ τ πόλεως δόγγελίσας · ὡς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ ταύτην παρέξοντος, αὐτομάτως καὶ δίχα τοῦ πόνου τοῦ σφετέρου τῶν τειχῶν κατενεχθησομένων. κτείνειν [x] μέντοι πάντ' ὧν τινα οὐκ λάβοιεν παρεκελεύετο, καὶ μήτε κάμνοντας ὑποστῆναι τοῦ φόνου τῶν πολεμίων, μήτε ἐλέῳ [y] παραχωρήσαντας, μήτε πρὸς ἁρπαγὴν ὁρμένους πρὸ-φασιν φθόνου τοὺς ἐχθροὺς · ἀλλὰ τὰ μὲν ζῶα πάντα διαφθείρειν, μηδὲν [z] αὐτοὺς εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν λαμβάνοντας. [a] ὅσα δ' ἂν ἄργυρος ἢ καὶ χρυσὸς, ταῦτα [b] εἰσφέρειν συγκομίζοντας ἀπαρχὴν ἐξαίρετον τῶν [c] κατωρθωμένων τῷ Θεῷ τηρεῖν, [d] ἐκ τ πρώτου ἁλισκομένης πόλεως εἰληφότας· σώζειν δὴ μόνην Ραχάβην καὶ τὴν ὑρυὰν αὐτῆς, διὰ τοὺς ὁρμένους πρὸς αὐτὴν τοῖς κατασκόποις ὅρκους.

5'. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ διατάξας τ στρατὸν, [e] προῆγεν ἐπὶ τὴν πόλιν. πρόιεσαν δὲ πάλιν τὴν πόλιν, ἡγουμένης τ κιβωτοῦ, καὶ τ ἱερέων τοῖς κέρασιν ἐξοτρυνόντων τὴν δύναμιν πρὸς τὸ ἔργον. καὶ προελθόντων ἐπάκις καὶ πρὸς ὀλίγον ἡρεμησάντων, κατέπεσε τὸ τεῖχος, μήτε μηχανῆς μήτε ἄλλης βίας αὐτῷ προσενεχθείσης ὑπὸ τ Ἑβραίων.

6'. [f] Οἱ δ' εἰσελθόντες εἰς Ιεριχοῦντα, [g] πάντας ἔκτεινον ἐν αὐτῇ· πρὸς τὴν παράδοξον δ τείχους ἀνατο-

sed intra mœnia *præ metu* se continerent, eos obsidione premere decrevit Jesus. Et prima die festivitatis sacerdotes arcam gestabant (eam vero in præsidium armata militum manus cingebat) aliique *sacerdotes* præcedebant septem cornubus suis clangentes, & exercitum ad fortitudinem hortabantur, & muros in ambitum circuibant, senatu *eos* sequente. At cum buccinis solummodo sonuissent sacerdotes, nihil enim hoc amplius faciebant, ad castra reversi sunt. Cumque per sex continuos dies idem fecissent, septima Jesus, exercitum congregans omnemque populum, lætum illis de urbe capienda nuncium attulit: illa nempe die, Deo hoc illis effecturo, & mœnibus sponte ac sine militum labore corruituris. Veruntamen illis auctor erat *Jesus*, ut omnes quotquot deprehenderent, ferro perimerent; & neque lassitudine ab hostium cæde abstinerent, neque ex misericordia ac lenitate; neque circa prædam occupati hostes è manibus elabi sinerent: sed & animantia quidem omnia occiderent, nihil in rem suam vertentes. Quicquid vero auri ac argenti *repertum* fuerit, jussit ut istud *in unum* comportantes in primitias eximias ob rem feliciter gestam Deo servarent, *ut* spolia primæ urbis obsidione captæ: solam autem Rachabam cum sua cognatione in tuto collocarent, ob jusjurandum quo sese illi obstrinxerant exploratores.

6. [1] Hæc cum dixisset & exercitum instruxisset, copias urbi admovebat. urbem autem rursum circuibant, arca præcedente, & sacerdotibus cornuum classico militem ad opus *aggrediendum* incitantibus. Cumque urbe septies circuita paulisper constitissent, mœnia concidere, nec machinis admotis, nec ulla vi ab Hebræis adhibita.

7. [2] Illi vero urbem ingressi omnes in ea promiscue trucidabant, ut qui inopinata murorum eversione

Capitur Jerichos, & conservatur Rachaba. Jos. c. 6.

bum idem אייל *ἔριφος*, & ועלה *ἐρίφελα*, *arietis appetentia. Ludicrum enim est, quod de cornu arietis, ceu nimis solido, neque ex se cavo neque cavando objectant huc viri optimi Masius & Bochartus, & abs opilionibus Britannicis nimis refutatum. Haud denique pernegandum tot circumittones fecisse Hebræos ob Jerichunta ipso Sabbato. Nam quid obsecro apud vagum populum vel Circumcisio, vel Sabbatismus, vel alius Mosis Sacramenta potuerunt? Quidve hæc contra instans Dei imperium? Quid adversus Bellum Sacrum* מלחמה חובה? *Unde Urbis sancti Patres* מצינו שלוא נכבשה ירחו אלא בשבת *freti Jos. c. 6. 33. Deut. c. 20. 20.* עיר רדתה אפילו בשבת. BERN.

n Καὶ τῇ πρώτῃ] Καὶ τῇ πρώτῃ τ ἑορτῆς ἡμέρα μέρος τι τ ὁπλιτῶν φυλάττον ἦν, καὶ τὸν κιβωτὸν οἱ ἱερεῖς φέροντες. οἱ καὶ προήεσαν. COCC.

o Φέροντες] Ita *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* Verum *Epiphanius* φέρουσι, καὶ πρὸ αὐτοῦ ἐν κύκλῳ μέρος τι. *Tar.* apud *Bigot.* φέροντες, περὶ αὐτὸν, ἐν κυκλῳ, ὡς μέρος τι. *Baf.* & *Gen.* φέροντες, πρὸ αὐτοῦ ἐν κύκλῳ μέρος τι. BERN. Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. nisi quod κ omittant ante παρεκάλων, nosque novam adhibeamus verborum distinctionem. In *Editis* φέροντες πρὸ αὐτοῦ ἐ. κ. μ. τ. τ. ὁ. Θ. ὧν. οἱ καὶ προήεσαν ἐ. κ. ἀ. σ. καὶ παρεκάλων. in *Epiphanio* ad hunc modum, *Et prima die festivitatis ferebant arcam sacerdotes, & circa eam undique pars erat armatorum custodientium. Aliique sacerdotes præcedebant septem buccinis suis clangentes, rogabantque* &c. adeo ut φέροντες hic loci acceperit pro φέροντες ἦσαν, atque οἱ κ sive οἵ κ verterit *aliique*. quorum utrumque *Atticis* valde familiare.

p Οἱ καὶ προήεσαν] *Baf.* & *Gen.* οἱ καὶ προήεσαν. Interpres *Scholasticus* αἱ καὶ, vel οἱ καὶ προήεσαν. *Tar.* οἱ ἢ προήεσαν. *Samb.* & *Gall.* 1, 2. οἱ καὶ προήεσαν. *Schotanus* in Bibliotheca φυλάττον ἦν· καὶ προήεσαν, aut προήεσαν ἐπὶ κέρασιν. BERN.

q Σαλπίζοντες,] *Baf. Gen.* & *Epiphanius*, ut Attici particulorum prodigi nescuntur. Vel scribes cum *Big. Samb. Busb. Hen.* & *Gall.* 1, 2. σαλπίζοντες, παρεκάλων τ στρ. BERN.

r Ἑπομένης] Sic *Baf. G. Vat* & *Vet. Interpr.* ἑπομένης καὶ τ γερουσίας *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 2. in *Editis* tamen sic distinguitur, ἐπὶ τ γερουσίας, καὶ μόνον σαλπισάντων τ ἱερέων, τότε &c.

s Πλειοτέρου,] Πλειοτέρου *Big. Samb.* & *Gall.* 2.

t Ιησοῦς] *Gall.* 2. & *Samb.* ὁ Ιησοῦς. Quid heic Glicas? ἐν τούτῳ μὲν τῷ κγ τ ἱερεῖς πολέμῳ δρμὴν ἔλαβεν καταλύσαι τὸ σάββατον. ἐπειδὴ γὰρ ἡμέρας αὐτῷ μὴ σαλπίσαι προεκέκλωσαν. BERN. In *Gall.* 1. & *Samb.* ὁ Ιησοῦς.

v Αὐτῷ τ πόλεως] *Al.* αὐτοῖς.

x Μέντοι πάντ'] Μέντοιγε πάντ' ὧν ἂν λάβοιεν *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* πάντ' εἴ λάβοιεν *Gall.* 1. Sive rescribas huc μέντοι πάντ' ὅτι τινὰ ἂν, sive ὅτι τινᾶν λάβοιεν, tantidem valebit. BERN. Μέντοιγε πάντ' ὧν ἂν λάβοιεν *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* μέντοιγε πάντ' ὄνλινα ἂν εἰ λάβοιεν *Vat.* Forlan μέντοι (vel μέντοι γε) πάντ' ὅτι τινὰ ἂν λάβοιεν.

y Παραχωρήσαντας,] Παραχωρήσαντας φείσασθαι, μήτε π. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2.

z Αὐτοὺς εἰς] Debilis conjectura *Tar.* αὐτῶν. BERN.

a Ὅσα δ' ἂν ἄργυρος] Ὅσος δ' ἂν ἄργυρος ἢ χρ. legerat *Gall.* 2. & *Epiphan.*

b Εἰσφέρειν] Vel cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. εἰσέλθοντες κατορθωμάτων. *Hen.* & *Busb.* BERN.

c Κατωρθωμένων] Ita *Big.* & *Samb.* καθορθωμένων *Aliis.*

d Ἐκ τ πρώτου] *Gall.* 1. ἐκ τ τι πρῶτον, dein ῥαχάβην pro ῥαχάβην. BERN.

e Προῆγεν] Προσήγαγεν *Gall.* 1. Dein *Samb.* ἡρεμησάντων. BERN.

1. *Hæc cum dixisset*] *Hoc ergo prodigio invadenti Hebræo patuit pulcherrima rerum Jericho. Quinimo eam murorum ruinam ex fiducia mera Oraculi Divini accidisse animadvertit beatissimus Paulus, Heb. c. 11. 30.* Πίστει τὰ τείχη Ιεριχὼ ἔπεσε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. BERN.

f Οἱ δ' εἰσελθόντες] *Samb.* & *Busb.* οἱ δ' εἰσελθόντες. Tum *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* εἰς τὴν Ιεριχοῦντα· & subinde *Gall.* 1. πάντας ἔκτεινον ἐν αὐτῇ: necnon *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* πάντας ἔκτεινον, ἐν αὐτῇ πρὸς τὸ π. τ. π. π. τ. τ. ἀ. καθαπερ λέγουσι. BERN.

g Πάντας ἔκτεινον] Πάντας ἔκτεινον, ἐν αὐτῇ πρὸς τὸ π. *Big.* & *Samb.* & *Gall.* 2.

2. *Illi vero urbem ingressi omnes in ea* promiscue *trucidabant*,] *Ferrum & ignis cætera Jerichuntis omnino delent. Veruntamen Rachaba hospes bona vivere meruit cum suis, atque encomiis insuper, honoribus, & agris ab imperatore pissimo donari. Increbuit equidem jampridem in scholis Babyloniis hanc fœminam, quæ judicio Pauli & Jacobi procerum Christianismi à fide ac probitate animi rectius æstimatur, quam à caupona sua, ad octo vates Hieraticos genus suum propagasse, item ad Holdam præclaram Sibyllam. Veri illi sunt Nerias, Barucus, Saraias, Machasias, Jeremias, Hilcias, Hannemaelis Sallumus,* Megilla *f.* 14. *b. Imo non tantum in Dei Ecclesiam* בטבילה ובקרבן, *sed in thalamum imperatoris hanc Gioren penitus admiserunt iidem doctores* Jebamot *c.* 8. *& alibi. Certe inter Criticos sacros* רחה *v.* 25. *hereditatem & fundum & opes induere, minus nihil, notavit Cimchius junior & comprobavit,* החיה שנתן לה מחיה ממון או נחלה במה שיחיו והו שאמר ותשב בקרב ישראל והו הפירוש הנכון *Quanquam simplicius dictionem illam acceperit Samarita, quæ historiam Hebraicam Josue interpolavit,* ورعب الغندقية سلموا من القتل وسكنت الامراة واهلها في هلة القوم *Præterea longe meliori fide novimus*

sione consternati essent, animoque defecti ad vim propulsandam. Itaque occidebant in plateis jugulati, & in domibus oppressi. Nihil autem eos *à morte* eximebat, sed omnes perempti sunt, usque ad mulieres & infantes. Ac urbs mortuis oppleta est, nihilque *vivum* effugiebat: sed urbem totam incendio vastarunt simul & regionem. Rachabam vero cum suis *omnibus* in diversorium confugientem periculo eripuerunt exploratores. eique Jesus ad se adductæ gratias se ob servatos speculatores habere professus est; certeque, dicebat, se non eum visum iri, qui pro hoc beneficio paria non referret. Mox autem eam agris donavit, & *postea* omni in honore habuit.

Diræ in Jerichuntis instaurato rem. Jos. c. 6. v. 3. 1 Reg. c. 16. v. 34.

8. [1] Cæterum si quem urbis locum *intactum* præteriret ignis, *eum* funditus diruebat: & contra habitatores, si quis vastatam instaurare vellet, diras imprecabatur; nimirum, ut fundamenta quidem mœnium jaciens orbaretur filio primogenito, postquam vero absolverit, minimum natu filiorum amitteret. Diras autem non insuper habuit numen; sed in sequentibus calamitatem memorabimus quæ propter eas *factas* venerit.

Aurum & argentum omne Deo sepositum.

9. [2] Ex urbis autem excidio immensa vis argenti simul & auri, necnon & æris, coacervata est, nemine edictum transgredi ausо, aut in proprium emolumentum ea diripere. Et has quidem manubias Jesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. Ac Jerichuntis quidem eversio in hunc modum se habuit.

Furti reus Acharus. Jos. c. 7.

10. [3] Acharus vero quidam, Zebediæ filius ex

πλὴ καθαπερληγότων, καὶ ᾧ Φρονήμαλ@ αὐτοῖς πρὸς ἅμιλλαν ἀρχεῖν γεγονότ@. ἀνηρουῶρ δ' ἦν ἐν τ ὁδοῖς ἀποσφαλόμενοι, [h] καὶ ἐν τ οἰκίαις ἀπικαπαλαμβανόμενοι. παρητεῖρ δ' ὐδεν αὐτὸς, ἀλλὰ πάνλες ἀπώλλυρ [i] ἀχρι καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ νεκρῶν ἡ πολις ἦν ἀνάπλεως, καὶ διέφυγε [k] ὐδέν. τλὴ δ' πόλιν ἐνέπρησαν ἅπασαν, καὶ τλὴ χώραν· καὶ τλὴ Ραχάβλη σὺν τοῖς οἰκείοις εἰς τὸ καλαγώγιον συμφυγόρλαν ἔσωσαν οἱ κατάσκοποι· καὶ πρὸς αὐτὸν Ιησῆς ἀχθείσῃ χάριν ἔσχε ὁμολογῶ τ σωτηρίας τ κατασκόπων, καὶ [l] μὴν τ διεργασίας πάντας ἔλεγε ἐν τ ἀμοιβαῖς ἧττονα φανήσεσθ. δωρεῖται δ' αὐτὴν εὐθὺς ἀγροῖς, [m] καὶ λοιπὸν τιμῆς εἶχε τ ἅπασης.

η'. Τῆς δ' πόλεως εἰ καί τι παρελθοι τὸ πῦρ, κατέσκαπλε, καὶ κατὰ τῶν [n] οἰκησάντων, εἴπις [o] πορθησείσαν ἐγείρειν ἐβελήσοι, ἀρὰς ἔτερ· ὅπως θεμελίοις μὲν τ τειχῶν βαλλόμεν@ [p] σερηθῇ τ πρώτ παιδὸς, τελευτήσας δ' τ νεώτλον τῶν παίδων ἀποβάλῃ. τ δ' ἀρᾶς τὸ θεῖον οὐκ ἠμέλησεν· ἀλλ' ἐν τοῖς [q] ὕστερον ἐρῶμεν τὸ [r] περὶ αὐτὴν πάθ@ γλόμενον.

θ'. Ἄπορον δέ τι πλῆθ@ ἐκ τῆς ἁλώσεως σκυλεύ-ζε) ἀργύρ τε καὶ χρυσ, καὶ πρὸς ἔτι χαλκ· μηδενὸς [s] ὑφαιρῆλαι τὰ δεδομένα, μηδ' εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν αὐτὰ [t] ἁρπασαμένων. καὶ ταῦτα μὲν Ιησοῦς τοῖς ἱερεῦσιν εἰς τοὺς θησαυροὺς [u] παραδίδωσιν καθ. ἔθ. καὶ ἡ Ιεριχοῦς μὲν τοῦτον ἀπώλετο τ τρόπον.

ι'. [t] Ἄχαρ@ δέ τις, [v] Ζεβεδίᾳ παῖς ὢν [x] ἐκ φυλῆς Ἰού-

quotquot nos Christiani, propter S. Matthæum, qui hoc dubio procul ab archivis Templi Solymitani excerpserat, ex eadem Rachaba, post longam regum principumque seriem, descendisse tandem Mariæ Virginis Beatissimæ sponsum Josephum. Duxerat enim illam Jerichoëtam non Josue, sed Josue secundus imperio & honore, tribus principis præfectus, vir piissimus, vir Bethleemita, Salmon Naassonida, ut Jonathan interpres tam in MSS. quam in libris Ecclesiæ eum laudat, auctor progeniei probissimæ & fama suavissima, quod ait paraphrastes Chronicorum S. l. 1. c. 2. 54 שלמה *ille & vocatur indifferenter apud suos, parens Boozi. Boozorum denique istum Jonathas paraphrastes & Kab Huniades in Talmudo* Baba batra *f. 91. unum eundemque faciunt cum* אבצן *Abessane judice: quod ratio vera temporum non facit.* BERN.

h Καὶ ἐν τ̃αῖς οἰκίαις] Illa καὶ ἐν τ. οἰ. ἐπ. addita sunt è *MSS. & Vet. Interpr.*

i Ἄχρι] *Epiphanius* ἀπώλλυτο ἄχρι καὶ γ. καὶ π. *Bas. & Gen.* ἀπώλλυτο μέχρι γυναικῶν καὶ παιδίων *Gall. 2. Samb. Hen. & Busb.* ἐπώλλυτο μέχρι καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων *Big.* Reliquerat forte Mattathiades μέχρις, unde facerent Librarii μέχρι καὶ. BERN. *Al.* μέχρι καὶ γ. Reliquerat forte *Josephus* μέχρις κ.

k Οὐδέν.] Οὐδεὶς *Busb. & Epiphan.*

l Μὴν τ διεργασίας] *Epiphan. & Tar.* καὶ μὴν &c. *Bas. & Gen.* καὶ μηδὲν τ διεργασίας ταυτης ἔλεγεν ἐν τ̃αῖς ἀμοιβαῖς ἥττονα φανήσεσθ. *Big. Samb. & Gal. 1, 2.* BERN. Ita edidit *Bernardus*, nixus *Epiphanio & alicujus* conjectura. in *Editis*, *Alisque* μὴν. in *Big. Samb. & Gall. 1. & 2.* μηδὲν. & dein ἀμοιβαῖς ἥττονα.

m Καὶ λοιπὸν τιμῆς] Καὶ λοιπὸ τιμῆς (λοιπὸν τιμῆς *Samb.*) εἶχε τ πάσης *Big. Samb. & Gall. 1.* Hanc autem pompam, haud vanam, sed virtutis admirandæ & urbi suavissimæ decretoriam, de Josepho sic contraxit Zonaras Annalista: Τῇ δ' ἑξῆς τ ἑορτῆς ἡμέρᾳ τῇ πολιούχῳ τ ἱεραχῶν@ ὁ Ἰησοῦς ἐπεχείρησεν, ὅτω ταυτὸν λοιπὸν ἀμφέβλη@· τὸν κίονα οἱ ἱερεῖς φέρουσι περιώδουν τὸ τεῖχ@, ἐπὶ σαλπίσαντες κέρατι. καὶ ἡ γερουσία παρείπετο· εἶτ' ὑπεκόσμει εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ τοῦτο ἐπὶ ἓξ ἑπτοίσιν ἡμέρας. τῇ δ' ἑβδόμῃ τὰ αὐτὰ ποιησάντων καὶ ἀπελθόντων ἑπτάκις, τὸ τεῖχ@ κατέπεσε, καὶ ὁ λαὸς εἰσελθὼν πᾶσαν ἔκτεινεν, καὶ τὴν πόλιν ἐνέπρησαν. τὸν δ' χαλκὸν μόνον σὺν τοῖς οἰκίοις ἔσωσαν οἱ κατάσκοποι, φοινικίδα ἀπὸ τ οἰκίας ἀπαιωρήσαντες. καὶ ἐκεῖθεν ἀγχοῦ αὐτῆ ἐδωρήσαλο, καὶ ἦγε λοιπὸ τιμῆς. BERN.

1. *Cæterum si quem urbis locum* intactum *præteriret ignis,*] *Neque ita sistunt animi imperatoris: quin diras imprecaretur forma solemni familiæque perniciem, quisquis ausus urbem Jerichunta è favilla denuo instaurare: Jos. c. 6. Devoventi tum annuit sanctum Numen, ut constat 1. Reg. 16. 34. Præsertim ait Chronologus Samariticus* فوقف ∇ΞΞ ونادي بصوت عالي معلون من يبني هذه المدينة الي الابد Recto corpore ac voce elata novæ Jerichuntis fundatorem execratus est Jesus. *Sed differamus hæc ad* Βασιλικὰ, *librumque* VIII *harum originum. Egregie equidem, hoc non differam, Flavius explicat modo* τὰ ἐμφανῆ *&* ובציעירו יציב רלתירה, τελειώτας δ' τ νεώτατον τ παίδων ἀποβαλῇ. BERN.

n Οἰκησάντων,] Mallem οἰκισάντων.

o Πορθηθεῖσαν] Πορθηθεῖσαν ἀπεγείρειν *Gall. 2. Big. & Samb.* πορθηθεῖσαν ἐγείρειν *Bas. & Gen.* περιηθεῖσαν ἐγείρειν *Gall. 1. Hen. Busb. & Zonaras.* Sic enim ∇ΞΞ ex Drungarius iste, καὶ ἐν τ ἐγείρειν αὐθις βουληθοι, ὧν τὴν πόλιν ἀρὰς εθετο· περιώδυν μὲν τὸν πρώτ παιδὸς τ θεμελίοις βαλλόμενον, τ δ' τελειώσαντα ἐν ζημιωθῆναι τ νεωτάτ. BERN

p Στερηθῇ.] Στερηθεὶη *Busb. & Hen.* & mox ἀποβαλεῖ

q Ὑστερον ἐρῶμεν.] *Al.* ὑστερον ἀπαγγελῶμεν. ut & ὕστερον ἐπαγγελῶμεν, & ἐν τοῖς ὑστεροις ἐρῶμεν.

r Περὶ αὐτὴν.] Forsan ᾧ περὶ αὐτὸν, ut apud *Ælianum*, τὸ ᾧ περὶ Σωκράτην πάνδ@

2. *Ex urbis autem excidio immensa vis argenti simul & auri,*] *Crevit ab auro æreque Hierichuntino Gaza Dei, non thesa privata.* BERN.

s Διαρπασαμένων.] *Gall. 1. Bas. Gen. & Epiphanius.* Amplius adhuc *Big. Gall. 2. & Samb.* διαρπασμένων, ἀλλ' ἀποχομένων, ἃ ἦσι τῷ Θεῷ καθιερωμένων. ταῦτα μὲν &c. Similiter *Zonaras*, πολὺ δ πλῆθ@ ἐκ τ πόλεως ἀργύρ τε καὶ χρυσ· καὶ ἅπαν ἀνετέθη τῷ Θεῷ, ὡς τ καθιερωθέντων ἑσόμενον ἀπαρχῶν. ἀπεὶ καὶ πάντα ὅσα τοιαῦτα τι σθεναρὰ ἐσόμενα ἀπαρχῶν. ἀφεῖς δὲ τις ἐκ τ ἰδίων φυλῆς, ὑφαίρεῖ χρυσοῦφεῖ ἐξυτυχὼν καὶ μάζῃ χρυσ ἐλάσιον λίτρας διακοσίας, ἰσωσαῦ ταῦτα, καθορᾷς ἐν τῇ σκιᾷ. BERN. Διαπαρασμένων [διαπερασμένων *Vat.*] ἀλλ' ἀποχομένων, ὡς ἠδη τῷ Θεῷ καθιερωμένων, καὶ αὐτὰ μὲν &c. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. & Gall. 2.* Vide *Zonaram*, p. 30.

t Ἀχαρ@ δέ τις,] Ἀχὰρ *1. Paral. c. 2. v. 7.* in *Alexandrino Cod. LXX.* Ἀχὶν.

v Ζεβεδίᾳ] Ζεβεδαῖ *Gall. 1. & Epiphan.* Χαρμὶ Ζεβεδίᾳ παῖς *Vat. ex Jos. c. 7. v. 1.*

x Ἐκ Φυλῆς] Sonantius ἐκ τ Ἰούδα φυλῆς in sex *MSS.*

3. *Acharus vero quidem,*] *Verum chlamydem regiam auro contextam, una cum massula ejusdem metalli pondo sicli cc. clam cæteris, præter Deum vindicem, apud se defodit totius gentis infortunium, macula tribus Judæ, dolorque* וצבי *Zebediæ avi Acharus. Hoc nominis* עכן *Achan scribunt Hebraicum ingestis Josue, Chaldæum ibidem, versio S. Hieronymi, atque Alexandrinum ex Græcis exemplaribus Complutinumque, necnon Procopius Commentator. Ἴχαν denique* איכן *Chronographus Samaritanus. Idem tamen Josepho* ἄχαρ ὁ ἄχαν יבר *Annalistæ sacro, 1 Par. c. 2. omnibusque pariter ipsius interpretibus. Syris hic nebulo ubique* ܥܟܪ *: sicut illi ipsi malunt* συχὰρ *pro notissima urbe* συχὲμ *; quod ex N. T fidei nostræ arca, quam ex Deuteronomio Pharisæorum etiam novimus. Insuper* ἄχαρ *retinent* ἐκ ὁσεις *Aldina, Basileensis & Romana apud Josue: Episcopus Cyrensis in Quæst. G. Syncellus, Glycasque. Hanc denique scriptionem abunde confirmat Imperator c. VII. 25. ubi ab invisо satis nomine sordidum militem increpat damnatque pro tribunali,* עכרתנו יעכרך יהוה ביום הזה. Temet hodieque (*non in sæculo futuro, aiunt lati pectoris Theologi in Massicia Synhedrin c. 6. §. 2. Gemarisque ambabus ejusdem*) *deturbabit Deus, O turbator rei Hebraicæ! Repetitque rursum dicterium vetus & fœnum sacrorum Paralipomenon conservator l. 1 c. 2. 7* עכר עוכר ישראל אשר מעל בחרם. *Hoc deinceps in Adagium severus concessit, ut Reg. l. 1. c. 18 17* זה עוכר ישראל, ὁ τ τ ἑξαίων λοιμὸν κακῶσας, *Flavio iste interprete:* ὁ ταράξας τ ἰσραὴλ, *sive* المعكر, *ut Arabs explicat sua voce. Adhuc etiam visitur val-*

Ιούδα, ὧν [y] χλαμύδα βασίλειον, ὁπὸ χρυσοῦ μὲν πᾶσαν ὑφασμένην, [z] μάζαν ἢ χρυσοῦ σταθμὸν ἕλκουσαν [a] σίκλους διακοσίους, καὶ δεινὸν ἡγησάμενος, εἰ ὁ κινδυνεύσας [b] ἥψατο κέρδους, τοῦτο τῆς ἰδίας χρείας ἀφελόμενος δοῦναι φέρων τῷ Θεῷ [c] καὶ μὴ δεομένῳ, ὄρυγμα βαθὺ [d] ποιήσας ἐν τῇ αὐτοῦ σκηνῇ καθώρυξεν εἰς τοῦτο· [e] λήσειν νομίζων ὡς τοὺς συσκηνίτας, οὕτω καὶ τὸν Θεόν.

ια'. Ἐκλήθη δὲ ὁ τόπος, [f] ἐν ᾧ στρατόπεδον ἔβαλεν Ἰησοῦς, [g] Γάλγαλα· σημαίνει δὲ τοῦτο [h] ἐλευθέριον ὄνομα. Διαβάντες γὰρ τὸν ποταμὸν, [i] ἐλεύθεροι αὐτοὺς ἤδη ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ πελαιπωρίας ἐγίνωσκον.

tribu Judæ, cum invenisset chlamydem regiam, totam auro contextam, una cum [1] massula auri pondo siclis ducentis, & durum admodum existimasset, si quis periculo adito forte invenerit quod in rem suam esset, istud in sui detrimentum Deo etiam non egenti offerret, foveam profundam intra tentorium suum deprimens, illic defodit; ratus fore ut Deum similiter ac commilitones lateret.

11. [2] Locus autem, ubi castra habuit Jesus, vocatus est Galgala: quod nomen libertatem denotat. Nam fluvium trajecti, jam semet à miseriis, quas sub Ægyptiis & in deserto pertulerant, [3] liberatos esse senserunt. *Prima Hebræorum castra cis Jordanem Galgala appellata. Jos. c. 5. v. 9.*

12. [1] At

vallis, paulo borealior Galgalis, ἰμὶν ἀχὼρ, κοιλὰς ἀχώρ, cum LXXII. *Interpretibus Alexandrinis, tum tribus aliisque Judæis Oseæ c. 2. 15. Et incolis simpliciter dicta Achor, testibus Hieronymo Bethleemita, Procopioque Gazæo, & nominis illius & obruti sacrilegi diutinum argumentum. Reperies denique inter Chaldæos sensus similis vocabula* Achar, Achan, & Agan, עכר עכן וענן. *Impedimento enim ac Scandalo esse tria ista omnino denotant. Furti autem partem artificiosam* ארדת ענין טיבר *Judei* LXXII. *interpretantur ψιλὸν ποικίλον, doctissimus Symmachus* vestem Singaricam, *ἔνδυμα σιναρᾶ: Aquila & Jonathas σολὸν βαβυλωνικὸν,* אכטלי בבלי. *Et grandis Genesis Rabinorum ποδήρη βαβυλωνικὸν,* פרפירא כבליקין. *τὸ δὲ σιναρᾶ βαβίλ. Pariter Arabs Waltoni* زرابي عراقية Chlamydem Eracæam. *Idem etiam vestimentum à tinctura cœlesti* coccineum *appellat noster Hieronymus Josephus vero Judæus à dignitate* Regale, *purpuram equidem auro varians, ut in Babylonicis solet. Partes alteræ furti* Regula *aut* Lingua aurea L. *siclis argenteis pondo.* חמשים שקלים בכשקלו, *valorem vero argenti siclis Hebraicis aut tetradrachmis Ægineticis* 12Χ5○=600: *simulque* כאתים שקלים בכסף, *Symmacho καὶ διακόσιοι σὺν ἴσῃς δραχμαῖς; juste, juxta stateras Insularum Græcanicarum: quæ sunt ducenta Didrachma Interpretum Alexandrinorum, ut oportuit: aut tot* Selagin כלגין *Chaldaicorum. Mutilus adeo reperitur hic locus in omni codice Josephi, propter repetitum* σίκλος. *Sic illum tamen instauro.* χλ. βαρ. ὁπ. χρ. μ̄. π. ὑφασμένην, μάζαν ἢ χρυσοῦ σταθμὸν ἕλκουσαν πεντήκοντα σίκλους· δραχμὰς ἢ σίκλους διακοσίους. *Tantum enim fassus est sacrilegus* v. 21. BERN.

γ Χλαμύδα] χλαμύδα *Hen. & Epiphanius*, vitio librorum frequentissimo. χλαμὺς quidem vocabulum Græcum ipse Theodoretus viderat in hoc paragrapho. Sic enim differit de sacrilegio Achari, ὑπέλαβεν ἀχὼρ ὁ κακοήθης, ὥσπερ τοὺς ἀνθρώπους, οὕτω δηλονότι καὶ τὸ θεῖον, ἠδυνήθη τοῖς κρύφα διελεγχαι, καὶ πᾶσιν εὐτόνως δέ. ὅπως οἱ τοὺς θείους νόμους φυλάττοντες τοὺς παραβαίνοντας διελέγχωσιν, ὡς τὰ ἐπαχθησομένης μεθέξοντες τιμωρίας, *sicut Jos. c.* 22, 18, 20. τὸν δὲ ψιλὸν ὁ ἀκύλας σολὸν ἡμιλώδη (σολὸν pariter heic supponit Octateuchum Oxoniense pro ψιλὸν versionis vulgatæ) ὁ δὲ ἰωσηπος χλαῖναν· τὸν δὲ γλῶσσαν, μάζαν δὲ χρυσοῦν. δῆλον δ' ἐντεῦθεν, ὡς ἡ τοῦ θεσπεσίου κεκλημένη κοιλὰς ἀχώρ, αὕτη ἐστὶν ἐν ᾗ ὁ ἔγκρυπτος κατελύθη· καὶ γὰρ ἡ ἐπεκχωσαμένη φάραγξ ἀχὼρ ἐμὶν λέγεται. BERN. Χλαιδα in *Josepho* legerat *Theodoret.* quem videsis *Tom.* 1. p. 201.

1. *Massula auri*] Recte *Mert.* mazan, μάζαν. *Star. & W.* 2. *expositionum haud pars*, auri mazam, *i. e.* massam. *Recte & ἑτοίμως. Ita & Glossæ veteres*, μάζα, ἡ βῶλος, massa. *Metalli enim* massula *seu* lingula *Græcis dicitur* πλινθίον, μαζίον, βωλίον, *&* βώλαξ: *unde acceptum Iberorum*, Balux. *Quinetiam* μάζα *apud Griphologos* δρόμοι τυρῶν καὶ ξηρῶν, crustulum *denotat, & tralate* palacra. ἥλκυσαν *vero, aut saltem* ἕγκυσαν *retraxit inficetus Scholasticus ad chlamyda. Voss.* 2. & habentem auri mazam. *Addam hisce Petrum historicum*, Porro Achor vel Achar, alias Achan, filius Charmi de tribu Juda, tulit aliquid de anathemate, chlamydem scilicet coccineam contextam auro, habentem secundum Josephum auri mazan, i. e. massam, id est, ducentos siclos: tulitque totidem siclos argenti, regulamque auream, vel linguam quinquaginta siclorum. BERN.

κ Μάζαν ἢ χρυσοῦ] Τὸν δὲ γλῶσσαν ὁ ἰώσηπος μάζαν χρυσοῦν ἡρμήνευσεν, *Theodoret.* loco jam citato.

α Σίκλους διακοσίους,] Ita *Hen. Busb. Baf. & Gen.* At vero minus eleganter *big. Samb. & Gall.* 1, 2. σίκλων διακοσίων. BERN. Σίκλων διακοσίων in quinque *MSS.* minus eleganter, ut censet *Bern* qui etiam propter repetitum σίκλους locum mutilatum esse suspicatur, atque hoc modo integritati suæ restituendum, χλ. β. ὁπ. χρ. μ̄. π. ὑφασμένην, μάζαν ἢ χρυσοῦ σταθμὸν ἕλκουσαν πεντήκοντα σίκλους, δραχμὰς ἢ σίκλους διακοσίους, quod tantum fassus sit Achar, *Jos. c.* 7. v. 21.

b Ηψατο κερδῶν,] *Baf. Gen. & Epiphanius.* εἰ ὁ κινδυνεύσας εὕροι *Big. & Samb.* εἰς ὁ κινδυνεύσας κτήσαιτο *Gall.* 1. Mox ἄφελμα *Baf. & Gen.* quod ipsis equidem Athenienſibus, rotundissimi licet oris civibus, concedi non debet. BERN.

c Καὶ μὴ δεομένῳ,] Καὶ μὲν δὴ δεομένῳ legerat *Epiphan.*

d Ποιήσας] *Al. (Samb. & Epiph.)* ποιήσας τῇ αὐτοῦ σκηνῇ.

e Λήσειν νομίζων] *Baf. Gen. & Theodoretus.* λήσεσθαι libri plures quam meliores, ut *Samb. Big. & Gall.* 1, 2. Atticorum enim vox utraque. Statim συσκήνους *Baf. & Gen* antique; atque proxime ὅτε; καὶ *Samb. & Gall.* 1, 2. etiam ritu prisco. BERN.

f Ἐν ᾧ στρατόπεδον] *Baf. & Gen.* crede ex Hebraico גלגל. *Samb. Big. Gall.* 1, 2. *Hen.* (*Vat.*) *Busb. & Epiphanius* ἐν ᾧ τὸ στρατόπεδον ἐβάλετο ἰησοῦς γαλγαλα: sive ex versione Græca S. Bibliorum adsumto nomine locali, sive ex ipso Mattathiade, qui sæpissime χαλδαΐζει in nominibus sacris. Namque גלגלא legis apud Jonathanem interpretem, Jos. c. 5. 10. & passim. Hanc lectionem confirmat in Annalibus *Zonaras* Interpolator operis Josephici, σκολιὸν δὲ ὁ τοπος ὃν στρατόπεδα γάλγαλα. αἰς ἤδη ἐλευθέρας τὰ αἰγυπτίων καὶ τὰ κατὰ τὴν ἔρημον παλαιπωρίας γόντων τὰ ἰσραηλιτῶν. γαλγαλα γὰρ τὴν ἐλευθερίαν ἑρμῆται καλοῦσι. Procopius consimili modo ad Jos. 5. 9. ἀφέλου τὸ ὀνειδισμὸν, *Probri* nomine servitutem innuit. Nunc enim liberum vobis circumcidi, non sicut in Ægypto cum metu servili. Ab obita vero circumcisione loco Galgal nomen imponitur. *Galgala* enim est revolutio. *Clare etiam & aperte ante illos docuerat S. Theodoretus ad eretema quartum*, Γάλγαλα δὲ ὁ τόπος ὠνομάσθη. τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα δὲ τὴν ἐλευθερίαν ὁπλοῖ. τότε ὁ τὸ ὅλον ἔδη θεὸς· ὃν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ἀφεῖλον τὸ ὀνειδισμὸν αἰγύπτια ἀφ' ὑμῶν. δηλοῖ δὲ ὁ λόγος τὴν τῆς αἰγυπτιακῆς δουλείας καὶ δυστεβείας ἀπαλλαγὴν, καὶ τὴν ἐπαγγελμένης γῆς τὴν κάτοψιν. καὶ ἡμᾶς δὲ μανθάνομεν, ὡς ὁ δὲ παναγίου βαπτίσματος ἀξιώμεθα, καὶ τὴν πνευματικὴν περιτομὴν ἐκδεχόμεθα, τὸ τὰ ἀμαρτίας ὀνειδος ἀπολύσει. Huc adnotavit Tar. Γαλγάλ, *i. e. liber. Inde Galli & Franci idem.* BERN.

2. *Locus autem, ubi castra habuit Jesus, vocatus est Galgala:*] *Prima Hebræorum castra cis Jordanem Galgala adpellari Optimo placuit, in memoriam populi sui ab Ægyptiis & Saracenis tum demum* liberati & exemti. *Mebat enim Jos. c.* 5. 9. ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ἀφεῖλον τὸ ὀνειδισμὸν αἰγύπτια ἀφ' ὑμῶν. δηλοῖ δὲ ὁ λόγος τὴν τῆς αἰγυπτιακῆς δουλείας καὶ δυστεβείας ἀπαλλαγὴν, καὶ τὴν ἐπαγγελμένης γῆς τὴν κάτοψιν. καὶ ἡμᾶς δὲ μανθάνομεν, ὡς ὁ δὲ παναγίου βαπτίσματος ἀξιώμεθα, καὶ τὴν πνευματικὴν περιτομὴν ἐκδεχόμεθα, τὸ τὰ ἀμαρτίας ὀνειδος ἀπολύσει. Huc adnotavit Tar. Γαλγάλ, *i. e. liber. Inde Galli & Franci idem.* BERN.

2. *Locus autem, ubi castra habuit Jesus, vocatus est Galgala:*] *Prima Hebræorum castra cis Jordanem Galgala adpellari Optimo placuit, in memoriam populi sui ab Ægyptiis & Saracenis tum demum* liberati & exemti. *Mebat enim Jos. c.* 5. 9. ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ἀφεῖλον τὸ ὀνειδισμὸν αἰγύπτια ἀφ' ὑμῶν, גלותי Gallothi; *Hieronymus noster*, abstuli: *& Jonathan cum Syro Arabeque congrue* אשרית, كشغن, *aut Salomon* הסירותי. *Quinimo ipsum* גלגל *fundi Hebraici; quod pronuntiarunt Masoretæ* Gilgal, *B. Hieronymus inter Doctores Tiberienses versatissimus* Galgal, *&* γολγὸλ LXXII. *Judæi ad Deut. c.* 11. 31. *Indeque derivatum* גלגלה *aut* גלגלא, *γάλγαλα equidem Josephi, Onceloſi, Interpretis Samaritani, & Bibliorum tam Græcorum quam Syrorum, recte denotat* libertatem, evasionem, *aut* apocatastasin, remque in melius evolutam: *veluti* גלורן λύτρωσις *apud Senes illos Alexandrinos. Nequicquam adeo rationis bonæ habent novi Theologi, quod de hoc etymo in Mattathiaden, ac simul adversus Theodoretum, Procopium à Gaza Zonaramque obganniant. Denique de castris istis multo reflius judicant Samaritæ, quæ quidem ad sesquimilliare abs Jerichunte jam olim statuerat Imperator, quam Judæi* Sotæ *Talmudicæ f.* 33. *b. aut propter Judæos Eusebius Cæsariensis & Bethleemita ille Hieronymus de* Locis sacris. BERN.

g Γάλγαλα·] Ita cum septem *MSS. Vet. Interpr. Aliisque*, sive ex versione LXX. assumpto nomine locali, sive ex ipso *Josepho*, qui sæpissime Χαλδαΐζει in nominibus sacris. in *Baf. & G.* juxta *Hebraicum* Γαλγάλ.

h Ελεύθερον] Ita etiam *Theodoretus*, Tom. 1. p. 199. *Zonaras.* in *Annalibus.* p. 30. *& Procopius* ad *Jos.* c. 5. v. 9. HUDS. Potuit ad גלה non respexisse & sensum expressisse nominis loco dati, quod ibi demum liberatio ex Ægypto vere facta fuisse dici possit, uti mox testatur, tunc quum Jordanem transiissent, si & ab Ægypto & malis itineris ex Ægypto instituti liberati essent. REL.

i Ελεύθερος] *Gall.* 1. *Busb. & Hen.* ἐλεύθερος ἤδη τὰ αἰγυπτίων. Ita & *Zonaras.* Ibidem ἐλεύθ. αὐτὸς *Samb.* BERN.

3. *Liberatos esse senserunt.*] *Audiendus rursus & P. Comestor*, Facta autem circumcisione dixit Dominus ad Josue, *Hodie abstuli à vobis opprobrium Ægypti, i. e.* præputium, quod apud Hebræos erat opprobrium immunditiæ gentium. Ob hoc vocatum est nomen loci illius *Collis præputiorum*, vel *Galgala, i. e.* revelatio, quasi sanctificatio, secundum illud: Facta est Judæa sanctificatio ejus. Potest tamen dici opprobrium ab eis ablatum, servitus Ægypti & labor deserti: quod congruit secundum aliam nominis interpretationem. Interpretatur enim *Galgala*, libertas. Porro mansit populus in castrorum loco donec sanaretur, & fecerunt Phase XIV. die ad vesperam in campestribus Jericho, quod nondum nisi bis factum fuerat. Primo in finibus Ægypti circa Rameſſe: secundo ad radicem montis Syna secundo anno itineris. Ex tunc intermissum fuerat cum circumcisione usque ad terram promissionis. BERN.

Contra Ainitas res infelicius gerunt Israëlitæ. Jos. c. 7.

12. [1] At paucis diebus à calamitate Jerichuntis, mittit Jesus tria millia armatorum ad urbem Ainam supra Jerichuntem sitam, ut *eam* oppugnarent; qui, Ainitis cum illis manus conferentibus, in fugam versi, viros triginta sex amiserunt. Quod cum nunciatum fuisset Israëlitis in magnum mœrorem eos conjicit atque angustias: non tam propter cognatos amissos, licet omnes qui perierint viri fortes fuerant & valde æstimandi, quam propter desperationem. nam cum crederent se jam ea regione potitos, & salvum incolumemque in præliis exercitum habituros, Deo hoc illis promittente, contra opinionem hostes elatos videbant. Itaque saccum vestimentis inducentes tota die erant in luctu & lachrymis, de cibo capiendo ne minimum quidem soliciti; ut qui ægerrime quod acciderat tulerunt.

De tam malo omine apud Deum expostulat Josua, pronus corpore, animo fidens propter promissa Divina. Jos. c. 7.

13. [2] Jesus autem videns exercitum ita territum atque animis consternatum, & de rerum summa jam male sperantem, cum fiducia Deum allo-quitur. "Nos enim, inquiit, non temeritate & "audacia adducti sumus, ut terram hanc armis in "nostram potestatem redigeremus: sed Moyse ser-"vo tuo ad hoc *aggrediendum* nos incitante, dum "multis signis promiseris te nobis hanc terram "possidendam traditurum, teque effecturum ut "noster exercitus semper armis hostes superaret. "Et quidem nonnulla ceciderunt, sicut tu nobis "pollicitus es. Nunc vero præter opinionem cla-"de accepta, & parte copiarum cæsa, quasi fides "tuis parum constaret promissis & iis quæ Moyses "prædixerit, haud leviter affligimur; atque eo "magis anxia de futuris spe pendemus, quod res "tam male nobis primo experimento facto evene-"rint. *Tu ergo Domine*, potes enim hisce *malis*

ιϛ'. [k] Μετὰ δ' ὀλίγας ἡμέρας τ Ιεριχουντ⊙ συμφορᾶς, πέμπει τρισχιλίους ὁπλίτας Ιησῆς εἰς [l] Αἶναν πόλιν ὑπὲρ τ Ιεριχουντ⊙ κειμένην [m] αἱρήσοντας· οἱ, [n] συμβαλόντων αὐτοῖς τ * Αἰνιτῶν, τραπέντες, ἀποβάλλουσιν ἄνδρας ἐξ ϰ τριάκοντα. τὸ δ' ἀγγελθὲν τοῖς Ισραηλίταις, [p] λύπην τε μεγάλην ϰὴ ἀθυμίαν ἐποίησεν ἀφυμίαν· ὑ ϰ τὸ οἰκεῖον τ ἀπολωλότων, ϰαίτοιγε πάντων ἀνδρῶν ἀγαθῶν ϰὴ σπουδῆς ἀξίων διεφθαρμένων, ἀλλὰ ϰ ἀπέγνωσιν. πεπυσμένοις γὰρ ἤδη τ γῆς ἐγκρατεῖς εἶναι, ϰὴ σῶον ἕξειν ἐν τ μάχαις τ στρατὸν, ἅτερ ϰ Θεᾶ προϋπεχημένα, τετραμμένους παρὰ δόξαν ἑώρων τὰς πολεμίους. ϰὴ σάκκους [q] ἐπενδύτας τ στολαῖς, ὅλης τ ἡμέρας ἐν δακρύοις ἦσαν ϰ πένθει, τροφῆς ὐδὲ μίας ὅπως ἅψωνται πεμένοι· [r] μειζόνως [s] δὴ τὸ συμβεβηκὸς εἶχον ἀχθόμενοι.

ιγ'. Βλέπων ὢν ὅτως ὁ Ιησῆς τὸν τε στρατὸν ϰαταπεπληγῶτα, ϰ πρὸς τ ὅλων πονηρὰν ἤδη τὴν ἐλπίδα λαμβάνοντα, [t] παῤῥησίαν λαμβάνει πρὸς τ Θεόν. "ἡμεῖς "γὰρ, εἶπεν, ἐϰ ὑπ' αὐθαδείας πεφθημεν [v] ὡς ταύ-"την ὑπάγεσθαι τοῖς ὅπλοις τὴν γῆν· ἀλλὰ Μωϋσέως "σ σὲ δοῦλα πρὸς τοῦτ' ἡμᾶς [x] ἐπεγείραντ⊙, ὡς πολ-"λῶν τεϰμηρίων ἐπηγγέλλε ϰτήσασθαι παρέξειν ἡμῖν "τὴνδε τὴν γῆν. ϰὴ τ στρατὸν ἡμῶν ἀεὶ τ πολεμίων "ποιήσειν τοῖς ὅπλοις ϰρείττονα. τινὰ μὲν οὖν ϰ πὰς "ὑπερβεβέσις ἡμῖν [y] ἀπιθάνηϰε πὰς σὰς· νῦν δ' ὥσπερ δόξαν "ἐπλαϊσάτες ϰὴ τῆς δυνάμεως τινας ἀποβαλόντες, [z] ὅπως "τε τούτοις ὡς οὐ βεβαίων τ πίστιν σοὶ ϰὴ ὧν πεῖται "Μωϋσῆς [a] ἀχθόμεθα· ϰὴ χεῖρον ἡ τ μελλόντων ἐλπὶς "ἡμᾶς ἀνιᾷ, τῇ πρώτῃ πείρᾳ τοιαύτῃ συντυχόντας. ἀλ-"λὰ σὺ δέσποτα, δύναμις γάρ σοι τούτων ἴασιν εὑρεῖν, "τὸ

ϰ Μετὰ δ' ὀλίγας] *Busb. & Hen.* μετ' ὀλίγον τ ἱερ⟨χοῦντ⟩ ἀλώσεως. *Epiphanius, Samb. & Gall.* 1. μ' δ' ὀλίγοις ἡμέραις τ ἱερ⟨χοῦντ⟩ συμφορᾶς. μ' δ' ἡμέρας ὀλίγας *Bas. & Gen. BERN.*

1. *At paucis diebus*] *Jos. c.* VII. *Contra Ainitas re infelicius gesta, Chananæa debellandæ spem fiatim abjicere Hebræus, atque ad saccos & jejunia cœpit convertere. Amiserant etenim* XXXVI *viros ex præcipuis, fatente Josepho, necnon in T. B. f.* 44. *Sotæ R. Juda, Domine propterne tantula spolia occiditur pars major Senatus?* תיהרוג רובה של סנהדרין. *BERN.*

l Αἶναν πόλιν] *Bas. & Gen.* ἀγαὰν *Big. & Gall.* 2. γαὰν *Zonaras.* γαὰν *Samb.* γαίαν *Gall.* 1. ἄϊαν *Hen. Busb.* Pessime vero *Epiphanianæ* versionis descriptores *Adan* pro ἄγαν, aut ἄϊαν, aut ἀγαΐαν. *Hujusce tamen urbis nomen variis modis scribunt sanctissimi viri: Moses ejusque* בלהוח⊙ הע *Hahai*; *Esaias* עית *Haiath*, i. e. σύλισμὸς, ϰαβάλυμα, *sic lego ex mente* τ τεῖων, *sive Arabum* عباة & تعوية. *Jeremias* י *Hai*, *Esdras modo Hahai cum Mose, modo Haia* איא. *Ex Interpretibus Græcis Alexandrini* ἀγλαὶ; *sed qui historias sacras verterant*, γαὶ & ἀγλαὶ: *atque apud Nehemiam semichaldæum* ἀϊὰ & ἀγαὶ. *Onceloſus Jonathan & Syri* י *Hai*, *Saadias* العي. *Paraphrastes Samaritanus in Bibliis Waltoni* יעיה *Haiæ*, *ex quo defenditur* ἄϊαν & ἀϊάτης *Josephi. Abit magis à pristino nomine Chronicon Samaritanum: ponit enim* الهوية *hoc loco. Quinimo longius adhuc abesse videtur versio Arabica Pentateuchi Samaritani, at revera minimo discrepat, quando* الكفير *substituit pro* הע *c.* 12. 8. *Genes.* כפירה *Cephira enim, sive* كفرة & بيت الكفير, *ut vocat Commentator Samaritanus in Bibl. Cl. Huntingtoni, è proxima regione visebatur, ut oportuit, Bethelæ fani Dei. Significat adeo* بيت الكفير *idem quod* بيت الغيان, *sedes* τ γαὰνων, *i. e. infidelium errantiumque, plane Bethaven stabulum Idololatriæ, qua pravius nihil. Reperimus denique in magna Exodo parasa* 31. *adnotatum veteribus Pharisæis ter mille pallubus à Bethela distare Huiam: quantum etiam ab illa Cephiram remotam innuunt locorum sacrorum sancti metatores. Eusebius enim Hieronymusque sub Gabaone ajunt jacere Cephiram; Gabaon tamen haud plus* IV. *milliaribus à Bethela abesse iter orientale carpenti. Dicit autem Chronicon Samaritanum de* הע *plane ex codice Judaico,* مدينة الهوية هي مقابل بيت الغادر من الشرق. BERN. *Ita Bas. & G.* Αγαὰν *Big. & Gall.* 2. Γαὰν *Samb. & Zonaras.* Γαΐαν *Gall.* 1. Αἴαν *Hen. & Busb.* Ανα *Vat. &* Ανναι *juxta Steph. Byzant. Videsis Cl. Berkelium ad locum p.* 134.

m Αἱρήσοντας· οἱ,] *Vocem* αἱρησοντας *supplevimus ex Big. Samb. & Vat.*

n Συμβαλόντων] *Al.* Συμβαλλόντων.

o Αινιτῶν,] *Cum* Γαϊητῶν, & Γαϊητῶν & Αναιῶν *habeamus in MSS. pro vulgato* Αϊνατῶν *placuit rescribere* Αϊνιτῶν, *quod ab* Αϊνα *juxta* τ επιχώριον τυπον *recte deducitur.*

p Λύπην τε μεγάλην] Λύπλω μεγάλω *Samb. Dein communius Big. Samb. & Gall.* 1. τεθρεσηκόσς. *BERN.*

q Επενδύτας] *Ita Samb. (Vat.) & Epiphan. Sed Gall.* 1, 2. ὑπερδυτες τὰις στολαῖς δι' ὅλης τ ἡμέρας, *quod est* יעד היער *v.* 6. *Bas. & Gen.* επενδύτες, δι' ὅλης τὰς ἡμέρας ταῖς στολαῖς. *Big.* επενδυτες στολαῖς, δι' ὅλης ἡμέρας. *Ibidem Hen. & Busb* εν δακρυσι *pro* εν δακρυοις: *phrasinque insuper aliam substituunt* ϰ μὴ τροφῆς γευόμενοι, *pro elegantia Josephi* τρο ἧς ὐδὲ μίαν ἐπιζητῆσ ποιούμενοι. *BERN. Supra* στολὰς *ergo saccos induebant: nunc saccos, id est, cilicia gerunt in luctu sub vestibus aut tunicis exterioribus. REL.*

r Μειζόως] *Bas. Gen. & Epiphan.* μειζόως ϑ *Big. & Samb. BERN.*

s Δὴ τὸ συμβεβηκὸς] Δὲ *Big. & Samb.*

2. *Jesus autem videns*] *Mox c.* VII. *de tam malo omine apud Deum expostulat Josue, pronus corpore, animo fidens propter promissa Divina, ut Jos. c.* 1. 3, 5. *Deut. c.* 7. 2, 18, 23. *& c.* 31. 6. *& c.* 27. 3, 4. *quo etiam respexit Gemaricus* Synhedrin *f.* 44. *a. imo passim sacro volumine Moysis. BERN.*

t Παῤῥησίαν λαμβάνει] Παῤῥησίαν ἄγϰ *Big. & Gall.* 2. *atqui alterum tersum est & ab Athenis mediis. BERN.*

v Ως ταύτην ὑπαγαγεῖν] *Bas. & Gen.* ὡσε ταυτην υπαγαγειν *Big. & Samb.* E Latinis *Voss.* 1. *ut hanc terram armis subjecerimus.* ὡσε ταυτην υπαγειν *Gall.* 1. *Mox* μωυσεως *Gall.* 1. *BERN.*

x Επεγείραντ⊙,] *Epiphanius.* επεγειραντ⊙, ὃς Δϐ *Bas. & Gen. quod etiam consistere possit in illa sententia.* εξεγειραντ⊙, ὃς Δϐ *Gal.* 2. εξεγειραντ⊙, ᾧ Δϐ *Samb. & Big.* επεγειραντος, ᾧ Δϐ *Bursus meus, necnon Tar.* ὡς Δϐ *ambo* ἐξ ἀγχινοίας. *Hinc concipiat aliquis legisse olim Josephum cum Interprete Græco v.* 7. לכה הינבר יעבדך, *ivatì diseiegato o pàs ou, o mwusìs dìlonóti. BERN. Ita Bernardus ex Epiphanio.* επεγειραντος, ὃς Δϐ *Gall.* 1. *&* 2. εξεγειραντος, ᾧ Δϐ *Samb. (Voss.) & Big.*

y Απίτησε] Απίντησε *Samb. Gall.* 1. *&* 2. *Voculas* τὰς σὰς *non agnoscit Vat.*

z Επί τε τούτοις] *Ita Big. & Samb. in Editis, Aliisque* επί τε τούτοις.

a Αχθόμεθα·] *Samb. Gall.* 2. *&* Tar. ἀχθόμεθα. *Big.* ἀπιχόμεθα *vel* ἀχθόμεθα *&* πολεμεῖν. *Bas. Gen. & Gall.* 1. ἀπιχόμεθα. *Vel rescribe* ἐπαχθόμεθα, *sicut viderat fortean famulus Cassiodori. Nam hoc infortunium v.* 5. ימס לבב העם ויהי למים, *eliquarat corda Hebræa instar aquæ. Mox* δ'αποτα *est* δδυναμίαν *sacri Codicis, v.* 7, & 8. *BERN. Ita Samb. & Gall.* 2. ἀχθόμεθα *vel* ἀπιχομεύα *&* πολεμεῖν *Big. (& Voss.)* ἀπιχόμεθα *Bas. G. Vat. & Gall.* 1. *Forsan rescribendum, ut nos monuit Bernardus,* ἐπαχθόμεθα.

b Καὶ

"τὸ τε παρὸν ἡμῶν λυπηρὸν, νίκλῳ ΘΕΑΣΑΜΕΝΟΣ,
"[b] καὶ περὶ τῶν αὖθις δύσελπις ἀφαιρούμενος ἄτως τὴν ἀφο-
"ρμὰς ἔξελε.

ιδ'. Ταῦτα μὲν Ἰησοῦς ὀπὶ σῶμα πεσὼν [c] ἠρώτα τὸν Θεόν. [d] χρηματίσαντος δὲ αὐτῷ καὶ [e] καθαίρειν τὸν στρατὸν, μιάσματος ἐν αὐτῷ γεγονότος, κλοπῆς τε τῶν καθιερωμένων αὐτῷ χρημάτων τετολμημένης· ἀφ' ᾧ ταῦτα τοῖς νῦν αὐτοῖς ἤθλιον συμπεσεῖν, ἀναζητηθέντος δὲ καὶ δράσαντος καὶ κολασθέντος, νίκλῳ αὐτοῖς ἀεὶ [f] πορίζειν τῶν πολεμίων· φέρει ταῦτα πρὸς τὸν λαὸν Ἰησοῦς, καὶ καλέσας Ἐλεάζαρον [g] τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐν τέλει, κατὰ φυλὴν ἐκλήρου. [h] τούτου δὲ τὸ τετολμημένον ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς δηλοῦντος, κατὰ φρατρίας πάλιν προτίθησι τὸν κλῆρον ταύτης. τὸ δὲ ἀληθὲς δι' ἀναγραφῆς περὶ τὴν [i] Σαραχίδα συγγένειαν ηὑρέσκετο. [k] κατ' ἄνδρα δὲ τῆς ἐξετάσεως [l] γινομένης, λαμβάνουσι τὸν Ἀχαρον. ὃς [m] οὐκ ἔχων ἔφασαν εἶναι, δεινῶς αὐτὸν δὲ Θεοῦ ἐκπεφευγότος, ὁμολογῆ τε τῷ κλοπίμῳ καὶ τὰ φωρία παρῆγε εἰς μέσον. καὶ οὗτος μὲν ἀθρόως ἀναιρεθεὶς, [n] ἐν νυκτὶ ταφῆς ἀτίμου καὶ καταδίκῳ [o] προσηκούσης τυγχάνει.

ιε'. Ἰησοῦς δὲ ἀγνίσας [p] τὸν στρατὸν ἐξῆγε ὀπὶ τὴν [q] Αἶναν [r] αὐτούς· καὶ νυκτὸς τὰς περὶ τὴν πόλιν ἐνέδρας ποιησάμενος ἰσον τὸ ὄρθριον συμβάλλει τοῖς πολεμίοις. τῶν δὲ μὴ [s] θαρσούντων αὐτοῖς ἀφ' τῶν πρότερον νίκλῳ ὑπόνοιαν, ἐκχωρεῖν ποιησαμένους, ἕλκει τῷ τρόπῳ τούτῳ

"medicinam adhibere, & præsentem mœrorem
"victoriam largiens adime, & desperationem in
"posterum animo ita defectis aufer.

14. * Ita quidem Jesus, in faciem prolapsus, Deum *supplex* rogabat. Deo autem hoc ei respondente, ut surgeret & exercitum lustraret, qui flagitio semet polluerit, rerumque sibi dicatarum furtum facere sustinuerit, (propterea enim hanc illis cladem accidisse, inquisitione autem facta & pœna à sacrilego exacta, victoriam de hostibus semper reportaturos esse) hæc populo declarat Jesus, & vocato Eleazaro pontifice & magistratibus, sortem per singulas tribus mittebat. Hæc autem cum scelus in Judæ tribu commissum esse ostenderet, rursum per cognationes ejus sors mittebatur. Istud autem maleficium revera perpetratum esse deprehensum est in cognatione Sarachiæ. Cum vero viritim inquisitum esset, Acharum capiunt. At ille, cum inficias ire nequisset, Dei indicio graviter illum constringente, & furtum fatebatur, & res surreptas in medium proferebat. Et ille quidem statim morte multatus noctu sepulturæ traditur ignominiosæ, & qualis publico judicio damnatis tribui solet.

Josuam erigit Deus, jubetque exercitum lustrari & sacrilegium puniri. Jos. c. 7.

Sortibus deprehensus Acharus pœnas luit. Jos. c. 7.

15. † Jesus autem, exercitu lustrato, copias ad Ainam ducit; &, noctu dispositis circa urbem insidiis, prima luce cum hostibus congreditur. Is vero, cum illi recenti victoria feroces audacter in eos irruerent, simulata fuga longius illos ab oppido

Exercitum contra Ainam ducit Josua, Ainitas profligat, urbemque eorum evertit; deinde spolia ampla impertit militi. Jos. c. 8.

b Καὶ περὶ τῶν αὖθις δύσελπις ἀφαιρούμενος] *Bas.* & *Gen.* phrasi tolerabili: quanquam aliter senserint novi veteresque Critici. Legitur enim codd *Big. Samb.* & *Gall.* 2. καὶ τὸ περὶ τῶν αὖθις δύσελπις ἀφαιρούμενος. *Gall.* 1. καὶ τὸ περὶ τῶν αὖθις δύσελπις ἀφαιρούμενος. *Tar.* διαιρεμένης. *Epiphanius* denique suggerit καὶ τὸ περὶ τῶν αὖθις δύσελπι διαιρεμένους ἄτως ἀφ' ἑαυτοῦ σύνοιαν σε ἔξελε. BERN. Καὶ τὸ περὶ τῶν αὖθις δύσελπι διαιρεμένης *Vat.* κ. τ. π. τ. ἀ. δύσελπι διαιρέμενον *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Gall.* 2. Suggerit *Epiphanius.* καὶ τὸ π. τ. ἀ. δύσελπι διαιρεμένους ἄτως ἀφ' ἑαυτοῦ σύνοιαν σε ἔξελε. Est qui malit διαιρεμένης.

c Ἠρώα] *Gall.* 1. *Bas. Gen. Hen. Busb.* & *Epiphanius.* τὸν θεὸν ἱκέτευε, clarioris locutionis ac familiaris ergo *Big. Samb.* & *Gall.* 2. ἐδεῖτο δὲ θεῦ *Zonaras.* BERN.

* *Ita quidem Jesus,*] *Novis tamen victoriæ suasionibus hunc erigit Clementissimum Numen, simulque lustrato exercitu, sacrilegium quod à Jerichunte eum polluerat, ignibus purgari jubet, ceu primæ calamitatis facem. Ad sortes idcirco: phrasin ita sacram v.* 14. אשר ילכדנו יהוה, *lû ôn dêxē kúei, tali jactum exposuit Ecclesiasticorum decus S. Hieronymus,* Quamcunque tribum, *suis verbis,* sors invenerit. *Eodemque sæculo Rabini Solymitarii Talmudi sui tit.* Synhedrin *f.* 23 *b. professo explicant eundem versiculum,* : והעמידה ישראל לשבטיו והפל גורלות עליהן מיד אני מוציאו Sortes ut vos duxeritis, nebulonem ego ipse producam, qui spolia mea surripuit. *Pergunt vero illi Magistri nomine Achari de Sortitionis ritu conquerentes & huic ultro opponunt Legem Moysis Deut. c.* 17. 6. *Similia & videas apud Scholasticos Babylonios f.* 43. *b. ejusdem Masictæ. Tum etiam* הנסתרות, τὰ κρυπτὰ *Deut. c.* 29. *v. ult. de hoc scrutinio extraordinario ab iis exponi, indicante itidem prisca ἐπισημῇ super vocabula,* נקור על לנו ולבנינו ויעל ינין שביער שלא ענש על הנסתרות עד שיעברו ישראל את הירדן, *simulque refutante opinionem Theologorum nimis hebetium de punctorum Masoreticorum antiquitate. Ad sortes inquam coram Theca Divina Phylarchos cum Pontifice Maximo cogit Imperator. Namque in hoc foro Eleazari meminerunt Flavius & successores Flavii, architecti Talmudi. Legitur autem Judais. Tum hac de tribu Zarachum demarchum seu fratriarchum ferit index Divinus, Captus demum inter Zarachidas, convictusque palam Acharus, cum furtivis propriisque simul opibus perit.* Τὰ μὲν ζῶα, ἡ μαλ' αὐτὸς μοι καταλάβε? τὰ δὲ λοιπὰ ἀφ' ἑαυτοῦ; ἀφάνιζε?). *Aut verbis veteris Doctoris T. B.* Synhedrin *f.* 44. הראוי לשריפה לשריפה והראוי לסקילה לסקילה. וירגמו אותו כל ישראל. אבן הוא לברו וישרפו אותם השור והבהמות נאש בכמונו. *Recte igitur sacrum illud cadaver more inhonesto clamque sole mox sepultum fuisse retulit Josephus, objectis lapidibus ὡς σωρὸν μέγαν. Contra quicquid nuperi Theologi mussitant. Vide iterum Jos. c.* 7. 26. BERN.

d Χρηματίσαντος] Legis enim c. VII. 10. καὶ εἶπε κύριος πρὸς Ἰησοῦν, קם לך, ἀνάστηθι, ἵνατί τοῦτο σὺ πίπτωκας ἐπὶ πρόσωπόν σου. Idem diserta dictione declarat Chronographus Samaritanus, simulque docet Oracula tum olim missis ab Arca vocibus fuisse perlata, فدخل يهوشع وهو باك الي قدام صندوق عهد الله وخر علي وجهه وتضرع الي الله تعالي وتخضع وتذلل فجاءه الصوت من عند الله خطا الشعب هذا. BERN.

e Καθαίρειν] *Gall.* 1. καθαρεύειν. Recte autem, optime interpretatus est hic Sacerdos Divinum Epiphonema v. 15. כי עשה נבלה בישראל, μιάσματος ἐν τῷ στρατῷ γεγονότος. νεβαλα enim fœdum ac turpe denotat, μόλυσμα καὶ αἶσχος apud Assyrios Palæstinosque, ἀκρῖτον καὶ ἀκαθαρσίαν in Bibliis Græcis. BERN.

f Ποιεῖσθαι] *Tar.* ποιεῖται. Verum in Attica ποιεῖσθαι tantundem valet. *Gall.* 1. τιεισῶζεσθαι. BERN.

g Τὸν ἀρχιερέα] *Bas.* & *Gen.* τὸν ἀρχιερέα, καὶ τοὺς ἐν τέλει κατὰ φυλὰς ἑκάστης, distincte. *Samb.* ambigue & ἀκόλως. *Big.* & *Epiphanius* ita sententiam illam componunt, τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐν τέλει, κατὰ φυλὰς ἑκάστης. BERN.

h Τούτου δὲ] *Samb.* τοῦτο. Dein *Bas.* & *Gen.* πάλιν ταύτης προτίθησι τὸν κλῆρον, minori arte *Big. Samb. Gall.* 1, 2. BERN.

i Σαραχίδα] Reddo huc cum *Schotano* περὶ τὴν ζαραχίτων συγγένειαν εὑρέσκετο, ex c. VII. v. 17. וילכד את משפחת הזרחי, καὶ ἐπιδείχθη ὄντως ζαραΐ. *Bas.* & *Gen.* ediderant perverse περὶ τὴν σαχαρίτων συγγένειαν ἀρέσκετο. In *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* reperimus scriptum περὶ τὴν ἀχαρίτων συγγένειαν ηὑρέσκετο. Denique *Gall.* 1. & tota officina codicum Latinorum ostendunt περὶ τὴν ἀχάρων συγγένειαν ἀρέσκετο. Nemo autem demiretur nominis initio *Z.* omissum fuisse tot Scribis. Blæsius enim sonuerat olim id elementi, quam nunc auditur, atque sæpissime in *H.* merumque spiritum defecerat. BERN. Ita *Schotanum* sequutus edidit *Bernardus* ex *Jos.* c. 7. v. 17. Σαχαρίτων *Bas.* & *G.* Αχαρίτων *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* Αχάρων *Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

k Κατ' ἄνδρα δὲ] *Samb.* κατ' ἄνδρα δὲ (לגברים לאגיד) τῆς ἐξετάσεως γινομένης. BERN.

l Γινομένης,] Γενομένης *Vat.*

m Εἶναι, δεινῶς] *Bas.* & *Gen.* εἶναι, δὲ θεῦ δεινῶς αὐτὸν ἐκπεφευγότος *Gall.* 1. 2, *Big.* & *Samb.* BERN.

n Ἐν νυκτὶ] Ἐν τῇ νυκτὶ *Vat.* HUDS. Noctu solebant rei sepeliri: sed Christus ante noctem sepultus, quia instabat Sabbathum; confer notata ad lib. IV. 8. supra. REL.

o Προσηκούσης] Πρεπούσης *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.*

p Τὸν στρατὸν ἐξῆγεν] Ita ex septem *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὸν λαόν.

q Αἶναν] Αἶναν *Bas.* & *Gen.* αἴλαν *Busb.* ἄϊαν *Hen.* pariterque exemplaria *Epiphanii Aidan* pro *Aian. Samb.* γαΐαν Theodoretus MS. γαὶν *Big.* & *Gall.* 2. ναΐαν, vice γαΐαν *Gall.* 1. ναὶν pro γαὴν *Zonaras.* Æmulantur hæc Bibliorum Græcanicorum γαὴ, quod Severo *Ge.* Hinc Origenes חעי, χάος, i. e. *vorago*, est interpretatus; quod non aliud quam גיא, גיא, ut Zach. c. 14. 4. Sed de isto nomine satis mihi videor dixisse §. 12. BERN. Ανων *Vat.* Videsis p. 268. v. 2.

† *Jesus autem, exercitu lustrato,*] *Jos cap.* 8. *Cum copiis jam purris, quorum quinque millia in insidias occidentales,* אורב מים לעיר, *& quinquies quinque ex adversa valli (quam ἀραβὰ modo, modo γαὶ & ἐμεκ appellitat historicus sacer) in apertam pugnam deducebantur, fuga vulturnum versum, quod est in sacro* דרך המדבר, δρόμος ἀετοῦ, *licet Theologi nostri aliud doceant, adeo simulata: quid enim strategematum facilius illo jactatur, aut consuetius? Ainatas fuse profligat imperator, urbemque eorum evertit: deim spolia ampla impertit militi.* BERN.

r Αὐτούς·] Αὐτὰς in sex *MSS.*

s Θαρσούντων αὐτοῖς] *Bas.* & *Gen.* μὴ θάρσει *Big.* 1, 2. & *Samb.* propter recentiorem Criticam: quæ distinguit quoquo modo inter θάρσος & θράσος. BERN.

pido abducit, *hostem* se persequi existimantes, & quasi victoria jam parta insolescentes: deinde *subito* conversis copiis obviam illis proficiscitur, & signa dans, de quibus convenerat, iis qui in insidiis erant, illos etiam ad pugnam excivit. In urbem autem illi irrumpebant, dum cives intus circa muros versarentur, aliqui vero & in illis qui egressi fuerant observandis animo essent occupati. Et hi quidem urbem ceperunt, & obvium quemque occiderunt: Jesus vero manus conferentium phalanges perrumpens in fugam vertit. Compulsi autem in urbem quasi *adhuc* integram, cum & ipsam *ab hostibus* occupatam viderent, & cum uxoribus & liberis incensam deprehenderent, per agros dispalati oberrabant, ad semetipsos, quod soli essent, defendendos viribus destituti. Postquam vero hujusmodi calamitas Ainitis acciderat, *magna* multitudo puerorum & mulierum atque mancipiorum capta est, & aliorum vis ingens impedimentorum & sarcinarum. Quin & pecudum greges ceperunt Hebræi multumque pecuniæ, (opulenta enim erat ea regio) & hæc omnia Jesus, cum esset in Galgalis, inter milites partitus est.

μαχεῖν αὐτοὺς τ πόλεως, διώκειν [t] οἰομένους καὶ ὡς ἤδη νίκη καθ' ὑρονοῦντας. [v] ἐπὶ τ' ἀναστρέψας τῷ δυνάμιν κατὰ πρόσωπον αὐτοῖς ποιεῖ· [x] σημά τε δοὺς, ἃ πρὸς τοὺς ἐν τ ἐνέδρᾳ συνετετάκτο, κἀκείνους ὅπι τῷ μάχῳ ἐξανίστησιν. [y] οἱ δ' εἰσπηδῶν εἰς τὴν πόλιν, τῶν ἔνδον ἔτι τείχεσιν ὄντων, ἐνίων δ' καὶ πρὸς θέαν τῶν ἔξω τῷ γνώμῃ ἐστασωμένων. καὶ οἱ μὲν τὴν πόλιν ἕροων, καὶ πάντας τοὺς ἐντυχόντας ἔκτεινον· Ιησοῦς δ' τοὺς ἐσεσελθηκότας [z] εἰς χεῖρας βιασάμενος φόβῳ τρέπεται. σωελαυνόμενοι δ' ὡς εἰς ἀκέραιον τὴν πόλιν, ἔτι καὶ τούτῳ ἐχομένην ἑώρων, καὶ καταπιμπραμένην ὁμοῦ γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατέλαβον, ἀφ' τ ἀγρῶν [a] ἧσαν σκεδασθέντες, ἀμύναν [b] αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως μὴ δυνάμενοι. τοιαύτης δ' [c] τ συμφορᾶς τὸς [d] Αἰνίτας καταλαβούσης, παίδων τε ὄχλου ἐάλω καὶ γυναικῶν καὶ θεραπείας, [e] καὶ τ ἄλλης ἀποσκευῆς ἀπείρου τι πλῆθος. ἀγέλας τε βοσκημάτων ἐλάσσον οἱ Ἑβραῖοι, καὶ χρήματα πολλά· καὶ γὰρ πλούσιον ἦν τὸ χωρίον· καὶ ταῦτα πάντα τοῖς στρατιώταις Ιησοῦς [f] διένειμε, γυμνοῦ ἐν Γαλγάλοις.

Gabaonitæ, Chananæorum necessitudinem omnem abnegantes, specie gentis peregrinæ cum Jesu pacisc untur. Jos. VII.

16. [1] Cæterum Gabaonitæ, qui proxime Jerosolymas habitarent, calamitates, quæ Jerichuntinis

15'. Γαβαωνῖται δ' καλοικοῦντες [g] ἔγγιστα τοῖς Ιεροσολύμοις, τά τε τοῖς Ιερειχουντίοις συμβεβηκότα πᾶσι καὶ τὰ

[t] Οἰομένους] *Bas. & Gen.* οἰωμένους, auditum puta pro οἰομένους verbali πεποιυμαῦῶ & ἐμμελῶ. BERN.

[v] Επειτ' ἀναστρέψας] *Epeit' Big. Samb. Hen & Busb.* ἐπεὶ δ' *Gall. 1, 2. Bas. Gen. & Epiphanius* interpres. BERN.

[x] Σημά τε δοὺς,] Aut Antiltitem Cyrensem sua fefellit memoria, aut aliter olim lectum in hoc loco Originum. Sic enim ille ἐξωτ. ιά'. τὸ μέν τοι γαισόν, ᾧ τὴς λοχῶντας διέγειρεν Ἰησοῦς, ἐπαπόα ἠρεμαίδυτον ὁ Ἰωσηπος, ὡσαύτως δ' καὶ ὁ σύμμαχος. Viderat ergo in suo exemplari Theodoretus hoc aut simile aliquid, ἀναστρέψας τὴν σωλῆνα κατ' αὐτοῦς, ἀσπίδι τε σημεῖα δοὺς ἃ πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἐνέδραις συνετέθειτο, &c. *Cidone* enim ducis urbem versus in altum vibrato, confestim surgere oporteret, Deo adeo admonente, legionem insidiatricem, v. 18. ונטה בכידון אשר בידך אל העי וגו׳. Verumenimvero ita erraverat Theodoretus, vel potius Eroterematum ejus exscriptor ἐπιλείσμων, pro dicto vero γαισόν —— ἀσπίδα ἠρεμάδυσεν ὁ ἀκύλας, ὡσαύτως δ' καὶ ὁ σύμμαχος. Pariter enim verterat senior trium כידון לריש apud Jobum c. 41. 20. ἀσπίδος σειομένης, vel ut Symmachus ibidem ὑψηλῆ σειομένη. Præterea describitur miles Persicus Jeremiæ c. 6. 23. cum arcu & scuto קשת וכידון, quod Jonathani, qui Symmachus est in Commentariis Ecclesiasticorum, aut certe ipsius premit vestigia, semel iterumque interpretatur קשתן ותריכן, κατὰ ὀπτεμπάν, τόξα καὶ θυρεούς. Ait enim de Persis Polymnia Herodoti, ἀνὴρ μὲν ἀσπίδων, γέρρα. ὑπὸ δ' Φασηξιῶνες ὑρέμασθε. αἰχμὰς δ' βραχέας εἶχον, τόξα δ' μεγάλα. καὶ αὐλὸς ἐγχωρίων. κυρίως πελτῶν τα πολλὰ τ πολεμίων, κατέλιπε μόνον τὸ σωνὸν τοῖς στρατιώταις, μαχαίρᾳ καὶ γέρρῳ καὶ θώραξι μάχεσθαι. Imo ille decies horum meminit tanquam Persarum præcipui tutaminis. Γέρρον autem Clypeus Persicus, plane גרגה *gerga* de vimine aut etiam de corio, ut nemo veterum Grammaticorum ignoravit. Syris ܓܪܓܐ *gargo* idem quod γάγγ in Persida, seu ציגל in Chaldæa, aut צנרה apud Palæstinos & Arabas: θυρεὸς, *orbis* & *corbis*, non tamen Babylonius: quod hucusque Theologi omnes, quos vidi veteres novosque, perperam existimarunt. Certe ex c. 50. 42. ejusdem vatis latis refutantur, & ab ipsa armatura gentis. Significat autem, quod noster Hieronymus Symmachusque Judæus Interpretum optimi ac utilissimi voluere, כידון *clypeus, scutum, ὅ τινι κλοπᾷ τὸ σῶμα ἤτοι καλύπτει.* Inde enim nomen illud Latinum: non quo Caius Plinius, nec quomodo Claudius Salmasius aliique deformant. Quanquam præstet cæteris originatio Plinii, ut Clypeus ἀπὸ τ γλυφῆς diceretur, adeoque à חקק בר, *sculpsit, figuris insignivit*, כידון descenderet: quod scio patres feciales & aspidologi lubentissime arripient. Mihi magis placet prior nostrarum conjecturarum. Quippe κυδὼν Æthiopum atra per ora σκεπαστήριον & σκέπασμα, *protegmen quod vis corporis*: pariterque כדנה, κίδνα, in Arabia. Hæc quidem scribere volui, dum viderem aut captos auctoritate Rabinorum aut eruditione clarissimi Bocharti nostros Theologos, pro *gerris Medicis, gæsa Celtica* venditare sub nomine Hebraico כידון. Omisi longe plurima. Adjiciam tantum, post pilum manuale liciatorii instar, nulla arte aut commodo *lanceam* ac רומחא suspendi humeris illepidis monstri Palæstini. Recte adeo & necessario *Cidon* Goliathi כידון נחשת בין כתפיו, 1 Sam. 17. 6, 45. ἀσπὶς, תרס, & שחוא, interpretati sunt veteres Critici, & jam Cimchius minor in Lexico. Nam aliud ille dicit ad libros sacros. אינו רומח כי הוא כלי מנן, *as equidem Syrcos dixi, nullo modo lancea* à tergo Gittæi. Neque valet quicquam Bocharti objectamentum ex versu sequente de armigero Goliathi sive נשא הצנה, ὁπλοφόρῳ, Josepho interprete. Notabis etiam obiter Nathanem & Tanchumum Rabbinos διρμηνεῦσι suis in Bibliis minus correctis legisse, ונתן כידון נחשת יד ראשי v. 38. c 17. l. 1. Sam. pro קובע. Differunt enim inter sese θυρεὸς & ἀσπὶς, sive תרס & יציל, ut dicam ad monomachiam Davidis, ubi Josephus δέρυ substituit bis pro כידון: ut alibi. Sufficiat Hieronymum nostrum ex traditione Pharisæorum monuisse ὡς ἄλωσ χειδὼν l. 1. Par. c. 13. *Chidon interpretatur Clypeus. Traditur enim iste locus esse, ubi Josue stabat quando dictum est ei, Leva clypeum contra urbem Ahi.* In Basilicis eadem area vocatur κεκαν. Unde Doctores veteres, *Primo dicebatur* χειδὼν, tegmen, כשנילם מהם, *sed postea* נכון. Vide Celim c. XI. T. B. *Sotæ* c. 7. & Midbar rabba *Parasa*. BERN.

[y] Οἱ δ'] *Samb.* οἳ δ'. Mox *Bas. & Gen.* ἤσαν. BERN.

[z] Εἰς χεῖρας] Εἰς τὰς χεῖρας *Big. Samb. Vat Gall. 2.*

[a] Ησαν σκεδασθέντες,] *Big. Samb. & Epiphan.* ἦσαν σκεδασθέντες, contrahentibus pro ἦσαν. Ibidem οἰχομένην ἑαυτῶν *Busb. Hen. & Gall. 1.* BERN.

[b] Αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως] *Bas. & Gen.* αὐτοῖς. *Big. & Samb.* ἑαυτοῖς. Expressit igitur Mattathiades vim & elegantiam Hebraicam v. 20. ולא היה נתם ידים לנס הנרה והנרה, ἀμύνειν αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως μὴ διαμφοι. *Iadaju manus, copiæ conferte, & in procinctu acies nulla jam apparuit*, quo se dispalati reciperent: aut his amplius, *nulla brachia*, i. e. *receptus* nullus, nihil refugii præsidiique certi. Bene autem convenit Josepho de hac strage cum codice sacro: licet Salianus & Schotanus malunt ad calumnias vertere, quam dicta Josephi æque recteque concipiunt. BERN.

[c] Τῆς συμφορᾶς] Articulum omittit *Vat.*

[d] Αἰνίτας] Typographi etiam priores. Verum γαϊνὰς *Big. & Gall. 2.* γαϊτῆνας *Gall 1.* γαϊτῶνας *Samb.* αἰτῶνας *Hen.* αἰτῶνας *Busb.* BERN.

[e] Καὶ τ' ἄλλης] Καὶ τ' ἀλλῆς σκευῆς *Big. & Epiphan.*

[f] Διένειμε.] *Samb. & Gall. 1, 2.* διέμενεν ἐν γαλγάλοις γυμνοῦ. BERN.

[g] Εγγιστα] Lib. 7. c. 10. ait eum vicum ab Hierosolymis abfuisse stadiis XL at l. 2. de *Bello Jud.* c. 32. stadiis L. *Videsis Cellarii Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339.*

1. *Cæterum Gabaonitæ,*] *Statim ab interneci ne Ainatarum Gabaonitæ (ut frequentius legimus in Josephi codicibus ab origine* γαβαὼν, λόγ, *eodem scribente & interpretante. Occurres enim in MSS. etiam formulis gentilibus* γαβεωνί, *&* γεβεωνί): *quibus favit usus Syriacus* Gebhon, *&* Masora Judaica Gibhon *à* גבעון.) *necnon ab occidente proximi horum* Cepheritæ *ac* Carthierimitæ, *vel producius* Cariathiarimitæ, *pars Hevæorum sub monte Garizim,* جانب هر جريزيم, *ait Chronographus Samaritanus, haud ultra* L. *stadia a Solymis in boream rejecta, per legatos (Josephus enim legisse videtur v. 4.* ισαάδεκ, *h. e.* πέμπτος ἐπίτευς, *velut Æthiopes illo verbulo utuntur*) *Chananæorum necessitudinem omnem jam abnegantes, specie gentis peregrinæ & ab itinere longo attrita, cum Jesu Imperatore pacisc untur, haud ita ignari decreti Divini, Ex. c. 22. 32. & Deut. c 7. 2. Eleazaro Senatuque Hebræo,* נשיא העדה, τοῖς ἄρχουσι τ συναγωγῆς, *fœdus perpetuum rite ferientibus & juratis ac populo consentiente. Sive hoc vetustissimi esset moris, sive potius à Principibus Chasmonæis in Rempublicam Sacram demum induceretur, multum adplaudente Pharisæorum Schola. Mox ubi dux è montibus Samariæ descendens doli mali hos cives inusaret, illi tanti victoris metum necessitatemque suorum servandorum unice obtendentes,* εἰς δημοσίους ἤτοι ὑπηρετικὰς τοῖς κοινοῖς ἔργοις, *in* ministeria publica, *sive* εἰς θύλακας τ πόλεως, *quomodo recte Gelenius phrasin antiquorum Rhetorum, non recte conceperant Zonaras've Schotanus've, ad fidem majorem juris*

jam

τὰ τοῖς [h] Αἰνίταις ὁρῶντες, καὶ πρὸς σφᾶς μεταβήσεσθαι τὸ δεινὸν ὑπονοοῦντες, Ἰησοῦν μὲν [i] παρακαλεῖν ἐδιέγνωσαν· ἔτι γὰρ πύθεσθαί τινα τῶν μετρίων ὑπελάμβανον, ἐπ' ὀλεθρῳ δὲ Χαναναίων ἔθνους παντὸς [k] πολεμοῦντα αὐτούς. [l] Κεφηρίτας δὲ καὶ [m] Καριαθιαριμίτας γείτονας ὄντας αὐτοῖς ὅτι συμμαχίαν παρεκάλουν, ἀσφαλῆ αὐτοὺς [n] διαφεύξεσθαι τὸν κίνδυνον λέγοντες, εἰ [o] φθάσειαν αὐτοὶ ληφθέντες ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν· [p] συμπείσαντες δὲ αὐτοὺς, διέγνωσαν διαδρᾶναι τὴν δύναμιν αὐτῶν. [q] προσδεξαμένων δὲ τοὺς λόγους αὐτῶν, πέμπουσι πρέσβεις πρὸς Ἰησοῦν φιλίαν αἰτησομένους, οὓς μάλιστα τῶν πολιτῶν ἐδοκίμαζον ἱκανοὺς πρᾶξαι τὰ συμφέροντα τῷ πλήθει. οἱ δὲ ὁμολογεῖν αὐτοὺς Χαναναίους ὑποφαλεῖς ἡγούμενοι, διαφεύξεσθαι δὲ τὰ διὰ τοῦτο κίνδυνον ὑπολαμβάνοντες, εἰ λέγοιεν ἑαυτοὺς μὴ προσήκειν κατὰ μηδὲν Χαναναίοις, ἀλλὰ πορρωτάτω τούτων καλοικεῖν· ἥκειν τε κατὰ πίστιν τῆς ἀρετῆς [r] αὐτοῦ πολλὴν ἀνύσαντας ὁδὸν ἔφασκον, καὶ τεκμήριον τοῦ λόγου τούτου τὸ σχῆμα ὑπεδείκνυον· τὰς γὰρ ἐσθῆτας καινὰς ὅτε ἐξήεσαν οἴκοθεν ὑπὸ τοῦ χρόνου τῆς ὁδοιπορίας αὐτοῖς τετρίφθαι. [s] τευχίνας γὰρ [t] εἰς τὸ τοῦτο πιστοῦσθαι πρὸς αὐτοὺς ἐπίτηδες ἔλαβον. στάντες οὖν εἰς μέσους ἔλεγον ὡς πεμφθείεν ὑπὸ τῶν Γαβαωνιτῶν καὶ τῶν ἀπειοίκων πόλεων, πολεῖσον ἀπεχουσῶν τῆσδε τῆς γῆς, ποιησόμενοι πρὸς αὐτοὺς φιλίαν ἐφ' αἷς πάτριον αὐτοῖς ἐστι συνθήκαις. μαθόντες γὰρ ὡς θεοῦ χάριτος καὶ [v] δωρεᾶς τῶν Χαναναίων [x] αὐτοῖς γῆν κτήσασθαι δεδόσθαι, [y] τούτοις τε λίαν ἔλεγον ἥδεσθαι καὶ πολίτας ἀξιοῦν αὐτῶν γενέσθαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες καὶ ἐπιδεικνύντες τὰ τεκμήρια τῆς ὁδοιπορίας παρεκάλουν ὅτι συνθήκας καὶ [z] φιλίαν τοὺς Ἑβραίους. Ἰησοῦς δὲ πιστεύσας οἷς ἔλεγον, ὡς οὐκ εἶεν ἐκ Χαναναίων ἔθνους, [a] ποιεῖται πρὸς αὐτοὺς φιλίαν, καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τῆς γερουσίας ὄμνυσιν ἕξειν τε φίλους καὶ συμμάχους, καὶ μηδὲν [b] μοχλεύσειν κατ' αὐτῶν ἀδικον, τοῖς ὅρκοις

evenerant atque Ainitis, aſpicientes, periculumque ad ſe tranſiturum eſſe ſuſpicantes, Jeſum quidem [i] *aperte* orare non ſtatuerunt: neque enim quidquam æqui ab eo ſe impetraturos putabant, qui internecino bello totam Chananæorum gentem perſequebatur. Cepheritas autem & Cariathiarimitas, qui vicini eis erant, in ſocietatem invitarunt; dicentes nec ipſos poſſe periculum evadere, ſi eos [z] occuparent Iſraëlitæ: ipſis vero modo hoc perſuaſerint, decreverunt copias eorum effugere. Illis autem iis quæ dixerant conſentientibus, legatos ad Jeſum mittunt cum eo amicitiæ fœdus inituros; quos, ad ea agenda quæ omnibus expedirent, civium maxime idoneos judicabant. At illi, ſe diſcrimen adire rati ſi ſemet Chananæos eſſe faterentur, hujuſmodi autem periculum fugituros eſſe exiſtimantes, modo dicerent ſe Chananæos nulla neceſſitudine attingere, ſed ſedes longo intervallo ab iis disjunctas habere, ajebantque ſe fide virtutis ejus adductos veniſſe, multorum dierum itinere confecto, habitumque hujuſce ſermonis veritatis indicium oſtendebant: nam veſtes, quas domo exeuntes novas induiſſent, immenſa viarum ſpatia peragrando detritas eſſe. laceras enim data opera ſumpſerant, ut ab eo fidem verbis impetrarent. Stantes ergo in medio *concionis* dicebant, ſe miſſos à Gabaonitis & vicinis civitatibus, ab ea terra longe diſſitis, cum illis amicitias juncturos [t] fœderibus ritu patrio receptis. Nam intelligentes quod Dei gratia & munere illis conceſſum ſit Chananæorum terram poſſidere, ſe *iis* ea de re valde gratulari dicebant, enixeque petere ut ab iis in civium numero habeantur. Et illi quidem iſta loquentes, atque *longi* itineris indicia oſtendentes, orabant Hebræos ut cum illis fœdera ſancirent & amicitiam. Jeſus autem dictis eorum credens, quod non eſſent de gente Chananæorum, eos in amicitiam recipit: & Eleazarus pontifex cum ſenatu juravit, habituros ſe eos pro amicis & ſociis, & nihil injuſti contra eos moli-

jam modo jurati, coacto iterum Concilio admittuntur. Vita enim Gabaonitis parcitum, ut oportuit, propter pacta conventa & ſacra. Fraudem nihilominus ſuam ipſi luunt, poſterique eorum operis publicis, חטבי עצים *&* ושאבי מים *ſive conditione, ut alibi loquuntur Hiſtorici ſacri,* τῶν νεθινιμ, *i. e.* Fratrum Laicorum, *& in Eccleſiæ miniſteria viliora* damnatorum: *ex officio* εἰς ἀχώνας τῶν ἀχαίων ἦσαν τῶν λοιπῶν. *Steterant enim* נתינים *in Republica Hebræa, ut genus medioxumum, neque iſraelitæ neque plane manicipia,* לא ישראל ולא עברים. *Diu equidem Gabaonitas caſtris Hebraicis ſervitiſſe credo, quod ex locutione pari codicis Hebraici expreſſit Samaritarum Chronicon* اسقا للخيل وللجمال, abs jumentorum aquatione: *at vero hos ipſos* שאבי המים לעדה *à Davide rege, ut huic genti valde favit, tandem meliori munere donatos. Perlege hac de cauſa Joſ.* c. IX. *& T. B.* Gittin *f.* 46. *a.* Cetubot *f.* 75. *a.* Jebamot *f.* 79. *a. Et Paraſam* VIII. δρθμὸν μεγάλων. *Samaritarum denique Chronica.* BERN.

h Αἰνίταις] *Baſ. & Gen.* Codices Latini, *Adanitis* pro *Alanitis. Hen. & Busb.* αἰτίοις. *Gall.* 1. καϊτίνοις. *Samb.* γαϊαλίνοις. *Big. & Gall.* 2. γαϊνοῖς. Laudarem equidem ἀϊανάταις Joſephi cauſa, quaſi ab ענא, ſive Latinum codicis Lipſienſis hoc in loco *Hayanitis.* BERN.

i Παρακαλεῖν] παρὰ καλῶν διέγνωσαν ſolus *Gall.* 1.

2. Aperte *orare non ſtatuerunt*:] Vocem hanc ex verſione *Epiphanii* ſupplevi.

k Πολεμοῦντα αὐτούς.] Commode ſatis *Baſ. Gen. Big. & Samb.* dum pars eſſe viderentur Gabaonitæ Heptarchiæ perdendæ prorſus abſque fœdere & miſericordia, & παραλειφθεῖσα Cananitarum obnoxii. Nitide dictum πολεμοῦντα αὐτοὺς pro communi πολεμοῦν τὰ ἔθνη, αὐτοὺς. Legerat tamen à tot ſæculis apud ſuum Caſſiodorum noſter Scholaſticus πολεμοῦν τὰ αὐτῶν. Inter conjectores *Tar.* πολεμοῦν τὰ αὐτῶν ac πολεμικὰ αὐτοῖς heic loci offert. BERN. Pro πολεμοῦν τὰ ἔθνη αὐτούς. Olim tamen legerat *Epiphanius*, πολεμοῦντα αὐτῶν.

l Κεφηρίτας] Κεφηρίτας δὲ καὶ καθιερμίτας non nimis prolixe *Baſ. Gen. & Epiphanius.* κεφηρίτας τε καὶ καριαθιαριμίτας *Big. & Tar.* κεφὲ δὲ καὶ καριαθιαριμί ας *Samb.* καὶ κεφηρίτας καὶ καθιερμίτας *Gall.* 1. κεφηρίτας καὶ καριαθιαριμίτας *Eusb. & Hen.* Dicit autem incolas כפירה Cephira ſeu Caphira, & קרית יערים Ciriathiarim aut Cariath baal: de quibus agit Joſue hiſtoria c. 9. 17. & c. 18. 14, 26 & c. 15. 60. necnon illa Eſdræ c. 2. 25. Joſephus autem libri ſequentis c. 2. καριαθιαριμίτας pro iiſdem nomen ſeſquipedale certa manu adpoſuit. BERN

m Καριαθιαριμίτας] Ita *Big.* (*Ceil. Voſſ.*) *Samb. Eusb. & Hen.* Καθιερμίτας in *Editis.* Βηρωθίτας καὶ Ἰαριμίτας *Vat.*

n Διαφεύξεσθαι] Ita quatuor *MSS.* tam hic loci quam mox infra, v. 14. ἀφανίζεσθαι in *Editis*, *Aliiſque.*

o Φθάσειαν] Ita *Big.* in *Aliis* φθάσειν & φθάσωσιν.

3. *Occuparent Iſraëlitæ*:] Vel, *ſi eos in poteſtatem ſuam redigere occuparent Iſraelitæ.* Similiter ac Livius dicit, *occupat bellum facere*, Græcos imitatus.

p Συμπείσαντες] *Gall.* 1. συναπάσαντες δὲ αὐτοῖς. *Samb.* συναπάσαντες δὲ αὐτοῖς. *Big.* συμπείσαντες δὲ αὐτοῖς. *Baſ. & Gen.* συμπείσαντες δὲ αὐτὰς, recte. Paullo poſt *Samb.* αὐτάς. Dein διαφεύξεσθαι *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* διαφύξεσθαι *Baſ. & Gen.* BERN.

q Προσδεξαμένων] Προσδεξαμένοι *Vat.*

r Αὐτοῦ πολλὴν ἀνύσαντας] Αὐτῶν juxta *Vet. Interpr.*

s Τευχίνας γὰρ] Sic reſtitui. Capies autem τευχίνας, i. e. ῥάκια, exemplo γλωχῖνας: vel ſcribes τευχίνας, quod eſt ἐδῶδας σητεπιμυήτας ἤτοι τετρώσιμα. *Baſ. & Gen.* τευχῖνας γὰρ εἰς τὸ ταύτας πιστοῦσθαι πρὸς αὐτόν. *Samb.* τευχίνας γὰρ εἰς τὸ ταῦτα πιστοῦσθαι πρὸς αὐτῶν, cæteris melius. τρυχίνας (*ciliciuas*) εἰς τὸ ταῦτα πιστ. πρὸς αὐτῶν *Big. & Gall.* 1. bonuſque Scholaſticus Epiphanius. Ibi ingenium *Tar.* τεύχῳ γὰρ εἰς τὸ τοιαῦτας, vel ταῦτα, πιστ. πρὸς αὐτῷ. BERN.

t Εἰς τὸ ταῦτα] Ita edidit *Bernardus.* εἰς τὸ ταύτας π. πρ. αὐτὸν *Baſ. & G.* εἰς τὸ ταῦτα π. πρ. αὐτῶν *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

v Δωρεᾶς] *Gen.* δωρεὰς, ritu epirrhematis. BERN.

x Αὐτοῖς] *Al.* αὐτὰς.

y Τούτοις τε] Ita *Big. Samb. & Gall.* 2. τοῦτο τ' ἔλεγον ἥδεσθαι *Aliis.*

z Φιλίαν] Ψιλίας *Gall.* 2. & *Epiphan.*

a Ποιεῖται] *Big. Samb. Hen. & Busb.* Eodem modo *Zonaras* Φιλίαν πρὸς αὐτοὺς ἐποιήσατο. *Baſ. & Gen.* ποιεῖ τε ſonoritatis ſimillimæ. Hoc etiam ferri poteſt in ea ſententia. BERN.

b Μοχλεύσειν] Recte μοχλεύσειν, *moliri*, ὀχλεύσειν, κινήσειν, ut norunt Heſychius, Herodianus, Euſtathius, Etymologus M. aliique Interpretes vocum Homericarum. Verum jam βαλεύσεσθαι, *cogitare*, ut facilius vel è Gloſſario oblatum, ſubſtituere *Samb. Big. & Gall.* 2. (& exemplaria piiſſimi *Caſſiodori* Audies autem quid de verſutia Gabaonitica peroraverit ex Joſepho *Zonaras* Annaliſta: Γαβαωνῖται δὲ καὶ οἱ ὁμόφυλοι πλησίοι, Χαναναίοις ὁμοήθεις, φοβηθέντες ὡς τοῖς Ἰεριχωνίοις καὶ τοῖς περὶ τὸν (l. γὰρ) τὰ ὅμοια πάσχουσι, πρεσβείαν ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· παρήνουν δὲ τοῖς λεγομένοις καθοικεῖν μηδὲ ὅλως κοινωνεῖν Χαναναίοις, καὶ ποιοῦνται πρὸς αὐτοὺς διαλύσεις τὰς ἰσοφυλίτας καὶ συνθήκας φιλίας. ἐπεὶ δὲ ἐν φιλίαις πρὸς αὐτοὺς ἐποιήσαντο. γνοὺς δὲ ἐπιβουλὴν τούτους ἐκ μέσου ὄντας τῶν Χαναναίων,

turos,

turos, in istud jusjurandum consentiente *universo* populo. Ac illi quidem, dolo malo voti compotes, ad suos reversi sunt. Jesus autem cum exercitum in submontanum Chananæorum tractum duxisset, & audisset Gabaonitas non longe à Jerosolymis habitare, & à Chananæis oriundos, magistratibus eorum accersitis, fraudis eos incusabat. Cum autem sibi non aliam ad salutem viam patere prætenderent, ideoque necessitate adactos hoc sibi effugium quæsivisse, Elazarum pontificem & senatum convocat: eisque censentibus publicis ministeriis deputandos esse, ne fidem jurejurando datam violarent, operis hisce eos addixerunt. Et illi quidem, cum eis jam immineret calamitas, tale sibi præsidium & securitatem invenerunt.

Gabaonitæ fraudem suam luunt, posterique eorum operis publicis. Jos. c. 9.

17. * Cæterum cum rex Jerosolymitarum indigne ferret Gabaonitas ad Jesum defeciisse, & vicinarum gentium reges ad bellum simul contra eos gerendum accivisset; Gabaonitæ istos ei adesse videntes, (quatuor autem erant) castrisque circa fontem quendam non longe ab urbe positis ad oppugnationem sese parare, Jesum in auxilium advocabant. nam eò tum res eorum devenerant, ut ab his quidem perniciem exspectarent; ab illis

Rex Jerosolymitarum (adjunctis quatuor vicinarum gentium regibus) contra Gabaonitas bellum movet. Jos. c. 10.

ναίων, ὃ ἀπάτης αὐτοῖς ἀνεκάλυψ. οἱ δ' ἐξ ἀνάγκης ἔφασαν τοῦτο πρᾶξαι, δεδιότες τὸ ὄλεθρον. καὶ ἰησοῦς, ἵνα μὴ παραβαίνωσι τὸν ὅρκον, δημοσίους αὐτοὺς ἀποδείκνυσιν. ὕστερον ἱστορήσω. ὁ δὲ βιβλ. δὲ ἰησοῦ φησιν, ὅτι κατιδὼν αὐτοὺς ξυλοτόμους καὶ ὑδροφόρους πᾶσι τῇ συναγωγῇ καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ δὲ θεοῦ. Causam rei addit Theodoretus ἐρωτ. ιγ'. Τοῖς ψεύδεσι λόγοις γαβαωνῖται πιστεύσαντες οἱ ἑβραῖοι ἐπεισαν, καὶ τὸν συνθήκας ἐκράτυναν ὅρκῳ. σφοδρὸς δὲ ὁ τοῦ ὅλων θεὸς πάντας ὁμοίως παιδεύειν φιλεῖ θανάτῳ. ὃ θείας τοίνυν σκιᾶς, καὶ τοῦ ὅρκου μέσου ἀπληστίᾳ, ὑπηρέτας αὐτοὺς τῆς ἱερᾶς λειτουργίας ἀπέφηνεν ὁ ἰησοῦς. ἔδει γὰρ δὲ νῦν τὴν σκηνὴν καὶ τὸν βωμὸν, ἐπικαλουμένους χαναὰν πᾶς, οἰκέτης ἔσαι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. BERN. Βυλώσεως, ut facilius, vel è *Glossario* oblatum substituêre *Samb. Big. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* De versutia Gabaonitica vide *Zonaram*, p. 30. & Theodoret. ἐρωτ. ιγ'.

c Ἐπισυναισθανόμενος] *Busb.* & *Hen.* ἐπισυναισθόμενος. BERN.

d Ἐξ ἀπάτης] Ἐξαπατήσαντες ἀπ. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 2.

e Τῶνδε] Τῶνδε omittunt *Big.* & *Samb.*

f Ὑπωρείαν,] Sive cum *Samb.* scribas εἰς τὴν ὑπωρείαν, forma substantiali, sive εἰς τὴν ὑπώρειον, non errabis à Canone. Heic autem repræsentant *Big.* εἰς τὴν ὑπωρείαν, *Basi.* & *Gen.* εἰς τὴν ὑπωρείαν, & *Gall.* 1. εἰς τὴν ὑπώρειον. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis* ὑπωρείαν pro ὑπώρειον. HUDS. Non est ὀρεινὴν, de qua mox. REL.

g Γαβαωνῖται] Ita *Big. Samb. Gall.* 2. *Vat. Busb.* & *Hen.* Γαβεωνῖται *Basi.* & *G.* Γιβεωνῖται *Gall.* 1.

h Κατωκημένους,] Manus secunda *Samb.* & pejor κατωκισμένους. Dein *Basi.* & *Gen.* καὶ ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἐπ' αὐτῷ. BERN.

i Ἀποδείκνυσιν] Ἀποδείκνυσιν *Samb. Hen.* & *Busb.* ἀποδεικνύειν Syntaxi Attica, *Big. Basi. Gen.* & fortassis *Epiphanius.* BERN.

* *Cæterum cum rex Jerosolymitarum*] *Jos. c.* x. *Sedes est mirabilis historiæ & Dei milite dignæ. Gabaonitis enim genti servæ, sed fœderatæ, contra quinque Regulos Amorrhæos cum tota vi Hebraica succurrit Jesus, mature & feliciter. Quippe grando solito grandior & gravissima, cui etiam fulmina miscet Josephus, cœlitus ruens, per* declivia Bethoronia גבורה בית חורן, *hostem plurimum prosternit. Tum Imperator furore Divino accensus,* Es. c. 28. 21. Hab. 3. 8, 11. & Eccles. 46. 5. *prepotenti hoc disticho,* שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון, & *simul merito Fidei (quod bene suggerit noster Severus) noctem avertit fugienti Chananæo, & sufflaminatis Luminaribus diem lucemque victricem producit. Quocirca, sive orbes siderum præcipuorum detineret modo manus Æterna quæ fecerat, modo in locum pristinum redigeret: sive speciem Solis sororisque ejus (quod Cimchii ambo adserunt) in polo non suo pingeret: sive denique hanc summissis vaporibus sensim illa repararet & fulciret; sane præter naturam ritumque mundi lux ea morata est super Gabaonem, ac longe præter opinionem Maimonidæ, Gersonidæ, Spinosi similiumque pseudosophistarum. Nihil equidem turpius faciunt Judæi Hispanici, quam philosophantur ab Aristotele perperam intellecto. Sexcenties ita peccavit Moses in* More Nebuchim, *Levisque Gersomi ad S. Biblia vel millies. Neque vero Sapientiam Cartesianam mente sua prava unquam adsecutus fuit Acanthius ille Batavus: quanquam viri stulti puerique aliter credant de hoc nebulone. Verum enim de hac longa & liberali die, sicut Esdras suo ævo adpellaverat ad monumentum* latar *inscriptum, ita certæ firmissimeque famæ causa, si hæsitaret forte Epaphroditus cæterive suorum lectorum in tanto prodigio, hinc provocat Flavius ad S. Biblia, Ædis Jerosolymitanæ quondam κειμήλιον pretiosissimum, imovero hodie oculorum animorumque Christianorum lumen assiduum & salutem. Reliqua autem hujus miraculi descripta legito apud Andream Masium, qui ad Codicem Divinum unquam accessere, omnium doctissimum, luculentissimum & pissimum Commentatorem. Sic sentio. De locis adeo secundo tertiove certeim inter sese amici Chrysostomi, Hieronymi, Tostati, Merceri,*

Calvini, Grotii. Quorsum vero Asseta Bethleemicus in Bibliis Vulgatis 1 *Par. c.* 4. 22. *præstat nobis pro virili nomine* iaxeiu, יקם, Qui stare fecit Solem, *Rabinorum istius ævi traditione confisum seipsum ultro fatetur in* Quæst. Hebr. *Quo plane modo & Talmudum Babyloniorum* אלעזר *Batræ f.* 91. *b.* חקים ה' יהושע שהקים שבועה לאנש נבעין. *Quid vero rationum, quot pondera adportant illis Judæi, filius Maimonis, filius Gersomi, & Spinosus, non curo cujus, contra inveteratam fidem hujus Solstitii. At nihil tanti edidit unquam Moses. Aiunt: non credo istis trutinatoribus Divinorum operum. Tres etenim viros Dei, qui in vertice Itaburii specie supra humanam illustri quondam comparuerant, plura video fecisse suis seculis quam hunc Nuni filium, & ingentis stuporis. Hoc autem ostentum apud S. Paulum non repetit Grotius inter exempla Fidei præclarioris cap.* xi. ad Hebræos. *At desiderantur ei & ruentis Jerichuntis & Jordanis fluvii, fontes versus refugientis coram Pontifice Hebræo, vel proxima prodigia. Agnoscit insuper Magnus Apostolus* versus 32. *studio brevitatis plurimas se omisisse historiarum mirabilium. Esto tamen hoc Dei opus maximum:* μεῖζον ἔσω τοῦτο τὸ μαντεῖας, *sicus æstimat Johannes Chrysostomus. Profitetur itaque Scriptor Divinus* v. 14. *Jos. c.* x. Nunquam ita se accommodasse Optimum Numen homini expetenti, ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו לשמוע יהוה בקול איש: *quod bene explicat Georgius Elmacinus, quem vocant, dialecto Arabica,* ولم يكون مثل ذلك اليوم ان يقبل الله سوال احد في مثله. *Inde perite adnotat Johannes Deuterota ex illa statione solis inaudita & mirifica effectum: ut Ephramitæ (sic erat Jesue) timor juxta vetus vaticinium Gentium animis ubique insideret,* היכא רמיזא וערעו יהיה מלא הנוים בשעה שעמרה לו חמה ליהושע, Bresit Raba פ. 5, & 6. *Et Talmudi Babyl.* Cod. de Idololatria f. 25. *ubi & historia tangitur Nicodemi Gorionidæ, cujus gratia solem aliquando stetisse comminiscuntur Magistri. Verum novi illi Theologi, velut Daniele & Esdra, & Habacuco & Sirachida se sapientiores norunt,* æstivam *diem inferre audent pro* miraculosa planeque nova. *Ardori etiam militum & ferociæ pro sua pietate Gersonides tribuere, quod protelata supra modum luce actum produnt Sacræ Literæ Omittam potius illud Enthymema Maimonidis ex Jos. c.* x. 12. *quam redarguam multis,* In oculis Israelis, *haud* totius Israelis; *non solum argutum nimis & exile, ut Rabinica solent, sed tanquam infestum* versui 7. *istius* cap. *Deinde Aialonem & Gabaonem in eadem convalli, haud procul abs Jerosolymis, propiores tamen Nicopoli, certo offendet Chorographus, sit modo diligentior Bonfrerio, doctiorque Rabinis recentibus: ne locis ipsis diutius abutantur corruptores miraculorum, præsertim cum hoc itidem doceant Paralipomena sacra. Præterea Samarites, qui Josue gesta defloravit è codice Judaico, mirum ni hoc fuerit illi hæresi necessarium, pro miraculosa illa Cœlestium quiete, substituit duntaxat versiculum Epinicii Mosaici Exodi c.* 15. *quem in prælio una voce recitarent Hebræi,* Dominus belli potens, Dominus nomen ejus, יהוה איש מלחמה יהוה שמו, *ex Pentateucho suo, quam sane lectionem comprobat ratum maximus Davides* ψ. 24. 8. *Nam Judæi legunt hodieque ex recensione Esdræ,* יהוה איש מלחמה יהוה שמו. *Postremo apud Macchida quot dixi Reguli è specu trahuntur in necis contumeliam.* BERN.

k Γαβαωνῖται.] *Big. Samb. Gall.* 2. *Busb.* & *Hen.* Verum *Gall.* 1. γιβεωνῖται & γιβεωνίτας. *Basi.* & *Gen.* γαβεωνῖται & γαβεωνίτας. BERN.

l Τούτους παραιτεῖται] *Gall.* 1. & *Big.* ὡς τούτους τε παραιτεῖται. *Gall.* 2. ὡς τούτους παρ. *Samb.* ὡς τοὺς τε παρ. *Epiphanii* codices plerique τούτους παραιτεῖται σὺν αὐτοῖς, ἱεροσολυμίτας δηλονότι. Dein *Gall.* 1. εἶδον. BERN.

m Ἐπὶ τινι πηγῇ] Ἐπὶ τῇ πηγῇ *Vat.*

τὰ πράγματα, ὡς [n] ὑπὸ μὲν τούτων ἀπολεῖσθαι προσδοκᾶν, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν Χαναναίων ἡγοῦντο σῴζεσθαι δι' τὸν ἡγούμενον Φιλίαν ὑποληψόμενοι. καὶ Ἰησοῦς παντελείᾳ ἀθρόους ἐπὶ τὴν βοήθειαν, καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς [o] ἀνύσας, [p] ὄρθρου προσβαίνουσι τοῖς πολεμίοις ἐμπίπλει· καὶ τραπεῖσιν εἵπετο διώκων διὰ χωρίων ὀπισθίων. [q] Βήθωρα καλεῖται. ἔνθα καὶ τὸν Θεὸν [r] συνεργίαν ἔμαθεν· ὀπισημήνασθαι αὐτὸ βροντῆς τε καὶ κεραυνῶν ἀφέσει, καὶ χαλάζης καταφορᾷ μείζονος τῆς συνήθους. ἔτι γὰρ μεῖζον καὶ τὴν ἡμέραν αὐξηθῆναι πλέον, ὡς ἂν μὴ κατασκεδασθῇ νυξὶ [s] ὀπιχθεῖσα τὸν τῶν Ἑβραίων προθυμίαν, συνέπεσεν. ὥστε καὶ λαμβάνει τοὺς βασιλέας Ἰησοῦς ἐν τινι κρυπτομένους σπηλαίῳ κατὰ [t] Μακχιδά, καὶ κολάζει πάντας. ὅτι δὲ τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας ἐπέδωκε τότε, καὶ ὁ συνήθους ἐπλεόνασε, δηλοῦται διὰ τῶν ἀνακειμένων ἐν τῷ ἱερῷ [u] γραμμάτων.

ιή. Καταβραμένων δὲ ἅπαντων τῶν περὶ τοὺς βασιλέας, οἱ τοὺς [x] Γαβαωνίτας [y] πολεμήσαντες ἐστράτευσαν. ἐπανῆκε πάλιν τῆς Χαναναίας ἐπὶ τὸ ὀρεινὸν Ἰησοῦς· καὶ πολὺν τῶν ἐν αὐτῇ φόνον ἐργασάμενος, καὶ λείαν λαβών, παρῆλθεν εἰς τὸ [z] ἐν Γαλγάλοις στρατόπεδον. ὃ δὴ περὶ τῆς Ἑβραίων ἀρετῆς λόγος πολλοὺς ποιητῶν εἰς τοὺς περιοίκους, κατάπληξις εἶχε [a] τοὺς ἀκούοντας τὸ τῶν ἀπολωλότων πλῆθος· [b] καὶ στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ περὶ Λίβανον ὄρος βασιλεῖς ὄντες Χαναναῖοι, καὶ οἱ ἐν τοῖς [c] πεδινοῖς τῶν Χαναναίων, Παλαιστῖνοι προσλαβόντες, στρατοπεδεύουσι πρὸς [d] Βηρώθῃ πόλει [e] τῆς Γαλιλαίας [f] τῆς ἄνω, [g] Κεδέσης δ' οὐ πόρρω. Γαλιλαίων δέ ἐστι καὶ τοῦτο τὸ χωρίον.

vero, qui in Chananæorum gentis excidium bellum moverant, ſalvari ſe propter initas amicitias exiſtimarent. Tum Jeſus cum toto exercitu ut *illis* ſuccurreret properans, die noctuque itinere continuato, hoſtes obſidionem molientes ſummo mane aggreditur; cumque terga vertiſſent, per regionis declivia fugientes eſt perſequutus. Bethora *is locus* dicitur. Atque illic Deum ſibi in auxilium veniſſe didicit, manifeſto indicio, quod tonitrua & fulmina *è cælo* miſſa fuerint, & grando decideret ſolito major. Quin & illud præterea contigit, quod dies producta fuerit, ne à nocte appetente reprimeretur Hebræorum impetus. quo factum eſt ut Jeſus reges apud Macchida deprehenderit in ſpelunca quadam abditos: omneſque pœna affecerit. Quod vero longitudo diei eo tempore incrementum ceperit, ac ultra conſuetum creverit, palam eſt ex *Sacris* literis in archivis Templi repoſitis.

Exercitus eorum fuſi fugatique, regejque ad unum omnes cæſi. Joſ. c. 10.

Sol & luna ſtant. Joſ. c. 10.

18. † Regibus autem in hunc modum debellatis, qui Gabaonitas armis invaſerant, in Chananææ montana reverſus eſt Jeſus: ibique magna cæde edita prædaque abacta, ad caſtra in Galgalis ſeſe recepit. At cum fama de virtute Hebræorum in omnium ore atque ſermone apud gentes vicinas percrebreſceret, audita cæſorum multitudine attoniti hæſerunt: ac reges Libanum montem accolentes, & ipſi Chananæi generis, quique in campeſtribus habitarunt Chananæi, Palæſtinis *in auxilium* adſciſcitis, caſtra metati ſunt ad Berotham, oppidum Galilææ ſuperioris, non procul à Cedeſa. hic autem locus Galilæorum ditionis eſt. Totus autem exer-

Profligatis Chananeis atque auxiliis Paleſtinis, ad Galgala redit Jeſus. Joſ. c. 10.

---

n Ὑπὸ μὲν τούτων] *Baſ.* & *Gen.* ὑπὸ μὲν τῶν τοιούτων *Gall.* 1. forte pro ὑπὸ μὲν τῶν ἰδιωτῶν, vel τῶν τ' αὐτῶν. Planius quidem *Big. Samb. Gall.* 2. & *Epiphanius* ὑπὸ μὲν τῶν οἰκείων: neſcio ex ſcholiolo, an ex fundo Joſephi. Dein παντελείᾳ *Big.* & *Samb.* Mox illi καὶ δὴ ἡμέρας. BERN. Ὑπὸ μὲν τῶν οἰκείων *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat. Gall.* 2. & *Epiphan.*

o Ἀνύσας] Τὴν ὁδὸν ἀνύσας *Gall.* 1. phraſi plana. BERN.

p Ὄρθρου προσβαίνουσι] Ita *Baſ. G. Hen.* & *Busb.* Ὄρθρου προσβαίνουσι τ. π. ἐπιπίπτει *Vat.* ὄρθρου δ' ἐπροσβάλλει (vel προσβάσει) τ. π. ἐπιπίπτει *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

q Βήθωρα] juxta aliquot codices *Epiphanii.*

r Συνεργίαν ἔμαθεν] *Al.* συνεργείαν, vel συνέργειαν.

s Ἐπιχθεῖσα] *Busb. Hen.* & *Samb.* ἐπίχθη, tempore inſtanti. Ibi *Gall.* 1. τὸ τῶν ἰδέαν προθυμοῦ: & *Busb.* τὸν τῶν ἰδέ. προθυμίαν. BERN.

t Μακχιδά,] *Baſ.* & *Gen.* μακκηδὰ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* μακηδὰ Interpres Græcus Joſuæ, & Maſoretæ ſuis punctulis: *Maceda* B. Hieronymus. Has enim formas pluresque alias ſuſtinet vox מקרה. Eadem in hiſtoria Zonaras, Ἐπιθεμένου δὲ τοῖς Γαβαωνίταις καὶ βασιλέως τῶν Ἱεροσολύμων, ἀφ' ἃς ποθὲν ἐβοήθουν αὐτοῖς, ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς συμμαχεῖ· καὶ πίπτει τοὺς ἐναντίους, καὶ πλανᾶται, ἰδίωτιν. ὅ τε καὶ ἀρχαιόθεν χαλαζά τε τὸ συνήθους μείζων, καὶ κεραυνοὶ τοῖς πολεμίοις ἐπέπιπτον. καὶ ἡ ἡμέρα ἠύξητο, τὸν δρόμον ὁ ἥλιος ἐπέσχεν καὶ θεὸς σύλληψις ἦν αὐτῷ, ἵνα μὴ νυκτὸς ἐπελθούσης ἀφυγωσιν οἱ πολέμιοι. καλλαμβάνουσι δὲ καὶ βασιλεῖς ἓν τινι σπηλαίῳ, καὶ κτείνουσι πάντες. Prudenter adeo heic Origenes & fidelius multo, quam ſolet in homiliis, *Hæc ſecundum hiſtoriam geſta, miracula Divinæ virtutis univerſis ſæculis prædicant, nec interpretatione extrinſecus indigent, in quibus geſtorum lumen coruſcat.* Dein Theodoretus ἱστ. ιδ'. διδάξας ἡμᾶς ὁ συγγραφεὺς καὶ περὶ τῆς δυνάμεως, ὅτι λόγῳ μὲν χρὴ ἀμβλυωττούσας θεραπεύειν τὰς μεγάλης φωτὸς κεκόλυται, ἵνα καὶ χρῆται ἐπίκτησιν· ὑπεισδύμως μή τις ἀπιστήσῃ τῷ λόγῳ, ἔδει τοῦτο ἐν τῇ παλαιᾷ σύγγραμματι συγγράμματι. δῆλον τοίνυν καὶτιοῦθι, ὡς ἄλλος τις τῶν μεταγενεστέρων τὸ βιβλίον ταύτῃ συνέγραψε, λαβὼν ἐξ ἑτέρας βίβλου τὰς ἀφορμάς. Addes his verba Dionyſii, aut potius, Apollinarii adverſus Apollophanem, ſi otium eſt. Quin inter primos defenſores Fidei Juſtinus, πάλιν τοῦ γῆς υἱὸν Δηλοθεάτης (ſi Tryphonem Deuterotam objurgat ille) μὴ δυνάμεως τοιαύτης, ὡς καὶ τὸν ἥλιον θεάσασθαι ὑμᾶς προσάξαι δὲ ἀνδρὸς σκιὰν δὲ ἱστομαθεῖν, τῷ ἑνὸς ὀνόματι, καθεῖλε δὲ τῷ ἡμέρᾳ, καὶ μὴ δυνάμενα μέχρι ὥρων λδ'. Agapius inter MSS. Arabica Huntingtoni noſtri ſex horis diem hanc extendit ultra naturam; Eleazarus Talmudiſta quot Juſtinus noſter tribuit: Jeſus vero in Aprocryphis integram integræ diei ſubjicit. Quid alii ex voluntate ſua? BERN. Ita *Baſ.* & *G. Μακκηδὰ Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Μαχίδα *Vat.* (Μαλχίδα *Coll. Voſſ.*) Μαχιδὰ in LXX

u Γραμμάτων.] Librum *Recti* intelligit *Maſius*, refellit *Schotanus*, p. 388 & de libro *Joſuæ* accipit.

† *Regibus autem in hunc modum debellatis,*] *Joſ. cap.* IX. *Cum Reges Chananæorum, tam accolæ Libani montis ac maritimi,* המלכים אשר בכל חוף הים הגדול עד כצפון בנפרת רור מים, (*perite enim transfert Flavius primos verſus capitis* IX. *Joſuæ ad initium capitis* XI.) *quam mediterranei c.* IX. אשר מצפון בהר ובערבה נגב כנרות ובשפלה הכנעני במורח והים והאמרי וגו׳ כל המלכים אשר בעבר הירדן בהר ובשפלה, & *c.* IX. *cum copiis ſuis plane ſtupendis, trecentis millibus peditum, equitum decem millibus, currumque viginti millibus* [*Tantam vim barbarorum ex archivis Sanctæ Ædis huc retulit Flavius. Nam Biblia quæ hodieque ferimus, militum numerum tantum haud ſervant. Vide etiam illum Joſue copias recenſentem c. 6. hujus libri.*] *conſluerent undique in caſtra cis* מי מרום, Aquas Merom, (*ſic rite vocatur Samachonites lacuum Jordanicorum ſupremus: ſequuntur enim hunc de amne eodem Genneſareticus & Aſphaltites*) *apud urbem* Berotham, *Ezech. c.* 47, ברותה, *Syre* ܒܪܘܬܐ, & βηρωθὴ 2 *Sam.* 8. 8. *quæ aſſidet* Cedeſæ קרש *Metropoli Galilææ ſuperioris: contra tam immanem hoſtem ſpe certa victoriæ Jeſum itinere quinque dierum Galgalis admotum, animat Oraculum Divinum. Ubi prælio commiſſo, profligantur Chananæi, ſimul cum auxiliis Paleſtinis; nam illos etiam colligit Joſephus ad pugnam hanc decretoriam, forte propter phraſin ſacram c.* IX. ובכל חוף הים הגדול. *Quinvero cum humani nihil ſupereſſet in tanta ſtrage, enſe ac flamma ſævitum eſt porro in ſuffragines equorum, currumque materiem. Verum* עקר νοθροκοπεῖν, & ἀχρεῖα ποιεῖν *de jumentis idem unumque poſſe indicat Talmudum* ע"ז *f.* 13. *a. Inde tota protinus patet Chananæa occupanti Jeſu & triumphanti.* BERN.

x Γαβαωνίτας] Iterum *Baſ.* & *Gen.* Joſepho haud invito τοῖς γαβεωνίταις πολεμήσασιν, neve illo ingrato τοὺς γαβαωνίτας πολεμήσαντες *Big.* τοὺς γαβαωνίτας, l. γαβεωνίτας, πολεμήσαντες bene *Samb.* Et vix male *Gall.* 1. τοὺς γιβεωνίτας πολ. BERN.

y Πολεμήσαντες] *Al.* πολεμήσοντες.

z Ἐν Γαλγάλοις] Ergo hæc ſita in ὑπωρείᾳ, e qua ante egreſſum Joſuam ſcribit, & ὀρεινῆς mox meminit: ſic ut ὑπώρεια ſit regio ad montium radices ſita, ὀρεινὴ & ὄρος in tractu montano. Statim etiam fatetur Joſuam Galgalis profectum ad regionem ὄρους. REL.

a Τοὺς ἀκούοντας] Ἀπαωρᾶς τοὺς ἀκ. *Epiphan. Hen.* & *Busb.*

b Καὶ στρατεύουσιν] Καὶ στρατεύσουσι *Big.* & *Samb.* BERN.

c Πεδινοῖς] Πεδιοις *Samb. Big. Gall.* 1, 2. contra *Zonaram*, Drungarium, & quinque alios. Ita Symmachus, optimus trium virorum, ערבה jam πεδιάδα exponit Joſ. XI. v 2. Dein παλαιστῖνοὺς *Samb. Big. Hen. Busb.* & *Zonaras.* Ibidem προσλαβόντες *Hen.* BERN. *Al.* πεδίοις, & Παλαιστίνους & dein λαβόντες.

d Βηρώθῃ] *Samb* enallaxi prava πρὸς ῥοβώθῃ πόλει γαλιλαίας. Præſtantiſſimus Maſius reponit πρὸς μηρώθῃ ex מרום Joſ. XI. 5. Ita quidem legimus μαρωθ & μηρωθ in Lexico Euſebii, pro μήρωμα & μαρών Exemplarium Sacrorum. BERN Μεροθη ex *Joſ.* c. 21. v. 5. reponendum cenſent *Maſius* & *Villalpandus.* Forſan eadem urbs, quæ *Bell Jud.* l. 2. dicitur Μηρώ.

e Τῆς Γαλιλαίας] Articulum negligit *Vat.*

f Τῆς ἄνω,] An, quod erat & altera Cadesh in auſtralibus terræ finibus, illud ἡ ἄνω ad Cedeſen ſpectat? Non putem. Erat γαλιλαία ἡ ἄνω, cujus urbs erat Cedes. REL.

g Κεδίσης] *Baſ.* & *Gen.* τῆ ἄνω καδίσης ὑ πόρρω. *Samb.* & *Big.*

ercitus constabat peditum trecentis millibus, equitum vero decem millibus, & curruum millibus triginta. Timore itaque perterruit hostium multitudo & Jesum ipsum & Israëlitas, & propter metus magnitudinem vix ausi erant vel meliora sperare. Deo autem eis formidinem exprobrante, & an *quid* majus ejus ope & auxilio desiderent, atque eis pollicente victoriam de hostibus, jubenteque ut eorum equis poplites succiderent & currus igne cremarent, concepta ex *his* Dei promissis fiducia, contra hostes profectus est, dieque quinta illis superveniens acie concurrit; ac *utrinque* acriter pugnatum est, eaque strages edita quæ *fere* omnem audientium fidem superat. Effusos autem longe persequitur, demptisque paucis totum hostium exercitum *ferro* interimit. Reges etiam ad unum omnes ceciderunt: adeo ut, hominibus ad cædem deficientibus, equos eorum necaverit & currus igne absumpserit. Regionem deinde universam, nemine ad pugnam exire audente, secure peragrabat; urbes nempe obsidione capiens, item quicquid *vivum* deprehenderet occidens.

Chananæis quinquennali bello protritis, & præter loca quædam munita omnino deletis, Galgala deserit Jesus, Siluntis amœnitate captus: ubi castra sua & Tabernaculum statueret, donec Templum conderetur. Jos. c. 11. & c. 18.

19. 'Jam vero exactus erat annus quintus, nec quisquam Chananæorum amplius supererat, absque iis qui in loca munitissima se receperant. Je-

[h] ἓξ ἢ ἑβδόῃ παντὸς, ἑπτακισχιλίων μὲν ἵππων μυριάδες τριάκοντα· μυριοι δ' ἱππεῖς, καὶ ἅρματα [i] δισμύρια. καταπλήξει δὴ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων αὐτόν τε Ἰησοῦν καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας· καὶ πρὸς τὴν ἐλπίδα τῶν κρειττόνων εὐλαβέστερος εἶχον δι' ὑπερβολὴν τοῦ δέους. τοῦ θεοῦ δ' ἐξονειδίσαντος αὐτοῖς τὸ φόβον, [k] καὶ εἰ πλέον τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας πεφύσιν, ὑποσχομένου τε νικήσειν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ κελεύσαντος τοὺς τε ἵππους ἀκρήτους ποιῆσαι, καὶ τὰ ἅρματα πυρῶσαι· θαρσαλέως πρὸς τὴν ὑποσχέσεις τοῦ θεοῦ [l] ἡγούμενος ἐξώρμησεν ὅπλα τοὺς πολεμίους, καὶ διὰ πέμπτης ἡμέρας ἐπ' αὐτοὺς ἐλθὼν σταδίαν, καὶ καρτερὰ μάχη γίνεται, καὶ φόνος κρείττων πίστεως τοῖς ἀκροωμένοις. [m] ἀνῶκτων δ' ὅπλα πλεῖστον ἐξέλιπε, καὶ πᾶν τὸ στράτευμα τῶν ἐχθρῶν πλὴν ὀλίγων [n] διεφθάρη. καὶ οἱ βασιλεῖς πάντες ἔπεσον· [o] ὥστε τῶν ἀνθρώπων ὁπλελοιπότων πρὸς τὸ κλεῖνεσθαι, τοὺς ἵππους Ἰησοῦς αὐτῶν ἀνῄρει, καὶ τὰ ἅρματα ἐνεπίμπρα. πλήν τε χώρων [p] ἐπ' ἀδείας διεπορεύετο, μηδενὸς πολεμίων εἰς μάχην ἐπεξελθεῖν· ἀλλὰ πολιορκίαι τὰς πόλεις [q] αἱρῶν, [r] καὶ πάλιν ὁ, τι λάβοι φονεύων.

ιθ'. Ετος ἦν [s] πέμπτον ἤδη παρεληλύθη, καὶ Χαναναίων οὐκέτ' ἦν ὅστις ὑπολέλειπτο, πλὴν εἰ μή τινες [t] εἰς ὀχυρώτατον τεῖχος διέφυγον. Ἰησοῦς ἦν ὁ τοῦ Γαλγάλων ἀνα-

τ' ἄνω, καὶ κείσης ἀ πέρᾳ. *Epiphanius* τ' ἄνω, καὶ δεῦτε ἀ πόλιν. Vides hoc in loco quid feci. BERN. Καθέσης ἀ π. *Bas. Big.* & *Samb.* καὶ Κείσης ἀ πύργῳ *Vat.* καὶ Δεσίσης ἀ π. *Vet. Interpr.*

h Τῶ ἦ ἑβδόῃ πᾶσιν,] Ἡν ἦ ἑπτὰς ἑκείνων ὅπλα, ὧν &c. *Zonar.* p. 30.

i Δισμύρια.] *Epiphanius* καὶ ἅρματα δισχίλια. *Zonaræ* exemplaria largiuntur καὶ πεντακύρια ἁρματα, putate ex c. 6. §. 1. hujus libri. Mox *Hen.* & *Busb.* αὐτόν τε τ' Ἰησοῦν. BERN.

k Καὶ εἰ πλέον] Καὶ τι πλέον *Gall.* 1. unde legendum censeo καὶ εἴ τι πλέον.

l Γεγόμβρ ἐξώρμησεν] Est qui legit ἡγούμβρ ὁ Ἰησοῦς.

m Διώκων] Ita *MSS. Hen. Busb. Bas.* & *G.* διώκων τ' ἐπὶ πλ. *Bas.* & *G.*

n Διεφθάρη.] *Samb. Big.* & *Gall.* 2. διέφθειρεν Ἰησοῦς. Inde forte extinxisset in MS. *Voss.* 1. offendimus pro *extinxit Jesus*, aut *Jhs.* BERN.

o Ωστε τῶν ἀνθρώπων] Stylus Schotani, ὥστε τῶν ἀνθρώπων μὴ ἐπιλελοιπότων &c. Dein abundè nimis *Big.* & *Samb.* ὡς εἰς τὸ κλεῖνεσθαι, τοὺς ἵππους αὐτῶν Ἰησοῦς ἀνῄρει. Imo *Big.* & *Epiph.* tollunt Ἰησοῦς. BERN.

p Ἐπ' ἀδείας] Vide p. 261. v. 9.

q Αἱρῶν,] *Al.* αἴρων καὶ πᾶν ὅ,τι λάβοι.

r Καὶ πάλιν ὁ,τι.] Ita *Hen. Busb. Bas.* & *Gen.* Vel καὶ πᾶν ὅ,τι λάβοι, cum *Epiphanio*, *Big. Samb. Gall.* 1, 2 Utrumque tamen convenit bene cum Jos. c. xi. 9, 11, 12, 20, 40. Josephi verba carpsit *Zonaras* de ampla illa victoria, & tale in compendium reduxit, ἐπὶ δ' ἐπανέρχεται πάλιν τ' χαναναίους ἐπὶ τὴν ὀρεινὴν. καὶ πολιὸν φόνον τ' ἐν αὐτῇ ἐργασάμενος, καὶ λείαν λαῶν, εἰς τὸ ἐν γαλγάλοις ἦλθε στρατόπεδον. ἐκλήθη δ' ὁ τόπος (vide hujus capitis § 11.) ἔστι στρατόπεδον γαλγαλα, ὡς ἤδη ἐκυτὸς ἱλάσθημα τ' ἀσυνεσίων καὶ τῶν κατὰ τὴν ἕβδομον ταλαιπωρίας γόητων τ' Ἰσραηλιτῶν. γάλγαλα γὰρ τὴν ἱλάσθειαν ἑρμηνεύει κυλισμοί. στρατεύσασι δ' ἐπ' αὐτοὺς οἱ ἀπὸ λίβανον χαναναῖοι, καὶ οἱ ἐν τοῖς πεδίοις παλαιστινοὶ συμμαχήσαντες. ὧν δ' ὁ στρατὸς ἑκατὸν ἑπτὰ μυριάδες πεζικοῦ, μύριοι δ' ἱππεῖς, καὶ τριακόσια ἅρματα. νικᾷ δ' ὁ θεὸς ἐπαγγελλόμενος, καρτερὰ μάχη γίνεται, ὡς πᾶν τὸ στράτευμα τῶν ἐχθρῶν, πλὴν ὀλίγων, διαφθαρῆναι, καὶ τὰς βασιλέας ἔστι πεσεῖν. BERN.

s Πέμπτον] Vide *Usserii* Chronol. S. p. 206.

* *Jam vero exactus erat annus quintus*,] *Chananæis igitur quinquennali bello protritis, & præter loca quædam munita omnino deletis, Jos. c. xi. inde à versu 12. & c. xviii. 1. Galgala anno sequente, uno enim anno dissentiunt à cæteris suæ hæresis Ribbi Talmudicus & Josephus, non biennio, ut Masius & minores Masio Theologi intendunt adversum hunc Sacerdotem, & tot ejusdem tribus. Quinetiam sex annis hoc bellum exercitum tradit Eutychius Patriarcha, non pluribus. Septem autem annos Chananæa peragratæ, subactæ, & distributæ supputat Mar Zutra cum plerisque Gemaristarum & Chronologorum Judaicorum ex Jos. c. xiv. v. 7. 10. viz. 7 = 45 — 38. necnon à Jobeleo xvii. quando Ædem primam excisam volunt, spatio male correpto, retrorsum numerantes.* Eracin *f.* 13. & Zebachin *f.* 118. *b.* & Synhedrin *f.* 69. *b. Sed verum prius nempe* 6 = 45 — 39: *ut Josephus collegerat ex illo versu* 10. *Nam à medio anni sexti Ecclesiastici, ex quo Jordanem transierant Hebræi, cæpit πληρωσις, & Epocha Jobelorum & Semitarum. Primus adeo annus Cycli Sabbatici à Tisri mense deducius, incurrebat in partem priorem septimi anni sacri ab eremo derelicta, ut vult Traditio vetertima Judæorum. Recte autem docent Pharisæi, Massicta de* Initio anni & *Gemara*, בתשרי ראש השנה לשנים ולשמיטין וליובלות לנטיעה ולירקות *Galgala, inquam, deserit Imperator, Siluntis amœnitate captus, ubi castra sua, &* (*quod excellens*) *Tabernaculum Dei demum sta-*

tueret, donec Templum Numini conderetur, & cortina in saxa arboresque verterent. Unde deflorater Neapolitanus libri Josuæ à capitis Hatis, وفي ذلك الوقت بنا مذبح لله على جرزيم كما قال الله تعالى حجارة في هر جريم. *Quamprimum autem bella ponerent, Altare Deo erexit in Samaritis Jesus, sicut semel iterumque præceperat Antecessor, Deut. c. 27. 4. & c. 11. 29. Super Gebalum contendunt Judæi plane omnes Christianique. Atqui in cacumine Garizin idem statuam Pentateuchum & Chronica penes Samaritas, ex veneratione Templi sui. Masoretæ vero Judaici jam à multo ævo, ac prius nostro Hieronymo,* או יבנה יהושע כותח ליהוה אלהי ישראל כהר עיבל, *& reliqua istius ritus pariter atque tempus promoverunt Jos. c. 8. 30. post Haiam excisam. At commodius & sedatius Flavius Matthiades, Interpres Græcus libri Josuæ, id factum narrant, postquam tota vis Barbarorum esset profligata, quæ adversus populum Hebræum undique ad Galilæam convenerat novissimo ac miserabili consilio Jos. c. 9. 2. καὶ συμπλέξαντα ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκηνοπηγίαν αὐτῶν καὶ ἐν σκηναῖς ἅπασι. Ὅτε ἀναδείκνυσιν Ἰησοῦς, refert exemplar Romanum, Συνισταμένου τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ Ἰσραὴλ ὡς ὄρει γαιζὰλ. Quanquam Origenes in Homiliis, pariterque MS. Alexandrinum, sed & Complutense medium alium observant eo in loco. Fatetur adhuc Gryomides hæc sæclum pertinere ad c. 11. 23.* καὶ ἡ γῆ κατεπαύετο πολέμων, *plane ut Josephus dixerat. Imo vero Ismael, vir celebris inter Amoræos, Sota f. 21. c. vult hanc cæremoniam ad annum xiv. à transito Jordanis fuisse prorogatam & dejectam:* לא נזכרו ברכות וקללות אלא *cum jam in duodecim regiones distributa esset terra Chananæa. Eo vergit & opinio R. Eleazari, quam leges eodem Sotæ capite. Præterea Talmudum Babylonium hoc* או אל *in Bibliis extra fundum suum ac sedem venire, taleque nihil patralie Imperatorem confestim à clade Haiensi agnoscit: voluisse equidem illum, si res Hebraica tum protinus pateretur, Sabbat f. 56. b. & Synhedrin f. 91. b.* או יבנה יהושע מזבח ליהוה שבקש לבנות ולא בנה אלא דבנה הכא נמי דבנה. *Prout de Rege tum minus sapiente dicitur 1 Reg. c. 11.* או יבנה. *Tunc extruxit Salomo altare Camosi, i. e. ædificatum meditabatur, & animo destinabat, quod postea ædificaretur,* שבקש לבנות ולא בנה אלא מיצחר. *Deinde R. Symeon Sota f 36. T Bab. necnon Salomo, Cimhius, aliique recentium Theologorum, Abarbinele hinc excepto, propter auctoritatem Judæ Principis, Sota f. 21. 3,* כי עד דיצתיה דר' יהורה מאה ועשרים מיל הלכו באותו היום. *aut magis ex verbis Oraculi acceptis perperam,* והיה בעברתם את הירדן, *hanc historiam suis coducibus protrudi querunturlongius in futura, cum esset illud primum opus Hebræorum in tellure diu promissa jamque adita. At hæc sententia prodigiosa nimis apparet & delirii Judaici. Distat enim Jordanis trajectus ante Galgala xx. millaribus à Garizin, ut utrumque Talmudum asserit, comprobantque Chorographi Christiani Tum etiam inter jugæ Garizin & Gebal longo ordine distributus exercitus, adsistentibus circa altare gente sacra Levitis, hostias faciunt & imprecationes. Dein diris hisce (nihil enim amplius indicat* כשנה תורה, *vitæ tocæ, seu deuteronomion; longius nihil* καὶ δεῦρο αἴρει, *quam parasam tales, aut magis concisum Deut. c. 27. aut adhuc restringenti à versu 15. capitis istius,* ארור האיש אשר יעשה פסל וגו, *quod Josephus sacerdos noverat) memoriæ ergo altari novo inscriptis, Moses enim jusserat, Silunta cunctis revertuntur. Jos. c. 8. 30. Deut. c. 27. 4, 13 & c. 11. 29. & Massicta* סוטה *c. 7 cum Commentariis Scholæ utriusque, Babylonicæ & Palestinæ.* BERN.

t Εἰς ὀχυρώτατον] *Bas* & *Gen* locutione venusta. Nec male εἰς ὀχυρότητα, seu εἰς ἐχυρότητα, τειχῶν *Epiphanius.* ἐχυρὰ τειχῶν

ἀναστρατοπεδεύσας [v] εἰς τὸν ὄρειον, ἱστᾷ τὸν ἱερὸν σκηνὸν ἐν Σιλουῦ πόλιν· εὐπετηδειον γὰρ ἐδοκεῖ τὸ χωρίον διὰ καλῶ, [x] ἕως οἰκοδομεῖν ναὸν αὐτοῖς τὰ πάσματα ἐφοδιάζῃ· καὶ χωρήσας ἐντεῦθεν ἐπὶ Σικίμων σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, [y] βωμόν τε ἵστησιν ὅπου προεῖπε Μωϋσῆς, καὶ νεῖμας τὸν γραλιὰν, ὅπερ μὲν τῷ [z] Γαριζεῖ ὄρει [a] τὴν ἡμισειαν ἵστησιν, ἐπὶ δὲ τῷ [b] Γιβαλῶ [c] τὴν ἡμίσειαν, [d] ἐν ᾧ καὶ ὁ βωμός ἐστι, καὶ τὸ Λευιτικὸν [e] καὶ τοὺς ἱερεῖς. θύσαντες δὲ καὶ ἀρὰς ποιησάμενοι, καὶ ταύτας [f] ἐπὶ τῶν βωμῶν γεγραμμένας [g] καταλιπόντες, εἰς τὸν Σιλουῦ ἀνέζευξαν.

κ'. Ἰησοῦς δ' ἤδη γηραιὸς ὢν, καὶ τὰς τῶν Χαναναίων πόλεις ὁρῶν οὐκ ἀβαλωτους, [h] ὑπό τε τῶν χωρίων ἐν οἷς ἦσαν [i] ἐχυρότητος, καὶ τῶν τειχῶν ἰσχύος, ἀ τῇ φυσικῇ τῶν πόλεων εὐλεονεξίᾳ [k] προπεριβαλλόμενοι προσεδόκων τοὺς πολεμίους ἀφέξεσθαι πολιορκίας δι' ἀπόγνωσιν τοῦ λαβεῖν· καὶ γὰρ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ ἑαυτῶν οἱ Χαναναῖοι μαθόντες τοὺς Ισραηλίτας [l] ποιησαμένους τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, [m] πρὸς τὸ τὰς πόλεις καρτερὰς ποιεῖν ἐκεῖνον ἅπαντ' ἦσαν τὸν χρόνον· [n] συναγαγὼν τὸν λαὸν εἰς τὸν Σιλουῦ ἐκκλησίαν παρήγγειλε. καὶ παρὼν παρόντων, τότε ἤδη [o] κατορθωμένα, καὶ τὰς γενομένας πράξεις, ὡς εἰσὶν ἄριστα, καὶ [p] τοῦ θείου τοῦ προνοίᾳ αὐτοὺς ἄξια, καὶ τὰς ἀρετῆς τῶν νόμων οἷς καλοκαγαθοῦσιν, ἔλεγε· βασιλεῖς τε τριάκοντα καὶ ἕνα, τολμήσαντας αὐτοῖς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, κεκρατῆκας δηλῶν, καὶ γραλιὰν, ὅση ποτὲ κατελείφθη τῶν αὐτῶν δυνάμεως εἰς μάχην συνῆψεν, ἅπασαν διαφθαρεῖσαν, ὡς μηδὲ γενεὰν αὐτοῖς ὑπολελεῖφθαι. τῶν δὲ πόλεων ἐπιόντες αἱ μὲν ἐαλώκεσαν, πρὸς ἃς δὲ δεῖ χρόνῳ καὶ μεγάλης πολιορκίας, διὰ τὸν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα καὶ τὸν ὑπὲρ ταύτης τῶν οἰκητόρων πεποίθησιν, ἠξίουν τοὺς ἐκ τῆς περαίας τοῦ Ιορδάνου συνεξορμησαντας αὐτοῖς, καὶ τῶν κινδύνων συναραμένους, ὄντας συγγενεῖς, ἀπολύειν ἤδη πρὸς τὰ οἰκεῖα, χάριν αὐτοῖς ὧν συνέκαμον ὁμολογοῦντας· ἕνα τε κατὰ φυλὴν, ἀρετῆς πρόχειν μαρτυρηθέντα, πέμπειν, οἳ, τὸν γῆν ἐκμετρησόμενοι πιστῶς καὶ μηδὲν κακουργήσοντες, δηλώσουσιν ἡμῖν ἀδόλως [q] αὐτῆς τὸ μέγεθος.

autem, motis castris ex Galgalis, *in* montanis collocavit sacrum Tabernaculum ad urbem Siluntem (opportunus enim atque idoneus videbatur locus, propter amœnitatem, donec templum ædificari res Israëlitarum paterentur) atque inde cum omni populo Sicima profectus & altare statuit ubi Moyses præceperat; & dein exercitu diviso, in monte quidem Garizi dimidium ejus constituit, dimidium vero alterum in Gibalo, (ubi & altare est) & *cum iis* Levitas & sacerdotes. Cum autem sacra fecissent & diras vibrassent, easque aræ inscriptas reliquissent, in Siluntem sunt reversi.

Jesus jam senex concilium convocat Silunte: ubi res gestas recensens de tribunum Transjordaniarum missione & de tellure dimetienda deliberat. Jos. c. 22. &c.

20. Cæterum Jesus jam ætate provectus, urbesque Chananæorum, *quæ supererant*, expugnatu difficiles *esse* videns, tum ob locorum ubi sitæ erant munimenta, tum ob valida murorum præsidia; quibus ad urbes egregie natura munitas in circuitum adjectis, exspectabant ut hostes ab obsidione abstinerent, de iis potiundis desperantes (nam Chananæi, cognito Israëlitas in excidium suum ex Ægypto egressos esse, toto illo tempore in oppidis muniendis occupati fuerant) conventu populi in Siluntem indicto concionem advocat. Cumque * frequens concursus factus esset, eis recensuit quæ ad id temporis prospere evenerant, utque res quas gesserant pulcherrimæ erant, & quales par erat Dei auspiciis geri, legumque quas amplexi sunt dignitati convenientes: præterea commemorans reges triginta & unum, qui manus conserere ausi sunt, prælio superatos; & exercitum, qui viribus suis aliquando fisus cum illis acie dimicavit, totum internecione ita deletum, ut ne soboles quidem iis supereset. Cæterum quoniam ex urbibus aliæ quidem captæ essent, aliæ vero, ob murorum firmitudinem & incolarum in ea fiduciam, diuturnam validamque oppugnationem postularent, censebat eos qui ex regione Transjordaniana in communem expeditionem profecti fuerant, & propter cognationem periculorum socios se adjunxerant, jam domum remittendos, gratiis pro ope & auxilio illis prius relatis: deinde ex singulis tribubus singulos, qui virtutis suæ præcellentis testimonium acciperent, delegandos, qui regionem bona fide permensi, omnique procul habita malitia, nobis sine dolo magnitudinem ejus renunciabunt.

21. † Et

τειχῶν *Samb. Gall.* 1, 2. Pro eodem *Big.* ἰσχυρότητα τειχῶν. Vide paragrapho sequente elementum 1. BERN. Ἐχυρότητα τειχῶν *Samb. Gall.* 1. & 2. ὀχυρότητα τειχῶν *Vat.* ἰσχυρότητα τειχῶν *Big.*

[v] Εἰς τὸν Ορεινὸν,] Citra Atticismum *Big. Samb. Busb. Hen.* & *Gall.* 2. εἰς τὸν ὀρεινόν. Ea regio vocatur, *Montes Ephraemi*, הר אפרים, Ios. c. 20. 7. c. 21. 21. & ubique historiarum sacrarum. BERN. Εἰς τὸν ὀρεινὸν in quinque *MSS.* Ea regio vocatur *Montes Ephræmei* in S. Literis.

[x] Ἕως οἰ οἰκοδομεῖν] Ἕως ἂν οἰκοδ. *Big.* & *Samb.*

[y] Βωμόν τε ἵστησιν] *Epiph.* βωμὸν γοῦν ἵστησιν ὅπερ προεῖπε καὶ Μωυσῆς. BERN.

[z] Γαριζεῖ] *Al.* Γαιζεῖν & Γαριζὶν. Videsis p. 252. v. 23.

[a] Τὴν ἡμίσειαν ἵστησιν,] Τὴν ἡμ. ἵστησι μέρεσιν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[b] Γιβάλω] Γιβάλω & supra impressum fuit. Quippe inter propria nominum עבל & יעבל idem legitur S. Bibliis. Heic *Bas.* & *Gen.* γιεβλῳ. Ita γαιβὰλ Judæi LXXII. pro אֵיבָל Legislatoris Deut. 11. 29. & hujus, vel Esdræ Deut. c. 27. 4.

γιωβὰλ Syrus passim & perperam. *Busb.* ἰωβήλῳ. *Hen* habet βήλῳ, ut Latinorum aliquot ex Josephi. Leviter enim sonat syllaba γι ἤβηλῳ *Big.* & *Gall.* 1. κεβάλῳ, ut puto, Epiphanius. κεῖλῳ *Samb. Hebal* enim fortiter efferunt Hieronymus noster, & Judæi Spanienses ex Masora: tum etiam Interpreti Græco Ios. c. 8. 30, 33. Alibi enim haud occurrit id locale. Necnon loci istius cultores Samaritæ, tam in Chronicis suis quam Legis Divinæ versione Arabica *Hebal* vocant. Petes cætera è libro præcedente. Promptum equidem mihi est rescribenti γκεβάλῳ apud Josephum utrobique, vel cum Gallicorum altero γκεῖλῳ. BERN. Ita & supra p. 252. v. 20. Γιβάλῳ *Bas* & *G.* in *MSS.* Ἠεβήλῳ & Ἠουβήλῳ & Ἠεῖλῳ. Sed Γηβάλῳ aut (ut in uno *MS.*) Ἠουβήλῳ malit *Bernardus.*

[c] Τὴν ἡμίσειαν.] *Bas.* & *Gen.* quod etiam sufferri potest sub ἵστησι, aut longius pone νεῖμας, repetendum mente. *Epiphanius* ex libro antecedente explicat, aut membranis Cassiodori sui heic est assecutus, ἵστησιν, ἐπὶ δὲ τῷ ἤβαλῳ τὴν ἡμίσειαν· ἐν ᾧ ἐστὶ βωμὸς ἔστη, ἐστὶ τὸ λευϊτικὸν ἐστὶ τοὺς ἱερεῖς διεμέρισε. Ibidem *Big.* ἐν ᾧ ἐστὶ βωμὸς ἐστι, &c. BERN.

[d] Ἐν ᾧ ἐστὶ ὁ βωμός ἐστι,] Ἐν ᾧ ἐστὶ βωμὸς ἐστι *Big.* ἐν ᾧ ἐστὶ βωμὸν ἔστη, ἐστὶ τὸ Λευϊτικὸν ἐστὶ τοὺς ἱερεῖς διεμέρισε, legisse videtur *Epiphan.*

[e] Καὶ τοὺς ἱερεῖς.] Καὶ οἱ ἱερεῖς θύσαντες ἦ ἐστὶ εἶπε ἀρὰς: *Vat.*

[f] Ἐπὶ τῶν βωμῶν] Ἐπὶ τῶν βωμῶν *Bas* & *Gen.* de uno altari laterum plurium, μάλ' ἀσείως & quasi apud Palladium. Planius *Hen.* & *Busb* ἐπὶ τὸ βωμόν. Atque *Big. Samb Gall.* 1, 2. *Epiphaniusque* ἐπὶ τῷ βωμῷ. BERN. Ita *Bas. G.* & *Vat* de uno altari laterum plurium μάλ' ἀσείως, ut ait *Bern.* in *MSS.* ἐπὶ τὸ βωμὸν, aut ἐπὶ τῷ βωμῷ.

[g] Καταλιπόντες,] *MSS.* cuncta. καθαλείποντες excusa: exigua discrepantia. Zonaras denique eandem historiolam attingit, ἔτι δὲ πεμπτὸν ἤδη παρελήλυθει, ἐστὶ χαιναίαν ἀπὸ τοῦ ὄρους ὑπελελειπτο. ἰησοῦς δὲ ἱστᾷ τὸν σκηνὸν ἐν πόλιν σηλωμ, ἔως οἰκοδομῆσαι αὐτοῖς ναὸν χρόνῳ. BERN.

[h] Ὑπό τε] Ὑπό τε τῶν *Big* & *Samb.*

[i] Ἐχυρότητος,] *Samb* & *Gall.* 2. ἰσχυρότητος, heic & inferius. *Bas.* & *Gen.* ἰσχυρότητι. *Big Burtiusque* ἰσχυρότητ. *Gall.* 1 & *Zonaras* ὀχυρότητι: capies hanc, vel lectionem primam. BERN.

[k] Προπεριβαλλόμενοι] Recte *Big. Samb.* & *Gall* 2 προσεπιβαλλόμενοι *Gall.* 1. περιβαλλόμενοι *Bas.* & *Gen.* Mox ἀφίξεσθαι πολιορκίας *Gall.* 1. non imperite. BERN.

[l] Ποιησαμένους] Ita *Big. Samb.* & pars codicum *Epiphanii.* in *Editis*, *Aliisque* ποιησομένους.

[m] Πρὸς τὸ τὰς] Forte πρὸς τῷ. COCC.

[n] Συναγαγὼν] Συναγαγεῖν τὸν λαὸν ἐκκλησίαν διαλογέσθαι *Big* συναγαγεῖν τὸν λαὸν εἰς τὸν σιλὼν ἐκκλησίαν διαλογέσθαι *Samb.* συναγαγεῖν τὸν λαὸν εἰς τὸν σιλὼν ἐκκλησίαν παρήγγειλε *Hen. Busb.* συναγαγὼν τὸν λαὸν σιλὼν, ἐκκλησίαν παρήγγειλε. Ibidem καὶ παρὼν συνόδῳ. *Big.* BERN.

* *Frequens concursus factus esset,*] *Vel*, summo studio *illic* concurrerent.

[o] Κατορθωμένα,] Κατορθωμένα *Big.* καθορθωμένα *Samb.* sonis sic ludere solent nurus Atticæ. καθορθωμένα Typographi. BERN.

[p] Τοῦ θείου] Τοῦ Θεοῦ *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[q] Αὐτῆς] *Busb.* αὐτοῖς. Procedat autem Drungarius Byzantius. συναγαγὼν δὲ τὸν λαὸν εἰς σηλὼμ, τὰς ἁλωκυίας τῆς πόλιας ἀπηριθμει,

Ager Chananæus describitur, & æstimatur. Ios. c. 13.

21. † Et Jesus quidem, cum hæc verba fecisset, populum universum sibi assentientem habuit: moxque viros ad terram illorum dimetiendam emisit, adjunctis ad eos quibusdam Geometriæ peritis, quibus propter artem verum ignotum non erat futurum: mandans eis ut terræ felicis & minus bonæ mensuram æstimarent. Telluris enim Chananæorum natura ejusmodi est, ut videre liceat campos magnos, eosque fructibus edendis aptissimos, qui alii quidem terræ collati fertilissimi haberi possint, at si cum Jerichuntinorum aut Jerosolymitanorum agris conferantur, nihil fere apparituri sunt. ac quanquam iis accidit ut exiguum admodum terræ spatium incolerent, idque maxima ex parte montanum, eximia tamen fertilitate & pulchritudine nulli alii cedit. Quamobrem arbitrabatur ut magis ex æstimatione quam ex mensura sortitio fieri deberet. cum sæpe unum jugerum millenis contra non carum sit. At viri qui missi fuerant, decem autem erant, terra perlustrata & æstimata, septimo mense ad eum in Siluntem urbem reversi sunt, ubi Tabernaculum constituerant.

Imperator atque pontifex, una cum phylarchis cæterisque senatoribus, inter novem tribus & dimidiam Manassitida terram sorte varia distribuunt. Ios. c. 14. &c.

22. Tum Jesus, assumpto Eleazaro cum senatu & tribuum principibus, divisit *regionem* novem tribubus & Manassitarum dimidiæ, cuique tribui agri portionem pro ejus magnitudine partitus. Cum *iis* sortitus esset, Judæ quidem sorte obtigit omnis superior Judæa Jerosolymas usque protensa, latitudine vero lacum Sodomiticum attingens. In hac autem sorte urbes erant Ascalon & Gaza. Symeonis vero tribui, nam secunda erat, obvenit Idumææ pars Ægypto & Arabiæ contermina. At Benjamitæ terram sorte habuere, quæ à Jordane fluvio longitudine quidem usque ad mare pertingit; latitudine vero Jerosolymis & Bethelis terminatur. hæc autem sors angustissima erat propter soli bonitatem: nam & Jerichunta & Jerosolymitarum urbem acceperunt. Ephraïmi au-

καί. Καὶ Ιησοῦς μὲν, τάτους ποιησάμενος τὰς λόγους, συγκατάθεσιν ἔσχε τὸ πλῆθος· καὶ ἄνδρας τὰς ἐκμετρησομένους τὴν χώραν αὐτῶν ἐξέπεμψε, συμβούλους αὐτοῖς πέμψας γεωμετρίας ἐπιστήμονας, ἃς ταληθὲς οὐκ ἔμελλε λήσεσθαι διὰ τὴν τέχνην· ἐντολὰς δὲς [r] ἀποτίσασθαι τὸ πλούσιον διαμετρεῖν γῆς καὶ τὸ ἧσσον ἀγαθῆς· ἡ γὰρ φύσις τῶν Χαναναίων γῆς τοιαύτη τίς ἐστιν, ὡς ἰδοι τις ἂν πεδία μεγάλα καὶ καρπὸς φέρειν ἱκανώτατα, καὶ συγκειμένους μὲν ἑτέρᾳ γῇ, πανόλβιμονα νομισθησόμενα· τῆς δὲ [s] Ιεριχουντίων χωρίοις συμβαλλόμενα καὶ τοῖς Ιεροσολυμιτῶν, τὸ μηδὲν [t] ἀναφανησόμενα. καί τοι παντελῶς ὀλίγην αὐτῶν εἶναι τὴν γῆν συμβέβηκε, καὶ ταύτης ὀρεινὴν τὴν πολλὴν· ἀλλ' [u] ὑπερβολὴ εἰς καρπῶν εὐτροφίαν τε καὶ κάλλος οὐκ ἀπολέλοιπεν [v] ἑτέρας. καὶ διὰ τοῦτο πιστὸς μᾶλλον ἢ μετρητὰς [w] τὰς κλήρους εἶναι δεῖν ὑπέλαβε· πολλάκις ἑνὸς πλέθρου κατὰ χιλίων ἀνταξίου γιγνομένου. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ πεμφθέντες, δέκα δὲ ἦσαν, περιοδεύσαντές [x] τε καὶ τιμησάμενοι τὴν γῆν, ἐν ἑβδόμῳ μηνὶ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν εἰς [y] Σιλοῦντα πόλιν, ἔνθα τὸ σκηνὴν ἐστήκεισαν.

22. Καὶ Ιησοῦς, Ελεάζαρόν τε καὶ τὴν γερουσίαν [z] καὶ σὺν τοῖς Φυλάρχοις παρειλεῶν, νέμει τὴν ἐννέα Φυλαῖς [a] καὶ τὸ Μανασσητῶν τοῖς ἡμίσεσι, κατὰ μέγεθος ἑκάστης τῶν Φυλῶν τὴν μέτρησιν ποιησάμενος. κληρώσαντος δὲ αὐτοῦ, ἡ μὲν Ιούδα [b] λαχοῦσα πᾶσαν αἱρεῖται τὴν καθύπερθεν [c] Ιουδαίαν, παρατείνουσαν μὲν ἄχρι τῶν Ιεροσολύμων, τὸ δ' εὖρος ἕως τῆς Σοδομίτιδος λίμνης καθήκουσαν. ἐν δὲ τῷ κλήρῳ τούτῳ πόλεις ἦσαν Ασκάλων καὶ Γάζα. Συμεωνὶς δέ, δευτέρα γὰρ ἦν, ἔλαχε [d] τὴν Ιδουμαίας τῇ Αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ Αραβίᾳ παρόροιον οὖσαν. Βενιαμῖται δὲ τὸν ἀπὸ Ιορδάνου ποταμοῦ ἔλαχον ἄχρι θαλάσσης μὲν τὸ μῆκος· τὸ δὲ πλάτος, Ιεροσολύμοις ὁριζομένῳ καὶ [e] Βεθήλοις στενόπλους δὲ ὁ κλῆρος ἔστω διὰ τὴν τῆς γῆς ἀρετήν. Ιεριχοῦντα γὰρ καὶ τὴν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν [f] ἔλαβον. ἡ δὲ

Εφραϊ-

καὶ ὅσοι τῶν συνέδρων διεσφάγησαν σφαγαὶ· καὶ ὡς τελέσαντα βασιλεῖ αὐτῶν (excidit sane unus regulorum) ἀπεκρίθησαν· τὰς δὲ ἀφελεῖσθαι ἔτι πόλεις πολυχρονίου δεῖσθαι πολιορκίας διὰ ὀχυρότητα ἔλεγε. καὶ ἀξίου τὰς ἐκ τοῦ πεδίου καὶ Ιορδάνου συνεξαιρεῖσθαι αὐτοῖς ἀπολύειν ἤδη πρὸς τὰ οἰκεῖα. καὶ προσκαλεσάμενος τὰς ἐκ τῶν δύο φυλῶν καὶ τοῦ ἡμίσεος, πενθερικὰς ὄντας, πρὸς τὰς κληρουχίας αὐτῶν ἐπέτρεψεν ἀπελθεῖν. Hæc Johannes. BERN.

† *Et Jesus quidem, cum hæc verba fecisset,*] *Lecti igitur decemviri hujus descriptionis curatores, tot enim tribuum res agebatur, cum suis Metatoribus, dices duplo pluribus, quemadmodum Josepho & Scriptori sacro dignius consentiat præter spem ac imusationem præclarissimi Masii, Schotani, aliorumque, Chananæam pro natura soli in bis quinque regiones partiuntur atque demum cum Tabula bonæ terræ, septem mensium opere, ad Prætorium Siluntium revertuntur. Calebus equidem, vir strenuus & probatæ fidei, in castris Galgalenis mature sibi vindicabat Hebronem plagam gigantum, quoad ejus promiserat Legislator, Num. c. 14. 21. bello nondum confecto. Jos. c. 10. 37. c. 11. 21 23. c. 14. 6, 12, 15. c. 15. 13, 14. & c. 19. 51. Posthæc igitur terræ jam subactæ & quietæ, ut Hebræus loquitur, revera supervenit metatio, missa jam à Silunte: quanquam causa Calebi primi & sine Gromatica aut saltem sine Sortitione Chananææ australis ad Hebronem heredis, sortes Judæ, (is rus conterminum eduxerat,) & utriusque domus Josephi in Codice sacro aliquot capitibus prævertant. Quoniam vero campi inter duo maria Galilæum & Mortuum, qui judicio hydriæ ad Judam & Josephum inprimis pertinebant, simulque bina castra Hebræorum Galgala & Siluntem complectebantur, toti genti per id temporis mira soli indulgentia viderentur sufficere: securius hinc ac socordius regiones reliquæ leguntur, ut Jos. c. 18. notatum & reprehensum.* BERN.

r Ἀποδόσασθαι] Ἀποδώσασθαι τὸ τε δίκαιον ἰδίᾳ τὸ μέτρον γῆς Big. (Coll. Voss.) Samb. & Gall. 2. ἀποδώσασθαι τὸ τε δίκαιον καὶ τὸ μέτρον γῆς Gall. 1. & Epiphan.

s Ιεριχοῦντα χωρίοις] Hierichuntem. Nam fertilissimus fuit ager Hierichuntinus, (sicut Hierosolymitanum solum etiam fuit fertile) quem θεῖον χώρον divinam regionem dici posse Josephus scribit de bello lib. v. 4. Tanta illic est æëris temperies, ut dum in aliis Judææ partibus ningit, illic incolæ lino tantum vestiantur: ibid. REL.

t Ἀναφανησόμενα [Ita cum Gall. 1. & Schotano: ἐν φανησόμενα Samb. ἐν ἀφανησόμενα Big. in Editis ἀναφανησόμενα, quo admisso, legendum puto, εἰς τὸ μηδὲν ἀναφανισόμενα, in nihilum abitura.

u Υπερβολὴ] Eo modo in septem MSS. in Editis ὑπερβολῇ εἰς &c. Verum, ἀλλ' ὑπερβολῇ καρπῶν εἰς τροφὴν τε καὶ κάλλος οὐκ ἐπιδεικτέον ἑτέρας legisse videtur Epiphan. εἰς καρπῶν δὲ εἰς εὐτροφίαν τε Vat. Videsis H. Steph. Thes. Gr. voce ὑπερβολή.

v Ετερας.] Sic in quatuor MSS. ἑτέρᾳ in uno. ἑτέρου; Bas. & G.

w Τὰς κλήρους] Τὰς deest Vat. Sicut εἶναι in Big.

x Τε] Imo τε minimam omnium particulam prætereunt Big. Samb. & Gall 1. Mox Bas. & Gen. pro Attico ἐσάκεσαν, aut pro ἐσάκεισαν communis sermonis. Ibi etiam lege εἰς σιλοῦν π. BERN.

y Σιλοῦντα] Supra p. 275. v. 2. Σιλοῦν πόλιν.

z Καὶ σὺν τοῖς Φυλάρχοις] Big Samb. & Epiphan. καὶ τὴν γερουσίαν σὺν τοῖς Φυλάρχοις. Valet & alterum peræque. Pars enim senatus Phylarchi. BERN. Illud καὶ non agnoscunt Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.

a Καὶ τὸ Μανασσητῶν] Καὶ τῷ Man. Big. (Coll. Voss.) & Samb.

b Λαχοῦσα πᾶσαν αἱρεῖται τὴν καθύπερθεν] Libri Græci, præter Gall. 1. qui sic constituit hunc locum, λαχοῦσα πᾶσαν αἱρεῖ τὴν καθύπερθεν ἰδουμαίαν, διατείνουσα μὲν ἄχρι τῶν ἱεροσολύμων. Procopius Commentator S. Historiarum, & Epiphanius Scholasticus viderant heic, τὴν καθύπερθεν ἰδουμαίαν, διήκουσαν μέν. Assidebat enim Judæ propriæ dicta tribus Idumææ superiori, ad Euronotum sive Θαιμὰν, אל נגוב מרכז צן נעברה מקצה תימן, ut definit Historiographus Sacer c xv. 1. Defenditur tamen altera lectio c. xii. v. 1, 9. ejusdem scriptoris: unde scimus sortem Judæ priorem cæteris & ampliorem, Symeonitas etiam concluisse, ויהי נחלתם בתוך נחלת בני יהודה. Tales etiam Judæos intellexit Magister B. Pauli, cœtusque doctorum, quando literas miserant *ad fratres suos Austri superioris*, בני דרומה יעלאה: atqui Symeonis nepotes, sive Judææ partem occiduam, per *incolas Austri inferioris*, בני דרומא ארעיתא, T. Jerof. מעשר שני f. 56. c. Insuper si hoc satis scribat probum, aliquis contra fidem librorum tam Græcorum quam Latinorum de Symeonide, ἔλαχε τὴν Ιουδαίας τὴν αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ Αραβίᾳ παρόροιον οὖσαν. Mox Σιμεωνὶς Gall. 1. magis ex Masora Judæorum. & dein Samb. ἡ δὲ ἰδουμαία. BERN.

c Ιουδαίαν] Ἰδουμαίαν Vat. Gall. 1. Procopius, & omnis libet Epiphanii tam à calamo quam à typis. Assidebat enim Judæ tribus Idumææ superiori, ut constat ex Jos. c. 15. v. 1. Altera tamen lectio nititur Jos. c. 19. v. 1. & 9. unde scimus sortem Judæ, cæteris ampliorem, Symeonitas etiam concluisse.

d Τὴν Ιδουμαίας,] Est qui malit τὴν Ιουδαίας, quod Idumæam ab Hebræis attingi noluerit Deus.

e Βεθήλοις.] A Bethelis. Ephraimitarum ea fuit. Vid. lib. v. c. 3. Ant. REL.

f Ελαβον.] Forsan ἔλαβεν.

g Γα-

Εφραίμ Φυλὴ τλὼ ἄχει [g] Γαδάρων ἀπὸ Ιορδάνε πεπαμῦ μηκυνομένλω ἔλαχεν· ἀρείαν ἢ ὅσον ἐπὶ Βεθήλων εἰς τὸ μέγα πλάτος πεδίον. [h] τῆς ἢ Μανασσήπιδος οἱ ἡμίσεις ἀπὸ μὲν Ιορδάνε μέχει Δώρων πόλεως· πλάτος ἢ ἔπι [i] Βηθσάνων, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. καὶ μέχει [k] τέτοις Ισάχαρις, [l] Κάρμηλόν τε [m] ὄρος καὶ τὸ [n] ποταμὸν ἔχ μήκως ποιησαμένη [o] τέρμονα, τὸ δ' Ιτάβύριον ὄρος ἔχ πλάτες. Ζαβυλωνίται ἢ τὸ μέχει [p] Γεννησαρίπδος, καθῆκσαν ἢ [q] ἐπὶ Κάρμηλον καὶ θάλασσαν ἔλαχον. τὸ ἢ ἀπὸ ἔχ Καρμήλε, κοιλὰς ἐσοκυκλομένλω ἀφ' τὸ καὶ πανύτων εἶναι, Ασπέλται Φέρονται πᾶσαν τὸ ἔπι Σιδῶνος πεταμμένλω. [r] Αρκὴ ἢ πολις ὑπῆρχεν [s] αὐτῶν ἐν τῇ μεσίδι, ἣ καὶ [t] Ακτιπὲς. τὰ ἢ ἐπὶ τὰς ἀνατολὰς πεταμμένα [v] μέχει [x] Δαμασκῦ πόλεως, καὶ τῆς Γαλι-

tem tribus terram à Jordane fluvio uſque ad Gadara porrectam adepta eſt: latam vero in quantum patet à Bethelis ad Campum uſque magnum. At tribus Manaſſitidis pars dimidia à Jordane quidem uſque Dora urbem *habuit*, latitudine vero ad Bethſana, quæ nunc Scythopolis vocatur. Atque poſt hos Iſacharis Carmelum montem & fluvium longitudinis terminum nacta eſt, latitudinis autem Itabyrium montem. Zabulonitæ vero terram ad Genneſaritidem uſque *lacum*, Carmelo autem & mari contiguam, ſunt ſortiti. Quæ vero regio poſt Carmelum ſita eſt, convallis cognominata ex ipſa re, tota ea, ad Sidonem obverſa, Aſcritis ceſſit. Urbs autem Arce in eorum portione erat, [r] quæ etiam Actipus *nuncupatur*. Illa vero quæ ad orientem ſpectant uſque ad Damaſcum urbem &

[g] Γαδάρων] Γαζάρων *Big. Samb. Gall.* 1, 2. & *Epiphanius.* גזר. *Gazer*, adeo ſcribitur Joſ. c. xv. 10. paſſimque ſacrorum librorum. *Baſ.* & *Gen.* γαδαρων. Z enim & Δ aurem Græcam ſonis ſimillimis feriunt & conturbant. Iterum Flavius ſiccam literam ſubſtituit pro ζ, l. 12. c. 11. Perſecutus eſt Judas copias Græcas, μέχει τ γαδάρων. Ibi *Busb.* & *Hen.* legunt ἄχει τ γαζάρων. Jaſon vero c. 4. 15. ἕως γαζηρων, ibique Hieron. *uſque Geſeron*, & Syrus μέχει γάζες. BERN. Γαζήρων *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* Sic *Gazer* ſcribitur *Joſ.* c. 15. v. 10. paſſimque ſacrorum librorum. HUDS. Cod. MS. Γαζάρων. *Gadara.* Videtur eſſe urbs Gazer, גזר, ſita in Ephraim. Joſ. 21. 21. Longe enim alia eſt Gadara metropolis Perææ. vid. noſtrum de bell. v. 3. REL.

[h] Τῆς ἢ Μανασσήπιδος] Ita ex *Vet. Interpr.* τ Μανασσ. *Baſ.* & G. τ τε Μανασσ. *big Samb.* & *Vat.*

[i] Βηθσάνων,] Ἐπισάνων *Baſ.* & *Gen.* hoc libro: illique iidem & ſcripti ad c. 12. l. 12. Sed βηθσὰν l. 6. de Saulo cruci affixo. Hebraicum autem ביתשאן, atque etiam ביתשן, 1 Sam. v. penult. & l. 2. c. 21. 12. enuntiatur Euſebio, Hieronymo, & Interpretum Græcorum primo βαιθσὰν & βηθσάν. Et eximie Jud. c. 1. 27. βαιθσὰν, ἡ ἐσι πυθῶν πόλις. Imo Syrus 2 Macc. c. 12. 30. poſuit, ut oportuit, ביתשן, βηθσὰν, pro σκυθῶν πόλις Scriptoris Græci. Sæpius enim idem admonet Mattathiades in Originibus, Euſebius & alii. Verum in priore τ ᾽Ιεζραελ. Græce βηθσαὰν de ביתשאן. *Big. Samb. Gall.* 1, 2. & *Epiphan.* βηθσανων aut βηθσανων. Accedit hæc lectio prope Maſoram veterem, adeoque proxime ad vocalionem Judæorum Hiſpanienſium *Bethſean* ביתשאן, & Arabicum بيت شان βηθσαὰν, Joſ. c. 17. 11, 16. atque Jud. c. 1. 27. & 1 Reg. c. 14. 12. & 1 Par. c 7. 29. & ad ſcripturam Syrorum in hiſtoria Joſuæ, & Regum, & Chaſmoniorum, ut l. 1. c. 5. 22. & c. 12. 40. بيت شان, βηθσὰν proque eo erratum in Arabico Jud. c. 1. 27. بيت باسان: atqui ſæpius non erratum. Significat autem ביתשאן & ביתשן, idem quod ביתשאנן, βηθσαανὰν & βηθσαανὰ, οἶκος ἀνάπαυσις, καὶ ἄλυμα, κοιμητήριον. Idem autem Græcis ſignificat νῦσα, *terminus*, *quies*, *meta*. Hinc fundus fabulæ Græcanicæ, quam Plinius haud tacuit, repetit Solinus, *Scythopolin*, *antea Nyſam à Libero patre*, *ſepulta ibi nutrice*, (namque Lyæum aluit ſopor) *Scythis deductis*. Attingit etiam Stephanus Byzantii, σκυθόπολις παλαιςίνης πόλις· ἡ νυσὰ καὶ λίς συρίας, σκυθῶν πόλις, ὡς τέτε λεγομένης βοιώτων (ſcribes βαιθσᾶν: ſimile enim peccant codd. Euſebii, Cedreni, & aliorum in hoc nomine) ὑπὸ τ βερόδων. Addo ex typo Syriaco βαιθσαὰν facili opere perverti νῦσα. Haud diſplicet etiam etymologia alia, οἶκος ἐ ἐχθρᾶ, ביתשאיבה, βηθσονη & βηθσάνη. Urbem enim iſtam ſemper quaſi in umbilico terræ ſanctæ coluerat hoſtis Hebræi nominis: Chananæi primi, Jud. c. 1. 27. dein tempore Cyaxaris, ut Clio Herodoti Euſebiuſque in Chronico ſubmonent, Scythæ Aſiæ domini turpiſſimi & inviſi: Græci poſt illos ut recentioris ævi cæteros omittam. Hinc Rabini priſci Scythopolin ſemper excipiunt quaſi civitatem non ſuam, ſed gentis profanæ, חוצה לארץ. Urbs illa τελωνία appellabatur cum vicinis Bethſaida & Tiberiade cis lacum Genneſariten. Johannes Antiochenus, ſcriptor ſatis vilis judicio omnium præterquam Cedreni, & nomen illud ſervat, & poſiti in urbe Scythopoli altaris tale lemma, τὰς ἐκ σκυθίης φάσγοντας δέχυσο θεὸν νῦσα. Sic enim lego pro διὰ πόρ νῦσα MS. aut πιόα Chilmedi. Μεθορμα vero tomo priore Annalium *Zonaræ* totum vitium eſt, pro βεθσὰμ Bibliorum Græcorum, ut 1. Reg. ult. c. 10. ἐν τῷ τείχει βηθσάμ.

Termini Tribuum novem & dimidiæ conſpectu brevi.

		1. Judæ.	2. Symeonis.	3. Benjamini.	4. Ephræmi.	5. Manaſſis dimidii.
Long.	Or.	*Aſphaltites.*	*Judæ montes.*	*Jordanes.*	*Jordanes.*	*Jordanes.*
	Occ.	*Symeon.*	*Mare Mediterr.*	*Mare Mediterr.*	*Gazara.*	*Dora.*
Latit.	Auſtr.	*Idumæa Orient.*	*Occidua Idum.*	*Hieroſolyma.*	*Bethela.*	*Ephræmus.*
	Bor.	*Hieroſolyma.*	*Baalath.*	*Bethela.*	*Campus M. Jezrael.*	*Scythopolis.*

		6. Iſacharis.	7. Zabulonis.	8. Aſeri.	9. Nephthalis.	10. Danis.
Long.	Or.	*Jordanes.*	*Genneſarites.*	*Nephthalis.*	*Damaſcus.*	*Judas.*
	Occ.	*Carmelus.*	*Mare Medit.*	*Mare Medit.*	*Aſer.*	*Mare Medit.*
Latit.	Auſtr.	*Manaſſes.*	*Iſacharis.*	*Jephthael.*	*Zabulon.*	*Azotus.*
	Bor.	*Itaburium.*	*Carmeli convallis.*	*Sidon.*	*Libanus.*	*Dora*, aut *Zora* ad *Joppen.* BERN.

Βηθσανῶν aut Βηθσανῶν *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* Βασὰν, ἤ ἐσι Σκυθῶν πόλις LXX. in *Jud.* c. 1. v. 27. ἡ Σκυθόπολις Βατὰν ἰλίγῳ ὕστερον *Cedreno*, p. 18. in 2. *Macc.* c. 12. v. 30. Βηθσώ.

[k] Τέτοις Ισάχαρις.] Τέτοις *Gall.* 1. τότοις ἡ Ισαχάρε *Vat.*

[l] Κάρμηλόν] *Carmelum.* Ergo non pertigit ad mare mediterraneum. & alias tribus Aſer non potuiſſet a borea Manaſſen tangere. Joſ. 17. 10. REL.

[m] Ορος] Τὸ ὄρος *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[n] Ποταμὸν] Jordanem. REL.

[o] Τέρμονα,] Τέρματα *Big. Samb. Gall.* 1. & 2.

[p] Γεννησαρίπδος,] Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* in *MSS.* Γεννησαρίτιδος λίμνης, vel Γεννησαρίτικὸς λίμνης. Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. vol. 2. p. 298.

[q] Περὶ Κάρμηλον] Ὑπὲρ Κάρμηλον *Samb.*

[r] Αρκὴ ἢ πόλις] Αρκη *Samb.* & *Vat.* ut & mox infra, v. 28. quo modo *Stephanus* & alii *Græcorum.*

[s] Αὐτῶν ἐν τῇ μεσίδι,] Αὐτοῖς *Gall.* 1.

[t] *Et etiam Actipus* nuncupatur.] *Al* & Actipus.

[v] Ακτιπὲς] *Big.* & *Samb* ἀκλιπὲς: quid facilius calamo currenti pro ἀκτιπὲς, compoſitione quaſi Græca. *Epiphanius* (& *Vat.*) ἀκλιπὸς. *Gall.* 1. σκδίπες. Ger. Voſſius σκδίπη. *Actipus* autem Joſephi, *Ecdippa* Plinii ac Ptolemæi, urbs illa eſt prope mare inter Ptolemaida & Tyrum (hoc peregrini omnes adnotarunt) in edito ſita, quam dialectus Chananæa vocavit *Achzib*, אכזב, Joſ. c. 19. 29. Hinc Euſebius in Geographia ſacra, ἀχζὶφ ἡ ἀχαζιὸ κλίρε ἄσης (Jud. c. 1. 31. ubi Compl. legit ἀχζηφ, Hieronymus ſtatim ſubdit, *In qua alienigenæ permanſerant*, ex capite illo Judicum) αὕτη ἐσιν ἐκδίππα σημείοις θ', ἀπὸ πτολεμαΐδος καθόντων εἰς τύρον. De altero nomine urbis iſtius Stephanus in ſuo Lexico Ethnico, ἄχζη πόλις φοινίκης, ἡ νῦν ἄκρη καλεμένη. ἱσόρηκε δὲ τέτε ἐν τῇ ἰδαϊκῆς ἀρχαιολογίας. Potius ad mentem Flavii referret Geographus Byzantius ἡ νῦν ἀκτίπες ἡ ἐκδίππη καλεμένη. Vel emendabis levi facinore textum Joſephi, ἄχζη ἢ ἡ πόλις (vel hæc eſt ἄχζαν, עכזן. Hoc enim invenerat Interpres Græcus in ſuo codice, non *Abran* cum Hieronymo & Maſoretis, Joſ. c. 19. 28. Idem adeo Hieronymus de Locis S. *Achran*, *in tribu Aſer*, ἄχζαν πόλις ἀσὶς. Vel potius nobilis illa *Arce* & μισόγειος quæ nomen dederat filio Chanaanis ערקי: quanquam ab *Aracæo* accepiſſe eam credidit Flavius contra vocis formam, & poſt Flavium Hieronymus, aliique.) ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μεσίδι, καὶ ἡ ἀκτίπες. *Arcen* enim Libaneſiam ab *Ecdippa* omnis vetus Geographia intervallo patente diſtinguit: & ipſe protinus Joſephus de origine Jordanis fluvii, necnon harum Antiquitatum primo c. 6. 3. Cum *Arce* denique hanc vel illam urbem confundere inſcitiæ eſt turpis ac Judaicæ. Flavius equidem in rebus Salomonis *ſortem Aſeri* hac periphraſi exponit τὸν τόπον ἀρκὼ ᾽Ιαλίας, quod verum. BERN. Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. Vol. 2. p. 294. Locum ita refingit *Fullerus* in *Miſcell.* l. 4. c. 15. Αρκὴ πόλις ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μεσίδι, ἡ Εκδίππα.

[x] Μέχει Δαμασκῦ πόλεως,] *Big.* δίχα δαμασκῦ πόλεως. Mox *Samb.* κατ' ὕπερθεν. Quinimo à Flavio iſthoc didicerat Stephanus Byzantius Nephthalitarum ſedes, Νεφθαλίται, ἔθνος κρατῆσαν τ ἐω, τ παλαισίνης δηλονότι. BERN.

[x] Δαμασκῦ] Δὰν urbs hic debuiſſet locum habere, non Δα-

& Galilæam ſuperiorem ſibi aſſumpſerunt Nephthalitæ, ad Libanum uſque montem & Jordanis fontes, qui ex monte prorumpunt, [1] attingente fines boreales urbis Arces finitimæ. Danitæ autem vallis quæcunque occidenti ſoli objacent, adepti ſunt, Azoto & Doris clauſi; omnemque Jamniam ſimul & Gettam ab Acarone ad montem uſque, ex quo incipit tribus Judæ.

23. [2] Ad hunc quidem modum ſex gentes, à filiis Chananæi denominatas, Jeſus diviſit, terramque earum novem cum dimidia tribubus habitandam dedit: Amoræam enim, & ipſam ab uno ex Chananæi filiis nominatam, Moyſes jam ante duabus cum dimidia tribubus diſtribuerat. hoc autem & ſupra memoravi. Loca vero circa Sidonem, & *quæ ad* Arucæos & Amathæos & Arithæos *pertinebant*, nondum diſtributa erant.

Præcipit Jeſus ut Chananæos funditus deleverent; ut urbes XXXVIII *Levitis concederent, præter* X. *ultra fluvium; & ex illis tres ſacras & aſyla declarat. Joſ.* c. 20. c. 21. c. 22.

24. Cæterum Jeſus, cum à ſenectute impediretur ea efficere de quibus animo cogitaret, iique qui ei in imperio ſucceſſerant paulo negligentius bono publico conſulerent, unicuique tribui *plena concione* imperabat, ut è terra, quæ ſibi ſorte obvenerat, totam Chananæorum gentem exſcinderet & deleret, (ſecuritatem enim ſuam legumque patriarum incolumitatem in hoc vertere Moyſem etiam prædixiſſe, idemque ipſos perſuaſiſſimum habere) dein vero ut Levitis urbes octo & triginta concederentur. jam enim decem *ultra fluvium* in Amoræa acceperant. Harum tres profugis *in Aſyla* aſſignat, ut illas incolerent; (magnæ enim ei curæ erat, ne quid eorum omitteret, quæ Moyſes ordinaverat) & quidem Chebronem de tribu Judæ, Sicima vero ex Ephraïmitica, & Cedeſam de Nephthalitide. eſt autem & hic locus in Galilæa ſuperiori. Quin & prædæ quicquid

λαίας τὰ καθύπερθεν Νεφθαλίτας παρέλαβον, ἕως Λιβάνου [y] ὄρους καὶ τῶν ἐκ Ιορδάνου πηγῶν, αἱ τὴν ὁρμὴν ἐκ τῶν ὀρῶν [z] ἔχουσιν, ἐκ δὲ καθηκόντως τοῖς ὅροις τῆς [a] Βορεινῆς πόλεως [b] Αρκῆς παροικούσης. Δανίται δὲ τῆς κοίλης ὅσα πρὸς δυόμενον τέτραπται τὸν ἥλιον λαγχάνουσιν, [c] Αζώτῳ καὶ [d] Δώροις ὁριζόμενοι· Ιαμνιάν τε πᾶσαν καὶ [e] Γέτθαν, ἀπ' [f] Ακάρωνος ἕως τοῦ ὄρους ἐξ οὗ [g] Ιούδα ἤρκτο φυλή.

κγ'. [h] Καὶ ἓξ μὲν ἔθνη, τῶν ἀφ' ὧν τοῖς Χαναναίοις φέρονται τὰς ἐπωνυμίας, διεῖλεν ἅπτως Ιησοῦς, καὶ τὴν γῆν ταύτην ἐννέα [i] καὶ τῇ ἡμισείᾳ φυλαῖς ἔδωκε νέμεσθαι. τὴν γὰρ [k] Αμορίτιν, καὶ αὐτὴν ἅπτως ἀφ' ἑνὸς τῶν Χαναναίου παίδων καλουμένου, Μωϋσῆς ἤδη πρότερον μεμερικὼς τὴν δυσὶ φυλαῖς [l] καὶ τῇ ἡμισείᾳ. τέτρα δὲ [m] δεδηλῶκειν. τὰ δὲ περὶ Σιδῶνα [n] Αρκαίους [o] Αμαθαίους [p] Αραδαίους ἀδιακόσμητα λοιπά.

κδ'. Ιησοῦς δὲ, τοῦ γήρως ἐμποδίζοντος ἤδη πράττειν ὅσα [q] νοήσαι, τῶν τε μετ' αὐτὸν [r] τὴν ἡγεμονίαν παραλαβόντων ἀμελῶς πρασσόντων τὰ κοινῇ συμφέροντα, [s] παρήγγελλε φυλῇ ἑκάστῃ, τὰ γένη τῶν Χαναναίων μηδὲν [t] ὑπολιπεῖν ἐν τῇ κατακεκληρωμένῃ γῇ· τὴν γὰρ ἀσφάλειαν αὐτοῖς [u] τὴν φυλακὴν τῶν πατρίων ἐθῶν [v] ἐν μόνῳ τούτῳ [u] Μωϋσῆς αὐτοῖς εἶναι προειπεῖν, [u] τοῦτ' [v] αὐτοὺς πεπεῖσθαι· καὶ τοῖς Λευίταις δὲ τὰς οἰκήσεις [u] τριάκοντα πόλεις ἀποδίδοναι. προειλήφεισαν γὰρ ἤδη [x] Αμορραίαν τὰς δέκα. τούτων τρεῖς ἀπονέμειν τοῖς φυγάσιν οἰκεῖν ἐν αὐτάς· πολλὴν γὰρ [y] τὴν προνοίαν τοῦ μηδὲν ὧν Μωϋσῆς διέταξε παραλιπεῖν· τῆς μὲν ἐν Ιούδα φυλῆς [y] Χεβρῶνα, Σίκιμα δὲ τῆς Εφραιμίτου, [z] τῆς Νεφθαλίτιδος Κεδέσην. ἔστι δὲ [a] καὶ τὸ καθύπερθεν Γαλιλαίας [b] τοῦτο χωρίον. νέμει δὲ καὶ τῆς λείας ὅσα [c] πολεί-

μασκὸς, niſi quod regio Nephthalitarum poſſit dici Damaſcum verſus ſe ad ortum extendere. In cod. MSto legitur δίχα Δαμασκοῦ, non μίχει. REL.

y Ορους] Ορους τοῦ Ιορδ. *Vat.* ὄρους, καὶ τοῦ Ιορδ. *Big.* & *Samb.* ὄρους τοῦ Ιορδ. π. αἱ καὶ τὴν ὁρμὴν &c. *Gall.* 1.

z Εχουσιν,] Εχουσι τοῦτο καθήκοντος *Big.* & *Samb.*

1. *Attingente fines boreales urbis Arces finitimæ.*] *Al.* qua fines ſunt Arces urbis ſeptentrionem verſus ſitæ.

a Καῖα βόρεια] Καῖα τὰ βόρεια *Vat.* & *Gall.* 1.

b Αρκῆς] *Samb.* rurſum ἄρκης, ut alibi Joſephus & Scriptores alii ſolent. BERN.

c, Αζώτῳ καὶ Δώροις] Azoto & Doris. Si Danitarum regio ſe ab Azoto ad Dora extendit, quomodo Benjaminitarum regio a Jordane ad mare ſe extendit? uti mox dixit. Debuit enim ita perrumpere regionem Danitarum. An Γαδώροις pro Δώροις legendum eſt? REL.

d Δώροις] Nam ex דורה Joſ. c. 19. 41. fecerant Hieronymus Græcuſque Interpres σαρφά, Maſoretæ Judaicæ *Zoraa*, Joſephus ſono ſicco ζώρα pro ζῶρα: ut ſupra γαδάρων pro γαζάων. Haud pertigit ſane Danitarum ſors certa v. 47. ultra Joppen longe ad *Doram* ſeu *Doros* ſub Carmelo. Quinetiam celebrior illa *Dora* aliis omnino literis ſcribitur apud Hebræos דאר. Niſi vero hæc ſuffecerint Criticis ſacris, ſcribatur illico ζώροις aut σώροις in verſu Joſephi. BERN. Sono ſicco Δώροις pro Ζώρως, ut ſupra Γαδάρων pro Γαζάων.

e Γεττὰν,] Miſere *Samb.* & *Big.* τιτὰν ἀπαναξῶνος. Typus vernaculus hujus urbis נת גיתה ſeu *Gath*. Syriacus vero, quem Græci ſolent imitari, גיתא *Gitta*. A ſitu denique γειωλόφου nomen illud volo traductum, potius quam ἀπὸ τοῦ λίθου. *Epiphanius* ſuo in exemplari reperit γίτθαν ἀπ' ἐκέρωνος: quomodo Maſoretæ יקרון, *Hecron*, enuntiant. BERN. In quibuſdam *MSS.* Γιτὰν. Urbs hæc Hebræis *Geth* ſeu *Gath*. Syris vero, quos Græci ſolent imitari, *Gitta*.

f Ακάρωνος] Ακκάρωνος *Vat.* Εκέρωνος ſive Εκκέρωνος legerat *Epiphan.* quo modo Maſorethæ *Hecron* enunciant.

g Ιούδα ἤρκτο φυλή.] H Ιούδα *Big. Samb.* & *Vat.*

h Καὶ ἓξ μὲν ἔθνη,] Καὶ εἰς μὲν ἔθνη *Gall.* 1. καὶ ἓξ μὲν ἔθνη *Big.* & *Samb.*

2. *Ad hunc quidem modum ſex gentes, à filiis Chananæi denominatas, Jeſus diviſit,*] *Regionum itaque devotarum ſex inter Iſraelitarum tribus* 9½ *hoc pacto diſtribuebantur. In Amoræa vero, ſeptima illa ſedes erat Chananitarum, duas tribus cum ſemiſſe trans Jordanem pridem conſtituerat Divinus Moſes, Num. c.* 32. 33. *Deut. c.* 3. 9. c. 7. 1. & c. 31. 3. *Joſ. c.* 12. 8. & c. 13. *Verum ad provincias ceteras nequam Chananis haud pertenderat ars aut peragratio Geometrarum Hebraicorum. Necdum adeo propulſi fuerant loco* Sidonii, Arucæi, ערקי Haraci, *Gen. c.* 10. 15. & *v.* 14. τοῦ Δαλιτ. *i. e. ex magno Commentario Breſit*, ערקס רלבנן, Ab Arca Libani. Amathæi *vel* ἀμάθιοι, *l.* 1. *c.* 6. §. 3. *Originum*; *in Hebræo* חמתי Chamathi, *incola* Emath *ſeu* Hamah حماة: *quæ* Epiphania *in ſcriptis Græcorum, ut Joſephus, Auctor* χρείσεως μεγάλης *f.* 79. *a.* & *Geographia Abulfedæ domini iſtius ditionis, fide certa comprobant contra plures aliter ſentientes. Aut* Arathæi, *prius fidem & correctius* ἀραδαίοι *apud Flavium, in Lege Sanctiſſima* ארודי Arudi *vel* Arvadi. *Poſſunt ſane cum Breſit rabba* Arethuſii *eo nomine intelligi, non* Aradii *convenientius propiuſque Aſeritis, non* Antaradii *Paraphraſtæ Solymitarii.* Arethuſios *etiam dici voluit Uzielida, cum* ארורי לוטסאי λωτεσαῖοι *ſubſtituit pro codicis Hebræi, aut voluit* Laodicenos. *Quatuor autem verbis (quod vides) ex Geneſi repetitis exponit Joſephus tres verſus Joſuæ c.* 13. *v.* 4, 5, 6. *totidemque Jud. c.* 1. *v.* 31, 32, 33. BERN.

i Καὶ τῇ ἡμισείᾳ] *Coll. Big.* Καὶ τῷ ἡμίσει (ἥμισυ *Coll. Voſſ.*) φυλῆς Μανασσῆ.

k Αμορίτιν,] Αμωρίτιν *Samb.* Vide p. 260. v. penult.

l Καὶ τῇ ἡμισείᾳ.] Καὶ τῷ ἡμίσει φυλῆς Μανασσῆ *Big. Samb.* & *Vat.*

m Δεδηλώκειν.] Pro ἐδεδηλώκειν. In *Gall.* 1. δεδηλώκαμεν.

n Αρκαίους] Αρυκαίους *Procopius*. Vide l. 1. c 6. §. 2. Eſt qui malit Αρκαίους.

o Αμαθαίους] Ita *Big. Samb. Vat Epiphan.* & *Procop.* ab Αμάθη, quæ *Epiphania* Græcis, in *Editis* Αμαθ ας.

p Αραδαίους] *Baſ.* & *Gen.* ἀμαδίους καὶ ἀραδίους. Potius ἀρυκαίους καὶ ἀμαθαίους καὶ ἀραδίους cum Procopio, qui ipſe Palæſtinus fuerat oriundo, ad κληρουχίαν ſacram, *Licet vero qui volet ex Joſephi quinto Antiquitatum libro petere, quod de expoſitione Sortium clarius habet. Cæterum alio ordine Sortes ſupputavit. Sciendum inſuper, quod ea quæ circa Sidonem, Arycæos, Amathæos, Aradioſque ſunt, inculta erant.* Hæc pius Sophiſta poſt Flavium. BERN. Ita *Bernardus* cum *Vet. Interpr.* Αραδίους *Baſ.* & *G.* Αραδίους *Big. Samb.* & *Vat.* Αρραδίους *Procop.* Forſan Αραδαίους ex Hebraïco *Arudi*, niſi malis Αραδυσίους.

q Τὴν ἡγεμονίαν] *Samb.* & *Big.* τὴν ἡγεμονίαν. *Fortaſſe quod Joſue ſenio impeditus fuerat, cæterique poſt ipſum duces ſegnius egiſſent*, Procopius declaravit ex his originibus. BERN.

r Παρήγγελλε] Παρήγγειλέ τε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

s Υπολιπεῖν] Υπολίπειν *Big. Samb.* & *Vat.*

t Εν μόνῳ τούτῳ] Εν μόνῳ τούτῳ βλαφθῆναι καὶ Μωϋσῆν αὐτοῖς ἤδη προειπεῖν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

v Αὐτοὺς πεπεῖσθαι] Αὐτοῖς *Vat.*

x Αμορραίαν] Αμορραίων *Big. Gall.* 1. & *Samb.* à manu ſecunda, Αμωραίων à prima. Videſis *Annott.* ad p. 260. v. penult.

y Χεβρῶνα,] *Al.* Χέβρωνα.

z Τῆς Νεφθαλίτιδος Κ δεσῶν.] Κεδασὰν ἡ τοῦ Νεφθαλίτου *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 1. in *Editis* Κεδέσιν pro Κεδέσην.

a Καὶ τὸ καθυπερθεν] Καὶ omittunt *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

b Τοῦτο χωρίον.] Τοῦτο τὸ χωρίον *Samb. Big.* & *Vat.*

c Πλείση δὲ γεγόνει.] *Baſ.* & *Gen.* πλείση ἡ γεγόνει accentu ſi Urbis, *Samb.* Oſcitando legerat Interpres Scholaſticus πλείστη ἡ

ση δ' ἐγεγένη. καὶ μεγάλως πλάτως [d] πεπληθύνθη, καὶ κοινῇ πάντες καὶ [c] κατ' ἰδίαν ἕκαστος, [f] χρυσοῦ τε καὶ ἐσθῆτων καὶ τῆς ἄλλης [g] ἀποσκευῆς ἕνεκα· [n] τετραπόδων δὲ πλῆθος, ὅσων οὐδὲ ἀριθμὸν μαθεῖν ἦν, παρεσκευασμένοι.

κέ. Μετὰ δὴ ταῦτα συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ στρατὸν, τοῖς ὑπὲρ τὸν [i] Ἰορδάνην κατὰ τὴν Ἀμορραίαν ἱδρυμένοις· συνεστράτευον δ' αὐτοῖς [k] πεντακισμύριοι ὁπλῖται· ἔλεξε τάδε. "Ἐπεὶ [l] ὁ Θεὸς, καὶ πατὴρ καὶ "δεσπότης τοῦ Ἑβραίων γένους, γῆν τε κτήσασθαι ταύτην "ἔδωκε, καὶ [m] κτησεῖσαν εἰς ἅπαν ἡμετέραν Φυλάτ- "ξειν ὑπέσχηται, [n] συνεργίας δὲ τῆς παρ' ὑμῶν κατ' "ὀπαλὲν τὴν ἐκείνῳ δεομένοις [o] αὐτὸς εἰς ἅπαντα "προθύμως ἐδώκατε· δίκαιον ὑμᾶς, μηδενὸς ἔτι δυσ- "κόλου προσδοκωμένου, ἀναπαύσεως ἤδη τυχεῖν φειδοῖ "τῆς προθυμίας ὑμῶν, [p] ἵν' εἰ καὶ πάλιν δεήσειεν "ἡμῖν αὐτῆς, ἄοκνον ἔχωμεν εἰς τὰ κατεπείξοντα, καὶ "μὴ [q] τοῖς νεῦ καμοῦσιν αὖθις βεχθυτέραν. [r] χάρις "τι σοὶ ὑμῖν ὧν συνείχεσθε κινδύνων, καὶ οὐχὶ νῦν "μόνον, [s] ἀλλὰ εἰς ἅπαν ὅτου ἔξομεν, ὄντες ἀγαθοὶ "μεμνῆσθαι τῶν φίλων, καὶ προθύμῳ τῇ διανοίᾳ κερ- "δῆσαι ὅσα παρ' αὐτῶν ἡμῖν ὑπῆρξεν, ὅτι τε τὸν ἀπο- "λαυσιν τῶν ὑπαρχόντων [t] ὑμιν ἀγαθῶν δι' ἡμᾶς "[v] ἀνεβάλεσθε, καὶ [x] πονήσαντες εἰς ἃ νῦν οὐσίᾳ "Θεῷ κατέσημεν, [y] ἕπειθ' ὅτου σκήνατε αὐτῶν με- "ταλαμβάνειν. [z] γέγονε δὲ πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγα- "θοῖς ἐκ τῶν σοὶ ὑμῖν πόνων πλεῖστον ἄφθονον, "λείαν τε πολλὴν ἐπαγομένους καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυ- "ρον, καὶ τὸ τούτων [a] ὅτι πλέον ἢ παρ' ἡμῶν εὐ- "νοια, καὶ πρὸς ὅ, τι βουληθέντε κατ' ἀμοιβὴν "προθύμου. ὅτε γὰρ ὧν Μωϋσῆς προεῖπεν ἀπελείφθητε, "καταφρονήσαντες ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθόντος· ὅτ' ἔστιν "ὅδε ἐφ' ᾧ μὴ χάριν ὑμῖν οἰδαμεν. χαίροντας οὖν "ὑμᾶς ὅτι τὰς κληρουχίας ἀπολύομεν, καὶ φιλακα- "λοῦμεν μηδένα [b] τῶν πρὸς ἡμᾶς συγγενείας ὅρον ὑπο- "λαμβάνειν· μηδ', ὅτι μεταξὺ ποταμὸς ὅτος ἐστιν, "ἕτερους ἡμᾶς [c] νομίσητε καὶ οὐχὶ Ἑβραίους. Ἀβραμιᾶ "γὰρ ἅπαντες ἐσμὲν, οἵτ' ἐνθάδε κἀκεῖ κατοικοῦντες, "Θεός τε [d] εἷς τὰς τε ἡμετέρους προγόνους καὶ τοὺς ὑμῶν "αὐτῶν παρήγαγε εἰς τὸν βίον· ᾧ τὴν θρησκείας [e] ὅπο- "μελεῖσθαι καὶ πολιτείας δεῖ, ἣν αὐτὸς διὰ Μωϋσέως

reliquum erat *Israëlitis* partitur: copia enim infinita reportata fuerat. Ac communiter omnes & privatim singuli magnis affluebant divitiis, propter vim ingentem auri & vestium ac reliquæ supellectilis; tanta accedente quadrupedum multitudine, quanta vix numero comprehendi potuit.

25. Post hæc itaque advocato in concionem exercitu, ad eos qui ultra Jordanem juxta Amoræam sedes habuerunt (illi autem armatorum quinquagies mille erant qui una expeditionem susceperant) hunc in modum loquutus est. "Cum "Deus, & pater & dominus Hebræorum gentis, "hanc *nobis* terram possidendam dederit, possef- "samque semper se nobis conservaturum esse pro- "miserit, ope autem vestra & auxilio egentibus "promptissime ad omnia, prout Deus præcepe- "rat, vosmet obtuleritis; æquum est, cum nihil "præterea arduum supersit, ut vos jam requie- "tem habeatis, dum vestræ alacritati parcimus; "ut si ea rursum nobis opus esset, ad pericula im- "minentia *depellenda* paratam habeamus, & non, "*quasi* præsentibus defatigatam, in posterum tar- "diorem. Gratias itaque vobis pro discriminibus "una nobiscum aditis *habemus*, & non nunc so- "lum, sed in omne ævum pariter habituri sumus; "ita à natura comparati ut amicos recordemur, "& in memoria retineamus quæcunque vestra "ope nobis provenerunt, quodque bonorum ve- "strorum fruitionem propter nos distuleritis, & "*nobiscum* laborantes circa ea quæ Dei benignitate "*tandem* assequuti sumus, post hæc vobis ita vi- "sum fuerit propriorum participes fieri. Magnæ "autem ad vestras facultates ex communi no- "strum utriusque labore accessêre divitiæ, (ut qui "prædæque multum atque auri & argenti hinc "abducturi estis) &, quod pluris est quam ista "omnia, nostra benevolentia, atque alacritas ad "beneficium quodcunque volueritis referendum. "Iis enim, quæ præceperit Moyses, ne tantillum "quidem excidistis, contempta mortui auctorita- "te: nec quicquam est, pro quo vobis gratias non "agimus. Lætos igitur vos ad vestras possessio- "nes dimittimus, ac obsecramus ut vestram no- "biscum cognationem nullis terminis definiri exi- "stimetis; neve, quod inter nos fluvius hic inter- "meet, alios nos esse cogitetis quam Hebræos. "Omnes enim ab Abramo sumus, qui vel hanc "vel illam ripam incolimus, ac unus Deus tam "nostros quam vestros majores in vitam eduxit: "cujus cultui vobis cura adhibenda est, eique "reip.

Post hæc auxilia Transjordanis cum spoliis impertit gentibus, multis gratiis, monitis, pissimis, magnisque votis dimittit imperator. fos. c. 22.

γῆ γεγόνει. BERN. Πλείων ἢ γεγόνει solus *Samb.*

[d] Πεπληθύνθη,] *Gall.* 1. ἐπληθύνθη. BERN.

[c] Κατ' ἰδίαν] Amplius dicunt *Big.* & *Samb.* ex libro sacro, καθ' ἰδίαν ἕκαστος χρυσὸν τε καὶ ἀργύριον, καὶ בכסף ובזהב, καὶ ἐσθήτων &c. Verum *Bas. Gen. Gall.* 1. & *Epiphanius* nihil de metallo frequentiori, ferro, ære, aut etiam de argento. Tandem *Samb.* ἀποσκευῆς ἕνεκα. BERN.

[f] Χρυσοῦ τε] Χρυσίου καὶ ἀργύρου & ἐσθ. soli *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[g] Ἀποσκευῆς ἕνεκα·] Ita cum *Samb.* ut supra, p. 270. v. 16. in cæteris ἐπισκευῆς.

[h] Τετραπόδων] Πλήθος ὅσον οὐδὲ ἀριθμῶ μ. ἦν προσχρώμενον *Big.* (*Coll. Voss*) *Vat.* & *Samb.* nisi quod προσχρωμένω habeant *Samb.* & *Vat.*

[i] Ἰορδάνην] Tanto numero liber omnis, sive Latinus sive Græcus. Hoc credes esse ex vitiis vetustis & rubiginosis Josephi, pro τετραπεπισμένοι: aut id quod dixi ad Lemmation, æquo animo recipies. Quinvero *Zonaras* summam eandem reddit his verbis, ἐπροσκαλεσάμην τοὺς ὑπὲρ τὸν δύο φυλὰς ἐπὶ ἡμισείας, πεντακισμυρίους ὁπλίτας, ὡσεὶ τὰς κληρουχίας αὐτῶν ἐπιτρέπειν ἀπιέναι. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Ἰορδάνου in reliquis.

[k] Πεντακισμύριοι ὁπλῖται] Ita in omnibus libris tam *Gr.* quam *Lat.* assentiente *Zonara*. Tantum quadragies mille milites, expeditos, numerat *Jos.* c. 4. v. 13. at *Josephus* forsan (ut conjicit *Bern.*) hunc numerum auxit parte quinta propter impedimenta.

[l] Ὁ Θεὸς,] Ita cum maxima parte codicum *Epiphanii.* ὁ Θεὸς ἐπὶ πατρὶ, δεσπότης in *Editis*, *Alisque.* ὁ Θεὸς, πατρὶ ἐπὶ δεσπ. *Samb Vat.* & *Gall.* 1. 2.

[m] Κτησεῖσαν] Κτησθεῖσαν *Big.* & *Gall.* 1.

[n] Συνεργίας] Ita *Big.* & *Samb.* in *Aliis* συνεργίαν.

[o] Αὐτὸς] Ἑαυτὸς *Samb. Gall.* 1. & *Hen.* αὐτοῖς *Vat.* & *Samb.* manu altera.

[p] Ἵν' εἰ] Ita *Big. Samb.* & *Gall* 1. in *Editis*, *Alisque*, ἢ εἰ καὶ π. & dein ἐπομφ.

[q] Τοῖς νεῦ καμοῦσιν] Τὸ νεῦ καμοῦσαν αὖθις *Gall.* 1. τοῖς νεῦ συγκαμοῦσαν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* τοῖς νεῦ κακοῦσιν αὖθις βεβαρυτέρας, vel τῷ νεῦ καμόντι αὖθις βεβαρυτέραν *Epiphan.*

[r] Χάρις] Χάριν τε ἂν *Gall.* 1. χάρις τε ὑμῖν ὧν *Vat.*

[s] Ἀλλὰ εἰς ἅπαν] Ita ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ἀλλ' ἀεὶ πάντως ὅτως ἕξειν ἐμμένοντες ἀγαθοὶ *Gall.* 1. in *Editis*, ἀλλ' εἰς πᾶν ὅτως μᾶλλον ἀγαθοὶ οἱ μεμνῆσθαι &c. & dein παρ' αὐτῶν ὑμῖν.

[t] Ὑμῖν] Lege ἡμῖν. COCC.

[v] Ἀνεβάλεσθε,] Sic cum *Samb.* (& *Coccejo*) ἀνεβάλεσθε *Big.* in *Editis*, *Alisque*, ἀναβάλεσθε.

[x] Πονήσαντες] *Bas.* & *Gen.* ἀναβάντες, καὶ ποιήσαντες. Aliter *Big. Samb. Gall* 1. & *Epiphan.* Imo *Gall.* 2. καὶ συμπονήσαντες. BERN. Ita *Bernardus*, quod in *Editis* fuerit ποιήσαντες, & in *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Gall.* 1. συμποιήσαντες.

[y] Ἔπειτ' ὅτου] Ita *Big.* & *Samb.* (ἐπεὶ ἢ *Coll. Voss.*) ἐπεὶ ὅτου *Bas. G. Alique.*

[z] Γέγονε δὲ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* γέγονε πρὸς τοῖς *Bas. G. Alique.*

[a] Ἔτι πλέον] Ἐπὶ πλέον *Big. Samb.* & *Vat.* Est qui malit ἐπὶ πλέον.

[b] Τῶν πρὸς ἡμᾶς συγγενείας] Τῆς πρὸς ὑμᾶς *Samb.*

[c] Νομίσητε] Νομίσητε *Big.* & *Samb.* (νομίσητε *Coll. Voss*) ἡμᾶς εἶναι νομίσητε *Vat.*

[d] Εἷς τὰς] Εἷς ὃς τάς τε *Samb.* (*Voss Coll.*) *Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.*

[e] Ἐπιμελεῖσθαι] Ἐπιμελεῖσθαι, καὶ πολιτείας, ἣν, & mox φιλ. ἰ- ζειν.

"reip. formæ, quam ipſe per Moyſem inſtituit,
"omnia diligenter obſervando. Quo quidem fiet,
"ut, dum in his permaneatis, Deus vobis propi-
"tius futurus ſit & adjutor; ſi vero ad aliarum
"gentium mores imitandos deſciveritis, & ille ge-
Fratres ſuos populus lachrymis proſequitur. "nus veſtrum averſabitur". Hæc cum dixiſſet,
& unumquemque magiſtratuum ſingillatim, com-
muniterque turbam univerſam ſalutaſſet, ipſe qui-
dem ſubſtitit; eos autem non ſine lachrymis pro-
ſequebatur populus, atque ægre ab invicem diſceſ-
ſerunt.

Phineeſem atque Decemviros, quos de altari propter fluvium conſtructo expoſtulatum miſerat Jeſus, reſponſo ſuo placant Iſraëlitæ Transjordanii. Joſ. c. 22.

26. Itaque cum fluvium trajeciſſet tribus Rubeli & Gadis, & quotquot Manaſſitarum eos ſunt ſequuti, altare ſuper ripam Jordanis ſtatuunt, in monumentum apud poſteros & ſignum *fraternæ* neceſſitudinis cum iis qui *terram* trans Jordanem incolerent. Qui vero ex altera parte Jordanis erant, audientes aram à dimiſſis exſtructam eſſe, non tamen qua voluntate eam erexerant, ſed ad novum cultum Deoſque peregrinos introducendos, *rumori* diffidere noluerunt, ſed religionis calumniam pro re veriſimili reputantes, arma corripuerunt, ad eos, qui altare collocaverant, vindicta perſequendos, fluvium tranſituri, & ob patrios ritus violatos pœnas ab iis exacturi. Exiſtimabant enim non tam cognationis & dignitatis eorum, qui in hoc erant crimine, quam Dei voluntatis, & iſtius quo gaudet cultûs rationem habendam eſſe. Et illi quidem ira commoti ad expeditionem ſeſe accinxerunt: Jeſus autem & Eleazarus pontifex cum ſenatu ipſos cohibebant, ſuadentes ut ſermonibus prius qua mente id feciſſent experiri vellent; deinde ſi forte malo animo factum deprehenſum ſit, tum demum armis eos aggrederentur. Ad eos igitur legatos mittunt, Phineeſem Eleazari filium, & cum eo decem alios præcipuæ apud Hebræos dignitatis, ut ex iis reſciſcerent quid ſibi voluerint altare ſuper ripam fluvii poſt tranſitum ſtatuentes. Ut vero illi fluvium trajecerant & ad eos venerant, *ſtatim* advocata eſt concio, & Phineeſes *in medio* ſtans, "majus illos in ſe peccatum admiſiſſe, aje-
"bat, quam ut verbis reprehenſi in poſterum *ca-*
"*vere* admoneantur. Sed ipſos, non, ad culpæ
"magnitudinem reſpicientes, protinus ad arma &
"ad ultionem manibus ſumendam accurriſſe; ſed
"de cognatione cogitantes, atque ſpe fretos quod
"fortaſſe verbis ad ſanam mentem reduci poſſint,
"hanc legationem ſuſcepiſſe: ut, cauſa cognita,
"qua moti altare exſtruxiſtis, non temere vos ar-
"mis perſequi videamur, qui pio animo aram *for-*
"*ſan* poſuiſtis, juſteque vos ulciſcamur modo ac-
"cuſationem veram eſſe conſtiterit. Vix enim
"credere potuimus, vos, qui Dei voluntatem per-
"ſpectam habuiſtis, & legum, quas ille vobis de-
"dit, auditores exſtitiſtis, disjunctos à nobis &
"ad ſortem propriam jam reverſos, quam gratiæ
"Dei ejuſque veſtrum curæ & providentiæ ac-
"ceptam debetis, illius *tam cito* obliviſci poſſe, at-
"que, Tabernaculo & arca & altari patrio reli-
"ctis, Deos alienos introducere, moribus Chana-
"næorum pravis obſequutos. Sed nihil mali com-

"διέταξε, φυλακὴν [f] ἔχοντας πᾶσαν. ὡς ἐμμενόν-
"των μὲν τούτοις, καὶ τοῦ Θεοῦ παρέξοντος [g] εὔνουν
"εἶναι καὶ σύμμαχον ἑαυτόν· ἐκτραπέντων δὲ εἰς ἐπι-
"ρων ἐθνῶν μίμησιν, [h] ἀποσραφησομένου τοῦ ὑμε-
"μῶν". ταῦτα εἰπὼν, καὶ καθ' ἕνα τοὺς ἐν τέ-
λει καὶ κοινῇ τὸ πλῆθος αὐτῶν [i] ἅπαν ἀσπασά-
μενος, αὐτὸς μὲν ὑπέμεινε· προὔπεμπε δ' αὐ-
τοὺς ὁ λαὸς οὐκ ἀδακρυτί, καὶ μόλις ἀλλήλων ἀπε-
λύθησαν.

κς'. [k] Καὶ διαβᾶσι οὖν τὸν ποταμὸν ἥ τε [l] Ρουβηλὶς
φυλὴ καὶ [m] Γαδὶς, καὶ ὅσοι τῶν [n] Μανασσιτῶν αὐτοῖς
συνείποντο, βωμὸν ὑπὲρ τὴν ὄχθην [o] ἱδρύονται ἐπὶ Ιορ-
δάνου, μνημεῖον τοῖς ἔπειτα γινομένοις καὶ σύμβολον
τῆς πρὸς τοὺς πέραν [p] κατοικησομένους οἰκειότητος. ἀκού-
σαντες δὲ οἱ πέραν βωμὸν ἱδρύσαντο τοὺς ἀπολυθέντας, οὐ
μετ' ἧς ἐκεῖνοι γνώμης ἀνέσησαν αὐτὸν, ἀλλ' ὑπὲρ νεω-
τερισμοῦ καὶ ξενικῶν εἰσαγωγῆς θεῶν, οὐκ ἤθελον ἀ-
πιστεῖν, ἀλλὰ πρὸς τὴν πατρίαν θρησκείαν τὴν Διαβολὴν
πιθανὴν νομίζοντες, ἕνοπλοι ἦσαν, ὡς ἐπ' ἀμυνῇ τοῦ τὸν
βωμὸν ἱδρυσαμένων, περαιωσόμενοι τὸν ποταμὸν, καὶ κο-
λάσοντες αὐτοὺς τῆς παρανομίας τῶν πατρίων ἐθῶν. ἐδόκει
γὰρ τὴν συγγνώμην αὐτοῖς λογίζεσθαι καὶ τὸ ἀξίωμα
τοῦ τῶν αἰτίων εἰληφότων, ἀλλὰ τὸ τοῦ Θεοῦ βούλημα, καὶ
ᾧ τρόπῳ τιμώμενος χαίρει. καὶ οἱ μὲν ἐστράτευσαν ἐπ'
ὀργῆς· ἐπέσχε δ' αὐτοὺς Ιησοῦς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ελεαζα-
ρος καὶ ἡ γερουσία, λόγοις συμβουλεύοντες [q] ὑπόπειραν
αὐτῶν τῆς γνώμης λαβεῖν πρῶτον, [r] εἴπερ ἀν κακοηθη
μάθωσι τὴν διάνοιαν αὐτῶν τότε τοῖς ὅπλοις χωρεῖν
ἐπ' αὐτούς. πέμπουσιν οὖν πρεσβυτὰς πρὸς αὐτοὺς,
Φινεέσην τὸν τοῦ Ελεαζάρου, καὶ δέκα σὺν αὐτῷ τῶν ἐν τι-
μῇ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, μαθησομένους τί ποτε φρονήσαν-
τες τὸν βωμὸν ὑπὲρ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ διαβάντες ἔστη-
σαν. ὡς δὲ προαισθομένων καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀφικνουμένων
[s] ἐκκλησία συνελέγη, στὰς Φινεέσης, "μείζω μὲν αὐ-
"τοὺς ἁμαρτεῖν, ἔλεγεν, ἢ ὥστε λόγοις ὑπομνησθέντας
"[t] νουθετηθῆναι πρὸς τὰ μέλλοντα. πλὴν ὅ, πρὸς τὸ
"μέγεθος τῆς παρανομίας ἀποδόντας, οὗτος [v] ἐφ' ὅ-
"πλα καὶ τὴν ἐκ χειρῶν τιμωρίαν ὁρμῆσαι, πρὸς ἣν
"τὸ συγγνῶναι καὶ τὸ τάχα καὶ λόγοις ἂν σωφρονῆσαι
"σκοπήσαντας, ἵνα τὴν
"αἰτίαν μαθόντες ὑφ' ἧς προήχθητε τὸν βωμὸν κατασκευ-
"άσαι, μήτε προπετεῖς δοκῶμεν ὅπλοις μετιόντες ὑμᾶς
"κατὰ λογισμὸν ὅσιον ποιησαμένους τὸν βωμὸν, [x] καὶ
"δικαίως ἀμυνώμεθα τῆς Διαβολῆς ἐλεγχθείσης ἀλη-
"θοῦς. ὃ γὰρ ἠξιώμεν ὑμᾶς πεῖραν τοῦ Θεοῦ γνώμης
"ἐντὸς γενομένους, καὶ νόμων ὧν αὐτὸς ἡμῖν [y] δεδω-
"κεν ἀκροατὰς ὑπάρχοντας, διαζευχθέντας ἡμῶν καὶ
"παρόντας εἰς τὸν ἴδιον κλῆρον, ὃν κατὰ χάριν τοῦ Θεοῦ
"καὶ τὰ ἐκείνου πρὸς [z] ὑμᾶς προνοίας ἐλάχετε, λήθην
"λαβεῖν αὐτοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τὸν κιβωτὸν κα-
"ταλιπόντας τὸν βωμὸν ὃς ἡμῖν πάτριος, ξενικοὺς θεοὺς
"ἐπιφέρειν τοῖς Χαναναίων κακοῖς προσκεχωρηκότας.
"ἀλλ' οὐδὲν ἀδικεῖν δόξετε μετανοήσαντες καὶ περαιτέρω
"μὴ

χειν. *Vet. Interpr.* ἐπιμελεῖσθε, καὶ πολιτείας, ἣν αὐτὸς πρὸς Μωϋσέως διέταξε, φυλακὴν ἔχειν τὴν πᾶσαν *Big. Samb.* & *Vat.*

f Ἐχούσας πᾶσαν.] Ἔχειν τὴν ἅπασαν *Coll. Big.* & *Voſſ.*

g Εὔνουν εἶναι] Εὔνουν αὐτὸν εἶναι καὶ σ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* quo fere modo & *Epiphan.*

h Ἀποσραφησομένου τοῦ ὑμῶν] Ita *MSS.* omnia, tam Gr. quam *Lat.* in *Editis* ἀποστραφησομένου τῶν ὑμῶν.

i Ἅπαν] Vox ἅπαν deſideratur in *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vet. Interpr.*

k Καὶ διαβᾶσι] Διαβάσας δὴ τὸν π. in ſex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Διαβάσας οὖν τὸν π. in *Editis.*

l Ρουβηλὶς] Ρουβὴλα *Vat.*

m Γαδὶς,] Ita *Samb* & *Big.* Γάδδα *Vat.* in *Editis* Γάδδις.

n Μανασσιτῶν] *Al.* Μανασσιτῶν.

o Ἱδρύονται] Ἱδρύεται solus *Vat.*

p Καθικησομένους] Ita velim cum *Epiphanio.* κατοικησομένους *Baſ.* & *Gen.* κατοικημένους libri quatuor è ſcriptis. Mox *Gall.* 1. θείων. & idem τὸ βωμὸν ἱδρ. BERN. Ita *Vat. Baſ.* & *G.* κατοικημένους in quatuor *MSS.* κατοικησαμένους amplexus eſt *Bern.*

q Ὑπόπειραν αὐτῶν] Ἀπόπειραν *Samb. Big.* & *Vat.*

r Εἴπερ ἀν] *Al.* ἐπειτ. ἄν γε κ.

s Ἐκκλησία] Ita è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐκκλησίαν συνελέγη.

t Νουθετηθῆναι] Eo modo *Samb.* pro νουθετεῖσθαι. in *Editis* νουθετεῖσθαι.

v Ἐφ' ὅπλα] *Big.* ἐπ' ὅπλα καὶ τὴν χειρῶν τιμωρίαν. Dein *Samb.* καθαλογιτιὸν θεοῦ. BERN.

x Καὶ δικαίως] Bi ἢ ἀδίκου ἀμ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

y Δεδωκεν ἀκροατὰς] Ita *Bernardus* è quatuor *MSS.* ἔδωκεν *Vat. Baſ.* & *G.*

z Ὑμᾶς προνοίας] Ita ex *Vet. Interpr.* in *Editis*, *Aliiſque* ἡμᾶς.

a Πα-

"μὴ μανέντες, νόμων ἢ [a] πατρίων αἰδῶ καὶ μνήμην
"λαβόντες. ἂν δ' ὑπιμένητε τοῖς ἡμαρτημένοις, οὐ [b] πα-
"ραιτησόμεθα τ ὑπὲρ τ νόμων πόνον· ἀλλὰ περαιω-
"σάμενοι τ [c] Ιορδάνην τούτοις βοηθήσομεν, καὶ [d] πρὸς
"αὐτῷ τῷ Θεῷ, μηδὲν ὑμᾶς Χαναναίων διαφέρειν
"ὑπολαμβάνοντες, ἀλλ' ὁμοίως ἐκείνοις διαφθείρον-
"τες. μὴ γὰρ νομίσητε τῷ διαβεβηκέναι τ ποταμὸν καὶ
"τ ὑπ' αὐτοῦ θεᾶς δυνάμεως ἔξω γεγονέναι. παντα χοῦ δ' ἐν
"τοῖς τότε ἐστέ· καὶ ἀποφάναι τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ καὶ
"τὴν [e] ἀπ' αὐτῆς δίκην ἀδυνάτον. εἰ δ' οἴεσθε τὴν
"ἐνθάδε παρουσίαν ὑμῖν ἐμπόδιον εἶναι τ σωφρονεῖν,
"ἴσθε [f] κωλύσει πάλιν τὴν γῆν ὑμᾶς ἀναδύσασθαι,
"καὶ τοὐτὴν ἀνεῖναι μηλόβοτον. ἀλλ' [g] εὖ ποιήσετε σω-
"φρονήσαντες, καὶ ὑπὲρ νεαροῖς [h] μεταθέμενοι τοῖς
"ἁμαρτήμασι. καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς πρὸς παίδων
"καὶ γυναικῶν, μὴ παράσχειν [i] ἡμῖν ἀνάγκην ἀ-
"μυνασθαι. [k] ὡς οὐ τ ὑμετέρας αὐτῶν σωτηρίας,
"καὶ τ φιλτάτων ὑμῖν ἐν τῇδε τῇ ἐκκλησίᾳ κειμέ-
"νης, ἅτω [l] βεβουλεῦσθε· λόγοις ἡδέσθαι συμφέ-
"ρειν [m] ὑπολαβόντες, ἢ πείρᾳ ἔργων καὶ πολέμῳ πει-
"μένειν.

κζ. Τοσαῦτα δὲ Φινεέσου διαλεχθέντος, οἱ πρεσ-
βύτεροι τ ἐκκλησίας καὶ τὸ πλῆθος [n] αὐτὸ πᾶν ἤρξαντο
πρὸς τ ἐγκεκλημένων αὐτοῖς ἀπολογεῖσθαι, "καὶ μήτε
"συγγνείας τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστῆναι, μήτε καινοτε-
"ρισμὸν ἀναστῆσαι τ βωμὸν, [o] ἐλέγον· ἀλλὰ Θεόν τε
"ἕνα γινώσκειν τ Ἑβραίοις ἅπασι κοινὸν, καὶ τ [p] πρὸς τ
"σκιωνῆς βωμὸν [q] χάλκεον, ᾧ τὰς θυσίας ποιήσω. τ μέν-
"τοι γε νῦν ἀναστᾶσιν, δι' ὃν καὶ ὕποπτοι γεγόνασιν, ἀ
"κατὰ θρησκείαν ἱδρύσθαι, σύμβολον ἦ ὅπως εἴη καὶ τεκ-
"μήριον εἰς τ αἰῶνα τῆς πρὸς ὑμᾶς οἰκειότητος, καὶ ἀ-
"ναγκη τοῦ σωφρονεῖν καὶ τοῖς πατρίοις ἐμμένειν, ἀλλ'
"[r] οὐχὶ παραβάσεως ἀρχὴ, ὡς ὑπονοεῖτε. μάρτυς δ' ἡ-
"μῖν [s] τοῦ ὅτι τοιαύτην τὸν βωμὸν αἰτίαν κατασκευάσαι
"ᾠήθημεν ὁ Θεὸς ἀξιόχρεως. ὅθεν ἀμείνονα πρὸ ἡμῶν ἔ-
"χοντες ὑπόληψιν, μηδὲν καταγινώσκετε τούτων, ἐφ'
"οἷς ἐξώλεις εἶναι δίκαιοι πάντες, ὅσοι, τοῦ Ἀβραμ
"γένους ὄντες, νεωτέροις ἐπιχειροῦσιν ἔθεσι, καὶ τοῦ συ-
"νήθους τρόπου παρηλλαγμένοις".

κή. Ταῦτα εἰπόντας ἐπαινέσας ὁ Φινεέσης, παρῆν
πρὸς Ἰησοῦν, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἀπήγγειλε τῷ λαῷ.
ὁ δὲ, χαίρων ὅτι μηδεμίᾳ ἀνάγκῃ στρατολογεῖν [t] αὐτὸς
μέλλει, μηδ' εἰς αἷμα καὶ πόλεμον ἐξαγαγεῖν κατὰ
ἀνδρῶν συγγενῶν, χαριστήρια ὑπὲρ τούτων τῷ Θεῷ
θυσίας [u] ἐπιτέλει. καὶ διαλύσας μετὰ ταῦτα τὸ πλῆ-
θος εἰς τὰς ἰδίας κληρουχίας Ἰησοῦς, αὐτὸς ἐν Σικί-
μοις διῆγε. ἔτη δ' ὕστερον εἰκοστῷ, [x] ὑπέργηρως δὲ
ὢν, μεταπεμψάμενος τοὺς ἐπ' ἀξιώματος μάλιστα
τ πόλεων, καὶ τοὺς ἀρχὰς καὶ [y] τὴν γερουσίαν, καὶ ὅσα πλή-
θους ὅσον ὢν ἐφικτὸν αὐτῷ συναγαγὼν, ἐπεὶ παρῆσαν,
τάς τε εὐεργεσίας ὑπὸ Θεοῦ ἁπάσας ἀνεμίμνησκεν αὐτούς·
[z] πολλαὶ δ' ἦσαν τοῖς ἐκ ταπεινοῦ σχήματος εἰς τοῦτο

"meruisse videbimini, ad pœnitentiam adducti,
"& non ad majorem insaniam prolapsi, è contra
"vero leges patrias reveriti & memoria complexi.
"Quod si in delictis persistatis, nullum pro legibus
"laborem detrectabimus; sed, fluvio superato, ea-
"rum ipsiusque pariter Dei honorem tuebimur,
"inter vos & Chananæos nihil interesse existiman-
"tes, sed *vos quoque* similiter ac ipsos perimentes.
"Cavete enim putetis vosmet, quia fluvium trans-
"istis, extra Dei potestatem evasisse. Ubique
"autem vos ambit ejus imperium; nec quoquo
"modo licet ejus potentiam & ex ea vindictam
"effugere. Si vero arbitremini *vestrum* ad hæc
"loca accessum obstare quo minus recte sentiatis;
"vobis integrum erit terram iterum dividere, &
"hanc ipsam pecoribus compascuam relinquere.
"Sed bene agetis si ad sanam mentem redeatis, &
"post nova peccata sententiam mutetis. Vosque
"per liberos ac conjuges obsecramus, ne nobis
"necessitatem *vobiscum* dimicandi imponatis.
"Quasi vero vestra omnium salus vobisque cha-
"rissimorum in hac concione sita esset, ita con-
"silium inite, melius esse rati verbis persuaderi,
"quam factorum bellique experimento stare".

27. Cum hæc disseruisset Phineesses, qui præ-
erant concioni populusque ipse universus cœperunt
crimina sibi objecta diluere, dicebantque, "se ne-
"que à cognatione defecisse, neque innovandi
"studio aram erexisse; sed Deum unum agnosce-
"re, Hebræis omnibus communem, atque illud
"æneum ante Tabernaculum positum altare * ad
"sacra facienda. At quod nunc ereximus, quod-
"que vestræ suspicioni ansam præbuit, non reli-
"gionis ergo exstructum est, sed ut signum sit &
"indicium in omne ævum necessitudinis quæ no-
"bis vobiscum intercessit, atque causa justa cur
"recte *de Deo* sentiamus ritibusque patriis adhæ-
"reamus; & non, ut vos suspicamini, transgressio-
"nis principium. Deus autem nobis testis sit lo-
"cuples, quod eo *solum* nomine aram *hanc* ex-
"struendam esse fecerimus. Unde vobismet me-
"liora de nobis persuadentes, nihil tale nobis im-
"putetis, propter quod morte digni censendi
"sunt, quotquot, ab Abramo oriundi, novis mo-
"ribus studentes à receptis discedunt institutis.

28. Cum autem Phineesses hanc *honestam* ora-
tionem habentes collaudasset, reversus est ad Je-
sum, & quæ illi fecissent populo narrabat. Illi ve-
ro, gaudentes quod nulla exercitum colligendi fo-
ret necessitas, nec ad cognatorum sanguinem fun-
dendum & bellum cum iis gerendum deducerentur, victimas pro gratiarum actione Deo obtule-
runt. Ac post hæc, multitudine ad sua patrimo-
nia dimissâ, Jesus ipse Sicimis agebat. Anno au-
tem post vicesimo (tum enim senio confectus erat) accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, atque è plebe quotquot commode congregare potuit, cum adessent, & illis cuncta Dei beneficia in memoriam revocavit (plurima autem iis contigerant ex humili conditione ad tan-

Josuæ postrema ad populum adhortatio.
Jos. c. 24.

a Πατρίων αἰδῶ] Πατρώων αἰδὼ *Big.* πατρώων αἰδῶ *Samb.* Lis ipsa esto Luciani & consimilium Sophistarum. Qui tamen πάτριος & πατρῷος communius usurpabit, veterrimorum instar Scriptorum haud fecerit. BERN.

b Παραιτησόμεθα] Περιοπησόμεθα *Vat.* & *Gall.* 1.

c Ιορδάνην] *Samb. Hen.* & *Busb.* Ιορδάνου ab Interpretibus SS. Bibliorum. BERN. Ιόρδανον *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Hen.* & *Busb.* alterum ab interpretibus *SS. Bibliorum* esse existimat *Bern.*

d Πρὸς αὐτῷ τῷ Θεῷ,] Vehementius & audacius *Gall.* 1. & *Epiphanius* κ. ὡσὶ αὐτῶν τῷ θεῷ BERN.

e Ἀπ' αὐτῆς] Ἀπὸ ταύτης *Big.* & *Samb.* ἀπ' αὐτῆ *Vat.*

f Κωλύσει πάλιν] Κωλύει *Big. Samb.* & *Vat.*

g Εὖ ποιήσετε] Ita *Samb.* in *Editis*, *Aliisque ineptissime.*

h Μεταθέμενοι] Μεταθέμενοι *Big.* & *Samb.*

i Ἡμῖν ἀνάγκην ἀμυνασθαι.] Sic *Big.* & *Samb.* ὑμῖν in *reliquis.*

k Ὡς οὐ τὴν ὑμετέρας] Ὡσεὶ τὴν ὑμ. *Big.* & *Samb.* ὡς οὐ τὴν τε ὑμ. *Vat.*

l Βεβούλεσθε] Ita *Gen.* & *MSS.* Βεβούλεσθαι *Bas.*

m Ὑπολαβόντες,] Ὑπολαμβάνοντες *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

n Αὐτὸ πᾶν ἤρξαντο] Αὐτῶν *Samb* & *Vat.* ac mox ἠρξαντο *Vat.*

o Ἐλεγον·] Λέγειν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

p Πρὸς τὸ σκιωνῆς] Πρὸ τὸ σκ. *Big.* & *Samb.*

* *Ad sacra faciendæ.*] *Gelenius* vertit, *quod victimas nostras excipiet.*

q Χάλκεον,] Vocem χάλκεον non agnoscunt *Samb.* & *Vet. Interpr.*

r Οὐχὶ παραβάσεως] Οὐ *Big. Samb.* & *Vat.*

s Τοῦ ἐπὶ τοιαύτῃ] Ὡς ἐπὶ τοιαύτῃ *Vat.*

t Αὐτὸς] Forte abundat. COCC.

u Ἐπιτέλει.] Ἐπιτελεῖ *Coll. Big.* & *Voss.*

x Ὑπέργηρως δὲ ὢν,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὑπέργηρως ὤν, *met.* in *Editis*, *Aliisque.*

y Τὴν γερουσίαν,] Eo modo *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* τὰς γερουσίας in *reliquis.*

z Πολλαὶ δ' ἦσαν] Ea enumerat *Josua*, c. 24.

tantam gloriam & rerum abundantiam provectis) Deique voluntati, eis adeo benignæ, obsequium præstare hortabatur, utpote quod sola pietate futura numinis erga eos benevolentia niteretur. Sibi enim jam opportunum esse *dicebat*, è vita discessuro, hujusmodi eis admonitionem relinquere: eosque rogabat ut adhortationem suam memoria *perpetuo* tenerent.

Imperator optimus vita decedit. Jos. c. 24.

29. Et ille quidem, cum ad eos qui aderant hæc verba fecisset, mortem obiit, cum annos vixisset centum & decem. quorum quadraginta cum Moyse, ut ab eo *sibi* utilia disceret, commoratus est: illis vero post obitum imperium habuit quinque & viginti *annos*. Vir autem erat, qui neque prudentiam desiderabat, neque eloquium quo cogitata populo clare enunciaret; sed in utroque summus: tam in operibus & periculis fortis & magnanimus, quam in pacis consiliis magnæ solertiæ, virtutisque ad omne tempus accommodatæ. Sepultus est autem in oppido Thamnæ tribus Ephraïmitidis. Eodem vero tempore moritur & Eleazarus pontifex, sacerdotio Phinees filio relicto: ejusque monumentum & sepulchrum exstat in urbe Gabatha.

Moritur & Eleazarus, pontificatu Phinees relicto. Jos. c. 24.

κθ'. Καὶ ὁ μὲν, τοσαῦτα πρὸς τοὺς παρόντας διαλεχθεὶς, τελευτᾷ, βιοὺς ἑκατὸν ἔτη καὶ δέκα. ὧν Μωϋσεῖ μὲν, ὅσα ὠφέλιμα τῶν χρησίμων, συνδιέτριψε τεσσαράκοντα· φρατηρὸς δὲ μετὰ τοῦτον γέγονεν, [c] πέντε καὶ εἴκοσι. [d] ἀνὴρ δὲ μήτε συνέσεως ὢν ἐνδεὴς, μήτε τὰ τὰ νοηθέντα πρὸς τὸν πολλὸν σαφῶς ἐξενεγκεῖν ἀπορῶν, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέροις ἄκρος· πρός τε τὰ ἔργα καὶ τοὺς κινδύνους εὐψυχος καὶ μεγαλοτολμος, πρυτανευσαί τε τὰ κατὰ τὴν εἰρηνὴν δεξιώτατος, καὶ πρὸς ἅπαντα καιρὸν τοῦ ἀρετοῦ ἡρμοσμένος. θαπτεται δὲ ἐν πόλει [e] Θαμνᾷ τῇ Ἐφραίμου φυλῆς. θνήσκει δὲ [f] κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς, φινεέσῃ τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερωσύνην καταλιπών· καὶ μνημεῖον αὐτῷ καὶ τάφος ἐν Γαλαάθῃ πόλει τυγχάνει.

CAP. II.

ΚΕΦ. β'.

Quomodo imperatore mortuo Israëlitæ, patrias leges violantes, magnas experti sunt calamitates; ortaque seditione, tota Benjaminis tribus, præter viros DC. *interempta est.*

Ὡς, ἀποθανόντος δὲ στρατηγοῦ, παραβαίνοντες οἱ Ισραηλῖται τοὺς πατρίους νόμους μεγάλων ἐπηρεθησαν συμφορῶν· καὶ στασιασάντων ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη φυλὴ, χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

Judæ tribus Chananæis bellum princeps infert Jud. c. 1.

HOrum autem post obitum Phinees vaticinatus est juxta Dei voluntatem, ut in Chananæorum generis excidium Judæ tribus principatum acciperet. nam populo curæ erat cognoscere quid Deo factu optimum videretur. Atque illa *sibi sociam* assumpsit *tribum* Symeonitidem, ea lege ut tributariis è Judæ ditione sublatis, idem facerent illis qui in Symeonis sorte relicti erant.

Μετὰ δὲ τοῦτον τελευτῶν Φινεέσης [g] προφητεύει [h] καὶ τοῦ [i] δὲ Θεοῦ βάλησιν, ἐπ' ἐξωλείᾳ δὲ Χαναναίων γένους τῇ [k] Ιουδαίᾳ Φυλῇ παραχεῖν τοῦ ἡγεμονίαν. καὶ γὰρ τῷ λαῷ μέλει παρὰ τοῦ μαθεῖν [l] τί καὶ Θεῷ δοκεῖ. καὶ [m] προσλαβέσθαι τὴν [n] Συμεωνίδα, [o] ἐφ' ᾧτε ἐξαιρεθέντων τὰ [p] ἐκείνων ὑποτελῶν, καὶ τὰς [q] ἐν αὐτῇ κληρουχίας [r] τοῦτο ποιῶσιν.

II. *Adonibezecus dux Chananæorum capitur, & Jerosolymitanorum urbes expugnantur. Jud. c. 1.*

2. Chananæi autem, rebus illorum tum valde florentibus, cum magno exercitu apud Bezecam *urbem* eos exspectabant, imperio ad Adonibezecum Bezecenorum regem delato, (id autem nomen Bezecenorum dominum significat; nam Adoni Hebræorum lingua dominus dicitur) sperabantque de Israëlitis se victoriam reportaturos esse, quod mortuus esset Jesus. Israëlitarum vero duæ tribus prædictæ cum his congressæ egregie pugnaverunt: & illorum quidem plus decem millia perimunt, reliquos vero in fugam vertentes insequentesque Adonibezecum capiunt. qui, ab illis mutilatus, dixit, "non semper potui latere Deum, "*jam* eadem passus, quibus antea duos & septua"ginta reges afficere non erubui". Et vivum quidem Jerosolymas usque deportarunt: fato vero functum terræ mandaverunt. deinde regionem obierunt, ut urbes expugnarent; &, captis quam-

Χαναναῖοι δὴ, ἀκμαζόντων αὐτοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῶν πραγμάτων, στρατῷ μεγάλῳ κατὰ [s] Βεζέκου αὐτὸς ὑπεμενον, τῷ βασιλεῖ τῶν Βεζεκιτῶν Αδωνιβεζέκῳ τὴν ἡγεμονίαν ἐπιτρεψαντες· τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο σημαίνει Βεζεκιτῶν κύριος, Αδωνὶ γὰρ τῇ Εβραίων [t] γλώττῃ κύριος [u] λέγεται· ἤλπιζόν τε κρατήσειν τῶν Ισραηλιτῶν, διὰ τὸ τεθνάναι Ιησοῦν. συμμίξαντες δ' αὐτοῖς [x] οἱ Ισραηλῖται, τῶν [y] δυσὶ φυλαῖς αἷς προεῖπον, ἐμαχέσαντο λαμπρῶς· καὶ κτείνουσι μὲν αὐτῶν ὑπὲρ μυρίους, τρεψαμενοι δὲ τὸ λοιπὸν καὶ διώκοντες αἱροῦσι τὸν [z] Αδωνιβεζεκον. ὃς, ἀκρωτηριασθεὶς ὑπ' αὐτῶν, φησίν· "ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ πᾶν ἄρα λή"σεσθαι [a] Θεὸν ἔμελλον, τάδε πεπονθὼς, ἃ κατ' [b] δυσὶν "καὶ ἑβδομήκοντα βασιλέων πράξας πρότερον οὐκ ἐνε"τράπην". καὶ ζῶντα μὲν κομίζουσιν ἕως Ιεροσολύμων· "τελευτήσαντα δὲ γῇ θάπτουσι. καὶ [c] διεξίεσαν αἱρούντες τὰς

---

a Παρακάλει,] Τιμῇ πάσῃ χαμβύσης post παρακάλει inserunt *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* & mox τῷ & γε omittunt.

b Αὐτῷ γὰρ καλῶ.] Ita in libris omnibus præter *Bas.* & *Samb.* qui habent αὐτῷ γὰρ κ.

c Πέντε καὶ εἴκοσι.] Juxta *Epiphanii* Cod. εἴκοσι καὶ ἕξ.

d Ανὴρ δὲ] Ανὴρ μήτε συνέσεως ἐνδεὴς in quibusdam *MSS.*

e Θαμνᾷ] Hæc est quæ in Sacro Codice Timnath cheres dicitur, diversa a Θαμνὰ, urbe, unde tempore Josephi nostri regio Thamnitica nomen tulit REL.

f Κατ' αὐτὸν] Υπ' αὐτὸν *Big.* & *Samb.*

g Προφητεύει] Perpetuo oraculum per Urim & Thummim προφητείας vocabulo exprimit, ut notavit *Schotanus.*

h Καὶ] Forte delendum. COCC.

i Τοῦ Θεοῦ βάλησιν.] Articulum præterit *Vat.*

k Ιουδαίᾳ Φυλῇ] Ιούδα Φ. *Vat.*

l Τί καὶ Θεῷ δοκεῖ.] Τί καὶ τῷ Θεῷ *Big.* & *Samb.*

m Προσλαβέσθαι] Προσλαβέσθαι ἰδοῦ vel προσλάβειν, sicuti p. 265. v. 3 Φίρροντες pro Φίρροντις ἦταν vel ἔφιρον.

n Συμεωνίδα,] Φυλὴν post Συμεωνίδα adjiciunt *Big. Samb.* & *Vat.*

o Ἐφ' ᾧτε ἐξαιρεθέντων] Forte ἐφ' ᾧτε, ἐξαιρεθέντων τὰ ἐκείνη ὑποτελῶν καὶ τὰς ἐν αὐτῇ κληρουχίας τοῦτο ποιῶσιν. COCC.

p Ἐκείνων ὑποτελῶν,] Ἐκείνης *Big.* & *Samb.*

q Ἐν αὐτῇ κληρουχίας] Ἐν αὐτῇ τῇ κλ. *Samb.* & *Vat.*

r Τοῦτο ποιῶσιν] Ταυτο ποιῶμεν *Hen.* & *Busb.*

s Βεζέκου] Ita *Vat.* (*Colcejus*) & *Vet. Interpr.* quo fere modo LXX. Ζεβέκου & mox Ζεβεκιτῶν in *Editis*, *Aliisque.* Vetus esse mendum constat ex *Steph. Byzant.* v. Ζεβεκη, qui in vitiosos *Josephi* codices inciderat.

t Γλώττῃ] Διαλέκτῳ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

u Λέγεται.] *Coll. Voss.* γίνεται.

x Οἱ Ισραηλῖται,] Illud οἱ inserui ex *Big.* & *Samb.*

y Δυσὶ φυλαῖς] Judæ & Simeonis. REL.

z Αδωνιβέζεκον.] Αδωνιζέδεκον *Idem.* ut & modo superius.

a Θεὸν ἔμελλον,] Τὸν Θεὸν *Vat.*

b Δυσὶ καὶ ἑβδομήκοντα] Juxta *S. Literas* tantum LXX.

c Διεξίεσαν] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* διεξίσασι, & mox ἀφιξῶντες *Vat.* & *Samb.*

d κα-

τὰς πόλεις· τολείσας τε λαβόντες, ἐπαλιόρκουν Ιεροσόλυμα. καὶ τὴν μὲν κάτω λαβόντες σὺν χρόνῳ, πάντας ἔκτειναν τοὺς ἐνοικοῦντας· χαλεπὴ δ' ἦν ἡ καθύπερθεν αὐτοῖς αἱρεθῆναι, τάχῶν ὀχυρότητι καὶ φύσει τοῦ [d] χωρίου.

γ'. Ὅθεν μετεστρατοπέδευσαν εἰς Χεβρῶνα· καὶ ταύτην ἑλόντες, κτείνουσι πάντας. [e] Ὑπελείπετο δὲ τὸ τῶν γιγαντων ἔτι γένος, [f] οἳ διὰ σωμάτων [g] μεγέθη καὶ μορφὰς ἄδεν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὡφθαλμίας ἀξιάθεον ἦσαν θέαμα καὶ δεινὸν ἄκουσμα. [h] δείκνυται δ' ἔτι καὶ νῦν τούτων ὀστᾶ, μηδὲν τοῖς ὑπὸ [i] πίστιν ἐρχομένοις ἐοικότα. καὶ τοῦτο μὲν τοῖς Λευίταις ἐξαίρετον [k] γέρας ἔδοσαν [l] μετὰ τῶν διχιλίων πηχῶν. τὴν δὲ γῆν Χαλέβῳ δωρεὰν ἔδοσαν κατὰ Μωϋσέως ἐντολάς· ἦν δὲ εἷς τῶν κατασκόπων εἷς, ὧν ἔπεμψε Μωϋσῆς εἰς τὴν Χαναναίαν. ἐδίδοσαν δὲ καὶ τοῖς [m] Ιέθρᾳ τοῦ Μαδιανίτου γαμβροῖς, Μωϋσέως γὰρ εἷς [n] γαμβρὸς, γῆν ἵνα νέμοιντο. τὴν γὰρ πατρίδα καταλιπόντες ἠκολούθησαν ἐκείνοις, καὶ συνῆσαν αὐτοῖς ὄντες ἐν ἐρήμῳ.

δ'. Ἡ δὲ Ἰούδα Φυλὴ καὶ ° Συμεωνὶς, τὰς μὲν κατὰ τὴν ὀρεινὴν τὰς Χαναναίας πόλεις εἷλον, τὰς δὲ ἐν τῷ πεδίῳ καὶ πρὸς θαλάσσῃ Ασκάλωνά τε καὶ Αζωτον. Διαφεύγει δ' αὐτὰς Γάζα, καὶ Ακκάρων· πεδίων γὰρ ὄντων καὶ πολλῆς ἁρμάτων εὐπορίας κακῶς ἐποίουν τοὺς ἐπελθόντας. καὶ αἵδε μὲν αἱ Φυλαὶ, μεγάλως ἐκ τοῦ πολεμεῖν εὐδαιμονήσασαι, [p] ἀνεχώρησαν εἰς τὰς ἑαυτῶν πόλεις, καὶ κατεπήγηνται τὰ ὅπλα.

ε'. Βενιαμίται δὲ, τούτων γὰρ ἦν Ιερουσάλυμα, τοῖς οἰκήτορσιν [q] αὐτὴν σωεχώρησαν Φόρους τελεῖν. καὶ ἔτους παυσάμενοι πάντες, οἱ μὲν τοῦ κτίνειν, οἱ δὲ κινδυνεύειν, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν [r] ἠχόλουν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ αἱ λοιπαὶ Φυλαὶ, τὴν Βενιαμίτιν μιμησάμεναι, ἐποίουν, καὶ τοῖς τελουμένοις ἀρκούμενοι Φόροις ἐπέτρεπον τοῖς Χαναναίοις ἀπολέμοις εἶναι.

ς'. Η δὲ [s] Εφραίμου, πολιορκῆσαι Βήθηλα, τέλος οὐδὲν ἄξιον τοῦ χρόνου καὶ τοῦ πόνου [t] ἤνεγκε τὴν πολιορκίας. οἱ δὲ, καίπερ ἀχθόμενοι, τῇ καθέδρᾳ προσεκαρτέρουν. ἔπειτα συλλαβόντες τινὰ τῶν ἐν τῇ πόλει προσελθόντα ὑπὸ κομιδῆς τῶν ἀναγκαίων, τινὰς πίστεις ἔδοσαν αὐτῷ, παραδοὺς τὴν πόλιν, σῶσαν αὐτόν τε καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ· κἀκεῖνος ὑπὸ τούτοις ὤμνυε τὴν πόλιν αὐτοῖς ἐγχειρεῖν. καὶ ὁ μὲν, ὅτως προδοὺς, σώζεται μετὰ τῶν οἰκείων· οἱ δὲ, ἀποκτείναντες ἅπαντας τοὺς ἐνοικοῦντας, εἶχον τὴν πόλιν.

ζ'. Καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους μαλακῶς εἶχον οἱ Ισραηλίται· τῆς δὲ γῆς καὶ τῶν καρπῶν ἔργων ἐπεμελοῦντο. [v] τῶν δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοῖς ὑπαρχόντων, [w] διὰ τρυφῆς καὶ ἡδονῆς τοῦ κόσμου [x] ὀλιγώρουν, καὶ τῆς πολιτείας τῶν νόμων οὐκέτ' ἦσαν ἀκριβεῖς ἀκροαταί. παροξυνθεὶς δ' ὑπὸ τούτοις τὸ θεῖον ἀναιρεῖ, πρῶτον μὲν ὡς φείσαντο πρὸς τὰ αὐτοῦ γνώμην τῶν Χαναναίων· [y] ἔπειθ' ὡς ἐκεῖνοι χρήσαιντο πολλῇ κατ'

6. Ephraïmitica autem tribus cum copias Bethelis admovisset, multo tempore ac labore obsidioni impenso nihil proficiebat. Illi tamen, quamvis *moram* ægre ferebant, urbi assidere perseverarunt. Postea uno è civibus comprehenso, qui *versus eos* accederet ad necessaria curanda & importanda, incolumitatem illi & cognatis ejus fide data promittunt, si urbem proderet: itque juravit se ea conditione urbem illis traditurum esse. Ac ille quidem, hoc modo proditor factus, cum suis servatur: illi vero, incolis omnibus occisis, urbem occupabant. *Bethela prodittione capiunt Benjamitæ. Jud. c. 1.*

7. Ac post hæc Israëlitæ bellum intermittebant aut molliter gerebant: terræ vero colendæ, rebusque rusticis, operam navabant. Hisce autem divitem illis proventum edentibus, luxuria diffluentes & voluptate honestam disciplinam negligebant, legesque & instituta reip. non amplius diligenter audiebant. Deus autem, ejusmodi flagitiis irritatus, oraculo eos admonet, primum quidem quod contra voluntatem ejus Chananæis pepercerint; dein- *Israëlitis ira scitur Deus, quod Chananæis pepercerint, & a patria, legum institutione defecerint. Jud. c. 2.*

plurimis, Jerosolymas adorti sunt. Ac parte quidem inferiore tandem expugnata, omnes in ea habitantes occiderunt: superiorem vero obsidione capere illis ardua res erat, propter murorum firmitudinem locique naturam.

3. Quam ob rem castra moverunt ad Chebronem: atque ea *vi* capta *incolas* omnes interficiunt. Relinquebatur autem adhuc gigantum genus, qui ob corporis magnitudinem & formam multum aliis hominum dispares, stupendum erant spectaculum & res auditu horrenda. monstrantur & adhuc etiamnum horum ossa, in nullo iis quæ sub fidem veniunt similia. Et hoc quidem *oppidum* Levitis eximio muneri dederunt cum *agro* duûm millium cubitorum. terram vero *reliquam* Chalebo, juxta mandatum Moysis, donarunt: hic autem erat unus è speculatoribus, quos Moyses in Chananæam præmiserat. Quin & posteris Jethræ Madianitæ, Moysis enim socer erat, terram, ut *eam* habitarent, tribuerunt. patria enim relicta ipsos secuti sunt, & cum eis erant in deserto. *Chebron vi capta. Jud. c. 1.*

4. At tribus Judæ & Symeonis urbes quidem *omnes* in montanis Chananææ ceperunt; in planitie vero & ora maritima *soles* Ascalonem & Azotum. Illos autem evasit Gaza, *ut* & Accaron: nam cum essent in campestribus & curribus abundarent, impetum in eos facientes damno *semper* afficiebant. Ac istæ quidem tribus, ex bello valde locupletatæ, suas in urbes se receperunt, & arma deposuerunt. *Quæ loca non occupaverint Judæi Jud. c. 1. c. 2. c. 3.*

5. Benjamitæ vero, nam horum in sorte erant Jerosolymæ, habitantibus *ea lege* urbem concesserunt, ut eorum vectigales essent. Atque ita omnes quietem nacti, alii quidem à cædibus, alii vero à periculis, ad agrorum culturam se contulerunt. Reliquæ autem tribus, & ipsæ Benjamitarum exemplo motæ, idem fecerunt: ac, tributorum solutione contenti, permisere Chananæis à bello vacare. *Israëlitæ contra Lei mandatum Chananæis parcunt, & sibi posterisque incendium arcessunt. Jud. c. 2.*

---

d Χωρίου.] Eo modo *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* π.δίου. HUDS. Χωρίου MS. nec enim erat illic loci π.δίον. REL.

e Υπελελείπετο] Υπολελείπτο *Big.* & *Samb.*

f Οἱ διὰ σωμάτων] In *Hamartolo* οἱ διὰ σ. & dein ἀξιάθεον θέαμα. Vide Grotii Annott. ad Lib. 1 de *Ver. Chr. Rel.* c. 16.

g Μεγέθη] Μέγεθος *Vat.*

h Δείκνυται] Δείκνυ καὶ νῦν ἔτι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Hamart.*

i Πίστιν] Forte πύξιν COCC.

k Γέρας] Nota optimas urbes fuisse, quæ Levitis datæ sunt. Antea illas dixit ἀγαθὰς καὶ καλὰς fuisse. REL.

l Μετὰ τῶν διχιλίων] Μετὰ καὶ τῶν *Big.* & *Samb.* Hac de re vide p. 204 v. 9.

m Ιέθρᾳ τοῦ] Ιεθόρᾳ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ex Ιοθὸρ *Interpretum* LXX.

n Γαμβρὸς] Vide *Spanhemium* de *Usu Numism.* p. 724. *Edit. Lond.* & ad *Julianum*, p. 72. *Edit. Lipsi.*

o Συμεωνὶς,] Ita *Vat.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) & *Epiphanii* aliquot *Codd* in *Aliis* Σιμεωνὶς.

p Ανεχώρησαν] Ανεχώρουν *Vat.*

q Αὐτὴν συνεχώρησαν] Αὐτῶν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

r Ηχόλουν] Εἰχόλουν *idem*, forsan pro ἠργολόουν, *Atticorum* more neglecto augmento.

s Εφραίμου,] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* ἡ δὲ Εφραίμ π.

t Ηνεγκε τὴν πολιορκίας.] In *MSS.* ἤρεσκε.

v Τῶν δὲ κατ'] Τὰ δὲ πλεῖστα σφίσιν ἐπιδιδόντων *Hen.* & *Busb.*

x Ωλιγώρουν,] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὀλιγώρουν.

y Επειθ' ὡς ἐκεῖνοι] Επειδὴ ὡσαύτως *Hen.* & *Busb.*

deinde quod illi, tempus opportunum nacti, crudelitatem eis *pro clementia* reponerent. At Iſraëlitæ non ſolum in magno mœrore erant ex hac Dei monitione, ſed & bellum animis abhorrebant; tum quod multa è Chananæis commoda perciperent, tum quod ex luxu ad laborem facti eſſent ſegniores. Ac corrumpi jam cœperat Optimatium ſtatus: & neque ſenatus legebatur, neque alii quales ante legitimi erant magiſtratus. Vitam autem in agris agebant, quæſtus faciendi voluptati *unice* dediti. Atque in tanta licentia & ſecuritate denuo gravis perturbatio incidit, ac eo uſque proceſſerunt ut bello ſe invicem laceſſerent tali de cauſa.

Hiſtoria de uxore Levitæ à Gabaënſibus ſtupro corruptæ & necatæ. Jud. c. 19. & 20.

8. Vir *quidam* è Levitarum plebe, ſortis Ephraïmiticæ, & in ea habitans, ex Bethlemis uxorem ducit. hic autem locus ad tribum Judæ attinet. Cum vero conjugem vehementer amaret, ejuſque pulchritudine vinceretur, male ſe habuit quod pari amore illum non complexa eſſet. Porro cum illa alieniorem *indies* ſe gereret, ac ille præterea eo magis amore exarderet, quotidianæ inter eos ortæ ſunt querelæ: tandemque mulier iis preſſa & gravata, à viro digreſſa mente quarto ad parentes revertitur. At cum præ amore ægre id ferret maritus, ad ſoceros ſe contulit; ac querimoniis diſcuſſis cum uxore in gratiam redit. Et quidem *ille* quatuor dies eo loci commoratur, benigne lauteque à parentibus exceptus. Quinta autem die, cum decreviſſet domum repetere, circa meridiem egreſſus eſt. ſerius enim filiam dimittebant parentes, atque moram faciebant ad inclinationem diei. Unus autem eos famulus ſequebatur; eiſque aderat aſinus, quo mulier vehebatur. Cum autem circa Jeroſolymas eſſent, triginta enim ſtadia *jam* fuerant progreſſi, famulus ſuadebat, ut aliquò diverterent, ne nocte iter facientes in pericula & difficultates incideret, præſertim cum non longe abeſſent ab hoſtibus, tempore *iſto* etiam familiaria parum tuta & ſuſpecta reddente. Verum Levitæ non placuit id conſilii, ut alienigenarum uteretur hoſpitio; (nam Chananæorum urbs erat) ſed *melius eſſe* cenſebat, ut viginti ſtadiis emenſis ad Iſraëlitarum urbem diverterent. Illique cum aſſenſum eſſet, inde pervenerunt ad Gabam tribus Benjamitidis *oppidum*, cum ſol jam occubuiſſet. Ac nemine eorum, qui tum in foro verſabantur, eos domum ut hoſpitio exciperentur invitante, ſenex rure *ex opere* rediens, qui de tribu quidem erat Ephraïmitide, Gabæ vero tum commorabatur, illi obviam factus, quærit ab eo quiſnam ſit, & quam ob rem *illuc* veniens, ſub tenebras neceſſaria ad cœnam ſibi peteret. Cui ille ſe quidem Levitam eſſe fatetur, uxoremque à parentibus domum abducere: habitare vero ſe referebat in ſorte Ephraïmitide. Senex autem cum propter cognationem, tum quod ipſe * in eadem tribu domicilium habuerit, & porro quod *fortuito* in eum inciderit, voluit ut apud ſe in hoſpitium diverteret. Gabaonitæ autem quidam adoleſcentes, qui mulierculam in foro viderant, *ejuſque* formæ venuſtatem admirati

αὐτῶν ὠμότητι καιρὸν λαβόμενοι. οἱ ᾗ κὰ πρὸς τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ δυσθύμως εἶχον, κὰ πρὸς τὸ πολεμεῖν ἀηδῶς· πολλά τε ὠφελῆ τ Χαναναίων λαβόντες, κὰ πρὸς τοὺς πόνους ἤδη διὰ τὴν τρυφὴν σκληρυμένοι. κὰ πεπαύκεσαν ἤδη τὴν ἀνδρικοπραγίαν διεφθαρμένην· ἐ τὰς μὲν ἀρετὰς οὐκ ἀπεδείκνυσαν, κδὲ ἀρχὴν ἄλλην εὐδαιμίαν τ πρότερον νενομισμένων. ἦσαν ᾗ ἐν ταῖς [z] ἀγροῖς ἡδονῇ τοῦ κερδαίνειν [a] προσδεδεμένοι. ἐ διὰ τὴν πολλὴν ἄδειαν στάσις αὐτοὺς πάλιν [b] κατελάμβανε δεινὴ, ἐ προήχθησαν εἰς τὸ πολεμεῖν ἀλλήλοις ἐκ τοιαύτης αἰτίας.

ἡ. Λεβίτης ἀνὴρ τ δημοτικωτέρων τ Ἐφραΐμου κληρουχίας ὢν, ἐ ἐν ἐκείνῃ καλοικῶν, ἄγεται γυναῖκα ἐκ [c] Βηθλέμων. τῆς δὲ Ἰούδα φυλῆς τοῦτ' ἔστι τὸ χωρίον. [d] ἐρῶν ᾗ σφόδρα τ γυναικὸς, ἐ τοῦ κάλλους αὐτῆς [e] ἡττημένος, ἠτύχει τ παρ' ἐκείνης [f] οὐχ ὁμοίων πειρώμενος. ἀλλοτρίως δ' αὐτῆς ἐχούσης, ἐ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐκκαιομένου τῷ πάθει, [g] μέμψεις συνεχεῖς αὐτοῖς ἐγίνοντο· κὰ τέλος ἡ γυνὴ, πρὸς αὐτὰς βεβαιωμένη, καταλιπεῖν τ ἄνδρα, πρὸς τοὺς γονεῖς ὥρμηται, μᾶλλον τεταρτῳ. χαλεπῶς ᾗ φέρων ὁ ἀνὴρ διὰ τῷ ἔρωτι, ἦκε πρὸς τοὺς πενθερούς· κὰ, διαλυσάμενος τὰς μέμψεις, καταλαβέτην πρὸς αὐτόν. κὰ τὸ μὲν πρῶτον ἡμέρας [h] αὐτοῦ διῆγεν, φιλοφρονουμένων αὐτὸν τ γονέων. τῇ ᾗ πέμπτῃ, δόξαν ἀπιέναι πρὸς αὐτὸν, σὺν δείλῃ ἔξεισι. βραδίων γὰρ ἀπέλυον οἱ γονεῖς διὰ θυγατέρα, κὰ τ ἡμέρας τελεῖν ἐπιῤῥυτο. ἑσπέρας δ' αὐτοῖς εἰς εἶπετο· κὰ ὄνος [i] ὠχεῖτο τὸ γυναῖον. [k] ἡμένων ᾗ αὐτῶν κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, σχεδὸν δ' [l] ἐληλύθεσαν ἤδη τριάκοντα, συνεβούλευεν ὁ ἑσπέρας καταχθῆναί που, μὴ καί τι [m] κὰ τ νυκτὸς αὐτὰς ὁδεύοντας [n] καταλάβοι δύσκολον, κὰ ταῦτα ἐδὲ πόῤῥω πολεμίων ὄντας, ἔν τε ἡμέρᾳ πολλάκις ὀπισφαλῆ κὰ ὑποπτα ποιοῦντος κὰ τὰ φίλα. τῷ δ' οὐκ ἤρεσεν ἡ γνώμη παρ' ἀλλοφύλοις ἀνδράσι ξενοδοχεῖν· Χαναναίων γὰρ [o] ὧδε ἡ πόλις· ἀλλὰ [p] προελθόντας εἴκοσι στάδια, εἰς οἰκείαν ἠξίου καταγωγὴν πόλιν. κὰ κρατήσας τῇ γνώμῃ, παρῆν εἰς [q] Γαβᾶν [r] φυλῆς τ Βενιαμίτιδος, ἤδη ὀψίας ὥρας. κὰ μηδενὸς ὄντι ξενίαν τ κατὰ τὴν ἀγορὰν αὐτὸν ὑποδεξαμένου, πρεσβύτης ἐξ ἀγροῦ κατιών, τ μὲν Ἐφραϊμίτιδος φυλῆς ὢν, ἐν ᾗ τῇ Γαβᾷ διαιτώμενος, συντυγχάνων αὐτῷ, τίς τε ὢν ἤρετο, κὰ δι' ἃς αἰτίας τελλόμενος σκότους ἤδη τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον αὐτῷ λαμβάνοι. ὁ ᾗ, Λεβίτης μὲν ἔφησεν εἶναι, γυναῖον ᾗ ὠφελῆ τ γονέων ἄγων, πρὸς [s] αὐτὸν ἀπεῖναι· τὴν δ' οἴκησιν [t] ἐδήλου τυγχάνειν ἐν τῇ [v] Ἐφραΐμου κληρουχίᾳ. ὁ ᾗ πρεσβύτης, κὰ διὰ τὴν συγγένειαν, κὰ διὰ τὸ τὴν αὐτὴν φυλὴν νέμειν, κὰ μὴν διὰ τὴν συντυχίαν, παρ' αὐτὸν ξενισθησόμενον ἦγε. [x] νεανίαι δέ τινες τ Γαβαωνιτῶν, ὅτι τ ἀγορᾶς τὸ γυναῖον θεασάμενοι, κὰ τὴν εὐπρέπειαν θαυμάσαντες, ἐπεὶ ὠφελῆ τῷ πρεσ-

z Ἀγροῖς ἡδονῇ] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, ἦσαν ᾗ ἐν τοῖς ἀγροῖς &c. *erant autem, ut qui maxime, quæſtus* &c.

a Προσδεδεμένοι.] Sic in *MSS.* in *Editis* προσδιαιωμένοι.

b Κατελάμβανε] *Al.* καταλαμβάνει.

c Βηθλέμων.] Ita ex *Cod. Samb.* ut in recto ſit Βέθλεμα, ſicuti Βήθηλα. in *reliquis* Βηθλεμῶν.

d Ἐρῶν ᾗ] Ἐρῶν τε *Vat.*

e Ἡττημένος,] Ἡττώμενος *Vat.*

f Οὐχ ὁμοίων πειρώμενος.] Οὐχ ὁμοίων τυγχανόντων *Vat.* atque ita forſan *Epiphan.*

g Μέμψεις] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & mox infra, v. 23. in *Editis*, *Aliſque* σκέψεις. *lites* reddit *Epiphan.*

h Αὐτοῦ διῆγεν,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ὡς αὐτοῦ in *Editis.* ὡς αὐτὰς mallem. HUDS. Abundat ὡς, aut adverbialiter ponitur. COCC.

i Ὠχεῖτο τὸ γυναῖον.] Eo modo *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliſque* ὀχεῖτο.

k Γενομένων] *Al.* γινομένων.

l Ἐληλύθεισαν] Ita *Samb.* in *reliquis* ἐληλύθησαν.

m Καὶ τ νυκτὸς] Illud κὰ non agnoſcit *Vat.*

n Καταλάβοι] Καταλάβῃ *Big. Samb.* & *Vat.*

o Ἧν ἡ πόλις·] Ἦν πόλις *Vat.*

p Προελθόντας] Προελθόντες εἴκ. σ. εἰς οἰκ. ἠξίουν *Big.* & *Samb.*

q Γαβᾶν] Cum *Editis* conſentiunt *MSS.* niſi quod diverſo accentu Γαβὰν aut Γάβαν habeant. Γαβαὼ *Zonare*, Γαβαὰ LXX.

r Φυλῆς τ Βενιαμίτιδος,] Ad hunc modum in quatuor *MSS.* Φυλῆς τ Βενιαμίτιδος. ἤδη ᾗ ὀψίας ὥρας, κὰ μηδενὸς &c.

s Αὐτὸν ἀπεῖναι·] Ita cum *Editis*, *Aliſque.* αὐτὸν *Samb.*

t Ἐδήλου τυγχάνειν] Ἐσήμαινε *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

v Ἐφραΐμου] Ita ex *iiſdem.* Ἐφραΐμῳ in *Editis*, *Aliſque.*

* *In eadem tribu domicilium habuerit,*] *Ad eandem tribum conſeratur*, vertit *Schotanus.*

x Νεανίαι] Νεανίσκοι *Vat.*

πρεσβύτῃ κατηγμένῳ ἔμαθον, καταφρονήσαντες τ ἀσθενείας κ τ ὀλιγότητ, ἦκον ἐπὶ τας θύρας. ὁ δ πρεσβύτ παρακαλοῦντ ἀπαλλάττεσθαι. [y] κ μὴ προσφέρειν βίαν μηδὲ ὕβριν, ἠξίουν αὐτὸν παραχόντα τὴν ξένην πραγμάτων ἀπηλλάχθαι. ὡς δ συγγενῆ τε λέγοντ κ [z] λοιπὸν δ πρεσβύτ, [a] κ δράσειν αὐτὰς δεινὰ ὑπ' ἡδονῆς εἰς τοὺς νόμους ἐξαμαρτάνοντας, ὠλιγώρουν δ δικαίᾳ κ καταγέλων· ἠπείλουν δ ἀποκτίνειν αὐτὸν, ἐμποδίζοντα τ ἐπιθυμίας αὐτῶν. [b] εἰς δ' ἀνάγκην πεσηγμένῳ, κ μὴ βλάπτειν τοὺς ξένους [c] πειδεῖν ὑβριζομένους, τ ἑαυτῆ θυγατρὸς αὐτοῖς παρεχώρει· πληρώσειν τε τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὰς λέγων νομιμώτερον, δίκαια τ εἰς τοὺς ξένους ὕβρεως, αὐτὸς δ μηδὲν ἀδικήσειν εἰς [d] ὑποδεξαμ τούτῳ τῷ τρόπῳ νομίζων. ὡς δ' εἶδεν τ παιδὸς τ ἐπὶ τὴν ξένην ἐνεδίδοσαν, ἀλλ' ἐπέκειντο ταύτην πάσχειν ἀξιοῦντες, ὁ μὲν [e] ἱκέτευσε μηδὲν τολμᾶν παράνομον, οἱ δ' ἁρπασόμενοι, κ πεσθέμενοι μᾶλλον τῇ βίᾳ τ ἡδονῆς, ἀπήγαγον πρὸς αὐτὰς τὴν γυναῖκα· κ δι' ὅλης [f] τ νυκτὸς ἐμπαιχθέντες τ ὕβρεως, ἀπέλυσαν περὶ ἀρχομένην ἡμέραν. ἡ δ πεπλακωμένη τοῖς συμβεβηκόσιν παρῆν ἐπὶ τὴν ξενίαν, κ ὑπὸ λύπης ὧν ἐπεπόνθη, κ δ μὴ τολμᾶν ὑπ' αἰσχύνης εἰς ὄψιν ἐλθεῖν [g] τ ἀνδρί· τὸν γὰρ μάλιστα τοῖς γεγονόσιν ἔχειν [h] ἀκριτῶς ἐλογίζετο· καταπεσοῦσα τὴν ψυχὴν ἀφῆκεν. ὁ δ ἀνὴρ αὐτῆς, οἰόμενος ὑπνῳ βαθεῖ [i] κατέχεσθαι τὴν γυναῖκα, κ μηδὲν σκυθρωπὸν ὑφορώμενος, ἀνεγείρειν ἐπειρᾶτο· ὡς δ μυσταχθεὶς διέγνω κακῶς, ὡς οὐκ ἐξ ἐκείνης γνώμης αὐτὴν [k] πεπόηκοι τοῖς καθυβρίσασιν, ἀλλὰ ἁρπασθέντων ὑπὸ τὴν ξενίαν αὐτῶν. ὡς δ πλουτήσαντα ἔμαθεν, [l] σωφρόνως πρὸς τὸ μέγεθος τ κακῶν ἐπιφερόμενος τῷ κτήνει νεκρὸν τὴν γυναῖκα κομίζει πρὸς [m] αὐτόν· κ διελὼν αὐτὴν κατὰ [n] μέλη εἰς μέρη δώδεκα, διέπεμψεν εἰς ἑκάστην φυλήν, ἐντειλάμενος τοῖς κομίζουσι λέγειν τὰς αἰτίας τ πλούτης [o] γυναικὶ κ τὴν βίαν τῆς φυλετῆς.

erant, poſtquam apud ſenem diverſari cognoverant, contempta imbecillitate *eorum* ſimul ac paucitate venerunt ad januas. Sene vero eis ut diſcederent ſupplicante, atque ut vi abſtinerent & injuria; *vicissim* ipſum rogabant, ut, facta peregrinæ copia, ſe negotio expediret. Cum autem ſenex diceret cognatam eſſe & Levitin, illoſque atrox flagitium commiſſuros, qui propter voluptatem leges *patrias & jura hoſpitii* violarent, *illi* jus faſque deſpectui habebant & deridebant: quin & illum interficere minabantur, ſi libidini ſuæ diutius obſtaret. At *ſenex* in anguſtias redactus, nolenſque ut hoſpites ſineret contumelia affici, ſuam eis filiam ceſſit & produxit: dicenſque minus eſſe peccati ut ea cupiditatem ſuam explerent, quam ut hoſpites injuriæ exponeret; ratuſque ſe hoc modo nihil injuſti in eos, quos exceperat, commiſſurum. Cum vero illi nihil de eo quo in hoſpitem ferebantur deſiderio remitterent, ſed acrius inſtarent ut eam acciperent flagitantes, is quidem ſupplex orabat, ne quid iniqui perpetrare auderent. at illi, magna vi uſi ac magis magiſque libidine furentes, domum ad ſe mulierem abducunt: eamque per totam noctem conſtuprantes & ludibrio habentes ſub ortum auroræ dimiſerunt. Illa vero iis, quæ ei acciderant, graviter afflicta ad hoſpitium revertitur: ac dolore plena ob ea quæ pertulerat, & præ pudore non auſa in conſpectum mariti venire (illum enim ægritudine inſanabili laboraturum eſſe exiſtimabat) humi collapſa animam efflavit. Ejus autem maritus, eam ſomno profundo oppreſſam arbitratus, & nihil gravius ſuſpicans, ſuſcitare conabatur; quod eam conſolari decreverit, utpote quæ non ſe ſponte contumelioſis hominibus ſubmiſerit, ſed illi eam *in aliud* hoſpitium rapuerint. Ut vero defunctam eſſe intellexit, ſatis prudenter pro calamitatis magnitudine, mortuam mulierem jumento impoſuit, domumque reportavit: eamque membratim in duodecim partes diſſecans ad tribum unamquamque dimiſit, mandans perferentibus ut indicarent per tribus qui mulieri cauſa mortis fuerint, & *quam inauditam ei* vim *intulerint*.

Levitæ membra uxoris in 12. partes diſcissa per tribus mittit, ut eas facti invidia commoveret. Jud. c. 19.

9. Illi autem & aſpectu & auditu facinoris atrocitatis graviter commoti, qui antea nihil ejuſmodi experti ſunt, iraque pura puta & juſta perciti, ad Siluntem convenerunt, & ante Tabernaculum in concionem coacti, ſtatim ut arma caperent magno ſtudio decreverunt, & Gabaënos pro hoſtibus haberent. Eos autem reprimebat ſenatus, ſuadens non oportere ita ſubito bellum inferri popularibus, priuſquam querelæ verbis diſceptatæ ſint, cum lex ne in externos quidem permittat injuriæ affectis producere exercitum, niſi legatione prius miſſa, tentatiſque viis *quibus* ad ſaniorem mentem *revocari poſſint*. æquum igitur eſſe ut juxta legem ad Gabaënos *legati* mittantur, qui *ſceleris* auctores *ad ſupplicium* depoſcant: & illis quidem deditis, horum pœna contentos eſſe debere; ſi vero contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaque mittunt ad Gabaënos, ut juvenes accuſarent de iis quæ mulieri acciderant, & * ad pœnam eos poſtularent, qui nefaria quidem

Super ea re conſilium capiunt Iſraëlitæ, & legatos ad Gabaënſes mittunt, qui injuriæ auctores ad ſupplicium depoſcunt. Jud. c. 20.

Gabaënſes ſceleratos tradere recuſant Benjamitæ. Jud. c. 20.

θ'. οἱ δ ὑπό τε τ ὄψεως κ τ ἀκοῆς τ βεβιαμένων κακῶς ἀφικνοῦντες, πότερον ἀδένος πιστὰ πεῖραν εἰληφότες, ὑπ' ὀργῆς ἀκρίτου κ δικαίας εἰς τὴν Σιλουῶ συλλεχθέντες, κ πρὸ τ σκηνῆς ἀθροισθέντες, εἰς ὅπλα χωρεῖν εὐθὺς ὥρμησαν, κ χρήσασθαι τοῖς Γαβαηνοῖς ὡς πολεμίοις. ἐπέσχε δ' αὐτὰς ἡ γερουσία, πείσασα μὴ δεῖν ὀξέως ὅτως πρὸς τὰς ὁμοφύλους σκιρτᾶν πόλεμον, πρὶν ἢ λόγοις διαλεχθῆναι περὶ τ ἐγκλημάτων, κ νόμα μηδ' ὅπλα τοὺς ἀλλοτρίους ἐφιεντ δίκα πρεσβείας, κ τοιαύτης πρὸς τὸ μεταγνῶσαι πείρας, [p] τὰς δόξαντας ἀδικεῖσθαι γραπτὰν ἀναγαγεῖν. καλῶς οὖν [q] ἔχειν τῷ νόμῳ πθομένας πέμψαι πρὸς τοὺς Γαβαωνὰς ἐξαιτοῦντας τοὺς αἰτίους· κ παρεχομένων μὲν δέκεσθαι τῇ τούτων κολάσει, καταφρονησάντων δ τόπ τοῖς ὅπλοις αὐτὰς ἀμύνασθαι. πέμπουσιν οὖν πρὸς τοὺς Γαβαωνὰς κατηγοροῦντες τ νεανίσκων τὰ περὶ τὴν γυναῖκα, κ πρὸς τιμωρίαν αἰτοῦντες τοὺς δράσαντας

---

y Καὶ μὴ προσφέρειν] Μηδὲ προσ. *Vat.*

z Λοιπὸν] Λοιπὸν *Samb.*

a Καὶ δράσειν] Καὶ ἂν δράσειν *Big.*

b Εἰς δ' ἀνάγκην] Ita *Samb.* & *Vat.* in *cæteris* εἰς ἀνάγκην.

c Πεισθεῖν] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliisque* ὑπεισθεῖν.

d Ὑποδεξαμ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *cæteris* ὑποδέξαθ.

e Ἱκέτευσε μηδὲν] Ἱκέτευε μηδὲν *Big.* & *Samb.*

f Τῆς νυκτὸς] Articulum inſerui ex *iisd. Cod.*

g τ Ἀνδρί] *Schotanus* malit τ' ἀνδρὸς, invitis *MSS.*

h Ἀκρίτως ἐλογίζετο] Iterum ex *iisd.* ἀκίτως in *Editis*, *Aliiſque.*

i Κατισχῆσθ] Sic juxta canones cum *Big.* & *Samb.* κατασχῆσθ *Baſ. G. Aliique.*

k Πεπόηκοι] Πεποίηκεν *Vat.*

l Σωφρόνως] Σωφρονῶν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

m Αὐτὸν] Illud αὐτὸν pro αὐτοῦ, vel ἑαυτὸν, quorum poſterius in *Big.* & *Samb.*

n Μέλη] Male μέρη in quibuſdam *MSS.*

o Γυναικὶ κ τὴν βίαν] Τῇ γυναικὶ κ τὴν παροινίαν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* τῇ γ. κ. τ. βιαιοπραγίαν *Vat.*

p Τὰς δόξαντας ἀδικεῖσθαι] Τὰς ἐξαιρεθείσας ἀδίκως στρατείας ἀγαγεῖν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

q Ἔχειν τῷ νόμῳ] Ἐχθ *Big. Samb.* & *Vat.*

* *Ad pœnam eos poſtularent.*] Et eos dari ad ſupplicia depoſcentes, qui legitime non egiſſent; quaſi eſſet juſtum ut pro omnibus illi potius morerentur, *Epiphan.* Καὶ θυσιασόμεθα αὐτὰς, καὶ ἐξαιρήσομεν κακὸν ἐξ Ισραὴλ juxta LXX.

dem perpetrârant, digni vero erant qui ob hæc ipsa morte plectantur. Gabaëni vero juvenes in eorum potestatem tradere noluerunt, & sibi contumeliæ esse existimarunt si alienis imperatis metu belli parerent; videri volentes nulli alii *populo* armis cedere aut copiarum numero aut *earundem* virtute. * Magnus autem iis erat belli apparatus, & cæteris etiam tribulibus: simul enim cum iis insolentia efferebantur, ad eos qui vim afferrent ulciscendos.

Israëlitæ eos bello adorti magnam cladem accipiunt. Jud. c. 20.

10. Ut vero Israëlitis renunciata erant, quæ facere in animum induxerant Gabaëni, jurant neminem ipsorum viro Benjamitæ filiam nuptum daturum, seque eos bello prosequuturos, magis iis irascentes, quam majores nostros Chananæis *succensuisse* accepimus. Ac confestim contra eos eduxerunt exercitum quadringentorum millium armatorum: Benjamitarum arma ferentium cum essent viginti quinque millia sexcenti, ex quibus erant quingenti, qui sinistra optimi erant funditores. Itaque apud Gabam prælio commisso, Benjamitæ in fugam vertunt Israëlitas: virique ex eis ceciderunt ad viginti duo millia: & fortasse plures periissent, nisi nox eos inhibuisset & prælium diremisset. Et Benjamitæ quidem gaudio exsultantes in urbem se recipiunt; Israëlitæ vero in castra ex clade animo consternati. at sequenti die iterum acie congressi sunt, & Benjamitæ altera victoria potiuntur: atque Israëlitarum cadunt octodecim millia, & cædem *multum* metuentes castra deseruerunt. Cum autem accessissent ad Bethela urbem in proximo sitam, & postridie jejunium egissent, Deo per Phineesem pontificem supplicabant, ut eis succensere desineret, atque duabus cladibus illatis contentus victoriam largiri dignaretur & vires contra hostes. Deus vero hæc ipsa per Phineesem vaticinantem pollicitus est.

Benjamitæ demum victi cæsique ad internecionem. Jud. c. 20.

11. Exercitu itaque in duas partes diviso, dimidiam quidem noctu in insidiis circa urbem collocant; reliqui vero pugnam conserebant cum Benjamitis, & sese subducebant cum illi instarent, eosque persequebantur Benjamitæ. Hebræis pedetentim suffugientibus, & quam maxime volentibus ut ad unum omnes urbe egrederentur, retro cedentes insequebantur *Benjamitæ*, ita ut senes pariter & juvenes, qui propter ætatem imbellem in urbe relicti fuerant, una cum iis procurrerent, hostes in potestatem suam redigere expetentes. Postquam autem *satis* longe ab urbe discessum est, fugere quidem desierunt Hebræi, conversi autem aciem instaurant, atque in insidiis collocatis signum istud tollunt, de quo convenerat: qui mox coorti cum clamore hostes aggressi sunt. Illi vero, simul ac se deceptos senserunt, eo redacti sunt, ut quid agerent plane nescirent: atque in vallem quandam & locum concavum compulsi, à circumstantibus telis petiti sunt & confossi, ita ut omnes interirent præter sexcentos. Illi vero conglobati & in densum agmen coacti per medios hostes crumpentes ad montes vicinos se

Ex immani Benjamitarum cæde sexcenti duntaxat evaserunt. Jud. c. 20.

μὲν ὰ νόμιμα, γλομένης ᾗ δικαίως ἀντ' αὐτῶν ἐκείνων ἀποθνῄσκειν. οἱ ᾗ Γαβαῖωοὶ ὅτε τὰς νεανίσκως ἐξέδοσαν, κ) δεινὸν ἀλλοτρίοις ὑπακοῦσαι προστάγμασιν ἡγοῦντο πολέμω φόβῳ· μηδενὸς ἀξιοῦντες εἶναι χείρως ἐν τοῖς ὅπλοις, μήτε [r] διὰ τὸ πλῆθος, μήτε δι' εὐψυχίαν. ἦσαν ᾗ ἐν εὐασκήσει μεγάλῃ [s] κ) τ' ἄλλων φυλετῶν· παρωξυμμένοι γὰ αὐτοῖς ὡς ἀμυνόμενοι βιαζομένως.

ι'. Ὡς ᾗ τοιαῦτα ἠγγέλθη τοῖς Ισραηλίταις τὰ πρὸς τ Γαβαιωῶν, ὅρκως ποιοῦνται μηδένα σφῶν [t] ἀνδρὶ Βενιαμίτῃ δώσειν πρὸς γάμων θυγατέρα, στρατεύσειν τε ἐπ' αὐτὰς μᾶλλον αὐτοῖς δι' ὀργῆς [v] ὄντας, ἢ τοῖς Χαναναίοις τὰς προγόνως ἡμῶν παρειλήφαμεν γλομένως. προσεχρῆμά τε ἐξῆγον ἐπ' αὐτὰς τὸ στρατόπεδον μυριάδας τεσσαράκοντα ὁπλιτῶν· [x] Βενιαμιτῶν δ' ὁπλιτῶν δισμυρίων καὶ πενταχιλίων καὶ ἑξακοσίων, ὧν ἦσαν εἰς πενταοσίως τ [y] λαιᾶς τ χρωμένων σφενδονᾶν ἄριστοι. ὥστε καὶ μάχης προὸς τῇ Γαβᾷ γλομένης, τρέπεται οἱ Βενιαμίτῃ τὰς Ισραηλίτας, ἄνδρας τε πίπτουσιν [z] ἐξ αὐτῶν εἰς δισμυρίως καὶ δισχιλίως. ἐφθείροντο ᾗ ἴσως ἂν καὶ πλείονες, εἰ μὴ νὺξ αὐτὰς ἐπέσχε καὶ διέλυσε μαχομένως. καὶ οἱ μὲν Βενιαμίτῃ, χαίροντες ἀνεχώρουν εἰς τὴν πόλιν· οἱ δ' Ισραηλίτῃ καταπεπληγότες ὑπὸ τ ἥττης εἰς τὸ στρατόπεδον. τῇ δ' ὑστέρᾳ πάλιν συμβαλόντων, οἱ Βενιαμίτῃ κρείττω, θνήσκουσι τ Ισραηλιτῶν ὀκτακισχίλιοι καὶ μύριοι, καὶ δείσαντες [a] τ Φινεὲς ἐξέλιπον τὸ στρατόπεδον. πρασχόμενοι ᾗ εἰς [b] Βεθηλα πόλιν ἔγγιστα κειμένην, καὶ νηστεύσαντες, κ) τὴν ὑστεραίαν τ Θεὸν ἱκετεύουσιν διὰ Φινεέως κ) λοιπὸν παύσασθαι τ ὀργῆς τ πρὸς αὐτὰς, καὶ τ δυσὶν αὐτῶν ἥτταις δεκαεπτὰ δῆναι νίκην κ) κράτος κ) τ πολεμίων. ὁ ᾗ Θεὸς ἐπαγγέλλεται ταῦτα διὰ Φινεέως προφητεύσαντος.

ιά. Ποιησάντες οὖν τὴν στρατιὰν δύο μέρη, τὴν μὲν ἡμίσειαν προλοχίζουσι νυκτὸς πρὸ τῆς πόλεως· οἱ δ' ἡμίσεις συνέβαλλον τοῖς Βενιαμίταις, ὑποχωροῦσί τε ἐγκειμένων, καὶ ἐδίωκον οἱ [c] Βενιαμίται. τῶν Εβραίων ὑποφευγόντων ῥᾳδίως, καὶ σποράδην ληϊζόντων εἰς ἅπαν αὐτὰς ἐξελθεῖν, ἀναχωρεῖν εἶπον, ὡς καὶ τὰς ἐν τῇ πόλει πρεσβύτας καὶ νέας [d] ὑπολειφθέντας δι' ἀσθένειαν συνεκδραμεῖν αὐτοῖς, πάντας βουλομένους χειρώσασθαι τὰς πολεμίας. ὡς ᾗ [e] πολὺ τῆς πόλεως ἀπέχον, ἐπαύσαντο μὲν φεύγοντες οἱ Εβραῖοι· διαπραφέντες δ' ἔστησαν [f] εἰς μάχην, καὶ τοῖς ἐν ταῖς ἐνέδραις ὅτι τὸ σημεῖον αἴρουσιν ὁ συνέκειτο· οἱ δ' ἐξαναστάντες μετὰ βοῆς [g] ἐπέθεσαν τοῖς πολεμίοις. [h] οἱ ᾗ, ἅμα τε ὑπατημένως αὐτὰς ἠσθάνοντο, κ) ἐν ἀμηχανίᾳ συνειστήκεσαν· κ) εἴς τι κοῖλον συνελαθέντας κ) φαραγγώδες χωρίον περιστάντες κατηφάνισαν, ὥστε πάντας διαφθεῖραι πλὴν ἑξακοσίων. ὅτοι ᾗ συσταφέντες καὶ πυκνώσαντες ἑαυτὰς, καὶ διὰ μέσων ὠσάμενοι τ πολεμίων, ἔφυγον ἐπὶ τὸ πλησίον ὄρη· καὶ καταλαβόντες ἱδρύθησαν. οἱ δ' ἄλλοι πάν-

r Διὰ τὸ πλῆθος,] Διὰ πλῆθος *Big.* & *Samb.*

s Καὶ τ ἄλλων] Illud καὶ delet *Coll. Big.* proque eo *Coccejus* mavult μετ. HAV.

* *Magnus autem iis erat belli apparatus,*] Ita *Vet. Interpr.* erant enim nimis instructi & super alias tribus industrii; despexeruntque illos & indignati sunt è diverso tanquam compressuri violentiam facientes. *Adeo ut* ὑπὲρ ἄλλων *q. legisse videatur. Forsan* μετ τ ἄλλων *q.*

t Ἀνδρὶ Βενιαμίτῃ δώσειν πρὸς γάμου θυγατέρα,] Adeoque licuit Judæis extra tribum suam inire matrimonium. REL.

v Ὄντας,] Ὄντες *Big.* & *Samb.* & mox Χαναναίοις, οἷς τὰς πρ. in *iijd.* & *Cod. Vat.*

x Βενιαμιτῶν δ' ὁπλιτῶν δισμυρίων] Βενιαμιτῶν δ' ὁπλίλικον ὑπὸ δισμ. *Big.* (*Coll. Voss.*; & *Samb.* Βενιαμί) δ' εἶχον ὁπλίλικον ὑπὸ δισμ. *Vat.*

y Λαιᾶς τ χρεῶν] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* λεπᾶς. Locum ita reddit *Vet. Interpr.* sinistra manu utebantur ut dextra.

z Ἐξ αὐτῶν] Illud ἐξ reposui ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

a Τὸν φόνον ἐξέλιπον] Ita *Big.* & *Samb.* δείσαντες τ φόβον in *Editis*, *Aliisque.* Verum δείσαντες ἐξέλιπον *Vat.* atque ita forsan *Vet. Interpr.* qui reddit, *metuentesque exercitum reliquerunt.* HUDS. Forte φόνον, vel διὰ τ φόβον. COCC.

b Βέθηλα πόλιν] Sic in Græcis omnibus in Latinis *Bethlehem*, aut *Bethlem.* Male LXXII. & *Josephus* accipiunt *Bet el*, tanquam si nomen proprium esset: quod nunquam arca Dei fuerit in Bethel. *Schotanus* in *Bibl. Hist. S.* tom 2. p. 499. qui ostendit *Josephum* in hac narratione sæpius plus justo à veritate *Hebraica* recessisse. Non negandum tamen Siluntem, ubi erat arca Dei, & Bethela urbes adeo vicinas fuisse, ut necesse esset tot hominum millia castra circa utrasque locare.

c Βενιαμί),] Primus ita distinxi. antea Βενιαμί), τ Εβ.

d Ὑπολειφθέντας] Ὑπολιφθέντες διακεκραμένοι δι' ἀσθένειαν αὐτοῖς παντυδὶ βαλομένως *Big. Samb.* & *Vat.*

e Πολὺ τ πόλεως] Πρὸς legisse videtur *Vet. Interpr.*

f Εἰς μάχην,] Πρὸς μάχην *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

g Ἐπῆσαν] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἐπῆσαν.

h Οἱ ᾗ,] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* nisi quod ἑαυτὰς pro αὐτὰς habeat *Vat.* in *Editis*, οἱ ᾗ ἅμα τε αὐτὰς ὑπ. ἠσθάνοντο κ) ἐν ἀμηχανίᾳ σ.

πάντες, ὡδὶ δισμυρίους ὄντες καὶ πεντακισχιλίους, ἀπέθανον. οἱ δὲ Ἰσραηλῖται, τὴν τε Γαβᾶν [i] ἐνεπίπρασαν, καὶ τὰς τε γυναῖκας καὶ τὰ ἀρρένων τὰς μὴ ἐν ἀκμῇ διεχρήσαντο· τάς τε ἄλλας τῶν Βενιαμιτῶν πόλεις [k] πάντα δρῶσιν. [l] ὥστως τε ἦσαν παρωργισμένοι, ὥστε καὶ [m] Ἰάβισὸν τὴν [n] Γαλαδίτιδος ἔσαν, ὅτι μὴ συμμαχήσειν αὐτοῖς κατὰ τῶν Βενιαμιτῶν, πεμψάντες μυρίους καὶ χιλίους ἐκ τῶν πάξεων ἐκέλευσαν ἀνελεῖν. καὶ φονεύσαι τὸ μάχιμον τῆς πόλεως οἱ πεμφθέντες σὺν τέκνοις καὶ γυναιξί, πλὴν τετρακοσίων παρθένων. ὅτι τοσοῦτον ἔτι ὀργῆς ἐπεκλήσαν, τῷ καὶ τὴν γυναῖκα πάθει ἐπισλαβόντες καὶ τὸ καὶ τὴν [o] ἀναίρεσιν τῶν ὁπλιτῶν.

κϐ'. Μετάνοια δὲ αὐτὸς λαμβάνει τῶν Βενιαμιτῶν συμφορᾶς, καὶ νηστείαν ἐπ' αὐτοῖς ἐπέθεντο, καὶ τοῦ δικαίου παθεῖν αὐτὸς ἀξιοῦντες εἰς τοὺς νόμους ἐξαμαρτάνοντας. καὶ τὰς ἀλαφυγόνας αὐτῶν ἐξακοσίας ἀλλὰ πρεσβύτων ἐκάλουν. καθίδρυτο δ' ὅτι πέτρας τινὸς [p] Ῥοᾶς καλουμένης, κατὰ τὴν ἔρημον. οἱ δὲ πρέσβεις, ὡς οὐκ ἐκείνοις τὰ συμφορᾶς μόνοις γεγενημένης, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τῶν συγγενῶν ἀπολωλότων, ὀδυρόμενοι, πρέπειν ἔπαθον φέρειν, καὶ συνελθεῖν εἰς ταὐτὸ, καὶ μὴ παντελῆ τὴν Βενιαμίτιδος φυλῆς ὄλεθρον τὸ γε ἐπ' αὐτῇς καταψηφίσασθαι. "συγχωρεῖμεν δ' ὑμῖν, ἔλεγον, τὴν ἁπάσης τὰ φυ-"λῆς γῆν, καὶ λείαν ὅσην ἀπάγειν δυνησείητε". οἱ δ', τὰ καθ' ἑαυτὸς θεοῦ ψήφῳ γεγονότων, [q] καὶ κατ' ἀδικίαν τὴν αὐτῶν γνωσιμαχήσαντες, [r] κατῆσαν εἰς τὴν πάτριον φυλὴν πρόμενοι τοῖς [s] συγκαλυμένοις. οἱ δὲ Ἰσραηλῖται γυναῖκας αὐτοῖς [t] τὰς τετρακοσίας ἔδοσαν παρθένους τὰς Ἰαβιτίδας. ὡδὶ δ' τῶν Δικαστῶν ἐσκόπουν, ὅπως κἀκεῖνοι γυναικῶν [v] ἀπορήσαντες παιδοποιῶνται. γεγυμνένων δὲ αὐτοῖς ὅπλων, ὥστε μηδενὶ Βενιαμίτῃ σωποικῆσαι δυνατέρα, τῷ δὲ πολέμῳ, οἱ μὲν ὀλιγωρεῖν σωεβάλλον τῶν ὁμωμοσμένων, ὡς ὑπ' ὀργῆς ὀμόσαντες ἀ γνώμη καὶ κελεύσῃ, [x] τῷ δὲ Θεῷ μηδὲν ἀναπόν ποιήσειν εἰ Φυλῷ ὅλῳ [y] κινδυνεύσαι ἀπολέσθαι σῶσαι δυνησείειν, τάς τε ἀπιορκίας οὐχ ὅταν ὑπὸ ἀνάγκης γένωνται χαλεπὰς εἶναι καὶ ἀσφαλεῖς, ἀλλ' ὅταν ἐν κακουργίᾳ τολμηθῶσι· τὸ δὲ γερουσίας πρὸς τὸ τὸ ἀπιορκίας ὄνομα χετλιασούσης, ἔφη τὶς, [z] τούτοις γυναικῶν ἀπορίαν ἔχειν εἰπεῖν· καὶ τηρήσειν [a] τὸν ὅρκον. ἐρομένων δὲ τὸν ἀπίνοιαν, "ἡμῖν", [b] εἶπεν, "τρὶς δ' ἔτους [c] εἰς "Σηλὼ σωιέσιν ἑορτὴ κατὰ [d] πανήγυριν αἱ γυναῖ-"κες καὶ αἱ θυγατέρες· τούτων κατὰ ἁρπαγὴν ἐφεί-"σθω γαμεῖν Βενιαμίταις ἃς ἂν δυνηθεῖεν, ἡμῶν ὅτε "προτρεπομένων ὅτε κωλυόντων. πρὸς δὲ τὰς πατέρας "αὐτῶν, δυσχερήσουσας καὶ τιμωρίαν λαμβάνειν ἀξι-"ώσας, φήσομεν, αὐτοὺς αἰτίους φυλακῆς ἀμελή-"σαντας τῶν θυγατέρων· [e] ὅπερ τε δεῖ τὸν ὀργῆς ὑπὸ

fuga recipiebant, illisque occupatis ibidem per *aliquod tempus* manserunt. At cæteri omnes, numero circiter viginti quinque millia ferro ceciderunt. Israëlitæ vero & Gabam incenderunt, & mulieres pariter ac masculos impuberes peremerunt: similiterque in reliquas Benjamitarum urbes sævitum est. Atque adeo ira efferebantur, ut etiam Jabisum Galaditidis urbem, eo quòd illis auxilium non tulerit contra Benjamitas, duodecim millibus ex acie evocatis jusserint *funditus* evertere. missique perimunt quotquot in urbe arma ferre potuerunt una cum liberis & uxoribus, servatis tantum quadringentis virginibus. Eo *furoris* præ ira processerunt, ad ea quæ mulier *Levitica* passa est accedente *ingenti* militum cæde.

In Jabenses omnes, præter quadringentas virgines, ferro sævitum est. Jud. c. 21.

12. Illos autem *postea* pœnituit cladis Benjamitis illatæ, & ob ea *quæ contigerant* jejunium indixerunt, quamvis eos supplicio merito plecti censuerint, ut qui in leges *Dei auspiciis sancitas* peccarint. Sexcentos quoque illos, qui effugerant, missis legatis revocabant. nam super petram quandam in deserto, quæ Rhoa dicitur, sese collocarant. Legati vero non illorum tantum vicem ob calamitatem acceptam dolentes, sed & suam, tot consanguineorum pereuntibus, suadebant eis ut æquo animo *cladem* ferrent, & ad suos aggregarentur, neve, quantum in se esset, universam tribum Benjamiticam perditum irent. "Quin & vobis, inquiebant, con-"cedimus *hæreditariam* totius tribus terram, & "prædæ quantum abigere potestis". Illi autem, quod tam male res suæ ex Dei judicio ceciderant, & pro sua iniquitate *sibi factum esse* mutata sententia agnoscentes, ad patriæ tribus lares descenderunt, eos invitantibus morem gerentes. Israëlitæ vero eis in uxores dederunt quadringentas illas virgines Jabiticas: & de ducentis *reliquis* deliberabant, quo modo & illis uxores supperterent ad prolem suscipiendam. nam cum ante initium belli jurejurando cautum esset, ne quis filiam ulli Benjamitarum elocaret, nonnulli quidem negligendum esse id sacramentum suadebant, quasi ira adducti eo sese obstrinxissent, non opinioni suæ & judicio obsequentes; Deo vero rem non ingratam facturos esse, si tribum integram, in extremum salutis discrimen adductam, ab interitu vindicarent; atque perjuria non quando necessitate extorta sint noxia esse & periculosa, sed cum dolose & malitiose fiant: senatu vero se miseros exclamante ad perjurii mentionem, ajebat quidam, se habere dicere, quo modo & cum istis connubia jungant & jurisjurandi religio servari possit. Cum autem eum de re excogitata interrogarent, "ter, "inquiebat, in anno *nos* apud Siluntem convenien-"tes ad celebritatem sequuntur uxores & filiæ: "has, quas fortuna cuique per raptum obtulerit, "liceat Benjamitis in matrimonium ducere, nobis "nec incitantibus nec prohibentibus. Ad patres "vero earum, si rem ægre tulerint & vindictam po-"stularint, dicemus, ipsos in culpa esse, qui fi-"lias negligenter custodiverint; & quod non o-"por-

Benjamitas 600. revocant Israëlitæ, usque nuptum dant Jabensium virgines conservatas. Jud. c. 21.

Benjamitis ducentis, quibus deerant uxores, raptum puellarum permittunt Israelitæ. Jud. c. 21.

---

[i] Ἐνεπίπρασαν,] Ita pro mendoso ἐμπίπρασαν, quod in *Editis* exstabat. ἐμπιπρᾶσι *Big.* (*Coll. Voss*) & *Samb.* ἐμπιπρᾶσι *Vat.* dein καὶ τὰς γυναῖκας.

[k] Τὰλλᾶ δρῶσιν.] Sic *Samb Hen.* & *Bush.* in reliquis ταὐτᾶ.

[l] Ὁ τε τε] Eo modo *Vat.* ὥστως τε ἦσαν παρωργισμένοι ὡς καὶ *Big.* & *Samb* in *Editis* δρῶσιν, ὥστως ἦσαν παρωργισμένοι, καὶ.

[m] Ἰάβισον] Ἰάβεσσον *Big.* & *Samb.* Ἰαβεῖς & Ἰάβιος *Stephano Byzant.* De hac voce vide lib. 6 cap ult.

[n] Γαλαδίτιδ] Γαλαδιτῖτ *Vat.* quod formatum videtur ex Γαλαάδ in interpretibus LXX.

[o] Ἀναιρεσιν τῶν ὁπλιτῶν.] Ita *Big.* (*Coll. Voss* & *Coccejus*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* αἱρεσιν.

[p] Ῥοᾶς καλουμένης,] Ῥώας *Samb.* Eadem est rupes, quæ in *Sacris Literis* dicitur Remmon.

[q] Καὶ κατ' ἀδικίαν] Illud καὶ inserui ex *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[r] Κατῆσαν] Ita ex *iisdem* (& *Coccejo*) in *Editis*, *Aliisque* καθῆσαν.

[s] Συγκαλυμένοις.] Rursum ex *Big.* & *Samb.* in *reliquis* συγκαλυμένοις.

[t] Τὰς τετρακοσίας] Articulum, qui in *Editis* deerat, restitui ex *Big. Samb.* & *Vat.*

[v] Ἐυποριήσωνται καὶ παιδοτοιήσωνται *Vat.*

[x] Τῷ δὲ Θεῷ] Ita *Big. Vat.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* τῷ Θεῷ.

[y] Κινδυνεύσαι] *Coll Big.* & *Voss* κινδυνέσκον.

[z] Τούτοις γυναικῶν] Τούτῳ τε *Samb* atque ita forsan *Vet. Interpr.* qui reddit, *hoc consilio & isti*, &c. τοῦτό τε *Big.* (& *Coll. Voss.*) δὲ τε *Vat.*

[a] Τὸν ὅρκον.] Τὸν νόμον καὶ τὸν ὅρκον *Vat.*

[b] Εἶπεν,] Ita *Big. Samb.* & *G.* εἶπεν in *reliquis.*

[c] Εἰς Σηλώ] Ita cum *Editis*, & LXX. Σηλὼ *Samb.* Σηλὼν *Vat.* in aliis locis Σιλὼ & Σιλωνᾶ.

[d] Πανήγυριν] *Bonfrerius* (in *Comment.* ad *Jud.* p. 409) hoc vult intelligi de uno ex tribus Festis anniversariis, quibus Israelitæ se sistere debebant ad Tabernaculum. Verum *J. Clericus* (ad *Jud.* c. 21.) existimat hic agi de festo quopiam Siluntinæ urbi peculiari.

[e] Ὅτι τε δεῖ τὸν ὀργῆς] Δεῖ δὲ τὸν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὅτι δὲ δεῖ τὸν *Vat.*

[f] Ἐρεῖ-

"porteat *eos* iræ in Benjamitas indulgere, qui jam "antea eam in illos immodice prompſerint". Atque illi quidem, cum hiſce aſſenſum eſſet, decreverunt ut Benjamitis liceret uxores rapto quærere. Inſtante autem feſtivitate, illi quidem ducenti, bini trinive, virginibus, dum ad ſolennitatem adventarent, ante urbem inſidiabantur, & in vineis aliiſque locis quibus *commode* erant latituri. At illæ cum luſu, nihil futurorum ſuſpicatæ, ſine cuſtodia iter faciebant: illi vero ſubito coorti diſperſas corripiebant. Ac iſti quidem, hoc modo ductis uxoribus, agriculturæ operam *ſtrenuam* navarunt, & providerunt ut ad priſtinam felicitatem aliquando pervenirent. Benjamitarum itaque tribus, quæ parum abfuit quin tota interiret, eo quem diximus modo ab Iſraëlitarum ſapientia ſervata eſt: brevique admodum floruit, & quam ocyſſime hominum multitudine aliiſque rebus magna cepit incrementa. Et hoc quidem bellum hunc exitum habuit.

"Βενιαμίτας [f] ἐφεῖναι, χρησαμένους αὐτῇ καὶ [g] θατ-
"τον ἀμέτρως". καὶ οἱ μὲν, τούτοις πιθόμενοι, ψη-
φίζονται τὰ ἀφὰ τὰ ἁρπαγῆς γάμου τοῖς Βενιαμίταις. ἐν-
εστώσης δὲ τῆς ἑορτῆς, οἱ μὲν ἀφακόσιοι, κατὰ δύο καὶ
τρεῖς, περὶ τῆς πόλεως [h] ἐνίδρυον παρεσυμένας τὰς
παρθένους, ἔν τε ἀμπελῶσι καὶ χωρίοις ἐν οἷς λήσειν
ἔμελλον. αἱ δὲ μὴ παιδιᾶς ὄδεν [i] ὑφορώμεναι τῶν
μελλόντων ἀφυλάκτως [k] ὧδουν· οἱ δὲ σκεδασθεισῶν
εἶχον ἐξαναστάντες. καὶ ὅτοι μὲν ἅτως γαμήσαντες
ἐπ' ἔργα τῆς γῆς ἐχώρησαν, καὶ πρόνοιαν ἐποίσαντο
πάλιν, εἰς τὸ πρότερον δύαιμονίαν ἐπανελθεῖν.
Βενιαμιτῶν μὲν οὖν ἡ φυλὴ, κινδυνεύσασα τελέως
ἐκφθαρῆναι, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ κατὰ τὸν Ισ-
ραηλιτῶν σοφίαν σώζεται· ἤνθησέ τε θᾶλος, καὶ
παχεῖαν [l] εἰς τὸ πλῆθος καὶ τἄλλα πάντα ἐπιη-
σαντο τὸν ὄπιθοσιν. ὅτος μὲν οὖν ὁ πόλεμος ὅτως
πώεται.

CAP. III.

Quomodo poſt hanc afflictionem impie agentes Aſſyriis in ſervitutem traditi ſunt: atque eos liberavit Deus per Hothnielum, qui ſummæ rerum præerat annis XL.

ΚΕΦ. γ'.

Πῶς μὴ τούτῳ τὸν κακοπραγίαν ἀσεβήσαντες Ασσυρίοις
ἐδούλευσαν· καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸς διὰ Οθνιήλου ἠλευθέρω-
σεν, ἄρξαντος ἔτη τεσσαράκοντα.

Danitica tribus à Chananæis preſſa in montana ſe recipit: dein in coloniam deducens Dana urbem exſtruit.

CONtigit autem ut hiſce ſimilia patereturetiam tribus Danitica, quæ ex hujuſmodi cauſa eo infelicitatis devenerat. Cum jam Iſraëlitæ bellicæ rei ſtudium intermiſiſſent, agriſque colendis eſſent unice dediti, Chananæi, quibus cœperunt eſſe contemptui, copias collegerunt: non quod ab illis ſe *mali* aliquid paſſuros exſpectarent; ſed quod ſpe pleni exiſtimarent, ſe in poſterum, modo Hebræos affligerent, ſecurius *aliquanto* urbes ſuas habituros. Igitur & currus mutua opera parabant, & exercitum conflabant; urbeſque ipſorum in idem conſentiunt, atque Aſcalonem & Accaronem in ſorte Judæ ad partes ſuas traxerunt, & alias quamplurimas in planitie *ſitas:* coguntque Danitas in montana confugere, ne minimum quidem iis in regione campeſtri, ubi pedem figerent, relinquentes. Hi autem cum impares eſſent, qui bellum illis inferrent, nec terræ ſpatium ſatis amplum haberent, miſerunt ex ſuis quinque viros in mediterranea, locum exploraturos in quem colonias deducerent. Illi vero, non procul à Libano monte & minoris Jordanis fontibus, in campo magno Sidonis urbis itinere unius diei progreſſi, & ſpeculati terram bonam & fertilem, ſuos de ea certiores faciunt: qui mox cum exercitu illuc profecti Dana urbem condiderunt, cognominem uni è Jacobi filiis, & à ſua tribu denominatam.

Iſraëlitæ, armis deſueti, luxui dediti, Deique obliti, à Chuſarthe ſubacti ei in ſervitutem addicuntur. Jud. c. 3.

2 Iſraëlitis autem res in pejus lapſæ ſunt, quod à labore eſſent deſuefacti, cultumque Dei negligerent. nam, cum ſemel ab honeſtæ inſtitutionis diſciplina defecerant, eò ferebantur ut pro libidine ſuoque arbitratu vitam agerent: quo factum eſt ut patriis & familiaribus Chananæorum vitiis ad ſatietatem uſque indulgerent. Eis igitur iraſcitur

III.

Ομοια δὲ τούτοις παθεῖν καὶ τὸν [m] Δανίτην συμ-
βῆ φυλὴν, ἐξ αἰτίας τοιαύτης εἰς τὰς περιχθεῖσαν. τῶν Ισραηλιτῶν σκελεοπότων ἤδη τὸν ἐν
τοῖς πολέμοις ἀσκησιν, καὶ πρὸς τοῖς ἔργοις ὄντων τῆς
γῆς, Χαναναῖοι, καταφρονήσαντες αὐτῶν, συνεποιή-
σαντο δυνάμιν· ὄδεν μὲν αὐτοὶ πείσεσθαι προσδοκῶν-
τες, ὡς δὲ βεβαίαν [n] τὸν ποιησόμενον κακῶς τὰς εβρεμίας
ἐλπίδα λαβόντες, ἐπ' ἀδείας [o] τὸ λοιπὸν οἰκεῖν τὰς
πόλεις ἠξίουν. ἅρματά τε [p] οὖν συμπαρεσκευάζοντο, καὶ
τὸ στρατιωτικὸν συνεκρότουν, εἴ τε πόλεις αὐτῶν συνεφρό-
νουν, καὶ τῆς Ιούδα φυλῆς τὴν Ασκάλωνα καὶ Ακκά-
ρωνα παρεσπάσαντο, ἄλλας τε πολλὰς τῶν ἐν τῷ πεδίῳ·
καὶ Δανίτας εἰς τὸ ὄρος ἠνάγκασαν συμφυγεῖν, ὀλί-
γον αὐτοῖς ὄπιθεν τὸ πεδίον καταλιπόντες. οἱ δὲ ἔτι
πολεμεῖν ὄντες ἱκανοὶ, γῆν τε οὐκ ἔχοντες ἀρκοῦσαν,
πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν πέντε ἄνδρας εἰς τὸν μεσόγαιον, κα-
τοψομένους γῆν, εἰς ἣν μετοικήσαιντο· οἱ δὲ οὐ πόρ-
ρω τοῦ Λιβάνου ὄρους καὶ [q] ἐλάσσονος Ιορδάνου τῶν πη-
γῶν κατὰ τὸ μέγα πεδίον Σιδῶνος πόλεως ὁδὸν ἡμέ-
ρας μιᾶς προελθόντες, καὶ κατασκεψάμενοι γῆν ἀγα-
θὴν καὶ πάμφορον, σημήναντο τοῖς αὐτῶν· [r] οἱ δὲ ὁρ-
μηθέντες στρατῷ κτίζουσιν αὐτόθι πόλιν Δάνα, ὁμώνυ-
μον τῷ Ιακώβου παιδὶ, Φυλῆς δὲ ἐπώνυμον τῆς αὐτῶν.

Iſraëlitæ, armis deſueti, luxui dediti, Deique obliti, à Chuſarthe ſubacti ei in ſervitutem addicuntur. Jud. c. 3.

III.

Β'. Τοῖς δὲ Ισραηλίταις προὔβαινεν ὑπό τε ἀπρα-
γίας καὶ πονεῖν τὰ κακὰ, καὶ ἀπὸ τῆς πρὸς τὸ θεῖον ὀλι-
γωρίας. [s] μετακινηθέντες γὰρ ἅπαξ καὶ κόσμου τῆς πολι-
τείας, [t] ἐπεφέροντο πρὸς τὸ καθ' ἡδονὴν καὶ βίλησιν
ἰδίαν βιῶν, ὡς καὶ τὰ ἐπιχωριαζόντων πρὸς τοῖς Χανα-
ναίοις ἀναπιμπλασθαι κακῶν. ὀργίζεται τοίνυν αὐτοῖς

[v] ὁ

f Εφεῖναι,] Forte ἀφεῖναι. COCC.

g Θᾶτον ἀμέτρως.] Θᾶτον καὶ ἀμέτρως ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

h Ενίδρυον παρεσυμένας] Ενέδρευον *Samb.* ſine augmento.

i Υφορώμεναι τὰ μελλόντων] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ὑφο-
ρῶσαι δὴ εἶναι τὰ μ. *Baſ.* & *G.* ὑφορῶσαι δῆτον εἶναι τὰ μ. *Vat.*

k Ωδουν·] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ὄδουν.

l Εἰς τὸ πλῆθος] Εἰς τε τὸ πλ. *Big.* & *Samb.*

m Δανίτην συνέβη φυλὴν,] Ita è *Cod. Vat.* Δανιαὶλ in *Editis.* Δανιάνλω *Samb.* Δὰν *Zonar.*

n Τὸν ποιήσοντα] Articulum inſerui cum *Big. Vat.* & *Samb.*

o Τὸ λοιπὸν] Illud τὸ è *Codd. MSS.*

p Οὖν συμπαρεσκευάζοντο,] Conjunctionem οὖν ſupplevi è *Cod. Samb*

q Ελάσσονος Ιορδάνου] Minor Jordanes eſt à fontibus ad lacum uſque Semechonitidem. Quod vero *Majoris* nuſquam alibi facta ſit deſcriptio, *Lightfootus* cenſet (in *Chorogr.* ad *Matth.* c. LXVII.) non eſſe hunc alium rivum ſive fluvium; ſed *Parvum* eſſe è fontibus uſque ad Semechonitidem: eundemque fluvium jam auctiorem *Majorem* appellari. *Cellar.* in *Geogr. Antiq.* l. 3 c. 13. p. 292.

r Οἱ δὲ ὁρμηθέντες] Ita è *Cod. Samb.* pro οἱ δὲ ὁρμ. quod in *reliquis* obtinet.

s Μεθαρμοσθέντες] Sunt qui legunt μεθαρμοσθέντος, etiam invitis omnibus libris.

t Επιφέρονθο πρὸς] Ita è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* cum quibus fere conſentiunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* quorum in uno ἰφέρονθο πρὸς τὸ καθ' ἡδ. κ. β. ἰ. βιῶν, in altero ἰφέρονθο πρὸς τὰ κ. ἡ. κ. β. ἰ. βιῶν. in *Editis*, ἰφ' ἕτερον τὸ πρὸς τὸ καθ' ἡδ. κ. β. ἰδίαν ἰδίων.

[v] ὁ

ν ὁ Θεός· καὶ ἐπὶ τούτοις πόνοις μυρίοις εὐδαιμονίαν ἐκτήσαντο, τοσοῦτον ἀπέβαλον ἀφ' ἑαυτῶν. στρατεύσαντος γὰρ ἐπ' αὐτοὺς ξ Χουσάρθου τοῦ Ασυρίων βασιλέως, πολλοὺς μὲν τῶν παραταξαμένων ἀπώλεσαν, καὶ πολιορκούμενοι κατὰ κράτος ἡρέθησαν. εἰσὶ δέ τινες ο οἳ ἀφ' ὑπερβολῆς φόβου ἑκουσίως αὐτῷ προσεχώρησαν· φόροις τε καὶ δυνάστου μείζονος ὑπηκόους ἐτέλουν, καὶ ὕβρεις παντοίας ὑπέμενον ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη. μετὰ δὲ τοῦτον κακῶν ἔτως ἠλευθερώθησαν.

γ'. Τῆς Ιούδα φυλῆς τις p Οθνίηλος τοὔνομα Κενέζου υἱός, δραστήριος ἀνὴρ, καὶ τὸ φρόνημα μέγας· ὃν προθὲν αὐτὸν μὴ περιορᾶν ἐν τοιαύτῃ τοὺς Ισραηλίτας ἀνάγκῃ κειμένους, ἀλλ' εἰς ἐλευθερίαν αὐτοὺς ἐξαιρεῖσθαι τολμᾷν· q παρασκευασάμενον συλλαμβάνεσθαι τοῦ κινδύνου πολλοὺς αὐτῷ· ὀλίγοι δέ ἦσαν, οἷς αἰδὼς ἦν r τοῖς τότε παροῦσιν ἐπιτυχάνειν καὶ προθυμίαν μεταβολῆς· s πρῶτον μὲν τὸν παρ' αὐτοῖς ὄντα φρουρὸν ξ Χουσάρθου ἀναφέρει, t προσγινομένων δὲ πλειόνων τῶν συναγωνιζομένων ὡς ἐκ μὴ ἁμαρτεῖν πρὸς τὰ πρῶτα τῆς ἐπιχειρήσεως, μάχῃ τοὺς Ασυρίους συνάπτει, καὶ πρὸς τὸ παντελὲς u αὐτοὺς ἀπωσάμενος, περαιοῦσθαι τὸν Εὐφράτην ἐξιάζουσι. v Οθνίηλος δέ, ὡς ἔργῳ w πεῖραν αὐτοῦ δεδωκὼς τῆς ἀνδραγαθίας, γέρας ὑπὲρ αὐτῆς λαμβάνει παρὰ τοῦ πλήθους δεχθῆναι, ὥστε κρίνειν τὸν λαόν. καὶ ἄρξας ἐπ' ἔτη x τεσσαράκοντα, καταστρέφει τὸν βίον.

Deus; ac felicitate, quam infinitis pæne laboribus adepti erant, luxu diffluentes exciderunt. Nam bellum eis inferente Chusarthe Assyriorum rege, & multos acie dimicantes amiserunt, & obsidione valida capti sunt. quidam vero timore sese ei addixerunt: & tributa, quæ vix solvendo erant, subjecti solvere tenebantur, & omne genus contumelias per octo annos sufferebant. quibus exactis hoc modo à calamitate sua liberati erant.

3. Quidam è tribu Judæ, nomine Hothnielus, Kenezi filius, vir impiger, magnique animi, (oraculo monitus ne despiceret Israëlitas in hujusmodi necessitatem adductos, sed in libertatem eos vindicare auderet) cum multo opere sibi aliquot periculi socios adscivisset, (pauci enim erant quos præsentis rerum status pudebat, quive eum in melius mutari desiderabant) primo quidem præsidium suis à Chusarthe impositum interficit; numero vero commilitonum illi crescente ex eo, quod in primis ad quæ aggressus est non lapsus fuerit, prælium committunt cum Assyriis, &, cum eos universos in fugam conjecissent, Euphratem trajicere coëgerunt. Hothnielus autem, ut qui re vera egregium fortitudinis suæ specimen dederit, in rei bene gestæ præmium principatum à populo accepit, ut eos judicaret. Et *is*, cum annis quadraginta *Israëlitis* imperasset, vitam cum morte commutavit.

IV. *Eos in libertatem restituit Hothnielus. Jud. c. 3.*

ΚΕΦ. δ'.

Ως πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδούλευσε Μωαβίταις ὀκτὼ καὶ δέκα ἔτη· καὶ ὑπὸ τινος Ηχθὶ τῆς δουλείας ἀπηλλάγη, τοῦ δρχοντος ἐπ' ἔτη κατασχόντος ὀγδοήκοντα.

CAP. IV.

Quomodo populus noster rursum Moabitis servivit; & per Ehudem in libertatem vindicatur, qui imperio potitus est annis octoginta.

V.

Τελευτήσαντος i δὲ τούτου πάλιν τὰ τῶν Ισραηλιτῶν ὑπὸ ἀναρχίας ἐνόσησε πράγματα· καὶ τῷ μὲν θεῷ τιμῆς ἄγειν τὸν Θεὸν μηδὲ τοῖς νόμοις ὑπακούειν k ἔτι μᾶλλον ἐκακοῦντο, ὡς καταφρονήσαντα αὐτῶν τὴν ἀκοσμίας καὶ τῆς πολιτείας l Εγλῶνα, τὸν Μωαβιτῶν βασιλέα, πόλεμον προσενεγκεῖν, καὶ πολλαῖς μάχαις αὐτῶν κρατήσαντα, m καὶ τοῖς φρονήματι τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενος ὑποτάξαντα πρὸς τὸ παντελὲς αὐτῶν τὴν δύναμιν ταπεινῶσαι, καὶ φόρους αὐτοῖς n ἐπιτάξαι τελεῖν. καθιδρύσας δὲ κατ' ὀ Ιεριχοῦντι p βασίλειον, ὅθεν τοῖς εἰς τὸ πλῆθος κακώσεως q παρέλιπεν· εἰς τε πενίαν αὐτοὺς κατέστησεν, r ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα ἔτη. λαβὼν δὲ οἶκτον ὁ Θεὸς τῶν s Ισραηλιτῶν ἐφ' οἷς ἔπασχον, καὶ τῆς t ἱκετείας αὐτῶν ἐπικλασθείς, ἀπήλλαξε τοῦ ν ἐπὶ τοῖς

HOC autem mortuo, rursum res Israëlitarum, cum nemo populum imperio regeret, in pejus ruere cœperunt; &, quod nec Deo *debitum* tribuerint honorem, nec legibus obedientiam, adhuc magis affligebantur, postquam Eglon Moabitarum rex, qui propter reip. perturbationem eos despexerit, bello adortus ipsos fuerat; &, cum multis præliis eos vicisset, animoque cæteris elatiores sibi subjecisset ad potentiam eorum prorsus deprimendam, tributa etiam ipsis *gravia* imperaverat. Sibi enim sede regia in Jerichunte constituta, modis omnibus populum vexavit, fecitque ut in *summa* inopia per annos octodecim degerent. At Deus, Israëlitarum ob calamitates quas perferebant misertus atque precibus eorum supplicibus flexus, eos à Moabitarum injuriis liberavit.

Israëlitæ, longa pacis malo corrupti, ab Eglone Moabitarum rege in servitutem rediguntur. Jud. cap. 3.

ν Ο Θεὸς] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* deest articulus.

x Χουσάρθου] Ita in nostris omnibus *Codd. Gr.* præter *Vat.* qui passim habet Σουσαρθαίμ. in *Latinis* dicitur *Cusardus*, vel *Cusarthus*. in Hebraïcis *Bibliorum* Codd. *Chusan rasarthaim*. unde Χουσαρσαθαΐμ in LXXII. *Eustathio* ad *Hexaëmeron* Χουσαρσαθαΐμ.

y Οἱ δὲ φόβου] Sic *Samb.* in *reliquis* οἱ.

z Οθνίηλος] Placuit ita legere, cum in *S. Literis* (*Jud.* c. 1. v. 13.) juxta textum *Hebraicum* sit *Hothniel filius Kenez*, & in LXX. Γοθονιὴλ υἱὸς Κενέζ, ac disertim in *Cod. Vat.* Οθονιὴλος τοῦτο τὸ ὄνομα Κενζὴ υἱὸς, atque in *Zonara*, qui *Josephum* solet exscribere, ἀφαιρούμενος τὸν ἀνδρ. ὃν ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς, Γοθονιὴλ κεκλημένον. in *Editis* τὸν Κενίαζος ὄνομα, &c. nec aliter *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* nisi quod Κενιζος habeant.

a Παρασκευασάμενος] Παρακελευσάμενος *Samb.*

b Τοῖς τότε παροῦσιν ἐντυχάνειν] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deest τότε.

c Πρῶτον μέν] Πρώτους μὲν σὺν ὀλίγοις τοῦ Ασυρίων τοῦ π. *Busb.* & *Hen*

d Προστιθεμένων] Προστιθουμένων δ' αὐτῷ πλ. *Busb.* & *Hen.*

e Αὐτοὺς ἀπωσάμενος,] Ita *Big.* (*Coll. Voss. Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῶν.

f Ο νιὴλος ἦν,] Iam Γοθονιὴλος in *Cod. Vat.* Κενίαζος in *Editis*. Κενιζος *Samb* Κενεζος (*Coll. Voss*) *Big.*

g Πεῖραν τοῦ δεδωκώς] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr* in *Editis* πεῖραν αὐτὸν ἀνδρείας &c. sex vocibus omissis, proclivi admodum errore ex similitudine vocum αὐτοῦ & αὐτῆς. quod norunt quibus cum vett. membranis res est.

h Τεσσαρακοντα,] Πεντήκοντα juxta *Zonaram* & *Sulpitium Severum.*

i Δὲ τούτου πάλιν] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτοῦ.

k Ετι μᾶλλον] Καὶ ἔτι μᾶλλον *Vat.*

l Εγλῶνα,] Ita *Vat Εγλωνα Bas & G. Αἰγλῶνα τὸν Μ. Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Εγλωμ LXXII. Αἰγλωμ *Zonar.*

m Καὶ τοῖς φρονήματι] Sic cum *Cod. Vat.* καὶ τοῖς φρονήμασι τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis* καὶ τοῖς φρονήμασι τ. ἀ. ἀφαιρουμένους. HUDS. Lege τοὺς φρονήμασι τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενος ὑποτάξαντα. COCC.

n Επιτάξαι τελεῖν.] Επέταξε *Big.* & *Samb.*

o Ιεριχοῦντι] *Sc.* alicubi in agro *Jerichuntino*, aut non procul ab urbis nondum (ut liquet ex 1 *Reg.* 16. 34.) instauratæ ruderibus.

p Βασίλειον,] Ita *Vat. Bas. G.* & *Zonaras. βασιλείαν Big. Samb. Hen* & *Vet. Interpr.* quin & καὶ ταυτῇ ἀποδείξας adjiciunt *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

q Παρέλιπεν·] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *cæteris* παρέλειπεν.

r Επὶ ὀκτωκαίδεκα ἔτη.] Εἰς ὀκτ. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

s Ισραηλιτῶν ἐφ' οἷς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* deest vox Ισραηλιτῶν. pro ea αὐτῶν habent *Busb. Hen.*

t Ικετείαις] *Al.* ἱκεσίαις.

v Επὶ τοῖς Μωαβίταις] Ὑπὸ *Big.* & *Samb.*

vit. Hoc autem modo liberationem iis peperit.

Ab Ehude, qui Eglonem interemit, in libertatem armis vindicantur. Jud. c. 3.

2. Juvenis è tribu Benjamitide, nomine quidem Ehudes, Gera vero patre *natus*, tam ad magna audenda animi plenus, quam ad eadem exſequenda corpore validiſſimus, melior manuum ſiniſtrâ & ab ea omne robur trahens, in Jerichunte quidem & ipſe habitabat, familiarior vero factus eſt Egloni, *quippe* muneribus ipſum *ſibi* concilians & pleniori obſequio devinciens, ita ut eo nomine etiam cæteris, qui circa regem erant, charus admodum haberetur. Ac cum aliquando, duobus famulis comitatus, munera Regi ferret, ſica ſub veſte accinctus ad femur dextrum introiit ad Regem. erat autem æſtatis tempus, &, cum jam meridies eſſet, remiſſius agebant cuſtodes, aut propter æſtum, aut quod ad prandium diverterint. Juvenis igitur, oblatis Egloni muneribus, (morabatur enim in cubiculo quodam æſtati bene accommodato) confabulari cum eo cœpit. nam ſoli erant, Rege famulos qui *tum forte* ingrederentur foras abire jubente, ut cum Ehude colloqueretur. Sedebat autem in ſolio, & timor inceſſit Ehudem ne falleret ictus, & plagam minime lethalem inferret. Ipſum igitur ſuſcitavit, dicens ſe habere ſomnium ei ex Dei mandato narrandum. Et ille quidem præ gaudio, quod ſomnium eſſet auditurus, è throno exſiluit: Ehudes vero, ictu ei in cor impacto, & pugione in vulnere relicto, egreditur clauſis poſt ſe foribus; ac famuli *interim* quieſcebant, regem in ſomnum delapſum eſſe rati.

Jerichuntini, occiſo Eglone, arma capiunt. Jud. c. 3.

3. Ehudes vero, Jerichuntinis re clam indicata, ipſos hortabatur ut ſeſe in libertatem aſſererent. Illi vero, libenter hæc accipientes, & ipſi ad arma accurrebant, & per totam regionem *aliquos* dimittebant, qui id cornuum arietinorum ſonitu ſignificarent. hiſce enim mos patrius erat populum convocare. Eglonis autem domeſtici diu ignorabant id quod ei acciderat. Sed cum jam adveſperaſceret, veriti ne quid ei novi & inſoliti contigiſſet, in cubiculum ingreſſi ſunt. Cumque mortuum inveniſſent, conſilii inopes hærebant; & antequam præſidia in agmina cogi poterant, illis magno numero ſuperveniunt Iſraëlitæ. Et alii quidem è veſtigio perempti ſunt; alii vero fuga dilabuntur, ut in terram Moabiticam evaderent. Erant autem ultra decem millia. & Iſraëlitæ, vada Jordanis præoccupantes quà tranſitus erat, perſequentes eos interimunt: & in ipſo trajectu plurimos ex iis conficiunt. nec quiſquam è manibus ipſorum effugit. Et Hebræi quidem hoc modo è ſervitute Moabitica liberati ſunt. Ehudes autem, ob hanc cauſam totius populi principatu honoratus, vita decedit, cum imperium annos octoginta tenuiſſet: vir *ſane*, quamvis facinus præclarum jam memoratum non feciſſet, *omni* laude dignus. Ac poſt hunc Sanagarus Anathi filius, electus *ab omnibus* ut regnaret, primo imperii anno vitam finivit.

Ehudes à populo principatum accipit. Jud. c. 3.

Ei in imperio ſuccedit Sanagarus. Jud. c. 3.

---

x Ηλθθέρωσε] Ηλθθερώθησαν ſoli *Big.* & *Samb.*

y Ηὠδης] Ita cum *Samb.* in *ſummariis*, p. 177. quam videſis. In *Editis*, *Aliiſque* Ἰὼδης. atque ita vel Ἰὼδαν in ſuis *Joſephi* codicibus legerat *Zonaras*.

z Χρῆσαι δυνατώτατος,] Χρήσασθαι *Big.* & *Samb.*

a Ἀπ' ἐκείνης] Κατ' ἐκείνης *Big.* (*Coll. Voſſ.*) καὶ ἀπ' ἐκείνων *Samb.*

b Πᾶσαν ἰσχὺν] Ἅπασαν *Big. Samb.* & *Vat.*

c Καὶ ἀφ' τοῦτο] Ita cum *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* καὶ ἀφ' τοῦτο. mox τ non agnoſcunt *Big.* & *Samb.*

d Ὑπό τε τ καύματος,] Καὶ ὑπό τε τ κ. *Vat*

e Ἀτείνας κελεύουσι,] Ἀπεῖναι κελεύσαι *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ἀπεῖναι κελεύουσι *Vat.*

f Καθῆστο] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* καθεῖστο.

g Ἀνεπήδησεν ὑπὸ τ θρόνου.] Ἀνέστη *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

h Καταλιπών,] Ἐγκαταλιπών *Big.* & *Samb.*

i Προσκλείσας τὴν θύραν.] Προσλίνας *Iidem.*

k Τοῦτ' ἀκούσαντες,] Vocem τοῦτο inſerui è *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.*

l Οἰων.] Illud εἴων ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

m Καθειςήκεσαν·] Καθεισήκεσαν *Big.* καθεισήκεσαν *Vat.* & *Samb.*

n Τῶν Ἰσραηλιτῶν] Τὸ τ Ἰσρ. *Samb.* (*Coll. Voſſ.* & *Big.*) & *Vat.*

o Μωαβίτην σωθησόμενοι] Μωαβίτιν *Samb.*

p Ἅπαντος ἡγεμονίας,] Πάντος *Big.* & *Samb.*

q Ογδοήκοντα] Ὀκτὼ malit *Jac. Cappellus.* quem vide in *Hiſt. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 2573. & 2657. Haberur expreſſum (inquit *Uſſerius* in *Chron. S.* p. 208) in *Jud* c. 3. v. 30. *& quievit terra octoginta annis*, non quod per tot annos Iſraëlitis *Ehud* præfuerit (quod ab omni veriſimilitudine eſt alieniſſimum) ſed quod occiſo per *Ehudem* Eglone, cui per annos XVIII. Iſraëlitæ ſervierant, quieſcere cœperit terra anno LXXX°. poſt priorem pacem ab Othniele illi reſtitutam.

r Σανάγαρος,] Σάγαρος *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* Σαμγὰρ juxta *Bibl. Hebr.* Σαμεγὰρ LXXII. Σαμάγαρος ſcribendum cenſet *Druſius*.

Μωαβίτας Ὑβρεως x ἠλθθέρωσε δ τῷ τρόπῳ τούτῳ.

β. Τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς νεανίας, y Ηὠδης μὲν τὄνομα, Γηρᾶτε πατρὸς, τολμητὴς τε ἀνδρειότατος, καὶ τῷ σώματι πρὸς τὰ ἔργα z χρῆσθαι δυνατώτατος, τ χειρῶν τὴν ἀριστερὰν ἀμείνων, καὶ a ἀπ' ἐκείνης τὴν b πᾶσαν ἰσχὺν ἔχων, κατῳκεῖ μὲν ἐν Ιεριχοῦντι καὶ αὐτὸς· συνὴθης δ γίνεται τῷ Εγλῶνι, δωρεαῖς αὐτὸν θεραπεύων καὶ ὑπερχόμενος, c καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς περὶ τ βασιλέα προσφιλὴς τυγχάνειν αὐτόν. καί ποτε σὺν δυσὶν οἰκέταις δῶρα τῷ βασιλεῖ φέρων, ξιφίδιον κρύφα τῷ δεξιῷ σκέλει προσδησάμενος εἰσῆλθε πρὸς αὐτόν· ἄρτι δ' ἦν ὥρας, καὶ τ ἡμέρας ἤδη μεσούσης, ἀνεῖντο αἱ φυλακαὶ, d ὑπό τε τοῦ καύματος, καὶ πρὸς ἄριστον τετραμμένων. δοὺς οὖν τὰ δῶρα τῷ Εγλῶνι ὁ νεανίσκος· διέτριβε δ' ἔν τινι δωματίῳ δεξιῶς πρὸς ἡδονὴν ἔχοντι· πρὸς ὁμιλίαν ἐτράπετο. μόνοι δ' ἦσαν, δ βασιλέως καὶ τοὺς ἐπεισιόντας τ ἀπεργμάτων e ἀπείναι κελεύοντος, διὰ τὸ πρὸς Ηὠδου ὁμιλεῖν. f καθῆστο δ' ὅπου θρόνου, καὶ δεδοικὼς τ Ηὠδου μὴ διαμάρτῃ, καὶ μὴ δῶ καιρίαν πληγήν. ἀνίησιν οὖν αὐτὸν, ὄναρ εἰπὼν ἔχειν ἐκ προστάγματος ἀπὸ δηλῶσαι δ Θεοῦ. καὶ ὁ μὲν πρὸς τὴν χαρὰν τὴν δ ὀνείρου g ἀνεπήδησεν ἀπὸ δ θρόνου. πλήξας δ' αὐτὸν ὁ Ηὠδης εἰς τὴν καρδίαν, καὶ τὸ ξιφίδιον h καταλιπὼν, ἔξεισι i προσκλείσας τὴν θύραν. οἱ τε θεραπευταὶ ἠρέμουν, εἰς ὕπνον τετράφθαι νομίζοντες τ βασιλέα.

γ'. Ο δ Ηὠδης τοῖς Ιεριχουντίοις ἀπεσταλμένων κρυπτῶς, παρεκάλει τ ἐλευθερίας ἀντιλαμβανεσθαι. οἱ δ', ἀσμένως k τοῦτ' ἀκούσαντες, αὐτοί τε εἰς τὰ ὅπλα ἤεσαν, καὶ διέπεμπον εἰς τὴν χώραν τὰς ἀποσταλείσας κέρασιν l οἴων. τύποις γὰρ συγκαλεῖν τὸ πλῆθος, πάτριον ἦν. οἱ δ' περὶ τ Εγλῶνα πολὺν μὲν χρόνον ἠγνόουν τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος. ἐπεὶ δ' πως ἐπέμειναν ὀψέ, δείσαντες μή τι νεώτερον εἴη περὶ αὐτὸν γεγονὸς, εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ νεκρὸν εὑρόντες, ἐν ἀμηχανίᾳ m καθειςήκεσαν· καὶ περὶ τὴν φρουρὰν συνεφῦναι, n τ Ισραηλιτῶν αὐτοῖς ἐπέρχεται πλῆθος. καὶ οἱ μὲν θαῤῥῆμα ἀναιροῦσιν· οἱ δ' εἰς φυγὴν τρέπονται, ὡς ὑπὸ τὴν o Μωαβίτιν σωθησόμενοι. ἦσαν δ' ὑπὲρ μυρίους. καὶ Ισραηλῖται, περικατειληφότες δ Ιορδάνου τὰς διαβάσεις, διώκοντες ἔκτεινον· καὶ κ δ τὰς διαβάσεις πολλοὺς αὐτῶν ἀναιροῦσιν. διέφυγόν τε ὐδὲ εἷς τὰς χεῖρας αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν Εβραῖοι τούτῳ τῷ τρόπῳ τ ὑπὸ τοῖς Μωαβίταις δουλείας ἀπηλλάγησαν. Ηὠδης δ', τ αἰτίας ταύτης τιμηθεὶς τε δ πλήθους p ἅπαντος ἡγεμονίᾳ, τελευτᾷ, τὴν δεχὴν ἔτεσιν q ὀγδοήκοντα καταχὼν, ἀνὴρ καὶ δίκα τ προειρημένης πράξεως ἐπάξιος δίκαιος τυγχάνειν. καὶ μὴ τοῦτον r Σαναγαρος, ὁ Ανάθ πῶς, αἱρεθεὶς ἄρχειν, ἐν τῷ πρώτῳ τ δεχῆς ἔτει κατέπαυσε τ βίον.

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. ε'.

Ως Χαναναίων αὐτὸς καταδυλωσαμένων ἐπ' ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαράκου καὶ Δεβώρας, οἳ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

CAP. V.

Quomodo Chananæis ea ſervitute prementibus per annos XX. *à Baraco & Debora liberati ſunt, qui rerum ſummæ præerant per annos* XL.

Ισραηλῖται δὲ πάλιν· οὐδὲν γὰρ ὅπη διδαχῇ βελτίονος ἐλάμβανον τοῦ προτέρου [s] ἠτυχημένων, ὑπὸ τε βίᾳ σέβειν τὸν Θεὸν μήθ' ὑπακούειν τοῖς νόμοις· [t] περὶν ἢ καὶ τὸ ὑπὸ Μωαβίταις ἀναπνεῦσαι δουλείας ἐπὶ ὀλίγον, ὑπὸ [v] Ιαβίνου τοῦ τῶν Χαναναίων βασιλέως καταδουλοῦνται. ἔστι γὰρ ἐξ Ασώρας πόλεως ὁρμώμενος· αὕτη δὲ ὑπέρκειται [x] Σεμεχωνίτιδος λίμνης· στρατὸν μὲν ὁπλιτῶν τεσσαράκοντα ἔτρεφε μυριάδας, μυρίους δὲ ἱππέας, [y] τρισχιλίων δὲ ἁρμάτων [z] ἡνιόχει. ταύτης οὖν στρατηγῶν τῆς δυνάμεως [a] ὁ Σισάρης, τιμῆς τὰ πρῶτος παρὰ τῷ βασιλεῖ τυγχάνων, συνελθόντας ἐπὶ αὐτὸν τοὺς Ισραηλίτας ἐπάκωσε δεινῶς, ὥστε αὐτοῖς ὑπιτάξαι πολεῖν φόρους.

Viginti quidem annos hæc pertulerunt: cum infortuniis ad bonitatem non proficiunt, Deuſque illarum protervos & in ipſum ingratos animos diutius ſubigere voluit. Qui tandem prudenter reſipiſcentes, malis utpote edocti calamitates è legum contemptu illis accidiſſe, Deboram quandam vatem (apem enim ſignificat nomen iſtud juxta linguam Hebræicam) *adeuntes* obſecrant, ut Deum precibus exoraret, ut ſortem illorum miſeraretur, nec eos deſpiceret à Chananæis *prope* deletos. Deus autem ſalutem illis annuit, & in ducem eligit Baracum è tribu Nephthalitide. Baracus vero fulgur ſignificat ex Hebræorum dialecto.

Jabinus, Chananæorum rex, Iſraëlitas ſubjugat, crudeliquè dominatu premit Jud. cap. 4.

Baracus & Debora illis priſtinum ſtatum reddiderunt. Jud. c. 4.

β'. Εἴκοσι μὲν [b] ὧν ἔτη ταῦτα πάσχοντες ἤνυσαν, μήτε [c] αὐτοὶ φρονεῖν ὑπὸ τῆς δυσχρίας ὄντες ἀγαθοὶ, καὶ τοῦ Θεοῦ [d] πολεῖον δαμάσαι θέλοντος αὐτῶν τὴν ὀργὴν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν [e] ἀγνωμοσύνην. καὶ μεταθέμενοι δὲ λοιπὸν, σωφρόνως σωδιδαχθέντες τὰς συμφορὰς αὐτοῖς ἐκ τῆς παρειφρονήσεως τῶν νόμων ὑπάρξαι, [f] Δεβώραν τινὰ προφῆτιν· μέλισσαν γὰρ σημαίνει τοὔνομα κατὰ τὴν Εβραίων γλῶτταν· ἱκέτευον δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ λαβεῖν οἶκτον αὐτῶν, καὶ μὴ [g] παιδεῖν ὀλλυμένους αὐτοὺς ὑπὸ Χαναναίων. ὁ δὲ Θεὸς ἐπένευσε σωτηρίαν αὐτοῖς, καὶ στρατηγὸν αἱρεῖται Βάρακον τὸν [h] Νεφθαλίτιδος ὄντα φυλῆς. Βάρακος δέ ἐστιν ἀστραπὴ, κατὰ τὴν Εβραίων γλῶτταν.

Viginti quidem annos hæc pertulerunt: cum infortuniis ad bonitatem non proficiunt, Deuſque illarum protervos & in ipſum ingratos animos diutius ſubigere voluit. Qui tandem prudenter reſipiſcentes, malis utpote edocti calamitates è legum contemptu illis accidiſſe, Deboram quandam vatem (apem enim ſignificat nomen iſtud juxta linguam Hebræicam) *adeuntes* obſecrant, ut Deum precibus exoraret, ut ſortem illorum miſeraretur, nec eos deſpiceret à Chananæis *prope* deletos. Deus autem ſalutem illis annuit, & in ducem eligit Baracum è tribu Nephthalitide. Baracus vero fulgur ſignificat ex Hebræorum dialecto.

γ'. Μεταπεμψαμένη δὲ ἡ Δεβώρα τὸν Βάρακον, ὅπλα λέξασθαι τῶν νέων μυριάδας [i] ἐκέλευε χωρεῖν ὅπη τοὺς πολεμίους. ὑποσχεῖται γὰρ [k] τοσούτων, ἃ Θεὸς προεφήτευε, καὶ νίκην ὑπισχνεῖτο. Βάρακος δὲ φαμένου [l] οὐ στρατηγήσειν μὴ κἀκείνης αὐτῷ συστρατηγούσης, ἀγανακτήσασα, „σὺ μὲν, εἶπε, γυναικὶ τὴν ἀγαθὴν χωρεῖς ἀξιώματι· „ὅσον δέδωκεν ὁ Θεὸς, ἐγὼ δὲ οὐ φθονῶ μέρος". καὶ συναθροίσαντες μυριάδας, ἐστρατοπεδεύσαντο πρὸς [m] Ιταβυρίῳ τῷ ὄρει. ἀπέστειλε δὲ αὐτοῖς ὁ Σισάρης, τοῦ βασιλέως κελεύσαντος· καὶ στρατοπεδεύονται τῶν πολεμίων οὐκ ἄπωθεν. τοὺς δὲ Ισραηλίτας καὶ τὸν Βάρακον, [n] καταπλαγέντας τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων καὶ ἀναχωρεῖν διεγνωκότας, ἡ Δεβώρα κατέσχε, τὴν συμβολὴν πιεῖσθαι κατ' ἐκείνην κελεύσασα τὴν ἡμέραν. νικήσειν γὰρ αὐτοὺς, καὶ συλλήψεσθαι τὸν Θεόν.

Rursus autem Iſraëlitæ, (meliora enim ex prioribus *ſuis* calamitatibus nequaquam didicerant, ut qui nec Deum coluerint nec legibus obtemperarint) antequam ad breve tempus à Moabitica ſervitute reſpirarent, à Jabino Chananæorum rege ſub jugum mittuntur. Is enim ex urbe Aſoro ortus (hæc vero ſita eſt ſuper Semechonitidem lacum) exercitum quidem peditum alebat ad millia trecenta, equitum vero ad decem millia, currus autem ter mille habebat. His itaque copiis præfectus Siſares, apud Regem dignitate primus, Iſraëlitas cum eo congreſſos graviter afflixit, adeo ut iis tributa imperarit.

2. Viginti quidem annos hæc pertulerunt: cum infortuniis ad bonitatem non proficiunt, Deuſque illarum protervos & in ipſum ingratos animos diutius ſubigere voluit. Qui tandem prudenter reſipiſcentes, malis utpote edocti calamitates è legum contemptu illis accidiſſe, Deboram quandam vatem (apem enim ſignificat nomen iſtud juxta linguam Hebræicam) *adeuntes* obſecrant, ut Deum precibus exoraret, ut ſortem illorum miſeraretur, nec eos deſpiceret à Chananæis *prope* deletos. Deus autem ſalutem illis annuit, & in ducem eligit Baracum è tribu Nephthalitide. Baracus vero fulgur ſignificat ex Hebræorum dialecto.

3. Debora autem, Baraco accerſito, ei præcepit, ut, juvenum ad decem millia delectu habito, contra hoſtes proficiſceretur. tantum enim copiarum ſufficere præſertim cum Deus ita præmonuerit, & victoriam prænunciarit. Baraco vero dicente, ſe nolle exercitum ducere, niſi & ei imperio juncta eſſet, indignata, "tu quidem, ajebat, "mulieri de honore impertiris, quem Deus in te "contulit, ego vero *illum* non recuſo". Ac cum decem millia collegiſſent, caſtra poſuerunt ad montem Itabyrium. Illis vero obviam fit Siſares, Rege hoc ipſum imperante: & non longe ab hoſte cum exercitu conſedit. Iſraëlitas autem & Baracum, hoſtium multitudine territos & de receptu jam cogitantes, retinuit Debora, juſſitque ut illa die prælio decertarent. victoriam enim penes ipſos fore, Deumque illis opem & auxilium laturum.

δ'. Συμπεσοῦσι δὲ, καὶ τεσσαρεσκαιδεκάτου αὐτῶν [o] χειμὼν ἐπιγενόμενος μέγας, καὶ ὕδωρ πολὺ, καὶ χάλαζα· [p] τόν τε ὑετὸν καὶ τὸ πρόσωπον ἤλαυνε τῶν Χαναναίων ἄνεμος, τὰ ὄψεσιν αὐτῶν ἐπισκοτῶν, ὡς τὰς τοξείας ἀχρήστους αὐ-

4. Pugnam itaque ineunt, & acie dimicantibus magna ingruit tempeſtas; cum largo imbre & grandine: ventuſque in adverſos Chananæorum vultus pluviam egit, oculis eorum caliginem objiciens, ita ut jacula & fundæ illis nulli fuerint uſui.

s Ητυχημένων,] In *Editis*, *Aliiſque* εὐτυχημένων, ſed cum ἀτυχημένων habeant *Big* & *Samb.* levicula cum mutatione malui ἠτυχημένων. præſertim cum ita legiſſe videatur *Vet. Interpr.*

t Περὶν ἢ] Qui id poteſt dici (inquit *Schotanus*) cum octoginta annis principatus Ehudæ quieverint? Vide *Annott.* ad v. 12.

v Ιαβίνου] In quibuſdam *MSS.* (*Coll. Voſſ. Big.*) Αβίνου. in LXXII. Ιαβὶν aut Ιαβείν.

x Σεμεχωνίτιδος λίμνης·] Utrum Σεμεχωνίτιδος vel Σαμαχωνίτιδος (nam utroque modo apud *Joſephum* ſcribitur) verior ſit ſcriptura, aliorum eſto judicium.

y Τρισχιλίων] *Joſephum* erroris arguunt *Bochartus* & *Schotanus*, quod in *S. Literis* non amplius habeamus quam currus DCCCC.

z Ηνιόχει] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὑπόκειτο.

a Σισάρης,] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* Σισάρα LXX. Σισάρας *Zonar.*

b Οὧν ἔτη] Illud οὧν inſerui è *Big. Samb.* & *Vat.*

c Αὐτοὶ φρονεῖν] Αὐτοὶ non agnoſcit *Vat.*

d Πλέιον δαμάσαι] Πλείονι χρόνῳ *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vet. Interpr.* πλέιονι χρόνῳ *Big.*

e Αγνωμοσύνην.] Αγνωμοσύνῃ, ἵνα μεταθ. τ. λ. σωφρονῆσαι διδαχθ. τ. σ. ἀ. ἐκ τ. π. τ. ν. ὑπάρξαι. Δεβώραν δέ τινα &c. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

f Δεβώραν] Ita *Baſ. G. Glycas*, *Aliique.* Δαβώραν *Big.* & *Samb.* Δεβώρειαν *Vat.* Δεββώρα LXX. Δεβώρα *Zonar.*

g Παιδεῖν] Ita *Big.* & *Samb.* ὑποδεῖν in *Editis*, *Aliiſque.* Vide p. 285. v. 11.

h Νεφθαλίτιδος] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* Νεφθαλίδος.

i Εκέλευε χωρεῖν] Εκέλευσε *Big.* & *Samb.*

k Τοσούτων,] Τοσοῦτος *Idem.*

l Οὐ στρατηγήσειν] Ex *Big.* & *Samb.* οὐ reposui pro μὴ *Editorum*, *Aliorumque.*

m Ιταβυρίῳ τῷ ὄρει.] Ita *Big.* (*Coll Voſſ.*) & *Vat.* atque *Joſephus* ipſe in *Vita ſua.* Αταβυρίῳ in *Editis*, hîc loci.

n Καταπλαγέντας] Καταπλαγέντας *Big.* & *Samb.*

o Χειμὼν ἐπιγενόμενος μέγας] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ὄμβρος *Baſ. G. Epiphan.* & *Zon.*

p Τόν τε ὑετὸν] Ὁ, τε ὑετὸς τὸ πρόσωπον ἠλαύνετο τῶν Χαναναίων, ἄνεμός τε ταῖς ὄψεσιν αὐτῶν ἐπισκοτῶν legiſſe videtur *Epiphanius.*

usui. gravis etiam armaturæ milites præ torpore gladios tenere non poterant. Iſraëlitas vero tempeſtas, terga eorum diverberans, & minus offendebat; & inde majores animos ſumebant, cogitantes Deum ſibi in auxilium veniſſe: adeo ut * in medios hoſtes irruentes, ingentem eorum ſtragem ediderint. ac alii quidem ab Iſraëlitis; alii vero ſuo ab equitatu perturbati ceciderunt, adeo ut multi illorum à curribus *protriti* mortem oppeterent. *Siſares, Jabinenſium dux, à Jale, muliere Cenetide, occiſus. Jud. c. 4.* Siſares autem, ut vidit ſuos terga vertere, è curru exſiliens fuga delatus eſt ad mulierem quandam Cenetidem, cui nomen erat Jale: quæ & rogantem ut eum celaret excepit, & potum poſcenti lac jam corruptum præbet. Ille autem, cum immodice bibiſſet, *gravi* ſomno corripitur: at Jale dormienti clavum ferreum per tempora ictu vehementi in ſolum adigit; ac militibus Baraci poſt paululum venientibus terræ affixum oſtendit. Atque ſic quidem victoria ipſa, prout vaticinata fuerat Debora, ceſſit mulieri: Baracus vero, cum exercitu Aſorum contendens, & Jabinum, *cum copiis* ei occurrentem, occidit, &, duce cæſo urbem funditus diruens, Iſraëlitarum imperium tenuit annis XL.

τοῖς εἶναι καὶ τὰς σφενδόνας. οἵπερ ὀωλίται Δι᾽ τὸ κρύος ῥᾳθυμεῖν τοῖς ξίφεσι οὐκ εἶχεν. τὰς δ᾽ Ισραηλίτας ἰτέον τε ἔβλαπτε [q] κατόπιν γινόμενος ὁ χειμών, καὶ πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ θάρσος ἐλάμβανον· ὥστε, εἰς μέσους ὠσάμενοι τοὺς πολεμίους, πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν· οἱ δ᾽ ὑπὸ τῶν οἰκείας ἵππου παρεχθέντες ἔπεσον, ὡς ὑπὸ τῶν ἁρμάτων πολλοὺς [r] αὐτῶν ἀποθανεῖν. Σισάρης δὴ καταπηδήσας ἀπ᾽ ἅρματος, ὡς εἶδε τὴν τροπὴν γινομένην, φυγὼν ἀφικνεῖται πρός τινα τῶν [s] Κενεπίδων γυναῖκα, [t] Ἰάλην ὄνομα· ἣ κρύψαί τε ἀξιώσαντα δέχεται, καὶ ποτὸν αἰτήσαντι [v] δίδωσι γάλα διεφθορὸς ἤδη· ὁ δὴ πιὼν ἅμα βαθυλέστερον, εἰς ὕπνον τρέπεται· ἡ δὲ Ἰάλη κοιμωμένῳ σιδήρεον ἧλον ἐλάσασα σφύρᾳ [x] διὰ τῶν κροτάφων αὐτῷ διέπειρε τὸ ἔδαφος, καὶ τοῖς περὶ τὸν Βάρακον μικρὸν ὕστερον ἐλθοῦσιν [y] ἐπεδείκνυε τῇ γῇ προσηλωμένον. καὶ ἔτως μὲν ἡ νίκη αὕτη περιέστη, καὶ τὰ ὑπὸ Δεβώρας εἰρημένα, εἰς γυναῖκα· Βάρακος δὲ, στρατεύσας ἐπ᾽ Ασώρους, [z] Ιαβῖνόν τε ὑπανδρεύοντα κλεινὸν, καὶ τὸν στρατηγὸν πεσόντος καθελὼν εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν, στρατηγεῖ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπ᾽ ἔτη τεσσαράκοντα.

VII. CAP. VI. ΚΕΦ. ϛ'.

Quomodo Madianitæ cum aliis, bellum Iſraëlitis inferentes, & eos ſuperarunt & terram per ſeptem annos afflixerunt; illos autem Gedeon liberavit, populoque imperavit per annos XL.

Ως οἱ Μαδιανῖται καὶ ἄλλοι, πολεμήσαντες τοῖς Ισραηλίταις, ἐνίκησάν τε καὶ τὴν χώραν ἐκάκωσαν ἐπ᾽ ἔτη ἑπτά· αὐτὸς δὲ Γεδεὼν ἠλευθέρωσεν καὶ ἦρξε τοῦ πλήθους ἐπ᾽ ἔτη τεσσαράκοντα.

Iſraëlitæ à Madianitis victi, duroque imperio habiti. Jud. c. 6. DEfuncto autem Baraco, *ut* & Debora eodem fere tempore, poſt hæc Madianitæ, Amalecitis & Arabibus *in auxilium* advocatis, bellum intulerunt Iſraëlitis; *eoſque acie* congreſſos prælio ſuperarunt, & frugibus igne vaſtatis prædam abegerunt. Cumque hæc per ſeptem annos continuos facerent, Iſraëlitarum univerſi in montes conceſſerunt, & loca campeſtria reliquerunt: atque, cuniculos *ſibimet* agentes & ſpeluncas, quicquid hoſtium è manibus evaſerat in illis ut ſervaretur depoſuerunt. Nam Madianitæ, æſtatis tempore expeditionem facientes, hyemem Iſraëlitis ad agros colendos permittebant; ut ex laboribus illorum haberent quod depopularentur. Fames itaque ingruebat, & victus penuria: unde ad Deum precibus converſi ſunt, ab ipſo ſalutem implorantes.

Τελευτήσαντος δὲ Βαράκου καὶ Δεβώρας κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, μετὰ ταῦτα Μαδιανῖται, συμμαλίσαντες Αμαληκίτας τε καὶ Αραβας, στρατεύουσιν ὅπι τοὺς Ισραηλίτας· [a] καὶ μάχῃ νικῶσι τοὺς συμβαλόντας, καὶ τὸν καρπὸν δηώσαντες τὴν λείαν [b] ἀπήγαγον. τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἐπ᾽ ἔτη ἑπτὰ, εἰς τὰ ὄρη τῶν Ισραηλιτῶν ἀνεχώρουν τὸ πλῆθος, καὶ τὰ πεδίων ἐξεχώρουν· ὑπονόμους τε καὶ σπήλαια ποιησάμενοι, πᾶν, ὅ, τι τοὺς πολεμίους διέφυγεν, ἐν τούτοις εἶχον φυλάττοντες. οἱ γὰρ Μαδιανῖται, καθ᾽ ὥραν [c] θέρους στρατεύοντες, τὸν χειμῶνα γεωργεῖν τοῖς Ισραηλίταις ἐπέτρεπον, ὅπως ἔχωσι πεπονηκότων αὐτῶν εἰς ἃ βλάπτωσι. λιμὸς δὴ λοιπὸν καὶ σπανὶς τροφῆς· καὶ τρέπονται πρὸς [d] ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ, σώζειν αὐτοὺς παρακαλοῦντες.

VIII. *Gedeoni angelus forma adoleſcentis appareat, eumque ducem & liberatorem populi pronunciat. Jud. c. 6.* 2. Ac Gedeon Joaſi filius, unus è paucis de tribu Manaſſitide, ſpicarum manipulos ferens clam in torculari eos triturabat. metuebat enim propter hoſtes palam hoc in area facere. Spectro autem ei adſtante adoleſcentis ſpecie, & beatum Deoque charum prædicante; commode reſpondens dixit, ſiquidem hoc benignitatis ejus maximum indicium, quod torculari vice aræ uteretur. Illo vero jubente bono eſſe animo, & conari ut libertatem recuperaret, ſubjiciebat, fieri non poſſe:

Β'. [e] Καὶ Γεδεὼν ὁ Ιωάσου παῖς, [f] Μανασσήδης φυλῆς ἐν ὀλίγοις, δράσματα σπείρων φερόμενος κρυπτῶς εἰς τὸν λῳὸν ἔκρυπτε. τοὺς γὰρ πολεμίους ἐδεδοίκει φανερῶς τοῦτο ποιεῖν ὅτι τὴ ἄλωος. Φαντάσματος δ᾽ αὐτῷ παραστάντος νεανίσκου μορφῇ, καὶ φήσαντος δαίμονα καὶ φίλον τῷ Θεῷ, εὐτυχῶν, τέκνον γεώ, ἔφη, τεκμήριον τῆς [g] ἀρετῆς αὐτοῦ μέγιστον, τὴ λῳῷ [h] με νῦν ἀντὶ ἄλωος χρήσασθαι. θαρρεῖν δὲ παρακελευσαμένου, καὶ πρέπειν τὴν ἐλευθερίαν ἀνασώζειν, ἀδυνά-

η Κατ᾽ ὄπιν.] Ita *MSS.* male editi κατ᾽ ὄπιν.

* *In medios hoſtes irruentes.*] Ita placuit vertere, non *per medios hoſtes erumpentes*, quod eſt, Δι᾽ μέσων ὠσάμενοι τοὺς πολεμίους, ut p. 286. in fine.

r Αὐτῶν ἀποθανεῖν.] Abeſt αὐτῶν *Big.* & *Samb.*

s Κενεπίδων γυναῖκα,] Ita *Baſ.* & *G.* Eſt tamen qui malit Κινιτίδων, vel Καινιτῶν. in quinque *MSS.* & *Epiphanio* Κενελίδων. vitio ſane vetuſto. Κινεαδῶν *Vat.* Vide *Interpp.* LXXII. *Jud.* c. 4. v. 17.

t Ιάλη ὄνομα·] Ιαὴλ LXX.

v Δίδωσι γάλα] Ita *Big. Samb. Hen. Busb.* Glycas & *Zon.* γάλα δίδωσι *Baſ.* & *G.* γάλα δίδωσι· διεφθορὼς γὰρ ὦ juxta *Epiphanium.*

x Διὰ τῶν κροτάφων αὐτῷ διέπειρε] Sic *Baſ. G. Epiphan. Zonar.* & *Glycas.* Δι᾽ τοῦ στόματος καὶ τοῦ χειλωσὶν διέπειρε τὸ ἔδαφος *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. inſigni varietate, fortaſſe à manu *ſophi.*

y Επεδείκνυε] Επιδείκνυ *Hen.* & *Busb.*

z Ιαβῖνόν] Ιαβῖνόν τε *Samb.* Ιαβεῖνόν τε *Busb.* Ιαβῖλωόν τε *Hen.*

a Καὶ μάχῃ νικῶσι] Καὶ μάχῃ τε *Samb.* & *Vat.* ſtatim τὸν καρπὸν *Hen.* & *Busb.*

b Απήγοντο.] Υπήγοντο *Big.* (*Coll Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ὑπῆγον *Hen.* & *Busb.*

c Θέρους στρατεύοντες,] Ετους *Big.* & *Samb.* more *Thucydidis.* in *Baſ. G. Aliſque* θέρους, lingua communi, ut ſup. cap. IV. §. 2. in medio.

d Ικετείαν τοῦ Θεοῦ,] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. μάλ᾽ Ατλικῶς in *Editis*, *Aliiſque* ικετείαν.

e Καὶ Γεδεὼν] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* Γεδεὼν ὁ Ιάσου παῖς in *Editis.* Καὶ Γεδεὼν ὁ Ιάσου παῖς *Hen.* & *Busb.* Γεδεὼν ὁ Ιάσου παῖς juxta *Vet. Interpr.*

f Μανασσήδης] Sic *Baſ. G.* & *Vat.* Μανασσίδης *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* rectius forſan.

g Εὐμηρείας αὐτοῦ μέγιστον,] Eo modo *Big.* (*Coll Voſſ.*) *Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* εὐδαιμονίας *Baſ. G. Vat. Aliique.*

h Με νῦν ἀντὶ] Illud με inſerui ex *Big. Samb. Baſ.* & *Gall.* 1. in *Editis*, *Aliiſque* deſideratur.

ἀδυνά-

ἀδυνάτως ἔχειν ἔλεγε· τῷ τε γὰρ φυλῷ ἐξ ἧς ὑπῆρχε πλήθους ὑστερεῖν, καὶ νέον αὐτὸν εἶναι, καὶ τηλικούτων πραγμάτων ὑπονοίας ἀσθενέστερον. ὁ δὲ Θεὸς, αὐτὸς ἀναπληρώσειν τὰ λεῖπον ἐπηγγέλλετο· καὶ νίκην παρέξειν Ἰσραηλίταις, αὐτὸν στρατηγοῦντα.

γ. Τοῦτ' οὖν διηγουμένου τοῦ Γεδεὼν πρὸ τῶν νέων, ἐπίστευον· καὶ παρασκευὴν πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἕτοιμον εἶχε τὸ στρατιωτικὸν μυρίων ἀνδρῶν· ὑπὲρ ἃς ἦν τοὺς ὑπνους ὁ Θεὸς τῷ Γεδεῶνι. τῷ τε ἀνθρωπίνῳ φύσιν [i] αὐτοφίλαυτον οὖσαν ἐδήλωσε, καὶ πρὸς τοὺς τὰς ἀρετὴν διαφέροντας ἀπεχθανομένῳ· ὅπως τε [k] μὴ τῷ νίκην παρέντες ἢ Θεῷ δοκεῖν [l] νομίζωσιν ἰδίαν, ὡς πολὺς στρατὸς ὢν καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους ἀξιόμαχος. ἵνα μάθωσιν οὖν βοηθείας ἅμα καὶ αὐτοῦ [m] τὸ ἔργον, συνεβούλευε πρὶν μεσοῦσαν τὴν ἡμέραν, ἐν ἀκμῇ τοῦ καύματος ὄντος, ἄγειν τὸν στρατὸν ἐπὶ τὸν ποταμόν· καὶ τοὺς μὲν κατακλιθησομένους, [n] καὶ ὕπνου πονοῦντας, εὐψύχους ὑπολαμβάνειν, ὅσοι δ' ἂν ἐσπουδασμένως καὶ μὴ θορύβου πίνοντες τύχοιεν, τούτους [o] νομίζειν ὑπὸ δειλίας τοῦτο πάσχειν, καὶ καταπεπληγότας τοὺς πολεμίους. ποιήσαντος δὲ [p] καθ' ὃν τοῦ Θεοῦ ὑπόσχεσιν τῷ Γεδεῶνος, τριακόσιοι ἄνδρες ηὑρέθησαν τῷ χερσὶ μὴ φόβου πεσόντες τὸ ὕδωρ παραχυμένως. ἔφησέ τε ὁ Θεὸς τούτοις ἐπαγόμενον ἐπιχειρεῖν τοῖς πολεμίοις. ἐστρατοπέδευον [q] δὴ ὑπὲρ τοῦ Ἰορδάνου, μέλλοντες εἰς τὸν ἐπιόντα περαιοῦσθαι.

δ. Γεδεῶνος δ' ἐν φόβῳ καθεστῶτος· καὶ γὰρ νυκτὸς ἐπιχειρεῖν αὐτῷ ὁ Θεὸς προεῖπεν· τὸ δέος αὐτὸν ἀπεργάζειν βουλόμενος κελεύει, [r] προσλαβόντα τῶν στρατιωτῶν ἕνα πλησίον χωρεῖν τῆς [s] Μαδιανιτῶν σκηνῆς· παρ' αὐτῶν γὰρ ἐκείνων λήψεσθαι φρόνημα καὶ θάρσος. πεισθεὶς δ' [t] ἦει, [v] φαρὰν τὸν ἑαυτοῦ θεραπόντα προσλαβόντος. καὶ πλησιάσας σκηνῇ τινι καταλαμβάνει τοὺς ἐν αὐτῇ ἐγρηγορότας, καὶ τὸν ἕτερον ὄναρ διηγουμένου τῷ συσκηνοῦντι, ὥστε ἀκοῦσαι τὸν Γεδεῶνα. τὸ δὲ τοιοῦτον ἦν. μάζαν ἐδικῇ κριθίνην, [x] ὑπ' ὀλιγότητος ἀνθρώποις ἄβρωτον, διὰ τοῦ στρατοπέδου κυλισθέντα, τῷ τοῦ βασιλέως σκηνῇ καταβαλεῖν, καὶ τοὺς τῶν στρατιωτῶν πόνους. ὁ δὲ σημαίνειν ὁλέθρου τοῦ στρατοῦ τῷ ὄψιν ἔκρινε· λέγων ὅθεν τοῦτ' αὐτῷ [y] συμβαίνειν ἐπῆλθε. πᾶν τὸ σπέρμα τὸ καλούμενον κρίθινον ἀτελέστατον ὁμολογεῖσθαι τυγχάνειν, τοῦ δὲ Ἀσιανοῦ παντὸς τὸ Ἰσραηλιτῶν ἔστιν ἰδεῖν νῦν ἀτιμότερον γεγονημένον, ὅμοιον δὴ τῷ κατὰ κριθὴν γένος· καὶ τὸ θαρρεῖν τοῖς Ἰσραηλίταις νῦν [z] μεγαλοφρονοῦν τοῦτ' ἂν εἴη Γεδεών, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ στρατιωτικόν. ἐπεὶ οὖν τῷ μάζαν φῆς [a] ἰδεῖν τὰς σκηνὰς ἡμῶν ἀνατρέπουσαν, δέδια μὴ ὁ Θεὸς Γεδεῶνι τῷ καθ' ἡμῶν νίκην ὑπανύσῃ.

ε. Γεδεῶνα δὴ, ἀκούσαντα τὸ ὄναρ, ἐλπὶς ἀγαθὴ καὶ θάρσος ἔλαβε· καὶ παρέταξεν ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι τοὺς οἰκείους, διηγησάμενος αὐτοῖς καὶ τῷ τῶν πολεμίων ὄψιν. οἱ δ' ἕτοιμοι πρὸς τὰ παραγγελλόμενα [b] φρονηματισθέντες ὑπὸ τῶν δεδηλωμένων ἦσαν· [c] καὶ κατὰ [d] τετάρτην μάλιστα

[i] Αὐτοφίλαυτον] Αὐτῷ φίλαυτον *Big.* & *Samb.*

[k] Μὴ τῷ νίκην] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiph.* μὴ deest in *reliquis.*

[l] Νομίζωσιν ἰδίαν,] Sic *Big.* & *Samb.* νομίσωσιν *Hen.* & *Busb.* νομίζουσιν in *Editis*, *Aliisque.*

[m] Τὸ ἔργον,] Αὐτῶν τὸ ἔργον *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Gall.* 1. De hoc loco videsis *Gatakeri* Advers. Miscell. l. 2. c. 18.

[n] Καὶ ὕπνου πονοῦντας,] Καὶ ὕπνου πονοῦντας ὀλιγόχους καλέλιπεν *Hen.* & *Busb.*

[o] νομίζειν ὑπὸ δειλίας] Ita *Bas. G. Aliique.* hic δὴ inserunt *Big.* & *Samb* τούτους δειλοὺς νομίζειν καὶ καταπεπληγότας *Vat.*

[p] καθ' ὃν τοῦ Θεοῦ] Τοῦ Γεδεὼν καθ' ὃν Θεῷ ὑπεσήκας *Big. Samb.* & *Epiphan.*

[q] Δὴ ὑπὲρ τοῦ Ἰορδάνου,] Δὲ in δὴ mutavi auctoritate *Vet. Interpr.*

[r] Προσλαβόντα] Προσταξάμενον ἕνα τῶν στρατιωτῶν *Hen. Busb.* & *Zon.* προσλαβόντα ἕνα τῶν στρ. *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.*

[s] Μαδιανιτῶν] Ita *Big. Samb. Aliique.* Μαδιηνιτῶν *Bas.* & passim *Vat.*

[t] Ἦει,] Ita cum *Big. Samb. Busb. Hen.* (*Coccejo*) & *Gall.* 1. in *Editis*, *Aliisque* ἔπη.

[v] Φαρὰν] Sic cum *Vet. Interpr.* & juxta LXX. *Jud.* c. 7. v. 10. Φαρὰν *Bas. G. Aliique. Samb.* unde forsan aliquis maluerit Φαρὰν sive Παρὰν cum *Hebraico* textu.

[x] Ὑπ' ὀλιγότητος ἀνθρώποις] Ἀπ' ὀλιγότητος *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[y] Συμβαίνειν ἐπῆλθε.] Ita *Samb.* (*Coccejus*) & *Schotanus.* in *Editis*, *Aliisque* συμβαίειν.

[z] Μεγαλοφρονοῦν] Μέγα φρονοῦν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. καὶ θαρρεῖν τοῖς Ἰσραηλίταις μέγα φρονῶν ἂν εἴη Γεδεών, legisse videtur *Epiphan.*

[a] Ἰδεῖν τὰς σκηνὰς] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* εἰδῶν.

[b] Φρονηματισθέντες] Ita cum *Big. Samb.* (*Coccejo*) & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* Φρονηματιθέντες.

[c] Καὶ κατὰ] Καὶ κατὰ τετάρτην τὴν νυκτὸς φυλακὴν *Busb. Hen.* & *Zon.* καὶ κατὰ τὴν πρώτην μάλιστα φυλακὴν *Epiphan.*

[d] Τετάρτην μάλιστα φυλακὴν] Et inter Judæos 4 φυλακαὶ fuere noctis. REL.

nam & tribui, ex qua esset, numerum deficere; seque juvenem *admodum* esse, & qui de tantis aggrediendis ne cogitare quidem auderet. Deus autem quicquid deesset se suppeditaturum pollicebatur; & victoriam Israëlitis daturum, modo ipse exercitum ducere non gravaretur.

3. Hanc itaque rem cum Gedeon juvenibus quibusdam enarraret, fidem inveniebat: & è vestigio ad acie dimicandum præsto erat exercitus ad decem hominum millia. Deus autem, Gedeoni in somnis apparens, homines eo esse ingenio declarabat, ut sese nimium diligerent, & alios virtute præcellentes odio haberent: ut, victoriam à Deo esse videri ægre concedentes, *eam* sibimet tribuant, magno utpote exercitui, dignoque qui cum hostibus congrediatur. Igitur ut opis divinæ rem esse addiscerent, consilium dedit, ut, cum æstas maxime vigeret, exercitum ad fluvium adduceret, eosque qui in genua procumberent, atque ita biberent, pro viris magnanimis haberet, quotquot vero cum festinatione & tumultu, id facere crederet præ metu & ob terrorem ab hoste. Cum autem Gedeon, Dei monitis parens, hoc ipsum tentasset, trecenti homines reperti sunt, qui præ metu aquam manibus sumptam cum trepidatione ori admoverent. Tum jussit Deus, ut eos secum ducens hostes adoriretur. Castra itaque ad Jordanem fluvium posuerunt; die proximâ trajecturi.

Trecentos duntaxat è magno exercitu, qui raptim & cum pavore è vola manus biberant, Dei monitu retinuit Gedeon. Jud. c. 7.

4. Gedeone autem timore perculso, (nam & nocte hostes ut aggrederetur Deus præceperat) volens eum omni metu eximere imperat *Deus*, ut uno è militibus sibi adjuncto prope ad Madianitarum tentoria concederet: ab illis enim ipsis animos accepturum esse & fiduciam. Ibat autem prompto obsequio, assumpto secum Phara famulo suo. Cumque ad quoddam tentorium propius accessisset, *milites* in eo vigilantes offendit, atque alterum contubernali suo somnium narrantem, ut illud facile exaudiret Gedeon. Hoc autem modo se habuit. Visus eat sibi videre mazam hordeaceam, præ vilitate vix hominibus comedendam, per castra provolutam, Regis tentorium, & *dein* quæ militum omnium essent, ire dejectum. ille vero visionem totius exercitus interitum portendere pronunciabat; referens unde hoc ipsi conjecisse in mentem venerit. Semen, *inquit*, omne hordeaceum sine controversia sordidissimum esse; Israëlitas autem nunc videri Asiatici generis universi vilissimos esse factos, similesque frumento hordeaceo: & id quod inter Israëlitas jam magnanimitatem præ se ferat, esse Gedeonem ejusque milites. Quia igitur dicis, te vidisse mazam tentoria nostra evertentem, vereor ne Deus Gedeoni victoriam de nobis annuerit.

Madianitæ somnium, Gedeoni victoriam portendens, à Gedeone subauditum, & commilitonibus enarratum. Jud. c. 7.

5. Gedeonem autem, audito hoc somnio, bona spes incessit & fiducia: edixitque suis, enarrata ipsis etiam hostium visione, ut arma *protinus* expedirent. Illi vero, fortius animati ex iis quæ indicaverat, ad jussa exsequenda parati erant: ac circa quar-

Gedeon pulchro stratagemate hostes aggreditur, qui territi in mutuas cædes corruunt & magna cum strage fusi sunt & fugati. Jud. c. 7.

quartam fere vigiliam copias ſuas educebat Gedeon, in quatuor cohortes diviſas. atque ſingulæ centenæ erant. Geſtabant autem omnes amphoras vacuas & *in eis* faces ardentes, ne incurſus illorum ab hoſtibus præſentiretur; & in dextra cornu arietinum. illo enim vice tubæ utebantur. Hoſtium autem caſtra multum ſpatii occupabant: (nam contigit ut magnus illis eſſet camelorum numerus) &, per gentes diſtributi, in unius circuli ambitu omnes continebantur. At Hebræi præmoniti, ut, cum non longe ab hoſte abeſſent, ſigno dato, cornubus ſonantes, & amphoras confringentes, cum facibus irruerent clamore ſublato, & vincerent Deo Gedeoni auxiliante, hoc ipſum exſequuti ſunt. Magna autem perturbatio & terror homines invaſit vix ſomno ſuſcitatos. nox enim erat, atque hoc voluit Deus. Ac pauci quidem ab hoſtibus interempti ſunt: plures vero à ſociis, quod magna eſſet inter eos ſermonis diverſitas. ac cum ſemel in tumultu eſſe cœperunt, obvios omnes pro hoſtibus trucidabant. Multa autem cædes erat; & ubi Gedeonis victoriæ rumor ad Iſraëlitas pervaſerat, arma corripiebant: & perſequuti deprehendunt hoſtes in cava, torrentibus circumdata, cum trajicere nequirent, regione. atque illos undique obſidentes ad unum omnes interficiunt, cum duobus regibus Orebo & Zebo. Reliqui autem imperatores, quod ſupererat exercitus ſecum abducentes, (erant enim ferme octodecim millia) longius provecti procul ab Iſraëlitis caſtra poſuerunt. Gedeon autem non laboribus erat defatigatus, ſed cum toto exercitu eos inſequutus, & *cum iis* congreſſus hoſtes univerſos interimit: cæteroſque duces, Zeben & Salmanan, captivos factos reduxit. In ipſo autem prælio ceciderunt Madianitarum & Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum & viginti millia. Multa etiam præda, *ut* aurum, & argentum, & textilia, & cameli, & jumenta, Hebræis ceſſit. Gedeon vero, reverſus in Ephran patriam ſuam, Moabitarum reges morte afficit.

Reges duo, Orebus & Zebus, in prælio cæſi; duoque, Zebes & Salmana, capti. Jud. c. 8.

λιτὰ φυλακὴν τρεῖς τὴν αὐτοῦ στρατιὰν Γεδεὼν, εἰς τρία μέρη διελὼν αὐτήν. ἑκατὸν δ' ἦσαν ἐν ἑκάστῳ. σκεύαζον δὴ πάντες [c] ἀμφορέας κενὰς καὶ λαμπάδας ἡμμένας, ὅπως μὴ καταφρονῶν τοῖς πολεμίοις ἡ ἔφοδος αὐτῶν γένηται· καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ, κριὸς [f] κέρας. ἐχρῶντο δὲ [g] τούτῳ ἀντὶ σάλπιγγος. χωρίον δὲ πολὺ κατεῖχε τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον· πλείους γὰρ αὐτοῖς εἶναι συνέβαινε κάμηλον· καὶ καθ' [h] ἃ ἔθνη νεμηθέντες ὑφ' ἓνὶ κύκλῳ πάντες ἦσαν. οἱ δὲ Ἑβραῖοι, προειρημένα αὐτοῖς, ὁπότ' ἂν γένωνται πλησίον τῶν πολεμίων, σὺν σιωπῇ, [i] κέρασί τε ἠχήσαντες καὶ τὰς ἀμφορέας καταξάντες, ὁρμήσωσι μὴ τοὺς [k] λαμπάδων ἀλαλάξαντες, καὶ νικᾶν θεῷ Γεδεῶνι βοηθήσαντι, τοῦτ' ἐποίησαν. παρεχὴ δὲ λαμβάνῃ τοὺς ἀνθρώπους ἔτι τε ὑπνοῶντας, καὶ δείματα. νυὶ γὰρ ἦν, καὶ ὁ θεὸς τοῦτο ἤθελεν. ἀπέκτειναν δὲ ὀλίγοι μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων· οἱ δὲ πλείους ὑπὸ τῶν συμμάχων, διὰ τὸ τῇ γλώσσῃ διαφωνεῖν. ἅπαξ δὲ καταστάντες εἰς παρεχλὴν, πᾶν τὸ προσυχὸν ἀνθρωπον, νομίζοντες εἶναι πολέμιον. [l] φόνος δὲ πολὺς ἦν, καὶ φήμης πρὸς τοὺς Ισραηλίτας τῶν Γεδεῶνος νίκης ἀφικομένης, ἐν τοῖς ὅπλοις ἦσαν· καὶ διώξαντες λαμβάνουσι τοὺς πολεμίους ἐν κοίλῳ τινὶ, χαράδραις περιειλημμένῳ, ἃ διαμένους διαπερᾶναι, χωρίῳ. καὶ περιστάντες κλείουσιν ἅπαντας, καὶ δύο τῶν βασιλέων, [m] Ωρηβόν τε καὶ Ζῆβον. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἡγεμόνων, τοὺς [n] περιλειφθέντας τῶν στρατιωτῶν [o] ἀνάγοντες· ἦσαν δὲ [p] ὡς μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι· στρατοπεδεύονται πόρρω πολὺ τῶν Ισραηλιτῶν. Γεδεὼν δὲ οὐκ ἀπηγορεύκει πόνων, ἀλλὰ διώξας μετὰ πάντος τοῦ στρατοῦ καὶ συμβαλὼν ἅπασι διέφθειρε τοὺς πολεμίους· καὶ τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας, [q] Ζεβεὶ καὶ Σαλμανὰν αἰχμαλώτους λαβὼν [r] ἀνήγαγε. ἀπέθανον δὲ ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ, Μαδιανιτῶν τε καὶ τῶν [s] συστρατευσάντων αὐτοῖς Ἀράβων, περὶ μυριάδας δώδεκα. λεία τε πολλὴ, χρυσὸς, καὶ ἄργυρος, καὶ ὑφὴ, καὶ κάμηλοι, καὶ ὑποζύγια, λαμβάνεται τοῖς Ἑβραίοις. Γεδεὼν δὲ, ἀναχωρήσας εἰς [t] Ἐφρὰν τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, κτείνει τοὺς τῶν Μαδιανιτῶν βασιλέας.

Gedeon placidis verbis pacat Ephraimitas, ira in eum concitatos. Jud. c. 8.

6. Cæterum tribus Ephraïmitis, ægre ferens proſperos Gedeonis ſucceſſus, bello eum petere decreverat, *ipſi* objiciens, quod re prius ſecum non communicata cum hoſtibus conflixerit. Gedeon autem, cum vir eſſet modeſtus & omni virtute excellens, reſpondit ſe non ſuo arbitratu hoſtem abſque illis aggreſſum eſſe, ſed juſſu divino: & victoriam nihilo minus illorum eſſe ajebat, quam ſuam ipſorum qui militaſſent. Atque his verbis ſedata eorum ira plus emolumenti contulit in Hebræos, quam rebus contra hoſtes præclare geſtis. illos enim, cum foret ut civilis oriretur ſeditio, ab ea liberavit. Verum hujus *in eum* contumeliæ tribus hæc ſupplicium luit; quod ſuo tempore declarabimus.

ς'. Ἡ δὲ [u] Ἐφραΐμου φυλὴ, τῇ Γεδεῶνος ἀπειλίᾳ δυσχεράνασα, στρατεύει ἐπ' αὐτὸν [x] διεγνώκεσαν, τὸ μὴ [y] προσαγγεῖλαι τὴν ἐπιχείρησιν αὐτοῖς τὴν πρὸς τῶν πολεμίων ἐγκαλοῦντες. Γεδεὼν δὲ, μέτριος ὢν καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἀσκῶν, οὐκ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοκράτορι χρησάμενος λογισμῷ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι χωρὶς αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· τὴν δὲ νίκην οὐχ ἧττον αὐτῶν ἔφασκεν ἰδίαν, ἢ τῶν [z] στρατευσάντων εἶναι. καὶ τούτοις παρηγορήσας αὐτῶν τὴν ὀργὴν τοῖς λόγοις, μᾶλλον τοὺς Ἑβραίους ὠφέλησε τοῦ ἐπὶ τοὺς πολεμίους ὑπαξίας. ἐμφυλίου γὰρ αὐτοὺς στάσεως ἄρχειν μέλλοντας ἐρρύσατο. τὸ μέντοι γε ὕβρεως ταύτης ἡ Φυλὴ δίκην ἐξέπεσεν· ὡς δηλώσομεν καιρὸν ἴδιον.

Imperium cum vita deponit, & in Ephra ſepelitur. Jud. c. 8.

ζ'. Γεδεὼν δὲ τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι βουλόμενος, βιασθεὶς ἔσχεν αὐτὴν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα, βασιλεύων αὐτοῖς

---

a Ἀμφορέας] Φαρέτρας κενὰς legerat *Epiphan.*

f Κέρας.] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. quod præceſſerit κέρας.

g Τούτῳ ἀντὶ σάλπιγγος.] In *ceteris* τούτοις, & mox in *Cod. Vat.* σάλπιγξι.

h Τὰ ἔθνη] Articulus abeſt *Big.* & *Samb.*

i Κέρασί τε] Sic cum *Hen. Busb.* & *Epiphan.* σάλπιγγί τε in *Editis*, *cæteriſque.*

k Λαμπάδων ἀλαλάξαντες,] Επὶ τὰς πολεμίους poſt λαμπάδων inſerunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Gall.* 1. & *Vat.*

l Φόνος δὲ πολὺς ἦν,] Ita cum *Cod. Vat.* φόνος τε π. *Big.* & *Samb.* in *Editis* ὁ φόνος τε π.

m Ωρηβόν τε καὶ Ζῆβον.] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* ut & Οριὴβ & Ζήβ *Zonaræ* & LXX. in *Editis*, *Aliiſque* Ωρεβόν τε καὶ Ζέβεε.

n Περιλειφθέντας] Παραληφθέντας *Hen.* & *Busb.*

o Ἀνάγοντες·] Ἄγοντες *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

p Ὡς μύριοι καὶ] Illud ὡς abeſt *Big.* & *Samb.*

q Ζεβεὶ καὶ Σαλμανὰ] Ita placuit edere, cum Ζεβεὶ καὶ Σαλμανὰ haberet *Vat.* & Ζεβεὶ καὶ Σαλμανὰ LXXII. Ζεβεὶ καὶ Σαλμανὰ *Baſ.* & *G.* Ζεβεὶν καὶ Ζαρμανὰ *Epiphan.* Ζεβεΐδλε καὶ Ζαρμανὰν (Ζεβεΐδιν καὶ Ζαρμανὰν *Coll. Voſſ.*) καὶ Σαλμανὰν *Big.* Ζεβεολε καὶ Ἐζερμανὰν *Gall.* 1. Ζεβεὶλε καὶ Σαρμανὰν *Samb.* Ζεβεὶς καὶ Ζαβεννης *Hen.* & *Busb.* Eſt qui conjicit Ζεβεὶλε καὶ Σαλμανὰν à *Joſepho* fuiſſe.

r Ἀνήγαγεν.] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Editis*, *Aliiſque* ἤγαγεν.

s Συστρατευσάντων] Συστρατευσαμένων *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

t Ἐφρὰν τὴν] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ut *Jud.* c. 8. v. 27. Ἐφρὰμ *Baſ.* & *G.*

u Ἐφραΐμου] Sic *Big. Vat. Hen.* & *Busb.* Ἐφράμου *Baſ. G.* & *Samb.*

x Διεγνώκεσαν,] Διεγνώκει, τῷ μ. *Big. Samb.* & *Gall.* 1. διεγνώκη, τὸ μ. *Vat.*

y Προσαγγεῖλαι] Προεἰγγεῖλαι *Vat.*

z Στρατευσάντων εἶναι.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* στρατευόντων in *Editis*, *Aliiſque.*

a Τε-

τοῖς τὰ δίκαια, καὶ φέρει τ' ἀμφορῶν ἐπ' αὐτὸν βαλλόντων. κύριά τε πάντα ἦν τὰ ὑπ' αὐτοῦ [a] τελειόμενα. καὶ ὁ μὲν, γηραιὸς τελευτήσας, ἐν [b] Εφραὶν τῇ πατρίδι ἐτάφη.

nos quadraginta, judiciis præsidens, & singulis de litibus *suis* cum adeuntibus. rataque habebantur omnia quæ ille pronunciaverat. Et is quidem, cum justa senectute obiisset, apud Ephran in patria *sua* sepultus est.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὅτι μετ' αὐτὸν πολλοὶ γενόμενοι διάδοχοι τοῖς πέριξ ἔθνεσιν ἐπολέμησαν ἱκανῷ χρόνῳ.

Παῖδες ἦσαν αὐτῷ, γνήσιοι μὲν ἑβδομήκοντα· πολλὰς γὰρ ἔγημε γυναῖκας· νόθος δ' εἷς ἐκ παλλακῆς [c] Δρόμας, Αβιμέλεχος τοὔνομα, ὃς μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς πλοῦτον ἀναχωρήσας ὅθεν Σίκιμα [d] πρὸς τὰς ἀπὸ μητρὸς συγγενεῖς· ἐντεῦθεν γὰρ ἦν· καὶ λαβὼν δέγμενον παρ' αὐτῶν, [e] οἳ διὰ πολὺν ἀδικημάτων ἦσαν ἐπίσημοι, ἀφικνεῖται σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ πατρῷον οἶκον, καὶ κλείνει πάντας τοὺς ἀδελφούς, πλὴν [f] Ιωαθάμου. σώζεται γὰρ ἔτος ἀμφυγεῖν δυτυχήσας. Αβιμέλεχος δὲ εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα μεθίστησι, κύριον αὐτὸν ὁπόσα βούλεται ποιεῖν [g] ἀντὶ τῶν νομίμων ἀποδείξας, καὶ δεινῶς πρὸς τοὺς τὰ δίκαια προϊσαμένους ἐκπικραινόμενος.

β'. Καί ποτε δημοτελοῦς Σικίμοις ἄσης ἑορτῆς, καὶ τῆς πόλεως πάντας ἐκεῖ συνειλεγμένης, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ [h] Ιωάθαμος, ὃν καὶ διαφυγεῖν ἔφαμεν, ἀνελθὼν ὅπου τὸ ὄρος τὸ [i] Γαριζεῖν· ὑπάρκειται γὰρ τῶν Σικίμων πόλεως· ἐκβοήσας εἰς ἐπήκοον, ἧς πόλεως ἡσύχαν αὐτῷ παρασχόντος, ἠξίου μαθεῖν τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα. γνωμένης δὲ σιγῆς, εἶπεν "ὡς τὰ δένδρα φωνὴν [k] ἀν-"θρωπίνην προϊέμενα, συνόδου γενομένης αὐτῶν, δεη-"θεῖη συκῆς ἄρχειν αὐτῶν. ἀρνησαμένης δ' ἐκείνης, διὰ "τὸ τὴν τιμὴν τὴν ὑπὸ τοῖς καρποῖς οἰκείας ἄσης ἀπο-"λαύειν, μὴ ὑπ' ἄλλων ἔξωθεν προσγινομένης, τὰ "δένδρα τὴν ὑπὸ τὸ ἄρχεσθαι φροντίδα οὐκ ἀπελείπε-"το, δόκει δ' αὐτοῖς ἀμπέλῳ τὴν τιμὴν προσάπτειν· "καὶ ἡ ἄμπελος [l] χειροτονουμένη, τοῖς αὐτοῖς τῇ συ-"κῇ χρησαμένη λόγοις, παρῃτεῖτο τὴν ἀρχήν. τὸ δ' αὐ-"τὸ καὶ τῆς ἐλαιῶν ποιησαμένων, ῥάμνος, ἐδεήθη γὰρ "[m] αὐτῆς ὥστε προσλαβεῖν τὴν βασιλείαν τὰ δένδρα· "πυρὰ δὲ ἀρχὴ προσάπτειν τῶν ξύλων ἐστίν· ὑπισχνεῖται "τὴν ἀρχὴν ἀναλήψεσθαι, καὶ ἀόκνως ἔχειν. δεῖ μέν-"τοι σωίζανειν αὐτὰ ὑπὸ τὴν σκιάν· εἰ δ' ὄλεθρον "ἐπ' αὐτῇ φρονῶεν, ὑπὸ δ' ἐνόντος πυρὸς ἀφφλε-"ρεῖεν. ταῦτα δ' ὁ γέλωτος ἕνεκα [n] φησὶ λέγειν· ὅτι "δὲ, πολλῶν ἀγαθῶν ἐκ Γεδεῶνος πεπερασμένοι, πε-"ρορῶσιν Αβιμέλεχον ὑπὲρ τῶν ὅλων ὄντα πραγμάτων "σὺν αὐτῷ τοὺς ἀδελφοὺς [o] ἀποκτείναντες, ὃν πυρὸς οὐδὲν "διοίσειν". καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν ὑπεχώρησεν καὶ διη-τᾶτο λανθάνων ἐν τοῖς ὄρεσι, δεδιὼς ἐπ' ἔτη τρία τὸν Αβιμέλεχον.

γ'. [p] Μετ' ὀλὺ δὲ τῆς ἑορτῆς οἱ Σικιμῖται· μετενόησαν γὰρ ὑπὲρ τοῖς Γεδεῶνος υἱοῖς πεφονευμένοις· ἐξελαύνουσι τὸν Αβιμέλεχον τῆς πόλεως καὶ τῆς φυλῆς. [q] οἱ δὲ κακοῦ τὴν πόλιν ἐφρόντιζον. τὸν δ' ὦρας τὸν

CAP. VII.

IX.

Quod plurimi ei in imperio succedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum gesserunt.

ERant autem ei filii è thoro legitimo nati septuaginta, (nam multas habuit uxores) unus vero spurius è concubina Druma, cui nomen Abimelechus. qui patre mortuo ad cognatos suæ matris Sicima profectus, (inde enim orta fuit) acceptaque ab iis pecunia, qui multis admodum injuriis erant insignes, cum illis ad ædes paternas revertitur, fratresque omnes præter Joathamum interimit. hic enim fuga feliciter elapsus servatur. Abimelechus autem omnia in Tyrannidem convertit, quicquid sibi pro arbitrio suo agere placuerit id pro legitimo haberi volens, atque vehementer juris defensoribus inimicus infensusque.

Abimelechus tyrannidem occupat ope cognatorum, & per eadem fratrum omnium, præter Joathamum. Jud. c. 9.

2. Ac cum aliquando festum diem agerent Sicimis, & illuc populus universus conveniret, frater ipsius Joathamus, quem fuga evasisse diximus, conscenso clivo montis Garizin (nam urbi Sicimis imminet) & sublata voce ut *ab omnibus* exaudiri posset, silentium ei populo præbente, obsecravit ut animos attenderent ad ea quæ dicturus esset. Facto autem silentio, narrabat, "ut arbores voce "humana utentes, cum in concionem coivissent, "rogaverint ficum ut regnum in eas capesseret. "Illa autem recusante, quod honore ex fructibus "sibi propriis frui vellet, non qui ab aliis extra se "proveniret, arbores à cogitatione imperium ali-"cui deferendi non destiterunt, sed visum est eis "viti principatum offerre: ac vitis, cum eam ele-"gissent, iisdem verbis quibus ficus usa regnum "deprecata est. Cum vero olea similiter honorem "detrectasset, rhamnus, nam ab ipso postulabant "arbores ut regnum in eas susciperet (inter ligna "vero commodum est *illud* ad ignem accenden-"dum) pollicetur se imperium accepturum esse "& impigre in eo administrando se gessurum. "verum illas oportet sub umbra *sua* considere: sin "autem ipsi exitium struere pararent, igne ei insi-"to absumerentur. Hæc vero *Joathamus* inquit *se* "non risus movendi causa dicere: sed quod, mul-"tis beneficiis à Gedeone affecti, patienter sinant "Abimelechum rerum summæ præesse, cum eo "fratrum *suorum* necis participes; cujus ingenium "nihil ab igne differre *sentient* ". Atque ille hæc loquutus semet subduxit, & latenter habitabat in montibus, timore Abimelechum per triennium defugiens.

Joathamus nobilem Sicimitis apologum edidit, de vario arborum & principum virorum ingenio, annis plus DCC. ante natum Æsopum. Jud. c. 9.

3. Haud multo post festum Sicimitæ, (nam eos pœnituerat cædis in Gedeonis filios patratæ) Abimelechum ex urbe pariter & tribu expulerunt. Is vero *& qui cum eo erant* malum aliquod civitati inferre cogitabant. Cumque vindemiandi tempus in-

Sicimitæ ut pellunt Abimelechum. & Gaalæ præsidio sese tuentur. Jud. c. 9.

[a] Τελειόμενα.] Λειγόμενα *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* neque hoc improbandum, neque illud.

[b] Εφραὶν.] Ita (ut supra p. 294. v. 36.) legendum censeo, aut cum *Bibliis Complutinis* & *Cod. Alexandrino* Εφρὰ, *Jud.* c 8. v. 32. Εφρὰμ *Gen. Big.* & *Gall.* 1. Εφραὶμ *Bas. Samb.* & *Epiphan.*

[c] Δρόμας.] Δρώμας legerat *Epiphan.*

[d] Πρὸς τὰς.] Πρὸς τὰς τ. μ. *Hen.* & *Busb.*

[e] Οἳ διὰ πολὺν.] Forsan, ὅτι διὰ π. ἀ. ἦσαν ἐπίσημοι, aut διὰ ἐπίσημον.

[f] Ιωαθάμου.] Ita cum *Cod. Vat.* præsertim cum Ιωάθαμ sit in LXX. Ιωαθὰν *Bas. Gen. Epiphan.* & *Zonaras.* Ιωάθης *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Busb. Hen.* & *Gall.* 1.

[g] Ἀντὶ τῶν νομίμων.] Ἀντὶ τῶν νομίμων παιδῶν aut vidit, aut subintellexit *Epiphan.*

[h] Ιωάθαμος.] *Coll. Big.* & *Voss.* Ιωθάτης.

[i] Γαριζεῖν.] Ita cum *Editis* hic & supra p. 253. v. 24. Γαριζεινὸν *Vat.* Γαριζὶν *Big.* & *Epiphan.*

[k] Ἀνθρωπίνην φθέγμα.] Ἀνθρώπινον *Big. Samb.* & *Vat.* Atticorum more.

[l] Χειροτονουμένη.] Sic in *MSS.* in *Editis* κεχειροτονημένη.

[m] Αὐτῆς.] Eo modo *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῶν.

[n] Φησὶ λέγειν.] In *MSS.* aut φησὶ λέγω, aut λέγω φησί.

[o] Ἀποκτείναντες.] In quibusdam *MSS.* ἀποκτέναντα.

[p] Μετ' ὀλὺ.] Μετ' ὀλὺ δὲ χρόνῳ legisse videtur *Epiphan.*

[q] Οἱ δὲ κακοῦ.] Ο δὲ & mox ἐφρόντιζεν legisse videtur *Vet. Interpr.* quo modo sane scribendum, nisi subintelligamus κατὰ τὴν οἰκίαν *domesticî*, aut κατὰ γένος *cognati.*

[r] Δρά-

instaret, proficiſci in agros ut fructus colligerent plane metuebant, ne ipſos male multaret Abimelechus. Cum autem ad eos *eodem fere tempore forte* immigraſſet Gaales, unus è viris principibus, cum armatorum manu & cognatis ſuis, eum exorabant ut ipſis præſidio eſſet, dum vindemiatum irent. Poſtquam vero ille honorem acceperat, ad *opus* proceſſerunt, unaque Gaales cum militum ſuorum cohorte. Itaque & fruges domum ſecure advehuntur, & per ſodalitia epulantes jam aperte auſi ſunt Abimelecho maledicere, atque principes *cum cognatis*, loca circa urbem inſidiis occupantes, multos ex Abimelechi ſatellitio comprehenſos perimebant.

Zebuli proditione, qui civibus etiam ſuaſerat ut Gaalem urbe ejicerent, Abimelechus enſe & igne delet Sicimitas. Jud. cap. 9.

4. At Zebulus quidam è principibus Sicimitarum, hoſpes Abimelechi, nunciis miſſis ei indicabat, quomodo Gaales populum contra ipſum irritaret, ſimul etiam hortabatur ut inſidias ante urbem collocaret: ſe enim Gaalæ perſuaſurum ut *ipſe* contra eum egrederetur. atque ita in ſua poteſtate fore, ut de eo vindictam ſumeret. quo facto ſpondere ſe quod gratiam cum populo initurus ſit. Abimelechus igitur *cum ſuis* in inſidiis conſidebat; & Gaales in ſuburbiis negligentius agebat, & cum eo Zebulus. Gaales autem, cum videret armatos ad ſe approperantes, ad Zebulum clamabat, verſus ſe tendere viros armis inſtructos. Illo vero dicente, cautium umbras eſſe, cum propius aliquanto accederent, re accurate perpenſa, non umbras eſſe ajebat, ſed virorum cohortem. Cui Zebulus, nonne tu, inquit, Abimelecho ignaviam objiciebas? cur igitur non oſtendis, qui vir ſis, pugnam cum eo ineundo? Gaales autem, *nonnihil* animo conſternatus, manus conſerit cum Abimelecho; ac nonnulli quidem è ſuis prælio cadunt: at ipſe ſe in urbem recipit, alios ſecum ducens. Interea Zebulus ita cum civitate agit ut Gaales ex ea ejiceretur, eum calumniatus quaſi molliter & ignave cum Abimelechi militibus dimicaſſet. Cæterum Abimelechus, cognito quod Sicimitæ ad vindemiam *denuo* egreſſuri eſſent, in locis circa urbem inſidias diſponit: cumque prodiſſent, tertia quidem exercitus pars portas occupat, ut cives aditu prohiberet, cæteri vero diſperſos curſu perſequuntur; & ubique cædes facta eſt. ac urbe diruta & ſolo æquata (nam ſine obſidione dedita eſt) ſaleque in ruderibus ejus ſeminato, agmine compoſito proceſſit. atque ita Sicimitæ omnes deleti ſunt. Quotquot autem per regionem diſſipati periculum evaſerant, hi ipſi, ſeſe in turmam colligentes ad petram quandam bene munitam, ſuper eam ſedes figebant, & ad eam muro cingendam aggrediebantur. ſed Abimelechus, intellecto eorum conſilio, prius ad eam cum ſuis omnibus copiis acceſſit: atque ipſemet ligni aridi faſces ferens, ut iis locum circumdaret, exercitum, ut idem facerent, hortabatur. ac brevi lignis petræ in ambitum circumpoſitis, ignes injiciunt & quicquid natura facilius accendit & urit: maximamque flammam excitant. Et quidem nemo ex ea petra effugit, ſed una cum uxoribus & liberis i-

τ τυγᾶν ϑρομένης, ἐδεδίεσαν συλλέγειν τὸν καρπὸν ϖροϊόντες, μή τι [r] ὀδάσῃ κακὸν αὐτὰς Αβιμέλεχος. ὑπιδημήσαντος δ' αὐτὰς τῶν ἀρχόντων τινὸς [s] Γαάλα, σὺν ὁμιλίαις τε συγγενέσι τοῖς αὑτοῦ, φυλακὴν οἱ Σικιμῖται δέοντα ϖαρέχειν αὐτοῖς, ἕως ἂν τρυγήσωσι. ϖροσδεξαμένου δὲ ἐκείνου τὴν ἀξίωσιν, ϖοιῆσαι, καὶ [t] Γαάλης σὺν αὐτοῖς, τὸ οἰκεῖον ἄγων ὁμιλητικόν. ὅ, τε σὺν καρπὸς μὴ ἀσφαλείας σπάνεται, καὶ δειπνοῦντες ἅμ' [v] συμμορίαν φανερῶς ἀπετόλμων ἤδη βλασφημεῖν τὸν Αβιμέλεχον· οἵ τε ἄρχοντες, ἐνέδραις καταλαμβανόμενοι τὰ ϖερὶ τὴν πόλιν, πολλοὺς τῶν Αβιμελέχου συλλαμβάνοντες διέφθειρον.

δ'. [x] Ζέβουλος δέ τις τῶν Σικιμιτῶν ἄρχων, ξένος ὢν Αβιμελέχου, ὅπως παροξύνει Γαάλης τὸν δῆμον, πέμπων ἀγγέλους ἐμήνυεν αὐτῷ, καὶ παρῄνει λοχᾶν ϖρὸ τῆς πόλεως· πείσειν γὰρ Γαάλην ἐξελθεῖν ἐπ' αὐτόν. καὶ τὸ λοιπὸν ἐπ' ἐκείνῳ τυγχάνειν, ὥστε [y] ἀμυνάσθαι. γενομένου γὰρ τούτου, διαλλαγὰς αὖτῷ μνησεύεσθαι ϖρὸς τὸν δῆμον. ὅ, τε σὺν Αβιμέλεχος ἐκάθισεν ἐνεδρεύων· καὶ ὁ Γαάλης ἀφυλακτότερος διετρίβεν ὑπὸ τὴν ϖροασείαν, καὶ Ζέβουλος σὺν αὐτῷ. ἰδὼν δ' ὁπλίτας ὑπιφερομένους Γαάλης ϖρὸς Ζέβουλον ἔλεγεν, ἄνδρας αὐτοῖς [z] ὑπέναντι καθοπλισμένους. ὁ δ' [a] σκιὰς εἶναι φαμένου τῶν ϖετρῶν, πλησίον ἤδη γιγνομένων τὸ ἀκριβὲς καταγνόντες, σκιὰς ἔλεγε ταῦτ' εἶναι, λόχον δ' ἀνδρῶν. καὶ Ζέβουλος, σὺ μέντοι, φησὶν, Αβιμελέχῳ κακίαν [b] ἐπικαλεῖς; τί οὖν οὐκ ὑπιδείκνυσαι τὴν [c] σὴν ἀρετὴν μέγεθος, εἰς μάχην αὖτῷ συμβαλών; Γαάλης δ' ϑορυβούμενος σπαίρει τοῖς Αβιμελέχου, καὶ [d] ϖίπτουσι μέν τινες τῶν σὺν αὐτῷ· φεύγει δ' αὐτὸς εἰς τὴν πόλιν, τοὺς ἄλλους ἀγόμενος. καὶ Ζέβουλος πολιτεύεται [e] Γαάλην ἐκβεβληκυῖαν τῆς πόλεως, κατηγορήσας ὡς μαλακῶς ϖρὸς τοὺς Αβιμελέχου στρατιώτας ἀγωνίσαιτο. Αβιμέλεχος δ', πυϑόμενος ἐξελαυνομένους αὐτοῦ κατὰ τρυγητὸν τοὺς [f] Σικιμίτας, ἐνέδραις ϖερικύκλου ποιεῖται τὴν ϖερὶ τὴν πόλιν· καὶ ϖροελθόντων, ἡ μὲν τρίτη μοῖρα τοῦ στρατιᾶς καταλαμβάνει τὰς πύλας, ἀφαιρησομένη τὴν εἴσοδον τοὺς πολίτας, οἱ δ' ἄλλοι σκιδναμένους μεταϑέουσι· πανταχῇ τε φόνος ἦν. καὶ καϑασκάψας εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν· ὁ γὰρ ἀντέσχε ϖρὸς πολιορκίαν· ἅλας κατὰ τῶν ἐρειπίων ϖείσας [g] ϖροῆγε. καὶ Σικιμῖται πάντες ὅτως ἀπώλοντο. ὅσοι δ' κατὰ τὴν χώραν σκεδασθέντες ἐφύγον τὸν κίνδυνον, ὅτοι, συλλεγόντες ὅπου πέτραν ὀχυρὰν, ἐπ' αὐτῆς ἱδρύοντο, [h] τεῖχός τε ταύτην ϖαρεσκεύαζον. ἔφη τε, τὴν Δάφνοιαν αὐτῶν Αβιμέλεχος μαθὼν, ἐλθεῖν [i] ἐπ' αὐτὴν μὴ δυνάμεως· καὶ [k] φακέλλους ὕλης ξηρᾶς [l] ϖεριβαλὼν τῷ χωρίῳ, δι' αὐτοῦ φέρων τοῦτο ϖιεῖν [m] τὴν στρατιὰν ϖαρεκελεύσατο. καὶ ταχέως ϖεριληφθείσης [n] ἐν κύκλῳ τοῦ πέτρας τοῖς ξύλοις, ϖῦρ ἐμβαλλουσιν, [o] ὅπερ τε μᾶλλον ἐξάπτειν φύσιν ἔχει· καὶ μεγίστην αἴρουσι φλόγα. καὶ Δαφνὺς μὲν [p] ἀπὸ τῆς πέτρας οὐδεὶς, ἀλλ' ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπώλοντο, [q] ἀν-

[r] Δαφήσῃ κακὸν] Ita cum *MSS.* δαφήσαι in *Editis.*
[s] Γαάλης,] Sic *Cod. Vat.* atque *Vet. Interpr.* & recte: cum in *Bibliis Sacris* exſtet Γαὰλ, *Jud.* 9. c. 26. in cæteris *MSS.* hic loci Γάλης.
[t] Γαάλης,] Jam ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* Γαάλος *Vat.* Γάλης *Baſ.* & *G.*
[v] Συμμορίαν] Forte συμμορίας vet. *per ſingulos choros.* COCC.
[x] Ζέβουλος] Sic *Vat. Epiphan.* & LXX. Ζάβουλος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & ſtatim Ζίβουλος & Ζεβουλέ. in *Editis* Ζίβουλος, & mox Ζεβούλης & Ζεβούλαν.
[y] Αμυνάσασϑαι.] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Aliis* ἀμυνάσασϑαι.
[z] Ὑπιέναντι] Sic *Big.* & *Samb.* in *ceteris* ἀπέναντι.
[a] Σκιὰς εἶναι] Σκιὰς *Samb.* ut & infra v. 25.
[b] Ἐπικαλεῖς;] Eo modo *Big. Samb.* & *Epiphan.* ἐπικαλεῖς *Busb.* & *Hen.* ἐπικαλῇς *Baſ. G.* & *Vat.*
[c] Σὴν ἀρετὴν] Illud σὴν abeſt *Big.* & *Samb.*
[d] Πίπτουσι] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* perperam πίπτουσι.
[e] Γαάλην] Πάλιν ἐκεῖ. *Vat.*
[f] Σικιμίτας] Ita *Vat.* (& *Cocc.*) in *reliquis* hîc loci Σικιμίους.
[g] Προῆγε.] Ἀπῆλθε *Vat.* atque ita forſan *Vet. Interpr.*
[h] Τειχίζειν τε] Ita *Big.* & *Samb.* in *ceteris* τοιχίζειν τε.
[i] Ἐπ' αὐτῷ] Sic *Baſ. G.* & *Vat.* ἐπ' αὐτοὺς *Samb. Big. Gall.* 1. & *Epiphan.*
[k] Φακέλλους] Eo modo *Vat.* nec aliter *Thucydides.*
[l] Περιβαλὼν] Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* in *reliquis* ἐπιβαλὼν.
[m] Τὴν στρατιὰν] Τῇ στρατιᾷ *Big.* & *Samb.*
[n] Ἐν κύκλῳ] Ex *MSS. Coll. Big.* & *Voſſ.* in *Editis* enim ponitur poſt ξύλοις. HAV.
[o] Ὅσπερ τε μᾶλλον] Forte ὅτε τὸ μᾶλλον ἐξάπτειν φ. ε. ἢ μ. ἐπὶ φλόγα, ἐν κύκλῳ πῦρ ἐμβάλωσιν. COCC.
[p] Ἀπὸ τῆς πέτρας] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τὴν πέτραν *Baſ. G. Aliique.*
[q] Ἀν-

q ἄνδρες μὲν ὡεὶ πενταχοσίους καὶ χιλίους, τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος ἱκανόν. καὶ Σικιμίτας μὲν τοιαύτη συμφορὰ συνέπεσε, r μείζονος καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ λύπης γιγνομένης, πλὴν ὅτι s κατὰ δίκην ἐπ' ἀνδρὸς t εὐεργέτου συμβέβηκε κακὸν πλικῶτον.

ε'. Ἀβιμέλεχος δέ, τοῖς Σικιμιτῶν κακοῖς καταπλήξας τὰς Ισραηλίτας, μείζονων ἐφίεμενος δῆλος ἦν, καὶ μηδαμῆ u φειδόμενος τῆς βίας, εἰ μὴ πάντας ἀπολέσειεν. ἅπασιν οὖν ἐπὶ x Θήβας, καὶ τὴν μὲν πόλιν ἐξ ὑπιδρομῆς y αἱρεῖ· πύργου δ' ὄντος ἐν αὐτῇ μεγάλου, εἰς ὃν πᾶν τὸ πλῆθος συνέφυγε, πολιορκεῖν τὸν παρεσκεύαζεν. καὶ αὐτὸν, πλησίον ὁρμῶντα τῶν πυλῶν, γυνὴ z θραύσματι μύλης βαλοῦσα κατὰ τῆς κεφαλῆς τυγχάνει. πεσὼν δὲ a Ἀβιμέλεχος τῷ ὑπασπιστῇ παρεκάλει κτεῖναι αὐτὸν, μὴ ὑπὸ γυναικὸς ὁ θάνατος αὐτῷ δόξειεν ἔργον. καὶ ὁ μὲν τὸ b προσταχθὲν αὐτῷ ἐποίει· ὁ δὲ τοιαύτῃ c ὑπὲρ τῆς εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἀσεβείας ποινῇ ἐξέπεσε, καὶ τὰ εἰς Σικιμίτας οὕτω πεπολυμηνένων. τούτοις δὲ κατὰ τὸν Ιωαθάμου μαντείαν ἡ συμφορὰ συνέπεσε. τὸ μέντοι σὺν Ἀβιμελέχῳ στράτευμα, πεσόντος αὐτοῦ σκεδασθὲν, ἀνεχώρησεν ὅπου τὰ οἰκεῖα.

ς'. Τῶν δὲ Ισραηλιτῶν τὴν ἡγεμονίαν d Ιαείρης ὁ e Γαλαδηνὸς ἐκ τῆς Μανασσήτιδος φυλῆς ἀνδρὶ παντὶ ἄλλα δυσαίμων, καὶ παῖδας ἀγαθοὺς πεποιημένος· τριάκοντα μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἱππεύειν δὲ ἀρίστους, καὶ τὴν Γαλαδηνὴν πόλεων ἓξ ἐγκεχειρισμένους. ἔτος, δύο καὶ εἴκοσι ἔτη τὴν ἀρχὴν κατασχών, τελευτᾷ γηραιός· καὶ ταφῆς ἐν f Καμὼν πόλει τῆς Γαλαδηνῆς ἀξιοῦται.

ζ. Πάντα δὲ τὰ τῶν Ἑβραίων εἰς ἀσεβείαν καὶ ὕβριν g ἀπὸ Θεοῦ καὶ τῶν νόμων ὑπετρέπετο· καὶ καταφρονήσαντες αὐτῶν Ἀμμανῖται καὶ h Παλαιστῖνοι, στρατῷ μεγάλῳ διήρπαζον τὴν χώραν· καὶ τὴν Περαίαν ἅπασαν κατασχόντες καὶ ὅπου τὴν τῶν λοιπῶν ἤδη κτῆσιν διαβαίνειν ἐτόλμων. Ἑβραῖοι δὲ, σωφρονισθέντες i ἀπὸ τῶν κακῶν, εἰς ἱκετείας k ἐτράποντο τοῦ Θεοῦ, καὶ θυσίας l ἐπέφερον· ἀναπεπλεωμένοι αὐτὸν μεμελέτηκα, καὶ πρὸς τὴν δέησιν αὐτῶν ὑπαχθέντα, παύσασθαι τῆς ὀργῆς. ὁ δὲ Θεὸς, m μεταβαλόμενος εἰς τὸ ἡμερώτερον, ἔμελλεν αὐτοῖς βοηθεῖν.

η'. Ἀμμανιτῶν n δὲ Ἑβραίοις ὅπου τὴν Γαλαδηνὴν, ὑπαντώντων οἱ ὁπλιτεύοντες πρὸς τὸ ὄρος, δεόμενοι καὶ στρατηγήσοντος. ἦν δέ τις o Ιεφθὴς, ἀνὴρ ἀπὸ τῆς πατρῴας ἀρετῆς δυνατὸς, p καὶ δι' οἰκείαν q αὐτοῦ στρατιὰν ἣν ἑτρέφεν αὐτὸς r μισθοφορῶν. πρὸς τοῦτον οὖν πέμψαντες ἠξίουν αὐτὸν συμμαχεῖν, ἐπαγγελλόμενοι ἀπαντα αὐτῷ τὸν χρόνον τὴν ἰδίαν ἡγεμονίαν. ὁ δὲ, καὶ προσίεται τὴν κλῆσιν αὐτῶν, ἐγκαλῶν ὅτι μὴ βοηθήσαν αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἀδικουμένῳ φανερῶς. καὶ γὰρ ὄντα ὁμοσε abſumpti ſunt: viri quidem circiter MD. cætera vero multitudo numero magna. Et talis quidem calamitas in Sicimitas incidebat, majorque ex ea mœror exſtitiſſet, niſi quod juſte pœnas dederint ob tantum mali viro de ſe egregie merito conflati.

ſ. Abimelechus autem, cum Iſraëlitis ex Sicimitarum miſeriis terrorem incuſſiſſet, palam præ ſe ferebat quod majora appeteret, & non prius violentiæ ſuæ modum eſſet adhibiturus quam univerſos exitio dederat. Thebas itaque contendit, & urbem quidem ſubita incurſione capit: cum vero turris in ea valida eſſet, in quam multitudo omnis confugiebat, eam oppugnare aggreditur. atque, dum ipſe cum impetu in portas irrueret, muliercula in caput ejus molæ fragmen dejicit. Abimelechus autem, humi collapſus, armigerum rogabat, ut ſe *diſtricto enſe* perimat, ne à muliere videretur interfectus. Et hic quidem imperata ei fecit: ille vero hujuſmodi ſupplicium dependet pro ſcelere in fratres, & facinore quod in Sicimitas patrare auſus eſt. atque hæc clades illis juxta Joathami vaticinium accidit. Cæterum qui cum Abimelecho erant milites, illo mortuo *paſſim* diſperſi, ad domum quiſque ſuam redierunt.

Fruſto molæ à muliere ictus perit Abimelechus. Jud. c. 9.

6. Iſraëlitarum autem imperium *ab illis* accipit Jaires Galadenus è tribu Manaſſitide, vir cum cætera felix, tum quod liberos fortes procreaverat; numero quidem triginta, equites vero egregios, & quibus urbium Galadenarum commiſſæ erant præfecturæ. Is, cum viginti & duos annos rebus illorum præfuiſſet, ingraveſcente ætate obiit; & in Camone, urbe Galadena ſepultus eſt.

Jaïres rem Hebraicam adminiſtrat. Jud. c. 10.

7. Jam res Hebræorum ad perturbationem ordinis & Dei legumque contemptum ferebantur: Ammanitæque & Palæſtini, eos deſpectui habentes, cum magno exercitu regionem *vaſtarunt & diripuerunt*; &, cum loca ultra Jordanem occupaſſent, ad reliqua poſſidenda *fluvium* auſi ſunt trajicere. Hebræi vero, cum ex calamitatibus reſipuiſſent, ad Deum precibus ſe convertebant, victimaſque ei mactabant; ipſum implorantes, ut, ſeveritate cohibita, precibuſque eorum ſupplicibus flexus, ab ira deſiſteret. Jamque Deus mitior & placidior factus, in animum induxit illis opitulari.

Iſraëlitas opprimunt Paleſtini & Ammanitæ. Jud. c. 13.

8. Cum vero Ammanitæ in Galadenam fuiſſent ingreſſi, iſtius regionis incolæ illis ad montem occurrebant, ducem deſiderantes. Erat autem Jephthes quidam, vir patriis virtutibus pollens, proprioque exercitu quem ſumptibus ſuis alebat. Ad hunc igitur miſſis nunciis, enixe petebant ut *eis* in auxilium veniret; pollicentes, *ſe* principatum ſuum ei conceſſuros eſſe, quamdiu viveret. Ille vero preces eorum non admittit, ipſis exprobrans, quod nullam ei opem tulerint, dum à fratribus manifeſtam

Jephthem ducem ſibi ſojunt Galadita Jud. c. 11.

q Ἄνδρες μὲν] Ἀνδρες μὲν πενταχοσίοις καὶ χιλίοις *Gall.* 1. ἄνδρας μὲν πενταχοσίους καὶ χιλίους *Samb.* & *Vat.*

r Μείζονος] Μείζω τὴν ἐπ' αὐτῇ λύπης γενομένη *Big. Samb.* & *Vat.*

s Κατὰ δίκην] Ita *Samb.* in *cæteris* una voce κατὸδίκην.

t Εὐεργέτου] Εὐεργέτου καὶ ἓξ γένους αὐτοῦ legiſſe videtur *Epiphan.*

u Περιεργαζόμενος] Περιεργαζόμενον *Samb.* & *Big.*

x Θήβας,] Urbis hujus meminit *Stephanus Byzant.* v. Θήβη. Vide *Jud* c. 9 v. 50. 2 *Sam.* c. 11. v. 21. *Bocharti* Canaan. l. 1. c. 16. & *Cellarii* Geogr. Antiq l. 3. c. 13. p. 326.

y Αἱρεῖ] Ita *MSS.* in *Editis* αἱρεῖ.

z Θραύσματι μύλης] Θραύσματί τι ſoli *Big.* & *Epiphan.*

a Ἀβιμέλεχος] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. ὁ Ἀβιμέλεχος τ. π. *Baſ. G.* & *Vat.*

b Προσταχθὲν] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Editis*, *Aliiſque* deeſt αὐτῷ.

c Ὑπὲρ τῆς] Vocem ὑπὲρ omittit *Vat.*

d Ιαεῖρης] Ιαΐρης *Samb.* & *Big.* Ιαεῖρ *Zonaras* è *S. Bibliis.* Sed hic loci, neſcio an aliquid è libris exciderit, an incuria omiſerit *Joſephus* tres & viginti annos Tholæ principis, *Jud.* c. 10. v. 1. Veruntamen in ſummam annorum Judicum *iſtius* regimen inſeruit.

e Γαλαδηνὸς] *Al.* Γαλαδινὸς & infra Γαλαδινή.

f Καμὼν] Malim Καμῶνι.

g Τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν νόμων ὑπετρέπετο·] Illa τοῦ Θεοῦ καὶ è *Big.* (*Coll. Vſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphanio* inſerui, & ex iiſdem ὑπετρέπετο dedi pro ἐτρέπετο.

h Παλαιστῖνοι,] *Al.* Παλαιστινοί.

i Ἀπὸ τῶν κακῶν,] Ὑπὸ τῶν κακῶν *Big. Samb* & *Vat.*

k Ἐτράποντο τοῦ Θεοῦ,] Ita cum *MSS.* in *Editis* ἐτράποντο.

l Ἐπέφερον·] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* ἐπέφερόν *Baſ. G. Aliique.*

m Μεταβαλόμενος] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *cæteris* μεταβαλλόμενος.

n Δ' ἰσραηλιτῶν] Ita cum *Samb.* in *cæteris*, ἢ ſcat.

o Ιεφθὴς,] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan* in *Editis* Ἰάφθης & infra p. 298. v. 14. Ἰάφθας, convenientibus Græcis codibus, ut & p. 299. v. 16. Ιαφθα in obliquo. Ἰεφθὴς *Busb.* & *Hen.* Ἰεφθάε *Zonaras* ab *Interpretibus* LXXII.

p Καὶ δι' οἰκείαν] Καὶ διοικῶν aut ſimile quid legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

q Αὐτοῦ στρατιὰν] Ἑαυτῷ *Big.* & *Samb.*

r Μισθοφορῶν.] Μισθοφόρου *Big. Samb.* & *Vat.*

ſtam injuriam pateretur. Cum enim illis non eſſet frater uterinus, ſed quod ad matrem, quam pater amore captus eis induxerat, peregrinus, ipſum *domo* expulerunt, contempta ejus imbecillitate. & ille quidem in regione Galaditide vocata degebat; omnes, qui ad eum undecunque confluxerunt, dato ſtipendio excipiens. Tandem vero precibus expugnatus, & jurejurando accepto in perpetuum ei daturos eſſe imperium, copias eduxit.

μήτρων αὐτοῖς, ἀλλὰ ξένον [s] ϖρὸς τὴν μητέρα, δι' ἐρωτικὸν ἐπιθυμίαν ἐπαχθεῖσαν αὐτοῖς [t] ὑϖὸ τ πατρὸς, ἐξελάλον, [v] καταφρονήσαντες τ αὐτῦ ἀσθενείας. καὶ ὁ μὲν διέτριβεν ἐν τῇ [x] Γαλαδίτιδι καλυμένῃ χώρᾳ, πάντας τὺς [y] ὁπόθεν ἂν ϖροσγινομένυς ϖρὸς αὐτὸν ὑπὲρ μισθῦ δεχόμενος. ἐκλιπαρησάντων δ' αὐτῶν, & ὁμοσάντων εἰς ἀεὶ παρέξειν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν [z] ἐϖράτλε.

Jephthes ad Ammanitarum regem legatos mittit. Jud. c. 11.

9. Et cum mature quicquid facto opus erat providiſſet, exercitu in urbe Maſphathe collocato, legatos mittit ad regem Ammanitarum; *per eos* rerum *injuria* captarum poſtulans. Ille vero *legatis* viciſſim miſſis, *probri* incuſabat Iſraëlitarum ex Ægypto egreſſum, & ab ipſis poſcebat ut è regione Amoræa excederent, quaſi patrum ejus à tempore antiquo fuiſſet. Jephthes autem reſpondens, quod non cum ratione Iſraëlitarum progenitores de Amoræa *poſſeſſa* culparent, ſed potius eis gratias agere deberent pro Ammanitide relicta; nam Moyſes potuit & ipſam occupaſſe: ac cum *Rex* jubeat ut de terra ſua decederent *Iſraelitæ*, quam ultra ccc. jam annos, à Deo *ſibi* acquiſitam, tenuerint; *ſciat velim*, inquiit, *nos* cum illis *pro ea repetenda* dimicare.

θ'. Καὶ ϖοιησάμενος ὀξεῖαν τὴν [a] τ ϖραγμάτων ϖρόνοιαν, ἐν ϖόλει [b] Μασφαθῇ καθίσας τ στρατὸν, ϖρεσβείαν ϖέμϖει ϖρὸς τ Ἀμμανίτην, αἰτιώμενος τ ἀλύσεως. ὁ δ', ἀντιϖέμψας ἠϖίατο τ Ἰσραηλιτῶν τὴν ἔξοδον τὴν ἀϖ' Αἰγύϖτυ, καὶ τῆς [c] Ἀμωραικς αὐτὺς ἠξίυ ϖαραχωρεῖν, ὡς ϖατρῴας ὔσης [d] ἀρχῆθεν. [e] ἀϖοκρινόμενος δ' ὁ Ἰεφθὴς, ὡς ὅτε τῆς Ἀμωραίας τὺς ϖρογόνους αὐτῶν δίκαιος ἐκαλῦσι, χάριν τι μᾶλλον τῆς Ἀμμανίτιδος αὐτοῖς ἔχειν ὀφείλυσι ϖαρεθείσης, δυνατὸν γὰρ Μωϋσεῖ καὶ ταύτην λαβεῖν· ϖαραχωρεῖν τε [f] ἰδίας εἰϖὼν γῆς, ἣν Θεὸς κατακτησαμένυ [g] ὑϖὲρ τριακόσια ἔτη νέμονται, [h] μάχεσθαι ϖρὸς αὐτὺς ἔφησεν.

Ammanitarum regem profligat, copiaſque ejus perſequitur ad Maniathen uſque urbem. quæ quidem Meιθ aut Maeιθ LXX. *Mennith vero Hieronymo. Jud. c. 11.*

10. At cum hæc quidem dixiſſet, legatos dimiſit: ille vero victoriam precatus, ſacraque facturum eſſe pollicitus, ſi incolumis ad ſuos reverteretur, & quodcunque ei primum occurreret immolaturum, congreſſuſque *cum hoſtibus* & longe *eos* ſuperat, & cum cæde perſequutus eſt uſque ad urbem Maniathen: ac cum trajeciſſet in Ammanitidem, urbeſque multas delevit & multum prædæ abegit; ſuoſque populares à ſervitute liberavit, quam ſervierant annis XIIX. At revertens in calamitatem incidit, rebus à ſe feliciter geſtis prorſus diſſimilem. nam ei *redeunti* occurrit filia; quæ etiam unigenita erat, virgo adhuc. Ille autem, graviter ingemiſcens præ doloris magnitudine, filiam reprehendebat, quod tanta feſtinatione ei obviam prodierit: nam illam Deo in victimam offerre promiſerat. At illi non ingrate *ad aures* accidit quod eventurum erat, ut quæ pro victoria patris & civium libertate eſſet moritura: orabat autem ut ei duos menſes remitteret ad juventutem ſuam cum civibus deflendam, & tunc ei integrum eſſet votum ſolvere. Ille vero, cum liberam ipſi poteſtatem in tempus prædictum feciſſet, eo elapſo filiam mactatam in holocauſtum obtulit, neque legitima neque Deo grata ſacra faciens, quod ratiocinatione non explorarit quid futurum erat, & quale judicium de facinore laturi eſſent qui id fama acciperent.

ι'. Καὶ τὺς μὲν ϖρέσβεις τὸν τ' εἰϖὼν ἀϖέλυσεν· αὐτὸς δ' ὑξάμενος νίκλν, καὶ θυσιάσειν ὑϖοχόμενος ἂν [i] ζῶος εἰς τὰ οἰκεῖα ὑϖοστρέψῃ, καὶ ϖᾶν ὅ, τι καὶ ϖρῶτον αὐτῷ [k] συντύχοι ἱερυργήσειν, συμβαλὼν τι νικᾷ ϖολὺ, καὶ Φονδίων ἐδίωκε μέχρι ϖόλεως [l] Μανιάθης· καὶ διαβὰς εἰς τὴν Ἀμμανίτιν, ϖόλεις τε ϖάνισε ϖολλὰς καὶ [m] λείας ἤλασε, καὶ τὺς οἰκείυς ἐλευθερίας ἀϖήλλαξεν, [n] ἐν ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα ταύτην ὑϖομείναντας. ἀναστρέφων δ' συμφορᾷ ϖεριϖίϖτει, κατ' ὀδὸν ὁμοία τοῖς κατωρθωμένοις αὐτῷ. ὑϖαντήσει γὰρ ἡ θυγάτηρ αὐτῷ· μονογενὴς δ' ἦν ἔτι ϖαρθένος. ὁ δ', ἀνειμώξας ὑϖὲρ τῷ μεγέθει τ [o] ϖάθυς, κατεμέμφετο τῆς ϖρὸς τὴν ὑϖάντησιν ϖσθδῆς τὴν θυγατέρα· [p] καθιερῶσαι γὰρ αὐτὴν τῷ Θεῷ καθυπέσχετο. τῇ δ' τὸ συμβησόμενον οὐκ ἀηδῶς ϖροσέϖεσεν, ὑϖὲρ νίκης μ πατρὸς ἡ ἐλευθερίᾳ τ ϖολιτῶν ϖεθνηξομένη· ϖαρεκάλεσε δ', δυο μῆνας αὐτῇ [q] ϖαραχόντα ϖρὸς τὸ μὴ τῶν ϖολιτῶν ἀϖηρημῶσαι τὴν νεότητα, τότε ϖοιεῖν τὰ [r] κατὰ τὴν ὐχήν. συγχωρήσας δ' κατὰ τ ϖροειρημένον χρόνον, [s] μὴ τὸν ϖατέρα θελήσασα θυσιάσαι τὴν ϖαῖδα ὁλοκαύτωσεν, ὅτε νόμιμον ὅτε [s] τῷ Θεῷ κεχαρισμένον θυσίαν ἐϖιτελῶν, μὴ διαβασανίσας τῷ λογισμῷ τὸ γνησόμενον, οἷον τὸ ϖραχθὲν [t] δόξῃ τοῖς ἀκούσασι.

Ephraïmitæ arma civilia admovent Jephthæ, & ab eo fuſi ſunt & fugati. Jud. c. 12.

11. Cum autem tribus Ephraïmitis ei bellum intuliſſet, quod cum iis non communicarit expeditionem in Ammanitas factam, ſed ſolus prædam habuerit & rerum geſtarum gloriam: primo quidem dicebat, neque ignoraſſe eos quod conſan-

ια'. Τῆς δὲ [v] Ἐφραίμυ φυλῆς ἐϖ' αὐτὸν στρατευσάσης, ὅτι μὴ κοινωνήσαιτο τὴν ἐϖ' [x] Ἀμμανίτας ἐλασίαν αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνος [y] τ λείαν ἔχοι, & τ ὑϖὲρ τοῖς ϖεϖραγμένοις δόξαν· ϖρῶτον μὲν ἔλεγλν, ὡς ὅτε λάθοιεν αὐ-

---

thes. Jud. c. 11.

s Περὶ τὸν μητέρα,] Καὶ τὸν μητέρα *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

t Ὑϖὸ τ πατρὸς,] Παρὰ τ πατρὸς *Vat.*

v Καταφρονήσαντες] Ita *Samb.* καταφρ. αὐτῆ ἀσθ. *Big.* & *Epiphan.* καταφρ. τ δι' αὐτὸ ἀσθ. *Vat.* καταφρ. δι' αὐτὸ ἀσθ. *Baſ.* & *G.*

x Γαλαδίτιδι καλυμένῃ] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* Γαλααδίτιδι. Vide *Cellarii Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 388.

y Ὁϖόθεν ἂν] Ὁϖοθενῶν ϖροσγενομένυς *Samb.*

z Ἐσράτδυε.] Ἐσράτδυτε *Vat.*

a Τῶν ϖεραγμάτων ϖρόνοιαν,] Τῶν ϖρ. ἐϖιμέλειαν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

b Μασφαθῇ καθίσας] Ita quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Μασφάκη.

c Ἀμωραίας] Ἀμορραίας *Big.* & *Samb.* à manu prima. Ἀμορραίας ab altera. Ἀμωρρέας paſſim *Vat.*

d Ἀρχῆθεν.] Ἀρχῆς *Vat.*

e Ἀποκρινόμενος] Ἀποκρινάμενος *Big.* & *Samb.*

f Ἰδίας εἰϖὼν γῆς,] Ἰδίας abeſt *Big. Samb.* & *Epiphan.*

g Ὑϖὲρ τριακόσια] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* μ πε.

h Μάχεσθαι] Μαχήσεσθαι legerat *Vet. Interpr.* quod & ipſe mallem.

i Ζῶν] Forte σῶν COCC.

k Συντύχοι] Ita *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* συντύχῃ *Busb.* & *Hen.* συντύχειν in *Editis*.

l Μανιάθης·] Μαλιάθης *Big.* & *Samb.* Αμανίθης *Epiphan.*

m Λείας ἤλασε,] Λείαν *Big. Samb.* & *Epiphan.*

n Ἐν ἔτεσιν] Ετεσιν ὀκτωκαίδεκα *Samb.* ὀκτωκαίδεκα ἔτη ταύτην ὑϖ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Gall.* 1.

o Πάθυς] Πάθυ. *Big.* & forte *Epiphan.*

p Καθιερῶσαι] Ita è *Cod. Vat.* in *Editis* deeſt καθυπέχετο, ut & in *Big.* & *Samb.* qui habent καθιέρωτε. in *Busb.* & *Hen.* ἔφη καθιερώσειν ὑϖοχεῖς.

q Κατὰ τὴν ὐχήν.] Κατ' ὐχὴν *Big.* & *Samb.*

r Κατὰ τῦτο.] Μετὰ τῦτο *Vat.*

s Τῷ Θεῷ κεχαρισμένῳ] Articulus abeſt *Big. Samb.* & *Vat.*

t Δόξῃ τοῖς ἀκούσασι.] Δόξῃ *Samb.*

v Ἐφραίμυ φυλῆς] Ita *Big.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Ἐφράμυ.

x Ἀμμανίτας] Sic cum *Vat. Hen.* & *Busb.* in *Editis*, *Aliiſque* Αμμανίταις. præterea τ ἐϖ' Αμ. ἐλασίας in *Cod. Vat.*

y Καὶ λείαν ἔχοι,] Καὶ τὴν λείαν *Big. Samb.* & *Vat.*

z Πα-

αὐτὰς οἱ συγγνεῖς πολεμήμενοι, καλέμενοί τε πρὸς συμμαχίαν ὑ [z] παρεγίνοντο, δέον καὶ πρὸ δεήσεως ἐγνωκότας ἐπέρχεσθαι· ἔπειθ' ὡς ἄδικα πράττειν ἐπιχειροῦσι, τοῖς πολεμίοις ὑ τολμήσασι εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ἐπὶ δὲ τὰς [a] συγγνεῖς ὁρμήκοτες· ἠπείλέ τε σὺν τῷ Θεῷ λήψεσθαι δίκας παρ' αὐτῶν, ἂν μὴ σωφρονῶσιν. ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ἀλλὰ συνέβαλεν αὐτοῖς ἐλθοῦσι μὴ στρατιᾶς, ἢ μεταπεμπτὸν ἐκ τῆς [b] Γαλαδηνῆς ἐληλύθει, φόνον τε πολὺν αὐτῶν εἰργάσατο, καὶ διώκων τραπέντας, πρὸς λαβὼν μέρει τινὶ προαπεσταλμένῳ ὑπὲρ Ιορδάνου τὰς Ἀραβάδας, κτείνει πρὸς δισχιλίους καὶ τετρακισμυρίους γενομένους.

ιϛ'. Αὐτὸς μὲν, ἄρξας ἓξ ἔτη, τελευτᾷ, καὶ θάπτεται ἐν τῇ [c] αὐτοῦ πατρίδι [d] Σεβεῇ· ἡ [e] Γαλαδηνῆς δ' ἐστὶν αὕτη.

ιγ'. Τελευτήσαντος δὲ [f] Ιεφθοῦ, τὴν ἀρχὴν [g] Ἀψάνης ἀπὸ Βαλαμβάνων, Φυλῆς μὲν Ιούδα, [h] Βηθλεέμων δὲ πόλεως. τούτῳ δὲ παῖδες ἦσαν ἐξήκοντα, τριάκοντα μὲν ἄῤῥενες, αἱ λοιπαὶ δὲ θυγατέρες, ἃς καὶ πάντας ζῶντας καταλιπὼν, τοὺς μὲν ἀνδράσιν ἔδωκε, τοῖς δὲ γυναῖκας ἡσμένου. πέμψας δ' ἔδεν ἐν τῷ ἐπαιετεῖ [i] χρόνῳ λόγου καὶ μνήμης ἄξιον, γηραιὸς ὢν ἀπέθανε· καὶ ταφῆς ἐν τῇ πατρίδι τυγχάνει.

ιδ'. [k] Ἀψάνου δ' ἅτως ἀποθανόντος, ἦρξε μετ' αὐτὸν ἀπὸ Βαλαβὼν τῆς ἡγεμονίαν Ηλων, ἐπ' ἔτη δέκα καταρχὼν αὐτὴν, Φυλῆς μὲν τῆς [l] Ζαβύλου, ἔπραξέ τι ἀξιόλογον ἄξιον.

ιε'. Ἄβδων δὲ [m] Ελήλου παῖς, Φυλῆς μὲν τῆς [n] Ἐφραϊμίτου, πόλεως δὲ τῆς Φαραθωνιτῶν γεγονὼς, αὐτοκράτωρ ἡγεμὼν ἀποδειχθεὶς [o] μετ' Ηλωνα, μόνης ἀξίας τῆς ἀπαιδίας μνημονευθῆναι, [p] διὰ τὴν εἰρήνην δὲ τὴν ἄδειαν τῶν πραγμάτων λαμπρὸν μηδὲν αὐτὸς μηδὲν ἐργασάμενος. υἱοὺς δ' ἦσαν αὐτῷ πεσαράκοντα, [q] καὶ τούτων τὴν γενεὰν καταλιπόντες τριάκοντα, ἵππευόν τε σὺν αὐτοῖς ἕξιν ἑβδομήκοντα, πᾶσιν ἱππάζειν ἀρίστοις γεγονόσιν· καὶ, πάντας ὑπὲρ γῆς ἀπολιπὼν, [r] θνήσκει γηραιὸς, καὶ ταφῆς ἐν [s] Φαραθῶνι λαμπρᾶς τυγχάνει.

guinei bello premerentur, neque auxilium rogatos adveniſſe, cum oporteret eos ante *omnes* preces re cognita certatim feſtinaſſe: dein quod ad iniqua patranda aggrederentur, qui cum hoſtibus non auſi pugnam conſerere, *poſtea* vero in cognatos impetum fecerint: & *poſtremo* minabatur, ſe ab iis pœnas Deo volente, ni ſapere velint, expeturum eſſe. Cum vero nihil verbis proficeret, ſed cum illis *contra ſe* venientibus congreſſus eſſet, accito è Galadena exercitu, & magnam illorum ſtragem *in prælio* edidit, & in fugam verſos perſequens, præmiſſis quibuſdam qui vada Jordanis occuparent, quadraginta duo millia *illorum* occidit.

12. Is autem, cum ſex annos Iſraëlitis imperaſſet, moritur, atque ſepultus eſt in patria ſua Sebee. illa vero terræ Galadenæ urbs eſt. *Jephthes moritur, ſepelitur-que in urbe Galadena.*

13. At, Jephthe mortuo, principatum accipit Apſanes, è tribu Judæ & Bethleemis oppido. Huic liberi erant ſexaginta; triginta quidem mares, è reliquis vero totidem filiæ: quos omnes ſuperſtites reliquit; & has quidem viris collocaverat, illis vero puellas adſciverat. cumque nihil dicti & memoratu dignum in imperio ſeptenni geſſiſſet, ſenex *admodum* diem obiit; & in patria ſua ſepultus eſt. *Ab exceſſu Jephthe Hebræos rexit Apſanes. Jud. c. 12.*

14. Apſane autem ita defuncto, neque, qui poſt hunc principatum aſſumpſit, Elon, è tribu Zabuli, ipſumque per decennium tenuit, magni aliquid momenti egit. *Poſt hunc decennio haud memorabili Elon. Jud. c. 12.*

15. Abdon vero, Helleli filius, è tribu quidem Ephraïmitide, ex urbe vero Pharathonitarum, cui poſt Elonem, ſummum delatum erat imperium, propter bonos duntaxat liberos memorari meruit: ut qui, in pace & *ſumma* rerum ſecuritate vitam agens, nihil præclari geſſerit. nam filios habuit XL. & ex his nepotes XXX. procreatos: & cum ipſis, qui LXX. erant & omnes egregii equites, illi equitare mos erat: atque cunctos ſuperſtites relinquens ſenecta ætate moritur, & in Pharathone magnifice ſepultus eſt. *Ei denique ſucceſſit Abdon.*

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τοῦ Σαμψῶνος ἀνδρίας· καὶ ὅσων κακῶν αἴτιος Παλαιστίνοις ἐγένετο.

Μετὰ δὲ τοῦτον [t] Παλαιστῖνοι πολυτήσαντα κρατοῦσι τῶν Ισραηλιτῶν, καὶ φόρους παρ' αὐτῶν ἐλάμβανον ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα. τούτοις δ' ἐλευθερωθῆναι τοῦ ἀνάγκης τούτῳ τῷ τρόπῳ.

β'. [v] Μανώχης τις, Δανιτῶν ἐν ὀλίγοις ἄριστος καὶ τοῦ πατρίου ὁμολογούμενος πρῶτος, εἶχε γύναιον [x] ἐν ὑμορφίᾳ περιβλεπτον, καὶ τῶν καθ' αὐτὸ διαφέρον. παίδων δ' ὑ γινομένων αὐτῷ, δυσφορῶν ὅτι

CAP. VIII.

De Sampſonis fortitudine: narratur etiam, mala quanta Palæſtinis inferebat.

POſt hunc autem vita defunctum Palæſtini prælio ſuperant Iſraëlitas, & tributa ab eis exigebant per annos XL. Cæterum à *dura* hac neceſſitate in hunc modum liberati ſunt. *Dein per annos XL. exactionibus Palæſtinorum atteritur gens Hebræa. Jud. c. 13.*

2. Manoches quidam, Danitarum inter paucos optimus & patriæ ſine controverſia princeps, mulierculam *uxorem* habuit forma egregia ſuſpiciendam, & inter æquales ſuas præcellentem. At cum ex ea liberos non ſuſcepiſſet, ægreque ferens quod iis *Manochis uxori angelus apparet, filiumque ei promittit. Jud. 13.*

z Παρεγένοντο,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Συνεγένοντο.

a Συγγενεῖς ἀμυνοκότες·] Eo modo *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* συγγενεῖς.

b Γαλαδηνῆς] Ita *Samb.* & mox tam *Big.* quam *Samb.* Γαλααδηνῆς *Baſ.* & *G.* Γαλαδίνης *Vat.* & *Big.* hic loci.

c Αὐτοῦ πατρίδι] Ἐν τῇ *Big.* & *Samb.*

d Σεβεῇ] Sic *Big.* & *Samb.* Σεδεθῇ *Baſ. G. Aliique.* Σεσεθῇ aut Σεβεθῇ juxta *Epiphan.*

e Γαλαδηνῆς] Eo modo *Big.* & *Samb.* Γαλαδίνης in *cæteris.*

f Ιεφθοῦ,] Ita & ſuperius modo in initio §. 8. Ἰάφθε in *Editis.*

g Ἀψάνης] In fonte Hebræo *Ebſan*, quod nunc legunt *Ibſan*, ut *Joſephus* olim *Abſan*, unde Ἀψάνης. Vide *Druſium* ad *Severum.* HUDS. Ἀσανὴς *Baſ.* Ἀφανὴς *Gen.* Ἀψάνη *Coll. Big.* & *Voſſ. Cocceius* correxit Ἀψάνης, rectius nomen illud Editio exhibet Anglica. HAV.

h Βεθλεεμῶν] Βεθλεεμῶν ſoli *Big.* & *Samb.* Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 342. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 220.

i Γενομένῳ] Γενέσθαι *Vat.* γεγονὼς *Samb.* & *Gall.* 1.

k Ἀψάνης] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τούτου δ' ὅτως ἀπ. *Vat.* Ἀφανὴς *Baſ.* & *G.*

l Ζαβύλου,] Sic in libris ſex *MSS.* in *Editis* Ζαβουλῆς.

m Ελήλου] Ita cum *S. Literis*, non Ηλωνος cum *Joſephi* libris Gr. in *Vet. Interp.* habemus *Chilonis.*

n Ἐφραϊμίτου,] Sic in *MSS.* in *Editis* Ἐφραμίτου.

o Μετ' Ηλωνα,] Ita rurſus *MSS.* μὴ Ηλων. *Baſ.* & *G*

p Διὰ τὴν εἰρήνην] Μηδὲν ἔργον ἄξια τ. & dein μηδ' αὐτὸς εἰρηνεύσας *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ut & *Vat.* niſi quod ἐργασάμενος habeat.

q Καὶ τούτων] Καὶ τούτων γενεὰς καταλιπόντων in ſex *MSS.* & aliis ex eorum ſemine deſcendentes triginta, *Vet. Interpr.*

r Θνήσκει γηραιὸς,] Ita cum *MSS.* in *Editis* θνήσκει δὲ γηραιός.

s Φαραθῶνι] Sic cum *Epiphanio* & *S. Literis*, in *cæteris* Φαρεθῶ, aut Φαρεφῶ.

t Παλαιστῖνοι] Παλαιστινοὶ paſſim *Vat.* Παλαιστινοὶ in reliquis *MSS.*

v Μανώχης] Typo *Hebraico* Μανὼχ, *Maſoretarum* ritu *Manoah*, ſive Μανωὶ cum LXXII.

x Ἐν ὑμορφίᾳ] Ἐπ' ὑμορφίᾳ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 1.

iis careret, Deo supplicabat, sæpiuscule cum uxore in suburbium egrediens (hoc autem erat campus magnus) ut illis liberos qui succederent legitimos daret. Quin & in uxorem præ amore perdite deperibat, adeoque zelotypia vehementi *erat* afflatus. Mulieri autem, cum sola esset relicta, spectrum apparuit, Angelus Dei, quasi juvenis specie eminenti & pulchra, eique lætum nuncium afferens, se ex Dei providentia filium parituram esse, pulchrum & insignem robore; à quo ad virilem ætatem adolescente affligerentur Palæstini: præmonuitque ne capilli pueri recidantur; utque ab omni quidem alio potu, Deo ita præcipiente, abstineat, aquam vero solam bibere *à teneris* assuescat. Et is quidem, cum hæc dixisset, discedebat, ut qui voluntate Dei venerat.

Zelotypiam mariti reditu suo corrigit angelus, & evanescit. Jud. 13.

3. Illa vero marito reverso nunciat quæ ab Angelo acceperat, simul etiam prædicans juvenis pulchritudinem & proceritatem: adeo ut ille hisce laudibus ex zelotypia obstupesceret, & suspicionem *de ea* haberet ex hujusmodi affectione ortam. At ipsa, volens absurdo mœrore virum levare, Deum supplex orabat, ut rursum *ad se* angelum mittere dignaretur, quò *ille* à conjuge etiam suo conspiceretur. atque iterum ex gratia Dei advenit angelus, cum in suburbano versarentur; & mulieri apparuit, à marito relictæ. Illa vero, precata ut paulisper maneret dum virum adducat, permittente illo, Manochen accersit. Is autem, cum *angelum* vidisset, ne tum quidem suspicari desiit: rogavitque ut sibi etiam & illa declararet, quæ uxori indicaverat. Cum vero ille respondisset, sufficere ut ipsi soli innotescerent; jubebat quisnam esset dicere, ut nato filio gratias ei referre & aliquid muneris dare possent. Ille autem cum dixisset, se nihil horum egere, neque enim ob hanc causam læta hæc de filio nunciasse, hic vero obsecraret ut maneret & lautia acciperet, non annuit: at *tandem* victus precibus, dum etiam atque etiam rogaretur ut moram faceret donec munus aliquod hospitale ei afferretur, cum Manoches hœdum mactasset, mandassetque uxori ut eum coquendum curaret, paratis omnibus, jussit *angelus* ut super petram panes & carnes apponerentur absque vasculis. quo facto, virga quam gestabat carnes tetigit: illæ vero, igne protinus emicante, una cum panibus ardebant; atque angelus, fumo ultus loco vehiculi, in conspectu illorum in cœlum ascendebat. Manochen autem, cum haud mediocriter extimesceret ne quid periculi immineret ex viso numine, uxor bono esse animo jubet: nam è re fore illorum, quod Deum *oculis suis* aspexerint.

Filium demum procreat parens, oraculi observantissima, Samsonis nomine dignum. Jud. c. 13.

4. Atque illa & gravida facta est, & quæcunque *ei* præcepta erant observabat; natumque infantem Samsonem nominant. fortem vero significat nomen *istud*. Puer autem valde crescebat: ac manifestum erat quod propheta evaderet, cum ex parsimonia ejus in victu, tum quod promissos aluerit capillos.

Samsoni leoni occurrens feram manibus suffocat. Jud. c. 14.

5. At *forte* cum parentibus Thamnam, urbem Palæstinorum, profectus, dum magna esset celebritas, virginis *cujusdam* indigenæ amore corripitur: rogatque parentes, ut puellam sibi conci-

τῇ ἀπαιδίᾳ, τ Θεὸν ἱκέτευεν, ὅπως τὸ προσῆκον σωτηρίας φοιτῶν μὴ τῆς γυναικὸς, δῶναι δι᾽ αὐτοὺς γνησίων· μέγα δὲ ἐστι [y] τοῦτο πεδίον. ὧν ἡ γυνὴ [z] Μανωάδης ἐπὶ ἐρωτικῷ ἐπὶ τῇ γυναικὶ, καὶ διὰ τοῦτο ζηλότυπος ἀκρατῶς. μονωθείσῃ δὲ τῇ γυναικὶ φάντασμα ἐπιφαίνεται, ἄγγελος Θεοῦ, νεανίας καλῷ [a] παραπλησίως καὶ μεγάλῳ, καὶ διαγγελίζομενος αὐτῇ παιδὸς γονὴν κατὰ Θεοῦ πρόνοιαν, καλόν τε καὶ ῥώμῃ ὑπερφανῆ, ὑφ᾽ ὧ πονήσειν Παλαιστίνους ἀνδρομένῳ· παρήνεί τε τὰς κόμας αὐτῷ μὴ ἀποκείρειν, ἔσται δὲ αὐτῷ πρὸς ἄλλο μὲν πᾶν ποτὸν ἀποστροφὴ, τοῦ Θεοῦ τοῦτο προστάττοντος, πρὸς ὕδωρ δὲ μόνον οἰκειότης. καὶ ὁ μὲν ταῦτ᾽ εἰπὼν ᾤχετο, [b] κατὰ βούλησιν ἐλθὼν τοῦ Θεοῦ.

γ΄. Ἡ δὲ τἀνδρὶ προσαγγελλομένῳ τὰ [c] παρὰ τοῦ ἀγγέλου ἐκδιηγήσατο, ἐκπλαγεῖσα τοῦ [d] τε νεανίσκου τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος· ὡς ἐκεῖνον ἐκ τῶν ἐπάνω εἰς ἔκπληξιν καὶ ζηλοτυπίαν πεσεῖσθαι, καὶ ὑπόνοιαν τοῦ ἐκ τοιούτου πάθους κινεῖσθαι. ἡ δὲ, βουλομένη τοῦ ἄλογον τἀνδρὸς λύπην παῦσαι, τοῦ Θεοῦ ἱκέτευε [e] πάλιν πέμψαι τὸν ἄγγελον, ὡς ἂν καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς [f] ὀφθείη. καὶ γενέσθαι πάλιν κατὰ χάριν τοῦ Θεοῦ ὁ ἄγγελος, [g] ὄντων ἐν τῷ προαστείῳ· καὶ τῇ γυναικὶ φαίνεται, τοῦ ἀνδρὸς μεμνωμένῃ. ἡ δὲ ὑπομείνας δεηθεῖσα ὡς ἂν ἀγάγοι τὸν ἄνδρα, [h] συγχωρήσαντος μέτεστι τοῦ [i] Μανώχου. ὁ δὲ, γεασάμενος, καὶ ὅτως [k] ἐπαύετο τῆς ὑπονοίας· ἠξίωσε τε καὶ αὐτῷ δηλῶσαι, [l] ὅσα κατὰ τὴν γυναικὶ μηνύσειεν. ἀρκέσειν δὲ φάσκοντος [m] ταυτὶ μόνα εἰδέναι· τίς εἴη λέγων ἀπέλθοιεν, ἵνα τοῦ παιδὸς γενομένου χάριν αὐτῷ καὶ δωρεὰν προσάρωσιν. τοῦ δὲ μηδὲ τινων αὐτῷ δεῖσθαι φήσαντος, καὶ γὰρ κατὰ χρείαν ταῦτα διαγγελίσασθαι περὶ τῆς τοῦ παιδὸς γονῆς, τοῦ δὲ μεῖναι προκαλουμένου καὶ ξενίων μεταλαχεῖν, οὐκ ἐπένευσε· πρόθυμος δὲ ὅμως λιπαρέντος ὑπομεῖναι ὡς ἂν ξένιον [n] αὐτῷ τι κομίσῃ, καὶ θυσαντος ἐπέφερον τοῦ Μανώχου, καὶ τράπεζαν τῇ γυναικὶ κελεύσαντος, ἐπὶ πάντ᾽ ἦν ἀτρεπῆ, [o] προστάξαν ἐπὶ τῆς πέτρας ἀποθέσθαι τούς τε ἄρτους καὶ τὰ κρέα χωρὶς τῶν ἀγγείων. καὶ ποιησάντων, ἅπτεται τῇ ῥάβδῳ ἣν εἶχε τῶν κρεῶν· τὰ δὲ, λάμψαντος πυρὸς, ἅμα τοῖς ἄρτοις ἐκαίετο, καὶ ὁ ἄγγελος διὰ τοῦ καπνοῦ ὥσπερ ὀχήματος ἀνιὼν εἰς οὐρανὸν αὐτοῖς φανερὸς ἦν. Μανώχου δὲ, φοβουμένου μή τι σφαλερὸν αὐτοῖς ἐκ τῆς ὄψεως τοῦ Θεοῦ [p] γένοιτο, θαρρεῖν ἡ γυνὴ παρεκελεύετο· ἐπὶ γὰρ συμφορᾷ τῷ αὐτῶν τὸν Θεὸν αὐτοῖς [q] ὀφθῆναι.

δ΄. Καὶ κύει τε ἐκείνη, καὶ φυλακῇ εἶχε τὰ ἐντολῶν· καὶ γιγνόμενον τὸ παιδίον Σαμψῶνα καλοῦσιν. [r] ἰσχυρὸν δὲ ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα. ηὐξήθη δὲ ὁ παῖς ῥᾳδίως, καὶ δῆλος ἦν προφητεύσων ἐκ τῆς περὶ τὴν δίαιταν σωφροσύνης καὶ τῆς τῶν τριχῶν ἀνέσεως.

ε΄. Ἀφικόμενος δὲ μετὰ τῶν γονέων εἰς [s] Θαμνὰ πάλιν τῶν Παλαιστίνων, πανηγύρεως ἀγομένης, ἑρᾶ παρθένου τῶν ἐπιχωρίων. [t] καὶ προσκαλεῖται τοὺς γονεῖς, ἀγαθῷ πρὸς γά-

y Τοῦτο πεδίον.] Τοῦτο τὸ πεδίον *Big. Samb & Vat.*

z Μανωάδης] Μανοάχης *Samb.* & *Gall.* 1. Μανώχης *Big.* & *Coll. Voss.*

a Παραπλήσιον] παραπλήσιον μεγάλῳ διαγγελιζόμενον αὐτῇ *Big. Samb.* & *Vat.*

b Κατὰ βούλησιν] Illa, κατὰ βούλησιν ἐλθὼν τοῦ Θεοῦ, non agnoscit *Epiphan.*

c Παρὰ τοῦ ἀγγέλου] Περὶ τοῦ ἀγγ. *Big.*

d Τε νεανίσκου] Illud τε abest *Big.* & *Samb.*

e Πάλιν πέμψαι] Πάλιν deest *Vat.*

f Ὀφθείη.] Ita *Big. Samb.* & *Busb.* ὀφθείη in *Editis*, *Aliisque.*

g Ὄντων ἐν τῷ προαστείῳ·] Aut ὄντων αὐτῶν legendum, aut αὐτῶν subintelligendum.

h Συγχωρήσαντος] Sic *Big.* (*Coll. Voss. Cocc.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* συγχωρήσας in *Editis.*

i Μανώχου.] Ita ex *Vat.* rescripsi, quamvis in cæteris *Exemplaribus* fuerit Μάωχεν.

k Ἐπαύετο] Ἐπαύσατο *Big.* & *Samb.*

l Ὅσα κατὰ τὴν γυναικὶ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὅσα τῇ γ.

m Ταυτὶ μόνα] Ταυτὶ μόνον *Busb.*

n Αὐτῷ τι κομίσῃ,] Αὐτῷ τε *Big.* & *Samb.*

o Προστάξαν] Ἐταξεν *Busb.* ἐπέταξεν *Hen.*

p Γένοιτο,] Γενήσοιτο *Big.* & *Samb.*

q Ὀφθῆναι] Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* ὀφθῆναι.

r Ἰσχυρὸν] Vide *Is. Vossii* Castigationum Auctarium ad *Hornium*, p. 362.

s Θαμνὰ] Sic volui cum *Editis*, *Aliisque*, quod paulo infra habeamus Θαμνιτῶν. verum Θαμναθὰ *Big.* (& *Coll. Big.* Θαμνατὰ *Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & LXX.

t Καὶ προσκαλεῖται] Παραπαλεῖταί τε *Big. Samb.* & *Vat.*

γ Ομό-

γάμου αὐτῷ τὴν κόρην. τῶν δὲ ἀρνουμένων, διὰ τὸ μὴ [v] ὁμόφυλον εἶναι· τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ [x] Ἑβραίων συμφέρον ἐπινοοῦντος τὸν γάμον, ἐκείνῃ μνηστεύεται τὴν παρθένον. συνεχῶς δ' ἀπερχόμενος πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῆς, [y] συντυγχάνει λέοντι, καὶ γυμνὸς ὢν ἐκδεχόμενος αὐτὸν ἀγχεῖ τῇ χειρὶ, καὶ [z] εἰς τὸ χωρίον τὸ ὑλῶδες ἐνδοτέρω τῆς ὁδοῦ ῥίπτει τὸ θηρίον.

ς'. Πάλιν τε ἀπιὼν πρὸς τὴν κόρην, ἐπιτυγχάνει σμηνὶ μελιττῶν ἐν τῷ σήτει τοῦ λέοντος ἐκείνου [a] γενομένων. καὶ ἀνελόμενος τρία μέλιτος κηρία, σὺν τοῖς λοιποῖς δώροις οἷς ἐκόμιζε, δίδωσι τῇ παιδί. τῶν δὲ Θαμνιτῶν πρὸς τὴν ὑπόσχεσιν τὴν τῶν γάμων· [b] εἰσία γὰρ αὐτοῖς ἄπαντας· ἀλλὰ δέκα τοὺς ἰσχυροτάτους καὶ νεανίσκους τριάκοντα [c] δόντων αὐτῷ τοὺς ἀκριβοφύλακας, λόγῳ μὲν ἑταίρους ἑορτάσοντας, ἔργῳ δὲ φύλακας μή τι παρακινεῖν ἐξελήσθαι, καὶ [d] πότε [e] προσκαίνοντος καὶ παιδιᾶς ὄντος, οἷα φιλεῖ [f] πρὸς τοιούτοις καιροῖς, ὁ [g] Σαμψὼν εἶπεν· ἀλλὰ προβάλλομαι ἐγὼ [h] λόγον εἰ λύσετε τοῦτον ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ πιόμενοι τὴν ζήτησιν, ὀθόνας τε καὶ στολὰς χάρας τῆς συνέσεως κατ' ἄνδρα ἕκαστον [i] φέρεσθε παρ' ἐμοῦ. φιλοτιμουμένων δὲ ἐμοῦ τε πιεῖν [k] δόξαν καὶ κέρδος [l] εὑρεῖν καὶ λέγειν ἀξιούντων, φησίν· ὅτι τὸ πάμβορον γεγενήκασι βορὰν ἡδεῖαν ἐξ αὐτοῦ, καὶ πάνυ ἀηδοῦς ὄντος. τῶν δὲ μὴ τρεῖς ἡμέρας δυναμένων ἐξευρεῖν τὸ νοούμενον, προσκαλουμένων δὲ τὴν κόρην μανθάνουσι παρὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῖς μηνύσαι· καὶ γὰρ ἠπείλουν αὐτῇ [m] ἐμπρήσαι τοὺς μὴ προσαχοῦσιν· ὁ Σαμψὼν, δεομένης τῆς κόρης εἰπεῖν αὐτῇ, τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχεν· ἐγκειμένης δ' αὐτῆς, καὶ εἰς δάκρυα τροπιζούσης, καὶ πικρὸν τιθεμένης τὸ πρὸς αὐτὸν δυσνοίας τὸ μὴ λέγειν αὐτῇ, μανὺς τὸ πρᾶγμα τὴν ἀναίρεσιν αὐτῆς τοῦ λέοντος, [n] καὶ ὅτι μελιττῶν σμῆνος ἐν τῷ σήτει αὐτοῦ, τρία βαστάσας μέλιτος κηρία [o] κομίσειεν αὐτῇ. καὶ ὁ μὲν ἐδέξατο φορτίον δολερὸν, σημαῖνον τὸ πᾶν· [p] ἡ δ' ἐκφέρει τὸν λόγον τοῖς δεηθεῖσι. [q] κατὰ δὴ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, καθ' ἣν ἔδει τὸν προβληθέντα λόγον [r] αὐτὸν ἀφανισθῆναι, πρὶν ἢ δυῶσαι τὸν ἥλιον συνελθόντες, φασίν· ὅτε λέοντος ἡδίστερόν τι τοῖς [s] συντυγχάνουσιν, ὅτε ἥδιον μέλιτος χρωμένοις. καὶ ὁ Σαμψὼν εἶπεν [t] ὅδε γυναικὸς εἶναί τι δολερώτερον, ἢ τις ὑμῖν ἐκφέρει τὸν ἡμέτερον λόγον. κἀκείνοις μὲν δίδωσιν ἃ ὑπέσχετο, λείαν ποιησάμενος Ἀσκαλωνιτῶν τοὺς κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῖς συντυγχάνοντας· [u] Παλαισῖνοι δ' εἰσὶ καὶ οὗτοι· τὸν δὲ γάμον ἐκεῖνον [x] ὑπεξῄτειτο, καὶ ἡ παῖς, ἐκφαυλίσασα τὸν ὀργὴν αὐτὸν, συνοικεῖ [y] τῷ αὐτοῦ φίλῳ νυμφοστόλῳ γενομένη.

ζ'. Πρὸς δὲ τὴν ὕβριν ταύτην Σαμψὼν παροξυ-

lient in matrimonium. Illis vero recusantibus; quod non ejusdem esset gentis: is, Deo in magnum Hebræorum commodum & emolumentum has excogitante nuptias, pervincit ut virgo ei desponsaretur. Cum autem crebro parentes ipsius inviseret, *semel* in leonis occursum incidit; & cum nudus & *inermis* esset eum excipiens, manibus strangulat, atque in saltum ad interiora viæ feram projicit.

Inter epulas nuptiales apud xxx. viros ænigma proponit. Jud. c. 14.

6. Iterumque ad puellam proficiscens, offendit examen apum quæ in leonis pectore nidulos construxerant; atque inde tres mellis favos auferens, eos, una cum reliquis quæ portabat muneribus, dono dat puellæ. Thamnitis autem, dum epulas faceret nuptiales (illos enim omnes ad eas adhibuit) triginta juvenes strenuissimos ei quasi sodales quidem futuros assignantibus, re ipsa vero custodes ne quid audacius *virium fiducia* perpetrare velit; cum compotatio increbresceret & ludere inciperent, ut ejusmodi solennitatibus fieri solet, Samson dicebat: agedum, si fabulam, quam vobis proponam, mihi intra septem *convivii* dies explicatam dederitis, lintea & vestes in sapientiæ *vestræ* præmium singuli à me accipietis. cum vero illi magnopere vellent simul sapientum gloriam ac lucri aliquid aucupari, atque *eum* dicere juberent, infit; qui cuncta vorat cibum ex se jucundum procreavit, licet ipse valde injucundus sit. At illi cum per triduum haud potuerint investigare quid sibi velit, puellamque obsecrarint, ut à viro *suo ænigmatis* sententiam edisceret, quam eis indicaret (quin etiam minabantur, se illam crematuros esse, nisi hoc præstiterit) illa orante ut rem sibi patefaceret, Samson quidem primum ei resistebat: postea vero cum acrius instaret, & ad lachrymas veniret, eique objiceret, certissimo indicio esse se illam non amare, qui istud sibi aperire noluit, declarat ei ut leonem jugulaverat, & quod, apibus in pectore ejus inventis, tres mellis favos ad eam apportarit. Atque ille quidem, nihil doli suspicans, rem totam ei exponit: illa vero sermonem *ejus ænigmatis arcanum* efflagitantibus prodit. Itaque die septima, qua oportebat illos fabulam ei explicatam dare, ante solis occasum convenientes, *sic illi* dicunt; neque leone quidquam occurrentibus injucundius, neque melle gustantibus jucundius. Atque Samson subjiciebat, neque muliere quidquam fallacius, quæ ad vos detulit sermonem nostrum. Et is quidem illis dat quæ promiserat, præda facta ex Ascalonitis qui forte ei in via occurrunt (nam & isti Palæstini sunt) ab hisce autem nuptiis *ille* refugit; atque puella, quæ eum ob iram despectui habuit, ipsius familiari nupsit, qui illius affinitatis conciliator fuerat.

Nova nupta, minis acribus & vivicomburio territa, rem totam, persuaso lachrymis marito, popularibus suis aperit. Jud. c. 14.

Ascalonitis xxx. vesta & veste spoliatis, mercedem promissam præstat Samson. mox Thamnitida deserit, quæ paranympho ejus nubit. Jud. c. 14.

7. Samson vero, vehementer hac contumelia irri-

[v] Ὁμόφυλοι] Ὁμόφυλοι sunt Israelitæ omnes, licet non ex eadem tribu, uti ἀλλόφυλοι contra Gentes. REL.

[x] Ἑβραίων] In *iisdem MSS.* Ἑβραίοις.

[y] Συντυγχάνει] Ἐντυγχάνει *Busb.* & *Hen.*

[z] Εἰς τὸ χωρίον] Rursumque in *iisdem*, εἰς τι χωρίον ὑλῶδες. HUDS Forte τῷ χωρίῳ COCC.

[a] Γενομένων.] Νενοσσηκότι *Busb.*

[b] Εἰσία γὰρ] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* εἰσία.

[c] Δόντων αὐτῷ] Διδόντα *Vat.*

[d] Πότε] Ita *Samb.* correcte. in *Editis*, *Aliisque* perperam ποτὲ.

[e] Προσκαίνοντος] Προσκώντος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[f] Πρὸς τοιούτοις] Παρὰ τοὺς τοιούτους καιρούς *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[g] Σαμψὼν εἶπεν·] Ita hîc loci in omnibus libris. infra tamen sæpiuscule Σαμψὼν in *iisdem*. Verum cum in obliquis plerumque habeant Σαμψῶνος &c. non Σαμψὼν sed Σαμψῶν edendum esse curavi.

[h] Λόγον εἰ λύσετε] Mos vetus (ut ait *Grotius*) virorum excellentium de ingenio inter se certandi proposito ænigmate: ut constat ex libro priore contra *Appionem*, & 1 Reg. 10. 1. Hujusce rei etiam exempla apud *Herodotum* exstant, & apud Scriptorem *Convivii Septem Sapientum* inter opera *Plutarchi*.

[i] Φέρεσθε παρ' ἐμοῦ.] Φέρεσθε *Big.* & *Samb.*

[k] Δόξαν] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* δόξαι in *Editis*, *Aliisque*.

[l] Εὑρεῖν] Εὑρεῖν *Samb.* à manu secunda.

[m] Ἐμπρῆσαι τοῦτο] Ἐμπρῆσαι *Big.* & *Samb.*

[n] Καὶ ὅτι μελίττων] Illa, καὶ ὅτι μ. ἐ. σὺν τ. σ. αὐτοῦ, inserui ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* cum antea typorum defectu excusum esset, λέοντος, τρία βαστάσας.

[o] Κομίσειεν αὐτῇ.] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* κομίσειν.

[p] Ἡ δ' ἐκφέρει] In *Samb. Busb.* & *Hen.* ἣν'.

[q] Κατὰ δὴ] Κατὰ γὰρ τὴν ἑβδ. *Vat.* καὶ ἡ τὴν *Hen.* & *Busb.*

[r] Αὐτὸν ἀφανισθῆναι,] Αὐτῷ deest *Vat.*

[s] Συντυγχάνουσιν,] Ἐντυγχάνουσι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen.* & *Busb.*

[t] Οὐδὲ γυναικὸς] Οὔτε *Vat.* & *Busb.*

[u] Παλαισῖνοι δ' εἰσὶ καὶ οὗτοι] Illa, Παλ. δ'. ἐ. κ. οὗτοι, ex *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[x] Παρῃτεῖτο,] Est qui malit, ἀπῃτεῖτο· ἡ παῖς, καὶ ἐκφαυλίσασα.

[y] Τῷ αὐτοῦ φίλῳ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, deest τῷ.

Samſon miro ſtratagemate Palæſtinorum ſegetes incendit: illi perfidam feminam cum familia ſua igni combuſunt. Jud. c. 14.

ritatus, ſecum ſtatuit omnes cum ea Palæſtinos vindicta perſequi. Cum autem æſtas eſſet, & ad meſſem maturæ jam eſſent fruges, captis trecentis vulpibus, & caudis illarum facibus ardentibus alligatis, in agros Palæſtinorum *eas* immittit: atque ita illis periit fructuum *ſuorum* proventus. At Palæſtini, cum comperiſſent Samſonem facinoris auctorem eſſe, noſſentque quid eſſet quod eum ad hoc impulerit, *viris quibuſdam* principibus Thamnam miſſis, mulierem, quæ illi uxor fuerat, ipſiuſque cognatos vivos igni combuſſerunt, ut qui *illis* malorum *horum* cauſæ exſtiterant.

Samſon ſecurus Ætam receſſit: inde vinctus ad Palæſtinos adducitur: quorum mille aſini maxilla unus cecidit, pluresque fugavit. Jud. c. 15.

8. Cæterum Samſon, cum multos in campo Palæſtinorum occidiſſet, Ætam habitatum ibat. eſt enim petra *natura* munita in tribu Judæ. Palæſtini autem contra *totam* tribum exercitum educunt. Cum vero dicerent *tribules*, quod immerito à ſe pœnas exigerent propter Samſonis delicta, præſertim cum tributa omnia ſolverint; reſponſum eſt, ſi inſontes haberi velint, *oportet ut* Samſonem ſibi in manus traderent. Illi, à reprehenſione abeſſe volentes, *cum* tribus millibus armatorum ad rupem acceſsêre: conqueſtique de facinoribus quæ in Palæſtinos auſus fuerat, viros *ſcilicet* qui toti Hebræorum genti potuerunt cladem inferre; dicenteſque in hoc ſe veniſſe ut comprehenſum eis *in ſupplicium* dederent, rogabant ut lubenti animo hoc ſuſtineret. Is vero, jurejurando ab illis accepto, ſe *injuriæ* nihil amplius ei facturos eſſe, quam ut hoſtibus addiceretur, è petra deſcendens ſeſe in tribulium poteſtatem permiſit: atque illi revinctum duobus funibus Palæſtinis tradendum ducebant. Cumque ad locum quendam appuliſſent, qui hodie Maxilla nuncupatur à præclaro Samſonis illic edito facinore, olim enim nomine carebat, Palæſtinis non procul *ab eo* caſtra metantibus, ſed in occurſum ejus venientibus cum gaudio & vociferatione, ac ſi *ea* quæ expetiverant *jam* feliciter confecta eſſent, *ad conſpectum illorum* Samſon, vinculis diruptis & arrepta aſini maxilla, quæ ad pedes forte jacebat, in hoſtes irruit; & maxilla illos feriens ad mille *virorum* occidit, cæteros vero metu turbatos in fugam vertit.

Samſoni, ad ſobriam mentem ſiti reducto, fontem de rupe elicuit Deus, ubi aſini maxillam forte abjecerat heros delaſſatus. Jud. c. 15.

9. Samſon autem, hanc ob rem plus juſto elatus, illam non ex Dei auxilio ita cecidiſſe dicebat, ſed ſuis viribus acceptum tulit quod factum fuerat; glorians alios quidem hoſtium à ſe proſtratos eſſe, alios vero illius metu in fugam conjectos. Cum autem vehementi affligeretur ſiti, ſecum cogitans ut exiguæ admodum eſſent vires humanæ, Deo omnia adſcribenda eſſe teſtatus eſt, eumque ſupplex orabat, ne propter ea quæ dixiſſet ira commotus ipſum hoſtibus *in ſupplicium* traderet, ſed ei in diſcrimen adducto auxilium præſtaret, & à malo *impendente* eximeret. Deus itaque precibus *ejus* flexus fontem à petra quadam dulcem emittit ac copioſum. unde Samſon locum iſtum Maxillam nominavit: & ad hunc uſque diem ita appellatur.

θεὶς, [z] ἅπαντας ἔγνω σὺν αὐτῇ Παλαιστίνους μετέρχεσθαι. ἥρως δ' ὄντως, καὶ πρὸς ἀμητὸν ἤδη τῶν καρπῶν ἀκμαζόντων, συλλαβὼν τριακοσίας ἀλώπεκας, καὶ τὰς ὠρῶν [a] αὐτῶν ἐξάψας λαμπάδας ἡμμένας, [b] ἐξαφίησιν εἰς τὰς ἀρούρας τῶν Παλαιστίνων· καὶ φθείρεται μὲν ὅλως αὐτοῖς ὁ καρπός. Παλαιστῖνοι δὲ γνόντες Σαμψῶνα εἶναι τὸ ἔργον, καὶ τὴν αἰτίαν δι' ὃν ἐπράξε, πέμψαντες τοὺς ἄρχοντας εἰς [c] Θαμνὰ, τὴν γυμένην αὐτοῦ γυναῖκα καὶ τοὺς συγγενεῖς ζῶντας κατέκαυσαν, ὡς αἰτίους τῶν κακῶν γεγονότας.

η'. Σαμψὼν δὲ, πολλοὺς ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Παλαιστίνων ἀποκτείνας, [d] Αἰτὰν κατῴκει. πέτρα δ' ἐστὶν ὀχυρὰ ἡ Ιούδα φυλῆς. Παλαιστῖνοι δὲ [e] ἐστράτευον ἐπὶ τὴν φυλήν. τῶν δὲ δικαίως λεγόντων τιμωρίαν αὐτοὺς εἰσπράξεσθαι παρὰ τοῦ Σαμψῶνος ἁμαρτημάτων, φόρους αὐτοὺς τελοῦντας· εἰ βούλονται μὴ ἔχειν αἰτίαν, ἔφασαν, αὐτοῖς ὑποχείριον Σαμψῶνα δοῦναι. οἱ δὲ, [f] ἀνέγκλητοι βούλομενοι τυγχάνειν, παρῆσαν ἐπὶ τὴν πέτραν τετρακισχίλιοι ὁπλίται· οἳ καταμεμψάμενοι τοὺς εἰς Παλαιστίνους αὐτῷ πεπολιτευμένους, ἄνδρας ἅπαντι τῷ γένει τῶν Ἑβραίων συμφορὰν ἐπενεγκεῖν δυναμένους, ἦκειν τε λέγοντες ὅπως αὐτὸν λαβόντες ὑποχείριον [g] δῶσιν αὐτοῖς, ἠξίουν ἐκεῖνοι τοῦθ' ὑπομένειν. ὁ δὲ λαβὼν ὅρκους παρ' αὐτῶν μηδὲν τούτων ποιήσειν βιαιότερον, ἀλλὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐγχειρεῖν μόνον, καταβὰς ἐκ τῆς πέτρας [h] αὐτὸν ἐν τῇ τῶν Φυλετῶν πίπτουσιν ἐξωσιν· κἀκεῖνοι, δήσαντες αὐτὸν δυσὶ καλωδίοις, ἦγον παραδοῦναι τοῖς Παλαιστίνοις. καὶ γενομένων κατὰ τὸ χωρίον, ὃ Σιαγὼν καλεῖται νῦν διὰ τὸν Σαμψῶνος ἀνδραγαθίαν ἐπ' αὐτῷ γενομένῳ, πάλαι δὲ ἦν ἀνώνυμον, ὁρμὴ [i] ἄπωθεν ἐστρατοπεδευκότων τῶν Παλαιστίνων, ἀλλ' ὑπαντώντων μετὰ χαρᾶς καὶ [k] βοῆς ὡς ἐπὶ καλωρισμένοις εἰς ἐβούλοντο, διαρρήξας τὰ δεσμὰ Σαμψὼν, ἁρπασάμενος ὄνου σιαγόνα τῶν δι' αὐτὸν εἰς τοὺς πολεμίους ὥσατο· καὶ πάντων αὐτοὺς [l] τῇ σιαγόνι κτείνει [m] εἰς χιλίους, τοὺς δὲ ἄλλους τρέπεται παραχθέντας.

θ'. Σαμψὼν δὲ, [n] μείζω ἢ κατὰ τοσοῦτο φρονῶν, ὡς κατὰ Θεὸν [o] σωτηρίαν ἔλεγε τοῦτο συμβεβῆναι, τὴν δ' ἰδίαν ἀρετὴν ἐπῆρεν τῷ γεγονότι, σιαγόνι τῶν πολεμίων τοὺς μὲν πεσεῖν, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν τραπῆναι διὰ τοῦ παρ' αὐτοῦ δέους αὐχῶν. διψῶν δὲ αὐτὸν ἰσχυρὰ καταλαμβάνει, καταμανθάνων ὡς οὐδέν ἐστιν [p] ἀνθρώπῳ ἀρετὴ, [q] τῷ Θεῷ πάντα προσεμαρτύρει· καὶ καθικέτευε, μηδὲν τῶν εἰρημένων [r] πρὸς ὀργὴν λαβόντα, τοῖς πολεμίοις αὐτὸν [s] ἐγχειρῆσαι, βοηθεῖν δὲ βούλεσθαι πρὸς τὸ δεινὸν, καὶ ῥύεσθαι τοῦ κακοῦ. πρὸς οὖν τὰς [t] ἱκετείας ἐπικλασθεὶς ὁ Θεὸς, πηγὴν [v] κατὰ τινος πέτρας ἀνῆκεν ἡδείαν καὶ πολλήν· ὅθεν ὁ Σαμψὼν σκάλαι τὸ χωρίον Σιαγόνα, [x] καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο τοῦτο λέγεται.

ι'. Με-

z Απαντας] Απαυτας non agnoſcit *Vat.*

a Αὐτῶν ἐξάψας] Illud αὐτῶν inſerui ex *Vet. Interpr. Glyca*, *Zonara* & *Hamart.*

b Εξαφίησιν] Εναφίησιν *Hen. Busb.* & *Zonar.* ἀφίησιν *Glyc.* & *Hamart.*

c Θαμνὰ,] Θαμναθὰ hîc loci ſoli *Big.* (Θαυνατὰ *Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

d Αἰτὰν κατῴκει] Ita in *Joſephi* libris omnibus (præter *Samb.* qui habet Αἰτὰ) & in LXX. 1 *Paral.* c 4. v. 32. & 2 *Paral.* c 11. v. 6. Verum *Jud.* c. 15 in *iiſdem* bis occurrit Ητὰμ; & apud *Joſephum* Antiqq. l. 8. Ἠταμὲ exſtat.

e Εστράτευον] Εστράτευσαν *Vat.*

f Ανεγκλήτοι] Ανεπίκλητοι *Samb.* eodem ſenſu. *Zonaras* alia voce ἀναίτιοι.

g Δῶσιν αὐτοῖς] Ita *Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. δώσειν *Big. Vat.* & *Baſ.*

h Αὐτὸν ἐν τῇ] Eo modo cum *Hen.* reſcribere placuit. αὐτὸν ἐν *Baſ.* & G. ἑαυτὸν ἐν *Vat.* ἑαυτὸν ἐπὶ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* αὐτόν τε *Busb.*

i Απωθεν] Ita *Samb.* ritu *Attico.* in *ceteris* ἄποθεν.

k Βοῆς ὡς] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* βοήσεως ἐπὶ κ.

l Τῇ σιαγόνι κτείνει] Sequuti ſumus *Vat. Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* Illa τῇ σιαγόνι deſunt in *Baſ.* & G. ut & αὐτὸς τῇ σιαγόνι in *Big.* & *Samb.*

m Εἰς χιλίους,] Ως χιλίους *Epiphan.* χιλίους ἀπέκτεινεν ὁ αὐτὸς *Zonar.* quem videſis, ut & *Glycam*, *Cedrenum*, & *Syncellum.*

n Μείζω] Μειζον *Samb. Big.* & *Vat.*

o Σωτηρίαν ἔλεγε] Ita *Big* & *Samb.* σωτηρείαν in *Editis*, *Aliiſque.* Hîc loci in Samſonem injurium eſſe *Joſephum* queritur *Bochartus* in *Hieroz.* parte 1. l. 2. c. 15.

p Ανθρωπῳ ἀρετὴ] Sic cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ἀνθρώπῃ aut ἀνθρώπινον.

q Τῷ Θεῷ πάντα] Τὸν Θεὸν *Hen.*

r Πρὸς ὀργὴν λαβόντα,] Εἰς ὀργὴν *Vat.*

s Εγχειρῆσαι,] Εγχειρίσαι *Big.*

t Ικετείας] *Al.* ἱκεσίας.

v Κατὰ τινος πέτρας] Κατὰ τινος πετρὰς malit *Schotanus*, invitis libris. *Fontem circa petram quandam de aſini maxilla ſuavem* &c. in *Vet. Interpr.* ac ſi in membranis ſuis olim vidiſſet, ἐπὶ τινος πέτρας ἐκ τῆς σιαγόνος.

x Καὶ μέχρι] Equidem & fons ille etiamnum durat. Vide Itinerarium *Antonini*, p. 24.

y Διὸ

ι. Μετὰ [y] ὃ τούτῳ τῷ μάχῃ Σαμψὼν, καταφρονῶν τῶν Παλαιστίνων, εἰς Γάζαν ἀφικνεῖται, κἀ ἔν τινι τῶν καταγωγίων διέτριβε. μαθόντες δὲ τῶν [z] Γαζαίων οἱ ἄρχοντες τὴν αὐτοῦ παρουσίαν αὐτοῦ, τὰ [a] πρὸ τῶν πυλῶν ἐνέδρας καταλαμβάνουσιν, ὅπως ἐξιὼν μὴ λάθῃ. Σαμψὼν δέ, ἀγνοῆσαι γὰρ οὐκ ἦν αὐτὸν ταῦτα μηχανησάμενοι, περὶ μεσοῦσαν ἤδη τὴν νύκτα ἀναστὰς [b] ἐνεφάσσετο τὰς πύλας, αὐτάς τε φλιὰς καὶ μοχλοὺς, ὅση τε ἄλλη περὶ αὐτὰς ἦν ξύλωσις, αἴρεται καὶ [c] καλώμαδον, εἰς τὸ ὄρος [d] Χεβρῶν τὸ ὄρος φέρων κατατίθησι.

ια. Παρέβαινε δ' ἤδη τὰ πάτρια, καὶ τὴν οἰκείαν διαιταν παρεχάραττε ξενικῶν μιμήσει ἐθισμῶν· καὶ τοῦτ' ἀρχὴ αὐτῷ κακῶν γίνεται. γυναικὸς γὰρ ἐπιχωριαζομένης περὶ τοὺς Παλαιστίνους ἐρασθεὶς, [e] Δαλίλης τοὔνομα, συνῆν αὐτῇ· καὶ τῶν Παλαιστίνων οἱ τοῦ κοινοῦ προεστῶτες, [f] ἐλθόντες πρὸς αὐτὴν πείθουσιν ἐπαγγελίαις μαθεῖν παρ' αὐτοῦ Σαμψῶνος τὴν αἰτίαν τῆς ἰσχύος, ὑφ' ἧς ἄληπτός ἐστι τοῖς ἐχθροῖς. ἡ δὲ, [g] παρά ποτον καὶ τοιαύτην συνουσίαν θαυμάζουσα τὰς πράξεις αὐτοῦ, [h] ἐπεχείρει μαθεῖν τινι τρόπῳ [i] τοσοῦτον προύχει κατ' ἀρετήν. ὁ δὲ Σαμψών· ἔτι γὰρ φρονεῖν ἰσχυρὸς ἦν· ἀντιπάπτα τῇ [k] Δαλίλᾳ, φάμενος· εἰ κλήμασιν ἐπὰ δεθείη ἀμπελίνοις, ἔτι καὶ [l] περιειλεῖσθαι δυναμένοις, ἀσθενέστερος ἂν πάντων ἔσοιτο. ἡ δὲ, τότε μὲν ἡσύχασεν· [m] ἀποσημήνασα δὲ τοῖς ἄρχουσι [n] τῶν Παλαιστίνων, ἐνήδρευσεν τῶν στρατιωτῶν ἔνδον τινὰς, εὑ καθεύδοντα μεθύοντα [o] κατέδει τοῖς κλήμασιν [p] καὶ τὸ ἰσχυρότατον, ἔπειτ' ἀνεγείρασα, ἐδήλου παρεῖναί τινας ἐπ' αὐτόν. ὁ δὲ, ῥήξας τὰ κλήματα, βοηθεῖν ὡς ἐπερχομένων αὐτῷ τινῶν ἐπειρᾶτο. καὶ ἡ γυνὴ, συνεχῶς ὁμιλοῦντος αὐτῇ τοῦ Σαμψῶνος, δεινῶς ἔχειν ἔλεγεν, εἰ [q] κατ' ἀπιστίαν φύσεως τῆς πρὸς αὐτὸν μὴ [r] λέγοι ταῦθ' ἅπερ δεῖται· ὡς οὐ σημαινούσης, ὅσου μὴ γνώσκεσθαι συμφέρειν εἶδεν αὐτῷ. τοῦ δὲ πάλιν ἀπατῶντος αὐτὴν, καὶ φήσαντος, [s] ἑπτὰ καλοῖς δεθέντα τῷ ἰσχνῷ ἀπολέσειν· ἐπεὶ καὶ τοῦτο ποιήσασα οὐδὲν ἧσσον, τρίτον ἐνυφῶσαι τὰς κόμας αὐτοῦ [t] ἐμήνυσεν. ὡς δ' οὐδὲ τούτου γνωμένου ἀληθὲς ἠνείσατο, δεομένης τελευταῖον ὁ Σαμψών· ἔδει γὰρ αὐτὸν συμφορᾷ περιπεσεῖν· χαρίζεσθαι βουλόμενος τῇ [v] Δαλίλῃ, ἐμοὶ, φησὶν, ὁ Θεὸς κήδεται, καὶ κατὰ τὴν ἐκείνου προνοιαν γυνηθεὶς, κόμην ταύτην τρέφω, περιεσπουδακὼς μὴ ἀποκείρειν τοῦ Θεοῦ. [x] τὴν γὰρ ἰσχὺν εἶναί μοι κατὰ τὴν ταύτης αὔξησιν καὶ θαμινήν. ταῦτα μαθοῦσα, καὶ ξυρήσασα τὴν κόμην αὐτοῦ, [y] παραδίδωσι τοῖς πολεμίοις, οὐκ

10. Post hanc autem pugnam Samson, Palæstinos despiciens, Gazam profectus est, & in loco meritorio diversabatur. Quod ubi Gazæorum principes intellexerunt, illuc ipsum venisse, loca ante portas insidiis occupant, ne clam se subduceret. At Samson (non enim ignorabat quæ parabantur) cum impetu irruit in portas, ipsasque, una cum postibus & repagulis & reliquo apparatu ligneo, humeris sublatas in jugum montis, qui Chebroni imminet, vectas deposuit. *Portas urbis Gazæ evellit Samson atque in fastigium montis deportat. Jud. c. 16.*

11. Desciscebat autem *postea* à patriis moribus, * propriumque vitæ institutum in pejus mutavit consuetudines peregrinas imitando: id quod ei omnium malorum fit principium. Cum enim mulierem quandam meretricem adamasset, nomine Dalilam, cum ea consuescebat: quique Palæstinorum rei publicæ præerant, ipsam adeuntes, pollicitationibus *magnis ei* persuadent, ut à Samsone disceret quæ causa fuerit tanti roboris, ob quod invictus esset ab hostibus. Illa vero, inter pocula & ejusmodi consuetudinem res ejus gestas admirata, arte cognoscere conabatur qua ratione usque adeo virtute excellebat. Samson autem (nam adhuc erat mentis compos) fraudem Dalilæ fraude eludebat, dicendo, si vinearum palmitibus, qui & adhuc contorqueri possunt, revinctus fuerit, *cæteris* omnibus fore se viribus debiliorem. At illa, tunc quidem istis contenta erat: re vero cum principibus Palæstinorum ab ea communicata, intus milites quosdam in insidiis collocavit, illumque somno vinoque obrutum palmitibus, quam arctissime potuit, constringebat, deinde experrecto indicat quosdam illi *hostium* imminere. Is autem ruptis palmitum vinculis, sese, ac si aliqui eum aggressuri essent, ad sui defensionem parabat. Cæterum mulier, Samsone cum ea crebram consuetudinem habente, ægre se ferre ajebat, quod, suæ in ipsum benevolentiæ diffisus, noluerit ei dicere quod scire quam maxime desiderat; ac si ipsa tacere nesciverit, quæ novit ei non expedire ut aliis innotescerent. Samsone autem rursus feminam fallente, *vicissimque* dicente, sibi septem funibus alligato vires esse defecturas: cum hoc etiam experta nihil profecisset, tertio is illi indicabat, ut comas ejus *licio* intexeret. Cum autem hujusce rei experimento facto, ne tum quidem verum invenerit, preces ea adhibente tandem Samson (nam necesse erat ut in calamitatem incideret) cum Dalila gratiam redintegrare volens, mei, inquit, Deus curam habet, & ejus providentia natus hanc comam alo, Deo ne detondeatur præcipiente. vires enim mihi ita auctura esse & permansura, ac illa augeretur & conservaretur. Cum hæc intellexisset, comamque *Samson, ritus patrios transgressus, prostibulo consuescit, cui nomen Dalila. Jud. c. 16.* *Illa Samsonem blanditiis aggreditur, ut ab eo discat, in quo robur ejus situm erat. Jud. c. 16.*

[y] Δὶ ταύτῳ τῷ μάχῃ] Ita *Samb.* in *reliquis* δή.

[z] Γαζαίων] Eo modo *Big. Samb. Hen. Busb. Syncellus* & *Zonaras.* male in *Editis*, *Aliisque* Γαζέων.

[a] Πρὸ τῶν πυλῶν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τὰς πύλας *Bas.* & *G.* phrasi vetustiori & eleganti, quæ idem valet ac ἐπὶ πύλας *Interpretum* LXXII.

[b] Ἐνεφάσσετο τὰς πύλας,] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.* ἐν ῥάσσῃ) *Samb. Vat.* & *Suida* in voce ἐνεφάσσετο, quam ὁρμητικῶς ἐξορμᾶ interpretatur. ἀνασὰς, τὰς πύλας αὐτάς τε &c. *Bas.* ἀνασὰς τὰς πύλας σὺν αὐταῖς τε &c. *Gen.* vocula νεῦ sine auctoritate inserta, quæ apud optimos Auctores sæpe omissa subauditur. Cum in nonnullis *Epiphanii* libris sit, *surgens*, *eruit*, (in aliis *irruit*, *eripit*, *arripit*) *portas*, *ipsasque clausuras simul & vectes* &c. forsan legendum, ἀνασὰς, σὺν σφίσι τὰς πύλας, αὐτάς τε &c.

[c] Καλωμαδὸν,] Vide Suidam in voce hac.

[d] Χεβῶνος] *Al.* Ἐβρῶνος & Ἔβρωνος.

[e] *Propriumque vitæ institutum in pejus mutavit*] In *Epiphanio* lego *propriam dictam relinquebat*, i. e. *professionem continentiæ*, cui adstricti erant *Nazarei*.

[e] Δαλίλη. τὄνομα,] Ita cum *Vet. Interpr.* Δαλάλης solummodo *Bas.* & *G.* Δαλίδος *Vat.* Δαλίδης *Hen.* & *Busb.* Δαληΐδης τὄνομα *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Gall.* 1. propter *Bibliorum Græcorum* Δαλιδά. unde & *Zonaras*, ἐραστὴς δέ τινος Παλαιστῖνης Δαλιδᾶς καλουμένης.

[f] Ἐλθόντες πρὸς αὐτὴν] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* προσελθόντες *Bas.* &c. *G.*

[g] Παρὰ πότου] Sic cum *Samb.* παρὰ ποτὸν καὶ τὴν τ. in *Editis*, *Aliisque.* παρὰ πότου καὶ τὴν αὐτῆς *Hen.* & *Busb.*

[h] Ἐπεχειτόδετο] In quinque *MSS.* ἐπεχείτδε. confer Suidam in hac voce.

[i] Τοσοῦτον] Ita *Bas. G. Vat.* & *Epiph.* τοσούτων πρόσχῃ *Big.* & *Samb.* τοσούτων κρατεῖ *Hen.* & *Busb.*

[k] Δαλίλῃ,] *Coll. Big.* & *Voss* Δαληδάν.

[l] Περιειλεῖσθαι] Sic *Big.* & *Samb.* in cæteris περιειλῆσθαι.

[m] Ἀποσημήνασα] Vide Suidam in hoc verbo.

[n] Τῶν Παλαιστίνων,] Illud τῶν ex *MSS.*

[o] Κατέδει] Κατίδεισι *Big.* & *Samb* κατιδεῖ *Vat.*

[p] Καὶ τὸ ἰσχυρότατον,] Eo fere modo ac apud *Ælianum* (in *Var. Hist.* l. 1. c. 3.) καὶ τὸ κάρτιστον.

[q] Κατ' ἀπιστίαν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* κατὰ πίστιν *Bas. G.* & forte *S. Ambrosius.*

[r] Λέγοι ταῦθ'] Λέγοι *Samb.*

[s] Ἑπτὰ καλοῖς] Ἑπτὰ καλωδίοις καινοῖς &c. *S. Bibl.* σὺν ἑπτὰ καλωδίοις ἀθίκτοις *Glycas.*

[t] Ἐμήνυσεν.] Ita cum sex *MSS.* ἐμήνυσε in *Editis.*

[v] Δαλίλῃ] *Coll. Big.* & *Voss.* Δαλιδῇ.

[x] Τὴν γὰρ ἰσχὺν] Κατὰ γὰρ τὴν ταύτης αὔξησιν καὶ θαμινὴν τὴν ἰσχὺν εἶναί μοι.

[y] Παραδίδωσι] Παραδίδοῖ *Big.* & *Samb.* δίδωσι *Hen.* & *Busb.*

Samſon, effoſſis oculis, in carcerem conjicitur. Jud. c. 16.

que ei *neſcienti* abraſiſſet, *protinus* eum hoſtibus prodidit, cum jam non valeret illorum incurſum propulſare: illi vero, oculis ei effoſſis, *quibuſdam* ut vinctum ducerent *ipſum* tradiderunt.

Cum ei vires pariter ac capilli ſuccreviſſent, accitus ut ludibrio haberetur domum diſjicit, ſeque una cum Paleſtinis in eadem ruina involvit. Jud. c. 16.

12. Procedente autem tempore cæſaries illi renaſcebatur. Cumque diem feſtum Palæſtini publicum agerent, virique principes & notæ melioris eodem in loco epularentur (domus enim erat, cujus tectum duæ ſuſtinebant columnæ) Samſon ab illis accitus in convivium adducitur, ut ei inter compotandum illuderent. Ille vero * malorum extremum eſſe exiſtimans, quod ludibrio habitus *injuriam* ulciſci non potuerit, puero à quo manu ducebatur perſuadet, dicens quod præ laſſitudine paululum requieſcere deſideraret, ut eum columnis admoveret. Ut vero eò veneret, in illas magna vi ſe impulit, & domum ſubverſis columnis dejicit, una cum tribus hominum millibus, qui omnes *ruina* oppreſſi erant, interque cæteros etiam ipſe Samſon. Et ille quidem hujuſmodi exitum habuit, cum annos viginti Iſraëlitis imperaſſet. Convenit autem, ut virum admiremur virtutis ergo & fortitudinis, pariterque ob magnanimitatem qua mortem oppetiit, & quod ad extremum uſque ſpiritum hoſtibus ſuccenſuerit. Ac quod à muliere quidem captus fuerit, hominum ingenio adſcribendum, quod facile cedit peccatis; ipſi vero teſtimonium *hoc* tribuendum, quod cætera egregius fuerit & virtute excellens. Ejus autem cognati ſublatum ſepelierunt cum majoribus ſuis in Saraſa *urbe* patria.

ἔτ' ὄντα ἰσχυρὸν [z] ἀμιώσασθαι τὴν ἔφοδον αὐτῶν. οἱ δ', ἐκκοψαντες αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς, δεδεμένον ἄγειν παρέδουαν.

ιϛ'. Προϊόντος δὲ χρόνου, [a] ἤυξετο ἡ κόμη τῷ Σαμψῶνι. καὶ ἑορτῆς ὔσης τοῖς Παλαιστίνοις δημοτελοῦς, καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ γνωριμωτάτων ἐν ταὐτῷ διωχρμένων· οἶκος δ' ἦν δύο κιόνων στηρίζων αὐτό τε ὄροφον· ἄγεται μεταπεμψαμένων ὁ Σαμψὼν εἰς τὸ συμπόσιον, ὅπως ἐνυβρίσωσιν [b] αὐτὸν ὡδὶ τε πότου. ὁ δὲ, δεινότερον τῶν κακῶν ὑπολαμβάνων, τὸ μὴ δύασθαι ὑβριζόμενον ἀμιώασθαι, τὸ χειραγωγοῦντα παῖδα [c] πεῖσαι, [d] προσαναπαύσασθαι χρήζειν εἰπὼν ὑπὸ κόπου, τοῖς κίοσιν αὐτὸν [e] ἐγγὺς ἀγαγεῖν. ὡς δ' ἦκεν, ἐνισθεὶς αὐτοῖς ἀμφοτέραις τὸ οἶκον, [f] ἀναβαπτίζων τῶν κιόνων, χιλιάσιν ἀνδράσιν, οἱ πάντες ἀπέθανον, ἐν αὐτοῖς δὲ καὶ Σαμψών. καὶ τὸν μὲν [g] τοιοῦτο κατέσχε τέλος, [h] ἄξαντος τῶν Ισραηλιτῶν εἴκοσιν ἔτη. θαυμάζειν δ' ἄξιον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἰσχύος καὶ δὴ περὶ τοῦτο μεγαλόφρονος τὸ ἄνδρα, καὶ τῆς ὀργῆς τῆς μέχρι δὴ τελευτῆς πρὸς τοὺς πολεμίους. καὶ τὸ μὲν ὑπὸ γυναικὸς ἁλῶναι, δεῖ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων προσάπτειν ἥττονι ἁμαρτημάτων οὔσῃ· μαρτυρεῖν δὲ ἐκείνῳ τοῦτο εἰς τὰ ἄλλα πάντα τῆς ἀρετῆς πρόσεστιν. οἱ δὲ συγγενεῖς, ἀραμένοι τὸ σῶμα αὐτοῦ, θάπτουσιν ἐν [i] Σαρασᾷ τῇ πατρίδι μετὰ τῶν συγγόνων.

CAP. IX.

ΚΕΦ. Θ'.

Quo modo, cum Eli præeſſet Iſraëlitis, Rutham in uxorem accepit Boazus, ex quo Obed Davidis avus.

Ως, Ηλεὶ προεστῶτος τῶν Ισραηλιτῶν, τοῦ Ῥάθου γαμεῖ Βόαζος, ἐξ οὗ Ωβήδης δὲ Δαβίδου πάππος.

Ex annonæ anguſtia in agrum Moabiticum cum Naami uxore & filiis profectus eſt Elimelechus.

XI. POſt Samſonis autem obitum Iſraëlitis præfuit Eli pontifex. Ejus tempore, regione ea fame valde laborante, Elimelechus oriundus Bethleemis (eſt enim urbs illa tribus Judæ) cum calamitatem tolerare non *amplius* potuerit, aſſumpta uxore Naami, filiiſque ex ea ipſi natis Chellione & Mallone, in terram Moabiticam commigrat. Cumque res ei ex animi ſententia procederent, feminas Moabiticas filiis ſuis matrimonio junxit: Chellioni quidem Orphan, Malloni vero Rutham. Annis autem decem exactis, Elimelechus filiique ejus brevi poſt tempore moriuntur: atque Naamis quæ ei acciderant acerbe ferens, ſeque in *tanta* orbitate vix ſuſtinens, poſt amiſſos ſibi chariſſimos, quorum gratia patriam reliquerat, iterum in eam ſe recipiebat. audierat enim jam omnia ei bene pro-

Elimelecho mortuo Naamis cum Rutha in patriam reverſa eſt.

Μετὰ δὲ τοῦτον Σαμψῶνος τελευτῶντος, προέστη τῶν Ισραηλιτῶν [k] Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεύς. ὑπὸ τούτου [l] λιμοῦ τὴν χώραν κακοπαθούσης αὐτῶν, [m] Ελιμέλεχος ἐκ [n] Βηθλεέμων· ἔστι δὲ ἡ πόλις αὕτη τῆς Ιούδα φυλῆς· ἀντέχειν τῷ δεινῷ μὴ δυνάμενος, τοῦ τε γυναῖκα [o] Νααμὶν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐξ αὐτῆς αὐτοῦ γεγονημένους, [p] Χελλίωνα καὶ [q] Μάλλωνα, ἐπαγόμενος εἰς τὴν Μωαβίτιν μετοικίζεται. καὶ προχωροῦντων αὐτῷ κατὰ νοῦν τὰ πράγματα, ἄγει παῖς γυναῖκας Μωαβίτιδας, Χελλίωνι μὲν Ορφὰν, [r] Ῥάθην δὲ [s] Μάλλωνι. διελθόντων δὲ [t] δέκα ἐτῶν, ὅ, τε Ελιμέλεχος καὶ μετ' αὐτὸν οἱ παῖδες [v] δι' ὀλίγου τελευτῶσι· καὶ ἡ Νααμὶς πικρῶς μὲν τοῖς συμβεβηκόσι φέρουσα, [x] καὶ τὸ τοῦ τῶν φιλτάτων ἐρημίαν οὐκ ὑπομένουσα, δι' ὃς καὶ τὸ πατρῷον ἐξελήλυθε, πάλιν εἰς αὐτοὺς ἀπηλλάττετο. καὶ γὰρ ἤδη καλῶς

z Αμιώσασθαι] Sic *Big.* & *Samb.* ἀμείνασθαι in *Editis*, *Aliiſque.*

a Ηυξετο ἡ κομὴ] Ita cum *MSS* in *Editis* ἤυξατο.

b Αὐτὸν] Αὐτῷ in quamplurimis *MSS.*

* *Malorum extremum eſſe exiſtimans,*] *Al.* miſeriis ſuis *illud* gravius eſſe exiſtimans, quod &c.

c Πεῖσαι,] Sic quinque *MSS. S. Ambroſ.* & *Epiphan.* ποιεῖν *Baſ. G.* & *Vat.*

d Προσαναπαύσασθαι] Πρὸς ἀναπαύσασθαι *Samb.*

e Ἐγγὺς ἀγαγεῖν.] Vox ἐγγὺς abeſt pleriſque *MSS.*

f Ανατραπεντων] Καὶ ἀνατραπέντων *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

g Τοιοῦτο] Ita *Samb.* in *reliquis* τοιοῦτον.

h Ἄξαντος] Ἄρξαντα *Big. Samb.* & *Vat.*

i Σαρασᾷ] Σαρεσᾷ *Big.* Σαρησᾷ *Samb.*

k Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεύς.] Ita cum *Big. Cedreno*, *Zonara* & *Glyca.* Ηλὶ *Vat.* atque ita, vel Ηλὶς ubique *Baſ.* & *G.* Ἠλὶς paſſim *Samb.* Ἠλεὶ *Gall.* 1. Ἠλεὶς *Busb.* & *Hen.* Ἠλὶ aut Ἠλεὶ LXXII.

l Λιμῷ τὴν χώραν] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. atque ita *Epiphan.* vel λιμὸν τὴν χώραν καταλαβούσης αὐτῶν. nam vertit, *provinciam eorum apprehendente fame.* In *Editis*, *Aliiſque*, preſſius & ad phraſim ſacram, ἐπὶ τούτου λιμὸς γενομένου.

m Ελιμελεχος] Ita *Vat. Epiphan.* & *Cedrenus.* quod olim *Druſio* placuit. Ἀβιμέλεχος vitio in *Editis* aliiſque *Exemplaribus*, ut & apud *Theodoretum* & *Zonaram.* Eſt qui malit Αλιμέλεχος ex *Cod. Alexand. S. Bibliorum.*

n Βηθλείμων·] Eo modo cum *Hen.* & *Busb.* hîc loci, & cum *Editis* paulo infra, pag. ſeq. Βηθλέμων *Samb.* ut ſupra p. 284. v. 14. Βηθλεμῶν *Baſ. G.* & *Vat.* Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 342. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 220

o Νααμιν] Ita *Baſ. G.* & plerique *MSS.* ut & *Epiphanii* Cod. *Lipſ.* Νοεμὶν paſſim *Vat.* Νοιμὶ *Cedren.* & *Zon.* & omnes fere Codd. *Epiphanii.* Νωμὶν, Νωμεὶ, aut Νοομμὶ LXX.

p Χελλιανα] Sic in *Editis* & *MSS.* Idemque in *Epiphanii* libris dicitur *Celion*, *Cellion*, aut *Cellon.* Χελαιὼν vero aut Χελιὼν in LXX.

q Μάλλωνα,] Ita *Baſ.* & *G.* Μαλαῶνα *Big.* & *Samb.* Μαλλίωνα *Vat.* Hic ipſe Μααλὼν LXX. *Epiphanii* libris *Mallon*, *Mallion* aut *Maalon.*

r Ῥάθην] Sic *MSS.* in *Editis* Ῥαθήν.

s Μάλλωνι.] Ita reſcripſi ex v. 36. in *Editis* Μαλλίωνι. in pleriſque *MSS.* Μαλεῶνι aut Μελεῶνι.

t Δέκα ἐτῶν,] Sic *Baſ. G.* & quatuor *MSS.* διελθόντων δ' αὐτῶν καὶ δέκα ἐτῶν juxta libros omnes *Epiphanii.* διελθόντων δὲ δώδεκα ἐτῶν *Samb.* pro δωδέκα ἐτῶν, ut puto. Forſan διελθόντων δὲ ὡς δέκα ἐτῶν. nam *S. Literis*, καὶ κατώκησαν ἐκεῖ ὡς δέκα ἔτη. Juxta *Zonaram* ἐν δέκα μῆσι συνανῄρηϛ.

v Δι' ὀλίγου] Δι' ὀλίγῳ *Samb.* (*Coll. Voſſ.* & *Coccejus*) quod communius. deſunt *Vat.*

x Καὶ τὸ ὑπὸ τῶν φιλτάτων ἐρημίαν] Καὶ τὸ ὑπ' ὄψιν τῶν φ. ἐρ. οὐκ ὑπ. δι' ὧν καὶ τὸ π. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Verum *Epiphanius* arripuit, καὶ τῶν ἰδίων φιλτάτων ἐρημίαν.

y Τοῖς

λῶς τὰ κατ' αὐτὴν ἐπιτηδεύειν χωρεῖν. οὐκ ἐκαρτέρουν ἢ διαζευγνύμεναι αὐτῆς αἱ νύμφαι, δὲ ἀδιαιτημένη βιαλομένας σπεύδειν πείθειν ἐδύναντο· ἀλλ' ἐκκλιόντων δύξαμένη χαλεπώτερον δυτυχέστερον αὐτὰς ἢ διημαρτηκέναι περὶ τοῖς αὐτῆς γαμηθεῖσι, καὶ τὰ ἄλλων ἀγαθῶν κτῆσιν, ὅτι τε παρὰ τοῖς αὐτὴν ἔτως ἔχει, μένειν αὐτόθι [z] παρεκάλει, καὶ μὴ συμμεταλαμβάνειν αὐτῇ [a] βιαληθῆναι πράγματος ἀδήλου, τῷ πατρίῳ γῇ καταλιπόσας. ἡ μὲν οὖν Ορφὰ [b] μένει· τὴν δὲ Ρούθην μὴ πεῖσαι οὐκ ἀπήγαγε, κοινωνὸν πάντως ἢ εὐσυχονίᾳ γνησιωτέραν.

β'. Ελθοῦσα δὲ Ρούθ μετὰ τῆς πενθερᾶς εἰς τὴν [c] Βηθλεέμων, [d] Βόαζος, Ελιμελέχου συγγενὴς ὤν, [e] ξενίζει. καὶ ἡ Νααμὶς, εὐσυνόρθωνον αὐτὴν ὀνόμασι [f] τῶν πολιτῶν, δικαιότερον εἶπε Μάραν [g] καλούσῃ με· σημαίνει δὲ κατ' Εβραίων γλῶσσαν Νααμὶς μὲν [h] Εὐτυχίαν, [i] Μαρὰ δὲ ὀδύνην. ἀμητὸς δὲ ὄντος ἐξῆλθε καλαμησομένη μετὰ συγχωρήσεως τῆς πενθερᾶς ἡ Ρούθη, ὅπως τροφῆς [k] ἐπορίσῃ, καὶ εἰς τὸ Βοαζου [l] τυχαίως ἀφικνεῖται χωρίον. εὐδαιμόνως δὲ Βόαζος μετ' ὀλίγον, καὶ θεασάμενος τὴν κόρην, ἀνέκραγε τὸν [m] ἀγροκόμον [n] περὶ τοῦ παιδὸς. ὁ δὲ μικρὸν ἔμπροσθεν παρ' αὐτῆς ἅπαντα [o] κατηπειλημένος ἐδήλου τῷ δεσπότῃ. ὁ δὲ, τοῦ περὶ τὴν πενθερὰν ἔνοιας ἅμα καὶ μνήμης τῆς παιδὸς αὐτῆς ᾧ συνῴκησεν [p] ἀπατώμενος, καὶ δύξαμένου αὐτῇ πείσειν ἀγαθῶν, καλαμᾶσθαι μὲν αὐτὴν οὐκ ἠξίωσεν, θερίζειν δὲ πᾶν ὅ, τι καὶ δύναιτο καὶ λαμβάνειν ὑπηρέτῃ, προστάξας τῷ ἀγροκόμῳ μηδὲν αὐτὴν ἐμποδίζειν [q] λαμβάνειν, ἄριστόν τε παρέχειν αὐτῇ καὶ ποτὸν, ὁπότε σιτίζοι τοὺς θερίζοντας. Ρούθη δὲ ἄλφιτα λαβοῦσα παρ' αὐτοῦ ἐφύλαξε τῇ ἑκυρᾷ, καὶ παρὼν ὄψε κομίζουσα τῶν σταχύων· ἐτετηρήκει δὲ αὐτῇ καὶ ἡ [r] Νααμὶς [s] ἀπομοίραν βρωμάτων πινῶν οἷς αὐτὴν ἐπολυώρουν οἱ γειτνιῶντες· διηγεῖτο δ' αὐτῇ καὶ τὰ πρὸς τοῦ Βοάζου πρὸς αὐτὴν εἰρημένα. δηλοῦσα δ' ἐκείνης ὡς συγγενὴς ἐστι, καὶ πάντα ἂν [t] δι' εὐσέβειαν προνοήσειν αὐτῶν, ἐξῆλθε πάλιν τὰς ἐχομένας ἡμέρας σὺν τοῖς τοῦ Βοάζου θερασπαίνισιν.

γ'. [v] Ελθὼν δὲ μετὰ πολλὰς ἡμέρας καὶ Βόαζος, ἤδη τὴν κριθὴν λελικμημένην, ὅτι τὸν [x] ἄλωνα ἐκάθηυδε. τότε πυθομένη ἡ Νααμὶς, τεχνᾶται [y] προσκατακλίναι τὴν Ρούθην αὐτῷ· καὶ γὰρ ἔπεσθαι χρηστὸν [z] αὐτοῖς ὁμιλήσασα τῇ παιδὶ· καὶ πέμπει τὴν κόρην ὑποστρωσομένην αὐτὸ προσὰ τοῖς ποσίν. ἡ δὲ, ὡς ὤδειν γὰρ ἀνεπλέγειν τὰ ὑπὸ τῆς ἑκυρᾶς κελευομένων ὅσιον ἡγεῖτο, προσήιειται· καὶ προσευτίκα μὲν λαυθάνει τὸν Βόαζον βαθέως καθυπνωκότα. ἀνεγερθεὶς δὲ περὶ μέσην νύκτα, καὶ αἰσθόμενος τὴν ἀνθρώπου προσκαταγεκειμένης, ἀνέκραγε τίς εἴη. τῆς δ' εἰπούσης [a] τέκνωμα, πο-

y Τοῖς αὐτῆς γαμηθεῖσαι,] Ita *Big.* & *Samb.* τὰ αὐτῆς in *Editis*, *Aliisque.*

z Παρεκάλει,] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* προσκαλεῖ *Baſ. G. Aliique.*

a Βιαληθῆναι] Βάλιαζ *Vat. Big. Samb.* & *Gall.* 1.

b Μένει] Μένει πεισθεῖσα *Big.* & *Samb.* ſuperflue.

c Βηθλεέμων,] Ita conſenſu omnium Librorum præter *Vat.* qui habet Βηθλεέμαν.

d Βόαζος,] Sic paſſim *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 1. Βόοζος in *cæteris.*

e Ξενίζει.] Δέχεται, & δέχεται ξενίαν in quibuſdam *MSS.*

f Τῶν πολιτῶν] Illa τῶν πολιτῶν abſunt *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

g Καλούσῃ με·] Lege καλοῦντί με. COCC.

h Εὐτυχίαν,] *Joſephum* recte interpretatum eſſe Νααμὶς & Μάρα, oſtendit *Iſ. Voſſius* contra *Hornium*, p 362.

i Μαρὰ] *Big.* & *Samb.* hîc Μαρὰν & ſubinde Μαρὰ, contra *Editos* & quinque *MSS.*

k Εὐπορήσῃ,] Lege ἐπορίσῃ. COCC.

l Τυχαίως] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* Τυχέως *Baſ. G. Aliique.* Forſan τυχηρῶς, aut τυχόν.

m Ἀγροκόμον] Ita in libris omnibus. Sed cum alibi, quod ſciam, non exſtet hoc verbum, mallem ἀγρονόμον, *villicum*, ut vocem interpretatur *Philoxenus* in *Gloſſario.*

n Περὶ τοῦ παιδὸς.] Περὶ αὐτῆς *Hen. Busb.* & *Epiphan.*

o Περιπεπυσμένος] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Epiphan* ἐπιπεπεισμένος in *Editis*, *Aliisque.*

p Ἀπατώμενος] Ἀπατάμενος τῷ κόρῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἀπατασάμενος αὐτὴν *Hen.* & *Busb.*

q Λαμβάνειν,] Vocem λαμβάνειν non agnoſcit *Vat.*

r Νααμὶς] *Coll. Big.* & *Voſſ.* Νοεμὶς, ut & inferius paſſim.

s Ἀπομοίραν βρωμάτων] Ἀπὸ μοίρας in *Editis*, *Aliisque.* ἀπομοίρας *Samb.* quod placuit etiam *H. Stephano* in *Theſ. Gr.* voce πολυωρεῖν. ſed cùm ἀπὸ μοίρας habeat *Vat.* malui conjunctim ἀπομοίραν.

t Δι' εὐσέβειαν] Δι' ἀλλόδειαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. minus recte.

v Ελθὼν δὲ] *Al.* ἐλθών τε.

x Αλωνα] Ἀλῶνα in *Editis.* diverſe tamen ἄλωνα, ἀλῶνα & ἄλωνα in *MSS.*

y Προσκατακλίναι] Προσκατακλίνῃ apud *Big.* & *Samb.* προσκαθέναι *Vat.* συγκατακλίνειν *Zonar.*

z Αὐτοῖς ὁμιλήσασα.] *Busb.* αὐτοῖς, *ipſi ſocrique.* & mox καὶ πέμπει. dein πείθει pro προσήιειται).

a Τέκνωμα,] Ita *Vat.* in *aliis* τέκνον.

* *Illa vero nomen dicente,*] *Al.* illa vero nomen edente, dicenteque ſe eſſe in illius poteſtate.

ſpereque cedere. Nurus autem ejus non patiebantur ut ab ea disjunctæ eſſent; neque, cum deprecaretur ne cum ea proficiſci velint, *illis* perſuadere potuit: ſed, cum urgerent, precata eis felicius conjugium, à quo exciderant filiis ſuis nuptæ, aliorumque bonorum poſſeſſionem; &, quod ſua ita ſe haberent, illic manere obtecrabat, neque patria deſerta illam comitari velle in rerum *ſuarum* incertitudine. Et quidem Orpha illic ſubſtitit: Rutham vero, cui non perſuaſit, ſecum abduxit, cujuſvis fortunæ ſibi participem futuram.

2. Rutham autem, cum ſocru in Bethleemorum *urbem* venientem, hoſpitio excipit Boazus, Elimelechi cognatus. Ac Naamis, cum à civibus ſuo nomine appellaretur, juſtius, inquit, me vocaretis Maram: Hebræorum enim lingua Naamis quidem felicitatem ſignificat, Mara vero dolorem. Meſſis autem tempore Rutha permiſſu ſocrus ad ſpicilegium faciendum egreſſa eſt, ut victus illis ſuppeteret, acciditque ut in Boazi fundum deveniret. At cum Boazus paulo poſt adeſſet, & conſpicaretur puellam, de ea agri curatorem percontatus eſt. Is vero, cum antea ab ipſa omnia accepiſſet, domino ea declarabat. At ille, eam amore amplexus, cum ob benevolentiam erga ſocrum, tum quod memoriam revereretur filii ipſius cui nupta fuerat, atque ut fauſta *omnia* experiretur precatus, noluit quidem eam ſpicis colligendis occupari, ſed permiſit ut ſibi ipſi meteret quantum poſſet, ac ſumeret: mandavitque villico ne eam *quidquam* ſibi capere prohiberet, & ut prandium ac potum ei præberet, cum *eorundem* copiam faceret meſſoribus. Rutha vero polentam ab eo acceptam reſervavit ſocrui, eamque veſpere una cum ſpicis ad illam apportabat; (quin & ei Naamis ſervaverat partem ciborum, quos vicini, multa ipſam cura dignantes, ipſi contulerant) atque ſocrui narrat *omnia* quæ ei Boazus dixerat. Cum vero Naamis ei indicaſſet quod cognatus eſſet, & propter pietatem forſan curam earum habiturus, ſequentibus etiam diebus ad ſpicas legendas exivit cum Boazi ancillis.

Naamin & Rutham hoſpitio excipit Boazus.

Rutha ad ſpicas legendum in agros egreditur.

In Rutham Boazi benignitas.

3. Poſt aliquot autem dies, cum jam ventilatum eſſet hordeum, ipſe etiam Boazus in *rus ſuum* venit, & in area dormiebat. quo audito, Naamis excogitavit ut Rutham propter eum diſcumbere faceret (nam & ipſis emolumento fore *rata* eſt, modo is cum Rutha colloqueretur) mittitque eò puellam, ad pedes ejus dormituram. Illa vero, nam ſibi religioni eſſe ducebat ulla in re ſocrus *ſuæ* juſſis contradicere, *ad aream rectà* contendit: & in præſens quidem Boazum latuit, quod profunde dormiverat. Media autem nocte experrectus, & ſentiens mulierem ſibi accubantem, quæ ea eſſet interrogabat. * Illa vero nomen dicente, po-

Naamis cogitat ut Boazum in maritum Ruthæ conciliaret.

postulanteque tanquam dominus *sibi* veniam concederet, tunc quidem quievit: mane vero priusquam famuli ad opus expergiscerentur, excitatam jussit, cum quantum ferre potuit hordei cepisset, socrum adire, antequam alicui resciscceretur se illic discubuisse. prudentis enim esse calumniam ex ejusmodi rebus cavere, præsertim cum nihil commissum fuerit. Verum, inquit, de re universa ita constituetur. ipsum oportet interrogem qui me tibi genere propinquior est, an te conjugem velit. Si quidem annuerit, ipsum sequeris: sin vero recusarit, te conjugem legitimam habebo.

Boazus cum Ruthe cognato de ea in matrimonium ducenda agit.

4. Hæc ubi dicta socrui renunciaverat, bono animo esse cœperunt, spei plenæ fore ut Boazus illarum curam susciperet. Atque ille jam media die descendens in urbem fecit ut senatus coiret, Ruthaque accita advocavit & propinquum: qui, cum accessisset, dixit ei; nonne Elimelechi & filiorum ejus bona possides? illo fatente & *addente* id sinere leges ob propinquitatem; non igitur, ait Boazus, ex parte dimidia legum meminisse oportet, sed omnia facere secundum leges. muliercula enim huc venit à Mallone relicta, quam ex legibus ducere debes, si fundos retinere velis. Ille autem Boazo & mulierem & fundos cedit, quandoquidem & ipse foret defunctorum cognatus; dicens esse jam sibi uxorem & liberos. Boazus ergo senatum testificatus mulieri præcipiebat, ut accedens calceum ei solveret & in faciem spueret. Atque hoc facto, Rutham duxit Boazus in matrimonium, annoque elapso natus est illis infans masculus. Hunc cum Naamis nutricarit, Obedem de consilio mulierum nominavit, ut qui ad curam senectutis ejus gerendam educaretur. nam Obed Hebræorum lingua idem est ac serviens. Ex Obede autem prognatus est Jessæus, ex hoc David, qui regnavit, & liberis suis principatum reliquit usque ad primam & vicesimam virorum stirpem *propagatum*. Hæc quidem necesse habui de Rutha narrare, volens Dei potentiam ostendere, cui facile est etiam vulgares homines ad amplissimam dignitatem perducere, ad qualem Davidem evexit ex hujusmodi majoribus ortum.

Cum propinquus illi de Ruthæ jure suo cederet, eam Boazus sibi in uxorem accipit.

Davidis genus.

καὶ φαμένης ὡς αὐτὸν δεσπότην [b] συγχωρεῖν, τότε μὲν ἡσυχίαν ἄγει· ὄρθρου δὲ, πρὶν ἢ τοὺς οἰκέτας ἄρξασθαι κινεῖσθαι πρὸς τὸ ἔργον, προεγείρας αὐτὴν, κελεύει, τὴν κριθῶν λαβοῦσαν ὅ, τι καὶ δύναιτο, πορεύεσθαι πρὸς τὴν ἐκυρὰν, πρὶν ὀφθῆναί τισιν αὐτόθι κεκοιμημένην. Φυλάττεσθαι γὰρ σῶφρον τὴν ὑπὶ τοιούτοις λόγοσιν, καὶ μάλιστ' ὑπὸ [c] μὴ γεγονόσι. προῖεν μέντοι ἂν παῖδος ὄντα, φησὶν, ἔσεσθαι. ἐρωτᾶν τε ἐγγίσασαν ἐμοῦ τῷ γήμει τυγχάνοντα, εἰ σὺ χρεία γαμεῖσθαι ἐστιν αὐτῷ. καὶ [d] λέγοντα μὲν ἀκολουθήσειν ἐκείνῳ· παραλιμένην [e] δὲ, νόμῳ σε συνοικοῦσαν ἕξομαι.

δ'. Ταῦτα τῇ ἐκυρᾷ δηλώσασα θυμοῦ κατεῖχεν αὐτὴν, ἐν ἐλπίδι τοῦ πένεσθαι ἕξειν αὐτῶν [f] Βόαζον. κἀκεῖνος ἤδη μεσούσης τῆς ἡμέρας κατελθὼν εἰς τὴν πόλιν, τὴν τε γερουσίαν συνῆγε, [g] καὶ μεταπεμψάμενος Ῥοῦθην, σκαλῇ καὶ τῷ συγγενεῖ· καὶ φράσαντος φησὶν, [h] Ἐλιμελέχου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ [i] κλήρων κρατεῖς; ὁμολογήσαντος δὲ, συγχωρήσαντων τῶν νόμων τῇ ἀγχιστείαν· οὐκοῦν, φησὶν ὁ Βόαζος, [k] ἐξ ἡμισείας δεῖ μεμνῆσθαι τῶν νόμων, ἀλλὰ πάντα ποιεῖν [l] κατ' αὐτούς. Μάλλωνος γὰρ δεῦρ' ἥκειν γυναῖον, ὅπερ, εἰ θέλεις τῶν ἀγρῶν κρατεῖν, γαμεῖν σε δεῖ κατὰ τοὺς νόμους. ὁ δὴ Βόαζος καὶ δι' κλῆρον καὶ τὴν γυναῖκα [m] παραχωρεῖ, συγγενεῖ μὲν ὄντι καὶ αὐτῷ τῶν [n] τετελευτηκότων· εἶναι δὲ τῇ γυναῖκα λέγων [o] αὐτῷ, καὶ παῖδας ἤδη. μαρτυρόμενος οὖν ὁ Βόαζος τὴν γερουσίαν, [p] σκέλους τῇ γυναικὶ ἐκλῦσαι αὐτὸν προσελθοῦσαν κατὰ τὸν νόμον, καὶ [q] πτύειν εἰς τὸ πρόσωπον. [r] καὶ γενομένου τούτου, Βόαζος γαμεῖ τὴν Ῥοῦθην, καὶ γίνεται παῖδιον αὐτοῖς, μετ' ὀλίγον τεθνεώς. [s] τοῦτο ἡ Νααμὶς πιθανωμένη τὴν συμβουλίαν τῶν γυναικῶν Ὠβήδην ἐκάλεσεν, ὅπερ ὑπηρετοῦντα τῇ [t] αὐτῆς τροφοῦντα. Ὠβὴδ γὰρ κατὰ Δημόκριτον [v] τὸ Ἑβραίων ἑρμηνευόμενον δουλεύων. Ὠβὴδ δὲ γίνεται Ἰεσσαῖος, τούτου Δαυῖδης ὁ [x] βασιλεύσας, καὶ παισὶ τοῖς αὐτοῦ κα-

[b] Συγχωρεῖν,] *Epiphanius* quasi προσκεφάλαιον συγχωρεῖν.

[c] Μὴ γεγονόσι.] Ita cum *MSS* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καὶ μάλιθ' ἃ γεγονότα, *maxime si non de nihilo oriantur*, ut vertit *Gelenius*.

[d] Λεγοντα μὲν] Θέλοντι *Hen.* & *Epiphan.* mox ἀκολουθήσειν *Vat.*

[e] Δὲ, νόμῳ σε συνοικοῦσαν ἕξομαι.] Δ' ὦ νόμῳ συνοικήσουσαν ἄξομαι *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Big.* & *Vet. Interpr.* ᾧ νόμῳ συνοικήσουσαν ἕξομαι *Hen.* ᾧ νόμῳ συνοικοῦσαν ἄξομαι *Vat.*

[f] Βόαζον] Βόαζον γενεθλίας *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Big.* & *Epiphan.*

[g] Καὶ μεταπεμψάμενος Ῥοῦθην,] Καὶ μεταπεμψάμενος, τὴν Ῥοῦθην ἐκ. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* καὶ μ. τὴν τε Ῥοῦθην ἐκ *Zonaras*.

[h] Ἐλιμελέχου] Alii sententiam sine interrogatione efferunt.

[i] Κλήρων κρατεῖς;] *Al.* κλῆρον. utrumque recte.

[k] Ἐξ ἡμισείας] Οὐκ ἐξ *Vat.*

[l] Κατ' αὐτούς. Μάλλωνος] Ita cum *Vet. Interpr.* & *MSS.* (lectionem firmante *Zonara*) nisi quod in *nonnullis* sit Μαλλίωνος, in *aliis* Μάλωνος. in *Editis*, κατ' αὐτοῖς [κατ' αὐτοὺς *Basil.*] μᾶλλον. ἰδοὺ γὰρ δεῦρ' ἥκει γ.

[m] Παραχωρεῖ,] Παρεχώρει *Samb. Big.* & *Epiphan.*

[n] Τετελευτηκότων] Τῶ τετελευτηκότος *Epiphan.*

[o] Αὐτῷ,] Eo modo *Basil.* & *Samb.* in *ceteris* αὐτῶ.

[p] Ἐκέλευε τῇ γυναικὶ] Ita *Samb. Hen.* & *Busb.* ἐκέλευσε in *reliquis*.

[q] Πτύειν εἰς τὸ πρόσωπον.] Sic è *MSS.* τύπτειν perperam in *Editis*. Vide *Zonaram* de ritu isto, ut & *Bynæum* de *Calceo Hebr.* p. 328. *Lindenbrog.* in *Terentium*, p. 607. *Ramirezii de Prado* Pentecontarchum, c. 26. & *Seldenum* de succeff. ad Leges Hebr. c. 15. HUDS. Lego πτύειν, *spuere*. REL.

[r] Καὶ γενομένου τούτου,] Aut cum *Samb.* & *Big.* Γενομένου δὲ τούτου.

[s] Τοῦτο] *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphanius*, τοῦτο ἡ Νααμὶς τιθεμένη συμβουλίαν τ. γ. Ὡδὲ αἰνίσσεται, *i. e.* τῇ αὐτῆς πρ. Rectius vero *Basil G.* cum *Busb.* & *Hen.* quomodo & expressum heic typis, præter τῆ αὐτῆς pro τῇ αὐτῆς.

[t] Αὐτῆς] Forte ἑαυτῆς COCC.

[v] Τὸ Ἑβραίων] Τῶν Ἑβραίων *Vat.*

[x] Βασιλεύσας,] Sic quinque *MSS.* & cum istis *Epiph.* & *Zonar.* βασιλεύς in *Vat.* & *Editis*. Vide *Syncellum* p. 175.

[y] Ἐπὶ μίαν καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν.] Ἐπὶ μιᾷ καὶ εἴκοσι γενεᾷς *Vat.* HUDS. Confer Matth. 1. REL.

[z] Οὖν περὶ Ῥοῦθ] Ita *Vat.* τὰ μὲν δὴ περὶ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* τὰ μὲν περὶ in *Editis*.

[a] Δαυῒ δ' ὃν] Δαεῖδ *Basil G. Vat.* sicut *N. T.* scriptoribus acceptum Δαεῖδ. Verum Δαυΐδης *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* quod Hebraïco probe convenit.

[b] Διὰ τοιαύτην αἰτίαν.] Διὰ τὴν τ. αὐτ. *Big.* & *Samb.* ἐκ τ. τ. αὐτίας *Hen.* & *Busb.*

[c] Ἡλεὶ τῷ ἀρχιερεῖ] Eadem heic notanda, quæ ad p. 304. v. 32.

[d] Ὀφνίς τε] Ὀφνίς τε *Hen.* & *Busb.* unde sono duriori Ὀφνὶς τε feci. Ὀφνὶς τε in *Editis*. Ὀφνὶν τε *Vat.* Ὀφνίαν τε *Big.* & *Samb.*

[e] Αὐ-

CAP. X.

De nativitate Samuelis prophetæ; & ut filiorum Eli calamitatem prænunciabat.

Eli Sacerdotis filii nequissime se gerunt.

HEbræi autem, rebus eorum in deterius lapsis, rursus bellum movent Palæstinis, talem ob causam. Eli pontifici duo filii erant, Hophnis &

ΚΕΦ. ί.

Περὶ τοῦ Σαμουήλου γενέσεως· καὶ ὡς προήγγειλε τοῦ Ἡλεὶ υἱῶν συμφοράν.

ΕΒραῖοι δὲ, τῶν πραγμάτων αὐτοῖς εἰς τὰ χείρω μεταπεσόντων, πάλιν πόλεμον ἐκφέρουσι Παλαιστίνοις, [b] διὰ τοιαύτην αἰτίαν. [c] Ἡλεὶ τῷ ἀρχιερεῖ δύο παῖδες ἦσαν [d] Ὀφνίς τε καὶ

καὶ φινεέως. ἅτοι, καὶ πρὸς ἀνθρώπους ὑβρισταὶ γενόμενοι καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀσεβεῖς, ἀδένος ἀπείχοντο παρανομήματος. καὶ τὰ μὲν ἐφερον τῶν γερῶν καὶ πιμελῆ, ἃ ἦν ἐλάμβανον [c] αὐτοῖς ἁρπαγῆς τρόπῳ· γυναῖκάς τε τὰς ἐπὶ θρησκείᾳ προσιουσας ὕβριζον φθοραῖς, τὰς μὲν βίαν [f] προσφέροντες, τὰς δὲ δώροις ὑπαγόμενοι. τυραννὶς δ' [g] ἀδὲν ἀπέλειπεν ὁ βίος αὐτῶν. ὅθ', τι οὖν πατὴρ [h] αὐτοῖς ἐπὶ τούτοις χαλεπῶς εἶχεν, ὅσον ἀδέπω προσδοκῶν ἥξειν ἐκ Θεοῦ τιμωρίαν αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς πραττομένοις, [i] τό, τε πλῆθος ἐδυσφόρει· καίπερ φέρειν τοῦ ἐσομένου συμφορὰν ὁ Θεὸς τοῖς παισὶν αὐτοῦ τῷ τε Ηλεὶ καὶ Σαμουήλῳ τῷ προφήτῃ, [k] παιδί τε ὄντι, τότε φανερὸν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις πένθος ἦγε.

β'. Βούλομαι δὲ τὰ περὶ τὸν προφήτην πρότερον διεξελθὼν, ἐπὶ τοὺς τοῦ Ηλεὶ παῖδας εἰπεῖν, καὶ τοῦ δυσχέραν [l] τοῦ παντὶ τῷ λαῷ Εβραίων γνωμένου. [m] Ελκανης, Λευίτης ἀνὴρ, τῶν ἐν μέσῳ πολιτῶν, τῆς Εφραϊμιτῶν κληρουχίας, [n] Ραμαθὰν πόλιν κατοικῶν, ἐγάμει δύο γυναῖκας, Αννάν τε καὶ Φενάννην. ἐκ δὴ ταύτης καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται. [o] τοῦ δ' ἑτέραν, ἄπαιδον οὖσαν, ἀγαπῶν διετέλει. ἀφικνουμένου δὲ μετὰ τῶν γυναικῶν εἰς Ελκάνα [p] εἰς Σιλὼ πόλιν θύσαι· ἐνταῦθα γὰρ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ ἐπεπήγει [q] καθὰ προειρήκαμεν· καὶ πάλιν καὶ τοῦ δικαίαν νέμοντος μοίρας κρεῶν [r] ταῖς τε γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις, Αννα θεασαμένη τὰς τῶν ἑτέρας παῖδας τῇ μητρὶ [s] περικαθισαμένας, εἰς δάκρυά τε προὔπεσε, καὶ τὴν ἀπαιδίας [t] αὐτοῦ ὠλοφύρετο καὶ τὴν μονώσεως. καὶ τὴν τἀνδρὸς φιλοψυχίας τῇ λύπῃ κρατήσασα, εἰς τὴν σκηνὴν ᾤχετο τοῦ Θεὸν ἱκετεύσουσα δῶναι γονὴν αὐτῇ καὶ ποιῆσαι μητέρα, ἐπαγγελλομένη τὸ πρῶτον αὐτῇ [v] γεννησόμενον καθιερώσειν ὑπὲρ [x] διακονίας τοῦ Θεοῦ, δίαιταν οὐκ ὁμοίαν τοῖς ἰδιώταις [y] ποιησόμενον. διατριβούσης δ' ἐπὶ τῆς εὐχῆς πολὺ χρόνον, Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, σκαθέζετο γὰρ πρὸ τῆς σκηνῆς, ὡς παροινοῦσαν [z] ἐκέλευεν ἀπιέναι. τῆς δὲ πεῖν ὕδωρ φαμένης, [a] λυπουμένου δ' ἐπὶ παισὶν ἀποροῦσα τὸν Θεὸν ἱκετεύειν, θαρρεῖν [b] παρεκελεύετο, παρέξειν αὐτῇ παῖδας τὸν Θεὸν καταγγέλλων.

γ'. Παραχωρουμένη δ' εὐέλπις πρὸς τὸν ἄνδρα, προθύμως χαίρουσα προσηνέγκατο· καὶ ἀναστρεψάντων εἰς τὴν πατρίδα, κύειν ἤρξατο. καὶ γίνεται παιδίον αὐτοῖς, ὃν Σαμούηλον προσαγορεύουσι· θαυμαστὸν ἂν τις [c] εἴποι. [d] παρῆσαν οὖν ὥσπερ τοῦ παιδὸς γενέσεως θύσοντες, δεκάτας τε ἄγοντες. ἀναμνησθεῖσα δ' ἡ γυνὴ τῆς εὐχῆς τοῦ ὑπὲρ τῷ παιδὶ γενομένης, παρεδίδου [e] τῷ Ηλεὶ, ἀναπεθεῖσα τῷ Θεῷ προφήτην γενησόμενον. κόμην τε οὖν αὐτῷ ἀνεῖτο, καὶ πότον ὕδωρ μόνον. καὶ Σαμούηλος μὲν ἐν τῷ ἱερῷ διῆγε τρεφόμενος. [f] Ελκάνῃ δ' ἐκ τῆς Αννης [g] υἱεῖς τε ἄλλοι γίνονται, καὶ τρεῖς θυγατέρες.

Phineeſes. Illi, & in homines injurioſi & in Deum impii, nec ab ulla quidem nequitia abſtinebant. Ac alia quidem munera ut honoraria auferebant, alia vero veluti rapto ſibi vendicabant: mulieres etiam, religionis ergo ſacra adeuntes, corruptelis dedecorabant; aliis quidem vim inferentes, alias vero donis *ad ſtuprum* pellicientes. atque ita à tyrannide nihil differebat vitæ eorum conſuetudo. Itaque & pater illis ob hæc graviter iraſcebatur, continuo exſpectans ut Deus eos propter hæc facinora ulciſceretur, & populus ea ægerrime ferebat: ac poſtquam Deus futuram filiorum ejus cladem tam Eli quam Samuelo prophetæ etiamnum puero prædixerat, tunc palam ob filios luctum agebat.

2. Volo autem primo nonnulla de propheta percenſere, atque ita demum ea quæ ſpectant ad Eli filios enarrare. Elcanes, vir Levita, mediæ fortunæ civis de tribu Ephraïmitide, urbem Ramatham habitans, duas uxores duxit, Annam & Phenannam. Ex hac autem liberos ſuſcepit: tamen alteram, licet nullum ediderit partum, amare non deſtitit. Cæterum cum Elcanes unà cum uxoribus in Siluntem urbem ſacrificatum veniſſet, (illic enim fixum erat Dei tabernaculum, ſicut ante memoravimus) & in convivio portiones carnium uxoribus & liberis viciſſim diſtribuiſſet, Anna, ut viderat alterius liberos matri undique aſſidentes, & in lachrymas prorumpebat, & ſuam ſterilitatem & ſolitudinem deplorabat. Cumque in tanta eſſet mœſtitia ut eam conſolari non potuerit maritus, Tabernaculum adiit, Deum ſupplex orans, ut ſibi daret prolem, matremque faceret, promittens, ſe primum filium ſibi natum miniſterio divino conſecraturam eſſe, qui victu conſueto aliiſque familiari non uſurus eſſet. Et dum precibus diu incumberet, Eli pontifex (nam ante Tabernaculum ſedebat) tanquam parum ſobriam diſcedere jubebat. Illa vero dicente ſe aquam potare, contriſtatamque quod liberos non haberet, Deo ſupplicare, ipſam bono animo eſſe hortabatur, denuncians, Deum ipſi daturum eſſe filium. *Anna, ex Elcanæ uxoribus altera, Deo votum facit ob impetrandum filium.*

3. Tum demum bona cum ſpe ad maritum revertens, cibum læta ſumpſit: & poſtquam ſe in patriam recepiſſent, *brevi* uterum gerere cœpit, eiſque *exacto ad pariendum tempore*, natus eſt filius, quem Samuelum nominant, quaſi à Deo petitum. Itaque *ad Tabernaculum* aderant, pro puero *nato* ſacra facturi, ſimulque decimas *ex more* afferentes. Mulier autem recordata voti, quod pro puero nuncuparat, eum Eli tradidit, Deo in prophetam futurum conſecrans. Itaque & comam prolixam nutriebat, & aquam *tantum* potabat. Ac Samuelus quidem apud Tabernaculum commorabatur *ibidem* educatus. Quin & Elcanæ alii filii ex Anna, treſque filiæ progenitæ ſunt. *Samuelus naſcitur, & Deo ſacratur.*

4. Sa-

e Αὐτοῖς ἁρπαγῆς τρόπῳ·] *Al.* αὐτοῖς.
f Προσφέροντες,] Προσάγοντες *Vat.*
g Οὐδὲν ἀπέλειπεν] Οὐδὲν ἀπέλιπεν *Samb.*
h Αὐτοῖς ἐπὶ τούτοις] Αὐτὸς *Idem.* αὐτῶν *Vat.* & *Epiphan.*
i Τό, τε πλῆθος ἐδυσφόρει·] Τόσον τε πλ. legiſſe videtur *Epiphan.*
k Παιδί τε ὄντι,] Ita *Big.* & *Samb.* παιδὶ τότε ὄντι, τότε φ. in *Editis.* Σαμουήλῳ τῷ παιδὶ τότε ὄντι *Vet. Interpr.* Σαμ. τῷ πρ. παιδὶ τότε οὐκ Φανερὸν &c. *Vat.*
l Τοῦ παντὶ] Ita placuit reſcribere, cum τοῦ τῷ παντὶ τῷ λαῷ habeant *Baſ* & *G* & τῷ παντὶ λαῷ *Big. Samb.* & *Vat.* παντὶ non legerat *Vet. Interpr.*
m Ελκάνης,] In *Editis, Busb. Hen.* & *Epiphanio*, Ἐλκάνης. verum in *Samb. Big. Vat.* ubique lectum Αλκανης. nec aliter legerat *Suidas*, apud quem ſcribe, ὡ ἦν ὁ ἀρχὴ τοῦ ἁ. βίβλου τῶν Βασιλειῶν Ελκανᾶ κεῖ τὸ ὄνομα.
n Ραμαθὰν] Ex Chaldaïco *Ramatha*, quod ab Hebræo *Ramathaim.* In *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb Vat Hen.* & *Busb.* Αρμαθὰν, hypertheſi nimis frequenti, ut apud LXX. *Suidam*, *Alioſque* Αρμαθαΐμ.
o Τοῦ δ' ἑτέραν] Τοῦ δ' Αννας *Hen.* & *Busb.*
p Εἰς Σιλὼ] *Al.* Σηλὼ, & Σιλῶ, & Σηλὼμ, & Σιλῶν.
q Καθὰ προειρήκαμεν·] Κατὼς in quatuor *MSS.*
r Ταῖς τε γυναιξὶ] Τῶς γ. καὶ τ. τ. ἡ Αννα in *MSS.*
s Περικαθισαμένας,] In quatuor *MSS.* in *Editis* προσκαθημένας. Forte προσκαθημένας legerant *Zonar.* & *Suid.* καθ' ὡς *Coll. Voſſ.*
t Αὐτοῦ ὠλοφύρετο] *Al.* ἑαυτοῦ.
v Γεννησόμενον] Γεννησάμενον in *Editis*, *Aliiſque* contra quatuor *MSS.* & *Suidam.*
x Διακονίας τοῦ Θεοῦ,] Ita *MSS.* Διακονίαν in *Editis* & *Suida.*
y Ποιησόμενον.] Vel ποιησεμένον cum *Busb* (*Cocc.*) & *Hen.*
z Ἐκέλευεν ἀπιέναι.] Ita in quatuor *MSS.* in *Editis*, ἐκέλευσεν.
a Λυπουμένου] Ita *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & quædam ἀνιγεφαφ *Epiphanii.* in *Editis*, *Aliiſque* λυπουμένης.
b Παρεκελεύετο,] Παρεκελεύσατο *Vat.* Παρεκελεύετο *Aliis.*
c Εἴποι.] Ita (quomodo etiam correxit *Coccejus*) vel εἶπεις. antea εἴποις.
d Παρῆσαν] Ita è *Cod. Vat.* nec aliter *Samb.* & *Big.* niſi quod θύοντες pro θύσοντες habeant. παρῆσαν ἐν ὑπὲρ τοῦ παιδὸς θύσοντες, δεκάτας τε φέροντες in *Editis*, *Aliiſque.*
e Τῷ Ηλεὶ,] *Illud* τῷ ex *MSS.*
f Ελκάνῃ] Αλκάνῃ *Coll. Big.* & cum aſpiratione *Coll. Voſſ.*
g Υἱεῖς τε ἄλλοι] Ita *Vat. Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἄλλοι deeſt in *Editis*, *cæteriſque.* Apud *Suidam*, ἡμῖν γίνονται τρεῖς καὶ θυγάτηρ. Mallem tamen ex *S. Literis* υἱεῖς τε γίνονται τρεῖς καὶ δύο θυγατέρες.

Deus Samuelum alloquitur; Eliique sacerdoti iram denunciat ob flagitia filiorum.

4. Samuelus autem, anno ætatis duodecimo jam completo, prophetam agere cœpit. Et eum aliquando dormientem Deus nominatim vocavit. Ille vero, ratus à Pontifice se vocari, eum adit. Cum autem diceret Pontifex, illum à se non vocatum esse, Deus hoc ter fecit. Tum Eli illuminatus eum sic alloquitur; & jam quidem, Samuele, & ego ut ante silentium egi: Deus autem est, qui te vocat. age, significa illi te præsto esse. Rursus cum Deum loquentem audivisset, orabat ut sibi oracula aperire dignaretur; se enim in ministeriis, ad quæcunque voluisset, non segnem fore. Cui Deus, "quo-"niam, inquit, ades, disce *ex me* cladem Israëlitis "imminere, majorem quam ut forte à quopiam "narrari & credi possit: immo & Eli filios una die "morituros, & pontificatum in Eleazari familiam "transiturum. Eli enim suum in filios amorem "meo cultui, illorumque commodis & rationibus "prætulit". Illa ipsa cum à propheta jurejurando extorsisset *Eli* (nam ea narrando ipsi mœrorem afferre nolebat *Samuelus*) ex eo jam certiorem interitûs filiorum exspectationem habuit. Samueli autem gloria magis magisque crescebat, quod nihil ab eo prædictum irritum esse conspiceretur.

δ'. Σαμύηλος ὁ, πεπληρωκὼς ἔτος ἤδη δωδέκατον, [h] προεφήτευε. καί ποτε κοιμώμενον ὀνόματι ἐκάλεσεν ὁ Θεός. ὁ δ' νομίσας ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως πεφωνῆσθαι, [i] προσγίνεται πρὸς αὐτόν. ὡς φαμένου δ' καλέσαι τοῦ ἀρχιέρεως, ὁ Θεὸς [k] εἰς τρὶς τοῦτο ποιεῖ. καὶ Ηλεὶ [l] διανυχθεὶς φησὶ πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἐγὼ μὲν, Σαμύηλε, σιγὴν [m] ὡς καὶ τὸ πρὶν ἦγον, Θεὸς δ' ἐστὶν ὁ καλῶν. ἀλλὰ σήμαινε πρὸς αὐτὸν, ὅτι προσηυχάμην. καὶ τοῦ Θεοῦ φθεγξαμένου πάλιν ἀκούσας, ἐξὸν λαλεῖν ἅπερ τοῖς [n] χρωμένοις, ὁ γὰρ ὑστερήσειν αὐτὸν [o] ἐφ' οἷς ἂν θελήσῃς διακονίας. καὶ ὁ Θεὸς, "ἐπεὶ, φησὶ, πα-"ρατυχάνεις, μάνθανε συμφορὰν Ισραηλίταις ἐσομέ-"νην, λόγῳ μείζονα καὶ πίστεως τοῖς προσηυχασι· "καὶ τοὺς Ηλεὶ τοὺ παῖδας ἡμέρᾳ μιᾷ τελευτήσοντας, καὶ "τῷ ἱερωσύνῃ μετελθούσῃ εἰς τὸν Ελεαζάρου οἶ-"κίαν. Ηλεὶ γὰρ τὴν ἐμοῦ θεραπείας μᾶλλον τοὺς υἱοὺς "καὶ τοῦτο τὸ συμφέρον αὐτοῖς ἠγάπησε". ταῦτα [p] βια-σάμενος ὄρκοις εἰπεῖν αὐτῷ τὸν προφήτην [q] Ηλεί· ὁ γὰρ ἐβούλετο λυπεῖν αὐτὸν λέγων· ἐπὶ μᾶλλον βεβαιοτέραν εἶχε τὴν προσδοκίαν τὸν τέκνων ἀπωλείας. Σαμυήλου δ' ἡσυχίαν [r] ἅπτοντος τοῦ λόγου, πάντων ὧν [s] προεφήτευεν ἀληθινῶν [t] βλεπομένων.

CAP. XI.

Narrantur quæ Eli filiis, arcæ, populoque acciderunt; utque Eli miserabili fine vitam claudit.

Palæstini Hebræos fundunt fugantque.

ITaque per idem tempus Palæstini bello Israëlitarum populo illato, castra posuerunt apud urbem Aphecam. Cum autem brevi *illos* exspectarent Israëlitæ, die sequenti congressi sunt, victoriamque reportant Palæstini: & Hebræorum quidem quatuor circiter millia perimunt, reliquam vero multitudinem in castra persequuntur.

Alteram eis cladem inferunt & arcam capiunt.

2. Quamobrem Hebræi, de rerum summa soliciti, mittunt ad Senatum atque Pontificem qui arcam Dei in *castra* afferri postularent, ut ea inter illos versante in aciem instructi hostes superent: ignorantes eum, qui calamitatem illorum decreverat, majorem esse arca, propter quem contigit ut ipsa esset veneranda. Aderat igitur arca, simulque duo Eli filii, accepto à patre mandato, ut, si illos arca capta vivere non piguerit, in ipsius non audeant venire conspectum. Phinees autem tunc sacerdotio fungebatur, pater id propter senectutem concedente. Hebræis itaque magna accrescit fiducia, ac si ex arca advecta hostibus forent superiores. Contra autem hostes, animis consternati sunt, metuentes ne arcæ præsentia Israëlitis præsidio esset. At res non ita ceciderunt ac hi vel illi exspectabant. Sed cum manus conseruerunt, victoria, quam sperabant Hebræi, à Palæstinis stetit: atque cladem, quam isti timore defugiebant, cum paterentur Hebræi, cognoverunt quod frustra in arca fiduciam reposuerint. etenim statim ac pugna cum hostibus erat commissa, in fugam versi sunt, & *viros* ad triginta millia desiderarunt, inter quos &

ΚΕΦ. ια'.

Δηλοῦται τὰ κατὰ τοὺς Ηλεὶ υἱοὺς, τῷ κιβωτῷ, καὶ τὸν λαὸν συμβάντα· καὶ ὡς ὁ μὲν Ηλεὶ θανάτῳ οἰκτρῷ χρῆται.

Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν καιρὸν [v] Παλαιστῖνοι στρατεύονται κατὰ τοὺς Ισραηλίτας, [x] στρατοπεδεύονται κατὰ πόλιν [y] Αφεκάν. δεξαμένων δ' ἐξ ὀλίγου τοὺς Ισραηλιτῶν, συνῆψαν εἰς τὴν ἐχομένην, καὶ νικῶσιν οἱ Παλαιστῖνοι· καὶ κτείνουσι μὲν τῶν Εβραίων εἰς [z] τετρακισχιλίους, τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος συνδιώκουσιν εἰς τὸ στρατοπεδον.

β'. Δείσαντες δὴ περὶ τῶν ὅλων οἱ Εβραῖοι πέμπουσιν ὡς τὴν γερουσίαν καὶ [a] τὸν ἀρχιερέα, τὴν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ κελεύοντες κομίζειν, ἵνα παρόντος αὐτῆς θαρσαλεώτεροι κρατῶσι τῶν πολεμίων· ἀγνοοῦντες ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ καταψηφισάμενος αὐτῶν τὴν συμφορὰν τῆς κιβωτοῦ, δι' ὃν καὶ ταύτην [b] ἐν τιμῇ σωζέσθαινεν εἶναι. παρῆν τε σὺν ἡ κιβωτὸς, καὶ οἱ τοῦ ἀρχιερέως υἱεῖς, τοῦ πατρὸς αὐτοῖς ἐπιτειλαμένου, εἰ ληφθείσης τῆς κιβωτοῦ ζῆν [c] ἐθελήσουσιν, εἰς ὄψιν αὐτῷ μὴ παραγινέσθαι. Φινεέσης δὲ ἤδη καὶ ἱερᾶτο, τοῦ πατρὸς αὐτῷ παραχωρήσαντος διὰ τὸ γῆρας. ἡδονὴ οὖν ἐπῆλθε [d] πολὺ τοῖς Εβραίοις, ὡς διὰ τὴν ἀφιξιν τῆς κιβωτοῦ πρεσβευομένοις τοὺς πολεμίους. [e] καταπλήττουσι δὲ οἱ πολέμιοι, δεδιότες τὴν παρουσίαν τῆς κιβωτοῦ τοὺς Ισραηλίτας. τῆς μέντοι γε ἑκατέρων προσδοκίας οὐχ ὅμοιον ἀπήντησε τὸ ἔργον. ἀλλὰ συμβολῆς γενομένης, τοῦ μὲν ἧττον νίκην Εβραῖοι, τοὺς Παλαιστίνων αὖθις γενέσθαι· τοῦ δὲ ἐφοβοῦντο ἧττον ἔσεσθαι, τούτου Εβραῖοι πυθόμενοι, ἔγνωσαν αὐτὸς μάτην [f] ὑπὲρ τῆς κιβωτοῦ τεθαρρηκότες. ἐτράπησάν τε γὰρ εὐθὺς εἰς χεῖρας ἐλθόντες τοῖς πολεμίων, καὶ ἀπέβαλον εἰς τρισμυρίους, ἐν οἷς ἔπεσον καὶ

h Προεφήτευε.] Προεφήτευσε *Busb. Hen. Zon.* & *Suid.*
i Προσγίνεται] Παραγίνεται *Suid.*
k Τρὶς τοῦτο] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Suid.* εἰς τρεῖς in *Editis.* καὶ τοῦτο τρὶς πεποίηκε *Busb.* & *Hen.*
l Διανυχθεὶς] Διυπνωθεὶς *Big. Samb.* & *Vat.* (διυπνισθεὶς *Coll. Voss.*) Διεγερθεὶς *Suid.*
m Ὡς καὶ τὸ πρὶν ἦγον] Ὡς καὶ πρὶν ἔτ' ἦγον *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb*
n Χρωμένοις,] Forte ἀκροωμένοις. COCC.
o Ἐφ' οἷς] Ἐφ' ὡς ἂν θελήσεις Διακονίαις; *Suid.* v. Σαμυήλ.
p Βιαζάμενος] *Coll. Voss.* βιαζομένοις.
q Ηλεί] Ita *Big.* (*Coll Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* desunt Ηλεὶ & μᾶλλον.
r Ἅπτοντος] Ἅπτεσθαι in quatuor *MSS.*
s Προεφήτευεν] *Al.* προεφητεύσειν.
t Βλεπομένων.] Φαινομένων *Vat.*
v Παλαιστῖνοι] Καὶ Παλαιστῖνοι *Vat.*
x Στρατοπεδεύονται] Εστρατοπεδεύοντο *Vat.*
y Αφεκάν.] Ita cum *Big.* (& *Coll. Voss.*) præsertim cum hanc urbem *Aphec* appellent *S. Litera* in *Jos.* c. 13. v. 15. & 1 *Sam.* c. 4 v. 1. Εφεκὰν *Samb.* Αμφεκὰν in *Editis*, *Aliisque*. ab Αφεκὰ, ut *Ambubaia* ab Αβυβαία Syrorum. *Amphec* exstat in *Epiphanio.*
z Τετρακισχιλίους,] Τεσσαρακοντάδας legerat *Vet. Interpr.*
a Τὸν ἀρχιερέα,] Τοὺς ἀρχιερέας *Idem.*
b Ἐν τιμῇ] Illa ἐν τιμῇ habuimus *Big. Samb.* & *Gall.* 1.
c Ἐθελήσουσιν,] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* ἐθέλουσιν εἰς ὄψιν αὐτῷ μὴ παραγίνεσθαι *Vat.* ἐθέλουσιν εἰς ὄψιν μὴ παραγίνεσθαι *Bas. G. Alique.*
d Κατεπλήττοντο] Ita *Big.* & *Samb.* καταπλήττονται *Aliis.*
e Ἐπὶ τῷ κιβωτῷ] Ἐπὶ τῇ κιβωτῷ *Big. Samb.* & *Vat.*
f Εὐθὺς] *Coll. Voss.* αὖθις.

ζ Σι-

καὶ οἱ ϑ ἀρχιερέως υἱεῖς · ἤ τε κιβωτὸς ἤχετο πρὸς τῶν πολεμίων.

γ'. Ἀπαγγελθείσης ἢ τ ἥττης εἰς τὴν [g] Σιλὼ, καὶ τ αἰχμαλωσίας τ κιβωτ· Βενιαμίτης [h] γὰρ αὐτοῖς τις ἀγγελῶν ἀφικνεῖται νεανίας, ϖϖδαπὸ δυχὼς τῷ γεγονότι· πένθους ἀνεπλήσθη πᾶσα ἡ πόλις. καὶ Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐκαθέζετο γὰρ καθ' ἑτέρας τ πυλῶν ἐφ' ὑψηλῆ ϑρόνε, ἀκούσας οἰμωγῆς, καὶ νομίσας νεώτερόν τι πεπράχθαι περὶ τὰς οἰκείας, καὶ μεταπεμψάμενος τ νεανίαν, ὡς ἔγνω τὰ κατ' τ μάχην, ῥᾴων ἦν ἐπί τε τοῖς παισὶ, καὶ τοῖς σωτηρηθεῖσι πρὸς τὸ στρατόπεδον, ὡς ἂν προεγνωκὼς περὶ ϑ Θεοῦ τὸ συμβησόμενον, καὶ προπεπηρμένως. σωνέχῃ γὰρ ἰκανῶς τὰ ϖϖδὰ τὴν ϖϖσδοκίαν ϖυτυχόντα δεινά. ὡς ἢ καὶ τὴν κιβωτὸν ἥκουσεν ἁλῶναι πρὸς τ πολεμίων, ὑπὸ τ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τ προπεσεῖν πρὸς λύπας, ἀποκυλισθεὶς ἀπὸ τ ϑρόνε πλαγίᾳ, ὀκτὼ καὶ ἐνενήκοντα βιώσας ἔτη τὰ πάντα, καὶ τούτων τὰ πεσαρακοντα κατασχὼν τὴν ἀρχήν.

δ'. Θνήσκει ἢ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ἡ Φινεέσε [i] παιδὸς γυνὴ, μὴ καρτερήσασα ζῆν ἐπὶ τῇ πάνδρος δυσχίᾳ. κυήσει [k] μὲν αὐτῇ ϖϖσπεσῶσα τὸ πρὸ τ ἄνδρα παιδίον. τίκτει δ' ἑπταμηνιαῖον παῖδα, ὃν καὶ ζήσασα [l] Ιωχάβην ϖϖσηγόρευσεν · σημαίνει ἢ ἀδοξίαν τὸ ὄνομα · ἀπὸ τὴν ϖϖσπεσοῦσαν [m] δυσκλειαν τότε τῷ στρατῷ.

ε'. Ἦρξε ἢ πρῶτος Ηλεὶ, [n] Ιθαμάρ τε ἑτέρε τ Ααρῶνος υἱῶν οἰκίας · ἡ γὰρ Ελεαζάρ οἰκία τὸ πρῶτον [o] ἱερᾶτο, παῖς ϖϖδὰ πατρὸς ὑπιδεχόμενοι τὴν τιμὴν, ἐκείνος τε Φινεέσῃ τῷ παιδὶ αὐτ ϖϖδεδίδωσι, μεθ' ὃν [p] Αβιεζέρης υἱὸς ὢν αὐτ τὴν τιμὴν ϖϖδαλαβὼν, παιδὶ αὐτ [q] Βυκὶ [r] τὄνομα αὐτὸς αὐτὴν καπέλειπεν αὐτῷ, παρ' ἕ διεδέξατο [s] Οζις υἱὸς ὢν, μεθ' ὃν Ηλεὶ ἔσχε τὴν ἱερωσύνην, ἐφ' ἕ γνῶ ἦν ὁ λόγος, καὶ τὸ γένος τὸ ἀπ' ἐκείνε, μέχρι τ καθ' τὴν Σολομῶνος βασιλείαν καιρῶν. τότε ἢ οἱ Ελεαζάρ πάλιν αὐτὴν [t] ἀπέλαβον.

Τέλος τῆς βιβλίε πέμπτης.

Pontificis filii occubuerunt: arca item in hostium potestatem redacta est.

3. Cum autem fama hujusce cladis atque arcæ captivitatis apud Siluntinos percrebresceret (nam illis nuncius venerat juvenis quidam Benjamita qui prælio interfuerat) tota civitas luctu repleta est. Atque Eli pontifex (ad portarum enim alteram sublimis in sella sedebat) audito ejulatu suspicatus *id quod res erat*, novi aliquid *mali* suis accidisse, accersitoque juvene simul ac cognoverat eventum prælii, lenius ferebat filiorum cædem, & quæ una nunciata erant de exercitus strage, ut qui præsciverat à Deo quod futurum erat, & prædixerat. maxime enim *nos* afficiunt mala quæ præter exspectationem cadunt. Ut vero etiam arcam in hostium manus venisse acceperat, ex rei adeo insperatæ nuncio cum valde indoluisset, è solio delapsus animam exhalavit, annos natus octo & nonaginta, atque per horum quadraginta imperio *summo* potitus. XII. *Eli, delato ad se mali nuncio, animam exspirat.*

4. Eadem vero die & Phineesis filii *ejus* conjux defuncta est, quod vivere non sustinuerit post mariti infortunium. ipsi quidem, cum gravida esset, & *partui non adeo vicina*, nunciata erat viri *sui* clades: puerum vero septimestrem enititur, ipsumque, utpote vitalem, Jochaben nominarunt (nomen autem *istud* infamiam significat) ex ignominia quam eo tempore acceperat exercitus. *Phineesis uxor, ex interitu mariti partus doloribus correpta, moritur.*

5. Primus autem *hic* Eli ex familia Ithamari, alterius Aaronis filii, pontificatum obtinuit: nam ante in Eleazari domo fuit sacerdotium, dignitate à patre ad filium transmissa; atque ille Phineesi filio suo tradidit; post quem Abiezeres filius ejus, sumptum honorem, filio suo, cui nomen erat Bocci, reliquit; à quo eum accepit Ozis filius ejus; post quem Eli, de quo nunc *nobis* facta est narratio, sacerdotium habuit, ut & stirps ejus usque ad tempora regni Solomonis. tunc enim Eleazari posteri id recuperarunt. *Pontificatus ex una familia in aliam transfertur.*

Finis Libri quinti.

[g] Σιλὼ,] Σιλὼν *Vat.* Σηλῶ *Samb.* Vide p. 287. v. 44.
[h] Γὰρ αὐτοῖς] Γάρ τις αὐτοῖς ἀΐγ. *Samb.*
[i] Παιδὸς γυνὴ,] Τῆ παιδὸς *Big.* (*Coll. Voss.*) & *amb.*
[k] Μὶν αὐτῇ ϖϖστελγ. λθη] Γὰρ αὐτὴ *Samb.*
[l] Ιωχαβὴν ϖϖσηγόρευσεν] Ιοχαβὼν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ochabon *Vat.*
[m] Δύσκλειαν] Δυσκολίαν *Big.* & *Samb.*
[n] Ιθαμὰρ] Sic *Big.* (*Coll. Voss*) & *Samb.* Ιθάμαρ ϑ ἑτ. in *Editis.* Ιθαμὰρ ἑ ἑρε *Vat.*
[o] Ἱερᾶτο.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* qui mox habet παιδὸς ἱερᾶτο à typis.
[p] Αβιεζέρης] *Abiezer* hîc, depravatis, ut fieri amat, ex Græcorum Latinorumque scriptione Orientalium nominibus, est *Abishua*, *Boceias Bucci*, *Ozi Uzzi*, qui omnes in posteris Phinees recensentur, 1 *Paralip.* c. 6. v. 51. *Seldenus* de *Succ. in Pontif. Hebr.* l. 1. c. 2.
[q] Βυκὶ] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1. In *Editis* Βόκηϊ. in *Vat.* Βολχϊ. utrumque forsan pro (quod & vult *Cocceius*) Βόκκϊ.
[r] Τὄνομα αὐτὸς] Τὄνομα αὐτῷ κατέλειπεν. π. *Samb.* (*Coll. Voss*) & *Vat.* αὐτὸς αὐτῷ κατέλειπεν *Epiphan.*
[s] Οζις] Οζεις *Big.* & *Samb.*
[t] Απελαβον.] Απελαβεν λάπγοναι *Vat.* ἀπέλαβον. Περιέχει ὁ λόγος χρόνον ἐτῶν νος. *Busb.* & *Hen.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ [a]ΤΗ͂ ΕΚΤΗ͂

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SEXTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *CLades Palæſtinorum & terræ eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam: & quo modo eam remiſerunt ad Hebræos.*
2. *Expeditio Palæſtinorum in ipſos, & victoria Hebræorum ductu Samueli prophetæ.*
3. *Ut Samuelus, propter ſenectutem rebus adminiſtrandis parum idoneus, curam earum filiis ſuis commiſit.*
4. *Ut populus, cum illi in principatu male ſe gererent, ira incitatus Regem petiit.*
5. *Samuelo ab iis mota indignatio; iſque Regem eis deſignat, Saulum nomine, Deo ita jubente.*
6. *Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit; atque hoſtes profligat ſpoliatque.*
7. *Ut Palæſtini, rurſus Hebræos armis aggreſſi, ab iis debellantur.*
8. *Saulus cum Ammanitis bellum gerit, deque iis victoriam reportat.*
9. *Quod, cum Saulus prophetæ mandata tranſgrederetur, Samuelus clam alium creat Regem, Davidem nomine, ex juſſu Dei.*
10. *Quomodo novam expeditionem contra Hebræos, Saulo regnante, Palæſtini ſuſceperunt.*
11. *Singulare certamen Davidis cum Goliatho, viro Palæſtinorum fortiſſimo: atque Goliathi peremptio, & Palæſtinorum ſtrages.*
12. *Ut Saulus, fortitudinem Davidis admiratus, filiam ei in matrimonium collocavit.*
13. *Quod poſtea Rex, cum Davidem in ſua poteſtate haberet, ad eum perimendum ſe accinxit.*
14. *Ut aliquoties Davides, à Saulo in vitæ diſcrimen adductus, ſalvus effugit: bis tamen Saulo, cum perdere poſſet, pepercit.*
15. *Hebræi, cum Palæſtini in eos bellum moverent, prælio victi ſunt; in quo Saulus rex una cum filiis contra eos pugnans occubuit.*

α'. Φθορὰ Παλαιστίνων καὶ τ῀ς γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τ῀ Θεοῦ, διὰ τ῀ αἰχμαλωτευθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν κιβωτὸν· καὶ τίνα τρόπον [b] ἀπέπεμψαν αὐτὴν τοῖς Ἑβραίοις.

β'. Στρατεία Παλαιστίνων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ νίκη Ἑβραίων Σαμουήλου στρατηγοῦντος αὐτῶν τ῀ προφήτου.

γ'. Ὡς Σαμουήλου, διὰ τὸ γῆρας ἀσθενὴς ὢν τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὑτοῦ παισὶ ταῦτα ἐπέτρεψεν.

δ'. Ὡς οἱ καλῶς προϊσταμένων ἐκείνων τ῀ ἀρχῆς, τὸ πλῆθος ὑπ' ὀργῆς ᾔτησαν βασιλεύεσθαι.

ε'. Σαμουήλου πρὸς τοῦτο ἀγανάκτησις. καὶ βασιλέως αὐτοῖς [c] ἀποδειξις, Σαοὺλου τοῦνομα, κελεύσαντος τ῀ Θεοῦ.

ς'. Σαοὺλου στρατεία ἐπὶ τὸ Ἀμμανιτῶν ἔθνος, καὶ νίκη καὶ ἁρπαγὴ [d] τ῀ πολεμίων.

ζ'. Ὡς στρατευσαμένοι πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους οἱ Παλαιστῖνοι ἡττήθησαν.

η'. Σαοὺλου πρὸς Ἀμαληκίτας [e] πόλεμοι καὶ νίκη.

θ'. Ὅτι φθονήσαντος Σαοὺλου τοὺς ἐντολὰς τ῀ προφήτου, Σαμουήλου ἄλλον ἀπέδειξε βασιλέα κρύφα, Δαυίδου ὄνομα, κατ' ἐπιτροπὴν Θεοῦ.

ι'. Ὡς καὶ πάλιν ἐπεστράτευσαν τοῖς Ἑβραίοις οἱ Παλαιστῖνοι, ἐπὶ [f] Σαοὺλου βασιλεύοντος.

ια'. Μονομαχία Δαυίδου τότε πρὸς Γολίαθον, τ῀ ἄνδρα τῶν Παλαιστίνων· καὶ ἀναίρεσις τ῀ Γολιάθου, καὶ ῥῆτα τῶν Παλαιστίνων.

ιβ'. Ὡς θαυμάσας τ῀ Δαυίδου τ῀ ἀνδρείας, συνῴκισεν αὐτῷ τὴν θυγατέρα [g] Σαοὺλος.

ιγ'. Ὅτι μὴ ταῦτα [h] ὑπ' αὐτοῦ τ῀ Δαυίδου γινόμενον ὁ βασιλεὺς ἐπαύσασεν ἀποκτεῖναι.

ιδ'. Ὡς πολλάκις καὶ Δαυίδης κινδυνεύσας ἀποθανεῖν ὑπὸ Σαοὺλου διέφυγε· καὶ Σαοὺλον, δὶς ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, ἐφείσατο.

ιε'. Ὡς στρατευσαμένων Παλαιστίνων ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους ἡττήθησαν οἱ Ἑβραῖοι τῇ μάχῃ· καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Σαοὺλος ἀπέθανε μετὰ τῶν παίδων μαχόμενος.

---

a Τῇ ἕκτῃ] *Al.* ἐν τῷ ἕκτῳ λόγῳ.

b Ἀπέπεμψαν] Ἔτειμψαν *Samb.* in reliquis convenit cum *Edit Baſ.* Verum hæc ſummaria paulo contractiora exhibet *Gen.*

c Ἀποδειξις,] Coll. *Voſſ* ἀνάδειξις.

d Τῶν πολεμίων.] Addunt *Coll. Voſſ.* & *Big.* καὶ τ῀ πόλεων.

e Πόλεμοι] *Coll. Voſſ.* πόλεμος.

f Σαοὺλου βασιλεύοντος.] *Coll. Voſſ.* & *Big.* Σαμουήλου προφητεύοντος.

g Σαοὺλος] Ponunt hoc in prioribus poſt θαυμάσας *Coll. Big.* & *Voſſ.*

h Ὑπ' αὐτῷ] Coll. *Big.* & *Voſſ.* ὑποπτον.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος ᾱ χρόνον ἐτῶν λϛ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER SEXTUS.

Qui continet tempus annorum XXXII.

ΚΕΦ. α'.

Φθορὰ Παλαιστίνων καὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν αἰχμαλωτισθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν κιβωτόν· καὶ πῶς πρόπον ἀπέπεμψαν αὐτὴν τοῖς Ἑβραίοις.

ΑΒΟΝΤΕΣ δὲ οἱ Παλαιστῖνοι τὴν τῶν Ἑβραίων κιβωτὸν αἰχμάλωτον, ὡς προεῖπον μικρὸν ἔμπροσθεν, εἰς Ἄζωτον κώμιον πόλιν, καὶ παρὰ τὸν αὐτῶν Θεὸν, ὥσπερ τι λάφυρον, [b] Δάγωνα δὲ αὐτὸν καλοῦσι, πρέσβιν. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ πάντες, ὡς τὴν ἡμέραν ἄρχουσαν εἰσιόντες εἰς τὸν ναὸν προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν αὐτῶν, ὑπετύγχανον αὐτῷ τοῦτο ποιοῦσι τὴν κιβωτόν· ἔκειτο γὰρ [c] ἐκπεπτωκὼς τῆς βάσεως, ἐφ' ἧς ἐστὼς διετέλει. καὶ βασάσαντες πάλιν ἐφίστασιν αὐτὸν ὅπερ ἦσαν, δυσφορήσαντες ὅτι τῷ γεγονότι. πολλάκις δὲ φοιτῶντες πρὸς τὸν [d] Δαγῶνα καὶ καταλαμβάνοντες ὁμοίως ὑπὲρ τοῦ προσκυνοῦντος τὴν κιβωτὸν χαμαὶ κείμενον, ἐν ἀπορίᾳ δεινῇ καὶ συγχύσει κατέστησαν. καὶ πλάτος [e] ἀπέσκηψεν εἰς τὴν τῶν Ἀζωτίων πόλιν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν φθορὰν [f] τὸ θεῖον καὶ [g] νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ [h] δυσεντερίας, πάθος χαλεπὸν καὶ [i] τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην ὑπιφέροντος, πρὶν ἢ τὴν ψυχὴν αὐτοῖς θανάτου ἀπολυθῆναι τοῦ σώματος, τὰ ἐντὸς ἀναφέροντες [k] ἐξεμοῦντες διαβεβρωμένα καὶ παντοίως ὑπὸ τῆς νόσου διεφθαρμένα. τὰ δὲ ὑπὸ τῆς χώρας μυῶν πλῆθος, ἀνελθὸν [l] ἀπὸ τῆς γῆς, κατέβλαψε· μήτε φυτῶν, μήτε καρπῶν ἀπεχόμενον. ἐν δὴ τούτοις ὄντες τοῖς κακοῖς οἱ Ἀζώτιοι, καὶ πρὸς τὰς συμφορὰς ἀντέχειν ἀδυνάμενοι, σωῆκαν ἐκ τῆς κιβωτοῦ [m] ταύτας αὐτοῖς ἀναχωρεῖν. καὶ τὴν νίκην καὶ τὴν τοιαύτης αἰχμαλωσίαν [n] οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ γεγονυῖαν. πέμπουσιν οὖν πρὸς τοὺς Ἀσκαλωνίτας, ἀξιοῦντες τὴν κιβωτὸν αὐτοὺς παρ' σφᾶς [o] δέ-

CAP. I.

Clades Palæstinorum & terræ eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam; & quo modo eam remiserunt ad Hebræos.

CUM autem Palæstini arcam Hebræorum cepissent, quemadmodum paulo ante diximus, in urbem Azotum eam deportarunt; &, ut *eximium* quiddam [1] è manubiis, juxta Deum suum collocant: is autem Dagon appellabatur. Postridie vero cuncti in fanum prima luce ingredientes, ut Deum suum adorarent, cum invenerunt hunc ipsum honorem arcæ præstantem: humi enim jacebat, basi prolapsus, cui perpetuo insistebat. eum itaque sublatum in eandem restituunt, ægerrime ferentes id quod acciderat. Cumque sæpius ad Dagona accederent, pariterque eum ante arcam adorantis specie projectum reperirent, in magna erant anxietate animisque perturbati. Tum denique in Azotiorum urbem & regionem diram immisit Deus vastationem & morbum. Moriebantur enim intestinorum torminibus, gravi malo & necem acerbissimam inferente, viscera, priusquam anima ipsis per mortem convenienter solveretur corpore, egerentes, exesa & modis omnibus à morbo corrupta evomendo. Quicquid autem in provincia erat mures innumeri è terra exorti graviter læserunt, nec stirpibus nec fructibus parcentes. Itaque dum Azotii his malis premerentur, nec amplius calamitates ferendo essent, intellexerunt arcam Dei in causa esse quod tam gravia paterentur, atque victoriam arcæque captivitatem sibi in damnum cessisse. Miserunt igitur ad Ascalonitas, obsecrantes ut eam ad se reciperent. Illis autem non ingrata

Dagon, Azotiorum deus, ante arcam prosternitur.

[1] *Reg. c. 5.*

Palæstini plagis percutiuntur.

Azotii malis vexantur.

---

a Χρόνον ἐτῶν λϛ'.] Ita *Samb. Big.* & *Coll. Voss.* numerumque defendit *Vossius* in *Chronol. S. c. 5.*

b Δαγὼν οὗ ὄψις] Hunc specie hominis, in piscem ab umbilico desinentis, super Deos reliquos gens maritima venerabatur. HUDS. Conf. De bell. Jud. lib. v. c. 9. §. 4. Δαγὼν τὸ ἰχθύδιον. SPANH.

c Ἐκπεπτωκὼς] Ἀπ' αὐτῆς ἐκπεπτωκὼς τ β. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

d Δαγῶνα] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* Δαγών.

e Ἀπέσκηψεν] Ἐπέσκηψεν *Vat.* ἐπέσκηψεν *Hen.* & *Busb.* quod forsan à *Josepho.*

f Τὸ θεῖον καὶ νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ δυσεντερίας,] Καὶ νόσον τὸ θεῖον *Vat.*

g Νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ δυσεντερίας,] De hac clade, de bell. Jud. lib. v. c. 9. §. 4. σπερμοὶ γὰρ τὰ κροκοδείλου σώματος, καὶ δι' αὐτῶν τὰ ἀσκάλωθρα. SPANH.

h Δυσεντερίας,] Vide *Theodoretum*, tom. 1. p. 236.

i Τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην] *Epiphanius* legerat πρὶν ἢ τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην αὐτῆς ἐπισχεῖν, πρὶν ἢ τὴν ψ.

k Ἐξεμοῦντες] Ἐξέμων *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) *Gall.* 1. & *Epiphan.* in *reliquis* cum *Hesychio* & *Glycа* ἐξεμοῦντες.

l Ἀπὸ τῆς γῆς,] Ἐκ τῆς γ. *Big* (*Coll. Voss.*) *Samb* & *Vat.*

m Ταύτας αὐτοῖς ἀναχωρεῖν,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ταύτης in *Editis*, *Aliisque.*

n Οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ] Οὐκ ἐπὶ χειρίμῳ γεγονυῖαν *Vat.* οὐκ ἐ. ἀγ. γεγονυῖαν *Big.* & *Samb.*

o Δέχεσθαι.] Δέξασθαι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Vide *Zonaram.*

ti arcam ad Aſcalonitas transferunt, atque illi ad alios eam deportant. 1 *Reg. c.* 5.

grata accidit hæc ſupplicatio: quamobrem iis non ægre quidem concedunt quod petierunt. Cum vero arcam ſumpſiſſent, eadem ipſis mala ingruebant: Azotiorum enim calamitates una cum arca importatæ erant iis, qui eam ab illis acceperunt. Ad alios igitur eam ablegant Aſcalonitæ. neque vero apud illos permanſit: nam cum & ipſi ab eodem morbo vexarentur, ad vicinas eam dimittunt urbes. Atque in hunc modum quinque Palæſtinorum urbes pervagata eſt arca; à qualibet, ideo quod ad ipſas veniſſet, tributi vice exigens ea quæ paſſæ ſunt.

Paleſtini de remittenda arca conſultant. 1 *Reg. c.* 6.

2. Cum hiſce autem ſuppliciis pæne conficerentur quotquot iis affecti erant, quique de iſtis audierant illorum exemplo moniti eſſent, ne arcæ præſentiam emerent tanta mercede & vectigali, tandem quæſiverunt qua arte & via ab ea ſemet expedirent. Et cum conveniſſent quinque civitatum principes, Gittæ & Accaronis & Aſcalonis, itemque Gazæ & Azoti, diſpiciebant quid facto opus eſſet. Ac primum quidem illis viſum eſt, ad ſuos remittendam eſſe arcam, quaſi palam eſſet Deum ejus ſuſcepiſſe vindictam, atque ideo calamitates cum ea in ipſos invaſiſſe, ſimulque in urbes eorum ingreſſas eſſe. Erant autem qui dicerent, hoc quidem nequaquam faciendum eſſe, fallique *eos* qui malorum cauſam illi acceptam ferrent. non enim tantam ei poteſtatem eſſe & vim; neque ſi ejus curam habuiſſet Deus, in hominum manus veniſſet. Cæterum monebant ut quieſcerent, & quicquid acciderat æquo animo ferrent, cogitantes non aliam eſſe eorundem cauſam quam ipſam rerum naturam; quæ & corporibus & terræ & plantis & omnibus mortali concretione ſatis, certis temporum vicibus, hujuſmodi mutationes affert. Prædictas autem ſententias vincit iſtorum virorum conſilium, qui & antea crediti ſunt intelligentia & prudentia præcellere, & tunc maxime viſi ſunt accommodate dicere ad præſens negotium; qui neque *ita inanem* remittendam eſſe arcam cenſuerunt, neque retinendam: ſed quinque *podicum* ſimulachra aurea pro unaquaque civitatum quaſi munus Deo conſecranda, quod eorum ſaluti proſpexerit, & vitam illis conſervarit, cum ex ea malis depellerentur, quibus reſiſtere non poterant. Quin & totidem numero mures aureos conflari *curarunt*, iis ſimiles qui regionem eorum populati ſunt atque vaſtarunt. Deinde hiſce in loculum incluſis, & ſuper arcam collocatis, currum novum ei fabricari *voluerunt*: vacciſque fœtis ei alligatis, vitulos quidem earum domi concludi & cuſtodiri, ne matribus, eas ſequendo, impedimento forent; eorum autem deſiderio *illæ* quam ocyſſime redirent. Cum vero illas arcam vehentes in trivium abegiſſent, ibi relinquendas eſſe *juſſerunt*, facta eis poteſtate abeundi quò velint. Et ſi quidem Hebræos verſus pergerent, & in illorum regionem conſcenderent, eſſet ut exiſtimarent arcam illis malorum cauſam exſtitiſſe; ſin vero aliò deflecterent, illam perſequendam eſſe di-

Multis cum muneribus vehiculo imponitur, cui boves fœtæ adjunguntur incluſis domi vitulis.

χεῖρ. τοῖς ᾗ οὐκ ἀηδὲς ἡ τ Αζωτίων δέησις ωεσέπεσεν· ἀλλ' ὑπενόησι μὲν αὐτοῖς τὴν χάριν. λαβόντες ᾗ τὴν κιβωτὸν, ἐν τοῖς ὁμοίοις δεινοῖς κατεῖχον. σωεξεκόμισε γὰρ P αὐτῇ τὰ τ Αζωτίων ἡ κιβωτὸς πάλιν ωρὸς τὰς ἀπ' ἐκείνων αὐτὴν δεχομένας. ᾗ ωρὸς ἄλλας παρ' αὐτῶν ἀποπεμπουσιν Ασκαλωνῖται. μένει δ' ὧδε παρ' ἐκείνοις· ὑπὸ γὰρ τ αὐτῶν ωαθῶν ἐλαιωμένοι, ωρὸς τὰς ἐχομένας ἀπολύουσι πόλεις. ᾗ τέτον q ωεριέρχε) τ τρόπον τὰ πέντε τ Παλαιστίνων πόλεις ἡ κιβωτὸς, ὥσωερ δασμὸν ἀπαιτοῦσα παρ' ἑκάστης ᾗ r ωρὸς αὐτὰς ἐλθεῖν, ἃ δ' αὐτὴν ἔωασχον.

β'. Απειρηκότες ᾗ τοῖς κακοῖς οἱ ωεωονθότες, καὶ τοῖς ἀκούουσιν αὐτὰ διδασκαλία s γινόμενοι, ἵ μὴ ωροσδέχεσθαι τὴν κιβωτόν ωοτε ωρὸς αὐτὰς ὑπὸ τοιούτῳ μισθῷ καὶ τέλει, τὸ λοιπὸν ἐζήτουν μηχανὴν καὶ τρόπον ἀωαλλαγῆς αὐτῆς. καὶ συνελθόντες οἱ ἐκ τ πέντε ωόλεων ἄρχοντες, t Γιτθης v καὶ Ακκάρων Θ καὶ Ασκάλωνος Θ, x ἔτι ᾗ Γάζης καὶ Αζώτε, ἐσκόπουν τί δεῖ ωοιεῖν. καὶ τὸ μὲν ωρῶτον ἐδόκει, τὴν κιβωτὸν ἀωοωέμωειν τοῖς οἰκείοις, ὡς y ὑωερδικουῦτ Θ αὐτὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ συνεωιδημησάσαν αὐτῇ μετὰ τέτων τ δεινῶν, καὶ z συνεισβαλόντων μετ' ἐκείνης εἰς τὰς ωόλεις αὐτῶν. ἔωειτα ᾗ οἱ λέγοντες, a τέτῳ μὲν μὴ ωοιεῖν, μηδὲ ἐξαωατᾶσθαι τὴν αἰτίαν τ κακῶν εἰς ἐκείνην ἀναφέροντας· ἡ γὰρ ωίστις εἶναι τὴν δύναμιν b αὐτῆ καὶ τὴν ἰσχύν· ἡ γὰρ ἂν ωοτ' αὐτῆς c κηδομένη Θεὸς ὑωοχείριον ἀνθρώωοις γένεσθαι. ἡσυχάζειν ᾗ καὶ ωράως ἔχειν ὑπὸ τοῖς συμβεβηκόσι ωαρήνουν, αἰτίαν τέτων οὐκ ἄλλην, ἢ μόνην λογιζομένους τὴν Φύσιν· ἣ καὶ σώμασι καὶ γῇ καὶ Φυτοῖς καὶ ωᾶσι τοῖς ἐξ αὐτῆς σωιζομένοις, κατὰ χρόνων ωερίοδους, ωίπτει τοιαύτας μεταβολάς. νικᾷ ᾗ τὰς ωροειρημένας γνώμας ἀνδρῶν ἔν τε τοῖς ἔμωροσθεν χρόνοις σωέσαι καὶ Φρονήσαι d διαφέρειν ωεωιστευμένων συμβουλίᾳ, καὶ τότε μάλιστα δοξάντων ἁρμοζόντως λέγειν τοῖς ωαροῦσιν, οἳ μήτ' ἀωοωέμωειν ἔφασαν δεῖν τὴν κιβωτὸν, μήτε κατέχειν· ἀλλὰ ωέντε μὲν ἀνδριάντας ὑωὲρ ἑκάστης ωόλεως χρυσοῦς ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ χαρισήριον, ὅτι ωροενόησεν αὐτῶν τ σωτηρίας, καὶ κατέχειν ἐν τῷ βίῳ e διωκομένους ἐξ αὐτοῦ ωαθήμασιν, οἷς οὐκέτι ωῶ f ἀντιβλέψαι· g τοσούτους ᾗ τ ἀριθμὸν μῦας χρυσοῦς τοῖς κατανεμηθεῖσιν αὐτῶν καὶ διαφθείρασι τὴν χώραν ἐμφερεῖς. ἔωειτα h βαλόντας εἰς γλωσσόκομον αὐτοὺς, καὶ θέντας ἐωὶ τὴν κιβωτὸν, ἅμαξαν αὐτῇ καινὴν κατασκευάσαι· καὶ βόας ὑωοζεύξαντας δέωτόκους, τὰς μὲν i δαμάλεις ἐγκλεῖσαι καὶ κατασχεῖν, μὴ τοῖς μητράζιν ἐμωοδὼν ἐσομένας γένωνται, ωίθῳ δ' αὐτῶν ὀξυτέραν k ωοιῶνται τὴν ωορείαν. ἐκείνας δ' l ἐξελάσαντας τὴν κιβωτὸν φερούσας ἐωὶ τρίοδα καταλιωεῖν, αὐτὰς m ὑωερεύσαντας ᾗ βάλοντα τ ὁδῶν ἀωελθεῖν. κἂν μὲν τῇ Εβραίων ἀωίωσιν, καὶ τῇ τέτων χώρᾳ ἀναβαίνωσιν, ὑωολαμβάνειν τὴν κιβωτὸν αἰτίαν n τ κακῶν· ἂν ᾗ ἄλλῃ τραωῶνται, ° μεταδιώξομεν

p Αὐτῇ τὰ τ Αζωτίων] *Al.* αὐτῇ & αὖτη. & mox inferius αὐτὰς.
q Περιέρχε) τ τρόπον] Εκπελέρχε) *Big. Samb.* & *Vat.*
r Πρὸς αὐτὰς ἐλθεῖν,] Πρὸ αὐτὰς *Vat.*
s Γινόμωοι,] Γενόμωοι *Samb.*
t Γίτθης] Γιτθὼν Ant. Jud. lib. XIV. c. 15 §. 10. & de bell. Jud. lib. I. c. 17. §. 2. Γιτθὰ καλῆται. item Simon ἀὸ κώμης λεγομένης Γιτθῶν nempe in Samaria. *Juſtin. Apoll.* II. SPANH.
v Καὶ Α-κάρων Θ] Illud κ deeſt in *Editis*, & quibuſdam *MSS.* & nonnulli efferunt Ακάζων Θ.
x Ετι ᾗ Γάζης] Ετι κ Γ. *Vat.*
y Υπερδικοῦντ Θ] Υπερεκδικοῦντ Θ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Gall.*
z Συνεισβαλόντων] Ita cum *Big.* & *Samb.* συνεισβαλόντων in *Editis*, *Aliiſque.*
a Τῶτο μὲν] Τῶτο μὴ ωοιεῖν *Big. Hen.* & *Busb.*
b Αὐτῇ κ)] Αὐτὴ pro ὑγιῆ repoſui ex *Epiphanio.*
c Κηδομένη Θεὸς] Κηδομένη ᾗ Θεὸς *Vat.*
d Διαφθεῖραι τετραφύμενον] Vocem διαφέρειν (quæ in *Editis* deerat) reſtituimus ex *MSS.*
e Διωκομένους] *Coll. Voſſ.* διωκομένους.
f Ανθβλέψαι.] Ανθβλέπειν proprie eſt *contra tueri*, impropre *obniti.* uti & ἀνθφθαλμεῖν *Demoſthene* & *Polybio.*
g Τοσούτους ᾗ τ ἀριθμὸν μῦας χρυσοῦς] 1. Sam. VI. 3. Sic mus ſculptus in Tenediorum & aliis numis cum Smintheo Apolline, ob liberatum ab eo à muribus illum tractum. SPANH. Confer Tabulas Numiſmatum in extremo Tom. II. HAV.
h Βαλόντας εἰς γλωσσόκομον] Βαλόντες & mox θέντες, dein ὑωοζεύξαντες *Big. Samb* & *Vat.*
i Δαμάλεις ἐγκλεῖσαι] Πόρτεις *Big. Samb. Gall.* 1. *Vat.* & *Epiphan.* (πόρτις *Voſſ.* qui mox τοῖς pro τοῖς) μόχθος *Zonar.*
k Ποιῶνῆ) τὴν ποιείαν.] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ποιῶν) τὴν ποιείαν in *Editis*, *Aliiſque.*
l Εξελάσαντας τὴν κιβωτὸν] Εξελάσαντες *Vat.*
m Επιτρέψαντας] Επιτρέψαντες ἰῶ *Samb.* & *Vat.*
n Τῶν κακῶν:] Τέτων τ κακῶν *Big. Samb.* & *Vat.*
o Μεταδιώξομεν] Μεταδιώξωμεν *Big. Samb.* & *Glycas.*

p Toi-

ξομεν αὐτῷ ἔφασαν, μαθόντες ὅτι μηδεμίαν ἰσχὺν [p] τοιαύτην ἔχει.

γ'. Ἐκείναις δ' αὐτὰ καλῶς εἰρῆσθαι, καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοὺς τῷ γνώμῃ ἐκύρωσαν. καὶ ποιήσαντες μὲν τὰ προειρημένα, προάγουσι τῷ ἅμαξαν ἐπὶ τὸν τρίοδον, καὶ καταλιπόντες ἀνεχώρησαν. τὰς δὲ βοῦς τῷ ὁρθῷ ὁδὸν ὥσπερ [q] ἡγεμένων τινῶν αὐτῆς ἀπιούσας, οἱ τῶν Παλαιστίνων ἄρχοντες ἠκολούθουν, πόστε γνῶσονται καὶ πρὸς τίνας ἥξουσι βουλόμενοι μαθεῖν. κώμη δέ τις ἐστὶν ἡ Ἰούδα φυλῆς [r] Βηθσάμη ὄνομα. εἰς τοῦτον ἀφικνοῦνται αἱ βόες· καὶ πεδίον μεγαλοπρεπὲς καὶ καλὸν τῷ προείαν αὐτῶν ἐκδεξάμενον, πωύονται [s] πρόσω χωρεῖν, στῆσαι τῷ ἅμαξαν αὐτόθι. θέα δὴ ἦν τοῖς [t] ἐν τῇ κώμῃ, καὶ πρόχαρες ἐγένοντο. θέους γὰρ ὥρα πάντας ἐπὶ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν ἐν τοῖς ἀρούραις ὑπάρχοντας, ὡς εἶδον τὴν κιβωτὸν, ὑφ' ἡδονῆς ἁρπαγέντες, καὶ τὸ ἔργον ἐκ τῶν χειρῶν ἀφέντες, ἐδραμον ἐπὶ τὴν ἅμαξαν. καὶ καθελόντες τὴν κιβωτὸν, καὶ τὸ ἄγαλμα ὃ τὰς ἀνδριάντας εἶχε καὶ τοὺς μῦας, πίθοις ἐπὶ πέτρας, ἥτις ἦν ἐν τῷ πεδίῳ· καὶ θύσαντες λαμπρῶς τῷ Θεῷ, καὶ κατολοκληρώσαντες, τήν τε ἅμαξαν καὶ τὰς βοῦς ὁλοκαύτωσαν. καὶ ταῦτ' [v] ἰδόντες οἱ τῶν Παλαιστίνων ἄρχοντες, [x] ὑπέστρεψαν ὀπίσω.

δ'. Ὀργὴ δὴ καὶ χόλος τοῦ Θεοῦ μέτεισιν, ὥστε [y] ἑβδομήκοντα τῶν ἐκ τῆς Βηθσάμης κώμης, ὡς οὐκ ὄντας ἀξίους ἅψασθαι τῆς κιβωτοῦ, ἱερεῖς γὰρ οὐκ ἦσαν, καὶ προσελθόντας αὐτῇ, βαλὼν ἀπέκτεινεν. ἐκλαυσαν δὲ ταῦτα παθόντας αὐτοὺς οἱ [z] κωμῆται, καὶ [a] πένθος ἐπ' αὐτοὺς ἦγεν οἷον εἰκὸς ὅτι θεοπέμπτῳ κακῷ· καὶ τὸν ἴδιον ἕκαστος ἀπεθρήνει. ὥστε μένειν τὴν κιβωτὸν παρ' αὐτοῖς ἀναξίως ὑποφαίνοντες αὐτοὺς, πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Ἑβραίων πέμψαντες, ἐδήλουν ὑποδεδόσθαι τὴν κιβωτὸν ὑπὸ τῶν Παλαιστίνων. κἀκεῖνοι γνόντες τάδε, [b] ἀποκομίζουσιν αὐτὴν εἰς [c] Καριαθιαρίμαν πόλιν [d] τῶν Βηθσαμίτας· ἔνθα τινὸς Λευίτου τὸ γένος, [e] Ἀμιναδάβου, δόξαν ἔχοντος ἐπὶ δικαιοσύνῃ [f] καὶ θρησκείᾳ, καταβιοῦντος, εἰς οἰκίαν τὴν κιβωτὸν ἤγαγον, [g] ὡς πρέπουσαν τῷ Θεῷ τόπον, ἐν ᾧ κατῴκει δίκαιος ἄνθρωπος. ἐθεράπευον δὴ τὴν κιβωτὸν οἱ τούτου παῖδες, καὶ τὴν ἐπιμέλειαν ταύτης ἕως ἐτῶν εἴκοσι περέσχοσαν. τοσοῦτον γὰρ ἔμεινεν ἐν τῇ Καριαθιαρίμα, [h] ποιοῦσα δὴ καὶ τοῖς Παλαιστίνοις μῆνας τέσσαρας.

xerunt, facta inde conjectura, quod poteſtatem ejuſmodi nullam haberet.

3. Hæc autem bene ac ſapienter dicta judicarunt, atque illico conſilium factis comprobarunt. Et quidem cum ea quæ jam diximus exſequuti fuiſſent, plauſtrum in trivium deducunt, ibique relicto receſſerunt. Vaccæ autem cum recta abirent & contenderent, non aliter quam ſi ab aliquibus deducerentur, eas *eminus* ſubſequebantur Palæſtinorum principes, ſcire deſiderantes ubi ſubſiſterent & ad quoſnam ſe conferrent. Eſt autem vicus quidam in tribu Judæ, nomine Bethſama. in fines ejus venerunt vaccæ: & cum eas, ſi proceſſiſſent, campus magnus & pulcher excepiſſet, ulterius tamen non progreſſæ ſunt, plauſtrum illic ſiſtentes. Erat autem omnibus in villa *gratum* ſpectaculum, lætitiaque exſultabant. æſtatis enim tempore cum cuncti in agris ad fruges comportandas verſarentur, ubi arcam animadverterunt, voluptate geſtientes, & opus è manibus dimittentes, è veſtigio ad plauſtrum accurrebant. atque arcam ex eo ſublatam, capſamque in qua *aurea* erant ſimulachra & mures, ſaxo cuidam, quod in campo erat, impoſuerunt: & cum Deo magnifice ſacra feciſſent, ſeque epulis adhibuiſſent, plauſtrum ſimul ac vaccas ſolido ſacrificio immolarunt. Quo viſo Palæſtinorum principes retro ad ſuos reverſi ſunt.

Boves contra indolem ſuam & affectum recta inditionem Hebræorum pergunt. II.

Hebræi ex urbe Bethſama, arcæ conſpectu lætati, ad eam recipiendam accurrunt; moxque boves cum curru Deo cadunt victima.

4. Cæterum ira atque indignatio Dei eos perſequitur, adeo ut ſeptuaginta viros ex pago Bethſamæ, quippe indignos qui attingerent arcam (ſacerdotes enim non erant) ad eam tamen accedentes, fulmine jacto interimeret. Ipſos autem hæc paſſos vici illius incolæ deplorarunt, eoſque *ejuſmodi* plangore proſequuti ſunt, qualem fas erat edere ob malum divinitus immiſſum; ſuumque mortuum unuſquiſque lugebat. Quamobrem ſeſe indignos agnoſcentes, quibuſcum arca commoraretur, nunciis ad commune Hebræorum *concilium* miſſis, indicarunt redditam eſſe à Palæſtinis arcam. Atque illi, hac re cognita, transferunt eam in Cariathiarimam, urbem vicinam Bethſamitis: ubi Levita quodam vitam agente, Aminadabo, qui magnæ erat exiſtimationis ob juſtitiam & religionem, in domum *ejus* arcam intulerunt, ut convenientem Deo locum, in quo vir juſtus habitabat. Ejus autem filii arcæ miniſterio operati ſunt, atque huic rei curandæ per viginti annos præerant: tot enim in Cariathiarima manſit, cum apud Palæſtinos quatuor menſes fuiſſet.

Bethſamitæ, qui arcæ manus Laicas admoverant, Deo ita vindicante pereunt.

Arca Cariathiarimam transfertur in domum Abinadabi. 1 *Regum*, c. 7.

Ibi per viginti annos manſit.

ΚΕΦ. β'.

Στρατεία Παλαιστίνων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ νίκη Ἑβραίων Σαμουήλου στρατηγοῦντος αὐτῶν καὶ προφήτου.

Τοσοῦτος δὲ λαὸς πᾶσος ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν εἶχεν ἡ τῶν [i] Καριαθιαριμιτῶν πόλις τὴν κιβωτὸν,

CAP. II.

Expeditio Palæſtinorum in ipſos, & victoria Hebræorum ductu Samueli prophetæ.

CUM autem populus univerſus illo tempore, quo arcam poſſidebat Cariathiarimitarum urbs, *Hebræos, ad meliorem frugem*

p Τοιαύτην ἔχει.] Αὐτὴ ἔχει *Vat.* Videſis ut hanc hiſtoriam defloret *Zonaras.*

q Ἡγεμένων τινῶν] Ἡγεμόνα τινὸς αὐτοῖς *Alii.*

r Βηθσάμη ὄνομα.] Ita in *MSS.* Βαθσάμη *Baſ.* & *G.* Βηθσαμὺς 1 *Regum*, c. 6. & 2 *Paralip.* c. 28. v. 18.

s Πρόσω χωρεῖν,] Πρόσωτερον *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

t Ἐν τῇ κώμῃ,] Ἐπὶ τῇ κώμῃ *Vat.*

v Ἰδόντες οἱ] Sic *MSS.* εἰδόντες in *Editis.*

x Ὑπέστρεψαν ὀπίσω.] *Al.* ἀνέστρεψαν.

y Ἑβδομήκοντα] *De populo* LXX. & L. *millia plebis* juxta *Hebr.* ἑβδομήκοντα ἀνδρας καὶ πεντήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν *Interpretes* LXXII. Vide *Bocharti* Hierozoicon, l. 2. c. 36. & *Clericum* ad 1 *Sam. al.* 1 *Regum* c. 7.

z Κωμῆται,] Ita cum pleriſque *MSS.* (& *Coccejo*) κωμῆται *Samb. Baſ.* & *G.* Verum κωμῆτης occurrit apud *Eurip.* in *Alceſte*, v. 476 & *Plat.* de *Legibus*, l. VII. p. 794. atque hanc ſcripturam tuetur *Berkelius* ad *Stephanum Byz.* p. 498. HUDS. Sic Euripid. Alceſt. v. 476. Τῆς δὲ κωμήτης χθονός· Item Plato lib. VII. de Legib. pag. 794. lit. A. SPANH.

a Πένθος ἐπ' αὐτοὺς] Πένθος *Vat.*

b Ἀποκομίζουσιν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* & juxta iſtos *Zonaras*, λαβόντες αὐτὸν ἀπάγουσιν εἰς κ. in *Editis* ἀπωκίζουσιν (pro ἀπικίζουσιν) εἰς Καριαθιαρείμ. Videſis LXXII. ad 1 *Reg.* c. 7. v. 1.

c Καριαθιαρίμαν] *Gen.* Καριαθιαρείμ, & Lib. VII. Cap. 4. §. 2. SPANH.

d Τῶν Βηθσαμίτας·] Τοῖς Βηθσάμης *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 1.

e Ἀμιναδάβου,] Ita fere in libris omnibus *Joſephi* & Interpp. LXXII. Ἀμιναδάβ juxta *Hebr. Codd.* atque ita forſan legendum, cum μ & υ (ut in *MSS.* ſcribi ſolent *mu* & *beta*) facile invicem permutentur.

f Καὶ θρησκείᾳ,] Sic in *MSS.* in *Editis* καὶ τῇ θρησκείᾳ.

g Ὡς πρέπουσα] Vel plenius ὥσπερ εἰς πρέπουσαν ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

h Ποιοῦσα δὴ] Eſt qui conjicit οἰκήσασα, & mox ἐπὶ pro τέσσαρας ex *S. Literis.* HUDS. Ita & Latini loquuntur, *fecit tot annos.* REL.

i Καριαθιαριμιτῶν πόλις] *Al.* Καριαθιαρειμιτῶν.

redeuntes convocat Samuelus; monetque eos libertatem armis vindicare. 1 Reg. c. 7.

urbs, votis & sacrificiis operam daret, multumque religionis in Deum & magnum ejus studium præ se ferret, Samuelus propheta animadverso eorum *pio* obsequio, quasi jam opportunum esset ad illos, cum ita se haberent, verba facere de libertate & bonis quæ in ea insunt, oratione utitur maxime accommodata ad mentes eorum flectendas & persuadendas: "O viri *Israelitæ*, dicebat, quibus "etiamnum hostes quidem graves *sunt* Palæstini, "Deus vero incipit esse propitius & amicus, non "solum libertatem expetere debetis, sed & oportet "tet hæc facere, quibus ea vobis assequenda est. "Ne quidem cogitate à dominatu liberari, dum "pergitis ea agere quæ vos servituti subjicient: sed "justitiam colite, atque nequitiæ, eam ex animabus abolendo, curationem adhibentes, tota mente Deo supplicate, ejusque in cultu perseverate. "Hæc si feceritis, erit ut bonis affluatis, à servitute liberemini, & victoriam de hostibus reportetis: quæ neque armis, neque corporum viribus, neque copiarum multitudine consequi facile est. non enim hisce res ejusmodi se præbiturum esse pollicetur Deus, sed probitati & justitiæ. Ego vero hæc promissa vobis rata fore "spondeo". Hæc cum dixisset, ei applaudebat populus, ex ista exhortatione lætitia elatus; consensitque ad id ipsum faciendum quod Deo gratum esset. Ipsos autem congregat Samuelus in urbem quandam Masphaten appellatam: quod nomen sermone Hebraïco conspicuum significat. Ibi & hausta aqua *effusaque* Deo libant, & cum tota die jejunassent ad preces se convertunt.

Cum jam Israëlitas nec opinos nec armatos in Masphate aggrederentur Palæstini, Deum experitur Samuelus, agno lacte immolato.

2. Illic vero congregati non latent Palæstinos. Sed illi, conventu eorum sibi nunciato, cum magno exercitu & copiis, sperantes fore ut incautos & imparatos adorirentur, Hebræis superveniunt. Ii autem, ex hoc valde consternati, tumultuari incipiunt & pavore occupari: atque ad Samuelum accurrentes, "animos illis, dicebant, concidisse præ "metu & ex memoria recentis cladis; adeoque *liberter* quieturos esse, ne hostium potentiam in "nos concitemus. Nam cum in nos nudos & inermes, qui tuo ductu & auspiciis ad supplicationes "& victimas & juramenta *solennia huc* convenimus, expeditionem jam fecerint hostes: non alia "itaque nobis salutis nostræ supereſt spes, quam "in te & Deo à te implorato ut nobis daret è Pa"læstinorum manibus effugere". At ille eos securo animo esse hortatur, promittitque Deum illis auxilium laturum esse. Et cum agnum subrumum cepisset, eo *solidum* pro populo sacrificium facit; Deumque supplex orat, ut eos in prælio à vi Palæstinorum defenderet; iterumque non sineret eos infortunio multari. Has autem preces exaudit Deus, & cum animo benigno & propitio sacrificium accepisset, innuit se illis victoriam daturum esse & potentiam auctum. Cum autem adhuc Deo super altare esset victima, & nondum tota sacrâ flammâ absumeretur, hostium copiæ è castris

Ab omine bono Israëlitas erigit Samuelus, & cum iis impetum facit in Palæstinos, quos acie fusos usque ad Corrèa persequitur. 1. Reg. c. 7.

[k] ἐπ' ὄχθας καὶ θυσίας τραπέντος τοῦ Θεοῦ, καὶ πολλῷ ἐμφανίζοντος τῷ περὶ αὐτὸν θρησκείαν καὶ φιλοτιμίαν, ὁ προφήτης [l] Σαμήλος ἰδὼν αὐτῶν τὴν προθυμίαν, ὡς εὐκαιρον πρὸς ἅπαντας ἔχοντας εἰπεῖν περὶ ἐλευθερίας, καὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν αὐτῇ, ἔρρηξεν λόγοις οἷς μέγιστα τὴν διάνοιαν αὐτῶν προσάξεσθαι καὶ πείσειν· "[m] ἄνδρες γὰρ εἶπεν οἷς ἔτι νῦν βαρεῖς μὲν "πολέμιοι Παλαιστῖνοι, Θεὸς δ' ὁμῖν ἄρχεται γίνεσθαι καὶ φίλος, οὐκ ἐπιθυμεῖν ἐλευθερίας δεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ πιεῖν δι' ὧν ἂν ἔλθοι [n] πρὸς ὑμᾶς. "[o] οὐδὲ βουλεσθε μὲν ἀπηλλάχθαι δεσποτῶν, μένειν "δὲ πράττοντες ἐξ ὧν τοιοῦτοι διάκεινται· ἀλλὰ γίνεσθε δίκαιοι, καὶ, τὴν πονηρίαν ἐκβαλόντες τῶν ψυχῶν, θεραπεύσητε [p] αὐτὸν ὅλαις ταῖς διανοίαις "[q] πρέπει γὰρ ὑμῖν ποιοῦσιν ἤδη τὰ ἀγαθὰ, δουλείας ἀπαλλαγὴ, καὶ νίκη πολεμίων· ἃ λαβεῖν οὐθ' ὅπλοις, "οὔτε σωμάτων ἀλκαῖς, οὔτε πλήθει συμμάχων δυνατόν ἐστιν. οὐ γὰρ τούτοις ὁ Θεὸς ὑπισχνεῖται παρέξειν "αὐτὰ, τῷ δ' ἀγαθοὺς εἶναι καὶ δικαίους. ἐγγυητὴς "δ' αὐτὸς τῶν ὑποσχέσεων ἐγὼ γίνομαι". [r] ταῦτ' εἰπόντος ἐπιφήμη τοῦ πλήθους ἦν ἐν τῇ Μασφαίνῃ, καὶ κατένευσεν αὐτὰ παρέξειν κεχαρισμένον τῷ Θεῷ. σωσάμενος δ' αὐτὸς ὁ Σαμήλος, εἰς τινα πάλιν λεγομένην [s] Μασφάτην· κατοπτεύομενον τόπον σημαίνῃ καὶ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν. ἐντεῦθεν [t] ὑδροφορήσαντες πρανέσι τῷ Θεῷ, καὶ διανηστεύσαντες ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπ' ὄχθας τρέπονται.

β'. Οὐ λανθάνουσι δὲ τοὺς Παλαιστίνους ἐκεῖ [v] συναχθέντες. ἀλλὰ μαθόντες ὅτι τὴν ἀθροισιν αὐτῶν, μεγάλῃ σπουδῇ καὶ δυνάμει, κατ' ἐλπίδα τοῦ μὴ προσδοκῶσι μηδὲ παρεσκευασμένοις ἐπιπεσεῖσθαι, τοῖς Ἑβραίοις ἐπέρχονται. καταπλήττει δ' αὐτοὺς τοῦτο, καὶ εἰς ταραχὴν ἀγᾷ καὶ δέος· καὶ δραμόντες πρὸς Σαμουήλον, "ἀνα"πεπλωκέναι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὸ φόβου καὶ τοῦ παρόντος ἤδη, ἔφασκον, καὶ διὰ τοῦτ' ἠρεμεῖν ἵνα μὴ κινήσωμεν τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν. σοῦ δ' ἀναπαύοντος ἡμᾶς ἐπ' ὄχθας καὶ θυσίας καὶ ὅρκους, γυμνοῖς καὶ [x] ἀνόπλοις [y] ἐπεστρατεύκασιν οἱ πολέμιοι· ἐλπὶς οὖν "ἡμῖν οὐκ ἄλλη [z] σωτηρίας ἡμῶν, ἢ ἡ παρὰ σοῦ καὶ τοῦ "Θεοῦ ἱκετευθέντος ὑπὲρ σοῦ παρασχεῖν ἡμῖν διαφυγεῖν "Παλαιστίνους". ὁ δὲ θαρρεῖν τε παρακέλευεται καὶ βοηθήσειν αὐτοῖς τὸν Θεὸν ἐπαγγέλλεται. καὶ λαβὼν ἀρνα γαλαθηνὸν, ὑπὲρ τῶν ὅλων θυσί· καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν [a] ὑπερέχειν αὐτῶν τὴν δεξιὰν ἐν τῇ πρὸς Παλαιστίνους μάχῃ, καὶ μὴ [b] περιιδεῖν δεύτερον αὐτοὺς [c] δυσχήσαντας. ἐπήκοος δὴ γίνεται τῶν εὐχῶν ὁ Θεὸς, καὶ προσδεξάμενος εὐμενεῖ καὶ συμμάχῳ τῇ διανοίᾳ τὴν θυσίαν, ὑπανεύει νίκην αὐτοῖς καὶ κράτος. [d] ἔτι δ' ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τὴν θυσίαν ἐχούσης τοῦ Θεοῦ, καὶ μήπω πᾶσαν τὴν ἱερᾶς φλογὸς ἁπλησθείσης, [e] προῆλθεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἡ τῶν πολεμίων δύνα-

[k] Ἐπ' ὄχθας καὶ θυσίας] Vel ἐπ' ὄχθας καὶ θυσίαν cum quatuor *MSS.*

[l] Σαμήλος ἰδὼν] In sex *MSS.* Σαμῆλος ὁσῶν.

[m] Ἄνδρες γὰρ] Vel dicendum γὰρ post ἄνδρες redundare, vel legendum ἄνδρας.

[n] Πρὸς ὑμᾶς.] Πρὸς ἡμᾶς *Big.* & *Samb.*

[o] Οὐδὲ βούλεσθε μὲν ἀπηλλάχθαι] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* οὐδὲ βούλεσθε μένειν πράττοντες.

[p] Αὐτῷ,] Mallem αὐτὰς cum *Epiphanio.*

[q] Πρεπτέπεσθε τὸ θεῖον,] Omnino legendum προσπέπεσθε, (quo modo lectum *Epiphanio*, nam vertit, *invocate Deum*) nisi dicatur πρεπτέπεσθαι nonnunquam idem valere ac προσπέπεσθαι. Vide *Stephani Thes. Gr.* voce προσπέπομαι.

[r] Ταῦτ' εἰπόντος ἐπιφήμη] Ita placuit edere cum ταῦτ' εἰπόντος ἐπιφήμης habeant *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* τοῦτ' εἰπόντος ἐπιφήμῃ in *Editis*, *Aliisque*

[s] Μασφατῶν·] *Al.* Μασφάτην & Μασφατῶ. ex urbibus *Leviticis* itinere fere medio inter *Gazam* & *Solymas*, prope *Eleutheropolim.* HUDS. Μασφάτις, Græcè καταπτώσεως Hebr. מצפה *locus eminens* LXX. σκοπιὰ Num. XXIII. 3. unde נצפו Isa. XIII. 2. SPANH

[t] Ὑδροφορήσαντες] Ὑδροταύσαμοί τε *Big. Samb.* & *Vat.* καὶ ὑδροχοήσαντες ὕδωρ, καὶ ἐξέχεαν ἐνώπιον κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς LXXII. 1 *Regum* c. 7. v. 6. Aqua effusa lachrymas significat.

[v] Συναχθέντες.] Συνελθόντες *Vat. Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[x] Ἀνόπλοις] Ἀσπίλοις *Hen. Busb.* & *Zonaras.*

[y] Ἐπεστρατεύκασιν] Ita in quatuor *MSS.* (& *Coll. Voss.*) in *Editis* ἐπεστράτευται.

[z] Σωτηρίας ἡμῶν,] Σωτηρίας ἢ νόμῃ ἢ παρὰ σοῦ *Big. Samb.* & *Vat.*

[a] Ὑπερέχειν αὐτῶν] Phrasis est *Homerica* pro *protegere.*

[b] Περιιδεῖν δεύτερον] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* παρελθεῖν.

[c] Δυσχήσαντας.] Ἀτυχήσαντας *Big.* & *Gall.*

[d] Ἔτι δ' ἐπὶ τοῦ βωμοῦ] Καὶ ἐν Σαμουὴλ ἀναφέρων τὸν ὁλοκαύτωσιν LXXII.

[e] Προῆλθεν] Προσῆλθεν *Vat.*

δύναμις, καὶ ϖροσπαίσεται [f] εἰς μάχλω, ἐπ' ἐλπίδι μὲν νίκης, ὡς ἀπλημμελούντων ἐν ϗπερβολῇ τῶν Ιουδαίων, μήτε ὅπλα ἐχόντων, μήτε ὡς ἐπὶ μάχλω ϗκείσε ἀπιόντων. ϖεπιπτώκει δ', εἰς ὑσ/ εἴ τις ϖροῦλεγέ τις ῥᾳδίως ἐπιθήσειν. ϖρῶτον μὲν γὰρ αὐτοὺς ὁ Θεὸς κλονεῖ σεισμῷ, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖς ὑπότρομον καὶ σφαλερὰν κινήσας ϖήγνυσιν· ὡς σαλευομένης τε τὰς βάσεις ὑποφέρεσθαι, καὶ διϊσταμένης εἰς ἔνια τῶν χασμάτων καταφέρεσθαι. ἔπειτα [g] βροντῶν [h] ϖεριψόφους, καὶ Διὸς πύροις ἀστραπῆς ὡς [i] καταφλέγων αὐτῶν τὰς ὄψεις ϖεπιλάμψας, καὶ τῶν χειρῶν ϗκκροτήσας τὰ ὅπλα, γυμνοὺς εἰς φυγὴν [k] ἀπέστρεψεν. ἐπεξέρχεται δὴ Σαμούηλος μετὰ τοῦ ϖλήθους· καὶ ϖολλοὺς κατασφάξας καταδιώκει [l] μέχρι Κορραίων, τόπου τινὸς οὕτω λεγομένου. καὶ καταπήξας ϗκεῖ λίθον, ὥσπερ ὅρον τῆς νίκης καὶ τῆς φυγῆς τῶν πολεμίων, ἰσχυρὸν αὐτὸν ϖροσαγορεύει, σύμβολον τῆς [m] ϖαρὰ Θεοῦ γιγνομένης αὐτοῖς καὶ τῶν ἐχθρῶν ἰσχύος.

γ'. Οἱ δὲ μετ' ϗκείνου τοῦ ϖλήθους οὐκ ἐπεράτουν ὅπλα τοὺς Ισραηλίτας· ἀλλ' ὑπὸ δέους καὶ μνήμης τῶν συμβεβηκότων ἡσύχαζον. ὁ δ' ἐκείνοις πάλαι θάρσος τοῖς Παλαισίνοις ὅπλα τοὺς Ἑβραίους, [n] τοὐναντίον ϗκείνων μὲν τοῦ νίκου ἐλλιπὲς. καὶ Σαμουήλου στρατεύσας ἐπ' αὐτοὺς ἀναιρεῖ πολλούς, καὶ τὰ φρονήματ' αὐτῶν εἰς τὸ παντελὲς ταπεινεῖ· καὶ τοῦ χώραν ἀφαιρεῖται, ἃ τῶν Ιουδαίων [o] ἀπέτεμνον τὸ ϖρότερον κρατήσαντες τῇ μάχῃ. [p] αὕτη δ' ἐκείνου μέχρι ϖόλεως Ακκαρῶνος [q] ἀπὸ τῆς Γιτθηνῆς ὅρων ϗκτεταμένη. ἐκείνη δὴ κατ' ϗκεῖνον τὸν καιρὸν [r] φίλα τοῖς Ισραηλίταις τὰ ὑπολειπόμενα τῶν Χαναναίων.

egreſſæ ſunt, & ſeſe ad pugnam inſtruunt; ſpe quidem *certa* victoriæ, ac ſi Judæi conſilii plane inopes forent, ut qui nec arma habuerint, nec eo loci ad pugnandum convenerint. Talis autem erat rerum eventus, ut ſi quis eas prædixiſſet, haud facile fidem inveniſſent. Nam primum quidem eos *magna* concuſſione perturbat Deus, terramque quaſſatione illis ſubtremiſcere parumque tutam *ei inſiſtentibus* fecit; ita ut vel eâ agitatâ incerta ponerent veſtigia, vel diſcedente in hiatum aliquem prolaberentur. deinde cum tonitrubus circumtonuiſſet, atque igneis fulguribus quaſi ad ora illis adurenda eos circumfulſiſſet, atque manibus arma excuſſiſſet, nudos in fugam conjecit. Tum vero Samuelus cum populo in eos irruit, multiſque cæſis reliquos perſequitur ad * Corræa uſque, locum quendam ita nominatum. Ac cum ibi ſaxum ſtatuiſſet, veluti terminum victoriæ & hoſtium fugæ, id Præſidii *ſaxum* appellat, in ſignum virium quibus eos ad hoſtes debellandos impertivit Deus.

3. Palæſtini vero, ea clade accepta, exercitum † non eduxerunt contra Iſraëlitas: ſed, præ metu & memoria eorum quæ acciderant, quieſcebant. Fiducia autem, qua olim Palæſtini animati erant in Iſraëlitas, *viceverſa* illorum eſſe cœpit poſt victoriam *iſtam*. Et tum Samuelus, copiis in eos motis, magnas edit ſtrages; atque elatos eorum animos prorſus deprimit: regionem etiam eis adimit, qua prius Judæos multabant cum illos prælio ſuperaſſent. illa vero à finibus Gittæ ad Accaronem uſque civitatem longe lateque patebat. Reliqui autem Chananæorum eo tempore pacem & amicitiam cum Iſraëlitis colebant.

Regionem Iſraëlitis ereptam recuperat Samuelus, ſuoque tempore Palæſtinos cohibuit.

ΚΕΦ. γ'. CAP. III. III.

Ὡς Σαμούηλος, διὰ τὸ γῆρας ἀσθενὴς ὢν τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὑτοῦ ϖαισὶ ταῦτα ἐνεχείρισεν· καὶ ϗκείνων δὲ καλῶς τὴν ἀρχὴν ϖροϊσαμένων, τὸ ϖλῆθος ὑπ' ὀργῆς ἔσπευδε βασιλεύεσθαι, Σαμουήλου ϖρὸς τοῦτο ἀγανακτοῦντος.

Ut Samuelus, propter ſenectutem rebus adminiſtrandis parum idoneus, curam earum filiis ſuis commiſit: atque populus, illis in principatu male ſe gerentibus, ira incitatus Regem petiit, Samuelo id graviter ferente.

Ὁ δὲ ϖροφήτης Σαμουήλος διελόμενος τὸν λαὸν καὶ πόλιν αὐτοῖς ἑκάστοις, εἰς ταὐτὸν ϗκέλευσε συνερχομένους ϖερὶ τῶν ϖρὸς ἀλλήλους κρίνεσθαι διαφορῶν. αὐτὸς δ', [s] δὶς δ' ἔτους ἐπερχόμενος τὰς πόλεις, ἐδίκαζεν [t] αὐτοῖς· καὶ ϖολλῷ εὐθάδειαν εὐνομίαν ἐπὶ χρόνον ϖολύν.

β'. Ἐπεὶ δ' ὑπὸ γήρως βαρυνόμενος, καὶ τὰ σωμάτια ϖαρὰ ϖᾶσιν ἐμποδίζόμενος, τοῖς υἱοῖς τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ϖροστασίαν δ' ϖλήθους ϖαραδίδωσιν· ὧν ὁ μὲν ϖρεσβύτερος [v] Ιωήλος ϖροσηγορεύετο, τῷ δὲ νεωτέρῳ [x] Αβία ὄνομα ἦν. ϖροσέταξε δὴ τὸν μὲν ἐν [y] Βηθήλοις ϖόλει καθεζόμενον κρίνειν, τὸν δ' ἕτερον ἐν [z] Βαρσαβαὶ, μερίσας τὸν ὑπακουόμενον ἑκατέρῳ λαόν. ἐγένοντο δὲ σαφὲς ὅτι ϖαράδειγμα καὶ ϖεκμήριον, δι' μὴ τὸν τρόπον ὁμοίους τοῖς φύσασι γίνεσθαι τινας, ἀλλὰ ϖολλάκις μὲν χρηστοὺς καὶ μετρίους ἐκ ϖονηρῶν καὶ ϖαρανόμων γεννᾶσθαι, ϖολλάκις δὲ τοὐναντίον ἐκ σπουδαίων καὶ δικαίων ϖαῖδας ἀνοσίους καὶ ϖαρανόμους γίνεσθαι. ὁ δὲ Σαμούηλος ἐκ τῆς ϖερὶ τὸν ϖαῖδας ἀγάπης ἐκείνους ϖροήγαγε τῆς ἀρχῆς, ἀγνοήσας ὅτι ϖολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ϖρὸς τὸ κέρδος ἀποβλέποντες, ἐκ τῶν ϖαρόντων ϖρὸς τὸ μέλλον ἐλπίζουσιν, ἀδικίαν ἡγούμενοι τὸ ϖρὸς τὸ συμφέρον ἀποβλέπειν.

Samuelus (quamvis prætorium ei fixum eſſet Ramathæ) bis in anno civitates præcipuas Hebræorum jus dictum obibat.

Tandem vero defectus jam annis Samuelus filiis ſuis tribunalia ſtatuit duobus in locis; qui judicium ſunt avariſſimi & flagitioſiſſimi. 1. Reg. c. 8.

PΟrro Samuelus propheta, populo commode diſtributo, & ſua ſingulis civitate aſſignata, (juſſit ut in eam convenirent ad res controverſas dijudicandas. Ipſe autem, bis anno urbes obiens, jus illis dicebat; & multo tempore judicia ex æquo exercebat.

2. Deinde, cum ætate gravis eſſet & invalidus, ut conſuetis muniis ſufficere non poſſet, filiis ſuis principatum & reip. curam tradidit: quorum quidem grandiori Joelus, minori vero Abia nomen erat. Iis autem mandavit, ut unus quidem in Bethelis, alter vero in Barſube ſederet & judicia redderet, populum qui pareret inter eos partitus. Illi autem exemplo erant & indicio, non omnes moribus ſimiles parentibus naſci, ſed forte quidem ex malis probos & æquos *gigni*: tunc vero ſeſe oſtende-

---

f Εἰς μάχλω,] Πρὸς μάχλω in quinque *MSS.*

g Βροντᾶς] Similia apud Æſchylum Prometh. v. 1081. χθὼν τιταλύσει· βροχία δ' ἀχὼ ϖάντοθεν ϖνοαὶ βρυητὲς ἑλικες δ' &c. SPANH.

h Περιψόφους, καὶ Διὸς πύροις ἀστραπὰς ὡς] Ita cum *Cod. Vat.* in *ceteris* Διὸς φοβερὰς.

i Καταφλέξων] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* καταφλέξας. HUDS. Lege καταφλέξαι. COCC.

k Ἀπέστρεψεν] Ἀνέστρεψε *Big.* ἀνέτρεψε *Gall.*

l Μέχρι Κοίλεων,] Μέχρι Βεθχόρων *Vat.* & Βεθχόρων *Samb.* à manu ſecunda, ex *Bibl. S.*

* Corræa uſque,] *Correon* juxta *Vet. Interpr.* Si in *Græcis* Βεθχόρων maluerimus, Βεθ-λεέμ eſſet *domus Cori.*

m Παρὰ Θεοῦ] Παρὰ Θεὸν *Vat.*

† *Non eduxerunt contra Iſraëlitas*] Sc. deinceps Iſraëlitarum fines non incurſarunt, totoque tempore Samuelis à Deo cohibiti ſunt. 1 *Reg.* c. 7. v. 13.

n Τοὐναντίον ϗκείνων] Τοὐναντίον ϗκείνοις *Big. Samb.* & *Vat.*

o Ἀπέτεμνον τὸ ϖρότερον] Ἀπέτεμνον *Bunb.* & *Hen.* ἀπετέμνοντο *Big. (Coll. Voſſ.)* & *Samb.*

p Αὕτη εἰ' ἐκείνου] Αὕτη εἰ' ἐκείνου ἀ μέχρι *Iidem.*

q Ἀπὸ τῆς Γιτθηνῆς] Ἀπὸ τῆς τῆς Γιτθηνῆς *Vat.*

r Φίλα τοῖς Ισραηλίταις] Φιλία τ. Ισραηλίτας ὑπολειπομένη τῶν Χαναναίων *Vat.* Forſan φίλα τοῖς Ισραηλίταις τὰ ὑπολοιπα τῶν Χαναναίων.

s Δὶς δ' ἔτους ἐπερχόμενος] Κατ' ἐνιαυτὸν in *Bibliis S.*

t Αὐτοῖς·] Αὐτὰς ſolus *Bunb.* quo modo legit *Grotius.*

v Ιωήλος ϖροσηγορεύετο,] Ita *Baſ. G. Hen.* & *Bunb.* Ιώηλος in *Codd.* aliquot *Epiphanii.* Οὐήλος *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

x Ἀβία ὄνομα ἦν.] Sic quatuor è *Græcis.* Verum *Big. (Coll. Voſſ.) Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* Ἀβιᾶ aut Ἀβιᾷ aut Ἀβιᾶς.

y Βεθήλοις πόλει] Ita ut ſupra p. 283. v. 36. Βεθήλῳ *Baſ.* & *G.* Βαιθήλῳ *Samb.* & *Big.* Βεθήλη *Vat.* HUDS. Vid. inf. Cap. VI. §. 1. SPANH.

z Βαρσαβαὶ] Βαρσαβαὶ *Samb.* correctè ſatis. Βηρσαβεὲ *Vat.* HUDS. Conf. lib. 1. cap. 12. §. ult. Philo Βερσαβεὲ SPANH.

debant pravos ex bono prognatos. nam à parentis institutis & studiis deflexi, diversamque ab eo viam ingressi, munerum ergo turpisque lucri jus pervertebant: ac in judiciis non ex veritate sed ad emolumentum suum agentes, solutique in luxum & deliciis sumptuosis dediti, primum quidem hæc adversus Deum patrabant; dein vero contra voluntatem prophetæ, patris illorum, qui multum studii curæque impenderat ut multitudo justitiam coleret.

Hebræi, Samuelida-rum multum pertæsi, regem sibi dari postulantes, valde vexabant Samuelum.

3. At populus, cum Prophetæ filii priorem rerum statum & ordinem injuriis labefactarent, & commissa ægre ferebat, & ad Samuelum frequentes concurrunt (tum enim in urbe Ramatha habitabat) atque non solum ei de filiorum ejus iniquitatibus narrabant, sed &, quod præ senectute & ætatis debilitate non amplius rebus *similiter* ac antea administrandis par esset, eum orabant simul & obsecrabant ut aliquem ipsis regem crearet, qui posset gentem moderari & gubernare, & à Palæstinis pœnas sibi debitas exigere ob pristinas injurias. Hæc *illorum* verba Samuelum valde solicitum habuerunt & anxerunt, propter innatum justitiæ amorem & invisum sibi regium dominatum. nam vehementer captus erat optimatium regimine, ut quod ea reip. forma utentes fere divinos faciat & beatos. Verum ex jam dictis adeo curarum plenus erat & cruciatuum, ut nec cibi nec somni capiendi meminerit: sed per totam noctem vigilarit dum *varias* de rebus cogitationes in animo versaret.

Deus autem Samuelo apparens ipsum solatur, atque ei de rege creando mandatum dat.

4. Cum autem ita se habuisset, ei apparuit Deus, eumque consolatur, *dicens*, "non oportere "ea, quæ postularet populus, ægre ferre: quando "non illum sed ipsummet sprevissent, ne solus *ipsis* "imperaret. Hæc enim ab eo die, quo ex Ægy-"pto educti fuerint moliri eos cœpisse. veruntamen brevi illos pœnitentiam *sibi* gravem molestamque acturos esse, per quam nihil quidem futuri erit infectum; at contemptus *sui* redarguentur, & quod consilia tam in me quam tuam erga "prophetiam ingrata ceperint. Jubeo itaque te il-"lum ipsum eis regem constituere, quem *tibi* præmonstravero; cum prius illis mala exposueris, "quæ sub regibus passuri sunt, & testificatus fue-"ris in qualem se temere conjiciunt *rerum* mutationem.

Samueli ad populum concio, qua mala regii dominatus eis exponit. 1 Reg. c. 8.

5. Hæc Samuelus cum audisset, convocatis prima luce *in concionem* Judæis, *palam* fassus est se Regem illis creaturum esse: dicebat autem oportere primum quidem ipsis enarrari, quæ sub Regibus futura essent, & quibus malis conflictarentur. "Scitote enim, *inquit*, quod primum quidem li-

νηρῶν· τότε μέν γε Φαύλως [a] ἐξ ἀγαθῶν παρέχον αὐτὸς γιγνομένους. τῶ γὰρ πατρὸς ὑπιτηδευμάτων [b] ἐκτρεπόμενοι, καὶ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἀπελθόντες, δώρων καὶ λημμάτων αἰσχρῶν καθυφίεντο τὸ δίκαιον· καὶ τὰς κρίσεις οὐ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ πρὸς τὸ κέρδος ποιούμενοι, καὶ πρὸς τρυφὴν καὶ [c] πρὸς διαίτας πολυτελεῖς ἀπονενοκότες, πρῶτον μὲν ἐναντία ταῦτα ἔπραττον τῷ Θεῷ, δεύτερον δὲ [d] τῷ προφήτῃ, πατρὶ αὐτῶν, ὃς [e] πολλοῦ τοῦ τὸ πλῆθος εἶναι δίκαιον ἀπράκτου εἰσφέρειν καὶ πόνους.

γ'. Ὁ δὲ λαὸς, ἐξυβριζόντων [f] εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν καὶ πολιτείαν τοῦ τῶν προφήτου παίδων, χαλεπῶς τε τοῖς πραττομένοις ἔφερε, καὶ πρὸς αὐτὸν [g] συντρέχουσι· διετρίβε δ' ἐν [h] Ραμαθᾷ πόλει· καὶ τὰς τε τῶν υἱῶν παρανομίας ἔλεγον, καὶ ὅτι γηραιὸς αὐτὸς ὢν ἤδη καὶ [i] παρειμένος ταῖς τοῦ σώματος ταῖς τῶν πραγμάτων οἴκοι τὴν αὐτὸν προϊσταναι δυνάμην τρόπον· ἐδεήθη τε [k] καὶ ἱκέτευον ἀποδεῖξαί τινα [l] αὐτῶν βασιλέα, ὃς [m] ἄρξει τοῦ ἔθνους καὶ τιμωρήσεται Παλαιστίνους, ὀφείλοντας [n] ἑαυτοῖς δίκας τῶν πρότερον [o] ἀδικημάτων. ἐλύπησαν δὲ σφόδρα τὸν Σαμήλου οἱ λόγοι, διὰ τὴν σύμφυτον δικαιοσύνην [p] καὶ τὸ πρὸς τοὺς βασιλέας μῖσος· [q] ἤπτητο γὰρ δεινῶς τῆς ἀνελευθερίας, ὡς [r] θείας καὶ μακαρίας ποιούσης τοὺς χρωμένους αὐτῆς τῇ πολιτείᾳ. τοιοῦτος ὁ Φρόντις καὶ βασανιστὴς τῶν περὶ τοῖς εἰρημένοις, ὅτε προφὴς ἐμνημόνευσεν ὕπνου· δι' ὅλης δὲ τῆς νυκτὸς στρέφων τὰς περὶ τῶν πραγμάτων ἐννοίας διεκαρτέρει.

δ'. Ἐχούσης δ' ἤδη ἐμφανίζεται τὸ θεῖον, καὶ παραμυθεῖται "μὴ δυσφορεῖν ἐφ' οἷς αἰτίασε τὸ πλῆθος· "οὐ γὰρ ἐκεῖνον ἀποστερηκέναι, [s] ἀλλ' αὐτόν, ἵνα "μὴ [t] βασιλεύσῃ μόνος. ταῦτα δὲ ἀφ' ἧς ἡμέρας "ἐξήγαγον αὐτοὺς [v] ἀπ' Αἰγύπτου μηχανᾶσθαι τὰ ἔργα. "λήψεσθαι μέντοι γε οὐκ εἰς μακρὰν μεταγνοίας αὐτοὺς "ἀπόνους, ὑφ' ἧς ἥδεν μὲν ἀγώνιον ἕξει τὸ [x] ἐσόμε-"νον· ἐλεγχθήσονται δὲ καταφρονήσαντες, καὶ βλαβὰς "οὐκ ἀχαρίστους θεοῖς ἐμοὶ καὶ τοῖς σοῖς προφυτίαν λα-"βόντες. κελεύω [y] δή σε χειροτονεῖν αὐτοῖς ὃν ἂν [z] ἐ-"γὼ [a] προείπω βασιλέα· προδηλώσαντα [b] ποίων τε "πεφήσονται βασιλευόμενοι κακῶν, καὶ ἁμαρτη-"σόμενον [c] ἐφ' οἷαν ἀπόνοιαν μεταβολῆς.

ε'. Ταῦτα ἀκούσας Σαμήλου, ἅμα ἕω συγκαλέσας τοὺς Ἰουδαίους ἀποδεῖξαι αὐτοῖς βασιλέα ὡμολόγησεν· ἔφη δεῖν πρῶτον [d] μὲν αὐτοῖς ἐκδιηγήσασθαι τὰ πρὸς τῶν βασιλέων ἐσόμενα, καὶ ὅσοις [e] συνεχήσονται κακοῖς. "γινώσκετε γὰρ ὅτι πρῶτον μὲν ὑμῶν ἀπαιτή-"σε-

[a] Ἐξ ἀγαθῶν] Ἐξ ἀγαθῶν *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[b] Ἐκτρεπόμενοι,] Τραπόμενοι *Vat.*

[c] Πρὸς διαίτας] Illud πρὸς omittit *Vat.* ut & καὶ πρὸς & deinceps ἔλεγε *Hen.* & *Busb.*

[d] Τῷ προφήτῃ,] Καὶ τῷ πατρὶ αὐτῶν *Epiphan.* τῷ προφήτῃ πατρὶ ἢ αὐτῶν *Big.* & *Samb.* τῷ προφήτῃ πατρὶ τε ἑαυτῶν *Vat.*

[e] Πολλοῦ δὲ τὸ πλῆθος] Πολλοῦ καὶ δὲ *Samb. Big.* & *Vat.* paulo disertius.

[f] Εἰς τὴν προτέραν] Illud εἰς deest *Vat.*

[g] Συντρέχουσι·] Numero adhuc servato συνέτρεχε πρὸς τρυφὴν &c. ab ingenio *Josephi*. nam solummodo δυσφοδοκίαν illis vitio vertunt *S. Literæ*, ut notavit *Theodoretus*, tom. 1. p. 239.

[h] Ραμαθᾷ πόλει·] Ita cum *Vet. Interpr.* prout p. 307. v. 18. Ἀραμαθὰ π. tam in *Editis* quam *MSS.* HUDS. Ραμαθὰ leg. *Gelen.* Conf. lib. v. cap. xi. & cap. iv. §. 6. inf. uti *Gen.* Ἀραμαθὰ. SPANH.

[i] Παρειμένος] Æschylus Prom. v. 173. B. τί τῆδε λοιπὸν, ἢ παρειμένον. SPANH.

[k] Καὶ ἱκέτευον ἀποδεῖξαι] Καὶ καθικέτευον *Vat.*

[l] Αὐτῶν βασιλέα,] Αὐτοῖς *Busb.* & *Hen.*

[m] Ἀρξει τῆ ἔθνους] Ita cum *Vet. Interp.* ἄρξῃ δ' ἔθν. *Bas.* & *G.* ἄρξῃ τε *Big.* & *Samb.* dein mox τιμωρήσαιτο. Verum ἄρξῃ δ' ἔθν. & statim τιμωρήσοι) *Hen.* & *Vat.*

[n] Ἑαυτοῖς δίκας] Ἐπ' αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* non inconcinne.

[o] Ἀδικημάτων.] Ἁμαρτημάτων *Vat.*

[p] Καὶ τὸ πρὸς τοὺς βασιλέας μῖσος·] Hæc, uti verisimile est, ex suo in Reges odio, (nam nihil hujusmodi exstat in *S. Literis*) adjecit *Josephus*, discipulus sane melior Pharisæorum, quam civis Romanus.

[q] Ἥπτητο γὰρ δεινῶς] Est qui malit ἤδιστο γ. δ. τῆ ἀνελευθερίᾳ ἀ. θ. κ. μ. ποιούσῃ.

[r] Θείας καὶ μακαρίας] Θείαν legisse videtur *Vet. Interpres.*

[s] Ἀλλ' αὐτόν,] Ita *Big. Bas.* & *G.* ἀλλ' ἢ αὐτὸν *Samb.* ἀλλ' ἢ αὐτοὺς *Vat.* ἀλλ' εἰς αὐτόν *Busb.* & *Hen.* ὅτι δ' οἱ ἐξαδινώσασιν, ἀλλ' ἐμὲ, τῷ μὴ θέλειν βασιλεύεσθαι ὑπ' ἐμοῦ Cedrenus. ex *Interpretibus* LXXII. *quasi non in illum superbi fuerint, sed magis in se, ne solus super eos ipse regnaret*, vertit *Epiphan.*

[t] Βασιλεύσῃ μόνος·] Βασιλεύς ἢ μόνος *Big. Samb.* & *Vat.*

[v] Ἀπ' Αἰγύπτου] Ἐξ Αἰγύπτου *Big. Vat.* & *Samb.* à manu secunda. & paulo ante ἐξήγαγον habet *Cedrenus.*

[x] Ἐσομένων·] Ἐσομένων *Vat.*

[y] Δή σε χειροτονεῖν] Δή σοι *Big.* & *Samb.* δέ σοι *Vat. Hen.* & *Busb.*

[z] Ἐγὼ] Ἐγώ σοι τρ. quatuor *MSS.*

[a] Προείπω βασιλέα·] Προείπω *Vat.*

[b] Ποίων τε] Ποταπῶν τε ὄντι π. *Big. Samb.* & *Vat.* ποδ. ποίοί τε καὶ ποταπῶν π. *Epiphan.*

[c] Ἐφ' οἷαν ἀπόνοιαν] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐφ' οἷς ἂν ἀπόνωτι με χόλῳ *Vat.* ἐφ' ἣ ἂν ἀπόνοιαι μεταβολῆ *Bas.*

[d] Μὲν αὐτοῖς ἐκδιηγήσασθαι] Illud μὲν è *Cod. Samb.*

[e] Συνεσχήσονται) κακοῖς.] Ita in omnibus *MSS.* in *Editis* συνεχθήσονται). Forsan συναχθήσονται). quibus forent afflictionibus attendi, vertit *Epiphan.*

ſ Καὶ

"σιν τὰ τέκνα· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἁρματηλάτας εἶ-
"ναι κελεύσει, τὰς δ' ἱππεῖς [f] καὶ σωματοφύλα-
"κας, δρομεῖς τ' ἄλλους καὶ χιλιάρχους [g] καὶ ἑκατον-
"τάρχας· ποιήσει τ' καὶ τεχνίτας, ὁπλοποιοὺς καὶ ἁρ-
"ματοποιοὺς καὶ ὀργάνων τέκτονας, γεωργούς τε καὶ τ'
"ἰδίων ἀρχεῖν ὀπιμελητὰς, καὶ σκαπανεῖς ἀμπέλων.
"καὶ οὐδέν ἐστιν ὃ μὴ κελεύσομένοι ποιήσουσιν, ἀνδραποδων
"ὠνητῶν τρόπον. καὶ τὰς θυγατέρας τ' ὑμῶν μυ-
"ρεψοὺς ἀποφανοῦσι, καὶ ὀψοποιοὺς, καὶ σιτοποιούς· καὶ πᾶν
"ἔργον, ὃ θεραπαινίδες ἐξ ἀνάγκης πλησὸς φοβούμε-
"ναι καὶ βασάνους ὑπομενοῦσι. κτῆσιν τ' τῶν ὑμετέρων
"ἀφαιρήσονται· καὶ ταύτῃ δύνεχοις καὶ σωματοφύλαξι
"δωρήσονται, καὶ βοσκημάτων ἀγέλας τοῖς αὐτῶν θεσσα-
"λεμοῦσιν. σωελόντι δ' εἰπεῖν, δουλώσεσθε μετ' πάντων
"τῶν ὑμετέρων τῷ βασιλεῖ, [h] καὶ τοῖς αὐτῶν οἰκέταις
"ἴσοι γιόμενοι. καὶ μνήμην ὑμῖν τῶνδε τῶν λόγων γιν-
"ησόμενοι καὶ τὸ πάσχειν αὐτά· [i] καὶ μεταγνώσκοντες ἱκετεύ-
"σετε τ Θεὸν ἐλεῆσαί τε ὑμᾶς καὶ δωρήσασθαι ταχεῖαν ἀ-
"παλλαγὴν τῶν βασιλέων. ὁ δ' οὐ θεοσδέξεται τὰς
"δεήσεις [k] ὑμῶν· ἀλλὰ θεραπέμψας ἐάσει [l] δίκην ὑπο-
"σχεῖν ὑμᾶς τ αὐτῶν κακοβουλίας.

ε'. Ην δ' ἄρα καὶ θεὸς τὰς θεσπίσεις τῶν συμβη-
σομένων ἀνόητον τὸ πλῆθος, καὶ δύσκολον ἐξελεῖν τ
δόξαν κρίσιν ἤδη θεσδὲ τῷ λογισμῷ καθιδρυμένην.
οὐδὲ γὰ ἐπεσράφησαν, οὐδ' ἐμέλησεν αὐτοῖς τῶν Σα-
μουήλου λόγων· ἀλλ' ἐνέκειντο λιπαρῶς, καὶ χειροτονεῖν
ἠξίουν ἤδη τ βασιλέα, καὶ μὴ φροντίζειν τῶν ἐσομέ-
νων. ὅπου γὰ τιμωρία τῶν ἐχθρῶν, ἀνάγκη τ πο-
λεμήσοντα σφῶν αὐτοῖς ἔχειν· καὶ οὐδὲν ἄτοπον εἶναι,
τῶν πλησιοχώρων βασιλευομένων, τοῦ αὐτοῦ ἔχειν
αὐτὸς πολιτείαν. ὁρῶν δ' αὐτοὺς μηδ' ὑπὸ τῶν
θεσπισθέντων ἀπεσραμμένους ὁ Σαμουήλος, ἀλλ' ἐ-
πιμένοντας· "νῦν μὲν, εἶπεν, ἄπιτε θεὸς [m] αὖ-
"τοὺς ἕκασος, [n] μεταπέμψω δ' ὑμᾶς εἰς δέον,
"ὅτ' ἂν μάθω θεσδὲ τοῦ Θεοῦ τίνα δίδωσιν ὑμῖν βα-
"σιλέα.

beros *vestros* à vobis abstrahent; & alios quidem "illorum currus agitare jubebunt, alios vero equi- "tes fieri & satellites, itemque antecursores, & tri- "bunos ac centuriones: rursusque alios artifices fa- "cient, armorum & curruum & instrumentorum "fabricatores; atque etiam aratores & agrorum "suorum curatores, & vinearum fossores. nihilque "omnino est quod non agent, imperio illorum "obsequentes, more servorum pretio emptorum. "Quin & filias vestras unguentarias, coquas, & "pistrices suas facient; & ad omne opus eas *adhi-* "*bebunt* ad quod præstandum ex necessitate adi- "guntur ancillæ verberum metu & cruciatuum. "imo & possessiones vestras auferent, & eas spa- "donibus suis assecliscque dabunt, pecorumque "greges suorum aliquibus distribuent. ac, ut bre- "viter dicam, regi servi eritis cum vestris omni- "bus, famulis etiam illorum similes facti. Cumque "acciderit ut hæc patiamini, tum vobis in men- "tem venient ea quæ loquutus sum: ac *tandem* "resipiscentes Deo supplicabitis, ut vestri misere- "ri dignaretur, vosque quam ocyssime à regum "dominatione liberaret. Ille vero preces vestras "non exaudiet; sed vosmet negligendo sinet ut "mali consilii vestri pœnas luatis.

6. Ad ea autem quæ de rebus eventuris prædi- cebat surda erat multitudo; ac difficile *admodum* opinionem præjudicatam è mente evellere, præ- sertim cum jam ratiocinatione firmata esset & sta- bilita. nam neque à proposito dimoveri poterant, neque quidquam curæ erat illis quod diceret Sa- muelus: sed vehementer instabant, & postulabant ut jam Regem *illis* crearet, & non de futuris se- met solicitum haberet. nam ut hostes ulciscerentur necesse erat Regem illis esse, qui in aciem se- cum prodiret; nihilque in eo absurdi esse, si, cum vicini regnarentur, ipsi simili in statu viverent. Cum vero vidisset Samuelus nihil illos movisse ea quæ prædicta fuerant, sed in eadem sententia per- severare, "nunc quidem, ajebat, ad suam quisque "domum discedite; cum autem oportebit vos ac- "cersam, quamprimum à Deo accepero, quem "vobis Regem designat.

Hebræi, quibus præ- sentia erant fastidio & insueta de- siderio, in sententia sua perse- verant.

ΚΕΦ. δ'.

Βασιλέως τοῖς Ισραηλίταις ἀποδειξις. Σαοὺλ τὄνομα, κελεύσει θεοῦ.

Ην δέ τις ἐκ τ Βενιαμίτιδος φυλῆς ἀνὴρ εὖ γε-
γονὼς καὶ ἀρετῆς τὸ ἦθος, [o] Κίσης ὄνομα. τού-
τῳ παῖς ὑπῆρχεν. ὠὴ δ' νεανίας τοῦ μορφοῦ ἄρι-
στος καὶ τὸ σῶμα μέγας, τό τε φρόνημα καὶ τοῦ δόξαν
ἀμείνων τ βλεπομένων. [p] Σαοὺλον αὐτὸν ἐκάλουν. ὃς
τότε ὁ Κίσης, ὄνων αὐτῷ ἐκ τ νομῆς καλῶν ἀποπλα-
νηθέντων· ἤδετο γὰ αὐτῆς ὡς οὐκ ἄλλῳ τινὶ τ κτημά-
των· τ μὲν μετ' ἑνὸς θεράποντος ὅπι ζήτησιν τῶν κτη-
νῶν [q] ἐξέπεμψε. ὁ δ', ἐπεὶ τοῦ πάτριον ὤφθη φυλοῦ,
ἐξερευνῶν τὰς ὄνους, εἰς τὰς ἄλλας ἀφίκετο· κἀκ' ἐν
ταύταις ὀπιτυχὼν [r] ἀπεῖναι διεγνώκει, μὴ ποιήσῃ πε-
ρὶ αὑτὸν τῷ πατρὶ [s] λοιπὸν τοῦ φροντίδα. ὃ δ' ἐπο-

CAP. IV. V.

Saulus jussu Dei Israëlitarum rex declaratur.

Erat autem quidam ex tribu Benjamitide, vir bene natus & honestis moribus, nomine Cises. Huic filius erat. juvenis autem erat forma præ- stantissima & corpore procero & amplo, quique animo & ingenio plus pollebat quam specie exter- na. Saulum ipsum appellarunt. Hic Cises, cum forte asinæ ejus pulchritudine conspicuæ à grege in pascuis aberrarent (illis enim mirifice, præ cæ- teris quæ possidebat, capiebatur) filium cum uno famulo ad jumenta perquirenda emisit. Ille vero, postquam tribum patriam asinas indagando cir- cumiverat, profectus est ad alias: & cum in illis eas frustra quæsivisset, *domum* abire decrevit, ne patri deinceps solicitudinem de se crearet. Ubi autem pro-

Saulus, in regem à Deo designatus, patris asi- nas quæsi- tum mitti- tur. 1 Reg. c. 9.

---

f Καὶ σωματοφύλακας,] Hoc modo *Epiphan.* καὶ σωματοφύλακας καὶ δρομεῖς· ἄλλους δ' χιλ.

g Καὶ ἑκατοντάρχας·] Καὶ ἰκαθιωῖάρχας adjecimus ex *Vet. Interpr.* & *MSS.*

h Καὶ τοῖς αὐτῶν οἰκέτας] Τοῖς αὐτῷ οἰκ. ἴσοι γίν. καὶ μνήμην *Epiphan.* τοῖς ἑαυτῶν [καὶ τοῖς αὐτῷ *Big.* & *Samb.* αὐτὰ ὡς *Coll. Voss.* *Coccejus* putat καὶ forte esse delendum] οἰκέτας. ὧς γίνομθ' μνήμην *Big. Samb.* & *Vat.*

i Καὶ μεταγινώσκοντες] Καὶ μεταγινώσκοντας ἱκετεύσας *Big.* & *Samb.* καὶ μετανοήσαντες ἱκετεύσας *Vat.*

k Υμῶν·] Illud ὑμῶν ex *MSS.*

l Δίκην ὑποσχεῖν ὑμᾶς] In quatuor *MSS.* δικαίαν ὑποσχεῖν ὑμᾶς τιμωρίαν τῶν ἑαυτῶν κακοβουλίας. præstat altera lectio, versione antiqua probata.

m Αὐτοὺς ἕκας.] Ita è quatuor *MSS.* in *Editis*, *Aliisque* αὐτούς.

n Μεταπέμψω δ' ὑμᾶς] Μεταπέμψομαι in *iisdem MSS.*

o Κίσης ὄνομα.] Κῆς *Big.* Κῆς *Samb.* & *Zon.* & mox Κῆσος *Big.* Κῆσος *Samb.* in *Editis Aliisque* passim Κίς. Vide p. 319. v. 6.

p Σαοὺλον αὐτὸν ἐκάλουν.] Σαοὺλον & Σαοῦλος ubique *Samb.* & *Vat.*

q Ἐξέπεμψε. ὁ δ', ἐπεί] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐξέπεμψε, ὁ δ' ἐπὶ τοῦ π.

r Ἀπεῖναι διεγνώκει,] In quinque *MSS.* ἀπίναι. quod & vult *Coccejus.*

s Λοιπὸν τοῦ φροντίδα.] Vel cum *Big.* & *Samb.* τὸ λοιπόν.

Post longum errorem Samuelem adit consultatum de asinabus.

prope ad urbem Ramatham ventum est, cum ipsius pedissequus eum submonuisset, illic verum esse prophetam, consiliumque dedisset ut illum adiret, ab eo enim resciturum quid de asinabus factum esset: nihil ipsis superesse, dicebat, si consultum irent, quo prophetam remunerarent; quod jam exhausti essent viaticis. At cum famulus subjecisset, mihi est quadrans sicli, eumque dari posse, (errabant enim, quod nescirent prophetam mercedem non accipere) ad eum se conferunt. atque ad portas nacti puellas, quæ aquatum exibant, quærunt ex eis ubi esset prophetæ domus. illæ vero *ædes* monstrant, jusseruntque ut *eum adire* properarent, priusquam ille epulis accumberet: accidit enim ut multos convivio excipiat, *moris*que *est* ut ante invitatos discumbat. Tum autem Samuelus hac ipsa de causa plurimos ad epulum convocaverat. nam cum ei quotidie Deum oranti, ut prædiceret quem constituturus sit regem, pridie hunc ipsum indicasset (illa enim hora missurum se Benjamitam quendam juvenem *dixerat*) ilic quidem in solario sedens exspectabat dum tempus adesset. eo vero exacto descendebat ad cœnam iturus. Saulum autem *ante januam* offendit, atque ei suggerit Deus, hunc esse qui populum imperio regeret. Saulus vero ad Samuelum accedit, eumque salutatum rogabat ut ei ostenderet ubinam propheta habitaret: se enim, utpote hospitem, hoc ignorare dicebat. Cum autem ille respondisset se eum esse, & ad cœnam duceret, quasi asinæ ad quas vestigandas missus erat salvæ forent, eumque omnium bona in sua potestate habere, quod in ipsum inciderit: "supra spem, ajebat, meam sunt ista, Domine, & "de tribu sum minori quam ut reges faceret, & "de familia cæteris familiis humiliori. Tu vero "me ludis & deridendum propinas, ut qui de rebus "majoribus, quam mea fert conditio, loqueris". At propheta ipsum ad convivium deducens accumbere facit, ejusque famulum, supra alios invitatos, (illi autem erant septuaginta numero) jubetque ministris Saulo apponere portionem regiam. Cum vero hora cubitus veniisset, alii quidem domum quisque suam discedebant: at Saulus apud prophetam cum famulo somno se dedit.

Saulum cum servo comite convivio publico excipit Samuelus.

Samuelus, postridie urbem egressus cum hospitibus, clam servo caput Sauli lenticula olei perfundit, isque ipsi in itinere essent eventura prædicit. 1 *Reg.* c. 9.

2. Cum autem sub ortum auroræ Samuelus illum è lectulo suscitasset, *abeuntem* deduxit. atque, simul ac urbem egressus esset, monebat ut famulum juberet ipsos prævertere, ipse autem paulisper restaret: esse enim quod sine arbitris illi vellet dicere. Tum Saulus famulum quidem ablegat. Propheta autem, sumpto lecythio, oleum in caput juvenis effundit; eumque deosculatus, "esto, inquit, Rex, à Deo constitutus & ad Palæstinos "persequendos & Hebræos vindicandos. Horum "autem *id* tibi signum erit, quod te volo præsci"re. Cum hinc digressus fueris, offendes in itine"re tres homines Bethela euntes ad Deum adoran"dum. quorum primum quidem tres panes por"tantem videbis, secundum vero hœdum: tertius "autem utrem vini bajulans eos comitabitur. Illi

μένα θεράποντι, ὡς ἐγγύοντο τῷ [t] Ραμαθὴν πόλιν, εἶναι προφήτην ἐν αὐτῇ φήσαντι ἀληθῆ, καὶ πρὸς αὐτὸν βαδίζειν συμβαλοῦσι, γνώσεσθαι γὰρ παρ' αὐτοῦ τὸ περὶ τῶν ὄνων τέλος· ἔφην ἔχειν προδωρεᾶς εἶπεν ἀντὶ τῆς προφητείας, ὁ [v] καὶ προσέχουσιν αὐτῷ, κενεῶν γὰρ ἤδη τὰ ἐφόδια. καὶ οἰκέτης τέταρτον αὐτῷ παρεῖναι σίκλα φησι καὶ τοῦτο δοῦναι, [x] ὑπὲρ γὰρ ἀγνοίας καὶ μὴ λαμβάνειν τὰ προφήτου μισθὸν ἐπλανῶντο, θεραπεύοντες. καὶ πρὸς τὰς πύλας [y] περιτυχόντες παρθένοις ἐφ' ὕδωρ βαδίζούσαις, ἐρωτῶσιν αὐτὰς καὶ προφήτου τὴν οἰκίαν. αἱ δὲ σημαίνουσι· καὶ σπουδὴν παρεκελεύοντο, πρὶν αὐτὸν εἰς τὸ δεῖπνον καταπλεῖν· πολλὰς γὰρ ἑστιᾶν, καὶ προκατακλίνεσθαι τῶν κεκλημένων. ὁ δὲ Σαμουὴλος [z] διὰ τοῦτο πολλὰς ὅτι τὴν ἑστίαν τότε συνήγαγε. δεομένῳ γὰρ [a] καθ' ἡμέραν αὐτῷ καὶ θεὸς, προειπεῖν τινα [b] ποιεῖσθαι βασιλέα, τῇ παρελθούσῃ τοῦτον [c] ἐμήνυσεν· πέμψειν γὰρ αὐτὸς τινὰ νεανίσκον ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, καὶ τοῦδε τὴν ὥραν· αὐτὸς μὲν ὅτι ἐπὶ δώματος καθεζόμενος, ἐξεδέχετο τὸν καιρὸν πληρωθέντος δὲ αὐτοῦ, καταβὰς ὅτι τὸ δεῖπνον ἐπορεύετο. συναντᾷ δὲ τῷ Σαούλῳ, καὶ ὁ Θεὸς αὐτῷ σημαίνει τοῦτον εἶναι τὸν ἄρξειν μέλλοντα. Σαοὺλος δὲ προέρχεται τῷ Σαμουήλῳ, καὶ προσαγορεύσας ἐδεῖτο μηνύειν τὴν οἰκίαν καὶ προφήτου· ξένος γὰρ ὢν ἀγνοεῖν ἔφασκε. καὶ ὁ Σαμουήλος [d] φράσαι φησὶ αὐτὸν εἶναι, καὶ ἄγοντος ὅτι τὸ δεῖπνον, ὡς τῶν ὄνων ἐφ' ὧν τοῖς ζήτησιν ἐσκεμμένων σεσωσμένων, τί τε πάντων ἀγαθὰ ἔχειν αὐτῷ κεκυρωμένα, προευχόμενος· "ἀλλ' "ἤθων, εἶπεν, ἐγὼ, δέσποτα, τούτῃς τὰς ἐλπίδος, καὶ "φυλῆς μικροτέρας ἢ βασιλέας πιεῖν, καὶ πατριᾶς "ταπεινοτέρας τῶν ἄλλων [e] πατριῶν. σὺ δὲ πόλεις καὶ γέ"λωτα με τίθεσαι, τοῖς μειζόνων ἢ κατὰ τοῖς ἐμοὶ ζητέαν "διαλεγόμενος". ὁ δὲ προφήτης ἀγαγὼν αὐτὸν ὅτι τοῖς ἑστιασιν κατακλίνει, καὶ τὸν ἀκόλουθον, ἐπαινῶ τῶν κεκλημένων· ἦσαν δὲ [f] ἑβδομήκοντα τὸν ἀριθμόν· προσκαλεῖ δὲ τοὺς ἄλλους προσήκοντας τῷ Σαούλῳ [g] μερίδα βασιλικήν. [h] ἐπεὶ δὲ ἡ κοίτης ὥρα προσῆλθε, οἱ μὲν ἀναστένοντες [i] ἀνέλυον [k] πρὸς αὐτοὺς ἕκαστοι· ὁ δὲ Σαοὺλος μόνῳ τῷ προφήτῃ συνῆν τῷ θεράποντι κατεκοιμήθη.

β'. Ἅμα δὲ ἡμέρᾳ Σαμουὴλος ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ τῆς κοίτης, προύπεμψε. καὶ [l] γινόμενος ἔξω τῆς πόλεως ἐκέλευε τὸν μὲν θεράποντα πρόσω προελθεῖν, ὑποτελείπεσθαι δὲ αὐτόν· ἔχειν γὰρ αὐτῷ τι φράσαι, μηδενὸς ἄλλου παρόντος. ὁ μὲν Σαοὺλος ἀπέπεμπεται τὸν ἀκόλουθον. [m] λαβὼν δὲ ὁ προφήτης τὸ ἀγγεῖον, ἔλαιον καταχεῖ τῆς νεανίσκου κεφαλῆς· καὶ καταπασάμενος, "ἴσθι, "φησὶ, βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κεχειροτονημένος, ὅτι "Παλαιστίνους τε καὶ τοὺς ὑπὲρ Ἑβραίων ἀμύνων. τὸ"των δὲ ἔστω σοι σημεῖον ὅ σε βούλομαι προγνώσεσθαι, "[n] ὅτ' ἂν ἀπέλθῃς ἐντεῦθεν, καταλήψῃ τρεῖς ἀνθρώπους "ἐν τῇ ὁδῷ [o] προσκυνήσοντας τὸν Θεὸν πορευομένους εἰς [p] Βέ"θηλα. ὧν τὸν μὲν πρῶτον τρεῖς ἄρτους [q] ὄψῃ κομίζοντα, "τὸν [r] δὲ δεύτερον ἔριφον· ὁ τρίτος δὲ, οἶνον φέ"ρων,

[t] Ραμαθὴν πόλιν,] Ita ex p. 307. v. 40. & quatuor *MSS.*

[v] Καὶ προσέχουσιν αὐτῷ,] Illud καὶ deest in plerisque *MSS.*

[x] Ὑπὲρ γὰρ ἀγνοίας] Ita *Samb.* & *Bas.* in *reliquis* ὑπὲρ ἀγν.

[y] Περιτυχόντες παρθένοις] Παραντυχόντες *Big.* & *Samb.* à manu secunda. ἐξαντυχαίοντες *Vat.*

[z] Διὰ τοῦτο πολλὰς] Illa Διὰ τοῦτο desunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* & rectius forsan abessent.

[a] Καθ' ἡμέραν αὐτῷ] Καθ' ἑσπέραν ἡμέραν legerat *Epiphan.*

[b] Ποιεῖσθαι βασιλέα,] Ποιῆσαι *Vat.* forsan pro ποιήσειε.

[c] Ἐμήνυσεν·] Μηνύσαντος *Big. Samb.* & *Vat.*

[d] Φράσαι φησὶ αὐτὸν εἶναι,] Φήσαντος *Vat.*

[e] Πατριῶν.] Conf. inf. §. 4. SPANH.

[f] Ἑβδομήκοντα τὸν ἀριθμόν·] Ὡς ἑβδομήκοντα *Vat.* Hic Interpretes LXX. sequutus est *Josephus*, juxta textum *Hebraïcum* τριάκοντα.

[g] Μερίδα βατλικήν.] Juxta ritum veterem, quo convivis partes singulis appositæ. Hinc κρεωδαίτης, carnium divisor inter Ministros Regis Spartanorum. Plutarch. Agesil. p. 599. F. Convivis sua singulis carnis portio apposita, unde δαὶς ἐπὶ δαῖτα Athen. l. 1. p. 12. C. & Coquus δαιτρὸς dictus est. SPANH.

[h] Ἐπεὶ δὲ ἡ κοίτης] Ἐπειδὴ ἦν in *MSS.*

[i] Ἀνέλυον] Sic ἀνάλυσις *reditus*, *egressus*, lib. XIX. c. 4. §. 1. ἀναλύειν *reverti domum.* SPANH.

[k] Πρὸς αὐτοὺς ἕκαστοι·] Πρὸς ἑαυτοὺς ἕκαστος *Vat.*

[l] Γενόμενος ἔξω τῆς πόλεως] Γενόμενον ἔξω τῆς πόλεως ἐκέλευσε, τὸ μ. *Vat.* καὶ γενομένων legisse videtur *Vet. Interpr.*

[m] Λαβὼν δὲ ὁ προφήτης τὸ ἀγγεῖον,] Ita cum *Editis*, *Busb.* & *Hen.* λαβὼν δὲ ὁ πρ. τὸ ἄγιον ἔλαιον καταχεῖ in reliquis *MSS.*

[n] Ὅτ' ἂν ἀπέλθῃς] *Coll. Big.* & *Voss.* ἐὰν &c.

[o] Προσκυνήσοντας τὸν Θεὸν πορευομένους] Ita *Big.* & *Samb.* cum scriptoribus prophanis. in *Editis*, *Aliisque* προσκυνήσαι τῷ Θεῷ, ut *plerumque* in *Bibliis S.*

[p] Βέθηλα.] Conf. lib. v. c. 1. §. iv. ἀπὸ Βεθήλων. SPANH.

[q] Ὄψῃ κομίζοντα,] Ὀψῇ *Big. Samb.* & *Epiphan.*

[r] Δὲ δεύτερον ἔριφον·] Illud δὲ inserui ex *Cod. Vat.*

"ρων, ἀνηλωθήσῃ. ἀπαίζονταί δέ σε ἔτι καὶ φιλοφρο-
"νήσονται. ⸂δώσουσί σοι ἄρτους δύο· σὺ ⸃ λήψῃ. κἀκεῖ-
"θεν ἥξεις [s] εἰς τὸ Ραχήλας καλούμενον μνημεῖον, ὅπου
"συμβαλεῖς τῷ [t] σεσῶσθαί σου τὰς ὄνους διαγελιωμένῳ.
"[v] ἔπειτ' ἐκεῖθεν ἐλθὼν εἰς [x] Γαβαθὰ, προφήτας σκλη-
"σιάζοντα [y] ὑπὸ δόξης· καὶ ⸂γιόμενος ἔνθεος προφητεύ-
"σεις σὺν αὐτοῖς, ὡς παντὶ ὀνείδους ὁρῶντα σε παλήσε-
"ται καὶ θαυμάζειν, λέγοντα πόθεν εἰς τοσοῦτο εὐδαιμο-
"νίας ὁ [z] Κίσου παῖς παρῆλθεν; ὅταν δέ σοι ταῦτα γένη-
"ται τὰ σημεῖα, ⸂τὸν Θεὸν ἴσθι μετὰ σοῦ τυγχάνοντα· ἄσασά
"τε τὸν πατέρα σου καὶ τοὺς συγγενεῖς. ἥξεις ⸃ μετὰ ταῦτα
"εἰς Γάλγαλα ὡς ἐμέ, ἵνα χαρίσηται τούτων θυσωμεν
"τῷ Θεῷ". Φράσας ταῦτα καὶ προειπὼν, ἀποπέμπει τὸ
νεανίσκον. τῷ Σαούλῳ ⸃ πάντα κατὰ τὴν προφητείαν Σα-
μουήλου ἀπέβη τοῦτον.

γ'. Ὡς δ' ἦλθεν εἰς [a] τὴν οἰκίαν ⸂τῶν συγγενῶν αὐτοῦ
[b] Ἀβενάρου· ⸃ καὶ ἐκεῖνον τῶν ἄλλων οἰκείων μᾶλλον ἕτερ-
ον· ἀνερωτῶντος περὶ τῆς ἀποδημίας καὶ τῶν κατ'
αὐτὴν γεγονότων, τῶν μὲν ἄλλων οὐδὲν ἀπεκρύψα-
το, οὐδ' ὡς ἀφίκοιτο πρὸς Σαμουήλου τὸν προφήτην,
οὐδ' ὡς ἐκεῖνος αὐτῷ σεσῶσθαι [c] τὰς ὄνους ἔφρασε.
περὶ ⸃ τῆς βασιλείας καὶ τῶν κατ' αὐτὴν, ἃ καὶ
φθόνον ἀκουόμενα καὶ ἀπιστίαν ἔχειν ᾤετο, σιωπᾷ
πρὸς αὐτόν· καὶ οὐδὲ πρὸς εὔνους σφόδρα δικαίως
εἶναι, καὶ φιλοστόργως τῶν ἀφ' [d] αἵματος ⸂αὐτῷ
φερόμενον, ἀσφαλὲς ⸃ σῶφρον ἔδοξε μηνύειν.
λογισάμενος, οἶμαι, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν οἵα τίς
ἀληθείας ἐστίν· ὅτι βεβαίως οὐδεὶς εὔνους, ὅτι φί-
λων ὅτι συγγενῶν, οὐδ' ἄχει τὸν ⸂θεὸν ἐξ θεοῦ λαμπρῶν
ἀποσώζει τὴν διάθεσιν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ὑπερόχους κα-
κοήθεις τυγχάνουσιν ἤδη καὶ βάσκανοι.

δ'. Σαμουήλου ⸃ συγκαλεῖ τὸν λαὸν εἰς [e] Μασφα-
θὴ πόλιν· καὶ πρὸς αὐτὸν διαθέτας λόγους, ὡς
κατ' ἐντολὴν φράζειν ἔλεγεν ἐξ θεοῦ· "ὅτι, τὴν ἐλευ-
"θερίαν αὐτοῖς ἐκεῖνος ⸂παρέσχετο καὶ τοὺς πολεμίους
"διελώσατο, ⸃ ἀμνημονήσαντες τῶν εὐεργεσιῶν, καὶ τὸν μὲν
"Θεὸν ὑποχειροῦνται τῆς βασιλείας, οὐκ εἰδότες ὡς συμ-
"φορώτερον ὑπὸ θεοῦ πάντων ἀρίστου πεφυκέναι. Θεὸς ⸃
"πάντων ἄρχων. αἱροῦνται δ' ἔχειν ἄνθρωπον βασι-
"λέα· ὃς ὡς κτήμασι τοῖς ὑποτεταγμένοις καὶ βέλη-
"σιν καὶ ἐπιθυμίαν καὶ τῶν ἄλλων παθῶν ὁρμῇ χρή-
"σεται, τῆς ἐξουσίας ἀφειδῶς ἐμφορούμενος. ἀλλ' οὐκ
"ὡς ἴδιον ἔργον καὶ κατασκεύασμα τὸ τῶν ἀνθρώπων γέ-
"νος ἕως διατηρῆσαι πιθανόν. ὁ Θεὸς ⸃ κατὰ τὴν
"τιμὴν αἰτίαν κήδοιτο. ἀλλ' ἐπεὶ δέδοκται ταῦτα ὑμῖν, καὶ
"κεκρότηκεν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὕβρις, [g] τάχθητε πάντες
"[h] κατὰ φυλάς τε [i] καὶ σκῆπτρα, καὶ κλήρους βάλετε.

ε'. Ποιησάντων ⸃ τοῦτο τῶν Ἑβραίων, ὁ τῆς Βενιαμί-
του κλῆρος ἐξέπεσε. ταύτης ⸃ κληρωθείσης ἔλαχεν
[k] ἡ Ματρὶς καλουμένη πατριὰ, ἧς κατ' ἄνδρα κληρω-
θείσης [l] λαγχάνει ὁ [m] Κίσου βασιλεύειν παῖς Σαούλος.
νεανίσκος ⸃ τοῦτο ὁ νεανίσκος, φθάσας [n] ἐκ τοδῶν αὐτὸν
πιεῖν· μὴ βουλόμενος, οἶμαι, δοκεῖν τὴν ἀρχὴν ἐκὼν

"te salutabunt comiterque appellabunt, & duos
"tibi panes dabunt: eos vero erit ut accipias. Et
"inde venies ad *locum* Rachelæ sepulchrum no-
"minatum, ubi homini occurres, qui tibi nuncia-
"bit salvas esse asinas. Dein, illinc cum ad Ga-
"batha perveneris, incides in cœtum propheta-
"rum: & divino correptus spiritu cum eis vatici-
"naberis, adeo ut omnibus, quicunque *hoc* vide-
"rint, rei miraculo attonitis mirari subeat, dicen-
"tibus, unde eo felicitatis devenerit Cisæ filius?
"Cum vero hæc tibi signa eveniſſe contigerit,
"scito tibi Deum adesse: patremque tuum & cog-
"natos salutato. Venies autem Galgala, cum te ac-
"cersivero, ut pro his Deo pacificas hostias im-
"molemus". Cum hæc dixisset & prænunciasset, juvenem dimittit. Saulo autem omnia acciderunt, quæ Samuelus prædixerat.

3. Ut vero in domum reversus est Abenari cognati sui (etenim ipsum præ cæteris sibi propinquis diligebat) eo percontante quò illis iter fuerit, & quidnam eis in illo acciderit, aliorum nihil ipsum celavit, neque quod Samuelum prophetam adierit, neque quod is asinas sibi salvas esse dixerit. De regno autem rebusque eò spectantibus, quæ audita invidiam movere fidemque haud impetrare posse putabat, illa apud ipsum silentio transit: & neque tutum aut prudentis esse visum est ea cum illo communicare, etiamsi sibi amicissimus esse videretur, & quem inter consanguineos suos omnium maxime amaret. quod secum, ut arbitror, reputarit, tale revera esse hominum ingenium; ut nemo neque amicorum neque cognatorum perpetuo benevolus sit, neque usque dum quis felicitate à Deo cumuletur eundem servet affectum, sed eminentiores quosque malevolentia prosequatur & invidia.

Saulus in domum reversus patrui, ei omnia præter auspicia regalia exponit.

4. Porro Samuelus populum convocat ad urbem Masphathen: eosque iis verbis alloquitur, quæ ex Dei jussu se facere aiebat: quod, cum ipse "illos in libertatem vindicasset & hostes sub ju-
"gum misisset, beneficiorum parum memores fue-
"rint, & ipsi quidem Deo regnum abjudicent,
"nescientes maxime è re sua esse omnium optimi
"imperio subjici. Deus autem omnium præstan-
"tissimus. veruntamen hominem sibi regem esse
"malunt; qui subditis tanquam pecudibus pro ar-
"bitrio & libidine & ex affectuum aliorum impe-
"tu dominabitur, potestati suæ immodice indul-
"gens: atqui non ut à se factum & conditum ita
"conservare studebit humanum genus. cum vero
"Deus hanc ipsam ob causam *vestri* curam agat.
"Sed quoniam hæc vobis placuerint, & eo con-
"tumeliæ in Deum deventum sit, curate ut omnes
"juxta tribus & sceptra distributi sint, dein ut
"sortes jaciantur.

Samuelis ad populum concio de jure regio. 1 *Reg.* c. 8.

5. Cum autem Hebræi hoc ipsum fecissent, Benjamitidi tribui sors obvenit. illa vero ducta per cognationes, designata est cognatio Matris appellata, quæ cum viritim sortiretur, Saulo Cisæ filio regnum obtigit. Cæterum ubi hæc res juveni innotuit, illico se abscondit, nolens (ut arbitror) ad regnum videri lubenti animo accedere. Sed

Saulus rex creatur. 1 *Reg.* c. 10.

s Εἰς τὸ] *Coll. Big.* & *Voss.* πρὸς τὸ.
t Σεσῶσθαί σου τὰς ὄνους] Σεσῶσθαί σοι in quinque *MSS.*
v Ἔπειτ' ἐκεῖθεν] Ἔτι εἰ' ἐκ.
x Γαβαθὰ,] Sup lib. v. c. 1. §. ult. ὡ Γαβαθᾶ πόλ & lib. VIII. c. 12. §. 4. πρὸ τῆν πολιορκίαν τ Γαβαθῶν. SPANH.
y Ἐπιτόξῃ·] Ἐπιτεύξῃ *Hen.*
z Κίσου παῖς παρῆλθεν;] Sic *Bas. G. Samb.* & *Vat.* Κήσου *Big.*
a Τὴν οἰκίαν] *Epiphanius* & *Gelenius* ita locum vertunt, ac si comma ponendum esset post οἰκίαν.
b Ἀβενάρου·] Est qui malit Νήρου aut Ἀβεννήρου. Vide 1 *Reg.* c. 14. v. 51. & 1 *Paralip.* c. 8. v. 33. *Abner* in *Vet. Interpr.*
c Τὰς ὄνους ἔφρασε.] Τὰς pro τὰς repositi ex *MSS.*
d Αἵματος] Δοκόντων post αἵματος inferunt *Big.* & *Samb.*
e Μασφαθὼ πόλιν·] Ita ex p. 298. v. 9. Μασσάθω *Vat.* Μασφαθὰ in *Editis*, *Aliisque.* HUDS. Lib. VIII. c. 12. §. 4. Μασφά. at heic & lib. x. c. IX. §. 1. Μασφαθὰ. SPANH.

f Κατ' αὐτὴν τὴν αἰτίαν] Καθ' ταύτην τὴν αἰτ. *Samb. Big.* & *Vat.*
g Τάχθητε πάντες] Ita *Samb. Busb.* & *Hen* ut & mox βάλετε. in *Editis*, *Aliisque* ταχθῆτε, & dein βάλητε.
h Καὶ φυλάς τε] Sic in LXXII. κατὰ τὰ σκῆπτρα ὑμῶν καὶ κατὰ τὰς φυλὰς ὑμῶν. Vide *F. Schacchi* Myrothecium III. c. 13. p. 146 & 147. &c.
i Καὶ σκῆπτρα,] Suspectum illud καὶ σκῆπτρα, pro quo si sensus, & sequentium habenda ratio, legendum, κατὰ πατρίας; sic sup §. 1. SPANH.
k Ἡ Ματρὶς καλουμένη] Articulus è *Big. Samb* & *Vat.* Ματριὰς *Vat.* & *Epiphan.* Ματθεὶ *Zonar*
l Λαγχάνει] *Coll. Big.* & *Voss.* τυγχάνει.
m Κίσου βασιλεύειν] Ita *Vat.* Κισταὶν *in Editis.* Κὲς *Samb.* Κῆς *Big.* Vide p. 317 v. 41, & pag. hac v. 9.
n Ἐκ τοδῶν] Ἐκποδὼν *Hen.* & *Samb.* ab altera manu.

o Περὶ

Sed eam præ se tulit moderationem & modestiam, ut, cum plerique ex parva felicitate vix sui præ lætitia sint compotes, sed sese ostentantes omnium in oculos ingerant, ille, tot licet tantorumque populorum dominus constitutus, ab hujusmodi ostentatione ex regno sibi delato tam procul abfuit, ut sese è conspectu illorum quibus erat imperaturus clam subduxerit, feceritque ut ab illis non sine labore perquireretur. Quibus, quod Saulus nusquam comparuerit, ad angustias redactis & valde solicitis, propheta Deum obsecrat, ut ostenderet ubi esset, & juvenem omnibus conspiciendum sisteret. Cum vero ex Deo resciviſſet latebras in quas se abdiderat Saulus, mittit qui eum adducant. Ac postquam venit, in medio populi eum collocat. illos vero omnes supereminebat, & ipsa statura præ cæteris forma esse regia videbatur.

Samuelus, rege creato, eventura in libro descripta recitat, populumque dimittit. 1 Regum, c. 10.

6. Tum vero propheta: "Hunc vobis in regem "Deus tradit. videte ut excellit omnibus, & im- "perio se dignum prodit". Cumque populus acclamasset, vivat rex, propheta, qui illis perscripserat omnia quæ eventura essent, recitavit ea *populo* coram rege, librumque in Dei Tabernaculum reposuit, ut in omne ævum testimonio esset quod ea prædixerit. Hæc ubi perfecerat Samuelus, populum domum dimittit: atque ipse in urbem Ramatham profectus est. ei enim patria erat. Saulo vero Gabatham, ex qua erat, abeunte, boni quidem multi eum comitabantur, debitum regi honorem præstantes; plures vero improbi, qui & ipsum contemptui habebant, & cæteros etiam irridebant, & neque munera afferebant, neque data opera aut verbis testari volebant sibi Saulum placere.

λαμβάνειν. ἀλλὰ τοσούτῳ ἐνεδείξατο ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνῃ· ὥστε τῶν πολλῶν ἀδόξων ἐπὶ μικραῖς εὐπραγίαις τῷ καιρῷ καταχεῖν δυναμένων, ἀλλ' εἰς τὸ πᾶσι γνώσιμος φανερὸς [o] περιστήσων, ὁ δ' ἀ μόνον ἄδεν ἐνέφηνε τοιοῦτον ἐπὶ βασιλείᾳ, [p] καὶ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἐθνῶν [q] ἀποδειχθῆναι δεσπότης, ἀλλὰ καὶ τῆς ὄψεως αὐτὸν τῆς τῶν βασιλευομένων ἐξέκλεψε, καὶ ζητεῖν αὐτὸν καὶ φεῦ τοῦ πονεῖν παρεσκεύασεν. ὧν ἀμηχανούντων καὶ φροντιζόντων ὅπη γένοιτο ἀφανὴς ὁ Σαοὺλ, ὁ προφήτης ἱκετεύει τὸν Θεὸν δεῖξαι πᾶ ποτ' εἴη, καὶ προσαγαγεῖν [r] εἰς ἐμφάνειαν τὸ νεανίσκον. μαθὼν δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν τόπον ἔνθα [s] κέκρυπται ὁ Σαοὺλ, πέμπει τοὺς ἄξοντας αὐτόν· καὶ παραγενόμενον ἵστησι μέσον [t] τοῦ πλήθους. ἐξεῖχε [t] δὲ αὐτῶν ἁπάντων, καὶ τὸ ὕψος ὧν βασιλικώτατος.

ε'. Λέγει δὲ ὁ προφήτης· "τοῦτον ὑμῖν ὁ Θεὸς ἔδωκε "βασιλέα. ὁρᾶτε δὲ ὡς καὶ κρείττων [v] ἐστὶ πάντων, καὶ "τῆς δεχῆς ἄξιος". ὡς δὲ ἐπεφήμησε τῷ βασιλεῖ σωτηρίαν ὁ λαὸς, τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι [x] καταχρήσας αὐτοῖς ὁ προφήτης, ἀνέγνω δὲ βασιλέως ἀκροωμένου· καὶ τὸ βιβλίον πίπτειν ἐν τῇ δὲ Θεοῦ σκιῇ, τὸ μετέπεσα γνώσεως [y] εἰς μαρτύριον ὧν προείρηκε. τοῦτ' ἐπιπλέσας ὁ Σαμουήλος, ἀπολύει τὸν πληθύν. καὶ αὐτὸς δὲ εἰς [z] Ραμαθὰν ἀπαλλάττεται πόλιν. πατρὶς γὰρ ἦν αὐτῷ. Σαούλῳ δὲ ἀπερχομένῳ εἰς [a] Γαβαθὼν, ἐξ ἧς ὁρμᾶτο, [b] συνήρχοντο πολλοὶ μὲν ἀγαθοὶ, τῷ προσκυνεῖν βασιλεῖ τιμὴν νέμοντες· πονηροὶ δὲ πλείους, οἱ [c] καταφρόνουν τ' αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἄλλους ἐκλεύαζον, καὶ οὔτε δῶρα προσέφερον, οὔτ' ἐν ἀσθενεῖ καὶ λόγῳ τὸ ἀρέσκεσθαι [d] τὸν Σαοὺλον ἐπέτρεπον.

CAP. V.

Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit; atque hostes prosligat spoliatque.

ΚΕΦ. ε'.

Σαούλου στρατεία ἐπὶ τὸ Ἀμμανιτῶν ἔθνος, καὶ νίκη καὶ ἁρπαγὴ τῶν πολεμίων.

Naasæ regis Ammanitarum expeditio in Judæos Transjordanianos. 1 Reg. c. 11.

AT deinde post unum *fere* mensem ei auctoritatem apud omnes peperit bellum, quod gessit cum Naase rege Ammanitarum. Hic enim Judæis ultra Jordanem habitantibus, expeditione in eos facta cum magno & forti exercitu, multa infert mala; urbesque eorum in servitutem adducit; illos quidem, quos vi & violentia in præsens subegerat, astuto callidoque commento eo impotentiæ redigens, ut si quando ab eo descisscere vellent, nulla eis superesset servitutis sub ipso effugiendæ potestas. nam illis, qui aut fide data sese dediderunt, aut jure belli capti erant, dextros oculos effodiebat. eo autem consilio, ut, sinistro oculo illis sub scuto latente, *bello* essent prorsus inutiles. Et hæc quidem rex Ammanitarum cum feciſſet habitantibus trans Jordanem, exercitum in eos educebat qui Galadeni vocantur. ac castra metatus apud primariam hostium urbem (illa autem Jabis est) legatos ad eos mittit cum monitis mi-

Μηνὶ δὲ ὕστερον [e] ἀρχὴ τοῦ πάντα πάντῃ αὐτῷ τιμῆς ὁ προὴς [f] Ναάσσῃ πολεμοῦν, τὸ Ἀμμανιτῶν βασιλέα. οὕτω γὰρ πολλὰ κακὰ τοὺς πέραν τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ κατῳκημένους τοῦ Ἰουδαίων ἀφατίησι, [g] μετὰ πολλοῦ καὶ μαχίμου στρατεύματος ἀφικόμενος ἐπ' αὐτούς· καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν εἰς δουλείαν ὑπάγεται, ἰσχύι μὲν καὶ βίᾳ πρὸς τὸ παρὸν αὐτοὺς χειρωσάμενος, σοφίᾳ δὲ καὶ ἐπινοίᾳ, πρὸς τὸ μήθ' αὑτοῖς ἀποστῆναι δυνηθῆναι τῇ [h] ὑπ' αὐτῷ δουλείαν ἀφυγεῖν, ἀσθενεῖς ποιῶν. τοῦτο γὰρ ἦ καὶ πίστιν ὡς αὐτὸν ἀφικνουμένων, ἢ λαμβανομένων πολέμῳ νόμῳ, τοὺς δεξιοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξέκοπε. ἐποίει δὲ τοῦτ', ὅπως, [i] τοῦ ἀριστεροῦ αὐτοῖς ὄψεως ὑπὸ τῶν θυρεῶν καλυπτομένης, [k] ἄχρηστοι παντελῶς εἶεν. καὶ ὁ μὲν τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλεὺς, τοῦτ' ἐργαζόμενος τοὺς πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ἐπὶ τοὺς [l] Γαλαδίτας λεγομένους ἐπεστράτευσε. καὶ στρατοπεδευόμενος πρὸς τῇ μητροπόλει τῶν πολεμίων, [m] Ἰαβὶς δ' ἐστὶν αὕτη, πέμ-

o Περισπέντων,] Lege προπεπτώντων. COCC.
p Καὶ τοσούτων] Καὶ τῷ *Big.* & *Samb.*
q Ἀποδειχθῆναι] Ἀποδεδεῖχθαι *Iidem* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*
r Εἰς ἐμφάνειαν] Εἰς ἐμφανῆ *Iidem.*
s Κέκρυπται ὁ Σαοὺλ,] Κρύπτει *Hen. Busb* & *Vat.*
t Τοῦ αὐτῶν ἁπάντων,] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* δ' ἁπάντων. *Baſ.* & *G.* δ' αὐτῶν sine ἁπάντων *Vat.*
v Ἐστὶ πάντων,] Sic quinque *MSS.* & *Epiphanius.* ἴσης *Baſ.* & *G.*
x Καταχρήσας αὐτοῖς] Ita rursus *Iidem.* κακὰ γράψας in *Editis.*
y Εἰς μαρτύριον] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* simpliciter μαρτύριον *Baſ.* & *G.*
z Ραμαθὰν ἀπῆλθεν] Sequutus sum *Vet. Interpr.* Vide p. 307. v. 18. εἰς Ἀρμαθὰ *Big. Samb.* & *Vat* εἰς Ἀραμαθὰ *Baſ.* & *G.* HUDS. Conf. Cap. III. sup §. 3. SPANH.
a Γαβαθὼν,] Ita *Baſ. G. Vat. Hen.* & *Busb.* Γαβαὼθ *Big.* Γαβαώθ *Samb.* Vide Cl. *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339.
b Συνήρχοντο πολλοὶ μὲν ἀγαθοὶ,] Συνήγοντο *Vat.*
c Καταφρόνουν τ' αὐτοῦ,] Ita *Vat.* καταφρόνουν τε quinque *alii.* (abesse posse putat *Cocceius*) καταφρονοῦντες αὐτοῦ *Baſ.* & *G.*
d Τὸν Σαοὺλον ἐλάθε.] Τῷ Σαούλῳ *Vat.*
e Ἀρχὴ τοῦ πάντα πάντων] Ἀρχὴ *Vat. Big.* & *Samb.* Initio ejusdem belli *Zonaras*, μιᾷ ἢ μιᾶναι, ὃ *Flavio.*
f Ναάσσῃ πολεμοῦν,] *Al.* Ναασσῆν.
g Μετὰ πολλοῦ] Διὸ μὴ *Big. Samb. Vat* & *Gall.* 1. καὶ μὴ legisse videtur *Epiphan.* Alii quidem sic distinguunt, ἀφάτοις· μὴ π. κ. μ. σ. δ. ἰ. αὐτοὺς, καὶ τὰς π.
h Ὑπ' αὐτῷ] Ὑπ' αὐτῶν *Vat.* & mox πρὸς αὐτόν, ubi absque causa ὡς πρὸς αὐτὸν *Big.* & *Samb.*
i Τοῦ ἀριστεροῦ] Τῶν ἀριστερῶν αὐτῶν *Hen.* & *Busb.* nam qui sinistra manu objicit clypeum, eo tegit sinistrum oculum, dextro autem aspicit hostes: qui ergo dextrum iis eruit oculum inutiles bello facit. *Theodoret.* Tom. 1. p. 242.
k Ἀχρηστοι παντελῶν εἶεν.] Ita *Big. Samb.* & *Biblia Vaticana.* Ἀβὶς *Baſ. G.* & *Biblia Complutina.*
l Γαλαδίτας] Γαλαδίτην Regio lib. v. sup. c. VII. §. 11. SPANH.
m Ἰαβὶς δ' ἐστὶν αὕτη,] Ἰαβεὶς *Zonaras* & *Biblia Alexandrina.*
n Ἀπ-

πέμπει πρὸς αὐτὰς πρέσβεις, κελεύων ἢ ΔΔαδουῶαι σφᾶς αὐτὰς ὅπως τῷ τὰς δεξιὰς αὐτῶν ὀφθαλμὰς ἐξορύξαι, ἢ πολιορκήσαι ἠπείλει καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν [n] ἀνασήσειν· τὸν δὲ αἵρεσιν ἐπ' αὐτοῖς εἶναι, πότερόν ποτε βούλονται τι περὶ σώματα ὑποτρέσαντες [o] θέλουσιν, ἢ πάντες ὀλωλέναι. οἱ δὲ Γαλαδηνοὶ καταπλαγέντες πρὸς ἑκάτερον μὲν ἐτόλμησαν ἁδὲν εἰπεῖν, [p] ὅτ' εἰ ΔΔαδιδοῖσιν αὐτὰς, ὅτ' εἰ πολεμοῦσιν. ἀνοχὴν δὲ ἡμερῶν ἑπτὰ λαβεῖν ἠξίωσαν, ἵνα πρεσβευσάμενοι πρὸς τοὺς ὁμοφύλους ΔΔακαλέσωνται συμμαχεῖν [q] αὐτοῖς. καὶ εἰ μὲν ἔλθοι βοήθεια, [r] πολεμῶσιν· εἰ δὲ ἄπορα εἴη τὰ παρ' ἐκείνων, ΔΔαδώσειν αὐτοὺς ἔφασκον, ὅπῃ τῷ παθεῖν ὅ, τι ἂν αὐτῷ δοκῇ.

β'. Ὁ δὲ Ναάσης, καταφρονήσας δὲ τῶν Γαλαδηνῶν πλήθους, καὶ τὴν ἀποκρίσεως αὐτῶν, δίδωσί τε αὐτοῖς τὴν ἀνοχὴν, καὶ πέμπει πρὸς οὓς ἂν θέλωσι συμμάχους ἀπαντήσοντας. [s] πέμψαντες οὖν ἀνὰ πόλιν τῶν Ισραηλίτων ἀπήγγελλον τὰ ΔΔὰ δὲ Ναάσου, καὶ τὴν ἀμηχανίαν ἐν ᾗ καθεστήκεσαν. οἱ δὲ εἰς δάκρυα καὶ λύπην ὑπὸ τῆς ἀκοῆς τῶν ΔΔεῖ τοὺς Ιαβισηνοὺς ΔΔοικτισθῆναι, καὶ πέρα τούτων ἁδὲν αὐτοῖς ἄλλο πρᾶξαι συνεχώρει τὸ δεῦν. γινομένων δὲ τῶν ἀγγέλων [t] καὶ ἐν τῇ Σαούλου ΔΔ βασιλέως πόλει, καὶ τοὺς κινδύνους ἐν οἷς εἶναι συνέβαινε τοὺς Ιαβισηνοὺς ΔΔεκφαίνειν, ὁ μὲν λαὸς πάντα τοῖς πρώτοις ἔπαθεν· ὠδύρετο γὰρ τὴν συμφορὰν τὴν τῶν συγγενῶν. ὁ δὲ Σαοὺλος, ἀπὸ τῶν ΔΔεῖ τὴν γεωργίαν [v] ΔΔαγινόμενος ἔργων εἰς τὴν πόλιν, ὑπὸ τυγχάνει κλαίουσι τοῖς αὐτοῦ πολίταις· καὶ πυθόμενος τὴν αἰτίαν τῆς συγχύσεως καὶ κατηφείας αὐτῶν, μανθάνει τὰ ΔΔὰ τῶν ἀγγέλων. καὶ ἔνθεος γινόμενος ἀποπέμπει μὲν τοὺς Ιαβισηνοὺς, ὑποσχόμενος αὐτοῖς ἥξειν βοηθὸς τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, καὶ πρὶν ἥλιον ἀνασχεῖν κρατήσειν τῶν πολεμίων, ἵνα ἓ γενικήσας ἤδη ἓ τῶν φόβων ἀπηλλαγμένης ὁ ἥλιος ὑπείλας [x] ἥδη. ὑπομεῖναι δὲ σκέλλουσί τινας αὐτῶν, ἡγησομένους τὴν ὁδοῦ.

γ'. Βουλόμενος δὲ φόβῳ ζημίας τὸν λαὸν [y] εἰς τὸ πρὸς Αμμανίτας ὑπηρέψαι πόλεμον, καὶ συνελθεῖν αὐτοὺς ὀξύτερον, ὑποτεμὼν τῶν αὐτοῦ βοῶν τὰ νεῦρα, [z] τοῦτο ΔΔιαθήσειν ἠπείλησε [a] τοὺς ἀπαντῶντας, εἰ μὴ πρὸς τὸν Ιορδάνην ὡπλισμένοι καὶ τὴν ὑπιοῦσαν ἀπαντήσωσιν ἡμέραν, καὶ ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ ἓ Σαμουήλῳ τῷ προφήτῃ, ὅπου ποτ' ἂν αὐτοὺς ἀγάγωσι. τῶν δὲ ΔΔιλαδειαν τὴν [b] κατεπηγγελμένης ζημίας εἰς τὸν ὡρισμένον καιρὸν συνελθόντων, ἐξηριθμεῖτο ἐν Βαλᾶ τῇ πόλει τὸ πλῆθος· εὑρέθη δὲ τὸν ἀριθμὸν χωρὶς τῆς Ιούδα φυλῆς, εἰς [c] ἑβδομήκοντα μυριάδας συνειλεγμένους· τῆς δὲ φυλῆς ἐκείνης, [d] ἦσαν ἑπτὰ μυριάδες. ΔΔιαβὰς δὲ τὸν Ιορδάνην, καὶ [e] σχοίνων δέκα δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἀνύσας ὁδὸν, φθάνει μὲν ἥλιον ἀνίσχοντα. [f] τειχῆ δὲ τὸ στράτευμα διελὼν, ὑπιππεύει παντάχοθεν αἰφνιδίως [g] οὐ προσδοκῶσι τοῖς ἐχθροῖς. καὶ συμβαλὼν εἰς μάχην, ἄλλους τε πολλοὺς ἀπέκτεινε τῶν Αμμανιτῶν, καὶ Ναάσην τὸν βασιλέα. τοῦτο

nisque, ut aut ea conditione deditionem facerent, ut dextros eis oculos erueret, aut exspectarent se illos obsessurum esse, urbesque eorum funditus eversurum: penesque illos esse eligendi optionem, utrum velint particulam corporis amittere, aut *certe* universi perire. Galadeni vero, metu perteriti, ad neutrum quidem horum ausi sunt quidquam respondere, neque si semetipsos traderent, neque an bello rem experiri mallent. Sed petierunt sibi dies induciarum septem concedi, ut missis ad tribules suos legatis suppetias ab eis implorarent. Et si quidem auxilio sibi venerint, bellum jungere; sin vero nullam opem ab iis impetrarint, sese illi dedituros esse dicebant, ea lege ut paterentur quicquid ipsi libuerit. *Hortatur Galadenos ad deditionem, dura lege oculos dextros eruendi. c. 11.*

2. Naases autem, qui Galadenos contempsit, illorumque *sprevit* responsum, simul dat eis inducias, finitque ut quoscunque velint in auxilium evocent. Igitur nunciis statim per omnes Israëlitarum urbes missis ea illis narrabant, quæ *atrociter* minitatus est Naases, & in quas redacti erant angustias. Illi vero, audita hac Jabisenorum calamitate, ad lachrymas magnumque in mœrorem adducti sunt: timor autem eos omni facto & incœpto prohibebat. Ac cum nuncii in Sauli regis civitatem venissent, & in quibus contigit Jabisenos esse periculis declarassent, populus quidem *iste* similiter ac alii quos adierant dolore afficiebantur: nam *ingentem* excitabant luctum ob cognatorum miseriam. Saulus autem, * ex opere rustico *tum forte* in urbem se recipiens, cives suos offendit lachrymis perfusos; atque percontatus quid iis accidisset, ut in tanta essent perturbatione & mœstitia, ab iis accipit quæ attulerint legati. atque divinitus afflatus Jabisenos quidem remittit, pollicitus eis se tertia die venturum auxilio, & ante solem exortum hostes superaturum, ita ut eos jamjam victores & timore liberátos sol oriens aspiceret. Quosdam autem illorum, in duces itineris, secum manere jussit. *Saulus Galadenis auxilium pollicetur, spondetque iis victoriam. 1 Reg. c. 11.*

VI. 3. Volens autem populum ad bellum contra Ammanitas metu ne damno multarentur excitare, facereque ut quam ocyssime convenirent, cum bobus suis † nervos succidisset comminatus est eodem modo se tractaturum eos qui sibi afforent, nisi die proxima cum armis ad Jordanem præsto adessent, sequuturi ipsum & Samuelem prophetam quocunque *eos* ducerent. Eorum vero, qui sibi caventes à supplicio denunciato ad præfinitum tempus convenerant, multitudinis in urbe Bala facta est recensio: numerumque invenit virorum absque tribu Judæ ad septingenta millia confluxisse: illius autem tribus erant septuaginta millia. Transgressus ‡ dein Jordanem, & tota nocte decem schœnorum viam emensus, ante solis quidem ortum pervenit quo destinaverat. Cum autem exercitum trifariam partitus esset, derepente hostes nihil tale exspectantes undique adoritur. ac prælio commisso, & alios quamplurimos perimit, ipsumque regem Naasem. Res ista à Saulo præcla- *Populo gravia comminatus est Saulus, si ipsum sequi detrectarent.*

n Ανασήσειν·] Ανασατώσειν *Vat.*

o Θέλωσιν,] Vel cum *Samb.* ἐθέλωσι. ut mox hac pag. v. 16. θέλωσι *Vat.*

p Οὔτ εἰ ΔΔαδιδοῖσιν] Οὔτε ΔΔαδιδ. ὅτε πολ. *Vat.*

q Αὐτοῖς.] Αὐτοὺς *Samb.* & mox αὐτούς.

r Πολε ῶσιν·] Πολεμήσωσιν *Busb.* (*Coll. Voss.*) *Hen. Vat.* & *Samb.* à manu secunda.

s Πεμψαντες οὖν] Πεμπουσιν οὖν, & dein οἱ ἠγγελλον *Vat.*

t Καὶ ἐν τῇ Σαούλου] Illud κ. non agnoscit *Vat.*

v Παραγινόμενος] ἀφικνούμενος *Vat.*

* *Ex opere rustico* tum forte *in urbem se recipiens*,] In *Biblis S.* qui tum rure boves agens veniebat.

x Ἤδη.] Ἰδὴ *Samb.* & *Big.* absque Atticismo. Est qui malit ἤδη.

y Εἰς τὸν πρὸς Αμμανίτας] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἐπὶ in *Editis.*

z Ταὐτὸ ΔΔιαθήσειν] Ita in quinque *MSS. Bas.* & *G.* ταῦτα *Epiphan.*

† *Nervos succidisset*,] *S. Literæ* dicunt, *eum par boum cepisse, dissectumque in omnes Israëlitarum fines per nuncios dimisisse, cum edicto ut qui eum sequuti non essent, eorum bubus ita fieret.* Vide *Schotanum* in *Biblioth.* tom. secundo, p. 570.

a Τοὺς ἀπαντῶντας,] Τοὺς οὐκ ἀπαντῶντας *Big. Samb.* & *Vat.* τοὺς ἅπαντας *Epiphan.* non inconcinne.

b Κατεπηγγελμένης ζημίας] Κατηγγελμένης *Vat.*

c Ἑβδομήκοντα] Ita *Codices Græci Latinique omnes*, sane super numeros *Bibliorum S.* quæ versamus. HUDS. 1 Sam. xi. 8. numerus Israëlitarum 300. millia, & è tribu Juda 30. millia. SPANH.

d Ἦσαν ἑπτὰ μυριάδες.] Ἦσαν εἰς ἑπτὰ μυριάδας *Vat.*

‡ *Dein Jordanem*,] Apud *Vet. Interpr.* habemus *ergo*. ac si legisset δὴ pro δέ.

e Σχοίνων δέκα] Σχοινίων *Vat.* HUDS. Σχοῖνος mensura viæ, vox Persica teste Athenæo lib. 111. p. 122. A. SPANH.

f Τειχῆ δὲ τὸ] Ita *Samb.* in *cæteris* τειχῆ.

g Οὐ προσδοκῶσι] Ὡς οὐ προσδ. *Vat.*

Saulus ex re præclare gesta gloriam adeptus est. 1 Reg. c. 11.

clare gesta erat, famaque ejus ingenti cum laude ad omnes Israëlitas perlata est, atque mirabilem ob fortitudinem adeptus est gloriam. nam & siqui erant qui prius ipsum contempserant, tum mutata sententia illum honore prosequebantur & omnium optimum *esse* existimabant. Non enim eo contentus erat, quod Jabisenos conservasset, sed & in Ammanitarum regionem facta irruptione, eam totam vastat & depopulatur; cumque multum prædæ cepisset, glorioso in suas sedes reversus est. Populus autem ex voluptate, qua eos affecerant prosperi rerum sub Saulo successus, gaudebant quidem quod talem nacti essent regem. contra eos vero, qui illum nec res suas tueri nec augere posse dixerant, exclamabant, *rogitantes* ubi nunc sunt isti, pœnas exsolvant; atque alia omnia *adjiciebant convicia* quæ solet populus felicitate sua elatus in eos projicere, qui paulo ante ejus auctores despexerant. Saulus interea studium quidem eorum & benevolentiam erga se collaudabat: verum jurejurando negavit se quenquam à tribulibus eo die conspecturum esse supplicio affectum. quippe absurdum fore *ajebat* ut victoria à Deo data sanguine & cæde eorum fœdaretur, qui ex eadem qua ipsi stirpe essent prognati: magis vero decere, mutuo amore epulisque diem celebrare.

Regnum Saulo renovatur. 1 Reg. c. 11.

4. Cum vero Samuelus pronunciasset; altera etiam opus esse inauguratione, ut *novis auspiciis* Saulo confirmaretur regnum, omnes sese in urbem Galgala congregant: nam ut in istum locum convenirent, jusserat Samuelus. ac rursum populo inspectante Saulum sacro oleo inungit propheta, iterumque *eum* declarat regem. Atque hoc modo Hebræorum respublica in regni formam commutata est. nam sub Moyse & discipulo ejus Jesu, qui exercitui cum imperio præerat, in optimatium statu permanserunt. Ejus autem post obitum, annos omnes decem & octo præterea, populus non habuit summum magistratum. Postea vero ad pristinam regiminis formam redierunt, *supremo* rerum omnium judicio ei, qui bello optimus & fortitudine præcellere videretur, permisso. quam ob rem *totum* hoc tempus, quo isto gaudebant statu, Judicum appellarunt.

Samuelus populo ostenditsuam innocentiam. 1 Reg. c. 12.

5. Samuelus autem propheta, cum Hebræos in concionem convocasset, ait, "adjuro vos per maximum Deum, qui fratres bonos, Moysem sane "volo & Aaronem, in hanc lucem misit, & patres vestros ex Ægyptiorum dominatu & *dura* "qua illos premebant servitute eripuit, ut, neque "pudori cedentes, neque ex metu aliquid immi"nuentes, neque ulli affectui obsequentes, dicatis, "ecquid pravi & injusti fecerim, aut quæstûs er"go, aut plus justo habendi cupidine, aut ut gra"tiam cum aliis inirem. Coarguite *me* si cujus vi"tulum aut ovem, aut simile quidpiam acceperim "(cum tamen culpa vacare videatur, si quid in "victum cesserit) aut si alicujus jumentum meos "in usus abripiendo eum contristaverim; in hisce "& similibus *si vel tantillum peccaverim*, dicite, re"ge vestro præsente". Illi vero exclamarunt,

λαμπρὸν ἐπράχθη τῷ Σαούλῳ [h] τὸ ἔργον, καὶ ὡς πάντας αὐτὸν τοὺς Ἑβραίους διῆλθεν ἐπαινούμενον, καὶ δόξης ἀπολαύοντα θαυμαστῆς ἐπ' ἀνδρείᾳ. καὶ γὰρ εἴ τινες ἦσαν οἱ πρότερον αὐτὸν [i] καταφρονοῦντες, τότε μετέγνωσαν ὡς τὸ τιμᾶν καὶ πάντων ἄριστον νομίζειν. ὁ γὰρ [k] ἄρχων αὐτῶν τοὺς Ἰαβισηνοὺς σεσωκέναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν Ἀμμανιτῶν ἐπιστρατεύσας χώρας, πᾶσαν αὐτὴν κατασκέψεται· καὶ πολλὴν λαβὼν λείαν [l] λαμπρῶς εἰς τὴν οἰκείαν ὑπέστρεψεν. ὁ δὲ λαὸς, ὑφ' ἡδονῆς [m] τῶν Σαούλῳ κατορθωμένων, ἔχαιρε μὲν ὅτι τοιοῦτον ἐχειροτόνησε βασιλέα. πρὸς δὲ τοὺς ὄφελον αὐτὸν ἐσεσθαι τοῖς πράγμασι λέγοντας ἐθοῶν· ποῦ νῦν εἰσὶν ἔτι, καὶ δότωσαν δίκην· καὶ πάντ' ὅσα φιλεῖ λέγειν ὄχλος ἐπ' ὀργαῖς [n] ἠρμένος πρὸς τοὺς ἐξυβριζούσας ἔναγχος τοὺς τούτων αἰτίους. Σαούλου δὲ τούτων μὲν ἀπάζετο τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν [o] περὶ αὐτοῦ προθυμίαν· ὤμοσε γὰρ [p] μή τινα προϊδέσθαι τῶν ὁμοφύλων [q] ἀναιρούμενον ἐπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας. ἄτοπον γὰρ εἶναι τὴν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ δεδομένην νίκην αἵμασι καὶ φόνῳ, τῶν ἐκ ταὐτοῦ γένους αὐτοῖς· [r] πρέπειν δὲ μᾶλλον ὑμνοῦσι διακειμένους ἑορτάζειν.

δ'. Σαμουήλου δὲ φήσαντος [s] καὶ δευτέραν δεῖν χειροτονίαν Σαούλῳ τὴν βασιλείαν ἐπικυρωθῆναι, συνάγει πάντας εἰς Γάλγαλα πόλιν· [t] ἐκεῖ γὰρ αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἐλθεῖν. καὶ πάλιν ὀρθοῦται τοῦ πλήθους ὁ προφήτης χρίσας τὸν Σαοῦλον τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ καὶ δεύτερον ἀναγορεύσας βασιλέα. καὶ οὕτως ἡ τῶν Ἑβραίων πολιτεία εἰς βασιλείαν μετέπεσεν. ἐπὶ γὰρ Μωϋσέως καὶ τοῦ μαθητοῦ [v] αὐτοῦ Ἰησοῦ, ὃς ἦν στρατηγὸς, ἀριστοκρατούμενοι διέπλουν· μετὰ δὲ τὸν [x] ἐκείνου τελευτὴν, ἔτεσι τοῖς πᾶσι δέκα καὶ πρὸς τούτοις ὀκτὼ, τὸ πλῆθος αὐτῶν ἀναρχίᾳ κατέσχε. μετὰ ταῦτα δ' εἰς τὴν πρότερον ἐπανῆλθον πολιτείαν· τῷ κρίνειν πόλεμον ἀρίστῳ δόξαντι γενήσεσθαι καὶ κατ' ἀνδρείαν πρὸς [y] τὰ ὅλων δικάζειν ἐπιτρέποντες. καὶ μέχρι τούτου τοῦ χρόνου τοῦτον τῆς πολιτείας, Κριτῶν ἐκάλεσαν.

ε'. Ἐκκλησίαν δὲ Σαμουὴλος ποιήσας ὁ προφήτης τῶν Ἑβραίων, [z] "ἐπόμνυμι, φησὶν, ὑμῖν τὸν μέγιστον Θεὸν, "ὃς τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἀγαθοὺς ἐκείνους, λέγω δὴ Μωϋ"σῆν καὶ Ἀαρῶνα, παρήγαγε εἰς τὸν βίον, καὶ τοὺς πα"τέρας ἡμῶν ἐξήρπασεν Αἰγυπτίων, καὶ τῆς [a] ὑπ' αὐτοῖς "δουλείας· μηδὲν μήτ' αἰδοῖ χαριζομένους, [b] μήθ' ὑπο"σταλαμένους φόβῳ, μήτε ἄλλῳ τινὶ παθῇ προσχωρή"σαντας εἰπεῖν, [c] τί μοι πέπρακται σκαιὸν καὶ ἄδι"κον, ἢ κέρδους ἕνεκα, ἢ πλεονεξίας, ἢ χάριτος τοῦ "πρὸς [d] ἄλλους. [e] ἐλέγξαι δὲ εἰ μόχθον ἢ πρόβατον ἢ τοιοῦ"τόν τι προσηκάμην· ἀλλ' ὡς τροφῷ ἀνεμέσητον δοκεῖ "λαμβάνειν· ἢ εἴτινος ὑποζύγιον εἰς ἐμὸν ἐπισπάσας "χρείαν ἐλύπησα· τούτων ἔν τι κατεῖπεῖν παρόντος ὑ"μῶν τοῦ βασιλέως". οἱ δὲ ἀνέκραγον, "μηδὲν τούτων "ὑπ'

h Τὸ ἔργον] Abest τὸ *Big. Hen.* & *Vat.* ibidem ἔργων *Samb.* & mox πρὸς πάντας *Big.*

i Κατιφρόνουν,] Καταφρονοῦντες *Vat.*

k Ἤρκησεν αὐτῷ] Ἤρκεσεν *Big. Samb.* & *Vat.* alterum tamen correctius & vetustius.

l Λαμπρῶς] Aut λαμπρὰς cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

m Τῶν Σαούλῳ] Ita ex *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* τῷ Σαούλῳ κατορθωμένων.

n Ἠρμένος] Sic *Big.* & *Samb.* ἠρμοσμένος *Bas. G. Aliique.* ἠργμένος legisse videtur *Epiphan.* Ita tamen *Vat.* λέγειν ὄχλος ἐν ὀργαῖς πρὸς τοὺς ὑβριζοντας ἔναγχος.

o Περὶ αὐτῆ] Περὶ αὐτὸν *Big. Samb.* & *Vat.*

p Μή τινα προϊδέσθαι] Μηδέτινα *Big.* & *Samb.* μηδένα *Vat.*

q Ἀναιρούμενον ἐπ' ἐκείνης] Ἀναιρεθέντα ἀπ' ἐκείνης *Vat.* & mox ὑπὸ Θεοῦ.

r Πρέπειν δὲ μᾶλλον] Πρέπειν δὲ μᾶλλον πρὸς ἀλλήλους ὁμοφύλους in quatuor *MSS.*

s Καὶ δευτέραν] Καὶ δευτέραν δεῖν (vel δεῖ) χειροτονίαν in aliquibus *MSS.*

t Ἐκεῖ γὰρ αὐτοὺς] *Al.* ἐκέλευσεν γὰρ αὐτοὺς ἐκεῖ ἐλθεῖν.

v Αὐτοῦ] Delet *Collatio Voss.*

x Ἐκείνου τελευτὴν,] Aut ἐκεῖνον cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

y Τῶν ὅλων] Τῶν ἀλλων *Vat.*

z Ἐπόμνυμι,] Ἐπόμνυμι in quinque *MSS.* Atticissant hic *Bas.* & *G.*

a Ὑπ' αὐτοῖς] Ὑπ' αὐτοὺς *Vat.*

b Μήθ' ὑποσταλαμένους φόβῳ,] Ita cum *Vat.* in *Aliis* μήτε.

c Τί μοι πέπρακται] Εἴ τι μοι *Big. Samb.* & *Vat.*

d Ἄλλους.] Ἀλλήλους *Vat.*

e Ἐλεγξαι δὲ εἰ μόχθον] Vel cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ἐλέγξαι δὲ εἰ καὶ τοιοῦτον τι προσηκάμην, μόχθον ἢ πρόβατον. Favet & *Epiphanii* liber. mox ἔτινος ὑποζύγιον εἰς τὴν ἐμὴν, in iisdem *MSS.*

f Αὐ-

"ὑπ' αὐτοῦ γεγονέναι· πεφεῦναι ᾗ ὁσίως [f] αὐτὸν καὶ δι-
"καίως ἢ ἐθίσας.

ε'. Σαμύηλος ᾗ, πάντης ἐξ ἁπάντων τ μαρτυρίας
αὐτῷ γνομένης, "ἐπεὶ δεδώκατέ μοι, φησὶν, τὸ μη-
"δὲν ἄπορον [g] ἐφ' ὑμᾶς πρὸς ἐμὲ δυνάσθαι λέγειν, φέρε
"νῦν μοι παῤῥησίας ἀκούσατε ἐμοῦ λέγοντος, ὅπως μεγάλα
"ἠσεβήσατε εἰς τ Θεὸν αἰτησάμενοι βασιλέα. ἀλλὰ μνημο-
"νεύειν ᾗ ὑμᾶς πρέπειν, ὅτι σὺ ἐβδομήκοντα μόνοις
"ἐκ τ γένους [h] ἡμῶν ὁ πάππος Ιάκωβος ἀφικόμενον
"εἰς Αἴγυπτον ἦλθε. κἀκεῖ πολλῶν μυριάδων ἀπεκνω-
"θισῶν, ἃς εἰς ὀλιγίας καὶ χαλεπὰς ὕβρεις ἤγαγον οἱ
"Αἰγύπτιοι, ὁ Θεὸς, [i] ὀξυμένων τ πατέρων, χωρὶς
"βασιλέως παρέσχεν αὐτοῖς ῥύσασθαι τ ἀνάγκης τὸ πλῆ-
"θος, Μωυσεῖ τε αὐτοῖς καὶ Ααρῶνα [k] πέμψας ἀδελ-
"φούς· οἳ ἤγαγον ὑμᾶς εἰς τήνδε τὴν γῆν, ἣν νῦν ἔ-
"χετε. καὶ τούτων ἁπολαύσαντες ἐκ τ Θεοῦ, προδεδώ-
"κατε τὴν θρησκείαν καὶ τὴν εὐσέβειαν. ὃ μὲν ἀλλὰ
"καὶ [l] πολεμίοις ὑποχειρίους γενομένους ἠλευθέρωσε.
"πρῶτον μὲν Ασυρίων καὶ τ ἐκείνων ἰσχύος ὑπερτέ-
"ρους ἀπεργασάμενος· ἔπειτα Αμμανιτῶν κρατῆσαι πα-
"σχόντων [m] καὶ Μωαβιτῶν, καὶ πλουτῆσαι Παλαιστί-
"νων. καὶ ταῦτα ὑ βασιλέως ἡγεμένου διεπεράσασθε,
"ἀλλ' [n] Ιεφθοῦ καὶ Γεδεῶνος στρατηγούντων. τίς οὖν ἔσχεν
"ὑμᾶς ἄνοια, [o] φυγεῖν μὲν τ Θεὸν, ὑπὸ βασιλέα ᾗ
"εἶναι θέλειν. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἀποδείξω τάχιον ὃν αὐτὸς ἐ-
"πελέξατο. ἵνα μέντοι γε φανερὸν [p] ὑμῖν ποιήσω τ Θεὸν
"ὀργιζόμενον καὶ δυσχεραίνοντα τῇ τ βασιλείας ὑμῶν αἱρέ-
"σει, δηλώσω τοῦτ' ὑμῖν [q] τ Θεὸν ἐπιδεικνύσας διὰ ση-
"μείων [r] ἐναργῶς. ὁ γὰρ ἀδέπω πώποτε εἶδεν ὑμῶν οὐ-
"δεὶς ἐνταῦθα γεγυμνένον, θέρος ἀκμῇ χειμῶνα, αἰτη-
"σάμενος τ Θεὸν παρέξω τοῦτο νῦν ὑμῖν ὀπωρῶνα". καὶ
ταῦτ' εἰπόντος πρὸς τὸ πλῆθος τοῦ Σαμύηλ, [s] βρονταῖς
σημήνῃ τὸ θεῖον καὶ ἀστραπαῖς καὶ χαλάζης καταφορᾷ
τὴν τοῦ προφήτου πρὸς πάντων ἀλήθειαν· ὡς πεφοβημέ-
νους αὐτοὺς καὶ προειδεῖς γενομένους [t] ἁμαρτεῖν τε ὁμολογεῖν
καὶ κατ' ἄγνοιαν εἰς τοῦτο προπεσεῖν, καὶ ἱκετεύειν τ
προφήτην ὡς [v] πατέρα χρηστὸν καὶ ὀπιστεύειν τ Θεὸν αὐτοῖς
δύνεσθαι καταιγῆσαι, καὶ παύσειν ἀφεῖναι τ ἁμαρτίαν, ἵν'
μὴ οἷς ἐξύβρισαν ἄλλοις καὶ [x] παρενόμησαν προσεξηρ-
γάσωνται. ὁ ᾗ ὑποτυχεῖται καὶ προκαλέσαιτο τ Θεὸν συγ-
γνώναι προὶ τούτων αὐτοῖς καὶ πεισθῆναι. σωφρόνησε μέντοι
δικαίους εἶναι καὶ ἀγαθοὺς, καὶ μνημονεύειν ἀεὶ τ ἀφ'
ὧν πρόφασιν [y] τ ἀρετῆς αὐτοῖς κακῶν συμπεσόντων·
καὶ τῶν σημείων τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Μωϋσέως νομοθεσίας,
εἰ σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς μετὰ τοῦ βασιλέως εὐδαιμονίας
ἐσὶν ἐπιθυμία. εἰ δὲ τούτων ἀμελήσουσιν,
ἔλεγε, ἥξειν αὐτοῖς τε καὶ τῷ βασιλεῖ μεγάλῃ
[z] ἐκ Θεοῦ πληγήν. καὶ ὁ Σαμύηλος μὲν ταῦτα
τοῖς Εβραίοις προφητεύσας, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐπὶ τὰ
οἰκεῖα, βεβαιώσας ἐκ δευτέρου τῷ Σαούλῳ τὴν βα-
σιλείαν.

"horum nihil ab eo factum, sed sancte & juste
"genti praefuisse.

6. Samuelus autem, cum de eo universi præ- *Samuelus populi ingratum animum arguit. 1 Reg. c. 12.*
clarum adeo dedissent testimonium, inquit, quo-
"niam id mihi concessistis, vos mihil mali mihi
"adhuc objicere posse, eja agite, nunc animum
"mihi advertite dum vobis paulo liberius dicam,
"vos rege flagitando graviter in Deum deliquisse.
"Oportebat enim vos meminisse, quod cum se-
"ptuaginta solummodo nostri generis hominibus
"avus Jacobus fame coactus in Ægyptum vene-
"rit. Cumque ibi in multas myriadas illorum ex-
"crevisset soboles, eaque ab Ægyptiis in gravem
"& contumeliosam adducta esset servitutem,
"Deus, à patribus *vestris* invocatus, absque rege
"eis auctor erat, ut multitudo ex ista liberaretur
"necessitate, mittendo eis Moysem & Aaronem
"fratres; qui vos in hanc terram eduxerunt, quam
"nunc possidetis. Et tamen post ista à Deo ac-
"cepta beneficia *non semel* prodidistis *veram* pie-
"tatem ac religionem. nihilominus vos in ho-
"stium potestatem redactos in libertatem asseruit.
"Cum primum quidem effecerit, ut superiores
"essetis Assyriorum potentia: deinde vobis dederit
"Ammanitas vincere & Moabitas, postremoque
"Palæstinos. atque hæc *omnia* confeciistis, non re-
"giis auspiciis, sed ductu Jephthæ & Gideonis.
"Quæ igitur vos cepit dementia, ut Dei quidem
"imperium detrectaretis, vosmet vero regi subji-
"ceretis. Sed ego quidem istum creavi regem
"quem ille designavit. At vobis ut manifestum
"fiat, Deum iratci & indignari, quod regium do-
"minatum elegeritis, ita res comparabo ut Deus
"indiciis certissimis hoc ipsum vobis ostendat.
"Quod enim nunquam quisquam vidit in hac
"regione, æstate media tempestatem, hoc ipsum
"cum Deum invocavero faciam ut vos conspi-
"ciatis". Ac statim ut hæc ad populum dixerat *Samueli verbis fidem adstruit Deus miris prodigiis. 1 Reg. c. 12.*
Samuelus, tanta vi tonitruum ac fulgurum &
grandinis prophetæ in omnibus veritati fidem ad-
struit Deus, ut admiratione & timore perculsi
peccasse se cuncti profiterentur & per insciti am
eò prolapsos esse; atque à propheta contenderent,
ut veluti pater benignus mitisque propitium sibi
redderet Deum, ita ut istud remitteret peccatum,
quo tot alias suas contumelias & delicta cumula-
rant. Ille vero pollicitus est, se Deum ut illa ipsis
condonaret rogaturum, simulque exoraturum.
Veruntamen eis consilium dedit, ut justi esse stu-
derent & boni: semperque in memoria tenerent
calamitates, in quas à virtute descisccndo incide-
rant; ac præterea signa à Deo edita, legesque à
Moyse latas, si illis incolumitatis suæque juxta ac
regis felicitatis cupido incesserit. Sin vero ista
neglexerint, fore ajebat, ut ipsi una cum rege gra-
vem à Deo plagam acciperent. Et cum Samuelus
quidem hæc Hebræis prædixisset, illos domum
quemque suam dimisit, regno iterum Saulo con-
firmato.

[f] Αὐτὸν καὶ δικαίως] Ita *Big.* & *Samb.* numero meliori. in *Editis*, *Alisque* καὶ δικαίως αὐτὸν τ. & mox αὐτῷ τ μαρτυρίας γενομένης.

[g] Εφ' ὑμᾶς πρὸς ἐμὲ] Εφ' ὑμᾶς *Big. Samb.* & *Vat.*

[h] Ημῶν ὁ πατὴρ] Ita cum *Samb.* & plerisque *Epiphanii* libris. in *aliis* ὑμῶν.

[i] Εὐξαμένων] Συνδυξαμένων *Vat.*

[k] Πέμψας ἀδελφούς] Αποστείλας *Big. Samb.* & *Vat.*

[l] Πολεμίοις ὑποχειρίους] Prestius *Big. Samb. Gall.* & *Vat.* τοῖς πολεμίοις ὑποχειρίους γενομένους.

[m] Καὶ Μωαβιτῶν,] Illa καὶ Μωαβιτῶν non agnoscit *Vet. Interpr.*

[n] Ιεφθοῦ καὶ Γεδεῶνος] Ita ex p. 197. v. 43. Ιεφθαε vulgo. Ιεφθὲ *Vat.*

[o] Φυγεῖν μὲν τ Θεὸν,] Φεύγειν *Vat.* & mox ὑπὸ βασιλέα, & dein ὑπ. δείξα.

[p] Υμῖν ποιήσω] Υμῖν αὐτὸν ποιήσω *Vat.*

[q] Τον Θ. ὃν δείκνυμι] Illa τ Θεὸν desunt *Vat.*

[r] Εναργῶς.] Forte ὑπαργῶν. COCC.

[s] Βρονταῖς] Nam licet hic æstate tonitrua & fulmina soleant esse, in Palæstina & Syria hyeme tonat. REL.

[t] Αμαρτεῖν] Ita in quinque *MSS.* & *Glyca.* ἁμαρτάνειν τε *Vat.* cum *Editis.*

[v] Πατέρα χρηστὸν] Αὐτοῖς post πατέρα inserunt *Big.* & *Samb.*

[x] Παρενόμησαν προσεξηργάσαντο.] In *MSS.* παρενόμησαν & παρενόησαν & statim προσεξεργάσαντο.

[y] Τῆς ἀρετῆς αὐτοῖς] Τῆς ἀρετῆς non agnoscit *Vat.*

[z] Εκ Θεοῦ πληγήν.] Εκ θεοῦ *Vat.*

VII.

CAP. VI.

Ut Palæstini rursus Hebræos armis aggressi, ab iis debellantur.

Palæstini, postquam ferri usum Hebræis ademerant, bellum movent. 1 *Reg. c.* 13.

HIC vero delectis ex multitudine circiter tribus millibus, cum ex eis duo quidem millia sibi in satellitium sumpsisset, ipse in urbe Bethelis commorabatur: * at reliquos cum filio suo Jonathæ dedisset ut ei corporis custodes essent, *eum* Gabas mittebat. Ille autem in castro quodam Palæstinorum expugnando occupatur, quod à Galgalis non procul aberat. Nam qui Gabam incolebant Palæstini, debellatis Judæis, & arma ipsis auferebant, & munitissima regionis loca præsidiis tenebant: porro & à ferro gestando, ejusque usu in universum *illos* prohibebant. Atque ob hoc interdictum agricolæ, si quando illis opus esset ut instrumenta sua inspicarent; puta vomerem, aut ligonem, aut aliud quidpiam eorum quibus in agrorum cultura utuntur, ad Palæstinos crebro euntes illa reficienda curabant. Ut vero de castro eversо audiverunt Palæstini, indignati, & contemptum *Hebræorum* gravem esse injuriam interpretati, Judæis bellum inferunt. Adducebant peditum quidem trecenta millia, curruum autem triginta millia, equitum vero sexaginta millia: ac castra metantur apud urbem Machmam. Hæc cum Saulus rex Hebræorum intellexisset, in urbem Galgala descendit; & dimissis per totam regionem præconibus populum libertatis tuendæ ergo ad bellum contra Palæstinos convocat, potentiam eorum *verbis* elevans, eique obtrectans tanquam esset spernenda, & quod nec tantillum dubitarent cum illis prælium committere. Qui vero cum Saulo erant, conspectis Palæstinorum copiis, animis valde consternati erant: ac alii quidem in speluncas & cuniculos sese abdunt; plures vero in terram Transjordanianam fuga dilapsi sunt. illa autem sortis erat Gadis & Rubeli.

Israëlitæ, Saulo frustra eos hortante, Palæstinorum metu diffugiunt. 1 *Reg. c.* 13.

Saulus injussu Dei sacrificat. 1 *Reg. c.* 13.

2. Saulus vero, missis ad prophetam nunciis, *eum* ad se accersit, una cum ipso de bello rebusque *præsentibus* consultaturum. Is vero jussit ut eum illic opperiretur, atque pararet victimas. se enim post septem dies ad ipsum venturum esse, ut die septima sacra faciant, atque ita demum cum hostibus congrediantur. Et quidem dum veniret,

ΚΕΦ. ς'.

Ως στρατευσάμενοι πάλιν ὑπὸ τῶν Ἑβραίων οἱ Παλαισῖνοι ἡττήθησαν.

Ὁ δὲ ἐπιλέξας ἐκ τοῦ πλήθους ὡς περὶ τρισχιλίους, [a] τοὺς μὲν δισχιλίους ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν λαβών, αὐτὸς διέτριβεν ἐν πόλει [b] Βεθήλοις· Ἰωνάθῃ δὲ τῷ παιδὶ τοὺς λοιποὺς δοὺς ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτόν, εἰς [c] Γαβᾶς ἔπεμψεν. [d] ὁ δὲ ἐκπολιορκεῖ τὸ φρούριον τῶν Παλαισίνων ὑπὸ πόρρω [e] Γαλγάλων. οἱ γὰρ [f] Γαβᾶς Παλαισῖνοι καταστρεφόμενοι τοὺς Ἰουδαίους, πάντα ὅπλα [g] αὐτοὺς ἀφῃροῦντο, καὶ τοὺς ὀχυρωτάτους τῶν χώρας τόπους φρουραῖς [h] κατελαμβάνοντο· καὶ σιδηροφορεῖν, χρηναί τε καθάπαξ ἀπηγόρευον σιδήρῳ. καὶ διὰ ταύτην τὴν [i] ἀπόρρησιν οἱ γεωργοί, εἴποτε [k] δέοισι αὐτοὺς ὑπισκοῦσαί τι τῶν ἐργαλείων, ἢ [l] ἰωνίν ἢ μαχαίριον ἢ ἄλλό τι τῶν εἰς γεωργίαν χρησίμων, φοιτῶντες [m] εἰς τοὺς Παλαισίνους ταῦτ' ἔπραττον. ὡς δὲ ἠκούσθη τοῖς Παλαισίνοις [n] ἡ τῶν φρουρᾶς ἀναίρεσις· [o] ἀγανακτήσαντες, καὶ δεινὸν ὕβριν τὴν καταφρόνησιν ἡγησάμενοι, στρατεύουσιν ὑπὸ τοὺς Ἰουδαίους. πεζῶν μὲν τριάκοντα μυριάσιν, ἅρμασι δὲ τρισμυρίοις· [p] ἵππων δὲ ἑξακισχιλίων ἐπῆγοντο. καὶ [q] στρατοπεδεύονται πρὸς [r] πόλει Μαχμᾷ. τοῦτο Σαούλῳ ὁ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς μαθών, εἰς Γάλγαλα καταβαίνει πάλιν, καὶ διὰ πάσης κηρυσσῆς τὴν χώρας ἐπ' ἐλευθερίᾳ καλῶν τὸν λαὸν ὑπὲρ τοῦ πολέμου τοῦ [s] πρὸς Παλαισίνους· τὴν δύναμιν ἐκφαυλίζων αὐτῶν, καὶ διασύρων ὡς οὐκ ἀξιολόγων, οὐδὲ ὥστε φοβεῖσθαι διακινδυνεύειν πρὸς αὐτούς. καταγνόντες δὲ τὸ πλῆθος τῶν Παλαισίνων οἱ τοῦ Σαούλου, καταπλήττονται· καὶ οἱ μὲν εἰς τὰ σπήλαια καὶ τοὺς [t] ὑπονόμους ἔκρυψαν [v] αὐτούς, οἱ πλείους δὲ εἰς τὸν [x] πέραν τοῦ Ἰορδάνου γῆν ἔφυγον. αὕτη δὲ ἦν Γάδα καὶ Ρουβήλου.

β'. Πέμψας δὲ Σαοὺλος πρὸς τὸν προφήτην, ἐκάλει πρὸς αὐτὸν συνδιασκεψόμενον περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῶν πραγμάτων. ὁ δὲ προσμένειν αὐτὸν ἐκέλευσεν αὐτοῦ, καὶ θυσιάζειν ἡμέρας. ἦν γὰρ [y] ἡμέρας ἑπτὰ πρὸς αὐτὸν ἥξειν, ὅπως θύσωσι τῇ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν, ἔπειθ' οὕτως συμβάλωσι τοῖς πολεμίοις. καὶ προσμένει μὲν ὡς ὁ προφήτης

[a] Τοὺς μὲ δισχιλίους] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τοὺς μὲ δισχιλίους δὲ ὥστε &c. vocula δὲ huic loco injecto ex versiculo sequente. Est qui ista, δὲ ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν, expungi malit.

[b] Βεθήλοις· Ἰωνάθῃ] Sic volui ex lib. 5. cap. 2. §. 6. in *Editis* & *MSS.* tam Βεθήλῳ quam Βεθήλῃ habemus. Constat autem è *Libris Sacris* Bethelis tum egisse regem Hebræorum. HUDS. Conf. sup. Cap. 3. §. 2. SPANH.

* *At reliquos cum filio suo Jonathæ dedisset ut ei corporis custodes essent,*] *Alii sic*, reliquis vero Jonathæ filio suo in corporis custodiam datis, *eos* mittebat Gabas.

[c] Γαβᾶς ἔπεμψεν.] Ita *Samb* Γάβας *Bas. G. Aliique.* Γαβάλας *Vat.* Γαβαθὼ juxta *Codd.* quosdam *Epiphanii.* atque ita forsan in suis *Josephi* exemplaribus legerat *Stephanus Byzantius.* Notum vero satis sedem patriam Sauli vocari à Scriptoribus sacris, Γεβὰ, & Γεβαὰ seu Γαβαὰ & Γαβαών, netnon Syriaco flexu Γαβαθά. Videsis *Chr. Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 252. & 253.

[d] Ὁ δὲ ἐκπολιορκεῖ] Ὃ ἦ ἐπολιόρκει *Busb. Hen* & *Epiphan.*

[e] Γαλγάλων.] Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis* 1 *Regum* c. 13. v. 8. scilicet ut intelligamus de Galgalis juxta Machmasam cum *Eusebio*, non Jerichunta ut opinatur *Schotanus.* Γεβαάλων *Bas* & *G.* Γαβάλων *Vat.* Est qui conjicit Γαβάων aut Γαβαῶν, aut cum *Bosio* Γαβαὼν, vel demum Γαβαλωῶν. HUDS. Locus hic non est in Latino. videtur Γάβων legisse. in MS. Γαβάλων. REL. *Gen.* Γεβαάλων, forte Γαβάλων. SPANH.

[f] Γαβᾶς Παλαισῖνοι] Sic cum *Big.* & *Samb.* Γάβας *Bas.* & *G.* Γαβαῖς juxta *Epiphanium.*

[g] Αὐτοὺς ἀφῃροῦντο,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοῖς in *Editis*, *Aliisque.*

[h] Κατελαμβάνοντο·] Κατελάμβανον, καὶ τὸ σιδηροφορεῖν καὶ χρῆναι ἀπηγόρευον *Vat.* ἢ χρῆσθαί τι κ. *Busb.*

[i] Ἀπόρρησιν] Πρόρρησιν *Vat.*

[k] Δέοισι αὐτοὺς] Sive δέησι cum quatuor *MSS.* ibique αὐτοῖς pro αὐτοὺς *Busb.* & *Hen.*

[l] Ἰωνίν ἢ μαχαίριον] *Al.* ἰῶνι, & ἰωνίῳ, dein μάχειραν, ἢ ἄλ' ὅτι τῶν in quibusdam *MSS.* HUDS. Ἰωνία Plutarch. in Romulo p. 25. SPANH.

[m] Εἰς τοὺς Παλαισίνους] Παρὰ *Busb.* πρὸς *Vat.*

[n] Ἡ τῶν φρουρᾶς ἀναίρεσις·] *Al.* τῶν φρουρίας & τῶν φρουρίων.

[o] Ἀγανακτήσαντες,] Ἀγανακτήσαντές τε *Samb.*

[p] Ἱππων δὲ ἑξακισχιλίων] Ἱππων ἑξακισχιλίων *Vat.* ἵππου ἑξακισχιλίων *Samb.*

[q] Στρατοπεδεύονται] Στρατοπεδευσαμένων *Vat.*

[r] Πόλει Μαχμᾷ.] Lib. XIII. c. 1. §. 6. ἐν Μαχμᾷ πόλει. SPANH.

[s] Πρὸς Παλαισίνους·] Πρὸς τοὺς Παλ. *Hen. Busb.* & *Vat.*

[t] Ὑπονόμους] Ὑποσήμους *cuniculos* Thucyd. Lib. II. p. 149. A. Schol. ὑπονόμους, κεκρυμμένους ὀρύγματα. Vide Polyæn. Stratag. Conf. inf. §. 2. hujus Cap. SPANH.

[v] Αὐτοὺς,] Sive αὐτοὺς cum *Epiphanio*, sive ἑαυτοὺς cum *Big. Samb.* & *Vat.* ut & mox v. 34. ἑαυτῷ *Hen.* & *Busb.*

[x] Πέραν τοῦ Ἰορδάνου γῆν] Nota dimidiam tribum Menasse non censeri habitasse ἐν τῇ πέραν Ἰορδάνου, uti & Peræa dicebatur modo regio Gadis & Rubenis. REL.

[y] Ἡμέρας ἑπτὰ] Ἡμέρας ἑξῆ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Gall. Vat. Hen.* & *Zonaras*, ingenio forsan suo, quum nimis metuerant à verbis sequentibus istius sententiæ, ὅπως θύσωσι τῇ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν. Aliter sanctiores Literæ & ipse (ut puto) *Josephus.* HUDS. Id fraudi fuit interpreti, qui ideo τῇ ἑβδόμῃ reddidit Sabbatho, at Josepho μὴ τῷ ὀγδόῳ circumcidi infantes scribenti Antiq. 1. 12. liquet idem esse ac *die octavo.* at ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν est die septimo; atque ita iisdem vocibus infra utitur Antiq. lib. VII. 7. Sic cap. 10. ejusdem libri τρίτῃ τῶν ἡμερῶν est dies tertius. In Cod. MS. legitur μὴ γὰρ ἡμέρας ἑξῆ, non ἑπτά. REL.

[x] Τὰς

της ἐπέστλεν. οὐκ ἔπι μέντοιγε ἀμετηρεῖτλὼ ἐντολώ. ἀλλ' ὡς ἑωρᾳ βραδύνοντα μὲν τ προφήτλω, αὐτὸν δ ὑπὸ τ στρατιωτῶν καταλειπόμενον, λαβὼν τὰ θύματα προσήγαγε. ἐπεὶ δὲ τὸν Σαμύηλεν ἤκουσε προσιόντα, ὑπαντησόμενος ἐξῆλθεν. ὁ δ' οὐκ ὀρθῶς αὐτὸν ἔφη πεποιηκέναι, παρακούσαντα ὧν ἐπέστλεν αὐτὸς, καὶ φθάσαντα τλὴν παρουσίαν· διὰ κ βούλησιν γινομένλω δ θείᾳ, [z] τὰς θυσίας καὶ τὰς θυσίας τὰς ὑπὲρ δ πλήθους προλαβὼν, κακῶς ἱερουργήσε καὶ προπετὴς [a] γόμενος. ἀπολογουμένου δ δ Σαούλ, καὶ προϊεμένου μὲν τὰς ἡμέρας ἃς ὥρισε λέγοντος, ὑπὸ δ ἀνάγκης καὶ ἀναχωρήσεως τ αὐτοῦ στρατιωτῶν [b] διὰ φόβον στρατοπεδείας τ ἐχθρῶν ἐν Μαχμᾷ, καὶ ἀκούσης [c] τ πρὸς αὐτὸν εἰς Γάλγαλα καταβάσεως, [d] ἐπιχθῆναι πρὸς τλὴ θυσίαν. [e] ὑπολαβὼν ὁ Σαμύηλος· "ἀλλὰ σὺ, φησὶν, εἰ δίκαιος ἦθα "καὶ μὴ παρήκουσας ἐμοῦ, μηδ' ὧν ἀπετέθετό μοι πρὸς τ "παρόντων ὁ Θεὸς [f] ὠλιγώρησας, ταχύτερος ἢ συνέφε- "ρε τοῖς πράγμασι γεγονὼς, σὺ τ' αὐτῷ πλεῖον ἂν βα- "σιλεῦσαι χρόνον ἐξεγένετο, καὶ τοῖς σοῖς ἐκγόνοις". καὶ Σαμύηλος μὲν, ἀχθόμενος ὅπερ τοῖς γεγενημένοις, ἀνεχώρησε παρ' ἑαυτόν· Σαούλος δ εἰς [g] Γαβαὼν πόλιν, ἔχων ἑξακοσίους [h] μεθ' ἑαυτοῦ μόνον, ἦκε σὺν Ιωνάθῃ τῷ παιδί. τούτων δ οἱ πλείους οὐκ εἶχον ὅπλα, τ χώρας ἀπαιζούσης σιδήρου καὶ τ ὅπλα χαλκεύειν δυναμένων. ἐγὼ δὲ εἶον οἱ Παλαιστῖνοι ταῦτα εἶναι, [i] καθὰ καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν δεδηλώκαμεν. διελόντες δ εἰς τρία μέρη τλὴν στρατιὰν οἱ Παλαιστῖνοι, καὶ κ τοσαύτας ὁδοὺς ἐπερχόμενοι, τλὴ τῶν Ἑβραίων χώραν ἐπόρθουν, βλεπόντων τε Σαούλου καὶ βασιλέως αὐτῶν καὶ δ παιδὸς Ιωνάθου, ἀμῦναί τε τῇ γῇ, μετ' ἐξακοσίων γὰρ μόνων ἦσαν, οἱ δυναμένων. καθεζόμενοι δ' αὐτός τε καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς [k] Αχίας ὑπόγειον ὢν Ηλεὶ δ ἀρχιερέως, ὅπι [l] βουνοῦ ὑψηλοῦ, καὶ τ γλῶ λειλατυμένλω ὁρῶντες, ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ [m] καθεσήκεσαν. σωπήσαντα δ ὁ Σαούλου παῖς τῷ [n] ὁπλοφόρῳ, κρύφα [o] προϊόντων αὐτῶν εἰς τ τ πολεμίων παρεμβολλὼ σκοπαμεῖν, καὶ παροξυνλὼ ἐμπιπτῆσαι καὶ θορυβον αὐτοῖς. τοῦ δ ὁπλοφόρου προθύμως [p] ἐφέπεσθαι φήσαντος ὅποι ποτ' ἂν [q] ἡγῆται, καὶ ὑποθανεῖν δέοι, προσλαβὼν τλὴν δ νεανίσκου σπουδὴν, καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ βουνοῦ, πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπορεύετο. λὼ δ [r] τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον [s] ὄπι κρημνῷ, τρισὶν ἄκραις, εἰς λεπτὸν ἀπηχθημέναις μῆκος, πέτρας ἐν κύκλῳ [t] περιφανούσης, ὥσπερ προβόλοις τὰς ὁπλιτικὰς ἀπομαχόμενον. ἔνθεν σπουδαίνειν ἠμελῆσθαι τὰς φυλακὰς τοῦ στρατοπέδου, διὰ τὸ φύσει πεῖναι τῷ χωρίῳ τλὴν ἀσφάλειαν, καὶ [v] πάντη νομίζειν ἀμήχανον εἶναι κατ' ἐκείνας ὁδὸν ἀναβῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ προσελθεῖν. ὡς οὖν ἦκον εἰς τλὴ παρεμβολλὼ, [x] ὁ Ιωνάθης παρεθάρρυνε

exſpectat, quemadmodum præceperat propheta. Attamen non uſquequaque mandato ejus obſequitur: ſed ut cunctari quidem prophetam animadvertit, ſeque à militibus deſeri, ſumptis hoſtiis ipſe eas aræ admovebat. Cum vero Samuelum adeſſe audiviſſet, ei obviam progreſſus eſt. At ille, non recte eum feciſſe, dicebat, iis quæ ipſe imperaverat non obtemperando, neque adventum ejus præſtolando: quo ex Dei voluntate conſtituto, inauſpicato auſuque temerario ſacris operatus fuerit, quod preces & victimas pro populo offerre jam occuparit. Saulo autem ſemet ei excuſante, ac dicente ſe per tot dies quot præfiniverat moratum eſſe: ex neceſſitate vero, & militum ſuorum diſceſſu propter metum hoſtilis apud Machmam exercitûs, auditoque quod *mox* ad eum in Galgala deſcenderent, ad ſacra facienda impulſum eſſe. Tum Samuelus, "ſed tu, inquit, ſi juſtus fuiſſes & *Samuelus Saulo minatur regni amiſſionem.*
"mihi paruiſſes, neque ea quæ de præſentibus mi-
"hi ſuggeſſit Deus contempſiſſes, plus quam rebus 1 *Reg.* c. 13.
"expediret feſtinando, contigiſſet ut & tu longo
"tempore regnares, tuique ſimiliter poſteri". Et quidem Samuelus, moleſte ferens quæ facta fuerant, domum diſceſſit: Saulus vero, ſexcentos tantum milites ſecum habens, cum Jonatha filio in urbem Gabaon venit. At pluribus ex iis arma deerant, quod ea regio nec ferrum ſuppeditarit, nec qui arma fabricare poterant. nam quo minus hæc eſſent Palæſtini prohibebant, ſicut & paulo ante declaravimus. Porro Palæſtini cum exercitu in tria agmina di- *Jonathas audaci conſilio, ſolo armigero*
viſiſſent, & per totidem vias irruptionem facerent, *ſuo comite,*
Hebræorum regionem populabantur, dum Saulus *præſidium*
eorum rex & filius *ejus* Jonathas inſpectarent, & *Palæſtinorum adoritur, cedit-*
terram (quod cum illis ſexaginta ſolummodo eſſent) *que.* 1 *Reg.*
defendere non valerent. Dum autem Saulus & fi- *c.* 14.
lius ejus, & Achias pontifex ex poſteris Eli pontificis, ſuper colle excelſo ſederent, & terram devaſtatam conſpicerent, graviter animis angebantur. Filius vero Sauli conſtituit cum armigero *ſuo*, ut clam digreſſi in caſtra hoſtium excurrerent, eoſque in tumultum & trepidationem concitarent. Cumque armiger promiſiſſet, ſe illum quocunque duxerit ſecuturum, etiamſi mortis periculum eſſet aditurus: aſſumpto ſibi in adjutorem juvene, deſcenſuque de colliculo facto, ad hoſtes contendebat. * Erant autem caſtra eorum in loco prærupto ſita, tribus prominentiis, ita acuminatis ut exigue admodum paterent, ſcopulis in ambitum euntibus, tanquam propugnaculis contra aggredientium impetum munita. Unde contingebat ut negligentius cuſtodirentur caſtra, quod locorum natura undique tuta fuerint, & exiſtimarint *omnes* nullo modo fieri poſſe ut quis ad *prominentias* iſtas accederet, multoque magis ut eas aſcenderet. Cum igitur ad caſtra veniſſent, armigerum bono ani-

[z] Τὰς θυσίας] Πρὸς τὰς θυσίας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* dein, προσλάβοι, κακῶς ἱερουργήσας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* προσλάβοι κακῶς ἱερουργήσει *Vat.*

[a] Γινόμενος.] Ita *Samb. Hen.* & *Busb.* γινόμενος in *Editis*, *Aliiſque.*

[b] Διὰ φόβου στρατοπεδείας] Διὰ φόβου, στρατοπεδείας ℌ *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[c] Τῆς πρὸς αὐτου] Τῆς ἐπ' αὐτὸν (*Coll. Voſſ.*) *Vat.*

[d] Επιχθῆναι] Ita ex quatuor *MSS.* (*Coccejus*) in *Editis*, *Aliiſque* miſere ἐπιχθῆναι aut ἐπιχθῆναι.

[e] Υπολαβὼν ὁ Σαμύηλος·] Υπολαβὼν ℌ ὁ Σ. *Samb.*

[f] Ωλιγωρησας,] Ita *Samb.* & *Busb.* Vitioſe in *ceteris* ὀλιγώρησας. mox σοὶ τε πλεῖον ἂν βασιλεῦσαι χρόνον ἐξεγένετο *Busb.* & *Hen.*

[g] Γαβαὼν πόλιν,] Γαβαὰ πόλιν. *Vat.* Γαβλωὼν πόλιν *Hen.* & *Busb.* cum *nummo veteri.* Γαβαὼ πόλις *Steph. Byzant.* ad quem vide *Berkelium.* Forſan tamen Γαβαὰν aut Γαβαὼ. HUDS. Lib. VII. c. 1. §. 3. ἐν Γαβαὼ (Gen. Γαβαὰ) πόλῃ. SPANH. Geba appellatur 1 Sam. 13 16. Confunduntur aliquando Geba, Gibea, Gibeon, quæ diſtinctæ גבע, גבעה, גבעון ſcribuntur. REL.

[h] Μεθ' ἑαυτοῦ μόνον,] Μεθ' ἑαυτοῦ, μόνον ἦκε in aliquot *MSS.*

[i] Καθὰ κ μικρον] Vel καθὼς cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[k] Αχίας] Conf. §. 4. huj. Cap. SPANH.

[l] Βουνοῦ ὑψηλοῦ,] Γᾶ βουνῖτ. Æſchyl. Suppl. v. 783. SPANH.

[m] Καθεσήκεσαν] Καθεσήκεσαν *Vat.*

[n] Οπλοφόρῳ,] Armigerum *Vulg.* 1 Sam. XIV. 1. LXX. αἴροντα τὰ σκεύη, & ita Hebr. SPANH.

[o] Προϊόντων] Ita ex *Big. Samb. Gall. Vat.* & *Epiphanio.* in *Editis* προϊόντος αὐτοῦ & dein εἰσφαλῶν.

[p] Εφέπεσθαι] Sic ex *iiſdem Codd.* in *Editis* ἕπεσθαι.

[q] Ηγῆται,] Ηγεῖται *Big.* & *Samb.* & mox δέῃ. at ἡγῆται *Baſ.* & *Vat.*

* *Erant autem caſtra eorum in loco prærupto ſita,*] Erant igitur hoſtium caſtra ſuper ſcopulum habentem ſubtiliſſimam longitudinem, tribus verticibus acutiſſimis prominentem, ſcopulis per circuitum euntibus, & quaſi propugnaculis invaſiones pugnantium prohibentibus, *Epiphan.* Ea ſita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in longum excurrebat, rupe circumquaque cincta, ceu munimento contra inſultus hoſtium, *Gelen.* Caſtra autem hoſtium ſita erant in præcipitio, tribus verticibus, deſinentibus in exiguam patentiam, ſaxo in circuitu cingente, tanquam propugnaculis aggreſſus arcentia, *Schotanus.*

[r] Τὸ τῶ πολεμίων] Ita ex *MSS.* illud τὸ deerat in *Editis.*

[s] Επὶ κρημνῷ,] Επὶ κρημνῶ ſoli *Samb.* & *Vat.*

[t] Περιφανούσης] Sufficeret vel φανούσης ut in *Big.* & *Samb.*

[v] Πάντη νομίζειν] Πάντι *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

[x] Ο Ιωνάθης παρεθάρρυνε τ ὁπλοφόρον,] Ita cum quatuor *MSS.*

Vide 1 Reg. c. 13. v. 8.

animo esse hortabatur Jonathas, ajebatque, hostes adoriamur. Et siquidem, cum nos viderint, ad eos nos ascendere jusserint, hoc ipsum in victoriæ signum *omenque* accipe: sin vero plane tacuerint, quasi nos non vocassent, revertamur. Cum vero propius ad castra hostium accederent, die jam illucescente; tum Palæstini, iis conspectis, inter se dicebant, ex cuniculis & speluncis nos versus prorepunt Hebræi. Deinde Jonatham & armigerum alloquuti sunt, adeste, ad nos ascendite, ut pœnis, prout audacia commeruit, vos afficiamus. Sauli autem filius vocem amplexus, ut victoriam ipsi addicentem, protinus quidem inde digressus est, ubi conspecti erant ab hostibus: loco autem mutato ad petram venit, propter firmitatem *suam* nullis præsidiis custoditam. Atque inde cum sursum non sine magno labore crepsissent, difficultate ex natura loci superata in altum evaserunt ad hostes: eosque sopitos aggressi, *homines* quidem circiter viginti occiderunt. adeo autem eos tumultu & consternatione complerunt, ut nonnulli quidem armis abjectis in fugam se proriperent; plerique vero, suos non internoscentes, quod ex multis constarent gentibus, hostesque esse credentes (non enim putabant duos tantum Hebræos ad ipsos penetrasse) pugnam ineunt. Atque horum quidem alii mutuis cædibus intereunt; alii vero *ab aliis* protrusi ex rupibus dejiciuntur.

Saulus, militibus propere eductis, Palæstinos turbatos fugientesque persequitur, & victoria potitur. 1 Reg. c. 14.

3. Cum autem Sauli speculatores, omnia in Palæstinorum castris tumultu misceri, renunciassent regi; percontatus est Saulus, ecquis è suis ab ipsis discessisset. Audito vero filium *ejus* cum armigero abesse, jubet pontifici ut sumpta veste sacerdotali sibi de futuris vaticinaretur. acceptoque responso, illum victorem fore & hostes viribus superaturum, egreditur in Palæstinos, ac perturbatos & ferrum in seipsos convertentes adoritur. Ad ipsum vero se recipiunt & ii qui ante in cuniculos & speluncas confugerant, simul ac de victoria Sauli audierint. Cumque ad decem millia Hebræi jam crevissent, hostes persequitur per totam regionem passim dispalatos. Verum, sive propter gaudium ex victoria adeo inopinata (nam fieri solet ut vix rationis & consilii compotes sint, quibus tanta obtigerit felicitas) sive per inscitiam in grave malum incidit, & rem multorum reprehensioni obnoxiam. Volens enim semet vindicare, meritasque pœnas à Palæstinis repetere, imprecatur Hebræis; ut si quis à cæde hostium desistens cibum capiat, antequam nox superveniens eos ab hostibus occidendis & persequendis depulerit, hic ipse diris devoveatur. Cum vero Saulus hoc pronunciasset, postquam in sylvam quandam sortis Ephraïmiticæ, densam & apibus abundantem, venerant; Sauli filius, qui nihil de patris imprecatione inaudierat, quodque populus in eam consensisset, de melle è favo quodam expresso edebat.

τ ὁπλοφόρον, καὶ, προσβάλωμεν τοῖς πολεμίοις, ἔλεγε. κἂν μὲν ἀναβῶσιν ἡμᾶς πρὸς αὐτοὺς ἰδόντες, σημεῖον τῆς νίκης [y] ὑπολάμβανε· ἐὰν δὲ φθέγξωνται μηδὲν, ὡς ὁ καλοῦντες ἡμᾶς, [z] ὑποστρέψωμεν. προσπόντων δ' αὐτῶν τῷ στρατοπέδῳ τῶν πολεμίων, ὑποφαινόσης ἤδη τὴν ἡμέρας· ἰδόντες οἱ Παλαιστῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον, ὅτι τῶν [a] ὑποτυφλῶν καὶ τῶν σπηλαίων [b] προτίενται τοὺς Ἑβραίους. καὶ πρὸς Ιωνάθην καὶ τὸν ὁπλοφόρον αὐτοῦ, δεῦτε ἔφασαν, [c] ἀνέλθετε πρὸς ἡμᾶς ἵνα ὑμᾶς [d] τιμωρησώμεθα [e] τῶν τετολμημένων ἀξίως. ἀσπασάμενος δὲ τὴν φωνὴν ὁ τοῦ Σαούλου παῖς, ὡς νίκην αὐτῷ σημήνασαν, πρῶτα μὲν [f] ἀνεχώρησεν ἐξ ὅπερ ὤφθησαν τόπου τοῖς πολεμίοις· προβιβασάμενος δὲ τὸν ὑπὸ τὴν πέτραν ἦκεν, ἔρημον ὄντα τῶν φυλαττόντων διὰ τὴν ὀχυρότητα. κἀκεῖθεν ἀνερπύσαντες μετὰ πολλῆς παλαιπωρίας, ἐξεπήδησαν τὴν δὲ χωρίαν φύσιν ὡς ἀνελθεῖν ὑπὸ τοὺς πολεμίους· ὑπαπεσόντες δ' αὐτοῖς κοιμωμένοις, ἀποκτείνασι μὲν [g] ὡς εἴκοσι. ταραχῆς δὲ καὶ ἐκπλήξεως αὐτοὺς [h] ἐχούσης· ὡς πολὺς μὲν φυγεῖν τοὺς πανοπλίας ἀποῤῥίψαντας, οἱ δὲ πολλοὶ μὴ γνωρίζοντες ἑαυτοὺς, διὰ τὸ πολλῶν ἐθνῶν εἶναι, πολεμίους ὑπονοοῦντες ἀλλήλους· [i] καὶ γὰρ εἴκαζον ἀναβῶσι πρὸς αὐτοὺς τῶν Ἑβραίων ἀλλὰ τοὺς δύο μόνους· εἰς μάχην ἐτράποντο. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀπέθνησκον κτείνομενοι· πολὺς δὲ φεύγοντες καὶ τῶν πετρῶν ὠθούμενοι κατεκρημνίζοντο.

γ'. Τῶν δὲ Σαούλου κατασκόπων τεταράχθαι τὸ στρατόπεδον τῶν Παλαιστίνων φερομένων τῷ βασιλεῖ, Σαούλου πρῶτα, μή τις εἴη τῶν αὐτοῦ κεχωρισμένος. ἀκούσας δὲ τὸν υἱὸν καὶ σὺν αὐτῷ τὸν [k] ὁπλοφόρον ἀπεῖναι, κελεύει τὸν ἀρχιερέα, λαβόντα τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, προφητεύειν αὐτῷ περὶ τῶν μελλόντων. ὡς δὲ νίκην ἔσεσθαι καὶ κράτος τῶν πολεμίων φέροντος, ἐπεξέρχεται τοῖς Παλαιστίνοις, καὶ τεταραγμένοις προσβάλλει καὶ φονεύουσιν ἀλλήλους. [l] προσρέουσι δ' αὐτῷ καὶ οἱ πρότερον εἰς τε τὰς ὑπωνόμους καὶ [m] εἰς τὰ σπήλαια συμφυγόντες, ἀκούσαντες ὅτι νικᾷ Σαούλου. γνωμένων δὲ ὡς μυρίων ἤδη τῶν Ἑβραίων, διώκει τοὺς πολεμίους καὶ πᾶσαν [n] ἐσκορπισμένους τὴν χώραν. εἶτε δὲ ὑπὸ τῇ νίκῃ χαρᾶς ἄτῃ [o] προαλόγως γνομένῃ· συμβαίνει γὰρ μὴ κεκλῆσθαι δὲ λοιμοῦ τοὺς ἄτως δυστυχήσαντας· εἴθ' ὑπὸ ἀγνοίας, εἰς δεινὸν προσέπεσε, καὶ πολλὴν [p] ἔσχον κατάμεμψιν ἔργου. βαλόμενος γὰρ [q] αὐτῷ τε τιμωρῆσαι, καὶ δίκην ἀπολαβεῖν προδοθέντων τῶν Παλαιστίνων, ἐπαρᾶται τοῖς Ἑβραίοις· ἵν' εἴ τις ἀποχόμενος δὲ φονεύειν τοὺς ἐχθροὺς φάγοι, καὶ μὴ μέχρις ὅ νὺξ ἐπελθοῦσα τὴν ἀναιρέσεως καὶ τὴν διωξεως αὐτοὺς [r] παύσῃ τῶν πολεμίων, ἄτως ἐπαρᾶται ἦν. δὲ ὁ Σαούλου τῶν φήσαντος, ἐπεὶ κατά τινα [s] δρυμῶνα ἐγένοντο βαθὺν καὶ μελισσῶν γέμοντα, τὴν Ἐφραίμου κληρουχίας· ὁ δὲ Σαούλου παῖς, οὐκ ἐπακηκοὼς τοῦ πατρὸς ἀρᾶς, οὐδὲ τὴν ἐπ' αὐτῇ τοῦ πλήθους ὁμολογίας, ὑπο-

(& *Cocceio*) articulatius & definite. in *Editis*, *Aliisque* ὁ & τὸν desiderantur. Forsan tamen cum *Vet. Interpr.* legendum, ὡς ἂν ἦκεν εἰς τὸν π. Ιωνάθην, παρεβάρυνε τὸν ὁπλοφόρον &c.

y Υπολάμβανε.] Υπολαμβάνειν *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* Ibidem *Hen.* & *Busb.* compendio ὑπολήπτειν, *Zonaraque* verbo alio νομιζέειν.

z Υποστρέψωμεν.] Υποστρέψομεν legit *Schotanus* in *Bibl.* Tom. 2. p. 576.

a Υποτυφλῶν] Conf. sup. §. 1. hujus Cap. SPANH.

b Προτίενται τοὺς Ἑβραίους.] Προστίενται *Vat.* & mox τὸν Ιωνάθην.

c Ανέλθετε πρὸς ἡμᾶς] Ita in sex *MSS.* in *Editis* ἔλθετε.

d Τιμωρησώμεθα] Τιμωρησώμεθα *Vat.*

e Τῶν τετολμημένων ἀξίως.] Illud τῶν ex *MSS.* quod deerat in typis.

f Ανεχώρησεν] Ανεχώρησαν *Samb.*

g Ως εἴκοσι.] Ita in sex *MSS.* & *Zonara.* in *Editis* tamen ὡς desideratur.

h Εγένοντο·] Aut cum *Big.* & *Samb.* ἐγένησαν, forma Attica & energetica. τοὺς λοιποὺς ἔπλησαν *Hen.* & *Busb.* ad sensum ipsum.

i Καὶ γὰρ εἴκαζον] Καὶ γὰρ οὐκ εἴκαζον, & dein τοὺς Ἑβραίων τοὺς δύο μόνους *Big. Samb.* & *Vat.*

k Οπλοφόρον ἀπεῖναι,] Οπλοφόρου κεχωρισμένον ἀπεῖναι *Vat.*

l Προσρέουσι] Ita *Basil.* & *MSS.* προσστρέψασι *Gen.* προσφύγοσι *Epiphan.* προσεῖλθοντο *Zon.* Quinimo hac causa apud *Hesychium* lege, προσρέουσι (non προσραύσαι) προσκάλεσαι, προσίεχον.

m Εἰς τὰ σπήλαια] Illud εἰς non agnoscit *Vat.*

n Εσκορπισμένους] Artemidor. l. 1. c. 58. p. 49. σωαγὴ τοὺς ἐσκορπισμένους τὸ ἀγωνον. congregat dispersos Tuba. Et Joseph. lib. XVI. cap. 1. §. 2. εἰς τὸ λοιπὸν πλῆθος ἐσκόρπιζον τοὺς τοιούτους λόγους. SPANH.

o Προαλόγως γνομένη·] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* vel, si malis, προαλόγως γνομένης cum *Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ἄτῳ γνομένῃ.

p Εσχον κατάμεμψιν ἔργου.] Sic *Big.* (*Coccejus*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἀν ἔχον κατάμεμψιν *Basil.* & G. pro ἀνέχον καθέμεμψιν.

q Αὐτῷ τε τιμωρῆσαι,] Ἑαυτῷ τε *Samb.* βαλόμενος γὰρ Σαούλου παντελῶς τιμ. legisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *volens autem Saulus funditus interimere Palæstinos.*

r Παύσῃ τῶν πολεμίων,] Πεύσῃ *Busb.* & *Hen.* ut & φάγῃ paulo ante. παύσει *Zonaras.* ἀπαυσῃ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

s Δρυμῶνα ἐγένοντο] Δρυμοὶ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

t Εχθρῶν

ἀποθλίψας τὸ κηρίον τοῦ μέλιτος ἔφθις. μεταξὺ δὲ γνὺς, ὅτι μὴ δεινῆς ἀρᾶς ὁ πατὴρ ἀπεῖπεν γεύσασθαί τινα τροφὴν ἡλίου δυσμῶν, ἐσθίων μὲν ἐπαύσατο. ἔφη δὲ οὐκ ὀρθῶς τοῦτο κωλύσαι τὸν πατέρα· μὴ μείζονος γὰρ ἰσχύος ἂν καὶ προθυμίας διώκοντας, εἰ τροφῆς μετελάμβανον, πολλῷ πλείονας καὶ λαβεῖν τῶν [t] ἐχθρῶν καὶ φονεῦσαι.

γ'. Πολλὰς δὴ οὖν κατακόψαντες μυριάδας τῶν Παλαιστίνων, δείλης ὀψίας ἤδη διαρπαγὴν ἔχοντες τῆς Παλαιστίνων τροφῆς· καὶ λείαν πολλὴν καὶ βοσκήματα λαβόντες κατεσφαζον, καὶ τοῦτ' [v] ἐν αἵματι κατήσθιον. [x] ἀπαγγέλλεται δὲ τῷ βασιλεῖ ὑπὸ τῶν γραμματέων· ὅτι τὸ πλῆθος εἰς τὸν Θεὸν ἐξαμαρτάνει θύσαν, καὶ πρὶν ἢ τὸ αἷμα καλῶς ἀποπλυῦναι καὶ τὰς σάρκας ποιῆσαι καθαρὰς, ἐσθίον. καὶ ὁ Σαοὺλος κελεύει κυλισθῆναι λίθον μέγαν εἰς μέσον· καὶ κηρύσσει θύειν [y] ἐπ' αὐτοῦ τὸν ὄχλον τὰ ἱερεῖα, καὶ τὰ κρέα μὴ σὺν τῷ αἵματι [z] δαίνυσθαι. τοῦτο γὰρ οὐκ εἶναι τῷ Θεῷ κεχαρισμένον. τοῦτο δὴ πάντων καὶ τῶν προστάξαντος τοῦ βασιλέως ποιησάντων, ἵησιν ἐκεῖ βωμὸν ὁ Σαοὺλος, καὶ ὁλοκαύτωσεν ἐκεῖ ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ. τοῦτον πρῶτον βωμὸν κατεσκεύασεν.

δ'. Ἀγειν δ' ὁδοὺς ἔδοξε τῷ παρεμβολῷ τῶν πολεμίων, ἐπὶ τὸν διαρπαγὴν τῶν ἐν αὐτῇ, [a] βουλόμενος περὶ ἡμέρας, καὶ τῶν φυλάκων οὐκ ὀκνούντων ἕπεσθαι, πολλὴν δὲ εἰς ἃ [b] προτάττει προθυμίαν ἐνδεικνυμένων, καλέσας ὁ βασιλεὺς [c] Ἀχίτωβον τὸν ἀρχιερέα, ἐκέλευσεν αὐτὸν γνῶναι, εἰ δίδωσιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς, καὶ συγχωρεῖ βαδίσασιν ἐπὶ τὸ φυλάττεδον τῶν ἐχθρῶν διαφθεῖραι τοὺς ἐν αὐτῷ τυγχάνοντας. εἰπόντος δὲ τοῦ ἱερέως, μὴ [d] ἀποκρίνεσθαι τὸν Θεόν· "ἀλλ' ἤδη δίκαι [e] αἰτίας, εἶ-
"πεν ὁ Σαοὺλος, πιστευομένοις ἡμῖν φανεὶς ἤδη δίδωσιν
"ὁ Θεός· ὃς πρότερον [f] αὐτὸς προεμήνυσε πάντα, καὶ
"[g] μηδὲ ἐπερωτῶσιν ἔφθανε λέγων. ἀλλ' ἔστι τι λανθά-
"νον ἐξ ἡμῶν ἁμάρτημα [h] πρὸς αὐτὸν αἴτιον τὴν σιωπήν.
"καὶ ὄμνυμί γε τοῦτον αὐτὸν ἢ μικρὸν κἂν ὁ παῖς ὁ ἐμὸς
"Ἰωνάθης ἦ τὸ ἁμάρτημα τοῦτο ἐργασάμενος, [i] ἀποκτεί-
"νειν αὐτὸν, καὶ τὸν Θεὸν οὕτως ἱλάσεσθαι· ὡς ἂν εἰ καὶ
"παρ' ἀλλοτρίᾳ, καὶ μηδὲν ἐμοὶ προσηκούσῃ, τιμωρίᾳ
"αὐτὸ δικαίως ἀπελάμβανον". Ταῦτ' εἰπὼν ἐκέλευσε ποιεῖν
ἀποκρούσασθαι, διαχρῆμα πάντας ἰέναι εἰς ἕνα τόπον. ἵστατο δὲ καὶ αὐτὸς σὺν τῷ παιδὶ κατ' ἄλλο μέρος, καὶ κλήρῳ τὸν ἁμαρτήσοντα μαθεῖν ἐπεζήτει. καὶ λαγχάνει δοκεῖν [k] αὐτὸς εἶναι Ἰωνάθης. ἐπερωτώμενος δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς [l] τί πεποίηκε καὶ πεπλημμέληκε, καὶ τί [m] περὶ τὸν βίον οὐκ ὀρθῶς οὐδὲ ὁσίως [n] αὐτῷ διαπεπραγμένος σημαίνει· "πάτερ, εἶπεν, ἄλλο μὲν οὐδέν, [o] ὅτι δὲ ἐχθὲς
"ἀγνοῶν τὸ ῥῆμα αὐτὸ καὶ τὸν ὅρκον, μεταξὺ διώκων
"τοὺς πολεμίους ἐγευσάμην κηρίου". Σαοὺλος δὲ [p] ἀποκτείνειν αὐτὸν ὄμνυσι, καὶ τὴν γνώμης καὶ τὴν φύσεως τῶν φίλτρων προτιμήσας τὸν ὅρκον. ὁ δὲ δὴ καταπλήττεται τὸ ἀπροσδόκητον καὶ θανάτου· προσηκάμενος δὲ ἀγχίνως καὶ μεγαλοφρόνως, "δεῖ ἐγώ σε, φησὶν, ἱκετεύσω φεί-

Interea autem cognito, patrem diris gravibus interdixisse, ne quisquam ante solis occasum cibum gustaret, ab esu quidem abstinuit. At dicebat haud recte patrem istud vetuisse: nam majore cum vi & alacritate insequentes, si aliquantulum cibo refecti essent, multo plures ex hostibus caperent & ferro perimerent.

3. Itaque cæsis Palæstinorum multis myriadibus, sub vesperam *demum* ad castra diripienda se convertunt: cumque multum prædæ & pecora *quamplurima* cepissent, mactant, atque illa cum sanguine comedebant. Regi autem à scribis nunciatur, militum vulgus inter sacrificandum in Deum peccare; quod, antequam sanguis prorsus ablueretur, carnesque purgarentur, edere sustinerent. Tum Saulus jubet saxum ingens in medium advolvi: edicitque turbæ, ut super illud victimas offerrent, & carnibus cum sanguine non vescerentur. illud enim Deo nequaquam gratum esse. Cum autem hoc omnes ex edicto regis præstitissent, illic Saulus aram exstruit, ibique Deo solidum super eam litat sacrificium. Hæc prima erat ara à Saulo constructa. *Milites vesciuntur carne cum sanguine.* 1 *Reg. c.* 14.

4. Volens autem è vestigio *suos* in hostium castra educere, ad ea priusquam illucesceret diripienda, præsertim cum milites *eum* sequi non gravarentur, sed magnam ad jussa ejus exsequenda præ se ferrent alacritatem, rex, accito Achitobo pontifice, jussit eum rescire, an permitteret illis Deus, concederetque ad castra hostium profectis, ut omnes in iis repertos occiderent. Cum vero dixisset pontifex, nolle Deum responsum reddere: "at jam "non sine causa, inquit Saulus, scisitantibus no-"bis oraculum non edit Deus; qui antea ipse præ-"nunciabat omnia, & ne interrogantes quidem "occupabat. sed occultum est aliquod in eum de-"lictum nostrum hujusce silentii causa. Equidem "per hunc ipsum juro, me certe, si vel Jonathas "filius meus hujus peccati auctor fuerit, *omnino* "eum interfecturum, atque hac ratione Deum "placaturum; non secus ac si ab alieno, & nulla "mecum necessitudine conjuncto, hanc ob rem "supplicium sumerem". At cum multitudo, ut hoc faceret, exclamasset, illico omnes in unum locum statuit: ipse vero cum filio ex altera parte sistitur, & sortibus quis in culpa esset scire quærebat. Fitque ut sors Jonatham fontem videri indicaret. Interrogatus autem à patre, quid feciisset, & qua re deliquisset, cujusve in vita agenda maleficii aut impietatis sibi conscius esset; "Pater, in-"quiebat, aliud quidem nihil *perpetravit*, nisi quod "hesterno die, dum hostes persequitur, de favo de-"gustaverit, exsecrationis ejus atque juramenti i-"gnarus". Saulus vero jurat, se, quod generis & naturæ illecebris jusjurandum prætulerit, illum occisurum. Ille vero mortis intentatione nihil terretur: sed cum se in medio constituisset generose & magnanime, "ne ego quidem, inquit, obsecra-"bo *Jonatham jubet Saulus morte affici: sed prohibent milites.* 1 *Reg. c.* 14.

[t] Ἐχθρῶν καὶ φονεῦσαι.] Ἐχθρῶν αὐτῷ *Vat.*
[v] Ἐν αἵματι] Ἐναιμα *Big.* & *Samb.*
[x] Ἀπαγγέλλεται] Ἀπήγγελται *Vat.*
[y] Ἐπ' αὐτοῦ τὸν ὄχλον] Ita (ut mox infra) cum *Samb. Big. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Bas.* & *G.*
[z] Δαίνυσθαι.] Εὐωχεῖσθαι solus *Big.* verbo utpote faciliori.
[a] Βουλόμενος] Βουλόμενον τὸν λαὸν *Hen.* & *Busb.*
[b] Προτάττει προθυμίαν] Ita *Samb. Gall. Vat.* & *Epiphan.* πρόσταττε in *Editis.* κελεύει *Busb.*
[c] Ἀχίτωβον τὸν ἀρχιερέα] Ἀχίαβον τὸν ἱερέα κελεύει αὐτὸν *Vat.* Achiam volo cum *Seldeno* in lib. de *Succeff. in Pontif.* c. 3. HUDS. Qui Ἀχίας sup. §. 2. & 1 Sam. XIV. 18. Nomen verò hic à Gelenio omissum. SPANH.
[d] Ἀποκρίνεσθαι τὸν Θεὸν] Ἀποκρίνασθαι *Vat.*
[e] Αἰτίας,] Αἰτίας τινὸς *Big. Samb.* & *Vat.*
[f] Αὐτὸς προεμήνυσε] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis*, *Aliisque*
[g] Μηδ' ἐπερωτῶσιν] Μηδὲ ἐπερωτήσασι φάναι (forsan pro φθάναι) λέγων *Vat.*
[h] Πρὸς αὐτὸν αἴτιον] Τῆς δὲ Θείας σιωπῆς αἴτιον *Glycas*, qui mox habet εἴη pro ᾖ & ἱλεώσασθαι pro ἱλάσασθαι.
[i] Ἀποκτείνειν αὐτὸν,] Mallem ἀποκτενεῖν.
[k] Αὐτὸς] Ὠὗτος *Samb.* correptione Attica. Ἅτος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*
[l] Τί πεποίηκε] Illa τί πεποίηκε καὶ (quæ deerant in *Editis*) reposui ex quatuor *MSS* & *Vet. Interpr.*
[m] Περὶ τὸν βίον] Περὶ τὸν βίον *Big. Vat.* & *Samb.* à manu secunda.
[n] Αὐτῷ διαπεπραγμένος] Sic cum *Samb.* & *Vat.* qui etiam habet διαπεπραγμένῳ. In *Gen. Aliisque* αὐτῷ
[o] Ὅτι δὲ ἐχθὲς] Ὅτι ἢ χθὲς in plerisque *MSS.*
[p] Ἀποκτείνειν αὐτὸν] Mallem cum *Zonara* ἀποκτενεῖν.
[q] Τῆς φύσεως] Ita cum *Vet. Interpr.* cui favent *Codd. MSS.* nam τῆς φύσεως τὸν φίλτρων ἐτίμησε τὸν ὅρκον habet *Vat.* φύσεως τῶν φιλτέρων ἐτίμησε *Big.* & *Samb.* in *Editis* τῆς φύσεως καὶ τῶν φίλτρων προτιμήσας τὸν ὅρκον.

r Ἡδὺ

"bo te, pater, ut mihi parcas. Dulciſſima mihi "mors eſt; quam & pro tua pietate obire contin- "git, & poſt victoriam *adeo* ſplendidam. Maxima "enim conſolatio eſt, Hebræos relinquere Palæ- "ſtinorum victores". Hiſce indoluit populus univerſus, ejuſque vicem miſeratus eſt: ac juravit, haud laturos ſe ut occidatur Jonathas, victoriæ auctor. Atque ita quidem ipſum à patris exſecratione vindicarunt. illi vero vota Deo faciunt pro juvene, ut ei peccatum remittere dignaretur.

Sauli bella, ejuſque genus 1 *Reg. c.* 14.

ſ. Tum Saulus in urbem ſuam reverſus eſt, cæſis circiter ſexaginta millibus hoſtium. Felicior deinde regnavit: ac gentes finitimas bello adortus, & Ammanitas & Moabitas & Palæſtinos, Idumæos etiam & Amalecitas, Sobæque regem ſubigit. Habuit autem Saulus liberos, tres quidem mares, Jonatham & Jeſum & Melchiſum; filias vero, Merobam & Michalam. At ei dux exercitus erat Abenafus patrui filius. ille vero Nerus vocabatur. Nerus autem & Ciſes, pater Sauli, fratres erant, & Abieli filii. Abundabat autem & Saulus curribus & equitatu: & cum quibuſcunque bellum geſſerit, victor diſcedebat: auctor etiam erat ut Hebræis proſpere res ſuccederent; eoſque ad magnam felicitatem perducebat, aliiſque gentibus potentia ſuperiores reddidit. Quin & juvenes, quoſcunque procéritate & magnitudine præcellere animadvertit, in corporis cuſtodes ſibi adſciſcebat.

"σωσαί μα πάτερ. [r] ἥδιστόν δέ μοι ὁ θάνατος, ὑπὲρ "τε τῆς σῆς εὐσεβείας γινόμενος καὶ ὑπὲ νίκης λαμπρᾶς. "μέγιστον γὰρ παραμύθιον τὸ καταλιπεῖν Ἑβραίους Πα- "λαιστίνων κεκρατηκότας". ὑπὲ τούτοις ὁ λαὸς πᾶς ἤλ- γησε καὶ συνέπεσθαι· ὤμοσέ τε μὴ παρεόψεσθαι τὸ αἴτιον τῆς νίκης Ἰωνάθην [s] ἀποθανούμενον. καὶ τὸν μὲν ἔτως ἐξαρπάζουσι τοῦ πατρὸς ἀρᾶς· αὐτοὶ δὲ ψυχὰς ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου ποιοῦνται τῷ Θεῷ, ὡς' αὐτὸν ἀπολύσῃ τοῦ ἁμαρτήματος.

ε'. Καὶ ὁ Σαοὺλος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ὑπέστρεψε, διαφθείρας ὡσεὶ μυριάδας ἐξ τῶν πολεμίων. Βασιλεὺς δὲ ὑτυχῶς· καὶ, τὰ πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν πολεμήσας, χειρῶται [t] τό τε Ἀμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, καὶ Παλαιστίνους, [v] Ἰδυμαίους, Ἀμαληκίτας τε, καὶ τὸν βασιλέα τῆς [x] Σωβᾶς. ἦσαν δὲ παῖδες αὐτῷ, τρεῖς μὲν ἄρρενες, Ἰωνάθης καὶ [y] Ἰεσσῆς καὶ [z] Μελχισοῦς· θυγατέρες δὲ, [a] Μερόβη καὶ [b] Μιχάλα. στρατηγὸν δὲ εἶχε, τὸν τοῦ θείου παῖδα [c] Ἀβενήρον. Νὴρος δ' ἐκεῖνος ἐκαλεῖτο. Νὴρος δὲ καὶ [d] Κίσης ὁ Σαοὺλου πατὴρ, ἀδελφοὶ ἦσαν, υἱοὶ δὲ [e] Ἀβιήλου. ἰδὼν δὲ καὶ πλῆθος ἁρμάτων Σαοὺλῳ καὶ ἱππέων. [f] οὓς δ' ἂν [g] πολεμήσῃ, νικήσας ἀπηλλάσσετο· καὶ τοὺς Ἑβραίους [h] εἰς ὑπεροχὰς καὶ μέγεθος εὐδαιμονίας προήγαγε, καὶ τῶν ἄλλων ἀπέδειξεν ἐθνῶν [i] δυνατωτάτους. τῶν δὲ νέων [k] τοὺς δὴ μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντας φύλακας τοῦ σώματος ἐποιεῖτο.

VIII. CAP. VII.

Saulus cum Amalecitis bella gerit, deque iis victoriam reportat.

Samuelus jubet Saulo, ut Amalecitas adoriretur, eoſque cum ſuis omnibus exitio daret. 1 *Reg. c.* 15.

SAmuelus autem cum ad Saulum veniſſet, à Deo ad ipſum ſe miſſum eſſe dicebat; ut illum commoneret, quod Deus eum *cæteris* omnibus prælatum crearit regem; atque adeo par eſſe ut obtemperet, moremque ei gerat, quoniam ipſe quidem gentium habeat imperium, Deus vero ipſius eſſet & rerum omnium dominus. Ajebat igitur ſic dixiſſe Deum, "quandoquidem Amale- "citæ Hebræos in deſerto multis affecerint injuriis, cum ex Ægypto egreſſi in eam quam nunc "tenent regionem contenderent, jubeo, ut bello "Amalecitas perſequutus, & victoria potitus, ne- "minem eorum *ſuperſtitem* relinquat; ſed in o- "mnem graſſandum ætatem, incipiendo à mulie- "rum internecione & infantium: atque hujuſmodi "pœnas ab iis pro malis majoribus noſtris illatis "exigendas eſſe. ac ne jumentis quidem aliiſque "pecudibus parcendum, emolumenti ſui gratia & "poſſeſſionis, ſed omnia Deo ſacranda eſſe; atque "Amaleci nomen, ſicuti Moyſes præceperat, pe- "nitus delendum.

ΚΕΦ. ζ'.

Σαούλου πρὸς Ἀμαληκίτας πόλεμοι καὶ νίκη.

ΣΑμούηλος [l] δὲ παραγενόμενος πρὸς τὸν Σαοὺλον, ἔπεμφθῆναι πρὸς αὐτὸν ἔφασκεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ὅπως αὐτὸν ὑπομνήσῃ, ὅτι βασιλέα προκρίνας αὐτὸν ἀπάντων ὁ Θεὸς ἀπέδειξε, καὶ διὰ τοῦτο πιθέσθαι καὶ καθήκειν αὐτῷ [m] ἡγεῖσθαι, ὡς αὐτοῦ μὲν ἔχοντος τὴν τῶν ἐθνῶν ἡγεμονίαν, τοῦ δὲ Θεοῦ καὶ τῶν κατ' ἐκεῖνα καὶ τῶν ὅλων πραγμάτων. λέγων τοίνυν ἔφασκε τὸν Θεὸν, "ἐπὶ πολλὰ κακὰ τοὺς Ἑβραίους Ἀμαληκίτας διέθηκαν "κατὰ τὴν ἔρημον, ὅτε ἐξελθόντες ἀπ' Αἰγύπτου εἰς τὴν "νῦν κατοίκησιν αὐτοῖς ἐστέλλοντο χώραν, [n] κελεύω "πολέμῳ τιμωρησάμενον τοὺς Ἀμαληκίτας, καὶ κρατήσαν- "τα, [o] μηδὲν αὐτῶν ὑπολιπεῖν, ἀλλὰ πάσης [p] διελ- "θεῖν ἡλικίας, ἀρξαμένους ἀπὸ γυναικῶν κτίνειν καὶ "νηπίων· καὶ τοιαύτην κατὰ τοὺς προγόνους ἡμῶν εἰρήκασιν τιμωρίαν ἀπολαβεῖν· φείσασθαι δὲ μήθ' ὑπο- "ζυγίων μήτε τῶν ἄλλων βοσκημάτων εἰς ὠφέλειαν καὶ "κτῆσιν ἰδίαν, ἅπαντα δὲ [q] ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ· καὶ τὸ "Ἀμαλήκης ὄνομα τῆς Μωϋσέως κατακολουθήσαντα ἐπιλαῖς "ἐξαλεῖψαι. β'. [r] Ὡμο-

---

r Ἥδιστόν δέ μοι] Sic cum *Big. Samb.* & *Epiphanio.* ἡδίστου δέ μοι θάνατος, ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας *Vat.* ὑπέρ τε τῆς εὐσ. *Baſ.* ὑπό τε τῆς εὐσεβ. *Gen.*

s Ἀποθανούμενον.] Ita cum quinque *MSS* ἀποθανόντα *Baſ.* & *G.*

t Τό τε Ἀμμανιτῶν] Sic *MSS.* in *Editis* τὸ Ἀμμ.

v Ἰδυμαίους,] Ἰδυμαίους τε καὶ Ἀμαληκίτας καὶ *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. Verum *Amalecitas* jam præteriit *Vet. Interpr.* Hos tamen commemorat *Zonaras*, Codicis Sacri paulo obſervantior.

x Σωβᾶς.] Ita cum Cl. *Boſio* ex *Bibliis Hebr.* neque multum abludit τῆς Σωβᾶ *Vat.* aut Σωβὰ in LXXII. & *Zonara.* aut demum *Suba* & *Soba* in *Epiphanii* Codicibus. Verum τῆς Ὠβᾶς in *Editis*, & τῆς Ὠβᾶς *Samb. Hen.* & *Busb.* articulo defraudante loci nomen.

y Ἰεσσῆς] Ita malim quam Ἰησοῦς cum *Editis.* Ἰεσσὶ *Samb.* Ἰεσσιὲ & Ἰεσσαὶ in LXX.

z Μέλχισος·] Μάλχισος *Vat.* Μαλχισσὲ & Μελχισὰ in LXX.

a Μερόβη] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voſſ.* & *Big.*) & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Μεροῦς.

b Μιχάλα] Sic volui ex Hebraïco *Michal.* Μεψχόλη *Vat.* Μιχαὲ *Samb.* (Μελχαὰ *Coll. Big.* & *Voſſ.*) Μιχαὰλ *Baſ.* & *G.* Μελχόλ LXX

c Ἀβίνηρον.] Eo modo (ut ſupra. cap. 4. §. 3. princip.) cum *Baſ.* & *G.* Rectius forſan (ex Ἀβίννης in LXX.) Ἀβέννηρον cum *Big. Samb. Vat.* & *Hen.* aut Ἀβέιηρον cum *Busb.*

d Κισης ὁ Σαούλου πατὴρ,] Sic ex cap. 4. §. 5. Κὶς in *Editis.* Verum varie in *MSS.* Κεῖς, Κῖς, Κῖσ & Κῆσ.

e Ἀβιήλου.] Ita ex Ἀβιὴλ LXX. & *Abiel.* apud *Biblia Hebr.* & *Epiphanium.* Ἀβιὴλ aut Ἀβιήλ tam in *MSS.* quam *Editis Joſephi.*

f Οὓς δ' ἂν] Eo modo *Samb.* & *Vat.* more *Flavii.* οἷς δ' ἂν in *Editis*, *Aliiſque.* utrumque probum.

g Πολεμήσῃ,] Πολεμήσας νικήσειε τοῦτο ποιῶν ἀπηλλάσσετο *Vat.*

h Εἰς ὑπεροχὰς] Εἰς ὑπεροχὴν *Hen. Busb.* & *Vat.*

i Δυνατωτάτους.] *Al.* δυνατωτέρους.

k Τοὺς δὴ μεγέθει] Τοὺς γὲ *Samb.* rotunde.

l Δὲ παραγενόμενος] Δὴ legille videtur *Vet. Interpr.*

m Γενέσθαι,] Γίνεσθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

n Κελεύω πολεμῶ] Κελευὴ *Vat.*

o Μηδὲν αὐτῶν] Ita cum *Samb.* & *Vet. Interpr.* μηδὲν αὐτῶν in *Editis*, *Aliiſque.*

p Διελθεῖν ἡλικίας,] Vel διεξελθεῖν cum *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. HUDS. Διελθεῖν hic pro διεργάσασθαι &c. alioquin pro διηγήσασθαι Ariſtoph. Eq. p. 325. SPANH.

q Ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ·] Ita ut decuit, in quatuor *MSS.* ἀναλῶσαι perperam in *Editis*, *Aliiſque.*

r Ὡμο-

β'. [r] Ὡμολόγ ἦ ποιήσ͂ν Σάυλ☉ τὰ ϖϱοϑεσπ͂όμενα· τὴν ἦ πϱόϑεσιν τὴν ϖϱὸς τ͂ Θεὸν οὐκ ἐν τ͂ῳ ποιήσασθαι τὴν ϖϱὸς τὰς Αμαληκίτας [s] στϱαϊὰν λογιζόμεν☉ εἶναι μόνον, [t] ἀλλὰ κ͂ τὴν ἑτοιμότητα κ͂ τὸ ταχ☉ ἀναβολῆς ὐ ϖϱοσέσης ἔπι μᾶλλον ἐμφανίζει. [v] ἀθϱοίζει τε πᾶσαν τὴν δυναμιν· κ͂ ταύτην ἐξαϱιθμήσας ἐν Γαλγάλοις, διέσκ͂ τ͂ Ισϱαηλιτ͂ν ἔξω τ͂ Ιυδα Φυλ͂ς ϖϱὸς [x] ϖεντακόσια μυϱιάδας. [y] ἦδε γὰϱ ἡ Φυλὴ καθ' αὑτὴν ἐπὶ στϱατιώτας τϱισμυϱίους. Σάυλ☉ ἦ, ἐμβαλὼν εἰς τὴν τ͂ Αμαληκιτ͂ν [z] χώϱαν, ἐνέδϱας πολλὰς κ͂ λόχυς ὑπὲ τ͂ χειμάῤῥουν ϖ͂ησιν· ὡς μὴ μόνον ἐκ ϕ͂ Φανεϱ͂ μαχομένυς αὐτὸς κακῶς ϖοιε͂ν, ἀλλὰ κ͂ μὴ ϖϱοσδοκῶσι κ͂ τὰς ὁδὸς ὑϖϵϱϖίϑειν, κ͂ κυκλωμένυς ἀναιϱε͂ν. κ͂ δὴ συμβαλὼν αὐτοὶς εἰς μάχ͂ν, [a] τϱέπεται τὸς πολεμίυς· κ͂ ϖάντας ἀϕανίσ͂ πάντας, Φεύγουσιν ἐπακολυθ͂ν. ὡς δ' ἐκεῖνο τὸ ἔϱγον αὐτ͂ κ͂ τ͂ ϕ͂ Θεο͂ ϖϱοϕητείαν ἐχώϱησε, ϖ͂ πλέον τ͂ Αμαληκιτ͂ν ϖϱοσέβαλε· κ͂ τὰς μὲν μηχαναῖς, τὰς ἦ ὀϱύγμασιν ὑϖονόμοις κ͂ ϖίχεσιν ἐξωθεν ἀντωχυδομημένυς, τὰς ἦ λιμ͂ κ͂ δίψ͂, τὰς δ' ἄλλοις τϱόϖοις ἐκϖολιοϱκήσας κ͂ λαβὼν κατὰ κϱάτ☉, ὑϖὲ σϕαγὴν γυναικ͂ν κ͂ νηϖίων ἐχώϱησεν· οὐδὲν ὠμὸν ἡδ' ἀνθϱωϖίνης σκληϱότεϱον ϕαϖεσάσϑαι ϕύσεως ἡγούμεν☉, ϖϱ͂τον μὲν, ϖολεμίυς ταῦτα ὁϱ͂ν· ἔϖειτα [b] ϖϱοσάγματι Θεο͂, ᾧ τὸ μὴ ϖειϑεσθαι κίνδυνον ἔϕεϱε. λαμβάν ἦ κ͂ τ͂ Βασιλέα [c] τ͂ν ἐχθϱ͂ν Αγαγον αἰχμάλωτον. ὃ ϑαυμάσας τὸ κάλλ☉ κ͂ τὸ μέγεθ☉ τ͂ σώματ☉, σωτηϱίας ἄξιον ἔκϱινεν· οὐκ ἔϖι τ͂τ ϖοιῶν κατὰ βούλησιν τ͂ Θεο͂, ϖϱὸ ἦ νικώμεν☉ ἰδίῳ, κ͂ χαϱιζόμεν☉ ἀκαίϱως ϖε͂ ὢν οὐκ εἶχεν ἀκίνδυνον ἐξουσίαν οἴκτ͂. [d] ὁ γὰϱ Θεὸς ἔτως ἐμίσησε τὸ τ͂ν Αμαληκιτ͂ν ἔθν☉, ὡς μηδὲ νηϖίων ϕείσασθαι κελεῦσαι, ϖϱὸς ἃ μᾶλλον ἔλε☉ γίνεσθαι ϖέϕυκε. Σάυλ☉ δὲ, [e] αὐτ͂ν τ͂ Βασιλέα, κ͂ τ͂ ἡγεμόνα τ͂ν εἰς Εϐϱαίυς κακ͂ν ἔσωσε· [f] τ͂ς μνήμης ὢν ἐπέσκιλεν ὁ Θεὸς τὸ τοῦ πολεμίυ κάλλ☉ ὑϖεϱϑεσθαι ποιησάμεν☉. συνεξήμαϱτε δ' αὐτ͂ κ͂ τὸ ϖλῆϑ☉. κ͂ γὰϱ ἐκεῖνοι τ͂ ὑϖοζυγίων κ͂ τ͂ βοσκημάτων ἐϕείσαντο κ͂ διήϱπαζαν, μὴ τηϱεῖν αὐτὰ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντ☉· ϖάντα ἄλλα χϱήματα κ͂ τ͂ ϖλ͂τον ἐξεϕόϱησαν. εἰ δέ τι μὴ ϖαϱὸ͂ς [g] ἄξιον ἰδ͂ ὡς κτήσασθαι, διέϕθειϱαν.

γ'. Νικήσας δὲ Σάυλ☉ [h] ἅϖαντας, τὸς ἀϖὸ [i] Πηλυσίυ τ͂ Αἰγύϖτ͂ καθήκοντας ἕως τ͂ Ερυθϱ͂ς ϑαλάσσης, διέϕθϱε [k] τὴν τ͂ πολεμίων, ϖϱοσλιϖὼν τὸ τ͂ [l] Σικιμιτ͂ν ἔθν☉. ἔτυχε γὰϱ ἐν τ͂ Μαδιλωῆ χώϱᾳ μέσοι κατῳκισμένυ. ϖϱὸ δὲ τ͂ς μάχης ϖέμψας ϖαϱήγγειλεν αὐτοὶς ἀναχωϱ͂ν, μὴ τοὶς Αμαληκίταις κοινωνήσωσι [m] συμϕοϱ͂ς. συγγενεῖς γὰϱ αὐτοὺς ὄντας Ραγυήλυ τ͂ Μωϋσέως ϖενθεϱοῦ, σώζειν αἰτίαν [n] ἔχειν.

δ'. Καὶ Σάυλ☉ μὲν, ὡς μηδενὸς ϖϱοϕήτης ἐπίσταλε μέλλοντὸ͂ τ͂ ϖϱὸς Αμαληκίτας ἐκϕέϱειν ϖόλεμον, ἀλλ' ὡς ὑϖὲ ϖᾶσιν ἐκείνοις ἀκϱιϐ͂ς ϖε-

2. Et Saulus quidem pollicitus est se jussa exsecuturum: ratus vero suam erga Deum obedientiam non in eo solum spectari, quod exercitum in Palæstinos educeret; præterea promptitudinem suam & celeritatem, rem nihil differendo, magis etiam ostendit. Imo copias suas omnes colligit: iisque in Galgala recensitis, Israëlitas absque tribu Judæ comperit esse circiter quadringenta millia. Reg. c. 15: nam & tribus ista separatim habuit triginta millia. Saulus autem, facta irruptione in Amalecitarum regionem, multas insidias & cohortes apud fluvium collocat: ut non solum marte aperto eos infestaret; sed ex improviso etiam per vias illos adoriretur, & circumdatos opprimeret. Ac cum acie concurreret cum illis, hostes in fugam vertit: atque ad unum omnes perimit, dum fugientes insequeretur. Posteaquam vero illud incœptum prospere ex Dei prædictione successit, Amalecitarum urbes invadebat: ac cum alias quidem stratagematibus, alias vero suffossionibus cuniculosis, & externis operibus è regione structis, alias autem fame & siti, alias denique modis aliis expugnasset ac vi in potestatem suam redegisset, ad cædem feminarum etiam & puerorum processit; nihil existimans se crudele, aut naturæ humanæ adversum in eo facere. primum quidem, quod hostes erant, in quos id fiebat; dein Dei jussu id exsequebatur, cui non obtemperare periculosum erat. Quin & Agagum hostium regem captivum ducit. cujus pulchritudinem & proceritatem corporis admiratus, dignum qui servaretur judicabat: non jam hoc faciens ex voluntate Dei, sed proprio victus affectu; & misericordiæ, ubi ei non integrum erat sine periculo, intempestive cedens. Deus enim adeo gentem Amalecitarum odio habuit, ut jusserit ne infantibus quidem parcere, ad quos miserandos sumus procliviores. Saulus autem eorum regem, Hebræis etiam malorum omnium auctorem servavit; eorum quæ præceperat Deus parum memor, dum majoris faceret hostis pulchritudinem. Et similiter ac ipse peccavit etiam populus. nam & illi jumentis & pecoribus pepercerunt, eáque *sibi* diripuerunt, etiamsi jusserat Deus nequid eorum conservarent: imo & alias res divitiasque exportarunt. Si quid vero possidere vix operæ pretium esset, corruperunt. *Saulus, præcepti divini immemor, capta servari & ferri jubet, interque ea Agagum regem.* 1

3. Cum autem Saulus subegisset universos, quotquot à Pelusio in Ægypto pertingunt usque ad mare Rubrum, terram hostilem *omnem* devastavit, sola Sicimitarum gente intacta. illi enim in Madianiticæ regionis meditullio habitarunt. Hos vero, antequam acie decertaret, nunciis missis admonuit ut secederent, ne calamitatem cum Amalecitis participarent. erat enim cur eos incolumes vellet, propter necessitudinem quæ illis cum Raguelo Moysis socero intercedebat. *Sicimitarum genti parcitur.*

4. Et quidem Saulus, ac si nihil eorum neglexerit, quæ ei, bellum contra Amalecitas illaturo, in mandatis dederat propheta, sed quasi omnibus istis *Deus offensus ad Samuelem dicit pœnitere se, quod Saulum regem constituerit.* 1 Reg. c. 15:

r Ωμολόγ ἦ] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ὁμολογεῖ.

s Στϱαϊὰν λογιζόμ☉] Στϱατείαν *Big.* & *Samb.*

t Ἀλλὰ κ͂] Forte scribendum ἀλλὰ κ͂ &c. COCC.

v Ἀθϱοίζ τε τ͂τον] Ἀϱιθμοῖ τ͂ πᾶσαν *Vat.*

x Τϵτϱακοσίας μ͂ϵιαδας.] Ita etiam LXX. Verum in *Hebr.* & *Vulg.* 100 millia peditum & 10 millia Judæorum. SPANH.

y Ηδε γὰϱ] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἡ ἦ aut ἤδε φυλὴ &c. *Bas. G. Alii*que. Ibidem καθ' αὑτὴν ἐχε στϱατιώτας τϱισμυϱίους *Vet. Interpr.*

z Χώϱαν,] Vox χώϱαν deest *Vat.* & commode abesse potest.

a Τϱέπεται τὸς πολεμίυς·] Τϱέπει *Busb.* & *Hen.* atque mox ϖϱοσέβαλε.

b Προσάγματι Θεῷ] Πϱοστάγματι τ͂ Θεο͂ *Vat.*

c Τ͂ν ἐχθϱ͂ν] Ita in quinque *MSS.* τ͂ ἐχθϱ͂ν *Bas. G.* & *Vat.*

d Ο γὰϱ Θεὸς] Ο μὲν γὰϱ Θεὸς *Vat.*

e Αὐτ͂ν τ Βασιλέα,] Αὐτὸν τ͂ Βασιλέα *Samb.* emphasi quadam. Αγαγον τ͂ Βασιλέα jam olim viderat *Epiphanius.*

f Τ͂ς μνήμης] Τ͂ς μνήμης μ͂ ὢν *Vat.* & mox ἐπέταξεν pro ἐπέσκιλεν *Hen.* & *Busb.* & dein ἐπιμεμοϑέναι in quibusdam *MSS.*

g Ἄξιον ἰδ͂] Ἄξιον ἰδ͂ ὥστε μὴ κεκτ͂σθαι *Vat.* atque ita *Epiphan.* qui vertit, *si quid vero dignum possideri non erat.*

h Απαντας, τὰς ἀϖὸ] LXX. ἀϖὸ Εὐιλὰθ ἕως Σὴϱ ἐϖὶ ϖϱοσώϖυ Αἰγύϖτ͂ & ita in Hebr. SPANH.

i Πηλυσίυ τ͂ Αἰγύϖτ͂ καθήκοντας ἕως τ͂ Ερυθϱ͂ς ϑαλάσσης, διέφθειϱε] Πηλούσιον u. Ægypti. vid. lib. X. c. 1. §. 4. & c. 6. §. 1. SPANH.

k Τὴν τ͂ πολεμίων,] Scilicet στϱαϊὰν sive γῆν. verum τὰ τ͂ πολεμίων habent *Big.* (*Coll. Voss*) *Vat.* & *Samb.* à manu secunda.

l Σικιμιτ͂ν] Kenitæ appellantur 1 Sam. 15. 6. qui Samaritanis שלמאה. an שכמאה legendum est, ut id conveniat cum his Σικιμίτας; REL.

m Συμϕοϱ͂ς.] Τ͂ς συμϕοϱ͂ς *Samb.* & *Vat.* disertius.

n Εχειν.] Εχει *Vat.*

istis curatis præstitisque ex hostibus victoriam esset adeptus, domum reversus est cum gaudio ob res prospere gestas. Deus autem regis Amalecitarum incolumitatem graviter fert, & prædam pecudum à populo abactarum; quod ipso non permittente hæc fecissent. Nam indignum esse existimabat, quod cum hostes quidem, ipso vires largiente, vicissent & superassent, illum tamen * contemptui haberent & negligerent, neque ut regem humanum tractarent. Samuelo igitur prophetæ dicebat, se pœnitere creati regis Sauli, *utpote* qui non curet sua mandata exsequi, sed malit agere quod lubet. His auditis Samuelus vehementer conturbatus est; atque in animum induxit tota nocte Deum comprecari, ut cum Saulo in gratiam rediret, eique non succenseret. At ille, quantumlibet à propheta rogatus, veniam Saulo nequaquam annuit: quod non justum existimarit, *hujusmodi* peccata *alterius* precibus condonare. non enim aliunde magis nascuntur, quam ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis & benignitatis gloriam aucupantur, non animadvertunt se peccandi ansam dare. Cum igitur Deus preces prophetæ non admitteret, & certum esset eum nolle sententiam mutare, prima luce Samuelus ad Saulum Galgalis tum agentem proficiscitur. Illo vero conspecto, rex ad eum *protinus* accurrit; & cum eum salutasset, Deo, inquit, gratias ago, qui mihi victoriam dedit: omnia vero, quæ ille imperaverat, peracta esse. At Samuelus ad hæc subjiciens, dicebat, quî fit igitur, ut vocem pecudum & jumentorum in castris audiam. Ille vero respondit, populum ea in victimas reservasse. ve-

Saulum contumaciæ arguit Samuelus, prædicitque fore ut regnum alteri traderetur. 1 *Reg. c.* 15.

runtamen Amalecitarum gentem universam juxta mandatum Dei funditus excisam esse & deletam: & ne unum quidem supersesse, nisi quod regem, quem solum salvum voluit, ad eum captivum adduxerit. de quo quid fieri oporteret, fore ajebat ut secum deliberarent. Tum propheta, non, victimis, dicebat, oblectari Deum, sed viris bonis & justis. Hi vero sunt qui illius voluntati & jussis obsequuntur, & qui nihil credunt recte à se fieri, nisi quod Dei jussu fecerint. eum enim contemni *scito*, non quando ei non sacrificatur, sed cum quis non dicto audiens esse videatur. Ab iis vero qui ei non obtemperant, nec tribuunt cultum verum solumque Deo gratum, etiamsi multas & opimas victimas immolent, & donaria exquisitissima ex auro & argento conflata afferant, ne hæc quidem benigno placatoque animo accipit: sed ab his se avertit, & nequitiæ argumenta esse ducit, non pro pietate habet. At qui unum idque solum in memoria tenent, quod ipse pronunciaverit ac præceperit, mortemque malunt oppetere, quam ejusmodi quidquam violare, his delectatur, ac ne sacrificium quidem ab ipsis requirit. Verum etiamsi rem divinam fecerint, munere licet viliori; pauperem honorem libentius *ab his* accipit quam à quocunque alio vel locupletissimo. Tu itaque nosce Deum tibi graviter irasci: nam contempsisti ac neglexisti mandata ejus. Quamobrem quî potes existi-

φυλαγμένοις νενικηκὼς τὰς πολεμίους, οἴκαδε [o] πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε, χαίρων ἐπὶ τοῖς κατορθωμένοις. ὁ δὲ Θεὸς ἀχθεται [p] ἐπί τε τῇ τοῦ Βασιλέως τῶν Ἀμαληκιτῶν σωτηρίᾳ, καὶ τῇ τῶν βοσκημάτων ἁρπαγῇ τοῦ πλήθους· ὅτι μὴ συγχωρήσαντος αὐτοῦ ταῦτ' ἐπράχθη. δεινὸν γὰρ ἡγεῖτο, νικᾶν μὲν καὶ περιγίνεσθαι τῶν ἐχθρῶν, ἐκείνῳ τῷ ἰσχὺν διδόντι αὐτοῖς, καταφρονεῖσθαι δὲ καὶ [q] παρακούεσθαι, μηδὲ ὡς ἄνθρωπον βασιλέα. μεταμοεῖν οὖν ἔλεγε πρὸς τὸν προφήτην Σαμουήλον [r] ἐπὶ τῷ χειροτονῆσαι βασιλέα τὸν Σαοῦλον, μηδὲν ὧν αὐτὸς [s] κελεύοι πράττοντα, τῇ δ' οἰκείᾳ βουλήσει χρώμενον. σφόδρα ταῦτ' ἀκούσας ὁ Σαμουήλος [t] συνεχύθη· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς παρακαλεῖν ἤρξατο τὸν Θεὸν καταλλάττεσθαι τῷ Σαούλῳ, καὶ μὴ χαλεπαίνειν. ὁ δὲ τοῦ συγγνώμην οὐκ ἐπένευσεν εἰς τὸν Σαοῦλον αἰτουμένῳ τῷ προφήτῃ· λογιζόμενος οὐκ εἶναι δίκαιον [v] ἁμαρτήμασι χαρίζεσθαι παραιτήσεσιν. ἐκ γὰρ ἄλλης τινὸς φύσεως μᾶλλον, ἢ ἐκ καταμαλακίζεσθαι τοὺς ἀδικουμένους. [x] θηρωμένους γὰρ δόξαν ἐπιεικείας καὶ χρηστότητος, λανθάνειν αὐτοὺς πολλὰ γινώσκοντας. ὡς οὖν ἀπεῖπεν ὁ Θεὸς τῷ προφήτῃ δεηθέντι, καὶ δῆλος ἦν μὴ μεταμελόμενος, ἅμ' ἡμέρᾳ Σαμουήλος εἰς Γάλγαλα παραγίνεται πρὸς Σαοῦλον. θεασάμενος δ' αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς προσηύχετο, καὶ [y] καταπασσόμενος, τῷ Θεῷ, φησὶν, ἀγαμαι σῷ, [z] δόντι μοι τὸν νικᾶν· ἅπαντα μέντοιγε κεκελευσμένα [a] ὑπ' αὐτοῦ πεπράχθαι. Σαμουήλος δὲ πρὸς ταῦτ' ἀποκλαύσας, πόθεν οὖν ἀκούω θρεμμάτων, εἶπε, καὶ βουκολίων βοῆς ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ὁ δὲ τὸν λαὸν ταῦτα εἰς θυσίας ἀπεκρίνατο τετηρηκέναι. τὸ μέντοιγε τῶν Ἀμαληκιτῶν γένος ἅπαν ἐξηφανίσθαι κατὰ τὸν ἐντολὰς· καὶ περιλείπεσθαι ἄλλον μηδένα, πρὸς δ' αὐτὸν ἀγαγεῖν τηρήσαντα μόνον [b] αὐτὸν τὸν Βασιλέα. πρὸς ἃ τί δεῖ πιθὸν βουλεύεσθαι πρὸς ἀλλήλους ἔφασκεν. ὁ δὲ προφήτης, οὐχὶ θυσίαις, ἔλεγε, ἥδεσθαι τὸ θεῖον, ἀλλὰ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ δικαίοις. οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ τῇ βουλήσει καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ [c] κατακολουθοῦντες, καὶ μηδὲν ἄλλο πραχθήσεσθαι καλῶς ὑφ' ἑαυτῶν νομίζοντες, ἢ ὅτι ἂν πιθήσωσι τοῦ Θεοῦ κεκελευκότος. καταφρονεῖσθαι γὰρ, οὐχ ὅταν ἁπλῶς μὴ θύῃ τις, ἀλλ' ὅταν [d] ἀπειθεῖν δοκῇ. πολλὰ δὲ τῶν οὐχ ὑποταττομένων οὐσὶ ἀληθῆ καὶ μόνῳ τῷ Θεῷ κεχαρισμένῳ [e] θρησκευόντων θρησκείαν, οὔτ' ἂν πολλὰ & πιμελῆ καταθύσωσιν ἱερεῖα, οὔτ' ἂν κόσμον ἀναθημάτων ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ πεποιημένων προσφέρωσι, δέχεται ταῦτ' εὐμενῶς· ἀλλ' ἀποτρέπεται, καὶ δείγματα τῆς πονηρίας, οὐκ εὐσέβειαν ἡγεῖται. τοῖς δ' ἓν καὶ μόνον τοῦθ' ὅπερ ἂν φθέγξηται καὶ κελεύσῃ ὁ Θεὸς διὰ μνήμης ἔχουσι, καὶ τεθνάναι μᾶλλον ἢ παραβαίνειν τι τούτων αἱρουμένοις ἵλεώ πως ἐπιπρέπει· καὶ οὔτε θυσίαν ἐπιζητεῖ παρ' αὐτῶν. καὶ περὶ θυόντων δὲ, [f] κἂν ἡ λιτὴ, πενίας ἥδιον τῷ πλουσίῳ ἢ παρὰ τῶν πλουσιωτάτων δεξιᾶται. σὺ τοίνυν ἴσθι σαυτὸν δι' ὀργῆς ὄντα τῷ Θεῷ· [g] καταφρόνησας γὰρ

o Πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε.] Ita *Big. Vat.* & *Samb.* πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε [ἀνέστρεψε *Busb.*] χαίρων ἐπὶ τοῖς κατορθωμένοις *Basil. G. Alii que.*

p Ἐπί τε τῇ] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐπὶ τῇ δ' β. *Vat.* Simpliciter τῇ τε δ' *Barr.* in *Editis*, *Suida*, *Aliisque.*

* *Contemptui haberent & negligerent,*] Illum spernerent, & nec tanquam humani regis præceptionibus obedirent, *Epiphan.* Ejus mandata contemni, etiamsi is mortalis aliquis rex fuerit, *Gelen.*

q Παρακούεσθαι,] Sic cum *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* παρορᾶσθαι *Basil. G. Alii que.*

r Ἐπὶ τῷ χειροτονῆσαι βασιλέα τὸν Σαοῦλον,] Desunt in *Coll. Big.* & *Voss.*

s Κελεύοι] Κελεύσει pro κελεύσῃ *Big.* & *Samb.*

t Συνεχύθη·] Διεχύθη solus *Vat.*

v Ἁμαρτήμασι] Aut cum *Epiphanio*, *Big. Samb.* & *Vat.* ἁμαρτήματι χαρίζεσθαι παραιτήσεσιν. namque alternant istæ phrases, sensu eodem servato.

x Θηρωμένους] Θηρωμένους μὲν γὰρ δόξαν *Vat.*

y Καταπασσόμενος,] Καταπατόμενος *Hen.* & *Busb.*

z Δόντι μοι τὸν νικᾶν·] Τῷ δόντι *Vat.* & mox παρ' αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Vat.*

a Ὑπ' αὐτοῦ] *Coll. Big.* & *Voss.* παρ' αὐτοῦ.

b Αὐτὸν τὸν βασιλέα] Αὐτῶν *Samb.* ut supra p. 329. §. 2. a. f.

c Κατακολουθοῦντες,] Κατακολουθήσαντες *Vat.*

d Ἀπειθεῖν δοκῇ.] Ἀπειθεῖν αὐτῷ δοκῇ *Big.* & *Samb.* ἀπειθείας πνεῦμα δοκῇ legisse videtur *Vet. Interpr.*

e Θρησκευόντων θρησκείαν,] Θρησκεύοντων αὐτὸν θρησκείαν *Big. Samb.* & *Vat.* θρησκευόντων αὐτῶν θρησκείαν *Gall.*

f Κἂν ἡ λιτὲ,] Κἂν ἡ λιτὰ τὰ πενίας, ἥδιον τὸν τιμὸν μᾶλλον ἢ ἀπὸ τῶν πλ. *Big.* & *Samb.* κἂν ἡ λιτὲ κ τὰ τ πενίας, ἥδιον ἢ τιμιωτέρα ἀπὸ τ πλ. aut simile quid, olim viderat *Epiphan.*

g Καταφρόνησας] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* κατιφρόνησας γὰρ καταμελήσας in *Editis*, *Aliisque.*

γὲ καὶ κατημέλησας ὧν ἐπέσταλε. πῶς οὖν οἴει τὴν θυσίαν [h] ἂν αὐτὸν προσδλέπειν ἐξ ὧν κατεκόσμησεν ἀπολεῖσθαι μελλούσῃ · μᾶλλον εἰ μὴ [i] νομίζεις [k] ὅμοιον ὀλέθρου τὸ θύσαι ταῦτα τῷ Θεῷ. προσδόκα τοίνυν τὴν βασιλείαν ἀφαιρεθησόμενος καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἀφ' ἧς ὁρμώμενος τοῦ προφήτου σοι Θεοῦ τοῦτον ἠμέλησας. Σαοὺλος ἦ ἀληθῆ [l] ὡμολόγησε καὶ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἠρνεῖτο. φοβεῖσθαι γὲ τοὺς ἐντολὰς ἔφη τοῦ προφήτου · κατ' μέντοιγε δεῖσθαι καὶ τὸ ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν φόβον μὴ κωλύσαι διαρπάζοντας αὐτοὺς τὴν λείαν μήθ' ὑπισχεῖν. ἀλλὰ συγγνώσκει, [m] κατὰ πρᾶος ἴσθι · [n] φυλάξεσθαι γὲ εἰς τὸ πρόσω ἁμαρτεῖν. [o] παρεκάλει ἦ τὸ προφήτου ὑποστρέψαντα, θυσίας χαριστηρίους ἐπιτελέσαι τῷ Θεῷ. ὁ ἦ, ὡς γὲ ἐώρα τὸν Θεὸν διαλλαττόμενον, ἀπῆει [p] πρὸς αὐτόν.

ε'. Σαοὺλος ἦ, καταισχεῖν βουλόμενος τὸν Σαμοῦηλον, [q] ἐλαμβάνετο τοῦ [r] διπλοΐδος, καὶ βιαίας τὴν ὁλκῆς διὰ τὸ μετ' ὁρμῆς ἀπεῖναι τὸν Σαμοῦηλον γινομένης, [s] διαῤῥῆξαι τὸ ἱμάτιον. ὃ ἦ προφήτης τὴν βασιλείαν ὕτως αὐτοῦ διαῤῥαγῆναι φήσαντος, καὶ λήψεσθαι τοῦτον ἀγαθὸν καὶ δίκαιον· ἐμμένειν γὲ τὸν Θεὸν τοῖς περὶ αὐτοῦ κεκριμένοις, ὡς ὃ μεταβάλλεσθαι καὶ τρέπειν τὸν γνώμην ἀνθρωπίνοις πάθεσι ὄντος, οὐχὶ θείας ἰσχύος. ὁ ἦ Σαοὺλος ἀσεβῆσαι μὲν ἔλεγεν, ἀγνοῆσαι δὲ ποιῆσαι τὰ πεπραγμένα μὴ δύνασθαι · τιμῆσαί γε μὴν αὐτὸν παρεκάλει, ὡς πολίταις ὁρῶντος [t] σὺν αὐτῷ προσκυνήσαι. [v] τὸν Θεὸν προσκυνῆσαι. δίδωσι δὲ τοῦτο Σαμοῦηλος αὐτῷ, καὶ συνελθὼν [x] προσκυνεῖ τῷ Θεῷ. ἄγεται δὲ καὶ ὁ τῶν Ἀμαληκιτῶν βασιλεὺς Ἀγαγος πρὸς αὐτόν. καὶ πυνθανομένου πῶς εἶη πικρὸς ὁ θάνατος, εἶπεν · ὡς σὺ πολλὰς μητέρας Ἑβραίων ἀπὸ τέκνων ὀδυρεσθαι καὶ πένθος [y] ἄγειν ἐποίησας, ὕτως ὀδυνήσῃ ἀπὸ σοῦ τῷ διαφθαρέντι τὴν μητέρα. καὶ κελεύει προσχρῆμα αὐτὸν ἐν Γαλγάλοις ἀποθανεῖν · καὶ αὐτὸς δὲ εἰς [z] Ραμαθὰν πόλιν [a] ἀπαλλάττεται.

mare quod ad tuum respiciet sacrificium, ex iis adornatum quæ interitui & exitio destinaverat; nisi forte putas perinde esse ea Deo immolare ac perdere. Quapropter exspecta, quod te vicissim regno privabit & potestate, qua subnixus & elatus ejus largitorem Deum insuper habuisti. Saulus autem fassus est se male agere; atque peccatum *suum* non negabat. Se enim contra prophetæ mandatum fecisse: attamen ex metu & propter timorem sibi à militibus incussum, illos non prohibuisse à prædæ direptione nec cohibuisse. sed ignosce *mihi*, *inquit*, & mitis esto *benignusque:* se enim cauturum esse, ne deinceps peccet. Prophetam autem obsecrabat ut reverteretur, & *tantisper maneret dum* pacificas Deo hostias immolaret. Ille vero, quod nulla ex Deo in gratiam cum eo redeundi spes affulserit, in eo erat ut domum abiret.

ſ. At Saulus, volens Samuelum retinere, manu prehendit pallium: ac, vi paulo majori adhibita quod properantius discederet, vestimentum discindit. Cumque propheta dixisset, fore ut sic regnum ejus dilaceraretur, illudque habiturum esse virum bonum & justum; Deum enim suis de eo stare decretis, quippe quod sententiam mutare & ab ea discedere humanæ fragilitatis sit, non Dei potentiæ. Tum Saulus se quidem peccasse dicebat, sed quæ facta fuerint infecta reddere non posse; rogabatque saltem hoc honoris sibi coram populo haberet, ut secum profectus Deum adoraret. Hoc autem ei annuit Samuelus, simulque cum eo Deum adoratum ivit. Post hæc adductus est ad eum Agagus rex Amalecitarum. Qui cum sciscitaretur quo modo mors acerba res esset, dixit *ad eum propheta:* quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæsis earum filiis lamentationem & luctum excitasti, ita & tu matri tuæ dolorem afferes cum de morte tua inaudiverit. confestimque jubet ut Galgalis moreretur: ipse vero reversus est in urbem Ramatham.

IX. *Peccatum suum agnoscit Saulus.* 1 *Reg.* c. 15.

Agagum regem interficit Samuelus. 1 *Reg.* c. 15.

ΚΕΦ. η'.

CAP. VIII.

Οτι προδιαπεπόνηκε Σαοὺλος τὰς ἐντολὰς τοῦ προφήτου, Σαμοῦηλος ἄλλον ἀπέδειξε βασιλέα κρύφα, Δαυίδην ὄνομα, κατ' ἐπιτροπὴν Θεοῦ.

Quod, cum Saulus contra prophetæ mandata faceret, Samuelus clam alium crearit regem, Davidem nomine, ex jussu Dei.

Σαοὺλος ἦ ὁ βασιλεὺς αἰσθόμενος ὧν [b] πεποίηκε κακῶν, ἐχθρὸν αὑτοῦ τὸν Θεὸν κατασκευάσας, εἰς τὸ βασίλειον ἀνεβαίνει [c] Γαβᾶ · σημαίνει ἦ βουνὸν ἑρμηνευόμενον τὸ ὄνομα · καὶ μετ' ἐκεῖνον οὐκ ἔτι τὸν ἡμέραν εἰς ὄψιν ἦλθε τῷ προφήτῃ. Σαμοῦηλος ἦ, λυπουμένῳ περὶ αὐτοῦ, παύσασθαι μὲν τῆς φροντίδος ἐκέλευσεν ὁ Θεός · λαβόντι ἦ τὸ [d] ἅγιον ἔλαιον εἰς [e] Βηθλεέμην ἀπελθεῖν πόλιν πρὸς Ἰεσσαῖον πατέρα Ωβήδου, καὶ χρίσαι τῶν υἱῶν αὐτοῦ [f] ὃν ἂν αὐτὸς ὑποδείξῃ βασιλέα γνησόμενον. ὁ ἦ δεδιὼς φόνον, μὴ τοῦτο μαθὼν Σαοὺλος ἀνέλῃ λοχήσας αὐτὸν, ἢ καὶ φανερῶς · ἐπομένου δὲ Θεοῦ

Saulus autem rex *tum demum* sentiens quæ mala patraverat, qui effecerat ut Deus sibi inimicus esset, ascendit in regiam Gaba: (quod nomen ex interpretatione collem significat) nec unquam post illam diem in prophetæ conspectum venit. Cum vero Samuelus vicem ejus doleret, ut hanc quidem solicitudinem missam faceret, jussit Deus: sacro vero oleo assumpto in urbem Bethleema concederet ad Jessæum Obedæ filium; & de filiis ejus eum inungeret, quem ipse ei regnaturum esse significarit. Cumque diceret vereri se, ne Saulus si hoc senserit, vel per insidias vel aperta vi perniciem ipsi struaret, promittente Deo facienteque ut

Samuelo jubet Deus ut unum è Jessæi filiis unctum eat. 1 *Reg.* c. 16.

---

h Αν αὐτὸν προσδλέπειν] Iterum ex *iisdem* reposuimus particulum ἂν, quæ deerat in *Editis*.

i Νομίζῃς.] Lege νομίζεις COCC.

k Ομοιον ὀλέθρου] Ομοιον ὀλέθρῳ *Big. Samb & Vat.*

l Ωμολόγησε] Vel ὡμολόγει, ut in iisdem *MSS.*

m Καὶ πρᾶος] Καὶ νῦν πρᾶος ἴσθι legerat *Epiphan.*

n Φυλαξεσθαι] Φυλάξασθαι *Big. Samb. & Vat.*

o Παρεκάλει] Παρακαλεῖ *Busb. & Vat.*

p Πρὸς αὐτόν.] Ἑαυτὸν *Samb.*

q Ἐλαμβάνετο] Ἐπιλαμβάνεται (*Coccejus*) *Samb.* à manu secunda, forsan ex *Zonara.*

r Διπλοΐδος,] Idem quod δίπλακος Hom. Od. τ. & Apollon. Rhodius lib. 1. v 926. & 722 δίπλοΐς & Anthol. lib. III. c. XXXIII. Ep. 12. Ita etiam hic LXX. 1 Sam. xv. 27. Conf. cap. XIV. §. 2. infr SPANH.

s Διαχίζει] Διαχίζει] τὸ ἱμ. *Vat.*

t Σὺν αὐτῷ] Forte καὶ σὺν αὐτῷ COCC

v Τὸν Θεὸν] Ita Cocc. & *Hudson.* reliqui editi habent τῷ Θεῷ nec video in *MSS.* mutationem, nisi mutaverit lectionem *Hudf.* ex iis quos non nominaverit. HAV.

x Προσκυνεῖ] Προσκυνεῖ τὸν Θεὸν *Vat.*

y Ἄγειν ἐποίησας,] Ἔχειν *Big.* & *Samb.* & in margine.

z Ραμαθὰν πόλιν] Ita cum *Vet. Interpr.* prout etiam in p. 307. § 2. princ. Ἀρμαθὼν *Baf.* & *G. Aliique.* Ἀρμαθὼ legisse videtur *Epiphan.* HUDS. *Gen.* Ἀρμαθὼν· Ἀρμαθαὶμ LXX. Hebr. הרמתה ארמתה cap. XI. sequ. §. 5. & cap. XIII. §. 5. SPANH.

a Απαλλάττεται.] Απαλλάσσεται *Vat.*

b Πεποίηκε] Ita ex *Big.* (Cocc.) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* πεπραχέναι.

c Γαβᾶ.] Sic cum *Busb.* Γαβᾶ in *ceteris.* Γαβαὰ Σαὰλ *S. Literis.* HUDS. גב *locus editus*, גבה *altitudo.* Hinc infr. Cap. XII. §. 4. ἐπὶ τὸν βουνὸν ὃ τὸ βασίλειον ἔχει· Gelenius hic βουνὸν per *Gabam* vertit: *ad Regiam urbem Gabam.* SPANH

d Αγιον ἔλαιον εἰς] Αγιον ὃ ἔλαιον *Busb.* & *Epiphan.* abs *Historico Divino.*

e Βηθλεεμὴν ἀπελθεῖν] Ita *Busb.* Βηθλεμὼ *Baf. G. Aliique.* Βηθλέεμ *Samb* mallem sane Βηθλεέμων. ut p. 305. §. 2. princip.

f Ον ἂν αὐτὸς] Ον αὐτὸς ὑποδείξῃ σοι *Busb.* & *Hen.*

ut salvus *illuc* proficisceretur, ad urbem prædictam pervenit. Atque eum omnes salutabant, simulque de adventûs causa percontabantur. Dicebat autem, se eo venisse, ut Deo sacrificaret. Cum itaque rem divinam fecisset, Jessæum una cum liberis vocat, ut sacris vescerentur. Atque filiorum *ejus* natu maximum intuitus bene magnum & pulchrum, ex forma conjecit eximia hunc esse eum qui rex futurus esset. A Dei autem proposito aberravit. nam cum ex eo quæsivisset, an istum oleo inungeret juvenem, quem admiratus fuerat, regnoque dignum judicabat; non eadem, respondebat, spectare Deum ac homines. at tu quidem ad juvenis formam egregiam respiciens, & hunc sane idoneum existimas qui imperet. ego vero non constituo regnum corporis pulchritudini in præmium donare, sed animi virtuti: atque istum requiro qui eo nomine sit omnibus numeris absolutus; pietate & justitia & fortitudine & obsequio, ex quibus animi constat pulchritudo, *instructus &* exornatus. Hæc cum Deus dixisset, Jessæo præcepit Samuelus, ut ejus in conspectum filios *suos* adduceret. Atque ille fecit ut quinque alii se sisterent: quorum quidam ætate major Eliabus, secundus Aminadabus, tertius Samalus, quartus Nathanaëlus, & quintus vocabatur Raëlus, sextus vero Asamus. Propheta autem, cum & hos videret forma nequaquam cedere natu grandiori, Deum interrogavit, quemnam horum in regem deligeret. Datoque responso, neminem *ex his*se, scilicitatur ex Jessæo, ecqui præterea illi essent liberi. Cumque is dixisset, *unum* restare nomine Davidem; at pastorem agere, pecorumque custodiæ operam dare. jubet istum statim evocari: ipsis enim, nisi ille adsit, epulis accumbere non licere. Ubi autem advenit Davides à patre accitus, adolescens colore flavus, * vividis oculis, & cætera pulcher. Hic est, cum tacite secum dixisset Samuelus, quem regnare Deo visum est, ipse quidem discumbit; sibi vero proximum juvenem collocat, ac *deinceps* Jessæum & filios *ejus*. Tum sumpto in conspectu Davidis oleo, & ipsum eo perfundit, submisseque in aurem dicit; & hoc signo est, quod Deus ipsum in regem elegerit. monebatque ut justitiam coleret, præceptisque ejus obtemperaret: atque ita regnum ei longo tempore permansurum, ac domum *ejus* splendidam fore celebremque; porro Palæstinos debellaturum esse; & cum quibuscunque gentibus bellum gesserit, victorem pugnaque superiorem, gloriam, dum viveret, illustrem habiturum, posterisque suis, *cum moreretur*, relicturum.

Jessæum ad sacra vocat, filiosque ejus in conspectum adduci jubet. 1 Regum, c. 16.

Samuelus à Deo monitus Davidem inungit. 1 Reg. c. 16.

2. Et quidem Samuelus, cum hæc *eum* monuisset, discedit: simulque numen relicto Saulo ad Davidem transit. Et hic quidem, postquam spiritus Dei ad ipsum migraverat, vaticinari cœpit: Saulum vero perturbationes quædam pervaserunt &

Dei spiritu afflatur Davides, & Saulum dæmonibus agitatum cithara ad sanam mentem reducit. 1 Regg. c. 16.

καὶ δοὺς ἀσφαλείας ὅδον, [g] εἰς τὴν πεφασμένην ἦκε πάλιν. καὶ πάντες αὐτὸν ἠσπάζοντό τε καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀφίξεως [h] ἐπηρώτων. ἔλεγε δὴ ἥκειν ἵνα θύσῃ τῷ Θεῷ. πέμπεις σὺν τῇ θυσίᾳ, καλεῖ τὸν Ἰεσσαῖον μετὰ τέκνων ὅπως τὰ ἱερεῖα. καὶ θασάμενος αὐτῶν τ [i] πρεσβύτατον τῶν υἱῶν Ἐλιάβην καὶ καλὸν, εἰκασεν ἐκ τῆς ἀμορφίας τοῦτον εἶναι τὸν μέλλοντα βασιλεύειν. ἁμαρτανὴς δὴ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. ἐπερωτήσαντι γὰρ αὐτὸν, εἰ χρίσῃ τῷ ἐλαίῳ τὸ νεανίσκον, ὃν αὐτὸς ἐπεθαύμακε, καὶ τῆς βασιλείας ἄξιον [k] ἔκρινεν· ὁ τὰ αὐτὰ βλέπων ἀνθρώποις, εἶπε, καὶ Θεόν. ἀλλὰ σὺ μὲν εἰς τὸ κάλλος ἀποδὼν ἔδωκε νεανίσκῳ, καὶ δὴ τοῦτον ἡγῇ ἄξιον ἔδωκε βασιλεύειν εἶναι. ἐγὼ δὲ σωμάτων εὐμορφίας ἔπαθλον τιθεμαι τὴν βασιλείαν, [l] ἀλλὰ ψυχῶν ἀρετῆς· καὶ ζητῶ ὅστις [m] τούτῃς ἐστὶ τελέως εὐπρεπὴς, εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνδρείᾳ καὶ πᾶσι, ἐξ ὧν τὸ ψυχῆς σωφρονεῖται κάλλος, καταγκεκοσμημένος. ταῦτα φράσαντος δὲ Θεοῦ, πάντας ἐκέλευσεν αὐτῷ τὸν Ἰεσσαῖον τοὺς υἱοὺς ἐπιδείξαι Σαμουήλος. ὁ δὲ πέμψε ἄλλους ἐπίσην ἐλθεῖν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος Ἐλίαβος, ὁ δεύτερος Ἀμιναδάβος, [n] Σάμαλος ὁ τρίτος, ὁ τέταρτος Ναθαναήλος, καὶ Ραήλος ὁ πέμπτος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ ἕκτος Ἀσαμος. ἰδὼν δὲ καὶ τούτους ὁ προφήτης μηδὲν χείρους τοῦ πρεσβυτέρου πρὸς μορφὴν, [o] ἐπηρώτησε τὸν Θεὸν, τίνα τούτων αἱρεῖται βασιλέα. εἰπόντος δ' ἐκεῖνα, πιθήσεται τοῖς Ἰεσσαίου, μὴ πρὸς τοῦτο οὕτω καὶ ἄλλοι παῖδες εἰσί. φήσαντος δὲ εἶναι [p] Δαυίδου τοῦνομα· μειμήσειν δὲ καὶ τὰ τῶν βοσκημάτων φυλακῆς ἐπιμελείᾳ. κελεύει καλεῖν αὐτὸν ἐν τάχει· κατακλιθῆναι γὰρ εἰς τὴν δεῖπνον οὐκ εἶναι δυνατὸν αὐτοῖς, ἐκείνου μὴ παρόντος. [q] ὡς δ' ἦκεν ὁ Δαυίδης μεταπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, παῖς ξανθὸς μὲν τὴν χρόαν, γοργὸς δὲ τὰς ὄψεις, καὶ καλὸς ἄλλως· οὗτός ἐστιν, εἶπων [r] ἰσυχῇ [s] πρὸς αὐτὸν Σαμουήλος, ὁ βασιλεύειν ἀρέσας τῷ Θεῷ, κατακλίνεται μὲν αὐτός· κατακλίνει δὲ [t] ὑπ' αὐτὸν τὸν νεανίσκον, καὶ τὸν Ἰεσσαῖον [v] μετὰ τῶν παίδων. ἔπειτα [x] λαῶν ὁρώντος τοῦ Δαυίδου τὸ ἔλαιον, [y] ἀλείφει τε αὐτὸν, καὶ πρὸς τὸ οὖς ῥήματα λαλεῖ. καὶ σημεῖον τοῦτ', ὅτι βασιλεύειν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἤρηται. [z] παρῆν δ' εἶναι δίκαιον, καὶ κατήκοον αὐτοῦ τῶν προσταγμάτων· ἵνα γὰρ αὖθις προλαμένειν τὴν βασιλείαν [a] ὀλίγου πολὺν χρόνον, καὶ τὸν οἶκον λαμπρὸν καὶ πολιόχθονα γένοιτο, [b] καταφρένεται δὲ καὶ Παλαισίνους, καὶ οἷς ἂν ἔθνησι πολεμῇ, νικῶντα [c] καὶ προϊόντα τῇ μάχῃ, κλέος ἀοίδιμον ζῶντά τε ἕξειν, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ἀπολείψειν.

β'. Καὶ Σαμουήλος μὲν ἀπαλλάσσεται, ταῦτα παρανέσας· πρὸς δὲ τὸν Δαυίδην μεταβαίνει τὸ θεῖον, [d] καταλιπὸν Σάουλον. καὶ ὁ μὲν προφητεύειν ἤρξατο, ἔνθεος γενόμενος εἰς αὐτὸν [e] μετοικισαμένου· τὸν Σάουλον δὲ πρῆρχε [f] πάθη τινὰ καὶ δαιμόνια, [g] πνεύ-

g Εἰς τὴν πεφασμένην] Ἦλθεν εἰς τὴν πρ. πόλιν *Vat.* ἦκεν εἰς τὴν πρ. π. *Big.* & *Samb.*

h Ἐπηρώτων.] Aut ἀνεπηρώτων cum *Samb.*

i Πρεσβύταλον] Τὸν πρεσβύτατον ὑὸν Δι. *Vat.*

k Ἔκρινεν·] Κρίνῃ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

l Ἀλλὰ ψυχῶν ἀρετῆς·] Ἀλλὰ ψυχῶν ἀμείλῃ γ' ἀρετῆς juxta *Epiphan.*

m Ταύτης] Forte ταύτῃ COCC.

n Σάμαλος ὁ τρίτος] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1. Σάλαλος *Bas.* & *G.* errore facillimo. Σαυὰς *Vat.* Σαυὰ LXXII. in *Epiphanii* codd. aliquot *Samael*, & *Samaiel*, in aliis *Samma*, *Samna*. & *Summaa*.

o Ἐπηρώτησε τὸν Θεὸν,] Ita cum *Big.* *Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* ἐπερώτησε.

p Δαυίδου τὸνομα·] Ita cum quatuor *MSS.* Δαξιδὲν *Bas.* *G.* & *Vat.*

q Ὡς δ' ἦκεν ὁ Δαυίδης] Ὡς δ' ἦλθεν *Vat.*

* *Vividis oculis, & cetera pulcher.*] Μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν *Zonaras.* Pulcher aspectu, *Epiphan.* Martium quiddam tuens, *Gelen.*

r Ἡσυχῇ] Ita cum *Samb.* juxta *Chœroboscum.* ἡσυχῆ *Aliis.*

s Πρὸς αὐτὸν Σαμουήλος,] Forsan leges πρὸς αὐτόν. vereor enim ut patri dixerit Samuelus, filium regem fore. *Bosius.* Imo ita intelliges πρὸς αὑτόν. Diserte πρὸς ἑαυτὸν *Hen.* & *Busb.*

t Ὑπ' αὐτὸν τὸν νεανίσκον,] Ὑφ' αὐτὸν *Big.* & *Samb.* mente eadem.

v Μετὰ καὶ τῶν παίδων.] Μετὰ καὶ παίδων *Samb.* μετὰ τῶν παίδων *Busb.* & *Hen.* μετὰ λοιπῶν παίδων juxta *Epiphanium.*

x Λαῶν ὁρώντος] Καταλαῶν *Vat.*

y Ἀλείφει τε] Ex *MSS.* editi ἀλήφατε.

z Παρῆν δ'] Παρῆν τε *Vat.* *Hen.* & *Busb.*

a Ἐπὶ πολὺν χρόνον,] *Coll. Voss.* εἰς π. χ.

b Καθαφρένεται] Καθαφρύεται *Big.* *Samb.* & *Vat.*

c Καὶ προϊόντα] Sic quidem volui cum Codicibus *Bigotii* (*Coll. Voss.* *Coccejo*) & *Sambuci.* νικῶντα καὶ προϊόντα (forsan pro προϊόντα) τῷ μάχῃ, κλεὸς τε ἀοίδ. *Bas.* *G.* καὶ προϊόντα τῇ μάχῃ κλεὸς ἀοίδ. *Vat.*

d Καταλιπὸν Σάουλον.] Decore καταλιπὼν Σάουλον *Busb.* & *Hen.* pariterque καταλιπὼν τὸ Σάουλον *Big.* & *Samb.* οο casu πνεῦμα ἐξ θεοῦ &c. *Zonaræ.* καταλιπὸν τὸ Σάουλον *Vat.*

e Μετοικισαμένου·] Μετοικίσαντος τὸ Σάουλον ἐξ προϊέχει *Busb.* & *Hen.*

f Πάθη τινὰ] Ita *Big.* *Samb.* *Hen.* *Busb.* & *Epiphan.* πάθη δεινὰ *Bas.* *G.* & *Vat.*

g Πνεύ-

ε πνιγμὸς αὐτῷ καὶ [h] σραγγάλας ἐπιφέρονσα, ὡς τὸς ἰατρὸς ἄλλω μὲν αὐτῷ θεραπείαν μὴ ἐπινοεῖν· εἰ δέ τις ἐσὶν ἐξάδειν δυνάμενος καὶ ψάλλειν ἐπὶ [i] κινύρα, τὸν τοιοῦτον ζητῆσαι, [k] ὅπως' ἂν αὐτῷ [l] θεσπίσι τὰ δαιμόνια καὶ παρέχοι, πιεῖν ὑπὲρ κεφαλῆς [m] σανίδα ψάλλειν, καὶ τὸς ὕμνους ἐπιλέγειν. [n] ὁ δ' οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ ζητεῖσθαι προσέταξε τοιοῦτον ἄνθρωπον. φέρουσί τε δέ τινες [o] αὐτῷ τῶν παρόντων, ὡς [p] Βηθλεέμῃ πόλει πεφεῦσθαι Ἰεσσαίου μὲν υἱὸν, [q] ἔτι δὲ παῖδα τὴν ἡλικίαν, εὐπρεπῆ δὲ καὶ καλὸν, [r] τἄλλα [s] πολλῆς ἀσφοδῆς ἄξιον, [t] καὶ [v] ψάλλειν εἰδότα καὶ ᾄδειν ὕμνους, καὶ πολεμικὴν ἄκρον· πέμψας πρὸς τὸν Ἰεσσαῖον, ἐκέλευσεν ἀποστέλλειν αὐτῷ τὸν Δαυίδην, τῶν μηνίων ἀποπαύσοντα, βούλεσθαι γὰρ αὐτὸν ἰδεῖν, διὰ τὴν εὐμορφίας καὶ ἀνδρείας ἀκοὴν τοῦ νεανίσκου. ὁ δὲ Ἰεσσαῖος πέμπει τὸν υἱὸν, καὶ ξένια δῶρα κομίσαι τῷ Σαοὺλῳ. [x] ἐλθόντος δὲ, ἥσθη· καὶ ποιησάμενος ὁπλοφόρον, λίαν παρὰ πάσης [y] εἶχε τιμῆς. ἐξήιδετο γὰρ ὑπ' αὐτοῦ· καὶ πρὸς τὸν [z] ἀπὸ τῶν δαιμόνων παραχλῶ, ὁπότε αὐτῷ ταῦτα προσέλθοι, μόνος ἰατρὸς ἦν, [a] λέγων τε τὸς ὕμνους, καὶ ψάλλων ἐν τῇ [b] κινύρᾳ, καὶ ποιῶν ἑαυτοῦ γίνεσθαι τὸν Σαοὺλον. πέμπει τοίνυν πρὸς τὸν πατέρα περὶ παιδὸς Ἰεσσαῖον, ἐᾶσαι [c] παρ' αὐτοῦ τὸν Δαυίδην κελεύων· ἥδεσθαι γὰρ αὐτῷ βλεπομένῳ καὶ παρόντι. [d] τὸν δὲ οὐκ ἀντειπεῖν τῷ Σαοὺλῳ, συνεχώρησε δὲ κατέχειν.

spiritus malefici, qui suffocationes illi & strangulationes creabant. ita ut medici nullam quidem curationem illi adhibere cogitarent; si quis vero esset excantandi peritus & cithara psallendi, jusserunt, ut illo quæsito, quotiescunque ad eum mali accederent genii turbarentque, curæ illis esset, ut ad caput ejus adstans psalleret & hymnos recitaret. Ille autem rem non distulit, sed *suis* mandavit ut de hujusmodi homine sibi providerent. Cumque unus qui aderat *forte* diceret, in urbe Bethleemis se vidisse Jessæi quidem filium, adhuc vero ætate admodum juvenem, speciosum & pulchrum, cæteraque magni faciendum, psallere scientem & hymnos canere, studiisque bellicis exercitatissimum; missis ad Jessæum nunciis, jussit ut Davidem à gregibus abductum ad se mitteret; velle enim ipsum videre, quod multa de forma juvenis egregia & pulchritudine fama acceperit. Jessæus autem filium mittit, datis etiam muneribus quæ ad Saulum apportaret. Cumque venisset, eo delectatus est *Saulus*; eoque armigero usus, in summo honore habebat. Ab illo vero excantabatur, & contra perturbationem à dæmonibus illatam, cum hujusmodi quid ei contingeret, solus erat medicus; hymnos recitans & cithara psallens, faciensque ut Saulus sui compos fieret. Mittit igitur ad Jessæum patrem adolescentis, postulans ut Davides apud se maneret: illius enim conspectu & præsentia se mirifice capi. Is vero, Saulo non contradicendum ratus, concessit ut illum apud se retineret.

Davides apud Saulum in honore habetur. 1 *Reg. c.* 16.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς καὶ πάλιν ἐπεστράτευσαν τοῖς Ἑβραίοις οἱ Παλαισῖνοι, ἐπὶ Σαούλ βασιλεύοντος. καὶ ὡς, Γολιάθου ἐν μονομαχίᾳ ἀναιρεθέντος ὑπὸ Δαυίδου, ἡττήθησαν.

CAP. IX.

Ut novam expeditionem contra Hebræos, Saulo regnante, susceperunt Palæstini: utque, post Goliathum à Davide interfectum, cum clade discesserunt.

Χρόνοις δ' ὕστερον ὀλίγοις οἱ Παλαισῖνοι [e] πάλιν συνελθόντες, καὶ δυνάμιν [f] ἀθροίσαντες μεγάλην, [g] ἐπὶ πᾶσι τοῖς Ἰσραηλίταις· ὃ μεταξὺ [h] Σωχοῦς ὂ [i] Ἀζηκᾶς καταλαμβανόμενοι στρατοπεδεύονται. ἀντεπεξάγει δ' αὐτοῖς [k] τὴν στρατιὰν ὁ Σαοὺλος· ὃ ἐπί τινος ὄρους στρατοπεδευσάμενος, ἀναγκάζει τὸς Παλαισίνους τὸ μὲν πρῶτον στρατόπεδον καταλιπεῖν, ἐπὶ ὁμοίου δέ τινος ὄρους ἀντικρὺ τοῦ καταληφθέντος ὑπὸ τοῦ Σαούλ στρατοπεδεύσαι. [l] διεσησε δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα μέσος αὐλὼν τῷ [m] ὁρᾶν ἐφ' ὧν ἐῶ. καταβὰς οὖν [n] τις τῶν ἐκ τοῦ Παλαισίνων στρατοπέδου, [nn] Γολίαθος ὄνομα, πόλεως δὲ Γίττης, ἀνὴρ παμμεγεθέστατος· ἐῶ γὰρ πηχῶν

Cæterum aliquanto post Palæstini denuo congregati, coactisque magnis copiis, bellum Israëlitis inferunt; atque loco inter Sochum & Azecam occupato, ibi castra metantur. Saulus autem adversus illos exercitum educit: & cum in monte quodam cum suis consedisset, facit, ut Palæstini castra quidem priora relinquerent, simile vero jugum, è regione illius cui Saulus insederat, castris occuparent. Exercitus autem ab invicem diremit vallis, collibus in quibus consistebant interjecta. Itaque cum quidam è castris Palæstinorum descendisset, nomine Goliathus, & ex urbe Gitta, vir immanis staturæ (erat enim quatuor cubitorum & unius spi-

Palæstini rursus bellum inferunt Israëlitis. 1 *Reg. c.* 17.

Goliathus ultra sex cubitos longus ad singularem pugnam provocat Is-

---

g Πνιγμὸς αὐτῷ] Πλὴν καὶ σφ. *Vat.*

h Στραγάλας] Lib. IX. inf. c. 4. §. 6. σραγάλη διέφθειρε. Στραγάλη locus supplicii apud Plutarchum in Ag. & Cleomene p. 824. A. Heic verò de morbo Sauli. SPANH.

i Κινύρᾳ,] Κινύρα ἐσιν ὄργανον μουσικὸν Hesych. & LXX. xvi. 16. 1 Sam. ψάλλειν ἐν κινύρᾳ Hebr. בכנור Vulgat. psallere citharâ. vid. Gen. IV. 21. & Cap. inf. XI. §. 3. SPANH.

k Ὁπότ' ἂν αὐτῷ] Ita cum *Samb.* & *Vat.* ὁπόταν in *Aliis.*

l Θεσπίσι τὰ δαιμόνια] Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* θεσπίζη *Bas. G.* & *Vat.* ibique παρατίθη *Hen.* & *Busb.*

m Σταῖτα ψάλλειν,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* ἑσάιτα. mox ψάλλειν τε *Samb.*

n Ὁ δ' οὐκ ἐμελλησεν,] Eo modo *MSS.* Σαοὺλ δ' οὐκ ἐμ. *Bas.* & *G.*

o Αὐτῷ τῶν παρόντων,] Illud αὐτῷ inseruimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

p Βηθλεέμῃ πόλει] Ita ut supra p. 332. §. 1. ex *Busb.* {Coccejo} *Hen.* & *Vat.* Βηθλεεμῖ in *Editis*, *Aliisque.*

q Ἔτι δὲ παῖδα] Ἔτι δὲ καὶ παῖδα *Samb.*

r Τά τε ἄλλα] Ex *Samb. Vat.* & *Epiphan.* τὰ δὲ ἄλλα in *ceteris.*

s Πολλῆς ἀσφοδῆς ἄξιον,] Πολλῆς deest *Big. Samb.* & *Vat.* agnoscit tamen *Vet. Interpr.* cum *Editis*, *Aliisque.*

t Καὶ ψάλλειν εἰδότα καὶ ᾄδειν ὕμνους,] Καὶ ὃν καὶ *Big.* & *Samb.* & forsan *Vet. Interpr.* qui vertit, *nec non.*

v Ψάλλειν εἰδότα καὶ ᾄδοντα ὕμνους,] Quales ὑμνῳδοὶ à Græcis dicti, & vulgò pueri seu adolescentes ad id delecti, ut noto ad Callimachum. SPANH.

x Ἐλθόντος] Ἐλθόντι δὲ ἥδη soli *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

y Εἶχε τιμῆς.] Ἦγε *Busb. Hen.* & *Glycas.*

z Ἀπὸ τῶν δαιμόνων] Vel ἀπὸ τῶν δαιμονίων, ut *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

a Λέγων τε τὸς ὕμνους, καὶ ψάλλων ἐν τῇ κινύρᾳ,] Quod utrumque præstabant οἱ κιθαρῳδοί, Callim. H. in Apoll. v. 12. μήτε σιωπηλὸν κίθαριν· SPANH.

b Κινύρᾳ] *Al.* κινύρα.

c Παρ' αὐτοῦ] Παρ' αὐτῷ *Samb.* & *Big.* παρ' αὐτῷ mavult *Coccejus.*

d Τὸν δ' οὐκ ἀντειπεῖν] Forte ὁ δὲ οὐκ ἔχων ἀντειπεῖν vel ὃ δὲ οὐκ ἀντεῖπε τ. σ. συνεχώρησε δὲ, vel ὃν κατέχειν. COCC.

e Πάλιν συνελθόντες,] Illud πάλιν è *MSS.*

f Ἀθροίσαντες μεγάλην,] Συναθροίσαντες *Vat.*

g Ἐπὶ σι τοῖς Ἰσραηλίταις·] Ἐφισᾶσι *Vat.*

h Σωχοῦς καὶ] Συκχωθ καὶ Ἀζηκα LXX. Hebr. שוכה יעקר, vid. Lib. VII. c. 10. §. 1. SPANH.

i Ἀζηκᾶς καταλαμβανόμενοι] Ita cum *Epiphanio.* congrue satis ad *S. Literas.* Ἀζηκᾶς, aut Ἀζήκας in *Editis* & *MSS.*

k Τὴν στρατιὰν ὁ Σαοὺλ·] Τὴν στρατιὰν ὁ Σαοὺλ *Vat.*

l Διεσησε δ' ἀπ' ἀλλήλων.] Διεσήκει δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα· μέσος δ' αὐλὼν τῶν ἑέων *Vat.*

m Ὁρᾶν] Vulg. ὁσον. mox *Cocc.* ἅτων.

n Τις τῶν ἐκ τοῦ Παλαισίνων στρατοπέδου,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* τις τῶν Παλαισίνων στρατοπέδου *Bas. G. Alique.*

nn Γολιάθος ὄνομα,] Sic *Bas. G.* forma probabili. Γολιάθης perpetuo *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* modo legitimo. Γολιὰθ *Zon. Cedren.* & *Glyc.* ex *S. Literis.*

ratilis. 1 Reg. c. 17.

ſpithamæ, armis cinctus magnitudini corporis congruentibus; nam thorace quidem indutus erat qui quinque millia ſiclorum pendebat, cuſpide vero & ocreis æneis qualibus par erat viri magnitudinis adeo prodigioſæ membra tegi; haſta erat non leve geſtamen dextræ, ſed quam & ipſe humeris ſuſtinebat; quin & lanceam ſexcentorum ſiclorum habebat; multique eum ſequebantur arma *ejus* portantes) jam vero, *inquam*, cum hic Goliathus inter utramque aciem conſtitiſſet, ingenti utitur vociferatione, & ad Saulum & Hebræos clamat; "vos "quidem à pugnæ diſcrimine & periculis libero. "quæ nos adigit neceſſitas, ut exercituum jactu"ram acie confligendo faceremus? date è vobis "aliquem, qui mecum deſcendet in certamen; "* atque de bello finiendo ſtatuetur ex eo qui vi"cerit: is enim populus alteri ſerviet, cujus civis "ſuperior fuerit. multo enim melius eſſe & con"ſultiſſimum, unius periculo quæ vultis aſſequi, "quam omnium". Hæc loquutus in caſtra ad ſuos revertitur. Die autem proximo iterum egreſſus eadem verba fecit, ac per quadraginta dies conditionibus prædictis hoſtes provocare non deſtitit: adeo ut non mediocri terrore perculſi fuerint Saulus & exercitus. Et inſtructi quidem prodibant tanquam in aciem, neutri vero ad manus conſerendas veniebant.

Davides, à patre in caſtra miſſus, petit ut ſibi liceret cum Goliatho congredi. 1 Reg. c. 17.

2. At cum bellum *hoc* inter Hebræos & Palæſtinos gereretur, Saulus Davidem ad Jeſſæum patrem ablegavit, tribus *aliis* ejus filiis contentus, quos in ſocietatem belli & periculorum miſerat. Ille vero primum quidem ſe ad greges rurſus & pecus paſcendum recipit. at non multo poſt ad Hebræorum caſtra venit miſſus à patre, ut & fratribus commeatum afferret, ſciretque quid ageretur. Cum autem rurſus *ex acie* egrederetur Goliathus, & *Hebræos* provocaret, *eiſque* exprobraret, neminem illorum ea eſſe fortitudine, ut ſecum in certamen deſcendere auderet; Davides, dum colloqueretur cum fratribus de iis quæ ei mandaverat pater, audito ut Palæſtinus exercitus probro affecerit & contemptui habuerit, valde indignatus eſt, & ad fratres ſuos ajebat; ſe paratum eſſe ad hoſtem ſingulari certamine excipiendum. Ad hoc Eliabus fratrum natu maximus eum objurgavit, dicendo eum ſupra quam ætas fert audacem eſſe, & quid ſibi deceret plane neſcire: juſſitque ut ad greges ſuos & ad patrem ſe conferret. Is vero fratrem reveritus *ab eo* digreſſus eſt, & apud militum quoſdam verbis præ ſe tulit, quod *ipſe* vellet cum * *Palæſtino* provocante congredi. Juvenis autem propoſito ſtatim ab illis ad Saulum relato, *eum* rex ad ſe jubet accerſi. Ac cum ab eo requireret quidnam dicere vellet, "ne, inquit, animum deſpon"deas, nec quid extimeſcas, ô Rex, ego elatos "hoſtis ſpiritus comprimam, ſimul ac cum ipſo "pugnam conſeruero, magnumque & procerum

ο Τεσσάρων] Sex cubiti legitur in Sacris literis. REL.

p Σίκλων,] Σίκλων ϛαθμῶ *Vat.* σίκλων χαλκῶ legerat *Vet. Interpr.* σίκλων χαλκῶ καὶ σιδηρῶ LXXII.

q Κνημίδας χαλκέας] Ita ex *Editis* cum minima mutatione vocis κνήμας in κνημίδας, approbantibus *MSS.* in quibus κνημίδας χάλκεα ὁποῖα εἰκὸς ἦν. Tibialia habebat ærea, quæ &c. in *Vet. Interpr.*

r Σκεπάσαι] Ita cum *Cod. Vat.* articulus *ceteris* negligitur. μέρη etiam dixit pro μέλη. De hac hiſtoria videſis *Glycam* & *Zonaram.*

s Βάσαγμα] Βασαγὴ, βάεος Heſych. SPANH.

t Λογχ'] Ελιγε· μάχης ὑμᾶς καὶ κινδυνων &c. *Vat.*

v Ἡμῶν συμπεσοῦσαν] Ὑμῶν *Big.* & *Samb.*

x Μαχεῖται] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphanio*, vel etiam μάχηται. in *Editis* μάχεται.

* *Atque de bello finiendo ſtatuetur ex eo qui vicerit:*] Atque totum bellum unius victoria terminabitur, *Epiphan.*

y Τὸ δὲ πολέμου τέλος] Τὰ δὲ πολέμου τῷ νενικηκότι *Vat.*

z Ὧν ἂν ὁ νικήσας γένηται.] Ita cum *Big.* & *Samb.* articulus ὁ deeſt *Editis*, *Aliiſque.* οἷς ἂν νικήσας *Vat.*

a Πολὺ γὰρ κρεῖττον] Forſan melius πολλῷ cum *Big. Samb.* & *Epiphanio.*

ο τεσσάρων] Σεξ πηχέων ἐστὶν ὁ ἀνὴρ καὶ σπιθαμῆς, ὥστε τῇ φύσει τοῦ σώματος ἀναλογοῦντα τὰ ἐπικείμενα, θώρακα μὲν γὰρ ἐνεδέδυτο σταθμὸν ἀργυρίου πέντε χιλιάδας P σίκλων, κόρυθα δὲ καὶ Q κνημῖδας χαλκέας ὁποίας εἰκὸς ἦν ἀνδρὸς ἔτι μᾶλλον ἀποδόξαι τὸ μέγεθος R σκεπάσαι τὰ μέρη, δόρυ δὲ ἦν αὐτῷ καὶ ξίφος S βάσαγμα δεξιᾶς, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ὤμοις αὐτὸ αἴρων ἔφερεν, εἶχε δὲ καὶ λόγχην ἑξακοσίων σίκλων, εἵποντο δὲ πολλοὶ βαστάζοντες τὰ ὅπλα· ἐν τούτῳ ὁ Γολίαθος ἕστως μεταξὺ τῶν παρατάξεων, βοήν τε ἀφῆκε μεγάλην, καὶ πρὸς τὸν Σαοῦλον καὶ τοὺς Ἑβραίους T λέγει· "μάχης μὲν ὑμᾶς καὶ κινδύνων ἀπαλλάττω. τίς γὰρ ἀνάγκη "τὴν στρατιὰν U ἡμῶν συμπεσοῦσαν κακοπαθεῖν; δότε "δέ τινα ὅς τις ἐμοὶ V μαχεῖται τῶν ὑμετέρων, καὶ βεβαιώ"σεται W τὸ τοῦ πολέμου τέλος ἐν τῷ νενικηκότι· ὑμῖν "γὰρ ἐκείνοις τοῖς ἑτέροις, X ὧν ἂν ὁ νικήσας γέ"νηται. Y πολὺ δὲ κρεῖττον εἶναι καὶ Z σωφρονέστερον, ἑνὸς "κινδυνεύειν λαβεῖν ὃ A βούλεσθε, ἢ πάντων". ταῦτ' εἰπὼν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ τῶν οἰκείων στρατόπεδον. B τῇ δ' ἐρχομένῃ πάλιν ἐλθὼν, τοὺς αὐτοὺς ἐποιήσατο λόγους, καὶ μέχρι τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἃ διέλειπε προκαλούμενος ἐπὶ τοῖς προειρημένοις τοὺς πολεμίους, ὡς καταπλαγῆναι C αὐτὸν τὸν Σαοῦλον καὶ τὴν στρατιάν. καὶ παρεπέπλητο μὲν ὡς εἰς μάχην, οὐκ ἤρχοντο δὲ εἰς χεῖρας.

β'. Τὸ δὲ πολέμου συνεχήτου τοῖς Ἑβραίοις καὶ τοῖς Παλαιστίνοις, D ὁ Σαοῦλος ἀπέστειλε τὸν Δαυίδην πρὸς τὸν πατέρα Ιεσσαῖον, ἀγομένου αὐτοῦ τοῖς τρισὶν υἱοῖς, οὓς ἐπὶ συμμαχίαν καὶ τοὺς κινδύνους ἔπεμψεν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τὰ πρόβατα πάλιν καὶ τὰς νομὰς τῶν βοσκημάτων ἀπεγίνετο. μετὰ δὲ πολὺ ἦλθε πρὸς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑβραίων πεμφθεὶς E ὑπὸ τοῦ πατρὸς, κομίσων τε τοῖς ἀδελφοῖς ἐφόδια, καὶ γνώσων τί πράττουσι. καὶ ἦν Γολιάθου πάλιν ἐλθόντος, καὶ προκαλουμένου καὶ ὀνειδίζοντος, ὅτι μηδεὶς ἔστιν F ἀνδρεῖος ἐν αὐτοῖς, ὃς εἰς μάχην αὐτῷ τολμᾷ καταβῆναι· μεταξὺ τοῖς ἀδελφοῖς ὁμιλῶν G ὁ Δαυίδης πρὸς ὧν ἐπέστειλεν ὁ πατὴρ, ἀκούσας βλασφημοῦντος τὸν στρατιὰν καὶ κακίζοντος τὸν Παλαιστίνην, ἠγανάκτησε, καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ εἶπεν, ἑτοίμους ἔχειν μονομαχήσειν τῷ πολεμίῳ. πρὸς τοῦθ' ὁ H πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν Ελίαβος ἐπέπληξεν αὐτῷ, τολμηρότερον παρ' ἡλικίαν καὶ ἀμαθῶς προσηκόντως εἰπών· ἐκέλευσέ τε πρὸς τὰ πρόβατα καὶ τὰ πατέρα βαδίζειν. καταφρονηθεὶς δὲ τοῦ ἀδελφοῦ ὑπεχώρησεν· καὶ πρός τινας τῶν στρατιωτῶν ἀπελάλησεν, ὅτι θέλοι I μάχεσθαι τῷ προκαλουμένῳ. δηλωσάντων δὲ αὐτοῦ τῷ Σαοῦλῳ τὸν νεανίσκου προσαίρεσιν, K μεταπέμπεται πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεύς. καὶ L πυθομένου τὸ βούλεσθαι καὶ λέγειν, "M μὴ "ταπεινὸν, εἶπεν, ἔσω φρόνημα, μηδὲ ὀλιγωρεῖς, ὦ "βασιλεῦ, καθαιρήσω γὰρ ἐγὼ τὴν ἀλαζονείαν καὶ πο"λεμίου, χωρήσας αὐτῷ πρὸς μάχην, καὶ τὸν ὑψηλὸν καὶ "με-

b Σωφρονίσαθαι,] Forte σωφρονίστερον. COCC.

c Βούλεσθε, ἢ πάντων] Ita plerique *MSS.* & *Vet. Interpr.* βούλεσθε τὸν πάντων *Baſ. Coll.* vero *Big.* & *Voſſ.* pro ἀπέστειλε habet ἀπέλυσε.

d Τῇ δ' ἐρχομένῃ] Τῇ δ' ἐχομένῃ *Samb.* eodem ſenſu.

e Αὐτὸν τὸν Σαοῦλον] Αὐτόν τε τὸν Σαοῦλον *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

f Ο Σαοῦλος ἀπέστειλε] Articulum ſupplevimus ex *MSS.*

g Ὑπὸ τοῦ πατρὸς,] Παρὰ τοῦ πατρὸς *Busb.* & *Hen.* & mox κομίσων τοῖς *Vat.*

h Ανδρεῖος ἐν αὐτοῖς,] Ανδρεῖος αὐτοῖς *Vat.*

i Ο Δαυίδης] Ita cum quatuor *MSS.* in *reliquis* deeſt articulus.

k Πρεσβύτερος] Ita *Baſ. G.* Atticorum more πρεσβύταιος *Big. Samb.* & *Vat.* quod præfert *Boſius.*

l Μάχεσθαι] Μαχεσθῶσιν *Vat.*

* Palæſtino *provocante congredi.*] Verbum iſtud agnoſcit *Vet. Interpr.*

m Μεταπέμπεται] Μετέπεμπεν αὐτὸν *Samb. Busb.* & *Epiphan.*

n Πυθομένου τί] Πυθομένου ὁρᾷς *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

o Μὴ ταπεινὸν,] Μὴ ταπεινὸν ἔσω τὸ φρόνημα μηδ' ὀλιγωρεῖς, εἶπεν, ὦ βασ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

"μέγαν ὑπ' ἐμαυτῷ [p] βαλών. [q] γένοιτο μὲν αὐτὸς ὅτω
"καταγέλαστος, ἔνδοξον ἢ τὸ σὸν στράτευμα· εἰ μηδ'
"ὑπ' ἀνδρὸς πολεμεῖν ἤδη δυναμένης καὶ πιστευομένης πα-
"ρατάξειν καὶ μαχεῖσθαι, ἀλλ' ὑπὸ παιδὸς ἔτι δοκοῦντος
"καὶ τοιοῦτον ἔχοντος [r] τὴν ἡλικίαν ἀποθάνοι.

γ'. Τὸν δὲ Σαοὺλ τὸ μὲν τολμηρὸν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀψυ-
χίαν θαυμάζοντος, ὁ θαρρούντος ἢ ἐπ' αὐτῷ διὰ τὴν
ἡλικίαν, ἀλλ' ἀσθενέστερον εἶναι διὰ ταύτην φὴς εἰδότα
πολεμεῖν μάχεσθαι λέγοντος· "πῶς", εἶπε Δαυίδης,
"ἐπαγγέλλομαι, τῷ Θεῷ θαρρῶν [s] ὄντι μετ' ἐμοῦ· πε-
"πείραμαι γὰρ αὐτοῦ τῆς βοηθείας. λέοντα γὰρ, [t] ἐ-
"πιθέοντά μοι ποτὲ τοῖς ποιμνίοις καὶ ἁρπάσαντα ἄρ-
"να, διώξας καταλαμβάνω, καὶ τὸν μὲν ὄρνα ἐκ
"τοῦ στόματος ἐξαρπάζω τοῦ θηρός· αὐτὸν ἢ ὁρμήσαν-
"τα ἐπ' ἐμὲ τὸν οὐρᾶς βαστάσας καὶ πρὸς ἑξὰς τῇ γῇ,
"διαφθείρω. ταὐτὸ ἢ καὶ [v] ἄρκον ἀμυνόμενος [x] διέ-
"φθειρα. νομιζέσθω δὴ καὶ ὁ πολέμιος ἐκείνων [y] εἷ-
"ναί τι τῶν θηρίων, ὀνειδίζων ἐκ πολλοῦ τὴν στρατιὰν,
"καὶ βλασφημῶν ἡμῶν τὸν Θεὸν, ὃς αὐτὸν ὑποχείριον
"ἐμοὶ ποιήσει.

δ'. Τῇ προθυμίᾳ τοιαύτῃ καὶ τῇ τόλμῃ τοῦ παιδὸς
ὅμοιον ἡγέσθαι πάλιν πρὸς τοῦ Θεοῦ Σαοὺλ δύξαντος,
ἄπιθι, φησὶ, πρὸς τὴν μάχην. καὶ πρίασθαι αὐτῷ τὸν
αὐτοῦ θώρακα, καὶ περιζώσασθαι τὸ ξίφος, καὶ περικε-
φαλαίαν ἁρμόσασθαι, [z] ἐξέπεμπεν. ὁ δὲ Δαυίδης, βαρυ-
νόμενος ὑπὸ τῶν ὅπλων· οὐκ ἐγεγύμναστο γὰρ ἐμ-
μαθηκὼς φέρειν ὅπλα· "ταῦτα μὲν, εἶπεν, ὦ βασι-
"λεῦ, σοὶ ἔστω κόσμος τοῦ [a] καὶ βαστάζειν δυναμένου,
"συγχώρησον δὲ ὡς δύλῳ σοι καὶ ὡς ἐγὼ βούλομαι μα-
"χεσθῆναι". τίθησιν οὖν τὰ ὅπλα· καὶ τὴν βακτη-
ρίαν αἰράμενος, καὶ πέντε λίθους ἐκ τοῦ χειμάρρου βα-
λὼν εἰς τὴν πήραν τὴν ποιμενικὴν, καὶ σφενδόνην ἐν
τῇ δεξιᾷ χειρὶ φέρων, ὑπὸ τὸ Γολίαθον ἐπορεύετο. κα-
ταφρονεῖ ἢ ἅτως ἰδὼν αὐτὸν ὁ πολέμιος ἐρχόμενον· καὶ
προσεσκωψεν, ὡς ἐχ [b] ὅσα πρὸς ἄνθρωπον ὅπλα νε-
νόμιστο [c] ταῦτ' ἔχων μέλλοι μάχεσθαι, οἷς ἢ κυνὰς
ἀπελαυνόμεν καὶ φυλασσόμεθα. μὴ αὐτὸν ἀντὶ ἀνθρώ-
που κυνὰ εἶναι δοκεῖ; ὁ δ' οὐχὶ τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ χεί-
ρω κυνὸς αὐτὸν νομίζειν ἀπεκρίνατο. κινεῖ ἢ πρὸς ὀρ-
γὴν τὸν [d] Γολίαθον· καὶ ἀρὰς αὐτῷ τίθεται ἐκ τῆς [e] προ-
φητείας τοῦ Θεοῦ, καὶ δώσειν ὑπέλησε τὰς σάρκας αὐτοῦ
τοῖς θηρείοις καὶ τοῖς πετεινοῖς [f] διαπασασθαι. ἀμεί-
βεται δ' αὐτὸν ὁ Δαυίδης. σὺ μὲν ἐπέρχῃ μοι [g] ἐν ῥομ-
φαίᾳ, καὶ ἐν δόρατι, καὶ ἐν θώρακι· ἐγὼ δὲ χωρῶν
ὑπὲ σε, τὸν Θεὸν ὡπλισμένος, ὃς σέ τε καὶ τὴν πᾶσαν ὑμῶν
στρατιὰν χερσὶ τὰς ἡμετέραις ὀλέσει. καρχαλοιήσω μὲν γάρ
σε σήμερον, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα τοῖς ὁμοφύλοις κυσὶ θή-
σαλῶ· μαθήσονται ἢ πάντες, ὅτι προέσηκεν Ἑβραίων τὸ
θεῖον, καὶ ὅπλα ἡμῖν ἱκανὰ καὶ ἰσχὺς [h] τότε ἐστὶ τὸ κηδόμε-
νον. ἡ δ' ἄλλη παρασκευὴ καὶ δυνάμις ἀνωφελὴς, Θεοῦ
μὴ παρόντος. ὁ δὲ Παλαιστῖνος ὑπὸ βάρους τῶν ὅπλων
εἰς ὠκυτῆτα καὶ δρόμων ἐμποδιζόμενος, βαδίζει ἐπὶ τὸν
Δαυίδην προϊέμενος καταφρονῶν, καὶ πεποιθὼς
γυμνὸν ὁμοῦ καὶ παῖδα ἔτι τὴν ἡλικίαν ῥᾳδίως ἀναιρή-
σειν.

"mihimet subjecero. Sic quidem iste ab omnibus
"irridebitur, tuus vero exercitus gloriam conse-
"quetur: si non à viro ad bellum idoneo aut aciei
"instruendæ ducendæque perito, sed ab illo qui
"puer esse videatur, eaque revera sit ætate, occi-
"di contigerit.

3. Cum autem Saulus illius quidem animum intrepidum alacremque miraretur, ei vero propter ætatem non confideret, sed ex ea imbecilliorem esse diceret quam ut cum viro pugnæ sciente congrederetur, "hæc, ajebat Davides, polliceor, Deo
"fidens quod mecum erit: ejus enim expertus
"sum auxilium. Nam leonem, cum greges meos
"aliquando adortus esset & agnum abripuisset,
"persequutus apprehendi; & feræ quidem de fau-
"cibus agnum extorsi, ipsam vero, cum in me in-
"surrexisset, cauda sublatam ac in humum adfli-
"ctam occidi. * quin & idem plane feci, dum ur-
"sum ulciscor. Itaque & hostis ille aliquid ex ea-
"rum *ferarum* numero esse existimetur, multa in
"exercitum probra jaciens, & in Deum nostrum
"convicia effundens, qui ipsum *viribus ferocientem*
"mihimet subjiciet." *Deo fidens Saulo pollicetur se victorem fore.*

4. Tum Saulus Deum precatus, ut juveni omnia ex animi ejus prompti strenuique sententia succederent, abi, inquit, ad pugnam. Et cum galeam illi suam imposuisset, & *suo eum* accinxisset gladio, loricaque induisset, dimittebat *eum*. Davides autem armis gravatus (non enim erat *ad rem militarem* exercitatus, neque arma ferre didicerat) ajebat, "hæc quidem, ô Rex, tua sint ornamen-
"ta, qui & illa gestare potes; mihi vero ut servo
"tuo concede pugnam prout & ipse volo capes-
"sere". Arma itaque deponit: ac sublato baculo, & quinque è torrente lapidibus in peram pastoralem conjectis, dextraque manu fundam portans ibat Goliathum versus. Cum autem hostis eum ita ad se accedentem vidisset, contemptui habet, & dicteriis eum incessit; quasi non armis, quibus adversus hominem uti moris est, ista gerens secum pugnaturus prodeat, sed quibus canes abigimus & ab illis cavemus. num ipsum canem, non hominem esse putaret? Ille autem nihil hujusmodi *esse*, sed vel cane eum deteriorem existimare respondit. At exinde Goliathus ad iram commovetur; & diras illi imprecatur ex Dei cognomine, atque minatus est se carnes ejus bestiis terrestribus daturum esse, & volucribus aëriis sparsurum. Illi vero subjicit Davides. Tu quidem cum gladio & hasta & lorica me aggrederis: mihi vero contra te venienti Deus pro armatura est, qui & te & totum vestrum exercitum manuum nostrarum viribus perdet. Nam hodie quidem caput tuum auferam, & reliquum corporis canibus tui similibus tradam: & discent omnes quod Deus præfectus fuerit Hebræis, ejusque providentia arma nobis viresque suppeditet. at aliusmodi parum valent apparatus & potentia, nisi Deus præsens cœptis adspiret. Palæstinus autem, quo minus festinaret & cursu uteretur armorum pondere impeditus, lento gradu Davidem versus proficiscitur; contemptum præ se ferens, fiduciaque fretus se facillime inermem simul ac ætate puerum perimere posse. *Davides, depositis Sauli armis, cum pera pastorali & funda in Palæstinum proficiscitur.* 1 Reg. c. 17.

5. Ve-

p Βαλών.] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ὑπ' ἐμαυτῷ λαβών. ὑπ' ἐμαυτῷ ἂν λαβὼν *Vat.*
q Γένοιτο μέν] Γένοιτο μὲν ὧν αὐτὸς ὅτω: *Big.* & *Samb.*
r Τὴν ἡλικίαν] Illud τὴν inseruimus ex *MSS.*
s Ὄντα μετ' ἐμοῦ·] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ὅτι μετ' ἐμοῦ.
t Ἐπελθόντα μοι] Προσελθόντα *Vat.*
v Ἄρκον ἀμυνόμενος] Ita, asteismo Attico, *Bas. Big. Samb. Hen.* & *Busb.* unde ventus ἀταξίας. ὥρτον *Gen. Vat.* & *Vulgus.*
* Quin & idem plane feci,] Idem & ursо faciente, in eo ultus sum, *Epiphan.* sic etiam ursum, defendens gregem excepi, *Clericus.*
x Διαλύθεισαν.] Διαλύθην *Vat.* & mox ἢ pro δὴ *Samb.* & *Vat.*
y Εἶναί τι τῶν θηρίων,] Sic cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* τι deest.
z Ἐξέπεμπεν.] Ἐξέπεμψεν *Big. Samb.* & *Vat.*
a Καὶ βαστάζειν] Καὶ deest *Vat.*
b Ὅσα πρὸς ἄνθρωπον] Οἷα *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* mente non alia.
c Ταῦτ' ἔχων] Ταῦτ' ἔχοι μέλλων *Vat.*
d Γολίαθον·] Hic quidam Γολιάθ λίθῳ *Coll. Big.* & *Voss.*
e Προφητείας τοῦ Θεοῦ,] Vide *Grotium* ad *Matt.* c. 22. v. 44. p. 211. HUDS. Vetus, *ex vocabulo Dei sui.* Josephus forte intellexit באלהי רוי notari COCC.
f Διαπασασθαι.] Διαπάσασθαι *Big. Samb.* & *Vat.*
g Ἐν ῥομφαίᾳ,] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἐν deest.
h Τότε ἐστὶ] Τοῦτ' ἔστι κηδόμενον *Big.* & *Samb.* τότε ἐστὶ κηδόμενον *Vat.*

i Πα-

XI. *Goliathum funda & lapide victum superat atque necat.*

ς. Verum antagoniſtæ occurrit juvenis cum occulto ſuo adjutore. ille autem Deus erat. Et cum è lapidibus, quos in peram ex torrente *delectos* conjecerat, unum deprompſiſſet fundæque adaptaſſet, *eum* in adverſam Goliathi frontem jacit, qui vi ſua ad cerebrum uſque penetrabat: ita ut mox veterno correptus in faciem procideret Goliathus. Cum autem *Davides* curſu ad eum contendiſſet, ſuper hoſtem jacentem conſtitit: ſtrictoque illius enſe, quod ipſe gladium non habuerit, ei caput amputat. Verum concidente Goliatho, ſuperantur fugamque capeſſunt Palæſtini. nam ſpectatiſſimum *è ſuis* proſtratum videntes, & de rerum ſumma *jam* metuentes, non amplius *in acie* conſiſtere decreverunt; ſed in turpem & ignominioſam fugam ſemet conjicientes periculum evadere conabantur. Saulus autem & univerſus Hebræorum exercitus ſublato clamore in eos irruunt, multiſque cæſis, eos uſque ad Gittæ fines & portas Aſcalonis perſequuntur. Et è Palæſtinis quidem ceciderunt triginta circiter millia; & duplo plures vulnerati ſunt. Porro Saulus, ad caſtra eorum reverſus, munimenta diripit ac incendit: caput autem Goliathi Davides in ſuum tentorium reportavit, & gladium *ejus* Deo conſecravit.

ε. Απαντᾷ ᾗ ὁ νεανίσκ☉ μετὰ συμμάχ☧ μὴ βλεπομέν☧ τῷ πολεμίῳ. Θεὸς δ᾽ ἦν ὅτ☉. ϗ ἀνελόμεν☉ ἐκ τ῀ πήρας ὧν εἰς αὐτὴν κατέθηκεν ἐκ τοῦ χειμάρρ☧ λίθον ἕνα, ϗ ἀρμόσας τῇ σφενδόνῃ, βάλλ☧ ἐπὶ τ῀ Γολίαθον εἰς τὸ μέτωπον, ϗ διῆλθεν ἕως τοῦ ἐγκεφάλ☧ τὸ βληθέν· ὡς δ᾽ὺς καρωθὲν☧ πεσεῖν τ῀ Γολίαθον ἐπὶ τὴν ὄψιν. δραμὼν δ᾽ ἐφίσταται τῷ πολεμίῳ κειμένῳ· καὶ τῇ ῥομφαίᾳ τῇ ἐκείν☧, μάχιμον ἐκ ἔχων αὐτὸς, ἀποτέμνει τὴν κεφαλὴν αὐτ῀. πεσὼν δ᾽ ὁ Γολίαθ☉, ἦτ☧ ϗ Φυγὴ γίνε῀ι Παλαισίνιος. τ῀ γὰρ δοκιμώτατον ἰδόντες ἐρριμμένον, ϗ αὐτὶ τ῀ ὅλων δείσαντες, οὐκ ἔτι μένειν διεγνώκεσαν· ἀλλ᾽ αἰχρᾷ ϗ ἀνόσμῳ Φυγῇ ᾤοντο ῥύσεσθαι αὐτὲς, ἐξαρπάζειν τ῀ κινδύνων ἐπῳρῶντ☧. Σάουλ☉ ᾗ ϗ πᾶς ὁ τ῀ Ἑβραίων στρατὸς ἀλαλάξαντες ἐκπηδῶσιν εἰς αὐτές· ϗ πολλὰς ἀποσφάττοντες διώκουσιν ἄχρι τ῀ Γίττης ὁρίων ϗ τ῀ πυλῶν τ῀ Ασκάλων☉. ϗ θνήσκουσι μὲν τ῀ Παλαισίνων εἰς τρισμυρίας· δὶς ᾗ τοσοῦτοι τραυματίαι γίνονται. Σάουλ☉ ᾗ, ὑποστρέψας εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, διαρπάζει τὸ χαράκωμα ϗ ἐνέπρησεν· τὴν ᾗ κεφαλὴν ὁ Γολιάθ☧ Δαυίδης εἰς τὴν ἰδίαν σκηνὴν ἐκόμισεν, ϗ τὴν ῥομφαίαν ἀνέθηκεν τῷ Θεῷ.

CAP. X.

ΚΕΦ. ί.

Davidi ob res præclare geſtas invidet Saulus; atque, occaſione inſidias illi ſtruendi arrepta, pollicetur ſe filiam ei daturum in matrimonium, ſi ſexcenta Palæſtinorum capita attulerit.

Δαυίδῃ ἀριστεύσαντι φθονεῖ ὁ Σάουλ☉· ϗ, δραξάμεν☧ ἀφορμῆς ὡς῀ τ῀ κατ᾽ ἐκείν☧ ὑποβάλλει, ὑποχνεῖται αὐτῷ ἀποδώσειν τὴν θυγατέρα, ἂν ἑξακοσίας κεφαλὰς κομίσῃ τ῀ Παλαισίνων.

Saulus, ob res præclare geſtas Davidi invidens, ſtatuit eum periculis objicere. 1 *Reg. c.* 18.

SAuli autem invidiam & odium in ipſum concitarunt mulieres. Exercitui enim triumphanti occurrentes cum cymbalis & tympanis, & omne genus lætitia, canebant; mulieres quidem, multas à Saulo occiſas eſſe Palæſtinorum chiliadas, virgines vero, myriadas à Davide deletas. Hæc autem cum audiret rex, ſibi quidem minus amplum tribui teſtimonium, juveni vero multas myriadas adſcribi; & ſecum reputaret, nihil adeo ei poſt *tam* glorioſam acclamationem deeſſe ac regnum, Davidem metuere & ſuſpectum habere cœpit. ac cum à priori quidem ordine (quod ex formidine propinquus ipſi & vicinus admodum videretur, quippe qui armiger ſibi conſtitutus erat) eum amoviſſet, militum tribunum creat, dato quidem ei loco meliore, ſibimet vero ut putabat tutiore. Secum enim ſtatuebat eum in hoſtes & pugnas emittere, ut pericula obeundo forte periret.

Φθόνον δὲ ϗ μῖσος ἔ Σαούλ☧ πρὸς αὐτὸν αἱ γυναῖκες ἐρεθίζουσιν. ὑπαντῶσαι γὰρ τῇ στρατιᾷ νικηφόρῳ μὲ῀ κυμβάλων ϗ τυμπάνων ϗ παντοίας χαρᾶς, ᾖδον· αἱ μὲν γυναῖκες, ὡς πολλὰς Σάουλος ἀπώλεσε Παλαισίνων χιλιάδας, αἱ παρθένοι δὲ, ὡς μυριάδας Δαυίδης ° ἀφανίσ☧. τούτων δ᾽ ἀκούων ὁ βασιλεὺς, ὡς τὸ μὲν ἔλαττον τ῀ μαρτυρίας αὐτὸς λάβοι, τὸ δὲ τῶν μυριάδων πλῆθος ἀνατεθείη τῷ νεανίσκῳ· ϗ λογιζόμενος μηδὲν ἄτως μὲ῀ λαμπρὰν ὄφημίαν ἢ τὴν βασιλείαν ὑστερᾶν αὐτῷ, φοβεῖσθαι ϗ ὑποπτεύειν ἤρξατο τ῀ Δαυίδ☧. ϗ τ῀ μὲν πρώτης P τάξεως· ἐπεὶ τῷ δέῃ πλησίον αὐτ῀ ϗ λίαν ἐγγὺς ἐδόκει, ἐποίησε γὰρ αὐτὸν ὁπλοφόρον· μεταπέμπεται, ἀποδείκνυσι χιλίαρχον, δὺς αὐτῷ χώραν ἀμείνονα μὲν, ᾳ ἀσφαλεστέραν ᾗ ὡς ἐνόμιζεν αὐτῷ. ἐβούλετο γὰρ εἰς τὰς πολεμίους αὐτὸν ἐκπέμπειν ϗ τὰς μάχας, ὡς ἐν τοῖς κινδυνίοις τεθνηξόμενον.

Davidem amat Sauli filia, eique in matrimonium ſponderur, modo is Saulo DC. *afferat Palæſtinorum capita.*

2. Davides autem, Deum ſibi ubique *præſens* in auxilium adſciſcens quocunque ſe conferret, res proſpere gerebat; eique omnia feliciter cedere conſpiciebantur: adeo ut, ex fortitudinis eminentia, & populus *eum in deliciis haberet*, & Sauli filia adhuc virgo amore ejus caperetur; affectuque prævalente manifeſto ſe proderet, & *hanc ob rem* ad patrem deferretur. Ille vero, ut oblatam ad inſidias Davidi ſtruendum occaſionem amplexurus, *hoc* libenter audivit, filiæque amorem ei renunciantibus dicebat, ſe alacriter illi virginem daturum; *utpote* quod hoc foret ipſi *eam* accepturo pe-

β′. Δαυίδης ᾗ, πανταχῆ τ῀ Θεὸν ἐπαγόμεν☉ ᾗ ὅπ☧ ποτ᾽ ἀφίκοιτο, κατώρθ☧, ϗ διώπεσε τῶν ἐλπίδων· ὡς, δι᾽ ὑπερβολὴν τ῀ ἀνδρείας, τόν τε λαὸν αὐτ῀, ϗ τὴν Σαούλ☧ θυγατέρα, παρθένον ἔτι οὖσαν, λαβεῖν ἔρωτα, ϗ πᾶς ᾗ ὑπερκαλούμεν☉ γνέσθαι φανερὸν, ϗ ἀφαιρεθῆναι πρὸς τ῀ πατέρα. ὁ δ᾽, ὡς ἐφορμῇ ᾗ χρησόμεν☧ τ῀ ὑπὲ Δαυίδ☧ ὑποβολῆς, ἡδέως ἤκουσε· ϗ δῶσειν προθύμως αὐτῷ τὴν παρθένον πρὸς τὰς τ῀ ἔρωτα μηνύσαντας αὐτῆς ἔφη, γνησιωμένου ἀπωλείας ϗ κινδύνων αἴτιον αὐτῷ ληψομένῳ. " ϗ πυ-

i Παλαισίνοις.] Τοῖς Παλαισίνοις *Vat.*

k Διεγνώκεσαν·] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* διεγνωσαν.

l Αὐτὲς,] Αὐτοὺς & ἑαυτὲς *Big.* mente eadem.

m Εἰς αὐτὲς] Sic cum *MSS.* ἐπ᾽ αὐτὲς *Baſ.* & *G.*

n Ασκάλων☉] Ex *S. Literis* Ακκάρων☉. HUDS. Malim Ακκαιῶν☉, uti legitur. 1 Sam. 17. 52. ſed & οἱ ὁ ibi habent ἕως τ῀ πύλης Ασκαλῶν☉, ubi in Hebræo eſt שערי עקרון πύλῃ Ακκαρῶν☉. REL.

o Αφανίσει.] Iterum ex *MSS.* ἀφανήσει in *Editis*, contra canonem Grammaticum.

p Τάξεως·] Παρατάξεως *Vat.* & mox ἐπὶ τῷ δ. *Samb.*

q Ασφαλεστέραν] Σφαλερὰν *Big.* & *Samb.* melius *Baſ. G.* & *Epiphanius* αὐτῷ imputant Saulo.

r Οπ☧ ποτ᾽ ἀφίκοιτο,] Ita *Vat.* ὅπ☧ ποτ᾽ ἀφίκοιτο *Baſ.* & *G.* ὅποι ποτ᾽ ἀφίκοιτο *Big.* & *Samb.* Poſſumus & locum hoc modo interpungere, Δαυίδης ᾗ, παντα χῆ τ῀ Θεὸν ἐπαγόμεν☉, ὅπ☧ ποτ᾽ ἀφίκοιτο κατώρθ☧.

s Τόν τε λαὸν] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* τόν τε λαὸν αὐτῆ ἐξᾶν, ϗ τὴν *Baſ.* & *G.*

t Υπερκρουστὸν☉] Aut ὑπερκρατὲς ὄντ☉ cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ἐπικρατὲς ὄντ☉ *Epiphan.*

v Χρησόμεν☉] Χρησιμεύ☉ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

x Καταγγέλω γὰρ,] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* καταγγέλλω *Baſ.* & *G.*

" πυ-

y Ἐξα-

"πγῦῶ γὼ, εἶπεν, ἀὐπῷ τ̃ τ̃ ϑυγατρός μȣ γάμον, "ἂν ˣ ἑξακοσίας μοι κομίσῃ κεφαλὰς τῶν πολεμίων. "ὁ ὃ ϰ̀ χάρως ὕτω λαμπρ̃ ϖροπεθέντ⊙, ϰ̀ βȣλό- "μεν⊙ ᾽ ἐπ᾽ ἔργῳ ϖ̃ϑαρσεῖ ϰ̀ ἀπίϛῳ λαβεῖν "κλέος, [a] ὁρμᾷ μὲν ὅτι τῷ πρ̃ᾶξιν· διαφθαρήσε- "ται δ᾽ ὑϖὸ τῶν Παλαιϛίνων, ϰ̀ χωρίσῃ μοι τὸ κατ᾽ "αὐτὸν ἀϖερϊϖτ̃ως. ἀϖαλλαγήϛομαι γὼ αὐτȣ̃· δι᾽ ἄλλον "αὐτὸν, ἀλλ᾽ ἐχὶ δι᾽ ἐμαυτ̃ κτείνας". [b] Διάφερεν ὃ τ̃ ϰ̀ Δαυίδ διανοίας κελεύσ τὺς οἰκέτας λαμβάνειν, [c] πῶς ἔχῃ ϖρὸς τὸ γῆμαι τῶν κόρων. οἱ δ᾽ ἤρξαντο διαλέγεσθαι ϖρὸς αὐτόν. "ὅτι ϕίλοι μὲν αὐτον ὁ βασι- λεὺς Σαȣλ⊙ ϰ̀ῃ ὁ λαὸς ἅϖας, βέλετ̃αι δ᾽ αὐτῷ ϰηδεῦσαι τῷ ϑυγατρί. ὁ ὃ, "μικρὸν [c] ἆρ᾽ ὑμῖν, "εἶϖε, δοκεῖ γαμβρὸν γνέσθαι βασιλέως; ἐμοὶ δ᾽ ἐχὶ "τοιȣ̃τον ϕαίνετ̃αι, ϰ̀ῃ μᾶλισϖα ὅτι ταπεινῶ, ϰ̀ῃ "δῆλος ϰ̀ῃ τιμῆς ἀμοίρω". Σαȣλ⊙ ὃ, ἀγϐαλόν- των αὐτῷ τῶν οἰκετῶν τὰς τ̃ Δαυίδ ἀϖοκρίσεις, "ἀ "χρημάτων, ἔφη, δεῖσθαί με ϕαίζετε αὐτῷ, ἐδὲ "[d] ἑδνων· [g] ἀϖεμϖολᾶν γάρ ἐϛιν ὅτως τῷ ϑυγατρὶ, "μᾶλλον ἢ ϖωλοικίζειν· γαμβροῦ δ᾽ ἀνδρείαν ἔχοντ⊙ "ϰ̀ῃ τῷ ἄλλῳ ἀρετῷ [h] ϖᾶϖων, ὧ ὁρᾶν ὑϖάρχα- "σαν αὐτῷ. βέλεσθαί δή [i] μοι ϖαρ᾽ αὐτȣ̃ λαβεῖν ἀντὶ "τ̃ γάμȣ τ̃ ϑυγατρὸς, ἀ χρυσὸν ἢ᾽ ἄργυρον, οὐδ᾽ "ὅϖως ϖαῖτ᾽ ὀκ [k] τ̃ ϖατρὸς οἰκίων κομίσῃ· Παλαι- "στίνων ὃ τιμωρίαν ϰαὶ [l] κεφαλὰς αὐτῶν ἑξακοσίας. "ὡϛ τε γὼ ἐμοὶ τȣ́των ϑᾶττον ἂν ἔτε [m] ϖεθεινότε- "ρον ἔτε λαμπρότερον δῶρον γένοιτο· τ̃τε ϖαιδὶ μȣ ϖο- "λὺ τ̃ νενομισμένων ἐδνων ζηλωτότερον, τὸ σωφρονεῖν "ἀνδρὶ τοιȣ́τῳ, ϰ̀ μαρτυρομένῳ [n] τῶν πολεμίων ἥτ̃αν.

γ'. Κομιϖθέντων ὃ τȣ́των ϖρὸς τ̃ Δαυίδην τῶν λό- γων, ἡδεῖς, [o] τ̃ Σαȣλον ἐϖιϖθόμενον νομίζων ὡϛ᾽ ϖρὸς [p] τὴν συγγένειαν, οὐδὲ βȣλεύσασθ᾽ ϖρεμένως, οὐδ᾽ εἰ δωλᾶον ἢ δύσκολόν ἐϛι τὸ ϖροκείμενον ἔργον τῷ λο- γισμῷ ϖρενόησεν, ὥρμησεν ἀϑρόȣς μ̃ τῆς ἐπαγγελίας ὅτι τȣ̀ς πολεμίȣς, ϰ̀ τῷ ὑϖὲρ τȣ̃ γάμȣ καταγγελμέ- νῳ ϖρᾶξιν· [q] ϰ̀, ὁ Θεὸς γὰρ ἦν ὁ ϖάντα ϖοιῶν δυνα- μῆ Ϲ δυνατὰ τῷ Δαυίδῃ, κτείνας ϖολλȣ̀ς ϰ̀ κεφαλὰς ἑξακοσίων ἀϖοτεμών, ἦκε ϖρὸς τ̃ βασιλέα, δι᾽ ἀϕ̀ τῆς τȣ́των ἀϖοδείξεως τ̃ ἀντὶ τȣ́των γάμον ἀϖαιτῶν. Σαȣ- λ⊙ ὃ ὀκ ἔχων ἀναφυγεῖν ὀκ τ̃ ὑϖεσχημένων· αἰ- σχρὸν γὰρ ὑϖελάμϐανεν, ἢ ψεύσασθαι δοκεῖν, ἢ δι᾽ ἀϖιϐολὴν, ἵν᾽ ὡς ἀδυνάτοις ἐϖιχειρῶν ὁ Δαυίδης [r] ἐναν- ϖοφάνῃ, τ̃ γάμον ἐϖηγγέλθαι· δίδωσιν αὐτῷ [s] τὴν ϑυ- γατέρα, [t] Μιχάλαν ὀνόμαϛι.

riculorum & exitii causa. "Spondeo enim, ajc- "bat, me filiam meam ei collocaturum in matri- "monium, si sexcenta hostium capita mihi addu- "cat. nam ille, & quod præmium adeo præcha- "rum sibi propositum esset, volensque ex opere "periculoso & incredibili gloriam adipisci, ad rem "quidem aggrediendam properabit; erit autem ut "à Palæstinis perimatur, & *sic* mihi pulchre pro- "cedent quæ in illum molior. ab eo enim libera- "bor; cum ipsum per alium & non propria ma- "nu interfecero". Jubet itaque domesticis ut Davidis mentem explorarent, quomodo se erga puellæ conjugium habeat. Illi vero ad ipsum ver- ba facere cœperunt, quod Saulus quidem rex cum populo universo cum amore prosequatur, velletque ei filiam suam connubio jungere. At ille re- spondebat, "num vos igitur parvi ducitis regium "fieri generum? mihi vero non ita esse videtur; "præsertim cum homo tenuis sim, gloriæque & "honoris expers". Saulus autem, cum ei domesticis retulisset Davidis responsa, dicebat, "illi "nunciate me non pecuniis egere neque dote (hoc "enim esset filiam potius vendere quam elocare) "sed genero, qui fortitudine & aliis omnibus vir- "tutibus præcellat, quas in ipso videre est. Vel- "le itaque me ab eo pro filiæ nuptiis accipere, "non aurum aut argentum, neque ut hæc è pa- "ternis ædibus afferat; * sed Palæstinorum sup- "plicium & sexcenta illorum capita. nam & mi- "hi ipsi nullum aliud munus hisce splendidius aut "præstabilius potest accidere: atque filiæ meæ do- "te legitima multo optabilius est, cum tali viro "matrimonium inire, & qui *præclarum adeo* victo- "riæ de hostibus reportatæ attulerit testimonium.

3. Hæc postquam verba Davidi nunciata essent, *Davides Michalam meretur in matrimonium.* 1 *Reg.* c. 11. iis delectatus, existimans quod Saulus studuerit eum sibi cognatione conjungere, antequam *se in* consilium adhibuerit, aut secum animo reputaverit, an res proposita facile fieri possit necne, statim ad hostes cum sodalibus suis contendit, & ad opus sibi pro nuptiis denunciatum aggreditur: atque (Deus enim erat qui fecit ut Davidi cuncta facilia essent & possibilia) cæsis *hostium* plurimis, abscissisque sexcentorum capitibus, ad regem revertebatur, ob ea in conspectum ejus adducta nuptias pro illis *pactas ab eo* postulans. Saulus autem nihil habens quod obtenderet cur promissis non staret (turpe enim ducebat, ut aut quidquam mentitus videretur, aut nuptias ex insidiis pollicitus, ut Davides, factu difficillima adeundo, se morti objiceret) ei filiam, Michalam nomine, nuptum locat. XII.

ʸ Ἑξακοσίας μοι] In tot *capitibus Palæstinis* conveniunt omnes *Codd.* tam *Græci* quam *Latini*, & propter illos *P. Comester.* tum inter *Historicos Græcos*, idem annotarunt *Zonaras* & *Glycas*: & prior horum hisce verbis, ὁ ὃ Ἰώσηπ⊙ ἀϕ᾽ ἑνὸς ἀκροβυσίας κομίσαι τ̃ Δαεὶδ, ὡλὰ ἑξακοσίας κεφαλὰς τ̃ ἀλλοϕύλων.

ᶻ Ἐπ᾽ ἔργῳ ϖ̃ϑαρσεῖ ϰ̀ ἀπίϛῳ] Παραϐολώτατ⊙ ἀγωνιᾷ Antipater Acts. lib. 1. c. 9. §. 5. ϖ̃ϑαρσοῦσι ϰρατήσαντ⊙ Plutarch. in Cat. Min. 784. A. ϖ̃ϑαρσαλεώτερον vid. 761. B. SPANH.

ᵃ Ὁρμᾷ μὲ] Aliter legisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *procedere tendebat ad causam. Saulus autem ducebat eum fore ab hostibus perimendum.*

ᵇ Διάφερεν ὃ] Διάφερον δὴ *Big.* & *Samb.*

ᶜ Πῶς ἔχῃ] Ὡς ἔχῃ *Vat.* ὅτως ἔχῃ *Busb.* & *Hen.*

ᵈ Ὅτι τιμίοι μὲ] Ὅτι τοῖς ἐμοῖς μὲ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Σαȣλ⊙ ϰ̀ ὁ λαὸς ἀϖεθαυμάζε. βέλε῀ται οἱ αὐτῷ *Vat.*

ᵉ Ἀρ᾽ ὐμῖν,] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἆρα in *Editis*, *Aliisque.* ἆρα ὑμῖν δοκεῖ, ἐϕη, γαμβρὸν *Vat.*

ᶠ Ἑδνων] Sic *Samb. Vat. Busb.* & *Hen.* ἰδνῶν in *Editis*, *Aliisque.* rectius tamen ἑδνων, si *Etymologo* & *Eustathio* fides habenda.

ᵍ Ἀπεμπολᾶν γάρ ἐϛιν ὅτως τῷ ϑυγατρὶ,] Ἀπεμπολητὴς Lycophron p. 61. SPANH.

ʰ Πᾶσαν,] Ἁπάσαν *Big. Samb. Vat.* & mox βέλεσθ᾽ δή με *Big.* & *Samb.*

ⁱ Μοι] *Coll. Bigot.* & *Voss.* μὲ. quod & vult *Coccejus.* Utrumque sibi constare potest. HAV.

ᵏ Τῶν πατρὸς] Τῶν δ᾽ πατρὸς οἰκιῶν κομίσοι, Παλ. δ᾽ τιμωρίαν κεφαλὰς αὐτῷ *Vat.* τ̃ δ᾽ πατρὸς οἰκείων agnoscunt *Big. Samb.* & *Epiphan.*

* *Sed Palæstinorum supplicium & sexcenta illorum capita.*] Sed pro supplicio hostium capita sexcenta Palæstinorum, *Epiphan.* ac si legisset, πολεμίων οἱ ἐς τιμωρίαν κεφαλὰς Παλαιϛίνων ἑξακοσίας.

ˡ Κεφαλὰς αὐτῶν] Genitale caput, quod metere solebant Judæi, uti Rutilius in itinerario loquitur. vide 1 Sam. 18. 24. REL

ᵐ Ποθεινότερον] Ποθητότερον *Vat. Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Glossa.*

ⁿ Τῶν πολεμίων ἥτ̃αν.] Vel cum *Samb.* & *Vat.* τῶν τ̃ πολεμίων ἥτ̃αν.

ᵒ Τὸν Σάȣλον] Ἐπὶ τῷ (τὸ *Coll. Voss.*) τ̃ Σάȣλον *Big. Samb. Vat.* & *Gall.*

ᵖ Τῶ συγγένειαν,] Τῆς συγγενείας, ὐδὲ βȣλεύσασθ᾽ π. *Vat.*

ᵠ Καὶ, ὁ Θεὸς γὰρ ἦν] Sic in quinque *MSS.* in *Editis*, ϰ̀ ὁ Θεὸς γὰρ ἦν ὁ ϖάντα ποιῶν δυνατὰ ϰ̀ δωσων δίδο῀ τῷ Δαεὶδῃ. κτείνας γὰρ ϖολλȣ̀ς, κεφαλὰς &c. non tamen ita *Epiphanius*, qui vertit, *Deus enim erat, qui cuncta facilia Davidi & possibilia faciebat. Cumque multos interemisset, abscidens sexcenta capita venit ad regem* &c.

ʳ Ἐναποθάνῃ.] Ἐπαποθάνῃ *Vat. Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.*

ˢ Τῶ ϑυγατέρα,] Illud τῶ ex *MSS.*

ᵗ Μιχάλαν ὀνόματι.] Ita super. Cap. VI. §. 5. Μελχώλω *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* Μελχὼ *Hen. Busb. Bas.* & *G.* Μελχόλλω *Vat.* ex Μελχὸλ LXXII. Μιχόλλω juxta *Epiphanium.* Μελχὼ extulit *Glycas.*

CAP. XI.

Ut Davides, dum Saulus ei insidias strueret, Jonathæ studio curaque, & Michalæ uxoris suæ artibus, periculis exemptus ad Samuelum prophetam se contulit.

Sauli propositum Davidis perimendi ei indicat Jonathas. 1 Reg. c. 19.

ATtamen non erat ut Saulus diu factis acquiesceret. Nam cum videret Davidem gratia tum apud Deum florere tum apud populum, *sibi ipsi* metuit: & cum metum occultare & dissimulare non valeret, utpote de rebus magnis, regno simul & vita, quorum vel altero privari gravis *est* calamitas; Davidem interficere in animum induxit, Jonathæque filio & domesticorum fidissimis in mandatis dedit ut eum tollerent. Ille vero demiratus quod de Davide adeo animum mutaverit, ut non solum, cum *antea* ipsi valde benevolus exstitisset, leviter eum læderet, sed & morte afficeret, ex amore erga juvenem & virtutis ejus reverentia prodit ei patris arcanum & propositum: & quidem ei consulit sibi cavere, postridie semet è *regis* conspectu subducendo. se enim patrem salutationis specie aditurum, & occasione oblata de ipso cum eo colloquuturum; foreque ut causam *indignationis* cognoscat, eamque verbis extenuet: quod scilicet non oporteat ob ifiusmodi rem illum occidere, qui tot quidem beneficiis populum affecerat, de se vero præclare meruerat; adeoque, si quam maxime peccasset, veniam jure consequi debeat. At ego te de patris animo certiorem faciam. Itaque Davides, bono consilio obsequutus, à regis ore oculisque concessit.

XIII. *Jonathas Saulo Davidem reconciliat. 1 Reg. c. 19.*

2. Proxima autem die Jonathas ad patrem profectus, cum eum hilarem & gaudio perfusum offendisset, cœpit de Davide apud ipsum *hujusmodi* orationem habere. "Ecquod peccatum, parvum "magnumve, ô pater, commissum esse arbitratus "es, ut jusseris interfici virum, qui multum quidem tibi ipsi in salutem profuerit, magis vero "contulerit ut res Palæstinis in supplicium cederent: porroque Hebræorum populum contumeliis & derisione, quam per quadraginta dies pertulerunt, liberarit, cum solus *ex omnibus* hosti "*eos ad certamen* provocanti semet opponere ausus "fuerit; & qui posthæc retulerit quidem tot hostium capita quot ei imperata erant, in præmium "vero sororem meam in matrimonium acceperit. "adeo ut mors ejus nobis eo magis luctuosa futura sit, non solum ipsius ob virtutem, sed & propter necessitudinem quæ ei nobiscum intercedit. "Ejus quippe ex interitu injuriam unà patitur filia tua, quæ, priusquam ex sociali vitæ consuetudine fructus perceperit, viduitatem expertura "est. Hæc tecum reputando sine te ad mitiora "flecti, nihilque ei mali inferas, qui primum quidem nobis magnum beneficium præstitit tuæ salutis, quando, cum tibi mali spiritus & dæmones insiderent, illos quidem ejecerit, tuæ autem "animæ ab iis liberatæ tranquillitatem restituerit; "deinde vero hostes vindicta fuerit persequutus. "Nam opprobrio tibi erit horum oblivisci". His ce sermonibus Saulus delinitur, juratque filio se

ΚΕΦ. ια'.

Ως ὁ Δαυίδης, Σαύλ αὐτῷ ἐπιβουλεύοντι, τῇ παρδῇ καὶ ἐπιμελείᾳ Ιωνάθ, καὶ τῆς τ γυναικὸς αὐτ Μιχάλας τέχναις, κινδύνους ἐκφυγὼν ἦκε παρὰ τ προφήτ Σαμύηλον.

ΕΜελλε ἢ σὺκ ἐπὶ πολὺ τοῖς γεγυμένοις ἐμμένειν Σάυλ. ἄρχ. ὁρῶν γὰρ τὸν Δαυίδ τῷ θεῷ καὶ παρὰ τοῖς ὄχλοις ἀδοκιμάστα, κατέδεισε· καὶ τ φόβον σὺκ ἔχων ἀποκρύψασθ, ὡς μεγάλων ὄντα βασιλείας τε καὶ ζωῆς, ὧν καὶ θατέρ στερῆναι συμφορᾷ δεινῇ, κτείνειν τ Δαυίδ διεγνώκ, καὶ παρασκευ τὴν ἀναίρεσιν αὐτ Ιωνάθῃ τε τῷ παιδὶ καὶ τοῖς πιστοτάτοις [v] οἰκετῶν. ὁ ἢ τ πατέρα τ ἐπὶ τῷ Δαυίδῃ μεταβολῆς θαυμάσας, σὺκ ἐπὶ μετρίοις ἀπὸ τ πολλῆς εὐνοίας, ἀλλ' ἐπὶ θανάτῳ γιγνομένης, καὶ τ νεανίσκον ἀγαπῶν καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτ κατιδόμεν, λέγ πρὸς αὐτὸν τὸ ἔ πατρὸς ἀπόῤῥητον καὶ τὴν παρασκευ. συμβαλὼν μέντοι φυλάσεσθ γρόμενον ἐκπρὸς τὴν ἐπῶσαν ἡμέραν. αὐτὸς γὰρ [x] ἀσπάσεσθ τὸν πατέρα, καὶ [y] τῷ καιρῷ παρεφανεῖσθ αὐτῷ διαλεχθήσεσθ περὶ αὐτ, καὶ τ αἰτίαν μαθήσεσθ καὶ πειρᾶσθ ἐκφαυλίσειν· ὡς ἂ δεῖν ἐπ' αὐτῇ κτείνειν τοσαῦτα μὲν ἀγαθὰ τὸ πλῆθ ἐργασάμενον, διεργέτ ἢ αὐτ γεγυμένον, [z] δι' ἃ καὶ συγγνώμ ἂν ἐπὶ τοῖς μεγίστις ἁμαρτήμασιν εἰκότως εὕροφ. δηλώσω δέ σοι τὴν τ πατρὸς γνώμ. Δαυίδης ἢ, πεισθεὶς συμβουλίᾳ ζητῇ, ὑπεξίσταται τ ἔ βασιλέως ὄψεως.

β'. Τῇ δ' ὑπιούσῃ παρὰ τ Σάυλον Ιωνάθης ἐλθὼν, ὡς ἱλαρόν τε καὶ χαίροντα κατέλαβεν, ἤρξατ [a] λόγον αὐτῷ περὶ ἔ Δαυίδ ποιεσθαι. "[b] τί κατανεύ "μικρὸν ἢ μεῖζον ἀδίκημα, ὦ πάτερ, παρεσκεύασας ἀ"νελεῖν ἄνδρα, μέγα μὲν αὐτῷ παρὰ σωτηρίαν ὀφεί"γόμενον, [c] μεῖζον ἢ παρὰ τὴν Παλαιστίνων τιμω"ρίαν· ὕβρεως δὲ καὶ [d] χλεύης ἀπαλλάξωσθ τῶν Ε"βραίων λαὸν, ὃν ὑπὸ πεσαρακονθ [e] ἡμέρας ὑπέ"μεινε μόνος πολιμῶν ἐπιζῆναι τὴν ἔ πολεμίᾳ [f] πρό"κλησιν, καὶ μετὰ ταῦτα νομίσαντα μὲν ὅσας ἐπεπλη"γη κεφαλὰς τ ἐχθρῶν, λαβόντα δ' ὑπὸ τούτῳ γα"ρας τὴν ἐμὴν ἀδελφὴν πρὸς γάμον. [g] ὡς ἂν ἀλ"γιστότερος αὐτ γένοιθ ἡμῖν ὁ θάνατος, ἀ διὰ τὴν [h] ἀρετὴν αὐτ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συγγέ"νειαν. συναδικεῖται γὰρ αὐτ τῷ θανάτῳ καὶ ἡ σὴ "γυνάτηρ, [i] χηρείαν πεὶν ἢ τ συμβιώσεως εἰς ἔπη"σιν ἐλθεῖν μέλλουσα [k] πενθίζειν. ταῦτα λογιζόμενος, "μεταβαλοῦ πρὸς τὸ ἡμερώτερον, καὶ μηδὲν πιστεύσῃς "κακὸν ἄνδρα, πρῶτον μὲν ἡμᾶς [l] εὐεργέταν μεγά"λων εὐεργετήσαντα τὴν σὴν σωτηρίαν, ὅτε σοι ἔ "πονηροῦ πνεύμ καὶ τῶν δαιμονίων ἐγκαθεζομέ"νων, τὰ μὲν ἐξέβαλεν, ἐρρύσω ἢ ἀπ' αὐτῶν τὴν "ψυχήν σε παρέχε· δεύτερον ἢ τὴν ἀπὸ τ πολε"μίων [m] ἐκδίκησιν. αἰσχρὸν γὰρ τούτων ὑπιλελῆσθ". τούτοις περιηγορεῖτο τοῖς λόγοις Σάυλ, καὶ μηδὲν ἀδικήσειν τὸν Δαυίδην ὄμνυσι τῷ παιδί. κρείττων γὰρ ὀρ-

---

v Οἰκετῶν.] Τῶν οἰκετῶν *Big. Samb.* & *Vat.*
x Ασπάσεσθ τ πατέρα,] Ασπάσασθ *Iidem.*
y Τῷ καιρῷ] Articulum negligit *Vat.*
z Δι' ἃ καὶ συγγνώμ] Διὸ καὶ *Vat.*
a Λόγον αὐτῷ] Λόγους *Samb. Big. Hen.* & *Busb.*
b Τί κατανεύ μικρὸν] Aut τί καταγνὺς αὐτὸ μικρὸν cum *Big. Samb.* & *Gall.*
c Μεῖζον] *Coll. Big.* & *Voss.* μείζω.
d Χλεύης ἀπαλλάξωσθ] Λοιχης solus *Samb.* & mox τ τ Εβρ. *Big. Samb.* & *Vat.*
e Ημισυ ὑπέμεινε] Ημίσεως *Vat.*
f Πρόκλησιν] Ita cum *Samb.* (Coccejo) & *Epiphanio*, πρόκλησιν in *cæteris.*
g Ως ἂν ἀλγεινότερος] Sic *Big.* (Coccejus) *Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque.* ὡς ἀλγιώτερος.
h Αρετὴν αὐτ μόνον,] Eo modo cum *Big. Samb.* & *Gall.* ἀρετὴν μόνον *Bas.* & *G.* ἀρετὴν καὶ τὴν συνήθειαν. *Vat.*
i Χηρείαν] Forte χηρείας. COCC.
k Πενθίζειν.] Λαμπάνειν solus *Vat.* πενθᾶσθ legere Coccejus jubet.
l Εὐεργέταν μεγάλων] Εὐεργεσίαν in quatuor *MSS.* quod & mavult Coccejus.
m Εκδίκησιν.] Vel cum *Big.* & *Samb.* ἐκδίκειαν more Attico.

n Λό-

ὀργῆς καὶ φόβε ὁ δίκαιος [n] λόγος. Ἰωνάθης δὲ, μεταπεμψάμενος τὸν Δαυίδην, σημαίνει τε αὐτῷ χρησὰ καὶ σωτήρια τὰ παρὰ τοῦ πατρός. ἀγαγὼν δὲ πρὸς αὐτὸν· καὶ παρέμενε τῷ βασιλεῖ Δαυίδης ὥσπερ ἔμπροσθεν.

γ'. Κατὰ δὲ τὸν τῶν καιρὸν τῶν Παλαιστίνων στρατευσαμένων πάλιν ὅπλα τοὺς Ἑβραίους, πέμπει μὲν στρατιὰν τὸν Δαυίδην πολεμήσοντα τοῖς Παλαιστίνοις. καὶ συμβολὰς πολλὰς αὐτῶν ἀπέκτηνε, καὶ νικήσας [o] ἐπανεισι πρὸς τὸν βασιλέα. προσδέχεται δ' αὐτὸν ὁ Σαοὺλος, ἐχ' ὡς ἤλπισεν ἀπὸ τῶν κατορθώμασιν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φθονερίας αὐτὸ λυπηθείς, ὡς ὕπουλος ἐκ τῶν ἐκείνου πράξεων γινόμενος. [p] ἐπεὶ δὲ πάλιν προσελθὸν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον ἐθορύβει [q] πνεῦμα καὶ συνεταράττε· καλέσας εἰς τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ κατέκειτο, κατέχων τὸ δόρυ προσετάξε [r] τῷ ψαλμῷ καὶ τοῖς ὕμνοις ἐξᾴδειν αὐτόν. ἐκείνου δὲ τὰ κελευσθέντα ποιοῦντος, διατείναντα ἀφῆκε τὸ δόρυ. καὶ τὸν μὲν [s] προϊδόμενος ὁ Δαυίδης ἐξέκλινε· φοβηθεὶς δὲ εἰς τὸν οἶκον τὸν αὐτοῦ, καὶ δι' ὅλης ἔμεινεν ἡμέρας αὐτόθι.

δ'. Νυκτὸς δὲ πέμψας ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἄχρι τοῦ ἕω φυλάττειν, [t] μὴ καὶ λάθῃ παντελῶς ἀφανὴς γενόμενος, ἵνα προαχθεὶς εἰς τὸ δικαστήριον καὶ κριθεὶς φονεὺς ἀποκτείνῃ. [v] Μιχάλα δὲ ἡ γυνὴ Δαυίδου, θυγάτηρ δὲ τοῦ βασιλέως, τῷ μὲν πατρὸς μαθοῦσα διάνοιαν, τῷ ἀνδρὶ [x] παρῄνεσεν, δείλας ἔχουσα τὰς περὶ αὐτοῦ ἐλπίδας, καὶ περὶ τῆς ἰδίας ψυχῆς ἀγωνιῶσα· ἀδὲ γὰρ αὐτῷ ζῆν ὑπομένειν ἐκείνου συνεργοῦντος. καὶ μή σε, φησὶν, ἥλιος ὑπαυθοὶ καθαλάβοι· ἀ γὰρ ἔτ' ὄψεται σέ. φεῦγε δὲ, ὡς τάχιστά σοι δυνατὸν προσχεῖν ἡ παροῦσα νύξ, καὶ [y] ποιήσει δέ σοι ταύτην ὁ Θεὸς μακροτέραν. ἐάν γὰρ σαυτὸν, ἂν φυλαχθῇς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἀπολέμενον. καὶ [z] καθιμήσασα διὰ θυρίδος αὐτὸν ἐξέσωσεν. ἔπειτα [a] σκεπάσασα τὸ κλίνιον, ὡς δὴ νοσοῦντι, καὶ ὑποθεῖσα τοῖς [b] ἐπικολαίοις [c] ἥπαρ αἰγὸς, ἅμα ἡμέρᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς πέμψαντος δὴ τὸν Δαυίδην, [d] ὠχλοῦσαν διὰ τὸ νυκτὸς εἰπεῖν τοῖς παροῦσιν, ὑπιδεῖξαι τὸ κλίνιον κατακεκαλυμμένον, καὶ τῷ πηδήματι δὲ ἡπαλοῦντος [e] σαλεύοντος τὸ ἐπικολαίον πεισομένη τὸ κατακείμενον τὸν Δαυίδην [f] ἀσθμαίνειν. ἀπαγγελάντων δὲ τῶν πεμφθέντων, ὅτι γέγοιτο διὰ τὸ νυκτὸς ἀσθενέστερον, ἐκέλευσεν ἅτως ἔχοντα κομισθῆναι. [g] βέλεσθαι γὰρ αὐτὸν ἀνελεῖν. ἐλθόντες δὲ, καὶ ἀνακαλύψαντες τὸν κλίνιον καὶ τὸ σόφισμα τῆς γυναικὸς εὑρόντες, ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. μεμφομένου δὲ τοῦ πατρὸς αὐτῷ ὅτι σώσαντα μὲν τὸν ἐχθρὸν [h] αὐτοῦ, κατασοφίσαιτο δι' αὐτὸν, ἀπολογίαν σκήπτεται πιθανήν. "ἀπλήσαντα γὰρ [i] αὐτῷ ἀπο-"κτείνειν, ἔφησε, τυχεῖν ἐκ τοῦ δέους τοῦ περὶ τὸ σωθῆναι "σωτηρίας. ὑπὲρ ἧς συγγνώμης καλῶς ἔχειν αὐτῇ, κατ' "ἀνάγκην ἀλλὰ μὴ κατ' αἵρεσιν γεγονυίης. ἀ γὰρ ἅ-"τως, ἔλεγε, οἴεσθαι [k] τὸν ἐχθρὸν ἐζητεῖς ἀποκτεῖναι,

nullam Davidi facturum injuriam. iram enim metumque vicit justa defensio. Jonathas autem, accersito ad se Davide, indicat ei benigna *omnia* & salutaria à patre *exspectanda esse*. ipsumque ad eum adducit: atque apud regem remansit Davides, sicut antea.

3. Cæterum statim ab illo tempore, cum Palæstini adversus Hebræos copias iterum educerent, Davides cum exercitu *à Saulo* mittitur, ut bellum Palæstinis jungeret. ac congressus magna eos clade affecit, victorque reversus est ad regem. At non ita eum excipit Saulus, ut speravit, post rem feliciter administratam, sed prospero ejus successu mœstus, quasi ex rebus ab ipso *præclare* gestis in regni discrimen veniret. Cum autem dæmonis spiritu correptus iterum agitaretur & conturbaretur, accitum in cubiculum, in quo decumbebat, hastam in manu tenens jussit citharæ pulsu & hymnis ipsum excantare. Illo vero jussa exsequente, hastam protensam in eum jaculatur. atque ille quidem eam, ictu prævisо, declinavit: domum vero fuga se recipit, & in ea tota die permansit. XIV. *Davidem, cum victoria reversum, Saulus iterum necare conatur.* 1 Reg. c. 19.

4. Noctu autem rex missis *lictoribus* mandat ut eum usque ad mane observarent, ne omnino lateret clam elapsus, ut in forum adductus & judicio perfusus morte plectatur. At Michala, uxor Davidis, regis vero filia, cum quod patri erat in animo intellexisset, ad maritum accedit, de ipso inter spem metumque dubia, & de vita sua admodum solicita, ut quæ nec ipsa vivere sustineret illo orbata. Cave, inquit, ne te sol hic loci offendat; ita enim erit ut te non amplius aspiciat. fuge autem qua per noctis hujus tenebras licet, easque tibi producat Deus. scito enim teipsum, si deprehensus fueris, patris manibus periturum esse. Atque *adeo* cum per fenestram eum demisisset, à periculo conservavit. Deinde cum lectum stravisset, quasi propter ægrotantem, & stragulis capræ jecur subjecisset, prima luce cum pater illius ad Davidem misisset, dicebat, eam totam noctem inquietam exegisse, lecto operto illis qui aderant ostenso, fideque facta, dum jecur palpitatione stragulas commoveret, id quod jacebat esse Davidem anhelantem. Ubi vero à *nunciis* missis *regi* relatum erat; quod per noctem male se haberet, jussit ut eum utcunque laborantem sibi afferrent. se enim velle illum perimere. Illi vero reversi, cum & lectum retexissent & fraudem à muliere compositam deprehendissent, ad regem rem detulerunt. Patre autem ipsam reprehendente, quod ejus quidem servaverit inimicum, illum vero deceperit, excusationem commenta est verisimilem. "Mortem e-"nim ei comminatum, dixit, metu extorsisse, ut "sua ad semet conservandum opera uteretur. quam-"obrem ei debere ignosci, quod necessitate ada-"cta & non sponte opem tulerit". adjiciebatque, "non enim puto te adeo inimici neci studere ac "meæ *Michala Davidem per fenestram demittit, fallitque Sauli nuncios.* 1 Reg. c. 20. *Michala se apud Saulum excusat, veniamque ab eo impetrat.* 1 Reg. c. 19.

---

n Λόγος.] Λογισμὸς *Big. Samb. & Gall.*

o Ἐπανεισι πρὸς τὸν βασιλέα.] Ita cum *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque ineptius.*

p Ἐπεὶ δὲ πάλιν] Ἐπειδὴ *Vat.*

q Πνεῦμα καὶ συνεταράττε.] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss*) *Samb.* & *Gall.* in *Editis*, *Aliisque* deest πνεῦμα. juxta *Epiphan.* καὶ πνεῦμα συνεταράττε.

r Τῷ ψαλμῷ καὶ τοῖς ὕμνοις ἐξᾴδειν αὐτόν.] *Verte*: *jussit citharæ pulsu & hymnis seu cantu placare ipsum.* Ψαλμὸς nempe pulsus ad citharam. Vid. supr. cap VIII. §. 2. Melius Ruffinus, *psallere & hymnos cantare præcepit*, modo *psallere* pro Græco ψάλλειν intelligatur. SPANH.

s Προϊδόμενος ὁ Δαυίδης] Sic *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.*

t Μὴ καὶ λάθῃ] Μὴ λάθῃ *Samb.* & *Epiphan.*

v Μιχάλα δὲ] Eo modo supra p. 328. §. 5. & 337. §. 3. Μιχὼλ *Samb.* Μιχὲ *Bas.* & *Gen.* Μελχόλα *Busb.* Μιχὸλ *Zonaras* ex *Interpretibus* LXXII. Μιχὰλ δὲ ἡ γυνὴ τοῦ Δαβὶδ *Vat.*

x Παρῄνεσε] Παρήγγελλε legisse videtur *Epiphan.* παρῄνεσε δὲ λάθρα *Vat. Samb.* & *Vat.*

y Ποιήσει δὲ] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* ποιήσῃ in *Editis*, *Aliisque.*

z Καθιμήσασα διὰ θυρίδος] Ita omnes *MSS.* præter *Big.* qui cum *Editis* habet καθιμήσασα δὲ διὰ θ.

a Σκεπάσασα τὸ κλίνιον,] Σκεπάσασα *Big Samb.* & *Gall.* 1. σκεπάσασα καὶ σκεπάσασα *Vat.*

b Ἐπικολαίοις] Περικολαίοις *Big. Samb.* & *Vat.*

c Ἥπαρ αἰγὸς,] Καὶ γάρ φασι τὸ αἰγῶν τὸ ἧπαρ κινεῖσθαι μέχρι πολλοῦ. *Theodoret.* vol. 1. p. 251.

d Ὠχλοῦσαν] Ὀχλοῦσθαι *Hen* & *Busb.*

e Σαλεύοντος] Ita cum *Busb* & *Hen.* σαλεύοντα τὸν ἐπὶ τὸ ἐπικολαίον *Bas.* & *Gen.* σαλεύοντα τὸν ἐπικολλὼ *Big. Samb.* & *Vat.* σαλεύοντος ὑπὸ τὸ ἐπικόλλαιον legisse videtur *Epiphan.* Videsis *Zonaram* de eodem sophismate.

f Ἀσθμαίνειν.] Ἀσθενεῖν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* minus recte.

g Βέλεσθαι γὰρ] Βέλεσθε *Big.* & *Samb.*

h Αὐτοῦ,] Illud αὐτοῦ, quod deerat in *Editis*, restituimus ex *MSS.* mox κατασοφίσαιτό τ' αὐτὸν *Vat.* & *Samb.*

i Αὐτῷ ἀποκτείνειν,] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis.* αὐτῷ ἐκεῖνον ἀποκτείνειν *Busb.* & *Hen.*

k Τὸν ἐχθρὸν ἐζητεῖς] Τὸν ἐχθρὸν σὺ ἐζήτεις ἀποκτεῖναι *Big.* & *Samb.* εἰμὴ τὸν ἐχθρὸν ἀπέθανες ὡς *Vat.*

"meæ saluti". Et Saulus quidem *hoc, quicquid erat culpæ*, facile condonat: Davides vero, cum fuga evasisset, Ramatham ad Samuelum prophetam se contulit, eique insidias sibi à rege factas exposuit, quodque parum abfuerit, quin mortem obiret ab ipso hasta trajectus, adeoque cum nec in eum mali quidquam patrasset, nec in pugnis cum hoste minus strenue se gessisset, sed Dei auspiciis feliciterque dimicasset. id quod Saulo odii in Davidem causa erat.

Davides fugit ad Samuelum. Lictores, cum accersitum missi, divino spiritu corripiuntur, posteaque ipse etiam Saulus. 1 *Reg. c.* 19.

5. Propheta autem, cum intellexisset quam inique cum eo ageret rex, urbem quidem Ramatham relinquit, locum vero ducto Davide in locum quemdam Galbaath nominatum, illic cum eo aliquandiu morabatur. Ut vero Saulo nunciatum est, Davidem apud prophetam esse, nunciis missis in mandatis dedit, ut eum comprehensum ad ipsum adducerent. Illi vero, cum ad Samuelum pervenissent & in prophetarum cœtum incidissent, Dei spiritu afflantur, & *ipsi* vaticinari cœperunt. Hoc vero ubi Saulus acceperat, alios misit ad Davidem *capiendum*. ac, cum illis idem quod prioribus accidisset, alios denuo summittebat. At tertiis *istis similiter* vaticinantibus, tandem irarum plenus ipse eo properavit. postquam vero propius jam aberat, Samuelus, antequam in conspectum veniret, fecit ut ille prophetam ageret. Cum vero Saulus ad ipsum perveniisset, vehementi spiritu agitatus non amplius suus esse videbatur; exutisque vestimentis toto *illo* die ac nocte humi stratus jacebat coram Samuelo & Davide.

De Sauli in Davidem odio tandem persuadetur Jonathæ.

6. Cum autem Davides, illinc ad Jonatham Sauli filium profectus, *multa* de patris ejus insidiis conquereretur, diceretque ut pater ejus ipsi perimendo, nulla facta injuria aut peccato commisso, quam maxime studuerit; *ille* cum obsecrabat, ut neque suis de illo suspicionibus *temere* crederet, neque aliorum calumniis, siqui essent qui hujusmodi quid auderent, sed sibi animum adverteret & confideret. nihil enim tale in ipsum moliri patrem. cum enim voluisse sibi indicare & in consilium adhibere, ut qui de communi sententia omnia ageret. Ille vero jurabat pro certo ita esse, rogabatque ut persuasus ipsius potius prospiceret saluti, quam sermonis veritatem despectui haberet: & tum demum vera esse omnia existimaret, postcaquam ipsum extinctum vel viderit vel audierit. adjiciebatque nolle patrem de hisce quidquam cum eo communicare, quod norit qua in ipsum esset amicitia qualique affectu.

Davidis & Jonathæ consultatio de noscitando Sauli erga Davidem animo. 1 *Reg. c.* 23.

7. Jonathas autem tristis, quod ei adeo de Sauli proposito fidem fecerit, Davidem interrogabat, num quid ab eo sibi fieri velit. Ille vero dicebat, "novi omnia te mihi conferre meique in gratiam "præstare velle. Equidem cras novilunium agi- "tur: soleo autem *eo die* cum rege accumbere ad "epulas. quare, si ita tibi videtur, è civitate e- "gressus ruri latebo. At tu, si me requiret rex, "ἐμὲ σώζεσθαι." καὶ συγγινώσκει μὲν τῇ κόρῃ Σαοὺλος· ὁ δὲ Δαυίδης, ἐκφυγὼν τὸν κίνδυνον, ἦκε πρὸς τὸν προφήτην Σαμοὴλον εἰς [l] Ραμαθὰν, καὶ τὰ ὑπὸ Σαούλου αὐτῷ τοῦ βασιλέως εἰρήκοσι, καὶ ὡς μικροῦ δεήσαντος αὐτὸν τῷ δόρατι βληθῆναι διαφῆναι, μήτ' ἐν τοῖς πρὸς αὐτὸν κακοῖς γενόμενον, μήτ' ἐν τοῖς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγῶσιν [m] ἀνανδρον, ἀλλ' ἐν ἅπασι [n] φίλον τοῦ Θεοῦ καὶ εὐτυχῆ. τὸ δὲ λοιπὸν εἶπον Σαούλῳ τὰ πρὸς Δαυίδην ἀπεχθείας.

ε'. Μαθὼν δὲ ὁ προφήτης τὴν τοῦ βασιλέως ἀδικίαν, καταλείπει μὲν τὴν πόλιν [o] Ραμαθὰν. [p] ἀγαγὼν δὲ τὸν Δαυίδην ἐπί τινα τόπον, [q] Γαλβαὰθ ὄνομα, ἐκεῖ διέτριβε σὺν αὐτῷ. ὡς δὲ ἀπηγγέλθη τῷ Σαούλῳ πρὸς τοῦ προφήτου τυγχάνων ὁ Δαυίδης, πέμψας ὁπλίτας [r] ἐπ' αὐτὸν, ἄγειν προσέταξεν συλλαμβάνοντας. οἱ δὲ ἐλθόντες πρὸς τὸν Σαμοὴλον, καὶ καταλαβόντες προφητῶν ἐκκλησίαν, τοῦ θείου μεταλαμβάνουσι πνεύματος, καὶ προφητεύειν ἤρξαντο. Σαοὺλος δὲ ἀκούσας, ἄλλους ἐπεμψεν ἐπὶ τὸν Δαυίδην. [s] κἀκείνων ταὐτὸ τοῖς πρώτοις παθόντων, πάλιν ἀπέστελλεν ἑτέρους. προφητευόντων δὴ καὶ τούτων, πλάνητι ὀργισθεὶς αὐτὸς ἐξώρμησεν. [t] ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἦν ἤδη, Σαμοὴλος, πρὶν ἰδεῖν αὐτὸν, προφητεύειν ἐποίησεν. ἐλθὼν δὴ [v] πρὸς αὐτὸν Σαούλος, καὶ τοῦ πνεύματος ἐλαυνόμενος ἔκφρων γίνεται. καὶ τὴν ἐσθῆτα [x] ἀφεὶς ὑσεὶς [y] αὐτὸν; καταπεσὼν ἔκειτο δι' ὅλης ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, [z] Σαμοὴλόν τε καὶ Δαυίδην βλέπων.

ς'. Ἰωνάθης δὲ ὁ Σαούλου παῖς, ἀφικομένου πρὸς αὐτὸν ἐκεῖθεν Δαυίδου, καὶ περὶ τοῦ πατρὸς ἀπορουμένου ὑπὲρ θανάτου, καὶ λέγοντος, ὡς οὐδὲν ἀδικήσας, ἀλλ' [a] ἐξαμαρτὼν ἀγαθόν τι τοῦ πατρὸς αὐτῷ φανοῦται· μήτε αὐτῷ τοῦθ' ὑπονοοῦντι πιστεύειν παρεκάλει, μήτε τοῖς ἀδελφοῖς, εἴ τινες ἄρα εἰσὶν οἱ τοῦτο πράττοντες, ἀλλ' οὕτω προσέχειν καὶ θαρρεῖν. μηδὲν γὰρ τοιοῦτον ἐπ' αὐτῷ φρονεῖν τὸν πατέρα. [b] φράσει γὰρ αὐτῷ περὶ τούτου καὶ συμβουλὴν προσλαβεῖν, τὴν κοινὴν γνώμην καὶ πᾶσαν πρόνοιαν. ὁ δὲ ὤμνυεν ἢ μᾶλλον ὅτως ἔχειν. καὶ πιστοῦται ἠξίου προνοεῖν αὐτοῦ μᾶλλον, ἢ καταφρονοῦντ' [c] ὀφθῆναι τοῖς λόγοις· τὸ δὲ ἀληθὲς ὑπολαβεῖν, ὅταν ἢ θεάσηται [d] πρόνοιαν αὐτὸν ἢ πύθηται. μὴ λέγειν δὲ αὐτῷ τὸν πατέρα περὶ τούτων ἔφασκεν, εἰδότα τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ ἀγάπην.

ζ'. Λυπηθεὶς δὲ ἐφ' ὅτῳ πιστωσαμένῳ τὸν Σαοὺλος προαίρεσιν Ἰωνάθης, [e] ἐπηρώτα τίνα ἐξ αὐτοῦ βούλεται τυχεῖν. ὁ δέ, "οἶδα γὰρ, ἔφη, πάντα σε χαρίζεσθαί μοι καὶ περὶ "πλείονος ἐμοῦ ποιεῖσθαι. νεμηνία μὲν εἰς τὸ ὑπερῶον ἐσμεν· ἐθὸς δέ "ἐστί μοι δειπνεῖν σὺν τῷ βασιλεῖ καθημένῳ. εἰ δή σοι δοκεῖ, "προθύμως ἐξῶ τὸ πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ, λαθὼν [f] ἀφανῶ. σὺ δέ, ὑπιζητήσαντος αὐτοῦ, λέγε προθύμως με "εἰς

l Ραμαθὰν] Ita prout p. 307. §. 2. & *alibi*. Αρμαθὰ in *Editis*, *Aliisque* εἰς Αρμαθὰν ἤτοι Αζεμὲθ *Vat.*

m Ανανδρος,] Ανανδρον hic pro *ignavo*, alioquin pro *Vidua* apud Auctores; ut Æschylus v. 289. Eurip. Andromach. 387. & alibi. SPANH.

n Μεθ' ἁγίου Θεοῦ καὶ ἐπιτυχής.] Ita edere visum est cum μετ' ἁγίου Θεοῦ καὶ ἐπιτυχής. τὸ δὲ λοιπὸν habeant *Basil.* & *Gen.* μετ' ἁγίου Θεοῦ καὶ ἐπιτυχίας. τοῦτο δὲ λοιπὸν *Big. Samb. Gall.* & *Vat.* ἀλλ' ἐν ἅπασι προθύμου καὶ ἐπιτυχής. τὸ δὲ λοιπὸν *Vet. Interpr.*

o Ραμαθὰν·] Sup. Cap. VII. §. 5. SPANH.

p Αγαγὼν δὴ] Sic ex *MSS.* ἀγὼν in *Editis*.

q Γαλβαὰθ ὄνομα,] Ita *Basil.* & *G.* Γαλβαὰθ juxta *Epiphanium*. Γαλβάθιον *Hen.* & *Busb.* ἐν Ραμᾷ Βελγαβὰθ, *Samb* ἐν Ραμᾷ Βελγαβὰθ (*Coll. Voss.*) *Big.* ἐν Ραμᾶ Βελγαβάθα ὄνομα ἤτοι Ναβαθὰ *Vat.* scripsit olim *Flavius*, quod puto à 1 Regum c. 20. v. 19. Ναιὼθ aut Ναιαθὰ, aut Γαλγανὰθ vel Γαλγανὰ, *Collis Naioth.* HUDS. Malim Ναιὰθ, uti Interpretes Græci: nam *Naioth* est in contextu Hebræo. REL.

r Επ' αὐτὸν,] Πρὸς αὐτὸν ἄγειν ὀκέλευσε συλλαβόντας *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

s Κἀκείνων ταὐτὸ] Κἀκείνων δὲ αὐτὰ *Vat.*

t Επεὶ δὲ ἐγγὺς] Επεὶ δ' ἐγγὺς ὄντα εἶδε Σαμοὴλος, φεῦ &c. *Vat.*

v Πρὸς αὐτὸν Σαούλος,] Πρὸς αὐτὸν *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

x Περιδύσας] Id est, ἀπόδυσας, ut constat ex Lib. VII. cap. 1. non procul ab initio. atque apud *Hesychium* περιδύσει, ἀποδύσει.

y Αὐτὸν;] Ita ex *Samb.* αὐτὸν in *reliquis*.

z Σαμοὴλόν] Σαμουήλου καὶ Δ. *Vat.*

a Εξαμαρτὼν] Εξ μαρτὼν *Samb.*

b Φράσει γὰρ] Aut Φράσῃ γὰρ ἂν αὐτῷ cum *Big. Samb.* & *Vat.* & mox καὶ τ' ἄλλα προσήκοντα *Vat.*

c Επὶ ταληθέσι] Επ' ἀληθοῦσι *Big.* & *Samb.* quod & præfert Coccejus. Vetus, *potius quam eum sperneret quasi mendacem.*

d Προνοούμενον] Illa προνοούμενον αὐτὸν desunt *Vat.* neque ea agnoscit *Vet. Interpr.*

e Επερώτα τίνα] Επερωτᾷ *Vat.*

f Διαμφῶ.] Ita in quinque *MSS. Basil. G.* & *Vet. Interpr.*

g Βεθ-

"εἰς τ παρεῖδα [g] Βηθλεέμιλω, ἑορτὴν μι τ Φυλῆς ἀγό-
"σης, ωθπέμψεις, ὅτι σὺ μοι [h] συγκεχώρηκας. κἂν μεν,
"οἷον εἰκὸς κ συνήθες ἐστι λεγθν ὅπὶ φίλοις ἀποδημοῦσιν,
"ἐπ' ἀγαθῷ βεβαλκεν εἰπῃ· ἴσθι μηδεν ὑπεναντιον· παρ'
"αὐτ εἶναι μησὶ ἐχθρόν. ἂν δ' [k] ὡς ἄλλως [l] ἀποκρί-
"νηται, τοῦτ' ἔσαι τεκμήριον τ κατ' ἐμὲ βεβαλομένων.
"μισύσης δέ μοι τὴν Δαυειαν τὴν μ πατρὸς, οἰκτῳ τε
"νέμων τοῦτο κ φιλία, δι' ἣν πίστ τι παρ' ἐμοῦ λαβεῖν
"ἐζιωκας, αὐτός τε ἐμοὶ δοῦναι δεσπότης ὢν [m] οἰκέτῃ
"σῷ. εἰ δ' ὑρίσκεις τι ἐν ἐμοὶ πονηρὸν, αὐτὸς ἄνελε
"κ φθάσον τ πατέρα.

η'. Πρὸς ἣ τὸ τελευταῖον δυσχεράνας τ λόγων Ιωνά-
θης, [n] ποιήσειν ταῦτ' ἐπηγγείλατο· κἂν τι σκυθρωπὸν ὁ
πατὴρ αὐτοῦ κ τὴν ἀπέχθειαν [o] ἐμφανίζον ἀποκρίνηται,
μισυνειν. ἵνα δ' αὐτῷ [p] θαρρῇ μᾶλλον, ἐξαγαγὼν αὐ-
τὸν εἰς ὕπαιθρον κ καθαρὸν ἀέρα, ὀδὲν παρήσειν ὑπὲρ
τ Δαυίδ σωτηρίας ὤμνυε. "τ γὰρ Θεὸν, εἶπε, τὸ-
"τον, ὃν [q] πολὺ ὁρᾷς καὶ πανταχῆ κεχυμένον, κ
"πρὶν ἑρμηνεῦσαί με τοῖς λόγοις τὴν Δαυειαν ἤδη μι
"ταύτην εἰδότα, μάρτυρα ποιοῦμαι τ πρὸς σὲ συνθηκῶν.
"ὡς οὐκ ἀνήσω τ πατέρα πολλάκις αὐτοῦ τ ωθαιρέσεως
"Δαβίδην λαμβάνων, πρὶν ἢ καταμαθεῖν εἴ τις ἐστὶ
"κακὴ ωρὸς τοὺς ἀπορρήτους αὐτοῦ τ ψυχῆς [r] νόσ-ον. κα-
"ταμαθὼν δ' οὐκ [s] ἀποκρύψομαι· καταμηνύσω ἣ πρὸς
"σὲ, κἂν πρᾶον ὄντα καὶ δυσμενῶς Δαβὶδ κειμένον. οἰ-
"δεν ἣ ὅτ-ον ὁ Θεὸς, πῶς αὐτὸν εἶναι μὴ σὲ Δαβὶ παν-
"τὸς εὐχομαι. ἔστι μὲν γὰρ νυῖ, κὰι οὐκ ἀπολειψί σε.
"ποιήσῃ ἣ τ ἐχθρῶν, [t] ἄνθ' ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς ἄντ' ἐγὼ,
"κρείττονα. σὺ μόνον μνημόνευε τούτων· κἂν ἀποθανεῖν
"μοι γένηται, τὰ τέκνα μι σῶζε, κὰι τὴν ὁμοίαν τ
"παρόντων μοι ἀμοιβὴν εἰς ἐκεῖνα κατάθου". ταῦτ'
ἐπομόσας, ἀπέλυσ τ Δαυίδην, εἴς τινα τόπον ἀπελ-
θεῖν τὰ πεδία φράσας· ἐν ᾧ γυμναζόμεν-ος [u] διετέλ-
γνως γὰρ τὰ ωθὶ τὸν πατρὸς, ἥξειν πρὸς αὐτὸν ἔφησεν
[x] ἐκεῖ, μόνον ἐπαγόμεν-ος παῖδα. "[y] κἂν τρία ἀκον-
"τία βαλὼν ὑπὲρ τὸν σκοπὸν κομίσῃ τῷ παιδὶ ωροστάσ-
"σω τὰ ἀκόντια, κεῖσθαι γὰρ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, γίνωσκε
"μηδὲν εἶναι φαῦλον ωθὶ τὸν πατρός· ἂν ἣ τἀναντία
"τούτων ἀκούσῃς μι λέγοντ-ος, κ τὰ ἐναντία ωθὶ τοῦ
"βασιλέως ωροσδόκα. τ μέν τοι γε ἀσφαλείας τεύξῃ
"παρ' ἐμοῦ, [z] κ οὐδὲν μὴ πάθῃς ἄτοπον· ὅπως ἣ μνη-
"σθῇς τούτων ωθὶ τὸν τ ὀφειλίας καιρὸν σκόπει, κ
"τοῖς ἐμοῖς μι γένοῦ χρήσιμ-ος". Δαυίδης μὲν οὖν ταύ-
τας λαβὼν ωθὶ Ιωνάθου τὰς πίστ, εἰς τὸ συγκείμενον
ἀπηλλάγη χωρίον.

θ'. [a] Τῇ δ' ἐχομένῃ, νουμηνία [b] δ' ἦν, ἀγνί-
σας ὡς ἔθ-ος εἶχεν ὁ βασιλεὺς ἦκεν ὅπὶ τὸ δεῖπνον. κ
ωθακαθεδείνιον αὐτῷ, ἐκ μὲν παιδὸς Ιωνάθου ἐκ δε-
ξιῶν, [c] Αβενήρου ἣ ἐξ [d] ἀρχιστρατήγου ἐκ τ ἑτέρων· ἰδὼν
τὴν ἐκ Δαυίδου καθέδραν [e] κενὴν, ἡσύχασεν, ὑπονοήσας

"dices me petiisse Bethleemam, patriam meam,
"quod tribus mea solenne sacrum celebret, adje-
"cto id permissu tuo factum. Et si quidem, ut
"verisimile est & dici solet de amicis peregre eun-
"tibus, dixerit, in rem suam profectus est, scito
"nihil ab eo agi dolose aut inimice. Sin vero ali-
"ter respondeat, hoc signo erit, quod aliquid in
"me animo agitaverit: mihi autem renunciabis
"voluntatem patris, idque ex misericordia & ami-
"citia, propter quam fidem à me accipere, & ipse
"dominus mihi servo tuo vicissim dare voluisti.
"Sed si quid mali me commisisse senseris, tu me
"interficias *velim* & patrem prævenias.

8. Cæterum Jonathas, verbis extremis ad in- *Amicitiæ fœdus inter Jonatham & Davidem ictum.*
dignationem adductus, se quæ postulaverat factu-
rum promittebat: & si quid asperius retulerit pa-
ter, & quod præ se ferat odium, se indicare velle.
ut vero ipsi magis confideret, ei * in apertum e-
ducto purumque aëra jurejurando confirmat, se
nihil non tentaturum quod Davidi in salutem ef-
set. Ajebat enim, † "Deum hunc, quem magnum
"esse animadvertis & per omnia diffusum, quique
"priusquam verbis eloquar mentem meam jam no-
"vit, testem appello fœderis quod tecum facio,
"me non cessaturum esse patris *in te* voluntatem
"modis omnibus explorare, donec comperiam ec-
"quid vitii in animæ ipsius involucris latcat. Cum
"vero ut se habeat intellexero, id te non celabo,
"sed tibi indicabo, sive benignus fuerit sive male-
"volus. Novit enim hic ipse Deus, ut illum tibi
"propitium adesse perpetuo precor. Nam &
"nunc quidem tecum est, & te non deflituet: fa-
"cietque, sive pater meus sive ego tibi adversèr,
"ut superior discedas. Tu horum duntaxat me-
"mor esto: &, si me mori contigerit, liberos meos
"serva, & gratiam mihi pro hisce debitam illis
"refer". Cum in hæc juraſſet, Davidem dimit-
tit, jussum in certum agri locum secedere, in quo
sese exercere moris erat. cognito enim patris ani-
mo, venturum se illic dixit, puero solum secum
adducto. "Et si, tribus jaculis ad scopum emissis,
"puero jussero ut illa petat (fore enim ut ante
"ipsum jaceant) pro certo nosce nihil triste à pa-
"tre *meo* tuendum esse. quod si contraria me dicere
"audieris, contraria similiter à rege exspecta. Ve-
"runtamen ego securitati tuæ prospiciam, & ni-
"hil mali patieris: tu vero, cum lætiora advene-
"rint tempora, fac horum memineris, curaque ut
"liberis meis prosis". Et quidem Davides, cum
hanc fidem à Jonatha accepisset, in locum consti-
tutum discessit.

9. Die vero sequenti, erat enim novilunium, *Jonathæ irascitur Saulus, propter ejus in Davidem benevolentiam.* 1 Reg. c. 20.
rex, cum se pro more purificasset, venit ad con-
vivium. Cumque ei filius quidem Jonathas à dex-
tris assideret, Abenerus vero legatus exercitus à
sinistris, videns Davidis locum vacare tacuit, su-spi-

g Βηθλείμλω,] Sic cum *Big. Samb.* & *Vat* Βηθλεὲμ *Hen.* & *Busb.* Βηθλειμα aut Βηθλέιμα *Baſ.* & *G.*

h Συγκεχώρηκας.] Συνεχώρησας solus *Vat.*

i Παρ' αὐτοῦ] Lege παο' αὐτῷ COCC.

k Ως ἄλλως] Ως omittit *Vat.*

l Αποκρίνηται,] Ita cum ſex *MSS.* ἀπανείλῃ in *Editis.*

m Οἰκέτῃ σῷ] Illa εἰκετη σῷ desunt *Vat.*

n Ποιήσειν] *Coll. Big.* & *Voſſ.* καὶ ποιήσειν.

o Εμφανίζον ἀποκρινηται,] Ita cum *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐμφανίζω. ἀπανείνῃ in *Editis*, *Aliiſque.* ἐμφανίζων ἀπεκρίνατο αὐτὸν *Vat.*

p Θαρρῇ] Aut θαῤῥῇ cum *Samb.* & *Vat.*

* *In apertum eductio purumque aëra jurejurando confirmat,*] Sub dium exiit, ut cœlum intuens Deum juraret.

q Πολὺν ἑρᾷς] Μέγαν *Samb.* & *Epiphan*

† *Deum hunc, quem magnum esse animadvertis & per omnia diffusum,*] Vetus, *quem magnum esse vides, & ubique præsentem.* Verto, *quem maximum vides & ubique diffusum.* Crediderim vero Josephum sese accommodasse Gentibus cœlum esse Deum putantibus. COCC. Juxta illud Lucani lib. IX. versu 580. *Jupiter est, quocunque vides, quocunque moveris* Ita enim libri *MSS.* meliores, non *quodcunque.* HAV.

r Νόσ-ον.] Γενεσθαι pro νόσ-ον habent *Big. Samb. Vat.* & forsan *Epiphan.*

s Αποκρύψομαι·] Αποκρύψω μὲ *Big.* & *Samb.*

t Ανθ' ὁ πατὴρ] Εάν τε ὁ πατὴρ ἐμὸς, ἐάν τε ἐγὼ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.*

u Διετελὲ.] Αὐτὸς διετέλ *Iidem.*

x Ἐκεῖ,] Ita cum iisdem *MSS.* ἐκεῖσ-ον ἐπαγ. *Baſ.* & *G.*

y Κἂν τρία ἀκόντια] Καὶ τρία ἀκόντια ἣ βαλὼν *Big.* τρία ἀκόντια ἣ βαλὼν *Samb.* & *Epiphan.*

z Καὶ οὐδὲν μὴ] Καὶ σὺ ἣ μὴ πάθῃς ἄτοπον· ὅπως ἣ μνησθῇς τούτων ωθὶ τὸν *Vat.*

a Τῇ δ' ἐχομένῃ,] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* τῇ δ' ἑχομένῃ.

b Δ' ἦν,] Δ' ὦν, δι' ὃν ἀγνίσας *Big. Samb.* & *Vat.*

c Αβενήρου ἣ] Αβενήρ *Vat.*

d Αρχιστρατήγου] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀρχιστράτηγ *Baſ.* & *G.*

e Κενὴν,] Κειμένου *Vat.*

ſpicatus, ideo eum abeſſe quod à coitu non eſſet purus. Poſtquam autem poſtridie novilunii non adeſſet, quærebat à Jonatha filio, qua de cauſa Jeſſæi filius tam pridie quam eo die à convivio & cœna abfuerit. Ille vero reſpondit eum ipſius permiſſu in patriam, ut convenerant, conceſſiſſe, tribu *ſua* feſtum ſolenne agente: quin etiam ipſum ad ſacrificium invitaſſe. & ſi mihi, inquit, veniam dederis, eò proficiſcor: noſti enim meam erga illum benevolentiam. Tunc deprehendit Jonathas, quam infeſto pater ejus in Davidem eſſet animo: & voluntatem ejus plane perſpectam habuit. Haud enim ab ira temperabat Saulus, ſed convicia projiciens, à profugis natum hoſtemque appellabat, & ſocium Davidis adjutoremque eſſe dicebat; & neque ipſum revereri neque matrem ſuam dum iſta cogitaret: nolleque hoc ſibi perſuaſum eſſe, regnum ipſis parum tutum eſſe, quamdiu ſuperſit Davides. quamobrem ſe cum acciturum eſſe dixit, ut ſupplicium lueret. Cum vero Jonathas ſubjiceret, quid commiſit, ut tanta illum puniendi te inceſſeret cupido? non amplius Saulus verbis *contumelioſis* probriſque iram exprompſit, ſed arrepta haſta in ipſum inſiluit, necem ei decernens. Et facinus quidem non perpetravit, ab amicis impeditus: verum jam filio haud dubium erat, quin Davidem odio proſequeretur, eumque interficere *quammaxime* deſideraret; cum parum abfuerit à filio etiam propter illum manu ſua perimendo.

Jonathas, de Sauli in Davidem odio perſuaſus, ejus ſaluti proſpicit. 1 *Reg.* c. 20.

10. Et tunc quidem regis filius è convivio ſe proripiens, ut qui præ mœrore cibum capere non potuerit, noctem fletu egit inſomnem, quod de vita quidem ſua periclitatus fuerit, Davides vero morti eſſet deſtinatus. At prima luce ante urbem in agrum, ſpecie quidem ſemet exercendi, re ipſa vero ut amico patris affectum indicaret, ſicuti conſtitutum erat, proceſſit. Cumque Jonathas omnia, in quæ convenerant, feciſſet, puerum quidem pediſſequum in urbem dimittit, ipſe vero in ſolitudine Davidi in conſpectum venit & colloquium. Cumque ille ſe oſtendiſſet, Jonathæ ad pedes accidit, & *eum* adorans animæ ſuæ ſervatorem appellabat. Illum vero à terra attollit *Jonathas*, & ſibi invicem impliciti, longiuſcule ſeſe mutuo & non ſine lachrymis deoſculati ſunt; ſortem ſuam deplorantes, & quod ea eſſent ætate & ſuæ invideretur amicitiæ, porroque locorum intervallo disjungendi eſſent, quod ipſis nihil à morte differre videbatur. Cum autem vix ſe ex luctu recollegiſſent, ſeque mutuo obſecraſſent ut fidei jurejurando datæ forent memores, ab invicem diſceſſerunt.

ὁ καθαρεύουσαν αὐτὸν [f] ἀπὸ συνουσίας ὑγρεῖν. ὡς ἦ καὶ τῇ δευτέρᾳ τῆ νουμηνίας ὁ παῖδος οὐκ ἐπιφανὴς ἦν ὁ τοῦ παῖδος Ιωνάθης· ὅτι καὶ τῇ παρελθούσῃ καὶ ταυτῃ δοκεῖ καὶ ἡ ἐστιάσεως ὁ τῶν Ιεσσαίου παῖς ἀπολέλειπται. ὁ δὲ, πεπρεῦδαι καὶ τὰς συνήκας, ἔφησεν, αὐτὸν εἰς τὴν ἑαυτῶν πατρίδα, ἡ φυλὴ ἑορτὴν ἀγούσης, ὑπεστρέψατο αὐτός· προσκαλέσαι μέντοι καὶ τὸν ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θυσίαν. κἂν μὲ συγχωρῇς, φησὶν, ἀπέρχομαι· τὴν γὰρ εὐνοιάν μου τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπίστασαι. τότε τὴν πρὸς Δαυίδην τοῦ πατρὸς Ιωνάθης ἐπέγνω δυσμένειαν, καὶ πρανῶς τὴν ὅλην αὐτοῦ βούλησιν εἶδεν. ὁ γὰρ κατέχει τὸ ὀργῆς Σαοὺλ, ἀλλὰ βλασφημιῶν ἐξ αὐτομόλων γεγυνημένον καὶ πολέμιον ἀπεκάλει, καὶ κοινωνὸν τοῦ Δαυίδου καὶ συνεργὸν ἔλεγε, καὶ μηδὲ αὐτὸν αἰδεῖσθαι μήτε τὴν μητέρα αὐτοῦ, τοῦτο φρονοῦντα· καὶ μὴ βούλεσθαι πρόνοιαν τοῦθ', ὅπως μέχρις οὗ πρίσει Δαυίδης ἀσφαλῶς αὐτοῖς τὰ τῆς βασιλείας ἔχῃ. μεταπεμψάμενος τοιγαροῦν αὐτὸν ἔφησεν, ἵνα δῷ δίκην. ὑποτυχόντος δὲ Ιωνάθου, τί δὲ ἀδικοῦντα [h] κολάσαι θέλεις; οὐκ ἔτ' εἰς λόγους καὶ βλασφημίας τὸν ὀργὴν ὁ Σαοὺλ ἐξένεγκεν· ἀλλ' ἁρπάσας τὸ δόρυ ἀνεπήδησεν εἰς αὐτὸν, ἀποκτεῖναι θέλων. καὶ τὸ μὲν ἔργον οὐκ ἐφάσατο διακωλυθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων· φανερὸς δὲ ἐγένετο τῷ παιδὶ, μισῶν τὸν Δαυίδην, καὶ διακεῖσθαι πονηρῶς, ὡς οὐδὲν μικρὸν δι' ἐκεῖνον [i] αὐτόχειρ ἐκ τοῦ παιδὸς γενόμενος.

ι'. Καὶ τότε μὲν ὁ τοῦ βασιλέως παῖς ἐκπηδήσας ἀπὸ τοῦ δείπνου, καὶ μηδὲν ὑπὸ λύπης προσενέγκασθαι δυνηθεὶς, κλαίων αὐτὸν μὲν τοῦ θανάτου μικρὸν [k] ἀπολέσαι, τοῦ κατακεκρίσθαι δὲ ἀποθανεῖν Δαυίδην, [l] ἐνυκτέρευσεν. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ, πρὸς τὸ πεδίον ὡς τὸ πόλεως εἰς τὸ πεδίον, ὡς [m] γυμνασόμενον μὲν, δηλώσων δὲ τῷ φίλῳ τὴν [n] τοῦ πατρὸς διάθεσιν, ὡς συνέθετο [o] ποιήσας δὲ ὁ Ιωνάθης τὰ συγκείμενα, τὸν μὲν ἑπόμενον ἀπολῦσαι εἰς τὴν πόλιν παῖδα· ὁ δὲ ἐν ἐρημίᾳ τῷ Δαυίδη παρῆλθεν εἰς ὄψιν [p] αὐτῷ καὶ λόγους. [q] ἀναφανεὶς δὲ οὗτος, πίπτει πρὸς τοὺς Ιωνάθου ποδῶν, καὶ προσκυνῶν σωτῆρα αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ἀπεκάλει. ἀνίστησι δὲ ἀπὸ [r] τῆς γῆς αὐτόν· καὶ περιπλακέντες [s] ἀλλήλοις, μακρά τε ἠπάζοντο καὶ θεδακρυμένα, [t] τήν τε ἡλικίαν ἀποθρηνοῦντες αὐτῶν καὶ τὴν ἐφθονημένην ἑταιρείαν, καὶ τὸ μέλλοντα διαχωρισμὸν, ὃς οὐδὲν αὐτοῖς ἐδόκει θανάτου διαφέρειν. μόλις δὲ ἐκ θρηνῶν ἀνανήψαντες, καὶ μεμνῆσθαι τῶν ὅρκων ἀλλήλοις προσκελευσάμενοι, διελύθησαν.

CAP. XII.

Ut Davides fuga ſe recipit ad Achimelechum, deinde ad Palæſtinorum & Moabitarum reges: utque Saulus Achimelechum cum tota ejus cognatione perimit.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ὡς ὁ Δαυίδης φεύγων πρὸς Αχιμέλεχον, ἔπεμπε πρὸς τοὺς Παλαιστίνων καὶ Μωαβιτῶν βασιλέας· καὶ ὡς ὁ Σαοὺλ ἀποκτείνει τὸν Αχιμέλεχον καὶ τὸν γένεαν αὐτοῦ.

Davides Achimelechum pontificem adit. 1 *Reg.* c. 21.

AT Davides, regem fugiens bellumque ab ipſo *intentatum*, in urbem Nobam ſe confert

ΔΑυίδης δὲ [v] φεύγων τὸν βασιλέα καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ [x] πόλεμον, εἰς [y] Νωβᾶν παραγίνεται πόλιν πρὸς [z] Αχιμέλεχον

[f] Ἀπὸ συνουσίας ὑγρεῖν.] Ὑπὸ συνουσίας *Vat.*
[g] Συγχωρῇς,] Συγχωρήσῃς *Vat.*
[h] Κολάσαι θέλεις;] Κολάσασθαι *Big.* & *Samb.*
[i] Αὐτόχειρ] Aut communiter cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* αὐτόχειρα.
[k] Ἀπολέσαι,] Ἀπολέσθαι· κατακεκρίσθαι δ' ἀποθανεῖν Δαβὶδ διενυκτέρευσεν *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vat.* qui mox habet, ἅμα δ' ἡμέρᾳ πρὸς τὸ πεδίον ὡς τὸ πόλεως.
[l] Ἐνυκτέρευσεν.] *Coll. Voſſ.* & *Big.* διενυκτέρευσεν.
[m] Γυμνασόμενον μὲν,] Ita cum *libris omnibus*, præter *Busb. Baſ.* & *Gen.* qui habent γυμναζόμενον.
[n] Τῆ πατρὸς διάθεσιν,] Τὴ βασιλέως *Vat.*
[o] Ποήσας.] Ita in *MSS.* in *Editis* ποήσοντος.
[p] Αὐτῷ καὶ λόγους.] Αὐτῷ deeſt *Vat.*
[q] Ἀναφανεὶς] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ἅμα φανεὶς in *Editis. Aliiſque.* & mox πρὸ τοὺς Ιωνάθου ποδῶν *Samb.* & *Vat.*
[r] Τῆς γῆς] Τῆς non agnoſcit *Vat.*
[s] Ἀλλήλοις,] Ἀλλήλης *Vat.*
[t] Τήν τε] Lege τὴν δ'. COCC.
[v] Φεύγων τὸν βασιλέα] Ita cum *MSS.* & *Zonara.* φυγὼν *Baſ.* & *G.*
[x] Πόλεμον,] Θάνατον *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* non male.
[y] Νωβᾶν παραγίνεται] Ita *Gen.* juxta *Biblia S.* & *Epiphanium* in prima ſyllaba. Ναβᾶν *Baſ.* Ναβαῦν *Big.* & *Samb.* Ναβαὶ aut Ναβᾶ *Busb. Hen.* & *Zon.* Νοβᾶ aut Νοβᾶ *Hieronymo* & LXXII. Ναβᾶν ἤτοι Νοβαὶν *Vat.*
[z] Αχιμέλεχον] Ita *Baſ. G. Vat. Samb. Big.* ut & *Procopius* & *Bibliorum Græc.* editio *Complutina*, juxta *Hebr.* & *Lat. Hieronymi.* Ἀβιμέλεχον *Hen. Busb. Zon.* & *Epiphan.* ex *Editione* communiori *Græcorum.* Codex autem *Sambuci* hic adnotat, ferme è *Procopio Gazenſi*, ἰστέον ὅτι ἡ μὲ παλαιὰ Αχιμέλεχ λέγει· τὸ δὲ ψαλτήριον Αβιμέλεχ· τὸ δὲ εὐαγγέλιον Ἀβιάθαρ.

μέλεχον τὸν [a] ἱερέα. ὃς, ἐπὶ τῷ μόνον ἥκοντα ἰδεῖν, καὶ μήτε φίλον σὺν αὐτῷ μήτ' οἰκέτην παρόντα, ἐθαύμασε· καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ μηδένα εἶναι σὺν αὐτῷ μαθεῖν ἤθελεν. ὁ δὲ, πρᾶξιν ἀπόρρητον ὑπ' αὐτοῦ πεπρᾶχθαι πρὸς τοῦ βασιλέως, [b] ἔφη· εἰς δὲ σπουδὴν αὐτῷ [c] βουλομένῳ μαθεῖν οὐκ ἐδεῖ. τοὺς μέν τοι θεραπόντας εἰς τόνδε μοι τὸν τόπον ἀπαντᾶν προτέταχα. ἠξίου δὲ λαβεῖν ἐφόδια. φίλος δ' αὐτὸν ποιήσειν ἔργον [d] ἀβδοχούσῃ, καὶ πρὸς τὸ προκείμενον συλλαμβανομένῳ. τυχὼν δὲ τούτων, ἤτει [e] ὅπλων τι μὴ χείρας, ῥομφαίαν ἢ δόρατος. παρῆν δὲ Σαούλου δοῦλος [f] ἡμῖν μὲν [g] Σύρος, Δώηκος δ' ὄνομα, τοὺς δὲ βασιλέως ἡμιόνους [h] νέμων. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἔχειν μὲν αὐτὸς ἤδειν εἶπε [i] τι τοιοῦτον· εἶναι δὲ τοῦ Γολιάθου ῥομφαίαν, ἣν ἀποκτείνας τὸν Παλαιστῖνον αὐτὸς ἀναθεῖη τῷ Θεῷ.

β'. Λαβὼν δὲ παῦλαν ὁ Δαυίδης, ἔξω τε [k] τῶν Ἑβραίων χώρας εἰς [l] Γίτθαν [m] διέφυγε τὴν Παλαιστίνων, ἧς Ἄγχης [n] ἐβασίλευεν. ὑπονοηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν [o] βασιλέως οἰκετῶν, καὶ φανερὸς αὐτοῖς γιγόμενος, μιμουμένων ἐκείνων ὅτι Δαυίδης ὁ πολλὰς ἀποκτείνας Παλαιστίνων μυριάδας εἴη, δείσας μὴ πρὸς αὐτοῦ θάνῃ, καὶ [p] τὸν κίνδυνον ὃν ἐξέφυγε πρὸς Σαούλου παρ' ἐκείνου πάσχοι, προσποιεῖται [q] μανίαν τε καὶ λύσσαν, ὡς ἀφρὸν κατὰ στόματος αὐτοῦ φερόμενον, καὶ τἆλλα δὲ ὅσα σημεῖα [r] μανίας πίστιν [s] πρὸς τῶν Γιτθῶν βασιλεῖ [t] γεγνήσεσθαι τῆς νόσου. καὶ τοῖς οἰκέταις [v] προσδυσχεραίνας ὡς ἔκφρονα πρὸς αὐτὸν ἀγάγοιεν ἄνθρωπον, ἐκέλευσε τῷ Δαυίδῃ ὡς τάχος [x] ἐκβαλεῖν.

γ'. Διασωθεὶς δὲ [y] ἔτως ἐκ τῆς Γίτθης, εἰς τὴν Ἰούδα πρόσφορον γίνεται Φυλήν. καὶ ἐν τῇ πρὸς [z] Ἀδυλλάμῃ πόλει σπηλαίῳ διατρίβων, πέμπει πρὸς τοὺς [a] ἀδελφοὺς δηλῶν αὐτοῖς ἐνθα εἴη. οἱ δὲ μετὰ [b] πάσης συγγενείας ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ τῶν ἄλλων ὅσοις ἡ χρεία λύειν ἢ φόβος ἐκ Σαούλου τοῦ βασιλέως, συνερρύησαν πρὸς αὐτὸν, καὶ ποιεῖν τὰ [c] ἐκείνῳ δοκοῦντα ἑτοίμως ἔχειν ἔλεγον. ἐγένοντο δὲ οἱ πάντες [d] ὡς τετρακόσιοι. θαρρήσας δὲ ὡς ἐπὶ χρὸς αὐτοῖς ἐπιτηδείως ἤδη [e] προσηγελασμένης, ἀπάρας ἐκείθεν ἀφικνεῖται πρὸς τὸν τῶν Μωαβιτῶν βασιλέα· καὶ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ εἰς [f] τὴν αὐτοῦ χώραν παραδεξάμενον, ἕως ἂν ἀπογνῷ τὸ [g] καθ' αὐτὸν τέλος, ἔχειν παρεκάλει. καταινέσαντος δ' αὐτοῦ τὴν χάριν, καὶ πάσης τοὺς γονεῖς τοῦ Δαυίδου τιμῆς, [h] παρ' ὧν ἐτύγχανον παρ' αὐτοῦ χρόνον, ἀξιώσαντος.

δ'. Αὐτὸς [i] δὲ, τοῦ προφήτου κελεύσαντος αὐτὸν τὴν μὲν ἐρημίαν ἐκλιπεῖν, παρελθόντα δ' εἰς τὴν κληρουχίαν

ad Achimelechum sacerdotem. qui, quod solum venisse & sine amico famulove adesse viderit, *valde* miratus est; & scire desiderabat, quid causæ esset, quod neminem secum attulerit. Ille vero dicebat, regem *mihi* negotium secretum mandavisse, ad quod nullo comitatu ipsi scire volenti opus esset. verum hîc loci me convenire famulos jussi. Porro *illi* supplicabat, ut liceret viaticum accipere. nam, eo suppeditato, amici reique agendæ adjutoris officium præstiturum esse. Hoc autem impetrato, petebat armorum quicquid ei ad manum esset, gladium aut hastam. At *tum forte* aderat etiam Sauli servus, gente quidem Syrus, nomine vero Doëcus, qui regis asinas pascebat. Cæterum pontifex ajebat, se quidem ejusmodi quid non habere: esse vero apud se Goliathi gladium, quem occiso Palæstino Deo consecraverat.

2. Hoc autem accepto, Davides extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæstinorum *urbem*, in qua regnavit Anchus. A regis vero ministris agnitus, ipsique manifestus factus, illis ei dictitantibus, hunc esse Davidem qui multas Palæstinorum myriadas occidit, sibi permetuens ne ab eo interficeretur, & periculum, quod apud Saulum effugerat, apud ipsum *adiret* & experiretur, furorem & rabiem simulat, ita ut ore spumam emiserit, & alia, quæ insaniæ fidem faciunt, morbi hujus apud Gittensium regem dederit indicia. Atque *ille*, domesticis suis periratus, ut qui hominem mente alienatum sibi adduceret, jussit ut quamprimum foras ejicerent Davidem. *Inde ad Gittenses fugit, & insaniam simulando è periculo evasit, 1 Reg. c. 21.*

3. Cum ita è Gitta evasisset, in Judæ tribum se recipit. atque in spelunca prope urbem Adullamam morans, ad fratres suos mittit qui nunciarent ubi ille esset. Illi vero cum tota cognatione sese ad eum contulerunt; necnon & alii, quibus angustæ res erant aut metus à Saulo rege injectus, eodem confluxerunt, seque ad omnia ejus arbitrio exsequenda paratos esse dicebant. erant autem universi plus minus quadringenti. Et jam fiducia elatus quod ei numerus creverit & auxilium venerit, eo loco relicto, ad Moabitarum regem proficiscitur: ipsumque orabat, ut, parentibus suis in ejus ditionem & *potestatem* receptis illos, quamdiu de rerum suarum exitu desperaret, præsidio tueretur. ille vero hanc gratiam annuit, parentesque Davidis, tantisper dum cum eo fuerint, omni honore prosequutus est. *Adullamam petit, dein se confert ad Moabitarum regem, sibi suisque benignum.*

4. At ipse, cum propheta ei imperasset ut è solitudine quidem abiret, in sortem vero tribus Judæ *Saulo, de Davide ad suos questo, indicat Doëcus eum ab Abimelecho receptum fuisse. 1 Reg. c. 22.*

[a] Ἱερέα.] Ἀρχιερέα *Vat.* HUDS. Mox ἀρχιερέα appellat. Nam & alii Pontificem Maximum Ἱερέα nuncupant ἁπλῶς. REL.

[b] Ἔφη.] Εἶπεν *Big.* & *Samb.*

[c] Βουλομένῳ μαθεῖν] Βουλόμενος μ. *Iidem.* (βουλομένοις *Coll. Voss.*) βουλομένῳ λαθεῖν *Vat.* & *Hen. Coccejus* utrumque forte abundare putat.

[d] Παροχοῦντα,] Παραχοῦντα *Vat.*

[e] Ὅπλων τι] Ὅπλον τι in quatuor *MSS.*

[f] Γίτθα μὲ] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* atque ita *Vet. Interpr.* vel χωρὶς μὲ cum *Vat.* χωρίον in *Editis*, *Aliisque.*

[g] Σύρος,] Ἰδουμαῖος juxta *Biblia Hebraica.* Sic etiam legit *Hieronymus.* Attamen ὁ Σύρος habent *Interpretes* LXXII. excepto codice *Complutensi*, qui forsan ad *Hebraicum* fuerit emendatus. Verisimile est, quod & alii observarunt, dissensum ortum esse ex confusione vocum *haadomi* & *haarami*, una litera in aliam permutata. Videsis *Lud. Capellum* in *Critica S.* l. 4. c. 5.

[h] Νέμων.] Ita cum *Interpp.* LXXII. ποιμαίνων *pastorum præfectus* juxta textum *Hebraicum.* Videsis *S. Bochartum* in *Hieroz.* P. 1. Lib. II. c. 44.

[i] Τι τοιοῦτον·] Illud τι ex *MSS.*

[k] Τῶν Ἑβραίων.] Illud τῶν deest *Vat.*

[l] Γίτθαν] Γέθαν *Big.* & *Samb.* Γέτθαν *Hen.* & *Busb.* Γὲθ è *Bibliis S.* habent *Zonaras* & *Epiphan.* Γὰθ *Masoretis.*

[m] Διέφυγε] Ἔφυγε τὴν Π. ἐς Ἄγχης, ἤτοι Ἀνχοῦς *Vat.* Rex ille juxta *S. Literas* & *Epiphanium* Ἀχίς.

[n] Ἐβασίλευεν.] Ita *MSS.* ἐβασίλευσεν *Baſ.* & *G.*

[o] Τῶν βασιλέως οἰκετῶν,] Τῶν negligit *Vat.*

[p] Τὸν κίνδυνον] Forte τῶν κινδύνων. COCC.

[q] Μανίαν τε] Sic *MSS.* in *Editis* μανίαν καὶ λ.

[r] Μανίας] Forte abundat. COCC.

[s] Παρὰ τῶν Γιτθαίων βασιλεῖ] Τῶν Γιτθαίων *Vat.* τοῦ τῶν Γιτθῶν *Big.* & *Samb.*

[t] Γεγνήσεσθαι τῆς νόσου.] Ita *MSS.* γενήσεσθαι in *Editis.*

[v] Προσδυσχεραίνας] Eo modo in quinque *MSS.* προσδιχερήνας, pro προσδυσχεραίνας, in *Editis.*

[x] Ἐκβαλεῖν] Ἐκβαλεῖν *Big.* & *Samb.* ἀγαγεῖν ἔξω *Vat.*

[y] Οὕτως ἐκ τῆς Γίτθης,] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἔτως.

[z] Ἀδυλλάμῃ πόλει] Sic *Big.* & *Samb.* Ἀδυλλάμῃ *Baſ.* & *G.* Ἀδολλαμῇ *Vat.* Ἀδυλάμῃ *Hen.* & *Busb.* Ἀδολάμῃ *Epiphan.* Ἀδυλλὰμ *Zonaras* ex LXX.

[a] Ἀδελφοὺς δηλῶν] Ἀδελφοὺς αὐτοῦ *Vat.*

[b] Πάσης συγγενείας] Πάσης τῆς συγγεν. *Hen.* & *Busb.* mox καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοις *Iidem.* καὶ τῶν γε ἄλλων ὅσοις *Vat.* dein ἡ χρεία *Big.* ἐχθρεία *Epiphan.*

[c] Ἐκείνῳ] Ita *Big.* (*Coccej.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐκείνων in *Editis*, *Aliisque.*

[d] Ὡς τετρακόσιοι.] Ὡσεὶ *Samb.* & *Vat.*

[e] Προσηγελασμένης,] Προσηγλυμμένης *Big.* γεγλυμμένης *Vat.*

[f] Τὴν αὐτοῦ χώραν] Τὴν ἑαυτοῦ χ. *Vat.*

[g] Καθ' αὐτὸν τέλος] Ita in quatuor *MSS.* (& *Coccej.*) καθ' αὐτῶν *Baſ. G. Aliique.*

[h] Παρ' ὧν ἐτύγχανον] Παρ' ὅσον *Hen.* & *Busb.*

[i] Δὲ] Lege δὴ. COCC.

dæ concedens illic habitaret, jussis obsequitur: & in Sarin urbem se conferens ibidem commoratus est. Saulus autem, ubi audivit Davidem cum multorum comitatu esse visum, in non mediocrem conjectus est metum & perturbationem: nam viri animi elati fortisque non ignarus, magni aliquid ex ipso oriturum esse suspicatus est, quod certe luctum sibi crearet & molestiam. atque ad se convocans amicos, & duces, & tribum ex qua ipse erat, in collem ubi regiam habuit, sedensque in Arura (nam locus quidam erat sic dictus) magna aulicorum multitudine eum stipante totoque satellitio, *sic* eos affatur. "Equidem novi, viri popu-"lares, quod beneficentiæ meæ memineritis; ut-"que agrorum aliquos dominos constituerim, fe-"cerimque ut *alii* honores apud populum conse-"quantur & dignitatem. Vos igitur interrogo, "num plura & his majora munera à Jessæi filio "exspectetis? nam compertum habeo universos ad "eum incumbere, cum filius meus Jonathas & ipse "rebus illius studuerit, vobisque ei favere persua-"serit. Non enim ignoro quæ Davidi juraverit, "quæque cum illo fœdera inierit: neque quod Jo-"nathas quidem consilio suo & auxilio ea promo-"verit, quæ contra me facere decretum est. ve-"strum vero nemini curæ sunt ista, sed quæ sint "consequutura patienter attenditis". Cum autem rex tacuisset, alius quidem præsentium nemo quidquam respondit, Doëcus vero Syrus, mularum ejus curator, dicebat; se vidisse Davidem cum venerit in urbem Nobam ad Achimelechum pontificem, eumque quæ eventura essent ex eo vaticinante perspecta habuisse, commeatuque accepto & Goliathi gladio incolumem ad quos volebat deductum fuisse.

Saulus Achimelechum & sacerdotes interfici jubet. 1 Reg. c. 22.

5. Saulus igitur, cum pontificem ejusque patriam omnem familiam accersi jussisset, "quid, in-"quiit, mali aut ingrati à me passus es qui Jessæi "filium benigne exceperis, & cibaria quidem ei "dederis & arma, regno meo insidianti? & cur "etiam ei de futuris ex oraculo pronunciaris? sane "non tibi ignotum erat, quod à me profugerit "domumque meam odio habuerit". Pontifex autem non id agebat, ut facta inficiaretur; sed libere fatebatur se illa *ei* suppeditasse, non ut à Davide gratiam iniret sed ab ipso. "tibi enim hostem esse "ne quidem sciviſſe, ajebat, ministrum vero fide-"lissimum, & quod hisce majus, & generum jam "tuum & necessitudine conjunctum. nam illis "non inimicos impertire moris est hominibus, "sed quos maxime benevolentia & honore prose-"quuntur. pro eo autem non se nunc primum "vaticinatum esse, sed & sæpius & alio in loco "hoc fecisse: cumque se diceret à te omni festina-"tione missum ad aliquid agendum, si nihil ho-"rum præbuissem quæ desiderabat, tibi magis "quam illi me ista abnuere putabam. Quare non "est, quod de me male sentias, aut ob ea quæ nunc

τὸ Ἰεβὲ φυλῆς ἀν αὐτῇ Δλέχθν, πείθῃ. καὶ ὡδαφίμεν-ου εἰς [k] Σάρμν [l] πόλιν ἐν αὐτῇ κατέμενε. Σάουλ-ος δ' ἀκούσας ὅτι μὴ πλήθους ὀφθείη Δαυίδης, οὐκ εἰς τυχόντα φόβου καὶ ταραχὴν ἐνέπεσεν· ἀλλ' εἰδὼς τὸ φρόνημα καὶ ἀνδρὸς καὶ τὸ ὑπερμέγαν, [m] ὑφ' ᾧ κλαύσεσθαι πάντως καὶ πενθήσειν ὑπωνόησε. καὶ συγκαλέσας τὲς φίλυς καὶ τὲς ἡγεμόνας, καὶ τὴν φυλὴν [n] ἐξ ἧς αὐτὸς ἦν, ὡς αὐτὸν ὄπι [o] τ [p] βουνὸν ὃ τὸ βασίλειον [q] ἔχε, καὶ καθίσας [r] ἐπ' Ἀρούρης· τόπος γὰρ ἦν τις [s] οὕτω προσαγορεύμενος· πρῶτος πολιτικῆς εὐνοίας αὐτὸν ἔσης [t] τ τάξεως καὶ τ σωματοφυλάκων· λέγει πρὸς αὐτούς. "ἄνδρες ὁμόφυλοι, μέ-"μνησθε [v] μὲν οἶδ' ὅτι τ ἐμῶν εὐεργεσιῶν· ὅτι καὶ ἀγρῶν "τινας ἐποίησα δεσπότας, καὶ τιμῶν τ ἐν τῇ πολήτῃ καὶ "τάξεων ἠξίωσα. πιστεύω τοίνυν τοιούτων "τέτων δωρεὰς καὶ πλείονας παρὰ τ Ἰεσσαίε παιδὸς "προσδοκᾶτε. οἶδα γὰρ ὅτι πάντες ἐκείνῳ [x] προσέχετε, "τοῦμὸν παιδὸς Ἰωνάθε αὐτό τε ἔτως φρονήσοντ-α καὶ "ὑμᾶς τοῦτο πείσοντ-α. ἐγὼ γὰρ ἀγνοῶ τὲς ὅρκυς καὶ τὰς "συνθήκας τὰς πρὸς Δαυίδην οὕτω γεγενημένας· ἐγὼ "ὅτι σύμβολ-ος μὲν καὶ συνεργὸς Ἰωνάθης ἐστὶ τ κατ' "ἐμοῦ συντεθειγμένων. μέλει γ' ὑμῶν οὐδενὶ πρὸς τούτων, "ἀλλὰ τὸ ἀπόβησόμενον ἡσυχάζοντες σκοπεῖτε". συνῆκ-ον γ' τοῦ βασιλέως, ἀλλ-ος μὲν οὐδεὶς ἀπεκρίνατο τ παρόντων· Δώηκ-ος γ' ὁ Σύρ-ος, ὁ τὰς ἡμιόνυς αὐτοῦ βόσκων, εἶπεν, ὡς ἴδοι τ Δαυίδην εἰς [y] Νωβὰν πόλιν πρὸς [z] Ἀχιμέλεχον ἐλθόντα τ ἀρχιερέα, τά τε μέλλοντα παρ' αὐτοῦ προφητεύσειν-ον μαθεῖν, καὶ λαβόντα ἐφόδια καὶ τὴν ῥομφαίαν [a] τοῦ Γολιάθε πρὸς οὓς ἐβούλετο μὴ ἀσφαλείας προπεμφθῆναι.

ε'. Μεταπεμψάμεν-ος οὖν τ ἀρχιερέα, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ [b] τὴν συγγένειαν Σάουλ-ος, "τί παθὼν, εἶπεν, "ἐξ ἐμοῦ δεινὸν καὶ [c] ἄχαρι, τ Ἰεσσαίε παῖδα προσε-"δέξω, καὶ σιτία μὲν αὐτῷ μετεδώκας καὶ ὅπλων, "ὄντι τ [d] ἐμῆς βασιλείας ἐπιβούλῳ; τί γὰρ δὴ καὶ σοὶ "τ μελλόντων ἐχρημάτισες; οὐ γὰρ δὴ σε φεύγων ἐμὲ καὶ "μισῶν τὸν ἐμὸν οἶκον ἐλάνθανεν". ὁ δ' ἀρχιερεὺς οὐκ ἐπ' ἀρνησιν ἐτράπη τῶν γεγονότων, ἀλλὰ μετὰ παῤῥησίας τοῦτο ὡμολόγει, οὐχὶ Δαυίδῃ χαριζόμεν-ος, ἀλλ' αὐτῷ. "πολέμιον γὰρ [e] σὸν οὐκ εἰδέναι, ἔφασκε, "πιστὸν δ' ἐν τοῖς μάλιστα [f] δοῦλον καὶ χιλίαρχον, καὶ "τὸ τούτων μεῖζον, γαμβρόν τε ἤδη καὶ συγγενῆ. τοῦτο "δ' οὐκ ἐχθροῖς [g] παρέχειν τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ "τοῖς φύσει καὶ τιμῇ τῇ πρὸς αὐτοὺς ἀρίστοις. προφη-"τεύειν δ' οὐ νῦν πρῶτον [h] αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις "καὶ ἄλλοτε τοῦτο πεποιηκέναι· φήσοντα δ' ὑπὸ σοῦ πεμ-"φθῆναι κἀπὶ πολλοῖς ἀσεβοῦσι ὀργὴ πρᾶξιν, τὸ μηδὲν "ὧν ἐπιζητεῖς, σοὶ μᾶλλον ἀντιλέγειν ἢ σκέ-"πειν ὑπὲρ αὐτῶν ἐλογιζόμην. διὸ μηδὲν πονηρὸν κατ' "ἐμοῦ φρονήσῃς, μηδὲ πρὸς ἃ νῦν ἀκούεις Δαυίδην "ἐγκε-

k Σάρμν] Σάρλω *Big. Samb. & Gall.* Σάρων πόλιν ἤτοι Σάρεχον *Vat. in Epiphanii libris* Sarin, Sarich, Sarimit, & Aret. non dubito quin legendum sit, εἰς Ἀρλώ, vel Ἀρέλλω πόλιν, litera Σ attracta ex præcedenti vocula εἰς. Hebræis jahar Hhareth. Ienius Ἀρελὰ *Eusebio. HUDS. Conf. inf. Cap* 13. §. 10. SPANH. Narum ex sylva Chareth. confer 1 Sam. 22. 5. REL.

l Πόλιν] Lege πόλιν, quod & interpres videtur legisse & in *MSS.* est. REL.

m Ὑφ' ᾧ κλαύσεσθαι] Ἐφ' ᾧ κλ. π. καὶ συμπονήσειν ἐπ. *Vat. HUDS.* Forte ἀλλ' ἐφ' ᾧ κλαυσεῖσθαι π. καὶ πονηρὸν ἔσεσθαι. COCC.

n Ἐξ ἧς αὐτὸς ἦν,] Ita cum melioribus *MSS.* ἐξ ἧς αὐτὸς πρ. *Bas. f.* ἐξ ἧς αὐτὸς πρ. *Gen.*

o Τὸν βωνὸν ὃ τὸ βασίλειον] *Conf. sup. Cap.* VIII. §. 1. SPANH.

p Βωνὸν ὃ τὸ βασίλειον] Sic & LXX. *Interp.* σκάθλωτο ἐν τῷ βωνῷ, *existimantes* בגבעה *in textu Hebraico esse nomen appellativum.*

q Ἔχε, καθίσας] Εἶχε *Samb. & Big.*

r Ἐπ' Ἀρούρης·] Septuaginta etiam senes posuerunt ἐπὶ τὴν ἄσκαρον pro thabbath haesehal, i. e *in nemore juxta Hieronymum & Jonathanem interpretes. at in segete* vertit *Epiphanius.*

s Οὕτω προσαγορεύμεν-ος.] Illa οὕτω προσαγορεύμεν-ος non agnoscit *Vat.*

t Τῆς τάξεως] Articulum inseruimus ex *MSS.*

v Μὲν οἶδ'] Εὖ οἶδ' *Vat.*

x Προσέχετε,] Sic quinque *MSS. & Vet. Interpr.* προσέχεσθε τοῖνῦν τι π. *Bas. & G.*

y Νωβὰν πόλιν] Ναῤῥὰν, τὴν καὶ Νομβὰν πόλιν *Vat.* Vide *Cap.* XII. §. 1.

z Ἀχιμέλεχον] *Al.* Ἀβιμέλεχον. de quo ibidem.

a Τοῦ Γολιάθε] Articulus deest *Vat.*

b Τὴν συγγένειαν Σάουλ-ος,] Τὴν γυναῖκα *MSS. Vet. Interpr. & Zon.* atque ita mox inferius.

c Ἄχαρι,] Ἀχάριστον *Vat.*

d Ἐμῆς βασιλείας] Sic *MSS. & Epiphan.* in *Editis* desideratur ἐμῆς.

e Σὸν οὐκ εἰδέναι,] Ita *Samb. Vat. & Epiphan.* σὸν deest in *reliquis.*

f Δοῦλον καὶ χιλίαρχον,] Δοῦλοις *Vat.*

g Παρέχειν τὲς ἀνθρώπους,] Παρεσχῆν *Vat.*

h Αὐτῷ,] Αὐτῷ, πολλάκις ὃ καὶ ἄλλοτε *Big. Samb. & Vat.*

i Τὸν

"ἐγχειρεῖν πρὸς ταῦτα τιμὴ τότε μὲ δοκοῦσαν Φιλαν-
"θρωπίαν ὑποπτεύσῃς. Φίλῳ γὰρ καὶ γαμβρῷ σῷ καὶ
"χιλιάρχῳ παρέχον, οὐ πολεμίῳ.

"Davidem moliri audis, meam, ut tunc visa est,
"humanitatem suspiceris. nam amico & genero
"tuo & tribuno *eam* tribuebam, non hosti.

5. Ταῦτα λεγων ὁ ἀρχιερεὺς, οὐκ ἔπεισε [i] τὸν Σάυλον· ἀλλὰ δεινὸς μὲν ὁ φόβος μήπω [k] ἀληθεῖ πίστευειν ὑπελογίσα. κελεύει δὲ τοῖς ὁπλίταις, [l] πειρασθεῖσιν αὐτὸν, μὴ τῆς γνεᾶς ἀποκλεῖναι. μὴ θαρρούντων δὲ ἐκείνων ἅψασθαι τοῦ ἀρχιερέως, ἀλλὰ τὸ θεῖον εὐλαβουμένων μᾶλλον ἢ τὸ βασιλέως προσκοῦσαι τοῦ Σύρῳ Δοήκῳ πειρᾶσαι τὸν φόνον. καὶ προσβαλὼν [m] ὁμοίοις αὐτῷ πονηροῖς ἐκεῖνος ἀποκτείνει τὸν [n] Αχιμέλεχον, καὶ τὴν γνεὰν αὐτοῦ. ἦσαν δὲ πάντες ὡς [o] πέντε καὶ ὀγδοήκοντα καὶ τριακόσιοι. πέμψας δὲ ὁ Σάυλος καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν ἱερέων [p] Νωβᾶν, πάντας τε αὐτοὺς ἀπέκτεινεν, ἀ γυναικῶν, ἀ νηπίων, ἀσὶ ἄλλης ἡλικίας φεισάμενος· αὐτήν τε ἐνέπρησε. διασώζεται δὲ παῖς εἷς Αχιμελέχου Αβιάθαρος ὄνομα. ταῦτα μέντοιγε συνέβη, καθὼς προεφήτευσεν ὁ Θεὸς τῷ ἀρχιερεῖ [q] Ηλεὶ, διὰ τὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ δύο παρανομίας [r] εἰπὼν διαφθαρησεσθαι τὰς οἰκίας.

5. Hæc cum diceret pontifex, Saulo non persuasit: sed metus quidem usque eo valebat, ut justæ excusationi non haberetur fides. jubet itaque militibus armatis, ipsi circundatis, ut eum cum cognatione sua perimerent. Cumque illi non ausi essent manus afferre pontifici, & magis vererentur ne Deum offenderent, quam ne regi non obtemperarent, Doëco Syro cædem imperat. atque ille, assumptis sibi facinorosis *aliquot* sui similibus, Achimelechum ejusque cognationem omnem occidit. erant autem universi circiter CCCLXXXV. Porroque cum in urbem sacerdotum Nobam *sicarios* misisset, omnes illius incolas perimebat, ne mulieribus quidem exceptis, aut infantibus, aliave ætate; & *urbem* ipsam *pari sævitia* incendit. Verum unus ex Achimelechi filiis nomine Abiatharus, *ex ista clade* servatus est. Illa utique acciderunt, prout Eli pontifici prædixerat Deus, illi, propter duorum ipsius filiorum iniquitates, suæ minatus progenici interitum. *Deöcus regis mandata exsequitur. 1 Reg. c. 22.*

ζ. Σάυλος δὲ ὁ βασιλεὺς, ὠμὸν ἔτως ἔργον διαπραξάμενος, καὶ γνεὰν ὅλην ἀρχιερατικῆς ἀποσφάξας τιμῆς, καὶ μήτ' ὅπη νηπίοις λαβὼν οἶκτον, μήτ' ὅπη γήρασιν [s] αἰδῶ, καταβαλὼν δὲ καὶ τὴν πόλιν, ἣν πατρίδα καὶ τροφὸν τῶν ἱερέων καὶ προφητῶν αὐτόθι [t] τὸ θεῖον ἐπελέξατο, καὶ μόνην εἰς τὸ τοιάτους φέρειν ἄνδρας ἀπέδειξε, μαθεῖν ἅπασι παρέχει καὶ κατανοῆσαι τὸν ἀνθρώπινον τρόπον· ὅτι μέχρις ἂν μὲν εἰσιν ἰδιῶταί τινες καὶ ταπεινοὶ, [v] τῷ μὴ δύνασθαι χρῆσθαι τῇ φύσει μηδὲ τολμᾶν ὅσα θέλουσιν, ἐπιεικεῖς εἰσι καὶ μέτριοι, καὶ μόνον διώκουσι τὸ δίκαιον, καὶ πρὸς αὐτὸ [x] τὴν πᾶσαν ἔυνοιάν τε καὶ σπουδὴν ἔχουσι. τότε δὴ καὶ πρὸς τῷ θείῳ πεπιστεύκασιν, ὅτι πᾶσι τοῖς γινομένοις ἐν τῷ βίῳ πάρεστι· καὶ ὁ τὰ ἔργα μόνον ὁρᾷ τὰ πραττόμενα, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας ἤδη σαφῶς οἶδεν, ἀφ' ὧν μέλλοι ταῦτ' ἔσεσθαι. ὅταν δὴ εἰς ἐξουσίαν παρέλθωσι καὶ δυναστείαν, τότε πάντ' ἐκεῖνα μετεκδυσάμενοι, καὶ ὥσπερ ἐπὶ [y] σκηνῆ προσωπεῖα τὰ ἤθη καὶ τοὺς τρόπους ἀποθέμενοι, μεταλαμβάνουσι τόλμαν, ἀπόνοιαν, καταφρόνησιν ἀνθρωπίνων τε καὶ θείων. καὶ ὅτε μάλιστα δεῖ τὴν εὐσεβείας αὐτοῖς καὶ τὴν δικαιοσύνης, ἔγγιστα τοῦ φθονεῖσθαι γεγενημένους, καὶ πᾶσι φανεροῖς ἐφ' οἷς ἂν νοήσωσιν ἢ πράξωσι καθεστῶσι· τότ' ὡς οὐκέτι βλέποντος αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ, ἢ διὰ τὴν ἐξουσίαν [z] δεδιότος, οὕτως ἐμπαροινοῦσι τοῖς πράγμασιν. ἃ δὴ ἂν ἢ φοβηθῶσιν ἀκούσαντες, ἢ [a] μισήσωσι θελήσαντες, ἢ [b] στέρξωσιν ἀλόγως· ταῦτα κύρια καὶ βέβαια καὶ [c] ἀληθῆ, καὶ ἀνθρώποις ἀρεστὰ καὶ Θεῷ δοκοῦσι. τῶν δὲ

5. Quærela Flavii de pravo hominum ingenio.

7. Rex autem Saulus crudeli adeo facinore edito, (quo & omnes stirpis sacerdotalis ferro interemit, neque teneram ætatem miseratus neque grandævos reveritus, urbemque præterea funditus evertit, quam in patriam & alumnam sacerdotum & prophetarum illic Deus delegerat, solamque ad viros id genus educandos destinaverat) fecit ut omnes intelligerent perspicerentque hominum ingenium: quod tantisper dum privatam vitam agant, humilisque sint fortunæ, quia tum naturæ obsequi nequeunt nec quod lubet facere audent, boni sunt & moderati, ac quod justum est unice persequuntur, & in id toto animo omnique studio incumbunt. tunc etiam illis de Deo persuasum est, quod omnibus quæ in vita agunt hominesinterfit; & non solum opera cum fiant, sed & cogitationes multo ante exploratas habeat, unde illa proditura sunt. Cum vero ad potentiam & imperium provecti sunt, tunc, hisce omnibus exuti, & institutis moribusque, tanquam in scena personis, depositis, assumunt audaciam, insolentiam, & rerum humanarum divinarumque contemptum. & cum maxime illis opus est pietate & justitia, ut qui invidiæ proxime constituti sunt, & ob cogitata & facta omnium in conspectu collocati; tunc quasi non amplius eos intueretur Deus, aut ob potestatem metueret, ita demum in omnibus insolenter se efferunt. Si qua vero aut timuerint, quia nescio quid audiverint, aut oderint, quia ita illis placuerit, aut temere amaverint, hæc rata & firma & vera, atque hominibus & Deo grata existimant. At futurorum nullam rationem habent; sed illos, qui

i Τὸν Σάυλον·] Τὸν Σάυλον· δεινὸς γὰρ ὁ φόβος *Big. Samb. & Vat.*

k Ἀληθεῖ πιστεύειν] Ita *Big. (Cocc.) & Samb.* ἀληθῶς in *Editis, Alisque.* ἀληθῆ πιστεύειν ὁμιλίᾳ *Vat.* & dein κελεύει τ. ὁπ. προσχρῆσθαι αὐτὸν ἀποκτεῖναι.

l Πειρασθεῖσιν αὐτὸν,] Πειρασθῆναι *Big. Samb. Epiphan. & Zonaras.*

m Ὁμοίοις αὐτῷ] Ita quatuor *MSS. & Epiphan.* ὁμοίως *Basil. & G.* haud male.

n Αχιμέλεχον,] Sic in *Basil. G. Vat. & Samb.* Αβιμέλεχον & mox Ἀβιμελέχου in *ceteris.*

o Πέντε καὶ ὀγδοήκοντα] Numerum sacerdotum in *S. Literis Hebraicis* trecentis hic augent *Basil. & G.* ὡς πέντε καὶ τριακόσιοι *Epiphanius, Zonarasque & Interpretes* LXXII. πεντήκοντα καὶ τριακόσιοι *Theodor.* ὡς πέντε καὶ τριακόσιοι, πεντήκοντα καὶ τριάκοντα *Hen.* ὡς πεντακόσιοι καὶ τεσσαράκοντα *Busb.* ἦσαν δὲ οἱ πάντες πέντε καὶ ὀγδοήκοντα *Vat.* hic loci. Verum infra (p. 347. §. 7.) cum *Flavio* trecentos (numero rotundo) Achimelechi causa dicit periisse.

p Νωβᾶν,] In *MSS.* varie, Νομβὰ, & Νομβὰν & Νοββάν. Vide p. 342. v. ultimo.

q Ηλεὶ,] In libris omnibus Ηλὶ aut Ηλεί. rectius, ut puto, Ηλὶ aut Ἠλεί.

r Εἰπὼν διαφθαρήσεσθαι] Εἶπε γὰρ διαφθ. *Vat.*

s Αἰδῶ,] Ita *Big. Samb. & Vett. Grammatici.* αἰδὼ *Basil. G. Aliique* cum *novis.*

t Τὸ θεῖον ἐπελέξατο,] Hinc aliquis efficeret, Josephum credidisse hanc urbem unam fuisse ex illis, quas Deus sacerdotibus assignaret. Verum inter illas Nob non recensetur in sacris literis. Et quia prophetis illam a Deo destinatam æque ac sacerdotibus scribit, & clarum est nullas urbes prophetis datas fuisse, quemadmodum Levitis & Sacerdotibus, intelligi debet, providentiam Divinam hanc esse id temporis sedem multorum sacerdotum & prophetarum voluisse. REL.

v Τῷ μὴ δύνασθαι χρῆσθαι] Τῷ μὴ δύνασθαι τῇ φύσει, μηδὲ τολμᾶν ὅπως θέλουσι καὶ ὅσα δύνανται καὶ θέλουσιν, ἐπιεικεῖς *Vat.*

x Τὴν πᾶσαν ἔυνοιάν] Ita cum *MSS.* in *Editis* alio ordine τὴν ἔυνοιάν τε καὶ πᾶσαν σπ.

y Σκηνῇ προσωπεῖα] Aut σκηνῆς cum *Big. Samb. & Vat.*

z Δεδιότος,] Οὐ δεδιότες *Vat.*

a Μισήσωσι θελήσαντες,] Μισήσωσιν ἐθελήσαντες *Big. & Samb.*

b Στέρξωσιν ἀλόγως·] Ita ex præcedentibus cum *Big. & Samb.* in *reliquis* στέργωσιν.

c Ἀληθῆ,] Sic *Big. & Samb.* nec aliter *Vat.* nisi quod habeat τῷ Θεῷ. in *Editis, Alisque,* τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἀρεστὰ τῷ Θεῷ δοκοῦσι, pro καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀρεστὰ καὶ τῷ Θεῷ δοκοῦσι.

qui multos pro eis exantlarunt labores, honore quidem prosequuntur, postea vero invidia. ac cum eos ad dignitatem illustrem evexerint, non solum eam adeptos possessione depellunt, sed & propter ipsam de vita, idque ob criminationes maligne confictas, tantæque magnitudinis ut sint incredibiles. Quin & neque pœnas infligunt ob facinora supplicio digna, sed ob calumnias & delationes absque ullo examine *receptas*; neque in quos sævire oportet *animadvertunt*, sed in quoscunque possunt morte afficere. Id quod Saulus Cisæ filius, qui primus, postquam desiit optimatium status & regiminis sub Judicibus forma, in Hebræis regnavit, nobis manifestum fecit; qui trecentos sacerdotes & prophetas propter suspectum Achimelechum occidit, porroque urbem eorum funditus evertit, & quantum in se fuit *Dei* fanum in solitudinem à sacerdotibus & prophetis redegit; cum tot quidem interfecerit, & nec patriam eorum superesse passus fuerit, ut alii post illos suscitarentur.

Abiatha-, è cede elapsus, Davidem adit. 1 *Reg. c.* 22.

8. Abiatharus autem Achimelchi filius, qui solus conservari potuit ex stirpe sacerdotum à Saulo peremptorum, Davidem cursu consequutus, suorum omnium cladem & patris interitum ei nunciavit. Ille vero dicebat, se viso Doëco non ignorasse, quod foret ut hæc illis acciderent: nam istæc ei *tum* incidit suspicio, illum pontifici apud regem calumniaturum esse; seque accusabat qui illos tanto infortunio mactavit. illic vero ut maneret & secum moraretur, postulabat, quod nusquam alibi ita lateret.

μελλόντων λόγ῾ αὐτοῖς οὐδὲ εἷς· ἀλλὰ τιμῶσι [d] μὲν τοὺς πολλὰ παλαιπωρήσαντας, πμήσαντες δὲ φθονοῦσι. [e] καὶ ῾Δαγαγόντες εἰς ὑπιφάνειαν, οὐ ταύτης ἀφαιροῦνται μόνον τοὺς τετυχηκότας· ἀλλὰ ᾽Δφ᾽ αὑτῷ κ᾽ τοῦ ζῆν ἐπὶ πονηραῖς αἰτίαις καὶ δι᾽ ὑπερβολὴν αὐτῶν [f] ἀπιθάνοις. κολάζουσι δ᾽ οὐκ ἐπ᾽ ἔργοις δίκης ἀξίοις, ἀλλ᾽ ἐπὶ ᾽Δφοβολαῖς καὶ κατηγορίαις ἀβασανίστοις· οὐδ᾽ ὅσους δεῖ [g] τοῦτο παθεῖν, ἀλλ᾽ ὅσους ἀποκτεῖναι δυώνανται. τοῦτο Σαοὺλ῾ ἡμῖν ὁ [h] Κίσυ παῖς, ὁ πρῶτ῾ [i] μετὰ τὴν [k] ἀριστοκρατίαν καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς κριταῖς πολιτείαν Ἑβραίων βασιλεύσας, φανερὸν πεποίηκε, τριακοσίους ἀποκτείνας ἱερέας καὶ προφήτας ἐκ τ῀ περὶ Ἀχιμέλεχον ὑποψίας, ὑπικαθαλὼν ᾗ αὐτοῖς καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὸν ἐν τρόπῳ πνὶ [l] ναὸν ποιήσας ἱερέων καὶ προφητῶν ἔρημον καθέσηκε· τοσούτους μὲν ἀνελὼν, μείνας ᾗ ἐάσας οὐδὲ τὴν πατρίδα αὐτῶν, περὶ τὸ [m] κ᾽ μετ᾽ ἐκείνους ἄλλους γενέσθαι.

η΄. Ο δ᾽ Ἀβιάθαρ῾ ὁ ᾧ Ἀχιμελέχου παῖς, [n] ὁ μόν῾ ᾽Δσωθῆναι δυνηθεὶς ἐκ ᾧ γένους τ῀ ὑπὸ Σαοὺλ φονευθέντων ἱερέων, φυγὼν πρὸς Δαυίδην, τὴν τ῀ οἰκείων αὐτῷ συμφορὰν ἐδήλωσε καὶ τὴν ᾧ πατρὸς ἀναίρεσιν. ὁ δ᾽ οὐκ ἀγνοεῖν ἔφη ταῦτα [o] περὶ αὐτὸς ἐσόμενα, ἰδὼν τ῀ Δώηκον· ὑπενοήσατ῾ γὰρ ᾽Δφελῆσθαι [p] πρὸς αὐτ῀ τ῀ ἀρχιερέα τῷ βασιλεῖ, κ᾽ τ῀ ἀτυχίας ταύτης αἴτιος αὐτὸν γεγονέναι. τὸ μένειν δ᾽ αὐτόθι κ᾽ σὺν αὐτῷ ᾽Δφορίζειν, ὡς οὐκ ἐν ἄλλῳ τόπῳ [q] λησόμενον ἕτως, ᾔξίου.

CAP. XIII.

Ut Davides bis Saulo, cum perdere posset, pepercit: deque obitu Samuelis & Nabali.

ΚΕΦ. ιγ΄.

Ως Δαυίδης τ῀ Σαοὺλον δὶς ἐπ᾽ αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, ᾽ διεχρήσατο· κ᾽ περὶ τ῀ Σαμουήλου πλούτης κ᾽ Ναβάλου.

Davides, Cillanis opem ferens, cædit Palæstinos; metuensque ne à Cillanis proderetur, in solitudinem abit. 1 *Reg. c.* 23.

PER idem tempus, cum Davides accepisset Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, cumque devastasse, seipsum offert ad exercitum in eos educendum, modo Deus à propheta consultus victoriam annueret. Cum vero ille respondisset, victoriam promitti, cum sociis suis impetum fecit in Palæstinos, multamque illorum stragem edidit, & prædam abegit, mora etiam apud Cillanos facta, donec frumentum ex arcis frugesque secure colligerent. Saulo autem regi nunciatur, ut cum eis manserit. nam quod ausus fuerit eique prospere cesserit, non apud quos res gesta est conclusum tenebatur; sed fama illius late emanavit, & ad omnium aures, regisque inter cæteros, pervenit, in facti ejusque auctoris gloriam. Saulus autem, certior factus Davidem in Cilla esse, *valde* lætatur: atque, illum divinitus in suam venisse potestatem dicens, quoniam in urbem compulsus est muris & portis & repagulis munitam, jussit populo universo ut Cillam adorirentur, ac Davidem obsessum

Κατὰ ᾗ τ῀τον τ῀ καιρὸν ἀκούσας ὁ Δαυίδης τὰς Παλαιστίνας ἐμβεβληκότας εἰς τ῀ [r] Κιλλανῶν χώραν κ᾽ ταύτην ᾽Δφαρπάζοντας, δίδωσιν ἑαυτὸν στρατεύειν ἐπ᾽ αὐτὰς, [s] εἰ ὁ Θεὸς ᾧ᾽ ᾽Δφ᾽ ᾧ προφήτου πυθόμεν῾ ὑπηρ῀ νίκην. ᾧ ᾗ σημαίνειν φήσαντ῾, ἐξώρμησεν ἐπὶ τὰς Παλαιστίνας μ῀ τ῀ ἑταίρων, κ᾽ φόνον τε αὐτῶν πολὺν ἐξέχεε, κ᾽ λείαν ἤλασε, κ᾽ ᾽Δφῃμείνας τοῖς Κιλλανοῖς ἕως ᾧ τὰς [t] ἅλωνας κ᾽ τ῀ καρπὸν [v] σωρεῖλον ἀδεῶς. Σαοὺλῳ [x] δὲ τῷ βασιλεῖ μηνύεται, παρ᾽ αὐτοῖς ὤν. τὸ γ᾽ ἔργον κ᾽ τὸ κατόρθωμα οὐκ ἔμεινε παρ᾽ οἷς ἐγένετ᾽· φήμη δ᾽ ἐπὶ πᾶν, εἰς τε τὰς τ῀ ἄλλων ἀκοὰς, κ᾽ πρὸς τὰς ᾧ βασιλέως διενεμήθη, αὐτό τε [y] σωιζόμενον κ᾽ τ῀ πεπραγότα. χαίρει δὲ Σαοὺλ῾ ἀκούσας ἐν [z] Κίλλᾳ τ῀ Δαυίδην· κ᾽, Θεὸς ἤδη χερσὶ τ῀ ἐμαῖς ὑπέθετο αὐτὸν εἰπὼν, ἐπεὶ κ᾽ [a] σωηναγκασεν ἐλθεῖν εἰς πόλιν, πίχη κ᾽ πύλας καὶ μοχλοὺς ἔχουσαν, τῷ λαῷ παντὶ προστάξειν ὑπὲ τὴν Κίλλαν ἐξορμῆσαι· καὶ πολιορκήσαντι κ᾽ ἑλόντι τ῀ Δαυίδην ἀποκτείναι· τοῦτα δ᾽ αἰσθόμεν῾ ὁ Δαυί-

---

d Μὲν τοὺς πολλά] Eo modo *Big. Samb.* & *Epiphan.* μ῀ τὰ πολλὰ παλαιπωρήσαντες *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* μ῀ πολλὰ παλαιπωρήσαντας.

e Καὶ ᾽Δγαγόντες] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in cæteris καὶ ᾽Δγ.

f Ἀπιθάνοις.] Sic cum *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Epiphan.* in reliquis ἀπιθάνως κολάζουσιν, οὐκ ἐπ᾽ ἔργ.

g Τοῦτο παθεῖν,] Ταῦτα *Vat.*

h Κίσυ παῖς,] Ita (ut supra, p. 319. in principio) edere visum est. Κισσαῖ, aut Κηταῖ hic loci habent Codices *Josephi*.

i Μετὰ τὴν] Μετὰ τὴν ἀριστοκρατίαν, τὴν ἐπὶ τοῖς κρ. juxta *Epiphanium*.

k Ἀριστοκρατίαν] At Θεοκρατία fuit, sed speciem externam habebat ἀριστοκρατίας ob Synedrium & Judices, penes quos summa rei esse videbatur. REL.

l Ναὸν ἀποτελέσας ἱερέων] Θεὸν pro ναὸν legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Tabernaculum, quod aliquo modo templum dici Dei poterat. REL.

m Καὶ μετ᾽] *Coll. Big.* & *Voss.* κἂν.

n Ο μόν῾ διασωθῆναι] Ος μόν῾ *Vat.*

o Περὶ αὐτὸς ἐσόμενα,] Περὶ αὐτῷ *Vat.*

p Πρὸς αὐτ῀ τ῀ ἀρχιερέα] Παρ᾽ αὐτῷ *Vat.* & mox τὸ ante μένειν præterit.

q Λησόμενον ἕτως,] Alii sic distingunt, λησόμενον, ἕτως ἐξίου.

r Κιλλανῶν] Ita *Bas. G. Vat.* & *Big.* Κιλανῶν *Samb.* Κελαμῶν *Hen.* & *Busb.* Κειλανῶν *Epiphan.* omnes ex Ceila Hebræorum. Similique varietate in voce Κιλλανοῖς, mox infra.

s Εἰ ὁ Θεὸς] Τῷ Θεῷ ᾽Δφ᾽ ᾧ προφήτου πυθόμεν῾ εἰ ἐπιτρέψει *Vat.*

t Ἅλωνας] Ἀλῶνας· vid. lib. XX. c. 7. §. 8. Ἀλῶνα aream LXX. Gen. L. 10. SPANH.

v Σωρεῖλον] Forte σωρῆγον. COCC.

x Δὲ τῷ βασιλεῖ] Illud ᾗ non agnoscunt *Vat. Big. Samb.* & *Epiphan.*

y Σωιζόμενον] Hic mutatio est generis à fœminino ad neutrum: qua de re vide *H. Steph.* de *Dial. Attic.* p. 30. & p. 131.

z Κίλλᾳ] *Al.* Κιλλᾷ & Κειλᾷ. juxta *Eusebium* Κειλᾷ.

a Σωηναγκασεν] Σωεισηλάσασθαι αὖ ἐλθεῖν *Vat.*

b Τὸ

Δαυίδης, καὶ μαθὼν ΠΡΟΣ [b] τοῦ Θεοῦ, ὅτι μέναντα παρ' αὐτοῖς οἱ Κιλλίται ἐκδώσουσι τῷ Σαούλῳ, ΠΡΟΣΚΑΛΕΣΑΜΕΝΟΣ τοὺς [c] περακοσίους, ἀπῆρεν ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν ἔρημον ἐπάνω τῆς [d] Ενγεδαὶν λεγομένης. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, ἀκούσας αὐτὸν πεφυγότα ΠΡΟΣ ΤΩΝ Κιλλιτῶν, ἐπαύσατο τῆς ἐπ' αὐτὸν στρατείας.

2. Davides autem, inde profectus, in locum quendam agri Zipheni venit; Cænam vocatum, ubi Jonathas Sauli filius, cum ipsum conveniſſet & salutaſſet, eum hortabatur bono animo eſſe, & de futuris bene ſperare, maliſque nequaquam cedere præſentibus. nam & regnaturum eſſe, & Hebræorum copias omnes ſua in poteſtate habiturum: res vero ejuſmodi ſolere non niſi magnis laboribus acceptæ referri. Cum autem iterum juraſſet, quoad viveret, fidem inter ipſos & benevolentiam conſervaturum, Deumque in teſtem adhibuiſſet dirarum, quas ſibimet imprecatus eſt, ſi fœdera violaret, & in contrarium mutaretur, illum quidem ibi relinquit, metu nonnihil ac ſolicitudine levatum: ipſe vero domum ſe recipit. At Zipheni, ut gratiam à rege inirent, Saulo nunciant Davidem apud ſe morari; dixeruntque, quod ei, ſi ad ſe venire dignaretur, illum in manus traderent. occupatis enim Ziphenes anguſtiis, non poſſe ad alios effugere. Rex autem illos *coram* laudavit, gratias ſe illis habere faſſus quod inimicum ſibi indicaverant; brevique ſe illis benevolentiæ ergo remuneraturum eſſe promittens, miſit qui Davidem perquirerent & ſolitudinem perluſtrarent: dato hoc illis reſponſo, ſe *continuo* ſecuturum eſſe. Et illi quidem, ut Davidem indagarent & prehenderent, regem antecedebant: annitentes non ſolum inimicum ei indicando benevolentiam ſuam pateſacere, ſed & magis adhuc eum illius in poteſtatem redigendo. At iniquo & maligno propoſito exciderunt, qui, quando nullum adituri eſſent diſcrimen, ſi non adeo contendiſſent ſuum erga Saulum ſtudium oſtendere, ex adulandi tamen deſiderio & ſpe lucelli à rege *conſequendi*, virum Deo charum, & præter jus ad mortem quæſitum, & qui latere poterat, inſimulabant, & regi dedituros eſſe pollicebantur. Nam Davides, cum ei innotuiſſet Ziphenorum animus malignus, ſimulque regis adventus, regionis quidem illorum anguſtias relinquit, fuga vero digreditur ad magnam petram in ſolitudine Maone.

Jonathas it conſolatum Davidem, apud Ziphenos morantem. 1 Reg. c. 23.

Zipheni à Saulo, Davidem ei indicando, graperquirerent & ſolitudinem perluſtrarent: dato tiam inhoc illis reſponſo, ſe continuo ſecuturum eſſe. Et eunt. 1 Reg. 23.

β'. Δαυίδης δὲ ἐκεῖθεν ἄρας, εἴς τινα τόπον [e] Καινὴν καλουμένην τῆς [f] Ζιφλίτης ΠΡΟΣΗΓΟΡΕΥΤΑΙ· εἰς ὃν Ιωνάθης ὁ τοῦ Σαούλου παῖς συμβαλὼν οὕτω καὶ καταπασασάμενος, θαρρεῖν τε καὶ χρῆσθαι ΠΡΟΣ τοῖς μελλόντων ἐλπίδας ἔχειν παρεκάλει, καὶ μὴ κάμνειν τοῖς παροῦσι· βασιλεύσειν γὰρ αὐτὸν, καὶ πάσαν τὴν Ἑβραίων δύναμιν ἕξειν ὑφ' αὑτῷ· φιλεῖν δὴ τὰ τοιαῦτα σὺν μεγάλοις ἀπαντᾶν πόνοις. πάλιν δ' ὅρκους [g] ποιησάμενος τὰ εἰς ἅπαντα τὸν βίον ΠΡΟΣ ἀλλήλους εὐνοίας καὶ πίστεως, καὶ τὸν Θεὸν μάρτυρα καλέσας, ὧν ἐπηράσατο. [h] οὕτω ΠΡΟΣΒΑΙΝΕΙ τὰ συγκείμενα καὶ μεταβαλλομένῳ ΠΡΟΣ πάντα, τὸν μὲν αὐτόθι καταλείπει μικρὰ τῶν φροντίδων καὶ τοῦ δέους [i] ἀπηχθίσας· αὐτὸς δὲ ΠΡΟΣ αὐτὸν ἐπανέρχεται. οἱ δὲ [k] Ζιφλιοὶ, χαριζόμενοι τῷ Σαούλῳ μηνύουσιν αὐτῷ παρ' αὐτοῖς λαγχάνειν τὸν Δαυίδην· καὶ ΠΡΟΣΔώσειν ἔφασαν [l] ἐπ' αὐτῶν ἐλθόντι. καταληφθέντων γὰρ τῶν τῆς Ζιφλίτης [m] στενῶν, οὐκ εἶναι [n] φυγεῖν αὐτῷ ΠΡΟΣ ἄλλους. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπῄνεσεν αὐτοὺς, χάριν ἔχειν ὁμολογήσας τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ μεμηνυκόσι, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν ἀμείψασθαι τῆς εὐνοίας [o] ἀποχόμενος αὐτοὺς, ἔπεμψε τοὺς ζητήσοντας τὸν Δαυίδην, καὶ τὴν ἐρημίαν ἐξερευνήσοντας· αὐτὸς δ' ἀνηλαθήσθη ἀπεκόμενος. καὶ οἱ μὲν ὅπη τὴν ἡμέραν καὶ τὴν σύλληψιν τοῦ Δαυίδου ΠΡΟΣΗΚΟΝ τῷ βασιλεῖ, ἀσπαζόμενοι μὴ μόνον τῷ μηνύσαι τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ τὴν εὔνοιαν, ἀλλὰ καὶ τῷ ΠΡΟΣΑΓΑΓΕΙΝ αὐτὸν εἰς ἐξουσίαν [p] φανερωτέραν καταστήσαι. δίκαιον δὲ τὸ ἀδίκου καὶ πονηρᾶς ἐπιθυμίας, οἱ μηδὲν [q] κινδυνεύειν ἔμελλον οὐκ ἂν μὴ ταῦτα ἐμφανίσαι τῷ Σαούλῳ [r] φιλοτιμίας, ΔΙΑ δὲ κολακείαν καὶ [s] κέρδος ΠΡΟΣΔΟΚΙΑΝ ΠΡΟΣ τοῦ βασιλέως ἐσπουδακέναι τὸν Δαυίδην ἀναιρεῖν, θεοφιλῆ, καὶ ΠΡΟΣ δίκαιον ζητούμενον ὑπὲρ θανάτου, καὶ λανθάνειν δυνάμενον [t] διέφαλλον, καὶ ΠΡΟΣΗΔώσειν ὑπέσχοντο. γνοὺς γὰρ ὁ Δαυίδης τὴν τῶν Ζιφλιωῶν κακοήθειαν καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἔφοδον, ἐκλείπει μὲν τὰ στενὰ τῆς [u] ἐκείνων χώρας, φεύγει δὲ ὅπη τὴν μεγάλην πέτραν τὴν ἔσω ἐν τῇ [v] Μάωνος ἐρήμῳ.

3. Eò autem Saulus properavit, ad *Davidem* perſequendum. audito enim in itinere quod ſuperatis anguſtiis evaſerat, inde movit ad alterum petræ latus. Saulum vero à perſequutione Davidis, cum in eo jam eſſet ut illum caperet, aliò avocarunt Palæſtini, rumore divulgato eos iterum in Hebræorum regionem incurſionem feciſſe. in eos enim, ſuapte natura *Hebræis* infeſtos, ſe retrorſum convertit; illorum injurias propulſare magis è re ſua eſſe arbitratus, quam, dum proprio inimico capiendo inſiſteret, terram *Hebræam* malis divexatam negligere.

Saulum à Davide perſequendo revocat Paleſtinorum incurſio. 1 Regum c. 23.

γ'. Ὡρμησεν δ' ἐπ' ἐκεῖνον διώκειν Σαοῦλος. καὶ γὰρ τὴν ὁδὸν ἀναχωρήσαντα ἐκ τῶν στενῶν μαθὼν τὸν Δαυίδην, ὅτι τὸ ἕτερον μέρος τῆς πέτρας ἀπῆρεν. [x] ἀντιπερέπασαν δὲ τὸν Σαοῦλον ἀπὸ τῆς διώξεως τοῦ Δαυίδου, μέλλοντος ἤδη συλλαμβάνεσθαι, Παλαιστῖνοι, πάλιν ὅτι τὴν [y] τῶν Ἑβραίων ἐστρατευκέναι χώραν ἀκροθίνια. ὅπη γὰρ τούτους ἀνέστρεψε, φύσει πολεμίους ὄντας· αὐτοὺς ἀμυνάσθαι κρείττονας ἀναγκαιότερον, ἢ τὸ ἴδιον ἀποδάζοντα λαβεῖν ἐχθρὸν ὑποτρέχειν τῷ γιῷ κακωθείσαν.

b Τῷ Θεῷ] Articulum negligit *Vat.*

c Τετρακοσίους,] Ita etiam in LXXII. juxta textum *Hebraïcum* ἑξακοσίους ſcribi debet.

d Ενγεδαὶν λεγομένης.] Ενγελαὶν *Baſ. G. Samb.* Ενγαλαὶν *Big.* Ενγεδὼ *Vat.* & forſan *Epiphan.* cum itaque Λ & Δ ſæpe commutari ſoleant, reſcripſi Ενγεδαΐν.

e Καινὴν καλουμένην] Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* Κενὴν prave in quinque *MSS.* Legerat enim in *S. Literis* noſter *Flavius*, ut & *Interpretes* LXXII. (1 *Reg.* 25. 15.) *bahadeſa* ἐν τῇ καινῇ pro *bahoreſa*, *in ſylva.*

f Ζιφλίτης ΠΡΟΣΗΓΟΡΕΥΤΑΙ] Aut Ζιφίνης cum quinque *MSS.* & *Epiphanio.*

g Ποιησάμενος] Ποιησάμενοι *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

h Αὐτῷ ΠΡΟΣΕΠΕΙΣΙ] Vocem αὐτῷ inſeruimus ex *MSS.*

i Ἐπικρίσας] Ἐτικρίσας αὐτόν. ὁ δὲ *Vat.*

k Ζιφλιοὶ,] Ita in *Excuſis* & *pleriſque MSS.* Ζιφαῖοι & Ζιφῖοι in *aliis.*

l Ἐπ' αὐτῶν ἐλθόντι.] Ἐπ' αὐτὸν ἰλθόντι *Big.* & *Samb.* ἐλθόντι ἐπ' αὐτὸν *Vat.*

m Στενῶν,] Στεναπῶν *Vat.*

n Φυγεῖν] Aut φιγὼ cum *Samb.* & *Big.*

o Φανερωτέραν καθαστήσαι.] Φανερωτέραν καθαστῆσαι *Big. Vat.* & *Samb.* φανερωθέντα καθαστήσειν juxta *Epiphanium.*

p Κινδυνεύειν ἔμελλον] Κινδυνεύσειν *Vat.*

q Φιλοτιμίας,] Ψιλοτιμίας abeſt à *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Gall. Vat.* & verſione *Epiphanii:* nulla injuria.

r Κέρδος ΠΡΟΣΔΟΚΙΑΝ] Κέρδος ἐπιθυμίαν τε καὶ ΠΡΟΣΔΟΚΙΑΝ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* juxta *Epiphanium* ΔΙΑ δὲ κολακείαν τοῦ βασιλέως καὶ ΠΡΟΣ δίκαιον ζητ.

s Διέφαλλον,] Διέσφαλεν *Samb.* & *Vat.*

t Εκείνων χώρας,] Εκείνης ex *Vet. Interpr.*

v Μάωνος ἐρήμῳ.] Ita cum *Epiphanio.* Μαὼν etiam *Interpretibus* LXXII. & Μαὼν *Zonar.* in *Editis* & *MSS.* Σίωνος, luſu Scribarum. HUDS. Μαῶνος ſcriptum oportuit. 1 Sam. 23. 20. REL.

x Ἀντιπερέπασαν δὲ] Ἀντιπερέσησαν *Hen.* & *Busb.*

y Τῶν Ἑβραίων] Τῶν deeſt *Vat.*

Saulus in ſpelunca incidit in Davidem, qui vitæ ejus parcit. 1 Regum c. 24.

4. Atque ita quidem Davides, periculo præter ſpem liberatus, ad agri Engedini anguſtias ſe recipit. Palæſtinis autem expulſis, ad Saulum venerunt quidam, nunciantes Davidem intra fines Engedinorum morari. Ille verò, aſſumptis tribus armatorum millibus *ex omni Iſraëlitarum numero* ſelectis, ad eum contendebat. Cumque non longè à locis *illis* abeſſet, prope viam conſpicit ſpeluncam, profundam & cavam, atque in multam longitudinem & latitudinem patentem, qua tum forte Davides cum viris quadringentis delitescebat. itaque ſtimulatus ad requiſita naturæ ſolus in eam intravit. Conſpectus autem erat ab uno è Davidis comitibus: eoque qui viderat eum dicente, jam adeſſe tempus ulciſcendi inimicum à Deo oblatum, ſuadenteque ut Saulo caput amputaret, ad ſeſe è vita erratica & ærumnis expediendum, ſurgens abſcidit quidem laciniam ſolummodo veſtis quam gerebat: ſtatim vero pœnitudine ductus injuſtum facinus eſſe dicebat dominum ſuum occidere, eumve qui ad regiam *dignitatem* à Deo provectus eſt. nam ſi ille in nos malignus, haud fas eſt ut par illi referam. Cum autem Saulus è ſpelunca egrederetur, Davides ad eum contendens exclamavit, Saulum obſecrans ut *ipſum* audire vellet. Cum que rex reſpexiſſet, adorat eum in faciem procidens, ut moris erat, dicitque, "non oportet, ô "rex, ut, improbis vanaſque calumnias confingentibus aurem admovens, illis quidem fidem habe"re digneris, tibi vero amiciſſimos in ſuſpicionem "vocari patiaris: ſed potius ex rebus ipſis ſpectari "debet, ut quiſque in te animo ſit affectus. nam "calumniæ nos decipiunt, ex factis vero *cujuſque* "benevolentia clare elucescit. Et quidem verba "comparata ſunt ut utriuſque, veri & falſi, ſpe"ciem præ ſe ferant: facta vero nudum animum "conſpiciendum ſiſtunt. Ex his itaque mihi cre"dendum, me tibi tuæque familiæ bene velle; "non illis ea mihi vitio vertentibus, quæ neque "in mentem venerunt, neque fieri potuerunt, dum "pergis animam meam perſequi, & nihil die no"ctuque aliud cogitare, quam ut animam mihi vi"tamque adimas: quod *ſumma* iniquitate moliris. "Quî fit ut tanto in errore de me verſeris, quaſi "occidere te voluerim? aut quomodo erit ut non "ſis in Deum impius, hominis, tanquam tibi inimi"ci, necem expetens, qui, cum hodie ſemet vin"dicare potuerit & à te pœnas exigere, tibi pe"percit, neque illa uſus eſt opportunitate, quam, "ſi tibi ad mei perniciem contigiſſet, è manibus "elabi non ſiviſtes? quando enim veſtis tuæ laci"niam præcidebam, potui & tunc caput ampu"taſſe". pannoque ſimul prolato verbis fidem adſtruit. "ſed ego, inquit, à juſta quidem vindicta "abſtinui: tu vero non erubeſcis odio me injuſto "proſequi. Hanc cauſam Deus ſuſcipiat, moreſque "noſtros redarguat". Saulus autem, modo incredi-

Davidis cum Saulo expoſtulatio 1 Reg. c. 24.

δ'. Καὶ Δαυίδης μὲν ὕτως, ἐκ τοιούτου λόγου τὸν κίνδυνον ἀφυγὼν, εἰς τὰ γενὰ τῆς [z] Ενγεδωνίτις ἀφικνεῖται. Σαοὺλος δ', ἐκβαλόντι τὰς Παλαιστίνας, ἦκον ἀπαγγέλλουσές τινες τὸν Δαυίδην ἐν τοῖς [a] Ενγεδηνοῖς Διαιρεῖσθαι ὄροις. λαβὼν δὴ τρισχιλίους [b] ὁπλίτας ἐπιλέκτους, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο. καὶ γιγόμενος ἀ πορρω τῶν τόπων, ὁρᾷ τοῦ τὸν ὁδὸν αὐτοῖς βαθὺ καὶ κοῖλον, εἰς πολὺ μῆκος ἀνεωγὸς καὶ πλάτος, ἔνθα συνέβαινε τὸν Δαυίδην μετὰ τῶν τετρακοσίων κεκρύφθαι. ἐπίγιμενος οὖν [c] ὑπὸ τῆς φύσιν, ἔισεισιν εἰς αὐτὸ μονος. ἰδόντες δ' [d] ὑφ' ἑνὸς τῶν μετὰ Δαυίδου· καὶ φράσαντος ἅ ἰδόμενος πρὸς τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ τοῦ τὸ θεῖον καιρὸν ἔχειν ἀμυνῆς, καὶ συμβουλεύοντος τῷ Σαούλῳ ἀποτεμεῖν τοῦ κεφαλοῦ, καὶ τῆς πολλῆς [e] ἄλης αὐτὸν ἀπαλλάξαι καὶ πλανωπωρίας, ἀναστὰς ἀποτεμνῇ [f] μὲν τοῦ πέρυσι τὸ ἱματίου [g] μόνον ἅ ὁ Σαούλος [h] ἀμπέιχετο. μεταγνόησας δ' αὐθὶς, ἀ δίκαιον εἶπε φονεύειν τὸν [i] αὐτῷ δεσπότου, οὐδὲ τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλείας ἀξιωθέντα. καὶ γὰ εἰ πονηρὸς ἐστος εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' οὐκ ἐμὲ δεῖ τοιοῦτον εἶναι πρὸς αὐτόν. ἅ δὴ Σαοὺλ τὸ ἀπλοῦν ἐκλιπόντος, [k] προσελθὼν ὁ Δαυίδης [l] ἀνεκεκράγει, ἀκοῦσαι Σαούλον ἀξιῶν. ὑπισχνουμένου δὲ ἅ βασιλέως, [m] προσκυνῆσαι αὐτὸν πεσόντα ὑπὲ πρόσωπον, ὡς εἰθος, καὶ φησιν, "οὐ [n] πονηροῖς, ὦ βασιλεῦ, καὶ ψεύδεσι "πλάττουσι διαβολὰς παρέχοντα [o] δεῖ τὰς ἀκοὰς, χα"λέπαθαι μὲν ἐκείνοις τὸ πιστεύειν αὐτοῖς, τοὺς δὲ φιλ"τάτους δ' ὑπονοίας ἔχειν· ἀλλὰ τοῖς ἔργοις σκοπεῖν "τὴν ἀπάντων διάθεσιν. διαβολὴ μὲν γὰ ἀπατᾷ, σα"φὴς δ' ἀπόδειξις δυνοίας τὰ πραττόμενα. καὶ λόγος "μὲν [p] ἐπ' ἀμφότερα πέφυκεν ἀληθής τε καὶ ψεύ"δής· τὰ δ' ἔργα γυμνῶ [q] ὑπ' ὄψι τὴν διάνοιαν "τίθησι. τοίνυν ἐκ τούτων [r] καλῶς ἔχειν [s] με πρὸς σὲ "καὶ τὸν σὸν οἶκον ἐμοὶ πιστεῦσαι δεῖ, καὶ μὴ τοῖς κα"τηγορῆσιν ἃ μήτε εἰς νοῦν [t] ἐβαλόμην, μήτε δυνά"τὸν γενέσθαι, προθέμενον διώκειν τὴν ἐμὴν ψυχὴν, "καὶ μηδεν μήθ' ἡμέρας μήτε νυκτὸς ἔχειν διὰ φρον"τίδος [v] ἢ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καὶ ἀναίρεσιν· ἣν οὐδ' "κως μεταπορεύῃ. πῶς γὰ ψεύδη πρὸς ἐμοῦ δόξαν εὐ"λήφειας, ὡς ἀποκτεῖναί σε θέλοντος; ἢ πῶς οὐκ ἀ"σεβεῖς [x] εἰς τὸν Θεὸν, ἄνθρωπον σήμερον αἰτιῶ πιμ"πρῆσιν δυνάμενον καὶ πρὶν σοῦ λαβεῖν δίκην, καὶ μὴ "θελήσαντα, μηδὲ [y] τῷ καιρῷ χρησάμενον, ὃν, εἴ "σοι κατ' ἐμοῦ πρεπεσεν, οὐκ ἂν αὐτὸς παρῆκας, διά"χρήσασθαι [z] πολῶν νομίζων πολέμιον; ὅτι γὰρ σε τὴν "πέρυσι ἅ ἱματίου ἀπέτεμον, τότε σε [a] καὶ τὴν πε"φαλὴν ἠδυνάμην". ἀποδείξας δὴ τὸ ῥᾴθ ἰδεῖν, πιστεύειν παρεῖχεν. "ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἀπεχόμην δικαίας "ἀμυνῆς, φησί· σὺ δὴ [b] μισῶ ἄδικον οὐκ αἰδῇ κατ' "ἐμοῦ φέρων. Θεὸς ταῦτα δικάσαι, καὶ τὸν ἑκατέρου "τρόπον ἡμῶν ἐλέγξειε". Σαοὺλος δὴ τῷ θεῷ δά-

z Ενγεδλωῆς ἀφικνεῖται.] Ita malui ab *Engedi* Hebraïco. Ενγηδίωῆς in *Editis* & tribus *MSS.* Εἰγιδινῆς *Hen.* & *Busb.* Εἰγηδκῶν ἤτοι Εἰγαδὶ *Vat.*

a Ενγεδλωοῖς,] Similiter ac ſupra v. 33. variant *libri*, niſi quod Γεδλωοῖς habeat *Vat. HUDS. Conf. lib.* IX. *c.* 1. §. 2. SPANH.

b Οπλίτας ἐπιλέκτους] Οπλίτας, ἐπ' αὐτὸν ἠγείτο *Vat.*

c Υπὸ τῶν κῆ φύσιν,] Ita in *Editis*. verum ὑπὸ τοῦ habemus in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* qui reddit, *dumque naturaliter ventris purgandi neceſſitate urgeretur.*

d Υφ' ἑνὸς] Υπό τινος *Big.* & *Samb.* ὑφ' ἑνὸς τοῦ ὑπὸ τοῦ Δαβίδου *Vat.*

e Αλης αὐτὸν] "Αλης *Samb.* ut *Etymon.* ſuadet. καὶ τῆς πολλῆς αὐτὸν ἀπαλλάξαι ταλ. *Vat.*

f Μὲν τὴν πτέρυγα] Illud τὴν ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

g Μόνον δ' ὁ Σαοὺλος] Ita *Samb.* & *Big.* μόνον ὁ (aut ὃ) Σαοὺλος *Baſ.* & *G.* μόνον δὲ Σαοὺλος *Vat.*

h Αμπείχετο.] Ημπειέσθη *Big.* & *Gall.*

i Αυτοῦ δ' αστεῖτο,] *Al.* αὐτῷ & ἑαυτοῦ.

k Προσελθὼν ὁ Δαυίδης] Προελθὼν *Hen. Busb. Vat.* & *Zonar.*

l Ανέκραγεν,] Εκραξεν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* & mox τοῦ Σαούλου.

m Προσκυνῆσαι αὐτὸν] Προσκυνεῖ τε *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

n Πονηροῖς,] Πονηρὰς juxta *Epiphan.*

o Δεῖ τὰς ἀκοὰς,] Δεῖ τὰ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Epiphan.* & mox πιστεύειν τὰ *Busb.* & *Hen.*

p Επ' ἀμφότερα] Επ' ἀμφότερον ἀληθές τε καὶ ψεῦδος *Vat.*

q Υπ' ὄψι] Επ' ὀψὲ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

r Καλῶς ἔχειν] Καλῶς ἔχειν μὲ πρὸς *Vat.*

s Με πρὸς σὲ] *Coll. Big.* & *Voſſ.* σὲ πρὸς σέ.

t Εβαλόμην] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐβαλόμεν.

v Η τὴν ἐμὴν ψυχὴν] Η τὴν ἐμὴν ἀναίρεσιν in ſex *MSS.* ἢ τὴν ἐμῆς ψυχῆς ἀναίρεσιν *Epiphan.*

x Εἰς τὸν Θεὸν,] Voculam εἰς inſeruimus ex *MSS.*

y Τῷ καιρῷ χρησάμενον,] Τῷ καιρῷ τούτῳ in quatuor *MSS.* & mox ὃς εἴ σοι *Vat.*

z Πολῶν νομίζων πολέμιον;] Πολῶν καὶ νομίζων *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

a Καὶ τὴν κεφαλὴν ἠδυνάμην.] Illud καὶ ex iiſdem & *Epiphan.*

b Μισῶ ἄδικον] Μισῶ ἄδικον κατ' ἐμοῦ φέρεις *Vat.*

c Καὶ

δοξῶ τ̃ σωτηρίας θαυμάσας, καὶ τῷ τ̃ νεανίσκῳ μετριότητα καὶ φύσιν ἐκπλαγείς, ἀνώμωξε. τὸ δ' αὐτὸ κἀκεῖνος ποιήσαντ@, αὐτὸν εἶναι δίκαιον φάναι ἀπεκρίνατο. "σὺ μὲν γὰρ, φησὶν, ἀγαθῶν αἴτιός μοι γέγο-"νας, ἐγὼ δ' σοὶ συμφορῶν. ἐπεδείξω δ' [c] καὶ σήμερον "τῷ δεχαίων ἔχοντα σαυτὸν δικαιοσύνῳ· οἳ τὰς ἐχ-"θρὰς, ἐν ἐρημίᾳ [d] λαβόντας, σώζειν [e] παρήγγελλον. "πέπυσμαι δὲ καὶ σὲ ὅτι σοὶ τῷ βασιλείαν ὁ Θεὸς φυλάτ-"τει, καὶ φείσεταί σε τὸ πάντων τ̃ Ἑβραίων κράτ@. "δὸς δή μοι πίστις ὑπόρκῳ, μή μου τὸ γέν@ [f] ἐξαφανί-"σαι, μηδ' ἐμοὶ μνησικακοῦντα τὰς ἐμὰς ἀφύλακας ἔξο-"πλίσῃ· τηρῆσαι δέ μοι καὶ σῶσαι τ̃ οἶκον". ὁμόσας δ', καθὼς [g] ἠξίωσε, Δαυίδης, Σάουλον μὲν εἰς τὴν ἰδίαν ἀπέλυσε βασιλείαν· αὐτὸς δ' μ̃ τῶν σὺν αὐτῷ εἰς τὴν [h] Μαθηρῶν ἀνέβη γενεάν.

ε'. Ἀπεθνήσκει δ' [i] κατ' τοῦτον τ̃ καιρὸν καὶ Σαμήλ@ ὁ προφήτης, ἀνὴρ οὐ τ̃ τυχόντος [k] ἀπολαύων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις τιμῆς. [l] ἐνεφάνισε γὰρ τῇ ἀρετῇ αὐτοῦ καὶ τ̃ ἐξ ὅλης προς αὐτὸν εὐνοιαν τὸ πένθ@, ὃ ἐπὶ πολὺν χρόνον ὁ λαὸς ἦγεν· καὶ ἡ περὶ τὴν ταφὴν αὐτοῦ, καὶ τὰ τ̃ νομιζομένων ἀναλήψιν, φιλοτιμία τε καὶ σπουδή. θάπτουσι [m] δ' αὐτὸν ἐν τῇ πατρίδι [n] Ραμαθᾷ, καὶ ἐπὶ πολλὰς πάνυ ἡμέρας ἔκλαυσαν, [o] οὐ κοινὸν τοῦτο πάσχοντες ὡς ἐπ' ἀλλοτρίᾳ πλάνῃ, [p] ὡς εἰς οἰκεῖον δ' ἕκας@ [q] παθών. ἐγένετο δ' ἀνὴρ δίκαι@ καὶ χρηστὸς τῇ φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο μάλισθ' φίλ@ τῷ Θεῷ. ἦρξε δ' καὶ προέστη λαοῦ, μ̃ τ̃ Ἠλεὶ δ' ἀρχιερέως πλάνῃ, μόν@ μὲν ἔτη δώδεκα, μ̃ δ' τοῦ Σαούλ τοῦ βασιλέως δέκα πρὸς τοῖς ὀκτώ. καὶ τὰ μὲν περὶ Σαμουήλου [r] τοῦτο τὸ πέρας ἔσχεν.

ς'. Ἦν δέ τις τ̃ Ζιφηνῶν, ἐκ πόλεως [s] Ἐμμᾶ, πλούσιος καὶ πολυθρέμμαν@. τρισχιλίων μὲν γὰρ [t] αὐτῷ ποίμνη προβάτων ἐνέμετο, χιλίων δ' αἰγῶν. ταῦτα Δαυίδης ἀσινῆ τηρεῖν τε καὶ ἀβλαβῆ [v] παρήγγειλε τοῖς σὺν αὐτῷ, καὶ μήτε ὑπὸ ἐπιθυμίας, μήτε ὑπὸ ἐνδείας, μήτε ὑπὸ τ̃ ἐρημίας, καὶ δ' δυνάσθαι λανθάνειν, καταβλάπτειν· τούτων δ' ἁπάντων ἐπάνω πέφυκεν τὸ μηδὲν ἀδικεῖν, καὶ τὸ τ̃ ἀλλοτρίων ἄπεσθαι δεινὸν ἡγεῖσθαι καὶ προσάντες τῷ Θεῷ. ταῦτα δ' ἐδίδασκεν αὐτούς, οἰόμεν@ ἀνθρώπῳ χαρίσεσθαι ἀγαθῷ, καὶ ταύτης τυγχάνειν ἀξίῳ τ̃ προνοίας. ἦν δ' [x] Νάβαλ@, τοῦτο γὰρ εἶχεν ὄνομα, σκληρὸς καὶ πονηρὸς τοῖς ἐπιτηδεύμασιν, [y] ἐκ κυνικῆς ἀσκήσεως πεποιημέν@ τὸν βίον· [z] γυναικὸς δ' ἀγαθῆς καὶ σώφρον@, καὶ τὸ εἶδ@ προσηνοῦς λελογχώς. πρὸς οὖν τ̃ Νάβαλον τοῦτον, καθ' ὃν ἔκειρε τὰ πρόβατα καιρὸν, πέμψας ὁ Δαυίδης ἄνδρας δέκα τ̃ σὺν αὐτῷ, διὰ τούτων αὐτὸν ἀσπάζεται, καὶ [a] σωεύχεται τοῦτο ποιεῖν ἐπ' ἔτη πολλά. προσαχεῖν δ' ἐξ ὧν δύνατός ἐστιν αὐτῷ [b] παρεκάλει, μαθὼν παρὰ τῶν ποιμένων, ὅτι μηδὲν αὐτοὺς ἠδικήσαμεν, ἀλλὰ φύλακες αὐτῶν τε καὶ τ̃ ποιμνίων γεγόναμεν, πολλὰ ἐν τῇ ἐρή-

dibili se servatum esse demiratus, ejusque modestia & ingenio attonitus ingemuit. atque idem cum fecisset Davides, rex justius esse se ingemiscere respondit, "nam tu, inquit, mihi bonorum causa "extitisti, ipse vero tibi calamitatum *auctor*: ho-"die etiam ostendisti priscorum in te vigere justi-"tiam, qui inimicos in solitudine captos servan-"dos esse edixerunt. Itaque nunc persuasum ha-"beo, regnum tibi à Deo adservari, tibique cel-"surum esse Hebræorum omnium imperium. qua-"re jurejurando mihi fidem facias, te genus meum "non esse deleturum, neque injuriarum memorem "exitio daturum liberos meos: sed domum meam "custoditurum esse & servaturum". Cum autem in hæc, prout *rex* postulaverat, jurasset Davides, Saulum quidem in regnum suum dimisit: ipse vero cum suis ad angustias Matthercôn ascendit.

Moritur Samuelus; 1 Reg. c. 25.

5. Sub hoc tempus & Samuelus propheta vita decessit: vir non vulgarem inter Hebræos honorem assequutus. Illud enim & virtutis ipsius & populi erga ipsum benevolentiæ indicium erat, quod eum diu luxerint & lamentarint, atque sepulturam ejus solennesque exsequias certatim & magno studio celebrarint. Sepelierunt autem eum in Ramatha patria sua, multisque diebus eum defleverunt, non quasi in publico mœrore ex morte alieni; sed quasi privatim quisque aliquid pateretur. A natura enim fictus formatusque erat ad justitiam & bonitatem; propterea que Deo eximie charus. Quin & imperavit populoque præfuit, solus quidem post mortem Eli pontificis annis duodecim, cum vero Saulo rege duodeviginti. Et hæc quidem, quæ ad Samuelum spectant, hunc finem habuerunt.

Davides commeatum petit à Nabalo; sed frustra. 1 Reg. c. 25.

6. Tum vero erat Ziphenus quidam ex urbe Emma, locuples & multo pecore abundans. nam in pascuis alebat ovium quidem tria millia, mille vero capras. Davides *autem* jussit suis curare ut hæc integra salvaque forent; neque illa *quovis modo* lædere ex nimia cupiditate, aut ex urgenti inopia, aut ex spe latendi in deserto: hisce vero omnibus antiquius habere, nemini injuriam facere; atque nefas ducere Deoque adversum, res alienas contrectare. Illos autem ita docebat, existimans se gratiam initurum esse à viro bono, dignoque cui hæc cura adhiberetur. At e *contra* Nabalus, (hoc enim nomen habebat) duro erat & *agresti* ingenio & malis moribus, qui ex cynica exercitatione vitam instituerat; uxorem vero nactus bonam atque prudentem, formaque eleganti. Ad hunc igitur Nabalum, quo tempore ovium tonsuram faciebat, cum Davides decem viros è suis misisset, per illos eum salutat, simulque precatur ut in multos annos idem facere illi daretur: deinde vero obsecrabat, ut sibi ex iis quibus plurimum pollebat aliquid impertiret, certior à pastoribus factus, quod longo jam tempore in solitudine versati, nulla eos injuria affecerimus, sed illorum gregumque custodes

---

c Καὶ σήμερον] Καὶ adjeci ex *MSS.* quorum duo habent τῷ ἐκείνων ἀρχαίαν ἕχ. alius vero τῶν ἐκείνων ἕχ.

d Λαβόντας,] Λαβόντες *Big. Samb.* & *Vat.*

e Παρήγγελλον.] Ita ex iisdem *MSS.* παρήγγελον *Basil.* & *G.*

f Ἐξαφανίσαι,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* nisi quod ἐξαλεῖψαι habeat pro ἐξαπολέσαι. in *Editis* ἀφανῆσαι, μηδὲ μοι μν. τῆς οἰκ. ἀπολέσαι.

g Ἠξίωσε,] Eo modo in *MSS.* ἠξίωτε in *Editis.*

h Μαθηρῶν ἀνέβη] Μαστερῶν ἤτοι Μασιερῶν in *Cod. Vat.* Suspicor *Flavium* scripsisse Μαθηρωθ aut Μαστηρωθ. à quo non longe recedit Μαστειθ Codicis *Alexandrini* τ̃ ὁ. HUDS. LXX. εἰς τὴν Μ ερὼθ εἰνώ. Hebr. הַמַּעְרֶה. COCC. Μαθηρῶν ἀνέβη στενὰ habet Ed. Basil. Omissa autem hæc sunt ab Interprete, non à Rufino: *abscessit in angustias Masphæ.* SPANH.

i Καὶ κατ' τοῦτον τ̃ καιρὸν] Ita in sex *MSS.* in *Editis* κατ' αὐτὸν καιρόν.

k Ἀπολαύων] Aut ἀπολαύτας cum *MSS.* & *Vet. Interpr.*

l Ἐνεφάνισε γὰρ] Ἀνεφάνισε γὰρ τῇ ἀρετῇ αὐτοῦ *Big.* (Cocc.) *Samb.* & *Vat.* ἀνεφάνητε γὰρ τῇ ἀρ. *Basil.* & *G.*

m Θάπτουσι δ' αὐτὸν] Ita cum *Epiphanio.* γὰρ *Samb.* καὶ *Aliis.*

n Ραμαθᾷ,] Ἀρμαθᾷ ἤτοι Ἀρέμαθα *Vat.* HUDS. Conf. *sup.* Cap. VII. §. 5. SPANH.

o Οὐ κοινὸν] Οὐχ οἷον τοῦτο π. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

p Ὡς εἰς οἰκεῖον δ'] Ὡς εἰς οἰκεῖον δ' ἕκας@ ἴδιον πόθων *Big.* & *Samb.* ὡς οἰκεῖον δ' ἕκας@ ἴδιον παθῶν *Vat.*

q Παθών.] Ita cum *Epiphanio.* in *Editis*, *Aliisque* παθῶν.

r Τοῦτο τὸ πέρας ἔσχεν] Τοῦτο πέρας *Big. Samb.* & *Vat.*

s Ἐμμᾶ] Ita *Samb.* Ἐμμὰ *Basil. G. Big.* Αἰμὰν *Vat.* Ἀμὰν juxta *Epiphanium.* Μαὰν *Zonaras* cum Editione Complutina LXXII. Μαὰν in *Aliis*, & *Hieronymo.* Forsan scripserit *Josephus* Ἀμᾶν aut Ἐμμαοῦν.

t Αὐτῷ] Forte αὐτῷ. COCC.

v Παρήγγειλε] Παρήγγειλε *Hen.* παρήγγελε *Busb.*

x Νάβαλ@,] Ναβαλ@ Ed. Basil. SPANH.

y Ἐκ κυνικῆς ἀσκήσεως πεποιημέν@ τ̃ βίον.] Habens vitam detestabilem *Rufinus.* SPANH.

z Γυναικὸς δ' ἀγαθῆς] Illud δ inserui è *Cod. Vat.*

a Σωεύχεται] Ἐπεύχε *Hen.* & *Busb.*

b Παρεκάλει,] Παρεκαλεῖ *Vat.*

ſtodes fuerimus. non erit autem ut ipſum pœniteat, ſi quid Davidi contulerit. At cum ii qui miſſi erant hæc peregiſſent ad Nabalum, ille inhumaniter admodum & aſpere eos excipit. nam ab iis percontatus, quis eſſet Davides, ut audivit eſſe Jeſſæi filium; nunc igitur, inquiebat, magnifice de ſe ſentiunt fugitivi, ſeque inſolentius efferunt, relictis dominis. Davides autem, cum hæc illi retuliſſent, gravius commovetur: & quadringentis quidem armatis ipſum ſequi juſſis, ducentis vero ad impedimenta cuſtodienda relictis (jam enim ſexcentos coëgerat) ibat contra Nabalum; poſtquam juraverat quod domum ejus ſuaque omnia *ea* nocte in nihilum redigeret. ſe enim non id ſolum ægre ferre, quod animo fuerit in ipſos ingrato, nihil eis largitus, qui ſeſe adverſus ipſum multa cum humanitate geſſerant: ſed & quod conviciis & maledictis eos impeteret, nulla injuria ab ipſis affectus.

μὴ ἀμελησάντων ἡμῶν χρόνον. [c] μεταγνόσῃ δ' ἂν ἐπ' ἀγαθοῖς Δαυίδης ὠφελούμενος. ταῦτα ἢ τ πεμφθέντων ἀπαγγειλάντων πρὸς τ Νάβαλον, ἀπανθρώπως σφόδρα καὶ σκληρῶς ἀπήντησεν. ἐρωτήσας γὰρ αὐτοὺς, τίς ἐστι Δαυίδης, ὡς τ ὑὸν ἥκουσεν Ιεσσαίου, νυνὶ φησὶν, ἔφη, [d] μεγαλοφρονοῦσιν ἐπ' αὐτοῖς οἱ δραπέται καὶ σεμνύονται, [e] τοὺς δεσπότας [f] καταλιπόντες. ὀργίζεται δ' αὐτῶν φεισαμένων ὁ Δαυίδης· καὶ τετρακοσίους μὲν ὡπλισμένους αὐτῷ κελεύσας ἕπεσθαι, διακοσίους δὲ φύλακας τῶν σκευῶν καταλιπών, ἤδη γὰρ εἶχεν ἑξακοσίους, ὤμνυε τὸν Νάβαλον ἐδάδιζεν, ὁμόσας ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τὰ κτήσιν [g] ὅλην ἀφανίσειν. ὁ γὰρ ἄχθεσθαι μόνον ὅτι γέγονεν ἀχάρις εἰς αὐτοὺς, μηδὲν ὀφειλὼν πολλῇ φιλανθρωπίᾳ πρὸς αὐτὸν [h] χρησαμένοις· ἀλλ' ὅτι καὶ προσεβλασφήμησε καὶ κακῶς εἶπε, μηδὲν [i] ὑπ' αὐτῶν λελυπημένων.

Nabali mors. 1 Reg. c. 25.

7. Cum vero ſervus quidam, ex iis qui Nabali greges cuſtodiebant, heræ quidem ſuæ, Nabali vero uxori, enarraret, "quod Davides, miſſis *ali-*
"*quot de ſuis* ad maritum ejus, ne quod æquum
"quidem eſſet impetrârit, ſed è contra gravibus
"conviciis appetitus fuerit, cum *tamen* ipſis in gre-
"gum cura & cuſtodia ſe quammaxime benignum
"præſtiterit, hoc autem domino in damnum ceſ-
"ſiſſe"; illo iſta loquuto, Abigæa (ita enim vocabatur) cum aſinos clitellari juſſiſſet, & variis muneribus eos oneraſſet, ne verbo quidem facto ad maritum (nam ex ebrietate haud mentis compos erat) Davidi obviam proficiſcebatur. Illi autem per montis anguſtias deſcendenti occurrit Davides, *cum viris quadringentis* ad Nabalum contendens. Tum mulier, viſo illo, confeſtim deſiluit, & in faciem procidens adorabat, ſupplexque petebat ut nollet verborum Nabali meminiſſe: non enim ignorare eum nomini ſuo plane reſpondere. nam Hebræorum lingua Nabalus ſtultitiam denotat. Illa autem ſeſe excuſabat, quod neminem eorum viderit qui ab ipſo miſſi fuerant. "quare mi-
"hi, inquit, ignoſcas precor, Deoque gratias age,
"qui *per me* tibi obſtitit quo minus humano ſan-
"guine manus polluas. nam ille ipſe, ſi incon-
"minatus *à cæde* permanſeris, ab iis qui *in te* ma-
"ligni ſunt pœnas exiget. Mala enim quæ Naba-
"lum manent, illa in inimicorum tuorum capita
"recident. At mihi benignus ſis *obſecro*, & iſta à
"me accipere digneris; atque iram & indignatio-
"nem qua in maritum ejuſque domum commove-
"ris, mei in honorem remittas. Te enim decet
"manſuetudini conſueſcere & humanitati; præ-
"ſertim cum ſis regnaturus". Ille vero, muneribus acceptis, ait; "Deus ſane propitius te, ô mu-
"lier, ad nos hodie adduxit: alioqui craſtina tibi
"non illuxiſſet dies, cum juraverim hac ipſa no-
"cte everſum ire Nabali domum, veſtrumque ne-
"minem ſuperſtitem relicturum ex familia homi-
"nis maligni & in me meoſque ſumme ingrati.
"jam vero, tui curam gerente Deo, mature mihi
"obviam facta es, ut iram meam delinires. Sed
"Nabalus quidem, per te licet ſupplicio nunc
"eximatur, pœnam tamen non effugiet: ſui enim
"ſibi, ex alia occaſione, exitio erunt mores.

ζ, Δούλη δέ τινος τῶν τὰ ποίμνια φυλαττόντων τὰ τοῦ Νάβαλη, πρὸς τὴν δέσποιναν μὲν αὐτοῦ, γυναῖκα δ' ἐκείνου, κατηγόρησε, "ὅτι πεμψας ὁ Δαυίδης αὐ-
"τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα μηδενὸς τύχοι τῶν μετρίων, ἀλλὰ
"καὶ προσυβρισθείη βλασφημίαις δειναῖς, πάσῃ δεῖ
"αὐτὸς προνοίᾳ καὶ φυλακῇ τ τιμνίων ἐχομένους,
"γεγονέναι ἢ τότε [k] ὑπὸ τῷ κακῷ τῷ ἔσχατος".
καὶ ταῦτ' ἐκείνη φήσαντος, [l] Αβιγαία, προηγορεύετο γὰρ ἔτως, [m] ὑποζύξασα τοὺς ὄνους, καὶ πληρώσασα παντοίων ξενίων, καὶ μηδὲν ἀπόντος πάνυ, ἐπεὶ μέθης ἀναιδοῦς ἦν, ἐπορεύετο πρὸς Δαυίδην. [n] καταβαινόντι ἢ τὰ στενὰ ἔσω ὄρους ἀπήντησε Δαυίδης, [o] μὴ τετρακοσίων ἐπὶ Νάβαλον ἐρχόμενος. θεασαμένη δ' αὐτὸν ἡ γυνὴ, καταπηδήσεν, καὶ πεσοῦσα ἐπὶ πρόσωπον [p] προσεκύνησε, καὶ τ μὲν Νάβαλη λόγων ἐδέησε μὴ μνημονεύειν· ἤδη γὰρ ἀγνοεῖν αὐτὸν ὅμοιον ὄντα τῷ ὀνόματι. [q] Νάβαλος ἢ κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν ἀφροσύνην δηλοῖ. αὐτὴ δ' ἀπελογεῖτο, μὴ θεάσασθαι τοὺς πεμφθέντας ὑπ' αὐτοῦ. "διὸ συγγίνωσκέ μοι, φησὶ, καὶ τῷ Θεῷ
"χάριν ἔχε, κωλύοντί σε μιαιφονίαν ἀνθρωπίνῳ αἵ-
"ματι. μένοντα γάρ σε καθαρὸν ἐκεῖνος αὐτὸς ἐκ-
"δικήσει τῶν πονηρῶν. ἃ γὰρ ἐκδέχεται κακὰ Νά-
"βαλον, ταῦτα καὶ τῶν ἐχθρῶν σου κεφαλαῖς
"[r] συμπεσεῖ. γνοὺς ἦν ἐμοὶ, κύριος, κρίνας [s] ἀξίαν
"τὰ περ' ἐμὲ ταῦτα δέξασθαι, καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν
"ὀργὴν τὴν ἐπὶ τὸν ἄνδρα μου [t] καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς
"τὴν ἐμὴν τιμὴν ἄφες. πρέπει γὰρ ἡμέρῳ σοι καὶ φι-
"λανθρώπῳ τυγχάνειν, καὶ ταῦτα μέλλοντι βασιλεύ-
"ειν". ὁ ἦ, τὰ δῶρα δεξάμενος, "ἀλλὰ σὲ, φη-
"σὶν, ὦ γυναῖ, Θεὸς ὑμνεῖς ἤγαγε πρὸς ἡμᾶς τιμέ-
"ρον· ἃ γὰρ ἂν τὴν ἐπερχομένην ἡμέραν εἶδες· ἐμοῦ
"τ οἶκον τ Νάβαλη ἀφ' ἧσδε τ νυκτὸς ὁμόσαντος
"ἀπολέσαι, καὶ μηδένα ὑμῶν ἀπολείψειν ἀπὸ ἀνδρὸς
"πονηροῦ καὶ ἀχαρίστου πρὸς ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς ἑτοίμους γε-
"νομένους. νυνὶ ἦ φθάσασα προέλαβες [x] καταμειλίξασθαί
"μου τὸν θυμὸν, κηδομένου σου τοῦ Θεοῦ. ἀλλὰ Νάβαλος
"μὲν, κἂν ἀφεθῇ νυνὶ διὰ σὲ τῆς τιμωρίας, ὑ φεύ-
"ξεται τὴν δίκην· ἀλλ' ὁ τρόπος αὐτὸν ἀπολεῖ, λα-
"βὼν αἰτίαν ἄλλην.

η'. Ταῦτ'

c Μεταγνόσῃ δ'] Μεταγνόσεσιν *Big. Samb. & Vat.* Attice. mox παρεσκεύμενον *Vat.*

d Μεγαλοφρονοῦσιν] Μεγαφρονοῦσιν ἐφ' ἑαυτοῖς eodem ſenſu *Big. & Samb.* μεγαφρονοῦσιν ἐπ' αὐτοῖς *Vat.*

e Τοὺς δεσπότας] Οἱ τοὺς δεσπ. *Vat.*

f Καταλιπόντες.] Ita *MSS.* καταλείποντες & mox καταλείπων in *Editis, Aliiſque.*

g Ὅλην ἀφανίσειν.] Vox ὅλην deeſt *Vat.* mox ἀφανίσειν legunt *Hen. & Busb.*

h Χρησαμένοις·] *Coll. Voſſ. & Big.* χρησαμένους.

i Ὑπ' αὐτῶν λελυπημένων.] Παρ' αὐτῶν *Vat.*

k Ἐπὶ τῷ κακῷ] Ἐπὶ τῷ κακῷ διαστάσῃ *Vat.*

l Αβιγαία,] Ita quidem Codices *Joſephi* Gr. nec aliter LXXII. Αβιγαΐλη juxta *Epiphanium* ab origine *Abigail.*

m Ὑποζύξασα τοὺς ὄνους,] Sic *Baſ. G. & Vat.* Αἴθιος ἐπισύξασα *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. & Gall.* ἐπιδιάξασα τοὺς ὄνους *Hen. & Busb.* ἐπιάξασα τοὺς ὄνους legiſſe videtur *Epiphanius.*

n Καταβαινόντι] Ita cum ſex *MSS.* καταβαινόντος perperam in *Editis.*

o Μὴ τετρακοσίων] Μετὰ τ τετρακοσίων *Vat.*

p Προσεκύνησε,] Προσεκυλίσθη *Hen. Busb. & Zonaras.*

q Νάβαλος ἢ κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν ἀφροσύνην δηλοῖ.] נבל ἄφρων *flagitioſus.* SPANH.

r Συμπεσεῖ.] Ita cum *Baſ. G. & Vet. Interpr.* συμπέσοι *Big. & Vat.* (ἐμπέσοι *Coll. Voſſ.*) ἐμπέσοι *Samb.*

s Ἀξίαν ἦ] Sic *Samb. Vat. Gall. & Epiphan.* (Legi ἀξίαν ἦ vel ἄξιον τὸ vult *Coccejus*) ἄξιον *Baſ. G. & Big.*

t Καὶ τ οἶκον] Καὶ τ οἶκον ἦ Νάβαλη *Vat.*

x Καταμειλίξασθαί μου τ θυμὸν,] Μειλίξασθαι *Vat.*

η'. Ταῦτ' εἰπὼν, ἀπολύει τὴν γυναῖκα. ἡ δ', εἰς τ οἶκον ἐλθοῦσα, καὶ καταλαβοῦσι τ ἄνδρα μὴ πολλῶν διωχήμενον καὶ κεκαρωμένον ἤδη, τότε μὲν οὐδὲν τ γεγενημένων διεσάφει. τῇ δ' ὑστέρᾳ, νήφοντι ἅπαντα δηλώσασα, [y] παρεθῆναι [z] καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τ λόγων [a] καὶ τ ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἐποίησε. καὶ δέκα ἃ πλείους ὑπιζήσας ἡμέρας τ βίον κατέτρεψε ὁ Νάβαλος. ἀκούσας δ' αὐτὸ τὸν τελευτὴν ὁ Δαυίδης, [b] ἐκδεδικῆσθαι μὲν ὑπὸ θεοῦ καλῶς αὐτὸν ἔλεγε· ἀποθανεῖν γὰρ Νάβαλον ὑπὸ τ ἰδίας πονηρίας, καὶ δοῦναι δίκην [c] αὐτῷ καθαρὰν ἔχοντι τὴν δεξιάν. ἔγνω δὲ καὶ τότε τὰς πονηρὰς ἐλαυνομένας ὑπὸ θεοῦ, καὶ μηδένος τ ἐν ἀνθρώποις ὑπεροράσθαι, διδόναι δὲ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς τὰ ὅμοια, τοῖς δὲ πονηροῖς [d] ἀξίαν ἀπιφέρειν τὴν ποινήν. πέμψας δ' αὐτὸ περὶ τὴν γυναῖκα, συνοικήσουσαν καὶ γαμηθησομένῳ [e] καλεῖ πρὸς αὐτόν. ἡ δ' [f] ἀναξίαν μὲν εἶναι καὶ ποδῶν ἅψασθαι τ ἐκείνου, περὶ τὰς παρόντας ἔλεγε· ὅμως δὲ μὴ πίστις τ θεραπείας ἦκε. καὶ συνῴκησε μὲν αὐτῷ, πρότερον [g] λαμβάνουσα τὴν τιμὴν καὶ [h] διὰ τ τρόπον σώφρονα ὄντα καὶ δίκαιον· [i] τυχοῦσα δ' αὐτῆς, καὶ διὰ τὸ κάλλος. εἶχε δὲ Δαυίδης γυναῖκα πρότερον, λαβὼν ἐξ [k] Ἀβεσάρης πόλεως ἔγημε· [l] Μιχάλαν δὲ τὴν Σαούλου θυγατέρα, τὴν γνησίως θυγατέρα, τῷ γνωρίμῳ Δαυίδῃ γυναῖκα, ὁ πατὴρ [m] τῷ Φελτίᾳ υἱῷ Λίσου συνέζευξεν, ἐκ πόλεως ὄντι [n] Γεθλᾶς.

θ'. Μετὰ ταῦτα τινὲς ἐλθόντες [o] τ Σιφλωῶν ἀπήγγελλον τῷ Σαούλῳ, ὡς εἴη πάλιν Δαυίδης ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, καὶ δύναιντο συλλαβεῖν αὐτὸν, βουλομένῳ συνεργῆσαι. ὁ δὲ μετὰ τρισχιλίων ὁπλιτῶν [p] ἐβάδιζεν ἐπ' αὐτόν· καὶ νυκτὸς ἐπελθόντος, [q] ἐπεστρατοπέδευσεν [r] ὅπῃ τινὶ τόπῳ [s] Σεκελὰ λεγομένῳ. Δαυίδης δ' ἀκούσας τ Σαούλον ἐπ' αὐτὸν ἠκοντα, πέμψας κατασκόπους, ἐκέλευσε δηλῶν αὐτῷ, πᾶ τ χώρας Σαούλῳ ἤδη [f] προσελήλυθε, τ δ' ἐν [t] Σεκελᾷ φρουούντων, ἀφανυκτερεύει [v] ἀφαλαθὼν τοὺς ἰδίους, καὶ εἰς τὸ τ Σαούλου στρατόπεδον παρεγένετο, ἐπαγόμενον τὸν ἐκ τ ἀδελφῆς αὐτοῦ Σαρβίας Ἀβισαῖον, καὶ [x] Ἀχιμέλεχον τ [y] Χετταῖον. τ δὲ Σαούλου κοιμωμένου, καὶ περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τ στρατηγῶν [z] Ἀβενήρου κειμένων, ὁ Δαυίδης εἰσελθὼν εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ τ βασιλέως, ὅτ' αὐτὸς ἀναιρεῖ τ Σαούλον, ὑπηγεῖ αὐτοῦ τὸν κοίτῳ [a] ἐκ τῆς δορᾶς, τοῦτο γὰρ αὐτῷ περιεπεπήγει, ὕπτ τὸν Ἀβισαῖον, βουλόμενον φονεῦσαι καὶ πρὸς τῆς ὁρμῆς τὸν, εἴασεν· ἀλλὰ τὸν ὑπὸ τ θεοῦ [b] κεχειροτονημένον βασιλέα φήσας εἶναι δί-

8. Hæc loquutus mulierem dimisit. Illa vero, domum reversa virumque nacta cum multis epulantem & jam vino gravatum, tunc quidem nihil eorum quæ facta sunt *ei* exposuit: die vero sequenti, cum sobrio omnia declarasset, effecit ut vires ei solverentur, & totum corpus prope jam mortuum esset, propter *ejus* sermones & dolorem ex iis conceptum. nec pluribus diebus, quam decem, vita producta, eam cum morte commutavit Nabalus. Davides autem, ut illum defunctum esse acceperat, à Deo quidem eum merito vindicatum esse dicebat: suapte enim malitia interiisse Nabalum, sibique pœnas persolvisse dextram habenti cædis puram. Quin & tum didicit sceleſtos à Deo exagitari, ipsumque omnium hominum neminem negligere, sed bonis quidem similia rependere, malis vero pœnas, quas commeruerunt, infligere. Moxque missis ad uxorem ejus nunciis, ipsam, ut una secum esset sibique connubio jungeretur, ad se accersit. Illa ad eos, cum adessent, dicebat, se quidem indignam esse, quæ vel ad pedes ejus accederet; cum omni tamen observantia veniebat. ac illi quidem nupsit, hunc honorem consequuta & propter modestiam ejus bonosque mores; eundem vero promerita, etiam propter formæ gratiam. Davides autem uxorem antea habuit, quam ex urbe Abesaro duxerat: at Michalam Sauli regis filiam, prius Davidi nuptam, pater ipsius Phalti Lisi filio de civitate Gethla locaverat.

Davidem ira accensum in Nabalum placat Abigea. 1 Reg. c. 25.

Mittit Davides qui sibi Abigeam in matrimonium adducant. 1 Reg. c. 25.

9. Aliquanto post Ziphenorum quidam venerunt, Sauloque nunciaverunt, Davidem rursum in eorum regione esse; seque illum capere posse, modo ipse vellet illis auxilio esse. Tum ille cum tribus hominum millibus ad eum *persequendum* contendebat, & nocte appetente castra posuit in loco quodam, cui nomen Secela. Davides autem, ut audierat, Saulum contra se venire, missis exploratoribus, jussit sibimet nunciari, ad quem regionis locum Saulus jam accessisset. Cum vero illi *Saulum* apud Secelam esse narrassent, clam suis pernoctavit, aditque Sauli castra, adducto secum Abisæo, sororis suo Saruiæ filio, & Achimelecho Chettæo. Dum autem Saulus dormiret, & circa eum milites in ambitu jacerent una cum Abenero exercitûs duce, Davides, in regis tentorium ingressus, neque ipse regem, agnito ejus cubili ex hasta (illa enim *humi* juxta eum defixa erat) interficere sustinuit, neque Abisæum permisit, qui & voluntate & impetu quodam ad eum occidendum ferebatur: sed, cum grave esse dixisset regem à Deo creatum interimere quantumvis pravum, ei enim

Saulus à Ziphenis Davidem persequitur. 1 Reg. c. 26.

Davides in castra ad Saulum ingreditur, dormientibus cunctis. 1 Reg. c. 26.

y Παρεθῆναι κὰ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τ λόγων] Παρεθέναι *Hen.* & *Busb.* utrumque fert ratio Grammatica. HUDS. Et ad solutionem membrorum, & penè ad mortem usque deduceretur. *Rufinus.* Infrà lib. VIII. c. 8. §. 3. οὕτως παρεθη &c. & Cap. 9. seq. §. 1. παρεθέσαν αὐτῷ τὴν ἐξιάν· Item lib. XV. c. 7. §. 9. πεπαρεθεῖν (Gen. παρεθεῖν) τ πλείονα ἡμέρας· SPANH.

z Καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τ λόγων] Καὶ πᾶν αὐτῷ *Vat.*

a Καὶ τ ἐπ' αὐτοῖς λύπης] Καὶ τῇ ἐπ' αὐτοῖς λύπῃ *Vat.*

b Ἐνδικηθῆναι] Ἐκδικηθῆναι μὲ αὐτὸν ὑπὸ θ Θ. *Big.* & *Samb.*

c Αὐτῷ καθαρὰν ἔχοντι] Αὐτῷ ἀφ' ἁπλοῦ καθαρὰν legisse videtur *Epiphan.*

d Ἀξίαν ἐπιφέρειν] Ὀξείαν *Big.*

e Καλεῖ πρὸς αὐτόν.] Ἐκάλεσε πρὸς ἑαυτὸν *Hen.* & *Busb.*

f Ἀναξίαν μὲν εἶναι] Ita *Big.* & *Samb.* ἀναξία in *Editis*, *Aliisque.* οὐκ ἀξίαν *Zonar.*

g Λαμβάνουσα τὴν τιμὴν] Λαβοῦσα *Big. Samb.* & *Vat.*

h Διὰ τ τρόπον] Διὰ τὸ τ τρόπον σώφρονα εἶναι καὶ δίκαιον *Vat.*

i Τυχοῦσα δ' αὐτῆς,] Τυχοῦσα ταύτης *Big. Samb.* & *Vat.*

k Ἀβεσάρης πόλεως] Ἀβισαὶ *Big. Samb.* & *Vat.* sane pro Ιεζραήλ Codicis Divini, miro dissensu. in *Epiphanii* libris *Ebisar* & *Bisar.*

l Μιχάλαν δ'] Μελχὰν δ' τὴν καὶ Μελχόλλω *Vat.* videsis *Annott.* ad p. 337. in fine.

m Τῷ Φελτίᾳ υἱῷ Λίσου] Ita cum *Epiphanio*, (nisi quod Σιμὴ pro Λισοῦ exstet in nonnullis Codicibus) aut Λαΐσου aut Λησοῦ. *Falti Ben Lais* in fundo Sacro. τῷ Φελλὶ υἱῷ Λιτῷ *Bas.* & *G.* τῷ Φελλὶ (aut Βελλὶ) υἱῷ Ελιεσοῦ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

n Γεθλᾶς.] Mallem sane cum *Schotano* scribere Γελλᾶς ab Hebraïco *Gallim*, quod retinent *Epiphanii* codices. nec displicet Γεθλᾶς à simili voce Chaldaïca, ejusdem plane significationis, sive *collis* sive *involucrum* denotetur iis nominibus.

o Τῶν Ζιφλωῶν] Ζιτλωῶν, ἤτοι Ζιφαίων ἀπήγγ. τ. Σ. ὡς εἴη ὁ Δαβὶδης εἰς τὴν χώραν *Vat.*

p Ἐβάδιζεν] Ἐβάδιζε πρὸ αὐτοῦ *Vat.*

q Ἐπεστρατοπέδευσεν] Aut ἐπεστρατοπέδευσεν cum *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

r Ἐπί τινι τόπῳ] Ἐπὶ τὴν Σικελλα λεγομένην, & mox Σεκέλλα *Vat.* Συκελλα *Bas.* & *G.* Σάκελλα *Hen.* & *Busb.* Σικελλὰ *Big.* Σικελα *Samb.* Σικελὰ *Epiphan.* addita forsan litera Σ, pro Εκελὰ aut Εκιλά. Is enim locus in volumine Hebraïco est *Huchila*, in Græco τὸ ὁ. Αχελὰ, Εχελὰ & Ε[illegible]χελὰ, & *Zonaræ* Εχελάτ. collis septies mille passibus ab Eleutheropoli remotus, & *Habacuci* vatis monumento clarus.

s Σικελὰ λεγομένῳ.] Gen. Συκέλλα. sed §. 10. seq. Σικέλλαν (Gen. Σεκέλλαν) & seq. cap. 14. §. 5. εἰς Σικελλαν (Gen. Σικελλα.) SPANH.

t Προσελήλυθε.] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis*, *Aliisque* προσεληλύθει.

t Σεκελᾷ φρουούντων,] Hic loci Σεκέλλᾳ *Big. Samb.* & *Epiphan.* Σεκέλλα *Vat.* Συκέλλα *Bas.* & *G.*

v Διαλαθὼν τοὺς ἰδίους,] Καὶ λαθὼν τοὺς Ιουδαίους εἰς τὸ τ Σ. *Vat.*

x Ἀχιμέλεχον] Ἀβιμέλεχον *Vat. Hen.* & *Busb.* ex LXXII.

y Χεττιαῖον.] Χετταῖον *Vat.*

z Ἀβενήρου κειμένων,] Ἀβεννὴρ in quinque *MSS.* Ἀβενὴς *Zon.* ὁ τ ὁ. Abner *Hieronymus* & *Masoretæ.*

a Ἐκ τ δορατ@,] Καὶ τὸ δόρυ juxta *Epiphanium.*

b Κεχειροτονημένον] In Sacro Codice hoc loco *unctus Dei* appel-

enim ultionem tempore ſuo venturam ab eo qui imperium dederat, conatum ejus reprimebat. Attamen ut appareret, quod cum potuiſſet eum occidere *manus* abſtinuerit, capta ejus haſta & aquæ lenticula, quæ *forte* Saulo quieſcenti erat admota, cum in caſtris nemo animadverterit, omnibus dormientibus, diſceſſit, ſecure omnia exſequutus, quibus, prout tempus ei concederet, auderetve, regios mulctavit. Torrentem vero tranſgreſſus, & conſcenſo montis vertice, unde facile poterat exaudiri, vociferatus ad Sauli milites, & ad Abenerum exercitûs ducem, è ſomno eos excitavit, atque ad hunc clamabat & populum. Cum autem *hoc* audierit exercitûs dux, & rogaverit quiſnam eſſet qui ſe nominatim appellaſſet, Davides ajebat, "Ego, "Jeſſæi quidem filius, à vobis vero profugus. Sed "quî fit, ut tu vir magnus, & apud regem cæte- "ris honore prælatus, negligenter adeo cuſtodie- "ris domini corpus? num tibi magis volupe eſt "ſomnum capere, quam ejus ſalutis curam gere- "re? Hæc enim mortis ſupplicio digna ſunt: quip- "pe qui quoſdam è noſtris in caſtra ad regem & "alios omnes ingreſſos non perſenſiſtis. Quære i- "taque ubi ſit haſta regis & aquæ lenticula, & "diſces quantum mali in caſtris commiſſi vos la- "tuit". Saulus autem, agnita Davidis voce, intellectoque quod, cum deprehendiſſet eum à ſomno & cuſtodum negligentia proditum, non tamen occiderit, ſed pepercerit, cum juſte eum perimere potuiſſet, gratias pro ſalute ſe illi habere dicebat: hortabaturque ut ſumpta fiducia, & nihil amplius mali ab *ipſo* metuens, domum ſuam reverteretur. ſibi enim perſuaſum eſſe, quod non ſe- ipſum ita amaret, ac ab ipſo diligeretur; cum quidem eum, qui illum cuſtodire poſſet & multa benevolentiæ indicia dederit, perſequeretur; & ad vitam tamdiu in exſilio ſummaque de anima ſua ſolicitudine agendam adigeret, abſque *omni* amicorum & cognatorum conſortio: ipſe vero adhuc ab eo ſæpius conſervaretur, animamque ſuam manifeſtum in diſcrimen adductam *ab eo* ſalvam recipere- ret. Davides autem juſſit aliquem ab eo mitti, qui haſtam peteret & aquæ lenticulam: iſto adjecto, fore ut Deus ipſos ex ingenio utrumque ſuo factiſque inde prodeuntibus judicaret; qui norit, quod, cum te hodie occidere potuiſſem, manus abſtinuerim.

Davidi gratias agit Saulus, quod vitæ ipſius peperc- erit. 1 Reg. c. 26.

10. Et quidem Saulus, cum iterum ex Davidis manibus evaſiſſet, in regiam & patriam ſuam reverſus eſt: at Davides, veritus ne quando à Saulo caperetur ſi illic maneret, ſibi conſultius eſſe putabat, ut in Palæſtinam aſcenderet, ſeque illius intra fines contineret. Itaque cum ſexcentis, quos *forte* circa ſe habuit, ad Anchum concedit Gittæ regem. illa autem erat una è quinque *Palæſtinis* civitatibus. Cumque illum virosque *ſuos comites benigne* excepiſſet, locumque ad habitandum dediſſet,

Davides ad Anchum Gittæ regem ſe confert. 1 Reg. c. 27.

νον ἀποκτεῖναι, κἂν ἡ πονηρὸς, ἔξειν γὰ αὐτῷ φόβῳ τοῦ δόντος τὴν ἀρχὴν σὺν χρόνῳ τῷ δικαίῳ, ἐπίσχε τὴν ὁρμήν. σύμβολον δὲ τοῦ κτεῖναι δυνηθεὶς [c] ἀποχέτης, λαβὼν αὐτοῦ τὸ δόρυ, καὶ τὸ [d] φακὸν τοῦ ὕδατος, [e] ὃς κειμωμένῳ παρέκειτο τῷ Σαούλῳ, μηδενὸς αἰσθομένου τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, πάντων δὲ κατακοιμωμένων, ἐξῆλθεν ἀδεῶς πάντ' ἐρχόμενος, ὅσα καὶ τοῦ καιροῦ [f] δέοντος αὐτῷ καὶ τὸ τόλμης, διέθηκε τοὺς τοῦ βασιλέως. Ἀφικὰς δὲ τὸ χειμάρρουν, καὶ ἐπὶ τὴν κορυφὴν ἀνελθὼν τοῦ ὄρους ὅθεν ἔμελλεν [g] ἐξακουσθήσεσθαι, ἐμβοήσας τοῖς στρατιώταις τοῦ Σαούλου καὶ τῷ στρατηγῷ [h] Ἀβενήρῳ, ἀφυπνίσησιν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ὕπνου, τοῦτόν τε ἐφώνει καὶ τὸν λαόν. ἐπακούσαντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τίς ὁ καλέσας αὐτὸν [i] ἐστὶν ἐρομένου, Δαυίδης εἶπεν, "ἐγὼ, παῖς μὲν Ἰεσσαίου, "φυγὰς δὲ ὑμέτερος. ἀλλά τί δή ποτε, μέγας τε ὢν, "καὶ τὴν πρώτην ἔχων φυλὴν τῷ βασιλεῖ τιμὴν, οὕτως "ἀμελῶς τὸ τοῦ δεσπότου φυλάσσεις σῶμα; καὶ ὕπνος "ἡδίων ἐστί σοι τῆς τούτου σωτηρίας καὶ προνοίας; θανάτου "γὰ ταῦτα ἄξια καὶ τιμωρίας, εἰ γε μικρὸν ἔμπροσθε εἰσ- "ελθόντας πινὰς [k] ἡμῶν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐπὶ τὸν βα- "σιλέα καὶ πάντας τοὺς ἄλλους, οὐκ ἐνόησατε. ζήτησον δὲ "τὸ δόρυ δὲ βασιλέως καὶ τὸ φακὸν δὲ ὕδατος, καὶ μα- "θήσῃ πηλίκον ὑμᾶς ἔλαθε κακὸν [l] ἐντὸς ᾠκοδομένον". Σαοὺλος δὲ γνωρίσας τὴν [m] τοῦ Δαυίδου φωνὴν, καὶ μα- θὼν ὅτι [n] λαβὼν αὐτὸν ἔκδοτον ἐποίησε τοῦ ὕπνου καὶ τῆς τῶν Φυλατθίνων ἀμελείας οὐκ ἀπέκτεινεν, ἀλλ' ἐφείσατο δικαίως ἂν αὐτὸν ἀνελὼν, χάριν ἔχειν αὐτῷ τῆς σωτηρίας ἔλεγε· καὶ παρεκάλει θαῤῥοῦντα, καὶ μηδὲν ἔτι πίστεως δεινὸν ἐξ αὐτοῦ φοβούμενον, [o] ἀναχωρεῖν [p] ἐπὶ τὰ οἰκεῖα. πεπεῖσθαι γὰ ὅτι μηδ' αὐτὸν ἄκοντος ἀγαπήσειεν, ὡς ἐκεῖνα εἰργασται, ὃς τὸν μὲν Φυλάττειν αὐτὸν δυνάμενον καὶ πολλὰ δείγματα τῆς εὐνοίας παρεσχημένον ἐλαυνοι, καὶ τοσοῦτον ἐν φυγῇ χρόνον καὶ πᾶς [q] περὶ τὴν ψυχὴν ἀγωνίας ἠνάγκασε ζῆσαι, φίλων καὶ συγγενῶν ἔρημον. αὐτὸς δ' [r] ἐπαύετο πολλάκις ἐκ' αὐτῷ σωζόμενος, ἐδὲ τὴν ψυχὴν φανερῶς ἀπολλυμένην λαμβάνων. ὁ δὲ Δαυίδης πέμψαι ἀπολαβεῖν ἐκέλευσε τὸ δόρυ καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος· ἐπιδὼν, ὡς ὁ Θεὸς ἑκατέρῳ τῆς ἰδίας φύσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὸν πεπραγμένων ἔφη δικαστὴς, ὃς, ὅτι καὶ καθ' τὴν παροῦσαν ἡμέραν ἀποκτεῖναί σε δυνηθεὶς ἀπεχόμην, οἶδε.

ι'. Καὶ Σαοὺλος μὲν, δεύτερον διαφυγὼν τὰς Δαυίδου χεῖρας, εἰς τὴν βασιλείαν καὶ [s] τὴν οἰκείαν ἀπηλλάσσετο· φοβηθεὶς δὲ Δαυίδης μὴ μένων αὐτόθι συλληφθῇ ὑπὸ τοῦ Σαούλου, [t] συμφέρειν ἔκρινεν, [v] εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀναβὰς, διατρίβειν ἐν αὐτῇ· καὶ μετὰ τῶν ἑξακοσίων, οἳ περὶ αὐτὸν ἦσαν, ἀφικνεῖται [x] πρὸς Ἄγχουν τὸν Γίτθης βασιλέα. [y] μία δ' ἦν αὕτη [z] τῶν πέντε πόλεων. δεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως σὺν τοῖς ἀνδράσιν, καὶ δόντος οἰκητήριον, ἔχων

pellatur. *Recte hoc ità reddit: nam unctus non eſt niſi conſtitutus. Errant qui de oleo cogitant, ubi de unctione agitur. REL.*

c Ἀποχέτης] Ita Vat. (Coll. Voſſ.) Samb. & Epiphan. ἀπέχεσθαι Baſ. G. & Big.

d Φακὸν δὲ ὕδατος,] צפחת מים Φακὸς ὕδατος. REL. Urceolum aquæ Ruſin. Φακὸν τὴν κλίνης· Athenæ. l. x. p. 413. B. Juſtin. Paræneſ. p. 35. D. φακὸν ἐκ χαλκοῦ· SPANH.

e Ὃς κοιμωμένῳ] Ὃς ἦν παρ' αὐτῷ κείμενος κοιμωμένῳ τῷ Σαούλῳ Big. (Coll. Voſſ.) & Samb. ὃς ἦν παρ' αὐτῷ κείμενος τῷ Σαούλῳ Vat. τὸ παρ' αὐτῷ κείμενον Hen. & Busb.

f Δέοντος αὐτῷ] Ita cum Big. & Samb. in Editis, Aliiſque διδόντος.

g Ἐξακουσθήσεσθαι,] Ἐξάκουστος εἶναι Big. Samb. Vat. & Gall. & mox ἐκβοήσας Hen. βοῆσαι Vat.

h Ἀβενήρῳ,] Ἀβενήρου in quinque MSS. & ſtatim αὐτὸν Vat.

i Ἐστὶν ἐρομένου,] Vocem ἐστὶν non agnoſcit Vat.

k Ἡμῶν εἰς τὸ στρατόπεδον,] Ὑμῶν juxta Vet. Interpr.

l Ἐντὸς ᾠκοδομένον.] Ἐντὸς γεγυμνωμένον Vat. ἐντὸς ᾠκουμένης legiſſe videtur Vet. Interpr.

m Τοῦ Δαυίδου φωνὴν,] Τοῦ omittunt quinque MSS.

n Λαβὼν αὐτὸν ἔκδοτον] Nil ergo cauſæ, eſt cur Act. 11. 23. ἔκδοτον λαβόντες ſuſpectum videatur quibuſdam. REL.

o Ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.] Ἀναχωρήσειν Vat.

p Ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.] Græci permutant hos loquendi modos, ἐπὶ τὰ ἴδια, ἐπὶ τὰ αὐτῆ, ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, qui idem notant. Sic quoque τὰ οἰκεῖα δὲ Περίφαντος, & τὰ δὲ Περίφαντος id eſt domus Periphantis. REL.

q Περὶ τὴν ψυχὴν] Περὶ ψυχὴν Vat.

r Οὐ παυέσθη] Οὐ παύεσθαι ἐκ' αὐτῷ σωζόμενος καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ φανερῶς Vat.

s Τὴν οἰκείαν] Τὴν οἰκίαν præferunt Big. & Samb. confer 1 Reg. 26. 25.

t Συμφέρειν ἔκρινεν,] Τοῦτο συνέφερεν Big. Samb. & Vat.

v Εἰς τὴν Παλαιστίνην] Εἰς τὴν Παλαιστίνων ἀναβὰς Vat. εἰς τὰς Παλαιστίνης καταβὰς juxta Epiphanium. HUDS. Id eſt, regionem Philiſtæorum. REL.

x Πρὸς Ἄγχουν] Πρὸς Ἀχὶ, ἤτοι Ἀγχοῦς τοῦ Ἀγχοῦσου τοῦ Vat.

y Μία δ' ἦν αὕτη] Conf. Cap. ſup. 1. §. 1. SPANH.

z Τῶν πέντε πόλεων.] Τῶν Παλαιστίνων πόλεων Epiphan.

a Ἀχὶ-

ἔχων ἅμα καὶ τὰς δύο γυναῖκας [a] Αχιμὰν καὶ Αβιγάμαν διῆγε [b] ἐν τῇ Γίτθᾳ. Σαύλῳ δ' ὅτε ἀκριβῶς ἔγνω τὸν λόγον, οὐκ ἔτι λοιπὸν ἐπέμπειν ἐπ' αὐτὸν ἢ βαδίζειν. δὶς γὰρ ἤδη κινδυνεύσας ὀλίγου μικροῦ ἐπ' ἐκείνῳ γενόμενον, συλλαβεῖν αὐτὸν ἐπεβάσαντο. Δαυίδῃ δ' οὐκ ἐδόκει ἐν τῇ πόλει τῶν Γιτθῶν μένειν· ἀλλ' ἐδεήθη τοῦ βασιλέως αὐτῶν, εἰ δοίη, ἐπιδημῆσαι φιλανθρώπως αὐτὸν ὑποδεξαμένου, καὶ τόπον τινὰ τῆς χώρας δοὺς αὐτῷ πρὸς κατοίκησιν. αἰδεῖσθαι γὰρ ἀφεστῶτος ἐν τῇ πόλει βαρὺς [c] αὐτῷ καὶ φορτικὸς εἶναι. δίδωσι δ' [d] Αγχῆς αὐτῷ κώμην τινὰ [e] Σικέλλαν καλουμένην. ἐν βασιλεύσας ὁ Δαυίδης ἀγαπῶν, ἴδιον κτῆμα [f] ἐτίμησεν εἶναι καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις δηλώσομεν. ὁ δὲ χρόνος, ὃν κατῴκησεν Δαυίδης [g] ἐν Σικέλλᾳ τῶν Παλαιστίνης, ἐγένετο [h] μῆνες τέσσαρες πρὸς ταῖς εἴκοσιν ἡμέραις· [i] καὶ ἐπερχόμενοι τὰ λάθρα τοῖς πλησιοχώροις τῶν Παλαιστίνων [k] Σερρίτας καὶ Αμαληκίτας, διήρπαζεν αὐτῶν τὴν χώραν· καὶ λείαν πολλὴν κτηνῶν καὶ καμήλων λαμβάνων ὑπέστρεφεν. [l] ἀνθρώπων γὰρ ἀπέχετο, δεδιὼς μὴ καταμηνύσωσιν αὐτὸν πρὸς Αγχῆν τὸν βασιλέα. τὸ μέντοι γε τῆς λείας μέρος αὐτῷ δωρεὰν [m] ἐπεμπε. διὰ δὴ βασιλέως πυθομένου, [n] τίσιν ἐπιπεσὼν τὴν λείαν ἀπήλασε, τοῖς πρὸς τὸν νότον [o] τῶν Ιουδαίων τεταγμένοις καὶ ἐν τῇ πεδιάδι κατοικοῦσιν εἶπεν, πείθει τὸν [p] Αγχῆν φρονῆσαι ὕστερος. ἤλπισε γὰρ ὅτι, ὅτι Δαυίδης [q] ἐπολέμησε τὸ ἴδιον ἔθνος, καὶ δοῦλον ἕξειν [r] παρ' ὃν ζῇ χρόνον, ἐν τοῖς αὐτοῦ κατειμένοις.

Gittæ degebat una cum duabus ſuis uxoribus Achima & Abigæa. Saulo autem, hac de re certiori facto, non jam curæ erat aut contra eum proficiſci, aut ut milites mitteret. jam enim bis adeo periclitatum fuiſſe, ut parum abfuerit quin in ejus manus incideret, dum eum capere moliretur. Davidi autem non placuit in Gittenſium urbe *diutius* manere: ſed regem eorum oravit, ut, cum benigne eum exceperit, hoc etiam concederet, ut locum ſibi aliquem in regione *campeſtri* ad habitandum daret. vereri enim ne, ſi in urbe moraretur, ipſi moleſtiæ eſſet onerique. Tum Anchus vicum quendam, Sicellam nomine, ei donavit. quem Davides *etiam* regnum adeptus, quod eum dilexerit, pro privata ſua poſſeſſione habuit, ejuſque ſimiliter poſteri. Sed de his quidem alibi dicemus. Temporis autem ſpatium, quo Davides in Sicella moratus eſt, conficiebat quatuor menſes cum viginti diebus. atque in vicinæ regionis Palæſtinos, Serritas & Amalecitas, clam *Gittenſibus* incurſiones faciens, terram eorum diripiebat, multaque jumentorum & camelorum præda auctus revertebat. Nam hominibus abſtinebat, præ metu ne ſe Ancho regi indicarent. Manubiarum tamen partem ei dono mittebat. Rege autem quærente quoſnam adortus prædam abegerit, cum dixiſſet Judæos ad meridiem poſitos & planitiem incolentes, Ancho *facile* perſuadet ut ita ſentiret. in eam enim ſpem venerat, Davidem cum gente ſua pugnas conſeruiſſe, ſibique, dum viveret, ſervum futurum eſſe, ſuis in terris ſubſiſtentem.

Davidi locus in Paleſtina ad habitandum datur. 1 Reg. c. 27.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Σαὴλ θεοῦ μὴ χρησμῳδοῦντος τῷ περὶ τὸν πόλεμον τῶν Παλαιστίνων μάχης, παρεκάλει τὴν ἐγχαρίμυθον ἀνάγειν αὐτῷ τὴν τοῦ Σαμουήλου ψυχήν· καὶ ὡς ἐκείνου, Εβραίων τῇ μάχῃ ἡττηθέντων, μετὰ τῶν παίδων αὐτὸς ἀπέθανεν.

CAP. XIV.

Ut Saulus, ſilente Dei oraculo, ventriloquam obſecrabat, ut ſibi excitaret Samuelis animam: utque ille, Hebræis prælio ſuperatis, cum filiis ſuis occumbebat.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν, τῶν Παλαιστίνων ὅτι τοὺς Ισραηλίτας στρατεύειν διεγνωκότων, καὶ πέμψαντες πρὸς τοὺς συμμάχους ἅπαντας, ἵνα [s] συμπαρῶσιν αὐτοῖς εἰς τὸν πόλεμον εἰς [t] Ρεγγᾶν, ὅθεν ἔμελλον ἀθροισθέντες ἐξορμᾶν ὅτι τοὺς Εβραίους, ὁ τῶν Γιτθῶν βασιλεὺς [v] Αγχῆς [x] συμμαχήσοντα τὸν [y] Δαυίδην αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν ὅτι τοὺς Εβραίους [z] ἠξίου. τοῦ δὲ προθύμως ὑπισχνουμένου, καὶ φήσαντος καιρὸν εἶναι, ἐν ᾧ τὴν ἀμοιβὴν αὐτῷ τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς ξενίας [a] ἀποδώσειν· καὶ ποιήσειν αὐτὸν φύλακα τοῦ σώματος μετὰ τὴν νίκην, καὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ πρὸς τοὺς πολεμίους κύριον καταστήσαντος αὐτοῖς, ἐπηγγείλατο, [b] τῇ τε τιμῇ καὶ πίστει ὑπερέξειν τὸ πρόθυμον [c] αὐτοῦ μᾶλλον αὔξων.

SUB idem tempus, cum Palæſtini in Iſraëlitas exercitum educere decreviſſent, & circumquaque ad auxiliares ſuos omnes miſiſſent, ut ad bellum gerendum convenirent Rengam, unde conferti in Hebræos impetum facturi erant, Anchus rex Gittenſium Davidem orabat, ut cum copiis ſuis ſeſe ei ſocium adjungeret *in expeditione* contra Hebræos. Illo vero prompte operam ſuam pollicente, dicenteque adeſſe tempus pro beneficiis gratiaque hoſpitali vicem rependendi; *rex*, ut honorem & *benevolentiæ* fidem promittendo alacritatem ejus augeret, fore denunciavit ut corporis cuſtodiæ illum admoveret poſt victoriam, & ſi daretur cum hoſtibus ex animi ſententia acie dimicare.

Davides Gittenſium regi auxilium pollicetur. 1 Reg. c. 28.

2. Jam

---

[a] Αχιμὰν] Αχιμὰν ἤτοι Αχιμάελεχ *Vat.* Αχινόλ *Epiphan.* Αχιμὰν forſan pro Αχινᾶν, quæ eſt *Achinoam* in Bibliis Hebr. Αχιμάαμ *Interpp.* LXXII.

[b] Ἐν τῇ Γίτθᾳ.] Ita in pleriſque *MSS.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐν Γίτθῃ.

[c] Αὐτῷ ἦν φορτικὸς εἶναι.] Αὐτῷ deeſt *Vat.*

[d] Αγχῆς] Αγχισος *Vat.*

[e] Σίκελλαν καλουμένην.] Σεκέλλαν *Baſ.* & *G.* & parvo cum diſcrimine Σικελλὰν in *Big.* & *Samb.* mox tamen Σικελᾶ *Samb.* Σικελὰν *Epiphan.* forſan pro Σικελγὰν aut Σικελγὰν ab origine *Siclag* aut Σικελὰγ *Interpretum* LXXII. HUDS. Conf. §. 9. præced. SPANH.

[f] Ἐδόκησεν εἶναι] Ενόμιζεν *Vat.*

[g] Ἐν Σικέλλᾳ] Εν τῇ Σικέλλα *Vat.*

[h] Μῆνες τέσσαρες] In Bibliis Hebr. *annus & quatuor menſes.*

[i] Καὶ ἐπερχόμενοι] Καὶ abeſt *Samb. Big. Vat.* & *Epiphan.*

[k] Σερρίτας καὶ Αμαληκίτας,] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* Σαρίτας *Baſ.* & *G.* omnes illi pro integra voce Γεσιρίτας aut Γεσυρίτας. namque natio iſta Hebræis *Geſuri*, Græcis autem Interpretibus Γεσιρὶ & Γεσιρεὶ & Γεσυρεί. Plane Γεσιρίτας in *Cod. Vat.* HUDS. Pro iis Geſchuræos & Girzæos habet 1 lib. Samuel. 27. 8. Γαρσίτας ſcripſiſſe puto Joſephum. REL. (Gen. Σαρίτας) vel Σαρί)· ſupra urbs Σάρις Cap. XII. §. 4. SPANH.

[l] Ανθρώπων γὰρ ἀπέχετο,] Sacræ Literæ dicunt *eum nec virum nec mulierem conſervâſſe, ne ſe regi indicarent.*

[m] Επεμπε.] Επεμψε *Vat.*

[n] Τίσιν ἐπιπεσὼν ἐπιθέμενος] Τίσιν ἐπιθέμενος *Vat.*

[o] Τῶν Ιουδαίων τεταγμένοις] Τοῖς Ιουδαίοις *Big.* & *Samb.*

[p] Αγχῆν] *Coll. Voſſ.* & *Big.* Αγχίην.

[q] Επολέμησε] Εμίσησε *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb Vat.* & *Epiphan.*

[r] Παρ' ὃν ζῇ χρόνον] Ita ex *MSS.* παρ' ὃν ζῇν in *Editis.*

[s] Συμπαρῶσιν αὐτοῖς] Παρῶσιν *Vat.*

[t] Ρεγγᾶν,] Σεννᾶν aut Σενᾶν aut Σοννᾶν. Vide p. 354. in princip. & confer 1 *Reg.* c. 28. v. 4.

[v] Αγχῆς] Αγχίσης hîc & paulo ſupra *Big. Gall.* & *Samb.* Αγχισος συμμαχήσειν τὸν Δαεῖδην αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν ὡπλισμένων *Vat.*

[x] Συμμαχήσαντα] Lege συμμαχήσοντα. COCC.

[y] Τὸν Δαυίδην αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν] Deeſt in Gr. ſexcentorum. SPANH.

[z] Ηξίου.] Forte ἄγειν ἠξίου, aut ſimile quid. COCC.

[a] Αποδώσειν·] Αποδώσειν αὐτὸν, καὶ φύλακα τοῦ σώματος μετὰ τὴν νίκην καὶ τῶν ἀγώνων τῶν πρὸς τοὺς π. κ. ν. χωρήσαντας αὐτοῖς ἐπηγγείλατο ποιήσειν αὐτὸν *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Lege ἀποδώσω· COCC.

[b] Τῇ τε τιμῇ] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deeſt τε.

[c] Αὐτοῦ μᾶλλον αὔξων.] Αὐτῷ *Vat.*

XV. *Saulus à Deo dejectus ventriloquam consulit.* 1 *Reg.* c. 28.

2. Jam Saulus, Hebræorum rex, divinos quidem & ventriloquos, & quicunque hujusmodi artem exercerent è regione *sua* expulerat, præter prophetas. Cum vero audisset jam in propinquo esse Palæstinos, & non procul ab urbe Suna in planitie positâ castra metatos esse, cum copiis suis ad eos properavit. Cumque accessisset ad montem quendam Gelboë vocatum, è regione hostium consedit. Non temere autem perturbatur animadverso hostium exercitu, quem & numero & viribus suo præstare secum reputavit: Deumque per prophetas orabat ut ei de pugna ejusque eventu *aliquid* prædicere dignaretur. Cum vero Deus non responderet, majori adhuc commotus est terrore, animoque concidit, malum, quale verisimile *erat*, mente præsagiens, si Deus sibi in auxilium non adforet. Attamen quæri sibi jubet mulierculam aliquam ex ventriloquis, & mortuorum animos evocare peritam, quasi sic inteilecturus an res ex ipsius sententia processuræ essent. nam ventriloquorum genus, exciens defunctorum animas, per eas quæ sint eventura scisciitantibus prædicit. Cumque fuisset à quodam è suis ei nunciatum, hujusmodi mulierculam esse in urbe Endoro, inciis omnibus in exercitu & mutato regio habitu, assumptis duobus è suis quos sibi fidissimos esse novit, nocte Endorum venit ad mulierem; eamque obsecrabat ut divinaret, sibique excieret animam illius, quem ipse ei dixerit. Illa autem repugnante, dicenteque non contempturam esse regem, qui hoc divinorum genus *suis è finibus* exterminaverat, neque humanum esse factum, ut qui ab ipia nulla lacessitus esset injuria eam insidiis ad vetita eliceret, quibus patrandis deprehensa ad supplicium traheretur; juravit *rex* neminem *hoc* rescisciturum esse, nec alteri *cuipiam* ejus divinationem prodituram, sed fore *eam* extra omne periculum. Ut vero jurejurando omnem ei timorem excussisset, jussit ut ipsi animam Samueli excitaret. Illa autem ignorans quis esset Samuelus, ab inferis hunc evocat. Cumque ille apparuisset, mulier, conspicata virum gravem & majestate Deo similem, perturbatur, & ad adspectum perculsa, nonne tu es, inquit, Saulus rex? nam *ei* illum indicavit Samuelus. Cum vero ille annuisset, & rogaret unde orta esset ejus perturbatio, ajebat se videre quendam ex *terra* ascendentem specie divina. Cumque ille dicere jussisset, qua is qui apparuit similitudine esset, quove habitu, & qua ætate: cum jam senem quidem esse respondebat, formaque illustri, penula vero sacerdotali amictum. Ex hisce rex Samuelum *hunc* esse agnovit, & in terram procidens salutabat *eum* & adorabat. Anima autem Samueli interrogante, cur eam sedibus *suis* emoveri elicique fecerit? de necessitate querebatur *Saulus*, nam hostes sibi graves incumbere, ipsumque magnis in præsentia angustiis premi, à Deo desertum, ac neque per

Samuelus ab inferis excitus. 1 *Reg.* c. 28.

β'. Ετυχε ὴ Σάυλ☉, ὁ τ̃ Εβραίων βασιλεὺς, τὸς [d] μὲν μάντεις ϰ̀ τοὺς ἐγγασριμύθους, ϰ̀ πᾶσαν τ̀ τοιαύτ῀ τέχνην ἐϰ τ̃ χώρας ἐϰβεβληϰὼς, ἐξω τ̃ ϖροφητῶν. ἀϰουσας ὴ τοὺς Παλαισίνους ἤδη παρόντας, Ϛ ἔγσισε [e] Σούνης πόλεως ἐν τ῵̀ πεδίῳ ϰειμένης ἐσρατοπεδευϰότας, ἐξώρμησεν ἐπ' αὐτὸς μ῀ τ̀ δυνάμεως. ϰ̀ ϖροσβαλὼν ἀμελῶ ϖοὸς ὄρει τινὶ [f] Γελβυὲ ϰαλουμένῳ, βάλλεται σρατόπεδον ἀντιϰρὺ τ̃ πολεμίων. ταραττει δ῀ αὐτὸν, [g] ὀχ ὡς ἔτυχεν, ἰδόντα ἡ τ̃ ἐχθρῶν δυναμις, πολλή τ ὖσα ϰ̀ τ̀ [h] οἰϰείας ϰρείττων ὑπονοουμένη· ϰ̀ τ̃ Θεὸν ϰ̀ τ̃ ϖροφητῶν ἠρώτα ϖερὶ τ̀ μάχης ϰ̀ ϖερὶ τούτ῵ ἐσομένης τέλους ϖροειπειν. οὐϰ ἀποϰρινομένης ὴ Θεᾶ, ἔτι μᾶλλον ὁ Σάυλ☉ ϰατέδεισε, ϰ̀ τ῵̀ ψυχ῵̀ ϰατέπιπτε· τὸ ϰαϰὸν, οἷον εἰϰὸς, ὑ παροντ☉ αὐτ῵̀ ϰ̀ χείρα ἔχ Θεᾶ ϖροορώμεν☉. ζητ῀ῆναι δ῀ αὐτ῵̀ ϰελευϛ῀ [i] γυναῖϰόν τι τ̃ ἐγγασριμύθων, ϰ̀ ϖὶς τ̃ τεθνηϰότων ψυχὰς [k] ἐϰϰαλούμενον, ὡς ὅτω γνωσόμεν☉ εἰ ϰ̀ νοῶ χωρεῖν αὐτ῵̀ [l] μέλλοι τὰ ϖράγματα. τὸ γὰ τ̃ ἐγγασριμύθων γέν☉, ἀνάγον ϖὶς τ̃ νεϰρῶν ψυχὰς, δι' αὐτῶν ϖροφέρ῀ τοῖς δεομένοις τὰ ἀποβησόμενα. μηνυθέντ☉ δ῀ αὐτ῵̀ ϖῶς τινα τ̃ οἰϰετῶν [m] εἶναί τι γυναῖϰον τοιῦτον ἐν πόλει [n] Ενδώρῳ, λαθὼν πάντας τὸς ἐν τ῵̀ σρατοπέδῳ, ϰ̀ [o] ἀπεϰδὺς τ῵̀ βασιλιϰ῵̀ ἐσ῀ῆτα, δύο ϖῶς ἀλλαβὼν οἰϰέτας, ὃς ἦδ῀ ϖισοτάτους [p] ὄντας, [q] ἦϰεν εἰς τ῵̀ Ενδωρον ϖρὸς τ῵̀ γυναῖϰα, ϰ̀ ϖαρεϰάλ῀ μαντεύαϛ ϰ̀ ἀνάγϰ῀ αὐτ῵̀ ψυχ῵̀, ὅϖερ ἂν αὐτὸς εἴϖοι. τ̀ ὴ γυναιϰὸς ἀνομαχομένης ϰ̀ λεγούσης ὑ ϰαταφρονήσ῀ τ̃ βασιλέως, ὃς [r] τ῀τ☉ γ῀ῶ☉ τ̃ μάντεων ἐξήλασεν, ὑδ῀ αὐτὸν ὴ ϖοιεῖν ϰαλῶς ἀδιϰηθέντα μηδὲν ϰατ' αὐτῆς, ἐνεθρεύοντα ὴ εἰς τὰ ϰεϰωλυμένα λαβεῖν αὐτ῵̀ ἵνα δ῵̀ δίϰ῵, ὥρουσε μηδένα γνώσεαϛ, μηδὲ [s] ϖαρ' ἄλλον ἀρ῀ν αὐτῆς τ῵̀ μαν῀είαν, ἔσεαϛ δ῀ ἀϰίνδυνον. ὡς ὴ τοῖς ὅρϰοις αὐτ῵̀ ἔϖεισε μὴ δεδι῀έναι, ϰελευϛ῀ τ῵̀ [t] Σαμυ῀ήλ῀ ψυχ῵̀ ἀναγαγεῖν αὐτ῵̀. ἡ δ῀ ἀγνοῦσα τ̀ Σαμυ῀ήλον ὅστις ἦ῵, ϰαλεῖ τ῀τον ἐξ ᾅδ῀. Φανέντ☉ δ῀ αὐτῆ, ϑεασαμένη τὸ γυναῖϰον ἄνδρα σεμνὸν Ϛ ϑεοπρεπῆ ϖαρᾴ῀ετο· ϰ̀ ϖὸς τ῵̀ ὄψιν ϰϖωλαγ῵̀, ὁ σὺ, Φησὶν, ὁ βασιλεὺς Σάυλ☉, ἐδή῀ωσεν γὰ αὐτὸν ὁ Σαμυ῀ήλ☉. ὑϖινεύσαν☉ δ῀ ϰεῖνος, ϰ̀ τ῵̀ ϖαραχ῵̀ αὐτῆς ἐρομένης ϖόθεν γν῵ῖη, βλέϖειν εἶϖεν ἀνελθόντα Θεῷ τινὰ τ῵̀ μορφὴν ὅμοιον. ἣν ὴ τ̀ εἰϰόνα [v] ϕαίζειν ϰ̀ τὸ ϑ῀ῆμα τοῦ ϑεαθέντ☉ ϰ̀ τ̀ ἡλιϰίαν ϰελεύσαν☉· γερόντα μὲν ἤδη ϰ̀ ἐνδεξον [x] ἐσ῀ῆμανεν, [y] ἱερατιϰὴν ὴ ϖεριϰείμενον διϖλοίδα. ἐγνώϱισεν ϵ̀ τούτων ὁ βασιλεὺς τ̀ Σαμυ῀ήλον ὄντα· ϰ̀ ϖεσὼν ϖρὸ τῆς γῆς ἠσάζετο ϰ̀ ϖροσεϰύνησε. τ̀ ὴ Σαμυ῀ήλ῀ ψυχῆς ϖυθομένης ἀϕ' ὅ ϰινήσειεν αὐτὴν Ϛ ἀναχθ῀ναι ϖοι῀σαι; τ̀ν ἀνάγϰ῀ν ἀϖωδύρετο, [z] τὸς ϖολεμίους γὰ ὑϖιϰεῖσθαι βαρεῖς αὐτ῵̀, αὐτὸν ὴ ἀμηχανεῖν τοῖς ϖαροῦσιν, ἐγϰαταλελειμένον ὑϖὸ τ̃ Θεᾶ, ϰ̀ μήτε ϖροῤῥήσεως τυγχάνοντα,

d Μὲν μάντεις ϰ̀] Illud μ῵ ex *Big.* & *Vat.*

e Σούνης πόλεως] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Epiphan.* Σύνης *Vat.* Σόνης *Bas. G. Alique.*

f Γελβυὲ] Conf. inf. §. 7. SPANH.

g Οὐχ ὡς ἔτυχεν,] Οὐχ non agnoscunt *Big.* & *Samb.* ut & *Vat.* cui etiam deest ἰδόντα.

h Οἰϰείας ϰρείττων] Alias ϰρ. *Vat.*

i Γυναῖϰόν τι τ̃ ἐγγασριμύθων,] Εγγασρίμυθον Hebr. אוב 1 Sam. XXVIII. 7. de spiritu impuro Deut. XX. 27. SPANH.

k Εγϰαλούμενον,] Ex ἀλημόνων *Samb.* & *Vat.*

l Μέλλοι τὰ ϖράγματα.] Μέλλ῀ *Big.* & *Samb.*

m Εἶναί τι γύναιον] Εἶναι γύναιον *Vat.*

n Ενδώρῳ,] Ita *Bas. G.* & *Epiphan.* Αενδώρῳ *Big.* (*Coll. Vess.*) & *Samb.* iidem mox Αἰνδώϱου. Δώρῳ ἤτοι ἐν Αενδώρῳ *Vat.* Αενδῶρ LXXII. excepta editione *Complutina*, quæ cum *S. Hieronymo* habet, Ενδώρ. in fundo *Hebraico* & *Onomastico Eusebii* Η.δὼρ. HUDS. Hæc verba ex Josepho ita citat Stephanus in lib. de urbibus, ut appareat eum legisse Δώρῳ, & male refert ad urbem Dora. Εν ϛ'. εἶναί τι γύναιον ἐν πόλει Δωϱω. *Josephus lib.* VI. (ita Montfauconiana editio hujus fragmenti habet) *esse mulierculam in urbe Doro.* Sciolus aliquis credidit ἐν abundare si legeretur ἐν πόλ῀ ἐνδώρῳ. REL. *Ενδώρῳ* Hebr. בעין דור ad verbum *in oculis* seu *in conspectu generationis*, pro nomine loci *in Gein-dor* Vulg. *in Endor.* SPANH.

o Απεϰδὺς τ῵̀ βασιλιϰ῵̀] Μετεϰδὺς in sex *MSS.* μεταμφιασάμ῵☉ *Zonaras.*

p Οντας,] Εἶναι *Vat.*

q Ηϰεν εἰς τ῵̀ Ενδωρον] Ex his verbis corrige, quod in Stephano de urbibus ex Josephi lib. VI. citatur ἦϰεν εἰς τ̀ Δῶϱον. REL.

r Τ῀το γ῀ῶ☉] Τ῀το τὸ γ῀ῶον *Vat.* & *Samb.*

s Παρ' ἄλλον ἄγειν] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* παρ' ἄλλων. HUDS. Forte παρ' ἄλλης. COCC.

t Σαμυ῀ήλ῀] Hac de re vide *Theodoretum* & *Procopium Gazæum*, ut & *Leonem Allatium* in Syntagmate de Engastromythis & *Lavaterum* de Spectris.

v Φαίζειν] Φαίζειν εἰπόντ☉ *Big. Samb.* & *Vat.* qui mox omittunt ϰελεύσαν☉.

x Εσήμανεν,] Εσήμηνε *Vat.*

y Ιερατιϰὴν ὴ ϖεριϰείμενον διϖλοίδα.] Id in sacris non legitur. REL. Ιερατιϰὴν διϖλοίδα. Sic LXX. διϖλοίδα ἀναβολαίαν ☉ῦ 1 Sam. XXVIII. v. 14. Hebr. מעיל Exod. XXVIII. 4. LXX. ibi ϖοδήϱη. suprà de Samuele vestito Cap. 7. §. 5. τ̀ διϖλοϊδ῀. SPANH.

z Τὸς ϖολεμίους] Ita è *Cod. Vat.* in *reliquis* γὰ deest.

a Επὶ

πε, μήτε Δι' προφητῶν, μήτε δι' ὀνειράτων· καὶ Δι' τῆρ [a] ὅτι σὶ τ ἀεὶ ἐμῦ προγνοησάμενον κατέφυγον. Σαμύηλ⊙ ὖ, τέλ⊙ αὐτὸν ἔχοντα ἤδη τ μεταβολῆς ὁρῶν, θεῖον μὲν εἶπεν ἔτι καὶ παρ' ἐμῦ βέλεσθαι μαθεῖν, ὑ Θεῦ καταλελοιπότ⊙ αὐτόν. ἄκυέ γε μὶν, ὅτι βασιλεῦσαι δεῖ Δαυίδην, καὶ καταρθῶσαι τ πόλεμον· σὶ ὖ κὰ τὶν ἐμὲ ζῶντα καὶ τὶν ζωὴν ἀπολέσαι, ὑ Θεῦ προφητεύσαντα ἐν τῷ προς [b] τὺς Αμαληκίτας πολέμω, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτῦ μὴ φυλάξαντα, [c] καθὰ προεφήτευσέ σοι καὶ ζῶν. ἴσθι τοίνυν καὶ τ λαὸν ὑποχείριον τοῖς ἐχθροῖς γενησόμενον· καὶ σαυτὸν μὲ τ τέκνων ἄμεμπτον πεσόντα ὅτι τ μάχης [d] μετ' ἐμὲ γενησόμενον.

γ'. Ταῦτα ἀκούσας [e] ὁ Σαὺλ⊙ ἄφων⊙ ὑπὸ τ λύπης ἐγένετο, καὶ καταπεσὼν εἰς τὔδαφ⊙, εἴτε Δι' τὴν προσπεσοῦσαν ἐκ τ [f] δεδηλωμένων ὀδυνῶν, εἴτε Δι' τὴν ἔνδειαν· [g] ἡ γὰ προσενηνόχει τροφὴν τῇ παρελθούσῃ ἡμέρᾳ τε καὶ νυκτί· ῥᾳδίως κατενύγη. μόλις ὖ ἑαυτῦ γενόμενον, συνηνάγκασεν ἡ γυνὴ γεύσασθαι. παρὸ τὴν αἰτηθεῖσαν παρ' αὐτῦ τὴν χάριν ἀντὶ τῆς [h] προφερούσης μαντείας, ἣν οὐκ ἐξὸν [i] αὐτῇ ποιήσασθαι Δι' τ ἐξ αὐτῦ φόβον, ἀγνοουμένης τίς ἦν, ὅμως ὑπέστη καὶ παρέσχεν. ἀνθ' ὧν παρεκάλει, τραπέζαν τε αὐτῷ [k] παρασθῆναι καὶ τροφήν· [l] ὡς ἂν τὴν ἰσχὺν συλλεξάμενον εἰς τὸ τ οἰκείων [m] ἀποσωθῆ στρατόπεδον. ἀντίχοντο ὖ κὰ πλέως ἀπηρθαμένου [n] ὑπὸ τ ἀθυμίας, ἐβιάσαντο κὰ συνέπεισεν. ἔχουσα ὖ μόσχον ἕνα σωθῆναι καὶ τῆς κατ' οἶκον ἐπιμελείας καὶ τροφῆς ἀξιούμενον ὑπ' αὐτῆς, ὡς ⁰ γυνὴ χερνῆτις καὶ τούτῳ μόνῳ προσαπαυομένη [p] τῷ κτήματι· κατασφάξασα τοῦτον, καὶ τὰ κρέα ψήσασα, τοῖς οἰκέταις αὐτῦ καὶ αὐτῷ προτίθησι. κὰ Σαὺλ⊙ μὲν Δι' τῆς νυκτὸς ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον.

δ'. Δίκαιον ὖ ἀποδέξασθαι τῆς φιλοτιμίας τὴν γυναῖκα, ὅτι καίπερ τῇ τέχνῃ κεκωλυμένη χρήσασθαι ὑπὸ ⁋ βασιλέως, παρ' ἧς ἂν αὐτῇ τὰ κὰ τ οἶκον ἦν ἀμείνω κὰ Δαμπρότερα, κὰ μηδέποτε αὐτὸν πρότερον τετιμημένη, οὐκ ἐμνησικάκησεν τῆς ὕβρεως [q] τῆς ὑπ' αὐτῦ καταγνωσθείσης, οὐκ ἀπεστράφη τε ὡς ξένον κὰ μηδέποτ' ἐν σωτηρίᾳ γεγενημένον, ἀλλὰ σωτηρίου τε κὰ παρεμυθήσατο, κὰ πρὸς ἃ διέκειτο λίαν [r] ἀηδῶς προσετρέψατο, κὰ τὸ μόνον αὐτῇ παρὸν ὡς ἐν πενίᾳ τῷ παρέσχεν ἐκπνῶσι κὰ φιλοφρόνως, ἀλλ' ὑπὲρ δυσχερείας [s] ἀμοιβῆς τιν⊙ γεγενημένης, ὅτε [t] χάριν μέλλουσαν ἠρνημένη· πολυτήσουσα γὰ αὐτὸν ἠτήσατο· φύσει τῶν ἀνθρώπων, ἢ προς τὺς ἀγαθόν τι παρεσχημένους φιλοτιμουμένων, ἢ παρ' ὧν ἄν τι δυώνται λαβεῖν ὄφελ⊙ τούτους προθερμοτέρους ὁρῶσι. καλὸν οὖ ἐστι μιμεῖσθαι τὴν γυναῖκα, κὰ [v] ποιεῖν εὖ πάντας τοὺς ἐν χρείᾳ γινομένους, κὰ μηδὲν ὑπολαμβάνειν ἄμεινον μηδὲ μᾶλλόν τι προσήκειν τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει [x] τούτων, μηδ' [y] ἐφ' ᾧ τ Θεὸν ἵλεων καὶ χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν ἕξωμεν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς γυναικὸς ἐν τοσούτοις δεδηλῶσθαι. τ ὖ πάλεσι καὶ δήμοις καὶ ἔθνεσι συμφέρον λόγον καὶ προσήκοντα τοῖς ἀγαθοῖς, ὑφ' ἃ προσαχθήσονται

prophetas neque per somnia de futuris aliquid accipientem: quapropter ad te, qui mihi semper prospexisti, memet *jam* contuli. Samuelus autem, cum jam ei extremum vitæ diem adesse sentiret, supervacaneum quidem esse ajebat, velle adhuc & à me discere, quum sis à Deo derelictus. Audi tamen, *inquit*, in fatis esse ut Davides regno admoveatur, bellumque feliciter conficiat; utque tu, sicuti & ego cum in vivis essem tibi prædixi, & imperium & vitam simul amittas, quoniam in bello Amalecitis illato Deo non obtemperaveris, & quæ præceperat non observaveris. Scito igitur fore ut populus hostibus addicatur, tuque ipse cum filiis cras in prælio cadens una mecum sis. *Saulo tristia admodum prædixit Samuelus.* 1 Reg. c. 28. *Confer* 1 Reg. c. 15. v. 22. & c. 28. v. 18.

3. His auditis Saulus præ mœrore obmutuit, & ad terram delatus, sive ob dolorem qui ex nunciatis ei inciderit, sive propter inediam (nam die præterito nocteque cibum non ceperat) facile *tota mole* concidit. Cum vero ægre ad seipsum redisset, mulier urgebat eum ut cibum sumeret; hanc gratiam ab ipso reposcens pro temeraria & audaci divinatione, quam, cum non liceret eam exercere ob metum ipsius, dum quis esset ignoraretur, in se tamen recepit præstititque. pro quibus *vicissim* rogabat, ut mensa ei cum cibo apponeretur, ut recreatis viribus ad suorum castra incolumis rediret. Cum vero ei resisteret, seque præ animi anxietate ab ea averteret, illa *majori* vi institit adeoque persuasit. cumque unicum haberet vitulum sibi familiarem, quem domi cum cura alere dignata est, ut mulier manibus victum quæritans & hac sola possessione contenta vivens, illo *propere* mactato paratisque carnibus, *eas* famulis ejus ipsique apponit. Et Saulus quidem dum nox adhuc esset in castra revertebat. *Saulo solatium adhibet mulier ventriloqua* 1 Reg. c. 28.

4. Convenit autem laudare prolixam mulieris liberalitatem, quæ licet à rege artem exercere vetita, unde res suæ domi meliores fierent auctioresque, ipsumque nunquam antea viderit, injuriæ tamen ex scientia ab eo damnata haud meminit, neque illum sprevit & rejecit ut peregrinum, nullaque ex consuetudine sibi notum; sed ipsius vicem doluit, eique solatium adhibuit, & ad ea quæ valde fastidierat adhortata est, & quod solum ipsi utpote pauperi suppetebat, hoc largiter & amicissime illi impertiebat, neque pro beneficio vel tantillum remunerata, neque gratiam futuram aucupans (nam ipsum moriturum esse noverat) ut natura fert hominum, aut illis qui in eos boni aliquid contulerint modis omnibus studentium, eosve, à quibus vicissim commodi aliquid possunt accipere, pleniori obsequio demerentium. Pulchrum est itaque *illam* imitari mulierem, omnesque inopia laborantes sublevare; nihilque hisce præstantius existimare, aut generi humano convenientius, neque ex quo Deum adeo propitium & ad bona largienda promptum habebimus. Atque hæc quidem de muliere *ista* dixisse sufficiat. Sermonem vero nunc faciam, civitatibus & populis & gentibus utilem, virisque bonis accommodum, quo ad vir- *Ventriloqua laus.* *Saulicæsarium.*

[a] Επὶ σὶ τ ἀεὶ] Επὶ σὶ τ ἐμῦ προγνοησόμενον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[b] Τὺς Αμαληκίτας] Illud τὺς ex *MSS.*

[c] Καθὰ προεφήτευσέ] Aut καθὼς cum *Big. Samb.* & *Vat.*

[d] Μετ' ἐμῦ γενησόμενον.] Καὶ μετ' ἐμῦ *Big.* & *Samb.*

[e] Ο Σαὺλ⊙] Articulum ὁ ut & mox τ omittit *Vat.*

[f] Διεδηλωμένων ὀδυνῶν,] Προδεδηλωμένων *Vat.*

[g] Οὐ γὰ προσενήνεκτο τροφὴν] Οὐδὲ γὰ & statim ἐ ῥᾳδίως ὑπατεσταθη juxta *Epiphanium.*

[h] Παρεσόλας] Πονηρὸς ἦν &c. κὰ ⁋ σόλ⊙ Aristophan. Vesp. p. 442. ⁋ σόλοι de bell. Jud. lib. I. c. 19. §. 5. SPANH.

[i] Αὐτῇ ποιήσασθαι] Αὐτὴν *Big.* & *Samb.*

[k] Παρατεθῆναι] Lege ⁋ σαθῆναι COCC.

[l] Ως ἂν τὴν ἰσχὺν] Ως ἂν κὲ τὴν ἰσχὺν *Big.*

[m] Αποσωθῆ στρατόπεδον.] Αποσωθείη *Big. Samb.* & *Vat.*

[n] Υπὸ τ ἀθυμίας,] Ατὸ τ *Vat.*

[o] Γυνὴ χερνῆτις] Ex Homer. Il μ'. v. 433. γυνὴ χερνῆτις ἀληθὴς· Æschyl. Prom. v. 892. ὀνὰ χερνίζειν uti Schol. Infra lib. VIII. c. 13. §. 2. γυναῖκα χερνῆτιν. φιλοξενία mulieris laudata. vid. Infr. lib. XVIII. c. 7. §. 6. SPANH.

[p] Τῷ κτήματι·] Τῷ κτίσματι *Vat.*

[q] Τῆς ὑπ' αὐτῦ καταγνωσθείσης] Illud τ ex *Big.* & *Samb.* & mox τε pro ὖ post ἀπεστράφη ex *iisdem* & *Vat.*

[r] Αηδῶς προσετρέψατο,] Φαγεῖν προσετρέψατο legisse videtur *Epiphanius.* ἀηδῶς προσεβλέψατο *Vat.*

[s] Αμοιβῆς τιν⊙ γεγενημένης,] Αμειβομένη *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

[t] Χάριν μέλλουσαν] Χάριν τὴν μέλλουσαν *Vat.*

[v] Ποιεῖν δ' πάντας] Ποιεῖν ὁμοίως πάντας *Vat.*

[x] Τούτων,] Τούτοις *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

[y] Εφ' ᾧ τ Θεὸν] Εφ' ὅτῳ τ Θεὸν *Vat.* ἐφ' ᾧ τ' αὐτὸν Θεὸν ἵλεων κὲ χορηγὸν τ ἀγαθῶν ἕξομεν *Big.* & *Samb.* non male.

virtutem sectandam omnes alliciantur, quique gloriam propinabit, & viam ad memoriam sempiternam muniet: magnumque etiam gentium regibus & civitatum principibus rerum præclararum desiderium studiumque injiciet; atque ad pericula & mortem pro patria subeundam incitamento erit, simul ac documento ut mala quæque graviora despiciant. Facit autem Saulus Hebræorum rex, ut hunc sermonem instituam. Ille enim, licet noverat quæ eventura essent, mortemque sibi imminere ex prophetæ prædictione, haud tamen secum statuit eam effugere; aut vitæ amore suum exercitum hostibus prodere, atque adeo regiam majestatem dehonestare: sed, seipsum cum tota sua domo liberisque objiciens periculis, præclarum esse duxit una cum illis pro populo sibi subjecto pugnando occumbere; maluitque ut filii, qui strenui essent, mortem oppeterent, quam ut in incerto relinqueret, quales moribus futuri sunt *superstites*. se enim successorum loco posterorumque laudem & perpetuam memoriam habiturum. Hic igitur justus & fortis & prudens mihi videtur solus; & si quis fuerit talis, aut meruerit ut testimonium ob virtutem ei ab omnibus tribuatur. Haud enim mihi recte facere videntur, qui ad bellum cum certa victoriæ redituque incolumis spe profectos, etiamsi magnifici aliquid gesserint, fortes appellarunt, quoties illorum in historiis aliisve scriptis mentionem fecerint. Equidem & his sua laus debetur. Veruntamen illi soli strenui, & magna ausi, & periculorum contemptores jure dici possunt, quicunque Saulum æmulati sunt. Nam ut aliqui, nescientes quidem quid ipsis in bello eventurum sit, non segniter illud aggrediantur, sed futuri incerto se committentes in eo jactentur, non adeo generosi est animi, quamvis multa egregia præstiterint: ut vero, cum nihil benigni cogitatione præceperint, sed moriendum esse præsciverint, idque in acie dimicando, tum demum neque terrerentur, neque malum *imminens* expavescerent, sed ei prænotato obviam irent, hoc ego viri vere fortis indicium esse censeo. Hoc igitur Saulus fecit, ut ostenderet debere quidem omnes, qui gloriam post mortem expetunt, ista facere, ex quibus sibimet hæc ipsa accresceret: præcipue vero reges, quasi illis non liceret ob imperii magnitudinem, non modo non malis esse erga subditos, sed ne quidem mediocriter bonis. Hisce adhuc plura de Saulo ejusque præcellenti fortitudine dicere potui, materia nobis *ampla* ex argumento suppeditata. Sed, ne in ejus laudibus præter decorum lascivire videar, denuo revertor unde in hæc digressus sum.

Palæstini proceres Davidem secum militare nolunt. 1 Reg. c. 29.

5. Cum jam Palæstini, sicut antea dixi, castra metassent, & copias suas per gentes & satrapias recensuissent, novissimus cum suo exercitu venit rex Anchus; ejusque agmina claudebat Davides cum sua militum sexcentorum cohorte. Illum autem ubi viderunt Palæstinorum duces, regem percontabantur; undenam illis adessent isti Hebræi, & à quibus vocati. Ille vero Davidem esse dicebat, qui Saulum dominum suum fugerat, quemque ad se venientem exceperat: at nunc, ut gratiam vicissim referat, deque Saulo vindictam sumat, illis sup-

πάντες ἀρετὴν διώξειν, καὶ [z] δηλοῦντα δόξαν, ἣ μνήμην [a] αἰωνίαν ἀθάνατον ἔσεσθαι διωκόμενον, ποιήσεσθαι· πολλὴ δὲ καὶ βασιλεῦσιν ἐθνῶν καὶ ἄρχουσι [b] πόλεων ἐπιθυμία καὶ ἀσφαλὴς τῶν καλῶν ἐνησονία, καὶ πρός τε τὸν κίνδυνον [c] καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν πατρίδων θάνατον προτρεψομένου, καὶ πάντων καταφρονεῖν διδάξοντα τῶν δεινῶν. ἔχω δὲ αἰτίαν ἐκ λόγου τούτου Σαοῦλον τὸν τῶν Ἑβραίων βασιλέα. ὅτε γὰρ, καίπερ εἰδὼς τὰ συμβησόμενα, καὶ τὸν ἐπικείμενον θάνατον, ἐκ προφήτου προειρηκότος, οὐκ ἔγνω φυγεῖν αὐτὸν, οὐδὲ φιλοψυχήσας προδοῦναι μὲν τοὺς οἰκείους τοῖς πολεμίοις, καθυβρίσαι δὲ τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα· ἀλλὰ προθὰς αὐτὸν παυσικὴ μετὰ τῶν τέκνων τοῖς κινδυνίοις, καλὸν ἡγήσατο εἶναι, πεσεῖν μετὰ τούτων, ὑπὲρ τῶν βασιλευομένων μαχόμενος, καὶ τοὺς παῖδας ἀποθανεῖν μᾶλλον ἀγαθοὺς ὄντας, ἢ καταλιπεῖν ἐπ' ἀδήλῳ, [d] τὸ ποδαποὶ γνήσονται τὸν τρόπον. ἀφθονίαν γὰρ καὶ γνῶσιν τὸν ἔπαινον καὶ τὴν ἀγήρω μνήμην ἔξειν. ὅτε οὖν δίκαιος ἀνδρεῖος, καὶ σώφρων ἐμοί γε δοκεῖ μόνος, καὶ εἴ τις γένοιτο τοιοῦτος ἢ γνώσεται, τὴν μαρτυρίαν ἐπ' ἀρετῇ καρπώσεται παρὰ πάντων [e] ἄξιος. τοὺς γὰρ μετ' ἐλπίδων ἐπὶ πόλεμον ἐξελθόντας [f] καὶ σώους ἐπισρέψαντας, ἐπεὶ δ' ἂν τι ἀφανίσωνται λαμπρὸν, ἃ μοι δοκοῦσι καλῶς ποιεῖν ἀνδρείους ἀποκαλοῦντες, ὅσοι περὶ τοιούτων ἐν τοῖς ἱστορίαις καὶ τοῖς ἄλλοις συγγράμμασιν εἰρήκασιν. ἀλλὰ δίκαιοι μέν εἰσι κἀκεῖνοι τυγχάνειν ἀποδοχῆς· εὐψυχοι γὰρ, καὶ μεγαλότολμοι, καὶ τῶν δεινῶν καταφρονηταὶ μόνοι δικαίως ἂν λέγοιντο πάντες οἱ Σαοῦλον μιμησάμενοι. τὸ μὲν γὰρ οὐκ εἰδότας [g] τί μέλλοι συμβήσεσθαι καὶ τὸν πόλεμον αὐτοῖς, μὴ μαλακισθῆναι περὶ αὐτὸν, ἀλλ' ἀδήλῳ τῷ μέλλοντι προθύμους αὐτοὺς ἐπ' αὐτὸ καλεύειν, [h] δεῖ γέτως γνησίου, κἂν ἔργα πολλὰ ἀφανίσαμενοι τύχωσι· τὸ δὲ μηδὲν ἐν τῇ διανοίᾳ χρηστὸν προσδοκῶντας, ἀλλὰ προθειδότας ὡς δεῖ θανεῖν, καὶ τοῦτο πάσχειν μαχομένους, [i] εἶτα μηδὲ φοβηθῆναι, μηδὲ καταπλαγῆναι τὸ δεινὸν, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸ χωρῆσαι προγινωσκόμενον, τοῦτ' ἀνδρεία ἀληθῶς πεπιμένον [k] ἐγὼ κρίνω. Σαοῦλος τοίνυν τοῦτο ἐπίησεν, ἀποδείξας ὅτι πάσης μὲν προσῆκε τὸ μὴ τὸ θάνατον δυσημίας ὀλιγωρεῖν ταῦτα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἂν αὐτοῖς τοιοῦτο καταλίποιεν· μάλιστα δὲ τοὺς βασιλέας, ὡς οὐκ ἔχον αὐτοῖς διὰ τὸ μεγέθος τῆς ἀρχῆς [l] οὐ μόνον οὐ κακοῖς εἶναι δεῖ τοὺς ἀρχομένους, ἀλλ' οὐδὲ μετρίως χρηστοῖς. ἐπὶ τούτων πλεῖον δεῖ Σαούλῳ καὶ [m] τῆς δυσχρίας λέγειν ἐδυνάμην, ὑμῖν χορηγησάσης τῆς ὑποθέσεως. ἀλλ' ἵνα μὴ [n] φανῶ ἀπροκάλως αὐτῆς χρώμενος τοῖς ἐπαίνοις, ἐπάνειμι πάλιν [o] ἀφ' ὧν εἰς τοῦτο ἐξέβην.

ε'. Κατασραλοπεδαυκότων γὰρ τῶν Παλαισίνων, ὡς προεῖπον, καὶ κατὰ ἔθνη καὶ βασιλείας καὶ [p] σατράπας ἐναριθμουμένων τὴν δύναμιν, πλουτῶν βασιλεὺς παρῆλθεν [q] Ἀγχὼς μετὰ τῆς ἰδίας σρατιᾶς· μετ' αὐτὸν δ' ὁ Δαυίδης, μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ σρατηγοὶ τῶν Παλαισίνων· πόθεν εἶσιν ἥκοντες οἱ Ἑβραῖοι, καὶ τίνων καλεσάντων, ἠρώτων τὸν βασιλέα. ὁ δὲ Δαυίδου ἔλεγε εἶναι, τὸν φυγόντα Σαοῦλον τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα δέξασθαι· καὶ νυνὶ, τῆς χάριτος ἀμοιβὴν ἐκπι-

z Δηλοῦντα δόξαν,] Ζηλοῦντα *Vat.*
a Αἰωνίαν ἀθάνατον] Αἰώνιον *Samb. Big.* & *Vat.*
b Πόλεων ἐπιθυμία] Λαῶν juxta *Epiphan.*
c Καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν πατρίδων] Illa καὶ τὸν desunt *Epiphanio.*
d Τὸ ποδαποὶ] Illud τὸ non agnoscit *Vat.* HUDS. Forte ποταποὶ. COCC.
e Ἄξιος.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἀξιῶ in *Editis*, *Aliisque.*
f Καὶ σώους ἐπισρέψαντας,] Καὶ ὑγιεῖς ὑποσρέψαντας *Vat.*
g Τί μέλλοι συμβήσεσθαι] Τί μέλλοι *Big.* & *Samb.*
h Οὐδ' ὕτως γνησίου,] Οὐχ ὕτως *Big.* (*Cotejus*) *Samb.* & *Vat.*
i Εἶτα μηδὲ φοβηθῆναι, μηδὲ] Εἶτα ἢ μὴ in *Iisdem.*
k Ἐγὼ κρίνω.] Ἐγωγε in quatuor *MSS.*
l Οὐ μόνον οὐ κακοῖς εἶναι] Οὐ μόνον κακοῖς *Vat.*
m Τῆς δύσχρίας] Τῆς ὠφυχίας αὐτῷ λέγειν ἐδυνάμην *Vat.*
n Φανῶ ἀπροκάλως αὐτῆς χρώμενος] Φανῶμαι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* & mox χρώμενοι in iisdem. φανῶμαι ἀπροκάλως αὐτῷ χρῆσθαι τοῖς ἐπαίνοις *Vat.*
o Ἀφ' ὧν] Ἀφ' ὧν εἰς τοῦτ' ἐξέβημεν *Vat.*
p Σατράπας] Σατραπείας *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Gall.*
q Ἀγχὼς] Ἀγχίζης *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Epiphan.* ὁ Ἀγχὼς *Vat.* dein, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Δαβίδης *Vat.* καὶ μετὰ τοῦτον εἶ ὁ Δαυίδης *Big.* & *Samb.*
r Κα-

ἐκπίπτειν βυλόμενον καὶ πιμωρήσασθαι τὸν Σάυλον, συμμαχεῖν αὐτοῖς. ἐμέμφθη ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἄνδρα παρειληφὼς ὀπὶ συμμαχίᾳ πολέμιον· καὶ ἀποπέμπειν σπεύδοντα, μὴ καὶ λάθῃ μέγα δι' αὐτὸν κακὸν τοὺς φίλους ἐργασάμενος. [r] καιρὸν γὰρ αὐτῷ παρέξειν ἔφασαν καταλλαγῆναι πρὸς τὸν δεσπότην, [s] κακώσοντα τὴν ἡμετέραν δυναμιν. [t] ὁ δὲ καὶ προορώμενον, εἰς τὸν τόπον, ὃν ἔδωκεν αὐτῷ κατοικεῖν, σκέλδυον ἀποπέμπει σὺν τοῖς ἑξακοσίοις ὁπλίταις. τοῦτον γὰρ εἶναι Δαυίδην ὃν ἄδουσιν αἱ παρθένοι, πολλὰς μυριάδας Παλαιστίνων ἀπολέσαντα. τοῦτ' ἀκούσας ὁ τῶν Γιτθῶν βασιλεὺς, καὶ καλῶς εἰρῆσθαι λογισάμενος, καλέσας τὸν Δαυίδην, "ἐγὼ "μὲν, [v] εἶπε, μαρτυρῶ σοὶ πολλὴν [x] τὴν εἰς ἐμὲ προθυμίαν "καὶ εὔνοιαν, [y] καὶ διὰ τοῦτο σὲ σύμμαχον ἐπηγόμην. οὐ "δοκεῖ γὰρ [z] ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς. ἀλλ' ἄπιθι μετ' ἡμέ"ραν εἰς ὃν ἔδωκά σοι τόπον, μηδὲν ὑποπτεύων ἄτοπον, "κἀκεῖ φύλαττέ μοι τὴν χώραν, μή τινες εἰς αὐτὴν "τῶν πολεμίων [a] εἰσβάλλωσιν. ἔσῃ γὰρ τούτου συμμαχίας "μέρος". καὶ Δαυίδης μὲν, ὡς σκέλδυσεν ὁ τῶν Γιτθῶν βασιλεὺς, ἦκεν εἰς [b] Σίκελλαν. καθ' ὃν γὰρ καιρὸν ἐξ αὐτῆς συμμαχήσων τοῖς Παλαιστίνοις ἀπῆλθε, τὸ τῶν Αμαληκιτῶν ἔθνος ἐπελθὸν [c] αἱρεῖ τὴν Σίκελλαν καὶ κατὰ κράτος, καὶ ἐμπρήσαντες, καὶ πολλὴν λείαν ἄλλην ἐκ τε αὐτῆς σκείνης καὶ τῆς ἄλλης τῶν Παλαιστίνων χώρας λαβόντες ἀνεχώρησαν.

ς'. Ἐκπεπορθημένην τὴν Σίκελλαν καταλαβὼν ὁ Δαυίδης, καὶ διηρπασμένα πάντα, καὶ τὰς γυναῖκας τὰς ἑαυτοῦ, δύο γὰρ ἦσαν, καὶ τὰς γυναῖκας τῶν ἑταίρων [d] σὺν τοῖς τέκνοις ἠχμαλωτισμένας, [e] ἀῤῥήκτῳ δήσας τὴν ἐσθῆτα. κλαίων δὲ ὀδυρόμενος μετὰ τῶν φίλων, ὑπὸ τοσοῦτον [f] παρεῖτο τοῖς κακοῖς, ὥστε αὐτὸν [g] ὑπολείπειν ἤδη καὶ τὰ δάκρυα. [h] κινδυνώδους δὲ βλεπομένου τοῦ τῶν ἑταίρων, ἀλγούντων ὑπὲρ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων, ἀποθανεῖν. [i] αὐτὸν γὰρ τῶν γεγονότων ἠτιῶντο. ἀναγκασθεὶς δ' ἐκ τῆς λύπης, καὶ τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν Θεὸν ἀναπέμψας, παρεκάλεσε τὸν ἀρχιερέα [k] Ἀβιάθαρον ἐνδύσασθαι τὴν [l] ἱερατικὴν στολὴν, καὶ ἐπερωτῆσαι τὸν Θεὸν, καὶ προφητεύσαι εἰ [m] διώξαντι τοὺς Αμαληκίτας δώσει καταλαβεῖν, καὶ σώσαι μὲν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, τιμωρήσασθαι δὲ τοὺς ἐχθρούς. ὡς δ' ἀρχιερέως διώκειν κελεύσαντος, ἐκπηδήσας μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο τοῖς πολεμίοις. προελθόμενος δ' ὑπό τινα χείμαῤῥον, [n] Βάσελον λεγόμενον, καὶ πλανωμένῳ τινὶ [o] προσπεσών, [p] Αἰγυπτίῳ μὲν τὸ γένος, ὑπὸ ἐνδείας καὶ λιμοῦ παρειμένῳ, τρισὶ γὰρ ἡμέραις καὶ τρισὶ νυξὶν ἐν τῇ ἐρημίᾳ πλανώμενος ἄσιτος διεκαρτέρησε, [q] πρῶτον αὐτὸν ποτῷ καὶ τροφῇ θαῤῥήσαντα καὶ ἀναλαβὼν, ἐπύθετο τίνος τε εἴη καὶ πόθεν. ὁ δὲ Αἰγύπτιος μὲν ἐσήμαινεν, Αἰγύπτιος ὤν· κατελείφθαι δὲ ὑπὸ δεσπότου [r] κατ' ἀῤῥωστίαν ἔπεσθαι μὴ δυνάμενον. ἐδήλου δ' [s] αὐτὸν τῶν καταπεπρησμένων καὶ διηρπακότων

petias afferre. A ducibus autem reprehenſus eſt, quod hoſtili animo virum ad auxilium acciverat; ſuadebantque ut eum dimitteret, neve imprudenter per eum amicos magno afficiat damno. ſe enim illi opportunitatem daturum eſſe redeundi in gratiam cum domino ſuo, vires noſtras affligendo. Quod cum & ipſi prævidiſſent, juſſerunt eum cum militibus ſuis ſexcentis remittere in locum, quem ipſi ad habitandum dederat. hunc enim eſſe illum Davidem à virginibus decantatum, ob multas Palæſtinorum myriadas occiſas. Hæc ubi audierat Gittenſium rex, illoſque recte monuiſſe reputaverat, accito ad ſe Davide, dicebat, "ego quidem "ſtudium tuum & benevolentiam comprobo, pro"pteraque te *expeditionis* hujus ſocium adduce"bam. Verum *cæteri* duces non ita de te exiſti"mant. Quare ſtatim ab hac die in locum, quem "tibi donavi, diſcede, nihil mali ſuſpicans; & il"lic eſto meæ regioni in præſidium, ne qui ho"ſtes in eam impetum faciant. nam & ſic in ſo"cietatis partem venis". Et quidem Davides, Gittenſium regis juſſis obſequens, ſe in Sicellam recipiebat. Sub idem vero tempus quo ex ea egreſſus eſt, Palæſtinis auxilium laturus, Amalecitarum gens, incurſione facta, vi Sicellam expugnant: & cum illam incendiſſent, aliamque multiplicem prædam tam ex illa ipſa quam ex reliqua Palæſtinorum regione cepiſſent, *protinus* abierunt.

6. Davides autem cum Sicellam vaſtatam deprehendiſſet, atque omnia *illic* direpta, uxoreſque etiam ſuas (nam duæ erant) cum ſuorum uxoribus pariter ac liberis in captivitatem abductas, ſtatim veſtimenta ſua lacerat. Luctum vero tollens & lamentationem cum amicis in tantum malis indulſit, ut etiam lachrymæ eum deficerent. Quin & diſcrimen adiit, ne à comitibus, captivitatem uxorum & liberorum dolentibus, lapidatus interiret. quæ enim acciderant ei vitio vertebant. Ubi autem ſe à mœrore recollegerat, mentemque ad Deum ſuſtulerat, rogavit pontificem Abiatharum, ut veſtem ſacerdotalem indueret, Deumque interrogaret, & ex oraculo referret, an inſequuto Amalecitas daret eos adſequi, uxoreſque & liberos ſalvos quidem recipere, ab hoſtibus vero pœnas repetere. Pontifice autem jubente ut *eos* perſequeretur, exſiliens *continuo* cum ſexcentis ſuis militibus ſequutus eſt hoſtes. Cumque ad torrentem quendam nomine Baſelum perveniſſet, & in hominem errantem incidiſſet, genere quidem Ægyptium, inopia & fame langueſcentem, (nam per tres dies totidemque noctes in ſolitudine errans ſine cibo permanſerat) poſtquam ei cibum & potum admoverat vireſque ejus refecerat, quæſivit ex eo cujas & undenam eſſet. Atque ille ſe genere quidem Ægyptium eſſe indicabat: à domino vero relictum, quod propter invaletudinem *æquis paſſibus* ſequi non potuerit. quin & fatebatur ſe ex iis

Davides Dei monitu Amalecitas perſequitur, qui Sicellam devaſtârant. 1 Reg. 30.

r Καιρὸν γὰρ αὐτῷ] Καὶ γὰρ τῷ αὐτῷ παρέξειν ἔφασαν καταλλαγῆναι σφᾶς τ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

s Κακώσοντα τὴν] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *cæteris* κακώσαντα.

t Ο δὲ καὶ προοιώμενον,] Ita ſane legendum, vel ὁ δὲ καὶ προορώμενος. Verum in libris omnibus tam impreſſis quam manu exaratis ὁ δὲ προορώμενον.

v Εἶπε, μαρτυρῶ σοὶ] Εἶπε inſeruimus ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

x Περὶ ἐμὲ προθυμίαν] Πρὸς ἐμὲ *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) *Gall.* & *Vat.*

y Καὶ διὰ τοῦτο] Ita cum *MSS.* in *Editis* καὶ διὰ τοῦτο σύμμαχον ἐπαγόμην.

z Ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς.] Τοῦτο *Vat.*

a Εἰσβάλωσιν] Εἰσβάλωσιν *Samb.* & *Vat.* εἰσβάλωσιν *Big.*

b Σίκελλαν.] Conf. cap. 13. §. 9. ſup. SPANH.

c Αἱρεῖ τὴν Σίκελλαν] Sic *MSS.* (& *Coccejus*) male in *Editis* ἄγει.

d Σὺν τοῖς τέκνοις] Σὺν τέκνοις *Vat.* & mox κλαίων τε καί.

e Περιῤῥήγνυ δὲ ὧν τὴν ἐσθῆτα.] Sic infr. lib. VII. c. 1. §. 1. SPANH.

f Παρεῖτο τοῖς κακοῖς,] Ita cum *Samb.* ut canon poſtulabat. παρέθη *Baſ. Vat. Aliique*, παρείθη *Gen.* HUDS. Lege παρείθη vel παρειθη. COCC. Vel παρέθη, ut bene Ed. Baſil. SPANH.

g Ὑπολείπειν ἤδη] Ἐκλιπεῖν *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Lege ἐπιλείπειν. COCC.

h Κινδυνώδους δὲ] Κινδυνῶσαί τε *Vat.*

i Αὐτὸν γὰρ] Ita *Big.* (*Coce.*) *Samb.* & *Epiphan.* αὐτῶν in *Editis*, *Aliiſque.*

k Ἀβιάθαρον ἐνδύσασθαι] Sic *Vat. Hen.* & *Busb.* Ἀβιαθάρην in *Editis*, *Aliiſque.*

l Ἱερατικὴν στολὴν,] Ἀρχιερατικὴν στολὴν in quatuor *MSS.*

m Διώξαντι τοὺς Αμαληκίτας] Διώξαντα *Vat.*

n Βάσελον] Ita *Baſ. G.* & *Samb.* Βάθλον *Big.* Βόσορρον juxta *Epiphanium.* Manus equidem *Flaviana*, ut ſuſpicor, dederat Βάσορρον pro *Beſor* aut *Boſor* fundi Hebraici. Βάτελον, ἤτοι Βοτορ καὶ Βόσπορον λεγόμενον *Vat.*

o Προσπεσών,] Περιτυχὼν *Busb.* & *Hen.*

p Αἰγυπτίῳ μὲ] Αἰγυπτίῳ μὲ, τὸ γένος Αἰθίοπι, ὑπὸ λ. legiſſe videtur *Epiphan.*

q Πρῶτον αὐτὸν] Πρῶτόν τε αὐτῷ ποῖόν τε καὶ τροφὴν θαῤῥήσαντα *Vat.*

r Κατ' ἀῤῥωσίαν] Δι' ἀῤῥωσίαν *Big. Vat. Epiphan.* & *Samb.* à manu ſecunda.

s Αὐτὸν τῶν καταπεπρησμένων] Αὐτῷ *Samb.* & *Vat.* αὐτῶν *Big.*

iis esse qui incenderant & diripuerant cum *loca* alia Judææ tum Sicellam. Davides itaque eo duce usus ad Amalecitas *persequendos*, nactusque eos humi temere jacentes, & alios quidem prandentes, alios vero jam ebrios & vino solutos, & spoliis prædaque sese oblectantes, ex improviso *eos* adortus magnam eorum stragem edidit. nam cum nudi essent & inermes, & nihil tale suspicarentur, sed id solum agerent universi ut compotarent & epularentur, facile erat eos conficere. Et alii quidem illorum, dum mensis accumberent, deprehensi apud illas jugulati sunt, & sanguis frumentum eorum victumque secum * abripuit: alios vero propinationibus sese excipientes occidit, rursusque alios ex crapula in somnum delapsos. At quotquot jam armaturam induerant ut ejus impetum sustinerent, non minori negotio quam qui nudi jacerent ferro peremit. Et qui cum Davide erant etiam ii † ab hora prima usque ad vesperam cædem facere perseverarunt, ut non plures ex Amalecitis prælio superfuerint quam quadringenti: illique etiam ‡ dromadibus insidentes effugerunt. Atque ita cum alia omnia, quæ hostes diripuerant, recipit Davides, tum suas pariter ac suorum uxores. Cum autem reversi venissent ad locum, ubi ducentos, qui se sequi non potuerunt, ad impedimenta reliquerant; illi quidem quadringenti alia emolumenta & prædam cum iis partiri recusabant, qui se non comitati fuerant, sed præ ignavia hostem persequi destiterunt; ajebantque contentos esse debere receptis uxoribus & liberis. Davides autem hanc eorum sententiam improbam esse & iniquam pronunciavit. par enim esse, Deo illis concedente, hostes quidem ulcisci, sua vero omnia recuperare, ut universis militibus ex æquo dividantur emolumenta: præsertim cum *illi* ad impedimentorum custodiam remanserint. Atque ex illo ista apud eos lex obtinuit, ut æquas cum iis, qui in certamen descendunt, partes auferant ii, qui impedimenta custodiunt. Cum autem Sicellam pervenisset Davides, misit de præda omnibus ex tribu Judæ familiaribus suis & amicis. Atque ita quidem facta sunt quæ ad Sicellensium direptionem & Amalecitarum cædem spectant.

Davides, fusis Amalecitis, prædam recipit, suisque ex æquo dividit. 1 Reg. c. 30.

7. Cum autem Palæstini *Hebræis* congrederentur, & acriter *utrinque* pugnaretur, superiores quidem fiunt Palæstini, plurimosque ex adversa acie sternunt: Saulus autem Israëlitarum rex ejusque filii egregie pugnantes, summaque cum alacritate, quasi in eo solum, ut pulchre morerentur & intrepide cum hostibus dimicarent, sita esset omnis eorum gloria (nihil enim pluris faciebant) totam hostium phalangem in se convertunt; atque *multitudine* circundati occumbunt, magna Palæstinorum strage edita. Erant autem Sauli filii Jonathas & Aminadabus & Melchisus. Isti cum cecidissent, populus Hebræorum in fugam vertitur; atque magna facta est perturbatio

Hebræi, prelio cum Palæstinis conserto, vincuntur; & Sauli filii acie cadunt. 1 Reg. c. 31.

ἄλλά τε τῆς Ιουδαίας καὶ τῆς Σικέλλων εἶναι. ζημιώμενοι οὖν ὁ Δαυίδης τούτῳ ἐπὶ τοὺς Ἀμαληκίτας ὁδηγῷ, καὶ καταλαβὼν αὐτοὺς [t] ἐπὶ γῆς ἐρριμμένους, καὶ τοὺς μὲν ἀρίστους, τοὺς δὲ καὶ μεθύοντας ἤδη καὶ λελυμένους ὑπὸ οἴνου, καὶ τῶν λαφύρων καὶ τῆς λείας [v] ἀπολαύοντας, ἐπιπεσὼν αἰφνιδίως, πολὺν αὐτῶν φόνον εἰργάσατο. γυμνοὶ γὰρ ὄντες, καὶ μηδὲν προσδοκῶντες τοιοῦτον, ἀλλὰ πρὸς τὸ [x] πιεῖν καὶ διαχεῖσθαι τετραμμένοι, πάντες ἦσαν διακείμενοι. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν, ἐπὶ τῆς τραπέζης ὠθισθέντες, ἐπικαταλαμβανόμενοι παρ' αὐτῆς ἀνηρέθησαν, καὶ παρέσυρεν αὐτῶν τὰ σιτία καὶ τὸν τροφὸν τὸ αἷμα· τοὺς δὲ δεξιωμένους ἀλλήλους ἢ [y] προπόσεσι διέφθειρεν, ἑνίους δὲ καὶ πρὸς ὕπνον ὑπὸ βάρους κατενηνεγμένους. ὁπόσοι δ' ἔφθησαν [z] ἐκθέμενοι τὴν παρουσίαν ἐξ ἐναντίας αὐτῷ ᾖσαν, τούτους ἄδην ἦπον διχερῶς τῶν γυμνῶν κατακειμένων ἀπέσφαξε. διέμεναν δὲ οἱ [a] σὺν τῷ Δαυίδῃ καὶ αὐτοὶ [b] ἀναιρούμενοι ἀπὸ πρώτης ὥρας ἕως ἑσπέρας, ὡς μὴ πρόλειφθῆναι τῶν Ἀμαληκιτῶν πλείονας ἢ τετρακοσίους· καὶ [c] αὐτοὶ δὲ δρομάσι καμήλοις ἐπιβάντες διέφυγον. ἀνέσωσε δὲ πάντα ἃ διήρπασαν [d] αὐτῶν οἱ πολέμιοι, καὶ τὰς τε αὐτοῦ γυναῖκας καὶ τὰς τῶν ἑταίρων. ὡς δὲ [e] ἀναστρέφοντες ἦκον ἐπὶ τὸν τόπον, ἔνθα ἀφῆκαν, μὴ δυναμένους αὐτοὺς ἕπεσθαι, [f] καταλελοίπεσαν ἐπὶ τῶν σκευῶν· οἱ μὲν πεζοὶ τὴν μὲν ἄλλης ὠφελείας τε καὶ λείας οὐκ ἠξίουν [g] αὐτοὺς ἀπομερίζειν, ὡς συναπολωληκόσας, ἀλλὰ μαλακιωθέντας πρὸς τὴν δίωξιν, ἀγαπήσειν δὲ [h] σεσωσμένας τὰς γυναῖκας ἀπολαμβάνοντας ἔλεγον. Δαυίδης δὲ πονηρὰν καὶ ἄδικον αὐτῶν ταύτην ἀπέφαινε τὴν γνώμην. εἶναι γὰρ ἀξίους, ᾧ Θεὸς παρέσχεν αὐτοῖς ἀμύνασθαι μὲν τοὺς πολεμίους, κομίσασθαι δὲ πάντα [i] τὰ αὐτῶν, [k] πᾶσιν ἐξ ἴσου τοῖς στρατευσαμένοις μερίζεσθαι τὴν ὠφέλειαν· καὶτοῦτ' ἐπὶ φυλακῇ τῶν σκευῶν μεμενηκότων. καὶ ἐξ ἐκείνου νόμος οὗτος ἐκράτησε παρ' αὐτοῖς, ἵνα ταὐτὰ τοῖς μαχομένοις λαμβάνωσιν οἱ τὰ σκεύη φυλάττοντες. ᾠκημένος δὲ ἐν Σικέλλοις Δαυίδης, [l] διέπεμψε πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ιούδα φυλῇ συνήθεσι καὶ φίλοις [m] ἀπομοίρας τῶν λαφύρων. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὸν [n] Σικελλῶν πόρθησιν, καὶ Ἀμαληκιτῶν ἀναίρεσιν, ἔστω εἰρήσθω.

ζ'. Τῶν δὲ Παλαιστίνων συμβαλόντων, καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, [o] νικῶσι μὲν οἱ Παλαιστῖνοι, καὶ πολλοὺς ἀναιροῦσι τῶν ἐναντίων· Σαοὺλος δὲ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ γενναίως ἀγωνιζόμενοι, καὶ πάσῃ προθυμίᾳ χρώμενοι, ὡς ἐν μόνῳ τῷ καλῶς ἀποθανεῖν καὶ [p] φιλαβόλως μαχεσθῆναι τοῖς πολεμίοις τὴν ὅλης αὐτοῖς δόξης ἐπικειμένης, ἅδην γὰρ τούτου πλειότερον εἶχον, ἐπιστρέφουσι πᾶσαν εἰς αὐτοὺς τὴν τῶν ἐχθρῶν φάλαγγα, καὶ περικυκλωθέντες ἀποθνήσκουσι, πολλοὺς τῶν Παλαιστίνων καταβαλόντες. ἦσαν δὲ οἱ Σαούλου παῖδες, Ιωνάθης, καὶ [q] Αμινάδαβος, καὶ [r] Μελχισούς. τούτων πεσόντων, τρέπεται τὸ τῶν Εβραίων πλῆθος, καὶ ἀκοσμία καὶ συγχυ-

t Ἐπὶ γῆς ἐρριμμένους,] Aut ἐπὶ γῆς cum *Big. Samb.* & *Vat.*

v Ἀπολαύοντας,] Ita *Samb.* & *Epiphan.* ἀπλαζόντας in *Editis*, *Aliisque.*

x Πιεῖν καὶ διαχεῖσθαι] Πίνειν *Vat.*

* *Abripuit:*] *Scil.* torrentis instar. Verum τον παρέσυρεν *mihi suspecta est.*

y Προπόσεσι διέφθειρεν,] Ita cum *Vat. Samb. Big.* (*Coccejo*) & *Epiphan.* ὠθισμοῖσι in *Editis.*

z Ἐκθέμενοι τὰς παρουσίας] Ἐκθέμενοι ἐξ ἐναντίας τε αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.*

a Σὺν τῷ Δαυίδῃ] Σὺν αὐτῷ Δ. *Big. Samb.* & *Vat.*

† *Ab hora prima usque ad vesperam cædem facere perseverarunt,*] *In Literis S.* à diluculo usque ad vesperam.

b Ἀναιρούντες ἀπὸ πρώτης] Ἀναιρέντας *Vat.*

c Αὐτοὶ δὲ δρομάσι] Οὗτοι *Samb.* & *Vat.*

‡ *Dromadibus insidentes effugerunt.*] Camelis quos appellant dromades, *phrasi divina.*

d Αὐτῶν οἱ πολέμιοι,] Ita *Big.* & *Samb.* αὐτὸν in *reliquis.*

e Ἀναστρέφοντες] Ἀναστραφέντες *Big.* & *Samb.*

f Καταλελοίπεσαν] Ita *Samb.* more Attico pro communi κατελελοίπεσαν. (quod malebat *Coccejus*) in *Editis* præter canonem καταλελοίπησαν. alio tempore καταλελοίπασιν *Hen.* & *Busb.*

g Αὐτοὺς ἀπομερίζειν,] Αὐτοῖς in quinque *MSS.*

h Σεσωσμένας] Ἀνασεσωσμένας *Busb.* & *Hen.*

i Τὰ αὐτῶν,] Illud τὰ ex *MSS.*

k Πᾶσιν ἐξ ἴσου] Πᾶσιν αὐτοῖς ἐξ ἴσου συστρατευσαμένοις *Big.* & *Samb.* non male. atque mox μερίσασθαι *Hen.* & *Busb.*

l Διέπεμψε] Διεπέμψατο *Big. Samb.* & *Vat.*

m Ἀπομοίρας] Ἀπόμοιρα, μερὶς Hesych. SPANH.

n Σικελλῶν] Σικέλων *Bas.* & *G.* Σικελῶν *Big. Samb.* & *Epiphan.*

o Νικῶσι μὲν οἱ] Ita ex *MSS.* μὲν deest in *Editis.*

p Φιλαβόλως] Τοὺς φιλαβόλως πλέοντας Menander in Stob. Exerc. Gr. p. 227. SPANH.

q Αμινάδαβος,] Αμιναπάταβος *Big.* Αἰναπάταβος *Samb.* malim quidem Αἰναδάβος cum *Masoretis*, *Hieronymo*, & Editione *Complutina Bibliorum* Græcorum.

r Μελχισούς.] Est qui malit Μελχισοῦς. In *Cod. Vat.* Ιωνάθης καὶ Ιωνάδαμος καὶ Μελχισὸς καὶ Αμιναδάβος.

s Τὸ

σύγχυσις γίνε) καὶ φόνος ἐπικειμένων τῶν πολεμίων. Σαῦλος δὲ φεύγει, [s] τὸ καρτερὸν σὺν αὐτῷ ἔχων περὶ αὐτόν. καὶ τῶν Παλαιστίνων ἐπιπεμψάντων ἀκοντιστὰς καὶ τοξότας, πάντας μὲν ἀποβάλλει πολλοὺς ὀλίγων· αὐτὸς δὲ λαμπρῶς ἀγωνισάμενος, καὶ πολλὰ τραύματα λαβών, ὡς μηκέτι διακαρτερεῖν μηδὲ ἀντέχειν τῇ πληγῇ, ἀποκτεῖναι μὲν αὐτὸν ἠθένει, κελεύει δὲ τὸν ὁπλοφόρον, πρασάμενον τὴν ῥομφαίαν, ταύτῃ [t] αὐτὸν διελάσαι, πρὶν ζῶντα συλλαβεῖν αὐτὸν τοὺς πολεμίους. μὴ τολμῶντος δὲ τοῦ ὁπλοφόρου κτεῖναι τὸν δεσπότην, αὐτὸς τὸν ἴδιον προσάμενος [v] μάχαιραν, καὶ σπὰς ἐπὶ τὴν ἀκμὴν, ῥίπτει κατ' αὐτῆς αὐτόν· καὶ μὴ δυνάμενος ὠσασθαι, μηδὲ ἐπερείσας [x] διαβαλεῖν αὑτῷ τὸ σίδηρον, [y] παρεμφερῆ). καὶ νεανίσκου τινὸς ἐγγὺς ἑστῶτος, πυθόμενος τίς εἴη, καὶ μαθὼν ὡς Ἀμαληκίτης ἐστὶ, παρεκάλεσεν ἐπερείσασθαι τὴν ῥομφαίαν, διὰ τὸ μὴ τῇ χερσὶν αὐτὸν τὸν δυνάσθαι ποιῆσαι, ἀφικέσθαι αὐτῷ πλουτοῦντι [z] οἵαν αὐτὸς βούλεται). ποιήσας δὲ τοῦτο, καὶ περιελόμενος [a] τὰ περὶ τὰ βραχίονα αὐτοῦ χρυσᾶ ἃ τὰ βασιλικὸν στέφανον, ἐκ ποδῶν ἐγίνετο. θεασάμενος δὲ [b] ὁ ὁπλοφόρος τὸν Σαῦλον ἀνηρημένον ἀπέκτεινεν ἑαυτόν. [c] διεσώθη δὲ οὐδεὶς τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως· ἀλλὰ πάντες ἔπεσον περὶ τὸ καλούμενον [d] Γελβύε ὄρος. ἀκούσαντες δὲ τὰ Ἐσδρηλῶν οἱ τὰ χειλάδα [e] πέραν τοῦ Ἰορδάνου κατοικοῦντες, καὶ οἱ ἐν τῷ πεδίῳ τὰς πόλεις ἔχοντες, ὅτι Σαῦλος πέπτωκε καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ στράτευμα ἀπόλωλε· καταλιπόντες τὰς ἑαυτῶν πόλεις, εἰς [f] ὀχυρωτάτας [g] κατέφυγον. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι τὰς καταλελειμμένας, ἐρήμους οὔσας, κατῴκησαν.

η'. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ σκυλεύοντες οἱ Παλαιστῖνοι τοὺς τῶν πολεμίων νεκροὺς ἐπιτυγχάνουσι [h] τοῖς δὲ Σαῦλος καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ σώμασι, καὶ σκυλεύσαντες ἀποτέμνουσιν αὐτῶν τὰς κεφαλὰς· καὶ κατὰ πᾶσαν περιπέμψαντες τὴν χώραν πέμψαντες ὅτι πεπτώκασιν οἱ πολέμιοι, καὶ τὰς μὲν πανοπλίας αὐτῶν ἀνέθηκαν εἰς τὸ [k] Ἀσταρτεῖον [l] ἱερόν· τὰ δὲ σώματα ἀνεσταύρωσαν πρὸς τὰ τείχη τῆς [m] Βηθσὰν πόλεως, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. ἐπεὶ δὲ ἦκουσαν οἱ ἐν [n] Ἰαβισσῷ πόλεως τῆς [o] Γαλααδιτῶν κατοικοῦντες, ὅτι λελώβηται [p] τὰ Σαῦλος νεκρὸν καὶ τοὺς τῶν παίδων αὐτοῦ, δεινὸν ἡγησάμενοι προϊδεῖν ἀκηδευτους, ἐξελήλυθεν οἱ ἀνδρειότατοι καὶ τολμηρότατοι· ἦν δὲ πόλις αὕτη καὶ σώμασιν ἀλκιμος καὶ ψυχαῖς φέρειν· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ὁδεύσαντες, ἦλθον εἰς τὴν Βηθσὰν, καὶ προσελθόντες τῷ τείχει τῶν πολεμίων, καὶ καθελόντες [p] τὰ σώματα Σαῦλος καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ, κομίζουσιν εἰς [q] Ἰαβισσὸν, μηδὲ τῶν πολεμίων αὐτοὺς [r] κωλύσαι δυνηθέντων, ἢ τολμησάντων διὰ τὴν ἀνδρείαν. οἱ δὲ [s] Ἰαβισσηνοὶ, πανδημεὶ κλαύσαντες, [t] θάπτουσι τὰ σώματα ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς χώ-

& confuſio & cædes, hoſtibus à tergo inſtantibus. Saulus autem, valida ſuorum caterva ſtipatus, fugit. atque miſſis à Palæſtinis jaculatoribus & ſagittariis, maximam quidem eorum partem amittit: ipſe vero cum pulchre dimicaſſet, & multa vulnera accepiſſet, ut nec amplius pugnare nec plagas ferre potuerit, infirmior quidem erat quam ut ſeipſum interimeret; armigero vero imperat ut ſe ſtricto enſe transfigeret, ne vivus in hoſtium poteſtatem veniret. Armigero autem non audente dominum *ſuum* occidere, ipſe ſuo gladio educto, ſibique ejus mucrone admoto, in eum ſe projicit: cumque enſem ſuum in ſe impellere non valeret, neque eum ſibi impingendo trajicere, ſeſe circumagit. atque juvene quodam propter eum adſtante, cum interrogaſſet quiſnam eſſet, audiſſetque eſſe Amalecitam, orabat ut gladio ſibi ab eo impacto, id quod ſuis manibus perficere non potuit, mortem ſibi afferret qualem ipſe expeteret. Hoc autem exſequutus, detractiſque brachio aureis armillis capitique regia corona, in fugam ſe conjiciebat. Tum armiger, conſpecta Sauli nece, ſemetipſum interemit. atque nemo ex ſatellitibus regis in tutum evaſit, ſed omnes in monte Gelboë dicto ceciderunt. Hebræi vero, qui vallem trans Jordanem habitabant, quique urbes in planitie tenebant, cum audiſſent Saulum ejuſque filios cecidiſſe, & univerſos qui cum eo erant periiſſe, relictis urbibus ſuis in munitiſſimas ſe receperunt. At Palæſtini in relictis, quas deſertas invenerant, ſedem ceperunt.

Saulus gladio ſuo incumbit, juvanteque Amalecita interimitur.

8. Poſtridie, cum Palæſtini hoſtes prælio occiſos ſpoliarent, *forte* inciderunt in Sauli filiorumque ejus corpora, exutiſque capita illorum abſciderunt: atque nunciis per totam ſuam regionem miſſis divulgarunt hoſtes *acie* cecidiſſe. Et quidem armaturam illorum in fano Aſtartes conſecrarunt: corpora vero * in cruces ſuſtulerunt ad muros urbis Bethſanæ, quæ etiamnum Scythopolis appellatur. Poſtquam vero Jabiſſi, regionis Galaditidis urbis, incolæ acceperant, truncata eſſe Sauli ac filiorum ejus cadavera, indignum rati ut inſepulta eſſe paterentur, fortiſſimi quique & audaciſſimi egreſſi (viros enim corpore robuſtos animoque ferocesalit hæc urbs) totaque nocte continuato itinere, Bethſanam venerunt, atque ad hoſtium muros accedentes, ablatiſque Sauli ejuſque filiorum corporibus, ea Jabiſſum deportarunt, cum hoſtes neque eos prohibere potuiſſent, neque auſi eſſent propter *ipſorum* virtutem. Jabiſſeni autem univerſi cum ploratu corpora eorum ſepelierunt in pulcher-

Sauli filiorumque arma in templo Aſtartes conſecrata, & corpora illorum in cruces ſublata. 1 Reg. c. 31.

Jabiſſeni Saulo ejuſque filiis parentant. 1 Reg. c. 31.

[s] Τὸ καρτερὸν] Illud τὸ ex *MSS.*

[t] Αὐτὸν διελάσαι,] Αὐτῷ *Vat.*

[v] Μάχαιραν,] Vocem μάχαιραν nobis ſuppeditarunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[x] Διαβαλεῖν αὐτὸ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* διαβάλλειν.

[y] Παρεμφερῆ).] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐπερεισθεῖ.

[z] Οποίαν αὐτὸς βούλεται.] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* οἵαν in *Editis.*

[a] Τὰ περὶ βραχίονα] Ita in *MSS.* in *Editis* τὰ deeſt.

[b] Ὁ ὁπλοφόρος τὸν Σαῦλον] Articuli ὁ & τὸν ex *MSS.*

[c] Διεσώθη δὲ οὐδεὶς] Διεσώθη δὲ οὐδὲ τ. σ. τ. β. οὐδεὶς *Big.* & *Samb.*

[d] Γελβυὲ ὄρος.] Ita *Big.* & *Samb.* Γελβοὲ in *Editis*, *Aliiſque.* HUDS. Gen. Γελβοὶ, vel Γελβωὲ, & ſupr. §. 2. Γελβαὶ. SPANH.

[e] Πέραν τοῦ Ἰορδάνου] Vide *J. Clericum* ad 1 Sam. c. xxxi. p. 278.

[f] Ὀχυρωτάτας] Forte ὀχυρότητας. COCC.

[g] Κατέφυγον.] Sic *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἔφυγον.

[h] Τοῖς δὲ Σαῦλος] Illud τοῖς ex *Big.* & *Samb.*

[i] Ἀπετρύπησαν τούτων τὰς κεφαλάς·] Similiter Leonidæ cadaver dehoneſtavit Mardonius, quod in hoſte imitari noluit Pauſanias, prout refert Herodotus lib. 9. pag. 538. edit. Gronov. HAV.

[k] Ἀσταρτεῖον] De *Aſtarte* vide *Theodoret.* Tom. 1. p. 324. & 353. ut & *Seldenum* de *Diis Syris.*

[l] Ἱερὸν·] Ἱερὸν abeſt *Big. Samb.* & *Vat.*

* *In cruces ſuſtulernnt ad muros urbis Bethſanæ,*] Crucibus affixerunt circa mœnia urbis &c. *Gelen.* Corpora ſuſpenderunt ſuper murum &c. *Epiphan.* Τὰ σώματα ἀνεσταύρωσαν ἐπὶ τοῦ τείχους Μεθόμαν &c. *Zonaras.*

[m] Βηθσὰν πόλεως,] Βηθσὰν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* Vide *Stephanum Byzant.* voce Σκυθόπολις, *Cedrenum*, p. 135. & *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 316. HUDS. Βηθσὰν poſtea Σκυθόπολις ſupra lib. v. *cap.* 1. § 1. Σκυθοπολῖται infr. libr. xii. cap. 4. §. 5. Iidem, qui Βηθσανῖται lib. xii. c. 8. §. 5. SPANH.

[n] Ἰαβισσῷ] Ita cum *Big.* Ἰαβεισσῷ *Samb.* Ἰαβισσᾶ *Baſ.* & *G.* Ἰαβεῖ *Hen.* & *Busb.* Ἰαβεῖ *Zonaras* è LXXII. οἱ ἐν τῷ Ἰαβεῖ, ἤτοι Ἰαβισσῷ *Vat.* Vide *Annot.* ad p. 287. in princip.

[o] Γαλααδίτῶν] Γαλααδίτου *Vat. Hen.* & *Busb.* prout in *Var. Lect.* ad p. 287. in princip.

[p] Τὸ σῶμα Σαῦλος] Τὰ σώματα Σαῦλος καὶ τῶν *Hen.* & *Busb.* τὸ σῶμα Σαῦλος καὶ τὰ τῶν *Big. Samb.* & *Vat.*

[q] Ἰαβισσὸν,] Ita *Vat.* ut & paulo ſupra. Ἰαβισσᾶν *Baſ.* & *G.* Ἰαβεισσὰν *Big.* Ἰαβεισσὰν *Samb.* Ἰαβεῖσαν *Hen.* & *Busb.* HUDS. Gen. Ἰαβισσὰν, & lib. VI. c. 1. § 2. Ἰαβεισσῷ. SPANH.

[r] Κωλύσαι δυνηθέντων,] Κωλ. τολμ. διὰ *Vat.*

[s] Ἰαβισσηνοὶ,] Sic cum *Cod. Vat.* Ἰαβισσαῖοι *Baſ. G.* & *Big.* Ἰαβεισσῶοι *Samb.*

[t] Θάπτουσι τὰ σώματα] Non alio modo clam quoque ſepultus fuit Mardonius, Perſarum Dux, ut citato paullo ante loco docet Herodotus, facemque Romana manu accenſam truncus Pompeji accepit, juxta Lucanum & alios. HAV.

* *Quem*

cherrimo regionis loco, * quem Aruram appellant. atque per ſeptem dies cum uxoribus liberiſque eos deflebant, pectora tundentes ac lugentes regem ejuſque filios, ita ut neque potum deguſtarent neque cibum.

9. Hunc Saulus finem habuit, juxta Samueli vaticinium, quoniam Dei de Amalecitis non obtemperaverit mandatis; & quod totam Achimelechi cognationem ſuſtulerit, ipſumque Achimelechum, & urbem pontificum. Regnavit autem vivente Samuelo annis octodecim, poſt mortem vero ejus annis duobus & viginti. Et quidem Saulus hoc modo è vita exceſſit.

Finis Libri ſexti.

ρας τόπῳ, [y] Ἀρύρης λεγομένῳ. Ⓒ πένθ⟨ος⟩ [x] ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ σὺν γυναιξὶ Ⓒ τέκνοις ἐπ' αὐτοῖς [y] ἦγαγον, κοπτόμενοι Ⓒ θρηνοῦντες τ̀ βασιλέα Ⓒ τὰς παῖδας αὐτ⟨οῦ⟩, μήτε ποτοῦ μήτε τροφῆς γευσάμενοι.

θ'. Τοῦ Σαυλ⟨ος⟩ τὸ τέλ⟨ος⟩ ἔσχε προφητεύσαντ⟨ος⟩ Σαμουήλου, διὰ τὸ ⟨ἀ⟩θετῆσαι ⟨καὶ⟩ θεοῦ τῶν ἐπ' Ἀμαληκίτας ἐντολῶν· καὶ ὅτι τ̀ [z] Ἀχιμελέχου ⟨καὶ⟩ ἀρχιερέως γενεὰν, καὶ Ἀχιμέλεχον αὐτὸν, καὶ τ̀ τῶν ἀρχιερέων πόλιν ἀνεῖλεν. ἐβασίλευσε ⟨δὲ⟩, Σαμουήλου ζῶντ⟨ος⟩, ἔτη ὀκτὼ καὶ δέκα· τελευτήσαντ⟨ος⟩ ⟨δὲ⟩, [a] δύο Ⓒ εἴκοσι. καὶ Σαυλ⟨ος⟩ μὲν [b] ὕτως κατέστρεψε τ̀ βίον.

Τέλ⟨ος⟩ ⟨τοῦ⟩ βιβλίου ἕκτου.

* *Quem Aruram appellant.*] Ita juxta interpretes LXXII. Vide *Annott.* ad p. 344 §. 4.

y Ἀρύρης λεγομένῳ.] *Haëſel* interpretantur LXXII. *Judæi* & *Flavius* noſter ἀρκρᾶ, *nemus* alii. Vide pag. 344. §. 4.

x Ἐφ' ἡμέρας] Ἐφ' ἡμέρας *Gen.*

y Ἤγαγον,] Ita *Big.* & *Samb.* ritu Attico. in *reliquis* ἦγον.

z Ἀχιμελέχου ⟨καὶ⟩ ἀρχιερέως] Ita *Baſ. G.* & *Samb.* κ̃ τὸ Ἐφραϊκόν. Sed Ἀβιμελέχου & mox Ἀβιμέλεχον *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Gall. Vat. Hen.* & *Busb.* cum *Interpretibus* LXXII.

a Δύο καὶ εἴκοσι.] Sic *Baſ. G.* & libri omnes *Græci* quos vidimus. δύο abſque εἴκοσι *Epiphanii* Codices. & quidem recte, & juxta periochen chronicam hujus libri. *Petrus* itaque *Comeſtor* ex verſione *Epiphaniana* hæc nobis reliquit: *Et regnavit Saul, vivente Samuele* XVIII. *annis, & eo mortuo duobus annis. Hos annos ſacra tamen ſcriptura non adnotavit.* Verum *Joannes Zonaras* vulgata *Joſephi* exemplaria ſequutus eſt. Ait enim, ἐβασίλευσε ⟨δὲ⟩ Σαοὺλ, ζῶντ⟨ος⟩ ἔτι ⟨τοῦ⟩ Σαμουὴλ, ὀκτωκαίδεκα ἔτη· μετὰ ⟨δὲ⟩ θάνατ⟨ον⟩, δύο καὶ εἴκοσι. *Flavium* autem ſcripſiſſe arbitror ἔτη δύο, aut ἔτη δύο, ὁμοῦ ⟨καὶ⟩ ἔτη εἴκοσι. Quinetiam numerum xx. annorum Saulo regnanti imputant *Clemens* & *Eutychius* Alexandrini, ſectatores, quod video, *Joſephi.* Videſis *Iſ. Voſſii* Chronologiam Sacr. cap. VI. p. 119. *Rainoldum* de *Libris Apocryphis*, vol. I. p. 1076. & *Gatakerum* in *Adv. Miſcell.* p. 77.

b Οὕτως κατέστρεψε τ̀ βίον.] Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ὕτω.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ͂ ΕΒΔΟΜΗ͂

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SEPTIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Δαυῖδης μὲν ἓ μιᾶς φυλῆς ἐβασίλευσεν ἐν Χεβρῶνι πόλει, ἓ δ' ἄλλος πλῆθος ὁ Σαούλου παῖς.

1. *UT Davides quidem uni tribui imperavit in urbe Chebrone, populo autem reliquo Sauli filius.*

β'. Οπ, [b] τούτου φονευθέντος ἐξ ἐπιβουλῆς φίλων, ἅπασαν τὴν βασιλείαν Δαυῖδης παρέλαβεν.

2. *Quod, illo amicorum insidiis occiso, Davides in universos imperium obtinuit.*

γ'. Οπ Δαυῖδης στρατεύσας ἐπ' αὐτὸν [c] Παλαιστίνους ἐν Ιεροσολύμοις ἐνίκησεν.

3. *Quod Davides à Palæstinis bello impetitus apud Hierosolyma victoriam obtinuit.*

δ'. Ως πολιορκήσας Ιεροσόλυμα Δαυῖδης, καὶ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν μὲν ἐξ αὐτῆς τοὺς Χαναναίους· ἐνῴκησε δ' εἰς αὐτὴν Ιουδαίους.

4. *Ut Davides obsessis Hierosolymis, captaque urbe, Chananæos quidem ex ea ejecit; Judæis vero habitandam dedit.*

ε'. [d] Η γνωμένη τοῦς Εἵραμον [e] τὸν Τυρίων βασιλέα καὶ Δαυῖδῃ φιλία.

5. *Amicitiæ fœdus inter Hiramum Tyriorum regem & Davidem.*

ς'. Ως τοῖς περιξ ἔθνεσι στρατεύσας Δαυῖδης καὶ χειρωσάμενος, φόρον ἐπέταξεν αὐτοῖς τελεῖν.

6. *Ut Davides, cum in gentes finitimas expeditionem feciſſet easque subegiſſet, tributum illis imperavit.*

ζ. Η γνωμένη τοῦς Δαμασκηνοῖς Δαυῖδῃ μάχη, καὶ νίκη.

7. *Davides cum Damascenis acie dimicat, victoriamque reportat.*

η'. Πῶς ὑπὸ τοὺς Μεσοποταμίους στρατεύσας ἐνεάτησεν αὐτῶν.

8. *Quomodo Mesopotamios, bello eis illato, devicit.*

θ'. Οπ, τῶν ποθ' ἑαυτὸν οἰκείων αὐτῷ στασιασάντων, ὑπὸ [f] τοῦ παιδὸς ἐξεβλήθη τῆς ἀρχῆς [g] εἰς τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου.

9. *Quod, mota ab ipsius domesticis seditione, à filio ex imperio abactus erat in regionem Transjordanianam.*

ι'. Ως στρατεύσας [h] Αβεσάλωμος ὑπὲρ τοῦ πατέρος Δαυῖδου, ἀπώλετο σὺν τῷ στρατῷ.

10. *Ut Abesalomus, cum bellum patri Davidi intulisset, cum exercitu suo periit.*

ια'. Πῶς [i] εἰς τὴν βασιλείαν πάλιν [k] ἀνῆλθε, καὶ ἔζησεν εὐδαιμόνως.

11. *Quomodo [Davides] regnum recuperavit, & feliciter vixit.*

ιβ'. Ως ἔτι ζῶντος Σολομῶνα τὸν υἱὸν ἀπέδειξε βασιλέα.

12. *Ut, dum in vivis esset, Solomonem filium suum imperare voluit.*

ιγ'. Τελευτὴ Δαυῖδου, [l] καταλιπόντος τῷ παιδὶ πολλὴν ὕλην χρυσοῦ καὶ [m] λιθίας εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ.

13. *Davides diem obit, argenti magna vi aurique & lapidum pretiosorum filio suo relicta.*

---

a Εν τῇ ἑβδόμῃ] *Al.* Εν τῷ ἑβδόμῳ.

b Τούτου φονευθέντος] Ιεβόσθου pro τούτου reposuerunt *Genevenses*, & mox *Summario* IV. Δαυῖδης ante στρατεύσας.

c Παλαιστίνους] Δὶς Παλαισίνους *Samb.* & *Coll. Voss.*

d Η γνωμένη] Hoc summarium inserui è *Cod. Samb.*

e Τὸν Τυρίων] Articulum nobis suppeditavit *Samb.*

f Εἰς τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου.] Illa εἰς τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου omiserunt *Genevenses.*

g Αβεσσάλωμος] Αβεσσέλωμος *Samb.*

h Εἰς τὴν βασιλείαν] Perspicuitatis gratiâ Δαυῖδης hîc inserunt *Genevenses.*

i Ανῆλθε,] Κατῆλθε *Samb.*

k Καταλιπόντος] Ita *Samb.* καὶ ὅσα τῷ παιδὶ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ κατέλειπεν *Gen.*

l Λιθίας] Videsis *Du Fresne* in *Glossario Gr.* voce λιθίας.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

[a] Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν πεντεκαίδεκα.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER SEPTIMUS.

Qui continet tempus annorum quadraginta.

CAP. I.

Ut Davides quidem uni tribui imperavit in urbe Chebrone, populo autem reliquo Sauli filius: utque bello civili conflato moriuntur Asaëlus & Abenerus.

Davidi nunciatur Sauli mors. 2 Reg. c. 1.

CONTIGIT autem ut eo die hæc pugna committeretur, quo Davides de Amalecitis victor Sicellam est reversus. Cum vero jam biduum fuisset Sicellæ, die tertio advenit *quidem*, è pugna cum Palæstinis elapsus, qui Saulum interfecerat, laceratis vestibus & capite pulvere conspersо. Isque, Davide adorato, ab eo interrogatus, undenam ita veniret, ab Israëlitarum pugna *cum Palæstinis* dicebat. ejus autem exitum tristem fuisse indicabat, multis quidem Hebræorum myriadibus cæsis, insuper vero rege ipsorum Saulo cum filiis ejus interempto. Atque hæc se *pro certis* nunciare ajebat, ut qui cum Hebræis esset fusis fugatisque, regique dilapso adesset; quem, cum foret ut ab hostibus caperetur, & ipse ab eo rogatus occidisse fatebatur. nam cum ille in gladium incubuisset, ex vulneribus repetitis infirmior factus est quam ut se conficeret. Quin & cædis ipsius signa *haud dubia* ostendebat, armillas regis aureas & coronam, quas Saulo mortuo detraxerat ut *eas* illi afferret. At Davides, cum non jam esset cur ei diffideret, post manifesta mortis Sauli indicia in conspectum ipsius adducta, vestimenta quidem discidit, cum amicis vero lugens ploransque totam diem exegit. Luctum vero ei aliquanto acerbiorem fecit Jonathas Sauli filius, qui & amicus ei fidissimus & salutis ipsi auctor fuerat. *Davides, mira pietate, Saulum luget. 1 Reg. c. 1.* Tam illustris autem ejus erat virtus, tantaque benevolentia Saulum prosequutus est, ut non solum ægerrime tulerit ejus interitum, sæpius licet ab eo in vitæ discrimen adductus; sed & occisorem illius supplicio affecerit. nam cum ei dixisset, quod ipse sui accusator exstiterit, qui regem interfecerat; didicisseteque oriundum esse patre gene-

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Δαυΐδης μὲν τ̃ φυλ̃ς ἐβασίλευσεν ἐν Χεβρῶνι, ὁ δ' ἄλλος πλῆθος ὁ Σαύλου πᾶς· καὶ ὡς πόλεμος ἐμφύλιος γενόμενος πελευτῶσιν Ασαήλου καὶ Αβέννηρος.

ΣΥΝΕΒΗ δὲ ταύτην γενέσθ τ̀ μάχην, καθ' ἣν ἡμέραν ὁ Δαυΐδης, τὰς Αμαληκίτας νικήσας, εἰς [b] Σίκελλαν ἐπέστρεψεν. ἤδη δ' αὐτοῦ δύο ἡμέρας ἐχούσ͂ης ἐν τῇ Σικέλλᾳ, τῇ τρίτῃ φθάνει τις ἀφικόμενος ἐκ τ̃ μάχης τ̃ πρὸς Παλαιστίνους ὁ τ̃ Σαύλου ἀνελών· γυμνὸς γάρ τις ἐσθῆτα φορῶν διερρηγμένην, καὶ τ̃ κεφαλὴν τέφρᾳ πεπαρμένος. καὶ προσκυνήσας [c] αὐτὸν, πυνθανομένῳ, πόθεν [d] ἥκοι τοιοῦτος, ἔφη τ̃ Ισραηλιτῶν μάχης ἐλεγε. γυμνὸς δ' ἀτυχὲς αὐτῆς τὸ πλ͂ος ἐδήλου· πολλῶν μὲν ἀναιρεθέντων τοῖς Εβραίοις μυριάδων, πεσόντ͂ος δ' ἐν αὐτοῖς καὶ τ̃ βασιλέως αὐτῶν Σαύλου μετὰ τῶν παίδων. ταῦτα δὴ σημαίνειν ἔφασκεν αὐτὸς συντυχὼν τῇ φυγῇ τῶν Εβραίων ἐπὶ τῷ βασιλεῖ πεφευγότι παρών· ὃν [e] καὶ κτεῖναι, μέλλοντα ὑπὸ τῶν πολεμίων λαμβάνεσθαι, συγκεκλημένος αὐτὸς ὡμολόγει. τῇ ῥομφαίᾳ γὰρ αὐτὸν ὀπισθοντα, διὰ τ̃ τῶν τραυμάτων ὑπερβολὴν αὐτὸν ἀδυνήσαι κατεργάσασθαι. [f] καὶ σύμβολα δ' αὐτοῦ τ̃ ἀναιρέσεως ἐπιδείκνυε, τόν τε [g] περὶ τοῖς βραχίοσι χρυσοῦν τ̃ βασιλέως ἐπ τ̃ στέφανον, ἃ περιδύσας τ̃ Σαύλου νεκρὸν κομίσαι αὐτῷ. Δαυΐδης δ', μηκέτ' ἀπιστεῖν ἔχων, ἀλλ' ἐναργῆ τεκμήρια ὁρῶν Σαύλου θανάτου βλέπων, [h] καταῤῥηγνὺς μὲν τὰ ἱμάτια· κλαίων δὲ καὶ ὀδυρόμενος μετὰ τῶν ἑταίρων [i] ὅλην διεκαρτέρησε τὴν ἡμέραν. [k] ἐποίει δ' αὐτῷ [l] τὸν λύπην χαλεπωτέραν ἐπ ὁ Σαύλου πᾶς Ιωνάθης, πιστὸς τε ὢν φίλος αὐτῷ, καὶ σωτηρίας αἴτιος γεγονὼς μεμνημένος. τοσούτων δ' ἐπεδείξατο τὸν ἀρετὸν ἐπὶ τὸν πρὸς Σαύλου εὔνοιαν, ὡς μὴ μόνον ὅτι τεθνηκότι χαλεπῶς ἐνεγκεῖν, πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ κινδυνεύσας ἀφαιρεθῆναι τ̃ βίον· ἀλλὰ καὶ τ̃ ἀποκλείναντα κολάσαι. φήσας γὰρ πρὸς αὐτὸν, ὡς αὐτὸς [m] αὐτὸς γένοιτο κατήγορος ἀνελὼν τ̃ βασιλέα, καὶ μαθὼν ὡς

[a] Περιέχει ἡ βίβλος] E *Big. Samb. Voss.* & *Epiphan.*

[b] Σίκελλαν] Σικελὰν *Samb.* & *Epiphan.* & mox Σικελᾶ. verum Σικέλλαν & Σικέλλᾳ habent *Busb.* & *Hen.* Videsis *Annott.* ad p. 353. v. 11.

[c] Αὐτὸν] Αὐτῷ *Vat.*

[d] Ηκοι] Ita *Big.* & *Samb.* ἦκε *Vat.* ἦκε *Bas.* & *G.*

[e] Καὶ κτεῖναι,] Καὶ abest *Big.* & *Samb.*

[f] Καὶ σύμβολα] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* καὶ σύμβολα τ̀ αὐ. *Bas. G. Aliique.*

[g] Περὶ τοῖς βραχίοσι] Περὶ τὰς βραχίονας *Vat.* ut πρὸς τ̀ βραχίονα. p. 359. v. 17.

[h] Καταῤῥηγνὺς μὲ τὰ ἱμάτια·] Conf. lib. VI. c. 14. §. 6. SPANH.

[i] Ολην διεκαρτέρησε τὴν ἡμέραν.] Vox ὅλην ex *MSS.*

[k] Εποίει δ' αὐτῷ] Sic in *MSS.* ποιεῖ in *Editis.*

[l] Τὸν λύπην χαλεπωτέραν] Iterum cum *MSS.* (& *Cocc.*) male in *Editis* τὴν λυπὴν τὸν χαλεπωτέραν.

[m] Αὐτὸς γένοιτο κατήγορος] Αὐτῷ carent *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

ὡς εἴη πατρὸς Αμαληκίτης γήθ, ἀπέκλεισεν αὐτὸν ἀπολέθρ. ἔγραψε δ' ἐπὶ τῆς Θρηνώδους ἐπιταφίους ἐπᾴδας Σαούλ καὶ Ιωναθ· ὅσοι καὶ μέχρις ἐμοῦ διαμένουσιν.

β'. [n] Επεὶ δ' τούτοις ἐξετίμησε τ βασιλέα, παυσάμενος [o] τ πένθους, ἤρετο τ Θεὸν διὰ τ προφήτου, τίνα δώσειν αὐτῷ κατοικῆσαι πόλιν τ Ιούδα καλουμένης φυλῆς. φήσαντος δ' αὐτοῦ δίδοναι [p] Χέβρωνα, καταλιπὼν τὴν Σικέλλαν, εἰς ἐκείνην ἀπῆλθε, τάς τε γυναῖκας [q] εἰσαγόμενος τὰς αὐτοῦ, δύο δ' ἦσαν, καὶ τοὺς ὁπλίτας [r] σὺν αὐτῷ. συνελθὼν δὲ πρὸς αὐτὸν ἅπας ὁ τ φυλῆς τ προειρημένης λαὸς, ἀποδείκνυσιν αὐτὸν βασιλέα. ἀκούσας δ' ὅτι τ Σαούλον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ θάψειαν οἱ ἐν [s] Ιαβίσῳ τ [t] Γαλαδιτιδος κατοικοῦντες, ἔπεμψε πρὸς αὐτούς, ἐπαινῶν δ' ἀποδεχόμενος αὐτῶν τὸ ἔργον, καὶ χάριτας ἀποδώσειν ἀντὶ τ πρὸς τοὺς τεθνηκότας [u] ἀγαθῆς ὑπαισχόμενος· ἅμα δ' ἐδήλου ὡς ἡ Ιούδα φυλὴ [x] κεχειροτόνηκεν αὐτὸν βασιλέα.

γ'. Ο δὲ τοῦ Σαούλ μὲν ἀρχιστράτηγος [y] Αβένηρος, Νήρου δὲ παῖς, ἀνὴρ δραστήριος δ' ἀγαθὸς τὴν φύσιν, ὡς ἔγνω πεσοῦσι τ βασιλέα δ' τ Ιωνάθην, καὶ τοὺς δύο τοὺς ἄλλους αὐτοῦ παῖδας, [z] ἐπιχθεὶς εἰς τὴν παρεμβολὴν, καὶ τ' ἀπολειπόμενον ἐξαρπάσας ἦδη αὐτοῦ, Ιέβοσθον δ' ὀνόματι, διαβιβάζει πρὸς τὰς πέραν τοῦ Ιορδάνου· καὶ πάντας ἀποδείκνυσι τοῦ λοιποῦ βασιλέα, πάρεξ τ Ιούδα φυλῆς. βασίλειον δ' ἐποίησεν αὐτῷ [a] γλῶ, καὶ μὲν τὴν ὀπίχωρον γλῶτταν [b] Μαναλιν, καὶ δὴ τὴν Ελλήνων παρεμβολὰς λεγομένην. ὥρμησε δ' ἐκεῖθεν Αβένηρος [c] μετὰ στρατιᾶς ὁπλίτιδος, συμβαλεῖν τοῖς ἐκ τ Ιούδα φυλῆς προαιρούμενος, [d] ὀργισθεὶς ὅτι ἐβασίλευσε Δαυίδης. [e] ἀπιόντος δ' αὐτοῦ πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου Ιώαβος, ὁ Σαρουίας μὲν παῖς, πατρὸς δὲ [f] Σορί, [g] ἐκ δὲ τ ἀδελφῆς Δαυίδου γεγονὼς, ἀρχιστράτηγος ὢν αὐτοῦ, μετὰ τ ἀδελφῶν [h] Αβεσσαίου καὶ [i] Ασαήλου, καὶ πάντων τ Δαυίδου ὁπλιτῶν. καὶ προϊτυχὼν ὅπου τινος κρουνίδος ἐν [k] Γαβαῷ πόλει, παρετάσσετο πρὸς μάχην. τοῦ δ' Αβενήρου φήσαντος πρὸς αὐτὸν, μαθεῖν βούλεσθαι πότερον αὐτῶν ἀνδρειότερους στρατιώτας [l] ἔχοι, συνέβη παρ' ἀμφοτέρων δυοκαίδεκα μαχησομένους συμβαλεῖν. προελθόντες δὲ τοίνυν εἰς τὸ μεταξὺ [m] τ παρατάξεων οἱ πρὸς τὴν μάχην ὑφ' ἑκατέρων τῶν στρατηγῶν ἐξειλεγμένοι, καὶ τὰς αἰχμὰς ἐπ' ἀλλήλους ἀφέντες, σὺν [n] μαχαίραις, καὶ τ κεφαλῶν ἐκλαμβανόμενοι, κατέχοντες [o] αὐτοὺς, ἔπαιον [p] εἰς τὰς πλευρὰς δὲ τὰς λαγόνας ἀλλήλους τ ῥομφαίαις, ἕως ἅπαντες ὥσπερ ἐκ συνθήματος ἀπώλοντο. πεσόντων δὲ τούτων, συνέρρηξε δὲ ἡ λοιπὴ στρατιά· καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, ἡττήθησαν οἱ

re Amalecita, cum interimi præcepit. Præterea autem nænias composuit & laudationes funebres in gratiam Sauli & Jonathæ, quæ etiamnum manent.

2. Postquam vero regi hæc justa persolvissent, luctu finito, Deum per prophetam consuluit, quamnam ex urbibus, tribûs quæ Judæ dicitur, ad habitandam sibi daret: cumque respondisset, illi se dare Chebronem, relicta Sicella in eam concedit, uxores suas secum adducens (duæ enim erant) suorumque militum cohortem. Ad eum autem populus tribus prædictæ omnis profectus ipsum regem creant. Cum vero audisset; quod Jabissi, regionis Galaditidis urbis, incolæ Saulum ejusque filios sepelivissent, misit ad eos, qui facinus eorum *præclarum* laudarent & approbarent, quique se illis gratias pro ipsorum in defunctos studio relaturum esse pollicerentur; prætereaque illi nunciarent, Judæ tribum regem se constituisse. *Davides in Chebrone habitat.* 2 *Reg. c.* 2. *Jabissenis ob Saulum ejusque filios sepultos gratias agit.* 2 *Reg. c.* 2.

3. Cæterum Abenerus, imperator quidem exercitus Sauli, Neri vero filius, vir impiger, naturaque benignus, quam primum novit cecidisse regem una cum Jonatha & duobus aliis ejus filiis, reditu in castra accelerato, filioque ejus superstite abrepto, nomine quidem * Jebostho, cum eo trajicit ad populum ex altera Jordanis ripa, & in universos Israëlitas, excepta tribu Judæ, regem eum constituit. Regiam autem ei elegit ad locum, lingua quidem vernacula Manalin appellatum, Græca vero Castra. Cæterum Abenerus inde cum electissimis exercitûs viris properavit, volens ante omnia prælio cum tribu Judæ congredi, ex indignatione quod Davidem regem creavissent. Joabus autem, matre quidem Saruiæ filius, patre vero Suri, Davidis autem ex sorore nepos, exercitus ipsius dux, ei occurrit, etiam cum Abessæo & Asaële fratribus suis, & universo Davidis exercitu. Et cum circa quendam fonticulum apud urbem Gabao in eum incidisset, aciem ad prælium explicat. Cum autem Abenerus ei dixisset, velle se rescisce re utri illorum præstantiores essent milites, convenit inter eos, ut duodeni utrinque pugnam committerent. Progressi igitur in medium inter acies, qui in certamen ab utrisque ducibus electi erant, cum hastas in se mutuo jecissent, stringunt gladios, prehensisque capitibus alteri alteros tenentes, latera & ilia sibi invicem gladiis confoderunt, usque dum omnes quasi ex pacto occumberent. Cum vero illi cecidissent, cæteri ex utroque exercitu conflixerunt; & postquam summis viribus dimicatum esset, Abeneri milites succubuerunt. *Abenerus Jebosthum regem creat.* 2 *Reg. c.* 2. *Davidici & Jebosthani alteri ab alteris interfecti.* 2 *Reg. c.* 2.

n Επεὶ δ' τούτοις] Επὶ δ' τούτοις *Samb.*

o Τῆ πίστει,] Hìc δ ante δ' πίστεως delevimus auctoritate *Codd. MSS.*

p Χέβρωνα,] *Al.* Χεβρῶνα. HUDS. Hebr. חברונה. SPANH.

q Εἰσαγόμενος τὰς αὐτοῦ,] Επαγόμενος *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat*

r Σὺν αὐτῷ.] Τὰς σὺν αὐτῷ *Vat.*

s Ιαβίσῳ] Ita cum *Vat.* in *Editis* Ιαβέσῳ. in plerisque *MSS.* Ιαβεσσᾶ aut Ιαβεσσᾶν. Vide p. 287. §. 12. & 320. in fine. HUDS. Conf. lib. VI. c. 14. §. 8. SPANH.

t Γαλαδίτιδος κατοικοῦντες,] Γαλααδίτιδος *Big. Samb.* & *Vat.* nec aliter in quibusdam *Epiphanii* exemplaribus.

u Σπουδῆς ὑπαισχόμενος·] Τιμῆς καὶ σπουδῆς *Vat.*

x Κεχειροτόνηκεν] Ita cum *MSS.* in *Editis* κεχειροτόνηται, è dialecto. & paulo ante ὅτι pro ὡς in *Hen. Busb. Samb.* & *Epiphan.*

y Αβέννηρος,] Αβέννηρος ubique *Hen. Busb. Samb. Big.* & *Vat.* Αβεννὴρ Zonaras è *Bibliis S.*

z Επιχθεὶς εἰς τὴν παρεμβολὴν,] Ita cum *Vat.* & *Epiphanio.* ἐπέχθη in *Editis*, *Aliisque.* ἠπείχθη *Samb.* manu sequiori.

* Jebostho,] *Isbosthus* juxta *Hebr.* & in *Paralipomenis* sacris *Isbaalus* aut *Esbaalus.* At *Flavius* aut *Librarii*, E posita loco Σ sibilantis literæ, Ιεβοσθοι pingere maluerunt.

a Γλῶ,] Τὼ *Big. Vat.* & *Samb.* contra *Editos* & tres *MSS.* & mox τὴν ante ὀπίχωρον abest *Vat.*

b Μαναλιν,] Μανάιμ vel Μαναὶν rescribendum censet *Bochartus* de Colon. *Phœn.* l. 1. c. 28. p. 591. HUDS. Μαναλὶν Hebr. מחנים LXX. ἐν τ παρεμβολῇ εἰς Μαναίμ 1 Reg. 11. 8. *Vulg.* circumduxit eum per castra. Hebr. מחנה castra, παρεμβολή. SPANH.

c Μετὰ στρατιᾶς ὁπλίτιδος,] Ita *MSS.* (& Cocc.) μετὰ τ στρατιᾶς in *Editis.*

d Ὀργισθεὶς] Ωργισε (ὠργισθε *Vat.*) γὰρ αὐτοῖς βασιλέα τ Δαυίδην κεχειροτονηκέναι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* δι' ὀργῆς ἐποιεῖτο τὴν Ιούδα φυλὴν, ὡς βασιλεύσασαν τ Δαβὶδ *Zonar.*

e Απιόντος δ' αὐτοῦ] Ita cum *Epiphanio.* parvo cum discrimine ἀπιώντος δ' αὐτῷ πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου (Σαραιάδας *Coll. Voss.*) Σαρουίας *Big. Samb.* & *Vat.* Verum in *Editis* illa πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου desiderantur.

f Σορί] Σαρεὶν in *Iisdem MSS.* Σαρὼ aut Σαρεὶ *Epiph.*

g Ἐκ δὲ τ ἀδελφῆς] Ἐκ δὲ τ ἀδελφῆς τ ἐκείνου (τ ἐκείνης *Big.*) γεγονὼς αὐτῷ Ιώαβος ἀρχιστρ. *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

h Αβεσσαίου] Ita cum *Hen. Busb. Big. Samb.* & *Epiph.* Αβεσσέου *Vat.* Αβισαίου *Bas.* & *G.* Αβεσσᾶ *Zonar.* In margine quidem *Cod. Samb.* non nemo adnotavit, Ιωὰβ καὶ Αβισαὶ καὶ Ασαὴλ ἀνεψιοὶ ἦσαν δὲ Δαυὶδ ἐκ τ ἀδελφῆς αὐτῶ Σαρουίας, plane ex 1 *Paralip.* 2. 16.

i Ασαήλου] Ασαὴλ *Vat.*

k Γαβαῷ πόλει,] Ita *Samb.* Γαβαὼ *Bas. G. Vat. Aliique.* Γαβᾶ aut Γαβᾶν *Epiphan.* Γαβαὼν in *Codice S.* HUDS. Conf. lib. VI. c. 6. §. 2. SPANH.

l Ἔχοι,] Ἔχοιεν *Big.* & *Samb.*

m Τῶν παρατάξεων] Τῆς παρατάξεως *Vat.*

n Μαχαίραις,] Μαχαίρας οἱ δ' Δαυίδου juxta *Epiphan.*

o Αὐτοὺς,] Forte αὐτᾶς. COCC.

p Εἰς τὰς πλευρὰς] Εἰς τὰ πλευρὰ *Vat.*

runt. Verſos deinde in fugam Joabus non deſtitit perſequi. Sed & ipſe inſtabat, hortatus ſuos ut è veſtigio inſequerentur, & nequaquam occidendo fatiſcerent; fratres etiam ſui acriter pugnarunt, præcipueque natu minimus Aſaëlus præ reliquis maxime conſpicuus: (ex pedum etiam velocitate gloriam adeptus erat; nam non homines ſolum celeritate ſuperabat, ſed & equum cum eo contendentem curſu prævertiſſe dicitur) qui tum Abenerum totis viribus rectaque inſequebatur, in neutram partem deflexus. Cum autem Abenerus reſpexiſſet, & impetum ejus eludere tentaſſet: & nunc quidem monuiſſet, ut, ab eo perſequendo deſiſtens, alicui militum ſuorum arma auferret, nunc vero, ubi ei hæc non perſuaſerat, precibus obſecrâſſet, ut ſe reprimeret & perſequi deſineret, ne * fratris ejus in conſpectum veniendi libertatem amitteret: atque ille his verbis nihil moveretur, ſed inſequi perſiſteret, *Abenerus* dum fugientis more haſtam teneret, à tergo opportune ictu illato, ſtatim eum confecit. Qui vero cum eo Abenerum inſectabantur, poſtquam in locum venerant, ubi forte Aſaëlus jaceret, mortuum circumſtantes non amplius hoſtes perſequebantur. Joabus autem & frater ejus Abeſſæus, cadaver curſu prætervecti, majorique ſtudio ex ira ob *fratrem* occiſum in Abenerum incitati, mira cum pernicitate ac alacritate uſque ad locum quendam, Ammatam nomine, Abenerum perſequuti ſunt, cum jam ſol occideret. At colle quodam aſcenſo, in eodem loco cum tribu Benjamitide conſtitit *Joabus*, & illos conſpiciebat & Abenerum. Hic vero cum vocem ſuſtuliſſet & dixiſſet, non oportere inter populares contentionem & pugnam conciere; in culpa enim fuiſſe fratrem ejus Aſaëlum, cui, ipſo *illum* obſecrante, non perſuaſum erat ut ab inſequendo ceſſaret, propterea que percuſſus occubuit: Joabus ei aſſenſus, ſeque hiſce verbis *bene* admonitum eſſe ratus, ſigno tuba dato ſuos revocat, & ne ulterius perſequerentur cohibebat. Et hic quidem in eo loco caſtris poſitis pernoctat: Abenerus vero tota nocte itinere continuato, Jordaneque fluvio trajecto, in † caſtra pervenit ad Ieboſthum Sauli filium. Die autem ſequenti Joabus, recenſitis *cæſorum* cadaveribus, omnes ſepulturæ mandavit. Ceciderunt autem ex Abeneri quidem exercitu circiter trecenti & ſexaginta; è Davidicis vero undeviginti, præter Aſaëlum. cujus corpus cum Joabus & Abeſſæus inde Bethlemen deportaſſent, & in ſepulchro *ejus* patrio ſepeliviſſent, ad Davidem in Chebronem reverſi ſunt. Ex illo itaque tempore inteſtinum inter Hebræos gliſcebat bellum, & aliquandiu perdurabat: ita ut Davidicis quidem vires ſemper augerentur, & ex periculis in majus proveherentur; Sauli vero filiis & qui eis parebant quotidie fere minuerentur.

Aſaëlus Abenerum perſequitur. 2 *Reg.* c. 2.

Abenerus Aſaëlum occidit.

Joabus receptui canit. 2 *Reg.* c. 2.

Bellum civile inter Hebræos. 2 *Regum*, c. 3.

4. Sub hoc autem tempus & filii Davidi nati erant numero ſex, è totidem uxoribus. Quorum

Davidis filii. 2 *Regum*, c. 3. & 1 *Paralip.* c. 3.

ξ Αβενήρ. καὶ τραπέντας οὐκ ἀνίει [q] διώκων ὁ Ἰώαβος. ἀλλ' αὐτός τε ἐπεκεῖτο ᾠδακελώδομένῳ τὰς ὀπλίτας σκηπὸς ἔπεσχε, καὶ μὴ κάμνειν ἀναιρουμένους. [r] οἱ τε ἀδελφοὶ προθύμως ἠγωνίσαντο, καὶ ὁ Ἀσαφανέστερος τῶν ἄλλων μάλιστα ὁ νεώτερος Ἀσάηλος· ὅτι τε ποδῶν ὠκύτητι κλέος εἶχεν, ὡς γὰρ ἀνθρώπους ἐνίκα μόνους, ἀλλὰ [s] καὶ ἵππον καταστάντα εἰς ἅμιλλαν λέγεται προσδραμεῖν· [t] ὃς καὶ τὸν Αβένηρον ἐδίωκεν ἰσορρύμης καὶ τῆς ἐπ' ὀρθὸν φορᾶς εἰς ἑκάτερον [v] ἐγκλιθεὶς τῶν μερῶν. ὑπεξεφεύγων δὲ Αβενήρ, καὶ καταφιζέσης τῷ ὁρμῷ αὐτοῦ πρωμένης, καὶ ποτὲ μὲν εἰσπλέων, ἑνὸς τῶν ἑαυτοῦ σταλιωτῶν [x] ἀφέμενος τῆς διώξεως [y] ἀφελεῖσθαι τὸν πανοπλίαν, πάλιν δ', ὡς οὐκ [z] ἔπειθε τοῦτο ποιεῖν, καταβοᾶν αὐτὸν καὶ μὴ διώκειν προσανοῶν, μὴ κλείνας αὐτὸν ἀπολέσῃ τὸν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ παῤῥησίαν· ὁ [a] προσιέμενον δὲ τοὺς λόγους, ἀλλ' ὑπομείναντα [b] τῇ διώξει, φεύγων ὡς εἶχε τὸ δόρυ [c] πλήξας εἰς τὰπίσω καιρίως, προσκρῆμα ἀπέκλεινεν. οἱ δὲ μετ' αὐτοῦ διώκοντες τὸν Αβένηρον, ὡς ἦλθον ὅπου τὸν τόπον ὃ κεῖται συμβαίνει τὸν Ασάηλον, προσιόντες τὸν νεκρὸν οὐκ ἔπι τοὺς πολεμίους ἐδίωκον· ὁ δὲ Ἰώαβος αὐτός τε ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Αβεσσαῖος, προσδραμόντες τὸ πῶμα, καὶ τὸν πλείονον ὅτι τὸν Αβένηρον ἀπροδήτως αἰτίαν τῷ ὑπερ τοῦ πεπολωτηκότος ὀργῇ λαβόντες, ἀπτῶτο τάχει δὲ προθυμίᾳ ἐξιόμενοι, μέχρι τόπου τινὸς [d] Αμμάτων καλουμένου, ἐδίωξαν τὸν Αβένηρον, ἤδη περὶ δυσμὰς ὄντος ἡλίου. ἀναβάς δ' ὅπι τινα βουνὸν, ὡς ἔσῃ ἐπ' ἐκείνῳ τῷ τόπῳ μὴ τὸ Βενιαμιτῶν φυλῆς, αὐτός τε κατεσκέπτετο τὸν Αβένηρον. τότε δὲ [e] ἀνακεκραγότος καὶ φήσαντος, μὴ δεῖν ἀδελφὰς ὁμοφύλους εἰς ἔριδα καὶ μάχην παροξύνειν· ἁμαρτεῖν γὰρ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ασάηλον, ὃς [f] παρῃνεῖτο μὴ διώκειν οὐκ ἐπείθη, καὶ διὰ τοῦτο βληθεὶς ἀπέθανε. συμφρονήσας δὲ προκλησιν ἠγησάμενος [g] τοῦτος τοὺς λόγους ὁ Ἰωαβος, ἀνακαλεῖ τῇ σάλπιγγι σημάνας τοὺς στρατιώτας, καὶ τῆς ὅπι πολὺ διώξεως ἐπέσχε. καὶ ὅτος μὲν ἐπ' ἐκείνῃ καταστρατοπεδεύσας τόπῳ τῇ νυκτὶ ταύτῃ· Αβένηρος δὲ δι' ὅλης αὐτῆς ὁδεύσας, καὶ περαιωσάμενος τὸν Ιορδάνην ποταμὸν, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν τοῦ Σαούλου παῖδα εἰς τὰς παρεμβολὰς Ιεβοσθον. τῇ δ' ἐχομένῃ τοὺς νεκροὺς Ἰώαβος ἐξαριθμήσας, ἅπαντας ἐκήδωσεν. ἔπεσον δὲ τοῦ μὲν Αβενήρου στρατιωτῶν, ὡς τριακόσιοι καὶ ἑξήκοντα· τῶν δὲ Δαυίδου δέκα πρὸς τοῖς ἐννέα, καὶ Ασάηλος. οὗ τὸ σῶμα κομίσαντες ἐκεῖθεν Ἰώαβος καὶ Αβεσσαῖος εἰς [h] Βηθλέεμ, καὶ θαψάντες ἐν τῷ [i] πατρίῳ μνήματι, πρὸς Δαυίδου εἰς Χεβρῶνα παρεγένοντο. ἤρξατο μὲν οὖν ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῖς Εβραίοις ἐμφύλιος πόλεμος, καὶ διέμενεν ἀκμὴ πολλοῦ· τῶν μὲν μετὰ Δαυίδου κρειττόνων ἀεὶ γινομένων καὶ πλέον [k] ἐκ τοῦ κινδύνου φερομένων, [l] τῶν δὲ Σαούλου παίδων καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτῶν καθ' ἡμέραν ἐλαττουμένων.

δ'. Εγένοντο δὲ καὶ τότον τὸν καιρὸν καὶ παῖδες [m] τῷ Δαυίδῃ, τὸν ἀριθμὸν ἓξ, ἐκ γυναικῶν ἑστώτων. ὧν

[q] Διώκων ὁ Ἰώαβος.] Διώκων Ἰώαβος *Big. Samb.* & *Vat.*

[r] Οἱ τε ἀδελφοὶ] Οἵγε ἀδ. *Vat.*

[s] Καὶ ἵππον καταστάντα.] Ἵππους juxta *Epiphan.*

[t] Ος καὶ τὸν Αβένηρον] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἀλλὰ καὶ in *Editis*, *Aliisque.* ὅτος *Hen.* & *Busb.*

[v] Ἐγκλιθεὶς τῶν μερῶν.] Sic *Big.* & *Samb.* Ἐγκλιθεὶς *Vat.* ἐγκλισθεὶς *Baſ.* & *G.*

[x] Ἀφέμενος τὸ διώξεως] Ἀφέμενον *Vat.*

[y] Ἀφελεῖσθαι] Ἀφιλεῖσθαι *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[z] Επειθε τοῦτο ποιεῖν,] Επίθεσθαι *Vat.*

* *Fratris ejus in conſpectum veniendi libertatem amitteret:*] Ne ante ejus fratrem ulterius fiduciam non haberet, *Epiphan.*

[a] Προσιέμενον τοὺς λόγους,] Προσιέμενον.

[b] Τῇ διώξῃ,] Τῷ διώξιν *Big. Samb.* & *Vat.* τῷ διώξῳ *Coll. Voſſ.*

[c] Πλήξας εἰς τὰπίσω καιρίως,] Πέπληγμαι καιρίαν πληγὴν Æſchyl. Agam. v. 1352. Plutarch. in Philopoem. pag. 359. B. καιρίως ἀστραβῶς. SPANH.

[d] Ἀμμάτων] Eo modo *Big.* & *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) atque ita quidem aut Ἀμμάθαν *Flavium* ſcripſiſſe puto. Ομμαθὼ *Baſ. G. Aliique.* Μεθὼν aut Αμαθὼν *Epiph.* Αμμὰ aut Ἀμμὰν *Interpretibus* LXXII. HUDS. Ομμαθὼ *Gen.* ita etiam Edit. *Baſil.* Rufinus; *locum nomine Gabaon.* in Hebr. 2 Sam. 11. 24. גבעון *Gibnath.* LXX. Αμμὰν *Amman. Vulg. collem aqueductus*, quem ſecutus hic eſt Gelenius. SPANH.

[e] Ανακεκραγότος] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* ἀνακραγόντος.

[f] Παρῃνεῖτο μὴ διώκειν] Παρῃνῶμεν *Vat.*

[g] Τοῦτος τοὺς λόγους] Τοῦτο *Vat.*

† *Caſtra pervenit ad Ieboſthum Sauli filium.*] Confer. p. 363. §. 3.

[h] Βηθλέεμ,] Βηθλεέμῳ *Big. Samb.* & *Vat.* originario propius.

[i] Πατρίῳ μνήματι,] Πατρῴῳ *Iidem.*

[k] Ἐκ τοῦ κινδύνου] Ita *Vat.* & *Samb.* ἐν τοῖς.

[l] Τῶν δὲ Σαούλου παίδων] Τῷ δὲ Σαούλου παιδὸς καὶ τὸν ὑπ' αὐτὸν legiſſe videtur *Epiphanius.* ac αὐτῷ quidem agnoſcit *Vat.*

[m] Τῷ Δαυίδῃ,] Articulum non agnoſcunt *MSS.*

ὁ μὲν πρεσβύτατος ἐκ μητρὸς [n] Αχινᾶς γιγόμενος, [o] Αμνων ἐκλήθη· ὁ δὲ δεύτερος ἐκ γυναικὸς Αβιγαίας, [p] Δανιηλος· τῷ τρίτῳ δὲ ἐκ τῆς [q] Θολομαΐ θυγατρὸς [r] Μαχάμης Φωῦτ ἦν [s] Γεσσηρῶν βασιλέως, [t] Αβεσάλωμος ὄνομα· τὸ δέ γε τέταρτον [v] Αδωνίαν ἐκ γυναικὸς [x] Αγγίθης προσηγόρευσε· [y] τὸν πέμπτον δὲ Σαφατίαν τῆς [z] Αβιτααλης, καὶ τὸν ἕκτον [a] Γεθραμαμ τῆς [b] Αἰγλᾶς ἐπωνόμασε. τὰ δὲ ἐμφύλια πολέμια συνεχῶς, καὶ συμπιπτόντων εἰς ἔργα καὶ μάχας πυκνῶς [c] τῶν μεθ' ἑκατέρας τῶν βασιλέων, Αβένηρος ὁ τοῦ Σαοῦλ [d] παιδὸς ἀρχιστράτηγος, σπουδαῖός τε ὢν καὶ σφόδρα εὔνοιαν ἔχων τὸ πλῆθος, πάντας συμμένειν τῷ Ιεβόσθῳ παρεσκεύασεν· καὶ [e] διέμειναν ἱκανὸν χρόνον τὰ ἐκείνῳ φρονοῦντες. ὕστερον δὲ ἐγκλήματι γενόμενος [f] ὁ Αβένηρος, καὶ λαβὼν αἰτίαν ὡς συνέλθοι τῇ Σαοῦλ παλλακῇ, [g] Ρισσφᾶ μὲν τοὔνομα [h] Σιβάθ [i] ἦν θυγατρὶ, καταμεμφθεὶς ὑπὸ Ιεβόσθ, φιλαλήθης καὶ θυμοειδὴς ὢν ὁ δικαίων τῶν παρ' αὐτοῦ τυγχάνοι πάσῃ προθυμίᾳ περὶ αὐτὸν χρώμενος, ὑπέλησε μὲν τὴν βασιλείαν εἰς Δαυίδην μεταθεῖναι, ἀποδείξειν δὲ ὡς ὁ Δαὶ τὴν ἰδίαν ῥώμῃ καὶ συνέσει [k] ἀρχὴ τῶν πέραν Ιορδάνου, Δαὶ δὲ τὴν αὐτοῦ στρατηγίαν τε καὶ πίστιν. καὶ πέμψας εἰς Χεβρῶνα παρὰ Δαυίδην, λαβεῖν ὅρκους τε καὶ πίστεις ἠξίου, ἢ μὴν ἕξειν αὐτὸν ἑταῖρον καὶ φίλον, ἀναπείσαντα τὸν λαὸν, τοῦ Σαούλου μὲν ἀποστῆναι παιδὸς, αὐτὸν δὲ ἀποδείξαντα πάσης [l] τῆς χώρας βασιλέα. τοῦ δὲ Δαυίδου ποιησαμένου τὰς ὁμολογίας, ἦλθε γὰρ ἐφ' οἷς Αβένηρος διεπρεσβεύσατο πρὸς αὐτὸν, καὶ πρῶτον πεμφθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἐδήλωσε Γεθθαῖος ὑπὲρ Γαλαὰ ἐπιτάσσεσθαι τῶν σωθησομένων ἀξιώσαντος, ἀνασώσασθαι πρὸς αὐτὸν [m] Μιχάλαν τὴν γυναῖκα, μεγάλοις ὠνηθεῖσαν αὐτοῦ κινδύνοις, καὶ Παλαιστίνων κεφαλαῖς ἑξακοσίαις. ἃς ὑπὲρ αὐτῆς ἐκόμισε τῷ πατρὶ Σαούλῳ, πέμπει μὲν αὐτοῦ τὴν Μιχάλαν, ἀποστάσας [n] Φελτίου, [o] τοῦ τότε συνοικοῦντος αὐτῇ, πρὸς τὸν καὶ Ιεβόσθ συμπεάξαντος. ἐνεχείρει γὰρ αὐτῷ Δαυίδης τὴν γυναῖκα δικαίως ἀπολαβεῖν. συγκαλέσας δὲ καὶ τοὺς γηραιοτάτους ὁ πλήθους καὶ ταξιάρχους [p] καὶ χιλιάρχους, λόγους ἐποιήσατο πρὸς αὐτούς, "ὡς ἔχοντας ἑτοίμως ἀποστῆναι μὲν Ιεβόσθ, "Δαυίδῃ δὲ προσθέσθαι, τούτου ἀποστρέψειε δ' ὁρμῆς, "νῦν μέντοιγε ἐπιτρέπει χωρεῖν [q] εἰ βούλονται. καὶ γὰρ "εἰδέναι τὸν Θεὸν Δαὶ Σαμοήλου μὲν προφήτου Δαυίδην "χειροτονήσαντα πάντων Εβραίων βασιλέα, προειπεῖν "δ' ὅτι Παλαιστῖνους ἐκεῖνος αὐτοὺς τιμωρήσεται, καὶ "ποιήσῃ κρατήσας ὑποχειρίους". ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ πρεσβύτεροι καὶ ἡγεμόνες, [r] ὡς καὶ Αβένηρος γνώμην τὴν πρότερον εἶχον αὐτοὶ περὶ τῶν πραγμάτων σύμφωνον

natu quidem maximus, è matre Achina susceptus, Amnon vocabatur: secundus vero, ex uxore Abigæa, Danielus: tertio autem, ex Machama Tholomæi regis Gessiritarum filia prognato, nomen erat Abetalomus: at quartum ex uxore Aggitha vocavit Adoniam: quintum vero Saphatiam ex Abitaala, sextumque ex Ægla *natum* Gethraamam cognominavit. Cum autem bellum civile conflatum esset, & crebro ad manus venirent confligerentque utriusque regis exercitus, Abenerus, partium Sauli filii imperator, qui & vir prudens erat, & multitudinem habuit in cum valde propensam, effecit ut omnes à Jebostho starent: & aliquandiu in ejus fide permanserunt. Postea vero, cum accusaretur Abenerus, eique objiceretur, quod cum Sauli concubina (nomine quidem Ræspha, Sibathi vero filia) rem habuisset, & à Jebostho reprehenderetur, dolore percitus iraque incensus, quasi meritam ab eo non acceperit gratiam, cujus rebus summa cum alacritate studuit, minatus est quidem se regnum ad Davidem translaturum esse, palamque facturum quod non propria virtute & prudentia Transjordianis imperaret, sed sua in exercitu gubernando peritia & fide. missisque in Chebronem ad Davidem legatis, obsecrabat ut juramentum ab eo acciperet fidemque, quod certe quidem ipsum habiturus esset socium & amicum, cum populo persuaserit ut à Sauli quidem filio deficerent, cum vero omnium Israëlitarum regem constituerent. Postquam autem Davides fœdus cum eo percussisset (nam sibi grata erant ea quæ Abenerus apud ipsum per legatos egerat) atque in primum fidei sibi datæ indicium postulasset, ut ejus beneficio Michala uxor sibi restitueretur, quam magno sui periculo emerat, & sexcentis Palæstinorum capitibus, pro illa in *uxorem ducenda* ad Saulum patrem allatis; ipsi quidem Michalam mittit *Abenerus*, à Pheltia, qui tunc eam in matrimonio habebat, abstractam, adjuvante etiam Jebostho. Scripserat enim illi Davides ut uxorem suam jure reciperet. Quin & *Abenerus*, convocatis senioribus populi & centurionibus & tribunis, apud ipsos hujusmodi verba fecit; "quod illos, "cum in eo essent ut à Jebostho desciscerent & "sese Davidi adjungerent, ab isto impetu & *vo*-"*luntate* averterit; nunc vero illis potestatem fa-"ciat *ad ipsum* eundi, si vellent: nam & sibi com-"pertum esse, Deum, cum per Samuelem pro-"phetam Davidem omnium Hebræorum regem "constituisset, etiam prædixisse, fore ut ille ipse "pœnas à Palæstinis exigeret, illosque devictos "sub jugum mitteret". Cum hæc audissent seniores & *exercitûs* duces, quodque Abenerus haud aliter,

Abenerus à Jebostho ad Davidem deficit. 2 *Regum*, c. 3.

Davidis Michalam reposcit. 2 *Regum*, c. 3.

Abenerus Israëlitas Davidi conciliat. 2 *Regum*, c. 3.

n Αχινᾶς ἡνίκα δὲ,] Αχίνας *Bas.* & *G.* Εχίνας *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Αχίνας ἤτοι Αχινόαμος *Vat.* Αχινόης *Epiphan.* *Masoretis & Hieronymo* Αχινόαμ. *Interpretibus* LXXII. Αχινάαμ aut Αχινόαμ. Αχιμᾶς ex p. 353. v. 2. si vera sit ista lectio.

o Αμνων ἐκλήθη·] Αμνὰν *Samb.* Αμνὰν *Big.* *Vat.* & LXXII. Αμνὰν *Epiphan.*

p Δανιηλος.] Ita etiam 2 Paralip. c. 3. v. 1. Verum 2 *Reg.* c. 3. v. 3. *Chilab* juxta *Hebr.* Δαλνίε LXXII. Δαλνήλ *Big.* & *Vat.* Δαλνιηλ *Samb.* Verum *Celeb* est *Epiphanio.*

q Θολομαΐ θυγατρὸς] *Talmaï* in *Hebr.* Θολμὶ & Θαλμαὶ LXXII. Θολμαΐου *Vat.* in aliquot *Epiphanii* libris *Tholomæi*, in aliis *Ptolomæi.*

r Μαχάμης] Μααχὰ dicitur in *Bibliis S.*

s Γεσσηρῶν βασιλείας,] Γεσσηρῶν *Big.* & *Samb.*

t Αβεσάλωμος ὄνομα·] Αβεσάλωμος *Big.* & *Samb.*

v Αδωνίαν] Ορνίαν *Vat.* ex *Interpretibus* LXXII.

x Αγγίθης] Ita cum *Busb.* & *Hen.* Αγγίτης *Bas.* & *G.* Αγιθᾶς *Big.* & *Samb.*

y Τὸν πέμπτον δὲ Σαφατίαν] In iis quæ sequuntur fere conveniunt Codd. *MSS.* nec multum discrepant *Epiphanii* libri. in *Editis* vero πέμπτον δὲ καὶ τὸν ἕκτον Γεθθαῖον καὶ Γαλὰ ἐπωνόμασε.

z Αβιταάλης,] Αβιτάλης juxta *Biblia S.* Αμιτάλης *Vat.*

a Γεθραμάμ] Γεθραμὰμ *Vat.* Ιεθρὰμ *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Hen.* & *Busb.* Ιεθρὰν *Big.* Γεθρεταὶ *Bas.* & *G.* Ιεθρεμὰμ aut Ιεθρομὰμ LXXII. 2 *Reg.* c. 3. v. 5. 1 *Paralip.* c. 3. v. 5.

b Αἰγλᾶς] Ita *Big.* & *Samb.* Αἴγλας *Vat.* Αἰγαὰλ & Αἰγᾶς & Αγλᾶς in codicibus LXXII.

c Τῶν μεθ' ἑκατέρας] Sic cum *Vat.* (*Coccejo*) & *Epiphan.* τῶν deest in *Editis*, *Aliisque.*

d Παιδὸς ἀρχιστράτηγος] Παιδὸς abest *Vat.* & quibusdam *Epiphanii* libris.

e Διέμειναν ἱκανὸν] Διέμβρον ἱκ. *Vat.* διέμβροι ἐφ' ἱκανὸν χρ. *Busb.* & *Hen.*

f Ο Αβένηρος,] Articulum supplevi ex *Samb.* & *Vat.*

g Ρισσφᾶ] Ρεσφᾶ juxta *Literas S.*

h Σιβάθ] Λιὰ *filiæ* in fundo *Hebraïco.* Ιωλ aut Ιαλ θυγατρὶ LXXII. Σιβάτε *Vat.* at *Sebabeth* aut *Sebaheth* apud *Epiphanium.*

i Δὲ θυγατρὶ,] Illud ᾗ ex *MSS.*

k Αρχὴ τῶν πέραν Ιορδάνου,] Αρχοι *Big.* & *Samb.* ᾖ addit mox *Coll. Voss* & *Big.*

l Τῆς χώρας βασιλέα.] Ita *MSS.* τὴν abest *Editis.*

m Μιχάλαν] *Al.* Μελχόλλ. Vide p. 357. in fine.

n Φελτίου,] Οφελλίου *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

o Τοῦ τότε συνοικοῦντος] Ita cum *MSS.* & *Epiphanio.* in *Editis* ᾧ τε συνοικοῦντος, & mox ᾧ πρὸς τοῦτο.

p Καὶ χιλιάρχους,] Illa ᾗ χιλιάρχους restituimus è *Codd. MSS.* & *Epiphanio.*

q Εἰ βούλονται.] Η βούλοιτο *Big.* & *Samb.* HUDS. Forte εἴ. COCC.

r Ως καὶ Αβένηρος] Ita cum *Vet. Interpr.* ὡς καὶ τὴν Αβενήρου γνώμην ἣν πρότερον εἶχον αὐτοὶ περὶ τ. πρ. σ. παρέλαβον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ὡς καὶ Αβένηρος γνώμην ἣν εἶχον αὐτῷ περὶ τῶν πραγμάτων σύμφωνον προσέλαβεν *Bas.* & *G.*

ter, ac illi prius, ſenſerit, eò adducti ſunt ut Davidis auſpicia ſequerentur. Cum autem his perſuaſum eſſet, tribum Benjamiticam convocat (nam ex ea erant omnes Jeboſthi ſatellites) atque hæc apud eos loquutus, poſtquam illos ne quidem reniti animadvertiſſet, ſed in ſuam ſententiam concedere, è ſociis circiter viginti aſſumptis ad Davidem ſe contulit, ut ipſemet ab eo jurisjurandi fidem acciperet (iis enim quæ per alios fiunt firmiora eſſe videntur quæ noſmetipſi gerimus) ſimulque ut ſermonem, quem cum ducibus habuit tribuque univerſa, ei referret. Cum autem illum benigne excepiſſet, menſæque ſplendidæ & magnificæ per aliquot dies adhibuiſſet, petiit *Abenerus* dimitti ad populum ei adducendum, ut præſenti videntique imperium traderet.

Abenerus à Davide benigne accipitur. 2 Regum, c. 3.

Joabus Abenerum calumniatur apud Davidem. 2 Regum, c. 3.

5. Cæterum ubi à Davide dimiſſus eſſet Abenerus, ſtatim ut abiit Chebronem venit Joabus, *copiarum* Davidis imperator: cognitoque quod apud ipſum fuiſſet Abenerus, & paulo ante, pactis conſtitutiſque omnibus de principatu, diſceſſiſſet, veritus ne ille quidem in honore primoque loco haberetur, ut qui regnum ei conciliaturus eſſet, & præterea acri erat ingenio ad res perſpiciendas & temporibus *quaſque ſuis* accommodandas, ipſe vero imminueretur & exercitus imperium amitteret, malignam pravamque viam *& rationem* iniit. Et primum quidem eum apud regem calumniis adoritur, dictitans ut ſibi de illo caveret, & iis quæ polliceretur Abenerus non *temere* fidem haberet. omnia enim illum agere ad principatum Sauli filio ſtabiliendum: cum fraude vero doloque malo ad ipſum acceſſiſſe, eaque quam voluit ſpe fretum & omnibus *ad inſidias* pulchre paratis diſceſſiſſe. Ubi vero hæc Davidi non perſuaſerat, ac ne tantillum quidem iis moveri ſenſerat, ad audaciora *ſtatim* aggreditur: ſtatutoque ſecum Abenerum interimere, nuncios ad illum perſequendum miſit; quibus in mandatis dedit ut illum aſſequuti Davidis nomine revocarent, quaſi ipſe nonnulla de rebus ſuis cum eo communicanda haberet, quæ, dum ille aderat, ipſi è memoria exciderant. Abenerus autem, ut ea quæ retulerunt nuncii acceperat, (ipſum enim aſſequuti ſunt in loco quodam, cui nomen Beſira, viginti ſtadiis à Chebrone diſſito) nihil eorum quæ eventura erant ſuſpicans *ad urbem* reverſus eſt. At Joabus, cum ei ad portam obviam veniſſet, & benigne *eum* excepiſſet, viri ſumme benevoli amicique ſpeciem præ ſe ferens (ſit enim ſæpiuſcule, ut, ne qua daretur inſidiarum ſuſpicio, vere bonorum mores ſimulent, quibus in animo eſt flagitii aliquid patrare) ipſum quidem à ſuis ſeducit, quaſi in ſecreto cum eo colloquuturus, deductum vero in portæ locum ſolitarium, uno fratre Abeſſæo præſente, ſtricto gladio ſubter ilia percutit. Et Abenerus quidem diem obit, hoc modo inſidiis exceptus à Joabo, qui, ut ipſe quidem dicebat, ultus fuerat fratrem Aſaëlum, quem Abenerus *ſe pertinaciter* inſequentem occiderat in prælio ad Chebronem; re autem vera quod timeret de imperio exercitus, deque honore apud regem, ne hiſce quidem ipſe privaretur, primum vero honoris locum à Davide Abenerus acciperet. Ex his licet alicui perſpicere, quanta &

Davidis nomine Abenerum revocat. 2 Reg. c. 3.

Joabus Abenerum interficit. 2 Reg. c. 3.

προσέλαβεν, τὰ Δαυίδ φρονεῖν [s] μετεβάλλοντο. πιθέντων ἢ τούτων, Ἀβένηρος [t] συγκαλεῖ τὴν Βενιαμίτην φυλήν· οἱ γὰρ ἐκ ταύτης ἅπαντες Ἰεβόσθε σωματοφύλακες ἦσαν· καὶ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς διαλεχθεὶς, ἐπεὶ μηδεν ἀντικρούοντας ἑώρα, προσιθεμένους δ' οἷς ἐβούλετο, προσκαλεσάμενος ὡς εἴκοσι τῶν ἑταίρων, ἦκε πρὸς Δαυίδην, τὰς ὅρκους παρ' αὐτοῦ ληψόμενος αὐτός· πιστότερα γὰρ τὰ δι' ἄλλα πραττομένων ὅσα δι' αὐτῶν ἕκαστοι ποιεῖσθαι εἶναι δοκεῖ· καὶ προσέτι τοὺς γνωμένους [v] αὐτῷ λόγους πρός τε τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὴν φυλὴν ἅπασαν σημαίνων. ὑποδεξαμένου δ' αὐτὸν φιλοφρόνως, καὶ λαμπρᾷ καὶ πολυτελεῖ τραπέζῃ [x] ξενίσαντος ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας, ἠξίωσεν ἀφεθεὶς ἀγαγεῖν τὸ πλῆθος, ἵνα παρόντι καὶ βλεπομένῳ προσδώσῃ τὴν ἀρχήν.

ε'. Ἐκπέμψαντος δ' αὐτοῦ τὸν Ἀβένηρον, ἐκεῖνος ὀλίγον διαλιπὼν εἰς Χεβρῶνα ἦκεν Ἰωάβος ὁ ἀρχιστράτηγος αὐτοῦ· καὶ μαθὼν ὡς εἴη παρὼν πρὸς αὐτὸν Ἀβένηρος, καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἀπηλλαγμένος ἐπὶ σωτηρίαις καὶ ὁμολογίαις τῆς ἡγεμονίας, δείσας μὴ τὸν μὲν ἐν τιμῇ καὶ τῇ πρώτῃ ποιήσηται τάξει, σωφρονοῦντά τε τὰ βασιλείας ἐσόμενον, καὶ τάλλα δεινὸν ὄντα συνιδεῖν πράγματα καὶ τοὺς καιροὺς ὑποδραμεῖν, αὐτὸς δ' ἐλαττωθείη καὶ τῆς στρατηγίας ἀφαιρεθείη, κακόβουλον καὶ πονηρὰν ὁδὸν ἄπεισι. καὶ πρῶτον μὲν ἐπιχειρεῖ διαβάλλειν αὐτὸν πρὸς τὸ βασιλέα, φυλάττεσθαι ὡς δολίων, καὶ μὴ προσέχειν οἷς Ἀβένηρος συνίθετο. πάντα γὰρ ποιεῖν αὐτὸν [y] ἐπὶ τῷ βεβαιώσασθαι τῷ Σαούλου παιδὶ τὴν ἡγεμονείαν· ἐπὶ δὴ ἀπάτῃ καὶ δόλῳ [z] πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα, μεθ' ἧς ἐβούλετο νεῶν ἐλπίδος καὶ οἰκονομίας τῶν καταστρωματοζομένων ἀπελθεῖν. ὡς δ' οὐκ ἔπεθε τὸν Δαυίδην τούτοις, οὐδὲ παροξυνόμενον ἑώρα, τρέπεται τούτης τολμηροτέραν ὁδόν· καὶ κρύφας Ἀβένηρον ἀποκτείνας, πέμπει τοὺς ἐπισπιούλους, οἷς καταλαβοῦσι προσέταξεν αὐτὸν καλεῖν οὐκ ἐκ τοῦ Δαυίδου ὀνόματος, ὡς ἐχόντος αὐτοῦ τινὰ περὶ τῶν πραγμάτων πρὸς αὐτὸν, ἃ μὴ διεμνημόνευσε παρόντος εἰπεῖν. Ἀβένηρος δ' ὡς ἤκουσε τὰ παρὰ τῶν ἀγγέλων· κατέλαβον γὰρ αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ [a] Βησιρᾷ καλουμένῳ, ἀπέχοντι τῆς Χεβρῶνος σταδίους εἴκοσι· μηδὲν ὑποπτεύσας τῶν συμβησομένων ὑπέστρεψεν. ὑπαντήσας δ' αὐτῷ [b] πρὸς τῇ πύλῃ ὁ Ἰωάβος, καὶ δεξιωσάμενος ὡς μάλιστ' εὔνους καὶ φίλος· ὑπονοήσαντα γὰρ ἱκανῶς πολλάκις εἰς τὸ ἀνύποπτον τῆς ἐπιβουλῆς τὰ τῆς ἀληθῶς ἀγαθῶν οἱ πράγμασιν ἐγχειροῦντες ἀτόποις· ὑποστᾶ μὲν [c] τῶν οἰκείων αὐτὸν, ὡς ἐν ἀπορρήτῳ διαλεξόμενος, παραγαγὼν δὴ εἰς τὸ ἐρημότερον τῆς πύλης, μόνος αὐτὸς ὢν σὺν Ἀβεσσαίῳ τῷ ἀδελφῷ, παρασείσαντα τὴν μάχαιραν, ὑπὸ τὴν λαγόνα παίει. καὶ πεσόντα μὲν Ἀβένηρος τοῦτον ἐνεδρεύθεις τὸν τρόπον ὑπὸ Ἰωάβου, ὡς μὲν αὐτὸς ἔλεγε [d] τιμωρήσαντος Ἀσαήλῳ τῷ ἀδελφῷ, ὃν δικαίως [e] βαλὼν Ἀβένηρος ἀπέκτεινεν ἐν τῇ πρὸς τῇ [f] Χεβρῶνι μάχῃ· ὡς δὴ πάλης εἶχε, δείσαντος περὶ τῆς στρατηγίας καὶ τῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ τιμῆς, μὴ τούτων μὲν αὐτὸς [g] ἀφαιρεθείη, λάβοι δὴ παρὰ Δαυίδου τὴν πρώτην τάξιν Ἀβένηρος. ἐκ τούτων

ἂν

s Μετεβάλοντο.] Μετεβάλοντο *Big.*

t Συγκαλεῖ τὴν Βενιαμίτην] Ita omnes *MSS.* συγκαλεῖ in *Editis.*

v Αὐτῷ λόγους] Αὐτὸς *Vat.*

x Ξενίσαντος] Sic *Cod. Samb.* (& correxit *Coccejus.* collatio *Big.* ξένισας) ξενήσαντος in *reliquis.*

y Ἐπὶ τῷ βεβαιώσασθαι] Ἐπὶ τὸ βεβ. *Samb.*

z Πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα,] Illud πρὸς non agnoſcit *Vat.*

a Βησιρᾷ καλουμένῳ,] *Bισηρᾷ Samb.* Βητηρᾷ *Big.* Βησίρᾳ καλουμένῳ, ἤτοι Σειρᾷμ, ἀπέχ. *Vat.* Apud *Vet. Interpr.* habemus *Sira* vel *Syra.* At *Flavio* in *Vita ſua* §. 24. dicitur Βηθώρων πόλις. HUDS. Βησιρᾷ Gen. Βηθώρων de Vita ſua & paulo ante ibidem Βασαρὼν πόλιν. SPANH.

b Πρὸς τῇ πύλῃ] Ita cum *Big.* & *Samb.* πρὸς τὴν πύλην *Vat.* πρὸ τῆς πύλης legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit *ante portam.* In *Editis* πρὸς τῇ πόλει.

c Τῶν οἰκείων] Articulum inſeruimus è *Samb.* & *Big.* τῶν ἀνδρῶν legiſſe videtur *Epiphanius:* nam vertit, *ab aliis hominibus.*

d Τιμωρήσαντος] Τιμωρήσαντος in aliquot *MSS.*

e Βαλὼν Ἀβένηρος] Λαβὼν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

f Χεβρῶνι] Γαβαὼν pro Χεβρῶνι ex *Epiphanio* legendum videtur. uti recte notavit *Schotanus* in *Bibliotheca Hiſt. S.* tom. 2. p. 669.

g Ἀφαιρεθείη,] Ἀφαιρεθῇ *Vat.*

h [Καὶ]

ἄν τις καταυοήσειεν, ὅσα καὶ πηλίκα τολμῶσιν ἄνθρωποι πλεονεξίας ἕνεκα καὶ ἀρχῆς, καὶ δ' μηδενὶ τούτων ἀφαχωρήσαι. κτησιῶται γὰρ αὐτὰ προθυμοῦντες, διὰ μυρίων κακῶν λαμβάνουσι, καὶ δείσαντες ἀποβαλεῖν, πολλῷ χείρους τὸ βέβαιον αὐτοῖς τῆς ἀδικονῆς ἐπιποιοῦσιν· ὡς ἀφ' ὁμοίοις δεινὸν τυγχάνοντος [h] [μὴ] πορίσασθαι [i] τηλικοῦτο μέγεθος ἐξουσίας, καὶ σωφρονῆσαι τοῖς [k] ἀπ' αὐτῆς ἀγαθοῖς χρώμενον ἐπ' ἀσφαλοῦς [l] ἀπολέσαι. τοῦτο γὰρ ὑπερβολὴ ἐχόντος συμφορᾶς, διὰ τοῦτο καὶ καλεπώτερα μηχανῶνται [m] τολμῶσιν ἔργα πάντες φοβῷ δ' ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν βραχέσιν ἀρκεῖ δεδηλῶσθαι.

5. Δαυίδης δ' ἀκούσας ἀνηρημένον τὸν Ἀβένηρον, ἤλγησε μὲν τῷ ψυχῷ, [n] ἐμαρτύρατο δ' πάντας, ἀναπεινων εἰς τὸν Θεὸν τῇ δεξιᾷ καὶ βοῶν, ὡς ὅσι κοινωνος εἰη τῷ Ἀβενήρῃ σφαγῆς, ὅτι κατ' ἐντολὴν καὶ βούλησιν ἰδίαν ἀποθάνοι· ἀρὰς δ' κατὰ δ' πεφυκότος αὐτὸν θάνας ἐπῆγε, καὶ τὸν οἶκον [o] ὅλον αὐτοῦ, καὶ τὰς συμπραξάσας [p] ὑποθήσας ἐποιεῖτο ταῖς ὑπὲρ τοῦ τετελευτηκότος ποιναῖς. ἔμελε γὰρ αὐτῷ μὴ δόξαι παρὰ τοὺς πίστεις καὶ τοὺς ὅρκους, οὓς ὤμοσεν Ἀβενήρῳ, [q] τοῦτον εἰργάσθαι. παρεσκεύαζε μέντοιγε παντὶ τῷ λαῷ κλαίειν καὶ πενθεῖν τὸν ἄνδρα, καὶ τοῖς νομιζομένοις πρᾶν· αὐτὸς τὸ σῶμα, [r] περιρρηξαμένους μὲν τοὺς ἐσθῆτας, ἐνδύτας δ' σάκκους· πρῶτα δ' ποιεῖν, παραγενόμενος τῇ κλίνῃ. αὐτὸς δ' ἐφείπετο μετὰ τῶν γερόντων καὶ τῶν ἐν ἡγεμονίαις ὄντων, [s] κοπτόμενός τε καὶ τοῖς δακρύοις ἐνδεικνύμενος τὸ τε εὔνουν τὸ πρὸς τὸν ζῶντα καὶ τῷ θανόντι λύπῃ, καὶ ὅτι μὴ κατὰ τοῦ αὐτοῦ γνώμης ἀνήρηται. ἰδὼν δ' αὐτὸν ἐν Χεβρῶνι μεγαλοπρεπῶς, δ' ἐπιταφίους τε συγχεάμενος θρήνους, αὐτὸς ἐπὶ τοῦ τάφου στὰς πρῶτος ἀνεκλαυσατο καὶ παρέδωκε τοῖς ἄλλοις. οὕτως δ' αὐτὸν ὁ Ἀβενήρ πιστεύσας θανάσιμος, ὡς μηδὲ προφῶ ἀναγκαζόμενον αὐτὸν τ' ἑταίρων λαβεῖν· ἀλλ' ὤμοσε γεύσασθαι μηδενὸς, ἄχρις ἡλίου δυσμῶν. ταῦτ' εὔνοιαν αὐτῷ διὰ τοῦ πλήθους ἐψήφισεν. οἵ τε γὰρ πρὸς τὸν Ἀβένηρον φιλοστοργως διακείμενοι, σφόδρα αὐτοῦ τῷ πρὸς αὐτὸν πιστῷ ἀποθανόντα, καὶ φυλακῇ τῆς πίστεως ἠγάπησαν· ὅτι πάντων αὐτὸν ἀξιώσατε τῶν νομιζομένων, ὡς συγγνώμης καὶ φίλου, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐχθρὸν ἡγούμενον ὑβρίσθαι ἀκόσμῳ ταφῇ [t] καὶ ἠμελημένῃ τότε. ἀλλ' ὡς πᾶν ὅτι χρηστῷ καὶ ἡμέρῳ τῇ φύσιν ἔχαιρε, τῷ αὐτῷ ἑκάστου λογιζομένου πρόνοιαν εἰς αὐτὸν δ' βασιλέως ἐν τοῖς ὁμοίοις, [v] ὁποίων τυγχάνοντα τ' Ἀβενήρ νεκρὸν εἶδε. [x] πρὸς τούτοις οὖν μᾶλλον Δαυίδῃ γλίχεσθαι δόξης ἀγαθῆς, πιστεύοντος πρόνοιαν τ' εἰκὸς, ὡς ἤδεις ὑπενόησεν ὑπ' αὐτοῦ φονευθῆναι τὸν Ἀβένηρον. ἔλεξε δ' καὶ πρὸς τὸ πλῆθος

qualia ſolent homines audere, ut ſuperiora omnia habeant & principatum obtineant, & nemini hiſce cedant. nam dum iſta adipiſci deſiderant, per mala innumera ad ea graſſantur; & veriti ne eadem aliquando amittant, ut quam diutiſſime illis permaneant etiam pejora facere non dubitant: exiſtimantes haud adeo grave eſſe ad tantum poteſtatis faſtigium non pervenire, ac ut quis commodis ejus aſſuetus iiſdem tandem excidat. Hoc autem cum rerum calamitoſiſſimum ſit, ideo omnes *ea* amittendi metu nihil utut arduum relinquunt, quod non tentant audentque perficere. Sed de his quidem ſatis eſt paucis admoniſſe.

6. Davides autem, cum audiſſet Abenerum peremptum eſſe, animo quidem indoluit, dextraque a Deum porrecta & voce ſublata teſtatus eſt omnes; neque ſe Abeneri cædis conſcium fuiſſe, neque *illum* ſe jubente volenteque occubuiſſe: diras autem graves necis ejus auctori imprecatus eſt, atque totam ipſius familiam & facinoris ſocios pœnis mortuo perſolvendis devovebat. Erat enim ſolicitus, ne videretur præter fidem & jusjurandum, quod Abenero dederat, eum occidiſſe. & quidem populo univerſo præcepit, ut virum deflerent & lugerent, & corpus ejus ſolennibus honorarent exſequiis, laniatis quidem veſtimentis *ſuis*, ſaccis vero amicti; idque lectum antecedentes. Ipſe autem *rex* ſequebatur * cum ſenioribus viriſque principibus, planctu & lachrymis indicans benevolentiam qua vivum, & mœrorem quo mortuum proſequutus eſt; quodque præter ipſius voluntatem interemptus fuerit. Cæterum cum ipſum in Chebrone magnifice ſepeliviſſet, & lamentationes funebres conſcripſiſſet, ipſe ſuper monumentum ſtans primus *verbis* lamentatus eſt, † dein fecit ut alii ploratum redintegrarent. Adeo autem eum conturbabat Abeneri interitus, ut ne alimentum quidem, ipſum *ad id* amicis adigentibus, capere voluerit; ſed jurarit nulla de re guſtaturum eſſe, uſque ad ſolis occaſum. Hæc *magnam* ei gratiam apud populum conciliarunt. nam & qui Abenerum tenerrimo affectu diligebant, vehementer hunc defuncto præſtitum ab eo honorem ſervatamque fidem probaverunt: quod *ſcilicet* ipſum, ut cognatum & amicum, omnibus exſequiarum juſtis dignatus fuerit, & non ut inimicum turpis & tunc neglectæ ſepulturæ ignominia affecerit. Sed univerſi de eo *utpote* natura *adeo* benigno mitique gaudebant; ſinguli ſecum reputantes regem ſibi in ſimilibus pari modo proſpecturum eſſe, ac Abenerum mortuum ab eo curatum eſſe videbant. Igitur in his Davides bonæ famæ potiſſimum ſtudebat, curam omnem & diligentiam, quam par erat, adhibendo: ita ut nemo Abenerum ejus voluntate occiſum eſſe *vel minimum* ſuſpicaretur. Quin

Abenerum deplorat Davides. 2 *Regum*, c. 3. 1 *Paralip. c.* 11.

h [Μὴ] ποριτασθαι] Illùd μὴ adjiciendum eſſe volui, (voluit & in ora Codicis mei *Colbertus*) ſenſu id poſtulante: uncis tamen incluſum dedi, quod nec in *Editis* reperiatur nec in *MSS.*

i Τηλικοῦτο] Τηλικοῦτον *Vat.* ut p. 368. v. 10. τοιοῦτον.

k Ἀπ' αὐτῆς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὑπ' αὐτῆς in *Editis*, *Aliisque.*

l Ἀπολέσαι. τοῦτο δ' ὑπερβολὴ] Sic ex *iiſdem MSS.* in *libris reliquis*, ἀπόλεσαι, ὃδε ὑπερβολὴ ἔχοντος συμφορᾶς. διὰ τοῦτο &c.

m Τολμῶσιν ἔργα πάντες φόβῳ] Τολμῶσιν οὐ φόβῳ ἔργα πάντες τοῦτ' ἀποβαλεῖν φυόμενοι (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* τολμῶσιν οὐ φόβῳ ἔργα πάντες δ' ἀποβαλεῖν φυόμενοι. *Vat.* τολμῶσιν ἔργα πάντες οὐ φόβῳ τοῦτ' ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ π. *Big.*

n Ἐμαρτύρατο] Ἐμαρτύρατο *Vat.*

o Ὅλον αὐτοῦ,] Vocem ὅλον inſerui ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphanio.*

p Ὑποθεωθεὶς] *Gen.* ὑποθεώσας· vel ὑποθώσας. Ita etiam *Edit. Baſil.* SPANH.

q Τοῦτον εἰργάσθαι.] Ita *Baſ G. Aliique.* αὐτὸν ἐργάσασθαι *Vat.* τοῦτο εἰργάσθαι *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.*

r Περιρρηξαμένους μὲ] Περιρρηξαμένων & mox συνδυσαμένων *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* περιρρηξαμένῳ & συνδυσαμένῳ *Vat.* Aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui locum ſic vertit, *præcepit autem deflere & lugere, & lamentationes fieri ſuper virum, & ejus corpus ſolennibus honorari exſequiis, cum & ipſe veſtem diſrumperet ingemiſcens & ſacco videretur indutus.*

s Κοπτόμενός] Ita κόπτῳ *planctus* in inferiis, Æſchylus Choëph. v. 21. ſic LXX. Gen. L. v. 10. ἐκόψαντο αὐτὸν κοπετὸν μέγαν f. κόπτῳ, de inferiis Jacobi. infr. lib. VIII. c. XI. §. 1. ἐ τέκνα κοπτόμενα τελούτῳ· SPANH.

* *Cum ſenioribus viriſque principibus*,] Cum honoratioribus ac præfectis, *Gelen.*

† *Dein fecit ut alii ploratum redintegrarent*] Suoque exemplo cæteros ad idem faciendum provocavit, *Gelen.*

t Καὶ ἠμελημένῃ τότε.] Forte, ἠμελημένῃ· τό, τε ἄλλο πᾶν. Vetus, *Omnes ergo pro optima & mitiſſima Regis natura letabantur.* COCC.

v Ὁποίων τυγχάνοντα] Ὁποίοις *Big. Samb.* & *Vat.* ὁποῖον τυγχάνοντα εἰς τ' Αβ. legiſſe videtur *Epiphan.*

x Πρὸς τούτοις ὧν μᾶλλα Δαυίδῃ γλίχεσθαι] Forte, πάντας ὧν μᾶλλα Δαυίδῃ γλίχεσθαι, δόξης ἀγαθῆς ποιούμενον πρόνοιαν, ὡ εἰκὸς· ὡς ἤδεις. *Omnes igitur Davidem maxime expetere, qui honeſtæ exiſtimationis curam gereret, conſentaneum erat; quare nemo ſuſpicatus eſt, ab ipſo caſum fuiſſe Abenerum.* COCC.

y Ἦν εἰκὸς,] Ἦν εἰκὸς δ' ὡ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

Quin & in hæc verba loquutus ad populum, "quod is non mediocrem dolorem ceperit ex vi- "ri præstantis interitu, nec modicum res Hebræo- "rum detrimentum, amisso viro, qui & eos opti- "mo consilio & strenua manu, gliscente bello, "tueri & servare potuit. Verum Deus quidem, "ajebat, cui res universæ curæ sunt, hunc vobis "inultum esse non patietur. Sciatis autem velim, "me infirmiorem esse quam ut in Joabum & Ab- "essæum Saruiæ filios animadvertam: sed Deus "illis scelerum digna rependet". Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finivit,

ϑ, "ὡς αὐτῷ μὲν [z] ὐχ ἡ τυχοῦσα ϕύσις λύπη ἀν- "δρὸς ἀγαθοῦ πεπλούτηκέν, ὀ μικρὰ ἦ τοῖς Ε- "βραίων πράγμασι βλαϐη, στερηϑεῖσων αὐτοῦ [a] καὶ σώζειν "βελαΐς τε ἀρίστοις καὶ ῥώμῃ χρῶν ἐν τοῖς πολεμικοῖς "ἔργοις δυναμένου. ἀλλὰ ϑεὸς μὲν, εἶπεν, ὦ μέλ- "πάντων, οὐκ ἐάσει τοῦτον ὑμῖν ἀνεκδίκητον. [b] ἐπισέ- "ϑω ἦ, ὡς ὄϕϑεν ἐγὼ Ἰώαϐον καὶ Ἀϐεσσαῖον τοὺς [c] Σα- "ρυίας παῖδας ποιεῖν ἀκακος εἰμι, πλέον ἐμοῦ δυναμέ- "νους, ἀλλ' ἀποδώσει τινὰ τοῖς τετολμημένοις αὐτοῖς "ἀμοιϐὴν τὸ ϑεῖον". καὶ Ἀϐένηρος μὲν εἰς τοῦτο κα- τέστρεψε πλοῦτον βίον.

II. CAP. II.

Quod, Jebosetho amicorum insidiis occiso, Davides omnium Israelitarum imperium obtinuit.

Jebosthus insidiis periit. 2 Regum, c. 4.

CUM autem mortem ejus accepisset Jebosthus Sauli filius, non leviter id tulit, utpote viro orbatus sibi cognato, & qui regnum sibi conciliarat: sed valde commotus erat, magnumque ei dolorem attulit Abeneri interitus. Cæterum & ipse non diu superstes erat; sed *aliquanto post* ex Hieremmonis filiorum (*uni quidem* Banaothæ, alteri vero nomen erat Thannus) insidiis periit. Hi enim cum essent & genere Benjamitæ, & primi ordinis, ideoque existimarint, si Jebosthum perimerent se magna esse à Davide dona consequuturos, sibique munia aut imperatoria aut alia quædam honorifica cessura esse, nacti solum Jebosthum in cubiculo meridiantem & dormientem, cum nec custodes adessent nec *ædium* janitrix vigilaret, sed & ipsa præ labore & opere, quod in manibus erat, & æstu in somnum delapsa esset, ingressi in conclave, ubi Sauli filium dormivisse contigit, ipsum interficiunt. Dein præciso capite & per totam noctem & diem itinere facto, ac si ab iis quos læserant fugissent ad eum qui & gratiam accepturus esset, & securitatem daturus, Chebronem pervenerunt: ostensoque Davidi Jebosthi capite, semetipsos ei commendabant, ut propensæ in eum voluntatis, & qui inimicum ejus & regni æmulum de medio sustuliissent. At ille non adeo ac sperabant illorum facinore delectatus est. Sed cum dixisset, "O sceleratissimi & jamjam sup- "plicium luituri; num nesciebatis quod à me o- "peræ præmium retulerit Sauli interfector, qui "ad me coronam ejus auream apportaverat, & "quidem cum ipsius in gratiam eum interemerit, "ne ab hostibus caperetur. an à me mutatum & "non amplius eundem esse credidistis, ut viris "maleficis delectarer, & pro beneficio haberem "domini cædem à vobis patratam, qui virum ju- "stum suo in cubili jugulastis, & qui neminem ul- "la unquam injuria affecit, vos vero maxima etiam "benevolentia summisque honoribus prosequutus "est. Quapropter illi quidem pœnas persolvetis "supplicio affecti, itidemque mihi quod ipsum suf-

Jebosthi caput ad Davidem delatum. 2 Regum, c. 4.

ΚΕΦ. β'.

Οτι, τοῦ Ἰεϐόσθου φονευθέντος ἐξ ἐπιϐουλῆς φίλων, ἅπασων τοῦ βασιλείαν Δαυίδης παρέλαϐεν.

ΑΚούσας δὲ τοῦ τελευτοῦ αὐτοῦ ὁ Σαούλου παῖς Ἰέϐο- σθος, ὡς πρέπον ἦνεγκεν, ἀνδρὸς ἐστερημένος συγ- γενοῦς καὶ τοῦ βασιλείαν αὐτῷ παραχόντος. ἀλλ' ὑπερ- επάθησε, καὶ λίαν αὐτὸν ὠδύνησεν ὁ Ἀϐενήρου ϑάνα- τος. οὐκ [d] ἐπεϐίωσε δὲ δὴ αὐτὸς πολὺ χρόνον, ἀλλ' ὑπὸ τῶν [e] Ἱερέμμωνος υἱῶν· [f] Βαναάθα, τῷ δὲ ἑτέρῳ [g] Θάννου ὄνομα ἦν· ἐπιϐουλευθεὶς ἀπέθανεν. ὄντες γὰρ ὄντες τὸ μὲν γένος Βενιαμῖται, καὶ δὴ πρώτης τάγματος, λογισάμενοι δὲ ὡς ἂν ἀποκτείνωσιν τὸν Ἰέ- ϐοσθον, μεγάλων παρὰ Δαυίδου [h] τεύξονται δωρεῶν, καὶ στρατηγίας, ἢ τινος ἄλλης πίστεως τὸ ἔργον αὐτοῖς ἔσῃ, παρὰ τὸ δωμάτιον μόνον ἀῤῥώστως μεσημϐρίζοντα καὶ νε- νωμένον τὸν Ἰέϐοσθον, καὶ μήτε τοὺς φύλακας παρόντας, μήτε τοῦ ϑυρωροῦ ἐγρηγορέναι, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ ὑπό τε καύ- κατα καὶ τοῦ ἔργασίας, [i] ὡς μετεχειρίζετο, καὶ καύματος εἰς ὕπνον καταπεσόντα, [k] παρελθόντες εἰς τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ συνέϐαινε καθαπερειμῆσθαι τὸν Σαούλου παῖδα, κτείνουσιν αὐ- τόν. καὶ τοῦ κεφαλοῦ ἀποτεμόντες, [l] καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ποιησάμενοι τοῦ πορείαν, ὡς ἂν [m] φυγόντες ἐκ τῶν ἠδικημένων πρὸς τὸν ληψόμενόν τε τοῦ χάριν καὶ παρέ- ξοντα τοῦ ἀσφάλειαν, εἰς Χεϐρῶνα παρεγένοντο· καὶ τῷ κεφαλῷ ἐπιδείξαντες τῷ Δαυίδῃ τοῦ Ἰεϐόσθου, πυνθάνον- [n] ἑαυτὸν ὡς εὔνουν, καὶ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλείας ἀπη- γωνισμένον ἀνῃρηκότας. [o] ὁ δὲ ὐχ ὡς ἤλπιζον ἅτως αὐ- τῶν προσεδέξατο τὸ ἔργον. ἀλλὰ εἶπών, "ὦ κάκιστοι καὶ "παρανόμημα δίκαιον ὑφέξοντες, οὐκ ἔγνωτε πῶς ἐγὼ τὸν "Σαούλου φονέα καὶ τὸν κηδεστήν μου τὸν χρυσοῦν αὐτοῦ στέ- "φανον ἠμπεχόμην· καὶ παῦτ' ἐκείνῳ χαριζόμενον τοῦ "ἀναίρεσιν, ἵνα μὴ συλλάϐωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι. ἢ μι- "σεῖσθαί με, καὶ μηκέτ' εἶναι τὸν αὐτὸν [p] ὑποπτεύσατε, "ὡς χαίρειν κακούργοις ἀνδράσι, καὶ χάριτας ἠμπαδεῖν "τοῖς κυριοκτόνους ὑμῶν πράξεις, ἀνῃρηκότων ὅτι τὸν αὐτὸν "κρίτης ἄνδρα δίκαιον, καὶ μηδένα μηδὲν κακὸν ἐργασάμε- "νον, [q] ὑμᾶς δὲ καὶ μάλης δικαίως καὶ τιμῆς ἐκτικό- "τα. [r] διὸ δώσετε ποινὴν μὲν αὐτῷ κολασθέντες, δίκαιον δ' ἐ-

---

z Οὐχ ἡ τυχοῦσα] Sic è *Big. Samb.* & *Vat.* ἡ τυχοῦσα ϕύσ. in *Editis*, *Aliisque*.

a Καὶ σώζειν] Καὶ abest *Big. Samb.* & *Epiphan.*

b Ἐπισάσθω ἦ, ὡς ὄϕϑεν ἐγὼ] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐπισάσθω ἦ, ὡς ὄϕϑεν Ἰώαϐον *Basil.* & *G.* ἐγὼ δὲ ἐπισαῶ ὡς ὄϕϑεν Ἰώαϐον *Vat.* Verum *Epiphanius* vertit, *ego novi quod Joab & Abisai Saruiæ filiis nihil prævaleo facere.*

c Σαρυίας] Sic *MSS.* Σαρυια in *Editis.*

d Ἐπεϐίωσε δὲ] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* nec aliter *Vat.* nisi quod οὐκ omittat ante ἐπεϐίωσε. in *Editis*, οὐκ ἐπεϐίω δὲ δὴ αὐτὸς π.

e Ἱερέμμωνος υἱῶν] Ita *Big. Samb. Basil.* & *G.* Ῥέμμωνος *Vat.* & *Epiphan.* Ἐρεμῶνος *Hen.* Ἐρεμὼτος *Big.*

f Βαναάθα,] Verisimile est aut voculas τῷ μὲ ante Βαναάθα excidisse, aut subintelligendas esse. Βαναδᾶ ἤτοι Βαανᾶ *Vat.*

g Θαννοῦ ὄνομα] Ita *Basil* & *G.* Θαοῦνος *Big.* & *Samb.* Ῥιχαμοῦ *Vat.* forsan pro Ῥηχαβοῦ. nam ι & η, & β & μ sæpe invicem permutantur. *Sed à filiis Remmon, id est Banaa & Recha* (vel *Rechab*) *passus* &c. habet *Epiphanius*. unde inducor ut credam illa, Βαναάθα, τῷ δὲ ἑτέρῳ Θαννοῦ ὄνομα ἦν, primo margini apposita fuisse, dein in textum irrepsisse.

h Τεύξον.] δωρεῶν,] Τόξου.] *Big.* & *Samb.*

i Ἦν μετεχειρίζετο] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ἧς μετεχειρίζετο in *Editis.*

k Παρελθόντες] Λαθόντες παρῆλθον *Hen.* & *Busb.* & mox καὶ κτεί- νωσι.

l Καὶ δι' ὅλης] Καὶ δι' ὅλης νυκτὸς *Big. Samb.* & *Vat.*

m Φυγόντες οὐκ τῶν ἠδικημένων] Φάσγοντες in *iisdem MSS.*

n Ἑαυτὸν ὡς εὔνουν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτὸν ὡσεὶ εὔνουν *Basil.* & *G.* pro quo rectius αὐτὸς ὡσεὶ εὔνους.

o Ὁ δὲ ὐχ ὡς] Sic in *iisdem MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὁ δὲ ὡς οὐκ ἠλπιζον.

p Ὑποπτεύσατε] Eo modo *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὑποπτεύσητε.

q Ὑμᾶς δὲ κ.] Ita *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* in *reliquis* deest καὶ.

r Διὸ δώσετε] Κολασθέντες δὲ σκεῦος μὲ σώσητε ποινὴν, ἐμοὶ δὲ δί- καιον νομίσαντες *Busb.* & *Hen.*

s Τὸν

"tuleritis, arbitrati me ex ejus interitu gaudio "exsultaturum. haud enim gravius existimatio- "nem meam lædere potuistis, quam hujusmodi de "me suspicione". Cum hæc, *inquam*, dixisset, jussit eos omne genus tormentis excruciatos ad mortem duci: caputque Jebosthi omni cum honore in sepulchro Abneri sepelivit. *Davides Jebosthi cæsores interfici jubet. 2 Regum, c. 4.*

2. His itaque finitis, universi Hebræorum proceres ad Davidem Chebronem convenerunt, cum tribunis ac ducibus eorum, & semetipsos *ei* tradiderunt, cum suam in illum vivente adhuc Saulo benevolentiam commemorantes, tum honorem quo illum dum tribunus esset prosequi non destiterunt; simul etiam testificantes, quod à Deo per Samuelum prophetam rex una cum suis filiis declaratis fuerit, eique soli concesserit Deus ut debellatis Palæstinis terram Hebræorum *illis* conservaret. At ille, alacri hoc in se studio collaudato, hortatusque ut in cœptis permanerent (non enim fore ut eos unquam pœniteat quod tales se præstiterint) convivio & omni comitate exceptos remisit, ut populum universum ad ipsum adducerent. Et convenerunt *ad eum* ex Judæ quidem tribu armatorum circiter sex millia & octingenti, arma gestantes scutum & lanceam. Hi vero Sauli filio adhæserant. nam seorsim ab illis Judæ tribus Davidem regem creaverat. Ex Symeonis autem tribu septem millia & centum. Ex Levitica vero quatuor millia & septingenti, Iodamum principem habentes. Post hos veniebat Sadocus pontifex cum XXII. cognatis ducibus. Ex tribu autem Benjamitide quater mille ad militiam parati. hæc enim tribus adhuc suspensa erat exspectatione alicujus ex genere Sauli regnaturi. Ex tribu vero Ephraïmitide viginti millia & octingenti ex potentissimis & viribus præstantissimis. Ex dimidia vero tribu Manassitide octodecim millia potentissimorum. Ex tribu autem Isachari ducenti quidem futurorum præscii, armatorum vero viginti millia. Ex tribu autem Zabulonis militum lectissimorum quinquaginta millia. hæc enim tribus sola cum omnibus suis ad Davidem confluebat. qui omnes eadem arma gerebant quæ tribus Gadi. Ex tribu vero Nephthalitide viri insignes & duces mille, armis utentes scuto & hasta. atque *eos* sequebatur tribus *sua*, innumera fere multitudo. Ex tribu autem Danitide selectorum viginti septem millia & sexcenti. Ex tribu vero Aseri quadraginta millia. Ex duabus autem tribubus Transjordanianis atque parte altera tribus Manassitidis centum viginti millia, quibus arma erant scutum & hasta galeaque ac gladius. Reliquæ etiam tribus gladiis utebantur. Hæc itaque multitudo ad Davidem Chebro- *Davides ab universis Israëlitis rex creatur. 2 Regum, c. 5.*

"δ' ἐμοὶ δ, νομίσαντας ἡδέως ἔξειν με [s] τῷ Ιεβόσθε τε- "λευτῶ, τῦτον ἀνελεῖν. ὁ γὰρ ἐδύνασθε μᾶλλον αὐτὸν "τῷ ἐμῷ δόξαι τῦτ' ὑποληβόντες". ταῦτ' εἰπὼν, πᾶσαν αἰκίαν αὐτὸς αἰκισάμενος, διεχρήσατο· [t] καὶ τῷ Ιεβόσθε κεφαλῶ ἐν τῷ Αβενήρ τάφῳ πάντων ἀξιώσας ἐκήδευσε.

β. Τύτων δὲ [v] τοιῦτο λαβόντων τέλος, ἦκον ἅπαντες οἱ δὲ λαὸ τ Εβραίων πρῶτοι πρὸς Δαυίδην εἰς Χεβρῶνα, οἵ τε χιλίαρχοι & ἡγεμόνες αὐτῶν, καὶ παρεδίδοσαν [x] αὐτὸν, τήν τε εὔνοιαν ἣν ἔτι & Σαύλε ζῶντος εἶχον πρὸς αὐτὸν ὑπομιμνήσκοντες, καὶ τῷ τιμῷ ἣν ἠξιώμενον τότε χιλίαρχον τιμῶντες ἀ διέλιπον· ὅτι τε βασιλεὺς ὑπὸ δ Θεῦ ἀφ' Σαμυήλε δ προφήτε χειροτονηθεὶς καὶ παῖδες αὐτῦ, καὶ ὡς τῶν Εβραίων χώραν αὐτῷ σῶσαι καταγωνισαμένῳ Παλαιστίνας δέδωκεν ὁ Θεὸς, ἐμφανίζοντες. ὁ δὴ πάντης τι [y] ἀποδέχεται τ προθυμίας αὐτὸς, καὶ παρακαλέσας ἀφμένειν, ἀ γὰρ ἔσεσθαι μετάνοιαν αὐτοῖς ἐκ δ τοιῦτος εἶναι, κατδωκήσας καὶ φιλοφρονησάμενος, ἔπεμψε τ λαὸν [z] παρ' αὐτὸν ἄξοντας ἅπαντα. καὶ συνῆλθον, ἐκ μὲν τ Ιύδα φυλῆς ὁπλιτῶν ὡς ὀκτακόσιοι καὶ ἑξακισχίλιοι, φοροῦντες ὅπλα θυρεὸν καὶ [a] σαρισσίδιον. ἔτι δὲ τῷ Σαύλε παιδὶ παρέμενον. τύτων γὰρ χωρὶς ἡ Ιύδα φυλὴ τ Δαυίδην ἀπέδειξε βασιλέα. ἐκ δὲ τ Συμεῶνος φυλῆς ἑπτακισχίλιοι καὶ ἑκατόν. ἐκ δὲ τ Λευίτδος τετρακισχίλιοι ἑπτακόσιοι, [b] ἔχοντες ἄρχοντα [c] Ιώδαμον. [d] μεθ' τύτες ἦν ὁ ἀρχιερεὺς [e] Σάδωκος, σὺν εἴκοσι καὶ δύο συγγενέσιν ἡγεμόσιν. ἐκ δὲ τ Βενιαμίτδος φυλῆς ὁπλίται [f] τετρακισχίλιοι. ἡ γὰρ φυλὴ πρεμένεν ἔτι τ δ ἤδη δ Σαύλε τινὰ βασιλεῦσαι προσδοκῶσα. ἐκ δὲ τ Εφραίμε φυλῆς δισμύριοι καὶ ὀκτακόσιοι, [g] τ δυνατωτάτων καὶ κατ' ἰσχὺν διαφερόντων. ἐκ δὲ τ [h] Μανασσίτδος φυλῆς δ ἡμίσες μύριοι ὀκτακισχίλιοι [i] τ δυνατωτάτων. ἐκ δὲ τ Ισαχάρε φυλῆς [k] διακόσιοι μὲν [l] οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα, [m] ὁπλίται δὲ δισμύριοι. ἐκ δὲ τ Ζαβελῶνος φυλῆς, ὁπλιτῶν ἐπιλέκτων, πέντε μυριάδες, αὕτη γὰρ ἡ φυλὴ [n] μόνη πᾶσι πρὸς Δαυίδην συνῆλθεν. ἅπτοι πάντες τ αὐτὸν ὁπλισμὸν εἶχον τοῖς [o] τ Γάδε φυλῆς. ἐκ δὲ τ [p] Νεφθαλίτδος φυλῆς ἐπίσημοι καὶ ἡγεμόνες χίλιοι, ὅπλοις χρώμενοι θυρεῷ καὶ δόρατι. ἠκολύθει δ' ἡ φυλὴ [q] ἀναρίθμητος ὅσον. ἐκ δὲ τ Δανίτδος φυλῆς ἐκλεκτοὶ [r] δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι ἑξακόσιοι. ἐκ δὲ τ [s] Ασήρ φυλῆς μυριάδες τέσσαρες. ἐκ δὲ τ [t] δύο φυλῶν τ πέραν δ Ιορδάνε καὶ δ λοιπῆ τ Μανασσίτδος φυλῆς, [v] ὡπλισμένων θυρεῷ καὶ δόρατι καὶ περικεφαλαίᾳ καὶ ῥομφαίᾳ, μυριάδες δώδεκα. καὶ αἱ λοιπαὶ φυλαὶ ῥομφαίαις ἐχρῶντο. [x] τῦτο δὴ τὸ πλῆθος εἰς Χε-

s Τῷ Ιεβόσθε τελευτῷ,] Τῇ Ιεβόσθε τελευτῇ *Big. Samb. & Vat.* τῇ δ Ιεβόσθε τελευτῇ *Hen. & Busb.*

t Καὶ τῷ Ιεβόσθε] Τῷ δ Ιεβόσθε *Busb. Hen. & Vat.*

v Τοιῦτο λεγόντων] Τοιῦτοι *Big. Samb. & Vat.*

x Αὐτὸν,] Ita cum *Samb.* αὐτὸς *Bas. & G.* ἑαυτὸν *Busb. & Hen.*

y Αποδέχεται τ προθυμίας] Δεχόμενος *Hen. & Busb.*

z Παρ' αὐτὸν ἄξοντας] Illa παρ' αὐτὸν inserui auctoritate quinque *MSS.*

a Σαρισσίδιον.] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* σαρισσίδιον. HUDS. Σαρισσὰς (Gen. σαρισσάδος) λόγχη, δόρυ, ῥομφαία *Hesych.* Rufinus etiam *lanceas* vertit. sæpe LXX. usi voce σαρισσὰς pro lancea. Num. XXV. 7. Jud. V. 8. &c. *Hebr.* רמח vid. infr. lib. VIII. c. 10. §. 1. σαρισσάσας· & ejusd. lib. c. 12. §. 1. σαρισσίδιον. SPANH.

b Εξακόσιοι,] Εξακόσιοι in *Bibliis S.* 1 *Paralip.* c. 12. v. 26. & *sexcenti* in aliquot *Epiphanii* codicibus.

c Ιώδαμον.] Ιωάδαν LXXII.

d Μεθ' τύτες ἦν] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* recte. μετὰ τύτων in *Editis*, *Aliisque*: quorum errorem notavit *Sibotanus* tom. 2. *Bibl. Hist. S.* p. 673.

e Σάδωκος,] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *ceteris* Σάδακος.

f Τετρακισχίλιοι.] Τεσσαράκοντα juxta *Biblia S.*

g Τῶν δυνατωτάτων] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* antea in *Editis* οἱ τ δ.

h Μανασσίτδος φυλῆς] Μανασσίδος *Big.* & *Samb.*

i Τῶν δυνατωτάτων.] Illa τ δυνατωτάτων, è *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

k Διακόσιοι μὲν οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα,] LXX. γινώσκοντες σωθέντι εἰς τὸν καιρόν· *Vulg.* Viri, qui noverant singula tempora. *Hebraizantes* scientes intelligentiam in temporibus. SPANH.

l Οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα,] Rationis temporum periti & scientes quid esset Israelitis faciendum *S. Literæ*. Vide *Casp. Sanctium* ad 1 *Paralip.* c. 12. & *J. Clericum*.

m Οπλίται δὲ] Unde accepit illos vicies mille armatos? non ex *Sacris Literis*.

n Μόνη] Abest à *Coll. Voss.*

o Τῆς Γάδε] Τῷ Γάδε *Coll. Voss.*

p Νεφθαλίτδος] Νεφαλίμε *Vat.*

q Αναρίθμητος ὅσον.] Τεσσαρακονταεπτὰ χιλιάδας ex ea tribu numerant *S. Literæ*.

r Δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι] Ita cum *Vat.* & melioribus *Epiphanii* Codicibus. in *Græcis ceteris* desunt ἑξακόσιοι, & juxta *Latinorum* aliquot πεντακόσιοι legendum pro ἑξακόσιοι. Ex textu *Hebraico* δισμύριοι ὀκτακισχίλιοι ἑξακόσιοι, verum δισμύριοι ὀκτακισχίλιοι ὀκτακόσιοι ex LXXII.

s Ασήρ φυλῆς] Ασήρ *Big.* & *Samb.*

t Δύο φυλῶν] Δυοῖν *Vat.*

v Ωπλισμένων] Ωπλισμένων θυρεὸν καὶ δόρυ καὶ περικεφαλαίαν καὶ ῥομφαίαν *Big.* & *Samb.* ὡπλισμένων θυρεὸν καὶ δόρυ καὶ περικεφαλαίας καὶ ῥομφαίας *Vat.*

x Τῦτο δὴ τὸ πλῆθος] Τῦτο δ πᾶν τὸ πλ. *Samb.* & *Vat.*

bronem conveniebat cum multo apparatu frumenti & vini, cæterorumque ad victum commodorum, & ad Davidem regem creandum concordarunt *omnes*. Cum vero tribus diebus festa celebrassĕt populus & epulatus essĕt in Chebrone, Davides cum omnibus *his copiis* illinc motis Hierosolyma est profectus.

Populus à Davide convivio excipitur.

βρῶνα πρὸς Δαυίδην [y] σωῆλθε, μετὰ πολλῆς εὐθηνίας σιτίων καὶ οἴνου, καὶ τῶν πρὸς τροφὴν πάντων, καὶ μιᾷ γνώμῃ τὸν Δαυίδην βασιλεύειν ἐκύρωσαν. ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς ἑορτάσαντος καὶ λαοῦ, καὶ κατδιωχηθέντος [z] ἐν Χεβρῶνι, [a] ὁ Δαυίδης μετὰ πάντων ἐκεῖθεν ἄρας ἦκεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

CAP. III.

ΚΕΦ. γ'.

Ut Davides, obsessis Hierosolymis captaque urbe, Chananæos quidem ex ea ejecit; Judæis vero habitandam dedit.

Ὡς πολιορκήσας Ἱεροσόλυμα Δαυίδης, καὶ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν μὲν ἐξ αὐτῆς τοὺς Χαναναίους· κατῴκισε δὲ εἰς αὐτὴν Ἰουδαίους.

Hierosolyma aggreditur Davides adversum Jebusæos. 2 Regum, c. 5.

JEbusæi vero qui *tum* urbem incolebant, Chananæorum & ipsi generis sunt, cum illi *suas* occlusissent portas, atque homines cæcos & claudos & quosvis mutilos, in derisionem regis, imposuissent muro, dicerentque mutilos impedituros ne ipse ingrederetur (hæc autem faciebant præ contemptu ob murorum *suorum* firmitatem) ad iram concitatus Hierosolyma cœpit oppugnare. Et cum multum studii & alacritatis adhibuissĕt, (quasi ex ejus expugnatione statim vires & *potentiam suam* ostenderet, metumque incuteret aliis, si qui similiter ac illi in ipsum affecti essent) vi urbem inferiorem occupat. Cum vero arx adhuc remaneret, statuit rex pollicitatione præmii & honorum milites ad rem fortiter gerendam alacriores reddere: promisitque se ei totius exercitus imperium daturum esse, qui per subjecta præcipitia in arcem evasissĕt. Cum vero eò certatim omnes eniterentur, & cupiditate præfecturæ accensi nullum laborem sustinere detrectarent, Joabus Saruiæ filius alios prævenit, & arce conscensa ad regem clamavit, *promissum* copiarum imperium postulans.

Τῶν δὲ καθοικούντων τὴν πόλιν Ἰεβουσαίων, γένος δέ εἰσιν ὅτι Χαναναίων, ἀποκλῄσαντων αὐτοῖς τὰς πύλας, καὶ τοὺς πεπηρωμένους τὰς ὄψεις ἢ τὰς βάσεις ἢ πᾶν τὸ λελωβημένον σημαίνων [b] ἐπὶ χλευῇ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ λεγόντων κωλύειν αὐτὸν εἰσελθεῖν τοὺς [c] ἀναπήρους, ταῦτα δὲ ἕκαστον καταφρονοῦντες τῇ τῶν τειχῶν ἰσχυρότητι, ὀργισθεὶς πολιορκεῖν ἤρξατο τὰ Ἱεροσόλυμα. καὶ πολλῆ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ χρησάμενος [d] ὡς ἀφ' τοῦ ταύτην ἐλεῖν δῆθεν ἐμφανίζων τὴν ἰσχύν, καὶ [e] καταπληξόμενος εἴ τινες ἄρα καὶ ἄλλοι τὸν αὐτὸν σκήψωσι τρόπον δείσαντες πρὸς αὐτὸν, λαμβάνει κέρδος τὴν κάτω πόλιν. ἐπὶ δὲ τῆς ἄκρας λειπομένης, ἔγνω τιμῆς ὑποσχέσθαι καὶ γερῶν ὁ βασιλεὺς προθυμοτέρους ἐπὶ τὰ ἔργα τοὺς στρατιώτας ἀπεργάσασθαι, καὶ τῷ ἀφ' τοῦ ὑποκειμένων φαράγγων ἐπὶ τὴν ἄκραν ἀναβάντι καὶ ταύτην ἑλόντι στρατηγίαν [f] ἁπάντων τῶν λαῶν δώσειν ἐπηγγείλατο. πάντων δὲ φιλοτιμουμένων ἀναβῆναι, καὶ μηδένα πόνον ὑπομενόντων ὑφίστασθαι δι' ἐπιθυμίαν τῆς στρατηγίας, ὁ [g] Σαρουίας παῖς Ἰωάβος ἔφθη τοὺς ἄλλους, καὶ [h] ἀναβὰς ἐβόησε πρὸς τὸν βασιλέα, τὴν στρατηγίαν ἀπαιτῶν.

Urbem expugnat. 2 Regum, c. 5.

Arcem occupat Davides, Joabo rem fortiter gerente.

III. *Davides Jebusæos ejicit ex arce, urbemque instauratam Davidis nuncupat. 2 Regum, c. 5.*

2. Cum autem *rex* Jebusæos ex arce ejecissĕt, & ipse Hierosolyma instaurassĕt, urbem ipsam Davidis appellavit, & quamdiu *omnium Israelitarum* imperium tenuit in ea habitabat. cæterum tempus, quo apud Chebronem solius tribus Judæ rex fuit, erat septem annorum & mensium sex. Postquam autem Hierosolymis regiam suam constituerat, res ei indies magis magisque splendidæ esse cœperunt, Deo curante ut meliore essent conditione, & *nova subinde* incrementa caperent. Quin & Hiramus Tyriorum rex missa legatione amicitiam cum eo & societatis fœdus iniit. misit etiam ad eum & dona *quædam*, ligna cedrina, atque artifices, fabros lignarios & ædificatores, qui regiam *ei* Hierosolymis exstruerent. Davides autem, & urbem inferiorem complexus & arce cum ea conjuncta, *ex utrisque* unum corpus effecit: atque mœnibus circumpositis curatorem illorum Joabum constituit. Primus itaque Davides, pulsis ex Hierosolymis Jebusæis, de suo nomine civitatem appellavit. nam sub Abramo progenitore no-

β'. [i] Ἐκβαλὼν δὲ τοὺς Ἰεβουσαίους ἐκ τῆς ἄκρας, [k] καὶ αὐτὸς ἀνοικοδομήσας τὰ Ἱεροσόλυμα, [l] πόλιν αὐτὴν Δαυίδην προσηγόρευσε, καὶ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν αὐτῇ διέτριβε βασιλεύων. ὁ δὲ χρόνος ὃν τῆς Ἰούδα φυλῆς ἦρξε μόνης [m] ἐν Χεβρῶνι ἐνιαυτοὺς ἑπτὰ καὶ μῆνας ἕξ. ἀποδείξας δὲ [n] βασίλειον τὰ Ἱεροσόλυμα, λαμπροτέροις ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, θεοῦ θεῖ προνοουμένου κρείττω ποιεῖν αὐτὰ καὶ λαμβάνειν ἐπίδοσιν. πέμψας δὲ πρὸς αὐτὸν [o] καὶ Εἴραμος ὁ Τυρίων βασιλεὺς φιλίαν καὶ συμμαχίαν συνέθετο. ἔπεμψε δὲ αὐτῷ καὶ δωρεὰς, ξύλα κέδρινα, καὶ τεχνίτας, ἄνδρας τέκτονας καὶ οἰκοδόμους, οἳ [p] κατασκευάσαι βασίλειον ἐν Ἱεροσολύμοις. Δαυίδης δὲ τὸν [q] κάτω πόλιν προσειλαβών, καὶ τὴν ἄκραν [r] συνάψας αὐτῇ, ἐποίησεν ἓν σῶμα· καὶ περιτειχίσας ἐπιμελητὴν τοῦ τείχους κατέστησεν Ἰώαβον. [s] πρῶτος οὖν Δαυίδης τοὺς Ἰεβουσαίους ἐξ Ἱεροσολύμων ἐκβαλὼν, ἀφ' ἑαυτοῦ προσηγόρευσε τὴν πόλιν. ἐπὶ γὰρ Ἀβράμου καὶ προγόνων ἡμῶν [t] Σόλυμα ἐκαλεῖτο. μετὰ ταῦτα δὲ [v] αὐτὴν φασί τινες ὅτι καὶ Ὁμη-

[y] Σωῆλθε,] Σωῆλθον solus *Samb.*

[z] Ἐν Χεβρῶνι,] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ἐν τῇ Χεβρῶνι.

[a] Ὁ Δαυίδης] Ὁ βασιλεὺς *Busb.* & *Hen.*

[b] Ἐπὶ χλεύῃ] Ita cum *Samb. Busb.* & *Hen.* in *reliquis* ἐπιχλεύῃ.

[c] Ἀναπήρους,] Vide *Seb. Castalionis* Annotationem ad 2 *Regum*, c. 5. v. 8. & *J. Clericum* ad locum eundem.

[d] Ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, *Aliisque* ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐλεῖν.

[e] Καταπληξόμενος] Καταπληξάμενος *Samb.* & *Vat.*

[f] Ἁπάντων τῶν λαῶν] Παντὸς *Big.* & *Samb.*

[g] Σαρουίας παῖς Ἰωάβος] Ita cum *Vat.* ut supra p. 368. v. 7. in *aliis* Σαρουία.

[h] Ἀναβὰς ἐβόησε] Sic in *MSS.* in *Editis* καὶ ἀνεβόησεν ἀναβάς.

[i] Ἐκβαλὼν δὲ] Ἐκβαλὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τοὺς Ἰεβ. legisse videtur *Vet. Interpr.*

[k] Καὶ αὐτὸς ἀνοικοδομήσας] Aliter *Epiphanius*, qui vertit, *& rædificans civitatem, eam Hierosolymam nuncupavit.* Verum sic sibi contradiceret *Josephus*, qui (libro VII. *de Bello Jud.* c. 18.) dicit, hoc nomen ei à Melchisedeco positum esse, cum antea Solyma vocaretur.

[l] Πόλιν αὐτὴν] Non recte toti urbi id nomen factum esse dicit *Schotanus* in *Bibl. S. Hist.* tom. 2. p. 677. Verum totam civitatem Davidis nomine compellatam, ostendit *Villalpandus* in *Apparatu*, part. 1. l. 1. c. 7.

[m] Ἐν Χεβρῶνι ἑπτὰ] Ἐν τῇ Χεβρῶνι solus *Vat.*

[n] Βασίλειον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* βασίλεια ἀντὶ τοῦ Ἱεροσόλυμα.

[o] Καὶ Εἴραμος] Illud καὶ adjectum esse volui, quod καὶ Χίραμος vel καὶ Εἴρωμος habeant melioris notæ *MSS.*

[p] Κατασκευάσαι] Ita *Samb.* in *cæteris* κατεσκευάσθαι.

[q] Κάτω πόλιν] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* favente contextu. ἄνω in *Editis*, *Aliisque.*

[r] Συνάψας] Sic quinque *MSS.* συνάψας ἐν αὐτῇ in *Editis.*

[s] Πρῶτος οὖν] Πρῶτον *Vat.*

[t] Σόλυμα ἐκαλεῖτο.] Ἱεροσόλυμα *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* & mox τὰ ante Σόλυμα desideratur in *iisdem MSS.*

[v] Αὐτὴν φασί] Puto vel αὐτὴν, vel ταῦτα post Ὁμηρ redundare.

[x] Ὁμη-

Ομηρ☉ ταῦτα ὠνόμασεν [x] Σόλυμα· [y] τὸ γὰ ἱερὸν τὰ Σόλυμα κ᾽ τῶ Εβραίων ὠνόμασε γλῶσαν, ὅ ἐστιν ἀσφάλεια. ἦν δ᾽ πᾶς ὁ χρόν☉ ἀπὸ τῆς Ιησ᾽ τ᾽ στρατηγ᾽ ἐπὶ Χαναναίους στρατείας, κὰ τοῦ πολέμ κατ᾽ ὃν κρατήσας αὐτῶν κατένειμε ταύτην τοῖς Εβραίοις, κὰ οὐκ ἐπὶ τοὺς Χαναναίους ἐκβαλεῖν ἐξ Ιερουσολύμων ἐδυνήθησαν οἱ Ισραηλῖται μέχρις ἂ Δαυίδης αὐτοὺς ἐξεπολιόρκησεν [z] ἔτη πενταχόσια κὰ πεντεκαίδεκα.

γ. Ποιήσομαι δ᾽ κὰ [a] μνήμην [b] Ορόννα, πλουσίου μὲν ἀνδρὸς τ᾽ Ιεβουσαίων, οὐκ ἀναιρεθέντ☉ δὲ ὑπ᾽ τῆ Ιεροσολύμων πολιορκίᾳ ὑπὸ Δαυίδ Δι᾽ τὴν [c] πρὸς τοὺς Εβραίους εὔνοιαν αὐτ, καί τινα κὰ χάριν κὰ σπουδὴν πρὸς αὐτὸν ἡγουμένην τὸν βασιλέα, ὡ μικρὸν ὕστερον δικαιότερον σημανῶ. ἔγημε δὲ κὰ ἄλλας γυναῖκας πρὸς ταῖς οὔσαις αὐτῷ Δαυίδης, κὰ παλλακὰς ἔσχεν. ἐπίσαρ δὲ κὰ παῖδας [d] ἕνδεκα ἀριθμὸν, ὧς προσηγόρευσεν [e] Αμνως, Εμνως, [f] Εβαν, Νάθαν, Σολομὼν, Ιεβὰρ, Ελιλὴ, Φάλνα, [g] Ηνναφὴ, Ιενάε, Ελιφαλέ· ἔτι δὲ κὰ θυγατέρα Θαμάραν. τούτων οἱ μὲν ἐννέα ἐξ ἀνθρώπων ἦσαν γεγονότες· ὧς δὲ πολυτίμους εἰρήκαμεν δύο, οὐκ ἐκ τ παλλακίδων. Θαμάρα δὲ ὁμομήτριο☉ Αβεσαλώμῳ ἦ.

stro Solyma vocabatur. Posthac vero, dicunt nonnulli, etiam ab Homero urbem hanc Solyma appellatam. * Templum enim ex Hebræorum lingua Solyma nominavit, quod securitatem denotat. Erat autem tempus omne, ex quo Jesus imperator exercitum in Chananæos eduxit, eisque bello devictis regionem Hebræis distribuit, atque ex Hierosolymis Chananæos ejicere nunquam potuerunt Israëlitæ usque dum Davides eos expugnaret, annorum quingentorum & quindecim.

3. Convenit autem hîc Oronnam memorare, virum quidem inter Jebusæos opulentum, non vero interemptum in Hierosolymorum obsidione à Davide, propter ejus erga Hebræos benevolentiam, & quoddam beneficium pariter ac studium, quo regem ipsum prosequutus est, ut paulo post loco magis opportuno declarabo. Quin & Davides, præter eas quas habuit, uxores alias duxit, & concubinas sibi adscisebat. Procreavit autem & liberos undecim, quorum nomina erant, Amnos, Emnos, Eban, Nathan, Solomon, Jeban, Elien, Phalna, Ennaphen, Jenaë, Eliphale: & præterea filiam Thamaram. Horum novem quidem ex † ingenuis nati erant; duo vero, quos proxime nominavimus, ex concubinis. Thamara autem ex eadem matre erat cum Abesalomo.

Oronna Jebusæus Davidis amicus.

Davidis filii Hierosolymis nati. 2 *Regum*, c. 5. 1 *Paral.* c. 3. & c. 15.

ΚΕΦ. δ'.

Οτι Δαυίδης, στρατεύσας ἐπ᾽ αὐτὸν Παλαιστίνους ἐν Ιεροσολύμοις νίκησας, τὴν τ Θεοῦ κιβωτὸν μετακομίζει εἰς Ιερουσάλυμα, κὰ ναὸν κατασκευάζειν βουλεύεται.

CAP. IV.

IV.

Quod Davides, victis Palæstinis qui ei bellum intulerant, arcam Dei transfert Hierosolyma; & de Templo exstruendo deliberat.

ΓΝόντες δ᾽ οἱ Παλαιστῖνοι τ Δαυίδην, βασιλέα [h] ὑπὸ τ Εβραίων ἀποδεδειγμένον, στρατεύειν ἐπ᾽ αὐτὸν εἰς Ιερουσάλυμα· κὰ καταλαβόμενοι [i] τὴν κοιλάδα τ [k] Γιγάντων καλουμένην, τόπ☉ δέ ἐστιν ὀλίγον τ πόλεως, ἐν αὐτῇ στρατοπεδεύονται. ὁ δ᾽ τ Ιουδαίων βασιλεὺς· ἤδειν γὰ ἄνευ προφητείας, κὰ ἃ κελεύσας τ Θεὸν, κὰ περὶ τ ἐσομένων λαβεῖν ἐγχειρήσων ἐκεῖνον ἑαυτῷ, ποιεῖν ἐπέτρεπεν· ἐκάλουν τ ἀρχιερέα, τί δοκεῖ τῷ Θεῷ, κὰ [l] ποδαπὴν ἕξειν τὸ τῆς μάχης τέλ☉, προλέγειν αὐτῷ. προφητεύσαν☉ δ᾽ νίκην τ κρείττ☉, ἐξάγει τὴν δύναμιν ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνους· κὰ ἡγουμένης συμβολῆς, αὐτὸς [m] κατόπιν αἰφνιδίως

AT Palæstini, postquam Davidem regem ab Hebræis creatum intellexerunt, exercitum in eum ducunt Hierosolyma; & occupata valle quæ Gigantum appellatur (locus autem est non procul ab urbe) in ea castra metantur. Judæorum vero rex (nihil enim sine vaticinio, aut Dei jussu, ejusve de futuris sponsione non innixus sibi facere permittebat) præcepit pontifici, ut quid Deo placeat, & qualis foret prælii eventus, sibi prædiceret. Cum autem victoriam & imperium prænunciasset, copias in Palæstinos educit; pugnaque inita, ipse, à tergo hostes ex improviso adortus, alios qui-

Davides Palæstinos vincit. 2 *Regum*, c. 5.

---

[x] Σόλυμα] Conf. lib 1. c. XI. §. 1. τὴν μέντοι Σόλυμα, ὕστερον ἐκλήσαν Ιεροσόλυμα· Vid. itidem de bell. Jud. lib. VI. c. 4. §. 1. Ιεροσόλυμα τὴν πόλιν προσηγόρευσε, Σόλυμα καλουμένην πρότερον· quasi id nomen ab ipso Melchisedeco fuisset impositum. Errorem hunc Josephi, quasi Græcum nomen fuisset inditum à Chananæis, urbibus nec conditis, tangit Bochart. de Cel. Ph. p. 795. Vid. lib. 1. Antiq. Jud. c. XI. §. 1. ubi non à Melchisedeco, sed sequutis demum ætatibus Ιεροσόλυμα dicta traditur. Hierosolyma ab Homero juxta quosdam Σόλυμα dicta. Hieron enim Hebræa lingua *munitio* est. *Rufinus.* SPANH

[y] Τὸ γὰ ἱερὸν] Locus hic vexatissimus mire exercuit Eruditorum ingenia: qui nihil aliud ex eo collegerunt quam *Josephum* Hebraïcæ linguæ ignarum fuisse, & peccasse in Etymo *Hierosolymorum*, dum vocis originem partim ex Hebræa partim ex Græca arcessit lingua. Iis vero respondet *Is. Vossius* (in *Epist.* ad *Colvium*, p. 395.) minime fieri potuisse ut *Josephus*, qui libro *contra Apionem* ibridas id genus voces ridet Græcosque fugillat *Hierosolymorum* vocabulum è sua lingua derivantes, ex Hebræo simul & Græco constatum esse crediderit: at cum alibi scribat Hierosolymis nomen inditum esse, postquam Melchisedecus templum ibi struxit, non Græcam vocem ἱερὸν, sed Hebraïcum idem significantem respexisse, nempe ירא. Quam sententiam firmat ex verbis sequentibus: quibus cum ex aliorum mente dixerit *Homerum* urbis hujus meminisse sub *Solymorum* nomine, de suo mox subjungit (ut legi debet) τὸ γὰ ἱερὸν ἱερὸν, τὰ Σόλυμα κ᾽ τῶ Εβραίων ὠνόμασαν γλῶσαν, ὅ ἐστιν ἀσφάλεια. nam Ιεροσόλυμα pro Σολυμα habent *MSS.* voce ἱερὸν in alienum migrante locum: & ירא seu יראה & ἱερὸς pro eodem accipiuntur etiam apud *Rabbinos*, qui *deos*, *idola*, *delubra*, & *sancta* præcipue gentium sic appellant. *Jerusalem* itaque *Josepho* est *sanctum pacis*: seu, ut ipse maluit, *sanctum securitatis*. Verum vix est ut credam verba illa τὸ γὰ ἱερὸν &c. esse à *Josepho*.

* *Templum enim ex Hebræorum lingua Solyma nominavit, quod securitatem denotat.*] Hieron enim Hebræa lingua munitio est. Erat autem &c. *Epiphan.*

[z] Ετη πεντακόσια] Hunc numerum verum esse demonstrat *Is. Vossius* in *Chronol. S.* c. VI.

[a] Μνήμην Ορόννα, πλουσίου μὲν ἀνδρὸς] Hic *Gen.* ἐφρόνα. de quo infra cap. 13. §. 4. ubi vocatur Ορόννᾶ *Gen.* SPANH.

[b] Ορόννα, πλουσίου μὲν ἀνδρὸς] Ita placuit rescribere, prout infra occurrit. Hic in *Editis* Ορφόνα, in *MSS.* Ορφνᾶ, *Orphan* in *Epiphanii* libris. *Araunah* habet textus *Hebraïcus*, Ορνὰ LXX.

[c] Πρὸς τοὺς Εβραίους] Προς Εβραίους *Vat.*

[d] Ενδεκα] Εννέα τ ἀριθμὸν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* male, ut patet ex sequentibus, v. 17. & 18. Nomina filiorum apud *Epiphanium* sic se habent; *Amnon*, *Ellus*, *Eban*, *Nathan*, *Salomon*, *Jebar*, *Eliel*, *Falna*, *Ennaphim*, *Inas*, *Elifal*. Innumeras & monstrosas illorum varietates (quas nobis tam in *Græcis* quam *Latinis* exhibent *MSS.*) referre piget, præsertim cum constat *Josephum* hic sequutum esse corruptam Editionem ϖ ο'. ut notavit *Schotanus*, quem videsis in *Bibl. Hist. S.* tom. 2do p. 695.

[e] Αμνως,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Αμας.

[f] Εβαν,] Sic è *Cod. Vat.* Εβανάθαν perperam in *Editis*, *Aliisque.*

[g] Ηνναφὴ,] *Coll. Voss.* Νάφλω.

† *Ingenuis nati erant*;] *Al* legitimis uxoribus.

[h] Υπὸ τ Εβραίων] Απὸ τ Εβραίων δεδειγμένον *Vat.*

[i] Τὴν κοιλάδα τ] Εν τῇ κοιλάδι τ Τιτάνων 11 Sam. V. v. 22. בעמק רפאים. SPANH.

[k] Γιγάντων καλουμένην,] Τιτάνων *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* & nunc quidem Τιτάνων, nunc Γιγάντων LXXII. Τῶν γίγαντας κ Τιτᾶνας ὀνομάζοι. ὁ δ Εβραῖ☉ Ραφαεὶμ αὐτοὺς κέκληκεν. *Theodoret.* in 2 *Regum.* ΕΡΩΤ. ιζ'. Videsis *J. Clericum* ad *Jos.* c. XV. p. 41.

[l] Ποδαπὴν] Forte ποτατὸν. COCC.

[m] Κατόπιν αἰφνιδίως] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Big.* κατ᾽ ὄπιν in *Editis*, *Aliisque.* HUDS. Κατ᾽ ὄπιν vel κατόπιν, ὄπισθεν· *Hesych.* SPANH.

quidem eorum occidit, alios vero in fugam vertit. Nemo autem ſuſpicetur exiguum Palæſtinorum exercitum contra Hebræos veniſſe, ex celeritate cladis & quod nihil magni aut memoratu digni geſſerint ignavos timidoſque exſtitiſſe conjiciens, ſed ſciat Syriam omnem & Phœnicen, & præterea alias gentes multas pugnaceſque illis auxilium tuliſſe bellique participes fuiſſe. Quod ſolum etiam cauſa erat, cur tam ſæpe victi, ac, multis myriadibus amiſſis, denuo bellum cum Hebræis majoribus viribus redintegrarint. Quippe cum pugnis iſtis res illis tam male ceciderint, copiis triplo majoribus in Davidem irruebant, & eodem loco quo antea caſtra poſuerunt. Rege autem Iſraëlitarum iterum Deum interrogante, quinam exitus pugnæ futurus eſſet, præmonet pontifex, ut in ſylva quæ vocatur Planctus (non procul quidem ab hoſtium caſtris) exercitum contineret, ipſum vero non prius moveret, pugnamve iniret, quàm ſylva nullo perflante vento agitaretur. At ſimul ac ſylva concuſſa erat, tempuſque aderat quod Deus ei prædixerat, nihil moratus, ad victoriam jamjam paratam atque omnem extra aleam poſitam egrediebatur. Ejus enim impetum non ſuſtinuerunt hoſtium phalanges; Sed ſtatim à primo congreſſu in fugam verſis multa cum cæde ingruit, & illos quidem perſequitur uſque ad urbem Gazara (illa autem regionis illorum limes eſt extremus) dein caſtris eorum direptis, ubi multas opes deprehendit, Deos etiam illorum diſperdebat.

Secundo prælio eos fundit fugatque. *2 Reg. c. 5.*

2. Cum autem & hanc pugnam adeo feliciter confeciſſet, viſum eſt Davidi, de communi ſeniorum & ducum & tribunorum conſilio, ex omni *illorum* regione ad ſe accerſi tribulium quotquot integra erant ætate, deinde ſacerdotes ac Levitas; atque ita *una* profectos *ad oppidum* Cariathiarim arcam Dei ex iſto *loco* Hieroſolyma transferre, eaque illic deinceps collocata adorare cum ſacrificiis aliiſque quibus numen delectatur honoribus. Si enim dum adhuc Saulus regnaret hæc præſtitiſſent, nihil mali eis accidiſſet. Omni igitur populo ſicuti decretum fuerat congregato, rex ad arcam contendit: quam ſacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, novumque in plauſtrum impoſitam, bubus ei adjunctis, fratribus ejus & liberis agendam permiſerunt. Præcedebat autem rex, & cum eo multitudo, laudes Deo dicentes, cantanteſque patria omne genus carmina, magnam cientes ſonorum varietatem ex inſtrumentorum pulſu & ſaltatione & cantionibus, una cum buccinæ clangore & cymbalorum tinnitu, dum arcam Hieroſolyma deducerent. Poſtquam autem ad Chidonis aream (locum quendam ita appellatum) proceſſerant, ac-

Davides conſilia inire cœpit arcæ Hieroſolyma deportandæ. *2 Regum, c. 6.*

Arca portatur.

ὅπλοις τοῖς πολεμίοις, τὰς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τὰς δὲ εἰς φυγὴν ἐτρέψατο. ὑπολάβῃ δὲ μηδεὶς ὀλίγην τὴν τῶν Παλαιστίνων [n] στρατιὰν ἐλθεῖν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, τῷ ταχὺ τῆς ἥττης καὶ τῷ μηδὲν ἔργον ἐπιδείξασθαι γενναῖον μηδὲ μαρτυρίας ἄξιον [o] στοχαζόμενον αὐτῶν τὴν [p] βραδυτῆτα καὶ τὴν [q] ἀγχίνοιαν, ἀλλὰ γινωσκέτω [r] Συρίαν ἅπασαν καὶ Φοινίκην, καὶ ὅσα τούτοις ἄλλα ἔθνη [s] πολλὰ καὶ μάχιμα συστρατεῦσαι αὐτοῖς, καὶ τὸ πολέμου κοινωνῆσαι. ὃ καὶ μόνον ἦν αἴτιον τοσαυτάκις αὐτοῖς νικωμένοις, καὶ πολλοὺς [t] ἀποβαλλόσι μυριάδας, μᾶλλόν τε μείζονα ἐπιέναι τοῖς Ἑβραίοις δυνάμεως. ἀμέλει καὶ [v] ταύταις παίσασίς τε μάχαις [x] τριπλασίῳ στρατῷ ἐπῆλθον τῷ Δαυίδῃ, καὶ εἰς ταὐτὸ χωρίον ἐστρατοπεδεύσαντο. πάλιν δὲ βασιλέως τοῦ Ἰσραηλιτῶν ἐρομένου [y] τὸν Θεὸν, εἰ τὸ εἶναι τὴν μάχην ἐξόδου, προφητεύει ὁ ἀρχιερεὺς, [z] ἐν τοῖς ἄλσεσι τοῖς καλουμένοις [a] Κλαυθμῶσι κατέχειν τὴν στρατιάν, ὅπως [b] ἀπόπειρον μὲν ἔσοιτο τῶν πολεμίων στρατοπέδου· κινεῖν δὲ αὐτὸν μὴ πρότερον, μηδὲ ἄρχεσθαι μάχης, πρὶν ἢ τὰ ἄλση σαλεύεσθαι μὴ πνεούσης ἀνέμου. ὡς δὲ ἐσαλεύθη τὰ ἄλση, [c] καὶ ὁ καιρὸς ὃν αὐτῷ προεῖπεν ὁ Θεὸς παρῆν, ἅδην ἐπιὼν ἐφ' ἑτοίμου ἤδη δὲ φανερὰν ἐξῆλθε τὴν νίκην. ὁ γὰρ ὑπομεῖναν αὐτὸν αἱ τῶν πολεμίων φάλαγγες, ἀλλ' ὀλίγῳ ἀπὸ τοῦ [d] πρώτης συμβολῆς τραπέντας ἐνέκειτο κτείνων, καὶ διώκει μὲν αὐτοὺς ἄχρι πόλεως [e] Γαζάρων· ἡ δ' ἔστιν ὅρος αὐτῶν τῆς χώρας· [f] εἶτα διαρπάσας αὐτῶν τὴν παρεμβολὴν, καὶ πολὺν ὄχλον ἐν αὐτῇ εὑρών, καὶ [g] τοὺς θεοὺς αὐτῶν διέφθειρεν.

β'. Τοιούτῳ δ' ἀποβάντι καὶ τούτῳ τῆς μάχης ἔτι τέλος, ἔδοξε Δαυίδῃ, συμβουλευσαμένῳ μετὰ τῶν γερόντων καὶ ἡγεμόνων καὶ χιλιάρχων, μεταπέμψασθαι [h] τοὺς ὁμοφύλους ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας πρὸς αὐτὸν τοὺς ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, ἔπειτα τοὺς ἱερεῖς καὶ Λευίτας· καὶ [i] προσθέντας εἰς [k] Καριαθιαρείμ μεταχωρίσαι τὴν θεὸν κιβωτὸν ἐξ αὐτῆς εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ θρησκεύειν ἐν αὐτῇ λοιπὸν ἔχοντας αὐτὴν θυσίαις καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς αἷς καιρὸς τὸ θεῖον. εἰ γὰρ ἔτι Σαοὺλος βασιλεύοντος [m] ταῦτ' ἔπραξαν, οὐκ ἂν δεινόν οὐδὲν ἔπαθον. συνελθόντος οὖν τοῦ λαοῦ πάντος, καθὼς ἐβουλεύσαντο, ἐφάνη ὁ βασιλεὺς ἅπασι τὴν κιβωτόν· ἣν βαστάσαντες οἱ τοῦ Ἀμιναδάβου οἰκίας οἱ ἱερεῖς, καὶ ἐπιθέντες ἐφ' ἅμαξαν καινὴν, ἔλκειν ἀδελφοῖς τε καὶ παισὶν ἐπέτρεψαν μετὰ τῶν βοῶν. ἐφῆγε δ' ὁ βασιλεὺς καὶ [n] πᾶν σὺν αὐτῷ τὸ πλῆθος, ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν, καὶ ᾄδοντες πᾶν εἶδος μέλους [o] ἐπιχώριον, σύν τε ἤχῳ ποικίλῳ [p] κρημάτων τε καὶ ὀρχήσεων καὶ ψαλμῶν, ἔτι δὲ [q] καὶ σάλπιγγος καὶ κυμβάλων, κατάγοντες τὴν κιβωτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα. ὡς δ' ἄχρι τοῦ [r] Χειδῶνος ἅλωνος, ἔνθα

n Στρατιὰν ἐλθεῖν] Eo modo *Samb.* & *Big.* στρατείαν in *reliquis.*

o Στοχαζόμενον αὐτῶν τὴν βραδυτῆτα καὶ τὴν ἀγχίνοιαν] Omiſſa hæc à Gelenio, uti & à Rufino, ad verbum, *conjiciens eorum gravitatem & ignaviam.* SPANH.

p Βραδυτῆτα] Sic cum *MSS.* pro βραύτητα *Editorum.*

q Ἀγχίνοιαν,] Ita *Samb.* in *cæteris* ἀχρεῖον aut ἀχρεῖαν.

r Συρίαν] Συρίαν τε ἅπασαν *Samb.* & *Vat.*

s Πολλὰ καὶ μάχιμα] Illa πολλὰ καὶ (quæ deerant in *Editis*) accepi ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

t Ἀποβαλλόσι μυριάδας] Ἀποβάλλουσι *Big.* & *Samb.*

v Ταύταις παίσασις] Ταύτῃ ἡττηθέντες τῇ μάχῃ *Busb.* & *Hen.*

x Τριπλασίῳ] Τριπλασίων στρατῶν ἐπῆλθε τ. *Vat.*

y Τὸν Θεὸν,] Τὸ θεῖον *Vat.*

z Ἐν τοῖς ἄλσεσι τοῖς καλουμένοις Κλαυθμῶσι] Ἀπὸ τοῦ ἄλσους τοῦ κλαυθμῶνος· LXX. 2 Sam. v. 24. In Hebr. בכאים כמול *ex adverſo pyrorum.* Sic LXX. 1 Chron. xiv. 14. πλησίον τῶν ἀπίων· SPANH.

a Κλαυθμῶσι] Hic *Joſephus* manifeſto ſequitur LXXII. *Interp.* qui בכא *moros* confuderunt cum בוכים *flentibus.* Videſis *Grotium* ad 2 *Regum* c. 5. 230. & *J. Clericum.*

b Ἀποθεν μὲ] Ἀπωθεν *Samb.* μὲ poſt ἀποθεν omittit *Vat.*

c Καὶ ὁ καιρὸς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque*, καὶ ὃν αὐτῷ καιρὸν πρ.

d Πρώτης συμβολῆς] Vocabulum πρώτης inſerui auctoritate *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

e Γαζάρων·] Sic in *Cod. Vat.* & LXXII. Γεζάρων in *reliquis.* in *Epiphanii* libris, *Gezerenna*, & *Gazathena*, & *Gazachen* & *Gezachen.*

f Εἶτα διαρπάσας] Vocem εἶτα debemus *Codd. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Big.* Διαρπάσας δ' αὐτῶν *Vat.* & *Epiphan.*

g Τοὺς θεοὺς αὐτῶν διέφθειρεν.] Ita etiam LXX. *Vulg.* ſculptilia ſua. Hebr. עצביהם idola eorum. Vid. Eſai. xlviii. 5. Hoſ. iv. 17. SPANH.

h Τῶν ὁμοφύλων] Τοὺς ὁμοφύλους ἐξ ἁπάσης χώρας *Vat.*

i Προσθέντας] Ita cum *Samb.* & *Vat.* προσθεῖσα in *reliquis.*

k Καριαθιαρείμ] Καριαθιαρειμά *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* Καριαθιαρείμ *Vat.* HUDS. Conf. lib vi. Cap. i. §. 4. SPANH.

l Ἐν αὐτῇ] Forte ἐν αὐτοῖς, aut referendum ad Ἱερουσαλὴμ πολίCOCC.

m Ταῦτ' ἔπραξαν,] Ita cum *Samb.* (*Cocc.*) & *Epiphan.* ταῦτ' ἔπραξεν *Baſ.* & *G.* τοῦτ' ἔπραξεν *Vat.*

n Πᾶν σὺν αὐτῷ] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deerat πᾶν.

o Ἐπιχώριον,] Eſt qui malit ἐπιχωρίᾳ.

p Κρημάτων τε καὶ ὀρχήσεων] Hoc modo *Big. Samb.* & *Vat.* κρουσμάτων καὶ in *reliquis.* HUDS. LXX. καὶ ἐν ᾠδαῖς καὶ ἐν κινύραις καὶ ἐν νάβλαις· 11 Sam. vi. 5. SPANH.

q Καὶ σάλπιγγος] Illud καὶ etiam è *MSS.*

r Χειδῶνος ἅλωνος,] Ita juxta textum *Hebr.* & *Cod. Alexandrinum* LXXII. in 1 *Paralip.* c. 13. Verum 2 *Regum*, c. 6. *Nachonis area* dicitur. Vide *Bochartum* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 37.

τινὸς ἄτω καλυμένυ, [a] ωεσῆλθον, τιλδυτᾶ Οζᾶς κατ' ὀργὴν τᾶ Θεᾶ. τῶν βοῶν γὰ [c] ὑπινδυαντων τὴν κιβωτὸν, σκτεινανζα τὴν χεῖρα καὶ καταιχεῖν θελήσανζα, ὅτι [v] μὴ ὢν ἱερεὺς ἥψαρο ταύτης ἀποθανεῖν ἐπίησε. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἐδυσφόρησαν ὑπὸ τῷ θανάτῳ ᾧ Οζᾶ. ὁ ᾗ τόπος, ἐν ᾧ ἐτελεύτησεν, ἔτι νῦν [x] Οζᾶ Διακοπὴ καλεῖται. δείσας ᾗ ὁ Δαυίδης καὶ λογισάμενος μὴ τὐτὸ πάθῃ τῷ Οζᾷ δεξάμενος τὴν κιβωτὸν [y] παρ' αὐτὸν ἐν τῇ πολῇ, ἐκείνυ, διότι μόνον ἐξέτεινεν τὴν χεῖρα ωρὸς αὐτὴν, ἅτως ἀποθανόντος, ὐκ εἰσδεχε᾽ μὲν αὐτὴν ωρὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' ἐκνεύσας εἴς τι χωρίον ἀνδρὸς δικαίυ, [z] Ωβεδάμυ ὄνομα, Λβίτυ τὸ γένος, παρ' αὐτῷ τὴν κιβωτὸν ἔθησιν. [a] ἐπιμείνᾳ ᾗ ἐπὶ τρεῖς ὅλυς μῆνας αὐτόθι, καὶ τ' οἶκον τ' Ωβεδάμυ ηὐξησε τε καὶ πολλῶν αὐτῷ μετέδωκεν ἀγαθῶν. ἀκύσας ᾗ ὁ βασιλεὺς ὅτι ταῦτα [b] συμβέβηκεν Ωβεδάμῳ, ὡς ὐκ [c] τῆς ωρότερας πενίας καὶ ταπεινότητος ἀνδρὸς δυσαίμων καὶ ζηλωτὸς [d] γέγονε ωᾶσι τοῖς ὁρῶσι καὶ πυνθανομένοις τὴν οἰκίαν αὐτυ, θαρσήσας, ὡς ἀδενὸς κακυ πειραθησόμενος, τὴν κιβωτὸν ωρὸς [e] αὐτὸν μετακομίζει. τ μὲν ἱερέων βασταζόντων αὐτὴν, ἑπτὰ ᾗ χορῶν ἃς διεκόσμησεν ὁ βασιλεὺς ωροαγόντων, αὐτὸς δ' [f] ἐν κιννύρᾳ [g] παίζοντος καὶ κροτοῦντος, ὥστε καὶ τὴν γυναῖκα [h] Μιχάλαν, Σαούλυ ᾗ θυγατέρα ᾧ πρώτυ βασιλέως, ἰδῶσαν αὐτὸν τοῦ τοιοῦτα χλευάσαι. εἰσκομίσαντες ᾗ τὴν κιβωτὸν, [i] τιθέασιν ὑπὸ τὴν σκηνὴν ἣν Δαυίδης ἔπηξεν αὐτῇ, καὶ θυσίας τε ἐπετέλεσε πολυτελεῖς καὶ εἰρωνικὰς ἀνήνεγκε, καὶ τ' ὄχλον [k] εἰσιᾷ [l] ἅπαντα, καὶ γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι καὶ νηπίοις Διαδὸς [m] κολλυβίδα ἄρτυ καὶ ἐχαρίτου καὶ λάγανον [n] τηγανιτὸν καὶ μερίδα θυματος. καὶ τ' μὲν λαὸν ἄτω κατδωχήσας ἐπεμψεν· αὐτὸς δ' εἰς τ' οἶκον τ' αὐτῦ ωδηγνετο.

γ'. Παραστᾶσα δ' αὐτῷ Μιχάλα ἡ γυνὴ, Σαούλυ ᾗ θυγάτηρ, τά τε ἄλλα αὐτῷ κατηύχετο, καὶ ωδὰ τᾶ Θεᾶ [o] γένεσθαι ἥτε πανθ' ὅσα ωδαρεῖν αὐτῷ δυνατὸν, δύνεσθαι τυγχανοῦσα· καὶ δὴ κατεμέμψατο, ὡς ἀκοσμήσαντα ἀρχόμενος ὁ τηλικῶτος βασιλεὺς, καὶ γυμνόμενος ὑπὸ τ' ὀρχήσεως καὶ ἐν ὄχλοις [p] καὶ θεραπαινίσιν. ὁ δ' ὐκ αἰδεῖσθαι ταῦτα ποιήσας εἰς τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένον ἔφασκεν, ὃς αὐτὸν καὶ τᾶ πατρὸς αὐτῆς Ϲ τ' ἄλλων ἁπάντων ωροτίμησε, παίζειν τε πολλάκις Ϲ χορεῦσαι μηδένα τᾶ δόξαι τ' θεραπαινίσιν αἰσχρὸν Ϲ αὐτῇ τὸ γινόμενον ποιησόμενον λόγον. ἡ ᾗ Μιχάλα αὐτῇ, Δαυίδῃ μὲν συνοικᾶσαι, παῖδας δὐκ ἐποίησεν· χαμηλεῖσα ᾗ ὕστερον ᾧ παρέδωκεν αὐτὴν ὁ πατὴρ [q] ὁ Σαούλ, [r] τότε [s] ᾗ ἀπαστάσας αὐτὸς εἶχε, πέντε παῖδας ἔτεκε. καὶ ωερὶ μὲν τύτων κᾳ χώραν δηλώσομεν.

δ'. Ορῶν ᾗ ὁ βασιλεὺς κᾳ πᾶσαν τὰ πράγματα αὐτῷ

cidit ut Ozas ex ira Dei mortis ſupplicium lueret. Nam cum boves *forte* arcam inclinaſſent, & is manu illi admota, *ne plauſtro excuteretur*, tenere voluiſſet, fecit *Deus*, quòd à ſacerdotio alienus arcam tetigerit, ut *ſtatim* animam efflaret. Et quidem rex populuſque *univerſus* Ozæ mortem ægre tulerunt. Locus autem, ubi exanimatus eſt, etiamnum Ozæ percuſſio vocatur. Tum veritus *ob hoc* Davides, ratuſque ſe forte idem quod Oza paſſurum ſi arcam in urbem domumque ſuam recipere ret, quoniam ille manu tantum in eam protenſa ita obierit, ipſam quidem ad ſe in urbem invehi noluit: ſed cum divertiſſet in agrum quendam hominis juſti, Obedami nomine, genere Levitæ, apud illum arcam depoſuit. Ilto autem per tres menſes integros uſa eſt hoſpitio, domumque Obedami divitiis auxit, ipſumque multis cumulavit beneficiis. Davides vero, poſtquam Obedamo res feliciter ceſſiſſe audiverat, adeo ut ex egeno antea & humili continuo opibus afflueret, eumque beatum omnes prædicarent qui vel domum ejus locupletatam viderint vel fama acceperint, ſumpto *tandem* animo, ut qui nihil mali experturus eſſet, arcam ad ſe transfert. Sacerdotibus quidem eam portantibus, ſeptemque choris antecedentibus à rege inſtitutis, ipſo vero citharam pulſante & plaudente; adeo ut Michala, uxor ejus, Sauli vero regis primi filia, eum iſtud agentem conſpicata ludibrio habuerit. Cum autem arcam *in urbem* intuliſſent, & in tabernaculo collocaſſent quod ei Davides tetenderat, ſacra fecit magno cum ſumptu, & victimas pacificas obtulit, omnemque multitudinem convivio excepit; tam mulieribus quam viris ac parvulis ſingulas panis collyridas partitus & aſſaturam & laganum frixum & fruſtum de victima. ac populum quidem, iſtiuſmodi epulis adhibitum, *tandem* dimiſit: ipſe vero ſuam ad domum ſe recipit.

Ozas ob itam arcam à Deo occiſus. 2 Regum, c. 6.

Arca in Obedami domum infertur.

Davides arcam in urbem Hieroſolyma invehit. 2 Regum, c. 6.

Populo congiarium dat.

3. Illi autem cum adſtitiſſet Michala uxor ejus, Sauli vero filia, cum alia ei bene precata eſt, tum orabat ut à Deo ea omnia conſequeretur quæ propitius largiri poteſt; reprehendit tamen, quod præter decorum tantus rex ſaltaſſet, & in conſpectu ſervorum ſuorum & ancillarum inter ſaltandum ſe denudaſſet. At ille, ſibi non pudori eſſe, dicebat, ea feciſſe, quæ *norit* Deo *eſſe* gratiſſima, qui ſe & patri ipſius & cæteris omnibus prætulerat: foreque ut luderet ſæpius & tripudiaret, dum nihil curaret quam turpe hoc ancillis ipſique videatur. Hæc autem Michala, Davidi quidem connubio juncta, uterum non geſſerat; poſtea vero *alteri* nupta, cui eam tradidit Saulus pater (tunc enim ille *à viro* abſtractam tenebat) quinque peperit liberos. Sed de his quidem ſuo loco dicemus.

A Michala objurgatur. 2 Regum, c. 6.

4. Cum autem rex videret, quotidie fere res ſuas,

Davides templum ædificare ſtatuit. 2 Reg. c. 7.

s Περῆλθον,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ωεσῆλθε.

t Επινδσάντων τὴν κιβωτὸν,] Forte ἐπινδσαντων, σκτείναντα τὴν χεῖρα καὶ τὴν κιβωτὸν κωλῦσαι COCC.

v Μὴ ὢν ἱερεύς] *Joſephum* hic lapſum eſſe oſtendit *Theodoretus* in 2 *Regum* ΕΡΩΤ. ιθ'.

x Οζᾶ Διακοπὴ] Locum ita vocant & LXXII. HUDS. Sic LXX. Διακοπὴ Οζᾶ MS. Alex. Αζζᾶ Hebr. עֻזָּה פֶּרֶץ 11 Sam. VI. 8. SPANH.

y Παρ' αὐτὸν] Sic *Samb.* in *reliquis* παρ' αὐτόν.

z Ωβεδάμυ] In *MSS.* Αβαδάμυ & Αβαδύζυ & Αβιδάζυ. juxta *Codices Latinos* Ωβεδιδώμυ. in LXXII. *Intt.* Αβιδδαρᾳ aut Λβεδδαῖον.

a Επιμείνᾳ] Εμειναν *Vat.*

b Συμβέβηκεν] Ita *Vat.* juxta canonem. in libris tamen *reliquis* σωέβηκεν.

c Τῆς ωρότερας] Illa τ ωρότερας inſerui ex *MSS.* ex quibus *Big.* & *Samb.* inſuper habent ὃς ὐκ τ πρ.

d Γέγονε] Vox γέγονε etiam ex *MSS.*

e Αὐτὸν μετακομίζει.] Ita *Samb.* & mox infra v. 32. αὐτᾶ. Verum αὐτου & αὐτᾷ in *reliquis*.

f Εν κιννύρᾳ] Οχεμένου καὶ ἀναπηδώμενου LXX. 11 Sam. VI. 16. SPANH.

g Παίζοντος καὶ κροτοῦντος,] Παραπαίζοντος *Big.* & *Vat.* ωεπαίζοντος *Samb.*

h Μιχάλαν,] Sic *Baſ.* & *G.* ut ſupra p. 328. v. 17. Μαχάλλα *Samb.* Μιλχόλλω *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* Μιλχαλλω *Busb.* & *Hen.*

i Τιθέασιν] Τιθέασιν εἰς τὴν σκ. *Vat.*

k Εἰσιᾷ] Ita *Vat.* in *cæteris* ἐσιᾷ.

l Απαντα,] Sic *Vat.* πάντα in *reliquis*.

m Κολλυβίδα ἄρτυ καὶ ἐχαρίτου καὶ λάγανον] Ita etiam LXX. κολλυρ. ἀρ. κ. ἐχ. καὶ λάγανον ἀπὸ τηγάνυ 11 Sam. 11. 19. *Rufinus* colliridas panis & aſſaturam, & liganum frixum. Κολλυρίδες vid. Schol. LXX. Exod. XXIX. 3. & Levit. XVIII. 25. *Ariſtophan. Veſp.* p. 632. Κολλύραν μεγάλην, uti Schol. ac *Athen. lib.* III. p. 111. A. Εχαρίτην, vide de hoc *Athen. lib.* III. p. 109. D. Λάγανον τηγα. *Athen. ibid. p.* 110. A. & LXX. *Levit.* II. 4. λάγανα ἄζυμα· SPANH.

n Τηγανιτὸν] Sic *MSS.* in *Editis* ταγλισόν.

o Γένεσθαι ἥτε] Γενέσθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

p Καὶ θεραπαινίσιν.] Καὶ ὐ θεραπαινίσιν *Big.* & *Samb.*

q Ο Σαούλ,] Articulum ante Σαούλ omittunt *Samb.* & *Vat.*

r Τότε ᾗ ἀπαστάσας] Forte ὅτε. COCC.

s Δὲ ἀπαστάσας] Illud ᾗ inſeruimus ex *MSS.*

suas, Dei auspiciis, meliores fieri auctioresque, se flagitii reum esse existimabat, si, cum ipse in cedrina domo maneret, excelsa pariter ac summo artificio exornata, arcam *Dei humili* tabernaculo exceptam despiceret. constituit itaque Deo exædificare templum, sicuti prædixerat Moyses. Nathanaque propheta in consilium adhibito, cum is auctor esset, ut faceret quicquid in animo haberet, quod Deus ei ad omnia auxilio foret & adjumento, majori adhuc templi exstruendi desiderio tenebatur. Cum autem Deus Nathanæ ea nocte apparuisset, jussissetque ut Davidi nunciaret, "sibi quidem voluntatem ejus & desiderium probari, "præsertim cum nemo antea de templo ei exæ"dificando cogitarit. verum, ei licet hoc facere "in mentem venerit, non tamen se permittere, ut "qui multa bella obierit & hostium sanguine ma"nus polluerit sibi templum constitueret; cæte"rum, cum plena ætate & longissima statione "mortali functus majoribus suis concesserit, ex"struendum esse templum à filio, qui post cum "regnaturus est, & Solomonis nomine vocabitur, "cujus non aliter quam filii se custodiam actu"rum curamque habiturum pollicebatur, ita ut re"gnum quidem posteris ejus servaturus sit & tra"diturus, in ipsum vero, si quid deliquerit, mor"bis & terræ sterilitate animadversurus"; Davides, hisce ex propheta acceptis, magnaque ei lætitia oborta, quod jam norit propagini suæ imperium stabiliendum esse, familiamque suam illustrem fore & celebrem, ad arcam se confert, procidensque in faciem cœpit adorare, Deoque gratias agere tam pro omnibus, quibus eum jamjam affecerat, *beneficiis*, ex statu humili vitaque pastoritia ad tantam imperii gloriæque magnitudinem adductum, quam pro iis quæ stirpi suæ promiserat, eaque quam susceperat Hebræorum & libertatis illorum cura. Cum hæc dixisset, Deoque hymnum cecinisset, *à tabernaculo* digreditur.

Deus Nathanæ vati ad Davidem præcepta dat.

Davides ob promissa posteris suis facta Deo gratias agit. 2 Regum, c. 7.

ᾠχεδὸν ἡμέραν ἀμείνω [t] γινόμενα ἐκ τ τῦ Θεῦ βυλήσεως, ἐνόμιζεν ἐξαμαρτάνειν αὐτὸν, εἰ μένων αὐτὸς ἐν οἴκοις ἐκ κέδρε πεποιημένοις, ὑψηλοῖς τε & [v] καλλίσλω τλὼ ἄλλω κατασκευὴν ἔχυζι, τερορᾶ τὴν κιβωτὸν ἐν σκηνῇ κειμένλω, [x] καὶ ἐβύλετο τῷ Θεῷ καταασκεύασαι ναὸν, ὡς Μωϋσῆς τροεῖπεν. καὶ τοῖ τότων [y] Ναθάνᾳ τῷ τροφήτῃ διαλεχθεὶς, ἐπεὶ ποιεῖν ὅ, τι περ ὥρμητο πρόεταξεν αὐτὸν, ὡς τὸ Θεὸ τρὸς ἅπαντ' αὐτῷ συνεργῦ παρόντ@, εἶχεν ἤδη τοῖ τλὼ & ναῦ καταασκεύλω τροθυμότερον. τῦ Θεῦ ἢ κατ' ἐκείνλω τλὼ νύκτα τῷ Ναθάνᾳ [z] φανέντ@ καὶ φράσαι κελεύσαντ@ τῷ Δαυίδῃ, "ὡς τλὼ μὲν τροαιρεσιν αὐτὸ καὶ τλὼ ὁρμὴν "[a] ἀποδέχεται, μηδενὸς μὲν τρότερον εἰς νοῦν βαλό"μένε ναὸν αὐτῷ καταασκεύασαι· [b] τῦ ἢ τοότλω τλὼ "διάνοιαν λαβόντ@, οὐκ [c] ὀρθτρέπειν ἢ πολλὰς τρο"λέμοις ἠγωνισμένῳ καὶ φόνῳ τ ἐχθρῶν μεμιασμένῳ "τοιῆσαι ναὸν αὐτῷ· μὴ μέντοιγε τ θάνατον αὐτὸ, γη"ράσαντ@ καὶ μακρὸν ἀνύσαντ@ βίον, ἔσεσθ τ ναὸν "ὑτὸ τῦ παιδὸς τῦ μετ' αὐτὸν τλὼ βασιλείαν διαλη"ψομένε, κληθησομένε ἢ Σολομῶν@, & τροσήσεσθ τ "[d] τρονοίᾳ ὡς τατὴρ υἱῦ· [e] κατατηγέλλετο, [f] τλὼ μὲν "βασιλείαν τέκνων ἐκγόνοις φυλάζων & διαδώσων, "[g] αὐτὸν ἢ τιμωρήσων, ἂν ἁμαρτὼν τύχῃ, νόσῳ & [h] γῆς "ἀφορίᾳ". μαθὼν ταῦτα διὰ τῦ τροφήτε Δαυίδης, τ τροχαρῆς γθόμεν@ [i] ὅτι τῷ, τοῖς ἐκγόνοις αὐτ τὴν ἀρχὴν διαμένεσαν ἐγνωκέναι βεβαίως, τ οἶκον αὐτ λαμτρὸν ἐσόμενον & τροβόητον, τρὸς τλὼ κιβωτὸν τεφγένεται, τ τεσὼν ὑτὸ τρόσωτον ἤρξατο τροσκυνεῖν, τ τοῖ τάντων ὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, ὧν τε αὐτὸ τερέχηκεν ἤδη ἐκ τατρῦ τ καὶ [k] τοιμέν@ εἰς [l] τηλικῦτο μέγεθ@ ἡγεμονίας τε καὶ δόξης ἀναγαγὼν, ὧν τε τοῖς ἐκγόνοις αὐτ καθυτέχετο, [m] καὶ τ τρονοίας, ἣν Εβραίων καὶ τ τούτων ἐλευθερίας ἐτοιήσατο. ταῦτα εἰτὼν καὶ τ Θεὸν ὑμνήσας ἀτηλλάσσετο.

V. CAP. V. ΚΕΦ. ε'.

Ut Davides Palæstinos & Moabitas, Sophenes regem Damascique & Syriæ, insuper & Idumæos armis subegit: atque ut Amathes regem in societatem recepit, & Jonathæ Sauli filii erga ipsum amicitiæ meminit.

Ὡς Δαυίδης τοὺς Παλαισίνας & Μωαβίτας, τ Σωφήνης βασιλέα & τ Δαμασκοῦ & Σύρων, ἔτι & τοὺς Ἰδυμαίας ὅτλοις ἐχειρώσατο· καὶ ὡς συμμαχίαν τρὸς τ Αμάθης βασιλέα ἐτοιήσατο, καὶ ἐμνήσθη τ Ιωνάθε τῦ Σαούλε τατρὸς τρὸς αὐτὸν φιλίας.

Davides Palæstinos & Moabitas & Adrazarum bello adoritur vincitque. 2 Regum, c. 8.

Postea autem aliquanto secum reputavit necesse esse Palæstinis bellum movere, nec res suas vel minimum otio & desidia marcescentes videre, ut, quemadmodum Deus ei prædixerat, hostibus debellatis pacatum in posterum ex stirpe sua regibus imperium relinqueret. Et convocato iterum exercitu, denunciatoque illis ut ad bellum se pararent & accingerent, quamprimum sibi visa sunt omnia in exercitu pulchre se habere, relictis Hierosolymis ad Palæstinos contendebat. Illis autem acie profligatis, & magna regionis parte mulctatis,

Διαλιπὼν ἢ ὀλίγον χρόνον, ἔγνω δεῖν ὅτι τοὺς Παλαισίνας στρατεύσθ, καὶ μηδὲν ὀργὸν μηδὲ [n] ῥᾴθυμον ἐν τοῖς πράγμασιν ὁρᾶν [o] γθόμενον, ἵν' ὡς τὸ θεῖον αὐτῷ τροεῖπε, καταστρεψάμεν@ τοὺς τολεμίους, ἐν εἰρήνῃ τὸ λοιπὸν τοὺς ἐκγόνους αὐτ βασιλεύοντας καταλίποι. καὶ συγκαλέσας τάλιν τλὼ στρατιὰν, καὶ τεραζεῖλας αὐτῇ τρὸς τόλεμον [p] ἑτοίμλω καὶ τασκευασμένλω τυγχάνθ, ὅτε ἔδοξεν αὐτῷ καλῶς ἔχθ τὰ τα' αὐτῆς, ἄρας ἐκ τ Ιεροσολύμων, ὅτι τοὺς Παλαισίνας ἥκε. κρατήσας δ' αὐτῶν τῇ μάχῃ, τολλὴν τ χώ-

t Γνόμενα] Itidemque γνόμενα ex *iisdem MSS.*

v Καλλίσλω] Καλλίσας *Vat.*

x Καὶ ἐβύλετο] Εβύλετο ἢ τῷ Θεῷ *Big. Samb. & Vat.*

y Ναθάνᾳ] Ναθάνῃ passim *Vat.* Infra autem sæpiuscule non Ναθάνας aut Ναθάνης dicitur, sed Νάθαν & Νάθαε.

z Φανέντ@] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* φανέντ@ λέγειν τῷ Δ.

a Αποδέχε ῆ,] Λίαν ἀπὸ. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vat.* at non ita *Epiphan. Alique.*

b Τῦ ἢ ταύτλω] Τότε ἢ ταύτλω *Big. Samb. & Vat.*

c Επιτρέπειν] Ita tres *MSS.* & *Epiphan.* ἐπιτρέπ in *Editis*, *Aliisque.*

d Προνοήσειν] Ita cum *Big. Samb. & Vat.* τροθοεῖν in *Editis.*

e Κατεπηγέλλετο,] Προκατεπηγέλλετο in *iisdem MSS.*

f Τλὼ μὲ βασιλείαν τέκνων ἐκγόνοις] Hic Josephus præcipuas promissiones occultat. COCC.

g Αὐτὸν ἢ τιμωρήσων,] Sic *MSS. & Vet. Interpr.* in *Editis*, *Aliisque* illa αὐτὸν ἢ τιμωρήσων omittuntur. In 2 *Regum* c. 7. v. 14. *ac si quid deliquerit, ego in eum humana virga, humanis plagis animadvertam.*

h Γῆς ἀφορία.] Γῆς ἀφορία inter pœnas Regum delinquentium. Sic *Antiphon. Orat.* 11. *p.* 33. σὺ γὰ τότων αὖ τι ἀφορίαν. Vid. *Æschyl. Eum.* v. 787. pro χθονιαφόρον *Anth.* leg. χθονὶ ἀφορον *terræ sterilitas.* SPANH.

i Επὶ τῷ,] Επὶ τὸ *Samb.*

k Ποιμέν@] Πιντ@ legisse videtur *Epiphan.*

l Τηλικῦτο μέγεθ@] Τηλικοῦτον passim *Vat.*

m Καὶ τ τροθοίας,] Illud κ, sensu id postulante, inserui, non tamen sine auctoritate *Vet. Interpretis.* HUDS. Forte τ τε τροθοίας. COCC.

n Ῥᾴθυμον] Βαρύθυμον solus *Vat.*

o Γενόμθον,] Γνόμθον *Big. Samb. & Vat.*

p Ετοίμλω] Sic ex *iisdem MSS.* in *Editis*, *Aliisque* ἑτοίμῃ παρεσκευασμένῃ.

q Προ-

χώρας ἀποτεμόμενος, καὶ [q] πρεσβείας τῆς τῶν Ἑβραίων, ἐπὶ τοὺς Μωαβίτας τὸν πόλεμον μετήγαγε. καὶ τὰ μὲν δύο μέρη τῆς στρατιᾶς αὐτῶν, τῇ μάχῃ νικήσας, διέφθειρε· τὸ δὲ λειπόμενον αἰχμάλωτον ἔλαβε. Φόρους τε αὐτοῖς ἐπιτάξας κατ' ἔτος πλεῖν, [r] εἶτα ἐπὶ [s] Ἀδραζαρον τὸν [t] Ἀρὰμ μὲν υἱὸν, βασιλέα δὲ τῆς [v] Σωφήνης ἐστράτευσε· καὶ συμβαλὼν αὐτῷ πρὸς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, τὸν μὲν πεζὸν αὐτοῦ διέφθειρεν ὡς δισμυρίους, τῶν δὲ ἱππέων ὡς [x] ἑπτακισχιλίους. ἔλαβε δὲ καὶ αὐτοῦ ἅρματα χίλια· καὶ τὰ πλεῖω μὲν αὐτῶν ἠφάνισεν· ἑκατὸν δὲ μόνα περιέταξεν αὐτῷ φυλαχθῆναι.

β'. Ἀκούσας δὲ ὁ Δαμασκὸς καὶ Σύρων βασιλεὺς Ἀδαδος, ὅτι πολεμεῖ Δαυίδης τὸν Ἀδραζαρον, φίλος ὢν αὐτῷ μετὰ δυνάμεως ἦκεν ἰσχυρᾶς συμμαχήσων, [y] ἀπαλλάξαι θ' ὡς προσεδόκα. καὶ συμβαλὼν πρὸς τῷ [z] Εὐφράτῃ ποταμῷ, πταίσας δὲ τῇ μάχῃ πολλὰς ἀπέβαλεν τῶν στρατιωτῶν. ἔπεσον γὰρ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων ἀναιρεθέντες [a] τοῦ Ἀδάδου δυνάμεως [b] δισμύριοι, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἔφυγον. μέμνηται δὲ τούτου τοῦ βασιλέως καὶ [c] Νικόλαος ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν, λέγων οὕτως· "μετὰ δὲ ταῦτα πολλῷ χρόνῳ ὕστερον τῶν ἐγχωρίων τις Ἀ- "δαδος ὄνομα, πολὺν ἰσχύσας Δαμασκοῦ τε καὶ τῆς ἄλλης "Συρίας, ἔξω Φοινίκης, ἐβασίλευσε. πόλεμον δὲ ἐξενέγκας "πρὸς Δαυίδην βασιλέα τῶν Ἰουδαίας, καὶ πολλαῖς μάχαις "[d] κριθείς, ὑστάτῃ τε αὐτοῦ τῷ Εὐφράτῃ, ἐν ᾗ ἡττᾶτο, "ἄριστος ἔδοξεν εἶναι βασιλέων ῥώμῃ καὶ ἀνδρείᾳ". πρὸς τούτοις δὲ καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ φησὶν, ὡς μετὰ τὸν ἐκείνου πλοῦτον ἐξεδέχοντο παρ' ἀλλήλων καὶ τὸν βασιλείαν καὶ τὸ ὄνομα, λέγων οὕτως· "πλουτήσαντος δ' ἐκείνου [e] οἱ "ἀπόγονοι αὐτοῦ δέκα γενεὰς ἐβασίλευον, ἑκάστου παρὰ τοῦ "πατρὸς ἅμα τῇ ἀρχῇ καὶ τοὔνομα [f] τοῦτο ἐκδεχομένου, "ὥσπερ οἱ Πτολεμαῖοι ἐν Αἰγύπτῳ. μέγιστον δὲ πάντων δυ- "νηθεὶς ὁ τρίτος, ἀναμαχεσάμενος βουλόμενος τὸν τοῦ "πατρὸς ἥττας, στρατεύσας ἐπὶ Ἰουδαίους, ἐπόρθησε "τὴν νῦν Σαμαρεῖτιν καλουμένην". οὐ διήμαρτε δὲ τῆς ἀληθείας. οὗτος γάρ ἐστιν Ἀδαδος ὁ στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμαρείαν, Ἀχάβου βασιλεύοντος τῶν Ἰσραηλιτῶν· περὶ οὗ καὶ χώραν ὕστερον ἐροῦμεν.

γ'. Δαυίδης δὲ στρατεύσας ἐπὶ Δαμασκὸν καὶ τὴν ἄλλην Συρίαν, πᾶσαν αὐτὴν ὑπήκοον ἐποίησατο, καὶ φρουρὰς ἐν τῇ χώρᾳ καταστήσας, καὶ φόρους αὐτοῖς τελεῖν ὁρίσας, ὑπέστρεψε· καὶ τὰς τε χρυσοῦς φαρέτρας καὶ τὰς πανοπλίας, ἃς οἱ τοῦ Ἀδάδου σωματοφύλακες ἐφόρουν, ἀνέθηκε τῷ Θεῷ εἰς Ἱεροσόλυμα, [h] ἃς ὕστερον ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς Σέσακος, στρατεύσας ἐπὶ [i] [k] τὸν ἔγγονον αὐτοῦ Ροβοάμου, ἔλαβε, καὶ πολὺν ἄλλον ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἐξεφόρησε πλοῦτον. ταῦτα μὲν οὖν, ὅταν ἔλθωμεν ἐπὶ τὸν οἰκεῖον αὐτῶν τόπον, δηλώσομεν. ὁ δὲ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, τοῦ Θεοῦ συμπνέον-

eaque Hebræorum ditioni adjecta, in Moabitas bellum transferebat. Et duas quidem exercitus eorum partes victoria potitus ferro perimebat, quod vero reliquum erat in deditionem accipiebat. Ac, cum illis annuum tributum imperasset, statim in Adrazarum, Arai quidem filium Sophenes autem regem, copias adduxit: cumque eo juxta Euphratem fluvium pugna conserta, peditum quidem circiter viginti millia, equitum vero ad septies mille occidit. Quin & currus ipsius mille cepit: ac majorem quidem illorum partem igne absumpsit, centum vero solummodo jussit sibi adservari.

2. Adadus autem Damasci & Syrorum rex, audito quod Davides Adrazaro bellum intulerat, valida cum manu ei, utpote ipsius amicus, ad auxiliandum veniebat, liberandumque *ab hoste* ut sperabat. Atque ei congressus ad Euphratem fluvium, in prælio vero spe lapsus magnam exercitus partem amisit. nam ex Adadi acie ceciderunt viginti millia ab Hebræis cæsa, reliqui vero omnes terga vertebant. Hujus autem regis meminit etiam Nicolaus historiarum libro quarto in hæc verba: "Multo post hæc tempore indigenarum quidam "nomine Adadus, præpollens factus, & Damas- "scum & Syriæ, præter Phœnicen, cætera regno "tenuit. Suscepto autem in Davidem Judææ re- "gem bello, cum multis præliis decertasset, po- "stremo ad Euphratem commisso, in quo victus "est, præstantissimus regum esse cum robore tum "fortitudine visus est". Ad hæc autem & de posteris ejus narrat, quod post illius obitum, alius ab alio, regnum simul & nomen acceperunt, hisce verbis: "Eo mortuo posteri ejus in decem ætates "regnarunt, unoquoque à patre simul cum impe- "rio hoc etiam nomen accipiente, ut Ptolemæi "in Ægypto. Horum vero tertius, cum multum "invaluisset, avi cladem bello instaurare volens, "urbem, quæ nunc Samaritis dicitur, populatus "est". In hoc autem à veritate non aberravit. hic enim est *ille* Adadus, qui, Achabo apud Israëlitas regnante, Samariam invasit: de quo suo loco dicturi sumus.

VI. Adadum, Damasci & Syrorum regem, subigit.

Nicolaus Damascenus historicus.

3. Davides autem, expeditione facta in Damascum & cætera Syriæ, ipsam totam in suam potestatem redegit; dispositisque per regionem præsidiis, atque certo vectigali incolis imperato, *domum* est reversus: & aureas pharetras, & armaturas, quibus amicti erant Adadi satellites, Deo Hierosolymis dedicavit; quas postea Susacus Ægyptiorum rex, exercitu in nepotem ejus Roboamum educto, capiebat, & cum multis aliis divitiis ex Hierosolymis exportavit. Atenim hæc, cum in locum illis proprium ventum fuerit, *fusius* declarabimus. Hebræorum autem rex, Deo cœptis ejus ad-

Davides ampla spolia ex Syris devictis reportat. 2 *Regum*, c. 8.

q Πρεσβείας τῆς τῶν Ἑβραίων,] Iterum ex *iisdem MSS.* (& Cocceio) cum antea legeretur πρεσβείας ἐπὶ τῆς τῶν Ἑβρ.

r Εἶτα ἐπὶ] Vox ἐπὶ deest *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* & commode satis abesse potest.

s Ἀδραζαρον] Ἀρωάζαρον *Big.* & *Samb.* Ἀρωάζαρον *Hen.* & *Busb.* Ἀρωάζαρον τὸν Ἀδραζὰρ ἤτοι Ἀδράζαρον. Rectius fortan Ἀδαδάζαρον.

t Ἀρὰμ] Ἀρὰχ juxta libros *Epiphanii.* Ἀρὰμ ἤτοι Ῥαάβ *Vat.* Ῥαάβ legi voluit *Schotanus* ex LXXII.

v Σωφήνης] Σωφωνῆς *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Σωφωνῆς *Hen.* & *Busb.* Σωφωνῆς ἤτοι Σωβᾶ τῆς Σωβωνῆς ἐφράτους *Vat.* Quam *Tzobam* nominant *S. Literæ*, hic *Sophenem* dixit *Flavius*, errore ut arbitror. Nam *Ptolemæus* collocat *Sophenem* ultra *Euphratem*: atque si *S. Historiam* (2 *Sam.* 8. & 1 *Chron.* 18.) expendas, *Tsobam* Damasco vicinam, atque inter Terram Sanctam & Euphratem sitam fuisse animadvertes. C. *L'Empereur.* Vide *Bocharti Phaleg*, l. 2. c. 6. Sobam *Ptolemæi* Sabam esse existimat *Grotius.* HUDS. De Pharetris Aureis acceptis ab Sophenorum Rege, & à Davide Deo dicatis, ut & de Sophenes Rege à Davide ad Euphratem victo, vid. lib. seq. VIII. c. 10. §. 3. SPANH.

x Ἑπτακισχιλίους.] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* perperam πεντακισχιλίους. Videsis *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom 2. p. 699.

y Ἀπαλλάξαι] Ita locum constituere visum est, præsertim cum hoc modo legant *Busb.* & *Hen.* ὅτι πολεμεῖ Δαβὶδης Ἀρωάζαρον, φίλος ὢν αὐτῷ ἦκεν συμμαχήσων, πταίσας δὲ τῇ μάχῃ πολλὰς ἀπέβαλε τῶν στρ. atque *Epiphanius* vertat, *eum sicut sperabat ab obsessione liberaturus, & congressus denuo apud Euphratem contra David, bello devictus est. ceciderunt autem* &c. Antea erat ἀπαλλάξαι θ' ὡς προσεδόκα συμβαλὼν π. τ. Ε. π. πτ. δὲ τ. μ. καὶ πολλὰς ἀπέβαλε τῶν στρ. nec aliter plerique *MSS.* nisi quod ἀπήλλαξε δὲ ἃ προσεδόκα habeant *Big.* & *Samb.* ἀπήλλαξε θ' ὡς προσ. *Vat.*

z Εὐφράτῃ] Ἐφράτῃ passim *Vat.*

a Τοῦ Ἀδάδου] Καὶ τοῦ Δανίδου δυνάμεως *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* contra quam in *aliis Gr.* & *Epiphan.*

b Δισμύριοι,] *Viginti duo millia* juxta *S. Literas*, 2 *Regum*, c. 8. v. 6. & 1 *Paralip.* c. 18. v. 5.

c Νικόλαος] Sc. *Damascenus*, amicus *Augusto* & *Herodi.*

d Κριθείς,] Κρισθείς, ὑστάτῃ δὲ π. τ. Ε. ἐν ᾗ ἡττᾶτο *Vat.*

e Οἱ ἀπόγονοι] Illud οἱ ex *MSS.*

f Τοῦτο] Τοῦτο *Big. Samb.* & *Vat.*

g Τὴν νῦν Σαμαρεῖτιν] Τὴν νῦν καλουμένην Σαμαρεῖτιν γῆν *Vat.*

h Ἃς ὕστερον] Ταύτας ὑς. *Vat.*

i Τὸν ἔγγονον] *Gen.* τοῦ ἔγγονου· leg. τὸν ἐγγόνον nepotem, & sic infr. cap. 10. §. 3. Δανίδου ἐγγόνῳ Ροβοάμῳ· SPANH.

k Υἱωνὸν αὐτοῦ] Ita cum *Epiphanio* ipsoque *Josepho* sub finem capitis noni. in *Græcis* perperam ἔγγονον.

adſpirante, curanteque ut bella ei proſpere cederent, exercitum admovit pulcherrimis Adrazari urbibus, Bettææ & Machoni; eaſque vi expugnatas diripuit. In his autem magna vis auri argentique reperta eſt: prætereaque æris genus, quod auro pretioſius eſſe perhibebant; ex quo fecit Solomon magnum illud vas quod * mare appellatum erat, & pulcherrima illa polubra, cum templum Deo adornârit.

Amathes rex Davidi gratulatur. 2 Regum, c. 8.

4. Poſtquam vero Amathes rex Adrazari res intellexit, vireſque ejus fractas eſſe audivit, ſibi metuens, ſtatuenſque Davidem, priuſquam ab eo invaderetur, ſibimet amicitia & fide *data* devincire, filium ſuum Adoramum ad eum mittit; qui ei nomine ſuo de Adrazaro, ſibi etiam hoſte, debellato gratularetur, atque ſocietatem cum eo & amicitiam iniret. Miſit & ei dona, antiqui operis vaſa aurea & argentea & ænea. Davides autem, inita ſocietate cum Thæno (ita enim appellabatur Amathes rex) acceptiſque muneribus, filium ejus pro utriuſque dignitate honorifice tractatum dimiſit. Quæ vero ab illo miſſa erant, & reliquum auri argentique, ex manubiis urbium gentiumque à ſe ſubactarum, Deo conſecravit. Non autem ipſi ſolummodo in acie dimicanti & exercitum ducenti vincere dedit Deus, & proſpere rem gerere; verum etiam miſſo cum copiis in Idumæam Abeſſæo, fratre Joabi exercitus ejus ducis, per ipſum de Idumæis victoriam reportare conceſſit. illorum enim octodecim millia in prælio Abeſſæi ductu ceciderunt. Et cum Idumææ univerſæ præſidia impoſuiſſet rex, tributa & pro agris & pro ſingulis capitibus ab Idumæis recipiebat. Erat autem & natura juſtus, & judicia ad veritatem reſpiciens exercebat. Totius vero exercitûs ducem habuit Joabum: à commentariis autem fecit Joſaphatum Achili filium: at Sadocum è domo Phinceſi pontificem creavit cum Abiatharo, amicus enim ei erat: ſcribam autem Siſam conſtituit; Banajæ vero Joadæ filio ſatellitum præfecturam dedit. Filii autem ejus natu majores corporis cuſtodes habebantur eique præſidio erant.

Cum Amathes rege fœdus init Davides.

Davidis officia. 2 Regum, c. 9.

Ejus erga Jonathæ filium benignitas. 2 Regum, c. 9.

5. Quin & ei in mentem venit fœderis cum Jonatha Sauli filio initi & fidei jurejurando datæ, illiuſque erga ſe amicitiæ ſtudiique. nam cæteris omnibus ejus virtutibus accedebat, quod eorum qui ei unquam beneficia contulerant ſemper meminerit. Itaque præcepit ut diligenter inquirerent, an quis ex ejus ſtirpe ſuperaret, cui gratias, quas debuit, referre poſſet pro jucunda olim cum Jonatha habita vitæ conſuetudine. cumque ad eum vir adductus eſſet è Sauli quidem libertis, qui vero ſcire poterat, ſi quis adhuc ex genere illius in vi-

τῷ αὐτῷ, καὶ τὰς πολέμους συγκαταρθοῦτο, [l] καὶ τῆς καλλίστας τῶν Ἀδραζάρου πόλεων ἐπεστράτευσε, [m] Βεττααίαν καὶ Μάχωνι· καὶ λαβὼν αὐτὰς κατὰ κράτος διήρπασε. [n] χρυσὸς δ' ἐν αὐταῖς ηὑρέθη πάμπολυς ⸌ ἄργυρος, ἔτι δὲ ⸌ χαλκὸς, ὃν ἐκ χρυσοῦ κρείττονα ἔλεγον· ἐξ οὗ ⸌ ὁ Σολομὼν τὸ μέγα σκεῦος, θάλασσαν [o] καλούμενον, ἐποίησε, καὶ τὰς καλλίστας σκεύους λυτῆρας, ὅτε τῷ Θεῷ τὸν ναὸν κατεσκεύασεν.

δ'. Ὡς δὲ ὁ τοῦ [p] Ἀμάθης βασιλεὺς τὰ περὶ τὸν Ἀδραζάρου ἐπύθετο, καὶ τὸν δυνάμιν αὐτοῦ διεφθαρμένην ἤκουσε, δείσας περὶ αὐτοῦ, καὶ τὸν Δαυίδην πρὶν ἐπ' αὐτὸν [q] ἐλθεῖν φιλίαν καὶ πίστιν γνῆσιον ἐνθέσθαι, πέμπει πρὸς αὐτὸν [r] Ἀδώραμον τὸν αὐτοῦ· καὶ περὶ μὲν, τοῦ Ἀδραζάρου ἐχθρὸν ὄντ' αὐτῷ πολεμῆσαι, χάριν ἔχειν ὡμολόγων, καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ⸌ φιλίαν ποιεῖσθαι. [s] ἔπεμψεν αὐτῷ καὶ δῶρα, σκεύη τε ἀρχαίας κατασκευῆς, χρύσεα ⸌ ἀργύρεα ⸌ χάλκεα. Δαυίδης δὲ ποιησάμενος τὴν συμμαχίαν πρὸς τὸν [t] Θαΐνον, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ βασιλεῖ τοῦ Ἀμάθης, καὶ τὰ δῶρα δεξάμενος, ἀπέλυσεν αὐτὸν τὸν μὲν μὴ πιμῆς τοῦ πεπρέσβεως ἑκατέρους. τὰ δὲ πεμφθέντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἄλλον χρυσὸν καὶ ἄργυρον, [u] ὃν ἐκ τῶν πόλεων εἰλήφει καὶ τῶν κεχειρωμένων ἐθνῶν, φέρων ἀνέθηκε τῷ Θεῷ. οὐκ [x] αὐτῷ δὲ πολεμοῦσι μόνῳ, καὶ τῆς φαλάγγος ἡγεμένῳ τὸ νικᾶν καὶ κατορθοῦν [y] παρέχειν ὁ Θεός· ἀλλὰ καὶ πέμψαντος αὐτοῦ μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἰδουμαίαν Ἀβεσσαῖον τὸν Ἰωάβου ⸌ [z] ἀρχιστρατήγου ἀδελφὸν, δι' ἐκείνου [a] τῶν τῶν Ἰδουμαίων νίκην ἔδωκε. μυρίους γὰρ αὐτῶν καὶ ὀκτακισχιλίους Ἀβεσσαῖος διέφθειρε τῇ μάχῃ. καὶ τὴν Ἰδουμαίαν ἅπασαν φρουρᾶς φαλαγγῶν ὁ βασιλεὺς, φόρους καθ' ἕκαστον ἔτος τε τῆς χώρας ⸌ τῶν ἑκάστου κεφαλῆς παρ' αὐτῶν ἐδέχετο. καὶ δὲ καὶ δικαίως τὴν φύσιν, καὶ τὰς κρίσεις πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀφορῶν ἐποιεῖτο. [b] στρατηγὸν δ' ἁπάσης εἶχε τῆς φαλάγγος τὸν Ἰωάβου· ὅτι δὲ τῶν [c] ὑπομνημάτων Ἰωσαφάτου ἦν [d] Ἀχίλε κατέστησεν· ἀπέδειξε δ' ἐκ τῆς [e] Φινεέσου [f] οἰκίας τὸν Σάδωκον [g] ἀρχιερέα μετ' Ἀβιαθάρου, φίλος γὰρ καὶ αὐτῷ· γραμματέα δὲ [h] Σουσὰν ἐποίησε· [i] Βαναίᾳ δὲ τῷ [k] Ἰωάδου τὴν τῶν σωματοφυλάκων ἀρχὴν παρέδωσιν. οἱ δὲ πρεσβύτεροι [l] παῖδες αὐτοῦ περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν τούτου φυλακὴν ἦσαν.

ε'. Ἐμνήσθη δὲ καὶ [m] τῶν πρὸς Ἰωνάθην τὸν Σαοὺλ παῖδα συνθηκῶν καὶ ὅρκων, καὶ τῆς ἐκείνου πρὸς αὐτὸν φιλίας τε καὶ ἀγαθοῦς. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀγαθοῖς οἷς εἶχεν, ἔτι καὶ μνημονικώτατος τῶν εὖ ποιησάντων ἦν καὶ τὸν ἄλλον χρόνον. [n] ὑπῆρχε. [o] προσέταξε γοῦν ἀναζητεῖν εἴ τις ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ σώζεται, ᾧ τὰς ἀμοιβὰς ἃς ὤφειλε τῷ Ἰωνάθῃ τῆς ἑταιρείας ἀποδώσῃ. ἀχθέντος οὖν τινος, ἠλευθερωμένου μὲν τοῦ Σαοὺλ δυναμένου δὲ γινώσκειν τὸν ἐκ τοῦ γένους

l Καὶ τὰς καλλίστας] Καὶ τὰς ἄλλας τοῦ &c. legiſſe videtur *Epiphan.*

m Βεττααίαν καὶ Μάχωνι·] Ita in *Græcis* omnibus, ſine ulla ſcripturæ varietate, in *Epiphanii* libris *Baachan & Machon*, aut *Bacham & Machoneas.* Videſis *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 8. v. 8. HUDS. LXX. 11 Sam. VIII. 8. τὴν Μετεβὰχ καὶ ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν πόλεων· Hebr. ומבטח ומברתי MS. Alex. Μασεβὰχ pro Μασεβὰχ. *In Verſ. Syr.* Tabah & Beruthi. SPANH.

n Χρυσὸς δ'] Χρυσὸς ἐν αὐταῖς *Vat.*

o Καλούμενον,] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* καλουμένῳ.

* *Mare appellatum erat,*] *Sc.* à capacitate.

p Ἀμάθης] Ἀμάθη ſup. urbs Phœniciæ lib. 1. c. 7. §. . . dicta à Macedonibus Ἐπιφάνεια. SPANH.

q Ἐλθεῖν φιλίαν] Ἐλθεῖν *Vat.*

r Ἀδώραμον] Ἀδώραμον ἤτοι Ἰδδάραμ *Vat.* in *Epiphanii* libris *Adaram.* juxta Hebr. *Joram.* LXXII. Ἰεδδουράμ.

s Ἐπεμψεν αὐτῷ καὶ δῶρα,] Ἐπεμψε δ' αὐτῷ *Vat.*

t Θαΐνον,] Θόου juxta pleroſque *Epiphanii* libros & LXXII. (Θάρα *Coll. Big. & Voſſ.*) πρὸς Θάρραν τὸν Θοῦ *Vat.*

u Ὃν ἐκ τῶν πόλεων] Ita *Big. Samb. & Epiphan.* ὧν in *Editis.*

x Αὐτῷ ⸌ πολεμοῦντι] Sic ex *iiſdem.* (& Coccejo) in *Editis* αὐτά.

y Παρέχειν ὁ Θεός·] Παρεῖχεν *Vat.*

z Ἀρχιστρατήγου] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* in *reliquis* ἀνθιστρατήγου.

a Τῶν τῶν Ἰδουμαίων] Articulum τῶν inſerui ex *MSS.*

b Στρατηγὸν] Delevimus τὸν ante στρατηγὸν auctoritate *Cdd. Samb. & Vat.*

c Ὑπομνημάτων] Ita cum *MSS.* in *Editis* Ὑποστρατηγὸν τὸν ὑπ.

d Ἀχίλε] Ἀχιλεδ LXXII.

e Φινεέσου] Itidemque ex *MSS.* Φινεὲς in *Editis.*

f Οἰκίας] Οἰκίας ἀρχιερέα τὸν Ἀβιάθαρον juxta *Vet. Interpr.* Verum locum mutilum eſſe oſtendit *J. Seldenus* lib. 1. *de Succeſſ.* in *Pontific.* c. 4. Vide *Theodoret.* in 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. κγ'.

g Ἀρχιερέα μετ' Ἀβιαθάρου,] Duo Pontifices ſub Davide. vid. infr. cap. 9. §. 2. SPANH.

h Σουσὰν] Σατὰν *Vat.* quo modo in *Codicibus* LXXII. 2 *Regum*, c. 8. v. 17. niſi quod Σαρουΐας habeat *Alexandrinus.* Σουσὰ 1 *Paralip.* c. 18. v. 16. in *Epiphanii* libris *Seraias* aut *Saraias* dicitur.

i Βαναίᾳ] Βαναΐᾳ *Big. & Samb.*

k Ἰωάδου] Sic cum *MSS.* Ἰαάδ in *MSS.*

l Παῖδες αὐτοῦ] Ita in *MSS. & Vet. Interpr.* πάντες in *Editis.* HUDS. Forte πρεσβύτεροι πάντες ἦσαν αὐτοῦ. COCC.

m Τῶν πρὸς Ἰωνάθην] Τῶν adjecimus ex *MSS.* & ex *iiſdem* Ἰωνάθῃ fecimus pro Ἰωνάθαν.

n Ὑπῆρχε.] Ὑπῆρξε *Vat.*

o Προσέταξε] Ita in omnibus *MSS.* niſi quod προσέταξεν ὧν habeant *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) & σώζηθ *Vat.* ſic etiam legebat (præter Coccejum) *Epiphanius*, qui vertit, *præcepit ergo requiri, ſi aliquis de Sauli genere ſupereſſet, cui retributionis debitum pro Jonathæ amicitiis repenſaret.* antea erat ὑπῆρχε. καὶ αὐτὸς ὁπόταν τις ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ σώζεται, ᾧ τὰς ἀμοιβὰς ἀφίλειαν Ἰωνάθῃ τῆς ἑταιρείας ἀποδώσει.

ἦρχε [p] αὐτὸ φεύγοντας, ἀνέκρινεν εἴ τινα ἔχοι λέγειν τῶν Ιωνάθῃ συνόντων ζῶντα, καὶ κομίσασθαι τὰς τῶν εὐεργεσιῶν χάριτας δυνάμενον, ὧν αὐτὸς ἔτυχε παρὰ Ιωνάθου. φήσαντος δ' ἐκεῖνον αὐτὸ καταλείπεσθαι, [q] Μεμφίβοσθον ὄνομα, πεπηρωμένον τὰς βάσεις· τῆς γὰρ τροφοῦ, μετὰ τὸ συμβῆναι τὸν πατέρα αὐτοῦ παιδίου καὶ τὸν πάππον ἐν τῇ μάχῃ πεσόντας, ἁρπασαμένης καὶ [r] φυγούσης, ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτὸν κατενεχθῆναι καὶ βλαβεῖσαν τὰς βάσεις· [s] μαθὼν ὅπου τε καὶ παρά τινι τρέφεται, πέμψας πρὸς τὸν Μάχειρον εἰς [t] Λαβαθὰ πόλιν, παρὰ τούτῳ γὰρ ὁ τοῦ Ιωνάθου παῖς ἐτρέφετο, μεταπέμπεται πρὸς αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ὁ Μεμφίβοσθος πρὸς τὸν βασιλέα, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσεκύνησεν [v] αὐτόν. ὁ δὲ Δαυίδης, θαρρεῖν τε [x] προυτρέπετο καὶ τὰ βέλτιω προσδοκᾶν. δίδωσι δ' αὐτῷ καὶ τὸν πατρῷον οἶκον, καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἣν ὁ πάππος αὐτοῦ Σαοὺλος ἐκτήσατο· συνέταξέ τε ὁμοτράπεζον ἐκέλευσεν εἶναι, καὶ μηδὲ μίαν ἡμέραν ἀπολείπεσθαι τὸν σὺν αὐτῷ [y] τραπέζης. ὡς δὲ παιδὸς προσκυνήσαντος ἐπί τε τοῖς λόγοις καὶ τῇ δωρεᾷ, καλέσας τὸν [z] Σιβᾶν, τόν τε πατρῷον οἶκον ἔλεγε [a] δεδωρῆσθαι τῷ παιδὶ καὶ πᾶσαν τὴν Σαοὺλ κτῆσιν· αὐτόν τε ἐκέλευσεν ἐργαζόμενον αὐτῷ τὴν γῆν καὶ σπουδάζοντα, ἀπάγειν τὴν πρόσοδον εἰς Ιεροσόλυμα κομίζειν. [b] ἄγεσθαι δ' αὐτὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τράπεζαν· αὐτὸν τε τὸν Σιβᾶν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἦσαν δ' ὅτι πεντεκαίδεκα, καὶ τοὺς οἰκέτας αὐτοῦ, τὸ ἀριθμὸν ὄντας εἴκοσιν, [c] τῷ παιδὶ χαρίζεσθαι Μεμφιβόσθῳ. ταῦτα [d] διαταξαμένου τοῦ βασιλέως, ὁ μὲν Σιβᾶς προσκυνήσας, καὶ πάντα ποιήσειν εἰπών, ἀνεχώρησεν· ὁ δὲ Ιωνάθου παῖς ἐν Ιεροσολύμοις κατῴκει, συνεστιώμενος τῷ βασιλεῖ, καὶ πάσης ὡς υἱὸς αὐτοῦ θεραπείας τυγχάνων. ἐγέννησε δ' αὐτῷ καὶ παῖδα, ὃν [e] Μιχᾶν προσηγόρευσε.

vis eſſet, interrogavit *eum* num quem vivere exploratum habeat cum Jonatha ſanguine conjunctum, quique à ſe poſſet beneficiis remunerari vice illorum quæ ipſe à Jonatha acceperat. Cum autem ille reſpondiſſet, filium ejus ſupereſſe nomine Memphibolthum, pedibus claudum (nam dum nutrix, ut nunciatum erat pueri patrem avumque prælio cecidiſſe, eo feſtinanter arrepto fugeret, contigit ut ille humeris excuſſus prolaberetur, pedeſque læderet) poſtquam intellexit ubinam eſſet & apud quem educaretur, miſit in Labathan urbem ad Machirum (nam apud eum educatus erat Jonathæ filius) qui illum ad ſe accerſerent. Ubi vero ad regem venit Memphibolthus, in faciem procidens illum adoravit: Davides autem ut bono eſſet animo hortatus eſt & meliora *omnia* exſpectaret. Ei vero domum paternam donat, & quicquid Sauli avi ſui antea fuiſſet: juſſitque ut ſibi victor eſſet & ſecum epulis accumberet, & ne uno quidem die ſibi ad menſam non accederet. Cumque puer verborum donorumque gratia *eum* adoraſſet, *rex* Siba vocato dicebat, ſe puero dediſſe domum paternam & quicquid Saulus habuit; ipſique præcepit ut terram ejus coleret curaretque, & omnium proventum Hieroſolyma afferret. Verum ſingulis diebus eum ad menſam ſuam adducit; ipſumque Sibam & filios ejus (erant autem iſti quindecim) ejuſque ſervos (numero viginti) puero dat Memphiboltho. His ita à rege conſtitutis, Sibas quidem, cum *eum* adoraſſet, dixiſſetque ſe omnia *quæ juſſerat* facturum eſſe, diſceſſit: Jonathæ vero filius Hieroſolymis habitabat, regis menſæ adhibitus, atque omni, quaſi filius ejus, obſervantia cultus. Habebat autem & ipſe filium, quem Micham appellavit.

p Αὐτὸ φεύγοντας,] Sic in *MSS.* αὐτῷ in *Editis.*
q Μεμφίβοσθον] Μεφίβοσθον juxta *Epiphanium*, Μεμφίβοσθε LXXII.
r Φυγούσης,] Φεύγουσης *MSS.*
s Μαθὼν] Μαθὼν δ' ὅπου *Big. Samb. & Vat.*
t Λαβαθὰ] Λαδάβα *Vat.* Λοδάβαρ aut Λαδδάρ aut Λαδαδαὲ in *Codd.* LXXII. in *Epiphanii* libris *Iodabar*, & *Lodabar*, & *Labathan.*
v Αὐτὸν.] Ita ex *MSS.* αὐτῷ in *Editis.*
x Προυτρέπετο] Sic *Vat.* προετρέπετο *Big.* & *Samb.* προετρέπε *Baſ.* & *G.*
y Τραπέζης] Διαίτης ſolus *Vat.*
z Σιβᾶν,] Σιβᾶ *Vat.* Σιβᾶ *Big.* & *Samb.* Σιβὰ *Baſ.* & *G.*
a Δεδωρῆσθαι] Sic *Big.* & *Samb.* δεδωρεῖσθαι *Baſ.* & *G.* δωρήσασθαι *Vat.*
b Ἄγεσθαι δ' αὐτὸν] Ἀγεσθαι *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) atque ita legiſſe videtur *Vet. Interpr.*
c Τῷ παιδὶ χαρίζεσθαι] Τῷ Ιωνάθου παιδὶ juxta *Epiphanium.*
d Διατάξαμένου] Διαπραξαμένου ſolus *Vat.*
e Μιχᾶν προσηγόρευσε.] Ita cum *Vat.* & *Epiphanii* libris. Μίχαιον in *Editis*, *Aliiſque.*
f Καὶ Ιωνάθου] Καὶ τοῦ Ιωνάθου ſolus *Vat.*
g Καιρὸν] Sic in *omnibus MSS.* in *Editis* χρόνον.
h Τῶν Ἀμμανιτῶν] Illud τῶν inſerui ex *MSS.*
i Ναάσου,] Sic *Samb. Vat.* & *Hen.* Ναάσου in *Editis*, *Aliiſque.* Ναὰς LXXII.
k Οὗτος αὐτῷ,] Ita *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* αὐτὸς in *ceteris.*
l Τὸν παῖδος,] Articulum nobis ſervarunt *Big.* & *Samb.* in *Editis* deſideratur. βασιλέως τοῦ παιδὸς *Vat.*
m Τὴν αὐτὴν φιλίαν] Τὴν φιλίαν ἁμιλλᾶσθαι *Vat.* & *Epiphan.*
n Ἀλλ' ὁ] Ἀλλ' ὁ κῦρ τὸν Δ. πρ. τ. ἐξεδέξατο *Samb.* & *Vat.*
o Πυθανώτερα λέγειν] Ita *Samb.* in *reliquis* πυθανότερα.
p Εἶχεν,] Ἔχειν *Big.* & *Samb.*

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς ἤρξη πόλεμος κατὰ τῶν Ἀμμανιτῶν, καὶ κατωρθώθη.

ΚΑΙ οἱ μὲν παρειλημμένοι ἐκ τοῦ Σαοὺλ γένους [f] καὶ Ιωνάθου τούτων ἔτυχον παρὰ Δαυίδου τῶν πρώτων. πλουτήσαντος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν [g] καιρὸν τοῦ [h] τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλέως [i] Ναάσου, φίλος δὲ καὶ [k] οὗτος αὐτῷ, καὶ παραδεξαμένου τὴν βασιλείαν αὐτοῦ [l] τοῦ παιδός, πέμψας Δαυίδης πρὸς αὐτὸν, παρεμυθήσατο· πρέπον τε φέρειν ὅτι τῷ θανάτῳ τοῦ πατρὸς φαίνων, καὶ [m] τὴν αὐτὴν φιλίαν μένειν ἣ πρὸς ἐκεῖνον ἦν τούτῳ προσδοκᾶν. οἱ δὲ τῶν Ἀμμανιτῶν ἄρχοντες κακηθῶς, [n] ἀλλ' ὡς τὰ τοῦ Δαυίδου τρόπον, ταῦτ' ἐδέξαντο, καὶ παρώτρυναν τὸν βασιλέα, λέγοντες κατασκόπους πεπομφέναι τὴν χώραν Δαυίδην καὶ τῆς αὐτῶν δυνάμεως ὅπη προφάσει φιλανθρωπίας· φυλάττεσθαί τε συνεβούλευον καὶ μὴ πειστέον εἶναι τοῖς λόγοις αὐτοῦ, μὴ καὶ σφαλεὶς ἀπαρηγορήτῳ συμφορᾷ περιπέσῃ. ταῦτ' οὖν δόξας [o] πιθανώτερα λέγειν τοὺς ἄρχοντας, ἢ πάλαι ἦν [p] εἶχεν, ὁ τῶν Ἀμμανι-

Ut bellum contra Ammanitas cœptum eſt, feliciterque confectum.

ET quidem Davides relictos ex Sauli Jonathæque familia hiſce dignatus eſt honoribus. Cum vero per idem tempus mortem obiiſſet Naaſes Ammanitarum rex, (qui & ipſe Davidi amicus erat) & filius ejus ei in regno ſucceſſiſſet, Davides, miſſis ad eum ſuis, ipſum de patre conſolatus eſt, ſimul adhortans ut & mortem ejus patienter ferret, & eandem amicitiam, quæ ſibi cum illo interceſſerat, manſuram exſpectaret. Ammanitarum autem principes pravo malignoque animo, & non ex more & ingenio Davidis, hæc ipſa acceperunt, eique ſtimulos admoverunt, dicentes, Davidem ſub humani officii prætextu miſiſſe qui regionem ſpecularentur, ipſorumque vires *explorarent*; ac proinde ei conſilium dederunt ut ſibi caveret, nec verbis ejus temere crederet, ne in calamitatem incidat, cui nulla adhiberi poteſt conſolatio. Rex itaque Ammanitarum Naaſes, cum hanc principum

Davides mittit qui Naaſis filium de morte patris conſolentur. 2 *Regum*, c. 10.

pum orationem fide digniorem esse, quam revera erat, sibimet persuasisset, legatos à Davide missos gravissima affecit injuria. nam, rasis ex parte barbis eorum, & dimidio vestium præciso, responsa factis non verbis relaturos dimisit. Cum autem hæc conspexisset Israëlitarum rex, ægre rem tulit; & præ se ferebat non neglecturum se injuriam cum contumelia conjunctam, sed bellum Ammanitis illaturum esse, & pœnas ob flagitium in legatos ab illis admissum à rege exacturum. Postquam vero *regis* necessarii & copiarum præfecti intellexerunt, quod fœdera violarint & supplicia pro scelere luituri essent, mature sese ad bellum comparabant: missisque ad Syrum Mesopotamitarum regem mille talentis, illum ut hac mercede socius heret obsecrarunt, prætercaque Soubam. habebant autem isti reges peditum viginti millia. Quin & provinciæ, quæ Micha nuncupatur, regem conduxerunt, & quartum nomine Istobum. atque illi secum adducebant duodecim armatorum millia.

Ammanitis, quod legatos Davidis male tractarint, bellum infertur. 2 Regum, c. 10.

VII. 2. At Davidem non perterruit *hæc* armorum consociatio & Ammanitarum potentia. Deo autem confisus, quod juste cum illis pro injuriis sibi illatis bellum esset gesturus, statim adversus illos Joabum imperatorem misit cum totius exercitus robore. Atque ille ad primariam Ammanitarum urbem Rabatham castra posuit. Cum autem hostes egressi essent, & non simul sed seorsim aciem instruxissent, (copiæ quidem auxiliares solæ in *patenti* campo, Ammanitarum vero agmina ante portas è regione Hebræorum) Joabus, hoc animadverso, ad stratagemata se recipit, & fortissimorum quidem delectu habito eos contra Syrum ordinavit & reges qui cum eo erant; reliquos vero cum fratri Abessæo tradidisset, jussit ut eos Ammanitis opponeret, hoc dato consilio, "ut si Syros ipsum "premere videret & prævalere, acie conversa sibi "auxilium ferret, idem vero istud & se facturum, "si *forte* illum conspiceret ab Ammanitis gravius "urgeri". Itaque cum fratrem deduxisset, & obsecrasset ut fortiter & cum alacritate omnia ageret, quæ ignominiam metuentibus solet ad dimicandum animos addere, ipsum quidem cum Ammanitis pugnaturum dimisit, ille vero cum Syris congressus est. Et cum illi aliquantisper magna vi restitissent, multos quidem illorum Joabus perimebat, cæteros vero omnes eo impulit ut terga verterent. Quo viso, Ammanitæ, metu Abessæi & exercitus ejus, prælium non commiserunt, sed sociorum exemplum sequuti fuga urbem repetiverunt. Joabus itaque, hostibus fusis fugatisque, Hierosolyma ad regem cum splendore reversus est.

Joabi de Ammanitis victoria. 2 Regum, c. 10.

τῶν βασιλεὺς [q] Ναάσης τὰς πρὸς τὸν Δαυίδην πεμφθείσας πρέσβεις χαλεπῶς ἤνεγκεν, ξυρήσας γὰρ αὐτῶν τὰ ἡμίσεα τῶν γενείων, καὶ τὰ ἡμίσεα τῶν ἱματίων ἀφεικὼς, ἔργοις ἀπέλυσε κομίζοντας ἀλλ' οὐ λόγοις τὰς ἀποκρίσεις. [r] ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς ἠγανάκτησε, καὶ δόλῳ μὲν οὐ προϊόμενος τὴν ὕβριν καὶ τὸν προσκλασμὸν, ἀλλὰ [s] πολεμήσων τοῖς Ἀμμανίταις, καὶ τιμωρίαν αὐτῶν τῆς παρανομίας τῆς εἰς τοὺς [t] πρεσβεύτας εἰσπραξόμενος τὸν βασιλέα. συνέντες δὲ οἱ τοῦ ἀναγκαῖοι καὶ ἡγεμόνες ὅτι παρεσπονδήκασι καὶ εἰκὸς ὑπὲρ τούτων ὀφείλειν, προπαρεσκεύαζοντο εἰς τὸν πόλεμον· [v] καὶ πέμψαντες πρὸς Σύρον τὸν τῶν Μεσοποταμιτῶν βασιλέα χίλια τάλαντα, σύμμαχον αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ γενέσθαι τῷ μισθῷ παρεκάλεσαν καὶ [x] Σωβάν. ἦσαν δὲ τοῖς βασιλεῦσι τούτοις πεζῶν δύο μυριάδες. [y] προσεμισθώσαντο δὲ καὶ τὸν [z] Μιχᾶ καλουμένης χώρας βασιλέα, καὶ πέμπτον [a] Ἰσταῦν ὄνομα· καὶ τούτους ἔχοντας μυρίους καὶ δισχιλίους ἱππέας.

β'. Οὐ καταπλαγὴς δὲ τὴν συμμαχίαν καὶ τὴν τῶν Ἀμμανιτῶν δύναμιν ὁ Δαυίδης. [b] τῷ Θεῷ δὲ πεποιθὼς ἐν τῷ δικαίως αὐτοῖς ἀνθ' ὧν ὑβρίσθη πολεμεῖν μέλλων, Ἰώαβον τὸν ἀρχιστράτηγον, ὃς αὐτῷ τὰ στρατιᾶς τὰ ἀκμαιότατα, ἐξ αὐτῆς ἐπεμψεν [c] ἐπ' αὐτούς. ὁ δὲ [d] πρὸς τῇ μητροπόλει [e] τῶν Ἀμμανιτῶν [f] Ραβαθὰ κατεστρατοπεδεύσατο. τῶν δὲ πολεμίων [g] ἐξελθόντων, καὶ παρατασσομένων ἀπ' ἐμοῦ διχῇ δύο· τὴν μὲν γὰρ ἐπικαιρεικὴν ἐν τῷ πεδίῳ καθ' αὑτὸ ἐποίησε, τὸ δὲ τῶν Ἀμμανιτῶν στράτευμα πρὸς ταῖς πύλαις [h] ἀντικρὺ τῶν Ἑβραίων· ἰδὼν τοῦτο Ἰώαβος ἀντεμηχανᾶτο, καὶ τοὺς μὲν ἀνδρικωτάτους ἐπιλεξάμενος ἀντιπαρεκτάσσει τῷ Σύρῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ βασιλεῦσι, τὸ δ' ἄλλο στράτευμα τῷ ἀδελφῷ, τοῖς Ἀμμανίταις [i] ἐκέλευσεν ἀντιπαρατάξασθαι, εἰπών, "ἂν τὸν Σύρους ἰδῇ βιαζομένους αὐτὸν καὶ "πλέον δυναμένους, μεταγαγόντα τὴν φάλαγγα βοηθεῖν "αὐτῷ· τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο ποιήσειν καὶ αὐτὸς, ἂν τοῦτον τῶν Ἀμ"μανιτῶν αὐτὸν καταπονούμενον ἴδοιτο". [k] παρεμυθούμενος οὖν τὸν ἀδελφὸν, καὶ παρακελεύσας ἀψύχως καὶ μὴ μετὰ προθυμίας ἅπαντα δράσειν, αἰσχύνῃ φοβούμενος [l] τὴν περὶτου ἀγωνίσασθαι, τὸν μὲν ἀπέλυσε τοῖς Ἀμμανίταις μαχησόμενον, αὐτὸς δὲ τοῖς Σύροις παρέβαλε. καὶ πολὺ μέρος ἀντιχόντων [m] αὐτῶν καρτερῶς, πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν Ἰώαβος, ἅπαντας δὲ ἠνάγκασεν εἰς φυγὴν τραπέσθαι. τοῦτο ἰδόντες οἱ Ἀμμανῖται, καὶ δείσαντες τὸν Ἀβεσσαῖον καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ [n] στρατιὰν, οὐκ ἔμειναν· ἀλλὰ μιμησάμενοι τοὺς συμμάχους, εἰς τὴν πόλιν ἔφυγον. κρατήσας οὖν τῶν πολεμίων ὁ Ἰώαβος εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν βασιλέα λαμπρῶς ὑπέστρεψε.

γ'. Τὸν

q Ναάσης] Sic *Bas.* & *MSS.* Ναάσου τοῦς *Gen.* ex ingenio, ut opinor *Editoris.* inducor ut credam Ναάσης delendum esse.

r Ἰδὼν δὲ ταῦτα] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, ἰδὼν δὲ ταῦτα Δαβίδης, ἠγ.

s Πολεμήσων] Πόλεμον *Vat.*

t Πρεσβευτὰς] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* πρεσβύτας.

v Καὶ πέμψαντες] Aliter legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *Tunc vero mittentes ad Syrum Mesop. regem mille talenta, socium eum sub hac mercede fieri popposcerunt. habebant* &c.

x Σωβάν.] Hic Σωβὰν & paulo infra Ἰσταῦν ex regionibus virorum nomina facit *Josephus.* qua de re videsis *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 701. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 10.

y Προσεμισθώσαντο] Προσεπεμισθώσαντο καὶ τὸν τῶν Ἀμαληκιτῶν βασιλέα, καὶ τὸν ὀκτὼ *M. Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* προσεπεμισθώσαντο καὶ τὸν Ἀμαληκιτῶν βασιλέα καὶ τέταρτον Ἰσταῦν ὄνομα *Vat.*

z Μιχᾶς] Ita tam libri *Græci* quam *Latini MSS.* in *Epiphanii* tamen Editis *Maacha* ex *S. Volumine.* Videtur esse (ut inquit *Bochartus* in *Phalegi* l. 2. c. 6.) *Ptolemæi* Epicæros, Palæstinæ urbs ad ortum Jordanis, quòd Hebræorum *Maacha* in Chaldæa Paraphrasi sit *Epicaros.* HUDS. מעכה Mahachah 11 *Sam.* x. 6. In Nummis Ant. Pii & Severi MOKA IEP. ACYA. AYTO. SPANH. Confer Tab. Numism.

a Ἰσταῦν ὄνομα·] Ἰσῶβον *Vat.*

b Τῷ Θεῷ δὲ πεποιθὼς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τῷ Θεῷ πεποιθὼς τὸ δικ. & mox καὶ Ἰώαβον τὸν ἀντιστρ. Verum τῷ Θεῷ πεποιθὼς τῷ δ. —— πολεμῶν μέλλειν. καὶ Ἰώαβον τὸν ἀρχιστρ. legisse videtur *Vet. Interpr.*

c Ἐπ' αὐτούς.] Sic in iisdem *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς αὐτοὺς in *Editis.*

d Πρὸς τῇ μητροπόλει] Πρὸς τὴν μητρόπολιν *Vat.*

e Τῶν Ἀμμανιτῶν] Nomen urbis Aramæa amisit *Gelenius*, Charanachen *Rufinus.* Conf. seq. §. 3. SPANH.

f Ραβαθᾶ] Ita ex *sequentibus*, ubi de urbe capta agit, & *interpretibus* LXXII. 1 *Paralip.* c. 20. Ἀρραμαθᾶ in *Editis*, Ἀμμᾶς que hîc loci. Χαραμαθᾶ juxta *Epiphan.* HUDS. Interpres ex misit. Ραβαθᾶ scripsit Josephus, uti & interpres mox legit, & in hoc ipso capite in contextu Græco Ραββαθᾶ scribitur. REL.

g Ἐξελθόντων,] Ἐπεξελθόντων *Vat.*

h Ἀντικρὺ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἄντικρυς in *reliquis.*

i Ἐκέλευσεν] Eo modo *Samb.* & *Vat.* ἐκέλευσε in *reliquis.*

k Παρεμυθούμενος] Προτρεψάμενος *Vat.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.* & forsan rectius, cum mox sequatur ἀπέλυσε, & sæpe jungantur παρεσκεύασε καὶ παρεκελεύσατο.

l Περιτου] Ita cum *Cod. Samb.* nisi quod mutaverim Φοβούμενος in Φοβούμενον, voce παρεσκεύασε hunc casum postulante. Φοβούμενον παρεσκευάσας nullo plane sensu in *Editis.* μὴ παρὰ προθυμίαν ἅπαντ' ἀνδράσιν αἰσχύνῃ φοβουμένοις παρεσκευάσας *Vat.* μὴ παρὰ προθυμίας ἅπαντα δράσειν, καὶ αἰσχύνῃ φοβούμενον ἀγωνίσασθαι legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ut magnanimiter & fiducialiter ageret universa & gravem iracundiam metuens decertaret.* Est qui conjicit, μὴ παρὰ προθυμίαν ἅπαντα δράσειν, καὶ αἰσχύνῃ φοβούμενον παρεσκευάσας ἀγωνίσασθαι.

m Αὐτῶν καρτερῶς] Αὐτῷ *Vat.*

n Στρατιὰν,] Στρατείαν *solus Samb.*

γ'. Τῶν τὸ [o] πταῖσμα τὸς Ἀμμανίτας οὐκ ἔπαυσεν ἡρεμεῖν, οὐδὲ [p] μαθόντας τὸς κρείττονας ἡσυχίαν ἄγειν· ἀλλὰ πέμψαντες πρὸς [q] Χαλαμὰν τὸν τῶν πέραν Εὐφράτου Σύρων βασιλέα, μισθοῦνται τοῦτον [r] ἐπὶ συμμαχίαν, ἔχοντα μὲν ἀνδραγαθον [s] Σάβεκον, πεζῶν δὲ μυριάδας ὀκτὼ, καὶ ἱππέων μυρίους. γνοὺς δὲ ὁ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, πάλιν ἐπ' αὐτὸν τὸς Ἀμμανίτας τοσαύτην δύναμιν συνηθροικότας, οὐκέτι διὰ στρατηγῶν αὐτοῖς πολεμεῖν ἔκρινεν· ἀλλ' αὐτὸς σὺν ἁπάσῃ τῇ δυνάμει διαβὰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, καὶ ὑπαντήσας αὐτοῖς, συνάψας [t] αὐτοῖς εἰς μάχην, ἐνίκησε. [v] καὶ ἀναιρεῖ μὲν αὐτῶν, πεζῶν μὲν εἰς τεσσαράκοντα μυριάδας, ἱππέων δὲ εἰς [x] ἑπτακισχιλίους. ἔτρωσε δὲ [y] καὶ τὸν στρατηγὸν τῶν Χαλαμᾶς Σάβεκον, ὃς ἐκ τῆς πληγῆς ἀπέθανεν. οἱ δὲ Μεσοποταμῖται, τοιοῦτον γενομένου τοῦ τέλους τῆς μάχης, [z] αὐτὸς Δαυίδῃ [a] παρέδοσαν, καὶ δῶρα ἔπεμψαν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν ὥρᾳ χειμῶνος ἀνέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα· ἐλθόντος δὲ τοῦ ἔαρος, ἔπεμψε τὸν [b] ἀρχιστράτηγον Ἰώαβον πολεμήσοντα τοῖς Ἀμμανίταις. ὁ δὲ τὴν γῆν ἅπασαν αὐτῶν ἐπελθὼν διέφθειρε, καὶ αὐτὸς εἰς τὴν μητρόπολιν συγκλείσας [c] Ραβαθὰν ἐπολιόρκει.

3. Non tamen hæc clades Ammanitis persuasit *Davides* ut quiescerent, neque ut *Hebræos* superiores experti pacem colerent: sed missis legatis ad Chalamam *Syros vincit. 2 Regum c. 10.* Syrorum Transeuphratensium regem, ipsum mercede in societatem pertrahunt, habentem quidem Sabecum exercitus ducem, peditum vero octoginta millia, & equitum decem millia. Postquam autem Hebræorum rex intellexit, Ammanitas denuo contra se tam ingentem militum vim coëgisse, non jam cum iis per legatos suos bellare decrevit: sed ipse cum universo exercitu *suo*, Jordane fluvio trajecto, illis occurrit, prælioque commisso victoriam reportavit. Et ex illis quidem occidit, peditum quadraginta circiter millia, equitum vero ad septies mille. Quin & Sabeco vulnus inflixit, exercitus Chalamæ duci; ex quo illum mori contigit. Mesopotamitæ vero, cum hujusmodi exitum pugna habuerit, semet Davidi dediderunt, eique dona miserunt. Et ille quidem hyeme appetente Hierosolyma reversus est: at vere ineunte misit Joabum exercitus ducem ad bellum cum Ammanitis gerendum. Is autem incursione facta agros eorum omnes vastabat, ipsosque in Rabatham gentis metropolim compulsos obsidebat. *Joabus Ammanitarum metropolin obsidet. 2 Regum, c. 11.*

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς τὴν Βεεθσαβῆς ἠράσθη Δαυίδης, καὶ Οὐρίαν τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀνελὼν διὰ Ναθάνης ἐλέγχεται.

Συνέπεσε δὲ Δαυίδῃ πταῖσμα δεινὸν, ὄντι [d] φύσει δικαίῳ καὶ θεοσεβεῖ, καὶ τὰς [e] πατρίους νόμους ἰσχυρῶς φυλάσσοντι. θεασάμενος γὰρ δείλης ὀψίας ἀπὸ τοῦ [f] στέγους τῶν βασιλείων, ἐν ᾧ περιπατεῖν κατ' ἐκεῖνο τῆς [g] ὥρας [gg] ἐν ἔθος, εἶδε γυναῖκα λουομένην ἐν τῇ αὐτῆς οἰκίᾳ ψυχρῷ ὕδατι, καλλίστην τὸ εἶδος ἁπασῶν διαφέρουσαν· [h] ὄνομα αὐτῇ ἦν [i] Βεεθσαβή· [k] ἥτις τὴν μὲν τοῦ ἀνδρὸς τῆς γυναικὸς, καὶ [l] τὴν ἐπιθυμίας κατασχεῖν ἀδυνάμενος, μεταπεμψάμενος αὐτὴν, συνέρχεται. γνομένης δὲ ἐγκύου τῆς γυναικὸς, καὶ πεμψάσης πρὸς τὸν βασιλέα, ὅπως τῷ ἁμαρτήματι σκέψηταί τινα τοῦ λαθεῖν ὁδόν· ἀποθανεῖν γὰρ αὐτὴν καὶ τὸν πλησίον νόμος [m] καθηκε νόμους μεμοιχευμένην· [n] μεταπέμπεται τὸν Ἰωάβου μὲν ὁπλοφόρον ἐκ τῆς πολιορκίας, ἄνδρα δὲ τῆς γυναικὸς, Οὐρίαν ὄνομα. καὶ θεραπεύσαντα, πρός τε τῆς γαλήνης [o] πρὸς τῆς πολιορκίας ἀνέκρινε. λέγοντι δὲ πάντα καὶ νοῦν αὐτοῖς κεχωρηκέναι τὰ πραγματα, βαστάσας ἐκ τοῦ δείπνου μέρη προσδίδωσιν αὐτῷ, καὶ κελεύει πρὸς τὴν γυναῖκα ἀπελθόντα ἀναπαύσασθαι σὺν αὐτῇ. ὁ δὲ Οὐρίας τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησε, παρεκομίσθη δὲ τῷ βασιλεῖ σὺν τοῖς ἄλλοις ὁπλοφόροις. ὡς δὲ γνοὺς [p] τοῦθ' ὁ βασιλεὺς, ἀνέκρινεν αὐτὸν

CAP. VII.

Ut Davides Beethsabes amore irretitus est, & propter Uriam ipsius maritum ab eo morte mulctatum a Nathana reprehenditur.

Quin & Davides *ea tempestate* in grave peccatum incidit, natura licet justus & pius, atque legum patriarum observator diligentissimus. Cum enim sub vesperam ex regiæ domus tecto, ubi moris erat eo fere tempore deambulare, circumcirca prospiceret, mulierem se domi suæ aqua frigida lavantem animadvertit, forma egregiam & *aliis* omnibus excellentem (nomen ei Beethsabe erat) feminæque pulchritudine captus est, & cum *adeo arderet ut* cupiditati suæ imperare non potuerit, cum ea accersita rem habuit. Cum autem mulier facta esset gravida, regique misisset, ut de via delicti occultandi dispiceret (mori enim cam adulterio admisso ex patriis legibus oportebat) *Davides* accersit ex obsidione Joabi quidem armigerum, mulieris vero maritum, nomine Uriam. Ubi venit ex eo sciscitatus est & de exercitu & de urbis oppugnatione. Cum autem diceret, res omnes illis ex animo successisse, fercula ex convivio apportata ei *in cœnam* dat, jubetque ut profectus ad uxorem cum ea requiesceret. At Urias non ita quidem fecit, sed regi cum aliis *ejus* armigeris accubuit. Rex autem, ubi hoc rescivit, illum interrogabat, *Davides Beethsabem stupro compertam habuit. 2 Regum, c. 11.* *Davides Uriam accersit. 2 Regum, c. 11.*

---

o Πταῖσμα] Πτῶμα *Vat.*

p Μαθόντας] Ita cum *Vat.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *reliquis* μανθάνοντας.

q Χαλαμὰν τὸν τῶν πέραν Εὐφράτου Σύρων βασιλέα,] Ita *Samb.* Χαλαμὰν in *Editis.* Χαλαμὰχ *Vat.* in LXXII. πέραν δὲ ποταμοῦ Χαλαμὰκ unde *Josephus* fecit Χαλαμὰν, aitque legatum ejus fuisse Sabechum, qui Hadarhezeris legatus dicitur à *Scriptore S. 2 Regum*, c. 10. v. 16. HUDS. Syri trans-Euphratenses. LXX. 11 Sam. x. 16. Συρίαν τὴν ἐκ πέραν δὲ ποταμοῦ Χαλαμὰν MS. Alex. πέραν δὲ ποταμοῦ sine addita illa voce χαλαμὰν, quæ in Hebræo & aliis Orientalium Versionibus itidem deest. vid. inf. hac ead. paragr. SPANH.

r Ἐπὶ συμμαχίαν,] In *Epiphanii* libris melioris notæ *Chalmantam Syrorum r.* in aliis *Adrazarum Syr. r.*

s Σάβεκον,] In *Epiphanii* codicibus *Sabaicum*, *Sapibaicum* & *Sobachum.*

t Αὐτοῖς εἰς μάχην,] Αὐτοῖς non agnoscit *Vat.*

v Καὶ ἀναιρεῖ] Καὶ ἀναιρεῖ μὲν ἐκ τῶν πεζῶν *Vat.* καὶ ἀναιρεῖ αὐτῶν πεζοὺς μὲν *Big.* & *Samb.*

x Ἑπτακισχιλίους,] Ἑπτακοσίους perperam juxta *Epiphanium.* Confer 2 *Regum*, c. 10. v. 18. & 1 *Paralip.* c. 19. v. 18.

y Καὶ τὸν στρατηγὸν] Καὶ τὸν στρατηγὸν δὲ Χαλαμαχᾶ Σάβεκον *Vat.* in *Epiphanii* libris, *prostravit autem in acie principem militiæ Chaldam*, (aut *Chadam*, aut *Chaldum*) *nomine Sobathum.*

z Αὐτὸς Δαυίδῃ] Ita *Samb.* ἑαυτὸς *Hen.* & *Busb.* αὐτὸς in *reliquis* deest.

a Παρέδοσαν,] Παρέδωκαν *Hen.* & *Busb.*

b Ἀρχιστράτηγον] Ita in *MSS.* passim in *Editis* ἀνδραγάθημον.

c Ραβαθὰν] Ἀρραβὰθ *Samb.* Ἀραμαλὰν *aliis.* Verùm *Abarathare* & *Arabathara*, & *Rabath* apud *Epiphan.* HUDS. Vid. supr. §. 2. SPANH.

d Φύσει δικαίῳ καὶ θεοσεβεῖ,] Ita *Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* deest vox φύσει.

e Πατρίους νόμους] Πατρίους solus *Vat.*

f Στέγους τῶν βασιλείων] Τέγους *Big. Samb.* & *Vat.*

g Ὥρας] Hinc ὥρα tempus anni notat. REL.

gg Ἐν ἔθος,] Illud ἓν inserui ex *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* in sequentibus ἐτῶν. commode satis.

h Ὄνομα αὐτῇ] Ὄνομα δὲ αὐτῇ *Vat.*

i Βεεθσαβή] Βεερσαβὲ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Βερσαβὲ *Hen. Busb.* & *Vat.* ex Βηρσαβεὲ *Interpretum* LXXII.

k Ἥτις] Ἥτις δὲ καὶ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen. Busb.* & *Vat.*

l Τῆς ἐπιθυμίας] Τὴν ἐπιθυμίαν *Big.* & *Coll. Voss.*

m Καθηκε νόμους] Προστάσσει *Big.* & *Coll. Voss.*

n Μεταπέμπεται] Ita verba collocavi juxta *Codd. Samb.* & *Vat.* in *Editis* μεταπεμπόμενος τὸν Ἰωάβου ὁπλ. μεθ' ἁπλότητος Ἰωάβου ὁπλ. *Big.*

o Πρὸς τῆς πολιορκίας] Illud ὡς ex *MSS.*

p Τοῦθ' ὁ βασιλεὺς] Ita vel τοῦτο in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τοῦτ' ὁ βασ.

gabat, cur se ad domum suam non receperit, neque ad uxorem post longum adeo tempus, ut natura fert omnium hominum cum peregre reversi sint. "Haud æquum esse, respondebat, ut cum sui "commilitones & imperator humi dormirent in "castris soloque hostili, *ipse* cum uxore semet re- "crearet & delicias agitaret". Hæc loquuto Davides præcepit, ut illic maneret etiam eo die, sese vero postridie eum dimissurum esse ad imperatorem. Urias deinde à rege ad cœnam invitatus, & usque ad ebrietatem potus, rege ipsum de industria crebris poculis excipiente; nihilominus tum quoque pro regis foribus obdormivit, nullo uxoris desiderio captus. Hanc ob rem indignatus rex Joabo per literas in mandatis dedit, ut in Uriam pœna animadverteret (ipsum enim peccasse significabat) & modum quo puniretur, ne palam fieret quod ipse hoc voluerit, suggerebat. jussit enim ut hostibus, quà maxime urgerent, *illum* objiceret, & ubi certissimum pugnando discrimen adiret, à cæteris destitutus: nam præcepit ut socii loco cederent, quam primum commissum erat prælium. His ita scriptis & proprio sigillo obsignatis, epistolam Uriæ dedit ad Joabum perferendam. Joabus autem cum literas accepisset, regisque voluntatem intellexisset, in eo loco Uriam statuit, ubi sciebat hostes sibi maxime infensos esse, adjunctis illi quibusdam è militibus fortissimis. atque se cum toto exercitu opem *illis* laturum dicebat, si parte aliqua muri eversa in urbem penetrare potuerint. Ipsum vero, cum esset miles strenuus, magnæque cum apud regem tum tribules suos omnes existimationis ob fortitudinem, obsecrabat, ut magnis laboribus gauderet, & non ad indignationem commoveretur. Uria autem alacriter opus suscipiente, commilitonibus ejus clam significavit *Joabus*; ut, cum hostes *portis* erupturos viderent, desertum relinquerent. Itaque cum Hebræi urbi successissent, veriti Ammanitæ, ne, in illo loco ubi Urias forte constitutus erat, quam primum *murum* ascenderent hostes, prima acie fortissimis collocatis portaque subito recluſa cum impetu magnoque cursu in eos eruptionem fecerunt. Illos autem ubi conspexerunt, Uriæ milites, omnes sese *ex improviso* subduxerunt, prout illis ante dixerat Joabus. At cum puderet Uriam tergum dare & aciem deserere, hostes sustinuit, & impetum eorum excipiens non paucos quidem perimit, verum circundatus & captus in medio *illorum* mortem occumbit. Cum eo autem & alii nonnulli è sociis cadebant.

Uriam cum literis ad Joabum remittit Davides. 2 Regum, c. 11.

Uriæ mors. 2 Regum, c. 11.

2. His ita gestis nuncios Joabus misit ad regem, jussos ut dicerent, "quod operam quidem dederit "ut urbem celeriter caperet, sed oppugnatione "mœnia adortus, aliquammultis amissis recedere "compulsus fuerit"; istis vero, si propter ea ira correptum videant, mortem Uriæ adjicerent. Hæc autem rex cum à nunciis accepisset, & ægre tulisset, dixissetque "quod male fecerint mœnia "cominus oppugnando, cum oportuerit cuniculis "& machinis ad urbem capiendam aggredi, idque

De ea Davidem certiorem facit Joabus. 2 Regum, c. 11.

ὅπι μὴ πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν ἔλθοι, μηδὲ πρὸς τὴν [q] γυναῖκα ἀφ' τοσούτου χρόνου, πάντων [r] τῶν ἀνθρώπων τοσοῦτον ἐχόντων τὴν φύσιν ὅταν ἔλθωσιν ἐξ ἀποδημίας. "[s] Οὐκ εἶναι "ναι δίκαιον, εἶπε, τοὺς συστρατιωτῶν αὐτὸν καὶ τὸ στρατηγὸν "κάμνοντας κοιμωμένους ἐν [t] τῇ παρεμβολῇ καὶ τῇ τῶν πολεμίων "χώρᾳ, μὴ τῆς γυναικὸς αὐτὸν [v] ἀναπαύεσθαι καὶ τρυφᾶν". ταῦτα εἰπόντα μένειν τὴν ἡμέραν ἐκείνην [x] προσέταξεν αὐτῷ, ὡς εἰς τὴν ὑστεραίαν ἀπολύσων αὐτὸν πρὸς τὸν δεξιστράτηγον. κληθεὶς δ' ὑπ' ἐκείνου παρὰ τὸ βασιλέως οὐρίας, καὶ μέχρι μέσης προελθὼν ἐν τῷ πότῳ, δεξιωμένου τοῦ βασιλέως αὐτὸν ὑπὸ πίνοντες [y] προπόσεσιν, οὐδὲν ἧττον πάλιν πρὸς τὸν τοῦ βασιλέως θυρῶν ἐκοιμήθη, μηδὲ μίαν λαβὼν τὴν γυναικὸς ὑπόμνησιν. ὑπὸ τούτου ἡ δυσπαραχετήσας ὁ βασιλεὺς ἔγραψε τῷ Ἰωάβῳ, κελεύσας προθεσέσθαι τὸν οὐρίαν· ἁμαρτεῖν γὰρ αὐτὸν ἐδήλου· καὶ τὸν τρόπον τὴν τιμωρίας, ἵνα μὴ γνῶναι [z] φανερὸς αὐτὸς τοῦτο βουληθείς, ὑπέθετο. καὶ γὰρ τὸ δυσμαχώτατον αὐτὸν ἐκέλευσε μέρος τῶν πολεμίων τάξαι, καὶ καθ' ὃ [a] κινδυνεύσοιτε μαχόμενος ἀποληφθεὶς μόνος· τοὺς γὰρ [b] συμπαραστάτας ἀναχωρῆσαι ὡς τῆς μάχης γνωμένης ἐκέλευσε. ταῦτα γράψας καὶ σημηνάμενος [c] τῇ αὐτοῦ σφραγῖδι, τῷ ὑπηρετοῦντι ἔδωκεν οὐρίᾳ κομίσαι πρὸς Ἰώαβον. δεξάμενος δὲ τὰ γράμματα Ἰώαβος, καὶ τὸν τοῦ βασιλέως προαιρεῖσθαι ἀναγκάς, καθ' ὃν ἔδει τόπον τοὺς πολεμίους αὐτῷ χαλεπὸς γινομένους, καὶ τοῦτον ἔστησε τὸν οὐρίαν, δοὺς αὐτῷ τινας τῶν ἀρίστων τῶν στρατιᾶς. αὐτὸς δ' ἀπάσῃ τῇ δυνάμει [d] προσεπεβοηθήσειν ἔφησεν, εἰ δυνηθεῖεν ἀνατρέψαντές τι τοῦ τείχους εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν. ὅτε δ' αὐτὸν γενναίων στρατιώτην, καὶ δόξαν ἔχοντα πρός τε τὸν βασιλέα καὶ [e] πᾶσι τοῖς ὁμοφύλοις ἐπ' ἀνδρείᾳ, χαίρειν τοῖς μεγάλοις πόνοις, ἀλλὰ μὴ προσαγανακτεῖν ἐξίει. καὶ ὁ οὐρίας προθύμως ὑπεδέξατο τὸ ἔργον, τοῖς μετ' αὐτοῦ προπαρασκευασθεῖσιν ἰδίᾳ, καταλιπεῖν ὅταν [f] ἐξορμήσοντας ἴδωσι τοὺς πολεμίους, ἐδήλωσεν. προσβαλόντων δ' οὖν τῇ πόλει τῶν Ἑβραίων, δείσαντες οἱ Ἀμμανῖται, μὴ κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον, καθ' ὃν οὐρίαν συνέβαινε τεταχθαι, φθάσαντες ἀναβῶσιν οἱ πολέμιοι, προϊσχόμενοι τοὺς ἀνδρειοτάτους αὐτῶν καὶ τῇ πύλῃ ἀνοίξαντες [g] αἰφνιδίως, μετὰ ῥύμης καὶ δρόμου πολλοῦ τοῖς ἐχθροῖς ἐπεξῆλθον. ἰδόντες δ' αὐτοὺς οἱ σὺν τῷ οὐρίᾳ, πάντες ἀνεχώρησαν ὀπίσω, καθὼς Ἰώαβος αὐτοῖς προεῖπεν. αἰσχυνθεὶς δ' οὐρίας φυγεῖν καὶ [h] τὴν τάξιν καταλιπεῖν, ὑπέμεινε τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ἐκδεξάμενος, ἀναιρεῖ μὲν σὺν ὀλίγοις, κυκλωθεὶς δὲ καὶ ληφθεὶς ἐν [i] μέσῳ τελευτᾷ. σὺν δ' αὐτῷ τινες καὶ ἄλλοι συγκατέπεσον τῶν ἑταίρων.

Uriæ mors. 2 Regum, c. 11.

β'. Τούτων οὕτω γενομένων, ἔπεμψεν ἀγγέλους Ἰώαβος πρὸς τὸν βασιλέα, λέγειν ἐντειλάμενος αὐτοῖς, "ὡς συ- "δόσαν μὲν ταχέως ἑλεῖν τὴν πόλιν, προσβαλόντα τῷ πο- "λλὰς ἀπολέσας ἀναχωρῆσαι βιασθείς". προσθῆναι δὲ τούτοις, ἂν ὀργιζόμενον ἐπ' αὐτοῖς βλέπωσι, καὶ τὸν οὐρίαν [k] θάνατον. τὸν δὲ βασιλέως ἀκούσαντος ταῦτα παρὰ τῶν ἀγγέλων, [l] καὶ δυσφορωτέρου, καὶ φάσκοντος "[m] ἁμαρ- "τεῖν αὐτοὺς τῷ τείχει προσβαλόντας, δέον [n] συνόμους καὶ μη- "χανήμασιν ἑλεῖν πρόσω τὴν πόλιν, καὶ ταῦτ' [n] ἔχοντας πα- "ρὰ

[q] Γυναῖκα] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* γυναῖκα ἔλθοι ἀφ' τοσούτου in *Editis*.

[r] Τῶν ἀνθρώπων] Τῶν insertum dedi ex *MSS.*

[s] Οὐκ εἶναι] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὁ δ' οὐκ εἶναι δ.

[t] Τῇ παρεμβολῇ] Eo modo *MSS.* ἐν παρεμβολῇ in *Editis*.

[v] Ἀναπαύεσθαι] Ἀναπαύσασθαι solus *Vat.*

[x] Προσέταξεν αὐτόθι,] Ita ex *MSS.* consentiente *Epiphanio*. προσέταξεν ὡς τὴν ἐπιοῦσαν in *Editis*.

[y] Προπόσεσιν,] Προαπόσεσι *Big.* & *Samb.*

[z] Φανερὸς αὐτὸς] Φανερὸς αὐτοῖς *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* καταφανὴς αὐτοῖς *Vat.*

[a] Κινδυνεύσοιτε] Sic *MSS.* in *Editis* κινδυνεύῃ.

[b] Συμπαραστάτας] Συμπαρασάντας solus *Vat.*

[c] Τῇ αὐτοῦ σφραγῖδι,] Ita *MSS.* τῇ αὐτοῦ in *Editis*.

[d] Προστιπεσοηθήσειν] Sic cum *Samb.* & *Vat.* (quod & vult *Coccejus*) in *reliquis* πρὸς ἐπισοηθήσειν, ut & mox infra πρὸς ἀγαναχτῶν.

[e] Πᾶσι τοῖς ὁμοφύλοις] Eo modo *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τοῖς in *Editis*.

[f] Ἐξορμήσοντας] Ἐξορμήσαντας *Vat.*

[g] Αἰφνιδίως,] Sic *MSS.* in *Editis* αἰφνιδίως καὶ μετὰ ῥύμης δρόμου πολλοῦ.

[h] Τὴν τάξιν καταλιπεῖν,] Ita *MSS.* in *Editis* τὴν deest.

[i] Μέσῳ τελευτᾷ.] Hic omnia turbantur in *MSS.* qui legunt ἐν μέσῳ αὐτῶν τινες ὑπὸ καὶ ἄλλοι τελευτᾷ, συγκατεπέσοντο καὶ ἑταίρων. Forsan, ἐν μέσῳ αὐτῶν τελευτᾷ. τινὲς δὲ καὶ ἄλλοι συγκατέπεσον τῶν ἑταίρων.

[k] Θάνατον.] Λέγειν post θάνατον adjicit *Samb.*

[l] Καὶ δυσφορωτέρου,] Illud καὶ ex *Samb. Vat.* & *Epiphan.* sed mox καὶ ante φάσκοντος ex solo *Epiphanio* adjectum esse volui.

[m] Ἁμαρτεῖν] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἁμαρτάνειν in *Editis*, *Aliisque*.

[n] Ἔχοντας] Ἔχοντες *Vat.*

"ράδ͂γμα τ̃ Γεδεῶνος υἱὸν Αβιμέλεχον, ὃς ἐπὶ τὸν ἐν
"ο Θήβαις πύργον ελεῖν ᵖ ἐβούλετο βίᾳ, βληθεὶς ὑπὸ
"γυναικὸς πέτρῳ κατέπεσε, καὶ, ἀνδρειότατος ὢν,
"ᵠ διὰ τὸ δυσχερὲς τῆς ʳ ἐπιβολῆς ὠμοίρως ἀπέθανεν·
"ἃ μνημονεύοντας ἔδει μὴ προσιέναι τῷ τείχει τ̃ πο-
"λεμίων. ἄριστον γὰρ ἁπάντων ˢ τ̃ ἐν πολέμῳ πραχ-
"θέντων καὶ καλῶς καὶ ὡς ἑτέρως ἐν τοῖς αὐτοῖς κιν-
"δύνοις μνήμην ἔχειν, ὡς τὰ μὲν μιμεῖσθαι, τὰ δὲ
"ᵗ φυλάττεσθαι". ἐπεὶ δ' ἔτους ᵛ ἔχοντι καὶ τὸν Οὐρίαν θάνατον ἐδήλωσεν ὁ ἄγγελος, παύεται μὲν τῆς ὀργῆς· Ιωάβῳ δὲ ἐκέλευσεν ˣ ἀπελθόντα λέγειν, "ἀν-
"θρώπινον εἶναι τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τὰ τ̃ πολέμων φύ-
"σιν ἔχειν τοιαύτην, ὥστε ποτὲ μὲν τοῖς ἐναντίοις εὖ
"πράττειν συμβαίνειν κατ' αὐτὸν, ποτὲ δὲ τοῖς ἑτέ-
"ροις, τ̃ λοιπ̃ μέντοιγε προνοεῖν τ̃ πολιορκίας, ὅπως
"μηδὲν ʸ ἐπὶ πλάσωσι κατ' αὐτὸν, ἀλλὰ χώμασι καὶ
"μηχαναῖς ἐκπολιορκήσαντας καὶ προσβησαμένους, τὴν
"μὲν πόλιν κατασκάψαι, πάντας δὲ ἀπολέσαι τοὺς
"ἐν αὐτῇ". καὶ ὁ μὲν ἄγγελος, ᶻ τὰ ὑπὸ τ̃ βασιλέως ἐντεταλμένα νομίζων, πρὸς Ιώαβον ἠπείγετο· ἡ δὲ τ̃ ᵃ Οὐρία γυνὴ Βεεθσαβὴ, τὸν θάνατον πάνδημος
ᵇ πυθομένη, ὅτι συχνὰς αὐτὸν ἡμέρας ἐπένθησε· παυσαμένης δὲ τ̃ λύπης καὶ τ̃ ἐπ' Οὐρίᾳ δακρύων, ὁ βασιλεὺς ὤμοσε ᶜ ἠγάγετο γυναῖκα. καὶ παῖς ἄρρην ἐξ αὐτ̃ αὐτῷ γίνεται.

γ'. Τοῦτον δ' οὐχ ἡδέως ἐπεῖδεν ὁ Θεὸς τὸν γάμον, ἀλλὰ δι' ὀργῆς ἔχων τὸν Δαυίδην, τῷ προφήτῃ Ναθάνᾳ φανεὶς κατὰ τὰς ὕπνους, ἐκέλευσε τὸν βασιλέα. ὁ δὲ Ναθάνας, ἀσκεῖν ὢν ἀνὴρ σωφρονέστατος ἀνὴρ, λογισάμενος ὡς οἱ βασιλεῖς, ὅταν εἰς ὀργὴν ἐμπέσωσι, ταύτην πολέον ἢ τῷ δικαίῳ νέμωσι, τὰς μὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ γενομένας ἀπειλὰς ᵈ ἡσυχάσειν ἔκρινεν, ἄλλως δὲ λόγους χρήσους πρὸς αὐτὸν διεξῆλθε, καὶ δή τινα τρόπον, πρὸς οὗ καὶ τί φρονεῖ, ποιήσας σαφὲς αὐτῷ, παρεκάλει. "δύο
"γάρ, ἔφησεν, ἄνδρες τὴν αὐτὴν καλλίονα πόλιν, ὧν ὁ
"μὲν πλούσιος ἦν, καὶ πολλὰς εἶχεν ἀγέλας ὑποζυ-
"γίων τε καὶ θρεμμάτων καὶ βοῶν· τῷ πένητι δὲ ἀμνὰς
"μία ὑπῆρχε. ταύτην μετ' ᵉ τ̃ τέκνων αὐτὸς ἀνέτρεφε,
"ᶠ συνδιαιτώμενος αὐτῇ τὰ ᵍ σιτία, καὶ φιλοστοργίᾳ
"πρὸς αὐτὴν χρώμενος ἣ τις ἂν χρήσαιτο καὶ πρὸς θυ-
"γατέρα. ξένου δὲ ἐπελθόντος τῷ πλουσίῳ, τῶν μὲν
"ἰδίων οὐδὲν ἐκείνου βοσκημάτων ἠξίωσε καταθύσας
"δωρήσασθαι τὸν φίλον· πέμψας δὲ τὴν ἀμνάδα τοῦ πέ-
"νητος ἀπέσφαξε, καὶ παύτην παρασκευάσας εἱστίασε
"τὸν ξένον". ʰ σφόδρα δὲ ἐλύπησεν ὁ λόγος οὗτος τὸν βασιλέα, καὶ πονηρὸν πρὸς τὸν Ναθάναν τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, ⁱ ὃς γε τοσοῦτο τὸ ἔργον ἐτόλμησεν, ἀπεφήνατο, ᵏ καὶ τετραπλῆ τε ἀποτίσαι τὴν ἀμνάδα δίκαιον εἶναι, καὶ πρὸς τούτῳ θανάτῳ κολασθῆναι. Ναθάνας δὲ ὑποτυχὼν, "αὐτὸν, ἔλεγε, ἐκεῖνον εἶναι τὸν ἄξιον ˡ ταῦτα πα-
"θεῖν, ὑφ' αὐτοῦ κεκελευσμένον τολμήσαντα μέγα καὶ δεινὸν

"exemplum illis suppeditante Abimelecho Gi-
"deonis filio, qui dum Thebis turrim vi capere
"vellet, ab anicula saxo percussus cecidit, &, cum
"vir esset fortissimus, propter * incœpti difficul-
"tatem cum dedecore vitam amittebat: cujus *rei*
"memores non debuissetis ad muros hostiles *prope*
"*adeo* accedere. optimum enim res omnes bello
"gestas, seu bene seu male *cesserint*, cum simile pe-
"riculum inciderit, in memoriam revocare, unde
"quod imitetur, quodve vitet quisque sibi capiat".
Postquam vero ita se habenti mortem Uriæ nuncius declaraverat, ab ira quidem desistit; præcepit autem nuncio, cum abiret, ut Joabo diceret, "hu-
"manum esse quod accidit, eamque esse belli na-
"turam, ut in eo quidem inimicis aliquando res
"prospere cedere contingat, aliquando vero aliis,
"debere tamen in posterum eam in obsidione cu-
"ram adhibere, ut denuo dum res geritur nullate-
"nus offendant, sed, cum aggeribus & machinis ur-
"bem expugnarint & in potestatem suam redege-
"rint, eam quidem funditus evertant, ejus vero in-
"colas omnes conficiant perimantque". Et nuncius quidem cum hisce regis mandatis ad Joabum se propere recipiebat: uxor vero Uriæ Beethsabe, postquam intellexit mortuum esse maritum, per aliquot dies eum deflevit & lamentata est. Cum autem à luctu & lachrymis pro Uria effusis desiisset, mox eam rex conjugem sibi ascivit, & ex ea filium sustulit.

Beethsabem in uxorem accipit Davides. 2 Regum, c. 11.

3. Has nuptias Deus haud libenter aspexit, sed Davidi offensus, & prophetæ Nathanæ in somnis oblatus, *graviter* regem accusabat. Nathanas autem, cum vir esset comis ac prudens, secum reputans, ut reges, siquando irascantur, iram præ justitia sequi soleant, Dei quidem comminationes silentio premere statuebat, alios vero utiles apud ipsum sermones habebat, idque tali quodam modo, de quo suam sententiam ut sibi aperiret obsecrabat. "Duo, inquit, viri eandem urbem inco-
"lebant, quorum alter quidem opulentus erat, &
"multos jumentorum greges oviumque & boum
"possidebat: alter vero pauperculus unam omni-
"no habebat oviculam. Hanc simul cum liberis
"suis enutriebat, eodem cum ipsa cibo vesci soli-
"tus, & eo ipsam affectu prosequens quo quis etiam
"filiam prosequeretur. Cum autem hospes diviti
"supervenisset, ille de suis pecoribus ne unum
"quidem, ut amicum epulis adhiberet, mactare
"voluit: sed, missis qui pauperis oviculam abripe-
"rent, cum eam parasset, hospitem convivio exce-
"pit". Sermo autem iste vehementer regem contristavit, hominemque qui hoc facinus patravit coram Nathana scelestum pronunciavit, justumque esse ut oviculam quadruplo pensaret, prætereaque morte mulctaretur. Tum Nathanas in hæc verba subjiciebat, "ipsum esse illum *quem* hac
"animadversione dignum *affirmaverat*, suopte ju-
"dicio damnatum ut qui ausus fuerat magnum ad-
"eo & atrox flagitium committere". Porro ante

Nathanas Davidis flagitium arguit. 2 Regum, c. 12.

o Θήβαις] Θαμνὰ *Vat.* Vide p. 297. §. 5.

p Εβούλετο βίᾳ,] Ita *Samb. Vat. Bas.* & *Vet. Interpr.* in *cæteris* ἐβούλετο.

q Διὰ τὸ δυσχερὲς] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* δυσχερέστατον in *aliis*: quod bene terri potest.

* *Incœpti difficultatem cum dedecore vitam amittebat:*] Sunt qui ἐπιβολὴ reddunt *propugnaculum*.

r Ἐπιβολῆς] Ita lego, favente nonnihil *Epiphanio*, (qui vertit, *propter rei difficultatem*) sensuque ita exigente. in *Græcis* tamen omnibus ἐπιβουλῆς.

s Τῶν ἐν πολέμῳ] Illud τ̃ è *Samb.* & *Vat.* ut & mox κ̃ ante καλῶς è *Vat* & *Epiphanio*.

t Φυλάττεσθαι.] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* φεύγειν.

v Ἔχοντι] Ἔχοντα ἴσως κ̃ τ̃ *Big. Samb.* & *Vat.* Sed aliud quiddam in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *cumque hæsitaret rex & de casu bellico cogitaret, Uriæ morte à nunciis indicata* &c.

x Ἀπελθόντα λέγειν,] Sic in quinque *MSS.* & *Vet. Interp.* in *Editis* deest ἀπελθόντα.

y Ἐπὶ πτώσωσι] Ita *MSS.* in *Editis* ἐπιπτώσωσι.

z Τὰ ὑπὸ τ̃] Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ταῦτα ὑπὸ τ̃ βασιλέως ἐντεταγμένα in *reliquis*.

a Οὐρία] *Al.* Οὐρίου.

b Πυθομένη,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *cæteris* πυθανομένη.

c Ἠγάγετο γυναῖκα.] Ita ut infra p. 382. v. 6. ἄγει.] *Big.* & *Samb.* ἀγάγετο *Bas. G. Aliique.*

d Ἡσυχάσειν] Forte ἡσυχάζειν aut ἠσυχάζειν ἐᾷν. COCC.

e Τῶν τέκνων] Articulum inserui ex *Big.* & *Samb.*

f Συνδιαιτώμενος] Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* σωδιαιτώμενος *Big. Samb.* & *Vat.*

g Σιτία,] *Al.* σῖτα.

h Σφόδρα] Σφόδρα ἐλύπησεν *Vat.* σφόδρα δὲ ἐλύπ. juxta *Vet. Interpr.*

i Ὃς γε τοῦτο] Ita *Vat.* in *aliis* ὃς δὴ τ.

k Καὶ τετραπλῆ] Sic *Samb.* & *Vat.* & mox ἀποτίσαι *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* κ̃ τὸ τετραπλοῦτε ἀποτῆναι.

l Ταῦτα παθεῖν] Τάδε παθεῖν *Vat.* ταῦτα δεῖν παθεῖν *Big.* & *Samb.*

te oculos posuit & patefecit iram Dei, qui ipsum quidem cunctorum Hebræorum regem constituerat, & omnium in circuitu gentium multarum magnarumque dominum; insuper autem è Sauli manibus olim liberaverat, dederatque ei conjuges quas juste & legitime duxerat: nihilominus tamen ab ipso spretus fuerit & male habitus, qui alienam uxorem matrimonio sibi junxerat, ejusque maritum hostibus proditum interimendum esse curaverat. Ipsum itaque pro illis Deo pœnas daturum, foreque ut suæ quidem uxores ab uno è filiis stuprum patiantur, ipse vero etiam ab eodem insidiis appetatur, & qui occulte hoc peccatum admiserit pœnas pro eo luce palam subeat. quin & erit ut puer tibi ex ea natus sine mora intereat. Cum autem hisce rex perturbatus esset & valde confusus, & cum lachrymis & mœrore se in Deum peccasse fateretur (erat enim proculdubio vir pius, vitæque plane integer & sceleris purus, nisi quod forte in re Uriæ uxoris deliquerit) ejus misertus est Deus, & cum eo in gratiam rediit, & regnum & vitam ei se servaturum esse pollicitus. illi enim, cum ob ea quæ facta erant pœnitentiam agat, non amplius *Deum* succensere dicebat. Et quidem Nathanas, postquam ista regi futura aperuisset, domum revertebatur.

Davidis filius ex Beethsabe moritur, 2 Regum, c. 12.

4. Puerum autem, quem Uriæ conjux Davidi pepererat, Deus gravi morbo affecit. Quam rem Davides ægre ferens, cibum quidem per septem dies, vehementer licet instarent domestici, non degustabat: sed atra veste indutus & in saccum procumbens humi jacebat, Deo supplicans pro pueri salute. nam magno matris ejus amore flagrabat. Cum autem septimo die puer obiisset, hoc servi regis ei nunciare verebantur, quod conjicerent fore ut re cognita multo magis à cibo reliquaque cura corporis abstineret, ut in luctu ob filium defunctum, cum eo ægrotante adeo sese mœrore afflictaverit. Tum rex domesticos suos perturbatos sentiens, similiterque affectos ac illi qui maximopere aliquid celare expetunt, intellecto puerum esse mortuum, cum unum è domesticis compellasset & veritatem comperisset, *è vestigio* surrexit, lotusque & veste candida sumpta ad Dei tabernaculum contendit: deinde præcipiens ut cœna sibi apponeretur, ex novo & inopinato consilio magnam & cognatis & domesticis admirationem movebat; quod cum nihil horum ægrotante puero fecisset, post ejus obitum omnia simul faceret. ipsumque, præfatione adhibita ut percontari liceret, dicere obsecrabant quid causæ fuerit quod ita fecerit. Ille vero eos, cum rerum imperitos esse pronunciasset, hoc docebat; "se adhuc quidem vivente puero, dum spem salutis ejus haberet, omnia pro re nata præstitisse, existimans hisce forsan placari posse Deum: illo autem mortuo inani mœrore non amplius opus esse". Hisce dictis, sapientiam regis & prudentiam *uno ore* prædicarunt. Cum uxore autem Beethsabe *iterum* congressus, ipsam gravidam fecit; infantemque masculum *ex ea sibi* natum, Nathanæ prophetæ monitu, Solomonem appellavit.

Nascitur Solomon. 2 Regum, c. 12.

5. Interea Joabus obsidione Ammanitas valde affligebat, & aqua illis præcisa & rerum aliarum copia *præclusa*; ita ut potus simul & victus inopia

"ἔργον". ἀνεκάλυπτε δ' αὐτῷ καὶ παρεγύμνα τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ποιήσαντος μὲν αὐτὸν βασιλέα τῆς Ἑβραίων δυνάμεως, καὶ τῶν ἐν κύκλῳ πάντων ἐθνῶν πολλῶν καὶ μεγάλων κύριον, ῥυσαμένην δ' ἐπὶ τούτοις ἐκ τῶν Σαούλου χειρῶν, δόντος δ' αὐτῷ καὶ γυναῖκας ἃς δικαίως καὶ νομίμως ἠγάγετο· καταφρονήσαντος δ' ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀσεβήσαντος, ὃς ἀλλοτρίαν τε γήμας [m] ἔχοι γυναῖκα, καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀποκτείνειεν [n] ἐκδὸς τοῖς πολεμίοις. δώσειν οὖν [o] αὐτὸν ἀντὶ τούτων δίκας τῷ Θεῷ, καὶ βιαισθήσεσθαι μὲν αὐτοῦ τὰς γυναῖκας ὑφ' ἑνὸς τῶν παίδων, ἐπιβουλεύσεσθαι δ' καὶ αὐτὸν ὑπ' ἐκείνου, καὶ τὸ ἁμάρτημα κρύφα τοῦ δράσαντος φανερὸν τοῖς ἐπ' αὐτῷ δικαίοις ὑφέξειν. πεθυμῆξεσθαι δ' καὶ τὸν παῖδά σοι ἀποβησόμενον τὸν ἐξ αὐτῆς γεγονημένον. παραχθέντος δ' ὑπὸ τούτοις τοῦ βασιλέως, καὶ συγχυθέντος ἱκανῶς, καὶ μετὰ δακρύων καὶ λύπης ἀσεβῆσαι λέγοντος· ἐὰν γὰρ ὁμολογουμένως θεοσεβὴς, καὶ μηδὲν [p] ἁμαρτὼν ὅλως περὶ τὸν βίον, ἢ τὰ περὶ τὴν [q] οὐρία γυναῖκα· [r] ὤκτειρεν ὁ Θεὸς, καὶ διαλάσεται, φυλάξειν αὐτῷ καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν βασιλείαν ἐπαγγελάμενος. [s] μετανοῦνι γὰρ περὶ τῶν γεγονημένων οὐκ ἐπὶ χαλεπῶς ἔχειν ἔφασκε. καὶ [t] Ναθάνας [v] μὲν, ταῦτα τῷ βασιλεῖ προφητεύσας, οἴκαδ' ἐπανῆλθε.

δ'. Τῷ δ' ἐκ τῆς οὐρία γυναικὸς γνομένῳ παιδὶ Δαυὶδ νόσον ἐνσκήπτει χαλεπὴν τὸ θεῖον. ἐφ' ᾗ δυσφορῶν ὁ βασιλεὺς, τροφὴν μὲν ὑπὲρ ἡμέρας ἑπτὰ, καίτοιγε ἀναγκαζόντων τῶν οἰκείων, οὐ προσηνέγκατο· μέλαιναν δ' περιθέμενος ἐσθῆτα, πεσὼν ὑπὲρ σάκκου κατὰ γῆς ἔκειτο, τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ παιδὸς ἱκετεύων σωτηρίας. σφόδρα γὰρ ἔστεργεν αὐτοῦ τὴν μητέρα. τῇ δ' ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν τελευτήσαντος τοῦ παιδὸς, οὐκ ἐτόλμων τῷ βασιλεῖ τὸν μηνύειν οἱ θεραπόντες, λογιζόμενοι μὴ γνοὺς ἔτι μᾶλλον ἀπόσχηται καὶ τροφῆς καὶ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας, ὡς ἂν [x] ὑπὲρ πένθει τέκνου τεθελυτηκότος, ὁπότε καὶ νοσοῦντος οὕτως ὑπὸ τῆς λύπης αὐτὸν σκάκου. παρατηρομένων δ' αἰσθόμενος τῶν οἰκετῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ [y] ταῦτα παρόντων ἃ μάλιστα συγκρύψαι τι θέλουσι συμβαίνει, σωθεὶς ὅτι τέθνηκεν ὁ παῖς, προσφωνήσας ἕνα τῶν οἰκετῶν, καὶ μαθὼν παίληθες, ἀνίστα, καὶ λουόμενος καὶ λαβὼν ἐσθῆτα λαμπρὰν εἰς τὸν σκηνὸν τοῦ Θεοῦ προσήνει· καὶ κελεύσας δεῖπνον αὐτῷ [z] παρατεθῆναι, πολλὰ ὑπὲρ τῶν παλαίων τοῖς τε συγγενέσι καὶ τοῖς οἰκέταις ἔκπληξιν [a] παρέσχεν, ὅτι μηδὲν τούτων ὑπὲρ νοσοῦντι τῷ παιδὶ ποιήσας, πάντ' ὀμοῦ τεθελυτηκότος ἔπραττε. τὴν τε αἰτίαν, δεηθέντες ἐπιτρέψαι πεῦσιν αὐτοῖς [b] πυθέσθαι, παρεκάλουν εἰπεῖν τὰ γεγονημένων. ὁ δ', ἀμαθεῖς εἰπὼν αὐτὰς, ἐδίδασκεν, "ὡς ἔτι μὲν ζῶντος τοῦ παιδὸς ἔχων ἐλπίδα σωτηρίας "αὐτοῦ δεόντως πάντ' ἐποίει, τὸν Θεὸν ἡγούμενος τούτοις "δύνεσθαι καταιδόσθαι· ἀποθανόντος δ' οὐκέτι χρείαν "εἶναι λύπης ματαίας". ταῦτ' εἰπόντος, ἐπήνεσαν τὴν σοφίαν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ βασιλέως. συνελθὼν δὲ τῇ γυναικὶ Βεεθσαβῇ, ἔγκυον αὐτὸν ἐποίησε· καὶ γνόμενον ἄρρεν παιδίον, [c] Σολομῶνα προσηγόρευσε, [d] Ναθάνα τοῦ προφήτου κελεύσαντος.

ε'. Ἰόαβος δὲ τῇ πολιορκίᾳ τοὺς Ἀμμανίτας ἰσχυρῶς ἐκάκου, τῶν τε ὑδάτων αὐτοὺς ἀποτεμνόμενος καὶ τῶν ἄλλων ἐπορείας, ὡς πάνυ ταλαιπωρεῖν ἐνδεία ποτοῦ καὶ

προ-

m Ἔχοι γυναῖκα,] Ἐχῇ *Big.* & *Samb.*
n Ἐκδὸς] Ἐνδὸς *Vat.*
o Αὐτὸν] Αὐτὸν non agnoscit *Vat.*
p Ἁμαρτὼν] Ἁμαρτῶν *Samb.*
q Οὐρία γυναῖκα.] Οὐρίᾳ *Vat.*
r Ὤκτειρεν] Ita *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* οἴκτειρεν in *Editis*, *Aliisque.*
s Μετανοῦνι] Μετανοοῦν γὰρ αὐτῷ *Vat.*
t Ναθάνας] Ita ut supra §. 3. in *Editis* hîc loci Νάθας, atque Νάθαν *Vat.*
v Μὲν ταῦτα] Μὲν ταῦτα *Big. Samb.* & *Vat.*

x Ἐπὶ πένθῃ τέκνου] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπὶ τέκνου πόθῳ τετελ. *Bas.* & *G.*
y Ταῦτα παρόντων] *Al.* ταῦτα.
z Παρατεθῆναι,] Ita cum *Big. Samb.* & *Busb.* προσθῆναι *Bas.* & *G.* προσθεῖναι *Hen.*
a Παρέσχεν,] *Al.* παρεῖχεν.
b Πυθέσθαι,] *Al.* πύθεσθαι.
c Σολομῶνα] *Al.* Σαλομῶνα.
d Ναθάνα] Οὕτω ante Ναθάνα habent *MSS.* quibus haud consentit *Vet. Interpr.*

ε Καὶ

προφῆς. ἐξ ὀλίγης γὰρ φρέατος ἤρτητο, [c] καὶ τούτῳ, ὥστε μὴ τελέως αὐτοὺς ἀπολιπεῖν τῇ πηγῇ, [f] ἀσφαλέστερον [g] χρώμενοι. γράφει οὖν τῷ βασιλεῖ ταῦτα δηλῶν, καὶ παρακαλῶν αὐτὸν ἐπὶ τὴν [h] αἵρεσιν τῆς πόλεως ἐλθεῖν, ἵνα τῇ νίκῃ αὐτὸς [i] ἐπιγραφείη. ταῦτ' Ἰωάβης γράψαντος, ἀποδεξάμενος [k] αὐτὸν τῆς εὐνοίας καὶ τῆς πίστεως ὁ βασιλεύς, συλλαβὼν τὴν σὺν αὐτῷ δύναμιν, ἦκεν ἐπὶ τὴν [l] Ῥαββαθῶν πόλιν· καὶ κρατήσας ἑλὼν ἀφαιρεῖται τοὺς στεφάνους ἐφόρει. αὐτὸς γὰρ τὸν [m] βασιλέως τῶν Ἀμμανιτῶν λαμβάνει στέφανον, ἕλκοντα χρυσοῦ τάλαντον, [m] καὶ πολυτελῆ λίθον ἔχοντα ἐν μέσῳ [n] σαρδόνυχα. [o] ἐφόρει δ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς [p] Διαπαντὸς Δαυίδης. πολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα σκῦλα λαμπρὰ καὶ πολύτιμα ἦυρεν ἐν τῇ πόλει· τοὺς δ' ἄνδρας εἰκιτσάμενος διέφθειρε. [q] τοιαῦτα γὰρ καὶ τὰς ἄλλας τῶν Ἀμμανιτῶν πόλεις διέθηκεν, ἑλὼν αὐτὰς καὶ κρατῶν.

in universum laborarent. Ex puteo enim exiguo spes eorum pendebat: ac ne hoc quidem largiter utebantur, ne forte in totum eos deficeret fons. Haec Joabus per literas regi significat, eumque obsecrat ut ad urbem capiendam properaret, ut ipsi victoria adscriberetur. Rex cum benevolentiam ejus fidemque collaudasset, assumptis *omnibus* quae illi aderant copiis, ad Rabathae expugnationem venit; eamque *mox* vi captam militi diripiendam permisit. Ille vero regis Ammanitarum coronam sibi vendicat, auri talentum pendentem, & Sardonychen magni pretii lapidem in medio habentem. Atque illam Davides perpetuo in capite gestabat. Quin & multa alia spolia splendida & pretiosa in urbe reperiebat: viros autem excruciatos occidebat. Nec mitius tractavit etiam alias Ammanitarum urbes, quas vi expugnaverat. *Rabatha capitur.* 2 Regum, c. 12.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς Ἀβεσάλωμος φόνῳ ἀπεσκεύασε τὴν Ἀμνῶνα, βιασάμενον τὴν αὐτοῦ ἀδελφήν· καὶ ὡς φυγὰς γενόμενος ὕστερον ὑπὸ Δαυίδου μετεκαλέσατο.

CAP. VIII.

Ut Abesalomus cæde nefaria Amnonem sustulit, quod sororem suam stupraverat: utque exsul factus postea à Davide revocatur.

Ἀναστρέψαντος δ' εἰς Ἱεροσόλυμα τοῦ βασιλέως, πλεῖσμα αὐτῷ τὴν οἰκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης καταλαμβάνει. ἦν αὐτῷ, παρθένος μὲν ἔτι, τὸ δὲ κάλλος ὑπερβάλλουσα, ὡς ἀπάσας ὑπερβάλλειν τὰς εὐμορφοτάτας γυναῖκας, [r] Θαμάρα ὄνομα, ἧς δ' αὐτῆς Ἀβεσαλώμῳ μητρὸς [s] κεκοινωνηκὼς. ταύτης ὁ [t] πρεσβύτατος τῶν Δαυίδου παίδων Ἀμνὼν ἐρασθείς, ὡς ἔτι διὰ τὴν παρθενίαν αὐτῆς, ἔτι διὰ τὴν φυλακὴν τυχεῖν τῆς ἐπιθυμίας ἠδύνατο, χαλεπῶς διέκειτο. καὶ τὸ μὲν σῶμα ἡ ὀδύνη αὐτὸν καταδικάσασα καταχραίνειν, καὶ τὴν χρόαν [v] μετέβαλεν. δῆλος ἦν ταῦτα πάσχων γινεται [x] Ἰωνάθῃ τινί, συγγενεῖ καὶ φίλῳ. σωστὸς δ' ἦν ἐπὶ τοῖς μάλιστα καὶ τὴν διάνοιαν ὀξύς. ὁρῶν οὖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὸν Ἀμνῶνα μὴ κατὰ φύσιν ἔχοντα τῷ σώματι, προσελθὼν ἠρώτα φράσαι τὴν αἰτίαν αὐτῷ. ἐκάλει μέντοι αὐτὸς ἔλεγεν ἐξ ἐρωτικῆς ἕξεως ἔχειν αὐτὸν ἐπιθυμίας. ὃ ἦν Ἀμνὼν ὁμολογήσαντος τὸ πάθος, ὅτι τὴν ἀδελφῆς ἐρᾷ τυγχανούσης [y] ὁμοπατρίας, ὁδὸν αὐτῷ καὶ μηχανὴν εἰς τὸ προσηκόντων τυγχάνειν ὑπέθετο. νόσον γὰρ [z] ὑποκρίνεσθαι παρήνεσεν. ἐλθόντα γὰρ πρὸς αὐτὸν τὸν πατέρα, πέμψαι τὴν ἀδελφὴν αὐτῷ διακονησομένην σιτία καλέσαι. φάσκων γὰρ ἕσεσθαι καὶ ταχέως ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς [a] νόσου, τούτου γινομένου. κατανεύσαντος οὖν ὁ Ἀμνὼν ἐπὶ τὴν κλίνην, νοσεῖν προσεποιεῖτο κατὰ τὰς Ἰωνάθου ὑποθήκας. εἰσελθούσης δὲ παρὼν καὶ σκεπτόμενος πῶς [b] ἔχει, τὴν ἀδελφὴν ἐκέλευε πέμψαι πρὸς αὐτόν. ὁ δ' οὐκ ἐκέλευσεν ἀκριβῶς. ἡσύχη δὲ προσέταξεν ἄρτους. αὐτῷ ποιῆσαι ταχέως, αὐτουργῷ χρωμένῃ. προσποιεῖσθαι γὰρ [c] ἥδιον

Ege autem Hierosolyma reverso, calamitas in domum ejus invasit ex hujusmodi causa. Filiam habebat adhuc virginem, tanta vero formae venustate ut speciosissimas quasque mulieres pulchritudine vinceret, Thamaram nomine, & ex eadem qua Abesalomus matre *editam*. Hujus amore correptus Amnon, filiorum Davidis natu maximus, cum ea, tam quod virgo esset quam quod *arctius* custodiretur, potiri non posset, male se habebat. ut & corpus dolore illum depascente macresceret, & colorem *indies* commutaret. At Jonathas quidam, cognatus ejus & amicus, animadvertit, quod haec pateretur. ille autem praeclarae erat sapientiae & acris ingenii. Quolibet itaque mane observans Amnonem non adeo ut natura fert corpore valere, accessit illum rogans ut causam sibi indicaret. se tamen conjicere, ille dicebat, haec ei accidere ex amoris affectu. Postquam autem id ita esse declaraverat, quod *scilicet* sororem deamaret ex eodem secum patre, viam ipsi & commentum proposuit quo ad optata perveniret. Suasit enim ut aegritudinem simularet. Cum vero pater ad eum *visendum* veniret, jussit obsecrare ut sororem ad se mitteret quae sibi ministraret. fore enim ut hoc facto melius se haberet & citius morbo liberaretur. Lecto igitur decubuit Amnon, morbo simulato, prout ei Jonathas suggesserat. Patre autem illum invisente & de valetudine percontante, petiit sororem ad se mitti. isque è vestigio jussit adduci. Illa autem veniente praecepit, ut ipsa operam praestans placentas faceret. libentius enim ex illius manibus comesurum. Cum vero in conspectu fratris farinam subegisset & collyridas formasset *Thamarae sororis suae amore corripitur Amnon.* 2 Regum, c. 13.

[c] Καὶ τούτῳ,] Καὶ τοῦτο τετραπλασιόμενον ὡς μὴ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* καὶ τούτῳ τετραπλασιόμενον ὡς μὴ *Vat.* Forsan τούτῳ τετραπλασιόμενον. Quin & lectionem ab hisce diversam sequutus esse videtur *Epiphan.* qui vertit; *& licet illis esset fontis auxilium, pe tamen deficeret, non eo largius utebantur.*

[f] Οὐ δασυλίστερον] Illud ὑ, quod in *Graecis* deest, ex *Latinis Epiphanii* suppleyi.

[g] Χρώμενοι.] Χραμβίως *Big.* (*Corcejus*) *Samb.* & *Vat.*

[h] Αἵρεσιν] Sic *MSS.* in *Editis* ἀναίρεσιν.

[i] Ἐπιγραφείη.] Ἐπιγράφῃ *Vat.*

[k] Αὐτὸν τῆς εὐνοίας] Illud αὐτὸν ἐς *Cod. Vat.*

[l] Ῥαββαθῶν] LXX. Ῥαββὰθ & Ῥαββαὰθ MS. Alex. 2 Sam. xii. 26. 27. SPANH.

[m] Καὶ πολυτελῆ] Καὶ πολυτελῆς λίθους ἔχοντα καὶ ἐν μέσῳ σαρδόνυχα juxta *Epiphanium.*

[n] Σαρδόνυχα.] Σαρδόνυχον *Big.* & *Samb.* Σαρδόνυχον *Vat.* Videsis *S. Bochartum* in *Hieroz.* parte II. l. 5. c. 7.

[o] Ἐφόρει δ' αὐτὸν] Vix est ut credam tanti ponderis coronam ab eo capite gestatam fuisse: sed potius (ut conjicit *R. Kimchi*, quem sequitur *J. Clericus* ad 2 *Sam.* c. 12.) sune suspensam, ita ut videretur adhaerere capiti regis eam subeuntis, duntaxat ostentationis causa cum in solio sederet.

[p] Διαπαντὸς] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Διαπαντὸς non agnoscunt *Bas.* & *G.*

[q] Ταὐτὰ δὲ] Eo modo *Samb.* ταῦτα in *reliquis.*

[r] Θαμάρᾳ] Sic *MSS.* Θημάρᾳ in *Editis.* Θημὰρ in LXXII. juxta *Exemplar. Vat.* Θαμὰρ in *Alexandrino.*

[s] Κεκοινωνηκὼς.] Iterum ex *MSS.* in *Editis* κεκοινωκὼς.

[t] Πρεσβύτατος] Πρεσβύτερος *Big. Samb.* & forsan *Epiphan.*

[v] Μετέβαλεν.] Μετέβαλλε *Samb.* & *Vat.*

[x] Ἰωνάθῃ τινί,] Non Jonathas sed Jonadab in *Epiphanii* libris. Sunt autem synonyma.

[y] Ὁμοπατρίας,] Ὁμοπατρίου *Vat.*

[z] Ὑποκρίνεσθαι] Ὑποκρίνασθαι *Big. Samb.* & *Busb.*

[a] Νόσου,] Ita distinguo & lego ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτου γινομένου καταπεσὼν ὁ Ἀμνὼν in *Editis.*

[b] Ἔχοι,] Ἔχοι *Big.* & *Samb.*

[c] Ἥδιον] Sic *MSS.* ἡδέως in *Editis.*

set & coxisset, *eas* ipsi obtulit. At ille *de iis* tunc non degustavit: sed famulis mandavit, ut quotquot essent pro foribus cubiculi summoverent, velle enim quiescere, turba & tumultu liberatus. & postquam imperata fecissent, petiit à sorore ut sibi in conclave edulium afferret. Cum autem ei hac in re obsequuta esset puella, eam prehendens suadere laborabat ut sui copiam faceret. Puella vero, sublato clamore, dicebat, at tu noli, frater, mihi vim inferre, noli flagitium committere, id agendo ut leges transgrediaris & magno temet pudore circumfundas. omitte iniquam adeo fœdamque cupiditatem explere, ex qua opprobrium & infamia in familiam nostram redundabunt. eique consilium dedit ut hac de re cum patre colloqueretur: illum enim *ejus desiderio* concessurum esse. Hæc autem dicebat, volens impetum ejus cupiditatis in præsentia vitare. Ille vero noluit ei obsequi: sed amore ardens & œstro libidinis agitatus sorori vim intulit. At Amnoni, ut eam constupraverat, statim odio esse cœpit; isque *fastiditam* conviciis aggressus, jussit ut surgeret & discederet. Cum vero injuriam etiam eo graviorem fore clamaret, si ipse, qui stuprum *sibi* obtulerat, non usque ad noctem *secum* manere permitteret, sed è vestigio inde die luceque faceret juberet, ut in turpitudinis suæ testes incideret, mandavit famulo ut eam foras ejiceret. Illa vero ob injuriam & vim gravi dolore percita, cum tuniculam laceratset (virgines enim tunicas antiquitus ferebant manuleatas, & ad talos usque demissas ne facile conspicerentur) & caput pulvere conspersisset, per mediam urbem abibat, vociferans, & vim *sibi illatam* deplorans. Frater autem Abesalomus, ei forte obviam factus scisitatus est quidnam mali acciderit ut ita se haberet. cumque illa injuriam quæ passa est ei denarrasset, solatus eam hortabatur ut quiesceret & *dolorem* moderate ferret, sibique in contumeliam cessisse non crederet, cum à fratre fuerit vitiata. Illa persuasa desiit à clamore & ab injuria in populum divulganda; & aliquammulto tempore deserta apud fratrem Abesalomum permansit.

Thamaram stuprat Amnon. 2 Regum, c. 13.

Amnon occiditur ab Abesalomo, 2 Regum, c. 13.

2. Postquam autem hoc pater *ejus* Davides rescivit, rem quidem ægerrime tulit; verum cum Amnonem valde diligeret, (erat enim filius ejus natu maximus) necesse habuit illum dolore non afficere. At Abesalomus (nam eum odio vehementi & occulto prosequebatur) tempus ad peccatum ejus ulciscendum opportunum captabat. Cumque biennium jam præteriisset, ex quo ista de sorore sua acciderant, atque ad greges suos tondendos iturus esset in Belsephon (ista autem urbs est in sorte tribus Ephraïmiticæ) rogavit patrem simul & fratres ut ad se venirent & secum convivium agerent. quo semet excusante quod nollet ei oneri esse, obsecravit ut fratres ipsius jussu mitterentur. Cum autem missi essent, *famulis* suis imperavit, ut quam primum Amnonem vino somnoque gravatum animadvertissent, neminem veriti ad nutum suum illum trucidarent.

ἐκ τῶν ἐκείνης χειρῶν. ἡ δ' ἐμβλέπουτ@ τῷ ἀδελφῷ φυλάσσουσι τὸ ἄλλοιον; καὶ πλάσσουσι κολλυρίδας, καὶ τηγανίσουσι, προσήνεγκεν αὐτῷ. [d] ὁ δ' τότε μὲν οὐκ ἐγεύσατο· προστάξας δὲ τοῖς οἰκέταις προαπιέναι πάντας πρὸ τῶν θωματίων· βούλεσθαι γὰρ ἀναπαύσασθαι, φορύδα καὶ παραχῆς [e] ἀπηλλαγμέν@. ὡς δ' τὸ κελευσθὲν ἐγένετο, τῷ ἀδελφῷ [f] ἠξίωσεν εἰς τὸν [g] ἐνδοτέρω οἶκον τὸ δεῖπνον αὐτῷ παρενεγκεῖν. πεισάσης δ' τῇ τῆς κόρης, λαβόμεν@ αὐτῆς, συνελθεῖν αὐτῷ πείθειν ἐπειρᾶτο. ἀνακεκραγυῖα δ' ἡ παῖς, ἀλλὰ μὴ σύ γε τῇ [h] βίᾳ με, μηδὲ ἀσεβήσῃς, εἶπεν, ἀδελφὲ, τοὺς νόμους παραβὰς, καὶ δεινῇ περιβαλὼν σαυτὸν αἰσχύνῃ. πᾶσαν δ' ἴσως ἀδίκει καὶ μιαρᾶς ἐπιθυμίας, ἐξ ἧς [i] ὄνειδ@ ἐς κακοδοξίαν ὁ οἶκ@ ἐμῶν κερδανεῖ. συνεβούλευέ τε περὶ τούτου διαλεχθῆναι τῷ πατρί· συγχωρήσειν γὰρ ἐκεῖνον. ταῦτα δ' ἔλεγε, βουλομένη τῇ ὁρμῇ αὐτοῦ τ' ὀρέξεως πρὸς τὸ παρὸν διαφυγεῖν. ὁ δ' οὐ πείθεται, [k] τῷ δ' ἔρωτι καιόμεν@, καὶ τοῖς ἐκ πάθους κέντροις μυωπιζόμεν@ βιάζεται τὴν ἀδελφήν. μῖσ@ δ' αὐθέως μεῖζον τῆς [l] διακόρησιν εἰσήρχετο τὴν Ἀμνώνα, καὶ προσλοιδορησάμεν@ ἐκέλευζεν ἀναστᾶσαν [m] ἀπιέναι. ἡ δ' χείρω τὴν ὕβριν ἐκ διὰ ταῦτ' ἀποκαλούσης εἰ βιασάμεν@ αὐτὸς μηδ' ἄχρι νυκτὸς ἐπιτρέποι [n] μεῖναι, ἀλλὰ προσκρῆμα ἀπαλλάττεσθαι κελεύσειεν ἡμέρας ἐκ φωτί, ἵνα καὶ μάρτυσι τὰ αἰσχύνης προσθείσοι, προσέταξεν αὐτῷ ἐκβαλεῖν τῷ οἰκέτῃ. ἡ δὲ, προσκλαγὴς ἐπὶ τῇ ὕβρει καὶ τῇ βίᾳ γιγνομένη, περιρήξασα τὸ [o] χιτωνίσκιον· ἐφόρουν γὰρ αἱ τῶν ἀρχαίων παρθένοι [p] χειροδέτους ἄχρι τῶν σφυρῶν πρὸς τὸ [q] μηδὲ βλέπεσθαι χιτῶνας· καὶ σποδὸν καταχεαμένη τῆς κεφαλῆς, ἀπῆλθε διὰ τῆς πόλεως [r] μέσης βοῶσα ἐκ ὀδυρομένη τὴν βίαν. προσπεσοῦσα δ' [s] αὐτῇ ἀδελφὸς Ἀβεσάλωμ@, ἀνέκραγε τίν@ αὐτῇ δεινοῦ συμβάντ@ οὕτως ἔχει. κατασπάσας δ' αὐτῆς πρὸς αὐτὸν τὴν ὕβριν, ἡσυχάζειν ἐκ μεταρσίως φέρειν παρηγόρει, καὶ μὴ νομίζειν ὑβρίσθαι φθαρεῖσαν ὑπ' ἀδελφοῦ. [t] ἡ δὲ πεισθεῖσα παύεται τῆς βοῆς, καὶ ἐς πολλοὺς [v] τὴν βίαν ἐκφέρει καὶ πολὺν χρόνον [x] χηρεύσασα παρ' Ἀβεσαλώμῳ τῷ ἀδελφῷ διεκαρτέρησε.

β'. Γνοὺς δὲ ταῦθ' ὁ πατὴρ Δαυίδης, τοῖς μὲν πεπραγμένοις ἤχθετο· φιλῶν δὲ τὸν Ἀμνῶνα σφόδρα, προσδύσπολ@ γὰρ ἦν υἱὸς αὐτῷ, μὴ λυπεῖν αὐτὸν ἠναγκάζετο. ὁ δὲ Ἀβεσάλωμ@, ἐμίσει γε χαλεπῶς αὐτὸν καὶ λανθάνων, καιρὸν εἰς ἄμυναν αὐτῷ τῆς ἁμαρτίας ἐπιτήδειον παρεφύλασσεν. ἔτ@ δ' ἤδη τοῖς περὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ παίσμασι [y] διελελύθη δύτερον, καὶ μέλλων ἐπὶ τῶν ἰδίων κτηρῶν ἐξιέναι θρεμμάτων εἰς [z] Βελσεφῶν, πόλις δ' ἔστιν αὕτη τῆς [a] Ἐφραϊμίπολ@ κληρουχίας, [b] παρεκάλει τὸν πατέρα σὺν καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἐφ' ἑστιασιν. προθυμουμένου δ' ὡς ἂν μὴ βαρὺς αὐτῷ γένοιτο, τοὺς ἀδελφοὺς ἀποστεῖλαι παρεκάλεσε. πέμψαντ@ δὲ, τοῖς ἰδίοις ἐκέλευσεν ὁπλίταις ἰδοῦσι τὸν Ἀμνῶνα [c] μέθῃ παρειμένον καὶ κώμῳ, νεύσαντ@ αὐτοῦ φονεύσωσι μηδένα φοβηθέντες. γ'. Ὡς

[d] Ο ᾧ τότε] Ita cum *Big.* & *Samb.* τάτο in *Editis.* τέτων legisse videtur *Epiphan.* non male.

[e] Απηλλαγμέν@.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* ἀπηλλαγμένον.

[f] Ηξίωσεν] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* ἐκέλευσεν.

[g] Ενδοτέρω] Ενδότερον solus *Vat.*

[h] Βιάσῃ με,] Βιάσῃ με, μηδὲ ἀσεβήσεις *Big.* & *Samb.*

[i] Ονειδ@] Ονειδη *Big. Samb.* & *Vat.*

[k] Τῷ δ' ἔρωτι] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* τῷ ἔρωτι. *Coll. Voss.* habet ἄλλα τῷ ἔρωτι.

[l] Διακόρησιν εἰσήρχετ@] Κοιλίαν *Big. Samb.* & *Vat.* κοιλίαν *Busb.* & *Hen.*

[m] Απιέναι.] Απεῖναι *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

[n] Μεῖναι,] Μεῖναι, προσκρῆμα ἢ ἀπαλλ. *Big. Samb.* & *Vat.*

[o] Χιτωνίσκιον·] Puellæ apud veteres χιτωνίσκους manicatos gerebant, ut χιτῶνες laterent. REL.

[p] Χειροδέτους] Ita in *omnibus libris*, tam *impressis* quam *MSS.* Χειριδωτὰς malit *Schotanus* ut apud *Herodianum* & alios Auctores.

[q] Μηδὲ βλέπεσθαι χιτῶνας·] Μὴ βλέπεσθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

[r] Μέσης βοῶσα] Vocem μέσης inserui ex *MSS.* & *Vat. Interpr.*

[s] Αὐτῇ ἀδελφὸς] Ita ex *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῆς ἀδ.

[t] Η ᾗ πεισθεῖσα] Illa ἡ ᾗ absunt *Big. Samb.* & *Vat.*

[v] Τὴν βίαν ἐκφέρει.] Τὴν ὕβριν *Vat.*

[x] Χηρεύσασα] Χηρεύσατα *Vat.*

[y] Διελελύθη δύτερον,] Ita in quatuor *MSS.* διελήλυθε in *Vat.* & *Editis.*

[z] Βελσεφῶν,] Βιελσεφῶν *Vat.* Βελτσεφῶν *Big.* Apud *Vet. Interpretem* varie, *Belsephon*, & *Betsephon*, & *Bosor*, & *Baasor*. Βελσατὼβ LXXII. in textu Hebraïco *Baal-Hasor*, *ad fines Ephraïmitarum.*

[a] Εφραϊμιλδ@] Ita ut supra aliquoties. Εφραὶμ *Bas.* & *G.* Εφραΐμου *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[b] Παρεκάλει] Παρεκαλεῖ solus *Vat.*

[c] Μέθῃ παρειμένον] Μέθῃ *Samb.*

γ. Ως δ' ἐπύθοντο τὸ πεπραχθὲν, ἔκπληξις καὶ ταραχὴ τοὺς ἀδελφοὺς λαμβάνει· καὶ δείσαντες περὶ ἑαυτῶν, ἐμπηδήσαντες [d] ἵπποις ἔφέροντο πρὸς τὸν πατέρα. Φθάσας δέ τις αὐτοὺς, ἅπαντας ὑπὸ Ἀβεσαλώμου πεφονεῦσθαι τῷ παλαὶ [e] προσήγγειλεν. ὁ δ' ὡς ὅτι πᾶσιν ὁμοῦ τοσούτοις ὀλωλόσι, καὶ τοῦθ' ὑπ' ἀδελφοῦ, τὴν λύπην [f] κατὰ τὴν κτεῖνα δοκησίμου γινομένης πικρότερον, [g] συναρπαγεὶς ὑπὸ τοῦ πάθους, ὅτι τὴν αἰτίαν ἀνέκρινεν, ὅτ' ἄλλο τι μαθεῖν, οἷον εἰκὸς τηλικούτου προσηγγελμένου κακοῦ. Ὁ δ' ὑπερβολὴν ἀπιστίαν ἔχοντος, προεμένειν· ἀλλὰ καταῤῥηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ ῥίψας αὐτὸν ὅτι τὴν γῆν, ἔκειτο πενθῶν τοὺς υἱοὺς ἅπαντας, καὶ τοὺς ἀποθανεῖν δεδηλωμένους καὶ τὸν ἀνῃρηκότα. ὁ δὴ [h] Σαμᾶς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ παῖς [i] Ιωνάθης, ἀνεῖναί τι τῆς λύπης παρεκάλει, [k] καὶ μὴν πρὸ τῶν ἄλλων μὴ πιστεύειν ὡς πεφνᾶσιν, ἀδύνατον αἰτίαν δύεσκεῖν ὑπολαμβάνειν· [l] περὶ δ' Αμνῶνος ἐξετάζειν ἔφη δεῖν. εἰκὸς γὰρ ἀπὸ τοῦ Θαμάρας ὕβριν ἀποστομῶσαι τὸν Ἀβεσάλωμον τὸν ἀναίρεσιν τοῦ σκέτνος. μεταξὺ δὴ κτύπος ἵππων καὶ θόρυβος [m] προσιόντων τινῶν αὐτοὺς ἐπέστρεψεν. ἦσαν δ' οἱ τοῦ βασιλέως παῖδες, οἱ ἀμφιδράντες ἀπὸ τῆς ἑστιάσεως. ὑπαντιάζει δ' αὐτοῖς ὁ πατὴρ θρηνοῦσι λυπούμενος, καὶ [n] περ' ἐλπίδα ὁρῶν ἐς· [o] ἡκηκοὼς μικρὸν ἔμπροσθεν [p] ὀλωλότας. ὧν δὴ πάντων δάκρυα καὶ ὀδυρμὸς· τὸν μὲν ὡς ἐπ' ἀδελφῷ πεπολιτηκότι, τοῦ βασιλέως δ' ὡς ὅτι παιδὶ κατισφαγμένῳ. Φεύγει δ' Ἀβεσάλωμος εἰς [q] Γεσσύραν πρὸς τὸν πάππον τὸν πρὸς μητρὸς, διωκασεύσας τὴν ἐκεῖ χώρας· καὶ τρισὶν ὅλοις ἔτεσι παρ' αὐτῷ καταμένει.

δ'. Τοῦ δὴ Δαυὶδ προαίρησιν ἔχοντος ἐπὶ τὸν Ἀβεσάλωμον πέμπειν, οὐκ ἐπὶ τιμωρίᾳ καταλυσόμενον, ἀλλ' ὅπως εἴη σὺν αὐτῷ. καὶ γὰρ τὸ τῆς ὀργῆς ὑπὸ τοῦ χρόνου λελωφήκει· πρὸς τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν Ἰώαβος ὁ ἀρχιστράτηγος παρώρμησε. γυναικίον γάρ τι τῆς ἡλικίας ἤδη προβεβηκὸς ἐπίτηδες αὐτῷ προσελθεῖν ἐν σχήματι πενθίμῳ. "[r] παιδῶν ἐπὶ τῇ ἀγροικίᾳ αὐτῆς [s] διενεχθέντων, "καὶ πρὸς φιλονεικίαν τραπέντων, ἑνὸς δὲ καταπαῦσαι "δυναμένου [t] φανέντος, ἔλεγεν ὑπὲρ θατέρου τὸ ἕτερον "πληγῶσι ἀποθανεῖν· ἡξίου τε, τοῦ συγγνώμην ἐπὶ τοῖς ἀνη- "κήστοις ὡρμηκότων καὶ ζητούντων αὐτὸν ἀνελεῖν, χα- "ρίσασθαι τῷ σωτῆρι [v] αὐτῇ δὲ παιδὸς, καὶ μὴ [x] τοὺς "ὑπολοίπους τῆς [y] γηροκομίας αὐτῷ ἐλπίδας προσαφαι- "ρεῖσθαι· τοῦτο δ' αὐτῇ κωλύσαντα τὸν βλομένους ἀπο- "κτεῖναι τὸν υἱὸν αὐτῆς παρέξειν. ἃ γὰρ ἐφέξειν ἐκείνους ἄλ- "λῳ τινὶ τῶν φονέων ἢ τῷ παρ' αὐτοῦ φόβῳ". Καὶ ἡ [z] συγκαταινέσαντος οἷς τὸ γυναικίον [a] ἱκέτευσεν, [b] ὑπολαβὸν πάλιν πρὸς τὸν βασιλέα, "[c] χάριν μὲν, εἶπεν, οἶδά "σοι τῇ χρηστότητι [d] κατοικτίσαντος μου τὸ γῆρας καὶ τὸν "ὠδὸν μικρὸν ἀπαιδίαν· ἀλλ' ἵνα βέβαια τὰ ὠδὸν τῆς "σῆς μοι [e] εἴη φιλανθρωπίας, τῷ σωθῆναι παιδὶ πρῶτον

3. Ut vero perpetratum est quod mandaverat, terror gravis & perturbatio fratres occupat: &, sibi quisque metuens, equis subito conscensis cursu ad patrem ferebantur. At quidam, cum illos prævenisset, omnes ab Abesalomo interfectos esse patri *illorum* nunciavit. Ille autem, quasi ob filios qui tot simul perierunt, idque fratris scelere, dolore correptus, eoque ex illo qui cædis auctor visus est exacerbato, nec causam requirebat, nec minimum cunctabatur ut aliquid præterea audiret, sicuti par erat, malo nunciato adeo atroci & ob magnitudinem superante fidem; sed cum vestimenta laceraſſet seque in terram prostravisset, procumbebat filios ad unum omnes luctu prosequens, & quos peremptos acceperat, & ipsum interfectorem. Jonathas vero, Samæ fratris ipsius filius, orabat ut parcius lugeret & de aliis quidem ne sibi persuaderet eos mortem obiisse, nihil enim causæ esse quod ita suspicaretur: sed de Amnone inquisitionem faciendam esse dicebat. nam verisimile Abesalomum ob injuriam Thamaræ factam ipsum interficere ausum esse. Interea vero sonitus equorum & venientium turba illos *in se* convertit. Erant autem regis filii qui è convivio effugerant. atque ipsis pater flentibus occurrit mœrens, etiam cum præter spem videret quos paulo ante exstinctos esse audiverat. Omnes itaque lachrymas effundebant & gemitus, illi quidem pro mortuo fratre, rex vero pro filio interempto. At Abesalomus in Gesuram ad avum maternum confugit, istius loci dynastam: & apud illum toto triennio commoratur.

Davidi, ex filiorum morte ei nunciata perturbato, consilium dat Jonathas. 2 *Regum*, c. 13.

In Gesuram fugit. Se recipit Abesalomus.

4. Cum autem Davidi in mentem venisset ad filium Abesalomum mittere, non ut supplicium lueret venturum, sed ut una secum esset: (jam enim tempore sedata erat ira) ipsum eò *satis provensum* Joabus imperator acrius incitavit. Nam fecit ut muliercula quædam, ætate jam provecta, sumpto lugubri vestitu regem adiret. "Orto ruri inter fi- "lios suos dissidio, eoque in rixam erumpente, cum "nemo esset qui litem dirimeret, ajebat alterum "ab altero ictum occubuisse: atque obsecrabat, "eo quod cognati in interfectorem impetum fece- "rint, ejusque cædem expetant, ut filii salutem "sibi concederet, nec reliquam senectutis suæ cu- "randæ spem sibi auferri pateretur; sed precibus "suis indulgeret, ipsos reprimendo qui filium suum "ad necem poscunt. illos enim nulla re nisi i- "psius metu à proposito averti posse". Cum autem ille mulierculæ postulatis annuisset: tum illa regem excipiens dicebat, "tuæ quidem benigni- "tati gratias ago, qui meam senectutem & pæne "dixeram orbitatem miseratus es: sed ut rata ha- "beantur quæ pro tua humanitate mihi pollicitus "es, tuum ipsius filium prius in gratiam recipe & "ab ira in illum desiste, alioqui quomodo possem "mi-

Joabi stratagema de revocando Abesalomo. 2 *Regum*, c. 14.

[d] Ἵπποις ἐπέβησαν] Τοῖς ἵπποις *Big. Samb.* & *Vat.*

[e] Προσήγγειλεν.] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* προσήγγελλεν.

[f] Κατὰ τὴν κτεῖνα δικαίαν γινομένης] Ita locum constituere visum est ex *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* quibus ex parte consentiunt & *alii*, nam τῷ κτείνας δοκοῦντα δικαίως habet *Vat.* atque *Epiphanius* vertit, *tristitia, quæ eum usque ad mortem ferre videretur, amara nimis invasit* &c. Si quis hîc πικροτέρως malit, per me licet.

[g] Συναρπαγεὶς ὑπὸ τοῦ πάθους,] Id est: *ablatus affectu.* COCC.

[h] Σαμᾶς] Σαμαὰ LXXII. Apud *Epiphanium* varie *Samma*, & *Samaa*, & *Semmaa*, & *Samatha.*

[i] Ιωνάθης,] Ιωναμμὼν *Vat.* forsan pro Ιωνάδαβος. quo modo legendum juxta *Vet. Interpr.* & LXX. Vide sup. in initio hujus Cap.

[k] Καὶ μὴν πρὸ τῶν ἄλλων] Sic *MSS.* καὶ μὴ πρὸ τῶν ἄλλων in *Editis.*

[l] Περὶ δ' Αμνῶνος] Iterum ex *MSS.* πρὸ Αμνῶνος δ' ἐξετάζειν in *Editis.*

[m] Προσιόντων] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* προϊόντων in *Editis.*

[n] Παρ' ἐλπίδα] παρ' ἐλπίδας *Big. Samb.* & *Vat.*

[o] Ηκηκοὼς μικρῷ] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἤκουε *Vat.* ἀκηκοὼς in *Editis.*

[p] Ἀπολωλότας.] Amplius aliquid in suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *His lugentibus tristis pater occurrit, & præter spem videns quos ante paululum periisse crediderat, amplexatus est eos.*

[q] Γεσσύραν] Γεθσύραν *Big. Samb.* & *Vat.* Γεσσύρα *aliis.* apud *Epiphanium* habemus *Gessur.* in *S. Literis* Γεδσὺρ & *Ghesur.*

[r] Παιδῶν] Ως παιδῶν *Big. Samb.* & *Vat.*

[s] Διενεχθέντων,] Ita cum *MSS.* διενεχθέντων in *Editis.* αὐτῇ δύο ὄντων legisse videntur *Epiphanius* & *Zonaras.* Est qui malit αὐτοῖς διενεχθέντων. Sed faciunt pro αὐτῇ quæ nobis dat *Cl. Perizonius* in *Indice* Gr. ad *Ælianum*, voce *Dativi* &c.

[t] Φανέντος,] Παραφανέντος in *iisdem.*

[v] Αὐτῇ δὲ παιδὸς,] Ita in quinque *MSS.* αὐτῆς in *Editis.*

[x] Τοὺς ὑπολοίπους] Τοὺς ἔτι λοιποὺς *Vat.*

[y] Γηροκομίας] Γηρωκομίας *Samb. Vat.* & *Bas.*

[z] Συγκαταινέσαντος] Συγκατανεύσαντος *Big.* (& *Coll. Voss.*) eodem plane sensu.

[a] Ικέτευσεν,] Ικέτευεν *Vat.*

[b] Ὑπολαβὸν πάλιν] Ὑπολαβεῖν *Big. Hen.* & *Busb.*

[c] Χάριν μὲν,] Ita cum *Ed. Gen.* χάρις μὲν εἶπεν οἶδα *Bas.* χάρις μὲν εἶπεν ἤδη *Samb. Busb.* & *Hen.* πρὸς τὸ βασιλέα εἶπε χάριν μὲν ἤδη σοὶ τῇ *Vat.* & *Big.*

[d] Καταικτείραντός] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen.* & *Busb.* κατοικτείραντί μου in *Editis* & *Vat.*

[e] Εἴη φιλανθρωπίας,] Sic quinque *MSS.* in *Editis* ἦ.

"mihi perſuaſum habere te vere hanc mihi gra-
"tiam feciſſe, cum tibi ipſi ob ſimilem injuriam
"filius tuus adhuc inviſus ſit. quin & inſipientis
"eſſe, cum unus præter voluntatem ceciderit, vel-
"le ut alter etiam ad eum abeat". Tum regi ſuboluit, hoc commentum eſſe à Joabo ejuſque in Abeſalomum ſtudio: ac poſtquam anicula interrogata rem ita ſe habere comperuit, & ad Joabum accitum dicebat ſe aſſequutum eſſe quod in animo erat, juſſitque ut Abeſalomum reduceret. non enim ſe amplius illi ſuccenſere, ſed jam iram & indignationem miſſam feciſſe. Ille vero, adorato rege, verbiſque ejus lubenti animo acceptis, è veſtigio Geſuram properavit, & aſſumptum ſecum Abeſalomum Hieroſolyma reduxit.

Abeſalomus revocatur. 2 Regum, c. 14.

5. Rex autem, ut audierat filium adventare, ante præmiſit ad eum juſſitque domum ſuam concedere; nondum enim ita ſe affectum, ut reverſum videre ſtatim ſuſtineat. Atque ille quidem, cum ita pater ei imperaſſet, illius conſpectum non ſubiit, domique ſe continebat, iſtis officiis contentus quibus eum ſui proſequebantur. nec tamen aliquid ejus pulchritudini deceſſit, vel propter mœrorem, vel quod ejuſmodi illi non adhibita fuerit cura quæ regis filio convenit: ſed adhuc eminebat omneſque præcellebat ſpecie ac proceritate corporis, & vel eos ſuperabat qui multis in deliciis vitam agerent. At tam denſa ei erat cæſaries, ut vix intra octo dies detonderetur, ſiclos ducentos appendens. iſti autem quinque minas conficiunt. Hieroſolymis certe biennium commoratus eſt, trium quidem filiorum pater factus, unius vero filiæ, forma præſtantiſſimæ, quam Roboamus Solomonis filius *in uxorem* accipit: & ex ea natus eſt puerulus nomine Abias. Deinde Abeſalomus, nunciis ad Joabum miſſis, ipſum orabat ut patrem ſibi prorſus placaret, & precibus contenderet, ut ipſi daretur in conſpectum ejus venire & cum eo colloqui. Cum autem Joabus *hoc facere* negligeret, quibuſdam de ſuis ſubmiſſis, agrum *ejus* ſuo adſitum incendit. Tum is, cognito facinore, ad Abeſalomum veniebat, ipſum accuſans & cur ita fecerit percontans. Ille vero dicebat, "hoc ſtratagema excogi-
"tavi, quod te ad nos poſſet adducere, mandata
"quæ tibi de patre mihi conciliando dedi minus
"curantem. ideoque te præſentem oro obteſtorque,
"ut mihi placatum reddas genitorem: quòd ego
"me exiſtimem pejus habitum iri poſt reditum
"quam in exſilio, ſi pater in ira permaneat".

Ejus pulchritudo & cæſaries. 2 Regum, c. 14.

Abeſalomi ſtratagema ut ſemet Joabo in memoriam revocaret. 2 Regum, c. 14.

Joabi beneficio ad patrem admittitur. 2 Regum, c. 14.

Tum Joabus *his* perſuaſus & neceſſitatem *qua premebatur* miſeratus, pro eo cum rege interceſſit: & ſuis de filio *Abeſalomo* ſermonibus fecit ut ita animo afficeretur rex, ut confeſtim eum ad ſe evocaret. Cumque ille humi procidiſſet, & peccatorum veniam imploraſſet, *eum* & *manu* tollit *rex* & anteactorum oblivionem ei pollicetur.

"καὶ τελλάγηθι, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ὀργὴν ἄφες. πῶς γὰρ
"ἂν πεφιλεῖκει ἐμοί σε τοιοῦτον ἀληθῶς δεδωκέναι τὴν χά-
"ριν, αὐτὸς σε μέχρι νεῦ ἐφ' ὁμοίοις ἀπιχθανομένης
"τῷ παιδί. [f] ἀνόητον δ' ἂν εἶναι πρεπόντως τῷ σῷ δὲ
"γνώμῃ [g] ἀποθανόντι ἕτερον ἐκβιάσιος". [h] συνῆκε δ' ὁ
βασιλεὺς, [i] ὑποβλητον ὄντα τὴν [k] σκῆψιν ἐξ Ἰωάβου καὶ τὰ
τότε πραχθῆς· καὶ ἐπιδὴ πρὸς τὰ παρεσυπιὸν πυθόμενον ἤ-
των ἔχον πάλιν ἤρατο, [l] προσκαλεσάμενον Ἰώαβον, ἐπι-
τυχεῖν τε ἃ προκείμενα καὶ νῦν ἔφασκε, καὶ τὸν Ἀβεσάλωμον
ἄγειν ἐκέλευσεν. ὁ μὲν ἐπὶ χαλεπῶς ἔχειν πρὸς αὐτὸν, ἀλλ'
ἤδη τὴν ὀργὴν καὶ τὸ θυμὸν [m] ἀφεικέναι. ὁ δὲ, προσκυνήσας τὸν
βασιλέα καὶ τὰς λόγους ἀπασάμενον, ἐξώρμησεν εἰς τὴν
[n] Γεσύραν πρόθυμα· καὶ τὸν Ἀβεσάλωμον πρόσλαβὼν, ἦ-
κεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

ε'. Προέπεμψε δ' ἔμπροσθεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸ
ἰδεῖν ὡς ἤκουσε πρόθυμούμενον, καὶ πρὸς [o] ἑαυτὸν ἐκέ-
λευσε χωρεῖν· ἔτι γὰρ ἔτως ἔχειν ὡς ὀφθῆς ἰδεῖν
καταλήψεσθαι. καὶ ὁ μὲν, τοῦ δὲ πατρὸς κελεύσαν-
τος, ἐξέκλινε τὴν ὄψιν αὐτοῦ, καὶ διετέλει τῆς
πρόσθεν τῶν οἰκείων θεραπείας τυγχάνων. οὐκ ἐπι-
ἐβλαπτο δ' εἰς τὸ κάλλος ὑπό τε τῆς λύπης καὶ
τοῦ μὴ τυγχάνειν τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας ὑπὸ
βασιλέως· ἀλλ' ἔτι ἐξῆκε καὶ διέπρεπε [p] πάσας
τῶτε εἴδει καὶ τῷ μεγέθει δὲ σώματος, καὶ τὰς ἐν
πολλῇ τρυφῇ διαιτωμένας ὑπερέβαλλε. τοσοῦτο μέντοιγε
μὴν τὸ βάθος τῆς κόμης αὐτοῦ, ὡς μόλις [q] αὐτῶν ἡμέρας
ἀποκειρειν ὀκτὼ, στάθμον ἔλκουσιν σικλους διακοσίους,
ὅτοι δέ εἰσι πέντε μναῖ. διέτριψε μέντοιγ' ἐν τοῖς Ἱερο-
σολύμοις ἔτη δύο, τριῶν μὲν ἀρρένων πατὴρ γενόμενος,
μιᾶς δὲ θυγατρὸς, τὴν μορφὴν ἀρίστης, ἣν ὁ Σολο-
μῶνος υἱὸς Ροβοάμος ὕστερον λαμβάνει· καὶ γίνεται
παιδίον ἐξ αὐτῆς, Ἀβίας ὄνομα. [r] πέμψας δ' ὁ Ἀβε-
σάλωμος πρὸς Ἰώαβον, ἐδεῖτο αὐτοῦ τελέως παραπρεσβεύ-
σαι τὸν πατέρα, καὶ δεηθῆναι ὅπως αὐτῷ συγχωρήσῃ πρὸς
αὐτὸν ἐλθόντι θεάσασθαί τε καὶ προσφωνεῖν. κατημελήκει
τοῦτος ὁ Ἰωάβος, τὰ ἰδίων τινὰς ἀποστείλας τὴν ὁμορῦσαν
αὐτοῦ χώραν ἐπυρπόλησεν. ὁ δὲ, τὸ πραχθὲν μαθὼν, ἦ-
κε πρὸς τὸν Ἀβεσάλωμον· ἐγκαλῶν τε αὐτῷ καὶ τὴν αἰ-
τίαν [s] πυθόμενος. ὁ δὲ "στρατήγημα τοῦτ', εἶπεν, ἦν
"ἀγαγεῖν σε πρὸς ἡμᾶς δυνάμενον ἀμελουῦντα τῶν ἐπι-
"λῶν, ἃς ἵνα μοι τὸν πατέρα διαλλάξῃς ἐπιτέμνω. καὶ
"δὴ δέομαί σε πάροντος, ἡμερῶσαί μοι τὸν θυμὸν
"τε· ὡς ἔγωγε δεινότερον τὴν φυγῆς κρίνω τὴν κάθο-
"δον, ἐπὶ δὲ πατρὸς ὀργῇ διαμένοντος". [t] πεισθεὶς
δ' ὁ Ἰώαβος, καὶ τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ [v] κατοικτίρας,
ἐμεσίτευσε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ διαλεχθεὶς περὶ δὲ παι-
δὸς, ὅτως αὐτὸν ἥδεως διαθήσων, [x] ὥστε θᾶττον κελεῦ-
σαι πρὸς αὐτόν. δὲ ὁ ῥίψαντος αὐτὸν ὑπὲρ δὲ ἐδάφους καὶ
συγγνώμην αἰτησάμενος τῶν ἡμαρτημένων, ἀνίησί τε καὶ τὰ
γεγονότα ἀμνησίαν ἐπαγγέλλεται.

f Ανοήτον δ' ἂν] Τελέως δ' ἀνοήτον εἶναι *Vat.* τελέως δ' ἂν ἀνόητον εἶναι *Big.* & *Samb.*

g Αποθανόντι] Αποθανόντα σε ὡς ἄλλον *Vat.* ἀποθανόντα δὲ ὡς *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* Locum interpretatur *Epiphanius* hoc modo, *Fœdum namque eſt, ut, cum filius unus contra voluntatem patris mortuus ſit, ſponte huic caſui apponatur & alius.*

h Συνῆκε] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* συνεὶς in *Editis.*

i Υποβλητον] Υποβλητέαν *Vat.*

k Σκῆψιν] Σκέψιν in *Editis.* nec aliter legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Sed cum *MSS.* maluimus σκῆψιν. *commentum* aut *tentamentum*, ut apud *Herodianum* interpretatur *Politianus.*

l Προσκαλεσάμενον Ἰώαβον,] Προσκαλεσάμενον τὸν Ἰώαβον *Vat.*

m Αφεικέναι.] Ita *Big.* & *Samb.* ἀφεῖναι *Vat.* ἀφηκέναι in *Editis.*

n Γεσύραν] Ex *Samb.* & *Vat.* Γεσσῦρα *Baſ.* & *G.* Γεθσῦρα *Big.* Vide p. 385. §. 3. in fine.

o Εαυτὸν] Ita cum *Big.* *Samb.* & *Vat.* adſentiente *Epiphanio*, qui vertit, *& præcepit ut ad domum propriam remearet.* καὶ αὐτὸν ἐκέλευσεν μὴ χωρεῖν in *Editis.*

p Πάσας τῶτε εἴδει] Ita *MSS.* πᾶν τὸ εἶδος καὶ τῷ μ. in *Editis.*

q Αὐτῶν ἡμέρας] Sic *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis.* De tonſura comæ *Abſalomi* mira adeo narrat *Joſephus*, ut non dubitem quin inciderit in corruptum codicem verſionis τὸ ὁ'. Adi *J. Rainoldum* in *Prælect.* LXV. de *Libris Apocr.* p. 729. *Salmaſii* Epiſt. ad *Colvium*, p. 43 & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 14. De pondere ejus capillitii videſis *Salmaſium* in Epiſtola jam citata p. 38. & 42. & *Waſerum* de *Antiquis nummis Hebræorum*, l. 2. c. 9.

r Πέμψας δ'] Πέμψας δ' αὐτὸς *Amſt. Samb.* & *Vat.*

s Πυθόμενος.] Πυθαιόμενος in quatuor *MSS.*

t Πεισθεὶς δ'] Πεισθεὶς ὁ ὁ Ἰώαβος *Samb.* πεισθεὶς δ' Ἰώαβος *Vat.*

v Κατοικτίρας,] Ita cum *Cod. Vat.* in *cæteris* κατοικτείρας.

x Ὥστε θᾶττον] Sic *Vat.* ὡς in *reliquis.*

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ τῆς κατὰ τοῦ Δαυίδου ἀνασάσεως τοῦ Ἀβεσαλώμου, καὶ ὡς ἐπὶ Ἀχιτοφέλῃ τῷ Χωσὶ, καὶ ὡς ἐπὶ Σιβᾶς τῷ Σιμεεί· καὶ ὅπως ὁ Ἀχιτόφελος ἑαυτὸν ἐπήγξατο.

CAP. IX.

De insurrectione Abesalomi contra Davidem, deque Achitophelo & Chasi, & de Siba & Simei: utque Achitophelus semet suspendebat.

Ὁ δὲ Ἀβεσάλωμος, τοιούτων αὐτῷ [y] παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποβάντων, πολλοὺς μὲν ἵππους, ἐν ὀλίγῳ πάνυ χρόνῳ, πολλὰ δὲ ἅρματα [z] ἐκέκτητο· καὶ δορυφόροι περὶ αὐτὸν ἦσαν πεντήκοντα. [a] καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὄρθριος πρὸς τὰ βασίλεια παρεγίνετο, καὶ τοῖς ἐπὶ τὰς κρίσεις ἥκουσι καὶ ἐλαττωμένοις πρὸς ἡδονὴν ὁμιλῶν, [b] ὡς παρὰ τὸ μὴ συμβούλους ἀγαθοὺς εἶναι τῷ πατρὶ, [c] τάχα δ' αὐτῶν καὶ ἀδίκως ἐπαινέτων περὶ τὴν κρίσιν, εὔνοιαν αὑτῷ [d] παρὰ πάντων [e] κατεσκεύαζε. λέγων ὡς αὐτὸς ἂν εἰ τούτου εἶχε τὴν ἐξουσίαν πολλὴν αὐτοῖς ἐπεφέρουσιν δικαιοσύνην. τούτοις [f] δημαγωγήσας τὸ πλῆθος, ὡς βεβαίαν ἔχειν ἤδη τὴν παρὰ τῶν ὄχλων εὔνοιαν ἐνόμιζε, μετὰ δὲ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καταλλαγὴν τετάρτῳ ἐτῶν ἤδη [g] διεληλυθότων, ἐδεῖτο παρελθὼν, εἰς Χεβρῶνα συγχωρῆσαι προθυσθῆναι θυσίαν ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ. φεύγοντα γὰρ [h] τοῦτο εὔξασθαι. τοῦ δὲ Δαυίδου τὴν αἴτησιν ἀφέντος, πορεύεται· καὶ πολὺς ἐπισπεύδουσιν ὄχλος, ἐπὶ πολὺν αὐτοῦ ἀφαπεμψάμενος.

Abesalomus autem, ista à rege ex animi sententia assequutus, brevi admodum tempore & magnum equitatum & multos currus sibi comparavit, & satellitium armatorum quinquaginta: atque in singulos dies mane ad regiam adibat: & cum iis, qui ad jus petendum veniebant & causa cadebant, ad voluptatem sermonem conferens, quasi ita cum illis actum esset, quod patri non adsint periti consiliarii, aut forsan ipsi in judicio ferendo in iniquam lapsi fuerint sententiam, ab omnibus sibi benevolentiam conciliabat; *præterea* dicens, ipsum, si ea sibi data esset potestas, jus illis multa cum æquitate redditurum. His *artibus* cum populum sibi obsequentem haberet, adeo ut multitudinis benevolentiam sibi firmam esse existimaret, quatuor vero annis, ex quo cum patre in gratiam rediit, præteritis, *ipsum supplex* accedens orabat, ut sibi permitteret ire Chebronem ad victimam Deo mactandam. nam dum exsul esset votum nuncupaverat. Davide autem *ejus* petitioni concedente, *eo loci* proficiscitur: & cum ad multos hinc inde misisset, ad illum ingens hominum vis confluxit.

Abesalomus multitudinis animos sibi conciliat. 2 *Regum*, c. 15.

Chebronem proficiscitur. 2 *Regum*, c. 15.

Β'. Παρῆν δὲ καὶ ὁ Δαυίδου σύμβουλος ὁ [i] Γελμωναῖος Ἀχιτόφελος, καὶ ἀμηχάνοι τινες ἐξ αὐτῶν [k] Ἱεροσολυμῶν, οὐκ εἰδότες μὲν τὴν ἐπιχείρησιν, ὡς δὴ ἐπὶ θυσίαν μετεσκευασμένοι. καὶ βασιλεὺς ὑπὸ πάντων [l] ἀποδείκνυται, τοῦτο γνώσεσθαι στρατηγήσας. ὡς δὴ [m] ἀπηγγέλθη ταῦτα Δαυίδῃ, καὶ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τὰ παρὰ τοῦ παιδὸς ἠκούσθη, δείσας ἅμα καὶ τῆς ἀσεβείας [n] καὶ τόλμης αὐτὸν, θαυμάσας δ' ὅτι μηδὲν τῶν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις συγγνώμης ἐμνημόνευσεν, ἀλλ' ἐκείνων πολὺ χείροσι καὶ ἀνομωτέροις [o] ἐπεβάλετο, βασιλεία πρῶτον μὲν [p] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [q] δεδομένῃ, δεύτερον δ' ἐπ' ἀφαιρέσει τοῦ γεγεννηκότος, ἔγνω φεύγειν [r] εἰς τὸ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ συγκαλέσας τῶν φίλων τοὺς ἐπιτηδειοτάτους, καὶ περὶ τῆς τοῦ παιδὸς ἀπονοίας κοινολογησάμενος αὐτοῖς, καὶ περὶ πάντων ἐπιτρέψας κρίνειν τῷ Θεῷ, καταλιπὼν τὰ βασίλεια φυλάττειν δέκα παλλακίσιν, ἀπῆρεν ἐκ τῆς Ἱεροσολύμων, τοῦ τε ἄλλου πλήθους προθύμως αὐτῷ συνεξορμήσαντος, καὶ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν, οἳ καὶ τῆς πρώτης αὐτῷ φυγῆς ἐκοινώνουν ὅτ' ἔζη Σαοὺλος. [s] τὸν δὲ Ἀβιάθαρον καὶ Σάδωκον τοὺς ἀρχιερέας, συναπάρειν αὐτῷ διεγνωκότας, [t] καὶ Λευίτας ἅπαντας μετὰ τῆς κιβωτοῦ, μένειν ἔπεισεν, [v] ὡς τοῦ Θεοῦ μὴ μετακομιζομένης αὐτοῖς [x] ῥυσομένου. ἐνετείλατο δ' ἑκάστοις τῶν γινομένων λάθρᾳ [y] διαγγέλλειν αὐτῷ. πιστὸς δ' ἦν πρὸς πάντα διά-

2. Inter cæteros aderat Davidis consiliarius Achitophelus Gelmonæus, & ducenti viri ex ipsis Hierosolymis, totius quidem negotii ignari, sed quasi ad sacra facienda accersiti. atque rex ab omnibus declaratur, stratagemate ut hoc fieret adhibito. Postquam vero hæc Davidi nunciabantur, ipsique inopinato audita erant quæ filius patraverat, veritus ipsum propter audaciam pariter ac impietatem, miratusque quod veniæ peccatis datæ non meminerit, sed ad alia illis multo pejora & iniquiora animum adjecerit, primum quidem ut regnum à Deo donatum sibi eriperet, dein vero ut genitori vitam auferret, in loca trans Jordanem fugere decrevit: convocatisque amicis sui studiosissimis, & consiliis cum iis de filii *sui* insolentia communicatis, atque omnibus Dei judicio commissis, ab Hierosolymis, regiæ domus custodia decem concubinis relicta, discessit, cum alia multitudine alacriter cum eo *urbem* egressa, tum illa sexcentorum cohorte qui prioris ipsius Saulo vivente fugæ comites fuerant. Abiatharo vero & Sadoco pontificibus, quibus una cum Levitis omnibus arcam gestantibus in animo erat eum comitari, ut manerent persuasit, quod Deus ipsum ea non circumlata liberaturus esset. Illis autem mandavit, ut de rebus gestis singulis ipsum clam certiorem facerent. ministrosque sibi in omnibus fideles habuit *pontificum* filios, Sadoci quidem Achimam, Jonatham

Achitophelus inter conjuratos apud Abesalomum. 2 *Regum*, c. 15.

Jubet Davides pontificibus ut in urbem redeant. 2 *Regum*, c. 15.

---

y Παρὰ βασιλέως] Παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως *Big.* (& *Voss. Coll.*) παρὰ τοῦ πατρὸς ἀπὸ *Vat.* & *Vet. Interp.*

z Ἐκέκτητο·] Ἐκτήσατο *Vat. Busb.* & *Hen.*

a Καὶ καθ' ἑκάστην] Καὶ deest plerisque *MSS.* & δ' ἑκάστῃ ἡμέραν habent *Samb. Vat.* & *Vet. Interp.*

b Ὡς παρὰ] Ὥστε in *Editis*, *Aliisque.*

c Τάχα δ'] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* nisi quod pro ἐπαινέτων legisse videatur ἐγκλήτων. τάχα αὐτῶν &c. *Vat.* τάχα δ' αὐτῷ καὶ ἀδίκως ἐπαινέτου *Bas.* & *G.*

d Παρὰ πάντων] Παρὰ deest *Big.*

e Κατεσκεύαζε.] Sic cum quatuor *MSS.* & *Vet. Interpr.* κατεσκεύαζεν *Vat. Bas.* & *G.*

f Δημαγωγήσας] Δημαγωγῶν *Big.* & *Samb.*

g Διεληλυθότων,] Sic *MSS.* παρειληλυθότων in *Editis.*

h Τοῦτο εὔξασθαι.] Αὐτὸν *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

i Γελμωναῖος Ἀχιτόφελος,] Γωλανίτης solus *Vat.* Γιλωναῖος juxta *Exemplar Alexandrinum* τοῦ ο'. in *Epiphanii* libris varie *Gelmonæus*, & *Galamonæus*, & *Gilonæus.*

k Ἱεροσολυμῶν,] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἱεροσολυμιτῶν in *Editis.*

l Ἀποδείκνυται,] Ἀναδείκνυται *Vat.*

m Ἀπηγγέλθη ταῦτα] Ἀπηγγέλη *Big. Samb.* & *Vat.*

n Καὶ τόλμης αὐτόν,] Τῆς τόλμης αὐτοῦ θαυμάσας ὅτι *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

o Ἐπεβάλετο,] Ὑπεβάλετο *Big. Samb.* & *Vat.*

p Ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένῃ,] Ὑπὸ Θεοῦ *Vat.*

q Δεδομένῃ,] *Coll. Big.* & *Voss.* ᾗ δεδομένῃ, tanquam ad Abesalomum debeat referri. HAV.

r Εἰς τὸ πέραν] Εἰς τὸ πέραν *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

s Τὸν δ' Ἀβιάθαρον καὶ Σάδωκον τοὺς ἀρχιερέας,] Conf. sup. cap. 5. §. 4. SPANH.

t Καὶ Λευίτας] Ita distinguo *Epiphanium* sequutus. antea erat, καὶ Λευίτας ἅπαντας, μετὰ τῆς κιβωτοῦ μένειν &c.

v Ὡς τοῦ Θεοῦ] Ὅπως τοῦ θ'. *Big.* (*Coll. Viss.*) *Samb.* & *Vat.*

x Ῥυσομένου.] Ita *Samb.* & *Vat.* quo modo legendum esse voluit *Schotanus.* in *cæteris* ῥυσαμένου.

y Διαγγέλλειν] Διαγγέλλειν *solus Vat.*

tham vero Abiathari. Ethi quoque Gitthæus cum eo profectus est, etiam præter Davidis voluntatem: nam ipsi ut *domi* maneret persuadere conabatur. & ex hoc ipso conspectior erat ejus in illum benevolentia. Cum autem Davides per clivum Olivarum nudis pedibus ascenderet, & * omnes qui cum eo erant lachrymis indulgerent, nunciatum est Achitophelum esse apud Abesalomum & cum illo sentire. Quæ res audita luctum ei magis intendebat: precibusque Deum implorabat, ut Abesalomi animum ab Achitophelo alienaret. nam verebatur ne contra se ei dando consilia apud ipsum fidem inveniret; cum vir prudens esset, & in dispiciendo quid facto opus sit oculatissimus. Postquam autem in montis jugum pervenerat; urbem respiciebat, & multis cum lachrymis, ac si regno excidisset, Deo preces effundebat. tumque ei obviam factus est vir amicus & fidelis, Chusi nomine. Hunc conspicatus veste lacerata & capite pulvere oppleto, resque mutatas lugentem, solatium ei adhibebat, & obsecrabat ut à mœrore desisteret. postremoque supplex ab ipso petiit, ut ad Abesalomum, simulato ejus partium studio, digressus, & arcana animi ejus exploraret, & Achitopheli consiliis adversaretur. nam si secum pergeret tantum prodesse non posse, quantum *proderit* si ad eum concesserit. Atque ita à Davide persuasus, eo relicto Hierosolyma se contulit. eódemque non multo post venit & Abesalomus.

Davides de Abesalomi consiliis solicitus, Deum, ut successu careant, precatur.

Chusi obtestatur, ut Achitopheli consiliis sese opponat. 2 Regum, c. 15.

3. Cæterum Davidi paululum progresso occurrit Sibas Memphibosthi servus, quem ad prædia procuranda miserat, filio Jonathæ Sauli filii ab ipso donata, agens præ se duos asinos necessariis *ad victum* onustos: ex quibus petiit ut accipere dignaretur, quicquid ipsi suisque opus esset. Cum autem *Davides* ex eo quæreret, ubinam Memphibosthum reliquisset, Hierosolymis, dicebat, spei plenum, fore ut, rebus jam turbatis, ob Sauli meritorum memoriam populi suffragiis rex crearetur. Hanc autem ob rem indignatus, omnia quæ Memphibostho concesserat Sibæ largitur. multo enim justius esse agnovit ut hic quam ille istis frueretur. Et quidem Sibas gaudio exsultabat.

Sibas heri accusati latifundiis potitur. 2 Regum, c. 16.

4. Ubi vero Davides pervenit ad locum Baïrin appellatum, supervenit cognatus Sauli, nomine quidem Simei, Geræ vero filius, & lapidibus eum impetebat & convicia jaciebat. Cum vero amici regem circumstarent & protegerent, eo magis maledicendo procedebat, sanguinarium atque malorum auctorem vocitans. quin & ex regione ut impurus & exsecrandus excederet jubebat: Deoque se gratias habere fatebatur, qui eum regno exuerat, & per proprium filium pœnas ab eo exegerat peccatorum quæ in dominum suum commiserat. Cum autem omnes ira in ipsum concitarentur, &

Semei maledicit Davidi. 2 Regum, c. 16.

κόνας, παῖδας [z] Αχιμὰν μὲν Σαδώκου, Ιωνάθῃ δ' Αβιαθάρου. [a] Εθὶ δ' ὁ Γιτθαῖος συνεξώρμησεν αὐτῷ, βιασάμενος [b] τὴν Δαυίδου βούλησιν· μένειν γὰρ αὐτὸν ἀνέπειθεν. καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον εὐνοῦς αὐτῷ κατεφάνη. ἀναβαίνοντος δ' αὐτοῦ διὰ τοῦ Ελαιῶνος ὄρους γυμνοῖς τοῖς ποσὶ, καὶ πάντων συν αὐτῷ δακρυόντων, ἀγγέλλεται καὶ ὁ Αχιτόφελος [c] συνὼν τῷ Αβεσαλώμῳ, καὶ τὰ τούτου φρονῶν. ἐπέτεινε δ' αὐτῷ τὸ λυπηρὸν, τοῦτο ἀκηκοέναι· καὶ τὸν Θεὸν ἐπεκαλεῖτο δεόμενος ἀπαλλοτριῶσαι τὴν Αβεσαλώμου διάνοιαν ἀπὸ τοῦ Αχιτόφελου. ἐδεδίει γὰρ μὴ τἀναντία συμβουλεύων πείσειεν αὐτὸν, ἀνὴρ ὢν [d] φρενήρης καὶ συνιδεῖν τὸ λυσιτελὲς ὀξύτατος. γινόμενος δ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, ἀπεσκόπει τὴν πόλιν, καὶ μετὰ πολλῶν δακρύων, ὡς ἂν βασιλείας σκῆπτρον, ηὔχετο τῷ Θεῷ. συνήντησε δ' αὐτῷ φίλος ἀνὴρ καὶ βέβαιος [e] Χουσὶ ὄνομα. τοῦτον ὁρῶν τὴν ἐσθῆτα κατερρηγμένον, καὶ τὴν κεφαλὴν κονιορτοῦ πλήρη, καὶ θρηνοῦντα τὴν μεταβολὴν, παρηγόρει καὶ παύσασθαι τῆς λύπης παρεκάλει· καὶ τέλος ἱκέτευσεν ἀπελθόντα πρὸς [f] τὸν Αβεσάλωμον, ὡς τὰ ἐκείνου φρονοῦντα, τά τε ἀπόρρητα τῆς διανοίας αὐτοῦ καταμαθεῖν, καὶ τὴν Αχιτοφέλου συμβουλίαις ἀντιπράξειν. ὁ γὰρ τοσοῦτον ὠφελήσων [g] αὐτῷ συνερχόμενος, ὅσον περὶ ἐκείνου ἡγούμενον. καὶ ὁ μὲν πεισθεὶς τῷ Δαυίδῃ, καταλιπὼν αὐτὸν, ἦκεν εἰς Ιεροσόλυμα. ἀφικνεῖται γὰρ εἰς αὐτὰ μετ' ὀλίγου καὶ Αβεσάλωμος.

γ'. Ολίγον δὲ τῷ Δαυίδῃ προελθόντι Σιβᾶς ὁ τοῦ Μεμφιβόσθου δοῦλος συνελήφθη, ὃν προνοησόμενον ἀπεστάλκει τῶν κτήσεων, [h] ἃς δεδώρητο τῷ Ιωνάθου τοῦ Σαοὺλ παιδὸς υἱῷ, μετὰ [i] ζεύγους ὄνων [k] καταπεφορτισμένων τοῖς ἐπιτηδείοις, ἐξ ὧν ἐκέλευσε λαμβάνειν ὧν αὐτὸς τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δέοιντο. [l] πιθανομένῳ δὲ, πᾶν καταλέλοιπε τὸν Μεμφίβοσθον, ἐν Ιεροσολύμοις ἔλεγε, προσδοκῶντα χειροτονηθήσεσθαι βασιλέα διὰ τὴν [m] ὑπάρχουσαν παρ' αὐτῷ εὐχλοιαν, εἰς μνήμην ὧν [n] ἠυεργέτησεν αὐτὸν Σαοὺλ. ἀγανακτήσας δ' [o] ἐπὶ τούτῳ, πάντ' ὅσα τῷ Μεμφιβόσθου παρεχώρησε Σιβᾷ χαρίζεται. [p] πολὺ γὰρ δικαιότερον [q] αὐτὰ ἐκείνου ταῦτ' ἔχειν ἐπέγνωκε. καὶ ὁ μὲν Σιβᾶς προεχάρη λίαν.

δ'. Δαυίδῃ δὲ ἰόντι κατὰ [r] Βαουρὶν, τόπον οὕτω καλούμενον, ἐπέρχεται τοῦ Σαοὺλ συγγενὴς ὄνομα [s] Σεμεὶ, υἱὸς δὲ Γηρᾶ, καὶ λίθοις τε [t] ἔβαλεν αὐτὸν, καὶ ἐκακηγόρει. προϊσταμένων δὲ τῶν φίλων καὶ σκεπόντων, ἔτι [v] μᾶλλον βλασφημῶν διετέλει, μιαιφόνον καὶ πολλῶν ἀρχηγὸν κακῶν ἀποκαλῶν. [x] ἐκέλευε δὲ καὶ τῆς γῆς ὡς ἐναγῆ καὶ ἐπάρατον [y] ἐξιέναι· καὶ τῷ Θεῷ χάριν ἔχειν ὡμολόγει τῆς βασιλείας [z] αὐτὸν ἀφελομένῳ, καὶ διὰ παιδὸς ἰδίου τοῦ υἱέος ὧν ἥμαρτεν εἰς [a] ἑαυτὸν δεσπότην δίκην [b] αὐτὸν εἰσπραξαμένῳ. πάντων δ' ἐπ' αὐτὸν ὀργισμένων

[z] Αχιμὰν] Αχίμαν *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* Αχίμαον, hic loci. infra tamen passim Αχιμὰν & Αχιμάς. Vide p. 393. §. 4.

[a] Εθὶ δ' ὁ Γιτθαῖος] Εθὶς δ' ὁ Γιτθαῖος *Vat.* in quibusdam *Epiphanii* libris *Ethai Gethæus.*

[b] Τὴν Δαυίδου βούλησιν·] Τὴν τοῦ Δ. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

* *Omnes qui cum eo erant lachrymis indulgerent,*] Al. *omnes pariter ac ipse lachr.*

[c] Συνὼν τῷ Αβεσαλώμῳ,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* συνὼ τῷ Αβ. in *cæteris.*

[d] Φρενήρης] Φρενήρη Euripid. Heraclid. v. 151. SPANH.

[e] Χουσὶ ὄνομα.] Sic *Big. Vat. LXXII.* & *Epiphanius* in melioribus *Codd.* Χουσὶ *Samb.* Χουσὶς in *reliquis.*

[f] Τὸν Αβεσάλωμον,] Articulus deest *Vat.*

[g] Αὐτῷ συνερχόμενον,] Ita cum *Big.* & *Samb.* αὐτὸν in *reliquis.*

[h] Ας δεδώρητο] Ων δεδώρητο solus *Vat.*

[i] Ζεύγους ὄνων] Ita *MSS.* ζεύγη in *Editis.*

[k] Καταπεφορτισμένων] Ita legere jubet *Coccejus* & adstipulatur *Coll. Big.* Vulgati καταπεφορτημένων. HAV.

[l] Πιθανομένῳ δὲ,] Iterum ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* πιθανομένων in *Editis.*

[m] Υπάρχουσαν] Sic *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in reliquis ὑπερέχουσαν.

[n] Ηυεργέτησεν αὐτὸν] Eo modo *Samb.* & *Vat.* Ἐυεργέτησεν *Aliis.*

[o] Επὶ τούτῳ,] Επὶ τούτοις *Vet. Interpr.* & *Zonar.*

[p] Πολὺ γὰρ δικαιότερον] Sic *Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* πολὺ γὰρ δικαιότερον ἐκείνου ταῦτ' ἔχειν αὐτὸν ἐπέγνωκε *Samb.* π. γ. δικαιότερον αὐτὸν ἐκ. τ. ἔχειν αὐτὸν ἐπέγνωκε in *Editis.*

[q] Αὐτὸν] Delendum. COCC.

[r] Βαουρὶν, τόπον] Ita cum *Cod Vat.* Βαουρὶ *Big.* (*Coll. Voss.*) Χώρεον *Samb.* Χωραμὸν *Basil.* & *G.* in *Epiphanii* libris varie, *Bachoran*, & *Choron*, & *Choran.* Sed *Baburim* habet P. *Comestor* è sacro *volumine.* HUDS. *Gen.* χώραμον· *Gelen.* Bachora. SPANH.

[s] Σεμεὶ,] Sic *Big.* Σεμεῖ μὲ ὄνομα *Samb.* Σεμείας μὲ ὄνομα *Vat.* ὄνομα Σεμεεὶ *Basil.* & *G.* absque μέν.

[t] Εβαλεν αὐτὸν,] Eo modo *Samb.* & *Vat.* Ἔβαλλεν in *reliquis.*

[v] Μᾶλλον βλασφημῶν] Ετι μᾶλλον ὁ Σεμεεὶ βλασφ. *Big.* ἔτι μ. ὁ Σεμείας βλ. *Samb.* ἔτι μ. ὁ Σεμεΐας ἐλ. *Vat.*

[x] Εκέλευε δὲ] Εκέλευσε *Vat.*

[y] Εξιέναι·] Sic cum *MSS.* (& *Coccejo*) in *Editis* ἐξιέναι.

[z] Αὐτὸν ἀφελομένῳ,] Αὐτῷ αὐτὸν *Big.* & *Samb.*

[a] Εαυτῷ δεσπότην] Ita cum *Vat.* εἰς τὸν αὐτῷ δεσπ. *Big.* & *Samb.* εἰς αὐτὸν δεσπ. *Basil.* & *G.*

[b] Αὐτὸν εἰσπραξαμένῳ.] Sic *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deest *Big.*

νων ὑπ' ὀργῆς, καὶ μάλιστα Αβεσσαίου, Δαυΐδης αὐτὸν τῆς ὀργῆς ἐπεῖχε. "μὴ "τοίνυν τοῖς παροῦσι κακοῖς ἕτερα προσεξεργασώμεθα, φησί, "καινοτέραν ἀφορμήν. ὁ γὰρ δὴ κύων οὗτος μοι "τάχα κυνὸς αἰδῶς τις ἢ φρονῆσαι ὑπέσχε. τῷ Θεῷ "γὰρ εἶκω, δι' ὃν ἔτι ἐφ' ἡμᾶς ἀπενοήθη. θαυμαστὸν δ' "οὐδὲν ὑπὸ τούτου με ταῦτα πάσχειν, ὅπου γε καὶ παιδὸς "ἀσεβοῦς πεπείραμαι. ἀλλὰ ἴσως τις ἴσως οἰκτῖρε ἡμῖν "ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ κρατήσομεν τῶν ἐχθρῶν τούτου γελῶσαν- "τος". [c] ἤνυεν οὖν τὴν ὁδὸν, ὁ Φροντίζων δὲ Σεμεεὶ πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τοῦ ὄρους διατρεχούσης [f] πολλὰ κακηγορῶν. [g] προσιόντος δ' ὅπη τοῦ Ιορδάνου, ἀνελάμβανε τοὺς ἰδίους ἐντεῦθεν κεκοπωμένους.

ε'. Αβεσαλὼμος δὲ καὶ Αχιτοφέλης ὁ συμβούλου προσγενόμενος εἰς Ιεροσόλυμα, σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, [h] καὶ Δαυΐδου φίλος ἦκε πρὸς αὐτούς· καὶ προσκυνήσας αὐτὸν εὐηύχετο τὴν βασιλείαν εἰς αἰῶνα [i] καὶ πάντα προσγενέσθαι χρόνον. φήσαντος δ' ἐκείνου πρὸς αὐτόν· "τί "δήποτε, φίλος [k] ἐν τοῖς μάλιστα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γε- "γενημένος, [l] καὶ πρὸς ἅπαντα πιστὸς εἶναι δόξας, ὁ "σὺν αὐτῷ νῦν ἐστιν, ἀλλὰ καταλιπὼν ἐκεῖνον [m] με- "ταβαίνει πρὸς αὐτόν"; δεξιῶς ἀπεκρίνατο καὶ σω- φρόνως. εἶπε γὰρ, "ἔπεσθαι δεῖν αὐτὸν τῷ Θεῷ, καὶ τῷ "παντὶ πλήθει. τούτων οὖν μὴ σοί, δέσποτα, γεγενη- "μένων, εἰκότως ἕπομαι κἀγώ. τὴν γὰρ βασιλείαν ἐλα- "βες παρὰ τοῦ Θεοῦ. τὴν αὐτὴν μέντοι σε πίστιν καὶ εὐ- "νοιαν ἐπιδείξομαι, πιστεύομενος εἶναι φίλος, ἣν οἶ- "σθά με τῷ πατρί σου παρεσχημένον. ἀγανακτεῖν δ' οὐ- "δὲν [n] προσῆκε τοῖς παροῦσιν. οὐ γὰρ εἰς ἄλλην οἰκίαν ἡ "βασιλεία μεταβέβηκε· μεμένηκε δ' ὅπου τοῦ αὐτῆς, ἰοῦσ' "ἐπιλαβέσθαι". ταῦτα λέγων, ἔπεισεν· ὑπόπτον γὰρ αὐτὸν εἶχε. καὶ καλέσας τὸν Αχιτόφελον, συνεβού- λευεν αὐτῷ τί δεῖ ποιεῖν. ὁ δὲ παρῄνεσε, τὰς τοῦ πα- τρὸς αὐτοῦ παλλακὰς συνελθεῖν. [o] ἐκ τούτου γὰρ εἰσεσθαι "τὸν λαὸν, ἔλεγε, πιστεύσοντα ὡς ἀδιάλλακτά σοι τὰ πρὸς "αὐτόν ἐστι, καὶ μὴ πολλῆς [p] συστρατεύσεσθαι προθυμίας "ὅπου τοῦ πατέρα· μέχρι γὰρ δεῦρο φανερὸν ἔχθραν ἀ- "ναλαμβάνειν δεδιέναι, προσδοκῶντας ὑμᾶς ὁμονοή- "σειν". πεισθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ, κελεύει σκηνὴν αὐτῷ πῆξαι τοὺς οἰκέτας ὅπου τοῦ βασιλέως, τοῦ πλήθους ὁρῶν- τος· καὶ παρελθὼν, συνέρχεται τοῖς τοῦ πατρὸς παλ- λακαῖς. ταῦτα δὲ ἐγίνετο κατὰ τὴν Ναθάνου προφητείαν, ὃν τῷ Δαυΐδῃ σημαίνων τὸν ἐκ τοῦ παιδὸς ἐσομένου ὑπό- θεσιν προεφήτευσε.

ς'. Ποιησάμενος δὲ Αβεσάλωμος τὰ προσαινεχθέντα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Αχιτοφέλης, δεύτερον αὐτὸν συμβουλεύειν ἠξίου περὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τὸν πατέρα. [q] μυρίους δὲ αὐτὸν ὑπολέκτους αἰτήσαντος ἐκείνου, καὶ τὸν πατέρα κλεί- σειν αὐτοῦ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ σώους [r] ἀνάξειν ὑποσχο- μένου, καὶ [s] βεβαίαν τότε τὴν βασιλείαν ἔσεσθαι φή-

præcipue Abeſſæus, cui in animo erat Semei interficere, Davides iraſcentis impetum cohibebat. "Abſit, inquit, ut malis præſentibus novi alicu- "jus motûs occaſionem adjiciamus. nulla enim "reverentia aut cura ducor canis hujus rabie in "me invadentis: ſed cedo Deo, per quem in nos in- "ſanus factus eſt. Nihil vero miri quod hæc ab "eo patiar, quando filium etiam impium exper- "tus fuerim. ſed fortaſſe Deus nobis miſericor- "diam adhibebit, & hoſtes nobis ipſius ex volun- "tate ſuccumbent". Viam itaque pergebat, ni- hil morans Semei, per alterum montis latus diſ- currentem & fortiter conviciantem. Cum autem veniſſet ad Jordanem, tum ſuos *itinere* defatigatos reficiebat.

Abeſalomum adit Chuſi. 2 *Regum*, c. 16.

5. At ubi Abeſalomus cum Achitophelo conſi- liario, omni *Iſraëlitarum* populo comitante, Hie- roſolyma venerat, *inter cæteros* etiam Davidis ami- cus ipſos adibat; ac, adorato Abeſalomo, precaba- tur ipſi imperium perpetuum & in omne ævum permanſurum. Cum autem ille ad ipſum dixiſſet: "curnam, cum inter præcipuos patris ipſius ami- "cos fuerit, & in omnibus fidiſſimus eſſe viſus, "non cum illo nunc ſit, ſed eo deſerto ad ipſum "tranſierit"? Scite prudenterque reſpondet. nam dicebat, "illum ſequi oportere Deum & populum "univerſum. Hos itaque cum tibi, domine, adeſ- "ſe viderim, ego quoque merito ſequor. à Deo "enim regnum accepiſti. Et quidem eandem fi- "dem & benevolentiam *tibi* oſtendam, in amicis "habitus, quam noſti me patri tuo præſtitiſſe. "Ægre autem ferre rerum præſentem ſtatum haud "convenit. nam in aliam regnum non tranſiit fa- "miliam, ſed in eadem manſit, filio *patri* ſucce- "dente". His verbis fidem fecit: nam ſuſpicionem non effugerat. Advocato deinde Achitophelo, ipſum conſulebat quid facto opus eſſet. Is vero ſuaſit, ut cum patris pellicibus congrederetur. ex "hoc enim populum ſciturum creditumque, di- "cebat, fieri non poſſe ut unquam cum eo in gra- "tiam redeas; atque adeo multa cum alacritate "contra patrem ſimul militaturum: nam hactenus "veritos eſſe apertas ſuſcipere inimicitias, conven- "turum inter vos exſpectantes". Huic autem conſilio obſequutus juſſit famulis, ut * ſuper *domo* regia ſibi tabernaculum tenderent, † inſpectante populo: eóque ingreſſus cum pellicibus patris con- cubuit. Atque iſta acciderunt quemadmodum va- ticinatus eſt Nathanas, cum prædiceret fore ut fi- lius ipſum adoriretur.

Achitophelus ſuadet Abeſalomo ut patris concubinas primat. 2 *Regum*, c. 16.

6. Abeſalomus autem, ea exſequutus quæ ipſum monuerat Achitophelus, iterum ab eo poſtulabat, ut de bello cum patre gerendo ei conſilium daret. Cum vero ille decem mille lectos viros ab eo petiiſ- ſet, & patrem ipſius interimere pollicitus eſſet, & qui ſecum proficiſcerentur ſalvos reducturum, & tum demum imperium ſibi firmum fore ſtabileque

IX. *Achitophelis conſilium de opprimendo Davide.* 2 *Regum*, c. 17.

di-

c Τὸν Σεμεΐ,] Τὸν inſertum dedi ex *MSS.* qui paſſim hic Σεμεῖ & inferius Σεμᾶ vel Σειμᾶ habent.

d Υπέσχε.] Επιεχε] ſolus *Vat.*

e Ηιδιον ὃν τῷ ὀδόν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Λίαν δ' ὃν in *Editis.*

f Πολλὰ κακηγορῶντος.] Πολλὰ adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

g Παραγιόμενος] Sic *Baſ. G.* & *Vet. Interp.* Διαγιομένων *Big. Samb.* & *Vat.*

h Καὶ Δαυΐδου φίλος] Ita *MSS.* καὶ Δαυΐδου φίλος ἦκε in *Editis.* κ. Δαυΐδου φίλος ὁ Χουσὶ juxta *Vet. Interpr.* qui mox legiſſe videtur πῶς αὐτόν· καὶ προσκυνήσας Αβεσάλωμον σων.

i Καὶ πάντα διαμένειν χρόνον] Sequutus ſum *Vat.* καὶ τὰ ἅπαντα διαμένειν χρόνον *Samb.* καὶ τὰ ἅπαντα μένειν χρόνον *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) καὶ αὐτὸν παρεῖναι πάντα χρόνον *Baſ.* & *G.* Vertit *Epiphanius* hoc modo, *optabat regnum ejus incolume & in omni tempore permanere.*

k Ἐν τοῖς μάλιστα] Sic *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐν τοῖς τοῦ μάλ. τ. π. ἀ. γεγονημένος, πῶς ἀπ.

l Καὶ πρὸς ἅπασι] Ex *MSS.* inſertum eſt καὶ.

m Μεταβαίνει] Μεταβαίνη *Big.* μεταβαίη *Samb. Busb.* & *Hen.*

n Προσῆκε τοῖς παροῦσιν.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* προσῆκεν *Baſ.* & *G.*

o Ἐκ τούτου γὰρ ἴσεσθαι] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *ex hoc enim, populum ſciturum creditumque dicebat.* ἐκ τούτου γὰρ ἔλεγε τὸν λαὸν ἴσεσθαι πιστεύσοντα *Vat.* ἐκ τούτου παρίστασθαι τὸν λαὸν ἔλεγε πιστ. *Baſ.* & *G.*

p Συστρατεύσεσθαι] Συστρατεύσασθαι *Big.* & *Samb.*

* *Super* domo *regia ſibi tabernaculum tenderent*,] *In ſolario* regio vertit, *Epiphan.* Perperam *in regia* reddit *Gelen.* ἐπὶ τὸ δῶμα LXXII.

† *Inſpectante populo*:] *Et vidente populo accedens ad patris ſui concubinas ingreſſus eſt*, reddit *Epiphan.* ac ſi legiſſet, καὶ ἐν πλήθει ὁρῶντος παρελθὼν σ. Juxta S. Literas, *ad patris ſui concubinas in conſpectu omnium Iſraëlitarum ingreſſus eſt.*

q Μυρίους δ' αὐτὸν] Δώδεκα χιλιάδας in S. *Literis.*

r Ἀνάξειν ὑποσχομένου,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀνέξειν *Vat.* ἀναχεῖν in *Editis.*

s Βεβαίαν τότε] Ita cum *Vat.* & *Samb.* ut ſupra, p 387. §. 1. in *Editis* βεβαίως.

dixisset, Davide è vivis sublato; hac sententia delectatus Chusi accersit, Davidis amicum, (ita enim ille eum vocabat) eique proposita Achitopheli sententia ab eo quæsivit quid ipsi hac de re videretur. At ille, intellecto, si hæc fierent quæ suaserat Achitophelus, id discriminis aditurum esse Davidem, ut captus mortem oppeteret, operam dedit ut contrariam afferret sententiam. "Non enim "ignoras, ajebat, ô rex, virtutem patris tui & eo- "rum qui eum nunc comitantur; quod & multa "bella gesserit, & semper hostium victor evaserit. "Nunc autem verisimile est ipsum in castris ver- "sari (quippe solertissimum in stratagematis exco- "gitandis, dolisque hostium in aggressione præ- "sentiendis) sed nocte suis relictis, aut in valle ali- "qua delitescet, aut ad rupem aliquam in insidiis "erit. Cum autem nostri manus conserent, sui "quidem paulatim pedem referent, mox vero au- "dentiores facti, quasi illis in propinquo fuerit "rex, sese *nobis* opponent: & dum pugna res ge- "ritur, pater ex improviso conspectus, illis qui- "dem animos ad pericula *subeunda* adjiciet, tuis "vero metum & consternationem afferet. Expen- "de igitur meum quoque consilium, & si hæc o- "ptima esse agnoveris, Achitopheli quidem sen- "tentiam rejice; nunciis vero in omnem Hebræo- "rum regionem missis, impera illis ut expeditio- "nem contra patrem tuum suscipiant. Deinde as- "sumptis copiis, tui ductu & auspiciis geratur "bellum, neque alterius fidei committatur. nihil "enim minus exspectandum quam ut illum facile "superaturus sis, modo in aperto campo assequa- "ris paucis munitum, cum multas militum myria- "das habueris, qui maxime expetunt suum in te "studium ostendere & alacritatem. Quod si pa- "ter *intra* mœnia ad obsidionem *tolerandam* se con- "cluserit, machinis & cuniculorum fossionibus ur- "bem istam expugnabimus". Hæc cum dixisset, majori pollebat auctoritate quam Achitophelus. nam hujus *consilio* illius sententiam prætulit Abesalomus. Verum hoc ipsum effecit Deus, ut Chusi consilium illi res secum reputanti melius videretur.

Ei contradicit Chusi. 2 Regum, c. 17.

Achitophelis consilium rejicitur. 2 Regum, c. 17.

7. At *Chusi* cum ad Sadocum & Abiatharum pontifices properasset, atque Achitopheli sententiam necnon & suam eis exposuisset, quodque optimum visum esset ea agere quæ ipse suaserat, jussit ut mitterent qui Davidi indicatum irent, atque ista consilia palam facerent, adhortarenturque *eum* ut sine mora Jordanem trajiceret: ne forte filius mutata sententia ipsum persequi festinaret, &, priusquam in tutum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem de industria curaverant ut extra urbem *alicubi* laterent filii, relaturi ad Davidem quid *in ea* ageretur. Fideli igitur ad ipsos missa ancilla, secum ferente quæ Absalomo decreta essent, præceperunt, ut de istis Davidem propere admonendum curarent. Illi vero nec mora nec procrastinatione rem distulerunt, sed, patris mandatis acceptis, sese pios fidosque ministros ostendebant: &, cum in obsequio præstando celeritatem adhibere & velocitatem optimum esse existimarint, Davidi obviam ire maturabant. Illos vero, cum duobus stadiis urbe abessent, equites aliquot forte

Chusi, ope pontificum filiorum, Davidem de omnibus certiorem facit. 2 Regum, c. 17.

σαντ@ , Δαυίδ μηκέτι ζῶντος , ἀρεσθεὶς [t] τῇ γνώμῃ μετακαλεῖται τὸν Χουσὶ , τὸν Δαυίδ [v] φίλον · οὕτως γὰρ αὐτὸν ἐκεῖνος ἐκάλει · καὶ τῷ Αχιτοφέλ γνώμῳ αὐτῷ δηλώσας , τί καὶ αὐτῷ δοκεῖ ὠφελεῖν αὐτῆς ἐπωιδάνετο. ὁ δὲ [x] σωιδὼν , ὅτι , γυμένων ὧν Αχιτοφελ@ σωεβέλουσε , κινδωευόσῃ Δαυίδης συλληφθεὶς ἀποθανεῖν , ἐναντίαν ἐπέφερε γνώμην εἰσφέρειν. "σὺ γὰρ ἀ- "γνοεῖς , εἶπεν , ὦ βασιλεῦ , τὴν τοῦ πατρὸς καὶ τὴν "τῶν σὺν αὐτῷ νῦν ὄντων ἀνδρείαν · ὅτι καὶ πολλὰς πε- "πολέμηκε , καὶ πάντοτε [y] κρατῶν τῶν πολεμίων ἀπήλ- "λακται. νῦν δὲ εἰκὸς αὐτὸν ὅπι στρατοπέδῳ μένειν · στρα- "τηγῆσαι γὰρ [z] ἱκανώτατο@ , καὶ [a] προιδεῖν ἀπάτην "[b] ἐπερχομένων πολεμίων · ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀ- "πολιπὼν τὰς ἰδίας , [c] ἢ εἴς τινα τῶν αὐλώνων αὐτὸν "ἀποκρύψῃ , ἢ πρὸς πέτρᾳ τινὶ λοχήσῃ. συμβαλόν- "των δὲ τῶν ἡμετέρων , οἱ μὲν ἐκείνῳ πρὸς μικρὸν ὑπο- "χωρήσουσι , [d] θαρρήσαντες δ' ὡς τῷ βασιλέως αὐτοῖς "ἐγγὺς ὄντ@ ἀντιςήσονται · καὶ μεταξὺ τούτων μαχο- "μένων ὁ πατὴρ ὀπιφανεὶς ἐξαίφνης , τοῖς μὲν θύμου- "χίαν πρὸς τὸν κινδύνους παρασκευάσῃ , τοὺς δὲ σοὺς "καταπλήξεται. πρέπει δὴ τοίνυν καὶ τὴν ἐμὴν "συμβουλίαν τῷ λογισμῷ , καὶ ταῦτ' ὀπιγνοὺς ἄρισα, "τὴν μὲν Αχιτοφέλ γνώμην παρίτησαι · πέμψας "δ' [e] εἰς πᾶσαν τὴν χώραν τῶν Εβραίων , παράγγει- "λον αὐτοῖς τὴν ὀπὶ τὸν πατέρα σου στρατείαν. καὶ "παραλαβὼν [f] αὐτὸς τὴν δύναμιν , τοῦ πολέμου γί- "νου στρατηγὸς , καὶ μὴ πίστευσης τοῦτον ἑτέρῳ. νικᾶ- "σειν γὰρ πρόσδοκα ῥᾳδίως αὐτὸν , ἂν ἐν φανε- "ρῷ καταλάβῃς ὄντα μετ' ὀλίγων , αὐτὸς πολλὰς "ἔχων μυριάδας βουλομένων τὴν πρὸς σὲ σπουδὴν "[g] ὀπιδείξασθαι καὶ προθυμίαν. ἂν δ' ὁ πατὴρ αὐ- "τὸν εἰς πολιορκίαν προικλείσῃ , μηχανήμασι καὶ ὀ- "ρύγμασιν [h] ὑπονόμοις καθαιρήσομεν ἐκείνῳ τὴν "πόλιν". ταῦτ' εἰπὼν ἠυδοκίμησε μᾶλλον Αχιτοφέ- λου · τῆς γὰρ ἐκείνου γνώμης ἡ τούτου προέκρινε παρ' Αβεσαλώμῳ. Θεὸς μέντοιγε ἦν ὁ τῆ τούτου Δάνοια τὴν τοῦ Χουσὶ [i] συμβουλίαν συνήσας ἀμείνονα εἶναι δοκεῖν.

ζ. Σπεύσας δὴ πρὸς τοὺς ἀρχιερέας Σάδωκον καὶ Αβιάθαρον , τῷ τε Αχιτοφέλ γνώμῳ ἐξαπὸν αὐτοῖς καὶ τῷ ἑαυτοῦ , καὶ ὅτι δέδοκται [k] τὰ ὑπ' αὐτοῦ παρανενοημένα πράττειν , ἐκέλευσε μηνύειν [l] πέμψαντας Δαυίδῃ καὶ φανερὰ ποιεῖν τὰ [m] συμβεβουλευμένα , καὶ προπαρασκευάζεσθαι ταχέως διαβῆναι τὸν Ιορδάνην , μὴ μεταγνοὺς ὁ παῖς αὐτοῦ διώκειν ὁρμήσῃ , καὶ πρὶν ἐν ἀ- σφαλείᾳ γένηται φθάσας καταλάβῃ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἐξε- πίτηδες τοὺς υἱοὺς ἔξω τῆς πόλεως κεκρυμμένους εἶχον , ὅ- πως διαπομίσωσι πρὸς τὸν Δαυίδην τὰ πραττόμενα. πέμ- ψαντες οὖν πιστὴν θεραπαινίδα πρὸς αὐτούς , φέρου- σαν τὰ βεβουλευμένα ὑπὸ Αβεσαλώμου , προσέταξαν μετὰ σπουδῆς ταῦτα Δαυίδῃ σημῆναι. οἱ δ' οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς καὶ μέλλησιν ὑπερέθεντο , λαβόντες δὲ τὰς τῶν πατέρων ἐντολὰς , σύνεσεῖς ἅμα καὶ πιστοὶ γε- νόμενοι Δάνοι · καὶ τῆς ὑπηρεσίας τὸ τάχος καὶ τὴν ὀξύτητα κρείττονες ἄρεσθαι εἶναι , ἠπείγοντο συμβαλεῖν Δαυίδῃ. γυμένους δ' αὐτοὺς ἀπὸ σταδίων τῆς πόλεως δύο [n] γεών-

[t] Τῇ γνώμῃ] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὴν γνώμην in *Editis.*
[v] Φίλον ·] Ita in *MSS.* Suspicor *Epiphanium* legisse ἀρχαῖον φίλον. quod sane mallem quam ἀρχίφιλον *Editorum.*
[x] Σωιδὼν ,] Σωισων δ' ὁτι *Big.* & *Samb.* καὶ σωιδὼν ὅτι *Vat.*
[y] Κρατῶν τῶν πολεμίων] Τῶν ἐχθρῶν κρατῶν *Vat.*
[z] Ικανώτατο@ ,] Sic *MSS.* & *Vet. Interp.* ικανώτατον in *Editis.*
[a] Προιδεῖν ἀπάτην] Προιδὼν *Big.* & *Samb.*
[b] Επερχομένων πολεμίων] Υπερχομένην *Vat.*
[c] Η εἴς τινα] Illud ἢ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* deerat in *Editis.*
[d] Θαρρήσαντες] Θαρσήσαντες *Big. Samb.* & *Vat.*
[e] Εἰς πᾶσαν τὴν χώραν] Εἰς πᾶσαν χώραν *Vat.*
[f] Αὐτὸς τὴν δύναμιν ,] Illud αὐτὸς insertum dedi ex *MSS.*
[g] Επιδείξασθαι] Ενδείξασθαι *Vat.*
[h] Υποιόμοις καθαιρήσομεν] Καὶ ὑπονόμοις *Vat.*
[i] Συμβουλίαν συνήσας] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* συμβουλὴν σήσας in *Editis.*
[k] Τὰ ὑπ' αὐτοῦ παρανενοημένα] Sic *MSS.* in *Editis* ταῦθ' ὑπ' αὐτοῦ.
[l] Πέμψαντας Δαυίδῃ] Iterum ex *MSS.* (suffragante *Coccejo*) πέμψαι in *Editis.*
[m] Συμβεβουλευμένα ,] Eo modo *MSS.* (& *Coccejus*) συμβε- βουλεύσθαι *Bas.* & *G.* in quibus mox πρὸς θάλασσαν, contra quam in *MSS.*

[n] Θεών-

[n] θεῶντες τινες ἱππεῖς, καὶ διαβάλλουσι πρὸς τὸν Ἀβεσσαλωμον. ὁ δ' ὤθησε πέμψας τὸς συλληψομένους. νοήσαντες ὃ τὸ τῶν ἀρχιερέων παῖδες ἐκτραπέντες τῆς ὁδοῦ, [o] παραχεῦμα εἰς κώμην τινὰ τῶν [p] Ἱεροσολύμων ὀνομα ἄπωθεν ἑαυτοὺς ἔδωκαν. [q] Βαχυρὴς δὲ ὄνομα τῇ κώμῃ. γυναικὸς δ' ἐδεήθησάν τινος κρύψαι καὶ σῶσαι αὐτοὺς τὸν ἀσφάλειαν. ἡ δὲ καταβιβάσασα τοὺς νεανίσκους εἰς φρέαρ, καὶ σκάλας ἀνωθεν ἐμβαλοῦσα, ὡς ἦκον οἱ διώκοντες αὐτοὺς, καὶ περὶ αὐτῶν ἀνέκρινον εἰ θεάσαιτο, ἰδεῖν [r] μὲν οὐκ ἐφησεν, [s] μείναντας γὰρ παρ' αὐτῇ πάλιν ἀπελθεῖν. εἰ μέντοιγε σπουδαίως διώξειαν, καταλήψεσθαι προσέλεγεν. ὡς δὲ ὅτι πολὺ διώξαντες οὐ κατέλαβον, ἀνέστρεψαν [t] εἰς τὸπίσω. θεασαμένη δὲ αὐτοὺς ἀναζευξάντας ἡ γυνὴ, καὶ μηδένα φόβον τοῖς νεανίσκοις ἀπ' αὐτῶν ἔτι συλλήψεως εἶναι, ἀναβήσασα τὸν προκειμένην ὁδὸν ἀνύσαι παρεκελεύσατο. καὶ, πολλῇ σπουδῇ καὶ χεῖρα δεησάμενοι περὶ τῆς ὁδοιπορίας, ἦκον πρὸς Δαυίδην· καὶ πάντα ἀκριβῶς ἐδήλωσάν αὐτῷ τὰ παρὰ Ἀβεσσαλώμου βεβουλευμένα. ὁ δὲ διαβῆναι τὸν Ἰορδάνην τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ προσέταξεν, ἤδη νυκτὸς ὄσης, καὶ μηδὲν ὀκνεῖν δι' αὐτήν.

η'. Ἀχιτόφελος δὲ, τὴν γνώμης αὐτοῦ παραδοκιμηθείσης, διβὰς ἡμιόνους ἐξώρμησεν εἰς [v] Γελμῶνα τὴν πατρίδα· καὶ συγκαλέσας τοὺς οἰκείους ἅπαντας, ἃ συνεβούλευσεν Ἀβεσσαλώμῳ ταῦτ' αὐτοῖς διεξῆλθε, καὶ ὡς ὁ πιθεὶς φανερὸς ἐστὶν οὐκ εἰς μακρὰν ἀπολούμενος. Δαυίδην δὲ κρείττονα [x] μέλλειν ἔλεγε, καὶ ἐπανήξειν εἰς τὴν βασιλείαν. ἄμεινον οὖν, ἔφησεν, εἶναι [y] ζῶν αὐτὸν ἐξαγαγεῖν ἐλευθέρως καὶ μεγαλοφρόνως, ἢ θανατεῖν αὐτὸν εἰς κόλασιν Δαυίδῃ, [z] καθ' ὃ πάντα συνέπραξεν Ἀβεσσαλώμῳ. ταῦτα διαλεχθεὶς, καὶ παρελθὼν εἰς τὸ [a] μυχαίτατον τῆς οἰκίας, ἀνῆρτησεν [b] αὐτόν. καὶ τὸν μὲν Ἀχιτόφελον, τοιούτῳ θανάτῳ δικαίῳ [c] αὐτῷ χρώμενον, [d] καθελόντες ἐκ τῆς ἀγχόνης, ἔκηδευσαν οἱ προσήκοντες. ὁ δὲ Δαυίδης, διαβὰς τὸν Ἰορδάνην καθὼς προεφθάκαμεν, [e] εἰς Παρεμβολὰς καλλίστην καὶ ὀχυρωτάτην πόλιν ἀφικνεῖται. δεχόντων δ' αὐτὸν [f] ἀσμένως πάντες οἱ πρῶτοι τῆς χώρας, κατά τε [g] αἰδῶ τῆς [h] τότε φυγῆς, καὶ κατὰ τιμὴν τῆς προτέρας [i] ὑπεξαγίας. ἦσαν δὲ ὅτοι Βερζελαῖος ὁ [k] Γαλαδίτης, [l] καὶ Σιφὰρ ὁ τῆς Ἀμμανίτιδος δυνάστης, καὶ Μάχιρος ὁ τῆς Γαλαδίτιδος χώρας πρῶτος. οὗτοι πᾶσαν αὐτῷ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ τὰ ἐπιτήδεια ἀφθονίαν παρεῖχον, ὡς μήτε κλίνας ἐπιλιπεῖν ἐστρωμένας, μήτε ἄρτους καὶ οἶνον, ἀλλὰ καὶ ἱματίων ἀφθονίαν χορηγῆσαι, καὶ τὰ εἰς ἀνάπαυσιν ἅμα κεκοπωμένοις καὶ τροφὴν χρησίμων ἐπιμελῶς ἀφθόνως παρασχεῖν.

conſpiciunt, atque indicant Abeſalomo. iſque ſtatim ad capiendum eos miſit. At cum hoc animadvertiſſent pontificis filii, via divertentes illico in vicum quendam non longe ab Hieroſolymis ſe contulerunt. Bachures vico nomen erat. Mulierem autem quandam rogaverunt, ut latebras daret ipſiſque ſecuritatem præſtaret. Illa vero cum juvenes in puteum fune demiſiſſet, lanamque coactam ori ejus obduxiſſet, ut ad eam venerunt qui illos perſequerentur, & ex ea quæſiverunt num eos vidiſſet, ſibi quidem conſpectos eſſe non negavit, paululum enim ſecum moratos denuo diſceſſiſſe. fore tamen prædicebat ut eos comprehendant, ſi modo è veſtigio ſubſequerentur. At poſtquam longe illos inſequuti non deprehenderunt, retrorſum ſe receperunt. Mulier autem, cum eos revertiſſe vidiſſet, & non amplius juvenibus metuendum eſſe ab illis ne caperentur, per funem rurſum extractos iter propoſitum conficere juſſit. promptequeviam ire feſtinantes ad Davidem pervenerunt: & accurate ei omnia indicarunt, quæ decreverit Abeſalomus. Ille vero ſuis omnibus imperavit ut Jordanem trajicerent; etiamſi nox eſſet, ac ob eam nihil cunctarentur.

Pontificum filii in puteo abſconditi. 2 Regum, c. 17.

Ad Davidem ſalvi perveniunt pontificum filii. 2 Regum, c. 17.

Davides Jordanem trajicit. 2 Regum, c. 17.

8. At Achitophelus, cum ſuo non obtemperatum eſſet conſilio, conſcenſo jumento Gelmonem in patriam ſuam contendit: ſuiſque omnibus convocatis, expoſuit eis quæ Abeſalomo conſuluerat; quodque non dicto audiens fuerit, pro certo brevi periturum. Davidem enim victorem fore ajebat, & in regnum reſtitutum iri. Præſtat igitur, inquiit, libere magnoque animo è vita exire, quam Davidi, contra quem operam navavit Abeſalomo, ſeſe dare ad ſupplicium. Cum hæc dixiſſet & in intimam domum digreſſus eſſet, ſemetipſum ſuſpendit. Et quidem Achitophelum, qui ſuopte judicio hujuſmodi morti ſe addixerat, cognati ejus laqueo demptum ſepulturæ mandarunt. At Davides, Jordane ut ante diximus ſuperato, Caſtra pervenit, urbem pulcherrimam ac munitiſſimam. omneſque regionis *iſtius* optimates eum libentiſſime excipiunt, tam quod eos puduerit præſentis ipſius fugæ, quam quod eum in honore habuerint ob priorem felicitatem. Erant autem iſti Berzelæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynaſtes, & Machirus regionis Galaditidis primas. Hi omnia ipſi ſuiſque ad vitam neceſſaria largiter ſuppeditabant, ut nec lectos ſtratos eis deeſſe paterentur, nec panem ac vinum, ſed & magnam * pecudum abundantiam miniſtrarent, rerumque ad laſſatorum quietem pariter ac victum utilium copiam aſſiduam præberent.

Achitophelus in patriam contendit, & mortem ſibi conſciſcit. 2 Regum, c. 17.

[n] Θεῶντές τινες ἱππεῖς,] Sic *Big.* (*Coccejus*) *Samb. Busb.* & & *Hen.* θεόν) in *Vat. Baſ.* & *G.*

[o] Παραχεῦμα] Παραυλακα ſolus *Vat.*

[p] Ἱεροσολύμων] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἱεροσολυμιτῶν in *Editis.*

[q] Βαχυρὴς δὲ ὄνομα] Ita *Epiphanius* aut Βοχυρὴς. Βαχυρὴς *Vat.* Βοχυρὴς in *Editis*, *Aliiſque.* Vide ſupra p. 388. §. 3.

[r] Μὲν οὐκ ἐφησατο,] Voculam μὲ inſerui, auctoritate *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[s] Μείναντας γὰρ] Sic cum *MSS.* πίνοντας γὰρ παρ' αὐτῇ legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *dicens apud ſe eos ſumpiſſe potum & continuo diſceſſiſſe.* ἀπιόντας γὰρ in *Editis.* HUDS. *Gen.* ἀπιόντας· *Gelenius & Ruſinus* legerunt hic πίνοντας· SPANH.

[t] Εἰς τὸπίσω.] Iterum cum *MSS.* ἀνέστρεψεν ὀπίσω in *Editis.*

[v] Γελμῶνα τὴν πατρίδα·] Γελμὼν Γαλὰ *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) Γίλωνι Γαλὶ *Samb.* Γόλων *Vat.* in *Epiphanii* libris varie, *Galmoni*, & *Gálmech.* Videſis p. 387. §. 2.

[x] Μέλλειν ἔλεγε,] Μέλλειν non agnoſcit *Vat.*

[y] Ζῶν αὐτὸν ἐξαγαγεῖν] Ita cum *Big.* & *Samb.* ζῶν in *reliquis.* HUDS. *Gen.* ζῶν αὐτὸν· vel ἑαυτὸν· SPANH.

[z] Καθ' ὃ πάντα] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὃς καθόλα πάντα &c.

[a] Μυχαίτατον] Ita Ἀλὼσ· lib. v. c. 10. §. 2. μύχατα γύαλα Euripid. Helen. v. 190. SPANH.

[b] Αὐτὸν] Sic *Samb.* ἑαυτὸν *Busb.* & *Hen.* αὐτὸν in *reliquis.*

[c] Αὐτῷ χρώμενον,] Eo modo *Samb.* & *Vat.* αὐτῷ *Big.* αὐτὸν *Baſ.* & *G.*

[d] Καθελόντες ἐκ τῆς ἀγχόνης,] Καθελόντες αὐτὸν ἐκ τῆς *Vat.*

[e] Εἰς Παρεμβολὰς] Εἰς Μαναὶμ LXXII. id eſt *Duplicia caſtra.* Vide ſupra p. 381. §. 1. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 2. v. 8. HUDS. *Ruſinus* vertit: in caſtrâ optima & munitiſſimam Civitatem. Confer. inf. c. 15. §. 1. SPANH.

[f] Ἀσμένως πάντες] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὡρμένως πάντες in *Editis.*

[g] Αἰδῶ τῆς] *Al.* αἰδῶ.

[h] Τότε φυγῆς,] Πρώτης φυγῆς *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* diſſentiente ab iis *Epiphanio*, qui vertit, & *fugam illius temporis reverentes.*

[i] Εὐπαγίας.] Sic *MSS.* ὑπαξίας in *Editis.*

[k] Γαλαδίτης,] *Al.* Γαλααδίτης & mox Γαλααδίτιδος.

[l] Καὶ Σιφὰρ] Καὶ Εὐσεβὴς ὁ τῆς Αμ. *Vat.* ex verſione τῶν ὁ. in *Epiphanii* libris varie, *Sipha*, & *Sypha*, & *Syphas*; dein, & *Amanthias* ſeu *Amandias* pro *Ammanitidos.*

CAP. X.

Quomodo Abeſalomus victus crinibus arbori implicitis pependit & interfectus eſt.

ΚΕΦ. ί.

Οπως Αβεσάλωμος ἡττηθεὶς ὑπ᾽ τειχῶν ὑπ᾽ δένδρῳ κατεχέθη καὶ ἀνηρέθη.

Abeſalomus patrem perſequitur. 2 *Regum*, c. 17.

ATque illis quidem ita ſe res habebant. At Abeſalomus, magno in *Davidem* patrem *ſuum* coacto Hebræorum exercitu, trajectoque Jordane fluvio, conſtitit non longe à Caſtris in Galaditarum regione; Ameſſa, loco Joabi cognati ejus, exercitui præpoſito. nam patre quidem Jetharſa *prognatus erat*, matre vero Abigæa: illa autem & Saruïa mater Joabi ſorores erant Davidis. At cum Davides, copiis ſuis recenſitis, quatuor mille virorum inveniſſet, decrevit non exſpectare dum Abeſalomus illum adoriretur: ſed tribunis & centurionibus * ſuper eos conſtitutis, diviſoque in tres partes exercitu, unam quidem Joabo imperatori tribuit, alteram vero fratri ejus Abeſſæo, tertiam autem tradidit Ethi, ſuo quidem familiari & amico, è Gittenſium vero urbe oriundo. Ipſum autem, cum exercitu profecturum, diſſuaſerunt amici: idque ſapientiſſimo conſilio. nam ſi "cum illo vin-"cerentur, omni de ſpe bona dejectos iri, dice-"bant: quod ſi una parte exercitus victi, cum re-"liqua ad ipſum ſe recipiant, fore ut in melius "vires redintegret. quin & veriſimile eſt hoſtes "ſuſpicaturos, alium exercitum ipſi adeſſe". Cum hoc ei gratum eſſet conſilium, ipſe quidem apud Caſtra manere conſtituit. At dum amicos & duces ad bellum dimitteret, *eos* hortabatur ut ſe fortes & fideles ejuſque memores præſtarent, ſi vel tantillo beneficio ab eo affecti fuerint: orabat vero & obſecrabat, ut victoria potiti juveni parcerent Abeſalomo, ne illo mortuo aliquid mali in ſeipſum ſtatueret. Atque is quidem victoriam illis precatus exercitum emittit.

Καὶ οἱ μὲν ἐν τούτοις ἦσαν. Αβεσάλωμος δ᾽, ἀθροίσας μεγάλῃ στρατιὰν τῶν Εβραίων [m] ἀπὸ τῆς πατρίδος, καὶ διαβὰς τὸν Ιορδάνην ποταμὸν, ἐπορεύετο κατὰ μέσην τῶν Παρεμβολῶν ἐν τῇ Γαλαδιτῶν χώρᾳ· καταστήσας στρατηγὸν πάσης τῆς δυνάμεως [n] Αμεσσὰν εἰς τὸν Ιωάβου τάξιν ἐκ συγγενοῦς αὐτοῦ. πατρὸς μὲν γὰρ ἦν [o] Ιεθάρσα, μητρὸς δὲ Αβιγάιας· αὕτη δὲ καὶ Σαρουία [p] ἡ Ιωάβου μήτηρ ἀδελφαὶ ἦσαν Δαυίδου. ὡς δ᾽ ἐξαριθμήσας τοὺς σὺν αὐτῷ Δαυίδης [q] ὡσὶ τετρακισχιλίους ηὗρεν ὄντας, οὐκ ἔγνω μένειν [r] πρὸς ἐπ᾽ αὐτὸν ὁ Αβεσάλωμος ἐλθὴν. προσθεὶς δὲ τοῖς ὑπὸ χιλιάρχοις [s] καὶ ἑκατοντάρχοις, καὶ διελὼν εἰς τρία μέρη τὴν στρατιὰν, τὸ μὲν τῷ στρατηγῷ παρέδωκεν Ιωάβῳ, τὸ δὲ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Αβεσσαίῳ, τὸ δὲ τρίτον μοῖραν [t] ἐνεχείρησεν [v] Εθὶ, σωνήθη μὲν ὄντι ἑαυτῷ φίλῳ, ὑπὸ δὲ Γιτθῶν πόλεως ὑπάρχοντι. βουλόμενον δὲ συνεκστρατεύειν αὐτὸν οὐκ εἴασαν οἱ φίλοι· γνώμῃ καταχόντες σφωτέ-"τῃ· νικηθέντες μὲν γὰρ σὺν αὐτῷ πᾶσαν ἀποβαλεῖν ἐλπίδα "χρῆναι, ἔφασκον· ἂν δὲ ἡττηθέντες ἐνὶ μέρει τῆς δυνάμεως "τῷ λοιπῷ πρὸς αὐτὸν φύγωσιν, ἀμείνονα προσδοκᾶ-"σθαι αὐτὸν ἰσχύν. ὑπονοήσειν δὲ καὶ τοὺς πολεμίους εἰκὸς εἶναι "ἄλλο μέτα αὐτοῦ στράτευμα εἶναι". ἡδεῖς δὲ τῇ συμβουλίᾳ ταύτῃ, μένειν μὲν [x] αὐτὸς ἐν τῇ [y] Παρεμβολαῖς ἐκέλευεν. ἐκπέμπων δὲ τοὺς φίλους καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπὶ τὸν πόλεμον παρεκάλει προθυμίαν ἐναποδείξασθαι καὶ πίστιν εἰς μνήμην, [z] εἴ τινος τῆς μετ᾽ αὐτοῦ ἐτύγχανον· φείσασθαι δὲ τοῦ παιδὸς Αβεσαλώμου κρατήσαντας ἀντιβολῶν, μὴ κακὸν αὐτὸν ἐργάσηταί τι πολιτησάμενος αὐτούς. καὶ ὁ μὲν, νίκην αὐτοῖς ἐπευξάμενος, ἐκπέμπει τὴν στρατιάν.

Davides ſuos ad prælium emittit. 2 *Regum*, c. 18.

2. Cum vero Joabus contra hoſtes aciem explicuiſſet in Magno campo, à tergo ſylva cincto, Abeſalomus ex adverſo ſuos eduxit: & congreſſi utrinque rem præclare geſſerunt, tam magna audendo quam fortiter pugnando: his quidem, ut Davides amiſſum imperium recuperet, nulli non periculo ſemet objicientibus, ſummamque alacritatem adhibentibus, illis vero omnia facere & pati paratis, ne Abeſalomus occupatum amittat, & patri ſupplicium ſolvat auſis *facinoroſis* debitum. Inſuper his quidem, cum plures eſſent, ne à paucis illis ſuperentur, qui cum Joabo erant ejuſque ducibus, (nam & hoc ipſum illis in maximum ceſſurum eſſe opprobrium) Davidis vero militibus ut tot myriadas debellarent magnopere laborantibus, ſumma contentione pugnatum eſt. tandemque victoriam reportant Davidici, quod viribus præſta-

Β΄. Ιωάβος δὲ παραταξάμενος τῷ δυνάμει ἀνδικρὺ τῶν πολεμίων [a] ἐν τῷ πεδίῳ τῷ Μεγάλῳ, ἐξόπιθεν εἰληφὼς [b] δρυμὸν, ἀντεξάγει τὴν στρατιὰν καὶ Αβεσάλωμος· καὶ συμβολῆς γενομένης, ἔργα μεγάλα χειρῶν τε καὶ τόλμης παρ᾽ ἀμφοτέρων [c] ἐπεδείκνυτο· τὸ μὲν, ὑπὲρ τῆς βασιλείαν ἀπολαβεῖν Δαυίδῃ παρακινδυνεύοντος καὶ πάσῃ προθυμίᾳ χρωμένων, τῶν δ᾽ ἵνα μὴ καὶ τούτῳ Αβεσάλωμος ἀφαιρεθῇ, καὶ δῷ τῷ πατρὶ δίκας κολασθεὶς ἀνθ᾽ ὧν ἐτόλμησεν, ἰδὲν ἀκουσίων, ὅτε ποιεῖν ὅτε πάσχειν. ἔτι δὲ, τὸ [d] μὲν πλειόνων ἵνα μὴ κρατηθῶσιν ὑπὸ τοῦ σὺν Ιωάβῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ στρατηγοῖς ὄντων ὀλίγων· αἰσχρὸν γὰρ [e] αὐτοῖς τοῦτ᾽ εἶναι μεγίστῳ· τὸ δὲ Δαυίδου στρατιωτῶν ἵνα τοσούτων μυριάδων [f] κρατήσωσιν φιλοτιμουμένων ἐρεῖς ἐγίνετο χαρᾶς καὶ νικῶσιν οἱ Δαυίδου, ῥώμη τε πρόσχοντες καὶ τῇ τῶν πολε-

Abeſalomi exercitus fuſus fugatuſque. 2 *Regum*, c. 18.

m Επὶ τὴν πατρίδα,] In *MSS.* ἦγεν ἐπὶ τὴν π. Sed vocem ἦγεν non agnoſcit *Epiphan.* & commode ſatis abeſſe poteſt.

n Αμεσσὰν] Αἰσσὰν in *quibuſdam libris*, perperam. Αμασὰν juxta *Epiphanium.*

o Ιεθάρσα] Ιεθέρα *Vat.* ex LXXII. Γεθαὶρ aut Ιεθαὶρ legiſſe videtur *Epiphan.*

* *p* Η Ιωάβου μήτηρ] Voculam ἡ adjeci ex *MSS.* Al. *victimarum*, & *maclationum.*

q Περὶ τετρακισχιλίους] Ita etiam *Zonaras* ex *Joſepho.* nihil de militum numero in *S. Literis.*

r Πρὸς ἐπ᾽ αὐτὸν] Ita reſcripſi pro vulgato πρὸς ex p. 311. v. 45. & *Epiphanio* qui vertit, *noluit exſpectare quando ſuper eum Abeſalomus veniret.* μὴ ποτε παρ᾽ αὐτὸν *Vat.* Uſitatius vero ἕως ποτε vel ἕως ἂν. HUDS. Lege ἕως ὅτε vel πρὸς ut paullo inferius. COCC.

* *Super eos conſtitutis*,] Al. *quibuſdam* novis adjectis.

s Καὶ ἑκατονταρχους,] Illa καὶ ἑκατοντάρχους, quæ deerant in *Editis*, adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

t Ενεχείρησεν] Lege ὑνεχείρισεν. COCC.

v Εθὶ, σωνήθη] Cum ſupra Εθὶς (p. 388. in princip.) & in *Cod. Vat.* Εθη habeamus, Εθὶ placuit reſcribere. Εθαίῳ *Samb.* & *Baſ.* Εθαίῳ in *cæteris.* in *Epiphanii* libris, *Ethæo, Eſteo*, & *Eſthæo.*

x Αὐτὸς ὐ τοῖς Παρεμβολαῖς] Αὐτὸς in quatuor *MSS.* αὐτὸν *Vat. Baſ.* & *G.*

y Παρεμβολαῖς] Conf. ſup. c. 9. §. 8. SPANH.

z Εἴ τινος τῆς μετ᾽ αὐτοῦ ἐτύγχανον] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* εἴ τινος μετ᾽ αὐτοῦ ἔχοντος. Forſan εἴ τινος μετ᾽ αὐτοῦ ἔχοντες. nihil horum occurrit aut apud *Epiphanium* aut *Gelenium.*

a Εν τῷ πεδίῳ] Εν πεδίῳ μεγάλῳ ſolus *Vat.*

b Δρυμὸν,] Δρυμὸν νυκτὸς ἔνθηρον μυλῶν Euripid. Rheſ. v. 289. Infra Αλσώδη· lib. VII. c. 6. §. 5. Ιάρδην δρυμὸν· *Jardes ſaltum.* SPANH.

c Επιδείκνυτο·] Επεδείκνυντο in *MSS.*

d Μὲν πλειόνων] Illud μὲ inſerui ex *MSS.*

e Αὐτοῖς τοῦτ᾽ εἶναι μεγίστῳ·] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοὺς τοῦτο τοῖς *Baſ.* αὐτοὺς τοσούτοις *Gen.* Illa αἰσχρὸν γὰρ αὐτοῖς τοῦτο εἶναι μεγίστῳ non agnoſcit *Epiphan.*

f Κρατήσωσιν] Ita locum ſupplevi ex tribus *MSS.* (& *Coll. Big.* & *Voſſ.*) quem mutilum eſſe deprehenderat *Schotanus*, p. 726. ante erat in *Editis.* τῶν δὲ Δαυίδου στρατιωτῶν ἴ. τ. τ. μ. κρατήσωσιν. οἱ Δαυίδου γνώμῃ τε πρόσχοντες &c. nec multum juvat *Epiphanii* verſio, *inſuper metuebant etiam ne ab Joab & paucis ejus militibus tanta multitudo ſubjugaretur. Inter hæc vicit David exercitus robore, magnanimitate & exercitatione bellorum* &c.

λεμικῶν ἀπισήμη. φεύγοντας ἢ διὰ δρυμῶν, καὶ φαραγγῶν ἑπόμενοι, τοὺς μὲν ἐλάμβανον, [β] πολλοὺς ἢ ἀνήρουν, ὡς φεύγοντας πεσεῖν πλείονας ἢ μαχομένους· ἔπεσον γὰρ ὡς δισμύριοι ἐπ' ἐκείνης τ ἡμέρας. οἱ δὲ Δαυίδου πάντες ὥρμησαν ἐπὶ τ Αβεσάλωμον. φανερὸς γὰρ αὐτοῖς ὑπῆρ τε ἐκ κάλλους καὶ ἐκ μεγέθους ἐγίνετο. ἐδείσας δὲ μὴ καταλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι, ἐπιβὰς τ ἡμιόνου τ βασιλικῆς, ἔφευγε· φερόμενος δὲ μὴ ῥύμης, καὶ ὑπὸ ἐκ σάλου καὶ τ κινήσεως κᾆτος ὤν, ἐμπλακείσης αὐτῷ τ κόμης τραχεῖ δένδρῳ μεγάλοις ἐπιπλοῦ κλάδοις ἐκπεταμένῳ, θαυμασίως [h] ἀνακρεμᾶται. καὶ τὸ μὲν κτῆνος ὑπὸ ὀξύτητος ὡς ἐπικείμενον τ δεσπότου ἔπι φέρον ἐχώρει θᾶσσον· ὁ δὲ ἐκ τ κλάδων [i] αἰωρούμενος ἐκραττεῖτο τοῖς πολεμίοις· [k] τῶν τις ἰδὼν τ Δαυίδου στρατιωτῶν, ἐδήλωσεν Ιωάβῳ. καὶ [l] πεντήκοντα σίκλους ἂν αὐτῷ δεδωκέναι ἔφη στρατηγῷ φήσαντι εἰ βαλὼν [m] ἀπέκτεινε τ Αβεσάλωμον, καὶ εἰ [n] χιλίους, εἶπεν, [o] ἐμελλές μοι παρέξειν, τοῦτ' ἂν ἐποίησά μὰ τ ἐμὸν δεσπότου παῖδα, καὶ ταῦτ' ἐκείνου πάντων ἡμῶν ἀκουόντων [p] φείσασθαι ἐμοῦ νεανίσκου δεηθέντος. ὁ δὲ, κελεύσας αὐτῷ δᾶξαι πᾶν κρεμάμενον ἰδοι τὸν Αβεσάλωμον, τοξεύσας κατὰ τῆς καρδίας ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ τὰ τῶν Ιωάβου κομίζοντες ὅπλα, [q] ἐν κύκλῳ περιστάντες τὸ δένδρον καταπατοῦσι τ νεκρόν. καὶ τ μὲν εἰς χάσμα βαθὺ καὶ ἀφανὲς ῥίψαντες, [r] ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ λίθους, [s] ὡς ἀναπληρωθῆναι, καὶ τὸ χῶμα πᾶν καὶ μέγεθος λαβεῖν· σημαίνας δὲ ἀνακληθῆναι ὁ Ιωάβος [t] ἀπέσχετο τοῦ διώκειν τοὺς οἰκείους στρατιώτας τῷ τ πολεμίων δυνάμιν, φειδόμενος τ ὁμοφύλων.

γ'. Εστηκε δὲ Αβεσάλωμος ἐν τῇ χιλάδι τῇ βασιλικῇ στήλην λίθου μαρμαρίνου δύο σταδίους ἀπέχουσαν Ιεροσολύμων, ἣν προσηγόρευσεν ἰδίαν χεῖρα· λέγων, ὡς καὶ τῶν τέκνων [v] αὐτῷ διαφθαρέντων ἐν τῇ στήλῃ [x] μένῃ τὸ [y] ὄνομα. [z] τέκνα γὰρ ἦσαν αὐτῷ τρία μὲν ἄρρενα, θυγάτηρ δὲ μία Θαμάρα τὄνομα, ὡς προειρήκαμεν. συνοικησάσης δὲ αὐτῆς τῷ [a] Δαυίδου [b] ὑιωνῷ Ροβοάμῳ, γίνεται παῖς ὁ διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν [c] Αβίας. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐν ὑστέροις οἰκειότερον τῇ ἱστορίᾳ δηλώσομεν. μετὰ δὲ τὸν Αβεσαλώμου πλοῦτον, ὁ μὲν λαὸς εἰς τὰ οἰκεῖα διεσπάρη.

δ'. [d] Αχιμαὰς δὲ ὁ Σαδώκου τοῦ ἀρχιερέως [e] υἱὸς, Ιωάβῳ προσελθών, [f] ἐδεῖτο αὐτοῦ τὸν νικῆσαι βουλόμενον Δαυίδῃ μηνύσαι, καὶ ὅτι τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείας ἔτυχε καὶ προνοίας διαγγελίσασθαι. [g] καὶ τ μὲν οὐ [h] προῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ καλῶν ἄγγελον ἀεὶ γενόμενον, νῦν [i] ἀπίσης δηλώσοντα θάνατον τῷ βασιλεῖ τοῦ παιδὸς [k] αὐτοῦ; μένειν δὲ ἠξίου. καλέσας δὲ τὸν Χουσὶ, ἐκείνῳ προσέταξε τὸ ἔργον, ἵν' ὅπερ αὐτὸς ἐκέλευσε, τοῦτο ἀπαγγείλῃ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ Χουσὶ προσκυνήσας τὸν Αβεσάλωμον, ἀπῆλθε. Αχιμαὰς δὲ ὁ Σαδώκου υἱὸς, πάλιν ἐδεῖτο τοῦ Ιωάβου μὴ κωλῦσαι αὐτὸν τρέχειν· καὶ γὰρ εἰ μὴ τὰ αὐτὰ ἀπαγγελεῖ τῷ Χουσὶ, ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνον ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγονότα τῷ βασιλεῖ θεάσεσθαι. καὶ ὁ Ιωάβος ἐπιτρέπει τοῦτο ποιεῖν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τὴν ὁδὸν ὥρμησε τὴν ἐπὶ τὸν Ιορδάνην ἄγουσαν· ἐπιστὰς δὲ τῷ βασιλεῖ, ἐδήλωσε τὴν νίκην τῶν Δαυίδου στρατιωτῶν, καὶ ὅτι τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείας ἔτυχον· ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ἐκ ἐτόλμησε τὸν τοῦ παιδὸς θάνατον ἐκφῆναι τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ Χουσὶ παραγενόμενος, ἐπυνθάνετο τὸν Αβεσάλωμον εἰ σῶος ἐστιν. ὁ δὲ, ὡς ἐκ ἐδύνατο τὸν θάνατον ἀποκρύψαι, ἐπεὶ καὶ τὸν Αχιμαὰς ἐπιστὰς ἐδήλωσε τὴν νίκην, ἐπεύξατο τοὺς ἐχθροὺς τοῦ βασιλέως ἀπολέσθαι, καὶ πάντας ὅσοι κατ' αὐτοῦ τοῦ παιδὸς ἐπανέστησαν. ὁ δὲ Δαυίδης ἐπυνθάνετο τὸν Χουσὶ εἰ σῶος ἐστιν ὁ παῖς. ὁ δὲ, ὡς ἐκ ἐδύνατο τὸν θάνατον ἀποκρύψαι, ἐπεὶ καὶ τὸν Αχιμαὰς ἐπιστὰς ἐδήλωσε τὴν νίκην, ἐπεύξατο τοὺς ἐχθροὺς τοῦ βασιλέως ἀπολέσθαι, καὶ πάντας ὅσοι κατ' αὐτοῦ τοῦ παιδὸς ἐπανέστησαν. ὁ δὲ Δαυίδης ἐπυνθάνετο τὸν Χουσὶ εἰ σῶος ἐστιν ὁ παῖς. ὁ δὲ, ὡς ἐκ ἐδύνατο τὸν θάνατον ἀποκρύψαι, ἐπεὶ καὶ τὸν Αχιμαὰς ἐπιστὰς ἐδήλωσε τὴν νίκην, ἐπεύξατο τοὺς ἐχθροὺς τοῦ βασιλέως ἀπολέσθαι, καὶ πάντας ὅσοι κατ' αὐτοῦ τοῦ παιδὸς ἐπανέστησαν. ὁ δὲ Δαυίδης ἐπυνθάνετο τὸν Χουσὶ εἰ σῶος ἐστιν ὁ παῖς.

rent artisque militaris peritia. Cum vero fugientes per saltus & abrupta sequerentur, nonnullos quidem ceperunt, multos vero interfecerunt, ita ut plures fuga quam pugna perierint: ea enim die ferme viginti millia virorum ceciderunt. Davidici autem omnes magno cum impetu ferebantur in Abesalomum. ipsis enim conspicuus erat tam ob pulchritudinem quam ob proceritatem. At is veritus, ne vivus in hostium manus veniret, conscensa mula regia effuso cursu fugiebat. Cumque rapide ferretur, atque agitatione motuque levis esset, implicita ei cæsarie asperæ arbori, magnis ramis maxime patulæ, miro modo suspenditur. & jumentum quidem eadem pergebat velocitate ac si dominum insidentem haberet: ille vero in altum à ramis sublatus hostibus circundatur. Quem cum unus è Davidis militibus *forte* conspiceret, Joabo *rem* nunciavit: ac quinquaginta siclos se illi dare voluisse dicente imperatore, si illum confodisset, respondit, nec si duo millia daturus fuisses, hoc domini mei filio feciſſem; præsertim cum nobis omnibus audientibus ille oraverit ut juveni parceretur. Ille vero, cum ei imperasset ut ipsi ostenderet ubinam Abesalomum pendentem viderit, conjecta in cor sagitta eum interemit. Joabi autem armigeri, qui orbe facto ei adstiterunt, mortuum arbori detrahunt. & cum ipsum quidem in voraginem profundam & obscuram projecissent, in eam lapides devolvunt congeruntque, usque dum impleretur, & *justi* tumuli speciem & magnitudinem acciperet: Joabus vero, cum receptui cecinisset, milites suos ab hostium copiis, quod populo consanguineo parcebat, persequendis cohibuit.

Abesalomus, crinibus in arbore suspensus, à Joabo transfixus interiit. 2 Regum, c. 8.

3. Sibimet autem Abesalomus erexerat in valle regia columnam lapidis marmorei, duobus stadiis dissitam ab Hierosolymis, quam appellavit manum suam; dicens, quod etiamsi liberi sibi perirent, in ista columna nomen ipsius esset mansurum. nam tres liberos sustulit, duos quidem filios, filiam vero unam, Thamaram nomine, quemadmodum jam ante diximus. Ea autem cum Davidis nepoti Roboamo nupta esset, peperit filium Abiam qui postea regnum accepit. Ac de his quidem infra in loco suo & narrationi magis proprio dicemus. Post obitum autem Abesalomi, populo dissipato, ad domum quisque suam se receperunt.

Abesalomi columna. 2 Regum, c. 18.

X.

4. Jam vero Achimas, Sadoci pontificis filius adito Joabo petiit ab ipso ut sibi liceret ire ad Davidi indicandum quod victoriam reportarit, lætumque nuncium afferendum, quod ei Dei auxilio curaque freto prospere omnia ceciderint. Et hunc quidem non præmittebat, dicens, num ille, qui semper ei lætorum nuncius exstiterit, nunc *recta* proficisceretur regi nunciaturus filium obiisse? sed obsecrabat ut *secum* maneret. At Chusi vocato

Itur ad Davidem ad nunciandam victoriam & Abesalomi mortem. 2 Regum, c. 18.

β Πολλοὺς ἢ ἀνήρουν,] Τοὺς ἢ ἀνῄρουν *Vat.*

h Ἀνακρεμᾶται.] Ἀγκονημένη in tribus *MSS.*

i Αἰωρούμενος] Ita *Big.* (*Coce.*) *Samb.* & *Vat.* ἐωρεμβρο in *Editis.* ἠωρημένος *Hen.* & *Busb.* Si quis ἠωρημένος malit, per me licet. *Epiphanius* reddit, *ille vero ramis comarum allegatione retinebatur astrictus.*

k Τῶν τις ἰδὼν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοῦτο in *Editis.*

l Πεντήκοντα σίκλους] Librariorum vitio ut censet *Villalpandus:* nam *decem argenteos & cingulum* habent *S. Literæ.*

m Ἀπέκτεινε τ Αβεσάλωμον,] Ἀποκτείνειε *Vat.*

n Χιλίους, εἶπεν,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* quibus consentiunt *S. Literæ.* διχιλίους in *Editis.*

o Ἐμελλές μοι παρέξειν,] Ἐκτλες *Big.* & *Samb.*

p Φείσασθαι ἐμοῦ νεανίσκου] Ita lego cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* φείσασθαί σε ἐμοῦ ν. in *ceteris.*

q Ἐν κύκλῳ περιστάντες] Ita legendum censui (prout & correxit *Coccejus*) pro παρεστάντες, quod in *Editis* exstabat. περιστάντες ἐν κύκλῳ τὸ δένδρον *Big. Samb.* & *Vat.*

r Ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ λίθους,] Sic cum *MSS.* in *Editis* βάλλουσιν.

s Ὡς' ἀναπληρωθῆναι,] Ita *Vat* ὡς in *reliquis.*

t Ἀπέχετο δὲ] F. ἐπέσχε. COCC.

v Αὐτῷ διαφθαρέντων] Αὐτοῦ *Samb.* & *Vat.*

x Μένῃ τὸ] Μενεῖ *Big.* μενεῖ *Samb.* μένῃ *Vat.*

y Ὄνομα.] Videsis 2 *Regum*, c. 18.

z Τέκνα γὰρ ἦσαν] Τέκνα γὰρ ἦν αὐτῷ *Vat.*

a Δαυίδου ὑιωνῷ Ροβοάμῳ,] Τοῦ Σολομῶνος ὑῷ legisse videtur *Epiphan.*

b Υἱωνῷ Ροβοάμῳ,] Conf. sup. Cap. 5. §. 3. SPANH.

c Αβίας·] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Αβιᾶ *Bas.* & *G.* Αβίαν *Vat.*

d Αχιμαὰς δὲ] Αχίμας passim *Vat.* Αχιμάας LXXII.

e Υἱὸς,] Πᾶς solus *Vat.*

f Ἐδεῖτο αὐτοῦ] Ἐδίετο *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

g Καὶ τ μὲν οὐ προῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ] Forte κ τ μὲν, οὐ προσῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ καλῶν ἄγγελον ἀεὶ γενόμενον, νῦν ἀπίσης δηλώσοντα θάνατον τῷ βασιλεῖ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, μένειν ἠξίου· COCC.

h Προῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ] Προῖκεν *Big.* (& *Coll. Voss.*) προσῆκεν *Samb.* & *Vat.* in *Epiphanii* versione, *cui non concessit hoc Joab dicens, quia cum semper boni nuncii homo fuisset, modo non deberet regi mortem filii nunciare.*

i Ἀπίσης] Ἀπέναν in *MSS.*

k Αὐτοῦ,] Sensum interrogationis nota post αὐτῷ juvandum censui.

cato negotium mandavit, ut quod ipſe vidiſſet id regi etiam indicaret. Cum vero Achimas denuo eum rogaret, ut nunciatum mitteretur (ipſum enim de victoria ſolummodo mentionem facturum eſſe, de morte vero filii taciturum) *tandem* ei permittebat Davidem adire. atque per viarum compendia profectus (nam ſibi ſoli nota erant) Chuſi prævertit. Sedente autem Davide inter *duas* portas, atque exſpectante dum aliquis è prælio veniens ſibi res in eo geſtas nunciaret, ſpeculatorum unus, cum proſpiceret *è longinquo* Achimam currentem, & non adhuc quis eſſet dignoſcere poſſet, ajebat ad Davidem videre ſe quempiam ad ipſum advenientem. Cum vero dixiſſet rex bonum venire nuncium, paulo poſt & alterum quendam *illum* ſequi regi indicatur. Cumque & illum nuncium bonum pronunciaſſet, ſpeculator, ubi Achimam conſpexerat jam propius admotum, Sadoci pontificis filium accurrere ſignificavit. Davides autem admodum lætatus, hunc bonorum nuncium eſſe ajebat, & quod optatis reſpondeat ſibi è pugna afferre.

Davides, Abeſalomi cæde ei nunciata, filii mortem deplorat. 2 Regum, c. 18.

ſ. Ac dum iſta rex diceret, comparuit Achimas, regemque adorabat: ſcitantique de pugna victoriam nunciat & imperium. Cum vero interrogaret, quid de filio exploratum habeat: ille quidem dicebat, *omnes* in ipſum ſtatim, ut in fugam verſi erant hoſtes, magno cum impetu ferri, ingentem vero clamorem audiviſſe militum Abeſalomum inſequentium; nec præterea quicquam comperti habere potuiſſe, quod miſſus à Joabo ad victoriam nunciandam valde feſtinarit. At cum Chuſi adeſſet, & adoraſſet, eumque victoriæ nuncio impertiſſet, ex eo etiam de filio quæſivit. ille vero, inimicis, ajebat, eveniant eadem quæ Abeſalomo acciderunt. Hæc verba in cauſa fuerunt, ut nec rex ipſe neque milites ipſius in voluptate ex victoria licet maxima *diutius* permanerent. nam ille quidem, editiſſima urbis parte conſcenſa, deflebat filium, *pugnis* ſibi tundens pectora, capitiſque capillos dilacerans, & modis omnibus ſeſe afflictans, ac vociferans, "ô fili, utinam in me invaſiſſet mors, "& ſimul tecum obire contigiſſet". Cum enim natura eſſet affectu in ſuos propenſiſſimo, etiam majorem ipſi impertitus eſt miſericordiam. Exercitum autem & Joabum, audito quod rex ita filium lugeret, puduit triumphantium more in urbem ingredi: ſed mœrore dejecti & lachrymis ſuffuſi, quaſi clade accepta, intraverunt. Cumque rex vultu velato conſideret, *graviterque* filium gemeret, Joabus ad eum introiit, & ſolatium adhibens, "Domine, inquiit, clam tibimet ita te gerendo "convicium facis: dum iſtos quidem qui te amant, "proque te pericula ſubeunt, teque ipſum & familiam tuam odiſſe videris, tibi vero inimiciſſimos "diligere, exſtinctoſque deſiderare, qui morte me"ritiſſima affecti ſunt. Si enim Abeſalomus viciſ"ſet & regnum fauſtis auſpiciis tenuiſſet, ne tan"tillum ex nobis omnibus reliquum feciſſet: ſed o"mnes, à te tuiſque initio facto, miſerandum in "modum periiſſemus, ita ut nos non plorarent

Joabus Davidem objurgat. 2 Regum, c. 19.

τὸς εἶδε τοῦτο μηνύσαι [l] καὶ τῷ βασιλεῖ. τοῦ δ' Αχιμᾶ πάλιν δεηθέντος αὐτὸν ὅπῃ τλῶ ἀγγελίαν ἀφῆναι· ὡβὶ μόνης γὰρ [m] αὐτὸν ποιήσεσθαι τῆς νίκης, ἡσυχάζειν ἢ ὡβὶ τῆς Αβεσαλώμυ τελευτῆς· ἐπέτρεψεν αὐτῷ τλῶ ὡβὸς τὸν Δαυίδλω ἄφιξιν. καὶ τλῶ ὁδὸν μὲν ἐπιτεμωτέραν [n] σκλαβὼν τῶν ὁδῶν, καὶ γὰρ μόνος αὐτλῶ ἐγίνωσκε, τ' Χωσὶ φθάνει. καθεζομένου δὲ Δαυίδη μεταξὺ τ πυλῶν, καὶ ὡβαμένου τὸν αὐτῷ τὸν ἐλθὼν ἀπὸ τ μάχης [o] ἀπαγγείλῃ τὰ κατ' [p] αὐτλῶ, τῶν σκοπῶν τὸν ἰδὼν τὸν Αχιμᾶν τρέχοντα, καὶ μήπω τὸν ἐγγὺς ὄντα γνωρίσαι δυνάμενος, εἶπε ὡβὸς τὸν Δαυίδλω βλέπειν πνὰ ὡβαινόμενον ὡβὸς αὐτόν. τοῦ δ' ἄγγελον ἥκειν φήσαντος ἀγαθὸν, μετ' ὀλίγον ἕπεσθαί τινα καὶ ἕτερον [q] ἐδήλωσεν αὐτῷ. κἀκεῖνον ἢ ἄγγελον [r] ἀγαθὸν εἰπόντος, ἰδὼν τὸν Αχιμᾶν ὁ σκοπὸς, ἐγγὺς ἤδη γεγωνημένον, τὸν Σαδώκου παῖδα τοῦ ἀρχιερέως ὡσπρέχειν ἐσήμηνεν. ὁ δὲ Δαυίδης, ὡβιχαρὴς γενόμενος, [s] ἀγαθὸν ἄγγελον τοῦτον ἔφησεν εἶναι, [t] καὶ π τ δικτίων αὐτῷ φέρειν ἀπὸ τ μάχης.

ſ'. Καὶ μεταξὺ ταῦτα λέγοντος τοῦ βασιλέως, φανεὶς ὁ Αχιμὰς [v] ὡσεσκυφὼς τ βασιλέα· καὶ πυθομένῳ ὡβὶ τ μάχης, νίκλω διαγγελίζεται καὶ κράτος. ἐρομένου [x] δὲ τί κ περὶ τοῦ παιδὸς ἔχοι λέγειν, αὐτὸς μὲν ἔφασκεν ἅθυς ὁρμῆσαι ὡβὸς αὐτὸν τ ὠσπὶς τῶν πολεμίων γενομένης, ἀκοῦσαι δ' μεγάλης βοῆς διωκόντων τὸν Αβεσάλωμον· καὶ πλεῖον [y] τοῦτο μὴ δύνασθαι μαθεῖν διὰ τὸ πεμφθέντα ὑπὸ Ιωάβου δηλῶσαι τλῶ νίκλω [z] ἐπείγεσθαι. ὡβαγομένου δ' Χωσὶ, καὶ ὡσκυνήσαντος, καὶ τλῶ νίκλω σημάναντος, περὶ τ παιδὸς αὐτὸν ἀνέκρινεν. ὁ δ', ἐχθροῖς, εἶπε, τοῖς σοῖς οἷα συμβέβηκεν Αβεσαλώμῳ γενέσθαι. ὅτος ὁ λόγος, ἅδε τλῶ ὅπῃ [a] τῇ νίκῃ χαρὰν εἶσασεν, ὅτ' αὐτῷ μεῖναι μεγίσλω ἦσαν, ὅτε τοῖς στρατιώταις. αὐτὸς μὲν γὰρ ἀναβὰς ὅπῃ τὸ ὑψηλότατον τῆς πόλεως, [b] ἀνεκλαίετο τὸν υἱὸν, τυπτόμενος τὰ στέρνα, καὶ τλῶ κεφαλλῶ ἀπαιρόμενος, καὶ παντοίως [c] αὐτὸν αἰκιζόμενος, καὶ, "τέκνον, ἐκβοῶν, [d] αἴθε μοι "τὸν θάνατον ἐπελθεῖν ἐβούλετο καὶ ἅμα σοι τελευτῆσαι". φύσει γὰρ ὢν φιλόστοργος, ὡβὸς ἐκεῖνον ἔτι μᾶλλον συμπαθῶς εἶχεν. ἡ στρατιὰ δὲ καὶ [e] ὁ Ιώαβος, αἰσθόμενοι ὅτι πενθεῖ τὸν υἱὸν ὅτως ὁ βασιλεὺς, ἠχρώθησαν μετὰ τῶν νενικηκότων χάριτος εἰσελθεῖν εἰς τλῶ πόλιν· κατηφεῖς δὲ καὶ δεδακρυμένοι πάντες ὡς ἀφ' ἥττης παρῆλθον. καταλαβόμενος δὲ βασιλέως καὶ εἰσιόντος τὸν υἱὸν, εἰσεισι ὡβὸς αὐτὸν Ιώαβος, καὶ παρηγορῶν, "ὦ δέσποτα, φησὶ, [f] λανθάνεις διαβάλλων "σαυτὸν οἷς πράσσεις, ὅτι τὰς μὲν ἀγαπώντάς σε καὶ πε"ρὶ σῦ κινδυνευόντας, καὶ σαυτὸν καὶ τλῶ σλῶ γυναῖ"δοκεῖς μισεῖν, σέργειν δὲ τὰς ἐχθροτάτας καὶ πᾶσιν "ὀκ ἔτ' ὄντας, οἳ δίκῃ πεθνήκασιν. εἰ γὰρ Αβεσάλω"μος ἐκράτησε, καὶ τλῶ βασιλείαν βεβαίως κατ"χεν, ᾐδένος ἂν ἡμῶν ὑπελείφθη λείψανον· ἀλλὰ "πάντες ἂν, ὀτὸ σῦ καὶ τῶν σῶν δεξάμενοι τέκνων,

"ἀπω-

l Καὶ τῷ βασιλεῖ] Voculam κ adjeci ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

m Αὐτὸν ποιήσασθ τ νίκης,] Αὐτῆς *Vat.* & dein mallem ποιήσεσθ.

n Ἐκλαῶν τ ὁδῶν,] Ita cum *Vat.* (*Coll. Voſſ*) & *Vet. Interpr.* ἐμβαλὼν in *reliquis.*

o Ἀπαγγείλῃ] Ἀγγείλῃ *Vat.*

p Αὐτλῶ,] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* αὐτὸν in *Editis.*

q Ἐδήλωσεν αὐτῷ.] Ἐδήλωσαν μετ' αὐτὸν *Vat.*

r Ἀγαθὸν εἰπόντος,] Vocem ἀγαθὸν omittunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* at non ita *Vet. Interpr.*

s Ἀγαθῶν ἀγγέλων] Ἀγαθὸν *Big.* & à prima manu *Samb.*

t Καὶ τι τ δικτίων] Ita *MSS.* & *Epiphan.* qui vertit, *& aliquid optabile* &c. καὶ τινων in *reliquis.*

v Προσεκυφὼς τ βασιλέα.] Προσκυνεῖ in *MSS.* quibus non conſentit *Vet. Interpr.*

x Διὰ τί κ περὶ] Δ' εἴ τι in quinque *MSS.*

y Τοῦτο μὴ δυνάσθαι] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* κ πλεῖον μὴ μαθεῖν *Vulg.* & *Samb.* κ πλεῖον τοῦτο μὴ δυνάσθαι μαθεῖν *Big.* (& *Coll. Voſſ.*)

z Ἐπείγεσθαι.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἠρώτα in *Editis.*

a Τῇ νίκῃ χαρὰν εἶσασεν,] Ita *MSS.* τῇ deeſt in *Editis.*

b Ἀνεκλαίετο τὸν υἱὸν,] Ita *Baſ.* & *Vet. Interpr.* ἀνεκαλεῖτο in quinque *MSS.*

c Αὐτὸν αἰκιζόμενος] Ita volui, cum ἑαυτὸν ſit in *MSS.* & αὐτὸν in *Editis.*

d Αἴθε μοι τὸν θάνατον] Εἴθε μοι *Big. Samb.* & *Vat.*

e Ο Ιώαβος,] Articulum ὁ omittit *Vat.*

f Λανθάνεις] Forſan vel cum interrogatione efferenda ſunt verba; vel legendum ὦ λανθάνεις, quomodo legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *aperte demonſtras ex iis quæ agis* &c.

g Απω-

"ᵍ ἀπωλώλειμεν οἰκτρῶς, ὁ κλαιόντων ἡμᾶς τῶν πολε-
"μίων, ἀλλὰ χαιρόντων, καὶ τοὺς ʰ ἐλεῶντας ὅτι τοῖς
"κακοῖς κολαζόντων. ⁱ σὺ δ' οὐκ αἰσχύνῃ ταῦτα ποιῶν
"ὅτι μᾶλλον ᵏ ἐχθρῷ, ὅτι σὸς υἱὸς ὢν ἀσεβὴς ˡ ἦτως
"ἐγένετο. παυσάμενος οὖν τῆς ἀδίκου λύπης, προελθὼν
"ᵐ ὄφθητι τοῖς σαυτοῦ στρατιώταις, καὶ τὰ ⁿ περὶ σὲ ἀγῶνος
"προθυμίας ἀπαίτησον. ὡς ἐγὼ τήμερον, ἂν ὄπιμέ-
"νῃς τοῖς ἄρτι πραττομένοις, ἀναπείσας ἅπαντας σὲ τὸν
"λαὸν, καὶ τὴν βασιλείαν ἑτέρῳ προδοῦναι, τότε σοι
"πικρότερον ἐμὲ ἀληθῆ ποιήσω τὸ πένθος". ταῦτ' εἰπὼν
Ἰωάβος, ἀπέστρεψεν ἀπὸ τῆς λύπης, καὶ ἦγεν εἰς τὸ περὶ
τῶν πραγμάτων λογισμὸν τὸν βασιλέα. ° μεταχηματίσας
γὰρ αὐτὸν Δαυίδης, καὶ ποιήσας ὑπτιήδειον εἰς τὴν τοῦ πλή-
θους ὄψιν, πρὸς τὰς πύλας ἐκάθισεν· ὡς ἅπαντα τὸν
λαὸν ἀκούσαντα σωφρονεῖν πρὸς αὐτὸν καὶ καταπαύσειν
ὀργήν. καὶ τοῦτο μὲν οὕτως ἔσχε τὸν τρόπον.

"inimici, sed *ea re* gauderent, & qui vel nostram "vicem miserarentur pœnis castigarent. Te vero "non pudet ista facere hominis gratia *tibi* maxime "inimici: qui cum esset tuus filius, tantopere in "te fuit impius. Age itaque, missa hac iniqua tri-"stitia, prodi in conspectum tuorum militum; & "gratias illis redde pro victoria prælioque decer-"tandi alacritate. *Nam ego hodie, si pergas ea "facere quæ hactenus feceris, persuadebo populo "ut à te deficiat & regnum alii tradat, & tunc "amariorem & verum faciam tibi luctum". Hisce verbis Joabus regem avertit à tristitia, eoque adduxit ut de rebus gerendis cogitaret. Nam ubi habitum mutaverat Davides, seque composuerat ut in populi conspectum veniret, ad portas semet collocavit; ita ut hoc audito universus populus ad eum salutandum concurrerit. Et ista quidem ita se habuerunt.

ΚΕΦ. ια'.

Ὡς Δαυίδης, τὴν βασιλείαν ἀπολαβὼν, διαλλάττεται τῷ Σεμεΐ καὶ τῷ Σιβᾷ, καὶ εὔνοιαν μεγάλην ἀποδείκνυται τῷ Βερζελαίῳ· καὶ ὡς, στάσεως γενομένης, εἰς δίωξιν τοῦ Σαβαίου στρατηγὸν τὸν Ἀμεσσὰν κατέστησεν, ὃν ἀναιρεῖ ὁ Ἰωάβος.

CAP. XI.

Ut Davides, regno recuperato, Semei & Sibæ reconciliatur, & Berzelæum magna benevolentia complectitur: utque, orta seditione, ad Sabæum persequendum Amessam imperatorem constituit, quem Joabus interimit.

Οἱ δὲ ἐκ τῆς μάχης ἀναχωρήσαντες τῶν Ἑβραίων ᵖ τῶν μετ' Ἀβεσαλώμου, ᵍ γενόμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι, ʳ διεπέμποντο κατὰ πόλεις, ὑπομιμνήσκοντες αὐτοὺς ὧν ˢ ἠνεργέτησεν αὐτοὺς Δαυίδης, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἣν ἐκ πολλῶν καὶ μεγάλων ῥυσάμενος αὐτοὺς πολέμων παρέσχε· μεμφόμενοι δὲ ὅτι τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐκβαλόντες ἄλλῳ τινὶ ᵗ ἐνεχείρισαν, καὶ νῦν τεθνηκότος αὐτοῦ καταστήσονται ὑπ' αὐτῶν ἡγεμόνα ᵘ ἃ προσκαλέσοι Δαυίδην, παύσασθαι μὲν τῆς ὀργῆς, δικαίως ἂν πρὸς αὐτοὺς ἔχειν, τῶν δὴ πραγμάτων, καθὼς ἤδη καὶ πρότερον, ποιεῖσθαι πρόνοιαν, τὴν βασιλείαν ἀπολαβόντα. ταῦτα μὲν οὖν συνεχέστερον ἀπηγγέλλετο τῷ Δαυίδῃ. κἀκεῖνος ἤδεν ἤδιον ἔπεμψε πρὸς Σάδωκον καὶ Ἀβιάθαρον τοὺς ἀρχιερέας, ἵνα τοῖς ἄρχουσι ˣ τῆς Ἰούδα Φυλῆς διαλεχθῶσιν, "ὡς αἰσχρόν ἐστιν αὐτοῖς ἄλλας Φυλὰς πρὸ ἐκεί-
"νης Δαυίδην χειροτονῆσαι βασιλέα· καὶ τοῦθ' ὑμῶν συγ-
"γενῶν ὄντων καὶ πρὸς αὐτὸν κοινὸν αἷμα κεκληρωμέ-
"νων". τὰ δὲ αὐτὰ καὶ Ἀμεσσᾷ τῷ στρατηγῷ προσέ-
ταξεν αὐτοὺς λέγειν· "ὅτι τῆς ἀδελφῆς υἱὸς ὢν αὐτοῦ μὴ
"πείθῃ τὸν ὀλεθρον Δαυίδῃ τὴν βασιλείαν ἀποδοῦναι.
"προσδοκᾶν γὰρ παρ' αὐτοῦ, μὴ Διαλλαγὴν μόνον, τῷ
"δὴ ἤδη γέγονεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἅπασαν δὴ λαοῦ στρατη-
"γίαν, ἣν αὐτῷ καὶ Ἀβεσάλωμος παρέσχεν". καὶ οἱ
μὲν δεχιερεῖς, ἃ μὲν τοῖς τῆς Φυλῆς ἄρχουσι διελέχθη-
σαν, ἃ δὴ τ' Ἀμεσσὰν ἔπεισαν, τὰ πρὸς δὲ βασιλέως πρὸς
αὐτὸν εἰπόντες, ἐγχωρεῖν ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ φρονίζει. καὶ
πείθῃ γε τὸν φυλὸν πρόσχημα πέμψαι πρὸς Δαυίδην

Israëlitæ de rege revocando agunt. 2 Regum, c. 19.

ᵍ Ἀπωλώλειμεν οἰκτρῶς,] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπολωλάμεν in cæteris.

ʰ Ἐλεῶντας] Sic *Big.* & *Samb.* ἐλεῶντας perperam in *Editis* & ἐλῶντας *Vat.*

ⁱ Σὺ δὲ οὐκ αἰσχύνῃ] Quæ sequuntur cum interrogatione forsan legi debent.

ᵏ Ἐχθρῷ,] Eo modo *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐχθρῶν in reliquis.

ˡ Οὕτως ἐγένετο] Sic *Big. Samb.* & *G.* ἕτως *Bas.* & *Vat.*

ᵐ Ὀφθητι τοῖς σαυτοῦ στρατιώταις,] Ita *Big.* & *Samb.* ὄφθητι in reliquis.

ⁿ Περὶ δὲ ἀγῶνος] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Epiphan.* περὶ τῆς ἀγωνίας in *Editis*, *Altisque.* πρὸς τὰς ἀγωνίας *Vat.*

* *Nam ego &c.*] *Epiphanius* vertit, *Ego namque optime novi, quia si in hoc actu permanseris, hodie à te populus universus abscedet, ac alii regnum tradet, & tunc habebis* &c ac si legisset, ὦ οἶδ' ἐγὼ ὡς τήμερον, ἂν ἐ. τ. ἄ. πραττομένοις, ἀποστήσῃ σῶν ὁ λαὸς, καὶ τ. β. ἑτ. παραδώσῃ, καὶ τότε σοὶ π. κ. ἀλ. ποιήσεις τὸ π.

ᵒ Μεταχηματίσας γὰρ αὐτὸν] Eo modo *Epiphan.* μετ. δὲ αὐτὸν *Big.* & *Samb.* μετ. γὰρ αὐτὸν in reliquis.

ᵖ Τῶν μετ' Ἀβεσαλώμου,] Τῶν inserui ex *MSS.*

ᵍ Γενόμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι,] Ita *Samb.* γινόμενοι in cæteris.

ʳ Διεπέμποντο κατὰ πόλεις,] Sic cum *MSS.* διέπεμπον in *Editis.*

ˢ Ἠνεργέτησεν αὐτοὺς] Iterum ex *MSS.* in *Editis* ἐνεργέτησαν.

ᵗ Ἐνεχείρισαν,] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἐνεχείρησαν in reliquis.

ᵘ Οὐ προσκαλέσοι Δαυίδην,] Οὐ insertum dedi ex *Big. Samb.* & *Vat.* At reliqui cum *Epiphanio* illud non agnoscunt

ˣ Τῆς Ἰούδα Φυλῆς διαλεχθῶσιν,] Sic *Bas.* & *G.* τοῦ δὲ Ἰούδα *Vat.* τοῖς τοῦ Ἰούδα *Big.* & *Samb.*

† *Quod, cum esset ex sorore nepos,*] *Gelenius* interpretatur, *quòd fieret, quod cum esset ipse* &c. faciendo ut ὅτι interrogationi serviat, ac si τι præcesserit, ut fere solet.

ʸ Διαλλαγὴν] *Coll. Big.* & *Voss.* διαλλαγῶν.

‡ *Ut de ipso* reducendo *consilia iniret.*] *Ut in ejus partibus consisteret*, vertit *Epiphan.*

dem mitterent, orantes ut ille in regnum ſuum reverteretur. idem autem & omnes fecerunt Iſraëlitæ, hortatu Ameſſæ.

Semei Davidi obviam procedit. 2 Regum, c. 19.

2. Cum quidem legati ad eum perveniſſent, Hieroſolyma ſe contulit: ante alios vero omnes tribus Judæ regi ad Jordanem fluvium occurrit; cumque his Semei Geræ filius, mille viris cum comitantibus, quos è tribu Benjamitica ſecum adducebat: prætereaque Sibas Sauli libertus, filiique ejus quindecim numero cum famulis viginti. Hi una cum tribu Judæ fluvium ponte junxerunt, ut rex cum ſuis nullo negotio tranſire poſſet. Ut vero ad Jordanem pervenit, eum quidem tribus Judæ ſalutavit: Semei vero ponte conſcenſo procidit, regiſque pedibus prehenſis orabat "ut ſuis in "eum peccatis ignoſceret, nolletque ipſum acer- "be *aſpereque* tractare, neque poteſtatem *iterum* ad- "eptus id *ſibi* primum *faciendum* exiſtimaret ut "ſupplicium adhibeat; ſed reputaret ſecum, quod "erratorum pœnitentia ductus ei primus occur- "rere feſtinarit". At dum illa verbis ſupplicibus rogaret, ſuique miſerationem excitaret, Abeſſæus Joabi frater ſubjiciebat, "idcircone non jam mo- "rieris, qui ei maledicere auſus es quem Deus in "regni ſede conſtituit?" Davides autem ad illum converſus ait, "quieſcere nolitis Saruiæ filii? ne "redintegrate nobis novas, prioribus vix ſopitis, "turbas & ſeditiones. nam vos ignorare haud fas "eſt, quod hodie regnum ineo. quamobrem juro "omnibus qui in me impii fuerint ſupplicia con- "donare, neque in quenquam qui peccaverit ani- "madvertere. Tu vero, adjiciebat, ô Semei, bo- "no animo eſto, nihilque mortem, quaſi jamjam "oppetendam, metuas". Atque ille, rege adorato, progrediebatur.

Memphibo-ſthus Davidi obviam venit. 2 Regum, c. 19.

3. Quinetiam Sauli nepos Memphibоſthus ei obviam venit, veſte ſordida amictus, & promiſſum neglectumque capillitium gerens. nam poſt fugam, neque præ mœrore comam totondit neque veſtem abluit, *ut qui regis mutationem ſuam eſſe calamitatem reputaverit. prætereaque falſo à Siba procuratore ſuo apud ipſum inſimulatus erat. Poſtquam autem ille *regem* ſalutaverat & adoraverat, cœpit eum *rex* interrogare, "qua de cauſa "non ſimul ſecum exiſſet, fugæque particeps fuiſ- "ſet?" reſpondit, "hanc ſibi à Siba illatam eſſe "injuriam. nam cum juſſus eſſet omnia ad profe- "ctionem *neceſſaria* parare, nihil curavit: ſed ver- "ba ſua, ac ſi mancipium exſtitiſſet, contempſit. "Sane ſi pedibus integris fuiſſem, fieri haud po- "tuit ut à te relictus eſſem, cum iis ad fugam *ma- "turandam* uti licuiſſet. At non contentus erat "meæ erga te, Domine, pietati obeſſe; verum in- "ſuper me calumniis adortus eſt & mendaciis im- "probe confictis. Sed novi omnem hiſce in men- "tem tuam præcluſum eſſe aditum, quæ & juſta "eſt, & amans veritatis, quam Deus etiam ipſe "vult prævalere. Nam cum ex avo meo *hiſce* ma-

πρέσβεις, ⸀προσκαλούμενος [z] εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανελθεῖν βασιλείαν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ πάντες ἐποίουν οἱ Ισραηλίται προτρεψαμένου Ἀμεσσᾶ.

β'. [a] Τῶν μὲν πρέσβεων ἀφικομένων πρὸς αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα [b] παρεγένετο. πάντας δὲ τοὺς ἄλλους ἔφθασεν ἡ Ιούδα φυλὴ [c] πρὸς τὸ Ιορδάνιον ποταμὸν ἀπαντῆσαι τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ Γήρας παῖς Σεμεΐ μετὰ χιλίων ἀνδρῶν, οὓς ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ἐπήγετο· καὶ Σιβᾶς ὁ ἀπελεύθερος Σαούλου, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, πεντεκαίδεκα τὸ ἀριθμὸν ὄντες, μετὰ οἰκετῶν εἴκοσιν. ὅτοι σὺν τῇ Ιούδα φυλῇ τὸ ποτάμιον ἐγεφύρωσαν, ἵνα ῥᾳδίως διαβῇ μετὰ τῶν ἰδίων ὁ βασιλεύς. ὡς δ' ἦκεν ἐπὶ τὸν Ιορδάνην, ἠσπάσατο μὲν αὐτὸν ἡ Ιούδα φυλή· προσέπεσε δ' ἀναβὰς ἐπὶ τὸ γέφυρον Σεμεΐ, καὶ καταλαβὼν αὐτοῦ τοὺς πόδας ἐδεῖτο "συγγνώναι αὐτῷ "τῶν εἰς αὐτὸν ἡμαρτημένων, καὶ μὴ μνησθῆναι πι- "κρὸν αὐτῷ, μηδὲ [d] τοῦτο πρῶτον ἡγήσασθαι τὸ πι- "μωρίαν ἐν ἐξουσίᾳ γινόμενον, λογίσασθαι δ' ὅτι καὶ "μετανοήσας ἐφ' οἷς ἐσφάλη πρῶτος ἐλθεῖν πρὸς αὐ- "τὸν [e] ἐσπούδασε". ταῦτα δ' ἀντιβολοῦντος αὐτοῦ καὶ οἰκτιζομένου, Αβεσσαῖος ὁ Ιωάβου ἀδελφός, "[f] Διὰ "τοῦτο οὖν, εἶπεν, ὁ τεθνήξῃ βλασφημήσας τὸν υἱὸν "τοῦ Θεοῦ καταστάντα βασιλεύειν; Δαυίδης δ' ἐπισφα- "φεῖς εἰς αὐτὸν, "ὁ [g] παύσεσθ', εἶπεν, ὦ Σαρβίας παῖ- "δες; [h] μὴ κινήσητε πάλιν ἡμῖν καινὰς ἐπὶ τοῖς πρώτοις "παροχὰς ἐς στάσις. οὐ γὰρ ἀγνοεῖν ὑμᾶς προσῆκεν ὅτι "σήμερον ἄρχομαι τῆς βασιλείας. διὸ πᾶσιν ἀφιέναι τὰς "κολάσεις τοῖς ἀσεβήσασιν ὄμνυμι, καὶ [i] μηδένα τῶν "[k] ἁμαρτόντων ἐπεξελθεῖν. σύτε, εἶπεν, ὦ Σεμεΐ, θάρ- "ρει, [l] καὶ δείσῃς μηδὲν ὡς τεθνηξόμενος". ὁ δ', προσ- "κυνήσας αὐτὸν, προῆλθε".

γ'. Ἀπήντησε δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Σαούλου ἔγγονος Μεμφίβοσθος, ῥυπαρόν τε τὸν ἐσθῆτα προειμένος, καὶ [m] τὸν κόμην βαθεῖαν καὶ κατημελημένην ἔχων. ἐξ γὰρ τὸν Δαυίδου φυγὴν, οὔτ' ἀπεκείρατο λυπούμενος, οὔτε καθῆρε τὸν ἐσθῆτα, κατανοήσας [n] αὐτοῦ συμφορὰν τοιαύτην ὅτι τῇ τοῦ βασιλέως μεταβολῇ. διεβέβλητο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου Σιβᾶ πρὸς αὐτὸν ἀδίκως. ἀπατωμένου δ' αὐτοῦ καὶ προσκυνήσαντος, ἤρξατο πυθάνεσθαι, "τί δή ποτ' οὐ συνεξῆλθεν αὐτῷ, καὶ τιμω- "νὸς ἐν τῇ φυγῇ"; ὁ δ', "ἀδίκημα τοῦτ', ἔλεγε, "εἶναι Σιβᾶ. κελεύσθεις γὰρ [o] ὑφ' ἑαυτοῦ τὰ πρὸς "τὴν ἔξοδον, οὐκ ἐφρόντισεν· ἀλλ' ὥσπερ ἀνδρα- "δι τινος οὕτως παρῆκουσεν. εἰ μέντοιγε τὰς βάσεις "εἶχον ἐρρωμένας, οὐκ ἂν ἀπελείφθην σου, χρῆσθαι "πρὸς τὴν φυγὴν τούτοις δυνάμενος. οὐ τοίνυν ἐμοῦ "ἠδίκησέ μου τὴν πρὸς σὲ, δέσποτα, εὐσέβειαν· ἀλλὰ "καὶ προσεσκέλαλε, καὶ [p] διεψεύσατο κακοεργῶν. [q] ἀλλ' "οἶδα ὅτι τούτων οὐδὲν ἡ ἀθῴωσις ἡ σὴ προστάττει, δι- "καία τε οὖσα, καὶ τὴν ἀλήθειαν, ἣν ἰσχύειν τι βού- "λεται [r] καὶ τὸ θεῖον, ἀγαπῶσα. μείζονα γὰρ κινδυ- "νεύ-

[z] Εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανελθεῖν] Εἰς τὴν ἰδίαν αὐτὸν ἐπ. *Big.* & *Samb.* αὐτῶν ἐπ. *Vat.*

[a] Τῶν μὲ πρέσβεων] Τῶν δ' πρ. *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* τὸ δὲ πρ. legiſſe videtur *Epiphan.* HUDS. Forte τὸ μὲν δὴ πρέσβεων. COCC.

[b] Παρεγένετο.] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ⸀προσῆλθε *Hen.* & *Bush.* In *Editis* παρεγένοντο. quam lectionem ſequutus *Schotanus* hunc ſenſum verbis (vereor ne male) affingit; *quod interim, cum legati tribuum ad Amaſam venisſent Hieroſolymas, ipſæ tribus* (aut *eorum primores*) *ſe contulerint ad regem, ut eum Jordanem trajicerent: ſed prævertos eſſe omnes à Judæis* &c.

[c] Πρὸς τὸ Ιορδάνιον ποταμὸν ἀπαντῆσαι] Deſiderantur in *Coll. Big.* & *Voſſ.*

[d] Τοῦτο πρῶτον ἡγήσασθαι] Ita cum *Big.* & *Samb.* τοῦτον in *Editis*, *Aliiſque.* unde *Gelenius* vertit, *neque recepta poteſtate in ſe primum animadverteret.*

[e] Ἐσπούδασε.] Ἔσπευσε *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

[f] Διὰ τοῦτο οὖν,] Διὰ ταῦτα legiſſe videtur *Epiphan.*

[g] Παύσεσθ',] Παύσεσθ', & mox Σχοίνια *Samb.* & *Vat.*

[h] Μὴ κινήσητε πάλιν] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* uti μὴ πισδύσῃς ſupra p. 390. §. 6. μὴ κινήσῃ τι in *Editis.* Si quis malit μὴ κινήσετε, ut μὴ φονεύσεις *ne occidito*, per me licet. ὦ πανιὼ, ἆπαν, ὦ Σ. παῖδες κινήσειν πάλιν ἡμῖν &c. legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *non ceſſatis, filii Saruiæ, has commovere denuo nobis ſuperiores turbas & ſeditiones inſtantes.*

[i] Μηδένα τὸ] Μηδενὶ *Vat.* more *Thucydideo.*

[k] Ἁμαρζόντων ἐπεξελθεῖν.] Ἁμαρτανόντων & ἁμαρτούντων in *MSS.*

[l] Καὶ δείσῃς] Καὶ δείσεις *Vat.*

[m] Κόμην βαθεῖαν] יתר ראש REL.

* *Ut qui regis mutationem ſuam calamitatem reputaverit.*] Seque in hac afflictione devoverat permanere, donec regiam videret converti calamitatem, *Epiphan.* Calamitatem ejus non ſecus quam propriam ferens, *Gelenius*, *præteriens iſta, ixi τῇ μεταβολῇ δ' βασιλίως.*

[n] Αὐτοῦ συμφορὰν] Αὐτῷ τὴν συμφορὰν *Vat.*

[o] Παρασκευάσαντος] Παρασκευάσας in quinque *MSS.*

[p] Διεψεύσατο κακοεργῶν.] Κατεψεύσατο in *iiſdem MSS.*

[q] Ἀλλ' οἶδα] Ἀλλ' οἶδα γὰρ ὅτι τούτων οὐδὲν ἡ σὴ ἀθῴωσις πρ. *Big. Samb.* & *Vat.*

[r] Καὶ τὸ θεῖον,] Ὡς καὶ τὸ θ. *Samb.* ὡς τὸ θεῖον *Big.* & *Coll. Voſſ.*

[s] Εἰ-

"νεύσας παθεῖν ὑπὲρ τοῦ πάππου τοὐμοῦ, καὶ τῆς "ὅλης ἡμῶν ψυχῆς ὀφειλούσης εἰς ἐκεῖνα ἀπολωλέ- "ναι, σὺ μέτριος καὶ χρήσιός ἐμοὶ, πᾶσι μάλιστα "πάντων ἐκείνων λήθην ποιησάμενος, ὅτ' ἐξουσίαν "τῆς ὑπὲρ αὐτῶν τιμωρίας εἶχεν ἡ μνήμη. φίλον γὰρ "σὸν ἔκρινας ἐμὲ, καὶ ὅτι τῆς τραπέζης [s] εἶχες ὁσημ- "έραι, καὶ ὅδεν ἀπέλειπον τῶν συγγενῶν τοῦ μάλι- "στα τιμωμένου". ταῦτ' εἰπόντος, ὅτι τὸν Μεμφί- βοσθον ἔγνω κολάζειν, ὅθ' ὡς καταψευσάμενον τὸν Σι- βᾶν [t] καταδικάζειν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ μὴ μετ' Σιβᾶ ἐλθεῖν αὐτὸν ἐλθεῖν ἐκείνῳ πάντα χαρίσασθαι φήσας, αὐτῷ γὰ συγγινώσκειν ὑπέσχετο, [v] τῆς οὐσίας αὐτῷ τὸ ἥμισυ κελεύσας ἀποδοθῆναι. ὁ δὲ Μεμφίβοσθος, "[x] πάντα "μὲν, εἶπεν, ἐχέτω ὁ Σίβας, ἐμοὶ δ' ἀπόχρη τὸ σὲ "τὴν βασιλείαν [y] ἀπολαβεῖν".

γ' [z] Βερζελαῖον δὲ τὸν Γαλαδίτην, ἄνδρα μέγαν καὶ καλὸν, καὶ πολλὰ παρεσχημένον ἐν ταῖς Παρεμβο- λαῖς αὐτῷ, Δαυίδης τε ἐσπεμψάμενος μέχρι τοῦ Ιορ- δάνου, παρεκάλει συνελθεῖν ἕως τῶν Ιεροσολύμων· συ- γκομιζειν γὰ αὐτὸν ἐν πάσῃ τιμῇ, καὶ ὡς πατρὸς [a] ἐπι- μελήσεσθαι, καὶ προνοήζειν ἐπηγγέλλετο. ὁ δὲ πάθῳ τῶν οἰκοι παρηλέγετο τῷ μετ' αὐτὸν Δαυιδῇ· καὶ τὸ γῆρας λέγων ὑ τοιοῦτον αὐτῷ συγχώρειν ὥστε [b] ἀπολαύειν τῶν ἡδέων, εἰς ὀγδοηκοστὸν ἔτη προβεβηκότος, ἀλλ' ὥστε καταλύσεως ἤδη καὶ ταφῆς προνοεῖν, ὅτι ταύτῃ ἡλίκιᾳ [c] βουλόμενον αὐτῷ χαρίζεσθαι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν [d] ἀπολῦσαι. ὅτε γὰ τροφῆς ὅτε ποτοῦ συνιέναι δι' τὸ χρόνου· ἀποκεκλεῖσθαι δ' αὐτῷ καὶ τὰς ἀκοὰς ἤδη πρὸς αὐλῶν ἤχους καὶ μέλη τῶν ἄλλων ὀργάνων, ὅσα τοῖς βασιλεῦσι πέρπει τοὺς [e] ἐνδιαιτωμένους. ὅτως δὲ λιπαρῶς δεομένου, "σὲ μὲν, εἶπεν, ἀπολύω· [f] τὸν δὲ υἱὸν Αχίμανον "ἄφες μοι. πόνων γὰ αὐτῷ μεταδώσω "τῶν ἀγαθῶν". καὶ Βερζελλαῖος μὲν καταλιπὼν τὸν υἱὸν, καὶ προσκυνήσας τὸν βασιλέα, καὶ πάντων ἐπεύ- ξάμενος αὐτῷ τέλος ὧν ἔχῃ κατὰ ψυχὴν, οἴκαδε ἐπανέστρεψεν. ἐλθόντι δ' εἰς Γάλγαλα Δαυίδῃ, τῷ λαῷ παντὸς ἤδη τοῦ ἥμισυ φέρει αὐτὸν ἔχων καὶ τὴν Ιούδα φυλήν.

ε'. Ἀφικνοῦνται δ' εἰς Γάλγαλα πρὸς αὐτὸν οἱ τῆς χώρας πρῶτοι, μετὰ πολλῆς πληθύος, καὶ τὴν Ιούδα φυλὴν κατεμέμφοντο λάθρα πρὸς αὐτὸν ἐλθόσαν, ὡς δεῖν ὁμοῦ πάσας μιᾶς γνώμης ποιήσασθαι τὴν ὑπάντησιν. οἱ δ' ἄρχοντες τῆς Ιούδα φυλῆς, μὴ δυσχεράνειν αὐτοὺς ἠξίουν προληφθέντας. "καὶ γὰ συγγενεῖς ὄντες αὐτοῦ, καὶ "Δι' ὃ μᾶλλον προνοούμενοι καὶ σπεύδοντες φθάσαι, "ὑ μέντοιγε Δι' τὸ προελθεῖν δῶρα λαβεῖν αὐτοὺς, ἵν' "ἔχωσιν ὅτι τούτῳ δυσφορεῖν, ὕστεροι πρὸς αὐτὸν ἐλ- "θόντες". τοῦτα τῶν τῆς Ιούδα φυλῆς ἡγεμόνων εἰ- πόντων, οἱ τῶν ἄλλων ἄρχοντες οὐχ ἡσύχασαν. ἀλλ' "ἡμεῖς μὲν, ἔφασαν, ὦ ἀδελφοὶ, θαυμάζομεν ὑμᾶς "[h] αὐτῶν ἀποκαλοῦντας μόνων συγγενῆ τὸν βασιλέα. "ὁ γὰ τῶν ἁπάντων ἐξουσίαν πρὸς τοῦ Θεοῦ λαῶν, "πάντων ἡμῶν εἶναι συγγενὴς νένευται. [i] καὶ Δι' "jora adieris *discrimina*, propterea tota noſtra "familia periiſſe meruerit, tu commodum beni- "gnumque temet oſtendiſti, tunc præcipue illo- "rum omnium oblitus, cum obliviſci non potue- "ris in tua eſſe poteſtate ut illa vindices. ad hæc "tu me in amicorum tuorum numero eſſe voluiſti, & quotidie menſæ adhibuiſti, nullaque in re "à cognatorum tuorum honoratiſſimo quoque "differebam." Cum hæc *ille* dixiſſet, neque in Memphibosthum *rex* ſtatuit ſupplicio uti, neque Sibam ut calumniatorem judicio perfundere. Sed præfatus ſe quidem, quod cum Siba ſibi non obviam venerit, ei omnia largitum eſſe, ipſi tamen, ubi imperaverat dimidium bonorum ipſi reſtitui, veniam dare pollicebatur. Tum vero Memphibosthus ſubjicit, "ſibi quidem totum habeat Si- "ba, mihi vero ſatis eſt te regnum recepiſſe."

4. Berzelæum autem Galaditam, virum magnum ac bonum, quique ei dum apud Caſtra eſſet multa ſuppeditavit, eumque ad Jordanem uſque deduxit, obſecrabat Davides ut ſecum iret Hieroſolyma: ipſum enim eum in ſenectute omni cum honore tractaturum eſſe, eique tanquam patri curam adhibiturum & proviſurum eſſe ſpondebat. At ille antiquæ ſedis ſuorumque deſiderio cum eo vivere recuſabat: atque dicens, ſe non ea eſſe ſenectute ut voluptatibus frueretur, cum jam annum octogeſimum attigerit, ſed ut obitui & ſepulturæ proſpiceret, ideo ab ipſo, ſi ſibi quod gratum eſſet facere voluerit, dimitti *obnixe* petebat. nam per ætatem ſe neque cibi neque potus jucunda intelligere poſſe: imo etiam aures ſibi occludi ad tibiarum ſonos & modulationem aliorum inſtrumentorum, quibus oblectari ſolent qui cum regibus vivunt. Cum vero ita inſtanter rogaret, "te quidem, "ajebat *rex*, dimitto: filium vero Achimanum "permitte mihi. nam ei de bonis omnibus imper- "tiam." Et quidem Berzelæus, relicto filio & rege adorato, precatuſque ut omnia ei proſpere cederent quæ in animo agitaret, domum eſt reverſus. Davides vero Galgala pervenit, jam dimidium totius populi circa ſe habens & *integram* Judæ tribum.

Berzelæus à rege, magna ei pollicito, petiit, ut in patriam redire liceret. 2 Regum, c. 19.

5. Galgala autem ad eum veniunt primores regionis *Iſraeliticæ*, magna eos comitante multitudine; conqueſtique ſunt *apud eum* de tribu Judæ, quod ad eum clam ſe contuliſſet, cum ſimul omnes unanimes ei obviam proceſſiſſe debuerint. Principes vero tribus Judæ illos orabant, ne dolerent quod anticipati fuerint. "nam cum ejus cog- "nati eſſent, idcirco & cura & amore *ſuo alios* præ- "vertere feſtinarunt, non tamen quaſi munera, "quia præceſſerunt, ipſi acceperint, ita ut inde "juſtas rem ægre ferendi cauſas habeant, qui ſe- "rius ad eum venerint." Cum hæc dixiſſent tribus Judæ duces, non acquieverunt aliarum tribuum principes, ſed, "nos quidem, reſponderunt, mira- "ri ſubit, ô fratres, quod regem vos veſtrum ſo- "lum cognatum appelletis. nam qui in omnes po- "teſtatem à Deo accepit, *is* nos omnes cognatio- "ne

Diſſidium inter Iſraëlitas & Judæos. 2 Regum, c. 19.

---

[s] Εἶχις] *Coll. Big.* εἶχ' *Voſſ.* εἶχε.

[t] Καταδικάζειν.] Ita locum conſtitui ex *MSS.* (adſtipulantibus *Coll. Big.* & *Voſſ.*) favente quidem *Epiphanio.* in *Editis.* δικάζειν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ μὴ μετὰ Σιβᾶ ἐλθεῖν ἐκείνῳ πάντα χαρισάμενος φήσας.

[v] Τῆς οὐσίας αὐτῷ] Τὰ ἡμίση τῆς οὐσίας αὐτῷ *MSS.* eodem plane ſenſu cum *Editis.*

[x] Πάντα μὲν,] Ita *Vat.* paulo concinnius, quam in *ceteris.* πάντ' ἐχέτω μὲν, εἶπεν, ὁ Σιβᾶς in *Editis.* πάντ' ἐχέτω, εἶπεν, Σιβᾶς *Big.* & *Samb.*

[y] Ἀπολαβεῖν.] Παρελαβεῖν *Vat.*

[z] Βερζελλαῖον τὸν] Ita ut ſupra, p. 391. §. 8. antea Βερίζελλον in pleriſque *Codd.*

[a] Ἐπιμεληθήσεσθαι,] Sic *MSS.* ἐπιμελεῖσθαι in *Editis.*

[b] Ἀπολαύειν τῶν ἡδέων,] Iterum è *MSS.* ἀπολαῦσαι in *Editis.*

[c] Βουλόμενον αὐτῷ χαρίζεσθαι] Βουλόμενος, & mox τὰ κατ' ἐπιθυμίαν αὐτῷ *Vat.*

[d] Ἀπολῦσαι.] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.* & Coccejus) *Samb.* & *Vat.* ἀπολαῦσαι in *Editis.* alteram lectionem veram eſſe oſtendunt ſequentia, οὐ μὲν, εἶπεν, ἀπολύω.

[e] Ἐνδιαιτωμένους.] Συνδιαιτωμένους *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[f] Τὸν δὲ υἱὸν Αχίμανον] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *ceteris* τὸν δὲ Αχίμανον υἱόν. Juxta *Epiphanium* Αχιμὰν. Unde patet veterem hunc locum obſediſſe mendam. nam in textu *Hebraïco* nominatur *Chimham.* apud LXXII. Χαμααὰμ aut Χανααὰν.

[g] Ὑπεσχετο.] Επέσχεν *Big. Samb.* & *Vat.*

[h] Αὐτῶν ἀποκαλοῦντας] Ita *Samb.* & mox μόνων *Big.* & *Samb.* in *reliquis* αὐτῶν & dein μόνον.

[i] Καὶ Δι' τοῦτο μὲν] Καὶ Δι' τοῦθ' ὁ μὲν λαὸς ἅπας *Big. Samb.* & *Vat.*

"ne attingere censendus est. ideoque cum totus "quidem populus undecim partes habeat, * nos "vero unam, & tamen natu majores sumus, etiam "præter æquum fecistis, qui furtim & nobis insciis "vosmet ad regem recepistis."

Sabæus Israëlitas à Davide abducit. 2 Regum, c. 20.

6. Dum in hunc modum inter se colloquerentur *tribuum* duces, vir quidam improbus & seditionis amans, nomine Sabæus, Bochoriæ filius, tribus Benjamitidis, cum se in medium proripuisset, magna voce clamabat ad multitudinem, "nemo nostrum habet in Davide partem, aut in Jessæi filio sortem." Atque ubi hæc dixerat, inflato cornu bellum regi denunciat. Tum omnes illum sequuti sunt, rege relicto. Sola autem ei permansit tribus Judæ, illumque in regia Hierosolymis collocavit. Et fecit quidem *rex*, ut concubinæ, cum quibus congressus est filius ejus Absalomus, in alias ædes migrarent, jussis curatoribus omnia eis necessaria suppeditare, ipse vero ad eas *postea* non accedebat. Dein autem Amessam imperatorem constituit, locumque ei dedit quem Joabus obtinebat: præcepitque, ut, collectis quantas posset è tribu Judæ copiis, post triduum ad se veniret, ut, omni exercitu ei cum imperio tradito, ipsum contra Bochoriæ filium *in pugnam* emitteret. Cum autem egressus esset Amessa & in militum delectu instituendo procrastinasset, comperto ipsum non maturare reditum, tertia die rex ad Joabum dicebat, "haud sibi expedire in re Sabæi "dilationem pati; ne forte copiis majoribus com- "paratis plus damni det, plusque negotii *ipsis* fa- "cessat quam ab Absalomo acceperant. Itaque "ne tantillum cunctare, sed, assumptis quæ ad me- "nus sunt militibus & sexcentorum cohorte, cum "Absalæo fratre tuo hostem persequere, & ubi- "cunque illum fueris assequutus fac ei congredia- "ris. Ocyus te move ut illum prævenias, ne urbes "munitas nactus in causa sit nobis dimicationum "multique sudoris."

Davides concubinas suas in custodiam dat. 2 Regum, c. 20.

Amessam ad copias colligendas mittit.

Eo ultra tempus præscriptum morante, Joabo imperat ut Sabæum persequatur.

7. Joabus autem secum statuebat nihil morari; sed fratre virisque sexcentis assumptis, reliquisque qui tum Hierosolymis aderant militibus eum comitari jussis, ad Sabæum persequendum profectus est. Cumque Gabaonem pervenisset (illa autem vicus est XL. stadiis ab Hierosolymis distans) Amessæ, qui magnum *secum* adduxerat exercitum, obviam factus est. At Joabus, cum gladio accinctus esset & thorace indutus, accedente ad eum salutandum Amessa, id de industria egit ut ensis quasi sponte è vagina excideret; eoque mox à terra sublato, & altera manu, tanquam Amessam prope adstantem deosculari vellet, barba *illius* prehensa, nihil advertentem, vulnere in ventre facto, occidit. facinus nefarium & omnino flagitiosum perpetrans, quod juveni bono & cognato & innocenti ab ipso invideretur propter munus imperatorium, atque honorem cum ipsius dignitate ex regis gratia æquatum. Hac enim de causa jam ante Abnerum interfecit. Sed illud quidem ipsius scelus honesti species excusare videbatur, quod fratrem Asaëlum vindicasse existimaretur: Amessæ vero cædi nihil hujusmodi prætendi potuit. Cæso

Joabus, ad Sabæum persequendum profectus; Amessam, ei obviam factum interficit. 2 Regum, c. 20.

"τῷ μὲν λαὸς ἅπας [k] ἕνδεκα μοίρας ἔχει, μίαν "δ' ἡμεῖς, καὶ [l] πρεσβύτεροι ἐσμὲν, καὶ οὐκ ἐπι- "σπαστὰ δίκαια, κρύφα καὶ λεληθότως ἐλθόντες πρὸς τὴν "βασιλέα".

5'. Τοιαῦτα τῶν ἡγεμόνων πρὸς ἀλλήλους διαλεχθέντων, ἀνὴρ τὶς πονηρὸς, καὶ σάσεως χαίρων, ὄνομα [m] Σαβαῖος, ὑὸς Βοχορίου, τῶν Βενιαμίτου φυλῆς, στὰς ἐν μέσῳ πρὸς τὸ πλῆθος, μέγα βοήσας, εἶπεν· "ὅτι ἔχει τὶς ἡμῶν πρὸς Δαυίδην μοίρας, ὅτι "κλῆρον πρὸς τῷ Ιεσσαίου παιδί". καὶ μετὰ τοὺς λό- γους σαλπίσας κέρατι, σημαίνει πόλεμον πρὸς τὸ βασιλέα. καὶ πάντες ἠκολούθησαν ἐκείνῳ, Δαυίδην καταλιπόντες. μόνη δ' αὐτῷ παρέμεινεν ἡ Ιούδα φυλὴ, καὶ κατέσπευσεν αὐ- τὸν εἰς τὰ ἐν Ιεροσολύμοις βασίλεια. καὶ τὰς μὲν παλλα- κὰς, αἷς ὁ ὑὸς αὐτοῦ συνῆλθεν Αβεσάλωμος, εἰς ἄλ- λην μετήγαγεν οἰκίαν, πάντα παρασκέψας αὐταῖς χορηγεῖν τὰ ἐπιτήδεια [n] τοῖς ἐπιμελουμένοις, αὐτὸς δ' [o] οὐκ ἐ- συνησίαζεν αὐταῖς. ἀποδείκνυσι δὲ τὸν Αμεσσὰν στρατηγὸν, καὶ τῇ τάξιν αὐτῷ, ἐφ' ἧς Ιώαβος ἦν, δίδωσιν· [p] σκέ- λλουσά τε, στρατιὰν ὅση δυνατὸν) συναγαγόντα ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς, μεθ' ἡμέρας τρεῖς ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν, ἵνα, παρα- δοὺς αὐτῷ πᾶσαν τὴν δύναμιν, ἐκπέμψῃ πολεμήσοντα [q] τὸν υἱὸν Βοχορίου. ἐξελθόντος δὲ τοῦ Αμεσσᾶ, καὶ περὶ τὴν ἀθροι- σιν τῆς στρατιᾶς [r] βραδύνοντος, ὡς οὐκ ἐπανήκει, τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν ὁ βασιλεὺς πρὸς [s] τὸν Ιώαβον ἔλεγεν, "οὐκ εἶ- "ναι [t] σύμφορον ἀνεχομένῳ τῷ Σαβαίῳ διδόναι· μὴ, γὰρ "μενόντων ἐν πλείονι παρασκευῇ, μειζόνων κακῶν καὶ πλεί- "μάτων αἰτίους, ἢ Αβεσάλωμος αὐτοῖς κατέστη, γένη- "μὴ πρεσβεύσωμεν τοίνυν ἔτι μηδὲν, ἀλλὰ τὴν ἧσσαν παρα- "σὼν δυνάμιν, καὶ τοὺς ἑξακοσίους μετὰ Αβεσσαίου ἀφέλ- "φοῦ σου, δίωκε τὸν πολέμιον· καὶ ὅπου ποτ' ἂν αὐτὸν "καταλάβῃς ὄντα, περιστὰς συμβαλεῖν. ἀσφάλειαν δ' "αὐτὸν φήσας, μὴ, πόλεις ὀχυρὰς καταλαβόμενος, "ἀγῶνας ἡμῖν ἐν πολλοῖς ἱδρῶτας παρασκευάσῃ".

ζ'. Ιώαβος δ' οὐκ ἔτι μέλλειν ἔκρινεν· ἀλλὰ τὸν τε ἀδελφὸν καὶ τοὺς ἑξακοσίους [v] παραλαβὼν, καὶ ὅση λοιπὴ δύναμις ἦν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἔπεσθαι κελεύ- σας, ἐξώρμησεν ὀπίσω τοῦ [x] Σαβαῖον. ἤδη δ' ἐν [y] Γα- βαῶ· κώμη δ' ἔστιν αὕτη σταδίους ἀπέχουσα πεντήκον- τα τῶν Ιεροσολύμων· γενόμενος, [z] πολλὴ Αμεσ- σᾶ δυνάμιν ἀγαγόντι, ἀπήντησεν αὐτῷ. περιζωσάμε- νος δὲ μάχαιραν, καὶ θώρακα ἐνδεδυμένος Ιώαβος, προσιόντος ἀσπάσασθαι τὸν Αμεσσᾶ, φιλοτέχνως τὴν μάχαιραν αὐτομάτως ἐκ τοῦ ἥλκους ἐποίησεν ἐκπεσεῖν· βα- σάσας δ' αὐτὴν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τῇ ἑτέρᾳ τοῦ Αμεσσὰν ἐγγὺς γόμενον ὡς καταφιλήσων δεξιᾷ λαβόμενος, ὡς προσιόμενον εἰς τὴν γαστέρα πλήξας ἀπέκτεινεν. [a] ἀσε- βὲς ἔργον διαπραξάμενος καὶ παντελῶς ἀνόσιον, ἀ- γαθὸν νεανίαν [b] καὶ συγγενῆ καὶ μηδὲν ἀδικήσαντα ζηλο- τυπήσας τῆς στρατηγίας καὶ τῆς πρὸς τῷ βασιλεῖ πρὸς αὐτὸν ἰσοτιμίας. διὰ τοιούτου γὰρ τὴν αἰτίαν [c] τοῦ Αβέν- ηρον ἐφόνευσεν. ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν αὐτοῦ τὸ προσνόμημα πρό- φασις ὑπῆρχεν [c] σύγγνωστον ἐδόκει ποιεῖν, ὁ ἀδελφὸς Α- σαὴλος [d] ἐκδεδικῆσθαι νομιζόμενος· δι' δὲ Αμεσσᾶ φόνον

ἔδωκεν

[k] Ἕνδεκα μοίρας ἔχει,] Juxta *S. Literas* δέκα. Videsis *J. Cleric.* ad 2 *Sam.* c. 20.

* *Nos vero unam*,] Vel scribendum ὑμῖς *vos* &c. vel de singulis Israëlitarum tribubus est intelligendum. HAV.

[l] Πρεσβύτεροι ἐσμὲν] Καὶ πρωτόγονος ἐγὼ ἢ σὺ LXXII.

[m] Σαβαῖος,] Σαβεὶς *Vat.* passim. Σαβεὶ LXXII.

[n] Τοὺς ἐπιμελουμένους,] Τοῖς ἐπιμελουμένοις solus *Vat.*

[o] Οὐκ ἐπλησίαζεν αὐταῖς.] Οὐκ ἔτ' ἐπλ. *Samb.*

[p] Ἐκέλευσέ τε,] Ita *Vat.* & *Epiphan.* in *ceteris* ἐκέλευσε ἧ ς'ρ.

[q] Τὸν υἱὸν Βοχορίου.] Τὸν Σαβαῖον υἱὸν Βοχορίου legisse videtur *Vet. Interpr.*

[r] Βραδύνοντος,] Βραδυνόντος *Big.* & *Samb.*

[s] Τὸν Ιώαβον] Articulum non agnoscit *Vat.*

[t] Σύμφορον] Συμφέρον *Vat.*

[v] Παραλαβὼν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* παρέλαβε in *Editis*, commode satis.

[x] Σαβαῖον.] *Coll. Big.* & *Voss.* Σαβεὰν.

[y] Γαβαῶ· κώμη δ' ἔστιν αὕτη σταδίους ἀπέχουσα πεντήκοντα] Ita cum *Vat.* ut supra, p. 363. §. 3. in *reliquis* Γαβαών. HUDS. Lib. v. Ant. Jud. c. (*I.*) §... Γαβαωνῖται ἧ κατοικοῦντες εἴγισα τοῖς Ιεροσολύμοις: vid. etiam lib. VIII. c. 12. §. 5. SPANH.

[z] Πολλὴ Αμεσσᾶ δυνάμιν] Οὐ πολλὴν Αμεσσᾶ δυνάμιν ἀγαγόντι juxta *Epiphanium*, qui vertit, *occurrit ei Amasa ut salutaret eum, non multo adhuc exercitu congregato.*

[a] Ἀσεβὲς ἔργον] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deest ἀσε- βὲς, ut & καὶ ante παντελῶς.

[b] Καὶ συγγενῆ] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* νεανίαν συγγενῆ.

[c] Σύγγνωστον ἐδόκει ποιεῖν,] Sic *Vat. Samb.* & *Bas.* in *ceteris* δύγνωστον.

[d] Ἐκδεδικῆσθαι νομιζόμενος·] Eo modo *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἐκδεδικεῖσθαι in *Editis*, *Aliisque.*

ἐδίδει

ὑδὲν πιθῶν ἔχε ϖ̃ξακάλυμμα. ἀποκλείνας [c] ἢ τ̃ ϛρατηγὸν ἐδίωκε τ̃ Σαβαῖον, καταλιπὼν ἕνα [f] πρὸς τῷ νεκρῷ· βοᾶν ἐνετέλαμεν☉ πρὸς τὸν ϛρατηγὸν, ὅτι τέθνηκε μὲν Αμεσσὰς δικαίως Ϛ μετ' αἰτίας [g] κολαζόμεν☉, εἰ ἢ φρονεῖτε τὰ Ϛ βασιλέως, ἕπεσθε αὐτῷ τῷ ϛρατηγῷ Ιωάβῳ, κ) Αβεσσαίῳ τῷ τούτου ἀδελφῷ. κειμένου ἢ Ϛ σώμα☉ ἐπὶ τ̃ ὁδοῦ, κ) παντὸς Ϛ πλήθους [h] ἐπ' αὐτὸ συρρέοντ☉, κ) οἷα ὄχλ☉ φιλεῖ, ἐθαύμαζον πλέον [i] ϖροσισάμενοι, βασάσας ἐκεῖθεν ὁ φύλαξ, κ) καλύμματι ἱματίῳ. τούτου γενομένου, πᾶς ὁ λαὸς ἠκολούθησε τῷ Ιωάβῳ. διώξαντι δ' αὐτῷ Δαβὶ πάσης τ̃ [k] Ισραηλίτιδ☉ χώρας τ̃ Σαβαῖον, δηλοῖ τὶς ἐν ὀχυρᾷ πόλει τυγχάνειν αὐτὸν, [l] Αβελμαχέα λεγομένην. ϖροσγενόμεν☉ δ' ἐκεῖ, κ) τῇ ϛρατιᾷ ϖερικαθίσας τὴν πόλιν, κ) [m] χαράκωμα ϖρὸς αὐτῇ ϖηξάμεν☉, ὑϖορύσσειν ἐκέλευσε τοῖς ϛρατιώταις τὸ τεῖχος, κ) καταβάλλειν αὐτό. μὴ δεξαμένων δὲ αὐτὸν τ̃ ἐν τῇ πόλει Ϛ χαλεπῶς ϖρὸς αὐτοὺς [n] Δαβιθηΐ.

η'. Γυναῖον δέ τι σῶφρον καὶ σοφὸν, [o] ἐπ' ἐσχάτης ἤδη τὴν ϖατρίδα κειμένην θεασάμενον, ἀναβὰν ἐπὶ τὸ τεῖχ☉, ϖροσκαλεῖται Δαβὶ τῶν ϖολιτῶν τ̃ Ιωάβου. ϖροσελθόντ☉ δ' ἤρξατο λέγειν, "ὡς ὁ "Θεὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς ϛρατηγοὺς ἀποδείξειεν, "ἵνα τοὺς πολεμίους [p] τοὺς Εβραίων ἐξάρωσι καὶ ϖα"ρέχωσιν αὐτοῖς εἰρήνην ἁϖάντων. σὺ ἢ ϖαιδεύεις μη"τρόπολιν Ισραηλιτῶν καταβαλεῖν καὶ ϖορθῆσαι, μη"δὲν ἐξαμαρτάνουσαν". ὁ δ' [q] ἵλεως μὲν εὔχεται τ̃ Θεὸν [r] αὐτῷ Δαβὶ μένειν· "[s] αὐτὸς δ' ὅτως ἔχειν, εἶπεν, ὡς "μηδένα Ϛ λαὸν φονεῦσαι, ϑχ ὅτι πόλιν ἐξελεῖν βούλε"ται τηλικαύτην. λαβὼν μέντοι ϖαρ' αὐτῶν τ̃ ἀντά"ραντα τῷ βασιλεῖ ϖρὸς τιμωρίαν [t] Σαβαῖον ἐγὼ τὸν "Βοχορίου, ϖαύσεσθαι [v] τ̃ πολιορκίας καὶ τὴν ϛρατιὰν "ἀϖάξειν". ὡς δ' ἤκουσεν ἡ γυνὴ [x] τὰ ϖερὶ τ̃ Ιωάβου, μικρὸν ἀνασχεῖν δεηθεῖσα· τὴν γὰρ κεφαλὴν ἀϖο"τμηθῆναι [y] ῥιφθήσεσθαι τὸν πολεμίου. καταβαίνει ϖρὸς τοὺς πολίτας, κ) "βούλεσθ', εἰποῦσα, κακοὶ κακῶς μὴ "τέκνων ἀϖολέσαι Ϛ γυναικῶν ὑϖὲρ ἀνθρώϖου ϖονηροῦ "κ) μηδὲν τῆς ἐϛι γνωρίμου, κ) τοῦτον ἔχειν ἀντὶ Δαυίδου "[z] τοσοῦτ' ἀνεργετήσαντ☉ [a] ὑμᾶς βασιλέως, κ) ϖρὸς δύ"ναμιν τοσαύτην Ϛ τηλικαύτην ἀντάρειν μίαν ϖάλιν"; ϖείθει τὸν κεφαλὴν ἀϖοτεμοῦσαν Ϛ [b] Σαβαΐου, ῥίψαι ταύτην εἰς τὸ Ιωάβου ϛράτευμα. τούτου γενομένου [c] σημάνας ἀνακλητικὸν ὁ τ̃ βασιλέως ϛρατηγὸς, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν. κ) ϖροελθόμεν☉ εἰς Ιεροσόλυμα, ϖαύσας ἀϖοδείκνυται ϖάλιν τὸν λαοῦ ϛρατηγόν. καθίζει ἢ Ϛ [d] Βαναίαν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τ̃ σωματοφυλάκων Ϛ τ̃ ἑξακοσίων, [e] Αδώραμον δ' ἐπέϖεμϖεν ἐπὶ τ̃ Φόρων, κ) [f] Σαβάθην Ϛ Αχίλαον ἐπὶ τ̃ [g] ὑϖομνηματογράφων· [h] Σουσὰν ἢ γραμματέα, Σάδωκον ἢ Ϛ Αβιάθαρον ἀϖέφηνεν ἱερεῖς.

autem imperatore Sabæum perſequebatur, uno relicto apud cadaver: cui juſſerat clamare ad exercitum, Ameſſam quidem juſte peremptum eſſe, meritoque ſupplicio affectum, qui vero regi faverent Joabum, cui exercitus imperium dederat, fratremque ejus Abeſſæum ſequi debere. Cum autem corpus *mortui* ad viam jaceret, totaque multitudo ad id confluëret, majorique, ut in vulgo fieri ſolet, admiratione tenerentur prope adſtantes, cuſtos *ei appoſitus* cum *corpus* inde tuliſſet, & in agrum procul à via aſportaſſet, illic depoſitum veſte operit. Quo facto omnes perrexerunt Joabum ſequi. Illi vero, dum per totam regionem Iſraëliticam Sabæum perſequitur, indicat quidam eum ſe recepiſſe in urbem munitam quæ Abelmachea vocabatur. Cum autem illuc ſe contuliſſet & exercitu urbem obſediſſet, vallo etiam ei circumjecto, imperavit militibus ut muros ejus ſuffoderent & everterent. nam quod urbis iſtius cives cum *portis patentibus* non exceperant, valde eis iraſcebatur & ſuccenſebat. *Joabus Abelmacheam obſidet.* 2 *Regum*, c. 20.

8. Verum muliercula quædam, proba ſimul & ſapiens, cum patriam in extremum periculum adductam cerneret, conſcenſis mœnibus Joabum per milites ad colloquium evocat. Cumque *ille* acceſſiſſet, dicere exorſa eſt, "quod Deus reges & exer"citum duces conſtituerit, ut Iſraëlitarum hoſtes è "*finibus ſuis* amoverent, facerentque ut pacem cum "omnibus colerent. Tu vero conaris primariam "Iſraëlitarum urbem, quæ nihil deliquerit, expu"gnare & depopulari." Atque ille quidem Deum propitium ſibi permanere precatur: "ipſum vero "non ita ſe habere, dicebat, ut è populo quem"piam perditum iret, nedum ſibi in animo eſſe ut "urbem adeo magnam exciſam velit: ſed, ſi ipſi "ad ſupplicium dederetur Sabæus Bochoriæ filius, "qui contra regem rebellaverat, ab obſidione diſ"ceſſurum & exercitum abducturum eſſe." Ubi Joabi verba acceperat mulier, ipſum obteſtata ut pauliſper à vi deſiſteret (fore enim *dicebat* ut caput perduellis de muro ipſi confeſtim projiceretur) ad cives deſcendit: & cum dixiſſet, "vultiſne "mali cum liberis & conjugibus male perire pro"pter hominem improbum & plane ignotum; "eumque pro Davide, cujus tanta in vos exſtant "beneficia, in regem habere, unamque urbem tam "magno validoque exercitui reſiſtere?" perficit, ut illi abſciſſum Sabæi caput ad Joabi milites projicerent. Tum *Joabus* regii exercitus dux, ubi receptui cecinerat, obſidionem ſolvit: & Hieroſolyma reverſus denuo copiis univerſis præficitur. Quin & rex Banajam præpoſuit ſatellitibus *regiis* & ſexcentorum cohorti; voluitque ut Adoramus eſſet à tributis, & Sabathes & Achilaus à commentariis: atque Suſam ſcribam conſtituit, & Sadocum & Abiatharum pontifices. *Sabæo caput abſciſſum.* *Davidis officia.* 2 *Regum*, c. 20.

[c] Δὲ τ̃ ϛρατηγὸν] Δ' αὐτὸν, ἰδίωτ. *Hen.* & *Busb.*
[f] Πρὸς τῷ νεκρῷ·] Sic cum *MSS.* in *Editis* ϖρὸς τ̃ νεκρὸν.
[g] Κολαζόμεν☉,] Ita *Big.* & *Gen.* κολαζόντης *Baſ. Samb.* & *Vat.* Illa κ) μετ' αἰτίας κολαζομέν☉ non agnoſcit *Vet. Interpr.*
[h] Επ' αὐτὸ συρέοντ☉,] Επ' αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.* Mox aliud quiddam in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ſuper eum confluëret, & cum quadam defuncti miſericordia moraretur & Joabum ſequi tardaret.*
[i] Προσισάμενοι,] Ita in *iiſdem MSS.* ἱσάμενοι in *Editis.*
[k] Ισραηλιτ☉ χώρας] Ισραηλιτῶν *Big. Coll. Voſſ. Samb.* & *Vat.*
[l] Αβελμαχέα] Αβιλμαχᾶ in nonnullis *MSS.* Videſis *Clericum* ad 2 *Sam* c. 20. Αβὲλ πολις τ̃ Παλαιστίνης, νυν Αβελᾶ ὀνομαζόμη. *Theodoret.* ΕΡΩΤ. λϛ'.
[m] Χαράκωμα ϖερὶ αὐτὴν] Χάρακας *Vat.* Χάρακα *Hen.* & *Busb.*
[n] Δαβιθηΐ.] Forte διετέθειτο. COCC.
[o] Επ' ἐσχάτης] Εν ἐσχάτοις *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ὡ ἐσχάτοις *Vat.*
[p] Τοὺς Εβραίων ἐξάρωσι] Τῶν Εβραίων *Vat.*
[q] Ἵλεως μὲν εὔχεται] Ἵλεων *Big.* & *Samb.*
[r] Αὐτῷ Δαβὶ μένειν·] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐτῶν in *Editis*, *Aliiſque.*
[s] Αὐτὸς δ' ὅτως ἔχειν,] Αὐτὸς δ' ὐχ' ὅτως ἔχειν, εἶπεν, ὥϛε τινα Ϛ λ. *Vat.*
[t] Σαβαῖον ὑὸν Ϛ Βοχορίου] *Coll. Big.* & *Voſſ.* Σαβεὼ ὑὸν ἢ χοβορίου.
[v] Τῆς πολιορκίας] Τὴν πολιορκίαν *Vat.*
[x] Τὰ ϖερὶ τ̃ Ιωάβου,] Illud τὰ ex *Cod. Samb.* & *Coll. Voſſ.*
[y] Ριφθήσεαι] Ριφήσεαι τὴν Ϛ πολιμίου *Big. Samb.* & *Vat.*
[z] Τοσοῦτ' ἀνεργετήσαντ☉] Τὰ τοσαῦτα *Big.* & *Samb.* Ϛ τὰ τοσαῦτα *Vat.*
[a] Υμᾶς βασιλέως,] Ημᾶς *Big.* & *Vat.*
[b] Σαβαΐου.] *Coll. Big.* & *Voſſ.* ut paſſim Σαβεᾶ.
[c] Σημάνας ἀναϰλητικὸν] Σημήνας *Busb. Hen.* & *Vat.*
[d] Βαναίαν ὁ βασιλεὺς] Βανέαν *Big.* & *Samb.*
[e] Αδώραμον] Ita cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* Αδόραμον *Samb.* Αώραμον in *Editis.* Αδόραμον juxta *Epiphanium.*
[f] Σαβάθην] Ita in *Editis.* Σαφάθη κ) Αχίλαον *Big.* & *Samb.* Σαβάκην κ) Βαχιλάν juxta pleroſque *Epiphanii* libros. Ιωσαφατὸν ὑὸν Αχιλύθη *Vat.* forſan è *Sacro Volumine.*
[g] Υπομνηματογράφων·] Υπομνηάτων *Vat.*
[h] Σουσὰν ἢ] Σαῦαν *Big.* & *Samb.*

CAP.

CAP. XII.

Ut fame liberati erant Hebræi, cum Gabaonitis satisfactum esset pro cæsis civibus: & quæ res contra Palæstinos præclare gestæ erant à Davide virisque ejus fortibus.

ΚΕΦ. ιβ'.

Fames ob Sauli in Gabaonitas sævitiam. 2 Regum, c. 21.

POst hæc autem, fame regionem premente, Davides supplex à Deo petiit ut populi misereretur, & causam morbi ejusque remedium indicare vellet. Cumque prophetæ respondissent, "postulare Deum ut Gabaonitæ vindicarentur, quos "Saulus rex deceptos præter jus & fas interemerat, non servato juramento quod illis olim Jesus "imperator & senatus juraverat; at vero, si Ga"baonitis pœnas pro cæsis civibus, quas ipsi volue"rint exigere, permittat rex, se cum illis in gra"tiam rediturum & populum à calamitate libera"turum promittebat." Tum, ut hæc Deum requirere ex prophetis intellexerat, Gabaonitas ad se accersit, eosque interrogabat, quid sibi fieri vellent. Cum vero illi septem Sauli sobolis homines ad supplicium deposcerent, rex perquisitos eis tradidit, ita ut Memphibostho Jonathæ filio parceretur. Postquam vero viros acceperant Gabaonitæ, *illos* pro arbitrio pœnis mulctarunt. Quo facto Deus cœpit illico pluere, & terram ad fructuum productionem revocare liberatam ab ea quæ fuerat siccitate; rursusque rerum copia & abundantia affluit Hebræorum regio. Aliquanto autem post bello Palæstinos rex adoritur; & commisso prælio cum eos in fugam vertisset, *magno impetu* illos persequutus solus relictus est. Cumque jam defatigatus esset, forte ab uno ex hostibus conspectus est, nomine quidem Acmone, Araphæ vero filio. Et hic quidem erat de genere Gigantum. Lanceam autem gerens, cujus manubrium trecentos siclos pendebat, atque thoracem catenatum & gladium, *è fuga* conversus in eum irruit, quasi certus occidere hostium regem. nam præ lassitudine pæne fatiscebat. At Abessæus Joabi frater, qui derepente apparuit, regem quidem jacentem protexit, hostem vero *victum* interfecit. Ægre autem tulit populus, quod parum abfuerit quin rex *vitæ* discrimen adierit: eumque jurejurando obstrinxerunt principes, non iterum egressurum esse secum in prælium, ne, si ex fortitudine pugnandique ardore mali aliquid gravioris passus fuerit, omnia ab ipso manantia populo perirent & interciderent beneficia, non solum quæ ab eo jam acceperant, sed & quæ vitâ ipsius longius productâ porro acceperi essent.

Cum Palæstinis tribus immanis staturæ pugnant totidem Israëlitæ. 2 Regum, c. 21.

2. Palæstinis autem *iterum* ad urbem Gazaram congregatis, rex, quamprimum hoc cognovit, exercitum in ipsos expedivit. At tunc quidem strenuissime dimicavit & laudem præclaram adeptus est Sobacchis Chettæus, unus ex iis quos fortissimos habuit Davides. nam eorum multos occidit qui se ex Gigantibus ortos esse gloriabantur, & propter fortitudinem magnifice de se sentiebant, effecitque ut Hebræi superiores *è pugna* discederent. Atque post cladem istam acceptam Palæstini bellum redintegrarunt: ac, misso in eos à Da-

Ως δὲ λιμὸς ἀπηλλάγησαν Ἑβραῖοι, τὸ Γαβαωνιτῶν δίκαιον λαβόντων ὑπὲρ τῶν ἀνῃρημένων· οἷά τε καλῶς θεὸν ἔθηκαν καὶ τὸν Παλαιστίνων ὑπὸ τὸν Δαυίδην καὶ τὸν περὶ αὐτὸν ἀνδρείων.

Μετὰ δὲ ταῦτα τὴν χώραν λιμῷ [i] φθειρομένης, ἱκέτευσε Δαυίδης τὸν Θεὸν ἐλεῆσαι τὸν λαὸν, καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῷ καὶ τὴν ἴασιν φανερὸν ποιῆσαι τὴν νόσον. τῶν δὲ προφητῶν εἰπόντων, "βέλεσθαι τὸν Θεὸν ἐκδικίας "τυχεῖν τοὺς Γαβαωνίτας, οὓς Σαοὺλος ὁ βα"σιλεὺς ἀποκτείνας παρέβησεν ἐξαπατήσας, καὶ τοὺς ὅρ"κους αὐτοῖς οὓς ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς ὤμοσε καὶ ἡ γερου"σία μὴ φυλάξας· [k] ἐὰν τοίνυν δίκαιον ᾖ αὐτοὶ δέ"λωσιν οἱ Γαβαωνῖται λαβεῖν ὑπὲρ τῶν ἀνῃρημένων, παύ"σειν αὐτοῖς προσῆκον, διαλλαγήσεσθαι καὶ τὸν ὄχλον "ἀπαλλάξειν τῶν κακῶν ἐπηγγέλλετο". ὡς οὖν ταῦτα προσῆλθε τῶν προφητῶν ἔμαθεν ἀπιζητεῖν τὸν Θεὸν, μετα-πέμπεται τοὺς Γαβαωνίτας, καὶ τίνος βούλονται τυχεῖν, ἐπηρώτα. τῶν δ' ἐκ τῆς γυναικὸς τῆς Σαοὺλ προλαβεῖν ἐπὶ παῖδας ἀξιωσάντων πρὸς τιμωρίαν, ὁ βασιλεὺς ἀναζητήσας, παρέδωκεν αὐτοῖς, Μεμφιβόσθε φεισάμενος τοῦ Ἰωνάθε παιδός. προλαβόντες δ' οἱ Γαβαωνῖται τοὺς ἄνδρας, ὡς ἐβούλοντο ἐκόλασαν. ἤρξατο δ' ὑειν προσῆκόν ὁ Θεὸς, καὶ τὴν γῆν πρὸς γονὴν καρπῶν ἀνακαλεῖν, ἀπολύσας τοῦ πρότερον αὐχμοῦ. καὶ πάλιν ἀθῄνησεν ἡ τῶν Ἑβραίων χώρα. στρατεύεται δ' [l] μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Παλαιστίνους, καὶ σωάψας μάχην αὐτοῖς καὶ τρεψάμενος, ἐμονώθη διώκων. καὶ γυμνούμενος [m] ἔκλυτος ὤφθη ὑπὸ τινος τῶν πολεμίων, [n] Ἀκμονος μὲν τέκνον, Ἀραφὲ δὲ παιδός. οὗτος μὲν καὶ ὄπλον τῶν γιγάντων. ἔχων δὲ καὶ ξυστὸν, οὗ [o] τὴν λαβὴν σταθμὸν τριακοσίους σίκλους, καὶ θώρακα [p] ἁλυσιδωτὸν καὶ ῥομφαίαν, ὥρμησεν ἐπισπαφεὶς ὡς ἀποκτείνων τὸν τῶν πολεμίων βασιλέα. παρεῖτο γὰρ ὑπὸ τοῦ κόπου. ἐπιφανεὶς δ' ἐξαίφνης Ἀβεσσαῖος [q] ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς τὸν βασιλέα μὲν ὑπερέπεσε κείμενον, ἀπέκτεινε δὲ τὸν πολέμιον. ἤνεγκε δ' ἐπὶ τῷ παρ' ὀλίγον κινδυνεῦσαι τὸν βασιλέα χαλεπῶς τὸ πλῆθος. καὶ οἱ ἡγεμόνες ὤρκωσαν αὐτὸν μηκέτι εἰς μάχην ἀπαντῆσαι σὺν αὐτοῖς, μὴ, δι' ἀνδρείαν καὶ προθυμίαν παθών τι τῶν δεινῶν, στερήσῃ τὸν λαὸν τῶν δι' αὐτὸν ἀγαθῶν, ὅσα τε ἤδη παρέσχηκε, καὶ ὅσων ἔτι μεθέξοι πολὺν βιώσαντος χρόνον.

β'. Συνελθόντων [r] δὲ τῶν Παλαιστίνων εἰς [s] Γάζαραν πόλιν, ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἔπεμψεν ἐπ' αὐτοὺς στρατιάν. ἠγωνίσατο δὲ τότε καὶ σφόδρα ἐνδοκίμησεν [t] Σοβακχὶς ὁ Χεττιαῖος, εἷς τῶν περὶ Δαυίδην ἀνδρειοτάτων. ἀπέκτεινε γὰρ πολλοὺς τῶν αὐχούντων γεγονέναι τοὺς Γίγαντας, καὶ μέγα ἐπ' ἀνδρείᾳ φρονούντων, αἴτιός τε τῆς νίκης τοῖς Ἑβραίοις ἐγένετο. καὶ μετ' ἐκείνην τὴν ἦτταν, πάλιν ἐπολέμησαν οἱ Παλαιστῖνοι. καὶ στρατιὰν ἐπ' αὐτοὺς Δαυίδ

i Φθειρομένης,] Διαφθειρομένης *Vat.*

k Ἐὰν τοίνυν δίκαιον] Εἰ τοίνυν *Vat.*

l Μετ' ὀλίγον χρόνον] Μετὰ πολὺν χρ. *Big. Samb. & Vat.*

m Ἔκλυτος ὤφθη] Ἔκλυτος Hesych. ἔνδοξος, τίμιος· melius itaque γυμνούμενος, ἔκλυτος ὤφθη ita verti debuit: *conspicuus factus*, nisi ἔκλυτος idem hic sit quod ἐκλελυμένος dissolutus, nempe dissolutum est, & hic interruptum; erat enim jam labore dissolutus *Rufinus*, omisit *Gelenius*. Ἄλωτ. lib. I. c. 19 §. 3. μεγέθει σωμάτων ἐταπήλων ἔκλυσιν. SPANH.

n Ἀκμονος μὲν] Ἰεσβὶ μὲν τέκνον, Ραφὲ δὲ παιδὸς *Vat.* ut puto ex LXXII. Juxta *Epiphanium*, Ἀχιμὼν μ. τ. Ἀταφάτε δὲ π.

o Τὴν λαβὴν σωείλκειν] Forte ἡ λαβὴ vel ὅλκη σωεῖλκε. COCC.

p Ἁλυσιδωτὸν] Lege ἁλυσιδέτου. COCC.

q Ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς] Articulum inserui ex *Big. Samb.* & *Vat.*

r Δὲ τῶν Παλαιστίνων] Οὖν τῶν Π. *Vat.*

s Γαζάραν πόλιν,] *Al.* Γάζαραν & Γάζερον. HUDS. Γεζὶρ LXX. Γάζαν leg. Gelen. Γαζαρὰ tamen legitur inf. lib. VIII. c. 6. § 1. & lib. XII. c. XI. §. 2. ubi Ἀζὰ ὄρους, *Rufin.* Gazara. 1 Maccab. IX. 15. Ἀζώτου ὄρους· *Rufin. hic*: usque ad Gazara, ut proinde legerit μέχρις Γαζάρας· cujus mentio hic fit. SPANH.

t Σοβακχὶς ὁ Χεττιαῖος,] Σοβάκχης *Big.* & *Samb.* Σοβαχὼ *Vat.* mox Χωσαθαῖος pro Χεττιαῖος legendum censet *Scholastes.*

δὲ πέμψαντος, ἠείσθοσε [v] Νεφάνος ὁ συγγνὴς αὐτοῦ. μονομαχήσας γὰρ τῷ πάντων ἀνδρειοτάτῳ [x] τῶν Παλαιστίνων, ἀπέκτεινεν αὐτὸν, καὶ τοὺς ἄλλους εἰς φυγὴν ἔτρεψε· πολλοί τε αὐτῶν ἀπέθανον μαχόμενοι. Ἀμελιπόντες δ' ὀλίγον χρόνον, [y] ἐστρατοπεδεύσαντο [z] πρὸς τῇ πόλει τῶν ὅρων τῆς Ἑβραίων χώρας οὐκ ἄπωθεν. ἦν δ' αὐτοῖς ἀνὴρ, τὸ μὲν ὕψος ἐξ πηχῶν· δακτύλους δ' ἐν [a] ἑκατέρῳ τῶν βάσεων καὶ τῶν χειρῶν ἐνὶ πλείοτέρους εἶχε τῶν κατὰ φύσιν. ἐκ τῆς οὖν ἐπεμφθείσης ἐπ' αὐτοὺς ὑπὸ Δαυίδου στρατιᾶς, τούτῳ [b] μονομαχήσας Ἰωνάθης ὁ [c] Σαμαῆος, ἀνεῖλέ τε αὐτὸν· καὶ, τῆς ὅλης νίκης ῥοπὴ γενόμενος, δόξαν ἀρετῆς ἀπηνέγκατο. καὶ ἦν γὰρ ὁ Παλαιστῖνος ἴσχυϊ τῶν Γιγάντων ἀπόγονος εἶναι. μὴ ἐπὶ πλείονα τὸν μάχλον, οὐκ ἔπι τοῖς Ἑβραίοις ἐπολέμησαν.

γ'. Ἀπηλλαγμένου δ' ἤδη πολέμων ὁ Δαυίδης καὶ κινδύνων, καὶ βαθείας [d] ἀπολαύων τὸ λοιπὸν εἰρήνης, ᾠδὰς εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὕμνους [e] συνετάξατο, μέτρα ποικίλα. τὰς μὲν γὰρ [f] τριμέτρους, τὰς δὲ πενταμέτρους ἐποίησεν. ὀργανά τε κατασκευάσας ἐδίδαξε πρὸς αὐτὰ τοὺς Λευίτας ὑμνεῖν τὸν Θεὸν, κατά τε τὴν τῶν καλουμένων Σαββάτων ἡμέραν, καὶ τὰς ἄλλας ἑορτάς. ἡ δὲ τῶν [g] ὀργάνων ἰδέα τοιαύτη πίς ἐστι τὸν τρόπον. ἡ μὲν [h] κινύρα, δέκα χορδαῖς ἐξημμένη, τύπτεται πλήκτρῳ· ἡ δὲ [i] νάβλα, δώδεκα φθόγγους ἔχουσα, τοῖς δακτύλοις κρούεται. κύμβαλά τε ἦν πλατέα καὶ μεγάλα χάλκεα. καὶ περὶ μὲν τούτων ὀλίγα τοσοῦτον ἡμῖν, ὥστε μὴ τελέως ἀγνοεῖν τὴν τῶν προειρημένων ὀργάνων φύσιν, ἐρκούντως λέλεκται.

δ'. Τῷ δὲ βασιλεῖ πάντες ἦσαν οἱ περὶ αὐτὸν ἀνδρεῖοι. τούτων δ' οἱ ἀριστεῖοι καὶ λαμπροὶ τὰς πράξεις ὀκτὼ καὶ τριάκοντα. ὧν πέντε μόνον διηγήσομαι τὰ ἔργα. φανερὰς γὰρ καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἀρετὰς ἐρκέσουσιν οὗτοι ποιῆσαι. δυνατοὶ γὰρ ἦσαν οὗτοι καὶ [k] χώρας ὑπάγεσθαι καὶ μεγάλων ἐθνῶν κρατῆσαι. πρῶτος μὲν οὖν, [l] Ἰόσαμος ὁ [m] Ἀχεμαάς. ὃς πολλάκις εἰς τὴν διάταξιν ἐμπηδῶν τῶν πολεμίων, ἐ πρὶν [n] ἀνεπαύετο μαχόμενος, πρὶν [o] συναγωγὸς αὐτῶν κατέβαλε. μετ' αὐτὸν δὲ Ἐλεάζαρος ὁ [p] Δωδείου, ὃς ἦν μετὰ τὸν βασιλέως ἐν [q] Ἀρασάμῳ. οὗτός ποτε, τῶν Ἰσραηλιτῶν καταπλαγέντων τὸ πλῆθος τῶν Παλαιστίνων καὶ φυγόντων, μόνος ἔμεινε· καὶ συμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀπέκτεινεν αὐτῶν πολλοὺς, ὡς ὑπὸ τὸ αἵματος προσκολληθῆναι τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ τῇ δεξιᾷ, καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας ἰδόντας πεφευγμένους ὑπ' αὐτοῦ [r] τοὺς Παλαιστίνους, καταβάντας ἀπὸ τῶν ὀρέων, διώκειν, καὶ θαυμαστὴν καὶ ἀξιόλογον τότε νίκην ἄρασθαι, τοῦ μὲν Ἐλεαζάρου πίπτοντος, ἑπομένου δὲ τοῦ πλήθους καὶ σκυλεύοντος τοὺς ἀναιρεθέντας. τρίτος δὲ ἦν Ἰλεῖ μὲν υἱὸς, [s] Σεβὰς δ' ὄνομα. καὶ ὅτος ἐν τοῖς πρὸς Παλαιστίνους ἀγῶσιν, εἰς τόπον Σιαγὼν λεγόμενον [t] αὐτῶν διαταξαμένων, ὡς οἱ

vide exercitu, ſtrenue ſe geſſit Nephanus ipſius cognatus. ſingulari enim certamine cum fortiſſimo Palæſtinorum congreſſus, ipſum interemit, & reliquos terga dare coëgit: cum plurimi ipſorum in acie ceciderant. Nec longo poſt intervallo caſtra metati ſunt ad urbem quæ non longe à finibus Hebræorum regionis diſtabat. Habebantque ſecum hominem ſex quidem cubitos altum: cui vero in utroque pede & utraque manu digiti erant plures quam naturæ conveniret. Huic itaque Jonathas Samæ filius, ex exercitu contra illos à Davide miſſo *prodiens*, duello congreditur, ipſumque peremit: &, cum magnum momentum attulerit ad totam victoriam, præcellentis fortitudinis gloriam retulit. nam & Palæſtinus iſte ſe à Gigantibus prognatum eſſe jactabat. Poſt hanc autem pugnam tum demum Iſraëlitas bello laceſſere deſierunt *Palæſtini*.

Hymni Davidis & muſica inſtrumenta. 2 Regum. c. 22.

3. Jam vero Davides, bellis & periculis perfunctus, pacemque deinceps profundam agitans, odas in Deum hymnoſque compoſuit, vario carminum genere. etenim tam verſus trimetros adhibuit, quam pentametros. Et cum inſtrumenta *diverſa* confecerat, Levitas docuit ad ea Dei laudes canere, non ſolum Sabbatorum, ut appellantur, die, ſed & aliis feſtis ſolennibus. Iſta autem inſtrumenta hujuſmodi ſunt ſpecie. Cinyra quidem, decem intenſa chordis, plectro percutitur: nabla vero, duodecim ſonos habens, digitis pulſatur. Cymbala ad hæc ærea erant magna lataque. Atque de illis quidem hæc à nobis eatenus dicta ſufficiant, ne prorſus ignorata eſſet inſtrumentorum iſtorum natura.

Quos habuerit Davides fortiſſimos. 2 Regum, c. 23.

4. Porro omnes, quos circa ſe habuit rex, ſpectatæ erant fortitudinis. Horum vero maxime illuſtres, magnæque ob res præclare geſtas celebritatis octo præcipue & triginta erant. quorum quinque tantum ob egregia facinora commemorabo. ex illis etenim abunde perſpectæ erunt cæterorum virtutes. nam iſti adeo viribus pollebant, ut & regiones ſubigere & gentes magnas debellare potuerint. Et quidem primus *illorum* Jeſſæmus Achimæi filius. qui, non ſemel in hoſtium aciem ſe conjiciens, pugnandi finem prius non fecit, quam nongentos ex illis occidiſſet. Secundum hunc fuit Eleazarus filius Dodeiæ, qui cum rege erat apud Araſamum. Hic, cum aliquando Iſraëlitæ hoſtium multitudine conſternati eſſent in fugam, unicus ſubſtitit: & cum hoſtibus congreſſus *tam* multos illorum cæcidit, ut cruore gladius ejus dextræ adhæſerit; & Iſraëlitæ, ubi viderant Palæſtinos ab ipſo in fugam verſos, deſcenſu facto è montibus, eos perſequerentur, & tunc mirandam plane celebremque victoriam reportarent, Eleazaro quidem ſtragem edente, multitudine vero *duntaxat* ſequente & cæſos ſpoliante. Tertius autem erat Ili quidem filius, nomine vero Sebas. Et hic in quodam cum Palæſtinis prælio, cum, in loco qui

[v] Νεφάνος ὁ συγγνὴς] Νεφὰν *Big.* & *Samb.* Εφὰν *Vat.* & *Epiphan.* adeo ut ex ἠείσθοσε Εφὰν factum exiſtimarem ἠείσθοσε Νεφάν.

[x] Τῶν Παλαιστίνων,] Τῶν omittit *Vat.*

[y] Ἐστρατοπεδεύσαντο] Ἐστρατόσαντο *Vat.*

[z] Πρὸς τῇ πόλει] *Scaliger* πρὸς τῇ Γίτθᾳ πόλει, ut conſtat ex *S. Literis.* HUDS. Forte πρός τινι πόλει. COCC.

[a] Ἑκατέρῳ] Forte ἑκατέρᾳ. COCC.

[b] Μονομαχήσας Ἰωνάθης] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* μονομαχῇ in *Editis.*

[c] Σαμαῆος,] Σαμὰ *Big.* & *Samb.* dein τοῦ ἀδελφοῦ adjiciunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* forſan è *S. Literis.* illa verba margini adſcripta habet *Samb.* ſed non agnoſcit *Epiphan.*

[d] Ἀπολαύων τὸ λοιπὸν] Sic *Big.* (Cocc.) & *Samb.* ἀπολαύων perperam in *reliquis.*

[e] Συνετάξατο,] Συνετάξατο *Big.* & *Samb.*

[f] Τριμέτρους,] Vide *Annott.* ad hanc vocem alibi & *G. Voſſium* de *Artis Poëticæ Natura* & *Conſtitut.* c. XIII. §. 2. & 5.

[g] Ὀργάνων ἰδέα] Sic *MSS.* in *Editis* ὀργάνων ἐστὶν ἰδέα τοιαύτη τις τὸν τρόπον.

[h] Κινύρα,] Ita cum *Samb.* & *Big.* κινύρα in *aliis*, minus recte, ut oſtendit *Bochartus* in *Colon. Phœnic.* l. 2. c. 7.

[i] Νάβλα,] Conf. inf. lib. 8. c. 3. §. 8. SPANH.

[k] Χώρας ὑπάγεσθαι] Ita *Big.* & *Samb.* χώρας in *Editis*, *Aliiſque.*

[l] Ἰόσαμος ὁ υἱὸς] Ita *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Ἰοσαμος. Ἰστὸς juxta *Epiphanium.*

[m] Ἀχεμαάς.] Ἀχεμμαὶς *Big.* & *Samb.* Ἀχιμαὶς *Epiphan.* Ἀχεμάνι legit *Schotanus* in *Bibl. Hiſt. S. Tom.* 2. p. 680.

[n] Ἀνεπαύετο μαχόμενος,] Ἀνεπαύσατο *Big.*

[o] Συναγωγὸς αὐτῶν] Ὀκταγωγὸς ſolus *Vat.*

[p] Δωδείου,] Δώδου *Epiphan.*

[q] Ἀρασάμῳ.] Γιεσαμῳ *Vat.* in *Epiphanii* codicibus varie, *Sarpha*, & *Sarcha* & *Reſpha.*

[r] Τοὺς Παλαιστίνους,] Illud τοὺς è *MSS.* ut & mox illa ἀπὸ τῶν ὀρέων. quæ etiam *Epiphanius* agnoſcit.

[s] Σεβὰς ὄνομα.] Κισαβαῖος vel Κισαβαῖος in *MSS.* apud *Epiphanium* habemus *Semeas filius Eli.*

[t] Αὐτῶν διαταξαμένων,] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* αὐτῷ in *reliquis.*

CAP. XII.

Ut fame liberati erant Hebræi, cum Gabaonitis satisfactum esset pro cæsis civibus: & quæ res contra Palæstinos præclare gestæ erant à Davide virisque ejus fortibus.

Fames ob Sauli in Gabaonitas sævitiam. 2 Regum, c. 21.

POst hæc autem, fame regionem premente, Davides supplex à Deo petiit ut populi misereretur, & causam morbi ejusque remedium indicare vellet. Cumque prophetæ respondissent, "postulare Deum ut Gabaonitæ vindicarentur, quos "Saulus rex deceptos præter jus & fas interemerat, non servato juramento quod illis olim Jesus "imperator & senatus juraverat; at vero, si Gabaonitis pœnas pro cæsis civibus, quas ipsi voluerint exigere, permittat rex, se cum illis in gratiam rediturum & populum à calamitate liberaturum promittebat." Tum, ut hæc Deum requirere ex prophetis intellexerat, Gabaonitas ad se accersit, eosque interrogabat, quid sibi fieri vellent. Cum vero illi septem Sauli sobolis homines ad supplicium deposcerent, rex perquisitos eis tradidit, ita ut Memphibostho Jonathæ filio parceretur. Postquam vero viros acceperant Gabaonitæ, *illos* pro arbitrio pœnis mulctarunt. Quo facto Deus cœpit illico pluere, & terram ad fructuum productionem revocare liberatam ab ea quæ fuerat siccitate; rursusque rerum copia & abundantia affluit Hebræorum regio. Aliquanto autem post bello Palæstinos rex adoritur; & commisso prælio cum eos in fugam vertisset, *magno impetu* illos persequutus solus relictus est. Cumque jam defatigatus esset, forte ab uno ex hostibus conspectus est, nomine quidem Acmone, Araphæ vero filio. Et hic quidem erat de genere Gigantum. Lanceam autem gerens, cujus manubrium trecentos siclos pendebat, atque thoracem catenatum & gladium, *è fuga* conversus in eum irruit, quasi certus occidere hostium regem. nam præ lassitudine pæne fatiscebat. At Abessæus Joabi frater, qui derepente apparuit, regem quidem jacentem protexit, hostem vero *victum* interfecit. Ægre autem tulit populus, quod parum abfuerit quin rex *vitæ* discrimen adierit: eumque jurejurando obstrinxerunt principes, non iterum egressurum esse secum in prælium, ne, si ex fortitudine pugnandique ardore mali aliquid gravioris passus fuerit, omnia ab ipso manantia populo perirent & interciderent beneficia, non solum quæ ab eo jam acceperant, sed & quæ vitâ ipsius longius productâ porro acceperi essent.

Cum Palæstinis tribus immanis staturæ pugnant totidem Israëlitæ. 2 Regum, c. 21.

2. Palæstinis autem *iterum* ad urbem Gazaram congregatis, rex, quamprimum hoc cognovit, exercitum in ipsos expedivit. At tunc quidem strenuissime dimicavit & laudem præclaram adeptus est Sobacchis Chettæus, unus ex iis quos fortissimos habuit Davides. nam eorum multos occidit qui se ex Gigantibus ortos esse gloriabantur, & propter fortitudinem magnifice de se sentiebant, effecitque ut Hebræi superiores *è pugna* discederent. Atque post cladem istam acceptam Palæstini bellum redintegrarunt: ac, misso in eos à Da-

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ως δ' λιμὸς ἀπηλλάγησαν Ἑβραῖοι, τ Γαβαωνιτῶν δίκλω λαβόντων ὑπὲρ τ ἀνηρημένων· οἷά τε καλῶς θήσουσι χ τ Παλαιστίνων ὑπὸ τὸν Δαυίδου & τ περὶ αὐτὸν ἀνδρείων.

ΜΕτὰ δ ταῦτα τ χώρας λιμῷ [i] φθειρομένης, ἱκέτευσε Δαυίδης τ Θεὸν ἐλεῆσαι τ λαὸν, καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῷ καὶ τὴν ἴασιν φανερὰν ποιῆσαι τ νόσου. τ δ' προφητῶν εἰπόντων, "βούλεσθαι τ Θεὸν ἐκδικίας "τυχεῖν τοὺς Γαβαωνίτας, οὓς Σαοὺλ ὁ βα"σιλεὺς ἀποκτείνας ἠσέβησεν ἐξαπατήσας, καὶ τοὺς ὅρ"κους αὐτοῖς οὓς ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς ὤμοσε καὶ ἡ γερου"σία μὴ φυλάξας· [k] ἐὰν τοίνυν δίκλω λῶ αὐτοὶ δί"λυσιν οἱ Γαβαωνῖται λαβεῖν ὑπὲρ τ ἀνηρημένων, παύ"σιν αὐτοῖς φθοράν, διαλλαγήσεσθαι καὶ τ ὄχλον "ἀπαλλάξειν τ κακῶν ἐπηγγέλετο". ὡς οὖν ταῦτα ἔμαθε τ προφητῶν ἔμαθεν ὑπιζητεῖν τ Θεὸν, μετα-πέμπεται τοὺς Γαβαωνίτας, καὶ τίνος βούλονται τυχεῖν, ἐπηρώτα. τ δ' οὐκ ἔφασαν ἔδει Σαοὺλ φθαλαβεῖν ἑπτὰ παῖδας ἀξιωσάντων περὶς τιμωρίαν, ὁ βασιλεὺς ἀναζητήσας, παρέδωκεν αὐτοῖς, Μεμφιβόσθου φεισάμενος τοῦ Ἰωνάθου παιδός. φθαλαβόντες δ' οἱ Γαβαωνῖται τοὺς ἄνδρας, ὡς ἐβούλοντο ἐκόλασαν. ἤρξατο δ' ὑειν φθαχρῆμα ὁ Θεὸς, καὶ τὴν γῆν πρὸς γονὴν καρπῶν ἀνακαλεῖν, ἀπολύσας τοῦ πρόπαν αὐχμοῦ. καὶ πάλιν ὤθήνησεν ἡ τ Ἑβραίων χώρα. στρατεύεται δ' [l] μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Παλαιστίνους, καὶ συνάψας μάχην αὐτοῖς καὶ τρεψάμενος, ἐμονώθη διώκων. καὶ γλιόμενος [m] ἔκλυτος ὤφθη ὑπὸ τινος τ πολεμίων, [n] Ακμωνος μὲν τέκνου, Ἀραφὰ δ' παιδός. οὗτος μὲν καὶ ὄπλον τ γιγάντων. ἔχων δ' καὶ ξυστὸν, οὗ [o] τὸν λαβὸν συνέλκειν σταθμὸν τριακοσίους σίκλους, καὶ θώρακα [p] ἁλυσιδωτὸν καὶ ῥομφαίαν, ὥρμησεν ἐπισταφεὶς ὡς ἀποκτείνων τ τ πολεμίων βασιλέα. παρεῖτο γὰρ ὑπὸ τοῦ κόπου. ἐπιφανεὶς δ' ἐξαίφνης Αβεσσαῖος [q] ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς τ βασιλέα μὲν ὑπερέστησε πεσόντα κείμενον, ἀπέκτεινε δ' τὸν πολέμιον. ἤνεγκε δ' ἐπὶ τῷ παρ' ὀλίγον κινδυνεῦσαι τὸν βασιλέα χαλεπῶς τὸ πλῆθος. καὶ οἱ ἡγεμόνες ὤρκωσαν αὐτὸν μηκέτι εἰς μάχην ἀπαντῆσαι σὺν αὐτοῖς, μὴ, δι' ἀνδρείαν καὶ προθυμίαν παθών τι τ δεινῶν, στερήσῃ τὸν λαὸν τῶν δι' αὐτὸν ἀγαθῶν, ὅσα τε ἤδη παρέσχηκε, καὶ ὅσων ἔτι μεθέξοι πολὺν βιώσιμον χρόνον.

β'. Συνελθόντων [r] δὲ τῶν Παλαιστίνων εἰς [s] Γάζαν πόλιν, ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἔπεμψεν ἐπ' αὐτοὺς στρατιάν. ἡγήσατο δὲ τότε καὶ σφόδρα ἠνδρίσατο Σοβακχὶς ὁ Χεττᾶος, εἷς τῶν περὶ Δαυίδην ἀνδρειοτάτων. ἀπέκτεινε γὰρ πολλοὺς τῶν αὐχούντων γενέσθαι τοὺς Γίγαντας, καὶ μέγα ἐπ' ἀνδρείᾳ φρονούντων, αἴτιός τε τῆς νίκης τοῖς Ἑβραίοις ἐγένετο. καὶ μετ' ἐκείνην τὴν ἧτταν, πάλιν ἐπολέμησαν οἱ Παλαιστῖνοι. καὶ στρατιὰν ἐπ' αὐτοὺς Δαυίδ

i Φθειρομένης,] Διαφθειρομένης *Vat.*
k Ἐὰν τοίνυν δίκλω] Εἰ τοίνυν *Vat.*
l Μετ' ὀλίγον χρόνον] Μετὰ πολὺν χρ. *Big. Samb. & Vat.*
m Ἔκλυτος ὤφθη] Ἔκλυτος Hesych. ἔνδοξος, τίμιος· melius itaque ἠμύεμφος, ἔκλυτος ὤφθη ita verti debuit: *conspicuus factus*, nisi ἔκλυτος idem hic sit quod ἐκλελυμένος dissolutus, nempe dissolutum est, & hic interruptum; erat enim jam labore dissolutus *Rufinus*, omisit *Gelenius*. Ἀλωτ. lib. I. c. 19 §. 3. μεγίθει συμφορῶν ἐπαλλήλων ἔκλυτον. SPANH.
n Ακμωνος μὲν] Ἰεσβὶ μὲν τέκνου, Ραφὰ δ' παιδὸς *Vat.* ut puto ex LXXII. Juxta *Epiphanium*, Αχιμὰν μ. τ. Ατταφάτη δ' π.
o Τὸν λαβὸν συνέλκειν] Forte ἡ λαβὴ vel ὅλκη συνέλκε. COCC.
p Ἁλυσιδωτὸν] Lege ἁλυσιδέτου. COCC.
q Ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς] Articulum inserui ex *Big. Samb. & Vat.*
r Δὲ τῶν Παλαιστίνων] Οὖν τῶν Π. *Vat.*
s Γάζαραν πόλιν,] *Al.* Γάζαραν & Γάζεραν. HUDS. Γεζὶς LXX. Γάζαν leg. Gelen. Γαζαρᾶ tamen legitur inf. lib. VIII. c. 6. § 1. & lib. XII. c. XI. §. 2. ubi Ἀζᾶ ὄρους, *Rufin.* Gazara. 1 Maccab. IX. 15. Ἀζώτου ὄρους· *Rufin. hic*: usque ad Gazara, ut proinde legerit μέχρις Γαζάρας· cujus mentio hic fit. SPANH.
t Σοβακχὶς ὁ Χεττᾶος,] Σοβάκχης *Big.* & *Samb.* Σοβοχαῖος *Vat.* mox Χησαθαῖος pro Χεττᾶος legendum censet *Schotanus.*

δὲ πέμψαντα, ἠείσθοσε [v] Νεφάνα ὁ συγγμὴς αὐτ. μονομαχήσας γὰρ τῷ πάντων ἀνδρειοτάτῳ [x] τῶν Παλαιστίνων, ἀπέκτεινεν αὐτὸν, καὶ τοὺς ἄλλους εἰς φυγὴν ἔτρεψε· πολλοί τε αὐτῶν ἀπέθανον μαχόμενοι. Διωλιπόντες δ' ὀλίγον χρόνον, [y] ἐστρατοπέδευσαν [z] πρὸς τῇ πόλει τῶν ὅρων τῆς Εβραίων χώρας ὁκ ἄπωθεν. ἦν δ' αὐτοῖς ἀνὴρ, τὸ μὲν ὕψος ἐξ πηχῶν· δακτύλους δ' ἐν [a] ἑκατέρῳ τῶν βάσεων καὶ τῶν χειρῶν ἐνὶ πλείοσιτέρους εἶχε τῶν κατὰ φύσιν. ἐκ τῆς οὖν πεμφθείσης ἐπ' αὐτοὺς ὑπὸ Δαυίδου στρατιᾶς, τούτῳ [b] μονομαχήσας Ιωνάθης ὁ [c] Σαμαᾶ ὑὸς, ἀνεῖλέ τε αὐτόν· καὶ, τῆς ὅλης νίκης ῥοπὴ γενόμενος, δόξαν ἀρετείας ἀπηνέγκατο. καὶ ἔτος γὰρ ὁ Παλαιστῖνος ἠυχεῖ τῶν Γιγάντων ἀπόγονος εἶναι. μέχρι μὲν οὖν τούτου τοῦ μάχου, οὐκ ἐπὶ τοῖς Ισραηλίταις ἐπολέμησαν.

γ'. Ἀπηλλαγμένου δ' ἤδη πολέμων ὁ Δαυίδης καὶ κινδύνων, καὶ βαθείας [d] ἀπολαύων τὸ λοιπὸν εἰρήνης, ᾠδὰς εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὕμνους [e] συνεπάξατο, μέτρα ποικίλα. τοὺς μὲν γὰρ [f] τριμέτρους, τοὺς δὲ πενταμέτρους ἐποίησεν. ὄργανά τε κατασκευάσας ἐδίδαξε πρὸς αὐτὰ τοὺς Λευίτας ὑμνεῖν τὸν Θεὸν, κατά περ τοῦ τῶν καλουμένων Σαββάτων ἡμέραν, καὶ τὰς ἄλλας ἑορτάς. ἡ δὲ τῶν [g] ὀργάνων ἰδέα τοιαύτη τίς ἐστι τὸν τρόπον. ἡ μὲν [h] κινύρα, δέκα χορδαῖς ἐξημμένη, τύπτεται πλήκτρῳ· ἡ δὲ [i] νάβλα, δώδεκα φθόγγους ἔχουσα, τοῖς δακτύλοις κρούεται. κύμβαλά τε ἦν πλατέα καὶ μεγάλα χάλκεα. καὶ περὶ μὲν τούτων ὀλίγα τοσοῦτον ἡμῖν, ὥστε μὴ πλέως ἀγνοεῖν τοῦ τὴν τῶν προειρημένων ὀργάνων φύσιν, ἀρκούντως λέλεκται.

δ'. Τῷ δὲ βασιλεῖ πάντες ἦσαν οἱ περὶ αὐτὸν ἀνδρεῖοι. τούτων δ' οἱ διασημότατοι καὶ λαμπροὶ τὰς πράξεις ὀκτὼ καὶ τριάκοντα. ὧν πάντα μόνον διηγήσομαι τὰ ἔργα. φανερὰς γὰρ καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἀρετὰς δεικέσουσιν οὗτοι ποιήσαντες. δυνατοὶ γὰρ ἦσαν οὗτοι καὶ [k] χώρας ὑπάρξαντο καὶ μεγάλων ἐθνῶν κρατῆσαι. πρῶτος μὲν οὖν, [l] Ιέσσαμος ὑὸς [m] Αχεμάϊ. ὃς πολλάκις εἰς τὴν διάταξιν ἐμπεσὼν τῶν πολεμίων, ἐν πρὶν [n] ἀνεπαύετο μαχόμενος, πρὶν [o] ἐναγεσίους αὐτῶν κατέβαλε. μετ' αὐτὸν ἦν Ελεάζαρος ὑὸς [p] Δωδείου, ὃς ἦν μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν [q] Αρσαμῷ. οὗτός ποτε, τῶν Ισραηλιτῶν καταπαλαγέντων τὸ πλῆθος τῶν Παλαιστίνων καὶ φεύγόντων, μόνος ἔμεινε· καὶ συμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀπέκτεινεν αὐτῶν πολλοὺς, ὡς ὑπὸ τοῦ αἵματος προσκεκλῆσθαι τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ τῇ δεξιᾷ, καὶ τοὺς Ισραηλίτας ἰδόντας τεθαρρηκότας ὑπ' αὐτοῦ [r] τοὺς Παλαιστίνους, καταβάντας ἀπὸ τῶν ὀρέων, διώκειν, καὶ θαυμαστὴν καὶ ἀμύθητον τότε νίκην ἄρασθαι, τοῦ μὲν Ελεαζάρου πίπτοντος, ἑπομένου δὲ τοῦ πλήθους καὶ σκυλεύοντος τοὺς ἀναιρεθέντας. τρίτος δὲ ἦν Ιλᾶ μὲν ὑὸς, [s] Σεβὰς δὲ ὄνομα. καὶ ἔτος ἐν τοῖς περὶ Παλαιστίνους ἀγῶσιν, εἰς τόπον Σιαγὰ λεγόμενον [t] αὐτῶν παραταξαμένων, ὡς οἱ

vide exercitu, ſtrenue ſe geſſit Nephanus ipſius cognatus. ſingulari enim certamine cum fortiſſimo Palæſtinorum congreſſus, ipſum interemit, & reliquos terga dare coëgit: cum plurimi ipſorum in acie ceciderant. Nec longo poſt intervallo caſtra metati ſunt ad urbem quæ non longe à finibus Hebræorum regionis diſtabat. Habebantque ſecum hominem ſex quidem cubitos altum: cui vero in utroque pede & utraque manu digiti erant plures quam naturæ conveniret. Huic itaque Jonathas Samæ filius, ex exercitu contra illos à Davide miſſo *prodiens*, duello congreditur, ipſumque peremit: &, cum magnum momentum attulerit ad totam victoriam, præcellentis fortitudinis gloriam retulit. nam & Palæſtinus iſte ſe à Gigantibus prognatum eſſe jactabat. Poſt hanc autem pugnam tum demum Iſraëlitas bello laceſſere deſierunt *Palæſtini*.

3. Jam vero Davides, bellis & periculis perfunctus, pacemque deinceps profundam agitans, odas in Deum hymnoſque compoſuit, vario carminum genere. etenim tam verſus trimetros adhibuit, quam pentametros. Et cum inſtrumenta *diverſa* confecerat, Levitas docuit ad ea Dei laudes canere, non ſolum Sabbatorum, ut appellantur, die, ſed & aliis feſtis ſolennibus. Iſta autem inſtrumenta hujuſmodi ſunt ſpecie. Cinyra quidem, decem intenſa chordis, plectro percutitur: nabla vero, duodecim ſonos habens, digitis pulſatur. Cymbala ad hæc ærea erant magna lataque. Atque de illis quidem hæc à nobis eatenus dicta ſufficiant, ne prorſus ignorata eſſet inſtrumentorum iſtorum natura. *Hymni Davidis & muſica inſtrumenta. 2 Regum. c. 22.*

4. Porro omnes, quos circa ſe habuit rex, ſpectatæ erant fortitudinis. Horum vero maxime illuſtres, magnæque ob res præclare geſtas celebritatis octo præcipue & triginta erant. quorum quinque tantum ob egregia facinora commemorabo. ex illis etenim abunde perſpectæ erunt cæterorum virtutes. nam iſti adeo viribus pollebant, ut & regiones ſubigere & gentes magnas debellare potuerint. Et quidem primus *illorum* Jeſſæmus Achimæi filius. qui, non ſemel in hoſtium aciem ſe conjiciens, pugnandi finem prius non fecit, quam nongentos ex illis occidiſſet. Secundum hunc fuit Eleazarus filius Dodeiæ, qui cum rege erat apud Araſamum. Hic, cum aliquando Iſraëlitæ hoſtium multitudine conſternati eſſent in fugam, unicus ſubſtitit: & cum hoſtibus congreſſus *tam* multos illorum cæcîdit, ut cruore gladius ejus dextræ adhæſerit; & Iſraëlitæ, ubi viderant Palæſtinos ab ipſo in fugam verſos, deſcenſu facto è montibus, eos perſequerentur, & tunc mirandam plane celebremque victoriam reportarent, Eleazaro quidem ſtragem edente, multitudine vero *duntaxat* ſequente & cæſos ſpoliante. Tertius autem erat Ili quidem filius, nomine vero Sebas. Et hic in quodam cum Palæſtinis prælio, cum, in loco qui *Quos habuerit Davides fortiſſimos. 2 Regum, c. 23.*

[v] Νεφάν ὁ συγγμὴς] Νιφὰν *Big.* & *Samb.* Εφὰν *Vat.* & *Epiphan.* adeo ut ex ἠείσθοσε Εφὰν factum exiſtimarem ἠείσθοσε Νιφάν.

[x] Τῶν Παλαιστίνων,] Τῶν omittit *Vat.*

[y] Εστρατοπέδευσαν] Εστρατόσαν *Vat.*

[z] Πρὸς τῇ πόλει] *Scaliger* πρὸς τῇ Γίτθᾳ πόλει, ut conſtat ex *S. Literis.* HUDS. Forte πρὸς τινι πόλει. COCC.

[a] Εκατέρῳ] Forte ἑκατέρᾳ. COCC.

[b] Μονομαχήσας Ιωνάθης] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* μονομαχῶ in *Editis.*

[c] Σαμαᾶ ὑὸς,] Σαμὰ *Big.* & *Samb.* dein τοῦ ἀδελφοῦ adjiciunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* forſan è *S. Literis.* illa verba margini adſcripta habet *Samb.* ſed non agnoſcit *Epiphan.*

[d] Απολαύων τὸ λοιπὸν] Sic *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἀπολαύσαν perperam in *reliquis.*

[e] Συνεπάξατο,] Συναγάξατο *Big.* & *Samb.*

[f] Τριμέτρους,] Vide *Annott.* ad hanc vocem alibi & *G. Voſſium* de *Artis Poëticæ Natura & Conſtitut.* c. XIII. §. 2. & 5.

[g] Ὀργάνων ἰδέα] Sic *MSS.* in *Editis* ὀργάνων ἐστὶν ἰδέα τοιαύτη τις τὸν τρ.

[h] Κινύρα,] Ita cum *Samb.* & *Big.* κινύρα in *aliis*, minus recte, ut oſtendit *Bochartus* in *Colon. Phœnic.* l. 2. c. 7.

[i] Νάβλα,] Conf. inf. lib. 8. c. 3. §. 8. SPANH.

[k] Χώρας ὑπάρξαντο] Ita *Big.* & *Samb.* χώραν in *Editis*, *Aliiſque.*

[l] Ιέσσαμος ὑὸς] Ita *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Ισσαμος. Ιέσσαι juxta *Epiphanium.*

[m] Αχεμαΐ.] Αχεμμαΐ *Big.* & *Samb.* Αχιμαΐ *Epiphan.* Αχεμάνι legit *Schotanus* in *Bibl. Hiſt. S. Tom.* 2. p. 680.

[n] Ανεπαύετο μαχόμενος,] Ανεπαύσατο *Big.*

[o] Εναγεσίους αὐτῶν] Ογδοηκοσίους ſolus *Vat.*

[p] Δωδείου,] Δώδου *Epiphan.*

[q] Αρσαμῷ.] Γερσαμῷ *Vat.* in *Epiphanii* codicibus varie, *Sarpha*, & *Sarcha* & *Reſpha.*

[r] Τοὺς Παλαιστίνους,] Illud τοὺς è *MSS.* ut & mox illa ἀπὸ τῶν ὀρέων. quæ etiam *Epiphanius* agnoſcit.

[s] Σεβὰς ὄνομα.] Κισαβαῖος vel Κισαβαῖος in *MSS.* apud *Epiphanium* habemus *Semeas filius Eli.*

[t] Αὐτῶν παραταξαμένων,] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* αὐτῷ in *reliquis.*

qui Maxilla dicitur, acies ex adverſo conſtitiſſent, poſtquam Hebræi rurſus copiis illorum perterriti fugere cœperant, ſolus inſtar exercitus & aciei conſtitit: & alios quidem illorum ſternebat, alios vero, ipſius vim & impetum non ſuſtinentes, ſed in fugam ſe conjicientes, inſectatus eſt. Atque has quidem res manibus pugnaque tres iſti præclare geſſerunt. Quo vero tempore, cum rex eſſet Hieroſolymis, ex inopinato venit Palæſtinorum exercitus bellum *ei* illaturus, Davides quidem in arcem aſcendit, ut ante diximus, Dei oraculum de bello conſulturus; caſtris vero hoſtium in ea valle poſitis quæ uſque ad Bethleem urbem pertingit, viginti ſtadiis ab Hieroſolymis diſtantem, Davides ſociis dicebat, bonam aquam habemus in patria mea, maxime in puteo portæ vicino, *ſubinde* mirans, an quiſquam eam inde ſibi bibendam afferret, *quod* ſane *ſe* malle, quam ut magnam opum vim *ſibi* daret. tres iſti viri, hiſce auditis, è veſtigio excurrerunt, &, cum per media hoſtium caſtra prorupiſſent, ad Bethleem venerunt; hauſtaque *de puteo* aqua rurſus *eadem* per caſtra ad regem reverſi ſunt. * adeo ut Palæſtini, eorum audacia animique fortitudine attoniti, qtieverint, nihilque in ipſos auſi fuerint, etiamſi eos præ paucitate contempſerant. Cum autem allata eſſet aqua, bibere noluit rex, † dicens, ipſam ad ſe periculo & ſanguine hominum advectam eſſe, ideoque haud fas eſſe ut eam biberet. Deo autem inde libavit, eique pro virorum incolumitate gratias egit. Poſt hos fuit Abeſſæus Joabi frater. nam & hic una die DC. hoſtes interfecit. Quintus Banajas, genere ſacerdos. à duobus enim fratribus, inter Moabitas illuſtribus, provocatus, ſtrenuitate ſua illos ſuperavit. Ac rurſus, cum vir genere Ægyptius, ſtupendæ magnitudinis, eum provocaſſet, inermis armatum & ſuo ipſius gladio percuſſum interemit. nam cum ipſi haſtam extorſiſſet, & vivum adhuc & pugnantem ſpoliaſſet, ſuis ipſum armis confecit. Quin & hoc facinoribus ejus jam memoratis accenſeri meruit, aut ut primum illorum, ſi magnanimitatis ratio habeatur, aut ut *illis* par. Deo enim *terris* nivem mittente, *forte* in puteum quendam lapſu cecidit leo. cumque *puteo* os anguſtum eſſet, illo nive occluſo in manifeſto erat vitæ periculo. Itaque de exitu & ſalute deſperans rugire occœpit. At Banajas fera audita (tunc enim *illac* iter faciebat) atque eo, unde clamor, profectus, cum in puteum deſcendiſſet, repugnantem ictu baculi, quem in manibus geſtabat, continuo occidit. Reliqui autem triginta tres etiam pari virtute præditi erant.

Vide pag. 371. §. 1.

Εβεραῖοι πάλιν τὴν δύναμιν φοβηθέντες οὐκ ἔμειναν, ἀτρέπη μόνον ὡς στράτευμα ἐπὶ πέζης· καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν κατέβαλεν, τοὺς δὲ ὑποστρέψαντας αὐτὸς τὴν ἰσχὺν ἐπὶ τὴν βίαν, ἀλλ' εἰς φυγὴν ἀποστραφέντας [v] ἐδίωξε. ταῦτα μὲν ἔργα χερῶν ἐπὶ μάχης οἱ τρεῖς ἐπεδείξαντο. καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἦν [x] Ιεροσολύμοις ὄντος βασιλέως, ἐπῆλθεν [y] ἡ τῶν Παλαιστίνων δύναμις πολεμοῦσα, Δαυίδης μὲν ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ἀνῆλθεν, ὡς προεφήκαμεν, πυθόμενος παρὰ θεοῦ περὶ πολέμου· ἡ δὲ τῶν ἐχθρῶν παρεμβολὴ ἐν τῇ κοιλάδι κειμένης, ἡ μέχρι [z] πόλεως Βηθλεὲμ ἀφίκνεῖτο, [a] σταδίους Ιεροσολύμων ἀπεχούσης εἴκοσι, ὁ Δαυίδης τοῖς ἑταίροις, καλὸν ὕδωρ, εἶπεν, ἔχομεν ἐν τῇ πατρίδι μου, καὶ μάλιστα τὸ [b] πρὸς τῷ λάκκῳ τῷ πρὸς τῇ πύλῃ, θαυμάζων, εἴ τις ἐξ αὐτοῦ πιεῖν [c] αὐτὸ κομίσαι, μᾶλλον ἐθελήσαι, ἢ εἰ πολλὰ χρήματα [d] δίδοιτο. τοῦτ' ἀκούσαντες οἱ τρεῖς ἄνδρες ἅτοι, θαρραλέως [e] ἐκδραμόντες, καὶ διὰ μέσου τῶν τῶν πολεμίων ὁρμήσαντες στρατοπέδου, ἦλθον εἰς Βηθλεὲμ, καὶ, τοῦ ὕδατος ἀρυσάμενοι, πάλιν διὰ τῆς παρεμβολῆς ἐπέστρεψαν πρὸς τὸν βασιλέα, ὡς τοὺς Παλαιστίνους, καταπλαγέντας αὐτῶν τὸ θράσος ἐπὶ τῇ δυψυχίᾳ, ὁρμῆσαι, [f] καὶ μηδὲν ἐπ' αὐτοὺς τολμῆσαι, καταφρονήσαντας τῆς ὀλιγότητος. κομισθέντος δὲ τοῦ ὕδατος οὐκ ἔπιεν ὁ βασιλεὺς, κινδυνεύων ἐπὶ αἵματι φόνου ἀνθρώπων αὐτὸ κεκομίσθαι, καὶ διὰ τοῦτο μὴ προσήκειν [g] αὐτὸ πιεῖν. ἔσπεισε δὲ ἀπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, καὶ περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνδρῶν [h] ηὐχαρίστησεν αὐτῷ. μετὰ τούτους ἦν ὁ Ιωάβου ἀδελφὸς Ἀβεσσαῖος. καὶ γὰρ ἕτος μιᾷ ἡμέρᾳ τῶν πολεμίων ἑξακοσίους ἀπέκτεινεν. πέμπτος Βαναίας, ὁ ἱερεὺς τῷ γένει. προκληθεὶς γὰρ ὑπ' ἀδελφῶν διοσήμων ἐν τῇ Μωαβίτιδι χώρᾳ κατ' ἀρετὴν ἐκράτησεν αὐτῶν. καὶ πάλιν αὐτὸν ἀνδρὸς Αἰγυπτίου τὸ γένος, θαυμαστὸν τὸ μέγεθος, προκαλεσαμένου, γυμνὸς [i] ὡπλισμένον, τῷ δόρατί τε ἐκείνου βαλὼν, ἀπέκτεινε. προελόμενος γὰρ [k] αὐτὸν ἄοντα, καὶ ζῶντα ἔτι ἐν μαχόμενον σκυλεύσας, τοῖς ἰδίοις αὐτὸν ὅπλοις διεχρήσατο. προσαριθμῆσαι δ' ἄν τις αὐτοῦ ἐν τοῦτο τῶν προφημένων πεάξεσιν, ἢ ὡς [l] πρῶτον αὐτῶν κατ' ἀνδρίαν, ἢ ὡς ὅμοιον. γίνοντος γὰρ τοῦ Θεοῦ, λέων εἴς τινα λάκκον λιθῶν ἐνέπεσε. στενὸς δ' ὄντος τοῦ στομίου, δῆλος ἦν ἀφανὴς ἐσόμενος, ἐμφραγέντος αὐτοῦ τῇ χιόνι. πόρον οὖν ἑαυτῷ βλέπων ἐξόδου καὶ σωτηρίας, ἐβρυχᾶτο. τοῦ δ' ἥρως ἀκούσας ὁ [m] Βαναίας, ὥδευε γὰρ τότε, καὶ πρὸς τὸν βόθρον ἐλθὼν [n] καταβὰς εἰς τὸ στόμιον, πλήξας αὐτὸν μαχόμενον τῷ μὴ χείρας ξύλῳ, θαρραλέως ἀπέκτεινε. καὶ οἱ λοιποὶ δὲ τριάκοντα [o] τρεῖς, παισὶ τὰς ἀρετὰς ὑπῆρχον.

ν Εδίωξε.] Εδίωκε *Big.* & *Samb.*

x Ιεροσολύμοις ὄντος βασιλέως,] Vide 2 *Regum*, c. 23. v. 13. & *Schotanum* in *Bibl. Hiſt. S.* Tom. II. p. 681. ut & *Cedrenum*, p. 86. & *Glycam*, p. 180.

y Η τῶν Παλαιστίνων δύναμις πολεμοῦσα, Δαυΐδης μὲν ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ἀνῆλθεν,] Hæc omnia abſunt in *Coll. Big.* & *Voſſ.*

z Πόλεως Βηθλεὲμ ἀφιστεῖτο,] Βεθλεέμων πολεως *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) Βεθλεέμης πόλεως *Vat.*

a Στάδιους Ιεροσολύμων ἀπεχούσης εἴκοσι,] At Bethleemum longius aberat, 6. videlicet miliaria Romana Hieroſolymis. REL.

b Πρὸς τῷ λάκκῳ] Εν τῷ λάκκῳ *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) *Vat. Busb.* & *Hen.*

c Αὐτὸ κομίσαι,] Αὐτῷ *Busb.* & *Hen.*

d Διδοῖτο.] Δοίη *Big. Samb.* & *Vat.*

e Ἐκδραμόντες,] Εἰσδραμόντες *Vat.*

* *Adeo ut Palæſtini*,] Ita ut Pal. eorum fiduciam & magnanimitatem obſtupeſcentes, quia ſic pauci eos contemnerent, à dimicatione ceſſarent, *Epiphan.* Attonitis audacia tanta barbaris, nec auſis paucitatem eorum contemnere, *Gelen.*

f Καὶ μηδὲν] Vid. Lib. de Maccab. §. 3.

† *Dicens, ipſam ad ſe periculo & ſanguine hominum advectam eſſe*,] Dicens ſe nolle hominum ſanguinem bibere, qui aquam vitæ ſuæ periculo petierunt, *in S. Literis.*

g Αὐτὸ πιεῖν.] Αὐτῷ *Samb.*

h Ηὐχαρίστησεν αὐτῷ.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ηὐχαριστήσας.

i Ωπλισμένον,] Sic *Vat.* & *Vet. Interp.* ὡπλισμένον τῷ ὁπλῷ, τὸ ὑπὲρ λακκὸν ἀπ. in *Editis.* ὡπλισμένον, ὁπλῷ τε τῷ ἀπ. λ. ἀπ. *Big.* & *Samb.*

k Αὐτὸν ἄοντα,] Αὐτῷ τ' ἄοντι *Big. Samb.* & *Vat.*

l Πρῶτον αὐτῶν] Sic *Vat.* &, ut puto, *Vet. Interpr.* αὐτῶν in *reliquis.*

m Βαναίας,] Βανίας paſſim *Big.* & *Samb.* ut & LXXII.

n Καταβὰς] Καὶ καταβὰς *Vat.*

o Τρεῖς,] Τρεῖς abeſt *Big. Samb.* & *Vat.* agnoſcit tamen *Epiphan.* & quidem recte.

ΚΕΦ. ιγ'.

Οπ Δαυΐδης ἀριθμήσαι Θ, ὁ λαὸς τὴν τιμωρίαν ἀνεδέξατο· καὶ ὡς αὐτὴν ὁ θεὸς Θ ἐκώλυσεν ἔλεΘ.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Δαυΐδης [p] βυλόμενΘ γνῶναι πόσαι μυριάδες εἰσὶ τῶν λαῶν, τῶν [q] Μωϋσέως ἐντολῶν ἐκλαθόμενΘ, [r] ὃς προεῖπεν, ἐὰν ἐξαριθμηθῇ τὸ πλῆθΘ, ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς αὐτὸ τῷ Θεῷ [s] τελέσθαι ἡμίσικλον, προσέταξεν Ιωάβῳ τῷ στρατηγῷ, πορευθέντι πάσῃ [t] τ' ὄχλον ἐξαριθμῆσαι. τὸ δ' οὐκ ἀναγκαῖον [u] εἶναι φήσαντΘ τὸν ποιῆσαι, οὐκ ἐπείθη· προσέταξε γ' μηδὲν [x] μελλήσαντα, βαδίζειν ἐπὶ τὴν ἐξαρίθμησιν τ' Ἑβραίων. Ιώαβ Θ γ', τοὺς ἄρχοντας τῶν φυλῶν παραλαβὼν καὶ γραμματεῖς, ἐπιὼν τὴν τῶν Ισραηλιτῶν χώραν, καὶ τὸ πλῆθΘ ὅσον ἐστὶ καταγνόντας, ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα πρὸς τ' βασιλέα, μῆνας ἐννέα καὶ ἡμέρας εἴκοσι, καὶ τ' ἀριθμὸν [y] ἀπέδωκε τῷ βασιλεῖ τοῦ λαοῦ χωρὶς τ' Βενιαμίτιδος φυλῆς, ἐξαριθμῆσαι γὰ αὐτὴν οὐκ ἔφασεν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν Λευιτῶν φυλήν. [z] μετενόησε γὰ ὁ βασιλεὺς εἰς τ' Θεὸν [a] ἁμαρτών. ἦν γ' τῶν ἄλλων Ισραηλιτῶν ἀριθμὸς ἐννήκοντα μυριάδες, ὅπλα βαστάζειν καὶ στρατεύεσθαι δυναμένων· ἡ γ' Ιούδα φυλὴ καθ' ἑαυτὴν [b] πεντακόσιαι μυριάδες ἦσαν.

β'. Τῶν γ' προφητῶν δηλωσάντων [c] τῷ Δαυΐδῃ ὅτι δι' ὀργῆς ἐστιν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ἱκετεύειν ἤρξατο Θ παρακαλεῖν ἀμενῆ γένεσθαι καὶ συγγνώσκειν ἡμαρτηκότι. Γαδὸν γ' τ' προφήτην ἔπεμψεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν, τρεῖς αἱρέσεις κομίζοντα, ὅπως ἐκλέξηται τούτων ἣν ἂν δοκιμάσῃ· πότερον λιμὸν ἑπτέτη ποιήσας ἐν τῇ χώρᾳ ἐπὶ [d] ἔτη ἑπτὰ, ἢ τρεῖς μῆνας [e] πολεμίους ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἡττηθῆναι, ἢ [f] λοιμὸν ἐνσκῆψαι Θ νόσον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τοῖς Ἑβραίοις. ὁ δ' εἰς ἀμήχανον συλλογὴν μεγάλων κακῶν ἐμπεσὼν [g] ἐλυπεῖτο, καὶ σφόδρα ἦν συγκεχυμένΘ. ἔφη γ' προφήτης, τὸν θεὸν ἐξ ἀνάγκης ἡμᾶς, φήσαντΘ, καὶ [h] κελεύσαντΘ ἀποκρίνασθαι ταχέως, ἵνα ἀπαγγείλῃ τὴν αἵρεσιν αὐτὸ τῷ Θεῷ· λογισάμενΘ ὁ βασιλεὺς, ὡς εἰ λιμὸν αἱτήσειεν [i] ἔδοξε τὸν πεποιηκέναι τοῖς ἄλλοις, αὐτῷ [k] μὲν ἀφόβως, ὅτι πολὺν αὐτὸς ἐγκεκλεισμένον ἔχοι σῖτον, ἐκείνοις γ' βλαβερῶς, ἂν δέ γε ἕλῃται τὰς τρεῖς μῆνας [l] νικωμένοις αὐτοῖς, ὅτι τοὺς ἀνδρειοτάτους [m] ἔχων περὶ αὐτὸν Θ φρούρια, [n] καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν φοβούμενΘ, εἵλετο τ' πόλεμον, [o] ἡτήσατο τὸ παθΘ κοινὸν Θ βασιλεῦσι Θ τοῖς ἐρχομένοις, ἐν ᾧ τὸ δεΘ ἴσον ἁπάντων γένεται, προεῖπεν ὅτι πολὺ κρεῖττον εἰς τὰς τ' Θεοῦ χεῖρας ἐμπεσεῖν ἢ τὰς τ' πολεμίων.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ προφήτης, [p] ἀπήγγελε τῷ Θεῷ.

CAP. XIII.

Quod populus, cum eum numerassit Davides, luit supplicium: atque ut illud divina cohibuit misericordia.

CÆterum cum Davidi regi in animo esset cognoscere quot myriadibus constaret populus, immemor mandatorum Moysis, qui prædixerat, ut, si populus numeraretur, in singula ejus capita sicli semissis Deo offerri deberet, Joabo copiarum duci imperavit, ut regionem obiret & multitudinis censum ageret. Illo vero dicente, nihil necesse esse ut hoc faceret, regi non persuadetur; sed jussit ut omni absque mora proficisceretur ad Hebræos recensendos. Joabus autem assumptis *ad hoc negotium* principibus tribuum & scribis, cum Israëlitarum terram perlustrasset, & quanta fuit *illorum* multitudo computasset, post menses novem & dies viginti Hierosolyma reversus est ad regem, eique numerum *recensiti* populi retulit, absque tribu Benjamitica: nam eam nondum ad censum vocaverat, nedum tribum Leviticam. quippe regem, ut qui in Deum deliquerit, facti pœnituit. Erat autem Israëlitarum numerus nongenta millia *hominum* qui arma ferre & militiæ nomen dare poterant: Judæ vero tribus seorsim quadraginta millia conficiebat.

Populum numerari jubet Davides. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21.

2. Deinde cum Davidi declarassent vates, Deum ipsi periratum esse, supplex orare cœpit & obsecrare, ut propitius fieret sibique noxam ignosceret. Tum Deus ad ipsum misit Gadum vatem, qui tres optiones ad eum deferret; ut harum unam eligeret quam maxime omnium probaret; an velit suis in finibus septem annos fame laborare, an dum bellum gereret tres menses hostibus cedere, an Hebræos pestilentiæ morbo grassante tribus diebus cum eo conflictari. Ille vero, quod inter mala adeo gravia difficilis esset electio, *animi* discruciabatur, atque valde confusus erat. At cum vates dixisset, necesse esse ut hoc fieret, jussisseque statim responsum dare, ut optionem ab eo factam Deo renunciaret: rex, secum reputans, quod, si famem optaret, contra alios *hoc* facere videretur, dum ipse quidem extra metum esset, ut qui multum frumenti reconditum haberet, illi vero pessime acciperentur; sin autem per tres menses ipsos debellari eligeret, quod à viris fortissimis stiparetur, & loca ei essent præsidiis munita, propterea nihil timentem bellum elegisse *diceretur*; malum infligi voluit regibus cum subditis commune, unde par metus omnibus incutitur, præfatus melius esse in Dei quam hostium manus incidere.

Pestem præ ceteris malis eligit Davides. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21.

3. Ista cum vates accepisset, *ea* Deo nunciatum ivit.

Pestis sævit in Israëlitas. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21.

---

p ΒυλόμενΘ γνῶναι] Βυληθεὶς Hen. & Busb.

q Μωϋσέως] Sc. mandatorum, quæ per Moysen dederat Deus, oblitus; Exod. c. 30. v. 12. Vide Schotanum in Bibl. Hist. S. Tom. 2. p. 740. Τῆς Μωϋσέως σκηνῆς legisse videtur Vetus Interpr.

r Ὃς προεῖπεν,] ΕἰπόντΘ ἐὰν Hen. & Busb.

s Τελέσθαι ἡμίσικλον,] Τελέσειεν juxta Epiphanium. atque ita expresse legit Cedrenus (p. 69.) ex ipso Josepho.

t Τὸν ὄχλον ἐξαριθμῆσαι.] Τὸν σῖτον in suo codice habuisse videtur Epiphan.

u Εἶναι φήσαντΘ] Εἶναι deest Vat.

x Μελλήσαντα,] Μελήσαντι Big. & Samb. μελήσαντα Vat. nec μελήσαντι nec μελήσαντα agnoscit Epiphan. qui vertit, *sed jussit numerum Hebræorum insigniter adimpleri.*

y Ἀπέδωκε τῷ βασιλεῖ] Ἐπέδωκε Big. Samb. & Vat.

z Μετενόησε γὰ] Aut verba plusculà in suo codice habuit Epiphanius, aut, quod raro ab illo factum, de ingenio addidit: nam vertit, *pœnituit autem Davidem quod dinumerassèt populum, eo quod deliquisset in Deum.*

a Ἁμαρτών.] Ἁμαρτὼν solus Samb.

b Τετρακόσιαι μυριάδες ἦσαν.] Judæis centum millia detraxit, & Israelitis addidit. Schotanus in Bibl. Hist. S. Tom. 2. p. 741. τέσσαρες χιλιάδες Epiphan.

c Τῷ Δαυΐδῃ] Τῷ deest Vat. ut & mox ὁ Θεός.

d Ἔτη ἑπτὰ,] Ita in S. Literis juxta textum Hebr. in 2 Sam. c. 24. at τρία ἔτη LXXII. ut & tam in textu Hebr. quam Gr. 2 Paralip. c. 21. Videsis Bochartum in Hieroz. Part. 1. L. 2. c. 28.

e Πολεμίους ὑπὸ τ' ἐχθρῶν] Ita cum Big. & Samb. & non πολεμήσας cum Editis: quod illud usitatius sit in prosa quam hoc.

f Λοιμὸν ἐνσκῆψαι] Sup. lib. IV. c. 6. §. 12. λοιμῷ ταύτῃ ἐνσκήψαντΘ αὐτοῖς Θ θεῷ τῷ τότου· Ἐνσκῆψαι apposite usus hac voce de Peste à Deo immittenda; sic Æschylus Pers. v. 717. λοιμὸς τις ἦλθε σκηπτὸς· & Sophocl. Oedip. Tyr. v. 27. -- ὁ γ' πυρφόρος θεὸς Σκῆψας ἐλαυνὴ λοιμὸς ἔχθιστΘ πολύ SPANH.

g Ἐλυπεῖτο,] Sic Big. Samb. & Vet. Interpr. ἐλιπεῖτο in reliquis.

h ΚελεύσαντΘ ἀποκρίνασθαι] ΚελεύσαντΘ Vat.

i Ἔδοξε τοῦτο] Δόξειε Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.

k Μὲν ἀφόβως,] Μέντοι Vat.

l Νικωμένοις αὐτοῖς,] Coll. Voss. & Big. νικομένης αὐτός.

m Ἔχων περὶ αὐτὸν] Ita cum Vat. & Vet. Interpr. in reliquis ἔχοι.

n Καὶ διὰ τοῦτο] Καὶ ὡς διὰ τοῦτο Big. (Coll. Voss.) & Samb.

o Ἡτήσατο τὸ παθΘ] Ἠτήσαθ παθΘ Big. & Samb.

p Ἀπήγγελε τῷ Θεῷ.] Ἀπήγγειλε Samb. (Cocc.) Busb. & Hen.

ivit. Tum ille peſtem & interitum immiſit Hebræis. Uno autem modo non obierunt: neque ita ut facile fuerit morbum cognoſcere. Sed malum quidem unum erat; ipſos vero ex innumeris cauſis & occaſionibus, cum nihil conſilii capere poterant, abripiebat. Alius enim ſuper alium interibat, & ægritudo clam ingruens mortem quam ocyſſime afferebat. aliis quidem derepente cum graviſſimis doloribus & acerbo cruciatu animam efflantibus: nonnullis vero iis quæ paſſi ſunt maceratis, & ne ad ſepulturam quidem relictis, ſed ipſo morbo plane conſumptis. alii rurſus ſubito tenebris ob oculos obortis præfocati ejulabant; nonnullique, domeſticorum alicui juſta ſolventes, ſepultura nondum abſoluta moriebantur. Peſte autem mane exorſa & uſque ad prandii tempus graſſante, abſumpta ſunt *hominum* ſeptuaginta millia. Jamque angelus manum ſuam in Hieroſolyma intendit, ut ea etiam eodem malo multaret. At rex ſaccum indutus humi jacebat, Deum obſecrans oranſque ut peſtem ſedaret, & jam mortuis contentus de cætero quieſceret. Oculis autem in aërem ſublatis, conſpectoque angelo qui Hieroſolyma *ſublimis* ferebatur gladio etiam evaginato, ad Deum exclamabat, "ſe utpote paſtorem dignum eſſe ſuppli-"cio, greges vero ſervari *meruiſſe*, ut qui nihil *ma-*"*li* commiſerint:" ſupplexque poſcebat ut ira in ipſum domumque ipſius patriam univerſam ſæviret, populoque parceret.

Sedatur pœnitentiam agente Davide. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21.

4. Tum Deus, precibus *ipſis* exauditis luem compeſcuit: ac, miſſo ad eum Gado vate ei præcepit ut confeſtim aſcenderet in aream Oronnæ Jebuſæi, araque conſtructa illic Deo ſacrificia perageret. Davides autem hoc audito quod mandatum erat non neglexit, ſed illico ad locum ſibi conditum properabat. At Oronnas, in frumento triturando occupatus, ut vidit regem cum filiis *ſuis* omnibus verſus ſe tendentem, ad ipſum accurrebat. Erat autem genere quidem Jebuſæus, Davidis vero præcipuus amicus: quapropter nihil mali adverſus illum admiſit, cum urbem evertebat, ut paulo ante indicavimus. Porro Oronna percontante, cur ad ſervum dominus accederet, reſpondebat, ad emendam ex eo aream, ut in ea altare Deo exſtrueret, & ſacra faceret. At ille, & aream & aratra & boves in holocauſtum ſe ei largiri, dicebat, Deumque precari lubenti animo ut ſacrificium acciperet. Rex vero ajebat ſe illum ſimplicitatis ergo & magnanimitatis diligere, illumque à ſe gratiam iniiſſe: illum autem obſecrabat ut *certo* pretio iſta omnia ſibi addiceret, haud enim fas eſſe gratuitas hoſtias immolare. Cum vero Oronnas dixiſſet ſe facturum eſſe quicquid *ille* vellet, quinquaginta ſiclis aream ab illo emit *rex*, araque exſtructa rem divinam fecit & ſolida cremavit ſacrificia, & victimas pacificas obtulit. unde placatus eſt Deus, iterumque propitius factus. Contigit autem ut hic locus eſſet in quem Abramus olim filium ſuum Iſacum adduxit, ut eo ſolidum faceret ſacrificium, &, cum ad puerum ju-

Ubi olim Iſacus ara erat admotus, & ubi poſtea conditum eſt Templum.

ὁ ἢ τ λοιμὸν καὶ τὴν φθορὰν ἔπεμψε τοῖς Ἑβραίοις. ἀπέθνησκον δ' ὁ μονοτρόπως· ὥστε ῥᾴδιον καταγνῶναι γνῶναι τὴν νόσον. ἀλλὰ τὸ μὲν κακὸν ἓν ἦν, μυρίους δ' αὐτοὺς αἰτίαις καὶ προφάσεσιν ὁπλίνοῆσαι δυναμένους ἀνήρπαζεν. ἄλλος γὰρ ἐπ' ἄλλῳ διεφθείρετο, καὶ λανθάνον ἐπερχόμενον τὸ δεινὸν ὀξείαν τὴν πλοῦτον ἐπέφερε. τ μὲν αἰφνιδίως μετ' ἀλγημάτων σφοδρῶν ἐκ πικρᾶς ὀδύνης τὴν ψυχὴν ἀφιέντων· ἐνίων ἢ ἐκ μαραινομένων τοῖς πάθημασι, καὶ μηδ' εἰς κηδείαν ὑπολειπομένων, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ κάμνειν εἰς τὸ παντελὲς δαπανωμένων. οἱ δ' [q] αἰφνίδιον σκότος αὐτοῖς πὶς ὄψεις ὑποδραμόν[τος] προπηγεῖς [r] ἀπῴμωζον· ἔνιοι ἢ, τῶν οἰκείων τινὰ κηδεύοντες, [s] ἐναπέθνησκον ἀτελεῖ τ ταφῆς. ἀπώλοντο ἢ, ἑξαμένης ἔωθεν τ λοιμικῆς νόσου φθείρειν αὐτοὺς ἕως [t] ὥρας ἀρίστου, [v] μυριάδες ἑπτά. ἐξέτεινε ἢ ὁ ἄγγελος τὴν χεῖρα [x] ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, τὸ δεινὸν κἀκεῖσε πέμπων. ὁ ἢ βασιλεὺς σάκκον [y] ἐνδεδυμένος ἐκειτο κατ' τ γῆς, ἱκετεύων τ Θεὸν ἐκ δεόμενος ἤδη λωφῆσαι, καὶ τοῖς ἀπολωλόσιν ἐκκεκενῶσθαι πάσασθαι. ἀναβλέψας δ' εἰς τ ἀέρα ὁ βασιλεὺς, καὶ θεασάμενος τ ἄγγελον δι' αὐτοῦ φερόμενον ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ μάχαιραν ἐσπασμένον, εἶπε πρὸς τ Θεόν· "ὡς αὐτὸς "εἶη δικαίως κολασθῆναι ὁ ποιμὴν, τὰ ἢ πόιμνια σώ-"ζεσθαι, μηδὲν ἐξαμαρτόντα". καὶ ἠντιβόλει τὴν ὀργὴν εἰς αὐτὸν ἐκ τὴν γνεὰν αὐτοῦ πᾶσαν ἀποσκῆψαι, φείδεσθαι ἢ τ λαοῦ.

δ. Κατακύσας ἢ ὁ Θεὸς τ [z] ἱκεσίας, ἔπαυσε τ λοιμόν· καὶ πέμψας Γάδον τ προφήτην, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναβῆναι προσκρῆμα εἰς [a] τὴν ἅλω τ Ἰεβουσαίου [b] Ὀρόννα, καὶ οἰκοδομήσαντα βωμὸν ἐκεῖ τῷ Θεῷ [c] θυσίας ἐπιτελέσαι. Δαυίδης δ' ἀκούσας οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' ὡθὺς [d] ἐπορεύετο ἐπὶ τ [e] παρηγγελμένον αὐτῷ τόπον. [f] Ὀρόννας ἢ τ σῖτον ἅλοων, ἐπεὶ τ βασιλέα προσιόντα ἐκ τοὺς παῖδας αὐτοῦ πάντας ἐθεάσατο, προσέδραμεν αὐτῷ ἐκ προσεκυνησεν. ὧν δὲ τὸ μὲν γένος Ἰεβουσαῖος, φίλος δ' ἐν τοῖς μάλιστα Δαυίδου· [g] καὶ Δᾷ τοῦτ' αὐτὸν ὠδὲν εἰργάσατο δεινὸν, ὅτε τὴν πόλιν κατεστρέψατο, ὡς μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδηλώσαμεν. ἐκ δὲ Ὀρόννα πυθομένου τί [h] παρεῖη πρὸς τ δοῦλον ὁ δεσπότης, εἶπεν, ὠνήσασθαι παρ' αὐτοῦ τὴν ἅλω, ὅπως βωμὸν ἐν αὐτῇ κατασκευάσῃ τῷ [i] Θεῷ, καὶ ποιήσῃ θυσίαν. ὁ ἢ, καὶ τὴν ἅλω, [k] εἶπε, καὶ τὰ ἄροτρα ἐκ τοὺς βόας εἰς ὁλοκαύτωσιν χαρίζεσθαι, καὶ τ Θεὸν ἡδέως εὔχεσθαι τὴν θυσίαν [l] προέσθαι. ὁ ἢ βασιλεὺς, ἀγαπᾷν μὲν αὐτὸν τ ἀπλότητος ἐκ τ μεγαλοψυχίας, ἔλεγε, καὶ δέχεσθαι τὴν χάριν· τιμὴν δ' αὐτὸν ἐξίᾳ λαμβάνειν πάντων. ὀ γὰρ εἶναι δίκαιον προῖκα θυσίαν ὑπιπλεῖν. ἐκ ἢ Ὀρόννα φήσαντος πιεῖν ὅ, τι βούλεται, πεντήκοντα σίκλων ὠνεῖται παρ' αὐτοῦ τὴν ἅλω· καὶ, οἰκοδομήσας τ βωμὸν, ἱερούργησε καὶ ὁλοκαύτωσε, καὶ θυσίας ἀνέωξεν εἰρηνικάς. κατεπεᾴνεται ἢ τούτοις τὸ θεῖον, καὶ πάλιν ἥμενες γίνεται. σωίβη δ' εἰς ἐκεῖνον ἀγαγεῖν τ τόπον Ἀβραμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰσαακον ὥστε ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μέλλοντος ἀποσφάττεσθαι ἐκ παιδὸς κριὸν ἐξαίφνης ἀναφανῆναι

[q] Αἰφνιδίων σκότους] Αἰφνιδίως juxta *Epiphan.*

[r] Ἀπῴμωζον·] Ita *Big.* in *cæteris* ἀπῴμωζον.

[s] Ἐναπέθνησκον] Hoc ipſo verbo utitur *Thucydides* in deſcriptione peſtis Athenienſis. ἐπαπέθνησκον habent *Big. Samb.* & *Vat.*

[t] Ὥρας ἀρίστου.] Ita & LXXII. inter *ſex horas* coërcet *Theodoret.* in 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. μγ'. Vide *Bochartum* in *Hieroz.* Part. 1. L. 2. c. 38. *Schotanum* in *Bibl. Hiſt.* Tom. 2. p. 743. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 24.

[v] Μυριάδες ἑπτά.] Χιλιάδες ἑβδομήκοντα apud *Cedrenum.*

[x] Ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα,] Καὶ ἐπὶ τὰ *Vat.*

[y] Ἐνδεδυμένος ἔκειτο] Ἐνδυσάμενος ἔκειτο κατ' γῆς ſolus *Vat.*

[z] Ἱκεσίας,] Ita cum omnibus *MSS.* ἱκετείας in *Editis.*

[a] Τὴν ἅλω τ Ἰεβουσαίου] Conf. ſup. cap. 3. §. 3. SPANH.

[b] Ὀρόννα.] Alibi (in *Annott.* ad p. 371. §. 3.) Ὀρφόνα. At *Bochartus* (in *Hieroz.* Part. 1. Lib. 2. c. 38.) malit hic Ὀρώνα & illic Ὀρώνε reſcribere. Ὀρνᾶ *Vat. Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & LXXII. Ὀρωνᾶ *Hen.* & *Busb.* in *Epiphanii* codicibus varie, *Oronna*, *Orpha*, *Orna* & *Orphni.* Vide *Annott.* ad p. 371. §. 3.

[c] Θυσίας ἐπιτελέσαι.] Θυσίαν *Vat.*

[d] Ἐπορεύετο] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ἔσπευσε libavit in ſuo codice habuit *Epiphanius.* facili errore pro ἔσπευσε vel ἔσπευδε. in *Editis*, *Aliiſque* ἔπεμψεν.

[e] Παρηγγελμένον] Sic *Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* in *reliquis* προηγγελμένον.

[f] Ὀρόννας] Eo modo *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *cæteris* Ὀρόννα.

[g] Καὶ Δᾷ] Ea de re ſup. cap. 3. § 3. SPANH.

[h] Παρεῖη πρὸς τ δοῦλον] Πρεῖη *Big.* & *Samb.* παρεικὲ *Hen.* & *Busb.*

[i] Θεῷ,] Ita in omnibus *MSS.* & in aliquot *Epiphanii* libris. in *cæteris* & in *Editis Gr.* κυρίῳ.

[k] Εἶπε,] Εἶπεν αὐτῷ *Vat.*

[l] Προέσθαι.] Προσίεσθαι *Samb.* (προσίεσθαι *Coll. Voſſ.*) προσήκασθαι *Big.*

[m] Ἐκελ-

νῆναι παρεσκεύασε τῷ βωμῷ, ὃν ⸀ κατέθυσεν ὁ Αβραμος ἀντὶ ⸂ παιδὸς, ὡς προεφήκαμεν. ὁρῶν δ⸃ ὁ βασιλεὺς Δαυίδης, τῆς εὐχῆς αὐτοῦ τὸν Θεὸν ἐπήκοον γεγενημένον, καὶ τὴν θυσίαν ἡδέως προσδεξάμενον, [m] ἔκρινε τὸν τόπον ἐκεῖνον ὅλον βωμὸν προσαγορεῦσαι ⸂ λαῶν παντὸς, καὶ [n] οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ Θεῷ. παιτῶν δ⸃ ἐτύγχανε ἀφῆκεν εἰς τὸ γενησόμενον τὴν φωνήν. ὁ γὰρ Θεὸς τὸν προφήτην ἀπεστείλας πρὸς αὐτὸν, ἐκεῖ ναὸν ἔλεγεν οἰκοδομήσειν αὐτῷ τὸν υἱὸν, τὸν μέλλοντα μετ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν παραδέχεσθαι.

gulandum se accingeret, aries ex improviso apparuit altari adstans, quem & Abramus pro filio, *Lib.*1. *c.*14. quemadmodum ante diximus, immolavit. Videns autem Davides orationem suam à Deo exauditam esse, suumque sacrificium ab eo benigne acceptum, censebat totum illum locum appellare aram populi universi, templumque *illic* Deo ædificare. Quod sane apposite ad id quod erat futurum pronunciabat. nam Deus, per vatem ad eum missum dicebat, fore ut templum eo loci exstrueret ipsius filius, qui ei in regno successurus erat.

ΚΕΦ. ιδ'.

Οτι, πολλὰ ἡτοίμασεν ὁ Δαυίδης εἰς οἶκον ⸂ Θεοῦ· καὶ, Αδωνία βασιλεύειν ἐπιχειρήσαντος, Σολομῶνα ἀπέδειξε βασιλέα.

CAP. XIV.

Quod multa paravit Davides in structuram ædis Dei: atque, Adonia regnum affectante, Solomonem regem declaravit.

ΜΕτὰ δὲ τοῦτον τὸν προφητείαν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς ἐξαριθμηθῆναι τοὺς [o] παροίκους, καὶ ηὑρέθησαν εἰς ὀκτὼ μυριάδας καὶ δέκα. ἐκ τούτων ἀπέδειξε λατόμους μὲν τοὺς ὀκτακισμυρίους, τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος προσφέρειν τοὺς λίθους· [p] τρισχιλίους δὲ καὶ πεντακοσίους τοὺς ἐργαζομένους ἐξ αὐτῶν ἐπέστησεν. [q] ἡτοίμασε δὲ καὶ πολὺν σίδηρον καὶ χαλκὸν εἰς τὰ ἔργα, καὶ ξύλα κέδρινα πολλὰ καὶ παμμεγέθεσται, Τυρίων αὐτῷ τοῦτα πεμπόντων καὶ [r] Σιδωνίων. ἐπεστάλκει γὰρ αὐτοῖς τὴν τῶν ξύλων χορηγίαν· πρός τε τοὺς φίλους ἔλεγε, ταῦτα προσκυάζεσθαι νῦν, ἵνα τῷ μέλλοντι παιδὶ βασιλεύειν μετ' αὐτὸν ἑτοίμην τὴν ὕλην ⸂ οἰκοδομίας ⸂ ναοῦ καταλείπῃ, καὶ μὴ τότε συμπερίῃ νέος ὢν, καὶ ⸂ τοιούτων ἄπειρος ⸂ διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ προκειμένην ἔχων ἀπαρτίζῃ τὸ ἔργον.

HOC autem vaticinio accepto jussit rex ut recenserentur inquilini: & inventa sunt eorum centum & octoginta millia. Ex his quidem octoginta millia constituit lapicidas, reliquam vero multitudinem ad convehendos lapides deputavit. atque ex iis ter mille & quingentos operariis præfecit. Quin & magnam vim ferri ac æris in opera *designata* paravit, & materiam cedrinam multam & stupendæ magnitudinis, Tyriis & Sidoniis hanc illi mittentibus. ipsis enim per literas significaverat ut ligna ei suppeditarent: dicebatque suis amicis hæc se jam apparare, ut filio ei successuro materiem ad manus congestam templo ædificando relinqueret, & ne tunc illam conquireret cum juvenis esset & propter ætatem istiusmodi rerum imperitus, sed eam in promptu habens opus absolveret. *Davidis apparatus ad Templi exstructionem.* 1 *Paral. c.* 21.

Β'. Καλέσας δὲ τὸν παῖδα Σολομῶνα, [s] κατασκευάσαι τῷ Θεῷ ναὸν αὐτὸν ἐκέλευσε ⸂ βασιλείαν· λέγων, "ὡς αὐτὸν βλό-"μενον κωλύσειεν ὁ Θεὸς αἵματι καὶ πολέμοις πεφυρ-"μένον, προείπεν ὅτι Σολομὼν [t] οἰκοδομήσει τὸν "ναὸν αὐτῷ, παῖς νεώτατος, καὶ τοῦτο κληθήσομε-"νος τέκνομα, ⸂ προνοήσειν μὲν αὐτὸς ὡς πατὴρ "ἐπηγγείλατο, τὴν δ⸃ Εβραίων χώραν εὐδαίμονα κα-"τασήσειν ἐπ' αὐτῷ, τοῖς τε ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ δὴ "τῷ μεγίστῳ πάντων, εἰρήνῃ καὶ πολέμων ἀπαλλαγῇ "καὶ στάσεων ἐμφυλίων. σὺ τοίνυν, ἐπεὶ [v] καὶ πρὸ "τῆς γενέσεως ἀπεδείχθης βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, "πειρῶ τά τε ἄλλα γίνεσθαι τῆς τούτου προνοίας "ἄξιος, εὐσεβὴς ὢν καὶ δίκαιος καὶ ἀνδρεῖος· "καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τοὺς νόμους, οὓς Δι' Μωϋ-"σέως ἡμῖν ἔδωκε, φύλαττε, καὶ τοῖς ἄλλοις μὴ πα-"ραβαίνειν ὑπόμενε. τὸν δὲ ναὸν, ὃν ὑπὸ σοῦ βασι-"λεύοντος ἔλεγεν αὐτῷ γενέσθαι, σπούδασον ὑποδῦναι τῷ "Θεῷ, μὴ καταπλαγεὶς τὸ μέγεθος τοῦ ἔργου, μη-"δὲ [x] ὑποδειλιάσας πρὸς αὐτό. πάντα γὰρ σοὶ, πρὸ "τῆς ἐμαυτοῦ τελευτῆς, ἕτοιμα ποιήσω. γίνωσκε δὴ, "χρυσοῦ μὲν [y] ἤδη τάλαντα σεσφυγμένα μύρια, [z] δέ-"κα δὲ ἀργυρίου μυριάδας ταλάντων. χαλκὸν δὲ καὶ "σίδηρον ἀριθμῷ πλείονα σεσώρευκα· ξύλων δὲ καὶ "λίθων ὕλην ἄφθονον. ἔχεις δὲ καὶ λατόμων πολλὰς

XI. *Davides hortatur Solomonem ut ad Templi exstructionem se cum alacritate accingeret.* 1 *Paral.* c. 22.

"largiturum, cum aliis bonis cumulatam, tum eo "quod omnium maximum est, pace & quiete ab "hostibus & discordiis civilibus. Tu itaque, cum "à Deo, etiam antequam natus eras, rex fueris de-"signatus, da operam ut & cætera dignum te "præbeas ejus providentia, pietatem colens & ju-"stitiam atque fortitudinem: mandata quoque e-"jus & leges per Moysen traditas custodi, & ne "patiare alios peccare. Templum autem, quod te "regnante strui sibi voluit, modis omnibus age ut "Deo perficiatur, nihil attonitus operis magnitu-"dine, neque ejus difficultatem pertimescens. nam "ut omnia tibi ante obitum meum parata sint "efficiam. Scito sane collecta esse auri quidem "decem millia talentorum, argenti vero centum "millia. Quin & æs & ferrum innumerabile con-"gessi: & ad hæc lapidum & lignorum materiæ "vim immensam. Prætereaque habes fabrorum "la-

---

m Εκρινε τ τοτον ωκον] Vide 1 Par. c. 22. v. 1.

n Οικοδομησαι ναον τω Θεω.] Λλλα απεσχθη ωθς Θεον adjicit Zonaras.

o Παροικους,] Προσηλυτους LXXII.

p Τεισχιλιους δ] Auctoritate *MSS.* καὶ ante τρισχιλίους, quod in Editis extabat, delevi.

q Ητοιμασε δ] Ητοιμα solus *Vat.*

r Σιδωνιων.] Σιδονιων *Big.*

s Κατασκευασαι] Ita cum *Big.* & *Samb.* κατασκευασαι τ ναον αυτου τω Θ ωκοδομησε *Bas.* & *G.* κατασκευασαι τω Θεω ναον αυτω οκοδομησαι Δι' Ιεζεκιηλου *Vat.*

t Οικοδομησει τ ναον αυτ,] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in reliquis οικοδομησοι.

v Καὶ ωθ τ γενεσεως] Καὶ inserui ex *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

x Αποδειλιασας] Αποδειλιασης *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

y Ηδη τάλαντα] Vocem ἤδη accepi ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

z Δεκα δ] Hic *Josephus* dissentit à *S. Literis*: in quibus, *auri centum millia talentorum, argenti decies centena millia.* Hac de re videsis *Villalpandum* tom. III. p. 412. *Brerewoodum* de *Ponderibus*, c. 6. & *Usserium* in *Epist.* ad *L. Cappellum*, p. 214.

"lapidariorum & lignariorum multas myriadas: &
Verba etiam ea de re facis ad populum. 1 Paral. c. 22. "si quid hisce defuerit, tu supplebis. Quapropter
"hoc opere absoluto gratus eris Deo, ejus gau-
"dens patrocinio." At post hæc populi etiam principes adhortatus est, ut in structura filium *pro virili* adjutarent, & ab omni malo immunes Dei cultui curando *unice* vacarent. fore enim ut pro his vicissim accipiant pacem pulchramque rerum administrationem, quibus homines pios justosque remunerare solet Deus. Cum autem templum esset exstructum, jussit arcam in eo reponi & vasa sacra, quæ multo ante templum habuisse debuerant, nisi patres nostri mandata Dei neglexissent, qui præceperat ut quamprimum nacti fuissent hanc terram ipsi templum ædificarent. Atque ista quidem Davides ad principes filiumque suum loquutus est.

Abesace Davidis fotrix. 3 Regum, c. 1. 3. Jam vero ætate ingravescente, ejusque corpore præsenio frigescente, alsiosus factus est, ut ne quidem multarum vestium injectu calesceret. Cum autem medici convenissent, suasissentque, ut virgo forma præcellenti per totam regionem conquisita una cum rege dormiret, (id enim contra frigus auxilium fore, fovente eum puella) inventa est in urbe una femina omnium feminarum *ejus ætatis* pulcherrima, Abesace nomine, quæ solummodo cum rege somno se dando eum calefaciebat. nam præ senectute rebus venereis uti & cum feminis consuescere non valebat. Sed de hac virgine mox infra dicemus.

Adonias regnum affectat. 3 Regum, c. 1. 4. Adonias autem quartus Davidis filius, juvenis singulari pulchritudine & proceritate, ex uxore Ægittha ei natus, nomine Adonias, ingenio Absalomo similis, ipse regni spe elatus erat, & amicis dicebat; oportere ipsum imperium suscipere. atque currus multos & equos & præcursores viros quinquaginta sibi comparavit. Quæ cum pater videret, neque ipsum *verbis* castigabat, neque reprimebat quo minus ejusmodi quid animo versaret: ac ne eo *quidem* processit ut scisceitaretur, quem in finem ista ageret. Adjutores autem Adonias habebat, Joabum imperatorem & Abiatharum pontificem: solique *conatibus ejus* resistebant, Sadocus pontifex, & Nathanas vates, & Banajas satellitum præfectus, & Semeis Davidis amicus, virorumque fortissimorum cohors. Cum autem Adonias convivium apparasset extra urbem ad fontem qui est in horto regio, eoque fratres suos omnes præter Solomonem vocasset, quin & secum assumpsisset Joabum imperatorem & Abiatharum & principes tribus Judæ; at Sadocum pontificem & Nathanam vatem & Benajam satellitum *regiorum* præfectum, & quotquot ab altera parte steterunt, non invitasset ad convivium: hujus rei indicium ad Solomonis matrem Beethsaben detulit Nathanas vates, Adoniam scilicet pro rege se gerere, idque inscio

Beethsabe, Nathana eam summonente, à Davide regnum Solomoni petit. 3 Reg. c. 1.

"μυριάδας καὶ τεκτόνων· ἂν δέ τι [a] τούτοις σοὶ προσ-
"δέῃ, σὺ προθήσεις. [b] γινομένου τούτου τοῦτο, ἀρεσ-
"έσῃ τῷ Θεῷ αὐτὸν ἔχων προστάτην." [c] προσπαρεκε-
λεύσατο δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας ἅπαντας καὶ λαόν, τὴν οἰκοδομίας [d] συλ-
λαβέσθαι τῷ παιδὶ, καὶ πάντων ἀδεεῖς ὄντας τῶν κακῶν
προεῖναι τὴν ἐν Θεοῦ θρησκείαν [e] ἀσχολεῖν. [f] καρπώσεσθαι γὰρ
αὐτοὺς ἀντὶ τούτων εἰρήνην καὶ δύναμιν, οἷς ἀμείβεται
τοὺς εὐσεβεῖς καὶ δικαίους ὁ Θεὸς ἀνθρώπους. οἰκοδομηθεί-
του δὲ ναοῦ, [g] τὴν κιβωτὸν εἰς αὐτὸν ἀποθέσθαι προσέ-
ταξε, καὶ τὰ ἅγια σκεύη, πρὸ πολλοῦ ναὸν ὀφείλοντα ἔ-
χειν, εἰ τοῖς ἐντολοῖς τοῦ Θεοῦ μὴ παρήκουσαν ἡμῶν οἱ πατέ-
ρες, ἐντεταλμένου μὴ τὸ τοῦ γένους πρώτοις κατασχεῖν οἰκο-
δομῆσαι ναὸν αὐτῷ. ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ὁ Δαυί-
δης καὶ τὸν υἱὸν αὐτὸς διελέχθη.

γ'. Πρεσβύτερος δὲ ὢν ἤδη, καὶ τὸ σῶμα αὐτῷ
ψυχόμενον διὰ τὸ χρόνον, [h] δυσερωτὸς ὑπῆρχεν, ὡς
μηδὲ ὑπὸ τὴν ὀπισθολῆς ἐκ πολλῶν ἱματίων γιγνομένης ἀ-
ναθερμαίνεσθαι. συνελθόντων δὲ τῶν ἰατρῶν, καὶ συμβαλόντων
ὅπως ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας δεῖται ὑπολεχθεῖσα παρ-
θένος συγκαθεύδῃ τῷ βασιλεῖ· τοῦτο γὰρ αὐτῷ πρὸς τὸ
ῥῖγος ἔσεσθαι βοήθημα, θαλπόσης αὐτὸν τῆς κόρης· [i] εὑ-
ρίσκεται ἐν πόλει γυνὴ μία πασῶν τὸ εἶδος ἀρίστη γυναι-
κῶν, [k] Ἀβισάκη τὄνομα, ἡ συγκοιμωμένη [l] μόνον τῷ
βασιλεῖ συνεθέρμηνεν αὐτόν. ὑπὸ γὰρ γήρως ἰσχὺν πρὸς τὰ
ἀφροδίσια καὶ γυναικὸς ὁμιλίαν ἀσθενής. ἀλλὰ περὶ μὲν
τούτης τῆς παρθένου μετ' ὀλίγον δηλώσομεν.

δ'. Ὁ δὲ τέταρτος υἱὸς [m] Δαυίδου, νεανίας φυσικῆς
καὶ μέγας, ἐκ γυναικὸς αὐτῷ [n] Αἰγιτθῆς γεγονὼς, Ἀδω-
νίας δὲ προαγορεύμενος, ἐμφερὴς ὢν Ἀβεσαλώμῳ
[o] τὴν διάνοιαν, αὐτὸς [p] ὡς βασιλεύσων ὑπῆρτο, καὶ
πρὸς τοὺς φίλους ἔλεγε, ὡς τὴν ἀρχὴν αὐτὸν δεῖ [q] διαλαβεῖν. καλεσκεύασε δὲ ἅρματα πολλὰ καὶ ἵππους, καὶ πεν-
τήκοντα ἄνδρας τοὺς προδρόμους. ταῦθ' ὁρῶν ὁ πατὴρ, οὐκ
ἐπεπλήττειν, οὐδὲ ἐπέσχεν αὐτὸν τοῦ προαιρέσεως· οὐδὲ
μέχρι τοῦ [q] πύθεσθαι, διά τι ταῦτα πράττειν, [r] προήχθη.
συνεργοὺς δ' εἶχεν Ἀδωνίας, τὸν στρατηγὸν Ἰώαβον καὶ τὸν ἀρ-
χιερέα Ἀβιάθαρον. μόνοι δ' ἀντέπραττον, ὁ ἀρχιερεὺς
Σάδωκος, καὶ ὁ προφήτης [s] Ναθάνας, καὶ Βαναίας ὁ ὑπὲρ
τοῦ σωματοφυλάκων, καὶ [t] Σεμεὶς ὁ Δαυίδου φίλος, καὶ
πάντες οἱ ἀνδρειότατοι. τοῦ δὲ Ἀδωνίου προσκαλεσαμένου
δεῖπνον ἔξω τῆς πόλεως, παρὰ τὴν πηγὴν [v] τὴν ἐν τῷ βα-
σιλικῷ παραδείσῳ, καὶ πάντας καλέσαντος τοὺς ἀδελφοὺς
χωρὶς Σολομῶνος, παραλαβόντος δὲ καὶ τὸν στρατηγὸν Ἰώα-
βον καὶ Ἀβιάθαρον καὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἰούδα [x] φυλῆς,
τοὺς δὲ περὶ τὸν ἀρχιερέα [y] Σάδωκον καὶ Ναθάναν τὸν προ-
φήτην, καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ σωματοφυλάκων Βαναίαν, καὶ πάν-
τας τοὺς ἐκ τῆς ἐναντίας αἱρέσεως, οὐκ ἐκάλεσεν ὑπὲρ τὴν
ἑστίασιν· τοῦτο πρὸς τὴν Σολομῶνος καταμηνύσασα μητέρα
[z] Βεεθσαβὲν Ναθάνας ὁ προφήτης, ὡς Ἀδωνίας βασι-
λεύς

a Τούτοις σοὶ] Τούτων solus *Vat.*

b Γινομένου τοίνυν τούτου,] Ita *Bas.* Γινομ. τ. τ. ἀρεσ- ἔση τὸν Θεὸν ἔχων πρ. *Samb.* Γιν. τ. τ. ἀρεσ- ἔση τὸν Θεὸν αὐτὸν ἔχων *Big.* Γίνου τοῦ νῦν ἀρεσ- τὸν Θεὸν ἔχων προστάτην *Vat.* unde (præsertim cum *Epiphanius* habeat, *esto igitur optimus gubernator Deum habendo patronum*) legendum censeo, Γίνου τοίνυν ἀρεσ-, τὸν Θεὸν ἔχων προστάτην.

c Προσπαρεκελεύσατο] Conf. inf. lib. VIII. c. 5. §. 2. SPANH.

d Συλλαβέσθαι] Συλλαμβάνεσθαι *Big.* & *Coll. Voss.*

e Ἀσχολεῖν.] Εὐσχολεῖν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

f Καρπώσεσθαι γὰρ] Καρπώσασθαι solus *Vat.*

g Τὴν κιβωτὸν εἰς αὐτὸν] Ita *Big.* τὴν κιβωτὸν αὐτὸν ἀποθέσθαι *Samb.* τὴν κιβωτὸν αὐτῷ ἀπ. *Vat.* τὴν κιβωτὸν ἀποθέσθαι *Bas.* & *G.* Sic *Epiphanius* vertit, *arcam eum præcepit illic & sacra vasa recondere.*

h Δυσερωτὸς ὑπῆρχεν,] Δύσερως in *MSS.*

i Εὑρίσκεται] Εὑρέθη *Vat.*

k Ἀβισάκη τὄνομα,] Ita in *Græcis* omnibus. Ἀβισάκη *Cedrenus.* Ἀβισάγη juxta *Epiphanium.*

l Μόνον τῷ βασιλεῖ,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἡ συγκ. τῷ βασιλεῖ συνεθέρμανεν αὐτὸν μόνον.

m Δαυίδου,] Τοῦ Δαυὶδ *Samb.*

n Αἰγιτθῆς γεγονὼς,] Αἰγίθης *Samb.* Ἀγίβας *Vat.* Αἰγίθης vel Ἀγίθης juxta *Epiphanium.*

o Τὴν διάνοιαν,] Τῆτε διανοίᾳ *Vat.*

p Ὡς βασιλεύσων ὑπῆρτο.] Ὡς βασιλεὺς ὢν *Big.* & *Samb.*

q Πύθεσθαι,] *Al.* πυθέσθαι.

r Προήχθη.] Διεκοίθη *Vat.*

s Ναθάνας,] Ita ut supra p. 381. §. 3. in *Editis*, *Aliisque* hic loci Νάθαν.

t Σεμεὶς ὁ] Σιμεὶς *Big.* & *Samb.* Σιμεΐας *Vat.* & *Epiphan.*

v Τὴν ἐν τῷ βασιλικῷ παραδείσῳ,] Τὴν abest *Big.* & *Samb.* De hoc fonte vide *Theodoret.* ad 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. μέ. *Drusii* Fragm. Gr. Interpp. p. 260. & *Villalp.* App. Part. 1. p. 191.

x Φυλῆς, τοὺς δὲ περὶ τὸν ἀρχιερέα] Οὗτοι γὰρ πάντες παρῆσαν post φυλῆς adjiciunt *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* verum ea non agnoscit *Epiphan.*

y Σάδωκον] Σάδωκον insertum dedi ex *MSS.* & *Vet Interpr.* & τοὺς περὶ τὸν ἀρχιερέα Σ. accipio cum *Epiphanio* pro Σάδωκον ὃ τὸν ἀρχ. &c. quo modo plane exstat in *Cod. Vat.* & mox τοὺς δὲ περὶ τὸν &c.

z Βεεθσαβὲ] Ita & p. 380. §. 1. Βιθσαβὲ in *Editis.* Βερσάβε *Big.* & *Samb.* Βερσαβὲε *Vat.*

a Σι-

λεύς ἐστι, καὶ τῦτ' ἀγνοεῖ Δαυΐδης, σωεβάλλετό τι σώζειν αὐτῷ καὶ τὸν παῖδα [a] Σολομῶνα, καὶ πρὸς Δαυΐδην προσελθῶν μόνῳ λέγει, "ὡς αὐτὸς μὲν ὁμόσαι μετ' αὐτὸν "Σολομῶνα βασιλεύσειν, μεταξὺ δὲ Αδωνίας τῷ ἀρχῇ "ἤδη προῄλαβοι." ταῦτα δὴ τῷ βασιλεῖ διαλεγομένης, ὁ προφήτης ἐπεισελεύσεται καὶ αὐτὸς ἔφησε καὶ τοῖς λόγοις αὐτῆς ὑπομαρτυρήσειν. ἡ μὲν Βεεθσαβὴ, πεισθεῖσα τῷ Νάθανα πάρεσι πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ προσκυνήσασα, καὶ λόγον αἰτησαμένη, πάντ' αὐτῷ [b] καθὼς ὁ προφήτης ὑπεθέτο διεξῆρχε), τό, τε δεῖπνον [c] ὃν Αδωνίας, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καλέσας, Αβιάθαρον τὸν ἀρχιερέα καὶ Ιωαβον τὸν ἀρχοντα, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ χωρὶς Σολομῶνος καὶ τῶν ἀναγκαίων αὐτοῦ φίλων, μεμυσταζε. ἔλεγέ τε [d] πᾶσα τὸν λαὸν ἀφορᾶν τίνα χειροτονήσει βασιλέα· παρεκάλει τε καὶ νεῦσαι, [e] ὡς μὴ τῷ ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ βασιλεύσας αὐτῷ τε καὶ Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτῆς [f] ἀναιρήσει.

ε'. Διαλεγομένης δὲ ἔτι τῆ γυναικὸς, ἤγγειλαν οἱ τοῦ δωματίου [g] πρεσβῶτες, ὅτι βούλεται Νάθανας ἰδεῖν αὐτόν. ὁ δὲ βασιλέως [h] εἰσδέξασθαι κελεύσαντος, εἰσελθὼν, εἰ τήμερον ἀποδείξειε τὸν Αδωνίαν βασιλέα καὶ πορεύοιτο τῷ ἀρχῷ, ἐπυνθάνετο. λαμπρὸν γὰρ αὐτὸν ποιήσασθαι δεῖπνον καλέσαντα τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ πάντας χωρὶς Σολομῶνος, καὶ τὸν στρατηγὸν [i] τὸν Ιωαβον, οἱ, μὴ κρότου καὶ παιδιᾶς ἀκουόμενοι πολλῆς, [k] αἰώνιον αὐτῷ [l] σωτεύχουσι τῇ ἡγεμονίαν· καλέσαι τε ἔτι ἐμὲ, ἔτι τὸν ἀρχιερέα Σάδωκον, ἔτι Βαναίαν τὸν ὑπὲρ τοῦ σωματοφυλάκων. δίκαιον δὲ εἶναι ταῦτα γινώσκειν ἅπαντας, εἰ καὶ τῇ σῇ γνώμῃ ἐφέλοιτο. ταῦτα δὲ Νάθανα φήσαντος, ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε καλέσαι τῇ Βεεθσαβεὶ πρὸς αὐτόν. ἐκκεχωρήκει γὰρ ἐκ τοῦ δωματίου, προφήτου φθάσαντος. ἡ δὲ γυναικὸς ἐλθόντος, "ὄμνυμί σοι, φησὶ, "τὸν μέγιστον Θεὸν, ἢ μὲν τὸν υἱόν σου Σολομῶνα [m] βασι"λεύσειν, ὡς ἐπόμοσα, καὶ τοῦτον ὑπὲρ τοῦμοῦ [n] κα"θήσειν θρόνου, καὶ τοῦτ' ἔσεσθαι σήμερον." προσκυνήσασα δὲ αὐτὸν ἡ γυναικὸς, καὶ μακρὸν εὐξαμένης αὐτῷ βίον, Σάδωκον μὲν ἐπέμπετο τὸν ἀρχιερέα, καὶ Βαναίαν τὸν ὑπὲρ τοῦ σωματοφυλάκων. καὶ [o] φθεγξαμένων κελεύσαντος Νάθανα τε τὸν προφήτην, καὶ τοὺς περὶ τῆ αὐλῆ ὁπλίτας ἅπαντας, καὶ ἀναβιβάσαντας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶνα ὑπὲρ τῆ [p] βασιλικὴν ἡμίονον, ἔξω τῆς πόλεως ἀγαγεῖν ὑπὲρ τὴν πηγὴν τὴν λεγομένην [q] Γιών· καὶ προχειρίσαντας τὸ ἅγιον ἔλαιον ἀποδεῖξαι βασιλέα. τοῦτο δὴ ποιῆσαι προσέταξε Σάδωκον τὸν ἀρχιερέα καὶ Νάθανα τὸν προφήτην, ἀκολουθοῦντάς τε προστάξαι διὰ μέσης τῆς πόλεως, τοῖς κέρασιν ὑπισαλπίζοντας, βοᾶν, "εἰς αἰῶνα [r] τὸν Σολομῶνα τὸν βα"σιλέα καθίσαι ὑπὲρ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου·" ἵνα γνῶ πᾶς [s] ὁ λαὸς ἀποδεδεγμένον αὐτὸν [t] ἀπὸ τοῦ πατρὸς βασιλέα. Σολομῶνι δὲ [v] ἐντέταλτο περὶ τῆς ἀρχῆς, ἵνα εὐσεβῶς καὶ δικαίως προστῇ [x] τοῦ τῶν Εβραίων ἔθνους παντὸς καὶ τῆς Ιούδα Φυλῆς. Βαναίας δὲ εὐξάμενος τὸν Θεὸν Σολομῶνι εὐμενῆ γενέσθαι, μηδὲ μικρὸν διαλιπόντες, ἀναβιβάζουσιν ὑπὲρ τὸν ἡμίονον τὸν Σολομῶνα· καὶ [y] προάγοντες ἔξω τῆς πόλεως ὑπὲρ τὴν πηγὴν, καὶ τῷ ἐλαίῳ χρίσαντες, [z] εἰσῆγον εἰς τὴν πάλιν ἐπευφημοῦντες, καὶ τὴν βασιλείαν [a] αὐτῷ γε-

Davide; deditque ei consilium ut suæ filiique Solomonis saluti prospiceret, & sola ad Davidem ingressa ei diceret, "quod ipse quidem juraverit sibi "in regno successurum esse Solomonem, interim "vero Adonias imperium jam susceperit." dum autem hæc ad regem loqueretur, se superventurum esse præterea dicebat vates, verbisque ipsius fidem facturum. Bethsabe paruit Nathanæ & regem adit: & cum eum adorasset veniamque dicendi petiisset, omnia sicuti vates monuerat ordine recensет; facto indicio, ut convivium apparaverat Adonias, & Joabum exercitus ducem vocaverat, & Abiatharum pontificem, & filios ejus absque Solomone ejusque necessariis amicis: addebat etiam *totum* populum *suspensum* exspectare quemnam regem declararet; orabatque ipsum & obsecrabat, ut secum reputaret, quod ille, si post ipsius discessum regnarit, & ipsam & Solomonem filium suum perimet.

5. Muliere autem adhuc cum rege loquente, *Nathanas etiam Davidem adit, eique consilium dat.* 3 Reg. c. 1. regii cubiculi præfecti ei nunciatum veniunt, Nathanam velle ipsum videre. Rege autem jubente ut illum exciperent, ingressus percontabatur an hodie regem declararit Adoniam, eique imperium tradiderit. ipsum enim splendido convivio adornato filios ejus omnes excepto Solomone invitasse & Joabum imperatorem, qui cum plausu multoque joco epulantes imperium illi æternum apprecantur: cum *interea* neque me, neque Sadocum pontificem, neque Banajam satellitum præfectum evocaverit. Æquum vero esse ut omnibus innotescat, num hæc gerantur ex tua sententia. Postquam hæc dixerat Nathanas, rex Beethsaben acciri jussit. excesserat enim cubiculo ad vatis adventum. Cumque mulier se stitisset, "juro, "inquit, tibi per Deum maximum, filium tuum "Solomonem certe regnaturum esse, ut jam ante "juravi, eumque in solio meo sessurum, idque hac "ipsa die." Ubi autem mulier regem adoraverat, eique longam vitam precata fuerat, Sadocum pontificem ad se accersit *rex* & Banajam satellitum præfectum. ipsisque comparentibus jubet ut assumpto Nathana vate & militibus omnibus qui circa aulam *regiam* essent, impositoque filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra urbem illum deducerent ad fontem qui vocatur Gihon, sacroque oleo circumfuso inunctum regem declararent. Hoc autem negotium Sadoco pontifici & Nathanæ vati dari voluit; illisque mandavit, ut eum per mediam urbem comitantes, cornibus inflatis, clamarent, "in *omne* ævum solo regio sedeat Solo"mon rex:" ut pro comperto habeat populus universus regem eum à patre constitutum. Solomoni autem de regno in mandatis dedit, ut pie & juste præsit omni Hebræorum populo & Judæ tribui. Cumque Banajas vota nuncupasset, ut Deus Solomoni propitius adsit, protinus Solomonem mulæ imponunt, deductumque extra urbem ad fontem, oleoque inunctum, rursus in eam cum fastis acclamationibus reducebant, *Deum obtestantes* precantesque ut quam diutissime regnet: dein in

Davides Solomonem fieri regem jubet. 3 Reg. c. 1.

a Σολομῶνα,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* Σολομῶνα βασιλέως. μεταξὺ δὲ Αδωνίας.

b Καθὼς ὁ προφήτης] Ita cum *MSS.* καθὰ in *Editis.*

c Τὸν Αδωνίαν,] Τῷ Αδωνίᾳ *Big.* & *Samb.*

d Πᾶσα τὸν λαὸν] Πάντα inserui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

e Ὡς τοῦ τῇ ἀπαλλαγῇ] Ὡς μὴ *Big. Samb.* & *Vat.*

f Ἀναιρήσει.] Ἀναιρήσειεν *Vat.*

g Πρεσβῶτες,] Ita lego cum *Big.* & *Samb.* παρεσῶτες in *Editis*, *Aliisque.*

h Εἰσδέξασθαι κελεύσαντος,] Μὴ εἰσδέξασθαι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* HUDS. Forte εἰσδέξασθαι. COCC.

i Τὸν Ιωάβον,] Τὸν abest *Vat.*

k Αἰώνιον] Αἰωνίαν *Vat.*

l Σωτεύχουσι] τῇ ἡγεμονίᾳ·] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* σωσυχῶσι in *Editis.*

m Βασιλεύσειν.] Βασιλεύειν *Big.* & *Samb.*

n Καθίσαι θρόνου,] Καθεδεῖσθαι in *Iisdem.*

o Παραγγειλάντων κελεύσαντος] Παραγγελθέντος *Samb.* & *Vat.* παραγγειλαμένους *Coll. Big.* παραγγειλαμένης *Coll. Voss.*

p Βασιλικὴν ἡμίονον.] Βασιλικὴν αὐτοῦ ἡμίονον *Vat.*

q Γιών·] Ita cum LXXII. quòd Γιὼν habeant *Big.* & *Samb.* Verum Γιὸν in *Editis.* Σιὸν *Vat.* Videsis *Villalpand.* in App. P. 1. l. 3. c. 15. p. 190, & 191. & *Annott.* ad p. 406. §. 4.

r Τὸν Σολομῶνα] Τὸν deest *Vat. Big.* & *Samb.*

s Ὁ λαὸς ἀποδεδεγμένον] Articulum ὁ reposui ex *MSS.*

t Ἀπὸ τοῦ πατρὸς] Ὑπὸ *Samb.* (quod & *Coccejus* vult) & *Vat.*

v Ἐντέταλτο περὶ τῆς ἀρχῆς,] Ita juxta *Epiphanium*, favente nonnihil *Vat.* qui ἐντέταλτε habet. ἐντεταλθαι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐπετάλη in *Editis*, forsan pro ἐπιτέταλται. HUDS. Lege ἐπιτέταλται. COCC.

x Τοῦ τῶν Εβραίων ἔθνους] Τοῦδ' Εβρ. *Samb.* τότε Εβρ. *Vat.*

y Προάγοντες] Προαγαγόντες *Big.* & *Vat.* προσαγαγόντες *Samb.*

z Εἰσῆγον εἰς τὴν πόλιν] Εἰσήγαγον *Vat.*

a Αὐτῷ γενέσθαι] Αὐτῷ *Vat.*

in domum regiam adductum ſolio *paterno* collocant. moxque totus populus ad convivia diemque feſtum celebrandum convertebatur, choris tibiiſque ſeſe *adeo* oblectantes; ut ex ingenti inſtrumentorum numero terra ſimul omnis & aër undique circumſonaret.

Solomon rex ſalutatur. 3 Reg. c. 1.

6. Ut vero clamorem acceperunt Adonias ejuſque convivæ, animis conſternati erant: & Joabus imperator dicebat, ſibi nec placere ſonitum iſtum nec tubam. Dumque appoſitum eſſet convivium & nemo de eo deguſtaret, ſed omnes cogitatione defixi tenerentur, accurrit ad eos Jonathas pontificis Abiathari filius. Cum vero Adonias juvenem conſpexiſſet libens, bonumque nuncium vocaſſet, *ordine* illis rem totam de Solomone regiſque Davidis voluntate expoſuit. Tum omnes, & Adonias & qui ab eo invitati fuerant, cum propere è convivio ſurrexiſſent, domum quiſque ſuam diffugiebant. Adonias autem, veritus regem ob ea quæ in eum admiſerat, Deo fit ſupplex, cornibus etiam altaris, quæ ſcilicet prominebant, ab eo prehenſis. Nunciatur Solomoni quod hoc fecerit *Adonias*, quodque fidem jurejurando ſibi dari obſecret, "ipſum nec injuriæ memorem fore, nec ma-"li aliquid ſibi illaturum." At ille clementer admodum prudenterque ob iſtud quidem peccatum ei veniam dedit & impunitatem, monito tamen, "ſi poſthac in novis rebus moliendis fuerit depre-"henſus, ſibimet debere pœnam acceptam ferre." Deinde miſit qui illum à ſupplicatione excitarent. Cumque ad eum veniſſet & adoraſſet, domum ſuam juſſit diſcedere, nihil *mali* ſuſpicantem; ac in poſterum ſemet virum bonum præſtare, ut hoc ſibi in emolumentum cederet, volebat.

Hoc audito Adonias ad aram confugit. 3 Reg. c. 1.

7. Cum autem Davidi in animo eſſet filium totius populi regem declarare, convocat principes *univerſos* Hieroſolyma una cum ſacerdotibus ac Levitis. atque * hiſce primum numeratis, invenit virorum triginta octo millia à trigeſimo ad quinquageſimum annum: ex quibus curatores quidem templi ædificandi conſtituit viginti tria millia, judices vero populi & ſcribas eorum ſex millia, janitores autem domus Dei quatuor millia, totidemque qui Deum laudarent, canentes ad inſtrumenta *muſica* à Davide facta, quemadmodum ante diximus. Illos autem in familias diſtribuit: & ſeparatis à *reliqua* tribu ſacerdotibus, horum viginti quatuor familias invenit: & quidem ex Eleazari domo ſexdecim, ex Ithamari vero octo. inſtituitque ut una familia miniſtraret Deo per dies octo, à Sabbato uſque ad Sabbatum. atque ſic familiæ omnes ſortem *ſuam* acceperunt in præſentia Davidis, & Sadoci & Abiathari pontificum, & omnium principum. Et familia quidem cujus ſors prima exiit, ſcripta eſt prima: ſecunda vero deinceps uſque ad vigeſimam quartam. Atque hæc diviſio manſit in hodiernum diem. Fecit autem & de tribu Levi-

Davides ſacerdotes & Levitas in claſſes diviſit, eiſque munera aſſignat. 1 Paral. c. 23. 24. &c.

Pag. 401. §. 3.

νέαν πολυχρόνιον ἀγόμενοι· καὶ ὁ Ἰωναθάνης εἰς τὸν [b] οἶκον βασιλικὸν, καθίζουσιν αὐτὸν [c] ἐπὶ τοῦ θρόνου. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐπ' ἀγαθοῖς ἀγαθοῖς εὐφραίνη καὶ ἑορτῇ, χορεύων καὶ αὐλοῖς τερπόμενος· ὡς ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ὀργάνων ἅπασαν ἠχεῖσθαι τὴν γῆν καὶ [d] ἀέρα.

ς'. Ὡς δ' ἤκουσε τῆς βοῆς Ἀδωνίας τε καὶ οἱ παρόντες ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἐταράχθησαν· ὅ τε στρατηγὸς Ἰωάβος ἔλεγε, οὐκ ἀρέσκεσθαι τοῖς ἤχοις ἐκ τῆς σάλπιγγος. διακειμένου δὲ τοῦ δείπνου, καὶ μηδενὸς γευομένου, πάντων δὲ [e] ἐπ' ἐννοίας ὑπαρχόντων, εἰσπέτεται πρὸς αὐτοὺς ὁ τοῦ ἀρχιερέως Ἀβιαθάρου παῖς Ἰωνάθης. τοῦ δὲ Ἀδωνίου ἀσπασαμένου τὸν νεανίσκον ἡδέως, καὶ προσφωνοῦντος ἀγαθὸν ἄγγελον, ἐδήλου πᾶσι τὰ περὶ τὸν Σολομῶνα καὶ τὸν Δαυίδου [f] τοῦ βασιλέως γνώμην, ἀναπηδήσαντες δὲ ἐκ τοῦ συμποσίου ὅ, τε Ἀδωνίας καὶ οἱ κεκλημένοι πάντες ἔφυγον πρὸς ἑαυτοὺς ἕκαστοι. [g] Φοβηθεὶς δὲ Ἀδωνίας τὸν βασιλέα περὶ τῶν γεγονότων [h] ἱκέτης γίνεται τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν τοῦ θυσιαστηρίου κεράτων, ἃ δὴ περιεῖχεν, ἐλλαβόμενος. δηλῶσαι τῷτε Σολομῶνι πεποιηκὼς, καὶ πίστεις ἀξιῶν παρ' αὐτοῦ λαβεῖν, ὥστε μὴ μνησικακῆσαι, μηδ' ἐργάσασθαι δεινὸν [i] αὐτὸν μηδέν. ὁ δὲ, ἡμέρως πάνυ καὶ σωφρόνως τῆς μὲν τότε ἁμαρτίας αὐτὸν ἀφῆκεν ἀθῷον, εἰπὼν δὲ εἰ ληφθείη τι πάλιν καινοποιῶν, ἑαυτῷ αἴτιον τῆς τιμωρίας ἔσεσθαι. [k] καὶ πέμψας αὐτὸν ἀνίζησιν ἀπὸ τῆς [l] ἱκεσίας. ἐλθόντα δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ προσκυνήσαντα, εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν ἀπελθεῖν ἐκέλευσε, μηδὲν ὑφορώμενον, καὶ τὸ λοιπὸν παρέχειν αὐτὸν ἀγαθὸν ὡς αὐτῷ τε συμφέρον ἠξίει.

ζ. Βουλόμενος δὲ Δαυίδης παντὸς τοῦ λαοῦ ἀποδεῖξαι τὸν ὑὸν βασιλέα, συγκαλεῖ τοὺς ἄρχοντας εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τοὺς ἱερεῖς, καὶ τοὺς Λευίτας. ἐξαριθμήσας δὲ τούτους πρῶτον, εὗρεν ὄντα τὸν ἀπὸ τριάκοντα [m] ἐτῶν ἕως πεντήκοντα τετρακισχιλίους, ἐξ ὧν ἀπέδειξεν ἐπιμελητὰς [n] μὲν τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ, [o] δισμυρίους τρισχιλίους· κριτὰς δὲ καὶ λαοῦ καὶ γραμματέας τούτων ἑξακισχιλίους, πυλωροὺς δὲ τετρακισχιλίους καὶ οἴκους τοῦ Θεοῦ, καὶ τοσούτους ὑμνῳδοὺς τοῦ Θεοῦ, ἄδοντας τοῖς ὀργάνοις οἷς Δαυίδης [p] κατεσκεύασε, καθὼς προειρήκαμεν. διεμέρισε δὲ αὐτοὺς κατὰ πατριὰς, καὶ χωρίσας ἀπὸ τῆς Φυλῆς τοὺς ἱερεῖς [q] εὗρε τούτων εἴκοσι τέσσαρας πατριάς· καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ Ἐλεαζάρου οἰκίας ἀπεκλήδεκα, ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰθαμάρου ὀκτώ. [r] διέταξέ τε μίαν πατριὰν διακονεῖσθαι τῷ Θεῷ ἀπὸ ἡμέρας [s] ὀκτὼ, ἀπὸ σαββάτου ἐπὶ σάββατον. καὶ [t] οὕτως αἱ πατριαὶ πᾶσαι διεκληρώσαντο, Δαυίδου παρόντος, καὶ Σαδώκου & [v] Ἀβιαθάρου τῶν ἀρχιερέων, καὶ πάντων τῶν ἀρχόντων. καὶ ἡ πρώτη μὲν ἀναβᾶσα πατριὰ ἐκλάχε πρώτη· [x] ἡ δὲ δευτέρα ἀκολούθως ἔσχε τὴν εἴκοσι τεσσάρων. [y] καὶ διέμεινεν οὕτως ὁ μερισμὸς [z] ἄχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. ἐποίησε δὲ καὶ

---

b Οἶκον βασιλικὸν,] Οἶκον τὸν βασιλικὸν *Big. Samb. & Vat.*

c Ἐπὶ θρόνου.] Ἐπὶ θρόνῳ *Vat.*

d Ἀέρα.] Καὶ τὸν ἀέρα *Big. Samb. & Vat.*

e Ἐπ' ἐννοίας ὑπαρχόντων,] Ἐννοίας *Samb.*

f Τοῦ βασιλέως γνώμην,] Ita *Baſ. & Samb.* & deeſt *cæteris.*

g Φοβηθεὶς δὲ Ἀδωνίας] Φοβηθεὶς δὲ ὁ Ἀδωνίας *Vat.*

h Ἱκέτης γίνεται τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν] Ita *Big. (Coll. Voſſ.) Samb. & Vat.* ἱκέτης γίνεται τοῦ θυσιαστηρίου, ἃ δὴ περιεῖχεν ἐλαβόμενος in *Editis.* atque *Epiphanius* ſenſu adhuc magis mutilato, vertit, *ſupplex factus eſt ei. Et dum cornu altaris teneret, hoc feciſſe nunciatum eſt Solomoni.* Ἱκέτης τὸν γαμικὸν apud *Thucydidem*, ubi agit de Themiſtocle ad Admetum confugiente, dein in Sacrarium ſe recipiente.

i Αὐτὸν μηδέν.] Αὐτῷ *Big. & Samb.*

k Καὶ πέμψας αὐτὸν] Καὶ deeſt *Big. Samb. & Vat.* agnoſcit tamen *Epiphan.*

l Ἱκεσίας.] Ita cum *MSS.* ut aliquoties ſupra. ἱκετείας in *Editis.*

* *Hiſce primus numeratus,*] Sc. *Levitis* juxta *S. Literas*, 1 *Paralip.* c. 23. v. 3.

m Ἐτῶν ἕως πεντήκοντα] Verba illa ἐτῶν ἕως πεντήκοντα inſerui ex *MSS. & Vet. Interpr.*

n Μὲν τῆς οἰκοδομίας] Illud μὲν ex *Big. Samb. & Vat.*

o Δισμυρίους τρισχιλίους·] Ita *Baſ. Samb. & Epiphan.* δισμυρίους καὶ τρισχιλίους *Vat.* δισμ. τετρακισχιλίους *Gen. & Big.* cum *S. Literis.*

p Κατεσκεύασε,] Sic *Samb. & Vat.* κατασκεύασε in *reliquis.*

q Εὗρε τούτων] Alibi ἦν εὗρε edidi. Sed jam εὗρε retineo, meliora edoctus ab *H. Stephano* in *Animadverſ. ad Dialectum Att.* p. 147.

r Διέταξέ τε] Ita *Big. Samb. & Epiphan.* διέταξε ὃ in *cæteris.*

s Ὀκτὼ,] Vide *Scaligerum* in *Canonibus Iſagog.* p. 297.

t Οὕτως αἱ πατριαὶ] Eo modo *Baſ. Samb. & Vat.* ὕστερος ἂν αἱ π. in *reliquis.*

v Ἀβιαθάρου] Παρόντων, quo poſt Ἀβιαθάρου exſtabat in *Editis*; auctoritate *MSS. & Epiphanii* ejectum eſſe volui.

x Ἡ δὲ δευτέρα] Aliquid amplius in *ſuo Codice* habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ſecunda pariter & tertia & conſequenter uſque ad* XXIV.

y Καὶ διέμεινεν οὕτως] Ita cum *Vat.* διέμειναν in *cæteris.*

z Ἄχρι τῆς σήμερον] Ex his verbis quidam colligunt Joſephum hos libros ſcripſiſſe ante excidium templi, quoniam everſo tem-

τῆ Λευίτῶ φυλῆς εἴκοσι μέρη ℂ πεντεκαί, καὶ πληρωσαμένων καὶ τὸν αὐτὸν ἀνέβησαν τρόπον τε τῶν ἱερέων [a] ἐφημερίσιν [b] ἀπὸ ἡμέρας ὀκτώ. τὰς δ' ἀπογόνους Μωϋσέως ἐτίμησεν. ἐπῆρε γὰρ αὐτοὺς φύλακας τῶν θησαυρῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἀναθημάτων ἃ συνέβη τοὺς βασιλεῖς [c] ἀναθῆναι, διέταξε μὲν πᾶσι τοῖς ἐκ τῆς Λευίτῶ φυλῆς ℂ τοῖς ἱερεῦσι διαλεύειν [d] νύκτα ℂ ἡμέραν τῷ Θεῷ, καθὼς αὐτοῖς ἐπέστειλε Μωϋσῆς.

η'. Μετὰ ταῦτα διεμέρισε πᾶσαν τὴν στρατιὰν εἰς δώδεκα μοίρας, σὺν ἡγεμόσι ℂ ἑκατοντάρχαις ℂ ταξιάρχαις. εἶχε δ' ἑκάστη τῶν μοιρῶν δισμυρίας ℂ τετρακισχιλίας, [e] οὓς ἐκέλευσε στρατεύειν καθ' ἡμέρας ὅλας τῆς πρώτης ἕως τῆς ὑστάτης Σολομῶνι τῷ βασιλεῖ σὺν τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἑκατοντάρχοις. κατέστησε δὲ ℂ ἄρχοντας ἑκάστης μοίρας, ὃν ἀγαθὸν [f] ἤδει καὶ δίκαιον, ὑπηρέτας τε τῶν θησαυρῶν, καὶ κωμῶν καὶ ἀγρῶν ἄλλους, καὶ κτηνῶν, ὧν οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμεθα μνησθῆναι τῶν ὀνομάτων.

θ'. Ὡς δ' ἕκαστα τούτων κατὰ τὸν [g] προειρημένον διέταξε τρόπον, εἰς ἐκκλησίαν συγκαλέσας τοὺς ἄρχοντας τῶν Ἑβραίων, καὶ τοὺς φυλάρχας, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν ἀφαιρέσεων, καὶ τοὺς ἐπὶ πάσης πράξεως ἢ κτήσεως τοῦ βασιλέως τεταγμένους, σὺν [h] ἐφ' ὑψηλοτάτου βήματος ὁ βασιλεὺς, ἔλεξε πρὸς τὸ πλῆθος· "Ἀδελφοὶ ℂ ὁμοεθνεῖς, γινώσκειν ὑμᾶς βούλομαι, ὅτι ναὸν οἰκοδομῆσαι τῷ Θεῷ διανοηθείς, χρυσόν τε πολὺ παρεσκευασάμην, καὶ [i] ἀργυρίου ταλάντων μυριάδας δέκα. ὁ "δὲ Θεὸς ἐκώλυσέ με διὰ τοῦ προφήτου Ναθάνου, διά τε "τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν πολέμους [k] καὶ τῷ φόνῳ τῶν ἐχθρῶν "μεμιάνθαι τὴν δεξίαν· τὸν δὲ υἱὸν ἐκέλευσε τὸν διαδεξό"μενον τὴν βασιλείαν κατασκευάσαι τὸν ναὸν αὐτῷ. νῦν "οὖν ἐπεὶ ℂ [l] τῷ προγόνῳ ἡμῶν Ἰακώβῳ δυοκαίδεκα παῖ"δων γενομένων, ἵστε τὸν Ἰούδαν ἀποδειχθέντα βασιλέα [m] ℂ "ἐμὲ τῶν ἀδελφῶν ἐξ ὄντων προκριθέντα ℂ τὴν ἡγεμονίαν "λαβόντα [n] παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδένα τούτων δυσχεραί"νοντα, οὕτως ἀξιῶ κἀγὼ τοὺς ἐμαυτοῦ παῖδας μὴ στα"σιάζειν πρὸς ἀλλήλους, Σολομῶνι τὴν βασιλείαν "παρειληφότι· ἀλλ' ὑπειπόντας ὡς ὁ Θεὸς αὐτὸν "ἐξελέξατο, φέρειν ἡδέως αὐτὸν δεσπότην. οὐ δεινὸν γὰρ "Θεοῦ θέλοντι οὐδὲ ἀλλοτρίῳ κρατοῦσι δουλεύειν· "χαίρειν δὲ ἐπ' ἀδελφῷ τοιούτῳ τυχόντα τῆς τιμῆς προσῆ"κειν, ὡς κοινωνοῦντας αὐτῆς. εὔχομαι δὴ τὰς ὑποσχέ"σεις τοῦ Θεοῦ παρελθεῖν εἰς τέλος, καὶ τὴν Ἰουδαίαν "μονίαν τοιαύτην ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν ἀπαρῆναι, καὶ "τὰ ἀπαντα τοιοῦτον διαμένειν χρόνον, ἵν' αὐτοῖς ἐπηγ"γέλατο παρέξειν ἐπὶ Σολομῶνος βασιλέως. ἔσται [o] δ' "οὕτω βέβαια, καὶ καλὸν ἕξει πέρας, ἂν σὺ σεαυτὸν [p] ℂ "δίκαιον παντὸν καὶ φύλακα τῶν πατρίων παρέχῃς νό"μων, ὦ παῖ. εἰ δὲ μή, τὰ χείρω προσδόκα, ταῦτα "διαβαίνων."

ι'. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τούτους ποιησάμενος τοὺς λό-

tarum classes viginti quatuor: factaque sortitione, illis obtigerunt vices similiter ac sacerdotibus per dies octo. At honore *præcipuo* dignatus est Moysis posteros. constituit enim eos custodes thesaurorum Dei, & donariorum, quæ à regibus fuerint dedicata; sancivitque ut Levitæ omnes & sacerdotes continuato diem noctemque ministerio servirent Deo, prout Moyses ipsis præceperat.

8. Cæterum post hæc exercitum totum in duodecim cohortes distribuit, singulæ *cohorti* ducibus *suis* & centurionibus & tribunis assignatis. Cohors autem unaquæque vicena quaterna millia continebat, quos per triginta dies à prima ad ultimam Solomoni regi præsto esse jussit una cum tribunis *suis* & centurionibus. Quin & viros, quos bonos esse noverat justosque, unicuique cohorti præesse voluit: ærarii etiam quæstores, vicorumque cucuratores & agrorum alios constituit, nunnullosque rei pecuariæ præfecit; quos nominatim *omnes* recensere haud necessarium esse duxi.

Reliquum etiam populum distribuit. Paral. c. 27.

9. Postquam autem horum singula modo *jam* dicto ordinaverat, advocatis in concionem Hebræorum magistratibus, & tribuum principibus & cohortum ducibus, ad hæc omnibus qui aut regis negotia illa aut facultates procurabant, cum in tribunali solito celsiori constitisset, multitudinem sic alloquutus est: "Fratres & populares, nolo vos ignorare, quod, cum mihi in animo esset ædem Deo "construere, tum auri multum paravi tum argenti "decem millia talentorum. At Deus per Nathanam "vatem mihi ne facerem interdixit, quod multa pro "vobis bella gesserim & hostium cæde dextram "polluerim: voluit autem ut filius, regni succes"sor, ipsi templum exstrueret. Nunc igitur quan"doquidem scitis Judam, Jacobo licet proavo no"stro essent filii duodecim, regem declaratum fuis"se, meque, cum sex fratres essent, *reliquis* præla"tum, & à Deo imperium accepisse, nec eorum "quenquam id ægre tulisse; ita ego quoque oro "obtestorque liberos meos, ut nolint seditionem "commovere, Solomone imperium consequuto; "sed cognito quod Deus ipsum delegerit, eundem "lubenti animo dominum ferre velint. Haud e"nim grave, Deo ita volente, vel extraneo rerum "potienti servire: æquum vero de fratre ad tantum "honoris fastigium evecto sibimet gratulari, ut "qui ejusdem *fortunæ* socii & participes essent. "Equidem precor ut rata habeantur Dei promis"sa, atque hæc ipsa felicitas, quam Solomone re"gnante se largiturum esse pollicitus est, per re"gionem omnem longe lateque diffundatur, æter"numque in ea duratura sit. Ista autem firma ma"nebunt, & felicem exitum habebunt, si te, ô "fili, pium justumque præstiteris, legumque pa"triarum custodem & vindicem. sin minus, ex"specta omnia tibi male cessura esse dum contra "ista facias."

Davides ad Solomonem & populum verba facit, de Templo exstruendo, & de pace & pietate colendis. 1 Paral. c. 28.

10. Et quidem rex, cum in hæc verba loquutus,

Solomoni in manus tradit exemplar Templi, suosque exponit apparatus ad Templi ædificationem. 1 Paral. c. 28.

templo cessarunt functiones sacerdotum sorte distributæ. Sed aliunde liquet Josephum primum scripsisse libros de bello & deinde hos: & certum est μεισμὸν, distributionem Sacerdotum in 24 familias, ætate Josephi in usu fuisse, etiamsi in templo non ministrarent, nam & ipse notat e qua ephemeria fuerit. Hodie norunt Judæi post tot seculorum decursum, quinam sint ex genere sacerdotali, quamvis 24 classes distinguere non possint. Sed ætate utique Josephi sciri potuit ex qua familia sacerdotali aliquis esset, quando ii vivebant, qui vel ipsi vel quorum patres in templo ministraverant. Quod si Josephus ipse novit, e qua ephemeria ortum duceret (quod non puto aliquem esse inficias iturum) an non jure dixit illum μεισμὸν sacerdotum in 24 classes mansisse usque ad sua tempora? REL.

[a] Ἐφημερίσιν] Non alibi quod sciam, nisi apud *Josephum* in *Vita sua* occurrit vox ἐφημερὶς pro ἐφημερία, qua utuntur LXXII.

[b] Ἐπὶ ἡμέρας ὀκτώ] Ἐπὶ ἡμέρας, *Big. Samb.* & *Vat.*

[c] Ἀναθῆναι,] Ἀναθεῖναι *Samb.*

[d] Νύκτα καὶ ἡμέραν] Καθ' νύκτα *Vat.*

[e] Οὓς ἐκέλευσε] Forte pro ὧν legendum censebat in ora Codicis mei *Coccejus* ὧν vel ἅς. Vetus, *quos præcipit. Coll. Big.* & *Voss.* aperte ἅς habent, itaque non dubitavi, ut veram lectionem recipere. HAV.

[f] Ἤδει καὶ δίκαιον,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἤδη *Aliis.*

[g] Προειρημένον διέταξε τρόπον] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰρημένον in *Editis.*

[h] Ἐφ' ὑψηλοτάτου βήματος] Ἐφ' ὑψηλῆς *Hen.* & *Busb.*

[i] Ἀργυρίου ταλάντων] Ita *Vat.* ἀργύρου *Samb.* ἀργύρεον in *Editis.* HUDS. Lege ἀργυρίου. Vetus, *centum millia talentorum.* Hebr. אלף אלכ יכמרם 1 Paral. 22. 14. COCC.

[k] Καὶ τῷ φόνῳ] Καὶ τὸ φ. *Samb.*

[l] Τῷ προγόνῳ] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interp.* τῶ προγόνων in *Editis.*

[m] Καὶ ἐμὲ τῶν ἀδελφῶν] Ἐμέ τε *Big.* & *Samb.*

[n] Παρὰ τοῦ Θεοῦ,] Παρὰ θεῶ *Vat.*

[o] Δὲ ταῦτα βέβαια,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἔσται δ' αὐτὰ in *Editis.*

[p] Καὶ δίκαιον σαυτὸν] Καὶ δίκαιον αὐτὸν φύλακα τῶν πατρίων προσέχῃς νόμων *Vat.*

tus, esset orationem finivit. Templi autem ædificandi exemplar ejusque ordinationem omnium in conspectu Solomoni tradidit, *ut* & substructionum & ædicularum inferiorum & superiorum; dein quot numero essent quantaque altitudine & latitudine, & quo pondere quæque vasa tam aurea quam argentea fieri deberent, præfinivit. Ipsum autem verbis hortatus est ut summum studium & alacritatem operi adhiberet: simulque principes & tribum Leviticam, ut ei auxilio esse velint, tum quia nondum ad adultam ætatem pervenerit, tum quia Deus ipsum elegerit & ad templum exstruendum & ad populum imperio regendum. Quin & ostendit ædificium haud fore rem magnæ difficultatis aut immensi laboris: præsertim cum ipse multa quidem auri talenta præparaverit, plura vero argenti, ut & ligna, & fabros quamplurimos & lapicidas, smaragdosque & lapides omne genus pretiosos. Et nunc etiam ex sui imperii reditibus ducenta *talenta*, præterea tria millia talentorum auri puri se suppeditaturum esse dicebat ad sacrarium, & Dei currum Cherubos *exornandos*, quos arcæ insistere oportebit *alis expansis* eam obtegentes. Postquam autem Davides conticuerat, principes & sacerdotes & tribus Levitica magna cum alacritate *suis de facultatibus in commune* contulerunt, & multa liberaliter & magnifice polliciti sunt. nam in se receperunt *auri* quidem talentorum quinque millia daturos & decies mille stateras, argenti vero talentorum decem millia, ferrique talentorum multas myriadas. Ad hæc si cui lapillus erat pretiosus, attulit eum & in thesauros *reponendum* tradidit; quorum curam agebat Ialus Moysis * nepos.

Israëlitarum divites ad Templi constructionem conferunt. 1 Paral. c. 29.

11. His lætus erat & populus universus, & *maxime* Davides, cum videret quo studio principes & sacerdotes & reliqui omnes certatim *ad opus promovendum* ferebantur: atque Deum elata voce laudare cœpit, patrem atque genitorem mundi universi appellans & effectorem rerum humanarum divinarumque, quibus semet præesse voluit simul & gentis Hebræorum curam suscipere, eorumque felicitatis pariter ac regni quod ipse ab eo acceperat. Deinde & fausta *omnia* precatus populo universo, & Solomoni filio mentem sanam & integram & omni virtute corroboratam, jussit ut populus quoque Deo laudes diceret. Atque illi quidem in terram procidentes *Deum* adorarunt; & præterea Davidi gratias egerunt pro *bonis* omnibus quæ ipso regnante perceperant. Postridie vero ejus diei hostias ad Deum adduxerunt, mille vitulos, totidemque arietes, & mille agnos, quos solidis sacrificiis immolarunt: insuper & victimas pacificas obtulerunt, multis myriadibus hostiarum mactatis. Atque tota *ea* die rex & populus universus epulati sunt: & Solomonem iterum oleo inunxerunt, ipsumque regem creaverunt; & Sadocum pro po-

Davides populusque Deo gratias agunt. 1 Paral. c. 29.

Solomon rex creatur. 1 Paral. c. 29.

γας ἐποήσατο. τῷ ᾧ Δαβὶδ τὴν διάταξιν τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ πάντων ὁρώντων ἔδωκε Σολομῶνι, θεμελίων καὶ οἴκων καὶ ὑπερώων, [q] ὅσοι τε τὸ πλῆθος καὶ πηλίκοι τὸ ὕψος καὶ τὸ εὖρος γένοιντο, ὅσα τε σκεύη [r] χρυσοῦ καὶ ἀργύρου τίνων τὸν σταθμὸν ὤφειλεν. προπαρώρμησε δὲ καὶ λόγοις [s] αὐτὸν πάσῃ χρήσασθαι προθυμίᾳ πρὸς τὸ ἔργον· καὶ τοὺς ἄρχοντας [t] καὶ τῷ τῶν Λευϊτῶν Φυλῷ συναγωνίσασθαι, διά τε τὴν ἡλικίαν, καὶ διὰ τὸ τὸν Θεὸν ἐκεῖνον ἐλέσθαι [v] καὶ τῆς οἰκοδομίας δὲ ναοῦ καὶ τῆς βασιλείας προστάτην. ὑμαρῆ δ' αὐτοῖς καὶ ὁ σφόδρα ὄπιπτον τὴν οἰκοδομίαν ἀπέφηνεν, [x] αὐτὸς πολλὰ μὲν τάλαντα χρυσίου, πλείω δ' ἀργυρίου, καὶ ξύλα [y] καὶ τεκτόνων πλῆθος καὶ λατόμων ὕλης [z] παρασκευασάμενος, σμαράγδους τε καὶ παντοίας ἰδέας λίθου πολυτελοῦς. καὶ νῦν δ' ἔτι τῆς [a] ἰδίας ἀπ' ἀρχῆς διακόσια, καὶ ἄλλα τετρακόσια τάλαντα χρυσοῦ καθαροῦ παρέξειν ἔλεγε εἰς τὸ ἄδυτον, καὶ εἰς τὸ [b] ἅρμα τοῦ Θεοῦ τοὺς [c] Χερουβεῖς, ὡς ἐφιζάνειν δείσει τῷ ἰδίων καλύπτοντας. σιωπήσαντος Δαβὶδ, πολλὴ καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἱερέων καὶ τῆς Λευϊτικοῦ Φυλῆς προθυμία συβαλλομένων καὶ πιστευόντων ἐπαγγελίας λαμπρὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς ἐγένετο. [d] χρυσίου μὲν γὰρ ὑπέσχοντο εἰσοίσειν τάλαντα πεντακισχίλια, καὶ [e] δαρεικὰς μυρίους· ἀργυρίου δὲ μύρια τάλαντα, καὶ σιδήρου [f] μυριάδας ταλάντων πολλάς. καὶ εἴ τινι λίθος ἦν πολυτελὴς, ἐκόμισε καὶ παρέδωκεν εἰς τοὺς θησαυρούς· ὧν ἐπετρόπευεν ὁ Μωυσέως ἔκγονος Ἰαλος.

ια'. Ἐπὶ τούτοις ἥδη τε ὁ λαὸς ἅπας, καὶ Δαυίδης, τῷ πατρὶ δὲ τῇ Φιλοτιμίᾳ τῶν ἀρχόντων δὲ ἱερέων δὲ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁρῶν· ἀν τὸν Θεὸν εὐλογεῖν ἤρξατο μεγάλῃ βοῇ, πατέρα τε δὲ [h] γενέτορα τῶν ὅλων ἐπικαλῶν, ἀν δημιουργὸν ἀνθρωπίνων δὲ θείων, οἷς [i] αὐτὸν ἐκόσμησεν προστάτην τε δὲ κηδεμόνα γένους τῶν Ἑβραίων δὲ τῶν τούτων εὐδαιμονίας, ἧς τε αὐτῷ [k] βασιλείας ἔδωκεν. ἐπὶ τούτοις εὐξάμενος τῷ τε παντὶ λαῷ τε ἀγαθὰ, ἀν τῷ παιδὶ Σολομῶνι διάνοιαν ὑγιῆ δὲ δικαίαν, ἀν πᾶσι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσιν ἐρρωμένην, ἐκέλευσε δὲ τὸ πλῆθος εὐλογεῖν τὸν θεόν. ἀν οἱ μὲν πρόσθεν ἐπὶ τὸν γῆν προσεκύνησαν, ἠυχαρίστησαν ᾧ δὲ Δαυίδῃ πρὸ πάντων ὧν αὐτὸς τῷ βασιλείαν παρελαβόντος ἀπέλαυσαν. τῇ δ' ἐπιούσῃ, θυσίας τῷ Θεῷ παρέσχησαν· μόσχους χιλίους, ἀν κριοὺς τοσούτους, ἀν χιλίους ἀμνούς, οὓς ὁλοκαύτωσαν. ἔθυσαν ᾧ δὲ τὰς εἰρηνικὰς θυσίας, πολλὰς μυριάδας ἱερείων καταφάξαντες. καὶ δι' ὅλης [l] τῆς ἡμέρας ἑώρτασεν ὁ βασιλεὺς σὺν παντὶ τῷ λαῷ· ἀν Σολομῶνα δεύτερον ἔχρισαν τῷ ἐλαίῳ, ἀν ἀπέδειξαν αὐτὸν βασιλέα, ἀν Σάδωκον ἀρχιερέα τοῦ παντὸς ἁπάσης. εἶτα τὸ βασίλειον ἀγαγόντες

q Ὅσοι τε τὸ πλῆθος] Ὅσοι γε *Vat. Hen.* & *Busb.*

r Χρυσοῦ καὶ ἀργύρου] In *Editis* χρυσὸν καὶ ἀργυρόν.

s Αὐτὸν πάσῃ] Αὐτόν τε *Vat. Hen.* & *Busb.*

t Καὶ τῷ τῶν Λευϊτῶν] Καὶ τῷ Λευϊτῶν *Vat.*

v Καὶ τῆς οἰκοδομίας] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ aberat *Editis.*

x Αὐτὸς πολλὰ] Ita lego *Epiphanium* sequutus, qui vertit *cum ipse multa* &c. ἀπέφηνεν αὐτὸς. πολλὰ μ. τάλ. in *Editis.* ἀπέφηνεν αὐτὸς. πολλὰ μ. τ. *Big.* & *Samb.*

y Καὶ τεκτόνων πλῆθος] Τεκτόνων τε *Big.* & *Samb.*

z Παρασκευασάμενος,] Παρασκευασαμένους *Big.* (& *Coll. Voss.*) παρεσκευασμένος *Samb.* παρεσκευασμένον *Vat.*

a Ἰδίας ἀπ' ἀρχῆς διακόσια,] Ita ex vestigiis *Codd. MSS.* nam τὰ ἰδίας ἀπαρχῆς διακόσια habent *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* quibuscum nonnihil facit *Epiphan.* qui ἀπαρχῆς plane agnoscit, dum vertit, *sed & tum oblationis primitias faciens, tria millia talentorum* &c. Τῆς ἰδίας ἀρχῆς διακοσίας (aut quod mallem διακοσία) in *Editis.* Καὶ νῦν ᾧ προσιδόντες τοῖς ἤδη συνειλεγμένοις χρυσοῦ καθαροῦ τρισχίλια τάλαντα εἰς τὸ ἄδυτον &c. apud *Zonaram.* Confer 1 *Paralip.* c. 29. v. 3.

b Ἅρμα τοῦ Θεοῦ] Sic 2 *Sam.* c. 22. v. 11. *Cherubo insidebat, superque ventorum alis volabat.* ut & *Ps.* 18, 11. *in Cherubo inequitans volabat, seque alis venti librabat.*

c Χερουβεῖς,] Sic cum *MSS.* Χερουβεῖς in *Editis.*

d Χρυσίου μὲν γὰρ] Χρυσοῦ in *omnibus MSS.*

e Στατῆρας μυρίους·] Ita & *Zonaras.* χρυσοῦς μυρίους LXXII. Vide *Villalpand.* in *App.* Tom. 3. p. 412. & *Budæum* de *Asse*, l. 4. p. 469. *Ed. Lugd.*

f Μυριάδας ταλάντων πολλάς.] In *S. Literis* (1 *Paralip.* c. 29. v. 7) centum millia.

g Ἰαλος.] Ἰεχλ LXXII. apud *Epiphanium* varie *Ialus, Iabus, Iabis* & *Iahis.*

* *Nepos.*] Sic placuit vocem ἔκγονος interpretari, quo modo & *Politianus* apud *Herodianum*, l. 5, 7. 2. & l. 7, 10, 15. *Epiphanius* reddit *pronepos.* at *Gelenio* est *unus è posteris Moysis.*

h Γενέτορα τῶν ὅλων] Ita lego, nixus auctoritate *Cod. Vat.* qui habet γενήτορα, & *Epiphanii*, qui vertit, *genitorem omnium.* in *Editis Aliisque* γένεσιν τῶν ὅλων.

i Αὐτὸν ἐκόσμησεν] Si quis αὐτὸν malit, per me licet. quod mox sequitur ἐκόσμησεν est ex *MSS.* pro ἐκόμισεν *Editorum.* utrum horum mavis accipe. *Epiphanius* vertit, *& quibus eum ipse præposuisset præsulem, simul & curatorem fecisset generis Hebræorum* &c.

k Βασιλείας ἔδωκεν.] Βασιλείαν solus *Vat.*

l Τῆς ἡμέρας ἑώρτασεν] Articulum infertum dedi ex *MSS.*

γόντες Σολομῶνα, καὶ καθίσαντες αὐτὸν [m] ἐπὶ θρόνου τοῦ πατρῴου, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὑπήκουον αὐτῷ.

pulo universo sacerdotem. Cumque Solomonem in regiam deduxissent, eumque solio paterno collocassent, ex ea die illi parucrunt.

ΚΕΦ. ιε'.

Οἷα Δαυΐδης, ἐγγίζοντος θανάτου, διελέχθη πρὸς τὸν Σολομῶνα· καὶ ὅσα αὐτῷ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ κατέλειπεν.

CAP. XV.

Quibus verbis Davides, morte appropinquante, Solomonem alloquutus est; & quantum ipsi ad structuram Templi reliquit.

XII.

ΜΕΤ' ὀλίγον δὲ χρόνον καὶ Δαυΐδης κατακλιθεὶς εἰς νόσον ὑπὸ γήρως, καὶ [n] σημαίνων ὅτι μέλλοι τελευτᾶν, καλέσας τὸν [o] υἱὸν Σολομῶνα, [p] διελέχθη πρὸς αὐτὸν τοιάδε· "ἐγὼ μὲν, ὦ τέκνον, εἰς τὸ [q] χρεὼν ἤδη καὶ πατέρας τοὺς ἐμοὺς "ἀπαλλάσσομαι, καινὴν ὁδὸν ἀπάντων τῶν τε νῦν ὄντων καὶ τῶν ἐσομένων πορεύομενος· ἐξ ἧς [r] σοὶ θεὸν "οἷόν τε ἐπαινέλθοντα γνῶναί τί κατὰ τὸν βίον πράττε- "τον. διὸ ζῶν ἔτι, καὶ πρὸς αὐτῷ γεγονὼς [s] ἄρτι "τῷ τελευτᾶν, σοὶ φράσω ταῦθ' ἃ καὶ πρότερον "[t] ἐμοὶ συμβουλεύσας, δικαίῳ μὲν εἶναι πρὸς τοὺς χρω- "μένους, εὐσεβεῖ δὲ πρὸς τὸν τοῦ βασιλείαν δεδωκό- "τα θεὸν, φυλάττειν δ' αὐτοῦ τὰς ἐντολὰς καὶ τοὺς "νόμους, οὓς αὐτὸς διὰ Μωϋσέως κατέπεμψεν ἡμῖν· "καὶ μήτε χάριτι, μήτε [v] θωπείᾳ, μήτ' ἐπιθυμίᾳ, "μήτ' ἄλλῳ παθεῖ [x] προσηττημένον τούτων ἀμελῆσαι. "τοῦ γὰρ θεοῦ πρὸς σωτὴν εὔνοιαν [y] ἀπολεῖς, πα- "ραβὰς τὰ νόμιμα· [z] καὶ πρὸς ἅπαντ' αὐτοῦ τοῦ ἀ- "γαθοῦ ἀποστρέψεις πρόνοιαν. τοιοῦτον δέ [a] σε αὐτὸν "παρέχων, οἷόν εἶναί τε δεῖ, [b] κἀγὼ μὲν διδάσκαλῶ, "καθέξεις ἡμῶν τοῦ βασιλείαν τῷ γένει· καὶ οἴκῳ "ἄλλῳ Ἑβραίων οὐκ ἂν δεσπόσειεν, ἀλλ' ἡμεῖς αὐ- "τοὶ διὰ παντὸς αἰῶνος. μέμνησο δὲ καὶ τοῦ Ἰωά- "βου τοῦ στρατηγοῦ παρανομίας, ἀποκτείναντος διὰ "ζηλοτυπίαν δύο στρατηγοὺς δικαίους καὶ ἀγαθούς, [c] Ἀβε- "νήρου τὸν Νήρου παῖδα, καὶ τὸν Ἀμεσσαὶν υἱὸν [d] Ἰεθράνου. "[e] ὧν, ὅπως ἂν σοὶ δόξῃ, τὸν θάνατον ἐκδίκησον· ἐπεὶ "καὶ κρείττων ἐμοῦ καὶ δυνατώτερος [f] ὁ Ἰωάβος ὢν, "μέχρι γοῦν τοῦ δίκαιον διέφυγε. [g] παρατίθημι δέ σοι, "καὶ τοὺς Βερζελαίου τοῦ Γαλαδίτου παῖδας· οὓς ἐν τιμῇ "πάσῃ καὶ προνοίᾳ τοῦτ' ἐμοὶ χαριζόμενος ἕξεις. ὃ "προκατέρχομαι γὰρ ἀπιστίας, ἀλλ' ἀμοιβὴν ὧν ὁ πατὴρ "αὐτῶν φίλος τοῦ φυγοῦντος ὑπῆρξέ μοι [h] χρεωλυτοῦμεν. "καὶ τὸν Γηρᾶν δὲ υἱὸν Σεμεΐ, τὸν ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυ- "λῆς, ὃς, παλαὶ βλασφημήσας με φίλον τοῦ φυγοῦντος "ὅτ' εἰς [i] παρεμβολὰς ἐπορεύομεν, ἀπήντησεν ἐπὶ Ιορ- "δάνου, καὶ πίστεις ἔλαβεν ὡς μηδὲν αὐτὸν παθεῖν τότε, "νῦν ἐπιζητήσας αἰτίαν εὔλογον, [k] ἄμυναι."

Β'. Ταῦτα φράσαντος τῷ παιδὶ περί τε τῶν ὅλων πραγμάτων καὶ περὶ τῶν φίλων, καὶ ὡς ἤδει τιμωρίας ἀξίως μεγεθυνόμενος, ἀπέθανεν· ἔτη μὲν βιώσας ἑβδομήκοντα, βασιλεύσας δὲ ἐπὶ μὲν ὅλου Χεβρῶνι τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ μῆνας ἑξ, ἐν Ιεροσολύμοις δὲ ἅπασης τῆς χώρας τρία

PAulo autem post Davides, cum ex senectute in morbum incidisset, vidisseque jam instare sibi mortem, accito Solomone hisce verbis illum alloquutus est: "Ego quidem, ô fili, jam in eo sum "ut fato concedam & ad patres meos abeam, viam- "que ingrediar omnibus qui nunc sunt aut futuri "sunt ineundam, quam remetiri nemini licet, ut "quid in hac vita geratur exploratum habeat. "Quapropter vivens adhuc & jam morti proxi- "mus ea te moneo, quæ & antea dixeram, tibi "suadendo, ut erga subditos quidem sis justus, er- "ga Deum vero pius, qui tibi regnum dedit, ut- "que custodias præcepta ejus & leges, quas nobis "per Moysen mittendas curavit: & cave ne quid "tibi propositum negligas, aut gratiæ cedens, aut "assentatione aut cupiditate *nimia* abreptus, alia- "ve animi perturbatione. nam ex Dei erga te be- "nevolentia excides, siqua contra legum præscri- "pta feceris; atque in omnibus bonam ejus provi- "dentiam à te alienabis. Quod si ita te erga illum "gesseris ut te decet, & ipse porro te hortor *sua- "deoque*, efficies ut regnum in familia nostra ma- "neat, & nulla alia domus præter nostram He- "bræis imperet in omne ævum. Et præterea fac "memineris iniquitatis Joabi imperatoris, qui in- "vidiæ œstro percitus duos exercitus duces, viros "justos bonosque, interemit, Abenerum Neri fi- "lium & Amessam filium Jethranæ. quorum mor- "tem, ut tibi visum fuerit, ulciscere: quandoqui- "dem Joabus, utpote me viribus superior poten- "tiorque, hactenus supplicium evasit. Commen- "do autem tibi etiam Berzelæi Galaditæ liberos, "quos mei gratia omni honore curaque dignabe- "ris. neque enim erit ut primi beneficium confe- "ramus, sed illos pro officiis remuneremus, quæ "pater illorum in me contulit, cum in fugam me "dederam. Quin & Semei Geræ filium, è tribu "Benjamitide, qui mihi fugienti diris modis ma- "ledixit, tum cum Castra petebam, moxque mi- "hi ad Jordanem *progresso* obviam factus fidem in- "columitatis tunc à me impetravit, cum justam "causam nactus fueris, noli committere ut impu- "nitus abeat."

Davides moriens Salomoni præcepta dat. 3 Reg. c. 2.

2. His mandatis filio & de summa rerum & de amicis, deque iis quos noverat pœna dignos, è vita excessit: cum quidem vixisset annos septuaginta, ac regnasset Hebrone quidem in Judæ tribum annos septem & sex menses, Hierosolymis autem in omnem regionem tres & triginta. Hic vir optimus

Davides moritur. 3 Reg. c. 2.

Davidis encomium.

---

m Ἐπὶ θρόνου] Ἐπὶ τοῦ θρόνου *Vat.*

n Σημαίνων] Σωσειδὼς *Big.* (*Coll. Vass.*) *Samb.* & *Vat.*

o Υἱὸν Σολομῶνα,] Voculam ὑὸν inserui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

p Διελέχθη] Διειλέχθη *Vat.*

q Χρεὼν ἤδη] Ita cum *Samb.* in cæteris χρέων. & juxta *Epiphanium* πάντων χρεών.

r Οὐκέτ' οἷόν τε] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐκεῖθ' οἷόν in *Editis*, *Aliisque.*

s Ἄρτι τῷ τελευτᾶν,] Iterum cum *MSS.* ὄντως τῷ τελευτᾶν in *Editis.*

t Ἐμοὶ συμβουλεύσας,] Rursus ex *Iisdem.* ἔφθω *Bas.* & *G.*

v Θωπείᾳ,] Ἀπεχθείᾳ juxta *Epiphanium.*

x Προσηττημένον] Προσηττέμβον *Vat.*

y Ἀπολεῖς,] Ita cum *Big.* (*Coccejo*) & *Samb.* levicula sane mutatione, pro ἀπωλεῖς, quod in *Editis omnibus* obtinuit; qua tamen auctoritate, alii judicent.

z Καὶ πρὸς ἅπαντ'] Καὶ ἀντικρὺ πρὸς σὲ αὐτῷ τῷ ἀγαθῷ ἐπιστρέψεις πρόνοιαν, τοιοῦτον σαυτὸν παρέχων, ὁποῖον εἶναί σε δεῖ, κἀγὼ μὲν τὸν Θεὸν διδάσκαλῶ, καθέξει ἡμῶν τοῦ βασιλείου &c. legisse videtur *Epiphan.*

a Σε αὐτὸν παρέχων,] Σεαυτὸν *Vat.*

b Κἀγὼ μὲν] Κἀγὼ διδάσκαλῶ *Vat.*

c Ἀβενήρου τὸν Νήρου] Ἀβενηρού τε, vel Ἀβέννηρόν τε in *MSS.* quibus non consentit *Epiphan.*

d Ἰεθράνου.] Ἰεθέρου *Vat.* Ἰέθρου *Epiphan.*

e Ὧν, ὅπως] Ita cum *Vet. Interpr.* (& *Coccejo*) ὃν in *Editis.* deest *MSS.*

f Ὁ Ἰωάβος ὢν,] Articulum ὁ acceptum debes *MSS.*

g Παρατίθημι δέ σοι,] Παραθήσομαι σοὶ καὶ τοὺς Βερζέλου τοῦ Γαλααδίτου παῖδας *Vat.*

h Χρεωλυτοῦμεν.] Χρεωλυτοῦμεν *Samb.* HUDS. Infr. lib. XVIII. c. 9. §. 9. τὸν μισθὸν χρεωλυτῶν. SPANH.

i Παρεμβολὰς] Conf. sup. c. 9. §. 8. & c. 10. §. 1. SPANH.

k Ἄμυναι.] Ἀμῦναι *Samb.*

mus erat, & omnibus virtutibus præditus, quibus regem ornari oportebat, cui tot gentium salus commissa est. nam & omnibus fortitudinis gloria antecellebat: & cum certamina pro subditis iniret, primus *magno impetu* ferebatur in pericula, labores perferendo pugnandoque milites ad res *præclare* gerendas excitans, & non domini more imperando. Optime perspiciebat simul & considerabat tam futura quam rationem expediendi instantia: *ad hæc* modestus, mitis, erga calamitosos benignus, justus, humanus *in omnes*. In his quæ fas est ut reges sibi propria vendicent, ne omnino quidem potestatis magnitudine peccavit, præterquam in eo quod spectat ad Uriæ uxorem. Tantam præterea opum vim reliquit, quantam nemo alius regum, nec Hebræorum, nec aliarum gentium.

Ejusque sepultura & monumentum.

3. Sepelivit autem eum filius Solomon Hierosolymis magnifice, & præter cætera omnia, quæ in regum funeribus fieri solebant, multas etiam ingentesque divitias cum eo sepeliit: quarum magnitudinem facile sit alicui conjectare ex iis quæ dicturus sum. Nam post spatium annorum MCCC. Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho cognomine Pio, filio Demetrii, volens pecuniam ei dare, ut obsidione absisteret & exercitum *suum* abduceret, cum aliunde ei *ad largiendum* nihil suppeteret, aperta cella una monumenti Davidis, & inde deportatis tribus talentorum millibus, partem Antiocho dedit: & ita se ab oppugnatione liberavit, sicut & alibi indicavimus. Post hunc autem, multis annis elapsis, iterum Herodes rex, alia cella recluſa, inde magnas opes sustulit. Veruntamen ad loculos *qui* regum *cineres continent* neuter eorum pervenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, ut ingredientibus in monumentum nihil plane appareret. Sed hæc quidem hactenus nos dixisse sufficiat.

Lib. 13.

Lib. 16.

Finis Libri septimi.

τριάκοντα. ἦν δὲ ἄρχων ἀνὴρ ἐγχώριος. καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχων ἐν ἔδει τῷ βασιλεῖ, καὶ τοσούτων ἐθνῶν σωτηρίαν ἐγκεχειρισμένῳ προσῆκεν. ἀνδρεῖός τε γὰρ ἦν, ὡς οὐκ ἄλλος πω· ἐν οἷς τοῖς ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων ἀγῶσι, πρῶτος ἐπὶ τοὺς κινδύνους ὥρμα, τῷ πονεῖν ἐν μάχαις προκελεύόμενος τοὺς στρατιώτας ἐπὶ τὰς πράξεις, [l] ἀλλ' οὐχὶ τῷ προστάττειν ὡς δεσπότης. νοῆσαί τε ἐν συνιδεῖν, ἃ δεῖ τῶν μελλόντων ἐν τῶν ἐνεστηκότων οἰκονομίας, ἱκανώτατος· σώφρων, ἐπιεικὴς, χρηστὸς πρὸς τοὺς ἐν συμφοραῖς ὑπάρχοντας, δίκαιος, [m] φιλάνθρωπος. ἃ μόνοις [n] ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν εἶναι πρόσηκε, μηδὲν ὅλως [o] πρὸς τοσοῦτο μέγεθος ἐξουσίας [p] ἁμαρτών, ἢ τὸ πρὸς τὴν [q] Οὐρίου γυναῖκα. [r] κατέλειπε γὰρ ἐν πλοῦτον, ὅσον οὐκ ἄλλος βασιλεὺς, οὔθ' Ἑβραίων, οὔτ' ἄλλων ἐθνῶν.

γ'. Ἐθάψε δ' αὐτὸν ὁ παῖς Σολομὼν ἐν Ἱεροσολύμοις λαμπρῶς, τοῖς τε ἄλλοις οἷς πρὸς κηδείαν νομίζεται βασιλικὰ ἅπασι, καὶ δὴ καὶ πλοῦτον αὖπω πολὺν καὶ ἄφθονον συνεκήδευσεν. ὧν τὸν ὑπερβολὴν [s] πεμπόμενός τις ἂν ῥᾳδίως ἐκ τῶν [t] λεχθησομένων. μετὰ γὰρ χρόνον ἐτῶν χιλίων καὶ τετρακοσίων, Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς, πολιορκούμενος ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ Εὐσεβοῦς ἐπικληθέντος, υἱὸς ἦν Δημητρίου, βουλόμενος χρήματ' αὖπω δοῦναι, ὑπὲρ τοῦ λῦσαι τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν στρατιὰν ἀπαγαγεῖν, καὶ ἀλλαχόθεν οὐκ ἐπόρων, [v] ἀνοίξας ἕνα οἶκον τῶν ἐν τῷ Δαυίδου μνήματι, καὶ βαστάσας τρισχίλια τάλαντα, μέρος ἔδωκεν Ἀντιόχῳ· καὶ διέλυσεν ἔτως τὴν πολιορκίαν, καθὼς ἐν [x] ἐν ἄλλῳ [y] δεδηλώκαμεν. μετὰ ἓν τοῦτον, ἐτῶν πολλῶν διαγενομένων, πάλιν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς, ἕτερον ἀνοίξας οἶκον, ἀνείλετο [z] χρήματα πολλά. [a] τῶν μέντοι γε θήκας τῶν βασιλέων οὐδεὶς αὐτῶν ἐπέτυχεν. ἦσαν γὰρ ὑπὸ τὸν γῆν μηχανικῶς κεκρυμμέναι πρὸς τὸ μὴ φανεραὶ εἶναι τοῖς εἰς τὸ μνῆμα εἰσιοῦσιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἡμῖν ἐπὶ τοσοῦτον λόγος δεδηλώσθω.

Τέλος τῆς βιβλίου ἑβδόμης.

---

l Ἀλλ' οὐχὶ] Οὐ τῷ προστάττειν *Vat.*

m Φιλάνθρωπος.] Ita locum distinxi cum *Epiphanio*, qui vertit, *In his autem quæ regibus præcipue conveniunt, in nullo penitus nisi in uxore Uriæ magnitudine potestatis deliquit.* Sic autem *Gelenius*; φιλάνθρωπος, ἃ μόνοις ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν εἶναι προσῆκεν. μηδὲν ὅλως &c. *quæ quidem præcipuæ sunt Regum virtutes. nec in tanta potestate* &c.

n Ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν] Ἐξαίρετα, juxta Scholia *Thucydidis*, ἀφωρισμένα.

o Παρὰ τοσοῦτο] Παρὰ τοσοῦτον μέγεθος τῆς ἐξουσίας *Vat.*

p Ἁμαρτὼν,] Ἁμαρτῶν *Samb.*

q Οὐρίου] *Coll. Big.* & *Voss.* Οὐρίου.

r Κατέλειπε] Κατέλιπε *Samb.*

s Τεκμήραιτ' ἄν τις] Ita *Bas. G. Busb.* (*Coccejus*) & *Hen.* τεκμαίροιτ' ἄν τις *Big.* & *Samb.* τεκμαίρεται τις *Vat.*

t Λεχθησομένων.] Διειρθησομένων *Vat.*

v Ἀνοίξας ἕνα οἶκον] Ita *MSS.* & *Vetus Interpres.* ἀνοίξας οἶκον τῶν ἐν Δαυΐδου μνημάτων in *Editis.*

x Ἐν ἄλλῳ] Ἐν ἄλλοις *Big. Vat.* & *Epiphan.*

y Δεδηλώκαμεν.] Δηλώσομεν juxta *Epiphanium.* verum puto librarios *indicavimus* posuisse pro *indicabimus.*

z Χρήματα πολλά.] Πολλὰ τάλαντα ἐξήγαγεν, *Syncell.* p. 189. Χρήματα, καθάπερ ἰσχανὲς, οὐκ ὄζειν, κόσμον ἢ χρυσοῦ καὶ κειμηλίων πολλῶν, *Jos.* Lib. 16. Ἀνοίξας δέ τινα τάφον, χρήματα ἦν μὴ ὀφεῖν, *Cedren.* p. 98. πειραθέντα ἢ καὶ σιδηρέων χωρεῖν πυελ ἐπιχειρῶσαι, *Cedren.* p. 98. ex *Josepho* in lib. 16.

a Τῶν μέντοι γε θήκας] Τῶν ἢ θήκας τῶν αὐτῶν βασιλέων οὐδεὶς μέχρι βάθους μεμηχανημένας οὐδὲ προσεπίλατεν, *Syncell.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ ΟΓΔΟΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO OCTAVO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Σολομὼν, τῇ βασιλείαν παραλαβὼν, τοὺς ἐχθροὺς ἀνεῖλε.

β'. Περὶ τ σοφίας αὐτ, καὶ [b] τ σωτέσεως, [c] καὶ Ꝟ πλούτ.

γ'. Οτι πρῶτ τ ἐν Ιεροσολύμοις ναὸν ᾠκοδόμησεν.

δ'. Ως τελευτήσαντ Σολομῶντ, ὁ λαὸς, ἀποστὰς Ꝟ παιδὸς αὐτ [d] Ροβοάμου, τ δέκα φυλῶν [e] τ ὑπηκόων τινὰ Ιεροβοάμην ἀπέδειξε βασιλέα· τ δὲ δύο φυλῶν ὁ υἱὸς αὐτ ἐβασίλευσεν.

ε'. Ως Σύσακ ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατεύσαντ ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ κατασχὼν τὴν πόλιν, τ πλοῦτον αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον μετῴκησεν.

ς'. Στρατεία Ιεροβοάμου, Ꝟ τ Ισραηλιτῶν βασιλέως, [f] ἐπὶ τ υἱὸν Ꝟ Ροβοάμου Αβίαν ἐλθόντα.

ζ'. Οτι τὴν Ιεροβοάμου χωρὰν [g] Βασάνης τις ὄνομα Διαφθείρας, αὐτὸς τὴν βασιλείαν ἔσχεν.

η'. Αἰθιόπων ἐπιστρατεία τοῖς Ιεροσολύμοις, βασιλεύοντ αὐτῶν Ασάνου Ꝟ Αβία παιδὸς, καὶ διαφθερὰ τὸ στρατὸ.

θ'. Ως, τ [h] Βασάνου χωρᾶς διαφθαρείσης, ἐβασίλευσεν τ Ισραηλιτῶν [i] Ζαμάρης ὁ υἱὸς αὐτ Αχαβ.

ι'. [k] Ως Αδαδ, Δαμασκὸν καὶ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ' Αχαβον στρατεύσαντ ἡττήθη.

ια'. [l] Αμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, [m] ἐπιστρατευσαμένων ἐπ' Ιωσαφάτ τ Ιεροσολύμων βασιλέα, ἡττηθέντων.

ιβ'. Ως Αχαβ, ἐπὶ Σύρους στρατεύσαντ, ἡττήθη τῇ μάχῃ, καὶ αὐτὸς ἐπώλεσε.

1. *Quomodo Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.*

2. *De ejus sapientia, scientia, & divitiis.*

3. *Quod primus omnium Hierosolymis Templum ædificavit.*

4. *Quomodo Solomone defuncto populus, à Roboamo ejus filio deficiens, Hieroboamum, è subditis unum, decem tribuum regem declaravit: duarum vero tribuum imperium penes Solomonis filium mansit.*

5. *Quomodo Susacus Ægyptiorum rex, in Hierosolyma exercitu educto, & urbe capta, divitias ejus in Ægyptum deportavit.*

6. *Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades.*

7. *Quod quidam nomine Basanes, stirpe Hieroboami excisa, imperium sibimet occupavit, tenuitque.*

8. *Æthiopum in Hierosolymitanos expeditio, cum apud illos regnaret Asanes filius Abiæ, & exercitus eorum interitus.*

9. *Quomodo, Basanis genere exstirpato, regnavit Zamaras, & dein filius ejus Achabus.*

10. *Quomodo Adadus, Damasci & Syriæ rex, bis contra Achabum ducto exercitu, cladem accepit.*

11. *Ammanitæ & Moabitæ, cum bellum intulissent Josaphato Hierosolymorum regi, victi discedunt.*

12. *Quomodo Achabus, contra Syros profectus, pugna superatus est, & ipse disperiit.*

a Ἐν τῇ ὀγδόῃ] *Al.* ὁ τῷ ὀγδόῳ, vel ὁ τῷ ὀγδόῳ λόγῳ.

b Τῆς σωτείσεως,] Τῆς deest *Samb.*

c Καὶ Ꝟ πλούτ.] Ita distinxi ex *MSS.* in *Editis* hoc summarium priori cohærebat, ita ut lectum fuerit, καὶ Ꝟ πλούτ, καὶ ὅτι σφ. &c.

d Ροβοάμου,] Τῦ ante Ροβοάμου delevi auctoritate *Codd. MSS.*

e Τῶν ὑπηκόων τινὰ] Illa τ ὑπηκόων τινὰ & mox αὐτῦ inseruimus è *MSS. Samb. (Coll. Voss.)* & *Gall.*

f Ἐπὶ τ υἱὸν Ꝟ Ροβοάμου Αβίαν] Sic in *iisdem MSS.* in *Editis* ἐπὶ τ υἱὸν Ꝟ Ροβοάμου, καὶ ἡττᾶτ, καὶ ὅτι &c. ita ut unus solummodo titulus sit.

g Βασάνης] Sic infra in *Editis* & *MSS.* at Βασούνης & Βασάνης *Vat.* & semel Βασάμης *Baf.* & *G.* hîc loci tamen in *libris omnibus* Βασίνης.

h Βασάνου χωρᾶς] Ita cum *Vet. Interpr.* ut & libris Græcis omnibus in sequentibus. Hic vero Ασιωσάρου nobis repræsentant tam *MSS.* quam *Editi.*

i Ζαμάρης] Αμάρης *Vat.* Αμαρὰς *Samb.*

k Ως Αδαδ,] Αδὶς, in *libris omnibus*, juxta LXXII. verum maluimus Αδαδ, quod infra nobis exhibet maxima *Exemplarium* pars.

l Αμμανιτῶν] Sic *Baf. Samb. Vat.* & *Gall.* quibuscum conveniunt *Epiphanii* vetustiora exemplaria.

m Ἐπιστρατευσαμένων] Ita *Baf.* στρατευσαμένων *Samb.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

[a] Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ρξγ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER OCTAVUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXIII.

CAP. I.

Quomodo Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.

Solomoni regnum ineunti populus fausta omnia apprecatur.

IAM vero de Davide & ejus virtute, quantorumque bonorum popularibus suis auctor exstiterit, & quantis bellis feliciter gestis pugnisque bene pugnatis *tandem* senio confectus decesserit, in libro antecedente enarravimus. Cum autem Solomon ejus filius admodum adolescens principatum accepisset, à patre dum adhuc in vivis esset populi dominus Dei voluntate declaratus, & in solio consedisset, universa quidem multitudo, ut sub novi regni exordia fieri solet, faustis acclamationibus ei ut omnia prospere cederent precata est, utque florentibus imperii rebus ad beatam perveniret senectutem.

Adonias Beethsaben adit, ut sibi à Solomone postularet Abisacen in matrimonium. 3 *Regum*, c. 2.

2. Cæterum Adonias, qui vivo adhuc patre de regno occupando cogitavit, cum ad regis matrem Beethsaben accessisset, eamque blande salutasset, illa percontata an ulla re egens ad ipsam veniat, jubenteque ut sibi mentem *suam* aperiret, utpote non gravate *quidquam* concessuræ, orsus est dicere, "etiam ipsam quidem nosse, quod tam "ætatis prærogativa quam voluntate populi ejus "fuerit regnum, sed cum ita Deo visum sit ut "translatum esset in filium ipsius Solomonem, se "*quidem* servitutem sub ipso diligere & amare, "præsentique rerum statui acquiescere. adeoque "ipsam obsecrabat ut cum fratre pro se ageret, "eique persuaderet ut Abisace, quæ cum patre "dormire consueverat, sibi in matrimonium da"retur: patrem enim cum ea propter senectutem "non congressum esse, & proinde adhuc virgi"nem manere." Tum Beethsabe se illi sedulam operam daturam esse pollicita est, nuptiasque *se illi* ideo conciliaturam esse, tum quod rex ultro fratri gratificare voluerit, tum *præsertim* quod ipsa instanter oraret. Et ille quidem spei plenus, fore has nuptias, discedit: Solomonis vero mater recta ad filium contendit, ut cum eo de iis sermocinaretur quæ supplici Adoniæ promiserat. Atque filius cum ei obviam processisset, illamque complexu excepisset, & in cubiculum ubi tunc tem-

Beethsabe ad Solomonem supplex accedit.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Σολομὼν, τῷ βασιλείαν παραλαβὼν, τοὺς ἐχθροὺς ἀνεῖλε.

ΠΕΡΙ μὲν οὖν Δαυίδου καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, καὶ ὅσων ἀγαθῶν αἴτιος γενόμενος τοῖς ὁμοφύλοις, πολέμους τε καὶ μάχας ὅσας κατορθώσας γηραιὸς ἐπελεύτησεν, ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν. Σολομῶνος δὲ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, νέου τὴν ἡλικίαν ἔτι ὄντος, τὴν βασιλείαν παραλαβόντος, ὃν ἔτι ζῶν ἀπέφηνε βασιλέα [b] δεσπότην καὶ τῆς θεοῦ βούλησιν, καθίσαντος ἐπὶ τὸν θρόνον, ὁ μὲν πᾶς ὄχλος ἐπεφήμησεν, οἷον εἰκὸς ἐπὶ δεχομένῳ βασιλεῖ, πλουτῆσαι καλῶς [c] αὐτῷ τὰ πράγματα, καὶ πρὸς γῆρας ἀφικέσθαι λιπαρὸν καὶ παναίδαιμονα τὴν ἡγεμονίαν.

β'. Ἀδωνίας δέ, ὃς καὶ τοῦ πατρὸς ἔτι ζῶντος ἐπεχείρησε τοῦ δεχθῆναι καταρχεῖν, παρελθὼν πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως μητέρα [d] Βεεθσαβεὲ, καὶ φιλοφρόνως αὐτὴν ἀσπασάμενος, πυθομένης εἰ καὶ δεῖταί τινα πρὸς αὐτὴν ἀφῖκται, καὶ δηλοῦν κελευούσης ὡς ἥδεως παρεξομένης, ἤρξατο λέγειν, "ὅτι γινώσκοι μὲν τὴν "βασιλείαν καὶ αὐτὴ καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ διὰ τὴν "τοῦ πλήθους προαίρεσιν ἔσαν αὐτοῦ, μεταβάσης δὲ "πρὸς Σολομῶνα τὴν υἱὸν αὐτῆς καὶ τοῦ τοῦ θεοῦ γνώ"μῃ τέρψαι καὶ ἀγαπᾷ τοῦ [e] ὑπ' αὐτὴν δουλείαν, "καὶ τοῖς παροῦσιν ἥδεσθαι πράγμασιν. ἐδεῖτο δὴ οὖν "διαλλαγῆναι πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ πεῖσαι δοῦ"ναι τοῦ τῷ πατρὶ συγκοιμωμένῳ πρὸς γάμον αὐτῷ "Ἀβισάκην· ἃ γὰρ πλησιάσαι τὸν πατέρα διὰ τὸ γῆ"ρας αὐτῇ, μένειν δὴ ἔτι παρθένον." ἡ δὲ Βεεθσαβὲ, καὶ [f] διαλλαγήσειν ἀπροδαίως ὑπέσχετο, καὶ καταπράξασθαι τὸν γάμον δι' ἀμφότερα, τό τε βασιλέως [g] αὐτῷ χαρίσασθαί τι [h] βουλομένου, καὶ δεομένης αὐτῆς λιπαρῶς. καὶ ὁ μὲν εὐέλπις ἀπελλάττεται περὶ τὸν γάμον· ἡ δὲ τοῦ Σολομῶνος μήτηρ [hh] εὐθέως ὥρμησεν ἐπὶ τὸν υἱὸν [i] διαλεξομένη περὶ ὧν Ἀδωνίας δεηθεὶς καπηγγείλατο. καὶ προϋπαντήσαντος αὐτῇ τοῦ παιδὸς, καὶ προσπλακέντος, ἐπεὶ παρήγαγε αὐτῷ εἰς τὸν οἶκον οὗ σωέ-

[a] Περιέχει] Ita in omnibus *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis.* numerumque defendit *Is. Vossius* in *Chr. S.* c. 7.

[b] Δεσπότην τῷ θεοῦ] Alii sic distinguunt, δεσπότην, τοῦ τὴν τ. Θ. βούλησιν καθίσαντος &c.

[c] Αὐτῷ τὰ πράγματα,] Αὐτῷ deest *Big.*

[d] Βεεθσαβὲ,] Coll. *Big.* & *Voss.* ut passim Βηρσαβεέ.

[e] Ὑπ' αὐτὸν δουλείαν,] Ὑπ' αὐτῇ *Big.* (*Coll. Voss.*) ὑπ' αὐτῷ *Vat.*

[f] Διαλλαγήσειν] Αὐτῷ post Διαλλαγήσειν inserunt *Busb.* & *Hen.* ut & mox ante καταπράξασθαι.

[g] Αὐτῷ χαρίσασθαι] Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[h] Βουλομένου,] Ita cum *MSS.* βουλομένῳ in *Editis.*

[hh] Εὐθέως] Εὐθὺς *Vat. Hen.* & *Busb.*

[i] Διαλεξομένη] Διαλεξαμένη *Samb.*

ἐ Κα-

πανέβαινεν αὐτῷ κεῖσθαι τ βασιλικὸν θρόνον, καθίσας ἐκέλευσεν ἕτερον ἐκ δεξιῶν τεθῆναι τῇ μητρί. [k] καθεσθεῖσα δ' ἡ Βεεθσαβὴ, "μίαν, εἶπεν, ὦ παῖ, χάριν αἴτημί-"νῃ μοι κατάνευσον, καὶ μηδὲν [l] ἐξ ἐρωτήσεως δύσκολον "μηδὲ σκυθρωπὸν ἀπεργάσῃ." ὁ δ' ἢ Σολομῶν ὁ πρεσβεύειν κελεύσαι, πάντα γὰ ὅσιον εἶναι μητρὶ παρέχειν, καὶ π προσομιλήσασαν τῷ ἀρχῇ ὅτι μὴ μετ' ἐλπίδ ἤδη βεβαίας ὧ τυχεῖν ὧν ἀξιοῖ ποιεῖται τὰς λόγους, ἀλλ' ἄρνησιν ὑφορωμένη· δεῖσαι τῷ παρθένον αὐτὸν Αβισάκῃ Αδωνίᾳ ταδελφῷ πρὸς γάμον παρεκάλει.

γ'. Λαβὼν ἢ [m] πρὸς ὀργῆς ὁ βασιλεὺς τὸν λόγον, ἀποπέμπεται μὲν τῇ μητέρα· μειζόνων δ' ὀρέγεσθαι πραγμάτων εἰπὼν Αδωνίαν, καὶ θαυμάζειν [n] πῶς ἀ ἀξιόχρησαι καὶ τῆς βασιλείας ὡς πρεσβυτέρῳ ἀξιοκαλεῖ, τὸν γάμον αὐτῷ τὸν Αβισάκης [o] αἰτημένη, φίλως ἔχοντι δυνατὸς, Ἰώαβον τὸν στρατηγὸν, καὶ Αβιάθαρον τὸν ἱερέα. [p] καὶ μεταπεμψάμενος Βαναίαν τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων, ἀποκτεῖναι πρόσταξεν [q] αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν Αδωνίαν. καλέσας δὲ [r] τὸν Αβιάθαρον τὸν ἱερέα, "θανάτῳ μέν, εἶ-"πε, ῥύεταί σε τά τε ἄλλα ὅσα τῷ πατρὶ μου συνέκα-"μες, καὶ ἡ κιβωτὸς ἣν σοὶ αὐτῷ μετέπεμψας. τούτων "δέ σοι τὴν τιμωρίαν ἐπιτίθημι, ταξαμένῳ μὴ Αδω-"νίᾳ καὶ τὰ ἐκείνῳ φρονήσαντι· μήτε ἐνθάδε ἴθι, μήτε "εἰς ὄψιν [s] ἀπάντα τῇ ἐμῇ, ἀλλὰ εἰς τὴν πατρίδα "πορεύου ἐν τοῖς ἀγροῖς ζῆθι, καὶ τοῦτον ἄχει πλού-"τῆς ἔχε τ βίον, [t] ἁμαρτῶν δ' μηκέτι εἶναι [v] δικαίως "ἐν ἀξίᾳ." [x] καταλύεται μὲν οὖν ὑπὸ τ [y] ἱερατικῆς τιμῆς ὁ Ιθαμάρου οἶκος ἀφ' τὴν προειρημένην αἰτίαν, καθὼς κ τῷ Αβιαθάρῳ πάππῳ προεῖπεν ὁ Θεὸς [z] Ηλεί. μετῴκει δ' εἰς τὸ [a] Φινεέσου γένος, πρὸς Σάδωκον. οἱ δ' ἰδιωτεύσαντες ἐκ τοῦ Φινεέσου γένους, καθ' ὃν καιρὸν εἰς τ Ιθαμάρου οἶκον ἡ ἀρχιερωσύνη μετῆλθεν, Ηλεὶ πρώτῳ τούτου ἀφαιρεθέντος, ἦσαν ἔτι· ὁ τοῦ [b] ἀρχιερέως Ιωσήπου υἱὸς Βοκκίας, τούτου δ' Ιωάθαμος, Ιωάθαμος δ' Μαραιώθου, Μαραιώθης δ' Αροφαῖος, Αροφαίου δ' Αχίτωβος, Αχιτώβου δ' Σάδωκος, ὃς πρῶτος ἐπὶ Δαυίδου τοῦ βασιλέως ἀρχιερεὺς ἐγένετο.

δ'. Ἰωάβου δ' ὁ στρατηγὸς, τὴν ἀναίρεσιν ἀκούσας τοῦ Αδωνίου, ἔφευγεν· φίλος γὰ ἦν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ τῷ βασιλεῖ Σολομῶνι. καὶ κίνδυνον ἐκ τούτου, ἀφ' τὴν πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν, οὐκ ἀλόγως ὑπωπτεύων, καταφεύγει μὲν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· ἀσφάλειαν δ' ἐνόμιζεν αὐτῷ [c] παρεῖν ἐκ τ [d] πρὸς τ Θεὸν εὐσεβείας ὧ βασιλέως. ὁ δ', ἀπαγγελάντων αὐτῷ [e] τινῶν τὴν Ιωάβου γνώμην, πέμψας Βαναίαν, ἐκέλευσεν [f] ἀναστήσαντα αὐτὸν ἐπὶ τὸ δικαστήριον ἄγειν ὡς ἀπολογησόμενον. Ιωάβου δ' οὐκ ἔφη καταλείψειν τὸ ἱερὸν, ἀλλ' [g] αὐτοῦ τεθνήξε-

poris ſolium erat regium deduxiſſet, eo occupato, aliud à dextra mætri apponi juſſit. Poſtquam vero conſedit Beethſabe, "Mihi, inquiit, unum à te, "fili, poſtulanti annue; & nihil moroſi tetricive, "*mihi quod peto* denegando, facias." Solomone autem jubente ut illi imperaret, quod fas eſſet matri omnia concedere; poſtquam tamen prius eam paululum reprehenderat; quod non cum certa ſpe impetrandi quod vellet verba fecerit, ſed quaſi repulſam laturam eſſe metuerit: tum illa *eum* obſecrabat, ut is virginem Abiſacen fratri *ſuo* Adoniæ nuptum daret.

3. At rex, hac oratione non leviter offenſus, matrem quidem dimittit; Adoniam vero majora appetere & *moliri* dicens, ſeque mirari quod non poſtularet ut ei tanquam natu majori regno cederet, cum ei depoſcat Abiſaces conjugium, amicos potentes habenti Joabum imperatorem & Abiatharum ſacerdotem. moxque accito Banaja ſatellitum præfecto, mandavit ei ut fratrem Adoniam aggreſſus interimeret. Vocato deinde Abiatharo ſacerdote, "te, inquiit, mortis ſupplicio eximunt, "tum quidem alioquin iſtæ calamitates quarum "cum patre meo particeps fuiſti, tum quod una "cum eo arcam tranſtuliſti. Hanc autem, tibi, "Adoniam ſequuto ejuſque partibus ſtudenti, "pœnam conſtituo, ut neque hîc moreris, neque "*poſthac* in conſpectum meum venias; ſed, cum in "patriam tuam te contuleris, in agris degas, & "uſque dum moriaris in vita iſthac te exerceas; "cum adeo deliqueris, ut haud fas ſit te in officio "diutius manere." Et quidem ob cauſam jam memoratam à domo Ithamari ablatus eſt honos ſacerdotalis, quemadmodum Deus Eli avo Abiathari prædixerat: tranſiitque in ſtirpem Phineeſis ad Sadocum. Qui vero ex Phineeſis genere * vitam egerant privatam, eo tempore quo pontificalis dignitas in Ithamari domum tranſlata ibi manſit, Eli primum eam recipiente, iſti fuere; Boccias pontificis Joſephi filius, hujus autem Joathamus, Joathami vero Maræothus, Maræothi autem Arophæus, Arophæi vero Achitobus, Achitobi autem Sadocus, qui primus Davide regnante pontifex eſt creatus.

Repulſam patitur. 3 *Regum*, c. 2.

Adonias occiditur. Abiathar ſacerdotio abdicatur. 3 *Reg.* c. 2.

Honos Pontificalis ab Ithamari domo ablatus ad Phineeſis ſtirpem redit.

4. Porro Joabus imperator, fama necis Adoniæ ad eum perlata, haud mediocriter expaveſcebat: ejus enim amicitiam magis quam regis Solomonis coluerat. Atque ab eo periculum ſibi imminere, propter ſuam in iſtum benevolentiam, non temere ſuſpicatus, ad altare quidem confugit; ea vero opinione ſe in tuto fore ex regis in Deum pietate. At ille, ubi ei à nonnullis nunciatum erat Joabi conſilium, miſſo eò Banaja, juſſit ut eum *ab ara* excitum ad tribunal cauſam ſuam acturum duceret. Joabus autem dicebat ſe ſacrarium nequaquam relicturum eſſe, ſed iſthic loci potius quam alibi uſ-

Joabus ad aram fugiens occiditur. 3 *Regum*, c. 2.

---

[k] Καθεσθεῖσα] Ita *MSS.* καθεσθῆσα in *Editis.*

[l] Ἐξ ἀρνήσεως] Sic volui cum *Samb.* ἐξαρνήσεως *Big. Vat.* & *Gall.* ἐξερνήσεως *Baſ.* ἐξαρνήσεων *Gen.* In *Epiphanii* verſione, *& nec velis quaſi difficile denegare triſtemque deſerere.* HUDS. Forte ᾧ, μηδὲν ἐξαρ. ἢ ὧν δύσκολον, μή με σκυθρωπὸν ἀπεργάσῃ. Hebr. אל תשב את פני Senſus. *& ne, negando rem minimè difficilem, me contriſteris.* COCC.

[m] Πρὸς ὀργῆς] Πρὸς ὀργὴν *Vat.*

[n] Πῶς ἀ ἀξιοχρήσαι] Πῶς abeſt *Big.* & *Gall.* 1. agnoſcunt *cæteri* pariter ac *Epiphan.*

[o] Αἰτουμένη,] Ita *Big. Samb. Gall.* & *Epiphan.* αἰτημένη *Baſ.* αἰτουμένῳ *Vat.* & *Gen.*

[p] Καὶ μεταπεμψάμενος] Μεταπεμψάμενος δ' Βαναίαν *Big. Samb.* & *Vat.*

[q] Αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν] Ita *Samb.* & *Baſ.* in *cæteris* αὐτῷ.

[r] Τὸν Αβιάθαρον] Καὶ Αβιάθαρον τ ἀρχιερέα *Busb.* & *Hen.*

[s] Απαντα] Sic *Vat. Busb. Hen. Gall.* 1. & *Epiphan.* ἀπαντᾶν in *reliquis.*

[t] Αμαρτῶν] Ἁμαρτῶν *Samb.*

[v] Δικαίως ἐν] Δίκαιος *Vat.* In *Epiphanii* verſione, *quoniam peccaſti & non eſt juſtum te habere ſacerdotium.*

[x] Καταλύεται] Κωλύει *Hen.* & *Busb.*

[y] Ιερατικῆς] Quod de *pontificali dignitate* neceſſe eſt ut accidiſſe dicatur, inquit Cl. *Seldenus.*

[z] Ηλεί.] *Al.* Ηλί.

[a] Φινεέσου] *Al.* Φινεάσου, Φινέσου, & Φινεάσου.

* *Vitam egerant privatam,*] Seu *Pontificatu non functi fuerant*, ut interpretatur *Seldenus.*

[b] Αρχιερέως Ιωσήπου] Αρχιερέως Οσὶ πρώτου ὑὸς legendum. quod olim ſcripturæ compendio που pro πρώτου comparuerit, à quo cum præcedenti voce Οσὶ conjuncto factum eſt Ωσίπου, unde Ιωσήπου. appellat autem *Joſephus* hunc Oſim πρῶτον, quia fuit etiam alius eo nomine inter *Pontifices M.* qui (libro X.) corrupte dicitur Ιω pro Οξὶς. *Sam. Petitus* in *Animadverſionibus inedditis* in *Joſephum*, Tom. 1. p. 266. Confer 1 *Paralip.* c. 6. & videſis Cl. *Seldenum* in lib. 1. de *Succeſſ. in pontif. Hebr.* c. 4. HUDS. Joſephi hujus Αρχιερέως, haud ullibi mentio, neque Joathami, vel Arophæi, unde corrigendum hic Joſephum putat Selden. de Succ. Pontif. l. 1. c. 111. p. 123. SPANH.

[c] Παρεῖν] Ita cum quinque melioris notæ *MSS.* ἀφεῖναι in *Editis*, *Aliiſque.*

[d] Πρὸς τ Θεὸν] Πρὸς τὸ Θεῖον *Vat.*

[e] Τινῶν τὴν] Illud τινῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

[f] Ἀναστήσαντα αὐτὸν] Ἀναστήσαντα ἄγειν ἐπὶ τὸ δικαστήριον *Vat.*

[g] Αὐτοῦ τεθνήξεσθαι] Αὐτοῦ πᾶ τεθνήξεσθαι *Vat.*

h Αὐ-

uſquam moriturum eſſe. Quod Joabi reſponſum poſtquam regi Banajas retulit, præcepit Solomon, ut illic ei, uti poſtulat, caput amputaret, & hoc de eo ſupplicium ſumeret pro duobus *iſtis* exercitûs ducibus, quos ille nefarie *oppreſſos* occiderat: corpus vero ejus ſepelire, ut *ejus* peccata in poſteros ipſius in perpetuum redundent, ipſe vero ac pater Joabi morte inſontes ſint. Et quidem Banajas quæ mandata erant exſequutus, ipſe copiis univerſis præficitur: Sadocum autem ſolum rex pontificem conſtituit loco Abiathari, ab eo *pontificatûs honore* pulſi.

Sadocus fit pontifex. 3 Reg. c. 2.

Solomon Semei imperat ut in urbe maneat. 3 Regum, c. 2.

5. Deinde is Semei *evocato* edixit, ut domo Hieroſolymis exſtructa aſſidue ſecum eſſet, & torrentem Cedronem tranſire non auderet. Quod ſi ſecus fecerit, morte multandum eſſe. Tam magna autem interminatione non contentus, jurejurando etiam eum *ad hoc præſtandum* adegit. Semei vero Solomoni, ob ea quæ ſibi mandaverat, ſe gratias habere profeſſus, cum imperata ſe facturum eſſe juraſſet, patria relicta Hieroſolymis habitabat. Triennio autem poſt cum audiſſet duos ejus ſervos, qui aufugerant, Gittam ſe contuliſſe, ad famulos *ſuos conquirendos eò* properavit. Rex autem poſteaquam reſcivit eum una cum illis reverſum, utque mandata ejus contemptui habuerit, &, quod majus, jusjurandum Deo factum non curaverit, ægre rem tulit: eoque accerſito, "nonne tu, inquiit, "juraſti te nunquam à me diſceſſurum eſſe, neque "ex hac urbe in aliam *quamvis* egreſſurum? non "igitur effugies perjurii pœnam: verum ob iſtud "pariter ac contumelias, quibus patrem meum fu"gientem affeciſti, pœnas mihi dabis ſceleribus "coopertus; ut ſcias nihil inde lucrari malos, quod "flagrante delicto non puniantur, ſed per omne "tempus, quo propter impunitatem ſecuri eſſe vi"dentur, augeri ipſiſque graviorem fieri pœnam, "quàm ſi ſtatim ſcelere commiſſo eam ſubiiſſent." Atque ita Semei juſſu regis Banajas *aggreſſus* interfecit.

Semei occiditur à Banaja, juſſu regis.

3 Reg. c. 2.

CAP. II.

De Solomonis uxore, deque ſapientia ejus intellectuque præſtanti & divitiis, & quæ ab Hiramo nactus eſt in ædificationem Templi.

Solomon Pharaonis filiam ducit. 3 Regum, c. 3.

SOlomon autem, ubi jam ſublatis inimicis imperium ſibi firmaverat, Pharaonis Ægyptiorum regis filiam duxit uxorem. atque inſtauratis Hieroſolymorum mœnibus, ut ampliora eſſent pariter ac munitiora quam antea, ſumma pacis tranquillitate deinde remp. adminiſtravit, nihil ei obſtante adoleſcentiæ fervore, quo minus vel juſtitiam coleret & leges cuſtodiret, vel quæ à patre morituro acceperat memoria conſervaret: verum, non ſecus ac viri provectioris ætatis conſummatæque prudentiæ, omnia exquiſito judicio II. tranſegit. Porro ſtatuit Chebronem proficiſci &

ΚΕΦ. β'.

Περὶ τῆς γυναικὸς Σολομῶνος, καὶ σοφίας αὐτοῦ καὶ ὅσων ἐπέτυχεν παρὰ τοῦ Εἰρώμου εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ.

ΗΔΗ δὲ τῇ βασιλείαν βεβαίως ἔχων ὁ Σολομὼν, καὶ τῶν ἐχθρῶν κεκολασμένων, ἄγεται τῇ Φαραώθου τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέως θυγατέρα. καὶ, κατασκευάσας τὰ τείχη τῶν Ιεροσολύμων πολλῷ μείζω καὶ ὀχυρώτερα τῶν πρόσθεν ὄντων, διέπει τὰ πράγματα [c] λοιπὸν ἐπὶ πολλῆς εἰρήνης, μηδὲν ὑπὸ τοῦ νεότητος, πρός τε δικαιοσύνην καὶ φυλακὴν τῶν νόμων καὶ μνήμην ὧν ὁ πατὴρ πελάτων ἐπέστειλε, βλαπτόμενος· ἀλλὰ πάνθ' ὅσα οἱ τοῖς χρόνοις προβεβηκότες, καὶ πρὸς τὸ φρονεῖν ἀκμάζοντες, μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἐπιτελῶν. ἔγνω δὲ εἰς

h Αὐτῷ τῷ βασιλεῖ] Αὐτῷ deeſt *Big.* & *Samb.*

i Οὓς αὐτὸς ἀνοσίως ἀπέκτεινε·] Οὓς αὐτὸς ἀνοσίως *Vat.*

k Καταλείπῃ τὸ γῆρας] Καταλίπῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

l Ποιεῖ ἀρχιερέα] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* Σάδωκον δὲ ποιεῖ μόνον ἀρχιερέα ὁ βασ. *Vat.* & *Gall.* 2. in *Editis* deeſt vox ἀρχιερέα.

m Οὐδὲ προσέξειν] Ita pro οὐδὲ, quod in *Editis*, *Aliiſque* exſtat, reſcribere viſum eſt: eoque magis quod οὐδὲ nec agnoſcit *Vat.* nec *Vetus Interpr.*

n Τὸν χείμαρρον Κεδρῶν] Φάραγγι βαθείᾳ, quæ dicta Κεδρὼν· Αλωσ. lib. v. c. 2. §. 3. ut & §. 4. ibid. Χαράδρα de eodem. SPANH.

o Τὸ πρόσιμον.] Sup. lib. iv. c. 8. ἐπιτιμητὴν αὐλίαν καὶ Αβεσαλὼ πρόσιμον· SPANH.

p Αὐτὸν προσωμόσασεν] Ita cum *Cod. Vat.* verum in *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* deſideratur αὐτὸς, & commode ſatis abeſſe poteſt. in *Editis*, *Aliiſque* ὃς ὁ Ιωάβου ἀνοσίως &c.

q Αποδράντας] Αποδράσαντας *Vat.*

r Αὐτὸν] Αὐτῷ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Hen.* & *Busb.*

s Ωρμησεν] Ita in quinque *MSS.* ὥρμησε *Big. Baſ.* & *G.*

t Καταλείψειν ἐμὲ,] Sic *Samb.* & *Gall.* 1. 2. καταλήψειν *Alii* cum *Editis*.

v Ταύτης τῆς πόλεως] Ex ταύτης *Samb.* & *Vat.*

x Οὐκουν ἀποδράσῃ] Ita *Samb.* in cæteris *MSS.* aut ὄκνει vel ὀκνῶν ἀποδράσῃς, aut ὄκνει vel ὀκνῶν ἀποδράσῃ. in *Editis* σὺκ ἂν ἀποδράσῃς.

y Κερδάνουσι] Κερδάνουσι μὲ ὠδὶν *Vat.*

z Ἀλλὰ παυλὶ τῷ χρόνῳ,] Ἀλλὰ καὶ παυλὶ *Vat.* & mox αὔξει) ὃ καὶ γ.

a Ης ἂν προφυλάκα] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἵν' ἂν π. in *Editis*, *Aliiſque*.

b Σεμεΐ] *Coll. Big.* & *Voſſ.* Σεμείσου.

c Λοιπὸν ἐπὶ πολλῆς εἰρήνης,] Τὸ λοιπὸν *Vat.*

d Χε-

δ' εἰς [d] Χεβρῶνα ϖροαγομένῳ, ὅπῃ τῷ χαλκῷ θυσιαστηρίῳ, τῷ [e] κατασκευασθέντι ὑϖὸ Μωϋσέως, θῦσαι τῷ Θεῷ. καὶ χίλια τὸ ἀριθμὸν ὁλοκαύτωσεν ἱερεῖα. τῷ δὲ ϖοιήσας μεγαλως ἔδοξε τὸν Θεὸν τετιμηκέναι. Φανεὶς γὰρ αὐτῷ κατὰ τὰς ὕπνους ἐκείνης τῆς νυκτὸς, ἐκέλευσεν [f] αἰτεῖσθαί τινας ἀντὶ τῆς εὐσεβείας [g] δώσειν αὐτῷ δωρεάς. Σολομὼν δὲ, τὰ κάλλιστα καὶ μέγιστα, καὶ Θεῷ ϖαρασχεῖν ἤδιστα, καὶ λαβεῖν ἀνθρώϖῳ συμφορώτατα, τὸν Θεὸν ᾔτησεν. ὁ γὰρ χρυσὸν, ἢ ἄργυρον, ἢ ἄλλον τιμιώτερον, ὡς ἄνθρωϖος καὶ νέος, ἠξίωσεν αὐτῷ ϖαρασχεθῆναι· ταῦτα γὰρ ϖλέον νενόμισται ϖρὸς τοῖς ϖολείταις μόνα ϖροσόδου ἄξια, καὶ Θεοῦ δῶρα εἶναι· ἀλλὰ "δός μοι, "φησὶ, δέϖοτα, νῦν ὑγιῆ καὶ φρόνησιν ἀγαθὴν, οἷς ἂν "τὸν λαὸν ϖλήθῃ καὶ τὰ [h] δίκαια λαλῶν [i] κρίνοιμι." τούτοις ἥδη τοῖς αἰτήμασιν ὁ Θεός· καὶ ϖάντα τὰ ἄλλα ϖανθ', ὧν οὐκ ἐμνήσθη ϖρὸς τὴν ἐκλογὴν, δώσειν ἐϖηγγείλατο, ϖλοῦτον, δόξαν, νίκην [k] ϖολεμίων, καὶ [l] ϖερὶ ϖάντων σοφίαν καὶ ϖρόνησιν, οἵαν οὐκ [m] ἄλλός τις ἀνθρώϖων ἔσχεν ἔϖτε βασιλέων ἔτ' ἰδιωτῶν. Φυλάξειν τε καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὅπῃ ϖολεῖσθαι ϖαραχρῆμα χρόνον, ἂν δίκαιός τε ὢν διαμένῃ καὶ ϖρόμενος αὐτῷ, καὶ τὸν ϖατέρα μιμούμενος ἐν οἷς ἦν ἄριστος. ταῦτα δὲ Θεοῦ Σολομὼν ἀκούσας, ἀνεϖήδησεν [n] εὐθὺς ἐκ τῆς κοίτης, καὶ ϖερισκυνήσας αὐτὸν [o] ὑϖέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα· καὶ [p] ϖρὸ τοῦ σκηνῆς μεγάλας ὁλοκαυτώσεις ϖολλὰς ϖροσαγαγὼν, κατεύωχε τοὺς ἰδίους ἅϖαντας.

β'. Ταύτης δὲ τῆς ἡμέρας κρίσις ἐϖ' αὐτὸν ἦλθε δυσχερής· ἧς τὸ τέλος εὑρεῖν ἦν ὀλίγου. τὸ δὲ ϖρᾶγμα, ὡς ἔμοὶ δοκεῖ γενέσθαι τὴν δίκην, ἀναγκαῖον ἡγησάμην δηλῶσαι, ἵνα τοῖς ἐντυγχάνουσιν τό τε δύσκολον τῆς κρίσεως γνώριμον ὑϖάρξῃ, καὶ τοιούτων μεταξὺ ϖραγμάτων [q] γινόμενοι λάβωσιν, ὥσϖερ ἐξ εἰκόνος τὸ [r] βασιλέως ἀγχινοίας, τὸ ῥᾳδίως ἀϖοφαίνεσθαι ϖερὶ τῶν ζητουμένων δυνηθῆναι. δύο γυναῖκες ἑταῖραι τὸν βίον ἦκον ἐϖ' αὐτόν· ὧν ἡ ἀδικεῖσθαι δοκοῦσα ϖρώτη λέγειν ἤρξατο. "[s] οἰκῶ "μὲν, εἶϖεν, ὦ βασιλεῦ, [t] μετὰ ταύτης ἐν ἑνὶ ὠ"ματίῳ. συνέβη δ' ἀμφοτέραις ἡμῖν ὅπῃ μιᾶς ἡμέρας "ἀϖοτεκεῖν κατὰ τὸν αὐτὸν ὥρᾳν ἄρρενα ϖαιδία. τρί"της δὲ ἡμέρας διελθούσης, ὅπνῳ μηθεῖσα [u] τῷ αὐτῆς "ϖαιδίῳ αὕτη, τὸν μὲν ἀϖέκτεινε· βασάσασα δὲ τὸ"μὸν ἐκ τῶν γονάτων ϖρὸς αὐτὸν μεταφέρει, [v] καὶ τὸ "νεκρὸν ἐμοῦ κοιμωμένης εἰς τὰς ἀγκάλας μου τίθησιν. "ϖρωὶ δὲ ἤθελον ὀρέξαι βυλομένη τῷ ϖαιδίῳ, τὸ μὲν "ἐμὸν οὐχ εὗρον, τὸ δὲ ταύτης νεκρὸν ὁρῶ μοι ϖροσκεί"μενον. ἀκριβῶς γὰρ κατανοήσασα τὸν ἐϖέγνων. ὅθεν "ἀϖαιτῶ τὸν ἐμὸν υἱὸν, καὶ σὺν ὀλολαμβάνουσα καταϖέ"φυγα, δέϖοτα, ὅπῃ τὸν ϖροσόντα σοῦ βοήθειαν. [x] τὸ "γὰρ εἶναι μόνας [y] ἡμᾶς, καὶ μηδένα τὸν [z] ἐξελέγξαι "δυνάμενον φοβεῖσθαι καταφρονοῦσα, ἰσχυρῶς δεινωμέ"νη ϖροσῆλθεν." ταῦτ' εἰϖούσης, ὁ βασιλεὺς ἀνέκρινε τὴν ἑτέραν, τί τοῖς εἰρημένοις ἀντιλέγειν ἔχοι. τῆς δὲ δεινωμένης τὸν ϖεϖοιηκέναι, τὸ δὲ ϖαιδίον τὸ ἑαυτῆς ζῆν λεγούσης, τὸ δὲ τὸ ἀντιδίκου τεθνηκέναι, μηδενὸς ὁϖωσοῦντος τὴν κρίσιν, ἀλλὰ ὥσϖερ ἐϖ' αἰνίγματι ϖερὶ τὴν

super aram æneam, quam Moyses fabricari curaverat, Deo sacrificare. atque mille solidas hostias *ad eam* immolavit. Cum autem hoc præstitisset, magnopere visus est Deum honorasse. nam nocte, quæ proxime sequuta est, ei per quietem apparuit, jussitque ut posceret quod sibi pro *hac* pietate ab ipso dari vellet. Solomon vero pulcherrima & maxima à Deo petiit, quæque illi ad largiendum gratissima & homini ad accipiendum utilissima. non enim aurum aut argentum aut alias *id genus* divitias, ut homo & juvenis, sibi accumulari popposcit: (fere enim ista sola plerisque magni æstimantur, & inter Dei munera habentur) sed "da "mihi, inquit, Domine, mentem sanam rectum"que *in decernendo* judicium, ut vera justaque lo"quendo populo *huic* jus dicam." Hac petitione adeo delectatus erat Deus, ut & alia omnia, quorum in optione sua non meminerit, se ei daturum esse promiserit, opes, gloriam, de hostibus victoriam, & præ omnibus scientiam ac sapientiam, quantis nemo alius vel regum vel privatorum *ante eum* præditus fuit. insuper & regnum seris ejus nepotibus se conservaturum esse pollicitus est, modo justus esse pergat, sibique obtemperet, & patrem in quibus excellebat quam maxime referat. Ubi hæc à Deo acceperat Solomon, è lecto statim prosiluit, numenque veneratus Hierosolyma revertit; & mactatis ante Tabernaculum plurimis victimis suos omnes epulis adhibuit.

Tabernaculum Chebrone petit. 3 *Regum*, *c.* 2. & 2 *Paral.* *c.* 1.

Deus Solomoni poscenti sapientiam dat. 3 *Regum*, *c.* 3. & 2 *Paral.* *c.* 1.

2. Hisce autem diebus judicium ad eum delatum est arduum: quod *quidem* difficile erat dirimere. Rem vero, de qua disceptari contigit, *paucis* exponere necessarium duxi; ut & qui hæc legerint quanta de ea decernendi fuerit difficultas intelligant, & qui in hujusmodi negotiis versantur regiæ solertiæ exemplar intuendo de quæsitis facile pronunciare possint. Mulieres duæ meretrices ad ipsum venerunt: quarum altera, cui injuria facta esse videbatur, prima dicere orsa est. "Ego "quidem, dicebat, ô rex, in uno cum hac *muliere* "cubiculo habito. Accidit autem utrique nostrum, "ut una die masculos infantes circa eandem ho"ram pareremus. At tertio post die, ista somno"lento in puerulum suum incubitu ipsum quidem "opprimit: meum vero è gremio meo *clam* sublatum ad se transfert, & mortuum quiescenti mihi in ulnas imposuit. Mane autem, cum infanti "vellem mammam admovere, meum quidem non "inveni, hujus vero mortuum lateri meo video "accumbere. rem enim, omnibus accurate per"pensis, ita esse comperui. Quare filium meum "postulo: & cum illum non receperim, ad tuam "opem implorandam, Domine, confugio. Nam "quod nos solæ fuerimus, nullusque subsit metus "alicujus qui *nos* possit redarguere, *illa*, negligens "*quid de se quisque sentiat*, constanter & fortiter fa"ctum negare." Ubi hæc dixerat, rex alteram interrogabat, ecquid habeat dictis objiciendum. Illa autem inficiante se hoc fecisse, & asseverante suum vivere filium, adversariæ vero interiisse, cum nemo existimare potuerit quid decernendum esset, sed

Duarum meretricum lis à Solomone dijudicata. 3 *Regum*, *c.* 3.

[d] Χεβρῶνα] Γαβαὼθ juxta *Biblia S.* in Codicibus *Gallicis* Γίζερα. HUDS. Γαβαὼν legendum est, nec enim Chebrone fuit altare. REL.

[e] Κατασκευασθέντι] Sic etiam Judæi loquuntur de altari, licet Bezaleel fecerit. REL.

[f] Αἰτεῖσθαι] Αἰτῆσαι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* verum αἰτῆσαι cum *ceteris* legisse videtur *Epiphan.*

[g] Δώσειν αὐτῷ δωρεάς.] Pro δώσειν in *MSS.* habemus δώσῃ aut δώσῃς.

[h] Δίκαια λαλῶν] Ita cum *Vat.* favente *Epiphanio* qui vertit, *ut circa populum justum possim verumque proferre judicium.* in *Editis*, *Aliisque* δίκαια λαλῶν.

[i] Κρίνοιμι.] Ita *MSS.* in *Editis* ἀνακρίνοιμι.

[k] Πολεμίων,] Πολεμίων κάθεξει *Big. Samb.* & *Gall.* 2.

[l] Περὶ πάντων] Ita cum *omnibus MSS.* & *Vet. Interpr.* ϖερὶ desideratur in *Editis.*

[m] Ἄλλός τις ἀνθρώϖων] Sic melioris notæ *MSS.* & *Epiphan.* in *Aliis* cum *Editis* ἄλλων.

[n] Εὐθὺς ἐκ τῆς κοίτης,] Illud εὐθὺς adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[o] Ὑϖέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα·] Ἀνέστρεψεν *Vat.*

[p] Πρὸ τοῦ σκηνῆς μεγάλας] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* ϖρὸς τὴν σκηνῆς.

[q] Γινόμενοι λάβωσιν,] Γενόμενοι *Gall.* 2.

[r] Οἰκῶ μὲν,] Οἰκῶ μὲν εἰπὼν *Vat.*

[s] Μετὰ ταύτης] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* μετ' αὐτῆς in *Editis*, *Aliisque.*

[t] Τῷ αὐτῆς ϖαιδίῳ] Τῷ ἰδίῳ αὐτῆς ϖ. *Vat.*

[v] Καὶ τὸ νεκρὸν ἐμοῦ] Καὶ τὸν νεκρὸν *Samb.*

[x] Τὸ γὰρ εἶναι μόνας] Mallem τῷ γὰρ εἶναι.

[y] Ἡμᾶς,] Illud ἡμᾶς adjectum esse volui è *Samb. Big.* & *Vat.*

[z] Ἐξελέγξαι δυνάμενον] Ἐλέγξαι solus *Vat.*

sed omnes, quasi ænigma fuerit, in eo evolvendo mentis cæcitate laborarint, solus rex tale quiddam excogitavit. Jussis afferri infantibus tam vivo quam mortuo, satellitum quendam ad se evocat, imperatque stricto gladio puerum utrumque dissecare in duas partes, ut utraque dimidium accipiat tam vivi quam mortui. Hanc ob rem populus quidem universus regem, ut *admodum* adolescentem, clam irridebat. Inter hæc autem cum vera quidem mater exclamasset, ne hoc ageretur, sed potius alteri tanquam suus tradatur infans, sibi enim sufficere, modo vivat ipsumque conspiciat, licet alterius esse videatur; altera vero parata esset puerum videre divisum, atque insuper *magnopere* vellet ipsam quoque *matrem* dolore excruciari: rex, animadverso utriusque voces ex animo esse, illi quidem quæ exclamaverat puerum adjudicabat, (ipsam enim revera esse matrem) alterius vero malitiam damnabat, ut quæ & suum peremerat, & amicæ filium exstinctum videre cuperet. Hoc populo visum est magnum esse argumentum indiciumque regis prudentiæ simul & sapientiæ: atque ex illo deinceps die ipsi tanquam divina mente prædito auscultabant.

Solomonis officia. 3 *Regum*, c. 4.

3. Militiæ autem præfecti ipsi erant, præsidesque regionis omnis, isti *scilicet*. Ephraïmi quidem sorti præerat Ures; toparchiæ vero Beethlemiticæ Diocletus: regionem autem Dorensem & maritimam omnem sibi subjectam habebat Abinadabus, qui Solomonis filiam duxerat. At Campus magnus erat sub Banaja filio Achili. quin & omni regioni etiam imperitabat, quæ ad Jordanem usque pertingit. Galaditicam vero & Gaulaniticam *provinciam* usque montem Libanum, urbes sexaginta magnas & munitissimas sua in ditione habens, Gabaris regebat. Achinadabus autem Galilæam omnem Sidonem usque procurabat habens & ipse in matrimonio Solomonis filiam nomine Basimam. Maritimam vero circa Arcen Banacates obtinebat. atque Saphates Itabyrium montem & Carmelum & terram Galilææ usque ad Jordanem fluvium. At unus illis superior totius *regionis istius* curator erat constitutus. Semei autem tribûs Ben-

εὕρεσιν αὐτῷ πάντων [a] τῇ Δημοίᾳ πεπυθομένων, μόνῳ ὁ βασιλεὺς ἐπενόησέ τι τοιοῦτον. κελεύσας κομισθῆναι [b] τὸ νεκρὸν καὶ τὸ ζῶν παιδίον, μεταπέμπεται τινα τῶν σωματοφυλάκων, καὶ ἀπασσόμενον ἀσεσταλκε τῷ μαχαιραν ἀμφότερα διχοτομῆσαι τὰ παιδία, ὅπως [c] ἑκάτεραι λάβωσιν ἀνὰ ἥμισυ ἑκ τε ζῶντος ἑκ τε πεπληθυκότος. ὅπερ τότῳ πᾶς μὲν ὁ λαὸς λαθραίως ἐχλεύαζεν ὡς μειράκιον τὸν βασιλέα. μεταξὺ δὲ [d] ἡ μὲν ἀληθὴς μητρὸς ἀνακραγόσης τὸν μὴ πιεῖν, ἀλλὰ δοθῆναι τῇ ἑτέρᾳ τὸ παιδίον ὡς ἐκείνης, [e] ἀρκεῖσθαι γὰρ τῷ ζῆν αὐτὸ καὶ βλέπειν μόνον καὶν ἀλλότριον δοκῇ, ἡ δ' ἑτέρας ἑτοίμως ἐχούσης διαιρούμενον ἰδεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἀσεσπερ βασανισθῶσαι καὶ αὐτὴν ἀξιούσης· ὁ βασιλεὺς, ὑπογνοὺς τὰς ἑκατέρων φωνὰς ἀπὸ τῆς ἀληθείας γεγυμνασμένας, τῇ μὲν [f] ἀνακραγόσῃ τὸ παιδίον ἀποδέδωκε, μητέρα γὰρ αὐτὴν ἀληθῶς εἶναι, τὴν δ' ἄλλης κατέγνω πονηρίαν, τό τε ἴδιον ἀποκτένασης, καὶ τὸ τῆς Φίλης ἀγαθὸν ζήσης ἀπολλύμενον θεάσασθαι. τοῦτο μέγα δεῖγμα καὶ τεκμήριον τῆς [g] βασιλέως [h] φρονήσεως καὶ σοφίας ἐνόμιζε τὸ πλῆθος· [h] καὶξ ἐκείνης λοιπὸν τὴν ἡμέραν, ὡς θείαν ἔχουσι διάνοιαν, οὕτω προσεῖχον.

γ'. Στρατηγοὶ δ' αὐτῷ, καὶ ἡγεμόνες ἦσαν τῆς χώρας ἁπάσης, οἵδε. τῆς μὲν Ἐφραΐμ κληρούχιας [i] Οὔρης, ὅπερ ἦ τῆς [k] Βηθλεέμης τοπαρχίας [l] Διόκλητος· τὴν δὲ τῶν Δώρων καὶ τὴν Γαλιλαίαν [m] Ἀβινάδαβος εἶχεν ὑπ' αὐτῷ, γεγαμηκὼς τὴν Σολομῶνος θυγατέρα. [n] τὸ δὲ Μέγα πεδίον [o] Βαναΐᾳ τῷ Ἀχίλα παιδί. [p] προσεπῆρχε δὲ καὶ τῆς Ἄχελ Ἰορδάνης πάσης. τὴν δὲ [q] Γαλααδίτιν καὶ [r] Γαυλανίτιν ἕως τοῦ Λιβάνου ὄρους, καὶ πόλεις ἑξήκοντα μεγάλας καὶ ὀχυρωτάτας ἔχων ὑφ' αὑτὸν, [s] Γαβάρης διῴκει. [t] Ἀχινάδαβος δὲ τῆς Γαλιλαίας ὅλης ἦρχεν Σιδῶνος ἐπιτροπεύων, συνοικῶν καὶ αὐτὸς θυγατρὶ Σολομῶνος. [v] Βασιμὰ τὄνομα. τὴν δὲ [x] περὶ [y] Ἀρκὴν Φοινίκην εἶχε [z] Βαιακάτης. [a] Σαφάτης δὲ [b] τὸ Ἰταβύριον ὄρος καὶ Κάρμηλον καὶ τὴν [c] Γαλιλαίων ἄχρι τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου [d] χώραν. [e] ὅπερ δὲ τούτων [f] [εἰς] πᾶσαν ἐπετέτραπτο. [g] Σεμεὶ δὲ τὴν τοῦ Βενια-

[a] Τῇ Δημοίᾳ τετυφλωμένων,] Sic *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deest τῇ.

[b] Τὸ νεκρὸν] Καὶ τὸ νεκρὸν *Vat.*

[c] Ἑκάτεραι] Ἑκατέρα *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἑκάτερα *Big.*

[d] Τῆς μὲν ἀληθοῦς] Τῆς μὲν ἀπαιτούσης, καὶ ἀληθοῦς *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) *Hen. Busb.* & *Gall.* Verum illa ἀπαιτούσης καὶ non agnoscunt *Vat. Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

[e] Ἀρκεῖσθαι γὰρ τῷ ζῆν] Sic cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἀρκεῖσθαι γὰρ βλέπειν αὐτὸ ζῶν κἂν ἄλλ.

[f] Ἀνακραγόσῃ] Amplius quiddam in *suo codice* habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *relamanti quidem ne perimeretur infantulus.*

[g] Φρονήσεως] Φρονήσεως τε καὶ *Samb. Big.* & *Gall.* 1.

[h] Καὶξ ἐκείνης] Καὶ ἀπ' ἐκείνης τὸ λοιπὸν *Vat.*

[i] Οὔρης,] *Uri* apud *Epiphan.* Ωρ LXXII.

[k] Βηθλεέμης τοπαρχίας] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. *Vet. Interpr.* Βιθιέμις in *Editis.* Βαθσαμις LXXII. 3 *Regum*, c. 4. v. 9. Unde Βαιθσίμις legit *Schotanus*, & Βηθσέμις *Bosius.* Est qui malit Βεθλεμῆς. HUDS. *Bethleem* habet etiam Rufinus. SPANH.

[l] Διόκλητος·] Sic ex *iisdem MSS.* ὁ Κλῆτος in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Dochis.* ὁς Δακὰρ LXXII. unde ὁ κλῆτος ἢ Δακάρ maluit *Schotanus* (in *Bibl. Hist. S.* Tom. 2. p. 771.) qui insuper notavit ὁν Εσδι (ut in LXXII.) & quæ ad eum pertinebant omissa esse.

[m] Ἀβινάδαβος εἶχεν] Ita cum *Cod. Vat.* Ἀβιναδάβος in *Editis Aliisque.* Αμιναδαβ juxta versionem *Gelenii* ex LXXII. *Aminadab*, & *Abian Asaph*, & *Abian Adub* in *Epiphanii* libris.

[n] Τὸ δὲ Μέγα πεδίον] Sup. lib. v. c. 1. §. 22. εἰς τὸμέγα τελοῦντα πεδίον· & infr. lib. xv. c. 8. §. 5. ἔν τε τῷ μεγάλῳ πεδίῳ, in Magno Campo; & lib. xii. c. 8. §. 5. εἰς τὸ Μέγα πεδίον· SPANH.

[o] Βαναΐᾳ] *Sub Banajæ filio Bachi* (vel *Machi*) apud *Epiphanium.* Βανὲ ὑῶ Αχιλαδ juxta LXXII.

[p] Προσεπῆρχε] Ita pro προσυπῆρχε rescribere visum est, levicula mutatione.

[q] Γαλααδίτιν] *Al.* (ut & *Cocc.*) Γαλαδίτιν.

[r] Γαυλανίτιν] Ita cum *MSS.* vel (cum *Cocc.*) Γαυλωνίτιν. in *Editis* Γαυλωνίτιν.

[s] Γαβάρης] Γαβάρης *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. in *Epiphanii* vulgatis *Gabiar.* in *MSS.* vero, *Gabier gubernabat Casachina Davi autem totius Galilææ* &c. *Bengaber* juxta Biblia *Hebr.* ὑὸς Γαβὶς LXXII. in *Exemplari Alexandrino.*

[t] Ἀχινάδαβος] Hic *Achinadabum* & *Achimaan* in unum confundit, ut constat ex *S. Literis*, quæ posteriori nuptam esse dicunt *Pharaonis* filiam.

[v] Βασιμὰ τὄνομα.] Βασιμαὰθ LXXII.

[x] Περὶ Ἀρκὴν Φοινίκων] *Coll. Big.* & *Voss.* περιαιχὼ.

[y] Ἀρκὴν Φοινίκων] Ἀρκὴ Φοιν. diversa nempe ab ea quæ ὁ Λιβάνῳ lib. 1 cap. 7. §. 2. (ubi natus Alexander Severus Imperator. Lamprid. in Alexandr. Sever.) Ab hoc Ἀρκῇ Phœnicum alia Arabiæ, postea Πέτρα dicta, de qua lib. iv. sup. c. 4. §. 7. τοῦτο μὲν Ἀρκὼ λεγομένῳ, Πέτραν δὲ νῦν ὀνομαζομένῳ. hæc Ἀρκὴ in primaria Urbs Arabum. Superioris Ἀρκῆς mentio iterum lib v. c. 1. §. 22. Τοῖς ὅροις κατὰ βραχεῖα πόλις Ἀρκῆς· ut & heic loci. SPANH.

[z] Βαιακάτης.] *Banach* aut *Banac* in *Epiphanii* libris. Βανὲ ὑῶ Χαὶ LXXII.

[a] Σαφάτης] *Sabath* est *Epiphanio.* Ιωσαφὰτ LXXII.

[b] Τὸ Ἰταβύριον] Sup. lib. v. c. (1.) §.... τὸ δ' Ἰταβύριον ὄρος, ἐν πλάτει· SPANH.

[c] Γαλιλαίων] Κάτω Γαλιλαίων *Coll. Big.* & *Voss.*

[d] Χώραν.] Χώραν refero ad Γαλιλαίων, & per Γαλιλαίων χώραν ἄχρι τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου intelligo *Galilæam inferiorem.* Verum τὴν κάτω Γαλιλαίων habent *Big. Samb.* & *Vat.* qui forsan vocem κάτω margini ἐξηγήσεως ἕνεκα appositam in *textum* receperint. Illud κάτω tamen agnoscit *Epiphan.* qui in sequentibus à *S. Literis* & *Josepho* diversus abit, dum vertit, *& Carmelum & inferiorem Galilæam. Regionem autem usque ad Jordanem fluvium constitutam Basan disponebat. Semei autem* &c.

[e] Ἐπὶ δὲ τούτων] Ἐπὶ τούτῳ *Big. Samb.* & *Gall.* Illa vero χώρας. ἐπὶ δὲ τούτων πάσων ἐπετέτραπτο desiderantur in *Cod. Vat.*

[f] [Εἰς] πᾶσαν ἐπετέτραπτο.] Illud εἰς (sensu id postulante ut pag. seq. in initio) inferre visum est.

[g] Σεμεὶ δὲ] Sic cum *Epiphanio* & *S. Literis.* Συεὶς in *Editis Aliisque.* Σιμεΐας *Vat.* ut passim supra pro Σεμεί.

h Εγ-

ιαμίπδ Θ κληρυχίαν [h] ἐγκεχείρισε· [i] Γαβάρης ὃ εἶχε τὴν πέραν τ Ιορδάνυ χώραν. ἐπὶ δὲ τύτων εἷς πάλιν ἄρχων ἀποδέδεικτο. θαυμαστὴν δὲ ἐπίδοσιν [k] ἔλαβεν ὅ, τι τῶν Ἑβραίων λαὸς, καὶ ἡ Ιυδα Φυλὴ, πρὸς γεωργίαν τραπέντων καὶ τὴν τῆς γῆς ἐπιμέλειαν. εἰρήνης γὰρ ἀπολαύοντες, καὶ πολέμοις καὶ παραχαῖς μὴ ταραττόμενοι, καὶ πρὸς τῆ πολυκτησίᾳ ἐλευθερίας ἀκράτως ἐμφορούμενοι, πρὸς τὸ σπουδάζειν ἕκας Θ τὰ οἰκεῖα [l] καὶ πλείω ἀξια πλείον Θ ὑπῆρχεν.

δ'. Ησαν γὰρ [m] καὶ ἕτεροι τῷ βασιλεῖ ἡγεμόνες, οἱ τ π Συρων γῆς καὶ τ ἀλλοφύλων, ἅπις ἰὼ ἀπ' Εὐφράτυ ποταμῦ διήκυσα μέχρι τῆς Αἰγυπίων, ἐπῆρχον, σκλέγοντες αὐτῷ φόρυς παρὰ τ ἐθνῶν. σωετέλυν δὲ καὶ τῇ τραπέζῃ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ δείπνῳ ὁ βασιλέως σεμιδάλεως μὲν κόρυς τριακοντα, ἀλεύρυ δ' ἑξήκοντα, σιτηρὰς δὲ βόας δέκα, καὶ νομάδας βόας εἴκοσι, [n] καὶ σιτηρὰς ἄρνας ἑκατόν. ταῦτα πάντα πάρεξ τ [o] ἐπ' ἄγρας, ἐλάφων λέγω καὶ βυβάλων καὶ τ πτηνῶν καὶ ἰχθύων, σκομίζετο καθ' ἡμέραν τῷ βασιλεῖ παρὰ τ ἀλλοφύλων. τοσοῦτον δὲ πλῆθος ἰὼ ἁρμάτων Σολομῶνι, ὡς [p] τέτταρας εἶναι μυριάδας Φατνῶν τ [q] ὑπεζυγμένων ἵππων. χωρὶς δὲ τύτων ἦσαν ἵπποις δισχίλιοι καὶ μύριοι· ὧν οἱ μὲν ἡμίσεις τῷ βασιλεῖ παρεσήρουν ἐν Ιερουσολύμοις, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὰς βασιλικὰς διεσπαρμένοι [r] κώμας ἐν αὐταῖς κατέμενον. ὁ δ' αὐτὸς ἡγεμὼν, ὁ τ παρὰ βασιλέως δαπάνῃ πεπιστευμένος, καὶ τοῖς ἵπποις ἐχορήγει τὰ ἐπιτήδεια, συνηθροίζοντο εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς διέτριβε τόπον.

ε'. Τοσαύτη δ' [s] ἰὼ ἰὼ ὁ Θεὸς Σολομῶνι παρέσχε φρόνησιν καὶ σοφίαν, [t] ὥστε τὰς ἀρχαίας ὑπερβάλλειν ἀνθρώπυς· καὶ μηδὲ τὰς Αἰγυπίας, οἳ πάντων [v] ἐν σωέσει διενεγκεῖν λέγονται, [x] συγκρινομένυς λείπεσθαι παρ' ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ πολὺν ἀφεστηκότας τῆς βασιλέως φρονήσεως ἐλέγχεσθαι. ὑπερῆρε δὲ καὶ διήνεγκε σοφία καὶ τῶν κατὰ τ αὐτὸν καιρὸν δόξαν ἐχόντων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ὅτι δεινότητι. ὧν ὰ παρελεύσομαι τὰ ὀνόματα. ἦσαν δὲ [y] Εθάν Θ καὶ Αἱμάν Θ, καὶ [z] Χαλκέ Θ καὶ [a] Δάρδαν Θ, υἱοὶ [b] Ημάων Θ. σωετάξατο δὲ καὶ [c] βιβλία ᾠδῶν καὶ μελῶν [d] πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις, καὶ παραβολῶν καὶ εἰκόνων βίβλυς τρισχιλίας. καθ' ἕκασον γὰρ εἶδ Θ [e] δένδρυ παραβολῇ εἶπεν, ἀπὸ ὑσσώπυ ἕως κέδρυ. τὸν αὐτὸν ἦ τρόπον καὶ περὶ κτηνῶν καὶ τῶν τ πτηνῶν καὶ τῶν ἑρπετῶν καὶ τῶν ἐναλίων. ἀδεμίαν γὰρ [f] τύτων φύσιν ἠγνόησεν, ἀδὲ παρῆλθεν ἀνεξέταστον· ἀλλ' ἐν πᾶσιν ἐφιλοσόφησεν, καὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν ἐν [g] αὐταῖς ἰδιωμάτων ἄκρον ἐπιδείξατο. παρέσχε δ' αὐτῷ μαθεῖν ὁ Θεὸς, καὶ τὴν κατὰ τῶν δαιμόνων τέχνην [h] εἰς ὠφέλειαν καὶ θε-

jamitidis ſors commiſſa erat: atque Gabares regionem transjordanianam tenebat. His vero rurſum unus præpoſitus erat. Miro autem incremento auctæ ſunt res Hebræorum & tribus Judæ, populo ad agrorum colendorum curandorumque ſtudium converſo. Nam pace potiti, & neque bellis neque turbis *inteſtinis* diſtracti, ac præterea optatiſſima libertate ad ſatietatem uſque fruentes, omni cura & cogitatione in hoc incubuerunt, ut ſua quiſque augeret & majoris pretii faceret.

4. Erant autem regi & alii præfecti, qui & Syrorum & alienigenarum terræ omni, à fluvio Euphrate Ægyptum uſque pertingenti, præerant, & gentibus ipſi tributa colligentes. Atque *iſti* regis victui in ſingulos dies ejuſque conviviis conferebant ſimilæ quidem * coros triginta, farinæ vero ſexaginta, boves autem altiles decem, & armentales viginti, & agnos altiles centum. Hæc omnia præter capturas ex venatione, cervos inquam & bubalos & aves & piſces, regi ab alienigenis quotidie advehebantur. Porro tantus erat Solomoni curruum numerus, ut quadraginta haberet præſepiorum millia equorum jugalium. Verum abſque his erant duodecim millia equitum: quorum pars quidem dimidia Hieroſolymis circa regem verſabatur; reliqui vero per villas regias diſperſi in illis manebant. Idem vero præfectus, cui mandati erant ſumptus regii, equis etiam neceſſaria ſuppeditabat, in eum locum advecta ubi rex erat.

Solomonis regni magnitudo, ejuſque victus. 3 *Regum*, c. 4.

5. Tanta autem erat ſapientia & prudentia, qua Solomonem donavit Deus, ut priſcæ ætatis hominibus præſtiterit: & non ſolum Ægyptios, qui omnes ſcientia ſuperare feruntur, cum eo comparatos fere vicerit; ſed & eos à regis ſapientia longe abfuiſſe demonſtrarit. Quin & quotquot apud Hebræos iſto ævo perſpicaciæ laudem aſſequuti ſunt, ingenii præſtantia ſupergreſſus eſt, iiſque *longe* antecelluit. quorum nomina non præteribo. Erant autem Ethanus & Hæmanus, & Chalceus & Dardanus, filii Hemaonis. Compoſuit etiam * libros de odis & canticis quinque ſupra mille, & proverbiorum & † ſimilitudinum ter mille. nam de quavis arboris ſpecie ‡ parabolam dixit ab hyſſopo uſque ad cedrum. Similiter autem & de jumentis & de cæteris etiam terreſtribus animantibus, ut de iis quæ per aquam pariter ac aërem feruntur, *parabolas fecit*. Ne unius quidem horum naturam ignoravit, aut inexploratam reliquit: ſed de omnibus philoſophorum more diſſeruit, & ſcientiam proprietatum earum ſummam ſe adeptum eſſe oſtendit. Conceſſit ei etiam Deus ut diſceret artem contra malos dæmones ad utilitatem & cura-

Ejus ſapientia. 3 *Regum*, c. 4.

Quænam ſcripta reliquerit Solomon. 3 *Regum*, c. 4. 33.

h Εγκιχείρισε.] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐγκεχειρισμένον in *Editis*. ἐπιτετραπτο *Vat.*

i Γαβάρης ὃ] Ita in omnibus *MSS.* Ταβάρης in *Editis*. vitioſe, ut conſtat ex *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 4.

k Ελαβεν ὅ, τι] Lege ἔλαβε τοτε. COCC.

l Καὶ ποιεῖν ἄξια] Καὶ ποιεῖν ἀεὶ πλείον Θ *Vat.* nonnihil favet *Epiphanius*, qui vertit, *& eas ſemper potius extendendas.*

m Καὶ ἕτεροι] Καὶ inſerui ex *Samb.* & *Vat.*

* *Coros triginta*,] Vide *Annott.* ad p. 421. §. 9.

n Καὶ σιτηρὰς ἄρνας] Σιτηρὰς ὃ *Big. Vat. Samb.* & *Gall.* 1. σιτηρὰς τε *Gall.* 2.

o Επ' ἄγρας,] Απ' ἄγρας (*Coll. Voſſ.*) *Vat.*

p Τέτταρας εἶναι μυριάδας] Videſis *Bochartum* in *Hieroz.* P. 1. l. 2. c. 9. *Schotanum* in *Bibl. Hiſt.* S. tom. 2. p. 772. & *Clericum* ad 3 *Regum*, c. 4. v. 26.

q Υπεζύγμενων ἵππων.] Υποζυγνυμένων *Vat.*

r Κώμας ἐν αὐταῖς] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* χώρας in *Editis*.

s Η ἰὼ ἰὼ ὁ Θεὸς] Sic *Samb.* & *Vat.* atque eo plane modo, vel τοσαύτην δ' ὁ Θεὸς, legendum eſſe monuit *Schotanus* cum *aliis*.

t Ωστε τὰς ἀρχαίας] Ως τὰς τε *Big. Samb.* & *Vat.*

v Εν σωέσει διενεγκεῖν] Illud ἐν ex *Big.* & *Samb.*

x Συγκρινομένυς λείπεσθαι] Συγκρινόμενον legiſſe videtur *Epiphan.*

y Εθάν Θ] Ita cum *Cod. Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* Αθαν Θ καὶ Αἱμαν Θ. *Ethan* & *Heman* juxta *S. Literas*, 3 *Regum* c. 4. v. 31. Αιμὰν & *Ethan* Davidis ψαλμῳδοὶ memorati 1 Chron. xv: 19.

z Χαλκέ Θ] Χάρκε Θ *Vat.* in *Epiphanii* libris *Chalcal*, & *Chacu* & *Calcheus*. in *Bibliis* Hebr. *Chalcol*, Χαλκαὶ LXXII. Legendum forſan ex 3 *Regum* iv: 31. χαλκάδας καὶ Δάρδαν Θ υἱοὶ Μάλων Θ.

a Δάρδαν Θ,] Ita cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* quod propius accedat ad Hebraïcum *Darda*. in *Editis Aliiſque* Δοδαν Θ.

b Ημάων Θ.] Huων Θ *Vat.* Μαὰλ & *Mahol* in *S. Literis*. apud *Epiphanium* varie, *Madanis* & *Madonis* & *Samad.*

c Βιβλία ᾠδῶν] Studium Eſſenorum circa conſilia ſequitur Αλωτ· lib. 2. c. 8. §. 6. Vid. Not. Oxon. in eum locum. SPANH.

* *Libros de odis & canticis quinque ſupra mille*,] *Alii* vertunt, carminum & canticorum libros. *Forſan* πρὸ ante ᾠδῶν *delendum*, *& mox voci* πέντε *præfigendum*, *ut legatur* πρὸ πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις.

d Πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις,] Πενταχιχλια *Cedren.* πενταχιλίας ᾠδὰς *Zonar.* Vid. Huet. in D. E. p. 190.

† *Similitudinum ter mille.*] *Al.* parabolarum.

e Δένδρυ] Vide Caſaub. c. Baron. p. 647.

‡ *Parabolam dixit ab hyſſopo uſque ad cedrum.*] *Al.* comparationem fecit.

f Τύτων φύσιν ἠγνόησεν,] Τύτων omittunt *Vat.* & *Epiphan.*

g Αὐταῖς ἰδιωμάτων] Αὐτῶν *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.*

h Εἰς ὠφέλειαν] Εἰς ὠφελειαν τ ἀνθρώπων *Cedren.* εἰς ἀνθρώπων ὠφελειαν *Zonar.*

rationem hominum. Et cum excantationes compoſuiſſet, quibus leniantur morbi, etiam formas adjurationum reliquit, quibus victa dæmonia *ita* ejiciunt, ut nunquam revertantur. atque hoc ſanationis genus etiamnum apud nos plurimum valet. *Eleazarus quidam dæmonas ejicit.* Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, coram Veſpaſiano & filiis ejus & tribunis reliquiſque militibus, ex dæmonum poteſtate ab iis obſeſſos liberantem. Modus autem iſtius curationis erat talis. Naſi dæmoniaci admoto annulo, cujus pala una ex radicibus incluſa erat, quas indicaverat Solomon, paulo poſt ex naribus odorantis extrahebat dæmonem. tum homine ſtatim collapſo *dæmonem* adjurabat ne in hunc poſtea reverteretur, Solomonis *interim* mentionem faciens, & incantationes ab eo compoſitas recitans. Porro volens Eleazarus illis qui aderant perſuadere manifeſtumque facere, quod hanc vim habuerit, non longe inde collocabat aut poculum aqua plenum aut polubrum; dæmonique imperabat ut homine egrediens illa evertat, atque faciat ut ſpectantes intelligant quod hominem reliquiſſet. Hoc autem *revera* facto, palam erat Solomonis ſapientia & ſcientia. Ideoque ut omnibus nota ſit ingenii ejus magnitudo, quamque charus Deo fuerit, utque nemini, quem ſol intuetur, lateat *regis in omni genere virtutis excellens* præſtantia, ad verba de illis facienda adducti fuimus.

Hiramus legatos mittit ad Solomonem. 3 *Reg. c.* 5.

6. Porro Tyriorum rex Hiramus, audito quod Solomon patri in regnum ſucceſſiſſet, magnopere gaviſus eſt, (nam Davidis erat amicus) & per legatos ipſum ſalutabat, eique gratulabatur de præſenti felicitate. At Solomon ad eum literas mittit his verbis.

SOLOMON HIRAMO REGI.

Solomonis ad Hiramum literæ. 3 *Regum. c.* 6.

"Scias velim quod pater meus, cum in animum "induxiſſet ædificare Templum Deo, bellis & "continuis expeditionibus fuerit impeditus. non "enim prius hoſtes debellare deſiit, donec eos o"mnes tributum ferre coëgerat. Ego vero Deo "gratias ago pro ea qua nunc fruor pace: ac pro"pterea otio abundans jam ſtatuo domum Deo "exſtruere. eam etenim me conditurum eſſe, "Deus patri meo prædixit. Quam ob rem te oro "atque obſecro, ut aliquos una cum meis mitti ju"beas in montem Libanum ad ligna excidenda. "nam in materia cædenda Sidonii noſtratibus pe"ritiores ſunt. Ipſe vero mercedem, quantam tu "dixeris, fabris materiariis ſolvam."

7. Hiramus autem, cum has literas legiſſet, mandatiſque multum lætatus eſſet, Solomoni *ita* reſcripſit.

REX HIRAMUS REGI SOLOMONI.

Hirami ad Solomonem reſponſio. 3 *Regum, c.* 5.

"Deum quidem laudare par eſt, qui paternum "imperium tibi tradidit, viro ſapienti & omni vir"tute prædito. Atque ego, his *mirifice* delectatus, "quæcunque per literas petiiſti tibi *lubens* ſuppe"ditabo. Ligno enim multo magnoque exciſo, "cedrino pariter ac cypariſſino, mihi curæ erit ut

εραπείαν τοῖς ἀνθρώποις. ἐπῳδάς τε [i] συνταξάμενος αἷς [k] παρηγορεῖτο τὰ νοσήματα, καὶ τρόπους ἐξορκώσεων κατέλιπεν, οἷς [l] ἐνδέμενα τὰ δαιμόνια ὡς μηκέτ' ἐπανελθεῖν [m] ἐκδιώκοιτο. κ) οὕτη μέχρι νῦν παρ' ἡμῖν ἡ θεραπεία πολλοῦ ἰσχύει. ἱστορῶ γάρ τινα Ελεάζαρον τῶν ὁμοφύλων, Οὐεσπασιανοῦ παρόντος κ) τῶν υἱῶν αὐτοῦ κ) χιλιάρχων κ) ἄλλου στρατιωτικοῦ πλήθους, τοὺς ὑπὸ τ δαιμονίων λαμβανομένους ἀπολύοντα [n] τούτων. ὁ δὲ τ θεραπείας τρόπος τοιόσδε ἦν. προσφέρων τῇ ῥινὶ [o] τὸν δακτύλιον, ἔχοντα ὑπὸ τῇ σφραγῖδι [p] ῥίζαν ἐξ ὧν ὑπέδειξε Σολομών, ἔπειτα [q] ἐξέλκειν ὀσφραινομένῳ διὰ τ μυκτήρων τὸ δαιμόνιον. κ) πεσόντος αὖθις τ ἀνθρώπου, μηκέτ' εἰς αὐτὸν [r] ἐπανελθεῖν ὥρκου, Σολομῶνός τε μεμνημένος, κ) τὰς ἐπῳδὰς, ἃς συνέθηκεν ἐκεῖνος, ὑπολέγων. βουλόμενος δὲ πεῖσαι κ) ἐπιδεῖξαι τοῖς παρατυγχάνουσιν ὁ Ελεάζαρος ὅτι ταύτην ἔχει ἰσχύν, ἐπιθεὶς [s] μικρὸν ἔμπροσθεν [t] ἤτοι ποτήριον πλῆρες ὕδατος ἢ ποδανιπτῆρα· κ) τῷ δαιμονίῳ προσέταττεν ἐξιόντι τ ἀνθρώπου τοῦτ' ἀνατρέψαι, κ) παραχρῆμα ὑπιγνῶναι τοῖς ὁρῶσιν, ὅτι καταλέλοιπε τ ἄνθρωπον. γινομένου δὲ τούτου, σαφὴς ἡ Σολομῶνος [u] καθίσταται σύνεσις κ) σοφία. δι' ὃ, ἵνα γνῶσιν ἅπαντες τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ τ Φύσεως κ) [x] τὸ θεοφιλὲς, κ) λάθῃ μηδένα τὸν ὑπὸ τ ἥλιον τ βασιλέως ὃν πᾶν εἶδος ἀρετῆς ὑπερβολῇ, περὶ τούτων εἰπεῖν προήχθημεν.

ς'. Ο δὲ τ Τυρίων βασιλεὺς [y] Εἴραμος, ἀκούσας ὅτι Σολομὼν τιμᾷ τ πατρὸς διαδέξαιο βασιλείαν, ὑπερήδη· φίλος γὰρ [z] ἐτύγχανε τῷ Δαυΐδῃ· κ) πέμψας πρὸς αὐτὸν, ἠσπάζετό τε κ) συνέχαιρεν ὅτι τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς. [a] Ἀποστελλὲν δὲ πρὸς αὐτὸν Σολομὼν γράμματα δηλοῦντα τάδε.

[b] ΣΟΛΟΜΩΝ ΕΙΡΑΜΩ ΒΑΣΙΛΕΙ.

"Ιδί μου τ πατέρα βουληθέντα κατασκευάσαι τῷ "Θεῷ ναὸν, ὑπὸ τ [c] πολέμων κ) τ συνεχῶν στρατιῶν "κεκωλυμένον. ὁ γὰρ ἐπιτύχοιτο πρότερον τοὺς ἐχθροὺς "καταστρεφόμενος, πρὶν ἢ πάντας αὐτοὺς φόρων ὑπο"τελεῖς [d] ἐποίησεν. ἐγὼ δὲ χάριν οἶδα τῷ Θεῷ τ πα"ρούσης εἰρήνης, κ) διὰ τοῦτο σχολῶν οἰκοδομῆσαι "τῷ Θεῷ βούλομαι τ οἶκον. κ) γὰρ ὑπ' ἐμοῦ [e] τόπον "ἔσεσθαι τῷ πατρί μου προεῖπεν ὁ Θεός. διὸ παρακαλῶ "σε συμπέμψαί τινας τοῖς ἐμοῖς εἰς Λίβανον τὸ ὄρος, "κόψοντας ξύλα. πρὸς γὰρ τομὴν ὕλης ὑπιστημονέστερον "ἔχουσι τ ἡμετέρων Σιδώνιοι. μισθὸν δ' ὃν ἂν ὁρίσῃς, "[f] ἐγὼ τοῖς ὑλοργοῖς παρέξω.

ζ. Αναγνοὺς δὲ τὰ διαλαλιὰ Εἴραμος, κ) τοῖς ἐπεσταλμένοις ἡδεὶς, ἀντιγράφει τῷ Σολομῶνι.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΙΡΑΜΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙ ΣΟΛΟΜΩΝΙ.

"Τὸν μὲν Θεὸν εὐλογεῖν ἄξιον, ὅτι σοι τῷ πα"τρῴαν παρέδωκεν ἡγεμονίαν, ἀνδρὶ σοφῷ κ) πᾶσαν "ἀρετὴν ἔχοντι. ἐγὼ δὲ, τούτοις ἡδόμενος, ἅπαντα "ὑπουργήσω τὰ ἐπεσταλμένα. πολὺν γὰρ ξύλα πολλὰ "κ) μεγάλα, κέδρα τε κ) [g] κυπαρίσσους, διὰ τ "ἐμῶν

i Συνταξάμενος] Συνεξάλλ legiſſe viſus eſt *Epiphan.*

k Παρηγορεῖτο τὰ νοσήματα] Παρηγόρει τὰ νοσ. *Vat.* forſan pro παρηγορεῖ ἢ νοσήματα.

l Ενδέμενα τὰ δαιμόνια] Ενεδόμενα *Samb.* & *Vat.* ἐνδέμενοι *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Gall.* 1. 2.

m Εκδιώκοιτο.] Ενδιώξειε *Vat.* ἐδιώκοντο *Zonar.* ἐκδιώκοι ἢ *Cedren.*

n Τούτων.] Τοῦτον *Big.* & *Samb.* τοῦτο *Gall.* 1. τούτοις *Cedren.*

o Τὸν δακτύλιον] Vid. Fabric. Pſeudepigr. V. T. p. 1054. & Borrichium contra Conringium p. 21.

p Ρίζαν ἐξ ὧν] In *Edit. Gen.* & uno aut altero codice ῥίζας. Sunt qui exiſtimant radicem fuiſſe herbæ, quam (in libris *de bello Judaïco*) *Baram* appellat, & magnifice extollit.

q Εξέλκειν ὀσφραινομένῳ] Εξέλθειν ὀσφρανόμενον *Cedren.* ἐξέλκειν ὀσφρωμένῳ *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

r Επανελθεῖν ὥρκου,] Επανήξειν *Vat.* & forſan *Epiphan.* ἀπιτρέφειν *Cedren.*

s Μικρὸν ἔμπροσθεν] Eſt forſan qui malit μικρῷ πρόσθεν.

t Ητοι ποτήριον] Ηδι inſerui è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

u Καθίσταται σύνεσις] Καθίσται *Vat.*

x Τὸ θεοφιλὲς,] Illud τὸ ex *MSS.* ut & mox ἢ ante τ βασ.

y Εἴραμος,] *Al.* Εἰρῶμος, & Εἴρωμος & Χειρώμος.

z Ετύγχανε τῷ Δαυΐδῃ·] Ετύγχανε Δαυΐδου *Vat.*

a Αποστελλὲν δὲ πρὸς αὐτὸν] Sic fere omnes *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐπιστέλλει δὲ πρὸς αὐτόν. Σολομὼν Εἰρ. &c.

b Σολομὼν] Hæ literæ Salomonis & Hirami habentur apud Euſebium in P. E. IX. 33. 34. Ex Eupolemo deſcriptæ erant; ſuis verbis hic exſcripſit Joſephus. confer 1 Reg. v. SPANH.

c Πολέμων] Πολέμων τ συνεχῶν κεκωλ. *Gall.* 1. 2. atque ita legiſſe videtur *Epiphan.*

d Εποίησεν] Πεποιηκέναι *Gall.* 2.

e Τόπον ἔσεσθαι] *Al.* τόπο.

f Ἐγὼ τοῖς ὑλοργοῖς] Ἐγὼ inſertum dedi ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

g Κυπαρίσσους,] Pro κυπαρίσσους in Hebr. 1 Reg. v. 8. ברושׁים abie-

"ἐμῶν ὅπῃ θαλάσσαν καταπέμψω· καὶ κελεύσω τὰς "ἐμὰς [h] σχεδίας πηξαμένας εἰς ὃν ἂν βουληθῇς τόπον "τῆ [i] σαυτῆ χώρας πλεύσαντας ἀποθέσθαι. ἐπιθ' οἱ σοὶ "[k] διακομίσουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα. ὅπως [l] ἂν καὶ σὺ πα- "ρέχῃς ἡμῖν ἀντὶ τούτων σῖτον, ὃ δεῖ [m] τὸ νῆσον οἰκεῖν "δεόμεθα, φρόντισον."

ἡ. Διαμένει δ' ἄχρι τῆμερον τὰ τῶν ὑπογε- γραμμένων τούτων [n] ἀντίγραφα, οὐκ ἐν τοῖς ἡμετέροις μόνον σωζόμενα βιβλίοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ Τυρίοις· ὥστ' εἴ τις βουλοίτο τὸ ἀκριβὲς μαθεῖν, δυνήσεται τὰ ὑπὸ [o] τῶν Τυρίων γραμματοφυλακίων δημοσίων, εὑρεῖν συμφωνοῦντα τοῖς εἰρημένοις [p] ὑφ' ἡμῶν τὰ παρ' ἐκείνοις. ταῦτα μὲν οὖν διεξῆλθον, βουλόμενος γνῶναι τοὺς ἐντυγχάνοντας, ὅτι μηδὲν μᾶλλον ἔξω τῆς ἀληθείας λέγομεν, μηδὲ πιθα- νοῖς τισι καὶ πρὸς ἀπάτην καὶ τέρψιν ἐπαγωγοῖς τὴν ἱστορίαν διαλαμβάνοντες, τὴν μὲν ἐξέτασιν φεύγειν πρόμεθα, πιστεύεσθαι δ' οὕτως ἀξιοῦμεν, [q] ὡδὲ [r] συγκε- χωρημένον ἡμῖν, καταξιωσαμένους μὲν πρέπον[τος] τῆς πραγματείας, ἀθῴους ὑπαρχειν· ἀλλὰ μηδεμιᾶς [s] ὑπο- δοχῆς τυγχάνειν προσκαλοῦντες, ἂν μὴ μετὰ ἀποδεί- ξεως καὶ πικμηρίων ἰσχυρῶν ἐμφανίζειν [t] δυνώμεθα τὴν ἀλήθειαν.

θ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν, ὡς ἐκομίσθη τὰ παρὰ τοῦ Τυρίων βασιλέως γράμματα, τήν τε προ- θυμίαν αὐτοῦ καὶ τὴν εὔνοιαν ἐπήνεσε, καὶ οἷς ἠξίωσε τούτοις αὐτὸν ἠμείψατο· σῖτα μὲν γὰρ κατ' ἔτος πέμψας [v] δισμυρίους κόρους, καὶ [x] τοσούτους ἐλαίου [y] βάδους. ὁ δὲ [z] βάδος δύναται [a] χωρῆσαι ξέστας [b] ἑβ- δομήκοντα δύο. τὸ δ' αὐτὸ μέτρον καὶ οἴνου παρεῖχεν. ἡ μὲν οὖν Εἰρώμου φιλία καὶ Σολομῶνος ἀπὸ τούτων ἔτι μᾶλλον ἠὐξησε, καὶ διαμένειν [c] ὤμοσαν εἰς ἄπαντα. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπέταξε παντὶ τῷ λαῷ φόρον ἐργάτας τρισμυρίους, οἷς ἄπονον τὴν ἐργασίαν κατέστησε, μερί- σας αὐτοῖς πυνθανόμενος. μυρίους γὰρ ἐποίησε κόπτοντας ἐ- πὶ μῆνα ἕνα ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει· δύο δὲ μῆνας ἀναπαύεσθαι [d] διαγινομένους ὅπῃ τὰ οἰκεῖα, μέχρις ἂν πάλιν οἱ δισμυριοι τὴν ἐργασίαν [e] ἀναπληρώσωσι κα- τὰ τὸν ὡρισμένον χρόνον. ἔπειθ' ὕστερον συνέβαινε τοῖς πρώτοις μυρίοις μετὰ τετάρτου μῆνος ἅπαντας ὅπῃ [f] τὸ ἔργον. [g] γέγονεν δ' ὑπέρογος ἐπὶ φόρου τούτου [h] Ἀδω- ράμου. [i] ἦσαν δ' ἐκ τῶν παροίκων οὓς Δαυὶδης κα- τέλειπε, τοὺς μὲν διακομιζόντων τὴν [k] λιθείαν καὶ τὴν ἄλλην ὕλην, ἑπτὰ μυριάδες· τῶν δὲ λατομούντων ὀκτάκις μύριοι. τούτων δ' ὑπῆρχεν χιλίαρχοι καὶ [l] τριακόσιοι. προσετάχθη δὲ λίθους μὲν αὐτοὺς τέμνειν μεγά-

"meorum opera in mare devehatur: meisque *præ-* "*terea* imperabo, ut rate *ex illis* connexa ad quem- "cunque volueris tuæ regionis locum mari naviga- "to *ea* deponant: deinde tuis licebit ea Hieroso- "lyma deportare. *Tuque* fac cures ut pro his fru- "mentum nobis suppeditetur, qua re nobis opus "est, utpote insulam habitantibus."

8. Etiamnum autem manent harum literarum exemplaria, non tantum in nostris libris conserva- ta, sed & apud Tyrios: adeo ut siquis voluerit pro certo rem nosse, rogatis iis qui publicis tabulariis præsunt apud Tyrios, inventurus sit quæ ab iis di- cta fuerint consentanea illis quæ nos diximus. At- que hæc quidem oratione persequutus sum, volens lectores pro comperto habere, nobis in animo esse nihil præter veritatem dicere, nedum, verisimili- bus quibusdam & ad homines decipiendos delectan- dosque accommodis, historiam distinguendo, ope- ram quidem dare ut examen fugiamus, postulare autem ut *narrationi* statim credatur; neque nobis concessum esse, ut, facta ab historiæ decoro disces- sione, à culpa simus immunes: sed oramus atque obsecramus ut nemo nostra hæc approbatione sua dignari velit, nisi veritatem demonstratam dare certisque indiciis confirmare possimus.

Josephus provocat ad archiva Tyria, & veritatis studium profitetur.

9. Rex autem Solomon, cum ad eum allatæ fuissent regis Tyriorum literæ, promptum ejus ob- sequium & benevolentiam valde laudavit, & quæ ab ipso petiit vicissim ei submini stravit; mittendo quotannis tritici quidem viginti cororum millia, oleique *expressi* totidem batos. Batus autem capit sextarios septuaginta duo. Eandem vero ei men- suram etiam vini suppeditabat. Et ab iis quidem initiis magis magisque crevit amicitia inter Solo- monem & Hiramum; seque in ea perpetuo man- suros esse jurarunt. Imperavit autem Solomon po- pulo universo in tributum operariorum triginta millia: quibus ut ministerium non esset laborio sum effecit, scienter illud atque perite dividendo. con- stituit enim ut deni milleni in mensem unum *syl- vam* in monte Libano cæderent, per duos autem menses quietem agerent domum quisque suam re- gressi, donec reliqui viceni milleni suum opus iti- dem absolverint. Ita demum tempore præfinito contigit, ut quarto *quoque* mense primi deni mille- ni ad opus redirent. Huic vero tributo *exigendo* præerat Adoramus. Porro erant ex inquilinis, quos Davides *operi destinatos* reliquerat, in vectores quidem saxorum & cæteræ materiæ septuaginta millia, in lapicidas vero octoginta millia. Hisque præfecti *erant viri* ter mille & trecenti. In man- datis

Hirami responso lætatur Solomon.

Solomonis opera ad Templi materiam.

3 *Regum*, c. 5.

abiegnis ut & *Vulg.* LXX. vero πεύκινα Paraphrast. legisse videtur ברושים Cupressi Cant. 1. 17. SPANH.

h Σχεδίας] Forte σχεδίας.

i Σαυτῆ χώρας] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliisque* αὐτῆ.

k Διακομίσουσιν] Διακομίσωσιν solus *Samb.*

l Δὲ καὶ σὺ] Illa ἂν καὶ σὺ ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

m Τὸ νῆσον] Nota Tyrum insulam hic dici, ut inf. cap. 5. §. 3. SPANH.

n Ἀντίγραφα,] Exstat & exemplar aliud harum literarum ex *Eupolemo* apud *Eusebium* de *Præp. Evang.* l. 9. c. 33. quod, undecunque prolatum, videtur esse suppositi tium.

o Τῶν Τυρίων] Τῶν inseritur ex *Big. Samb.* & *Vat.*

p Τοῦ ἡμῶν τὰ παρ' ἐκείνοις.] Πρὸς ἡμῶν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

q Οὕτως] Ὡς ἐδὲ *Vat.*

r Συγκεχωρημένον ἡμῖν,] Συγκεχωρησθαι *Gall.* 2.

s Ὑποδοχῆς] Ἀποδοχῆς *Big. Samb* & *Vat.*

t Δυνώμεθα] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliisque* δυνάμεθα, forsan (ut & *Cocceius* vult) pro ἐσμεν.

v Δισμυρίους κόρους,] Ita rescripsi ex *Big.* (*Coll. Voss*) *Samb. Vat.* & melioribus *Epiphanii* libris. δισχιλίους perperam in *Editis Aliisque.* ὁ δὲ κόρος (inquit *Josephus*, l. 13. c. 12.) δύναται μεδίμνους Ἀττικοὺς ι'. *Cedrenus* autem p. 94. ὁ δὲ κόρος ἐποιεῖ μόδια λ'. Videsis *Villalp.* in *Apparat.* ad *Ezech.* part. 2. p. 452. HUDS. In Hebræo 1 Reg. v. 11. & Vulg. viginti millia. SPANH.

x Τοσούτους ἑλαίου βάδους,] In Hebr. & Vulg. 1 Reg. 11. viginti coros olei. LXX. vero εἴκοσι χιλιάδες βαὶθ ἐλαίου κεκομμένου. Pro βαὶθ in MS. Alex. βὶθ· SPANH.

y Βάδους.] Βάδος, ὁ καὶ βάτος, πεντήκοντα ξέσται ἦγον δὲ νῦν. Item mox βάδος, ἓν ξέστην &c. בת LXX. μέτρον, 2 Chron. IV. 4. & Ezech. XLV. 10. 11. infr. cap. III. §. 5. βάδους διχιλίους. SPANH.

z Βάδος δύναται] Βάδος, ὁ καὶ βάτος. *Hesych.*

a Χωρῆσαι ξέστας] Χωρῆται non agnoscunt aliquot *MSS.* & commode satis abesse potest.

b Ἑβδομήκοντα δύο.] Sic cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *aliis* ἑβδομήκοντα καὶ δύο. Utcunque sextarios Romanos intelligendos esse docet *Jac. Capellus* de *Mensuris Cubicis*, p. 94.

c Ὤμοσαν] Ita cum *Vat.* & *Epiphanio.* ὡμολόγησαν in *Editis Aliisque.*

d Διαγινομένους] Παραγινομένους *Samb.* & *Big.*

e Ἀναπληρώσωσι] Sic cum *MSS.* in *Editis* πληρώσωσι & mox ὡρισμένον.

f Τὸ ἔργον.] Τὸ adjecimus ex *MSS.*

g Γεγόνει δ'] Ἐγεγόνει solus *Vat.* Est qui malit γέγονε. sed cum infra occurrat γεγόνει, ut & προσετάχθη, & alia id genus, non dubito quin *Atticorum* more omissum fuerit augmentum ἐγεγόνει χρεών.

h Ἀδωράμου.] אדניראם 1 Reg. v. 14. LXX. Ἀδωνιρὰμ· SPANH.

i Ἦσαν δ'] Παροικιῶν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. utraque lectio ferri potest.

k Λιθείαν] Λιθίαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Τριακόσιοι.] Sic *Big. Samb. Gall.* 2. *Gen.* & *Epiphan.* Διακόσιοι *Vat. Aliique.*

datis præterea dederat, ut saxa quidem ingentia illi exciderent in Templi fundamenta: cum vero in monte ea prius aptassent & colligassent, ita *demum* in urbem conveherent. Istis autem operam navabant non solum structores indigenæ, sed & artifices ab Hiramo missi.

λυς, εἰς τὰς τοῦ ναοῦ θεμελίους [m] ἁρμόσαντας δὲ πρῶτον καὶ συνδήσαντας ἐν τῷ ὄρει, κατακομίζειν ἔτως εἰς τὴν πόλιν. ἐγίνετο δὲ ταῦτα ὑπὸ τῶν οἰκοδόμων τῶν ἐγχωρίων [n] μόνον, ἀλλὰ καὶ ὧν ὁ Εἴρωμος ἔπεμψε τεχνιτῶν.

CAP. III.

De ædificatione Templi.

Solomon Templum ædificat. 3 Reg. c. 6. 2 Paral. c. 3.

SOlomon autem Templum ædificare cœpit regni sui anno quarto, mense secundo, quem Macedones quidem Artemisium vocant, Hebræi vero Jar, post quingentos nonaginta duos annos ab exitu Israëlitarum ex Ægypto, post mille autem & viginti annos ab Abrami migratione ex Mesopotamia in Chananæam, post mille vero & quadringentos & quadraginta à diluvio. Ab Adamo autem primo formato, usque ad tempus quo Solomon ædificavit Templum, in universum effluxerunt anni ter mille centum & duo. Illo vero tempore quo Templum cœptum est ædificari, tunc undecimum in regno Tyri annum jam egerat Hiramus. A Tyri autem conditu usque ad exstructionem Templi elapsi sunt anni quadraginta & ducenti.

Templi descriptio.

2. Et quidem rex in altissimam terræ profunditatem jacit fundamenta Templi, ex lapidum materia firmitate prædita, & vi temporis injuriis resistendi, quique cum terra coalescentes solum & firmamentum futuri essent operi superstruendo, & propter robur inferne *inexpugnabile* facile laturi ædificii futuri molem, & sumptuosum ornamentorum apparatum, qui pondere non minor foret quam reliqua quæ ad celsitudinem & amplitudinem *conferebant*, decorisque & magnificentiæ gratia excogitabatur. Illud autem eduxerunt usque lacunar ex saxo candenti constructum. Et quidem altum erat sexaginta cubitos, totidem vero & longum, & latum viginti. Super hoc autem erat aliud ædificium paribus mensuris; ita ut tota altitudo

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ.

ΤΗΣ δ' οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ Σολομὼν ἤρξατο, [o] πάρεδρον ἔτους ἤδη τῆς βασιλείας ἔχων, μηνὶ δευτέρῳ, ὃν Μακεδόνες μὲν [p] Ἀρτεμίσιον καλοῦσιν, Ἑβραῖοι δὲ Ἰάρ, [q] μετὰ ἔτη πεντακόσια καὶ ἐνενήκοντα καὶ δύο τῆς ἀπ' Αἰγύπτου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξόδου, μετὰ δὲ χίλια καὶ [r] εἴκοσι ἔτη τῆς Ἀβράμου εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας ἀφίξεως, ἀπὸ δὲ τῆς ἐπομβρίας [s] μετὰ χίλια καὶ πεντακόσια καὶ πεσαρακοντάετα. ἀπὸ δὲ τοῦ πρώτου [t] γενηθέντος Ἀδάμου ἕως οὗ τὸν ναὸν ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν διελήλυθε τὰ πάντα ἔτη τρισχίλια καὶ [v] ἑκατὸν καὶ δύο. καθ' ὃν δὲ ὁ ναὸς ἤρξατο οἰκοδομεῖσθαι [x] χρόνον, καθ' ἐκεῖνον ἔτους ἤδη τῆς ἐν Τύρῳ βασιλείας [y] ἑνδέκατον [z] ἐνεστήκει Εἰρώμῳ. [a] ἀπὸ δὲ τῆς οἰκήσεως Τύρου εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ διαγεγόνει χρόνος [b] ἐτῶν πεσαρακοντάετα καὶ διακοσίων.

β'. Βάλλεται μὲν οὖν τῷ ναῷ θεμελίους ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ μήκιστον τῆς γῆς βάθος, ὕλης λίθων ἰσχυρᾶς, καὶ πρὸς χρόνον ἀντίσχειν δυναμένης, [c] οἵ τε τῇ γῇ συμφύεντες ἔμελλον καὶ ἔδαφος καὶ ἔρεισμα τῆς [d] ἐποικοδομησομένης κατασκευῆς ἔσεσθαι, καὶ διὰ τὴν κάτωθεν ἰσχὺν [e] οἴσειν ῥᾳόνως τὸ [f] μέγεθος τῶν [g] ἐποικοδομησομένων, καὶ κάλλος πολυτέλειαν, [h] ἣ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἥττων εἶναι τῶν ἄλλων ὅσα πρὸς ὕψος καὶ πρὸς ὄγκον, κόσμου τε χάριν καὶ [i] μεγαλουργίας ἐπενοεῖτο. [k] ἀνήγαγον δ' αὐτὸν ἄχρι τῆς ὀροφῆς ἐκ λευκοῦ λίθου πεποιημένον. τὸ μὲν οὖν ὕψος ἦν [l] ἐξήκοντα πηχῶν, τῶν δ' αὐτῶν καὶ [m] τὸ μῆκος, εὖρος δ' εἴκοσι. κατὰ [n] τοῦτο δὲ ἄλλος ἦν ἐγηγερμένος,

[m] Ἁρμόσαντας δὲ πρῶτον καὶ συνδήσαντας] *Poliebant & copulabant in montibus.* Rufinus. SPANH.

[n] Μόνον,] Μόνων *Big.* & *Samb.* à prima manu.

[o] Τέταρτον ἔτους] Ita *Big.* & *Samb.* in aliis τεταρτον ἤδη τ. β. ἔτους ἔχων.

[p] Ἀρτεμίσιον καλοῦσιν, Ἑβραῖοι δὲ Ἰάρ,] Ἀρτεμισιῶνος Macedonibus, Ἰαρ Hebræis. 1 Reg. VI. 1. ῃ ζιν, *Mensis secundus. Vulg.* Mense zio h e. Aprili. In MS. Alex. ἐν μηνὶ Ζείθ καὶ τῷ δευτέρῳ μηνί. 1 Reg. VI. 38. SPANH.

[q] Μετὰ ἔτη πεντακόσια] Μετὰ ἔτη πεντακόσια καὶ δύο juxta plerosque *Epiphanii* libros. *Tostatus* tamen in nonnullis reperiit DCXII. ut videre est in *Quæst.* IV. ad 3 *Regum*, c. 6. Verum Græcos *Josephi* codices hic loci non vitiatos esse colligit *J. G. Vossius* (in *Isag. ad Chronol. S.* c. 7.) ex *Lib.* X. *Antiquitatum*, c. XL. ubi dicitur Templum fuisse crematum anno CCCCLXX. ex quo condi cœpisset. ab egressu vero populi ex Ægypto CIↃLXII. nam si ab anno hisce detrahas CCCCLXX. residui sunt DXCII. Videsis *Heideggeri* Hist. Sacr. p. 347. *Usserii* & *Is. Vossii* Chron. Sacr. & L. *Capelli* Chron. Sacr. p. 153.

[r] Εἴκοσι ἔτη] Καὶ δύο ἔτη post εἴκοσι adjicienda censet *Schotanus*, in *Bibl. Hist.* tom. 2. p. 779.

[s] Μετὰ χίλια] Μετὰ χίλια καὶ τελακόσια καὶ τεσαρεσκαίδεκα rescribendum censet *Schotanus*. In nonnullis *Epiphanii* codicibus *anno milleſimo quadringenteſimo*, sine *quadrageſimo*.

[t] Γενηθέντος Ἀδάμου] *Al.* γνηθέντος.

[v] Ἑκατὸν καὶ δύο.] Ἑξδομήκοντα pro ἑκατὸν δύο reponendum censet *Schotanus*. HUDS. Credo legendum (quoniam supra annos a mundo condito ad diluvium numerat 2256.) annos 4102. esse a mundi ortu usque ad templum, & 1446. a diluvio. Sic enim minima instituitur mutatio, &

2656
1446
4102

adeoque τετρακισχίλια substituo pro τρισχίλια & post τεσσαρακοντα addo καὶ ἑξ, nam si retineatur 1440, major in pluribus numeris fit mutatio. REL.

[x] Χρόνον ἐτῶν τεσσαρακοντα, κατ' ἐκεῖνον ἔτους *Vat.*

[y] Ἑνδέκατον] Δυοδέκατον, ut in Lib. 1. contra *App.* rectius esse censet *H. Dodwellus* in Diss. de *Peripli Hannonis ætate*, p. 21.

[z] Ἐνεστήκει Εἰρώμῳ.] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* ἐνεστήκη.

[a] Ἀπὸ δὲ τῆς οἰκήσεως] Ἀπὸ deest *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. in quibus τὴν δ' οἰκήσεως εἰς τὴν οἰκοδομίαν.

[b] Ἐτῶν τεσσαρακοντα καὶ διακοσιων.] CCCLI. numerat *Chron. Alex.* p. 189. Vide *J. Scalig.* ad *Fragm. Gr. Script.* p. 29. *Edit. Gen.* & *W. Langium* de *Annis Christi*, p. 289.

[c] Οἵ τε τῇ γῇ] Ita *Big. Samb. Vat.* & (ut conjicio) *Epiphan.* qui vertit, *quique constipati sibi & conserti terræ, pavimentum & fortitudo superædificati operis essent.* in *Editis Aliisque* συμφύεντες ἔμελλον καὶ ἔδαφος &c.

[d] Ἐποικοδομησομένης] Ἐποικοδομηθησομένης *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.*

[e] Οἴσειν ῥᾳόνως] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis Aliisque* perperam οἷς ῥᾳόνως. HUDS. Forte οἷαν ῥᾳόνως φέρειν. COCC.

[f] Μέγεθος] Μέγεθός τε *Samb. Vat.* & *Gall.* 2.

[g] Ἐποικοδομησομένων,] Ἐπικειμένων in *Gall.* 2. & *Epiphanio.*

[h] Ἡ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἥττων] Cum in *Editis* sit ἢ βάρος ἃ ἔμελλεν οὐχ ἥττονα εἶναι &c. & in *MSS.* ὃ βάρος ὃ ἔμελλεν οὐχ ἥττον εἶναι, aut ἢ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἥττον εἶναι &c. ideo placuit rescribere ἢ βάρος ἤμελλεν οὐχ ἧττων εἶναι. si quis ἧς βάρος αἳ ἔμελλον οὐχ ἥττον εἶναι, per me licet. HUDS. Forte ἔμελλον οὐχ ἥττονες. COCC.

[i] Μεγαλουργίας] Τῆς ante μεγαλουργίας delevimus auctoritate *Codd. Big. Samb.* & *Vat.*

[k] Ἀνήγαγον] Ἀνήγαγεν *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[l] Ἐξήκοντα πηχῶν] Περὶ ὧν φησὶ μέτρου (inquit *Zonaras*) τοῦ ὕψους αὐτοῦ καὶ τοῦ μήκους, καὶ τοῦ αὐτοῦ κατασκευῆς, οὐχ ὁμοφωνοῦσιν ἅπτε τελεῖν τὰ Βασιλειῶν καὶ Ἰώσηπος ἐν τῷ ὀγδόῳ λόγῳ τῶν Ἀρχαιολογίας φησὶ τοῦ συγγραφόμενος, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείοσι λεγόμενα. Quod ideo *Josephum* feciſſe exiſtimandum eſt (ait *Villalpandus*) quod *S. Scripturæ* teſtimonia, quæ de his rebus exſtabant, percipere minime potuerit; vel propterea minime, quod architecturæ fuerit omnino ignarus. HUDS. Sequitur hic Joſephus non rei veritatem ſed traditiones, ſive potius fabulas Judæorum. quod probatum vide in noſtro examine explicationis Vitringianæ Templi Ezechielis. p. 103. 104. 105. COCC. *Filius.*

[m] Τὸ μῆκος,] Τὸ non agnoſcunt *Big.* & *Samb.*

[n] Τοῦτο δὲ ἄλλος ἦν] Ita *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. κατὰ τοῦτο in *reliquis.*

[o] Πρὸ-

ν, ἴσα τοῖς μέτροις· ὥστε εἶναι τὸ πᾶν ὕψος τῷ ναῷ πηχῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. τετραπλοῦς δὲ πρὸς τὴν ἀνατολήν. τὸ δὲ πρόναον αὐτοῦ προέχησαν ἀπὸ [o] πήχεις εἴκοσι τὸ μῆκος, πρὸς τὸ εὖρος δὲ [p] οἷος τετραγμένον, ἔχον δὲ πλάτος πήχεις δέκα, ὕψος δὲ ἀνεγηγερμένον πηχῶν ἑκατὸν [q] καὶ εἴκοσι. περιῳκοδόμησε δὲ τὸν ναὸν ἐν κύκλῳ τελάντοις βραχέσιν [r] οἴκοις, οἱ συνοχή τε δι' παντὸς ἔμελλον ἔσεσθαι διὰ πυκνότητος καὶ πλῆθος ἐξωθεν περικείμενοι. καὶ δὴ καὶ τὰς εἰσόδους αὐτοῖς δι' ἀλλήλων κατεσκεύασεν. ἕκαστος δὲ τῶν οἴκων τούτων εὖρος μὲν εἶχεν [s] πέντε πήχεις, μήκος δὲ τὰς αὐτάς, ὕψος δὲ [t] εἴκοσι. ἐπῳκοδόμητο δὲ [v] τούτοις ἄνωθεν ἕτεροι οἶκοι, καὶ πάλιν ἄλλοι κατ' αὐτῶν, [x] ἴσοι καὶ τοῖς μέτροις καὶ τῷ ἀριθμῷ· [y] ὡς τὸ πᾶν ὕψος αὐτοὺς λαβεῖν [z] τῷ κάτωθεν οἴκῳ περιπλήσιον. ὁ γὰρ ὑπερῷος οὐκ ἦν περιῳκοδομημένος. ὄροφος δ' αὐτοῖς ἐπεβέβλητο κέδρος. καὶ τοῖς μὲν οἴκοις ἦν ἰδίως ἓν ἑκάστῳ, πρὸς τὰς πλησίον δ' συνάπτων. τοῖς δ' ἄλλοις ὑπῆρχεν ἡ στέγη [a] κοινὴ δι' ἀλλήλων [b] δεδομημένη μηκίστοις δοκοῖς, καὶ [c] διηκούσαις ἁπάντων· ὡς τὰς μέσας τοίχους [d] ὑπὸ τῶν αὐτῶν συγκρατουμένας ξύλων ἐρρωμενεστέρους διὰ τὸ γίνεσθαι. τὴν δ' ὑπὸ τὰς δοκὰς στέγην τῆς αὐτῆς ὕλης [e] ἐβάλετο πᾶσιν [f] ἐξεσμένην εἰς φατνώματα καὶ [g] περικολλήσιν χρυσοῦ. τὰς δὲ τοίχους κεδρίναις διαλαβὼν σανίσι, χρυσὸν αὐτοῖς [h] ὑπερήνθυσεν, ὥστε στίλβειν ἅπαντα τὸν ναὸν καὶ περιλάμπεσθαι τὰς ὄψεις τῶν εἰσιόντων ὑπὸ τῆς αὐγῆς τοῦ χρυσοῦ πανταχόθεν φερομένης. ἡ δ' ὅλη τοῦ ναοῦ οἰκοδομία κατὰ πολλὴν τέχνην οὐ λίθων ἀκροτόμων ἐφύετο, συναρθέντων ἁρμονίως πάνυ καὶ λείως, ὡς μήτε [i] σφῦραν μήτε ἄλλο τινὸς ἐργαλεῖον τεκτονικὸν τοῖς καταγνοῦσιν ἐργασίαν δηλοῦσθαι, ἀλλὰ δίχα τῆς τούτων χρήσεως πᾶσαν [k] ἁρμοσθῆναι [l] τὴν ὕλην πρόσφυῶς· ὡς ἑκάστου τὴν ἁρμονίαν αὐτῆς δοκεῖν μᾶλλον, ἢ τὰ τῶν ἐργαλείων ἀνάγκης. ἐφιλοτέχνησεν δὲ [m] ὁ βασιλεὺς ἄνοδον εἰς τὸ ὑπερῷον οἶκον διὰ τοῦ εὔρους τοῦ τοίχου. ἦν γὰρ [n] εἶχεν θύραν μεγάλην τοῦ ἀνατολῆς ὡς εἶχεν ὁ κάτωθεν οἶκος, ἀλλ' οὐκ αἱ πλευρῶν ἦσαν αἱ εἴσοδοι διὰ μικρῶν πάνυ θυρῶν. διέλαβε δὲ τὸν ναὸν καὶ ἔνδοθεν [o] καὶ ἔξωθεν ξύλοις κεδρίνοις, ἀλύσεσι παχείαις συνδεδεμένοις· ὥστε ἀντ' ὀχυρωμάτων καὶ ῥώμης τῷ [p] εἶναι.

γ'. Διελὼν δὲ τὸν ναὸν εἰς δύο, τὸ μὲν ἔνδοθεν οἶκον, εἴκοσι πηχῶν, ἐποίησεν ἄδυτον [q] εἶναι· [r] τὸ δὲ, τεσσαράκοντα πηχῶν, ἄγιον ναὸν ἀπέδειξεν. ἑκατὸν δὲ τὸ μέσον Templi centum & viginti cubitis constaret. versumque erat ad orientem. Vestibulum autem ejus ad introitum statuerunt, longum viginti cubitos, ad mensuram latitudinis ædis, latum vero decem cubitos, celsitudine autem evectum ad centum viginti cubitos. Porro ædiculas Templo per circuitum astruebat triginta, quæ extrinsecus circumjectæ totum *Templum* propter crebritatem earum & multitudinem erant cohibituræ. Quinetiam effecit ut earum aditus essent per alias in alias. Unaquæque autem ex hisce domunculis patebat quidem in latitudinem quinque cubitos, totidem vero in longitudinem, & viginti cubitis attollebatur. Super has autem aliæ ædiculæ exstructæ erant, & super illas rursum aliæ, omnes pari cum ipsis invicem mensura & numero, ita ut omnes simul inferius *Templi* ædificium altitudine æquarent. nam pars ejus superior nullis erat domunculis circundata. Tectum autem illis impositum erat cedrinum. Et domunculæ quidem suum quæque *tectum* habebant, cum proximis nequaquam cohærens: aliis vero commune tectum erat ex longissimis trabibus confertum, ad utrumque latus pertingentibus: adeo ut medii parietes, ab iisdem lignis contenti, propterea firmiores redderentur. porro trabibus fornicem subjiciebat ex eadem materia, eumque in laquearia dedolatum cum junctura aureis. Parietes autem, cum tabulis cedrinis eos incrustasset, cælatura ex auro induxit, ita ut Templum omne fulgore colluceret & illustraretur, atque oculos ingredientium perstringeret auri splendore undique diffuso. Tota vero Templi fabrica multa cum arte exstructa est ex lapidibus politis, apta admodum lævique commissura junctis conditisque, ut intuentibus nullum usquam mallei aut cujuslibet instrumenti fabrilis appareret indicium; sed illis non adhibitis materiam omnem congrue coagmentatam fuisse: ita ut sua sponte potius cohærere videretur quam ferramentorum vi. Porro ascensum in superius domûs tabulatum commentus est rex *per cochleam* parietis crassitudine *inclusam*. non enim ei erat janua magna ad orientem, sicuti domui erat inferiori; sed à lateribus adibatur per parva ostiola. Templum autem tam intus quam extra complexus est asseribus cedrinis, crassis catenis inter se constrictis; adeo ut hoc illis vice firmamentorum & roboris esset.

3. Cum autem Templum in duas partes divisisset, ædem quidem interiorem, viginti cubitorum, in * Adytum sepositi; exteriorem vero, quadraginta *Templum divisum in Cellam & Penetrale.*

o Πήχεις εἴκοσι] Πήχεις μ' εἴκοσι *Big. Samb.* & *Vat.*

p Οἷος τετραγμένον,] Ita cum *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 2. οἶκος τετραγμένος *Vat. Gall.* 1. leviculo sane discrimine. in *Editis* μῆκος τετραγμένον.

q Καὶ εἴκοσι.] Sic *Vat.* in *reliquis* deest καί.

r Οἴκοις,] Οἶκοι, cellæ Templi. SPANH.

s Πέντε πήχεις,] In *Editis* εἴκοσι πέντε πήχεις. Sed auctoritate *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphanii* εἴκοσι delevimus, probante *Villalpando* ad *Ezech.* tom. 2 part. 2. p. 289. ut & *Castalione* ad 3 *Regum*, c. 6. HUDS. Ita circuitus 30. cellarum cum frontispicio Templi fuisset cubitorum 870. quod absurdum est cogitare, non tantum quia Ultima fabrica Templi l. 5. de bell. c. 14. dicitur habuisse latitudinem 100 cubitorum, à fronte, & pone XL. cubitis angustior fuisse; sed & repugnat descriptio cellarum 1 Reg. 6: 5. 6. COCC. *Filius.*

t Εἴκοσι.] Cella unaquæque cum suo tabulato alta erat calamum, omnes simul calamos tres, hoc est cubitos octodecim cum tribus quartis cubiti partibus, quos historico more licuit Josepho vocare πήχεις; nisi de celsitudine super pavimento domus loquatur. nam superioris cubiculi tabulatum à solo erigitur cubitos XX. *Villalp.*

v Τούτοις ἄνωθεν] Επὶ τούτοις solus *Vat.*

x Ἴσοι καὶ τοῖς κάτωθεν] Si de cubiculorum longitudine & celsitudine intelligatur, omnium ordinum cubicula paria erant; si vero de latitudine erant certe imparia; ut constat ex 3 *Regum*, c. 6. v. 6. *Villalpand.*

y Ὡς τὸ πᾶν ὕψος] Ὡστε πᾶν *Vat.*

z Τῷ κάτωθεν οἴκῳ] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis* τὸν κάτωθεν οἶκον.

a Κοινὴ δι' ἀλλήλων] Illud κοινὴ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

b Δεδομημένη] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis* Aliisque δεδωμημένη.

c Διηκούσαις ἁπάντων·] Διηκούσαις maluimus cum *Samb.* (& *Cocc.*) quam διοικούσαις cum *cæteris* omnibus.

d Ὑπὸ τῶν αὐτῶν] Sic cum *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ὑπὸ τοῦ συγγ. *Big.* ὑπ' αὐτῶν in *Editis.*

e Ἐβάλετο πᾶσιν] Ἐβάλετο *Big.* & *Samb.*

f Ἐξεσμένην] Ἀναξεσμένης *Vat.*

g Περικόλλησιν χρυσοῦ.] Ita cum *MSS.* ποῖς κόλλησιν in *Editis.*

h Ὑπερήνθυσεν,] Ἐνεχρύσωσεν *Gall.* 2.

i Σφῦραν μήτε ἄλλο τινὸς ἐργαλεῖον] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* σφύρας in *Editis.* HUDS. 1 Reg. VI. 7. SPANH.

k Ἁρμόσθαι] Ita *Samb.* (& *Cocc.*) in *cæteris* ἁρμοῦσθαι.

l Τὴν ὕλην] In *Editis* τὴν τούτων ὕλην. sed τούτων delevimus, quod illud nec agnoscant *MSS.* nec *Vet. Interpr.*

m Ὁ βασιλεύς] Articulum ὁ inseruimus è *Codd. MSS.*

n Εἶχεν θύραν μεγάλην] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *cæteris* εἶχον.

o Καὶ ἔξωθεν] Illa καὶ ἔξωθεν non agnoscit *Vetus Interpr.*

p Εἶναι] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Gall.* 2. τούτῳ εἶναι αὐτοῖς *Samb.* in *Editis* τοῦτον αὐτοῖς χρῆσθαι. Forsan, ex scriptura *Cod. Samb.* τούτῳ αὐτοῖς χρῆσθαι.

q Εἶναι.] Εἶναι ex sex *MSS.* deerat tamen in *Vat.* & *Editis.*

r Τὸν δ',] Τὸν δὲ τ. π. καὶ ἅγιον *Gall.* 1. 2.

* *Adytum sepositi*;] *Al.* Sanctum Sanctorum, & Penetrale.

† *San-*

ginta cubitorum, † Sanctuarium esse constituit. In scissura vero medii parietis fores posuit cedrinas multo auro obductas & variis cælaturis *ornatas*. Illis autem vela prætendit, pulcherrima florum variatione, hyacintho & purpura & cocco intexta, necnon & byssо splendidissima & mollissima. Porro in Adyto, viginti cubitos in latitudinem patente totidemque in longitudinem, duos Cherubes dedicavit, ‡ totos aureos utrumque in altitudinem quinque cubitorum. Utrique etiam alæ erant in quinos cubitos expansæ. Quare non longe ab invicem eas collocabat; ut unâ quidem alarum australem parietem Adyti attingerent, alia vero septentrionalem: aliæ autem alæ inter se cohærentes arcam in medio positam obtegerent. At quales fuerint hi Cherubes nemo dicere potest aut conjicere. Quin & Templi pavimentum petalis aureis instravit. Portæ etiam Templi fores aptavit, parietis altitudini proportione respondentes, latas cubitos viginti, iisque jungendis aurum adhibuit. Atque, ut summatim dicam, nullam Templi partem reliquit, aut intus aut extra, quæ non erat auro illita. Istis præterea januis aulæa oppandit illis similia quæ intus oppansa erant. Cæterum vestibuli janua nihil horum habuit.

Chiramus conflator.. 3 Regum, c. 7. v. 13. 14.

4. Solomon autem Tyro accersit ab Hiramo artificem Chiramum, ex matre quidem genere Nephthalitide, (nam ex illa erat tribu) patre vero Uria Israëlitis oriundo. Hic omnis quidem opificii scientia pollebat, præcipue vero peritus erat in auro & argento & ære fabrificiendo: à quo sane omnia circa Templum *summo* artificio facta sunt ad voluntatem regis. Foris autem, & hic Chiramus formavit duas columnas æneas, crassitudine quatuor digitorum. atque surgebant quidem istæ columnæ in altitudinem octonûm denûm cubitorum: circuitus vero illarum *erat* cubitorum octodecim. Utriusque autem columnæ capiti imposuit capitulum fusile lilii specie, in quinûm cubitorum altitudinem excitatum: cui circundatum erat opus reticulatum palmulis æneis perplexum, ad lilia tegenda. inde autem dependebant bini malogranatorum ordines, ducentorum numero. Harum columnarum unam quidem ad dextram vestibuli antam statuebat, Jachin nominatam: alteram vero ad sinistram, Boaz vocatam.

Duæ æreæ columnæ. 3 Regum, c. 7.

Mare æneum, sive lacus fusilis. 3 Reg. c. 7. & 2 Paral. c. 4.

5. Fudit autem & mare æneum in hemisphærii speciem. illud vero opus à metallario confectum ex sui amplitudine mare appellatum est. Erat e-

τοῖχον θύρας ἐπέστησε κεδρίνας, χρυσὸν αὐτῶν πολλῷ [s] ἐνεργασάμενος καὶ τορείαν ποικίλλων. κατεπέτασε δὲ ταύτας ὑφέσιν βαυζεστέοις, ἐξ ὑακίνθου καὶ πορφύρας καὶ [t] κόκκου πεποιημένοις· ἦν μὲν ἀλλὰ καὶ βύσσου λαμπροτάτης καὶ μαλακωτάτης. ἀνέθηκε δ' εἰς τὸ ἄδυτον, εἴκοσι πήχεων τὸ εὖρος, τῶν δ' αὐτῶν καὶ τὸ μῆκος, δύο [v] Χερουβεὶς ὁλοχρύσους, πήχεων [x] ἑκάτερον τὸ ὕψος [y] πέντε. δύο δ' ἦσαν [z] ἑκατέρῳ πτέρυγες, ἀπὸ πέντε πήχεις ἐκτεταμέναι. [a] διὸ καὶ μάχεσθαι ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰς ἀνέστησεν, ἵνα τὸ πτερύγων τῇ μὲν ἅπτωνται τὸ πρὸς νότον κειμένου τοίχου [b] ἀδύτου, τῇ δὲ πρὸς βορρᾶν· αἱ δ' ἄλλαι πτέρυγες [c] αὐτῶν συνάπτουσι πρὸς ἀλλήλας μεταξὺ αὐτῶν τὴν κιβωτὸν σκέπη τυγχάνουσι. τοὺς δὲ Χερουβεὶς ἰδεῖν [d] ὁποῖά τινες ἦσαν εἰπεῖν οὐδὲ εἰκάσαι δύναται. κατέστρωσε δὲ καὶ τὸν ναὸν τὸ ἔδαφος [e] ἐλάσμασι χρυσοῖς, ἐπέθηκε δὲ καὶ τῷ πυλῶνι τοῦ ναοῦ θύρας, πρὸς τὸ ὕψος τοῦ τοίχου [f] συμμέτρους ἐνούσας πήχεων [g] εἴκοσι, καὶ ταύτας κατεχάλλησε χρυσῷ. σπανιώτερα δ' εἰπεῖν, οὐδὲν εἴασε τοῦ ναοῦ μέρος, ὅτι ἔξωθεν ὅτι ἔνδοθεν, [h] ὃ μὴ χρυσοῦς ἦν. κατεπέτασε δὲ καὶ ταύτας τὰς θύρας, ὁμοίως [i] τοῖς ἐνδοτέρω καταπετάσμασι. ἡ δὲ τοῦ προναοῦ πύλη τούτων οὐδὲν εἶχε.

δ'. Μεταπέμπεται δ' ἐκ Τύρου Σολομὼν πρὸς Ἱεράμου τεχνίτην, Χείραμον ὄνομα, μητρὸς μὲν ὄντα Νεφθαλίτιδος τὸ γένος, ἐκ δὲ ταύτης ὑπῆρχε [k] τῆς Φυλῆς, πατρὸς δὲ [l] Οὐρίου, γένους Ἰσραηλιτῶν. ἅπαντος μὲν [m] ἀπιστήμων εἶχεν ἔργου· μάλιστα δὲ τεχνίτης ἦν χρυσὸν ἐργάζεσθαι καὶ ἄργυρον καὶ χαλκόν· ὑφ' ἃ δὴ καὶ πάντα ἐκ τῶν τοῦ βασιλέως βέλησιν τὰ περὶ τὸν ναὸν ἐξεμηχανήθη. κατεσκεύασε δὲ ὁ Χείραμος ἔτι καὶ φιάλας δύο χαλκοῦς ἔσωθεν, [n] τὸ πάχος τεσσάρων δακτύλων. ἦν δὲ τὸ μὲν ὕψος τοῖς κίοσιν ὀκτωκαίδεκα πήχων· ἡ δὲ περίμετρος δέκα καὶ δύο [o] πήχων. χωνδὸν δὲ ἐφ' ἑκατέρᾳ κεφαλῇ κρίνον ἐφειστήκει, τὸ ὕψος ἀπὸ πέντε πήχεις ἐγηγερμένον· ᾧ περίκειτο [p] δίκτυον ἐλάτῃ χαλκείᾳ περιπεπλεγμένον, καλύπτον τὰ κρίνα. τούτου δὲ ἀπήρτητο κατὰ [q] διπλοΐδιον καὶ [r] ῥοιαὶ διακόσιαι. τούτων τῶν κιόνων τὸν μὲν ἕτερον κατὰ τὴν δεξιὰν ἵστησι πρὸ τοῦ προπυλαίου τοῦ ναοῦ, καλέσας αὐτὸν [s] Ἰαχίν· τὸν δὲ ἕτερον κατὰ [t] τὴν ἀριστερὰν, ὀνομάσας αὐτὸν [v] Βοάζ.

ε'. Ἐχώνευσε δὲ καὶ θάλασσαν χαλκῆν εἰς ἡμισφαίριον [x] ἐγκεκολαμμένην. ἐκλήθη δὲ τὸ χαλκούργημα θάλασσα διὰ τὸ μέγεθος. ἦν γὰρ ὁ λεπτὸς τὴν διάμετρον

† *Sanctuarium esse constituit.*] *Al.* Cella, & Templum anterius.

s Ἐνεργασάμενος] Ita ex *MSS.* pro ἐργασάμενος Editorum.

t Κοκκίνῳ] Κόκκῳ *Vat.*

v Χερουβεὶς ὁλοχρύσους,] Verum illi Cherubini è lignis olei facti dicuntur 1 *Reg.* VI. 23. quod de lignis olei omissum à LXX. Pro Χερουβεὶμ apud LXX. MS. Alex. Χερουβεῖ. Illi autem Cherubim auro tecti 1 Reg. VI. 23. SPANH.

x Ἑκάτερον τὸ ὕψος] Vel hic ἑκατέραν legendum, vel εἶδος, aut simile huic verbum subintelligendum, ut constat ex v. 13. & 14..

y Πέντε.] Δέκα juxta LXXII. & Veritatem *Hebraïcam*, in 3 *Regum*, c. 6. v. 23.

z Ἑκατέρῳ πτέρυγες,] Ita cum *Editis*, ἑκατέραν in *MSS.*

‡ *Totos aureos*,] *Ex auro solido* vertit *Gelen. ex purissimo* reddit *Epiphan.* Sed juxta *S. Literas*, ex materia erant *cyparissina* auro tecta.

a Διὸ καὶ μάχεσθαι ἀπ' ἀλλήλων] Διὸ καὶ μάχεσθαι ἀπ' ἀλλήλων, vel διὸ καὶ μάχεσθαι οὐκ ἀπ' ἀλλήλων in *MSS.*

b Ἀδύτου,] Τοῦ ἀδύτου *Big. Samb.* & *Vat.* Verum ἀδύτου non agnoscit *Vat.*

c Αὐτὰς συνάπτουσι] Ita ex *Busb. Vet. Interpr.* & *S. Literis.* in *Editis*, *Altisque* αὐτοῖς.

d Ὁποῖά] Pag. 135. §. 5. dicit Cherubes referre animantia volatilia eaque tali forma qualem nemo unquam conspexerat.

e Ἐλάσμασι χρυσοῦ,] Ἔλασμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου Habacuc. 1. 11. & Inf. Antt. lib. XII c. 2. §. 8. ἔλασμα γὰρ χρυσοῦ· Ἔλασμα, *ductile aurum* Rufin. SPANH.

f Συμμετρήσας,] Sic *MSS.* in *Editis* συμμετρηθείσας.

g Εἴκοσι,] Ita in omnibus *Josephi* libris tam *Græcis* quam *Latinis*. At *Ezech.* (cap. 41. v. 2.) ostio *decem* tantum *cubitos* tribuit. Videsis *Villalp.* tom. 2. in *Ezech.* part. 2. p. 376.

h Ὃ μὴ χρυσοῦς ἦν.] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* cum *Editis* ᾧ μὴ χρ.

i Τοῖς ἐνδοτέρω] Lege ταῖς, vel ὁμοίοις τοῖς ἐνδοτέρω καταπετάσμασιν. COCC.

k Τῆς φυλῆς, πατρὸς] Forte τῆ φυλῆς γένους Ἰσραηλιτῶν, πατρὸς δὲ Τουρίου. COCC.

l Οὐρίου,] Ita in libris omnibus *Josephi* tam *Gr.* quam *Lat.* præter *Gall.* 1. & *Gen.* qui ex *S. Literis* (ut videtur) Τουρίου habent. Videsis *Commentarios* ad 3 *Regum*, c. 7. v. 14. & 2 *Paralip.* c. 2. v. 14. & *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 775.

m Ἐπιστήμων εἶχεν] Ἐπιστημόνως *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Gall.* 1. 2.

n Τὸ πάχος] Paulo aliter legisse visus est *Epiphan.* qui vertit, *cum canalibus, cavatione quatuor digitorum.*

o Πηχῶν.] Πηχῶν deest *Vat.*

p Δίκτυον ἐλάτῃ χαλκείᾳ] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* *Alliisque* δίκτυον ἐλάτῃ χαλκίνου περιπλεγμένου καλύπτου τὰ κρ.

q Διπλοΐδιον] Sic pleriqne *MSS.* & *Gen.* διπλοΐδιον *Samb.* & *Basil.* HUDS. Δισιχίδιον Ed. Basil. δύο στίχοι ῥοῶν χαλκῶν LXX. VII. Reg. 18. l. 1. Item v. 42. SPANH.

r Ῥοιαὶ διακόσιαι.] *Al.* ῥοαί.

s Ἰαχίν·] Ita *Big.* & *Vat.* in *aliis* Ἰάχειν & Ἰαχὼν & Ἰαχλί.

t Τὴν ἀριστερὰν] Sic *Vat.* in *ceteris* τῷ τὰ ἀριστερά.

v Βοάζ.] Eo modo *Gen.* cum *S. Literis.* Βαὶζ & Βαὶς juxta *alios.* HUDS. Pro Βοὰζ in Edit. Basil. βαὶζ. LXX. Ἰαχὶμ & Βολὰζ. MSS. Alex. Ἰαχὶ & Βοὰς. 1 Reg. VII. 21. SPANH.

x Ἐγκεκολαμμένην.] Sic cum *MSS.* in *Editis* ἐγκεκολαμμένον.

τρων πηχῶν δέκα, καὶ ὅπὶ παλαισταῖον πάχος [y] κεχωνδυμένον. [z] ὑπήρειστο δὲ [a] κῆ τὸ μεσαίπατον τῦ κύτους [b] σπεῖρα σπειραγομένη εἰς ἕλικας δέκα. ἐπὶ δὲ τὸν ἡμισφαίριον τὸ μέτρον πήχεως. σπειρίσκεσαν δὲ σπὶ αὐτὸν μόσχοι δώδεκα, σπὸς τὰ κλίματα τῶν τεσσάρων ἀνέμων [c] ἀποβλέποντες, καθ' ἕκαστον αὐτῶν τρεῖς, ἔσω τὰ ὀπίσθια νενευκότες, ὥστε αὐτοῖς ὑπικαθέζεσθαι [d] τὸ ἡμισφαίριον, κῆ σπειραγωγὸν ἔνδον [e] ὑπενεῦον. ἐδέχετο δὲ ἡ θάλασσα [f] βάθος [b] τετραχιλίους.

6. Ἐπόησε δὲ καὶ λυτήρων δέκα βάσεις χαλκᾶς τετράγωνον. τούτων ἑκάστη μῆκος μὲν εἶχε πήχεων πέντε, πλάτος τεσσάρων, ὕψος ἕξ. [h] συνεκέκλειτο δὲ τὸ ἔργον κῆ μέρος [i] τετορνευμένον ἔτως. τέσσαρες ἦσαν κιονίσκοι κῆ γωνίαν ἑστῶτες τετράγωνοι, τὰ πλάγια τῆ βάσεως ἐξ ἑκατέρου μέρους ἐν αὐτοῖς ἔχοντες ἐξηρμοσμένα. ἐπὶ δὲ τῶν τεσσάρων τετραχῆ διηρημένα. ἑκάστῳ δὲ χώραν [k] ὁρῶν ἐπεῖχεν εἰς ὑπόβασιν καλῶς κατασκευασμένον· [l] ἐφ' οἷς ἐτετορνεύτο, πῆ μὲν λέων, πῆ δὲ ταῦρος καὶ [m] ἀετός. ὅπὶ δὲ τῶν κιονίσκων ὁμοίως ἐξείργαστο τοῖς κῆ τὰ πλάγια τετορνευμένοις. τὸ δὲ πᾶν ἔργον ὅπὶ τεσσάρων [n] αἰωρούμενον τροχῶν εἰσήκει. χωνευτοὶ δ' ἦσαν ἅπαντες, [o] πλήμνας κὲ ἄντυγας πήχεως κὲ [p] ἡμίσεως ἔχοντες τὸν ἀξεμένιον. ἐθαύμασεν ἂν τις τὰς ἀψῖδας τῶν τροχῶν θεασάμενος, πῶς [q] συμπλεκόμεναι, κὲ τοῖς πλάγιοις τῶν βάσεων σφόδρα συναρμόζουσαι, ἁρμονίως τῇ ἄντυγι ἐνέκειντο. ἦσαν δ' ὅμως ἕτως ἐχούσαι. τὰς δὲ γωνίας ἄνωθεν σωτέκλειον ὦμοι χειρῶν ἀναπεφυκότες· οἷς ἐπεκάθητο σπεῖρα κῆ [r] κοίλον ὑπικείμενον τῆ λυτῆρι, τῇ χερσὶν ἐπαναπαυόμενον ἀετῷ κὲ λέοντι, αὐτοῖς ἐφηρμοσμένων, ὡς σύμφυτα ταῦτ' εἶναι δοκεῖν τοῖς ὁρῶσι. μεταξὺ δὲ τούτων φοίνικες ἦσαν [s] τετορευμένοι. τοιαύτη μὲν ἡ κατασκευὴ τῶν [t] δέκα βάσεων σύνηρχε. [v] προσεξειργάσατο δὲ καὶ [x] κυθρογαύλους, [y] δέκα λυτῆρας χρυσοῦς χαλκοῦς· ὧν ἕκαστος ἐχώρει τεσσαρακοντα [z] χόας. τὸ γὰρ ὕψος εἶχε πήχων τεσσάρων, καὶ [a] τοσοῦτοις ἀπ' ἀλλήλων αὐτοῖς [b] διειστήκει τὰ χείλη. ἔθηκε δὲ τοὺς λυτῆρας τούτους ὅπὶ τῶν δέκα βάσεων τῶν κληθεισῶν [c] μεχωνώθ. πέντε δὲ λυτῆρας [d] ἵδρυσεν ἐξ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ ναοῦ· ἐτέτακτο δὲ τοῦτο κῆ βορέαν ἄνεμον· καὶ τοσούτους ἐκ τοῦ δεξιοῦ σπὸς νότον ἀφορῶντας εἰς τὸν ἀνατολικόν. κῆ γὰρ αὐτὸ τὸν θάλασσαν [e] ἔθηκε. πληρώσας δὲ [f] ὕδατος

nim labrum secundum diametrum cubitorum decem: & ad palmi crassitudinem fusum erat. Suffulciebatur autem ad ipsum alvei meditullium spirâ in decem orbiculos circumductâ: eratque diametro cubiti unius. Circumstabant autem circum illam juvenci duodecim, versus regiones quatuor ventorum adspicientes, ad unumquemque ventum tres, cum posterioribus introrsum propendentibus, ut eis hemisphærium incumberet, secundum circumactum intus depressius. Continebat autem *hoc* mare batos ter mille.

6. Fecit præterea labrorum decem bases æneas quadrangulas. Harum singulæ quinque cubitos in longitudinem, in latitudinem quatuor patebant, in altitudinem sex. Opus autem, cum per partes torno factum esset, ad hunc modum compactum erat. Quatuor erant columellæ, ad totidem angulos dispositæ, forma quadrangulari, quibus latera basium utrinque adaptata erant & inserta. erant autem hæc tripartita, & singulæ areolæ continebantur * limbo in graduum similitudinem facto. super quibus sculptus erat alibi leo, alibi taurus & aquila. Columellæ etiam haud secus ac latera cælaturis erant ornatæ. Totum vero opus quatuor rotis suspendebatur. Illæ autem fusiles erant cum modiolis & radiis diametri sesquicubitalis. Mirum esset videre rotarum curvaturas, quomodo rotundatæ & lateribus basium coaptatæ radiis congrue insistebant. Fere autem ita se habebant. angulos vero superne continebant manuum extensarum humeri, quibus incumbebat spira fundo appositа lavacri, requiescentis super manibus leonis & aquilæ qui illis adaptati erant, ut ista *omnia* spectantibus ejusdem conflaturæ esse viderentur. Hisce vero interfertæ erant palmæ cælatæ. Hujusmodi quidem structuræ erant decem bases. Præterea autem fecit † decem Cythrogaulos, lavacra ænea rotunda. quorum singula capiebant ‡ choas quadraginta. erat enim *hoc vas* altitudine quaternûm cubitorum, & tantundem ab alterutris labia ejus recedebant. Hæc autem lavacra decem *istis* basibus imposuit, quæ Mechonoth appellabantur. Porro quinque lavacra in sinistra Templi parte posuit, (erat autem hæc ad aquilonem versa) & totidem in dextra ad austrum, ita ut orientem respicerent. il-

Bases æneæ & lavacra. 3 *Reg.* c. 7. & 2 *Paral.* 6. 4.

[y] Κεχωνδυμένον.] *Coll. Big. & Voss.* κεχωνδυλμένης.

[z] Ὑπήρειστο ἦ.] Ita edere visum est, (ita & *Cocc.*) cum ὑπηρείσο habeat *Big.* ὑπείρυθ *Samb.* si quis tamen cum *Editis* malit ὑπῆρτο, non repugno.

[a] Κατὰ τὸ μεσαίπατον.] Καὶ κῆ *Big. & Samb.*

[b] Σπεῖρα σπειραγομένη.] Ita feci. cum antea esset σπεῖρα σπειραγομένη. Hanc columnam, sive columnæ basin, à spiræ similitudine ita dictam aptissime nobis repræsentavit *Gallicus Interpres*, & majori cum verisimilitudine, quam aut *Villalpandus*, aut *N. F. D.* in Epistola *E. Bernardi* libro *de Mens. & Pond.* subjuncta.

[c] Ἀποβλέποντες,] *Al.* βλέποντες.

[d] Τὸ ἡμισφαίριον.] Illud το ex *MSS.*

[e] Ἔπενεῦον.] Ἀπονεῦον *Vat.*

[f] Βάθος τριχιλίους.] Vid. sup. Cap. II. §. 9. illic *congius*, *radius* hic vertit Gelenius. Βάθος enim eadem mensura, quæ *Epha*. SPANH.

[g] Τριχιλίους.] Ita *Bas. & MSS.* tam Gr. quam *Lat.* ut in 2 *Paralip.* c. 4. διχιλίους in *Edit. Gen.* ex *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 7. Vide *J. Clericum* ad 2 *Paralip.* c. 4. v. 5. & Dissertationem de *Mari æneo* subjectam libro *Ed. Bernardi* de *Ponderibus & Mensuris.*

[h] Συνεκέκλειτο.] Σωτεκέκλειστο *Vat.* (quomodo legendum vult *Cocceius*) quod magis regulare.

[i] Τετορνευμένον ἔτως.] *Al.* Τετορευμένον.

[k] Ὁρῶν ἐπεῖχεν.] Ita lego cum *Cod. Gall.* 2. ὁρῶν ἐπ'. *i. e. v.* κατεσκευασμένον in *Editis*, *Aliisque*. ὁρῶν *i. e.* ὑπ. κατεσκευασμένον. *Samb.*

[l] Ἐφ' οἷς ἐτετορνεύτο.] Mallem ἐφ' αἷς, *sc.* χώραις. quam cum *Editis Aliisque* ἐφ' οἷς, *sc.* πλαγίοις. quæ vox paulo remotior videtur.

[m] Ἀετός.] In Sacris literis nulla mentio aquilæ. REL.

* *Limbo in graduum similitudinem facto.*] In *S. Literis* (3 *Regum*, c. 7. v. 28.) *limbo inter scalas*, ἀναμέσον τῶν ἐξεχομένων LXXII. Genus sculpturæ esse videtur, *scalarum* vel *graduum* instar, quales *denticuli* in Romana Architectura, ut notavit *J. Clericus.*

[n] Αἰωρούμενον.] Ita cum *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Gall.* 1. 2. in *Editis Aliisque* ἐωρέμενον.

[o] Πλήμνας.] Apollon. Rh. l. 1. v. 757. Ἀξονος ἐν πλήμνῃσι· Schol. πλήμνη τὴν χοιλίδα σημαίνῃ κῆ τροχῦ· Vid. *Galen.* ad *Hippocr. de Fractur.* T. XII. p. 209. χοιλοτέρα κῆ τροχῦ πλήμνη ὑπὸ τῶν Ἰώνων λέγεται· SPANH.

[p] Ἡμίσεως ἔχοντες.] Sic *MSS.* ἡμίσεα in *Editis.* unde quis ἥμισυ legendum esse conjiceret.

[q] Συμπλεκόμεναι,] Σωτετορευμέναι κῆ ταῖς πλαγίαις in aliquot *MSS.*

[r] Κοῖλον ὑπικείμενον.] Ita *MSS.* κλοιὸν in *Editis.*

[s] Τετορευμένοι.] Τετορνευμένοι *Big. Samb. Gall.* 1. 2.

[t] Δέκα βάσεων.] Hic loci & mox infra δώδεκα *Big. Samb. & Vat.*

[v] Προσεξειργάσατο.] Προσεξείργασο in *iisd. MSS.*

[x] Κυθρογαύλους,] Hæc vox occurrit, 3 *Regum*, c. 7. v. 38. juxta LXXII. in *Exemplari Alexand.* & apud *Theodoretum* ΕΡΩΤ. κδ'. in *Regum* 3. p. 307. HUDS V. *cantharos* Hebr. כיורות כיורים ἢ γαύλους vel κανθαρογαύλους vel χυτρογαύλους. LXX. χυτροκαύλους. COCC. LXX. κυθροκαύλους· 1 Reg. VII. 38. in MSS. Alex. χυθρογαύλους· SPANH.

† *Decem Cythrogaulos*,] *Al.* decem labra ænea rotunda conchæ specie.

[y] Δέκα.] *Coll. Voss. & Big.* δώδεκα.

‡ *Choas quadraginta*] Coros, *Epiphan.* congios, *Gelen.* batos, *textûs Hebraici Interpp.*

[z] Χοᾶς.] Χοεῖς *Big. Samb.* & LXXII. & *Gall.* 1. 2. χόεις *Vat. Busb. & Hen.*

[a] Τοσούτοις.] Ita cum *Big. & Samb.* in *reliquis* τοσούτων.

[b] Διειστήκει τὰ χείλη.] *Al.* διεστήκει.

[c] Μεχωνώθ.] Μεχωνὼθ sic LXX. VI. Reg. 27. 30. MSS. Alex. Μαχωνώθ· SPANH.

[d] Ἵδρυσεν ἐξ ἀριστεροῦ] Ita *Big. Samb. & Vat.* in *reliquis* deest ἵδρυσεν.

[e] Ἔθηκε] Ita cum *Cod. Vat. & Vet. Interpr.* in *reliquis* ἐνέθηκε.

[f] Ὕδατος αὐτοῦ] Sic *Hen. & Busb.* in *cæteris* ὕδατος, τὴν μὲν θάλ.

illac etiam mare *æneum* collocavit. Cum autem illa & mare aqua impleſſet, mare quidem conſtituit ad abluendum in eo manus & pedes ſacerdotum, qui ad altare aſcenſuri erant; lavacra vero ad purganda inteſtina animalium, quæ tota adolenda erant, eorumque pedes.

Altare æneum. 2 Paral. c. 4. v. 1.

7. Fabricavit autem & altare æneum, viginti cubitorum longitudine, totidemque latitudine, altitudine vero decem, ad ſolida ſacrificia conſumenda. Porro fecit etiam vaſa ejus ex ære omnia, lebetes & amulas. quinimo & ad hæc forcipes & harpagones, & omne *demum* inſtrumentum confecit ex ære, ſplendore & pulchritudine aurum referente. Menſas quoque multas * dedicavit rex, & unam quidem magnam auream, cui imponebant Dei panes; atque huic ſimiles decem mille, modo ab illis diverſo factas: ſuper quas vaſa jacebant, & phialæ & pateræ, aureæ quidem vigeſies mille, argentearum vero quadraginta millia. Inſuper & candelabra fecit decem mille, juxta præceptum Moyſis. ex quibus unum in Templo dedicavit, ut interdiu luceret ſecundum legem: & menſam unam panes impoſitos habentem, ad ſeptentrionale Templi latus ex adverſo candelabri. illud enim ad auſtrum collocavit. Aureum vero altare medio inter hæc poſuit. Iſta omnia continebat domus *anterior* XL. cubitorum, ante vela adyto oppanſa. in illo enim arca erat reponenda.

Menſæ. 2 Paral. c. 4. v. 8.

Candelabra. 2 Paral. c. 4. v. 7.

Reliqua Templi inſtrumenta.

8. Faciendos inſuper curavit rex urceolos vinarios octoginta mille, atque phialarum aurearum decem millia, argenteas vero duplo plures. Lancium item aurearum, ad afferendam in eis ſimilam maceratam ad altare, octoginta millia, duplum vero argentearum *numerum*. Craterarum quoque, in quibus ſimilam oleo ſubigebant, ſexaginta quidem millia aurearum, argentearum vero bis totidem. Menſurarum autem, Moſaïcis, hin & aſſaron appellatis, ſimilium, aurearum quidem *erant* viginti millia, argenteæ vero duplo plures. Porro acerræ aureæ, quibus odoramenta in Templum inferri ſolent, *erant* vigeſies mille: ſimiliter & aliæ acerræ, quibus ignem deferebant à magno altari in parvum intra Templum ſitum, quinquageſies mille. Quin & ſtolas ſacerdotales mille *paravit* in uſum Pontificum, cum epomidibus talaribus & rationali & lapidibus. Corona vero, cui Moyſes nomen Dei inſcripſit, una fuit, & ad hodiernum uſque diem permanſit. Stolas autem ſacerdotales ex byſſo fieri curavit, cum zonis pro unoquoque purpureis decies mille; & tubarum, quales Moyſes præſcripſit, ducena millia; item *alias* ſtolas byſſinas Levitis hymnorum cantoribus ducenties mille:

αὐτούς τε καὶ τὴν θάλασσαν, τὴν μὲν θάλασσαν ἀπέδειξεν εἰς τὸ νίπτειν τοὺς εἰς τὸν ναὸν εἰσιόντας ἱερεῖς ἐν αὐτῇ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, μέλλοντας ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸν βωμόν· τοὺς δὲ λεβητας, εἰς τὸ καθαίρειν τὰ ἐντὸς τῶν ὁλοκαυτουμένων ζώων, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν.

ζ. Κατεσκεύασε δὲ καὶ θυσιαστήριον χάλκεον πηχῶν εἴκοσι τὸ μῆκος, καὶ τοσούτων τὸ εὖρος, τὸ δὲ ὕψος δέκα, πρὸς τὰς ὁλοκαυτώσεις. ἐποίησε δὲ αὐτὸ καὶ τὰ σκεύη πάντα χάλκεα, ποδιζήρας καὶ [g] ἀναλημπτῆρας. [h] οὐ μὴν ἀλλὰ πρὸς τούτοις [i] καὶ λαβίδας, καὶ [k] ἅρπαγας, καὶ πᾶν σκεῦος ἐδημιούργησεν ἐκ χαλκοῦ, τὴν αὐγὴν [l] ὁμοίαν χρυσῷ καὶ τὸ κάλλος. τραπεζῶν τε [m] πλῆθος ἀνέθηκεν ὁ βασιλεὺς, καὶ μίαν μὲν μεγάλην χρυσέαν, ἐφ' ἧς ἐτίθεσαν τοὺς ἄρτους τοῦ Θεοῦ, [n] καὶ ταύτην πρὸς ἀπλησίας μυριάσι πρὸς [o] αὐτὰς ἑτέρῳ τρόπῳ γεγυμνασμένας· ἐφ' ὧν ἐπέκειτο τὰ σκεύη, φιάλαι τε καὶ [p] σπονδεῖα, χρύσεα μὲν [q] δισμύρια, ἀργύρεα δὲ τετρακισμύρια. καὶ λυχνίας δὲ μυριάσας ἐποίησε [r] κατὰ τὴν Μωϋσέως πρόσταξιν. ἐξ ὧν μίαν ἀνέθηκεν εἰς τὸν ναὸν, ἵνα καίῃ [s] καθ' ἡμέραν ἀκολούθως τῷ νόμῳ· καὶ τράπεζαν μίαν [t] ἀντικειμένην ἄρτους πρὸς τὸ βόρειον τοῦ ναοῦ μέρος ἀντικρὺ τῆς λυχνίας. ταύτην γὰρ [v] κατὰ νότον ἔστησεν. ὁ δὲ [x] χρύσεος βωμὸς μέσος αὐτῶν ἔκειτο. ταῦτα πάντα εἶχεν ὁ τετρασκηνία πήχεων οἴκος, πρὸς ᾧ καταπετάσματος τοῦ ἀδύτου. εἰς τοῦτο γὰρ ἡ κιβωτὸς ἔμελλε κεῖσθαι.

η'. [y] Οἰνοχόας δ' ὁ βασιλεὺς [z] μυριάδας ὀκτὼ κατεσκεύασε, καὶ φιάλων χρυσέων δέκα, ἀργυρέας δὲ δισχιλίας. πανάκων δὲ χρυσέων, εἰς τὸ προσφέρειν ἐν αὐτοῖς [a] πεφυραμένην σεμίδαλιν τῷ βωμῷ, μυριάδας ὀκτὼ, τούτων δ' ἀργυρᾶς δισμυρίους. κρατῆρας ἦν, οἷς [b] ἐνέφυρον τὴν σεμίδαλιν μετ' ἐλαίου, χρυσοῦς μὲν ἑξακισμυρίους, ἀργυρέους δὲ οἷς τοσούτους. τὰ μέτρα δὲ [c] τοῖς Μωϋσέως, λεγομένοις δὲ εἶν καὶ [d] ἀσσάροις, σχεδὸν ἑκατὸν, χρύσεα μὲν δισμύρια, ἀργύρεα δὲ δισχίλια. θυμιατήρια δὲ [e] χρυσᾶ, ἐν οἷς ἐκόμιζεν [f] τὸ θυμίαμα εἰς τὸν ναὸν, δισμύρια. ὁμοίως ἄλλα θυμιατήρια, οἷς ἐκόμιζον ἀπὸ τοῦ μεγάλου βωμοῦ πῦρ ἐπὶ τὸν μικρὸν βωμὸν τὸν ἐν τῷ ναῷ, πεντακισμύρια. στολὰς δὲ ἱερατικὰς τοῖς ἀρχιερεῦσι, σὺν πολλοῖς ἐπωμίσι καὶ [g] λογίῳ καὶ λίθοις, χιλίας. ἡ δὲ στεφάνη, εἰς ἣν Μωϋσῆς τὸ Θεὸν ἔγραψε, μία ἦν, καὶ διέμεινεν ἄχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας. τὰς δὲ ἱερατικὰς στολὰς ἐκ βύσσου κατεσκεύασε, καὶ ζώνας εἰς ἕκαστον πορφύρας μυριάς, καὶ σαλπίγγων, κατὰ Μωϋσέως ἐντολὴν, μυριάδας εἴκοσι, καὶ στολῶν τοῖς ὑμνῳδοῖς τῶν Λευιτῶν ἐκ βύσσου μυριάδας εἴκοσι· καὶ τὰ ὄργανα

---

g Αναλημπτῆρας.] Ἀναληπτῆρας *Vat.* (& *Cocc.*) quod voci ἀναλημπτῆρας præfert *H. Steph.*

h Οὐ μὴν ἀλλὰ] Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρ. *Vat.*

i Καὶ λαβίδας,] Χειρομβ καὶ λαβίδας *Vat.* Χείρομβ καὶ λέβητας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Gall.* 1. 2. & *Samb.* hic tamen in margine habet λαβίδας.

k Ἅρπαγας,] Σιδηρᾶ ἁρπαγῇ Euripid. Cycl. v. 33. ἅρπαγας harpagones de machina obſidionali. Infra lib. IX. c. 10. §. 3. hic inter vaſa Templi. SPANH.

l Ὁμοίαν χρυσῷ] *Al.* ὁμοίως.

m Πλῆθος ἀνέθηκεν] In *Editis Aliiſque* τὸ πλ. verum τὸ auctoritate meliorum *Codicum* ejecimus.

* *Dedicavit rex*,] *Sc.* ad dextrum latus orientale, ſecundum meridiem, ut in *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 4. v. 10.

n Καὶ ταύτην] Confer cum 3 *Regum*, c. 7. v. 49, & 50. & 2 *Paralip.* c. 4. v. 7, & 8. & videſis *Villalpandum* ad *Ezech.* tom. 2. p. 354.

o Αὐταῖς ἑτέρῳ] Ita cum *MSS.* in *Editis* καὶ ταύτης πρόπλ. μ. πρὸς αὖ ἑτέρῳ πρ.

p Σπονδεῖα,] Sic *MSS.* σπόνδια in *Editis.* σπόνδεια *Gall.* 1. 2.

q Δισμύρια,] Μύρια juxta *Epiphanii* libros.

r Μιᾷ τὴν] Forte ἐξ ὧν μίαν καὶ τὴν M. π. ἀνέθηκεν εἰς τὸν ναόν. HUDS. *in Add.*

s Καθ' ἡμέραν] Id non indicat interdiu luxiſſe, non noctu: ſed תמיד id eſt ſingulis diebus, uti noſter infra hoc capite narrat reginam Æthiopiæ beatos ſervos Salomonis dixiſſe, qui καθ' ἡμέραν ipſum audirent, id eſt quotidie. Ibi dies non intelligitur quatenus nocti opponitur. Et paullo poſt de equitibus Salomonis καθ' ἡμέραν id eſt non interdiu, ſed quotidie, ramentis auri capillos ſpargentibus. *Sic infra* VIII. 3. *Sic infra lib.* VIII. 7. τοῖς καθ' ἡμέραν ἀστεγήμασι, quotidianis impietatibus. Et eodem capite corvos καθ' ἡμέραν id eſt *quotidie* Eliæ panem dediſſe notat. REL.

t Ἐπικειμένην] Hæc conſtructionis forma occurrit, p. 425. §. 6.

v Κατὰ νότον ἔστησεν.] Τὸ νότιον ſolus *Vat.*

x Χρύσεος βωμὸς μέσος] Ita in *MSS.* χρυσοῦς β. μέσος in *Editis.* HUDS. Gen. χρυσοῦς βωμὸς· χρύσεος ut infra c. IV. §. 1. SPANH.

y Οἰνοχόας] Forte οἰνοχοῶν. COCC.

z Μυριάδας ὀκτὼ] Ὀκτακισχιλίας *nat.* ſolus *Vat.*

a Πεφυραμένην σεμίδαλιν] Sic in quinque *MSS.* πεφυραμένης σεμιδάλεως in *Editis.*

b Ἐνεφύρων] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἐνέχεον in *Editis Aliiſque.*

c Τοῖς Μωϋσέως,] Sic è veſtigiis *Codd. MSS.* & *Editorum* reſcribere viſum eſt. Τῶν Μωϋσέως εἶν καὶ ἑσταίων *Baſ.* & *G.* τοῖς Μωϋσέως λεγομένοις δεῖν καὶ ἑσταιῶναις π. *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2 niſi quod δεῖν & ἑσταιῶνες habeat *Vat.* & ἑσταῶνες *Gall.* 2. Si quis malit τοῖς Μωϋσέως εἶν καὶ ἑσταίωνι π. per me licet.

d Ἀσσάροις,] *Coll. Big.* & *Voſſ.* ἑσταιῶναις.

e Χρυσᾶ,] *Al.* χρυσέα & χρυσά.

f Τὸ θυμίαμα] Illud τὸ ex *MSS.*

g Λογίῳ καὶ λίθοις,] Λογείῳ *Big.* & *Samb.*

h Ἐξω-

χανα τὰ μυσικὰ καὶ πρὸς τὴν ὑμνωδίαν [h] ἐξευρημένα, ἃ καλεῖται [i] νάβλαι καὶ κινύραι, ἐξ ἠλέκτρου κατεσκεύασε τετρακισμυρίας.

θ'. Ταῦτα πάντα ὁ Σολομὼν εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ πυλὼν [k] πολυμερῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς κατεσκεύασε, μηδενὸς φεισάμενος, ἀλλὰ πάσῃ φιλοτιμίᾳ πρὸς τὸ τοῦ ναοῦ κόσμον χρησάμενος, ἃ καὶ κατέλιπε [l] τοῖς θησαυροῖς τοῦ Θεοῦ. περιέβαλε δὲ τοῦ ναοῦ κύκλῳ, [m] γησὸν μὲν ὑπὸ τὸν ἐπιχώριον γλῶτταν, [n] θερμὸν δὲ παρ' Ἕλλησι λεγόμενον, εἰς τρεῖς πήχεις ἀναλαβὼν τὸ ὕψος, [o] εἰρξούσας μὲν τὰς πολλὰς τοῦ εἰς τὸ ἱερὸν εἰσόδου, μόνοις δ' ἀνειμένου αὐτὸν τοῖς ἱερεῦσι σημανούσας. τοῦτο δ' ἔξωθεν ἱερὸν ᾠκοδόμησεν ἐν τετραγώνῳ σχήματι, πύλας ἐγείρας μεγάλας καὶ [p] πλατείας καὶ πύλαις ὑψηλαῖς ἀνεῳγμένας, ὧν ἑκάστη πρὸς ἕκαστον τῶν ἀνέμων [q] τέτραπτο χρυσέαις [r] κλειομένη θύραις. εἰς τοῦτο δὲ λαὸς πᾶς, οἱ διαφέροντες ἁγνείᾳ καὶ τὰ πάτρια τηρήσαντες τῶν νομίμων, εἰσήεσαν. θαυμαστὸν δὲ καὶ λόγου παντὸς ἀπέφυγε [s] μεῖζον, ὡς δὲ εἰπεῖν καὶ τοῦ ὄψεως, τὸ τούτων ἔξωθεν ἱερόν. μεγάλας γὰρ [t] ἐγχώσας φάραγγας, ἃς διὰ βάθος ἄπειρον ὄδε δοκοῦντας νεύσαντας εἰς ὀλίγον ἰδεῖν, καὶ ἀναβιβάσας εἰς τετρακοσίους πήχεις τὸ ὕψος, ἰσοπέδους τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ ὁ ναὸς ᾠκοδόμητο, κατεσκεύασε. καὶ διὰ τοῦτο ὑπάρχον ὂν τὸ ἔξωθεν ἱερὸν, ἴσον ὑπῆρχε τῷ ναῷ. περιλαμβάνει δ' αὐτὸ καὶ στοαῖς διπλαῖς μὲν τὴν κατασκευὴν, λίθοις δ' αὐτοφυέσι τὸ ὕψος κίοσιν ἐπηρεισμέναις· ὀροφαὶ δ' αὐτῶν ἦσαν ἐκ κέδρου [v] φαλνώμασιν [x] ἐξεσμέναι. [y] τὰς δὲ θύρας τῷ ἱερῷ τούτῳ πάσας ἐπέζησεν ἐξ ἀργύρου.

instrumenta item muſica etiam in hymnorum cantum inventa, quæ nablæ & cinyræ vocantur, ex electro confecit quadragies mille.

9. Iſta omnia Solomon, ſumptibus haud parcens, ſed ſumma in Templo exornando liberalitate uſus, multifariam & magnifice apparavit; quæ etiam in theſauros Dei recondidit. Templo autem *ſeptum* in orbem circumdedit, quod noſtra quidem lingua Giſon appellamus, Græcis vero Θερμὸς dicitur, in altitudinem trium cubitorum evectum, quod populum quidem ab ingreſſu in Templum prohiberet, ſolis vero ſacerdotibus aditum patere ſignificaturum eſſet. At extra hoc *ſeptum* fanum exſtruxit ſpecie quadrangula, cum porticibus magnis ac latis & patentibus in portas altas, quarum ſingulæ ſingulos ventos ſpectabant, & foribus auratis claudebantur. In hoc *fanum* cuilibet è populo, modo non polluto & præſcriptorum legis obſervanti, intrare licebat. Dici autem non poteſt, ac vix etiam oculis credi, quam mirandum fecerit illud exterius fanum. Cum enim terra aggeſta valles magnas impleſſet, quas propter immenſam profunditatem oculis dejectis difficile erat intueri, & in altitudinem ſuſtuliſſet quadringentorum cubitorum, effecit ut ejuſdem eſſent celſitudinis cum vertice montis, quo exſtructum erat Templum. ac propterea fani exterioris ſubdialis area Templi ſolo æquabatur. Illud autem circumdedit porticibus ſtructura quidem duplicibus, columnis vero è nativo ſaxo ſublime ſuſtentatis: atque illis impoſitum erat tectum è cedro in laquearia dedolatum. Huic autem fano januas omnes fecit ex argento.

Templi ſeptum.

Fanum exterius.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Σολομὼν τὴν κιβωτὸν μετήνεγκεν εἰς τὸν ναὸν, καὶ ὡς ἱκετεύσας τὸν Θεὸν δημοσίας θυσίας ἐπετέλεσεν.

CAP. IV.

Quomodo Solomon in Templum arcam tranſtulit; & cum Deo ſupplicaſſet, publice ſacra fecit.

Τὰ μὲν οὖν ἔργα ταῦτα, καὶ τὰ μεγέθη καὶ κάλλη τῶν τε οἰκοδομημάτων καὶ τῶν εἰς τὸν ναὸν ἀναθημάτων Σολομὼν ὁ βασιλεὺς ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ συνετελέσας, καὶ πλούτου καὶ εὐθυμίας ἐπίδειξιν ποιησάμενος, ὡς ἄν τις ἰδὼν ὑπολάβοι ἐν τῷ παντὶ κατεσκευασθῆναι χρόνῳ, [z] τοῦτο ἐν ἔτεσιν ὀλίγῳ πρὸς τὸ μέγεθος συγκρινόμενα καὶ ναὸς συμπερανθῆναι, [a] γράψας τοῖς ἡγεμόσι καὶ πρεσβυτέροις τῶν Ἑβραίων ἐκέλευσεν ἅπαντα τὸν λαὸν συναγαγεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, ὀψόμενόν τε τὸν ναὸν καὶ μετακομιοῦντα τῷ θεῷ κιβωτὸν εἰς αὐτόν. καὶ προαγγελθείσης τοῖς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πᾶσιν ἀφίξεως, ἑβδόμῳ μὲν μόλις συνίασιν, ὑπὸ μὲν τῶν ἐπιχωρίων [b] Θισρὶ, ὑπὸ δὲ τῶν Μακεδόνων Ὑπερβερεταίῳ λεγομένῳ. συνέβαινε δὲ εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ὁ τῶν Σκη-

ET quidem Solomon rex, cum hæc opera atque ædificia tam magna & ſplendida, una cum donariis Templo reponendis, ſeptennio confeciſſet, & præclarum divitiarum & promptitudinis *ſuæ* ſpecimen dediſſet, ut quæ, ſi quis *oculis animoque* ea perluſtraret, ætatem integram hominis poſcere videbantur, brevi adeo, cum Templi magnitudine collata, tempore fuerint abſoluta; literis ad duces & ſenatores Hebræorum miſſis, juſſit ut populus omnis Hieroſolyma congregaretur, & Templum viſuri & arcam Dei in illud tranſlaturi. Et cum omnibus denunciatum fuiſſet ut Hieroſolyma proficiſcerentur, ſeptimo demum menſe vix eô convenerunt; ab indigenis quidem Thiſri, à Macedonibus vero dicto Hyperberetæo. Incidit autem in idem tempus & Umbraculorum ſolennitas, feſtum

[h] Ἐξευρημένα,] Ἐξηυρημένα ſolus *Samb.*

[i] Νάβλαι] Ita cum *MSS.* ut ſupra p. 401. §. 3. ναῦλαι καὶ κινύραι in *Editis.* HUDS. Gen. ναύλαι, ſupra ναῆλαι lib. VII. c. 12. §. 3. SPANH.

[k] Πολυμερῶς] Ita *Vat.* favente *Epiphanio*, qui vertit *copioſe.* in *reliquis* πολυτελῶς.

[l] Τοῖς θησαυροῖς δὲ Θεοῦ.] Ἐν τοῖς θεσ. *Vat.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.*

[m] Γησὸν μὲν] Γεῶν *Samb.* Γείσιον *Gall.* 2. atque ita in *Editis.* libro 7. de *Bello Judaico.* Vocem Syriacam eſſe oſtendit *L. Capellus* in *Spicileg.* ad *Epheſios*, p. 112. HUDS. Hieronymus ad Jerem. 40. 43. ait ſe neſcire, an γησὸς ſit Hebraicum an Græcum. Græci שפתים ita tranſtulerunt. REL. Γείσιον inf. lib. VI. de bell. Jud. c. 2. §. 4. SPANH.

[n] Θερμὸν] Θερμὸς δὲ ἰφύπερθε δόμοιο λαΐνεος Apollon. Rh. lib. III. v. 217. SPANH.

[o] Εἰρξούσας μὲν] Εἰρξάσας *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[p] Πλατείας καὶ πύλαις] Ita cum *MSS.* in *Editis* πλατείᾳς. mox πύλας ὑψηλὰς habent *Big.* & *Samb.*

[q] Τετράπτο χρυσέαις] Ἐτετράπτο *Big.* & *Samb.*

[r] Κλειομένη θύραις.] Κλειουσέαις *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* κλειομέναις *Gall.* 1.

[s] Μεῖζον,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) *Busb.* & *Vat.* & puto *Epiphan.* μειζόνως δὲ εἰπεῖν in *Editis Aliiſque.*

[t] Ἐγχώσας φάραγγας,] Sic cum ſeptem *MSS.* ἐμφορήσας in *Editis.* Vid. *L'Empereur* in Cod. Middoth p. 5.

[v] Φαλνώμασιν] Athen. lib. V. p. 196. ἐν αἷς φατνώμασι &c. de Tentorio Antiochi; & pag 207. B. de navi Hieronis, ἐφ' οὗ κατεστρώσατο φατνώματα· SPANH.

[x] Ἐξεσμέναι.] Ἀνεξεσμέναι in ſex *MSS.* ſupra (p. 424. §. 3.) ſέγη εἰς φατνώματα ἐξεσμένη.

[y] Τὰς δὲ θύρας] Τὰς δὲ βάσεις αὐτοῖς πάσας ἐπέζησεν ἐξ ἀργύρου legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *baſes autem in his omnibus fecit argenteas.*

[z] Τοῦτο ἐν ἔτεσιν ὀλίγῳ] Forte ἀλλ' οὐκ ἐν ἔτεσιν ὀλίγῳ πρὸς τὸ μέγεθος συγκρινόμενα καὶ ναὸς. COCC.

[a] Γράψας τοῖς] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) in *Editis* γράψας τὸ ἔγ.

[b] Θισρὶ,] Ita reſcribere non dubitavi, cum iſtam menſium diſpoſitionem obſervet *Joſephus*, qua *Hyperberetæus* reſpondet *Thiſri.* Θυρὶ in *Editis.* Θισρὶ & Θυρὶ & Αθύρ in *MSS.* Codices vero *Epiphanii* habent *Theſria*, & *Theſeri*, & *Cheſari.* HUDS. *Gen.* Θυρὶ· Menſis Θισρὶ תשרי Hebræis, Ὑπερβερεταῖος Macedonibus; Menſis VII. 1 Reg. VIII. בירח האתנים in menſe fortium *Santes Pagninus. Vulg.* in menſe Ethanim. SPANH.

festum apud Hebræos plane sanctissimum & maximum. Cum igitur arcam sustulissent, & tabernaculum quod Moyses struxerat, omnemque supellectilem ad ministerium sacrificiorum Dei *paratam*, *ea* transferebant in Templum. Præcedebant autem *eam* cum hostiis & ipse rex & populus universus & Levitæ, libaminibus & multo victimarum sanguine viam perfundentes, & infinitam suffituum vim adolentes, ut totus circumquaque aër *iis* oppletus etiam longissime remotos suavitatis odore exciperet, & indicaret Deum in profectione esse, atque, ut hominibus videbatur, habitatum venire locum sibi recens exstructum & consecratum. quippe neque hymnos canentibus, neque choreas agentibus, dum ad Templum accederent, oborta est lassitudo. Et quidem hoc modo arcam transtulerunt. Cum vero jam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abscessit, soli vero sacerdotes, qui *eam* gestaverant, inter duas cherubes collocarunt. illæ vero confertis alarum extremitatibus (etenim ita ab artifice fabricatæ erant) arcam velut umbella quadam & tholo protexerunt. Arca vero nihil aliud habebat præter duas tabulas lapideas, quæ decem verba, à Deo in Sinæo monte Moysi prolata, eis inscripta servabant. Candelabrum autem & mensam & altare aureum posuerunt in Templo ante adytum, iisdem in locis, quæ & olim, cum in tabernaculo sita essent, tenuerunt. quo facto quotidiana sacrificia obtulerunt. Altare autem æneum ante Templum locavit ex adverso ostii, ita ut *eo* aperto illud oculis expositum esset, & adspectaretur rei sacræ peractio & magna victimarum opulentia. Et cum cæteram omnem supellectilem coëgisset, *eam* intra Templum reposuit.

Solomon arcam in Templum inferendam curat. 3 Regum, c. 7. & 8. 2 Paral. c. 5.

Nubes edem replet. 3 Regum, c. 8. 2 Paral. c. 5.

2. Postquam vero sacerdotes, omnibus quæ ad arcam spectabant *rite* constitutis, ex sacrario egressi erant, derepente nubes conglobata, non rigida nec qualis hiberno tempore pluviâ gravida conspicitur, sed mollis & temperata, in Templum illabitur: & tantam quidem oculis sacerdotum caliginem offudit, ut alius alium intueri non potuerit; omnium vero mentibus cogitationem & opinionem excitavit, Deum jam in Templum descendisse, libenterque illud in domicilium sibi delegisse. Atque illi quidem hæc secum reputabant. Rex autem Solomon, cum surrexisset (tunc enim forte sedebat) ad Deum verba fecit, quæ naturæ divinæ aptissima esse rebatur, sibique convenire ut faceret. "Tu, inquit, domum quidem sempiternam "habes, Domine, & ex iis quæ tibimet condidi- "sti factam, cœlo scilicet & aëre & terra & ma- "ri, per quæ omnia, * nec illorum ambitu conclu- "sus, pervadis. Hoc vero tuo nomini constitui "Templum, ut ex eo preces, rem sacram facientes "litantesque, sursum in aërem mittamus: idque ea

Solomon Deum alloquitur: deinde populum.

νοπηγίας καιρὸς, [c] ἑορτῆς σφόδρα παρ' ἁπάντων τοῖς Ἑβραίοις ἁγιωτάτης καὶ μεγίστης. βασιλεὺς οὖν τὴν κιβωτὸν καὶ τὴν σκηνὴν, ἣν Μωϋσῆς ἐπήξατο, καὶ πάντα τὰ πρὸς τὴν λειτουργίαν τῶν θυσιῶν τοῦ Θεοῦ σκεύη, μετεκόμιζον εἰς τὸν ναόν. [d] προῆγον δὲ μετὰ θυσιῶν αὐτός τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἅπας καὶ οἱ Λεῦται [e] σπονδαῖς τε καὶ πολλῶν ἱερείων αἵματι τὴν ὁδὸν καταντλοῦντες, καὶ θυμιῶντες ἀπείρου τι θυμιαμάτων πλήθους, ὡς ἅπαντα τὸν περιέχοντα ἀέρα πεπληρωμένον, καὶ τοῖς πρόσω τὴν τυγχάνουσιν ἡδυὰ ἀπαντᾶν, καὶ γνωρίζειν ἐπιδημίαν Θεοῦ καὶ κατοικισμὸν, κατ' ἀνθρωπίνην δόξαν, εἰς νεοδόμητον [f] αὐτῷ καὶ καθιερωμένον χωρίον. καὶ γὰρ ἀσθενεῖς ὑμνοῦντες ἢδὲ χορεύοντες ἕως εἰς τὸν ναὸν ἦλθον [g] ἔκαμον. τέτῳ μὲν οὖν τῷ τρόπῳ τὴν κιβωτὸν μετήνεγκαν. ὡς δὲ εἰς τὸ ἄδυτον αὐτὴν μετενεγκεῖν ἔδει, τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος μετέστη· μόνοι δὲ κομίσαντες οἱ ἱερεῖς μεταξὺ [h] τῶν Χερουβὶμ τὰ δύο κατέθεσαν. αἱ δὲ τὰς [i] πτέρυγας συμπλέξασαι, καὶ γὰρ ἦσαν ὑπὸ τῆς τεχνίτης κατεσκευασμέναι, τὴν κιβωτὸν ὡς ὑπὸ σκηνῇ τινι καὶ δόλῳ κατεσκέπασαν. εἶχε δὲ ἡ κιβωτὸς οὐδὲν ἕτερον, ἢ δύο λιθίνας πλάκας, αἳ τοὺς δέκα λόγους τοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [l] Μωϋσῆ λαληθέντας ἐν Σινᾷῳ ὄρει ἐγγεγραμμένους αὐτῆς ἔσωζον. τὴν δὲ λυχνίαν καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ [m] τὸν βωμὸν τὸν χρύσεον, ἔστησαν ἐν τῷ ναῷ πρὸ τοῦ ἀδύτου, κατὰ τοὺς αὐτοὺς τόπους, ὅπερ καὶ τότε ἐν τῇ σκηνῇ κείμενοι κατεῖχον. καὶ τὰς καθημερινὰς θυσίας [n] ἀνέφερον. τὸ δὲ θυσιαστήριον τὸ χάλκεον ἵστησι πρὸ τοῦ ναοῦ [o] ἀντικρὺ τῆς θύρας, ὡς ἀνοιχθείσης αὐτὸ κατανοεῖσθαι εἶναι, καὶ βλέπεσθαι τὰς ἱερουργίας καὶ τὴν τῶν θυσιῶν πολυτέλειαν. τὰ δὲ λοιπὰ σκεύη πάντα [p] σωναλίσας, ἔνδον εἰς τὸν ναὸν κατέθετο.

β'. Ἐπεὶ δὲ πάντα διακοσμήσαντες οἱ ἱερεῖς τὰ περὶ τὴν κιβωτὸν ἐξῆλθον, ἄφνω πίλημα νεφέλης οὐ σκληρὸν οὐδὲ οἷον ὥρᾳ χειμῶνος ὑετοῦ [q] γέμον ἵσταται, κεχυμένον δὲ καὶ [s] κεκραμένον εἰς τὸν ναὸν [t] εἰσερρύη· καὶ τῆς μὲν ὄψεσι τῶν ἱερέων, ὡς μηδὲ καθορᾶν ἀλλήλους, ἐπεσκότει, τῆς δὲ διανοίας τοῖς ἀπόντων φαντασίαν καὶ δόξαν παρεῖχεν, ὡς τοῦ Θεοῦ καταπεπληρωκότος εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κατεσκιωκότος ἡδέως ἐν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τούτοις εἶχον [v] αὐτοὺς τῆς ἐννοίας. ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν ἐξεγερθεὶς, ἔτυχε γὰρ καθεζόμενος, ἐποιήσατο λόγους πρὸς τὸν Θεὸν, ὡς τῇ θείᾳ φύσει πρέποντας ὑπελάμβανε, καὶ καλῶς [x] ἔχειν αὐτῷ λέγειν. "σὺ γὰρ, εἶπεν, οἶκον μὲν αἰώνιον ἔχεις, "ὦ δέσποτα, [y] καὶ ἐξ ὧν σαυτῷ εἰργάσω [z] γεγονότα, τὸν "οὐρανὸν οἴδαμεν καὶ ἀέρα καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, δι' "ὧν ἁπάντων ὧδε τοῖς ὀφθαλμοῖς κεχώρηκας. τοῦτον "δέ σοι [a] κατεσκεύασα τὸν ναὸν ἐπώνυμον, ὡς ἂν ἀπ' "αὐτοῦ σοι τὰς εὐχὰς θύοντες καὶ [b] καλλιερούμενοι ἀνα-

πέμ-

c Ἑορτῆς] Ἑορτὴ σ. π. τ. E. ἁγιωτάτη καὶ μεγίστη *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1. ἁγιωτάτης pro ἁγιωτάτης habet *Vat.* nec aliter legisse videtur *Vet. Interpr.*

d Προῆγον δ'] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* περιῆγον perperam in *Editis.*

e Σπονδαῖς] Σπένδοντες *Hen.* & *Busb.*

f Αὐτῷ καὶ καθιερωμένον] Sic *MSS.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis.*

g Ἔκαμον.] Ἔκαμνον *Vat.*

h Τῶν Χερουβὶν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* Χερουβὶν in *Editis.* τὰ δύο Χερουβὶμ κατέθεσαν *Gall.* 1. *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* κατασκιάσασαι.

i Ταῖς πτέρυξι συμπλέξασαι,] *Al.* θάρσεσι. *Coll. Voss.* & *Big.* συμπλέξαι. HUDS. Gen. θαῖσι; Vel ταῖσι & ita ed. Basil. SPANH.

l Μωϋσῆ λαληθέντας] Illud Μωϋσῆ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

m Τὸν βωμὸν τὸν χρύσεον,] Conf. sup. cap. 111. §. 7. SPANH.

n Ἀνέφερον.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Gall.* 1. 2. ἀπέφερον *Bas.* & *G.* est qui malit ἐπέφερον.

o Ἀντικρὺ τῆς θύρας,] *Al.* ἀντικρυς & ἀντικρυ.

p Σωναλίσας,] Συναθροίσας *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1.

q Πίλημα νεφέλης] Πίλημα λαμπρὸν καὶ τῆς πολυτελεστάτης πορφύρας Athenæus lib. XIV. p. 535. lit. F. SPANH.

r Γέμον ἵσται,] Sic *Big. Samb. Gall.* 1. 2. in *reliquis* cum *Editis* γέμων.

s Κεκραμένον] Περικεχυμένον *Big.* & *Vat.* ἐγκεκραμένον *Samb.*

t Εἰσερρύη·] Εἰσερρύη *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

v Αὐτοὺς τῆς ἐννοίας.] Ita *MSS.* in *Editis* αὐτόν.

x Ἔχειν αὐτῷ λέγειν.] Ita *Vat.* in *reliquis* εἶχεν. illa καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ λέγειν non agnovit *Epiphan.*

y Καὶ ἐξ ὧν σαυτῷ] Sic *Bas. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἄξιον αὐτῷ ὧνπερ εἰργάσω *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἄξιον σαυτῷ ὧν ἐποίησας *Gall.* 1. ἄξιον αὐτῷ εἰργάσω *Gall.* 2.

z Γεγονότα, τὸν οὐρανὸν] Paulum aliter distingue & versionem corrige. καὶ ἐξ σαυτῷ εἰργάσω γεγονότα τὸν οὐρανὸν οἴδαμεν —— & *ex iis quæ tibimet condidisti intelligimus cœlum & aërem & terram & mare* ——. Sic melius & sensui & Grammaticæ consulitur. Cl. IBBETSONUS.

* *Nec illorum ambitu conclusus, pervadis.*] *Ad verbum*, nec his contentus. *Totum sic vertit Gelenius*, Tu quidem, inquit, sempiternam domum habes, Domine, nec ignoramus te tibi ipsi hanc universi molem condidisse, quæ cœlo, aëre, terra & mari constat; quam totam imples, nec tamen ab ea caperis.

a Κατεσκεύασα τὸν ναὸν] Κατεσκεύακα *Vat.*

b Καλλιερούμενοι] Καλλιεργοῦντες *Samb.*

c Δια-

"πέμπωμεν εἰς τ ἀέρα· καὶ πεπεισμένοι [c] Διαπελοίη-
"μεν ὅπ [d] πάρει, καὶ μακρὰν σὸκ ἀφέῃκας [e] ἑδὲ
"σωτῶν. τῷ μὲν γὸ [f] πάντά τε ἐφορᾶν κ πάντα ἀκήκόν,
"ἑδὲ νῦν ὅπως σοι χρὴ οἰκεῖν [g] ἀπολείπεις τὰς πάντας,
"μᾶλλον δὲ πᾶσιν ἔγγιστα εἶναι, μάλιστα δ' ἑκάστῳ κ
"[h] βλεπόμενός κ Διὰ νυκτὸς κ ἡμέρας [i] συμπαρέδ." ταῦτ' [k] ἐπιβάσας πρὸς τ Θεὸν, ἀπέστρεψεν εἰς τὸ πλῆ-
θος τὸς λόγους, ἐμφανίζων ἅ Θεῦ τὴν δύναμιν αὐ-
τοῖς κ τὴν πρόνοιαν. ὅπι Δαυίδῃ τῷ πατρὶ πρὸ τ μελ-
λόντων ἅπαντα, καθὼς ἀπεβέβηκεν ἤδη τὰ πολλὰ κ
ἡμῖσυ τὰ λείποντα, δηλώσας· κ ὡς αὐτὸς ἐπῴδειη
[l] τὸ ὄνομα τῷ μήπω γεγονότι, κ τίς μέλλοι καλεῖσθ
προεῖπε, κ ὅπ τ ναὸν ἔτος οἰκοδομήσοιεν αὐτῷ, βα-
σιλεὺς μὲ τὴν ἅ πατρὸς τελευτὴν ἡδόμενος. ἃ βλέ-
πόντας κ τὴν ἐκείνου προφητείαν [m] ἐπιτελῆ, τ Θεὸν
ὑμνεῖν ἠξίου, [n] κ μὴ περί τινος ἀπογινώσκειν ὧν [o] ὑ-
πέσχηται πρὸς εὐδαιμονίαν ὡς σὸκ ἐσομένων, πιστεύοντας
ἐκ τ ἤδη βλεπομένων.

γ'. Ταῦτα Διαλεχθεὶς πρὸς τ ὄχλον ὁ βα-
σιλεὺς, [o] ἀφορᾷ πάλιν εἰς τ ναόν· κ τὴν δε-
ξιὰν εἰς τ ὄχλον ἀνασχών, "ἔργοις μὲν, εἶπεν, ὐ
"δυνατὸν ἀνθρώποις ἀποδοῦναι Θεῷ χάριν ὑπὲρ ὧν
"εὖ πεπόνθασιν. ἀναγκαίως γὸ τὸ θεῖον ἀπάντων [p] κ
"κρεῖττον τοιαύτης ἀμοιβῆς. ᾧ ἢ τ ἄλλων ζώων
"ὑπὸ σὲ, δέσποτα, κρείττονες γεγόναμεν, [r] τούτῳ
"τὴν σὴν ἐλογεῖν μεγαλειότητα [s] πρέπει, κ ἐκ
"τῶν ὑπηργμένων εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον κ τὸν Ε-
"βραίων λαὸν, ἐχαριστεῖν ἀνάγκη. [t] τίνι γὸ ἄλλῳ
"[v] μᾶλλον [x] ἱλάσεσθαί τε [y] μειλιῶντα, κ Διαμένον-
"τα ὑμενῇ [z] δεξιώτερόν ἐστιν ἡμῖν, ἢ φωνῇ· ἣν [a] ἐξ
"ἀέρος τε ἔχομεν, κ δι' αὐτὸ πάλιν ἀνιοῦσαν οἴδα-
"μεν. χάριν οὖν [b] ἔχειν δ' αὐτῆς ὀφείλω σοὶ, πε-
"ρί τε [c] πατρὸς πρῶτον, ὃν ἐξ ἀφανοῦς εἰς το-
"σοῦτον ἀνήγαγες δόξαν, ἔπειθ' ὑπὲρ ἐμαυ-
"τοῦ πάντα μέχρι τῆς παρούσης ἡμέρας ἃ προ-
"εῖπας πεποίηκάς· [c] δέομαί τε τοῦ λοιποῦ χορηγεῖν
"ὅσα Θεῷ δύναμις ἀνθρώποις ὑπὸ σοῦ τετιμη-
"μένοις, κ τὸν οἶκον τὸν ἡμέτερον αὔξειν εἰς ἅπαν,
"[d] ὡς καὶ ὡμολόγησας Δαυίδῃ τῷ πατρί μὲ καὶ
"ζῶντι καὶ τεθνεῶτι τῷ τελευτῷ, ὅτι παρ' ἡμῖν ἡ
"βασιλεία [e] μενεῖ, κ τὸ ἐκείνου γένος αὐτῷ Διά-
"δοχᾶς [f] ἀμείψει μυρίας. ταῦτ' οὖν ἡμῖν ἐπεύ-
"χεσθαι, καὶ [g] πᾶσι τοῖς ἐμοῖς ἀρετῷ [h] ἣ σὺ χαίρεις
"παρέχου. πρὸς δὴ τούτοις ἱκετεύω καὶ μοίραν τι-
"να τοῦ σοῦ πνεύματος εἰς τὸν ναὸν [i] ἀποικίσαι,

"constanti opinione quod hîc ades, & à tuis non "longe receſſiſti. nam ex eo quidem quod uni- "verſa videas & omnia audias, neque, ut hic, ubi "nunc fas eſt, habites, omnium curam abjicis, at- "que adeo cunctis præſens eſſe *deſinis*, præſertim "vero cum ſingulis etiam te conſulentibus nocte "dieque ſimul adſis." Hiſce Deum obteſtatus, ad populum orationem convertit, illis repræſentans Dei potentiam ſimul & providentiam. Quod *ſcilicet* Davidi patri ſuo futura omnia, prout eorum pleraque jam evenerunt & reliqua eventura ſunt, patefecerit: utque ille nondum nato nomen indiderit, & quis foret appellandus prædixerit; & quod ipſe Templum ei ædificaturus eſſet, rex factus poſt patris obitum. Quæ cum juxta illius vaticinium adimpleta vidiſſent, eos admonebat ut Deo benedicerent, neque de ulla re quam ad felicitatem eorum promiſerat, ac ſi eam non præſtiturus eſſet, deſperarent, ex iis quæ jam conſpexerant illi fidem habentes.

3. His populum affatus rex, rurſum Templum verſus aſpicit: dextraque in multitudinem porrecta, dicebat, "Fieri non poteſt, ut homines operi- "bus quidem gratiam Deo pro acceptis beneficiis "reddant. nullius enim rei numen divinum indi- "get, majuſque quam ut ei fiat id genus remune- "ratio. Quo enim cæteris animantibus à te, Do- "mine, ſuperiores ſumus conſtituti, eo nos decet "tuam laudare majeſtatem; & pro his, quibus fa- "miliam noſtram atque Hebræorum populum di- "gnatus es, gratias agere neceſſe habemus. Qua e- "nim re alia potiori fauſtiſque magis auſpiciis con- "venit iratum propitium reddere perpetuoque be- "nignum conſervare, quàm voce; quam & ex aë- "re haurimus, iterumque per eum ſurſum ferri "novimus. Ejus igitur beneficio tibi gratias age- "re par eſt, ac de patre meo in primis quem ex "obſcuro ad tantam gloriam provexiſti, deinde "quod mihi ipſi in diem hodiernum omnia, quæ- "cunque *verbis* es pollicitus, *reipſa* præſtiteris: pre- "corque ut in poſterum largiaris quæ Deus ho- "minibus, quos vult honoratos, largiri poteſt; & "familiam noſtram in omne ævum auctam velis "& *ornatam*, quemadmodum Davidi patri meo & "viventi & morienti promiſiſti, quod apud nos "regnum ſit permanſurum, & genus illius per vi- "ces innumeras illud accepturum ſit. Hæc igitur "nobis quæſo ſuppedites, liberiſque meis virtutem "*iſtam*, quæ tibi grata eſt, impertiaris. Ad hæc "ſupplex oro, ut ſpiritum tuum eatenus in Tem- "plum *hoc* migrare facias, ut etiam in terris eſſe nobis

Deo gratias agit, quod Davidi promiſſa præſtiterit. 3 Regum, c. 8. 2 Paral. c. 6.

Dein populo & Templo fauſta omnia precatur.

[c] Διαπελοίμην] Modo *Optativo* pro *Subjunctivo* utitur, quod *Atticis* familiare eſt, ut oſtendit *H. Steph.* libro de *Dial. Att.* p. 137.

[d] Πάρῃ,] Ita *MSS.* παρῇ in *Editis.*

[e] Οὐδὲ σαυτῶν.] Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *neque à tuis ſedibus procul abes.* ἑαυτῷ *Baſ. G. Vat. Hen.* & *Busb.* ea vero non agnoſcunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. HUDS. Forte τ σαυτῷ. COCC.

[f] Πάντά τε] Πάντως *Big.* & *Samb.*

[g] Ἀπολείπεις] Ἀπολείπεις ἅ πάσιν ἴσης. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2.

[h] Βλεπόμενός] Βλεπόμενος *Vat.*

[i] Συμπαρέδ.] Ita *MSS.* συμπαρεῖ in *Editis.*

[k] Ἐπιβάσας πρὸς τ Θεὸν,] Sic *MSS.* ἐπιβάσας in *Editis.*

[l] Τὸ ὄνομα τῷ μήπω] Eo modo *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* τὸ deeſt.

[m] Ἐπιτελῆ,] Iterum cum *MSS.* ἐπιτελῇ perperam in *Editis.*

[n] Καὶ μὴ] Καὶ πρὸς μηδενὸς in quinque *MSS.*

[o] Ὑπέσχηται] Ὑπέσχηθ' ſolus *Vat.*

[p] Ἀφορᾷ πάλιν] Ita cum *Samb.* & *Gall.* 1. 2. in *reliquis* ἐφορᾷ.

[q] Καὶ κρεῖττον] Καὶ inſertum dedi ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[r] Τούτῳ τὴν σὴν ἐλογεῖν] Sic *MSS.* in *Editis* τοῦτο τὴν σὴν.

[s] Πρέπει,] Πρέπει deeſt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. nec καὶ mox ſequens agnoſcunt *Samb.* & *Gall.* 1. Totum hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* τούτῳ τὴν σὴν ὑλογεῖσθαι μεγαλειότητα, καὶ ὡς τ. ὑ. ἰ. τ. ἀ. οἶκον ἀνάγκη ἐχαριστεῖν τ Ἑβραίων λαόν.

[t] Τίνι γὸ ἄλλῳ] Ita *Samb.* & *Baſ.* τίνι καὶ ἄλλῳ *Gen. Big. Aliique.* τί γὸ ἄλλο *Vat.*

[v] Μᾶλλον] Illud μᾶλλον ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* qui locum ita vertit ac ſi paulo aliter eum legerit, *nullum enim alium magis optamus habere propitium, & in eo tuam circa nos devotionem cognoſcimus per munera, quia per te eſt nobis vox, quam ex aëre habemus, & per eum iterum novimus aſcendentem*, aut ut in aliis libris, *& in ea circa nos devotione permanere quam te. Eſt nobis vox quam* &c.

[x] Ἱλάσεσθαί τε] *Al.* ἱλάσασθαι.

[y] Μειλιῶντα,] Ita *Vat.* μειλιῶντα in *ceteris.*

[z] Δεξιώτερόν ἐστιν ἡμῖν,] Forte διξιώσας ἀξιώτερόν ἐστιν. COCC.

[a] Ἐξ ἀέρος τε ἔχομεν,] Sic *MSS.* ἐξ ἀέρος ἔχομέν τε in *Editis.*

[b] Ἔχειν δ' αὐτῆς] Ita *Big.* (*Cocc. Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ἔχειν αὐτῆς ὀφείλω σοι in *Editis.*

[c] Δέομαί τε] Ita cum *Vat.* δέομαί ϑ in *Editis Aliiſque.* δέομαι ϑ λ. *Big.*

[d] Ὡς καὶ] Ὡς καθωμολόγησας *Vat.*

[e] Μενεῖ,] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliiſque* μένει.

[f] Ἀμείψει μυρίας.] Ἀμείψῃ ſolus *Samb.*

[g] Πᾶσι τοῖς ἐμοῖς] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* πᾶσι in *Editis Aliiſque.*

[h] Ἣ σὺ χαίρεις] Sic *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ἧς σὺ συγχαίρεις in *Editis Aliiſque.*

[i] Ἀποικίσαι,] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐπιπέμψαι in *Editis Aliiſque.*

"bis videaris. Nam & cœlum omne tibi quidem "parvum eſt domicilium, & eorum quæ in eo ſunt "profunditas, nedum hoc qualecunque Templum: "veruntamen te obteſtor atque precor, hoc Tem"plum *cuſtodi &* ab omni vaſtatione hoſtili ut pro"prium protege, ejuſque tanquam poſſeſſionis tuæ "curam gerito. Et ſi quando populus in te deli"querit, atque adeo clade aliqua ob peccatum "*ſuum* à te afficiatur, terræ ſterilitate & peſtis "contagione, aliiſve ejuſmodi malis, quibus in ju"ra ſacra violantes ſoles animadvertere, ac deinde "magna frequentia ad *hoc* Templum ſupplex con"fugerit, ſalutem votis expetens; exauditis illo"rum precibus, quaſi in æde habitares, ſortis illo"rum miſerere coſque à calamitatibus libera. Hanc "vero non ſolum Hebræis in peccata prolapſis à "te opem peto: ſed etiam ſi ab *extremis* orbis fini"bus aliqui advenerint, aut ex quocunque demum "loco ad te ſupplicandum ſeſe converterint, & "boni quidpiam à te impetrare deſiderarint, po"ſtulata illis concedito. Sic enim omnibus mani"feſtum erit, quod tu quidem ipſe hanc ædem a"pud nos tibi exſtrui volueris, nos vero non ita à "natura comparatos eſſe ut humanitatis ſimus ex"pertes, aut alienigenis iniqui & infeſti, ſed liben"ter feramus te communiter omnibus tum adju"torem eſſe tum bonorum omnium largitorem."

Solomon litat, & ignis de cælo ſacrificia conſumit. 2 Paral. c. 7.

4. Cum *ille* hæc dixiſſet, & humi ſe proſtraviſſet, & aliquamdiu adoraſſet, *tandem* in pedes erectus hoſtias aræ admovit: cumque eam ſolidis victimis repleviſſet, ſacrificium Deo gratum eſſe & acceptum comperuit, ſigno maxime illuſtri. ignis enim per aërem delatus, & cum impetu in altare omnium in conſpectu irruens, victimas corripuit & abſumpſit. Hac autem ſpecie oculis oblata, populus quidem, conjectura inde facta Deum hiſce declaraſſe ſe in Templo habitaturum eſſe, lætus in terræ ſolum procidens adorabat. rex vero & Deo cœpit benedicere, & populum, ut idem facerent, hortabatur, jam perſpectam quidem habentes Dei erga ſe benevolentiam, de cætero vero precantes ut quæ ab eo proveniunt ſibi ſemper æque optata accidant, utque mentem eorum puram ab omni peccati labe cuſtodire dignetur in juſtitia ejuſque cultu, quo poſſint & præcepta, quæ ipſis per Moyſen dedit Deus, *æternum* permanſura obſervare. Sic enim Hebræis proſpere cedent omnia, & cæteris mortalibus erunt beatiores. Simulque eos obſecrabat in memoria habere, quod quibus artibus bona præſentia comparaſſent, eiſdem & illa con-

Populum hortatur ad leges ſervandas.

"ὡς ἂν καὶ ἀπὶ γῆς ἡμῖν εἶναι δοκῇς. σοὶ μὲν γὰρ "μικρὸν οἰκητήριον καὶ τὸ πᾶν ἐραυῦ [k] καὶ τῶν κα"τὰ τοῦτον ὄντων [l] κύτος, ἐχ ὅτι γε ἔτος ὁ τυ"χὼν ναός· ἀλλὰ φυλάσσειν τε [m] ἀπόρθητον ἐκ πο"λεμίων ὡς ἴδιον εἰς ἅπαν, καὶ προνοεῖν ὡς οἰκείᾳ "κτήματος παραχαλῶ. κἂν ἁμαρτών ποτε ὁ λαὸς "[n] τύχῃ, ἐπειτα πληγῇ τινι [o] κακωθῇ ἀφ' ὧν ἁμαρ"τίαν ἐκ σοῦ, γῆς ἀκαρπίᾳ, [p] καὶ φθορᾷ λοιμικῇ, "[q] ἤ τινι τούτων τῶν παθημάτων οἷς σὺ τοὺς παρα"βάντας τι τῶν ὁσίων μετέρχῃ, καὶ καταφύγῃ πᾶς "ἀθροισθεὶς [r] εἰς τὸν ναὸν ἱκετεύων σε καὶ σωθῆναι "δεόμενος, ἐπήκοος αὐτοῦ γιόμενος ὡς ἔνδον ὢν "[s] ἐλεήσῃς καὶ τῶν συμφορῶν ἀπαλλάξῃς. ταύτῃ δ' "ἐχ Ἑβραίοις μόνον δέομαι παρὰ σοῦ τὴν βοήθειαν "εἶναι σφαλεῖσιν, ἀλλὰ [s] γὰρ κἂν ἀπὸ περάτων "τῆς οἰκουμένης τινὲς [v] ἀφίκωνται, κἂν ὁπόθεν [x] δή"ποτωῦν [y] προστρεπόμενοι καὶ τυχεῖν τινος ἀγαθῆς λι"παροῦντες, δός αὐτοῖς [z] ἐπήκοος γιόμενος. ἅπα"ντας γὰρ ἂν μάθοιεν πάντες ὅτι σὺ μὲν [a] αὐτὸς ἐθε"λήσῃς παρ' ἡμῖν κατασκευασθῆναί σοι τὸν οἶκον, "ἡμεῖς δ' ὁσι ἀπάνθρωποι τὴν φύσιν ἐσμὲν, ἀ δ' "ἀλλοτρίως προς τοὺς [b] ὁσι ὁμοφύλους ἔχομεν, ἀλλὰ "πᾶσι κοινὴν τὴν ἀπὸ σοῦ βοήθειαν, καὶ τὴν τῶν ἀγα"θῶν ὄνησιν, ὑπάρχειν ἐθελήσαμεν."

δ'. Εἰπὼν ταῦτα, καὶ ῥιψας ἑαυτὸν ἀπὶ τὴν γῆν, καὶ ἀπὶ πολλὴν ὥραν προσκυνήσας, ἀναγεῖ θυσίας [c] τῷ βωμῷ προσῆγε· καὶ γεμίσας τῶν [d] ὁλοκλήρων ἱερείων, ἐναργέστατα τὸν Θεὸν ἡδέως ἔγνω [e] ἅπασαν τὴν θυσίαν προσδεχόμενον. πῦρ γὰρ ἐξ ἀέρος διαφαμὸν καὶ πάντων ὁρώντων ἀπὶ τὸ βωμὸν ἀίξαν, τὴν θυσίαν ἥρπασε καὶ [f] κατεδαίσατο. [g] ταύ"της [h] δὴ τὸ ἀπιφανείας γιομένης, ὁ μὲν λαὸς [i] δή"λωσιν εἶναι ταῦτ' εἰκάσας τὸ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ διατελεῖν ἐσομένης, καὶ ἡδεῖς [k] προσεκυνῆ πεσὼν ἀπὶ τοῦ ἐδάφους. ὁ δὲ βασιλεὺς [l] ἐυλογεῖν τε ἤρξατο, καὶ τὸ πλῆθος ταὐτὸ [m] ποιεῖν παρώρμα, δείγματα μὲν ἐχοντας ἤδη τὸ τοῦ Θεοῦ προς αὐτοὺς ἐυμενείας, [n] ἐυχομένους δὲ τοιαῦτα ἀποβαίνειν ἀεὶ τὰ παρ' ἐκείνου, καὶ τὴν διάνοιαν [o] αὐτοῖς καθαρὰν ἀπὸ πάσης φυλάττεσθαι κακίας ἐν δικαιοσυνῃ καὶ θρησκείᾳ, καὶ [p] τῶν τὰς ἐντολὰς τηρεῖν ἃς διὰ Μωϋσέως αὐτοῖς ἔδωκεν ὁ Θεὸς [q] διαμενούσας. ἔσεσθαι γὰρ ἅπας εὐδαιμον τὸ Ἑβραίων ἔθνος, καὶ παντὸς ἀνθρώπων γένους μακαριώτερον. παρεκάλει τε μνημονεύειν ὡς οἷς [r] ἐκτήσαντο τὰ παρόντα ἀγα-

θὰ,

[k] Καὶ τὸ τοῦ κυ] Καὶ τὸ τοῦ solus *Samb.*

[l] Κύτος,] Εγχίας ταὐτῳ κύτει Æſchyl. Agam. v. 350. SPANH.

[m] Απόρθητον] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπόρθητον ὡς ἴδιον ἐκ πολ. in *Editis Aliiſque.*

[n] Τύχῃ,] Illud τύχῃ ex *MSS.*

[o] Κακωθῇ] Κακῷ *Big. Samb. Gall.* 1. 2. κακῶς *Vat.* At *Epiphanius* vertit, *deinde plaga quædam peſſima peccato digna à te terris illata fuerit, aut ſterilitas, aut corruptio famis* (al. *aut corruptio aut fames* ἢ φθορᾷ ἢ λοιμὸς) *aut hujuſmodi paſſio provenerit, quam* &c.

[p] Καὶ φθορᾷ λοιμικῇ,] Καὶ deeſt *Samb.* ἢ pro καὶ legiſſe videtur *Epiphan.*

[q] Ἤ τινι τούτων] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *ceteris* εἴ τινι

[r] Εἰς τὸν ναὸν] Επὶ τὸν ναὸν *Vat.*

[s] Ελεήσῃς] Ελεήσεις & mox ἀπαλλάξεις *Samb.* & *Big.*

[t] Γὰρ κἂν] Γὰρ deeſt *Vat.*

[v] Ἀφίκωνται,] Ita *Big. Cocc.* & *Samb.* in *reliquis* ἀφίκοιντο.

[x] Ὁπποτῦν] Sic *MSS.* ὁπποτοῦν in *Editis* deeſt.

[y] Προστρεπόμενοι] Ita lego, levicula mutatione, pro προστρεπόμενοι, quod in libris omnibus exſtat tam *Editis* quam *MSS.*

[z] Επήκοος] Υπήκοος *Vat.*

[a] Αὐτὸς ἐθελήσῃς] Αὐτὸς abeſt *Big.* & *Gall.* 1.

[b] Οὐκ ὁμοφύλους] Οὐκ non agnoſcunt *Big. Samb.* & *Vat.* reperitur tamen in *ceteris* & in *Vet. Interpr.* HUDS. Lege οὐχ. COCC.

[c] Τῷ βωμῷ προσῆγε·] Τῷ Θεῷ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

[d] Ολοκλήρων] Id eſt תמימים quæ integra erant, non vitiata. Ita ſupra Sacerdotes ſcribit eſſe debere ὁλοκλήρους. Interpres credidit eſſe ὁλόκαυστα. REL.

[e] Απασαν] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ἅπασαν.

[f] Κατεδαίσατο.] Ita cum *Gall* 2. κατεδέσατο in *Editis Aliiſque.* κατεδεύσατο *Vat.* HUDS. Gen. κατεδέσατο, vel κατεδαίσατο. fit enim à καταδαίομαι· ſic Heſych. κατεδάωζε, κατέκαυσε· SPANH.

[g] Ταύτης] Eo modo *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* τοιαύτης *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

[h] Δὴ τὸ ἐπιφανείας] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* δὲ in *reliquis.*

[i] Δήλωσιν εἶναι] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* niſi quod τ' αὐτ' εἶναι habeant *Gall.* 1. & 2. quibus favere videtur *Epiphan.* ὁ μὲν λαὸς δῆλος ἦν τοῦτ' εἰκάσας εἶναι in *Editis.*

[k] Προσεκυνῆ] Ita *MSS.* & *Epiphan.* προσκυνεῖ πεσὼν ἐπὶ τοῦδαφος in *ceteris.*

[l] Εὐλογεῖν] Τὸν Θεὸν ὑλογεῖν legiſſe videtur *Epiphan.*

[m] Ποιεῖν παρώρμα,] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* εἰπεῖν in *reliquis.*

[n] Εὐχομένους] Εὐχομένοις *Big.* & *Samb.*

[o] Αὐτοῖς καθαρὰν] Αὐτοὺς jnxta *Vet. Interpr.*

[p] Τῶν τὰς ἐντολὰς] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *ceteris* deeſt τῶν.

[q] Διαμενούσας.] Διαμενούσης *Big.* & *Gall.* 1. 2. HUDS. Ισ. διαμεῖναι, ut jungatur cum voce ἀρέσκειαν.

[r] Εκτήσαντο] Εκτήσατο *Big.* & *Gall.* 1.

s Εξυ-

ϑὲ, τάπης αὐτὲ καὶ βέβαια [s] ἔξυσι, καὶ μείζω καὶ πλείω κατασήσυζι. ὁ γὰ λαβεῖν αὐτὰ μόνον δὶ ὁσέβειαν καὶ δικαιοσύλω, [t] ἀλλὰ καὶ καθέξειν Δι' αὐτὰ παρεσκεύασε. εἶναι γὰ τοῖς ἀνθρώποις [v] οὐκ ὄντως μέγα τὸ κτήσασθαί τι τ οὐκ ὑπαρχόντων, ὡς τὸ σῶσαι τὰ [x] πεπλθέντα, καὶ μηδὲν [y] ἁμαρτεῖν εἰς βλάβλω αὐτῶν.

ε'. Ο μὲν οὖ βασιλεὺς Δεκεχθεὶς ταῦτα πρὸς τὸ πλῆθος, Δεκλυσε τλὼ ἐκκλησίαν, τελέσας ϑυσίας ὑπὲρ τε ἑαυτὲ καὶ πάντων Ἑβραίων· ὡς μόσχυς μὲν [z] καταϑύσαι μυρίας καὶ διακοσίας, προβάτων δ' μυριάδας δώδεκα. [a] τ γὰ ναὸν τότε πρῶτον ἔγδυσεν ἱερουργημάτων, καὶ κατδωχήϑησαν ἐν αὐτῷ πάντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις Ἑβραῖοι· ἐπὶ δ καὶ [b] τλὼ Σκιωοπηγίαν καλυμένλω ἑορτλω πρὸ τ ναῦ λαμπρῶς· καὶ μεγαλοπρεπῶς ὅλι [c] δὶς ἑπτὰ [d] ἡμέρας ἤγαγε ὁ βασιλεὺς, σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ κατδωχύμενος.

ς'. Ἐπεὶ δ' εἶχεν αὐτοῖς ἀποχρώντως ταῦτα, καὶ [e] μηδὲν ἐνέδει τῇ πρὸς τ Θεὸν ὁσεβείᾳ, πρὸς αὐτὺς ἕκαστοι τ βασιλέως ἀπολύσαντος ἀπῆεσαν· ὑχαρισήσαντες [f] τῷ βασιλεῖ, τ τε πρὸς αὐτὺς προνοίας καὶ ὧν ἐπιδείξατο ἔργων, καὶ ὐξάμενοι τῷ Θεῷ φυλαχεῖν αὐτοῖς [g] εἰς πολλὸ χρόνον Σολομῶνα βασιλέα. [h] τλώ τε πορείαν ἐποιοῦντο μετὰ χαρᾶς καὶ παιδιᾶς, ὕμνυς εἰς τ Θεὸν ἄδοντες, ὡς ὑπὸ τ ἡδονῆς ἀπόνως τλὼ ὁδὸν τλὼ ὅλι τὰ οἰκεῖα πάντας ἀνύσαι. καὶ οἱ μὲν, τλὼ κιβωτὸν εἰς τὸν ναὸν εἰσαγαγόντες, καὶ τὸ μέγεϑος καὶ τὸ κάλλος ἰσορήσαντες αὐτ, καὶ ϑυσιῶν ἐπ' αὐτῷ μεγάλων καὶ ἑορτῶν μεταλαβόντες, εἰς τὰς αὐτῶν ἕκαστοι πόλεις ὑπέστρεψαν. ὄναρ δ' ὄλιφανὲν τῷ βασιλεῖ κατὰ τὰς ὕπνυς· [i] ἐσήμηνεν αὐτῷ τ δὶ ὐχῆς ἐπήκοον τὸν Θεὸν γεγονέναι, καὶ ὅτι Φυλάξοι τε τ ναὸν, καὶ Δαπανλὸς ἐν αὐτῷ μένοι, τ [k] ἐκγόνων αὐτ καὶ τ ἀπάσης πλήϑος τὰ δίκαια ποιόσης. αὐτὸν δὲ πρῶτον, ἐμμένοντα τ ὃ πατρὸς ὑποθήκαις, ἔλεγε, εἰς ὕψος καὶ μέγεϑος ὐδαιμονίας ἀνοίσειν ἄπειρον, καὶ βασιλεύσειν ἀεὶ τ χώρας τὰς ὑπ' αὐτ ἡμῶν καὶ τῆς Ἰούδα φυλῆς. προδόντα μέντοι τὰ ὑπιτηδεύματα, καὶ λήϑλω αὐτῶν ποιησάμενον, καὶ ξενικοὺς Θεοὺς ϑρησκεύειν μεταβαλλόμενον, [l] προῤῥίζον ἐκκόψειν, καὶ μήτε τ' ἡμῶν τι λείψανον [m] αὐτ ἐάσειν, μήτε τ Ἰσραηλιτῶν λαὸν [mm] ἀπαϑῆ παρόψεσϑαι· πολέμοις δ' αὐτοὺς καὶ κακοῖς ἐξαφανίσειν μυρίοις, [n] κἀκ τ γῆς, ἣν τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἔδωκεν, ἐκβαλὼν, ἐπήλυδας ἀλλοτρίας καταστήσειν, τ τ' ὃν ναὸν τ νῦν οἰκοδομηϑέντα [o] καταπεπρησόμενον τοῖς ἐχϑροῖς παραδώσειν καὶ Δφαρπαγησόμενον, κατασκάψειν δ' καὶ τὴν πόλιν χερσὶ τ πολεμίων, καὶ ποιήσειν μύϑων ἄξια τὰ παρ' αὐτοῖς κακὰ, καὶ πολλῆς δ' ὑπερβολλὴ μεγέϑος ἀπιστίας· ὡς τὺς προσοίκους ἀκούοντας τλὼ συμ-

servaturi essent; & majora ac cumulatiora facturi. Haud enim existimandum est hæc solummodo pietati & justitiæ accepta deberi, sed & ab illis esse ut firma maneant & stabilia. porro hominibus non adeo magnum est parare quæ desiderant, ac parta tueri, nullumque peccatum, quo lædi possunt, admittere.

5. Et quidem rex, his multitudinem affatus, concionem dimisit, sacris primum factis tam pro semet, quam pro Hebræis universis; ita ut vitulorum quidem viginti millia mactarit, balantum vero centum & viginti millia. nam Templum tum primum victimarum cruore imbutum est, & in eo Hebræi omnes cum uxoribus & liberis convivio excepti sunt: ac præterea festum, quod Scenopegia vocabatur, ante Templum per bis septem dies rex splendide & magnifice celebravit, cum populo universo epulatus. *Tabernaculorum festum celebratum. 2 Paralip. c. 7.*

6. Cum autem illis abunde satisfaceretur, nihilque plane deesset illorum erga Deum pietati, singuli, cum rex eos dimisisset, domum quisque suam reversi sunt; actis prius regi gratiis pro sua illorum cura & operibus quæ *præclare* fecerat, precibusque Deo effusis ut illis Solomonem regem quam diutissime conservaret. iter etiam faciebant lætitia gestientes, hymnosque Deo canentes: ita ut voluptate deleniti omnes viam, qua domum irent, absque tædio confecerint. Et quidem illi, qui arcam in Templum intulerant, ejusque magnitudinem & pulchritudinem conspexerant, atque adeo magnorum sacrificiorum & festivitatum participes facti erant, ad suas quique civitates regressi sunt. Somnium vero, regi per quietem obortum, ei indicabat, Deum ejus exaudivisse preces, quodque Templum conservare voluerit, in eoque perpetuo habitare, posteris ipsius totoque populo justitiam colentibus. seque illum in primis, si patris monitis *præceptisque* institerit, ad celsitudinem felicitatis & magnitudinem immensam provecturum esse dicebat, nec unquam defore ex stirpe ipsius tribuque Judæ qui regioni huic *longe latcque* imperet. Sin autem à legis institutis desciverit, eorumque oblitus fuerit, & ad Deorum peregrinorum cultum se contulerit, fore ut radicibus eum exscinderet, & neque vel tantillas generis ipsius reliquias superesse sineret, neque populum Israëlitarum ab omni calamitate immunem præteriens aspiceret; sed *ipsos* bellis & cladibus innumeris extingueret, atque è terra, quam patribus eorum dederat, ejectos, aliena in regione collocaret, Templum quoque nunc *recens* extructum, incendendum diripiendumque traderet inimicis; quin & urbem *ipsam* hostium manibus suffossam everteret, faceretque ut mala quibus succumberent fabulæ esse mereantur, & vix credenda ob stupendam magnitudinem: ita ut finitimi audita *illorum* calamitate attoniti hæreant, & cu-

Deus Solomoni dicit se ejus audivisse preces &c. 3 Regum, c. 9. 2 Paralip. c. 7.

s Ἔξυσι,] In quibusdam *MSS.* ἴξεν, & mox καζασήσεν.

t Ἀλλὰ καὶ καθέξειν] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* illa ἀλλὰ καὶ καθέξειν desunt in *Editis.*

v Οὐκ ὄντως μέγα] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* οὐκ deest in cæteris.

x Πεπλθέντα,] Sic *Vat.* & *Vet. Interpr.* σεσωϑέντα in *Editis Aliisque.* σεσοφισϑέντα *Gall.* 2. HUDS. Forte σεποιηϑέντα. Vet. *acquisita servare.* COCC.

y Ἁμαρτεῖν] Ἁμάρτειν solus *Vat.*

z Καταϑύσαι] Sic *MSS.* καταϑύσας in *Editis.*

a Τὸν γὰ ναὸν τότε πρῶτον ἔγδυσεν ἱερουργημάτων, καὶ κατδωχήϑησαν] Tunc enim primum in Templo sacrificia celebrata sunt. *Rufinus.* SPANH.

b Τλὼ Σκιωοπηγίαν καλυμένλω ἑορτλω] Tabernaculorum festum per XIV. dies celebratum; vid. infr. lib. XIII. c. 13. §. 5. item lib XV. c. 3. §. 3. &c. SPANH.

c Δὶς ἑπτὰ] Illud δὶς ejiciendum censeo, ut *auctor* conveniat cum *S. Literis* in 2 *Paralip.* c. 7. v. 8. nisi dicatur, tunc celebrata esse quatuordecim dies Scenopegia, quæ stata gentis sacra in eos forte dies inciderant.

d Ἡμέρας ἤγαγε] Sic *MSS.* ἡμέρας in *Editis.*

e Μηδὲν ἐνέδει] Μηδὲν ἔδει *Vat.*

f Τῷ βασιλεῖ,] Τῶτε βασιλεῖ *Vat.*

g Εἰς πολλὸ χρόνον] Ἐπὶ πολλὸν *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

h Τλώ τε πορείαν] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* τλὼ δ' πορείαν in *cæteris.*

i Ἐσήμανεν αὐτῷ] Ita *Samb.* & *Gall.* 2. ἐσήμανεν in *Editis.* ἐσήμωνεν *Vat.*

k Ἐκγόνων] Ἐγγόνων solus *Vat.*

l Προῤῥίζον ἐκκόψειν,] Ita Tragic. Sophocl. Elec. v. 768. προῤῥίζον ἔφθαρ' ἡμῶν· & Euripid. Hippol. v. 684. προῤῥίζον ἐκτρίψεις σε. SPANH.

m Αὐτῷ ἐάσειν,] Ita lego, prout legisse visus est *Epiphan.* αὐτῶν in *Editis* & *MSS.*

mm Ἀπαθῆ παρόψεσϑαι] Verterem, *immunem sineret*, nisi *sineret* exstaret versu superiore; quomodo *Tacitus* Ann. III. 38. *injurias inultas sinere.* Verti etiam potest, *neque populum —— impunitum* vel *inultum* prætermitteret. ea est enim vis verbi παροψεσϑαι. IBBETSON.

n Κἀκ τ γῆς,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* κὴ τ γῆς in *Editis Aliisque.*

o Καταπεπρησόμενον] Καταπεδοϑησόμενον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* non ita *Epiphanius Aliique.*

curiosius quærant quam ob causam Deus sic odio habuerit Hebræos, quos antea honore affecerat & divitiis auxerat; atque ab iis, qui *ex tanta clade* supersint, responsum ferant, confitentibus, quoniam peccaverint & patrias leges violaverint. Atque hisce quidem Deum per quietem Solomonem affatum esse, *sacris* literis consignatum est.

φορὰν θαυμάζειν, καὶ τὴν αἰτίαν πολυπραγμονεῖν, δι' ἣν ὅτως ἐμισήθησαν Ἑβραῖοι τῷ Θεῷ, πρότερον εἰς δόξαν καὶ πλοῦτον [p] παρ' αὐτοῦ προαχθέντες, καὶ παρὰ τῶν ὑπολειπομένων ἀκούειν, ἐξομολογουμένων τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ τὰς τῶν [q] πατρίων νομίμων παραβάσεις. [r] ταῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ Θεοῦ εἰρῆσθαι καὶ τοὺς ὕπνους, ἀναγέγραπται.

CAP. V.

Ut sibi Solomon ædes construxit, sumptuosas & splendidas: utque ænigmata ab Hiramo ad se missa dissolvit.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς βασίλεια ἑαυτῷ ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν, πολυτελῆ τε καὶ λαμπρά· καὶ ὡς αἰνίγματα παρὰ τοῦ Ἑιράμου αὐτῷ πεμφθέντα διέλυσεν.

Solomon Regiam ædificat.

POst Templi autem ædificationem, quæ septennio, ut ante diximus, facta est, ad structuram regiæ aggrediebatur, quam annis tredecim vix absolvit. neque enim adeo huic operi insudabat ac Templo. sed illud quidem, magnum licet, cuique mirandum & incredibile adhibitum est artificium, Deo etiam, cujus gratia erat exstructum, simul opem ferente, annis memoratis ad finem perductum est: regiæ vero magnificentiâ multum Templo cedentes, quod nec tam diu ante nec tanto cum studio parata fuerit *earum* materia, quodque regibus non Deo futuræ essent domicilium, tardius erant absolutæ. Veruntamen & illæ *magnæ* & memorabiles, & convenienter regionis regisque felicitati exædificatæ. Omnem autem earum ordinationem & dispositionem explicare necesse habeo, ut magnitudinem earum conjectura perspiciant, qui forte in hæc scripta inciderint.

ΜΕτὰ δὲ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν, [s] ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ, καθὼς προειρήκαμεν, γινομένην, τὴν τῶ βασιλείων οἰκοδομίαν κατέβαλεν, ἐπὶ ἔτεσι [t] τρισκαίδεκα μόλις ἀπήρτισεν. οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν [v] ἐπαίδαζε τρόπον ὅπερ [x] καὶ τὸ ἱερόν. ἀλλὰ τὸ μὲν, καίπερ ὂν μέγα, καὶ θαυμαστῆς [y] ἐργασίας καὶ παραδόξου [z] τετυχηκὸς, ἔτι καὶ [a] τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος εἰς ὃν ἐγίνετο, τοῖς προειρημένοις ἔτεσιν ἔλαβε πέρας· τὰ δὲ βασίλεια, πολὺ τῇ ἀξίας τοῦ ναοῦ καταδεέστερα τυγχάνοντα, τῷ μήτε τὴν ὕλην ἐκ παλαιοῦ χρόνου καὶ τῇ αὐτῆς ἡτοιμάσθαι φιλοτιμίας, καὶ βασιλεῦσιν οἰκητήριον, ἀλλὰ μὴ [b] Θεῷ γίνεσθαι, βέλτιον ἠνύσθη. καὶ αὐτὰ μὲν οὖν [c] ἀξιολόγως καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν Ἑβραίων χώρας καὶ τοῦ βασιλέως [d] ᾠκοδομήθη. τὴν δὲ ὅλην αὐτῶν διάταξιν καὶ τὴν διάθεσιν εἰπεῖν ἀναγκαῖον, ἵν' ὅτως ἐκ τούτου σαφέστερον ἔχωσι τὸ μέγεθος οἱ τῇ γραφῇ μέλλοντες ἐντυγχάνειν.

Regiæ descriptio.

2. Domus erat ampla & pulchra, multis columnis suffulta; quam ad populum in causis dicendis & rebus dijudicandis excipiendum condidit, & ad cœtum hominum capiendum cum ad judicia *solennia* convenerint. Longitudo quidem centum patebat cubitos, latitudo vero quinquaginta, atque altitudo triginta; columnis quidem quadrangulis sustentata, iisque ex cedro omnibus, tecta vero * more Corinthiaco, additis antis parilibus cum valvis † triglyphis ad ornamentum *loci* simul & munimentum. Alia autem domus erat juxta totam *suam* latitudinem in medio collocata, quadrangula, lata triginta cubitos, ex adverso habens Templum, validis columnis in altum evectum. atque in ea erat exedra magnifica, ubi rex sedebat ad jus dicendum. Cui adjuncta erat domus altera in usum reginæ exstructa: aliaque demum ædificia ad victum capiendum animumque relaxandum, cum finita essent negotia; constrata omnia tabulis cedrinis. Et *hæc* quidem partim ex lapidibus decemcubitalibus ædificavit, alio vero sectili *lapide* & pretioso muros incrustavit, qui, in templorum ornamentum & regiarum *ædium* pompam, terra per-

Β'. Οἶκος δὲ μέγας καὶ καλὸς, πολλοῖς σύλοις ἐρηρεισμένος, ὃν εἰς τὰς κρίσεις καὶ τὴν τῶν πραγμάτων διαγνῶσιν πλῆθος ὑποδέξασθαι, καὶ χωρῆσαι συνοδον ἀνθρώπων ὅτε δίκας συνελθόντων κατεσκεύασεν. ἑκατὸν μὲν πηχῶν τὸ μῆκος, εὖρος δὲ πεντήκοντα, τὸ δ' ὕψος τριάκοντα· κίοσι μὲν τετραγώνοις ἀνειλημμένον [e] ἐκ κέδρου πᾶσιν, [f] ἐστεγασμένον δὲ [g] Κορινθίως, ἰσομέτροις δὲ φλιαῖς καὶ θυρώμασι τριγλύφοις ἀσφαλῆ τε ὁμοῦ καὶ κεκαλλωπισμένον. ἔπρος δὲ οἶκος ἄλλος ἐν μέσῳ, κατὰ ὅλου τοῦ πλάτους τετραγώνου, [h] τετράγωνος, εὖρος πηχῶν τριάκοντα, [i] ἄντικρυς ἔχων ναὸν, παχέσι σύλοις [k] ἀναστεμμένον. ἦν δὲ ἐν αὐτῷ [l] ἐξέδρα λαμπρὰ, ἐν ᾗ καθεζόμενος ὁ βασιλεὺς ἔκρινεν. ἦν παρέζυλο κατεσκευασμένος ἄλλος οἶκος τῇ βασιλίσσῃ· καὶ τὰ λοιπὰ, τὰ πρὸς τὴν δίαιταν καὶ τὰς ἀναπαύσεις οἰκήματα μετὰ τὴν τῶν πραγμάτων [m] ἀπόλυσιν, [n] ἐρρωμένα πάντα σανσὶ τετμημέναις ἐκ κέδρου. καὶ τὰ μὲν ᾠκοδόμησεν λίθοις δεκαπήχεσιν, [o] ἑτέρῳ δὲ πρισῷ τοὺς τοίχους καὶ πολυτελεῖ κατημφίεσεν, [p] ὃς εἰς κόσμον ἱερῶν καὶ βασιλείων οἴκων θεω-

[p] Παρ' αὐτοῦ προαχθέντες,] Ὑπ' αὐτοῦ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[q] Πατρίων νομίμων] Νόμων *Vat.*

[r] Ταῦτα μὲν] Ταῦτα μὲν δὴ *Big. Samb. Vat* & *Gall.* 1.

[s] Ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ,] Sic *MSS.* ἐν deest *Editis.*

[t] Τρισκαίδεκα] Ita cum *Vat.* τρισὶ καὶ δέκα in *reliquis.*

[v] Ἐπαίδαζε] Ἐπαιδάζετο *Big.* & *Samb.*

[x] Καὶ τὸ ἱερὸν.] Καὶ deest *Vat* HUDS. Forte κατὰ τὸ ἱερόν. SPANH.

[y] Ἐργασίας] Sic cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* δόξης in *Editis Aliisque.*

[z] Τετυχηκὸς,] Τετυχηκὸς *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[a] Τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος] Articulum inserui ex *Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[b] Θεῷ γίνεσθαι,] Sic *MSS.* in *Editis* Θεοῦ γένεσθαι.

[c] Ἀξιολόγως] Ἀξια λόγου καὶ τῆς *Big. Samb.* & *Vat.* ἄξια λόγου καὶ τῆς *Gall* 1. 2. *Hen* & *Busb.*

[d] ὨΙκοδομήθη.] Sic in *MSS.* οἰκοδομήθη in *Editis.*

[e] Ἐκ κέδρου πᾶσιν,] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. consentanei *S. Literis* & *Epiphanio.* ἐκ καίδεκα πᾶσιν in *Editis.*

[f] Ἐστεγασμένον δὲ Κορινθίως] Columnæ operis Corinthiaci in Salomonis Regia; quod per παρέλκειν dictum, quum illud Architecturæ genus a Corinthiis repertum nondum foret. Sic de Porta Corinthii operis in Templo ab Herode restaurato Αλωτ. lib. v. c. 5. §. 3. SPANH.

* *More Corinthiaco,*] Al. *opere Corinthiaco.*

[g] Κορινθίως,] Hoc καὶ παρέλκειν dictum: nondum enim id genus architecturæ à *Corinthiis* erat inventum.

† *Triglyphis ad ornamentum* loci *simul & munimentum.*] Quæ constabat veluti tribus sulcis, duobus mediis integris, & semicaniculis hinc inde cæsis. *Philander* ad *Vitruvium.*

[h] Τετράγωνος,] Vocem τετράγωνος nec agnoscit *Vat.* nec *Vet. Interpr.*

[i] Ἄντικρυς ἔχων] *Al.* ἄντικρυ & ἀντικρύ.

[k] Ἀναστεμμένον] Ἀνατεταγμένον solus *Vat.*

[l] Ἐξέδρα] Forte ἕδρα vel καθέδρα, 1 Reg. 7:7 Vetus, *Solium valde decorum.* COCC.

[m] Ἀπόλυσιν] Antea ἀπόλαυσιν, verum ita *Samb.* & *Vat.* ut & *Epiphan.* qui vertit *post causas explicitas.*

[n] Ἐρρωμένα] Sic *Big.* & *Samb.* in *plerisque* ἐρρωμένα.

[o] Ἑτέρῳ δὲ πρισῷ] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἑτέρα in *Editis.* ἕτερα (quod & vult *Cocc.*) legisse videtur *Epiphan.*

[p] Ὃς εἰς κόσμον] Haud aliter in *Vat.* & *Gall.* 2. nisi quod mutaverim ὃν in ὃς, & duabus vocibus γῆ & ἐπαυομένη punctula sub-

γεωμέτρου μεταλλεύεται, τοῖς φέρουσιν αὐτὸν τόποις ἐπιγνώμων· καὶ τὸ μὲν ἀπ' αὐτοῦ κάλλος ὑπὸ [q] τεσσαρίχιαν ὧν ἀνυφασμένον· [r] τετάρτη δὲ μοῖρα γλυφέων περεῖχε θαυμαζομένην ὑπογραφήν, ὑφ' ὧν πεποίηκε δένδρα καὶ φυτὰ παντοῖα, ὕσκια τοῖς κλάδοις καὶ τοῖς ἐκπεφυκόσιν αὐτῶν πετάλοις, ὡς ὑπονοεῖν αὐτὰ καὶ σαλεύεσθαι διὰ ὑπερβολὴν λεπτότητος, καλυπτόντων τι ὑπ' [s] αὐτοῖς λίθων. τὸ δὲ ἄλλο μέρος τοῦ σηκοῦ χρυσῷ [t] καὶ καταπεποικιλμένον χρώμασι καὶ γραφαῖς· [u] πρὸς κατασκευαῖς δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῖς τρυφῇ οἰκήματα, καὶ δὴ καὶ σφόδρα μήκεσιν, καὶ [x] ἐν καλῷ τοῦ βασιλείου κειμένους, ἐν οἷς λαμπρότησιν [y] οἴκων εἰς ἑστιάσεις καὶ συμπόσια χρυσοῦ [z] περιχύσεως. καὶ [a] τὰλλα δὲ, ὅσα τόπον ἔχειν εὐφυᾶ πρὸς τὴν τῶν ἑστιωμένων ὑπηρεσίαν, σκεύῃ πάντ' ἐκ χρυσοῦ κατεσκεύαζε. δυσπερίληπτον δ' ἐστὶν [b] καταριθμήσασθαι τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποικιλίαν τοῦ βασιλείου, ὅσα μὲν ἦν αὐτοῦ τὰ μέγιστα οἰκήματα, πόσα δὲ τούτων [c] ὑποδεέστερα, καὶ πόσα ὑπόγαια καὶ ἀφανῆ· τό τε τοῦ [d] ἀνειμένου εἰς ἀέρα κάλλος, καὶ τὰ ἄλση πρὸς θεωρίαν ὑπερπετέστατα, καὶ θήρας ὑποφυγὴν καὶ σκέπην εἶναι τοῖς σώμασιν. ἐν κεφαλαίῳ δὲ εἰπεῖν, τὴν ὅλην οἰκοδομίαν ἐκ λίθου λευκοῦ καὶ κέδρου καὶ χρυσοῦ καὶ [e] ἀργύρου πᾶσαν ἐποίησεν. τοὺς ὀροφοὺς καὶ τοὺς τοίχους τοὺς ἐγκλειομένους χρυσῷ λίθοις [f] ἐζωγράφησε τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ναόν, τούτοις κατηγλάισεν. [g] εἰργάσατο δὲ ἐξ ἐλέφαντος θρόνον [h] παμμεγεθέστατον, ἐν κατασκαφῇ βήματος, ἔχοντα μὲν ἐξ [i] ἀναβαθμούς. [k] ἑκάστῳ δὲ τούτων ἐξ [l] ἑκατέρου μέρους δύο λέοντες [m] ἐφεστήκασιν, τοσούτων ἄνωθεν ἄλλων [n] παρεστώτων. [o] τὸ δὲ ἐπιπλοον τοῦ θρόνου, χεῖρες ἦσαν δεχόμεναι τὸν βασιλέα. [p] ἀνεκέκλιτο δὲ εἰς μόσχου πρόσωπον τὸ [q] κατόπιν αὐτοῦ βλέπουσα· χρυσῷ δὲ ἅπας [r] ἦν δεδεμένος.

γ'. Τῶν δὲ Σολομῶν εἰκοσαετίᾳ κατασκάσας, ἐπεὶ πολὺν μὲν αὐτῷ χρυσὸν, πολὺν δὲ ἄργυρον, ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς Εἴραμος εἰς τὴν οἰκοδομίαν συνήνεγκεν, ἐπὶ δὲ καὶ ξύλα κέδρου καὶ πίτυος, ἀντεδωρήσατο [s] καὶ αὐτὸς μεγαλοπρεπεῖς δωρεαῖς τὸν Εἴραμον, σῖτόν τε κατ' ἔτος· πέμπων αὐτῷ καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὧν μάλιστα διὰ τὸ [t] νῆσον οἰκεῖν, ὡς ἐκ παραγκωνίου ἦν, χορηγῶν διετέλει. πρὸς τούτοις [v] ἦν καὶ πόλεις αὐτῷ τὰς Γαλιλαίας, εἴκοσι μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἃς πλησίον [x] ἦν τῆς Τύρου κειμένας, ἐχαρίσατο. ἃς ἐπελθὼν καὶ καταπερπρὰς Εἴραμος, καὶ δυσαρεστήσας τῇ δωρεᾷ, πέμψας πρὸς Σολομῶνα μὴ δεῖσθαι τὸν πό-

quiritur ipsius fodinis nobilitata. Et ex eo quidem tribus ordinibus contexto elucebat pulchritudo; quarta vero pars præ se ferebat admirabile sculptorum artificium, à quibus expressæ erant arbores ac omne genus stirpes, opacæ ramis foliisque ab iis pendentibus, idque excellenti adeo subtilitate ut agitari quodammodo viderentur, lapidem iis subjectum fere occultantes. Reliquum vero usque ad lacunar opere albario tectum erat, & variis coloribus & picturis distinctum. Ad hæc & alia exstruxit ædificia voluptatibus adhibendis, insuper & porticus longissimas in commodo regiæ *loco* positas, atque in iis conclave splendidissimum in epulationes & compotationes auro undique ornatum. atque alia etiam quæcunque huic necessaria supellex, quò *lautius* convivæ exciperentur, ex auro erat fabricata. Difficile autem est recensere magnitudinem & varietatem basilicarum, & quanta erant illarum majora cubicula, & quam multa hisce minora, quotque sub terra & ab aspectu remota: necnon & pulchritudinem locorum apricorum, atque nemora quæ simul visum delectarent, & corpora in æstatis ardore reciperent & ab eo defenderent. In summa, fecit ut totum ædificium è saxo candenti & cedro atque auro & argento constaret. Imo tecta *ipsa* & parietes, cum lapides auro inclusos similiter ac in Templo Dei eleganter intertexuisset, hisce illustravit. Quin & ex ebore fecit solium immensæ magnitudinis, specie tribunali, cui sex erant gradus. Horum autem singulis ex utraque parte stabant duo leones,* totidem aliis superne adstantibus. at loco sessionis manus erant regem excipientes. † Reclinabatur autem in dimidiatum juvencum, tergum suum respicientem: totumque auro vinctum erat. *Eburneum solium* 2 *Paral.* c. 2. v. 17.

3. Cum hæc Solomon viginti annis perfecisset, quoniam ipsi ad operum structuram multam quidem auri vim, majorem vero argenti contulerat Hiramus Tyriorum rex, ac præterea cedrinam piceamque materiam, vicissim & ipse magnis donis Hiramum remuneravit, quotannis & frumentum ei mittens & vinum & oleum, quibus, quod insulam (ut & ante diximus) habitarit, perpetuo egebat. Ad hæc autem *terræ* etiam Galilææ urbes, viginti quidem numero, Tyro vero finitimas, ei dono obtulit. Quas cum Hiramus adiisset & perlustrasset, eique donum displicuisset, nunciis ad Solomonem missis dicebat sibi non opus esse civitati- *Quid Solomon Hiramo pro Templi materia dederit.* 3 *Reg.* c. 9. v. 11.

subiecerim. καταμιξεπλινα εἰς κ. ἰ. κ. βασιλέων οἴκων θεωρίας ἃ μεταλλ. τ. Φ. ἀ. τ. ἐπαινουμένη in *Editis*. καταμιξαπλινον εἰς κ. ἰ. κ. βασιλέων οἴκων θεωρίας γῆ μεταλλ. τ. Φ. ἀ. τ. ἐπαινουμένη *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In hunc modum se habet *Epiphanii* versio, *& alia quidem ædificavit ex marmoribus decem cubitorum, alia vero tabulis vestita solidibus & pretiosissimis exornavit secundum decus templorum & miraculum habitationum regalium, cujus pulchritudo tribus ordinibus opere intexta Assyrio. Quarta vero pars &c.*

q Τεσσαρίχιαν] Τεσσαρίκιαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Vide ad p. 424 §. 4.

r Τετάρτη δὲ μοῖρα] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῇ δὲ μοίρᾳ in *Editis*.

s Αὐτοῖς λίθοις.] Ita *MSS.* αὐτῇ in *Editis*.

t Καὶ καταπεποικιλμένον] Illud καὶ ex *MSS*.

u Πρὸς κατασκευαῖς] Sic *MSS.* πρὸς κατασκέσε in *Editis*. HUDS. Vid. lib. 7. sup. c. 14. §. 2. πρὸς παρασκευαῖς, ubi *Gen.* πρὸς παρεκτὰ. SPANH.

x Ἐν καλῷ τοῦ βασιλέως] Ita cum *MSS.* ἐν κάλλει in *Editis*.

y Οἴκων] Οἴκου pro loco convivii, ut *œcus* Vitruv. REL.

z Περιχύσεως.] Forte περιλείων. COCC.

a Τάλλα δὲ] Eo modo *MSS.* τὰ ἄλλα in *Editis*.

b Καταριθμήσασθαι] Καταριθμήσασθαι καὶ διηγήσασθαι in omnibus *MSS.* verum καὶ διηγήσασθαι non agnoscit *Vet. Interpr.*

c Ὑποδεέστερα,] Ὑποδέστερα, *sapientiora* Hesych. SPANH.

d Ἀνειμένου εἰς ἀέρα] Sic *MSS.* atque ita vel ἀνεωγμένου (ut Cocc. Vetus *Solariorum*) legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *solariorum*. in *Editis* ἀνειγμένων.

e Ἀργύρου πᾶσαν] Ἀργύρου ἐποιήσατο solus *Vat.*

f Διεθέσατο] Διανθήσας solus *Hen.*

g Εἰργάσατο] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* εἰργάσαντο in *reliquis*.

h Παμμεγεθέστατον] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* παμμεγέθη σκαφῇ, ἐν κατασκαφῇ in *Editis Aliisque*.

i Ἀναβαθμούς.] *Gen.* ἀναβαθμοῦ. fine accentu, ἀναβαθμούς· SPANH.

k Ἑκάστῳ δὲ] Ἑκάστη *Big.* & *Samb.*

l Ἑκατέρου μέρους] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* ἑτέρου in *Editis Aliisque*. HUDS. Hic desinit *Collatio Vossiana*, cujus lectiones, passim cum *Big.* & *Samb.* optimis codicibus, convenientes, suis locis, inclusas uncinulis, inseruimus. HAV.

m Ἐφεστήκασιν,] *Al.* ἱφεστήκεσαν & ἐφεστήκεσαν & ἱφεστήκεσαν.

* *Totidem aliis superne adstantibus.*] Juxta *S. Literas*, 2 *Paralip.* c. 9. v. & utrinque manus in loco sessionis & manibus astantes duo leones.

n Παρεστώτων.] Ἐφεστώτων *Big.* & *Samb.* est qui malit καθεστώτων·

o Τὸ δὲ ἐπίπλοον δὲ θεάτρου,] Atticorum more κῦ subauditur. HUDS. Κλιμάκων ἐπήλοις *Eurip. Suppl.* v. 729. In reclinatione verò manus erant &c. *Rufinus*, quo illud ἐπήλοιτον non exprimitur. SPANH.

† *Reclinabatur autem in dimidiatum juvencum,*] *Sc.* posteriori parte, qua reclinabatur rex.

p Ἀνεκέκλιτο] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀνεκέκλειτο in *Editis Aliisque*.

q Κατόπιν αὐτοῦ] *Al.* κατ' ὄπιν.

r Ἦν δεδεμένος.] Illud ὢν inserui ex *Big. Samb.* & *Vat.*

s Καὶ αὐτὸς] Δὲ ante καὶ αὐτὸς delevimus auctoritate Cod. *Samb.* & *Vet. Interpr.*

t Νῆσον οἰκεῖν,] Ergo Tyrus insularis jam erat habitata ante Nebucadnezarem: quod quidam negant. REL. Conf. sup. cap. 2. § 7. SPANH.

v Δὲ καὶ] Δὴ καὶ *Vat.*

x Δὲ τῆς] Ita cum *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* deest δέ.

tatibus: atque ex illo tempore iſtæ appellatæ erant terra Chabalon. nam Chabalon, ſi interpreteris, juxta Phœnicum linguam id ſignificat quod minus placet. Quin & argutias & griphos ad Solomonem miſit Tyriorum rex, rogans eum ut illas ſibi explicaret, atque omnem de quæſtionibus in illis involutis dubitationem tolleret. Hunc vero, cum mira eſſet ſagacitate & intelligentia, nihil horum fugiebat, ſed cum omnia rationis vi ſuperaſſet, & quid ſibi velint intellexiſſet, *ea* reddidit perſpicua. Horum autem duorum regum meminit etiam Menander, qui è Phœnicum lingua Tyriorum tabularia in ſermonem Græcum tranſtulit, ita dicens. "Defuncto autem Abibalo ſucceſſit ei "in regno filius ejus Hiramus, qui regnavit annos "triginta & quatuor, vita ad annum quinquage"ſimum tertium producta. Hic aggeravit Am"plum *qui dicitur* locum, & auream columnam "poſuit, quæ in Jovis eſt templo; ac præterea ex"ciſum profectus eſt lignorum materiam, è mon"te Libano appellato, ad tecta templorum. atque "antiqua ſacraria demolitus, & Herculis templum "ædificavit & Aſtartæ: primuſque Herculis fanum "erexit menſe Peritio. Expeditionem etiam con"tra Eyccos ſuſcepit, quod tributa *illis imperata* "non ſolverint; cumque eos ſibi iterum ſubjeciſſet "reverſus eſt. Hujus temporibus clarebat Abde"monis filius natu minor, qui difficultatem pro"blematum, quæ *ſibi explicari* juſſit Solomon Hie"roſolymorum rex, ſemper *ingenii ſubtilitate* ſupe"rabat." Inſuper & *horum* meminit Dius, ita dicens; "Abibalo mortuo regnavit filius ejus Hira"mus, qui ad orientalem urbis plagam aggeres "comportavit, urbemque ampliorem reddidit: "atque Jovis Olympii templum, ſeorſum poſitum, "ſpatio quod intercedebat terra repleto, urbi an"nexuit, ornavitque aureis donariis. Deinde cum "in Libanum aſcendiſſet, ad templorum ſtructu"ram ligna excîdit." Præterea dicit, "Solomo"nem, qui Hieroſolymis tunc regnabat, ad Hira"mum ænigmata miſiſſe, pariter rogantem ab i"pſo ut alia acciperet: quique *propoſita* ſolvere ne"quiret, *is* ab interprete pecunia mulctaretur. "Hiramum vero, cum conditionem accepiſſet, & "ænigmata explicare non potuiſſet, magnam pe"cuniæ vim pro mulcta pependiſſe. poſtea per

Solomon Tyrio regi ænigmata explicat.

Menander Hiſtoricus.

Dius Hiſtoricus.

λεων ἔλεγϕ· καὶ ἔκτοτε περσπερεύϑησαν [y] αὗται [z] Χαβαλὼν γῆ. μεθερμηνευόμενον γὰρ τὸ Χαβαλὼν, κατὰ Φοινίκων γλῶτταν, οὐκ ἀρέσκον σημαίνϕ. καὶ σοφίσματα δὲ καὶ λόγους αἰνιγματώδεις διεπέμψατο πρὸς τὸν Σολομῶνα ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς, ϖϑόμενος ὅπως αὐτῶ τύχοις σαφηνίσῃ, καὶ τὰ ἀπορήματα τὰ ἐν αὐτοῖς ζητούμενα ἀπαλλάξῃ. τὰ δὲ, δεινὸν ὄντα καὶ σοφὸν, οὐδὲν τούτων παρῆλϑεν· ἀλλὰ πάντα νικήσας τῶ λογισμῶ, καὶ μαϑὼν αὐτῶν τὴν διάνοιαν [a] ἐφώτισε. μέμνηται δὲ τούτων τῶν δύο βασιλέων καὶ [b] Μένανδρος, ὁ μεταφράσας ἀπὸ τῶν Φοινίκων διαλέκτϕ τὰ Τυρίων ἀρχεῖα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν, λέγων ὧδε. [c] "τελευτήσαντος δὲ "Ἀβιβάλου, διαδέξασϑαι τὴν βασιλείαν [d] παῖδ' αὐτοῦ [e] ὁ "υἱὸς αὐτοῦ Εἴραμος· ὃς, βιώσας ἔτη πεντήκοντα τρία, "ἐβασίλευσε τριάκοντα καὶ τέσσαρα. ὅστις [f] ἔχωσε τὸ "[g] Εὐρύχωρον, [h] καὶ τὸν τῶ χρυσοῦ κίονα τὸν [i] ἐν τοῖς τοῦ "Διὸς ἀνέθηκεν, [k] ἔπι τε ὕλαις ξύλων ἀπειλϑὼν ἔκοψεν "ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ λεγομένου [l] Λιβάνου εἰς τοὺς τῶν ἱερῶν "στέγας. [m] καϑελών τε τὰ ἀρχαῖα ἱερὰ, [n] καὶ ναοὺς "ὠκοδόμησε τοῦ Ἡρακλέους, [o] καὶ τὸν τῆς Ἀστάρτης. [p] πρώτου τε τοῦ Ἡρακλέους ἐγερσὶν ἐποιήσατο ἐν τῶ [q] Περιτίω "μηνί. τοὺς τε [r] Ἠυκαίους [s] ἐπιστρατεύσατο μὴ ἀποδιδόν"σι τὰς φόρους, καὶ ὑποτάξας πάλιν [t] αὐτῶ ἀνέστρε"ψεν. [v] ἐπὶ τούτου τῶ [x] Ἀβδήμονος παῖς νεώτερος, "ὃς ἀεὶ ἐνίκα τὰ προβλήματα, ἃ ἐπέπαυτο Σολομῶν "ὁ Ἱεροσολύμων βασιλεύς." μνημονεύϑ δὲ καὶ [y] Δίος, λέγων ὧδε. "Ἀβιβάλου τελευτήσαντος, ὑὸς αὐτοῦ "Εἴραμος ἐβασίλευσεν. ὅστις τὰ πρὸς ἀνατολὰς μέ"ρη τῆς πόλεως [z] προσέχωσε, καὶ μεῖζον τὸ ἄστυ [a] ἐ"ποίησε· καὶ τὸν Ὀλυμπίου Διὸς τὸ ἱερὸν [b] καϑ' ἑαυτὸ "ἐγχώσας τὸν μεταξὺ τόπον σωῆψε τῆ πόλει, καὶ χρυ"σοῖς ἀναϑήμασιν ἐκόσμησεν. ἀναβὰς δὲ τὸν Λίβανον, "ὑλοτόμησε πρὸς τῶ τοῦ [c] ἱερῶν κατασκευῶ. τὸν δὲ "τυραννοῦντα Ἱεροσολύμων Σολομῶνα πέμψαι, [d] φη"σὶ, πρὸς τὸν Εἴραμον αἰνίγματα, καὶ παρ' αὐτοῦ λα"βεῖν [e] ἀξιοῦντα· τὸν δὲ, [f] μὴ δυνηϑέντα λῦσαι τὰ ἀπορήματα "τῶ λύσαντι χρήματα ὑποτίνϕ. ὁμολογήσαντα δὲ τὸν "Εἴραμον, καὶ μὴ δυνηϑέντα λῦσαι τὰ αἰνίγματα, "πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ ὑπόζήμιον ἀναλῶσαι. "[g] εἶτα δι' [h] Ἀβδήμονά τινα Τύριον ἄνδρα τὰ πρω-

"τε-

[y] Αὗται] Αὕ adjeci è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[z] Χαβαλὼν γῆ.] Χαβωλὼν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Epiphanii* libris *Chabulan* & *Gabalon* & *Gabulan.* Χαβωλῶν reſcribendum cenſet *S. Bochartus* in *Chanaan*, l. 2. c. 4. favente *Joſepho*, l. 2. de *Bello Jud.* c. 2. Vide *J. Clericum* in 1 *Regum* c. 9. p. 391 & 393. HUDS. Conf. de Vita §. 43. Χαβωλὼν emendat *Bochart.* Col. Ph. p. 794. כבול 1 Reg. IX. 13. SPANH.

[a] Ἐφώτισε.] Ita in omnibus *MSS.* ἀνεφώτισε in *Editis.*

[b] Μένανδρος,] Hæc Menandri & Dii teſtimonia etiam leguntur infra in lib. c. Apionem lib. 1. § 17 & 18. quæ confer cum his REL. Menandri Tyri Annalium ſcriptoris verba vid infr. cap. 13. §. 2. & cap. 14. §. 2. & adv. Apion. lib. 1. §. 18. SPANH.

[c] Τελευτήσαντος δὲ Ἀβιβάλου,] Confer cum iſtis *Joſephum* contra Apionem, *Theophilum* ad Autol. p. 255. Edit. *Oxon. Syncellum* p. 182. & *Scaligerum* in Vett. Fragmentis, p. 5. IBBETSON.

[d] Παῖδ' αὐτοῦ] Deſunt apud Scaligerum.

[e] Ὁ υἱὸς] Ὁ υἱὸς Εἴραμος *Vat.* unde, favente *Vet. Interprete*, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἴρ. reſcripſi. In *lib.* 1. *c. App.* Διαδεξάμενον τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἴρ. quod ſi quis malit, non repugnabo.

[f] Ἔχωσε] Ἐχώσατο *Vat.*

[g] Εὐρύχωρον,] Eo modo in *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. ut & l. 1. c. *App.* & *Syncell* p. 182. εὐρὺ χωρίον in *Editis.*

[h] Καὶ τὸν τι] Τόντε abſque καὶ in *Cod. Vat.* atque ita in *Syncello*, & *lib.* 1. *c. App.*

[i] Ἐν τοῖς τοῦ Διός] Id eſt ἐν τῶ ναῶ, ut oſtendit *L. Cappellus* in *Spicileg.* ad *Luc.* c. 2. v. 49.

[k] Ἔτι τε ὕλαις] Ἐπί τε ὕλαις ξύλων ἀπειλϑὼν ἔ. ἀ. τ. ὄ. τ. λ. Λιβάνου κέδρινα ξύλα εἰς τὰς *Syncell.* atque ita in *lib.* 1. *c. App.* niſi quod illic ἔπειτα ſcriptum ſit pro ἐπί τε. ἔπειτα ſc.

[l] Λιβάνου] Κέδρινα ξύλα ſc.

[m] Καθελὼν τε] Plenius aliquanto lib. 1. c. *App.* quem videſis

[n] Καὶ ναοὺς] Καινοὺς ναοὺς ſc.

[o] Καὶ τὸν τῆς Ἀστάρτης.] Καὶ τὸ τῆς *Vat.*

[p] Πρώτου τε] Πρῶτον in *lib.* 1. *c. App.* atque ſequentia reſtius, ut puto, ibidem leguntur.

[q] Περιτίω μηνί.] Περιτίῳ, ut *in lib.* 1. *c. App.* malim, quam cum *Editis* Περιτέῳ.

[r] Ἠυκαίους] Ἰυκαίους & Ἠυκαίους in *MSS. Gr.* in *Latinis* vero *Euchios* & *Eucheos. Syncello* & *lib.* 1. c. *Ap.* Τιτυοὺς, atque *Titiceos* apud *Vet. Interpr.* HUDS. Ἠύχιος *Ruſin.* Eucheos. SPANH.

[s] Ἐπιστρατεύσατο] Lege ἐπεστρατεύσατο. COCC.

[t] Αὐτῶ ἀνέστρεψεν.] Οὗτος *Vat.*

[v] Ἐπὶ τούτου τῶ] Ἐπὶ τούτου *in l.* 1. *c. App.*

[x] Ἀβδήμονος] Ita in pleriſque libris *Epiphanii*, ubi legitur, *Abdemonis filius juvenculus*: in nonnullis tamen *Abdemon filius juv.* Ἀδὼν *Big.* & *Gall.* 1. Ἀβδήμων in *lib.* 1. *c. App.* & *Syncello.*

[y] Δίος,] Juxta nonnullos *Epiphanii* libros Δίων; qui etiam legiſſe videtur Δίων συγγραφεύς.

[z] Προσέχωσε,] Σωιχωσε *Vat.*

[a] Ἐποίησε·] Ἐποίηκε in *l.* 1. *c. App.*

[b] Καϑ' ἑαυτὸ] In *lib.* 1. *c. App.* & *Syncello* καϑ' ἑαυτὸ δὲ σὺν νήσῳ, χώσας τ μ. in *Epiphanii* verſione, *& Olympii Jovis templum deſtruens medium locum civitati conjunxit.*

[c] Ἱερῶν] Ναῶν in *l.* 1. *c. App.* verum *ἱερῶν* habet *Syncellus.*

[d] Φησὶ,] Ita libri omnes tam Gr. quam *Lat.* φασὶν in *lib.* 1. *c. App.* & *Syncello.*

[e] Ἀξιοῦντα· Ita cum omnibus *MSS.* ἀξίωτα in *Editis.* ἀξιῶν in *lib.* 1. *c. App.* & *Syncello.*

[f] Μὴ δυνηϑέντα] Sic in *lib.* 1. *c. App. Syncello*, & omnibus *Joſephi MSS.* niſi quod in *nonnullis* habeamus Χείραμος aut Εἰραμος pro Εἴραμος, & διαλῦσαι pro λῦσαι, nec aliter legiſſe videtur *Vet. Interpr.* in *Editis* τὰ δυνηϑέντα λῦσαι τὰ αἰνίγματα, πολλὰ &c. reliquis omiſſis.

[g] Εἶτα δι'] Ita in *Editis* & *MSS. Gracis* quibuſdam *Latiniſque* omnibus, pariterque apud *Syncellum.* εἶτα δὲ in *lib.* 1. *c. App. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

[h] Ἀβδήμονά] Ἀβδήμονός τινα in *Gall.* 2. & *lib.* 1. *c. App.* in *Epiphanii* libris *Abdimum* & *Addimum* & *Abdemonem.*

"τεθέντα λύσαι, καὶ αὐτὸν ἄλλα [i] προβαλεῖν, ἃ "μὴ λύσαντα τὸν Σολομῶνα, πολλὰ τῷ Εἰράμῳ "προσαποτίσαι χρήματα." καὶ Δίων μὲν ὕστως εἰρηκεν.

"Abdemonem quendam, hominem Tyrium, sol- "visse ea quæ proposita erant, rursumque alia pro- "posuisse, quibus solvendis cum hæsisset * Solo- "mon, Hiramo ab eo multum pecuniæ persolu- "tum." Atque Dius ita quidem scripsit. *Abdemon Tyrius mirus aenigmatum artifex.*

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς Σολομὼν τὴν Ἱεροσολύμων πόλιν ὠχυρώσατο, μεγάλας τε πόλεις ᾠκοδόμησεν· καὶ ὡς Χαναναίων τινὰς ὑποχειρίους ἐποιήσατο, καὶ τὴν Αἰγύπτιαν καὶ Αἰθιοπίας βασίλισσαν ἐδέξατο.

CAP. VI.

Ut Solomon munivit Hierosolyma, magnasque urbes condidit: utque Chananæos quosdam in potestatem suam redegit, atque Ægypti & Æthiopiæ reginam excepit.

ΕΠΕΙ δ' ἐώρα τὰ τῶν Ἱεροσολύμων τείχη ὁ βασιλεὺς πύργων τε δεόμενα εἰς ἀσφάλειαν καὶ τῆς ἄλλης ὀχυρότητος, [k] πρὸς γὰρ τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως ἡγεῖτο δεῖν εἶναι τὰς περιβόλους, ταῦτά τε προσεπεσκεύαζε, καὶ πύργοις αὐτὰ μεγάλοις προσεξῆρεν. ᾠκοδόμησε δὲ πόλεις τὰ βαρυτάτας ἀναρίθμους, [l] Ἀσωρόν τε καὶ Μαγεδὼ, τὴν τρίτην δὲ [m] Γαζαρὰ, τὴν τῆς Παλαιστίνων χώρας ὑπάρχουσαν, ἣν [n] Φαραὼν ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατεύσας εἷλε πολιορκήσας [o] αἱρεῖ καὶ κρατῶν, ἀποκτείνας δὲ πάντας τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτὴν κατέσκαψεν, εἶτα δωρεὰν ἔδωκε τῇ αὑτοῦ θυγατρὶ Σολομῶνι γεγαμημένῃ. διὸ καὶ ἀνῄρηκεν ὁ βασιλεὺς αὐτὴν ὄσαν ὀχυρὰν φύσει, καὶ πρὸς πολέμους καὶ τὰς τῶν καιρῶν μεταβολὰς χρησίμως εἶναι δυναμένην. ἃ πόρρω δ' αὐτῆς ἄλλας ᾠκοδόμησε δύο πόλεις· [p] Βηθχώρα τῇ ἑτέρᾳ ὄνομα ἦν, ἡ δὲ ἑτέρα [q] Βαλὲθ ἐκαλεῖτο. προσκατεσκεύασε δὲ καὶ ἄλλας ταύτας εἰς ἀπόλαυσιν καὶ τρυφὴν ἐπιτηδείως ἐχούσας, τῇ τε τῶν ἀέρων εὐκρασίᾳ καὶ τοῖς ὡραίοις καρποῖς, καὶ νάμασιν ὑδάτων εὐθρόοις. ἐμβαλὼν δὲ εἰς τὴν ἔρημον [r] τὴν ἐπάνω Συρίας κατασχὼν αὐτὴν, ἔκτισεν ἐκεῖ πόλιν μεγίστην· δυσὶ μὲν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ τῆς ἄνω Συρίας διεστῶσαν, ἀπὸ δ' Εὐφράτου μιᾶς, ἀπὸ δὲ τῆς μεγάλης [s] Βαβυλῶνος ἓξ ἡμερῶν ἴσον τὸ μῆκος. αἴτιον δὲ τοῦτο τὴν πόλιν ἅπασι τοῖς οἰκουμένοις μέρεσι τῆς Συρίας [t] ἀποκεῖσθαι, τὸ κατωτέρω μὲν [v] ἁδαμοῦ τῆς γῆς ὕδωρ εἶναι, πηγὰς δ' ἐν ἐκείνῳ [x] τῷ τόπῳ μόνον ἀρεθῆναι καὶ φρέατα. ταύτην οὖν τὴν πόλιν οἰκοδομήσας, καὶ τείχεσιν ὀχυρωτάτοις περιβαλὼν, [y] Θαδάμορα ὠνόμασε, καὶ τοῦτ' ἔτι νῦν καλεῖται παρὰ τοῖς Σύροις· οἱ δὲ Ἕλληνες αὐτὴν προσαγορεύουσιν [z] Παλμυρᾶν.

Solomon munit Hierosolyma & urbes exstruit.

CÆterum rex, cum videret mœnia Hierosolymorum turribus aliisque ad securitatem egere, (septa enim & munimenta debere urbis dignitati respondere existimabat) ista hæc instauravit, eaque magnis turribus altius evexit. Porro urbes condidit quæ validissimis accenseri mereantur, Asorum, Magedo, atque tertiam Gazara, in regione Palæstinorum sitam: quam Pharaon rex Ægyptiorum, cum bello eam adortus esset & obsidione cinxisset, vi expugnat, & incolis ejus omnibus occisis solo æquavit, ac deinde filiæ suæ Solomoni nuptæ *dotis nomine* dedit. Quamobrem denuo rex eam ædificavit, quod esset natura munita, ac commoda admodum esse posset, bello orto, factave temporum vicissitudine. nec procul ab ea duas urbes condidit: quarum altera Betchora, altera Baleth vocabatur. Præter has insuper alias ædificavit, opportune sitas ad fruendum voluptatibus & deliciis, & bona aëris temperie & fructuum æstivorum ubertate beatas, & copiosis aquarum laticibus irriguas. Deinde ingressus in desertum quod est supra Syriam, eoque potitus, condidit illic urbem maximam, duorum quidem dierum itinere à superiore Syria distantem, unius vero ab Euphrate, atque à magna Babylone sex omnino diebus remotam. Urbem autem illam tam procul à cultis Syriæ partibus positam esse, in causa est, quòd infra quidem nusquam terrarum sit aqua, fontes vero & putei in illo solo loco reperiantur. Cum hanc igitur urbem exstruxisset, & firmissimis muris *illam* cinxisset, Thadamora appellavit, & sic vocatur etiamnum à Syris: Græci vero eam Palmiram nominant. *Thadamor, Græcis Palmyra, à Solomone condita.*

2. Et tum quidem Solomon rex in istis agendis erat occupatus. Ad eos autem qui quæsiverint, cur omnes Ægyptiorum reges à Minæo, qui Memphin condidit quique multis annis Abramum avum nostrum præcessit, usque ad Solomonem, per annorum plus quam trecentorum & mille intervallum

---

[i] Προβαλεῖν,] Sic in *MSS.* & *lib.* 1. *c. App.* προβάλλειν in *Editis.*

* *Solomon, Hiramo ab eo multum pecuniæ persolutum.*] Et alia ab eo proposita, quæ si Solomon non solveret, Hiramo regi pecunias multas daret, *Epiphan.*

[k] Πρὸς γὰρ] Πρὸς γὰρ τὰ ἀξιώματα solus *Vat.*

[l] Ἀσωρόν τε καὶ Μαγεδὼ,] Ita *Vat.* & *Gall.* 2. Μαγεδὼν in *cæteris.* Ἀζορὰ, Μαγδὼ, Γαζὲρ. *Chron. Paschale* p. 91. Ἐζὲρ, Μαγδὼ, Γαζὲρ 1 *Regum*, c. 9. v. 15. HUDS. Ἐσὲρ & Μαγεδὼ LXX. 1 Reg. IX. 15. 16. Μαγεδδὼ infr. lib. IX. c 6. §. 4. SPANH.

[m] Γαζαρὰ,] Conf. sup. lib. VII. c. 12. §. 2. Γεζὲρ LXX. SPANH.

[n] Φαραὼν] Φαραὼ *Big. Samb.* & *Vat.* Alibi *Josepho* dicitur Φαραώθης.

[o] Αἱρεῖ καὶ κρατῶν,] Sic *MSS.* αἱρεῖ in *Editis.*

[p] Βηθχώρα] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* nonnihil faventibus *Epiphanii* libris, in quibus *Bitthora*, & *Bitchora*, & *Bitcora.* Βηθαχὼρ *Bas. G. Alisque.* Βαιθωρὼν ἡ ἀνωτάτη LXXII. Βεθωρὼν ἡ ἄνω *Chron. Paschale.* HUDS. Βαιτωρὼν LXX. 1 Reg. IX. 17. Βαλάθ ibid. 18. Hebr. בית חרון בעלת. SPANH.

[q] Βαλὲθ] Βαλὲθ *Gall.* 2. Βαλὰθ aut Βαλαὰθ LXXII. Βαλαδὰθ *Chron. Paschale.*

[r] Τὴν ἐπάνω] Τὴς ἐπάνω Συρίας *Vat.* ut & *Epiphan.* qui vertit, *in desertum superioris Syriæ.*

[s] Βαβυλῶνος] Ita cum *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* Βαβυλωνίας in *Editis.*

[t] Ἀποκεῖσθαι,] Ita cum *Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* (ἀπωκεῖσθαι *Cocceius*) ἀπωκεῖσθαι in *Editis.* Ἀπωκίσθαι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Legi etiam potest ἀπεῖσθαι neglecto augmento.

[v] Οὐδαμοῦ] Μηδαμοῦ *Big. Samb.* & *Vat.*

[x] Τῷ τόπῳ] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* μόνῳ τῷ τόπῳ in *reliquis.*

[y] Θαδάμορα ὠνόμασε, καὶ τοῦτ' ἔτι νῦν καλεῖται παρὰ τοῖς Σύροις·] Ita cum *Samb.* & *Vat.* Θαδάμωρα *Big.* & *Gall.* 1. Θαδαμόραν *Bas. G.* & *Gall.* 2. Hebraïce *Thadmor* dicitur. Θεμαθ ἐν τῇ ἐρήμῳ LXXII. *Alexandr.* 3 *Regum*, c. 9. Θοιδμὸρ ἐν τῇ ἐρήμῳ, 2 *Paralip.* c. 8. v. 4. Θερμωθ *Eusebio* in locis *Hebraïcis.* HUDS. Τὸν Θερμαθ ἐν τῇ ἐρήμῳ *LXX.* 1 *Reg.* IX. 18. תדמר *Vulg.* Palmyram, amiram Παλμιρᾶν. SPANH.

[z] Παλμυρᾶν.] Rectius forsan Παλμυρᾶν, à recto Παλμυρά. ac si urbs ita denominata fuerit, quasi condita ἐν' ἁλμυρᾷ, *sc.* γῇ. Nam in medio penultimam vocalem agnoscunt cæteri Auctores, sive *Græci* sive *Latini.* Verum Παμμυρᾶν pro Παλμυρᾶν habent *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. an corrupte pro παρ' illorum esto judicium.

[a] Ὅτι πάντες] Hic loci ὅτι pro τί ὅτι, uti apud S. *Marc.* c. 9. v. 28.

[b] Τῶν Αἰγυπτίων] Τῶν deest *Vat.*

[c] Μιναίου] Μινεῦ *Big.* & *Samb.* Μιναίου *Vat.* Μινεῖ *Gall.* 1. & *Epiphan.* Μιν dicitur *Herodoto* in *Euterpe*, Μίνως *Diodoro* Sic.

[d] Πλειόνων ἐτῶν] Πλ. ἐτῶν ἢ τρ. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

Ægyptiorum reges cur Pharaones dicti.

lum, Pharaones dicti fuerint, ab eo,* qui interjectis post temporibus imperavit, Pharaonis appellatione delumpta, necessarium esse *aliquid* dicere existimavi, ut eorum ignorantia tollatur, nominisque ratio manifesta reddatur. Pharaon Ægyptiis regem sonat. Opinor autem ipsos à pueritia aliis nominibus usos, postquam vero reges facti fuerint, ab eo denominari quod patria lingua potestatem eorum indicat. Nam & Alexandriæ reges, cum antea aliis nominibus vocarentur, quamprimum regnum adepti fuerint, Ptolemæi appellati sunt à primo rege. immo & Romanorum imperatores, à nativitate aliis nominibus insigniti, Cæsares appellantur; nomine illis indito à principatu & honore, iisdem non adservatis nominibus quibus à patribus suis erant appellati. Idque in causâ fuisse arbitror, quod Herodotus Halicarnassæus post Minæum, qui Memphim condidit, trecentos triginta reges in Ægypto regnasse dixerit, eorum nominibus suppressis, utpote quod Pharaones *omnes* vocati fuerint. Cæterum muliere post horum obitum imperium adepta, nomen ejus profert Nicaulem *ipsam* appellans: nimirum quod masculi quidem reges eandem appellationem habere potuerint, femina vero illam indipisci nequiverit; ac propterea nomen retulerit convenienter ipsius naturæ. Ego autem & in nostræ gentis Commentariis reperi, quod, post Pharaonem Solomonis socerum, nemo Ægyptiorum regum amplius hoc nomine appellatus fuerit; quodque postea ad Solomonem venerit mulier prædicta, tunc temporis Ægypti pariterque Æthiopiæ imperium tenens. Et de ista quidem paulo post plura dicemus. nunc vero ideo hæc memoravi, ut ostenderem libros nostros & illos Ægyptiorum in multis consentire.

Solomon Chananæorum reliquis tributa imperat. 3 Regum, c. 9.

3. Solomon autem rex eos ex Chananæis qui imperium ejus detrectabant (qui in monte Libano habitabant & usque ad urbem Amathen) cum subegisset, tributum eis imperavit; & ut mercenarii ejus essent, servilibusque operibus fungerentur, & ad agros colendos quotannis ex iis quosdam eligebat. Hebræorum enim nemo *tunc* serviebat, (nec æquum erat, cum tam multas gentes Deus illis subdidisset; quando ex istis oportuerit servitia potius habere, quam illos ad hanc conditionem adigere) sed omnes armati maluerunt curribus & equis militare, quam in servitute vitam agere. Chananæis autem, quos ad ministeria abduxit, præfectos constituit quingentos & quinquaginta, qui omnem illorum curam regis mandato in se susce-

[c] Φαραῶνες ἐκλήθησαν, ἀπὸ τ [f] μετ τὸν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνους ἀρξαντ Βασιλέως Φαραῶν τὴν προσηγορίαν λαβόντες, ἀναγκαῖον ἡγησάμην εἰπεῖν, ἵνα τὴν ἄγνοιαν αὐτῶν ἀφέλω καὶ πίστωσ τ ὀνόματ Φανερὰν τὴν αἰτίαν. ὁ Φαραὼν κατ' Αἰγυπτίους [g] Βασιλέα σημαίνει. οἶμαι δ' αὐτὸς ἐκ παίδων ἄλλοις χρωμένους ὀνόμασιν· ἐπεὶδὰν δ' Βασιλεῖς γένωνται, τὸ σημαῖνον [h] αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν κ τὴν πάτριον γλῶτταν μετονομάζεσθαι. καὶ γὰρ οἱ τ Αλεξανδρείας Βασιλεῖς ἄλλοις ὀνόμασι καλούμενοι πρότερον, ὅτε τὴν Βασιλείαν ἔλαβον, Πτολεμαῖοι προσηγορεύθησαν ἀπὸ τ πρώτου Βασιλέως. καὶ οἱ Ρωμαίων δ' αὐτοκράτορες ἐκ γενετῆς ἀπ' ἄλλων χρηματίσαντες ὀνομάτων, Καίσαρες καλοῦνται· τ ἡγεμονίας δ τ πρῶτ τὴν προσηγορίαν αὐτοῖς γενέσης, ἀλλ' οὐκ [i] οἷς ἔτυχε τ πατέρων ἐκλήθησαν τύχοις ὀνομένοις. νομίζω δ' Ηρόδοτον τ Αλικαρνασσέα διὰ τοῦτο μ [k] Μινᾶον τ οἰκοδομήσαντα [l] Μεμφίν [m] τριακοσίους δ τριακοσίοις Βασιλέας Αἰγυπτίων φησὶ λέγοντα, μὴ δηλώσαι αὐτῶν τὰ ὀνόματα ὅτι [n] κοινῶς [o] Φαραῶνες ἐκαλοῦντο. καὶ γὰρ μ τὴν τούτων πλουτοῦσαν γυναικὸς βασιλεύσασης λέγει τοὔνομα [p] Νικαύλην καλῶν· [q] δηλῶν, ὡς τ μὲν ἀρρένων Βασιλέων τὴν αὐτὴν προσηγορίαν ἔχειν δυναμένων, τ δ' γυναικὸς οὐκ ἐπικοινωνεῖν [r] ἐκείνης, καὶ διὰ τοῦτο [s] εἶπεν αὐτῆς τὸ φύσει ὀνεῖσαν ὄνομα. ἐγὼ δ' ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τῶν ἱερῶν βιβλίων εὗρον, ὅτι μ [t] Φαραῶνα τ Σολομῶνος πενθερὸν, οὐκ ἐπὶ τοῦτο τ [v] τὸ ὄνομα Βασιλεὺς Αἰγυπτίων ἐκλήθη· καὶ ὅτι ὕστερον ἦκε πρὸς Σολομῶνα ἡ προειρημένη γυνὴ βασιλεύσασα τ Αἰγύπτ δ τ Αἰθιοπίας. περὶ μὲν οὖν τούτης μετ' ὀλίγον δηλώσομεν. νυνὶ δ' τούτων ἐπεμνήσθην, ἵνα φανερὰ ποιήσω τὰ ἡμέτερα βιβλία δ τὰ παρ' Αἰγυπτίοις περὶ πολλῶν [x] ὁμολογούμενα.

γ'. Ο δ' Βασιλεὺς Σολομὼν, τοὺς ἀπὸ τ Χαναναίων ἐκ περισσοῦ, οἱ ἐν [y] τῷ Λιβάνῳ διέτριβον ὄρει δ μέχρι πόλεως [z] Αμάθης, ὑποχειρίους ποιησάμενος, φόρον αὐτοῖς [a] προσέταξε, καὶ [b] πρὸς τὸ ζητεῖν αὐτῷ καὶ τὰς οἰκετικὰς χρείας ἐκπλεῖν, καὶ πρὸς γεωργίαν κατ' ἔτος [c] ἀπ' αὐτῶν ἐξελέγετο. τ γὰρ Εβραίων οὐδεὶς ἐδούλευεν· οὐδ' ἦν εὔλογον ἔθνη πολλὰ δ θεὸς δεδωκότος αὐτοῖς ὑποχείρια, δοῦλον [d] ἐκ τούτων ποιεῖσθαι τὸ ζητεῖν [e] ἢ ἐκείνους καταγαγεῖν εἰς τοῦτο τὸ ἀξίωμα· ἀλλὰ πάντες ἐν ὅπλοις ἐφ' ἁρμάτων καὶ ἵππων [f] στρατούμενοι, μᾶλλον ἢ δουλεύοντες ἤθελον. τ γ' Χαναναίων, ὃς εἰς τὴν [g] οἰκετίαν ἀπήγαγε, ἑξακοσίους ἀπέδειξε πεντακοσίους καὶ πεντήκοντα τ ἀριθμὸν, οἳ τὴν ὅλην αὐτῶν

[e] Φαραῶνες] In quibusdam *MSS.* Φαραώθης, tanquam à recto Φαραώθης, quo alibi utitur *Josephus*.

* *Qui interjectis post temporibus imperavit, Pharaonis*] A quodam rege Pharaone, qui post priores his temporibus imperavit PHARAONIS vocabulum assumentes, *Epiphan.* Unde (v. 2.) Φαραὼ δ pro Φαραὼν reponendum censui.

[f] Μετὰ τοὺς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνους] Ita *Big.* & *Samb.* μ. τ. ἐ. τοῖς μετ. χρόνοις (*Coccejus* χρόνους) in *cæteris*.

[g] Βασιλέα] Βασιλέα ἐμοὶ legendum censet *S. Petitus.* nam ΟΥΡΟ (inquit) apud Ægyptios *rex* est, ut nos docet *Onomasticum Copto-Arabicum Petrejanum*, additoque articulo cum pronomine affixo primæ personæ singularis fiet ΦΑΟΥΡΟ, id est, *rex meus*. Vide Cl. *Seldenum* de *Insignibus Honoris*, l. 1. c. 5. & *S. Bochartum* in *Geogr. Sacr.* l. 2. c. 26. HUDS. Ita est, ΠΙΟΥΡΟ Rex Coptice est, quod Græci Φαραὼ pronunciarent. REL.

[h] Αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν] Αὐτῷ *Samb.*

[i] Οἷς ὑπὸ τ πατέρων] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὡς in *Editis*.

[k] Μινᾶον] Hic loci Μινέα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Μιναῖα *Gall.* 2.

[l] Μέμφιν] Clar. Bochartus a Josepho Memphin & Tanin pro iisdem urbibus sumtas putat, quum tamen diversæ fuerint. Idem asserit Josephum etiam alibi in Geographicis errasse. COCC.

[m] Τριακοντα] Ita *Herodotus* in *Euterpe*, p. 141. juxta *Edit. H. Steph.*

[n] Κοινῶς] Vocem κοινῶς adjeci ex *MSS* & *Vet. Interpr.*

[o] Φαραώνες] Cum supra Φαραὼν habeat, visum est non Φαραώθες cum *Editis*, sed Φαραῶνες legere Φαραωθ *Big. Samb.* & *Vat.* Φαραὼθ *Gall.* 2. HUDS. Gen. φαραώτης; vel Φαραῶνες ut paullo ante. SPANH.

[p] Νικαύλην καλῶν] Νίκαυλιν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. *Marianus Alisque* Νιτωκριν malint ex *Herodoto*.

[q] Δηλῶν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* δῆλον in *Editis*.

[r] Ἐκείνης,] Ἐκείνη vel ἐκείνῃ in *MSS.*

[s] Εἶπεν αὐτῆς] Sic *MSS.* εἰπὼν in *Editis*.

[t] Φαραῶνα] Hic etiam Φαραὼνα reposui pro Φαραῶθα *Editorum.* Φαραὼθ *Big. Samb.* & *Vat.* Φαραὼθ *Gall.* 2.

[v] Τὸ ὄνομα] In *Cod. Vat.* τὸνομα.

[x] Ομολογούμενα,] Ομολογοῦντα *Big. Samb.* & *Vat.*

[y] Τῷ Λιβάνῳ] Illud τῷ ex *MSS.*

[z] Αμαθης,] Ita cum *Cod. Vat.* vide p. 19. Αμαθὶς in *Editis.* Αμαθὴς *Samb.* vide p. 131. HUDS. Αμάθη πόλις Φοινίκης *Stephan.* Ita etiam scribitur supr. lib. 1. c. 6. §. 2. & lib. III. c. 13. §. 1. confer lib. VII. supr. c. 5. §. 4. ἡ Αμάθης βασιλεύς. SPANH.

[a] Προσεταξε,] Προσεπέταξε *Samb.*

[b] Προς το ζητεῖν] Προς τῷ *Samb.* & *Gall.* 1.

[c] Απο αὐτῶν] Ἐξ αὐτῶν ἐπελέγετο *Vat. Big.* & *Samb.*

[d] Εκ τούτων] Εκ τούτη solus *Vat.*

[e] Η ἐκείνης] Sic cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ita ut subintelligatur ἀλλους. in *reliquis* ἢ deest.

[f] Στρατιτεύόμενοι,] Ita *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* στρατηγούμενοι in *Editis Alisque*. HUDS. *Gen.* στρατηγούμενοι, forte στρατεύομενοι. *In Edit. Basil.* itidem στρατηγούμενοι. SPANH.

[g] Οἰκετίαν ἀπήγαγεν] Sic *Big.* (*Coccejus* quoque, ut ab οἰκέτης *servus*) *Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* qui vertit, *quos ad sua ministeria tulerat. Hesychio* quidem οἰκέτης, δοῦλος, ὑπηρέτης, ut legendum censeo. in *Editis* εἰς τὴν ἱκετίαν ἀπήγαγεν. in *Cod. Vat.* εἰς τὴν ἱκετίαν ἐπῆγεν, ἀρχοντας ἐπέδειξε &c.

τῶν ὑπηρετῶν [h] εἰλήφεσαν [i] παρὰ βασιλέως, ὥστε διδάσκειν αὐτοὺς τὰ ἔργα ἐς τὰς πραγματείας, ἐφ' ἃς ἂν αὐτῶν ἔχρηζεν.

δ'. Ἐναυπηγήσατο γὰρ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ Αἰγυπτιακῷ κόλπῳ σκάφη πολλά, ἡ Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἔν τινι τόπῳ [k] λεγομένῳ [l] Ασιωγάβαρ. αὕτη γὰρ [m] Βερενίκη καλεῖται, ὁ πρότερον [n] Αἰλανῆς πόλεως· ἡ χώρα τὸ πάλαι Ιδουμαίων ἦν. ἔτυχε δὲ ἡ ἁρμοζούσης εἰς τὰς ναῦς δωρεᾶς παρὰ Εἰρώμου τοῦ Τυρίων βασιλέως. ἄνδρας γὰρ αὐτῷ κυβερνήτας καὶ τῶν θαλασσίων ὑπηρέτας ἐπεμψεν ἱκανούς, [o] οἷς ἐκέλευσε πλεύσαντας μετὰ τῶν ἰδίων οἰκετῶν εἰς τὴν πάλαι μὲν [p] Σωφίραν, νῦν δὲ [q] Χρυσῆν γῆν καλουμένην, ἡ Ινδικῆς ἐστιν αὕτη, χρυσὸν αὐτῷ κομίσαι. καὶ πλωθέντες ὡς τετρακόσια τάλαντα, πάλιν ἀνεχώρησαν πρὸς τὸν βασιλέα.

ε'. [r] Τὴν δὲ Αἰγύπτιον καὶ Αἰθιοπίας τότε βασιλεύουσαν γυναῖκα, σοφίᾳ διαπεπονημένην καὶ τάλλα θαυμαστὴν, ἀκούσασα τὴν Σολομῶνος ἀρετὴν καὶ φρόνησιν, ὀρέξει τοῦ ὄψεως αὐτοῦ καὶ τῶ ὁσημέραι περὶ τῶν ἐκεῖ λεγομένων πρὸς αὐτὸν ἤγαγε. πιθανὴν γὰρ ἔσχε τὴν πεῖραν, ἀλλ' οὐκ ἔσχε τὴν ἀκοῆς. διὸ εἰκὸς ἐστι καὶ [s] ψευδεῖ δόξῃ συγκαταπεθεῖσαν καὶ μεταπεῖσαι πάλιν, ὅλη γὰρ ὅτι τοῖς ἐπαγγέλμασι κεῖται· θέλουσα, πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν διέγνω, μάλιστα [t] τῆς σοφίας αὐτοῦ βουλομένη λαβεῖν πεῖραν, [v] αὐτὴ προτείνασα καὶ λύσαι τὸ ἄπορον τῆς διανοίας δεηθεῖσα. ἦκεν [x] οὖν εἰς Ιεροσόλυμα μετὰ πολλῆς δόξης καὶ πολλὰ παρασκευῆς. ἐπήγετο γὰρ καμήλους χρυσίου μεστὰς, καὶ [y] ἀρωμάτων ποικίλων καὶ [z] λίθων πολυτελῶν. ὡς δὲ αὐτῷ ἀφικομένῃ ἡδέως ὁ βασιλεὺς προσεδέξατο, τά τε ἄλλα πρὸς αὐτὴν φιλοτίμως ἦν, καὶ τὰ προβαλλόμενα σοφίσματα ῥᾳδίως τῇ συνέσει καταλαμβανόμενος πάντων ἡ προσδόκα τὴν ἐπέλυεν. ἤδη [a] ἐξεπλήττετο μὲν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Σολομῶνος, ὅτως ὑπερβάλλουσαν αὐτὴν καὶ τὴν ἀκουομένης τῇ πείρᾳ κρείττω καταμανθάνει· μάλιστα δὲ [b] ἐθαύμαζε τὰ βασίλεια τέτε κάλλος καὶ τὸ μεγέθος, οὐχ ἧττον δὲ [c] τὴν διατάξεως τῶν οἰκοδομημάτων. καὶ γὰρ ἐν [d] αὐτῇ πολλὴν τοῦ βασιλέως καθεώρα φρόνησιν. ὑπερεξεπλήττε δὲ αὐτὴν ὅ, τε εἰκαλούμενος Λιβάνου, καὶ ἡ τῶν καθ' ἡμέραν δείπνων πολυτέλεια, καὶ τὰ τὴν θεραπείας αὐτοῦ καὶ διακονίας, ἥτε τῶν ὑπηρετούντων ἐσθὴς, καὶ τὸ μετ' ὀπτήμης αὐτῶν

perunt, adeo ut eos docerent & ad *varia* officiorum munera instrucrent, in quibus illorum opera *rex* egeret.

4. Porro rex in sinu Ægyptiaco multa ædificavit navigia, in quodam loco ad mare Rubrum, qui nominatur Asiongaber. Hæc enim *nunc* Berenice vocatur, non procul ab Ælana urbe; quæ regio tum in Judæorum potestate erat. Hirami autem Tyriorum regis munificentia, classi instruendæ accommoda, *plurimum* adjutus est. viros enim gubernatores & rerum marinarum peritos aliquammultos ei misit: quibus præcepit *Solomon*, ut cum dispensatoribus etiam suis in regionem Indiæ (olim quidem Sophiram, nunc vero Auream terram nominatam) navigarent, & aurum sibi afferrent. Et cum *illi* collegissent circiter quadringenta talenta, iterum ad regem reversi sunt. *Solomon classem edificat.* 3 Reg. c. 9. & 2 Paral. c. 8.

5. Feminam autem Ægypto & Æthiopiæ imperitantem, sapientiæ studiis deditam, & cætera quoque egregiam, audita Solomonis virtute & sapientia, ad ipsum adduxit cupido eum videndi, & quæ de rebus illius quotidie referebantur. nam ab experientia persuaderi volens, non fama & auditione (quæ, utpote à narrantium fide pendens, falsæ nonnunquam, ut fieri solet, opinioni assentitur, iterumque in contrariam vertitur) ad illum venire decrevit, eo præcipue animo, ut sapientiæ ejus experimentum faceret; illa ei proponendo quæ intelligere nequiit, rogandoque ut eadem sibi explicata daret. Venit igitur Hierosolyma cum magna gloria & multo opum apparatu. Secum enim adducebat camelos auro & aromatibus variis atque lapillis pretiosis onustos. Cum autem rex eam venientem libenter excepisset, & in cæteris ei obnixe studebat, & argutias propositas intellectu facile comprehendens opinione celerius solvebat. Illa vero & ad Solomonis quidem sapientiam stupebat, cum excellentem adeo ejus præstantiam ea quæ fama acceperat majorem comperisset; præcipue vero Regiam admirabatur, cum ob pulchritudinem tum ob magnitudinem, & nihilominus ob ædificiorum ordinationem. nam & in ea perspectam habuit magnam regis sapientiam. At maximam illi admirationem movebat & domus Sylva Libani vocata, & quotidianæ mensæ magnificentia, & quæ ad apparatum regium famulatumque spectabant, necnon administrorum vestitus, atque decorum *Ægypti & Æthiopiæ regina Solomonem visit.* 3 Regum, c. 10. & 2 Paral. c. 9. & Matt. 12. Luc. 11. *Magnitudine eorum quæ viderat & audiverat attonita, cum munera dedisset acceptisque, domum reversa est.*

---

h Εἰλήφεσαν] Εἰλήφασαν *Bas.* εἰλήφεσαν *Big.* & *Samb.*

i Παρὰ βασιλέως,] Παρὰ Σ βασιλεως *Vat.*

k Λεγομένῳ] Καλουμ τῳ *Samb.* & *Vat.*

l Ασιωγάβαρ.] Γασιὼν Γαγὲλ [Γαβὲλ *Big.* & *Gall.* 1. Γάζελ *Gall.* 2.] ὃς ἐ πόρῳ Ιλανὶς [Ελάνης *Busb.* Ειλανις *Vat.* Ιλάνιας *Gall.* 2.] πόλεως, ἡ νῦν Βερενίκη καλεῖται. αὕτη γὰρ ἡ χωρα *Big. Samb. Hen. Busb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. & pro iis faciunt *Epiphanii* libri, in quibus, *loco qui Asiongaber appellatur, non procul à civitate Elana, quæ nunc Beronice vocatur. hæc enim regio fuit.* &c. Sed vulgatam lectionem firmat *Theodoretus* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. κε'.

m Βερενίκη καλεῖται, ὁ πρότερον Αἰλανῆς πόλεως·] Non illa quæ ad Africæ oram mari Rubro adjacet, sed altera ad fines Idumææ, ut ostendit Cl. *Huetius*, in *Comment.* de *Navigatione Salomonis*, c. 1. p. 125. HUDS. Βερενίκη prius dicta Ασιωγάβαρ. De eadem Berenice vide Pompon. Melam & ibid. Isaac. Vossium; vel Αἰλάς, Epiphan. Hæres. LXVI. p. 618. B. ὅμοιοι γὰρ τῇ Ερυθρᾶς θαλάσσης Δαροργι, ἐστὶ τὰ σόμια τῆ Ρωμανίας Δαπικεμβίοι· ἐμὲ εἰς ἐπὶ τὴν Αἴλαν, ἥτις ἐστὶν ἐν τῇ Θοίας γεαφῇ Αἰλᾶν· ἔνθα πᾶν ἐναῦς Σολομῶντος Δαβ τεριῶν ἐτῶν ἐρχομένη ἔφερε χρυσὸν καὶ ὀδόντας ἐλεφαντίνους &c. ἄλλως δ' ἀνοίγεται ἐπὶ τὴν Βερενίκην καλουμένην, δι' ἧς Βερενίκης καλουμένης ἐπὶ τὴν Θηβαΐδα φέρουσι· vid *Petav.* Animadv. pag. 263. de hoc Josephi loco. SPANH.

n Αἰλανῆς πόλεως·] Ita rescribere visum est cum *S. Petito* pro vulgato Ειλανῆς, quod Αἰλανὴς sit in LXXII. Αἰλὰς *Procopio*, & Αἰλὴ *Aliis*. Vide *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 9. v. 26. *Huetum*, in libro jam citato, p. 126. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 14. p. 419.

o Οἷς ἐκέλευσε] Sic *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* οἷς ἐκέλευσε πλεύσαντας in *Editis*, *Aliisque*.

p Σωφίραν,] In *MSS.* Σωφειραν & Σόφιραν & Σώτφειραν. *Eusebio* & *Hesychio* Σωφείς. LXXII. Σωφιρᾶ, & in *Cod. Alexandr.* Σωφειρᾶ & Σωθειρᾶ.

q Χρυσῆν γῆν] Contra quam sentiunt alii. Cl. *Huetius* Ophiram dictam esse vult omnem eam Africæ oram, quæ orienti soli obversa est, à promontorio Aromatum ad extremum usque Africæ limitem versus Austrum. Videsis *Commentarium* prædictum, c. 2. p. 126. *Cellarium* in *Geograph. Antiq.* l. 3. c. 23. p. 534. & *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 9. v. 28.

r Τὴν δὲ Αἰγύπτιον] Τὴν δὲ Αἰγύπτιαν καὶ Αἰθιοπίας τότε βασ. *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* τὴν δὲ Αἰγύπτιαν τότε καὶ Αἰθιοπίας βασ. *Vat.* Forsan regiam habuerit in Meroë, (ubi multis sæculis feminæ imperarunt, assumpto *Candaces* nomine) quæ olim *Saba* appellabatur, teste *Josepho*, lib. 2. p. 79.

s Ψευδεῖ δόξῃ] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ψεύδῃ in *reliquis*.

t Τῆς σοφίας] Καὶ auctoritate *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ante τῆς σοφίας sustuli.

v Αὐτὴ] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτὴν in *Editis Aliisque*.

x Οὖν εἰς Ιεροσόλυμα] Illud οὖν deest *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. agnoscitur à *Vet. Interpr.*

y Ἀρωμάτων] LXX. ὀδυσματα, ubi ineptè Interpres, *suavitates* pro *condimenta*, quo sensu sæpe ea vox apud Græcos Comicos; In Genev. *aromata*, quorum eam in rem usus. *Marc.* 1. 10. SPANH.

z Λίθων πολυτελῶν.] Ita cum *Gall.* 2. & *Epiphan.* in *reliquis* λίθων πολυτελῆς.

a Ἐξεπλήττετο] Υπερεξεπλήττετο *Gall.* 2. & forsan *Epiphan.* qui vertit, *vehementer obstupescebat.*

b Εθαύμαζε τὰ βασίλεια] Θαυμάζων *Big.* & *Samb.*

c Τῆς διατάξεως] Illud ἐκ ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

d Αὐτῇ πολλὴν] Ταύτῃ *Big. Samb.* & *Vat.*

e Δενδρῶν ἐπικαλουμένου Λιβάνου] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *reliquis* δενδρῶν. Hæc domus (inquit *Castalio*) Hierosolymis erat; sic dicta quod erat in nemore quod Libani nomine vocabatur. HUDS. Conf. seq. Cap. VII. §. 2. 1 Reg. VII. 2. SPANH.

corum quod in miniſtrando ſcite obſervabant. non minori autem ei admirationi erant ſacrificia quæ Deo ſingulis diebus faciebant, & ſacerdotum & Levitarum circa ea cura & diligentia. Hiſce quotidie viſis, vehementer attonita hærebat: cumque adeo ad eorum aſpectum perculſa eſſet & commota ut ſe continere *amplius* non potuerit, palam fecit ſe mirum in modum *animo* affectam eſſe. eo enim proceſſit, ut cum rege ſermones ſereret, quibus mentem ſuam *ſpectaculis* prædictis plane victam eſſe monſtravit. "Equidem omnia, ô Rex, dice-"bat, quæ ex rumore diſſeminato ad nos perve-"niunt, dubitationem ſecum afferunt. De tuis ve-"ro bonis, quæ aut in te ſita ſunt, ſapientia *ſcilicet* "ac prudentia, aut quæ regnum *tuum* tibi ſuppe-"ditat, non vana utique ad nos perlata eſt fama: "ſed, vera licet, tuam tamen felicitatem ea quam "nunc coram intueor multo minorem ad nos de-"tulit. nam *ea* quidem hoc ſolum agebat ut au-"ribus daret, res vero *ipſas* non ita pro dignitate "repræſentavit, ac eas ex viſu ac præſentia notas "exploratasque habui. Quo factum eſt ut ego, iis "quæ nunciabantur, quod multa adeo & magna "fuerint quæ audiveram, nequaquam credens, hiſ-"ce multo majora conſpexerim. Porro & Hebræ-"orum populum felicem eſſe arbitror, & ſervos "tuos & amicos, quibus datum eſt quotidie vul-"tum tuum aſpicere, tuamque perpetuo audire "ſapientiam. Laudandus itaque eſt Deus, qui re-"gionem hanc ejuſque incolas adeo dilexit, ut te "regem conſtitueret.

6. Cum autem etiam verbis *quam ampliſſimis* oſtendiſſet quo modo eam *animo* affecerat rex, inſuper & muneribus mentem ſuam quàm teſtatiſſimam fecit. nam ipſi donavit viginti auri talenta, & immenſam aromatum vim, magnique pretii lapillos. Ajunt etiam quod opobalſami radicem, quam noſtra etiamnum terra edit, huic mulieri acceptam ferimus. Illi autem Solomon bona viciſſim multa dedit, maximeque ea quorum deſiderio teneri viſa eſt. nihil enim, quod ipſum popoſcerat, ei negavit: ſed, cum *ad dandum* eſſet promptior, ſponte ſua *plurima* in eam conferebat, ac *præterea* largiendo quæcunque illa accipere cuperet, animi magnitudinem oſtendebat. Atque ita Ægyptiorum & Æthiopiæ regina, ea quæ diximus aſſequuta, & regi de ſuis etiam elargita, in patriam ſe recepit.

τῶν περὶ τὴν Δραχονίαν ὑπηρετῶν. ἐκ ἤκουσε δ᾽ ἂν καθ᾽ ἡμέραν [f] αἱ ὑπὲρ ἡμέρας ὑπιτελούμεναι τῷ Θεῷ θυσίαι, καὶ τὸ τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν περὶ αὐτὰς ὑπιμελές. ταῦθ᾽ ὁρῶσα καθ᾽ ἡμέραν ὑπερεθαύμαζε· καὶ καταχεῖν ἐ δυνηθεῖσα τὴν ἔκπληξιν τῶν βλεπομένων, φανερὰν ἐποίησεν αὐτῷ θαυμασικῶς διακειμένην. ὡς γὰρ ἦ βασιλέα περήχθη λόγους εἰπεῖν, ὑφ᾽ ὧν ἠλέγχθη σφόδρα τὴν διάνοιαν ὑπὸ τοῖς περιειρημένοις ἡττημένη. "πάν-"τα μὲν γὰρ, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τὰ δι᾽ ἀκοῆς εἰς "γνῶσιν ἐρχόμενα μετ᾽ ἀπιστίας διαγίνεται. τῶν δὲ "σῶν ἀγαθῶν, ὧν αὐτός τε ἔχεις ἐν σωλῷ, λέ-"γω δὲ τὴν σοφίαν καὶ τὴν φρόνησιν, καὶ ὧν ἡ βα-"σιλεία σοι δίδωσιν, ὁ ψευδὴς ἄρα ἡ φήμη περὶ ἡ-"μᾶς διῆλθεν· ἀλλ᾽ ὅσα ἀληθὴς, πολὺ καταδεεστέ-"ραν τὴν εὐδαιμονίαν ἀπέφωνεν [g] ἧς ὁρῶ νῦν παρῶ-"σαν. τὰς μὲν γὰρ ἀκοὰς πείθειν ἐπεχείρει μόνον· τὸ "δὲ ἀξίωμα τῶν πραγμάτων ἐκ ἔτως ἐπὶ γνώρι-"μον, ὡς ἡ ὄψις αὐτὸ καὶ τὸ παρ᾽ αὐτοῖς εἶναι "σωίσησιν. ἔγωγ᾽ οὖν, ἃ δὲ τοῖς [h] ἐπαγγελλομένοις "[i] διὰ πλῆθος καὶ μέγεθος ὧν ἐπιθαυμάω πιστεύ-"σας, πολλῷ πλείω τούτων ἑώρησα. καὶ μακάριόν τε "[k] τῶν Ἑβραίων λαὸν εἶναι κρίνω, δίκαιός τε τὸς σὸς "καὶ φίλους, οἳ [l] καθ᾽ ἡμέραν [m] τῆς σῆς ἀπολαύσεσιν "ὄψεως καὶ τῆς σοφίας ἀκροώμενοι διατελοῦσιν. εὐλογή-"σειν ἄν τις [n] γοῦν τὸν Θεὸν, ἀγαπήσαντα τόνδε τὸν "χώραν καὶ τὸς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ἔτως, ὥστέ σε "ποιῆσαι βασιλέα.

ε'. [o] Παρασήσασα δὲ καὶ διὰ τῶν λόγων, πῶς αὐτῷ διέκειτο ὁ βασιλεὺς, [p] ἔτι καί πισι δωρεᾶς τὴν διάνοιαν αὐτῆς ἐποίησε φανερόν. [q] εἴκοσι μὲν γὰρ ἀπὸ τάλαντα ἔδωκε χρυσίε, ἀρωμάτων τε πλῆθος ἀσυλλόγιστον, καὶ [r] λίθους πολυτελεῖς. λέγουσι δ᾽ ὅτι καὶ [s] τὴν ἐξ ὀποβαλσάμε ῥίζαν, ἣν [ss] ἔτι νῦν ἡμῶν ἡ χώρα φέρει, δίσης ταύτης τῆς γυναικὸς [t] ἔχομεν. ἀντεδωρήσατο δὲ αὐτὴν καὶ Σολομὼν πολλοῖς ἀγαθοῖς, καὶ μάλιθ᾽ ὧν κατ᾽ ἐπιθυμίαν [v] ἐξελέξατο. ἔδεν γὰρ ἦν ὅ, τι δεηθεῖσα λα-βεῖν ἐ παρέσχεν· ἀλλ᾽ [x] ἑτοιμώτερος ὢν αὐτὸς καὶ τὴν οἰκείαν ἐκαρίζετο προαίρεσιν, [y] καὶ ἅπερ ἐκείνη τυχεῖν ἠξίε [z] προϊέμενος, τὴν μεγαλοφροσύνην ἐπεδείκνυτο. καὶ ἡ μὲν τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς Αἰθιοπίας βασίλισσα, ὧν προεῖτο τυχοῦσα, καὶ μεταδοῦσα πάλιν τῷ βασι-λεῖ τῶν παρ᾽ αὐτῆς, εἰς τὴν [a] οἰκείαν ὑπέστρεψεν.

CAP. VII.

Quomodo Solomon diteſcebat, & mulieres perdite deperibat: utque Deus ira incenſus contra eum excitavit Aderum & Hieroboamum. De obitu Solomonis.

Lapides & ligna pretioſa Solomoni allata.

EOdem autem tempore allatis, ex Aurea quæ dicitur terra, pretioſis lapillis regi & piceis li-

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς ὁ Σολομὼν ἐπλυτίζετο, καὶ σφόδρα φιλογυναικος ἦν· καὶ ὡς ὁ Θεὸς ἐρεθιζόμενος κατ᾽ αὐτὸν ἤγειρεν Ἄδερον καὶ Ἱεροβόαμον. περὶ τῆς Σολομῶνος τελευτῆς.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν κομισθέντων ἀπὸ τῆς Χρυσῆς καλουμένης γῆς [b] λίθων πολυτελῶν τῷ βασιλεῖ,

f Αἱ καθ᾽ ἡμέραν] Illud αἱ inſertum dedi ex *MSS.*

g Ἧς ὁρῶ νυνὶ] Ἣν ſolus *Vat.*

h Ἐπαγγελλομένοις] Ἀπαγγελλομένοις (*Cocc.*) *Samb.*

i Διὰ πλῆθος] Διὰ τὸ πλ. *Vat.*

k Τῶν Ἑβραίων] Τὸν Ἑβρ. *Samb.*

l Καθ᾽ ἡμέραν] Καθ᾽ ἡμέραν diximus ſuperius eſſe, ſingulis diebus. REL.

m Τῆς σῆς ἀπολαύσεσιν] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* & omnibus *MSS.* excepto *Gall.* 2. qui inſuper habet τὴ σῆς σοφίας. Verum illa ἀπολαύσεσιν τὴ ὄψεως καὶ τὴ deerant in *Editis.*

n Γοῦν τὸν Θεὸν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt.

o Παρασήσασα δὲ] Ita lego, favente nonnihil *Epiphanio*, qui vertit *oſtendens autem poſt hæc verba quemadmodum ejus regis habuiſſet affectum.* (ita quoque correxit in exemplari ſuo *Coccejus*) ſi quis malit διασήσασα, quod nobis *libri omnes* exhibent, interrogationis ſane nota poſt vocem βασιλεὺς ponenda eſt, vertendumque, *Sed quid vobis oſtendam* &c.

p Ἔτι καί τισι δωρεᾶς] Ἔτι γὰρ καὶ *Big.* & *Samb.*

q Εἴκοσι μέν] Numerum iſtum juſto minorem eſſe ſuſpicatur *Villalpandus*: ideo ρκ'. legendum cenſet, quo modo & in *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 10. & 2 *Paralip.* c. 9.

r Λίθους πολυτελεῖς.] Cum in plurali numero λίθων πολυτελῶν habeamus è *Codicibus Big.* & *Samb.* tam p. 437. §. 5. quam p. 438. §. 1. placuit & hic loci pro λίθους πολυτελῆ reſcribere λίθους πολυτελεῖς.

s Τὴν ἐξ ὀποβαλσάμε] Τὴν ὀποβαλσάμε *Vat.* τὴν ἐκ βαλσάμε *Hen.* & *Busb.*

ss Ἔτι νυνὶ ἡμῶν] Ἔτι καὶ νυνὶ *Big.* & *Samb.*

t Ἔχομεν.] Nonnulli hoc *Joſepho* vitio vertunt, ex *Plinio*, qui (in *Nat. Hiſt.* l. 12. c. 35.) dicit, *uni terrarum Judæa conceſſum eſſe balſamum.* Verum *Dioſcorides* (l. 1. c. 18.) ait, quod non ſolum in Judæa naſcitur, κατά τινα αὐλῶνα, ἀλλ᾽ ἐν Αἰγύπτῳ.

v Ἐξελέξατο.] Ἐξελίσσετο *Busb. Hen.* & *Vat.*

x Ἑτοιμώτερος] Ἑτοιμοτέρως ἂν ἀ. κ. τ. οἰ. ἐ. ᾗ. ὅπερ ἐκείνη legiſſe videtur *Gelenius*, qui vertit, *libentius quam illa peteret largiens.*

y Καὶ ἅπερ ἐκείνη] Voculam κὴ, ſenſu eam poſtulante, inſerui.

z Προϊέμενος,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* *Aliiſque* προεσέμενος, dein ἐπιδείκνυτο.

a Οἰκείαν ὑπέστρεψεν.] Οἰκίαν *Gall.* 2.

b Λίθων πολυτελῶν] Ita *Big.* & *Samb.* λίθους πολυτελεῖς in *reliquis.*

c Πόσ-

λεῖ, καὶ ξύλων [c] πτελίνων, τοῖς ξύλοις εἰς ὑποστηρίγματα [d] τοῦ τε ναοῦ καὶ τῶ βασιλείων κατεχρήσατο, καὶ πρὸς τὴν τῶν μουσικῶν ὀργάνων κατασκευὴν, κινύρας τε καὶ νάβλας, ὅπως ὑμνῶσιν οἱ Λευῖται τὸν Θεόν. πάντων δὴ τῶν πώποτε νομισθέντων αὐτῷ [e] τὰ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐνεχθέντα καὶ μεγέθη καὶ κάλλη διέφερεν. ὑπολαβὴ δὲ μηδεὶς ὅτι τὰ τῆς πεύκης ξύλα τοῖς νεὼ εἶναι λεγομένοις, καὶ τούτου ὑπὸ τῶν πίτυς ἀσκούντων τὴν προσηγορίαν ἀπὸ καταπλήξει τῶν ὠνουμένων λαμβάνουσιν, ἔστι δ' ἄλλα πλείονα. ἐκεῖνα γὰρ τὴν μὲν [f] ἰδέαν ἐμφερῆ τοῖς συκίνοις γίνεται, λευκότερα δέ ἐστι καὶ [g] φίλυρα πολύ. τοῦτο μὲν [h] οὖν πρὸς τὸ μηδένα τὴν διαφορὰν ἀγνοῆσαι μηδὲ τὴν φύσιν τῆς ἀληθοῦς πεύκης, ἐπεὶ διὰ τὴν τοῦ βασιλέως χρείαν ἐμνήσθημεν αὐτῆς, εὔκαιρον εἶναι καὶ φιλάνθρωπον δηλῶσαι νομίσαντες, εἰρήκαμεν.

β'. Ὁ δὲ τοῦ χρυσοῦ σταθμὸς ὃν κομισθέντα αὐτῷ, τάλαντα ἑξακόσια καὶ ἑξήκοντα [i] ἐξ· μὴ συγκαταριθμουμένου καὶ τοῦ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων ἀνηθέντος, μηδ' ὧν οἱ τῆς Ἀραβίας τοπάρχαι καὶ βασιλεῖς ἔπεμπον αὐτῷ δωρεῶν. ἐχώνευσε δὲ τὸν χρυσὸν εἰς διακοσίων κατασκευὴν θυρεῶν, ἀνὰ σίκλους ἑξακοσίους. ἐποίησε δὲ καὶ [k] ἀσπίδας τριακοσίας, ἀγόντος [l] ἑκάστης μνᾶς χρυσοῦ τρεῖς. ἀνέθηκε δὲ [m] ταύτας [n] Φίρων εἰς τὸν οἶκον [o] τὸν Δρυμῶνα Λιβάνου καλούμενον. ἃ μὲν ἄλλα καὶ τὰ σκεύη διὰ χρυσοῦ καὶ λίθου τὰ πρὸς τὴν ἐσθῆτα ὡς ἕνι μάλιστα φιλοτέχνως κατεσκεύασε, καὶ τὴν ἄλλην τῶν σκευῶν δαψίλειαν χρυσοῦν ἅπασαν ἐμηχανήσατο. ὅθεν γὰρ ἦν [p] ὅ τις ἀργύρου ἐπιθυμήσειεν ἢ πάλιν [q] ἐωνεῖτο. πολλαὶ γὰρ ἦσαν ναῦς, ἃς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ [r] Ταρσικῇ λεγομένῃ θαλάττῃ κατασκήσας, ἀπῆγεν εἰς τοὺς [s] ἐνδοτέρω τῶν ἐθνῶν παντοίαν ἐμπορίαν προσκομίζων. ὧν ἐξεμπολωμένων, ἄργυρος καὶ χρυσὸς εἰσεκομίζετο τῷ βασιλεῖ, καὶ πολὺς ἐλέφας, Αἰθίοπές τε καὶ πίθηκοι. τὸν δὲ πλοῦν ἀπὸ τρισὶ καὶ ἐπανερχόμενον [t] τρισὶν ἔτεσιν ἤνυον.

γ'. Φήμη δὲ λαμπρὰ πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν χώραν περιέχουσα τὴν Σολομῶνος ἀρετὴν καὶ σοφίαν· ὡς τοὺς τε [v] πανταχῆ βασιλέας ἐπιθυμεῖν εἰς ὄψιν αὐτοῦ προαχθέντας, τοῖς λεγομένοις δι' ὑπερβολὴν ἀπιστοῦντας, καὶ δωρεαῖς μεγάλαις [x] προεπιφανίζειν τὴν πρὸς αὐτὸν ἀποδημίαν. ἔπεμπον [y] γὰρ αὐτῷ σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἀλουργεῖς ἐσθῆτας, καὶ ἀρωμάτων γένη πολλὰ, καὶ ἵππους καὶ ἅρματα, καὶ τῶν ἀχθοφόρων ἡμιόνων ὅσους καὶ ῥώμῃ καὶ κάλλει τοὺς τοῦ βασιλέως ὄψιν εὐ διαφήσειν [z] ἐπελέγετο· ὥστε τοῖς ἔστιν αὐτῷ πρότερον ἅρμασι καὶ ἵπποις ἐκ τῶν πεμπομένων προθέντα ποιῆσαι [a] τὸν μὲν τῶν ἁρμάτων ἀριθμὸν τετρακοσίοις θᾶττον πρότερον, λέγω γὰρ αὐτῷ πρότερον χίλια, [b] τὸν δὲ τῶν ἵππων δισχιλίοις, ὑπῆρχον γὰρ αὐτῷ [c] δισμύ-

gnis, lignis usus est ad facienda cum Templi tum Regiæ fulcra, & ad instrumenta musica fabricanda, & citharas & nabla, quibus Levitæ hymnos Deo canerent. Omnibus vero unquam antea ad eum advectis præstabant ea quæ tunc temporis erant apportata, tam pulcritudine quam magnitudine. Nemo autem existimet, quod illa piceæ ligna iis fuerint similia quæ nunc *ejusmodi* esse dicuntur, & hanc à vendentibus appellationem accipiunt, ut ementibus incutiant admirationem. Illa enim non similitudine ficulnea referunt, sed candidiora sunt & splendidiora. Et hoc quidem, ne quis discrimen veræque piceæ naturam ignoret, dicere visum est; id quod manifestum facere & tempestivum & humani ingenii officium esse duximus, cum ejus, utpote quod regi usui fuerit, meminerimus.

2. Erat autem auri pondus quod illi *quotannis* proveniebat, sexcenta & sexaginta talenta; illo quidem non annumerato quod emptum erat à mercatoribus, neque eo quod Arabiæ toparchæ regesque dono illi miserant. Aurum vero conflavit, ut ex eo faceret * scuta ducenta, siclos sexcentos *singula* pendentia. trecentosque clypeos etiam fecit, quorum *singuli* tres auri minas penderent. Atque hæc in domo, quæ Sylva Libani vocatur, reposuit. Quinimo & pocula, quibus convivas excipere, ex auro & lapide *pretioso* summo artificio elaborata paravit; cæteraque vasa, quorum vis ingens erat, ex auro omnia fabrefecit. nihil enim erat quod quis argento venderet aut contra emeret. nam magna erat classis, quam rex, in mari quod vocatur Tarsicum constitutam, ad interiores gentes omne genus merces asportare jussit. quibus commutatis aurum & argentum regi afferebatur, multumque eboris, & Æthiopes *in mancipia*, & simiæ. atque navigatione, dum iret rediretque *classis*, triennium absumptum erat. *Solomonis divitiæ.* 3 *Reg. c.* 10. & 2 *Paralip. c.* 9.

3. Famæ autem celebritas, quæ de Solomonis virtute & sapientia increbuit, omnes circumquaque regiones peragrabat; adeo ut qui ubique essent reges, sermonibus utpote fidem superantibus haud credentes, ejus in conspectum prodeundi desiderio flagrarint, magnisque muneribus sui in ipsum studii testimonium dederint. ipsi enim mittebant vasa aurea & argentea, & vestes purpureas, & varia aromatum genera, & equos curruscque; & mulos ad sarcinas vehendas, quos robore & pulchritudine excellentes regem voluptate affecturos esse ferebatur: adeo ut, si curribus & equis, quos ante habuerat, accenserentur qui missi erant, curruum quidem numerum quadringentis & amplius auctiorem effecerint, prius enim ipsi mille erant, equorum vero numerum duobus millibus, nam ante *Munera exquisita ei mittuntur à regibus quamplurimis.* 3 *Regum, c.* 10. & 2 *Paralip. c.* 9.

[c] Πτελίνων] Videsis *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 790. HUDS. Pro lignis πτελίνοις in Hebr. 1 *Reg.* x. 11. עֲצֵי אַלְגֻּמִּים *Vulg.* ligna thyina picea. SPANH.

[d] Τῷ τε ναῷ] Ita *MSS.* τοῦ ναοῦ in *Editis.*

[e] Τὰ κατ' ἐκεῖνον] Illud τὰ ex *MSS.*

[f] Ἰδέαν ἐμφερῆ] Sic *MSS.* (& *Coccejus*) εἰδέαν in *Editis.*

[g] Φίλυρα πλέον.] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. φίλυρα πλέονα in *Editis* & *Gall.* 1. φίλυρα πλέον καὶ τρυφερώτερα legi vult *S. Petitus*, propter ista *Theodoreti* in 3 *Regum*, *Quæst.* 35. ὁ δὲ Ἰώσηπος πτελίνα αὐτὰ εἶρηκεν, ἤκιστα τοῖς παρ' ἡμῖν ἰσχνοτάτοις πτελίνοις. τὰ συκίνα γὰρ ξύλα καὶ λευκότερα εἶναι καὶ λειότερα καὶ τρυφερώτερα εἴρηκεν.

[h] Οὖν πρὸς] Ita *Samb.* & *Vat.* in *ceteris* deest οὖν.

[i] Ἐξ·] Καὶ ante ἑξ delevimus auctoritate *MSS.* & *Vet. Interpr.* HUDS. *Tres minas.* Hebr. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת זָהָב. COCC.

* *Scuta ducenta*,] *Lanceas* reddit *Epiphan.* δόρατα habent LXXII.

[k] Ἀσπίδας τριακοσίας,] Ἀσπίδας χρυσᾶς χιλίας juxta *Eupolemum* in *Euseb. de Præp. Evangel.* l. 9. c. 34. p. 452.

[l] Ἑκάστης μνᾶς] Ὧν ἑκάστη πεντακοσίων λῶ χρυσῶν *Eupol.* Vide *Budæum de Asse*, lib. IV.

[m] Ταύτας] Ταῦτας solus *Samb.*

[n] Φίρων] Φίραν hic loci, ut alibi sæpe, redundat.

[o] Τὸν Δρυμῶνα Λιβάνου] Conf. sup. Cap. VI. §. 5. SPANH.

[p] Ὅ τις ἀργύρου] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ὅτι τις in *Editis Aliisque.*

[q] Ἐωνεῖτο.] *Al.* ὠνεῖτο.

[r] Ταρσικῇ λεγομένῃ] Vide cl. *Huetium* in *Commentario* de *Navigatione Solomonis*, c. 3. *Bochartum* in *Phaleg.* l. 3. c. 7. & *J. Clerici* Comment. ad 3 *Regum*, c. 10. p. 399.

[s] Ἐνδοτέρω τῶν ἐθνῶν] Ἐνδοτέρω *Gall.* 2.

[t] Τρισὶν ἔτεσιν] Hac de re videsis cl. *Huetium* in *Commentario* jam laudato, cap. 8. *C. Varrerii* Differt. *de Ophyra regione*, *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 799. &c. & *J. Clericum* loco jam citato.

[v] Πανταχῆ] Πανταχοῦ *Vat.*

[x] Προεπιφανίζειν] Προεμφανίζειν *Vat.*

[y] Γὰρ αὐτῷ σκεύη] Γὰρ pro ὃν substitui ex *Big. Samb.* & *Vat.* δὴ legisse visus est *Epiphan.*

[z] Ἐπελέγετο·] Sic *Bas.* & *G.* in *MSS.* ἐπελέγοντο.

[a] Τὸν μὲν τῶν ἁρμάτων] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis* τὸν μὲν deerant.

[b] Τὸν δὲ τῶν ἵππων] Illa τὸν δὲ τῶν ἵππων διχιλίοις ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* restituimus.

[c] Δισμύριοι ἵπποι.] Hoc de loco videsis *Bochartum* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 9. p. 154.

d Σιμ-

te habebat equorum viginti millia. Isti autem ut & forma & celeritate præstarent exercitati erant, adeo ut nec alii formosiores darentur aut velociores qui cum iis conferri possent, sed & pulcherrimi omnium conspicerentur, cæterosque pernicitate superarent. His autem decus *non mediocre* adjiciebant etiam ii qui eos conscenderunt, primum quidem juventute florentes oculis gratissima, deinde statura conspicui & supra reliquos multum eminentes, promissa cæsarie compti, Tyriæque purpuræ tunicis induti. ad hæc scobem auream capillis quotidie inspergebant, ita ut capita ipsis radiarent, fulgore auri ad solem repercusso. His stipatus rex armatis & arcubus instructis, ipse curru gestatus & veste candenti amictus prima luce solebat urbem egredi. erat utique locus quidam duobus schœnis ab Hierosolymis dissitus, qui Ethan vocabatur, hortis & aquarum laticibus amœnus simul & copiosus. in hunc sublime vectus subinde proficiscebatur.

Via circa Hierosolyma nigro lapide strata.

4. Cum autem summa solertia & diligentia in omnibus uteretur & elegantiarum valde studiosus esset, ne viarum quidem curam insuper habuit, sed & harum quotquot Hierosolyma regiæ sedem ducebant nigro lapide constravit, tum ut *ultro citroque* commeantibus itu facilis esset *via*, tum ut divitiarum & imperii magnificentiam ostenderet. Curribus vero distributis dispositisque, ut singulis civitatibus certus eorum numerus esset, ipse quidem paucos apud se habuit: illas autem urbes curruum *civitates* appellavit. Fecit etiam rex ut argenti Hierosolymis non minor foret copia quam & lapidum; cedrisque Judææ campos, ubi antea non visebantur, haud secus ac sycamoris complevit. Quin & mercatoribus Ægypti *res inde* deferentibus præcepit, ut ipsi currus cum duobus equis addiceretur sexcentis drachmis argenteis; & ipse eos Syriæ regibus & Transeuphratensibus mittebat.

Argenti, Solomonis tempore, copia. 3 Regum, c. 10.

Solomonis circa feminas insania. 3 Regum, c. 11.

5. Cum autem exstitisset omnium regum gloriosissimus Deoque charissimus, & prudentia & divitiis omnes superasset, qui ante illum Hebræorum imperium tenuerant, in iisdem ad extremum non permansit: sed, à patriis moribus & institutis desciscendo, haud convenienter iis, quæ jam memoravimus, vitam finivit. nam insano feminarum amore exardescens, rebusque venereis intemperanter usus, indigenarum consuetudine non acquiescebat, sed & multas ex gentibus extraneis ducendo, Sidonias & Tyrias & Ammanitidas & Idumæas, leges Moysis violavit, qui cavebat ne quis cum muliere alienigena matrimonio jungeretur, cœpitque illorum deorum cultui addici, uxoribus suoque in illos amori *plus justo* obsequens. id quod ipse legislator suspectum habuerat, adeoque præmonuerat uxores ab alienis regionibus non esse accipiendas, ne externis ritibus impliciti à patriis deficerent, & ad illarum deos colendos pellicerentur, sui *Dei* honore spreto jacente & neglecto. sed istis quidem animum non advertit Solomon, insanæ voluptatis illecebris captus. Cum vero, præter

ελοι ἵπποι. ἰσκλωρ δ' ἔτι πρὸς ὄμορφίαν καὶ τάχος, ὡς μήτ' ἐκπρεπεστέρας ἄλλας εἶναι [d] συμβαλεῖν αὐτοῖς, μήτε ὠκυτέρας, [e] ἀλλὰ καλλίστας τε παίδων ὁρᾶσθαι, καὶ ἀναξαμίλλητον αὐτῶν εἶναι τὸν ὀξυτῆτα. ἐπικοσμοῦσι δ' αὐτὸς καὶ οἱ ἀναβαίνοντες, νεότητι μὲν πρῶτον ἀνθοῦντες ὑπερπρεπεστάτῃ, τὸ δ' ὕψος ὄντες πρεσβύτατοι, καὶ πολὺ τ' ἄλλων ὑπερέχοντες, μηκίστας μὲν [f] καθημένοις χαίτας, ἐνδεδυμένοι δ' χιτῶνας τ' Τυρίας πορφύρας. [g] ψῆγμα δ' χρυσίου καθ' ἡμέραν αὐτῶν ἐπίσηθον τ' κόμης, ὡς στίλβειν αὐτῶν τὰς κεφαλὰς τ' αἰγῆς δ' χρυσίου πρὸς τ' ἥλιον ἀντανακλωμένης. τούτων δὲ αὐτὸν ὄντων ὁ βασιλεὺς καθωπλισμένων καὶ τόξα ἐξηρτημένων, ἐφ' ἁρματος αὐτὸς ὀχούμενος, καὶ λίθινῳ ἡμφιεσμένος ἐσθῆτι, [h] πρὸς ἕω ἐθὺς εἶχεν ἐξιόμενος. ἦν δ' χωρίον τι ἀπὸ δύο σχοίνων Ιεροσολύμων, ὃ καλεῖται μὲν [i] Ηθαμ, εὐυδρείοις δὲ καὶ νομάτων ἀπείροισι διάπεπτερὲς ὁμοῦ καὶ πλούσιον. εἰς τοῦτο τὰς ἐξόδους [k] ἀνωρούμενος ἐποιεῖτο.

δ'. Θεία δὲ δὴ πάντα χρώμενος διάνοιά τε καὶ σοφίᾳ, καὶ λίαν ὢν φιλόκαλος, κἀπὶ τ' ὁδῶν ἐμέλησεν· ἀλλὰ καὶ τούτων τὰς ἀγούσας εἰς Ιεροσόλυμα [l] βασίλειον ὅσον λίθῳ κατέστρωσε μέλανι, πρός τε τὸ [m] ῥᾴστην εἶναι τοῖς βαδίζουσιν, καὶ πρὸς τὸ δηλοῦν τὸ ἀξίωμα δι' πλούτου καὶ τ' ἡγεμονίας. διαμερίσας δὲ τὰ ἅρματα καὶ διατάξας, ὥστε ἐν ἑκάστῃ πόλει τούτων ἀριθμὸν ὡρισμένον ὑπάρχειν, αὐτὸς μὲν πρὸ αὐτῶν ἐτήρησεν ὀλίγα· τὰς δὲ πόλεις πάσας ἁρμάτων πρυσηγάγετο. δι' δ' ἀργυρίου ποσὸν ἐπίπασε πολλοῖς ἐν Ιεροσολύμοις ὁ βασιλεύς, ὅσον λίθων καὶ τῶν λιθίνων ξύλων, ἃ πρότερον ὄντων, ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων τῶν συκαμίνων [n] πληθὺς τὰ τ' Ιουδαίας πεδία. πρυστάξε δὲ καὶ τοῖς ἐμπόροις Αἰγύπτιε κομίζουσιν οὕτω πιπράσκειν τὸ μὲν ἅρμα σὺν ἵπποις δυσὶν ἑξακοσίων δραχμῶν ἀργυρίου· [o] αὐτός τε τοῖς τ' Συρίας βασιλεῦσιν καὶ τοῖς πέραν Εὐφράτου διέπεμπεν αὐτούς.

ε'. Γενόμενος δὲ πάντων βασιλέων ἐνδοξότατος καὶ θεοφιλέστατος, καὶ φρονήσει καὶ πλούτῳ διενεγκὼν τ' πρὸ αὐτοῦ τῶν Εβραίων ἀρχὼν ἐχρημάτων, σὺν ἐπιμενε τούτοις ἄχρι τελευτῆς· ἀλλὰ, καταλιπὼν τὸν τ' πατρίων ἐθισμῶν φυλακὴν, σὺν εἰς ὅμοιον οἷς προφρήκαμεν αὐτοῦ τέλος κατέστρεψεν. εἰς δὲ γυναῖκας [p] ἐκμανὴς καὶ τὸν τῶν ἀφροδισίων ἀκρασίαν, ὑπὲρ τοὺς ἐπιχωρίους [q] μόνους ἠρέσκετο, πολλὰς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἐθνῶν γήμας, Σιδωνίας καὶ Τυρίας καὶ Αμμανίτιδας καὶ Ιδουμαίας, παρέβη μὲν τὸν Μωυσέως νόμον, ὃς ἀπηγόρευσε συνοικεῖν τοῖς ἐκ ὁμοφύλοις, τὸν δὲ ἐκείνων ἤρξατο θρησκεύειν θεὸν, τοῖς γυναιξὶ καὶ τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι χαριζόμενος. τοῦτ' αὐτὸ ὑπειδομένου δι' νομοθέτου καὶ [r] προειπόντος μὴ γαμεῖν τὰς ἀλλοτριοχώρους, ἵνα μὴ τοῖς ξένοις ἐπιπλακέντες ἕλκωσι τ' πατρίων ἀποστῶσι, μηδὲ τὰς ἐκείνων [s] θεοὺς θεὸν, παρέντες τιμᾶν τ' ἴδιον. ἀλλὰ τούτων μὲν κατημέλησεν, ὑπενεχθεὶς εἰς ἡδονὴν ἀλόγιστον ὁ Σολομών. ἀγαγόμενος δὲ γυναῖκας ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν θυγατέρας ἐπακοσίας τ' ἀριθμὸν, καὶ παλλακὰς τριακο-

d Συμβαλεῖν αὐτοῖς,] Συμβάλλειν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.
e Ἀλλὰ καλλίστας] Ἀλλὰ καὶ καλ. *Big.* & *Samb.*
f Καθεμένοις χαίτας,] Καθιέμενοι *Big.*
g Ψῆγμα δ' χρυσίου] Ψήγματα δ' χρυσοῦ *Vat.* moxque iterum χρυσῦ. Sui temporis morem ad Solomonis ætatem videtur transtulisse, inquit *Bochartus* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 9. Videsis *Salmasii* Epist. ad *Colvium*, p. 324, & 588.
h Πρὸς ἕω ἐθὺς] Πρὸς ἀνίσχοντα *Big.* & *Gall.* 1. 2. πρὸς ἑῴαν *Vat.*
i Ηθαμ,] Ita ex *Literis S.* & *Isidoro Pelusiota*, qui verba hæc profert in lib. 2. *Epist.* 66. Ητζαν habet *Bas.* Ητὰν & Νητὰν & Ιητὰν in *MSS.* HUDS. *Gen.* Ητζαν· Ηθὰμ Psalm. LXXIII. 16. dictum Josephi locum ad ea Psalm. verba adducit Isidor. Pel. lib. 11. Epist. LXVI. p. 151. C. ὃ δὲ τι χεῖρ Isid. Ηθὰμ Isid. ἐπιτερπέστατον καὶ πλατ. Idem. pro οἷς τοῦτ. τ. ἐξ. ἑρμῆν ἐπ. Isidor. οὗ ὁ Σολομὼν σωτηχῶς ἐξῆς γυμναθητόμενος καὶ θηρεύσων· SPANH.
k Ἀνωρούμενος ἐποιεῖτο.] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἀφορμὴν *Vat.* ἐρώμην *Bas.* & *Gen.* HUDS. Vetus, *causa delectationis.* an ἐρωμὴν? COCC.
l Βασίλειον] Βασιλικὰς ὅσας *Vat.* & *Epiphanius*, qui vertit, *regias quæ Hierosolymam ducerent.*
m Ῥᾴστην εἶναι] Aut ad πόλιν Ιεροσόλυμα referendum, aut ἑαδίαν subintelligendum, aut demum ἑάστας scribendum.
n Πληθὺς τὰ] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* πλήθη in *Editis Aliisque* πλήθει *Gall.* 2.
o Αὐτός τε τοῖς] Mallem αὐτὸς δ' τοῖς.
p Ἐκμανὴς] Eo modo *Big.* & *Samb.* ἐμμανὴς *Bas.* & *G.* ἐκμανεῖς *Vat.*
q Μόνους ἠρέσκετο,] Sic *Vat.* μόνον in *reliquis.*
r Προειπόντος] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* καὶ deest.
s Θεοὺς] Θεοῦσι *Big. Samb.* & *Vat.*

s Τυ-

κησίας, ᾧ ἐς [t] παύταις καὶ τῷ ἐξ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων θυγατέρα, δίδυς μὲν ἐκγαμεῖν πρὸς αὐτῶν, ὥστε μιμεῖσθαι τὰ παρ' ἐκείνων· καὶ τῆς δυνοίας καὶ φιλοστοργίας ἠναγκάζετο παρέχειν αὐτῆς δεῖγμα, τὸ βιοῦν ὡς αὐτῆς πάτριον ἔθ. ᾧ θαυμάσης ἢ τῆς ἡλικίας, καὶ τοῦ λογισμοῦ ἀφ' ἧ χρόνου ἀσθενοῦντος ἀντέχειν πρὸς τὰ μνήμαθ τῶν ὑπαρχόντων ὑπηρδυμάτων, ἔτι μᾶλλον ἐξ ἰδίας [v] μὲν θεῖ κατωλιγώρησε, τὰς ἢ τῶν γάμων τῶν ἐπιτακθέντων πρῶν διετέλει. καὶ ᾧ τούτων ἢ ἁμαρτεῖν αὐτὸν ἔτυχε καὶ σφαλῆναι ᾧ τὰ τοῦ φυλακὰ τῶν νομίμων, ὅτε [x] τὰ τῶν χαλκῶν βοῶν ὁμοιώματα κατεσκεύασε [y] τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ ἀναθήματα, καὶ τῶν λεόντων τῶν ᾧ τὸ θρόνου τὸ ἴδιον, [z] ἐδὲ γὰ ταῦτα ποιεῖν ὃν [a] ὅσιον, εἰρήκασι. κάλλιστον δ' ἔχων καὶ οἰκεῖον ᾧ ἀπόδειγμα τὸ ἀρετῆς τὸ πατέρα, καὶ τῷ ἐκείνου δόξαν, ἵν' αὐτῷ σωθῇ καταλιπεῖν ἀφ' τοῦ ᾧ τὸ θεὸν ἀσέβειαν, ἀμμησάμενος αὐτὸν, καὶ τοῦτο δὶς αὐτῷ ἐξ θεοῦ κατὰ τὸν ὕπνους φανέντος, καὶ τὸ πατέρα μιμεῖσθαι ᾧδηνέσαντος, ἀκλεῶς ἀπέθανεν. ἦκεν οὖν [b] δίδυς ὁ προφήτης ὑπὸ ἐξ θεοῦ πεμφθεὶς, ὅτε λαυθάνοι αὐτὸν ὀλὶ τοῖς ᾧδηνομήμασι λέγων, ὅτ' ὀλὶ πολὺ χαιρήσειν τοῖς πεπλημμένοις ἀπειλῶν, ἀλλὰ ζῶντος μὲν οὐκ ἀφαιρεθήσεσθαι τὴν βασιλείαν, ἐπεὶ τῷ πατρὶ Δαυίδῃ τὸ θεῖον αὐτὸν ὑπέσχετο ἀφάδοχον ποιήσειν ἐκείνου· τελευτήσαντος ἢ τὸ μὲν αὐτὸ τοῦτο ἀφαθήσειν, οὐχ ἅπαντα μὲν τὸ λαὸν ἀποσήσας αὐτοῦ, [c] δέκα μὲν φύλας ᾧδοὺς αὐτοῦ τῷ δούλῳ, δύο ἢ μόνας καταλιπὼν τῷ ἐγγονῷ ἐξ Δαυίδου, δι' αὐτὸν ἐκεῖνον, ὅτι τὸ θεὸν ἠγάπησεν, καὶ ἀφὰ τὴν πόλιν Ἱεροσόλυμα, ἐν ᾗ ναὸν ἔχειν ἐβουλήθη.

ς'. Ταῦτα ἀκούσας Σολομὼν ἤλγησε, καὶ σφοδρῶς συνεχύθη, πάντων αὐτῷ χεδὸν [d] τῶν ἀγαθῶν, ἐφ' οἷς ζηλωτὸς ἦν, εἰς μεταβολὴν ἐρχομένων πονηράν. [e] ὃ πολὺς ἢ διῆλθε χρόνος ἀφ' οὗ κατήγγειλεν ὁ προφήτης αὐτῷ τὰ συμβησόμενα, καὶ πόλεμον ἐπ' αὐτὸν δίδυς ἤγειρεν ὁ θεὸς, [f] Ἀδερον μὲν ὄνομα, τὴν δ' αἰτίαν τοῦ ἔχθρας λαβόντα τοιαύτην. [g] παῖς ἦν ἐκ ἦν, Ἰδουμαῖος ἦν, ἐκ βασιλικῶν σπερμάτων. καταφυγὼν ἢ τὴν Ἰδουμαίαν Ἰωάβ ἐξ Δαυίδου στρατηγοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἐν ἡλικίᾳ ἐς φέρειν ὅπλα δυναμένους [h] ἀφθείρας μησὶν ἓξ, φυγὼν ἦκε πρὸς τὸν [i] Φαραώνα τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα. ὁ ἢ, φιλοφρόνως αὐτὸν ὑποδεξάμενος, οἶκόν τε αὐτῷ δίδωσι ἐς χώραν εἰς ἀφορολόγητον· καὶ ἦν ὁμένον ἐν ἡλικίᾳ λίαν ἠγάπα, ὡς ἐς τὸ αὐτοῦ γυναικὸς αὐτῷ δοῦναι πρὸς γάμον τὴν ἀδελφὴν, ὄνομα [k] Θαφίνην. ἐξ ἧς γίνεται αὐτῷ ἡμένος τοῖς ἐξ βασιλέως παισὶ [l] συναναστρέφη. ἀκούσας οὖν τὸν Δαυίδου θάνατον ἐν Αἰγύπτῳ ἐς τὸν Ἰωάβ, πορευθεὶς ἐδεῖτο τοῦ Φαραώνος ἐπιτρέπειν αὐτῷ βαδίζειν εἰς τὴν πατρίδα. τοῦ ἢ βασιλέως [m] ἀνακρίναντος, τίνος ἕνδεὴς ὢν ἢ τί πεπονθὼς ἐπιθύμησε [n] καταλιπεῖν αὐτὸν, ἐνοχλῶν πολλάκις ἐς ἀναγκαίων, τότε

Pharaonis Ægyptiorum regis filiam, uxores habuisset numero septingentas & concubinas trecentas, statim in earum potestatem concessit, ut eadem, quæ illæ, facere non recusaverit: eoque ventum est, ut, ad dandum suæ erga ipsas benevolentiæ magnique amoris indicium, in patrios illarum mores transire necesse habuerit. Ætate autem ingravescente, & ratione inde debiliore facta quam ut gentilia instituta in memoriam revocare potuerit, magis adhuc Deum quidem suum neglexit, illorum vero, quos alienigenarum nuptiæ invexerant, cultu perseveravit. Quin & antea contigit ut offenderet & in legis præceptis observandis laberetur, quando boum æncorum simulachra fecit mari subtus attollendo, & leonum *effigies* suum circa solium (neque enim istas facere licitum erat) fabricari curavit. Cum autem patrem pulcherrimum & familiare virtutis exemplum habuerit, gloriæque illius hæreditatem, quam ipsi datum erat in pietatis præmium relinquere, ille tamen ejus vestigiis non institerit, idque postquam ei Deus in somnis semel atque iterum apparuerat, præceperatque ut patris mores imitaretur, non sine dedecore mortem obiit. Ad eum itaque statim post- *Deus Solomoni præ-* hæc vates accedit à Deo missus, ipsum inter tot *nas minatur.* flagitia nequaquam latere dicens, foreque ut diu istis factis non lætaretur denuncians; verum ut illi ; *Regum,* quidem dum viveret non eriperetur regnum, quod *c.* 11. Davidi patri promisisset Deus, se facturum esse ut ille ei in imperio succederet: cum vero moreretur, istud mali illaturum esse filio, non tamen ut populum quidem universum ab eo secedere faceret, sed ut decem quidem tribus servo illius traderet, duas vero solas nepoti Davidis relinqueret, idque illius gratia, quod Deum dilexerit, & urbis Hierosolymorum, ubi Templum habere voluit.

6. Solomoni his auditis obortus est dolor, ani- *Dolet Solo-* moque valde erat perturbatus, omnibus fere bonis *moni.* suis, quæ illum *cunctorum existimatione* beatum reddiderant, in pejus mutatis. Verum non ita mul- *Aderus Idumæus Solomonem infestat.* ; *Regum,* tum temporis interim fuit, ex quo vates quæ eventura erant illi nunciarat, dum adversarium ei *c.* 11. Deus suscitavit, Aderum quidem nomine, cui vero cum illo inimicitiæ intercesserant hujusmodi de 2 *Regum,* causa. Hic puer erat, genere Idumæus, de regio *c.* 8. sanguine. Cum vero Joabus copiarum Davidis præfectus Idumæam subegisset, atque adultos omnes & qui arma ferre poterant sex mensium spatio peremisset, fuga elapsus ad Pharaonem regem Ægypti se contulit. Ille autem, cum ipsum benigne excepisset, & domum ei dedit & agrum unde viveret; & postquam adolevit valde eum dilexit, ita ut conjugis suæ sororem, Thaphinen nomine, ei in matrimonium daret. ex qua filium sustulit, qui una cum regis liberis erat educatus. At postquam apud Ægyptios intellexit Davidem mortuum esse pariterque Joabum, Pharaone adito ab eo petiit ut in patriam revertere ipsi liceret. Pharaone autem interrogante, qua re *apud se* egens quave injuria affectus ipsum relinquere cuperet, cum sæpius ipsi

t Ταύτας κ' τῷ] Ita cum *MSS.* & mox ἐκείνας. in *Editis* ταύτης & ἐκείνου.

v Μὶν Θιᾶ] Illud μὲ ex *MSS.*

x Τὰ τῶ χαλκῶν βοῶν] Sic *MSS.* in *Editis* deest τά.

y Τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ] Ita cum *Busb.* & *Hen.* qui etiam τῇ ante θαλάττῃ omittunt. τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ ἀναθήματα in *Editis.* τῶ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ τῷ ἀναθήματι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2.

z Οὐδὲ γὰ] Eo modo in omnibus *MSS.* vel οὐδὲ γὰ ταῦτα ποιεῖν ὅσιον, ἠρήκασι. κάλλ. &c. in *Editis* οὐδὲ γὰ αὐτὰ ποιεῖν ὅσιον. κάλλ. &c.

a Ὅσιον,] Quidni? Num Deus ergo probasset nube demissa cœlitus templi structuram? REL.

b Εἶδυς ὁ προφήτης] Illud Εἶδυς è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

c Δέκα μὲ φύλας] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* δέκα ἢ φύλας μόνας π. in *reliquis*, & dein δύο ἢ κατ. τ. ὑ. τῷ Δαυίδου.

d Τῶν ἀγαθῶν,] Illud τῶ ex *MSS.*

e Οὐ πολὺς ἢ διῆλθε χρόνος &c.] Exscripsit hæc Suidas in Ἀδέρ. SPANH.

f Ἀδερον μὲ ὄνομα,] *Al.* Ἀδεὲ & Ἀδεος.

g Παῖς ἦν ἐκ ἦν,] Ita distinguendum censui, cum antea esset, παῖς ἦν ἐκ ἦν Ἰουμαῖος, ἡνὸς ἐκ βασ. in *Big.* & *Samb.* παῖς ἦν ἐκ ἦν Ἰδουμαίου &c.

h Διαφθείρας &c.] Ita cum *Editis* & *Vet. Interpr.* ἀφθειρέαντος, μὸνος ἦν μησὶν ἓξ φυγὼν *Big. Samb.* & *Vat.* ἀφθείραντος μόνος ἦν φύγων *Gall.* 1. 2. ἀφθείραντος μησὶν ἓξ, φυγὼν ἦν ἦκε *Suid.* voce Ἀδερ.

i Φαραώνα] Φαραὼ & mox inferius, Φαραὼ *Suid.*

k Θαφίνην.] Ita in omnibus *Codd. Gr.* & *Suida.* In *Latinis* melioribus, *uxoris suæ sororem nomine Taphnim.* Verum in *S. Literis* (3 *Regum*, c. 11. v. 20.) dicitur, *quod ei uxoris Tachphenes* (juxta *Verit. Hebr.*) *sororem in marimonio dederit.* ἀδελφὴν Θεκεμίνας μείζω LXXII. *Vulgatus* autem *Taphnes regina sororem* habet.

l Συναναστρέφη.] Συνιστρέφη *Vat.*

m Ἀνακρίναντος,] Ἀνακρίνοντος *Big. Samb.* & *Suid.*

n Καταλιπεῖν αὐτὸν,] Καταλείπειν *Suid.*

ipsi importune insisteret multumque eum obsecraret, tunc quidem non dimissus est. illo autem tempore cum jam res Solomonis labare & affligi cœperant, ob peccata ante dicta & Dei propter illa indignationem, permissu Pharaonis Idumæam repetebat Aderus. & cum eam frustra ad defectionem à Solomone sollicitasset, nam multis præsidiis obsepta erat, adeo ut impune res novas moliri non potuerit, profectus inde in Syriam transiit.

Raazarus Solomonis hostis. 3 *Regum*, c. 11.

Illic vero obviam factus cuidam Raazaro nomine, qui ab Adrazaro Sophenes rege domino suo aufugerat & regionem latrociniis vexabat, junctus ei amicitiæ fœdere, qui latronum manu stipatus erat, sursum progreditur, eaque Syriæ parte occupata, rex ejus declaratur: & excursionibus in Israelitarum ditionem factis, dum adhuc in vivis esset Solomon, eam infestabat & diripiebat. Atque istiusmodi quidem Hebræis ex Adero accidit calamitas.

Hieroboamus in Solomonem conspirat. 3 *Regum*, c. 11.

7. Ad hæc autem ejusdem gentis homo, Hieroboamus Nabataei filius, Solomonem adoritur, ad bene sperandum de rebus adductus prophetæ oraculo sibi olim edito. Is, à patre puer relictus, à matre educatus erat: quem cum Solomon animadvertisset forti magnoque animo præditum, murorum structuræ eum præfecit, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Opera autem tam bene curavit, ut rex eum approbaret laudaretque, eique in præmium daret præfecturam tribûs Josephi. Cum vero Hieroboamus sub idem *fere* tempus Hierosolymis *forte* egrederetur, vates ei occurrit ex Silunte oppido, Achias nomine, qui cum illum salutasset, è via paululum deflexus secum in agrum quendam abduxit, ubi nemo præterea aderat: scissoque in duodecim frusta pallio, quo ipse erat amictus, jussit Hieroboamum decem *inde* sumere, præfatus, "Deum ista velle *ut sibi caperet*, scissoque "Solomonis imperio, filio quidem ejus, quod illi "se ita facturum esse promisisset Davidi, tribum "unam cum altera ei finitima daturum esse, tibi "vero decem, quod Solomon in eum *graviter* de"liquisset, qui mulieribus & diis earum totum se "dedidit. Quare cum tibi exploratum sit, cur "Deus animi *sui* sententiam de Solomone muta"verit, fac justitiam colas, legisque instituta con"serves, præsertim cum ob pietatem ac religionem "præmium omnium maximum tibi sit propositum; nimirum ut eo colloceris dignitatis fastigio, ad quod Davidem nosti fuisse prove"ctum.

Achias vates Hieroboamo decem tribus pollicetur. 3 *Regum*, c. 11.

Hieroboamus res novas molitur, & in Ægyptum se recipit. 3 *Regum*, c. 11.

8. Hieroboamus itaque, juvenis natura fervidus & magnarum rerum appetens, his vatis sermonibus elatus, non quiescebat. Cum vero ad præfecturam se contulisset, eique in memoriam venissent quæ Achias ipsi declaraverat, illico cœpit populum sollicitare ut à Solomone deficerent, & res novas moliri, idque *demum* agere ut principatus ipsi cederet. Solomon autem, ejus voluntate &

μὲν οὐκ ἀφείθη. ° κατ' ἐκεῖνον ἢ τ καιρὸν, καθ' ὃν ἤδη Σολομῶνι τὰ πράγματα κακῶς P ἔχειν ἤρχετο διὰ τὰς πεφρημένας παρανομίας & τλιὰ ὀργλιὰ τλιὰ ἐπ' αὐτοῖς τ Θεοῦ, q συγχωρήσαντ Φαραῶν ὁ r Αδερ ἦκεν εἰς τλιὰ Ιδυμαίαν. καὶ μὴ δυνηθεὶς αὐτὴν s ἀποστῆσαι τ Σολομῶν, κατεῖχετο γὰρ φρουραῖς πολλαῖς, καὶ οὐκ ἦν ἐλεύθερ δι' αὐτὰς t ὁδὸς ἐπ' ἀδείας ὁ νεωτερισμὸς, ἄρας ἐκεῖθεν εἰς τὴν Συρίαν ἀφίκετο. συμβαλὼν δ' ἐκεῖ τινὶ v Ραα-ζάρῳ μὲν τὄνομα, τ ἦν τ x Σωφήνης ἀποδεδρακότι βασιλέα y Αδράζαρον δεσπότλι ὄντα, καὶ λῃστεύονλι τὴν χώραν εἰς Φιλίαν αὐτῷ συνάψας, ἔχονλι τοῖ αὐτὸν σιφ λῃστικὸν, ἀναβαίνῃ, καὶ κατασχὼν τὴν ἐκεῖ Συρίαν z βασιλεὺς αὐτῆς a ἀποδείκνυται· καὶ κατατρέχων τὴν τῶν Ισραηλιτῶν γῆν, ἐπειδὴ κακῶς καὶ διήρπαζε Σολομῶν ἔτι ζῶντ. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τ b Αδέρ συνέβαινε πάσχειν τοὺς Εβραίους.

ζ. c Επιτίθεται ἢ Σολομῶνι & τ ὁμοφύλων τις Ιεροβόαμ, υἱὸς d Ναβαταίᾳ, κατ' ἀρχὴν πεφηνείαν πάλαι γενομένλι αὐτῷ τοῖς πράγμασιν ἐπελπίσας. παῖδα γὰρ e αὐτὸν ὑπὸ τ πατρὸς καταλειφθέντα, καὶ ὑπὸ τ μητρὶ παιδευόμενον, ὡς εἶδε γενναῖον & τολμηρὸν Σολομὼν ὄντα τὸ φρόνημα, ἐφ' ᾧ τ τειχῶν οἰκοδομίας ἐπιμελητὴν κατέστησεν, ὅτε τοῖς Ιεροσολύμοις τ κύκλον περιέβαλεν. ἔτως ἢ τ ἔργων πεπονήσεν, ὥστε ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀπεδέξατο, καὶ γέρας αὐτῷ στρατηγίαν ἐπὶ τῆς Ιωσὴφ φυλῆς ἔδωκεν. ἀπερχομένῳ δὲ τῷ Ιεροβοάμῳ κατ' ἐκεῖνον τ καιρὸν ἐκ τ Ιεροσολύμων συνήντησε προφήτης, ἐκ πόλεως μὲν f Σιλὼ, g Αχίας δὲ ὄνομα. καὶ περισπάσας αὐτὸν ἀπήγαγε ἐκ τῆς ὁδ μικρὸν ἀπονεύσας h εἴς τι χωρίον, εἰς ὃ i παρῆν μηδὲ εἷς ἄλλ· σίσας δ' εἰς k δώδεκα φάρση τὸ ἱμάτιον, ὅπερ ἦν αὐτὸς περιβεβλημένος, ἐκέλευσε τ Ιεροβόαμον λαβεῖν τὰ δέκα, l προειπών, "ὅτι ταῦτα ὁ Θεὸς βούλεται, καὶ σίσας τὴν Σο"λομῶν δεξιὰν, τῷ παιδὶ μὲν τῷ τότε, διὰ τὴν "πρὸς Δαυίδλι m γενομένλι ὁμολογίαν αὐτῷ, μίαν φυ"λὴν καὶ τὴν ἐξῆς n αὐτῇ δίδωσι, σοὶ δὲ τὰς δέκα. Σο"λομῶν εἰς αὐτὸν ο ἐξαμαρτόν, καὶ τ γυναιξὶ "καὶ τοῖς ἐκείνων θεοῖς αὐτὸν ἐκδεδωκότ. εἰδὼς ἂν τὴν "αἰτίαν, δι' ἣν μεταπέσῃ τὴν αὐτοῦ γνώμλιν ὁπὸ Σο"λομῶν ὁ Θεὸς, p δίκαιος ἔσο, καὶ φύλαξε τὰ νό"μιμα, προκειμένης σοὶ τῆς εὐσεβείας καὶ q τῆς πρὸς "Θεὸν τιμῆς ἄθλα μεγίστ τ ἁπάντων, γνῶσεσθ r τη"λικῆτον, ἡλίκον οἶδα Δαυίδλι γενόμενον.

ή. Επαρθεὶς σὺν τοῖς & προφήτ λόγοις ὁ Ιεροβόαμ, φύσει θερμὸς ὢν νεανίας καὶ μεγάλων ἐπιθυμητὴς πραγμάτων, οὐκ ἠρέμ. γνόμεν ἢ ἐν τ στρατηγίᾳ, καὶ μεμνημέν τῶν ὑπὸ Αχία δεδηλωμένων, s ἀναπείθειν ἐπεχείρει τ λαὸν ἀφίστασθαι Σολομῶν, καὶ κινεῖν καὶ t πρᾶγμα εἰς αὐτὸν τλιὰ ἡγεμονίαν. μαθὼν ἢ τλιὰ ἐπίνοιαν αὐτ καὶ τλιὰ ἐπι-

βουλλιὰ

o Κατ' ἐκεῖνον] Υστερόν ἢ καθ' ὃν ἤδη καιρὸν Σολομῶνλι τὰ πράγματα κακῶς εἶχε διὰ τὰς πρ. αἰτίας καὶ παρανομίας *Suid.*

p Εχειν ἤρχετο διὰ] Εἶχε διὰ *Suidas.* SPANH.

q Συγχωρήσαντ] Ita in *MSS.* & *Suida.* nec aliter legisse videtur *Vet. Interpr.* συγχωρήσαντ & Θεῷ Φαραῶνι in *Editis.* HUDS. *Gen.* συγχωρήσαντ & Θεῷ Φαραῶνι· & Θεῷ desunt apud Suidam, ut quod menda etiam videtur. SPANH.

r Αδερ ἦκεν] Eo modo *Gall.* 2. & *Suidas* hic loci, ut in *Editis* passim. Αδερ. in *reliquis.*

s Αποστῆσαι] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* καθελεῖν in *Editis.*

t Οὐδ' ἐπ' ἀδείας] Ita cum *MSS.* in *Editis* οἱ ἐπ' ἀδείας.

v Ρααζάρῳ] Ραάζῳ *Vat.* & *Vet. Interpr.* Videsis 3 *Regum*, c. 11. v. 14 ubi *Razon* dicitur, & LXXII. *Interpretibus* Εσρὼμ.

x Σωφλώνης] Vide *Annott.* p. 375.

y Αδράζαρον] Αδαρέζον *Big.* Αδάζαρον *Samb.* Αδαδέζερ LXXII. Videsis *pag.* 375.

z Βασιλεὺς αὐτῆς] Ος τλιὰ Συρίαν βασιλεύσας' *Suidas.* SPANH.

a Αποδείκνυ] Αναδείκνυ *Vat.*

b Αδέρ] Ita cum *Gall.* 2. in *cæteris* Αδερ. vide supra, ad lit. r.

c Επιτίθε] ἢ Σολομῶνι] Idem *Suidas.* SPANH.

d Ναβαταίου,] Ναβατ LXXII.

e Αὐτὸν] Illud αὐτὸν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

f Σιλὼ,] In *MSS.* Σηλῶ & Σιλῶ.

g Αχίας] Ita cum *Vat. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* Αχία in *reliquis.*

h Εἴς τι χωρίον] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* εἰς τὸ χωρίον in *Editis Alisque.*

i Παρῆν] Μὴ παρῆν *Big.* & *Samb.*

k Δώδεκα φάρση] Sup. lib. III. c. 5. §. *ult.* Υπὲρ ἢ τούτου λίνεον ὧν ἱσομίγιθες φάρος· & ejusd. libri c. 8. §. 3. φάρος δ' ἦν ἱπιμικὲς· SPANH.

l Προειπών,] Προσειπὼν *Vat.* & *Gall.* 1.

m Γενομένλι] Γεγενημένλι *Vat.*

n Αὐτῇ δίδωσι,] Αὐτῆς *Big.* & *Samb.* & mox post tres versus αὐτὸν *Samb.*

o Εξαμαρτόν,] Ita cum *MSS.* ἐξαμαρτὸν in *Editis.*

p Δίκαιος ἔσο,] Ita *Hen. Busb. Bas.* & *Vet. Interpr.* δίκαιος ἴσθι πειρῶ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

q Τῆς πρὸς Θεὸν] Τὴς πρὸς τ Θεὸν *Vat.*

r Τηλικῆτον,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τηλικοῦτ in *Editis.*

s Αναπείθειν] Αναπείθειν ἐπειρᾶτο *Vat.*

t Πρᾶγμα εἰς] Παραστάσεις *Big.* & *Samb.* παράστασιν *Gall.* 1. 2. & *Vat.*

γ Συλ-

ϛυλλὼ ὁ Σολομὼν ἐζήτει [v] συλλαβεῖν αὐτὸν ἀνελεῖν. φθάσας δὲ τοῦτο [x] γνοὺς Ιεροβόαμος, πρὸς [y] Σέσακον φεύγει τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, καὶ μένει παρ' αὐτῷ ἕως τῆς Σολομῶνος τελευτῆς ἐκεῖ μείνας, τό τε μηδὲν ὑπ' αὐτοῦ παθεῖν ἐκέρδησε καὶ τὸ [z] τῇ βασιλείᾳ φυλαχθῆναι. ἀποθνήσκει δὲ ὁ Σολομὼν ἤδη γηραιὸς ὢν, βασιλεύσας μὲν [a] ὀγδοήκοντα [b] ἔτη, ζήσας δὲ ἐνενήκοντα πρὸς τοῖς. θαπτεται δὲ ἐν Ιερουσαλήμοις [c] ἁπάντων ὑπερβαλὼν δόξαν τε καὶ πλούτῳ καὶ φρονήσει τοὺς βασιλεύσαντας, εἰ μὴ ὅσον γε [d] πρὸς γῆρας ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἀπατηθεὶς παρενόμησε. περὶ ὧν καὶ τῶν δι' [e] αὐτὰ κακῶν συμπεσόντων Ἑβραίοις, [f] εἰς καιρὸν ἕτερον ἔδοξέ μοι διηγήσασθαι.

insidiis intellectis, eum quærebat ut comprehensum perimeret. At Hieroboamus, cum mature hoc resciviſſet, ad Suſacum Ægyptiorum regem profugit; atque illic manendo uſque ad Solomonis interitum, non ſolum id aſſequutus eſt ut nihil mali ab ipſo pateretur, ſed ut regno etiam ſervaretur. Solomon autem jam admodum ſenex vita decedit, cum regnaſſet quidem per annos octoginta, vixiſſet autem nonaginta quatuor: ſepeliturque Hieroſolymis, omnium regum feliciſſimus & opulentiſſimus atque prudentiſſimus, exceptis iis in quibus jam ſenescens peccaverit, à mulieribus in errorem inductus. De quibus, pariterque de malis quæ inde conſequuta ſunt & Hebræos afflixerunt, viſum eſt mihi alio tempore narrationem facere.

III. *Solomon moritur.* 3 *Regum*, c. 11.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς πλουτήσαντος Σολομῶνος, ὁ λαὸς, δόξας ἐξ παιδὸς αὐτὸν ἔξ Ροβοάμου, τὴν δέκα φυλῶν Ιεροβόαμον ἀπέδειξε βασιλέα.

CAP. VIII.

Quomodo mortuo Solomone populus, à Roboamo ejus filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem fecit.

Μετὰ δὴ τοῦτον τὸν Σολομῶνος πλοῦτον, διαδεξαμένου τὴν παιδὸς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ροβοάμου, ὃς ἐκ γυναικὸς Αμμανίτιδος ὀνομαζομένης ἦν αὐτῷ γεγονὼς, [g] Νοομᾶς τοὔνομα, πέμψαντες δῆθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον οἱ τῶν ὄχλων ἄρχοντες, ἐκάλουν τὸν Ιεροβόαμον. ἀφικομένου δὴ πρὸς αὐτοὺς εἰς Σίκιμα πάλιν, καὶ Ροβοάμου εἰς αὐτὴν παραγίνεται. ἐδέδοκτο γὰρ αὐτῷ συνελθοῦσι τοῖς Ισραηλίταις ἀποδεῖξαι [h] αὐτὸν βασιλέα. προσελθόντες οὖν οἵτε ἄρχοντες αὐτῷ τῷ λαῷ καὶ Ιεροβόαμος, παρεκάλουν λέγοντες ἀνεῖναί τι τῆς δουλείας αὐτοῖς, καὶ ἡμέσθαι χρηστότερον τοῦ πατρός· βαρὺν γὰρ ὑπ' ἐκείνου ζυγὸν αὐτοὺς ὑπενεγκεῖν. δυνήσεσθαι δ' ἕσεσθαι πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀγαπήσειν τὴν δουλείαν διὰ τὴν ἐπιείκειαν, ἢ [i] διὰ τὸν φόβον. ὁ δὲ, μὴ τρεῖς ἡμέρας εἰπὼν αὐτοῖς ἀποκρίνεσθαι περὶ ὧν αἰτοῦσιν, ὑπῆρχε μὲν δῆθεν γνώμη, μὴ προχείρημα δόξαν εὐσεβοῦς αὐτοῖς τε πρὸς ἡδονήν· πρόχειρον γὰρ [k] ἠξίουν εἶναι τὸ χρηστὸν καὶ φιλάνθρωπον, [l] καὶ τοῦτ' ἐν νέῳ. ἐδόκει δ' ὅμως καὶ τὸ βουλεύσασθαι ἐξ μὴ παραυτίκα ἀπιδεῖν ἀγαθῆς ἐλπίδος ἔχειν.

Populus à Roboamo petit ut se mitius tractet quam Solomon. 3 *Regum*, c. 12.

β'. Συγκαλέσας δὲ τοὺς πατρῴους φίλους, ἐσκοπεῖτο μετ' αὐτῶν, [m] πόσα δεῖ ποιήσασθαι τὴν ἀπόκρισιν πρὸς τὸ πλῆθος. οἱ δ', ἅτε εἰκὸς τοὺς εὐνοῦς καὶ φύσιν ὄχλων εἰδότας, παρῄνουν αὐτῷ φιλοφρόνως ὁμιλῆσαι τῷ λαῷ, καὶ δημοτικώτερον ἢ [n] κατὰ βασιλείας ὄγκον· [o] χειρώσεσθαι γὰρ οὕτως εἰς εὔνοιαν αὐτὸν, φύσει τῶν ὑπηκόων ἀγαπώντων τὸ προσφωνεῖν καὶ [p] τὸ πρᾴως μικρὸν ἰσότιμον τῶν βασιλέων. ὁ δ' ἀγαθὸν ἔτους καὶ συμφέρουσαν [q] ἴσως πρὸς τὸ πᾶν, εἰ δὲ μὴ, [r] πρός γε τὸν τότε καιρὸν [s] ὅτε δεῖ γνώμην βασιλέα, γνώμην ἀπεφαίνετο, τοῦ Θεοῦ

2. Ille autem, convocatis paternis amicis, eos in conſilium adhibuit de reſponſo quod populo dari oporteret. atque iſti, id quod viros *ipſi* benevolos vulgique indolis gnaros facere veriſimile erat, ei ſuaſerunt ut populo ſe humanum præberet comiterque illos alloqueretur, & ſe aliquanto magis demitteret quam fert faſtus regius: ea enim via capturum eſſe multitudinis favorem, cum ita natura comparatum ſit, ut ſubditi nihil adeo ament, ac ut reges illis benignos & fere pares ſe præſtent. At is utilem adeo ſententiam & forſan in omne tempus profuturam, ſin minus, tum *certe* cum regem fieri oporteret, averſatus eſt; Deo, ut puto, id

Roboamus ſenes judaneſque ea de re conſulit. 3 *Regum*, c. 12. & 2 *Paral.* c. 10.

[v] Συλλαβεῖν αὐτὸν] Συμβαλὼν *Gall.* 2.

[x] Γνοὺς] Illud γνοὺς ex *Big. Samb.* & *Vat.*

[y] Σέσακον] Σουσάκιμον *Vat.* ex Σησακὶμ LXXII. Ισακον, forſan pro Σισακον, *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ex Hebraico, ut puto, *Siſak.*

[z] Τῇ βασιλείᾳ] Illud τῇ ex *MSS.*

[a] Ογδοήκοντα] Ita *Codd. MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* necnon *Theodoretus* ex *Flavio* noſtro, *Zonar. Glycas*, *Cedren.* & *alii* quos affert *Cotelerius* in *Notis* ad *PP. Apoſt.* p. 138. cum in *S. Literis* quadraginta tantum annos regnaſſe dicatur. Verum forſan (inquit *Iſ. Voſſius* in *Chronol. S.* c. 7.) non numerantur in *Sacris libris* poſteriores quadraginta, quia tum à vero Dei cultu diſceſſerit Solomon & peccator factus ſit.

[b] Ετη,] Ετεσι *Big. Samb. Busb.* & *Hen.*

[c] Απαντας] Ita cum *MSS.* in *Editis* πάντας ὑπερβάλλων.

[d] Πρὸς γῆρας] Πρὸς τὸ γῆρας *Vat.*

[e] Αὐτὰ] Αὐτὰς *Big. Samb.* & *Vat.* non ita *Epiphanius*, qui vertit *propterea.*

[f] Εἰς καιρὸν] Εὐκαιρότερον ἐδόξαμεν διηγήσασθαι *Vat.* Εὐκαιρότερον ἔδοξεν διηγήσασθαι *Gall.* 2. quo modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *opportunius explicabo.*

[g] Νοομᾶς] Sic *MSS.* Νοόμας in *Editis.* Νααμὰ LXXII. *Naama* apud *Vet. Interpr.*

[h] Αὐτὸν βασιλέα.] Αὐτὸν legi poteſt, adeo ut hic ſit verborum ordo ἐδέδοκτο γὰρ τοῖς Ισραηλίταις αὐτῷ συνελθόντι ἀποδεῖξαι αὐτὸν βασιλέα, convenienter *S. Literis*, quæ dicunt, *Iſraëlitas Sichemam conveniſſe Roboami regis creandi gratia*, atque ita fere verba intellexit *Epiphanius*, qui vertit, *placuerat enim ut illic convenientes Iſraëlitæ eum conſtituerent regem.*

[i] Διὰ τὸν φόβον] Illud διὰ omittit *Vat.*

[k] Ἠξίουν] Αξιῶν *Vat.*

[l] Καὶ τοῦτ'] Καὶ ταῦτα νέῳ *Vat.*

[m] Ποδαπὰ] Οποίαν *Vat.*

[n] Κατὰ βασιλείας] Κατὰ deeſt *Vat.*

[o] Χειρώσεσθαι] Χειρώσασθαι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

[p] Τὸ πρᾴως μικρὸν] Illud τὸ ex *MSS.*

[q] Ἴσως πρὸς τὸ πᾶν,] Ἴσως μὲν πρὸς τὸ π. *Vat.*

[r] Πρός γε] Πρός τε τὸν τότε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[s] Ὅτε δεῖ] Forte ὅτ' ἔδει. COCC.

id agente, ut istud condemnaret & *rejiceret* quod *maxime* ad rem suam faceret: accitisque juvenibus, qui cum eo educati erant, illisque expolito quod senes ei dederant consilio, jussit proferre quid ipsis facto opus esse videretur. Illi autem, quia nec per ætatem poterant, nec Deus sinebat meliora cernere, suaserunt ut populo *ita* responderet; "suorum "digitorum minimum crassiorem esse quam sui "patris medium corporis truncum; quod si *servi-*"*tutis* duritatem sub illo experti fuerint, multo "magis experiundo illum durum difficilemque "sentient; ac si ille in eos scuticis animadverterit, "exspectandum ut ipse scorpiis animadvertat." His delectatus rex, ratusque imperii dignitatem decere *ejusmodi* responsum, postquam tertia die populus ad audiendum convenit, cunctis exspectatione suspensis, omnique studio agentibus ut verba regis audirent, existimantibus cum benigni aliquid humanique dicturum esse, neglecto amicorum consilio ex juvenum sententia respondit. Hæc vero non sine Dei voluntate gerebantur, ut eventus illa comprobaret, quæ prædixerat Achias.

Roboamus, juvenum consilium sequutus, populo durius respondet.
2 Regum, c. 12.

Decem tribus à Roboamo deficiunt.
3 Regum, c. 12.

3. Iis autem verbis veluti ferro percussi, dejectisque haud secus ac experiundo graviter affecti ad indignationem adducti sunt, unoque ore magna cum vociferatione dixerunt, "ex illo die nihil af-"finitatis esse cum Davide ejusque progenie." adjectoque, "se illi solum cedere Templo quod pa-"ter ipsius exstruxerat," *eum* relicturos esse minati sunt. Atque adeo erant exacerbati & iracundia eo usque exarserunt, ut cum ad eos misisset rex Adoramum tributis præfectum, qui *sævientes* mitigaret, & veniam dictis impetrando, si quid in illis juveniliter temerarium fuerit & submorosum, redderet placatiores, *ut cum iis ageret* non sustinuerunt, sed lapidibus obrutum necarunt. Cum hoc vidisset Roboamus, & existimasset se iisdem lapidibus peti quibus *imperii sui* ministrum populus interemerat, veritus ne revera id mali pateretur, illico curru conscenso Hierosolyma se fuga recipit. Et quidem Judæ tribus atque *altera* Benjamitica regem eum constituêre: cætera vero multitudo, jam inde à Davidis stirpe alienata, summæ rei præfecerunt Hieroboamum. Roboamus autem Solomonis filius, duarum tribuum, quas sibi obtemperantes habuit, concione advocata, cum ex earum exercitu hominum centum & octoginta millia lectorum sibi assumpsisset, proficisci parabat contra Hieroboamum populumque, ut eos armorum vi sibi servire cogeret. Verum à Deo per vatem ab expeditione inhibitus (ille enim submonebat haud fas esse ut qui ex eadem gente bellum iis inferrent, præsertim cum auctore Deo facta fuerit hæc populi secessio) non jam

Hieroboamus decem tribuum rex creatur.
3 Regum, c. 12.

ποιήσαντ@ εἶναμ καταλελῦθηναι τὸ σύμφερον ὑπ' αὐτ$. καλέσας δὲ τὰ μειρακια τὰ [t] συντεθραμμένα καὶ τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῖς συμβουλίαν εἰπὼν, τί δοκεῖ ποιεῖν αὐτοῖς σκέλλυε λέγειν. τάδε, ἔτε γὰρ ἡ νεότης. ὅτε ὁ Θεὸς [v] ἠφίει νοεῖν τὰ κρείττω, παρήνεσαν ἀποκρίνεσθαι τῷ λαῷ· [x] "τὸν "βραχύτερον αὐτ$ δάκτυλον τῆς τοῦ πατρὸς ὀσφύ@ "εἶναι παχύτερον, καὶ εἰ [y] σκληρουχίας ἐπειράθησαν "ἐκεῖνα πολὺ μᾶλλον αὐτ$ λήψεσθαι πεῖραν δυσκό-"λ$, καὶ εἰ μάστιγιν αὐτοὺς ἐνδήσετει [z] σκορπίοις τοῦ-"το ποιήσειν αὐτὸν προσδοκᾶν." τούτοις [a] ἡσθεὶς ὁ βασιλεὺς, καὶ δόξας πρεπόντως τῇ τῆς ἀρχῆς ἀξιώ-ματι τῷ ἀποκρίνειν, ὡς σωτῆλθεν ἀκουσόμενον τὸ πλῆθ@ τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, μετεώρ$ τοῦ λαοῦ παντὸς ὄντ@ [b] καὶ τι λέγοντ@ ἀκοῦσαι τοῦ βασι-λέως ἐσπουδακότ@, οἰομένῳ δέ τι καὶ φιλάνθρωπον, τῷ τῶν μειρακίων αὐτοῖς συμβουλίαν παρεῖς τῷ τῶν φίλων [c] ἀπεκρίνετ@. πῶπα δ' ἐπράτετ@ κατὰ τῷ τοῦ Θεοῦ βούλησιν, ἵνα λάβῃ τέλ@ ἃ προεφήτευσεν Ἀχίας.

γ'. Πληφθέντες δὲ ὑπὸ τῶν λόγων ὡς ὑπὸ σιδήρ$, καὶ ἀληπαντες ὡς ὀπτὶ πεῖρα τοῖς εἰρημένοις, ἠγανάκτησαν, καὶ μέγα πάντες [d] σκοῦσαντες, "οὐκέ-"τι ἐδὲν αὐτοῖς εἶναι συγγνὲς πρὸς Δαυίδ$ καὶ τὰς "ἀπ' αὐτοῦ μετ' ἐκείνῳ, ἔφασαν, τῷ ἡμέραν· πά-"ραχωρεῖν δ' αὐτῷ [e] μόνον τ ναὸν ὃν ὁ [f] πατὴρ αὐτοῦ "κατεσκεύασεν," εἰπόντες, καταλείψειν ἠπείλησαν. ὅτως δ' ἔχον πικρῶς καὶ τῷ ὀργῷ ἐτήρησαν, ὡς πέμ-ψαντ@ αὐτοῦ τὸν ὀπὶ τῶν Φόρων [g] Ἀδώραμον, ἵνα [h] καταπραΰνῃ καὶ συγγνόντας τοῖς εἰρημένοις, εἴ π προπετὲς ὑπὸ νεότητ@ καὶ δύσκολον ἰῶ [i] ἐν αὐτοῖς, [k] ποιήσειν μαλακωτέρως, ἐχ ὑπέμειναν· ἀλλὰ βα-λόντες [l] αὐτὸν λίθοις, ἀπέκτειναν. τῆτ' ἰδὼν Ροβόα-μ@, καὶ νομίσας αὐτὸν βεβλῆσθαι τοῖς λίθοις, οἷς τὸν ὑπηρέτῃν ἀπέκτεινεν αὐτοῦ τὸ πλῆθ@, δείσας μὴ καὶ ἔργῳ παθῃ τὸ δεινὸν, ὀπιβὰς ἁβὺς ὀπὶ ἅρματ@, ἔφυγε εἰς Ιεροσόλυμα. καὶ ἡ μὲν Ιούδα φυλὴ χ ἡ [m] Βενιαμίτις χειροτονῆζιν αὐτὸν βασιλέα· τὸ δὲ ἄλλο πλῆθ@, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας τῶν Δαυίδ$ παί-δων ἀποστὰν, τ Ιεροβόαμον ἀπέδειξε τ πραγμάτων κύ-ριον. Ροβόαμ@ δὲ ὁ Σολομῶν@ παῖς, ἐκκλησίαν ποιήσας τ δύο φυλῶν ἃς εἶχεν ὑπηκόους, οἵος τι ἦν, λαῶν ὀκτωκαίδεκα παρ' αὐτῶν κρατῆ μυριάδας ὀπι-λέκτους, ἐξελθεῖν ὀπὶ τ Ιεροβόαμον χ τ λαὸν, ὅπως πολεμήσας ἀναγκάσῃ δουλεύειν αὐτῷ. κωλυθεὶς ὑπὸ τ@ Θεῦ διὰ τ@ [n] προφήτ$ ποιήσασθαι τὴν στρατίαν. [o] οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον τὸς ὁμοφύλους πολεμεῖν, [p] ἔτ@ ἔλεγε, χ παῦπα χ τῷ τ@ Θεῦ [q] προαίρεζιν τ τῦ πλήθους ἀπο-

[t] Συντεθραμμένα] Συντεθραμμένα αὐτῷ *Hen.* & *Busb.*

[v] Ηφίει νοεῖν] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἠφίει in *Editis.* ἠφίει τοῦν χ ρείττω *Vat.*

[x] Τὸν βραχύτερον] Iisdem fere verbis cum *Interpretibus* LXXII. 3 *Regum*, c. 12. & 2 *Paralip.* c. 10.

[y] Σκληρουχίας] Σκληρότητ@ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. σκληρᾶ ἐκ *Busb.* & *Hen.*

[z] Σκορπίοις τῦτο ποιήσειν] Constat animal voce σκορπίοις haudquaquam significari, sed flagri genus scutica gravius aculeatum ad modum scorpionum, forsan ex planta ista, de qua *Theophrastus* l. 6 *de Plantis*, c 1. & lib. 9. c. 14. Videsis *Bochartum* in *Hieroz.* l. 4. c. 29. HUDS. Scorpiis *Rufinus.* σκορπίοις etiam LXX. 1 Reg. XII. 11. Hebr. עקרבים vid. Deuter. VIII. 15. Ezech. II. 9 σκορπίος *nepa*, herba, de quo Theophr. H. Pl. lib. VI. c. 1. p. 118. & lib. IX. c. XIV. p. 686. quo postremo loco dicitur similis scorpioni & utilis ad ejus ictum. *Versio Syriaca* hic: *castigabo vos loris.* SPANH.

[a] Ηδεὶς ὁ] Utpote quod ingenio erat Roboamus vehementi trucique.

[b] Καὶ τι λέγοντ@] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. χ λέγοντ@ ἀκοῦσαι τ β. *Gall.* 2. ὅτι@, λέγοντ@ ἀκοῦσαί τι τ βασ. in *Editis.*

[c] Απεκρίνετο.] Απεκρίνατο *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. 2.

[d] Εκβοήσαντες,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* ἐβόησαν *Busb.* & *Hen.* ἐυβοήσαντες in *Editis Aliisque.*

[e] Μόνον τ ναὸν] Μόνῳ *Big. Samb.* & *Vat.* μόνον vero cum *aliis* agnoscit *Epiphan.*

[f] Πατὴρ αὐτοῦ] Πάππ@ *Big. Samb.* & *Vat.*

[g] Αδώραμον,] Ex *Epiphanii* libris incertum utrum Αδόραμον an Αδώραμον legerit.

[h] Καταπραΰνῃ] Vocem καταπραΰνῃ adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* ut & χ ex *Gall.* 2. & *Vet. Interpr.*

[i] Ἐν αὐτοῖς,] Sic volui cum *MSS.* οἷ deest *Editis.*

[k] Ποιήσειν] Ποιήσειν *Samb.* & *Gall.* 2. ποιήσῃ *Gall.* 1. ποιήσειε χ μαλ. *Big.*

[l] Αὐτὸν λίθοις,] *Al.* αὐτόν.

[m] Βενιαμίτις] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Βενιαμίτης *Vat.* Βενιαμὶς *Bas.* & *G.* Βενιαμιτιδ@ *Gall.* 2.

[n] Προφήτ$] Προφήτ$ Σαμαΐα juxta *Vet. Interpr.* forsan ex *S. Literis.*

[o] Οὐ γὰρ εἶναι] Οὐ γὰρ ἂν εἶναι *Big.* & *Samb.*

[p] Οὕτ@ ἔλεγε,] Lege ἕως ἔλεγε. *Epiphanius.* quo facto nequicquam progressus est ad prælium. COCC.

[q] Προαίρεσιν] Προαίρεσιν *Big.* & *Vat.* contra quam *Epiphanius Aliique.*

[r] Οὐκ

ἀποστάσεως γεγυμνένης · [r] οὐκ ἔτ' ἐξῆλθε. διηγήσομαι δ' πρῶτον ὅσα Ιεροβόαμος ὁ τ Ισραηλιτῶν βασιλεὺς ἐπραξεν, εἶτα δ' τούτων ἑξῆς τὰ ὑπὸ Ροβοάμου τοῦ τ δύο φυλῶν βασιλέως [s] γεγυμνένα δηλώσομεν. φυλαχθείη γὰρ ἂν ὕτως ἅπασι τοῦ ἱστορίας τὸ εὔτακτον.

ε'. Ο μὲν οὖν Ιεροβόαμος, οἰκοδομήσας βασίλειον ἐν [t] Σικίμοις τοῖς, ἐν ταύτῃ τῇ διαίτᾳ εἶχε· κατεσκεύασε δ' κ ἐν [v] Φανουὴλ πόλει λεγομένῃ. μετ' ὀλίγον δ' τὴν σκηνοπηγίας ἑορτὴν [x] ἐνίστασθαι μελλούσης, λογισάμενος ὡς ἐὰν ἀπιέναι τοῖς πολίταις προσκυνήσαι [y] τὸν Θεὸν εἰς Ιεροσόλυμα παραγένηται κ ἐκεῖ τῇ ἑορτῇ διάγοντας, μεταγνῶσιν ἴσως κ δεήσαιτο μὲν τὸν τ ναὸν κ τὴν τ θρησκείας τὴν ἐν αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, καταλείψαι μὲν αὐτὸν, προσχωρήσαι δ' τῷ [z] πρώτῳ βασιλεῖ, κ κινδυνεύσαι τότε γενομένῃ τῇ ψυχῇ ἀποβαλεῖν, ἐπιτεχνᾶται τι τοιοῦτον. δύο μοσχους δαμάλεις χρυσοῦς, κ οἰκοδομήσας ναΐσκους τοσούτους, ἕνα μὲν ἐν [a] Βεθήλῃ πόλει, τὸν ἕτερον δ' ἐν Δάνῃ, ἥδε ἐστὶ πρὸς [b] τ [c] πηγαῖς δ' μικρᾶς Ιορδάνου, τίθησι τοὺς δαμάλεις ἐν ἑκατέρῳ τ ἐν τ προφρημένους πόλεσι [d] ναΐσκων· κ συγκαλέσας τοὺς δέκα φυλὰς ὧν αὐτὸς ἦρχεν, ἐδημηγόρησε, τοιούτους ποιησάμενος τοὺς λόγους. "ἄνδρες ὁμόφυλοι, γινώσκειν ὑμᾶς νομίζω τοῦτο, ὅτι πᾶς τόπος ἔχει τ Θεὸν, κ οὐκ ἔστιν ἐν ἀποδεδειγμένον χωρίον ἐν ᾧ πάρεστιν, ἀλλὰ πανταχοῦ τε ἀκούει καὶ τοὺς θρησκεύοντας ἐφορᾷ. ὅθεν δ' μοι δοκεῖ νῦν ἐπείγειν ὑμᾶς εἰς Ιεροσόλυμα πορευθέντας εἰς τὴν τ ἐχθρῶν πόλιν μακρὰν ὅτως ὁδὸν, προσκυνεῖν. ἄνθρωπος γὰρ κατεσκεύακε τ ναὸν· πεποίηκα δ' κἀγὼ δύο χρυσοῦς δαμάλεις ἐπωνύμους τῷ Θεῷ, καὶ τὸν μὲν ἐν [e] Βεθήλῃ πόλει καθιέρωκα, τὸν δ' ἐν Δάνῃ, ὅπως ὑμῶν οἱ τούτων ἔγγιστα τ πόλεων κατῳκημένοι προσκυνήσωσιν εἰς αὐτὰς ἀπερχόμενοι τ Θεόν. ἀποδείξω δέ τινας ὑμῖν καὶ ἱερεῖς ἐξ ὑμῶν καὶ Λευίτας, ἵνα μὴ χρείαν ἔχητε τ Λευίτου φυλῆς καὶ τ Ααρῶνος γένους. ἀλλ' ὁ βουλόμενος ὑμῶν [f] ἱερεὺς εἶναι, προσενεγκάτω μόσχον τῷ Θεῷ καὶ κριὸν, ἃ καὶ τ πρῶτον ἱερέα φασὶν Ααρῶνα πεποιηκέναι." [g] ταῦτ' εἰπὼν, ἐξηπάτησε τὸν λαὸν, καὶ τ [h] πατρῴας θρησκείας ἀποστάντας ἐποίησε παραβαίνειν τοὺς νόμους. ἀρχὴ κακῶν ἐγένετο τοῦτο τοῖς Ἑβραίοις, κ τοῦ πολέμου κρατηθέντας ὑπὸ τ ἀλλοφύλων αἰχμαλωσίας προσπεσεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κ χώραν [i] δηλώσομεν.

ϛ'. Ἐνστάσης δ' τ ἑορτῆς ἑβδόμῳ μηνὶ, βουλόμενος κ αὐτὸς ἐν Βεθήλῃ ταύτην ἄγειν, ὥσπερ [k] ἑώρταζον κ αἱ δύο φυλαὶ ἐν Ιεροσολύμοις, οἰκοδομεῖ μὲν θυσιαστήριον πρὸ τ δαμάλεως, γυμνὸς δ' αὐτὸς [l] ὁ ἀρχιερεὺς ἀνῆ τὸν βωμὸν ἀναβαίνῃ σὺν τοῖς ἰδίοις ἱερεῦσι. μέλλοντος δ' [m] ἐπιφέρειν τὰς θυσίας κ τὰς ὁλοκαυτώσεις ἐν ὄψει τῷ λαῷ πάντος, προσῆλθεν πρὸς αὐτὸν ἐξ Ιεροσολύμων προφήτης, [n] Ιαδὼν ὄνομα, τῷ Θεῷ πέμψαντος· ὃς στὰς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, τῷ βασιλέως ἀκούοντος, *cum copiis* egressus est. Mihi autem *nunc* statutum est prius narrare quæ gesserit Hieroboamus Israëlitarum rex, ac tum demum res gestas à Roboamo duarum tribuum rege memorare. sic enim per omnia suus historiæ ordo conservabitur.

4. Cum itaque Hieroboamus regiam *sibi* construxisset in civitate Sicima, in ea habitavit; atque aliam insuper *sibi* ædificari curavit in urbe Phanuel dicta. Non multo post cum Scenopegia statum *gentis* sacrum inirent, reputans secum, si populo concesserit ire Hierosolyma ut Deum adorarent, festumque illic agitarent, fore ut fortasse pœnitentia ducti, ac templi splendore cultusque in eo divini apparatu capti, ipsum relinquerent & ad regem priorem se reciperent, adeoque inde in vitæ discrimen adduceretur, tale quid excogitavit. Cum duas vitulas ex auro conflavisset, illisque duo delubra exstruxisset; unum quidem in urbe Bethela, alterum vero in Dane (hæc autem est apud fontes Jordanis minoris) vitulas in utroque urbium prædictarum delubro posuit: cumque x. tribus, quibus ipse præerat, convocasset, pro concione in hunc modum eas est alloquutus. "Viri populares, "vos hoc non nescire arbitror, quod omnis locus "habeat Deum, ejusque præsentia nullo loco de- "finito includatur, sed ubique *preces* exaudiat & "cultores suos *benigne* respiciat. quod cum ita sit, "mihi non placet vos nunc urgere, ut, longo ad- "eo itinere, Hierosolyma, urbem hostilem, con- "tendatis religionis ergo. Homo enim Templum "*illud* statuit: & ego feci duas vitulas aureas Deo "cognomines; & unam quidem urbe Bethela de- "dicavi, alteram Dane, ut vestrum quicunque loca "earum utrique proxima habitetis eò se conferant "ad Deum colendum. Vobis autem quosdam ex "vobismet ipsis sacerdotes creabo & Levitas, ne "quid Leviticam tribum & Aaronis progeniem "desideretis. Igitur cuicunque vestrum in animo "est sacerdotem fieri, offerat vitulum Deo & a- "rietem: id quod ajunt primum sacerdotem Aa- "ronem fecisse." His verbis populum decepit; auctorque erat ut à patria religione discedendo contra leges facerent. Hebræis hoc caput & origo malorum exstitit, atque ut bello ab alienigenis devicti in captivitatem inciderent. Sed hæc quidem suo loco narrabimus. *Vitulas fa- cit aureas. 3 Regum, c. 12.*

5. *Septimo menſe, cum jam immineret festiva solennitas, volens & ipse eam apud Bethelam celebrare, sicut à duabus tribus Hierosolymis agebatur, ante vitulam quidem altare exstruit, ipse vero pontifex factus cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. At cum in eo esset, ut victimas & solida sacrificia in conspectu totius populi aræ admoveret, ipsi ex Hierosolymis jussu Dei vates supervenit, Jadon nomine: qui in media turba constitutus hæc rege audiente loquutus est, sermone ad altare ver- *Vatis Jadonis oraculum in aram Bethelensem. 3 Regum. c. 12.* *Adhortatur populum ad vitulas aureas colendas.*

[r] Οὐκ ἔτ' ἐξῆλθε.] Ita *MSS.* ὃ κατιξῆλθε in *Editis.*

[s] Γεγυμνάσμενα] Γεγραμμένα *Vat.*

[t] Σικίμοις] Alibi in *recto* Σίκιμος, ut l. 1. c. 21. §. 1. & in *plurali* Σίκιμα, ut ibid. §. 2.

[v] Φανουὴλ] Ita ex *MSS.* Φανουήλαι in *Editis.*

[x] Ενισταῖσθαι] Σωισταῖσθαι *Vat.*

[y] Τὸν Θεὸν] Ita cum *MSS.* τῷ Θεῷ in *Editis.*

[z] Πρώτῳ] Πρώτῳ deest in nonnullis *MSS.*

[a] Βεθήλῃ] Ita cum *Busb.* & *Hen.* quo modo & supra (l. 6. c 3. §. 2.) in aliquot *MSS.* Βηθήλῃ in *Editis.* Βηθηλεῖ *Big. Samb.* & *Gall.* 1 Βαιθηλὶ *Vat.* Βαιθὴλ LXXII. alibi (ut l. 6. c. 6. §. 1.) ἐν πόλει Βεθήλοις.

[b] Τῶν πηγῶν δ' μικρῶν] Supr. lib. v. c. 1. §. 22. ἕως δ' λεδάνων ὄρους, κ τ δ' Ιορδάνου πηγῶν· Πηγὰ Ιορδάνου, nempe Majoris, sub monte Panio Ant. Jud. lib. xv. c. 10. §. 3. & Αλωσ. lib. 1. c 21. §. 3. ut & lib. III c. 9. §. 7. Hic autem Jordanis minoris fons ad Danam oppidum & Αλωσ. lib. IV. c. 1. §. 1. SPANH.

[c] Πηγαῖς δ' μικρᾶς] Minoris Jordanis fons Δὰν appellatur. lib. 1. c. 10. §. 1. Videsis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 2. c. 13.

[d] Ναΐσκων·] Sic in *MSS.* ναΐσκῳ in *Editis.*

[e] Βεθήλῃ πόλει] Eadem varietas hîc & mox infra (§. 5.) occurrit in *MSS.* ac supra. HUDS Βηθηλᾷ κ Εφραὶμ πολίχνια· Αλωσ. lib. IV. c. 9. §. 9. Infra vero cap. XI. §. 3. Βεθήλῳ (*Gen.* Βηθήλου) SPANH.

[f] Ἱερεὺς εἶναι.] Illud αὐτῶν adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[g] Ταῦτ' εἰπὼν,] Ταῦτ' εἰποῦν *Hen. Busb.* & *Vat.*

[h] Πατρῴας θρησκείας] *Al.* πατρείας & πατρῴας.

[i] Δηλώσομεν.] Ita *Big.* & *Samb.* in *ceteris* δηλώσαμεν.

[*] *Septimo menſe,*] *Octavo menſe* in *S. Literis*, 3 Regum, c. 12. v. 32. Vide *Levitic.* c. 23. v. 33.

[k] Ἑώρταζον] Eo modo *Big.* & *Samb.* ἑόρταζον in *reliquis.*

[l] Ο ἀρχιερεύς] Illud ὁ omittunt plerique *MSS.*

[m] Επιτέρειν τὰς θυσίας κ τὰς ὁλοκαυτώσεις] In codice Sacro legitur Jeroboamum adscendisse altare להקטיר, quod de thure adolendo cepit Vulgatus. Non nego הקטר de thure usurpari & suffitu, sed Judæi etiam docent הקטורת aliquando esse easdem ac הקרבות, oblationes sacrificiorum videlicet in altari. Vide Siphra fol. 41. 2. Sic & הקטר de sacrificiis usurpatur 2 Reg. 16. 13. & ἀναφέρειν à Græcis interpretibus redditur Exod 29. 25. REL.

[n] Ιαδὼν ὄνομα,] Ita *Samb.* & *Glycas*, qui pag. 187. ista habet, ὁ δὲ Ιώσηπος Ιαδὼν αὐτὸν ὀνομάζει. ἦν δὲ βίελος τ Παραλειπο-

verſo: "Hoc tibi prædicit Deus, fore ut naſcatur "quidam de genere Davidis, Joſias nomine, qui "ſuper te mactabit iſtius ævi falſos ſacerdotes, ac "præterea horum impoſtorum & deceptorum at- "que impiorum oſſa ſuper te cremabit. Imo vero "ut iſti credant hoc ita eventurum eſſe, ſignum "illis prænunciabo mox ſecuturum. illico ara *hæc* "findetur, & omnis ſuper illam victimarum adeps "humi diffundetur." Cum hæc dixiſſet vates, Hieroboamus irritatus, protenſa *ab altari* manu, jubet illum comprehendi. At manus, quam *in eum* intenderat, ſubito langueſcebat; nec potuit eam denuo ad ſe retrahere: ſed torpore illi obriguit & mortua demittebatur. Porro diffiſſa eſt ara, & cuncta ex ea effuſa ſunt, ſicuti vates prædixerat. Cum autem *rex* intellexiſſet hominem eſſe veracem & ex Dei afflatu futura prænoſcere, rogavit eum ut Deum deprecaretur, quò ipſi reſtituatur dextra. Atque is quidem Deum orabat, ut hoc regi effectum redderet: ille vero, cum manus ad ſuum ſtatum rediiſſet, ea de re gaudens vatem obſecrabat, ut ſecum prandeat. Tum Jadon dicebat, "ſibi non liberum eſſe in domum ejus introire, "aut tantillum ex pane & aqua iſta in urbe degu- "ſtare. hoc enim ipſi Deum interdixiſſe, nec li- "cere eadem, qua venerat, via reverti, ſed per a- "liam iter ſibi faciundum," ajebat. Et illum quidem rex propter ejus abſtinentiam mirabatur: de ſe vero cœpit eſſe ſolicitus, ne res ſuæ, ex prædictis conjecturam faciendo, in pejus mutarentur.

Hieroboami manus aret. 3 Regum, c. 13.

εἶπε τάδε, πρὸς τὸ θυσιαστήριον ποιούμενος τοὺς λόγους. "ὁ Θεὸς ἔσεσθαί τινα προλέγει ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους, Ιωσίαν "ὄνομα, ὃς ὑπὲρ σοῦ θύσει τοὺς ψευδοιερεῖς τοὺς καθ' ἑκεῖνον "τὸν καιρὸν γενησομένους, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν λαοπλάνων τούτων καὶ "τὰ ἀπατεώνων καὶ ἀσεβῶν ὑπὲρ σοῦ καύσει. ἵνα μέντοιγε "πιστεύσωσιν ἅτοι τοῦθ' ὕστως ἕξειν, σημεῖον αὐτοῖς προερῶ "γενησόμενον. ῥαγήσεται τὸ θυσιαστήριον παραχρῆμα, καὶ "πᾶσα ἡ ἐπ' αὐτοῦ πιμελὴ τῶν ἱερείων ὑπὲρ γῆν χυθήσε- "ται." ταῦτ' εἰπόντος τοῦ προφήτου, παροξυνθεὶς ὁ Ιεροβόαμος ἐξέτεινε τὴν χεῖρα, κελεύων συλλαβεῖν αὐτόν. ἐκτεταμένη δ' ἡ χεὶρ [q] εὐθὺς παρείθη, καὶ [r] οὐκ ἔτι ἴσχυεν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν [s] ἀναγαγεῖν, ἀλλὰ νεναρκηκυῖαν καὶ νεκρὰν εἶχεν ἀπηρτημένην. ἐρράγη δὲ καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ κατεχύθη [t] πᾶσα ἀπ' αὐτοῦ, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης. μαθὼν δὲ ἀληθῆ τὸν ἄνθρωπον καὶ θείαν ἔχοντα πρόγνωσιν, παρεκάλεσεν αὐτὸν δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ ἀναζωπυρῆσαι τὴν δεξιὰν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν ἐκέτευσε τὸν Θεὸν τοῦτ' αὐτῷ προσθεῖναι. ὁ δέ, τῆς χειρὸς τὴν φύσιν ἀποτελούσης, χαίρων ἐπ' αὐτῇ τὸν προφήτην παρεκάλει δεῖπνῆσαι παρ' αὐτῷ. [v] Ιαδὼν δὲ ἔφη, "οὐκ ἐπιτρέπειν εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὸν, οὐδὲ γεύσασθαι "ἄρτου καὶ ὕδατος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. τοῦτο γὰρ αὐτῷ τὸ "Θεὸν ἀπηγορεύκει, καὶ τὴν ὁδὸν ἣν ἦλθεν ὅπως μὴ δι' "αὐτῆς ποιήσηται τὴν [x] ὑποστροφὴν, ἀλλὰ δι' ἄλλης," ἔφασκε. τοῦτον μὲν οὖν ἐθαύμαζεν ὁ βασιλεὺς τῆς ἐγκρατείας· αὐτὸς δὲ ἦν ἐν φόβῳ, μεταβολὴν αὐτοῦ τῶν πραγμάτων ἐκ τῶν προειρημένων οὐκ ἀγαθὴν ὑπονοῶν.

CAP. IX.

Quomodo Jadon vates alteri mentienti credens revertitur, ac poſtea à leone interimitur: & quibus verbis regi perſuaſit vates ſceleratus, ejuſque animum à Deo alienavit.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς ὁ προφήτης Ιαδὼν ἄλλῳ ψευσαμένῳ πιθθεὶς ὑπέστρεψεν, εἶτα ὑπὸ λέοντος ἀναιρεῖται· καὶ πίοις λόγοις ὁ πονηρὸς προφήτης τὸν βασιλέα πίσους, τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἀπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

De Bethelenſi vate qui Jadonem vatem contra Dei præceptum revocat. 3 Regum, c. 13.

ERat autem *ea* in urbe ſenex quidam improbus, falſus vates, quem in honore habebat Hieroboamus, deceptus ab illo ut qui omnia ad gratiam loqueretur. Hic quidem tum lecto erat affixus, quod præ ſenio eſſet viribus defectus. Cum vero ipſius filii ei omnia de vate narraſſent qui Hieroſolymis *illuc* venerat, quæque edita eſſent ſigna, utque Hieroboamus manum ſibi torpore enectam, ipſo Deum orante, ſanam ſalvamque denuo recepiſſet; veritus ne peregrinus *iſte* plus apud regem quam ille auctoritate polleret, & in majori haberetur veneratione, mandavit filiis ut è veſtigio aſinum inſtratum ad iter ſibi expedirent. Illis autem impigre juſſa exſequutis, inſcendit, vatemque ſubſequitur; atque eum ſub alta & umbroſa quercûs bene magnæ arbore quieſcentem nactus, primo ſalutavit, deinde eum reprehendebat quod ad ipſum non divertiſſet ut lauto hoſpitio exciperetur. Cumque ille reſpondiſſet, quod ſibi à Deo interdictum eſſet, ne apud quenquam ea in urbe *cibum potionemve* guſtaret. Atqui non apud me, inquit, te vetuit Deus menſæ hoſpitali admoveri. nam ego quoque vates ſum, eumque eadem qua tu religione vene-

ΗΝ δή τις ἐν τῇ πόλει πονηρὸς [y] πρεσβύτης [z] ψευδοπροφήτης, ὃν εἶχεν ἐν τιμῇ Ιεροβόαμος, ἀπατώμενος ὑπ' αὐτοῦ τὰ πρὸς ἡδονὴν λέγοντος. ἧπερ τότε μὲν κλινήρης ἦν διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ γήρως ἀσθένειαν. τῶν δὲ παίδων αὐτῷ δηλωσάντων τὰ περὶ τοῦ παρόντος ἐξ Ιεροσολύμων προφήτου, καὶ τῶν σημείων τῶν γενομένων, καὶ ὡς [a] παρεθείσαν αὐτῷ τὴν δεξιὰν Ιεροβόαμος ἔχαμένου πάλιν ἐκείνου ζῶσαν ὑπολάβοι· δείσας μὴ παραδοκιμήσῃ αὐτὸν ὁ ξένος παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ πλείονος ὑπολάβοι τιμῆς, παρέσπευδε τοῖς παισὶν εὐθὺς [b] ὑποστρώσασι τὸν ὄνον ἕτοιμον πρὸς ἔξοδον αὐτῷ παρασκευάσαι. τῶν δὲ [c] ἀσθενούντων ὁ πρεσβύτης, [d] ὑπεὰς ἐδίωξε τὸν προφήτην· καὶ καταλαβὼν ἀναπαυόμενον ὑπὸ δένδρῳ βαθεῖ καὶ σκιὰν ἔχοντι δρυὸς ὑψηλῆς ἠσπάσατο πρῶτον, εἶτα ἐμέμφετο, μὴ παρ' αὐτὸν εἰσελθόντα καὶ ξενίων μεταλαβόντα. ὡς δὲ φήσαντος κεκωλύσθαι πρὸς τοῦ Θεοῦ γεύσασθαί τινι τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει. ἀλλ' ἐλθὲ παρ' ἐμοὶ [e] εἶπεν πάλιν ἀπηγόρευκέ σοι τὸ θεῖον προσθεῖναι τραπέζαις. προφήτης γάρ εἰμι κἀγώ, καὶ τῆς αὐτῆς σοι θρη-

νωνὸς

μβρων Ιωηλ αὐτὸν ἡμᾶς καλεῖσθαι ἐδίδαξεν.

o Απατεώνων] Sic *MSS.* ἀπαταιώνων in *Editis.*

p Πιμελὴ τῶν ἱερείων] רשן eſt in Codice Sacro, quod cinerem notat. Verum רשן pro pinguedine aliquando uſurpatur. REL.

q Εὐθὺς παρείθη,] Conf. lib. VI. c. 13. §. 8. SPANH.

r Οὐκ ἔτι ἴσχυεν] Eo modo, vel οὐκ ἔτ' ἴσχυσεν in pleriſque *MSS.* οὐκ ἔτι ἴσχυσεν in *Editis Alliſque.*

s Ἀναγαγεῖν,] Ἀγαγεῖν *Big.* & *Samb.*

t Πᾶσα ἀπ' αὐτοῦ,] Πᾶσα τὰ ἀπ' αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Vat.*

v Ιαδὼν δὲ ἔφη,] Ιαδὼν δ' ἔφησεν *Big.* & *Samb.*

x Ὑποστροφὴν,] Ὑποστροφὴ *ſolus Vat.*

y Πρεσβύτης] Illud πρεσβύτης ex *Cod. MSS.*

z Ψευδοπροφήτης,] Ψευδοπροφήτου ἐκείνου εἶναί φησιν ὁ Ἰώσηπος· ἢ Θεοδώρητος ἀληθῶς προφήτου εἶναί φησι. *Glycas*, Annalium part. II. p. 187. Ἐγὼ δὲ τῷ Θεῷ μὲν καὶ τὰ ἄλλα προφήτου ἐπείληφα· ψευδῆ δέ τι ἢ χρήσασθαι λέγοις πρὸς τὸν ἄνθρωπον τὸν Θεόν, καὶ διὰ τοῦτο μόνον ψευδοπροφήτου εἶναι. *Theodoret.* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. μγ'. Quam multa in hac narratione *S. Hiſtoriæ* addat *Flavius*, oſtendit *Melch. Leydeckerus* de *Var. reipubl. Hebr. ſtatu*, Vol. 2. p. 36.

a Παρεθεῖσαν αὐτῷ τὴν δεξιὰν] Conf. lib. VI. c. 13. §. 8. SPANH.

b Ὑποστρώσασι] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὑποστρώσαι τὸν ὄνον καὶ ἕτοιμον in *Editis.*

c Ἀσθενούντων] Iterum ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀναπαυομένων in *Editis.* quod etiam ferri poteſt.

d Ὑπεὰς ἐδίωξε] Ὑπεὰς τὸν ὄνον ſoli *Hen.* & *Busb.*

e Εἶπεν πάλιν] Εἶπεν hic inſerui cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* & ἔφη *Editorum* poſt τραπέζαις delevi, quod illud non agnoſcant *MSS.* & *Epiphan.*

f Λεγ-

νωτὸς πρὸς αὐτὸν θρησκείας· καὶ πάρειμι νῦν ὑπ' αὐτοῦ πεμφθεὶς ὅπως ἀγάγω σε πρὸς ἐμαυτὸν ἑστιασόμενον. ὁ δὲ, ψευσαμένῳ πεισθεὶς, ἀνέστρεψεν. [f] ἀριστῶντων δ' ἔτι καὶ φιλοφρονουμένων, ὁ Θεὸς ἐπιφαίνεται τῷ Ιαδῶνι· καὶ θεσπίζει τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ πομπὴν ὑφέξειν ἔλεγε, καὶ παραπλὴν ἐδήλου. λέοντα γὰρ αὐτῷ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπερχομένῳ συμβαλεῖν [g] ἔφασεν, [h] ὑφ' ᾧ διαφθαρήσεσθαι, καὶ τῆς ἐν τοῖς πατρῴοις μνήμασι ταφῆς ἀμοιρήσειν. ταῦτα δ' ἐγίνετο, οἶμαι, κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, [i] ὅπως μὴ προσέχοι τοῖς τοῦ [k] Ιαδῶνος λόγοις Ιεροβόαμος [l] ἐληλεγμένα ψεῦδος. πορευομένῳ πίνων τῷ Ιαδῶνι πάλιν εἰς Ιερουσάλυμα, συμβάλλει λέων· καὶ καταπατήσας αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κτήνους, ἀπέκτεινε. καὶ τὸ μὲν ὄνον οὐδὲν ὅλως ἔβλαψε. διαφυλαττόμενον δὲ ἐφύλαττε κἀκεῖνον καὶ τὸ τοῦ προφήτου σῶμα, μέχρις οὗ τινες τῶν ὁδοιπόρων ἰδόντες ἀπήγγειλαν ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν τῷ ψευδοπροφήτῃ. ὁ δὲ, τοὺς ἰδίους πέμψας, ἐκόμισεν εἰς τὴν πόλιν τὸ σῶμα, καὶ πολυτελῶς [m] μὲν κηδείας ἠξίωσεν, ἐντειλάμενος τοῖς παισὶ καὶ αὐτὸν ἀποθανόντα σὺν ἐκείνῳ θάψαι· λέγων, ἀληθῆ μὲν εἶναι πάντ' ὅσα προεφήτευσε κατὰ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τῶν ἱερέων, καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν, [n] ὑπερίδεσθαι δ' αὐτὸς μὴ τῷ πλούτῳ ὀδύνην σὺν ἐκείνῳ ταφεὶς, τῶν ὀστῶν ὑπὸ γνωσθησομένων. [o] κηδεύσας οὖν τὸν προφήτην, καὶ ταῦτα ἐντειλάμενος τοῖς ἰδίοις, πονηρὸν ὢν καὶ ἀσεβῆ, προσῆσι τῷ Ιεροβοάμῳ· καὶ, "τί δήποτ' ἐταράχθης, [p] εἶπεν, ὑπὸ τῶν ἀνοήτων λόγων;" ὡς δὴ καὶ τὰ περὶ τὸ θυσιαστήριον αὐτῷ καὶ τὴν αὐτοῦ χεῖρα διηγήσατο ὁ βασιλεὺς, θεῖον ἀληθῶς καὶ προφήτην ἄρειον ἀποκαλῶν, ἤρξατο παύειν αὐτὸν τὴν δόξαν ἀναλύειν κακουργῶν, καὶ πιθανοῖς περὶ τῶν γεγενημένων χρώμενος λόγοις βλάπτειν αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν. [q] ἐπεχείρει γὰρ πείθειν αὐτὸν ὡς ὑπὸ κόπου μὲν ἡ χεὶρ [r] αὐτοῦ ναρκήσειε, βασάζουσα τὰς θυσίας· εἶτ' ἀνεθεῖσα πάλιν [s] εἰς τὴν αὐτῆς ἐπανέλθοι φύσιν· τὸ δὲ θυσιαστήριον, ὃν καινὸν καὶ δεξάμενον θυσίας πολλὰς καὶ μεγάλας, ῥαγεῖν καὶ πεσεῖν ἀπὸ βάρους τῶν ἐπενηνεγμένων. ἐδήλου δ' αὐτῷ καὶ τὸν θάνατον τοῦ τὰ σημεῖα ταῦτα προειρηκότος, ὡς ὑπὸ λέοντος [t] ἀπόλοιτο· ὅτως ἐδέου ὅτ' εἶχεν, ὅτ' ἐφθέγξατο προφήτης. ταῦτ' εἰπὼν, πείθει τὸν βασιλέα, καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ τελέως ἀποστρέψας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ [u] καὶ τῶν δικαίων καὶ ὁσίων ἔργων, ἐπὶ τὰς ἀσεβεῖς πράξεις παρώρμησεν. οὕτως δ' ἐξύβρισεν εἰς τὸ θεῖον καὶ παρενόμησεν, ὡς οὐδὲν ἄλλο καθ' ἡμέραν ζητεῖν, ἢ τι καινὸν καὶ μιαρώτερον τῶν ἤδη πετολμημένων ἐργάσηται. καὶ τὰ μὲν περὶ Ιεροβοάμου ἐπὶ τοσοῦτον παρόντος [x] ἡμῖν δεδηλώσθω.

ror: atque nunc adsum ab eo missus ut te mihi convivam abducam. Ille vero, fide mentienti habita, *cum eo* reversus est. Adhuc autem illis prandentibus blandoque sermone sese oblectantibus, Deus apparet Jadoni; & quod contra mandatum ejus fecisset, dicebat, pœnam daturum esse, simulque qualis foret *ipsi* denunciabat. nam leonem ipsi digredienti in via occursurum esse edixit, foreque ut ab eo interimeretur, atque expers esset sepulturæ in majorum suorum monumentis. Hæc autem, Deo ita volente, contigisse arbitror, quo minus Hieroboamus animum adverteret Jadonis verbis, cum falsi esset redargutus. Jadoni igitur Hierosolyma redeunti obviam fit leo, ipsumque à jumento detractum necavit. Atque asinum quidem nihil omnino læsit, adsidens vero & eum custodiebat & vatis cadaver, donec quidam illac transeuntes id conspicati in oppidum venerunt, atque falso vati rem nunciarunt. Tum ille, filiis suis in hoc missis, corpus ejus in urbem reportavit, ipsumque magnificis cohonestavit exsequiis; suisque filiis præcepit, ut se, cum mortuus fuerit, eodem in sepulchro conderent: dicens, vera quidem esse omnia quæ ille vaticinatus est contra urbem illam & altare & sacerdotes & falsos vates; ipsum vero injuria post mortem fore immunem, si cum eo sepeliretur, utpote quod ossa illorum dignosci non possent. Cum itaque justa vati persolvisset, atque filiis ista mandasset, improbus & impius, Hieroboamum adit: ac, "quid ita perturbatus es, inquit, "istius insipientis sermonibus?" Postquam vero rex quæ altari suæque manui acciderant illi enarrasset, hominem vere divinum vatemque optimum appellans, cœpit *iste* hanc ejus *de illo* opinionem vafre & malitiose agendo labefactare, & verisimilibus de iis quæ facta erant rationibus utendo veritatem eorum debilitare. Conabatur enim ei persuadere manum quidem ejus lassitudine obtorpuisse, dum victimas portaret; ac deinde, cum paululum quievisset, ad se rediisse: altare vero, quippe recens extructum & multis magnisque victimis ei impositis, ex nimio onere rerum ei incumbentium disruptum cecidisse. Porro ipsi etiam mortem ejus nunciabat, qui signa ista prædixerat, ut scilicet à leone occisus periit: adeo ut nihil habuerit vel loquutus fuerit quod vatem arguebat. His dictis regi persuasit, &, cum animum ejus prorsus à Deo avertisset & à sanctis justisque operibus, ad iniquitates agitandas eum perpulit. Adeo autem in Deum contumelios erat & injurios, ut quotidie id sibi negotii dari quæsiverit, ut novo aliquo magisque detestabili scelere semet obstringeret. Atque ista quidem nobis de Hieroboamo in præsens dicta sunto.

Jadon vates à leone occisus. 3 Regum, c. 13.

Adeo nihil de impietate remisit Hieroboamus, ut pejor indies evaserit. 2 Regum, c. 13.

Bethelensis vates subdole agit cum Hieroboamo, ut metum ejus discuteret.

[f] Λειπόντων] Ita cum *Hen.* & *Busb.* in *reliquis* ἀριστώντων.

[g] Ἐρρασεν,] Ἐρραξεν *Vat.*

[h] ὑφ' ᾧ] Sic cum *MSS.* ἀφ' ᾧ in *Editis.*

[i] Ὅπως μὴ] Haud dubie apparet (*inquit Sabellicus*) ad elevandam Jadonis fidem, Bethlejum senem in urbem eum retraxisse, ut si à se decipi contigisset, assertæ divinationis apud regem coargueret. Cæterum ita numini placuisse credere par est, ut Hieroboamus & alii præsenti metu levati suæ impietatis aliquando meritas luerent pœnas.

[k] Ιαδῶνος] Hic loci Ιωάδου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ιωλα dicitur *Glycæ*, ut ex verbis supra allatis constat. Rabbinis Ιαδὼν esse videtur, cujus mentio facta est 2 *Paralip.* c. 13. v. 22. ubi Αδὼ dicitur *Interpretibus* LXXII.

[l] Ελεγμένα] Ελεγμένῳ ψεύδει *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

[m] Μὲν κηδείας] Illud μὲν deest *Vat.*

[n] Ὑπεριδέσθαι] Eo utique consilio (inquit *Zonaras*) cum eo sepeliri voluit, ut cum secundum prædictionem illius altare everteretur, & sacerdotum & pseudoprophetarum ossa igni traderentur, eam contumeliam ipse, juxta hominem divinum situs, effugeret.

[o] Κηδεύσας] Κηδευσάμενος *Gall.* 2.

[p] Εἶπεν,] Εἶπων *Vat.*

[q] Επεχείρει] Sic *Big. Samb. Vat. Vet. Interpr.* ἐπιχειρεῖ in *cæteris.*

[r] Αὐτοῦ ναρκήσειε,] Αὐτῷ *Vat.*

[s] Εἰς τὴν αὐτῆς] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* εἰς τὴν αὐτὴν in *reliquis.*

[t] Ἀπόλοιτο·] Sic *Big.* & *Samb.* ἀπώλετο *Vat.* ἀπώλοιτο in *Editis.*

[u] Καὶ τῶν δικαίων] Ita in omnibus *MSS.* aut καὶ τῶν ὁσίων ἔργων καὶ δικαίων. in *Editis* καὶ τῶν δικαίων καὶ θείων ἔργων.

[x] Ἡμῖν δεδηλώσθω.] Ex τούτοις ante ἡμῖν inserunt *Big. Samb.* & *Vat.* in textum ea non recepi, quod nec vola nec vestigium eorum apud *Vet. Interpr.*

CAP.

CAP. X.

De Roboamo: utque Deus pœnas ab eo exegit impietatis per Susacum.

Roboamus oppida condit munitque. 2 Paral. c. 10.

ROboamus autem Solomonis filius, qui ut ante diximus in duas tribus regnavit, urbes munitas magnasque condidit, Bethleem, & Etame, & Thecoë, & Bethsur, & Socho, & Odollam, & Ipan, & Maresam, & Zipha, & Adoraïm, & Lachis, & Azeca, & Saraïm, & Elom, & Chebrona. Has quidem in sorte Judæ primas ædificavit. Alias vero magnas insuper instauravit in sorte Benjamitide. & cum eas muniviſſet, & præsidia in omnibus constituit & duces; multumque frumenti & vini & olei, aliaque ad victum *necessaria* in unaquaque urbe largiter recondidit: ac præterea scuta & lanceas in multas *hominum* myriadas. Atque ad eum in Hierosolyma sese aggregarunt sacerdotes & Levitæ ex omnibus Israëlitarum finibus, & quotquot alii è populo boni erant & justi, relictis suis sedibus, ut Deum *more patrio* Hierosolymis colerent. ægre enim tulerunt ut ad vitularum venerationem adigerentur, quas fecerat Hieroboamus. Atque ita per tres annos auxerunt regni Roboami vires. Cum autem cognatam quandam in matrimonium duxisset, & tres ex ea liberos sustulisset, duxit postea & aliam, ipsamque cognatam, Machanam nomine, ex filia Absalomi Thamara natam; filiusque ex illa ei nascitur, quem Abiam vocavit. Quin & liberos complures suscepit ex aliis uxoribus: omnium vero maxime amavit Machanam. Nam uxores quidem habuit legitimas octodecim, concubinas vero triginta: & ex his filii ei geniti sunt duodetriginta & filiæ sexaginta. Voluit autem ut ei in regnum succederet Abias Machanæ filius, ejusque fidei thesauros urbesque munitissimas credidit.

Ad Roboamum sacerdotes & Levitæ conveniunt. 2 Paral. c. 11.

Roboami uxores & liberi. 2 Paral. c. 11.

Roboamus etiam Deum suis flagitiis irritat. 3 Regum, c. 14.

2. Plerumque autem fieri arbitror, ut malorum & iniquitatis causa hominibus sit rerum magnitudo, earumque in melius mutatio. Nam Roboamus, cum vidisset regnum suum tanta cepisse incrementa, in omne nefas & scelus abiit, Deique cultum & religionem sprevit, adeo ut populus ei subjectus facta ejus iniqua imitatus fuerit. Ita enim comparatum est, ut cum principum moribus subditorum etiam mores corrumpi soleant; utque hi relicta sua modestia, quippe quæ illorum petulantiam redarguat, principum vitia non aliter atque virtutes sequantur. nisi enim eadem, quæ re-

ΚΕΦ. ί.

Περὶ Ροβοάμου· καὶ ὡς ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἀσεβείας ἀφῆκε Σύσακην ἐπιμωρήσεν.

ΟΔὲ Σολομῶνος υἱὸς Ροβοάμος, ὁ τῶν δύο φυλῶν βασιλεὺς ὡς προεφήκαμεν, ὠκοδόμησε πόλεις ὀχυρὰς τε καὶ μεγάλας, [y] Βηθλεὲμ, καὶ [z] Ητααμὲ, καὶ [a] Θεκωὲ, καὶ [b] Βηθσὲρ, καὶ [c] Σωχὼ, καὶ [d] Οδολλὰμ, [e] Ιπὰν, καὶ [f] Μαρησὰν, καὶ [g] Ζιφὰ, καὶ Αδωραὶμ, καὶ [h] Λαχὶς, καὶ [i] Αζηκὰ, καὶ [k] Σαρεὶμ, καὶ [l] Ηλὼμ, καὶ Χεβρῶνα. ταύτας μὲν ἐν τῇ Ιούδα κληρουχίᾳ πρώτας ὠκοδόμησε. κατεσκεύασε δὲ [m] καὶ ἄλλας μεγάλας, ἐν τῇ [n] Βενιαμίτιδι κληρουχίᾳ. καὶ τείχισας, φρουρά τε κατέστησεν [o] ἐν ἀπάσαις τῶν ἡγεμόνας, σῖτόν τε πολὺν καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, τάττε ἄλλα πρὸς ἀφθονίαν ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων δαψιλῶς ἀπέθετο· πρὸς δὲ τούτοις [p] θυρεοὺς καὶ σφενδόνας εἰς πολλὰς μυριάδας. συνῆλθον δὲ οἱ πρῶτοι πᾶσι τοῖς Ισραηλίταις ἱερεῖς πρὸς αὐτὸν εἰς Ιερουσάλυμα καὶ Λευίται, καὶ εἴ τινες ἄλλοι βουλήθησ ἦσαν ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, [q] καταλιπόντες αὐτῶν τὰς πόλεις ἵνα θρησκεύσωσιν ἐν Ιερουσαλύμοις τὸν Θεόν. ὁ γὰρ ἡδέως εἶχον προσκυνεῖν ἀναγκαζόμενοι τὰς δαμάλεις, ἃς Ιεροβοάμος κατεσκεύασε. καὶ ἤυξησαν τὴν Ροβοάμου βασιλείαν ἐπ' ἔτη τρία. γήμας δὲ συγγυνή τινα καὶ τρεῖς παισάμενος ἐξ αὐτῆς παῖδας, ἦγεν ὕστερον καὶ τὴν ἐκ τοῦ Αβεσαλώμου θυγατρὸς Θαμάρης, [r] Μαχάνην ὄνομα, καὶ αὐτὴν ἔσαν συγγυνῆ· καὶ παῖς ἀρρὴν ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γένεται, ὃν Αβίαν προσηγόρευσε. [s] τέκνα δὲ εἶχεν καὶ ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλείονα· πασῶν δὲ μᾶλλον ἔστερξε τὴν [t] Μαχάνην. εἶχε δὲ τὰς μὲν νόμῳ συνοικήσεις αὐτῷ γυναῖκας, ὀκτωκαίδεκα· παλλακὰς δὲ, [v] τριάκοντα. καὶ υἱοὶ μὲν αὐτῷ γένεσαν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, θυγατέρες δὲ ἑξήκοντα. ἀφῆκεν δὲ ἀπόλυξε [x] τῆς βασιλείας τὸν Μαχάνης Αβίαν, καὶ τὰς θησαυρὰς αὐτῷ καὶ τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ὑπέδωσεν.

β'. Αἴτιον δ' οἶμαι πολλάκις γίνεται κακῶν καὶ παρανομίας τοῖς ἀνθρώποις τὸ τῶν πραγμάτων μέγεθος, καὶ ἡ πρὸς τὸ βέλτιον αὐτῶν τροπή. τῇ γὰρ βασιλείαν αὐξανομένῳ ὕτω βλέπων Ροβοάμος, εἰς ἀδίκους καὶ ἀσεβεῖς ἐξετράπη πράξεις, καὶ τὸ [y] τοῦ Θεοῦ θρησκείας καταπεφρόνηκεν, ὡς καὶ τὸν [y] ὑπ' αὐτῷ λαὸν μιμητὴν γενέσθαι τῶν ἀνομημάτων. συνδιαφθείρεται γὰρ τὸ τῶν δεχομένων ἦθη [z] τοῖς τῶν ἡγεμόνων τρόποις, καὶ ὡς ἔλεγχον τὸ ἐκείνων [a] ἀσελγείας τὴν αὐτῶν σωφροσύνην ὑφαπέμποντες, ὡς ἀρετῇ [b] ταῖς κακίαις αὐτῶν ἕπονται. ὁ γὰρ ἔπεσιν

[y] Βηθλεὲμ,] Ita etiam in LXXII. juxta *Exemplar. Rom.* Βαθσεὶμ in *Alexandr.*

[z] Ηταμὲ,] Αἰτὰν LXXII. *Rom.* Αἰταὶ *Alex.* in *Epiphanii* libris *Itham* aut *Itam.*

[a] Θεκωὲ,] Ita cum *MSS.* & LXXII. Θεκὼς in *Editis.* & infra Θέκωα. si quis Θεκὼ malit, non repugnabo. HUDS. Conf. de Vita §. 75. SPANH.

[b] Βηθσὲρ,] Βαθσαρὰ LXXII.

[c] Σωχὼ,] Σοχὼθ LXXII. *Rom.* Σοκχὼθ *Alex.* HUDS. Conf. supr. Lib. VI. c. 9 §. 1. SPANH.

[d] Οδολλὰμ,] Ita cum LXXII. & *Veritate Hebr.* Οδολὰμ in *Editis Josephi* & *MSS.*

[e] Ιπὰν,] Sic plerique *MSS.* in *Aliis Editisque* Ειπὼν. at *Hippam* dant *Epiphanii Cod.* Ut mihi locus hic mendi suspectus sit, faciunt *Interpretes* LXXII. qui *Veritati Hebraïcæ* conformiter habent καὶ τὴν Γὲθ. Forsan Γεθὰν aut Γιτθὰν scribendum.

[f] Μαρησὰν,] Μάρεσαν *Big.* & *Gall.* 1. Μαρεσὰν LXXII.

[g] Ζιφὰ,] Καὶ τὴν Ζιφὰ *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. καὶ τὴν Ζὶφ LXXII. HUDS. Conf. Lib. VI. c. 13. §. 2. Pro *Ethame* Rufin. *Jeam*, item *Odollam*, *Hipam*, *Maresam.* pro *Azeca* & *Saraëm* Rufin. *Retheram.* Vid. 2 Chron. XI. 5. SPANH.

[h] Λαχὶς,] Ita *Big. Gall.* 1. 2. *Epiphanii Codd.* & LXXII. Λαχεὶς in *Editis Aliisque.*

[i] Αζηκὰ,] Non dubito quin καὶ Ζηκὰ tam *Editorum* quam *MSS.* factum fuerit ex καὶ Αζηκὰ, cum urbem Αζηκὰ tribui Judæ adscribat *Eusebius*, & καὶ τὴν Αζηκὰ habeant LXXII.

[k] Σαρεὶμ,] Nolui quidquam mutare, licet Σαρὰμ habeant *MSS.* & Σαρφὰ LXXII. Corrupte in *Epiphanii* libris *Zethuram* & *Zeteram.*

[l] Ηλὼμ,] Αἰλὼν LXXII. *Rom.* Αἰωλὼν LXXII. *Alex.* & *Veritas Hebr.*

[m] Καὶ ἄλλας μεγάλας,] At 2 Chron. XI. 10. urbes hæ, quas recensuit nominatim Josephus, partim in Juda, partim in Benjamin dicuntur esse sitæ. REL.

[n] Βενιαμίτιδι] Ita cum *MSS.* Βενιαμίδι in *Editis.*

[o] Ἐν ἀπάσαις] Illud ἐν deest *Vat.*

[p] Θυρεοὺς] Sic melioris notæ *MSS.* in *Aliis Editisque* θυρεοὺς καὶ σφενδόνας. HUDS. *Gen.* Θυρεοὺς· vel θυρεὺς καὶ σφενδόνας· Conf. sup. lib. VII. c. 2. §. 2. & inf. c. 12. §. 1. σφενδόνης. SPANH.

[q] Καταλιπόντες] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* κατελειπον καὶ τὰς αὐτῶν πόλεις in *Editis Aliisque.*

[r] Μαχάνην] In *S. Literis* (2 *Paralip.* c. 11. v. 20.) dicitur Μααχὰ θυγάτηρ Αβεσαλώμου. In melioribus *Epiphanii* libris *Machan*, in aliis *Maachan.*

[s] Τέκνα δὲ εἶχεν] Τέκνα δὲ καὶ ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλείονα· πασῶν *Vat.* & *Samb.* commode satis, commate posito post σφενδόνας. Sed pro vulgata lectione faciunt *Epiphanii* libri.

[t] Μαχάνην.] Ita ex *MSS.* in *Editis* Μαχὰν.

[v] Τριάκοντα.] Εξήκοντα juxta LXXII. & *Veritatem Hebraïcam.*

[x] Τῆς βασιλείας] Illud τῆς ex *MSS.*

[y] Υπ' αὐτῷ] Υπ' αὐτὸν *Vat. Hen.* & *Busb.*

[z] Τοῖς τῶν ἡγεμόνων] Ita cum *Big.* & *Samb.* τοῖς τῶν ἡγεμόνων *Vat.* in *Editis* τοῖς ἡγεμόνων.

[a] Ασελγείας] Ασεβείας solus *Vat.*

[b] Ταῖς κακίαις] Τῇ κακίᾳ *Vat.*

ἔρεσιν

ἴνεσιν ὑποδέχεσθαι δοκεῖν τὰ τ̃ βασιλέων ἔργα, μὴ [c] ταὐτὰ πεφάνσας. τ̃ῳ τοίνυν σωέβαινε καὶ τοῖς ὑπὸ Ροβοάμῳ πεπραγμένοις, ἀσεβοῦτ@ αὐτ῀ καὶ παρανομοῦτ@, ἀσυδάζειν μὴ προσκρόσωσι τῷ βασιλεῖ, θέλοντις εἶναι δίκαιοι. πίμπρον γ᾽ [d] τ̃ εἰς αὐτὸν ὕβρεων ὁ Θεὸς ὑπερέμπει τὸν τ̃ Αἰγυπτίων βασιλέα [e] Σύσακον. [f] ὡς᾽ ὃ πλανηθεὶς [g] Ηρόδοτ@ τὰς πράξεις αὐτ῀ Σεσώστρ῀ προσάπτει. ἔτ@ γὰ ὁ Σύσακ@, πέμπω ἐπὶ τ̃ Ροβοάμου βασιλείας, ὑπεστράτευτο μετὰ πολλῶν αὐτ῀ μυριάδων. ἅρματα μὲν γὰ αὐτῷ χίλια καὶ διακόσια τ̃ ἀριθμὸν [h] ἐξεπλήθει, ἱππέων δ᾽ μυριάδες ἑξ, [i] πεζῶν δ᾽ μυριάδες τετταράκοντα. τούτων τὰς πλείστας Λίβυας [k] ἐπήγετο καὶ Αἰθίοπας. ἐμβαλὼν οὖ εἰς τὴν χώραν τ̃ Εβραίων, καταλαμβάνεται τὰς ὀχυρωτάτας τ̃ Ροβοάμου βασιλείας [l] πόλεις ἁμαχητί. κ᾽ ταύτας ἀσφαλισάμεν@, ἔφατον ἐπῆλθε τοῖς Ιεροσολύμοις.

γ'. Εγκεκλεισμένου [m] δ᾽ τ̃ Ροβοάμου καὶ τ̃ πλήθους ἐν [n] αὐτοῖς διὰ τὴν Σουσάκου [o] στρατείαν, καὶ τ̃ Θεὸν ἱκετευόντων δοῦναι νίκην καὶ σωτηρίαν, [p] οὐκ ἔπεισεν τὸν Θεὸν [q] ταχθῆναι μετ᾽ αὐτῶν. ὁ δ᾽ προφήτης Σαμαΐας ἔφησεν αὐτοῖς τὸν Θεὸν ἀπειλεῖν ἐγκαταλείψειν αὐτοὺς, ὡς καὶ αὐτὸι τὴν θρησκείαν αὐτοῦ [r] καταλιπόν. ταῦτ᾽ ἀκούσαντις, [s] εὐθὺς τῆς ψυχαῖς [t] ἀνέπεσον· καὶ μηδὲν ἔτι σωτήριον ὁρῶντις, ἐξομολογεῖσθαι πάντις ὥρμησαν, ὅτι δικαίως αὐτοὺς ὁ Θεὸς ὑπερόψεται, γνωμένους πρὸς αὐτὸν ἀσεβεῖς, καὶ [v] συγχέοντας τὰ νόμιμα. καταδὼν δ᾽ αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἤτως διακειμένους, καὶ τὰς ἁμαρτίας [x] ἀνθομολογημένους, οὐκ ἀπολέσειν αὐτοὺς εἶπεν πρὸς τὸν προφήτην· ποιήσειν μέντοιγε τοῖς Αἰγυπτίοις ὑποχειρίους, ἵνα μάθωσι, πότερον ἀνθρώπῳ δουλεύειν ἐστὶν ἀπονώτερον ἢ Θεῷ. [y] παραλαβὼν δ᾽ Σύσακ@ ἁμαχητὶ τὴν πόλιν, δεξαμένου Ροβοάμου διὰ τὸν φόβον, οὐκ ἐνέμεινε τ̃ῖς γνωμένοις συνθήκαις· ἀλλ᾽ ἐσύλησε τὸ ἱερὸν, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἐξεκένωσε τ̃ Θεοῦ καὶ τοὺς βασιλικοὺς, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μυριάδας ἀναριθμήτους βαστάσας, καὶ μηδὲν ὅλως [z] ὑπολιπών. [a] ὠφείλε δ᾽ καὶ τοὺς χρυσοῦς θυρεοὺς καὶ τὰς ἀσπίδας ἃς κατεσκεύασε Σολομὼν ὁ βασιλεύς· οὐκ εἰσὶ δ᾽ ἃδε τὰς χρυσᾶς φαρέτρας, ἃς ἀνέθηκε Δαυίδης τῷ Θεῷ, λαβὼν ποθ᾽ τ̃ [b] Σωφήνης βασιλέως. καὶ [c] τοῦτο ποιήσας ἀνέστρεψεν εἰς τὰ οἰκεῖα. μέμνηται δ᾽ ταύτης τ̃ στρατείας καὶ ὁ Αλικαρνασεὺς [d] Ηρόδοτ@, ὡς᾽ μόνον τὸ τ̃ βασιλέως πλανηθεὶς ὄνομα, καὶ ὅτι ἄλλοις τε πολλοῖς ἐπῆλθεν ἔθνεσι καὶ τὴν Παλαιστίνων Συρίαν ἐδουλώσατο, λαβὼν

ges, faciant, haud erit ut facta ab iis approbare videantur. Iis itaque qui Roboamo paruerunt hoc ipsum accidebat, ut, dum is impie ageret legesque violaret, illi operam dederint, ne regis animum offenderent, justi esse studentes. Deus autem Susacum Ægyptiorum regem mittit, qui contumeliarum in ipsum pœnas exigeret. de quo in errorem lapsus Herodotus ejus res gestas Sesostridi attribuit. Hic enim Susacus anno regni Roboami quinto exercitum * contra illum adduxit multis *militum* myriadibus constantem. Illum enim *ex Ægypto* comitati sunt currus numero quidem mille ducenti, equitum vero sexaginta millia, peditumque † quadringenta millia. Adductorum plerique Libyes erant & Æthiopes. Cum igitur in Hebræorum regionem irrupisset, validissimas Roboami urbes absque pugna cepit: iisque præsidio firmatis, postremo Hierosolyma invasit.

IV. *Susaci regis Ægypti expeditio in Judæam.* 3 *Regum*, c. 14. 25. & c. 2 *Paral.* c. 12.

3. Cum autem Roboamus populusque in urbe incluſi tenerentur ob Susaci expeditionem, Deoque supplicarent, ut victoriam illis daret & salutem, Deum, ut ab illis staret, adducere non potuerant. Illis vero dixit Samæas vates Deum ipsis denunciasse, se illos deserturum esse, prout ipsi cultum ejus & religionem deseruerunt. Ubi hæc audiverant, statim animis conciderunt; nullamque spem salutis reliquam cernentes, confiteri omnes cœperunt, jure Deum facturum esse si illos despexerit, qui in illum impii exstiterunt, legisque instituta perturbarunt & contaminarunt. Deus autem, cum eos videret ita animis affectos & delicta invicem confitentes, vati dicebat, fore ut illos non perdat, subditurum tamen esse Ægyptiis, ut intelligant utrum horum facilius sit, homini servire an Deo. Cum autem Susacus urbem absque pugna in suam potestatem redegisset, Roboamo præ metu eum *intra* muros accipiente, pactis quibus convenerant non mansit, sed Templum diripuit, thesaurosque cum Deo sacros tum regios exinanivit, myriadibus innumeris auri argentique exportatis, ut nihil prorsus relictum esset. Quin & aurea scuta detraxit & clypeos quos Solomon rex fecerat; ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Davides à Sophone rege acceptas Deo dedicaverat. Ac, cum hæc perpetrasset, domum reversus est. Hujus autem expeditionis meminit etiam Herodotus Halicarnassensis, in solo ‡ regis nomine errans, *refertque* illum gentes alias complures invasisse; atque Syriam Palæstinam sibi subjecisse, cunctis in ea regione hominibus sine prælio captis. Manifestum autem est, quod nostram gen-

Roboamus populusque se Deo submittunt. 2 *Paral.* c. 12.

Susacus, captis Hierosolymis Temploque spoliato, discedit. 3 *Regum*, c. 14. 2 *Paral.* c. 12.

Herodoti hac de re testimonium.

[c] Ταὐτὰ πεφάνσας.] Ita cum *Big.* (Cocc.) & *Samb.* ταῦτα in *Editis Aliisque.*

[d] Τὸν εἰς αὐτὸν] Τῆς κ. ἀ. ὕβρεως *Big.*

[e] Σύσακον.] Σουσάκιμον & infra ubique Σουσάκιμ@ *Vat.* vide p. 443. §. 1.

[f] Περὶ ὃ πλανηθεὶς,] Neutiquam hinc sequitur (ut male existimarunt *viri Eruditi*) pro eodem rege utrumque à *Josepho* habitum: quin immo pro diversis habitos palam est, quorum alteri alterius res gestas per errorem tribuerit *Herodotus*. Si credidisset *Josephus*, quod volunt, utrumque fuisse revera eundem, & tantum *Sesostrim* nominari ab *Herodoto*, qui *Susacus* nominatur ab *Hebræis*, simpliciter absque erroris crimine id memorasset, quum exigua sit discrepantia inter *Susacus* vel *Sisacus* & *Sesostris*, & in omnibus ferme *S. Scripturæ* nominibus, quæ & apud *Græcos Scriptores* occurrunt longe major reperiatur. PERIZONIUS. quem vide hac de re fuse doctissimeque agentem in libro de *Ægyptiacis Originibus*, c. 8.

[g] Ηρόδοτ@ τὰς πράξεις αὐτῷ Σεσώστρ῀] Lib. II. c. 11. &c. SPANH.

[h] *Contra illum adduxit multis* militum *myriadibus constantem.*] *Contra Hierosolyma* in *Vet. Interpr.*

[h] Ἐξεπλήθει,] Ἐπλήθει *Vat.*

[i] Πεζῶν δ᾽] In *S. Literis* tantum dicitur *innumerabilis militum multitudo.*

† *Quadringenta millia.*] *Quadraginta millia* apud *Epiphan.* forsan librariorum errore.

[k] Ἐπήγετο] Ἐπηγάγετο *Vat.* Forsan exciderint καὶ Τρωγλοδύτας. Videsis 2 *Paralip.* c. 12. v. 2. & *Chronicon Paschale*, p. 93.

[l] Πόλεις ἁμαχητί.] Vocem πόλεις inseruimus ex *MSS.* HUDS. & COCC.

[m] Δὲ δ᾽ Ροβοάμου] Illud δ᾽ abest *Vat.*

[n] Αὐτοῖς διὰ] Αὐτοῖς διὰ τὴν αὐτὸ στρατιὰν τὸν δ᾽ Σουσακίμου *Vat.*

[o] Στρατείαν,] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. στρατιὰν in *ceteris.*

[p] Οὐκ ἔπεισεν] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis Aliisque* ἀλλ᾽ οὐκ ἔπεισεν.

[q] Ταχθῆναι] Ita ex *MSS.* pro ἀχθῆναι *Editorum.*

[r] Καταλιπόν·] Sic *MSS.* κατέλειπον in *Editis.*

[s] Εὐθὺς ταῖς] Εὐθέως *Vat.*

[t] Ανέπεσον·] Ανέπεσαν *Samb.* ἀνέπαυσαν *Big.* & *Gall.* 1.

[v] Συγχέοντας] Συγχέαντας *Vat.*

[x] Ανθομολογημένους,] Ανομολογημένους *Vat.*

[y] Παραλαβὼν] Παραλαβὼν δ᾽ ὁ Σουσάκιμ@ *Vat.*

[z] Υπολιπών.] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* καταλιπὼν *Gall.* 1. 2.

[a] Ὠφείλε δ᾽] Καὶ τὰ δέκατα χρυσᾶ ἃ ἔλαβεν Δαυὶδ ἐκ χειρὸς τ̃ παίδων Αδελζαὰδ βασιλέως Σωβᾶ, καὶ τὰ ὅπλα τὰ χρυσᾶ ἃ ἐποίησε Σολομών. *Chronic. Paschale*, p. 93.

[b] Σωφήνης βασιλέως.] Conf. sup. lib. VII. c. 5. §. 1. SPANH.

[c] Τοῦτο ποιήσας] Ταῦτα ποιήσας *Hen.* & *Busb.*

‡ *Regis nomine errans*,] *Sc.* Susaci, tanquam res ita gesta fuerit, sed non ab rege qui *Herodoto* est *Sesostris*, sed ab illo qui dictus fuit *Susacus.*

[d] Ηρόδοτ@,] Lib. 2. c. 102. & 106.

gentem designare voluerit ab Ægyptio subactam. narrat enim hunc in terra illorum, qui semet sine pugna dediderant, columnas reliquisse, quibus pudenda muliebria ‡ insculpserat. Roboamus sane rex noster, priusquam Martis aleam experiretur, urbis deditionem ei fecit. Porro dicit Æthiopas ab Ægyptiis circumcisionem virilium accepisse. *adjecto*, "nam & Phœnices & Syrii qui sunt in "Palæstina, didicisse id ab Ægyptiis & ipsi con-"fitentur." cæterum constat, quod nulli alii circumcidantur in Palæstina Syri præterquam nos. Sed de *his* singuli ita loquantur, prout ipsis visum fuerit.

Roboamus projectis & clypeis aureis, à Sujaco exportatis, parem æreorum numerum facit. 3 Regum, c. 14. 2 Paral. c. 12.

4. Post Susaci autem discessum, Roboamus rex pro aureis scutis & clypeis pari numero ære facta Regiæ custodibus commisit. Cumque ei non contigerit inter expeditiones illustres & res splendide gestas vitam agere, summa in quiete regnavit metu *tamen* conjuncta, quod perpetuo cum Hieroboamo inimicitias gereret. Obiit autem, cum vixisset annos quinquaginta & septem, & septemdecim ex illis in regno exegisset. vir insolens & imprudens, & qui patris amicorum consiliis non obsequutus magnam imperii partem amisit. Sepultus est Hierosolymis in regiis conditoriis. Ipsi vero in regnum successit filius Abias, anno duodevigesimo regni Hieroboami in decem tribus. Atque ista quidem hujusmodi exitum habuêre. superest vero ut deinceps dicamus de Hieroboamo, quemadmodum & ipse vitam finivit. Nam ille nihil reliqui faciebat, ut in Deum contumelias ederet, neque tandem quiescebat: sed aras super montes excelsos construere pergebat, atque sacerdotes ex vulgo creare.

Roboamus moritur, eique in regnum succedit Abias. 3 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 13.

ἀμαχητὶ [e] τὰς ἀνθρώπους τὰς ἐν αὐτῇ. Φανερὸν δ' ὅτι τὸ ἡμέτερον ἔθνος βέλτιστα δηλοῖ κεχφρωμένον ἀπὸ τῆς Αἰγυπτίων. λέγω γὰρ ὅτι σήλας [f] κατέλιπεν, [g] ἐν τῇ τῶν ἀμαχητὶ ᾠδόντων αὐτὰς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγεάψας. Ροβόαμος δ' αὖτ' παρέδωκεν ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς ἀμαχητὶ τὴν πόλιν. [h] Φησὶ γὰρ [i] Αἰθίοπας παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι τὸν τῶν αἰδοίων ἀποτομήν· "Φοίνικες "γὰρ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὁμολογοῦσι παρ' Αἰγυ-"πτίων μεμαθηκέναι." δῆλον οὖν ἐστὶν ὅτι [k] μηδένες ἄλλοι ἀποτέμνονται [l] τὰ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Σύρων, ἢ μόνοι ἡμεῖς. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕκαστοι λεγέτωσαν ὅ, τι ἂν αὐτοῖς δοκῇ.

δ'. Ἀναχωρήσαντος δὲ Σουσάκου, Ροβόαμος ὁ βασιλεὺς, ἀντὶ μὲν τῶν χρυσέων θυρεῶν καὶ τῶν ἀσπίδων χάλκεα ποιήσας, τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν παρέδωκε τοῖς τῶν [m] βασιλείων φύλαξιν. ἀντὶ δὲ τοῦ μὴ στρατηλάτης ἐπιφανοῦς καὶ τὰ ἐν τοῖς πράγμασι λαμπρυνόμενος ἄγειν, ἐβασίλευσεν ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ καὶ δέει, πάντα τὸν χρόνον ἐχθρὸς ὢν Ιεροβοάμῳ. ἐτελεύτησε δὲ, βιώσας ἔτη πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ, βασιλεύσας δ' αὐτῶν ἑπτακαίδεκα. τὸν τρόπον ἀλαζὼν ἀνὴρ καὶ ἀνόητος, καὶ διὰ τὸ μὴ πειθαρχεῖν τοῖς πατρῴοις φίλοις τῷ δεχθῆναι ἀπολέσας. ἐτάφη δ' ἐν Ιερουσαλήμοις ἐν τοῖς ἡγέμοσι τῶν βασιλέων. διεδέξατο δ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Αβίας, ὄγδοον ἤδη καὶ δέκατον ἔτος Ιεροβοάμου τῶν δέκα φυλῶν [n] βασιλεύοντος. καὶ πᾶσι μὲν τοιοῦτον ἔσχε τέλος. τὰ γὰρ περὶ Ιεροβόαμον ἀκόλουθα τούτων ἔχομεν, πῶς καταστρέψεται τὸν βίον, διεξελθεῖν. οὕτως γὰρ οὐ [o] διέλιπεν οὐδὲ [p] ἠρέμησεν εἰς τὸν Θεὸν ἐξυβρίζων, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν [q] ὀρῶν βωμοὺς ἀνιστὰς καὶ ἱερεῖς ἐκ τοῦ πλήθους ἀποδεικνὺς διετέλει.

CAP. XI.

ΚΕΦ. ια'.

De obitu filii Hieroboami. Quomodo Hieroboamum vincit Abias, qui haud multo post moritur, Asane in regnum succedente; utque, mortuo Hieroboamo, Nadabum ejus filium totumque Hieroboami genus perimit Basanes.

Περὶ τελευτῆς τοῦ υἱοῦ Ιεροβοάμου. ὡς Ιεροβοάμου ἠττηθέντος ὑπὸ τοῦ Αβία, ὃς μετ' οὐ πολὺν τὸν βίον κατέστρεψε Ασάνου τὴν βασιλείαν διαδεχομένου· καὶ ὡς Ιεροβοάμου ἀποθανόντος, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νάδαβον καὶ ἅπαν τὸ γένος Ιεροβοάμου διαφθείρει Βασάνης.

Hieroboamus uxorem ad Achiam vatem mittit. 3 Regum, c. 14.

FUturum autem erat, nec longo post intervallo, ut Deus ista flagitia pœnamque illis debitam in suum ipsius caput generisque sui universi recidere faceret. Cumque sub id tempus filius ejus ægrotaret, quem Obimen appellabant, uxori suæ mandat, ut, veste sua deposita habituque privato assumpto, ad Achiam vatem se conferret: (esse enim hunc virum in futuris prædicendis mirificum; nam & de regno sibi id quod accidit hunc ipsum indicasse) jussitque, ubi eò perveniret, ut quasi peregrina de filio percontaretur, an è morbo esset evasurus. Illa habitu mutato, prout à marito jussa fuerat, ad urbem Siluntem veniebat, illic enim Achias agebat. & cum in eo esset ut domum ejus intraret, cæcutientis & oculis præ senio torpentis, Deus ei apparuit utrumque indicans, & Hiero-

Ταῦτα δ' ἔμελλεν ὁ θεὸς εἰς μακρὰν τὰ ἀσεβήματα [r] καὶ τὴν ἀπ' αὐτῶν δίκην εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν καὶ πάσης αὐτοῦ τὸ γένος τρέψειν τὸ ταχύ. κάμνοντος δ' αὐτοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῆς παιδὸς, ἣν [s] Ο-βίμου ἐκάλουν, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μεταστέλλει, τὴν στολὴν ἀποθεμένην καὶ σχῆμα λαβοῦσαν ἰδιωτικὸν, πρὸ-σθῆναι πρὸς Αχίαν τὸν προφήτην· εἶναι γὰρ θαυμαστὸν ἄν-δρα περὶ τὰ μελλόντων προφητεῖν, καὶ γὰρ περὶ τῆς βασι-λείας αὐτῷ τοῦτον διαπεπρωκέναι· προσταχθεῖσα δ' ἐκέ-λευσε περὶ τῆς παιδὸς ἀνακρίνειν ὡς ξένην, εἰ διαφεύ-ξεται τὴν νόσον. ἡ δὲ μεταχρηματισαμένη, καθὼς αὐτῇ προσέταξεν ὁ ἀνὴρ, ἦλθεν εἰς [t] Σιλὼ πάλιν. ἐκεῖ γὰρ διέτριβεν ὁ Αχίας. καὶ μελλούσης εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰσιέ-ναι, τὰς ὄψεις ἠμαυρωμένην διὰ τὸ γῆρας, ἐπιφανεὶς ὁ

---

e Τὰς ἀνθρώπους] Τὰς ἐν αὐτῇ ἀνθρώπους.

f Κατέλειπεν, ἐν τῇ τῶν ἀμαχητὶ ᾠδόντων αὐτὰς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγεάψας.] Herodot. l. II. c. VI. SPANH.

g Ἐν τῇ τῶν ἀμαχητὶ ᾠδόντων αὐτὰς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγεάψας.] Illa ἐν τῇ non agnoscit *Epiphan.*

‡ *Insculpserat.*] Sc. ad exprobrandam illis mollitiem. HUDS. Inde *Antigonam* vocat Antigonum turpiter sese dedentem Sosius lib. 1. de Bello, ubi vide quæ notavimus. HAV.

h Φησὶ γὰρ] In *Euterpe*, c. 104. hisce verbis: μοῦνοι πάντων ἀν-θρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνουσι ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες γὰρ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι.

i Αἰθίοπας παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι τὸν τῶν αἰδοίων ἀποτομήν. Φοίνικες γὰρ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὁμολογοῦσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι.] Æthiopes & Syri Palæstini Circumcisionem ab Ægyptiis edocti. vid. Herodot. lib. II. c. CIV. SPANH.

k Μηδένες ἄλλοι] Μηδέτεροι *Big.*

l Τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ] Τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἢ μόνοι ἡμεῖς *Vat.*

m Βασιλείων] Quamvis *Epiphanius* habeat, *custodibus regalibus servanda tradidit*; malui tamen βασιλείων cum *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. quam βασιλίων cum *Editis*, præsertim cum *S. Litera* (2 *Paralip.* c. 12. v. 10.) dicant, ea servanda accepisse τοὺς φυ-λάσοντας τὰ πυλῶνα τοῦ βασιλέως. Vide *Theodoretum* in 3 Regum, ΕΡΩΤ. μς'.

n Βασιλεύοντος.] Βασιλεύσαντος *Vat.* qui ὢν mox sequens non agnoscit.

o Διέλιπεν] Ita *MSS.* διέλειπεν in *Editis.*

p Ἠρέμησεν] Male in *Editione principe* ἠρέμισεν.

q Ὀρῶν βωμοὺς] Illud ὀρῶν ex *MSS.* & *Veteri Interprete.*

r Καὶ τὴν ἀπ' αὐτῶν] Καὶ deest *Big. Samb.*

s Ὀβίμου ἐκάλουν,] Ἀβίμης juxta *Epiphanium.* Aetia LXXII. *Abijah* in *Verit. Hebr.*

t Σιλὼ] Σηλὼ in nonnullis *MSS.* vide *Annot.* ad p. 307. §. 2.

v Ἀπιλ-

ὁ Θεὸς ἀμφότερα αὐτῷ μηνύῃ, τῷ τε Ἱεροβοάμου γυναῖκα πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένῃ, καὶ τί δεῖ πρὸ ὧν πάρεστιν ἀποκρύπτειν. παρούσης δὲ τὴν γυναικὸς εἰς τὴν οἰκίαν ὡς ἰδιώτου καὶ ξένης, ἀνεβόησεν· "εἴσελθε, ὦ γύναι Ἱε-"ροβοάμου, τί κρύπτεις σαυτήν; τὸ γὰρ Θεὸν ὑ λαθεῖν σε, "ὃς ἀφιξομένῃ τε μοὶ φανεὶς ἐδήλωσε, καὶ προσέταξε "τίνας ποιήσομαι τὰς λόγους". [v] ἀπελθόντων οὖν πρὸς τὸν ἄνδρα ἔφραζεν οὑτωσὶ ταῦτα λέγειν· "ἐπεὶ σὲ μέγαν "ὄντα μικρᾷ καὶ [x] μηδὲν ὄντος ἐποίησα, καὶ ἀποχίσας τῆς "βασιλείαν ἀπὸ τοῦ Δαυίδου γένους σοὶ ταύτην ἔδωκα, σὺ "δὲ τούτων ἠμνημόνησας, καὶ τῆς ἐμῆς θρησκείαν κατα-"λιπὼν [y] χωνεύτους θεοὺς κατασκευάσας σεαυτῷ [z] ἐπι-"μηπὶς· ἵνα σε πάλιν καθαιρήσω, καὶ πᾶν ἐξολο-"θρεύσω σε τὸ γένος, καὶ κυσὶ καὶ ὄρνισι βορὰν ποιή-"σω γενέσθαι. βασιλεὺς γὰρ [a] ἐξεγείρεταί τις ὑπ' ἐμοῦ τῶν "λαῶν πάντες, ὃς οὐδὲν ἀπολείψει τῶν Ἱεροβοάμου γε-"νῶν. [b] μεθέξει δὲ τῆς τιμωρίας καὶ τὸ πληθος ἁπᾶν τῶν "ἀγαθῆς γῆς, καὶ διασπαρὲν εἰς τοὺς [c] πέραν Εὐφρά-"του τόπους, ὅτι τοῖς βασιλέως ἀσεβήμασι κατηκολού-"θησε, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ γενομένους [d] θεοσεκεῖς θεοὺς, "τῷ ἐμῷ θυσίαν ἐγκαταλιπών. σὺ δέ, ὦ γύναι, ταῦτα "[e] προαγγέλλεσθαι σπεῦδε πρὸς τὸν ἄνδρα· τὸν δὲ υἱὸν κατα-"λήψῃ τεθνηκότα. [f] σὺ γὰρ εἰσιοῦσα εἰς τὴν πόλιν, ἀπο-"λείψεις τὸ ζῆν αὐτόν· ταφήσεται δὲ, κλαυσθεὶς ὑπὸ τοῦ "παντὸς πλήθους παντὸς, κοινῇ τιμηθεὶς πένθει. καὶ γὰρ μόνος "[g] τῶν ἐκ τοῦ Ἱεροβοάμου γένους ἀγαθὸς οὗτος εὑρέθη." ταῦτα [h] αὐτοῦ προφητεύσαντος, ἐκπηδήσασα ἡ γυνὴ τεταραγμένη, καὶ τῷ τοῦ [i] προφημένου παιδὸς θανάτῳ βεβιασμένη, θρηνοῦσα διὰ τῆς ὁδοῦ, καὶ τὴν μέλλουσαν [k] τοῦ τέκνου κο-πτομένη τελευτὴν, ἀθλία τοῦ [kk] πάθους ἠπείγετο κακοῖς ἀμηχάνοις, καὶ ἀπορῇ μὲν ἀτυχεῖ χρωμένη διὰ [l] τὸν υἱόν· ἔμελλε γὰρ αὐτὸν ἐπιχθείσα θᾶττον ὄψεσθαι νεκρόν· ἀναγ-καίᾳ δὲ διὰ τὸν ἄνδρα. καὶ θαλλομένη, τὰ μὲν ἐσκε-πτοῦτο, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης, εὗρε· τῷ δὲ βα-σιλεῖ πάντα ἀπήγγελλεν.

Β'. Ἱεροβοάμου δὲ [m] οὐδὲν τούτων φροντίσαντος, πολλὰ [n] ἀριθμήσας στρατιὰν, ἐπὶ τὸν Ροβοάμου παῖδα, τὸν δύο φυλῶν τῆς βασιλείαν τοῦ πατρὸς διαδεξάμενον, [o] Α-βίαν ἐξεστράτευσε πολεμήσων. καταφρονῶ γὰρ [p] αὐτὸν διὰ τὴν ἡλικίαν. ὁ δ' ἀκούσας τὴν ἔφοδον τὴν Ἱεροβοάμου, πρὸς αὐτὴν ὑ καταπλαγή· γιγνόμενος δ' ἐπάνω καὶ τὸν νεότητος τῷ φρονήματι καὶ τὴν ἐλπίδος ἣν πολεμίων, στρατιὰν [q] ἐπιλέξας ἐκ τῶν δύο φυλῶν, ἀπήντησε τῷ Ἱεροβοάμῳ εἴς τινα τόπον καλούμενον ὄρος [r] Σεμα-ρών. καὶ στρατοπεδευσάμενος ἐγγὺς αὐτοῦ τὰ πρὸς τὴν μάχην [s] ἠτρέπιζεν. ἦν δ' ἡ δύναμις αὐτοῦ, μυριάδες [t] πεντακόσιαι· ἡ δὲ Ἱεροβοάμου στρατιὰ, διπλασίων ἐκείνης. ὡς δὲ τὰ στρατεύματα πρὸς τὰ ἔργα καὶ τοὺς κινδύνους [v] ἀντιπαρετάσσετο καὶ συμ-βαλεῖν ἔμελλε, στὰς ἐφ' ὑψηλοῦ τινος τόπου Ἀβίας, καὶ τῇ χειρὶ κατασείσας, τὸ πλῆθος καὶ τὸν Ἱερο-

boami uxorem se eò contulisse, & quid ei de quibus sciscitatura adest respondere oportet. Mulierem autem, tanquam peregrina & privata, ad domum ejus accedente, *vates* exclamavit; "ingredere, ô "uxor Hieroboami, cur teipsam dissimulas? nam "Deum latere non potes, qui & me per visionem "de adventu tuo præmonuit, præcepitque quibus "te verbis affarer." Cum itaque ad maritum reverteretur, jussit ut hæc ei renunciaret: "quando-"quidem ego te magnum è parvo & de nihilo fe-"ci, absciscsloque Davidicæ domui regno te dona-"vi, tu vero horum immemor, meoque cultu post "tergum rejecto, eò deveneris ut Deos *ex aurο* "conflaveris eosque colueris: ita ego te rursum è "medio tollam, & omne genus tuum ad interne-"cionem perdam, faciamque ut à canibus ac vo-"lucribus *aeris* devoretur. quidam enim à me in "Israëlitas rex susciteabitur, qui neminem ex Hie-"roboami genere superstitem est relicturus. Quin "& populus hujusce supplicii particeps erit, ex-"cidet quippe felice terra, sparsusque per loca "Transeuphratensia exsulabit, quod impietatis re-"gis socium se fecerit, deosque ab illo factos ado-"rarit, sacris meis relictis. Tu vero, ô mulier, i "properè ad maritum hæc illi enunciatum. Cæ-"terum filium invenies mortuum. nam simulac "pedem in urbem immiseris, ille morietur; atque "ab universo deploratus populo sepelietur, publi-"co luctu cohonestatus. nam & hic unicus erat "è stirpe Hieroboami in quo boni quidquam in-"ventum est." Ubi hæc ille vaticinatus fuerat, mulier perturbata, puerique jam dicti mortem ægre ferens, se proripuit, viam luctu & plangore complens; ac misera malis ex *hac* calamitate urgebatur ineluctabilibus, festinatione utens filio quidem & ipsâ infelici (nam quo magis properaret, eo ipsum citius exstinctum visura erat) viro tamen necessariâ. Atque ita domum reversa, filium quidem, prout vates dixerat, anima jam efflata mortuum offendit, regique cuncta enarravit.

Vates ei filii obitum prædixit, pœnamque Hieroboamo denunciat. 3 Regum, c. 14.

Uxor Hieroboami reversa filium mortuum offendit. 3 Regum, c. 14.

2. At Hieroboamus nihil hæc curans, magnis delectibus habitis, exercitum in expeditionem eduxit ut bello persequeretur Abiam Roboami filium, qui patri in regnum successerat. ipsum enim, quod esset adolescentulus admodum, contempsit. Ille vero, audito adventu Hieroboami, haudquaquam perterritus est: sed animo supra juvenis ætatem & supra quam hostis speraverat, cum exercitum è duabus tribubus collegisset, Hieroboamo occurrit in quodam loco qui mons Semaron appellatur. & prope illum castra metatus, omnia ad pugnam necessaria parabat. Secum autem habebat quadringenta millia: Hieroboami vero exercitus duplo major erat. Cumque jam milites ex adverso starent ad dimicandum & pericula subeunda accincti, atque in eo essent ut manus consererent, Abias ex edito quodam loco, cum manu significasset, populum & Hieroboamum rogavit ut priusquam congre-

V. *Hieroboami contra Abiam expeditio. 2 Paral. c. 13.*

[v] Ἀπελθόντων] Ἀπιλθῶσα in aliquot *MSS.*
[x] Μηδὲ ὄντος] Ita cum *MSS.* μηδενὸς in *Editis.*
[y] Χωνεύτους] *Gen.* χωνεύς, vel χωνευτής. SPANH.
[z] Ἐπίμηνος] Iterum ex *MSS.* in *Editis* ἔλιμας.
[a] Ἐξεγείρεταί τις] Sic *MSS.* ἐξαγείρεται δὲ ὑπ' ἐμοῦ λαοῦ in *Editis.*
[b] Μεθέξει δὲ] Ita *Basil. G. Vat.* & *Epiphan.* μεθέξειν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
[c] Πέραν Εὐφράτου] Πέραν τοῦ Εὐφράτου *Vat.*
[d] Θεοσεκεῖς θεοὺς,] Ita *Vat.* quo modo, vel θεοσεκωήσε *Epiphan.* in *Editis Aliisque* θεοσκωεῖ.
[e] Προαγγέλλεσθαι] Ἀπαγγέλλεσθαι *Big. Samb.* & *Vat.*
[f] Σὺ γὰρ εἰσιοῦσα] Σοῦ γὰρ ἰούσης *Vat.*
[g] Τῶν ἐκ τοῦ Ἱεροβοάμου γένους] Sic οἱ ἐκ τῶν υἱῶν Λευὶ id est Levitæ Hebr. 9. REL.
[h] Αὐτοῦ θεοπτύσαντος,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *hæc namque propheta perhibente* &c. ταῦτα ὁ in *Editis Aliisque.*
[i] Προφημένου παιδὸς] Εἰρημένου *Vat.*
[k] Τῆς τέκνου κοπτομένη τελευτὴν] Conf. lib. VII. c. 1. §. 6. SPANH.
[kk] Πάθους] Ita in *Editis Aliisque. τάχους Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*
[l] Τὸν υἱόν·] Τὸν υἱὸν αὐτῆς *Vat.*
[m] Οὐδὲν τούτων] Οὐδενὸς *Big. Samb.* & *Vat.*
[n] Ἀριθμήσας] Ἀθροίσας *Big.* & *Vat.* forsanque *Epiphan.*
[o] Ἀβίαν] Is 3 *Regum*, c. 15. v. 1. *Abijam* dicitur in *Hebr.* Ἀβιὰ LXXII. 2 *Paralip.* c. 12. v. 16. *Abija*, & Ἀβιά.
[p] Αὐτὸν] Αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.* & mox πρὸς αὐτόν.
[q] Ἐπιλέξας] Ἐπιλεξάμενος *Big.* & *Gall.* 1.
[r] Σεμαρών.] ΣΑΜΑΡΩΝ in *Editis Aliisque.* Σεμεὼν LXXII. 3 *Regum*, c. 16. v. 24. *Amorræorum mons* in *Epiphanii* libris. Vide *Theodoretum* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. μή.
[s] Ἠτρέπιζεν.] Εὐτρέπιζεν *Vat.*
[t] Τεσσαράκοντα·] Ita etiam in *Hebræo*, 2 *Paralip.* c. 13. v. 3. Verum in *Vulgato*, LXXII. & *Epiphanii* libris *MSS.* habemus *quadraginta millia*, in *Editis* vero *sexaginta millia.*
[v] Ἀντιπαρετάσσετο] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* ἀντιπαρετάσσετο.

Abie ad Israëlitas oratio. 2 Paral. c. 13.

grederentur ipſum audire vellent. Factoque *alto* ſilentio, orſus eſt dicere in hæc verba. "Vos qui-"dem non ignoratis, quod Davidi ejuſque poſte-"ris principatum dederit Deus in omne ævum; "ipſe vero miror, quî factum ſit, ut, patre meo "deſerto, voſmet Hieroboamo *ejus* ſervo adjunxe-"ritis, & cum illo nunc *in aciem* prodeatis, contra "eos, quos Deus regnaturos eſſe decreverat, pu-"gnare parati, & quod reliquum eſt imperii *iis* au-"ferre. Partem quidem ejus majorem etiam nunc "Hieroboamus inique tenet: haud tamen erit ut "longius aliquanto ea fruatur. Verum, cum præ-"teritorum ſupplicium Deo dederit, ab iniquitati-"bus & contumeliis ceſſabit, quas huc uſque in "eum admiſit, vobiſque auctor fuit ut eadem fla-"gitia faceretis, qui nulla à patre meo injuria af-"fecti, niſi quod in concione, malorum hominum "conſiliis obſequutus, haud ita grata uſus fuerit "alloquutione, illum quidem iræ ſpecie reliquiſtis, "revera autem voſmet à Deo ejuſque legibus ſub-"duxiſtis. Atqui æquum erat adoleſcentulo po-"pulique tractandi ignaro, vel propter Solomo-"nem patrem & illius in *Iſraëlitas* beneficia, ve-"niam indulſiſſe, non ſolum ob verba duriuſcula "*quæ ei forte exciderint*, ſed etiamſi cum ad faci-"nus grave & odioſum impuliſſent ætas immatu-"ra rerumque agendarum imperitia. nam oportet "parentum meritis poſterorum errata condonari. "Vos vero eo tempore nullam eorum rationem ha-"buiſtis, ac ne nunc quidem habetis: ſed adver-"ſum nos venitis ingens ſane exercitus. Qua *quæſo* "re freti victoriam exſpectatis, num aureis vitulis "& aris in locis editioribus exſtructis, quæ non re-"ligionis ſed impietatis veſtræ indicia ſunt; an *mi-"litum* multitudo, qua nobis ſuperiores eſtis, ſpem "vobis facit victoriæ? At nihil ſane valet vel my-"riadum vis in exercitu, ſi maleficiis *&* *ſceleribus* "coopertus bellum gerat. nam in juſtitia ſola ac "pietate firmiſſimam de hoſtibus victoriam repor-"tandi ſpem ſitam eſſe contigit: quæ ſcilicet à no-"bis ſtant, qui jam inde à principio legis inſtituta "ſervavimus, & noſtrum Deum coluimus; quem "non manus artificis ex fragili materia fabricata "eſt, nec *mala* regis ſcelerati mens ad populum "decipiendum excogitavit, ſed qui ex ſe eſt, & "principium rerum omnium & finis. Quamobrem "nunc quoque vos adhortor ut reſipiſcatis, & me-"liora conſilia ſequuti à bello deſiſtatis; tandem-"que patria agnoſcatis inſtituta, & quod vos ad "tantam felicitatis magnitudinem provexit.

βάμον ἀκοῦσαι πρῶτον αὐτὸς μετ' ἡσυχίας ἠξίωσε. ἠρωμένης δὲ σιωπῆς, ἤρξατο λέγειν. "ὅτι μὲν τῷ ἡ-"γεμονίαν ὁ Θεὸς Δαυίδῃ καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ κα-"τένευσεν εἰς ἅπαντα χρόνον, ἀδῆλ' ὑμῖν ἀγνοεῖται. "θαυμάζω δ' πῶς ἀποστάντες τοῦμὸν πατρὸς τῷ δούλῳ "Ιεροβοάμῳ προσέθεσθε, καὶ μετ' ἐκείνου πάρεστε νῦν "ὑπὲρ τοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλεύειν κεκριμένους πολεμή-"σοντες, καὶ τῷ δεχθῆναι ἀφαιρησόμενοι τὴν ὑπάρχου-"σαν. τῷ μὲν γὰρ πλείω μέχρι νῦν Ιεροβοάμῳ ἀδι-"κως ἔχειν· ἀλλ' οὐκ οἶμαι ταύτης αὐτὸν ἀπολαύσειν "ὑπὲρ πλείονα χρόνον. ἀλλὰ δοὺς καὶ τοῦ παρελήλυ-"θότος ἀδικεῖν τῷ Θεῷ, παύσεται τῆς παρανομίας καὶ "τῶν ὕβρεων, ἃς ὑμᾶς ἀναπέπεικεν εἰς αὐτὸν ὑβρίζειν, "καὶ ταῦτα ποιεῖν ὑμᾶς ἀναπεπεικώς· οἳ μηδεν ἀπὸ-"κτηθέντες ὑπὸ τοῦμοῦ πατρὸς, ἀλλ' ὅτι μὴ πρὸς ἡδο-"νὴν ἐκκλησιάζων ὡμίλησεν, ἀνθρώπων πονηρῶν συμ-"βουλίαις πεισθείς, ἐγκαταλίπετε μὲν τῷ δοκεῖν ὑπ' ὀρ-"γῆς ἐκεῖνον, [x] τῇ δ' ἀληθείᾳ αὐτὸς [y] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ "καὶ τῶν ἐκείνου νόμων [z] ἀπεσπάσατε. καίτοι σωφρονι-"κήναι καλῶς εἶχεν ὑμᾶς, ὑ λόγων μόνων δυσκόλων, "ἀνδρὶ νέῳ καὶ δημαγωγίας ἀπείρῳ, ἀλλ' εἰ καὶ πρὸς "τὸ δυσχερὲς ἡ νεότης αὐτὸν καὶ ἡ ἀμαθία τῶν πραττομέ-"νων ἐξῆγεν ἔργον, Δαβίδ τε Σολομῶνα τὸν πατέρα καὶ "τὰς εὐεργεσίας [a] ἐκείνου. συγγνώσεσθαι γὰρ εἶναι δεῖ τὰ [b] τῶν ἐκγόνων ἁμαρτίας, πρὸς τῶν πατέρων εὐποιίας. "ὑμεῖς δ' οὐδὲν τούτων ἐλογίσασθε, ἀλλ' ὅπου τόπου καὶ νῦν· "ἀλλ' ἥκετε στρατὸς ἐφ' ἡμᾶς τοσοῦτος. πίνι καὶ πε-"πιστευκὼς περὶ τῆς νίκης, ἢ ταῖς χρυσαῖς δαμάλεσι "καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν ὀρῶν βωμοῖς, ἃ δείγματα τῆς ἀσε-"βείας ἐστὶν ὑμῶν, ἀλλ' οὐχὶ τῆς θρησκείας, ἢ τὸ πλῆ-"θος ὑμᾶς ἐλπίδας ἀπρογράπτους, τὴν ἡμετέραν "στρατιὰν ὑπερβάλλον; ἀλλ' οὐδὲ τις οὕτω ἰσχὺς μυ-"ριάδων στρατοῦ μὴ ἀδικημάτων πολεμοῦντος. ἐν γὰρ "μόνῳ τῷ δικαίῳ καὶ [c] τῷ πρὸς θεῖον εὐσεβεῖ τὴν βε-"βαιοτάτην ἐλπίδα δεῖ κρατεῖν τῶν ἑαυτῶν ἀποκεῖσθαι "συμβέβηκεν· ἥτις ἐστὶ παρ' ἡμῖν πεπηγυῖα [d] ἀπ' ἀρ-"χῆς τὰ νόμιμα, καὶ τὸν ἴδιον Θεὸν σεβομένοις, ὃν οὐ "χεῖρες ἐποίησαν ἐξ ὕλης φθαρτῆς, οὐδ' ἀπόνοια πονηρᾶ "βασιλέως ἀπὸ τῆ τῶν ὅλων ἀπάτη κατεσκεύασεν, ἀλλ' "ὃς ἔργον ἐστὶν [c] αὐτῷ καὶ ἀρχὴ καὶ πλῆθος τῶν ἁπάντων. συμ-"βουλεύω τοιγαροῦν ὑμῖν ἔτι καὶ νῦν μεταγνῶναι, καὶ "λαβόντας ἀμείνω λογισμὸν παύσασθαι τῆς πολεμεῖν, καὶ "τὰ πάτρια καὶ τὸ [f] παραγαγὸν ὑμᾶς ὑπὸ τοσοῦτο μέγεθος "εὐδαιμονίας γνωρίσαι.

Iſraëlite à Judeis victi. 2 Paral. c. 13.

3. Hæc quidem Abias ad populum verba fecit. At dum adhuc loqueretur, ſuorum quoſdam clam emiſit Hieroboamus è caſtrorum locis non animadverſis, ut ſe Abiæ circundarent. Illo autem medio hoſtium undique comprehenſo, pavore conſternati ſunt milites animiſque conciderunt. At ſuos Abias *voce* confirmavit; eoſque hortatus eſt ut in Deo fiduciam reponerent. illum enim non poſſe ab hoſtibus circumcluſum teneri. Tum illi ſimul omnes, cum Dei auxilium imploraſſent, & ſacerdotes tubis ceciniſſent, clamore ſublato hoſtes aggreſſi ſunt. Et illorum quidem animos fregit Deus, eorumque ſpirituum vim ſolvit, Abiæ vero exercitum ſuperiorem fecit. nam totidem ex copiis

γ'. Ταῦτα μὲν Αβίας [g] διελέχθη πρὸς τὸ πλῆθος. ἐπὶ δ' αὐτοῦ λέγοντος, λάθρᾳ τινὰς τῶν στρατιωτῶν ὁ Ιεροβοάμου ἔπεμψε, περικυκλωσομένους τὸν Αβίαν, [h] ἔκ τινων δ' φανερῶν καὶ στρατοπέδων μερῶν. [i] μέσοι δ' αὐτοῦ περιληφθέντος τῶν πολεμίων, ἡ μὲν στρατιὰ κατέδεισε καὶ τὰς ψυχὰς ἀνέπεσεν. ὁ δ' Αβίας παρεθάρρυνε καὶ τοὺς ἐλπίδας ἔχειν ἐν τῷ Θεῷ παρεκάλει. τοῦτον γὰρ [k] ὑ κεκυκλῶσθαι πρὸς τῶν πολεμίων. οἱ δ' ὁμοῦ πάντες ἐπικαλεσάμενοι τὸν σὺν θεῷ Θεὸν συμμαχίαν, τῶν ἱερέων τῇ σάλπιγγι σημανάντων, ἀλαλάξαντες ἐχώρησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ τῶν μὲν ἔθραυσε τὰ φρονήματα, καὶ τὰς ἀκμὰς αὐτῶν ἐξέλυσεν ὁ Θεός· τὸν δ' Αβίαν στρατιὰν ὑπερτέραν ἐποίησεν. [l] ὅσους γὰρ ἐδέησε ἐμνημο-

νεύθη

x Τῇ δ' ἀληθείᾳ] Τῶς δ' ἀληθείας *Big. Samb.* & *Vat.* & mox λαὸν δ' Θεοῦ.

y Υπο'] Forte λαὸν COCC.

z Απεσπάσατε.] Αποσπᾶν ὑπὸ δ' θεῦ *ſeducere a Deo*; ita & ἀναπᾶν, *educere*. REL.

a Εκείνου.] Τὰς ἐκείνου in iiſdem *MSS.*

b Τῶν ἐκγόνων] Τῶν ἐπομβρίων *Gall.* 2.

c Τῷ πρὸς θεῖον] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. in *Editis Aliiſque* τῷ πρὸς τὸ θεῖον.

d Απ'] Εξ ἀρχῆς ſolus *Vat.*

e Αὐτῷ] Ita reſcripſi pro αὐτὸ.

f Παραγαγὸν] *Gen.* παγαγὸν, vel παναγαγὸν; & ita Ed. Baſil. SPANH.

g Διελέχθη] Διελέχθη *Vat.*

h Εκ τινων] Εκ τινῶν. SPANH.

i Μέσοι δ' αὐτοῦ] Μέσοι *Samb.*

k Οὐ κεκυκλῶσθαι] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. οὐκ ἐκυκλῶσθαι in *Editis Aliiſque.* οὐκ ἐγκυκλῶσθαι legit *Schotanus.*

l Οσους γὰρ] Sane ſi dicere voluiſſet quinquaginta millia cæſa fuiſſe (quod nonnulli volunt) quomodo tantopere exſtuliſſet hanc ſtragem, in nullo vel Græcorum vel Barbarorum prælio tantam eſſe factam: Non adeo hoſpes in Græcis vel Romanis hiſtoriis erat, ut ipſum latere poſſet cladem ſæpe multo majorem evenille. m Τῶ

νεύῃ φόνῳ ἐν πολέμῳ γεγονέναι, ἢ ἐφ' Ἑλλήνων οὔτε βαρβάρων, τοσούτους ἀποκτείναντες τὴν Ἱεροβοάμου δυνάμεως, θαυμασὴν καὶ ἀξιόλογον νίκην ἀφ' ἑαυτῶν καὶ θεοῦ λαβεῖν ἠξιώθησαν. πεντήκοντα γὰρ μυριάδας τῶν ἐχθρῶν κατέβαλον, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν διήρπασαν τὰς ὀχυρωτάτας ἑλόντες καὶ κράτος. [m] τήν τε Βεθήλην καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς, καὶ τὴν [n] Ἰσανὰν καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς. καὶ Ἱεροβοάμου μὲν οὐκ ἔτι [o] μετὰ ταύτην τὴν ἧτταν ἴσχυσεν, ἐφ' ὅσον Ἀβίας ἐβίωσε χρόνον. πλουτῶν δ' ἐπὶ ὀλίγον τῇ νίκῃ χρόνον διέζησας, ἔτη βασιλεύσας τρία· καὶ θάπτεται μὲν ἐν Ἱερουσαλήμοις, ἐν τοῖς προγονικαῖς θήκαις. ἀπολείπει δὲ υἱοὺς μὲν, δύο καὶ εἴκοσι· θυγατέρας δὲ, [p] ἑκκαίδεκα. πάντας δὲ τούτους ἐκ γυναικῶν δεκατεσσάρων ἐπικτήσατο. διεδέξατο δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς [q] Ἀσανὴς καὶ ἡ μήτηρ δὲ νεανίσκου, Μαχαία τὄνομα. τούτου κρατοῦντος, ἡ εἰρήνης ἀπέλαυσεν ἡ χώρα τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπὶ ἔτη δέκα.

δ'. Καὶ τὰ μὲν περὶ Ἀβίαν, τὸν Roboámu τοῦ Σολομῶνος, ἔτους παρειλήφαμεν. ἐτελεύτησε δὲ Ἱεροβοάμου ὁ τῶν δέκα φυλῶν βασιλεὺς, ἄρξας ἔτη δύο καὶ εἴκοσι. διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Νάδαβος [r] δεύτερον ἔτους ἤδη τὴν βασιλείας Ἀσανὴ διεληλυθότος. ἦρξε δὲ ὁ τοῦ Ἱεροβοάμου παῖς ἔτη δύο, τῷ πατρὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ [s] τὴν πονηρίαν ἐμφερὴς ὤν. ἐν ᾗ τύπτει τῇ δυσὶν ἔτεσι στρατοῦσάμενος [t] ἐπὶ [v] Γαβαθὼ πόλιν Παλαιστίνων οὖσαν, πολιορκίᾳ λαβεῖν αὐτὴν ἐπεχείρει. ἐπιβουλεύεται δ' ὑπό τινος φίλου τινὸς, [x] Βασάνου ὄνομα, [y] Μαχείλου δὲ παιδὸς, ἀποθνήσκει. ὃς, μετὰ τὴν πλουτὴν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν διαλαβών, ἅπαν τὸ Ἱεροβοάμου γένος διέφθειρε. καὶ συνέβη κατὰ τὸν [z] τοῦ Θεοῦ προφητείαν, τοὺς μὲν ἐν τῇ πόλει τῶν Ἱεροβοάμου συγγενῶν [a] ἀποθνήσκοντας ὑπὸ κυνῶν σπαράττεσθαι καὶ δαπανᾶσθαι· τοὺς δ' ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑπ' ὀρνίθων. ὁ μὲν οὖν Ἱεροβοάμου οἶκος τὰς ἀσεβείας αὐτοῦ καὶ τῶν ἀνομημάτων ἀξίαν ὑπέσχεν δίκην.

Hieroboami cæſis, quot non alia belli ſtrage cecidiſſe memorantur vel apud Græcos vel Barbaros, mirabilem celebremque victoriam Dei auſpiciis conſequuti ſunt. Quingenta enim hoſtium millia proſternebant, & urbes eorum munitiſſimas vi captas diripuerunt; ac præterea Bethelam ejuſque præfecturam, atque Iſanam & præfecturam ejus. nec deinceps poſt hanc cladem poteſtate valuit Hieroboamus, quamdiu Abias ſuperſtes erat. Is autem diem obiit non multo poſt hanc victoriam partam: ſepultuſque eſt Hieroſolymis in majorum ſuorum conditoriis; relictis filiis quidem duobus & viginti, filiabus vero ſexdecim. iſtoſque omnes ex quatuordecim uxoribus ſuſtulit. In regnum autem ei ſucceſſit filius Aſanus: matrique juvenis Machaja nomen erat. Dum is regnaret, Iſraëlitarum regio per decem annos pace potita eſt.

Mors Abiæ. Aſanus Judææ rex. ; *Regum*, c. 15. 2 *Paral.* c. 14.

4. Et quidem iſta de Abia filio Roboami filii Solomonis ita accepimus. Quin & vita deceſſit Hieroboamus decem tribuum rex, poſtquam regnaverat annos duos & viginti. Ei vero ſucceſſit Nadabus filius ejus, cum jam alterum annum in regno Aſanus exegiſſet. atque annos duos regnavit Hieroboami filius, ſimiliter ac pater nequam & improbus. In his autem duobus annis exercitum eduxit contra urbem Gabatho, quæ Palæſtinorum erat *in ditione*, & in obſidione perſtabat ut eam caperet. Illic vero amici cujuſdam, Baſanis nomine, Macheli vero filii, inſidiis interiit. qui, poſt mortem ejus regno occupato univerſam Hieroboami ſtirpem interfecit. atque accidit, prout Deus fore prædixerat, ut alii quidem ex Hieroboami cognatis, in urbe interempti, à canibus laniati abſumerentur; alii vero, in agris, ab alitibus. Atque ita quidem Hieroboami domus pœnas impietati ejus & ſceleribus debitas pertulit.

Diem obit Hieroboamus. Nadabus regnum capeſſit, & à Baſane occiditur. ; *Regum*, c. 15.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ὡς Ζαρὲς βασιλεὺς Αἰθιόπων ὑπὸ Ἀσάνου ἡττᾶται, καὶ Ἀσανὴς Βασάνου αὐτῷ πολεμοῦντος τὴν Δαμασκηνῶν βασιλέα σύμμαχον προσκαλεῖ· καὶ ὡς, τοῦ Βασάνου γένους ἀφῃρημένου, ἐβασίλευσεν Ζαμάρης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀχαάβος.

CAP. XII.

Quomodo rex Æthiopum Zaræus ab Aſano prælio ſuperatur; atque Aſanus, bellum ei Baſane inferente, Damaſcenorum regem in auxilium advocat: utque, Baſanis ſtirpe ſublata, regnavit Zamares & poſt eum filius ejus Achabus.

Ὁ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς Ἀσανὴς λαὸν τὸν ἄριστον, καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀφορῶν, καὶ μηδὲν μήτε πράττων μητ' ἐννοούμενος, ὃ μὴ πρὸς τὴν εὐσέβειαν εἶχε καὶ τὴν τῶν νομίμων [b] φυλακὴν καὶ ἀναφοράν. [c] κατώρθωσε τὴν αὐτοῦ βασιλείαν, σκοπήσας εἴ τι πονηρὸν [d] ἦν ἐν αὐτῇ, καὶ [e] καθαρεύσας [f] ἀπὸ πάσης κηλίδος. [g] στρατὸν δ' εἶχεν ὁπλιτῶν ἀνδρῶν, ὡπλισμένων [h] θυρεὸν καὶ [i] σφενδόνην, ἐκ μὲν τῆς Ἰούδα φυλῆς μυριάδας τριάκοντα, ἐκ δὲ τῆς Βενιαμίτιδος, [k] ἀσπίδας φορούντων καὶ

VI. *Aſani religio.* ; *Regum*, c. 15. 2 *Paral.* c. 14. & 15.

Asanus autem Hieroſolymorum rex erat vir moribus optimis, ac Dei *ſumme* ſtudioſus, quique nihil vel faceret vel cogitaret, niſi quod ad pietatem reſpiciebat legumque obſervantiam. poro cuncta ad regni ſui utilitatem compoſuit, & quicquid mali in eo erat reſecando, omnemque immunditiem tollendo. Habuit autem lectorum virorum exercitum, ex tribu quidem Judæ, ſcutatorum & lancearіorum trecenta millia, ex tribu vero Benjamitica, clypeatorum & ſagittariorum du-

---

m Τὴν τε Βεθήλην] In *Epiphanii* libris, *inſuper Bethel* (vel *Bethuliam*) *ejuſque regionem forti dimicatione tenuerunt*, ita ut nulla facta fuerit *Iſanæ* mentio. Verum in LXXII. καὶ τὴν Βαιθὴλ καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ τὴν Ἐφρὼν καὶ τὰς κώμας αὐτῆς. HUDS. Conf. ſup. c. 8. §. 4. SPANH.

n Ἰσανὰ] Conf. Infra lib. 14. c. 15. §. 14. & alibi. lib. 1. c. 17. §. 5. SPANH.

o Μετὰ ταύτην] Ita ex *MSS.* (& *Cocc.*) μετ' αὐτὴν in *Editis*.

p Ἐκκαίδεκα] Eo modo *Samb.* ἐξκαίδεκα in *reliquis*.

q Ἀσανὴς.] Ita *Gall.* 2. ut mox infra cap. 12. §. 1. Ἀσαρὴς in *Editis*. Ἀσανὴ *Big.* Ἀσαὼ *Samb.* & *Gall* 1. HUDS. Aſa: ſic ἀσανὴ a חסר ὅτι. REL.

r Δευτέρου ἔτους] Δευτέρους ἔτους *Vat.*

s Τὴν πονηρίαν] Τῶν π. ὢν *Vat.*

t Ἐπὶ Γαβαθὼ] Ἐπὶ Γαβαθὼνα πόλιν *Vat.* ἐπὶ Γαβαθὼν π. LXXII. & *Epiphan.* HUDS. Gibbethon Hebræis. 1 Reg. 15. 27. REL.

v Γαβαθὼ] Supr. Lib. 5. cap. 1. §. ult. ἐν Γαβαθὲ πόλει. & lib. 6. c. 5. §. 2. ἐλθὼν εἰς Γαβαθά. SPANH.

x Βασάνου ὄνομα,] Quod infra cap. 12. §. 3. Βασάνης habeant *libri* omnes, Βασὼν & hîc loci placuit reſcribere. Βασάμου in *Editis*. Βοασάμου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Βαασάμου *Vat.* Βαασὼ LXXII.

y Μαχείλου] Ἰάλου *Big.* & *Gall.* 1. Εἴλου *Samb.* Αχίου *Vat.* quod propius accedit ad Αχιὰ *S. Literarum.* in *Epiphanii* libris *Mehelli*, aut *Mechili fil.*

z Τοῦ Θεοῦ] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt τοῦ.

a Ἀποθνήσκοντας] Ἀπαθανόντας *Vat.*

b Φυλακὴν] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* (ita & *Coccejus*) φυσικὴν in *Editis*.

c Κατώρθωσε τὴν] Καὶ κατόρθωτε τὴν *Vat.*

d Ἦν ἐν αὐτῇ,] Illud ἐν deeſt *Vat.*

e Καθαρεύσας ἀπὸ πάσης κηλίδος.] Vid. 1 Reg. xv. 12. 13. SPANH.

f Ἀπὸ πάσης] Ἀπάσης π. *Vat.*

g Στρατὸν] Forſan στρατῷ.

h Θυρεὸν] Θυρεῷ καὶ σειρομάστῃ *Vat.*

i Σειρομάστην,] Conf. ſup. lib. VII. c. 2. §. 2. & lib. VIII. c. 10. §. 1. SPANH.

k Ἀσπίδων] Ἀσπιδοφαρέτρων *Vat.*

ducenta & quinquaginta millia. Cæterum cum hic jam decem annos regnasset, Zaræus Æthiopiæ rex contra eum cum magnis copiis expeditionem facit, ducens peditum quidem nongenta millia, equitum vero centum *millia*, adjunctis trecentis curribus. Qui cum ad urbem Maresam (est autem hæc in tribu Judæ) cum exercitu suo perveniisset, occurrit ei Asanus: & instructa contra eum acie in valle quadam, cui nomen Saphetha, non procul ab urbe, ubi *ingentem* Æthiopum multitudinem conspexit, voce sublata victoriam à Deo poscebat, utque ipsi daretur multas adeo hostium myriadas occidere. "neque alia re aliqua nixum, ajebat, "quam illius auxilio, cujus est paucos pluribus & "imbecilles viribus præstantioribus superiores fa- "cere, ausum esse cum Zaræo acie dimicare.

Zarei Æthiopis expeditio adversus Asanum. 2 Paral. c. 14.

Æthiopes à Judæis fusi. 2 Paral. c. 14.

2. Dum hæc Asanus diceret, signum victoriæ dedit Deus: atque prœlio alacriter inito propter ea quæ fore prænunciârat Deus, magnam Æthiopum stragem edidit, reliquosque in fugam conversos in regionem Gerariticam persequutus est. cumque à cæde facienda destitissent, ad res hostium rapiendas (nam capta erat urbs Gerara) processerunt, & ad castra eorum spolianda: adeo ut auri argentique vim immensam prædamque ingentem *inde* extulerint, camelos ad hæc & jumenta & pecorum greges *abegerint*. Atque ita quidem Asanus ejusque exercitus, tanta Dei auxilio victoria parta in magnum sui emolumentum, Hierosolyma repetiverunt. Cum autem non longe abessent, eis in via occurrit vates, Azarias nomine. qui ad eos, postquam iter paululum supprimere jussisset, orsus est dicere; "hanc victoriam illis à Deo esse "concessam, quod justos se sanctosque præstitis- "sent, Deique in omnibus voluntati fuissent obse- "quuti. Quod si ita, adjiciebat, ut cœperant per- "rexerint, facturum esse Deum, ut hostes semper "superarent & vitam feliciter agerent; sin vero à "religione desciverint, fore ut omnia his contra- "ria illis acciderent: venturumque esse tempus il- "lud in quo neque verus in universo populo re- "perietur vates, neque sacerdos qui justa decernet. "immo etiam urbes illorum evertendas esse, gen- "temque *Judaïcam* per totum terrarum orbem *ita* "dissipandam, ut advenarum & erronum vitam a- "ctura sit." Quapropter illis suadebat, ut, dum per tempus liceret, probitati studerent, & Dei benignitatem sibimet non inviderent. His auditis rex populusque gaudio exsultarunt, jurique & æquo, tam publice quam privatim, omni cura & cogitatione incumbebant: misitque rex hinc inde qui id agerent, ut per *universam* regionem legis instituta servarentur.

Azarias vates Asanum in pietate confirmat. 2 Paral. c. 15.

3. Atque ita quidem se habebant Asani res duarum tribuum regis: jam vero ad Basanem revertor, populi Israëlitici regem, qui Nadabum Hieroboami filium interfecerat & regnum occupaverat. Ille enim in Tharsa urbe habitans, ibi etiam domi-

Basanes Israëlitarum rex. 3 Regum, c. 15.

τοξοτῶν μυριάδας [1] πέντε δὲ εἴκοσι. ἤδη δὲ αὐτῷ δέκα ἔτη βασιλεύοντι, στρατιὰ μεγάλη δυσαμὲς [m] Ζαρὲ ἐπ' αὐτὸν ὁ τῆς Αἰθιοπίας βασιλεὺς, [n] ἐνενήκοντα μὲν πεζῶν μυριάσιν, ἱππέων δὲ δέκα, τριακοσίοις δ' ἅρμασι. καὶ μεχρὶ πόλεως [o] Μαρησᾶς, ἔστι δ' αὕτη τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἐλάσαντος αὐτὸν μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως, [p] ἀπαντήσαι Ἀσανῶ· καὶ ἀνταπαξάξας αὐτῷ τὴν φάλαγγα, ἔν τινι φάραγγι [q] Σαφαθὰ λεγομένῃ, τῆς πόλεως οὐκ ἄπωθεν, ὡς [r] κατιδὲ τὸ τῶν Αἰθιόπων πλῆθος, ἀναβοήσας νίκην ἤτει παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς πολλὰς [s] κτεῖναι μυριάδας τῶν πολεμίων. "οὐδὲ γὰρ ἄλλῳ τινὶ θαρσήσας, ἔλεγε, ἢ τῇ παρ' αὐτοῦ "βοηθείᾳ, δυναμένῃ δὲ τοὺς ὀλίγους ἀπερκάπαθαι κρείτ- "τους τῶν [t] πλειόνων δὲ τοὺς ἀσθενεῖς τῶν ὑπερεχόντων, ἀ- "παντῆσαι τοῖς μάχῃ τῷ Ζαρείῳ.

β'. Ταῦτα λέγοντος Ἀσάνου, νίκην ἐσήμηνεν ὁ Θεός· καὶ συμβαλὼν μετὰ χαρᾶς τῶν προδεδηλωμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πολλοὺς [v] ἀπέκτεινε τῶν Αἰθιόπων, καὶ τραπέντας εἰς φυγὴν ἐδίωξεν ἄχρι τῆς [x] Γεραρίτιδος χώρας. ἀφέμενοι δὲ τῆς ἀναιρέσεως, ἐπὶ τὴν [y] ἁρπαγὴν τῶν πολεμίων, ἦλθον δὲ ἡ Γεράρων, ἐχώρησαν, καὶ τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν· ὡς πολὺν μὲν ἐκφορῆσαι [z] χρυσὸν, πολὺν δὲ ἄργυρον, λείαν τε πολλὴν ἀπαγαγεῖν, καμήλους καὶ ὑποζύγια καὶ βοσκημάτων ἀγέλας. Ἀσανῶ μὲν οὖν καὶ ἡ σὺν αὐτῷ στρατιὰ, τοιαύτην ἔσχε τοῦ Θεοῦ νίκην λαβόντες καὶ ὠφέλειαν, ἀνέστρεφον εἰς Ἱεροσόλυμα. παραγενομένοις δὲ αὐτοῖς ἀπήντησε κατὰ τὴν ὁδὸν προφήτης Ἀζαρίας ὄνομα. ὃς ἐπισχεῖν κελεύσας τῆς ὁδοιπορίας, ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτούς· "ὅτι τοι- "της εἶεν τῆς νίκης παρὰ τοῦ Θεοῦ πεπτυχηκότες, ὅτι "δικαίους καὶ ὁσίους αὐτοὺς παρέχον, καὶ πάντα κα- "τὰ [a] τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ πεποιηκότας. [b] ἀπιμε- "νῶσι μὲν οὖν, ἔφασκεν, ἀεὶ [c] κρατεῖν τῶν ἐχθρῶν, "καὶ τὸ ζῆν μετ' εὐδαιμονίας παρέξειν τὸν Θεὸν, ἀπο- "λιποῦσι δὲ τὴν θρησκείαν [d] ἅπαντα τούτων ἐναντία "συμβήσεσθαι· καὶ γνώσεσθαι χρόνον ἐκεῖνον ἐν ᾧ "μηδεὶς ἀληθὴς ἁρεθήσεται προφήτης ἐν τῷ ὑμετέ- "ρῳ ἔθνει, οὐδὲ ἱερεὺς τὰ δίκαια χρηματίζων. ἀλ- "λὰ καὶ αἱ πόλεις ἀνάστατοι γενήσονται, καὶ τὸ ἔθνος "κατὰ πάσης ἀπαρήσεται γῆς, ἔπηλυν βίον καὶ ἀλή- "της βιωσόμενον." καιρὸν δ' αὐτοῖς ἔχειν [e] συνεβούλευεν ἀγαθοῖς γίνεσθαι, καὶ μὴ φθονῆσαι τῆς ἐμμενείας αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἐχάρησαν, καὶ πολλὴν σπουδὴν ἐποιοῦντο, κοινῇ τε πάντες καὶ κατ' ἰδίαν, [f] δικαίᾳ. διέπεμψε δ' ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν νομίμων ἐπιμελησομένους.

γ'. [g] Καὶ τὰ μὲν Ἀσάνου τοῦ βασιλέως τῶν δύο φυλῶν ἐν τούτοις ὑπῆρχεν· ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν τοῦ πλήθους τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα Βασάνην, τὸν ἀποκτείναντα τὸν Ἱεροβοάμου υἱὸν Νάδαβον, καὶ κατασχόντα τὴν ἀρχήν.

---

l Πέντε καὶ εἴκοσι,] Ὀκτὼ καὶ εἴκοσι juxta *S. Literas*.

m Ζαρὲ] 2 *Paralip.* cap. 14. v. 9. *Zerach* juxta *Verit. Hebr.* Ζαρὶ LXXII. Ζαρὰ *Chron. Paschale*, pag. 95.

n Ἐνενήκοντα] In *S. Literis* ἐν δυσὶ μὲν χιλίαις χιλιάσι καὶ ἅρμασι τριακοσίοις.

o Μαρησᾶς,] Ita supra cap. 10. §. 1. Μαρησὰ LXXII. Μαρέσας in *Editis*, *Samb.* & *Gall.* 2. Μαρήσης *Vat.* Μαρίσσης *Big.* & *Gall.* 1. HUDS. Conf supra c. 10. §. 1. SPANH.

p Ἀπήντησεν] Ὑπήντησεν *Hen.* & *Busb.*

q Σαφαθὰ] Σαφθὰ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *S. Literis* dicitur *Sephathah*. HUDS. Conf. lib. XI. c 8. §. 5. εἰς τόπον τινὰ Σαφθὰ λεγόμενον. Non procul Hierosolymis. *Rufin* Saphin. Hebr. שפה locus eminens σκοπιὰ Num. XXIII. 3. SPANH.

r Κατιδὲ] Ita in omnibus *MSS.* εἶδε in *Editis*.

s Κτεῖναι μυριάδας] Ἐλεῖν habent *MSS.* sed κτεῖναι legisse videtur *Epiphan.*

t Πλειόνων] Ἐναντίων *Vat.*

v Ἀπέκτεινε] Ἀποκτείνῃ in *MSS.* verum non ita *Vet. Interpr.*

x Γεραρίτιδος χώρας.] Ita & postea גררית dixerunt. REL.

y Ἁρπαγὴν] Ita *Bas.* & *G.* multo aliter in *MSS.* ἐπὶ τὴν ἁρπαγὴν *Big. Samb.* & *Vat.* mox τῶν πόλεων *Big.* & *Samb.* τῶν πολίων *Vat.* dein ἐχώρησαν, ἦλθον δὲ Γεράρων [ἡ Γεράρων *Vat.* & *Gall.* 1.] καὶ σὺν τῇ παρεμβολῇ *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. quin & diverso modo legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *relinquentes autem hostium occisionem ad direptionem civitatis Gerareth, quam ceperant, eorumque ad castra protinus accesserunt.*

z Χρυσὸν,] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* χρυσὸν, λείαν τε ἀπαγαγεῖν in *Editis*.

a Τὴν βούλησιν] Illud τὴν è *Big.* & *Samb.*

b Ἐπιμένωσι] Ita cum *Big.* quod infra in omnibus *MSS.* habeamus ἀπολιπεῖν. in *Editis* vero ἐπιμένωσι & ἀπολίπωσι.

c Κρατεῖν] Αὐτὸς post κρατεῖν adjiciunt *Big. Samb.* & *Vat.* non agnoscit *Epiphan.* & commode satis abesse potest.

d Ἅπαντα] Ἅπαντα τὰ τούτων *Vat.* & *Samb.*

e Συνεβούλευεν] Συνεβούλευσεν *Vat.*

f Δικαίᾳ.] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐν θεῷ in *Editis*.

g Καὶ τὰ μὲ] Sic *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* καὶ ταῦτα μὲ in *Editis*.

χλὼ. ἔτ῾ ᾗδ᾽ ἐν [h] Θαρσὴ πόλει Διατελέων, καὶ τούτῳ εἰκηπέρλον πεπαιμένῳ, εἴκοσι μὲν ἐβασίλευσεν ἔτη καὶ πέσαρα· πονηρὸς ἦ καὶ ἀσεβὴς ὑπὲρ Ιεροβόαμον καὶ τὸν ὑὸν αὐτοῦ γλώμενος, πολλὰ καὶ τὸ πλῆθος κακὰ διέθηκε, καὶ τὸ θεῖον ἐξύβρισεν. ὃς [i] αὐτῷ πέμψας [k] Ηησοῦ τὸν προφήτην, προεῖπε, "[l] Διαφθαρεῖν αὐτοῦ πᾶν [m] τὸ γέ-"νος, καὶ τοῖς αὐτοῖς οἷς καὶ τὸν Ιεροβοάμου κακοῖς προσέ-"βαλεν οἶκον [n] ἐξολέσθαι, ὅτι βασιλεὺς ὑπ᾽ αὐτοῦ γλώ-"μενος οὐκ ἠμείψατο τὴν εὐεργεσίαν [o] τῷ δικαίως "προσῆναι καὶ πλήθους εὐσεβοῦς· ἅπερ αὐτοῖς πρῶτον "τοῖς ὑπὸ τοιούτοις ἀχθεὶς, ἔπειτα τῷ θεῷ φίλα. τὸν δὲ κά-"κιστον Ιεροβόαμον ἐμιμήσατο, καὶ τὴν [p] ἀπολομένης "τὴν ἐκείνου [q] ζῶσαν αὐτοῦ τὴν πονηρίαν ἀνεδέξατο. πεῖ-"σαν δ᾽ ἂν ἔχειν εἰκότως τὰ ὁμοίας συμφορᾶς αὐτὸν, ἔλε-"γεν, ὅμοιον αὐτῷ γλώμενον." Βασάνης δὴ, προακηκοὼς τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβήσεσθαι κακὰ μεθ᾽ ὅλης τῆς γλυκείας τοῖς πεπολμημένοις, [r] ἐπὶ τὸ λοιπὸν ἡσύχασεν. ἵνα μὴ μᾶλλον πονηρὸς δόξας ἀποθάνῃ, καὶ θεῖ τὰ παρωχημένων οὐκ ἐπὶ τότε γὰρ μεταγνόντας συγγνώμης ἔτυχε θεοῦ τύχη· ἀλλ᾽ ὥσπερ οἱ προκειμένων αὐτοῖς ἄθλων [s] ἐπὰν θεῖ τι πραδάσωσιν ἢ διαλείψωσι θεῖ τὸν ἐνεργοῦντες· οὕτω δὲ Βασάνης, προειρηκότος αὐτῷ τοῦ προφήτου τὰ μέλλοντα, ὡς ἐπ᾽ ἀγαθοῖς τοῖς μεγίστοις κακοῖς, ὀλέθρῳ γλυκὺς καὶ οἰκίας ἀπωλείᾳ, χείρων ἐγένετο, καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ὥσπερ ἀθλητὴς κακίας τοῖς θεῖ [t] αὐτὸν πόνοις προσετίθη. καὶ τελευτῶν τὸν στρατιὰν προσηλαύνει πάλιν ἐπῆλθε πόλει τινὶ τῶν οὐκ ἀφανῶν [v] Ραμαθῶνι τοὔνομα, [x] σταδίους ἀπεχούσῃ Ιεροσολύμων πεσαρακοντα· καὶ καταλαβόμενος αὐτὸν, ὠχύρωσε, προδιεγνωκὼς καταλιπεῖν ἐν αὐτῇ δύναμιν, ἵνα ἐκεῖθεν ὡρμημένοι τὴν Ασάνου βασιλείαν κακώσωσι.

δ. Φοβηθεὶς δὴ Ασανος τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ πολεμίου, καὶ λογισάμενος ὡς πολλὰ διαθήσει κακὰ [y] τὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ βασιλευομένην πᾶσαν ὁ [z] καταλειφθεὶς ἐν [a] Ραμαθῶνι στρατὸς, ἔπεμψε πρὸς τὸν Δαμασκηνῶν βασιλέα πρέσβεις, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, προσκαλῶν συμμαχίαν, καὶ ὑπομιμνήσκων ὅτι καὶ [b] πατρῴα φιλία πρὸς ἀλλήλους ἐστὶν αὐτοῖς. ὁ δὲ τῶν χρημάτων τὸ πλῆθος ἀσμένως ἐδέξατο, καὶ συμμαχίαν ἐποιήσατο πρὸς αὐτὸν, διαλύσας τὴν πρὸς τὸν [c] Βασάνην φιλίαν· καὶ, πέμψας εἰς τὰς ὑπ᾽ αὐτῷ βασιλευομένας πόλεις τοὺς ἡγεμόνας τῆς ἰδίας δυνάμεως, [d] ἐκέλευσε κακῶν αὐτάς. οἱ δὲ τὰς μὲν ἐπεμπερίαζον, τὰς δὲ διήρπασαν πορευθέντες, τήν τε [e] Αἰῶνα λεγομένην, καὶ [f] Δάνα, καὶ [g] Αβελλάνην, [h] καὶ ἄλλας πολλάς. τοῦτο

cilio ſibi collocato, viginti quidem annos & quatuor regnavit: improbus vero & nequam factus, ſupra Hieroboamum ejuſque filium, & malis quamplurimis populum attrivit & Deo contumelias intulit. qui, miſſo ad eum Jehu vate, prædixit, "ſe "totum ipſius genus exciſurum, & iiſdem cladi-"bus, quibus Hieroboami domum affecerat, per-"diturum eſſe: quod rex à ſe conſtitutus benefi-"cium non remunerarit, juſto pioque imperio po-"pulum regendo (quod cum illis imprimis, qui ita "fecerunt, prodeſſet, deinceps Deo gratum erat) "ſed nequiſſimi Hieroboami mores imitatus fuerit; "cujus pereunte anima, ipſius in ſe ſuſcitavit im-"probitatem. præterea dicebat, cum illi ſimilis "exſtiterit, ſimilem calamitatem merito expertu-"rum eſſe." Baſanes autem, licet ante audiverat, quæ mala ipſi ſtirpique ejus univerſæ eventura eſſent, ob flagitia ab ipſo perpetrata; non tamen *ab iis* in poſterum deſiſtebat, ne pluribus ſceleribus cooperiri viſus moreretur, & ut ex illo tempore præteritorum ſe pœnitendo veniam à Deo impetraret: ſed quemadmodum ii qui propoſitis ſibi præmiis, poſtquam rei alicui ſtudere cœperint, ſine intermiſſione ei operam dant; ita & Baſanes, cum vates ei futura prædixiſſet, ex malorum maximis, tanquam bonis, generis ſui pernicie & domûs interitu, *denunciatis*, deterior factus eſt; & quotidie, ac ſi athletæ pro malitia perſonam geſſiſſet, ſuos pro ea labores intendebat. Poſtremoque, cum exercitum iterum eduxiſſet, aggreſſus eſt urbem quandam non ignobilem, Ramathonem nomine, quadraginta ſtadiis ab Hieroſolymis diſſitam: eamque captam muniebat, quod ſecum jam ante ſtatuerat præſidium in ea collocare, ut ſui excurſionibus inde factis Aſani regnum infeſtarent.

Deus, miſſo Jehu vate, Baſani minatur. 3 *Regum*, c. 16.

Baſanes deterior factus eſt: & exercitum in Judæos educit. 2 *Paral.* c. 16.

4. Veritus autem Aſanus hoſtis motum conatumque, animoque verſans quam multa mala univerſæ ſuæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre poſſet, miſit ad regem Damaſcenorum legatos, *dona ferentes* & aurum & argentum, ejus ſocietatem implorans, eumque iſtius, quæ à patribus illis ſecum interceſſit, amicitiæ admonens. Atque ille & pecuniam omnem libenter accepit & ſocietatem cum eo *arctiorem* iniit, dirempta quæ ei cum Baſane erat amicitia; miſſiſque militum ſuorum ducibus in illius ditionis urbes, juſſit ut eas *modis omnibus* vexarent. Illi autem *eò* profecti alias quidem incenderunt, alias vero diripuerunt, *ſcilicet* & urbem Ahionem appellatam, & Dana, & Abellanam, aliaſque quamplurimas. Qua re audita, Iſraëli-

Aſanus à Damaſcenorum rege auxilium petit. 2 *Paral.* c. 16.

h Θαρσῇ πόλ.] Quod infra (p. 456. §. 4.) Θαρσιλὼ habeamus ſine ulla varietate, placuit & hîc loci Θαρσῇ pro Θάρσῃ reſcribere. Θαρσιλὴ *Big.* & *Samb.* Θαρσίλη *Hen. Busb.* & *Vat.* Θιρτᾷ LXXII. & *Epiphan.* Vide *Euſebium* de *Locis Hebraïcis*, v. Θιρτά & v. Θιρσα, atque *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. c. 13 p. 314. HUDS Ex Syrorum pronuntiatione qui ı initiale mutant in Petocho, nam Tirtza Hebræi dicunt. REL.

i Αὐτῷ πέμψας] Ita cum *MSS.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* αὐτὸς in *Editis.*

k Ιηοῦ] Sic paſſim *Cod. Vat.* & *Schotanus* ex conjectura. Γιμοῦ in *Editis*: quo fere modo legiſſe videtur *Epiphan.* Ιοῦ *Big. Samb. Gall.* 1. & LXXII. Ιεοῦν *Gall.* 2. proculdubio pro Ιηοῦ. HUDS. Forte Ιοὺ vel Γιοῦ. Hebr. יהוא בן נמשי LXX. Ἰοὺ ὑὸν Αμασι. COCC.

l Διαφθαρεῖν αὐτοῦ] Eo modo cum *Big.* & *Samb.* Διαφθείρειν in in *Editis Aliiſque.*

m Τὸ γένος,] Illud τὸ ex *MSS.*

n Ἐξολίσειν,] Ita in omnibus ἐξιλάσθαι in *Editis.*

o Τῷ δικαίως] Τῷ δικαίων *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

p Ἀπολομένης] Ἀπολυμένης *Samb.*

q Ζῶσαν] Ita in omnibus. *MSS.* niſi quod αὐτῷ pro αὐτοῦ habeant *Big.* & *Samb.* & mox ἐνεδέξατο *Big.* & ἐνεδέξατο *Samb.* τὸ ἐκείνου τῆς πονηρίαν ἀνεδέξαθ. εἰς πεῖραν δὲ ἄξειν in *Editis.*

r Οὐ πρὸς] Hîc vulgatam lectionem in omnibus ſequuti ſumus, niſi quod τυχὴ repoſuerimus pro τύχοι. locus eſt peturbatus in *MSS.* nam ὃ πρὸς τὸ λοιπὸν δ.ον ἡσυχάσαι habent *Samb. Gall.* 1. & *Big.* πρὸς τὸ λοιπὸν ἦ ἡσυχάσαι *Vat.* poſt ἡσυχασεν aliquid amplius in ſuo *codice* habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *tamen de reliquo non quievit, neque reſpexit, quia male agendo deperiret inglorius, & pœnitendo pro malis præteritis à Deo veniam mereretur; ſed* &c. mox, καὶ θεῖ τὰ παρωχημένων ἔτι μᾶλλον οὐ τότε γὰρ ἦ γῦν [οὐ δὲ τότε γῦν *Big. Aliiſque.* οὐ τότε γῦν *Vat.*] μετανοήσας ὅπως συγγνώμης τύχῃ θεοῦ δὲ θεοῦ τύχη, ὥστε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. μετανοήσας καὶ συγγνώμης π. τ. Θ. τύχοι. ἀλλ᾽ &c. *Vat.* μετανοῆσαι συγγνώμης τύχῃ *Gall.* 2.

s Ἐπὰν] Ita cum *Cod. Samb. ἐπ᾽ ἂν* in *cæteris.*

t Αὐτὸν] Ταύτην *Big. Samb.* & *Vat.*

v Ραμαθῶνι] Ἀραμαθῶνι *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ἀραμαθῶνι *Gall.* 2. Ἀραμαθὼν *Big.* in *Epiphanii* libris *Rama* & *Ramath.* Videſis *Annot.* ad p. 307. §. 3. HUDS. Alias Ραμαθὰ urbs tribus *Ephraïm.* vid. infr. §. 4. & c. 15. §. 6. ut & ſupr. lib. 5. c. xi. §. 1.. Ραμαθὰν πόλιν κατοικῶν. SPANH.

x Σταδίους] Ita cum *MSS.* σταδίων in *Editis.*

y Τὸν ὑπ᾽ αὐτῷ] Τὸν ὑπ᾽ αὐτῷ βασιλευομένην ἅπασαν *Vat.*

z Καταλειφθεὶς] Καταληφθεὶς *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

a Ραμαθῶνι] Hîc loci Αμαθῶνι *Big. Samb.* & *Gall.* 1, Ἀραμαθῶνι *Gall.* 2. HUDS. Vid. ſupr. §. 3. SPANH.

b Πατρῴα φιλία πρὸς ἀλλήλους] Paterna amicitia inter Damaſci & Judææ Reges. Vid. 1 Reg. xix. 15. SPANH.

c Βασάνην φιλίαν·] Ita ex *MSS.* Βασὰν in *Editis.* Βασάνην paſſim *Vat.*

d Ἐκέλευσε] Sic *MSS.* ἐκέλευε in *Editis.*

e Αἰῶνα] Ita lego ex LXXII. in 2 *Paralip.* c. 16. v. 4 nam vox Ιωνὰν (quæ in *Editis* exſtat & omnibus *MSS.* præter *Vat.* qui habet Ιωαὰν) pro certo corrupta eſt: nec quidquam ſanius præ ſe ferunt *Epiphanii* libri, in quibus *Elom* & *Elon* & *Eleon.*

f Δάνα,] Δὰν in recto, p. 445. §. 4.

g Αβελλάνην,] Αβελλάνην *Vat.* non dubito quin eadem urbs dicatur Αβιλλὴν, & Αβὶλα, & Αβὶλα, & Αβὶλ, & Βεθλμαὶν &c.

HUDS.

Israëlitarum rex se domum recipit.

raëlitarum rex à Ramathone ædificanda & munienda abstinuit; festinanterque *admodum* reversus est, quasi suis male multatis opem laturus & *auxilium*. Asanus autem, ex materia ab eo ad exstructiones parata, duas in eodem loco urbes validas erexit. quarum una quidem Gaba vocatur, altera vero Masipha. Nec postea quidem Basani per tempus licebat expeditionem contra Asanum suscipere: nam morte fatali præventus est. In urbe quidem Tharsa sepelitur: ei vero in regnum succedit filius ejus Elanus. Hic, cum duos annos regnasset, perit; per insidias cæsus à Zamare dimidiæ partis equitatûs præfecto. Nam per quosdam ex equitibus suis, quibus persuaserat in eum impetum facere, apud Orsan dispensatorem suum epulantem interfecit, *quippe* relictum à satellitibus suis & ducibus. illi enim universi occupati erant in obsidione Gabathorum Palæstinorum urbis.

Moritur Basanes, & Elanus fit Israelitarum rex. 3 Regum, c. 16.

VII. ς. Cum autem Zamares equitum dux Elanum interemisset, ipse pro eo regnum occupat, omnesque ex Basanis stirpe juxta Jehu vaticinium ad unum sustulit. Eodem enim modo ipsius familiam funditus perire contigit, quo illam Hieroboami exstinctam esse *jam ante* scripsimus. Interea qui *urbem* Gabathonam obsidebat exercitus, auditis quæ regi acciderant, & quod Zamares occisi à se regnum invasisset, & ipse ducem suum Amarinum regem creat: qui motis castris à Gabathona ad Tharsam regiam proficiscitur; & impressione in urbem facta, *eam* vi expugnat. Zamares autem, urbem videns desolatam, in intimam Regiam se recipiebat: atque igne ei subjecto, seipsum cum ea concremavit, cum septem *duntaxat* dies regnasset. Tum vero divisus est Israëlitarum populus: & illorum quidem alii Thabnæum, alii autem Amarinum regnare volebant. At cum ii vicissent, qui regnum huic deferri postulabant, Thabnæum perimunt, atque *ita* Amarinus totius populi *Israëlitici* rex factus est. Anno autem regni Asani trigesimo * *regnum iniit*, idque tenuit annos duodecim: sex quidem in Tharsa, reliquos vero in urbe quæ Semareon appellatur, & à Græcis Samaria. dicitur. Ipse autem Semareona denominavit à Semaro, qui ei montem vendiderat quem exstructa urbe occu-

Amarinus ab exercitu rex creatur. 3 Regum, c. 16.

Zamares seipsum comburit. 3 Regum, c. 16.

Thabnæo occiso Amarinus quiete regnum possidet. 3 Regum, c. 16.

Samariæ ædificatio. 3 Regum, c. 16.

ἀκέσας ὁ τ Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, τὰ μὲν οἰκοδομεῖν ἐ ὀχυροῦν τὴν [i] Ραμαθῶνα ἐπαύσατο· μὴ ἧ σπουδῆς ὡς βοηθήσων τοῖς οἰκείοις κακωθέντες ἀνέστρεψεν. Ασανος ἧ ὁπ τ παρεσκευασμένης ὑπ' αὐτ πρὸς τὴν οἰκοδομίαν ὕλης πόλεις ἀνήγαγεν ἐν αὐτῷ [k] τῷ τόπῳ δύο καρτερὰς. ἡ μὲν [l] Γαβὰ ὀνομάζεται, ἡ ἧ [m] Μασφά. καὶ μὴ τοῦτο μὲν καιρὸν οὐκ ἔσχεν ὁ Βασάνης τ ὑπὲρ Ασανου στρατείας, [n] ἐφθάσθη γὰρ ὑπὸ τ ζῆν. καὶ θάπτεται μὲν ἐν [o] Θαρσῇ πόλει. παραλαμβάνει δ' αὐτ τὴν ἀρχὴν παῖς [p] Ηλανος. ἔτος, ἄρξας ἐπ' ἔτη δύο, πλάστῃ· φονεύσαντος αὐτὸν ἐξ ὑπουλίης [q] Ζαμάρης [r] ἧ ἱππάρχης τ ἡμισείας τάξεως. κατδωχηθέντα γὰρ αὐτὸν παρὰ τῷ οἰκονόμῳ αὐτ [s] Ορσα τύνομα, πείσας ὑπεδραμεῖν τ ὑφ' αὐτὸν ἱππέων τινὰς, ἀπέκτανε [t] δι' αὐτῶν, μεμονωμένον τ πᾶσι αὐτὸν ὁπλιτῶν ἐ ἡγεμόνων. ὅτοι γὰρ ἅπαντες πᾶσι τὴν πολιορκίαν [v] τ Γαβαθῶν ἐκύκλουν τ Παλαιστίνων.

ε'. Φονεύσας ἧ τ Ηλανον ὁ ἱππαρχῶν Ζαμάρης, αὐτὸς βασιλεύει, καὶ πᾶσαν τὴν Βασάνῳ γενεὰν κατὰ τὴν [x] Ιηοῦ προφητείαν ἀφαφείρει. τῷ γὰρ αὐτῷ τρόπῳ συνέβη τ οἶκον αὐτ περίρριζον ἀπολέσθαι ἀφ' τῆς ἀσεβείας, ὡς καὶ τ Ιεροβοάμου ἀφῃρημένα μεμηνύκαμεν. ἡ ἧ πολιορκοῦσα τὴν [y] Γαβαθώνην στρατιὰ, πυθομένη τὰ περὶ τ βασιλέα, καὶ ὅτι Ζαμάρης ἀπεκτόνας αὐτὸν ἔχει τὴν βασιλείαν, καὶ [z] αὐτὴ τ ἡγεμόνα αὐτῆς [a] Αμαρῖνον ἀπέδειξε βασιλέα· ὃς ἀπὸ τ Γαβαθώνης ἀναζεύσας τ στρατὸν, εἰς [b] Θαρσὶν παραγίνεται τὸ βασίλειον, καὶ προσβαλὼν τῇ πόλει κρατεῖ αἱρεῖ. Ζαμάρης ἧ, τὴν πόλιν ἰδὼν ἠρημωμένην, συνέφυγε εἰς τὸ [c] μυχαίτατον τ βασιλείων· καὶ ὑποπρήσας [d] αὐτὸ, συγκατέκαυσεν αὐτὸν, βασιλεύσας ἡμέρας ἑπτά. λείπει δ' εὐθὺς ὁ τῶν Ισραηλιτῶν λαὸς· καὶ ὁ μὲν αὐτῶν [e] Θαβνάιον βασιλεύειν ἤθελον, [f] οἱ ἧ τ Αμαρῖνον. νικήσαντες δ' οἱ τὸν ἄρχειν ἀξιοῦντες ἀποκτείνυσι τ Θαβνάιον, καὶ πάντος βασιλεύει ὁ Αμαρῖνος ὅλης. [g] τριακοστῷ ἧ ἔτει τ Ασάνῳ βασιλείας, ἦρξεν ὁ Αμαρῖνος ἔτη δώδεκα· τούτων τὰ μὲν ἓξ ἐν Θαρσῇ πόλει, τὰ ἧ λοιπὰ ἐν [h] Σεμαρεῶνι [i] λεγομένῃ πόλει, ὑπὸ ἧ Ελλήνων Σαμαρεία καλουμένη. προσηγόρευσε δ' αὐτὴν αὐτὸς [k] Σεμαρεῶνα, ἀπὸ ὄ. τὸ ὄρος ἀποδόμενος αὐτῷ, [l] ἐφ' ᾧ κατασκευάσαι τὴν

HUDS. Infr. lib. 19. c. 5. §. 1. Αβίλαν ἧ τὴν Λυσανίου, & lib. 20. c. 6. §. 1. σὺν Αβίλᾳ & ἄλλοις. lib. 2. c. 13. §. 2. & lib. 4. c. 7. §. 5. De Lysaniæ Tetarchia ibid. lib. 8. Antt. c. 13. §. 7. ἐκ πόλεως Αβελῆς· SPANH.

h Καὶ ἄλλας] Illa καὶ ἄλλας πολλὰς adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

i Ραμαθῶνα] Αραμαθῶνα *Big.* & *Samb.* in *Epiphanii* libris *Aramatha.*

k Τῷ τόπῳ] Illud τῷ ex *Big. Samb.* & *Vat.*

l Γαβὰ ὀνομάζεται,] In *Big. Samb.* & *Vat.* ἡ μὲ γὰρ Γαβὰ ὀν. *Gabaa* apud *Epiphanium.*

m Μασφά.] Eo modo etiam *Epiphan.* in *MSS.* Μιταφὰ & Μιταφάς. HUDS. Conf. lib. VI. c. 4. §. 4. SPANH.

n Εφθάσθη γὰρ ὑπὸ τ ζῆν.] Morte præventus. Sic Pausan. lib. IX. p. 575. ὡς ἐπιλάβοι τὸ χρεὼν αὐτὸς ὁ Νάξῳ· infra c. 15. §. 4. σύνεγγυς γὰρ εἶμαι τὸ χρεών. & §. 5. ἄρχει δ' αὐτὸν τὸ χρεών. SPANH.

o Θαρσῇ πόλει.] Ita ut supra p. 455. §. 3. rescripsi. *Therſa* in in *Epiphanii* libris, Θιρσᾷ LXXII. in *Editis Aliisque* Αρσανῇ. forsan pro Θαρσανῇ.

p Ηλανος.] Ηλαὶ LXXII. *Elan* in quibusdam *Epiphanii* libris, in aliis *Helan*, ut & apud *Sulpicium Severum.*

q Σαμάρου] Ita lego, quod in *Editis* ubique sit Ζαμάρης. Ζαμαρείου & alibi Ζαμάρεος *Big.* & *Samb.* Ζαμβρίου & mox Ζαμβρίας *Vat.* & *Gall.* 2. ex Ζαμβρὶ *Interpretum* LXXII. *Zamarias* in libris *Epiphanii.* זמרי *Hebr.*

r Τῆ ἱππάρχᾳ] Dicitur *Interpretibus* LXXII. ὁ ἄρχων τ ἡμίσους τ ἵππου.

s Ορσα τύνομα,] Quamvis in *Editis Aliisque* sit Ωσα, ut & apud *Epiphanium* & LXXII. malui tamen Ορσα quod propius accedat ad *Hebraicum* ארצא. Ολσα habent *Big.* & *Samb.* Ωλία *Vat.*

t Δι' αὐτῶν,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

v Τῶν Γαβαθῶν] Τῷ Γαβαθῶν *Samb.* & *Vat.* τ Γαβαθώνης ἐγίνοντο *Gall.* 2. Γαβαθῶνος hîc loci & alibi eadem forma reponendum esse volunt nonnulli. HUDS. Conf. lib. VI. c. 4. §. 2. SPANH.

x Ιηοῦ προφητείαν] Ita visum est (ita & *Coccejus*) rescribere, cum apud LXXII. sit Ιηὺ vel Ειηύ. in *Editis* Γιμοῦ, & in *Epiphanii* libris *Gimon* vel *Gymon.* Ἰοῦς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ιηοῦς *Gall.* 2.

y Γαβαθώνην στρατιὰ,] Sic *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Γαβαώνης passim in *Editis Aliisque.* Γαβαθωίνης *Big.* Γαβαωθίτης *Gall.* 2. HUDS. Conf. lib. VII. sup. c. XI. §. 7. SPANH.

z Αὐτὴ τ ἡγεμόνα] Αὐτὴ *Big.* & *Samb.*

a Αμαρῖνον] Ita in *Editis* & plerisque *MSS.* Αμάριον *Samb.* ὁμώνυμον Ζαμβρίαν *Vat.* in *Epiphanii* libris *Amarin* aut *Omarin.* Αμβρὶ LXXII. עמרי *Hebr.*

b Θαρσὶν] Θιρσᾶ *Vat.* HUDS. Θαρσᾶ LXX. 1 Reg. XV. 33. Hebr. תרצה & 1 Reg. XVI. 6. SPANH.

c Μυχαίτατον] Ita ex *MSS.* (& *Cocc.*) μυχέτατον in *Editis.*

d Αὐτὸ, συγκατέκαυσεν] Εαυτὸν *Vat.* αὐτὸν in *Editis Aliisque.*

e Θαβνάιον] Cum in *Hebræo* sit *Thebni* sive *Thabni*, & Θαμνὶ in LXXII. & Θαμναῖον in plerisque *MSS.* non dubitavi Θαβνάιον rescribere. errore, ut puto, orto ex permutatione literarum β & μ quod sæpe fieri solet in *MSS.* in *Editis* Θάμναιον.

f Οἱ ἧ τὸν Αμαρῖνον.] Οἱ ἧ τ Ζαμβρίαν *Vat.*

g Τριακοστῷ] Τριακοστῷ ἧ πρώτῳ juxta *S. Literas.*

* Regnum iniit, *idque tenuit annos duodecim*:] Ita etiam *Epiphanius.* adeo ut id dicere necesse habeamus, vel aliquid relictum esse subaudiendum, vel voculam unam aut alteram excidisse.

h Σεμαρεῶνι] Μαρίωνι in *Editis*, Μαριὼν *Big.* & *Gall.* 1. 2. *Samareon* in *Epiphanii* libris, Σαμαρίων *Vat.* & in *S. Literis*, 3 *Reg.* c. 16. v. 24. ἐκτήσατο τὸ ὄρος τὸ Σεμηρὼν παρὰ Σεμὴρ ἧ κυρίου ἧ ὄρους. unde Σεμαρεῶνι rescribendum censui, aut cum *Schotano* Σαμάρωνι. HUDS. Schimron Meron ita jungitur in Josua. REL. *Gen.* Μαρίωνι *Græcis* Σαμάρεια. SPANH.

i Λεγομένῃ] Illa λεγομένῃ πόλει addidi ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

k Σαμαρεῶνα,] Σαμάρεον in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Samareon.*

l Ἐφ' ᾧ κατασκεύασαι] Ita ex *MSS.* ἐφ' ᾗ in *Editis.*

τὴν πόλιν, [m] Σεμάρ. διέφερε δ' ἐδὲν τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλευσάντων, ἢ τῷ χείρων αὐτῶν εἶναι. ἅπαντες γὰρ ἐζήτουν πῶς ἀποστήσωσιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸν λαὸν τοῖς καθ' ἡμέραν ἀσεβήμασι· καὶ διὰ τοῦτο δι' ἀλλήλων αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐποίησεν [n] ἐλεῖν, καὶ μηδένα [o] ὑπολιπεῖν. ἐπλεύτησε δὲ καὶ ἔτος ἐν Σαμαρείᾳ· διεδέχετο δὲ αὐτὸν ὁ παῖς Αχαβος.

pavit. Inter hunc vero & priores reges nihil intererat, nisi quod illis fuerit sceleratior. omnes enim magnopere studebant quo modo populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent: ideoque fecit Deus ut alius alium è medio tolleret, & nemo è familia superstes esset relictus. Quin & hic diem suum obiit Samariæ: eique *in regnum* succedit filius *ejus* Achabus. *Achabus Israëlitarum rex. 3 Regum, c. 16.*

ς'. Μαθεῖν δ' ἔστιν ἐκ τούτων ὅσῳ τὸ θεῖον ἀτιμοτέρῳ ἔχει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· καὶ πῶς μὲν ἀγαπᾷ τοὺς ἀγαθοὺς, μισεῖ δὲ τοὺς μοχθηροὺς, καὶ σωφρόνως ἀπολλύσιν. οἱ μὲν γὰρ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέων, ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ [p] διὰ τὴν σφετέραν παρανομίαν καὶ τὰς ἀδικίας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλοὶ κακῶς διεφθάρησαν [q] ἠρέθησαν, καὶ τὸ γένος αὐτῶν. ὁ δὲ τῶν Ιεροσολύμων καὶ τῶν δύο φυλῶν βασιλεὺς Ασανος [r] δι' εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην εἰς μακρὸν εὐδαιμονίαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προήχθη γήρας, καὶ πεντηκοντούτης ἐν ἀρχῇ ἔτους [s] εὐμοίρως ἀπέθανε. παλαιτήσαντος δὲ αὐτὸν, διεδέξατο τὴν ἡγεμονίαν [t] ὁ υἱὸς Ιωσαφάτης, ἐκ γυναικὸς [v] Αβιδὰς τὸ ὄνομα γεγενημένης. τοῦτον μιμητὴν Δαυὶδ τοῦ προπάππου κατά τε ἀνδρείαν καὶ εὐσέβειαν ἅπαντες ἐν τοῖς ἔργοις ὑπέλαβον. ἀλλὰ τὰ μὲν τούτου τοῦ βασιλέως ὁ νεὼς [x] κατιπεῖν λέγει.

6. Atqui vero hinc licet intelligere, quantum Deus res humanas respicit; utque bonos quidem amore prosequitur, improbos vero odio habet & funditus perdit. Israëlitarum enim reges propter flagitia *sua* & impietatem haud longo tempore alii quidem ab aliis malo interitu sublati sunt, stirpe etiam illorum excisa. Asanus vero Hierosolymorum & duarum tribuum rex ob pietatem *suam* & justitiam ad summam vitâ beatâ provectus est senectutem; annoque regni sui uno & quadragesimo felici fato obiit. ipsoque defuncto imperium suscepit filius *ejus* Josaphatus, ex muliere Abida nomine *ei* natus. Hunc in operibus *suis* omnes existimarunt proavum *suum* Davidem imitatum esse in virtute & pietate. Sed de iis, quæ ad hunc regem spectant, jam non necesse habemus dicere.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ως Αχαβος, γήμας Ιεζαβέλλαν, ἐπονηρεύσατο ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλέας. οἷα Ηλίας ὁ προφήτης ἔπραξεν· οἷά τε συνέβη τῷ Ναβόθᾳ.

CAP. XIII.

Quomodo Achabus, Jezabela in uxorem ducta, sceleratior exstitit omnibus ante eum regibus. qualia gesta erant ab Elia vate; & quæ Nabutho accidebant.

Ο δὲ Αχαβος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς [y] κατῴκει μὲν ἐν Σαμαρείᾳ, τὴν δὲ ἀρχὴν κατεῖχεν ἐπὶ ἐτῶν εἴκοσι καὶ δύο· μηδὲν [z] κινήσας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, εἰ μὴ ὅσον πρὸς τὸ χεῖρον καθ' ὑπερβολὴν πονηρίας ἐπενόησεν. ἅπαντα δὲ αὐτῶν τὰ κακουργήματα, καὶ τὴν πρὸς τὸ θεῖον ὕβριν ἐκμιμησάμενος, καὶ μάλιστα τὴν Ιεροβοάμου ζηλώσας παρανομίαν. καὶ γὰρ ἔτος [a] τὰς δαμάλεις, τὰς ὑπ' ἐκείνου κατασκευασθείσας, προσεκύνησε. καὶ τούτοις ἄλλα παράδοξα [b] προσεμηχανήσατο. ἔγημε γὰρ καὶ γυναῖκα [c] θυγατέρα [d] Ιθοβάλου τοῦ [e] Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως, ἣ [f] Ιεζαβέλη ἦν ὄνομα. ἀφ' ἧς τὰς ἰδίας αὐτῆς θεὰς προσκυνεῖν ἔμαθεν. ἦν γὰρ τὸ γύναιον δραστήριόν τε καὶ [g] τολμηρόν· εἰς τοσοῦτον δὲ ἀσελγείας καὶ μανίας πρόπεσεν, ὥστε καὶ ναὸν [h] τῷ Τυρίων θεῷ, ὃν [i] Βῆλον προσαγορεύουσιν, [k] οἰκοδόμησε, καὶ ἄλσος παντοίων δένδρων κατεφύτευσε· κατέστησε δὲ καὶ ἱερεῖς καὶ ψευδοπροφήτας τούτῳ τῷ θεῷ. καὶ αὐτὸς [l] δὲ ὁ βασιλεὺς πολλὰς ταύτας προῃρεῖτο αὐτὸν εἶχεν, ἀνοίᾳ καὶ πονηρίᾳ πάντας [m] ὑπερβεβηκὼς τοὺς πρὸ αὐτοῦ.

Achabus autem Israëlitarum rex habitabat quidem in Samaria, regnum vero tenebat annos duos & viginti: nihil de institutis priorum regum immutans, præterquam in iis quæ ipse in pejus, immani nequitiæ deditus, excogitavit: omnium illorum facinorum nefariorum & *gravium* in Deum contumeliarum factus imitator, atque præ cæteris Hieroboami scelerum æmulus. Nam & vitulas, ab illo fictas formatasque, adoravit: & alia adhuc magis absurda commentus est. In matrimonium præterea accepit filiam Ithobali Tyriorum & Sidoniorum regis, cui nomen erat Jezabela; à qua patrios didicit illius deos colere. Erat autem muliercula animi irrequieti & magnæ audaciæ: atque in tantam petulantiam & insaniam prolapsa est, ut & templum Tyriorum deo, quem Belum vocant, ædificaret, & lucum omnis generis arborum plantaret. porro & sacerdotes & falsos vates huic Deo instituit. Quin & rex ipse tales quamplurimos circa se habebat, amentia & improbitate omnes ante se *reges* supergressus. *Achabus nequitiæ deditus. 3 Regum, c. 16.* *Jezabela Achabi uxor, & impietatis dux. 3 Regum, c. 16.*

β. Προφήτης [n] δήπου τοῦ μεγίστου Θεοῦ, [o] ἐκ πόλεως Θεσβώνης τῆς Γαλααδίτιδος χώρας, προσελθὼν Αχάβῳ, προλέγει αὐτῷ τὸν Θεὸν ἔφασκε, "μήτε ὑσθῆναι αὐτὸν

2. Vates igitur quidam summi Dei, ex Thesbona Galaaditidis regionis urbe, Achabum adiit, dicebatque, Deum ei prænunciasse, "quod neque "plu- *Elias siccitatem minatur. 3 Regum, c. 17.*

[m] Σεμάρ.] Σομμάρ *Big.* Σόμαρ *Samb. Hen.* & *Gall.* 1. 2. Σεμάρ in *Editis.* Si quis Σεμῆρ malit, non repugnabo.

[n] Ἐλεῖν,] Sic *Gen.* & nonnulli *MSS.* quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* ἐλθεῖν *Bas. Samb. Alii*que. HUDS. *Gelenius* sic legendum putavit: ἄλλους ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἀνελεῖν. COCC.

[o] Ὑπολιπεῖν.] Ita in *MSS.* ὑπολειπειν in *Editis.*

[p] Διὰ τὴν παρανομίαν] Διὰ τὰς παρανομίας *Vat.*

[q] Ἠρέθησαν,] Εὑρέθησαν *Bas. Samb. Alii*que.

[r] Δι' εὐσέβειαν] Καὶ ante δι' εὐσέβειαν delevimus auctoritate *MSS.*

[s] Εὐμοίρως] Εὔμοιρος ἢ ἐγένετο &c. Callimach. H. in Del. v. 295. SPANH.

[t] Ὁ υἱὸς Ιωσαφάτης,] Ita *Vat.* in *reliquis* deest articulus.

[v] Αζίδας] Γαζιβᾶς solus *Vat.*

[x] Κατιπεῖν λέγει.] Οὐ κατεπεῖναι τοῦ ἡμῖν λέγειν *Vat.*

[y] Κατῴκει μὲν] Ita *MSS.* κατοίκει in *Editis.*

[z] Κινήσας] Καινίσας *Vat.* atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *nihil amplius innovans.*

[a] Τὰς δαμάλεις,] Illud τὰς è *Cod. Vat.*

[b] Προσεμηχανήσατο.] Sic *MSS.* ἐμηχανήσατο in *Editis.*

[c] Θυγατέρα] Θυγατέρα μὲν Ιθοβάλου *Vat.* Θυγατέρα μὲν Ιθωμάλου (pro Ιθωβάλου) *Big.* & *Samb.* in *S. Literis* dicitur *Ethbaal*, & Ιεθεβαὰλ LXXII. sunt qui Εἰθωβάλου malint hic loci, prout in *Gall.* 2.

[d] Ιθοβάλου τοῦ Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως,] Rex Sidoniorum tantum dicitur, 1 Reg. XVI. 31. SPANH.

[e] Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως,] Sacer codex solorum Sidoniorum regem vocat 1 Reg. 16. 31. REL.

[f] Ιεζαβέλη] Sic *Samb.* & *Vat.* Ιεζαβέλ in *Editis Alii*sque.

[g] Τολμηρόν·] Πονηρόν, & mox ἀσέβειαν καὶ μ. solus *Vat.*

[h] Τῷ Τυρίων θεῷ, ὃν Βῆλον] Bel Tyriorum Deus, Βάαλ LXX. 1 Reg. XVI. 31. 33. SPANH.

[i] Βῆλον] Ita *Vat.* & *Gall.* 1. Βὴλ in *Editis.* Βήλ *Hen.* & *Busb.* Βῆλαι *Samb.* Βῆλαν *Big.* Βάαλ LXXII. & *Epiphan.*

[k] Ὠκοδόμησε,] Est qui malit οἰκοδομῆσαι, & dein καταφυτέσαι. Verum ὥστε aliquando reperitur juncta indicativo, etiam apud melioris notæ auctores.

[l] Δ' ὁ βασιλεὺς] Illud ὃ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[m] Ὑπερβεβηκὼς] Ὑπερβεβληκὼς *Big.* & *Samb.*

[n] Δή τις] Ita cum *Vet. Interpr.* ὃ in *reliquis.*

[o] Ἐκ πόλεως] Ἐκ Θεσβῶν τῆς Γαλααδ in LXXII.

"pluviam per hos annos daturus sit, nec rorem "immissurus in terram illam, donec ille ipse com- "pareret." Cumque hæc jurejurando firmasset, versus plagam australem concessit, ibique ad torrentem quendam manet, qui potum illi suppeditabat: nam corvi cibum ei quotidie afferebant. Sed cum *aliquanto post* aruisset fluvius, quod non pluebat, jussu Dei ad urbem Sarephtham proficiscitur *vates*, non procul à Sidone ac Tyro *sitam*, nam media interjacet: fore enim ut illic inveniret mulierem viduam, quæ eum esset alitura. atque ubi non longe à porta aberat, cernit *ibi* mulierem operariam ligna colligentem. Cum autem Deus ei significasset, hanc esse illam quæ ei victum ministratura esset, propinquior factus eam salutavit, & obsecravit ut *sibi* paulum aquæ afferat ad bibendum; illamque *prompte* euntem cum revocasset, jussit ut panem etiam secum ferat. Illa vero cum jurasset nihil sibi domi esse præter unum farinæ pugillum & paulum olei, seque collecto uno aut altero ligno abire, ut subacta farina sibi ac filio panem conficiat; quem ubi comedissent fame absumptos iri dicebat, quandoquidem nihil aliud superesset: atqui, bono animo, inquit, abi, etiam lætiora sperans; & primum mihi paululum paratum affer. nam tibi prædico, non ante vel istius vasis farinam consumptum iri, vel amphoræ oleum *defecturum esse*, donec à Deo pluerit *in terram*. Ubi hæc dixerat vates, *illa* domum se recepit, jussisque obsequuta est: atque *inde* & ipsa *sibi* habebat, & filio pariter ac vati victum suppeditabat. Horum vero neutrum eos defecit, donec siccitas esse desierit. Meminit autem hujus inopiæ pluviarum etiam Menander; qui, dum res gestas Ithobali Tyriorum regis narrat, sic loquitur: "pluviarum sub eo de- "fectus erat à mense Hyperberetæo ad Hyperbere- "tæum sequentis anni. illo vero suppliciter Deum "precato, magna vis tonitruum insequuta est. "Hic urbem Botryn in Phœnice condidit & Au- "zam in Libya." Et hæc quidem Menander, siccitatem indicans quæ sub Achabo acciderat, nam illius tempore apud Tyrios regnavit Ithobalus, in Commentarios suos retulit.

Elie cibum afferunt corvi. 3 *Regum*, c. 17.

Hospitio excipitur à vidua Sarephthana, cui farina & oleum perpetuatum. 3 *Regum*, c. 17.

Menander Historicus.

3. Mulier autem *illa*, de qua paulo ante diximus, quæ vatem aluit, cum filius ejus in morbum incidisset, ita ut animam efflaret & mortuus videretur, lamentans & manibus semet tundens & voces quas dolor exprimebat emittens, vatis ad se adventum in culpam convertebat, quasi peccata ipsius coarguerit, adeoque filius mortem obierit. Ille vero bono animo esse hortabatur, sibique filium suum tradere: illum enim ipsum vivum redditurum esse. Quem cum tradidisset, *acceptum* in cubiculum sustulit, in quo ipse versari solebat, eoque in *suo* cubili collocato, ad Deum exclamavit, haud meritam gratiam mulieri retulisse, quæ ipsum hospitio exceperat & aluerat, filium ei eripiendo. orabatque ut animam in puerum remigrare faceret, ipsique vitam restitueret. Deo itaque matris quidem *fortis* miserto, motoque desiderio etiam vati gratificandi, ne *ad* eam ipsius malo videretur

Elias vidue filium in vitam reducit. 3 *Regum*, c. 17.

"ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔτεσι, μήτε δρόσον καταπέμψειν εἰς "τὴν χώραν, εἰ μὴ Φανείη αὐτός." ἡ τάπις ἐπομό- "σας, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ πρὸς νότον μέρη, πεμπόμε- "νος χειμάρρῳ τινὶ τῷ Δατριβῷ, ἐξ οὗ ⸂ὃ⸃ τὸ πότον εἶχε· [p] τῷ γὰρ τροφεῖ αὐτῷ καθ' ἡμέραν κόρακες παρε- ἔφερον. ἀναξηραναθέντος δὲ τοῦ ποταμοῦ δι' ἀνομβρίαν, εἰς [q] Σαρεφθὰ πόλιν ὁδὸν ἄπωθεν τῆς Σιδῶνος καὶ Τύρου, μεταξὺ γὰρ κεῖται, ἀφικνεῖται, τοῦ Θεοῦ κελεύσαν- τος· εὑρήσειν γὰρ ἐκεῖ γυναῖκα χήραν, ἥτις αὐτῷ παρέξει τρο- φάς. ὡς δ' οὐ πόρρω τῆς πόλης, ὁρᾷ γυναῖκα [r] χερ- νῆτιν ξυλιζομένην. τοῦ δὲ Θεοῦ δηλώσαντος ταύτην εἶ- ναι τὴν μέλλουσαν αὐτὸν διατρέφειν, προσελθὼν ἠσπά- σατο, καὶ κομίσαι ὕδωρ [s] παρεκάλεσεν ὅπως πίῃ· καὶ πορευομένης μεταπαλεσάμενος, καὶ ἄρτον ἐνεγκεῖν ἐκέ- λευσε. τῆς δ' ὁμοσάσης μηδὲν ἔχειν ἔνδον ἢ μίαν ἀλεύρου δράκα καὶ [t] ὀλίγον [v] ἔλαιον, πορευέσθαι δὲ συναλεχθεῖσαν τὰ ξύλα, ἵνα φυράσασα ποιήσῃ αὐτῇ καὶ τῷ τέκνῳ ἄρτον, μεθ' ὃν ἀπολεῖσθαι λιμῷ δαπανηθέντα, μηκέ- τι μηδενὸς ὄντος, ἔλεγεν· ἀλλὰ θαρροῦσα, εἶπεν, ἄπιθι, καὶ τὰ χρείσσω προσδοκῶσα, καὶ ποιήσασα πρῶ- τον ἐμοὶ [x] βραχὺ κόμισον. προλέγω γὰρ σοί, μηδέ- ποτε ὑπολείψειν ἀλεύρου ἐκεῖνο τὸ ἄγγος, μηδ' ἐλαίου τὸ κεράμιον, μέχρις ἂν [y] ὑσῃ ὁ Θεός. ταῦτ' εἰπόν- τος δὲ προφήτου, θαρρήσασα πρὸς αὐτὸν ἐποίησε τὰ εἰρημένα· καὶ αὐτή τε ἔσχε, καὶ τῷ τέκνῳ ἐχορήγει τὴν διατροφὴν καὶ τῷ προφήτῃ. ἐπέλιπε δ' οὐδέν [z] αὐ- τοὺς τούτων, ἄχρις ἂ καὶ ὁ αὐχμὸς ἐπαύσατο. μέμνη- ται δὲ τῆς ἀνομβρίας ταύτης καὶ [a] Μένανδρος ἐν τοῖς [b] Ιθοβάλου δὲ Τυρίων βασιλέως πράξεσι, λέγων οὕτως· "[c] ἀβροχία τε ἐπ' [d] αὐτοῦ ἐγένετο, ἀπὸ δὲ Ὑπερβερε- "ταίου μηνὸς ἕως δὲ ἐχομένου ἔτους Ὑπερβερεταίου. ἱκε- "τείαν δ' αὐτοῦ ποιησαμένου, κεραυνοὶ ἱκανοὶ βεβλη- "κέναι. ἔτος πόλιν Βότρυν ἔκτισε τὴν ἐπὶ Φοινίκῃ, "καὶ [e] Αὔζαν τὴν ἐν Λιβύῃ." καὶ ταῦτα μὲν, δηλῶν τὴν ἐπ' Ἀχάβου γενομένην ἀνομβρίαν, κατὰ γὰρ καὶ [f] τούτου καὶ Ιθόβαλος ἐβασίλευσε Τυρίων, [g] ὁ Μένα- δρος ἀναγέγραφεν.

γ'. Ἡ δὲ γυνὴ, περὶ ἧς περὶ τούτων εἴπομεν, ἡ τὸν προ- φήτην Δαμασέφθαν, τὸν παῖδος αὐτῇ καταπεπονη[illegible]μένον εἰς νόσον, ὡς δὲ τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι δόξαι νεκρὸν, ἀνα- κλαιομένη [h] καὶ τὴν χεῖρα αὐτὴν αἰκιζομένη, καὶ φωνὰς οἵας ἐπηγόρευε τὸ πάθος ἀφιεῖσα, καλητιᾶν τὸν παρ' αὐτὴν παρεσικέναι τὸν προφήτην, ὡς ἐλέγχουσα τὰς ἁμαρ- τίας αὐτῆς, καὶ Δι' οὗτον τὸν παῖδος τετελευτηκότος. ὁ δὲ παρεκελεύετο θαρρεῖν δὲ προδώσειν τὸν υἱὸν αὐτῆς· ζῶν- τα γὰρ αὐτὸν ἀποδώσειν. προσδόκησε [i] οὐ βασάσας εἰς τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ διέτριβεν αὐτὸς, καὶ καταθεὶς ἐπὶ τὴν κλί- νης, ἀνεβόησε πρὸς τὸν Θεὸν, ὡς καλῶς ἀμείψαιτο τὴν ὑποδεξαμένην δὲ θρέψασαν, τὸν υἱὸν αὐτῆς [k] ἀφαιρη- σόμενον. ἐδεῖτό τε τὴν ψυχὴν εἰσπέμψαι πάλιν τῷ παι- δὶ, καὶ προσθεῖναι αὐτῷ τὸν βίον. τοῦ δὲ Θεοῦ κατοικτίρη- σαντος μὲν τὴν μητέρα, βεληθέντος δὲ τῷ προφή- τῃ χαρίσασθαι, τὸ μὴ δόξαι πρὸς αὐτὴν ὑπὸ κακῶν πα- ρεῖναι,

p Τῷ γὰρ προφῶ] Τῷ μὲ γὰρ τρ. *Vat.*
q Σαρεφθὰ πόλιν] *Al.* Σαρεφθάν.
r Χερνῆτιν] *Al.* χερνήτιδα. id est, πτωχὴν ὡς χειρὸς ζῶσαν, ut in ora *Big.* HUDS. Conf. lib. VI. supr. Cap. 14. §. 3. SPANH.
s Παρεκάλεσεν] Sic in *MSS.* παρεκάλουσεν in *Editis.*
t Ὀλίγον ἔλαιον,] Sic οἶνον ὀλίγον Paulus commendat, quod alii *vinum* reddunt *exiguarum virium.* REL.
v Ἔλαιον,] Ὀλίγον ἐλαίου *Vat.*
x Βραχὺ κόμισον.] Ita plerique *MSS.* βραχὺ in *Editis.* βραχύ τι *Gall.* 2.
y Ὑσῃ ὁ Θεός.] Ὑσῃ ὁ Θεὸς *Gall.* 1. 2.
z Αὐτοὺς] Ita *Samb. autòv Big.* αὐτὸν in *Editis Aliisque.*
a Μένανδρος ἐν τοῖς Ιθοβάλου δὲ Τυρίων βασιλέως πράξεσι,] Conf. sup cap. 5. §. 3. SPANH.
b Ιθοβάλου δὲ Τυρίων βασιλέως πράξεσι,] Ιθωβάλου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ηθωβάλου *Gall.* 2. Εἰθωβάλου in *lib.* 1. c. *App.*
c Ἀβροχία] Ἀβρογία Callimach. H. in JOV. v. 19. ἴτι ἄβρογος ἦς ἅπασα Ἀρκαδίη· SPANH.
d Αὐτοῦ ἐγένετο,] Αὐτοῦ *Samb.* & *Gall.* 1. 2. & *Epiphan.*
e Αὔζαν τὴν] Sic *Vat.* & *Gall.* 2. Αὐζάτην ἐν Λ. in *Editis.* Αὔζαν τὴν *Big Samb.* & *Gall.* 1.
f Τούτου] Ita ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τοῦτο in *Editis Aliisque.*
g Ὁ Μένανδρος] Ita in *Editis Aliisque.* ὁ μὲ Μένανδρος *Big.* & *Samb.*
h Καὶ ταῖς χερσὶν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deerant καὶ ταῖς χερσὶν αὐτὴν αἰκιζομένη.
i Οὐ βασάσας] Vocem αὐτῆς, quæ post τὸν reperitur in *Editis*, non agnoscunt *MSS.* & *Vet. Interpr.*
k Ἀφαιρησόμενον.] Ita in *Editis Aliisque.* ἀφαιρετούμενον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Καὶ

ρεῖναι, ϖᾶσαν ϖροσδοκίαν ἀνεβίωσεν. ἡ δ' Ὀχαζίᾳ τῷ ϖροφήτῃ · [l] καὶ τότε σαφῶς ἔλεγε μεμαθηκέναι, ὅτι τὸ θεῖον αὐτῷ διαλέγεται.

δ'. [m] Χρόνῳ δ' ὀλίγῳ διελθόντι, ϖροήγετο ϖρὸς Ἀχαβον τὸν βασιλέα, καθ' βούλησιν τοῦ Θεοῦ, δηλώσων αὐτῷ τὸ γνωσόμενον ὑετόν. λιμὸς γὰρ τότε κατεῖχε τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ πολλὴ τῶν ἀναγκαίων ἀπορία, [n] ὡς μὴ μόνον ἀνθρώπους [o] αὐτῶν πονίζειν, ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν μηδ' ὅσα τοῖς ἵπποις καὶ τοῖς ἄλλοις κτήνεσι ϖρὸς νομὴν ἐστι χρήσιμα διὰ τὴν ἀνομβρίαν [p] ἀναδιδόναι. τὸν οὖν [q] ἐπιμελούμενον αὐτῶν τῶν κτημάτων [r] ὁ βασιλεὺς καλέσας Ὠβεδίαν, ἀπέναι βέλεσθαι ϖρὸς αὐτὸν εἶπεν ὅπῃ τὰς ϖηγὰς τῶν ὑδάτων καὶ τοὺς χειμάρρους, ἵν' εἴ ϖου ϖαρ' αὐτοῖς ἄρεθείη ϖόα, ταύτην εἰς ϖροφὴν [s] ἀμησάμενοι τοῖς κτήνεσιν ἔχωσι. [t] καὶ ἀϖεϖέμψας καὶ [tt] ϖᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοὺς ζητήσοντας τὸν ϖροφήτην Ηλίαν, ἠχ ἄρων, συνέϖεσθαι [v] ἐκέλευσε κἀκεῖνον αὐτῷ. δόξαν οὖν ἐξορμᾶν [x] αὐτοῖς, μεμερισμένοις τὰς ὁδούς, ὁ, τε Ὠβεδίας καὶ ὁ βασιλεὺς ἀϖήεσαν ἕτερος ἑτέραν τὴν ὁδῶν. συνεβεβήκει δή, καθ' ὃν Ιεζαβέλη ἡ βασίλισσα καιρὸν τοὺς ϖροφήτας ἀϖέκτεινε, τὸν ἕκαστον ἐν τοῖς ὑπογείοις ϖηλαίοις κρύψαι ϖροφήτας, καὶ τρέφειν αὐτοὺς ἄρτον χορηγοῦντα μόνον καὶ ὕδωρ. μονωθεὶς δ' [y] αὖ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ὠβεδίᾳ, συνήντησεν αὐτῷ ὁ ϖροφήτης Ηλίας· καὶ ϖυθόμενος ϖαρ' αὐτοῦ τίς εἴη, καὶ μαθὼν, ϖροσεκύνησεν αὐτόν. ὁ δὲ ϖρὸς τὸν βασιλέα βαδίζειν ἐκέλευσε καὶ λέγειν, ὅτι ϖαρεῖη ϖρὸς αὐτόν. ὁ δέ, τί κακὸν ὑϖ' αὐτοῦ ϖεϖονθότα ϖρὸς τὸν ἀϖολεῖναι ζητοῦντα, καὶ ϖᾶσαν ἐρευνήσαντα [z] γῆν, ϖέμϖει [a] αὐτὸν, ἔλεγε, ἢ τοῦτ' ἀγνοεῖν αὐτὸν ὅτι μηδένα τόϖον κατέλιϖεν, εἰς ὃν οὐκ ἀϖέστειλε τοὺς ἀναζητοῦντας, εἰ λάβοιεν, ὅϖῃ θνατῶν; καὶ γὰρ βλασφήμως ϖρὸς αὐτὸν ἔφασκε, μὴ τοῦ Θεοῦ φανέντος αὐτῷ πάλιν εἰς ἄλλον [b] ἀϖέλθοι τόϖον· εἶτα διαμαρτὼν αὐτοῦ ϖέμψαντος τοῦ Βασιλέως, καὶ μὴ δυναμένου εὑρεῖν ὅϖου ϖοτ' εἴη γῆς, ἀϖοθάνοι. ϖροσεποιεῖτο [c] οὖν αὐτοῦ τὴν σωτηρίας ϖαρακαλεῖν, τὸν ϖερὶ τοὺς ὁμοτέχνους αὐτῷ ϖόϑον λέγων· ὅτι σώσειεν ἕκαστον ϖροφήτας, Ιεζαβέλης ϖάντας τοὺς ἄλλους ἀνῃρηκυίας, καὶ ἔχοι κεκρυμμένους αὐτοὺς καὶ τρεφομένους ὑϖ' αὐτοῦ. ὁ δέ, μηδὲν δεδιότα βαδίζειν ἐκέλευε ϖρὸς τὸν βασιλέα, δοὺς αὐτῷ [cc] ϖίστεις ὑπόρκους, ὅτι ϖάντως κατ' ἐκεῖνον Ἀχάβῳ φανήσεται τὴν ἡμέραν.

ε'. Μωυσεὺς δὲ τῷ βασιλεῖ τοῦ Ὠβεδίου τὸν Ηλίαν, ὑϖεδήλωσεν ὁ Ἀχαβος· [d] καὶ διήρετο μετ' ὀργῆς εἰ αὐτὸς εἴη ὁ [e] τῶν Ἑβραίων λαὸν κακώσας, καὶ [f] τὴν ἀκαρπίας [g] αἴτιος γεγονὼς. ὁ δ' ὡς εἶδεν ὑϖοϑωπεύσας, αὐτὸν εἶϖεν ἅϖαντα τὰ δεινὰ ϖεϖοιηκέναι, καὶ τὸ γένος αὐτοῦ, ξενικοὺς [h] εἰσενηνοχότα τῇ χώρᾳ θεοὺς, καὶ τούτους σέβοντα, τὸν ἴδιον αὐτῶν, ὃς μόνος ἐστὶ Θεὸς, ἀϖολελοιϖότα, [i] καὶ μηδεμίαν ἔτι ϖρόνοιαν αὐτοῦ ϖοιούμενον. νυνὶ μέντοιγε ἀϖελθόντα ἐκέλευε ϖάντας τὸν λαὸν εἰς τὸ Καρμήλιον ὄρος ἀθροῖσαι ϖρὸς αὐτὸν, καὶ τοὺς ϖροφήτας αὐτοῦ [k] καὶ τὰς γυναικὰς, εἰϖὼν ὅσοι τὸν ἀριθμὸν εἰσιν, καὶ τοὺς τῆς Ἄλσεως ϖροφήτας, ὡς ϖετρακη-

acceſſiſſe, præter omnem exſpectationem revixit *puer*. Illa vero vati gratias agebat; & tunc *ſe* clare intellexiſſe dicebat, Deum cum illo colloqui.

4. Brevi poſt tempore ad Achabum regem, Deo ita volente, proficiſcitur, indicaturus ei venturam pluviam. Tum vero fames totam regionem infeſtabat & magna rerum *ad victum* neceſſariarum penuria, ut non ſolum homines earum inopia laborarent, ſed & equi & alia jumenta, terra illis quæ ad paſtum facerent præ ſiccitate non edente. Rex igitur vocato Obedia, rerum ſuarum procuratore, ipſi dicebat, ſe velle ut ad fontes fluviorum abiret & torrentes, atque ita, ſi forte gramen iſtic inveniretur, illud demeſſum in jumentorum pabulum haberent. Ac, cum per totum orbem miſiſſet qui Eliam vatem perquirerent, nec tamen reperiſſet, juſſit ut cum etiam ipſe comitaretur. Itaque cum illis iter corripere placuiſſet, terram obeundam ita diviſerunt, ut Achabus una, Obedias altera via ſeorſim iret. Acciderat autem, dum Jezabela regina in vates cædibus ſæviret, ut iſte centum vates in ſpeluncis ſubterraneis abditos pane & aqua *aliquandiu* ſuſtentaret. Tum vero Obediæ, à rege digreſſo, obviam factus eſt vates Elias: & percunctatus eum quis eſſet, agnitum adoravit. Vates autem ipſi præcepit ut regem adiret, eique diceret, quod coram ſe ſiſteret *Elias*. At ille, quid in te peccavi, ajebat, aut commerui, ut me ad eum mittas qui te ubique gentium ad necem quæſivit? an hoc ipſum ignoras, quod nullum reliquit locum, in quem non dimiſerit, qui te deprehenſum, ut mortem oppeteres, *ad eum* adducerent? Etenim ſe cavere, illi dicebat, ne, poſtquam Deus ei apparuerit, ſe alio transferat: atque ita ipſe, cum regis juſſu miſſus ab illo aberrarit, & is nuſquam terrarum reperiri potuerit, morte multetur. Illum itaque obſecrabat ut ipſius ſalutis rationem haberet, commemorans etiam quam ſui ſimilium ſtudioſus fuerit: ut *ſcilicet* centum vates, aliis omnibus à Jezabela occiſis, exitio eripuerit, quos etiam & adhuc clam ſervat alitque. At vates contra præcipiebat, ut nil metuens regem adeat, fide jure jurando data, ſe illa die pro certo in Achabi conſpectum venturum.

Deus mandat Eliæ ut Achabum adeat. 3 Regum, c. 18.

Obedias, vatum amicus, occurrit Eliæ: atque ab eo jubetur adventum ſuum Achabo nunciatum ire. 3 Regum, c. 18.

5. Poſtquam autem Obedias Eliæ indicium Achabo fecerat, occurrit ei Achabus: iraque commotus illum interrogabat, an is eſſet qui Hebræorum populum afflixerat, & ſterilitatis auctor extiterat? Ille vero, nihil *ei* ſubblandiens, ipſum ajebat genuſque ipſius mala omnia *genti* intuliſſe, ut qui Deos alienos in regionem invexerat eoſque coluerat, proprio illorum Deo, qui ſolus eſt Deus, relicto, & ne minima quidem ejus cura habita. Cæterum nunc ut abiret, juſſit, totumque populum in montem Carmelum ad ſe convocaret, ſimulque ſuos & uxoris vates, dicto etiam quot numero eſſent, ac præ-

Eliæ obviam fit Achabus: atque vatis juſſu populum convocat.

[l] Καὶ τότε σαφῶς] Ἐγνωκα ὅτι συ ἄνθρωπος Θεοῦ καὶ ῥῆμα κυρίου ἐν τῷ στόματί σου ἀληθινόν. LXXII. 2 *Regum*, c. 17. v. 24.

[m] Χρόνῳ δ'] Μετ' ἡμέρας πολλὰς LXXII.

[n] Ὡς μὴ μόνον] Illud ὡς ex *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Gall.* 1.

[o] Αὐτῶν πονίζειν,] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* αὐτοῖς *Vat.* ἄρτων in *Editis Aliiſque.*

[p] Ἀναδιδόναι.] Eo modo in *MSS.* ἀποδιδόναι in *Editis.*

[q] Ἐπιμελούμενον] Sic *Big. Samb.* & *Busb.* ἐπιμελόμενον *Hen.* ἐπιμελώμενον in *Editis Aliiſque.*

[r] Ὁ βασιλεὺς] Ita cum *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* niſi quod Αὐδίαν pro Ὠβεδίαν in *aliquibus*, & αἰτεῖναι pro ἀπιέναι in *aliis.* προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευσε ζητῶν πηγὰς in *Editis.*

[s] Ἀμησάμενοι] In omnibus *MSS.* ἀμησάμενοι (ut & *Cocc.* & *Spanh.* emendantibus) aut ἀμησάμενοι. in *Editis* perperam ἀμισάμενοι.

[t] Καὶ ἀϖεϖέμψας] Ita in *Editis.* καὶ ἀϖεϖέμψαντα καὶ π. τ. οἰκ. τ. ζ. τ. αὐ. Ηλιαν, ἠχ ἑρπύσαν, συνέϖεσθαι in *MSS.* Incertum quem lectionem ſequutus ſit *Epiphanius*, qui vertit; *qui dum miſiſſet in cunctum orbem terrarum ad quærendum prophetam Eliam, nec invenifſet, præcepit* &c.

[tt] Πᾶσαν τὴν οἰκουμένην] Hinc evidenter patet, quomodo ſumi debeat ſimillima locutio in celebri iſto loco Lucæ cap. 2. v. 1. videlicet de Orbe Romano, ſicut hic de Judæo. HAV.

[v] Ἐκέλευσε] Δὲ inter συνέϖεσθαι & ἐκέλευσε inſerunt quidam *MSS.*

[x] Αὐτοῖς,] Αὐτὰς *Big. Samb.* & *Vat.*

[y] Αὖ ὑπὸ] Αὖ deeſt in *Cod. Vat.* ut & mox αὐτῷ.

[z] Γῆν,] Κατὰ ante γῆν delevimus auctoritate *MSS.*

[a] Αὐτὸν, ἔλεγεν,] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* illa αὐτὸν ἔλεγεν, ἢ τοῦτ' ἀγνοεῖν deſiderantur in *Editis.*

[b] Ἀπέλθοι τόϖον·] Ἀπέλθῃ *Big.* & *Samb.*

[c] Οὖν αὐτοῦ] Αὖ αὐτῷ *Samb.*

[cc] Πίστεις ὑπόρκους] Homerus Iliad. lib. 2. v. 124. Ὅρκια πιστὰ ταμόντες. HAV.

[d] Καὶ διήρετο] Καὶ ἤρετο *Vat.*

[e] Τῶν Ἑβραίων] *Al.* τὸν Ἑβρ. & τὸν τῶν Ἑβρ.

[f] Τῆς ἀκαρπίας αἴτιος γεγονὼς.] Ἀκαρπίαν supra lib. 2. c. 5. §. 6. λίμον Αἰγύπτῳ καὶ ἀκαρπίαν &c. Æſchyl. Eumenid. v. 804. μηδ' ἀκαρπίαν τελέσῃ. SPANH.

[g] Αἴτιος γεγονὼς.] Αἴτιος τῇ γῇ γεν. *Vat.*

[h] Εἰσενηνοχότα] Ita ex *MSS.* in *Editis* εἰσενηνοχότας, & dein σεβόντας & ἀπολελοιπότας & ἀπειληφότας.

[i] Καὶ μηδεμίαν] Illa καὶ μηδεμίαν ἔτι πρόνοιαν αὐτοῦ ποιούμενον ex *MSS.*

[k] Καὶ τὰς γυναικὰς] In *Editis* καὶ τοὺς τῆς γ. verum τοὺς delevimus auctoritate *MSS.*

Accitis etiam falsis vatibus, periculum facit Elias, quis verus sit Deus.

prætereà lucorum vates, homines circiter quadringentos. Ubi verò omnes à rege acciti ad montem jam dictum convenèrant, Elias vates in medio illorum constitit, &, quousque, inquit, dubiis animis ambiguaque sententia vitam agetis? Si quidem patrium Deum verum & solum *Deum* esse existimarint, ut illum sequerentur ejusque mandata, hortabatur; sin verò hunc pro nihilo habentes, in ea de peregrinis fuerint opinione, oportere se cultum illis tribuere, suadebat ut istis adhærerent. Populo autem nihil ad hæc respondente, petiit Elias, ad explorandam deorum peregrinorum suique vim & potentiam, cum is solus ejus vates superesset, illi vero quadringentos haberent, ut ipse bovem acciperet eamque mactatam lignis imponeret, nullo igne subaccenso, atque illos, cum eadem feciissent, deos suos invocarent ut ligna velint accendere. hoc enim facto, veram Dei naturam dignosci posse. Cum autem hæc sententia *omnibus* placuisset, præcepit Elias, ut vates isti, bove delecta, priores rem sacram facerent suosque Deos invocarent.

Illi, frustra consumptis invocationibus, Dei sui imbecillitatem tacite fatentur.
3 Regum, c. 18.

Postquam verò precibus & invocationibus nihil profecerant vates qui hostias obtulerant, Elias per derisum eos hortabatur, ut magna voce ad Deos *suos* clamarent: aut enim eos aliquò profectos esse, aut forte dormire. Illis autem à diluculo usque ad meridiem hoc ipsum facientibus, & seipsos more patrio gladiis & lanceis secantibus, cum jam ipse victimam mactaturus esset, illis quidem jussit ut secederent, populo verò ut propius accedentes ipsum observarent, ne clam ignem lignis injiceret. at postquam illi accesserunt, acceptis duodecim lapidibus, pro numero tribuum populi Hebræorum, ex illis erexit altare, & circa id alveum fodit bene profundum. Cumque frusta *ligorum* in ara structissent, mandavit ut quatuor hydrias aqua ex fonte repletas in altare effunderent, usquedum circa illud redundaret, ita ut totus alveus aqua è fonte suppeditata impleretur. His peractis, Deum cœpit orare & ad ipsum clamare; ut etiam populo, qui jam diu erraverit, suam ostenderet potentiam. Atque adhuc eo loquente, ignis derepente cœlo delapsus, populo inspectante, in aram cecidit, & hostiam absumpsit, ita ut etiam aqua concremaretur & locus fieret aridus.

Deus, ab Elia invocatus, igne cœlitus immisso vim suam & potentiam palam facit.
3 Regum, c. 18.

Populo Deum suum agnoscente, falsi vates comprehensi Eliæ jussu necantur.
3 Regum, c. 18.

6. Cum autem hoc vidissent Israëlitæ, in terram procidebant, unumque Deum adorabant, & maximum & solum verum *Deum* appellantes, alios verò *tantum* nomina *esse* à prava & stulta *hominum* opinione conficta. Tunc & vates suos comprehensos necarunt, id quod fieri jusserat Elias. Deinde *is* regem monebat, ut abiret ad prandium, cætera nihil solicitus: brevi enim visurum esse Deum *in terram* pluere. Et quidem Achabus discedebat: Elias verò in verticem Carmeli ascendit, & cum humi desedisset caput genibus applicuit, jussitque famulum ut conscensa quadam specula mare aspectaret, & indicaret sicubi nubem excitari viderit. nam ad id temporis cœlo esse sudo & sereno contigit. At

Elias de pluvia ventura Achabum monet.
3 Regum, c. 18.

σιας τὸ πλῆθος ὄντας. ὡς δὴ συνέδραμον πάντες εἰς τὸ προσιρημενον ὄρος Ἀχάβος μὲν ἀφεπέμψατο, στᾶσεις αὐτῶν ὁ προφήτης Ηλίας μεταξὺ, μέχρι ποτὲ διορημένους αὐτὸς τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ δοξαις οὕτως βιώσειν ἔφασκε. νομίσαντας μὲν γὰρ τὸν ἐγχώριον Θεὸν ἀληθῆ καὶ μόνον, ἕπεσθαι τούτῳ καὶ τὰ ἐντολαῖς αὐτοῦ παρὼν· μηδὲν δὲ τοῦτον ἡγεμένους, ἀλλὰ περὶ τῶν ξενικῶν ὑπολαμβάνοντας, ὡς ἐκείνους δεῖ θρησκεύειν, αὐτοῖς συνεβούλευε καταπολαθεῖν. ἐκ δὲ πλήθους μηδὲν πρὸς ταῦτα ἀποκρινομένου, ἠξίωσεν Ηλίας, πρὸς διάπειραν τῆς τε τῶν ξενικῶν θεῶν ἰσχύος καὶ τῆς ἰδίας, μόνος ὢν αὐτοῦ προφήτης, ἐκείνων δὲ τετρακοσίους ἐχόντων, λαβεῖν αὐτός τε βοῦν, καὶ ταύτην θύσας [m] ἐπιθεῖναι [n] ξύλοις, πυρὸς οὐχ ὑποφθέγγου, κἀκείνους [o] ταὐτὰ ποιήσαντας ἐπικαλέσασθαι τοὺς ἰδίους Θεοὺς ἀνακαῦσαι τὰ ξύλα. γνωμένης δὲ τούτου, μαθήσεσθαι τότε τὴν ἀληθῆ φύσιν καὶ Θεοῦ. αἱρεσάσης δὲ τὴν γνώμης, ἐκέλευσεν Ηλίας τοὺς προφήτας σκληξαμένους βοᾶν πρώτους τε θῦσαι, καὶ τοὺς αὐτῶν ἐπικαλέσασθαι θεούς. ἐπεὶ δ' ἦδεν ἀπήνθα ἡμέρα τὴν [p] ἀρχῆς καὶ τὴν ἐπικλήσεως θύσασι τοῖς προφήταις, σκώπτων ὁ Ηλίας, μεγάλῃ βοῇ καλεῖν αὐτοὺς ἐκέλευε τοὺς Θεούς· ἢ γὰρ ἀποδημεῖν αὐτούς, ἢ καθεύδειν. τὸ δ' ἀπ' ὄρθρου τοῦτο [q] ποιοῦσι μέχρι μέσης ἡμέρας, καὶ [r] τεμνόμενοι αὐτοὺς μαχαίραις καὶ σιρομάσαις κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, [s] μέλλων αὐτὸς ἐπιπλεῖν τῇ θυσίᾳ, ἐκέλευσε τοὺς μὲν ἀναχωρῆσαι, τοὺς δὲ ἐγγὺς προσελθόντας τηρεῖν αὐτὸν, μὴ πῦρ λάθρα τοῖς ξύλοις ἐμβάλῃ. ἐκ δὲ ὄχλου προσελθόντος, λαβὼν δώδεκα λίθους, [t] κατὰ φυλὴν τοῦ λαοῦ τῶν Εβραίων, ἀνέσησεν ἐξ αὐτῶν θυσιαστήριον, καὶ περὶ αὐτὸ δεξαμενὴν ὤρυξε βαθυτάτην. καὶ συθεὶς τὰς ῥίζας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, καὶ κατ' αὐτῶν ἐπιθεὶς τὰ ἱερεῖα, τέτταρας ἀπὸ τῆς κρήνης ὑδρίας προσέταξε πληρωθείσας ὕδατος κατασκεδάσαι τοῦ θυσιαστηρίου, ὡς [v] ὑπερβαλεῖν αὐτὸ καὶ τὴν [x] δεξαμενὴν ἅπασαν ὕδατος γεμισθῆναι πηγῆς ἀναδοθείσης. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἤρξατο εὐχεσθαι τῷ Θεῷ, καὶ καλεῖν αὐτὸν, καὶ ποιεῖν τῷ πεπλημμένῳ πολλὰ ἤδη χρόνον λαῷ φανερὸν τὴν αὑτοῦ δύναμιν. καὶ ταῦτα λέγοντος, ἄφνω πῦρ [y] ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ ὄχλου ὁρῶντος, ἐπὶ τὸ βωμὸν ἔπεσε, καὶ τὴν θυσίαν ἐδαπάνησεν, ὡς ἀναλαῦσαι καὶ τὸ ὕδωρ καὶ [z] ψαφαρὸν ἐξεῖναι τὸν τόπον.

ε'. Οἱ δ' Ισραηλῖται τοῦτο ἰδόντες ἔπεσον ἐπὶ τὴν γῆν καὶ [a] προσεκύνουν ἕνα Θεὸν, καὶ μέγιστον [b] καὶ ἀληθῆ μόνον ἀποκαλοῦντες. τοὺς δ' ἄλλους [c] ὀνόματα εἶναι [d] φαῦλα καὶ ἀνοήτου δόξης πεποιημένα. [e] συλλαβόντες δ' αὐτῶν καὶ τοὺς προφήτας, ἀπέκτειναν, Ηλία τοῦτο ποιήσαντος. ἔφη δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ πορεύεσθαι πρὸς ἄριστον, μηδὲν ἐπιφροντίσαντα· μετ' ὀλίγον γὰρ ὄψεσθαι τὸν Θεὸν ὑοντα. καὶ ὁ μὲν Αχαβος ἀπῆλαύνη. Ηλίας δὲ ἐπὶ τὸ [f] ἀκρωτήριον τοῦ Καρμήλου ἀναβὰς ὄρους, καὶ καθίσας ἐπὶ τῆς γῆς προσηρείσατο τοῖς γόνασι τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸν θεράποντα ἐκέλευσεν ἀνελθόντα ἐπί τινα σκοπὴν εἰς τὴν θάλασσαν ἐπιβλέπειν· καὶ [g] ἰδὴ νεφέλην ἐγειρομένην πόθεν, φέρ-

l Τοῦτον] Τούτων legit *Vet. Int.*
m Επιθεῖναι] Ita in *MSS.* ἐπιθῶσι in *Editis.*
n Ξύλοις,] Τοῖς ξύλοις *Vat.*
o Ταὐτὰ] Sic *MSS.* τοῦτο in *Editis.*
p Εὐχῆς] Αὐτοῖς post ἀρχῆς inserunt *Big. Samb.* & *Vat.*
q Ποιοῦντων] Ποιησάντων solus *Vat.*
r Τεμνόντων αὐτὺς μαχαίραις καὶ σιρομάσας κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, μέλλων αὐτὸς ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν,] Aliquid amplius in suo *codice* habuisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *& semetipsos cultris & gladiis incidentibus, & nihil agentibus.* HUDS. Cultris & parvis lanceis corpora sua incidentes sacerdotes Jezabelis. *Nota* idem factum in sacris Mithræ. SPANH.
s Μέλλων αὐτὸς ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν,] Μέλλων δ' αὐτὸς *Vat.*
t Κατὰ φυλὴν] Mallem cum *Zonara* καθ' ἑκάστην φυλήν.
v Υπερβαλεῖν] Sic *MSS.* ὑπερβάλλειν in *Editis.*
x Δεξαμβρὴν] Εν κύκλῳ δὲ διορύξας, δοχεῖον ἐποίησεν ὕδατος, τοῦτο ἐμπεριεχόμενον θαλαττοδρόμησε, ὁ δὲ Ιώσηπος δεξαμβρὴν. *Theodoret.* ad 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. νη'.
y Εκ τοῦ οὐρανοῦ,] Εξ οὐρανοῦ *Vat.*
z Ψαφαρὸν] Αὐχμηρὸν in ora *Codd. Gall.* 1.
a Προσεκύνουν ἕνα ὃ Θεὸν *Vat.*
b Καὶ ἀληθῆ μόνον] Καὶ ἀληθινὸν ἀπλ. *Big. Samb.* & *Gall.* 1. μέγιστον, μόνον, καὶ ἀληθῆ legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& adoraverunt unum Deum, maximum, solum, verumque proclamantes.* Επεσον ἐπὶ τὴν γῆν, ἕνα Θεὸν ἀληθῆ τε καὶ μέγαν ἐπικαλοῦντες. *Zonar.* HUDS. Αληθινὸν MS. Cæterum confer, σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν Johann. 17. 3. REL.
c Ονόματα] Nihil erant præter nomina: ideo Apostolus dicit ὅτι εἴδωλον οὐδέν ἐστι, nil nisi nomen est. REL. Adde quæ notavimus ad Tertulliani Apol. p. 124. HAV.
d Φαῦλα] Φαύλης solus *Vat.*
e Συλλαβόντες δ' αὐτῶν καὶ τοὺς προφήτας, ἀπέκτειναν,] Id factum, mactatos nempe Achabi Prophetas Eliæ tribuit Scriptura 1 Reg. XVIII. 40. SPANH.
f Ακρωτήριον] Ακρον solus *Vat.*
g Ιδὴ νεφέλην] Ita cum *MSS.* ἤδη *Bas.* εἴδη *Gen.*

h Κα-

φεάζειν αὐτῷ. μέχρι γὰ τότε [h] καθαρῷ εἶναι συμέβαινε τῷ ἀέρι. ἔ ἢ ἀναβάντ@, κ᾽ πολλάκις μηδὲν ὁρᾶν φήσαντ@. ἕβδομον ἤδη βαδίσας ἑωρακέναι μελαινόμενον, εἶπε, τὸ τῦ ἀέρ@, ὡ πλέον ἴχνος ἀνθρωπίνυ. ὁ δ᾽ Ηλίας ταῦτ᾽ ἀκύσας, πέμπει πρὸς τ Αχαβον, κελεύων αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν ἀπέρχεσθ πρὶν ἢ καταῤῥαγῆναι τ ὄμβρον. κ᾽ ὁ μὲν εἰς [i] Ιεσραήλαν πόλιν ἀφικνεται. μετ᾽ ὀ πολὺ ἡ τῦ ἀέρ@ [k] ἀχλύσαντ@, κ᾽ νέφεσιν καλυφθέντ@, πνεῦμά τε [l] λάβρον ἐπιγίνεται, κ᾽ πολὺς ὄμβρ@. ὁ ἢ πρφήτης, ἔνθε@ ὁρμώμεν@, τῷ τοῦ βασιλέως ἅρματι μέχρι τ [m] Ιεσραήλας [n] Ιζάρυ πόλεως σωέδραμε.

ζ. Μαθὼν ἢ ἡ ἔ [o] Αχάβυ γυνὴ Ιεζαβέλη τάτε σημεῖα τὰ γεγον τῦ Ηλίυ γενόμενα, κ᾽ ὅτι τὺς πρφήτας [p] αὐτῆς ἀπέκτεινεν, ὀργισθεῖσα πέμπει πρὸς αὐτὸν ἀγγέλυς, ἀπειλοῦσα δι᾽ αὐτῶν ἀποκτενεῖν αὐτὸν, ὡς κἀκεῖν@ τὺς πρφήτας αὐτῆς ἀπολέσαντε. φοβηθεὶς ἢ ὁ Ηλίας, φεύγει εἰς πόλιν [q] Βηρσυβεὲ λεγομένην· ἔστ᾽ ἐσχάτοις ὁρίοις ἔστιν αὕτη τ χώρας τ [r] τῆ Ιούδα φυλῇ ἐχόντων κ᾽ τῆ [s] Ιδυμαίων γῆ· καταλιπὼν ἢ ἐκεῖ τ θεράποντα, εἰς τὴν ἔρημον ἀνεχώρησεν. διξάμεν@ ὁ᾽ ἀποθανεῖν, οὐ γὰ δὴ κρείττων [t] εἶναι τ πατέρων, ἵνα ἐκείνων ἀπολωλότων αὐτὸς ζῇν γλίχηται· κατεκοιμήθη πρός τινι δένδρῳ. διεγείραντ@ ὁ᾽ αὐτὸν τν@, ἀνασὰς διῄσκῃ πεφυκυῖαν αὐτῷ τροφὴν [v] κ᾽ ὕδωρ. φαγὼν ἢ ὁ συλλεξάμεν@ ἐκ τ τροφῆς ἐκείνης τὴν δύναμιν, εἰς τὸ [x] Σιναῖον καλούμενον ὄρ@ ἀφικνεῖ, οὗ Μωϋσῆς τὺς νόμυς παὰ τ Θεοῦ λέγεται λαβεῖν. διρὼν δ᾽ ἐν αὐτῷ σπήλαιόν τι κοῖλον, εἴσεισι· κ᾽ διατρίβ@ ποιούμεν@ ἐν αὐτῷ τὴν μονήν. [y] ἐρομένης δέ τν@ αὐτὸν φωνῆς ἐξ ἀδήλυ, τί [z] παρεῖη, καταλελοιπὼς τὴν πόλιν, ἐκεῖσε; ἀφ᾽ τὸ κτεῖναι μὲν τὺς πρφήτας τ ξενικῶν θεῶν, πεῖσαι ἢ τ λαὸν ὅτι μόν@ εἴη Θεὸς ὃν [a] ἐξ ἀρχῆς ἐθρήσκευσαν, ἔφησε, ζητεῖσθ ὅτι τούτῳ πρὸς τιμωρίαν ἦλθον ἡ γυναικὸς τοῦ βασιλέως. πάλιν ἢ ἀκούσας [o] προσελθεῖν εἰς τὸ ὕπαιθρον τῇ ἐπιούσῃ, γνώσεσθ γὰ οὕτως τί δεῖ ποιεῖν, προῆλθεν ἐκ τοῦ σπηλαίυ μεθ᾽ ἡμέραν. κ᾽ σεισμοῦ τε ἐπακηύσ, κ᾽ λαμπρὸν πυρὸς αὐγὴν ὁρᾷ. κ᾽ γενομένης ἡσυχίας, φωνὴ θεία μὴ παρέπεσθ τοῖς γινομένοις αὐτὸν παρακελεύε@, κρατήσειν γὰ οὐδένα τ ἐχθρῶν αὐτῦ· προσέταξέ τε ἀποστρέψαντ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀποδείξαι τοῦ πλήθυς βασιλέα [c] Ιηοῦν τ [d] Νεμεσσαίυ παῖδα, ἐκ Δαμασκοῦ ἢ τ Σύρων Αζάηλον, ἀντ᾽ αὐτοῦ δὲ προφήτην [e] Ελισσαῖον ἀπ᾽ αὐτῦ γενήσεσθ ἐκ πόλεως [f] Αβελᾶς. διαφθερεῖ δὲ τοῦ ἀσεβοῦς ὄχλυ τὺς μὲν Αζάηλ@, τὺς δὲ Ιηοῦς. ὁ δ᾽ Ηλίας ἀποστρέφ ταῦτ᾽ ἀκούσας εἰς τὴν Εβραίων χώραν· κ᾽ τ Σαφάτυ παῖδα Ελισσαῖον καταλαβὼν ἀροῦντα, κ᾽ μετ᾽ αὐτοῦ πνας ἄλλυς, ἐλαύνοντας ζεύγη δώδεκα, [g] προσελθὼν ἐπέῤῥιψεν αὐτῷ τὸ ἴδιον ἱμάτιον. ὁ δ᾽ Ελισσαῖ@ ὡῄτως προφητεύειν ἤρξατο· κ᾽ καταλιπὼν τὺς βόας, ἠκολούθησεν Ηλία. δεηθεὶς δὲ συγχωρῆσαι αὐτῷ τοὺς γονεῖς ἀσπάσασθ, [h] κελεύσαντ@ τοῦτο ποιεῖν, ἀποταξάμεν@

cum ille ascendisset, sæpiusque nihil cerni retulisset, septimo demum reversus ajebat se animadvertisse aliquid in cœlo nigrescere, non tamen amplius hominis vestigio. His autem auditis, Elias ad Achabum mittit, jubens ut in urbem ire contendat, priusquam diffracta nube delabatur pluvia. Ac ille quidem ad Jesraëlam proficiscitur. Non multo autem post, cœlo obscurato & nubibus obducto, vehemens oritur ventus multoque cum imbre ingruit. atque vates, spiritu *Dei* instinctus, currum regis cursu comitabatur, donec ventum est ad Jesraëlam Izari urbem.

7. Jezabela vero Achabi uxor cum intellexisset quæ prodigia ab Elia edita erant, quodque suos vates ferro trucidaverat, gravius commota illi per nuncios ab eum missos minatur, se illum occisurum, quemadmodum ipse vates suos occiderat. Quibus Elias *minis* territus fugit in urbem, cui nomen Bersubee: (illa autem est in oris extremis regionis tribûs Judæ juxta Idumæam) ibique relicto famulo suo, ipse in desertum abiit. Cumque *illic* mortem optasset (se enim majoribus suis haud meliorem esse *dicebat*, ut illis mortuis ipse vitæ desiderio teneretur) sub arbore quadam jacens obdormivit. Ab aliquo autem excitatus, cum surrexisset appositum sibi cibum invenit & aquam: cumque comedisset, collectis ex isto cibo viribus inde proficiscitur ad montem Sinæum appellatum, in quo fertur Moysem leges à Deo accepisse. ubi, cum speluncam profundam offendisset, ingreditur & in ea commorabatur. Cum autem *à Deo* interrogaretur, incertus unde vox venerit, quid illic ageret urbe relicta? tum ille, quod deorum quidem peregrinorum vates interfecerit, populo vero persuaserit *eum* solum esse Deum quem ab initio coluerant, ob hoc se à regis uxore ad supplicium requiri. moxque eadem voce jussus ut sub divum prodiret, (sic enim certiorem fieri quid facto opus esset) postridie è spelunca egreditur. Deinde & concussionem sentit, clarumque ignis splendorem videt. sequutoque mox silentio, vox divina eum *bono animo esse* hortatur, *ac* nihil iis quæ acciderant terreri; illum enim inimicorum nemini cessurum esse: ac præterea jussit ut domum reversus Jehum, Nemessæi filium, populi regem crearet, atque è Damasco Syrorum *regem* Azaëlum; faceretque ut ex Abela urbe Elissæus sibi vates succedat. fore autem ut alios quidem ex impio populo Jehu perimat; alios vero Azaëlus. His auditis, Elias in Hebræorum regionem revertitur: ac cum Saphati filium Elissæum offendisset arantem, & cum eo alios quosdam duodecim juga præ se agentes, illo adito, vestem suam in eum conjecit. Elissæus autem illico cœpit vaticinari; & relictis bubus Eliæ se comitem adjunxit. rogavit tamen ut sibi liceret parentes salutare, quo impetrato, cum illis valedixisset,

Elias Jezabelam fugit. 3 *Regum*, c. 19.

Deus cum Elia loquitur. 3 *Regum*, c. 19.

Elias Elisæum vocat. 3 *Regum*, c. 19.

h Καθαρῷ εἶναι] Eo modo *MSS.* in *Editis* καθαρὸν εἶναι συμβαίνε τ ἀέρα.

i Ιεσραήλαν] Ιεσραὴλ *Interpretibus* LXXII. Cum mox infra sit Ισραήλας, ut puto pro Ισραήλας, placuit & hic loci Ισραήλαν scribere. Ιεζίζηλα *Gall.* 2. Γεσραὴλ *Vat.* in *Epiphanis* libris *Jesraël.*

k Αχλύσαντ@,] Σκοτισθέντ@ *Big.*

l Λάβρον] Ita *Big.* & *Samb.* Λαῦρον *Aliis.*

m Ιεσραήλας Ιζάρυ πόλεως] Ισραὴλ, forsan pro Ισραήλ, *Samb.* Ισραήλας *Bas. G.* & *Vat.* Ιεζιζήλας *Gall.* 2.

n Ιζάρυ πόλεως] Ita ex p. 462. v. 4. Ακάρυ *Bas.* & *G.* nihil de hac voce in *S. Literis*, aut *Epiphanio* qui reddit, *in urbem Jesrahel festinus advenit*, in uno tamen Cod. *Asaraël.* Verum cum *Jesrael* urbs sit tribûs *Issascharidis*, & infra (p. 462. v. 4.) habeamus Ιζάρυ πόλιν pro Ισραήλας, aliquis forsan utroque loco legendum suspicaretur Ισαχάρυ. HUDS. Lege Ισαχάρυ. COCC.

o Αχαὲβ] In *S. Literis* κ᾽ ἔτρεχεν ἔμπροσθεν Αχαάβ.

p Αὐτῆς ἀπέκτεινεν,] Αὐτῶν *Big. Samb.* & *Vat.* mox tamen αὐτῆς in *libris* omnibus.

q Βηρσυβεὲ] *Al.* Βερσαβεέ. Vide lib. 1. c. 12. §. 1. in fine.

r Τῆ Ιούδα φυλῇ] Ita in *MSS.* & τ Ιούδα in *Editis.*

s Ιδυμαίων γῆ·] Ιδυμαίαν *Vat.*

t Εἶναι τ πατέρων,] Illa εἶναι τ πατέρων adjeci ex *MSS.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.*

v Καὶ ὕδωρ·] Καὶ ὕδωρ non agnoscit *Vat.*

x Σιναῖον καλούμενον] Σίναιον *Samb.* in *S. Literis* (3 *Regum*, c. 19. v. 8.) ἕως ὄρους Χωρήβ. *mihi autem* (ut ait *Hieronymus*) *videtur, quod duplici nomine idem mons nunc Sina nunc Choreb vocetur.*

y Ερομένης] Ita cum *MSS.* ἐρωμένης in *Editis.*

z Παρεῖη,] In *MSS.* παρείη, & παρείοι, & παρείδ.

a Ἐξ ἀρχῆς] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἅπαντες ἐξ. in *Editis Aliisque.*

b Προσελθεῖν] Forte ἀφελθεῖν. COCC.

c Ιηοῦν] Ιηοῦν *Vat.*

d Νεμεσσαίυ] Ita *Samb.* & *Bas.* Νεμεσσαίυ in *ceteris.* Ναμεσσὶ LXXII.

e Ελισσαῖον] *Al.* Ελισσαῖον & Ελισσαῖον.

f Αβελᾶς.] *Abelmehola* juxta *Hebr.* HUDS. Conf. sup. c. 12. §. 4 SPANH.

g Προσελθὼν] Προελθὼν solus *Vat.*

h Κελεύσαντ@] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

xisset, eum sequutus est; atque Eliæ, quamdiu *is* vixerit, & discipulus fuit & minister. Ac vatis quidem hujus ita se res habuerunt.

Nabuthus, quod vineam Achabo vendere noluisset, Jezabelæ dolis interfectus. 3 Regum, c. 21.

8. Cæterum Nabuthus quidam erat ex urbe Izari, agrum habens in vicinia regis. Cum autem ipsum rogaret *rex*, ut ei pretio, quantumcunque vellet, agrum addiceret suis finitimum, ut cum illum suis junxisset, unam sibi possessionem faceret; sin vero nollet pecuniam accipere, ei liberum esse agrum è suis, quemcunque vellet, eligere: hoc quidem, inquit, se nequaquam facturum esse, secum vero statuere fructum sua è terra percipere, quæ jure hæreditario ei à patre obvenerat. Quo fit ut rex rem molestè ferens, quasi contumelia affectus quod aliena non accepisset, & à lotione abstinuit & à cibo. Cum autem uxor ejus Jezabela eum percontaretur, cur adeo doleret, & neque lavaret, neque pranderet aut cœnaret: quam perversus sit Nabuthus ei denarrat; utque ipse verbis eum alloquutus humanissimis, infraque regiam potestatem demissis, contumeliose habitus fuerit, quod ea quæ popposcerat non impetrarit. Illa vero hortabatur ne propterea animum desponderet, sed mœrore misso ad consuetam corporis curam rediret. sibi enim id negotii datum iri ut Nabuthus pœnas luat. Moxque literas Achabi nomine scriptas mittit ad primores Israëlitarum, quibus mandata dedit, ut, indicto jejunio & concione advocata, primus quidem locus Nabutho tribueretur (nam genere erat illustri) tribus vero hominibus perditæ audaciæ subornatis, qui contra eum pro testimonio dicerent, quod Deo & regi maledixisset, lapidibus peteretur, atque ita trucidaretur. Et quidem Nabuthus, ut regina scripserat, testimonio convictus Deo & Achabo convitium fecisse, à populo lapidibus obrutus necabatur. Cum autem hæc Jezabela accepisset, ad regem introgreditur, jussitque ut gratis vineæ hæreditatem adeat. Hæc facta esse gaudebat Achabus, & è lecto exsiliens visum ibat Nabuthi vineam. Tum Deus indignatus Eliam vatem in Nabuthi agrum mittit Achabo occursurum, & de perpetratis expostulaturum; quod *scilicet* vero prædii domino occiso, ipse hæreditatem sibi contra jus vendicasset. Ut vero ad eum accedebat *Elias*, cum dixisset, rex, *licere* ut vellet de se statuere, (turpe enim in peccato versantem ab eo deprehendi *putabat*) quo in loco, inquit, accidit ut Nabuthi cadaver à canibus absumeretur, ibidem & ejus & uxoris suæ sanguis effundetur, totumque ejus genus interibit, quod flagitia adeo nefaria ausus fuerit, & contra leges patrias civem peremerit. Tum demum Achabum dolor subiit, cumque facinorum pœnituit, atque saccum indu-

Achabus, jussu Dei ab Elia increpitus saccum induit, & imminentem pœnam à se avertit. 3 Regum, c. 21.

αὐτοῖς εἶπεν· καὶ ἰδοὺ Ηλίας τὸν ἄπαντα χρόνον τοῦ ζῆν ἐμαθητὴς ἐμὸς ἦν. καὶ τὰ μὲν περὶ [i] τοιούτου προφήτου τοιαῦτα ἦν.

η'. [k] Νάβουθος δέ τις [l] ἦν ἀπὸ πόλεως [m] Ιζάρη, ἀγροικείτων ὢν τῷ βασιλέως. προσκαλοῦνται [n] δ' αὐτὸν ἀποδόσθαι τιμῆς ὅσης βούλεται τὸ χωρίον [o] αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἀγροῦ, ἵνα σιτάψας [p] ἐν αὐτῷ ποιήσῃ κτῆμα, εἰ δὲ μὴ βούλοιτο χρήματα λαβεῖν, [q] ἐπιτρέπουν ἐκλέξασθαι τῶν ἀγρῶν τινα τῶν ἐκείνου· τοῦτο μὲν οὖν φησι ποιήσειν, [r] αὐτὸς δὲ τῷ ἰδίαν καρπώσασθαι γῆν, ἣν ἐκληρονόμησε τοῦ πατρός. λυπηθεὶς δ' ὡς ἐφ' ὕβρει [s] τῷ μὴ τὰ ἀλλότρια λαβεῖν ὁ βασιλεὺς, οὔτε λουτρὸν προσηνέγκατο, οὔτε προφήν. ἡ δὲ Ιεζαβέλης τὴν γυναῖκα αὐτοῦ πυθομένη ὅ, τι λυπεῖται, καὶ μήτε λούεται, μήτε ἄριστον αὐτῷ προτίθεται μήτε δεῖπνον, διηγήσατο [t] αὐτῇ τὴν Ναβούθου σκαιότητα, καὶ ὡς χρησάμενον ὑπερηκέσι πρὸς αὐτὸν λόγοις καὶ βασιλικῆς ἐξουσίας ὑποδεεστέροις, ὑβρισθείη, μὴ τυχὼν ὧν ἠξίου. ἡ δὲ, μὴ μικροψυχεῖν ἐπὶ τούτοις παρεκάλει· [v] παυσάμενον δὲ τῆς λύπης ἐπὶ τὴν σωτηρίαν [x] τρέπεσθαι τοῦ σώματος πρόνοιαν. μελήσειν γὰρ αὐτῇ περὶ τῆς Ναβούθου τιμωρίας. καὶ [y] προσχρῆμα πέμπει γράμματα πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας τῶν [z] Ισραηλιτῶν, ἐκ τοῦ Αχάβου ὀνόματος, νηστεῦσαί τε κελεύουσα, καὶ ποιησαμένους ἐκκλησίαν [a] προκαθίσαι μὲν αὐτῶν Νάβουθον· εἶναι γὰρ αὐτὸν γένους ἐπιφανοῦς· [b] παρασκευασαμένους δὲ τρεῖς τολμηροὺς τινας τοὺς καταμαρτυρήσοντας αὐτοῦ, ὡς τὸν Θεόν τε εἴη βλασφημήσας καὶ τὸν βασιλέα, καταλεῦσαι, καὶ τούτῳ διαχρήσασθαι τῷ τρόπῳ. Καὶ Νάβουθος μὲν, ὡς ἔγραψεν ἡ βασίλισσα, ἅτως καταμαρτυρηθεὶς βλασφημῆσαι τὸ Θεόν τε καὶ Αχαβον, βαλλόμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀπέθανεν. ἀκούσασα δὲ ταῦτα ἡ Ιεζαβέλη, [c] εἰσέρχεται πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κληρονομεῖν τοῦ Ναβούθου [d] ἀμπελῶνα προτρέπει. ὁ δὲ Αχαβος ἥδη τοῖς γεγυμνένοις, καὶ ἀναπηδήσας [e] ἀπὸ τῆς κλίνης, ὀψόμενος ἦκε τὸν ἀμπελῶνα τὸν Ναβούθου. ἀγανακτήσας δὲ ὁ Θεὸς, πέμπει τὸν προφήτην Ηλίαν εἰς τὸν Ναβούθου χωρίον, Αχάβῳ [f] συμβαλοῦντα, καὶ περὶ τῶν πεπραγμένων [g] ἐρησόμενον, ὅτι κτείνας τὸν ἀληθῆ δεσπότην τοῦ χωρίου κληρονομήσειεν αὐτὸς ἀδίκως. ὡς δ' ἦκε πρὸς αὐτὸν, εἰπόντος τοῦ βασιλέως, ὅ, τι βούλει χρήσασθαι αὐτῷ, αἰσχρὸν γὰρ ὄντα ὑπὸ ἁμαρτήματι ληφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, κατ' ἐκεῖνον ἔφη τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὸν Ναβούθου νεκρὸν [h] ὑπὸ κυνῶν δαπανηθῆναι συέβη, [i] τό τε αὐτοῦ αἷμα καὶ τὸ τῆς γυναικὸς [k] χυθήσεσθαι, καὶ πᾶν αὐτοῦ τὸ γένος ἀπολεῖσθαι, τοιαῦτα ἀσεβήσαι τετολμηκότος, καὶ παρὰ τοὺς [l] πατρίους νόμους πολίτην ἀδίκως ἀνηρηκότος. Αχάβῳ δὲ λύπη τῶν πεπραγμένων εἰσῆλθε καὶ [m] μετάμελος, καὶ σακκίον ἐνδυσάμε-

μὴ κελεύσαντος in *Editis*. Est qui conjicit μὴ κωλύσαντος. quod sane verisimile ex 3 *Regum*, c. 19. v. 20. HUDS. Forte αὐτῷ κελ.

i Τοῦ τοιούτου προφήτου] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* & πρ. *Vat.* & τοιούτου πρ. in *Editis Alisque*.

k Νάβουθος] Ita *Bas. G. Samb.* & *Gall.* 1. Νάβωθος *Gall.* 2. Ναβουθαῖος *Hen. Busb.* & *Vat.* Ναβουθᾶς *Suid.* Ναβουθὰ LXXII. & *Cedren.*

l Ην ἀπὸ πόλεως] Vel ita sane legendum cum *Big.* & *Samb.* vel mox ὢν in ὧν mutandum cum *Cod. Vat.* in *Editis Alisque* deest ὧν.

m Ιζάρη,] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Suid.* Αζάρης in *Editis*. Αζάρου juxta *Vet. Interpr.* Ιεζαρήλου *Gall.* 2. Ισραήλας juxta *S. Literas*.

n Δ' αὐτὸν] Illud δ' ex *Big. Samb.* & *Vat.*

o Αὐτοῦ τοῦ ἰδίου] Αὐτοῦ ἴδιον ἀγροῦ *Suid.*

p Εν αὐτῷ] Illud ἐν subrogavimus pro ἐν *Editorum*, levicula sane mutatione. αὐτὸν ἐν ποιήσῃ *Suid.* σιτάψας, ἐν αὐτὸ ποιήσῃ κτῆμα *Big.* ἐν αὐτὸν π. κτ. *Samb.*

q Επιτρέποντος] Επιτρέψαντος *Suid.*

r Αὐτὸς] Αὐτὸν *Big.* ut & *Vat.* qui & paulo ante ποιῆσαι habet.

s Τῷ μὴ] Τὸ μὴ ἀπ. *Suid.* & mox τὴν ἡ Ιεζάβελ.

t Αὐτῇ τῇ Ναβούθου] Ταύτῃ *Vat.* nec αὐτῇ nec ταύτῃ agnoscunt *Hen.* & *Busb.*

v Παυσάμενον] Παυσάμενος *Vat.*

x Τρέπεσθαι] Τραπέσθαι πρ. *Suid.* τραπέσθαι τ. σ. πρ. *Big.* & *Samb.*

y Παραχρῆμα] Παραυτίκα *Vat.*

z Ισραηλιτῶν,] Τῶν Ιουδαίων *Suid.* Forsan Ιεσραηλιτῶν.

a Προκαθίσαι] Ita *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Suid.* προκαθῆσαι in *Editis Alisque*.

b Παρασκευασαμένους] Παρασκευασαμένη δὲ τρεῖς τολμηροὺς κατ. *Suid.* παρασκευασαμένους δέ τινας τολμηροὺς δύο *Vat.* ut in *S. Literis*.

c Εἰσέρχεται] Ita *Big.* & *Cocc.* qui tamen mavult εἰσῆλθε. HAV.

d Αμπελῶνα] Sic *MSS.* & *Suid.* ἀμπελῶνος in *Editis*.

e Απὸ τῆς κλίνης,] Iterum ex *MSS.* (& *Cocc.*) ὑπὸ in *Editis*.

f Συμβαλοῦντα,] Συμβαλόντα *Vat.*

g Ερησόμενον,] Ελέγξοντα *Suid.*

h Απὸ κυνῶν] Υπὸ *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Suid.*

i Τό τε αὐτοῦ αἷμα καὶ τὸ τῆς γυναικὸς χυθήσεσθαι,] Conf. infr. lib. 8. c. 15. 4. ἐν τῷ Ναβούθου ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κυνὸς λιχμήσασθαι. & lib. 9. c. 6. §. 4. SPANH.

k Χυθήσεσθαι,] Εκχυθήσεσθαι *Suid.*

l Πατρίους νόμους] Πατρῴους *Big.*

m Μετάμελος,] Ο μεταμέλος Thucydid. p. 519. D. & LXX. 2 Reg. III. 27. μεταμέλου μέγας· Τὸν θεὸν μετέγνω καὶ ἐξωμόσαται Aristides Or. in Neptun. p. 32. C. SPANH.

αἰμενος, [n] γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διῆγεν, ἀχ ἀπεχόμενος τροφῆς, [o] ἀνθομολογούμενός τε τὰ ἡμαρτημένα, καὶ τὸ [p] Θεὸν ἵλεως ἐξιλασμιζόμενος. [q] ὁ δὲ, ζῶντος μὲν αὐτοῦ, εἰς τὸν βίον τὸν προφήτου εἶπεν, ὑπερβαλεῖσθαι τὴν ὀργὴν τιμωρίαν, ἐπεὶ [r] τοῖς τετολμημένοις μισεῖ, τελέσειν δὲ τὰ ἀπειλημένα ἐπὶ τῷ υἱῷ τοῦ Αχάβου. καὶ ὁ μὲν προφήτης ταῦτ' ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ.

tus nudis pedibus inceſſit, à cibo abſtinens, & ſua peccata confitens, Deumque ita placare ſtudens. Deus vero vati ſignificabat, ſe illo quidem vivente familiæ ejus ſupplicium dilaturum eſſe, quod ſcelerum, quæ committere ſuſtinuerat, eum pœniteret, in filium vero quæ minatus eſt exſecuturum. Et hæc quidem regi denunciavit vates.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Ἀδαδος, Δαμασκοῦ καὶ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ' Αχαβον στρατευσάμενος ἡττήθη.

CAP. XIV.

Quomodo Adadus, Damaſci & Syriæ rex, bis contra Achabum ducto exercitu ſuperatus eſt.

VIII.

ΤΩΝ δὲ περὶ τὸν Αχαβον ὄντων τοιούτων, καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ [s] τοῦ Ἀδάδου υἱὸς, βασιλεύων τῶν Σύρων τῶν Δαμασκοῦ, δυνάμιν ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας συναγαγὼν, συμμάχους τοὺς πέραν Εὐφράτου βασιλέας ποιησάμενος τριάκοντα καὶ δύο, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Αχαβον. ὁ δὲ οὐκ ὢν ὅμοιος αὐτῷ [t] τὴν στρατιὰν, πρὸς μάχην μὲν οὐ παρεσκεύασε, πάντα δὲ εἰς τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐγκλείσας τὰ ἐν τῇ χώρᾳ, αὐτὸς [v] μὲν ἔμενεν ἐν Σαμαρείᾳ· τείχη γὰρ αὐτὴ λίαν [x] ἰσχυρὰ περιεβέβλητο· καὶ τἆλλα δυσπολιόρκητος ἐδόκει. ὁ δὲ Σύρος, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἦκεν ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν, καὶ [y] περικαθίσας αὐτῇ τὸ στράτευμα ἐπολιόρκει· πέμψας δὲ κήρυκα πρὸς Αχαβον, ἠξίου πρεσβεύσασθαι παρ' αὐτοῦ, δι' ὧν αὐτῷ δηλώσει τί βούλεται. καὶ ὃς [z] Ισραηλιτῶν βασιλέως πέμπειν ἐπιτρέψαντος, ἐλθόντες οἱ πρέσβεις ἔλεγον κατ' ἐντολὴν τοῦ βασιλέως, "τὸν Αχαβον φάσκειν, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ τὰς γυναῖκας "Ἀδάδου τυγχάνειν. ἂν δὲ ὁμολογήσῃ, καὶ λαβεῖν αὐτῷ τέ- "των ὅσα βούλεται συγχωρήσῃ, τὴν στρατιὰν ἀπάξει καὶ παύ- "σεται [a] πολιορκῶν." ὁ δὲ Αχαβος, τοῖς πρέσβεσιν ἐκέλευσεν προδρομεῖσι λέγειν [b] αὐτῶν τῷ βασιλεῖ, "ὅτι καὶ "αὐτὸς καὶ οἱ ἐκείνου πάντες κτήματα εἰσὶν αὐτοῦ." ταῦτα δὲ ἀπαγγειλάντων, πέμπει πάλιν πρὸς αὐτὸν, ἀξιῶν, [c] ἀνωμολογηκότα εἶναι πάντα τὰ ἐκείνου, δέξασθαι τοὺς πεμφθησομένους εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ὑπ' αὐτοῦ δούλους· οἷς, ἐρευνήσασι τὰ τε βασίλεια καὶ τοὺς τῶν φίλων καὶ συγγενῶν οἴκους, [d] ἐκέλευε δίδοναι πάντ' ὅ, τι ἂν ἐν αὐτοῖς εὕρωσι κάλλιστον, τὰ δὲ ἀπαρέοντα [e] οἱ καταλείψειν. Αχαβος δὲ ἀγαθοῖς ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ πρεσβείᾳ τοῦ τῶν Σύρων βασιλέως, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, ἔλεγεν, "ὡς αὐτὸς μὲν "[f] ἔχειν ἑτοίμως, ὑπὲρ σωτηρίας [g] αὐτῶν καὶ εἰρήνης, "καὶ γυναῖκας τὰς ἰδίας προέσθαι τῷ πολεμίῳ καὶ τέ- "κνα, καὶ πάσης ἀναχωρῆσαι κτήσεως. ταῦτα γὰρ "ἁπάντων ἐπερωτῶν ἐπεπείσθαι πρῶτον ὁ Σύρος. νυνὶ δὲ "[h] ἠξίωκε δύλας πέμψαι, τάς τε πάντων οἰκίας ἐρευ- "νῆσαι, καὶ μηδὲν ἐν αὐταῖς καταλιπεῖν τῶν καλλίστων "κτημάτων, προφάσιν σχόλμενος πολέμου λαβεῖν· "εἰδὼς ὅτι τῶν μὲν ἐμαυτοῦ δι' ὑμᾶς οὐκ ἂν φεισά- "μην, ἀφορμὴν δὲ ἐκ τοῦ πρὸς τῶν ὑμετέρων ἀηδῶς "πραγματευόμενος εἰς τὸ πολεμεῖν. ποιήσω γὰρ μὲν "τὰ ὑμῖν δοκοῦντα." τὸ δὲ πλῆθος μηδὲν ὑπα-

CUM autem res Achabi ita ſe haberent, ſub iſtud tempus Adadi filius, Syrorum & Damaſcenorum rex, contractis ex omni *ſua* regione copiis, adſcitiſque ſibi ſociis triginta duobus regulis Transeuphratenſibus, expeditionem fecit contra Achabum. Ille vero, quod impar eſſet viribus, ſuos quidem in aciem non eduxit; coactis vero ex agris in urbes munitiſſimas omnibus, ipſe manſit in Samaria. illa enim mœnibus cincta erat validiſſimis, & cætera inexpugnabilis videbatur. Rex autem Syriæ cum copiis ſuis Samariam contendebat: exercituque ei undique admoto, *eam* oppugnabat; miſſoque ad Achabum præcone poſcebat, ut legatos ab eo exciperet; per quos ei, quid *ipſe* vellet, ſignificabit. Cum autem annuiſſet Iſraëlitarum rex ut mitterentur; legati, poſtquam venerant, ex regis mandato dicebant, "Achabi divi- "tias, liberoſque ejus, & uxores eſſe Adadi. quod "ſi ipſe huic aſſenſus fuerit, & permiſerit ei quic- "quid libuerit ex his ſumere, exercitum abducet, "urbemque ab obſidione liberabit." Achabus autem juſſit legatis, ut ad regem ſuum profecti ei renunciarent, "ſe ſuaque omnia in illius eſſe pote- "ſtate." At cum hæc ei retuliſſent, rurſus ad eum *legatos* mittit, poſtulans, quandoquidem *ſua* omnia illius eſſe faſſus fuerit, ut mittendos craſtino die famulos *ſuos* ſuſciperet: quibus, regiam & amicorum cognatorumque domos perſcrutatis, dare jubebat quicquid in iis optimum inveniretur, quæ deſpicerent ipſi relicturi. Tum Achabus, de ſecunda Syrorum regis legatione indignatus, cum populi concionem advocaſſet, dicebat, "quod i- "pſe quidem paratus fuerit, pro illorum incolumi- "tate & pace *tuenda*, & uxores ſuas & liberos ho- "ſti permittere, deque facultatibus ſuis omnibus "cedere. nam ad iſta requirenda Syrus primam le- "gationem miſit. Nunc vero poſtulavit ſuos mit- "tendos eſſe ſervos, atque omnium domos explo- "randas eſſe, nihilque in iis ex facultatibus pretio- "ſiſſimis relinquendum; eo animo ut belli cauſam "ſpecioſam quærat: id vero agendo, ut, poſtquam "norat me quidem in veſtri gratiam rebus meis non "peperciſſe, ex iis quæ vobis non poſſunt non eſ- "ſe ingrata, bellandi occaſionem oblatam habeat. "Ipſe tamen facturus ſum quicquid vobis placue- "rit." Populus autem ſuadebat, nequaquam illi ob-

Adadi filius Syrorum rex Samariam obſidet. 3 *Regum*, c. 13.

Achabo dat conditiones. 3 *Regum*. c. 20.

Achabo conditiones accipienti novas durioresque ſtatuit Syrorum rex. 3 *Regum*, c. 20.

n Γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διῆγεν,] Ita *Big. Samb. Suid.* & *Vet. Interpr.* γυμνὸς τοῖς in *Editis Aliiſque.* Vide Bynæum de Calceis Hebr. lib. 2. cap. 4. HUDS Ita & Hieronymus Epiſt. 22. ad Paulam, *Flent uſque hodie Judæi & nudatis pedibus in cinere volutati ſacco incubant.* יהלך אם eſt in Sacris. REL. Sic Berenice γυμνὴ καὶ in periculo vitæ ante Tribunal Flori ἄλως. lib. 2. c. 15. §. 1. Vide de Davide 2 Sam. xv. 30. SPANH.

o Ἀνθομολογούμενός] Sic *MSS.* & *Suid.* ἀνολογούμενος in *Editis*

p Θεὸν ἵλεως ἐξιλασμιζόμενος.] Ἐξιλασμιζόντος τὸν Θεὸν inf. lib. xi. c. 5 §. 4. SPANH.

q Ὁ δὲ, ζῶντος] Ὁ δὲ Θεὸς *Suid.*

r Τοῖς τετολμημένοις] Sic *MSS.* τοῖσδε in *Editis.*

s Τοῦ Ἀδάδου υἱὸς,] Τοῦ Ἀδὲρ *Vat.* υἱὸς Ἀδὲρ. LXXII. & *Zonar.* nec mirum, ut inquit *Grotius*, cum literæ ר & ד non modo formam perſimilem habeant, ſed & ob ſoni aliquam affinitatem facile inter ſe mutentur.

t Τὴν στρατιὰν,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ὅμοιος αὐτῷ τὴν στρατιὰν, vel τὴν στρατείαν.

v Μὲν ἔμενεν] Illud μὲν infertum dedi ex *MSS.*

x Ἰσχυρὰ περιεβέβλητο·] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἰσχυρὸς in *Editis.*

y Περικαθίσας] Iterum ex *MSS.* περικαθήμας in *Editis.*

z Ἰσραηλιτῶν βασιλέως] Τῶν Ἰσραηλιτῶν *Vat.* & mox πέμψειν.

a Πολιορκῶν.] Αὐτὸν poſt πολιορκῶν adjiciunt quinque *MSS.*

b Αὐτῶν τῷ βασιλεῖ,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ in *Editis.*

c Ἀνωμολογηκότα] Ἂν ὡμολόγηκε τὰ πάντα εἶναι ἐκείνου *Gall.* 2.

d Ἐκέλευε δίδοναι] Ita *MSS.* ἐκέλευσε in *Editis.*

e Οἱ καταλείψειν.] Σοὶ in *MSS.*

f Ἔχειν ἑτοίμως,] Ἑτοίμως εἶχεν in tribus *MSS.* ἑτοίμως ἴσχειν in duobus.

g Αὐτῶν καὶ εἰρήνης.] Αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.*

h Ἠξίωκε δύλας πέμψαι,] Ἠξίωσε *Vat.*

* Sed

obtemperet aut obsequatur, * sed *ut hominem vanissimum* contemnat, seque ad bellum gerendum comparet. Cum itaque legatis respondisset, ut abeuntes *regi* dicerent, "se quicquid primum postu-
"lavit *etiam* nunc ob populi securitatem *libenter*
"facere, posterioribus vero mandatis nullatenus
"dicto audientem fore," eos dimisit.

Tam injustis conditionibus extrema perpeti satius visum. 3 *Regum*, c. 20.

2. Adadus autem, cum hæc audisset & molestе tulisset, tertio legatos mittit ad Achabum, minatus "altiorem muris, quibus superbit, aggerem il-
"lis excitaturum exercitum, modo terræ glebu-
"lam *singuli* pugillis sumant." ostendens ei copiarum multitudinem & terrorem incutiens. Achabo autem respondente, "non debere gloriari ar-
"matum, sed pugna superiorem," legati, cum revertissent & regem offendissent tum forte cum triginta duobus sociis regibus epulantem, responsum ei declararunt. Ille vero statim hoc mandavit, ut & vallo urbem circundarent & aggeres erigerent, & nullam oppugnandi rationem intentatam relinquerent. Erat autem Achabus, dum hæc gererentur, magno in angore, ut & populus universus: Verum *mox* fiduciam sumit & à metu liberatur, ubi ad eum vates quidam accesserat, dixeratque Deum polliceri, se tot hostium myriadas ei in manum traditurum. Cum autem quæsivisset, per quos victoria potiretur, per filios ducum, ajebat; te illos ob eorum imperitiam ducente. Accitis igitur ducum filiis (erant autem quasi ducenti & triginta duo) cum intellexisset Syrum ad epulas & hilaritatem conversum esse, patefactis *repentè* portis juvenes emisit. Id postquam Adado per speculatores est significatum, mittit quosdam eis occursuros, quibus imperavit, siquidem ad dimicandum prodierint, ut vinctos ad se adducerent, sin vero pacifici *venerint*, ut idem facerent. Interim Achabus & alium exercitum intra muros accinctum habebat. Filii vero principum, cum præsidiariis congressi, multos illorum *ferro* perimunt, & reliquos in castra persequuntur. Ubi autem illos superiores conspexerat Israëlitarum rex, jubet ut & cæteræ omnes copiæ in eos irruerent. atque illæ, derepente Syros adortæ, eos fuderunt fugaruntque. Nam cum haud exspectarint exercitum egressurum esse, res improvisa fecit ut inermes & temulenti invaderentur; adeo ut relicta in castris armatura terga verterint, & rex ipse in fugam conjectus vix equi pernicitate evaserit. Achabus vero Syros *magna* cum illorum strage longe persequutus est. direptisque castris (nam valde erant opulenta, atque etiam auro argentoque abundabant) ac captis Adadi curribus & equis in urbem reversus est. Cum autem vates, *regem aggressus*, monuisset, ut paratus sit & exercitum in procinctu habeat, quod sequente anno Syrorum rex in eum expeditionem facturus esset, in eo quidem Achabus totus erat occupatus.

Vates, à Deo missus, Achabo, in prælium exeunti, victoriam pollicetur. 3 *Regum*, c. 20.

Syri à filiis principum victi. 3 *Regum*, c. 20.

3. Verum Adadus, ubi semet cum omni quem potuit exercitu è pugna in tutum receperat, cum amicis consilium iniit, quo modo Israëlitas bello adoriretur. Illi vero in ea non erant opinione, ut

Syri Israëlitarum deos dicunt esse montanos. 3 *Regum*, c. 20.

κρίνειν τ κατ' αὐτὸν [i] συνεβάλοντο, ἀλλὰ καταφρονεῖν, καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν ἑτοίμως ἔχειν. τοῖς οὖν πεσοῦσι τῶν [k] ἀποκρινομένων λέγειν ἀπελθεῖν, "ὅτι τοῖς τὸ
"πρῶτον ἀξιωθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ νῦν ἐμμένῃ τ τ πο-
"λιτῶν ἀσφαλείας ἕνεκα, πρὸς ἣ τὸ δεύτερον ἀξίω-
"σιν ἐχ [l] ὑπακούσῃ," ἀπέλυσεν αὐτούς.

β'. Ο δ' Αδαδος, ἀκούσας ταῦτα ὑ δυσχεράνας, τρίτον ἔπεμψε πρὸς Αχαβον τοὺς πρέσβεις, ἀπειλῶν "ὑψη-
"λότερον τ τείχων, οἷς [m] καταφρονεῖ, χῶμα τάττειν
"ἐπεγείρων αὐτοῦ τῇ φαλαγγι, κ δράκα [n] γῆν λαμβά-
"νοντας." ἐμφανίζων αὐτῷ τ δυνάμεως τὸ πλῆθος κ καταπληττόμενος. ὁ δ' Αχάβος, "μὴ καυχᾶσθαι δεῖν,
"ὁ ἀποκρινόμενος, καθωπλισμένον, ἀλλὰ τῇ μάχῃ
"κρείττω γινόμενον," ἐλθόντες οἱ πρέσβεις, κ δεῖπνον καταλαβόντες τ βασιλέα μ τριάκοντα κ δύο βασιλέων συμμάχων, ἐδήλωσαν αὐτῷ τὴν ἀποκρισιν. [p] ὁ ἢ δ' εὐθέως τοῖς στρατιώταις παρήγγειλε, καὶ [q] περιχαρακοῦν τὴν πόλιν καὶ χώματα βάλλεσθαι, κ μηδένα τρόπον ἀπολιπεῖν πολιορκίας. ἐπὶ δ' Αχαβος τούτων πραττομένων ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ, σὺν παντὶ τῷ λαῷ. θαρρεῖ ἢ κ τ φόβων ἀπαλύει, προφήτου τινὸς αὐτῷ προσελθόντος. κ φήσαντος αὐτοῦ τ Θεὸν ὑπισχνεῖσθαι ποιήσειν τοὺς τοσούτους τ πολεμίων μυριάδας ὑποχειρίους. [r] πυθομένῳ ἢ, διὰ τίνων ἂν ἡ νίκη γένοιτο, διὰ τ [s] παίδων εἶπε τ ἡγεμόνων, ἡγουμένου σοῦ διὰ τ ἀπειρίαν [t] τῶν ἐκείνων. καλέσας ἢ τοὺς τ ἡγεμόνων υἱούς, εὑρέθησαν δ' ὡς διακόσιοι ὲ τεσσαράκοντα δύο, μαθὼν τ Σύρον πρὸς δωδεκάπλουν ὲ ἄνεσιν τετραμμένον, ἀνοίξας τὰς πύλας, ἐξέπεμψε τοὺς παῖδας. τ δὲ σκοπῶν [v] δηλωσάντων τῷ Αδάδῳ, πέμπει τινὰς ὑπαντησομένους, ἐντειλάμενος ἂν μὲν εἰς μάχην ὦσι προσεληλυθότες, ἵνα δήσαντες [x] ἀγάγωσι πρὸς αὐτόν, ἂν δὲ εἰρηνικῶς, [y] ὅπως ποιῶσιν. εἶχε δ' ἑτοίμως Αχαβος ὲ τὴν ἄλλην στρατιὰν ἐντὸς τ τείχων. οἱ δὲ παῖδες τ ἀρχόντων συμβαλόντες τοῖς φύλαξι, πολλοὺς αὐτῶν ἀπεκτείνασι, κ τοὺς ἄλλους ἔσχε δ' στρατοπέδου διώκοντας. ἰδὼν δὲ τούτους νικῶντας ὁ τ Ισραηλιτῶν βασιλεύς, ἐξαφίησι ὲ τὴν ἄλλην στρατιὰν ἅπασαν. ἡ δὲ, αἰφνιδίως ἐπιπεσοῦσα τοῖς Σύροις, ἐκράτησεν αὐτῶν. ὁ γὰρ προσεδόκων αὐτοὺς ἐπεξελεύσεσθαι· κ διὰ τοῦτο [z] γυμνοῖς κ μεθύουσι προσέβαλλον, ὥστε τοὺς παντοπλίας ἐκ τ στρατοπέδων φεύγοντας καταλιπεῖν, κ τ βασιλέα διασωθῆναι μόλις ἐφ' ἵππου ποιησάμενον τὴν φυγήν. Αχαβος δὲ, πολλὴν [a] ὁδὸν διώκων τοὺς Σύρους ἤνυσεν, ἀναιρῶν αὐτούς. διαρπάσας δὲ τὰ ἐν τῇ παρεμβολῇ πλοῦτον δ' οὐκ ὀλίγος, ἀλλὰ ὲ χρυσοῦ πλῆθος ὲ ἀργύρου· τά τε ἅρματα τοῦ Αδάδου ὲ τοὺς ἵππους λαβών, ἀνέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν. τοῦ δὲ προφήτου [b] παραινέσαντος φήσαντος, κ τὴν δύναμιν ἑτοίμην ἔχειν, ὡς τῷ ἐπιόντι πάλιν ἐτῶν στρατεύσοντος ἐπ' αὐτὸν ἔαρος Σύρου, ὁ μὲν Αχαβος πρὸς τούτοις ἦν.

γ'. Ο δὲ Αδαδος, διασωθεὶς ἐκ τ μάχης, μεθ' ὅσης [c] ἐδυνήθη στρατιᾶς, συνεβούλευσε τοῖς αὐτοῦ φίλοις, πῶς ἂν ἐπιστρατεύσῃ τοῖς Ισραηλίταις. οἱ δ' ἐν μὲν τοῖς ὄρε-

* *Sed* ut hominem vanissimum *contemnat*,] Rectius forsan, *sed animo magno elatoque esset*. Vide *Annott.* ad lit. *m*.

i Συνεβάλοντο,] Ἔλεγον *Big. Samb.* & *Vat.*

k Ἀποκρινόμενοι] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* Ἀπεκρινάμην in *Editis Alisque*.

l Ὑπακούσῃ,] Ὑπακούσειν *Samb.*

m Καταφρονεῖ,] Sic infra *lib.* 9. c. 3. τῷ Θεῷ συμμάχῳ καταφρονῶν. *Hesychio* καταφρονεῖ, ὑπερηφανεῖ.

n Γῆν λαμβάνοντας.] Γῆς *Big. Samb.* & *Vat.* Paulo aliter se habent regis minæ, 3 *Regum*, c. 20. v. 10.

o Ἀποκρινόμενοι,] Sic *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* Ἀπεκρινάμην in *cæteris*.

p Ο ἢ δ' ὃς] Ο δὲ Αδαδ τοῦτ' ἀκούσας προσέταξε *Hen.* & *Busb.*

q Περιχαρακοῦν] L. περιχαρακοῦν; & ita *Edit. Basil.* περιχαρῆν *Gen.* SPANH.

r Πυθομένῳ ἔ,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* πυθομένων in *Editis*. Legi etiam potest πυθομένου. atque ita forsan *Epiphanius*.

s Παίδων εἶπε] Παιδαρίων τ ἡγεμόνων *Cedren.* ἐν τοῖς παιδαρίοις τ ἀρχόντων LXXII. 3 *Regum*, c. 21. v. 14. *per famulos* (aut *calones*) *prefectorum* juxta *Hebr.*

t Τῶν ἐκείνων.] Illud τῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

v Δηλωσάντων] Τούτῳ τῷ Αδάδῳ *Vat.* Τοῦτο Αδάδῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

x Ἀγάγωσι] Illud αὐτὸν ex *MSS.*

y Ὅπως ταῦτα] Ita in omnibus *MSS.* τοῦτο in *Editis*. quin & ὅπως deest *Vat.* nec illud suo *codice* habuisse videtur *Vet. Interpr.* HUDS. Forte αὐτὸ τοῦτο. COCC.

z Γυμνοῖς] Id est inermibus. Ita *nudus* apud Latinos non semper notat hominem omni omnino veste carentem. Virgil. *Nudus ara, sere nudus*. Sic infra lib. xi. 5. μὴ γυμνοῖς, *ne inermibus* occurrerent. REL.

a Ὁδὸν διώκων] Ὁδὸν deest *Big. Samb. Vat.* & *Bas.*

b Παραινέσαντος] Ita cum *MSS.* διασωθέντος in *Editis*.

c Ἐδυνήθη στρατιᾶς,] Ἠδυνήθη *Vat.*

d Nun-

ὄρεζιν ὁκ ἐδίδοσαν γνώμλω συμβαλεῖν αὐτοῖς· ἢ γὰ Θεὸν αὐτῶν ἐν τοῖς τοιούτοις δυναζ τόποις, κ) ἀφ' τούτῳ νῦ ὑπ' αὐτῶν [d] νενικῆδαι· κρατήσειν ἢ ἔλεγον, ἐν πεδίῳ ποιησαμένους τὴ μάχλω. συνεβάλλοντό τε πρὸς τάτω, τὰς μὲν βασιλέας, ὡς [e] ἐπηγάγετο συμμάχους, ἀπολῦσαι εἰς τὰ οἰκεῖα, τῷ δὲ στρατιὰν αὐτῶν καταλιπεῖν, ἀντ' ἐκείνων σατράπας [f] καταστήσαντα· εἰς δὲ τὸ τῶν ἀπολωλότων πλῆθος στρατολογῆσαι δύναμιν ἐκ τ χώρας τ αὐτῶν, [g] κ) ἵππους & ἅρματα. δοκιμάσας οὖ ταῦτα εἰρῆδαι καλῶς, ἅτως διεκόσμησε τὴ δύναμιν.

δ. Ἀρξαμένυ ἢ ἔαρ & ἀναλαβὼν τὴ στρατιὰν, ἦλθ ἐπὶ τὰς Ἑβραίας, κ) γνόμεν & πρὸς πόλ τινι, [h] Ἀφεκὰ δ' αὕτη λῶ, ἐν μεγάλῳ στρατοπεδεύε) πεδίῳ. Ἀχαβ & ἢ, ἀπαντήσας αὐτῷ μ τ δυνάμεως ἀντεστρατοπεδεύσατο. σφόδρα δ' λῶ ὀλίγον αὐτ τὸ στράτλμα, πρὸς τὰς πολεμίας ἀντικαθαλλόμενον. ἔ ἢ προφῆτα προσελθόντ & αὐτῷ πάλιν, [i] κ) νίκλω τ Θεὸν αὐτῷ δώσειν φήσαν & ἵνα τῷ ἰδίαν ἰσχὺν ἐπιδείξη), μὴ μόνον ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἀλλὰ κἂν τοῖς πεδίοις ὑπάρχουσαν, ὅπερ ὁκ εἶναι δοκεῖ τοῖς Σύροις, ἑπτὰ μὲν ἡμέραις [k] ἀντιστρατοπεδεύοντες ἡσύχαζον. τῇ δ' ὑστάτῃ τούτων, ὑπὸ τ ὄρθρον [l] προελθόντων ἐκ ἔ στρατοπέδυ τ πολεμίων, κ) παταξάμενοι πρὸς μάχλω, ἀντιπέξηγε & Ἀχαβ & τῷ οἰκείαν δύναμιν. κ) συμβαλὼν, καρτερᾶς τ μάχης γνομένης, τρέπε) τοὺς πολεμίους εἰς φυγλὼ, κ) διώκων ἐπέκτ κ)είνων. οἱ ἢ κ) ὑπὸ τ ἁρμάτων & ὑπ' ἀλλήλων ἀπώλλυντ. ἴσχυσαν ἢ ὀλίγοι διαφυγεῖν εἰς τὴ Ἀφεκὰν πόλιν [m] αὐτῶν. ἀπέθανον ἢ κ) αὐτοὶ, τῶν τειχέων αὐτοῖς ἐμπεσόντων, ὄντες δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι. διεφθάρησαν ἢ ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ ἄλλαι μυριάδες δέκα. ὁ ἢ βασιλεὺς τῶν Σύρων Ἀδαδος, φεύγων [n] μετά τινων πιστοτάτων οἰκετῶν, εἰς ὑπόγαιον οἶκον ἐκρύβη. τούτων ἢ, φιλανθρώπως κ) ἐλεήμονας εἶναι φησάντων [o] αὐτῷ τοὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέας, κ) [p] δωσήσεσθαι τῷ σωτῆρι τρόπῳ τ ἱκετείας χρησαμένυς τὴ σωτηρίαν [q] αὐτῶν ἐμοὶ Ἀχάβ λαβεῖν, εἰ συγχωρήσειν αὐτοῖς πρὸς αὐτὸν ἀπελθεῖν, ἀφῆκεν. οἱ ἢ, σάκκυς ἐνδυσάμενοι, κ) [r] σχοινία τ κεφαλᾶς περιθέμενοι, οὕτως γὰ τὸ παλαιὸν ἱκέτδυον οἱ Σύροι, πρὸς Ἀχαβον παρελθόντ, κ) δεῖξαν τ Ἀδαδον σώζειν αὐτὸν ἔλεγον, εἰς ἀεὶ δοῦλον αὐτ τ χαρίζ & ἡσομένυ. ὁ ἢ, συνήδεως φήσας αὐτῷ περιόντι, κ) μηδὲν ἐν τῇ μάχῃ πεπονθότι, τιμλὼ κ) εὔνοιαν, ὃν ἄν τις ἀδελφῷ πρέποι, κατεπηγγείλατ. λαβόντες ἢ ὅρκυς παρ' αὐτ, μηδὲν ἀδικήσειν φαιένζ, προάγυσι παρελθόντες ἐκ ἔ οἴκυ ἐν ᾧ ἐκέκρυπτο, κ) προσπάγυσι τῷ Ἀχάβῳ, ἐφ' ἅρμα & καθεζομένῳ. ὁ ἢ προσεκύνησεν αὐτῷ. Ἀχαβ & δ' ἐπιδὺς αὐτῷ τὴ δεξιὰν, [s] ἀνεβίβασεν ἐπὶ τὸ ἅρμα, κ) καταφιλήσας χαρεῖν ἐκέλευσε, κ) μηδὲν τ ἀπόντων προσδοκᾶν. Ἀδαδ & δ' [t] ἠυχαρίζ, κ) παρ' ὅλον τ ἔ ζῆν χρόνον [v] ὑπομνημονεύσειν τ δεξιώσεως ὡμολόγ. κ) τὰς πόλεις τ Ἰσραηλιτῶν, ἃς ἀπολύεγκαν οἱ πρὸ αὐτ βασιλεῖς, ἀποδώσειν ἐπηγγείλατο· κ) [x] Δαμασκὸν, ὥστε ἐξελαυνεῖν εἰς αὐτὴν, καθὼς κ) οἱ πατέρες αὐτ εἰς Σαμάρειαν εἶχον τῷ πιεῖν, ἀνήquidem in montibus cum iis confligerent, (Deum enim illorum in ejusmodi locis pollere, eóque se nunc ab illis victos) superiores vero fore dicebant, si prælium in planitie committerent. Ac præterea suadebant, ut reges quidem, quos in belli societatem adduxerat, domum dimitteret; copias vero illorum, satrapis pro regibus substitutis, retineret: atque in locum illorum quos amiserat copias ex regione eorundem colligeret, curruque & equos. Hæc itaque præclare dicta arbitratus, exercitum hunc in modum parat instruitque.

4. Ineunte autem vere cum exercitu suo ibat in Israëlitas; cumque ad urbem quandam (quam Aphecam esse contigit) perveniisset, in magna planitie castra metatus est. Achabus vero, cum suis copiis obviam illi profectus, contra illos castra posuit. Ejus autem exercitus, cum hostium viribus comparatus, exiguus admodum erat. At postquam vates rursus ad eum accesserat, dixeratque Deum victoriam ei concessurum esse, ut ostendat, contra quam Syri opinantur, suam non minus in campestribus valere potentiam quam in montibus, septem quidem dies castris adversus castra positis quieti agitabant. Illorum vero ultimo, cum hostis prima luce pro castris aciem explicuisset, Achabus quoque milites suos ex adverso instruxit. congressusque, acri pugna commissa, hostium agmina in fugam vertit, & occidendo persequitur. Erant autem qui à curribus & alii ab aliis interempti perierunt. paucis vero datum erat in urbem illorum Aphecam fuga se recipere. sed & ipsi muro collapso oppressi sunt, hominum viginti septem millia. At præter istos in illa pugna ceciderunt etiam centum *hominum* millia. Rex autem Syrorum Adadus, cum quibusdam è domesticis sibi fidissimis fuga dilapsus, in penetrale subterraneum se abdidit. Cui cum isti dixissent, Israëlitici generis reges perquam humanos esse & clementes, seque posse, solenni supplicum ritu adhibito, incolumitatem suam ab Achabo impetrare, modo illis concederet ut ipsum adirent, *eos* dimisit. Illi vero saccum induti, & * funiculis capitibus circundatis (qui priscus apud Syros supplicandi mos) ad Achabum veniebant, dicebantque petere Adadum ut sibi vivere liceat; qua gratia accepta se ei in perpetuum servum fore *ajebant*. Tum ille gratulari se ei dixit, quod *cladi* superesset & nihil mali ei in prælio accidisset; seque honorem ei & benevolentiam, haud secus ac fratri, exhibiturum esse promisit. Tum isti, fide jurejurando accepta, illum, siquidem apparuerit, non læsum iri, digressi cum è domo ubi latebat productum ad Achabum adducunt, curru *tum* sedentem. Ille vero eum adoravit. At Achabus, dextra ei data, in currum sustulit, exceptumque osculo jussit esse bono animo, nihilque mali *deinceps* exspectare. Adadus autem *ei* gratias agebat, atque beneficii, quamdiu viveret, se memorem fore profitebatur. Porro urbesque Israëliticas, quas reges priores abstulerant, redditurum promisit: atque Damascum commeandi, sicut & ipsius patres in

Syri ab Israëlitis fusi. 3 *Regum*, c. 20.

Adadus Syrorum rex sese in latebras abdidit. 3 *Regum*, c. 20.

Ei vitam concedit Achabus. 3 *Regum*, c. 20.

d Νενικῆδαι.] Sic in *MSS.* νικᾶσι in *Editis.*

e Ἐπηγάγετο συμμάχυς.] Ἐπήγετο *Vat.*

f Καταστήσαντα.] Καταστήσετα *Vat.*

g Καὶ ἵππυς κ) ἅρματα.] Illud κ) ex *MSS.*

h Ἀφεκὰ δ' αὖτη λῶ, ἐν μεγάλῳ στρατοπεδῴ) πεδίῳ.] Ἀφεκα δ' αὐτῷ καλῶσι *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. HUDS. Ἀφικᾶ Turris prope Antipatrida. vid. *Χρον.* lib 2. c. 19. §. 1. SPANH.

i Καὶ νίκλω τ Θεὸν.] Ita cum iisdem *MSS.* κ) νικήσειν τ Θεὸν αὐτῷ φήσαντ & in *Editis.*

k Ἀντιστρατοπεδεύοντες.] Ἀντεστρατοπεδευκότες *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

l Προελθόντων.] Προσελθόντων *Big. Samb.* & *Vat.*

m Αὐτῶν.] Quam Syri eripuerant Israelitis, nam & mox meminit talium urbium. Videturque hæc Apheca in Magno Campo Esdrelon sita fuisse, de qua 1 Sam. 29. 1. REL.

n Μετά τινων.] Ita *Big.* & *Epiphan.* μετὰ τινων πιστῶν οἰκ. *Hen.* & *Busb.* μετὰ τῶν πιστοτάτων τ οἰκ. in *Editis.*

o Αὐτῷ τὴς.] Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

p Δωσήσεσθαι.] Δωσηθήσεσθαι *Big.* & *Samb.*

q Αὐτῶν τὴν ἐμοὶ Ἀχάβ.] Αὐτῷ legisse videtur *Vet. Interpr.*

* *Funiculis capitibus circundatis*] Videsis Cl. *Seldenum* de *Diis Syris* Synt. 2. c 7.

r Σχοινία τὰς κεφαλᾶς περιθέμενοι, ὅτως γὰ τὸ παλαιὸν ἱκέτδυον οἱ Σύροι,] Mos supplicum apud Syros, ut restibus essent capita redimiti. Inde haud absimilis mos apud Græcos supplicum, ut ramum candida lana redimitum gestarent. Ita Danaides apud Æschyl. Supplic. v. 22. σὺ τοῖς ὑ ἱκετῶν ἐγχειριδίοις ἱερσίπτοισι κλάδοισι. SPANH.

s Ἀνεβίβασεν.] Ἀναβιβάζ *Hen.* & *Busb.*

t Ἠυχαρίζ,] Ita *Hen.* & *Busb.* ὠχαρίζ in *Editis Aliisque.*

v Ὑπομνημονεύσειν.] Ita cum *Gall.* 2. ὑπομνημοδεύσειν in *ceteris.*

x Δαμασκὸν, ὥστε ἐξελαύνειν εἰς αὐτὴν, καθὼς κ) οἱ πατέρες αὐτ εἰς Σαμάρειαν εἶχον.] LXX. 1 Reg. xxi. 34. κ) ἔξοδυς θήσεις σεαυτῷ ἐν Δαμασκῷ, καθὼς ἔθετο ὁ πατήρ μυ ἐν Σαμαρείᾳ· SPANH.

in Samariam ita facere jus habuerant, liberam potestatem facturum. Fœdere deinde icto & jurejurando firmato, cum ei multa donasset Achabus in regnum suum dimittebat. Atque hunc quidem exitum habuit bellum ab Adado Syrorum rege illatum Achabo & Israëlitis.

σὺν. γλωμένων δ' αὐτοῖς ὅρκων καὶ συνθηκῶν, πολλὰ δωρησάμενος αὐτῷ Αχαὼβ [y] ἀπέπεμπεν εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον τοῦ Αδάδου τοῦ Σύρων βασιλέως στρατιὰς ἐπὶ Αχαὼβ καὶ τοὺς Ισραηλίτας τοιοῦτον [z] εἶχε τέλος.

Micheas vates Achabo minatur ob dimissum ab eo Adadum. 3 Regum, c. 20.

5. Verum *postea* vates quidam, Michæas nomine, cum ad unum ex Israëlitis accessisset, jussit ei ut caput ejus feriret. id quod ex voluntate Dei facturus erat. Qui cum recusasset, ei prædixit, fore ut leoni obviam factus ab eo occideretur, quod Dei mandatis non obtemperasset. Cum autem hoc homini accidisset, vates ad alium itidem adiit, idem illi imperans. Qui cum eum percussisset caputque diminuisset, obligato capite accessit ad regem, dicens se sub eo militasse, & à tribuno captivum quendam custodiendum accepisse; ipso vero fuga elapso periclitari *se* ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat. nam minatus est, si captivus aufugisset, morte multatum iri. Cum autem Achabus dixisset, jure merito occidendum esse; soluto capite ab ipso Michæas vates agnoscitur. Hanc enim artem de industria adhibuerat, ut inde occasionem arriperet *regi* verba faciendi. Ajebat enim, Deum, quod Adadum, qui ipsi maledixerat, impunitum è manu emisisset, in eum animadversurum esse, facturumque ut ipse quidem ab eo interficeretur, populus vero ejus ab exercitu. Achabus autem vate irritatus, illum quidem in custodias includi jussit; ipse vero Michææ sermonibus confusus domum discessit.

ε'. Προφήτης ἦ τὶς, Μιχαίας τὄνομα, προσελθὼν ἑνὶ τῶν Ισραηλιτῶν, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλὴν [a] πλῆξαι. τὸν γὰρ ποιήσειν τῷ βάλησιν ἃ Θεὸς. ἃ ἦ μὴ πεφθέντος, προεῖπεν αὐτῷ προσκύσειν τὸν τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων, λέοντι περιτυχόντα ἀφθαρήσεσθαι. συμβάντος ἦ τούτου τῷ ἀνθρώπῳ, πρόσθεν ἑτέρῳ πάλιν ὁ προφήτης, ταὐτὰ προσέταττεν. πληγέντος δ' ἐκείνου, καὶ θεραύσαντος αὐτοῦ τὸ κρᾶνιον, καταδησάμενος τὴν κεφαλὴν, προσῆλθε τῷ βασιλεῖ, λέγων αὐτῷ συνεστρατεῦσθαι, καὶ φυλακήν τινα τῶν αἰχμαλώτων παρὰ τοῦ τεταγμένου, φυγόντος δ' αὐτοῦ κινδυνεύειν ὑπὸ τοῦ παραδεδωκότος ἀποθανεῖν. ἀπολέσαι γὰρ αὐτὸν εἰ [b] διαφύγοι ὁ αἰχμάλωτος ἀποκτείναντα. δίκαιον ἦ φήσαντος Αχάβου τὸν θάνατον εἶναι, λύσας τὴν κεφαλὴν ἐπιγνώσκει ὑπ' αὐτοῦ Μιχαίας ὁ προφήτης ὤν. [c] ἐκέχρητο ἦ σοφίσματι πρὸς αὐτὸν τῷ γλωμένῳ πρὸς τὰς μελλούσας λόγους. εἶπε γὰρ ὡς ὁ Θεὸς ἀφέντα αὐτὸν διαφάναι τὴν τιμωρίαν Αδάδου [d] τὸν βλασφημήσαντα εἰς αὐτὸν μεταλεύσει, [e] καὶ πατάσσει αὐτὸν μὲν ἀποθανεῖν ὑπ' ἐκείνου, τὸν ἦ λαὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ. παροξυνθεὶς δ' Αχαὼβ πρὸς τὸν προφήτην, τὸν μὲν ἐγκλεισθέντα φυλακῇ ἐκέλευσεν· συγχεχυμένος δ' αὐτὸς ὑπὸ τοῖς Μιχαίου λόγοις, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκίαν.

IX. CAP. XV.

ΚΕΦ. ιε'.

De Josaphato rege Hierosolymorum; utque Achabus, cum Syris, suppetias ei ferente Josaphato, bellum intulisset, prælio victus est, & ipse occisus periit.

Περὶ Ιωσαφάτου τοῦ Ιεροσολύμων βασιλέως· καὶ ὡς Αχαὼβ ὑπὸ Σύρους, βοηθοῦντος αὐτῷ Ιωσαφάτου, στρατευσάμενος, ἡττήθη τῇ μάχῃ, καὶ αὐτὸς ἀπώλετο.

Josaphatus rex bonus & pius. 2 Paral. c. 17.

ET ita quidem se res habebant Achabi. Nunc vero ad Josaphatum Hierosolymorum regem revertor: qui, aucto *suo* regno, & militibus per urbes ditionis suæ dispositis, nihilo *tamen* secius in oppidis sortis Ephraïmiticæ, quæ, Hieroboamo in decem tribus regnante, avus ejus Abias ceperat, præsidia collocavit. Cæterum Deum & propitium habebat & adjutorem, quod esset *vir* justus & pius, & quid Deo grati acceptique faceret per singulos dies inquireret. Ipsumque omnes circumquaque reges muneribus cohonestarunt; ita ut divitias consequutus fuerit amplissimas & maximum gloriæ incrementum ceperit.

ΚΑΙ Αχαὼβ μὲν ἐν τούτοις ἦν. ἐπάνειμι δὲ ὑπὲρ τὸν Ιεροσολύμων βασιλέα [f] Ιωσάφατον· ὃς, αὐξήσας τὴν βασιλείαν, καὶ δυνάμεις ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς ἐν τῇ τῶν ὑπηκόων χώρᾳ καταστήσας, ἃς ἔκτισεν ὑπὸ [g] Αβία τοῦ πάππου [h] καταληφθείσαις δ' ἐν Εφραὶμ κληρουχίαις, Ιεροβοάμου βασιλεύοντος τῶν δέκα φυλῶν, φυρεῖς ἐγκαθίδρυσεν. ἀλλ' εἶχεν ὑμενές τε καὶ σωτῆρον τὸ θεῖον, δίκαιος ὢν καὶ εὐσεβὴς, καὶ τί καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡδὺ ποιοῖ καὶ προσηνὲς τῷ Θεῷ ζητῶν. ἐτίμων δ' αὐτὸν οἱ περὶ βασιλεῖς δωρεαῖς· ὡς πλεῖστόν τε ποιῆσαι βαθύπλουτον ἐ δόξαν ἄρασθαι μεγίστην.

Illi cura est legum observatio, ut & res militaris. 2 Paral. c. 17.

2. Anno autem regni sui tertio, convocatis principibus *illius* regionis & sacerdotibus, præcipiebat illis, ut, *Judææ* terra peragrata, populum omnem sibi subditum per oppida in legibus Moysis instituerent, docerentque & ipsas custodire & Dei cultui sedulam operam navare. Quod adeo gratum erat populo universo, ut nihil magis studerent, nihil impensius amarent quam legum observantiam. Finitimæ quoque gentes in Josaphato diligendo

β'. Τελευτῶ δὲ τῆς βασιλείας ἔτει, συγκαλέσας [i] τοὺς ἡγεμόνας τῆς χώρας καὶ τοὺς ἱερεῖς, ἐκέλευε [k] τὴν γῆν περιελθόντας, ἅπασαν τὸν λαὸν τὸν [l] ὑφ' αὐτὸν διδάξαι [m] κατὰ πόλεις τοὺς Μωϋσέως νόμους, καὶ φυλάσσειν τούτους, καὶ παραδίδοσθαι περὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ. καὶ ἤδη πᾶν τὸ πλῆθος οὕτως, ὡς μηδὲν ἄλλο φιλοτιμεῖσθαι μηδὲ ἀγαπᾶν, ὡς τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα. οἵτε [n] περίχωροι διετέλουν σέβοντες τὸν Ιωσάφατον,

---

y Απέπεμπεν εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀπέπεμπε in *Editis.*

z Εἶχε τέλος] Sic *Big.* & *Samb.* εἶχε τὸ τέλος in *cæteris.*

a Πλῆξαι.] Πλήξειν *Gall.* 2.

b Διαφύγοι] Διαφύγοι με ὁ *Gall.* 2.

c Εκέχρητο] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. κέχρηται in *Editis*, *Aliisque.*

d Τὸν βλασφημήσαντα] Illud τὸν ex *MSS.*

e Καὶ ποιήσει αὐτὸν] Ita *MSS. Coccejus & Vet. Interpr.* καὶ ποιῇ με ἀποθανεῖν αὐτόν in *Editis.*

f Ιωσάφατον·] Ιωσαφάτην *Vat.* atque passim ea forma.

g Αβία τοῦ πάππου] Abiam, victo Hieroboamo, urbes quasdam cepisse constat ex *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 13. v. 18. Verum *cap.* 16. v. 2. dicitur, Josaphatum præsidia imposuisse urbibus Ephraïmiticis, quas pater ejus Asa ceperat.

h Καταληφθείσαις] Ita sane legendum censui (legit quoque ita in ora Codicis mei *Cocceius*) pro καταλειφθείσαις *Editorum Aliorumque*, faventibus *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 17. v. 2. καταλειφθείσαις τὰς Εφαίμ *Gall.* 1. καταλειφθείσης δ' *Gall.* 2. Quomodo legerit *Epiphanius*, conjiciat, cui libet, ex ejus verbis; *non minores quam avus ejus, ab hoc tempore quo Hieroboam super decem tribus regnaverat, munitiones ubique constituit.* HUDS. Erant Jeschana & Bethel. vide supra. REL.

i Τοὺς ἡγεμόνας] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοὺς ἡγεμόνας τῆς χώρας καὶ τοὺς ἱερεῖς in *Editis.*

k Τὴν γῆν] Τὴν χώραν *Big. Samb.* & *Vat.* apud *Epiphanium* habemus *peragrantes ubique.*

l Υφ' αὐτὸν διδάξαι] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* ἐφ' αὐτὸν in *Editis.* ἐπ' αὐτὴν *Gall.* 2.

m Κατὰ πόλεις] Καὶ τὰς πόλεις *Big. Samb.* & *Vat.*

n Περίχωροι] Sic *MSS.* περίχωροι perperam in *Editis.*

τον, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰρήνην ἄγοντες. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι πάκτους ἐτέλουν αὐτῷ φόρους, καὶ Ἄραβες ἐχορήγουν κατ' ἔτος ἄρνας [o] ἑξήκοντα καὶ τελακοσίους, καὶ ἐρίφους τοσούτους. πόλεις τε μεγάλας [p] ὠχύρωσεν ἄλλας [q] τε καὶ βαρεῖς, καὶ δυνάμιν στρατιωτικὴν καὶ ὅπλα πρὸς τοὺς πολεμίους [r] ἠτρέπιστο. ὧν δὲ ἐκ μὲν τῆς Ἰούδα φυλῆς στρατὸς ὁπλιτῶν μυριάδες τελάκοντα, ὧν [s] Ἐδναίου τὴν ἡγεμονίαν εἶχεν, [t] Ἰωάννης δὲ μυριάδων εἴκοσι. ὁ δ' αὐτὸς οὗτος ἡγεμὼν [v] ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς εἶχε τοξοτῶν πεζῶν μυριάδας εἴκοσι. [x] ἄλλος δ' ἡγεμών, Ὀχόβατος ὄνομα, μυριάδας ὁπλιτῶν ὀκτωκαίδεκα τὸ πλῆθος τῷ βασιλεῖ παρεσκεύασε, παρὲξ ὧν εἰς τὰς ὀχυρωτάτας διέπεμψε πόλεις.

γ'. Ἤγαγε δὴ τῷ παιδὶ Ἰωράμῳ τὴν Ἀχάβου θυγατέρα, ἐκ τῶν δέκα φυλῶν βασιλέως, Γοθολίαν ὄνομα. προσδεχθεὶς δ' αὐτὸν μετ' οὐ πολὺν χρόνον εἰς Σαμάρειαν, φιλοφρόνως Ἀχάβου ὑποδεξαμένου, καὶ τὴν ἀκολουθήσασαν στρατὸν ἐξένισε λαμπρῶς, σίτῳ τε καὶ οἴνῳ καὶ [y] θυμάτων ἀφθονίᾳ· [z] παρεκάλεσέ τε συμμαχῆσαι καὶ ἐκ [a] Συρίων βασιλέως, ἵνα τὴν ἐν [b] Γαλαδηνῇ πόλιν [c] Ἀραμαθὰν ἀφέληται· ἐκ γὰρ πατρὸς [d] αὐτῷ ἐκ αὐτοῦ πρῶτον τυγχάνουσαν ἀφῃρῆσθαι τὴν ἐκείνου πατέρα. τοῦ δὲ Ἰωσαφάτου τὴν βοήθειαν ἐπαγγειλαμένου, καὶ γὰρ εἶναι δυνάμιν αὐτῷ μὴ ἐλάττω τὴν ἐκείνου, καὶ μεταπεμψαμένου τὴν δύναμιν ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Σαμάρειαν, προελθόντες ἔξω τῆς πόλεως οἱ δύο βασιλεῖς, καὶ καθισάντες ἐπὶ τῶν ἰδίων θρόνων ἑκάτερος, τοῖς οἰκείοις στρατιώταις τὸ στρατιωτικὸν διένεμον. Ἰωσαφάτης δὲ ἐκέλευσεν εἴ τινες εἰσὶ προφῆται, [e] καλέσαντες αὐτοὺς ἀναχρῖναι πρῶτον τὸν θεὸν τὸν Σύρον ἐξόδου, εἰ συμβουλεύουσι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐπ' αὐτῶν ποιήσασθαι τὴν [g] στρατείαν. [h] καὶ γὰρ εἰρήνη ἡ Φιλία τότε τῷ Ἀχάβῳ πρὸς τὸν Σύρον ὑπῆρχεν, ἐπὶ τρία ἔτη διαμείνασα, ἀφ' ὧν λαβὼν αὐτὸν αἰχμάλωτον ἀπέλυσεν, ἄχρις ἐκείνης τὴν ἡμέρας.

δ'. Καλέσας δ' Ἀχάβου τοὺς αὐτοῦ προφήτας, [i] ὡς τετρακοσίους τὸν ἀριθμὸν ὄντας, ἐκέλευσεν ἐρέσθαι [k] τὸν Θεὸν, εἰ δώσουσιν αὐτῷ στρατευσαμένῳ [l] ἐπὶ τὸν Ἀδαδὸν νίκην καὶ καθαίρεσιν [m] τῆς πόλεως, δι' ὧν [n] ἐκφέρειν μέλλοι τὸν πόλεμον. τῶν δὲ προφητῶν συμβουλευσάντων ἐκστρατεῦσαι· κρατήσειν γὰρ τοῦ Σύρου, καὶ λήψεσθαι αὐτὸν ὑποχείριον ὡς καὶ τὸ πρῶτον· σωεὶς ἐκ τῶν λόγων Ἰωσάφατος, ὅτι ψευδοπροφῆται [o] τυγχάνουσιν, ἐπύθετο τοῦ Ἀχάβου, εἰ [p] καὶ ἕτερός τις ἐστὶ προφήτης τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἀκριβέστερον μάθωμεν πρὸς τῶν μελλόντων; [q] ὁ δ' Ἀχάβου, εἶναι μὲν, ἔφη, μισεῖν δὲ αὐτὸν κακὰ προφητεύοντα, καὶ προειπόντα ὅτι τεθνήξεται νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ [r] Σύρων βασιλέως· καὶ μέχρι τοῦ ἐν φυλακῇ τοῦ αὐτὸν ἔχειν, καλεῖσθαι δὲ Μιχαίαν, perstiterunt, paceque cum eo colenda. Palæstini etiam vectigal constitutum ei pendebant, & Arabes quotannis suppeditabant agnos sexcentos & triginta, & hœdos totidem. Munivit etiam & urbes alias magnas pariter ac validas; copiasque militares & armorum vim *magnam* contra hostes paravit. Erant autem ex tribu quidem Judæ gravis armaturæ militum trecenta millia, quibus præerat Ednæus: atque Joanni duci attributa erant ducenta millia. Hic ipse vero dux ex tribu Benjamitica habebat sagittariorum peditum ducenta millia. Alius præterea dux, Ochobatus nomine, cum gravis armaturæ militibus, numero centum & octoginta millibus, regi inserviebat, præter eos quos dispositerat in oppidis munitissimis.

3. Filio autem suo Joramo duxit Gotholiam, filiam Achabi decem tribuum regis. Cumque aliquanto post Samariam se contulisset, benigne eum excepit Achabus; militesque ejus comites mensæ hospitali eique splendidæ adhibuit, & frumento & vino & carnibus largiter instructæ: rogavitque ut secum belli societatem iniret contra Syrorum regem, ut armis repetat urbem Aramatham in regione Galadena *sitam*: eam enim, olim ipsius patris, patrem illius abstulisse. Josaphato vero auxilium pollicito, (nam *contigit* ejus exercitum non minorem esse quam illius) suisque Samariam accitis ab Hierosolymis copiis, progressi extra urbem duo reges, & in suo uterque throno collocati, militibus suis stipendia numerabant. Josaphatus autem *interim* jussit, ut, si qui *illis* essent vates, accerserentur & de expeditione in Syrum consulerentur, an & illi suaderent eo tempore suscipiendam esse. Etenim Achabo pax simul & amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat *impune*, usque in illam diem. *Josaphatus affinitate junctus Achabo, iniitaque cum eo belli societate, Achabum comitatur in expeditione contra Syros. 2 Paral. c. 18.*

4. Achabus vero accitis suis vatibus, numero circiter quadringentis, jussit ut Deum consulerent, an foret ut is in Adadum exercitu educto victoriam reportaret, urbemque deleret, propter quam bellum erat illaturus. Cum autem suasissent vates ut expeditionem faceret, (Syrum enim victurum esse & in potestatem suam etiam ut ante redacturum) Josaphatus, verbis illorum falsos esse vates odoratus, Achabum percontabatur, num qui est Dei vates præterea, ut aliquanto certius quid futurum sit intelligamus? Cui Achabus, esse quidem & alium, sibi vero invisum, quod infausta vaticinatus fuerit, & prædixerit, fore ut *ipse* à Syrorum rege superatus mortem oppeteret; ideoque in carcere nunc inclusum teneri, vocari autem Michæam, X. *Achabo suadent falsi vates ut bellum moliretur. 3 Regum, c 22. 2 Paral. c. 18.*

o Ἑξήκοντα καὶ τριακοσίους,] Ἑπτακισχιλίους καὶ ἑπτακοσίους [al. πεντακοσίους] LXXII. & *Verit. Hebr.* 2 *Paralip.* c. 17. v. 11.

p Ὠχύρωσεν] Sic *MSS.* in *Editis* male ὀχυρώσατο. HUDS Lege ὠχύρωσεν. Dein pro ἄλλας τε καὶ βαρεῖς, legendum forsan πολλάς. Nisi τὸ βαρεῖς respondeat Hebr. כבדות quod LXX. reddunt οἰκέτας. COCC.

q Τε καὶ βαρεῖς,] Illud τε abest *aliquibus MSS.*

r Ητρεπιστο.] Εὐτρεπίστο in quatuor *MSS.*

s Ἐδναῖος] Ita cum *MSS.* quod Ἐδνας aut Ἐδναὰ habeant LXXII. Ἐδναῖος in *Editis*. in *Epiphanii* libris *Hedrous*.

t Ἰωάνης] Ἰωάννης *Samb.* & *Vat.* Ἰωανὰ LXXII.

v Ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος] Sic *MSS.* καὶ τῆς in *Editis*.

x Ἄλλος δ' ἡγεμών] Ex 2 *Paralip.* c. 17. suspicor hunc locum valde corruptum esse. Paulo quidem aliter legisse visus est *Epiphanius*, qui vertit, *alter autem princeps militiæ Gezonat.* (al. *Gezonath*) *armatorum habebat centum millia: & præter hos alia centum millia qui regi famulabantur: quos direxit* &c. in aliis vero codicibus desunt voculæ istæ, *& præter hos alia centum millia.*

y Θυμάτων] F. θυμιαμάτων odorum seu incensorum. Sic θυμιαμάτων LXX. Gen. XXXVIII. 25. & XLII. 11. & Sophocl. Oedip. Tyr. v. 4. Rufinus tamen θυμάτων legisse itidem videtur, qui vertit *thymat. ἀδὺ. pecudum ubertatem.* SPANH.

z Παρεκάλεσέ τε] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* παρεκάλεσε ᾗ in *Editis Aliisque*.

a Συρίων βασιλέως,] Iterum ex *Iisdem* & *Gall.* 1. 2. Σύρου in *Editis Aliisque.*

b Γαλαδίτιδι] Ita cum *MSS.* ut supra p. 211. §. 3. Γαλαδικῇ in *Editis*. Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 389. HUDS. Γαλαδινικῇ. SPANH.

c Αραμαθὰν ἀφελῆται·] In *S. Literis* Ramath. *Ramatha* habent *Epiphanii* libri. HUDS. Conf. infr. lib. 9. c. 6. §. 1. SPANH.

d Αὐτῷ ἐκ αὐτοῦ] Illa αὐτῷ ἐκ supplevi ex *MSS.*

e Καλέσαντες] Sic in omnibus *MSS.* καλέσαντ' αὐτοὺς in *Editis.*

f Ἐπ' αὐτῶν ποιήσασθαι] Ita *Big.* ἐπὶ deest *Editis Aliisque.*

g Στρατείαν.] Ita cum *Big.* ἐκστρατείαν *Gall.* 1. σφῶν in *Editis Aliisque.*

h Καὶ γὰρ εἰρήνη] Καὶ γὰρ εἰρήνη *Samb.* spacio vacuo in medio relicto.

i Ὡς τετρακοσίους] Illud ὡς ex *MSS.*

k Τὸν Θεὸν,] Τῷ Θεῷ *Big.* & *Samb.* τῷ Θεῷ *Vat.*

l Ἐπὶ τὸν Ἀδαδὸν] Ἐπὶ Ἀράδου *Big. Samb.* & *Vat.*

m Τῆς πόλεως,] Τῆς insertum dedi ex *Samb.* & *Vat.*

n Ἐκφέρειν μέλλοι] Φέρειν *Vat.*

o Τυγχάνουσιν,] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* ἔχουσι τυγχάνουσιν in *reliquis.*

p Καὶ ἕτερός τις] Καὶ deest *Vat.*

q Ὁ δ' Ἀχαάβου,] Illa ὁ δ' Ἀχαάβου non agnoscit *Vat.*

r Σύρων βασιλέως.] Τῶν Σύρων *Vat.*

chæam, Jembleæ filium. Cum vero Josaphatus postulassĕt eum produci, *Achabus* misso spadone Michæam accersit. Spado autem, dum in via essent, ei indicavit, cæteros vates omnes regi victoriam prædixisse. Ille vero, responso dato, sibi non licere Deo mendacia affingere, sed dicturum esse quicquid ille de rege in os ei inseruerit, ubi ad Achabum ventum erat, ipsumque per Deum obtestatus est *rex* ut verum ei eloqueretur, dicebat, *Pugnam ei exitio fore denunciat Micheas. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.*

"sibi Deum ostendisse Israëlitas fugientes, Syris "eos insequentibus, dispersosque per montes, quasi "greges sublatis pastoribus." ajebat etiam *Deum* significare, "illos quidem domum incolumes re-"versuros, ipsum vero solum in prælio casurum." Hæc loquuto Michæa, Josaphatum *sic* alloquitur Achabus: "annon ego tibi paulo ante significavi, "quam male mihi velit iste homo, & quod adver-"sa mihi vaticinatus fuerit?" Cum vero *insuper* dixisset Michæas, "quod par est ut omnia acci-"piat quæ à Deo erant prædicta, & quod illum "spe victoriæ ad bellum gerendum falsi vates in-"citarent, quodque oportet in prælio ipsemet ca-"dat," animo quidem erat anxio solicitoque. At *Præstigiis Sedecia metu liberatur Achabus. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.* Sedecias, unus è falsis vatibus, *ad regem* accessit, & ut Michææ non adverteret animum hortabatur: ipsum enim *ajebat* nihil veri dicere. Argumento autem usus est ex vaticinio Eliæ petito, cui datum erat melius quam iste futura prænoscere. "Nam & hunc, dicebat, vaticinatum prædi-"xisse, fore ut apud urbem Israam in agro Nabu-"thi canes regis cruorem lingerent, quemadmo-"dum & Nabuthi *linxissent*, propter ipsum à po-"pulo lapidibus necatum. Manifestum igitur est "istum mentiri, qui vati præstantiori contradice-"re non veretur, dicens quod tertia abhinc die "moriturus est *rex*. Notum autem fore, an verax "sit & divino spiritu afflatus. mox enim à me pal-"mis percussus manui meæ noxam inferat, quem-"admodum Jadon fecit ut Hieroboamo regi, cum "illum comprehendere voluisset, manus arescĕret. "Opinor enim te utique audivisse hoc factum es-"se." Igitur cum Michæa ab eo percusso nihil inde mali accidisset, Achabus, metu liberatus, alacriter copias contra Syrum in aciem eduxit. Vincebat enim, ut arbitror, fati vis, & plus fidei falsis quam veris vatibus adstruebat: ut nulla exitio destinato mora fieret. At Sedecias, cum sibi ferrea cornua fecisset, dicit Achabo, "Deum illi signifi-"care his Syriam eversum iturum." Cum autem *Micheas, cum mala etiam Sedecia prædixisset, in carcerem conjicitur. 2 Paral. c. 18.* Michæas dixisset "fore ut paucis post diebus Se-"decias è penetrali in penetrale fugiat latebras quæ-"ritans, idque eo animo ne pœnas vano auspicio debitas luat," jussit rex ut ad Achamonem prætorem urbanum eum abducerent in carcerem com-

ὑὸν [s] Ιεμβλέε. τοῦ δ' Ιωσαφάτ κελεύσαν|τος αὐτὸν προαχθῆναι, πέμψας δυνοῦχον, ἄγει τὸν Μιχαίαν. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ὁ δυνοῦχος ἐδήλωσεν αὐτῷ πάντας τοὺς ἄλλους προφήτας νίκην τῷ Βασιλεῖ προειρηκέναι. ὁ δ' οὐκ ἐξὸν αὐτῷ [t] καταψεύδεσθαι τοῦ Θεοῦ φήσας, ἀλλ' ἐρεῖν ὅ, τι ἂν αὐτῷ περὶ τοῦ βασιλέως αὐτὸς εἴπῃ, ὡς ἦκε πρὸς [u] Αχαβον, καὶ λέγειν αὐτῷ πάληθὲς ἔτος ἐνωρκήσατο, "δεῖ-"ξαι τὸν Θεὸν αὐτῷ τοὺς Ισραηλίτας φεύγοντας, ἔφη, καὶ "διωκομένους ὑπὸ τῶν Σύρων, καὶ [v] διασκορπιζομένους "[x] ὑπ' αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη, καθάπερ ποιμένων ἀνηρημέ-"νων τὰ πόιμνια." ἔλεγέ τε "[y] σημαίνειν τοὺς μὲν μετ' "εἰρήνης ἀναστρέφειν εἰς τὰ ἴδια, πεσεῖσθαι δ' αὐτὸν μό-"νον ἐν τῇ μάχῃ." τοῦτα φήσαν|τος Μιχαία, πρὸς Ιωσάφατον ὁ Αχαβος, "ἀλλ' ἐγώγε μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδήλωσά σοι τὸν [z] πανθρώπε, φησὶ, πρός με διάφορον, "[a] καὶ ὅτι μοι τὰ χείρω προεφήτευσε." τοῦ γὰρ Μιχαία εἰ-πόν|τος, "ὡς προσῆκεν αὐτῷ πάντων ἀκροᾶσθαι τὰ ὑπὸ "[aa] τοῦ Θεοῦ προλεγομένων, καὶ ὡς [b] παρωρμήσθαι αὐτὸν οἱ "ψευδοπροφῆται ποιήσασθαι τὸν πόλεμον [c] ἐπ' ἐλπίδι νίκης, "καὶ ὅτι δεῖ πεσεῖν αὐτὸν μαχόμενον," αὐτὸς μὲν [d] ἐπ' ἐννοίᾳ. Σεδεκίας δ' τις τῶν ψευδοπροφητῶν [d] προσελθών, τῷ μὲν Μιχαίᾳ μὴ προσέχειν παρῄνει· [e] λέγειν γὰρ αὐτὸν οὐδὲν ἀληθές. τεκμηρίοις δ' [f] ἐχρήσατο οἷς Ηλίας προεφήτευσεν ὁ τότε κρείττων τὰ μέλλοντα σωιδεῖν. "καὶ γὰρ "τοῦτον, ἔλεγε, προφητεύσαντα ἐν [g] Ιζάρᾳ πόλει, [h] ἐν "τῷ [i] Ναβόθε ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κυσὶν λιχμήσασθαι προειπεῖν, καθὼς καὶ Ναβόθε τοῦ δ' αὐτὸν κατα-"λιθοβολήσαν|τος ὑπὸ τοῦ ὄχλου. δῆλον οὖν, ὡς ὅτος "ψεύδεται, τῷ κρείττονι προφήτῃ ταναντία λέγων, "[k] ἀπὸ ἡμερῶν τριῶν φάσκων [l] τούτης πεθνήξεσθαι. "[m] γνώσεσθαι δ' εἰ ἔστιν ἀληθὴς καὶ τοῦ θείου πνεύ-"ματος τῷ δυνάμιν ἔχει. δῦσις γὰρ ῥαπισθεὶς ὑπ' "ἐμοῦ, βλαψάτω μου τὴν χεῖρα, ὥσπερ [n] Ιαδὼν "τὴν Ιεροβοάμου τοῦ βασιλέως συλλαβεῖν θελήσαν|τος "ἀπεξήρανε δεξιάν. ἀκήκοας γὰρ [o] οἶμαι πάντως τὸ "γνώμενον." ὡς οὖν πλήξαν|τος αὐτὸς τὸν Μιχαίαν, μηδὲν σωφρονεῖν παθεῖν, Αχαβος θαρρήσας, ἄγει τὴν στρατιὰν προθύμως ἐπὶ τὸν Σύρον. [p] ἐνίκα γὰρ οἶμαι τὸ χρεὼν καὶ πιθανώτερος [q] ἐποίει τὰληθῆς τοὺς ψευδοπροφήτας, ἵνα λάβῃ τὴν ἀφορμὴν ἡ πλάνη. Σεδεκίας δὲ, σιδήρεα ποιήσας κέρατα, λέγει πρὸς Αχαβον, "[r] Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν τούτοις πᾶσιν καταστρέψαι "Συρίαν." Μιχαίαν δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰπόντα, "τὸν Σεδεκίαν ταμεῖον ἐκ ταμείου [s] κρυβησόμενον "ἀμείψειν, ζητοῦντα φυγεῖν τὴν ψευδολογίας τὴν δί-"κην," ἐκέλευσεν ὁ Βασιλεὺς [t] ἀπαχθέντα φυλάττε-σθαι πρὸς [v] Αχάμωνα τὸν τῆς πόλεως ἄρχοντα, καὶ χορη-

[s] Ιεμβλέε.] Ιεμβλαίε *Big.* Εμβλέε *Vat.* Ομβλέε *Gall.* 2. Ιεμβλὲ aut Ιεμλὲ LXXII. *Obei fil.* juxta *Epiphanium.*

[t] Καταψεύδεσθαι] Καταψεύσασθαι *Gall.* 1. 2.

[u] Διασκορπιζομένους] Διασκορπισθήσονται LXX. Num. x. 35. SPANH.

[x] Υπ' αὐτῶν εἰς] Illa ὑπ' αὐτῶν εἰς [*al.* ἐπὶ] τὰ ὄρη ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[y] Σημαίνειν] Legi vult σημαίνων *Coccejus*, quo pacto de ipso Propheta esset capiendum, verbis illis tectis significante & prædicente, quod &c. HAV.

[z] Πάνθρώπε,] Ita, *Cedrenum* sequutus, distinxi, & cum *Cod. Vat.* φησὶ post πάνθρώπε inserui. in *Editis Aliisque* ταῦτα φήσαντος Μιχαίου πρὸς Ιωσάφατον, ὁ Αχαβος· ἀλλ' ἐγωγε &c.

[a] Καὶ ὅτι μοι] Iterum & illa καὶ ὅτι μοὶ τὰ χείρω προεφήτευσεν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[aa] Τοῦ Θεοῦ προλεγομένων,] Articulum etiam insertum dedi ex *MSS.*

[b] Παρωρμήσθαι] Sic *MSS.* παρωρμῆσθαι in *Editis.* παρορμῶσιν solus *Gall.* 2.

[c] Ἐπ' ἐλπίδι νίκης,] Illud ἐπ' ante ἐλπίδι non agnoscunt *MSS.*

[d] Προσελθών,] Ita *MSS.* nec aliter *Vet. Interpr.* qui vertit, *accedens ad regem.* προσελθὼν in *Editis.*

[e] Λέγειν γὰρ αὐτὸν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, μὴ λέγειν γὰρ αὐτὸν ἀληθές.

[f] Ἐχρήσατο] Τεκμηρίῳ in plerisque *MSS.*

[g] Ιζάρᾳ πόλει,] Ita in *Big. Samb. Vat* & *Gall.* 1. Ιεζαρᾷ in *Editis.* Ιεζεζήλα forsan pro Ιεζιήλα in *Gall.* 2. Ιεζάρᾳ juxta *Epiphanium.* Vide p. 460. §. 6.

[h] Ἐν τῷ Ναβόθε ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κυσὶν λιχμήσασθαι] Conf. supr. c. 13. §. 8. SPANH.

[i] Ναβόθε ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κυσὶν λιχμήσασθαι] Ναβοθαὶν hîc loci in *Editis.* Ναβοθὰ *Big.* Ναβοθαὶ *Gall.* 2.

[k] Ἀπὸ ἡμερῶν τριῶν] 3 dies inde aberat Ramoth. REL.

[l] Ταύτης τεθνήξεσθαι.] Vox ταύτης deest in omnibus *MSS.*

[m] Γνώσεσθαι] Forsan γνώσεσθε. deest γνώσεσθαι in aliquibus *MSS.*

[n] Ιαδὼν] Ita ut supra p. 445. §. 5. Ιαδὼ aut Ιαδὼ hîc loci in *MSS.* Adonias *Auctori Const. Apostolic.* l. 4. c. 6. Videsis *Cotelerii* notas p. 295. *Edit. Amst.*

[o] Οἶμαι πάντως] Sic *Samb.* & *Gall.* 1. οἶμαι τοῦτο πάντως γνώμενον in *Editis.*

[p] Ἐνίκα γὰρ οἶμαι τὸ χρεὼν] Conf. sup. c. 12. §. 4. SPANH.

[q] Ἐποίει τὰληθῆς] Ita *MSS.* (*Coccejus*) & *Epiphan.* ποιεῖ in *Editis.*

[r] Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν] Ως Θεὸς αὐτῷ σημαίνει π. καταστρέψαθαι τὸν Συρίαν *Vat.* ὡς Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν *Big.* & *Samb.*

[s] Κρυβησόμενον ἀμείψειν,] Κρυβόμενον *Vat.* & *Gall.* 2.

[t] Ἀπαχθέντα φυλάττεσθαι] Nempe Michæam Prophetam SPANH.

[v] Αχάμωνα] Αμὼν juxta *Verit. Hebr.* Εμὲρ aut Σεμμὴρ LXXII. De regis filio (ut 2 *Paralip.* c. 18. v. 25.) plane tacet.

[x] Ἀμω-

χορηγεῖσθαι μηδὲν ἄρτῳ καὶ ὕδατι αἰσχρὸν πρᾶγμα.

ε'. Καὶ Ἀχαὰβ μὲν ὁ Ἰωσαφάτου ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς, ἀναλαβόντες τὰς δυνάμεις, ἦλασαν εἰς [x] Ἀραμαθὰν πόλιν τῆς Γαλααδίτιδος. ὁ δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς ἀκούσας [y] αὐτῶν τὴν στρατείαν, ἀντεπήγαγεν αὐτοῖς τὴν αὐτοῦ στρατιάν· καὶ οὐκ ἄπωθεν τῆς [z] Ἀραμαθῆς στρατοπεδεύσαντο. συνῆσαν δὲ ὅ, τε Ἀχαὰβ ὁ Ἰωσαφάτου, ἀποθέσθαι [a][τὸν Ἀχαάβου] τὸ βασιλικὸν σχῆμα, τὸν δὲ [b] τῶν Ἱεροσολύμων βασιλέα τὴν αὐτοῦ στολὴν ἔχοντα ἦναι ἐν τῇ παρατάξει, καταφρονούμενον τὰ ὑπὸ τοῦ Μιχαίου προφῃτευόμενα. [c] εὗρε δ' αὐτὸν τὸ πρεσβεῖον δίκαια τοῦ σχήματος. ὁ μὲν γὰρ Ἀδαδος, ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς, παρήγγειλε τοῖς στρατιώταις μετὰ τῶν ἡγεμόνων, μηδένα τῶν ἄλλων ἀναιρεῖν, μόνον δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰσραηλιτῶν. οἱ δὲ Σύροι, τὴν συμβολὴν γενομένης, ἰδόντες τὸν Ἰωσάφατον ἐσθῶτα περὶ τὴν τάξεως, καὶ τοῦτον εἰκάσαντες εἶναι τὸν Ἀχαάβου, ὥρμησαν ἐπ' αὐτόν· καὶ περικυκλωσάμενοι, ὡς ἐγγὺς ὄντες ἔγνωσαν οὐκ ὄντα τοῦτον, ἀνεχώρησαν ὀπίσω πάντες. [d] ἐρχομένης δὲ [e] ἡμέρας ἄχρι δείλης [f] ὀψίας μαχόμενοι περὶ νικῶντες, ἀπέκτειναν οὐδένα [g] κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἐντολήν· ζητοῦντες τὸν Ἀχαάβου ἀνελεῖν μόνον, καὶ δόρατι ἀ δυνάμενοι. παῖς δέ τις βασιλικὸς τοῦ Ἀδάδου, [h] Ἀμανοῦ ὄνομα, τοξεύσας εἰς τὰς παρεμβολὰς, πτρώσκει τὸν βασιλέα μετὰ τὸν θώρακα καὶ τὸν πνεύμονα. Ἀχαὰβ μὲν οὖν τὸ μὲν συμβεβηκὸς ἐκ ἔγνω ποιῆσαι τῷ στρατεύματι φανερὸν, [i] μὴ ταραπείησαν. τὸν δ' ἡνίοχον ἐκέλευσεν [k] ἀποστρέψαντα τὸ ἅρμα ἐξαγαγεῖν τῆς μάχης· χαλεπῶς γὰρ βεβλῆσθαι καὶ κινδυνεύοντα. ὀδυνώμενος δὲ ἔστη ἐπὶ τοῦ ἅρματος, [l] ἄχρι δυσμῶν τοῦ ἡλίου, καὶ λιποθυμήσας ἀπέθανε.

ς'. Καὶ τὸ μὲν [m] τῶν Σύρων στράτευμα, νυκτὸς ἤδη γενομένης, [n] ἀνεχώρησεν εἰς τὴν παρεμβολήν. δηλώσαντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ ὅτι πέθνηκεν Ἀχαάβος, ἀνέζευξαν εἰς τὰ ἴδια. κομίσαντες δὲ [o] τὸν Ἀχάβου νεκρὸν εἰς Σαμάρειαν, ἐκεῖ θάψαντες καὶ τὸ ἅρμα ἀποπλύναντες ἐν τῇ [p] Ἰζάρα κρήνῃ, ἣν ἀναθημαγμένον τοῦ βασιλέως φόνῳ, ἀληθῆ τὴν Ἠλία προφητείαν ἐπέγνωσαν. οἱ μὲν γὰρ κύνες [q] ἀνελιχμήσαντο [r] αὐτοῦ τὸ αἷμα· [s] αἱ δὲ ἑταιρίζομεναι ἐν τῇ κρήνῃ τὸ λοιπὸν λουόμεναι [t] τοῦτο διετέλουν. ἀπέθανε δὲ ἐν [v] Ραμαθῶνι, Μιχαίου τοῦτο προειρηκότος. [x] συμβάντων οὖν Ἀχάβῳ τῶν ὑπὸ τῶν δύο προφητῶν εἰρημένων, [y] μέγα δεῖ τὸ θεῖον ἡγεῖσθαι, καὶ τιμᾶν αὐτὸ παντάχοῦ καὶ σέβειν, καὶ τῆς ἀληθείας μὴ τοῖς πρὸς ἡδονὴν καὶ βούλησιν πιθανώτερα δοκεῖν· ὑπολαμβάνειν δὲ ὅτι προφητείας καὶ τῆς περὶ τῶν τοιούτων προγνώσεως οὐδὲν ἐστι συμφορώτερον, παρέχοντος ἅτε τοῦ Θεοῦ τὰ δεῖ φυλάξασθαι. λογίζεσθαί τε πάλιν ἐκ τῶν περὶ τὸν βασιλέα [z] γεγενημένων σχαζομένους προσῆκε τῇ τοῦ χρεὼν ἰσχυῇ, ὅτι μηδὲ προγ-

pingendum, nec aliud quicquam præter panem & aquam ei darent.

5. Atque ita quidem Achabus & Josaphatus Hierosolymorum rex, assumptis copiis suis, Aramatham ire contenderunt, regionis Galaaditidis urbem. Rex vero Syrorum, audita illorum profectione, suum contra eos eduxit exercitum: & non longe ab Aramatha castra metatur. Convenerant autem Achabus & Josaphatus, ut habitum regium deponeret Achabus, Hierosolymorum vero rex Achabi vestitum indutus in acie staret, ut isto commento irrita forent quæ Michæas prædixerat. Eum vero fatum invenit etiam sine insignibus. Nam Adadus per tribunos militibus imperavit, ne quem omnino perimerent, nisi unum regem Israëlitarum. Syri autem, prælio commisso, Josaphatum ante aciem stantem conspicati, huncque Achabum esse rati, impetum in eum fecerunt: cumque se illi circumdedissent, propioresque facti alium esse cognovissent, omnes retro se averterunt. Verum à prima luce usque ad vesperam pugna durante victoriaque ab illis stante, neminem occiderunt prout rex eis mandaverat; Achabo solo ad necem quæsito, nec tamen invento. Puer autem Adadi regis, Amanus nomine, in hostes *forte* jaculatus, regem per thoracem in pulmone vulnerat. Achabus autem, quod ei quidem acciderat exercitum celare statuit, ne *hosti* terga darent. Verum aurigæ præcepit, ut converso curru ipsum ex acie educat; quod grave & lethale vulnus acceperit. Cumque *vehementer* cruciaretur, perstitit *tamen* in curru usque ad solis occasum, animique deliquio vita defunctus est.

Prælium cum Syris commissum. 3 *Regum*, c. 22. 2 *Paral.* c. 18.

Achabus interfectus. 3 *Regum*, c. 22. 2 *Paral.* c. 18.

6. Ac Syrorum quidem exercitus, præcipiti jam die, in castra se recipiunt: cumque præco significasset, quod Achabus mortuus esset, suam quisque domum reversus est. Achabi autem corpus *sublatum* Samariam defertur, ibique sepelitur. Cumque currus ad Izaræ fontem ablueretur (erat enim regis sanguine cruentatus) Eliæ vaticinium verum esse recognoverunt. Nam canes quidem cruorem ejus linxêre: in posterum vero mos patrius erat meretricum, ut in isto fonte se lavarent. Vita autem excessit apud Ramathonem, juxta Michææ vaticinium. Cum itaque Achabo acciderint quæ à duobus vatibus erant prædicta, propterea Dei numen magni faciamus oportet, & ubique omni honore & veneratione prosequamur, curandumque ne quæ ad gratiam & voluntatem proferuntur majori fide dignemur quam ipsammet veritatem: sed existimemus nihil esse utilius vaticinio rerumque futurarum per hujusmodi viros scientia, Deo *subinde* nos ita monente quid *indies* caveri debeat. Quin & convenit, ut, conjecturam faciendo ex iis quæ huic regi obvenerunt, nobiscum reputemus fati vim,

Elia & Michææ vaticinia eventu comprobantur. 3 *Regum*, c. 22. 2 *Paral.* c. 18.

x Ἀραμαθὰν] Conf. inf. lib. 9. c. 6. §. 1. SPANH.

y Αὐτῶν τὴν στρατείαν,] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* αὐτῆς in *Editis*.

z Ἀραμαθῆς] *Ramatha* in versione *Epiphanii*. Ἀραμάθης in *Editis Aliisque* & sup. v. 4. Ἀραμάθων.

a [Τὸν Ἀχαάβου] Verba illa uncis inclusa agnoscit *Vetus Interpr.*

b Τῶν Ἱεροσολύμων] Illud τῶν ex *MSS.*

c Εὗρε δ' αὐτὸν τὸ χρεὼν] Conf. supr, c. 12. §. 4. SPANH.

d Ἀρχομένης] Forte ἐπαρχομένης. COCC.

e Ἡμέρας ἄχρι] In ora *Cod. Big.* & *Gall.* 1. ἡμέρας pro ἡμῖς.

f Ὀψίας μαχόμενοι] Γενομένης post ὀψίας delevi auctoritate *MSS.*

g Κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἐντολήν·] Neminem alium occidere illis mandatum erat, nisi forte ut ad regem sibi viam facerent.

h Ἀμανοῦ ὄνομα,] Unde id nomen Ἀμανοῦ? Apud *Rasi* è traditione scribitur fuisse *Naaman*. An hoc idem voluit *Josephus*, qui Judaïcas traditiones aliquando miscet? SCHOTAN.

i Μὴ ταραπείησαν.] In *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. μὴ ταραχθῇ δέ τινων.

k Ἀποστρέψαντα] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπιστρέψαι τὸ ἅρμα καὶ ἐξαγαγεῖν in *ceteris*.

l Ἄχρι δυσμῶν τοῦ] Ἀχρὶ δυσμῶν τοῦ in *MSS.*

m Τῶν Σύρων στράτευμα,] Τῶν deest in *Editis*.

n Ἀνεχώρησεν εἰς τὴν] Ἀνεχώρησαν *Big.* & *Samb.*

o Τὸν Ἀχάβου] Ita *MSS.* τὸν Ἀχαὰβ νεκρὸν in *Editis*.

p Ἰζάρα κρήνῃ,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ἰεζραέλης *Gall.* 2. Forsan legendum Ἰεζραέλης κρήνῃ.

q Ἀνελιχμήσαντο] Ἀνελίχμησαν *Vat.*

r Αὐτοῦ τὸ αἷμα·] Illud αὐτοῦ ex *MSS.*

s Αἱ δὲ ἑταιρίζουσαι ἐν τῇ κρήνῃ τὸ λοιπὸν λούσθαι τοῦτο διετέλουν.] *Josephi*, ni fallor mens est, meretrices in posterum se lavare solere in aqua ista, quam polluerat sanguis Achabi, ut hoc ad contemptum Achabi accesserit. Verum aliter *Theodoret.* (ΕΡΩΤ. ξη'. in 3 *Regum*) qui dicit, ὅτι ὑπὸ τῶν ἴππων τοῦ ἅρματος ἐλήσαντο, οὐκ ἐξεπίτηδες εἰς τὸ αἷμα βυλόμενοι λούσασθαι, ἀλλ' εἰς τὸ πηγαῖον ὡς εἰώθησαν ὕδωρ. HUDS. Et Meretrices ad fontem, quod erat reliquum diluerunt *Rufinus*. SPANH.

t Τοῦτο διετέλουν.] Τοῦτο *Samb. Basil. Big.* & *Hen.*

v Ραμαθῶνι,] Conf. sup. c. 12. §. 3. SPANH.

x Συμβάντων] Συμβάντος ἐν Ἀχαὰβ δὲ υ. τ. δ. πρ. εἰρημένοις solus *Vat.*

y Μέγα δεῖ τὸ θεῖον ἡγεῖσθαι, καὶ τιμᾶν αὐτὸ παντάχοῦ καὶ σέβειν, καὶ ἀληθείας μὴ τοῖς πρὸς ἡδονὴν καὶ βούλησιν πιθανώτερα δοκεῖν·] Quantum Prophetis tribuendum, & quod inevitabilis fati necessitas vid. *alsos.* lib. 5. c. 13. §. 7. Ubi de Fato loquitur ut Pharisæus; sic sæpe alibi, ut *alsos.* lib. 6. c. 1. §. 8. & cap. 2. §. 1. & c. 4. §. 8. ut & c. 5. §. 4. SPANH.

z Γεγενημένων] Ita *Big. Vat.* & *Samb.* γενομένων in *reliquis*.

vim, quod, etiamsi nobis quid sit futurum innotescat, evitari nequeat: sed animis hominum obrepit blanda spe eos demulcens, donec eo pertrahantur ubi superari possunt. Hoc igitur modo ab ea videtur Achabus mente deceptus vitam amisisse, dum cladem prænunciantibus non crederet, iis vero qui ad gratiam *aucupandam* vaticinati sunt fidem haberet. Cæterum ei in regnum successit Ochozias ejus filius.

Ochosias Israëlitarum rex. 3 *Regum*, c. 22.

Finis Libri octavi.

νωσκόμενον αὐτὸ ἀφυγεῖν ἐστιν· ἀλλ' ὑπέρχεται τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς ἐλπίσι κολακεύον χρησταῖς, αἷς εἰς τὸ [a] πόθεν αὐτῶν κρατήσῃ τρέφεται. Φαίνεται οὖν καὶ Αχαβος ὑπὸ τούτου τοῦ ἀφάνους ἀπατηθεὶς, [b] ὡς ἀπιστῆσαι μὲν τοῖς προλέγουσιν τοῦ θείου, τοῖς δὲ τὰ πρὸς χάριν προφητεύσασι πιθεὶς, ἀποθανεῖν. τοῦτον μὲν οὖν ὁ παῖς Οχοζίας διεδέξατο.

Τέλος τοῦ βιβλίου ὀγδόου.

a Πόθεν αὐτῶν κρατήσῃ] Ποθεῖν *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1.

b Ως ἀπιστῆσαι] Ωστε in *MSS.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗι ΕΝΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO NONO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

1. *Quemadmodum Joramus Achabi filius Moabitas bello petitos superavit.*
2. *Quomodo ei cognominis Joramus, Hierosolymorum rex, rerum potitus fratres & patris amicos interfecit.*
3. *Quod Idumæa ad defectionem versa, & Arabibus bello eum aggressis, & totus ejus exercitus periit, filiique ejus omnes præter unum adhuc infantem; ac præterea ipse, in nequitiam prolapsus, miseram mortem obiit.*
4. *Expeditio Syrorum & Damasci regis contra Joramum Israëlitarum regem: utque ille, in Samaria obsessus, præter opinionem è periculo evasit.*
5. *Quomodo idem ille Joramus obiit à Jehu equitum magistro interemptus, similiterque stirps ejus universa, & Hierosolymorum rex Ochozias.*
6. *Quod post mortem ejus in Israëlitas regnavit Jehu apud Samariam, & filii ejus ad quartam usque stirpem.*
7. *Ut mulier quædam, Gotholia nomine, Hierosolymitanorum imperium quinquennio tenuit; atque Jodaus pontifex, eâ occisâ, Ochoziæ filium regem constituit.*
8. *Azaëli Damascenorum regis contra Israëlitas expeditio: utque, cum mala quamplurima illorum regioni & Samaritanorum urbi intulisset, rursus aliquanto post Hierosolymitanos petiit, multaque pecunia à rege illorum accepta Damascum reversus est.*
9. *Quomodo Amasias, Hierosolymitanorum rex, expeditione in Idumæos & Amalecitas suscepta, illos devicit.*

α'. Ως στρατευσάμενος ὁ Αχάβου παῖς Ιωραμος ἐπὶ Μωαβίτας, κρατήσειεν αὐτῶν.

β'. Ως ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Ιώραμος, βασιλεύων τ῀ Ιεροσολυμιτῶν, τοῦ ἀρχοῦ πᾶσαν λαβὼν, τούς τε ἀδελφοὺς & τοὺς πατρῴους φίλους ἀπέκτεινεν.

γ'. Οτι τ῀ Ιδουμαίας ἀποστάσης, καὶ στρατοπεδευσάντων ἐπ' [b] αὐτὸν Αράβων, ὅτε δυνάμεις αὐτοῦ πᾶσαι διεφθάρη, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ πλὴν ἑνὸς ὄντος ἔτι νηπίου· καὶ αὐτὸς τέλος αὐτὸς, ἀσεβὴς γενόμενος, κακῶς τ῀ βίον κατέστρεψε.

δ'. Στρατεία τῶν Σύρων καὶ Δαμασκῶ βασιλέως ἐπὶ τ῀ Ισραηλιτῶν βασιλέα Ιώραμον· καὶ πῶς πλησιασθεὶς ἔτος ἐν Σαμαρείᾳ, παρὰ δόξαν τ῀ κινδύνου διέφυγε.

ε'. Ως [c] αὐτὸς Ιώραμος ἀπέθανεν ὑπὸ Ιηοῦ ἀναιρεθεὶς & ἐπὶ ἅρχε, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ ὁ τ῀ Ιεροσολύμων βασιλεὺς Οχοζίας.

ς'. Οτι μετὰ τοῦτον πολιτεύσατο ὁ Ιηοῦς ἐβασίλευσε τῶν Ισραηλιτῶν, ἐν Σαμαρείᾳ διατρίβων, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐπὶ γενεὰς τέσσαρας.

ζ'. Ως γυνή τις, Γοθολία τὄνομα, τῶν Ιεροσολυμιτῶν ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἔτη πέντε· καὶ ἀνελὼν αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς [d] Ιώδαος, τ῀ [e] Οχοζίου παῖδα [f] Ιώασον βασιλέα ἀπέδειξεν.

η'. Αζαήλου & Δαμασκηνῶν βασιλέως ἐπὶ τοὺς Ισραηλίτας στρατεία· καὶ ὡς κακὰ πολλὰ τὴν τε χώραν αὐτῶν διαθεὶς & τὴν [g] Σαμαρειτῶν πόλιν, [h] ὀλίγῳ πάλιν ὕστερον χρόνῳ στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Ιεροσολυμίτας, καὶ πολλὰ χρήματα λαβὼν παρὰ τ῀ βασιλέως αὐτῶν, εἰς Δαμασκὸν [i] ὑπέστρεψεν.

θ'. Ως [k] Αμασίας, ὁ τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλεὺς, στρατευσάμενος ἐπὶ Ιδουμαίους & Αμαληκίτας, ἐνίκησεν.

ι'. Ως

a Εν τῇ ὑπάτῳ] *Al.* ἐν τῷ ὑπάτῳ, vel ἐν τῷ ὑπάτῳ λόγῳ.
b Αὐτὸν Αράβων,] Ita ex *MSS.* αὐτῷ in *Editis.*
c Αὐτὸς Ιώραμος] Illud αὐτὸς ex *MSS.*
d Ιώδαος,] Ita cum *Big.* & *Samb.* Ιωάδας *Vat.* Ιώδας in *Editis.* Ιωδαὲ vel Ιωαδαὲ LXXII.
e Οχοζίου] Iterum ex *MSS.* ipsoque *Josepho*, paulo infra. Οζίου hîc loci in *Editis.*
f Ιώασον βασιλέα] Ita cum *Cod. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *reliquis* deerat Ιώασον.
g Σαμαρειτῶν πόλιν,] Σαμαρέων *Vat.*
h Ολίγῳ πάλιν] Illa ὀλίγῳ πάλιν è *Cod. Vat.*
i Υπέστρεψεν·] Ανέζευξεν *Vat.* & *Gall.* 2.
k Αμασίας,] *Al.* Αμιασίας & Αμασίας. in *Cod. Vat.* Σαμαελας.

l Σημα-

ί. Ως αὐτὸς ὅτος, πολεμῶν πρὸς τ Ισραηλιτῶν βασιλέα Ιώασον, ἡττᾶτο μὲν, ληφθεὶς δ' αἰχμάλωτος, καὶ πολλὰ χρήματα δὺς, ἀπελύθη πάλιν εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν· καὶ ὡς ὁ παῖς αὐτοῦ Οζίας τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατο.

10. *Ut ille ipse, bellum gerens adversus Joasum Israëlitarum regem, prælioque captus, & ingenti pecunia multatus, iterum in regnum suum dimittitur; utque filius ejus Ozias gentes finitimas subegit.*

ια. [l] Στρατεία δ' τ Ισραηλιτῶν βασιλέως [m] Ιεροβοάμου ἐπὶ Συρίαν, καὶ νίκη.

11. *Israëlitarum rex Hieroboamus in Syriam excursionem facit, & victoriam reportat.*

ιβ. [n] Ως ὁ τ Ασσυρίων βασιλεὺς στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμάρειαν, καὶ πολλὰ χρήματα λαβὼν [o] παρὰ Φακέου βασιλέως αὐτῶν εἰσπραξάμενος, εἰς τὴν οἰκείαν ὑπεστρεψεν.

12. *Ut Assyriorum rex cum exercitu profectus contra Samariam, multaque pecunia à Phacea exacta, in regionem suam se recepit.*

ιγ. Οτι στρατευσάμενος [p] Ἀρέσης ὁ Δαμασκῶν βασιλεὺς ἐπὶ Ιεροσολυμίτας, ἠνάγκασεν Αχάζιον τ βασιλέα, πεμψάντα χρήματα πολλὰ πρὸς τ βασιλέα Ασσυρίων, πεῖσαι τούτοις αὐτὸν ἐπὶ Δαμασκὸν στρατεύσασθαι.

13. *Quod Arases Damascenorum rex, exercitu in Hierosolymitanos educto, regem eo angustiarum redegit, ut, magnis missis muneribus ad Assyriorum regem, illis ei persuaserit Damascum oppugnare.*

ιδ. Ως καὶ κρατος ἔλαβεν ὁ τ Ασσυρίων βασιλεὺς Δαμασκόν· καὶ διέφθειρε μὲν αὐτῶν τ βασιλέα, τοὺς δ' ἀνθρώπους ἀναστήσας εἰς Μηδίαν, ἕτερα ἔθνη κατῴκισεν ἐν Δαμασκῷ.

14. *Quomodo Assyriorum rex Damascum vi expugnavit: & regem quidem interemit, populo vero in Mediam asportato, alias gentes Damascum in coloniam deduxit.*

ιε. Ως [q] Σαλμανάσαρος ὁ τ Ασσυρίων βασιλεὺς, στρατεύσας ἐπὶ Σαμάρειαν, καὶ πέντε πολιορκήσας ἔτεσιν, ἐν αὐτῇ τ τ Ισραηλιτῶν βασιλέα [r] Ωσῆν καθελὼν πολιορκοῦντα τὴν πόλιν [s] ἀπέκτεινε· καὶ ὡς ὁ Ασσύριος τοὺς δέκα τ Ισραηλιτῶν φυλὰς εἰς τὴν Μηδίαν κατοικίσας, ἐκ τ Περσίδος τὸ τ Καθαίων ἔθνος εἰς τὴν ἐκείνων μετήγαγε χώραν, οὓς Ελληνες Σαμαρεῖς καλοῦσιν.

15. *Quomodo Salmanassarus Assyriorum rex, Samariam armis adortus, in ea regem Ozen, cum urbem annis quinque obsessam ad deditionem compulisset, interfecit: utque Assyriorum rex, cum decem Israëlitarum tribus in Mediam transtulisset, gentem Cuthæorum è Persia in eorum regionem migrare jussit, quos Græci Samares appellant.*

l Στρατεία] Hunc titulum insertum dedimus è *Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

m Ιεροβοάμου] Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis* & textu *Josephi.* in *MSS.* Ιωράμου.

n Ως ὁ τῶν] Hic titulus debetur *iisdem.*

o Φακέου] *Al.* Φακείου.

p Ἀρέσης] Ita cum *Big.* & *Samb.* & *Josepho* infra in *textu.* Ραασίνης *Vat.* Ἀρεσὶν in *Editis.* Ραασὼν LXXII. *Rasin* aut *Rasen* cum *Vet. Interpr.*

q Σαλμανάσαρος] *Al.* Σαλμανάσαρος.

r Ωσῆν] Ita è *Cod. Vat.* ὃς ἦν in *Editis Aliisque.*

s Ἀπέκτεινε·] In *S. Literis* ζῶντα ἔλαβεν.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ρνζ.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER NONUS.

Continet hic liber tempus annorum CLVII.

CAP. I.

Rursus de Josaphato: ut judices constituit, Deique auxilio hostes superavit.

Deus ignoscit Josaphato ob societatem cum Achabo initam.

IOSAPHATO autem regi Hierosolyma reverso, post suppetias Achabo Israëlitarum regi, cum Adado Syrorum rege bellum gerenti, latas, ut prius narravimus, obviam factus Jehus vates accusabat eum societatis initæ cum Achabo homine impio & scelerato. "Deum "enim hanc quidem rem molestè tulisse, dicebat, "eum tamen, licet peccaverit, nihilominus è ma- "nibus hostium eripuisse, quod bona & laudabili "esset indole." Et tunc quidem rex se convertit ad gratias Deo agendas, victimasque ei immolandas. Post hæc autem cœpit omnem ditionis suæ regionem undique obire, populum ad legem Moysis ministerio à Deo latam & ad pietatem in ipsius numen instituens. Constitutisque, in quolibet oppido ex sibi subjectis, judicibus, hortatus est *eos* ut populo jus dicerent, nullius rei majorem rationem habentes quam justitiæ, neque munerum, neque dignitatis eorum, qui ob divitias aut generis claritatem videntur potestate pollere; sed omnibus quod sit æquum statuerent & decernerent, scientes quod Deus ea etiam singula videat quæ in occulto fiunt. Hæc cum in unaquaque duarum tribuum civitate docuisset, Hierosolyma rediit. atque illic etiam judices è sacerdotibus & Levitis & populi primoribus constituit, monuitque accurate & juste in omnibus judiciis se gererent: si qui vero popularium de rebus gravioribus disceptantes ex aliis civitatibus eos consultum mittant, illis oporteret justam majori studio ferre sententiam. quod maxime conveniat in ea civitate judicia fieri honesta & justissima, ubi contigit & Deo ædem locari, & rex suum habet domicilium. Horum autem principes

Josaphatus suos pietatem docet & justitiam. 2 Paral. c. 20.

ΚΕΦ. α'.

Πάλιν ὡς Ιωσαφάτ· ὡς κρίτας κατίστησι, καὶ θεῖα αὐτῷ βοηθοῦντος τῶν πολεμίων ἐπέστησε.

ΙΩΣΑΦΑΤΩ δὲ τῷ βασιλεῖ, σῳζομένῳ εἰς Ιεροσόλυμα, ἀπὸ τῆς συμμαχίας τῆς πρὸς Αχαβον τὸν τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέα, ἰὼ [b] Αδάδῳ τῷ Σύρων βασιλεῖ πολεμοῦντι προσκρούσας, ὡς προεφήκαμεν, Ιηοῦς ὁ προφήτης συντυχὼν ἠτιᾶτο τῆς πρὸς Αχαβον συμμαχίας ἄνθρωπον ἀσεβῆ καὶ πονηρόν. "τὸ μὲν Θεὸν ἀηδῶς μὲν ὅτι τοῦτο ἀφεῖ- "ναι, ῥᾴσασθαι μέν τοι, καί περ ἡμαρτηκότα, ἀφ' ἑαυ- "τοῦ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν ἔσεσθαι ἀγαθὴν, ἔλεγεν, οὐκ ἐκ τῶν πολε- "μίων." καὶ τότε μὲν ἐπ' εὐχαριστίας καὶ θυσίας ὁ βασιλεὺς τραπεὶς καὶ θεοῦ. [c] μετὰ ταῦτα δὲ τὴν χώραν ἅπασαν περιερχόμενος ἐν κύκλῳ πᾶσαν [d] ὅσης αὐτὸς ἦρχε, τὸν λαὸν ἐκδιδάσκων, τίνα νόμιμα τὰ διὰ Μωϋσέως ὑπὸ θεοῦ δοθέντα, καὶ τὴν εὐσέβειαν τὴν [e] πρὸς αὐτόν. καὶ δικαστὰς ἀποδείξας ἐν ἑκάστῃ πόλει τῶν βασιλευομένων ὑπ' αὐτοῦ, παρεκελεύσατο μηδενὸς ὅτου ὡς θεῖ δικαίᾳ προνοουμένους κρίνειν τοῖς ὄχλοις, μήτε δώρων, μήτε ἀξιώματος τῶν ὑπερεχῇ διὰ πλοῦτον ἢ διὰ γένους εἶναι δοκούντων, [f] βεβαιεύειν δὲ ἅπασι τὸ ἴσον, εἰδότας ὅτι θεὸς τῶν κρύφα πραττομένων ἕκαστον ὁρᾷ. ταῦτα διδάξας, καὶ πάλιν ἐκάστην τῶν δύο φυλῶν, ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα. κατέστησε δὲ καὶ ἐν τούτοις κριτὰς, ἐκ τῶν ἱερέων καὶ [g] ἐκ τῶν Λευιτῶν, καὶ τῶν τε πρώτων τοῦ πλήθους φερομένων, ἀναγκαίους ἀπεμελεῖς καὶ δικαίας ποιεῖσθαι [h] πάσας τὰς κρίσεις· ἂν δὲ μείζονων διαφορὰν ἔχοντες τῶν ὁμοφύλων πρὸς ἐκ τῶν ἄλλων πέμψωσι πρὸς αὐτὸς πόλεων, [i] τούτοις δεῖ μὴ ταχέως καὶ ἀηδῶς [k] ἀποφαίνεσθαι δικαίως περὶ τῶν πραγμάτων. μάλιστα γὰρ τοὺς ἐν [l] αὐτῇ τῇ πόλει κρίσεις, ἐν ᾗ τότε εἶναι ναὸν τοῦ θεοῦ συμβέβηκε, καὶ δίαιταν ὁ βασιλεὺς ἔχειν, προσήκειν ἀηδαίας εἶναι καὶ δικαιοτάτας. ἄρχοντας δὲ αὐτῶν ἀποδείκνυ-

a ρνζ'.] Ita *Bas. Vat.* & *Gall.* 6. ρη'. μῆνας ζ'. *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Sed *Is. Vossius* (in *Chronol. S.* p. 105. & 127.) restituit ροζ'. μῆνας ζ'. In *Epiphanii* libris CL. *menses* VI. aut præcise CLXXXII. aut denique CLXXX. *menses* VI.

b Λδάδω] Hic in quibusdam *Codicibus* Αδιρίδ, & Αδιεα. Videsis *Annott.* ad p. 463. §. 1.

c Μετὰ ταῦτα] Μετὰ ταῦτα δὲ περιερχόμενον τὴν χώραν ὅλην *Samb.* ὑπερχόμενον τὴν χ. ὅ. *Big.* & *Gall.* 1.

d Ὅσης αὐτὸς ἦρχε,] Ὅση αὐτῷ ὑπῆρχε *Samb.* ὅσης αὐτὸς ἐπῆρχε *Big.* ὅσης αὐτὸς ὑπῆρχε *Vat.* & dein ἐκδιδάσκειν *Big. Samb.* & *Vat.* Totum hoc fere modo legisse videtur *Epiphan.* μετὰ ταῦτα δὲ τὴν χ. ὅ. περιερχόμενον ἐν κ. π. ὁ. αὐ. ἦρχε, καὶ τὸν λαὸν ἐκδιδάσκειν. nam vertit, *post hæc autem cœpit omnem suam provinciam circuire, & populum edocere* &c.

e Πρὸς] Παρὰ *Big.* & *Gall.* 1.

f Βεβαιεύειν] Βεβαιοῦσθαι solus *Vat.*

g Ἐκ τῶν Λευιτῶν,] Illa ἐκ τῶν desunt *Vat.*

h Πάσας τὰς κρίσεις·] Ejecimus μὲν post πάσας auctoritate *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

i Τούτοις δεῖ μὴ] Sic cum *Big.* & *Samb.* τούτων δὲ (δὴ *Cocc.*) in reliquis.

k Ἀποφαίνεσθαι] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* nec aliter legisse videtur *Seldenus* lib. 3. de *Synedriis*, c. 2. §. 4. ἀποφαίνεσθαι in *Editis Aliisque* HUDS. Lege ἀποφαίνεσθαι. ut ποιεῖσθαι quod præcedit. COCC.

l Αὐτῇ τῇ πόλει] Sic cum *Iisdem MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐν ταύτῃ in *Editis Aliisque.*

m Ἀπο-

δείκνυζιν, [m] Αμασίαν τ̃ ἱερέα ⸗ Ζαβαδίαν, ἐκ τ̃ Ιούδα φυλῆς [n] ἑκατέρας. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς τ̃ὸν τ̃ρόπον διέτα-ξε τὰ πράγματα.

β'. Κατὰ τ̃ὸν αὐτὸν καιρὸν ἐστράτευον ἐπ' αὐτὸν Μωαβίται ⸗ Αμμανίται, συμπαραλαβόντες ⸗ Αράβων μεγάλην μοῖραν, καὶ [o] στρατοπεδεύουσι πρὸς [p] Εγγαδδὶ πάλιν, κώμην πρὸς τῇ [q] Ασφαλτίτιδι λίμνῃ, τριακοσίους [r] ἀπέχουσαν σταδίους τ̃ῶν Ιεροσολύμων. [s] φυνᾶται τ̃οίνυν ἐν αὐτῇ φοίνιξ ὁ κάλλιστος, καὶ [t] ὀποβάλσαμον. ἀκούσας τ̃οίνυν Ιωσαφάτης ὅτι τ̃ὴν λίμνην διαβάντες οἱ πολέμιοι ἐμβεβλήκασιν ἤδη εἰς τὴν βασιλευομένην ὑπ' αὐτὸν χώραν, δείσας εἰς ἐκκλησίαν συνάγει τ̃ὸν δῆμον τ̃ῶν Ιεροσολυμιτῶν [v] εἰς τὸ ἱερόν· καὶ στὰς κατ' πρόσωπον τ̃οῦ ναοῦ ηὔχετο, καὶ ἐπεκαλεῖτο τ̃ὸν Θεὸν βοηθεῖν αὐτῷ δυνάμενον ⸗ ἰσχύειν, ὥστε πεμφθῆναι τοὺς ἐπιστρατευσομένους· καὶ γὰρ τοῦτο δεηθῆναι τοὺς τὸ ἱερὸν [x] καταστάντας αὐτὸν, ὅπως [y] ὑπερμάχῃ τ̃ῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τοὺς [z] ἐπ' αὐτὸ τολμήσαντας ἐλθεῖν ἀμυνῇ· οἱ τὴν [a] ὑπ' αὐτὸν δοθεῖσαν γῆν εἰς κατάσχεσιν ἀφελέσθαι πάρεισιν αὐτούς. ταῦτ' εὐχόμενον, ἐδάκρυσε. καὶ σύμπαν τ̃ὸ πλῆθος γυναιξὶν ἅμα ⸗ τέκνοις [b] ἱκέτευεν. [c] Ιαζίηλος τ̃οίνυν τ̃ὶς προφήτης, παρελθὼν εἰς μέσον τὸν [d] ἐκκλησίαν, ἀνεβόησε, τῶτε πλήθει λέγων ⸗ τῷ βασιλεῖ, τ̃ὸν Θεὸν ἐπακοῦσαι τ̃ῶν εὐχῶν, καὶ πολεμήσειν [e] αὐτῶν τοῖς ἐχθροῖς [f] ἐπαγγείλασθαι. προσέταξε τ̃οίνυν τῇ ὑστεραίᾳ τὸν στρατιὰν ἐξελάσαντα τοῖς πολεμίοις ὑπαντᾶν. εὑρήσειν γὰρ αὐτοὺς [g] ἐπὶ τ̃ὸ μεταξὺ Ιεροσολύμων ⸗ [h] Εγγαδδῆς [i] ἀναβάσεως, [k] λεγομένης δ' ἐξοχῆς· καὶ μὴ [l] συμβαλεῖν μὲν αὐτοῖς, [m] στάντας τ̃οίνυν μόνον ὁρᾶν πῶς αὐτοῖς μάχεται τὸ θεῖον. ταῦτ' τ̃οίνυν προφήτου εἰπόντος, ὁ μὲν βασιλεὺς ⸗ τὸ πλῆθος, πεσόντες ἐπὶ πρόσωπον, [n] ηὐχαρίστουν τῷ Θεῷ ⸗ προσκυνοῦντες· οἱ τ̃οίνυν Λευῖται τοῖς ὀργάνοις διετέλουν ὑμνοῦντες.

γ'. Αμα δ' ἡμέρᾳ [o] πρόελθὼν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἔρημον, τὴν ὑποκάτω [p] Θεκώας πόλεως, ἔλεγε πρὸς τὸ πλῆθος, ὡς δεῖ πιστεύειν τοῖς ὑπὸ τ̃ῆς προφήτου εἰρημένοις, καὶ μὴ προδιαπίπτειν μὲν [q] αὐτοῖς εἰς μάχην· προστησαμένους τ̃οίνυν τοὺς ἱερεῖς μετὰ τ̃ῶν σαλπίγγων, καὶ Λευίτας μετὰ τ̃ῶν ὑμνωιδῶν, εὐχαριστεῖν ὡς ἤδη ῥυσαμένῳ τὴν χώραν ἡμῶν

fecit Amaſiam ſacerdotem & Zabadiam, ex Judæ tribu utrumque. Atque ita quidem res à rege ordinatæ erant.

2. At ſub idem fere tempus Moabitæ & Ammanitæ * cum magna Arabum cohorte ei bellum inferunt, & caſtra metantur ad Engaddi urbem, juxta lacum Aſphaltitida ſitam, ſtadiis trecentis ab Hieroſolymis diſtantem. In ea vero palmæ naſcuntur optimæ & opobalſamum. Joſaphatus autem cum audiſſet hoſtes ſuperato lacu in ejus ditionis regionem jam irrupiſſe, territus populum Hieroſolymitarum in atrium Sacri convocat, frontique Templi obverſus ſtans orabat & Deum invocabat, ut ſibi vires & fortitudinem largiretur ad ulciſcendos hoſtes contra ipſum venientes, (hoc enim illos rogaſſe qui hanc ejus ædem exſtruxerunt, ut urbem iſtam protegeret, auſoſque eam invadere propulſaret) qui utique eo animo adveniunt, ut illos de poſſeſſione terræ deturbarent, in quam habitandam eos immiſit. Ita precatus fletum edidit. inſuper & populus univerſus cum uxoribus ſimul & liberis Deo ſupplicabat. Vates autem quidam Jazielus, in mediam concionem progreſſus, clamorem ſuſtulit, populo pariter ac regi dicens, Deum preces exaudiviſſe, atque promiſiſſe cum hoſtibus illorum ſe præliaturum eſſe: præcepitque ut die ſequente cum exercitu obviam hoſtibus ire contenderet. inventurum enim eos per clivum aſcendentes Hieroſolyma inter & Engaddam, qui locus dicitur culmen: & cum illis quidem non *oportere* prælio congredi, ſed ſtare & tantummodo ſpectare quomodo cum illis pugnat Deus. Cum autem vates hæc dixiſſet, rex quidem & populus, ſummiſſo ad terram vultu, & Deo gratias agebant & *eum* adorabant: deinceps vero Levitæ *Dei* laudes inſtrumentis *ſatis* canebant.

Dei auxilium implorat contra Moabitas & Ammanitas. 2 Paral. c. 20.

Jazielus vates Judæis victoriam ſpondet. 2 Paral. c. 20.

3. Rex autem, cum prima luce in ſolitudinem oppido Thecoæ ſubjectam proceſſiſſet, ad populum dicebat, quod iis quæ loquutus eſt vates credere oporteret, & in aciem quidem non prodire; ſacerdotibus vero cum tubis primo agmine collocatis, pariterque Levitis una cum cantoribus, *Deo* gratias agere, quaſi jam regionem noſtram ab hoſtibus

[m] Αμαρίαν] Eo modo libri omnes tam *Græci* quam *Latini*. Non dubito tamen quin ex *S. Literis* Αμαζίαν ſcribendum ſit.

[n] Εκατέρας.] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. nec aliter, ut puto, *Epiphan.* cujus in *libris* melioribus, *qui erant de tribu Judæ*, in reliquis, *qui erat de tribu Judæ*. In *Editis* ἑταίρους, *qui ex amicis ei ſummis*, interprete *Seldeno*. hic autem voce *collegas* denotari exiſtimat *Schotanus*, in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 843.

* *Cum magna Arabum cohorte ei bellum inferunt*,] Sumentes ſecum Arabum maximam legionem, *Epiphan.*

[o] Στρατοπεδεύουσι] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καθίστανται.

[p] Εγγαδδὶ πόλιν,] Sic cum *Joſepho* ipſo *l.* 5. *de B. Jud.* & *Cod. Alex. Interpp.* LXXII. Εγγαδὶ hic loci in *Editis*. vitioſe, προστιγαδαὶ πόλις κειμένη *Samb.* πρὸς Ιάδα πόλει κειμένη *Big. Gall.* 1. 2. ἐπαδαιπόλει *Gall.* 2. πρὸν Ιταδὰ πόλιν κειμένου *Vat.* Semel in *Joſephi Editis* (lib. 3. de *B. J.*) Εγγαδαὶ pluraliter. *Plinio* & *Solino* dicitur *Engadda*. Verum *Stephano Byzantio* & *Ptolemæo* Εγγάδα. in *Epiphanii* libris *Gaddi* nuncupatur. HUDS. Conf. lib. VI. c. 13. § 4. & de Bell. Jud. lib. IV. c. 7. 2. Εγγαδδὶ, apud Gaddi Civitatem. *Ruffinus*, circa paludem Aſphaltidem. Idem *Rufinus* Aſphaltidem lib. IX. c. 10. §. 1. SPANH.

[q] Ασφαλτίτιδι λίμνῃ,] Ita *Samb.* (*Coccejus*) & alibi ipſe *Joſephus*, in *Editis Aliiſque* Ασφαλτίδι.

[r] Απέχουσαν σταδίους] Απεχοῦσα *Samb.* ἀπεχούσης *Big.*

[s] Γενᾶται τ̃οίνυν ἐν αὐτῇ φοίνιξ ὁ κάλλιστος, καὶ ὀποβάλσαμον.] Palma & Balſamum prope urbem Εγγαδ ſeu Gaddi. Theophr. H. Pl. l. IX. c. VI. p. 176. Balſamum dicit provenire ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ Συρίαν, *nempe* Syriam Palæſtinam ſeu Judæam. conf. *ælwo*. lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

[t] Οποβάλσαμον.] *Theophraſtus* in *Hiſt. Plant.* l. 9. c. 6. p. 176. dicit Balſamum inveniri ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ τὴν Συρίαν, i. e. Syriam Palæſtinam, ſive Judæam. Vide *Annott.* ad p. 438. §. 6. *Abdallotiphi*, in *Hiſtoria Ægypti*, dicit *Balſamum* nuſquam hodie (i. e. ſua ætate) reperiri niſi in Ægypto, prope *Ain Schems* in loco quodam circumſepto & probe cuſtodito, cujus ſpatium eſt circiter ſeptem jugerum.

[u] Εἰς τὸ ἱερὸν] Vide *L'Empereur* in *Cod. Middoth*, l. 2. §. 3. p. 45. & *Lightfootium* in *Deſcriptione Templi*, c. 8.

[x] Καταστάντας αὐτῷ,] Ita cum *Vat.* & *Gall.* 1. 2. καταστάσαντας in *reliquis*.

[y] Υπερμάχῃ] Ita *Gall.* 1. & 2. ὑπερμαχῇ] *Big.* & *Samb.* ὑπερμαχῇ in *Editis Aliiſque*.

[z] Επ' αὐτὸ τολμήσαντας] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐπ' αὐτῷ in *cæteris*.

[a] Υπ' αὐτὸν δοθεῖσαν] Eo modo *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπ' αὐτῷ in *Editis Aliiſque*.

[b] Ικέτευεν.] In *aliquibus* ἱκέτευον. ἱκέτευε τ̃ὸν Θεὸν ἵνα ὑπερμαχήσῃ αὐτοῖς *Gall.* 1.

[c] Ιαζίηλος] Ita *Buſ.* & *G.* Ιαζιήλ *Big. Samb. Hen. Busb. Vat.* & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Jazihel*, & *Zachel*, & *Ezechiel*. Verum *Jehaziel* (2 *Paralip.* c. 20. v. 14.) juxta *Hebr.* Οζιὴλ *Chron. Paſch.* & LXXII.

[d] Εκκλησίαν,] קהל in Hebr. REL.

[e] Αὐτῶν τοῖς ἐχθροῖς] Eo modo *Samb.* αὐτὸν in *cæteris*.

[f] Επαγγείλασθαι.] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* ἐπαγγέλλεσθαι.

[g] Επὶ τ̃ὸ μεταξὺ] Illa ἐπὶ τ̃ὸ inſeruimus ex *MSS.*

[h] Εγγαδδῆς] *Al.* Εγγάδης. Vide ſupra, ad p. 473. §. 1.

[i] Αναβάσεως,] *In aſcenſu gaddi, qui locus dicitur culminis*, Heb. מעלה הציץ f. ἀναβαίνοντας ἐπ' ἀναβάτεως τῆς λεγομένης ἐξοχῆς. COCC.

[k] Λεγομένης] Ita lego cum *Cod. Vat.* in verſione autem ſequor *Epiphanium*. in *Editis Aliiſque* λεγομένη δ' ἐξοχή. Eſt qui ſuſpicatur vocem unam aut alteram excidiſſe. unde *Gelenius*, cum in *S. Literis* locus vocetur *clivus Tſitſi*, aut *clivus Sis*, liberius aliquanto ad hunc modum vertit, *inventurum eos Engaddan inter & Hieroſolyma, ad quendam clivum, cui nomen Sis, voce Hebræis ſignificante eminentiam.*

[l] Συμβαλεῖν] Ita *Vat.* συμβαλεῖν in *Editis Aliiſque*.

[m] Στάντας] Sic *MSS.* & *Epiphan.* στάντα in *Editis*.

[n] Ηὐχαρίστουν τε] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt τε.

[o] Προελθὼν ὁ βασιλεύς] Ita *Vat.* (*Coccejus*) & *Epiphan.* in *Editis Aliiſque* προσελθών.

[p] Θεκώας πόλεως,] Eo modo *Big.* & *Samb.* & alibi *Joſephus*. Θεκόας in *Editis Aliiſque*. HUDS. Conf. de Vita §. 75. SPANH.

[q] Αὐτοῖς εἰς μάχην·] Αὐτὰς *Big. Samb.* & *Vat.*

ſtibus liberaſſet. Placuit omnibus *hæc* ſententia; quæque *ille* ſubjecerit, ea exſequebantur. Deus autem terrorem Ammanitis incutiebat & conſternationem. Illi enim, ſe ſibi invicem hoſtes eſſe rati, ſe *mutuis vulneribus* conficiebant, ut ne unus quidem ex numeroſo adeo exercitu ſalvus evaſerit. Joſaphatus autem, converſo in vallem aſpectu, ubi hoſtes forte caſtra poſuerant, cum totam cadaveribus ſtratam animadvertiſſet, lætatus eſt quidem tam inopinato Dei auxilio, quod illis abſque omni labore ſervatis victoriam ipſe per ſeipſum peperiſſet; permiſitque militibus hoſtium caſtra diripere, & mortuos ſpoliare. Et illi quidem, cum per tres dies ſpolia legiſſent, labore fatiſcebant: tanta utique erat occiſorum multitudo. Quarta vero die populus univerſus, in locum quendam cavum & hinc inde hiantem congregatus, potentiam Dei divinumque auxilium laudibus celebrarunt: unde locus *iſte* Vallis gratiarum actionis vocatus eſt.

Ammanitæ & Moabitæ ſe inter ſe occidant. 2 Paral. c. 20.

4. Cum autem rex illinc exercitum Hieroſolyma abduxiſſet, dies aliquammultos epulis & ſacrificiis impendit. Poſt hunc vero hoſtium ejus interitum, fama perlatum ad exteras gentes, iſtæ omnes metu illius perculſæ erant, quaſi compertum habuiſſent Deum ei in poſterum auxilium laturum eſſe. Et ex illo quidem tempore Joſaphatus vitam agebat magna cum gloria, quam ex juſtitia tulit & pietate in Deum. Amicitiam autem colebat etiam cum Achabi filio Iſraëlitarum rege: cum quo inita ſocietate ut naves pararent, ad eundum in Pontum & Thraciæ emporia, illarum jacturam fecit. Nam * præ magnitudine periêre navigia: ac propterea navibus *ædificandis* non amplius operam dedit. Et quidem res Joſaphati regis Hieroſolymorum ita ſe habebant.

Joſaphati claſſis naufragium. 2 Paral. c. 20.

τῶν πολεμίων. ἤρεσε δ' ἡ τοῦ βασιλέως γνώμη· καὶ ἅπερ συνεβάλοντο, ταῦτ' ἔπραττον. ὁ δὲ Θεὸς, εἰς φόβον ἐνέβαλε τοῖς παρανομοῦσι τοὺς Ἀμμανίτας. οἱ δὲ, δόξαντες [r] ἀλλήλους πολεμίους, ἀπέκτεινον, ὡς ἐκ τοσούτης στρατιᾶς ἀνασωθῆναι μηδένα. Ἰωσάφατος δ' [s] ἀποβλέψας εἰς τὴν φάραγγα, ἐν ᾗ [t] συνέβαινεν ἐσταυροπεδωκέναι τοὺς πολεμίους, καὶ πλήρη νεκρῶν ἰδὼν, ἥσθη μὲν ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τοῦ θείου βοηθείας, ὅτι μηδὲ πονήσασιν αὐτοῖς αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ τὴν νίκην ἔδωκεν· ἐπέτρεψέ τε τῇ στρατιᾷ διαρπάσαι τὴν παρεμβολὴν τῶν ἐχθρῶν, καὶ σκυλεῦσαι τοὺς νεκρούς. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας [u] σκυλεύσαντες ἔκαμον· τοσοῦτον ἦν τὸ τῶν ἀνῃρημένων πλῆθος. τῇ τετάρτῃ δ' ἁθροισθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἴς τινα κοῖλον καὶ φαραγγώδη τόπον, τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν καὶ τὴν συμμαχίαν ὑμνολόγησεν· ἀφ' οὗ καὶ εὐσημείαν ἔσχεν ὁ τόπος, Κοιλὰς εὐλογίας.

δ'. Ἐκεῖθεν δ' [x] ἀναγαγὼν τὴν στρατιὰν ὁ βασιλεὺς εἰς Ἱεροσόλυμα, τρέπεται πρὸς εὐωχίας καὶ θυσίας ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. μὴ μέντοιγε τὴν τῶν πολεμίων αὐτοῦ διαφθορὰν, ἀκηκοεῖσαν τοῖς ἀλλοφύλοις ἔθνεσι, πάντας ἔτι κατεπλάγησαν αὐτὸν, ὡς φανερῶς αὐτῷ τοῦ Θεοῦ τὸ λοιπὸν συμμαχοῦντος. καὶ Ἰωσάφατος μὲν ἔκτοτε μὴ λαμπρᾶς δόξης ἐπί τε δικαιοσύνῃ καὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ διῆλθε. τῷ δὲ Φίλου καὶ τῷ τοῦ Ἀχάβου παιδὶ, βασιλεύοντι τῶν Ἰσραηλιτῶν, πρὸς ὃν [y] κοινωνήσας ἐπὶ κατασκευῇ νηῶν, [z] εἰς τὸν Πόντον πλεουσῶν καὶ τὸ ἐπὶ Θράικης ἐμπόριον, διήμαρτε τοῦ κτήματος. [a] ὑπὸ γὰρ μεγέθους ἀπώλετο τὰ σκάφη. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔτι πρὸς ναῦς ἐφιλοτιμήσατο. τὰ μὲν οὖν πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων βασιλέα Ἰωσάφατον ἄχρι τούτου εἶχεν.

CAP. II.

De Ochozia rege Iſraëlitarum; rurſuſque de Elia vate.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ Ὀχοζίου βασιλέως Ἰσραηλιτῶν· καὶ πάλιν περὶ Ἠλίου τοῦ προφήτου.

Ochozias Iſraëlitarum rex. 3 Regum, c. 22.

A Chabi autem filius Ochozias regnabat in Iſraëlitas, habitationis ſuæ ſedem conſtituens in Samaria; vir improbus, & utrique parenti per omnia ſimilis; atque Hieroboamo, qui primus flagitioſa auſus eſt, populumque cœpit in errorem ducere. Cum vero ſecundum in regno annum ageret, Moabitarum rex ab eo defecit; & tributa, quæ patri ejus ſolitus erat pendere, jam deſiit ſuppeditare. Porro accidit ut Ochozias de ſolario domûs ſuæ deſcendens *per gradus* delaberetur: quo factum eſt, ut, cum male ſe haberet, ad Accaronis deum Muſcam (hoc enim deo illi nomen erat) de ſalute *ſua* ſciſcitatum mitteret. Hebræorum vero Deus, cum Eliæ vati apparuiſſet, illi præcepit, ut, nunciis miſſis obviam factus, ab iis quæreret, nulluſne eſſet Iſraëlitis proprius Deus, quod rex illorum ad alienum miſerit de ſalute conſulturos; juberetque illos reverti, regique dicere, quod è

Ochozias ægrotus Accaronenſem deum conſulit. 4 Regum, c. 1.

Ὀ δ' Ἀχάβου παῖς Ὀχοζίας ἐβασίλευε τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐν Σαμαρείᾳ ποιούμενος τὴν διαιταν, πονηρὸς ὢν καὶ πάντα ὅμοιος τοῖς γονεῦσιν ἀμφοτέροις, καὶ Ἱεροβοάμῳ, τῷ [b] πρώτῳ παρανομήσαντι, καὶ τὸν λαὸν ἁπλῶς ἐξαμένῳ. τὴν δὲ βασιλείαν ἔτος ἤδη δεύτερον ἔχοντι, ὁ τῶν Μωαβιτῶν ἀφίστατο βασιλεὺς αὐτοῦ, καὶ τὰς φόρους, ὃς ἐμπεσόντων ἐτέλει τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἀχάβῳ, χορηγῶν ἐπαύσατο. συνέβη δὲ τὸν Ὀχοζίαν καταβαίνοντα ἀπὸ [c] στέγης τοῦ οἰκίας κατενεχθῆναι, καὶ νοσήσαντα πέμψαι πρὸς [d] τὸν [e] Ἀκκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ἦν τῷ ὄνομα τῷ θεῷ, πυθησόμενον εἰ τοῦ σωτηρίας. φανεὶς δ' ὁ τῶν Ἑβραίων Θεὸς Ἠλίᾳ τῷ προφήτῃ, προσέταξεν αὐτῷ, τοῖς πεμφθεῖσιν ἀγγέλοις [f] ὑπαντήσαντα πυθέσθαι αὐτῶν, εἰ Θεὸν ὁ Ἰσραηλιτῶν λαὸς ἴδιον οὐκ ἔχει, ὅτι [g] ἔπεμπε πρὸς τὸ ἀλλότριον ὁ βασιλεὺς αὐτῶν περὶ τοῦ σωτηρίας [h] ἐρησομένους, κελεῦσαί τε αὐτοὺς ὑποστρέψαι καὶ

r Ἀλλήλους πολεμίους, ἀπέκτεινον,] Lege πολεμίους ἀλλήλους ἀπ. COCC.

s Ἀποβλέψας] Sic *Vat.* ἀναβλέψας in *reliquis.*

t Συνέβαινεν ἐσταυροπεδωκέναι] Ita cum *MSS.* in *Editis* συνέβαινε σταυροπεδώκεναι.

u Σκυλεύσαντες] Σκυλεύοντες ἔκαμον *Vat.*

x Ἀναγαγὼν τὴν στρατιὰν] Ita cum *MSS.* ἀναγαγὼν in *Editis.*

y Κοινωνήσας] Sic *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* κοινήσας in *Editis Aliiſque*, forſan pro κοινώσας.

z Εἰς τε Πόντον] Vide *Bootium* in *Animadverſ. S.* lib. 3. c. 6. p. 165. & *Torniellum* in *Annal. S.* ad ann. 3138.

* *Præ magnitudine periêre navigia:*] *Sc.* quod regi non poterant.

a Ὑπὸ γὰρ μεγέθους ἀπώλετο τὰ σκάφη. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔτι πρὸς ναῦς ἐφιλοτιμήσατο. τὰ μὲν οὖν πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων βατιλέα Ἰωσάφατον ἄχρι τούτου εἶχεν.] Navigia ob magnitudinem abſorpta. 1 Reg. XXII. 49. dicitur Rex Joſaphat feciſſe naves Tharſis (תרשיש) ad navigandum in Ophir. LXX. verò in MS. Alex. ἐποίησεν πῆας ὃ πορεύθῶαι * Ὀφειρέ. SPANH.

b Πρώτῳ παρανομήσαντι,] Πρώτως *Vat.* & forſan *Epiphan.* qui vertit. *& prius iniquitatem fecerat.*

c Στέγης τοῦ οἰκίας] Τέγης *Big.* & *Samb.*

d Τὸν Ἀκκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ἦν τῷ ὄνομα τῷ Θεῷ,] Τῷ & mox τῇ Θεῷ *Big. Samb. Vat. Zonar.* & *Chron. Alex.* Vide *Seldenum* de *Diis Syris*, Syut. 2. c. 6. & *J. Clericum* ad 2 *Regum*, c. 1.

e Ἀκκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ἦν τῷ ὄνομα τῷ θεῷ] In *Editis* Ἀκκάρων. atque ita vel Ἀκκαρῶν in *MSS.* Alibi quidem apud *Joſephum* noſtrum flectitur. hîc vero ſine flexione cum LXXII. *Interpretibus* Ἀκκαρὼν (ut & *Coccejus*) feci. HUDS. Ad Deum Acharo Muſcam *Rufinus*. LXX. 2 Reg. 1. 2. ἐπιζητήσατε ἐν τῷ βάαλ μυῖαν θεὸν Ἀκκαρών. Hebr. בעל זבוב אלהי עקרון *dominus* muſcarum ſeu Μυίαγρος vel Ἀπόμυιος Græcorum. SPANH.

f Ὑπαντήσαντα] Ὑπαντήσοντα *Samb.*

g Ἔπεμπε πρὸς τὸ ἀλλότριον] Πέμπει *Vat.*

h Ἐρησομένους,] Ita cum quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* πυθομένους. ἀπέλθοντί τε αὐτοὺς in *Editis.*

καὶ φράσαι τῷ βασιλεῖ, ὅτι μὴ διαφεύξεται τὴν νόσον. ὃ δὴ Ἠλία πιθανῶς ἀπαγγείλαντος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι τὰ παρ' αὐτοῦ, ὡς δι' ἀληθείας ὑπέστρεψαν πρὸς τὸν βασιλέα. θαυμάζοντος δὲ τὸ τάχος [i] τῆς ἐπανόδου, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπερωτήσαντος, ἔφασαν ἀπαντῆσαί τινα αὐτοῖς ἄνθρωπον, καὶ κωλύσαι μὲν προσωτέρω χωρεῖν· ἀναστρέψαντας δὲ σὲ λέγειν ἐξ ἐντολῆς δὲ Ἰσραηλιτῶν Θεῷ, ὅτι κάκιον ἕξει ἡ [k] νόσος. δὲ διὰ βασιλέως σημαίνειν [l] αὐτῷ τὰ ταῦτα εἰρηκότα κελεύσαντος, ἄνθρωπον εἶλεγον [m] δασὺν τὴν ζώνην περιβεβλημένον δερματίνην. σαφεῖς δὲ ἐκ τούτων Ἠλίαν εἶναι τὸν σημαινόμενον ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου, πέμψας ἐπ' αὐτὸν ταξίαρχον μετὰ πεντήκοντα ὁπλίτας, ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσεν. εὑρὼν δὲ τὸν Ἠλίαν ὁ πεμφθεὶς ταξίαρχος ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ ὄρους καθεζόμενον, καταβαίνειν ἤκειν ἐκέλευε πρὸς τὸν βασιλέα· κελεύειν γὰρ τοῦτ' ἐκεῖνον. εἰ δὲ μὴ θελήσειεν, ἄκοντα βιάσεσθαι. ὁ δὲ εἰπὼν πρὸς αὐτὸν, ἐπὶ πείρᾳ δὲ προφήτης ἀληθὴς ὑπάρχειν, εὔξασθαι, πῦρ ἀπ' οὐρανοῦ πεσὸν ἀπολέσαι [n] τοὺς τε χιλιάρχους καὶ αὐτὸν, εὔχεται, καὶ πρηνὴς κατενεχθεὶς διαφθείρει τόν τε ταξίαρχον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. τὸ δὲ ἀπωλείας τὸ τούτων δηλωθείσης τῷ βασιλεῖ, παροξυνθεὶς ἄλλον πέμπει ταξίαρχον ἐπὶ τὸν Ἠλίαν σὺν ὁπλίταις τοσούτοις, ὅσοις ἐκ [o] τοῦ πρότερον συναπέσβεσεν. ἀπελθόντος δὲ τούτου τῷ προφήτῃ βίᾳ [p] λαβεῖν αὐτὸν εἰ μὴ καταθοι βουλόμενος, [q] ὀργισθεὶς κατ' αὐτοῦ, πῦρ διεχρήσατο καθὼς ἐκ τοῦ ἄλλον ταξίαρχον. πυθανόμενος δὲ τὰ περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς, τρίτον ἐξέπεμψεν. ὁ δὲ, φρονίμως ἐκ λίαν ὑπτίασε τὸ ἦθος, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τόπον ἔσυνέβαινεν εἶναι τὸν Ἠλίαν, φιλοφρόνως προσεῖπεν αὐτὸν, γνώσεσθαι δὲ ἔλεγε, ὅτι μὴ βουλόμενος βασιλέως διακονῶν προσεταγμάτι [r] παρεῖη πρὸς αὐτὸν, καὶ [s] οἱ πρὸ αὐτοῦ πεμφθέντες, οὐκ ἐκόντες, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτῶν αἰτίαν ἦλθον. ἐλεήσαι τοιγαροῦν αὐτὸν ἠξίουν [t] τούς τε σὺν αὐτῷ παρόντας ὁπλίτας, καὶ καταβάντα ἕπεσθαι πρὸς τὸν βασιλέα. ἀποδεξάμενος δὲ τὴν δεξιότητα τῶν λόγων ἐκ τοῦ ἀστείου δὲ ἦθους ὁ Ἠλίας, καταβὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. ὡδηγούμενος δὲ πρὸς τὸν βασιλέα, προεφήτευσεν αὐτῷ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐδήλου λέγων· "ἐπειδὴ καταφρόνως αὐτοῦ [v] μὲν ὡς οὐκ ὄντος Θεοῦ, καὶ σοῦ τὴν "νόσον [x] οὐδὲν ἀληθὲς προειπεῖν δυναμένου, πρὸς δὲ τὸν "Ἀκκαρωνιτῶν ἔπεμπες, παρ' αὐτοῦ πυθανόμενος πο- "θανεῖν ἔσῃ σοὶ [y] τὸ τέλος τῆς νόσου, γίνωσκε ὅτι τεθνήξῃ.

β'. Καὶ ὁ μὲν, ὀλίγου σφόδρα χρόνου διελθόντος, καθὼς προεῖπεν Ἠλίας, ἀπέθανε. διαδέχεται δὲ αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς Ἰώραμος· ἅπας γὰρ κατέστρεψε τὸν βίον. ὁ δὲ Ἰώραμος ἦν, τῷ πατρὶ τὴν πονηρίαν [z] Ἀχάβῳ διαπαλήσιος γενόμενος, ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα, πάσῃ πονηρίᾳ χρησάμενος καὶ ἀσεβείᾳ πρὸς τὸν Θεόν. παρεὶς γὰρ τὸν θρησκεύειν, τοὺς ξενικοὺς ἐσέβετο. [a] ἦν δὲ ταῦτα δραστήριος. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ἠλίας ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη· καὶ οὐδεὶς ἔγνω μέχρις τῆς σήμερον αὐτοῦ τὸν τελευτήν. μαθητὴν δὲ Ἐλισσαῖον κατέλιπεν, ὡς ἐκ πρότερον ἐδηλώσαμεν. [b] ὡς μέντοι γε Ἠλία, καὶ Ἐνώχου δὲ [c] γενομένου πρὸ τοῦ ἐπομβρίας, ἐν

morbo non convalescet. Cum autem fecisset Elias quæ Deus ei mandaverat, nuncii, his ab eo acceptis, statim ad regem se receperunt. Illo vero demirante reditûs celeritatem & causam interrogante, responderunt hominem quendam illis occurrisse, & vetuisse quidem ulterius progredi, reversos autem tibi dicere ex mandato Dei Israëlitarum, quod ingravescet morbus. Cumque rex illis imperasset, ut illum qui ista dixerat ei indicarent, ajebant hominem esse hirsutum & cingulo pelliceo cinctum. Ubi vero ex his intellexerat, Eliam esse, quem nuncii descriptum dederant, tribuno, quem ad eum misit cum quinquaginta militibus, præcepit, ut illum *captum* ad se adduceret. Tribunus autem, qui missus fuerat, cum illum invenisset in montis vertice sedentem, jussit ut descenderet & ad regem veniret: hoc enim ipsum jubere. sin vero nollet, invitus *ire* cogeretur. At ille, cum ad eum dixisset, se precaturum esse ut ignis de cœlo delapsus illum pariter ac milites perdat, quo verum esse vatem experiretur, preces adhibet, & prester *subito* delatus tribunum ejusque milites absumit. Quorum strage ad regem perlata, ira accensus alium tribunum ad Eliam mittit, cum totidem militibus quot priori comites dederat. Cum autem & iste vati minatus esset se vi captum abducturum, nisi volens *propere* descendat, *vate* contra illum precato, ignis eum similiter ac alterum tribunum confecit. Cæterum, cum & illa quæ huic acciderant rex audivisset, tertium emisit. Ille vero prudens & moribus mansuetis, postquam pervenit ad locum ubi tum forte erat Elias, blande illum compellavit, & non nescire dicebat, quod invitus, regis mandato obsequens, ad ipsum venerit; quodque ii qui ante cum missi erant, non volente animo, sed eadem necessitate coacti venissent. Eum igitur obsecrabat, ut sortis ipsius misereretur, & illorum qui cum ipso aderant militum, factoque inde descensu cum illis iret ad regem. Tum Elias, captus apposita sermonis comitate morumque urbanitate, descendit, seque illi comitem adjunxit. Cum autem ad regem perveniisset, ei vaticinatus est, & declarabat Deum *ita* dicere: "quoniam ipsum contempsisti, "perinde ac si Deus non esset, nihilque veri de "valetudine prædicere potuisset, sed ad Accaro- "nensem *deum* misisti, illum percontans quem fi- "nem habiturus esset morbus, scito te moriturum.

Ochozias brevi moriturum, id quod acciderat, prædixit Elias. 4 Regum, c. 1.

Elias ignem de cœlo devocat. 4 Regum, c. 1.

2. Atque ille quidem brevi post tempore, juxta Eliæ vaticinium, mortem obiit. Cæterum ejus loco regnum obtinuit Joramus frater: nam sine liberis vita decessit. Hic vero Joramus, nequitia patris *sui* Achabi similis factus, regnavit annos duodecim, omne genus nequitiæ addictus & impietati in Deum: nam cultu ejus relicto deos peregrinos colebat. vir autem erat alioqui impiger & rebus gerendis acer. Sub idem tempus Elias ex hominum conspectu sublatus est: nec in hodiernum usque diem quisquam novit qui fuerit ejus exitus. Discipulum autem reliquit Eliseum, sicut jam ante declaravimus. Verum de *hoc* Elia, & Enocho qui ante diluvium vixit, in sacris libris scriptum est,

Ochoziæ mors. 4 Regum, c. 1.

Joramus Israëlitarum rex, sceleratus & impius.

[i] Τῆς ἐπανόδου,] illud τῆς ex *MSS.* δὲ τάχους τῆς ἐπ. habent *Gallici MSS.* quo modo alibi loqui solet *Josephus.*

[k] Νόσος.] Sic *MSS.* in *Editis* articulus desideratur.

[l] Αὐτῷ τὰ ταῦτα] Αὐτῷ τὸ εἰδὸς δὲ ταῦτ' εἰρηκότος ἀπεσταλμένα *Hen.* & *Busb.*

[m] Δασὺν] שער בעל est in Hebr. quod ad vestes hirsutas alii referunt. REL.

[n] Τοὺς τε χιλιάρχους] Ita *Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* τοὺς χιλιάρχους. [o] Τοῦ πρότερον] Ita cum *MSS.* τὸ πρῶτον ἀπεσταλμένον in *Editis.*

[p] Λαβεῖν] Iterum cum *MSS.* βίᾳ λαβεῖν αὐτὸν in *Editis.*

[q] Ὀργισθεὶς] Ὀργίζεται δὲ καθὼς καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ ταξίαρχον *Vat.*

[r] Παρεῖη πρὸς αὐτὸν,] Ita in *Editis.* παρείη in *MSS.*

[s] Οἱ πρὸ αὐτοῦ πεμφθέντες,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς αὐτὸν in *Editis.*

[t] Τούς τε σὺν αὐτῷ] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis Aliisque* τε deest.

[v] Μὲν ὡς οὐκ ὄντος Θεοῦ,] Illud μὲν etiam ex *MSS.*

[x] Οὐδὲν ἀληθὲς] Οὔτε ἀληθὶς *Big.* & *Samb.* ὃ προεῖπεν δυναμένου ἀληθὲς *Vat.*

[y] Τὸ τέλος τῆς νόσου,] Τὸ deest *Big.* & *Samb.*

[z] Ἀχαάβῳ] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τῷ πατρὶ τὴν πονηρίαν χρησάμενος καὶ ἀσέβειαν πρὸς τὸ Θ. ne Græce quidem, & nullo plane sensu. HUDS. Vet. *par fuit Achab malignitate, regnavitque annos* XII. *homo iniquitate circa Deum & impietate plenus.* Forte, *à patre mutuatus.* vel, *patrem imitatus, malitia.* COCC.

[a] Ἦν δὲ ταῦτα] Forte ἰδὼ ταῦτα. vel ἰδὼ δὴ ταῦτα. COCC.

[b] Περὶ μέντοιγε Ἠλίᾳ, καὶ Ἐνώχου δὲ γενομένου πρὸ τοῦ ἐπομβρίας, ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀναγέγραπται βίβλοις,] Enochus & Elias raptus, ignorata eorum morte. Notus verò Eliæ raptus in cœlum per currum igneum è 2 Reg. II. 11. SPANH.

[c] Γενομένου πρὸ τοῦ ἐπομβρίας, ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀναγέγραπται βίβλοις,] Γεγονότος *Vat.*

est, quod evanuerint, at de morte illorum nemo quidquam pro comperto habuit.

τ ἱερᾶς ἀναγέγραπται Σίβυλλοις, ὅτι γεγόνασιν ἀφανεῖς, θάνατον δ' αὐτῶν ἐδεὶς οἶδεν.

CAP. III.

Quomodo Joramus & Josaphatus expeditionem fecerunt contra Moabitas: deque miraculis ab Elisæo editis, & de morte Josaphati.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Ἰώραμος ὁ Ἰωσάφατος ἐστράτευσαν τοῖς Μωαβίταις· περί τε θαυμάτων Ἐλισσαίου, καὶ πλούτου Ἰωσαφάτου.

Joramus cum duobus regibus in Moabitas expeditio. 4 Regum, c. 2.

CUM autem regnum suscepisset Joramus, Moabitarum regi, cui nomen Misan, bellum inferre statuit. ab ejus enim fratre, ut jam ante diximus, defecerat; cum patri ipsius Achabo in tributum pensitaret * ovium intonsarum centena millia. Suis itaque copiis collectis, misit etiam ad Josaphatum, obsecrans ipsum, ut, cum à principio amicus esset paternus, socia secum arma jungeret, bello Moabitas persequuturo, qui *tum recens* à regno suo defecerant. At ille non se solum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam regem, sibi obnoxium, in belli societatem pertracturum. Joramus autem, cum ad se delata essent hujusmodi de auxiliis promissa à Josaphato facta, cum exercitu suo Hierosolyma veniebat: & ab Hierosolymorum rege splendide exceptus, cum illis visum esset per Idumææ solitudinem contra hostes proficisci, (haud enim exspectaturos esse ut per deserta iter facerent) tres illi reges Hierosolymis egressi sunt, rex ipse Hierosolymorum, Samariæ rex, & rex Idumææ. Ac cum septem dierum iter circuivissent, ad aquarum inopiam redacta erant & jumenta & exercitus, quod à via aberrarint itineris duces, *ita* ut in angore quidem & solicitudine essent omnes, præcipue vero Joramus, qui etiam præ mœrore ad Deum exclamavit; ecquid mali *illis* objecerit, ut tres reges à se ductos Moabitarum regi sine pugna dediturus sit. Illum vero Josaphatus, quod justus esset, confirmabat & excitabat; jussitque ut in castra mittendo perquireret, an quis Dei vates illos comitatus fuerit, ex quo Dei oraculum sciscitante intelligamus, quid nobis facto opus sit. Cum autem unus è servis regis dixisset, se vidisse illic Eliæ discipulum Elissæum Saphati filium, tres reges suasu Josaphati illum adeunt. Cumque ad illius tabernaculum venissent (nam extra castra tetenderat) percontabantur quid futurum esset de exercitu: maxime vero *instabat* Joramus. At cum dixisset Elissæus, ne illi molestiam faceserent, sed patris sui matrisque vates adiret, illos enim *procul dubio* veros esse, *tum rex* illum precibus urgebat, ut vaticinaretur & illos servaret. At ille, Deum testatus se ei non fuisse responsurum, nisi propter Josaphatum virum sanctum & justum, adducto viro quodam psallere sciente (vates enim *hunc* requisivit) eo psallente Dei spiritu afflatus præcepit regibus, ut in alveo torrentis frequentes fossas facerent. "nam neque nube visa, neque vento orto, "neque pluvia cum impetu delapsa, cernetis flu- "vium aqua repletum, ita ut & milites & jumen- "ta aquatione vobis conserventur. neque vero "hoc solum per Deum assequemini, sed & ejus "ope ex hostibus victoriam reportabitis, & pul- "cherrimas munitissimasque Moabitarum urbes

Elisæus vaticinatur. 4 Regum, c. 2.

ᵈ Υπολαβὼν ὁ τὸν βασιλείαν Ἰώραμος, ὅτι τ Μωαβιτῶν ἔγνω στρατεύων βασιλέα, ᵉ Μισᾶν ὄνομα. ᶠ Τὸν γὰρ ἀδελφὸν αὐτοῦ, καθὼς προείπομεν, ἔτυχεν ἀποστὰς, φόρους τελῶν Ἀχάβῳ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, μυριάδας εἴκοσι προβάτων σὺν τοῖς τρίχας. στρατολογίσας οὖν ᵍ τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔπεμψε πρὸς Ἰωσάφατον βασιλέα Ἰούδα, φίλος ἀπ' ἀρχῆς ὑπάρχων αὐτοῦ τῷ πατρὶ, συμμαχήσαι πόλεμον ἐπὶ τοὺς Μωαβίτας ἐκφέρειν μέλλοντι, ἀποστάσας αὐτοῦ τ βασιλείας. ὁ δ' ὑ μὲν αὐτὸς βοηθήσειν ὑπέσχετο, ἀλλὰ ʰ καὶ τ Ἰδουμαίων βασιλέα συναναγκάζειν, ὄντα ὑφ' ἑαυτὸν, ⁱ στρατεύσαι. Ἰώραμος ὁ πιστὸν αὐτῷ τ βασιλέα ᵏ Ἰωσαφάτην περὶ τ συμμαχίας κεκμηκότων, ἀναλαβὼν τὴν αὐτοῦ στρατιὰν ἦκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ξενισθεὶς λαμπρῶς ὑπὸ τ βασιλέως τ Ἱεροσολυμιτῶν, δόξαν αὐτοῖς λαβὼν τ ἐρήμου τ Ἰδουμαίας ποιήσασθαι τὴν ὁδοιπορίαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· ὁ γὰρ περιστοχάσθαι αὐτοὺς ταύτην ποιήσασθαι τὴν ἔφοδον· ὥρμησαν οἱ τρεῖς βασιλεῖς ἐκ τ Ἱεροσολύμων, ὅ, τε τούτων αὐτῶν, καὶ ὁ τ Σαμαρείας, καὶ ὁ τῆς Ἰδουμαίας. καὶ κυκλώσαντες ἑπτὰ ἡμερῶν ὁδὸν, εἰς ἀπορίαν ὕδατος τοῖς τε κτήνεσι καὶ τῇ στρατιᾷ περιέστησαν, πλανηθέντων τὰς ὁδοὺς αὐτοῖς τ ἡγεμόνων, ὡς ἀγωνιᾶν μὲν ἅπαντας, μάλιστα ὁ τ Ἰώραμον, καὶ ˡ ὑπὸ λύπης ἐκβοῆσαι πρὸς τὸν Θεόν· τί κακὸν αἰτιασάμενος ἀφήγαγε τοὺς τρεῖς βασιλέας ἁμαχητὶ ᵐ παραδώσων αὐτοὺς τῷ ⁿ τ Μωαβιτῶν βασιλεῖ. παρεθάρσυνε δ' αὐτὸν ὁ Ἰωσαφάτης δίκαιος ὢν, καὶ πέμψαντα εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκέλευσε γνῶναι, εἴ τις αὐτοῖς ὁ Θεοῦ προφήτης συνελήλυθεν, ἵνα δι' αὐτοῦ μάθωμεν παρὰ τ Θεοῦ, τί πρακτέον ἡμῖν ἐστιν. οἰκέτης δέ τινος τ Ἰωράμου φήσαντος ἰδεῖν αὐτόθι τ Ηλίου μαθητὴν Ἐλισσαῖον Σαφάτου παῖδα, πρὸς αὐτὸν ἀπῆσαν οἱ τρεῖς βασιλεῖς, Ἰωσαφάτου προηγησαμένου. ἐλθόντες δ' ὅπου τὴν σκηνὴν ἔστη προφήτης, ἔτυχε δ' ἔξω τῆς παρεμβολῆς κατεσκηνωκώς, ἐπηρώτων τὸ μέλλον ὅπως τῆς στρατιᾶς· μάλιστα δ' ὁ Ἰώραμος. τὸ δὲ, μὴ ° διενοχλεῖν αὐτῷ φέρουσιν ὁ, ἀλλὰ πρὸς τοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὁ τῆς μητρὸς βαδίζειν προφήτας, εἶναι γὰρ ἐκείνους ἀληθεῖς, ἐδεῖτο προφητεύειν ὁ σώζειν αὐτούς. ὁ δ' ὀμόσας τὸν Θεὸν ὡς ἂν διαπεφήνοι αὐτῷ, εἰ μὴ δι' Ἰωσάφατον ὅσιον ὄντα ὁ δίκαιον, ᵖ ἀχθέντος ἀνδρός τινος ψάλλειν εὐθύτονον, ἐπεζήτησε γὰρ αὐτὸς, πρὸς τὸν ψάλλοντα ἔνθεος γενόμενος προσέπεσε τοῖς βασιλεῦσι, ᵠ ἐν τῷ χειμάρρῳ πολλὰς ὀρύσσειν βόθρους. "ὅτι γὰρ νέ- "φος, ὅτι πνεύματος γενόμενον, ὅτι ὑετὸς καταῤῥαγή- "τω, ʳ ὄψεσθε πλήρη τ ποταμὸν ὕδατος, ὡς ἂν ὁ "τ στρατὸν καὶ τὰ ὑποζύγια ˢ διασωθῆναι ὑμῖν ἀπὸ "τοῦ πότου. ἔστιν δ' ὑμῖν τοῦτο μόνον παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλ- "λὰ ὁ κρατήσετε τ ἐχθρῶν, καὶ καλλίστας ὁ ὀχυρω- "τάτας

ᵈ Υπολαβὼν] Ita *Basil. G.* & *Vet. Interpr.* παραλαβὼν *Big. Samb.* & *Vat.*

ᵉ Μισᾶν ὄνομα.] Μισαὰ *Vat.* Μισὰν *Gall.* 1.

ᶠ Τοῦ γὰρ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Μισᾶν ὄνομα φόρους τελοῦντα Αχ.

* *Ovium intonsarum centena millia.*] Juxta *S. Literas*, centena agnorum millia & totidem lanatorum arietum.

ᵍ Τὴν οἰκείαν δύναμιν,] Illud τὴν ex *MSS.*

ʰ Καὶ τ Ἰδυμαίαν] Sic *MSS.* καὶ τ Ἰδ. τ βασ. in *Editis.*

ⁱ Στρατεύσαι.] Συστρατεύσαι solus *Vat.*

ᵏ Ἰωσαφάτην] Τοῦ ante Ἰωσαφάτην delevimus auctoritate *MSS.*

ˡ Ὑπὸ λύπης] Ita *Big. Samb.* & *Gen.* λύπης *Basil. Alique.*

ᵐ Παραδώσων] Ita *Big.* & *Vat.* παραδόντας *Basil.* & *G.* παραδώσοντ' *Samb.*

ⁿ Τῶν Μωαβιτῶν βασιλεῖ.] Illud τ ex *MSS.* ut mox ὁ ante Ἰωσαφάτου.

° Διενοχλεῖν] Sic *MSS.* διοχλεῖν in *Editis.*

ᵖ Ἀχθέντος ἀνδρώπου] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἀχθέντος τι in *Editis Aliisque.*

ᵠ Ἐν τῷ χειμάρρῳ] Χειμάρρους pro *valle* quia נחל & *vallem* & *flumen* notat. REL.

ʳ Ὄψεσθε πλήρη] Ὄψεσθαι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

ˢ Διασωθῆναι] Ita in *MSS.* σωθῆναι ὑμῖν in *Editis.*

ᵗ Κρατήσετε] Κρατῆσαί τε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. & dein-

λά-

"πάσας πόλεις λήψεσθε τ Μωαβιτῶν, καὶ δένδρα μὲν
"αὐτῶν [v] ἥμερα κόψετε, τὴν δὲ χώραν δηώσετε, πηγὰς
"δὲ καὶ ποταμοὺς ἐμφράξετε.

β'. Ταῦτα εἰπὼν ὁ θεοφήτης, τῇ ὑστεραίᾳ πρὶν ἥλιον ἀνασχεῖν, ὁ χείμαρρος [x] πολὺς ἐρρύη· σφοδρῶς γὰρ [y] ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ τ Θεὸν ὗσαι συνέπεσεν· ὥστε εὑρεῖν τ χαλαὸν καὶ τὸ ὑποζύγιον πολὺν ἄφθονον. ὡς δ' ἤκουσαν οἱ Μωαβῖται τὸν τρεῖς βασιλέας ἐπ' αὐτοὺς βαδίζοντας, καὶ διὰ τ ἐρήμου ποιουμένους τ ἔφοδον, ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, ὅπως συλλέξας χαλαὸν, ἐκέλευσεν [z] ὑπὲρ τ ὀρῶν βάλεσθαι τὰ στρατόπεδον, ἵνα αὐτοὺς μὴ λάθωσιν εἰς τ χώραν ἐμβαλόντες οἱ πολέμιοι. θεασάμενοι δ' ὑπὸ τ ἀνατολὴν τ ἡλίου τὸ ἐν τῷ χειμάρρῳ ὕδωρ, [a] καὶ γὰρ ἐγγὺς μάχεσθαι ἦν τ Μωαβίτῃ, αἱματῶδ τ χροὰν ὅμοιον, τότε γὰρ μάλιστα πρὸς τὴν αὐγὴν τὸ ὕδωρ ἐρυθραίνει), ψευδῆ δόξαν περὶ τ πολεμίων ἐλάμβανον, ὡς [b] ἀπεπλονηκότων ἑαυτοὺς διὰ δίψος, καὶ τὸ ποταμὸν αἷμα αὐτοῖς ῥέοι. τὸν τοίνυν ἔτως ἔχειν ὑπολαβόντες, ἠξίωσαν αὐτοὺς ὑπὲρ διαρπαγῆς τ πολεμίων ἐκπέμψαι τ βασιλέα. καὶ πάντες, [c] ἐφορμήσαντες ὡς ὑπὲρ ἐτοίμου ὠφέλειαν, ἦλθον εἰς τὸ τ ἐχθρῶν στρατόπεδον ὡς ἀπολωλότων. καὶ διαψευσθεῖ μὲν αὐτοὺς ἡ ἐλπὶς αὕτη. πολεμούντων δὲ τῶν πολεμίων, οἱ μὲν αὐτῶν κατεκόπησαν, οἱ δὲ διεσπάρησαν εἰς τ ἰδίαν χώραν φεύγοντες. ἐμβαλόντες δὲ εἰς τὴν [d] τῶν Μωαβιτῶν οἱ βασιλεῖς, πάσ τε πόλις [e] κατερρέψαντο τὰς ἐν αὐτῇ, καὶ τὰς ἀγρὰς αὐτῶν διήρπασαν, καὶ [f] ἠφάνισαν [g] πληροῦντες τῶν ἐκ τῶν χειμάρρων λίθων, καὶ τὰ κάλλιστα τῶν δένδρων [h] ἐξέκοψαν, καὶ τὰς πηγὰς ἐνέφραξαν τῶν ὑδάτων, καὶ τὰ τείχη καθεῖλον ἕως ἐδάφους. ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Μωαβιτῶν συνδιωκόμενος τῇ πολιορκίᾳ, καὶ τ πόλιν ὁρῶν κινδυνεύουσαν ἁλωτὸν γενέσθαι καὶ κρατεῖσθαι, ὥρμησε, μεθ' ἑπτακοσίων ἐξελθών, διὰ τῶν πολεμίων ἐξιππάσασθαι στρατοπέδου, καθ' ὃ μέρος [i] αὐτοὺς ἐνόμιζε τὰς φυλακὰς ἀνειέναι. καὶ περαθεὶς, οὐκ ἠδυνήθη φυγεῖν· ὑπετυγχάνει γὰρ ὑπομελῶς φρουρουμένῳ τῷ τόπῳ. ὑποστρέψας δ' εἰς τ πόλιν, ἔργον ἀπογνώσεως καὶ δεινῆς ἀνάγκης διεπράξατο. [k] τ υἱὸν τὸν πρεσβύτερον, ὃς μετ' αὐτὸν βασιλεύειν ἔμελλεν, ἀναγαγὼν ὑπὲρ τὸ τεῖχος, ὥστε πᾶσι φανερὸν γενέσθαι τοῖς πολεμίοις, ἱερούργησεν εἰς ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ βασιλεῖς, [l] καλῶς εἶχεν τ ἀνάγκης, καὶ παθόντες ἀνθρώπινόν τι καὶ ἐλεεινὸν διέλυσαν τ πολιορκίαν, καὶ ἄνας εἰς τ [m] οἰκίαν ἀνέστρεψεν. Ἰωσάφατος δ' ὑποστρέψας εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ μετ' εἰρήνης διαγαγών, ὀλίγον ὑπερβιώσας χρόνον μετὰ τ [n] στρατείαν ἐκείνην, ἀπέθανε· ζήσας [o] μὲν ἀριθμὸν ἐτῶν ἑξήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν πέντε καὶ εἴκοσι. τοιοῦτος δ' ἔτυχε μεγαλοπρεπῶς ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ γὰρ ἐν μιμητὴς τ Δαυΐδου ἔργων.

"expugnabitis, & arbores quidem illorum ſativas
"excidetis, & regionem devaſtabitis, prætereaque
"fontes & fluvios obſtruetis.

2. Vate iſta loquuto, poſtero die, priuſquam ſol oriretur, torrens copioſe fluit, (accidit enim ut inde trium dierum itinere in Idumæa vehementer plueret Deus) adeo ut milites & jumenta invenerint largam potûs copiam. Moabitæ autem ut audivere tres reges contra ſe adventare, & per ſolitudinem iter facere, rex illorum, collecto ſtatim exercitu, juſſit montibus caſtra figi, ne illos latentes hoſtes in regionem irrumpentes. Cum autem ſub ortum ſolis aquam in torrente conſpexiſſent (etenim haud procul aberat à terra Moabitide) ſanguini colore non abſimilem, (nam tunc aqua radiis icta maxime rubeſcit) falſam de hoſtibus opinionem acceperunt, ac ſi ipſos ſe mutuo propter ſitim peremiſſent, & fluvius eorum ſanguine redundaſſet. Hoc igitur ita ſe habere ſuſpicati, à rege petierunt, ut illos ad hoſtium ſpolia legenda emitteret. atque omnes, quaſi ad prædam paratam profecti, ad hoſtium, tanquam mortuorum, caſtra perveniunt. Et quidem ipſos ſua ſpes valde fruſtrata eſt. nam, hoſtibus in eos undique excitis, alii quidam eorum perempti ſunt, alii vero fuga diſperſi in regionem ſuam ſe receperunt. At reges, Moabitarum terram ingreſſi, & oppida ſubverterunt, & agros illorum diripuerunt, & * deformarunt lapidibus è torrentibus eos replentes, & optimas quaſque arbores exciderunt, & fontes aquarum obturarunt, & mœnia ad terram dejecerunt. Rex autem Moabitarum, cum etiam *arcta* obſidione premeretur, urbemque eò diſcriminis adactam videret ut vi expugnaretur, tentavit, cum *viris* ſeptingentis egreſſus, equo evehi per hoſtium caſtra, quà excubias paulo negligentiores eſſe putabat. conatuſque, fuga evadere non potuit: nam in locum incidit accurate præſidiis munitum. In urbem autem reverſus rem extremæ neceſſitatis & deſperationis aggreſſus eſt. Filium natu maximum, qui poſt eum erat regnaturus, in mœnia attollens, unde ab hoſtibus facile cerni poſſet, in ſolidum ſacrificium Deo mactavit. Reges vero cum illum conſpexiſſent, neceſſitatis miſerti, & humanitate ſimul & pietate permoti, *confeſtim* obſidionem ſolverunt, & † ad ſuam quiſque domum diſceſsêre. Joſaphatus autem Hieroſolyma reverſus, paceque vitâ actâ, cum non diu iſti expeditioni ſuperfuiſſet, diem obiit ſupremum: exacto quidem vitæ *ſuæ* anno ſexageſimo, regni vero vigeſimo quinto. Sepultuſque eſt Hieroſolymis magnifice: nam & operum Davidis *proavi ſui* imitator erat.

Moabitarum rex ſe ſuoſque ad prælium parat.

Moabitæ vincuntur. 4 *Regum*, c. 4.

Moabitarum rex filium pro hoſtia mactat. 4 *Regum*, c. 2.

Joſaphati mors. 4 *Regum*, c. 21.

[v] Ἡμερα κόψετε,] Vocem ἥμερα inſertum dedimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[x] Πολὺς ἐρρύη·] Ita *MSS.* (& Cocc.) in *Editis* σφοδρῶς ἐρρύη. πολὺ γὰρ &c.

[y] Ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν] Non eſt in Hebr. REL.

[z] Ἐπὶ τ ὀρῶν] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀλλὰ τ ὀρῶν συμβάλλεσθαι τὸ στρ. in *Editis Aliiſque.*

[a] Καὶ γὰρ ἐγγὺς μαχεῖν] Καὶ γὰρ ὁ μαχεῖν *Vat.*

[b] Ἀπεπλονηκότων] Ita cum *MSS.* ἀπεπεπονηκότων in *Editis.* HUDS. Lege ἀπεπλυκότων, vel ἀπεπλυμένων, vel ἀπεπλυσμένων. COCC.

[c] Ἐφορμήσαντες] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ὁρμήσαντες in *Editis Aliiſque.*

[d] Τῶν Μωαβιτῶν] Illud τ ex *MSS.*

[e] Κατερρέψαντο τὰς ἐν αὐτῇ,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* πάσ τε πόλις καθελκύσαντες τὰς in *Editis.*

[f] Ἠφάνισαν] Sic *Samb.* & *Gall.* 1. ἀφάνισαν in *reliquis.*

[g] Πληροῦντες] Πληρώσαντες ὁμ τ χειμάρρων λίθων *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[h] Ἐξέκοψαν,] Ἐκοψαν *Vat.* & mox ἔφραξαν.

[i] Αὐτοὺς ἐνόμιζε] Αὐτῷ ἐνόμιζε *Samb.* ἐνόμιζεν αὐτῷ *Vat.*

[k] Τὸν μὲν τ πρεσβύτερον,] Τὸν μὲν ſolus *Samb.* Vide *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 3. v. 28. & *Clericum* in eundem locum, ut & *Perizonium* ad *Ælianum*, l. 12. c. 28.

[l] Κατῴκτειρεν δ' ἀνάγκης, καὶ παθόντες] LXX. 2 Reg. III. 27. καὶ ἐγένετο μετὰ μέγας ἐπὶ Ισραὴλ. Hebr. קצף גדול *fervor magnus.* SPANH.

† *Ad ſuam quiſque domum diſceſsêre.*] *Vel*, in ſuum quiſque regnum abierunt.

[m] Οἰκίαν ἀνέστρεψεν.] Οἰκείαν *Big.*

[n] Στρατείαν ἐκείνην,] Ἐκστρατείαν *Big.*

[o] Μὲν ἀριθμὸν ἐτῶν ἑξήκοντα,] Illud μὲν ex *MSS.*

* *Deformarunt lapidibus è torrentibus eos replentes,*] Eo quidem ſenſu ἀφανίζω accipio, quo reperitur *Matth.* 6. 16.

II. CAP. IV.

Joramus ſucceſſor Joſaphati. quomodo ei cognominis Joramus, rex Iſraëlitarum, bellum geſſit adverſus Syros; & quæ miracula edidit vates Eliſſæus.

Joramus Judææ rex. 2 Paral. c. 21.

PORro reliquit filios aliquammultos: Joramum autem natu maximum ſucceſſorem *ſuum* declaravit. idem enim illi nomen erat cum matris *ſuæ* fratre, Iſraëlitarum rege, Achabi filio. Cum vero Iſraëlitarum rex è Moabitide Samariam rediret, ſecum habuit vatem Eliſſæum, cujus res geſtas percenſere volo: quippe quæ magnæ ſunt & memoratu dignæ, prout è libris ſacris in notitiam noſtram pervenerunt.

2. Dicunt enim uxorem Obediæ, Achabi diſpenſatoris, ad eum adiiſſe, dixiſſeque, ipſum non neſcire, ut maritus ejus vates à Jezabela uxore Achabi ‡ ad mortem quæſitos ſervarit. centum enim, ajebat, ipſum abdidiſſe & pecunia mutuo accepta aluiſſe; nunc vero poſt fata viri * ipſam cum liberis à creditoribus in ſervitutem abripi. orabatque ob hoc mariti factum *egregium* ſui miſereretur, & auxilii aliquid largiretur. Quærenti autem *vati*, quid domi haberet, nihil omnino, reſpondit, niſi perexiguum olei in vaſculo. Tum vates juſſit ut diſcedat, atque vaſa utenda accipiat à vicinis, eaque vacua & non pauca; foribuſque cubiculi occluſis oleum in univerſa transfundat: Deum enim iſta *omnia* repleturum eſſe. Cum autem mulier juſſis paruiſſet, præciperetque liberis ut vaſa ſingula ſibi admoverent, poſtquam omnia repleta erant, & nullum ſuperabat, iſta vati indicatum ivit. Ille vero conſilium dat, ut oleum venditum iret, atque creditoribus *ſuis* ſatisfaceret: aliquantulum vero ex olei pretio etiam ſuperfuturum eſſe, quo ipſi ad liberos ſuſtentandos uti liceret. Et quidem Eliſſæus ita mulieris æs alienum diſſolvit, eamque à creditorum vexatione liberavit.

Oleum ab Eliſſæo perpetuatum. 4 Regum, c. 4.

Eliſſæus Iſraëlitarum regem de Syrorum inſidiis admonet. 4 Regum, c. 6.

3. Porro Eliſſæus mature *quoſdam* cum monitis ad Joramum miſit, ut caveret locum illum, *quem iſti indicarent*, eſſe enim illic Syrorum nonnullos in inſidiis locatos ut eum interficerent. Et rex quidem, vati obſequens, ad venationem †*paratam* non egreſſus eſt. Adadus autem, cum fruſtra eſſent doloſa conſilia, quaſi ſuorum aliqui in-

ΚΕΦ. δ'.

Ιώραμος ὁ Ιωσαφάτου διάδοχος. ὡς ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Ιώραμος τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς τοῖς Σύροις ἐπολέμησε, καὶ οἷα θαυμαστὰ ἐποίησεν Ελισσαῖος ὁ προφήτης.

ΚΑτέλιπε δὲ παῖδας ἱκανοὺς · διάδοχον δ' ἀπέδειξε τὸν πρεσβύτερον Ιώραμον. τοῦτο γὰρ εἶχεν ὄνομα τῷ τοῦ [P] μητρὸς [q] μὲν ἀδελφῷ, βασιλεύοντι δὲ τῶν Ισραηλιτῶν, Αχάβου παιδί. ὡδαγωμένου δ' [r] ἐκ τῆς Μωαβίτιδος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς εἰς Σαμάρειαν, εἶχε σὺν αὑτῷ Ελισσαῖον τὸν προφήτην, ὃν πρὸς πράξεις βάλλομαι διελθεῖν · λαμπραὶ γὰρ εἰσὶ καὶ ἰσομοίρους ἄξιαι, καθὼς ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐπεγνώκαμεν.

β'. Προσελθόντων γὰρ αὐτῷ φασὶ [s] τῷ [t] Ωβεδίου, τοῦ Αχάβου οἰκονόμου [v] γυναῖκα, εἰπεῖν, ὡς οὐκ ἀγνοεῖ πῶς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς τοὺς προφήτας φυλάσσων, ὑπὸ τῆς Αχάβου γυναικὸς Ιεζαβέλης ἀναιρουμένους. [x] ἑκατὸν γὰρ, ἔλεγε, ἀπ' αὐτοῦ δανεισαμένου τροφῆναι κεκρυμμένους · καὶ μὴ τῷ τοῦ ἀνδρὸς πλούτῳ ἄγεσθαι νῦν ὑπὸ τῶν δανείσαντων [y] αὐτῷ τε καὶ τέκνα πρὸς δουλείαν. παρεκάλει τε διὰ ταύτην τὴν ἐργασίαν πένθους ἐλεῆσαί τε καὶ βοηθῆσαι τινα. [z] πυθομένου δ' αὐτοῦ τί ἔχοι ὅλως τῆς οἰκίας, ἄλλο μὲν οὐδὲν, ἔφη, ἔλαιον δὲ [a] βραχὺ λίαν ἐν κεραμίῳ. ὁ δὲ προφήτης ἀπελθοῦσαν ἐκέλευσεν ἀγγεῖα χρήσασθαι πολλὰ παρὰ τῶν γειτόνων κενά · καὶ τὰς θύρας ἀποκλείσασαν καὶ δωματίου, μεταχεῖν εἰς ἅπαντα [b] τὸ ἔλαιον. τὸ γὰρ θεῖον πληρώσειν [c] πάντα. τῆς δὲ γυναικὸς τὰ κελευσθέντα [d] ποιησάσης, καὶ τοῖς τέκνοις προσφέρειν ἕκαστον τῶν ἀγγείων προσταξάσης, ἐπεὶ πάντα ἐπλήρωτο, καὶ οὐδὲν ᾗ κενὸν, ἐλθοῦσα πρὸς τὸν προφήτην [e] πάντα ἀπήγγειλεν. ὁ δὲ [f] συμβουλεύει [g] τὸ ἔλαιον [h] ἀπελθοῦσαν ἀποδόσθαι, καὶ τοῖς δανείσασιν ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα · περισσεύσαι δέ τι καὶ [i] θυγατρὸς [k] καταχρήσει). καὶ Ελισσαῖος μὲν ἅπαντα ἀπήλλαξε τῶν ζοφερῶν τῇ γυναικὶ, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν δανείσων ὕβρεως ἠλευθέρωσεν.

γ'. [l] Ελισσαῖος δὲ ταχέως πρὸς Ιώραμον ἐξαπέστελλε, [m] φυλάττεσθαι τὸν τόπον ἐκεῖνον αὐτῷ πολεμίων · εἶναι γὰρ ἐν αὐτῷ [n] Σύρους τινὰς τοὺς ἐκεῖ λοχῶντας αὐτὸν [o] ἀναιρεῖν. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, οὐκ ἀπὶ τῇ θήρᾳ [p] ἐξώρμησε τῷ προφήτῃ πεισθείς. [q] Αδαδος δὲ, τῆς ἀπιθείας [r] διαμαρτών, ὡς τὰ ἰδίων αὐτοῦ καταμεμωσούλων τῇ ἐπέδρᾳ πρὸς

p Μητρὸς μὲν ἀδελφῷ,] Γυναικὸς *Gall.* 2. atque ita in verſione ſua *Gelenius.*

q Μὲν ἀδελφῷ,] Hic μὲν infertum dedimus ex *MSS.* & mox δὲ ante παιδὶ delevimus.

r Ἐκ τῆς Μωαβίτιδος] Sic *MSS.* ἀπὸ τῆς in *Editis.*

s Τῷ Ωβεδίου,] 2 Reg. IV. SPANH.

t Οβεδίου,] Αβδίου *Vat.*

v Γυναῖκα,] Idem ſenſit *Chaldæus Interpr.* ut & *Rabbini Aliique.* videſis *Theodoretum* in 4 *Regum*, ΕΡΩΤ. κδ'.

‡ *Ad mortem quæſitos ſervarit.*] Ita cum *Epiphanio* placuit interpretari vocem ἀναιρεμένους.

x Ἑκατὸν] Ita cum omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἑκατόν. Ἔλεγε γὰρ, ὡς αὐτῷ in *Editis.*

y Αὐτῷ] Αὐτῷ καὶ τὰ τέκνα *Vat.*

* *Ipſam cum liberis à creditoribus in ſervitutem abripi.*] In *S. Literis*, inſtare creditores ut in ſervitutem ducant. Juxta *Epiphanium*, nunc vero poſt viri ſui mortem à creditoribus urgeri, atque ejus filios ad ſervitium rapi.

z Πυθομένου δ' αὐτοῦ] Πυθανομένου *Big.* & *Samb.*

a Βραχὺ λίαν ἐν κεραμίῳ.] Βραχὺ, ἀντὶ τοῦ ὀλίγον, μικρὸν *Heſychius.* Hebr. שמן אסוך *Vulg.* parum olei LXX. ὃ ἀλείψομαι ἔλαιον, quod reſpondet Hebr. אסוך ſ. primæ futuri Verbi סוך ſc. perfundere. Sic Ezech. XVI. 9. ואסכך בשמן & ungebam in oleo. SPANH.

b Τὸ ἔλαιον.] Τῷ ἐλαίῳ *Samb.*

c Ταῦτα.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* πάντα *Epiphan.* αὐτὰ in *Editis.*

d Ποιησάσης,] Ita in omnibus *MSS.* atque ita fere legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *quod dum mulier feciſſet & ejus filii unumquodque vas obtuliſſent. dum completa fuiſſent* &c. ποιούσης ἐπεὶ πάντα ἐπληρώθη ac nihil præterea in *Editis.*

e Πάντα] Clariſſ. Coccejus jubet legere ταῦτα, verum deeſt forſan πληρῆ. ut ita mulier nunciaverit vati vaſa omnia jam plena eſſe. HAV.

f Συμβουλεύει] Συνεβούλευσε aut συνεβούλησε legiſſe videtur *Epiphan.*

g Τὸ ἔλαιον] Τὔλαιον *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

h Ἀπελθοῦσαν ἀποδόσθαι,] Ita cum *Cod. Vat.* ἀπελθοῦσα in *Editis Aliiſque.* nihil huic voci reſpondet in verſione *Epiphanii.*

i Περισσεύσει] Περισσὸν *Vat.*

k Καταχρήσει).] Ita cum *Big.* & *Samb.* καταχρήσεσθαι in *reliquis.*

l Ελισσαῖος] Suſpicor hic loci ingentem eſſe lacunam: non ſolum quod illorum pleraque deſideremus, quæ de miraculis ab Eliſſæo editis narrant *S. Literæ*, 4 *Regum*, c. 4, 5, & 6. ſed & quod male cum præcedentibus cohæreant illa, Ελισσαῖος δὲ ταχέως &c. quæ ſane optime ſe haberent, ſi *S. Literarum* veſtigiis inſiſteremus, 4 *Regum*, c. 6. v. 8. *Tum Syriæ rex, cum contra Iſraëlitas bellum gereret, conſilium cum ſuis cepit, de copiis in certo quodam loco collocandis:* Ελισσαῖος δὲ ταχέως πρὸς Ιώραμον ἐξαπέστελλε &c.

m Φυλάττεσθαι τὸν τόπον ἐκεῖνον] Forte τόπον τινὰ, niſi aliquid deëſt, *Vetus*: Inter hæc autem Helizæus miſit ad Joram, ammonens, ut cuſtodiret locum quendam &c. COCC.

n Σύρους τινὰς] Σύρων τινὰς τοὺς ἐκεῖ *Big.* & *Samb.* τοὺς ἐκεῖ Σύρων λοχ. *Gall.* 1. 2.

o Ἀναιρεῖν.] Ἀνελεῖν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

p Ἐξώρμησε τῷ προφήτῃ] Ita *MSS.* ὥρμησε in *Editis.*

† Paratam *non egreſſus eſt.* Adadus *autem*,] Vocem *paratam* agnoſcit *Epiphan.*

q Αδαδος δὲ,] Ita cum *Vet. Interpr.* in *reliquis* Αδερ. Vide ad p. 463. §. 1. HUDS. Adadus Rex Syrorum *Ruſin.* SPANH.

r Διαμαρτὼν,] Διαμαρτὸν *Samb.*

s Γι-

πρὸς Ιώραμον, ὠργίζετό τε, καὶ μεταπεμψάμενος αὐτὸς πρόδότας ἔλεγε τῶν ἀπορρήτων αὐτοῦ, καὶ θάνατον ἠπείλει, φανερᾶς τῆς ἐπιχειρήσεως, ἣν μόνοις ἐκείνοις ἐπίστευσε, τῷ πολεμίῳ [s] γεγυμνένης. φήσαντος δέ τινος τῶν παρόντων, "μὴ [t] ψευδοδοξεῖν αὐτὸν, μηδ' ὑπονοεῖν [v] αὐ-"τῶν ὡς πρὸς τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ κατηρημότων τὴν ἔκπεμψιν "τῶν ἀναιρησόντων αὐτὸν, ἀλλὰ γνώσκειν ὅτι Ελισαῖός "ἐστιν ὁ προφήτης, ὁ πάντα μηνύων αὐτῷ, καὶ φανερὰ "ποιῶν τὰ ὑπ' αὐτοῦ [x] βεβουλευμένα," προσέταξε [y] πέμψασι μαθεῖν ἐν τίνι πόλει [z] τυγχάνει Δοτρίεων ὁ Ελισαῖος. οἱ δὲ πεμφθέντες ἦκον ἀγγέλλοντες αὐτὸν ἐν [a] Δωθαΐμ ὑπάρχοντα. πέμπει τοιγαροῦν [b] Αδαδος ἐπὶ τὴν πόλιν δύναμιν πολλὴν [c] ἵππων καὶ ἁρμάτων, ὅπως τὸν Ελισαῖον λάβωσιν. οἱ δὲ νυκτὸς πᾶσαν [d] κύκλῳ τὴν πόλιν περιλαβόντες εἶχον ἐν φρουρᾷ. ἅμα δ' ἕῳ τῷ μαθὼν ὁ τοῦ προφήτου ὑπάκουσμα, καὶ ὅτι ζητοῦσιν οἱ πολέμιοι λαβεῖν Ελισαῖον, ἐθήλωσεν αὐτῷ μὴ βοῆς καὶ [e] παραχῆς [f] δραμὼν πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, τοῦ θεράποντος μὴ δεδιέναι παρεθάρρυνε, καὶ [g] τῷ Θεῷ συμμάχῳ καταφρονῶν ἀδεὴς ἦν· [h] παρεκάλει τε, τῷ προφήτῃ, πρὸς τὸ λαβεῖν αὐτὸν [i] εὐέλπιδα ποιοῦσι, ἐμφανίσαι τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐν παρουσίᾳ, ὡς δυνατόν. ὁ δὲ Θεὸς, ἐπήκοος τῶν ἀρχῶν τοῦ προφήτου γενόμενος, ἐπῆλθε τοῖς ἁρμάτων καὶ ἵππων τῷ θεράποντι τοῦ προφήτου κεκυκλωμένον θεάσασθαι παρέσχεν, ὡς αὐτὸν ἀφιέναι μὲν τὸ δέος, ἀναθαρρῆσαι δὲ πρὸς τὴν ὄψιν τοῦ νομιζομένης συμμαχίας. Ελισαῖος δὲ μὴ ταῦτα ἐν τοῖς τῶν πολεμίων ὄψεσι ἀμαυρῶσαι τὸν Θεὸν παρεκάλει, ἀχλὺν αὐτοῖς ἐπιβαλόντα ἀφ' ἧς ἀγνοήσειν αὐτὸν ἔμελλον. γενόμενα δὲ καὶ τάυτα, παρελθὼν εἰς μέσους τοὺς ἐχθροὺς ἐπηρώτησε τίνα ζητοῦντες ἦλθον. τῶν δὲ τοῦ προφήτου Ελισαῖον εἰπόντων, ὡμολόγησεν ὑπάρχειν, εἰ πρὸς τὴν πόλιν, ἐν ᾗ τυγχάνει ὤν, ἀκολουθήσειαν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἡγουμένῳ τῷ προφήτῃ, τοῖς ὄψεσι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῇ ἀφύσει ἐπεσκοτισμένοις, ἀπορθάζοντες εἵποντο. ἀγαγὼν δ' αὐτοὺς Ελισαῖος εἰς Σαμάρειαν, Ιωράμῳ μὲν τῷ βασιλεῖ προσέταξε κλεῖσαι τὰς πύλας, καὶ φυλάξαι τοῖς Σύραις τὴν αὐτοῦ δύναμιν· τῷ Θεῷ δὲ ηὔξατο καθάραι τοὺς ὄψεις τῶν πολεμίων, καὶ τὴν ἀχλὺν αὐτῶν ἀνελεῖν. οἱ δ' ὑπὸ τοῦ ἀμαυρώσεως ἐκείνης [k] ἀφεθέντες, εὑρὼν αὐτοὺς ἐν μέσοις τοῖς ἐχθροῖς ὑπάρχοντας. ἐν σκοπῇ δὲ ἦν δεινῇ καὶ ἀμηχανίᾳ τῶν Σύρων, οἷον εἰκὸς, ἐφ' ὅτῳ τοσούτῳ θαύματι κειμένων, καὶ τοῦ βασιλέως Ιωράμου πυθομένου τοῦ προφήτου εἰ κελεύσειεν αὐτοὺς καταπαττηθῆναι, τοῦτο μὲν ἐκώλυσε ποιεῖν Ελισαῖος· τοὺς γὰρ νόμῳ πολέμου ἀποκτείνειν [l] ἔλεγε εἶναι δίκαιον, τούτους δὲ μηδὲν κακὸν εἰργασμένους τὴν ἐκείνου χώραν, θείᾳ δυνάμει πρὸς αὐτοὺς ἐλθεῖν. [m] συνεβάλου τε ξενίων αὐτοῖς μεταδόντα καὶ τραπέζης, ἀπολύει ἀβλαβεῖς. Ιώραμος μὲν οὖν τῷ προφήτῃ πεισθεὶς, ἑστιάσας λαμπρῶς καὶ πάνυ φιλοτίμως τοὺς Σύρους, ἀπέλυσε πρὸς Αδαδον τὸν αὐτῶν βασιλέα.

δ'. Τῶν δ' ἀφικομένων καὶ δηλωσάντων αὐτῷ τὰ συμβεβηκότα, θαυμάσας ὁ Αδαδος τὸ θαῦμα καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπιφάνειαν καὶ δύναμιν, καὶ

fidias Joramo prodidiſſent, & animo permotus eſt, & eos juſſu ſuo accerſitos accuſabat, quod arcana ipſius patefeciſſent; mortemque intentabat, ut qui hoſti conata aperuiſſent quæ illis ſolummodo crediderat. At cum quidam illorum qui aderant ipſum monuiſſet, "ne falſa opinione teneretur, neque "ſuos ſuſpectos haberet, quaſi ipſius inimico de-"nunciaſſent miſſionem illorum, quibus mandatum "erat ut eum interficerent, ſed ſcire deberet vatem "eſſe Eliſſæum qui hoſtium regi omnia indicat, "conſiliaque illius *ſecreta* ei recludit," juſſit eos per nuncios explorare quanam in urbe moretur Eliſſæus. Illi vero, qui miſſi fuerant, nunciatum ad eum veniebant, illum eſſe in *urbe* Dothaïm. Adadus igitur in urbem mittit multas equitum turmas cum curribus, ut Eliſſæum caperent. atque illi in cuſtodia urbem undique obſeſſam habuerunt. Cum autem prima luce hoc intellexiſſet vatis miniſter, quodque id voluiſſent hoſtes ut Eliſſæum caperent, vociferans metuque perculſus ad eum accurrit, & hoc ipſum ei nunciavit. Ille vero famulum bono eſſe animo hortabatur, & *ipſe* ex Dei auxilio fiducia elatus nil metuebat: orabatque *Deum* ut miniſtro, quo is fortius & meliori ſpe animatus eſſet, potentiam ejus & præſentiam, quoad licet, patefaceret. Tum Deus, vatis precibus exauditis, fecit ut Eliſſæum multo equitatu circundatum & curribus aſpiceret, adeo ut ille metum poſuerit animoſque ſumpſerit ad conſpectum tanti, ut putabat, auxilii. Deinde Deum precabatur Eliſſæus, ut hoſtium oculos obſcuraret, caliginem illis incutiendo, præ qua fore ut illum dignoſcere non potuerint. Impetrato & hoc quoque, in medios hoſtes egreſſus, interrogavit *eos* quem quæſitum venerint. Cumque illi dicerent, ſe Eliſſæum vatem *quærere*; pollicebatur ſe hunc illis traditurum eſſe, ſi ad urbem in qua eſſet ipſum ſequerentur. Atque illi quidem, & oculis & mente à Deo occœcati, ſine cunctatione vatem ducem ſequuntur. Quos ubi Samariam perduxerat Eliſſæus, regi quidem Joramo præcepit, ut portas clauderet, Syroſque ſuis copiis circumdaret: Deum vero oravit, ut eorum oculos aperiret, illiſque caliginem auferret. Tum illi, cœcitate diſcuſſa, viderunt ſeſe in mediis hoſtibus verſari. Cum autem Syri, ut veriſimile erat, ex re adeo miranda & inopinata valde animis eſſent conſternati & conſilii inopes hærerent, vatemque rex percontaretur an juberet eos jaculis configi; id quidem ne fieret, obſtitit Eliſſæus: jure enim belli captos occidere fas eſſe, illos vero nihil damni ejus regioni intuliſſe, ſed Dei ductu ignaros omnium eò perveniſſe. ideoque conſilium dedit, ut hoſpitio *benigne* exceptos menſæque *lautæ* adhibitos, illæſos dimitteret. Et quidem Joramus, vatis monitis obſequens, Syros ſplendide & magnifice tractatos ad regem ſuum Adadum dimiſit.

Syriæ rex mittit qui Eliſſæum capiant. 4 *Regum*, c. 6.

Eliſſæus Syros in Samariam pertrahit: qui à rege honorifice tractati dimittuntur. 4 *Regum*, c. 6.

4. Cum autem iſti reverſi quæ illis acciderant ei nunciaſſent, Adadus rei prodigium demiratus, Deique Iſraëlitarum potentiam pariter ac præſentiam,

Adadus, bello Judæos rurſus adortus, Samariam obſidet. 4 *Regum*, c. 6.

s Γεγυμνένης.] Ita *MSS.* γεγυμένης in *Editis*.

t Ψευδοδοξεῖν αὐτὸν,] Ac falſa opinione tenerentur. *Ruſinus.* SPANH.

v Αὐτῶν ὡς πρὸς] Αὐτῶν deeſt *Big.* & *Gall.* 1. 2. qui mox legunt κατειρηκότας. Verum cum ὑπονοεῖν apud *Thucydidem* habeamus junctum genitivo perſonæ, vulgatam lectionem retinui. αὐτοῦ & dein κατειρηκότα habet *Samb.* κατειρηκότα quidem *Vat.* ſine αὐτῶν vel αὐτοῦ.

x Βεβουλευμένα,] Βουλεύσασθαι in quinque *MSS.*

y Πέμψασι μαθεῖν] Πέμψας *Big. Samb.* & *Vat.*

z Τυγχάνει Δοτρίεων] Ita cum *MSS.* in *Editis* Δοτριεῖ τυγχάνων.

a Δωθαΐμ] Ita etiam LXXII. Δωθαὰ *Vat.* Δωθαεὶμ & Δωθαεὶν *Gall.*

b Αδαδος] Hîc loci Αδιε in *libris* omnibus. *Ader qui & Adadus* in verſione *Epiphanii.*

c Ἵππων καὶ ἁρμάτων,] Ita & LXXII. ἱππεῖων *Vat.*

d Κύκλῳ τὴν πόλιν περιλαβόντες] Ἐν κύκλῳ *Big.* & *Samb.*

e Ταραχῆς] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. τάχους in *Editis*.

f Δραμὼν πρὸς αὐτόν.] Εἰσδραμὼν *Vat.*

g Τῷ Θεῷ] Similis loquutio exſtat p. 464. §. 2. τὸν Θεὸν ὦ συμμάχῳ χρώμενος καταφρονῶν. *Big.* & *Samb.* τὸν Θεὸν ὦ συμμάχῳ χρώμενος ἀδεὴς ἦν *Gall.* 1. τὸν Θεὸν ὦ συμμάχῳ κεχρημένος καταφρονῶν *Gall.* 2. τὸν Θεὸν ὡς συμμάχῳ θαρρῶν ἀδεὴς ἦν *Vat.* in *Epiphanii* verſione. *Ille vero ſecurus de auxilio Dei contemnebat hoſtes, miniſtrumque metuentem crebro fiduciam habere præcepit, ſperans quoniam Deus virtutis ſuæ potentiæque præſentiam.*

h Παρεκάλει τε,] Deeſt τε in aliquod *MSS.*

i Εὐέλπιδι] Εὐέλπις Dinarch. adverſ. Demoſth. p. 51. ult. lin. SPANH.

k Ἀφεθέντες,] Ita *MSS.* (& Coccejus) ἀφέντες in *Editis*.

l Ἔλεγεν εἶναι δίκαιον,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* Aliiſque deeſt εἶναι.

m Συνεβάλου τε ξ. κ. μεταδόντα *Vat.*

n Τῷ

tiam, insuper & vatem cui manifesto adeo numen aderat, clam quidem præ metu Elisæi nihil contra Israëlitarum regem moliri statuit; palam vero bellum ei inferre in animum induxit, copiarum numero & viribus se hostibus superiorem esse existimans. coactoque magno exercitu, contra Joramum proficiscitur. Qui secum reputans se non adeo viribus pollere, ut cum Syro acie dimicaret, sese in Samariam inclusit, valida urbis munitione fretus. Adadus vero ratus si non machinis *& operibus* se urbem capturum, fame tamen rerumque necessariarum inopia in potestatem suam redacturum esse Samarenses, copiis admotis urbem obsi-

Gravis Samariæ fames incessit. *4 Regum, c. 6.*

det. Tanta autem ciborum penuria premebatur Joramus, ut propter caritatem immodicam intra Samariam caput asini octoginta quidem nummis argenteis venierit, quinque vero nummis argenteis sextarium stercoris columbini emerint Hebræi pro sale. Quo factum est ut rex *magnopere* vereretur, ne quis fame adactus urbem hostibus proderet, & quotidie mœnia *ipse* obiret & excubias, dispiciens an quis intus ab iis occuleretur: &, quòd * conspiceretur & curam adhiberet, aliis obstitit, quo minus perfide aliquid cogitarent, aut cogitata perficerent, siquis hujusmodi quid perpetrare prius in-

Mater filium comedit. *4 Regum, c. 6.*

stituisset. Quod dum faceret, muliere quadam exclamante, miserere domine, ratus ipsam aliquid sibimet, quo vesceretur, petituram, ira commotus, eam Dei nomine diris devovit, ajebatque, sibi neque areas esse neque torcularia, unde & ipsi egenti aliquid largiri posset. Cumque illa horum quidem nihil se desiderare diceret, neque ob cibum molestam esse, sed ut litem, quam cum alia muliere habuit, dijudicare non gravaretur, ubi ille eam loqui jusserat ipsumque de iis quæ requirit certiorem facere, "sibi cum alia muliere vicina suique "amica convenisse, dicebat, ut, cum famis & ine-"diæ mala non amplius ferre potuerint, mactatis "liberis *suis* (nam utrique infans erat masculus) "alternis diebus altera alteram aleret. atque, ego "quidem, ait, prima meum jugulavi, hesternaque "die meo ambæ vescebamur. Illa vero non vult "idem *jam* facere; sed à pactis recedit, filiumque "suum abscondidit." Hæc res audita vehementi dolore affecit Joramum: cumque vestem consci-

Ira regis in Elisæum. *4 Regum, c. 6.*

disset & graviter exclamasset, postea in vatem Elisæum ira accensus est, magnopere volens eum occidere, quod non oraret Deum ut daret remedium & fugam malorum quibus tenebantur: atque statim misit qui caput ei præcideret. Et ille quidem ad vatis cædem properabat; Elisæum vero haud latuit regis ira: sed domi *suæ* sedens una cum discipulis, eis indicavit, quod Joramus homicidæ filius miserit qui ei caput auferret. Vos vero, inquit, cum venerit is cui hoc mandatum est, observate ut ingressurum foribus affligatis, atque retineatis: etenim sequetur eum ad me veniens rex, mutato consilio. Atque illi quidem, ubi venit qui à rege ad perimendum Elisæum missus erat, jussa

---

n Τῷ τ Ισραηλιτῶν] Illud τῷ ex *MSS.*

o Σπάνις τ ἐπιτηδ.ω.] *Gen.* σπάνη, vel σπάνις. Sophocl. Oedip. Col. v. 519. σπάνιν ἴσχης. SPANH.

p Ἀργυρῶν νομίσματος] Ἀργύρου hic & mox infra *Samb.* in aliquot *codicibus* LXXII. πεντήκοντα σίκλων ἀργυρίου.

q Ξέστου κόπρου περιστερῶν ἀντὶ ἀλῶν ἀνεῖσθαι] Sextarium fimi Columbarum pro sale comparabant Hebræi. *Rufin.* Hebr. quartum cabi stercoris columbarum. LXX. τέταρτον δὲ κάβου κόπρου τ περιστερῶν. In *MS. Alex.* τέσσαρες κάβοι κ. πιε. nulla ibi ἀντὶ ἀλῶν aut salis mentione. Sale vero pro stercore usi Babylonii in fructificandis Palmis, juxta Theoph. de P. H. lib. III. c. XXII. p. 256. SPANH.

r Αντὶ ἀλῶν ἀνεῖσθαι] Ita & *Theodoret.* in *4 Regum.* ΕΡΩΤ. κέ. Videsis *Jac. Capellum* de *Pond.* & *Mens.* p. 76. & *Bochartum* in *Hieroz.* P. 2. l. 1. c. 7.

s Τὴν πόλιν] Τὴν πόλιν. ὁ δὲ Ἰώραμος καθ' ἑκάστην in omnibus *MSS.* verum lectionem vulgatam agnoscit *Vet. Interpr.*

τ προφήτου ᾧ τὸ θεῖον ἔτως ἐναργῶς παρῆν, κρύφα μὲν οὐκέτι διέγνω ᵘ τῷ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπιχειρῆν βασιλεῖ, τ Ελισσαῖον δεδοικώς· φανερῶς δὲ πολεμεῖν ἔκρινε, τῷ πλήθει τ στρατιᾶς καὶ τῇ δυνάμει νομίζων προέσεσθαι τῶν πολεμίων. καὶ στρατεύει μὲν μεγάλης δυνάμεως ἐπὶ τὸν Ἰόρδανον. ὡς δὲ οὐχ ἡγούμενος αὐτὸν ἀξιόμαχον εἶναι τοῖς Σύροις, ἐνέκλεισεν αὐτὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν, θαρρῶν τῇ τῶν τειχῶν ὀχυρότητι. Αδαδος δὲ, λογισάμενος αἱρήσειν τὴν πόλιν, εἰ καὶ μὴ τοῖς μηχανήμασι, λιμῷ μέντοι καὶ ° πάσῃ τῶν ἐπιτηδείων παρασήσεσθαι τοὺς Σαμαρεῖς, προσβαλὼν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἔτω δὲ ἐπέλιπε τ Ιώρδανον ἡ τῶν ἀναγκαίων ἀπορία, ὡς μέχρι τοῦ ὑπερβολὴν τ ἐνδείας ἐν τῇ Σαμαρείᾳ πραθῆναι ὀγδοήκοντα μὲν P ἀργυρῶν νομίσματος κεφαλὴν ὄνου, πέντε δὲ ἀργυρῶν νομίσματος q ξέστου κόπρου περιστερῶν r ἀντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι τοὺς Εβραίους. λέγουσι δὲ ἐν φόβῳ μὴ μέχρι τ λιμοῦ προέλθῃ τις τοῖς ἐχθροῖς s τὴν πόλιν ὁ Ιώραμος, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκπορεύεσθαι πρὸ τείχους τε τοὺς φύλακας, μή τις ἔνδον εἴη t παρ' αὐτῶν σκεπτόμενος· καὶ τῷ βλέπεσθαι ἐπὶ φροντίζειν ἀφαιρούμενος ἐπ' v τὸ βέλεσθαί τι ποιεῖν, καὶ τὸ ἔργον, εἰ πού τις τὴν γνώμην ἤδη λαμβάνειν ἔφασεν. ἀνακραγόσης δέ τινος γυναικὸς, δέεσθαι x ἐλέησον, νομίσας αἰτεῖν τι μέλλειν αὐτὴν τ περὶ τροφῆς, ὀργισθεὶς ἐπεράσατο αὐτῇ τ Θεὸν, καὶ μήτε y ἅλωσιν αὐτῷ μήτε λῆνον ὑπάρχειν ἔλεγεν, ὅθεν τι ἐπαρκέσειεν αὐτῇ δεομένῃ. τ δὲ ἀδένος μὲν χρῄζειν εἰπούσης τούτου, ἀσχολεῖν τροφῆς ἕνεκα, κελεύσαι δὲ ἀξιούσης περὶ ἄλλου γυναῖκα, κελεύσαι λέγειν ἐπιδάσκειν περὶ ὧν ἐπιζητεῖ, "σιωπήσας, ἔφη, "ποιήσαις μὴ τ ἑτέρας γυναικὸς z γειτνιώσης καὶ φίλης "αὐτῇ τυγχανούσης, ὅπως, ἐπεὶ τὰ ἔνδον λιμὸς καὶ τ ἐνδεια "λιμὸν ἀμύχανα, διαχρησαμένας τὰ τέκνα, λύσῃ δὲ ἄρρεν "ἑκατέρα παιδίον, ἀνὰ μίαν ἡμέραν θρέψωμεν ἀλλήλας. "κἀγὼ a μὲν, φησὶ, πρώτην τοὐμὸν κατέσφαξα, καὶ "τὴν παρελθοῦσαν ἡμέραν τοὐμὸν ἐτραφήμεν ἀμφότερα. "ἡ δὲ οὐ βούλεται ταὐτὰ ποιεῖν, ἀλλὰ διαβαίνῃ τὴν "συνθήκην, καὶ τ ἐν ἀφανῆ πεποίηκε." ταῦτ' ἐλύπησε σφοδρῶς Ιώραμον ἀκούσαντα, καὶ περιρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ δεινὸν ἀκοίσας, ἔφθη ὀργῆς ἐπὶ τὸν προφήτην Ελισσαῖον πληρωθεὶς, ἀνελεῖν αὐτὸν ὥρμησεν, ὅπως μὴ δῶσι θεοῦ πόρον αὐτοῖς καὶ διαφυγὴν τ περιεχόντων κακῶν δοῦναι· τόν τε ἀποτεμοῦσθαι αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, ᾧπερ b ἐξέπεμψε. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν ἠπείγετο τ προφήτου, τ δὲ Ελισσαῖον οὐκ ἔλαθεν ἡ τ βασιλέως ὀργή· καθεζόμενος δὲ οἴκαδε παρ' ἑαυτῷ σὺν τοῖς μαθηταῖς ἐμήνυσεν αὐτοῖς, ὅτι Ιώραμος ὁ τ φονέως υἱὸς πέμψει τὴν ἀφαιρήσουσα αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. ἀλλ' ὑμεῖς, φησὶν, ὅταν ὁ τῦρ προσελθὼν ἀφίκηται, c διαφυλάξαντες εἰσιέναι μέλλοντα d προσαποθλίψατε τῇ θύρᾳ καὶ κατάσχετε· ἀκηκοὼς γὰρ αὐτοῦ πρὸς ἐμὲ c διαγνόμενος ὁ βασιλεὺς, μεταβεβουλευμένος. καὶ οἱ μὲν τὸ κελευσθὲν, ὡς ἦκεν ὁ πεμφθεὶς ὑπὸ τ βασιλέως ἐπὶ τὴν ἀναί-

---

t Παρ' αὐτῶν] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* παρ' αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

* *Conspiceretur & curam adhiberet,*] *Al.* conspectus fuerit curam adhibere.

v Τὸ] Edit. *Gen.* τῷ.

x Ελέησον,] Δέησον κύριε ἐλέησον in plerisque *MSS.*

y Ἅλωσις] *Gen.* ἅλωας. lege ἅλωας vel ἅλωσις COCC.

z Γειτνιώσης,] *Al.* γειτνιώσης αὐτῇ καὶ φίλης τυγχανούσης.

a Μὲν, φησὶ.] Illud φησὶ ex *MSS.*

b Εξέπεμψε.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐξέπεμπε in *reliquis.*

c Διαφυλάξαντες] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* καθέχετε etiam habet *Gall.* 2. in *Editis Aliisque* διαφυλάξεσθε εἰσιέναι μέλλοντα προσαποθλίψαι τῇ θύρᾳ καὶ κατασχεῖν.

d Προσαποθλίψατε] 4 *Regum*, c. 6. v. 32. ἀποκλείσατε τὴν θύραν καὶ διαφθλίψατε αὐτὸν ἐν τῇ θύρᾳ, *in janua cum prematis*, ut vertit *Castalio.*

e Διαγινόμενος ὁ βατιλεύς,] Ita cum *MSS.* διαγνόμενος in *Editis.*

f Κα-

ἀναίρεσιν τῶ Ελισαίε, ἐποίησαν. Ιώραμος δ᾽ [f] καταγνοὺς τ᾽ ὀπὶ τὸν προφήτῃ ὀργῆς, καὶ δείσας [g] μὴ φθάσῃ κτείνας αὐτὸν ὁ τοῦτο προσαχθεὶς, ἔσπευσε κωλύσαι γενέσθαι τὸν φόνον, καὶ διασῶσαι τὸν προφήτην. ἀφικόμενος δ᾽ πρὸς αὐτὸν, ἤρατο ὅτι μὴ παρὰ τοῦ Θεοῦ λύσιν αὐτοῖς τ᾽ παρόντων κακῶν αἰτήσαι, ἀλλ᾽ οὕτως ὑπ᾽ αὐτῶν φθειρομένους [h] ὁρᾷ. Ελισσαῖος δ᾽ εἰς τὴν ὑπιοῦσαν ἐπηγγέλλετο, κατ᾽ ἐκείνην τὴν ὥραν, [i] καθ᾽ ἣν ὁ βασιλεὺς ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν, ἔσεσθαι πολλὴν ὑπεροχὴν τροφῆς· καὶ πραθήσεσθαι μὲν [k] ἐν τῇ ἀγορᾷ σίκλου δύο κριθῆς [l] σάτα, [m] ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλου. ταῦτα τόν τ᾽ Ιώραμον καὶ τὰς παρόντας εἰς χαρὰν ἔπεισε τρέψε. πιστεύσαι γὰρ τῷ προφήτῃ διὰ τὴν ὑπὲρ τοῖς προπεπραγμένοις ἀληθῆ σὺν ὤκνουν. ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπ᾽ ἐκείνης ἐνδεὲς τ᾽ ἡμέρας καὶ παλαίπωρον [n] ἡ προσδοκωμένη κοῦφον αὐτοῖς ἐποίει. [o] ὁ δὲ τ᾽ τρίτης μοίρας ἡγεμὼν, τῷ βασιλεῖ φίλος ὢν, καὶ [p] τότε φέρων αὐτὸν ἐπερρεισμένον, "ἄπιστα, εἶπε, λέγεις, "ὦ προφῆτα· καὶ ὥσπερ ἀδύνατον ἐκχέαι τ᾽ Θεὸν ἐξ οὐρανοῦ "[q] καταρράκτας κριθῆς ἢ σεμιδάλεως, ὅτως ἀμήχανον καὶ "τὰ ὑπὸ σοῦ νῦν εἰρημένα γενέσθαι." καὶ ὁ προφήτης πρὸς "αὐτὸν ταῦτα μὲν εἶπεν, "[r] ὄψῃ τῷρ λαμβάνοντα τὸ "τέλος, οὐ μεταλήψῃ δὲ οὐδενὸς τ᾽ [s] ὑπαρξάντων.

ε'. Ἐξέβη τοίνυν τοῦτον τὸν τρόπον τὰ ὑπὸ Ελισαίε προειρημένα. [t] νόμος ἦν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τοὺς λέπραν ἔχοντας, καὶ μὴ καθαροὺς ὑπὸ τ᾽ τοιούτων τὰ σώματα, μένειν ἔξω τ᾽ πόλεως. ἄνδρες οὖν τ᾽ ἀριθμὸν τέσσαρες, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν πρὸ τ᾽ πυλῶν μένοντες, μηκέτι μηδενὸς αὐτοῖς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τ᾽ λιμοῦ τροφὴν σκέρνοντος, εἰσελθεῖν μὲν εἰς τὴν πόλιν κεκωλυμένοι διὰ τ᾽ νόμον, κἂν ὑπιτραπῇ δὲ αὐτοῖς διαφθαρήσεσθαι κακῶς ὑπὸ τ᾽ λιμοῦ λογισάμενοι, τοῦτο δὲ πείσεσθαι κἂν αὐτόθι μένωσιν ἀπορίᾳ τροφῆς, παραδοῦναι τοῖς πολεμίοις αὑτοὺς ἔκρινον, ὡς εἰ μὲν φείσαιντο αὐτῶν, ζησόμενοι, εἰ δὲ ἀναιρεθείεν, [v] θανατησόντες. ταύτην κυρώσαντες τὴν βουλὴν νυκτὸς ἦκον εἰς τὸ στρατόπεδον [x] τὸ τῶν πολεμίων. ἦρχεν δὲ ἤδη τοὺς Σύρους σκοπεῖν ὁ θεὸς, καὶ κτύπον ἁρμάτων καὶ ὅπλων, ὡς ἐπερχομένης στρατιᾶς, τ᾽ ἀκοαῖς αὐτῶν ἐνηχεῖν, καὶ ταύτην ἐγχωρίῳ προσφέρειν αὐτοῖς τὴν ὑπόνοιαν. ἀμέλει τοσοῦτον τὸν τρόπον ὑπ᾽ αὐτῆς διετέθησαν, [y] ὥστε τὰς σκηνὰς ἐκλιπόντες συνέδραμον πρὸς τὸν Αδαδον, λέγοντες, ὡς Ιώραμος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, μισθωσάμενος συμμάχους, τόν τε τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, [z] καὶ τὸν [a] τῶν νήσων, ἐπ᾽ αὐτοὺς ἄγει· προσιόντων γὰρ [b] αὐτῶν ἐπακοὴν τοῦ κτύπου. ταῦτα λέγουσιν ὁ Αδαδος, καὶ γὰρ αὐτὸς ἀκηκοὼς ὁμοίως τῷ πλήθει, προσέσχε. καὶ μετὰ πολλῆς ἀπειρίας καὶ θορύβου, καταλιπόντες ἐν τῇ παρεμβολῇ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια καὶ πλοῦτον ἄφθονον, [c] εἰς φυγὴν ἐχώρησαν. οἱ δὲ λεπροὶ [d] οἱ ἐκ τ᾽ Σαμαρείας ἀναχωρήσαντες εἰς τὸ τῶν Σύρων στρατόπεδον,

fecerunt. Joramus autem suæ contra vatem iracundiæ pœnitens, veritusque ne eum jam occidisset qui ad hoc missus erat, properavit cædem fieri prohibere, vatemque conservare. Atque ubi ad eum venit, conqueri de eo cœpit, qui eis præsentium malorum remedium à Deo non postularet, sed eos ita malis illis confici spectaret. Elisæus autem in crastinum diem promittebat, eadem hora qua tum rex ad eum venerat, futuram magnam alimenti copiam & abundantiam; foreque ut in foro bina quidem hordei sata sicli vendantur, similæ vero satum sicli ematur. Ista Joramum & qui cum eo erant ad gaudia converterunt. non enim tardi erant ad fidem vati habendam, quod vaticiniorum ejus veritatem jam ante experti fuissent. immo etiam illius diei inediam & miseriam eis levavit futuri exspectatio. Tertiæ autem *copiarum* partis præfectus, amicus regis, qui tum forte eum reclinatum ferebat, "incredibilia, inquit, loque"ris, ô vates: & sicuti istud haud fieri potest ut "Deus è cœlo effunderet hordei & similæ cata"ractas, ita fieri nequeunt quæ à te jam dicta "sunt." Cui vates dicebat, "tuis quidem oculis "ista videbis ad hunc plane modum evenire, cum "vero exhiterint eorum nullatenus particeps eris.

Elisæus summam vilitatem pollicetur in posterum diem. 4 Regum, c. 7.

Leprosorum consilium. 4 Regum, c. 7.

ς'. Quæ itaque ab Elisæo prædicta ad exitum perducta sunt, hoc modo. Lege cautum erat apud Samariam, ut qui lepra scateant, & corpora non habeant morbi istiusmodi pura, extra civitatem manerent. Quatuor itaque viri ob hanc causam ante portam manentes, nemine ad eos propter summam famis diritatem cibi aliquid afferente, lege quidem in urbem intrare prohibiti, ratique, si liceret, fore ut fame male perirent, hoc ipsum vero victus inopia passuros esse etiamsi loco suo manerent, statuerunt sese hostibus committere, ut si quidem illis pepercerint victuri, sin vero occiderint honeste morituri. Cum hanc sententiam ratam fecissent, * nocte se conferebant ad castra hostium. Jam autem Deus incipiebat Syros exterrere & perturbare, auresque illorum, quasi in eo esset exercitus ut adventaret, sono equorum & armorum complere, facereque ut magis illis hæc crescret suspicio. ita scilicet ex ea animo erant affecti, ut relictis castris ad Adadum concurrerint, dicentes, Joramum Israëlitarum regem, sibi in auxilium mercede conductis & Ægyptiorum rege & rege Insularum, ipsos adortum venire. sonitum enim illorum appropinquantium exaudiri. Hæc nunciantibus Adadus (nam & ejus similiter ac militum aures *istiusmodi strepitu* circumsonabant) fidem habuit. atque confusi admodum & perturbati, in castris relictis equis & jumentis vique divitiarum ingenti, in fugam se conjecerunt. Leprosi autem isti, quorum paulo ante meminimus, cum ex Samaria ad Syrorum exercitum recessissent,

Syri panico terrore fugati. 4 Regum, c. 7.

[f] Καταγνὺς] Forsan μισήσας.

[g] Μὴ φθάσῃ κτείνας] Μὴ φθάσας κτείνῃ *Vat.*

[h] Ὁρᾷ.] Περιορᾷ *Vat.* ὑπεροράᾳ *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

[i] Καθ᾽ ἣν ὁ βασιλεὺς] Sic cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* præpositio deest.

[k] Ἐν τῇ ἀγορᾷ] Ἐν ταῖς πύλαις Σαμαρείας LXXII.

[l] Σάτα, ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλου.] סאתים Hebr. LXX. μέτρον σεμιδάλεως 2 Reg. VII. 1. SPANH.

[m] Ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλου.] Ita *Samb.* ὠνήσασθαι *Gall.* 2. ὠνεῖσθαι in *Editis Aliisque.*

[n] Ἡ προσδοκωμένη] Sc. ἡμέρα. *Epiphanius* ita vertit, ac si legisset aut saltem subintellexisset ὑπόθεσιν.

[o] Ὁ δὲ τ᾽ τρίτης μοίρας ἡγεμὼν] Ὁ δὲ τρισάτης LXXII. *Triumvir* ex versione *Castalionis.* HUDS. Hebr. השלישׁ LXX. ex IV *Reg.* IX. 25. ὁ τεταγμένος, item *Exod.* XIV. 7. infra c. 6. §. 3. τῷ τ᾽ τρίτης μοίρας ἡγεμόνι· SPANH.

[p] Τότε φέρων] Ἐφ᾽ ὃν ὁ βασιλεὺς ἐπανεπαύετο LXXII.

[q] Καταρράκτας κριθῆς] Alio sensu vocem καταρράκτης accipiunt LXXII. 3 *Regum*, c. 7. v. 2. cum dicunt, ἰδοὺ ποιήσῃ κύριος καταρράκτας ἐν οὐρανῷ.

[r] Ὄψῃ τοῦτο λαμβάνοντα] Ita in *Editis Aliisque.* ὄψῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[s] Ὑπαρξάντων.] Ita *Samb.* ὑπαρξάντων in *reliquis.*

[t] Νόμος ἦν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τοὺς λέπραν ἔχοντας, καὶ μὴ καθαροὺς ὑπὸ τ᾽ τοιούτων τὰ σώματα, μένειν ἔξω τ᾽ πόλεως.] Lex Samariæ, ut leprosi extra urbem haberent domicilium. vid. infr. de Ozia Rege Judææ, ubi leprosus evasit, ἐξιέναι τ᾽ πόλεως ὡς ἰσαγῇ cap. 10. §. 4. SPANH.

[v] Εὐθανατήσοντες.] *Al.* ἀθανατίσαντες.

* *Nocte se conferebant ad castra hostium.*] *Sub crepusculum* juxta *Verit. Hebr.* ἐν τῷ σκότει LXXII.

[x] Τὸ τ᾽ πολεμίων.] Τὸ deest aliquibus *MSS.*

[y] Ὥστε τὰς σκηνὰς] Ὥστε συνελθεῖν πρὸς τ᾽ Αδαδ λέγοντας *Hen.* & *Busb.*

[z] Καὶ τ᾽ τ᾽ νήσων,] Hebr. וּתחתים *Chitteorum* supr. lib. 1. c. 6. §. 2. τ᾽ ὧν ἐπὶ, διὰ, *Chittæorum* &c. SPANH.

[a] Τῶν νήσων,] Rectius τ᾽ Χετταίων in LXXII. 4 *Regum*, c. 7. v. 6. Videsis *N. L. Loidii Dictionarium*, voce *Cethim.* HUDS. חתים *Chittæorum* est in Sacris. REL.

[b] Αὐτῶν ἐπακοὴν] Sic *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.* καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς *Big.* & *Samb.*

[c] Εἰς φυγὴν ἐχώρησαν.] Ἐφύγον *Hen.* & *Busb.* pro εἰς φυγὴν ἐχώρησαν.

[d] Οἱ ἐκ τ᾽ Σαμαρείας] Illud οἱ deest *Vat.*

sent, & ad castra perveniſſent, multum ſilentii & taciturnitatis illic animadvertebant. atque in ea ingreſſi, profectique in unum è tabernaculis, eum in propatulo neminem viderent, cibo potuque refecti veſtes ſuſtulerunt, multumque auri elatum extra castra abdiderunt. deinde in aliud tabernaculum ingreſſi, itidem quæ in eo *reperta* illinc etiam extulerunt. atque hoc ipſum tertio iterumque fecerunt, ne uno quidem oculis occurrente. Unde conjectura facta hoſtes abſceſſiſſe, ſeipſos incuſare cœperunt, quod hæc Joramo & civibus non nunciatum irent. Ita quidem illi, cum ad Samariæ mœnia acceſſiſſent & ad cuſtodes clamaſſent, ipſis indicabant quid de hoſtibus factum ſit. Illi autem excubitoribus regiis iſta nunciarunt. A quibus cum ea accepiſſet Joramus, amicos duceſque accerſit. ad quos, ubi venerant dicebat; "ſibi inſidiarum "dolique ſuſpicionem dare Syrorum regis diſceſ- "ſum, deſperantis fore ut vos fame intereatis, ut "ſi ad caſtra illorum quaſi fugâ deſerta diripienda "prodieritis, impetu repente facto vos quidem i- "pſos perimat, urbem vero ſine pugna capiat. "Quare vos moneo ut urbem cuſtodiatis, & nuſ- "quam ex ea excatis, animis elati ex hoſtium re- "ceſſu." Cum autem quidam dixiſſet, optime quidem eum & prudentiſſime *de illis* ſuſpicari; ſuaſiſſetque mittendos eſſe duos ex equitibus, qui regionem omnem uſque ad Jordanem explorarent, ut ſi ab hoſtibus inſidiantibus capti perirent, inde caveat exercitus, ne temere egreſſus ſimile quid patiatur; *quin & iſtos, inquit, equites, ſi forte capti ab hoſtibus intercant, annumerabis iis quos fames abſumpſit: ab hac ſententia non averſus, miſit qui omnia diſpicerent. Illi autem per viam hoſtibus quidem vacuam iter confecerunt, plenam vero cibariorum & armorum inveniebant, quæ abjecta reliquerant, ut leves eſſent & *expediti* ad fugam. His auditis, rex multitudinem ad ea quæ in caſtris erant diripienda emiſit. Non autem hoc vulgari aut exiguo illis emolumento erat; ſed aurum multum pariter & argentum, ut & jumentorum omne genus greges capiebant: ac præterea frumenti atque hordei vim infinitam nacti, quantam nec in ſomniis ſperare poterant, non ſolum malis prioribus liberati erant, ſed & tanta affluebant copia, ut duo quidem hordei ſata empta fuerint ſiclo, ſimilæ vero ſatum *itidem* ſiclo, juxta Eliſſæi vaticinium. Satum autem continet modium unum Italicum & dimidium *ejus*. Illi autem ſoli bona iſta non proderant, qui tertiæ *copiarum* partis præfectus erat. conſtitutus enim ad portam à rege, ut cohiberet proruentis multitudinis impetum, ne dum alter alterum truderent conculcati pereundi diſcrimen adirent, id ipſum ille paſſus eſt, oppreſſuſque *à turba* animam efflat; morte illius ab Eliſſæo prædicta, quod iis, quæ de futura rerum neceſſariarum copia loquutus erat, ille ſolus fidem non habuerit.

Leproſi Syrorum caſtra deſerta eſſe ſignificant. 4 Regum, c. 7.

Regis aliorumque conſilium de Syrorum fuga. 4 Regum, c. 7.

Syrorum caſtra diripiuntur. 4 Regum, c. 7.

Triumvir in turba oppreſſus. 4 Regum, c. 7.

6. Adadus autem Syrorum rex *ubi* incolumis Damaſcum venit, intellexitque Deum ipſique &

Adadus Syrorum rex in languorem incidit. 4 Regum, c. 8.

ὧν μικρὸν ἔμπροσθεν ἐπεμνήσθημεν, [c] καὶ γνόμενοι πρὸς τῇ παρεμβολῇ, πολλὴν ἡσυχίαν καὶ [f] ἀφωνίαν ἔβλεπον οὖσαν. [g] καὶ παρελθόντες εἴσω, καὶ ὁρμήσαντες εἰς μίαν σκηνὴν, [h] ὡς οὐδένα ἑώρων ἐν μέσῳ, φαγόντες καὶ πιόντες ἐβάστασαν [i] ἐσθῆτα, καὶ πολὺ χρυσὸν κομίσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔκρυψαν· ἔπειτ' εἰς ἑτέραν σκηνὴν παρελθόντες, ὁμοίως τὰ ἐν αὐτῇ πάλιν ἐξεκόμισαν. καὶ τῷ ἐπίσαν τετράκις, μηδενὸς αὐτοῖς ὅλως ἐντυγχάνοντος. ὅθεν εἰκάσαντες ἀνακεχωρηκέναι τοὺς πολεμίους, κατέγνωσαν ἑαυτῶν μὴ ταῦτα [k] δηλοῦντων τῷ Ἰωράμῳ τῶν πολιτῶν. καὶ οἱ μὲν ἐλθόντες πρὸς τὸ τῆς Σαμαρείας τεῖχος, καὶ ἀναβοήσαντες πρὸς τοὺς φύλακας, ἐμήνυον αὐτοῖς τὰ περὶ τοὺς πολεμίους. ἐκεῖνοι δὴ ταῦτα ἀπήγγελλον τοῖς τοῦ βασιλέως φύλαξι. παρ' ὧν μαθὼν Ἰώραμος, μεταπέμπεται τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας. πρὸς οὓς ἐλθόντας "ἐνέδραν καὶ τέχνην ὑπονοεῖν ἔλεγε τὴν ἀνα- "χώρησιν τῶν Σύρων βασιλέως, [l] ἀπογνόντος ὑμᾶς "τῷ λιμῷ διαφθαρήσεσθαι, ἵν' ὡς πεφευγότων δὴ "διαρπαγὴν ἐξελθόντων τῆς παρεμβολῆς αἰφνιδίως "ὑπιπέσῃ, καὶ κτείνῃ μὲν αὐτούς, ἁμαχητὶ δ' ἕλῃ τὴν "πόλιν. ὅθεν ὑμῖν παραινῶ, διὰ φυλακῆς ἔχειν αὐτὴν, "[m] καὶ μηδαμῶς πρόνοιαν καταφρονήσαντας τῷ τοὺς πο- "λεμίους ἀνακεχωρηκέναι." Φήσαντος δέ που, ὡς ἄριστα μὲν καὶ σωφρονέστατα ὑπονοήσας, πέμψαι γε μὴν συμβεβούλευκεν δύο τῶν ἱππέων τοὺς τὴν ἄχρι Ἰορδάνου πᾶσαν ἐξερευνήσοντας, ἵν' εἰ ληφθέντες [n] ὑπὸ λοχώντων τῶν πολεμίων διαφθαρεῖεν, φυλακὴ τῇ σπανίᾳ γένωνται, καὶ μηδὲν ὅμοιον παθεῖν αὐτοῖς ἀνυπόπτως προσελθοῦσαν, [o] προσαρτιθμήσας δέ φησι τοῖς ὑπὸ τὸ λιμὸν πεθνηκόσι τοὺς ἱππέας, κἂν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ληφθέντες ἀπόλωνται· ἀρεσθεὶς δὲ τῇ [p] γνώμῃ τοὺς [q] κατοψομένους [r] ἐπεμψεν. οἱ δὲ, κενὴν μὲν τὴν ὁδὸν πολεμίων ἦυσαν, μεστὴν δὲ σιτίων καὶ ὅπλων εὗρον· ἃ διὰ τὸ κέρδος πρὸς τὸ φεύγειν εἶναι [s] ῥίπτοντες κατέλιπον. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, ὑπὸ διαρπαγὴν [t] τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὸ πλῆθος ἐξαφῆκεν. ὀπτελὲς δὴ ἀδὲν ἀδὲ ὀλίγον [v] ὠφελοῦντο, ἀλλὰ πολὺν μὲν χρυσὸν, πολὺν δὲ ἄργυρον, ἀγέλας δὲ παντοδαπῶν κτηνῶν [x] ἐλάμβανον. ἔτι γε μὴν σίτου [y] μυριάσι καὶ μυριάσι, αἷς ἀδὲ ὄναρ ἤλπισαν, ὑπιτυχόντες, τὸ μὲν πρότερον κακῶν ἀπηλλάγησαν, ἀφθονίαν δὲ εἶχον, ὡς ὠνεῖσθαι δύο μὲν σάτα κριθῆς σίκλου, σεμιδάλεως δὲ σάτον σίκλου, κατὰ τὴν Ἐλισσαίου προφητείαν. ἰσχύει δὲ τὸ σάτον μόδιον καὶ ἥμισυ Ἰταλικόν. μόνος δὲ τούτων οὐκ ὠνατο τῶν ἀγαθῶν ὁ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμών. καταστὰς γὰρ ὑπὸ τῶν βασιλέως ἐπὶ τῆς πύλης, ἵνα τὸ πλῆθος ἐπέχῃ τῆς πολλῆς ὁρμῆς, καὶ μὴ κινδυνεύσωσι ὑπ' ἀλλήλων ὠθούμενοι συμπατηθέντες [z] ἀπολέσθαι, τοῦτ' αὐτὸς ἔπαθε, καὶ τοῦτον ἀποθνήσκει τὸν τρόπον, τῷ τελευτῶντι αὐτῷ προφητεύσαντος Ἐλισσαίου, ὅτε τοῖς ὑπ' αὐτὸν ὤφελε τῆς ἐσομένης εὐπορίας τῶν ἐπιπροσθίων λεγομένοις μόνος ἐξ ἁπάντων οὐκ ἐπίστευσεν.

ς'. Ο δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς Ἀδαδος διασωθεὶς εἰς Δαμασκὸν, καὶ μαθὼν ὅτι τὸ θεῖον αὐτὸν τε καὶ τὴν στρα-

e Καὶ γνόμενοι] Ως γνομένοι *Big.* & *Samb.*

f Ἀφωνίαν ἔβλεπον] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀφθονίαν in *Editis.*

g Καὶ παρελθόντες εἴσω] Ita *MSS.* καὶ παρελθόντες ἔσω in *Editis.*

h Ὡς οὐδένα ἑώρων ἐν μέσῳ,] Ὡς deeſt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. & mox φαγόντες ἢ καὶ π. legunt *Big.* & *Samb.*

i Ἐσθῆτα,] Ἐσθῆτα καὶ πολὺ χρυσὸν, καὶ κομίσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔκρυψαν *Vat.* atque ita forſan *Epiphan.*

k Δηλούντων] Δηλοῦντες ſolus *Vat.*

l Ἀπογνόντος] Ἀπογνόντας ἡμᾶς *Big.* & *Samb.* ἀπογνόντας ὑμᾶς *Gall.* 1. & 2.

m Καὶ μηδαμῶς προϊέναι] Ita *Big. Vat. Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* μηδαμῶς προσιέναι καταφρονήσαντας *Samb.* διὰ φυλακῆς ἔχειν αὐτὴν φρονήσαντας τῷ *Baſ.* & *G.* διὰ φ. ἔ. αὐτὴν, μὴ καταφρονήσαντας τῷ *Gall.* 2. in *Epiphanii* verſione, *unde vos, inquit, moneo ut cuſtodiatis civitatem, & nuſquam abire tentetis, hoſtes fugiſſe credentes.*

n Ὑπὸ λοχώντων] Eo modo *Samb.* ὑπολοχώντων in *reliquis.*

* *Quin & iſtos, inquit, equites,*] Nec duorum equitum fore gravem jacturam, quos fortaſſis alioquin fames abſumeret, *Gelen.*

o Προσαριθμήσας] Sic *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Gall.* 1. 2. προσαριθμήσῃ in *Editis Aliiſque.*

p Γνώμῃ τοὺς] Τότε poſt γνώμῃ delevimus auctoritate *MSS.* & *Epiphanii.*

q Κατοψομένους] Κατασκεψομένους ſolus *Vat.*

r Ἐπεμψεν.] Ἐξέπεμψεν *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

s Ῥίπτοντες κατέλιπον.] Ριπτοῦντες *Samb.* & *Gall.* 1.

t Τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ] Illud τῶν è *Cod. Vat.*

v Ὠφελοῦντο,] *Cotelerius* (in *Eccl. Gr. Mon.* tom. 2. p. 578.) emendavit hunc locum, legendo ἀφελοῦντο pro ὠφελοῦντο. infeliciter ſane, niſi voluerit ἀφέλοντο.

x Ἐλάμβανον.] Inſertum dedi è *MSS.*

y Μυριάσι] Ita cum *MSS.* (& *Cocc.*) μυριάδας in *Editis.*

z Ἀπολέσθαι,] Sic *MSS.* ἀπολεῖσθαι, ταῦτ' αὐτὸς in *Editis.*

a Ενι-

σραλιὰν αὐτοῦ πᾶσιν εἰς τὸ δέος καὶ τὴν παραχὴν ἐκείνην [a] ἐνέβαλεν, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἐφόδου πολεμίων ἐγένετο, σφόδρα τῷ δυσμενῆ τὸν Θεὸν ἔχειν ἀθυμήσας εἰς νόσον κατέπεσεν. ἐνδημοῦντος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν [b] χρόνον εἰς Δαμασκὸν Ελισσαῖος ὁ προφήτης, γένος ὁ Αδαδου τὸ πιστότατον τῶν οἰκετῶν Αζάηλον ἔπεμψεν ὑπαντησόμενον αὐτῷ, καὶ δῶρα κομίζοντα, κελεύσας ἐρέσθαι περὶ τῆς νόσου, καὶ εἰ [c] διαφεύξεται τὸν ἐξ αὐτῆς κίνδυνον. Αζάηλος [d] δὴ μετὰ καμήλων παραγενόμενος τὸν ἀριθμὸν, αἳ τὰ κάλλιστα καὶ τὰ πολυτελῆ τῶν ἐν Δαμασκῷ γινομένων καὶ ὄντων ἐν τῷ βασιλείῳ ἔφερον δῶρα, συμβαλὼν τῷ Ελισσαίῳ, καὶ προσαγορεύσας αὐτὸν φιλοφρόνως, ἔλεγεν ὑπὸ Αδάδου τοῦ βασιλέως [f] πεμφθεὶς πρὸς αὐτὸν, δῶρά τε κομίσαι, καὶ [g] πυθέσθαι περὶ τῆς νόσου, εἰ [h] ῥᾴων ἀπ' αὐτῆς ἔσοιτο. ὁ δὲ προφήτης, τὸν μὲν Αζάηλον [i] ἐκέλευσε μηδὲν ἀπαγγέλλειν τῷ βασιλεῖ κακόν· ἔλεγε δ' ὅτι τεθνήξεται. καὶ ὁ μὲν οἰκέτης τοῦ βασιλέως ἐλυπεῖτο ταῦτα ἀκούσας· ὁ δὲ Ελισσαῖος ἔκλαιε, καὶ πολλοῖς ἐρρεῖτο δακρύοις, προορώμενος ἃ πάσχειν ὁ λαὸς ἔμελλε κακά, μετὰ τὸν Αδάδου πλοῦτον. ἀνακείναντος δ' αὐτὸν Αζάηλος τὴν αἰτίαν τῆς συγχύσεως, κλαίω, φησὶ, τὸ πλῆθος τῶν Ισραηλιτῶν ἐλεῶν, ὧν ὅσα [k] πείσονται δεινῶν. ἀποκτενεῖς γὰρ αὐτῶν τοὺς ἀρίστους, καὶ τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐμπρήσεις, καὶ παιδία μὲν ἀποκτενεῖς πρὸς ὀρηγοὺς πέτρους, τὰς δ' ἐγκύους ἀναῤῥήξεις γυναῖκας. τοῦ δ' Αζάηλος λέγοντος, τίνα γὰρ ἰσχὺν [l] ἐν ἐμοὶ τηλικαύτην εἶναι συμβέβηκεν ὥστε ταῦτα ποιῆσαι; τὸν Θεὸν, ἔφησεν, αὐτῷ δεδηλωκέναι τὰ περὶ σὲ μέλλοντα βασιλεύειν. Αζάηλος μὲν οὖν ἀπαγγελόμενος πρὸς τὸν Αδαδον, τῷ μὲν τὰ βέλτιστα περὶ τῆς νόσου [m] κατήγγειλε· τῇ δ' ὑστεραίᾳ [n] δίκτυον ὑπέβαλεν αὐτῷ ἀράβοχον, τὸν μὲν [o] στραγγάλῃ διέφθειρε, τὴν δ' ἀρχὴν αὐτὸς παρέλαβε, δραστήριός τε ὢν ἀνὴρ, καὶ πολλὴν ἔχων πρὸς τὸν Σύρων εὔνοιαν, καὶ τὸν δῆμον τὸν Δαμασκηνῶν. ὑφ' ὃν μέχρι νῦν αὐτός τε ὁ [p] Αδαδος καὶ Αζάηλος, ὁ μετ' αὐτὸν ἄρξας, ὡς θεοὶ τιμῶνται διὰ τὰς εὐεργεσίας καὶ τὰς τῶν ναῶν οἰκοδομίας, οἷς ἐκόσμησαν τὴν τῶν Δαμασκηνῶν πόλιν. [q] πομπεύουσι δ' [r] ἅπαξ καθ' ἑκάστην ἡμέραν [s] ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῶν βασιλέων, καὶ σεμνύνονται τὴν τούτων ἀρχαιότητα· οὐκ εἰδότες ὅτι νεώτεροί εἰσι, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἔτη οἱ βασιλεῖς ἑκατὸν καὶ χίλια ἑκάστου. ὁ δὲ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς Ιώραμος, ἀκούσας τὴν Αδάδου τελευτὴν, ἀνέπνευσεν ἐκ τῶν φόβων, καὶ τοῦ δέους ὃ δι' αὐτὸν εἶχεν, ἀσμένως εἰρήνης λαβόμενος.

exercitui ejus universo terrorem & perturbationem istam incussisse, quodque ab hostium invasione nequaquam metu fuerint perculsi, mœrore vehementer affectus, quod Deum sibi infensum haberet, in languorem incidit. Cumque per idem tempus Elissæus vates è patria sua Damascum iviſſet, *hoc* cognito, Adadus domesticorum suorum fidelissimum Azaëlum ei occursurum misit, munera etiam secum ferentem, cui in mandatis dedit, ut de morbo *illum* percontaretur, & num ex periculo ab eo intentato esset evasurus. Azaëlus itaque cum camelis numero quadraginta, quæ de optimis & pretiosissimis Damasci bonis quæque regia suppeditaret munera portabant, obviam factus Elissæo, cum benigne eum salutasset, dicebat, se ab Adado rege ad eum missum, ut & dona afferret, & de morbo sciscitaretur, an ex eo esset revaliturus. At vates Azaëlo quidem jussit, ut mali nihil regi renunciaret: dicebat autem eum *brevi* moriturum esse. Et quidem famulus regius, his auditis, dolebat: Elissæus vero flebat, & multis manabat lachrymis, prospiciens mala quæ passurus esset populus post mortem Adadi. Cum Azaëlus autem eum interrogasset, cur adeo *animo* perturbatus esset; fleo, inquit, quod me populi Israëlitici malorum misereat, quibus à te afficientur. nam optimos ex eis interficies, & urbes *eorum* munitissimas incendes, & infantes quidem lapidibus allisos perimes, mulieres vero gravidas dissecabis. Azaëlo autem dicente, unde me tantas habere vires contigit ut ista facerem? Deum, ajebat, id sibi ostendisse, illum regem fore Syriæ. Azaëlus itaque, cum ad Adadum veniſſet, illi quidem meliora *omnia* de morbo nunciavit: postridie vero reti madido in eum injecto fauces strangulando occidebat, regnumque in ejus loco ipse occupabat; vir impiger, & qui Syrorum, populique Damasceni gratiam sibi conciliaverat. à quo & ipse Adadus & Azaëlus qui post eum regnavit pro Diis adhuc coluntur, propter beneficentiam eorum, & exstructiones templorum, quibus Damascenorum urbem ornarunt. Quin & pompam illi quotidie ducunt in *horum* regum honorem, & de illorum antiquitate gloriantur; ignari eos esse recentiores, regesque istos non attingere ad centum & mille annos. Cæterum Joramus Israëlitarum rex, audita morte Adadi, à *continuis* pavoribus respiravit, & à metu quem propter ipsum habebat, lætè admodum pacem amplexus.

Azaëlus Elissæum de Adadi morbo consulit. 4 *Regum*, c. 8.

Elissæus Adadi mortem prædicit, & ex oraculo pronunciat Azaëlum regnaturum esse. 4 *Regum*, c. 8.

Adadus & Azaëlus à Damascenis divinis honoribus culti.

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ Ιωράμου τοῦ Ιεροσολύμων βασιλέως πονηρίας, ἥττας, καὶ πλούτης.

Ιώραμος [t] δὲ ὁ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεὺς, καὶ τούτῳ γὰρ ὧν [v] ταὐτὸ καθὼς προεφήκαμεν ἔμπροσθεν

CAP. V.

De nequitia, clade, & morte Jorami Hierosolymorum regis.

JOramus autem Hierosolymorum rex (nam & huic *cum Israëlitarum rege*, ut jam ante diximus, idem

Joramus Judæa rex, crudelis & impius.

a Ἐνέβαλεν,] Ita *MSS.* ἐνέβαλλεν in *Editis.*

b Χρόνον εἰς Δαμασκὸν] Καιρὸν in *MSS.*

c Διαφεύξεται] Eo modo *MSS.* Διαφυγοι in *Editis.*

d Δὴ μετὰ καμήλων] Ita cum *Vet. Interpr.* δὴ in *reliquis.* HUDS. Ita in fœminino Græci solent & horum & aliorum animantium multitudinem efferre. Eustath. in Homer. REL.

e Καὶ προσαγορεύσας] Καὶ deest *Vat.*

f Πεμφθέντα] Πεμφθῆναι *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

g Πυθέσθαι περὶ τῆς νόσου,] Ita *Samb.* in reliquis πύθεσθαι.

h Ῥᾴων ἀπ' αὐτῆς] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) ῥᾷον in *Editis.*

i Ἐκέλευσε] Ἐκέλευε *Vat.*

k Πείσονται δεινῶν.] Πείσεσθαι *Big. Vat. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. 2.

l Ἐν ἐμοὶ τηλικαύτην] Illud ἐν non agnoscit *Vat.* neque mox τὸν ante Θεόν.

m Κατήγγειλε·] Κατήγγελε *Vat.*

n Δίκτυον ὑπέβαλεν αὐτῷ ἀράβοχον, τὸν μὲν στραγγάλῃ διέφθειρε,] *Machber*, δίκτυον *Josepho.* verum *aliis* στρῶμα *stragula.* Dici tamen potest, quod *stragula* fuerit *retiformis*, sive *operis reticulati.* HUDS. Infuso laqueo vinciens eum strangulavit. *Rufinus.* LXX. 2 Reg. VIII. 15. ἔλαβε τὸ Μαχβὰρ (MS. Alex. τὸ Ναβρὰ) καὶ ἔκλωσεν ἐν τῷ ὕδατι, καὶ ἐπέβαλεν ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· Illud τὸ LXX. Μαχβὰρ ad Hebr. מכבר hoc loco. Joseph. autem à מכבר crates, rete, δίκτυον; sicut Exod. XXVII. 4. ἐχάραν ἔργῳ δικτυωτῷ χαλκῷ. & 5. & supra lib. 3. c. 7. §.... δικτύῳ τῷ ἐπὶ χάραν ἐμφερεῖ· ubi מכבר crates, δίκτυον apud LXX. Exod. XXVII. 4. SPANH.

4 *Regum*, c. 8.

o Στραγγάλῃ διέφθειρε,] Videsis *Plutarchum* in *Ag.* & *Cl.* p. 804. A. HUDS. An inde character Syrorum *Estrangelo* dicitur & non à στρογγύλος. REL. Conf. sup. lib. 6. c. 8. §. 2. SPANH.

p Αδαδος] ? *Clerico* verisimilius videtur, Azaëlum & filium ejus cultos fuisse à Syris, quam Azaëlum & Adadum, tum quod Damasceni sub Adado magnis cladibus affecti fuerint, tum quod credi vix possit regem & ejus interfectorem eodem honore cultos fuisse. De Adado tamen à Syris culto vide *Seldenum* de *Diis Syris* in *Synt.* 1. c. 6.

q Πομπεύουσι] Ita *Vat.* & forsan *Vet Interpr.* πέμπουσι in *reliquis.* HUDS. Forte πέμπουσι ἢ πομπὴν . . . ἐπὶ τῇ τιμῇ vel ἐπὶ τιμῇ COCC.

r Οὗτοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ut & mox infra ante finem capitis. αὐτοὶ utroque loco in *Editis Aliisque.*

s Ἐπὶ τῇ τιμῇ] Hoc modo *Big. Samb.* & *Vat.* ἐπί τε τιμῇ in *ceteris.*

t Δὲ ὁ] Δὴ legisse videtur *Vet. Interpr.*

v Ταὐτὸ καθὼς] Καὶ τοῦτο γὰρ ὧν τ' αὐτῷ *Big.* & *Samb.*

idem erat nomen) ſtatim, ut accepit imperium, ad cædem fratrum ipſius & paternorum amicorum, qui etiam principes erant, proceſſit; inde regni ſui initio facto, datoque malitiæ ſuæ ſpecimine, nullaque in re diſſimilis Iſraëlitarum regibus, qui primi à patriis Hebræorum moribus Deique cultu diſceſſerunt. Quin & ipſum ad impietatem inſtituit, Deoſque alienos adorare docuit uxor ejus Gotholia, Achabi filia. Et quidem Deus, propter fœdus, quod cum Davide percuſſerat, noluit ſtirpem ejus perdere: Joramus vero novi aliquid indies in impietate & ad gentilitiæ religionis perniciem moliri non deſtitit. Cum autem ſub idem *fere* tempus Idumæi ab eo defeciſſent, & priorem quidem *illorum* regem, qui in patris ipſius fide erat, interfeciſſent, quem vero voluerunt ſibi regem creaſſent, Joramus, cum equitatu, qui tum ei ad manum erat, & curribus, in Idumæam noctu irruptionem faciebat; atque eos quidem, qui in ipſius regni vicinia erant, occidebat, ulterius vero non progrediebatur. Cæterum nihil ei profuit hæc expeditio. omnes enim ab ejus imperio defecerunt, ſimul & qui regionem Labinam dictam habitabant. Erat enim adeo veſanus, ut etiam populum ad montium faſtigia ire coëgerit, Deoſque alienos adorare.

Idumæi à Joramo deficiunt. 4 Regum, c. 8. & 2 Paral. c. 21.

Eliæ ad Joramum literæ. 2 Paral. c. 21.

2. Verum ad eum, dum hæc agit, & patriorum inſtitutorum memoriam plane abjecerat, afferuntur literæ ab Elia vate: quæ indicabant Deum ab eo graves repetiturum eſſe pœnas, quod ſuorum quidem patrum mores non fuerit imitatus, ſed regum Iſraëlitarum peccatis ſectandis ſe addixerit, ſimulque compulerit Judæ tribum & cives Hieroſolymitanos ad idolorum cultum, relicta ſacra erga Deum patrium religione, quemadmodum Achabus etiam Iſraëlitas *ad idem faciendum* adegit, quodque fratres *ſuos* interfecerit, viroſque bonos & juſtos occiderit; inſuper & ſupplicium, quod pro iſtis erat luiturus, literis ſignificabat vates, *ſcilicet* populi interitum, uxorumque ipſius regis & liberorum * ſtragem; quodque ipſe *brevi* moreretur, torminum morbo diu vexatus, ejuſque viſceribus, tabe intus dirum in modum graſſante, profluvio ejectis; ita ut ipſe, cum calamitatem ſuam proſpiceret, nullaque arte ei ſubvenire poſſet, hoc modo poſtea animam efflarit. Iſta quidem Elias vates ei per literas ſignificabat.

III. *Arabes & Palæſtini Judæam invadunt, & in regis domum ſæviunt. 2 Paral. c. 21.*

3. At non multo poſt exercitus Arabum, proxime Æthiopiam incolentium, atque Palæſtinorum, facta impreſſione in Jorami regnum, & regionem diripuerunt & regis *ipſius* domum, necnon & filios ejus trucidarunt & uxores. Veruntamen unus ei relictus eſt filius, è manibus hoſtium elapſus,

ὄνομα, Ωδαλαβὰν τὸν Δρχλὶ, ὃν ὅτι σφαγὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν [x] πατρώων φίλων, οἱ δ' ἡγεμόνες ἦσαν, ἐχώρησεν, τὸν Δρχλὶ δ' τὸν ὅτι δεῖξιν τ πονηρίας ἐντεῦθεν ποιησάμενον, καὶ μηδὲν διενεγκόντα [y] τ Ισραὴλ βασιλέων, οἱ πρῶτοι παρενόμησαν εἰς τὰ πάτρια τῶν Εβραίων ἔθη, καὶ τὸν τ Θεοῦ θρησκείαν. ἐδίδαξέ τε αὐτὸν [z] τά τε ἄλλα εἶναι κακὸν, καὶ δὴ δ ξενικὰς θεὰς προσκυνεῖν, [a] Γοθολία θυγάτηρ μὲν Αχάβου, [b] συνοικήσασα δ' αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν Θεὸς Δφ' τὸν πρὸς Δαυίδην ὁμολογίαν οὐκ ἐβούλετο τότε τὸ γένος ἐξαφανίσαι· Ιώραμος δ' ὁ διέλιπεν ἑκάστης ἡμέρας καινουργῶν ἐπ' ἀσεβείᾳ δ [c] λύμη τῶν ὑπαρχόντων ἐθισμῶν. ἀποστάντων δ' αὐτοῦ κατ' ἐκεῖνον τ καιρὸν τῶν Ιδουμαίων, καὶ τ μὲν πρότερον ἀποκτανόντων βασιλέα, ὃς [d] ὑπήκουεν αὐτοῦ τῷ πατρὶ, ὃν δ' ἐβούλοντο αὐτοὶ καθιστάνων, Ιώραμος, μ τῶν περὶ αὐτὸν ἱππέων καὶ τῶν ἁρμάτων, νυκτὸς εἰς τὴν Ιδουμαίαν ἐνέβαλε· καὶ τοὺς μὲν περὶξ τ αὐτοῦ βασιλείας διέφθειρε, πορρωτέρω δ' οὐ προῆλθεν. ὥνησε μέντοι τὸν πόνους οὐδέν. πάντες γὰρ ἀπέστησαν αὐτοῦ, καὶ οἱ τὴν χώραν τὴν καλουμένην [e] Λαβίναν νεμόμενοι. ἦν δ' ὕπνος ἐμμανὴς, ὥστε τὸν λαὸν ἠνάγκαζεν, ὅτι τὰ [f] ὑψηλὰ τῶν ὀρῶν ἀναβαίνοντα, προσκυνεῖν τοὺς ἀλλοτρίους θεούς.

β'. Ταῦτα δ' αὐτῷ πράττοντα, καὶ πολέως ἐκβεβληκότι τ Δμμωνίους τὰ πάτρια νόμιμα, [g] κομίζεται παρ' Ηλίου τοῦ [h] προφήτου ὅτιστολή· ἣ [i] τ Θεὸν ἐδήλου μεγάλων παρ' αὐτοῦ ληψόμενον δίκην, ὅτι τῶν μὲν ἰδίων πατέρων μιμητὴς οὐκ ἐγένετο, τοῖς δ τ Ισραηλιτῶν βασιλέων κατηκολούθησεν ἀσεβήμασι, καὶ συνωμόσατο τοῖς τ Ιούδα φυλοῖς, καὶ τοὺς πολίτας Ιεροσολύμων, ἀφέντας τὸν ὁσίαν δ ὑπάρχοντα Θεοῦ θρησκείαν, σέβειν τὰ εἴδωλα, καθὼς καὶ Αχαάβου τοὺς Ισραηλίτας ἐδιδάξατο, ὅτι τε τοὺς ἀδελφοὺς διεχρήσατο, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας καὶ δικαίους ἀπέκτεινε, τοῦ τε τιμωρίαν, ἣν ἀντὶ τούτων ὑφέξειν ἔμελλεν, [k] ἐσήμαινε τοῖς γράμμασιν ὁ προφήτης, ὄλεθρον δ λαοῦ καὶ φθορὰν γυναικῶν [l] αὐτοῦ δ βασιλέως καὶ τέκνων, καὶ ὅτι πεθνήξεται νόσῳ τ νηδύος ὑπὸ πολὺ βασανισθείς, καὶ τ ἐντέρων [m] αὐτοῦ δι' ὑστερολὴν τ τοῦ ἐντὸς Δφ' ἡμέρας ἐκρυέντων, ὡς' αὐτὸν [n] ὁρῶντα τὴν αὐτοῦ συμφορὰν, καὶ μηδὲν βοηθῆσαι δυνάμενον, ἔπειθ' ὕστερος ἀποθανεῖν. ταῦτα μὲν ἐδήλου Δφ' τ ὑπιστολῆς ὁ Ηλίας.

γ'. Μετ' ὀλὺ δ πολὺ ὁ στρατὸς [o] Αράβων, τῶν ἐγγὺς τῆς Αἰθιοπίας κατοικούντων, καὶ [p] τ ἀλλοφύλων, εἰς τὴν Ιωράμου βασιλείαν [q] ἐνέβαλε, καὶ [r] τὴν τε χώραν διήρπασαν, καὶ τ οἶκον δ βασιλέως· [s] ἔτι δ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ [t] κατέσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας. εἷς δ αὐτοῦ μό-

α Πατρώων φίλων,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. πατρέων in *Editis Aliiſque.*

γ Τῶν δ Ισραὴλ βασιλέων,] Τῶν δ λαῶν βασιλέων *Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.*

ζ Τά τε ἄλλα εἶναι] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* τάτε ἄλλα κακὰ in *Editis.* In *Epiphanii* verſione, *docuit quoque vulgus & in aliis eſſe malum & extraneos adorare Deos per Gotholiam.*

α Γοθολία] Ita & LXXII. Αθαλία juxta *Hebr.*

β Συνοικήσασα] Συνοικοῦσα *Vat. Hen.* & *Bisb.*

γ Λύμη τ ἐπιχωρίων ἐθισμῶν.] Λύμαν Euripid. Hecub. v. 213. λοιβὰν, λύμαν. SPANH.

δ Υπήκουεν] Υπήκουσεν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

ε Λαβίναν] Λάβανα *Vat.* in *Epiphanii* libris *Labennam.* urbs, unde regio denominata, *S. Literis* (4 *Regum*, c. 8. v. 22.) dicitur, *Lebna*, *Labna* & *Lobana.* HUDS. לבנה Libna in Sacris. REL. Λοβνὰ LXX. MS. Alex. Λομνὰ Hebr. לבנה. SPANH.

ζ Ψηλὰ τ ὀρῶν] Ψηλότατα in aliquot *MSS.* atque ita legiſſe videtur *Epiphan.*

η Κομίζεται παρ' Ηλίου δ προφήτου ἐπιστολή.] 2 Chronic. XXI. 12. SPANH.

θ Προφήτου ἐπιστολή·] Ετι γὰρ ἐπὶ γῆς ὢν post προφήτου adjiciunt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. De hac Eliæ epiſtola videſis *Schotanum* in *Bibl. H. S.* tom. 2. p. 913. & *J. Clericum Aliiſque* ad 2 *Paralip.* c. 21.

ι Τὸν Θεὸν] Εφ' ᾧ aut ὧν ἢ fere in omnibus *MSS.* apud *Epiphanium* etiam *in qua.*

κ Εσήμαινε] Εσήμαινε σὺν τοῖς γρ. *Vat.*

λ Αὐτοῦ δ βασιλέως] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοῦ τι in *Editis Aliiſque.*

* *Stragem*;] Ita placuit interpretari, quod *S. Litera* nihil de illis illato ſtupro loquantur, ſed de illarum nece.

μ Αὐτοῦ δι' ὑστερολὴν] Αὐτῷ *Vat.*

ν Ορῶντα τὴν αὐτοῦ συμφορὰν,] Επιδόντα *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

ο Αράβων, τῶν ἐγγὺς τ Αἰθιοπίας κατοικούντων,] Arabes vicini Æthiopiæ. 2 Chronic. XXI. 16. *Syr.* Arabum commorantium inter Indos. SPANH.

π Τῶν ἀλλοφύλων,] Illud τ ex *MSS.* Hîc loci *Joſephus* Παλαιστίνους vocat ἀλλοφύλους, more LXXII. quod in ſuperiori hiſtoria non fecit. HUDS. At an non & Αραβεῖς erant ἀλλόφυλοι? Philiſtæi ἀλλόφυλοι appellantur ſingulari nomine, de quo alias. Verum non perpetuo Joſephus per ἀλλοφύλους Philiſtæos intelligit. vide mox capite 6. ne quis ἀλλόφυλος interſit, *id* eſt, ξένος, ἀλλότριος, uti ipſe explicat. REL.

ρ Επέβαλε,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἀνέβαλε *in Editis Aliiſque.*

σ Τά τε χώραν διήρπασαν,] In quibuſdam *MSS.* καὶ τὴν χώραν διήρπασε.

τ Ετι δ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ κατέσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας.] 2 Chron. XXI. 18. 19. SPANH.

υ Κατέσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας.] Κατέσφαξε ſolus *Samb.*

ωλειπτηϛ τ παίδων, Δ ἀφυγὼν τὰς πολεμίους, [v] Οχοζίας ὄνομα. μ ἢ παύτῳ τὴν συμφορὰν, αὐτὸς τὴν ωσθεσπισμένην ὑπὸ τ προφήτου [x] νόσον ὑπὸ πλείονος νοσήσας χρόνου· ἐπέσκηψε γὰρ εἰς τὸν μηρὸν τὸ θεῖον αὐτ τὴν ὀργήν· ἐλεεινῶς ἀπέθανεν, ὑπὸ ἰδὼν αὐτ τὰ ἐντὸς σκηνώματα. ωθεύθεσαν ἢ αὐτ καὶ τ νεκρὸν ὁ λαός. [y] λογισάμενοι γὰρ οἷμαι τ ὅτως ἀποθανόντα μ ἢ μῆνιν θεοῦ, μηδὲ κηδείας τ βασιλευσι πεπράσης ἄξιον εἶναι τυχεῖν, ὅτι τ πατρῴοις ἐνεκηδεύσαν αὐτὸν ἡμέραις, ὅτι ἄλλης τιμῆς ἠξίωσαν, [z] ἀλλ' ὡς ἰδιώτου ἔθαψαν· βιώσαντα μὲν ἔτη τεσσαράκοντα, βασιλεύσαντα ἢ ὀκτώ. [a] ωδεδώκει ἢ τὴν ἀρχὴν ὁ δῆμος ὁ τ Ιερουσαλυμιτῶν τῷ παιδὶ αὐτ Οχοζίᾳ.

nomine Ochozias. Post hanc autem calamitatem, *rex* ipse morbo, quem vates prædixerat, diutius conflictatus (Deus enim ira sua ventrem ejus perfuderat) miserabiliter vita decedebat, cum intestina sua egesta conspexissent. Quin & populus mortuum contumeliis affecit. nam cum secum, ut opinor, reputassent, nequaquam dignum esse qui regiis exsequiis cohonestetur, cum lethali ex ira Dei vulnere accepto exspirarit, neque in paternis ipsum sepeliere monumentis, neque alio dignati sunt honore: sed veluti privatum tumulo mandarunt; cum vixisset quidem annos quadraginta, octo vero regnasset. Populus autem Hierosolymitanus regnum tradidit filio ejus Ochoziæ.

Joramb mors. 4 Regum, c. 8.

Ochozias Judæa rex. 4 Regum, c. 8. 2 Paral. c. 22.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ως Ιηοῦς ἐχρίσθη εἰς βασιλέα, καὶ Ιώραμον ἀνεῖλεν ὁ Οχοζίαν· οἷά τε ἀπ' αὐτοῦ ἐπράχθη εἰς κόλασιν τῶν ἀσεβῶν.

Ιώραμος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, μ τ Αδάδου πλοῦτῳ ἐλπίσας [b] Αραμάθην πάλιν τ Γαλααδίτιδος [c] ἀφαιρήσεσθαι τὴν Σύρας, στρατιᾷ μὲν ἐπ' αὐτὴν μ μεγάλης ωσκευασθῆς. ἐν ἢ τῇ πολιορκίᾳ τοξευθεὶς ὑπό τινος τῶν Σύρων ἐ καιρόν, ἀνεχώρησεν εἰς [d] Ιεσραέλαν πόλιν, ἰαθησόμενος ἐν αὐτῇ τὸ τραῦμα· καταλιπὼν ἐν τῇ Αραμάθῃ τ στρατιὰν ἅπασαν, καὶ ἡγεμόνα τ [e] Νεμεσσὶ παῖδα Ιηοῦ. ἤδη γὰρ αὐτῷ [f] χρηκὰ καὶ κρατος. πέμψας δ' αὐτῷ μ τ θρεπτίαν πολεμεῖν τοῖς Σύροις. Ελισσαῖος δ' ὁ προφήτης ἕνα τῶν μαθητῶν αὐτ, δὺς αὐτῷ [g] τὸ ἅγιον ἔλαιον, ἐπεμψεν εἰς Αραμάθην χρίσοντα τ Ιηοῦν· καὶ φράσοντα ὅτι τὸ θεῖον αὐτὸν ἤρηται βασιλέα. ἄλλά τε πρὸς τούτοις εἰπεῖν ὑπέστειλας, [h] σκέλευσε τρόπῳ φυγῆς ποιησαμένους τ πορείαν, ὅπως λάθῃ πάντας σκεδὸν ἀπιών. ὁ δ' ἐλθὼν ἐν τῇ πόλει, τ [i] μὲν Ιηοῦν διέλοχα καθεζόμενον μ τῶν τ στρατιᾶς ἡγεμόνων μέσον αὐτῶν, καθὼς Ελισσαῖος αὐτῷ προεῖπε. προσελθὼν δ' ἔφη, βούλεσθαι πρός τινων αὐτῷ ἀπολεχθῆναι. τοῦ δ' ἀναστάντος ἐ εἰσελθόντος εἰς [k] τὸ ταμιεῖον, λαβὼν ὁ νεανίας τὸ ἔλαιον, κατέχεεν αὐτ τ κεφαλῆς· καὶ τ θεὸν [l] ἔφησε βασιλέα χειροτονεῖν αὐτὸν, ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ γένους τοῦ Αχάβου, καὶ ὅπως [m] ἐκδικήσῃ τὸ αἷμα τῶν προφητῶν, τῶν ὑπὸ Ιεζαβέλης ἀδικίως ἀποθανόντων, ἵν' ὁ τούτων οἶκος τ αὐτὸν τρόπον [n] ὥσπερ οἱ Ιεροβοάμου τοῦ Ναβατάου παῖδος ὁ [o] Βαασοῦ προῤῥιζος ἀφ' τ ἀσέβειαν αὐτῶν ἀφανισθῇ, καὶ μηδὲν ὑπολειφθείη σπέρμα τ Αχάβου γένους. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐξεπήδησεν ἐκ τοῦ ταμιείου, παραδάλων μηδενὶ τῶν [p] ὑπὸ τ στρατιᾶς ὁραθῆναι.

β'. Ο δὲ Ιηοῦς προελθὼν ἦκεν ὑπὸ τ τόπον ἔνθα μ τῶν ἡγεμόνων [q] συνήδρευε. πυνθανομένων δὲ καὶ φράζειν αὐτοῖς παρακαλούντων τί πρὸς αὐτὸν ὁ νεανίας ἀφίκοιτο, καὶ προσέτι μαίνεσθαι λεγόντων αὐτόν· ἀλλ'

CAP. VI.

IV.

Quemadmodum Jehus unctus est rex, & Joramum ferro peremit & Ochoziam: quæque ab eo gesta sunt ad pœnas impiis irrogandas.

CÆterum Joramus Israëlitarum rex, post Adadi interitum in spem inductus se posse Syris adimere Aramatham *regionis* Galaaditidis urbem, cum magno quidem apparatu in eam exercitum educit. In ejus autem oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro, non *tamen* lethaliter, in Jesraëlam urbem se recepit, ut illic sanandum curaret vulnus: relicto ad Aramatham toto exercitu cum Jehu duce Nemessi filio. jam enim urbem *istam* vi ceperat. Ei autem propositum erat, cum à vulnere revaleseret, Syros bello aggredi. Interim Elissæus vates unum è discipulis suis, dato ei sacro oleo, misit Aramatham, ut Jehum ungeret; diceretque, Deum ipsum in regem elegisse. Mandatis etiam quibusdam aliis, præcepit *ei* fugientis more iter facere, ut inde profectus omnes lateret. Ille vero, ubi ad urbem pervenit, offendit Jehum *forte* in medio sedentem inter exercitûs duces, prout Elissæus ei prædixerat. Cum autem ad eum accessisset, ajebat, se velle cum eo certis de rebus colloqui. Illo vero excitato atque eum in conclave sequuto, juvenis oleum depromptum in caput ejus effudit: dixitque, Deum illum regem creare, in stirpis Achabi perniciem, utque sanguinem ulciscatur vatum, quos Jezabela injusta nece peremit, ut domus eorum, similiter ac illæ Hieroboami Nabatæi filii atque Baasæ, propter eorum impietatem funditus intereat, nullumque maneat semen ex Achabi genere. Et ille quidem hæc loquutus è conclavi se proripuit, id agens ne à quopiam in exercitu conspiceretur.

Joramus Israëlitarum rex in obsidione sagitta ictus. 4 Regum, c. 8.

Elisseus mittit, qui Jehum ungat Israëlitarum regem. 4 Regum, c. 9.

2. Jehus autem foris egressus revertebatur ad locum ubi cum ducibus sedebat. Illis vero percontantibus simul & obsecrantibus ut eis indicaret cur ad eum *iste* juvenis venisset, prætereaque illum insanire dicentibus; sane de eo recte conjecistis,

Dei oraculum Jehus ducibus narrat. 4 Regum, c. 9.

rc-

---

[v] Οχοζίας] Ita & LXXII. *Jehoachaz* juxta *Hebr.*

[x] Νόσον ἐπὶ πλείονι] Sic *Samb.* νόσου post ωσθεσπισμένῳ habent *Vat.* & *Bas.* in *reliquis* vox ista omittitur.

[y] Λογισάμενοι γὰρ] *Al.* λογισάμενον. dein ἐνεκήδευσεν &c.

[z] Ἀλλ' ὡς ἰδιώτου] Illa ἀλλ' ὡς ἰδιώτου ἔθαψαν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[a] Παρεδέδωκε] Παρεδίδωσι *Vat.*

[b] Αραμάθην] De Αραμάθη supr. lib. 8. c. 15. §. 3. & 5. SPANH.

[c] Ἀφαιρήσεσθαι] Ἀφαιρεθήσεσθαι *Vat.*

[d] Ισραέλαν] Ex p. 462. §. 8. & p. 460. §. 6. Ιζάρλω legi debuit pro Αζάρλω *Editorum* & Ιαζάρλω *Big. Samb.* & *Gall.* 1. sed cum paulo infra p. 486. v. 7. Ισραέλαν (ut & in Codice meo docet *Coccejus*) habeant libri omnes, (& hîc loci in *Cod. Vat.* exstet Ιεζαρίλαν, & Ιεζιρίλλω in *Gall.* 2. & *Jezraël* in *Epiphanio*) Ισραέλαν rescribendum censuimus.

[e] Νιμεσσὶ παῖδα Ιηοῦ.] Ita ex *Epiphanii* libris, LXXII. *Aliisque.* Αμασὶ in *Editis*, Αμασῆ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Αμασίου *Vat.* Si quis Ναμασὶ malit, non repugnabo.

[f] Ηκηκὰ καὶ κρατος.] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. εἰρήκασι *Bas.* εἰλήφασι *Gen.* εἰρήκασι *Vat.* ἠρεμάκασι *Gall.* 2.

[g] Τὸ ἅγιον ἔλαιον,] Unde ei Sacrum oleum, quod in loco Sancto ubi templum erat adservabatur? In Sacro codice non legitur id oleum sanctum fuisse. REL.

[h] Ἐκέλευσε] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* σκέλευσε καὶ τρόπῳ in *cæteris.*

[i] Μὲν Ιηοῦν διέλοχα] Illud μ ex *iisdem MSS.* & *Vet. Interpr.* ut & βασιλέα in fine §. 4.

[k] Τὸ ταμιεῖον,] LXX. εἰς τὸ ταμιεῖον ἐν τῷ ταμιείῳ *MS. Alex.* ἐν τῷ ταμιείῳ. 2 Reg. IX. 2. *Vulg.* in interius cubiculum. Hebr. חדר בחדר *cubiculum in cubiculum* seu in penitissimum penetrale. infr. c. 7. §. 2. εἰς τὸ ταμιεῖον. SPANH.

[l] Εφησε βασιλέα] Εση *Vat.*

[m] Εκδικήσῃ τὸ αἷμα] Εκδικήσῃς *Vat.*

[n] Ὥσπερ οἱ Ιεροβοάμου] Ita *Big.* & *Samb.* ὥσπερ οἱ Ιερ. τ. Ν. παῖδες in *Editis.* ὥσπερ ὁ Ιερ. τ. Ν. παιδὸς *Vat.* ὥσπερ ὁ Ιερ. τ. Ν. παῖς *Gall.* 2.

[o] Βαασὰ] Supra (*sc.* p. 455. §. 3. 456. §. 4.) Βασὰης dicitur. Hîc vero Αβασᾶ *Big.* & *Samb.* Αμασᾶ *Vat.* Βασὰ *Gall.* 2.

[p] Επὶ τ στρατιᾶς ὁραθῶσιν.] Ex τ στρ. *Vat.*

[q] Εκαθέζετο.] Ita *Samb. Bas.* ἐκαθίζετο *Gen. Aliique.*

reſpondebat, nam & inſani verba loquutus eſt. Cum autem magis adhuc inſtarent & audire poſtularent, regnum populi ſibi à Deo delatum, ajebat illum dixiſſe. Hæc ubi dixerat, ſuam quiſque veſtem exeuntes eas illi ſubſternebant, & ſigno cornibus dato Jehum regem eſſe pronunciabant. Atque ille, coactis copiis, in eo erat ut contra Joramum exiret ad urbem Jeſraëlam: ubi, ut jam diximus, curationem adhibuit vulneri, quod in Aramathæ obſidione acceperat. Tum autem Ochozias Hieroſolymorum rex propter cognationem eo ſe contulerat, (nam ſororis ejus filius erat, ut ante retulimus) præſertimque ad viſendum quomodo ſe haberet ex vulnere. Jehus autem, volens Joramum & qui cum eo erant ex improviſo adoriri, requirebat ut operam darent, ne quis militum ex urbe evaderet, qui iſta Joramo nunciatum iret. hoc enim ipſi claro fore benevolentiæ indicio, & qui ita animo affecti eſſent *bona fide* eum regem declaraſſe.

V. *Jehus Joramum Iſraëlitarum regem & Ochoziam Judæa regem interficit.* 4 *Regum*, c. 9.

3. Illi autem, mandatis cum lætitia acceptis, vias cuſtodierunt, ne quis clam Jeſraëlam profectus iis qui iſthic erant illum indicaret. Et quidem Jehus, lectiſſimis equitum aſſumptis, ipſoque in curru collocato, Jeſraëlam petebat. Cumque non longe abeſſet, ſpeculator, à rege Joramo conſtitutus ut venientes in urbem proſpiceret, Jehum conſpicatus cum turmis advehi, nunciavit Joramo adventare agmen equitum. Ille vero è veſtigio præcepit obviam mitti equitem, quiſnam veniat quæſitum. Cum autem eques ad Jehum acceſſiſſet, interrogabat quomodo ſe res habeant in exercitu. regem enim de iſtis percontari *ajebat*. Ille vero juſſit, ut de iſtis quidem nihil ſolicitus eſſet, ſed ipſum ſequeretur. Cum hæc vidiſſet ſpeculator, Joramo renunciavit, equitem in turmam appellentium receptum una cum illis advenire. Mox & alteri à rege miſſo imperavit Jehus ut idem faceret. Ubi vero & hoc Joramo is indicaverat qui in ſpeculis ſtabat, poſtremo & ipſe conſcenſo curru cum Ochozia Hieroſolymorum rege (ille enim, ut ante diximus, propter cognationem aderat ipſum viſurus, quomodo ſe haberet ex vulnere) *illi* occurſurus progrediebatur. *nam* & lentius *aliquanto* & compoſito agmine Jehus incedebat. Joramus autem huic in fundo Nabuthi obviam factus, ab eo quæſivit, ſatin' ſalvæ ſint res in exercitu. Cum vero Jehus convicia in eum amarulenta jeciſſet, ita ut matrem ejus veneficam & meretricem appellaret, rex ea quæ in animo haberet veritus, ipſumque nihil ſani cogitare ſuſpicatus, converſo ut poterat curru fugiebat, cum Ochoziæ dixiſſet, circumventos ſe dolo ac inſidiis. At Jehus, admota arcui manu, eum percutit, telo illi per pectus exeunte. Et Joramus quidem continuo in poplitem concidit, animamque efflavit. Jehus autem præcepit Badacro, tertiæ partis *copiarum* præfecto, ut Jorami cadaver in Nabuthi agrum projiceret,

ὀρθῶς γε εἰκάσατε, εἶπε, καὶ γὰρ τὰς λόγχας μεμηνότος ἐποιήσατο. σπουδαζόντων δ' ἀκοῦσαι καὶ δεομένων, ἔφη, τὸν Θεὸν αὐτὸν ἠρῆσθαι βασιλέα ἐξ αὐλητοῦ, εἰρηκέναι. ταῦτ' εἰπόντος ἕκαστος [r] περιδύων αὐτὸν [s] ἐπιστρώννυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· καὶ σαλπίζοντες τοῖς κέρασιν ἐσήμαινον Ἰηοῦν εἶναι βασιλέα. ὁ δὲ, ἀθροίσας τὴν στρατιὰν, ἔμελλεν ἐξορμᾶν ἐπὶ Ἰώραμον εἰς [t] Ἰεσραέλαν πόλιν· ἐν ᾗ, καθὼς προείπαμεν, ἐθεραπεύετο τὴν πληγὴν, ὃν ἔλαβε πρὸς τῇ [v] Ἀραμαθῆς πολιορκίᾳ. ἔτυχε δὲ καὶ ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς Ὀχοζίας ἀφιγμένος πρὸς τὸν Ἰώραμον· υἱὸς γὰρ ἦν αὐτοῦ τῆς ἀδελφῆς, ὡς καὶ προειρήκαμεν· ἐπισκέψασθαι δὲ πῶς ἔχοι ἐκ τοῦ τραύματος, διὰ τὴν συγγένειαν ἐληλύθει. Ἰηοῦς δὲ, βουλόμενος αἰφνιδίως τοῖς περὶ τὸν Ἰώραμον ἐμπεσεῖν, ἠξίου μηδένα τῶν στρατιωτῶν ἀποστρέψαι μηνύσαι ταῦτα τῷ Ἰωράμῳ. τοῦτο [x] γὰρ ἔσεσθαι λαμπρὰν ἐπίδειξιν αὐτῷ τῆς εὐνοίας, καὶ [y] τοὺς διῳκειμένους ἅτοπα ἀποδέξαι αὐτὸν βασιλέα.

γ'. Οἱ δὲ τοῖς εἰρημένοις ἡσθέντες ἐφύλαττον τὰς ὁδούς, μή τις εἰς [z] Ἰεσραέλαν διαλαθὼν μηνύσῃ αὐτὸν τοῖς ἐκεῖ. καὶ ὁ μὲν Ἰηοῦς, τῶν ἱππέων ἐπιλέκτους [a] ἑξακοσίους, καὶ καθίσας ἐφ' ἅρματος, εἰς τὴν Ἰεσραέλαν ἐπορεύετο. γινομένου δὲ ἐγγὺς, ὁ σκοπὸς, ὃν ὁ βασιλεὺς Ἰώραμος [b] καθεστάκει τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν πόλιν ἀφορᾶν, ἰδὼν μὴ πληθυς προσελαύνουσα τὸν Ἰηοῦν, ἀπήγγειλεν Ἰωράμῳ προσελαύνουσαν ἱππέων ἴλην. ὁ δὲ, ὅπως ἐκέλευσεν ἐκπεμφθῆναί τινα [c] τῶν ἱππέων ἀσπαζόμενον, καὶ τίς ἐστιν ὁ προσιὼν γνωσόμενον. ἐλθὼν [d] οὗ πρὸς τὸν Ἰηοῦν ὁ ἱππεὺς, ἐπηρώτα περὶ τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ· πωλήσειν γὰρ ταῦτα τὸν βασιλέα. ὁ δὲ μηδὲν μὲν περὶ τούτων πολυπραγμονεῖν [e] ἐκέλευσεν, ἕπεσθαι δ' αὐτόν. ταῦθ' ὁ σκοπὸς ὁρῶν, ἀπήγγειλεν Ἰωράμῳ τὸν ἱππέα, συγκαταμιγνύμενον τῷ πλήθει τῶν προσιόντων, σὺν ἐκείνοις παραγίνεσθαι. πέμπτος δὲ δεύτερον ἐξ βασιλέως, ταὐτὸ ποιεῖν προσέταξεν Ἰηοῦς. ὡς δὲ καὶ τοῦτ' ἐδήλωσεν ὁ σκοπὸς Ἰωράμῳ, πολὺν ἤδη χρόνον ἀπεὼν ἅρματος σὺν Ὀχοζίᾳ τῷ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεῖ· παρῆν γὰρ αὐτὸς, ὡς ἔφημεν ἔμπροσθεν, ὀψόμενος αὐτὸν, πῶς [f] ἐκ τοῦ τραύματος ἔχοι, διὰ συγγένειαν· ἐξῆλθεν ὑπαντησόμενος. [g] σχολαίτερόν τε δὴ μετ' εὐταξίας ὥδευεν Ἰηοῦς. καταλαβὼν δ' ἐν ἀγρῷ [h] Ναβάθου τοῦτον Ἰώραμος, ἐπυνθάνετο εἰ πάντα ἔχοι καλῶς τὰ κατὰ τὸ στράτοπεδον. [i] βλασφημήσαντος δὲ πικρῶς αὐτὸν Ἰηοῦ, ὡς καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ [k] φαρμακὸν καὶ πόρνην ἀποκαλέσαι, δείσας ὁ βασιλεὺς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ μηδὲν ὑγιὲς φρονεῖν αὐτὸν ὑπονοήσας, στρέψας ὡς εἶχε τὸ ἅρμα, ἔφυγε, φήσας πρὸς Ὀχοζίαν ἐνέδρας καὶ δόλῳ [l] καθεστηκέναι. Ἰηοῦς δὲ τοξεύσας αὐτὸν καταβάλλει, διὰ βέλους διὰ τῆς καρδίας ἐκχθέντος. καὶ Ἰώραμος μὲν αὐτοῦ πεσὼν ἐπὶ γόνυ τὴν ψυχὴν ἀφῆκεν. Ἰηοῦς δὲ προσέταξε [m] Βαδάκρῳ [n] τῷ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμόνι, ῥίψαι τὸν Ἰωράμου νεκρὸν εἰς τὸν ἀγρὸν

[r] Περιδύων αὐτὸν ἐπιστρώννυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον·] Juxta morem Regum in Oriente. vid. Æſchyl. Agamem. v. 919. & quæ ibi noto: πορφυρόστρωτος πόρος ad adventum Agamemnonis. SPANH.

[s] Ἐπιστρώννυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον·] Lege ὑπιστρώννυεν. COCC.

[t] Ἰεσραέλαν πόλιν·] Ἰεζραελέαν & mox Ἰζραελέαν *Vat.* Ἰεσρεέλαν *Gall.* 2. Videſis *Annott.* ad p. 462. §. 8.

[v] Ἀραμαθῆς] Ῥαμώθης *Vat.* & ſupra Ἀραμώθης, ut hîc loci *Baſ.*

[x] Γὰρ ἔσεσθαι] Illud γὰρ additum ex *MSS.*

[y] Τοὺς διῳκειμένους] Τοῦ διῳκ. *Big.*

[z] Ἰεσραέλαν] Ita cum *Samb.* ut p. 485. §. 1. Ἰσραέλα in *Editis.* Ἰσραέλαν *Big.* Ἰζραελέαν *Vat.* Ἰεριέζελαν *Gall.* 2. Ἰεζιέζελα *Gall.* 1.

[a] Παρελαβὼν,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀναλαβὼν in *ceteris.*

[b] Καθεσάκει] Ita cum *MSS.* in *Editis* καθεσήκει, forſan pro καθεστήκει.

[c] Τῶν ἱππέων] Illud τῶν ex *MSS.*

[d] Οὗ πρὸς τὸν Ἰηοῦν] Ita cum *MSS.* ἐλθὼν δὲ in *Editis.*

[e] Ἐκέλευσεν,] Ἐκέλευεν *Vat.* & *Gall.* 1. 2.

[f] Ἐκ τοῦ τραύματος] Ex τραύματος *pleriſque.*

[g] Σχολαίτερόν τε] Ita ſane in libris omnibus tam *Gr.* quam *Lat.* (niſi quod δὲ pro τε habeant *Samb.* & *Vat.*) quod forſan *Joſephus* exſculpſerit ex verbis obſuris *Interpretum* LXXII. 4 *Regum*, c. 9. v. 20. Contrarium plane dicit *Veritas Hebraïca:* adeo ut hîc forſan aliquis legendum eſſe ſuſpicaretur, ἀχολαίτερόν τε καὶ μετ' ἀταξίας ὥδευεν Ἰηοῦς.

[h] Ναβάθου] Ναβώθου in quibuſdam *MSS.*

[i] Βλασφημήσαντος] Sic βλασφημεῖν pro convitiari proximum Plato l. xi. de Legib. p. 934. E. SPANH.

[k] Φαρμακὸν] Sic φαρμακοὺς veneficos LXX. Exod. xxii. 18. SPANH.

[l] Καθεστηκέναι.] Sic cum *MSS.* καθεστηκέναι in *Editis.*

[m] Βαδάκρῳ] Ita pro Βαδάκῳ *Editorum Aliorumque* reſcripſi ex melioribus *Epiphanii* libris, qui *Vadacro* habent. Βεδικάρῳ malit *Schotanus* ex Βεδικὰρ *Int.* LXXII.

[n] Τῷ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμόνι,] Confer. ſupr. c. 4. §. 4. SPANH.

ἀγεὸν τῦ Ναβόθυ, ἀναμνήσας αὐτὸν τῆς Ηλίᾳ πεοφητείας λὼ Αχάβῳ τῷ πατεὶ αὐτᾶ τ Νάβοθον ἀποκτείναντι πεοεφήτευσεν, ὡς ἀπολεῖται αὐτός τε καὶ τὸ γένος αὐτᾶ ἐν τῷ ἐκείνυ χωείῳ. ταῦτα γὰ ὁ καθεζομένυς ὄπισθεν τοῦ ἅεμα[ος] τοῦ Αχάβυ λέγοντ[ος] ἀκηκόαμεν τοῦ πεοφήτυ. καὶ δὴ τοῦτο σαφέβη γενέαις, κ τὴν πεόῤῥησιν τὴν ἐκείνυ. πεσόντ[ος] γ Ιωεάμυ, δείσας πεὶ τῆς ἑαυτοῦ σωτηείας Οχοζίας, τὸ ἅεμα εἰς ἑτέεαν ὁδὸν ἐξένευσε, λήσειν τ Ιηοὺ ὑπολαβών. ὁ δ' ἐπιδιώξας, καὶ καταλαβὼν ἔν τινι πεοσβάσει, τοξεύσας ἔτεωσε. καταλιπὼν γ τὸ ἅεμα, καὶ ἐπιβὰς ἵππυ φεύγει τ Ιηοὺ εἰς [P] Μαγεδδώ. κἀκεῖ θεεαπευόμεν[ος] μετ' ὀλίγον ἐκ τ τωληγῆς πληγῆς. κομισθεὶς δ' εἰς Ιεοσόλυμα, τ ἐκεῖ ταφῆς τυγχάνει· βασιλεύσας μὲν ἐνιαυτὸν ἕνα, πονηρὸς γ καὶ χείρων τοῦ πατρὸς [q] αὐτᾶ γενόμεν[ος].

δ'. Τοῦ γ Ιηοὺ [r] ἐλθόντ[ος] εἰς [s] Ιεσεήλαν, κοσμησαμένη [t] ἡ Ιεζαβέλα, καὶ στᾶσα ἐπὶ τοῦ πύεγυ, "καλὸς, εἶπε, δοῦλ[ος] [v] ὁ ἀποκτείνας τ δεσπότην." ὁ δ' ἀναβλέψας πεὸς αὐτὴν, [x] ἐπυθάνετο τίς εἴη, καὶ καταβᾶσαν ἥκειν πεὸς αὐτὸν ἐκέλευσε· καὶ πάλ[ιν] τοῖς δυνούχοις πεοσέταξεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ πύεγυ βαλεῖν. καταφεομένη γ τό τε τεῖχ[ος] πεοσέῤῥανε τῷ αἵματι, καὶ συμπατηθεῖσα ὑπὸ τ ἵππων οὕτως ἀπέθανε. [y] τούτων δὴ γενομένων παελθὼν Ιηοῦς εἰς τὰ βασίλεια σὺν τοῖς φίλοις, ἑαυτὸν ἐκ τ ὁδοῦ [z] ἀνεκτᾶτο τοῖς τε ἄλλοις καὶ τεαπέζῃ. πεοσέταξε γ τοῖς οἰκέταις ἀνελομένοις τὴν Ιεζάβελαν θάψαι διὰ τὸ γένος· λὼ γὰ ἐκ βασιλέων. εὗεον δ' οὐδὲν τοῦ σώματ[ος] αὐτῆς οἱ πεοσελθόντες τὴν κηδείαν, ἢ μόνα τὰ [a] ἀκεωτήεια. τὰ δὲ ἄλλα πᾶν ὑπὸ κυνῶν λὼ δεδαπανημένον. ταῦτα ἀκούσας ὁ Ιηοῦς, ἐθαύμαζε τὴν Ηλίᾳ πεοφητείαν. οὕτ[ως] γὰ αὐτὴν εἰς Ιεσεήλαν [b] πεοεῖπε τοῦτον [c] ἀπολέσθαι τ τεόπον.

ε'. Οντων δ' Αχάβῳ παίδων ἑβδομήκοντα, τεεφομένων δ' ἐν Σαμαεείᾳ, πέμπει δύο ἐπιστολὰς Ιηοῦς, τὴν μὲν τοῖς παιδαγωγοῖς, [d] τὴν δ' ἑτέεαν τοῖς ἄεχουσι τ Σαμαεέων, λέγων, τ [c] ἀνδεειότατον τ Αχάβυ παίδων [f] ἀποδεῖξαι βασιλέα· [g] καὶ γὰ ἁεμάτων αὐτοῖς εἶναι τωλῆθος ἵππων ὅπλων σταλιδας, καὶ πόλεις ὀχυεὰς ἔχειν· καὶ [h] τοῦτο ποιήσαντας εἰσπεάττεσθαι δίκην ὑπὲε τ δεσπότυ. ταῦτα δ' [i] ἐγεγάφη, διὰ φόβου βαλόμεν[ον] λαβεῖν τὴν τ [k] Σαμαεέων διάνοιαν. ἀναγνόντες γ τὰ γεάμματα, οἵ τε ἄεχοντες καὶ οἱ παιδαγωγοὶ, κατέδεισαν. καὶ λογισάμενοι μηδὲν δύασθαι ποιεῖν πεὸς τὸν, ὃς δύο μεγίστων ἐκεάτησε βασιλέων, ἀντέγεαψαν ὁμολογοῦντες αὐτὸν ἔχειν δεσπότην, καὶ ποιήσειν ὃ ἂν κελεύῃ. ὁ δ' πεὸς ταῦτα ἀντέγεαψεν, αὖτω τε ὑπακούειν κελεύων, καὶ τ Αχάβυ παίδων τὰς κεφαλὰς ἀποτεμόντας πέμψαι πεὸς αὐτόν. οἱ δ' ἄεχοντες μεταπεμψάμενοι τὰς τεο-

fibi in memoriam revocato Eliæ vaticinio, quo patri ejus Achabo post cædem Nabuthi prædixerat, fore ut ipse *aliquando* cum sua progenie illius in agro pereat *ubi eum interfecerat*. hujusmodi enim oraculum, cum à tergo Achabi in curru sedere- mus, vatem pronunciantem audivimus. id quod etiam, ita ut prædictum fuerat, evenit. Cum autem Joramus cecidisset, Ochozias, de sua salute solicitus, currum in aliam viam deflexit, se Jehum latiturum esse ratus. At ille eum persequutus, in clivo quodam deprehensum ictu sagittæ vulneravit. Quo fit ut is, curru relicto & equo conscenso, à Jehu aufugeret in Mageddonem: ibique inter curandum non multo post ex vulnere moritur. atque *à suis* Hierosolyma vectus illic sepelitur; cum annum quidem & non amplius regnasset, neque vero patreque suo pejor exstitisset.

Jorami cadaver in Nabuthi fundum projectum. 4 *Regum*, c. 9.

Ochozias mors. 4 *Regum*, c. 9.

4. Cum autem Jehus Jesraëlam accessisset, Jezabela, compta *admodum* in turri stans, "ô servum "egregium, ajebat, qui dominum *suum* occidit." Ille vero, oculis ad eam sublatis, interrogabat, quænam esset; jussitque ut descenderet, & ad se veniret: tandemque spadonibus imperavit, ut eam de turri præcipitarent. Illa vero, inter cadendum, murum sanguine respersit, & ab equis conculcata hunc in modum periit. Dein, ubi hæc facta erant, Jehus ad regiam perrexit, & seipsum & amicos de via fessos inter alia mensâ reficiebat. Domesticis autem suis, qui Jezabelam interemerant, præcepit, ut eam in honorem generis sepelirent: nam ex regibus erat prognata. At ii, quibus mandatum erat ut funus curarent, nihil de corpore ejus reliquum invenerunt, *præter extrema. nam cætera omnia à canibus consumpta erant. Jehus, his auditis, Eliæ demiratus est vaticinium. ille enim prædixit, eam hujusmodi mortem obituram esse in Jesraëla.

VI. *Jezabela conculcata & à canibus discerpta.* 4 *Regum*, c. 9.

5. Cum haberet autem Achabus septuaginta liberos, qui Samariæ alebantur, misit Jehus duas epistolas, unam quidem ad eorum nutritios, alteram vero ad Samarensium principes: monens, ut ex Achabi filiis fortissimum *dispicerent quem* regem crearent; (illis enim magnam curruum esse vim & equorum & armorum & copiarum, & urbes quoque munitissimas) atque hoc facto, mortem domini ultum irent. Scripsitque in hæc verba, experiri volens quomodo Samarenses erga se animo essent affecti. Principes autem & nutritii, lectis literis, ingenti metu perculsi sunt. cumque cogitassent, se nihil adversus istum facere posse, qui duos reges maximos superârat, rescripserunt ita ut faterentur se illum pro domino habere, omniaque imperata facturos. Ille vero ad hæc alteram ad eos scripsit epistolam, præcipiens ut ei dicto essent audientes, & Achabi filiorum capita abscissa ad eum

Jehus scribit ad Samarienſium principes. 4 *Regum*, c. 10. 4 *Regum*, c. 10. v. 2.

o Καθεζομένυς] Ita in *Editis Aliisque*, convenienter *S. Literis*, 4 Regum, c. 9. v. 25. καθεζομένυ *Big. Samb.* & *Vat.* atque ita vel καθεζόμεν[ον] legebat *Epiphan.* qui vertit, *cum sederet.* HUDS. Καθεζόμεν videtur legisse interpres: atque in Sacris etiam hunc & Badacum ibi sedisse extat. REL.

p Μαγιδδώ.] Recte: Μαγιαδδὼ & Μαγεδδαὼ vitiose in *MSS.* HUDS. Conf. sup. lib. VIII. c. 6. §. 1. SPANH.

q Αὐτᾶ χεωμέν[ου].] Illud αὐτᾶ inseruimus ex *Cod. MSS.* & *Vet. Interpr.*

r Ελθόντ[ος].] Εἰσελθόντ[ος] εἰς τὰ Ιεσεήλαν *Big.* & *Samb.* εἰσελθόντες quidem agnoscunt *Vat.* & *Vet. Interpr.*

s Ιεσεήλαν,] Ita ut supra, p. 486. §. 3. Ιεσεήλα in *Editis* & *plerisque MSS.*

t Η Ιεζαβέλα,] Ιεζάβελα sine articulo *Big.* & *Samb.* alibi (cum *Vat.*) Ιεζαβέλη.

v Ο ἀποκτείνας τ δεσπότην.] Ος ἀπέκτεινας *Samb.* & *Vat.* ὃς ἀπέκτεινε, vel ὃς ἀπέκτεινε in *aliis MSS.* ὃς ἀνεῖλε *Cedren.*

x Επυθάνετο τίς εἴη.] Επυθάνετό τε *Big.* & *Samb.*

y Τούτων δὴ χεωμένων] Τούτων γ γεν. *Vat.*

z Ανειτᾶτο] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀνεκτᾶτο, πεοσάξας τοῖς οἰκέταις Ιεζάβελαν θάψαι in *Editis.*

a Ακεωτήεια.] Sunt extremitates membrorum ut, manuum, pedum, hinc ἀκεωτηειάζειν est præcidere has extremitates. REL.

* *Præter extrema.*] *Sc.* præter calvam, pedesque, & manuum palmas.

b Πεοεῖπε τοῦτον ἀπολέσθαι τ τεόπον.] Conf. supr. lib. 8. c. 13. §. 8. SPANH.

c Απολέσθαι τ τεόπον.] *Al.* ἀπολεῖσθαι.

d Τὴν δ' ἑτέεαν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. eo fere modo quo *Demosth.* τὸ ψήφισμα τοῦτο γεάφω, πλὴν ἀντὶ τῆς τόπυς &c. in *Editis* λέγω ὡς τ ἀνδ. & dein ἀποδείξῃ *Bas.* ἀποδείξειν *Gen.*

e Ανδεειότατον] Ιν. ἀδόητον HUDS. in *Add.*

f Αποδεῖξαι] *Gen.* ἀποδείξειν. *Coccejus* ἀποδείξωσιν, verum Ed. *Hudſ.* firmatur Collatione *Big.* HAV.

g Καὶ γὰ ἁεμάτων] In *Editis* καὶ γὰ ἁεμάτων τ [vel τὸ] ἀνδεειότατον αὐτοῖς &c. Verum illa τ ἀνδεειότατον (quæ nec *MSS.* agnoscunt, nec *Vet. Interpr.* quæque è superioribus in textum forsan irrepserint) plane ejecimus.

h Τοῦτο ποιήσαντας] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ταῦτα in *Editis.*

i Εγεγάφη,] Sic in *Cod. Vat.* nec aliter forsan *Epiphan.* qui vertit, *hæc autem scripsit.* ἐγεγάφῃ *Big.* ἔφη in *Editis Aliisque.*

k Σαμαείων διάνοιαν.] Σαμαειτῶν solus *Vat.*

l Σω-

eum mitterent. Tum principes accerſitis puerorum altoribus imperant, ut capita illis, poſtquam eos jugulaſſent, præciderent, & ad Jehum mitterent. Illi vero ita juſſis obſequuti ſunt, ut nihil omnino omiſerint: atque capita eorum, in fiſcellas quaſdam plexiles congeſta, Jeſraëlam miſerunt. Ubi autem iſta afferebantur, Jehu cum amicis cœnanti nunciatur, Achabi filiorum capita allata eſſe. Tum ille ante portam utrinque acervos ex eis conſtrui juſſit. Hoc itaque facto, prima luce ad illa viſenda prodit: atque *ea* intuitus, cœpit ad populum, qui tum *forte* aderat, dicere; quod ipſe quidem in dominum ſuum exercitum eduxerit, eumque interfecerit, iſtos vero omnes non ipſe peremerit. Cæterum illud iis de ſtirpe Achabi perſuaſum eſſe volebat, omnia juxta Dei oraculum eveniſſe, ejuſque domum, ſicuti prædixerat Elias, funditus periiſſe. Præterea autem occiſis quotquot apud Jeſraëlitas ex Achabi cognatis reperiri poterant, Samariam ire contendebat. Atque in itinere nactus Ochoziæ Hieroſolymorum regis conſanguineos, interrogabat quò illis iter erat. Cumque illi reſpondiſſent, ſe ſalutatum venire Joramum, regemque ſuum Ochoziam, (neſciebant enim utrumque ab eo necatum) Jehus etiam iſtos comprehenſos interfici juſſit, homines duos & quadraginta numero.

Achabi filii ſeptuaginta occiſi. 4 Regum, c. 10.

Jehus Ochoziæ conſanguineos interficit. 4 Regum, c. 10.

6. Poſt hos autem illi occurrit vir bonus & juſtus, nomine Jonadabus, vetus ipſius amicus, qui ipſum *pro more* ſalutatum collaudare cœpit, quod omnia, prout voluit Deus, fecerat, exſtirpando domum Achabi. Jehus vero ipſum obſecrabat, ut conſcenſo curru Samariam uſque eum comitaretur, dicens ſe illi oſtenſurum eſſe, quod nihil parcet improborum cuiquam; ſed & falſos vates ſupplicio afficiet, & falſos ſacerdotes, & quotquot populo verba dederunt, ut Dei quidem maximi cultum deſererent, alienos vero adorarent. namque pulcherrimum eſſe ſpectaculorum, viroque bono & juſto jucundiſſimum, malos videre pœna affectos. Iſtis obſequutus Jonadabus, in currum evectus Samariam venit. atque Jehus omnes Achabi cognatos, undique perquiſitos, ad internecionem perimit. Cum autem vellet ut nemo ex falſis vatibus aut ſacerdotibus deorum Achabi ſupplicium effugeret, fraude uſus & dolo univerſos comprehendit. Vocato enim ad concionem populo, dicebat, ſe Deos, duplo plures illis quos Achabus introduxerat, adorare velle; rogabatque curarent ut illorum ſacerdotes & vates & cultores ei adeſſent; quippe ſibi in animo eſſe ſacra ſplendida & magna Achabi diis facere, & ſiquis ſacerdotum abfuerit morte multatum iri. Deus autem Achabi Baal vocabatur. Dei itaque ſacrificiis celebrandis indicto, per omnem Iſraëlitarum ditionem dimiſit, qui Baalis ſacerdotes ad eum adducerent. Sacerdotibus autem præcepit Jehus, ut veſtes omnibus

Jonadabi laus. 4 Regum, c. 10.

Jehus Baalis ſacerdotes convocari jubet. 4 Regum, c. 10.

φεῖς τ παίδων , ωεοσέταξαν ἀποκτίνασιν αὐτὸς τὰς κεφαλὰς ἀποτιμεῖν , καὶ πέμψαι ωεὸς Ιηῆν. οἱ δ' ὐδὲν ὅλως φεισάμενοι , τᾶτ ἔπραξαν · καὶ [l] σωθέντες εἴς τινα ωλεκτὰ ἀγγεῖα τὰς κεφαλὰς , [m] ἀπέπεμψαν εἰς [n] Ισρεήλαν. κωμωθεζῶν ἢ τάτων , ἀγγέλλεται δειπνῶντι μ τ φίλων τῶ Ιηῆ , ὅτι κωμωθεῖεν αἱ τ Αχάβ παίδων κεφαλαί. ὁ ἢ [o] ωεὸ τ πύλης ἐξ ἑκατέρᾳ μέρος ἐκέλευσεν ἐξ αὐτῶν ἀναςῆναι βυνούς. γωομένᾳ [p] δὴ τάτᾳ , ἅμα ἡμέρᾳ ωρεισιν ὀψόμενο , καὶ θεασάμενο ἤρξατ ωεὸς τ παρόντα λαὸν λέγειν , ὡς αὐτὸς μὲν ἐπὶ τ δεσπότην τ αὑτ ἐστράτευσατ , κἀκεῖνον ἀπέκτεινε · τάτᾳς ἢ πάντας οὐκ αὐτὸς [q] ἀνέλοι. γινώσκειν ἢ αὐτὸς ἠξίᾳ ωρὸς τ Αχάβ γωμένας , ὅτι πάντα κ τῶ Θεῶ ωροφητείαν [r] γέγονε , καὶ ὁ οἶκο αὑτ , καθὼς Ηλίας ωρεῖπεν , ἀπόλωλε. ωροσδιαφθείρας ἢ καὶ τὰς ωρὸς τοῖς [s] Ισραηλίτας εὑρεθέντας ὑπ τ Αχάβ [t] συγγωείας εἰς Σαμάρειαν [v] ἐπορεύετ. κ ἢ τῶ ὁδὸν τοῖς Οχοζία συμβαλὼν οἰκείοις κ βασιλέως τ Ιεροσολύμων , ἀνέκρινεν αὐτὸς , [x] τί δή ποτε παρεγένοντ. οἱ δ' ἀσπασάμενοί τε Ιώραμον καὶ τ αὐτῶν βασιλέα Οχοζίαν ἤκειν ἔφασκον · ὁ γὰ [y] ἤδεσαν αὐτὸς ἀμφοτέρους ὑπ' αὐτ πεφονευμένους · Ιηῆς ἢ καὶ τάτους συλληφθέντας ἀναιρεθῆναι ωροσέταξεν , ὄντας τὸν ἀριθμὸν [z] τεσσαρακονταδύο.

ς'. Σωναντᾶ δ' αὐτῷ μ τάτους ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιο , Ιωνάδαβο ὄνομα , [a] φίλο αὐτῷ πάλαι γενόμενος. ὃς , ἀσπασάμενο αὐτὸν , ἐπαινεῖν ἤρξατ [b] κ πάντα πεποιηκέναι κατὰ βούλησιν κ Θεοῦ , τῶ οἰκίαν [c] ἐξαφανίσαι τῶ Αχάβ · Ιηῆς δ' ἀναβάντα ἐπὶ τὸ ἅρμα συνεισελθεῖν αὐτὸν εἰς Σαμάρειαν παρεκάλ · λέγων ἐπιδείξειν , πῶς ἁδενὸς φείσεται πονηρᾶ, ἀλλὰ καὶ τὰς ψευδοπροφήτας καὶ τὰς [d] ψευδιερεῖς, κ τὰς ἐξαπατήσαντας τὸ πλῆθο , ὡς τῶ μὲν τ μεγίστ Θεοῦ θρησκείαν ἐγκαταλιπεῖν , τὰς ἢ ξενικὰς ωροσκυνεῖν , τιμωρήσ. κάλλιστον δ' εἶναι θεαμάτων , κ ἥδιστον ἀνδρὶ χρηστῷ καὶ δικαίῳ , πλαζομένας πονηρὰς [e] ἰδεῖν. τάτοις πεισθεὶς ὁ Ιωνάδαβο , ἀναβὰς εἰς τὸ ἅρμα εἰς Σαμάρειαν ωροήλαυνεν. ἀναζητήσας ἢ πάντας τὰς Αχάβ συγγωεῖς Ιηῆς , ἀπέκτεινε. βουλόμενο ἢ , μηδένα τ ψευδοωροφητῶν μηδ' ἱερέων τ Αχάβ θεῶν τιμωρίαν ἀφυγεῖν , ἀπάτῃ καὶ δόλῳ πάντας αὐτὸς συνέλαβεν. ἀθροίσας γὰ τ λαὸν , ἔφη [f] βούλεσθαι διπλασίονας ὧν Αχαβ [g] θεῶν εἰσηγήσατ ωροσκυνεῖν , κ τὰς ἐκείνων ἱερεῖς Ὁ ωροφήτας ἑξῆς Ὁ δούλους [h] αὐτῷ παρεῖναι. θυσίας [i] γὰ πολυτελεῖς Ὁ μεγάλας ἐπιτελεῖν [k] μέλλω τοῖς Αχάβ θεοῖς · τ δ' ἀπολειφθέντα τ ἱερέων θανάτῳ ζημιώσειν. ὁ ἢ θεὸς Αχάβ [l] Βαὰλ ἐκαλεῖτ. τάξας δ' ἡμέραν , καθ' ἣν ἔμελλε ποιήσειν τὰς θυσίας , διέπεμψεν ἀνὰ πᾶσαν τὴν [m] τ Ισραηλιτῶν χώραν , τὰς ἄρξοντας ωρὸς αὐτὸν τὰς ἱερεῖς τ Βαάλ. [n] ἐκέλευσε δ' Ιηῆς τοῖς ἱερεῦ-

[e] ἰδεῖν. τάτοις πεισθεὶς ὁ Ιωνάδαβο , ἀναβὰς εἰς τὸ ἅρμα εἰς Σαμάρειαν ωροήλαυνεν. ἀναζητήσας ἢ πάντας τὰς Αχάβ συγγωεῖς Ιηῆς , ἀπέκτεινε. βουλόμενο ἢ , μηδένα τ ψευδοωροφητῶν μηδ' ἱερέων τ Αχάβ θεῶν τιμωρίαν ἀφυγεῖν , ἀπάτῃ καὶ δόλῳ πάντας αὐτὸς συνέλαβεν. ἀθροίσας γὰ τ λαὸν , ἔφη [f] βούλεσθαι διπλασίονας ὧν Αχαβ [g] θεῶν εἰσηγήσατ ωροσκυνεῖν , κ τὰς ἐκείνων ἱερεῖς Ὁ ωροφήτας ἑξῆς Ὁ δούλους [h] αὐτῷ παρεῖναι. θυσίας [i] γὰ πολυτελεῖς Ὁ μεγάλας ἐπιτελεῖν [k] μέλλω τοῖς Αχάβ θεοῖς · τ δ' ἀπολειφθέντα τ ἱερέων θανάτῳ ζημιώσειν. ὁ ἢ θεὸς Αχάβ [l] Βαὰλ ἐκαλεῖτ. τάξας δ' ἡμέραν , καθ' ἣν ἔμελλε ποιήσειν τὰς θυσίας , διέπεμψεν ἀνὰ πᾶσαν τὴν [m] τ Ισραηλιτῶν χώραν , τὰς ἄρξοντας ωρὸς αὐτὸν τὰς ἱερεῖς τ Βαάλ. [n] ἐκέλευσε δ' Ιηῆς τοῖς ἱερεῦ-

l Σωθέντες] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* σωτλόντες in *Editis.*

m Απέπεμψαν εἰς Ισραήλαν.] Iterum cum *MSS.* ἔπεμψαν in *Editis.*

n Ισραήλαν.] Ισραέλα ante SPANH.

o Πρὸ τ πύλης] Πρὸς τῇ πύλῃ *Big.* & *Gall.* ωρὸς ταῖς πύλαις *Samb.*

p Δὴ τάτᾳ,] Ita ut ſupra p. 487. §. 4. ᾗ antea.

q Ἀνέλοι.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀνελεῖν in *Editis.*

r Γέγονε,] Γεγόνασι *Big.* & *Samb.*

s Ισραηλίτας] Ita *Gen.* cum melioribus *MSS.* Ισραηλίτας *Baſ. Aliique.*

t Συγγωείας] Ἱππεῖς poſt συγγωείας inſerunt plerique *MSS.* in *Epiphanii* libris, *cum equis ad Samariam properabat.*

v Επορεύετο.] Sic *MSS.* εἰσεπορεύετο in *Editis.*

x Τί δή ποτε παρεγένοντο.] Iterum cum *MSS.* τί ποτε in *Editis.*

y Ηδεσαν αὐτὸς ἀμφοτέρους] Itidemque ex *MSS.* Ατλικωτέρους, quam ἤδεσαν *Editorum.*

z Τεσσαρακονταδύο.] Sic in melioris notæ *MSS.* τεσσαρακονταδύο in *aliis.*

a Φίλο αὐτῷ] Eo modo *MSS.* φίλο αὐτῶ πάλαι γενόμενο in *Editis.*

b Τῶ πάντα] Illud ᾗ ex *MSS.* ut & mox alterum ante Θεῦ.

c Εξαφανίσαι] Sic *MSS.* ἐξαφανίσασθαι in *Editis*

d Ψευδιερεῖς,] Ψευδοϊερεῖς *Samb.*

e Ιδεῖν.] Ιδεῖν poſt πονηρὰς inſertum dedi ex *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

f Βούλεσθ] Illud βούλεσθ ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

g Θεῶν εἰσηγήσατο] Εἰσηγήσαθ θεῶν *Gall.* 1. & 2. ſed θεῶν non agnoſcit *Samb.*

h Αὐτῷ παρεῖναι.] Αὐτῶν *Big Samb.* & *Vat.*

i Γὰρ πολυτελεῖς] Ita cum *Samb.* (*Cocc.*) & *Baſ.* κ in *reliquis.*

k Μέλλειν] Illud μέλλειν ex *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

l Βαὰλ ἐκαλεῖτο.] Videſis *N. Fullerum* in *Miſcell. Sacr.* lib. 2. c. 7.

m Τῶν Ισραηλιτῶν] Τῶν deeſt *Vat.*

n Εκέλευσε] Ita *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐκέλευσε δ' Ιηῆς τῷ Ιερεῖ *Gall.* 1. & 2. ᾗ Βαὰλ, κ ἐκέλευσε τοῖς ἱερεῦσι *Baſ.* & *G.* ὧν ἀθροισθέντων ἐκέλευσεν Ιηῆς τῷ ἱερεῖ legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *quibus pariter congregatis juſſit Hiens pontifici ut daret omnibus veſtes* &c. cui lectioni favet etiam *Zonaras*, qui *Joſephum* ſolet exſcribere. In *S. Literis* 4 *Regum*, c. 10. *qui poſt-*

ἱερεῦσι δοῦναι πᾶσιν ἐνδύματα. λαβόντων δὲ, παρελθὼν εἰς τὸν οἶκον μετὰ τοῦ φίλου Ιωναδάβου, μή τις ἐν αὐτοῖς ἀλλόφυλος εἴη καὶ ξένος, ἐρευνῆσαι προσέταξεν. οὐ βουλόμενος γὰρ τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν ἀλλότριον προσπαρεῖναι. τῶν δὲ εἰσιόντων μὲν οὐδένα παρεῖναι ξένον, καταρξαμένων δὲ τῶν θυσιῶν, προεῖπεν ἔξωθεν ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμὸν ἄνδρας, οὓς ἤδει [o] πιστοτάτους τῶν ὁπλιτῶν, κελεύσας αὐτοῖς [p] ἀποκτεῖναι τοὺς ψευδοπροφήτας, καὶ νεῶ τοῖς [q] πατρίοις ἔθεσι πρωρεῖν πολλῷ ἤδη χρόνον ὠλιγορημένοις, ἀπλήστους ὑπὲρ τῶν διαφυγόντων τὰς ἐκείνων [r] ἀφαιρεθήσεσθαι ψυχάς. οἱ δὲ τούς τε ἄνδρας [s] ἅπαντας κατέσφαξαν· καὶ, τὸν οἶκον τοῦ [t] Βαὰλ ἐμπρήσαντες, ἐκάθηραν οὕτως ἀπὸ τῶν ξενικῶν [v] ἐθισμῶν τὴν Σαμάρειαν. [x] οὗτος ὁ Βαὰλ Τυρίων μὲν θεός. Ἀχαβος δὲ, τῷ πενθερῷ βουλόμενος χαρίσασθαι [y] Ιθοβάλῳ, Τυρίων ὄντι βασιλεῖ καὶ Σιδωνίων, ναόν τε αὐτῷ κατεσκεύασεν ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ προφήτας ἀπέδειξε, καὶ πάσης θρησκείας ἠξίωσε. ἀφανισθέντος δὲ τούτου τοῦ θεοῦ, [z] τὰς χρυσοῦς δαμάλεις προσκυνεῖν τοῖς Ισραηλίταις Ιηοὺς [a] ἐπέτρεψε. τοῦτο [b] δὲ διαπραξαμένῳ, καὶ προνοήσαντι τῆς κολάσεως τῶν ἀσεβῶν, ὁ θεὸς διὰ τοῦ προφήτου προεῖπεν ὅτι τέσσαρας γενεὰς τοὺς παῖδας αὐτοῦ [c] βασιλεύσειν τῶν Ισραηλιτῶν. καὶ τὰ μὲν περὶ Ιηοὺν ἐν τούτοις ὑπῆρχε.

suppeditarent. Cumque eas accepissent, ingressus in ædem cum amico *suo* Jonadabo, edixit ut diligenter quærerent, ne quis sit ibi cum ipsis alienigena aut peregrinus. nolle enim alienum sacris illorum interesse. Illis vero inficiatis peregrinum quempiam adesse, atque rem divinam facere exorsis, foris disposuit homines numero octoginta, quos ex militibus fidelissimos noverat, quibus imperatum erat ut falsos vates interimerent, & patrios ritus jam diu desuetos à contemptu vindicarent; minatus eorum vitam pro illis pendendam fore, qui *quoquo modo* evaserint. Atque isti viros omnes ad unum occiderunt: &, cum Baalis ædem incendissent, hoc modo Samariam à ceremoniis alienis liberarunt. Hic *quidem* Baal Tyriorum erat deus. Achabus autem, cum socero suo Ithobalo Tyriorum & Sidoniorum rege gratiam inire volens, & fanum ei Samariæ exstruxit, & vates instituit, omnique cultu prosequutus est. Cæterum hoc deo è conspectu sublato, Israëlitis permisit Jehus ut aureas vitulas adorarent. Veruntamen quoniam ista recte fecisset, curassetque ut impii meritas luerent pœnas, Deus ei per vatem prædixit, liberos ejus in quartam usque stirpem in Israëlitas regnaturos esse. Atque illa quidem quæ ad Jehum spectant ita se habebant.

Jehus Baalis sacerdotes ad unum omnes interficit. 4 Regum, c. 10.

Jehu posteris in quartam usque stirpem regnum promisit Deus. 4 Regum, c. 10.

ΚΕΦ. ζ.

Ως Γοθολία τῶν Ιεροσολυμιτῶν ἐβασίλευσεν ὅτι ἔτη πέντε· καὶ ἀνελὼν αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς Ιώδαος, τὸν Οχοζίου παῖδα Ιώασον βασιλέα ἀπέδειξεν.

Γοθολία ἡ Αχάβου θυγάτηρ, ἀκούσασα [d] τήν τε Ιωράμου τὰδελφὴ τελευτὴν καὶ τὴν [e] Οχοζίου παῖδος, καὶ δεδιυῖα τῶν βασιλέων ἀπώλειαν, ἐπῴδαζε μηδένα τῶν ἐκ τοῦ Δαυίδου καταλιπεῖν οἶκον, πᾶν δὲ ἐξαφανίσαι τὸ γένος, ὡς ἂν μηδεὶς ἐξ αὐτοῦ βασιλεὺς ἔτι γένοιτο. καὶ τοῦτ' ὡς μὲν ἤνεγκε διεπράξατο· διεσώθη δὲ εἷς υἱὸς Οχοζίου, τροπῷ δή τινι τοιούτῳ τὴν τελευτὴν διέφυγεν. Οχοζίου ὁμοπάτριος αὐτοῦ ἀδελφὴ, [f] Ιωσαβεθὴ ὄνομα, παῖδα σὺν τῷ ἀρχιερεῖ [g] Ιώδαος. εἰσελθοῦσα δὲ εἰς τὸ βασίλειον, καὶ τοῖς ἀπεσφαγμένοις τῶν [h] Ιώασον, τοῦτο γὰρ προσηγορεύετο τὸ [i] παιδίον ἐνιαύσιον, ἐγκεκρυμμένον λάθρᾳ μετὰ τῆς τροφοῦσης, βαστάσασα μετ' αὐτῆς [k] εἰς τὸ ταμιεῖον [l] τῶν κλινῶν ἀπέκλεισε, καὶ λαθραίως ἀνέθρεψαν αὐτή τε καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ιώδαος ἐν τῷ ἱερῷ ἔτεσιν ἓξ, οἷς ἐβασίλευσε Γοθολία τῶν Ιεροσολυμιτῶν καὶ τῶν δύο φυλῶν.

β'. Τῷ δὲ ἑβδόμῳ [m] ἔτει κοινολογησάμενός τισι Ιώδαος πέντε τὸν ἀριθμὸν ἑκατοντάρχαις, καὶ συμπείσας αὐτοὺς [n] συνεπιθέσθαι μὲν τοῖς κατὰ τῆς Γοθολίας ἐγχειρή-

CAP. VII.

VII.

Ut Gotholia Hierosolymitanorum imperium quinquennio tenuit; atque Jodaus pontifex, eâ occisâ, Ochoziæ filium regem constituit.

Gotholia Achabi filia, ubi de Ochoziæ filii sui pariter ac Jorami fratris nece inaudiverat, deque regiæ stirpis interitu, modis omnibus agebat ut nemo ex domo Davidis superstes relinqueretur, utque genus ipsius penitus exstingueretur, ne quis in posterum ex eo regnum obtineat. id quod, ut ipsa quidem rebatur, perfecerat: unus vero ex Ochoziæ filiis servatus est, atque hoc modo mortem effugit. Ochoziæ soror erat eodem patre genita, cui nomen Josabetha. Huic matrimonio junctus erat pontifex Jodaus. Cum autem in regiam ingressa Joasum (ita enim vocabatur puer anniculus) inter cæsorum cadavera una cum nutrice abditum reperisset, eumque pariter & illam sublatos in * conclave cubiculi inclusisset, illa simul & maritus ejus Jodaus ipsum etiam clam in templo *occultum* sex annos aluerunt, quibus Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit.

Gotholia regum semen exstinguere conatur. 4 Regum, c. 11. 2 Paral. c. 22.

2. Verum septimo anno, Jodaus, re cum centurionibus aliquibus, quinque numero, communicata, illisque persuasis ut operam suam commodarent iis quæ in manibus erant contra Gotholiam, secum-

Jodaus pontifex Joasum stirpis regiæ puerum conservat. 2 Regum, c. 11. 2 Paral. c. 22.

postquam ad unum omnes in Baalis ædem convenerunt, jussit æditimo ut vestes ad omnes Baalis cultores promeret.

o Πιστοτάτους τῶν ὁπλιτῶν,] Ita *Samb. Vat. Gall.* & *Vet. Interpr.* πιστοὺς in *reliquis.*

p Ἀποκτεῖναι τοὺς ψευδοπροφήτας,] Ἀποκτεῖναι in omnibus *MSS.*

q Πατρίοις] Ita *Vat.* πατρίοις in *reliquis.*

r Ἀδιαιρέτους ψυχάς.] Ἀφαιρήσεσθαι *Samb.*

s Ἅπαντας κατέσφαξαν·] Sic *MSS.* πάντας in *Editis.*

t Βαὰλ ἐμπρήσαντες,] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* insuper hic loci Βῆλον habet *Vat.* ut & infra αὐτῷ ὁ Βῆλος. in *Editis* perperam βασιλεῖ.

v Ἐθισμῶν τῶν Σαμαρείας.] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* θεῶν in *reliquis.* HUDS. Βααλ MS. & videtur hoc suadere descriptio sequens. & in Sacris Literis etiam ita legitur. nec est quod aliquem offendat οἶκος, nam & infra cap. 7. legitur ὁ Βααλ οἶκος. REL.

x Οὗτος ὁ Βααλ] Videsis pag. 457. §. 1.

y Ἰθοβάλῳ,] Ἰθοβάλου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Εἰθοβάλῳ *Gall.* 2. Vide *Annott.* ad p. 457. §. 1. & ad p. 468 §. 1.

z Τὰς χρυσᾶς δαμάλεις προσκυνῶν τοῖς Ισραηλίταις] Aurearum vaccarum cultus Israelitis à quo relictus, qui nempe erant in Bethel & in Dan. 2 Reg. 10. 29. SPANH.

a Ἐπέτρεψε.] Ita in *MSS.* ἐπέτρεπε in *Editis.*

b Δὲ διαπραξαμένῳ] Illud δὴ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

c Βασιλεύσειν τῶν Ισραηλιτῶν.] Βασιλεύειν *Samb. Bas. Busb.* & *Hen.*

d Τήν τε Ιωράμου τὰδελφὴν] Sic *MSS.* τὴν Ιωράμου τὰδελφὴν, καὶ τὴν Οχ. in *Editis.*

e Οχοζίου] *Al.* Οχοζίου.

f Ιωσαβεθὴ ὄνομα.] Ωσαβεὲθ *Big.* & *Samb.* Ωσαβεὲθ *Gall.* 2. Ιωσαβεὲ *Vat.* LXXII. & *Zonar.*

g Ἰώδαος.] Sic *Big.* & *Samb.* Ἰωαδος in *Editis.* Ἰωδαὲ *Vat.* & LXXII. Ἰωδᾶς *Gall.* 2. in *Epiphanis* libris *Jojada.*

h Ἰώασον,] Ἰωασὲν *Vat.* Ἰωᾶς LXXII.

i Παιδίον ἐνιαύσιον,] Alii sic distinguunt παιδίον, ἐνιαύσιον ἐγκεκρυμμένον &c.

k Εἰς τὸ ταμιεῖον] Conf. supr. c. 6. §. 1. SPANH.

l Τῶν κλινῶν ἀπέκλεισε,] Illa τῶν κλινῶν adjecimus ex *MSS.* eademque phrasi utuntur LXXII. 4 *Regum*, c. 11. v. 2.

* *Conclave cubiculi inclusisset,*] *Al.* in cubiculum lectorum.

m Ἔτει κοινολογησάμενος] Vocem ἔτει non agnoscunt *Big. Samb.* & *Vat.*

n Συνεπιθέσθαι] Ita cum *Cod. Samb.* συνεπισθιάς in *Editis Aliisque.* συμβήσεσθαι *Vat.*

cumque puero regnum assererent & vindicarent, cum jurejurando illos obstrinxisset, quo securitas ejusmodi quid una aggredientibus paratur, deinceps meliorem spem concipiebat de iis quæ contra Gotholiam agitaverat. Viri autem, quos pontifex Jodaus in facinoris *hujus* societatem adsciverat, tota regione peragrata, cum sacerdotes & Levitas ex ea congregassent una cum primoribus tribuum, Hierosolyma eos adduxerunt ad pontificem. Ille vero sibi fidem jurejurando dari postulavit, se secretum, quod ab eo acciperent, omnino clausum habituros, ut quod taciturnitatem simul & operam adhiberi requireret. Cumque juratis rem omnem verbis aperire sibi tutum esse videretur, producto Davidici generis puero quem alebat, "Hic, "inquit, vobis rex, ex ista domo, quam probe "scitis Deum prædixisse in omne ævum regnatu- "ram esse. Itaque vos moneo hortorque ut tertia "pars vestrum in templo præsidio sit regi; pars "vero quarta statuatur in excubiis ad fani limina; "quæque huic proxima custodiam agat portæ "patentis, qua itur in regiam; reliqua vero multi- "tudo inermis versetur *in templo: neminemque "qui arma gestaverit, præter sacerdotem, intrare "permittatis." Præterea autem præcepit, ut pars quædam sacerdotum & Levitarum satellitum more strictis gladiis regem ipsum stiparent; ita ut qui ausus fuerit in Templum intrare, tela gerens, statim moreretur: utque neminem metuentes regem custodire & tueri perseverarent. Et quidem illi, quibus pontifex id consilii dedit, dictis obsequuti, qua *in eum* voluntate essent, factis declararunt. Interea autem Jodaus, patefacto *regum* armamentario, quod in templo à Davide erat constitutum, distribuit centurionibus simul & sacerdotibus atque Levitis hastas & pharetras omnes in eo inventas, ut & alia quæcunque deprehenderit tela. atque *ita* armatos templo circumdedit viribus in unum collatis, ut hoc modo iis ad quos *intrare* nihil attinebat aditum occluderent. Cumque puerum in medium adduxissent, regiam ei coronam imposuerunt, ac Jodaus sacro oleo à se inunctum regem pronunciavit. atque populus, lætitia gestiens factoque applaudens, clamabat, vivat rex.

Jodaus pontifex Joasum Judæ regem creat.

3. Gotholia autem, cum tumultum plaususque inexspectato audivisset, animo valde perturbata, cum satellitio suo prosiluit è regia. Ubi vero ad templum venerat, eam quidem sacerdotes intromittunt: armatos vero illam sequentes ab introitu prohibuerunt custodes, templo circumdati, quibus id *negotii* à pontifice mandatum erat. Cæterum Gotholia, conspicata puerum in suggestu stantem, regiaque corona redimitum, discissa veste *sua*, magnoque clamore sublato, jussit eum occidi qui insidias sibi *perfide* struxit, imperiumque eripere contendit. Jodaus vero, cum centuriones evocasset, iis imperavit, ut Gotholiam in Cedronis vallem abducerent, ibique *eam* interficerent. nolle enim templum pollui, supplicium in eo sumendo de nefaria muliere. Mandavit insuper, ut si quis ad o-

4 Regum, c. 11. 2 Paral. c. 23.

μένοις, τὴν ὴ βασιλείαν τῷ παιδὶ συμπερισπᾶσθαι, ° καὶ λαβὼν ὅρκους, οἷς τὸ ἀδὲες ἀσφαλὲς τ σωεργούντων P βεβαιώσειν, τὸ λοιπὸν ἐπῆρτο τῆς κατὰ τῆς Γοθολίας ἐλπίσιν. οἱ δ' ἄνδρες, ὡς ὁ ἱερεὺς Ἰώδαος κοινωνὸς τ πράξεως 9 παρειλήφει, πρόρρητοι r εἰς ἅπασαν τὴν χώραν, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας ἐξ αὐτῆς ἀθροίσαντες καὶ τοὺς τῶν φυλῶν σωεσηκότας, ἦκον ἄγοντες εἰς Ἱεροσόλυμα σωὸς τ ἀρχιερέα. ὁ ὴ, πίστιν ἤτησεν αὐτοὺς ἔνορκον, ἢ μὴν φυλάξειν ὅπερ ἂν μάθωσιν ἀπόρρητον παρ' αὐτοῦ, σιωπῆς ἅμα καὶ συμπράξεως δεόμενον. ὡς δ' ἀσφαλὲς οὐπω λέγειν ὁμωμοκότων ἐγένετο, σωάγων ὃν ἐκ τ Δαυίδου γένους ἔτρεφεν, "ὅτος ὑμῖν, εἶπε, βασιλεύς, ἐξ ἐκείνης τ οἰκίας, "s ὃν ἴστε τ Θεὸν ὑμῖν σωοφητεύσαντα βασιλεύειν ἀεὶ "τ πάντος χρόνου. σωαινῶ ὴ τοίνυν τρίτον ὑμῶν μοι- "ραν φυλάττειν αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, t τὴν ὴ τετάρτην "τῆς φυλακῆς ἐφεστᾶναι τ πυλῶνας ἀπούσας, ἡ ὴ "μετὰ ταύτην ἐχέτω τὴν τ ἀνοιγομένης καὶ φερού- "σης εἰς τὸ βασίλειον πύλης φυλακήν, τὸ δ' ἄλλο "πλῆθος ἄσπλον ἐν τῷ ἱερῷ τυγχανέτω· u μηδένα δ' "ὁπλίτην εἰσελθεῖν ἐάσητε, ἢ x μόνον ἱερέα." y σωσδιέταξε ὴ τάδε μέρος τι τῶν ἱερέων καὶ Λευίτας σωὸ αὐτὸν εἶναι τ βασιλέα τὰς μαχαίρας αὐτῶν ἐσπασμένους δορυφορούντας, τὸν ὴ πολεμίσαντα παρελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν ὡπλισμένον ἀναιρεῖσθαι σωάντα· z δείσαντας ὴ μηδένα σωαμένειν τῇ Φυλακῇ τ βασιλέως. καὶ οἱ μὲν, οἷς ὁ ἀρχιερεὺς σωεβάλλετο, τάδε πιθόμενοι, ἔργῳ τὴν σωροαίρεσιν ἐδήλουν. ἀνοίξας δὲ Ἰώδαος τὴν ἐν τῷ ἱερῷ ὁπλοθήκην, ἣν Δαυίδης κατεσκεύασε, διεμέρισε τοῖς ἑκατοντάρχαις ἅμα καὶ ἱερεῦσι καὶ Λευίταις ἅπαντ' ὅσα εὗρεν ἐν αὐτῇ δόρατά τε καὶ φαρέτρας, καὶ εἴ τι ἕτερον εἶδος ὅπλων κατέλαβε. καὶ καθωπλισμένους ἔστησεν ἐν κύκλῳ σωεὶ τὸ ἱερὸν σωαφαμένους τὴν χεῖρα, καὶ τὴν εἴσοδον τοῖς ἀ σωεσηκόσιν ἅπασι a ἀποτειχίσαντας. σωαγαγόντες ὴ τὸν παῖδα εἰς τὸ μέσον, b ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν στέφανον τὸν βασιλικὸν· καὶ τῷ ἐλαίῳ χρίσαντες Ἰώδαος, ἀπέδειξε βασιλέα. τὸ δὲ πλῆθος, χαίρων καὶ κροταλίζον, ἐβόα, σώζεσθαι τὸν βασιλέα.

γ'. Τῆς δὲ θορύβου Ϲ τ ἐπαίνων Γοθολία παρ' ἐλπίδας ἀκούσασα, τεταραγμένη σφόδρα τῇ διανοίᾳ μὴ τ ἰδίας ἐξεπήδησε στρατιᾶς ἐκ τ βασιλείου. c καὶ παραγινομένῃ εἰς τὸ ἱερὸν αὐτῇ οἱ μὲν ἱερεῖς εἰσδέχονται. τοὺς δ' ἑπομένους ὁπλίτας εἶρξαν εἰσελθεῖν οἱ d φυλάττοντες ἐν κύκλῳ τ ὑπὸ τ ἀρχιερέως τόπῳ τεταγμένων. ἰδοῦσα δὲ Γοθολία τὸ παῖδα ὑπὲρ τ e σήλης ἑστῶτα, καὶ τὸ βασιλικὸν σωειμένον στέφανον, σωερρηξαμένη καὶ δεινὸν f ἀνακράξασα, g φονεύειν ἐκέλευε τὸν ὑπεβάλευσαντα αὐτῇ καὶ τῷ ἀρχῷ ἀφελέσθαι σωεδαίσαντα. Ἰώδαος δὲ, καλέσας τοὺς ἑκατοντάρχας, ἐκέλευσεν αὐτοὺς h ἀγαγόντας τὴν Γοθολίαν εἰς τὴν Φάραγγα i τοῦ Κεδρῶνος, ἀνελεῖν ἐκεῖ. μὴ γὰρ βέλεσθαι μιανθῆναι τὸ ἱερὸν αὐτόθι τῷ k ἀλιτηρίου l τιμωρησαμένων. σωεσ-

τάξε

o Καὶ λαβὼν ὅρκους,] Καὶ abest quibusdam *MSS.*

p Βεβαιῶσ] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Gen.* βεβαιῶν *Bas. Alique.*

q Παρειλήφει,] Παρείληπτο *Vat.*

r Εἰς ἅπασαν] Εἰς deest *Big. Samb.* & *Vat.*

s Ὃν ἴστε] Ita *Samb.* & *Vat.* ὃν ἴστε Θεὸν *Big.* ἧς ἴστε Θεὸν in *Editis Aliisque.*

t Τὴν ὴ τετάρτην] Τρίτην legit *Gelenius* interpres. REL.

u Μηδένα δ' ὁπλίτην] Sic *Big.* & *Samb.* μηδ' ἕνα δ' ὅπλ. *Bas.* & G. μηδ' ἕνα ὅπλ. *Vat.*

* *In templo:*] *In atriis templi* juxta *Hebr. 2 Paralip. c. 23. v. 6.* ἐν αὐλαῖς οἴκου κυρίου LXXII.

x Μόνον ἱερέα.] Μόνους ἱερέας legisse videtur *Epiphan.*

y Προσδιέταξε] Ita cum *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. σωροδιεταξατο in *Editis Aliisque.*

z Δείσαντας ὴ] Eo modo *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Gall.* 1. 2. δείσαντες in *ceteris.*

a Ἀποτειχίσαντας.] Ἀποτειχίσαντας *Vat.* HUDS. Forte ἀποτειχίζοντας. COCC. Hic non est, ut sæpe aliàs, murum tollere, sed muro cingere. REL.

b Ἐπέθηκαν αὐτῷ] Ἐπέθεσαν *Vat.*

c Καὶ σωαγινομένῃ] Sequutus sum Cod. *Vat.* in *reliquis* σωαγομένῃ οἱ εἰς τὸ ἱερ.

d Περιεστῶτες ἐν κύκλῳ] Περιεστηκότες *Vat.*

e Στήλης ἑστῶτα.] Ita ex *Cod. Vat.* στυλῆ LXXII. *4 Regum*, c. 11. v. 14. (עַל הָעַמּוּד 2 Reg. 11: 14. *Coccejus*) σκιρᾶς in *Editis Aliisque.*

f Ἀνακράξασα,] Ἀνακραγοῦσα *Big.* (*Cocc.*) & *Vat.*

g Φονεύειν ἐκέλευε] Φονεύσειν *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.*

h Ἀγαγόντας] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἄγοντας in *reliquis.*

i Τοῦ Κεδρῶνος,] Τῶν Κεδρῶν *Samb.* & *Gall.* 1. 2.

k Ἀλιτήριον] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἀλιτήριαν in *Editis Aliisque.*

l Τιμωρησαμένων.] Τιμωρησάμενον (*Coccejus*) *Vat.*

m Ἐκκ-

ταξε δε, καν βοηθων τις προσελθοι, κακεινον ανελειν. [m] ελλαβομενοι τοινυν τ Γοθολιας οι προσταγμενοι τω αναιρεζιν αυτης, επι τω πυλω τ ημιονων Β βασιλεως ηγαγον, κακει διεχρησαντο.

δ. Ως δ' η τα περι τω Γοθολιαν τουτον [n] εστρατηγηθη τ τροπον, συγκαλεσας τον τε δημον και τους στρατιτας Ιωδαβ εις το ιερον, [o] εξωρκησεν ευνοειν τω βασιλει, και προνοειν αυτου τ σωτηριας, και τ επι πλειον δεχης. επητ' αυτον τ βασιλεα τιμησειν τ Θεον και μη παραβαινειν τους Μωυσεως νομους δυναι πιστιν ηναγκασε. και μετα ταυτα εισβαλοντες [p] τ Β Βααλ οικον, ον η Γοθολια και ο ανηρ αυτης Ιωραμος κατεσκευασεν, εφ' υβρει μεν Β [q] πατρωω Θεω, τιμη δε τω Αχαβου, κατεσκαψαν· και τ εικονα του ιερωσυνου αυτου [r] Μααθαν απεκτειναν. του δε επιμελειαν και φυλακην τω ιερω τοις ιερευσι και Λευιταις επετρεψεν Ιωδαβ, κατα του Δαυιδου τω βασιλεως διαταξιν, κελευσας αυτους δις τ ημερας επιφερειν τας νενομισμενας των ολοκαυτωσεων θυσιας, και θυμιαν ακωλυτως τω νομω. απεδειξε δε των Λευιτων τινας και πυλωρους επι φυλακη Β τεμενους, ως μηδενα μεμιασμενον παρειναι λαθραιονα.

ε. Τουτων δ' εκαστα [s] διαταξας, μετα τ εκατονταρχων Ε ηγεμονων Ε τω λαω παντος εκ τω ιερω καταλαβων αγει τ Ιωασον εις το βασιλειον. κ [t] καθισανβ εις τ βασιλικον θρονον επηυφημησε τε τω πληθει Ε προς ευωχιαν τραπεντας επι πολλας εωρτασαν ημερας. η μεντοιγε πολις, επει τω του Γοθολιαν αποθανειν, ησυχιαν ηγαγεν. ην δ' Ιωασβ, οτε τ βασιλειαν παρελαβεν, ετων επτα· μητηρ δ' ην αυτω το μεν ονομα [x] Σαβια, πατριδος δ' η Βηρσαβεε. πολλου δ' επεμελησατο τ [x] νομων φυλακην, κ προ τ του θεου θρησκειαν φιλοτιμιαν, αφ' ης παντα [y] τ χρονον ον ο Ιωδαβ εβιωσεν. εγημε δ' Ε γυναικας δυο παρελθων εις ηλικιαν, δοντος του αρχιερεως· εξ ων Ε αρρενες αυτω Ε θηλειαι παιδες εγενοντο. τα μεν δη προ του βασιλεως Ιωασου, ως τ Γοθολιας επιβουλην διεφυγε Ε τ βασιλειαν παρελαβεν, εν τουτοις δεδηλωκαμεν.

pem ei ferendam adveniat, ipsum etiam perimant. Illi itaque, quibus imperata erat Gotholiæ cædes, injectis in eam manibus, eam ad portam mularum regis educebant, ibique *eam* necarunt. *Gotholia necatur.* 4 *Regum*, c. 11. 2 *Paral.* c. 23.

4. Cum autem hæc, quæ ad Gotholiam spectant, hujusmodi stratagemate gesta fuissent, Jodaus, populo ac militibus in templum convocatis, sacramento *omnes* adegit ad benevolentiam regi præstandam, & ad ipsius prætereaque imperii salutem & incolumitatem tuendam. Deinde regem jurejurando obligavit, ut Deum honoraret, legesque Moysis *nullatenus* transgrederetur. Post hæc incursione facta in Baalis ædem, quam Gotholia ejusque maritus Joramus in veri Dei contumeliam & honorem Achabi construxerant, eam funditus diruerunt; & Maatham, qui tum sacerdotium ejus tenebat, occiderunt. Templi vero curam & custodiam sacerdotibus & Levitis permisit Jodaus, juxta Davidis regis institutum, jussis, ut bis singulis diebus solida pro more facerent sacrificia, & suffitum juxta legis præscriptum adolerent. Fecit autem Levitarum quosdam etiam janitores ad fani custodiam, ne quis *ulla re* pollutus posset intrò subrepere. *Juramentum populi & regis.* 4 *Regum*, c. 11. *Restauratio cultus Dei.* 2 *Paral.* c. 23.

5. Ubi autem ad hunc modum ista disposuit, ipse & centuriones & duces atque populus universus Joasum è templo deduxerunt in regiam: eoque in solio regali collocato, omnes lætos clamores sustulerunt, & ad epulas conversi festivitatem per aliquos dies egerunt: nulla utique in civitate turbâ excitata ob mortem Gotholiæ. Tum Joasus annum septimum agebat, cum regnum iniit: materque illi erat nomine quidem Sabia, patria vero ex Bersabee. fuit autem legum observantissimus, cultusque Dei studiosissimus, quamdiu Jodaus *pontifex* vixerit. Porro prima maturitate duas uxores, quas ei locaverat pontifex, in matrimonium duxit: ex quibus utriusque sexus liberos sustulit. Atque hactenus quidem de rege Joaso, quomodo ex insidiis Gotholiæ evasit & regnum suscepit.

ΚΕΦ. η'.

CAP. VIII.

Azaëlus expeditiones facit contra Israëlitas & Hierosolymitanos. Jehus moritur, eique in imperium succedit Joazus. Hierosolymitanorum rex Joasus primo cultûs Dei curam gerit, postea impie agit, & Zachariam lapidari jubet. Joaso mortuo, regnum suscipit Amasias.

Αζαηλος γραπτη επι τους Ισραηλιτας Ε Ιεροσολυμιτας. Ιηους πλουτα, κ τω Ισραηλιτων δεχω Ιωαζος διαδεχεται. Ιωασος τ Ιεροσολυμιτων βασιλευς πρωτον Β Θεω θρησκειας επιμελειται, υστερον ασεβει, κ Ζαχαριαν λιθοις βληθηναι κελευει. Ιωασου αποθνησκοντος, τω βασιλειαν παραλαμβανει Αμασιας.

AZaëlus autem Syrorum rex, bellum cum Israëlitis & Jehu rege illorum gerens, regionis Transjordanianæ tractus ad exortum solis, qui à Rubenitis & Gaditis & Manassitis occupati erant, vastavit; necnon terram Galaaditicam & Batanæam, incendia longe lateque faciens & rapinas, ac ne à cæde quidem illorum temperans, qui in manus ejus inciderent. Non enim eum regionem populantem Jehus propulsare festinabat: sed & ipse, postquam res divinas despexisset, & jura legesque contempsisset, vitam finivit, cum in Israëlitas regnasset annos *septem & viginti. Samariæ autem sepultus est, Joazo filio, qui in imperium succederet, relicto. 2. Jo- *Bellum inter Azaëlum & Jehum.* 4 *Regum*, c. 13. *Jehus moritur, eique succedit Joazus.* 4 *Regum*, c. 11.

[m] Ελλαβόμενοι] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. λαβόμενοι in *ceteris.*

[n] Εστρατηγήθη] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ἐστρατήγη in *reliquis.*

[o] Εξώρκησεν ευνοειν] *Al.* ἐξώρκωσεν.

[p] Τον Β Βααλ οικον,] Τὸν Β Βὴλ οἶκον, ὃν Γοθολία *Vat.*

[q] Πατρωω Θεω] Sic *MSS.* πατρίῳ in *Editis.*

[r] Μααθαν απεκτειναν,] Ita in *Græcis* omnibus. Μαθὰν *Latinis.* Matthàn & Maχὰν LXXII.

[s] Διαταξας,] Eo modo *MSS.* & *Vet. Interpr.* διδάξας in *Editis.*

[t] Καθισανβ εις τ βασιλικον θρονον] Sic cum *Big.* & *Samb.* καθήσαντο in *Editis.* καθήσαντο ἐπὶ τ Β. *Vat.*

[x] Σαβια,] Σαβιὰ ἐκ τ Βηρσαβεὲ LXXII. Αβία *Vat.* Vide *Epiphanium* de *Hæreticis*, p. 469.

[x] Νομων φυλακην,] Νομίμων *Vat.*

[y] Του χρονου] Illud τ ex *MSS.*

[z] Ου γδ εφθη] Οἵαν ἔφθη *Samb.* & *Vat.* οἷς ἂν ἔφθη *Big.* & *Gall.* 1. 2. Incertum quomodo legerit *Epiphan.* nam vertit, *in quo potuit quidem ulcisci Jehus, dum cunctam provinciam devastaret; sed circa divinitatem superbus* &c.

* *Septem & viginti. Samaria autem sepultus est,*] *Duodetriginta* juxta *S. Literas*, 4 *Regum*, c. 10. v. 36.

[a] Ιωαζον] Ιωαχαζ LXXII. *Cedren. Aliique.*

Joasus Judæ rex templum curat instaurandum. 4 Regum. c. 12. 2 Paral. c. 24.

2. Joasum autem Hierosolymorum regem incessit cupido templum Dei instaurandi: vocatoque pontifice Jodao, *ei* præcepit ut per omnem regionem dimitteret Levitas & sacerdotes qui in singula capita sicli argentei semissem exigerent ad refectionem & instaurationem templi, sub Joramo & Gotholia ejusque liberis labefactati. Pontifex vero imperatum non fecit, quod noverit neminem libenter argentum erogaturum esse: sed anno regni vigesimo tertio, cum rex ipsumque & Levitas ad se acciviſſet, eosque objurgasset, quod iis quæ mandaverat non obsequuti essent, jussissetque ut in posterum templi reparationi prospicerent, ejusmodi commentum adhibuit ad colligendam pecuniam, † quo populus libenter acquievit. Cum loculum ligneum undique clausum fecisset, unum in eo foramen aperuit. deinde, ubi eum in templo juxta altare collocasset, jussit ut singuli quantum quisque vellet in eum per foramen injicerent, ad templum instaurandum. id quod populus æquo animo tulit: & multum auri argentique, certatim ea conferendo, coëgerunt. Scriba autem & sacerdos fiscorum *præfecti* loculo exhausto, & cum rex adesset numerata quæ congesta erat pecunia, mox eôdem *loculum* referebant. atque hoc quotidie faciebant. Quamprimum vero sat pecuniæ populus contulisse videbatur, Jodaus pontifex & Joasus rex miserunt qui eam erogarent in lapicidas & structores, inque ligna magna materiæque pulcherrimæ. Templi autem refectione absoluta, reliquum auri & argenti (quod sane non exiguum erat) in crateras & urceolos & pocula atque alia vasa impenderunt; feceruntque ut magnificis sacrificiis, quæ quotidie fiebant, pinguescerent altaria. atque iis, quamdiu Jodaus in vivis erat, debitum adhibebatur studium.

Mortuo Jodao, Joasus à pietate deficit. 2 Paral. c. 24.

3. Illo autem mortuo (qui vixit annos centum & triginta, justitia & probitate in omnibus insignis, & in regiis conditoriis sepultus est, quod Davidis stirpi regnum conservaverat) Joasus rex cultus Dei curam abjecit. Quin & populi principes, similiter ac ipse, moribus erant *ita* depravati, ut jura violarent, inque alia omnia irent quam quæ ab illis optima habebantur. Cum autem Deus hanc regis aliorumque *in pejus* mutationem indigne tulisset, misit vates qui *eos* de factis admonerent & à nequitia revocarent. Illi vero magno adeo hujus amore & immani desiderio tenebantur, ut neque iis, quæ majores illorum ob spreta legum instituta cum totis suis familiis supplicio affecti pertulerunt, neque iis quæ ante denunciarunt vates ullatenus moti pœnitentiam egerint, eóque redierint unde contra ea faciendo digressi erant: sed

Zachariam vatem interfici jubet Joasus. 2 Paral. c. 24.

Zachariam etiam, *Jodai pontificis filium, rex, patris ejus beneficiorum immemor, mortem obire

β'. [b] Τὸν δὲ τῶ Ιεροσολύμων βασιλέα Ιώασον ὁρμή τις ἔλαβε τὸ ναὸν ἀνακαινίσαι τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸν ἀρχιερέα καλέσας Ιώδαον εἰς ἅπασαν ἐκέλευσε πέμψαι τὴν χώραν τοὺς Λευίτας καὶ ἱερέας αἰτήσοντας καθ' ἑκάστης κεφαλῆς ἡμίσικλον [c] ἀργύρου, εἰς ἐπισκευὴν καὶ ἀνανέωσιν τοῦ ναοῦ, καταλυθέντος [d] ὑπὸ Ιωράμου καὶ Γοθολίας καὶ τῶν παίδων [e] αὐτῆς. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς τοῦτο μὲν οὐκ ἐπήνεσε, σωτὴρ ὡς ἤδειν [f] ἀγνωμόνως [g] προήσεσθαι τὸ ἀργύριον· τρίτῳ δὲ καὶ εἰκοστῷ τῆς βασιλείας ἔτει, μεταπεμψαμένου τοῦ βασιλέως αὐτόν τε καὶ Λευίτας, καὶ ὡς [h] παρηκούσαντας ὧν προσέταξεν αἰτιωμένου, καὶ κελεύοντος εἰς τὸ μέλλον προνοεῖσθαι τῆς ἐπισκευῆς τοῦ ναοῦ, σκυθρωπάσαι χρῆναι πρὸς τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων ὁ ἀρχιερεύς, [i] ᾧ τὸ πλῆθος ἡδέως εἶχε, πιστεύσαν. ξύλινον κατασκευάσας θησαυρὸν, καὶ κλείσας πανταχόθεν, ὀπὴν [k] ἐν αὐτῷ μίαν ἤνοιξεν. ἔπειτα θεὶς εἰς τὸ ἱερὸν παρὰ τὸν βωμὸν, ἐκέλευσεν ἕκαστον ὅσον βούλεται [l] βάλλειν εἰς αὐτὸν ἀφ' ἧς ἡ ὀπὴ, εἰς τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ. πρὸς τοῦτο πᾶς ὁ λαὸς εὐ διετέθη· καὶ πολὺ ἄργυρον & χρυσὸν φιλοτιμούμενοι καὶ συνεισφέροντες ἤθροισαν. κιγκῶντες δὲ τὸν θησαυρὸν, καὶ παρόντος τοῦ βασιλέως ἀριθμοῦντες τὸ συνειλεγμένον [m] ὅ τε γραμματεὺς & [n] ὁ ἱερεὺς τῶν φυλακίων, ἔπειτ' εἰς τὸν αὐτὸν ἐτίθεσαν τόπον. καὶ τοῦτο ἐποίουν ἑκάστης ἡμέρας. ὡς δὲ ἀποχρώντως τὸ πλῆθος ἐδόκει βαλεῖν τῶν χρημάτων, ἔπεμψαν μισθούμενοι λατόμους & οἰκοδόμους ὁ ἀρχιερεὺς Ιώδαος & ὁ βασιλεὺς Ιώασος, καὶ [o] ἔτι ξύλα μεγάλα & τὴν καλλίστης ὕλης. ἐπισκευασθέντος δὲ τοῦ ναοῦ, τὰ [p] περιόντα χρυσοῦ & ἀργύρου, σὺν ὀλίγοις δέ τισι, εἰς τε κρατῆρας & οἰνοχόους & σπονδεῖα καὶ τὰ λοιπὰ σκεύη κατεχρήσαντο· θυσίαις τε πολυτελέσιν ὅσημέραι τὸν βωμὸν παίοντες διετέλουν. καὶ ταῦτα μὲν, ἐφ' ὅσον Ιώδαος χρόνον ἔζη, τὴν προσηκούσης ἐτύγχανε τιμῆς.

γ'. Ὡς δὲ ἐτελεύτησεν οὗτος· ἔτη μὲν βιώσας [p] ἑκατὸν [q] καὶ τριάκοντα, δίκαιος δὲ & [r] πάντα χρησὸς [s] γενόμενος, ἐτάφη δὲ ἐν τοῖς [t] βασιλικοῖς δήκαις ἐν Ιεροσολύμοις, ὅτι [v] τοῦ Δαυΐδου γένους τοῦ βασιλείου [x] ἐκτήσατο· προέβαινεν ὁ βασιλεὺς Ιώασος τοῦ ἐπιμέλειαν τοῦ περὶ τὸν Θεόν. συνδιεφθάρησαν δ' αὐτῷ & οἱ τοῦ πλήθους προεστῶτες, ὥστε πολυμελεῖν εἰς τὰ δίκαια, καὶ [y] τὰ νενομισμένα παρ' αὐτοῖς ἄθεσα εἶναι. δυσχεράνας δὲ ὁ Θεὸς ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τοῦ βασιλέως & τῶν ἄλλων, πέμπει τοὺς προφήτας διαμαρτυρησομένους τε τὰ πραττόμενα, καὶ παύσοντας τὴν πονηρίας αὐτῶν. οἱ δὲ ἰσχυρὸν ἔρωτα καὶ δεινὴν ἐπιθυμίαν ἄρα τούτου εἶχον, ὡς μήτε [z] οἷς οἱ παρ' αὐτῶν ἐξυβρίσαντες εἰς τὰ νόμιμα [a] πανοικὶ κολασθέντες ἔπαθον, μηδ' οἷς οἱ προφῆται προεῖπον [b] πεισθέντες [c] μετανοῆσαι, καὶ μεταθεῖν ἐξ ὧν εἰς ἐκεῖνα [d] παρανομήσαντες ἐτράπησαν· ἀλλὰ & Ζαχαρίαν υἱὸν τοῦ ἀρχιερέως Ιωδάε λίθοις ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε βληθέντα ἀποθανεῖν ἐν τῷ [e] ἱερῷ, τῶν

b Τὸν δὲ τῶ Ιεροσολύμων βασιλέα Ιώασον ὁρμή τις ἔλαβε τὸν ναὸν ἀνακαινίσαι τοῦ Θεοῦ.] 2 Chronic. xxiv. SPANH.

c Ἀργύρου,] Ita cum *MSS.* ἀργυροῦ in *Editis.*

d Ὑπὸ Ιωράμου] Sic & *Samb.* in *cæteris* ὑπὸ τοῦ Ιωράμου.

e Αὐτῆς.] Αὐτῶν juxta *Vet. Interpr.*

f Εὐγνωμόνως] Ita *Bas. G.* & *Vat.* ἀγνωμόνως non agnoscunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. neque legisse videtur *Vet. Interpr.*

g Προήσεσθαι] Προῆσθαι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. προσέσθαι *Vat.* προσθεῖ *Gall.* 2.

h Παρακούσαντας] Παρακούσαντα solus *Vat.*

i Ὧ τὸ πλῆθος] Ὡς τὸ πλ. *Gall.* 2. Forsan ὃ τὸ πλ. legerit *Epiphan.* qui vertit *quod populus libenter habuit.* phrasis hæc ᾧ τὸ πλ. ἰδ. ἦχε, alibi, quod sciam, non occurrit. hujusmodi tamen constructionem (*Atticam*) in aliis auctoribus sæpiuscule habemus, ut apud *Xiphilinum*, ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν οἷς ἔπραττεν. si quis ἐφ' ᾧ malit, valeat, quantum valere potest, conjectura.

† *Quo populus libenter acquievit.*] *Al.* quod non gravatim tulit populus.

k Ἐν αὐτῷ μίαν ἤνοιξεν.] Illud ἐν deest *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Βάλλειν εἰς αὐτόν] Βαλεῖν *Vat.*

m Ὅ τε γραμματεὺς] 2 *Paralip.* c. 24. v. 11. ὁ γραμματεὺς τοῦ βασιλέως καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου.

n Ὁ ἱερεὺς τῶν φυλακίων,] Illud ὁ è *Cod. Vat.*

o Ἔτι ξύλα μεγάλα] Ita ex *MSS.* ἐπὶ in *Editis.*

p Ἑκατὸν καὶ τριάκοντα,] 2 Chronic. xxiv. 15. SPANH.

q Καὶ τριάκοντα,] Καὶ deest *Big.* & *Samb.*

r Πάντα χρησὸς] Illud πάντα ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

s Γενόμενος,] Ita cum *MSS.* γενόμενος καὶ ἐτάφη ἐν τοῖς in *Editis.* De *Jodao* vide *Montacutium* in Exercit. 2 §. 5. p. 59.

t Βασιλικαῖς δήκαις] Βασιλικαὶ δῆκαι ἐν Ιεροσολύμοις: quia Davidici erat generis. Ita & Hebræi scribunt in urbe fuisse sepulcra generis Davidici. Male Interpres. REL.

v Τοῦ Δαυΐδου] Sic *MSS.* & Δαυΐδου in *Editis.*

x Ἐκτήσατο.] Ἀνεκτήσατο *Big.* & *Samb.* HUDS. Forte ἀνεκτήσατο. *Vetus* repararat. COCC.

y Τὰ νενομισμένα] Τὰ insertum dedi ex *Big.* & *Samb.*

z Οἷς οἱ παρ' αὐτῶν] Ita *MSS.* & mox μηδ' οἷς. in *Editis* μήτε ὅσα & μηδ' ὅσα.

a Πανοικὶ κολασθέντες] Πανοικὶ LXX. Exod. 1. 1. SPANH.

b Πεισθέντες] Forte τούτοις πεισθέντες. COCC.

c Μετανοῆσαι,] Μετενόησαν *Big. Samb.* & *Vat.*

d Παρανομήσαντες] Παρεμήσαντες *Big.* & *Samb.*

* *Jodai pontificis filium,*] Vide *Epiphanium* de *Hæreticis*, p. 470.

e Ἱερῷ,] Ἱερὸν interdum est tota structura templi, atria aliaque

τῶν τῦ παλῤὸς αὐτῦ ἀνδρειοτάτων λαβόμενος, ὅτι, τῦ Θεῦ [f] προφητεύειν αὐτὸν ἀποδείξαντος, εἰς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει συνεβούλευεν αὐτῷ τε καὶ τῷ βασιλεῖ τὰ δίκαια πράττειν, καὶ ὅτι τιμωρίαν μεγάλων ὑφέξουσι μὴ πεισθέντες. τελευτῶν μέντοι Ζαχαρίας μάρτυρα καὶ δικαστὴν ὧν [g] ἔπαθε τὸν Θεὸν ἐποιεῖτο, ἀντὶ χρηστῆς συμβουλίας, ἃ ὧν ὁ πατὴρ αὐτῦ παρέσχεν Ιωάσῳ, πικρῶς καὶ βιαίως ἀπολλύμενος.

δ'. Ἐδωκε μέντοι γε οὐκ εἰς μακρὰν ὁ βασιλεὺς δίκην ὧν παρηνόμησεν. ἐμβαλόντος γὰρ Αζαήλου τῦ Σύρων βασιλέως εἰς τὴν χώραν αὐτῦ καὶ τὴν τε [h] Γίτθαν καταστρεψαμένου καὶ λεηλατήσαντος ἐπ' αὐτὴν στρατεύει εἰς Ἱεροσόλυμα. [i] φοβηθεὶς δ' ὁ Ιώασος, πάντας [k] κενώσας τὰς τῦ Θεῦ θησαυρὰς καὶ τὰς τῶν βασιλέων, καὶ τὰ ἀναθήματα καθελὼν, ἔπεμψε τῷ Σύρῳ, τούτοις ὠνούμενος τὸ μὴ πολιορκηθῆναι [l] μηδὲ κινδυνεύειν περὶ τῶν ὅλων. ὁ δὴ πεισθεὶς τῇ τ' χρημάτων ὑπερβολῇ, τὴν στρατιὰν οὐκ ἐπήγαγε τὰ Ἱεροσόλυμα. νόσῳ μέντοι χαλεπῇ περιπεσὼν [m] Ιώασος, ἐπιβεβουλευμένος αὐτὰ [n] τ' φίλων, οἱ τ' τ Ζαχαρίου θάνατον ἐκδικοῦντες [o] τ Ιωδάε παιδὸς ἐπεβούλευσαν τῷ βασιλεῖ, καὶ διεφθάρη περὶ αὐτῶν. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Ἱεροσολύμοις, οὐκ ἐν [p] τ βασιλικαῖς τ προγόνων, ἀσεβὴς νομισθείς. ἐβίωσε δ' ἔτη ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα· τὴν δὲ βασιλείαν αὐτῦ παραδέχεται Αμασίας ὁ παῖς.

ε'. Εἰκοστῷ δὲ καὶ πρώτῳ [q] ἔτει τ Ιωάσου βασιλείας, παρέλαβε τὴν τ Ισραηλιτῶν ἡγεμονίαν [r] Ιώαζος ὁ τ Ιηῦ υἱὸς ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ κατέσχεν αὐτὴν ἔτεσι δέκα καὶ ἑπτὰ, τ μὲν πατρὸς οὐδὲ αὐτὸς μιμητὴς [s] γενόμενος, [t] ἀσεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι τῦ Θεῦ καταφρονήσαντες. ἐταπείνωσεν δ' αὐτὸν καὶ [u] συνέχλεν ὁ τ τοσαύτης δυνάμεως ὁ τ Σύρων βασιλεὺς εἰς ὀλίγας μυριάδας καὶ [x] πεντήκοντα ἱππεῖς, στρατεύσας ἐπ' αὐτὸν. [y] πόλεις τε καὶ μεγάλας καὶ πολλὰς αὐτῦ ἀφελόμενος, καὶ τὴν στρατιὰν αὐτῦ διαφθείρας. ταῦτα δ' ἔπαθεν ὁ τ Ισραηλιτῶν [z] λαὸς, κατὰ τὴν Ελισαίου προφητείαν, ὅτε Αζάηλον βασιλεύσειν προεῖπε τ Σύρων καὶ Δαμασκηνῶν, [a] ἀποκτείναντα τ δεσπότην. ὧν ἡ ἐν ἀπόροις ἦτο [b] καιροῖς Ιώαζος, ὑπὲρ δέησιν καὶ ἱκεσίαν τὸν Θεὸν κατέφυγε, ῥύσασθαι τῶν Αζάηλου χειρῶν αὐτὸν παρακαλῶν, καὶ μὴ περιιδεῖν ὑπ' ἐκείνῳ γενόμενον. ὁ δὲ Θεὸς, καὶ τὴν μετάνοιαν ὡς [c] ἀρετὴν ἀποδεχόμενος, [d] καὶ νικητῶν μᾶλλον τὸν δυναμένους, τελέως μὴ ἀπολλύναι δοκοῦντα αὐτὸν, δίδωσιν αὐτῷ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τῶν κινδύνων ἄδειαν. εἰρήνης δὲ ἡ χώρα λαβομένη ἀνέδραμέ τε πάλιν εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, καὶ ἠυθήνησε.

ς'. Μετὰ δὲ τὸν Ιωάζου τελευτὴν, ἐκδέχεται τὸν λεχθέντα ὁ υἱὸς αὐτῦ [e] Ιώασος. ἕβδομον ἤδη καὶ τεσσαρακοστὸν

jusserit in templo saxis obrutum; quod Dei spiritu instinctus ad vaticinandum, pro concione populum simul & regem adhortatus fuerit ad juste agendum, quodque prædixerit fore ut gravem subirent pœnam, si *monitis* non obtemperarent. Moriens tamen Zacharias Deum testem fecit, & judicem eorum quæ patiebatur, pro bono *quod dederat* consilio, atque iis quæ pater ipsius Joaso fecerat, morte periens acerba & violenta.

4. Cæterum rex non multo post pœnas maleficiis debitas persolvit. Azaëlus enim Syrorum rex, impressione in ditionem ejus facta, cum & Gittam evertisset & prædam abegisset, exercitum Hierosolyma in eum educit. Joasus autem metu perculsus, exhaustis Dei regumque thesauris, detractisque templo donariis, omnia ad Syrum misit; quibus eam sibi redimeret securitatem, ut nec obsidione premeretur, nec in rerum omnium discrimen adduceretur. Atque ille, vi pecuniæ ingenti victus, copias Hierosolymis non admovebat. Joasus tamen, cum in morbum difficilem incidisset, amicis eum adortis, qui ut Zachariæ Jodai filii mortem ulciscerentur regi insidias struxerant, etiam ab illis occiditur. Et quidem Hierosolymis sepultus est; sed non in regiis majorum monumentis propter impietatem. Vixit autem annos septem & quadraginta: eique in regnum succedit filius Amasias.

Azaëlus Judæorum fines populatur. 4 *Regum*, c. 12. 2 *Paral.* c. 24. *Eum ab Hierosolymorum obsidione dimittit Joasus templi spoliis.* 4 *Regum*, c. 12. 2 *Paral.* c. 24. *Joasi mors.* 4 *Regum*, c. 12. 2 *Paral.* 25. *Joasi successor Amasias.* 4 *Regum*, c. 12. 2 *Paral.* c. 25.

ς'. Anno autem regni Joasi vigesimo primo, Israëlitarum imperium suscepit Joazus Jehu filius apud Samariam: illudque tenuit annos decem & septem; patris quidem sui nec ipse imitator, sed scelcribus æque addictus ac primi isti qui Deum contemptui habuerunt. Illum vero Syrorum rex depressit, ac copias ejus tam numerosas adeo attrivit, ut decem tantum ei reliquerit peditum millia, equitesque quinquaginta, postquam expeditionem fecisset, urbesque magnas & multas ei abstulisset, ejusque exercitum clade affecisset. Hæc autem Israëlitarum populo mala acciderunt juxta Elissæi vaticinium, quando Azaëlo etiam prædixisset, quod necato domino Syrorum & Damascenorum regnum esset occupaturus. Cumque Joazus in tanta malorum difficultate versaretur, ad preces & supplicationes se recipit, Deum obsecrans ut ipsum è manibus Azaëli liberaret, & in illius potestatem redigi non pateretur. Deus autem, pœnitentiam loco virtutis acceptans, contentusque admonere potentes, cum ei non videretur funditus perdere, fecit ut nullo in metu esset de belli periculis. quo fit ut regio, pace potita, ad pristinum statum rediret, opibusque floreret.

IX. *Joazus Jehu filius, regno susceptо, bello premitur ab Azaëlo.* 4 *Regum*, c. 13.

6. Joazo autem vitâ defuncto, successit filius ejus Joasus in regnum. Cum septimum jam & tri-

Joazo in Israëlitarum regnum succedit filius ejus Joasus.

ge-

que complectens; interdum pars illa, in qua erant sacerdotes, quæ alibi dicitur τέμενος *sanum*, seu οἶκος *ædes Templi*. Vide Auctores supra laudatos ad p. 473. §. 2.

[f] Προφητεύειν] Forte προφήτην. *Vetus*, quem cum Deus Prophetam constituisset. COCC.

[g] Ἔπαχε τ Θεὸν] Ita *Samb.* & *Bas.* ἔπαθε in *ceteris*.

[h] Γίτθαν καταστρεψαμένου] Γίττην in plerisque *MSS.*

[i] Φοβηθεὶς δ' ὁ Ιώασος,] Οἱ φοβηθεὶς *Big.* & *Samb.*

[k] Κενώσας] Ἐκκενώσας *Big. Samb.* & *Vat.*

[l] Μηδὲ] *Gen.* μὴ δ'.

[m] Ιώασος,] Articulum ὁ ante Ιώασος delevimus, auctoritate *MSS.*

[n] Τῶν φίλων,] Ita cum *Vat. Gall.* 2. & *Epiphan.* τ φίλων δ' Ζαχαρίου οἱ τ in *Editis.* τ φίλων τ Ζαχαρίου οἱ τ *Big.* & *Samb.*

[o] Τῦ Ιωδάε παιδὸς] Illud δ' ex *MSS.*

[p] Ταῖς βασιλικαῖς] Ταῖς βασιλικαῖς desunt *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[q] Ἐτεῖ τ Ιωάσου βασιλείας,] Illud ἔτει ex *MSS.* εἰκοστῷ καὶ πρώτῳ ἔτει in *S. Literis.*

[r] Ιώαζος] Ιωάχαζ LXXII. Ιωάχαζος *Vat.* passim, & infra etiam *Big.* & *Samb.*

[s] Γενόμενος, ἀσεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι] Dist. & leg. γενόμενος, ἀσεβήσας, ὡς κ. ο. πρ. & ita *Rufinus*: impie vero gerens, sicut & primi Reges, qui Deum spreviſſe videbantur. SPANH.

[t] Ἀσεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι] Ita in *MSS.* ἀσεβήσας καὶ οἱ πρῶτοι in *Editis.* ὡς καὶ οἱ πρ. legendum conjecerat *Schotanus.*

[u] Συνέχλεισεν ὁ τ τοσαύτης δυνάμεως ὁ τ Σύρων βασιλεὺς εἰς ὀλίγας μυριάδας καὶ πεντήκοντα ἱππεῖς,] *Rufinus*: extenta potestate contrivit; dum adversus eum decem millibus armatis, & quinquaginta millibus equitum castra movisset. *Unde legisse hic eum patet*: ὀπλ. μυρ. καὶ πέντε μυριάδας ἱππέων· SPANH.

[x] Πεντήκοντα ἱππεῖς,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* πεντακοσίους in *Editis.* juxtà *S. Literas*, (4 *Regum* c. 12. v. 7.) πεντήκοντα ἱππεῖς καὶ δέκα ἅρματα καὶ δέκα χιλιάδας πεζῶν.

[y] Πόλεις τε] Καὶ πόλεις τε μ. καὶ π. αὐτὸν ἀφ. *Vat.*

[z] Λαὸς,] Βασιλεὺς *Big. Samb.* & *Vat.* verum pro voce λαὸς facit *Epiphan.*

[a] Ἀποκτείναντα τ δεσπότην.] Ἀποκτείναντι *Big.* & *Samb.*

[b] Καιροῖς Ιώαζος,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* καιροῖς in *Editis.*

[c] Ἀρετὴν ἀποδεχόμενος,] Ita *Bas. G. Vat.* & *Epiphan.* ἀρίστην *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[d] Καὶ νικητῶν μᾶλλον τὸν δυναμένους, τελέως μὴ ἀπολλύναι δοκοῦντα αὐτῷ,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* καὶ ν. μ. τ. δυναμένους τελέως ἀπολλύειν, δοκοῦν αὐτῷ. in *Epiphanii* versione, *& corripere magis quam perdere hominem hujusmodi volens.* HUDS. Forte καὶ νικητῶν μᾶλλον τὸν τοῦτο δυναμένους (h. e. μεταποιοῦντας) ἢ τελέως ἀπολλύειν δοκοῦν αὐτῷ, COCC.

[e] Ιώασος.] Ita legunt & distinguunt *MSS.* nisi quod in non-

geſimum annum regnaret Joaſus in tribum Judæ, Iſraëlitarum regnum iniit. iſte Joaſus Samariæ, (nam & ille eodem nomine gaudebat, quo Hieroſolymorum rex) illudque annos ſexdecim tenuit. Cæterum vir bonus erat, patriſque *ſui* mores nequaquam referebat. Illo autem tempore, cum Eliſſæus vates jam ſenex admodum in morbum incidiſſet, ad eum viſendum veniebat Iſraëlitarum rex. cumque eum in ipſo fere mortis articulo inveniſſet, flere cœpit, ipſo vidente, & lamentari, patremque & præſidium appellare. "nam & ipſi "acceptum ferre *dicebat*, quod nunquam *illis* con- "tra inimicos opus fuiſſet armis, illius quippe va- "ticinia feciſſe ut ſine pugna de hoſtibus victoriam "reportarint: nunc quidem illum è vita diſcedere, "ſe vero relictos iri Syris armatis aliiſque in illo- "rum poteſtate hoſtibus. Itaque nec ſibi amplius "vivere tutum eſſe, ajebat; ſed expedire cum eo "exitum facere, ſimulque è vita migrare." Regem iſta deplorantem conſolatus eſt Eliſſæus; præcepitque ut arcu ad ſe allato illum intenderet. Cum itaque arcum rex paraſſet, *vates* ſuis manibus illius manibus impoſitis eum jaculari juſſit. cumque tribus telis emiſſis poſt tertium deſtitiſſet, "ſi, inquit, plura quidem miſiſſes, tum Syrorum "regnum radicitus exſcidiſſes: quoniam vero tribus "ſolis contentus fuiſti, cum Syris congreſſus toti- "dem etiam præliis eos victurus es, ut regionem, "quam patri tuo ademerunt, recipias." Et rex quidem, his auditis, abiit. nec ita multo poſt vates diem obiit ſupremum: vir inclytæ juſtitiæ, magnique plane à Deo æſtimatus. id quod teſtantur res incredibiles miræque ex afflatu divino ab eo factæ, de quibus præclara inter Hebræos fama eſt. Funere etiam magnifico elatus eſt, quali par erat virum Deo adeo charum cohoneſtari. Quin & eo tempore accidit, cum latrones quidam hominem à ſe occiſum in Eliſſæi ſepulchrum conjeciſſent, ut mortuus, ſimul ac vatis corpus tetigiſſet, reviviſceret. Atque hactenus quidem de Eliſſæo vate, deque iis quæ, dum in vivis eſſet, prædicebat, & quemadmodum, poſtquam fatis conceſſiſſet, etiam vi divina pollebat.

Joaſus ægrotantem viſit Eliſſæum. 4 Regum, c. 13.

Eliſſæi, tum vita defuncti, laus.

Mortuus tactu Eliſſæi corpore revixit. 4 Regum, c. 13.

7. Mortuo autem Azaëlo Syrorum rege, regnum ad filium ejus Adadum pervenit, cui bellum infert Joaſus Iſraëlitarum rex: eique ter victo regionem omnem eripiebat urbeſque & vicos, quotquot pater ejus Azaëlus ex Iſraëlitarum regno abſtulerat. Hoc utique factum eſt quemadmodum Eliſſæus prædixerat. Poſtquam vero evenit ut etiam Joaſus moreretur, ille quidem Samariæ ſepelitur, atque imperium ad filium ejus Hieroboamum devenit.

Mortuo Azaëlo, oppida agroſque Adado ejus filio eripit Joaſus. 4 Regum, c. 13.

κοσὸν ἔτος βασιλεύοντος Ιωάσου τοῦ Ιούδα φυλῆς, παρέλαβε τὴν ἀρχὴν ἔτος ὁ Ιώασος ἐν Σαμαρείᾳ τῶν Ισραηλιτῶν · [f] καὶ γὰρ αὐτὸς τὸν αὐτὸν εἶχε προσηγορίαν τῷ τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλεῖ · καὶ κατέσχεν αὐτὴν ἔτεσιν ἐκκαίδεκα. [g] ἀγαθὸς δ' ἦν καὶ ἐδέν ὅμοιος τῷ πατρὶ τὴν φύσιν. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ελισσαίου τοῦ προφήτου γηραιοῦ μὲν ἤδη τυγχάνοντος, εἰς δὲ νόσον ἐμπεπτωκότος, ἦκεν ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς πρὸς αὐτὸν ἐπισκεψόμενος. καταλαβὼν δ' αὐτὸν ἐν ἐσχάτοις ὄντα, κλαίειν ἤρξατο, [h] βλέποντος αὐτοῦ, καὶ πολιᾶσθαι, καὶ [i] πατέρα τε [k] ἀποκαλεῖν καὶ ὅπλον. " δι' "αὐτὸν γὰρ μηδέποτε χρήσασθαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὅπλοις, "ἀλλὰ τῇ ἐκείνου προφητείᾳ ἁμαχητὶ κρατεῖν τῶν "πολεμίων · νῦν δ' [l] ἀπεῖναι μὲν αὐτὸν ἐκ τοῦ ζῆν, κα- "ταλιπεῖν δ' [m] ἐξωπλισμένοις τοῖς Σύροις [n] καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν πολεμίοις. ὅτ' οὖτος τοίνυν ζῆν ἔπ ἀσφαλές, "ἔλεγε · ἀλλὰ καλῶς ἔχειν [o] σωτηρίας αὖτις καὶ "σωτηρίαν τοῦ βίου." ταῦτα ὀδυρόμενον Ελισσαῖον παρεμυθεῖτο ὁ βασιλεύς · καὶ τόξον ἐκέλευσεν αὖτις κομισθὲν ἐντεῖναι τοῦτο. ποιήσαντος οὖν [p] ὑπερπὰς τοῦ βασιλέως τὸ τόξον, ἐπιλαβόμενος αὐτὸς [q] τῶν χειρῶν, ἐκέλευσε τοξεύειν. τρία δὴ βέλη αὐτὸς προεμένου [r] εἶπε διαπαυσαμένου, "πλείω μὲν, εἶπεν, ἀφεὶς, ἐκ ριζῶν "ἂν τὴν τῶν Σύρων βασιλείαν ἐξεῖλες. ἐπεὶ δὴ τρισὶν ἡρέ- "κεσθης μόνοις, τοσούτοις καὶ μάχαις κρατήσεις συμβα- "λὼν τοῖς Σύροις, ἵνα τὴν χώραν ἣν ἀπέτεμον τοῦ σοῦ "πατρὸς ἀνακτήσῃ." καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ταῦτ' ἀκούσας ἀπηλλάγη. μετ' ὀλίγον δὲ ὁ προφήτης ἀπέθανεν · ἀνὴρ, ἐπὶ δικαιοσύνῃ διαβόητος, καὶ φανερῶς ἀποδεδειγμένος τοῦ Θεοῦ. θαυμαστὴ γὰρ ἐδόξαζε διὰ τὴν προφητείαν ἐπεδείξατο ἔργα, καὶ μνήμης λαμπρᾶς παρὰ τοῖς Εβραίοις ἠξιωθήσεται. ἔτυχε δὲ ταφῆς μεγαλοπρεποῦς, καὶ οἵας εἰκὸς ἦν τὸν ἄνδρα θεοφιλῆ μεταλαβεῖν. συνέβη δὲ καὶ τόπε, λῃστῶν τινῶν ῥιψάντων εἰς τὸν Ελισσαίου τάφον ὃν ἦσαν ἀνηρηκότες, τὸ νεκρὸν τῷ σώματι αὐτοῦ προσκολληθῆναι [s] ἀναζωπυρῆσαι. καὶ τὰ μὲν περὶ Ελισσαίου τοῦ προφήτου, ζῶν τε ὅσα προεῖπε, καὶ ὡς μετὰ τὴν τελευτὴν ἐπ δυνάμιν [t] εἶχε θείαν, δεδηλώκαμεν.

ζ. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Σύρων βασιλέως Αζαήλου, εἰς [v] Αδαδον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ βασιλεία περιέρχεται, [x] πρὸς ὃν συνάπτει πόλεμον Ιώασος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεύς · καὶ τρισὶ μάχαις νικήσας αὐτὸν, ἀφείλετο τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ ὅσας ὁ πατὴρ αὐτοῦ Αζαήλος πόλεις καὶ κώμας τῶν Ισραηλιτῶν βασιλείας παρέλαβε. τοῦτο μέντοι [y] καὶ τὴν Ελισσαίου προφητείαν ἐβεβαίωσε. [z] ἐπεὶ δὲ συνέβη καὶ Ιώασον [a] ἀποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύθη, [b] καθῆκε δὲ εἰς Ιεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ ἀρχή.

nonnullis ſit Ιωάζης. in *Editis* Ιώας. ὃς ἐβδ. ἔ. κ. τ. ἔ. β. Ι. τ. τ. φυλῆς παρέλαβε τὴν ἀρχήν.

f Καὶ γὰρ αὐτὸς] Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς *Vat.*

g Ἀγαθὸς δ' ἦν] Vide *S. Literas, 4 Regum, c. 13.*

h Βλέποντος αὐτοῦ,] Illa αὐτοῦ βλέποντος & mox καὶ ante πατέρα ex *MSS. & Vet. Interpr.*

i Πατέρα τε ἀποκαλεῖν καὶ ὅπλον. δι' αὐτὸν γὰρ μηδέποτε χρήσασθαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὅπλοις,] Et ſcutum ſui regni *Rufinus* vertit καὶ ὅπλον LXX. ἅρμα Ισραὴλ καὶ ἱππεῖς αὐτοῦ 2 Reg. XVI. 14. SPANH.

k Αποκαλεῖν καὶ ὅπλον. δι' αὐτὸν γὰρ μηδέποτε χρήσασθαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὅπλοις,] Αὐτὸν ante ἀποκαλεῖν delevimus auctoritate *MSS. & Vet. Interpr.*

l Απεῖναι] Forte ἀπιέναι. *Vetus*, diſceret. COCC.

m Εξωπλισμένοις] Sic *Big. Samb. & Gall. 1.* ἐξωπλισμένους in *Editis Aliiſque.*

n Καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν πολεμίοις.] Ita cum *Samb. & Vat.* ἀπ' αὐτῶν *Gall. 2.* καὶ τοῖς αὐτῶν πολεμίοις in *Editis.* τοῖς αὐτῶν πολεμίοις ſine καὶ habet *Big.* in *Epiphanii* verſione, *& aliis inimicis captivandos relinqueret.*

o Σωτηρίας αὐτῷ] Καὶ ante σωτηρίαν ejectum volui, quod illud non agnoſcant *Big. & Samb.*

p Ὑπερπὰς δὲ βασιλέως] Ita *Samb. & Vet. Interpr.* ὑπερπὰς in *reliquis.*

q Τῶν χειρῶν,] Illa τῶν χειρῶν ex *MSS. & Vet. Interpr.*

r Εἶτα διαπαυσαμένου,] Εἶτα δὲ ἀναπαυσαμένου *Big. Samb. & Vat.*

s Αναζωπυρῆσαι.] Vide *Cotelerium* ad Conſtit. Apoſtol. p. 289.

t Εἶχε θείαν,] Sic *MSS. & Vet. Interpr.* ἔχει in *Editis.*

v Αδαδον τὸν υἱὸν] Ita ut ſupra aliquoties. Αδιεζ *Vat.* Αδιε. LXXII. & Cedren. Αδὰν *Baſ. & G.* Αδδὰν *Gall. 2. & Epiphan.* Βιέαν *Big. & Gall. 1.* Αρδέεμ *Samb.*

x Πρὸς ὃν συνάπτει πόλεμον] Ita *Vat. & Vet. Interpr.* πρὸς τοῦτον in *reliquis.*

y Κατὰ τὴν Ελισσαίου προφητείαν,] Sic *Big. Samb. & Vat.* κατὰ τὴν τοῦ Ελισσαίου in *ceteris.*

z Επεὶ δὲ συνέβη καὶ Ιώασον ἀποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύθη, καθῆκε δὲ εἰς Ιεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀρχή.] Aliter legit *Rufinus*, qui vertit: Cumque contigiſſet, ut etiam Joas moreretur, ille quidem ſepultus eſt in Samaria, Regnum verò ſuo filio Hieroboam nomine dereliquit. SPANH.

a Αποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύθη, καθῆκε δὲ εἰς Ιεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ ἀρχή.] Ita ex *MSS. & Vet. Interpr.* τεθνηκέναι in *Editis*, omiſſis quæ ſequuntur ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύθη.

b Καθῆκε δὲ εἰς Ιεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ ἀρχή.] Hic ſequutus ſum *Cod. Vat.* (emendavit ita *Coccejus* ex *Vet. & Gelenio*) καθῆκεν εἰς Ιάωζον ἡ ἀρχὴ τὸν υἱὸν αὐτοῦ *Baſ. G. & Gall. 2.* καθίκετο δὲ εἰς Ιώαζον *Big. Samb. & Gall. 1.* in *Epiphanii* verſione, *regnum vero ſuo filio Geſſaban nomine dereliquit.*

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. Θ'.

Ως Αμασίας στραλδυσάμενος ἐπὶ Ιδυμαίους ἐ Αμαληκίτας, αὐτὸς ἐνίκησεν· εἶτα πολεμῶν πρὸς Ιώασον ἡττᾶται, ἢ μετ' ὀ πολὺ ἀναιρεῖται, Οζία τῷ υἱῷ διαδεχομένου.

CAP. IX.

Quomodò Amasias, expeditione in Idumæos & Amalecitas suscepta, eos devicit: deinde bello Joasum lacessens vincitur, & non multo post interficitur, Ozia ei in regnum succedente.

X.

ΔΕυτέρῳ δ' ἔτει τ Ιωάσου βασιλείας τ Ισραηλιτῶν, ἐβασίλευσεν [c] Αμασίας τ Ιούδα φυλῆς ἐν Ιεροσολύμοις, μητρὸς ὢν [d] Ιωαδδὴς τὄνομα, πόλιτιδος ἧ τὸ γένος. ἡωμαιστὶ ἧ τοῦ δικαίου [e] πεφυκώς, καὶ ταῦτα νέος ὤν. παρελθὼν δ' ἐπὶ τὰ πράγματα καὶ τὴν ἀρχὴν, ἔγνω δεῖν πρῶτον Ιωάσῳ τιμωρῆσαι τῷ πατρὶ, καὶ τοὺς ἐπιβεβουλευκότας αὐτῷ φίλους κολάσαι. καὶ τούτους μὲν συλλαβὼν ἀπάντας ἐφόνευσε· [f] τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν οὐδὲν εἰρήκασιν δεινὸν, ἀκόλουθα τοῖς Μωυσέως νόμοις, [g] ὃς οὐκ ἐδικαίωσε διὰ πατέρων ἁμαρτίας τέκνα κολάζειν. ἔπειτα στρατιὰν ἐπιλέξας ἐκ τ Ιούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος τ ἐν ἀκμῇ καὶ πρὸς εἴκοσιν ἔτη γεγονότων, καὶ [h] συναθροίσας [i] ὡς τριακοντάδας μυριάδας, τούτων μὲν ἑκατοντάρχας [k] κατέστησε· πέμψας δὲ καὶ πρὸς τ [l] τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέα, μισθοῦται [m] δέκα μυριάδας ὁπλιτῶν παλάντων ἑκατὸν ἀργυρίου. διεγνώκει γὰρ τοῖς Αμαληκιτῶν ἔθνεσι καὶ Ιδυμαίων καὶ [n] Γαβαλιτῶν ἐπιστρατεύσασθαι. [o] ἀθροισθεισῶν δὲ πρὸς τὴν στρατείαν, καὶ μέλλοντος ἐξορμᾶν, ὁ προφήτης τ τῶν Ισραηλιτῶν [p] στρατὸν ἀπολῦσαι [q] συνεβούλευσεν. εἶναι γὰρ ἀσεβῆ, [r] καὶ τ Θεὸν κτίσαι αὐτῷ προλέγειν [s] χρησομένῳ τούτοις συμμάχοις· πεισθέντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῷ [t] φθῆναι τ μισθὸν δεδωκέναι τοῖς Ισραηλίταις, παρήνει πιθέσθαι ὁ προφήτης ὅ, τι τῷ Θεῷ δοκεῖ· χρήματα δ' αὐτῷ πολλὰ παρ' αὐτοῦ γενήσεσθαι. καὶ τοὺς μὲν ἀπολύει, χαλεπῶς δὲ τοῦ μισθὸν εἰπόντος· αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως ἐπὶ τὰ προειρημένα τῶν ἐθνῶν ἐστράτευσε. καὶ κρατήσας αὐτῶν τῇ μάχῃ, μυρίους μὲν ἀπέκτανε, τοσούτους δὲ ζῶντας ἔλαβεν, ὃς ἐπὶ τὴν μεγάλην ἀγαγὼν [v] πέτραν, ἥτις ἐστὶν ἐπὶ τῆς Αραβίας, [x] ἀπ' αὐτῆς κατεκρήμνισεν· ἀπήγαγέ τε λείαν πολλὴν ἐ πολὺν ἄφθονον ἐκ [y] τούτων ἐθνῶν. Αμασίου δ' ἐν τούτοις ὑπάρχοντος, οἱ τ Ισραηλιτῶν, ὃς ἀπέλυσε μισθωσάμενος, ἀγανακτήσαντες ἐπὶ τούτῳ, καὶ νομίσαντες ὕβριν εἶναι τὴν ἀπόλυσιν· ἃ γὰρ ἂν τάχ' παθεῖν μὴ κατεγνωσμένους· ἐπῆλθον αὐτοῦ τῇ βασιλείᾳ, καὶ μέχρι [z] Βηθσεμήρων προελθόντες διήρπασαν τὴν χώραν, καὶ πολλὰ μὲν ἔλαβον ὑποζύγια, τρισχίλιοι δ' ἀνθρώπους ἀπέκτειναν.

β'. Αμασίας δὲ τῇ νίκῃ καὶ τοῖς κατορθώμασιν

ANno autem regni Joasi Israëlitarum regis secundo, regnare cœpit Amasias Hierosolymis in Judæ tribum, matre natus Jodade nomine, genere cive *Hierosolymitana*. atque mirum in modum justitiam colebat, idque *admodum* adolescens. Cum autem imperio rebusque gerendis admoveretur, statuit Joasum patrem sibi imprimis vindicandum esse, eosque suorum, qui manus ei intulerant, pœna afficiendos. Atque istos quidem omnes comprehensos interfecit: in ipsorum vero liberos nihil grave admisit, convenienter agens Moysis legibus, qui iniquum esse censuit pro parentum culpis pœnas à liberis reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Judæ & Benjamitica ex iis qui flore essent ætatis & *annorum plus minus viginti, collectisque quasi trecentis millibus, hisce centuriones præfecit: ac præterea, cum misisset ad Israëlitarum regem, centum militum millia centum argenti talentis conducit. decreverat enim Amalecitarum & Idumæorum & Gabalitarum gentibus bellum inferre. Cum autem in eo esset ut exercitum educeret, seque in eos moveret, vates *quidam* eum admonuit ut Israëlitarum copias dimitteret. esse enim hominum genus impium, Deique oraculum ei cladem denunciasse, si istis auxiliis uteretur: hostibus vero superiorem fore, si Dei auspiciis fretus paucis assumptis cum illis dimicaret. Rege autem *id* ægre ferente, quod jam Israëlitis stipendium numerasset, hortatus est vates ut Dei voluntati morem gereret: multa enim ab eo pecunia auctum iri. Et illos quidem dimittit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepisset: is vero cum suis copiis contra prædictas gentes profectus est. Cumque illos pugna superasset, millia quidem decem occidit, & totidem vivos, quos in petram magnam, quæ in Arabia est, ductos de ea præcipitavit: multum prædæ abegit, & opum vim immensam *tulit* ex istis gentibus. At dum hæc ageret Amasias, Israëlitæ, quos conductos remiserat, ex eo ad indignationem adducti, missionemque sibi ignominiæ esse rati, (haud enim illis hoc accidisse, nisi contemptui habitis) in ejus ditionem impetum faciebant, & progressi usque ad Bethsemera, regionem populati sunt; & multa quidem jumenta ceperunt, hominum vero tria millia interfecerunt.

2. Cæterum Amasias victoria rebusque prospere

Amasias Judææ rex. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

Deut. 24, 16. Ezech. 18, 20.

Bellum inferre statuit Amalecitis aliisque.

4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

Israëlitarum copias, quas conduxerat, ex consilio vatis remittit. 4 Paral. c. 25.

Israëlita ab Amasia dimissi regionem populantur. 2 Paral. c. 25.

c Αμασίας ὁ Ιόαδος] Αμεσσίας LXXII.

d Ιωαδδὴς τὄνομα,] Ita cum *MSS.* Ιεώιμ in *Editis*. & in *Epiphanii* libris *Joad.* Ιωαὶμ aut Ιωαδεὶμ LXXII.

e Πεφυκώς,] *Al.* πεφυκὼς.

f Τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν οὐδὲν εἰργάσαιτο δεινὸν, ἀκόλουθα ποιῶν τοῖς Μωυσέως νόμοις.] Mosis Legibus vetitum ob Parentum peccata liberos punire. Idem 2 Reg. XIV. 6. SPANH.

g Ος οὐκ ἐδικαίωσε] Illud ὃς non agnoscit *Vat.*

h Συναθροίσας ὡς τριακοντάδα μυριάδας,] Et ex his congregans quasi trecenta millia *Rufin.* omisit *Gelenius*. SPANH.

i Ὡς τριακοντάδα μυριάδας,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* εἰς in *reliquis*.

* *Annorum plus minus viginti*,] Qui vigesimum ætatis annum excesserant, *juxta S. Literas*, 2 *Paralip.* c. 25. v. 5.

k Κατέστησε·] Απέδειξε solus *Vat.*

l Τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέα,] Τῶν deest *Vat.*

m Δέκα μυριάδας ὁπλιτῶν παλάντων ἑκατὸν ἀργυρίου.] Conduxit argenti talentis centum millia armatorum *Rufin. add.* talentis centum, centum millia. *Bene hoc in versione Gallica.* SPANH.

n Γαβαλιτῶν ἐπιστρατεύσασθαι.] Ita *Samb. Busb. Hen.* & *Vat.* Γαζιλιτῶν in *Editis Aliisque*. Vide Cl. *Relandum* in *Geogr. S.* l. 1. c. 15. HUDS. Γαζιλιτῶν *Gen.* Vel Γαβαλιτῶν à Γαβαλα O. Galilææ, vid. lib. XV. Antt. c. 8. §. 5. SPANH.

o Παρασκευασαμένων δ'] Ita cum *Cod. Vat.* & *Epiphan.* ἀθροισθεισῶν τε in *reliquis*.

p Στρατὸν ἀπολῦσαι] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* λαὸν in *Editis*.

q Συνεβούλευσεν.] Συνεβάλλετο *Vat.*

r Καὶ τ Θεὸν κτίσαι αὐτῷ προλέγειν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τ δὲ Θεὸν in *Editis*.

s Χρησομένῳ τούτοις συμμάχοις·] Χρησομένου *Big. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

t Φθῆναι τ μισθὸν δεδωκέναι] Οφθῆναι in *reliquis*. HUDS. Lege φθῆναι. *Vetus*, jam præbuisset. COCC.

v Πέτραν, ἥτις ἐστὶν ἐπὶ τῆς Αραβίας, ἀπ' αὐτῆς κατεκρήμνισεν·] Eam *scilicet*, à qua nomen habet Arabiæ urbs, *Petra*. unde *Arabiæ Petræa* nomen. *Grotius*. HUDS. Πέτρα Arabiæ imminens; De hoc autem facto Amasiæ 2 *Chronic.* XXV. 12. ubi nulla Arabiæ mentio, sed tantum de *loco prærupto* ἐπὶ κρημνοῦ juxta LXX. sermo, è quo hi præcipites dati. SPANH.

x Απ' αὐτῆς κατεκρήμνισεν·] Sic *MSS.* ἐπ' αὐτῆς in *Editis*.

y Τούτων ἐθνῶν.] Ita cum *Vet. Interpr.* ἐκ τ ἐθνῶν *Vat.* ἐκ πάντων ἐθνῶν in *reliquis*.

z Βηθσεμήρων προελθόντες] Βηθωρὼν juxta meliores *Epiphanii* codices. ἐω; Βηθωρὼν LXXII. & 2 *Paralip.* c. 25. v. 13.

a Αμα-

Amasias Idumæorum deos colit. 2 Paralip. c. 25.

re gestis elatus, Deum quidem, qui ei horum *omnium* auctor exstiterat, cœpit negligere: istorum vero *deorum*, quos ex Amalecitarum regione attulerat, cultui se addixit. Cum autem vates eum adiisset, "se mirari, dicebat, quod illos Deos esse "credat, qui cultoribus suis nihil opis afferre po- "tuerunt, nec illos ab ejus manibus liberarunt: sed "illorum quamplurimos male pereuntes insuper "habuerunt, & semetipsos in captivitatem abdu- "ctos. illos enim Hierosolyma delatos esse, perin- "de ac si quis hostium quosdam captivos eò du- "ceret" Ista autem regi iram moverunt, quo fit ut vati silentium indiceret, supplicium ei minatus, si quid præter regotium suum agere pergeret. Tum quidem ille se quieturum dixit: *Deum* vero ea non præteriturum esse prædicebat, quibus rebus novis studens manus admoverat. At Amasias, cum semet regere & moderari in prospera fortuna non posset, (quam licet à Deo acceperit, contu-

Amasias à vate reprehensus.

Amasiæ ad Joasum litere.

meliis in eum non temperavit) sed magna de se opinione inflatus esset, scripsit Joaso regi Israëlitarum, jubens, "ut idem ipse cum omni *suo* popu- "lo sibi obsequium præstaret quod & olim præ- "stitum erat majoribus suis, Davidi & Solomoni: "sin vero nolit quod æquum est facere, scire *opor-* "*tet* bello esse decernendum de summa imperii." Joasus autem in hæc verba rescripsit. "JOASUS "REX AMASIÆ REGI. In monte Libano in- "gens erat cupressus, necnon & * rubus. ille "misit ad cupressum, poscens illius filiam suo filio "in matrimonium dari: sed interea fera quædam "præteriens rubum proculcavit. Hoc itaque tibi "exemplo erit; ne *solito* majora appetas; neve, "quod prospere rem gesseris contra Amalecitas, "ista cogitatione superbiens tibimet regnoque "tuo pericula ascisças.

Joasi responsum. 4 Regum, c. 14.

Amasias Joaso bellum infert. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

3. Amasias autem, cum ista legisset, majori adhuc cupiditate ad bellum incitatus est; Deo, ut arbitror, illum ad hoc impellente, ut pro iis quæ in eum admiserat peccatis pœnas exigeret. Ubi vero copias eduxerat contra Joasum, & pugnam conserturus erat, timor subitus & consternatio, qualem Deus non propitius solet immittere, Amasiæ exercitum in fugam vertit, etiam antequam ad manus venirent. Illis ergo præ timore dispersis, contigit ut Amasias à suis desertus ab hostibus caperetur: eique Joasus mortem minatus est, nisi hoc Hierosolymitanis persuaderet, ut portas aperirent ipsumque cum exercitu in urbem reciperent. Et quidem Amasias, necessitate compulsus metuque ex vitæ periculo, auctor erat ut hostis intromitteretur. Ille vero, diruta murorum parte quasi quadringentorum cubitûm spatio, quà perruptio facta est cum curru invehitur Hierosolyma, captivum præ se agens Amasiam. Atque hoc modo in

Amasias à Joaso vinctus. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

Joasus Hierosolymitanorum murorum partem diruit. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

ἐπαρθεὶς, τὸν μὲν τύτων αἴτιον αὐτῷ Θεὸν ἡγούμενον ὑπερορᾶν ἤρξατο· ὃς δὴ ἐκ τῆς [a] Αμαληκιτῶν χώρας ἐκόμισε, τύτυς σεβόμενος διετέλει. προσελθών δή ὁ προφήτης αὐτῷ, "θαυμάζειν, ἔλεγε, [b] εἰ τύτυς "ἡγεῖται θεὺς, οἳ τὺς ἰδίυς, παρ' οἷς ἐτιμῶντο, μηδὲν "ὠνησαν, μηδ' ἐκ χειρῶν ἐρρύσαντο τῶν ἐκείνυ· ἀλλ' "ὑπερείδον πολλύς τε αὐτῶν ἀπολλυμένυς, καὶ [c] αὐ- "τὺς αἰχμαλωτισθέντας. κεκομίσθαι γὰρ εἰς Ιεροσό- "λυμα τύτῳ τῷ τρόπῳ, καθὼς ἄν τις τῶν πολε- "μίων τινὰς ζωγρήσας ἤγαγε." τῷ δὲ βασιλεῖ ταῦτ' ὀργὴν ἐκίνησε, καὶ προσέταξεν ἡσυχίαν ἄγειν τὸν προφήτην, ἀπλήστως [d] αὐτὸν κολάσειν, ἂν πολυπραγμονῇ. καὶ ὁ μὲν ἡσυχάζειν εἶπεν· οὐκ ἀμελήσειν δ' ὧν [e] ἐπικεχείρηκε [f] νεωτερίζων τὸν Θεὸν προσέλεγε. Αμασίας δὲ, κατέχειν αὐτὸν ἐπὶ τῷ ὑπεραίρεσθαι ἀ δυνάμενος, ὡς πολὺ τοῦ Θεοῦ λαῶν εἰς αὐτὸν ἐξύβριζεν, ἀλλὰ [g] Φρονηματισθεὶς, ἔγραψεν Ιωάσῳ τῷ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεῖ, κελεύων "ὑπακοῦσαι αὐτῷ "σὺν παντὶ τῷ λαῷ, ὡς [h] πότερον ὑπῆκουε τοῖς "προγόνοις αὐτοῦ, Δαυίδῃ καὶ Σολομῶνι· ἢ μὴ βλύ- "μενον ὑπερφρονεῖν, εἰδέναι πολέμῳ περὶ τῆς ἀρχῆς [i] διά- "κριν μενον." ἀντέγραψεν δὴ ὁ Ιώασος τάδε. "ΒΑ- "ΣΙΛΕΥΣ ΙΩΑΣΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙ ΑΜΑ- "ΣΙΑ. Ην ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει [j] κυπάρισσος πεμπε- "γένης, καὶ [k] ἄκανθος. αὐτὴ πρὸς τὴν [l] κυπάρισσον "ἐπεμψε μνηστευομένη τὴν θυγατέρα αὐτῆς πρὸς γάμον "τῷ παιδί. μεταξὺ δὲ ταῦτα λέγουσαν, θηρίον πα- "ρερχόμενον καταπάτησε τὴν ἄκανθον. τέλος οὖν ἔφη σοι "πρόσταγμα μὴ μειζόνων ἐφίεσθαι. μηδ' ὅτι τὴν "πρὸς Αμαληκίτας μάχην ηὐτύχησας, ἐπὶ ταύτῃ "γαυριῶν σαυτῷ καὶ τῇ βασιλείᾳ σε κινδύνυς ἐ- "μπεσῶ.

γ'. Ταῦτα δὴ ἀναγνὺς Αμασίας, ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τὴν [m] στρατείαν [n] παρωξύνθη, ὡς θεὸς παρορμῶν αὐτὸν, οἶμαι, πρὸς αὐτὴν, ἵνα τῶν [o] προσγενομένων εἰς αὐτὸν ἀσθε- νείας ἀπολάβῃ. ὡς δὲ ἐξῆγε μὲν τὴν δυνάμεως ἐπὶ τὸν Ιώασον, καὶ σωτηρίαν μάχην ἔμελλον, τὸ Αμασίᾳ στράτευμα φόβος αἰφνίδιος καὶ κατάπληξις, οἵαν Θεὸς οὐκ ἐθέ- μενὸς ὧν [p] τίθησιν, εἰς φυγὴν ἔτρεψε, καὶ πρὶν εἰς χεῖ- ρας ἐλθεῖν. [q] Διασπαρέντων δὴ τῶν ἐκ δεξιᾶς αὐτῶν, μο- νωθέντα τὸν Αμασίαν ληφθῆναι συνέβη πρὸς τῶν πολεμίων αἰχμάλωτον, ἠπείλησε δὲ αὐτῷ θάνατον [r] Ιώασος, εἰ μὴ πείσαι τὺς Ιεροσολυμίτας, ἀνοίξαντας αὐτῷ τὰς πύ- λας, δέξασθαι μὲν τὸν στρατιᾶς εἰς τὴν πόλιν. καὶ Αμασίας μὲν ὑπὸ ἀνάγκης οὐ [s] τοῦ ζῆν δέος, ἐποίησεν εἰσδεχθῆ- ναι τὸν πολέμιον. ὁ δὲ, Διακόψας [t] τι τῶν τείχυς [v] ὡς τε- τρακοσίων πηχῶν, ἐφ' ἅρματος εἰσήλασε διὰ τῆς διακο- πῆς εἰς Ιεροσόλυμα, τὸν Αμασίαν ἄγων αἰχμάλωτον. κύ- κλος

a Αμαληκιτῶν] Vide sup. §. 1.

b Εἰ τύτυς ἡγεῖται θεὺς, οἳ τὺς ἰδίυς, παρ' οἷς ἐτιμῶντο, μηδὲν ὠνησαν, μηδ' ἐκ χειρῶν ἐρρύσαντο τῶν ἐκείνυ·] Mirum Deos à victoribus coli, qui victis cultoribus suis nihil profuerant. Vid. 2 Chron. xxv. 15. Aliter apud Æschylum Agam. v. 346. &c. ubi Deos victæ regionis ritè colendos tradit, & victoribus, ne ipsi postea vincantur: Οὐκ ἄν γ' ἑλόντες αὖθις αὖ θάνοιεν ἀν. juxta nempe Gentilium πολυθεΐαν. SPANH.

c Αὐτὺς αἰχμαλωτισθέντας.] Sic *Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* καὶ τὺς in *cæteris.*

d Αὐτὸν κολάσειν,] Sic *MSS.* αὐτῷ in *Editis.*

e Επικεχείρηκε] Ita *Samb.* & *Vat.* ἐπεχείρησε in *Editis Aliisque.*

f Νεωτερίζων τὸν Θεὸν] Νεωτερίζειν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

g Φρονηματισθεὶς,] Φρονηματίσθεις, *Hesychio* ἐπαρθεὶς φρονήματι. & Φρόνημα est *fastuosa de se opinio* apud *Euripidem* in *Hecuba*, v. 622. HUDS. *Hesych.* Φρονηματίσθεις, ἐπαρθεὶς τῷ φρονήματι. Sic Φρόνημα fastuosa de se opinio. *Euripid. Hecub.* v. 622. Φρονήματος τὸ πρὶν στερέντες· SPANH.

h Διακελευσόμενον.] Ita *MSS.* κελευσόμενον in *Editis.*

i Κυπάρισσος] ארז est in Hebræo, quod cedrum vulgo reddunt. Sed & Alexandrini κυπάρισσον aliquando pro ea habent. REL.

k Ακανθος.] Ακαιθος. LXX. ἀπχὺχ & *MS. Alex.* Οχὸζ Hebr. תחוח *Santes* Paliurus, *Vulg.* Carduus *Syr.* Prunus *Arab.* Abies 2 Chronic. xxv. 18. At 2 Reg. xiv. 9. LXX. ὁ ἄκαν Carduus, & ita ibi *Sanctes* & *Chaldæus*; *Syr.* & *Arab.* Prunus. Theophrast. H. Pl. lib. 6. c. 3. p. 123. ἄκανθος ἡ ἀκανώδες, & in fine Διαφορὰ ὃ τὸ μὲ ἀκανὼν ὄυκ εἰσὶ· Idem c. 4. p. 124. ἀκανίζ' SPANH.

l Κυπάρισσον] Κέδρον hic habent seu Cedrum LXX. *Syr. Arab. Chald.* 2 Reg. xiv. 9 & 2 Chron. xxv. 18. *Hebr.* in utroque loco ארז quæ *Cedrum* passim notat. SPANH.

* *Rubus.*] Ita placuit interpretari, non *carduus* cum *aliis*: quod ἄκανθος non *herba* sit, sed *spinosus & aculeatus frutex.* Vide *Theophrastum* in *Hist. Plant.* l. 6. c. 3. & c. 4.

m Στρατείαν] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Gall.* 1. στρατιὰν in *reliquis.*

n Παρωξύνθη,] *Al.* παροξυνθὲν.

o Παρανομηθέντων εἰς αὐτ ν] Παρανομηθέντων *Gall.* 2.

p Τίθησιν,] Ενδίδωσι *Big. Samb.* & *Vat.*

q Διασπαρέντων δὲ] Ita cum *Epiphan.* in *reliquis* Διασπαρέντων δὴ.

r Ιώασος,] Ιώασος insertum dedi ex *Busb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

s Τοῦ ζῆν δέος,] Illud δὲ ex *MSS.* & mox ὡς δὲ ζῆν *Vat.*

t Τι δὲ τείχυς] Voculam τὶ adjeci ex *MSS.*

v Ως τετρακοσίων πηχῶν,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὥστε πεντακοσίων *Bas.* ὥστε τετρακοσίων *Gen.*

x Τὺς

ενός τι τύτῳ τῷ τρόπῳ γνώμενον τ Ιεροσολύμων, [x] τὰς τι τὰ Θεᾶ ὑπωρὰς ἀνείλεφ, καὶ ὅσον ἦν τῷ Αμασίᾳ χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἐν τοῖς βασιλείοις ἐξεφόρησε· καὶ ἅτως αὐτὸν ἀπολύσας τ αἰχμαλωσίας, ἀνέζευξεν εἰς Σαμάρειαν. ταῦτα δ' ἐγένετο τοῦ τὰς Ιεροσολυμίτας ἔτη τεσσάρτῳ Ĉ δεκάτῳ τ Αμασίου βασιλείας. ὃς, μὴ ταῦτα ὑπολαβὼν ὑπὸ τ φίλων, φεύγει μὲν εἰς [y] Λάχισαν πόλιν, ἀναιρεῖται δ' ὑπὸ τ ὑπολόγων, πεμψάντων ἐκεῖ τὰς ἀποκτενοῦντας αὐτόν. καὶ τὸ μὲν σῶμα κομίσαντες εἰς Ιεροσόλυμα βασιλικῶς ἐκήδευσαν. κατέτρεψε δ' ἔτως Αμασίας τ βίον [z] διὰ τ νεωτερισμὸν καὶ τὴν πρὸς τ Θεὸν ὀλιγωρίαν, βιώσας μὲν ἔτη τέσσαρα καὶ πεντήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐννέα Ĉ εἴκοσι· διαδέχει δ' αὐτὸν ὁ [a] παῖς Οζίας τὄνομα.

potestatem suam redactis Hierosolymis, & Dei thesauros abstulit, & exportavit quicquid auri argentique Amasiæ erat in regia: atque ita demum, cum Amasiam libertati restituisset, Samariam reversus est. Ista autem Hierosolymitanis acciderunt anno regni Amasiæ decimo quarto. qui post hæc, insidiis ei structis ab amicis, in urbem Lachisam profugit, & ab insidiatoribus occisus est, cum eò misissent qui illum ibi necarent. Et corpus quidem ejus Hierosolyma reportatum regiis exsequiis honestarunt. At vitam hoc modo finivit propter insolentiam & Dei contemptum; cum annos quidem quatuor & quinquaginta vixisset, novem vero & viginti regnasset: eique succedit filius *ejus* nomine Ozias. *Amasiæ interitus.* 4 *Regum*, c. 14. 2 *Paral.* c. 25.

ΚΕΦ. ι'.

Περὶ Ιεροβοάμου Ισραηλιτῶν βασιλέως, καὶ Ιωνᾶ τ προφήτου· καὶ ὡς Ιεροβοάμου τελευτήσαντος τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν ὁ υἱὸς αὐτ Ζαχαρίας. ὡς Οζίας Ιεροσολυμιτῶν βασιλεὺς τὰ περιξ ἔθνη ἐχειρώσατο, καὶ οἷα συνέβη αὐτῷ ὁρμήσαντι ὑπερθυσιάζειν τῷ Θεῷ.

CAP. X.

De Hieroboamo Israëlitarum rege, & Jona vate; atque ut, Hieroboamo vita defuncto, filius ejus Zacharias imperium suscepit. Quomodo Ozias Hierosolymitanorum rex gentes finitimas subegit, quæque ei acciderunt postquam id egit ut Deo sussitum adoleret. XI.

Πεντεκαιδεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς Αμασίου βασιλείας ἐβασίλευσε τῶν Ισραηλιτῶν [b] Ιωάσου υἱὸς Ιεροβοάμου ἐν Σαμαρείᾳ ἔτη [c] τεσσαράκοντα. [d] ἦν δ' ὁ βασιλεὺς τὰ μὲν εἰς τὸν Θεὸν ὑβριστὴς καὶ καταφρονητὴς δεινῶς ἐγένετο, εἰδωλά τε σεβόμενος καὶ πολλοῖς ἀτόποις καὶ ξένοις ἐγχειρῶν ἔργοις· τῷ δὲ λαῷ τῶν Ισραηλιτῶν μυρίων κακῶν αἴτιος [e] ὑπῆρχε. τούτῳ [f] προεφήτευσε τις Ιωνᾶς, ὡς δεῖ πολεμήσαντα τοῖς Σύροις αὐτὸν κρατῆσαι τῆς ἐκείνων δυνάμεως, καὶ πλατῦναι τὴν αὐτ βασιλείαν· τοῖς μὲν κατὰ τὴν ἄρκτον μέρεσιν ἕως [g] Αμάθης πόλεως, τοῖς δὲ κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἕως [h] τῆς [i] Ασφαλτίτιδος λίμνης. τὸ γὰρ ἀρχαῖον οἱ ὅροι τ Χαναναίας [k] ἦσαν ἅτοι, καθὼς ὁ στρατηγὸς Ιησοῦς περιώρισε. στρατεύσας οὖν ὅπλα τοὺς Σύρους ὁ Ιεροβοάμου, καταστρέψεται πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν, ὡς προεφήτευσεν Ιωνᾶς.

ANno autem decimoquinto regni Amasiæ cœpit Hieroboamus Joasi filius in Israëlitas regnare, *idque* Samariæ, & annos quadraginta *regnavit*. Hic rex in Deum quidem erat contumeliosus legumque supra modum contemptor, ut qui deastros colebat & multis operibus absurdis & peregrinis manum admovebat: populo vero Israëlitarum mala innumera afferebat. Huic *ex oraculo* Jonas quidam *vates* prædixit, ab ipso, si cum Syris bellum gesserit, labefactandam fore illorum potentiam, suique regni fines proferendos: ex partibus quidem septentrionalibus usque Amathum urbem, ad meridiem vero usque Asphaltitem paludem. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, sicut Jesu imperatori visum est eam circumscribere. Hieroboamus itaque, cum in Syros expeditionem fecisset, omnem eorum provinciam, juxta Jonæ vaticinium, in potestatem suam redegit. *Hieroboamus Israëlitarum rex.* 4 *Regum*, c. 14. *Ex Jonæ oraculo bellum infert Syris.* 4 *Regum*, c. 14.

Β'. Αναγκαῖον δὲ ἡγησάμην, τὴν ἀκρίβειαν τ πραγμάτων ὁμολογήσαντα ὑποσχημένῳ, ὅσα καὶ περὶ τ προφήτου τούτου εὗρον ἐν τ [l] Εβραϊκαῖς βίβλοις ἀναγεγραμμένα, διεξελθεῖν. κελευσθεὶς γὰρ ἅτος ὑπὸ τ Θεᾶ πορευθῆναι μὲν εἰς τὴν Νινυᾶ βασιλείαν, κηρύξαι δ' ἐκεῖ [m] μενόμενον ἐν τῇ πόλει, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἀπολέσει, δείσας οὐκ ἀπῆλθεν· ἀλλ' ἀποδράσας τ Θεὸν εἰς Ιόππην πόλιν, καὶ πλοῖον εὑρὼν ἐμβὰς, εἰς [n] Ταρσὸν ἔπλει τ Κιλικίας. ὑπενεχθεισῶν δὲ χειμῶνος σφοδροτάτου καὶ κινδυνεύοντος καταδῦναι τὸ σκάφος, οἱ μὲν ναῦται καὶ ὁ κυβερνήτης καὶ αὐτὸς ὁ ναύκληρος εὐχὰς ἐποιοῦντο χαρίσεσθαι εἰ διαφύγοιεν τὴν θάλασσαν. ὁ δὲ Ιωνᾶς συγκαλύψας αὐτὸν ἐκέκλητο, μηδὲν ὧν τοὺς ἄλλους ἐώ-

2. Necessarium autem duxi, ut qui res gestas accurate perscripturum esse pollicitus fuerim, quicquid in Hebræorum libris de hoc vate relatum legi oratione persequi. Iste enim à Deo jussus in Nini regnum proficisci, cumque in urbem veniret illic prædicare, futurum ut *brevi* imperium amitteret, præ metu eò non concessit: sed à Deo profugit in urbem Joppen, navique, quam forte nactus est, conscensa, Tarsum Ciliciæ cursum intendebat. Cum autem vehemens coorta esset tempestas, & non procul abesset quin navis submergeretur, nautæ quidem & gubernator & *ipse* navicularius *Deo* voverunt se gratias *illi* acturos, si è maris periculo evaderent: Jonas vero *interea in navem* abditus jacebat, nihil eorum faciens quibus alios *Narratio de Jona vate.*

---

x Τάς τι Ϝ Θεᾶ] Sic *MSS.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* τὰς Ϝ Θεᾶ in *Editis.*

y Λάχισαν πόλιν.] Lachis LXXII. & *Vet. Interpr.* HUDS. Lachis *Rufinus.* Λαχίς LXX. 2 Reg. XIV. 19. *Hebr.* לכישׁ Λαχεῖς supr. lib. 8. c. 3. §. ult. SPANH.

z Διὰ τ νεωτερισμὸν] Ita lego cum *Epiphanio*, qui vertit, *propter superbiam & contemptum quem habuit circa Deum.* præsertim cum ab aliis notatum fuerit, vocem νεωτερισμὸν per *insolentiam* quandoque exponi debere. In *Græcis* omnibus, διὰ τ νεωτερισμὸν Ϝ πρὸς τ Θεὸν ὀλιγωρίαν.

a Παῖς Οζίας] Οζίας, ὁ καὶ Αζαρίας, *Chron. Paschale* Αζαρίας dicitur *Interr.* LXXII. 4 *Regum*, c. 14. v. 21. Οζίας 2 *Paralip.* c. 26. v. 1. *Uzziah* ex *Verit. Hebr.* in *Bibliis* nostris.

b [Ιώαχου] In *Cod. Vat.* ὁ Ιωάσου υἱός.

c Τεσσαράκοντα.] Τεσσαράκοντα καὶ ἓν juxta LXXII. *Editionis Rom.* & *Verit. Hebr.* 4 *Regum*, c. 14. v. 23. *Codex Alexandrinus* cum *Josepho* consentit.

d Οὗτος ὁ βασιλεύς] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἅτως in *reliquis.*

e Υπῆρχε.] Υπῆρξε *Vat.*

f Προεφήτευσέ τις] Scilicet, Θεᾶ τ Ισραηλίτου λαὸν ἐλεήσαντος τυραννουμένου, ut dicit *Zonaras.*

g Αμάθης πόλεως.] Urbs est quæ *S. Literis* (4 *Regum*, c. 14. v. 25.) *Chamath* aut *Hamath* dicitur. HUDS. Αμάθη Phœniciæ urbs dicta à Macedonibus Επιφάνεια supr. lib. 1. c. 7. §. 2. vid. & lib. 7. c. 5. §. 4. Αμάθης βασιλεύς· SPANH.

h Τῆς Ασφαλτίτιδος] Conf. cap. 1. sup. §. 2. SPANH.

i Ασφαλτίτιδος] In Sacris Literis mare campi appellatur 2 Reg. 14. 25. Ϝ μεγάλης πεδιάδος videlicet. REL.

k Ησαν ἅτοι,] Illud ἦσαν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

l Εβραϊκαῖς βίβλοις] Præter *S. Literas* necesse est intelligat *libros Rabbinicos*, quibus fidem plus justo habuit, ut ostendit *S. Bochartus* in *Hieroz.* parte II. p. 744. & *Ant. van Dale* de *Idololatr.* p. 144.

m Γενόμενον ἐν τῇ πόλει,] Γενόμενος ἐν τῇ πόλει *Vat.*

n Ταρσὸν ἔπλει] Videsis *Drusium* in *Observatt.* l. 3. c. 13. & l. 6. c. 3. & *Bootium* in *Animadv. S.* l. 4. p. 162.

alios operam dare cernebat. Cum autem aquæ fluctus magis adhuc augerentur, & vehementius aliquanto à ventis mare concitaretur, ſuſpicati, ut fieri ſolet, aliquem à vectoribus eſſe illis tempeſtatis cauſam, conſtituerunt jactis ſortibus, quiſnam ille ſit deprehendere. Hoc itaque facto, vati ſors obtigit. Cumque interrogarent & unde eſſet & *quidnam rei ageret; reſpondit ſe genere quidem eſſe Hebræum, ſummi vero Dei vatem. illis itaque conſilium dedit, ut ipſum in mare dejicerent, ſi vellent præſens periculum effugere: illos enim ejus cauſa tempeſtate vexari. At illi primum quidem hoc facere non audebant, nefas eſſe exiſtimantes in tam manifeſtum exitium mittere hominem peregrinum, quique illis vitam ſuam commiſerat: tandem vero exſuperante malo, navique propemodum eò adducta ut mergeretur, partim ab ipſo vate incitati, partim metu impulſi ne ſalutis diſcrimen adirent, in mare eum projiciunt. Et tempeſtas quidem ſævire deſiit: hunc vero ajunt à piſce tres dies totidemque noctes devoratum in Euxinum pontum ejectum fuiſſe, vivum & corpore nihil omnino læſum. Ubi à Deo delictorum veniam deprecatus, urbem Niniven adiit: & cum in loco conſtitiſſet, unde exaudiri poterat, proclamavit fore, ut brevi admodum poſt tempore Aſiæ imperium amitterent. iſtiſque annunciatis reverſus eſt. Atque hanc de eo narrationem confeci ex iis quæ ſcriptis conſignata reperi.

Mors Hieroboami. 4 Regum, c. 14.

3. Rex autem Hieroboamus, cum vitam ſumma felicitate egiſſet, regnaſſetque annos quadraginta, ad ſuorum manes conceſſit. Et Samariæ quidem ſepelitur: ei vero in regnum ſuccedit filius *ejus* Zacharias. Ozias item Amaſiæ filius, anno regni Hieroboami decimoquarto, in duas tribus regnare cœpit Hieroſolymis; matre quidam *natus* nomine Achiala, genere vero cive *Hieroſolymitana*. Erat autem natura bonus & juſtus, & magnanimus, providendiſque rebus ſolers & induſtrius. Ac præterea cum exercitum eduxiſſet in Palæſtinos eoſque pugna viciſſet, urbes illorum Gittam & Jamniam vi cepit, & earum mœnia diruit. Ubi autem facta erat hæc expeditio, adortus eſt Arabas Ægypto finitimas: atque urbe ædificata ad mare Rubrum, præſidium in ea poſuit. Poſthæc Ammanitis ſubactis, & certo tributo illis imperato, omnique regione uſque ad Ægypti fines in poteſtatem ſuam redacta, cœpit in poſterum Hieroſolymis curam ſuam impendere. Quicquid enim mœnium vel vetuſtate collapſum erat, vel ſuperiorum regum incuria, id totum de novo ædificavit & exſtruxit, quicquid etiam dejectum erat ab Iſraëlitarum rege, quando in urbem, cum patrem ejus Amaſiam captivum ageret, ingreſſus eſt.

Zacharias Iſraëlitarum rex, & Ozias Judæe. 4 Regum, c. 15. & 2 Paral. c. 26.

Ozie laus, & res ab eo geſtæ. 2 Paral. c. 26.

ερα πιστῶς μιμέμενος. αὔξονος δ' ἔτι μᾶλλον τοῦ κλύδωνος, καὶ βιαιοτέρας ὑποφερομένης ὑπὸ τῶν πνευμάτων τὴν θαλάσσης, ὑποτοπήσαντες, ὡς ἐνδέχεται, τινὰ τῶν ἐμπλεόντων αἴτιον αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνος, συνέθεντο [P] κλήρῳ, τῶτον [Q] ὅστις ποτὲ εἴη μαθεῖν. κληρωσαμένων οὖν ὁ προφήτης λαγχάνει. [R] πυθανομένων δὲ πόθεν τε εἴη, καὶ τί μετέρχεται· τὸ μὲν γένος ἔλεγεν Ἑβραῖος εἶναι, προφήτης δὲ τοῦ μεγίστου Θεοῦ. [S] συνεβάλοντο οὖν αὐτοῖς, εἰ θέλοιεν [T] ἀποδράσαι τὸν παρόντα κίνδυνον, [V] ἐκβάλλειν αὐτὸν εἰς τὸ πέλαγος· αἴτιον γὰρ αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνος. οἱ δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐτόλμων, [X] κρίναντες ἀσέβημα εἶναι ξένον ἀνδρῶπον, καὶ πεπισθκότα αὐτοῖς τὸ ζῆν, εἰς φανερὸν ἅπως ἀπώλειαν ἐκρίψαι· πλοὺτῶν δὲ ὑπερβιαζομένης ἔτι κακῆς, καὶ ὅσον ἅπω μέλλοντος βαπίζεσθαι σκάφος, ὑπό τε τοῦ προφήτου παρορμηθέντες [Y] αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ δέος τοῦ περὶ τῶν ἑαυτῶν σωτηρίας, ῥίπτουσιν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ὁ μὲν χειμὼν ἐσάλη· τί δή, λόγος, [Z] ὑπὸ δὲ κήτους καταποθέντα τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας, εἰς τὸν Εὔξεινον ἐκβεβαθῆναι πόντον, ζῶντα μὲν μηδὲν δὲ σώματος λελωβημένον. ἔνθα τοῦ Θεοῦ δεηθεὶς συγγνώμην αἰτῆσαι παραχεῖν τῶν ἡμαρτημένων, ἀπῆλθεν εἰς τὴν [a] Νινδλὼ πόλιν· καὶ ἐλθὼν [b] εἰς ἐπήκοον ἐκήρυσεν, ὡς [c] μετ' ὀλίγον πάνυ χρόνον ἀποβαλοῦσι τὴν ἀρχὴν τῆς Ασίας. καὶ ταῦτα δηλώσας ὑπέστρεψε. διεξῆλθον δὲ τὴν περὶ αὐτοῦ διήγησιν, ὡς εὗρον ἀναγεγραμμένην.

γ'. Ιεροβόαμος δὲ ὁ βασιλεὺς, μὴ πάσης εὐδαιμονίας τὸν βίον διαφαγών, καὶ ἄρξας ἔτη τεσσαράκοντα, ἐτελεύτησε. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Σαμαρείᾳ· διαδέχεται δὲ αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Ζαχαρίας. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ Οζίας ὁ τοῦ Αμασίου υἱὸς, ἔτος ἤδη τέταρτον πρὸς τοῖς δέκα βασιλεύοντος Ιεροβοάμου, τῶν δύο Φυλῶν ἐβασίλευσεν ἐν Ιεροσολύμοις· μητρὸς ὢν [d] Αχιάλας μὲν τοὔνομα, [e] ἀρχῆς δὲ τὸ γένος. ἀγαθὸς δὲ ὢν καὶ δίκαιος τὴν φύσιν, καὶ μεγαλόφρων, καὶ προνοῆσαι τῶν πραγμάτων φιλοπονώτατος. στρατεύσας δὲ καὶ ἐπὶ Παλαιστίνους [f] καὶ νικήσας μάχῃ, πόλεις αὐτῶν ἔλαβε κατὰ κράτος, [g] Γιτθὰν καὶ Ἰάμνειαν, καὶ κατέσκαψεν αὐτῶν τὰ τείχη. μετὰ δὲ ταύτην τὴν στρατείαν ἐπῆλθε τοῖς τῆ Αἰγύπτῳ γειτνιῶσιν Αραψί· καὶ πόλιν κτίσας ἐπὶ τῆ Ερυθρᾶς θαλάσσης, [h] ἐγκατέῤῥησεν αὐτῇ φρουράν. ἔπειτα τοὺς Αμμανίτας καταστρεψάμενος, καὶ φόρους αὐτοῖς ὁρίσας τελεῖν, καὶ πᾶσαν [i] τὴν μέχρι τῶν Αἰγυπτίων ὅρων χειρωσάμενος, τῶν Ιεροσολύμων ἤρξατο πρόνοιαν τοῦ λοιποῦ τὴν ἐπιμέλειαν. ὅσα γὰρ τῶν τειχῶν ἢ ὑπὸ τοῦ χρόνου [k] κατερρύηκε, ἢ ὑπὸ ὀλιγωρίας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, [l] ταῦτά τε ἀνωκοδόμησε καὶ καινοποιήσας· ὅσα τε ὑπὸ [m] κατερρυηκότα ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέως;

o Γιτομίνης] Γιομένης *Samb.* & *Vat.*

p Κλήρῳ,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* κλῆρον in *Editis.*

q Οστις ποτὲ] Οστις ποτ' ἰῶ *Big. Samb.* & *Vat.*

r Πυνθανομένων δὲ] Ita *Vat.* & *Vet Interpr.* in *cæteris* πυθανομένων τε.

* *Quidnam rei ageret;*] *Vel*, quam artem exerceret.

s Συνεβάλοντο] Συνεβάλοντε in quibuſdam *MSS.*

t Αποδράσαι] Αποδράναι *Big. Vat. Hen.* & *Busb.*

v Εκβάλλειν αὐτὸν] Εκβαλεῖν in *iiſdem MSS.* & *Gall.* 2.

x Κρίναντες ἀσέβημα] Κρίνοντες *Vat.* & *Gall.* 2.

y Αὐτοῦ,] Illud *αὐτὸ* ex *MSS.*

z Υπὸ δὲ κήτους] Ita in *Editis* & *MSS.* tam *Gr.* quàm *Lat.* præter *Vat.* qui habet, ἀπὸ κ. τ. ἡ. κ. τ. ν. εἰς τὸν γλῶ ἐκπερφθέντα ζῶντα &c. *Epiphanius* hoc modo legiſſe & diſtinxiſſe videtur, ὑπὸ δὲ κήτους καταποθέντα, μὴ τρεῖς ἡ. κ. τ. νύκτας ἐν τῷ Εὐξείνῳ εὐθυναυτοῦντα πόντῳ ζῶντα, καὶ μ. in *Chron. Alex.* καταποθέντα ἀπὸ δὲ κήτους ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, μὴ τρεῖς ἡ. κ. τ. ν. ἐκπερφθῶντα ζῶντα. apud *Cedrenum* vero, καταποθέντα ὑπὸ τ. κήτους, μὴ τ. ἡ. κ. τ. ν. ἐκπερφθῶντα ζῶντα ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ. in *Zonara*, κήτους δὲ τὴν προφήτην καταποθέντα, μὴ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἴσας νύκτας ζῶντα καὶ σῶον αὐτὸν ἐξήμεσεν. denique apud *Niceph.* in *Eclogis*, τὸν Ιωνᾶν λέγω, καταποθέντα εἰς ἰόπωλον, ἐπὶ Ταρσὸν φεύγειν τὴν Κιλικίας. Θαρσὶν γὰρ Ταρσὸν λέγω. ἐκπερφθῶντα δ' φησὶ τὸν προφήτην ὑπὸ δὲ κήτους εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον.

a Νινδλὼ πόλιν·] Νινδὴ *Big. Gall.* 1. & LXXII. Νινεὶν in *Editis.* Νινδὴ *Samb.* Νινδὴ *Zonar.* Νινε *Vat.* prout in *Strabone Aliiſque.* HUDS. Supr. Νινε & lib. 1. c. 6. §. 4. Νίνον οἰκίζῃ πόλιν; & infr. c. XI. §. 3. Νινδὴν ubi *Gen.* Νινὲς. De Ninives excidio vaticinium ſc. Nahum. 2. v. 5. vid. ibid. hic *Gen.* Νινεὶν πόλιν lib. 10. Antt. c. 1. §. 3. τὴν Νινε προαναγορευθεῖσαν· SPANH.

b Εἰς ἐπήκοον ἐκήρυσεν,] Illud εἰς (ita & *Coccejus*) ex *MSS.*

c Μετ' ὀλίγον πάνυ χρόνον] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* μετ' ὀλίγον πάλιν ἀπὸ. in *Editis.*

d Αχιάλας μὲν τοὔνομα,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Αχίας in *Editis.* Ιεχιλίας juxta *Intt.* LXXII. Τελχίας *Auctori Chron. Alex.*

e Ασῆς δὲ τὸ γένος.] Ασὴ de cive Hieroſolymitana. Sic mox c. XI. §. 2. & c. 13. §. 1. SPANH.

f Καὶ νικήσας μάχῃ,] Illud καὶ ex *MSS.*

g Γιτθὰν καὶ Ἰάμνειαν,] Sic *Vat. Gall.* 2. & *Epiphan.* Ιτὰν καὶ Αμνίαν in *Editis.* Ητὰν καὶ Ἰάμνιαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

h Εγκατέῤῥησεν] Ita *Samb.* & *Vat.* κατέῤῥησεν in *reliquis.*

i Τὴν μέχρι] Illud τὰ ex *Big.* & *Samb.*

k Κατερρύηκε,] Sic *Samb.* & *Vat. in cæteris* κατερρύηκε.

l Ταῦτά τε ἀνωκοδόμησε] Illa ταῦτά τε non agnoſcit *Vat.*

m Κατερρυηκότα] Ita in *MSS.* omnibus, nec aliter legiſſe videtur *Vet. Interpr.* κατεσκαμμένα in *Editis.*

n Προσω-

σιλέως, ὅπ τ πατέρα αὐτ λαβὼν αἰχμάλωτον τ Αμασίαν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. [n] πεφσωκοδόμησε ἢ καὶ πύργους [o] πολλὰς πεντήκοντα πηχῶν καὶ ἑκατόν. καὶ [p] φρυρὰς δ' ἐνεπίχισε τοῖς ἐρήμοις χωρίοις, καὶ πολλὰς ὀχετὰς ὤρυξεν ὑδάτων. ἦν δ' αὐτῷ καὶ ὑποζυγίων καὶ τῶν ἄλλων θρεμμάτων ἄπειρόν τι πλῆθος. [q] εὔφυὴς γὰρ ἦν ἡ χώρα πρὸς νομάς. γεωργικὸς δ' ὢν σφόδρα τ γῆς [r] ἐπεμελεῖτο, φυτοῖς αὐτὴν καὶ παντοδαποῖς [s] πημνῶν σπέρμασι. στρατιᾶς δ' εἶχεν [t] ἐπιλέκτους περὶ αὐτὸν [v] μυριάδας ἑπτὰ καὶ τριάκοντα· ἧς ἡγεμόνες ἦσαν καὶ πεζάρχοι καὶ ἱππάρχοι γνησίου καὶ τὴν ἀλκὴν ἀνυπόπτου, τὸν ἀριθμὸν [x] διχίλιοι. διέταξε δ' εἰς [y] φάλαγγας τὴν ὅλην στρατιάν, καὶ ὡπλισε, ῥομφαίαν δὲ ἑκάστῳ, καὶ θυρεὸν καὶ θώρακας χαλκοῦς, καὶ τόξα καὶ σφενδόνας. ἔτι ἦ καὶ πρὸς τούτοις μηχανήματα πολλὰ πρὸς πολιορκίας κατεσκεύασε, πετροβόλά τε καὶ βορυβόλα, καὶ [z] ἅρπαγας, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια.

δ'. Γενόμενος δ' ἐν ταύτῃ τῇ σωτηρίᾳ ἐθαρσηκὼς, διεφθάρη τὴν διάνοιαν [a] ὑπὸ τύφου, καὶ χαυνωθεὶς θνητῇ φύσει τὰ ἀθανάτου καὶ πρὸς ἅπαντα διαρκοῦς τ χρόνον ἰσχύος ὠλιγώρησεν· αὐτὴ δ' ἦν πρὸς τ Θεὸν δυσέβεια, καὶ τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα· ὤλισθεν δ' ὑπ' [b] ἐξουσίας, καὶ κατέλιπεν πρὸς τὸ ἁμάρτημα τὸ [c] ἁμαρτήματα· πρὸς ἃ καὶ κεῖνον ἡ τ ἀγαθῶν λαμπρότης καὶ τὸ μέγεθος τ πραγμάτων, ἃ δυνηθέντα φορῆναι καλῶς αὐτῶν, ἤχθη. ἐνιαύσιος δ' ἡμέρας ἑορτὴν ἦγεν, καὶ πάνδημον ἑορτὴν ἔχουσι, ἐνδὺς ἱερατικὴν στολὴν εἰσῆλθεν εἰς τὸ [d] τέμενος, [e] ἐπιθυμιάζων ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ βωμοῦ τῷ Θεῷ. τοῦ δ' ἀρχιερέως Αζαρίου, ὄντων σὺν αὐτῷ ἱερέων ὀγδοήκοντα, κωλύοντος αὐτὸν· ὃ γὰρ ἔξον ἐπιθῦσαι εἶπον, μόνοις δ' [f] ἐφεῖσθαι τοῦτο ποιεῖν τοῖς ἐκ τοῦ Ααρῶνος γένους· [g] καταβοώντων δ' ἐξιέναι καὶ μὴ παραβαίνειν εἰς τὸν Θεὸν, ὀργισθεὶς ἠπείλησεν αὐτοῖς θάνατον, εἰ μὴ τὴν ἡσυχίαν ἄγοιεν. μεταξὺ ἦ, σεισμὸς ἐκλόνησε τὴν γῆν μέγας· καὶ διαστὰν τοῦ ναοῦ, φέγγος ἡλίου λαμπρὸν ἐξέλαμψε, καὶ τῇ τοῦ βασιλέως ὄψει προσέπεσεν, [h] ὡς τῷ μὲν δίκαιος λέπραν ἐπιφλαμεῖν. πρὸ ἦ τ πόλεως, πρὸς τῇ καλουμένῃ [i] Ερωγῇ, τοῦ ὄρους ἀποῤῥαγῆναι τὸ ἥμισυ [k] τοῦ κ' τὴν [l] δύσιν, καὶ κυλισθὲν πόρρω τέτταρας σταδίους ἐπὶ τὸ ἀνατολικὸν [m] ὄρος σῆναι, ὡς πάς τε παρόδους ἐμφραγῆναι καὶ τοὺς κήπους τοὺς βασιλικούς. ἐπεὶ ἦ καταλημμένῳ τὴν ὄψιν τοῦ βασιλέως ὑπὸ τ λέπρας εἶδον οἱ ἱερεῖς, ἔφραζόν τε αὐτῷ τὴν συμφοράν, καὶ ἐκέλευον [n] ἐξιέναι τ πόλεως ὡς ἐναγῆ. ὁ ἦ ὑπ' [o] αἰσχύνης τοῦ συμβεβηκότος δεινοῦ καὶ τοῦ μηκέτ' αὐτῷ παρρησίαν εἶναι, τὸ κελευόμενον ἐποίει, τ ὑπὲρ ἄνθρωπον

Construxit autem & turres multas centum & quinquaginta cubitorum *altitudine*. Quin & ſtationibus in ſolitudine munimenta circumdedit, multoſque aquæ-ductus excavavit. Erat autem ipſi & jumentorum aliorumque pecorum vis infinita. nam regio erat apta paſcuis. Cumque eſſet agriculturæ deditus, terræ multum curæ adhibebat, eamque omni plantarum genere & ſeminum excolebat. Habebat etiam circa ſe militum exercitum electorum, *numero* ad trecenta ſeptuaginta millia: quibus præerant centuriones & tribuni viri egregiæ fortitudinis & invicto robore præditi, ad duo millia numero. Totum autem exercitum in phalanges diſpoſuit, armiſque inſtruxit, unicuique dato gladio, & clypeis & thoracibus æreis, arcubus etiam & fundis. Quin & præter hæc machinas multas fecit ad oppida in obſidione expugnanda, inſtrumenta etiam quibus lapides & tela jacerentur, ut & harpagones, & quæcunque hiſce ſimilia.

4. Cæterum cum ea ita conſtituiſſet & præparaſſet, ex faſtu mente corruptus eſt, atque peritura rerum copia inflatus vim immortalem & in omne ævum duraturam inſuper habuit, (iſta autem erat pietas erga Deum legumque obſervantia) rerumque ſucceſſu ſublatus cecidit, & ad eadem in quibus deliquerit pater prolapſus eſt, ad quæ fortunæ ſplendor rerumque geſtarum magnitudo etiam illum perduxerunt, iſtis moderandis imparem. Nam inſtante die celebri, quo feſtum erat ſolenne populo univerſo, veſte indutus ſacerdotali in fanum ingreſſus eſt, ſuffitum in aureo altari Deo facturus. Azaria autem pontifice, cui aderant octoginta ſacerdotes, eum prohibente (haud enim fas eſſe rem divinam facere, dicebant, iis vero ſolis hoc datum eſſe qui ex Aaronis ſtirpe) & clamantibus *omnibus* ut exiret, Deique leges non violaret, ira accenſus mortem illis minatus eſt, niſi quieſcerent. Interea autem ingens motus terram concuſſit: & ſciſſo templo ſplendida lux ſolis emicuit, & in regis faciem incidit, ita ut ſtatim eum invaderet lepra. Ante urbem vero ad locum, qui dicitur Eroge, montis fracta eſt pars dimidia quæ ad occidentem erat, & voluta per ſtadia quatuor ad orientalem montis partem conſtitit, ita ut & viæ obſtruerentur & horti regis. Porro ſacerdotes, cum faciem regis lepra infectam animadvertiſſent, & calamitatem ei indicabant, atque jubebant ut urbe excederet tanquam impurus. Ille vero, quod eum mali ſibi illati puduerit & omni de fiducia exciderit, imperatum faciebat; animi ſupra humanam ſortem elati, atque inde ſuæ in Deum impietatis miſeram adeo

Ozias rebus ſecundis nimium elatus.

In templum ad ſuffiendum ingreditur. 2 *Paral.* c. 26.

Ozias ob uſurpatum ſacerdotale munus lepra efficitur. 4 *Regum*, c. 15. 2 *Paral.* c. 26.

n Πεφσωκοδόμησε ἦ] Eo modo *Big.* & *Samb.* πεφσοικοδόμησε in *reliquis.*

o Πολὰς πεντήκοντα] Ψηλὰς ſolus *Samb.* μεγάλας *Hen.* & *Busb.*

p Φρυρὰς δ' ἐνεπίχισε] Ita cum melioris notæ *MSS.* φρεφρὰς & mox ἐνεπίχφσε in *Editis Aliiſque.*

q Εὔφυὴς γὰρ ἦν ἡ χώρα πρὸς νομάς.] Judæa apta paſcuis vid. ſeq. lib. 15. c. 5. §. 1. SPANH.

r Ἐπεμελεῖτο,] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπιμελεῖτο in *ceteris.*

s Τιθῶν σπέρμασι.] Sic de arboribus, quæ primum fructus ferunt, τὸ ἦ ἀφτίως οἷον τιθηνήσεως δεῖ) *Theopr. de C. Pl.* lib. 11. c. 11. p. 233. Sophocles autem *Oedip. Col.* v. 1103. τιθηνῶν,) τίλη. curare *Sacra*, nempe Cereris. SPANH.

t Ἐπιλέκτους] Ἐπιλέκτους *Big. Samb.* & *Vat.*

v Μυριάδας ἑπτὰ] Τεσσαράκοντα χιλιάδας καὶ ἑπτακισχιλίους [καὶ ἑπτὰ χιλιάδας *Cod. Alex.*] καὶ πεντακοσίους LXXII.

x Διχίλιοι.] Διχίλιοι ἑξακόσιοι LXXII. 2 *Paralip.* c. 26. v. 12.

y Φάλαγγας] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* φάλαγγα in *Editis.*

z Ἅρπαγας,] Ἀρτῆρας *Samb.* ἀρτῆρας καὶ ἅρπαγας *Big.* ἅρπαγας καὶ ἀρτῆρας *Gall.* 1. HUDS. Conf. lib. VIII. ſup. c. 3. §. 7. SPANH.

a Ὑπὸ τύφου,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *ceteris* ὑπὸ τοῦ τύφου.

b Εὐσεβείας,] Εὐπραγίας *Samb.*

c Ἁμαρτήματα·] Ἀρρωστήματα ſoli *Big.* & *Gall.* 1.

d Τέμενος,] *Gen.* Θέμενος. SPANH.

e Ἐπιθυμιάζων] Ita in pleriſque *MSS.* ἐπιθυσιάζων in *Editis Aliiſque.* HUDS. Poſſet in ἐπιθυμιάζων verti: quod & in Codd. quibuſdam legitur. Sed θύειν etiam de incenſione odorum uſurpatur: & ita mox ἐπιθύειν ſequitur. REL.

f Ἐφεῖσθαι τοῦτο ποιεῖν] Ἐρεῖ) *Big. Samb* & *Vat.*

g Καταβοώντων δ'] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* καταβοῶντος in *Editis.*

h Ὡς τῷ μὲ δίκαιος λέπραν ἐπιφλαμεῖν.] Vid. 2 Chron. XXVI. 19. SPANH.

i Ερωγῇ,] Ἐῤῥωγῇ *Big.* & *Gall.* 1. *à manu ſecunda.* in cæteris omnibus Ερωγῇ, ut & apud *Euſebium* lib. 6. de *Demonſtr. Evangel.* c. 18. p. 291. eodemque modo legiſſe videtur *Epiphan.* Verum *Lud. de Dieu* (in ſuis ad *Vet. Teſt.* animadverſionibus p. 323.) conjicit reſcribendum eſſe Σειρωγῇ שער הנישא *porta vallis*, vertitque *ad portam cui nomen, Seroge.* At *Sam. Petitus* (in Animadverſionibus ſuis ἀνεκδότοις in *Bibl Bodl.* adſervatis, *tom.* 3. p. 326.) malit ἰῤῥωγῇ ab Hebraïco (in *Zachar.* c. 14. v. 5.) tranſpoſito ג'יא הרי *vallis montium.* Sin vero *Eroge* Græcæ originis vox ſit, non omnino dubito quin legendum ſit πρὸς τῇ καλουμένῃ ῥωγῇ. nam ῥωγὴ *Heſychio* ῥῆξις, διαῤῥωγὴ, διαῤῥήξεις. Hoc ipſum forſan *Grotio* in mentem venerit, qui (in *Comment.* ad *Amoſum*, cap. 1.) hunc locum affert, vertitque, *Ante urbem vero ad eum locum qui Rima montis dicitur.* &c.

k Τοῦ κ' τὴν] Τὸ κ' *Vat.*

l Δύσιν,] Ita ex *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. & *Euſebio.* δυσμὴν in *Editis Aliiſque.*

m Ὄρος σῆναι,] Μέρος *Vat.*

n Ἐξιέναι τ πόλεως ὡς ἐναγῆ.] Conf. ſupr. c. 4. §. 5. SPANH.

o Αἰσχύνης δ' συμβεβηκότος] Αἰσχύνης τι δ' *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1, 2.

adeo miſerandamque pœnam perferens. Et quidem extra urbem aliquandiu verſabatur, vitam agens privatam, filio ejus Jothamo gubernaculo imperii admoto; poſtea *vero* præ mœrore, animique anxietate ex facinoribus orta, vitam finivit: cum annos quidem octo & ſexaginta vixiſſet, ex his vero duo & quinquaginta regnum tenuiſſet. Solus autem in hortis ſuis ſepultus eſt.

Jothamus regnum adminiſtrat. 4 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 27.

Ἀμνοίας δ᾽ [p] ὁ Ἀβὲ τοῦτ᾽ εἰς τὸ Θεὸν ἀσεβείας παλαίπωρον ἔτω δ᾽ οἰκτρὰν ὑπομείνας δίκην. καὶ χρόνον μέν τινα διῆγεν ἔξω τῆς πόλεως, ἰδιώτου δοκοῦντα βίον, τῷ παιδὸς [q] αὐτῷ Ἰωθάμῃ τὴν ἀρχὴν παραδόντος· ἔπειτα ὑπὸ λύπης καὶ ἀθυμίας [r] τῆς ὀφθὲν τοῖς γεγονόσιν ἀπέθανεν, ἔτη μὲν βιώσας [s] ὀκτὼ δ᾽ ἑξήκοντα, τούτων δ᾽ βασιλεύσας πεντήκοντα δύο. ἐκηδεύθη δ᾽ μόνος [t] ἐν τοῖς ἑαυτῶ κήποις.

CAP. XI.

ΚΕΦ. ια᾽.

Quomodo Zacharias, Sellumus, Manaëmus, Phaceias & Phaceas Iſraëlitarum imperium adepti ſunt; utque Iſraëlitas bello adorti ſunt Phullus & Theglaphalaſſar. Quomodo Jothamus Oziæ filius regnavit in tribum Judæ: & quæ de Aſſyriis vaticinatus eſt Nahumus.

Ὡς Ζαχαρίας, Σέλλημος, Μανάημος, Φακείας δὲ Φακέας τὴν Ἰσραηλιτῶν ἦρχον παρέλαβον· καὶ ὡς Φᾶλλος καὶ Θεγλαφαλάσαρ τοῖς Ἰσραηλίταις ἐπεστράτευσαν. ὡς Ἰώθαμος Ὀζίου παῖς ἐβασίλευσε τῆς Ἰούδα φυλῆς· οἷά τε περὶ Ἀσσυρίων προεφήτευσεν ὁ Ναοῦμος.

Sellumus Iſraëlitarum rex. 4 Regum, c. 15.

ZAcharias autem, cum in Iſraëlitas regnaſſet ſex menſes, diem obiit, dolo peremptus ab amico quodam, Sellumo nomine, Jabeſi filio. qui cum ei in regnum ſucceſſiſſet, illud ſpatio triginta dierum & non amplius tenuit. Manaëmus enim exercitus dux, cum eo tempore in urbe Tharſa verſaretur, & id quod Zachariæ acciderat *fama* accepiſſet, caſtris inde motis cum toto exercitu Samariam venit, prælioque cum Sellumo congreſſus eum interimit: cumque ſemet regem conſtituiſſet, illinc ad urbem Thapſam proficiſcitur. at qui intus erant portis obfirmatis regem *in eam* non admiſerunt. Ille vero, ut illos ulciſceretur, regionem circumcirca incendio vaſtavit; urbemque, cùm eam obſediſſet, vi expugnat: & graviter ferens quæ à Thapſenſibus facta erant, omnes ferro peremit, ne infantibus quidem parcens, nihil ſibi reliqui faciens ad crudelitatem feritatemve. quæ enim veniam non merebantur ſi in externos bello victos eſſent edita, ea iſte fecit in populares ſuos. Manaëmus itaque cum hoc modo regnum iniiſſet, per decem annos perverſus eſſe perſtitit & *regum* omnium crudeliſſimus.

Manaëmus Iſraëlitarum rex. 4 Regum, c. 15.

Ὁ δὲ τοῦ Ἱεροβοάμου παῖς [v] Ζαχαρίας [x] ἓξ μῆνας βασιλεύσας τῶν Ἰσραηλιτῶν, δολοφονηθεὶς ἀπέθανεν ὑπὸ φίλου τινός, [y] Σελλήμου μὲν τοὔνομα, [z] Ἰαβέσου δὲ ἦν υἱός· ὃς καὶ τὴν βασιλείαν μετ᾽ αὐτὸν ἐδιάλαβεν, ὀλιγίονα χρόνον ἡμερῶν αὐτὴν κατέχε τριάκοντα. ὁ γὰρ στρατηγὸς Μανάημος κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὢν ἐν [a] Θαρσῇ πόλει, καὶ τὰ περὶ τὸν Ζαχαρίαν ἀκούσας, ἄρας μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ἦκεν εἰς Σαμάρειαν, καὶ συμβαλὼν εἰς μάχην [b] ἀναιρεῖ τὸν Σέλλημον· καὶ βασιλέα καταστήσας ἑαυτὸν ἐκεῖθεν εἰς [c] Θαψὰν ἐδιάγινε πόλιν. [d] οἱ δ᾽ ἐν αὐτῇ τὰς πύλας μοχλῷ [e] κλείσαντες, οὐκ εἰσεδέξαντο τὸν βασιλέα. ὁ δ᾽ ἀμυνόμενος αὐτοὺς, [f] τὴν περιξ [B] ἐδήωσε χώραν, καὶ τὴν πόλιν χρατῶν λαμβάνει πολιορκίᾳ· φέρων [h] τε χαλεπῶς ὅτι τοῖς ὑπὸ τὸν Θαψιαλῶν πραχθεῖσι, πάντας αὐτοὺς διεχρήσατο, μηδὲ νηπίων φειδόμενος, ὠμότητι ὑπερβολὴν ἃ καταλιπὼν ἐδὲ ἀγριότητι. ἃ γὰρ ἐδὲ τῶν ἀλλοφύλων τινὰς συγγνωστὸν [i] Διαθεῖναι γνόμενος ὑποχείριος, ταῦτα τοὺς ὁμοφύλους [k] ἔτι εἰργάσατο. βασιλεύσας οὖν τρόπῳ τούτῳ ὁ [l] Μανάημος, [m] ἐπ᾽ ἔτη δέκα σκαιὸς καὶ πάντων ὠμότατος [n] διέμεινε. στρατεύσαντος δ᾽ ἐπ᾽ αὐτὸν [o] Φύλλα τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως, εἰς μὲν ἀγῶνα καὶ μάχην οὐκ ἀπήντα τοῖς Ἀσσυρίοις· πείσας δὲ χίλια τάλαντα ἀργυρίου λαβόντα ἀναχωρῆσαι, διαλύεται τὸν πόλεμον. τὸ δὲ κεφάλαιον τοῦτο συνέλεγκε [p] τὸ πλῆθος Μανάημος, πραχθὲν κατὰ κεφαλὴν [q] δραχμὰς πεντήκοντα. [r] πλουτήσας δὲ μετὰ ταῦτα, κηδεύεται μὲν ἐν Σαμαρείᾳ· καταλείπει δὲ τὴν βασιλείας τὸν υἱὸν [s] Φακείαν διάδοχον. ὃς, τῇ τοῦ πατρὸς καταχθονιότητι ὠμότητι, δυσὶν ἔτεσι μόνοις ἦρξεν. ἔπειτα δολοφονηθεὶς ἐν συμποσίῳ μετὰ φίλων ἀπέθανε, [t] Φα-

Phullus rex Aſſyriæ bellum infert Iſraëlitis. 4 Regum, c. 15.

Phaceias Iſraëlitarum rex. 4 Regum, c. 15.

[p] Τῆς Ἀβὲ τοῦτ᾽ εἰς] Τῶν & mox ἀσεβημάτων in *iiſdem MSS.*

[q] Αὐτῷ Ἰωθάμῃ] Αὐτῷ *Hen.* & *Busb.*

[r] Τῆς ἐπὶ τοῖς γεγονόσι] Illa τῆς ἐπὶ τοῖς γεγονόσι ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[s] Ὀκτὼ καὶ ἑξήκοντα,] Vide *Uſſerii* Chronol. Sacr. p. 22.

[t] Ἐν τοῖς ἑαυτῶ κήποις.] Juxta *Verit. Hebr.* (2 *Paralip.* c. 27. v. 1.) *in fundo ſepulchreti regum*, vel, *in agro ſepulchrorum, qui regibus erat.* Videſis *J. Clericum* in locum. HUDS. Ozias itaque fuit in hortis ſuis extra urbem ſepultus, non autem ἐν τοῖς βασιλικοῖς θήκαις, de quibus cùm ſupra, tum ſeq. cap. 12. §. 1. De Manaſſe infr. lib. 10. c. 3. §. 2. .SPANH.

[v] Ζαχαρίας] Ἀζαρίας *Big. Samb. Vat.* & LXXII. tam hic quam infra.

[x] Ἓξ μῆνας] Ἓξ μησὶ in *MSS.*

[y] Σελλήμου μὲν τοὔνομα,] Ita cum *Samb.* (*Coccejo*) & *Vat.* Σελλίσμου *Hen.* & *Busb.* Σελήμου in *Editis.* infra tamen Σελλημοῦ in *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[z] Ἰαβέσου δὲ υἱὸς] Sic cum *Big.* & *Samb.* Ἰαβήσου in *Editis.* Ἰαβείσου *Gall.* Si quis Ἰαβίσου malit, non repugnabo, cum Ἰαβεῖς habeant LXXII. *Jotavis* apud *Epiphan.*

[a] Θαρσῇ πόλει,] Ita quidem in *Editis*, prout ſupra, p. 454. v. ult. Θερσᾷ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Θαρσεᾷ *Hen.* & *Busb.* Θαρσιλᾳ *Vat.* HUDS. In civitate Tharſo *Ruſinus. Hebr.* תרצה LXX. Θαρσιλὰ *MS. Alex.* Θερσιλὰ *Ar.* Terſa; 2 Reg. xv. 14. SPANH.

[b] Ἀναιρεῖ τὸν Σέλλημον·] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀνελεῖ in *Editis Aliiſque.* forſan pro ἀνῄλει.

[c] Θαψὰν] Θάψαν *Samb. Busb.* & *Hen.* HUDS. Thabraim *Ruſinus. Hebr.* תפסח LXX. Θερσὰ *Vulg.* Thapſa. 2 Reg. xv. 16.

[d] Οἱ δ᾽ ἐν αὐτῇ] Οἱ δ᾽ ἐν αὐτῇ *Samb.*

[e] Κλείσαντες,] Ita *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Gall.* 1. κλείσαντες in *reliquis.*

[f] Τὴν περιξ] Τὴν τε *Hen.* & *Busb.*

[g] Ἐδήωσε χώραν,] Ἐδήου in *MSS.*

[h] Τε χαλεπῶς] Δὲ *Samb.*

[i] Διαθεῖναι] Ita *Big.* (*Coccejus*) & *Samb.* Διαθῆναι *ceteris.*

[k] Οὐτω εἰργάσατο.] Iterum ex *Big.* (*Coccejo*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* ὕστως in *Editis Aliiſque.*

[l] Μανάημος,] Ἀμαιάημος *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[m] Ἐπ᾽ ἔτη δέκα] Ἐπ᾽ ἔτη μὲ δέκα *Samb. Vat.* & *Gall.* 2. Præterea ſi poſt δέκα non poſt Μανάημος diſtinguatur, verendum, *decem annos regnaſſet, ad extremum uſque perverſus manſit & regum omnium crudeliſſimus.*

[n] Διέμεινε.] Διεμείνει δὲ *Big. Vat.* & *Samb.* διέμεινε δὲ *Gall.* 1. & 2.

[o] Φύλλα τοῦ Ἀσσυρίων] *Al.* Φᾶλλα. HUDS. Phoralus alias Phoidaphul Aſſyriorum Rex, *Ruſin. Hebr.* פול *Chald.* LXX. Φωὰ 2 Reg. xv. 13. SPANH.

[p] Τὸ πλῆθος] Hebr. vèro omnes potentes ſeu divites, quod retinuit *Vulg.* LXX. autem τῷ ἀνδρὶ τῷ ἑνί· ſeu viritim. SPANH.

[q] Δραχμὰς πεντήκοντα] Δραγμὰς *Samb.*

[r] Πλουτήσας δὲ] Sic *Samb.* & *Vat.* πλουτίσασα in *ceteris.*

[s] Φακείαν διάδοχον.] Φακεσίαν *Hen. Busb.* & LXXII. juxta *Exempl. Rom.* Φακεία in *Alex.* Φακείαν *Chron. Alex.*

[t] Φα-

[t]Φακέϊ τινὸς, ὃς [u]λῶ χιλιάρχ⊙, ἐπιβεβλεύκει⊙ αὐτῷ, παῖδος ἦ [v]Ρομελίου. [x]κατασχὼν ἦ καὶ ἔτ⊙ ὁ Φακέας τοῦ ἀρχοῦ ἔτεσιν εἴκοσι, ἀσεβὴς τε λῶ καὶ ἀδίκωμ⊙. ὁ ἦ τ Ασσυρίων βασιλεὺς [y]Θεγλαφαλάσαρ τοὔνομα, ἐπιστρατεύσαμεν⊙ τοῖς Ισραηλίταις, καὶ τοῦ τε [z]Γαλαδηνῆ ἅπασαν καταστρεψάμεν⊙, καὶ τοῦ πέραν Ἰορδάνου χώραν, καὶ τοῦ [a]πρὸς αὐτῷ τοῦ Γαλιλαίαν καλουμένου, καὶ [b]Κυδίσσαν Ἔ [c]Ασωρα, καὶ τὰς οἰκήτορας αἰχμαλωτίσας, μετῆγεν εἰς τοῦ αὐτοῦ βασιλείαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῶ Ασσυρίων βασιλέως ἐν τούτοις ἡμῖν δεδηλώσθω.

β. Ἰώθαμ⊙ ἦ [d]Οζία παῖς [e]ἐβασίλευσε τ Ιούδα φυλῆς ἐν Ιεροσολύμοις, ἐκ μητρὸς μὲν [f]ἀξίας γεγονὼς, καλουμένης ἦ [g]Ιερούσης. ἦν⊙ ὁ βασιλεὺς οὐδὲ μιᾶς ἀρετῆς ἀπελείπετ⊙, ἀλλ' εὐσεβὴς μὲν τὰ πρὸς τ Θεὸν, δίκαι⊙ ἦ [h]πρὸς ἀνθρώπους ὑπῆρξεν. ἐπιμελητὴς ἦ τ κ τοῦ πόλιν· ὅσα γὰρ ἐπισκευῆς ἐδεῖτ⊙ καὶ κόσμου, ταῦτα φιλοτίμως ἐξειργάσατ⊙· στοὰς μὲν τοὺς ἐν τῷ ναῷ ἱδρύσας καὶ προπύλαια, τὰ ἦ καταπεπτωκότα τ τειχῶν ἀνέστησε, πύργους παμμεγέθεις καὶ δυσαλώτους οἰκοδομήσας. [i]καὶ τ ἄλλων, εἴτι κ τοῦ βασιλείαν [k]ἠμέλητ⊙, πολλῶ ἐπιτροφῶ ἐποιεῖτ⊙. στρατεύσαμεν⊙ ἦ καὶ ἐπὶ τοὺς Αμμανίτας, καὶ κρατήσας [l]αὐτῶν τῇ μάχῃ προσέταξεν αὐτοῖς φόρους κατὰ πᾶν ἔτ⊙ αὐτῷ τελεῖν, ἑκατὸν τάλαντα, καὶ σίτ⊙ κόρους μυρίους, τοὺς αὐτοὺς ἦ καὶ κριθῆς. ηὔξησε δὲ [m]ὅτως τοῦ βασιλείαν, ὡς ἀκαταφρόνητον μὲν αὐτοῦ ἐκ τῶν πολεμίων εἶναι, τοῖς δ' οἰκείοις εὐδαίμονα.

γ. Ην δέ τις κ τοῦτον τ καιρὸν προφήτης Νάουμ⊙ τοὔνομα· ὃς, περὶ τ Ασσυρίων καταστροφῆς κ τ Νίνου προφητεύων, ἔλεγεν ὅτως. "ἔσται [o]Νινευὴ κεκλυμβήθρα "ὑδάτ⊙ κινουμένη, ὅτως καὶ ὁ δῆμ⊙ ἅπας ταραττό-"μεν⊙ κ κλυδωνιζόμεν⊙ οἰχήσεται φεύγων, λεγόν-"των πρὸς ἀλλήλους, [p]στῆτε κ μείνατε, κ χρυσὸν αὐ-"τοῖς κ ἄργυρον ἁρπάσατε. ἔσται δ' ἐκείνοις βουλομένοις· "σώζειν γὰρ αὐτῶν ἐθελήσουσι τὰς ψυχὰς μᾶλλον ἢ τὰ "κτήματα· δεινὴ γὰρ αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις ἔρις ἔξει καὶ "θρῆνο⊙, [q]πάρεσίς τε τ μελῶν, αἵ τε ὄψεις ὑπὸ τ "φόβου μέλαιναι τελέως αὐτοῖς [r]γενήσονται. πᾶ ἦ ἔσται τὸ "καλοικητήριον τ λεόντων, κ ἡ μήτηρ σκύμνων; λέγ⊙ "[s]δέ σοι ὁ Θεὸς, Νινευὴ, ὅτι ἀφανίσω σε, καὶ οὐκέτι "λέοντες ἐκ σῆ πορευόμενοι ἐπιτάξουσι τῷ κόσμῳ." καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ πρὸς τούτοις [t]προεφήτευσεν ἔτ⊙ ὁ προφήτης περὶ [v]Νινευῆς, [x]ἅπερ λέγειν οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμην· ἵνα δὲ μὴ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὀχληρὸς δοκῶ,

tribunus erat, filius vero Romeliæ, circumventus. Cæterum & hic Phaceas, cum per annos viginti imperium teneret & impius erat & iniquus. Assyriorum autem rex, cui nomen Theglaphalassar, cum expeditionem fecisset in Israëlitas, omnemque terram Galadenam subegisset, ut & regionem Transjordanianam, vicinamque ei Galilæam nuncupatam, atque Cydisam & Azora, colonosque in captivitatem egisset, in regnum suum reversus est. Et quidem de iis quæ ad Assyriorum regem spectant, hæc nobis sufficiat dixisse. *Phaceas Israëlitarum rex. 4 Regum, c. 15. 2 Paralip. c. 28. Theglaphalassar Assyriæ rex Israëlitas subigit, multosque eorum in Assyriam transfert. 4 Regum, c. 15.*

2. Cæterum Jothamus Oziæ filius in Judæ tribum regnavit Hierosolymis, matre quidem cive *Hierosolymitana* natus, nomine vero Jerasa. Huic regi nulla deerat virtus: sed semet erga Deum quidem pium, atque erga homines justum ostendebat. Præterea rebus civitatis curam adhibuit: (quicquid enim instaurari desiderabat & ornari, id summo studio confecit & absolvit) nam cum porticus templo constituisset & vestibula, muros quoque collapsos restituit, quos turribus bene magnis captuque difficilibus communivit. & siquid aliud in regno suo neglectum fuerit, in id multum curæ impendebat. Quin & expeditione in Ammanitas suscepta, iisque pugna debellatis, imperavit illis tributum quotannis ipsi solvendum, centum *argenti* talenta, & tritici decem cororum millia, ac præterea hordei totidem. adeoque imperium *suum* auxit & *amplificavit*, ut & hostibus in contemptum non veniret, suisque felix *admodum* videretur. *Jothamus Judææ rex. 4 Regum, c. 15. & 2 Paralip. c. 27.*

3. Erat autem quidam eo tempore vates, cui nomen Nahumus; qui, de Assyriorum & Nini subversione vaticinans, ista loquutus est. "Erit "Ninive piscina aquarum *ventis* agitata, ita & po-"pulus *ejus* omnis turbatus & fluctuans in fugam "se conjiciet, *cunctis* ad alterutros dicentibus, state "& resistite, aurumque & argentum diripite. ne-"mo autem erit, cui hoc persuadebitur: (volent "enim *omnes* magis vitam suam servare quam fa-"cultates) nam grave illos occupabit dissidium, "luctusque illis erit & lamentatio, & membra la-"bascent, & cunctorum facies præ pavore pallo-"rem contrahent. Ubi autem erit leonum lustrum, "& leunculorum mater? Porro tibi, Ninive, di-"cit Deus, te funditus perdam, & non amplius "leones ex te egressi mundo imperitabunt." Porro & alia adhuc multa vates iste de Ninive prædixit, quæ mihi ad referendum non necessaria esse existimavi: sed *de industria* prætermisi, ne legentibus molestus esse viderer. Evenerunt autem omnia *Nahumi vaticinium de Assyriorum excidio.*

quæ

[t] Φακέϊ τινὸς,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. Φακέα *Hen.* & *Busb.* & Φακέαν in sequentibus. Φακέϊ & Φακέαν in *Editis.* Φακεῖ LXXII.

[v] Ρομελίου.] *Al.* Ρομελίη.

[x] Κατασχὼν ἦ κ τ λ.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* quomodo & infra Cap. seq. κατέσχε ἦ τ λ., & mox ἀσεβὴς τε λῶ in *Editis Aliisque.*

[y] Θεγλαφαλάσαρ] Θεκλαθφαλάσαρ *Samb. Big.* & *Gall.* 1. Θαγλαθαλάσαρ *Gall.* 2. Θεγλαθαλασάρης *Vat.* ut & infra *Gall.* 2. HUDS. Teglat phalsser *Rufin. Hebr.* תגלת פילאסר LXX. Θαλγαθθιμέλασαρ. SPANH.

[z] Γαλαδηνῆ] Sic *Big.* (*Coccejus*) & *Samb.* Γαλαδινῆ in *Editis Aliisque.* HUDS. Supr. lib. 1. c. 19. §... Γαλαδηνῆ καλοῦσι τοῦ γλῶ· & lib. 5. c. 9. §..... πολὺ τ γαλαδινῆς & eodem cap. §. ult. τ Γαλαδινῆς ἡ ἔσιν αὕτη· SPANH.

[a] Πρὸς αὐτοῦ] Πρὸς αὐτῇ γλῶ Γαλιλαίαν *Vat.*

[b] Κυδίσσαν] Ita vel Κυδίσσαν in omnibus *MSS.* Κύδιδαν in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Tarsan.* Forsan eadem est urbs quæ p. 274. v. ult. Κεδῆτα vel Καδῆτα. HUDS. *Hebr.* קדש COCC. Adde *Relandum* in Palæst. p. 697.

[c] Ασωρα.] Pag. 291. §. 1. 292. §. 4. Ἀσωρ⊙. HUDS. Ασὼρ *Hieron.* inf. lib. 13. c. 5. §. 7. Traza. At Azaran *Rufin.* LXX. τοῦ Κυὶς κ τοῦ Ασωρ. *Hebr.* קדש ואת חצור & supra lib. v. c. 6. §. 1. & 4. Ἀσὼρ πολέως. SPANH.

[d] Οζία] Ita *Hen.* & *Busb.* Οχοσία *Samb.* & *Bas.* Οζίου in *reliquis.*

[e] Ἐβασίλευσε] Sic *MSS.* ἐβασίλευε in *Editis.*

[f] Ἀξῆς] Conf. supr. c. 10. §. 3. SPANH.

[g] Ιερούσης.] Ιερούσης *Vat.* Ιερωθὰ dicitur *Intt.* LXXII. HUDS. Itrasis *Rufin. Hebr.* יהושׁ. SPANH.

[h] Πρὸς ἀνθρώπους] Πρὸς τοὺς ἀνθρώπους *Vat.*

[i] Καὶ τ ἄλλων, εἴτι κ τοῦ βασιλείαν ἠμέλητο, πολλῶ ἐπιτροφῶ ἐποιεῖτο.] Omittit hæc *Gelenius.* *Rufinus* autem: & in reliquis omnibus, quæ neglecta videbantur, opus fabricationis exhibuit. Επιτροφῶ nempe *Hesychio* ἀμέλειαν, ἀφέσεις; & apud Æschyl. Eumenid. v. 551. δωμάτων ἐπιτροφάς, unde lux etiam huic Josephi loco. SPANH.

[k] Ημέλητο, πολλῶ ἐπιτροφῶ ἐποιεῖτο.] Ita *MSS.* ἐμελεῖτο in *Editis.*

[l] Αὐτῶν τῇ μάχῃ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτῶν ἐν τῇ μαχῃ ἐπέταξεν in *Editis.*

[m] Οὕτως τοῦ βασιλείαν,] Οὕτω⊙ *Bas.*

[n] Τοῦτον τ καιρὸν] Vide *Usserium* ad *An. M.* 3246.

[o] Νινευὴ κολυμβήθρα] Ita *Epiphan.* & LXXII. *Nahum.* c. 2. v. 8. ut & supra edidimus c. 10. §. 2. & infra occurrit in libris plerisque. Νινύας *Bas.* & G. Νινύα *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. HUDS. Vid. Nahum. 11. 5. confer sup c. 10. §. 2. SPANH.

[p] Στῆτε κ μείνατε, κ χρυσὸν αὐτοῖς &c.] Vid. Nahum. 2. v. 9. 10. 11. SPANH.

[q] Πάρεσις] Πάρεσις infra lib. xi. c. 6. §. 9. SPANH.

[r] Γενήσονται.] Γενεθήσονται *Vat.*

[s] Δέ σοι ὁ Θεὸς] Δὴ *Vat.*

[t] Προεφήτευσεν ἔτ⊙] Sic *MSS.* ἃ πρ. in *Editis.*

[v] Νινευῆς,] Νίνυ *Vat.* Νινύης *Gall.* 2.

[x] Ἅπερ λέγειν] Illud ἅπερ insertum dedimus ex *MSS.* in quibus omnibus vel ἅπερ vel ἃ exstat.

quæ de Ninive prædicta sunt centum & quindecim post annos. Itaque de his quidem satis nobis dictum est.

παρέλιπον. σωέξη δὲ πάντα τὰ προειρημένα τῇ [y] Νινεύης, μὴ ἔτη ἑκατὸν καὶ πεντεκαίδεκα. τοῖς μὲν οὖν τόποις τῶν ἀποχρώντως ἡμῖν δεδήλωται.

XII. CAP. XII.

ΚΕΦ. ιβ'.

Quomodo Jothamo vita defuncto pro eo regnavit Achazes, quem Araſes Damaſcenorum rex & Iſraëlitarum Phaceas bello adorti ſunt: atque ut Theglaphalaſſares Aſſyriorum rex, ab Achaze in ſocietatem belli adſcitus, Syriam vaſtavit; & Damaſcenos tranſtulit in Mediam, aliis gentibus in Damaſco collocatis.

Ὡς Ἰωθάμου τελευτήσαντος αὐτὸν ἐβασίλευσεν Ἀχάζης, ἐφ' ὃν ἐστράτευσεν Ἀρᾶσης Σύρων βασιλεὺς, καὶ Φακέας ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν· καὶ ὡς Θεγλαφαλασσάρης Ἀσσυρίων βασιλεὺς, σύμμαχον Ἀχάζην γενόμενον, Συρίαν ἐπόρθησεν, καὶ τοὺς Δαμασκηνοὺς ἀναστήσας εἰς Μηδίαν, ἔτερα ἔθνη κατῴκισεν ἐν Δαμασκῷ.

Jothamus Judææ rex. 4 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 27.

JOthamus autem diem ſuum obiit, cum vixiſſet anno quadraginta & unum, & ſexdecim ex his regnaſſet; ſepultuſque eſt in regiis conditoriis. At in regnum ſucceſſit Achazes ejus filius: qui in Deum nequiſſimus, contra leges patrias faciendo, Iſraëlitarum reges imitatus eſt, ſuper altaribus, quæ Hieroſolymis erexerat, deaſtris ſacrificans, quibus etiam, more Chananæorum, filium ſuum in ſolidum ſacrificium immolavit. atque alia hiſce ſimilia perpetravit. Cæterum cum ita ſe haberet & inſaniret, illum Syrorum & Damaſcenorum rex Araſes & Iſraëlitarum Phaceas bello adorti ſunt; (nam amici erant *ſociique*) & cum ipſum in Hieroſolyma compuliſſent, diu *urbem* obſederunt, nihil proficientes quod muris cincta eſſet validiſſimis. Syrorum autem rex, capta urbe Ailath ad mare Rubrum ſita, incoliſque ejus occiſis, eò Syrorum coloniam deduxit. Cumque Judæos, tam qui in præſidiis erant, quam qui undique circumfuſi *reperirentur*, interfeciſſet, multumque prædæ Damaſcum abegiſſet, cum exercitu reverſus eſt. Hieroſolymorum autem rex, cum intellexiſſet Syros domum rediiſſe, ratus ſe Iſraëlitarum regi viribus haud imparem eſſe, copias contra eum eduxit; congreſſuſque *prælio* victus eſt, ira Dei in eum accenſa ob tot, tantaque ejus impia facinora. Nam ea die, *qua acie dimicatum eſt*, centum & viginti millia Judæorum occiderunt Iſraëlitæ. quorum dux, nomine Zacharias, regis filium Amaſiam in ipſo conflictu interfecit, & totius regni procuratorem Ericam & Judæ tribus militiæ præfectum Elcam vivos in poteſtatem ſuam redegit: præterea ex tribu Benjamitide mulieres cum liberis *ſuis captivas* abduxerunt, &, cum multum *ab ea* prædæ diripuiſſent, *tum demum* Samariam ſe recipiebant.

Ὁ δ' Ἰώθαμος μετήλλαξεν, ἔτη βιώσας [z] ἓν καὶ παραφύονθα, βασιλεύσας δὲ ἐξ αὐτῶν ἐκκαίδεκα. ἐτάφη δ' [a] ἐν τοῖς βασιλικοῖς θάπτοις. ἦρχε δὲ εἰς τὸν ὑὸν αὐτοῦ [b] Ἀχάζην ὁ βασιλεία· ὃς ἀσεβέστατος εἰς τὸν Θεὸν γενόμενος, καὶ τοὺς πατρίους ἀφεὶς νόμους, τοὺς Ἰσραηλιτῶν βασιλέας ἐμιμήσατο, βωμοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις ἀναστήσας, καὶ θύων ἐπ' αὐτῶν τοῖς εἰδώλοις, οἷς καὶ [c] ἴδιον [d] ὁλοκαύτωσε παῖδα, [e] κατὰ τὰ Χαναναίων ἔθη. καὶ τούτοις ἄλλα ἀφοσιώματα διεπράσατο. ἔχοντος δὲ ἔτους ἕκτου μεμισότου, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτὸν ὁ τῶν Σύρων καὶ Δαμασκηνῶν βασιλεὺς [f] Ἀρᾶσης, καὶ [g] Φακέας ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν· φίλοι γὰρ ἦσαν· καὶ συνελάσαντες [h] αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐπὶ πολὺ ἐπολιόρκουν χρόνον διὰ τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα μηδὲν ἀνύοντες. ὁ μὲν τῶν Σύρων βασιλεὺς, λαβὼν τὴν πρὸς τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ πόλιν [i] Αἰλάθ, καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἀποκτείνας, [k] ἐγκατῴκισεν αὐτῇ Σύρους. τοὺς δ' ἐν τοῖς φρουρίοις ὁμοίως καὶ τοὺς περιξ [l] Ἰουδαίους διαφθείρας, καὶ λείαν πολλὴν [m] ἀπελάσας εἰς Δαμασκὸν, μετὰ σπουδῆς ἀνέζευξεν. ὁ δὲ τῶν [n] Ἱεροσολύμων βασιλεὺς, γνοὺς τοὺς Σύρους ἐπ' οἴκου κεχωρηκότας, καὶ νομίσας [o] ἀξιόμαχον εἶναι τῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεῖ, τὴν δύναμιν ἐπ' αὐτὸν ἐξήγαγε· καὶ συμβαλὼν ἐνικήθη καὶ μεῖον ἔσθε, διὰ τοὺς ἀσεβήματα αὐτοῦ πολλοῖς ἅμα καὶ μεγάλοις εἶχε. δώδεκα γὰρ αὐτοῦ μυριάδες κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀνῃρέθησαν. ὧν ὁ στρατηγὸς [p] Ζαχαρίας τὸν υἱὸν ἀπέκτεινε ἐν τῇ συμβολῇ τοῦ βασιλέως Ἀχάζου, [q] Ἀμασίας ὄνομα, καὶ τὸν ἐπίτροπον τῆς βασιλείας ἁπάσης [r] Ἐρικὰν, καὶ τὸν τῆς Ἰούδα φυλῆς στρατηγὸν [s] Ἐλκὰν αἰχμάλωτον ἔλαβε. καὶ ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς γυναῖκας καὶ παῖδας ἀπήγαγον, καὶ πολλὴν λείαν [t] διαρπάσαντες ἀνεχώρουν εἰς Σαμάρειαν.

Phaceas Judæis cladem infert. 2 Paral. c. 28.

Obedas vates Judæos captivos Samariam adduci prohibet. 2 Paral. c. 28.

2. Obedas autem quidam, qui in Samaria per

β'. [v] Ὠβηδὰς δέ τις, ὃς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ προφήτης ὑπῆρ-

[y] Νινεύης,] Sic in libris omnibus præter *Vat.* qui Νινεὴ habet.

[z] Ἓν καὶ τεσσαράκοντα,] Juxta *S. Literas* ἓν καὶ ἑξήκοντα.

[a] Ἐν ταῖς βασιλικαῖς θήκαις.] Conf. ſupr. c. 10. §. 4. SPANH.

[b] Ἀχάζην] Ἀχαζὸς paſſim *Vat.* Ἀχαζ LXXII.

[c] Ἴδιον ὁλοκαύτωσε παῖδα, καὶ τὰ Χαναναίων ἔθη.] Achazi filium proprium holocautoma obtulit, more Chananæorum LXX. τὸν ἰδιον αὐτοῦ διῆγεν ἐν πυρὶ καὶ τὰ βδελύγματα τῶν ἐθνῶν 2 Reg. XVI. 3. SPANH.

[d] Ὁλοκαύτωσε παῖδα, καὶ τὰ Χαναναίων ἔθη.] In *aliquibus* ὁλοκαύτωσε.

[e] Κατὰ τὰ Χαναναίων ἔθη.] Hac de re vide *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt. 1. c. 6. & *Spencerum* de *Legibus Hebræorum*, p. 317.

[f] Ἀρᾶσης,] Ita hîc loci in *Editis* & omnibus *MSS.* præter *Samb.* & *Vat.* quorum in *uno* Ἀρασὶς, in *altero* Ῥασὶσης. HUDS. Ἀρᾶσης *Hebr.* רצין LXX. Ῥασσὼν Syr. ܪܨܝܢ Raſan 2 Reg. XVI. 5. conf. infr. §. 3. SPANH.

[g] Φακέας] Sic in pleriſque *MSS.* (*Vet.* & *Coccejo*) Φακείας perperam in *Editis Aliiſque.*

[h] Αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα,] Eo modo *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτοῖ in *Editis.*

[i] Αἰλάθ,] Ita cum *Epiphanio* & LXXII, Ηλὰθ in *Editis.* Ηλάθης *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. Dicitur etiam Αἰλὰμ & Αἰλάν. Sita eſt autem in oſtio Rubri maris, ut dicit *Theodoret.* in 4 *Regum*, ΕΡΩΤ. μδ', Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 14. p. 219. HUDS. Ηλαὶθ Ailath. *Ruſin.* אילת *Hebr.* SPANH.

[k] Ἐγκατῴκισεν αὐτῇ Σύρους.] Sic cum *Big.* & *Samb.* ἐγκατῴκησεν in *ceteris.*

[l] Ἰουδαίους] Ἰουδαίας *Big.* & *Gall.* 1.

[m] Ἀπελάσας] Ἐλάσας *Vat.*

[n] Ἱεροσολύμων] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἱεροσολυμιτῶν in *Editis.*

[o] Ἀξιόμαχον εἶναι] Ἀξιόμαχον ſolus *Vat.*

[p] Ζαχαρίας] Ζίχαρις *Big. Samb* & *Gall.* 1. 2. HUDS. Edidit quidem Cl. *Hudſonus* (cujus verſionem hic interpolavimus) Ζαχαρίαν, verum apparet ex collatione *Paralip* 28: 7. ubi Ζιχρὶ hic heros, filiuſque Regis interfectus appellatur Μαασίας, permutanda hic eſſe eorundem nomina; quod & indigitare voluit *Coccejus*, adſcribens in exemplari meo, *Lege Zacharias*, Imo ipſum Joſephum non aliter ſcripſiſſe docet violenta alias conſtructio, qualem terſiſſimus ſcriptor haud adhibuiſſet. Neque quemquam offendat Αμασίας ὄνομα, quum id (ſi non pariter corruptum pro Αμασίου) dictum ſit per interjectionem, quaſi ὄνομα αὐτῷ ἦν Αμασίας. HAV.

[q] Αμασίας ὄνομα,] Ita *Big. Vat. Gall.* 1. 2. *Vet. Interpr.* Αμίας *Baſ. G.* & *Samb.*

[r] Ἐρικὰν] Ἐζερκὰμ juxta LXXII. & *Editos Epiphanii.* pro Ἐρικὰμ faciunt *MSS.* tam *Lat.* quam *Gr.*

[s] Ἐλκὰν αἰχμάλωτον] Sic *Baſ.* & *G.* forſan pro Ἐλικαὰν. in *MSS. Gr.* & *Lat.* Ἐλικαὶ. Suſpicor locum eſſe perturbatum, legendumque; ὧν ὁ στρατηγὸς Αμασίας (vel Αμίας vel Μαασίας) τὸν υἱὸν αὐ τῇ σ. τ. β. Ἀχάζου, Ζαχαρίαν ὄνομα &c. nam in *S. Literis* (2 *Paralip.* c. 28. v. 7.) καὶ ἀπέκτεινε Ζιχρὶς ὁ ἰσχυρὸς ἐν Ἐφραὶμ τὸν Μαασίαν [Μασίαν *Alex.* Αμασίαν *Ald.*] τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως &c.

[t] Διαρπάσαντες] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἁρπάσαντες in *reliquis.*

[v] Ὠβηδὰς δέ τις,] Ita *Vat.* (& *Coccejus*) convenienter *S. Literis.*

Ὠβη-

ὑπῆρχεν ἐν Σαμαρείᾳ, τῷ γραθῷ περὶ τ τειχῶν ἀπειλήσας, μεγάλῃ βοῇ τὴν νίκην αὐτοῖς ἐκ θείας τινὸς οἰκείαν [x] ἰσχὺν ἐδήλου γενέσθαι, διὰ ἣν τ τοῦ Θεοῦ χόλον, ὃν εἶχεν ἐπ' [y] Αχάζην τ βασιλέα. καὶ κατεμέμφετο, τῇ μὲν δυναμένῃ τῇ κατ' αὐτὸν μὴ ἐγκεκλῆσθαι, ἀλλὰ τολμήσαντας τοὺς ἐκ τ Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος συγγενεῖς ὄντας αἰχμαλώτους. συνεβούλευέ τε αὐτοῖς ἀπολύσαι τούτους εἰς τὴν οἰκείαν ἀπαθεῖς· ἀπειθήσαντας γὰρ τῷ Θεῷ δίκην ὑφέξειν. ὁ [z] δὴ τ Ισραηλιτῶν λαὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνελθὼν, ἐπεσκέπτετο περὶ τούτων. ἀναστὰς δέ τις βαρχίας ὀνόματι τ ἐνδοκιμούντων ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν [a] τρεῖς, ἔλεγον "οὐκ ἐπιτρέπειν τοῖς "πολίταις εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν, ἵνα μὴ πάν- "τες [b] ἀπολώμεθα ὑπὸ τ Θεοῦ· μόνον γὰρ ἀποχρῆ τὰ "πρὸς αὐτὸν ἡμᾶς ἐξαμαρτεῖν, ὡς οἱ προφῆται λέ- "γουσιν, ἀλλὰ μὴ καινότερα τούτων ἀσεβήματα δρᾶν." [c] ταῦτα δ' ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται, συνεχώρησαν ἐκείνοις ποιεῖν ὃ ἐδόκει συμφέρειν. λαβόντες οὖν οἱ προφερμένοι ἄνδρες τοὺς αἰχμαλώτους, [d] ἔλυσάν τε καὶ ἐθεράπευσαν, καὶ δόντες ἐφόδια, εἰς τὴν οἰκείαν ἀπέλυσαν ἀβλαβεῖς. [e] ᾔδεν ἤδη καὶ τέσσαρες αὐτοῖς συνῆλθον, καὶ μέχρις Ιεριχοῦντος [f] προπέμψαντες, οὐκ ἄπωθεν τ Ιεροσολύμων, ἀνέστρεψαν [g] εἰς Σαμάρειαν.

γ'. Αχάζης δ' ὁ βασιλεὺς, ταῦτα [h] παθὼν ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν, πέμψας πρὸς τ τῶν Ασσυρίων βασιλέα [i] Θεγλαφαλασσάρην, συμμαχίαν αὐτῷ ποιεῖσθαι παρεκάλει πρὸς τ πόλεμον τ πρὸς τοὺς Ισραηλίτας Σύρους Δαμασκηνούς, χρήματα πολλὰ δώσειν ὑποσχνούμενος. ἔπεμψε δ' αὐτῷ λαμπρὰς δωρεάς. ὁ δὲ, τῶν πρέσβεων ἀφικομένων [k] πρὸς αὐτὸν, ἦκε σύμμαχος Αχάζῃ. καὶ στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Σύρους, τήν τε χώραν αὐτῶν ἐπόρθησε, καὶ τὴν Δαμασκὸν καὶ κράτος εἶλε, καὶ τ βασιλέα [l] Ρασσὴν ἀπέκτεινε. τοὺς δὲ Δαμασκηνοὺς ἀπῴκισεν εἰς [m] τὴν ἄνω Μηδίαν. καὶ ἐκ τῶν ἐθνῶν τῶν Ασσυρίων μεταστήσας τινὰς, εἰς τὴν [n] Δαμασκὸν κατῴκισε. τὴν δὲ τῶν Ισραηλιτῶν γῆν κακώσας, [o] πολλοὺς ἀπ' αὐτῆς αἰχμαλώτους συνέλαβε. ταῦτ' αὐτῷ διαπεπραγμένα τοὺς Σύρους, ὁ βασιλεὺς [p] Αχάζης ἄρας τ χρυσὸν [q] ὅσον ἦν ἐν τοῖς βασιλικοῖς θησαυροῖς, καὶ τ ἄργυρον, καὶ τὰ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ, καὶ εἴ τι καλλιστον ἀνάθημα, τὸν βασιλικὸν ἦκεν εἰς Δαμασκὸν, καὶ ἔδωκε τῷ τ Ασσυρίων βασιλεῖ κατὰ τὰς ὁμολογίας· καὶ πάντων αὐτῷ χάριν ἔσχεν ὁμολογήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα. ἐνταῦθ' ὕστερον ἀνόητον καὶ οὐ συμφερόντως ἀσυλλόγιστον ἔστη ὁ βασιλεὺς, ὡς ἐδὲ πολεμούμενον ὑπὸ τ Σύρων ἐπισχεῖν τὴν θεραπείαν τῶν θεῶν αὐτῶν προσκυνῶν, ἀλλὰ διετέλει τούτους σεβόμενον ὡς παρεξομένους αὐτῷ τὴν νίκην. ἡττηθεὶς δὲ πάλιν, τὴν Ασσυρίων ἤρξατο τιμᾶν θεούς· καὶ πάντας εἰκὸς μᾶλλον τιμήσων, ἢ τ παρόντων καὶ ἀληθῶς θεὸν, ὃς αὐτῷ καὶ τ ἥττης ὀργιζόμενος ἦν αἴτιος. ἐπὶ τοσοῦτον δ' ὀλιγωρίας καὶ καταφρονήσεως ἦλθεν, ὡς καὶ τέλεον ἀποκλεῖσαι τ ναὸν, καὶ τὰς νενομισμένας ἀπαγορεῦσαι θυσίας ἐπιφέρειν, καὶ τεθεικέναι τῶν ἀναθημάτων αὐτόν. τοιγαροῦν τὸν Θεὸν ἐτελεύτησεν, ἐπὶ μὲν βιώ-

id tempus vates erat, obviam egressus exercitui ante mœnia, magna voce declarabat, victoriam illis contigisse non propria ex virtute, sed ira Dei qua in regem Achazen erat concitatus. eosque reprehendebat, quod prosper rerum contra ipsum successus illis non sufficerit, sed ausi fuerint homines ex tribu Judæ & Benjamitica consanguineos suos captivos abducere. illisque suadebat ut *istos illæsos domum dimitterent: nam sibi dicto non audientes Deo pœnas daturos esse. Populus igitur Israëlitarum, cum in concionem convenissent, de his consultabant. At cum surrexisset quidam, magnæ in republica auctoritatis, nomine Barachias, unaque cum eo tres alii, dicebant; "nobis visum "est non permittere civibus ut captivos in urbem "introducant, ne omnes à Deo pereamus. nostra "enim in ipsum peccata per se satis magna, uti "dicunt vates, adeo ut cavendum sit ne novis nos- "met sceleribus obstringamus." Cum autem ista audissent milites, concesserunt illis ut facerent quodcunque expedire videbatur. Viri itaque prædicti sumptis captivis, vinculis eos exemerunt, curatisque corporibus, adjutos viatico domum remiserunt, nulla injuria affectos. nihilominus & quatuor isti eos convenerunt, & cum Hierichuntem usque adduxissent, non longe ab Hierosolymis *dissitam*, Samariam redierunt.

XIII. *Achazes contra Israëlitas actus cersit Theglaphalassarem.*

3. Achazes autem rex, hac clade ab Israëlitis affectus, missa ad Assyriorum regem Theglaphalassarem legatione, petiit ut secum iniret belli societatem contra Israëlitas & Syros & Damascenos, magnam pecuniæ vim ei pollicens. ac præterea ipsi *in antecessum* misit munera splendida. Ille vero, postquam legati ad eum venerant, Achazæ auxilium laturus properat. atque expeditione in Syros facta, & regionem eorum depopulatus est, & Damascum vi cepit, & Arasem regem occidit. Damascenos autem in Mediam superiorem transtulit, & ex Assyriorum gentibus coloniam in Damascum deduxit. Israëlitarum deinde terra *direpta* & vexata, multos ex ea captivos secum abduxit. Cum autem ille Syros hoc modo tractasset, rex Achazes, sublato quantum erat auri & argenti in regiis thesauris atque etiam in ipso templo, & donariis quotquot erant pulcherrima, hæc secum deferens venit Damascum, &, sicut ante pactus fuerat, regi Assyriorum tradidit: actisque ei pro omnibus gratiis, reversus est Hierosolyma. Erat autem hic rex tam stultus & incogitans, & quid è re sua esset tam male subductum habebat, ut quamvis à Syris debellatus, ab illorum tamen Diis adorandis non destiterit; sed illos colere perseveraret, quasi illorum ope victoriam esset reportaturus. Rursumque victus, Assyriorum deos cœpit venerari; magisque *cæteros* omnes *deos* cultu prosequuturus videbatur, quam patrium verumque Deum, qui ira commotus ipsi etiam cladis *acceptæ* auctor exstiterat. Eo autem contemptionis *Dei* & despicientiæ processit, ut templum denique clausum tenuerit, & solennes offerri hostias prohibuerit, ipsique donaria ereptum iverit. Post hanc Deo illatam contumeliam

Achazes nou modo nequam & improbus, sed fatuus & amens.

Achazes vi- moritur. 4 *Regum*, c. 16.

Achazes 4 *Regum*, c. 16. 2 *Paral.* c. 28.

Ωζίδας *Hen. Bas. & Epiphan.* Ωζηδὰς *Big. Samb. & Gall.* 2. pro quo Ωζίλας in *Editis.*

x Ἰσχὺν ἰδίαν γενέσθαι,] Αὐτῶν ἰσχὺν *Big. Samb. & Vat.*

y Αχάζην τ βασιλέα.] Hîc loci in *libris* Αχαζον.

* *Istos illæsos domum dimitterent:*] Nam τούτους malui cum *MSS.* quam τοιούτους cum *Editis.*

z Δὴ τ Ισραηλιτῶν λαὸς] Ita cum *Epiphanio.* δὴ in *reliquis.*

a Τρεῖς,] Sc. *Azarias, Hezekias & Amasa*, ut constat ex 2 *Paralip.* c. 28. v. 14.

b Ἀπολώμεθα ὑπὸ] Sic *MSS.* (& *Coccejus*) ἀποθνήσκωμεν ὑπὸ Θεοῦ in *Editis.*

c Ταῦτα] In *nonnullis* ταῦτ' ἀκούσαντες.

d Ἐλυσάν τε] Ἐλυσάν τε *Vat. & Vet. Interpr.*

e Οὐδὲν ἧττον] Οὐδὲν δ' ἧττον *Big. & Samb.*

f Προπέμψαντες,] Ita cum *MSS.* πέμψαντες in *Editis.*

g Εἰς Σαμάρειαν.] Sic *Bas. G. & Vet. Interpr.* εἰς τὴν Σαμάρειαν χώραν, vel εἰς τὴν Σαμαρείας χώραν in *MSS.*

h Παθὼν ὑπὸ τ] Ita *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* παθὼν in *reliquis.*

i Θεγλαφαλασσάρην,] Sic fere in *libris omnibus* hîc loci, aut Ταγλαφαλασσάρην. Vide p. 501. §. 1.

k Πρὸς αὐτὸν,] Ως αὐτὸν *Samb. & Vat.*

l Ραασσὴν] Ραασσὼ *Samb. & Big.* Ραασὼν *Vat. & Gall.* 1. 2. Vide p. 502. §. 1. HUDS. Conf. sup. §. 1. SPANH.

m Τὴν ἄνω Μηδίαν.] In qua *Cyrrhus* fluvius *Plinio & Ptolemæo*, huic etiam oppidum *Cyrena.* Confer 4 *Regum*, c. 16. v. 9. & vide *Simpsonum* ad A. M. 3265. & *Bochartum* in *Phaleg.* l. 4. c. 32.

n Δαμασκὸν] Δαμασκὸν ταῦτα *Vat.*

o Πολλοὺς] Πολλοὺς ἐξ αὐτῆς *Vat.*

p Αχάζης] Αχαζης deëst plerisque *MSS.* ὁ βασιλεὺς Ιεροσολύμων legisse videtur *Vet. Interpr.*

q Ὅσον ἦν] Sic *MSS. & Vet. Interpr.* ὃς ἦν in *Editis.*

r Τὸ-

vita defunctus est, cum quidem vixisset annos sex & triginta, & ex his sexdecim regnasset, Ezeciam vero filium reliquisset qui ei successit.

σας ἐξ καὶ τεμάκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν ἐκκαίδεκα, [r] τὸν ὑὸν Ἐζεκίαν διάδοχον καταλιπών.

CAP. XIII.

Quomodo Phaceas sublatus est Ozeæ insidiis, quem non multo post edomuit Salmanasares: utque loco Achazæ regnavit Ezecias, quæque ab eo utpote pio justoque facta erant.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Φακέας ἀπέθανεν κατ' ἐπιβουλὴν Ωσήε, ὃν μετ' ὀλίγον κατέστησε Σαλμανασάρης· καὶ ὡς Ἐζεκίας ἀντ' Ἀχάζου ἐβασίλευσεν, οἷά τε εὐσεβὴς ὢν καὶ δίκαιος ἐποίησεν.

Phaceam interficit Oseas & regnum Israëlitarum occupat. 4 Regum, c. 17.

SUB idem vero tempus Israëlitarum etiam rex Phaceas fatis concessit, ab amico quodam circumventus, Osea nomine: qui, cum regnum per annos novem teneret, sceleribus se obstrinxit & res divinas contemptui habuit. In eum autem Assyriorum rex Salmanasares expeditionem suscipit: prælioque victum (nam Dei forsan favore & auxilio erat destitutus) in potestatem suam redegit, certumque ei tributum imperavit. At quarto anno regni Oseæ Hierosolymis regnare cœpit Ezecias, Achazæ filius & Abiæ genere cive *Hierosolymitana*. Is autem natura erat bonus & justus & religiosus. nam statim à regno inito nihil prius habuit aut magis necessarium, utiliusve tam sibi quam subditis existimavit, quam ut Deum *sancte* coleret. Quamobrem populo & sacerdotibus & Levitis in concionem advocatis, ad eos in hæc verba loquutus est: "Ne ipsi quidem ignoratis, quod propter pec-"cata patris mei, qui contra ea fecerat quæ facer "Dei honos postulabat, in multas magnasque ca-"lamitates incidistis, ab eo mente corrupti, eóque "adducti ut quos ille deos putabat eos coleretis. "Vos autem, qui experientia didicistis quanti con-"stat peccare, hortor ut id facere jam dedisca-tis, "& à prioribus fœditatibus vosmet purgetis: at-"que adeo sacerdotes & Levitæ, ad templum con-"venientes, illud aperiatis, & lustratum prius ex-"piatumque solennibus sacrificiis in antiquum pa-"triumque honorem restituatis. ita enim Deum, "ira depositа, propitium habebimus.

Ezecias Judææ rex. 4 Regum, c. 18. 2 Paral. c. 29.

Ejus ad sacerdotes populumque oratio. 2 Paral. c. 29.

Ezecias templum lustrat: pascha agendum curat; & per omnes Israëlitarum fines edicit, ut Hierosolyma conveniretur. 2 Paral. c. 29. & c. 30.

2. Cum hæc rex dixisset, sacerdotes templum aperiunt, atque vasis Dei adornatis & ejectis inquinamentis, victimas solennes altari imponebant. Rex vero, dimissis per totam ditionem suam nunciis, populum Hierosolyma convocat, ut Azymorum festum celebrarent. longo enim tempore ob regum prædictorum iniquitatem fuerat intermissum. Quin & Israëlitas per nuncios hortatus est, ut, relicto præsentis vitæ instituto, ad veterem consuetudinem Deique cultum redirent. se enim illis permittere Hierosolyma venientibus, ut Azymorum agerent festivitatem, unaque cum ipsis solennibus interessent comitiis. Hæc autem dicebat, non *eos* commonefaciens ut ipsi morem gererent nisi voluntate sua, sed ipsorum utilitatis gratia; ut qui ita futuri essent beati. Israëlitæ vero, cum adessent legati, regisque sui mandata illis exposuissent, non modo non eis obsequuti sunt, sed etiam cum irrisione eos ut insipientes exceperunt; & vates quoque eodem cohortantes, eisque prædicentes quantæ calamitates instarent, ni *mature* ad pietatem erga Deum redirent, aspernabantur & respuebant; tandemque comprehensos morte multarunt. ac peccando eo usque procedere non con-

Magna Israëlitarum pars legatos ludibrio habuerunt: nonnulli tamen Hierosolyma venerunt. 2 Paral. c. 30.

Ἀπέθανε δ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς Φακέας, ἐπιβουλευσάμενος αὐτῷ φίλος τις Ωσήε τὄνομα· [a] ὃς κατασχὼν τὴν βασιλείαν ἐπ' ἔτη ἐννέα, πονηρός τε ἦν καὶ τοῦ [t] τὸν Θεὸν ὀλίγωρος. στρατεύει δ' ἐπ' αὐτὸν ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς Σαλμανασάρης, καὶ κρατήσας αὐτοῦ· τὸν Θεὸν γὰρ οὐκ εἶχεν ἴσως ἐπιμενῆ καὶ σύμμαχον· ὑπήκοον ἐποίησατο, καὶ φόρους ἐπέταξεν αὐτῷ πολεῖν ὡρισμένους. ἔτει δὲ [v] τετάρτῳ τῆς βασιλείας Ωσήε ἐβασίλευσεν [x] Ἐζεκίας ὁ ἐν Ιεροσολύμοις Αχάζου υἱός, καὶ Αβίας [y] ἀρίστη τὴν γνώμην. Φύσει δὲ ἦν αὐτῷ χρηστὴ καὶ δικαία καὶ θεοσεβής· ἤδειν γὰρ ἄλλο πρῶτον εἰς τὴν βασιλείαν παρελθὸν ἑαυτῷ ἀναγκαιότερον, ἢ δὲ συμφορώτερον αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἀρχομένοις ὑπάρξαι τῆς θρησκείας τὸν Θεόν. ἀλλὰ συγκαλέσας τὸν λαὸν καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας, ἐδημηγόρησεν ἐν αὐτοῖς λέγων· "οὐκ ἀγνοεῖτε μὲν ὡς διὰ τὰς "τοῦ πατρὸς ἁμαρτίας καὶ μοῦ, παραβάντος τὴν πρὸς τὸ "Θεὸν [z] ὁσίαν τιμὴν, πολλῶν ἐπεφέρητε καὶ μεγάλων κα-"κῶν, διαφθαρέντες ὑπ' αὐτοῦ τοῦ διάνοιαν, καὶ ἀνα-"πεθέντες ἃς αὐτὸς ἐδοκίμαζεν εἶναι θεὰς τάπις πρὸσ-"κυνεῖν. παραινῶ δ' ὑμῖν ἔργῳ μεμαθηκόσιν ὡς ἔστι δει-"νὸν τὸ ἀσεβεῖν, τάττε μὲν ἤδη λήθην ποιησαθ', καθά-"ραι δ' αὐτὰς ἐκ τῶν πρότερων μιασμάτων· τὰς τε ἱερεῖς "καὶ Λευίτας [a] συνελθόντας ἅπαντας [b] ἀνοῖξαι τὸ ἱερὸν, καὶ "καθάραντας αὐτὸ τῶν ἐξ ἔθους θυσίαις, εἰς τὴν ἀρχαίαν "καὶ πάτριον ἀνακαλέσασθαι τιμήν. ἅπαντας γὰρ τὸν Θεὸν ἵ-"λεων ποιήσομεν, ἀφέντας τὴν ὀργήν.

Ezecias templum lustrat: pascha agendum curat; & per omnes Israëlitarum fines edicit, ut Hierosolyma conveniretur. 2 Paral. c. 29. & c. 30.

β'. Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ βασιλέως, οἱ ἱερεῖς ἀνοίγυσι τὸ ἱερόν· [c] καὶ διαχρησάμενοι τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ μιάσματα ἐκβαλόντες, τὰς ἐξ ἔθους τῷ βωμῷ θυσίας ἐπέφερον. ἀφαπέμψας δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν κατ' αὐτὸν χώραν, [d] κάλει τὸν λαὸν εἰς Ιερουσάλυμα τὴν τῶν ἀζύμων ἑορτὴν ἄξοντα· πολὺν γὰρ ἐκλελοιπὼς χρόνον ἀφ' ὧν τῶν προειρημένων βασιλέων παρανομίας. ἐξαπέστειλε δὲ καὶ πρὸς τοὺς Ισραηλίτας προτρεπόμενος αὐτοὺς, ἀφέντας τὸν ἄρτι βίον, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανελθεῖν συνήθειαν, καὶ τὸ σέβειν τὸν Θεόν. καὶ γὰρ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς παραγινομένοις εἰς Ιερουσάλυμα, τὴν τῶν ἀζύμων ἄγειν ἑορτὴν καὶ συμπανηγυρίζειν αὐτοῖς. ταῦτα δὲ ἔλεγε, [e] παραινῶν οὐχ ὅπως ὑπακούωσιν αὐτῷ, εἰ μὴ [f] θέλοισι, τοῦ δὲ ἐκείνων συμφέροντος ἕνεκα· μακαρίους γὰρ ἔσεσθαι. οἱ δὲ Ισραηλῖται, παραγινομένων τῶν πρέσβεων, καὶ δηλωσάντων αὐτοῖς τὰ παρὰ τοῦ ἰδίου βασιλέως, οὐ μόνον οὐκ ἐπείθοντο, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρέσβεις ὡς ἀνοήτους διεχλεύαζον, καὶ τοὺς [g] προφήτας ὁμοίως τότε παρῃνοῦντας, καὶ προλέγοντας ἃ πέπονθ' μὴ [h] μεταθέμενοι πρὸς τὴν εὐσέβειαν τοῦ Θεοῦ, διέπλυον· καὶ τελευτῶν συλλαβόντες αὐτοὺς, ἀπέκτειναν. καὶ οὐδὲ μέχρι τού-

[i]

r Τὸν δὲ ὑὸν] Ita cum *Editis Aliisque.* τὸν ὑὸν Ἐζεκίαν *Big. & Samb.*

s Ὃς κατασχὼν] Ita cum *MSS.* prout supra p. 500. §. 1. ὃς σχὼν in *Editis.*

t Τὸν Θεὸν ὀλίγωρος.] Illud τὸν accepimus ex *MSS.*

v Τετάρτῳ τῆς βασιλείας] Annum *quartum* inchoatum pro *tertio* desinente substituit, ut notavit *Usserius* in *Chr. S.* p. 13.

x Ἐζεκίας ὁ] 2 Reg. XVIII. &c. SPANH.

y Ἀρίστη τὴν γνώμην.] Conf. sup. c 10. §. 3. SPANH.

z Ὁσίαν τιμὴν,] Ὁσίαν καὶ τιμὴν *Vat.*

a Συνελθόντας] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ συνελθόντας in *Editis.*

b Ἀνοῖξαι τὸ ἱερὸν,] Ἀνοίξω τε τὸ *Big. Samb. Hen. & Busb.*

c Καὶ διαχρησάμενοι] Καὶ ἀνοίξαντες τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ ἐκτίναξαντες *Samb. Vat. & Gall.* 1. καὶ ἀνοίξαντες τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ μιάσματα *Gall.* 2. *Aperuerunt templum & vasa Dei & pollutiones ejicientes*, in quodam *Epiphanii* exemplari.

d Κάλει τὸν λαὸν] Ἀνακάλει *Vat.*

e Παραινῶν] Παραινεῖν *Vat. & Gall.* 2.

f Θέλωσι,] Ita in *MSS.* θέλωσι in *Editis.*

g Προφήτας] Προφήτας ὁμοίως *Big. Samb. & Vat.*

h Μεταθέμενοι] Μεταθέμβροι *Vat.*

i Τού-

[i] τούτων αὐτοῖς ἤρκεσε μηδὲν νομοῦζιν· ἀλλὰ καὶ χείρω τὰ πεφυκότα [k] ἀπενοήνατο. καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, πρὶν ἢ τοῖς πολεμίοις, αὐτοὺς ἀμυνόμενος τῆς ἀσεβείας, ὁ Θεὸς ἐποίησεν ὑποχείρους. καὶ περὶ μὲν τούτων αὖθις δηλώσομεν. πολλοὶ μέντοι τῆς [l] Μανασσίτιδος Φυλῆς καὶ [m] Ζαβυλῶνος καὶ [n] Ισσαχάρ, πρὸς εὐσέβειαν [o] μετεβάλοντο. καὶ οὗτοι πάντες εἰς Ιεροσόλυμα πρὸς Εζεκίαν συνέδραμον, ὅπως τῷ Θεῷ προσκυνήσωσιν.

γ. Ἀφικομένων δὴ τούτων, ὁ βασιλεὺς Εζεκίας, ἀναβὰς εἰς [p] τὸ ἱερὸν μετὰ τῶν ἡγεμόνων καὶ παντὸς λαοῦ πολλοῦ, ἔθυσεν [q] ὑπὲρ αὐτοῦ ταύρους ἑπτὰ, καὶ κριοὺς τοσούτους [r] καὶ ἄρνας ἑπτὰ καὶ ἐρίφους τοσούτους. ἐπιθέντες δὲ τὰς χεῖρας τῶν κεφαλῶν τῶν ἱερείων αὐτὸς δ' ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἡγεμόνες, τοῖς ἱερεῦσι καλλιερεῖν [s] ἐφῆκαν. καὶ οἱ μὲν ἔθυόν τε καὶ ὡλοκαύτων, οἱ δὲ λοιπὰ παρεσκευασμένοι ἐν κύκλῳ μετὰ τῶν μουσικῶν ὀργάνων, ᾖδον ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ἔψαλλον ὡς ἐδιδάχθησαν [t] ὑπὸ Δαυίδου· οἱ δὲ λοιποὶ ἱερεῖς [v] βυκάνας ἔχοντες ἐπεσάλπιζον τοῖς ὑμνῳδοῦσιν. τούτων δὲ γινομένων, ὅτε πρόσωπον ῥίψαντες ἐαυτοὺς, ὅ, τε βασιλεὺς καὶ τὸ πλῆθος, προσεκύνουν [x] τὸν Θεόν. ἑπτὰ δὴ μὲν βοῦς ἑβδομήκοντα, κριοὺς ἑκατὸν, ἄρνας διακοσίους· τῷ πλήθει δὲ πρὸς δωρεὰν ἐχαρίσατο βοῦς μὲν [y] ἑξακοσίους, τὰ δὲ λοιπὰ θρέμματα τρισχίλια. καὶ πάντα μὲν οἱ ἱερεῖς ἀκολούθως ἐποίησαν τῷ νόμῳ. τούτοις δ' ὁ βασιλεὺς ἡδόμενος δωρεῖτο μετὰ τοῦ λαοῦ, τῷ Θεῷ χάριν [z] ἔχειν ὁμολογῶν. ἐνστάσης δὲ τῆς τῶν ἀζύμων ἑορτῆς, θύσαντες τὸ λεγόμενον [a] πάσχα, πᾶς ἄλλας τὸ λοιπὸν θυσίας ἐπετέλουν ἐφ' ἡμέρας ἑπτά. τῷ δὲ πλήθει, παρὲξ ὧν ἐκαλλιέρησαν αὐτοὶ, ταύρους μὲν [b] διχιλίους, θρέμματα δὲ ἑπτακισχίλια ὁ βασιλεὺς ἐχαρίσατο. τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ ἡγεμόνες ἐποίησαν· χιλίους μὲν γὰρ [c] ταύρους ἔδοσαν αὐτοῖς, θρέμματα δὲ χίλια καὶ πεντακόσια. καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἀπὸ Σολομῶνος καὶ μετὰ βασιλέως οὐκ ἀχθεῖσα ἡ ἑορτὴ, τότε πρῶτον λαμπρῶς καὶ φιλοτίμως ἐπετελέσθη. ὡς δὲ τὰ περὶ τὴν ἑορτὴν αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ἐξελθόντες εἰς τὴν χώραν ἤγνισαν αὐτήν. καὶ τὴν πόλιν δὲ πάντες [d] ἐκάθηραν μιάσματος καὶ εἰδώλων, πάς τε καθημερινὰς θυσίας ὁ βασιλεὺς ἐν τοῖς ἰδίοις ἐπιτελεῖσθαι [e] προσέταξε καὶ τὸν νόμον, καὶ τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις [f] τὰς δεκάτας ὥρισε παρὰ τοῦ πλήθους [g] δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν, ἵν' ἀεὶ τῇ θρησκείᾳ προσκαρτεροῦσιν, καὶ τῆς θεραπείας ὦσιν ἀχώριστοι τοῦ Θεοῦ. καὶ τὸ μὲν πλῆθος συνεισέφερε παντοδαπὸν καρπὸν τοῖς ἱερεῦσι καὶ [h] τοῖς Λευίταις· ἀποθήκας δὲ καὶ ταμιεῖα τούτων ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας, ἑκάστῳ διένειμε τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν, καὶ [i] παισὶν αὐτῶν καὶ γυναιξί. καὶ ἔτι πάλιν εἰς τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν ἐπανῆλθον. ταῦτα δὲ τὸ πεφυκὸς τρόπον ὁ βασιλεὺς καταστησάμενος, πόλεμον ἐξήνεγκε πρὸς τοὺς Παλαιστίνους, καὶ νικήσας κατέσχεν ἁπάσας τὰς ἀπὸ Γάζης μέχρι Γίττης [k] πόλεις τῶν πολεμίων. ὁ δὲ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς πέμψας ἠπείλει πᾶσαν αὐτὸ καταστρέψασθαι τὸν ἀρχὴν, εἰ μὴ τοὺς φόρους,

tenti erant, sed etiam ex amentia in pejora iis quæ supra retulimus prolapsi sunt flagitia: & non prius ista facere destiterunt, quam Deus eos pro sceleribus ulciscens in hostium potestatem tradidit. Et de his quidem posthæc nobis plura dicenda sunt. Multi tamen è tribu Manassitide & Zabulonis atque Isacharis, vatum monitis parentes, ad pietatem se converterunt. Atque hi omnes Hierosolyma ad Ezeciam confluxerunt, ut Deum adorarent.

3. Postquam autem ea multitudo convenerat, rex templum ascendit una cum principibus & populo universo, & immolavit pro se tauros septem & totidem arietes, & agnas septem & totidem hircos. Cumque manus in capita victimarum imposuissent & rex ipse & principes, sacerdotibus ut sacra facerent permiserunt. Et illi quidem hostias mactabant & solida cremabant sacrificia; Levitæ vero in orbem circumfusi cum instrumentis musicis hymnos Deo canebant, & psallebant sicuti edocti fuerant à Davide: & reliqui sacerdotes cum buccinis cantoribus istis accinebant. Cum autem hæc facta essent, rex populusque humi in faciem prostrati Deum adorabant. Deinde mactandos quidem curat *rex* boves septuaginta, arietes centum, agnos ducentos: populo vero ad epulum largitus est boves sexcentos, & reliqui pecoris tria millia. Et quidem omnia ex legis præscripto exsequuti sunt sacerdotes. His vero rex lætatus cum populo accumbebat, Deo gratias agens. Instante vero Azymorum festo, cum sacra Paschalia dicta fecissent, reliquam deinceps rem divinam diebus septem peragebant. Populo autem, præter ea quæ ipsi mactaverunt, donavit rex taurorum quidem duo millia, pecorum vero septem millia. itidemque fecerunt & principes: mille namque tauros dederunt eis & pecora mille & quadraginta. Et cum à tempore Solomonis regis non ita actum fuerit festum, tunc primum splendide & magnifice celebratum est. Peractis autem omnibus quæ ad festum spectant, in regionem *circumcirca* egressi eam lustraverunt: ac præterea urbem omni deastrorum fœditate purgaverunt, quotidiana deinde sacra juxta legem rex de suo fieri mandavit; atque sacerdotibus & Levitis à populo decumas dari fructuumque primitias constituit, ut in religione curanda permancant, Deique ministerio unice & assidue vacent. Qua re fiebat ut populus quidem omne genus fructuum conferret sacerdotibus & Levitis: rex vero, cum cellas & horrea iis *recipiendis* construxisset, inde singulis sacerdotibus distribueret & Levitis, liberisque eorum & uxoribus. atque ita denuo ad pristinum *numinis* cultum reverterunt. Hisce eo quem diximus modo constitutis, rex bellum intulit Palæstinis, partaque victoria urbes omnes, quæ hostium erant, occupabat, à Gaza ad Gittam usque. Assyriorum autem rex missis nunciis imperii eversionem ei minatus est, nisi vectigalia,

Magnifice splendideque celebratur pascha. 2 Paral. c. 30.

Tolluntur alieni dii, quotidiana sacrificia restituuntur, populoque imperatur ut decimas solvant. 2 Paral. c. 30.

Palestinis bellum infert Ezecias. 4 Regum, c. 17.

[i] Τούτων αὐτοῖς ἤρκεσε] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτῳ in *Editis.*

[k] Απενοήθη.] Επενοήντο *Big. Samb.* & *Vat.*

[l] Μανασσίτιδος Φυλῆς] Μανασσήτιδος *Samb.* ut supra alicubi.

[m] Ζαβυλῶνος] Ita cum *Cod. Vat.* Ζαβύλου in *cæteris.*

[n] Ισσαχάρου,] Alibi Ισσαχάρου.

[o] Μετεβάλοντο.] Sic *MSS.* μετεβάλλοντο in *Editis.*

[p] Τὸ ἱερὸν] Illud τὸ ex *MSS.*

[q] Υπὲρ αὐτοῦ] Ita *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* deest ὑπὲρ.

[r] Καὶ ἄρνας ἑπτὰ] Iterum cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ ἄρνας ἑπτὰ deerant in *Editis.*

[s] Ἐδῆκαν.] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* ἀφῆκαν in *reliquis.*

[t] Ὑπὸ Δαυίδου·] Υπὸ Δαυίδ *Vat.*

[v] Βυκάνας ἔχοντες ἐπεσάλπιζον] Hinc βυκανισμὸν Athen. lib. XIV. p. 615. E. ἀνέδησαν ἐπὶ σκηνῆς μὴ σαλπιγκτῶν καὶ βυκανισῶν. SPANH.

[x] Τὸν Θεόν.] Τῷ Θεῷ *Vat.*

[y] Ἑξακοσίους,] Ἑξακοσίας *Samb.*

[z] Ἔχειν ὁμολογῶν.] Illud ἔχειν ex *MSS.*

[a] Πάσχα,] *Al* φάσκα.

[b] Διχιλίους,] Χιλίους LXXII. & *Verit. Hebr.*

[c] Ταύρους ἔδοσαν αὐτοῖς,] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* γὰρ deest *Editis Aliisque.*

[d] Ἐκάθαρσαν] Ἐκάθηραν *Vat.*

[e] Προσετάξε] Διέταξε *Vat.*

[f] Τὰς δεκάτας ὥρισε παρὰ τοῦ πλήθους δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν,] Supr. Lib. 4. c. 4. §. 3. καὶ τὴν δεκάτην τῆς γῆς παρὰ τοῦ λαοῦ κατ' ἔτος λαμβάνειν, δίκαιον αὐτοῖς ὑπομερίζειν· ἔτι δὲ ἀπαρχὰς &c. & lib. IV. c. 8. §. 22. Εσω δὲ καὶ δικαίαν τῶν καρπῶν ἐξαίρεσιν ἡμῖν. &c. SPANH.

[g] Δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν,] Ita cum *MSS.* ἀφορίζεσθαι in *Editis.*

[h] Τοῖς Λευίταις·] Τοῖς abest *Big.* & *Samb.*

[i] Παισὶν αὐτῶν] Sic *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* καὶ παισὶν αὐτοῖς in *Editis.*

[k] Πόλεις τῶν πολεμίων.] Τῆς πόλεως *Big.* & *Samb.* pro vulgata lectione facit *Epiphanius.* αὐτῶν πόλεις πολλὰς *Hen.* & *Busb.*

galia, quæ pater ejus ante pendebat, solvenda curaret. Ezecias vero de minis istis haud magnopere solicitus erat: sed suæ erga Deum pietati fidem habebat, vatique Esaiæ, cujus beneficio futura omnia certò rescivit. Et de hoc quidem rege hæc nobis in præsentia dixisse sufficiat.

ὓς ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἐτέλει, τούτους ἀποδῶσι. Ἐζεκίας δ' ὁ βασιλεὺς τῶν μὲν ἀπειλῶν οὐκ ἐφρόντισεν, ἐθάῤῥει δ' ἐπὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ, καὶ τῷ προφήτῃ Ἠσαΐᾳ, παρ' οὗ πάντ' ἀκριβῶς τὰ μέλλοντα ἐπυνθάνετο. καὶ ὧδε μὲν ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐχέτω τὰ περὶ τούτου τοῦ βασιλέως.

XIV.

CAP. XIV.

Quomodo Salmanasares vi capit Samariam: utque, decem tribubus in Mediam translatis, Chuthæorum coloniam in eorum regionem deduxit.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Σαλμανασάρης κατὰ κράτος αἱρεῖ τὴν Σαμάρειαν· καὶ ὡς τὰς δέκα φυλὰς εἰς Μηδίαν κατῳκίσας, τὸ Κουθαίων ἔθνος εἰς τὴν ἐκείνων μετήγαγε χώραν.

Salmanasares, Samaria expugnata & Osea capto, Israëlitas in Mediam & Persidem transfert, & Persarum quosdam à Chutho Samariam migrare jubet. 4 Regum, c. 17.

SAlmanasares autem Assyriorum rex, cum ei nunciatum esset quod Israëlitarum rex clam legationem ad Ægyptiorum regem miserat, invitans eum ad societatem contra ipsum ineundam, ira incensus expeditionem facit contra Samariam, anno regni Oseæ septimo. A rege vero non admissus *in urbem*, post triennalem obsidionem Samariam expugnat, anno quidem Oseæ regis nono, septimo vero Ezeciæ Hierosolymorum regis. atque *ita* Israëlitarum imperium exstinxit & funditus delevit, populumque omnem in Mediam & Persidem traduxit: in quibus Oseam regem vivum cepit. Cumque inde alias gentes transtulisset ex Chutho loco quodam (nam in Perside ejusdem nomenclaturæ est fluvius) eas Samariam Israëlitarumque regionem habitatum misit. Itaque ex Judæa * migraverunt decem tribus post annos numero nongentos quadraginta & septem, ex quo tempore majores eorum Ægyptum egressi hanc terram occupavêre: à principatu vero Jesu post annos octingentos. Ex quo autem, defectione facta à Roboamo Davidis nepote, regnum Hieroboamo (sicuti à me ante dictum est) tradiderunt, anni sunt ducenti & quadraginta, ac *præterea* menses septem & septem dies. Et hunc quidem Israëlitæ exitum habuere, cum contra leges fecissent, & vatibus non obtemperassent, qui hanc illis calamitatem *eventuram* prædixerunt, nisi inique agere desisterent. Malorum autem illis initium fuit seditio, qua à Roboamo desciverunt Davidis nepote, cum servum ipsius Hieroboamum regem constituebant: qui in Deum *graviter* delinquendo fecit ut illis infestus esset & inimicus, suo exemplo ad eandem iniquitatem pertractis. Atque ille quidem pœnam, quam commeruit, pertulit.

[l] Σαλμανασάρης δ' ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς, ἐπεὶ [m] ἠγγέλη αὐτῷ ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς, ὡς εἴη πέμψας κρύφα πρὸς [n] Σώαν τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, παρακαλῶν αὐτὸν ἐπὶ συμμαχίαν τὴν [o] κατ' αὐτοῦ, παροξυνθεὶς ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν ἔτει ἑβδόμῳ τῆς Ὡσήου βασιλείας. οὐ δεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως, ἔτεσι πολιορκήσας τρισὶν, εἷλε κατὰ κράτος τὴν Σαμάρειαν, ἔνατον μὲν ἔτος Ὡσήου βασιλεύοντος, ἕβδομον δ' Ἐζεκίου τοῦ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλέως. καὶ τὴν Ἰσραηλιτῶν ἡγεμονίαν [p] ἄρδην ἠφάνισε, καὶ πάντα τὸν λαὸν μετῴκισεν εἰς τὴν Μηδίαν καὶ Περσίδα· ἐν οἷς καὶ τὸν βασιλέα Ὡσήην ζῶντα ἔλαβε. καὶ μεταστήσας ἐκ ταύτης ἄλλα ἔθνη ἀπὸ [q] Χουθοῦ [qq] τόπου τινὸς, ἔστι γὰρ [r] ἐν τῇ Περσίδι ποταμὸς τοῦτ' ἔχων τοὔνομα, κατῴκισεν εἰς τὴν Σαμάρειαν καὶ τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν χώραν. μετῳκίσθησαν οὖν αἱ δέκα φυλαὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς Ἰουδαίας μετὰ [s] ἐτῶν ἀριθμὸν ἐννακοσίων τεσσαράκοντα ἑπτὰ, ἀφ' οὗ χρόνου τὴν Αἴγυπτον ἐξελθόντες αὐτῶν οἱ πρόγονοι τήνδε κατέσχον τὴν χώραν· [t] ἀπὸ δὲ στρατηγοῦντος Ἰησοῦ [v] ἐτῶν ὀκτακοσίων. ἀφ' οὗ δ' ἀποστάντες ἀπὸ Ῥοβοάμου [x] τοῦ Δαυίδου υἱωνοῦ τὴν βασιλείαν Ἱεροβοάμῳ παρέδοσαν, ὡς μοι καὶ πρότερον δεδήλωται, ἔτη ἐστὶ [y] διακόσια τεσσαράκοντα, μῆνες ἑπτὰ, ἡμέραι ἑπτά. καὶ τέλος μὲν τοὺς Ἰσραηλίτας [z] τοιοῦτο κατέλαβε, παραβάντας τοὺς νόμους, καὶ παρακούσαντας τῶν προφητῶν, οἳ προὔλεγον ταύτην αὐτοῖς τὴν συμφορὰν, μὴ παυσαμένοις τῶν ἀσεβημάτων. ἦρξε δ' αὐτοῖς τῶν κακῶν ἡ στάσις ἣν ἐστασίασαν πρὸς Ῥοβόαμον [a] τὸν Δαυίδου υἱωνὸν, Ἱεροβόαμον τὸν τούτου δοῦλον [b] ἀποδείξαντες βασιλέα. ὃς, εἰς τὸ θεῖον [c] ἐξαμαρτὼν, ἐχθρὸν αὐτοῖς τοῦτον ἐποίησε μιμησαμένοις τὴν ἐκείνου παρανομίαν. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἧς ἦν ἄξιος δίκης ταύτην ὑπέσχεν.

Syriam & Phœnicen invadit Salmanasares.

2. Assyriorum autem rex armis invasit in Syriam omnem & Phœnicen. atque regis hujus nomen in Tyriorum archivis scriptum reperitur. nam in Tyrum expeditionem fecit, cum in Tyrios regnaret Elulæus. Hisce vero testimonium perhibet etiam Menander, qui, cum annales confecerit &

β'. Ὁ δὲ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς ἐπῆλθε πολεμῶν τήν τε Συρίαν πᾶσαν καὶ Φοινίκην. τὸ δ' ὄνομα τούτου τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις ἀναγέγραπται. ἐστράτευσε γὰρ ἐπὶ Τύρον βασιλεύοντος αὐτοῖς Ἐλουλαίου. μαρτυρεῖ δὲ [d] τούτοις καὶ [e] Μένανδρος, [f] ὃς τῶν χρονικῶν ποιη-

l Σαλμανασάρης] *Al.* Σαλμανάσαρ & Σαλμαναοσάρης.

m Ἠγγέλη αὐτῷ] Ἤγγελλε *Big. Samb.* & *Vat.* forsan pro ἠγγέλθη.

n Σώαν] Ὠὰν aut Ὠαν in plerisque *MSS.* Hunc *Herodotus* (l. 2. c. 141. & 142.) Sethon appellat, uti observavit Cl. *Perizonius* in *Originibus Ægyptiacis*, c. 8. p. 109. HUDS. Σώα: Rex Ægyptiorum, Susa: *Rufinus. Hebr.* סוא LXX. Σηγώρ. Sed *MS. Alex.* Σωά. SPANH.

o Κατ' αὐτοῦ,] Κατὰ τούτου *Vat.*

p Ἄρδην ἠφάνισε,] *Gen.* ἄρδην, vel ἄρδην. male etiam ἄρδων in Ed. *Basil.* SPANH.

q Χουθοῦ] Vide 4 *Regum*, c. 17. v. 24. *Is. Vossii* Epist. ad *Colvium*, p. 362. *Cellarium* in *Collect. Hist. Samar.* c. 1. § 19. & in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 19. atque *Hydeum* de *Relig. Vett. Pers* c. 2. HUDS. Χοῦθος fl. Persidis. Authi *Rufin.* è *MS.* Cuthi. SPANH.

qq Χουθοῦ τόπου τινὸς] Videsis pag. 185. §. 4. ut & *Chronicon Alexandrinum*, p. 108. *Edit. Paris.*

r Ἐν τῇ Περσίδι] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Chron. Alex.* ἐν Περσίδι in Editis *Aliisque*.

† *Migraverunt decem tribus post annos numero nongentos quadraginta & septem,*] 10 tribus migraverunt anno post egressum ex Æg. & introitum in terram Sanctam
947.
800. a Josua.
240. a Jeroboami initio. REL.

s Ἐτῶν ἀριθμὸν] Ἐτῶν ϡλϛ'. in *Chron. Alex.*

t Ἀπὸ δὲ στρατηγοῦντος] Illa ἀπὸ δὲ non agnoscunt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. uti nec *Epiphanius*, qui vertit, *migraverunt ergo decem tribus Israëlitarum de Judæa post annos numero* DCCCCXLVII. *à quo tempore egredientes ex Ægypto majores eorum hanc tenuere provinciam, sub principe Jesu. Ex quo autem recedentes à Roboam* &c.

v Ἐτῶν ὀκτακοσίων.] Ἐστι χρόνος ἐτῶν *Vat.* ἔτη ἐτῶν *Gall.* 1. 2. εἰσὶν ἔτη ωλβ'. in *Chron. Alex.*

x Τοῦ Δαυίδου υἱωνοῦ] Τοῦ τοῦ Δαυίδου *Bas.* & *Samb.*

y Διακόσια τεσσαράκοντα,] Juxta *Chron. Alex.* ἔτη σξδ'. καὶ μῆνες ζ'. præcise. CXXL. numerat *Is. Vossius* in *Chr. S.* c. 8.

z Τοιοῦτο κατέλαβε,] Τοιοῦτον *Vat.*

a Τὸν Δαυίδου υἱωνὸν,] Illa τὸν Δαυίδου υἱωνὸν, Ἱεροβόαμον ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

b Ἀποδείξαντες βασιλέα.] Ἑαυτῶν ἀποδείξαντες in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Verum non ita *Epiphanius* cum *ceteris.*

c Ἐξαμαρτὼν,] *Al.* ἐξαμαρτών.

d Τούτοις καὶ Μένανδρος] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῦτο in Editis *Aliisque.*

e Μένανδρος,] Conf. sup. lib. VIII. c. 5. §. 3. SPANH.

f Ὃς τῶν χρονικῶν ποιησάμενος τὴν ἀναγραφὴν, καὶ τὰ τῶν Τυρίων ἀρχεῖα μεταφράσας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν,] Ὁ τῶν χρ. & dein ὃς οὕτως *Big. Samb.* & *Vat.*

πιησάμενος τῷ ἀναγραφῷ, καὶ τὰ τῶν Τυρίων ἀρχεῖα μεταφέρσας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν, ἔτως ἐδήλωσε. [g] καὶ Ελαλαῖος ὄνομα ἐβασίλευσεν ἔτη τρια-
"κοντα ἕξ. ἔτι δὲ, ἀποστάντων [h] Κιτταίων, ἀνατολεύσας,
"ὡρμησε πάλιν. [i] ἐπὶ τούτους [k] πέμψας ὁ τῶν
"Ασσυρίων βασιλεὺς, ἐπῆλθε Φοινίκῃ πολεμῶν ἅπα-
"σαν. ὃς τῆς στρατιᾶς εἰρήνην μὲν πάντων ἀνεχώρη-
"σεν ὀπίσω. ἀπέστη τε Τυρίων Σιδὼν καὶ [l] Ακη καὶ [m] ἡ παλαι
"Τύρος, καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις, αἱ τῷ τῶν Ασσυρίων
"ἑαυτὰς βασιλεῖ παρέδοσαν. διὸ [n] Τυρίων οὐκ ὑπομει-
"νάντων πάλιν ὁ βασιλεὺς ἐπ' αὐτοὺς ὑπέστρεψε, Φοινί-
"κων [o] συμπληρωσάντων αὐτῷ ναῦς [p] ἑξήκοντα, καὶ ἱππα-
"γωγοὺς [q] ὀκταηοσίους. [r] αἷς ἐπιπλεύσαντες [s] οἱ Τύριοι
"ναυσὶ δικαδύο, τῶν νεῶν τῶν ἀντιπάλων ἀφαιρεσίων,
"λαμβάνουσιν αἰχμαλώτους ἄνδρας εἰς πεντακοσίους. [t] ἐ-
"πιτέθη δὴ πάντων ἐν Τύρῳ τιμὴ ἀφ' τούτου. ἀναζεύ-
"ξας δ' ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς κατέστησε φύλακας ἐπὶ
"τῷ [u] ποταμῷ [x] τῶν ὑδραγωγίων, οἳ [y] ἀφαιρήσονται
"Τυρίους [z] ἀρύσασθαι. καὶ τοῦτο ἔτεσι πέντε γενόμενον,
"ἐκαρτέρησαν πίνοντες ἐκ φρεάτων ὀρυκτῶν." καὶ τὰ
μὲν ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις γεγραμμένα, καὶ [a] κατὰ
[b] Σαλμανασάρην τὸν Ασσυρίων βασιλέως ταῦτ' ἐστίν.

γ'. Οἱ δὲ [e] μετοικισθέντες εἰς [d] τὴν Σαμάρειαν Χυ-
θαῖοι· [e] ταύτην γὰρ ἐκλῆσιν μέχρι δεῦρο τῇ προσηγορίᾳ,
ἀφ' τοῦ ἐκ τῆς [f] Χυθᾶς καλουμένης χώρας μεταχθῆναι,
αὕτη δ' ἐστὶν ἐν τῇ Περσίδι, καὶ ποταμὸς τοῦτ' ἔχων ὄνο-
μα· ἕκαστοι καθ' ἔθνος ἴδιον Θεὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν κο-
μίσαντες, πέντε δ' ἦσαν, καὶ τοῦτους, καθὼς καὶ πάτριον αὐτοῖς, σεβόμενοι, παροξύνουσι τὸν μέγιστον Θεὸν εἰς
ὀργὴν καὶ χόλον. [g] λοιμὸς γὰρ αὐτοῖς ἐνέσκηψεν, ὑφ'
ᾧ φθειρόμενοι καὶ μηδεμίαν τῶν κακῶν ἀφορμὴν ὁρῶντες, χρησμῷ θρησκεύειν τὸν μέγιστον Θεὸν, ὡς τοῦτο σω-
τήριον [h] αὐτοῖς ὂν, ἔμαθον. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ασ-
συρίων βασιλέα πρέσβεις, ἐδέοντο ἱερεῖς αὐτοῖς, ὧν ἔλα-
βεν [i] αἰχμαλώτων τὴν Ισραηλίτας πολεμήσας, ἀποστεῖ-
λαι. πεμψάντων δ', τά τε νόμιμα καὶ τὴν περὶ τὸν Θεὸν
τοῦτον ὁσίαν [k] διδαχθέντες θρησκεύειν αὐτὸν φιλοτί-
μως· καὶ τὸ λοιμῶδες ἀφανὲς ἐποίουντο. χρώμενοί τε
τοῖς αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν [l] ἔθεσι ἀφιστελῶσιν, [m] οἱ καὶ μὲν
τὴν Εβραίων γλῶτταν Χυθαῖοι, καὶ δὲ τὴν Ελλήνων Σα-

Tyriorum archiva in linguam Græcam transtulerit, ista memoriæ prodidit. "Elulæus etiam no- *Menandri Historici ea de re testimonium.*
"mine *apud Tyrios* regnavit annos triginta sex.
"Hic Cittæos, qui ab imperio suo defecerant,
"classe eò vectus ad obsequium reduxit. Contra
"hos misso exercitu Assyriorum rex Phœnicen
"omnem bello incursavit. qui *tamen* pace cum o-
"mnibus facta rediit retro. Descivere etiam à Ty-
"riorum imperio Sidon & Ace & antiqua Tyrus,
"multæque urbes aliæ, quæ se Assyriorum regi
"dediderunt. Cum tamen non ob id se subjice-
"rent Tyrii, rex eis rursus bellum intulit, post-
"quam à Phœnicibus acceperat naves sexaginta
"& remiges octingentos. In quas invecti Tyrii
"navibus duodecim, disjectis hostium navibus ho-
"mines *numero* ad quingentos fecere captivos. *ita-
"que ob hæc Tyrii omnes magno in honore esse
"cœperunt. Cum autem reverteretur Assyriorum
"rex, constituit custodes ad flumina & aquæ-du-
"ctus, qui Tyrios ab aquæ hausti arcerent. To-
"leratumque id Tyriis per annos quinque, biben-
"tibus interim ex puteis quos foderant." Et quidem hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus † contra Salmanasarem Assyriorum regem scripta inveniuntur.

3. Cæterum cum Samariam deducti fuissent Chuthæi (hoc enim hactenus nomine vocabantur, quod ex Chutha regione sic nuncupata fuerint translati; est autem illa in Perside, & fluvius *illic* ita nominatus) & singuli pro gente quisque sua Deum suum Samariam *secum* attulissent (nam quinque erant) atque eos ritu patrio venerarentur, fecerunt ut Deus maximus illis irascereturr & succenseret. nam pestis ipsos invasit, à qua cum neci darentur, & nullum malorum levamen excogitando essent, ex oraculo didicerunt ut Deum maximum colerent, id quod illis salutare esset. Missis igitur ad Assyriorum regem legatis, petierunt ut sacerdotes *aliquot*, ex iis quos captivos fecerat cum bello adortus esset Israëlitas, ad eos remitteret. Quo facto, cum & ceremoniis & religione in hunc Deum instituti essent, eum certatim colere cœperunt; & mox sedata est pestilentia. atque iisdem etiamnum ritibus uti consuescunt, vernaculo Hebræorum idiomate Chuthæi vocati, Græcorum lingua Samaritæ. qui mutationis gratia & cogna- *In Chuthæos, deos patrios Samariæ colentes, grassatur pestilentia: & quo modo sedata est. 4 Regum, c. 17.*

[g] Καὶ Ελαλαῖος ὄνομα] Καὶ Ελαλαῖος [Ελαλαῖος *Gall.* 2.] Ἐμβάλων αὐτῷ πύλας ὄνομα ἐβασίλευσε *Big.* & *Samb.* itidemque *Vat.* & *Gall.* 1. 2. nisi quod ille habet πίσσον ὄνομα, ἐταίων, illi vero πύας ὄνομα ἐβασιλεύσε. Cum apud *Epiphanium* sit *Helisæus* aut *Helysæus*, ut dicit *Scaliger*, suspecta merito videatur vox Ελαλαῖος. Sed quomodo (ut inquit ille) Phœnicice scriberetur, non licet divinare. videtur tamen esse *Elysæus*. Vide *notas* ad *Fragm. Vett. Græcorum*, p 42.

[h] Κιτταίων,] *Cyprios* esse placet *Scaligero* de quibus vide *Meursii* Cyprum. Γιτταίων malit *Usserius* ad A. M. 3287. eorumque nomine Gittæos intelligendos esse. HUDS. In Cypro. Epiphanius lib. 1. adv. hæreses Κίτιον esse nomen insulæ Cypri scribit. REL.

[i] Επὶ τούτους] Επὶ τοῦτον malit *Schotanus.*

[k] πέμψας ὁ] Σαλμανασὰρ aut Σαλμαναασάρης ex *Vet. Interpr.* post πέμψας reponendum esse censet *Salig.*

[l] Ακη] Ita cum *Cod. Vat. Scaligero* & *Usserio.* in *cæteris* Ακκη.

[m] Η παλαι Τύρος,] *Al.* Παλαίτυρος. Verum pro ἡ Παλαίτυρος substituerem (inquit Cl. *Perizonius* in *Originibus Babylonicis*, p. 82.) libenter ἡ Βηρυτὸς, si mei res foret arbitrii.

[n] Τυρίων] Αὐτῷ post *Τυρίων* inserunt *Big. Samb.* & *Vat.*

[o] Συμπληρωσάντων] Aliter legisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *Phœnicibus exhibentibus.*

[p] Εξήκοντα,] Εἑδομήκοντα juxta aliquot *Epiphanii* libros, teste *Scaligero.* in nostris omnibus *sexaginta.*

[q] Οκταηοσίους.] Οκταηοσίας *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[r] Αἷς ἐπιπλεύσαντες] Οἷς *Vat.* & *Epiphanii* libri.

[s] Οἱ Τύριοι] Illud *οἱ* ex *MSS.*

[t] *Itaque ob hæc Tyrii omnes magno in honore esse cœperunt.*] *Aucta hinc apud Tyrios rerum omnium pretia* vertit *Grotius.*

[u] Επιτέθη] Επιτέθη *Big. Samb.* & *Vat.* minus recte.

[x] Ποταμῷ] Fluvium hunc neque *Menander*, neque *Strabo* nominat, cum tamen ejus libro XVI. εἶτα πρὸς Τύρῳ ποταμὸς ἐξίησι.

[x] Τῶν ὑδραγωγίων,] Nonnullis deest τῶν.

[y] Διακωλύσουσι] Διακωλύσει *Gall.* 2.

[z] Αρύσασθ-] Αρδιαζ *Vat.* ἀρύεσζ *Gall.* 2.

[a] Κατὰ] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. in *Editis Aliisque* καὶ τά.

† *Contra Salmanasarem Assyriorum regem scripta inveniuntur.*] Alii reddunt *de Salmanasare.*

[b] Σαλμανασάρην] *Al.* Σαλμαναασάρου.

[c] Μετοικισθέντες εἰς τὴν Σαμάρειαν Χυθαῖοι·] Conf. *ἀλλοι.* lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

[d] Τὴν Σαμάρειαν Χυθαῖοι] Illud *τὴν* ex *MSS.* mox in *Chron. Alex.* Χυθίοι.

[e] Ταύτην γὰρ ἐκλῆσιν μέχρι δεῦρο τῇ προσηγορίᾳ, ἀφ' τοῦ ἐκ τῆς Χυθᾶς καλουμένης χώρας μεταχθῶσι,] Conf. infr. lib. 10. c. 8. §. 7. & mox infr. SPANH.

[f] Χυθᾶς καλουμένης χώρας μεταχθῶσι] Χύθας *Samb. Hen.* & *Busb.* Χυθὰς *Chron. Alex.*

[g] Λοιμὸς γὰρ αὐτοῖς ἐνέσκηψεν,] Λοιμὸν *Vat.* & *Gall.* 2. Quid *Josephum* moverit (ut inquit *Bochartus* in *Hieroz.* l. 3. c. 3. p. 745.) ut pro *leonibus* scriberet *pestem*, plane nescio. nisi forsan id sumpserit ex aliquo Judæorum Historico, qui *leonum* in Samaritanos incursum *pestem* vocaverit per metaphoram. HUDS. Leones immissos in Chuthæorum seu Samaritanorum gentem dicit Scriptura 2 Reg. XVII. 25. conf. inf. lib. XI. c. 1. §. 3. SPANH.

[h] Αὐτοῖς ὂν] Αὐτοῖς αἰσίμαθον *Vat.*

[i] Αἰχμαλώτων] Αἰχμαλώτους ὧν τὴν Ισραηλιτῶν *Hen.* & *Busb.*

[k] Διδαχθέντες θρησκεύσειν αὐτὸν φιλοτίμως· καὶ τὸ λοιμῶδες ἀφανὲς ἐποίουντο.] Ταχθέντες in omnibus *MSS.* HUDS. Aliter de religione Chuthæorum 2 Reg. XVII. 34. in *Hebr.* ac *Vulg.* vid. modo supr. SPANH.

[l] Εθεσι ἀφιστελῶσιν,] Ita *Samb.* ἤθεσι in *reliquis.*

[m] Οἱ καὶ μὲν τὴν γλῶτταν Εβραίων τὸ μὲν ὄντες Χυθαῖοι, καὶ δὲ τὴν Ελλήνων Σαμαρεῖς), olim scriptum fuisse fatebitur, qui vetera exemplaria & *Rufini* versionem consuluerit. *Is. Voss.* in *Epist.* ad *Colvium*, p. 394. Græca Exemplaria, quibus utimur, huic lectioni nihil favent, pro eo tamen faciunt *Rufini* (*Epiphanii*) codices. quorum in aliquibus, *Hi siquidem*

cognationis, cum res Judæis prospere evenire videant, cognatos *se eorum* appellant, utpote à Josepho oriundos, & inde cum eis origine conjunctos; cum vero illos in malis versari conspiciant, *tunc* se nihil ad eos pertinere dicunt, nec quidquam juris sibi cum illis intercedere aut ex benevolentia aut ex cònsanguinitate, sed inquilinos esse ex alia gente præ se ferunt. Cæterum tempus ad agendum de illis magis opportunum habebimus.

Finis Libri noni.

μαρείτας. [n] οἱ δὲ πρὸς μεταβολὴν δὲ συγγένειαν ὅταν μὲν εὖ πράττοντας βλέπωσι [o] τοὺς Ἰουδαίους συγγενεῖς ἀποκαλοῦσιν, ὡς ἐξ Ἰωσήπου φυτῶν, καὶ τιμὴν ἄγειν φασὶν πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες οἰκειότητα· ὅταν δὲ [p] πταίοντας ἴδωσιν, ἀδαμόθεν αὐτοῖς προσήκειν λέγουσιν, ἀδὲ εἶναι δίκαιον ἄδειν αὐτοῖς ὑγιείας ἢ γένους, ἀλλὰ μετοίκους [q] ἀλλοεθνεῖς ἀποφαίνουσιν ἑαυτούς. περὶ μὲν οὖν τούτων ἔξομεν καιρότερον εἰπεῖν.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἐνάτου.

secundum eloquium Hebræorum Hebræi, secundum genus Cuthæi, Græce autem Samaritæ vocantur &c. Juxta alios (qui habent, *Hi siquidem secundum eloquium Hebræorum Cuthæi secundum genus, Græce autem Samaritæ* &c.) legendum videtur, οἱ μὲν τοῦ Ἑβραίων γλώττου τὸ γένος Χουθαῖοι, καλοῦνται δὲ τοῦ Ἕλλ. &c.

n Οἱ δὲ μεταβολὴν] Aut aliter legisse aut locum non intellexisse videtur *Epiphanius*: qui, ut in nonnullis codicibus, vertit, *Samaritæ qui pro rerum motu semper parati sunt: & quando vident Jud.* &c. ut vero in *aliis*, *Samaritæ propter rerum motum quo semper parati sunt: & quando* &c. Εὐπραγοῦντας *Vat.* Vox συγγενεῖς deest *MSS.* quod mirum, cum eam agnoscat *Epiphanius.*

o Τοὺς Ἰουδαίους συγγενεῖς ἀποκαλοῦσιν,] Samaritæ modo se Judæorum cognatos affirmantes, modo se gentes, pro ratione prosperi aut infelicis status Hebræorum. Idem infr. lib. XI. c. 8. §. 6. & lib. 12. c. 5. §. 5. SPANH.

p Πταίοντας ἴδωσιν,] Πταίοντας *Samb.* & *Gall.* 1.

q Ἀλλοεθνεῖς] Καὶ ἀλλοεθνεῖς juxta *Epiphanium.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗι ΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

1. *Expeditio à Senacheribo Assyriorum rege facta in Hierosolyma, & obsessio regis Ezeciæ.*

2. *Quomodo Assyriorum exercitus una nocte peste absumptus est, & rex eorum domum reversus filiorum insidiis periit.*

3. *Quomodo Ezecias, cum per aliquod temporis intervallum in pace vixisset, diem obiit, Manasse, qui ei in regnum succederet, relicto.*

4. *Quod Chaldæorum & Babyloniorum reges Manassen bello adorti, & victoria potiti, ipsum captivum factum Babylonem duxerunt; &, postquam illic longo tempore detentus fuerat, in regnum suum remiserunt.*

5. *Quomodo Nechao Ægyptiorum regi, cum exercitum contra Babylonios eduxisset & per Judæam iter faceret, ad eum prohibendum ex adverso occurrit Josias, ac pugna inita post vulnus acceptum Hierosolyma delatus vitam finivit; ejusque filium Joazen regem crearunt Hierosolymitani.*

6. *Quomodo Nechao, cum Babyloniorum rege ad Euphratem fluvium prælio congressus, & in Ægyptum revertens, postea Hierosolyma veniebat, atque Joazem in Ægyptum deportavit, ejusque fratrem Joacimum Hierosolymorum regem constituit.*

α'. Στρατεία τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως Σεναχηρίβου εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πολιορκία τοῦ [b] βασιλέως Ἐζεκίου.

β'. Ὡς ἐφθάρη τὸ τῶν Ἀσσυρίων στράτευμα [c] λοιμικῶς ἐν μιᾷ νυκτὶ, καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἀναζεύξας οἴκαδε ἐξ ὑπουλῆς τῶν τέκνων ἀπέθανεν.

γ'. Ὡς τὸν μεταξὺ χρόνον μετ' εἰρήνης [d] Ἐζεκίας ἄγων ἐτελεύτησε, παραδοχὸν τῆς βασιλείας Μανασσῆ καταλιπών.

δ'. Ὅτι στρατεύσαντες ἐπ' αὐτὸν οἱ Χαλδαίων καὶ Βαβυλωνίων βασιλεῖς καὶ νικήσαντες, αὐτὸν αἰχμάλωτον λαβόντες [e] ἤγαγον εἰς Βαβυλῶνα, καὶ κατασχόντες [f] αὐτόθι πολὺν χρόνον [g] εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν πάλιν ἀπέλυσαν.

ε'. Ὡς τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα [h] Νεχαὼ, στρατευσάμενον ἐπὶ Βαβυλωνίους, καὶ [i] ποιούμενον διὰ τῆς Ἰουδαίας τὴν [k] ὁδὸν, κωλύων ὁ βασιλεὺς Ἰωσίας [l] ἀπήντα· μάχης δὲ γενομένης, τραυματίας κομισθεὶς εἰς Ἱεροσόλυμα τελευτᾷ, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάζην ἀπέδειξαν οἱ Ἱεροσολυμίται βασιλέα.

ς'. Ὡς συμβαλὼν ὁ [m] Νεχαὼ τῷ τοῦ Βαβυλωνίων βασιλεῖ τῷ Εὐφράτῃ ποταμὸν, καὶ ἀναστρέφων εἰς Αἴγυπτον ἦκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν μὲν Ἰωάζην ἤγαγεν εἰς Αἴγυπτον, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ [n] Ἰωάκιμον ἀπέδειξε βασιλέα τῶν Ἱεροσολύμων.

ζ. Na-

a Ἐν τῇ δεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ δεκάτῳ, vel ἐν τῷ δεκάτῳ λόγῳ.

b Βασιλέως] Βατιλέως αὐτῶν Ez. *Gall.* 1. 2.

c Λοιμικῶς] Στράτευμα ὅλον ἐν μ. *Vat.*

d Ἐζεκίας] Ita *Vat.* & *Gall.* 1. Δέγων Ἐζεκίας in *Editis.*

e Ἤγαγον εἰς Βαβυλῶνα,] Ἦγον *Vat.*

f Αὐτόθι] Αὐτὸν *Vat.*

g Εἰς τὴν αὐτῆ] Εἰς τὴν αὐτὴν βασιλείαν πάλιν ἐπανῆλθε *Vat.* & *Gall.* 1. 2.

h Νεχαὼ,] Ita cum LXXII. *Zonara*, *Chron. Alex.* *Aliis.* Νεχάων in *Editis*, Νεχάονα *Vat.* Νεχαῶνα *Gall.* 1. 2.

i Ποιούμενον] Ποιησάμενον *Vat.*

k Ὁδὸν,] Δίοδον *Vat.* & *Gall.* 1. 2.

l Ἀπήντα·] Ita *Vat.* ἐπέστη in *Editis.*

m Νεχαὼ] Prout paulo supra. Νεχάων in *Editis*, Νεχαὼς *Vat.*

n Ἰωάκιμον ἀπέδειξε βασιλέα] Ἰωακεὶμ *Chron. Alex.* & *Zonar.* Ἰωάκειμον *Vat.* & *Gall.* 1. 2. Ἰωακὶμ LXXII.

ζ'. Ναβυχοδονοσόρ ϐ τ̃ Βαβυλωνίων βασιλέως ϛρατεία εἰς Συρίαν. καὶ εἰς πᾶσαν αὐτὴν καταϛρεψάμενο ἄχρι τ̃ ὅρων τ̃ Αἰγυπτίων ἀνέβη εἰς Ιεροσόλυμα, κ τ̃ βασιλέα αὐτῶν Ιωάκιμον ° φίλον ἠνάγκασεν εἶναι ϲ σύμμαχον.

7. *Expeditio in Syriam à Nabuchodonoſoro Babyloniorum rege ſuſcepta. & quomodo, cum eam omnem ſubegiſſet uſque ad fines Ægyptiorum, Hieroſolyma profectus eſt, & regem Joacimum ſecum amicitiam bellique ſocietatem inire coëgit.*

η'. Ως μ τ̃ τὴν ἀναχώρησιν ᵖ τ̃ ϐ Βαβυλωνίων πάλιν ᵠ Ιωάκιμο ἐφρόνησε τὰ τ̃ Αἰγυπτίων, κ ϛρατεύσας ἐπ' αὐτὸν ὁ Ναβυχοδονόσορο ϲ πολιορκήσας τ̃ πόλεως ϖϱοδόσης ʳ αὐτὴν μ χρόνον, τ μὲν Ιωάκιμον ἀπέκτεινεν, ˢ Ιωάχιμον ὢ τ ὑὸν αὐτ̃ κατέϛησε βασιλέα· κ ὡς πολλὰ χρήματα λαϐὼν ἐκ τ̃ Ιεροσολύμων ὁδὸν εἰς Συρίαν ὑπέϛρεψεν.

8. *Quomodo poſt Babylonii diſceſſum, Joacimus rebus Ægyptiorum rurſus ſtudebat; & Nabuchodonoſorus ipſum bello aggreſſus & obſidione premens, urbe tandem ad deditionem redacta, Joacimum quidem interfecit, ejus vero filium Joachimum regem conſtituit: utque, cum multum pecuniæ ex Hieroſolymis accepiſſet, ſtatim Syriam reverſus eſt.*

θ'. Οπ μεταγνόησας ὅτι τῷ τ̃ Ιωάχιμον ποιῆσαι βασιλέα, κ ϛρατεύσας ὅτι Ιεροσόλυμα, ἐγκρατὴς τ̃ Ιωαχίμου γίνεται, ϖϱοδιδοὺ ϲ ἑαυτὸν μ τ̃ μητρὸς ϲ τ̃ φίλων.

9. *Quod, cum eum pœnituerit quod Joachimum regem fecerit, expeditione adverſus Hieroſolyma ſuſcepta, Joachimi potitur, qui ſemet ei dedidit una cum matre & amicis.*

ι'. Οπως τ' ἔλαϐε πολλὰς αἰχμαλώτους ὁ Βαβυλώνιο, κὴ ἀναθήματα βασιλικὰ ἐκ τ̃ ἱερ̃, ἀνέϛρεψεν εἰς Βαβυλῶνα, τ ᵗ Ιεχονίου θεῖον Σεδεκίαν τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλέα καταϛήσας.

10. *Quomodo Babylonius multos captivos fecit, & cum donaria è templo extuliſſet Babylonem reverſus eſt, Sedecia Jechoniæ patruo Hieroſolymitanorum rege conſtituto.*

ια'. Ως κὴ τ̃τον ἀκούσας βάλεται ϖϱὸς τὰς Αἰγυπτίους συμμαχίαν ποιήσασθαι κ φιλίαν, ϛρατεύσας ὅτι τὰ Ιεροσόλυμα, κ κρατ ϲ αἱρεῖ τῇ πολιορκίᾳ· κ τ̃ ναὸν ἐμπρήσας, τ τῶν Ιεροσολυμιτῶν δ̃ῆμον κ τὸν Σεδεκίαν μετῴκισεν εἰς Βαβυλῶνα.

11. *Quomodo, audito quod huic ipſi in animo erat ſocietatem & amicitiam cum Ægyptiis inire, copiis ſuis Hieroſolyma aggreſſus, urbem obſidione cinctam expugnat; temploque exuſto, Hieroſolymitanos & Sedecian Babylonem tranſtulit.*

ιϐ'. Ως Ναβυχοδονόσορ ϲ τελευτήσας λοιδοχον κατέλιπε τ̃ βασιλείας τὸν ὑὸν, κ ὡς κατελύετο ἡ τούτων ἀρχὴ ὑπὸ Κύρῳ τ̃ Περσῶν βασιλέως, κ ὅπα συνέϐη τοῖς Ιουδαίοις κ τ̃τον τὸν καιρὸν ϖϱὸ τοῖς Βαβυλωνίοις.

12. *Quomodo Nabuchodonoſorus vita defunctus eſt, relicto filio qui in regnum ſucceſſit: utque Aſſyriorum imperium everſum eſt à Cyro Perſarum rege, & quæ Judæis ſub idem tempus acciderunt à Babyloniis.*

° Φίλον ἠνάγκασεν] Καὶ φίλον *Vat.*
ᵖ Τὴν ϐ Βαβυλωνίων] Τὴν deeſt *Vat.*
ᵠ Ιωακιμ ἐφρόνησε] Ο Ιωάκιμ *Vat.*
ʳ Αὐτὴν] Αὐτὴν in *Editis.* αὐτὴν *Vat.* ἑαυτὴν *Gall.*
ˢ Ιωάχιμον] Ιωάκιμον ὃ τ ὑὸν αὐτ̃ ὁμώνυμον αὐτῷ τυγχάνοντα ἀπέδειξε βασιλέα *Vat.*
ᵗ Ιεχονίου] *Joachimus* dictus eſt etiam *Jechonias.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

ᵛ Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ρπϛ'. μηνῶν ς'. ἡμέρας ί.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXXXII. *menses* VI. *dies* X.

CAP. I.

Quomodo in Ezeciam expeditionem fecit Senacheribus; & quæ Rapsaces, Senacheribo contra Ægyptios profecto, minatus est Ezeciæ, cui animum confirmabat Esajas vates. Quomodo Senacheribus re infecta ex Ægypto Hierosolyma reversus, deprehensoque quod suæ deletæ erant copiæ, domum rediit: & quæ non multo post ei acciderunt.

Senacheribus bello adoritur Ezeciam. 4 Regum, c. 18. 2 Paral. c. 32. Isa. 36.

CUM Ezecias duarum tribuum rex annum jam decimum quartum in imperio ageret, Assyriorum rex nomine Senacheribus, magno exercitu coacto, bello eum adoritur, omnesque tribûs Judæ & Benjamitidis urbes *munitas* vi capit. Cum autem in eo esset ut copias Hierosolymis admoveret, prævenit eum missa legatione *Ezecias*, *se* imperata facturum & quicquid tributi ab illo *sibi* imponeretur soluturum pollicens. Senacheribus vero auditis legatis statuit bello desistere, atque *regis* postulationi concedit; & promisit, si argenti talenta trecenta aurique triginta acciperet, pacatum se abiturum, fide legatis jurejurando data, pro certo fore ut ea lege retro cederet, nullo maleficio commisso. Ezecias autem, fide istis habita exhaustisque thesauris, pecunias *exactas* mittit, existimans se liberatum iri ab hoste omnique de regno dimicatione. Cæterum Assyrius, istis acceptis, nihil eorum quæ fuerat pollicitus curavit: sed ipse quidem cum copiis profectus est contra Ægyptios & Æthiopas, Rapsacem vero imperatorem cum magno exercitu & aliis duobus ad Hierosolyma vastanda reliquit. horum autem nomina erant Tharata & Anacharis.

Ingenti pecunia accepta è Judæa discedere pollicetur Senacheribus, sed promissis non stetit. 4 Regum, c. 18.

Senacheribi duces Hierosolyma veniunt cum magnis copiis. 4 Regum, c. 18. 2 Paral. c. 32. Esa. 36.

2. Ut vero eò pervenerunt & ante mœnia castra metati sunt, per nuncium ab Ezecia postula-

ΚΕΦ. α'.

Ὡς ἐπ' Ἐζεκίαν ἐστράτευσεν ὁ Σεναχήριβος· οἷά π Ραψάκης, Σεναχηρίβου ἐπ' Αἰγυπτίους πρεσβεύοντος, ἠπείλησεν Ἐζηκίᾳ, ὃν Ησαΐας ὁ προφήτης παρεθάρρυνεν. ὡς Σεναχήριβος ἄπρακτος ἐξ Αἰγύπτου ὑποστρέψας ὅτι τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ καταλαβὼν τὴν δύναμιν αὐτοῦ διαφθαρεῖσαν, ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκου· καὶ οἷα μετ' ὀλίγον αὐτῷ συνέβη.

ΕΖΕΚΙΟΥ δὲ τοῦ δύο φυλῶν βασιλέως, τέταρτον ἤδη καὶ δέκατον ἔτος τῆς ἡγεμονίας ἔχοντος, ὁ τῶν [x] Ασσυρίων βασιλεὺς [y] Σεναχήριβος ὄνομα, στρατεύσας μετὰ πολλῆς παρασκευῆς ἐπ' αὐτόν, [z] καί τινας [a] αἱρεῖ τῶν πόλεων [b] τῶν τῆς Ιούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος. μέλλοντος δ' ἄγειν τὴν δύναμιν [c] ἐπὶ Ιεροσόλυμα, φθάσας πρεσβεύσαμενος πρὸς αὐτόν, καί [d] τινα ὑπακούσεσθαί τε, καὶ φόρον, ὃν ἂν [e] τάξῃ, τελέσειν ὑποσχόμενος. Σεναχήριβος δέ, μαθὼν τὴν ἄφοδον τῶν πρέσβεων, ἔγνω μὴ πολεμεῖν, ἀλλὰ τὴν ἀξίωσιν προσδέχεσθαι. καὶ, δεξαμένου μὲν τάλαντα τριακόσια, χρυσίου δὲ τριάκοντα λαβών, φίλος ἀναχωρεῖν ὡμολόγει πίστιν δοὺς τοῖς πρεσβεύσασιν ὑόρκους, ἢ μὴν ἀδίκημα μηδὲν αὐτὸν ὕστερον ἀναστρέψειν. ὁ δ' Ἐζεκίας πεισθεὶς, καὶ νομίσας τὰς θησαυρὰς, πέμπει τὰ χρήματα, νομίζων ἀπαλλαγήσεσθαι δὲ [f] πολέμου, καὶ τῆς περὶ τὴν βασιλείας ἀγῶνος. ὁ δὲ Ασσύριος λαβὼν ταῦτα, τῶν μὲν [g] ὡμολογημένων οὐδὲν ἐφρόντιζεν· ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰγυπτίους καὶ Αἰθίοπας, τὸν δὲ στρατηγὸν Ραψάκην μετὰ πολλῆς ἰσχύος [h] σὺν καὶ δυσὶν ἄλλοις τῶν ἐν τέλει κατέλιπε, πορθήσοντας τὰ Ιεροσόλυμα. τούτων δὲ τὰ ὀνόματα, [i] Θαρατὰ δὲ [k] Ανάχαρις ἦν.

β'. Ὡς δ' ἐλθόντες περὶ τῶν τείχων ἐστρατοπεδεύσαντο, πέμψαντες πρὸς τὸν Ἐζεκίαν, ἠξίουν [l] αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς λό-

---

ᵛ Περιέχει] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 6. & *Voss.* περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν πϛ'. ἡμέρας δέκα *Gall.* 2. --- ἐτῶν πϛ'. μηνὰς ς'. ἡμέρας ί. *Bas.* mendose. Pro nobis etiam facit *Epiphanius* in *plerisque* libris. in *aliis* vero CLXXXII. *menses* IX. *dies* X. aut CCXXX. *menses* VI. *dies* XV.

ˣ Ασσυρίων βασιλεὺς] Conf. *alibi*. lib. 5. c. 9. §. 4. SPANH.

ʸ Σεναχήριβος] *Al.* Σεναχείριβος, & Σεναχείριμος & Σεναχήρειβος.

ᶻ Κατὰ κράτος τι] Κατὰ κράτος *alibi*. in nonnullis *MSS.*

ᵃ Αἱρεῖ τὰς πόλεις] Ita *Samb.* (& *Cocc.*) αἱρεῖ aut αἱρεῖ *Aliis.*

ᵇ Τὰς τῆς Ιούδα φυλῆς] Abest *Big. Samb.* & *Hen.*

ᶜ Ἐπὶ Ιεροσόλυμα,] Καὶ ἐπὶ *Vat.* & *Hen.*

ᵈ Ὑπακούσεσθαί τε,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* ὑπακούσασθαί γε *Hen.* & *Busb.* ὑπακούσεσθαι καὶ φ. in *reliquis.*

ᵉ Τάξῃ,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τάξει) in *Editis Aliisque.*

ᶠ Πολεμίου,] Πολέμου *Gall.* 2. & *Epiphan.*

ᵍ Ωμολογημένων] Ομολογημένων *Hen.* & *Vat.*

ʰ Σὺν καὶ δυσὶν] Συὸ δυσὶν *Hen.* & *Busb.* & mox ἐπὶ τέλει *Vat.*

ⁱ Θαρατὰ] Θαρθᾶς *Vat.* in margine, prout in LXXII. 4 *Regum*, c. 18. v. 17. in *Epiphanii* libris *Tharatha*, & *Dathara.*

ᵏ Ανάχαρις ἦν.] In *Sambuci* codice Αχαεις à prima manu, à secunda Ανάχαεις. Αεώχαεις *Gall.* 1. 2. Δαβίσαεις *Vat.* in ora libri. *Epiphanius* habet *Arachiris* aut *Arathiris.* Ραφὶς LXXII. *juxta Cod. Rom.* Ραβσαρῆς *Alex.* unde Ράψαεις legendum puto.

ˡ Αὐτὸν ἐλθεῖν] Αὐτοῖς ἐλθεῖν in quibusdam *MSS.* in *aliis* αὐτὸν αὐτοῖς ἐλθεῖν.

λόγως. ὁ δ' αὐτὸς μὲν ὑπὸ δειλίας ἀ προθύμως· τρεῖς δὲ τοὺς ἀναγκαιοτάτους φίλους [m] αὐτῷ ἐξέπεμψε, τὸν τῆς βασιλείας ἐπίτροπον [n] Ελιάκιμον ὄνομα, καὶ [o] Σοβναῖον, καὶ [p] Ιώαχον τὸν ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων. ὅτοι μὲν οὖν προελθόντες ἄνδρες τῶν ἡγεμόνων τὰ στρατιᾶς τῶν Ασσυρίων ἔφησαν. θεασάμενος δ' αὐτοὺς ὁ στρατηγὸς Ραψάκης, σκέλυσεν ἀπελθόντας Εζεκίᾳ λέγειν· "ὅτι "ὁ βασιλεὺς μέγας Σεναχήριβος πιστάνεται αὐτῷ, "τίνι θαρρῶν καὶ πεποιθὼς φεύγει δεσπότην αὐτὸν, καὶ "[q] ἀπροθύμως μὴ θέλῃ, καὶ τὴν στρατιὰν [s] αὐτὸς ὑποδέχε- "ται τῇ πόλει; ἢ διὰ τοὺς Αἰγυπτίους τὴν ἑαυτοῦ στρατιὰν "ἐλπίζων [t] ὑπὲρ ἐκείνων [v] αὐτῶν καταγωνίσασθαι; εἰ "δὲ τοῦτο προσδοκᾷ, [x] δηλέτω αὐτῷ ὅτι ἀνόητός ἐστι καὶ "ὅμοιος ἀνθρώπῳ, ὃς καλάμῃ ἐπερειδόμενος πέλα- "σμένῃ, [y] ὡς τὸ καταπεσεῖν ἔτι καὶ τὴν χεῖρα διά- "παρεὶς ἥθετο τὸ βλάβος. εἰδέναι δ' ὅτι καὶ βουλὴ "θεοῦ τὴν ἐπ' αὐτὸν [z] στρατείαν πεπίηται, ὃς αὐτῷ κα- "ταστρέψασθαι καὶ τὴν [a] τῶν Ισραηλιτῶν βασιλείαν [b] δέ- "δωκεν, ἵνα τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς ἐρχομένους ὑπ' "αὐτοῦ διαφθείρῃ." ταῦτα δὴ τὸ Ραψάκῃ Εβραϊστὶ λέ- γοντα, τὸ γὰρ γλώττης εἶχε ἐμπείρως, ὁ Ελιάκιμος, φοβούμενος μὴ τὸ πλῆθος ἐπακοῦσαν εἰς ταραχὴν ἐμ- πέσῃ, συμβουλεύει [c] φθέγξειν ἠξίου. σωθεὶς δ' ὁ στρατηγὸς τὴν ὑπόνοιαν αὐτοῦ καὶ τὸ ἐπ' [d] αὐτῷ δέος, μείζονι καὶ [e] διατόρῳ τῇ φωνῇ χρώμενος ἀπεκρίναντο αὐτῷ Εβραϊστὶ λέγων, "ὅπως ἀκούσαντες τὰ τοῦ βασιλέως προστάγματα "πάντες τὸ συμφέρον ἕλωνται βουλόμενοι αὐτὸς ἡμῖν. δεῖ- "λον γὰρ ὡς τὸν λαὸν ὑμεῖς τε καὶ ὁ βασιλεὺς ἐλπίζι θρα- "συνόμενοι ματαίως, ἀντέχειν πείθετε. εἰ δὲ θαρρεῖτε, "καὶ τὴν δυναμιν ἡμῶν [f] ἀπώσεσθαι νομίζετε, διχιλίους "ἵππους τὸ ἐμοὶ παρέσης ἵππους εἰς ἑτοιμασίαν ὑμῖν παρέχειν "ἑτοιμός εἰμι· οἷς ἰσαρίθμους ἀναβάτας δόντες, ἐμφα- "νίσατε τὴν αὐτῶν δυναμιν. ἀλλ' οὐκ ἂν ὅς γε μὴ ἔχε- "τε, τούτους [g] δώητε. τί τοιγαροῦν βεβαιώσετε [h] παρα- "δόναι σφᾶς αὐτοὺς τοῖς κρείττοσι, καὶ ληψομένοις [i] ὑμᾶς "καὶ μὴ θελούσας; καί τοι τὸ μὲν ἑκούσιον τῆς παραδόσεως "ἀσφαλὲς ὑμῖν· τὸ δὲ ἀκούσιον πολεμουμένοις [k] ἐπικίν- "δυνον, καὶ συμφορῶν αἴτιον φαίνεται.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσαντες ὅ, τε δῆμος καὶ οἱ πρέσβεις τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ασσυρίων λέγοντος, [l] ἀπήγγειλαν Εζεκίᾳ. ὁ δὲ πρὸς ταῦτα τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα, ἀμφιασά- μενος δὲ σάκκους, καὶ χῆμα ταπεινὸν ἀναλαβών, τῷ πα- τρίῳ νόμῳ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον τὸν Θεὸν ἱκέτευε, καὶ βοη- θῆσαι τῷ μηδεμίαν ἄλλην ἐλπίδα ἔχοντι σωτηρίας πλὴ τι- θόλῃ. πέμψας δὲ καὶ τῶν φίλων τινὰς καὶ τῶν ἱερέων πρὸς Ησαΐαν τὸν προφήτην, ἠξίου δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ, καὶ [m] ποιη- σάμενον θυσίαν ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας παρακαλεῖν αὐτὸν, [n] νεμεσῆσαι μὲν τοῖς πολεμίων ἐλπίσιν, ἐλεῆσαι δὲ τὸν αὐτοῦ λαόν. ὁ δὲ προφήτης ταῦτα ποιήσας, χρημα- τίσαι αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, παρεθάρρυνε τὸν βασιλέα καὶ τὰς

runt ut cum eis colloqueretur. At ille quidem præ metu *ad eos* non egreditur; tres vero ex amicis ſumma neceſſitudine ſibi conjunctis miſit, regni procuratorem nomine Eliacimum, & Sobnæum, & Joachum à commentariis. Hi vero cum *prodiiſſent, ante duces exercitus Aſſyriorum conſtiterunt. Rapſaces autem imperator eos conſpicatus, juſſit ut abirent, & regi dicerent: "quod magnus "rex Senacherib eum ſciſcitatur, cui confidens "quave ſpe fretus à domino ſuo refugiat, ipſique "nolit eſſe dicto audiens, ejuſque exercitum in "urbem recipere? An propter Ægyptios *animos* "*ſumit*, ſperans fore ut ab illis ipſis debelletur ex- "ercitus regis? Quod ſi hoc exſpectat, facitote "ſciat, quòd *dubio procul* deſipit, ſimiliſque eſt ho- "mini, qui confractæ arundini innixus, cum ce- "ciderit ac præterea manum transfixam habuerit, "ſe male acceptum eſſe ſenſit. Scire autem opor- "tere quod voluntate Dei in eum expeditionem "fecerit, qui Iſraëlitarum etiam regnum evertен- "di dedit ipſi poteſtatem, ut eodem modo popu- "lum ei ſubditum perditum iret." Hæc autem Rapſace Hebraïce dicente (nam iſtius linguæ peritus erat) Eliacimus, metuens ne multitudo his auditis pavore conſternaretur, rogavit ut Syriace loqueretur. At imperator, cum intellexiſſet quid ille ſuſpicaretur, utque ea de re metueret, voce magis ſublata utens & acuta Hebraïce Eliacimo reſpondit, dicens, "ut cum auditione accepiſſent "regis mandata, omnes quod ſuâ *maxime* interſit "eligant, & ſeſe nobiſmet tradant. nam manife- "ſtum eſt, quod vos ſimul & rex populum vana "ſpe lactatis & ad reſiſtendum adducitis. Quod "ſi quid audetis, noſtraſque copias poſſe repellere "exiſtimatis, equorum duo millia, ex iis qui mihi "adſunt, vobis in uſum præſentem tradere paratus "ſum, totidem ſuppeditando ſeſſores vires veſtras "oſtendite. ſed non eſt ut vos eorum, quos non "habetis, copiam faciatis. Quid igitur cunctami- "ni voſmet dedere validioribus, voſque vel invitos "capturis? equidem ſponte facta deditio vobis tu- "ta eſt, at vi ac neceſſitate extorta debellatis res "periculoſa videtur & calamitatum cauſa.

Rapſacis ad Hieroſolymitanos oratio. 4 Regum, c. 18. 2 Paralip. c. 32. Eſa. 36.

3. Cum imperatorem iſta loquentem audiſſent tam legati quam populus, Ezeciæ *ea* retulerunt. ille vero, mutata veſte regali, & centone indutus, humiliſque & demiſſi ſpeciem præ ſe ferens, patrio more in faciem procidens Deo ſupplicabat, oratbatque ut ei nullam aliam ſalutis ſpem habenti opem ferret & auxilium. Porro, miſſis ad Eſajam vatem amicis aliquot & ſacerdotibus, rogabat ut Deum precaretur, factiſque ſacrificiis pro ſalute omnium eum obſecraret, ut iis quidem quæ *futura* ſperant hoſtes indignaretur, ſui vero populi ſortem miſeraretur. Vates autem, cum hæc *rite* feciſſet, ex Dei oraculo regi ejuſque amicis animum & auda-

Ezecias Rapſacis maledicta Eſajæ nuntiata mittit. 4 Regum, c. 19. Eſa. 37.

Eſajas proſpera fauſtaque omnia regi pollicetur.

m Αὐτῷ ἐξέπεμψε,] Ita etiam *Vet. Interpr.* αὐτῆ *Vat.*

n Ελιάκιμον ὄνομα,] Ελιακίαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

o Σοβναῖον,] Ita reſcripſi pro Σομναῖον *Editorum Aliorumque.* quòd *Epiphanii* libri habeant *Sobnean*, aut *Sobonean*, aut *Sobnam.* Σοβναῖον *Gall.* 2. Σωμνᾶν *Vat.* certe pro Σωβνᾶν.

p Ἰώαχον] Ἰωαδάτην *Vat.* Ἰώαιον *Gall.* 2. in *Epiphanii* libris *Joan.*

* *Prodiiſſent,*] Lego προελθόντες.

q Βασιλεὺς μέγας Σεναχήριβος] Sic de eodem Herodotus lib. IV. c. CXLI. τὸν μέγαν Σεναχήριβον. SPANH.

r Ἀπροθύμως] Sic *MSS.* ἀπροθύμασαν in *Editis.*

s Αὐτὸς ὑποδέχε] Τὴν αὐτὴν *Vat.* & *Gall.* 2. στρατιὰν ὑποδέχε *Big. Samb. Busb.* & *Hen.*

t Ὑπὲρ ἐκείνων] Forte δι' ἐκείνων. COCC.

v Αὐτῶν] *Big.* αὐτοῦ.

x Δηλέτω αὐτῷ] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. δηλῶν αὐτῷ in *Editis Aliiſque.* τῶλον αὐτῷ *Vat.* Sed duas haſce voces non agnoſcit *Vet. Interpr.*

y Ὡς τὸ] Lege πρὸς τῷ. COCC.

z Στρατείαν] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. στρατιὰν in *reliquis.*

a Τῶν Ισραηλιτῶν] Illud τῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

b Δέδωκεν,] Εδωκεν *Vat.*

c Φθέγξειν ἠξίου.] Ita *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* κρύζειν perperam in *Editis.*

d Αὐτῷ δέος,] Sic *MSS.* ἐπ' αὐτῷ *Editis.* HUDS. *Quid alter occulte apud ſe metueret.* ἐπ' αὐτῷ, ut ἐφ' ἑαυτῷ λογίζεσθαι vel γελᾶν. COCC.

e Διατόρῳ τῇ φωνῇ χρώμενος] Διαφόρῳ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. HUDS. Sic σάλπιγξ διάτορος apud *Æſchyl. Eumenid.* v. 569. πρὸς τὴν διατορίαν· *Theophr. H. Pl.* lib. IV. c. XII. p. 92. ἰαχεῖν καὶ διάτορον ᾠδήν· *Dio Chryſoſt. Or.* II. p. 30. C. SPANH.

f Ἀπώσεσθαι νομίζετε,] Ἀπώσασθαι in *iiſdem MSS.*

g Δώητε.] Μὴ ante δώητε delevi auctoritate *Codd. MSS.*

h Παραδιδόναι σφᾶς] Παραδιδόντες *Vat.*

i Ὑμᾶς] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἡμᾶς in *Editis.*

k Επικίνδυνον,] Sic *Cod. Samb.* ἐπὶ κίνδυνον in *ceteris.*

l Απήγγειλαν Εζεκίᾳ] Απήγγελλον *Vat.*

m Ποιησάμενον θυσίαν] Ποιησάμενον *Big.* & *Samb.* ποιησάμενος *Vat.*

n Νεμεσῆσαι] Αντίκειται τῷ ἐλεεῖν μάλιστα ὁ καλοῦσι νεμεσᾶν. *Ariſtot. Rhet.* l. 2. p. 79. *Ed. Wechel.* atque iterum, καὶ τοῖς θεοῖς ἀποδίδομεν τὸ νεμεσᾶν.

o Τὸν βασιλέα] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ τὸν βασ. in *Editis.*

αὐ-

daciam addebat, prædicens fore ut hostes sine prælio victi discederent cum ignominia, positaque ea qua nunc se ostentant ferocia: Deo etenim curæ esse ut ad interitum veniant. Insuper prædicebat, ipsum quoque Assyriorum regem Senacheribum, cum ei male cesserint quæ contra Ægyptum molitus est, patriamque repetiverit, ferro peremptum iri.

Senacheribus Ezeciæ minatur.

4. Eodem tempore & Assyrius forte literas dederat ad Ezeciam; in quibus eum fatuum appellat, qui cogitarit se posse servitutem effugere ab ipso intentatam, qui multas magnasque gentes subegerat. atque eum captum cum suis omnibus exitio daturum esse minabatur, nisi portis patefactis ipsius exercitum in Hierosolyma sponte recipiat. Hisce lectis bono animo erat *Ezecias*, propter eam quam in Deo collocaverat fiduciam; literasque complicatas in templo reposuit. Cum autem Deum precibus iterum imploraſſet, ut urbem respiceret omniumque salutem, *tum* Esajas vates ejus exauditam esse supplicationem dicebat, atque ea tempestate non obsidendos esse ab Assyrio, foreque ut in posterum securi sint ab omnibus quæ ab illo fierent, utque pace agros colant, & absque omni metu rerum suarum curam agant. Brevi autem post tempore Assyriorum rex, cum ei male cessisset insidiæ in Ægyptios, re infecta domum rediit, tali de causa. Longum tempus ab ipso in oppugnatione Pelusii absumptum est: cumque jam aggeres, quos ad mœnia excitarat, *satis* alti viderentur, atque in eo fere esset ut ea aggrederetur, audivit Æthiopum regem Tharsicen, magnum adducentem exercitum, ut suppetias ferret Ægyptiis, venire, decreto ut per solitudinem viam faceret, & statim in Assyriorum agros ingrederetur. Turbatus ergo hisce rex Senacheribus, priusquam rem confecerat, ut *ante* dixi, discessit, Pelusio relicto. De hoc ipso Senacheribo etiam Herodotus in secundo ejus Historiarum libro testatur, quod rex iste contra Ægyptiorum regem, qui & Vulcani sacerdos erat, venerit: cumque Pelusium obsideret, hujusmodi de causa obsidionem solverit. Ægyptiorum sacerdos Deum supplex orabat: atque is, precibus ejus exauditis, *gravem* Arabi pla-

Esajæ oraculum de Assyriis.

Herodoti testimonium de Senacheribo.

ωεὶ αὐτὸν Φίλυς, ωεολέγων ἁμαχητὶ τὺς πολεμίυς ἡτ[ι]ηθέντας ἀναχωρήσειν αἰσχρῶς, κ) ἐχὶ [P] μεθ' οἵυ νῦν εἰσιθέασυς· τ ̀ γὰ Θεὸν ωεονοεῖν ὅπως ἀμφιθαρῶσι. κ) [q] αὐτὸν ὴ τὸν βασιλέα τὸν τῶν Ασυρίων Σεναχήριβον, [r] ἀμαρτόντα τῶν ὑπὲ τὸν Αἴγυπτον ωραγμάτων, κ) ωαρερχόμενον εἰς τὸν [s] οἰκείαν, ἀπολεῖσθαι σιδήρῳ ωᾶλεγε.

δ'. Ετυχε δ' ὑωὸ τ ̀ αὐτὸν καιρὸν κ) γεγραφὼς τῷ Εζεκίᾳ ὁ Ασύριος ἐπιςολάς· ἐν αἷς ἀνόητον μὲν αὐτὸν ἔλεγε, ὑωολαμβάνοντα τὸν ὑω' αὐτῷ ἀμφεύξεσθαι δυλείαν, ἔθνη ωολλὰ κ) μεγάλα κεχειρωμένῳ. ἠπείλει δ' ωανολεθρίᾳ ἀμφιρεῖν αὐτὸν [t] ωροσλαβὼν, εἰ μὴ τὰς ωύλας ἀνοίξας ἑκὼν αὐτὸς δέξηται τὸν ωεζὸν εἰς Ιεροσόλυμα. ταῦτ' ἀναγνὺς, καταφρονεῖ ἀμὲ τὸν [v] ὑωὸ Θεοῦ ωεποίθησιν· τὰς δ' ἐωιςολὰς [x] ωύξας εἰς τ ̀ ναὸν [y] ἔσω κατέθετο. ωάλιν δ' τῷ Θεῷ τὰς δεήσεις αὐτὸς ωοιησαμένυ ωερὶ τ ̀ ωόλεως, κ) τ ̀ ωάντων σωτηρίας, Ησαΐας ὁ ωροφήτης ἐωῆλθον αὐτὸν ἔφασκε γεγονέναι, κ) κ) τ ̀ ωαρόντα καιρὸν μὴ [z] ωολιορκηθήσεσθαι ὑωὸ [a] Ασυρίυ, τῷ δ' μέλλονλι [b] ωάντων ἂν εἶναι ἀδεεῖς τ ̀ ὑω' αὐτὸ γεωμένων, [c] γεωργήσειν τε μετ' εἰρήνης, κ) τ ̀ ἰδίων ἐωιμελήσεσθαι κτημάτων ὄδεν φοβυμένυς. [d] ὀλίγυ δ' χρόνυ διελθόνλος, κ) ὁ τ ̀ Ασυρίων βασιλεὺς, ἀμαρτὼν τ ̀ ὁδὸν τὴς Αἰγυπλίυς [e] ἐωιβελὴς, ἄωρακλος ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκυ δι' αἰτίαν τοιαύτην. ωολὺς αὐτῷ χρόνος [f] ἐτρίβετο ωερὶ τὴν [g] Πηλυσίᾳ ωολιορκίαν, κ) τ ̀ χωμάτων ἤδη μετεώρων ὄντων ἃ ωρὸς τοῖς τείχεσι ἦρε, κ) ὅσον ὔωω μέλλονλος ωροσβαλεῖν αὐτοῖς, ἀκηκὼ τ ̀ τ ̀ Αιθιόπων βασιλέα [h] Θαρσικὼ, ωολλὼ ἄγονλα δυνάμιν, ὑωὲ [i] συμμαχίαν τοῖς Αἰγυπλίοις ἥκειν, διεγνωκότα ωοιήσασθαι τὴν ωορείαν ἀμὲ τ ̀ ἐρήμυ, κ) ἐξαίφνης εἰς τὸν τ ̀ Ασυρίων ἐμβαλεῖν. [k] ωαρακληθεὶς οὖν ὑωὸ τύτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἄωρακλος, ὡς ἔφην, ἀνεχώρησε, καταλιπὼν τὸ Πηλύσιον. ωεὶ τύτυ δ' Σεναχηρίβυ ἱ Ηρόδοτος ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱσοριῶν αὐτυ φησὶ, ὡς ἦτος ὁ βασιλεὺς ὑωὲ τ ̀ τῶν Αἰγυπλίων, [l] ἱερέα ὄντα δ' Ηφαίυ, ἔλθοι· ωολιορκῶν δ' τὸ Πηλύσιον, ἔλυσε τὸν ωολιορκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [m] ἠύξατο ὁ ἱερεὺς τῶν Αἰγυπλίων [n] τῷ Θεῷ, ᾧ γνόμενος ὑωήκοος ὁ Θεὸς ωλημμελὼ ἐσκη-

πλ

αὐτόν τε τ ̀ βασ. *Big.* & *Samb.* αὐτὸν τ ̀ βασ. *Gall.* 1. 2. *Hen.* & *Busb.*

p Μεθ' οἵυ νῦν] Ita *MSS.* μεθ' ἃ in *Editis.*

q Αὐτὸν δ'] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν γὰ in *Editis.*

r Διαμαρτόντα] Ita in melioris notæ *MSS.* Ἁμαρτωῶντα in *Aliis* cum *Editis.*

s Οἰκείαν,] Eo modo *MSS.* οἰκίαν in *Editis.*

t Παραλαβὼν,] Παραλαβὼν τὴν ωόλιν legisse videtur *Epiphan.*

v Ἀωὸ Θεοῦ ωεποίθησιν·] Ἀωὸ δ' Θεοῦ *Big.* & *Samb.*

x Πύξας] In *S. Literis* 4 *Regum*, c. 19. v. 4. κ) ἀνέπτυξεν αὐτὰ Εζεκίας ὠανλίον Κυρίυ.

y Εσω κατέθετο.] Sic *MSS.* ἔωω in *Editis.*

z Πολιορκηθήσεσθαι] Sic *Gall.* 2. in *reliquis* πολιορκιθήσεως.

a Ασυρίυ,] Σύρυ *Vat.* & *Gall.* 2.

b Πάντων ἂν εἶναι] Ita lego cum *Big.* & *Samb.* quibuscum nonnihil faciunt alii *MSS.* ωάντων ἂν εἶναι ἀδεεῖς τ. ὑ. ἀ. γεωμένυς *Gall.* 1. 2. ωάντων ἀνεῖναι τ ̀ ὑω' αὐτὰ γεωμένων *Vat.* In *Editis* ωάντων ἀδεεῖς τ ̀ ὑω' αὐτὰ γεωμένυς, *Epiphanius* vertit, *& in futuro omnes qui ab illo jam capti fuerant esse reversuros, & tertio anno cum pace omnes opus suum facturos* &c. ac si legisset, τῷ δ' μέλλονλι ωάντας ἀνεῖναι τὺς ὑω' αὐτὸν γεωμένυς, κ) τελτῷ ἔτι &c.

c Γεωργήσειν τε] Ita *MSS.* in *Editis* deest τε post γεωργήσειν.

d Ολίγυ δ' χρόνυ] Iterum cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* δ' δ' χρόνυ in *Editis.*

e Επιβελὴς,] Vocem ἐπιβελὴς, quæ in *Græcis* omnibus exstat, non legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *bello quod Ægyptiis intulerat frustratus.* ideoque mallem ἐπιβολὴς.

f Ετρίβετο] Διετρίβετο ωερὶ τὴν δ' Πηλ *Big.* & *Samb.*

g Πηλυσίᾳ] Conf lib. VI. c. 7. §. 3. SPANH.

h Θαρσικὼ,] Ex *Epiphanii* libris Θαρσηκὼ legendum. Θαρσίνλω *Samb.* forsan pro Θαρίκλω. HUDS. Θαρσικὴς Rex Æthiopum. *Rufin.* Tarachara. SPANH.

i Συμμαχίαν] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* ἐπὶ συμμαχίᾳ in *Editis Aliisque*

k Παρακληθεὶς οὖν ὑωὸ τύτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἄωρακλος, ὡς ἔφην, ἀνεχώρησε, καταλιπὼν τὸ Πηλύσιον. ωεὶ τύτυ δ' Σεναχηρίβυ κ) Ηρόδοτος ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱσοριῶν αὐτυ φησὶ, ὡς ἦτος ὁ βασιλεὺς] Ita locum restituimus ex *Big.* & *Samb.* quibus in omnibus consentiunt *Vat.* & *Gall.* 1. 2. nisi quod voculam ἔλθοι desiderent. In *Editis*, παρακληθεὶς οὖν ὑωὸ τύτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἐπὶ τ ̀ ἱερέα τ ̀ Ηφαίυ στρατεῦσαι ἔλεγεν, ὡς ἦτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τ ̀ τ ̀ Αἰγυπτίων βασιλέα ἐλθὼν ἱερέα ὄντα δ' Ηφαίυ. πολιορκῶν &c. *Epiphanius* diversam ab *ista* lectionem sequutus videtur, hanc scilicet, παρακληθεὶς δ' ὑωὸ τύτων ὁ βασιλεὺς, ἐπὶ τ ̀ ἱερέα τ ̀ Ηφαίυ στρατεῦσαι ἔλεγεν, ὡς ἦτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τ ̀ τ ̀ Αἰγυπτίων βασιλέα ἐλθὼν ἱερέα ὄντα δ' Ηφαίυ· πολιορκῶν &c. nam vertit, *Turbatus ergo rex Sennacherib ad sacerdotem Vulcani castra se metari dicebat, quasi iste rex ad eum regem Ægyptiorum venisset, qui esset Vulcani sacerdos: & obsidionem Pelusii* &c. Verum *Josephum* hoc modo scripsisse olim conjiciebat *Scalig.* (in *Notis* ad *Frag. Vett. Grac.*) παρακληθεὶς δ' ὑωὸ τύτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος [λύσῃ τὴν πολιορκίαν· Ηρόδοτος δ' γεγράφῃ Σεναχήριβον] ἐπὶ τ ̀ ἱερέα τ ̀ Ηφαίυ στρατεῦσαι, λέγων (pro ἔλεγεν) ὡς ἦτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τ ̀ τ ̀ Αἰγυπτίων βασιλέα ἦλθεν (pro ἐλθὼν *Editorum*) ἱερέα ὄντα δ' Ηφαίυ. πολιορκῶν. *turbatus ergo istis rex Senacheribus* [*solvit obsidionem. Herodotus vero scribit Senacheribum*] *in sacerdotem Vulcani expeditionem fecisse, dicens hunc regem venisse in regem Ægyptiorum, qui erat sacerdos* &c. HUDS. Hic desunt aliqua; ἀνεχώρησεν. Ηρόδοτος δ'. Ita conjeceram. Sed codices MSS. ita; ἄωρακτος ὡς ἔφην ἀνεχώρησε καταλιπὼν τὸ Πηλύσιον. Περὶ τύτυ δ' Σεναχηρείβυ κ) Ηρόδοτος ἐν δευτέρᾳ τ ̀ ἱερῶν αὐτυ φησὶ, ὡς ἦτος ὁ βασιλεύς. REL.

l Ιερέα ὄντα δ' Ηφαίυ] Desunt hic nonnulla, sicut in Edit. *Basil.* & *Rufini* versione. Rex Ægypti idem Sacerdos Vulcani. videndus *Herodot.* lib. II. c. CXLI. cui Σεθὼν vocatur Sacerdos ille Vulcani & simul R. Ægypti. SPANH.

m Ηυξατο ὁ ἱερεὺς] Ita cum *Big. Samb.* (*Coccejo*) & *Vat.* nisi quod δ' deleverim cum *Cod. Samb.* in *Editis Aliisque.* ἤυξατο δ' ὁ βασιλεὺς τ. Utraque lectio vera est: nam idem rex erat & sacerdos nomine *Sethon.* Vide *Usserium* ad *A. M.* 3292.

n Τῷ Θεῷ] Τῷ Θεῷ αὐτῷ solus *Vat.*

πῆ τῷ Αραβι. ° πλανᾶται γὰρ κἀν τούτῳ Ηρόδοτος, P οὐκ Ασυρίων λέγων τ βασιλέα ἀλλ' PP Αράβων. μυῶν γὰρ πλῆθος φησὶ, μιᾷ νυκτὶ καὶ τὰ τόξα καὶ τὰ λοιπὰ ὅπλα ἀφαγεῖν τ Ασυρίων· καὶ διὰ τοῦτο, μὴ ἔχοντα q τόξα τ βασιλέα τὸν στρατιὰν r ἀπάγειν ἀπὸ Πηλουσίου. καὶ Ηρόδοτος μὲν s ὕτως ἱστορεῖ. ἀλλὰ Βηρωσσὸς, ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συγγραψάμενος, μνημονεύει βασιλέως Σεναχηρίβου, v καὶ ὅτι τ Ασσυρίων x ἦρχε, καὶ ὅτι πάσῃ ἐπεστράτευσε τῇ Ασίᾳ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ, y λέγων ὕτως. * * * * *

ε'. Υποστρέψας z δὲ ὁ Σεναχήριβος a ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων πολέμων εἰς τὰ Ιεροσόλυμα b κατέλαβεν ἐκεῖ τ ὑπὸ τῷ στρατηγῷ Ραψάκῃ δυνάμιν [διὰ λοιμὸν κινδυνεύουσαν.] ἔβλαπτε γὰρ θεοῦ λοιμικῷ c ἐνσκήψαντος αὐτοῖς τῷ στρατῷ νόσον, καὶ τ πρώτην τ πολιορκίας νύκτα διαφθείρουσα μυριάδες ὀκτωκαίδεκα καὶ πεντακισχίλιοι σὺν ἡγεμόσι καὶ ταξιάρχοις. ὑπὸ ταύτης δὴ τ συμφορᾶς εἰς φόβον καὶ δεινὴν ἀγωνίαν καθισθεὶς, καὶ δείσας τοῖς στρατῷ παντὶ, φεύγει μετὰ τ λοιπῆς δυνάμεως εἰς τ αὐτοῦ d βασιλείαν εἰς τ e Νίνον ἀποσαγοροδεῖσαν. καὶ διατρίψας ἐν ταύτῃ ὀλίγον χρόνον, δολοφονηθεὶς ὑπὸ τ πρεσβυτέρων παίδων f Αδραμελέχου καὶ g Σαρασάρου, h πελευτᾷ τ βίον, καὶ i ἀνῃρέθη τῷ ἰδίῳ ναῷ k Αράσκη λεγομένῳ. καὶ οἱ μὲν φυγαδευθέντες διὰ τοῦ φόνου τοῦ πατρὸς ὑπὸ τῶν πολιτῶν εἰς τ Αρμενίαν ἀπῆραν· l διαδέχεται δὲ τ βασιλείαν Σεναχηρίβου m Ασσαραχόδδας. καὶ τὸ μὲν τ Ασυρίων στρατείας τ ἐπὶ τὰς Ιεροσολυμίτας τέλος τοιοῦτο σωθὲν γέγραται.

gam inflixit. In hoc enim fallitur Herodotus, quod non dicat eum Aſſyriorum regem *fuiſſe*, ſed Arabum. Nam murium multitudinem inquit, una nocte arcus & reliqua Aſſyriorum arma comediſſe. qua re fiebat, ut rex, quod arma non haberet, exercitum à Peluſio abduceret. Atque ita quidem rem narrat Herodotus. Quin & Beroſus Chaldaïcarum rerum ſcriptor regis Senacheribi *meminit*, & quod apud Aſſyrios regnaverit, quodque Aſiæ omni & Ægypto bellum intulerit, ita dicens. * * * * *

5. Porro Senacheribus, cum à bello Ægyptiaco Hieroſolyma revertiſſet, copias ſub imperatore Rapſace *relictas* illic offendit [in periculo ex peſte.] morbo [enim] peſtilenti in illius exercitum à Deo immiſſo, prima nocte qua urbem obſidebant centum & octoginta quinque *hominum* millia intereunt, cum ducibus & centurionibus. Ex hac autem calamitate, in metum gravemque animi dolorem conjectus, & de toto exercitu ſolicitus, cum copiis quæ ſupererant fugiens regnum ſuum repetit, urbemque quæ Nini appellatur. Ubi poſtquam brevi tempore conſediſſet, inſidiis majorum natu filiorum Adramelechi & Saraſari vitam finivit, & in templo ipſius Araſca dicto peremptus erat. Et illi quidem, à civibus in exſilium pulſi ob patris cædem, in Armeniam ſe contulerunt: in regnum vero Senacheribi ſuccedit Aſſarachoddas. Atque Aſſyriorum quidem in Hieroſolymitanos expeditio hujuſmodi exitum habuit. II. *Senacheribi exercitus clades.* *4 Regum, c. 19. 2 Paral. c. 32. Eſa. c. 37. v. 36.*

ΚΕΦ. β'.

Ως ἀρρωστήσαντα τῷ Εζεκίᾳ, καὶ μέλλοντα τελευτᾶν, προσδωρεῖται ὁ Θεὸς ἔτη ζωῆς ιε'. δι' ἀναπολισμοῦ τ σκιᾶς δεκα ἀναβαθμούς γινομένης.

CAP. II.

Quomodo, ægrotante Ezecia, mortique proximo, vitam illi Deus prorogavit ad annos XV. *umbra per decem gradus regreſſa.*

III.

Εζεκίας δὲ ὁ βασιλεὺς, ὡς ἀδοκήτως ἀπαλλαγεὶς τ φόβων, χαριστήρια σὺν π πάσῃ τῷ λαῷ θυσίας ἀπέδοσε τῷ Θεῷ· μηδεμιᾶς ἄλλης αἰτίας τῶν πολεμίων τοὺς μὲν διαφθειρούσης, τοὺς δὲ φόβῳ τ ο ὁμοίας πλούτης ἀπαλλαξάσης ὑπὸ τῶν P Ιεροσολύμων, ἢ τ συμμαχίας τ ὑπὸ τ θεοῦ. πάσῃ δὲ χρησάμενος σπουδῇ, καὶ φιλοπμίᾳ περὶ τ θεὸν, μετ' οὐ πολὺ νόσῳ χαλεπῇ

Εzecias autem rex, ex inopinato terroribus liberatus, Deo ſacra fecit cum univerſo populo pro gratiarum actione; quod nulla alia res in cauſa fuerit ut hoſtes partim à *peſte* abſumerentur, partim ſimilis interitus metu ab Hieroſolymis diſcederent, quam auxilium à Deo ſuppeditatum. At cum omne ſtudium curamque circa res divinas adhibuiſſet, non multo poſt in morbum incidit diffici- *Ezecias, poſt gratias Deo actas ob ſolutam obſidionem, in morbum gravem incidit.* *4 Regum, c. 20. Eſa.* 38.

° Πλανᾶται γὰρ κἀν τούτῳ Ηρόδοτος,] Ita cum *Big. Samb.* (Cocc.) & *Vat.* in *Editis Aliiſque* πλανᾶται γὰρ καὶ τοῦτο Ηρόδοτος. Meminit (inquit *Grotius* ad 4 *Regum* c. 18. v. 13.) Senacheribi & *Herodotus* in *Euterpe*, c. 141. Miror autem erroris notari, quod Senacheribum dixerit non Aſſyriorum, ut *Beroſus* & *S. Litera*, ſed Arabum regem: cum *Herodotus* habeat, Σεναχήριβον βασιλέα Αραβίων τε καὶ Ασσυρίων.

P Οὐκ Ασυρίων] Καὶ Ασσυρίων λέγων τ βασιλέα καὶ Αράβων *Vat.* (& *Big.*) Quod forſan rectum, ſi (v. 4.) legatur Αράβων.

PP Αράβων.] Verum Arabiæ nomen adeo late patet, ut regio ab aliis Aſſyriorum nuncupata, ab aliis Αράβων dicatur. Vide Palæſtinam noſtram lib. 1. cap. 16. REL.

q Τόξα τ βασιλέα] Sic *MSS.* τὰ τόξα in *Editis.*

r Απάγειν] Αγαγεῖν *Vat.*

s Οὕτως ἱστορεῖ.] Οὕτως μαρτυρεῖ ἱστορῶν *Vat.*

t Βηρωσσὸς,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Βηρωσσὸς δὲ ὁ τὰ in *Editis Aliiſque.*

v Καὶ ὅτι τ Ασσυρίων ἦρχε,] Atqui *Herodotus* eundem Aſſyriorum ſimul & Arabum Regem tradit in narratione hujus facti loco ſuprà adducto, τ μέγαν Σαναχάριβον Βασιλέα Αραβίων τε καὶ Ασσυρίων lib. 11. c. CXLI. SPANH.

x Ἦρχε,] Sic in *iiſdem MSS.* ὑπῆρχε in *Editis*, forſan pro ἐπῆρχε.

y Λέγων ὕτως.] Illa λέγων ὕτως non agnoſcit *Vat.* & vel delenda ſunt, vel dicendum (quod ſuſpicor) *Beroſi* verba exciſſe. HUDS. GROT. & COCC.

z Δ' ὁ Σεναχήριβος] Ita *Samb.* & *Vat.* δ Σεν. in *ceteris.*

a Από τ Αἰγυπτίων] Sic *Big. Samb.* & *Zonaras.* ἀπὸ τ Αἰγυπτίων πολέμων in *reliquis.*

b Κατέλαβεν ἐκεῖ] In *Epiphanii* libris, *Reverſus autem* r. *Sen.* à *prœliis Ægyptiacis ad Jeroſolymam, cum invenisſet exercitum quem Rapſaci dimiſerat in periculo peſtilentiæ conſtitutum: deus enim morbum populo ejus immiſerat, ita ut prima nocte eorum qui obſidebant &c.* aut, *Rev. a. r. Sen. à pr. Æg. ad Hieroſolymam cum veniſſet, exercitum, q. c. R. d. invenit in periculo peſtilentiæ conſtitutum &c.* In *Zonara* ex ipſo *Joſepho*, ἐπανελθὼν ὁ Σενναχηρεὶβ ἀπὸ τ τ Αἰγυπτίων πολέμων, κατέλαβε τὸν σὺν τῷ Ραψάκῃ στρατὸν εἰς Ιερουσάλημα. καὶ τ θεὸς λοιμώδη νόσον ἐνσκήψαντος τοῖς Ασσυρίοις, ἐν μιᾷ νυκτὶ μυριάδες ὀκτωκαίδεκα φθείρουσι καὶ π. unde ex *Zonara* viſum eſt κατέλαβεν reſcribere pro καταλαβὼν *Editorum*; & ex *Epiphanio* διὰ λοιμὸν κινδυνεύουσαν, & mox δὲ uncis incluſum dare.

c Ενσκήψαντος αὐτοῖς] Εκπέμψαντος in pleriſque *MSS.*

d Βασιλείαν εἰς] Forte βασίλειον τὴν ſubaudi πόλιν. COCC.

e Νίνον ἀποσαγοροδεῖσαν.] Conf. ſupr. lib. 9. c. 10. §. 2. SPANH.

f Αδραμελέχου] Ανδρομάχου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

g Σαρασάρου,] Ita *Vat.* & LXXII. Σελινάρου in *Editis.* Σιλδακάρου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Σελισίρου juxta *Epiphanium.*

h Τελευτᾷ τ βίον,] Illa τελευτᾷ τ βίον καὶ non agnoſcit *Epiphanius*, omiſitque *Zonaras.*

i Ανῃρέθη] Ita cum *Zonara* & *Vet. Interpr.* quomodo legendum eſſe monuit etiam Cl. *Lowthius.* ἀνετέθη (quod abundare ideo cenſebat *Coccejus*, & legendum forte ἐν τῷ) perperam tam in *MSS.* quam *Editis.*

k Αράσκη λεγομένῳ.] Νισρὸχ juxta *Verit. Hebr.* Μεσεραὲχ LXXII. in libro IV. *Regum.* Ασαραὲχ in *Eſaja.* Vide *Seldenum* de *Diis Syris*, in *Synt.* 2. c. 10. HUDS. Ναρασκὴ ſcripſiſſe videtur pro eo, quod *Niſroch* Hebræi codices habent. REL.

l Διαδέχεται δὲ] In *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν τ μετ' αὐτὸν καταρρυῶν δ Σεναχηρείβου υἱὸς Ναχεροδὰς. Vulgatam lectionem ſequitur *Epiphan.*

m Ασσαραχόδδας.] Ναχεροδὰς *Big. Samb. Aliique.* Αραχοδὰς *Vat.* Ασσαραδδὶν *Ptolemæo.* Ασορδὰν LXXII.

n Πάντι τῷ λαῷ] Sic *MSS.* ἅπαν in *Editis.*

o Ομοίως τελευτῆς] Iterum cum *MSS.* ὁμοίως in *Editis.*

p Ιεροσολύμων,] Ita cum *Vet. Interpr.* Ιεροσολυμιτῶν in *ceteris.*

ficilem, adeo ut de illo quidem medici plane desperarint, ipse vero nihil bonæ spei de se habuerit, neque amici. Huic autem morbo accedebat gravis animi angor ex ipso rege *profectus*, dum secum reputaret, quod liberis careret, vitaque decessurus esset, domo sine suo hærede relicta, & regno absque legitimo successore. Mœrore itaque ex hac potissimum cogitatione laborans, vicemque suam dolens, Deo supplicabat, ut sibi ad vitam aliquantulum adjiceret, donec sobolem procrearet; nec sineret ut antequam pater factus esset animam exhalaret. Deus autem, sortis ipsius misertus ejusque petitioni concedens, quod mortem animo præceptam non defleret, quia regni bonis exuendus esset, adeoque rogaret ut daretur vitæ usura, sed ut liberos susciperet sibi in regnum successuros, misso Esaja vate, jussit ut ei nunciaret, post triduum è morbo evasurum esse, foreque ut postquam revaluerit annos quindecim vivat, liberosque procreet. Hæc cum vates ex Dei mandato dixisset, *rex*, quod morbus adeo ingravesceret, & res tam inopinata fuerit promissa, diffidens *dictis*, postulat ab Esaja ut signum aliquod & prodigium ederet, ut fidem ipsi haberet ista *dicenti, quod à Deo venerit. nam quæ præter opinionem & spe majora sunt, istiusmodi factis fidem impetrant. Is autem à vate interrogatus, quodnam vellet fieri signum; solem petiit, quoniam in descensu umbram ad decimum gradum in ædibus jam projici fecerat, postquam in † eundem locum redire fecisset, eam iterum ‡ exhiberet. Cumque vates Deum precibus interpellasset, ut regi hoc signum daret; viso quod *tantopere* volebat, ex morbo statim convaluit & in templum ascendit: cumque Deum adorasset, gratias *ei solennes* egit.

Deum precatur. qui precibus ejus annuit, vitamque ei prorogat.

Umbræ regressio ad fidem Ezeciæ faciendam.

2. Sub id tempus Assyriorum imperium à Medis everlum iri contigit. alius vero de istis dicendi locus erit. Babyloniorum autem rex nomine Baladas, missis ad Ezeciam legatis cum muneribus, illum obsecravit ut secum amicitiæ & societatis fœdus iniret. At ille cum legatos comiter excepisset & epulis adhibuisset, thesauros illis ostendisset & armorum apparatum, aliamque ipsius magnificentiam in gemmis auroque elucentem, insuper & munera illis dedisset Baladæ deferenda, ad ipsum *eos* remisit. Tum vero Esajas vates illum adiit, quæsivitque unde essent qui aderant: cui respondit, illos è Babylone venisse à rege, seque illis universa monstrasse, ut divitias copiasque ejus intuiti, facta inde conjectura, regi *de se magna* renunciare possent. Vates vero subjiciens inquit, scito non longe abhinc fore tempus, cum istæ divitiæ Babylonem transferentur, filiique à te orti

Baladas rex Babyloniorum Ezeciæ gratulatum mittit. 4 Regum, c. 30. Esa. 39.

Ezeciæ in Baladæ legatos benignitas ei vitio vertitur ab Esaja. 4 Regum, c. 20.

τῶν ἰατρῶν, ἀπέγνωσο μὲν ὑπὸ τ [q] ἰατρῶν, χρησὸν ἦ τοῦτ αὐτῷ ὄδεν προσδοκῶν, οὐδὲ οἱ φίλοι. τῇ ἢ νόσῳ προσεπῆγε καὶ ἀθυμία δεινὴ ὑπὸ ℨ βασιλέως αὐτὸ τοῦ ἀπαιδίαν λογιζομένῳ, καὶ ὅτι μέλλοι τελευτᾶν ἔρημον καταλιπὼν τὸν οἶκον καὶ τοῦ ἀρχεῖν γνησίας διαδοχῆς. κάμνων οὖν ὑπ' αὐτῆς τ [r] ἐννοίας μᾶλιστα καὶ [s] ὀδυρόμενος ἱκέτευε τὸν Θεὸν αὐτῷ ζωῆς ὀλίγον προσεπιδόναι μέχρι τέκνων γονῆς, καὶ μὴ πρότερον ἢ [t] πατὴρ γένηται τοῦ ψυχεῖν αὐτὸν ἐάσαι καταλιπῖν. ἐλεήσας δ' αὐτὸν ὁ Θεὸς, καὶ τ [v] αἰτήσεως ἀποδεξάμενος, ὅτι μὴ διὰ τὸ μέλλειν στέρεσθαι τ ἐκ τ βασιλείας ἀγαθῶν ὠδύρετο τοῦ ὑπονοηθείσαν πλοῦτον, [x] ἔτι χρόνον ζωῆς αὐτῷ δεηθεὶς προσθεῖναι, ἀλλὰ ℨ παῖδας αὐτῷ γενέσθαι τοὺς ὑποδεξομένους τοῦ ἡγεμονίαν ἐκείνου, πέμψας Ησαΐαν τὸν προφήτην, ἐκέλευσε δηλῶσαι αὐτῷ, ὅτι [y] διαφεύξεται τοῦ νόσον [z] μετὰ τρεῖς ἡμέρας, καὶ βιώσεται μετ' αὐτοῦ ἔτη πεντεκαίδεκα, καὶ παῖδες αὐτῷ γενήσονται. ταῦτα ℨ προφήτης φήσας κατ' ἐντολὴν ℨ θεοῦ, διὰ τοῦ ὑποστρόφου τ νόσου, καὶ τὸ προσδόξον τῶν [a] ἀπηγγελμένων ἀπιστῶν, σημεῖόν τι καὶ πρᾶγμα ἠξίου ποιῆσαι τὸν Ησαΐαν, ἵνα αὐτῷ πιστεύσῃ λέγοντι ταῦτα, ἥκοντι προσὰ ℨ θεοῦ. τὰ γὰρ προσδόκητα καὶ μείζω τ ἐλπίδος τοῖς ὁμοίοις πίστιν πράγμασιν. ἐρωτήσαντος δ' [b] αὐτὸν, τί βούλεται σημεῖον γενέσθαι, τ ἥλιον ἠξίωσεν, ἐπὶ δὲ σκιὰν ἐπὶ δέκα [c] βαθμοὺς ἀποκλίνας, ἣν πεποίηκεν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἐπὶ τ αὐτὸν ἀναστρέψαι τόπον ποιήσας, αὐτῷ πάλιν προσδοκᾶν. ℨ ἢ προφήτης τ θεὸν προσκαλέσαντος, ὥστε τὸ σημεῖον τοῦτ' ἐπιδεῖξαι τῷ βασιλεῖ, ἰδὼν ὅπερ ἤθελεν, ὡς [d] λυθεὶς τ νόσου, ἄνεισιν εἰς τὸ ἱερόν· καὶ τῷ Θεῷ προσκυνήσας, εὐχὰς ἐποιήσατο.

Β'. [e] Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, συνέβη τ τῶν Ασσυρίων ἀρχὴν ὑπὸ [f] Μήδων καταλυθῆναι. δηλώσω ℨ καὶ τούτων ἐν ἑτέροις. ὁ ℨ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, [g] Βαλάδας ὄνομα, πέμψας πρὸς τ Ἐζεκίαν πρέσβεις δῶρα κομίσοντας, σύμμαχον τε αὐτὸν εἶναι παρεκάλει καὶ φίλον. ὁ ℨ τοὺς πρέσβεις ἡδέως ὑποδεξάμενος καὶ ἑστιάσας, καὶ τοὺς θησαυροὺς ὑπέδειξας αὐτοῖς καὶ τ τῶν ὅπλων προσκόλπου, καὶ τ ἄλλου πολυτελῆ ὄντα ἐν λίθοις εἶχε καὶ χρυσῷ, δῶρά τε δοὺς κομίζειν τῷ [h] Βαλάδᾳ, πρὸς αὐτὸν ἀπέλυσεν. Ησαΐας ℨ ὁ προφήτης πρὸς αὐτὸν ἀφικνεῖται καὶ πυνθανόμενος πόθεν εἶεν οἱ [i] παρόντες, ἐκ Βαβυλῶνος ἔλεγε [k] προσὰ ℨ βασιλέως ἐληλυθέναι αὐτούς· ἐπιδεῖξαι ℨ πάντ' αὐτοῖς, ὅπως [l] ἰδόντες τ πλοῦτον ἐφ' ᾧ τῷ δυνάμει, ἐκ τούτου σοχαζόμενοι, σημαίνειν ἔχωσι τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ προφήτης ὑποτυχὼν, ἴσθι, φησὶ, ὡς μετ' ὀλίγον χρόνον εἰς Βαβυλῶνά σε τὴν [m] μεταπεμπόμενον τ πλοῦτον, καὶ [n] τοὺς ἐκγόνους, οὓς ἐξ-

ἀπη-

q Ἰατρῶν, χρησὸν ℨ] Ex Edit. *Bas.* levicula cum mutatione lego *ἰατρῶν. χρησὸν ℨ ὦσὶ αὐτῷ ὄδεν προσδόκων, οὐδὲ οἱ φίλοι* —— *de ejus vita desperarunt medici, neque vel minima spes amicis supererat.* Ita unius literæ interpositione Grammaticæ leges servantur; & à veteri lectione vix receditur. IBBETSON.

r Ἐννοίας μάλιστα] Ita cum *Cod. Vat.* ὀνοίας, forsan pro ὀνοίας, *Big.* & *Samb.* δυσνοίας in *Editis*. Si quis ἀμνοίας malit, per me licet.

s Ὀδυρόμενος] Ὀδυρόμενος *Vat.*

t Πατὴρ γένηται] Sic *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliisque* πατὴρ τέκνων γένηται.

v Αἰτήσεως ἀποδεξάμενος,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αἰτίας in *Editis*.

x Ἔτι χρόνον ζωῆς] Ita *Samb.* in *cæteris* ὅτι.

y Διαφεύξεται τοῦ νόσου] Καὶ διαφεύξεται *Vat. Hen.* & *Busb.*

z Μετὰ τρεῖς ἡμέρας,] Μετὰ τρίτην ἡμέραν & mox μεθ' ταύτην in *iisdem MSS.*

a Ἀπηγγελμένων ἀπιστῶν,] Sic in omnibus *MSS.* ἐπηγγελμένων in *Editis*.

* *Dicenti*,] Missum illum ad se à Deo nuncium, *Vat.* Dicenti sibi crederet, & à Deo eum missum cognosceret, *Epiphan.*

b Αὐτὸν,] Εἰπεῖν post *αὐτὸν* adjiciunt *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

c Βαθμοὺς] Nihil hic de gradibus descriptis in materia aliqua ut horologium aut sciaterium fiat, sed gradus domus innuuntur. REL.

† *Eundem locum redire fecisset*,] *Id est*, primum gradum.

‡ *Exhiberet.*] Sc. decimo gradu.

d Λυθεὶς τ νόσου,] Λυθείσης *Big. Samb.* & *Gall.*

e Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ] Ἐν τούτῳ ℨ τῷ χρ. in quibusdam *MSS.*

f Μήδων καταλυθῆναι.] *Simsonus* in *Chron. Cathol.* part. 1. p. 69. conjicit legendum Χαλδαίων, & à librario festinante scriptum fuisse Χῶν. nisi Escharhaddon *Josepho* sit idem ac Sardanapalus. *Petitus* autem dicit, quod Medi eo tempore non funditus everterint Assyriorum imperium, sed se ab eorum tyrannide vindicarint, electo rege Dejoce qui sibi imperaret. *Tom.* 3. *Animadv. ἀνεκδότων*, p. 585.

g Βαλάδας ὄνομα,] Μαρωδὰχ ὁ υἱὸς Βαλαδὰν *Auctori Chron. Alex.* p. 116. Vide *J. Clericum Alioſque.* ad 4 *Regum* c. 10. v. 12.

h Βαλάδᾳ,] Ita *Vat.* Βαλάδῳ in *Editis.* Βαλαδὶν *Samb. Big.* & *Gall.* 1.

i Παρόντες,] Παρελθόντες *Vat.* ἐλθόντες legisse videtur *Vet. Interpr.* atque ita forsan in *Sambuci* codice.

k Παρὰ] Παρὰ ℨ κυρίου αὐτῶν ἐληλυθέναι *Big. Samb.* & *Vat.*

l Ἰδόντες τ πλοῦτον] Ita *Samb.* (& *Cocc.*) εἰδέντες in *Editis.* forsan pro εἰδόντες.

m Μεταπεμπόμενον τ πλοῦτον,] Μεταπεμπόμενοι *Vat.*

n Τοὺς ἐκγόνους εὐνουχισθησομένους, καὶ ἀπολέσαντας τὸ ἄνδρας εἶναι] Vaticinium de Israëlitis Eunuchis redditis à Babyloniis *Hebr.*

ϑημένης, καὶ ἀποτέμνεσθαι [o] τὰ ἄνδρας εἶναι, [p] τῷ Βαβυλωνίῳ [q] δουλεύσοντας βασιλεῖ. ταῦτα γὰρ προλέγειν τὸν Θεον. ὁ δ' Ἐζεκίας, λυπηθεὶς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἔφη μὲν οὐκ ἂν βούλεσθαι τοιαύτης συμφορᾶς [r] τὸ ἔθνος αὐτοῦ πεῖσαι. ἐπεὶ δ' οὖν [s] εἶναι δυνατὸν τὰ τῷ Θεῷ δεδογμένα μεταβαλεῖν, ἤυχετο μέχρις τῆς αὐτοῦ ζωῆς εἰρήνην ὑπάρξαι. μνημονεύει δὲ καὶ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως Βαλάδα Βηρωδός. ὧν δὲ ἕνεκα ὁ προφήτης ὁμολογουμένως θείᾳ καὶ θαυμασίᾳ τινὶ ἀληθῆ, πεποιθὼς τῷ μηδὲν ὅλως ψεύδεσθαι εἰπεῖν, ἅπαντ' ὅσα προεφήτευσεν ἐγγράψας βίβλοις κατέλιπεν, ὡς δὲ τέλος γνωρισθησόμενα τοῖς αὖθις ἀνθρώποις. καὶ οὐχ ἕνα μόνον ὁ προφήτης, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι δώδεκα τὸν ἀριθμὸν τὸ αὐτὸ ἐποίησαν· καὶ πάντα, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον γένεται περὶ ἡμῶν, κατὰ τὰ ἐκείνων ἀποβαίνει προφητείαν. ἀλλὰ τούτων μὲν αὖθις ἐξαγγελοῦμεν ἕκαστον.

spadones fient, & virilitate *sua* amissa regi Babylonio servient. hæc enim prædicere Deum. Ezecias autem, ex iis quæ dicta erant dolore affectus, dicebat, se quidem nolle gentem suam in istas incidere calamitates. Quoniam vero fieri non potest ut mutetur quod à Deo semel fuerit decretum, orabat, ut saltem dum ipse viveret pace res florerent. Berosus autem Baladæ meminit Babyloniorum regis. Cæterum hic vates, cum ex confesso esset Dei spiritu afflatus, & mire ad veritatem loqueretur, certus se nihil prorsus falsi dixisse, quæcunque vaticinatus est scriptis mandata reliquit posteris ex eventu dijudicanda. Neque solus hic vates, sed & alii numero duodecim idem fecerunt: & quicquid boni malive nobis contigit, non secus ac illi prædixerant id ipsum evenit. Verum posthac de his quidem sigillatim sermonem faciemus.

Berosi testimonium de Balada.

Esajæ vatis laus.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς μὲν Ἐζεκίαν ἐβασίλευσε Μανασσῆς· καὶ ὡς ἐν αἰχμαλωσίᾳ μετέστρεψε πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἀποκατεστάθη εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ἣν Ἀμώσῳ κατέλιπεν.

CAP. III.

Quomodo post Ezeciam regnavit Manasses: utque, cum in captivitate esset, ad Deum reversus est, & in regnum suum est restitutus, quod Amoso reliquit.

ΕΠιβιοὺς δὲ ὃν προῄρηκαμεν χρόνον ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας, καὶ πάντα τὸν ἐν εἰρήνῃ [c] διάγων, τελευτᾷ· πεντηκοστὸν μὲν καὶ τέταρτον ἔτος τῆς ζωῆς διανύσας, εἴκοσι δὲ βασιλεύσας καὶ ἐννέα. διαδεξαμένου δὲ τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Μανασσῆς, [v] ἐκ μητρὸς Ἀχιβᾶς τὸ γένος πολίτιδος γεγονὼς, ἀπέρρηξε μὲν αὐτὸν τῆς πατρῴου ἐπιτηδεύματων, καὶ τὴν ἐναντίαν ἔτραπετο, πᾶν εἶδος πονηρίας ἐπιδεικνύμενος [x] ἐν τῷ τρόπῳ, καὶ μηδὲν ἀσεβὲς παραλιπών, ἀλλὰ μιμούμενος τὰς τῶν Ἰσραηλιτῶν παρανομίας, [y] αἷς εἰς τὸν Θεὸν ἐξαμαρτάνοντες ἀπώλοντο· μιαίνει δὲ καὶ τὸν ναὸν ἐτόλμησε τῷ Θεῷ, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν. ἀπὸ γὰρ τῆς εἰς τὸν Θεὸν καταφρονήσεως ὁρμώμενος, πάντας [z] ὠμῶς τοὺς δικαίους τοὺς ἐν τοῖς Ἑβραίοις ἀπέκτεινεν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν προφητῶν ἔσχε φειδώ· καὶ τινων δέ τινας καθ' ἡμέραν ἀπέσφαξεν, [a] ὥστε αἵματι ῥεῖσαι τὰ Ἱεροσόλυμα. λαβὼν οὖν ὀργὴν ἐπὶ τούτοις ὁ Θεος, πέμπει προφήτας πρὸς τὸν βασιλέα [b] πρὸς τὸ πλῆθος, οἳ ὧν αὐτοῖς ἐπέλησε τοὺς αὐτοὺς συμφορᾶς, αἷς σωφρονῆσαι προέτρεπεν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν Ἰσραηλίτας εἰς αὐτὸν ἐξυβρίζοντας. οἱ δὲ τοῖς μὲν λόγοις οὐκ ἐπίστευον, παρ' ὧν ἠδύναντο κερδῆσαι τὸ μηδενὸς πταῖσαι κακῶν. τοῖς δ' ἔργοις ἔμαθον ἀληθῆ τὰ προφητῶν.

β'. Ὡς γὰρ τοῖς αὐτοῖς ἐπέμενον, πόλεμον ἐπ' αὐτοὺς ἐκίνει, [c] διὰ τὸν τῶν Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλέως· [d] ὃς, στρατιὰν πέμψας εἰς τὴν Ἰουδαίαν, [e] τήν τε χώραν ἐλεηλάτησε, καὶ τὸν βασιλέα Μανασσῆν, δόλῳ ληφθέντα καὶ πρὸς αὐτὸν ἀχθέντα, πρὸς ὃ [f] ἐβούλετο τιμωρίαν εἶχεν ὑποχείριον. ὁ δὲ Μανασσῆς, τότε σωφρονεῖν ἐν οἷοις κακοῖς ἦν, καὶ πάντων αἴτιον ἑαυτὸν νομίζων, ἐδεῖτο τοῦ Θεοῦ προσέχειν αὐτῷ φιλάνθρωπον καὶ ἐλεήμονα τὸν πόλεμον. καὶ γίνεται τούτου τὴν ἱκεσίας ἐπακούσας ὁ Θεὸς [g] αὐτῷ. καὶ πάλιν εἰς τὴν οἰκείαν ὁ Μανασσῆς ἀπολυθεὶς ὑπὸ τοῦ [h] τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως ἀνασώ-

Ezecias autem rex, cum tempus, de quo ante diximus, supervixisset, atque tamdiu vitam pace egisset, morti occumbit; anno vitæ quarto & quinquagesimo exacto, regni vero nono & vigesimo. At Manasses filius ejus, qui in regnum successit, ex matre Achiba cive *Hierosolymitana* natus, à patris quidem studiis discessit, & contrarium vitæ institutum sequutus est, dum omne genus nequitiam præ se tulit, & nihil impii *intentatum* reliquit; sed Israëlitarum imitatus flagitia, quibus in Deum delinquendo perierunt, ausus est etiam templum *sordibus* polluere, simul & urbem omnemque regionem. Exorsus enim à Dei contemptu, crudeliter in omnes, quotquot erant in Hebræis, justos cædibus grassabatur, adeo ut ne vatibus quidem pepercerit: nam & horum aliquos quotidie interfecit, ut sanguine Hierosolyma *passim* manarint. Deus itaque, ob ista illis iratus, ad regem & ad populum vates mittit, per quos easdem illis minatus est calamitates, in quas contigit ut fratres eorum Israëlitæ inciderent ob suas in eum contumelias. At illi verbis quidem fidem non habebant, quibus id lucrari potuerant ut nihil mali experirentur; re ipsa vero comperuerunt, vera esse quæ prædixerant.

IV. *Manasses Judææ rex: Hieroboami sceleribus se obstringit.* 4 *Regum*, c. 21. 2 *Paral.* c. 33.

2. Cum enim in iisdem perseverarent *moribus*, bellum illis moveri *Deus* fecit à Babyloniorum & Chaldæorum rege: qui, misso in Judæam exercitu, & regionem depopulatus est, & Manassen regem, dolo captum & ad ipsum adductum, ad quodcunque voluit supplicium sibi obnoxium habuit. Cæterum Manasses, cum tum demum intellexisset quibus in malis versabatur, atque omnia sibimet accepta deberi cogitasset, Deum orabat obsecrabatque, ut hostem ad humanitatem in eum flecteret & misericordiam. Deus autem, exaudita supplicatione, votis ejus annuit. atque ita Manasses, toſque suos ad pietatem

Manasses victus & in captivitatem abductus ab hostibus. 4 *Regum*, c. 21. 2 *Paral.* c. 33.

Deum precatus in regnum suum remittitur: seque subdit

ורוזני פרסים LXX. καὶ ἔσονται] ἐμπαῖχοι ἐν τῷ οἴκῳ &c. *Chald.* &c. popul. magnates רברבין *Hebr.* סרים Eunuchus & aulicus Es. xxxix. 7. & alibi. SPANH.

o Τὸ ἄνδρας εἶναι] Sic *MSS.* (& Cocc.) τῷ in *Editis.*

p Τῷ Βαβυλωνίῳ] *Al.* τῶν Βαβυλωνίων.

q Δουλεύσοντας βασιλεῖ.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* δουλεύσοντ) in *Editis.*

r Τὸ ἔθνος αὐτοῦ] Τὸ ἦθος αὐτῶν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

s Εἶναι] Lege ὧν. COCC.

t Διάγων,] Διαγαγὼν *Vat. Hen.* & *Busb.*

v Ἐκ μητρὸς Ἀχιβᾶς] Ἐκ μητρὸς μὲν Ἀχιβᾶς τὸνομα, πολίτιδος δὲ γεγονὼς ἀτιμάζει ἑαυτὸν *Vat.* Ἀχιβᾶς ex LXXII. reponendum censeo. Vide Cotelerium ad PP. *Apostolicos*, p. 148.

x Ἐν τῷ τρόπῳ.] Ἐν τῷ πρώτῳ *Vat.* & *Gall.* 2. *Hen* & *Busb.* πρώτοις ἐπιδείξας *Zonar.*

y Αἷς εἰς τὸν Θεὸν ἐξαμαρτάνοντες] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* οἳ convertit. εἰς τὸν Θεὸν in *Editis.*

z Ὠμῶς τοὺς δικαίους] Ὠμῶς neque agnoscit *Vat.* neque *Epiphan.*

a Ὥστε αἵματι ῥεῖσαι] Sic *MSS.* ὡς τῷ αἵματι in *Editis.*

b Πρὸς τὸ] Illud πρὸς ex *MSS.*

c Παρὰ δὲ τὸν Βαβυλωνίων] Παρά τε δὲ in *MSS.*

d Ὡς στρατιὰν] Ita cum *Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* in reliquis ὁ. στρατείαν ἔπεμψεν.

e Τήν τε χώραν] Καὶ τὴν χώραν ἐλ. *Big.* & *Samb.* καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐλ. *Vat.* & *Vet. Interpr.*

f Ἐβούλετο τιμωρίαν] Ἠβούλετο *Big.* & *Samb.*

g Αὐτῷ.] Αὐτῶ *Samb. à manu secunda.*

h Τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως] Illud τῶν ex *MSS.*

ſes, à rege Babyloniorum dimiſſus, in regnum ſuum reſtituitur. Cumque Hieroſolyma veniſſet, id modis omnibus agebat, ut vel memoriam priorum de Deo errorum, quorum jam pœnitere cœpit, ex animo ejiceret, quoad ejus fieri potuit, omnique erga eum religione ſemet obligaret. Templum etiam conſecravit, & urbem luſtravit; & de cætero totus in eo erat ut gratias Deo pro ſalute *ab eo impetrata* referret, eumque ſibi quamdiu viveret propitium teneret. Quin & populum eadem facere docuit, ut qui intellexerat, qualem calamitatem parum aberat quin acceperit ob contrarium vitæ inſtitutum. Inſtaurato etiam altari ſacra legitima faciebat ex præſcripto Moyſis. Cumque eo quo oportuit modo religionem curaſſet, Hieroſolymorum ſecuritati proſpexit: adeo ut murum antiquum refecerit, alterumque ei adſtruxerit, ac præterea turres altiſſimas excitarit; & arces ſuburbanas, quo magis ad præſidium eſſent comparatæ, tum aliis rebus tum omne genus commeatu neceſſario inſtruxit. Atqui vero in iſtis mutatus in melius, ita reliquum vitæ agit, ut beatiſſimus dignuſque imitatione ex illo tempore habitus fuerit, quo cœpit pietatem erga Deum colere. Itaque cum vixiſſet annos ſeptem & ſexaginta è vita migravit, annis quinque & quinquaginta in regno exactis. Atque ipſe quidem ſuis in hortis ſepultus eſt: regnum vero ad filium ejus Amoſum delatum eſt, ex matre natum cui nomen quidem Emalſema, ex urbe vero Iabata oriunda.

2 Paral. c. 33. v. 27.

Manaſſes moritur. 4 Regum, c. 21. 2 Paral. c. 33.

ζεται. γιόμενος δ' εἰς τὰ Ιεροσόλυμα τῶν μὲν προτέρων ἁμαρτημάτων ὡδὶ τὸν Θεὸν καὶ τιὼ μνήμιν ἐποιήσαζεν, εἰ δυνατὸς αὐτῷ γένοιτο, τὸ ψυχῆς ἐκβαλεῖν, ὧν [1] μεταβουλεύειν ὥρμησε, καὶ πάσῃ χρῆσθαι ὡδὶ αὐτὸν δεισιδαιμονίᾳ. καὶ τὸν ναὸν ἥγνισε, καὶ τιὼ πόλιν ἐκάθηρε, καὶ πρὸς μόνῳ τὸ λοιπὸν ἰὼ τῷ χαίρειν τε τὸ σωτηρίας ἐκτίνειν τῷ Θεῷ, καὶ διατηρεῖν αὐτὸν διμενῆ πρὸς ὅλον τὸν βίον. [k] τὰ γὰ αὐτὰ πράττειν καὶ τὸ πλῆθος ἐδίδασκε, μεμαθηκὼς οἷα πρὸς μικρὸν ἐχρήσαντο συμφορᾷ, διὰ τιὼ ἐναντίαν πολιτείαν. ἐπισκοδόμησε γὰ καὶ τὸν βωμὸν, τὰς νομίμους θυσίας ἐπιτελῶ καθὼς διέταξε Μωϋσῆς. διοικησάμενος γὰ τὰ πρὸς τιὼ θρησκείαν, ὃν δεῖ τρόπον, καὶ τὸ τῶ Ιεροσολύμων ἀσφαλείας προενόησεν· ὥστε [l] τὰ παλαιὰ τείχη μὴ πολλῶς [m] ἐπισκοδόμησε πρόδηλος, καὶ ἕτερον αὐτοῖς [n] ἐπιβαλεῖν, ἀναξήσας τε καὶ πύργους ὑψηλοτάτους, τά τε πρὸ τὸ πόλεως φρούρια τοῖς τ' ἄλλοις καὶ δὴ καὶ σιτίων [o] πάντων εἰς αὐτὰ χρησίμων ὀχυρώτερα ποιήσας. ἀμέλει γὰ τῇ πρὸς ταῦτα μεταβολῇ χρησάμενος, ὅτω τὸ μεταξὺ διῆγε βίον, ὡς μακαρίως εἶναι καὶ ζηλωτὸς ἐκείνῳ ἐκ χρόνῳ λογιζόμενος, ἀφ' ἧ τὸ Θεὸν ἀσεβεῖν ἤρξατο. ζήσας οὖν ἔτη ἑξήκοντα [p] ἑπτὰ, κατέστρεψε τὸ βίον, βασιλεύσας ἔτη πέντε καὶ πεντήκοντα. καὶ θάπτεται μὲν αὐτὸς [q] ἐν τοῖς αὐτῷ προγόνοις· ἡ βασιλεία γὰ εἰς τὸν υἱὸν αὐτῷ [r] περιέρχεται [s] Αμωσον, μητρὸς [t] Εμαλσέμης μὲν ὄνομα τετυχηκυίας, ἐκ γὰ πόλεως [v] Ιαβάτης ὑπαρχούσης.

CAP. IV.

Ut loco Manaſſis regnavit Amoſus, & poſt Amoſum Joſias, vir juſtus piuſque. & de Olda vate.

ΚΕΦ. δ'.

Ως ἀντὶ Μανασσῆ ἐβασίλευσεν Αμως, καὶ μετ' Αμωσον Ιωσίας, δίκαιος ὢν καὶ ὁσιος. περὶ τ Ολδᾶς προφήτου.

Amoſus Judææ rex. 4 Regum, c. 21. 2 Paral. c. 33.

HIC patris ſcelera, quæ prima juventute facere auſus eſt, imitatus, ex familiarium ſuorum inſidiis ſua in domo interiit, cum vixiſſet annos quatuor & viginti, ex illis vero duo regnaſſet. In ejus autem interfectores animadvertit populus, atque Amoſum cum patre ſepeliunt, regnum vero filio ejus Joſiæ in manus tradunt, cum annum ætatis octavum ageret: cui mater erat ex oppido quidem Boſcethi, nomine vero Iede. Ille autem optima erat indole, atque à natura ad virtutem bene comparatus, regis Davidis mores in ſcopum & regulam adhibuit ad totam ſuam vitam inſtituendam: cumque annum duodecimum attigiſſet, pietatis ac juſtitiæ ſpecimen dedit *egregium*. Nam populum ad ſaniorem mentem reducebat, auctorque erat, ut, mutata de deaſtris, ut qui dii non eſſent, opinione, Deum patrium colerent: cumque ea quæ à majoribus ſuis acta eſſent diſpicere cœperit, quæ minus recte ſe haberent ſapienter emen-

Amoſo interfecto, regnat Joſias. 4 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 34.

V.

Joſiæ pietas.

Ορτος μιμησάμενος τὰ τὸ πατρὸς ἔργα, ἃ νέος ὢν ἐκεῖνος ἐτόλμησεν, ὑπὸ βουλῆς τῶν ἰδίων οἰκετῶν ἀπέθανεν ὑπὸ τ [x] οἰκίας τ [y] αὐτὸ, βιώσας ἔτη τέσσαρα & εἴκοσι, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν [z] δύο. μετὰ δὲ αὐτὸ τὸ πληθος τὸς φονεῖς [a] καὶ τῷ παλαὶ συνθαπτόντι τὸν [b] Αμωσὸν, τιὼ γὰ βασιλείαν τῷ παιδὶ αὐτὸ Ιωσίᾳ [c] παραδίδοσι, ὀκταέτει τιὼ ἡλικίαν ὄντι· ᾧ μήτηρ ἐκ πόλεως μὲν ἦν [d] Βοσκεθὶ, [e] Ιεδὴ γὰ τὄνομα. τιὼ δὲ φύσιν αὐτὸς ἄριστος ὑπῆρχε, καὶ, πρὸς ἀρετιὼ εὖ γεγονὼς, [f] τῶν Δαυίδου & βασιλέως ὑπογράμματος καὶ σκοπῷ καὶ κανόνι [g] περὶ τῆς ὅλης τὸ βίου ὑπογράφεως [h] κεχρημένος· ἡνίκα γὰ ἐτῶν δυοκαίδεκα, τιὼ ὁσίαν καὶ τιὼ δικαιοσύνην ἐπεδείξατο. τὸν γὰ λαὸν ἐσωφρόνιζε, καὶ παρῆν, τῆς περὶ τῶν εἰδώλων δόξης [i] ὡς οὐκ ὄντων ὑποστάντας, σέβειν τὸν πάτριον Θεόν· τότε τ προγόνων ὑπισχνοῦμενος ἔργα, τὰ μὲν ἁμαρ-

[1] Μεταβουλεύειν ὥρμησε,] Επιβουλεύειν *Big. Samb.* & *Vat.*

[k] Τὰ γὰ αὐτὰ] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ταῦτα γὰ αὐτὰ πρ. τὸ πλ. in *cæteris*.

[l] Τὰ παλαιὰ τείχη] Sic *MSS.* τὰ deëſt in *Editis*.

[m] Επισκοδόμησε] Cum ἐπισκοδόμησαν habeat *Vat.* ἐπισκοδόμησαν malui quam ἐπισκοδόμησας *Editorum Aliorumque*: nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.*

[n] Επιβαλεῖν,] Επιβάλλειν *Vat.*

[o] Πάντων εἰς αὐτὰ χρησίμων] Πλήθη aut ſimile quid poſt πάντων ſubintelligendum eſſe monuit Cl. *Lowthius.* ipſe τινὶ ſubintellectum puto. πάντων τ *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Deëſt vox εἰσκομιδὴ aut ſimile quid. COCC.

[p] Επτὰ,] Καὶ ἑπτὰ *Big.* & *Gall.* 1.

[q] Εν τοῖς αὐτῷ προγόνοις] Conf. ſup. lib. 9. c. 10. §. 4. SPANH.

[r] Περιέρχεται] Παραγίνεται *Big. Samb.* & *Vat.*

[s] Αμωσον,] Ita in *Editis Aliisque*, & ſatis recte & juxta quædam exemplaria LXXII. Αμμὼνα *Big. Samb.* & *Vat.* & Αμμωνὰν *Hen.* & *Busb.* ex alia lectione τ ε.

[t] Εμαλσέμης] Μεσυλλεμεθὰς juxta *Verit. Hebr.* Μεσολλὰμ, & Μαασαλαιηλὶθ, & Μεσολλαμ, & Μεσαλὰμ, & Μεσυλλέμεθ in LXXII. Εμσιμης *Big. Samb.* & *Gall.* Εμσιλμὴς *Vat.* in *Epiphanii* libris *Maſelmis.*

[v] Ιαβάτης] Ιαταμάτης *Vat.* in *Epiphanii* libris *Jechabeth.* Ιοβὰ nomen urbis juxta *Ver. Hebr.* Ιετὲα aut Ιετχὰ LXXII.

[x] Οἰκίας τ] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* οἰκίας in *cæteris*.

[y] Αὐτὸ,] Εαυτὸ *Vat.*

[z] Δύο.] Sic *MSS.* prout ſupra, p. 504. v. 1. ἔτη δύο in *Editis.*

[a] Καὶ τῷ πατρὶ] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. καὶ τῶτε π. in *Editis Aliisque.*

[b] Αμωσον,] Vide *Annott.* ad præced. c. §. 2.

[c] Παραδίδωσι,] Sic *Big.* & *Samb.* παραδίδωσι in *Editis Aliisque.*

[d] Βοσκεθὶ,] Ita cum *Cod. Vat.* quod *Voſcheti* vel *Voſcethi* habeant *Epiphanii* libri. Βοσκὲθ in *Editis Aliisque.*

[e] Ιεδὴ γὰ τὄνομα.] Εδις *Vat.* Ιεδεὶς *Samb.* & *Gall.* 1. Ιεδὶς *Big.* & *Gall.* 2. Ιεδία, θυγάτης Εδεὶα ἐκ Βασυρεὼθ LXXII. Ιεδιδὰ juxta *Verit. Hebr.*

[f] Τῶν Δαυίδου] Illud τ ex *MSS.*

[g] Περὶ τ ὅλης] In pleriſque *MSS.* τ ὅλης ὡδὶ τ βίου ἐπιτηδεύσεως.

[h] Κεχρημένος.] Εκείνῳ κεχρημένος *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

[i] Ως οὐκ ὄντων] Illud ὡς ex *MSS.* & *Vet Interpr.*

k Διώρ-

μαρτηθέντα [k] διώρθωσε σωφρόνως, ὡς ἂν [l] πρεσβύτατος καὶ νοῆσαι τὸ δέον ἱκανώτατος, ὅσα δ' εὕρισκεν εὖ γεγονότα καὶ κατὰ χώραν ἐφύλαττέ τε καὶ ἐμιμεῖτο. [m] ταῦτα δ' ἔπραττε, σοφίᾳ καὶ διανοίᾳ τῆς φύσεως χρώμενος, καὶ τῇ τῶν πρεσβυτέρων πειθόμενος συμβουλίᾳ καὶ ὠφελούσῃ. [n] τοῖς γὰρ νόμοις κατακολουθῶν, [o] ὕτω θεῖ τὴν τάξιν τῆς πολιτείας καὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείας [p] εὐοδεῖν τι συνέβαινε, διὰ τὸ τὴν τούτων παρανομίαν μὴ τυγχάνειν ἀλλ' ἐξηφανίσθαι. περιὼν γὰρ ὁ βασιλεὺς [q] καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν, τότε ἄλση τε τοῖς ξενικοῖς ἀνῃρημένα θεοῖς ἐξέκοψε, καὶ τοὺς βωμοὺς αὐτῶν κατέσκαψεν, [r] εἴ τι δ' ἀνάθημα τούτοις ὑπὸ τῶν προγόνων ἀνέκειτο περιυβρίζων κατέσπα. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς περὶ αὐτοὺς δόξης εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐπέστρεψε· καὶ τοὺς σωτηρίους [s] ἀπὶ φερομένους θυσίας, καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις αὐτὸς τῷ βωμῷ. ἀπέδειξε δὲ τινὰς κριτὰς καὶ ἐπισκόπους, οἳ ἂν διοικοῖεν τὰ παρ' ἑκάστοις πράγματα, πρὸ παντὸς τὸ δίκαιον τιθέμενοι, καὶ τῆς ψυχῆς οὐκ ἔλαττον αὐτὸ περιποιοῦντες. διαπεμψάμενος δὲ κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν, χρυσὸν καὶ ἄργυρον τοὺς βουλομένους [t] εἰσφέρειν [v] εἰς ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ, ὅσον τις ἢ προαιρέσεως ἢ δυνάμεως [x] ἔχοι. κομισθέντων δὲ τῶν χρημάτων τῆς ἐπιμελείας τοῦ ναοῦ καὶ τῆς εἰς τοῦτο δαπάνης προέστησε τόν τ' ἀπὸ τῆς πόλεως [y] Ἀμασίαν, καὶ [z] τὰ γραμματεῖα Σαφὰν, καὶ τὰ χαρτία τῶν [a] ὑπομνημάτων Ἰωάτου, καὶ τὰ ἱερέα [a] Ἐλιακίαν· οἱ μηδὲν ὑπερθέσθαι μηδ' ἀναβολὴν δόντες, ἐκτείνουσι καὶ πάντ' ὅσα πρὸς τὴν ἐπισκευὴν χρήσιμα ὠφελοῦσιν, εἶχον τὰ ἔργων. καὶ ὁ μὲν ναὸς οὕτως ἐπισκευασθεὶς τὴν τοῦ βασιλέως εὐσέβειαν φανερὰν ἐποίησεν.

β'. Ὀγδοον δ' ἤδη καὶ δέκατον τῆς βασιλείας ἔτος ἔχων, πέμπει πρὸς Ἐλιακίαν τὸν ἱερέα, κελεύων τὸ περιὸν τῶν χρημάτων [b] χωνεύσαντα ποιῆσαι κρατῆρας καὶ σπονδεῖα καὶ φιάλας εἰς τὴν ἀφιερωσίαν· ἔτι δὲ καὶ ὅσον ἂν ἡ χρυσὸς ἐν τοῖς θησαυροῖς ἢ ἄργυρος, καὶ τοῦτο προσκομίσαντας εἰς τοὺς κρατῆρας ὁμοίως καὶ τοιαύτα σκεύη δαπανῆσαι. προσκομίζων δὲ τὸν χρυσὸν ὁ ἱερεὺς Ἐλιακίας, ἐντυγχάνει τὰς ἱερὰς βίβλοις τὰς Μωϋσέως ἐν τῷ ναῷ κειμένας, καὶ προσκομίσας δίδωσι τῷ γραμματεῖ Σαφάν. ὁ δὲ ἀναγνοὺς ἀπήγγειλε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πάντα ὅσα κελεύσει ψευσθαι τέλος ἔχοντα ἐδήλου· [c] ἀπήγγειλε δὲ καὶ τὰς βίβλους αὐτῷ. ἀκούσας δὲ καὶ περιρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, τὸν ἱερέα καλέσας Ἐλιακίαν, καὶ αὐτὸν τὸν γραμματέα, καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων φίλων τινὰς, ἔπεμψε πρὸς τὴν προφῆτιν [d] Ὀλδὰν, γυναῖκα δὲ [e] Σαλλήμου, [f] τῶν ἐν δόξῃ τινὸς ὄντος διὰ δύναμιν ἐπιφανῆ, καὶ προστιθοὺς ἐκέλευε [g] λέγειν, ἱλάσκεσθαι τὸν Θεὸν καὶ [h] περὶαὐτοῦ καὶ ἐμοῦ· δεινὸν γὰρ εἶναι μὴ καθαίρειν τὰς Μωϋσέως νόμους τῶν προγόνων αὐτῶν [i] κινδυνεύουσιν ἀνάσσιοι γενέσθαι, καὶ τῆς οἰκείας ἐκπεσόντες ἐπ' ἀλλοτρίας

dabat, quasi summa fuisset senectute & ad cogitandum quid fieri oportet maxime idoneus; quæ vero bene ac suo loco facta deprehendebat, ea retinebat atque imitabatur. Ista autem faciebat ex mentis suæ perspicacia & ingenii solertia, seniorumque consiliis & institutis obsequendo. cum enim legum ductum sequeretur, ea re fiebat ut in rep. curanda & in religione erga Deum *instauranda* prospere etiam ei omnia cederent; eoque magis quod horum *regum* iniquitas non *amplius exemplo* esset, sed è conspectu sublata fuerit. nam rex, urbem pariter ac regionem omnem obeundo & lucos diis peregrinis dedicatos excidit, & aras eorum evertit, & donaria eis à majoribus consecrata cum ludibrio detraxit. atque ita populum ab ea quam de illis opinionem habuerunt ad Dei cultum convertit; *quo facto* hostias ut olim & solida sacrificia ejus ad altare afferri jubet. Constituit etiam certos judices & inspectores, ut res uniuscujusque curarent, juris & æqui rationem præcipue habentes, & illud non minus quam vitam tuentes. Deinde viros per totam suam ditionem dimisit cum mandatis, ut quicunque vellent aurum & argentum ad templum reficiendum afferrent, idque suo quisque arbitratu aut prout res pateretur. Cum autem allatæ essent pecuniæ, curam templi sumptuumque in illud faciendorum commisit Amasiæ prætori urbano, & Saphani scribæ, & Ioadæ commentariensi, & Eliaciæ pontifici; qui sine mora & dilatione, ubi architectos & reliqua ad *templi* reparationem necessaria paraverant, ad opus aggrediuntur. Et quidem templum ita instauratum fecit ut omnibus innotesceret regis pietas.

Deastrorum cultum tollit Josias.

Templum reficiendum curat.

2. At cum jam in regno annum decimum & octavum ageret, ad Eliaciam potificem mittit, jubens, ut, conflata quæ superat pecunia, crateras inde & pateras & phialas ad sacra procuranda conficeret: ac præterea quicquid auri argentive in thesauris esset, id quoque prolatum identidem in crateras & istiusmodi vasa impenderent. Pontifex autem Eliacias, dum aurum promit, forte incidit in sacros libros Moysis in templo repositos, eosque prolatos tradit Saphani scribæ. Ille vero, cum eos perlegisset, regem adit, nunciabatque omnia ad finem esse perducta quæ imperârit: insuper & libros *Moysis* ei prælegebat. His autem auditis, vesteque scissa, cum Eliaciam pontificem accivisset, ipsumque scribam, & ex amicis aliquot maxime necessariis, misit *eos* ad Oldam vatem, uxorem Sallumi, viri inclyti & nobilitate illustris, jussitque dicere, cum ad eam accessissent, ut Deum placaret studeretque propitium efficere: metuendum enim esse, ne, ob ea quæ patres contra Moysis leges fecerint, in eo sint discrimine ut extorres fiant, suisque sedibus pulsi in alienis omnium egentes miserabiliter vitam finiant. Cum autem vates ab ipsis

Vasa fabricari jubet in Sacrorum usum.

Liber legis repertus. 4 *Regum*, c. 23. 2 *Paral.* c. 34.

Olda malier vates.

k Διώρθωσε σωφρόνως] Ita *MSS.* διώρθωσε in *Editis.*

l Πρεσβύτατος] Cum *Samb.* & *Vat.* articulum ὁ omisimus ante πρεσβύτατος. atque καὶ ante κατὰ χώραν negligunt *Big.* & *Samb.*

m Ταῦτα δ' ἔπραττε,] Ταῦτα δὲ ἔπραττεν ἀπὸ σοφίας καὶ ἐπινοίας τῆς φύσεως χρώμενος συμβουλίᾳ τῇ καὶ ὠφελούσῃ *Vat.*

n Τοῖς γὰρ νόμοις κατακολουθῶν,] Ita in omnibus *MSS.* τοὺς γὰρ νόμους ὡς ἂν κατακολουθῶν in *Editis.* HUDS. Forte, τοὺς γὰρ νόμους, εἰς ὧν κατακολουθῶν, ὕτω π. τ. τ. τ. π. καὶ τ. π. τ. θ. εὐσεβείας, εὐοδεῖν συνέβαινε. *Leges enim, quas sequebatur, ita, quoad ordinem Reipublicæ & Divini cultus, recte procedere contigit, quod illarum violatio non extaret, sed abolita esset. Nam Rex &c.* COCC.

o Οὕτω θεῖ τὴν τάξιν] Οὕτως forsan pro ὕτως ex literarum similitudine in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ὡς θεῖ τὴν *Vat.* & *Gall.* 2. ὡστε τὴν τάξιν legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *sequens enim legem velut ordinem civitatis, & pietatem circa Deum gerens, omnia prospere gubernabat, & maximè quod à priorum regum iniquitate recedebat.* De voce ὕτω videsis Cl. *Perizonii* notas ad *Ælianum*, p. 10. c. 21.

p Εὐοδεῖν] LXX. Gen. XXIV. 12. εὐόδωσόν, & *Demosthen.* εὐοδῆσαι. *Aristoph. Ran.* v. 282. εὐοδίαν. SPANH.

q Καὶ τὴν πόλιν] Illud καὶ *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

r Εἴ τι δ' ἀνάθημα] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. εἴτι δ' ἂν ἀνάθημα in *Editis Aliisque.*

s Ἐπὶ φερομένους θυσίας.] Ἐπὶφερεῖς *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπὶφερομένους *Big.* & *Samb.*

t Εἰσφέρειν κομίζειν] Ita *Big.* & *Gall.* 1. ἐκέλευε in *reliquis.*

v Εἰς ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ,] Eo modo *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* ὡς ἐπισκ. in *Editis.* εἰς κατάσκ. *Gall.* 1. 2.

x Ἔχοι.] Forte ἔχοι. COCC.

y Ἀμασίαν,] Μαασὰ aut Μαασίαν LXXII.

z Ἰωάτου] Ἰωὰς aut Ἰωὰχ LXXII. Ἰωὰν juxta *Epiphanium.*

a Ἐλιακίαν·] Χελκίαν LXXII.

b Χωνεύσαντα] Χωνεύσαντας *Vat.* atque ita forsan *Epiphan.*

c Παρεγένετο δὲ] Παρεγένετο δὲ αὐτῷ καὶ τὰς βίβλους αὐτῶν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

d Ὀλδὰν,] Ὀλδᾶ in *Editis.* Οολδὰ, aut Ολδὰν, aut Ολδᾶν in *MSS.* Ολδαν LXXII.

e Σαλλήμου.] Σελλὴμ *Vat.* μητέρα Σελλὴμ LXXII. *Rom.* γυναῖκα Σελλὴμ LXXII. *Alex.*

f Τῶν ἐν δόξῃ] Τῶν ἐνδόξων τινὸς καὶ δ. εὐ. ἐπιφανῆ *Vat.*

g Λέγειν,] Sic cum *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in reliquis λέγων.

h Περὶαὐτοῦ] Ita in iisdem *MSS.* & *Vat.* περιέραὐτ in *cæteris.*

i Κινδυνεύουσιν] Κινδυνεύουσιν *Samb.* & *Vat.*

ipſis, quos miſerat rex, mandata ejus accepiſſet, præcepit illis ut ab ea digreſſi ad regem *iſta* dicerent; *Ejus reſponſum oraculare.* "quod Deus jam contra illos ſententiam "tulerit, quæ nullis refigenda eſt precibus, fore "ut populus pereat, & è regione *ſua* ejiciatur, & "omnibus quibus jam fruitur bonis mulctetur, "quòd *ſcilicet* leges violarint, & cum tam multum "temporis interim fuerit pœnitentiam non ege-"rint, præſertim cum vates eos monuerint ut ad "ſaniorem mentem redirent, pœnaſque manere "ſcelera prædixerint, quas, ut Deum eſſe credant, "& nihil mendacii iſtis ſubeſſe quæ per vates illis "denunciavit, omnino fore ut ab illis expetat, "propter ipſum tamen, quod juſtus exſtiterit, "etiam nunc moraturum eſſe calamitates; verum, "ut ille in vivis eſſe deſierit, quæ inferre decrevit "populo illaturum eſſe.

Joſiæ pietas. 4 Regum, c. 23. 3. Et quidem illi, cum mulier hoc vaticinium edidiſſet, reverſi ad regem ei omnia retulerunt. Ille vero, miſſis in circuitum nunciis, juſſit ut Hieroſolyma convenirent ſacerdotes & Levitæ, omnibus etiam cujuſcunque ætatis adeſſe imperatis. Cum autem congregati eſſent, primum quidem illis legebat libros ſacros: deinde, pro ſuggeſtu ſtans in medio populi, omnes *imperio* coëgit fidem jurejurando dare, ſe Deum certe colituros eſſe atque Moyſis leges obſervaturos. Illi vero & his prompte aſſenſerunt, & regis conſiliis obſequuturos ſe receperunt: moxque ſacra facientes litantesque Deum precabantur, ut benigne illos & miſericorditer reſpicere dignaretur. Porro juſſit pontifici *maximo*, ſi quod vas ſupereſſet à majoribus deaſtris diiſque peregrinis poſitum in templo, illud efferret: & cum non pauca eſſent congeſta, illis incenſis cinerem eorum * diſperſit: denique deaſtrorum ſacerdotes, genere Aaronis alienos, occidit.

Achiæ vaticinium impletum. 4 Regum, c. 23. 4. At cum iſta Hieroſolymis perfeciſſet, in *ſuæ ditionis* regionem proficiſcebatur; & quicquid in ea fecerat Hieroboamus, in peregrinorum numinum honorem, funditus delevit: falſorumque vatum oſſa ſuper altari, quod primus Hieroboamus exſtruxerat, igni cremavit. Et quidem Achiam vatem, cum ſe ad Hieroboamum contuliſſet, dum ille ſacrificaret totuſque populus audiret, quæ eventura eſſent prænunciaſſe; quod quidam ex Davidis progenie, nomine Joſias, hæc ipſa, quæ jam memoravimus, facturus eſſet. atque accidit ut iſta adimpleta fuerint, annis trecentis ſexaginta & uno clapſis.

5. Poſt hæc autem rex Joſias, ad alios etiam ex Iſraëlitis profectus, qui in captivitatem & ſervitium non abducti fuerant ab Aſſyriis, illis perſuaſit ut impie agere deſiſterent, deorumque alienorum cultum relinquerent, patrium vero Deum & maximum pie colerent, eique adhærerent: domoſque perſcrutatus eſt & villas & urbes, ſuſpicans fore ut aliquis intus cuſtodiret deaſtros. Quinetiam *ſolis* currus, qui *in aſcenſu ad templum* ſteterant, à majoribus fabricatos, & ſi quid aliud adorabant ut Deum,

ἔρημοι πάντων καταφρέψωσιν οἰκτρῶς τὸν βίον. [k] ἀκήσασα δ' ἡ προφῆτις ἅπερ τὸ πεμφθέντων παῦτα [l] αὐτῶν δι' ὧν ἐπέστειλεν ὁ βασιλεὺς, ἀνέλθουσιν αὐτὸς ἀπελθόντας πρὸς τὸ βασιλέα λέγειν· "ὅτι τὸ μὲν θεῖον [m] ἤδη "κατ' αὐτῶν ψῆφον ἤνεγκεν, ἵν' ἐκ ἱκεσίας ἄν τις "ἄκυρον ποιήσειεν ἀπολέσαι τὸν λαὸν, καὶ τὴν χώρας ἀνα-"λεῖν, καὶ πάντων ἀφελέσθαι τὰ νῦν παρόντων ἀγαθῶν πα-"ρασβάντας τὰς νόμους, καὶ τοσούτῳ μεταξὺ χρόνῳ μὴ με-"τανοήσαντας, τὰ μὲν προφητῶν τῶν ἀπαγορευόντων σωφρο-"νεῖν, καὶ τὰ μὲν ὑπὲρ τοῖς ἀσεβήμασι τιμωρίαν προλεγόντων, "ἵν', ἵνα πιστεύσωσιν [n] ὅτι θεός ἐστι, καὶ μηδὲν ἐψεύδετο τῶ-"των ὧν αὐτοῖς διὰ τῶν προφητῶν κατήγγειλε, πάντως "αὐτοῖς ποιήσειν, δι' αὐτὸν μέντοι δίκαιον γινόμενον ἐφέ-"ξειν ἐπὶ τοῖς συμφοραῖς, μὴ ἂν τὰ μὲν ἐκείνοις πεπρωτὰ τὰ "κατεψηφισμένα [o] πάθη τοῖς ὄχλοις ὑπερβαλεῖν.

γ'. Οἱ μὲν οὖν, τῆς γυναικὸς προφητευσάσης, ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. ὁ δ', ἀποπέμψας πανταχῆ τὸν λαὸν, ἐκέλευσε συνελθεῖν εἰς [p] τὰ Ἱεροσόλυμα τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας, [q] πᾶσαν τε ἡλικίαν προσαγαγεῖν παρεῖναι. ἀθροισθέντων δ' αὐτῶν, πρῶτον μὲν αὐτοῖς ἀνέγνω τὰς ἱερὰς βίβλους· ἔπειτα, [r] στὰς ἐπὶ βήματος ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, ὅρκους [s] ποιήσασθαι καὶ πίστις ἠνάγκασεν, ἢ μὲν θρησκεύσειν τὸν Θεὸν καὶ φυλάξειν τοὺς Μωϋσέως νόμους. οἱ δὲ προθύμως τ' [t] ἐπήνεσαν, καὶ τὰ προσταχθέντα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ποιήσειν ὑπέσχοντο· θύοντές τε προσηύξαντο καὶ καλλιερούντες τὸν Θεὸν [v] ἱκέτευον, δόμενόν καὶ [x] ἵλεω αὐτοῖς ὑπάρχειν. τὸν δ' ἀρχιερέα προσέταξεν, εἴ τι περιττὸν ὑπὸ τῶν προγόνων σκεῦος τοῖς εἰδώλοις καὶ ξενικοῖς θεοῖς κατασκευὴν μὴ ἐν τῷ ναῷ, τοῦτο ἐκβαλεῖν. συναθροισθέντων δὲ πολλῶν, καταπέμπας αὐτὰ τὴν πρόδον αὐτῶν διέσπειρε· καὶ τοὺς ἱερεῖς τῶν εἰδώλων, οὐκ ὄντας ἐκ τοῦ Ἀαρῶνος γένους, ἀπέκτεινε.

δ'. Ταῦτα δ' ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις διαπραξάμενος ἦκεν εἰς τὴν χώραν, καὶ [y] τὰ κατασκευασθέντα ὑπὸ Ἱεροβοάμου τοῦ βασιλέως εἰς τιμὴν τῶν ξενικῶν θεῶν ἠφάνισε· καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ψευδοπροφητῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ὃν κατεσκεύασε πρῶτος Ἱεροβοάμου, κατέκαυσε. [z] ταῦτα δὴ τοῦ προφήτου Ἀχίου καταλήψαντα πρὸς Ἱεροβοάμου, θυσιάζοντος αὐτοῦ καὶ πάντας ἀκόντος τοῦ λαοῦ, προκατηγγείλατο [a] τὰ γεγενημένα, ὅπερ τις ἐκ τοῦ Δαυΐδου γένους Ἰωσίας τέκνωμα ποιήσει τὰ προειρημένα. [b] σωίζει δὲ ταῦτα λαβεῖν τέλος, μὴ ἔτη τριακόσια καὶ ἑξηκονταέν.

ε'. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ βασιλεὺς Ἰωσίας προθυμεῖται καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὅσοι τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν δουλείαν [c] τὴν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων διέφυγον, ἀφεῖναι μὲν τοὺς ἀσεβεῖς πράξεις καὶ τοὺς τιμοὺς τοὺς πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους θεοὺς ἐγκαταλιπεῖν ἐπῆσε, τὸν δὲ πάτριον καὶ μέγιστον Θεὸν σεβεῖν, καὶ τούτῳ προσανέχειν· τοὺς οἴκους τε καὶ τοὺς κώμας ἠρεύνησε καὶ τοὺς πόλεις, μή τις ἔνδον ἔχοι τι τῶν εἰδώλων ὑπονοῶν. ἃ μὲν ἀλλὰ καὶ [d] τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα ἄρματα, ἃ κατεσκεύασαν οἱ πρόγονοι, καὶ

[k] Ακήσασα δ' ἡ προφῆτις] Forte ἀκήτασα δ' ἡ προφῆτις ἅπερ τὸ πεμφθέντων ἃ ἐπέστειλεν ὁ βασιλεὺς, *Vet. Audiens prophetiſſa quæ fuerant à rege mandata.* COCC.

[l] Αὐτῶν δι' ὧν] Δι' αὐτῶν ὧν *Big. Samb.* & *Vat.*

[m] Ηδη κατ' αὐτῶν] Illud ἤδη ex *MSS.*

[n] Οτι Θεός ἐστι,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. ὅτι ὁ Θεός ἐστι in *Editis Aliiſque.*

[o] Πάθη] Παθήματα *Vat.*

[p] Τὰ Ιερσόλυμα] Illud τὰ deëſt in aliquot *MSS.*

[q] Πᾶσαν τε ἡλικίαν] Πᾶσαν ἡλικίαν *Vat.*

[r] Στὰς ἐπὶ βήματος] Vocem στὰς non agnoſcit *Vat.*

[s] Ποιήσασθαι] Ita *Big. Samb. Gall.* 2. *Vat. Hen.* & *Busb.* ἐποιήσασθαι in *Aliis.*

[t] Επήνεσαν,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. in *Editis* ἤνεσαν.

[v] Ικέτευον,] Ηδη ante ἱκέτευον inſerunt *Big. Samb.* & *Vat.*

[x] Ιλεω αὐτοῖς ὑπάρχειν.] Ιλεων in *pleriſque MSS.*

* *Diſperſit:*] Diſperſit in fluvium, *Epiphan.*

[y] Τὰ κατασκευασθέντα] Illud τὰ ex *MSS.* & *Coccejo.*

[z] Ταῦτα δὴ τοῦ προφήτου Αχίου] Ita è *Cod. Vat.* ταῦτα δὴ κατελθόντα προφήτου πρὸς Ιεροβοάμου in *Editis Aliiſque.*

[a] Τὰ γενησόμενα,] Delendum forte τὰ. COCC.

[b] Σωίζει δὴ] Deëſt ἐν τοῖς ἄνω δεδηλώκαμεν, aut ſimile quid. COCC.

[c] Τὸν ὑπὸ τῶν Ασσυρίων διέφυγον] Τὸν accepimus ex *MSS.*

[d] Τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα ἄρματα,] Vetus mendum huic loco inoleviſſe palam facit *Vet. Interpr.* qui verba illa τὰ τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα plane omiſit. Quin & *Gelenius* in ſua verſione locum interpolavit ex 4 *Regum*, c. 23. v. 11. Ipſe τοῖς βαθμοῖς τεμένους vel τοῖς βάσεσι λιθίναις, aut ſimile quid mallem quam τοῖς βασιλευομένοις. HUDS. Gelenius hæc explicat de *Quadrigis Solis*, aliter *Ruffinus.* Cum Gelenio Gallus Interpres Arnaldus, juxta 2 Reg. xxii. 11. SPANH.

εἴ τι ἄλλο παῖστον ἰῶ [e] ᾧ προσεκυύσιν ὡς Θεῷ [f] ἐδάσασε. καὶ καθαρίσας ἄτω τὴν χώραν ἅπασαν εἰς Ιεροσόλυμα τὸ λαὸν συνεκάλεσε, καὶ κεῖ τὴν [g] ἀζύμων ἑορτήν, [h] καὶ τὴν πάσχα λεγομένην ἤγαγε· ἐδωρήσατό τε τῷ λαῷ [i] τὸ πάσχα, νεογνὰς ἐλίφους ☪ ἄρνας τρισμυρίας, βῶς δὲ εἰς [k] ὁλοκαυτώματα τρισχιλίας. παρεῖχον ᾗ ☪ τῶν [l] ἱερέων οἱ πρῶτοι ἀφὶ τὸ πάσχα τοῖς ἱερεῦσιν, [m] ἄρνας δισχιλίας ἑξακοσίας· καὶ τοῖς Λευίταις πενταχισχιλίας ἄρνας ἐδωκαν οἱ προεστῶτες αὐτῶν, βῶς ᾗ πενταισοσίας. καὶ γνομένης ἄτως ἀφθονος τῶν ἱερείων ὑποφίας, τὰς θυσίας ἐπετέλουν τοῖς Μωϋσέως νόμοις, ἑκάστου τῶν ἱερέων ἐξηγουμένου [n] καὶ διακονουμένου τοῖς ὄχλοις. καὶῦ μηδεμίαν ἄλλως ἄτως ἀχθῆναι τοῖς Εβραίοις ἑορτὴν ἀπὸ τῶν Σαμυήλου [o] προφήτου χρόνων αὔπον ἰῶ, τὸ πάντα κῆ νόμως ☪ κῆ τὴν ἀρχαίαν ἀναφύλαξιν τῶν πατέρων ἀπιτελεσθῆναι. ζήσας δὲ ἐν εἰρήνη μῆ ταῦτα Ιωσίας, [p] ἔτι τε ☪ πλείτῳ ☪ τῇ παρὰ πᾶσιν δόξῃ, κατέστρεψε τέτῳ τῷ τρόπῳ τὸν βίον.

de medio ſuſtulit. Cumque hoc modo regionem univerſam luſtraſſet, populum Hieroſolyma convocavit, ibique feſtum Azymorum, quod & Paſcha dicebatur, celebravit: donavitque populo victimas Paſchales, hœdos agnoſque lactentes ter mille, & in ſolida ſacrificia boum tria millia. Ac præterea principes pontifices in gratiam Paſchatis ſacerdotibus largiti ſunt agnorum duo millia & ſexcentos; & ſimiliter Levitis primores eorum dederunt agnorum quinque millia, & boves quingentos. Cumque tam magna eſſet victimarum copia, ſacra fecerunt convenienter Moyſis legibus, unoquoque ex ſacerdotibus præcunte & miniſtrante populo. Atque ideo nullum tale Paſcha à temporibus Samuelis vatis actum erat ab Hebræis, quod omnia ex legum præſcripto, priſciſque patriæ ritibus obſervatis, peracta fuerint. Poſt hæc autem Joſias, cum in pace vitam egiſſet, inſuper & divitiis & gloria inter omnes floruiſſet, vitæ finem habuit hujuſmodi.

Joſias Paſcha agit. 4 Regum, c. 23. 2 Paralip. c. 35.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Ιωσίας συνέβαλεν τῷ Νεχαὼ, καὶ τρωθεὶς μετ' ὀλὺ πλάτος· καὶ ὡς Ιωάχαζον βασιλέα ἀποδειχθέντα Νεχαὼ εἰς Αἴγυπτον ἀπήγαγε, καὶ Ιωακίμῳ βασιλείαν παραδίδωσι. ὡσάυτως δὲ καὶ Ιερεμίας ☪ Ιεζεκιήλ.

CAP. V.

VI.

Quomodo Joſias cum Nechao congreſſus eſt, & vulneratus non multo poſt moritur: utque Joachazum regem factum in Ægyptum abduxit Nechao, & regnum Joacimo tradidit. Deque Hieremia & Iezecielo.

[p] ΝΕχαὼ ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, [q] ἐγείρας στρατὸν, ἀπὸ τὸν Εὐφράτου [r] ἦλασε πόλεμον, Μήδους [s] πολεμήσων ☪ τὴν Βαβυλωνίους, οἱ τὴν [t] Ασσυρίων κατέλυσαν ἀρχήν. ὁ γὰρ Ασίας βασιλεῦσαι πόθον εἶχεν. γνομένου δὲ αὐτοῦ κῆ [v] Μένδην πόλιν, ἰῶ δὲ [x] αὐτὴ ὁ Ιωσίου βασιλείας, μὴ δυνάμενος εἴργειν αὐτὸν ἀφὶ τὸ ἰδίας ποιεῖσθαι χώρας τὴν ἀπὶ τοὺς Μήδους ἔλασιν. πεμψας ᾗ κήρυκα πρὸς αὐτὸν ὁ Νεχαὼ, οὐκ ἐπ' αὐτὸν στρατεύειν ἔλεγε, ἀλλ' ἀπὶ τὸν Εὐφράτην [y] ὡρμημένος· μὴ παροξύνειν δὲ αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὥστε πολεμεῖν [z] αὐτῷ κωλύοντι βαδίζειν ἐφ' ἃ διέγνωκεν. Ιωσίας ᾗ ὁ πρόσθεν τὸ ἀφὶ τοῦ [a] Νεχαὼ, ἀλλ' ἔτως ἔχειν, ὡς μὴ συγχωρεῖν αὐτῷ τὴν οἰκείαν διέρχεσθαι. [b] τὴν πεπρωμένην, οἶμαι, εἰς τέτ' αὐτὸν παρορμήσασης, ἵνα λάβῃ πρόφασιν κατ' αὐτοῦ. Διαπόρου δὲ γε αὐτοῦ τὴν δύναμιν, καὶ ἐφ' ἅρματος ὀκτὼ κέρας [c] ὀχουμένου, τοξεύσας τὶς αὐτὸν τῶν Αἰγυπτίων ἔπαυσε τὴν πρὸς τὴν μάχην σπουδῆς. τῷ τραύματι γὰρ βαρυληγὴς ὢν, ἐκέλευσεν [d] ἀναληφθῆναι τὸ ἅρμα, καὶ [e] ὑπέστρεψεν εἰς Ιερουσόλυμα.

NEchao Ægyptiorum rex, delectibus habitis, in expeditionem ad Euphratem fluvium profectus eſt, Medis bellum illaturus & Babyloniis, qui Aſſyriorum everterant imperium. illum enim cupido inceſſit regnandi in Aſia. Cumque ad Menden urbem perveniſſet, (erat autem illa in ditione Joſiæ) cum exercitu eum prohibuit ab expeditione contra Medos per regionem ſuam facienda. Nechao autem, præcone ad eum miſſo, dicebat ſe non in illum exercitum educere, ſed ad Euphraten ire contendiſſe, jubebatque cavere ne ipſum adeo irritaret, ut adverſus eum præliaretur, ſemet à propoſito itinere prohibentem. At Joſias iis quæ Nechao dixerat haud aſſenſit, ſed ſecum conſtituebat iter ei non dare per ſuæ ditionis regionem: fato eum, ut opinor, ad hoc ipſum impellente, ut illum perdendi occaſionem arriperet. Nam dum aciem inſtrueret curru ab uno cornu ad alterum vectus, quidam ex Ægyptiis, qui eum ſagitta petierat, fecit ut ei deflagraret belli cupiditas.

Nechao Ægyptiorum regis expeditio. 4 Regum, c. 23. & 2 Paralip. c. 35. Joſiam rogat Nechao ut ejus voluntate iter per provinciam ſuam facere liceat. 2 Regum, c. 23. & 2 Paralip. c. 35. Prohibetur à Joſia.

---

[e] Ω προσεκυύσιν] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. (& *Correjo*) ὃ προσεκυύσιν ὡς Θεῷ in *Editis Aliiſque.* ὃ προσεκυύσιν ὡς Θεὸν *Vat.*

[f] Εδάσασε.] Juxta *S. Literas* ἔκανσε vel κατέκανσε. Nolui tamen vocem ἐδάσασε loco movere, propter iſta *Euſtathii* ad *Homerum* (p. 1525. *Edit. Rom.*) ἔλεγον προσθ. ἀλλ' τραπέζας ὡς κατεσχῆ ἅπαντες, τὸ μέντοι αἴρειν αὐτὰς βασάζεσθαι ἔφασκον.

[g] Ἀζύμων ἑορτὴν,] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. τῶν ἀζύμων *Vat.* ἀζύμου ἑορτὴν in *Editis.*

[h] Καὶ] Abundat. COCC.

[i] Τὸ πάσχα,] Ante τὸ πάσχα forſan ſubintelligendum εἰς, aut reponendum auctoritate *Vet. Interpr.* & LXXII. 2 *Paralip.* c. 35. v. 8.

[k] Ολοκαυτώματα] Ολοκαύτωσιν *Big.* & *Samb.*

[l] Ιερέων οἱ πρῶτοι] Forſan Ιουδαίων pro ἱερέων ſubſtituendum, quod *primi Judæorum* habeat *Epiphan.* & οἱ ἄρχοντες LXXII. 2 *Paralip.* c. 35. v. 8.

[m] Αρνας διακοσίας ἑξακοσίας] *Agnos quinque & ſexcenta millia & Levitis agnos duo millia* in quibuſdam *Epiphanii* libris, in aliis *agnos quinque millia* & *Levitis agnos duo millia & ſexcentos.* Videſis 4 *Regum*, c. 23. v. 21. & 2 *Paralip.* c. 35. v. 7 & 8.

[n] Καὶ διακονουμένου] Illa καὶ διακονουμένου inſerta dedi, quod ἐξηγουμένου καὶ διακονουμένου habeant *Big. Samb.* & *Vat.* atque *Epiphanii* verſio, *hoſtias ſingulas enarrantibus & miniſtrantibus* &c.

[o] Ετι τε ☪ πλείτῳ] Ετι δὲ ☪ *Vat.*

[p] Νεχαω] Ita *Big. Gall.* 1. *Chron. Aliique.* Νεχάω in *Editis.* Νεχαως *Vat.* Νεχάω *Samb.* Νεκως *Herodoto*, l. 2. c. 156. qui dicit quod cum Syris (ita Judæos ſemper vocat) congreſſus in Magdolo eos vicerit.

[q] Εγείρας] Forte ἀγείρας. COCC.

[r] Ηλασε ποταμον,] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ἤλασε in *Editis Aliiſque.*

[s] Πολεμῶν] Ita in iiſdem *MSS.* & *Zonara.* πολεμῶν in *Editis Aliiſque.*

[t] Ασσυρίων] Eo modo *Big. Samb. Hen. Busb.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* Ασσυρίου in *reliquis.*

[v] Μενδὴν πόλιν,] Ita ſine ulla varietate in *Græcis* omnibus, in *Latinis* vero *Medin*, effluente ſono (ut puto) literæ γ, prout fieri ſolet. Verum cum *Hebræis* ſit מגדו, *Græcis* vero *Latiniſque Interpretibus* Μαγεδδώ. inde conjicio cum Cl. *Perizonio* (in *Orig. Ægypt.* p. 416.) *Joſephum* legiſſe *Migdo* aut *Megdo*; & hic loci Μεγδὼν ſcripſiſſe. An fuerit *Magdolus* in finibus Ægypti, cujus *Jeremiæ* c. 44. v. 1. & c. 46. v. 14. fit mentio, an *Mageddo* ſupra Samariam, an potius urbs quædam hujus nominis in finibus regni Judaïci, aliis diſquirendum relinquo. HUDS. Μενδήτιος νόμος Ægypti ἄλσος. lib. 4. c. xi. §. 5. SPANH.

[x] Αὐτὴ] Ita *Samb.* αὐτὸς in *aliis.*

[y] Ωρμημένος] Eo modo *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ὁρμηκέναι in *reliquis.*

[z] Αὐτῷ κωλύοντι] Αὐτὸν κωλύοντα *Vat.*

[a] Νεχαὼ,] Νεχαῶνος & mox εἶχεν *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vat.*

[b] Τῆς πεπρωμένης,] Τῆς πεπρωμένης ἀλαζονείας in *Editis* & quibuſdam *MSS.* Verum cum ἀλαζονείας non agnoſcat *Vet. Interpr.* neque *Big. Samb.* & *Vat.* faceſſere juſſi.

[c] Οχουμένου,] Ἐχομένου *Samb.* & *Gall.* 1.

[d] Ανακληθῆναι τὸ σφάτωμα,] Ita in *MSS.* ἀνακλιθῆναι *Baſ.* & *Vet. Interpr.*

[e] Υπέστρεψεν] Hîc ſequutus eſt *Chronicorum* auctorem, lib. 2. c. 35. v. 24. qui locus (ut notavit *Schotanus*) exponi debet ex 4 *Regum*, c. 23. v. 29.

Josias, adversus Nechao in prælium egressus, sagittâ ictus moritur. 4 Regum, c. 23. 2 Paral. c. 35.

piditas. Nam cum vulnus ægre ferret, jussit ut receptui canerent, & *statim* Hierosolyma reversus est. ex illa autem plaga moritur: & sepultus est magnifico funere in paternis monumentis, cum quidem annos triginta novem vixisset, ex his vero regnasset triginta & unum. Vehementer eum lugebat populus, multis diebus lamentis & mœrori se dedens. Hieremias autem vates lugubri carmine condidit super eo næniam, quæ etiamnum exstat. Hic vates etiam mala urbi eventura ante denunciavit, literisque mandavit & nunc factum excidium & **migrationem* in Babylonem. Verum non solus iste populo illa prædixit, sed & Jezeciemus vates qui primus de his duos libros conscriptos reliquit. Erant autem hi duo ex stirpe sacerdotali. Sed Hieremias quidem Hierosolymis commoratus est ab anno decimo tertio regni Josiæ, usquedum templum una cum urbe dirutum erat. At quæ huic vati acciderunt suo loco narrabimus.

Epicedium ei composuit Hieremias.

Vaticinantur Hieremias & Jezecielus.

Joachazus Judææ rex. 4 Regum, c. 23. & 2 Paral. c. 36.

2. Porro mortuo, quemadmodum ante diximus, Josia, regnum suscepit filius ejus nomine Joachazus, cum jam *ætatis* annum circiter vigesimum tertium egisset. Et hic quidem Hierosolymis regnavit, matre *natus* Amitala ex urbe Lobana: nequam vero erat & moribus impuris. Rex autem Ægyptiorum, à pugna reversus, Joachazum ad se accersit in urbem Amatha appellatam, quæ in Syria est: & illum quidem, cum ad eum venisset, in vincula conjecit; fratri vero eo natu majori, ex eodem patre, Eliacimo nomine, regnum tradidit, mutato ejus nomine in Joacimum. Regioni autem tributum imperavit, centum argenti talenta, & unum auri. Et hanc quidem pecuniæ summam Joacimus solvebat: secum vero rex Joachazum in Ægyptum abduxit; qui & illic vita decessit, regno potitus tres menses & dies decem. Mater autem Joacimi vocata est Zabuda, ex urbe Abuma oriunda. Atqui *is* injustus erat natura & malefícus, & neque in Deum pius, neque erga homines benignus.

Joacimus Judææ rex. 4 Regum, c. 23. & 2 Paral. c. 26.

πλουτᾷ δ' ἐκ τῆς βληγῆς [f] ἐκείνης τὸν βίον· καὶ [g] κηδεύ⟨θ⟩ὲν τοῖς πατρῴοις θήκαις μεγαλοπρεπῶς, βιώσας μὲν ἔτη τριακοντατεννέα, βασιλεύσας δὲ τούτων ἓν δέον τριάκοντα. πένθος δὲ ἐπ' αὐτῷ μέγα καὶ λαὸν πανὸς ἦχθη, πολλαῖς ἡμέραις ὀδυρομένοις καὶ κατηφοῦσι. Ἱερεμίας δὲ ὁ προφήτης, ὀπικήδειον [h] αὐτοῦ συνέταξε μέλος θρηνητικὸν, ὃ καὶ μέχρι νῦν διαμένει. ἔστι δὲ ὁ προφήτης καὶ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει δεινὰ προεκήρυξε, καὶ γράμμασι καταλιπὼν καὶ τοῖς νῦν ἐφ' ἡμῶν γινομένοις ἄλωσιν, τοῖς τε [i] Βαβυλωνίων αἵρεσιν. καὶ μόνον δὲ ἔστι προεθέσπισε ταῦτα τοῖς ὄχλοις, ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης Ἰεζεκίηλος. [k] ὃς πρῶτος τοῖς τούτων [l] δυσὶ βιβλίοις γράψας κατέλιπεν. ἦσαν δὲ οἱ δύο τῷ γένει ἱερεῖς. ἀλλ' ὁ μὲν Ἱερεμίας ἐν Ἱεροσολύμοις διῆγε, ἀπὸ τρισκαιδεκάτου ἔτους τῆς Ἰωσίου βασιλείας ἕως ἧς κατεσκάφη ἡ πόλις καὶ ὁ ναός. τὰ μέντοιγε συμβάντα τοῖς τοῦτον τὸν προφήτην, καὶ χώραν δηλώσομεν.

β'. Τελευτήσαντος δὲ Ἰωσίου, καθὼς προεῖπήκαμεν, τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Διαδέχεται [m] Ἰωάχαζος τοὔνομα, περὶ τρίτον καὶ εἰκοστὸν ἤδη ἔτος γεγονώς. καὶ ἔστι μὲν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐβασίλευσε, [n] μητρὸς Ἀμιτάλης καὶ πόλεως Λοβάνης, ἀσεβὴς δὲ καὶ μιαρὸς τὸν τρόπον. ὁ δὲ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, ὑποστρέψας ἀπὸ τῆς μάχης, μεταπέμπεται τὸν Ἰωάχαζον πρὸς αὐτὸν [o] εἰς [p] Ἀμαθὰ καλουμένην πόλιν, ἥτις ἐστὶ τῆς Συρίας. καὶ τὸν μὲν ἐλθόντα ἔδησε, τῷ δὲ [q] πρεσβυτέρῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ, ὁμοπατρίῳ ὄντι, Ἐλιακίμῳ τοὔνομα, τὴν βασιλείαν παραδίδωσι, μεταθεμένος αὐτοῦ [r] Ἰωακίμου. τὴν δὲ χώραν ἐπέταξεν ἐκτίνειν ἀργυρίου τάλαντα, [s] ἓν δὲ χρυσίου. καὶ [t] τοῦτο μὲν ἐτέλει ὁ Ἰωακίμου τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων· τὸν δὲ Ἰωάχαζον ἀπήγαγε εἰς Αἴγυπτον, ὃς καὶ ἐτελεύτησεν ἐν αὐτῇ, βασιλεύσας μῆνας τρεῖς, ἡμέρας δέκα. ἡ δὲ τοῦ Ἰωακίμου μήτηρ ἐκαλεῖτο [v] Ζαβούδα, ἐκ πόλεως δὲ ἦν [x] Ἀβούμας. ἐτύγχανε δὲ ὢν τὴν φύσιν ἄδικος καὶ κακοῦργος, καὶ μήτε πρὸς θεὸν ὅσιος, μήτε πρὸς ἀνθρώπους ἥμερος.

VII. CAP. VI. ΚΕΦ. ς'.

Quomodo Nabuchodonosorus, superato Ægyptiorum rege, bellum intulit Judæis, & Joacimum perimit, atque Joachimum ejus filium regem constituit.

Ὡς Ναβυχοδονόσορος, ἡττηθέντος Αἰγυπτίων βασιλέως, στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους Ἰωακίμου ἀπέκτεινε, καὶ Ἰωάχιμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ κατέστησε βασιλέα.

Nabuchodonosorus acie fundit Ægyptios.

ANno autem quarto ex quo is regnare cœpit, quidam nomine Nabuchodonosorus Babyloniorum imperium suscipit: qui sub idem tempus magno cum apparatu in urbem Charchamesam ascendit (illa autem ad Euphratem sita est) eo ani-

ΕΤΟΣ δὲ αὐτοῦ τῆς βασιλείας τέταρτον ἤδη ἔχοντος, τὴν Βαβυλωνίων [y] ἀρχὴν παραλαμβάνει τις Ναβυχοδονόσορος ὄνομα· ὃς ἐπὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν μετὰ μεγάλης παρασκευῆς ἐπὶ [z] Καρχαμησὰν ἀναβαίνει πόλιν, ἔστι δὲ αὕτη πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, πολεμεῖν διανοηθεὶς τῷ

---

f Ἐκείνης] Ita *Big Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐκεῖ in *Editis Aliisque.*

g Κηδευ⟨θ⟩ὲν τοῖς πατρῴοις θήκαις] Voculam μὲ post κηδευ⟨θ⟩ὲν ejecimus auctoritate *Cod. Samb.* & *Vet. Interpr.*

h Αὐτοῦ συνέταξε] Αὐτῷ *Hen.* & *Busb.*

* *Migrationem in Babylonem.*] Sequutus sum *Epiphanii* versionem.

i Βαβυλωνίων αἵρεσιν.] Βαβυλῶνος *Big. Samb. Gall.* 1. 2. *Hen.* & *Busb.*

k Ὃς πρῶτος] Illud ὃς non agnoscunt *MSS.* & *Vet. Interpr.*

l Δύο βιβλίοις] Alterum volumen excidisse retur *Pseudo Athanasius* in *Synopsi.* Ipse vero (inquit *Huetius* in *Dem. Evang. prop.* 4.) *Ezechielis* librum puto in duas partes olim distinctum fuisse; &, si conjecturis patet locus, XXXIX prioribus capitibus primum volumen, postremis novem constitisse alterum, quo templi reparatio & urbis dimensio continentur. Sic legit & distinguit *S. Petitus*, πρῶτος τοὺς τούτων δύο (de his duobus, *sc.* τοῦ ἐπὶ Τίτου θρυλουμένης ἁλώσεως καὶ τοῦ Βαβυλῶνος αἰχμαλωσίας) βιβλίον α γράψας κατέλιπεν. Videsis *Steph. Le Moine* in *Var. Sacr. tom.* 2. p. 383. & *J. A. Fabricium* de Pseudepigraphis, p. 1117.

m Ἰωάχαζος] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἰωάζος in *Editis.*

n Μητρὸς Ἀμιτάλης] Alibi ἐκ μητρός. Mox in *MSS.* Ἀμιτάλης (vel Αμπάλης) καὶ πόλεως Τωμιάνης (vel Τωμάνης) ἀσεβ. atque in *Epiphanii* libris, *Amita de civitate Thobona* (aut *Abana*) *fuitque impius* &c. denique *Interpretibus* LXXII. urbs hæc Λεβνὰ, aut Λοβνὰ, aut Λοβανὰ dicitur. unde (cum in *Editis* fuerit Ἀμιτάλης, ἀσεβὴς ὢν) rescripsi Ἀμιτάλης καὶ πόλεως Λοβάνης.

o Εἰς Ἀμαθὰ.] Αἰμαθὰ *Vat.* (*Coccejus*) & in *Epiphanii* libris *Hemath* aut *Emath.* ideo pro εἰς Σαμαθὰ reposui εἰς Ἀμαθά. Vide *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12. p. 281.

p Ἀμαθὰ καλουμένῳ πόλιν, ἥτις ἐστὶ τῆς Συρίας.] *Gen.* Σαμαθὰ. Urbs Syriæ, *Rufino* Emath. Hebr. חמת LXX. Εμαθ. SPANH.

q Πρεσβυτέρῳ] Vide *Usserium* ad A. M. 3371.

r Ἰωακίμου.] Vide *Grotium* ad 4 *Regum*, c. 23. v. 34.

s Ἓν δὲ χρυσίου.] Καὶ χρυσίου τάλαντα ί. *Chron. Alex.* καὶ χρυσίου τάλαντον ἓν, ἢ ὥς τινες ί. *Syncell.*

t Τοῦτο μὲν ἐτέλει] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ τὸ μὲν in *Editis.*

v Ζαβούδα,] Ζαβουδία *Vat.* Ισλδαφ LXXII.

x Ἀβούμας.] Forsan pro Ἀρούμας. nam urbs hæc Ρουμὰ aut Ρουμὰ dicitur in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 23. v. 37.

y Ἀρχὴν παραλαμβάνει τις Ναβυχοδονόσορος ὄνομα·] 2 Reg. XXIV. 1. &c. SPANH.

z Καρχαμησὰν] Ita cum *Samb.* & *Gall.* 1. Καρχάμισαν *Gall.* 2. Καρμάχησαν *Big.* Καρχαβησὰν in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Archamin* vel *Circamin.* juxta *Veris. Hebr.* (2 *Paralip.* c. 35. v. 20.) *Charchemisch.* Καρχαμὶς *Eusebio* in *Locis Hebr.* Creditur oppidum hoc fuisse, quod à Græcis Latinisque *Cercusium* vel *Circesium* vocabatur. de quo vide *Chr. Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 15. p. 437. & de nominis origine *J. Clericum* ad 2 *Paralip.* c. 35. v. 20. HUDS. Circamia *Rufin.* SPANH.

a Ni-

τ̃ Αἰγυπτίων [a] Νεχαώ. ὑπὸ τούτῳ γὰρ ἦν ἅπασα ἡ Συρία. μαθὼν δὲ τὴν τῶν Βαβυλωνίων προαίρεσιν ἐπὶ τὸν [b] ἐπ' αὐτὸν στρατείαν ὁ Νεχαὼ, καὶ αὐτὸς ὠλιγώρησεν· ἀλλὰ σὺν πολλῇ χειρὶ τ̃ [c] Ναβυχοδονόσορον [d] ἀμυνόμενος, [e] ἐξώρμησεν ἐπὶ τ̃ Εὐφράτην. συμβολῆς δὲ γενομένης ἡττήθη, καὶ πολλὰς ἀπέβαλε μυριάδας ἐν τῇ μάχῃ. Διαβὰς δὲ τ̃ Εὐφράτην ὁ Βαβυλώνιος, τὴν ἄχρι [f] Πηλουσίου Φοινίκην Συρίαν παρὲξ τ̃ Ιουδαίας. πᾶσαν δὲ ἔτη βασιλεύσας ἤδη ὃ Ναβυχοδονόσορος [g] ὄγδοον ἐπὶ τῷ Ιωακίμῳ τῷ τ̃ Εβραίων ἔχοντι τὴν ἀρχὴν, καὶ στρατιᾷ μὴ πολλῇ δυνάμεως ἐπὶ τοὺς Ιουδαίους ὁ Βαβυλώνιος, Φόρους αἰτῶν τ̃ Ιωάκιμον, ἢ πολεμήσειν ἀπῄλων. ὁ δὲ δείσας τὴν ἀπώλειαν, καὶ τὴν εἰρήνην ἀντικαταλλαξάμενος τ̃ χρημάτων, ἤνεγκεν αὐτῷ Φόρους ὃς ἔπρεπεν ἐπὶ ἔτη τρία.

β'. Τῷ δὲ τρίτῳ, στρατεύσαντος τοὺς Αἰγυπτίους ἀκούσας ἐπὶ τ̃ Βαβυλώνιον, καὶ τοὺς Φόρους αὐτῷ μὴ δοὺς, διεψεύσθη τ̃ ἐλπίδος. οἱ γὰρ Αἰγύπτιοι ποιήσασθαι τὴν στρατείαν οὐκ ἐθάρρησαν. ταῦτα δὲ ὁ προφήτης Ιερεμίας καθ' ἡμέραν προέλεγε, ὡς μάτην τ̃ ἀπὸ τ̃ Αἰγυπτίων ἐλπίσι προσανέχοιτο, καὶ ὡς δεῖ τὴν πόλιν ὑπὸ τ̃ Βαβυλωνίων βασιλέως ἀνάστατον γενέσθαι, καὶ [h] Ιωάκιμον τὸν βασιλέα χειρωθῆναι [i] ὑπ' αὐτοῦ. [k] ἀλλὰ ταῦτ' εἰς οὐδὲν χρήσιμον, οὐκ ὄντων τ̃ σωζησομένων, ἐλέγετο. καὶ γὰρ τὸ πλῆθος καὶ οἱ [l] ἄρχοντες ἀκούοντες παρημέλουν, καὶ πρὸς ὀργὴν λαμβάνοντες τὰ λεγόμενα, [m] ὡς οἰωνιζομένου καὶ τ̃ βασιλέως τ̃ προφήτου, τὸν Ιερεμίαν ἠτιῶντο, καὶ [n] ὑπάγοντες [o] δίκην καταψηφισθῆναι πρὸς τιμωρίαν ἠξίουν. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἤνεγκαν τὰς ψήφους κατ' αὐτοῦ, [p] οἱ δ' ἀπέγνωσαν τ̃ πρεσβυτέρων· οἱ καὶ σοφῆς ὄντες βεβαιοῦσαν τὸν προφήτην ἐκ τ̃ αὐλῆς, καὶ τοῖς ἄλλοις συνεβούλευσαν μηδὲν [q] βλαβεῖναι κακὸν τὸν Ιερεμίαν. ἔλεγον γὰρ ὡς μόνον τῶν προλεγόντων τῇ πόλει τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ Μιχαίαν πρὸ αὐτοῦ ταῦτα κατηγγελκέναι, [r] καὶ πολλοὺς ἄλλους, ὧν οὐδεὶς ὑπὸ τῶν τότε βασιλέων οὐδὲν ἔπαθεν, ἀλλ' ὡς προφήτης τ̃ Θεοῦ τιμῆς ἔτυχε. τούτοις καταπραύναντες τὸ πλῆθος τοῖς λόγοις, ἐρρύσαντο τ̃ καταψηφισμένης αὐτοῦ κολάσεως τὸν Ιερεμίαν· ὃς ἁπάσας τὰς αὐτοῦ προφητείας συγγραψάμενος, νηστεύσας δὲ καὶ συγκαλέσας ἐν τῷ ἱερῷ, μιᾷ ἑνὶ τῷ τ̃ πέμπτου ἔτους [s] τ̃ Ιωακίμου βασιλείας, ἀνέγνω τὴν βίβλον, ἣν ἐκ τῶν μελλόντων συμβήσεσθαι τῇ πόλει τε τῷ ναῷ τε τοῖς ὄχλοις ἐν συντελείᾳ χρόνου. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἡγεμόνες λαμβάνουσι παρ' αὐτοῦ τὸ βιβλίον, καὶ κελεύουσιν αὐτόν τε τὸν γραμματέα Βάρουχον ἐκπεδὼν [t] ἑαυτοὺς ποιῆσαι, μή τισι δῆλοι γένωνται· τὸ δὲ βιβλίον [v] αὐτὸ φέροντες τῷ βασιλεῖ διδόασιν. ὁ δὲ, παρόντων αὐτῷ τῶν φίλων, ἐκέλευσε τὸν ἑαυτοῦ γραμματέα λαβόντα ἀναγνῶναι. ἀκούσας δὲ τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ καὶ ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς, διέρρηξέ τε καὶ βαλὼν εἰς πῦρ ἠφάνισε· ζητηθέντας δὲ τόν τε Ιερεμίαν καὶ τὸν γραμματέα Βάρουχον, ἐκέλευσεν [x] ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν κολασθησομένους. οὗτοι μὲν οὖν διαφεύγουσιν αὐτοῦ τὴν ὀργήν.

mo ut bellum inferret Nechao Ægyptiorum *regi*. nam ſub eo *tum* Syria tota erat. Cum autem Nechao inita à Babylonio conſilia & expeditionem in ſe factam iri intellexiſſet, non ſegniter ipſe ſe geſſit: ſed cum valida manu, ut Nabuchodonoſorum *à progreſſu* arceret, ad Euphratem ire contendit. Commiſſo autem prælio victus eſt, & in pugna multas myriadas *de ſuis* amiſit. Atqui Babylonius, ſuperato Euphrate, Syriam *omnem* uſque ad Peluſium ſuam in poteſtatem redigit, præter Judæam. Quarto deinceps anno regni Nabuchodonoſori, qui octavus erat Joacimo Hebræorum imperium tenenti, Judæis magno cum exercitu bellum intulit Babylonius, poſtulans à Joacimo tributum, bellumque, ſi detrectarit, ei illaturum eſſe minatus. Ille vero minis perterritus pacem pecunia redemit, & tributum, quantum imperatum erat, ei præſtitit in tres annos.

Joacimo tributa imperat.

2. Tertio autem *anno*, cum audiſſet Ægyptios in Babylonium bella movere, atque *adeo* tributa ei non dediſſet, de ſpe ſua decidit. non enim auſi ſunt Ægyptii expeditionem ſuſcipere. Atqui eos Hieremias vates ſingulis *fere* diebus præmonuit, fruſtra eos in Ægyptiis ſpem repoſuiſſe, urbemque à Babyloniorum rege evertendam eſſe, atque Joacimum regem in ipſius poteſtatem venturum. Verum nihil proficiebatur ex iis quæ dicebat, quod nemo eſſet qui ſalutem erat conſequuturus. nam & vulgus & proceres iſta audita nihil curabant, & quæ dicta erant ægre ferentes, ac ſi male in regem ominaretur vates, Hieremiam accuſabant, litemque ei intendentes poſtulabant ut pœna mulctaretur. & cæteri quidem omnes contra eum ſuffragia tulerunt, ſeniores vero eum abſolverunt: qui, cum mentis eſſent ſanioris, vatem *etiam* ex *atrio dimiſerunt, aliiſque auctores fuerunt, ne quid mali adverſus Hieremiam deſignarent. Ajebant enim non hunc ſolum urbi futura prædicere, ſed & Michæam ante ipſum eadem eſſe vaticinatum, alioſque complures, quorum nullus à ſui temporis regibus malo ullo, ſed honore tanquam vates Dei erat affectus. Cum verbis iſtis populi animos mitigaſſent, à ſupplicio, quod ei decreverant, Hieremiam liberarunt: qui, ubi ſua omnia vaticinia ſcriptis mandaverat, jejunanti populo & in templum congregato, nono menſe anni quinti regni Joacimi, librum recitavit, quo omnia, quæ urbi & templo & populo mala imminebant, complexus fuerat. Principes autem, hiſce auditis librum ab ipſo accipiunt, ſimulque jubent tam ipſum quam ejus ſcribam Baruchum è medio ſecedere, ne quis ſciat ubi ſint: librum vero ad regem ferentes ei obtulerunt. Ille autem, cum amici ei adeſſent, juſſit ſcribam ſuum *librum* ſumere & legere. Aſt ubi audierat rex quæ in libro ſcripta erant, ira accenſus eum *manibus* diſcerpſit, injectumque in ignem cremavit: præcepitque Hieremiam & Baruchum perquiſitos ad eum adduci pœnas luituros. Cæterum illi iram ejus effugerunt.

Joacimus à Babyloniis deficit.

Hieremias cladem Hieroſolymis imminere prædicit.

Accuſatio in Hieremiam inſtituta. Jer. 26.

Hieremias abſolvitur. Jer. 26.

Hieremiæ liber à Joacimo combuſtus. Jer. 26.

3. At

a Νεχαώ.] Νεχάω in *Editis*. Νεχαῶνι *Big.* & *Samb.*
b Επ' αὐτὸν στρατείαν] Ita cum *MSS.* ὑπ' αὐτῷ in *Editis*.
c Ναβυχοδονόσορον] Sic *Samb.* & *G.* in *pleriſque aliis* Ναβουδονόσορον.
d Αμυνόμενος,] Forte ἀμυνόμενον. COCC.
e Εξώρμησεν ἐπὶ τ̃] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὥρμησεν in *ceteris*.
f Πηλουσίου] Conf. lib. VI. c. 7. §. 3. SPANH.
g Ογδοον ἐπὶ] Sic *MSS.* ὀγδόῳ in *Editis*.
h Ιωάκιμον τ̃ βασιλέα] Ιωακίμῳ τῷ βασιλεῖ mutavi in Ιωάκιμον τ̃ βασιλέα ex *Cod. Vat.* qui legit ad hunc modum, καὶ ὡς πέπτωκεν τῇ πόλει ὑπὸ τ̃ Βαβυλωνίων ἀνάστατον γενέσθαι καὶ Ιωάκιμον τ̃ βασιλέα χειρωθῆναι ὑπὸ αὐτοῦ. illud ὑπὸ αὐτοῦ habet *Big.* & πέπτωκεν τῇ πόλει ὑπὸ τ̃ Βαβυλωνίων ἀνάστατον *Hen.* & *Busb.*
i Υπ' αὐτοῦ.] Poſt hæc deeſt forſan πέπτωκεν. COCC.
k Αλλὰ ταῦτ'] Sic *MSS.* in *Editis* deeſt ἀλλά.
l Αρχοντες ἀκούοντες] Ηγεμόνες ἀκούσαντες ſolus *Vat.*
m Ως οἰωνιζομένου καὶ τ̃ βασιλέως] *Ut ominante adverſus Regem.* SPANH.
n Υπάγοντες] Forte ἐπάγοντες. COCC.
o Δίκην] Δίκη *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
p Οἱ δ' ἀπέγνωσαν] Sic *MSS.* pro οἱ καὶ *Editorum.* & mox pro οἱ ἂν repoſui οἳ καὶ, nixus auctoritate *Epiphanii.* HUDS. Vetus: *Seniores autem receſſerunt*; quaſi legiſſet, ἀπεχώρησαν. Forte οἱ ἂν καὶ ἀπέγνωσαν. hoc eſt, *quidam vero abſolverunt.* COCC.
* *Atrio dimiſerunt*,] *ſc.* carceris. nam αὐλὴ τ̃ φυλακῆς habemus in *Jer.* 32. & alibi.
q Διαθεῖναι κακὸν] Ita *Big.* & *Samb.* (& *Coccejus*) βλαβῆναι in *Editis*.
r Καὶ πολλοὺς ἄλλους,] Καὶ πολλοὺς μὲν οὐ οὐδεὶς *Vat.*
s Τῆς Ιωακίμου βασιλείας,] Illud τ̃ ex *MSS.*
t Εαυτοὺς ποιῆσαι,] Αὐτοὺς ἡσύχους *Big.* & *Vat.*
v Αὐτὸ φέροντες] Αὐτοὶ *Samb.* & *Vat.*
x Αχθῆναι πρὸς αὐτὸν] Ἀναχθῆναι *Big.* & *Samb.*

VIII. 3. At non multo poſt venientem cum exercitu Babyloniorum regem recipit, metu illorum quæ vates iſte prædixerat; nihil ſe mali paſſurum eſſe exiſtimans, ut qui nec *eum* excluſerit, nec ad bellum ſe pararit. Ille autem, ingreſſus in urbem, fidem *datam* non ſervavit; ſed robuſtiſſimos quoſque Hieroſolymitarum & forma præſtantes una cum Joacimo rege interfecit, quem inſepultum extra muros abjici juſſit, filium vero ejus Joachimum regem urbis & regionis conſtituit. Primores autem populi ad tria millia captivos Babylonem abduxit: in quibus erat etiam Iezecielus vates, cum eſſet adhuc puer. Et quidem hujuſmodi finem habuit rex Joacimus, cum vixiſſet annos triginta ſex, ex illis vero undecim regnaſſet. At qui ei in regnum ſucceſſit, Joachimus, cui mater erat Noſta nomine, civis vero *Hieroſolymitana*, regnavit menſes tres, decem dies.

Nabuchodonoſorus Hieroſolyma depopulatur. 4 Regum, c. 24. & 2 Paral. c. 36.

Joachimus Judææ rex. 4 Regum, c. 24. & 2 Paral. c. 36.

γ'. Μετ' οὐ πολὺ δὲ χρόνον στρατεύσαμενον ἐπ' αὐτὸν τὸν τῶν Βαβυλωνίων βασιλέα [y] δέχε[ται], καὶ τὸ δεῖσθαι τὸ περὶ τῶν προφθεμένων ὑπὸ τοῦ [z] προφήτου τούτου, οὐδὲν νομίζων [a] πίστεως δίκην μηδὲ ἀποκλείσας μηδὲ πολεμήσας. [b] εἰσελθὼν δὲ εἰς αὐτὸν, οὐκ ἐφύλαξε τὰς πίστεις· ἀλλὰ τοὺς ἀκμαιοτάτους καὶ κάλλει διαφέροντας τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀπέκτεινε μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωακίμου, [c] ὃν ἄταφον ἐκέλευσε ῥιφῆναι πρὸ τῶν τειχῶν, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάχιμον κατέστησε βασιλέα τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως. τοὺς δὲ ἐν αἰχμαλωσίᾳ, περὶ χιλίους ὄντας τὸν ἀριθμὸν, [d] αὐτοὺς αἰχμαλώτους λαβὼν, ἀπήγαγεν εἰς [e] τὴν Βαβυλῶνα· ἐν οἷς καὶ ὁ προφήτης Ἰεζεκιὴλ ἦν παῖς ὤν. καὶ τέλος μὲν τοιοῦτον Ἰωάκιμον τὸν βασιλέα κατέσχε, βιώσαντα μὲν ἔτη ἓξ καὶ τριάκοντα, βασιλεύσαντα δὲ τούτων ἕνδεκα. ὁ δὲ παραδεξάμενος αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ἰωάχιμος, ἐκ μητρὸς μὲν [f] Νοσῆς ὄνομα, [g] πολίτιδος δὲ, ἐβασίλευσεν μησὶ τρεῖς [h] ἡμέρας δέκα.

IX. CAP. VII.

ΚΕΦ. ζ.

Babylonius, cum pœnituiſſet quod Joachimum regem fecerat, ipſum Babylonem abduxit, & regnum Sedeciæ tradidit. Ille, vaticiniis Hieremiæ & Iezecieli diffidens, ad Ægyptios deficit: quos Judæam petentes vincit Babylonius. Quæque Hieremiæ acciderunt.

Στι ὁ Βαβυλώνιος, μεταγνοὺς ἐπὶ τῷ τὸν Ἰωάχιμον πεῖσαι βασιλέα, αὐτὸν ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τὴν βασιλείαν παραδίδωσι τῷ Σεδεκίᾳ. ἔτος, ἀπιστῶν τοῖς προφημένοις ὑπὸ τοῦ Ἱερεμίου καὶ τοῦ Ἰεζεκιήλου, τοῖς Αἰγυπτίοις προσίσταται· ὃς ἥκοντας εἰς τὴν Ἰουδαίαν νικᾷ ὁ Βαβυλώνιος. οἷά τε συνέβη τῷ Ἱερεμίᾳ.

Joachimi regis facti Babylonium pœnituit. Hieroſolymis obſeſſis, Joachimus deditionem facit: qui poſtea in captivitatem abducitur. 4 Regum, c. 24. & 2 Paral. c. 36.

BAbyloniorum autem regem, quòd regnum Joachimo dederat, non multo poſt inceſſebat metus. Nam veritus eſt, ne ille, paternæ necis injuriæ memor, regionem ab ipſa abalienaret. Miſſo igitur exercitu Joachimum in Hieroſolymis obſedit. Is vero, cum natura eſſet benignus & juſtus, noluit urbem circumſpectare ſua cauſa periclitantem: ſed ſumpta matre & cognatis, eos ducibus à Babylonio miſſis *obſides* tradidit, jurejurando ab illis accepto, nec ipſos *mali aliquid* paſſuros eſſe nec urbem. Sed fides dictis ne annum quidem manſit. Nam Babyloniorum rex eam non ſervavit, ſed per literas ducibus *ſuis* mandavit, ut, cum quotquot in urbe eſſent captivos feciſſent, adoleſcentes & artifices ad ſe vinctos adducerent (illi autem erant ad decem millia *numero*, octingentos & triginta duos) ac *præterea* Joachimum cum matre *ejus* & amicis. Illos itaque ad ipſum deductos in cuſtodia habuit. Sedeciam vero, Joachimi *abducti* patruum, regem conſtituit, cum jurejurando cum obſtrinxiſſet, ſe regionem illi ſane conſervaturum eſſe, nec quidquam novi moliturum, fauturumve *ullatenus* Ægyptiis.

Τὸν δὲ τοῦ Βαβυλωνίων βασιλέα, δόντα τὴν βασιλείαν Ἰωαχίμῳ, φοβερῆμα ἔλαβε δεῖσθαι. ἔδοξε γὰρ μὴ, μνησικακήσας αὐτῷ τὸν πατρὸς ἀναίρεσιν, ἀποστήσῃ τὴν χώραν αὐτοῦ. πέμψας τοιγαροῦν δυνάμιν [i] ἐπολιόρκει τὸν Ἰωάχιμον ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις. ὁ δὲ, φύσει [k] χρηστὸς ὢν καὶ δίκαιος, [l] οὐκ ἠξίου τὴν πόλιν κινδυνεύεσθαι δι' αὐτὸν περιορᾶν· ἀλλὰ [m] ἐπάρας τὴν μητέρα καὶ τοὺς συγγενεῖς, φοβηθεὶς τοῖς πεμφθεῖσιν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων στρατηγοῖς, ὅρκους παρ' αὐτῶν λαβὼν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν μητ' αὐτὸς παθεῖν μήτε τὴν πόλιν. [n] οἷς δὴ σφαλὴς ἡ πίστις ἔμεινεν. ὃ γὰρ ἐφύλαξεν αὐτῷ [o] ὁ τοῦ Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἀλλὰ τοῖς στρατηγοῖς ἐπέσταλεν, ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ πόλει λαβόντας αἰχμαλώτους, νέους τὴν ἡλικίαν καὶ τεχνίτας δεδεμένους ἄγειν πρὸς αὐτόν· ἦσαν δὲ ἅπαντες [p] εἰς μυρίους ὀκτακοσίους τριακονταδύο· καὶ τὸν Ἰωάχιμον μετὰ τῆς μητρὸς τῶν φίλων. τούτους [q] δὴ κομισθέντας πρὸς αὐτὸν εἶχεν ἐν φυλακῇ. τὸν δὲ θεῖον τοῦ Ἰωαχίμου [r] Σεδεκίαν ἀπέδειξε βασιλέα· ὅρκους παρ' αὐτοῦ λαβὼν, ἢ μὴν φυλάξειν [s] αὐτῷ τὴν χώραν, καὶ μηδὲν νεωτερίσειν, μηδὲ τοῖς Αἰγυπτίοις ξυνοήσειν.

β'. Σεδεκίας δὲ ὢν [t] μὲν ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑνὸς, ὅπερ τὴν ἡλικίαν παρέλαβεν· [v] ὁμομήτριος μὲν Ἰωακίμου τοῦ ἀδελφοῦ

Sedecias Judææ rex. 4 Regum, c. 24. & 2 Paral. c. 36. & Jer. c. 57.

X.

---

y Δέχε[ται]] Aliquid amplius in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *fœderis jure ſuſcipit.*

z Προφήτου τούτου,] Ita cum *Cod. Vat.* ſublata diſtinctione poſt προφήτου. nec aliter *Big. Samb.* & *Gall.* 1. niſi quod ὡς ante ἀδίκου inſerant. in *Editis* προφήτου. τούτους ἀδίκου non. Eſt qui τοῦτον legit, refertque ad Nabuchodonoſorum. alter vero in ora libri ſui τούτων repoſuerat.

a Πίστεως δεινόν] Ita paſſim in melioribus *MSS.* in *Editis* *Aliiſque* πίστεως. Vide *Stephani* Theſ. Gr. voce πάσχω.

b Εἰσελθὼν δὲ εἰς αὐτὸν,] Ἀπελθὼν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

c Ὃν ἄταφον ἐκέλευσε] Videſis *Tornellum* ad *A. M.* 3435. & *Uſſerium* ad *A. M.* 3405.

d Αὐτοὺς,] Forte abundat. COCC.

e Τὴν Βαβυλῶνα·] Illud τὴν ex *MSS.* ut & mox ἢ ante ὁ προφήτης.

f Νοσῆς ὄνομα,] Νοσσῆς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Νασσῆς *Vat.* Νεσθὰ aut Ναίσθα LXXII. *Nechuſta* Hebr. *Noheſta* Vulg. Lat. HUDS. LXX. Νέσθα MS. Alex. Ναίσθα *Hebr.* נחשתא. SPANH.

g Πολίτιδος] Uti Urbs, ἄστυ, πόλις nomina ſunt uni urbi celeberrimæ data, ſic Jeruſalem πόλις & Hieroſolymitana πολίτις & ἀστή. Sic ἀστὴ non modo dicitur Athenienſis, ſed quæ & ex alia urbe erat. Onomaſticon Græcum à Montfaucomo editum Ἀστή, πᾶσα ἡ ἐξ ἄλλης τινὸς ὧν πόλεως, ὡς μόνον ἐξ Ἀθηνῶν. Joſephus ipſe antea voce Ἀστὴ indicavit *mulierem* Hieroſolymitanam. REL.

h Ἡμέρας δέκα] Ita etiam *Zonaras.* verum ἡμέρας δέκα non agnoſcunt *S. Literæ.*

i Ἐπολιόρκει τὸν Ἰωάχιμον] Ita in *MSS.* (*Coc.*) & *Vet. Interpr.* πολιορκεῖ in *Editis.*

k Χρηστὸς ὢν καὶ δίκαιος,] In Deum impius erat, ut conſtat ex 4 *Regum*, c. 24. v. 19.

l Οὐκ ἠξίου τὴν πόλιν κινδυνεύεσθαι δι' αὐτὸν περιορᾶν· ἀλλὰ ἐπάρας τὴν μητέρα καὶ τοὺς συγγενεῖς, φοβηθεὶς τοῖς πεμφθεῖσιν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων στρατηγοῖς, ὅρκους παρ' αὐτῶν λαβὼν] Quo nomine idem Joachimus æternam laudem apud Judæos conſequutus dicitur *Aluſt.* lib. 6. c. 2. §. 1. SPANH.

m Ἐπάρας] Sic *MSS.* ἀπάρας in *Editis.*

n Οἷς δὴ σφαλὴς] Ὡς δ' ἐδεῖτο αὐτὸν *Samb.* οἷς δὲ ἐν αὐτῷ *Big.* ὡς δὲ ἐν αὐτῶν *Gall.* 1. ὡς ἐδεῖτο αὐτῶν *Gall.* 2. & *Vat.*

o Ὁ τοῦ Βαβυλωνίων] Illa ὁ τοῦ ex *MSS.*

p Εἰς μυρίους ὀκτακοσίους] Videſis *Tornellum* ad *A. M.* 3436. HUDS. Decem millia 2 Reg. XXV. 24. SPANH.

q Δὴ κομισθέντας] Illud δὴ ex *Big.* & *Samb.*

r Σεδεκίαν ἀπέδειξε βασιλέα·] Σαχχίαν paſſim in *MSS.*

s Αὐτῷ τὴν χώραν,] Sic *MSS.* αὐτῶν in *Editis.*

t Μὲν ἐτῶν εἴκοσι] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* μὲν deeſt *cæteris.*

v Ὁμομήτριος μὲν Ἰωακίμου] Vide *Jerem.* c. 36. v. 2. Hîc loci aliam,

ἀδελφῷ αὐτοῦ, τῶν ἢ δικαίων καὶ τοῦ δέοντος ὑπερόπτης. [x] καὶ γὰρ οἱ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἦσαν ἀσεβεῖς πρὸς αὐτὸν, [y] καὶ ὁ πᾶς ὄχλος ἐπ' ἐξουσίας ὕβριζεν ἃ ἤθελε. διὸ καὶ ὁ προφήτης Ιερεμίας πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν πολλάκις ἐμαρτύραττο, κελεύων τὰς μὲν ἄλλας ἀσεβείας καὶ παρανομίας καταλιπεῖν, προνοεῖν ἢ τοῦ δικαίου· καὶ μήτε τοῖς ἡγεμόσιν, εἶναι γὰρ ἐν αὐτοῖς πονηρὸς, προσανέχειν, μηδὲ τοῖς ψευδοπροφήταις ἀπατῶσιν αὐτὸν πεπιστευκέναι, ὡς οὐκέτι πολεμήσοντι τὴν πόλιν ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ὡς Αἰγύπτιοι στρατεύσουσιν ἐπ' αὐτὸν καὶ νικήσουσι. ταῦτα γὰρ οὐκ ἀληθῆ λέγειν, δόλῳ ἔτως ὀφείλοντα ψεύδεσθαι. ὁ ἢ Σεδεκίας, ἐφ' ὅσον μὲν ἤκουε τοῦ προφήτου ταῦτα λέγοντος, ἐπείθετο αὐτῷ, καὶ σωφρονεῖν πᾶσιν ὡς ἀληθεύουσι, καὶ συμφέρειν αὐτῷ πεπιστεύκεναι. διέφθειρον ἢ πάλιν αὐτὸν οἱ φίλοι, καὶ διῆγον ἀπὸ [z] τῶν τοῦ προφήτου πρὸς ἅπερ ἤθελον. προεφήτευσε ἢ καὶ Ιεζεκιήλος ἐν Βαβυλῶνι τοῖς μελλήσουσι τῷ [a] λαῷ συμφορᾶς, καὶ ἀκούσας ταῦτα ἔπεμψεν εἰς Ιεροσόλυμα. ταῖς ἢ προφητείαις αὐτῶν Σεδεκίας ἠπίστησεν, οὐκ ἰσαύτης αἰτίας. τὰ μὲν ἄλλα πάντα [b] συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας ἀλλήλοις εἰπεῖν σωφρόνη, ὥστε ἡ πόλις ἁλώσεται καὶ Σεδεκίας αὐτὸς αἰχμάλωτος ἔσται· διεφώνησε ἢ Ιεζεκιήλος εἰπών, [c] οὐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα τὸν Σεδεκίαν, τοῦ Ιερεμίου φάσκοντος αὐτῷ, ὅτι δεδεμένον αὐτὸν ὁ Βαβυλώνιος [d] ἀπάξει βασιλεύς. καὶ διὰ τὸ, μὴ ταὐτὸν αὐτοὺς ἑκατέρους λέγειν, καὶ ᾧ ἂν συμφωνεῖν ἐδόκουν, ὡς δόλῳ ἐκεῖνα ἀληθῆ λέγεσθαι [e] καταγνὼς, ἠπίστησε· καί τοι πάντα αὐτῷ κατὰ τὰς προφητείας ἀπέβαινεν, ἅπερ εὐκαιρότερον δηλώσομεν.

γ'. Τὴν συμμαχίαν [f] ἣν τὴν πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους ὅτι ἔτη ὀκτὼ κατασχών, διέλυσε τὰς πρὸς αὐτοὺς πίστεις, καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις προσέθετο, [g] καταλύσειν τοὺς Βαβυλωνίους ἐλπίσας, [h] ἂν μετ' ἐκείνου ἐγίνετο. μαθὼν ἢ τοῦτο ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτόν· καὶ τὴν χώραν κακώσας αὐτοῦ, καὶ τὰ φρούρια λαβὼν, ἐπ' αὐτὴν ἦκε τὴν τῶν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν πολιορκήσων αὐτήν. ὁ ἢ Αἰγύπτιος, ἀκούσας ἐν οἷς ἐστιν ὁ σύμμαχος αὐτοῦ Σεδεκίας, ἀναλαβὼν πολλὴν δύναμιν, ἦκεν εἰς τὴν Ιουδαίαν ὡς λύσων τὴν πολιορκίαν. ὁ ἢ Βαβυλώνιος ἀφίσταται τῶν Ιεροσολύμων, ἀπαντήσας ἢ τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς τῇ μάχῃ νικᾷ, καὶ τρεψάμενος αὐτοὺς εἰς φυγὴν ἐξ ὅλης διώκει τῆς Συρίας. ὡς δ' ἀνεχώρησεν ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς ἀπὸ τῶν Ιεροσολύμων, ἐξηπάτησαν οἱ ψευδοπροφῆται τὸν Σεδεκίαν, λέγοντες, ὅτε τὸν Βαβυλώνιον [i] αὐτὸν ἐπὶ πολεμήσειν καὶ τοὺς ὁμοφύλους, ὅτε ἀναστήσειν ἐκ τῆς οἰκείας εἰς τὴν Βαβυλῶνα· μὴ πάντων ἢ ἥξειν [k] τοὺς

matre qua frater Joacimus, justi vero & honesti contemptor. nam & quos ætatis adultæ circa se habuit impii erant, & populus universus licenter & insolenter pro suo quisque arbitrio se gerebant. Quamobrem Hieremias vates, rege adito, subinde quiritabatur, jubens ut à cæteris quidem impie & contra legem factis abstineret, justitiæ vero curam haberet, & neque ducibus (nam in iis malos esse) animum adverteret, neque falsis vatibus cum decipientibus crederet, quasi non iterum urbem oppugnaturus esset Babylonius, & quasi Ægyptii bellum ei essent illaturi victoriamque reportaturi. hæc enim non ex veritate esse, nec ita unquam eventura. Sedecias autem, tantisper quidem dum vatem ista loquentem audiret, ei fidem habebat, atque in omnibus tanquam vere dictis acquiescebat, & è re sua esse persuasum habuit: rursus vero amici ejus mentem subverterunt, & à vatis dictis adducebant ad ea quæ voluerant. sed & apud Babylonem Jezecielus clades populo imminere prædixit, quas, istis auditis, *literis mandatas* misit Hierosolyma. Atqui vero illorum vaticiniis ut non crederet, animum induxit Sedecias hujusmodi de causa. Accidit ut vates cætera quidem omnia sibi invicem consentientia dicerent, fore scilicet ut & urbs expugnetur, & ipse Sedecias captivus fiat: in hoc vero Jezecielus *ab altero* diffidebat, dicendo, Sedeciam non visurum esse Babylonem, Hieremia ipsi affirmante, quod Babyloniorum rex illum vinctum abducet. ideoque cum *ea de re* verba utriusque non convenerint, etiam illis, in quibus secum concordare videbantur, ac si ea haud vere dicta esse cognovisset, plane diffidebat: etiamsi omnia ei, prout illi vaticinati fuerant, obvenerint; de quibus loco magis opportuno dicemus.

Hieremias de Hierosolymorum excidio Sedeciam præmonet.

Suadetur Sedeciæ ut vati fidem non habeat.

Quare Hieremiæ & Jezecieli de Sedecia vaticinia diffidebant.

3. Cum autem in societate cum Babyloniis inita octo annos mansisset, non amplius fidem illis datam servavit, sed ad Ægyptios defecit, sperans fore, si secum conjungerentur, ut Babylonios funditus everteret. At ubi hoc intellexerat Babyloniorum rex, expeditionem in eum fecit, ejusque regione vastata & castellis occupatis ad ipsam Hierosolymitarum urbem vi oppugnandam accessit. Ægyptius autem, audito in quibus *angustiis* esset socius ejus Sedecias, cum magno exercitu Judæam petiit, eo quasi animo ut obsidionem solveret. Quo fit ut Babylonius Hierosolymis decederet, atque Ægyptiis obviam profectus cum illis prælio congressus est, & in fugam versos tota Syria expulit. Mox vero ut Babyloniorum rex Hierosolymis recessit, operam dederunt falsi vates ut Sedeciam deciperent, dicentes, neque ipsi porro bellum illaturum esse Babylonium ejusque popularibus, neque *ipsos* è sedibus suis Babylonem translaturum: sed captivos etiam redituros esse cum omnibus templi vasis, quæ *Babyloniorum* rex è delubro detra-

Sedecias à Babyloniis deficit, seque Ægyptiis conjungit.

Ægyptios superat & Syria pellit Babylonius.

aliam, quam codices nostri præ se ferunt, lectionem sequutus videtur *Epiphan.* qui vertit, *& nomen matris ejus Amias. Fuit autem contra justitiam superbus, circa quem impii locum maximum habere videbantur. Quapropter & Jeremias* &c.

x Καὶ γὰρ οἱ κατὰ τὴν ἡλικίαν] Καὶ γὰρ τὴν ἡλ. *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. καὶ γὰρ κατὰ τὴν ἡλ. *Big.*

y Καὶ ὁ πᾶς ὄχλος] Καὶ πᾶς ὄχλος *Vat.* & mox ἐξύβριζεν, & dein ἃ αὐτοῖς.

z Τῶν δὲ προφήτων] Illud τῶν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

a Λαῷ συμφορᾶς,] Sic *MSS.* & *Epiphan.* ναῷ in *Editis.*

b Συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας] Cum συμφωνοῦντας τοῖς προ. habeant *Big. Samb.* & *Gall.* 1. συμφρονοῦντας *Gall.* 2. & σύμφωνα τοὺς προφήτας *Vat.* ideo rescripsi συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας ἀλλήλοις εἰπεῖν σωφρόνη. Ferri tamen potest *vulgata* lectio, συμφωνοῦντα τοῖς προφήταις ἀλλήλοις εἰπεῖν σωφρόνη.

c Οὐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα τὸν Σεδεκίαν, ᾧ Ιερεμίου φάσκοντος αὐτῷ, ὅτι δεδεμένον αὐτὸν ὁ Βαβυλώνιος ἀπάξει βασιλεύς.] Ἐναντιοφανῆ quæsita inter Hieremiæ & Jezekielis vaticinia, eadem conciliata & completa infr. c. 8. §. 2. SPANH.

d Ἀπάξει βασιλεύς.] Ἀξει in *MSS.*

e Καταγνὼς,] In *Editis* λέγεσθαι γνὼς. καί τοι &c. λέγεσθαι καταγνὼς. καίτοι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. λέγεσθαι γνὼς, ἠπίστησε· καί τοι *Hen.* & *Busb.* unde levicula cum mutatione rescribendum censui. λέγειν καταγνὼς, ἠπίστησε· καίτοι &c. vel λέγειν γνὼς, ἠπίστησε &c.

f Δὲ τὴν πρὸς τοὺς] Ita *Big.* & *Samb.* καὶ pro ἢ in *cæteris*, atque ἐν legisse videtur *Epiphan.*

g Καταλύσειν τοὺς Βαβυλωνίους ἐλπίσας,] Καταλύειν τὰς B. *Samb.* καταλύειν τὰς B. *Vat.* καταλύειν τὰς πρὸς B *Big.* καταλύειν πρὸς Βαβ. *Gall.* 1. *à prima manu.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 10. §. 7. SPANH.

h Ἂν μετ' ἐκείνου ἐγίνετο.] Ἢ μετ' ἐκείνου *Samb.* & *Vat.* ἃ μετ' ἐκείνου *Big.* ἃ μετ' ἐκείνου in *Editis.* unde ausus sum rescribere, ἂν μετ' ἐκείνου ἐγίνετο. Si quis malit ἂν (vel εἰ) μετ' ἐκείνου ἐγένετο, per me licet. HUDS. Forte, εἰ μετ' ἐκείνου ἔσοιτο. Vetus, *Sperans cum illis contra Babylonios prævalere.* COCC.

i Αὐτὸν ἔτι πολεμήσειν] Ἔτι αὐτῷ πολεμήσειν καὶ τοῖς ὁμοφύλοις *Vat.* Diversam plane lectionem sequutus esse videtur *Epiphan.* qui vertit, *dicentes, quod neque Babylonius denique contra eum pugnaret, & contribules eorum, quos de provincia ad Babylonium demigraverat, cum Dei vasis omnibus quæ rex detulerat de templo reverterentur.*

k Τοὺς αἰχμαλώτους] Illa τοὺς αἰχμαλώτους absunt *Edit. Bas.* ut & *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

traxit. At Hieremias, cum *in medium* prodiisset, his contraria atque vera vaticinatus est; "quod "male quidem faciunt, & regem *vana spe* deci- "piunt, nihilque commodi ipsis sperandum ab "Ægyptiis: sed illis prælio superatis Babylonius "castra Hierosolymis admovebit, populumque ob- "sidione premet & fame necabit, & quotquot *ma-* "*lis istis* superfuerint captivos abducet, & bona "*eorum* diripiet, ac, divitiis templi inde exporta- "tis, illud etiam igni cremabit, urbemque à fun- "damentis diruet, ipsique & posteris ejus servie- "mus annos LXX. quibus completis, nos ea quam "sub istis tulerimus servitute, everso Babylonio- "rum imperio, liberabunt Persæ & Medi, à qui- "bus dimissi hanc terram repetemus, & templum "denuo ædificabimus, & Hierosolyma restitue- "mus." Ista dicens Hieremias, plerisque persua- "debat: at viri principes hominesque nequam, quasi haud mentis suæ esset, ipsum hanc ob rem vilipenderunt. Cum autem ei visum esset in patriam suam se recipere, Anathoth nominatam, sta- dia viginti ab Hierosolymis dissitam, quidam è ma- gistratibus, illi forte obviam factus, manus ei in- jiciebat, calumniam adhibens, quod in eo esset ut ad Babylonios transfugeret. Vates vero ajebat il- lum sibi falsum crimen inferre; seque in patriam iter intendere dicebat. at ille nihil ejus verbis mo- tus ipsum comprehensum ad magistratus duxit ut judicio perfunderetur, à quibus modis omnibus tortus & excruciatus servabatur ad supplicium. Et quidem aliquandiu ita degebat, ea quæ jam memoravimus inique patiens.

Hieremias prænunciat Hierosoly- morum ex- cidium. Jer. c. 37.

Hieremias comprehen- sus. Jer. c. 37.

Hieremias in carcerem compingi- tur. Jer. c. 27.

4. Anno autem nono regni Sedeciæ, & mensis decimi die decima, iterum Babyloniorum rex suis copiis Hierosolyma aggreditur: cumque ante ur- bem consedisset, summa contentione octodecim menses eam oppugnabat. Porro accidit ut tum simul Hierosolyma obsessa invaderent fames & pe- stilentia, malorum duo maxima, quæ dirum in modum *illic* grassata sunt. Interim autem Hiere- mias vates, in carceris custodia habitus, non quie- scebat; sed magna voce prædicabat, illud populum admonens, ut portis patefactis Babylonium *in ur- bem* reciperent. quod si fecerint, illos universos salutem consequuturos; sin minus, interituros esse. Prædicebatque *omnino* fore, ut, si quis in urbe manserit, alterutro pereat, aut fame consumptus, aut ferro hostili peremptus; sin vero ad hostes per- fugerit, mortem evasurum esse. At principes, cum ista auditione acciperent, iis nequaquam fidem ha- bebant, in summo licet periculo versarentur: sed irati regem adeuntes *ei omnia* nunciabant, & ac- cusatione instituta de vate querebantur, ut qui in- sanierit, & animos sibi in antecessum fregerit, & calamitatum denunciatione populo alacritatem & *promptitudinem* minuerit. illos enim paratos esse pro rege & patria *quodvis* adire discrimen: is vero mi- naciter monet, ut ad hostes fuga se recipiant, di- cens *brevi* fore ut urbs expugnetur & funditus evertatur.

Hierosoly- morum op- pugnatio. 4 Regum, c. 25. & 2 Paral. c. 36.

Ad popu- lum è custo- dia clamat Hieremias ut urbe ex- cederent.

Quamobrem accusatur.

αἰχμαλώτους τῶν τῆ ναῆ σκευῶν, ὧν ἐσύλησεν ὁ Βα- λεὺς ἐκ Ἰ νεώ. τὰ ἐναντία ἢ τούτων καὶ ἀληθῆ παρελ- θὼν [l] ὁ Ἱερεμίας προεφήτευσεν, "ὡς [m] ποιῶσι μὲν κα- "κῶς καὶ ἐξαπατῶσι τ βασιλέα, ᾧ δὲ ἢ τ Αἰγυπτίων "ἀδὲν ἔσται αὐτοῖς ὄφελος· ἀλλὰ νικήσας αὐτοὺς ὁ Βα- "βυλώνιος ἐπιστρατεύσει εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα μέλλῃ, καὶ "πολιορκήσῃ τε καὶ τῷ λιμῷ [n] διαφθερεῖ τ δῆμον, καὶ "τοὺς [o] περιλειφθέντας αἰχμαλώτους [p] ἄξει, καὶ τὰς ὑ- "σίας διαρπάσῃ, καὶ τ ἐν τῷ ναῷ πολλὴν σκυφορήσας "ἔτι δ αὐτὸν ἐμπρήσῃ δ καταισκάψῃ τὴν πόλιν, ᾗ δου- "λεύσομεν αὐτῷ δ τοῖς [q] ἐκγόνοις αὐτοῦ ἐπὶ ἔτη ἑβδομή- "κοντα. παύσασι δ' ἡμᾶς τότε τ [r] ἐπ' αὐτοῖς δουλείας "Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι, καταλύσαντες Βαβυλωνίους, ἀφ' "ὧν εἰς τόνδε ἀπολυθέντες οἰκοδομήσομεν τ ναὸν πάλιν, "καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα κατασκήσομεν." ταῦτα λέγων ὁ Ἱερεμίας ὑπὸ μὲν τῶν πλειόνων ἀπιστεύετο· οἱ δ ἡγε- μόνες καὶ οἱ ἀσεβεῖς ὡς ἐξεσηκότα τῶν Φρενῶν αὐτὸν [s] ὄν- τως ἐξεφαύλιζον. δόξαν δ αὐτῷ πᾶ εἰς τὴν [t] πατρίδα ᾠδαγωγέσθαι, λεγομένην Ἀναθώθ, ἐπεὶ δὲ ἀπέχουσι Ἱεροσολύμων εἴκοσι, πεντυχὼν κατὰ τὴν ὁδὸν τῶν ἀρ- χόντων τις, συλλαβὼν κατέσχε, συκοφαντῶν ὡς πρὸς τὸν Βαβυλωνίους αὐτομολοῦντα. ὁ δὲ ψεύδη μὲν ἐκεῖνον ἔλεγεν αἰτίαν ἐπιφέρειν αὐτῷ. βαδίζειν δ' αὐτὸν ἔφα- σκεν εἰς τὴν πατρίδα. ὁ δ' ὡ πεισθείς, ἀλλὰ συλλα- βὼν αὐτὸν, ἤγαγε εἰς δίκην πρὸς τοὺς ἄρχοντας· ὑφ' ὧν πᾶσαν αἰκίαν καὶ βασάνους [u] παρεμείνας, ἐφυλάττετο πρὸς τιμωρίαν. καὶ χρόνον μέν τινα διῆγε ἔτως, ἀδί- κως πάσχων τὰ προφρημένα.

δ'. Ἐτῇ δ' ἐνάτῳ τ Σεδεκίᾳ βασιλείας, καὶ ἡμέρᾳ δεκάτῃ ἐ δεκάτου μηνὸς, στρατεύει τὸ δεύτερον ὁ τ Βα- βυλωνίων βασιλεὺς ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ [v] προσπα- θήσας αὐτῇ μῆνας ὀκτωκαίδεκα μ' πάσης [x] ἐπολιόρκει Φιλοτιμίας. συνεπέπτωκε δ' εἰς τοῦτο πολιορκουμένοις τοῖς Ἱεροπολύμοις δύο τὰ μέγιστα τ παθῶν, λιμὸς καὶ φθορὰ λοιμικὴ, [y] ἐνισχύσασα σφοδρῶς. ἐν ᾗ τῇ εἰρκτῇ τυγ- χάνων ὁ προφήτης Ἱερεμίας ἠ ἡσύχαζεν, ἀλλ' ἐκε- κράγει, καὶ ἐκήρυττε φθαίνων τῷ πλήθει δέξασθαι τὸν Βαβυλώνιον ἀνοίξαντας τὰς πύλας. σωθήσεσθαι γὰ αὐ- τοὺς πανοικὶ τοῦτο πράξαντας, εἰ ᾗ μὴ, διαφθαρήσεσθαι. πρόλεγε δ' ὡς εἰ μὲν [z] ἐπιμένοι τις ἐν τῇ πόλει πάντως ἀπολεῖται [a] θατέρῳ, ἢ [b] λιμῷ δαπανηθεὶς ἢ σιδήρῳ τῷ τ πολεμίων· εἰ ᾗ [c] φύγοι πρὸς τοὺς πολεμίους, διασῶ- σεται τ θάνατον. [d] καὶ οἱ μὲν ὧδε ἐν αὐτοῖς ὄντες τοῖς θεί- οις ἐπίστευον, οἱ πώποτ' ἀκούοντες τ ἡγεμόνων· ἀλλὰ μετ' ὀργῆς ἀπήγγελλον ἐλθόντες πρὸς τ βασιλέα, καὶ κατη- γοροῦντες [e] καθηπτῶντο τ προφήτου ὡς μεμηνότος, καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν προκατακλώντος, καὶ τὰς τῶν χει- ρόνων κατηγορίας [f] τὸ προθυμον ἐκλύοντος ἔ πλή- θους· ἕτοιμον γὰ εἶναι αὐτὸ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τ πατρίδος [g] κινδυνεύσειν. ὁ ᾗ ἀπλεῖ πρὸς τοὺς πολεμίους [h] φεύ- γειν, ἀλώσεσθαι λέγων τὴν πόλιν καὶ [i] πάντως ἀπολεῖ- σθαι. ε'. Ο

Ad popu- lum è custo- dia clamat Hieremias ut urbe ex- cederent.

l Ὁ Ἱερεμίας] Articulum negligunt *MSS.*

m Ποιῶσι μὲ κακῶς] Ita in *MSS.* (ita & *Coccejus*. Vet. *male fa- cerent*) ἐπιῶσι perperam in *Editis Aliisque.*

n Διαφθερεῖ τ δῆμον,] Ita ex vestigiis *MSS.* Διαφθαρῇ in *E- ditis.*

o Περιλειφθέντας αἰχμαλώτους] Eo modo *MSS.* & *Zonaras.* Περιλειφθέντας in *Editis.*

p Ἄξει,] Iterum ex *MSS.* ἕξει in *Editis.*

q Ἐκγόνοις αὐτῶ] Ἐγγόνοις *Big. Busb.* & *Hen.*

r Ἐπ' αὐτοῖς δουλείας] Ὑπ' αὐτῶ *Samb.* ἐπ' αὐτοὺς *Vat.* HUDS. Lege ἐπ' αὐτοῖς. COCC.

s Οὕτως ἐξεφαύλιζον.] Οὕτως deëst *Vat.*

t Πατρίδα] Πατρὶς urbs, non regio natalis, uti Nazareth πατρὶς χριστῶ in N. T. REL.

v Προσκαθίσας αὐτῇ] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) προσκαθίσας in *E- ditis.*

x Ἐπολιόρκει Φιλοτιμίας.] Iterum cum plerisque *MSS.* πολιορ- κεῖ in *Editis Aliisque.*

y Ἐνισχύσασα σφοδρῶς.] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) ἐνισχυόντων in *Editis.*

z Ἐπιμένοι τις] Eo modo *Big.* & *Samb.* ἐπιμένῃ in *ceteris.*

a Θατέρῳ,] Ita *MSS.* Θατέρων λιμῷ δ. in *Editis.*

b Λιμῷ δαπανηθεὶς] Conf. infr. lib. XI. c. 6. §. 12. SPANH.

c Φύγοι πρὸς τοὺς πολεμίους,] Sic *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* φύγῃ pro Φεύγῃ in *Editis Aliisque.*

d Καὶ οἱ μὲ] Iterum cum *MSS.* Θάνατον. ὧδε ἐν αὐτοῖς ὄντες in *Editis.*

e Κατηκόντο τ προφήτου] Illud κατηκόντο pro κατηκόντου repo- sui ex *Codd. MSS.* in quibus aut κατηκόντο τ πρ. aut κατηκόντο κτεῖναι τ π. *Epiphanius* videtur legisse, ᾗ κατηγορήσαντες αὐτὸν ὡς μεμηνότα, κατηκόντο κτεῖναι τ προφήτου, τὰς ψυχὰς &c. nam vertit, *& accusantes eum quasi vesanum, accidendum esse prophe- tam poscebant, qui eorum animos frangeret.* πρὸς τ βασιλέα ᾗ κτεῖναι τ προφήτου ἠξίουν *Hen.* & *Busb.*

f Τὸ προθυμον ἐκλύοντος] Ita *MSS.* (& *Cocc. Vet. audaciam populi*) το deëst in *Editis.*

g Κινδυνεύσειν.] Κινδυνεύειν infertum dedi ex *MSS.*

h Φεύγειν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Φεύγων in *Editis.*

i Πάντως ἀπολεῖσθαι.] Πάντως ἂν αὐτῇ ἀπολεῖσθαι legisse videtur *Epiphan.* *k* Οὐ-

ε'. ὁ μὲν βασιλεὺς αὐτὸς μὲν, ὑπὸ χρηστότητος καὶ δικαιοσύνης, [k] ὀδὲν ἀφαπαρωξύνθη· ἵνα δὲ μὴ τοῖς ἡγεμόσιν ἀπεχθάνηται τοῦ τοιούτου καιρὸν ἀντιπεσὼν [l] αὐτῶν τῇ προαιρέσει, τ προφήτῃ ἐφῆκεν αὐτοῖς ποιεῖν ἅ, τι ἂν θέλωσιν. οἱ δὲ, τοῦτο ἐφεὶς αὐτοῖς ὁ βασιλεύς, ὡς οἷς τῷ εἰρκτῷ εἰσελθόντες, καὶ συλαβόντες αὐτὸν, εἰς τινα [m] λάκκον βορβόρου πλήρη [n] καθίσαντο, ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ. ὁ δὲ, [o] ἐν τῷ αὐχένι [p] ὑπὸ τὴν πλήθυν προσχεὶς, ἐν τούτοις ἦν. τ δή τις οἰκετῶν τὸν βασιλέως, ἐν τιμῇ τυγχάνων, Αἰθίοψ τὸ γένος, τὸ μὲν τ προφήτῃ πάθος ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ· φάσκων οὐκ ὀρθῶς ταῦτα τοὺς φίλους ὑπὸ τῶν ἡγεμόνας αὐτοῦ πεποιηκέναι, καταπονήσαντας εἰς βόρβορον τ προφήτην, καὶ τὸν διὰ τ δεσμῶν θανάτου πικρότερον ὅτως ἐσόμενον ἐπινοήσαντας κατ' αὐτοῦ. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, καὶ μεταγνοὺς ἐν τῷ συμβουλίᾳ ἢ προφήτην τοῖς ἡγεμόσιν, ἐκέλευσε τ Αἰθίοπα, τριάκοντα τ βασιλικῶν σωματοφυλάκων λαβόντα, καὶ χοινίκια, ἃ πᾶν ὁ [q] πρὸς τὴν τ προφήτου σωτηρίαν ἐπινοεῖ χρήσιμον, μὴ πρότερον ἀνελκύσαι τ Ιερεμίαν. ὁ μὲν Αἰθίοψ, συλαβὼν ὡς ἐπιτάγη, ἀνέστασεν ἐκ τοῦ βορβόρου τ προφήτην, καὶ ἀφῆκεν ἀφύλακτον.

ς'. Μεταπεμψαμένου δ' αὐτὸν κρύφα τοῦ βασιλέως, καὶ τί δύναται φέρειν αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ περὶ τῶν παρόντων σημαίνειν ἐρομένου; ἔχειν μὲν ἔλεγε, πιστεύήσεσθαι δ' εἰπὼν, ὅτι καὶ φανήσεσθαι ἀκουσθήσεσθαι· [r] ἀλλ' ὡς δὴ μέγα κακόν τι ἐργασάμενον ἀποκτείναι διέγνωσαν οἱ σοὶ φίλοι, φησί. καὶ πῶς νῦν εἰσὶν οἱ τ Βαβυλώνιον οὐκ ἔθ' ἡμῖν [s] ἀπατεύειν φάσκοντες, καὶ ἀπατῶντες [t] ὑμᾶς; [v] ἐλαβέμην γοῦν γε τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν, μή με καταγνῶναι θανάτου. τῷ δὲ βασιλέως ὄρκους αὐτῷ δόντος, ὡς ὅτε αὐτὸς αὐτὸν ἀναιρήσοι, ὅτε τοῖς ἡγεμόσιν ἐκδώσοι, [x] θαρρήσειν τῇ λεγομένῃ πίστει, συνεβούλευσεν αὐτῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν τοῖς Βαβυλωνίοις· ταῦτα δὲ αὐτῷ τ Θεὸν [y] δι' αὐτοῦ προφητεύειν ἔλεγε, εἴγε βούλεται σώζεσθαι, καὶ τὸν ἐφεστῶτα κίνδυνον ἀφευγεῖν, καὶ μήτε τὴν πόλιν εἰς ἔδαφος πεσεῖν, [z] μήτε τὸν ναὸν ἐμπρησθῆναι. αὐτὸν γὰρ τούτων παραίτιον ἔσεσθαι τῶν κακῶν τοῖς πολίταις, καὶ αὐτῷ πανοικὶ τ συμφορᾶς. ὁ δὲ ταῦτ' ἀκούσας, βούλεσθαι μὲν [a] αὐτὸν, ἔφη, ποιεῖν ἃ παραινεῖ, καὶ λέγειν σωφρονοῦντα αὐτῷ γινόμενα· δεδιέναι δὲ τοὺς αὐτομολήσαντας τῶν [b] ὁμοφύλων πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους, μὴ ἀφεληθεὶς ὑπ' αὐτῶν τῷ βασιλεῖ [c] κολασθῇ. παρεθάρσυνε δ' αὐτὸν ὁ προφήτης, καὶ μᾶλλον εὐνοεῖν τὴν τιμωρίαν ἔλεγε. κακὸς γὰρ κακῶς περιεσθήσεσθαι, παραδόντα τοῖς Βαβυλωνίοις, οὔτ' αὐτὸν, οὔτε τὰ τέκνα, οὔτε τὰς γυναῖκας, μένειν δὲ καὶ τὸν ναὸν ἀπαθῆ. καὶ τὸν μὲν Ιερεμίαν ταῦτ' εἰπόντα ὁ βασιλεὺς ἀπέλυσε, παραινέσας αὐτῷ, [d] μηδενὶ τῶν πολιτῶν τὰ δόξαντα αὐτοῖς ἐξενεγκεῖν· ἀλ-

5. Rex autem ipse, ex naturæ suæ bonitate & justitiæ amore, in eum nihil exacerbatus erat: sed, ne cum principibus inimicitiam exerceret tali tempore contra quam ipsi censuissent faciens, vatem illis in manus tradi permisit, ut de eo pro arbitrio statuerent. At illi, quamprimum hoc ipsis concessum erat à rege, in custodiam protinus ingressi, captum eductumque inde in fossam quandam cœno oppletam funibus demiserunt, ut suffocatus suam oppeteret mortem. Ille vero luto obrutus, oculis tantummodo ac naribus eminentibus, in his erat *angustiis*. Interim quidam è servis regis, qui tum forte in honore erat, homo Æthiops genere, id quod vati acciderat regi retulit; dicens amicos ejus & principes male egisse in eo quod vatem in cœnum demerserint, atque ita morte ea quæ in vinculis erat obeunda acerbiorem illi excogitaverint. Cum hæc audisset rex, illumque pœnituisset, quod vatem in principum potestatem tradiderit, mandavit Æthiopi, ut, assumptis triginta ex *famulis* regiis, & funibus, & quocunque sibi ad vatis salutem opus esse arbitraretur, quam cito posset Hieremiam *ex fossa* subduceret. Itaque Æthiops, sumptis quos adhibere jussus erat, vatem ex luto extraxit, liberumque dimisit.

In fossam conjicitur. Jer. c. 27.

Abdemelechus Æthiops hoc ei præstitit, ut è fossa extraheretur. Jer. c. 27.

6. Cum autem rex illum ad se clam accivisset, & ab eo quæreret, ecquod ei posset ex Dei oraculo dicere & in præsens *auxilium* indicare? Ajebat se quidem habere *quod diceret*, at fidem sane non inventurum esse adjiciebat, ne quidem si *ille* præceperit ut sibi dicto audientes essent: etenim amici tui, inquit, me quasi egregie maleficum perdere secum statuerunt. Et ubi nunc sunt illi qui Babylonium non redintegraturum esse bellum dictitabant, vosque decipiebant? Equidem & *ego* nunc vereor quod verum est dicere, ne me morte jubeas mulctari. Cum autem rex ei jurasset, nec se illum interfecturum, nec principibus traditurum, fretus accepta fide consilium ei dedit, ut urbem Babyloniis traderet: atque ad ista Dei oraculum ejus ore illum hortari ajebat, si modo velit incolumis esse, & ex periculo impendenti evadere, & neque urbem solo æquari, nec templum igne cremari. ipsum enim, **ni pareat*, civibus fore horum malorum causam, & sibi suisque omnibus calamitatis *auctorem*. Ille vero, ubi hæc audiverat, subjiciebat, se velle ista facere quæ suadet, dicitque è re sua fore ut fierent: sed in metu esse ex popularibus qui ad Babylonios transfugerunt, ne ab illis falso accusatus apud regem supplicio afficiatur. At vates illum bono animo esse jubebat, seque vanam sibi supplicii suspicionem augere dicebat. nihil enim mali passurum esse, si Babyloniis † *civitatem* dederet, neque ipsum, neque liberos, neque uxores *ejus*, templumque etiam illæsum manere. Et quidem Hieremiam ista loquutum rex dimisit, jussum nemini civium quæ illis facienda visa sunt prodere; ac ne principibus quidem, si cog-

Sedecias accersit Hieremiam, & quid facto opus sit ab eo quærit. Jer. c. 38.

Is eum hortatur ut urbis deditionem faceret, si salvus esse velit. Jer. c. 38.

[k] Οὐδὲν ἀφαπαρωξύνθη·] Sic *Big. Samb. Vat.* (*Cocc.*) & *Gall.* 1. 2. ὅ τι καὶ παρωξύνθη *Hen.* & *Busb.* ὅδιον ἰδίᾳ παρωξύνθη in *Editis.*

[l] Αὐτῶν τῇ προαιρέσει,] Illud αὐτῶν ex *MSS.*

[m] Λάκκον βορβόρου πλήρη καθίσαντο, ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ.] Hieremias in cœnosam fossam usque ad collum demersus. *Rufin.* in quendam locum. SPANH.

[n] Καθίσαντο, ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ.] Ita *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* καθισάνθ' in *Editis Aliisque.*

[o] Πρὸς δὲ αὐχένι] Vetus, *usque ad guttur in luto depositus.* Lege, ὡς δὲ αὐχένι ὑπὸ δὲ πλῆθος προσχεὶς. COCC.

[p] Ὑπὸ δὲ πλήθυς προσχεθεὶς,] Si recte se habeat locus, βορβόρῳ subintelligendum. Forsan πλῆθος ante πλήθυς exciderit. Juxta *Epiphanium* legendum, ὑπὸ δὲ πλῆθος προσχ.

[q] Πρὸς τὴν δὲ προφήτου] Πρὸς τὴν δὲ πρ. σωτηρίαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[r] Ἀλλ' ὡς δὴ μέγα] Ita in *Editis* & *Vet. Interpr.* ἀλλά τι δὴ κακὸν εἰργασάμενον in *plerisque MSS.*

[s] Ἐπισταδόσειν] In *nonnullis* ἐπισφαδόσειν.

[t] Ὑμᾶς;] Illud ὑμᾶς ex *MSS.*

[v] Ἐλαβέμην γοῦν γε] Δίδια γοῦν *Vat.* Ἐλαβέμην γοῦν τὴν τὴν *Big.* & *Samb.*

[x] Θαρρήσειν] Ita cum *Samb.* & *Vat.* θαρρήσας τε τῇ in *Editis Aliisque.*

[y] Δι' αὐτοῦ προφητεύειν] Sic cum *MSS.* (*Cocc.* & *Epiph.* qui *per se* vertit) δι' αὐτὸν in *Editis.*

[z] Μήτε τὸν ναὸν] Hic cum *Editis* consentit *Vet. Interpr.* μήτε τὸν ναόν. ἐμπρησθήναι γὰρ αὐτὸν τούτων in *MSS.*

* Ni pareat, *civibus fore horum malorum causam*,] Μὴ πειθόμενα aut simile quid post αὐτὸν γὰρ subintelligendum vel reponendum censeo: eoque magis quòd *Epiphanius* vertat, *quod si non fieret, ipse malorum autor* &c.

[a] Αὐτὸν, ἔφη,] Αὐτὸς *Big. Samb.* & *Vat.*

[b] Ὁμοφύλων] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῶν φίλων in *Editis.*

[c] Κολασθῇ.] Φονευθῇ *Vat. Hen.* & *Busb.*

† Civitatem *dederet*,] Ita etiam *Epiphanius*: adeo ut forsan παραδόντα τὴν πόλιν legerit.

[d] Μηδενὶ τῶν πολιτῶν] Πρὸς μηδένα τῶν πολιτῶν ἐξενεγκεῖν τὰ δόξαντα αὐτοῖς in *MSS.*

cognito quod à rege fuerit accerſitus percontarentur quidnam accitus ad eum dixerit, hujuſmodi quid indicaret: ſed ea ad illos ſimulatione uti, ac ſi precibus contenderit, ut vinclis & cuſtodia liberaretur. Itaque retulit eis prorſus eodem modo, quo juſſerat rex. nam cum vatem adiiſſent eum interrogabant, quidnam de illis ipſis conſultatum venerit ad regem? Et hæc quidem *de iſtis* ita dicta ſunt.

Proceres, Hieremiam adeuntes, percontantur quid regi dixerit. Jer. c. 38.

λὰ μηδὲ τοῖς ἡγεμόσιν, εἰ μαθόντες αὐτὸν ὑπὲ αὐτῦ μετάπεμπτον γεγονέναι πυνθάνονται τί κληθεὶς εἶπε πρὸς αὐτὸν, φεύζειν τὶ τύτων· ἀλλὰ σκήπτεσθαι πρὸς αὐτὲς, ὅτι δεηθείη μὴ ἐν δεσμῷ τυγχάνειν καὶ φυλακῇ. καὶ δὴ τῦτο πρὸς αὐτὲς ἔλεγεν. ἐπυνθάνοντο γὰρ ἐλθόντες πρὸς τὸν προφήτην, τί πρὸς αὐτῶν ἀφίκοιτο πρὸς τὸ βασιλέα [c] σκέπτεσθαι; καὶ ταῦτα μὲν ὕτως ἐλέχθη.

XI.

CAP. VIII.

Quomodo Babylonius Hieroſolyma expugnabat; temploque incenſo Hieroſolymitanos & Sedeciam Babylonem tranſtulit: quique tempore regum ſummum Pontificatum geſſerunt.

ΚΕΦ. ή.

Ὡς ὁ Βαβυλώνιος εἷλε τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν ναὸν ἐμπρήσας, τὲς τῶν Ἱεροσολυμιτῶν δῆμον καὶ Σεδεκίαν μετῴκισεν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ τίνες ἦσαν οἱ τῶν ἀρχιερωσυνῶν καταδέξαντες ὑπὲ τῶν βασιλεῦσιν.

Hieroſolyma oppugnat Nabuchodonoſorus. 4 Regum, c. 25. & Jer. c. 39. & c. 52.

AT Babylonius *interim* totis viribus & alacriter *admodum* Hieroſolyma oppugnabat: cumque turres multa terra aggeſta exſtruxiſſet, ex illis pugnantes è mœnibus repellebat. multos quoque per totum circuitum aggeres excitabat, qui altitudine *ſua* muros æquarent. Verum & propugnatores fortiter & alacriter obſidionem ferebant. neque enim fami neque peſtilentiæ ſuccumbebant, ſed quamvis intus malis iſtis exagitati erant, animos ad dura belli confirmabant, ne machinamentis quidem ab hoſtibus inventis & mœnibus admotis perterriti; ſed & alias omnibus quas illi intendebant objiciendas machinas excogitantes: adeo ut Babyloniis cum Hieroſolymitis plane ſolertiæ & *rei militaris* ſcientiæ certamen fuerit; dum illi quidem, ſi hiſce plus valerent, urbem ſe expugnaturos eſſe crederent, hi vero in eo ſalutis ſpem reponerent, ut novis ex adverſo comminiſcendis non defatigarentur fatiſcerentve, quibus irrita fierent hoſtium machinamenta. Atque iſta tolerarunt per menſes XVIII. donec aut peſte *plerique* conſumpti eſſent, aut telis perempti, quæ hoſtes è turribus in eos conjecerint.

ΤΗΣ δὴ πολιορκίας τῶν Ἱεροσολύμων ὁ Βαβυλώνιος ἐντεταμένως σφόδρα [f] καὶ προθύμως εἶχεν· [g] πύργους τε μεγάλων οἰκοδομήσας χωμάτων, ἀπ' αὐτῶν ἀνεῖργε τὲς τοῖς τείχεσιν ἐφεσῶτας. καὶ πολλὰ πρὸς τὸν κύκλον ὅλον ἦγε χώματα, τοῖς τείχεσι τὸ ὕψος ἴσα. [h] καρτερῶς δὴ καὶ προθύμως ἔφερον οἱ ἐντὸς τῆς πολιορκίας. ἐκαμνον γὰρ ὄχ πρὸς τὸ λιμὸν, ὄχ πρὸς τὴν νόσον τὴν λοιμικὴν, ἀλλὰ, καίπερ ἔνδον ὑπὸ τύτων ἐλαυνόμενοι τῶν παθῶν, τὰς ψυχὰς ἔῤῥωντο πρὸς τὸ πόλεμον, μήτε πρὸς τὰς ἐπινοίας τῶν ἐχθρῶν καὶ τὰ μηχανήματα καταπληττόμενοι, ἀλλ' ἀντιμηχανήματα [i] πρὸς πάντα παρ' ἐκείνων ἀντεπινοῦντες· ὡς εἶναι τὸν ὅλον ἀγῶνα καὶ τοῖς Βαβυλωνίοις καὶ τοῖς Ἱεροσολυμίταις τὸ ὀξύτητος καὶ σωτέρας, τὸν μὲν πλέον ἐν ταύτῃ δοκεῖν [k] τῇ ἀναιρέσει οἰομένων εἶναι τὸ πόλεως, τῶν δὲ τῇ σωτηρίαν [l] οὐκ ἐν ἄλλῳ τεθειμένων, ἢ ἐν τῷ μὴ καμεῖν [m] μηδ' ἀπιστεῖν [n] ἀντιφορήσεσιν, οἷς μάταια τὰ τῶν ἐχθρῶν [o] ἀπελεγχθήσεσθαι μηχανήματα. καὶ ταῦτ' ἐτέθειναν, ὑπὲ μῆνας ὀκτὼ καὶ δέκα, ἕως ἐδιεφθάρησαν ὑπὸ τε λιμῦ καὶ τῶν βελῶν, ἅπερ ἀπὸ τῶν πύργων εἰς αὐτὲς ἠκόντιζον οἱ πολέμιοι.

Hieroſolymitani in obſidione nihil intentatum relinquunt.

2. Urbs autem capta eſt anno undecimo regni Sedeciæ, quarti menſis die nona. Eam ſiquidem ceperunt Babyloniorum duces, quibus Nabuchodonoſorus urbem oppugnandam mandavit: nam ille in urbe Reblatha *tum* morabatur. Ducum autem nomina, qui Hieroſolyma expugnata ſubegerunt, ſi quis ea ſcire deſiderat, iſta erant; Nergelearus, Aremmantus, Semegarus, Naboſaris, Echarampſaris. Urbe autem capta circa mediam noctem, ac hoſtium ducibus in templum ingreſſis, Sedecias rex, ubi hoc ſenſit, aſſumptis uxoribus & liberis & ducibus & amicis, cum illis fugam ex urbe capeſſit *per fauces anguſtas munitaſque in deſertum. Cum autem quidam è transfugis hoc

Β'. Ἡρέθη δ' ἡ πόλις, ἐνδεκάτῳ ἔτει τῦ Σεδεκίᾳ βασιλείας, τῦ τετάρτυ μηνὸς τῇ [p] ἐνάτῃ ἡμέρᾳ. [q] εἷλον γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν Βαβυλωνίων, οἷς ὑπέθετο τῷ πολιορκίαν ὁ Ναβυχοδονόσορος· αὐτὸς γὰρ ἐν [r] Ῥεβλαθᾷ διέτριβε πόλει. τὰ δὲ τῶν ἡγεμόνων ὀνόματα, [s] εἴ τις ὑπιζητήσει γινῶναι, εἰσὶν τὰ Ἱεροσόλυμα παρῃσυληκότες ὑπέταξαν, [t] ταῦτα ἰῶ· [v] Νηργελέαρος, [x] Ἀρέμμανος, [y] Σεμεγάρος, Ναβώσαρις, [z] Ἐχαραμψαρίς. ἀλύσης δὲ τῆς πόλεως περὶ μέσην νύκτα, καὶ τῶν ἡγεμόνων τῶν πολεμίων εἰσελθόντων εἰς τὸ ἱερὸν, γνὺς [a] ὁ Σεδεκίας ὁ βασιλεὺς, περιβαλὼν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παῖδα καὶ τὲς ἡγεμόνας καὶ τὲς φίλους, φεύγει μετ' αὐτῶν ἐκ τῆς πόλεως διὰ τῶν καρτερῶν φάραγγος καὶ διὰ τῆς ἐρήμου. φεύγον-

---

e Σκέπτεσθαι;] Ita *Vat.* (& *Coccejus*) σκήπτεσθαι. ταῦτα in *ceteris.* ταῦτα μὲ ὕτως ἐπράχθη legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Hæc quidem ita geſta ſunt.*

f Καὶ προθύμως εἶχεν.] Illa καὶ προθύμως omittunt *Hen.* & *Busb.* nec in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.*

g Πύργους τε μεγάλων] Πύργους τε γὰρ *Big. Samb.* & *Vat.*

h Καρτερῶς δ'] Καρτερῶς τε *Vat.* καρτερῶς ἀντεῖχον *Hen.* & *Busb.* καρτερῶς καὶ προθύμως ἀντεῖχον legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit: *fortiter & promptiſſime reſiſtebant.*

i Πρὸς πάντα παρ' ἐκείνων] Illa πρὸς πάντα è *Codd. MSS.* & *Vet. Interpr.*

k Τῷ ἀναιρέσει οἰομένων] Τῷ αἱρέσει *Vat.*

l Οὐκ ἐν ἄλλῳ τεθειμένων,] Οὐκ ἐν ἄλλῳ τινὶ *Vat.*

m Μηδ' ἀπειπεῖν] Illa μηδ' ἀπειπεῖν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

n Ἀντεφορήσεσιν,] Ἀντεξορύσσουσιν *Vat.*

o Ἀπελεγχθήσεσθαι μηχανήματα.] Ἀπελεγχθήσεσθαι *Vat.*

p Ἐνάτῃ ἡμέρᾳ.] Ita etiam in omnibus *Epiphanii* libris, & in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 25. v. 2. & *Jer.* c. 39. v. 1. & c. 52. v. 6. ἑνδεκάτῃ *Big.* & *Samb.*

q Εἷλον γάρ] Ita *MSS.* εἷλον δ' ὧν in *Editis.*

r Ῥεβλαθᾷ] Ἀεβλαθὰ *Samb.* & *Gall.* 2. Ἀεφμαθᾷ *Big. Vat.* & *Gall.* 1. in *Epiphanii* libris *Rabbatha* & *Rabatha.* Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12. p. 282.

s Εἴ τις ἐπιζητήσει] Εἴτις γε *Vat.*

t Ταῦτα ἰῶ·] Illa ταῦτα ἰῶ adjecta eſſe volui è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* Verum nomina quæ ſequuntur corrupta admodum ſunt tam in *Codd. Lat.* quam *Gr.* nec minus vitioſa in LXXII. *Jer.* c. 39. v. 13. aut c. 49. v. 3. facta ex iſtis in *Verit. Hebr.* ſc. *Nergal-Sareſer, Samgar-Nebo, Sarſechim, Rabſaris, NergalSareſer, Rab-mag.* Videſis notas ad LXXII. *Editionis Franequeranæ* per Cl. *Lamb. Bos.* p. 977.

v Νηργελίαρος,] Ἠν Ῥωαλέαρος *Samb.* Ραγλάσαρος Ῥωαλέαρος *Big.* Ρεγλάσαρος *Vat.* Ρεγλάσαρος Ρεκλέαρος *Gall.* 2. HUDS. Nomina Ducum Babyloniorum, à quibus expugnata Hieroſolyma, *apud Rufinum* Hergella, Sarare Matuſa, Magones, Nabuzardan, Saris. SPANH.

x Ἀρέμμανος,] Ita in *Græcis* omnibus, aut Ἀρέμανος.

y Σεμεγάς,] Pro Εμεγάς *Editorum* placuit Σεμεγάρ reſcribere ex *MSS.*

z Ἐχαραμψαρίς.] Αχαραμψαρὶς *Gall.* 2. In *Epiphanii* libris ita fere leguntur, *Nergella, Serrarem, Matuſe, Meganis, Nabuzardan, Saris.*

a Ὁ Σεδεκίας] Articulum ὁ omittunt *Vat. Hen.* & *Busb.*

* *Per fauces anguſtas munitaſque in deſertum.*] *Per viam portæ muro utrinque ſeptam*, juxta *Verit. Hebr.*

ὁ Εκεί-

σώλων ἢ τῶν τινῶν αὐτομόλων τοῖς Βαβυλωνίοις, ὑπὸ τ ἕῳθεν ὡρμηκεν διώκειν αὐτόν· καταλαβόντες δὲ οὐκ ἀπῶχεν Ιερειχοῦντος, [b] ἐκύκλωσαν αὐτόν. οἱ δὲ φίλοι καὶ οἱ ἡγεμόνες οἱ συμφυγόντες τῷ Σεδεκίᾳ, ἐπεὶ τοὺς πολεμίους ἐγγὺς ἤδη εἶδον, καταλιπόντες αὐτὸν διεσκάρησαν, ἄλλος ἀλλαχόσε, καὶ σώζειν ἑαυτὸν ἕκαστος ἔγνω. ὀλίγοις δ' αὐτὸν συνῆν ὀλίγοις, [c] ζωγρηθέντες οἱ πολέμιοι μετὰ τῶν τέκνων καὶ τῶν γυναικῶν, ἤγαγον πρὸς τὸν βασιλέα. προσφωνούμενον δ' αὐτὸν ὁ Ναβουχοδονόσορος ἀσεβῆ καὶ προδότην ὑπεκάλει ἤρξατο, καὶ [d] ἀμνήμονα [e] τῶν πρόσω λόγον ὃν ἐποιήσατο, σώζειν αὐτῷ τὴν χώραν [f] ὑπισχνούμενον. ὠνείδιζε [g] δὲ ἀχαριστίαν, παρ' αὐτοῦ μὲν λαβόντι τὴν βασιλείαν, [h] Ἰωαχίμῳ γὰρ αὐτὴν ὑπ' ἐκείνου δοθεῖσαν ἀφελόμενον ἐκείνῳ δῶναι, [i] χρησαμένῳ δὲ τῇ δυνάμει κατὰ βούλησιν. ἀλλὰ μέγας, εἶπεν, ὁ Θεὸς, ὃς μισήσας σε τὸ πρῶτον, ὑπουργὸν ἡμῖν ἔδωκε. χρησόμεθα δὲ τούτοις πρὸς Σεδεκίαν τοῖς λόγοις, τοὺς υἱοὺς ἐκέλευσε [k] παρεῖναι καὶ τοὺς φίλους ἅπαντας, [l] αὐτοῦ τε Σεδεκίου καὶ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων βλεπόντων. ἔπειτα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκόψας τῷ Σεδεκίᾳ, δήσας ἤγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ ταῦτα αὐτοῦ συνέβη, [m] ἃ [n] Ιερεμίας τε καὶ Ιεζεκιὴλ προεφήτευσαν αὐτῷ· ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον, καὶ λαλήσει αὐτῷ κατὰ στόμα, καὶ ὄψεται τοῖς ὀφθαλμοῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν Ιερεμίας εἶπε· τυφλωθεὶς δὲ καὶ ἀχθεὶς εἰς Βαβυλῶνα, τοῦτο οὐκ εἶδε καθὼς Ιεζεκιὴλ [o] προεῖπε.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν, ἱκανῶς ἐμφανίσαι δυνάμενα τὴν τοῦ Θεοῦ [p] φύσιν τοῖς ἀγνοοῦσιν, εἰρήκαμεν, ὅτι ποικίλη τ' ἐστὶ καὶ πολύτροπος, καὶ πάντα κατ' ὥρας [q] ἀπαντᾷ πεπραγμένως, ἃ τε δεῖ γίνεσθαι [r] προλέγει· τήν τε τῶν ἀνθρώπων ἄγνοιαν καὶ ἀπιστίαν, ὑφ' ἧς ὑδέν [s] προϊδεῖν ἐάθησαν τῶν ἀποβησομένων, ἀφύλακτοι ἢ τὰ συμφορᾶς παρεδόθησαν, ὡς ἀμήχανον αὐτοῖς εἶναι [t] τὴν ἐξ αὐτῶν πεῖραν ἀφυγεῖν.

δ'. Οἱ μὲν οὖν ἐκ τοῦ Δαυΐδου γένους βασιλεύσαντες ὕστως κατέτρεψαν τὸν βίον, [v] εἴκοσι μὲν εἷς γενόμενοι μέχρι τῆς πολυτρόπου βασιλέως, ἔτη δὲ πάντες βασιλεύσαντες πεντακόσια καὶ δεκατέσσαρα καὶ μῆνας ἓξ [x] καὶ ἡμέρας δέκα· ἐξ ὧν εἴκοσι τὴν ἀρχὴν κατέσχεν ὁ πρῶτος αὐτῶν βασιλεὺς Σαοὺλος, οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς ὑπάρχων.

ε'. Ὁ δὲ Βαβυλώνιος πέμπει τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν [y] Ναβουζαρδάνην εἰς Ιεροσόλυμα, συλήσοντα τὸν ναόν· προσέταξε δὲ καὶ κατασκῆψαι αὐτόν τε καὶ τὰ βασίλεια, τὴν τε πόλιν εἰς ἔδαφος καθελεῖν, καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν μετοικῆσαι. ὃς, ἥκων εἰς τοὺς Ιεροσολύμους [z] ἐνδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, συλᾷ τε τὸν ναὸν, καὶ βασίζει τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ δὴ καὶ τὸν μέγαν λουτῆρα, ὃν Σολομὼν ἀνέθηκεν· ἔτι γε μὴν τοὺς κίονας τοὺς χαλκοῦς, καὶ τοὺς κεφαλοὺς αὐτῶν,

Babyloniis indicassent, *illi* diluculo ad eum persequendum exierunt; assequutique non procul ab Hierichunte, eum circumvenerunt. amici vero & duces, qui Sedeciæ fugæ se comites dederant, cum hostium in conspectum veniissent, ipso relicto alius aliò dilapsi sunt, & suæ quisque saluti consuluerunt. Ipsum vero, cum paucis relictum, ubi vivum ceperant hostes, una cum liberis & uxoribus ad regem perduxerunt. Postquam ad eum venerat, Nabuchodonosorus nequam & fœdifragum appellare cœpit, & verborum quæ antea fecerat immemorem, ut qui regionem sibi conservare promiserat. Quin & ingrati animi vitium ei exprobavit; quod regnum suo beneficio adeptus (illud enim Joachimo ereptum ei dederat) vires suas in largitorem converterit. Sed magnus, inquit, est Deus, qui, mores tuos aversatus, te nobis in manus tradidit. Cum autem his verbis Sedeciam increpuisset, jussit filios ejus & amicos è vestigio mactari in conspectu ipsius Sedeciæ aliorumque captivorum. Dein cum Sedeciam luminibus privasset, catenis vinctum Babylonem usque duxit. Atque ista ei acciderunt, quæ ab Hieremia & Iezecielo erant ipsi prædicta; quòd captus ad Babylonium adducetur, & præsens præsentem ore alloquetur, & oculis *suis* oculos ejus videbit. ista quidem etiam Hieremias loquutus est: occœcatus vero & Babylonem perductus eam non vidit, sicuti Iezecielus prædixit.

Sedeciam increpat Nabuchodonosorus.

Sedeciam excæcatum catenisque vinctum Babylonem duxit Nabuchodonosorus. 4 Regum, c. 39. Hieremiæ & Jezecielis complentur vaticinia. Jer. c. 32. & c. 34. & Ezech. c. 12.

3. Et hæc quidem narravimus, ut Dei natura satis explorata sit *rerum divinarum* imperitis; quod *scilicet* varia est & multimoda, & omnia statis temporibus & ordine servato eveniunt, eáque prædicit quæ eventura sunt: utque hominum inscitia & incredulitas perspectæ habeantur, quibus præpediti sunt quo minus causas futuras prospiciant, sed ex improviso in calamitates incidunt, nulla data ex earum periculo evadendi via.

4. Atque ita sane Davidici generis reges vitam finiverunt: numero quidem unus & viginti, *a primo* ad regem ultimum usque; regnarunt autem universi annos quingentos & quatuordecim, menses sex, & dies decem: ex quibus Saulus, rex illorum primus, principatum tenuit annos viginti, cum tamen ex eadem *cum cæteris* tribu non fuerit.

Quot & quamdiu reges Hierosolymis regnarint.

5. Porro Babylonius copiarum præfectum Nabuzardanem mittit Hierosolyma, ut templum *ornamentis suis* spoliaret: mandavitque, ut illi ignem subjiceret regiæque, ac *præterea* urbem solo æquaret, & populum transferret in Babyloniam. Qui, cum Hierosolyma venisset anno regni Sedeciæ undecimo, & templum diripit, & vasa Dei aurea argenteaque exportat, & labrum quoque magnum a Solomone dedicatum; ut & columnas æreas cum suis capitulis, & mensas aureas atque candelabra.

His

b Ἐκύκλωσαν αὐτόν.] Ἐκυκλώσαντο *Big. Samb. Hen. & Busb.*

c Ζωγρήσαντες οἱ πολέμιοι μετὰ τῶν τέκνων] Ζωγρήσαντας Plato IX. de Legib. p. 868. B. SPANH.

d Ἀμνήμονα] Ἀγνώμονα in *MSS.* Sane paulo aliter quam in *Græcis* nostris legisse videtur *Epiphan.* qui vertit *impium & infelicem vocare cœpit, & jurisjurandi immemorem, quòd præbuerat ut ei provinciam custodiret.*

e Τῶν πρόσω λόγων] Forte τῶν δι' ὅλων. COCC.

f Ὑποχόμενον.] Ὑποχόμενον *Big. Samb. & Gall. 1.*

g Διὰ καὶ ἀχαριστίαν,] Illud ἢ ex *MSS.*

h Ἰωαχίμῳ] Ἰσχυρῷ *Vat.*

i Χρησαμένῳ] Χρησάμενον *Big. Samb. Gall. 2. & Vat.*

k Παρεῖναι] Malè infra distinguitur in *Gen.* παρέναι unâ voce & ita Demosth. initio Olynth. 1. aliique. SPANH.

l Αὐτοῦ τε Σεδεκίου] Οὐαὶ αὐτῷ τε Σαχχίᾳ καὶ τῶν *Big. Samb. Hen. & Busb.* οὐαὶ αὐτῷ καὶ Σεδ. *Vat.* οὐαὶ Σαχχίᾳ καὶ τῶν *Gall. 1.*

m Ἃ Ιερεμίας τε καὶ Ιεζεκιὴλ προεφήτευσαν αὐτῷ· ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον,] Conf. supr. c. 10. §. 2. SPANH.

n Ιερεμίας τε καὶ Ιεζεκιὴλ προεφήτευσαν αὐτῷ· ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* οἱ προφῆται προεφήτευσαν in *Editis.* Verba *Hieremiæ* exstant *cap.* 32. v. 4. *Babyloniæ regi in manum dabitur, eumque præsens præsentem & ore alloquetur & oculis aspiciet. & cap.* 32. v. 4. *captus ei traderis, & oculis istis Babyloniæ regis oculos videbis, & ille te ore suo alloquetur, ibisque Babylonem.* ista vero *Jezecieli* occurrunt *cap.* 12. v. 13. *eum Babylonem in Chaldæam terram perducam, quam neque videbit, & ibi morietur.*

o Προεῖπε.] Εἶπε *Vat.*

p Φύσιν τοῖς ἀγνοοῦσιν,] Alii distinguunt post φύσιν, & non post ἀγνοοῦσιν.

q Ἀπαντᾷ] Forte ποιεῖ ἀπαντᾶν. COCC.

r Προλέγει] Προλέγειν *Big. Samb. & Vat.*

s Προϊδεῖν ἐάθησαν] Sic *MSS.* προϊδεῖν ἐδίδου ἐάθησαν in *Editis.*

t Τὴν ἐξ αὐτῶν] Forte τὴν αὐτῶν. COCC.

v Εἴκοσι μὲν καὶ εἷς γενόμενοι μέχρι τῆς πολυτρόπου βασιλίως, ἔτη δὲ πάντες βασιλεύσαντες πεντακόσια καὶ δεκατέσσαρα καὶ μῆνας ἓξ καὶ ἡμέρας δέκα·] A Rege Saulo ad exitium Sedeciæ anni DXIV. *Rufin.* annis nongentis & quatuordecim. SPANH.

x Καὶ ἡμέρας δέκα·] Ἡμέρας ιε'. *Vat. Hen. Busb. & Zonar.*

y Ναβουζαρδάνην] Nabuzardan *Rufin.* SPANH.

z Ἐνδεκάτῳ ἔτει] Ἐν δωδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας calamitatem illam accidisse dicit *Clemens Alexandrinus* in *Stromatum* lib. 1. p. 329. rectius, (ut inquit *Usserius* in *Chronol. S.* p. 26.) quam *Josephus.*

Templi direptio & conflagratio. 4 Regum, c. 25. Jer. 52.

His itaque ſublatis, templum incendit menſe quinto, die primo, anno regni Sedeciæ undecimo, regni vero Nabuchodonoſori XVIII. deinde & regiam igni cremavit, & urbem evertit. Incenſum autem eſt templum anno quadringenteſimo ſeptuageſimo, menſe ſexto, die decimo, poſtquam conditum fuerat: à populi vero ex Ægypto migratione, anni tunc mille effluxerant & ſexaginta duo, menſes ſex, & dies decem. Tempus autem omne, quod à diluvio uſque ad templi devaſtationem interceſſit, annorum erat mille nongentorum quinquaginta ſeptem, menſium ſex, & dierum decem: ab Adamo vero condito uſque ad ea quæ templo acciderant, anni *elapſi* ſunt ter mille quingenti tredecim, menſes ſex, & dies decem. Et quidem tantus erat horum annorum numerus: quæcunque vero acta fuerint, prout ſingula evenerant, explicavimus. Porro militiæ regis Babyloniorum præfectus, cum Hieroſolyma à fundamentis diruiſſet, & populum tranſtuliſſet, captivos fecit Saream ſummum pontificem, & Sophoniam ſecundarium pontificem, & duces templi cuſtodes (iſti autem tres erant) & eunuchum militibus præfectum, & ſeptem de Sedeciæ amicis, ejuſque ſcribam, & alios duces ſexaginta: quos omnes una cum vaſis *è templo* direptis ad regem deportavit in Reblatham Syriæ urbem. Atque illic rex pontifici & ducibus capita amputari juſſit: captivos vero *reliquos* omnes & in iſtis Sedeciam ipſe Babylonem duxit. Quin & vinctum ſecum deduxit Joſadochum ſummum pontificem, filium Sareæ ſummi pontificis, quem ad Reblatham Syriæ urbem Babylonius occidit, ut jam ante memoravimus.

6. Quum vero genus regum recenſuimus, & quinam fuerint indicavimus, quotque annos vixerint regnarintque, neceſſarium etiam viſum eſt dicere, quibus nominibus ſummi pontifices appellabantur, quique ſub regibus pontificatum obierunt.

Series ſummorum pontificum à templi conditu uſque ad ejus conflagrationem.

Et quidem primus omnium in templo, à Solomone exſtructo, pontifex erat Sadocus: ei vero in honorem filius ejus Achimas ſucceſſit, & poſt Achiman Azarias: hunc autem Joramus, Joramum vero Iſus, eumque Axioramus excepit: huic autem proximus Phideas, & Phideæ Soudeas, Soutos, ut legerit proinde: καὶ τρεῖς ἐπὶ τῶ ὁπλιτῶν ἐωυχους. SPANH.

τὰς τε χρυσᾶς τραπέζας καὶ τὰς λυχνίας. βασάσας δὴ ταῦτα, ἀνῆψε τὸ ναὸν μηνὶ πέμπτῳ, [a] τῇ νουμηνία, ἐνδεκάτῳ ἔτει τῦ Σεδεκίᾳ βασιλείας, ὀκτωκαιδεκάτῳ δὲ τῦ Ναβυχοδονοσόρυ. ἐνέπρησε δὲ καὶ τὰ βασίλεια, καὶ τὸν πάλιν [b] κατέσρεψεν. ἐνεπρήσθη δὲ ὁ ναὸς [c] μὴ τετρακόσια ἔτη καὶ ἑβδομήκοντα, καὶ μῦριας ἓξ, καὶ δέκα ἡμέρας, ἀφ' ἧ κατισκευάσθη· τῇ δ' ἐξ Αἰγύπτῳ μετανασασῇ τῦ λαῦ τότε μὲν ἔτη χίλια ἑξηκονταδύο, μῦριες ἓξ, ἡμέραι δέκα. τῶ δὲ κατακλυσμῶ μέχρι τῦ τῦ ναῦ πορθήσεως, χρόνος μὲν ὁ πᾶς ἐτῶν [d] χιλίων ἐνακοσίων πεντήκονθα ἑπτὰ, [e] μηνῶν ἓξ, ἡμερῶν δέκα· ἐξ ὧν ἡ ἐφυνήθη Ἀδαμος μέχρι τῦ ὠθεῖ τὸν ναὸν συμβάντων, ἔτη ἐστὶ [f] τρισχίλια πεντακόσια δεκαέξια, μῆνες ἓξ, ἡμέραι δέκα. τοσῦτον μὲν οὖν τὸ τούτων τὸ ἐτῶν πλῆθος· ὅσα δὲ ἐπράχθη, καθ' ἕκαστον τὸ συμβεβηκότων δεδηλώκαμεν. ὁ δὲ στρατηγὸς τῦ [g] Βαβυλωνίων βασιλέως, κατασκάψας τὸ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸ λαὸν μετανασήσας, ἔλαβεν αἰχμαλώτυς, τὸν ἀρχιερέα [h] Σαρέαν, καὶ τὸν [i] μετ' αὐτὸν ἱερέα [k] Σοφονίαν, καὶ τὺς φυλάττοντας τὸ ἱερὸν ἡγεμόνας, τρεῖς δὲ ἦσαν ἕτοι, καὶ τὸν ἐπὶ [l] τῶ [m] εὐνούχων ἄνδρα, καὶ τὺς φίλυς τῦ Σεδεκίᾳ ἑπτὰ, καὶ τὸν γραμματέα αὐτῦ, καὶ ἄλλυς ἡγεμόνας ἑξήκοντα· ὡς ἅπαντας, μεθ' ὧν ἐσύλησε σκευῶν, ἐκόμισε πρὸς τὸν βασιλέα εἰς [n] Ρεβλαθὰν πάλιν τὸν Συρίας. ὁ δὲ βασιλεὺς, τῦ μὲν ἀρχιερέως καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐκέλευσεν ἐκεῖ τὰς κεφαλὰς ἀποτεμεῖν· αὐτὸς δὲ πάντας τὺς αἰχμαλώτυς καὶ τὸν Σεδεκίαν ἤγαγε εἰς Βαβυλῶνα. δέσμιον δ' [o] ἐπήγετο καὶ [p] Ιωσίδωκον τὸν ἀρχιερέα, ὄντα υἱὸν Σαρέα τῦ ἀρχιερέως, ὃν ἀπέκτεινεν ὁ Βαβυλώνιος ἐν [q] Ρεβλαθᾷ πόλει τῦ Συρίας, ὡς δὲ πρότερον ἡμῖν δεδήλωται.

ς'. Ἐπεὶ δὲ τὸ χρῶς διεξήλθομεν τὸ τῶν βασιλέων, καὶ τίνες ἦσαν δεδηλώκαμεν δὲ τὺς χρόνυς αὐτῶν, ἀναγκαῖον ἡγησάμην καὶ τὸν ἀρχιερέων εἰπεῖν τὰ ὀνόματα, καὶ τίνες ἦσαν οἱ τὴν ἀρχιερωσύνην [r] καταδέξαντες ἐπὶ τῶν βασιλεῦσι. πρῶτος μὲν οὖν [s] Σάδωκος ὁ ἀρχιερεὺς ἐφῆρ τὸν ναὸν, ὃν Σολομὼν ᾠκοδόμησε. μετ' αὐτὸν δὲ ὁ υἱὸς Ἀχιμᾶς ἀναδέχεται τὴν τιμὴν, [t] καὶ μετ' Ἀχιμᾶν [v] Ἀζαρίας. τοῦτον δὲ [x] Ἰωράμος, τὸν δὲ Ἰωράμου [y] Ἰσοῦς, μετ' αὐτὸν [z] δὲ [a] Ἀξιώραμος. τοῦτον δὲ Φινέας, τὸν δὲ Φινέα [b] Σουδέας, τῦ δὲ Σουδέα [c] Ἰωήλος, τὸν δὲ Ἰωήλου Ἰώραμος,

a Τῇ νουμηνίᾳ,] Juxta *Chronic. Alex.* p. 135. *menſe quinto, die nono, anno decimo nono Nebuchodonoſori*, prout in *S. Literis*. Hinc *Bernardus* (ut puto) in ora libri ſui reſcribi jubet, vel *ἑνάτῃ* ex *Miſnicis*, vel *δεκάτῃ* ex *Jerem.* c. LII. v. 12. Verum *S. Petitus* in *Animadverſ. ἀνεκδότοις* (ex *ἀλώσ.* l. 7. c. 16.) *Joſephum* reliquiſſe conjicit, *τῇ η'. Λώυ μλω. ια'. ἔτῃ* Ϛ *Σεδ.* unde, ſcribarum incuria litera λ in ν mutata, poſtea formata fuerit vox *νουμηνία*.

b Κατέσρεψεν.] Κατέσκαψεν *Vat. Hen.* & *Busb.*

c Μὴ τετρακόσια ἔτη καὶ ἑβδομήκοντα,] Juxta quoſdam *Epiphanii* libros μὴ πρακόσια. dein καὶ μλως ε'. καὶ δέκα ἡμέρας reſcribit *Petitus*. & mox infra v. 8. μλως ε'. ἡμέρας δέκα. HUDS. *Ruſin.* CCCLXX. SPANH.

d Χιλίων ἐνακοσίων] Ita in omnibus *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis* & *Zonara*. χιλίων ἐνακοσίων πεντήκοντα, μλῶ. ἓξ, ἡμερῶν δέκα in *Editis*. *Schotanus* (in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 1002.) legi jubet, χιλίων ὀκτακοσίων πεντήκοντα ἑπτά. Videſis *Hottingerum* in *Hiſt. Sacr.* p. 347. HUDS. Mira confuſio in Chronologicis, nec ſibi ipſe conſtat, ſi alios locos conferas. Poſt πεντήκοντα quidam codices habent ἑπτά. Quum adeo corrupti ſint codices Joſephi, quis ſperet ſe certam tationem in conſtituendis temporibus apud Joſephum aſſecuturum? REL.

e Μηνῶν ἓξ,] Illa μλωῶν ἓξ, ἡμερῶν δέκα delet *Petitus*. & mox ſexta hinc linea ſeq. ſcribit μλως ε'. ἡμέρας δέκα.

f Τρισχίλια] Τετρακισχίλια *Samb.* & *Gall.* 2. τετρακισχίλια πεντηκονθέκα *Big.* probante *If. Voſſio* in *Chronol. S.* p. 129. & *Jo. Pearſonio* in Epiſt. ad *Dodwellum*.

g Βαβυλωνίων βασιλέως] Τῶν ante Βαβυλωνίων delevimus, quod deſideretur in *MSS.*

h Σαρέαν,] Σέρεον *Big.* & *Samb.* Σαρέον *Vat.* quomodo *Samb.* & *Big* mox infr. h. §. Σιβᾶον in *aliquibus MSS.* Σαραίαν in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 25. v. 18.

i Μετ' αὐτὸν ἱερέα] Ita *Big.* & *Samb.* μετ' αὐτὸν in *cæteris*.

k Σοφονίαν,] Sic *Vat.* & *S. Literæ*. Σεφινίαν in *Editis Aliiſque*. In *Epiphanii* libris *Joſedech* dicitur.

l Ἐπὶ τῶ ὁπλιτῶν εὐνούχων,] Nota Eunuchum inter primos Sedeciæ Miniſtros. *Ruſinus*; & tres Eunuchos, qui erant ſuper armatos, ut legerit proinde: καὶ τρεῖς ἐπὶ τῶ ὁπλιτῶν ἐωυχους. SPANH.

m Ὁπλιτῶν εὐνούχων,] Eo modo in omnibus *MSS.* nec aliter legebat *Epiphan.* πλείσων perperam in *Editis*, forſan pro πολεμιστῶν. qua voce utuntur LXXII. *Jer.* c. 52.

n Ρεβλαθὰν πόλιν] Σελαμαθὰ *Samb.* & *Gall.* 1. Σαβολαθὰ *Vat.* Σαχαβαθὰ *Gall.* 2.

o Ἐπήγετο] Sic *Big. Samb. Hen.* (*Cocc.*) & *Busb.* ἐπάγετο in *Editis Aliiſque*.

p Ιωσίδωκον] Ita *Big.* & *Samb.* Ιωσάδωκον *cæteris*. Ιωσάδακον LXXII.

q Ῥεβλαθᾷ πόλει] Hic loci Ἀρεβαθὰ *Samb.* Ἀελαθὰ *Big.* & *Vat.* Ἀελμάθα *Gall.* 1. 2.

r Καταδέξαντες ἐπὶ τοῖς βασιλεῦσι.] Καταδείξαντες in omnibus *MSS.* HUDS. Forte καταχόντες. Vetus: *qui Pontificatum Regum temporibus habuerunt*. COCC.

s Σάδωκος ὁ] Ita cum *Big.* & *Samb.* prout ſupra, l. 8. p. 416. v. 9. Σάδοκος in *Editis Aliiſque*.

t Καὶ μετ' Ἀχιμᾶν] Καὶ μετ' αὐτὸν *Vat.*

v Ἀζαρίας.] Ναζαρίας *Big.* & *Samb.* pro Ἀζαρίας, litera ν attracta ex voce præcedente.

x Ἰωράμος,] Quoniam poſt *Azariam* in *Seder Olam* ſequuntur *Joahaz* & *Jehojarib*, forſan *Joramus* & *Iſus* apud *Joſephum* ita commutandi, ut hic illi anteponendus. Nam *Iſus* non male reſpondebit *Joahaz*, qui contractiore pronunciatione in *Iſum* forte demigravit, ut & *Jehojarib* in *Joram. Selden.* de *Succ. in Pontif. Ebr.*

y Ισοῦς,] Ισοῦ *Big. Samb.* & *Gall.* 2. Ιοῦ *Busb.* & *Hen.* Ooïs reponi jubet *S. Petitus*.

z Δὲ] Illud ὃ ex *MSS.*

a Ἀξιώραμος.] Τοῦτον Ἀελμαράμου *Big.* Ϛ Ἀξιωράμου *Samb.* & *Gall.* 1. 2. Verum iſtud *Axiorami* nomen (ut inquit *Seldenus*) ſatis mirum eſt, & valde diſcrepat à *Jehoſaphat* in laterculo *Seder Olam*. Pro eo Ἰωράμου malit *Montacutius* in *Apparatu*, p. 219.

b Σουδέας,] Σουδαίας & mox Σουδαία *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Nonne & hic (inquit *Seldenus*) Σουδίας pro Ιωδίας, Ιουδίας, aut ſimili vocabulo *Jehojadem* more *Helleniſtarum* denotante, irrepſit? In *Seder Olam* poſt *Jehoiada* & *Phadea* (quibus in *Joſepho*

μος, Ἰωθάμης ὁ Οὐζίου, Οὐζίης δὲ Νηρίου, καὶ ὁ Νηρίης [d] Ὠδέας, τούτου δὲ [c] Σαλλήμος, Σαλλήμης δὲ Ἑλκίας, [f] Ἑλκίης δὲ Σαρέας, τοῦ δὲ Ἰωσάδακος ὁ αἰχμαλωτισθεὶς εἰς Βαβυλῶνα. ἅπαντες, παῖδες ὄντες πατρὸς, διεδέξαντο τὴν ἀρχιερωσύνην.

deæ vero Juelus, & Juelo Jothamus, & Jothamo Urias, & Uriæ Nerias, & Neriæ Odeas; hunc vero sequutus est Sallumus, & Sallumum Elcias, & Elciam Sareas, & hunc demum Josadocus, Babylonem in captivitatem ductus. Illi omnes, filii post patres, pontificatum acceperunt.

ζ. Παραγινόμενον δὲ εἰς Βαβυλῶνα ὁ βασιλεὺς Σεδεκίαν μὲν εἶχεν, [g] ἄχρις ἧς ἐτελεύτησεν, ἐν εἱρκτῇ. θάψας δὲ αὐτὸν βασιλικῶς, τὰ σκεύη, τὰ ἐκ [h] τοῦ Ἱεροσολύμων συληθέντα ναοῦ, ἀνέθηκε τοῖς ἰδίοις θεοῖς· τὸν δὲ λαὸν [i] κατῴκισεν ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ χώρᾳ, τὸν δ' ἀρχιερέα ἀπέλυσε τῶν δεσμῶν.

7. Rex autem Babylonem reversus Sedeciam, usque dum moreretur, in carcere conclusum tenebat. cumque ipsum magnifice sepelisset, vasa, quibus Hierosolymorum templum spoliaverat, diis dicavit suis: populum vero in Babyloniæ regione collocavit, atque pontificem è vinculis exemit. *Mors Sedecia.*

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς Ναβουζαρδάνης τοῖς Ἰουδαίοις καταλειφθεῖσι Γοδολίαν ἐπέστησεν· ὃν μετ' ὀλίγον Ἰσμαὴλος ἀπέκτεινε. καὶ ὡς Ἰωάννης, φυγαδευθέντος Ἰσμαήλου, μετὰ τοῦ λαοῦ ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον· ὡς Ναβουχοδονόσορος, στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους, ἔλαβεν αἰχμαλώτους καὶ ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα.

CAP. IX.

Quomodo Nabuzardanes Judæis relictis Godoliam præfecit; quem non multo post Ismaelus occidit. Utque Joannes, Ismaëlo in fugam conjecto, cum populo in Ægyptum abiit; quos Nabuchodonosorus, cum expeditionem suscepisset in Ægyptios, captivos fecit, & in Babylonem abduxit.

Ὁ δὲ στρατηγὸς Ναβουζαρδάνης, αἰχμαλωτίσας τὸν τῶν [k] Ἰουδαίων λαὸν, τοὺς πένητας καὶ αὐτομόλους ἐκεῖ κατέλιπεν, ἀποδείξας αὐτῶν ἡγεμόνα [l] Γοδολίαν ὄνομα, [m] Αἰκάμου παῖδα τῶν εὐ γεγονότων, ἐπιεικῆ καὶ δίκαιον. ἐπέταξε δ' αὐτοῖς τὴν χώραν [n] ἐργασαμένοις, τῷ βασιλεῖ [o] τελέσαι φόρον ὡρισμένον. Ἱερεμίαν δὲ τὸν προφήτην λαβὼν ἐκ τῆς εἱρκτῆς ἔπεμψεν εἰς Βαβυλῶνα σὺν αὐτῷ θεραπεύσαι. κεκελεύκει γὰρ ὑπὸ τοῦ βασιλέως πάντ' αὐτῷ χορηγεῖν· εἰ δὲ τοῦτο μὴ βούλοιτο, δηλοῦν αὐτῷ ποῦ μένειν διέγνωκεν, ἵνα τοῦτο [p] ἐπιτείλῃ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ προφήτης, οὐδὲ ἕπεσθαι ἤθελεν, οὔτ' ἀλλαχόσε ποῦ μένειν· [q] ἡδέως δ' εἶχεν ἐπὶ τοῖς [r] ἐρημίοις τῆς πατρίδος, καὶ τοῖς παλαιπώροις αὐτῆς λοιψάνοις. γνοὺς δ' αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν ὁ στρατηγὸς, τῷ Γοδολίᾳ προσάξας, ὃν [s] κατέλιπεν, πᾶσαν αὐτῷ πεῖραν προύνοιαν [t] καὶ χορηγίαν ὅσων ἂν δέηται· δωρησάμενον δὲ αὐτὸν δωρεαῖς πολυτελέσιν, ἀπέλυσε. καὶ Ἱερεμίας μὲν [v] κατέμεινεν ἐν πόλει τῆς χώρας [x] Μασφαθᾶ καλουμένῃ, προσκαλέσας τὸν Ναβουζαρδάνην, ἵν' αὐτῷ σωσαπολύσῃ τὸν μαθητὴν Βαροῦχον, [y] Νήρου δὲ παῖδα, ἐξ ἐπισήμου σφόδρα οἰκίας ὄντα, καὶ τῇ [z] πατρῴῳ γλώττῃ διαφερόντως πεπαιδευμένον.

β'. [a] Ναβουζαρδάνης μὲν οὖν διαπεραξάμενον, [b] ὥρμησεν εἰς Βαβυλῶνα. οἱ δὲ πολιορκουμένων Ἱεροσολύμων [c] φυγόντες, διασκεδασθέντες καὶ τὴν χώραν, ἐπεὶ δὴ τοὺς Βαβυλωνίους ἤκουσαν ἀνακεχωρηκότας, καὶ λεί-

NAbuzardanes autem imperator, cum populum Judaïcum *sortis melioris* captivum abduxisset, pauperes & transfugas ibi reliquit; duce illis præposito, nomine Godolia, Aicami viri nobilis filio, æquo & justo. Illis vero imperavit, ut ex agris, cum eos coluissent, certum tributum regi penderent. Hieremiæ quoque vati, è carcere ad se accito, suasit ut secum Babylonem iret: (regem enim mandavisse ut omnia ei præberet) sin vero nolit, diceret ubinam habitare statuerat, ut regem literis ea de re certiorem faceret. At vates nec eum sequi volebat, nec ullibi terrarum habitare; sed contentus erat vitam agere inter ruinas patriæ & miserrimas ejus reliquias. Imperator autem, cognita ejus voluntate, cum Godoliæ ibi *cum imperio* relicto præcepisset summam ei curam adhibere, & quicquid desideraret *ei* suppeditare, eumque muneribus amplissimis ornasset, quocunque vellet ire permisit. Et quidem Hieremias commoratus est in istius regionis urbe, quæ Masphatha dicitur, Nabuzardane *prius* exorato, ut secum è carcere dimitteretur discipulus *ejus* Baruchus, Neri filius, ex illustri domo, & in patria lingua egregiè doctus. *Nabuzardanes iis quos in terra Judæa reliquerat Godoliam præfecit.* 4 Regum, c. 25. Jer. c. 39. c. 40. & c. 52. *Hieremiam solvit.* Jer. c. 40.

2. Cum autem ista fecisset Nabuzardanes, Babylonem ire contendit. At illi, qui obsessis Hierosolymis diffugerant, per regionem fusi dispersique, postquam Babylonios discessisse audiverunt, nonnul- *Judæi dispersi veniunt ad Godoliam.* Jer. c. 40.

sepho ordine inverso respondent *Phideas*, *Sudias*) sequitur *Zedecias*, cujus ne vestigium quidem in *Josepho*, adeo ut hujus series eam quæ est in *Seder Olam* deinceps uno semper anticipet.

c Ἰωλᾶ,] Ita cum *Samb.* & *Gall.* 1. 2. & mox Ἰωλᾶ, quod *Joël* apud *Seder Olam* proximius sit Ἰεχολᾶ quam Ἰωλᾶ, quod in *Editis Aliisque*, & dein Ἰωλᾶ.

d Ὠδέας,] Rescribendum Ὁσέας, quo nomine (inquit *Seldenus*) uti molliori *Hoschajah* satis exprimitur, pro quo in *Jer.* 42. 1. *Osaias* in *vulgata* substituitur.

e Σαλλῆμος,] Ita & mox Σαλλήμου in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Σαλλῶμος & Σαλλώμου *Gall* 2. & *Sallum* in *Epiphanii* libris. Σάλδωμος & Σαλδέμου in *Editis Aliisque*. errore orto ex similitudine literarum Δ & Λ.

f Ἑλκίας] Jam post *Elciam* deficit *Azarias*, qui eum sequitur in *Seder Olam*. In *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. *Sareas* abest & locum ejus obtinet Ἀζαρίου. in *Epiphanii* versione *Aroch.* in *Vat. Hen.* & *Busb.* Ἀζαραχου. quod forsan conflatum ex duobus nominibus. nam unum hîc loci excidisse manifestum est ex *Josephi* lib xx. ubi octodecim fuisse scribit. Vide *Schotanum* in *Hist. S.* p. 2002. & *L. Cappellum* in *Chronol. S.* p. 278. ubi (ex collatione 1 *Chron.* 9 11. & *Nehem.* 11. 11.) censet *Azariam* & *Serajam* unum eundemque esse.

g Ἄχρις ἧς ἐτελεύτησεν,] De Jechonia è vinculis exempto infr. c. xi. §. 2. SPANH.

h Τοῦ Ἱεροσολύμων] Ita cum *Big.* & *Samb.* Τῶν Ἱερουσαλὴμ. Τοῦ ναοῦ in *Editis Aliisque*.

i Κατῴκισεν ἐν τῇ] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) κατῴκησεν in *Editis*.

k Ἰουδαίων λαὸν,] Ἐξεράτων *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

l Γοδολίαν ὄνομα,] Γοδαλίαν *Samb.* & *Gall.* 1.

m Αἰκάμου] Ἰκάμου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Ἀχικάμου *Vat.* forsan ex LXXII.

n Ἐργαταμένοις,] Ἐργαζομένοις *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

o Τελέσαι φόρον ὡρισμένον.] Τελεῖν *Vat. Hen.* & *Busb.*

p Ἐπιτείλῃ τῷ βασιλεῖ.] Ἐπιγαλῇ *Vat.*

q Ἡδέως δ' εἶχεν] Ἡδέως δ' ἔχειν *Vat. Hen.* & *Busb.* Sed libenter habere dixit, *Epiphan.*

r Ἐρημίοις] Ita in *plerisque MSS.* (& *Cocceio*) ἐλαττίοις in *Editis Aliisque*.

s Κατέλιπεν,] Κατέλιπεν, αὐτίκα πᾶσαν *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

t Καὶ χορηγίαν] Καὶ χορηγεῖν *Vat.* & forsan *Epiphanius*.

v Κατεμεῖνεν οὖν πόλει] Εἰς Δανὰν post κατέμεινεν inserunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. εἰς Ἀδανὰν *Vat. Mansit apud Godoliam* in versione *Epiphanii*. ᾧ ἦλθε πρὸς Γοδολίαν LXXII. *Jer.* 40. v. 6.

x Μασφαθᾶ καλουμένῃ,] Μοσφαθὰ in *plerisque MSS. Masphat* in *Epiphanii* libris. Μασηφὰθ aut Μασηφὰ LXXII. HUDS. Conf. lib. VI. c. 4. §. 4. SPANH.

y Νήρου δὲ παῖδα,] Νηρίου LXXII.

z Πατρῴῳ γλώττῃ] Πατρίῳ *Big. Vat. Hen.* & *Busb.*

a Ναβουζαρδάνης] Ναβουζαρδάνης δὲ ταῦτα *Vat.*

b Ὥρμησεν] Ὥρμησεν ὡς εἰς *Bas.* & *Big.*

c Φυγόντες,] Ita in *Vet. Interpr.* & omnibus *MSS.* præter *Hen.* & *Busb.* in *Editis*, φυγόντες· ἐπειδὴ τοὺς Β. ἤ. ἀνακεχωρηκότας, συλλεχθέντες &c.

nullosque reliquisse, qui in Hierosolymorum terra supererant, quibusque datum erat ut ei culturam adhiberent, undique Masphatham convenerunt ad Godoliam. Illorum autem duces erant, Joannes Careæ filius, & Jezanias, & Sareas, præterque illos alii. Porro quidam erat Ismaëlus ex stirpe regia, homo improbus & astutissimus; qui dum Hierosolyma obsiderentur fuga dilapsus est ad Baalim Ammanitarum regem, & cum eo per illud tempus habitabat. Illis igitur, qui eò venerant, suasit Godolias ut *ibi* manerent, posito in præsens omni Babyloniorum metu. agriculturæ enim operam dantes nihil mali passuros esse. Ista illis jurejurando confirmavit, adjiciens, eos se pro defensore habere, adeo ut, si cui molestia crearetur, mature ei subveniretur; idque eis consilii dedit ut urbes quascunque vellent habitatum irent, & *aliquot* cum suis mitterent, easque à fundamentis excitarent & incolerent: præmonuitque ut pararent, dum tempus esset, & frumentum & vinum & oleum, ne egerent quo hyeme vescerentur. Hæc ad illos loquutus, dimisit *eos* ad regionis loca, prout cuique visum fuerit, habitanda.

Godolia Judæis bene consulit. Jer. c. 40.

3. Cum autem ad gentes Judææ finitimas fama perlatum esset, quod Godolias omnes, è fuga ad eum reversos, magna humanitate exceperit, terramque agros colentibus ea lege occupari siverit, ut *certum* Babylonio tributum penderent, ex illis etiam concursus fiunt ad Godoliam, & regionem incoluerunt. Porro Joannes & qui cum eo erant duces, cum animadvertissent terram * *pace regi*, & Godoliæ benignitatem & humanitatem *perspectam habuissent*, valde eum dilexerunt; dicebantque Baalim Ammanitarum regem missurum esse Ismaëlum, qui ei dolo latenterque mortem inferret, ut ipse Israëlitis imperaret. illum enim è genere regio ortum esse. Cæterum ipsum insidiis liberatum iri ajebant, si eis permittat Ismaëlum occidere, utpote nemine præterea conscio futuro. Vereri enim se adjiciebant, ne, ipso ab illo interfecto, funditus pereant populi Israëlitarum reliquiæ. Is vero se illis fidem non habere fatebatur, qui hujusmodi insidias sibi ab homine beneficiis à se affecto paratas detulerunt. haud enim esse verisimile, eum, qui in tanta rerum inopia nihil non eorum, quorum opus habuit, *à se* consecutus est, adeo ingratum in benefactorem suum & impium inveniri, ut, cui scelus foret insidiis ab aliis circumventum non servasse, is studeret quæ reretque manu sua illius cædem patrare. At vero si hæc pro veris habenda, satius esse dicebat ut ipse ab illo

Judæorum principes frustra Godoliam monent de insidiis ei paratis ab Ismaëlo. Jer. c. 40.

ψανά τινα καταλελοιπότας ἐν τῇ τῆ Ιερουσολύμων γῇ, καὶ τοὺς παύτῃ ἐργασομένους, συλλεχθέντες πανταχόθεν, ἦλθον πρὸς τὸν Γοδολίαν εἰς [d] Μασφαθάν. ἡγεμόνες δὲ ἦσαν [e] ἐπ' αὐτοῖς, [f] Ιωάννης ὁ [g] Καρέα, καὶ [h] Ιεζανίας, καὶ Σαρέας, καὶ ἕτεροι πρὸς τούτοις. ὁ δὲ βασιλικῆς ἦν γένους ὑπὸ τῆς Ισμαήλου, πονηρὸς ἀνὴρ καὶ δολιώτατος· ὃς, πολιορκουμένων τῆ [i] Ιερουσολύμων, ἔφυγε πρὸς τὸν Αμμανιτῶν βασιλέα [k] Βααλεὶμ, καὶ [l] συνδιῆγεν αὐτῷ τὸν χρόνον ἐκεῖνον. τούτους οὖν ἡγουμένους αὐτῷ Γοδολίας ἔπεισε μένειν αὐτόθι μηδὲν δεδιότας τὸν Βαβυλωνίων. γεωργοῦντας γὰρ τὴν χώραν ἀδεῶς πείσεσθαι δεινόν. ταῦτ' ὀμνὺς αὐτοῖς διεβεβαιοῦτο· καὶ [m] προστάτην αὐτὸν ἕξειν λέγων, ὥστε, εἴπις ἐνοχλοίη, τεύξεσθαι τῆς προθυμίας, [n] καὶ συνεβούλευε κατοικεῖν εἰς ἣν ἕκαστος βούλεται πόλιν, [o] ἀποστέλλειν τε μετὰ τῶν ἰδίων, καὶ ἀνασκάζειν τὰ ἐδάφη, καὶ [p] κατοικεῖν· προεῖπέ τε παρασκευάζεσθαι αὐτοὺς, ἕως ἔτι καιρός ἐστι, [q] σῖτόν τε καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὅπως ἔχωσι μετὰ τῶν χειμώνων τρέφεσθαι. ταῦτα μὲν διαλεχθεὶς πρὸς αὐτοὺς, ἀπέλυσε [r] διάγειν τὴν χώραν εἰς ὃν ἕκαστος ἐβούλετο τόπον.

γ'. Διασημάσης δὲ φήμης εἰς τὰ πρὸς τὴν Ιουδαίαν ἔθνη, ὅτι τοὺς ἀπὸ τῆς φυγῆς παρ' αὐτὸν ἐλθόντας Γοδολίας ἐδέξατο φιλανθρώπως, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖς γεωργεῖν κατοικεῖν ἐφῆκεν, [s] ἐφ' ᾧ πλείονα φόρον τῷ Βαβυλωνίῳ, συνέβαινον [t] καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Γοδολίαν, καὶ τὴν χώραν καλῶς ᾠκησαν. καταυοήσαντες δὲ τὴν χώραν, καὶ τὴν τοῦ Γοδολίου χρηστότητα καὶ φιλανθρωπίαν, Ιωάννης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἡγεμόνες, κατερήσθησαν αὐτὸν, καὶ [v] Βααλεὶμ τὸν τῶν Αμμανιτῶν βασιλέα ἔλεγον [x] πέμψειν Ισμαῆλον [y] ἀποκτενοῦντα αὐτὸν δόλῳ [z] καὶ κρυφίως, ὅπως αὐτὸς ἄρχῃ τῶν Ισραηλιτῶν· εἶναι γὰρ [a] αὐτὸν οὐκ ἐκ γένους τοῦ βασιλικοῦ. ῥᾳδίαν γε μὴν ἔλεγον αὐτὸν τὴν ἐπιβουλὴν, ἂν αὐτοῖς [b] ἐφῇ κτεῖναι τὸν Ισμαῆλον, ὡς ἀδενὸς γνωσομένου. δεδιέναι γὰρ ἔφασκον μὴ φονευθεὶς αὐτὸς ὑπ' ἐκείνου, παντελῆ ἀπώλεσε γένηται τῶν [c] ὑπολειπομένων τὸ τῶν Ισραηλιτῶν ἰσχύος. ὁ δ' [d] ἀπιστῶν αὐτοῖς ὡμολόγει, καὶ ἀνδρὸς εὖ πεπονθότος ὑπουργοῦντα τοιαύτῃ [e] ἐμφανίσαζιν. οὐ γὰρ [f] εἰκὸς εἶναι, τὸν τηλικαύτῃ ἐρημίαν ὧν [g] ἔσχησε μὴ διαμαρτόντα, ἄτοπον πονηρὸν εἰς τὸν εὐεργετήσαντα καὶ ἀνόσιον εὑρεθῆναι, [h] ὥστ' ᾧ μὲν ἀδίκημα τὸ μὴ ὑπ' ἄλλων [i] ὑπουργούμενον σῶσαι, [k] κακοδαίζειν δὲ αὐτὸν αὐτόχειρα ζητεῖν αὐτὸ γενέσθαι. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ ταῦτα ἀληθῆ [l] δεῖ δοκεῖν, ἄμεινον ἔφασκεν ἀποθανεῖν αὐτὸν [m] ὑπ' ἐκεί-

νου

---

d Μασφαθάν.] Μασφάτῃ *Big.* Μασαφάτῃ *Samb.* Μασαφάθῃ *Gall.* 1. 2.

e Ἐπ' αὐτοῖς.] Ἐν αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

f Ιωάννης] Ita in *Editis* & *Aliis.* Ιωάδης *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In quibusdam *Epiphanii* libris *Joad.* Ιωνὰν aut Ιωάναν aut Ιωανὰν LXXII. *Johanan* in *Verit. Hebr.*

g Καρέα,] Καρέᾳ *Big.* & *Samb.* Καρεὴ aut Καρεὴ aut Καρεὶ LXXII.

h Ιεζανίας,] Ita & LXXII. Ιωαζανίας *Big. Samb.* & *Vat.* ut & Σαρέας καὶ Ιωαζανίας *Big.* & *Samb.* inverso ordine.

i Ιερουσολύμων,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ιερουσολυμιτῶν in *Editis.*

k Βααλεὶμ,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. favente *Epiphanio*, qui habet *Bachalim* aut *Vachalim.* Βαάλω in *Editis Aliisque.* Βελεισὰ aut Βελισὰ LXXII. *Babalis* in *Verit. Hebr.*

l Συνδιῆγεν αὐτῷ] Συνδιήγαγον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

m Προστάτην αὐτὸν ἕξειν λέγων,] Ita *Samb.* & *Gall.* 1. (*Coccejus*) atque ita forsan legerit *Epiphan.* qui vertit, *& hæc quoque juramento firmavit, adjiciens quia & solatium cunctis præberet, & si quis ab alio gravaretur, illius mereretur auxilium: suasitque* &c. καὶ πρὸς ταύτῃ λέγων αὐτὸν ἕξειν ὡς εἴτις in *Editis Aliisque.*

n Καὶ συνεβούλευε] Illud καὶ ex *Big. Samb. Vet. Interpr.*

o Αποστέλλειν] Αποστελῶν *Big.* & *Samb. à prima manu.*

p Κατοικεῖν·] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. κατοικεῖν προεῖπε. παρασκευάζεσθαι δὲ αὐτοὺς in *Editis Aliisque.*

q Σῖτόν τε καὶ οἶνον] Ita *Big.* & *Samb.* σῖτον καὶ in *ceteris.*

r Διάγειν τὴν χώρας] Διάγειν μετὰ τῆς χώρας *Vat.* in *Editis* ita distinguitur, μετάγειν τὴν χώρας, εἰς οὓς &c.

s Ἐφ' ᾧ τελέσειν φόρον] Ἐφ' ᾧ τελεῖσθαι *Vat.*

t Καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Γοδολίαν,] Illud καὶ δὲ *Big.* & *Samb.*

* Pace regi,] Illa *pace regi* ex *Epiphanio* adjeci.

v Βααλεὶμ] Βαάλιμον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis* Βαάλω. Vide p. præced. §. 2.

x Πέμψειν Ισμαῆλον] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. πίμπειν in *Editis.* πίμψαι *Hen.* & *Busb.*

y Αποκτενοῦντα αὐτὸν] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. δόλῳ ἀποκτενοῦντα αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* ἀποκτενοῦντα δόλῳ κρυφίως in *Editis Aliisque.*

z Καὶ κρυφίως,] Illud καὶ inferunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

a Αὐτὸν οὐκ ἐκ γένους,] Αὐτὸν ex *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

b Ἐφῇ κτεῖναι] Ita *Samb.* (*Cocc.*) & *Busb.* ἐφ' ᾗ *Hen.* ἴφη in *Editis Aliisque.*

c Υπολειπομένων] Υπολελειμμένων *Big.* & *Samb.*

d Απιστῶν αὐτοῖς] Illud ἀπιστεῖν ex *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ὁ δὲ ἀπιστῶν αὐτοῖς κατ' ἄνδρα *Hen.* & *Busb.*

e Εμφανίσασιν.] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐμφανίσειν in *ceteris.*

f Εἰκὸς εἶναι,] Εἰκὼς εἶναι λέγων *Hen.* & *Busb.*

g Ἔσχησε μὴ διαμαρτόντα,] Ἔσχηζε *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

h Ὥστ' ᾧ μὲν ἀδίκημα] Ος τὸ μὲν ἀδίκημα, τὸ μὴ in *Edit. Bas.* ὡς τὸ μὲν in *Edit. Gen.* ὡς τῷ μὲν in *MSS.* unde ex conjectura feci ὥστ' ᾧ μὲν. HUDS. ὡς ὑπὲρ τὸ. COCC.

i Επιβουλεύόμενον σῶσαι,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἐπιβουλεύσόμενον *Vat.* ἐπιβουλευσάμενον in *Editis.*

k Κακοδαίζειν δὲ αὐτὸν] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. κακοδαίσαι in *ceteris.*

l Δεῖ δοκεῖν,] Sic *MSS.* vel δεῖν δοκεῖν. in *Editis* δεῖν δοκεῖ.

m Υπ' ἐκείνου μᾶλλον,] Ita *Big. Samb. Hen.* (*Cocc.*) & *Busb.* ἀπ' ἐκείνου in *reliquis.*

* Διά-

τι μᾶλλον, ἢ καταφυγόντα πρὸς αὐτὸν ἄνθρωπον, καὶ πιστεύσαντα τὴν ἰδίαν σωτηρίαν, καὶ προσκαταθέμενον αὐτῷ, [n] ἀμφθεῖραι.

δ'. Καὶ ὁ μὲν [o] Ιωάννης [p] καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, μὴ δυνηθέντες πεῖσαι τὸν Γοδολίαν, ἀπῆλθον. χρόνῳ δ' διελθόντων ἡμερῶν τεσσάρων, προσγίνεται πρὸς Γοδολίαν εἰς Μασφαθὰν πόλιν Ισμαὴλος, μετ' ἀνδρῶν δέκα, ὃς λαμπρᾶ τραπέζῃ καὶ ξενίοις ὑποδεξάμενος, εἰς μέθην προῆκται, φιλοφρονούμενος τὸν Ισμαὴλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. θεασάμενος δ' αὐτὸν ἔχοντα, καὶ βεβαπισμένον εἰς ἀνωμοσίαν καὶ ὕπνον ὑπὸ τοῦ μέθης, ὁ Ισμαὴλος, ἀναπηδήσας μετὰ τῶν δέκα φίλων, ἀποσφάττει τὸν Γοδολίαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ καθακειμένους ἐν [q] τῷ συμποσίῳ. καὶ μετὰ τοῦτων ἀναίρεσιν, ἐξελθὼν νυκτὸς, ἅπαντας φονεύει τοὺς ἐν τῇ πόλει Ιουδαίους, καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων καταλειφθέντας [r] ἐν αὐτῇ τῶν στρατιωτῶν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ μετὰ δώρων ἦκον [s] πρὸς Γοδολίαν τινὲς ὀγδοήκοντα, μηδενὸς τὰ περὶ αὐτὸν ἐγνωκότος. ἰδὼν δ' αὐτοὺς Ισμαὴλος, εἴσω τινὰ καλεῖ πρὸς Γοδολίαν, καὶ παρελθόντων, ἀποκλείσας τὴν αὐλὴν, ἐφόνευσε, καὶ τὰ σώματα αὐτῶν εἰς λάκκον τινὰ βαθὺν, ὡς ἂν ἀφανῆ [t] γένοιτο, κατεπόντισε. διεσώθησαν δὲ τῶν ὀγδοήκοντα τούτων ἀνδρῶν, οἱ μὴ πρότερον ἀνευρεθῆναι παρεκάλεσαν πρὶν ἢ τὰ κεκρυμμένα ἐν τοῖς ἀγροῖς αὐτῷ [v] παραδῶσι, ἐπιστολάς τε ἐθέντας καὶ σῖτον· ταῦτα ἀκούσας, ἐφείσατο τῶν ἀνδρῶν τούτων Ισμαὴλος. τὸν δ' ἐν τῇ Μασφαθᾷ λαὸν σὺν γυναιξὶ καὶ νηπίοις ἠχμαλώτισεν· ἐν οἷς καὶ θυγατέρας, ἃς Ναβουζαρδάνης ὁ τῶν Βαβυλωνίων στρατηγὸς, τῷ Γοδολίᾳ καταλελοίπει. ταύτας ἀναπεραξάμενος, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν Αμμανιτῶν βασιλέα.

ε'. Ακούσας δ' Ιωάννης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες τὰ ἐν [x] τῇ Μασφαθᾷ πεπραγμένα ὑπὸ Ισμαήλου, καὶ τὸν Γοδολίου θάνατον, ἠγανάκτησαν· καὶ τοὺς ἰδίους ἕκαστος στρατιώτας ἀθροίσας, ὡρμησαν πολεμήσοντες τὸν Ισμαὴλον, καὶ καταλαμβάνουσιν αὐτὸν πρὸς τῇ πηγῇ ἐν [y] Χεβρῶνι. οἱ δ' αἰχμαλωτισθέντες ὑπὸ Ισμαήλου, τὸν Ιωάννην ἰδόντες καὶ τοὺς ἡγεμόνας, θύμως διετέθησαν, βοήθειαν αὐτοῖς ἥκειν ὑπολαμβάνοντες, καὶ καταλιπόντες τὸν αἰχμαλωτίσαντα, πρὸς τὸν Ιωάννην ἀνεχώρησαν. Ισμαὴλος μὲν οὖν μετ' ἀνδρῶν ὀκτὼ φεύγει πρὸς τὸν Αμμανιτῶν βασιλέα. ὁ δὲ Ιωάννης παρελαβὼν ὃς ἀνέσωσεν ἐκ τῶν Ισμαήλου χειρῶν, καὶ τοὺς δυνάστας καὶ γυναῖκας καὶ [z] τὰ νήπια, εἰς τινα τόπον [a] Μάνδραν λεγόμενον προέρχεται. καὶ τῇ μὲν ἡμέραν ἐκείνῃ [b] ἐπέμεινεν αὐτόθι. διεγνωκόσαν δ' ἐκεῖθεν ἄρασθαι εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν, φοβούμενοι μὴ κτείνωσιν αὐτοὺς οἱ Βαβυλώνιοι [c] μείναντας ἐν τῇ χώρᾳ, [d] ὑπὲρ Γοδολίου δὲ καταπεφευγότος ὑπ' αὐτῶν ἡγεμόνος ὀργισθέντες πεφονεύμενον.

ς'. Οὗτοι δ' ἔτι τούτης τῆς βουλῆς, προσίασιν Ιερεμίᾳ τῷ προφήτῃ, Ιωάννης ὁ τοῦ Καρέου, [e] καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, παρακαλοῦντες δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀμηχανήσωσιν αὐτοῖς [f] περὶ τοῦ τί χρὴ ποιεῖν, [g] ταῦτ' αὐτοῖς ὑποδείξῃ, ὁμόσαντες ποιήσειν ὅ, τι ἂν αὐτοῖς ὁ [h] Ιερεμίας εἴπῃ. προσχόμενος δὲ τῷ προφήτῃ παρεκάλουν αὐτοὺς πρὸς τὸν Θεὸν, σωίζειν μετὰ δέκα ἡμέρας αὐτῷ φανέντα τὸν Θεὸν εἰπεῖν δηλῶσαι Ιωάννῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσι καὶ τῷ

perimeretur, quam ut hominem occideret, qui ad ipsum confugerat, suamque salutem ejus fidei commiserat & apud eum quasi sequestrem deposuisset.

4. Et quidem Joannes & qui cum eo erant duces, cum hoc Godoliæ persuadere non potuissent, *ab eo* discesserunt. at triginta post diebus in urbem Masphatham ad Godoliam venit Ismaëlus, & cum eo viri decem, quos cum splendidæ mensæ adhibuisset, eisque lautia dedisset, ebrius factus est, dum Ismaëlum ejusque comites magna hilaritate excipit. Ismaëlus autem, eum ita se habentem conspicatus, vinoque gravem in stuporem & somnum immersum, ipse cum amicis suis derepente *à mensa* surrexit, & Godoliam interficit, & quotquot ei in convivio accumbebant. Et statim ab hac illorum cæde nocte egressus, Judæos omnes qui in urbe erant occidit, simulque milites in ea à Babyloniis relictos. Sequenti vero die viri è regione octoginta munera secum ferentes ad Godoliam venerunt, nemine id quod ei acciderat sciente. Ismaëlus autem ubi eos conspexerat, jubet introire ad Godoliam: cumque ingressi essent, clauso *protinus* atrio, eos trucidavit, atque corpora illorum, ne amplius conspicerentur, in fossam quandam profundam demersit. Ex his autem octoginta viris illi servati sunt, qui eum obsecrarant, ne prius occiderentur quam in agris occultata ei traderent, supellectilem & vestes atque frumentum. Ubi hæc audierat, viris istis pepercit Ismaëlus. populum vero Masphathensen cum uxoribus & liberis in captivitatem abduxit; & in his Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes Babyloniorum imperator apud Godoliam reliquerat. Quibus factis, ad Ammanitarum regem se confert.

Godoliæ aliorumque cædes nefaria. Jer. c. 41.

Ismaëli fraus impia. Jer. c. 41.

5. At Joannes & qui cum eo erant duces, ubi fama acceperant scelus ab Ismaëlo Masphathæ patratum, & Godoliæ necem, graviter *ea* tulerunt: & adhibitis suis quisque militibus profecti sunt ad inferendum Ismaëlo bellum, eumque offenderunt apud fontem Chebronensem. Qui vero ab Ismaëlo abducebantur, cum Joannem ducesque vidissent, lætitia affecti erant, rati auxilium sibi venire; eoque qui eos ceperat relicto, ad Joannem reverterunt. At enim Ismaëlus cum octo viris *Joanni* elapsis ad Ammanitarum regem se contulit. Cæterum Joannes, assumptis quos de manibus eripuerat Ismaëli, ut & eunuchis & mulieribus & infantibus, ad locum quendam pervenit qui * Mandra dicitur, & ibi quidem ea die moratus est. Statuerant autem *omnes* ut inde digressi Ægyptum peterent, metuentes ne eos, si in regione manserint, Babylonii perimerent, irati ob cædem Godoliæ, quem illi summæ rerum præfecerant.

Joannes Ismaëlum persequitur. Jer. c. 41.

6. Dum id consilii agitarent, ad Hieremiam accedunt, Joannes Careæ filius, ejusque comites militiæ duces, ut Deum oraret obsecrantes, ut illis, præ consilii inopia quid agendum esset dubitantibus, id ipsum ostenderet, juratis facturos se quicquid illis Hieremias jusserit. Cum autem vates promisisset, se pro illis apud Deum interceſsurum esse, accidit, ut, peractis decem diebus, Deus ei appareret, præciperetque dicere Joanni, & cæteris

Judæi Hieremiam, quid sibi faciendum sit consulunt. Jer. c. 42.

---

n Διαφθεῖραι.] *Al.* φθεῖραι.

o Ιωάνης.] Ιωάνας *Big.* & *Gall.* 1. Ιωανὰς *Samb.* Vide supr. §. 2.

p Καὶ οἱ σὺν] Οἱ σὺν αὐτῷ τῶν ἡγεμόνων *Big.* & *Samb.*

q Τῷ συμποσίῳ.] Illud τῷ ex *MSS.*

r Ἐν αὐτοῖς στρατιωτῶν.] Ἐν αὐτοῖς στρατιώτας *Hen.* & *Busb.*

s Πρὸς Γοδολίαν] Πρὸς τὸν Γοδολίαν *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

t Γένοιτο,] Γένοιτο in *iisdem MSS.*

v Παραδῶσι,] Παραδώσειν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

x Τῇ Μασφαθᾷ] Φασμάθῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

y Χεβρῶνι.] Ἐν Γαβαὼνι legendum conjicit Cl. *Lowthius* ex *Jer.* c. 41. v. 12. Vide lib. 8. p. 417. v. 2. Ἐν Νεβαὼνι *Hen.* & *Busb.*

z Τὰ νήπια,] Illud τὰ ex *MSS.*

a Μάνδραν λεγόμενον προέρχεται.] Μάνδρα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

b Ἐπέμεινεν αὐτόθι.] Ὑπέμεινεν *Big.* & *Samb.*

* *Mandra dicitur,*] *Caule* in versione *Epiphanii.*

c Μείναντας ἐν τῇ χώρᾳ] Μείναντες *Big.* & *Samb.*

d Ὑπὲρ Γοδολίου] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ὑπὸ in *Editis Aliisque.*

e Καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες,] Καὶ οἱ ἡγεμόνες οἱ σὺν αὐτῷ *Big.* & *Samb.*

f Περὶ ὅ τί χρὴ ποιεῖν,] Περὶ τούτου τί χρὴ *Big.* & *Samb.*

g Ταῦτ' αὐτοῖς ὑποδείξῃ,] Τοῦτ' αὐτοῖς *Big.* & *Samb.*

h Ιερεμίας εἴπῃ.] Articulum non agnoscunt *Big.* & *Samb.*

teris ducibus, populoque, se quidem illis, si in ista terra remanserint, adfuturum, curamque illorum gesturum, & à Babyloniis quos metuunt illæsos servaturum; in Ægyptum vero proficiscentes relicturum esse, foreque ut ira incensus vos iisdem malis afficiat, quæ patres vestros jam ante perpessos esse sciviſtis. Cum Joanni populoque dixisset, Deum eos ista præmonere, ei parum creditum est: quasi illos suo ex imperio manere jubeat in regione: atque, ut gratiam iniret à Barucho discipulo suo, Deo quidem mendacium affingere, illis vero ne discedant persuadere, ut à Babyloniis morte mulctentur. Populus itaque & Joannes, Dei consilio, quod eis vatis ministerio dederat, haud obsequuti, in Ægyptum concesserunt, secum ducentes Hieremiam & Baruchum.

Eis consilium dedit ut in Judæa manerent. Jer. c. 42.

In Ægyptum proficiscuntur Judæorum reliquiæ. Jer. c. 43.

7. Cum autem eò perveniſſent, vatem certiorem facit Deus de expeditione quam in Ægyptum facturus erat Babyloniorum rex; jussitque ei ut populo prædiceret captum iri Ægyptum, foreque ut alios quidem illorum occidat, alios vero Babylonem in captivitatem abducat. Atque hæc *ita* evenerunt. Nam quinto post Hierosolymorum vastationem anno, qui vicesimus tertius regni Nabuchodonosori, exercitum ipse eduxit in Cœlen-Syriam; eaque occupata & Ammanitis & Moabitis bellum intulit. Iſtis autem gentibus in potestatem suam redactis, impetum fecit in Ægyptum, ut ipsam debellaret. ac regem quidem, qui tunc regnabat, occidit; alio vero constituto, Judæos, qui illic erant, iterum cepit & Babylonem traduxit. Et quidem Hebræos, quibus tam male res ceciderunt, bis ultra Euphratem traductos accepimus. Nam decem tribus Samaria exciderunt ab Assyriis abducti, regnante Osea: deinde à Nabuchodonosoro, Babyloniorum & Chaldæorum rege, quotquot è duabus tribubus supererant, captis Hierosolymis. At enim Salmanasares, cum Israëlitas sedibus suis exciviſſet, in easdem gentem Chuthæorum transtulit: qui prius interiora Persidis & Mediæ habitarunt, tunc vero Samaritæ vocati sunt, appellatione tracta è regione in quam demigraverant. At Babyloniorum rex, cum duas tribus abduxisset, nullam gentem in *eam* regionem reposuit. Quo factum est, ut tota Judæa cum Hierosolymis & templo annos septuaginta deserta permanserit. Accidit autem ut tempus omne, quod inter decem tribuum captivitatem & duarum tribuum *in Babylonem* deportationem interceſſit, annorum esset centum & triginta, mensium sex, & dierum decem.

Hieremiæ in Ægypto vaticinium de Babyloniorum rege. Jer. c. 44.

Chuthæorum in Samariam migratio post decem tribuum deportationem.

Anni quot inter decem & duarum tribuum captivitatem.

λαῷ παντὶ, ὅτι [i] μενοῦσι μὲν αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ παρέσῃ, καὶ σφόνοιαν [k] ἕξει, καὶ τηρήσῃ σῶζε τῶν Βαβυλωνίων ἐς δεδίασιν ἀπαθεῖς, [l] πορευομένους δ' εἰς Αἴγυπτον [m] ἀπολείψειν, καὶ ταῦτα [n] διαθήσειν ὀργισθεὶς ἃ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν ἔμπροσθεν οἴδατε παθόντας. ταῦτα εἰπὼν τῷ Ιωάννῃ καὶ τῷ λαῷ τὸ Θεὸν αὐτοῖς σφολέγῃ ὁ σφοφήτης, οὐκ ἐπίστευεν, ὡς κατ' ἐντολὴν τὴν ἐκείνου μένειν αὐτοὺς ἐν τῇ χώρᾳ κελευούσης· χαριζόμενον δὲ Βαρούχῳ τῷ ἰδίῳ μαθητῇ, καταψευδεσθαι μὲν τοῦ Θεοῦ, πεῖσαι δὲ μένειν αὐτόθι, ὡς ἂν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων ἀφθαρῶσι. σῶζεσθαι οὖν ὅ, τε λαὸς [o] καὶ ὁ Ιωάννης τὸ τοῦ Θεοῦ συμβουλίας, ἣν αὐτοῖς διὰ τοῦ σφοφήτου παρήνεσεν, ἀπῆρεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἄγων [p] τὸν Ιερεμίαν [q] τὸν Βαρούχον.

ζ. Γενομένων δὲ αὐτῶν ἐκεῖ, σημαίνει τὸ θεῖον τῷ σφοφήτῃ, μέλλοντα στρατεύειν ὅπλα τοὺς Αἰγυπτίους [r] Βαβυλωνίων βασιλέα, καὶ σφοειπεῖν [q] ἐκέλευσε τῷ λαῷ, τήν τε ἅλωσιν [r] Αἰγύπτου, καὶ ὅτι τοὺς μὲν αὐτῶν [r] ἀποκτενεῖ, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους λαβὼν εἰς Βαβυλῶνα ἄξει. καὶ ταῦτα συνέβη. [s] τῷ γὰρ πέμπτῳ τῆς Ιεροσολύμων σφθορᾶς ἔτει, ὃ ἦν τρίτον καὶ εἰκοστὸν [t] τῆς Ναβοχοδονοσόρου βασιλείας, στρατεύει [v] ὁ αὐτὸς ὅπλα τὴν Κοίλην Συρίαν· καὶ καταχὼν αὐτὴν, ἐπολέμησε καὶ Αμμανίταις καὶ Μωαβίταις. ποιησάμενος δὲ ὑποχείρια ταῦτα τὰ ἔθνη, ἐνέβαλεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καταστρεψόμενος αὐτήν. καὶ τὸν μὲν τότε [x] βασιλέα κτείνει, καταστήσας δὲ ἕτερον, τοὺς ἐν αὐτῇ πάλιν Ιουδαίους αἰχμαλωτίσας ἦγαγε εἰς Βαβυλῶνα. καὶ τὸ μὲν Εβραίων γένος ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ παρελήφαμεν, δὶς ἐλθὸν [y] πέραν Εὐφράτου. ὑπὸ Ασσυρίων μὲν γὰρ ἐξέπεσεν ὁ τῶν δέκα Φυλῶν λαὸς ὑπὸ Σαμαρείας, βασιλευομένου [z] Ωσήε· ἑπτὰ [a] τῶν δύο Φυλῶν, ὑπὸ Ναβοχοδονοσόρου τοῦ Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλέως, [b] ὃς ὑπελείφθη τῶν Ιεροσολύμων ἁλόντων. Σαλμανασάρης μὲν οὖν, ἀναστήσας τοὺς Ισραηλίτας, [c] κατῴκισεν ἀντ' αὐτῶν [d] τὸ Χουθαίων ἔθνος, οἳ πρότερον ἐνδοτέρω τῆς Περσίδος καὶ τῆς Μηδίας ἦσαν, τότε μέντοι [e] Σαμαρεῖς ἐκλήθησαν, διὰ τὴν χώραν εἰς ἣν κατῳκίσθησαν μετοικεσίαν ἀναλαβόντες. ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, τοὺς δύο φυλὰς ἐξαγαγών, ἐδίαν ἔθνος εἰς τὴν χώραν [f] αὐτῶν κατῴκισε. καὶ διὰ τοῦτ' [g] ἔρημος ἡ Ιουδαία πᾶσα, καὶ Ιεροσόλυμα, καὶ ὁ ναὸς διέμεινεν ἔτεσιν [h] ἑβδομήκοντα. τὸ δὲ σύμπαντα χρόνον, [i] ὃς ἀπὸ τῆς τῶν Ισραηλιτῶν αἰχμαλωσίας ἕως τῆς τῶν δύο Φυλῶν ἀναστάσεως ἐλήλυθε, [k] ἑκατὸν ἔτη καὶ τριάκοντα, [l] μῆνας ἓξ, ἡμέρας δέκα, συνέβη γενέσθαι.

i Μενοῦσι μὲν αὐτοῖς] *Μένουσι Samb. Busb. & Hen.*

k Εξει,] *Παρεξει Big. παρέξειν Samb.* & mox *τηρήσειν.*

l Πορευομένους δ'] *Πορευομένοις Samb. & Busb.*

m Απολείψειν,] *Απολείψει Big. Hen. Busb. & Gall. 1. à manu secunda.*

n Διαθήσειν ὀργισθεὶς] *Διαθήσει Big. & Gall. 1.*

o Καὶ ὁ Ιωάννης] *Καὶ Ιωάννης τοῦ & Θεοῦ συμμαχίας Big. Samb. & Gall. 1.*

p Βαρὸν.] *Al. Βάρεχον.*

q Εκέλευσε τῷ λαῷ,] *Εκέλευε Big. Samb. Hen. & Gall. 2. κελεύει Gall. 1.*

r Αποκτενεῖ,] Ita cum plerisque *MSS. ἀποκτείνῃ* in *Editis Aliisque.*

s Τῷ γὰρ πέμπτῳ] Vide *Usserii* Chronol. S. p. 39. & *Conringii* Adversaria Chronol. c. 15.

t Τῆς Ναβοχοδονοσόρου βασιλείας,] Sic *Big. Samb. & Vet. Interpr.* & Ναβουχοδονοσόρου in *ceteris.*

v Ο αὐτὸς ἐπὶ τὴν Κοίλην] Illa *ὁ αὐτὸς* desiderant *Big. & Samb.* in suo tamen codice habuisse videtur *Epiphan.*

x Βασιλέα κτείνει,] *Jer.* c. 44. v. 30. vocatur *Pharaoh Ephree.* Οὐαφρὴ LXXII. & *Clem. Alex.* Si idem sit qui Απρίης *Herodoto* in *Euterpe*, vereor ne *Josephus* falsi redarguatur, qui à Nabuchodonosoro occisum scribit.

y Πέραν Εὐφράτου.] Ita *Big. Samb. & Zonar.* πέραν & Εὐφράτου in *ceteris.*

z Ωσήε·] Ita *MSS.* prout supra, p. 504. §. 1. & alibi. Ωσή in *Editis.*

a Τῶν δύο] Ο τῶ δ. φ. COCC.

b Ος ὑπελείφθη] Sic *Big. Samb. & Vat.* ᾧ ὃς ὑπελείφθη in *Editis.*

c Κατῴκισεν ἀντ' αὐτῶν] Ita in plerisque *MSS.* (& Cocc.) κατῴκησεν in *Editis Aliisque.*

d Τὸ Χουθαίων ἔθνος, οἳ πρότερον ἐνδοτέρω τῆς Περσίδος καὶ τῆς Μηδίας ἦσαν,] Τὸ τῶν Χουθαίων *Big. & Samb.* Vide lib. IX. sub finem. HUDS. Conf. supr lib. 9. c. 14. §. 3. SPANH.

e Σαμαρεῖς ἐκλήθησαν,] Rursus locum eundem consulas velim.

f Αὐτῶν κατῴκισε.] Illud *αὐτῶν* è *Big. Samb. Hen. Busb. & Vet. Interpr.*

g Ερημος ἡ Ιουδαία πᾶσα,] Sic *MSS.* ἔρημος Ιουδαία in *Editis.*

h Εβδομήκοντα.] Aperte loquitur de his annis desolationis, quorum fit mentio in *Zacharia*, c. 1. v. 12. *Simsonus* in *Chron. Cathol.* ad ann. 3486.

i Ος ἀπὸ τῆς τῶν Ισραηλιτῶν] Ος ἀπὸ *Big. & Samb.* ὅσις ἀπὸ *Hen. & Busb.*

k Εκατὸν ἔτη] Imo CXXXIII. Vide *Is. Vossium* in *Chron. S.* c. 9. p. 128. *Schotanus* (in *Bibl. Hist. S.* p. 1107.) scribendum ait, ἔτη ρλγ'. μῆνας ἓξ, ἡμέρας εἴκοσι.

l Μῆνας ἓξ,] Καὶ μῆνας ἓξ καὶ ἡμέρας δέκα *Big. & Samb.*

ΚΕΦ. ι'.

Περὶ Δανιήλου· καὶ οἷα αὐτῷ συνέβη ἐν τῇ Βαβυλῶνι.

Ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς Ναβοχοδονόσορ τοὺς [m] εὐγενεστάτους λαβὼν τῶν Ἰουδαίων παῖδας, καὶ τοὺς Σεδεκίου τοῦ βασιλέως αὐτῶν συγγενεῖς, οἳ δὲ τῇ ἀκμῇ τῶν σωμάτων, καὶ τῇ εὐμορφίᾳ τῶν ὄψεων ἦσαν εὐδιάβλητοι, παιδαγωγοῖς δὲ τῇ δι' αὐτῶν θεραπείᾳ ἐχρήσατο, ποιήσας τινὰς αὐτῶν ἐκτομίας, τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὅσους κατεπόνησε ληφθέντας ἐν ὥρᾳ τῆς ἡλικίας ἀφθεῖς, ἐχορήγει μὲν αὐτοῖς τὰ ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτοῦ εἰς δίαιταν, ἐπαίδευε δὲ τὰ ἐπιχώρια, καὶ τὰ τῶν Χαλδαίων ἐξεδίδασκε γράμματα. [o] ἦσαν δ' ἔτι σοφίαν ἱκανοὶ, ὥστε καὶ [p] σκέλλε διατρίβειν· ἦσαν δ' ἐν τούτοις τῶν ἐκ τοῦ Σεδεκίου γένους τέσσαρες, καλοί τε καὶ ἀγαθοὶ τὰς φύσεις. ὧν ὁ μὲν Δανιὴλος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ Ἀνανίας, ὁ δὲ Μισαὴλος, ὁ δὲ τέταρτος Ἀζαρίας. τούτους ὁ Βαβυλώνιος μετωνόμασε, καὶ χρῆσθαι προσέταξεν ἑτέροις ὀνόμασι. καὶ τὸν μὲν [q] Δανιήλου ἐκάλεσε Βαλτάσαρον, τὸν δὲ Ἀνανίαν Σεδράχῳ, Μισαήλου δὲ Μισάχῳ, τὸν δὲ Ἀζαρίαν Ἀβδεναγώ. τούτους ὁ βασιλεὺς, διὰ ὑπερβολὴν εὐφυΐας καὶ σπουδῆς τοῦ θεοῦ τὴν παίδευσιν τῶν γραμμάτων, καὶ σοφίας ἐν προκοπῇ γιομένους, εἶχεν ἐν τιμῇ καὶ φίλων διετέλει.

β'. Δόξαν δὲ Δανιήλῳ μὴ τῶν συγγενῶν σκηνεσαγωγεῖν [r] αὐτὸν, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς τραπέζης ἐδεσμάτων ἀπέχεσθαι, καὶ [s] καθόλου πάντων τῶν ἐμψύχων, προσελθὼν [t] Ἀσχάνῃ τῷ τοῦ ἐπιμέλειαν αὐτῶν [v] ἐπιτεταγμένῳ εὐνούχῳ, τὰ μὲν παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῖς κομιζόμενα παρεκάλεσεν αὐτὸν ἀναλίσκειν λαμβάνοντα, παρέχειν δὲ αὐτοῖς ὄσπρια καὶ φοίνικας εἰς διατροφὴν, καὶ εἴ τι τῶν ἀψύχων ἕτερον βούλοιτο· πρὸς γὰρ τοιαύτην δίαιταν αὐτὸς [x] κεκινῆσθαι, τὸ δ' ἑτέρας παρεῖσθαι. ὁ δ', εἶναι μὲν ἕτοιμος ὑπηρετεῖν ἔλεγε αὐτῶν τῇ προαιρέσει, ὑφορᾶσθαι δὲ μὴ καταδηλοι τῷ βασιλεῖ γενηθέντες, ἐκ τοῦ τῶν σωμάτων ἰσχνοῦ, καὶ τοῦ τροπῆς τοῦ χαρακτήρων· [y] συμμεταβαλεῖν γὰρ αὐτοῖς ἀνάγκη τὰ σώματα, καὶ τὰς χρόας ἅμα τῇ διαίτῃ· καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων παίδων εὐπαθούντων ἐλεγχθέντες, ἄπιστοι κινδυνώδη καὶ πιμελείας αὐτῷ κατασῶσιν. ἔχοντα τοίνυν πρὸς τοῦτο εὐλαβῶς τὸν Ἀσχάνην πείθουσιν ἐπὶ δέκα ἡμέρας ταῦτα προσφέρειν αὐτοῖς πείρας ἕνεκα, καὶ μὴ μεταβαλλόσης μὲν αὐτοῖς τοῦ τῶν σωμάτων ἕξεως, ἐπιμένειν τοῖς αὐτοῖς, ὡς ἤδη ἔπ εἰς αὐτὰ βλαβησομένων· εἰ δὲ μειωθέντας ἴδοι καὶ κάκιον τῶν ἄλλων ἔχοντας, ἐπὶ τὴν προτέραν αὐτοὺς δίαιταν ἄγειν. ὡς δ', ὃ μόνον ἤδη αὐτοὺς ἐλύπει τὴν τροφὴν ἐκείνην προσφερομένους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ὑγιαφέστεροι τὰ σώματα [z] καὶ μείζονες ἐγίνοντο, ὡς τοὺς μὲν εὐδεεστέρους [a] ὑπολαμβάνειν, οἷς τὴν βασιλικὴν συνέβαινεν εἶναι χορηγίαν, τοὺς δὲ μὴ δ' Δανιήλου δοκεῖν ἐν ἀφθονίᾳ καὶ τρυφῇ τῇ πάσῃ βιοῦν, ἔκποτε μετὰ ἀδείας ὁ Ἀσχάνης [b] ἃ μὲν ἀπὸ δ' δείπνου καθημέραν πωλῶς ἔπεμπε τοῖς παισὶν ὁ βασιλεὺς, αὐτὸς ἐλάμβανεν, ἐχορήγα δὲ αὐτοῖς τὰ προφρημένα. οἱ δ' ὡς καὶ τῶν ψυχῶν αὐτοῖς διὰ τοῦτο καθαρῶν καὶ πρὸς τὴν

[m] Εὐγενεστάτους] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* εὐγενεστάτων in *reliquis.*

* *Exfectis*] Judæos εὐνουχίζεσθαι prædixerat *Hieremias.*

[n] Ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν] Illud ἐκ non agnoscunt *Big.* & *Samb.*

[o] Ἦσαν δ' ἔτι] Ita *Big.* & *Samb.* αὐτοὶ in *Editis Aliisque.*

[p] Ἐκέλλε διατρίβειν·] Ita cum *MSS.* ἐκέλλοντι in *Editis.*

[q] Δανιήλου ἐκάλεσε Βαλτάσαρον,] Δανιήλου (ut & supra Δανιήλῳ) *Samb.* & mox ἐκάλεσεν *Big.* & *Samb.*

[r] Αὐτὸν,] Ita *Samb.* ἑαυτὸν *Gall.* 2. αὐτὸν in *reliquis.*

[s] Καθόλου πάντων] Sic *MSS.* καθόλως in *Editis.*

[t] Ἀσχάνῃ] Ασδάνη malit *Schotanus.* Apud *Chrysostomum* sub initium *Interpretationis* in *Danielem* Ασδανὶζ pro Ασφανὶς ex LXXII. reponi suadet *Cotelerius*: qui *Josephum* Ἀσχάνης pro Ασφάνης dixisse existimat, ob similitudinem literarum Hebraïcarum.

[v] Ἐπιτεταμμένῳ εὐνούχῳ,] Ἐπιτεθειμένῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[x] Κεκινῆσθαι,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. σκεκινῆσθαι in *Editis Aliisque.*

[y] Συμμεταβαλεῖν] Συμμεταβάλλειν *Big.* & *Samb.* & infra mox ead. §. συμμεταβαλόσης.

[z] Καὶ μείζονες ἐγίνοντο,] Ita *MSS.* καὶ σύστυθεν μείζονες γίνονται in *Editis.*

[a] Ὑπολαμβάνειν,] Ὑπολαμβάνεσθαι malit Cl. *Lowthius.*

[b] Ἃ μὲν ἀπὸ δ' δείπνου] Ὅσα μὲν *Big.* & *Samb.*

CAP. X.

De Daniele: & quænam ei acciderunt in Babylone.

CÆterum Nabuchodonosorus Babyloniorum rex, cum *sibi* sumpsisset nobilissimos Judæorum pueros & regis eorum Sedeciæ cognatos, qui & corporum vigore & oris pulchritudine erant conspicui, pædagogis tradidit ut illis cultum adhiberent: quibusdam illorum * exsectis (id quod solitus est facere aliarum quoque gentium devictarum pubi) victum quidem illis de sua mensa præbebat, curabatque ut regionis istius instituta & literas Chaldæas docerentur. Isti autem satis magnam consequuti erant sapientiam, ad quam eos exerceri jubebat: inque his erant & quatuor de genere Sedeciæ, forma præstantes bonoque ingenio præditi. quorum unus quidem Danielus, alter vero Ananias, atque alius Misaëlus, quartus vero Azarias vocabatur. His Babylonius mutavit nomina, aliisque nominibus uti jussit. Et Danielum quidem Baltasarum appellavit, Ananiam vero Sedrachen, & Misaëlum Misachen, Azariam vero Abdenago. Istos ob egregiam indolem, & diligentiam literarum studiis adhibitam, & quod in sapientia valde profecerant, in honore habebat rex & amore prosequebatur.

Nabuchodonosorus Judæorum pueros nobilioresformaque elegantioris liberaliter institui jubet.

De Daniele ejusque cognatis. Dan. c. 1.

2. Cum autem visum fuisset Danielo, ut ipse cum cognatis suis durius victitaret, & à mensæ regiæ eduliis abstineret, atque adeo ab universis vitali spiritu animatis, Aschanem adiit spadonem cui cura illorum demandata erat, & ab eo contendit, ut quæ illis à rege afferebantur sibi caperet & absumeret, illis vero legumina & dactylos in alimoniam daret, & si quid aliud præterea vellet inanime. ad hujusmodi enim victum se magno desiderio ferri, aliumque *quemcunque* vili pendere. Ille vero se paratum esse dicebat voluntati illorum obsequi: sed nonnihil vereri, ne, si hoc resciverit rex corporum ex gracilitate orisque lineamentis subinde mutatis (necesse enim esse corporis habitum coloremque illis ex victu immutari) fuerintque ex pueris aliis bene pastis *hujusce rei* manifesti, sibi auctores fiant periculi suppliciique. Aschani itaque ad hoc faciendum timido persuadent, ut decem diebus ad rem experiendam ita vescerentur: quod si corpora illorum nihilo deterius se inde habuerint, eodem deinceps cibo uti *licere*, ut qui ex eo nihil detrimenti capturi sint; sin autem eos macie attenuatos *forte* viderit, aliisque pejus se habentes, ad priorem victus consuetudinem redire faceret. Cum autem ex cibo istiusmodi suppeditato non modo nihil eis decesserit, sed corpore magis quam alii bene curato esse & pinguiores apparuerint; adeo ut illos quidem, quibus regia munificentia vesci contigit, ex pauperioribus esse quis suspicaretur, Danielum vero & qui cum eo erant, videri in magna rerum abundantia summaque luxuria vixisse; exinde Aschanes, absque omni metu, quæ pueris quotidie de mensa sua rex mittere consuevit, sibi habebat, & jam ante memorata illis apponebat. Illi vero, quasi propterea mentes eis

Eorum vitlus & sapientia. Dan. c. 1.

essent puræ, & defœcatæ adeo ut optime possent disciplinis imbui, & corpora firmiora evaderent ad labores perferendos (neque enim illas lædebant & prægravabant ciborum varietate, neque ista eadem ex causa molliora reddebant) facile instituti erant in omni Hebræorum & Chaldæorum doctrina. Danielus vero, præ cæteris satis jam ad sapientiam peritus, somniis interpretandis animum adjecit; numenque ei manifesto aderat.

Nabuchodonosorus somnium videt mirabile. Dan. c. 2.

3. Biennio autem post Ægypti populationem, rex Nabuchodonosorus, cum somnium mirabile vidisset, cujus etiam eventum Deus ei per quietem declaraverat, ejus quidem mox ut è stratis surrexit oblivisci tur. Accersitis igitur Chaldæis & magis atque divinis, narravit ipsis, se forte somnium vidisse: illisque indicans quòd ei acciderat visorum oblivione capi, jussit illis ut ipsi dicerent, quale esset somnium & quid sibi velit. Cum autem illi responderent, ab hominibus fieri non posse ut hoc reperiretur, veruntamen, somnii visionem si illis eloqueretur, interpretationem dare polliceren tur; mortem illis comminatus est, nisi somnium ei expedirent. illosque omnes *statim* ad necem trahi imperavit, qui pronunciaverant se quod jussum erat facere non posse. Tum Danielus, audito quod rex omnes sapientes occidi jusserat, & inter hos se quoque cum cognatis suis esse in periculo, adiit Ariochum, cui datum erat imperium in regis satellites. Cumque ab eo supplex quæsivisset, quam ob rem rex in mandatis dederat, ut sapientes omnes morte multarentur & Chaldæi & magi; atque intellexisset somnii negotium, & quod jussi à rege id quod ei exciderat in mentem revocare, dicendoque se non posse, regem ad iram commovisset: obsecravit Ariochum, ut ad regem ingressus unam noctem *ad comminiscendum* magis peteret, atque hac *nocte illos* non interficeret: spem enim sibi esse, si eâ Deum precatus fuerit, fore ut somnium exploratum haberet. Tum Ariochus regi nunciatum ivit, ista postulare Danielum. atque ille cædem magorum differri jussit, tantisper dum certior fieret de promisso Danieli. Cæterum puer, ubi se cum cognatis *suis* domum receperat, supplex Deum per totam noctem obsecrat ut *somnium* declararet, & magos & Chaldæos, cum quibus & ipsis pereundum est, ab ira regis eriperet, visionem sibi sistendo eamque patefaciendo, quæ nocte præterita regi per quietem oblata ex memoria elapsa est. Deus autem, & periclitantes miseratus & Danieli sapientia delectatus, somnium ei notum fecit simulque ejus interpretationem, ut quid significaret ex ipso rex intelligeret. Jamque Danielus cum ista à Deo accepisset, gaudio perfusus surgit, reque cum fratribus communicata, illos quidem postquam de vita jam desperarint & *cum solicitudine* de morte cogitarint, animi terrore liberavit & in spem vitæ erexit. Cumque illis actis Deo gratiis, *teneræ* illorum ætatis miserto, prima luce Ariochum adit, & ab eo petebat ut se ad re-

Magi morti adjudicantur, postquam rem fieri non posse pronunciaverant. Dan. c. 2.

Quod ubi Danielo compertum, enunciationem somnii interpretationemque ejus pollicetur. Dan. c. 2.

Mox, cum precibus Deum interpellasset, voti sit compos. Dan. c. 2.

παιδείαν ἀκριβῶς γεγυμνασμένων, καὶ τῶν σωμάτων πρὸς φιλοπονίαν δυνατωτέρων· ὅτε γὰρ ἐκείνας [c] ἐλωβοῦντο καὶ βαρείας εἶχον τὰς [d] τροφῆς ποικίλης, ἃ καὶ ταῦτα μαλακώτερα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· πᾶσαν ἑτοίμως ἐξέμαθον παιδείαν, ἥτις δὴ καὶ πρὸς τοῖς Ἑβραίοις ἦν τοῖς Χαλδαίοις. μάλιστα δὲ Δανιήλῳ, ἱκανῶς ἤδη σοφίας ἐμπείρως ἔχων, περὶ κρίσεις ὀνείρων ἐπιστάσθαι· καὶ τὸ θεῖον αὐτῷ φανερὸν [e] ἐγένετο.

γ'. Μετὰ δὲ ἔτος [f] δεύτερον τὴν Αἰγύπτου πορθήσεως, ὁ βασιλεὺς Ναβοχοδονόσορος, ὄναρ ἰδὼν θαυμαστὸν, ἃ τὴν ἔκστασιν αὐτὸς αὐτῷ καὶ τὰς ὑπνους ἐδήλωσεν ὁ Θεὸς, τότε μὲν ὑπελαμβάνετο διὰ μακρὰς ἐκ τῆς κλίτης. μεταπεμψάμενος [g] δὴ τοὺς Χαλδαίους καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς μάντεις, ὡς εἴη τε ὄναρ ἑωρακὼς ἔλεγεν αὐτοῖς· καὶ τὸ συμβεβηκὸς περὶ τὴν λήθην ὧν εἶδε μείων, [h] ἐκέλευσεν αὐτοὺς λέγειν, ὅ, τι τε ἦν τὸ ὄναρ, [i] καὶ τί τὸ σημεῖον. τὸ δὲ ἀδυνάτον εἶναι λεγόντων ἀνθρώπους τοῦθ' ὁρᾶν, εἰ δέ [l] αὐτοῖς ἔκθοιτο τὴν ὄψιν καὶ ἐνυπνίου φράσειν τὸ σημεῖον [k] ὑποχομένων, θάνατον ἠπείλησεν αὐτοῖς, εἰ μὴ τὸ ὄναρ εἴποιεν. προστάξας δὲ πάντας αὐτοὺς ἀναιρεθῆναι, ποιῆσαι τὸ κελευσθὲν ὁμολογήσαντας μὴ δυνάσθαι. Δανιὴλος δὲ ἀκούσας ὅτι προστέταξε πάντας τοὺς σοφοὺς ὁ βασιλεὺς ἀποθανεῖν, [l] ἐν τούτοις δὴ καὶ αὐτὸν μετὰ τῶν συγγενῶν κινδυνεύειν, προσῆσιν [m] Ἀριόχῳ τῷ τῆς δορυφορικῆς τῶν σωματοφυλάκων καὶ βασιλέως ἀρχιμαγείρῳ πεπιστευμένῳ. καὶ δεηθεὶς παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν μαθεῖν, δι' ἣν ὁ βασιλεὺς πάντας εἰς προστεταχὼς ἀναιρεθῆναι τοὺς σοφοὺς καὶ Χαλδαίους καὶ μάγους, καὶ μαθὼν τὸ περὶ τὸ ἐνύπνιον, καὶ ὅτι κελευσθέντος [n] τοῦ βασιλέως τοῦτ' αὐτῷ δηλοῦν ἐπιλελησμένῳ, φήσαντος μὴ δύνασθαι, [o] παρώξυνεν αὐτὸν, παρεκάλεσε τὸν Ἀριόχον, εἰσελθόντα πρὸς τὸν βασιλέα, [p] μίαν αἰτήσασθαι νύκτα τοὺς μάγους, καὶ [q] ταύτην τὴν ἀναίρεσιν ὑπερθέσθαι· ἐλπίζειν γὰρ [r] δι' αὐτῆς δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ, γνώσεσθαι τὸ ἐνύπνιον. ὁ δὲ Ἀριόχος τοῦτ' ἀπήγγελε τῷ βασιλεῖ Δανιήλου ἀξιοῦν. καὶ ὁ μὲν κελεύει τὴν ἀναίρεσιν τῶν μάγων ὑπερθέσθαι, ἕως γνῷ τὴν [s] τοῦ Δανιήλου. ὁ δὲ παῖς, μετὰ τῶν συγγενῶν [t] συνεχωρήσας πρὸς ἑαυτὸν, δι' ὅλης ἱκετεύει τὸν Θεὸν τὸν νυκτὸς, [t] γνωρίσαι, καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς Χαλδαίους, οἷς δεῖ καὶ αὐτοὺς συναπολέσθαι, [v] ῥύσασθαι τὸν τοῦ βασιλέως ὀργῆς, ἐμφανίσαντα τὴν ὄψιν αὐτῷ καὶ ποιήσαντα δῆλον ἧς ὁ βασιλεὺς [x] ἐπελέλησο διὰ τὸν παρελθόντος νυκτὸς ἰδὼν καὶ τοὺς ὕπνους. ὁ δὲ Θεὸς ἅμα τοῖς τε κινδυνευούσαις ἐλεήσας, καὶ τὸν Δανιήλου τὸν σοφίας [y] ἀγασάμενος, τό τε ὄναρ αὐτῷ γνώριμον ἐποίησε καὶ τὴν κρίσιν, ὡς ἂν ἐκ τοῦ σημαινόμενον ὁ βασιλεὺς παρ' αὐτοῦ μάθοι. Δανιὴλος δὲ γνοὺς διὰ τοῦ Θεοῦ ταῦτα, περιχαρὴς ἀνίσταται, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς δηλώσας, τοὺς μὲν ἀπεγνωκότας ἤδη τὴν ζωὴν ἐκ [z] πρὸς τὸ πεθνάναι τὴν διάνοιαν ἔχοντας, εἰς εὐθυμίαν ἐκ τοῦ περὶ τοῦ βίου δύσελπιν ἐλπίδας. εὐχαριστήσας δὲ τῷ Θεῷ μετ' αὐτῶν ἔλεον λαβόντι τὴν ἡλικίας αὐτῶν, ἡμέρας ἡμένης ἐφάνετο [a] πρὸς τὸν [b] Ἀριόχον, καὶ ἄγειν αὐτὸν ἐπὶ πρὸς τὸν βασιλέα· δη-

c Ελωβοῦντο] Ἐθείλκοντο *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. quod forsan à *Josephi* manu. HUDS. Lege ἐλωβῶντο. COCC.

d Τροφῆς ποικίλης,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τρυφῆς in *Editis Aliisque.*

e Ἐγένετο.] Ἐγίνετο *Big. Samb.* & *Gall.* 2.

f Δεύτερον τὴν Αἰγύπτου] Videsis Tornellum ad A. M. 3453. n. 2. & *L. Capellum* in *Chronol. S.* p. 223.

g Δὴ τοὺς Χαλδαίους] Δὲ pro ἦ lego.

h Ἐκέλευσεν αὐτοὺς λέγειν,] Ἐκέλευεν *big.* & *Samb.*

i Καὶ τί τὸ σημεῖον.] Καὶ ὃ, τι σημαίνει *Hen.* & *Busb.* HUDS. Forte τηλικοῦτον, ut & paullo inferius. COCC.

k Ὑποχομένων,] Ὑπισχνουμένων in *Iisdem.*

l Ἐν τούτοις] Ἐν τούτοις γὰρ αὐτὸς σὺν τοῖς λοιποῖς ἀπωλώλεσε *Hen.* & *Busb.*

m Ἀριόχῳ τῷ τῆς ἐπὶ] Ἀριόχη *Vat. Gall.* 2. & infra Ἀριόχου. Ἀριὼχ LXXII. HUDS. Ariochim *Rufin.* sic mox τὸν Ἀριόχου· SPANH.

n Περὶ τὸ ἐνύπνιον,] Περὶ τοῦ ἐνυπνίου *Big.* & *Samb.*

o Παρώξυνεν αὐτὸν,] Ita *Samb.* παρωξύνων *Big.* παρῆξεν *Gall.* 1. 2. παρῆξεν in *Editis Aliisque.*

p Μίαν αἰτήσασθαι] Prudenter *Chrysostomus* & *Theodoretus* in ea re, quam *Sacer contextus* reticuit, negotium habere noluerunt. At *Josephus* tempus definit, *unam noctem*; *Tertullianus* quidem *triduum.* malim *Josepho* accedere. *Cotelerius* ad *Chrysost.* in *Dan.* p. 85.

q Ταύτην τὴν ἀναίρεσιν] Ταύτην *Vat.* & *Samb.*

r Δι' αὐτῆς δεηθεὶς] Διὰ ταύτης *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

s Τοῦ Δανιήλου.] Τὸν Δανιήλου *Big.* & *Samb.*

t Γνωρίσαι] Σῶσαι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἐλεῆσαι *Hen.* & *Busb.*

v Ῥύσασθαι τὸν τοῦ βασιλέως ὀργῆς,] Ῥύσασθαι ἧς *Big. Samb.* & *Gall.* 2.

x Ἐπελέλησο] Sic *MSS.* ἐπιλέλησο in *Editis.*

y Ἀγασάμενος,] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) in *Editis* ἀγαπήσας.

z Πρὸς τὸ τεθνάναι] Eo modo *Big.* & *Samb.* πρὸς τῷ in *reliquis.*

a Πρὸς τὸν Ἀριόχον] Πρὸς Ἀριόχου *Big.* & *Samb.*

b Ἀριόχον,] Confer supr. SPANH.

c Πρὸ

δηλῶσαι γὰρ αὐτῷ βέλεσθαι τὸ ἐνύπνιον, ὃ φησὶν ἰδεῖν [c] περὶ τῆς παρελθούσης νυκτός.

δ'. Εἰσελθὼν δὲ πρὸς τὸν βασιλέα Δανιήλης, παρῃτήσατο πρῶτον, μὴ σοφώτερον αὐτὸν δόξαι τῶν ἄλλων Χαλδαίων καὶ μάγων, ὅτι μηδενὸς ἐκείνων τὸ ὄναρ εἰδέναι δυνηθέντος, [d] αὐτὸς αὐτῷ μέλλοι λέγειν. "ὁ γὰρ κατ' ἐμὴν "ἐμοὶ, δοὺς ὅτι τὴν ἀφάνειαν αὐτῶν μᾶλλον ἐκπεπονηκὼς, "τοῦτο [e] γένεσθαι· ἀλλ' ἐλεήσας ἡμᾶς, [f] φησὶν, ὁ Θεὸς κιν- "δυνευούσας ἀποθανεῖν, δεηθέντι μοὶ τὴν [g] ἐμαυτοῦ ψυ- "χὴν καὶ τὴν ὁμοεθνῶν, καὶ τὸ ὄναρ καὶ τὴν κρίσιν αὐτοῦ φα- "νερὸν ἐποίησεν. οὐ γὰρ ἦττον γε τῶν ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς κατεδι- "καθεῖσι τοῦτό σε μὴ ζῆν λύπης, ὡς τῆς οἴας αὐτοῦ δόξης "ἐφρόντιζον, ἀδίκως ὄντως ἄνδρας καὶ τοῦτο [h] καλοὺς κἀ- "γαθοὺς ἀποθανεῖν κελεύσαντα, οἷς οὐδὲν μὲν ἀνθρωπί- "νης σοφίας ἐχόμενον προσέταξας, ὃ δὴ καὶ ἔργον Θεοῦ "τοῦτ' ἀπῄτεις παρ' αὐτῶν. σοὶ τοίνυν φροντίζοντι ὡς ἔοι- "κεν ὅπως μετὰ σὲ, καταστηναμένῃ βελό- "μενος δηλῶσαι πάντας ὁ Θεὸς τοὺς [i] βασιλεύσοντας, "ὄναρ ἐδειξε τοιόνδε. ἔδοξας ὁρᾶν ἀνδριάντα μέγαν ἑστῶ- "τα, οὗ τὴν μὲν κεφαλὴν συνέβαινεν εἶναι [k] χρυσῆν, "τοὺς δὲ ὤμους καὶ τοὺς βραχίονας ἀργυροῦς, τὴν δὲ γαστέρα "καὶ τοὺς μηροὺς χαλκοῦς, κνήμας δὲ καὶ πόδας σιδηροῦς. "ἐπεὶτα λίθον εἶδες [l] ἀπὸ ὄρους ἀποῤῥαγέντα ἐμπεσεῖν τῷ "ἀνδριάντι, καὶ τοῦτον καταβαλόντα σωτερίψαι, καὶ μηδὲν "αὐτοῦ μέρος ὁλόκληρον ἀφεῖναι, τὸν δὲ χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυ- "ρον καὶ τὸν σίδηρον καὶ τὸν χαλκὸν ἀλεύρου λεπτότερον γενέσθαι· "καὶ τὸν μὲν ἀνέμους πνεύσαντας σφοδροτέρους τῆς βίας "ἁρπάσαντας διασπεῖραι, τὸν δὲ λίθον αὐξῆσαι τοσοῦτον ὡς "ἅπασαν τὴν αὐτοῦ τὴν γῆν δοκεῖν πεπληρῶσθαι. τὸ μὲν "οὖν ὄναρ, ὅπερ εἶδες, τοῦτ' ἔστιν· ἡ δὲ κρίσις αὐτοῦ τοῦτον "ἔχει τὸν τρόπον. ἡ μὲν χρυσῆ κεφαλὴ σέ τε εἰδέναι καὶ τοὺς "πρὸ σοῦ βασιλεῖς Βαβυλωνίους ὄντας, αἱ δὲ δύο χεῖρες καὶ "οἱ ὦμοι σημαίνουσιν ὑπὸ δύο καταλυθήσεσθαι βασιλέων "τὴν ἡγεμονίαν ὑμῶν· τὴν δὲ ἐκείνων ἕτερός τις [m] ἀπὸ "δύσεως καθαιρήσει χαλκὴν ἡμφιεσμένος, καὶ ταύτην ἄλ- "λῃ παύσει τὴν ἰσχὺν ὁμοίαν σιδήρῳ, καὶ κρατήσει [n] εἰς "ἅπαν ἀφὲ τὴν τοῦ σιδήρου φύσιν, εἶναι γὰρ αὐτὴν "στερροτέραν τῆς μὲν χρυσοῦ καὶ μὲν ἀργύρου καὶ μὲν χαλκοῦ." ἐδή- λωσε δὲ καὶ τοῦ λίθου Δανιήλης τῷ βασιλεῖ· ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐκ ἔδοξε τοῦτο ἱστορεῖν, τὰ παρελθόντα καὶ τὰ γεγενημένα συγγράφειν ἃ τὰ μέλλοντα ὀφείλοντα. εἰ δέ τις τῆς [o] ἀληθείας γλιχόμενος ὁ [p] πεῖσαι) πολυπραγμονεῖν, ὡς καὶ τοῖς τὰ ἀδήλων [q] εἰ γνώσει) βέλεσθαι μαθεῖν, ἀπαδασάτω τὸ βιβλίον ἀναγνῶναι [r] τοῦ Δανιήλου· εὑρήσει δὲ τοῦτο ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν.

ε'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος, [s] ἀκούσας ταῦτα καὶ ἐπιγνοὺς τὸ ὄναρ, ἐξεπλάγη τὸν τοῦ Δανιήλου φύ- σιν, καὶ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ὡς πρόπω τοῦ Θεὸν προσ- κυνοῦσι, τοῦτο τὸν Δανιήλην ἠσπάζετο, καὶ [t] θύσαν δὲ ὡς Θεῷ προσέταξεν. οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν προσηγορίαν αὐ- τῷ τοῦ ἰδίου Θεοῦ θέμενος, ἁπάσης ἐπίτροπον τῆς βασι- λείας ἐποίησε, καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ· οὓς ὑπὸ φθό- νου καὶ βασκανίας εἰς κίνδυνον ἐμπεσεῖν συνέβη, τῷ βα- σιλεῖ προσκρούσαντας ἐξ αἰτίας τοιαύτης. ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας χρύσεον ἀνδριάντα, πηχῶν τὸ μὲν ὕψος ἑξήκοντα, [v] πλάτος δὲ ἓξ, ἔστησε αὐτὸν ἐν τῷ μεγά-

4. Danielus autem ad regem ingreſſus, primum illud *ab eo* deprecatus eſt, ne ipſum aliis Chaldæis & magis ſapientia præſtare exiſtimaret, quod, cum nemo illorum ſomnium invenire potuiſſet, ipſe *id* ei indicaturus eſſet. "non enim *ſua* peritia, vel "quod mentem quam alii magis exercuiſſet, id fie- "ri: ſed Deus, inquit, noſtrûm miſertus qui in "mortis periculum adducti eramus, oranti mihi "pro mea popularium vita & ſomnium & ejus in- "terpretationem declaravit. non enim tam me ſo- "licitum habuit ea triſtitia, quod nos ipſi à te fue- "rimus morti adjudicati, quam metus de tuæ exi- "ſtimationis gloria, ut qui inique viros bonos & "honeſtos necari juſſeris, quibus nihil, quod hu- "mana ſapientia efficere potuit, imperaſti, ſed id "quod facere Dei ſolius eſt ab illis exegiſti. Tibi "itaque, cogitanti, qui homo poſt te potiturus "eſſet totius orbis imperio, in lecto cubiculari vo- "lens Deus omnes regnaturos offendere, ejuſmo- "di immiſit ſomnium. Spectare tibi videbaris in- "gentem ſtatuam *ante oculos* tuos ſtantem cujus "caput forte aureum erat, humeri & brachia ar- "gentea, venter & femora ex ære, crura ac pedes "ferrei. Deinde ſaxum ingens vidiſti à monte a- "vulſum, quod in ſtatuam incidit, eamque deje- "ctam adeo contrivit, ut nulla ejus pars integra "fuerit relicta; ſed aurum & argentum & ferrum "& æs in pulverem abierint farina minutiorem: "atque illum, venti vehementioris flatu abreptum, "longe lateque diſperſum eſſe; ſaxum vero adeo "creviſſe ut tota terra ab eo occupata videretur. "Et ſomnium quidem quod vidiſti hujuſmodi eſt: "illud vero hoc modo, ut arbitror, interpretan- "dum. Caput quidem aureum te ſignificat, & "alios ante te reges Babylonios; duæ vero manus "& humeri indicant imperium veſtrum à duobus "regibus everſum iri: illorum autem imperium "alius quidam ab occidente *veniens* deſtruet, ære "*totus* obductus; atque hujus vires alia vis debel- "labit ferro ſimilis, eaſque in univerſum imperio "premet propter ferri naturam, quod ea ſit auro "& argento & ære validior." Quin & Danielus regi oſtendit omnia de ſaxo: ſed mihi iſta narrare non libuit, cui id negotii datum eſt ut præterita non futura literis conſignarem. Si quis autem veritatis avidus nolit ab iis paulo curioſius inquirendis deſiſtere, ut qui de incertis, an futura ſint, ſcire deſiderat, det operam ut Danieli librum perlegat, quem in ſacrorum librorum codice inveniet.

Danielus Nabucho- donoſoro ſomnium in memoriam revocat, & interpreta- tur. Dan. c. 2.

5. Rex autem Nabuchodonoſorus, his auditis, ſuoque ſomnio agnito, Danieli indolis admiratione perculſus eſt, & in faciem procidens, haud aliter quam Deum ſolent adorare, Danielum veneratus eſt, eique ut Deo ſacrificari juſſit. Nec hoc contentus, impoſito ei Dei ſui nomine, univerſæ ditionis ſuæ imperio eum præfecit, cognatoſque ſuos: quos ex *aliorum* invidia & livore in periculum incidiſſe contigit, ut qui regem hujuſmodi de cauſa offenderint. Rex, facto aureo coloſſo altitudine cubitorum ſexaginta, latitudine ſex, cum eum in magna planitie Babylonis erexiſſet, ipſumque mo-

Danielum magnis honoribus auget rex cumulatque. Dan. c. 2.

Nabuchodonoſorus ſtatuam ſibi auream, immenſæ magnitudinis, poſuit, adoraríque eam præcepit. Dan. c. 3.

De ſtatua quam vidit in ſomnis Nabuchodonoſorus. Dan. c. 2.

Somnii explanatio. Dan. c. 2.

c Περὶ τὸ παρελθόντος νυκτός.] Περὶς τὸ *Big. & Samb.*
d Αὐτὸς αὐτῷ] Ita *Big. Samb. & Vet. Interpr.* αὐτὸς αὐτὸ in *Editis Aliisque.*
e Γένεσθαι] Γίνεσθαι *Big. & Samb.* γνώσιος legiſſe videtur *Epiphan.*
f Φησὶν,] Φησὶν deeſt *Big. & Samb.*
g Ἐμαυτοῦ ψυχῆς] Ἐμῆς *Big. & Samb.*
h Καλοὺς κἀγαθοὺς] Καλούς τε καὶ ἀγαθοὺς *Big. & Samb.*
i Βασιλεύσοντας] Βασιλεύοντας *Gall. & Samb. 1.*
k Χρυσῆν,] *Al.* (ut & *Cocc.*) χρυσίαν.
l Ἀπὸ ὄρους ἀποῤῥαγέντα] Ἐξ ὄρους *Big. Samb. & LXXII.*
m Ἀπὸ δύσεως καθαιρήσει] Ita *Big. Samb. & Vat.* ἀπὸ δύσεως in *Editis Aliisque.*
n Εἰς ἅπαν] Ita *Big. Samb. Busb. & Hen.* εἰς ἅπασαν in *Editis Aliisque.*
o Ἀληθείας] Ἀκριβείας *Samb.*
p Πεῖσαι) πολυπραγμονεῖν,] De voce πεῖσθαι videſis *Gatakerum* ad *Antoninum*, pag. 92.
q Εἰ γνώσει) βέλεσθαι μαθεῖν,] Τί γνώσει) *Big. & Samb.*
r Τοῦ Δανιήλου·] Τὸ Δανιήλου *Big. & Samb.*
s Ἀκούσας ταῦτα] Ἀκηκοὼς *Big. & Samb.*
t Θύσειν) ὡς Θεῷ] Ita cum *MSS.* in *Editis* θύειν.
v Πλάτος δὲ ἓξ,] Τὸ πλάτος *Big. & Samb.*

more ſolenni dedicaturus eſſet, principes ex omni ſua ditione convocavit, eiſque in primis mandavit, ut quandocunque tubæ ſonitum audiverint, tunc *in terram* procumberent & coloſſum venerarentur: iis vero qui *ita* non fecerint minatus eſt ſe illos conjecturum eſſe in fornacem igne ardentem. cum igitur omnes, ſimul ac audiverunt tubæ vocem, coloſſum venerarentur, Danieli cognatos hoc itidem non feciſſe dicunt, nolentes patria inſtituta violare. Atque illi criminis manifeſti & ſtatim in ignem conjecti divina ſervantur providentia, & præter omnium opinionem ex mortis periculo evadunt. Ignis enim eos non attigit: ſed, quaſi ſenſiſſet viros *ſceleris* puros in flammas ſuas præcipitatos eſſe, illos non afflavit; vique ad urendum debili eſſe videbatur, quamdiu juvenes in eo manerent, Deo illorum corpora ita muniente ut ab igne nihil paterentur. Quæ res illis, ut viris probis Deoque charis, regis gratiam conciliavit: adeo ut poſtea ſemper in maximo apud eum honore haberentur.

Danieli cognati, quod ſtatuam non adorarint, in medias flammas conjiciuntur, & illeſi per eas ambulant. Dan. c. 3.

6. Non multo autem poſt in ſomnis rex aliam videt viſionem; quòd imperio excidens inter beſtias verſabitur, & poſt exactos in ſolitudine ſeptem annos denuo regnum recuperabit. Hac viſione ipſi in ſomnio oblata, cum magos rurſus convocaſſet, illos ea de re percontabatur, & quid ſignificaret ſibi dicere jubebat. Et aliorum quidem nemo potuit ſomnii ſententiam invenire, regique explicare: ſolus vero Danielus iſta exploravit; atque ita evenerunt prout ipſe ei prædixit. Cum enim in ſolitudine tempus jam ante memoratum exegiſſet, nemine per ſeptennium auſo rerum gubernaculo ſeſe admovere, *tandem* Deum precatus ut regnum recipiat, rurſus ei reſtituitur. Nemo autem mihi vitio vertat, quod horum ſingula ita ut in antiquis libris ea reperio in ſcriptis meis referam. nam ſtatim ab initio hujus hiſtoriæ contra eos qui in rebus *narratis* deſiderabunt quidpiam, vel expoſtulabunt, à me præcautum eſt, aſſeverando quod Hebræorum ſolum libros Græce reddam, pollicendoque futurum ut in rebus iſtis exponendis nihil illis de meo addam vel detraham.

Nabuchodonoſorus, poteſtate regia abjecta, cum beſtiis agreſtibus degit: & poſt ſeptennium in regnum reponitur & dignitate auctus. Dan. c. 4.

λῳ τῆς Βαβυλῶνος πεδίῳ, καὶ μέλλων καθιεροῦν [x] αὐτὸν, συνεκάλεσεν ἐξ ἁπάσης ἧς ἦρχε γῆς τοὺς πρώτους, πρῶτον αὐτοῖς προσαξας, [y] ὅτι σημαινούσης ἀκούσωσι τῆς σάλπιγγος, τότε πεσόντας προσκυνεῖν τὸ ἀνδριάντα· τοὺς δὲ μὴ ποιήσαντας ἠπείλησεν εἰς τὸν τοῦ πυρὸς [z] ἐμβληθήσεσθαι κάμινον. πάντων οὖν μὴ τὸ σημαινούσης ἐπακοῦσαι τῆς σάλπιγγος προσκυνούντων τὸ ἀνδριάντα, [a] τοὺς Δανιήλου συγγυεῖς [b] ἃ ποιῆσαι τοῦτο φασὶ, μὴ βουληθέντας παραβαίνειν τοὺς πατρίους νόμους. καὶ οἱ μὲν ἐλεγχθέντες, δήθεως εἰς τὸ πῦρ ἐμβληθέντες, θεία σώζονται προνοίᾳ, καὶ παραδόξως διαφεύγουσι τὸν θάνατον. ἃ γὰρ ἥψατο τὸ πῦρ αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ λογισμὸν οἶμαι [c] τοῦ μηδὲν ἀδικήσαντας εἰς αὐτὸ βληθῆναι, οὐχ ἥψατο, καίπερ δὴ ἀσθενεῖς ἔτι ἔχον ἐν ἑαυτῷ τοὺς παῖδας, ὑπὸ θεοῦ κρείττονα τὰ σώματα αὐτῶν, ὥστε μὴ δαπανηθῆναι ὑπὸ τοῦ πυρὸς, κατασκευάσαντος. τοὺς σωίσησεν αὐτοὺς τῷ βασιλεῖ, ὡς δικαίους καὶ θεοφιλεῖς· [d] διὸ μετὰ πάσης ἀξιούμενοι παρ' αὐτοῦ [e] τῆς τιμῆς διετέλουν.

ς'. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον χρόνῳ, πάλιν ὁρᾷ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ βασιλεὺς ὄψιν ἑτέραν· ὡς σκῆπτρον τὸ ἀρχῆς μετὰ μηλέων ἔχειν τὸν διαυλον, κατὰ διαζώσας οὕτως ὑπὸ τὰ ἐρημίας ἔτεσιν ἑπτὰ, αὖθις τὴν ἀρχὴν ἀπολήψεσθαι. τοῦτο θεασάμενος [f] τὸ ὄναρ, πάλιν τοὺς μάγους συγκαλέσας, ἀνέκρινεν αὐτοὺς περὶ αὐτοῦ, καὶ τί [g] σημαίνοι λέγειν ἠξίου. τῶν μὲν οὖν ἄλλων οὐδεὶς ἐδυνήθη τὴν συμπᾶσαν διάνοιαν εὑρεῖν, οὐδ' ἐμφανίσαι τῷ βασιλεῖ· Δανιὴλος δὲ [h] μόνος τοῦτο ἔκρινε, καθὼς [i] οὗτός αὐτῷ προεῖπεν ἀπέβη. διαλείψας γὰρ ὑπὸ τῆς ἐρημίας τὸν προφρημένον χρόνον, οὐδενὸς τολμήσαντος ὑπιδέσθαι τοῖς πράγμασιν διὰ τὴν ἐπαοιδίαν, δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ τὴν βασιλείαν ἀπολαβεῖν, πάλιν εἰς αὐτὸν ἐπανέρχεται. [k] ἐγκαλέσῃ δέ μοι μηδεὶς οὕτως ἕκαστα τούτων ἀπαγγέλλοντα διὰ τῆς γραφῆς, ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις διέξοδον βιβλίοις. [l] καὶ γὰρ αὖθις ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας, πρὸς τοὺς [m] ἐπιζητήσοντας τι τῶν πραγμάτων ἢ [n] μεμψομένους ἠσφαλισάμην, μόνον τι μεταφράζειν τὰς Ἑβραίων βίβλους [o] εἰπὼν εἰς τὴν [p] Ἑλλάδα γλῶτταν, καὶ ταῦτα δηλώσειν, [q] μήτε προσθεὶς τι τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἴδιον, μήτ' ἀφαιρεῖν ὑπεσχημένος.

CAP. XI.

De Nabuchodonoſoro ejuſque ſucceſſoribus, & quomodo eorum imperium everſum erat à Perſis: quæque Danielo acciderunt in Media, & qualia illic prædixit.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ Ναβαχοδονοσόρου τοῦ Ἀμαδόχου αὐτοῦ, καὶ ὡς καταλύεται ἡ τούτων ἀρχὴ ὑπὸ τῶν Περσῶν· ἃ τε συνέβη Δανιήλῳ ἐν Μηδίᾳ, καὶ οἷα ἐκεῖ προεφήτευσεν.

Nabuchodonoſori mors.

REX autem Nabuchodonoſorus, cum regnaſſet annos quadraginta tres, vitam finivit; vir ad res agendas acer, & regibus qui eum anteceſſerunt fortunatior. Rerum autem ab eo geſtarum meminit etiam Beroſus in tertio Hiſtoriæ Chaldaïcæ libro, hiſce verbis. "Cumque audiſſet pa-

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ναβαχοδονόσορος, [r] ἔτη τεσσαράκοντα τρία βασιλεύσας, τελευτᾷ τὸν βίον. ἀνὴρ δραστήριος καὶ τὰ πρὸς αὐτὸν βασιλέων δυτυχέστερος γενόμενος. μέμνηται δὲ αὐτοῦ τῶν πράξεων καὶ [s] Βηρωσσὸς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Χαλδαϊκῶν [t] ἱστοριῶν, λέγων οὕτως. "ἀκούσας δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ

"[v] Na-

---

x Αὐτὸν,] Illud αὐτὸν ex *Big. Samb.* & *Epiphanio.*

y Οτε σημαινούσης] Οταν vel ὅτ' ἂν in *MSS.*

z Εμβληθήσεσθαι κάμινον.] Εμβληθῆναι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

a Τοὺς Δανιήλου] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* Ex Δανιήλου in *Editis Aliiſque.*

b Οὐ ποιῆσαι τοῦτο] Μὴ ποιῆσαι *Big.* & *Samb.*

c Τοῦ μηδὲν ἀδικήσαντας] Τῷ μηδὲν *Big.* & *Samb.*

d Διὸ μετὰ πάσης ἀξιούμενοι] Ita cum *Big.* & *Samb.* Διὰ μετὰ πάσης ἀξ. π. ἀ. τῆς τιμῆς in *Editis Aliiſque.*

e Τῆς τιμῆς διετέλουν.] Fortè καὶ τῆς τ. δ. COCC.

f Τὸ ὄναρ,] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* τοῦναρ in *cæteris.*

g Σημαίνοι λέγειν ἠξίου.] Ita *Big.* & *Samb.* σημαίνῃ in *reliquis.*

h Μόνος δὲ ταῦτα ἔκρινε,] Μόνος δὲ τοῦτ' (vel τοῦτο) ἔκρινε in *pleriſque MSS.*

i Οὗτός αὐτῷ προεῖπεν ἀπέβη.] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ἅτός τε αὐτῷ in *Editis Aliiſque.*

k Ἐγκαλέσῃ δέ μοι] Ἐγκαλέσει *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Καὶ γὰρ αὖθις ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας, πρὸς τοὺς ἐπιζητήσοντας τι τῶν πραγμάτων ἢ μεμψομένους ἠσφαλισάμην, μόνον τι μεταφράζειν τὰς Ἑβραίων βίβλους εἰπὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶτταν, καὶ ταῦτα δηλώσειν, μήτε προσθεὶς τι τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἴδιον, μήτ' ἀφαιρεῖν ὑπεσχημένος.] Joſephus ait à ſe Hebræorum Volumina in Græcam linguam transferri, nec addente iis quicquam aut detrahente. Vid. Præf. Arch. lib. 1. c. 1. §. 1. ὧν τὰ Ἑβραικὰ μεθερμηνευόμενα γράμματα. SPANH.

m Ἐπιζητήσοντας] Ἐπιζητήσαντάς τι ἀεὶ τὰ in *iiſdem MSS.*

n Μεμψομένους] Μεμφομένους *Big.* & *Samb.*

o Εἰπὼν εἰς τὴν] Ita cum *MSS.* εἶπον in *Editis.*

p Ἑλλάδα γλῶτταν,] Ἑλλάδα γλώττῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

q Μήτε προσθεὶς τι] Μήτε προσθεὶς τοῖς πρ. αὐτοῖς ἴδιόν in *iiſdem MSS.*

r Ἔτη τεσσαράκοντα τρία] Ἔτη τρία καὶ τεσσαράκοντα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

s Βηρωσσὸς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Χαλδαϊκῶν ἱστοριῶν, λέγων οὕτως. ἀκούσας δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναβαχοδονόσορος,] Beroſi verba de Nabuchodonoſore. Vid. de eodem Beroſo & Nabuchodonoſoro adv. Apion. lib. 1. §. 19. ubi eadem verba. SPANH. Quædam etiam ibi rectius ſcripta videntur. COCC.

t Ἱστοριῶν,] Illud ἱστοριῶν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Rerum Chaldaïcarum Hiſtoriam *Beroſum* tribus libris compoſuiſſe dicit *Tatianus*, p. 126. *Edit. Oxon.* Eadem Βαβυλωνιακὰ appellat *Athenæus* in *Deipnoſoph.* 639.

v Na-

"ᵛ Ναβυχοδονόσορ, ὅτι ὁ τεταγμένος αὐτοκράτης, ἔν τε
"Αἰγύπτῳ καὶ τοῖς περὶ ᵡ τὸν Κοίλην Συρίαν καὶ τὴν Φοινίκην τό-
"πος, ἀποστάτης ʸ αὐτοῦ γέγονεν, οὐ δυνάμενος αὐτὸς ἔτι
"καταπολεμεῖν, συνήσας τῷ ᶻ υἱῷ Ναβυχοδονοσόρῳ ᵃ ὅλα ἐν ἡλι-
"κίᾳ μέρη τινὰ τῆς δυνάμεως, ᵇ ἐπεμψεν ἐπ' αὐτόν. συμ-
"μίξας δὲ Ναβυχοδονόσορος τῷ ἀποστάτῃ, καὶ συστα-
"ξάμενος, αὐτός τε ᶜ ἐκράτησε, καὶ τὴν χώραν ᵈ ἐκ ταύτης τῆς
"ἀρχῆς ἔτι τὴν αὐτοῦ βασιλείαν ᵉ ἐποίησατο. ᶠ τῷ δὲ πατρὶ τῷ
"Ναβυχοδονοσόρῳ συμβῆναι, ᵍ κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἀρρωσή-
"σαντι, ἐν τῇ Βαβυλωνίων πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, ʰ ἔτη βα-
"σιλεύσαντι εἴκοσι καὶ ἕξ. αἰσθόμενος δὲ ⁱ μετ' ὀλίγον χρόνον τὸν
"πατρὸς τελευτὴν Ναβυχοδονοσόρου, καὶ καταστήσας τὰ κατὰ τὴν
"Αἴγυπτον πράγματα καὶ τὴν λοιπὴν χώραν, καὶ τοὺς αἰχμαλώ-
"τους Ἰουδαίων τε καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων καὶ τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐ-
"θνῶν, ᵏ καὶ συντάξας τισὶ τῶν φίλων μετὰ τῆς ˡ βαρυτάτης δυ-
"νάμεως καὶ τὴν λοιπὴν ὠφελείας ἀνακομίζειν εἰς τὴν Βαβυλω-
"νίαν, αὐτὸς ὁρμήσας ὀλιγοστὸς διὰ τῆς ἐρήμου ᵐ παρεγένετο εἰς
"Βαβυλῶνα. ⁿ ᾠχαλαβὼν δὲ τὰ πράγματα, διοικούμενα
"ὑπὸ τῶν Χαλδαίων, καὶ ᵒ διαπρεψάμενον τῆς βασιλείας ὑπὸ τοῦ
"βελτίστου αὐτῶν, καὶ εὐσεβοῦντα τὰ πατρικὰ θεῖα,
"καὶ τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις ᾠκειωμένοις συνέταξεν οἰ-
"κεῖσθαι ἐν τοῖς εὐφυεστάτοις τῆς Βαβυλωνίας τόποις ᵖ ἀποδεῖξας· αὐτὸς δὲ ᵠ ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου λαφύρων ʳ τό,
"τε τοῦ Βήλου ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως, τήν
"τε ὑπάρχουσαν ἐξ ἀρχῆς πόλιν, ˢ καὶ ἑτέραν προσοικοδο-
"μήσας, καὶ ἀνακαινίσας, ὡς τὸ μηκέτι δύνασθαι τοὺς πο-
"λιορκοῦντας τὴν πόλιν ᵗ ἀναστρέφοντας ὕστερον τὴν πόλιν κα-
"ταπολεμεῖν, ᵘ περιεβάλετο τρεῖς μὲν τὸν ἔνδον πόλεως πε-
"ριβόλους, τρεῖς δὲ ᵛ τοὺς ἔξω, ʷ τεῖχος δὲ τὸν ὀπτῆς πλίνθου.
"καὶ πύλας ἀξιολόγους τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας κοσμή-
"σας ἱεροπρεπῶς, ˣ διεσκαπασκεύασεν τοῖς παλαιοῖς βα-

"ter ejus Nabuchodonosorus, eum, qui in Ægy- *Beroſi teſtimonium de Nabuchodonoſoro.*
"pto & Cæle-Syria & Phœnice præpoſitus fue-
"rat, Satrapen ab eo defeciſſe, ipſe ferendis labo-
"ribus *per ætatem* impar, filio Nabuchodonoſoro
"adhuc juveni tradidit partem exercitus, miſitque
"ad illum bello perſequendum. Nabuchodonoſo-
"rus vero congreſſus cum illo, qui deſciverat,
"acieque conſerta, & eum vicit, & regionem ab
"hoc initio in regni ſui ditionem redegit. At ſub
"id tempus evenit ut Nabuchodoſorus pater, cum
"morbum contraxiſſet, in urbe Babyloniorum
"diem obiret ſupremum, poſtquam regnaſſet an-
"nis XXI. * Nabuchodonoſorus vero, non multo
"poſt patris morte cognita, rebuſque in Ægypto
"& reliqua regione ordinatis, ut & captivis ex
"Judæis & Phœnicibus & Syris & ex Ægypti
"populis, datoque in mandatis quibuſdam ex ami-
"cis ut *eos* una cum gravis armaturæ militibus &
"impedimentis in Babyloniam deportaret, ipſe
"cum paucis itinere per deſertum facto Babylo-
"nem ſe conferebat. Potitus autem rerum quas
"Chaldæi adminiſtraverant, regnique ſibi ab eo-
"rum potiſſimo adſervati, totum patris quod fue-
"rat imperium adeptus, captivis quidem, ubi *eò*
"venerant, colonias in Babyloniæ locis maxime
"opportunis aſſignari juſſit: ipſe vero, poſtquam
"de belli manubiis Beli templum aliaque largiter
"ornaverat, urbemque *Babylonis* quæ jam erat, *no-*
"*va* etiam altera addita, inſtauraverat, ne poſſent
"poſthac qui ad urbem *iſtam* venirent obſidendam
"abacto flumine eam *facilius* aggredi, ternos qui-
"dem interiori urbi, ternoſque pariter exteriori
"murorum ambitus circumdedit, idque è coctis
"lateribus. Cumque urbem bene muniviſſet, &
"portas magnifice adornaſſet, paternæ regiæ con-
"tiguam

ᵛ Ναβυχοδονόσορ,] Hic loci, & alibi, quoties patris Nabuchodonoſori mentio fit, Ναβοπολάσαρ reſcribendum cenſet *J. Scaliger*, prout apud *Euſebium* de *Prep. Evang.* l. 9. c. 40. *Ptolemæum* in *Canone regnorum*, & *Syncellum* in *Chronogr.* p. 220. Apud *Joſephum* lib. 1. contra *Appionem* Ναβολάσαρ decurtate legitur, proculdubio pro Ναβοπολάσαρ. Verum in hiſce *Originum* libris tam vetus eſt mendum, ut agnoſcatur etiam à *Vet. Interpr.*

ˣ Τὴν Κοίλην Συρίαν] Συρίαν τὴν Κοίλην *Big. Samb. Syncell.* & lib. 1. c. *App.*

ʸ Αὐτῷ γέγονεν,] Αὐτῷ deeſt *Syncello* & *Joſepho* in *lib.* 1. c. *App.*

ᶻ Υἱῷ Ναβυχοδονοσόρῳ] Illud υἱῷ reſtituimus ex *Big. Samb. Vet. Interpr. Syncello*, & *libro* 1. c. *App.*

ᵃ Ὅλα ἐν ἡλικίᾳ] Ὄντι ἔτι ἐν ἡλικίᾳ in *libro* 1. c. *App.* illa tamen omiſit *Syncellus.*

ᵇ Ἐπεμψεν ἐπ' αὐτόν.] Ἐξέπεμψεν *Big. Samb. Vat. Syncell.* & *lib.* 1. c. *App.*

ᶜ Ἐκράτησε,] Ἐκυρίευσε in lib. 1. c. *App.* κρατεῖ *Syncell.*

ᵈ Ἐκ ταύτης τῆς ἀρχῆς] Ἐξ ἀρχῆς, *denuo ut ab initio fuerat*, in *Syncello* & lib. 1. c. *App.*

ᵉ Ἐποιήσατο.] Ἐποίησεν in *lib.* 1. c. *App.*

ᶠ Τῷ δὲ πατρὶ τῷ Ναβυχοδονοσόρῳ] Τῷ τε πατρὶ αὐτῷ συμβῆναι Ναβολασσάρῳ [Ναβοπολασσάρῳ *Syncell.*] τοῦτον τὸν κ. *Joſ.* l. 1. c. *App.* Τῷ τε πατρὶ αὐτῷ Ναβ. *Big. Samb.* & *Vat.*

ᵍ Κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν] Illa κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν & ἐν τῇ Βαβ. πόλει omittit *Syncell.*

ʰ Ἔτη βασιλεύσαντι] Ita etiam in *Epiphanii* libris & *Syncello.* Ἔτη βασιλεύσαντι εἴκοσι καὶ ἓν *Big.* & *Samb.* Ἔτη βεβασιλευκότι εἰκοσιπέντε in *lib.* 1. c. *App.* quod rectum eſſe oſtendit *Scaliger* in *notis* ad *Vett. Gr. Fragmenta*, p. x. & *Perizonius* in *Originibus Babylonicis*, p. 426. Verum aliter ſentit *Petavius* in lib. IX. *de Doctr. Temp.* c. 58.

† *Nabuchodonoſorus vero*,] Vid. *Scalig.* in Prolegomenis ad lib. de E. T. p. 13. & notis ad Fragmenta Gr. p. 9.

ⁱ Μετ' ὀλίγον χρόνον] Μετ' ὀλὺ [πολὺ *Vat.*] τὸν τοῦ π. τ. Ναβυχοδονοσόρου *Joſ.* l. 1. c. *App.* & *Syncell.*

ᵏ Καὶ συντάξας τισὶ τῶν] Καὶ Αἰγυπτίων *Big.* & *Samb.*

ˡ Καὶ συμπάξας] Illud καὶ deſideratur in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

ᵐ Βαρυτάτης δυνάμεως] Ita ex *Syncello.* (& *Coccejo*) βαρύτατος in *Editis.* βαθυτάτης *Big.* & *Samb.* plane μετὰ τῆς δυνάμεως in *lib.* 1. c. *App.*

ⁿ Παρεγένετο εἰς Βαβυλῶνα.] Παρεγένετο *Big.* & *Samb.*

ᵒ Διαπρεψάμενον] Καταλαβὼν in l. 1. c. *App.* & *Syncell.*

ᵖ Τῶν Χαλδαίων,] Τῶν abeſt *Big. Samb. Vat. Syncello* & *lib.* 1. c. *App.* Voce Χαλδαίων non *gentem* intelligit, ſed *Sapientes* & *Philoſophos* Babyloniæ. *Scalig.*

ᵠ Διατεταγμένῳ τὴν βασιλείαν] Διοικουμένῳ *Big.* & *Samb.*

ʳ Ὁλοκλήρου τοῦ πατρικῆς ἀρχῆς,] Ἐξ ὁλοκλήρου *lib.* 1. c. *App.* ὁλοκλήρως *Syncell.*

ˢ Τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις] Τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις ᾠκειωμένοις, συνέταξεν αὐτοῖς ἀποικίας in *lib.* 1. c. *App.* τοῖς αἰχμαλώτοις ἔταξε τὴν κατοικίαν. αὐτὸς δὲ ὁ Ναβυχοδονόσορος ἐκ τῶν λαφύρων τό, τε Βήλου *Syncell.*

ᵗ Ἀποδεῖξαι·] Illud ἀποδεῖξαι ex *lib.* 1. c. *App.* adjeci, præſertim quod ἀποδείξας poſt τόποις habeant *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

ᵘ Ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου] Ἀπὸ τῶν λ. in l. c. *App.* & *Gall.* 1. 2.

ˣ Τό, τε τοῦ Βήλου ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως,] Babylone opera à Nabuchodonozore extructa, nempe quæ Græci Semiramidi tribuunt. Vid. Scaliger Prolegom. de Emend. Temp. p. 37. & 38. SPANH.

ʸ Καὶ ἑτέραν προσοικοδομήσας, καὶ ἀνακαινίσας,] Καὶ ἑτέραν προσοικοδομήσας καὶ ἀναγκάσας *Baſ.* & *G.* atqui in *l.* 1. c. *App.* καὶ ἑτέραν ἔξωθεν προσχαρακώσας καὶ ἀναγκάσας. *Epiphanius* vertit, *& antiquæ civitati alia quoque contulit & priſca reparavit, ita ut nequaquam obſidentes valerent fluvium convertere & civitati aliquo modo prævalere.* & *lib.* 1. c. *App.* ad hunc modum, *& antiquam civitatem & alteram extrinſecus adjiciens, cogitans quatenus nequaquam poſſent obſidentes fluvium convertere & ad civitatem accedere.* Ex quibus cum *Scaligero* χαρακώσας pro προσοικοδομήσας, & ἀνακαινίσας pro ἀναγκάσας repoſuimus, levicula ſane mutatione. καὶ προσχαρακώσας καὶ ἀνακαινίσας *Big. Samb.* & *Gall.* 1. καταχαρακώσας καὶ ἀναγκάσας *Gall.* 2. καὶ προσχρησάμενος καὶ ἀναγκάσας *Vat.* καὶ ἑτέραν ἔξωθεν προσκαὶ προχρησάμενος καὶ ἀναγκάσας *Syncell.* ubi in ora libri προσκαὶ προκαθίσας appoſuit *Editor.* καὶ ἑτέραν προσκαινίσας καὶ ἀνακαλέσας legendum cenſet *Salmaſius*, atque ita *Epiphanium* legiſſe ſibi perſuadet. *Petitus* vero in *Animadverſionibus ineditis* legit καὶ ἑτέραν προσχαρακώσας καὶ ἀναχώσας: ac ſi *Beroſus* dixiſſet, Nabuchodonoſorum novam civitatem priori adjeciſſe, eamque excitatis aggeribus muniviſſe, ne in poſterum hoſtes poſſent fluvium avertere. HUDS. *Grotius* quoque legit ἀνακαινίσας in libro de Veritate Religionis Chriſtianæ. COCC.

ᶻ Ἀναστρέφοντας] Ita in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello*, ἀναστρέψαντας in *Editis Aliiſque.* ἀναστρέψας *Big.* & *Samb.* ἀναστρέψας *Gall.* 1.

ᵃ Περιεβάλετο] Περιεβάλετο δὲ τρεῖς in *Editis.* ſed δὲ ejecimus, quod non exſtet in *lib.* 1. c. *App.* nec in *Syncello*, aut *Samb.* & *Gall.* 1. in quibus tamen ὑπερεβάλετο τρεῖς &c.

ᵇ Τοὺς ἔξω,] Illud τοὺς ex *Big. Samb. lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

ᶜ Τοῦτο δὲ τὸν ὀπτῆς πλίνθου.] Τοῦτον *Samb.* & *Vat.* τοῦτον δὲ τοὺς μὲν ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου, τοὺς δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς πλίνθου in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* Sed non ita hic loci legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *erexitque tres porticus & tres extrinſecus de latere cocto: decenterque muniens* &c.

ᵈ Διεσκαπασκεύασεν,] Sic ex *lib.* 1. c. *App.* atque ita *Epiphanius*, ut puto, aut prout in *Syncello* κατεσκεύασε τοῖς. at hic loci

"tiguam aliam exſtruxit: cujus de altitudine re-
"liquoque ſplendore dicere mihi forſan ſupervaca-
"neum eſſet. Verum ampla quamvis fuerit & ſu-
"perba, diebus tamen quindecim confecta erat &
"abſoluta. In hac regia ex lapide excitavit * pi-
"las, quibus ſpeciem dedit montibus perſimilem;
"eaſque ita fabricavit, ut omne genus arboribus
"conſitæ fuerint. Fecitque penſilem paradiſum,
"ut vocabatur; quòd uxor ejus, utpote in Mediæ
"locis educata, ea deſiderarit quæ patriam *quo-*
Megaſthenes laudatur. "*dammodo* referrent." Quin & Megaſthenes in
tertio rerum Indicarum *libro* ipſorum meminit,
ubi oſtendere conatur, quod hic rex fortitudine
& rerum geſtarum magnitudine longe Herculem
ſuperarit. Eum enim vaſtaſſe dicit magnam Li-
Et Diocles. byæ partem & † Iberiam. Imo & Diocles in ſe-
cundo rerum Perſicarum *libro* hujus regis mentio-
nem facit; ut & Philoſtratus tam in Indicis ejus
Et Philoſtratus. quam Phœniciis hiſtoriis, quòd hic rex tredecim
annos Tyrum oppugnaverit, cum illo tempore
Ithobalus in Tyro regnaret. Atque hæc quidem
ſunt quæ ab Hiſtoricis omnibus de hoc rege me-
moriæ prodita ſunt.

XII. 2. Cæterum poſt mortem Nabuchodonoſori,
Abilamarodachus Nabuchodonoſoro in regnum ſuccedit, & Jechoniam vinculis eximit. Abilamarodachus ejus filius regnum ſuſcipit: qui,
cum Jechoniam ſtatim è vinculis ſolviſſet, eum in-
ter amicos neceſſarios habebat, multis muneribus
donatum, atque præ *cæteris* apud Babylonem re-
gibus honoratum. nam pater ejus fidem Jechoniæ
datam non ſervavit: qui ſe ei cum uxoribus & li-
beris omnique cognatione *ſua* ſponte tradiderat,
4 Regum, c. 25. pro patria *urbe*, quam nolebat *per vim* expugna-
tam excidi, ut jam ante diximus. Mortuo autem
Abilamarodacho, poſtquam annos decem & octo
Poſt eum regnum adeptus eſt Negliſarus. regnaſſet, Nigliſarus filius ejus imperium ſibi ven-
dicat: cumque id tenuiſſet annos quadraginta vita

"σιλείοις ἕπεσθαι βασίλεια ἐχόμενα [c] αὐτῶν· ὧν τὸ μὲν
"ἀνάσημα [d] τῷ λοιπῷ πολυτέλειαν ὑπερβαῖνον ἴσως ἂν
"εἰη λέγειν. πλὴν [f] ὄντα γε [g] μεγάλα καὶ ὑπερήφανα
"[h] συνετελέσθη ἡμέραις [i] δεκαπέντε. ἐν ᾗ τοῖς βασιλείοις
"τούτοις ἀναλήμματα [k] λίθινα ἀνωκοδόμησε, τῷ ὄψει
"ὄρεσι [l] ὁμοιοτάτοις τοῖς ὄρεσι, [m] καὶ καταφυτεύσας δέν-
"δρεσι παντοδαποῖς [n] ἐξειργάσατο. καὶ κατασκευάσας τὸ κα-
"λούμενον [o] κρεμαστὸν παράδεισον· ἅτε τὸ τῇ γυναικὶ
"αὐτοῦ ἐπιθυμεῖν τῆς [p] οἰκείας ἀγωγῆς, [q] ὡς τεθραμ-
"μένῃ ἐν τοῖς [r] κατὰ Μηδίαν τόποις." καὶ [s] Μεγασθένης
ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ινδικῶν μνημονεύει αὐτῶν, [t] δι' ἧς
ἀποφαίνει μεγίστην [v] τῶν βασιλέα τῇ ἀνδρείᾳ καὶ
τῷ μεγέθει τῶν πράξεων ὑπερβεβηκότα τὸν Ηρακλέα. κα-
ταῤῥέψαι γὰρ αὐτὸν φησὶ [x] Λιβύης τὸ [y] πολὺ, καὶ
Ιβηρίαν. καὶ Διοκλῆς ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν [z] Περσικῶν μνη-
μονεύει τούτου βασιλέως· καὶ [a] Φιλόστρατος ἐν τοῖς Ινδι-
καῖς αὐτοῦ καὶ Φοινικικαῖς ἱστορίαις, ὅτι ἔτος ὁ βασιλεὺς
[b] ἐπολιόρκησε Τύρον [c] ἔτη ιγ'. βασιλεύοντος κατ' ἐκεῖνον
τὸν καιρὸν [d] Ιθοβάλου τοῦ Τύρου. καὶ τὰ μὲν, ὑπὸ πάντων
ἱστορούμενα περὶ τούτου βασιλέως, ταῦτα ἦν.

β'. Μετὰ δὲ τοῦτον [e] Ναβουχοδονοσόρου τελευτήσαντος [f] Αβι-
λαμαρωδαχος ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν παραλαμ-
βάνει· ὃς λύσας [g] τὸν Ιεροσολύμων βασιλέα [h] Ιεχωνίαν τῶν
δεσμῶν ἀφεὶς, ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις [i] φίλοις εἶχε,
πολλὰς αὐτῷ δωρεὰς δοὺς, καὶ τιμήσας αὐτὸν [k] ἔντιμον ὑπὲρ
τοὺς [l] ἐν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων· ὁ γὰρ πατὴρ αὐτοῦ τὴν πίστιν
οὐκ ἐφύλαξε τῷ Ιεχωνίᾳ, παραδόντι μὲν γυναικῶν καὶ
τέκνων καὶ τῆς συγγενείας ὅλης ἑκουσίως ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς πα-
τρίδος, ὡς ἂν μὴ καταστραφείη ληφθεῖσα [m] τῇ πολιορκίᾳ,
καθὼς προεφήκαμεν. τελευτήσαντος δὲ Αβιλαμαρωδάχου
[n] μὲν ἔτη ὀκτωκαίδεκα τὴν βασιλείαν, [o] Νιγλισαρος ὁ
παῖς αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνει· καὶ, καταλαχὼν αὐ-
τὴν

κατεσκεύασεν ὡς τοῖς in *Editis Aliiſque.*

c Αὐτῶν·] Ἐκείνων, ὑπερβαίνοντα ἀνάσημα καὶ πολλῷ πολυτέλειαν, μακρὸν δ' ἴσως ἔσται ἐάν τις ἐξηγῆται) in *lib.* 1. c. *App.* ἐκείνων [ὑπὲρ] ὧν τὸ μὲν ἀνάσημα καὶ τῷ λοιπῷ πολυτέλειαν μικρὸν ἴσως ἔσται ἐάν τις ἐξηγῆται) *Syncell.*

f Οντα γε] Πλὴν ὅτου τε τὰ μεγαλεῖα in *Editis Aliiſque.* πλὴν ὅτου τὰ μεγάλα *Samb. Big.* & *Gall.* 1. πλὴν ὄντα γε ὑπερῆλθε μεγάλα ὡς μεγάλα in *lib.* 1. c. *App.* πλὴν ὄντα γε ὑπερῆλθε μεγάλα *Syncell.* unde cum levicula mutatione lego ὄντα γε μεγάλα. Nec aliter forſan *Epiphan.* qui vertit, *dum eſſent hæc magna & nimis eximia* &c.

g Μεγάλα καὶ ὑπερήφανα συνετελέσθη ἡμέραις δεκαπέντε.] Dum eſſent hæc magna & nimis eximia *Ruſin.* SPANH.

h Συνετελέσθη ἡμέραις] Ita in *MSS. lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* συνετελέσθησαν in *Editis.*

* *Pilas*,] *Ambulacra* vertit *Grotius.* Iſta & quæ ſequuntur fere interpretatus eſt *Curtius*, l. 5.

i Δεκαπέντε] Πεντεκαίδεκα *Big.* & *Samb.*

k Λίθινα ἀνωκοδόμησε,] Λίθινα ὑψηλὰ ἀνῳκοδ. in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

l Ομοιοτάτοις τοῖς ὄρεσι,] Ita *MSS. lib.* 1. c. *App.* & *Syncell.* (ὁμοιότατα Cocc.) ὁμοιότητα in *Editis.*

m Καὶ καταδυτεύσας δένδρεσι] In *pleriſque MSS. lib.* 1. c. *App.* & *Syncello* deeſt καὶ.

n Εξειργάσατο.] Ita diſtinxi, cum antea eſſet ἐξειργάσατο καὶ κατασκεύασε. in *lib.* 1. c. *App.* ἐξειργάσατο. κατασκεύασας.

o Κρεμαστὸν παράδεισον·] Penſilis hortus in Babylone à Nebuchadn. exſtructus ad Medici ſimilitudinem vid. contr. Apionem lib. 1. §. 19. SPANH.

p Οἰκείας ἀγωγῆς,] Ita etiam legiſſe videtur *Epiphan.* nec aliter in *MSS.* ὁρείας *lib.* 1. c. *App.* ὁρείας *Syncell.* & ὡραίας ex conjectura *Editoris.* Videſis *Scaligeri* notas ad *Vett. Gr. Fragmenta* ſub finem libri *de Emendatione Temporum.*

q Ως τεθραμμένῃ] Illud ὡς deëſt in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

r Καὶ Μηδίαν τόποις.] Καὶ τῷ Μηδίαν in *lib.* 1. c. *App.*

s Μεγασθένης ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ινδικῶν] Vide *Scalig.* in *notis* ad *Vett. Gr. Fragm.* p. 18. *Jac. Cappellum* ad A. M. 3794. & *Simpſonum* in *Chron. Cathol.* A. M. 3426. HUDS. Megaſthenis Indica Contr. Apion. lib. 1. §. 20. SPANH.

t Δι' ἧς] Forte δι' ἣν. COCC.

v Τῶν τὴν βασιλέα] Vide *Euſeb.* in *Præp. Evangel.* l. IX. c. 41. & Græca *Euſebii Chron.* p. 41.

† *Iberiam.*] Fabuloſa iſta videntur *L'Empereur.*

x Λιβύης τὸ πολὺ,] *Gelen.* leg. τὴν Λιβύης τὸ πολλὸν. *Ruſinus* male: Libyen civitatem. Vid. Caſaub. ad Baron. p. 155. SPANH.

y Πολλὸν,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & *lib.* 1. c. *App.* Λι-

βύης τὸ πλεῖσα καὶ Ιβηρίας *Syncell.* nec aliter legiſſe videtur *Euſeb.* in *Prep. Evangel.* lib. 9. c. 41. Λιβύης τὸ πέλαι in *Editis Aliiſque.* quam lectionem ſequutus eſt *Epiphanius.* Vide *Scalig.* ad *Fragm.* p. 18. *Caſaub.* in *Exercit. Baronianis*, p. 155. *Edit. Lond.* & *Perizonium* in *Originibus Babylonicis*, p. 420.

z Περσικῶν μνημονεύει] Juxta *Epiphanium* τῶν β'. τῶν λοιπῶν, *in ſecundo Coloniarum.* Vide *Voſſium* de *Hiſt. Gr.* l. 3. & *Joſ. Scalig.* in *Can. Iſagog.* p. 288.

a Φιλόστρατος] De eo *Voſſius* in *Hiſt. Gr.* l. 2. p. 235. *Edit. Lugd. Bat.*

b Επολιόρκησε Τύρον] De hac Tyri obſidione infr. adv. Apion. lib. 1. §. 21. & Petav. de Doct. Temp. part. II. cap. LXIII. p. 147. & 148. SPANH.

c Ετη ιγ'.] Ετεσι τελοῦσι καὶ δέκα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In *Epiphanii* libris, *annis tribus & decem menſibus.*

d Ιθοβάλου] Ιθωβάλου *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

e Ναβουχοδονοσόρου] De Nabuchodonoſore & ejus Succeſſoribus vid. ex Beroſo cont. Appion. lib. 1. §. 20. & Petav. de Doct. Temp. P. II. p. 163. SPANH.

f Αβιλαμαρωδαχος] Ευϊλμαραδάχου in *lib.* 1. c. *App.* Ευϊλμαρωδὲκ 4 *Regum*, c. 25. v. 27. Ευϊλὰδ Μαρωδὰχ *Syncello* in *Chronogr.* p. 226. Αβελμάθαχος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & infra Αβιλδαμάχου *Big.* & *Gall.* 1. Αβιλμαδάχου *Samb.* & *Gall.* 2. Ευϊλμαλάρωχος *Euſeb.* in *Prep. Evang.* l. 6. c. 40. HUDS. Abilamarodachus Nabuchadn. filius & ſucceſſor *Ruſin.* Amilmadapacus qui & Abimatodochus. SPANH.

g Τῶν Ιεροσολύμων βασιλέα] Τὸν τῶν *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

h Ιεχονίαν τῶν δεσμῶν ἀφεὶς,] *Al.* Ιεχονίαν. HUDS. Conf. ſupr. c. 8. §. 7. SPANH.

i Φίλοις εἶχε,] Τῶν φίλων *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

k Εντιμον] Ποήσας αὐτὸν ἔντιμον ἐπὶ τῶν σὺν τ. β. βασιλέων *Big.* ἔντιμον pro αὐτὸν eraſo habet *Gall.* 1. & dein ἐπὶ τῶν σὺν Βαβυλωνίᾳ βασιλέων. atque *Epiphanius* vertit, *fecitque eum in Babylonia inter reges haberi.* unde non dubitavi reſcribere, ποιήσας αὐτὸν ἔντιμον ἐπὶ τῶν σὺν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων. præſertim cum S. Litera (4 *Regum* c. 26. v. 28.) dicant quod Babyloniæ rex Jechoniæ *ſolium in ſolio collocavit altiore, quam erant cæterorum regum ſolia, quos Babylonia habebat.* Antea editum erat, ποιήσας ἐπὶ τῶν σὺν Βαβυλῶνι βασιλέων.

l Εν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων.] Εν τῇ Βαβυλωνίᾳ *Big.* & *Samb.*

m Τῇ πολιορκίᾳ,] Υπὸ τῆς πολιορκίας *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

n Μετὰ ἔτη ὀκτωκαίδεκα] Μεθ' ἕτη β'. juxta *Beroſum* in *lib.* 1. c. *App.* & *Euſebium* in *Prep. Evang.* lib. 9. c. 40. Vide *Voſſ.* Chron. S. p. 133.

o Νιγλίσαρος] Ιγλίσαρος in *pleriſque MSS.* Νεριγλίσαρος *Syncello.* Νηριγλισσάρος *Euſebio.* Νηριγλισσορόχορος in *lib.* 1. c. *App.* HUDS. Negliſar Abilam, filius *Ruſin.* Egreſſarius. SPANH.

τῷ P ἔτη πεντεκαίδεκα, καταστρέφῃ τ βίον. μετ' αὐτὸν ὃ εἰς τ ἀρχὴν αὐτῷ q Λαβοσσάρδαχον ἀφικνεῖται τ βασιλείας ἡ διαδοχή, καὶ μείζονας ποιήσαι r παρ' αὐτῷ τὰς πάντας ἐννέα, τελευτήσαντι δ' αὐτῷ μεταβαίνει πρὸς s Βαλτάσαρον τ καλούμενον t Ναβοάνδηλον v ὑπὸ Βαβυλωνίοις. ἐπὶ τούτων x στρατεύσει Κῦρός τε ὁ Περσῶν βασιλεὺς καὶ Δαρεῖος ὁ Μήδων· καὶ y πολιορκουμένῳ αὐτῷ ἐν Βαβυλῶνι θαυμάσιόν τι καὶ περάσιον θέαμα συνέβη. κατέκειτο δείπνων z ἐν οἴκῳ μεγάλῳ, a καὶ σκιῶν ὧν πολὺς ἄρχων εἰς ἑστίασιν πεποιημένων βασιλικὴν, μετὰ τ παλλακίδων καὶ τ φίλων. δόξαν ὃ αὐτῷ, κελεῦσαι κελεύσας ἐκ τ ἱερῶν ναῶν τὰ τ Θεοῦ σκεύη, ἃ συλήσας Ναβουχοδονόσορ b ἐξ Ἱεροσολύμων, οὐκ ἐχρῆτο μὲν, εἰς ὃ τ αὐτοῦ ναὸν c κατέθετο. αὐτὸς ὃ ὑπὸ θράσους προαχθεὶς, ὥστε αὐτοῖς καὶ μεταξὺ πίνων βλασφημῶν εἰς τ Θεὸν, ἐκ τ τείχους ὁρᾷ χεῖρα προϊοῦσαν, καὶ τῷ τοίχῳ τινὰς συλλαβὰς ἐγγράφουσαν. ταραχθεὶς δ' ὑπὸ τ ὄψεως, συγκαλέσας τοὺς μάγους καὶ τοὺς Χαλδαίους, καὶ πᾶν τοῦτο τὸ γένος ὅσον ἦν ἐν τοῖς d Βαρβάροις, τότε σημεῖα καὶ τὰ ὀνείρατα κρίνειν δυνάμενον, ὡς ἂν αὐτῷ δηλώσωσι τὰ γεγραμμένα. τ δ' μάγων οὐδὲν e δυνάσκειν, οὐδὲ συνιέναι λεγόντων, ὑπ' ἀγωνίας ὁ βασιλεὺς, καὶ πολλῆς τ ἐπὶ τῷ παραδόξῳ λύπης, καὶ πᾶσαν σκήνην τὴν χώραν, τῷ τὰ γράμματα καὶ τὴν ὑπ' αὐτῶν δηλουμένην φάσιν παρῆ ποιήσαντι, δώσειν ὑποκυκλούμενον στρεπτὸν f περιαυχένιον χρύσεον, καὶ g πορφυρᾶν ἐσθῆτα φορεῖν ὡς οἱ τ Χαλδαίων βασιλεῖς, καὶ τὸ τρίτον μέρος τ ἰδίας ἀρχῆς. τούτων γενομένων τῷ κηρύγματι, ἔτι μᾶλλον οἱ μάγοι συνδραμόντες, καὶ φιλοτιμούμενοι πρὸς τὴν εὕρεσιν τ γραμμάτων, οὐδὲν ἔλαττον ἠπόρησαν. ἀθυμοῦντα δ' ἐπὶ τούτῳ θεασαμένη τ βασιλέα ἡ μάμμη αὐτοῦ, παραθαρρύνειν ἤρξατο, καὶ λέγειν· ὡς ἔστι τις h ἐκ τ Ἰουδαίας αἰχμαλώτου, ἐκεῖθεν τὸ γένος, ἀχθεὶς ὑπὸ i τοῦ Ναβουχοδονόσορ πορθήσαντος Ἱεροσόλυμα, Δανιὴλ ὄνομα, σοφὸς ἀνὴρ καὶ θεοῦ k ἐξευρεῖν τὰ ἀμήχανα καὶ μόνῳ τῷ Θεῷ γνώρισμα, ὃς Ναβουχοδονόσορῳ τῷ βασιλεῖ, μηδενὸς ἄλλου δυνηθέντος εἰπεῖν πρὶν ὧν ἔρρηζεν, εἰς φῶς ἤγαγε τὰ ζητούμενα. l μεταπεμψάμενον οὖν αὐτὸν ἠξίου παρ' αὐτοῦ πυθέσθαι περὶ τ γραμμάτων, καὶ τὴν ἀμαθίαν τὴν τ ἐκ δρόνων αὐτὰ κατακρίνειν, κἂν σκυθρωπὸν ᾖ τὸ ὑπὸ Θεοῦ σημαινόμενον.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσας καλεῖ τ Δανιὴλον ὁ Βαλτάσαρος, καὶ διαλεχθεὶς ὡς πύθοιτο περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς σοφίας, ὅτι τὸ θεῖον αὐτῷ πνεῦμα συμπάρεστι, καὶ μόνος ἐξευρεῖν ἱκανώτατος ἃ μὴ τοῖς ἄλλοις εἰς διάνοιαν ἔρχεται, φράζειν αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, καὶ τί σημαίνει μηνύειν ἠξίου. τοῦτο δὲ ποιήσαντι m πορφύραν n δώσειν ἐνδεδύσθαι, καὶ χρύσεον περὶ τ αὐχένα στρεπτὸν, καὶ τὸ τρίτον τ αὐτοῦ ἀρχῆς μέρος, τιμὴν καὶ γέρας τ σοφίας,

decedit. At poſt illum ad filium ejus Laboſordachum ſucceſſionis jure regnum pervenit, cumque ei mentes ſolummodo novem manſiſſet, eo ſublato tranſit ad Baltaſarum, qui † Naboandelus à Babyloniis vocatur. Huic bellum intulerunt & Cyrus Perſarum rex & Medorum Darius: eique, dum obſeſſus Babylone erat, mirabilis quædam & prodigioſa viſio oblata eſt. Diſcumbebat cœnans in ampla domo, (& magnus erat apparatus vaſorum argenteorum in regalis convivii uſum factorum) accumbentibus etiam concubinis & amicis. cumque ita ei collibuiſſet, jubet è ſuo templo afferri vaſa Dei, quibus Nabuchodonoſorus, ſpoliatis Hieroſolymis, uſus quidem non fuerat, ſed in dei ſui templo repoſuerat. Ille vero, poſtquam eò uſque audaciæ proceſſerat, ut dum potaret Deoque malediceret iiſdem uteretur, videt manum è pariete prodeuntem & tectorio ſyllabas quaſdam depingentem. Cæterum viſione perturbatus, convocavit magos & Chaldæos, & id genus quotquot inter Barbaros prodigia & ſomnia interpretari poterant, ut ſcriptum illud ei declararent. Cum autem magi ſe nihil poſſe invenire aut intelligere dicerent, rex ſolicitus mœſtuſque admodum ex re adeo inopinata, per totam regionem promulgari fecit; ſe illi daturum promittere, qui ſcriptum legerit & quid id ſibi vellet enunciaverit, ut torquem auream in collo geſtet, purpura amiciatur more regum Chaldæorum, & in tertia regni ſui parte dominetur. Poſt hoc præconium, major etiam fit magorum concurſus, certatimque contenderunt ut quid ſcriptum fuerit invenirent, nihilo tamen minus hærebant. Quo fit ut avia regis, ubi eum viderat, ex hac re tanta anxietate laborantem, animum ei confirmare cœperit, dicereque; captivum eſſe quendam ex Judæa, inde etiam ortum, à Nabuchodonoſoro Hieroſolymis exciſis abductum nomine Danielum, virum ſingularis ſapientiæ & peritiæ in iis evolvendis quæ ſummè difficilia ſolique Deo nota; qui, cum regi Nabuchodonoſoro nemo alius dicere potuerit quæ percontatus eſt, quæſitorum obſcura luce perfudit. Illum itaque ut accerſeret rogabat, ut ab eo quæreret de literis *iſtis*, atque inſcitiam coargueret illorum qui eas intelligere nequiverunt, quamvis triſte eſſe contigerit quod Deus fore ſignificavit.

Dein Laboſordachus.

Poſt quem regnat Naboandelus, qui & Baltaſarus dictus.

Manus viſa eſt ſcribere in pariete. Dan. c. 5.

3. His auditis, Baltaſarus Danielum evocat, præfatuſque ſe *multa* de eo ejuſque ſapientia fama accepiſſe, quod *ſcilicet* Dei ſpiritu afflatus ſit, & ſolus omnium maxime idoneus ad ea excogitanda quæ aliis in mentem non veniunt, rogavit ut ſcripturam *iſtam* legeret & interpretando enucleret. quod ſi fecerit, conceſſurum eſſe ut purpura veſtiatur, & in collo torquem habeat auream, ac in tertia regni parte dominetur, in ſapientiæ honorem præ-

Accitus Danielus ut ſcriptum illud explicet. Dan. c. 5.

p Ἐτη τεσσαράκοντα,] Ἐτη τέσσαρα in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

q Λαβοσσόρδαχον] Λαβοροδαχ Big. *Samb.* & *Gall.* 1. Λαβοροσοδαχ in *lib.* 1. c. *App.* Λαβοσάρδαχ *Syncell.* Χαβασσαραχ *Euſebio.* HUDS. Laboſordachus, ita & *Rufin.* SPANH.

r Παρ' αὐτῷ] Παρ' αὐτῶ in *Edit. Gen.* & aliquibus *MSS.*

† *Naboandelus*] Vid eundem *L'Empereur* in Danielem. p. 90.

s Βαλτάσαρον] Βαλταζάρην aut Βαλτασσόλω in *MSS.* Βαλτάσαρ *Dan.* c. 5. HUDS. Baltaſſarus *Rufin.* Balthazar idem à Cyro Perſarum & Dario Medorum Regibus oppugnatus, quod impugnatur à Petav. Doct. Temp. P. II. p. 168. & cæt. atque antè à Scaligero, niſi Balthaſar idem qui Laboſordachus, quo occiſo Nabonichus regnavit. SPANH.

t Ναβοάνδηλον] Ναβόνηδον in *lib.* 1. c. *App.* §. 20. Ναβάνηδον *Euſeb.* & *Syncell.* HUDS. Naboandel. *Rufino* Naboar. SPANH.

v Παρὰ Βαβυλωνίοις.] Παρὰ τοῖς Βαβ. *Big.* & *Samb.*

x Στρατεύσει Κῦρος] Hoc falſi redarguit *A. C. Sabellicus* in *Enneadis* II. lib. VI. p 327. & poſt eum alii. Sed *Joſephum* criminationibus plus debere notavit *Iſ. Voſſius*, quam laudibus & elogiis. Vide *Diſcours ſur l' Hiſt. Univerſelle par J. B. Boſſuet*, p. 40.

y Πολιορκουμένῳ αὐτῷ] Πολιορκουμένων ἐν *Big.* & *Samb.* forſan pro πολιορκουμένῳ ἐν.

z Ἐν οἴκῳ μεγάλῳ,] Οἶκος hic non eſt domus ſed pars domus ita dicta. vide Vitruvium. REL.

a Καὶ σκιῶν ὧν πολὺς] Καὶ ὡς ἑστιάσεις πεποιημένῳ βασιλικὰς in *pleriſque MSS.* nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.* καὶ σκ. ὧν π. ἄρχων, εἰς ἑστιάσεις πεποιημένων *Vat.*

b Ἐξ Ἱεροσολύμων,] Ἐκ τ Ἱερ. *Big.* & *Samb.*

c Κατέθετο.] Κατέθηκεν *Big.* & *Samb.*

d Βαρβάροις] Ita & *Epiphanius*, ἐν τοῖς Βαβυλωνίοις *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

e Δυνάσκειν,] Δυναμένων poſt δύνασκειν addunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

f Περιαυχένιον χρύσεον,] Sic infra lib. XI. c. 3. §. 2. *Gen.* περαυχένιον χρυσῶ, ubi etiam mallem χρύσεον · vid. infr. lib. XI. c. 6. §. 10 SPANH.

g Πορφυρᾶν ἐσθῆτα φορεῖν ὡς οἱ τ Χαλδαίων βασιλεῖς] Purpurea veſte uſi ſoli Chaldæorum Reges, item Perſarum; infr. lib. XI. c. 3. §. 2. & c. 6. §. 10. & mox infr. §. 3. SPANH.

h Ἐκ τ Ἰουδαίας αἰχμάλωτος,] Ἀπὸ τ *Samb.*

i Τῦ Ναβουχοδονοσόρου πορθήσαντος] Articulus deeſt *Samb. Hen.* & *Busb.*

k Ἐξευρεῖν τὰ ἀμήχανα] Εὑρεῖν *Big.* & *Samb.*

l Μεταπεμψάμενον] Μεταπεμψάμενος in *pleriſque MSS.*

m Πορφύραν δώσειν ἐνδεδύσθαι,] Conf. ſup. §. 2. SPANH.

n Δώσειν ἐνδεδύσθαι,] Δώσειν ἐνδύσασθαι.

præmiumque, ut ex iis illustrissimus habeatur apud omnes qui ea yideant, audiantque quid causæ fuerit quod ista assequutus sit. At Danielus obsecrabat ut dona quidem & *munera* sibi haberet (nam sapientiam & divinitatem largitionibus corrumpi non solere, sed egentibus gratuito prodesse) *quæ vero scripta erant *se velle ei* indicare ex illis ostendendo vitæ finem ei adesse, quod, illa etiam monitus quæ proavus ejus ob suas in Deum contumelias passus est, pietatem colere non didicerit, nihilque supra humanam naturam moliri: sed cum & Nabuchodonosorus, ad victum ferinum ob impietatem redactus, & multis precibus & supplicationibus tantum misericordiæ consequutus, ut humanæ vitæ consuetudini & regno restitueretur, proptereaque Deum, ut qui potestatem omnem habet, cuique res hominum curæ sunt, usque dum moreretur, celebrarit, ipse horum omnium oblitus, & multa quidem impie in Deum loquutus fuerit, & illius *templi* vasis sibi cum pellicibus ministrari voluerit. Deum itaque ista videntem illi iratum esse, & his literis prænunciare qualem sit habiturus vitæ exitum. Quæ autem scripta erant ita se habere indicavit. MANE. hoc autem dicebat Græca lingua significare ἀριθμὸς, *numerus:* quasi Deus vitæ tuæ regnique tempus numeraverit, & pauxillum admodum tibi superesse. THEKEL. quod idem est ac σαθμὸς, *pondus.* itaque Deus, inquit, ponderato regni tui tempore, jam illud deorsum ferri innuit. PHARES. & hoc, si Græce interpreteris, est κλάσμα, *fragmentum.* tuum igitur regnum franget *Deus*, illudque Medis Persisque dividet.

Literas in pariete legit & interpretatur Danielus. Dan. c. 5.

Danielo magni honores habiti.

4. Cum autem dixisset Danielus, ista regi ex literis in tectorio significari, Baltasarum quidem, ut verisimile erat, ob calamitosa adeo denunciata dolor invasit & miseria. non tamen *ei* ut malorum prænuncio munera quæ se daturum promiserat dare recusavit, sed quicquid pollicitus est præstitit: secum reputans, ea quidem ob quæ danda forent à seipso fatisque esse, non ab illo qui ea prædixerat; viri autem boni justique officio functum esse, qui ea vere interpretatus est, quamvis tristia essent quæ forent eventura. Et quidem ille ita censebat, at non multo post ipse captus est, simul & urbs: exercitu in eum educto à Cyro Persarum rege. Baltasarus enim est, quo regnante Babylonem captam esse contigit, cum regnum ipse tenuisset annos septendecim. Et quidem regis Nabuchodonosori posteros hujusmodi exitum habuisse accepimus. Dario autem, qui cum Cyro cognato *suo* Babyloniorum imperium evertit, annus agebatur sexagesimus secundus, quando Babylonem cepit: qui Astyagis filius erat, & alio nomine apud Græcos vocabatur; quique Danielum vatem assumptum

Babylon capitur à Dario.

Danielus in Mediam deportatur.

ὡς ἂν ἐξ αὐτῶν ἀπισημόταΘ γένοιτο τοῖς ὁρῶσι, καὶ τὴν αἰτίαν ἐφ' ἣ τούτων ἔτυχε πυνθανομένοις. ΔανιήλΘ ἦ τὰς μὲν δωρεὰς αὐτὸν ἔχειν ἠξίωε· τὸ γὰρ σοφὸν καὶ ° τὸ θεῖον ἀδωροδόκητον εἶναι, καὶ πρέπειν τοὺς δεομένους ὠφελεῖν· μηνύειν ἦ αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, σημαίνοντα καταστροφὴν P δι' αὐτῶν τοῦ βίου. ὅτι μηδ' οἷς ὁ πάπποΘ αὐτοῦ Δι' ὧν εἰς Θεὸν ὕβρεις ἐκολάσθη, τούτοις ἔμαθεν εὐσεβεῖν, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μηχανᾶσθαι· ἀλλὰ καὶ NαβυχοδονοσόρΘ μεταστάντοΘ εἰς θηρίων ἐφ' οἷς ἠσέβησε, καὶ μετὰ πολλὰς ἱκεσίας καὶ δεήσεις ἐλεηθέντοΘ ἐπανελθεῖν εἰς τ' ἀνθρώπινον βίον καὶ τὴν βασιλείαν, καὶ Δι' ταῦτα τὸν Θεὸν, ὡς τὴν ἅπασαν ἔχοντα δύναμιν καὶ προνοούμενον τ' ἀνθρώπων, μέχρις ἧ καὶ ἐτελεύτησεν ὑμνοῦντοΘ, λήθην αὐτὸς ἔλαβε τούτων, καὶ πολλὰ μὲν ἐβλασφήμησεν εἰς τὸ θεῖον, τοῖς ἦ σκεύεσιν αὐτοῦ μετὰ τῶν παλλακίδων διηκονεῖτο. ταῦτα οὖν ὁρῶντα τὸν Θεὸν ὀργισθῆναι αὐτῷ, καὶ Δι' ὧν γεγραμμένων προκαταγγέλλειν, εἰς οἷον αὐτὸν καταστρέψαι δεῖ πάλΘ. ἐδήλου ἦ τὰ q γεγραμμένα τάδε. r MANH. τοῦτο μέν, s ἔλεγεν Ελλάδι γλώττῃ σημαίνοντ' ἀν ἀριθμός· ὥσπερ τ' ζωῆς t σου τοσοῦτον χρόνον καὶ τ' ἀρχῆς ἠρίθμηκεν ὁ Θεὸς, καὶ v προεπεύθυνόν σοι βραχὺ χρόνον. x ΘEKEΛ. y σημαίνει τοῦτο σταθμόν. φησὶν οὖν σε λέγειν τ' χρόνον τῆς βασιλείας ὁ Θεὸς, ἤδη καταφερομένην δηλονότι. z ΦAPEΣ. καὶ τοῦτο κλάσμα δηλοῖ τῇ Ελλάδα γλώτταν. κλάσει τοιγαροῦν σε τὴν βασιλείαν, καὶ Μήδοις αὐτὴν καὶ Πέρσαις Δαμνεμεῖ.

δ'. Δανιὴλ ἦ ταῦτα σημαίνειν τῷ βασιλεῖ φέρωντοΘ τὰ ἐν τῷ τοίχῳ γράμματα, τ' μὲν Βαλτάσαρον, οἷον εἰκὸς ἐφ' ἅτῳ χαλεποῖς τοῖς a δεδηλωμένοις, λύπη τ' συμφορὰ κατέλαβεν. ὁ μὲν ὡς b προφήτῃ κακῶν αὐτῷ γεγενημένῳ τὰς δωρεὰς ἃς ὑπέσχετο δώσειν ὁ δίδωσιν, ἀλλὰ πάσας c παρέχε· τὸ μὲν ἐφ' οἷς δοθήσον) λογιζόμενοΘ ἴδιον αὐτοῦ τ' τῆς πεπρωμένης, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ προφητεύσαντοΘ εἶναι, τὰ ἦ ὁμολογημένα d κρῖναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ τ' δικαίου, κἂν ἡ σκυθρωπὰ τὰ μέλλοντα e συμβαίνειν. καὶ ὁ μὲν ἔτως ἔκρινε· μετ' ὀλίγον ἦ χρόνον, αὐτός τε ἑλήφθη τ' ἡ πόλις, Κύρου τ' Περσῶν βασιλέως ἐπ' αὐτὸν στρατεύσαντοΘ. Βαλτάσαρ Θ χώρα ἐστὶν ἐφ' ἧ τὴν αἵρεσιν τῆς BαβυλῶνΘ σωίεδη γενέσθαι, βασιλεύσαντοΘ αὐτοῦ ἔτη ἑπτακαίδεκα. τῶν μὲν οὖν Ναβυχοδονοσόρου τ' βασιλέως f ἐγγόνων τὸ τέλΘ g τοιοῦτον παρειλήφαμεν γενόμενον. Δαρείῳ ἦ, τῷ καταλύσαντι τὴν Βαβυλωνίων ἡγεμονίαν μ' Κύρου τ' συγγενοῦς, ἔτΘ ἓξηκοστὸν δεύτερον, ὅτε τὴν Βαβυλῶνα εἷλεν, ὃς ἦν h Ασυάγους υἱὸς, ἕτερον ἦ παρὰ τοῖς Ελλησιν ὀνομαζόμενον· ὃς δ', Δανιὴλον

o Τὸ θεῖον ἀδωροδόκητον εἶναι,] Τὸ deëst *Big.* & *Samb.*

* *Quæ vero scripta erant* se velle ei *indicare,*] Solito liberius vertit *Epiphan.* ad hunc modum, *ea vero quæ scripta videbantur ei significaturum se esse promisit, dicens hæc ejus vitæ significare subversionem.*

p Δι' αὐτῶν τ' βίου.] Αὐτῷ *Big.* & *Samb.* αὐτοῦ *Busb.* & *Hen.*

q Γεγραμμένα] Quidam MSS. γράμματα.

r MANH.] Μάνη *Chald.* Græce ἀριθμός *Chald.* מנה *numerare.* מנין *numerus.* SPANH.

s Ελεγεν] Delendum COCC.

t Σου τοσοῦτον] Illud σου non agnoscit *Samb.*

v Προεπεύθυνόν ἐπί σοι] Προεπεύθυνόν ἔτι σοι *Samb.* (Cocc.) & *Gall.* 1.

x ΘEKEΛ.] Θεκὶλ, *Chald.* תקל *appendere.* SPANH.

y Σημαίνει τοῦτο σταθμόν.] Σημαίνει τοῦτον τ' σταθμὸν *Samb.* τοῦτο τ' σταθμὸν *Big.* & *Gall.* 1. 2.

z ΦAPEΣ.] Φαρὶς *Chald.* פרס *dividere.* SPANH.

a Δεδηλωμένοις,] Ita cum *MSS.* δηλωμένοις in *Editis.*

b Προφήτῃ κακῶν] Προφήτου *Samb.* & *Vat.* dein γενόμενον *Samb.* γενηθέντων *Big.*

c Παρέχε·] Ita *Basil. G. Vat. Aliique.* ut & *Epiphan.* qui vertit, *sed cuncta concessit: cogitans, quia illa quidem pro quibus darentur propria ejus & non prophetantis essent; illum vero, qui hæc vere discreverit, virum bonum dicebat simul & justum* &c. παρείχε. τὴν μὲ ἠπειλημμένην [πλημμελημένην *Gall.* 1.] τ' βασιλείας καθαίρεσιν τ' πεπρωμένης ἀνάγκης, ἀλλ' οὐχὶ τ' προφητεύσαντοΘ εἶναι λογισάμενοΘ, τὸν ἦ τ' ἐπιζημιόντων ἐκπλήρωσιν κρίναντα ἀνδρὸς ἀγαθοῦ *Big.* & *Gall.* 1. Παρέχε, ἐφ' οἷς μὲ δοθήσε) λογιζόμενοΘ, ἴδιον αὐτοῦ τ' τ' πεπρωμένης ἀνάγκης, ἀλλ' οὐχὶ τ' προφητεύσαντοΘ εἶναι, τὸν ἦ ὁμολογημένα κρίναντα ἀνδρὸς ἀγ. *Samb.*

d Κρίναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ] Si κρίναντα legamus cum *MSS.* verendum censeo, *promissa vero præstare viri boni justique esse existimans* &c. ut post ὁμολογημένα suppleatur ποιεῖν.

e Συμβαίνειν.] Συμβαίνειν αὐτῷ ἔκρινε μετ' ὀ π. *Samb.* & *Gall.* 1. συμβ. ὅτως ἔκρινε *Gall.* 2. συμβ. κ' ὅτως ἔκρινε *Vat.* συμβ. αὐτὸς κ' ὅτως ἔκρινε *Big.* Incertum an ista in suo codice habuerit *Epiphan.*

f Εγγόνων τὸ τέλΘ] Εκγόνων *Big.* & *Samb.*

g Τοιοῦτον παρειλήφαμεν γενόμενον.] Τοιοῦτο *Big.* & *Samb.*

h Ασυάγους] Ita (& non Ασυάγη, prout in *Editis Aliisque*) *Big. Samb. Vat.* necnon *Theodoretus* in *Danielem.* l. VI. p. 616. cujus verba apponere non gravabor. χρόνοις ὀλίγοις Δαρεῖος ὁ Μήδου βασιλεύσαντοΘ, ΚῦρΘ ἐπολέμει τὴν ἀρχὴν εἰς Πέρσας αὐτὴν μεταθήσοντι. Ἰώσηππος ἦ ὁ ἰσορρογράφοΘ τ' Δαρεῖον μ' ὑὸν Θ Ασυάγους εἶναί φησι, Θ ἦ Κύρου θείου μητρὸς, τὰς ἦ τ' Ελλήνων συγγραφὰς ἑτέρως αὐτῷ τὸ ὄνομα τεθεικέναι. Κυαξάρην γὰρ αὐτὸν ὀνομάζειν οἱ Ἕλληνες. λέγει ἦ ὅτι κ' ταχὺν καθεστρατεύσαντες τῇ Βαβυλῶνι Δαρεῖός τε κ' ΚῦρΘ ὁ τούτου ἀδελφιδοῦς ἐκράτησαν τ' πόλεως

νῆλον [i] τ̃ προφήτην λαβὼν, ἦγαγε εἰς Μηδίαν πρὸς αὐτὸν, καὶ πάσης αὐτῷ τιμῆς [k] μεταδὺς, εἶχε σὺν αὐτῷ. τ̃ τριῶν γὰρ σατραπῶν ἓν, ὡς ὅτι τ̃ [l] ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων σατραπῶν κατέστησε. τοσούτους γὰρ ἐποίησε Δαρεῖος.

ε'. Δανιήλου τοίνυν ὢν ἐν τοιαύτῃ τιμῇ, καὶ λαμπρᾷ παρὰ πᾶσι τοῖς βασιλεῖ, καὶ πρὸς ἅπαντα ὑπ' αὐτοῦ μόνου, ὡς ἂν ἔχων τὸ θεῖον, [m] πεπιστευμένου, ἐφθονήθη. βασκαίνουσι γὰρ οἱ μᾶλλον αὐτῶν ἑτέρους ἐν πλείονι τιμῇ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι βλέποντες. ζητούντων δ' ἐπ' αὐτὸν ἀφορμὴν διαβολῆς καὶ κατηγορίας τῶν ἀχθομένων ἐπ' αὐτῷ δοκιμοῦντι παρὰ τῷ Δαρείῳ, παρεῖχεν αἰτίαν οὐδεμίαν. οὐ γὰρ καὶ χρημάτων ἐπάνω καὶ παντὸς λήμματος περιόντων, [n] αἴσχιστον αὐτῷ δοκῶν, κἂν ὑπὲρ ὧν δοθείη [o] καλῶς, τι προσλαβεῖν, οὐδ' ἡντιναοῦν τοῖς ζηλοτυποῦσιν αὐτὸν ἐγκλημάτων εὕρεσιν παρεῖχεν. οἱ δ' ὡς οὐδὲν εἶχον, [p] ᾧ, καταπόντες αὐτοῦ πρὸς τ̃ βασιλέα, [q] ζημιώσουσιν αὐτὸν εἰς τιμὴν παρ' αὐτοῦ τιμὴν αἰσχύνῃ καὶ διαβολῇ, πρόσημον ἄλλην ἐζήτουν καθ' ὃν αὐτὸν σκοπὸν ποιήσονται. ὁρῶντες οὖν [r] τ̃ Δανιήλου, τρεῖς τ̃ ἡμέρας προσευχόμενον τῷ Θεῷ, πρόφασιν ἔγνωσαν εὑρηκέναι, δι' ἧς ἀπολέσουσιν αὐτόν. καὶ πρὸς τ̃ Δαρεῖον ἐλθόντες [s] ἀπήγγειλαν αὐτῷ, ὡς τοῖς σατράπαις αὐτοῦ καὶ ἡγεμόσι δόξειεν ὅπως τριάκοντα ἡμέρας ἀνεῖναι τὸ πλῆθος, ὅπως μήτε αὐτῷ τοὺς μήτε τοὺς θεοὺς δεόμενος αὐτῶν καὶ εὐχόμενος εἴη· τὸν μέντοιγε αὐτῶν παράβαντα ταύτην τὴν γνώμην, εἰς τ̃ τ̃ λεόντων ἔκδυναν ῥῖψαι λάκκον ἀποληψόμενον.

ς'. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ἀ συνιδὼν τὴν κακουργίαν αὐτῶν, ἀσμένως ὅπως τ̃ Δανιήλου ταῦτα [t] κατασκευασαμένους ὑπονοήσας, [v] ἀρέσκεσθαι τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἔφη δεδογμένοις· καὶ κυρώσειν τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ἐπαγγελλόμενος, προστίθησι προγραμμα δηλοῦν τῷ πλήθει τὰ δόξαντα τοῖς σατράπαις. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, φυλαττόμενοι [x] μὴ παραβαίνωσι τὰ προστάγματα, ἠρέμουν· Δανιήλῳ δὲ φροντὶς ἀδεησούσῃ τούτων ἦν, ἀλλ' ὡς εἶχεν ἔθος ἱσάμενος ηὔχετο τῷ Θεῷ πάντων ὁρώντων. οἱ δὲ σατράπαι, τ̃ ἀφορμῆς αὐτοῖς ἦν ἐπιβάζον λαβεῖν ὅπως τ̃ Δανιήλου παραφανείσης, δίκης ἦκον πρὸς τ̃ βασιλέα, καὶ κατηγόρουν, ὡς παρανόμου μόνου τ̃ Δανιήλου τὰ προστεταγμένα, [y] μηδενὸς τ̃ ἄλλων τολμῶντος προσεύχεσθαι τοῖς θεοῖς· καὶ τοῦτ' ἀ [z] δι' εὐσέβειαν, ἀλλὰ διὰ φυλακὴν καὶ διατήρησιν ὑπὸ τ̃ φόνου. ἀπὸ γὰρ μείζονος τ̃ [a] προσδόκων δυνοίας τοῦτο ποιεῖν τ̃ Δαρεῖον ὑπολαμβάνοντες, ὡς καταφρονήσοιντο τ̃ ἐκείνου προσταγμάτων συγγνώμην [b] ἑτοίμως νέμῃ, καὶ αὐτὸ τοῦτο βαλόντες τ̃ Δανιήλου ἄκοντα, καθ' ὃν ἐν τῷ τοίχῳ τὰς συνήθεις εὐχὰς ποιεῖται γραφομένας ἐδείκνυον. ἀλλ' οὐκ ἐᾷ ταῦτα πιστεύειν ὁ Δανιήλ, ὡς λέγει, ὅτι καταλύσει ἐν τῇ βασιλείᾳ Δαρείου καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ Κύρου τ̃ Πέρσου, καὶ δείκνυσιν (sc. Dan. c. 6.) ἑτέρας μὲν τ̃ Δαρείου βασιλείας, ἑτέρας δὲ τ̃ Κύρου. εἰ δὲ μία αὐτοῖς καὶ τ̃ Βαβυλῶνος ἐγεγόνει σφετέρα, μία ἀρὰ ἦν καὶ ἡ βασιλεία. νῦν δὲ ἄλλου μὲν ταύτην, ἄλλου δὲ ἐκείνην εἶναι φησιν, "καὶ, ὁ Ἀσυήρης σφετέρου "ὄντος τοῦ πατέρος αὐτοῦ, καὶ παρελάσειν τὴν βασιλείαν Κύρου ὁ "Πέρσης." ἦ τοίνυν Δαρεῖος καὶ Κῦρος καὶ ταύτην βασιλεύσαντες τ̃ Βαλτάσαρ ἀπάλλοι· ἀλλ' ὁ μὲν Δαρεῖος ὁ Ἀσυήρου σφέτερον, ὕστερον δὲ Κύρου ἐπαίδευσεν. ἀδὲ ταῖς Ἑλληνικαῖς ἱστορίαις τὸ ὑπὸ τ̃ Ἰωσήπου εἰρημένον συμφωνεῖ· ἀδὲ γὰρ ἐν ἐκείνοις ἔστιν εὑρεῖν τ̃ Κυαξάρην τ̃ τ̃ Ἀσυήρου υἱὸν, αὐτὸν εἶναι τ̃ Δαρεῖον, ὃν δή φησι σὺν τῷ Κύρου τὴν σφετέραν καὶ τ̃ Βαβυλῶνος πυνθάνεσθαι. ὥστε ἀπίθανον εἶναι τ̃ Ἰωσήπου λόγον &c. Eodemque plane faciunt quæ habet lib. 9. p. 649. Vide *Annott.* ad voc. σφετέρου præced. §. 2. & confer *Petavium* de *Doctr. Temp.* part. 2. p. 168. & *Simsonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3447.

i Τοῦ προφήτου] Agnoscit Danielem fuisse Prophetam, quod alii Judæi negant. REL.

k Μεταδιδὺς,] Μεταδιδοὺς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων σατραπειῶν κατέστησε.] *Josephi ἁμάρτημα memorandum*, ut puto; cum hæc habeat ex *Dan.* c. 6. v. 1. ubi memorantur tantum centum viginti provinciæ. Videsis *J. Clericum* ad *Esthere* c. 1. p. 698.

m Πεπιστευμένου,] Ἐν αὐτῷ διαλαμπόμενον post πεπιστευμένου addunt *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vat.*

n Αἴσχιστον αὐτῷ δοκῶν,] Αἴσχιστον αὐτῷ δοκεῖν *Big.* & *Samb.* αἴσχιστον αὐτῷ δοκεῖν *Gall.* 1. 2. & *Vat.* αἴσχιστον αὐτῷ δοκῶν in *Editis Aliisque.* HUDS. Vetus: *cui turpe videbatur aliquid etiam pro bonis rebus accipere.* f. αἴσχιστον αὐτῷ δοκῶν καὶ καὶν ὑπὲρ ὧν ποιοῖη καλῶν, πρός τινός τι λαβεῖν. COCC.

o Καλῶς,] Ita *Epiphan.* qui vertit, *aliquid accipere.* antea, καλῶς πρὸς τὸ λαβεῖν.

p Ὦ, κατεπόντες αὐτῷ] Ita *Big.* & *Samb.* ὃ κατεπόντες in *reliquis.*

q Ζημιώσουσιν αὐτὸν] Eo modo *Big.* & *Samb.* ζημειώσουσιν in *Editis Aliisque.*

r Τοῦ Δανιήλου,] Articulum adjecimus ex *MSS.* ut & mox ante τ̃ λεόντων.

s Ἀπήγγειλαν αὐτῷ,] Ita *MSS.* ἀπήγγειλον in *Editis*, forsan pro ἀπήγγειλαν.

t Κατασκευασαμένους] Κατεσκευασμένους *Big.* & *Samb.*

v Ἀρέσκεσθαι] Ita ex *MSS.* (& *Coccejo*) ἀρέσκῃ in *Editis.*

x Μὴ παραβαίνωσι] Τὰ προστεταγμένα μὴ παραβαίνωσι *Samb.* & *Gall.* 1. 2.

y Μηδενὸς τ̃ ἄλλων] Μηδενὸς γὰρ τ̃ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

z Δι' εὐσέβειαν,] Δι' ἀσέβειαν in *MSS.* & *Epiphan.* qui vertit, *quod non propter impietatem, sed propter custodiam fieret præceptorum, ille contemnens præcepta, ad suum oraret Deum.*

a Προσδόκων δυνοίας] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) προσδόκων in *Editis.*

b Ἑτοίμως νέμῃ,] Iterum ex *MSS.* ἑτοίμως in *Editis.*

in Mediam duxit ad regiam suam, summoque honore auctum secum habebat. nam fuit unus ex tribus satrapis quos trecentis sexaginta satrapiis præposuit. totidem enim fecit Darius.

5. Cum itaque Danielus in tanto esset honore, & egregio erga se Darii studio uteretur, eique soli, tanquam Dei spiritu afflato, fides in omnibus à rege haberetur, invidia flagravit. fieri enim solet ut illi invideant, qui alios intuentur magis quam semetipsos à regibus honorari. Cæterum iis, qui ægre ferebant ut tanta polleret apud Darium auctoritate, calumniandi & accusandi occasionem quærentibus, causas omnes præcidebat. nam cum super pecuniam esset omniumque munerum contemptor, summæ sibi turpitudini esse ducens aliquid accipere, etiam cum *pro beneficio* honeste daretur, nullam omnino obtrectatoribus suis, quam arriperent, reprehensionis ansam dabat. Illi vero, dum nihil haberent, quo ipsius apud regem delati existimationem minuerent, aliquid ei ut probrum objiciendo vel calumniam adhibendo, aliam rationem iniverunt, qua eum è medio tollerent. Itaque cum animadverterent Danielum ter quotidie Deo supplicare, eis in mentem venit se illum perdendi occasionem invenisse. Cumque Darium adiissent, ei nunciabant, satrapis ejus præfectisque videri triginta dierum ferias populo indici debere, quibus neque ipsum neque deos aliquid rogare precarique cuiquam liceret: qui vero contra hoc ipsorum decretum fecerit, statuerunt ut in leonum specum periturus conjiceretur. *Satrapæ ei invident. Dan. c. 6.*

6. Rex autem illorum malitiæ ignarus, neque Danielo insidias istiusmodi commento paratas esse suspicatus, ait sibi placere hanc illorum sententiam; pollicitusque se sancitum ire id quod illis fieri visum est, edictum proposuit in publicum quo populo innotescerent quæ satrapæ decreverint. Atque alii quidem omnes quiescebant, sibi cavente ne quid contra mandata facerent: at Danielus nihil horum curabat: sed more suo situs omnium in conspectu Deum orabat. Tum satrapæ, occasione sibi oblàta quam adversus Danielum captare *modis omnibus* studebant, è vestigio regem conveniebant, & accusationem instituebant, quod Danielus contra quam imperassent solus fecerit, cum nemo alius ausus esset diis supplicare; idque non pietate eò adducti, sed quod ex invidia observarint illum & animadverterint quid ageret. Suspicantes etenim Darium id agere ut ob majorem quam exspectabant benevolentiam mandati sui contemptori veniam daret, quod ipsum suam in Danie- *Conspirant in Danielum. Dan. c. 6.*

nielum invidiam augebat, haud inde mitiores facti erant, ſed poſtulabant ut juxta latam legem in leonum ſpecum conjiceretur. At Darius ſpei plenus, fore ut Deus eum liberaret, & nihil mali à feris pateretur, hortatus eſt eum ut quicquid accideret æquo ferret animo. cumque in ſpeluncam conjectus eſſet, *rex*, ſignato lapide qui pro oſtio erat in ore ſpecûs, diſceſſit; totamque eam noctem ſine cibo & ſomno exegit, de Danielo majorem in modum ſolicitus. Mane autem diluculo ſurrexit, & ad ſpecum ſe contulit: cumque ſigillum illæſum inveniſſet, quo lapidem obſignatum reliquerat, illo *protinus* reſerato magna voce Danielum clamavit, quærens an adhuc ſalvus eſſet. Qui cum regem audiviſſet, dixiſſetque, ſe nequaquam læſum eſſe, *rex* eum ex ferarum ſpecu juſſit extrahi. Inimici vero *ejus*, cum vidiſſent nihil mali Danielo accidiſſe, Deo quidem ejuſque providentiæ incolumitatem illius tribuere noluerunt; leones vero ſagina impletos neque Danielum attigiſſe neque ad eum acceſſiſſe exiſtimantes, id ita factum eſſe regi dictitabant. At ille, quod eos utpote *ſumme* malignos odio habuerit, multas carnes leonibus objici jubet, illiſque jam ſaturatis inimicos Danieli in antrum conjici imperavit, ut animadverteret an ob ſaturitatem ad eos non acceſſuri eſſent. Tum manifeſtum erat Dario, poſtquam feris objecti eſſent ſatrapæ, Danielum miraculo ſervatum eſſe. Nam leones nemini illorum pepercerunt, ſed eos omnes dilacerarunt, quaſi valde eſurientes & victus inopia laborantes. Eos autem fames, uti arbitror, non irritavit & *exacuit*, quippe qui paulo ante carne ad ſatietatem uſque fuerant impleti, ſed hominum malitia. nihil enim impedit quin & ipſa, Deo ita volente, etiam beſtiis palam fiat ad pœnam exſequendam.

Danielus, quod edicto regis non paruiſſet, ad leones projicitur. Dan. c. 6.

Danielus miraculo ſervatus. Dan. c. 6.

Danieli accuſatores leonibus objici præcipit Darius. Dan. c. 6.

7. Iis itaque hoc modo peremptis qui Danielo inſidias ſtruxerant, Darius rex *nuncios* dimiſit per univerſam regionem, qui juberent Deum iſtum celebrari, quem Danielus adorabat, dicerentque ipſum ſolum verum eſſe *Deum* & omnipotentem. Porro Danielum ſummo in honore habuit, eique primum inter amicos locum tribuit. Cum autem Danielus inſignis adeo eſſet claruſque, *præcipue* quòd Deo charus exiſtimaretur, * turrim ædificavit Ecbatanis Mediæ, opus elegantiſſimum & arte mirabili conſtructum, quæ etiamnum quidem manet duratque: ſpectantibus vero apparet recentis eſſe ſtructuræ, atque illa ipſa die condita qua quiſque illam aſpexerit. tanta quippe illi eſt novitatis ſpecies & formæ vigor integer, cui nihil deceſſit tam longo temporis decurſu. nam & idem accidit ædificiis quod hominibus, pariterque ſeneſcunt, quod annis aliquid de robore pereat, decorque marceſcat. Moris autem adhuc eſt ut in turri

Danielus clarus ante, clarior haberi cœpit.

Turrim Ecbatanis ædificat.

σκαίνοντες τῷ Δανιήλῳ, [c] ὁ μετεβάλλοντο· πρὸς τὸ ἡμερώτερον, ῥίπτειν ἢ αὐτὸν ἠξίουν κατὰ τὸν νόμον εἰς τὸ λάκκον τῶν λεόντων. ἐλπίσας ἢ ὁ Δαρεῖος ὅτι ῥύσεται τὸ θεῖον αὐτὸν, καὶ μηδὲν μὴ πάθῃ δεινὸν ὑπὸ τῶν θηρίων, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀθύμως φέρειν τὰ [d] συμβαίνοντα. καὶ βληθεὶς εἰς τὸ λάκκον, [e] σφραγίσας τὸ ὀπὴ ᾧ στομίῳ κείμενον ἀντὶ θύρας λίθον, ἀνεχώρησεν· καὶ δι' ὅλης ἀστιτος ἦν νυκτὸς καὶ ἄυπνος διῆγε, ἀγωνιῶν περὶ τοῦ Δανιήλου. μεθ' ἡμέραν ἢ ἀναστὰς ὀπὶ τὸ λάκκον ἦλθε· καὶ σωζομένῳ τῷ σφραγίδα ὁρῶν, ἣ σημηνάμενος τὸ λίθον κατελελοίπει, ἀνοίξας ἀνεβόησε, καλῶν τὸν Δανιήλον, [f] καὶ πυνθανόμενος εἰ σώζεται. ὃς δὲ [g] ἐπακούσας τῷ βασιλεῖ, καὶ μηδὲν παθεῖν εἰπόντος, ἐκέλευσεν αὐτὸν [h] ἀνελκυσθῆναι τοῦ λάκκου τῶν θηρίων. οἱ ἢ ἐχθροὶ, θεασάμενοι τὸν Δανιήλον μηδὲν πεπονθότα δεινὸν, διὰ μὲν τὸ θεῖον καὶ τὴν τούτου εὐσέβειαν οὐκ ἠξίουν αὐτὸν σώζεσθαι· πεπληρωμένους ἢ τοὺς λέοντας τροφῆς μὴ [i] ἅψασθαι μηδὲ προσελθεῖν τῷ Δανιήλῳ νομίζοντες, τότ' ἔλεγον πρὸς τὸν βασιλέα. ὁ ἢ μισήσας αὐτοὺς τῆς πονηρίας, προβεβληῆναι μὲν πολλὰ κελεύει τοῖς λέουσι κρέα, κορεσθέντων δὲ αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Δανιήλου προστάξειν εἰς τὸν λάκκον ἐμβληθῆναι, ὅπως εἰ διὰ κόρον [k] αὐτοῖς ὁ [l] προσάξουσιν οἱ λέοντες μάθοι. σαφὲς ἢ ἐγίνετο Δαρείῳ, τῶν συναπῶν προβεβληθέντων τοῖς θηρίοις, ὅτι τὸ θεῖον ἔσωσε τὸν Δανιήλον. οὐδενὸς γὰρ αὐτῶν ἐφείσαντο οἱ λέοντες, ἀλλὰ πάντας διεσπάραττον, ὡσανεὶ σφόδρα λιμώττοντες καὶ τροφῆς ἐνδεεῖς. ἠρέθισε δὲ αὐτοὺς ὁ τὸ [m] πνεῦμα οἶμαι, μικρὸν ἔμπροσθεν ἀφῃρημένων κρεῶν [n] ἐμπεπλησμένους, ἀλλ' ἡ τῶν ἀνθρώπων κακία. [o] δῆλη γὰρ καὶ τοῖς [p] ἀλόγοις ἐν αὐτῇ ζώοις πρὸς τιμωρίαν γέγονε, τοῦ Θεοῦ προαιρουμένου.

ζ'. Διαφθαρέντων οὖν τῶν ὑπὸ βυλευσάντων Δανιήλῳ τὸν τρόπον, ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος καθ' ὅλης ἔπεμψε τὴν χώραν ἐπαινῶν τὸν Θεὸν, ὃν Δανιήλος [q] προσκυνῶ, καὶ μόνον αὐτὸν λέγων εἶναι ἀληθῆ, καὶ τὸ πᾶν κράτος ἔχοντα. ἔχρη ἢ καὶ τὸν Δανιήλον ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ, πρῶτον αὐτὸν ἀποδείξας τῶν φίλων. ὢν ἢ ἔτως ὀπίσημος καὶ λαμπρὸς ὑπὸ δόξης καὶ θεοφιλὴς εἶναι Δανιήλος, ᾠκοδόμησεν ἐν [r] Ἐκβατάνοις τοῖς Μηδικοῖς [s] βάριν, [t] ὑπερεπίκαλόν τι κατασκεύασμα καὶ θαυμασίως πεποιημένον, ἣ μέχρι δεῦρο μένει καὶ σώζεται. τοῖς ὁρῶσι δοκεῖ προσφάτως [u] κατεσκευάσθαι, καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐκείνης ἧς ἕκαστος αὐτῶν ἡμέρας ἰσορρεῖ γεγονέναι. ἔτως νεαρὸν αὐτῆς καὶ ἀκμαῖον τὸ κάλλος, καὶ μηδαμῆ γεγηρακὸς ὑπὸ τοσούτου χρόνου. πάσχει γὰρ καὶ τὰ κατασκευάσματα ταυτὸν ἀνθρώποις, καὶ παλαιοῦται, καὶ τῷ ἰσχνὰ λυόμενα ὑπὸ τῶν ἐτῶν, καὶ τῷ ὑπερέπαυα μαραινόμενα. θάπτουσι δὲ [x] ἐν τῇ βάρει τοὺς τε Μήδων βασιλεῖς,

[c] Οὐ μετεβάλλοντο] Οὔτε μετεπέλοντο *Big.* & *Samb.*

[d] Συμβαίνοντα.] Ita *MSS.* συμπάντα in *Editis.*

[e] Σφραγίσας τὸ ὀπὶ ᾧ στομίῳ] Ne quid fieret contra Danielem. Daniel. c. VI. v. 17. SPANH.

[f] Καὶ πυνθανόμενος] Illud καὶ ex *Big.* & *Samb.*

[g] Ἐπακούσαντος τῷ βασιλεῖ,] Lege ὑπακούσαντος, quod proprie dicitur de janitoribus, & aliis ad fores auſcultantibus, & reſponſa reddentibus iis qui adveniunt, Act. XII. 13. ubi vide Interpretes. IBBETSON.

[h] Ἀνελκυσθῆναι τοῦ λάκκου] Ἀνελκυσθῆναι ἐκ τοῦ λάκκου τῶν θηρίων *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[i] Ἅψασθαι] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἅψεσθαι in *reliquis.*

[k] Αὐτοῖς] Lege αὐτὸς. COCC.

[l] Προσάξουσιν οἱ λέοντες] Ita *Big.* & *Epiphanius*, qui vertit, *ſi ad eos minime accederent.* προσήξουσιν *Samb.* προσέξουσιν *Vat.* προσοίξουσιν in *Editis.* quod ſane αὐτῶν pro αὐτοῖς poſtularet. HUDS. Verſio *Epiphanii* προσήξουσιν exprimit. Cæteris tamen, me judice, præferenda eſt lectio *Vat.* προσοίξουσιν, *illis animum adverterent:* neque quidem contemnenda prior lectio προσήξουσιν, ſi pro αὐτοῖς legatur αὐτὸς. certe προσάξουσιν rejicienda. IBBETS.

[m] Πνεῦμα οἶμαι,] Ποινὴν *Baſ.*

[n] Ἐμπεπλησμένους,] Ita cum *Cod. Vat.* ἐμπλησμένους in *Editis Aliiſque.* πεπληρωμένους *Samb.*

[o] Δῆλη γὰρ] Ita in omnibus *MSS.* δὴ γὰρ in *Editis.*

[p] Ἀλόγοις ἐν αὐτῇ ζώοις] Paulo aliter in *MSS.* ἀλόγοις ζώοις ἐν αὐτῇ πρὸς τιμωρίαν ἢ ὠφελείᾳ θ'. ſed hominum nequitia etiam irrationabilibus erat animalibus manifeſta, ſimul & quia Dei voluntate vocabantur ad pœnam, *Epiphan.*

[q] Προσκυνῶ,] Προσκυνεῖ & mox εἶναι λέγων, & dein πάντων κράτος in *Big.* & *Samb.*

* *Turrim ædificavit Ecbatanis Mediæ,*] Vid. *Prideaux* parte I. p. 163. & D. *Huetium* in D. E. p. 224.

[r] Ἐκβατάνοις τοῖς Μηδικοῖς βάρει,] Vide *Bochartum* in *Phaleg.* l. 3. c. 14. HUDS. Μηδικοῖς Ἐκβατάνοις *Herodot. Thal.* p. 189. SPANH.

[s] Βάρει,] Βάρις *Rufino* Mauſolæum. *Gelen.* Turris. *apud Æſchyl. Perſ.* v. 1080. navis; quæ collegit in hac voce *Heſychius.* Βάρις, πλοῖον, ἢ τεῖχος, ἢ σορὸς, ἢ πύργος, quod poſtremum arripuit in verſione Gelenius. vid. infr. lib. XI. c. 4. §. 6. Vid. Eſdr. VI. 2. ubi LXX. ἐν πόλει ἐν τῇ βάρει· De eadem Βάρις h. e. Arce munitiſſima, eademque, ut Judæorum fabula, Scaliger de Emend. Tempor. p. 37. conf. ſequ. lib. 12. c. 4. §. 10. & lib. 15. c. XI. §. 4. Alia Βάρις, quæ à Daniele Ecbatanis ædificata dicitur, de qua h. l. SPANH.

[t] Ὑπερεπίκαλόν τι] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὑπερεπίκαλλον in *reliquis.*

[u] Κατεσκευάσθαι,] Sic *Samb.* in *cæteris* κατασκευάζειν.

[x] Ἐν τῇ βάρει] Ἐν ταύτῃ *Hen.* & *Busb.*

ῥ Περ-

σιλεῖς, καὶ [y] Περσῶν καὶ Πάρθων, ἄχει δ' δεῦρο· [z] καὶ ὁ παύτῳ πιπισδυμένος [a] Ιεδδαῖός ἐστιν ἱερεύς. καὶ τῦτο γίνεται μέχρι τ σήμερον ἡμέρας. ἄξιον δ' πάνδρος τύτυ ἐ ὁ μάλιστα [b] θαυμάσαιτό τις ἂν ἀκούσας διελθεῖν. ἅπαντα γὰρ αὐτῷ παραδόξως ὡς ἑνί τινι τ μεγίστων εὐτυχήσῃ προφητῶν, καὶ παρὰ τ τ ζωῆς χρόνον [c] τιμή τε ἐ δόξα παρὰ τῶν βασιλέων ἐ δ πλήθους, καὶ τελευτήσας δ μνήμην αἰώνιον ἔχει. τὰ γὰρ βιβλία, ὅσα δὴ συγγεγραμμένος κατελέλοιπεν, ἀναγινώσκεται παρ' ἡμῖν ἔτι καὶ νῦν· καὶ πεπιστεύκαμεν ἐξ αὐτῶν, ὅτι Δανιὴλος ὡμίλει τῷ Θεῷ. ὐ γὰρ τὰ μέλλοντα μόνον προφητεύων διετέλει, καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι προφῆται, ἀλλὰ καὶ καιρὸν ὥρισεν, εἰς ὃν ταῦτα συντελεσθήσεται· καὶ τ προφητῶν τὰ χείρω προλεγόντων, καὶ [d] διὰ τῦτο δυχερεμνομένων ὑπὸ τῶν βασιλέων καὶ δ πλήθους, Δανιὴλος ἀγαθῶν ἐγίνετο προφήτης αὐτοῖς, ὡς ὑπὸ μὲν τ δόξης μίας τῶν προλεγομένων εὐνοιαν ἁπάντων παρὰ πάντων, ὑπὸ δ δ τέλους αὐτῶν ἀληθείας πίστιν ἐ δόξαν ὁμοῦ ἠθότητος παρὰ τοῖς [e] ὄχλοις ὑποφέρεσθαι. [f] κατέλιπε δ γράψας, [g] ὅθεν ἡμῖν τὸ τ προφητείας ἀκριβὲς αὐτῦ καὶ ἀπαραλλακτον ἐποίησε δῆλον. [h] φησὶ γάρ, "[i] αὐτῦ "τῦ γινομένου ἐν [k] Σούσοις ἐν τῇ μητροπόλει τ Περσῶν, "[l] ὡς [m] ἐξέλθοι μὲν εἰς τὸ πεδίον μετ' ἑταίρων [n] αὐτός, "σεισμῷ [o] δ καὶ κλόνῳ τ γῆς ἐξαίφνης γενομένῳ [p] κατα"λειφθείη μόνος, φυγόντων [q] τῶν φίλων· καὶ [r] πέσοι "μὲν [s] ἐπὶ στόμα παραχθεὶς ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, [t] πινὸς "δ' ἀψαμένου αὐτοῦ, καὶ μεταξὺ κελεύοντος ἀναστῆναι, καὶ "[v] τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι τοῖς πολίταις ἰδεῖν μετὰ πολλὰς "γενεάς. ἀναστάντι δ' αὐτῷ δοκεῖν [x] κριὸν [y] ἐσπηδηκέναι "μέγαν, πολλὰ μὲν σκεπτομένῳ κέρατα, [z] τελευταῖον δ' "αὐτῶν ὑψηλότερον ἔχοντα. ἔπειτα ἀναβλέψαι μὲν [a] εἰς "τὴν δύσιν, θεάσασθαι δ' [b] τράγον [c] ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος "φερόμενον, [d] συρράξαντα τῷ κριῷ, καὶ τοῖς κέρασι "[e] πλῆξαντα δὶς, καταβαλεῖν αὐτὸν [f] ἐπὶ [g] τὴν γῆν, ista Medorum reges sepeliantur, item Persarum & Parthorum: ejusque custodia sacerdoti Judæo commissa est. id quod fieri solet in hodiernum usque diem. Convenit autem id de hoc viro narrare, quod, si quis audiverit, etiam miraretur. omnia enim ipsi, tanquam uni è vatum maximis, præter opinionem prospere cesserunt, & dum viveret honorem & gloriam apud reges populumque assequutus est, atque mortuus memoria fruitur sempiterna. Libri enim, quotquot à se conscriptos reliquit, leguntur hodieque apud nos: atque ii nobis fidem faciunt, Danielum cum Deo colloquia habuisse. Non enim futura solum, quemadmodum & alii vates, prædicere solebat, sed & tempus, quo hæc eventura erant, præfinivit: cumque alii vates mala prænunciarent, propterea que regum & vulgi odia in se concitarent, istis Danielus erat bonorum prænuncius, adeo ut ob faustam quidem ominationem sibi omnium benevolentiam conciliarit; ex eventuum vero certitudine non solum in veridicis, sed & in divinis habitus fuerit à populo. Scriptis autem ea consignata reliquit, ex quibus licet perspicere summæ fidei esse ejus vaticinia, rataque & immutabilia. Ait enim, "cum for- *Visum de ariete & hirco. Dan. c. 8.*
"te Susis esset in Persidos metropoli, quòd exive- "rit quidem cum sodalibus suis in planitiem, su- "bito vero terræ motu & concussione obortâ so- "lus fuerit relictus, amicis diffugientibus; & ipse "quidem in faciem devolutus in manus ambas "conciderit, à quodam vero apprehensus, simul- "que ab eo surgere jussus, ac videre quæ post "multas ætates civibus essent eventura. Cum au- "tem surrexisset, sibi ostensum esse, retulit, arie- "tem immani magnitudine, multa quidem cor- "nua enata habentem, postremum vero illorum "cæteris excelsius. Deinde sustulisse oculos ad "occasum, vidisseque hircum inde per aërem de- "latum, qui arietem, ubi cum eo congressus erat, "eumque bis cornibus percussérat, humi prostra-

Danielus ob vaticinia laudibus extollitur.

[y] Περσῶν] At rudera Istachræ (Persepolitana vulgo credita) sunt illa, ubi sepulti sunt reges Persarum. vide Diodorum Siculum. Quod Josephus dicit adeo integra illa saxa ac si recentia essent perdurare, possum ostendere verum esse de saxis Mausolei illius regum Persicorum, quæ mihi donavit inde avulsa Corn. Brunius. Id ille adscribebat duritiei lapidis, quæ vix ferro cedit, & admotas ab ipso secures sæpe fractas repulit. REL.

[z] Καὶ ὁ παύτῳ πιπισδυμένος] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὁ deëst.

[a] Ιεδδαῖός ἐστιν ἱερεύς.] Darium (inquit *Bochartus*) crediderim Danielis opera & consilio in mirabili ista turri exstruenda usum: quo munere cum is egregie functus esset, regem grati animi ergo sanxisse ut Judæorum fidei turris committeretur.

[b] Θαυμάσαιτό τις] Θαυμάσαι τις *Big. Samb.* & *Vat.*

[c] Τιμή τε καὶ δόξα] Τιμή τε καὶ δόξα ἡ ὑπὸ τ *Big.* & *Samb.*

[d] Διὰ τῦτο δυχερεμνομένων] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Δὲ τέτων in *reliquis.*

[e] Ὄχλοις ἀποφέρεσθαι.] Ita *Big.* & *Samb.* & *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, & *opinionem divinitatis in populo habebat.* τοῖς ἄλλοις in *Editis Aliisque.*

[f] Κατέλιπε δ γράψας,] Hæc & quæ sequuntur *de visione Danielis* laudantur à *Chrysostomo* in *Homil. 2. contra Judæos*, p. 115. *Edit. Hæschel.* Tom. 6. p. 330. *Edit. Savil.* & Vol. 1. p 484. *Edit. Frontonis-Ducæi.* κατέλειψε δ γράψας in textu *Hæscheliano.* in margine κατέλιπε δ γράψας ex *MSS.* quo modo ediderunt *Savil.* & *Fr. Ducæus.* HUDS. Citatur hic Josephi locus à *J. Chrysost.* κδ' Ιεδδαν B. p. 330. l. 41. ex T. VI. *ed. Savil.* & T. 1. *Ed. G. Lat. Paris.* p. 484. 485. SPANH.

[g] Ὅθεν ἡμῖν] Ita *Chrysost.* nec aliter legisse videtur *Epiphan.* ὅθεν ἡμῖν ἀληθὲς τὸ τ προφ. αὐτῦ ἀκριβὲς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ὅθεν ἡμῖν τὸ ἀκριβὲς τ αὐτῦ προφ. κ ἀπ. *Hen.* & *Busb.* τὸ τ ἀκριβὲς αὐτῦ προφητείας in *Editis.*

[h] Φησὶ γὰρ,] Ita *Samb. Gall.* & *Chrysost.* φασὶ in *reliquis.*

[i] Αὐτῦ γινομένου] Αὐτὸν γινόμενον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. αὐτὸν γινόμενον in *Editis Aliisque.* sed cum *Epiphanius* habeat. *cum esset in Susis in metrop.* placuit rescribere αὐ. ᾧ γινομένῳ. Duæ istæ voculæ omittuntur in *Chrysostomi* libris, qui mox habent ὡ Σούσοις τῇ μετ.

[k] Σούσοις ὡ τῇ μητροπόλει τ Περσῶν,] Sic Ælian. de Animal. lib. v. c. xxvi. p. 901. Σύσων τ Περσικῶν· & Pausan. lib. x. p. p. 669. *Gen.* in Singulari, lib. xi. c. 6. §. 2. & §. 6. ὡ τῇ Σύσῃ· §. 7. verò Σύσοις in Plurali. Item infr. lib. xi. c. 5. §. 6. SPANH.

[l] Ὡς ἐξέλθοι] Ita cum *Hæschelio* & *Savilio.* in *Flavii* libris ὡς ἐξῆλθον, pro quibus ἐξελθεῖν legit *Fronto-Ducæus*, quod sane αὐτὸν γινόμενον (v. 21. & 22.) postularet.

[m] Ἐξέλθοι] Variæ Lectiones in loco adducto J. Chrysost. T. VI. p. 330. & 331. ubi Josephi locus citatur à verb. κατέλιπε δ γράψας &c. ad verba τ αὐτὸν δ τρόπον &c. *Gen.* ἐξῆλθεν. Chr. ἐξέλθοι.

[n] Αὐτῦ, σεισμῷ] Τινῶν post αὐτῦ habet *Chrysost.*

[o] Διὰ καὶ κλόνῳ] Illud δ ex *Chrysost.*

[p] Καταλειφθείη μόνος,] Ita *Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* in *aliis MSS.* καταλειφθείη. in *Editis* καὶ καταληφθείη. at καταλειφθείη μόνος sine καὶ edidit *Fronto-Duc.* & κατελείφθη μόνος *Hæschel.* & *Savil.* omisso καί. HUDS. Chr. κατελείφθη μόνος. SPANH.

[q] Τῶν φίλων·] Γρ. τ ἄλλων pro τ φίλων. SPANH.

[r] Πέσοι] Ita in *Flavii* libris & *Chrysostomo Savilii.* Πεσὼν edidit *Hæschel.* πεσεῖν *Fronto Duc.*

[s] Ἐπὶ στόμα παραχθεὶς] Non aliter *Epiphanius*, qui vertit, & *conturbatus in faciem super ambas ceciderit* (vel *cecidit*) *manus.* στόματ' ἀρραχθεὶς *Samb.* στόμα καταῤῥαχθεὶς *Big.* & *Gall.* 1. στόμα, καὶ συνεπιχθόνιος ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, τινὸς δ' ἁπτομένου *Fronto-Duc.* στόμα [καὶ] παραχθεὶς, ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, τινὸς δ' ἁπτομ. *Hæschel.* ἐπὶ στόμα παραχθεὶς, ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας τινὸς ἁπτομ. *Savil.*

[t] Τινος δ' ἁψαμένου] Τινὸς ἁπτομένου. *Chrys.* SPANH.

[v] Τὰ μέλλοντα] Modo dixit se nolle futura ex Daniele describere. REL. Exstat locus ille sup. c. 10. §. 4. neque mirum id; noluit enim irritare Romanos, Æternæ (ut vocabant) Urbis desolationem indicando. HAV.

[x] Κριὸν] Κριὸν μέγαν sine voce ἐσπήδηκε. *Chrys.* SPANH.

[y] Ἐσπηδηκέναι μέγαν,] Hæc vox desideratur in *Chrysostomi* libris. eam tamen similemve vocem agnovisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *ostensum sibi dixit*, &c.

[z] Τελευταῖον δ' αὐτῶν] Τὸ δ τελευταῖον *Chrysost.*

[a] Εἰς τὴν δύσιν,] Πρὸς τὴν δύσιν. *Chrys.* SPANH.

[b] Τράγον ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος φερόμενον,] Τράγον δι' ἀέρος φερόμενον, non exstante ἀπ' αὐτῆς. *Chrys.* SPANH.

[c] Ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος φερόμενον,] Ita etiam *Epiphan.* sed ἀπ' αὐτῆς desunt *Chrysostomo.*

[d] Συρράξαντα τῷ κριῷ,] Ita *Samb.* & *Chrysost.* συμράξαντα in *Editis Aliisque.*

[e] Πλήξαντα δὶς,] Ita cum *Savilio* apud *Chrysost.* πλήξαντι *Hæschel.* & *Fronto-Duc.* κρούσαντα in *Editis Flavii*, ῥήξαντα in *MSS.* κοπτοντι tamen in *Gall.* 1. *à manu secunda*, forsan pro κυρήξαντα. HUDS. *Gen.* αἰράξαντα δὶς· Chr. πλήξαντα εἰς. SPANH.

[f] Ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ πατῆσαι.] Ἐπὶ τ γῆς *Chrysost.*

[g] Τὴν γῆν,] Τῆς γῆς. *Chrys.* SPANH.

"vit conculcavitque. mox vidisse enatum è fronte "hirci cornu eminentissimum, eóque fracto qua- "tuor succrevisse, quatuor cœli plagas spectantia. "Ex his vero & aliud minus exortum esse scripsit: "quod, postquam adultum esset, dicebat Deus qui "hæc illi ostendebat, bellum genti ipsius illaturum "esse, & urbem vi expugnaturum, templique cere- "monias perturbatum ire, sacrificiaque inhibitu- "rum esse per dies mille ducentos & sexaginta sex." Hæc quidem se vidisse in planitie juxta Susas Danielus scripsit: Deum vero ipsi, quid sibi vellent quæ per visum apparuerant, in hunc modum exposuisse declarabat. "Arietem quidem regna Per- "sarum & Medorum significare dicebat, cornua "vero reges ibi rerum potituros, & cornu novis- "simum designare regem ultimum, quique *cæteros* "omnes opibus & gloria superaturus esset. Hir- "cum autem indicare, ex Græcis quendam regna- "turum esse, qui bis cum Persa congressus victo- "riam ex acie reportabit, omnemque dominatum "& principatum in se transferet. Ingenti vero "cornu, *eoque* ex hirci fronte producto, significa- "ri primum regem: quatuorque cornubus, illo ca- "dente, enatis, quæ ad quatuor terræ partes re- "spexerunt, primi regis post mortem ejus succes- "sores ostendi, regnique inter eos partitionem, "illosque, *utpote* nec liberos ipsius nec cognatos, "multis annis orbis terrarum imperium habituros. "Porro ex his regem quendam exoriturum esse, "qui & *Judæorum* gentem & leges expugnabit, "formamque institutæ juxta has reipublicæ ever- "tet, & templum diripiet, perque triennium sa- "cra fieri prohibebit." Et fane factum est ut hæc ipsa sub Antiocho Epiphane gens nostra pateretur, prout viderat Danielus, & multis ante annis quæ ventura erant scriptis mandaverat. Similiter autem Danielus de Romanorum etiam imperio scripsit, illosque magnam vastitatem *genti nostræ* illaturos esse. Ista omnia, à Deo sibi monstrata, scriptis consignata reliquit: ut qui ea legerint, & eventus perspexerint, Danielum mirentur ob tam insignem honorem illi à Deo habitum; & Epicu-

Visi de ariete & hirco interpretatio.

Epicurei redarguuntur.

"κὴ πατῆσαι. εἶπε τ τράγον [h] ἰδεῖν ἐκ τ μετώπε μέ- "γιστον [i] ἀναφυῆναι κέρας, ὃ [k] κλαδέντ@ [l] ἀναλῆσαι "σαι τέσσαρας, καθ' ἕκαστον τῶν ἀνέμων τετραμμένα. ἐξ "αὐτῶν δ' ἀναφῦναι Ϛ ἄλλο μικρότερον [m] ἀνέγραψεν· ὃ "αὐξῆσαι, ἔλεγε αὐτῷ ὁ [n] τοῦτα ὑπιδεικνὺς Θεὸς, πολε- "μήσειν αὐτὸ τὸ ἔθν@, κὴ [o] τὴν πόλιν αἱρήσειν κ τὸν νε- "τ@, κὴ [p] συγχεῖν τὰ τοῦ τ ναὸν, [q] κὴ τὰς θυσίας κωλύ- "σειν [r] ἡμέρας [s] ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑνενήκοντα "ἕξ." τοῦτα μὲν ἰδεῖν, ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ἐν [t] Σούσοις ὁ Δα- νιήλ@ ἔγραψε· κέρατα δ' [v] αὐτῷ τὴν ὄψιν ἔ φαντάσμα- τ@ [x] ἐδήλα τ Θεὸν ἔτως. "τ μὲν κριὸν βασιλείας τὰς "Περσῶν Ϛ Μήδων [y] σημαίνειν ἔφασκε, τὰ δ' κέρατα τὰς "βασιλείας μέλλοντας, τὸ δ' ἔσχατον κέρας σημαίνειν τ "[z] ἔσχατον βασιλέα, τοῦτον [a] δ' διοίσειν ἁπάντων κράτει π "κὴ δόξῃ. τ δ' τράγον [b] δηλοῦν, ὡς ἐκ τ Ἑλλήνων τὸν "βασιλεύσοντα ἐσομ, ὃς τῷ Πέρσῃ συμβαλὼν δὶς κρατήσ "τῇ μάχῃ, [c] κὴ παραλήψετ@ τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν. δη- "λοῦν δ' [d] ὑπὸ ἕ μεγάλε κέρατ@ ἕ ἐν τῷ μετώπῳ "ἕ τράγε τ πρῶτον βασιλέα· κὴ τὴν τ [e] πασάρων [f] ἀ- "ναλάσησιν ἐκπεσοῦσ@ ἐκείνε, κὴ τὴν περὶ τὰ [g] πο- "σαρα κλίματα τ γῆς αὐτῶν διαστροφὴν ἑκάστε, τὸν "Διαδόχως μὴ τ ἀναλοσν ἕ πρώτε βασιλέως [h] ἐμφαί- "ζεσθαι, κὴ διαμερισμὸν εἰς αὐτὸν τ βασιλείας, [i] ὅτε δὴ "παῖδας αὐτὸ τότε ὄντας ὅτε συγγενῆς, πολλοῖς ἔτεσιν "ἄρξειν τ οἰκουμένης. [k] γενέσθαι δ' ἐκ τούτων τινὰ βασι- "λέα, τ ἐκπολεμήσοντα [l] τό, τε ἔθν@ Ϛ τὸν νόμους αὐ- "τῶν, κὴ τὴν [m] κατ' αὐτὸν ἀφαιρησόμενον πολιτείαν, κὴ "συλήσοντα τ ναὸν, κὴ τὰς θυσίας [n] ἐπ' ἔτη τρία κωλύ- "σοντα ἐπιτελεῖσθαι." κὴ δὴ τοῦτα ἡμῶν συνέβη [o] τῷ ἔθνει παθεῖν ὑπ' Ἀντιόχε τ Ἐπιφανῆ, καθὼς [p] εἶδεν ὁ Δανιήλ@, κὴ πολλοῖς ἔτεσιν ἔμπροσθεν ἀνέγραψε τὰ γε- νησόμενα. [q] τὸν αὐτὸν δ' [r] τρόπον Δανιήλ@ κὴ [s] περὶ τ τ Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀνέγραψε, κὴ ὅτι ὑπ' αὐτῶν [t] ἐρημω- θήσε). [v] ταῦτα πάντα ἐκεῖν@, [x] Θεῦ δείξαν@ αὐτῷ, συγγράψας [y] κατέλιψεν· ὥστε τοὺς ἀναγινώσκοντας, κὴ τὰ [z] συμβαίνοντα σκοποῦντας θαυμάζειν ὅτι τῇ παρὰ [a] τοῦ Θεοῦ τιμῇ [b] τὸν Δανιήλον· κὴ τοὺς [c] Ἐπικουρείους ἐκ τούτων λέ-

h Ἰδεῖν ἐκ τ μετώπε] Ἰδεῖν ὑψηλότερον, ἐκ τ. solus *Chrysost.*

i Ἀναφυῆναι κέρας,] Ἀναφύσαντα *Chrysost.* HUDS. Ἀναφύσαντα κέρας. *Chrys.* SPANH.

k Κλαδέντ@] *Chrys.* Κλαδέντος ἄμα ἀνάλ. SPANH.

l Ἀναλασῆσαι τέσσαρας,] Ἅμα ἀνάλ. *Chr.*

m Ἀνέγραψεν] Ἀνεγράψεν αὐξῆσαι. ἔλεγε ᾧ αὐτῷ *Hæschel.* & *Fronto-Duc.*

n Ταῦτα ὑπιδεικνὺς Θεὸς,] Ita *MSS.* & *Chrys.* τοσαῦτα in *Editis.*

o Τὴν πόλιν αἱρήσειν] Sic *Epiphan.* κὴ τὴν πολιτείαν ἀναιρήσειν, vel κὴ τὴν πόλιν ἀναιρήσειν *Chrysost.*

p Συγχεῖν τὰ περὶ τ ναὸν,] Ita in *Editis Aliisque.* quomodo & in *Chrysost. Savilii.* συγχεῖν τὰ π. τ. ναὸν *Samb. Hen.* & *Busb.* συχεῖν τ ναὸν *Hæschel.* συλήσειν τ ν. *Fronto-Duc.*

q Καὶ τὰς θυσίας κωλύσειν ἡμέρας] Καὶ τὰς θυσίας κωλύσαν γενέσθαι ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐνενήκοντα γε. ἑβδομήκοντα. *Chrys.* SPANH.

r Γενέσθαι] Vocem ἡμέρας restitui ex *Samb. Epiphan.* & *Chrysost.* apud quem in *Edit. Hæschel* & *Frontonis-Duc.* κωλύσειν. ἡμέρας ᾧ ἐφ' ἡμ.

s Ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐνενήκοντα ἕξ.] Ita *Big.* & *Samb.* ασϟς'. in *Editis.* in *Epiphanii* libris, *diebus mille ducentis & sexaginta sex.* vel MLXVI. vel MCCLXXV. ἡμ. χιλίας διακοσίας ἐνενήκοντα vel ἑβδομήκοντα in *Chrysostomo.* HUDS. Et Sacrificia vetita per dies MCCXCVI. *Rufin.* MCCLXVI. SPANH.

t Σούσοις] Id est apud Susa. Ita ἐν usurpari alibi demonstramus. Mox etiam dixit ἡνίκα ἐν Σούσοις ἐξῆλθεν εἰς τὸ πεδίον. REL.

v Αὐτῷ τὴν ὄψιν ᾧ φαντάσματος] Ita & *MSS.* & *Chrysost.* αὐτῶν in *Editis.*

x Ἐδήλα τ Θεὸν] Ita *Epiphan.* & *Savilii Chrysost.* Ἐδείκνυτο κὴ Θεὸς, ὃς τ μ. κ. β. τ. μ. Π. κ. Μ. σημαίνειν ἔφασκε. *Fronto-Duc.* & paulo aliter *Hæschelius.*

y Σημαίνειν ἔφασκε,] Σημαίνειν ἔφασε abest in Chrys. SPANH.

z Ἔσχατον βασιλέα,] Ἔσχατ. βασιλ. τ μέλλοντα τούτων διοίσειν. *Chrys.* SPANH.

a Διοίσειν ἁπάντων] Ita cum *Chrysostomi Codd. MSS.* nec aliter ut puto *Epiphan.* in *Flavii* libris τοῦτον γδ δ. & in *Editis Chrysostomi*, τ μέλλοντα διοίσειν.

b Δηλοῦν,] Δηλοῦν ὡς ἐξ Ελλ. τε ὁ βασιλ. *Hæschel.* & *Fronto-Duc.* δηλοῦν ὡς ἐξ Ελλ. τις βασιλ. *Savil.*

c Καὶ παραλήψετ@ τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν.] Καὶ ἀφαιρεθήσετ@ in *Chrysostomi* libris. *& omnem gloriam ejus principatus auferet*, apud *Epiphan.*

d Ὑπὸ ἕ μεγάλε κέρατ@] Διὰ ἕ πρώτε μεγάλη κέρατ@ *Chrys.*

e Τεσσάρων] Τεσσάρων βασιλειῶν ἀναλ. *Big.* & *Samb.*

f Ἀναλάσησιν] Ἀναλάσησιν. ἐκπεσόντ@ ᾧ ἀπὸ *Hæschel.* & & *Fronto-Duc.*

g Τέσσαρα κλίματα] Τέσσαρα κέρατα διαστροφὴν ἐκάστε τ Διαδόχων *Hæschel.* & *Fronto-Duc.* τέσσαρα κλίματα διαστροφὴν ἐκάστε, τῶν Διαδόχως *Savil.*

h Ἐμφανίζεσθαι] Ἐκφανίζεσθαι *Chrysost.*

i Οὔτε ᾧ παῖδας αὐτὸ] Ita in *omnibus* præter *Samb.* qui ᾧ omittit. ὅτε παῖδας ὄντας αὐτῷ [αὐτῷ *MSS.*] ὅτε συγγενῆς *Chrysost.*

k Γενέσθαι δ' ἐκ τούτων] Ἐτέθαι ᾧ ἐκ τούτ. pro γενέσθαι· *Chrys.* SPANH.

l Τό, τε ἔθν@] Ita cum *Big.* & *Samb.* τὸ ἔθνος in *reliquis.*

m Κατ' αὐτὸν] Ita *Chrysost.* in *Flavii* libris κὴ τούτε.

n Ἐπ' ἔτη τρία] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

o Τῷ ἔθνει παθεῖν] Ita *MSS.* & *Chrysost.* τὸ ἔθνος in *Editis Aliisque.*

p Εἶδεν ὁ Δανιήλ@,] Sic & *Epiphan.* εἶπε *Hæschel.* & *Fronto-Duc.*

q Τὸν αὐτὸν ᾧ τρόπον Δανιήλ@] Τὸν αὐτὸν ᾧ χρόνον *Gen. Gelen.* hic legit τρόπον· Desunt autem hæc in Versione *Rufini*, quæ de Danielis Prophetia de vastandis Judæis à Romanis hic dicuntur. Τὸν αὐτὸν ᾧ πτ. Eadem referuntur è Josepho *Chrysost.* M. p. 331. ab his verbis: Τὸν αὐτὸν ᾧ τρόπον &c. SPANH.

r Τρόπον Δανιήλ@] Ita *Big.* & *Samb.* χρόνον in *Editis Aliisque.*

s Περὶ τ τ Ρωμαίων] Ita *Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* περὶ τ Ρωμ. in *Editis Aliisque.*

t Ἐρημωθήσε).] Ἐρημωθήσεσθαι τὸ Ἱεροσόλυμα *Samb.* à *manu secunda.*

v Ταῦτα πάντα] Adducuntur eadem à Chrysost. loco indicato p. 332. lin. 2. SPANH.

x Θεῦ δείξαντ@ αὐτῷ,] Θεῦ δείξαντος *Vat.*

y Κατέλιψεν·] Καταλιπεῖν *Chrysost.* SPANH.

z Συμβαίνοντα σκοποῦντας] Ita *MSS.* συμβάντα in *Editis.*

a Τῇ Θεῦ τιμῇ] Articulum habuimus ex *MSS.*

b Τὸν Δανιήλον·] Τὸν Δανιὴλ *Chrysost.* SPANH.

c Ἐπικουρείους] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) in *Editis.* Ἐπικυρείους.

d Τὸν

διέσκηψεν πεπλανημένας, οἱ τῷ τε θεῖον ἐκβάλλουσι τοῦ βίου, καὶ [d] τὸν θεὸν οὐκ ἀξιοῦσιν ἐπιτροπεύειν τὰ πραγμάτων, οὐδὲ ὑπὸ τὴν μακαρίας καὶ ἀφθάρτου φύσεως ἀμοιρεῖν τῶν ἄλλων ὄντας [e] κυβερνᾶσθαι τὰ σύμπαντα, ἄμοιρον δὲ ἡνιόχου καὶ φροντιστοῦ τὸν κόσμον αὐτομάτως φέρεσθαι λέγουσιν. [f] ὃς εἰ τοῦτον ἀπεφαίνετο τὸν τρόπον, καθάπερ εἰς τὰς ναῦς ἐρήμους κυβερνητῶν καταδυομένας ὁρῶμεν [g] ὑπὸ τῶν πνευμάτων, ἢ εἰς τὰ ἅρματα φερομένους μὴ ἔχοντα τοὺς ἡνιοχοῦντας, [h] σωφρονεῖν ἂν ἀπὸ τῆς ἀπρονοησίας φορᾶς ἀποκωλύσας καὶ διαφθείρειν. [i] τοῖς γὰρ πεφρονημένοις ὑπὸ Δανιήλου, δοκοῦσί μοι σφόδρα [k] τῆς ἀληθοῦς δόξης ἁμαρτάνειν, οἱ τῷ θεῷ μηδεμίαν εἶναι φροντίδα τῶν ἀνθρωπίνων ἀποφαινόμενοι πρόνοιαν. ἐγὼ [l] δ' ἂν κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν, [m] εἰ συμβαίνειν αὐτομάτισμῷ τινι τὸν κόσμον ἔφην, πάντα [n] εὐρῴμεν ἀποβαίνοντα. ἐγὼ μὲν οὖν περὶ τούτων ὡς εὗρον καὶ [o] ἀνέγνων, οὕτως ἔγραψα· εἰ δέ τις ἄλλως δοξάζειν βούλοιτο περὶ αὐτῶν, ἀνεγκλήτον ἐχέτω τὴν ἐπιτροπωμοσίαν.

Τέλος τῆς βιβλίου δεκάτης.

reos *magno* in errore versari deprehendant, qui providentiam è vita ejiciunt, & à Deo res *humanas* curari non existimant, nec omnia à natura beata & immortali (ad universitatis rerum perennitatem) regi & administrari *volunt*, sed sine rectore & curatore mundum suopte impetu ferri affeverant. qui si ita ut illi autumant præside careret, quemadmodum naves sine gubernatoribus videmus procellis & *fluctibus* obrui, currusque aurigis destitutos percelli, temerario *fane* motu labefactatus concideret periretque. Cumque ista prædicta fuerint à Danielo, videntur mihi à vera opinione multum aberrare, qui Deum non curare pronunciant quid agat genus humanum. non enim vaticiniis ejus eventus respondisse conspiceremus, si omnia in mundo temeritate regerentur. Et quidem ego, prout relatum legi, ita plane de istis scripsi: sin vero cuiquam libuerit aliter de iisdem sentire, illi per me licebit diversam opinionem sequi & tueri.

Finis Libri decimi.

d Τὸν Θεὸν οὐκ ἀξιοῦσιν] Καὶ Θεὸν *Big.* & *Samb.*

e Κυβερνᾶσθαι τὰ σύμπαντα,] Sic *Samb. Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* κυβερνᾶσθαι in *reliquis.*

f Ὃς εἰ τοῦτον ἀπεφαίνετο τὸν] Ὡς εἰ *Big.* & *Samb.*

g Ὑπὸ τῶν πνευμάτων,] Ὑπὸ πν. *Big.* & *Samb.*

h Σωφρονεῖν ἂν] Ita cum *Big.* & *Samb.* σωτηρεῖσθαι ἀπ. *Gall.* 1. σωτηρεῖσθαι ἀπ. in *Editis Aliisque.*

i Τοῖς γὰρ πεφρονημένοις] Τοῖς ὧν *Samb. Busb.* & *Hen.*

k Τῆς ἀληθοῦς δόξης] Illud τῆς ex *MSS.*

l Ἂν κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν,] Particula deëst *Big.* & *Samb.*

m Εἰ συμβαίνειν αὐτοματισμῷ] Ita ex *Big.* & *Samb.* προφήτειαν συμβαίνειν εἰ αὐτ. in *Editis Aliisque.*

n Εὑρῴμεν ἀποβαίνοντα.] Ita *MSS.* ὁρῶμεν in *Editis.*

o Ἀνέγνων,] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* διέγνων in *Editis Aliisque.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ͂ ΕΝΔΕΚΑΤΗ͂

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO UNDECIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Cyrus Perſarum rex, cum Judæos Babylone in patrias ſedes dimiſiſſet, eis permiſit templum exſtruere, data illis pecunia.*

2. *Quod regis duces, impeditis operibus, ipſos in templo ædificando interpellarunt.*

3. *Quomodo, poſt Cyri mortem, Cambyſes ejus filius, ſuſcepto imperio, Judæis prorſus interdixit templi inſtauratione.*

4. *Quod Darius Hyſtaſpis filius, Perſarum regnum adeptus, Judæorum gentem in honore habuit, & templum exædificandum curavit.*

5. *Quomodo poſt illum Xerxes ejus filius ſumma Judæos benevolentia proſequutus eſt.*

6. *Quod, Artaxerxe regnante, tota Judæorum gens in extremum diſcrimen propemodum adducta erat, dolo Amani.*

7. *Quomodo Bagoas, qui Artaxerxis junioris exercitui cum imperio præerat, Judæos multis injuriis affecit.*

8. *Quanta beneficia illis contulit Alexander Macedonum rex, poſtquam Judæam ſubegerat.*

α'. Ως Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς, τὸς Ιουδαίους ἀπολύσας ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν οἰκείαν, [b]ἐπέτρεψεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι τ̃ ναὸν, δὺς αὐτοῖς χρήματα.

β'. Οτι διεκώλυσαν [c]αὐτὸς οἱ τ̃ βασιλέως ἡγεμόνες κατασκάψαι τὸ ἱερὸν, ἐμποδὼν γινόμενοι τοῖς ἔργοις.

γ'. Ως, Κύρου τελευτήσαντος, Καμβύσης ὁ παῖς αὐτ̃, παραλαβὼν τὴν ἡγεμονίαν, ἐκ παντὸς ἀπηγόρευσε τοῖς Ιουδαίοις [d]οἰκοδομῆσαι τὸν ναόν.

δ'. Οτι Δαρεῖος ὁ [e]Υσπάσου, βασιλεύσας Περσῶν, ἐτίμησε τὸ τ̃ Ιουδαίων ἔθνος, [f]καὶ τὸν ναὸν ᾠκοδόμησεν.

ε'. Ως μετ' αὐτὸν ὁ [g]παῖς αὐτ̃ Ξέρξης οἰκείως ἔσχε τὸς Ιουδαίους διετέλη.

ς'. Οτι, βασιλεύοντος [h]Αρταξέρξου, μικρῶ τ̃ Ιουδαίων πᾶν τὸ ἔθνος ἐκινδύνευσε, δι' Αμάνου δόλον.

ζ'. Ως [i]Βαγώας, ὁ Αρταξέρξου τ̃ νεωτέρου στρατηὸς, πολλὰ εἰς τὸς Ιουδαίους ἐξύβρισεν.

η'. Οσα ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς Αλέξανδρος εὐηργέτησεν αὐτὸς, κρατήσας τ̃ Ιουδαίας.

a Εν τῇ ἑνδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ, vel ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ λόγῳ.
b Επέτρεψεν αὐτοῖς] Επεμψεν αὐτὸς in *Caji Codd.*
c Αὐτὸς οἱ] Ιουδαίους *C.*
d Ωικοδομῆσαι] Κτίσαι *Hen.*
e Υσπάσου,] Υσπασίως *Hen. Vat.* & *Gall.* Υσπασίου *C.*
f Καὶ τὸν ναὸν] Καὶ τ̃ ναὸν αὐτῶν ἀνῳκοδόμησεν *Hen. Vat.* & *C.*
g Παῖς αὐτ̃ Ξέρξης] Καὶ ὁ παῖς *Vat.* & *C.*
h Αρταξέρξου,] Αρταξέρξου, Ιουδαίων πᾶν τὸ ἔθνος *C.*
i Βαγώας,] Ita hic loci in libris *omnibus*, alibi tamen in *aliquibus* Βαγώσης, quod minus rectum eſſe exiſtimat *Schotanus*.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] συγ. μιῶας ε'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER UNDECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CCLIII. *menses* V.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς, τοὺς Ἰουδαίους ἀπολύσας ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν οἰκείαν, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι τὸν ναὸν, δοὺς αὐτοῖς χρήματα.

[b] Ω ἓ πρώτῳ ἔτει τῆς Κύρου βασιλείας, τοῦτο δ' ἦν [c] ἑβδομηκοστὸν ἀφ' ἧς ἡμέρας μετανασῆναι τὸν λαὸν ἡμῶν [d] ἐκ τῆς οἰκείας εἰς Βαβυλῶνα [e] σωέπεσεν, ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν συμφορὰν [f] ἐκείνων τῶν παλαιπώρων, [g] καθὼς προεῖπεν αὐτοῖς διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου, πρὶν ἢ καταστραφῆναι τὴν πόλιν· ὡς μὴ τὸ δουλεῦσαι Ναβουχοδονοσόρῳ καὶ τοῖς [h] ἐκγόνοις αὐτοῦ, καὶ παῖδας τρισμυρίους τὴν δουλείαν ὑπὲρ ἔτη ἑβδομήκοντα, πάλιν αὐτοὺς εἰς τὴν πάτριον ἀποκαταστῆσαι γῆν, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομῆσαι, καὶ τὴν ἀρχαίας ἀπολαῦσαι εὐδαιμονίας. ταῦτ' αὐτοῖς παρέσχε. παρορμήσας γὰρ τὴν Κύρου ψυχὴν, ἐποίησεν αὐτὸν γράψαι καὶ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν, ὅτι ΚΤΡΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΕΓΕΙ. "ἐπεί με ὁ Θεὸς ὁ μέ-"γιστος τῆς οἰκουμένης [i] ἀπέδειξε βασιλέα, πείθομαι τοῦ-"τον εἶναι ὃν τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔθνος προσκυνεῖ. καὶ γὰρ "τοὐμὸν προεῖπεν ὄνομα διὰ τῶν προφητῶν, καὶ ὅτι τὸν ναὸν "αὐτοῦ οἰκοδομήσω ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ [k] Ἰουδαίᾳ χώρᾳ.

β'. Ταῦτα δ' ἔγνω Κῦρος, ἀναγινώσκων τὸ βιβλίον, ὃ τοῦ αὐτοῦ [l] προφητείας ὁ Ἡσαΐας κατέλιπε, πρὸ ἐτῶν διακοσίων καὶ δέκα. ἔτυχε γὰρ ἐν ἀποῤῥήτῳ εἰπὼν ταῦτα λέγειν τὸν Θεὸν, ὅτι "βούλομαι [m] Κῦρον ἐγὼ, ὃν πολλῶν ἐθνῶν καὶ με-"γάλων ἀπόδειξα βασιλέα, πέμψαι μου τὸν λαὸν εἰς τὴν "[n] ἰδίαν γῆν, καὶ οἰκοδομῆσαι μου τὸν ναόν." ταῦτα Ἡσαΐας [o] προεφήτευσεν ἔμπροσθεν ἢ κατασκαφῆναι τὸν ναὸν, ἔτεσιν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. ταῦτ' οὖν ἀναγνοὺς τὸν Κῦρον, καὶ θαυμάσαντα τὸ θεῖον, ὁρμή τις ἔλαβε καὶ φιλοτιμία ποιῆσαι τὰ γεγραμμένα· [p] καλέσας τε τοὺς ἐπιφανεστάτους

CAP. I.

Quomodo Cyrus Persarum rex, cum Judæos Babylone in patrias sedes dimisisset, eis permisit templum exstruere, data illis pecunia.

ANNO regni Cyri primo (iste autem erat septuagesimus ab illo die quo populum nostrum contigit è suis sedibus Babylonem migrare) Deum miseratio subiit captivitatis & ærumnarum, quas miseri isti tulerunt, sicuti ipsis per Hieremiam vatem prædixerat ante urbis excidium; quod postquam servierint Nabuchodonosoro ejusque posteris, & hanc sustinuerint servitutem per annos septuaginta, rursus eos in patriam terram restituet, eritque ut templum ædificent, & pristinam felicitatem consequantur. Ista illis præstitit. Nam cum Cyri animum exsuscitasset, effecit ut ille per universam Asiam scriberet, CYRUM REGEM DICERE. "Quoniam me Deus "maximus orbis terrarum regem constituit, hunc "illum esse credo quem Israëlitarum gens adorat. "Is enim meum nomen per vates prædixit, & "quod ipsius templum instauraturus sim Hieroso-"lymis in terra Judæa.

Cyrum excitat Deus ad Hierosolyma instauranda. [1] *Esdr. c. 1. v. 1. & 3* *Esdr. c. 2. v. 1.* *Jer. c. 25. v. 12. & c. 29 v. 10.*

2. Hæc autem cognovit ex lectione vaticiniorum libri quem Esajas ante annos ducentos & decem reliquit. hic enim secreto Deum ista enunciare dicebat, "Cyrum ego volo, quem multarum "& magnarum gentium regem constitui, populum "meum in propriam terram remittere, templum-"que meum ædificare." Hæc Esajas prædixit, centum & quadraginta annis antequam templum dirutum est. Illa itaque dum legeret Cyrus, Deique numen miraretur, cupido eum incessit studiumque exsequendi quæ scripta erant: accitisque il-

Ex lectione Esajæ (c. 44. v. 28.) Cyrum cupido incessit templi ædificandi.

---

a Συγ. μιῶας ε'.] Ita *MSS. Voss.* & *Epiphan.* συγ. μιᾶς ϛ'. *Gall.* 2. & *Codex Cajs.* συγ. μιᾶς ε'. *Bas.* Videsis *Is. Voss.* in *Chr. S.* p. 135.

b Τῷ ἓ πρώτῳ ἔτει τῆς Κύρου βασιλείας,] Τῷ ἓ τρίτῳ ἔτει Κύρου βασιλείας Περσῶν juxta *Epiphan.* & LXXII.

c Ἑβδομηκοστὸν] Annos Captivitatis Babylonicæ inchoandos esse à tertio Joachimi anno ostendit *Is. Voss.* in *Chr. S.* p. 133.

d Ἐκ τῆς οἰκείας] Ex propriis finibus *Rufin.* omisit *Gelen.* οἰκείας subaudi χώρας vel γῆς, ut infra c. 5. §. 3. τὴν οἰκείαν γῆν & §. 5. ἀνεχωρησαν εἰς τὰ οἰκεῖα· SPANH.

e Σωέπεσεν,] Συνέπεσεν, παρορμήσας ὁ Θεὸς τὴν Κύρου ψυχὴν καθὼς πρ. *Busb.* & *Big.*

f Ἐκείνων τῶν παλαιπώρων,] Ἐκείνην *Hen.* συμφορὰν ἐκείνην παλαιπώρων Ἰουδαίων *Epiphan.*

g Καθὼς προεῖπεν] Καὶ ante καθὼς expunxi, auctoritate nonnullorum *MSS.* tam *Lat.* quam *Gr.*

h Ἐκγόνοις αὐτοῦ,] *Al.* ἐγγόνοις.

i Ἀπέδειξε βασιλέα,] Ἀνέδειξε in *MSS.*

k Ἰουδαίᾳ χώρᾳ] Ἰουδαία χώρα, *terra Judæa.* REL.

l Προφητείας ὁ Ἡσαΐας] Βασιλείας *C.*

m Κῦρον ἐγὼ,] Κῦρον ὃν ἐγὼ π. ἐ. κ. μ. ἀπέδειξω βασ. *Hen.* & *Busb.* Κῦρον πολλῶν ἐ. κ. μ. ἀπέδειξας βασιλέα *C.*

n Ἰδίαν γῆν,] Ita *Hen. Busb. Big. C.* & *Epiphan.* Ἰουδαίαν in *Editis.*

o Προεφήτευσεν] Προεῖπεν in *plerisque MSS.*

p Καλέσας τε] Καὶ καλέσας δὲ ὁ Κῦρος τοὺς in *MSS.* καλέσας ἓ τοὺς legisse videtur *Epiphan.*

Cyrus Judæos Hierosolyma remittit. 1 *Esdr. c.* 1. & 3 *Esdr. c.* 2.

illustrissimis apud Babylonem Judæis, dixit, "se illis potestatem facere in patriam suam eundi, urbemque Hierosolyma & templum Dei iterum suscitandi. fore enim & hunc illis adjutorem, ipsumque scripturum esse ducibus & satrapis in vicinia istius Judæorum regionis, ut conferant eis aurum atque argentum ad templi fabricam, insuper & pecora in sacrificia.

Judei Hierosolyma redeunt. 1 *Esdr. c.* 1. & 2. & 3 *Esdr. c.* 2.

3. Ista Cyrus cum Israëlitis dixisset, duarum tribuum principes, Judæ & Benjaminis, simulque Levitæ & sacerdotes, propere se Hierosolyma contulerunt. Multi vero apud Babylonem manserunt, nolentes possessiones suas relinquere. Cumque eò perveniissent, omnes Regis amici illis adjumento erant, & ad templi structuram conferebant, alii quidem aurum, alii vero argentum, rursusque alii magnam vim pecorum simul & equos: tumque & vota Deo solverunt, & consuetas olim victimas mactarunt, quasi jam urbs illis instaurata esset, &

Vasa Hierosolyma deportata. 1 *Esdr. c.* 1.

antiqua reviviscceret sacrorum solennitas. Cyrus autem illis remisit & vasa Dei, quæ rex Nabuchodonosorus, templo spoliato, Babylonem deportaverat: atque ista perferenda tradidit Mithradati suo quæstori, cum mandatis ut illa Abassaro daret, ea lege ut illa asservaret usque dum templum ædificaretur, eoque absoluto traderet sacerdotibus populique principibus templo restituenda. Quin & epistolam misit Cyrus ad Syriæ satrapas, in hanc sententiam.

Cyri literæ de Hierosolymis instaurandis.

CYRUS REX SISINÆ ET SARABASANÆ S.

"Judæis, quicunque volunt, permisi, in patriam suam profectis, & civitatem suam instaurare, & templum Dei Hierosolymis ædificare, in eodem quo antea fuerat loco. Misi autem eò etiam quæstorem meum Mithradatem & Zorobabelum Judæorum principem, ut templi fundamenta jaciant, illudque exstruant, *ea amplitudine*, ut altitudo quidem sexaginta, latitudo vero totidem etiam pateret cubitos, trinis politorum saxorum ordinibus, & uno ligneo ex ipsius provinciæ arboribus, similiter & altare *erigant* in quo Deo sacrificent. Sumptus vero in ista *omnes* de meo suppeditari volo. Vasa quoque, quæ rex Nabuchodonosorus, à templo *olim* sustulerat, tradidi in manus Mithradatis quæstoris mei, & Zorobabeli Judæorum principis, ut ea perferant Hierosolyma, & in templum Dei restituant reponantque. Numerus autem illorum ita se habet: refrigeratoria aurea quinquaginta, argentea quingenta; pocula Thericlea aurea quadraginta, argentea quingenta; situlæ aureæ quinquaginta, argenteæ quingentæ; libatoria aurea triginta, argentea trecenta; phialæ aureæ triginta, argenteæ duo millia & quadringentæ, & mille insuper vasa magna. Concedo etiam illis eosdem honores, quibus & majores eorum usi sunt, pro pecudibus & vino & oleo drachmas quinque mil-

τῶν ἐν Βαβυλῶνι Ἰουδαίων, "συγχωρεῖν αὐτοῖς, ἔφη, βα-
"δίζειν εἰς τὴν αὐτῶν πατρίδα, καὶ [q] ἀναςῆσαι τὴν πόλιν
"Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ναόν. [r] ἐσεσθαι γὰρ αὐτοῖς καὶ τὸ-
"τον σύμμαχον, [s] αὐτόν τε χράψαι τοῖς ἡγουμένοις ἐκεί-
"νης τῆς χώρας [t] τῶν Ἰουδαίων ἡγεμόνων καὶ σατραπῶν, ἵνα συμ-
"βάλωνται [u] χρυσὸν αὐτοῖς καὶ ἄργυρον εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ
"ναοῦ, καὶ πρὸς τούτοις θρέμματα πρὸς τὰς θυσίας.

γ'. Ταῦτα Κῦρος καταγγείλαντος τοῖς Ἰσραηλίταις, ἐξώρμησαν οἱ τῶν δύο Φυλῶν ἄρχοντες τῆς Ἰούδα καὶ [x] τῆς Βενιαμίτιδος, οἵ τε λοιποὶ [y] τῶν ἱερέων εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. πολλοὶ [y] δὲ κατέμειναν ἐν τῇ Βαβυλῶνι, τὰ κτήματα καταλιπεῖν οὐ θέλοντες. καὶ προσγινομένοις αὐτοῖς οἱ τοῦ βασιλέως φίλοι πάντες ἐβοήθουν καὶ συνεφέροντο εἰς [z] τὸν τοῦ ναοῦ καθασκευὴν, οἱ μὲν χρυσὸν, οἱ δὲ ἄργυρον, οἱ δὲ βοσκημάτων πλῆθος σὺν ἵπποις· καὶ τὰς τε εὐχὰς ἀπεδίδοσαν τῷ Θεῷ, καὶ τὰς νομιζομένας ἐπ' τὸ παλαιὸν θυσίας ἐπετέλουν, [a] ὥσπερ ἀνακαλουμένης αὐτοῖς τῆς πόλεως, καὶ ἀναβιώσης τῆς ἀρχαίας περὶ τὰ θρησκείαν σωηθείας. [b] ἀπέπεμψε δὲ αὐτοῖς Κῦρος καὶ τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ, ἃ συλήσας τὸν ναὸν [c] Βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος εἰς τὴν Βαβυλῶνα κόμισε. παρέδωκε δὲ ταῦτα φέρειν [d] Μιθραδάτῃ τῷ γαζοφύλακι αὐτοῦ, προσάξας δοῦναι αὐτὰ [e] Ἀβασσάρῳ, ὅπως φυλάττῃ μέχρι τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ, πλεωθέντος δὲ αὐτοῦ, παραδῷ τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἄρχουσι τοῦ πλήθους, εἰς τὸν ναὸν [f] ἀποδοθησόμενα. πέμπει δὲ καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἐν Συρίᾳ σατράπας Κῦρος, τάδε λέγουσαν.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΥΡΟΣ [g] ΣΙΣΙΝΗι ΚΑΙ ΣΑΡΑΒΑΣΑΝΗι ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Ἰουδαίων τοὺς ἐν τῇ ἐμῇ χώρᾳ κατοικούντων ἐπέτρεψα
"τοῖς βουλομένοις, εἰς τὴν ἰδίαν ἀπελθοῦσι πατρίδα, τήν τε
"πόλιν [h] ἀνακτίσαι, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομῆσαι τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις
"τοῦ Θεοῦ, ὅπου τοῦ αὐτοῦ τόπου ἐφ' οὗ ἦν τὸ πρότερον. κατέπεμ-
"ψα δέ μου καὶ τὸν γαζοφύλακα Μιθραδάτην, καὶ Ζοροβάβη-
"λον τὸν ἄρχοντα τῶν Ἰουδαίων, ἵνα θεμελίους βάλωντες τοῦ ναοῦ,
"καὶ οἰκοδομήσωσιν αὐτὸν, [i] ὕψος μὲν ἐξήκοντα πήχεις, τὸ
"δ' αὐτῶν καὶ τὸ εὖρος, λίθοις μὲν ξεστοῖς τρισὶ ποιησαμένοις
"δόμους καὶ ἕνα ξύλινον ἐγχώριον, ὁμοίως δὲ καὶ θυσιαστήριον
"ἐφ' οὗ [k] θύουσι τῷ Θεῷ. τὴν δὲ εἰς ταῦτα δαπάνην, ἐκ τῶν
"ἐμαυτοῦ χρημάτων βάλλομαι. καὶ τὰ σκεύη δὲ, ἃ ἐσύλησεν ἐκ
"τοῦ ναοῦ Ναβυχοδονόσορος ὁ βασιλεὺς, ἔπεμψα ἀπο-
"δοὺς [l] Μιθραδάτῃ τῷ γαζοφύλακι, καὶ Ζοροβαβήλῳ τῷ
"ἄρχοντι τῶν Ἰουδαίων, ἵνα διακομίσωσιν εἰς Ἱεροσόλυμα,
"καὶ ἀποκαταστήσωσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ. ὁ δὲ ἀριθμὸς αὐ-
"τῶν ἐστι τοσοῦτος· [m] ψυκτῆρες χρύσεοι [n] πεντήκοντα, ἀρ-
"γύρεοι [o] πεντακόσιοι, [p] Θηρίκλεια χρύσεα [q] τεσσαράκον-
"τα, ἀργύρεα πεντακόσια, κάδοι χρύσεοι πεντήκοντα, κάδοι
"ἀργύρεοι [r] πεντακόσιοι, σπονδεῖα χρύσεα τριάκοντα, ἀρ-
"γύρεα τριακόσια, φιάλαι χρύσεαι τριάκοντα, ἀργύ-
"ρεαι δισχίλιαι τετρακόσιαι, σκεύη τε ἄλλα μεγάλα χι-
"λια. συγχωρῶ δὲ αὐτοῖς καὶ τῶν ἐκ προγόνων εἰθισμέ-
"νων πέμπειν, κτηνῶν καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου δραχμὰς εἴκοσι
"μυ-

q Ἀναςῆσαι] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἀναςῆσαί τε in *Editis.*

r Ἐσεσθαι γὰρ] Paulo aliter legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *reconstruere, se scilicet eos adjuvante. Tunc scripsit suis ducibus illius terræ vicinis, ut aurum &c.*

s Αὐτόν τε] Αὐτός τε *Hen.* & *Busb.*

t Τῶν Ἰουδαίων ἡγεμόνων] Τῶν ἰδίων ἡγεμόνων *Hen.* τῶν οἰκείων ἡγεμ. *Busb.*

u Χρυσὸν αὐτοῖς] Χρυσίον *Chrys.*

x Τῆς Βενιαμίτιδος,] Τῆς abest *MSS.*

y Οἱ δὲ κατέμειναν] Ita *Big.* & *Epiphan.* γὰρ in *ceteris.*

z Τὸν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν,] Illud τὸν ex *MSS.*

a Ὥσπερ ἀνακαλουμένης] Ὥσπερ ἀνακαλουμένης αὐτοῖς πάλιν καὶ ἀναβιώσης *Hen.* & *Chrys.* ὥσπερ ἀνακαλουμένης καὶ ἀναβ. *Big. Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *tanquam creatam & antiquam religionis consuetudinem redivivam.*

b Ἀπέπεμψε] Ἐπέπεμψε *Gall.*

c Βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος] Vox Βασιλεὺς deest quibusdam *MSS.*

d Μιθραδάτῃ] Μιθρηδάτῃ *Big.* Μιθριδάτῃ *Vulg.* Μιθραδάτῃ in Græcis *Esdræ*, & *nummis antiquis*, ut ostendit Ill. *Spanhemius.*

e Ἀβασσάρῳ,] Ἀβεσσάρῳ *Vat.* Proculdubio aut Σασαβασσάρῳ ex *Esdra* l. 1. aut Σαναβασσάρῳ ex *Esdra*, l. 3. legendum.

f Ἀποδοθησόμενα.] Ἀποθησομένοις *Vat.* Ἀποδοθησομένοις *Chrys.*

g Σισίνῃ] Σισίννῃ καὶ Σαραβαζάννῃ *Hen.* Σισίννῃ καὶ Σαθραβαζάνῃ *Esdræ* l. 3. c. 6. & 7. Videsis & *Esdram* in l. 1. c. 5. & 6.

h Ἀνακτίσαι,] Ita *MSS.* ἀνακτίζειν in *Editis.*

i Ὕψος μὲν ἐξήκοντα] Ita *Hen. Busb. Chrys. Vat.* & *Epiphan.* ὕψος μὲν πήχεις ξ'. τὸ δ' αὐτὸν καὶ τὸ εὖρος in *Editis Aliisque.*

k Θύουσι τῷ Θεῷ.] Ita *MSS.* aut θύσει. in *Editis* θύσουσι.

l Μιθραδάτῃ τῷ γαζοφύλακι,] De Mithradate tanquam Duce eorum, qui Templi restaurationem voluerint impedire agit J. Chrysost. T. VI. p. 161. & 162. SPANH.

m Ψυκτῆρες χρύσεοι] Multò plura vasorum genera exprimit, quam in recensione sua, *Esdras*, l. 1. c. 1.

n Πεντήκοντα,] Ita *Hen. C.* & *Epiphan.* τεσσαράκοντα *Bas.*

o Πεντακόσιοι,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* τετρακόσιοι *Bas.*

p Θηρίκλεια χρύσεα τεσσαράκοντα,] Illa Θηρίκλεια χρύσεα τεσσαράκοντα, ἀργύρεα πεντακόσια desiderantur in *Epiphanii* libris. HUDS. LXX. κεφαλὰς χρυσᾶς *MS. Alex.* κεφαλὰς. Esd. 1. v. 10. ex Hebr. כפורי Expletoria. *Vulg.* Scyphi. SPANH.

q Τεσσαρακοντα,] Πεντήκοντα *Gen.*

r Πεντακόσιοι,] Ita *Hen. Vat.* & *Epiphan.* τετρακόσιοι *Bas. Aliique.*

s Ἀρ-

"μυριάδας πεντακισχιλίας καὶ πεντακοσίας, καὶ εἰς σε-
"μίδαλιν πυρῶν [s] ἀρτάβας δισμυρίας πεντακοσίας. κε-
"λεύω ἧ τοίνυν τούτων χορηγίαν [t] ἐκ τῶν τῆς Σαμαρείας φό-
"ρων δοθῆναι. ἐποίσουσι δὲ τὰ ἱερεῖα ταῦτα κατὰ τοὺς Μωϋ-
"σέως οἱ νόμους ἱερεῖς ἐν Ιεροσολύμοις· καὶ προσφέροντες εὐ-
"χὰς τῷ Θεῷ ὑπὲρ [v] σωτηρίας τοῦ βασιλέως καὶ τῶν γόνων
"αὐτοῦ, ὅπως ἡ Περσῶν βασιλεία [x] διαμένῃ. τοὺς δὲ
"παραβαίνοντας τούτων καὶ ἀκυρώσοντας [y] ἀναστανρωθῆναι
"βούλομαι, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν εἶναι βασιλικάς." καὶ
ἡ μὲν ἐπιστολὴ ταῦτα ἐδήλου· τῶν δ' ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας
συνελθόντων εἰς Ιεροσόλυμα, μυριάδες ἦσαν τέσσαρες καὶ
δισχίλιοι, [z] τετρακόσιοι καὶ ἑξήκοντα δύο.

"lia & quingentas, & triticeæ similæ artabas vi-
"ginti millia & quingentas. Jubeo autem ut ho-
"rum *omnium* copia illis fiat ex Samariæ tributis.
"atque istas victimas immolabunt sacerdotes Hie-
"rosolymis juxta ritus Moysaïcos: & intra sacra
"Deum precabuntur pro salute Regis ejusque fo-
"bolis, ut regnum Persarum diuturnum sit. At
"quicunque istis non paruerint, eaque irrita face-
"rint, eos crucis patibulo affigi volo, & bona eo-
"rum redigi in fiscum regium". Et in hanc qui-
dem sententiam scripta erat epistola: eorum vero,
qui è captivitate convenerunt Hierosolyma, my-
riades erant quatuor, duo millia, & quadringenti
sexaginta duo.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ιουδαίοις, ὑπὸ Χουθαίων καὶ σατραπῶν ἐμποδιζομένοις πρὸς τὴν τοῦ ἱεροῦ κατασκευὴν, τοῦ Κύρου τελευτήσαντος οὐκ ἐπέτρεψεν ὁ Καμβύσης τοιοῦτό τι ποιῆσαι.

CAP. II.

Quomodo Judæos, quo minus templum exstruerent à Chuthæis & satrapis impeditos, Cyro mortuo omnino prohibuit Cambyses ab ejusmodi opere moliendo.

II.

ΒΑλλομένων δὲ τοὺς θεμελίους τοῦ ναοῦ, καὶ πρὸς τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ λίαν ἐσπουδακότων, τὰ πέριξ ἔθνη, καὶ μάλιστα τὸ [a] Χουθαίων· οὓς [b] ἐκ τῆς Περσίδος καὶ Μηδικῆς [c] ἀγαγὼν Σαλμανασάρης [d] ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς κατῴκισεν ἐν Σαμαρείᾳ, ὅτε τὸ τῶν Ισραηλιτῶν λαὸν ἀνάστατον ἐποίησε· παρεκάλουν τοὺς σατράπας καὶ τοὺς [e] ἐπιμελουμένους ἐμποδίζειν τοὺς Ιουδαίους, μέχρι τῆς πόλεως ἀνάστασιν καὶ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευήν. οἱ δὲ, καὶ χρήμασι διαφθαρέντες ὑπ' αὐτῶν, [f] ἀπημπόλησαν τοῖς Χουθαίοις τὸ μέχρι τοὺς Ιουδαίους ἀμελεῖς καὶ ῥᾳθύμους τὴν οἰκοδομίας. Κύρῳ γὰρ [g] περί τε ἄλλους ἀσχοληθέντι πολέμους ἄγνοια τούτων ἦν, καὶ [h] στρατευσαμένῳ ἐπὶ [i] Μασσαγέτας [k] ἐκεῖ συμβῆναι τελευτῆσαι τὸν βίον. Καμβύσου δὲ τοῦ Κύρου παιδὸς τὴν βασιλείαν διαδεξαμένου, οἱ ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ καὶ Αμμανίτιδι καὶ Μωαβίτιδι καὶ Σαμαρείᾳ γράψαντες ἐπιστολὴν [l] Καμβύσῃ δηλοῦσιν παιδὶ. "Δέσποτα, οἱ [m] παῖδές σου, [n] Ραθυμος ὁ πάντα τὰ περιστόμενα γράφων, καὶ [o] Σεμέλιος ὁ γραμματεὺς, καὶ "οἱ τὴν βουλὴν τῆς ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ κειτῆ. γινώ-"σκειν σε δεῖ, βασιλεῦ, [p] ὅτι Ιουδαῖοι, οἱ εἰς Βαβυλῶ-"να ἀναχθέντες, ἐληλύθασιν εἰς τὴν ἡμετέραν, καὶ "[q] τὴν τε πόλιν τὴν ἀπειθεστάτην καὶ πονηρὰν οἰκοδομοῦσι, "καὶ τὰς [r] ἀγορὰς αὐτῆς, [s] καὶ ἐπισκευάζουσι τὸ τεῖχος, "καὶ ναὸν ἀνεγείρουσι. ἴσθι μέντοιγε τούτων γινομένων, ὅτε "φόρους αὐτοὺς πλεῖν ὑπομενοῦσιν, ὅτε δὲ ὑπακούειν "ἐθελήσουσιν, ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσιν ἀντιστήσονται, καὶ "ἀρχὴν μᾶλλον ἢ ὑπακούειν [t] ἐθελήσουσιν. ἐνεργουμέ-"νων οὖν τοῦ τεῖχος τοῦ ναὸν καὶ συνδεδομένων, καλῶς ἔ-

HI dum templi fundamenta jaciunt, atque ei ædificando omni studio incubuerunt, gentes finitimæ, præsertimque Chuthæi, (quos, è Persi-de ac Media traductos, Salmanasares Assyriorum rex in Samaria collocavit, cum Israëlitarum po-pulum inde migrare fecisset) rogabant satrapas, & eos qui operibus præerant, ut Judæos in urbe instauranda temploque exstruendo impedirent. Atque illi, largitionibus ab istis corrupti, Chuthæis fidem pretio addictam dederunt, fore ut Judæorum res negligerent, & in ædificatione promovenda segniter agerent. Cyrus enim, dum in aliis bellis occupatus erat, ista ignorabat: eique, cum adversus Massagetas duxisset exercitum, illic vitam finire contigit. Cum autem Cambyses Cyri filius in regnum successisset, Syrorum quidam & Phœnicum & Ammanitarum & Moabitarum & Samaritanorum ad eum literas scripserunt in hunc modum. "Domine, servi tui, Rathymus commenta-"rienſis, & Semelius scriba, atque concilii in "Phœnicia & Syria præsides. Cognoscere te o-"portet, Rex, Judæos, qui Babylonem deducti "fuerant, *isthinc profectos* in regionem nostram ve-"nisse urbemque rebellem & improbam ædifica-"re, simul & fora ejus *reficere*, atque mœnia in-"staurare, & templum exstruere. Nunc scito, si "ista fuerint *absoluta*, quod nec tributum pende-"re sustinebunt, nec imperata facere volent, sed "& regibus resistent, & imperare potius quam "servire parati erunt. Itaque cum templi fiat opus "& in eo laboretur, nobis optimum visum est scri-"bere ad te, Rex, & *ejusmodi rem* non negligere, "ut

Impeditur templi instauratio. 1 *Esdr.* c. 4. & 5 *Esdr.* c. 2.

Cyri mors: ei in regnum succedit Cambyses, ad quem mittuntur literæ de impedienda Hierosolymorum instauratione. 1 *Esdr.* c. 4. & 5 *Esdr.* c. 2.

[s] Ἀρτάβας] Ita *Hen.* ἀρτάβας βφ. in *Editis Aliisque.* in *Epiphanii* libris *viginti quinque millia & quadringentas* (vel *quingentas*) *artabas.* Verum illa καὶ εἰς σ. π, ἀρ. βφ. desunt in nonnullis *MSS.* HUDS. ἀρτάβα μέτρου Μηδικοῦ σίτου, *Hesychius.* In Schol. *Aristoph. Acharn.* p. 376. Λετάβα μέτρον παρ' Αἰγυπτίοις· LXX. Es. V. v. 10. ὁ σπείρων ἀρτάβας ἑξ· in *Hebr.* חמר SPANH.

[t] Ἐκ τῶν τῆς Σαμαρείας] Ἐκ τῶν Σαμαρείας ἴσως φόρων *Chrys.*

[v] Σωτηρίας] Ita *Hen.* & *Epiphan.* σωτηρίας τε in *reliquis.*

[x] Διαμείνῃ.] Διαμείνῃ *Vat.* & *Chrys.*

[y] Ἀναστανρωθῆναι] Ἀναστανροῦν, non *rursus* cruci affigere. REL.

[z] Τετρακόσιοι καὶ ἑξήκοντα δύο.] In *Editis* ξβ'. pro quibus τξ'. scribendum esse existimat *J. Clericus.* quod Græci aliter hic non habeant ac Hebræi τεσσαράκοντα ἑξήκοντα.

[a] Χουθαίων] Conf. supr. lib. IX. c. 14. §. 3. SPANH.

[b] Ἐκ τῆς Περσίδος καὶ Μηδικῆς ἀγαγὼν Σαλμανασάρης] Vide de hoc molimine J. Chrysost. ab initio Serm. T. VI. p. 161. SPANH.

[c] Ἀγαγὼν Σαλμανασάρης] Ἀγων *Chrys.*

[d] Ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς] Conf. supr. lib. 10. c. 1. §. 1. SPANH.

[e] Ἐπιμελουμένους] Ἐπιμελομένους *Vat.* & *Chrys.*

[f] Ἀπημπόλησαν τοῖς Χουθαίοις] Aristoph. Acharn. p. 389. λαμβάνει· ἀπιμπολώμενοι· SPANH.

[g] Περί τε ἄλλους] Περί τε τοὺς ἄλλους *Hen.*

[h] Στρατευσαμένῳ] Στρατευσαμένῳ γε *Vat.*

[i] Μασσαγέτας] Ita *Hen.* & *Busb.* in *reliquis* Μασαγέτας. Videsis *Strab.* lib. XI.

[k] Ἐκεῖ συμβῆναι] Ita ex *MSS.* δὲ in *Editis.*

[l] Καμβύσῃ] Pro Καμβύσῃ LXX. Ασθασαθὰ· *Hebr.* ארתחשׁשתא SPANH.

[m] Παῖδές σου,] Δοῦλοι *Chrys.*

[n] Ράθυμος ὁ πάντα τὰ περιστόμενα γράφων] *Rufinus*: mirabimur omnia accidentia scribens. LXX. Ρεὶμ βαλτὰν· *MS. Alex.* Βαλαὶ· *Hebr.* בעל טעם Rechum Præfectus rationis, *Santes Pagnin.* Esdr. IV. v. 8. SPANH.

[o] Σεμέλιος] Σαμεῖλι aut Σεμέλι *Esdræ*, l. 3.

[p] Ὅτι Ιουδαῖοι,] Sic *MSS.* ὅτι οἱ Ιουδαῖοι in *Editis.*

[q] Τὴν τε πόλιν τὴν ἀπειθεστάτην καὶ πονηρὰν] Ita ex *MSS.* (& *Cocc. Vetus* rebellem ac malevolam) τὴν τε πόλιν ἀπειθεστάτην πονηρὰν in *Editis.*

[r] Ἀγορὰς] Ἀγυιὰς legi vult *Schotanus.* sed ἀγορὰς agnoscit *Esdras* ut & *Epiphan.* cujus in *libris* melioribus *fora*, non *fores* ut *Editis* nonnullis.

[s] Καὶ ἐπισκευάζουσι τὸ τεῖχος,] Ita *Vat.* & *Hen.* ἐπισκευάζουσί τε sine καὶ in *reliquis.* HUDS. Ἀγορᾷ nempe seu Fora inter præcipuas condendarum aut restaurandarum urbium partes habitæ apud Gentiles. SPANH.

[t] Ἐθελήσουσιν.] Ἐθέλουσι *Vat.*

"ut inſpicias majorum tuorum commentarios. in "illis enim invenies Judæos defectionum auctores "& animis in reges inimicis, ſimiliter & ipſorum "urbem, quæ propter hanc cauſam etiam nunc "vaſtata eſt. Nobis autem viſum eſt & hoc tibi "indicare, quod forſan neſcias, ſi urbs ita fuerit "inſtaurata & mœnibus cincta, nullam tibi dein-"ceps in Cœlen-Syriam & Phœniciam patere "viam.

Cambyſes Hieroſolymorum prohibet inſtaurationem. 1 Eſdr. c. 4. & 3 Eſdr. c. 2.

2. Cambyſes vero poſtquam legiſſet epiſtolam, cum eſſet *alioqui* natura malignus, iis quæ declaraverant irritatus eſt, & hoc modo reſcripſit: "Cam-"byſes rex Rathymo commentarienſi, & Belle-"mo, & Semelio ſcribæ, reliquiſque eorum ſociis, "& *cæteris* in Samaria & Syria degentibus, hæc "dicit. Lectis quas miſiſtis literis, meo juſſu in-"ſpecti ſunt majorum meorum commentarii, & "inventum eſt hanc urbem perpetuo regibus in-"feſtam fuiſſe, ejuſque incolas ſeditionum & bel-"lorum cauſas exſtitiſſe: ac reges illorum compe-"rimus potentes acreſque fuiſſe, & tributa ex Cœ-"le-Syria & Phœnicia legiſſe. Quapropter ego "impero Judæos ab urbis ædificatione impediri, "ne inde in majus provehatur eorum malitia, qua "hactenus in regum detrimentum uſi ſunt." His literis perlectis, Rathymus & Semelius ſcriba, eorumque collegæ, è veſtigio conſcenſis equis, Hieroſolyma properarunt, ducta ſecum magna hominum multitudine; & Judæos prohibuerunt ab urbe temploque ædificando. Et hæc quidem opera novem aliis annis intermiſſa jacuerunt uſque ad annum ſecundum regni Darii Perſarum regis. Cambyſes enim, cum per ſexennium regnaſſet, illoque tempore Ægyptum ſubegiſſet, inde reverſus apud Damaſcum diem obiit ſupremum.

Cambyſis obitus.

"χειν ἔδοξεν ἡμῖν, γράψαι σοι, βασιλεῦ, καὶ μὴ [v] πε-"ριιδεῖν, ὅπως [x] ἐπισκέψῃ τὰ τῶν πατέρων σε βι-"βλία. εὑρήσεις γὰρ ἐν αὐτοῖς ἀποστάτας καὶ τῶν βασι-"λέων ἐχθροὺς Ιουδαίους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν, ἣ ἀφ' "τοῦ καὶ νῦν ἠρημώθη. ἔδοξε δ' ἡμῖν καὶ τοῦτό σοι δη-"λῶσαι, ἀγνοούμενον ἴσως, ὅτι τ πόλεως ἅτω συνοικι-σθείσης, καὶ τ κύκλον τ τειχῶν ἀποκλαβούσης, ἀποκλεισ-θήσονται σοι ἡ ὁδὸς ἡ [y] ἐπὶ Κοίλλω Συρίαν καὶ Φοινίκην.

β'. Ἀναγνοὺς ὁ [z] Καμβύσης τὴν ἐπιστολὴν, καὶ φύσει πονηρὸς ὢν, κινεῖται πρὸς τὰ δεδηλωμένα, καὶ γράφει τάδε λέγων· "Βασιλεὺς Καμβύσης Ραθύμῳ τῷ γράφοντι τὰ "προσταττόμενα, καὶ [a] Βελσεμῷ, καὶ Σεμελίῳ γραμματεῖ, καὶ "τοῖς λοιποῖς τοῖς συνταττομένοις, καὶ οἰκοῦσιν ἐν Σαμαρείᾳ "καὶ Φοινίκῃ, τάδε λέγει. ἀναγνοὺς τὰς [b] πεμφθείσας παρ' ὑ-"μῶν γραμματείας, [c] ἐκέλευσα ἐπισκέψασθαι τὰ τ προγό-"νων μου βιβλία, καὶ εὑρέθη ἡ πόλις ἐχθρὰ βασιλεῦσιν "αἰεὶ γεγενημένη, καὶ στάσεις καὶ πολέμους οἱ ἐνοικοῦντες πρᾶσ-"σουσιν· καὶ βασιλεῖς αὐτῶν ἔγνωμεν δυναστοὺς καὶ "βιαίους, φορολογήσαντας Κοίλλω Συρίαν καὶ Φοινίκην. "ἐγὼ τοίνυν προστάξαι μὴ συγχωρεῖν τοῖς Ιουδαίοις ἀνοι-"κοδομεῖν τὴν πόλιν, μὴ ἐπὶ πλέον [d] αὐξηθῇ τὰ τ κακίας "αὐτῶν, ἢ χορεύοντες πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἀμπελέπαλι." τούτων ἀναγνωσθέντων τ γραμμάτων, ὁ Ραθυμος καὶ Σεμέλιος [e] ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ τούτοις συνεπαγόμενοι, σπουδαχρῆμα ἐπιβάντες ἵπποις, ἔσπευσαν εἰς Ιερουσάλυμα, πολλῇ σπουδῇ ἐπαγόμενοι πολύ· καὶ διεκώλυσαν οἰκοδομεῖν τοὺς Ιουδαίους τὴν πόλιν καὶ τ ναόν. καὶ ταῦτα μὲν ἐπε-χέθη τὰ ἔργα μέχρι τοῦ δευτέρου ἔτους τ Δαρείου βασι-λείας [f] τοῦ Περσῶν ἐπ' ἄλλα ἔτη ἐννέα. Καμβύσης γὰρ ἓξ ἔτη βασιλεύσας, καταστρεψάμενος ἐν τούτοις τὴν Αἴγυ-πτον, [g] καὶ [h] ὑποστρέψας ἐτελεύτησεν ἐν Δαμασκῷ.

IV. CAP. III. ΚΕΦ. γ'.

Quomodo Dario poſt mortem Cambyſis & Magorum cædem, regnum adepto, Zorobabelus, quod in problematum explicatione aliis præſtiterit, inſtaurationem templi à Rege impetrat.

Sublatis Magis regnat Darius.

SUblatis autem Magis, qui poſt Cambyſis obitum regnum anno tenuerunt, ſeptem Perſarum domuum, ut appellantur, principes Darium Hyſtaſpis filium regem crearunt. Is, cum *adhuc* privatus eſſet, voverat Deo, ſi regnum adipiſceretur, quicquid ſacrorum vaſorum apud Babylonem ſupererat remiſſurum ad fanum Hieroſolymitanum. Venerat autem ad Darium ex Hieroſolymis ſub illud tempus Zorobabelus, qui captivorum Judæorum princeps fuerat conſtitutus. erat enim ab antiquo eidem cum rege amicitia. Quo factum eſt, ut, cum aliis duobus corporis ipſius cuſtodiæ adhibitus, honorem quem ſperaverat conſequutus fuerit.

Darii votum de Hieroſolymis inſtaurandis.

2. Primo autem regni *ſui* anno, Darius ſplendide & magno cum apparatu excepit & eos qui circa ſe erant, & vernas, & Medorum principes, &

Ὡς Δαρείου, μετὰ πλούτου καὶ Καμβύσου τ Μάγων ἀναίρεσιν, βασιλεύοντος, Ζοροβάβηλος, ἐν τῇ προβλη-μάτων ἀφανοῦς ἀνευρέσεως, τότε ἔτυχε παρὰ βα-σιλέως, ἵνα ὁ ναὸς οἰκοδομηθῇ.

Μετὰ δὲ τὴν τ Μάγων ἀναίρεσιν, οἱ μετ' τ Καμβύσου ἑπτὰ μάλιστα τὴν Περσῶν ἀρχὴν [i] ἐνιαυτῷ κατέχον, οἱ λεγόμενοι ἐπὶ οἴκου τ Περσῶν τ ὑπάτου παῖδα Δαρεῖον ἀπέδειξαν βασιλέα. ἦν δ', ἰδιώτης ὢν, ηὔξατο τῷ Θεῷ, εἰ γένοιτο βασιλεὺς, πάντα τὰ σκεύη τ Θεοῦ, ὅσα ἐπὶ ἐν Βαβυλῶνι, πέμψειν εἰς τ ναὸν τ ἐν Ιεροσολύμοις. ἔτυ-χε δὲ κατ' ἐκεῖνον τ καιρὸν ἀφικόμενος πρὸς Δαρεῖον ἐξ Ιεροσολύμων [k] Ζοροβάβηλος, ὃς τῶν αἰχμαλώτων Ιου-δαίων ἡγεμὼν [l] ἀπεδέδεικτο. [m] πάλαι γὰρ ἦν αὐτῷ φιλία πρὸς τὸν βασιλέα. [n] ᾧ δὴ καὶ σωματοφυλακεῖν αὐτὸν μετ' ἄλλων δύο κριθεὶς ἄξιος, [o] ἀπέλαυεν ἧς ἤλπισε τιμῆς.

β'. Τῷ δὲ πρώτῳ τ βασιλείας ἔτει, Δαρεῖος ὑποδέ-χεται λαμπρῶς καὶ μετὰ πολλῆς σπουδῆς τούς τε περὶ αὐ-τὸν, καὶ τοὺς [p] οἴκοι γεγονότας, καὶ τοὺς τ Μήδων ἡγεμόνας, καὶ

[q] Τῶν

[v] Περιιδεῖν,] Ὑπεριδεῖν τι τοιοῦτο *Eſdræ* l. 3. c. 2.

[x] Ἐπισκέψῃ τὰ τ πατέρων] In vero *Eſdra*, c. 4. v. 15. ἐπισκέ-ψηται τ πατέρων. in *Pſeudo-Eſdra* ἐπισκεφθῇ σὺ τοῖς.

[y] Ἐπὶ Κοίλλω Συρίαν] Ad inferiorem Syriam *Ruſin.* Pro ἀπο-κατ. σ. οδ. LXX. οὐκ ἔσται σοι εἰρήνη Eſdr. iv. 16. In *Hebr.* & *Vulg.* poſſeſſionem trans Fluvium non habebis. SPANH.

[z] Καμβύσης] Artaxerxes Eſdr. iv. 8. SPANH.

[a] Βελσεμῷ] Βελισεμίῳ juxta *Epiphanium.* Βεελζεμῷ *Vat.* Βεελ-ζημῷ C. Βεελτεμῷ *Hen.* Βεελτέθμῳ *Eſdræ.*

[b] Πεμφθέντα] Πεμφθέντα μοι παρ' ὑμῶν *C.* πεμφθέντα μοι γράμ-ματα *Hen.*

[c] Ἐκέλευσα ἐπισκέψασθαι] Τὰ τ πατέρων μου βιβλία ἐπισκεψάμενος *ſolus Busb.*

[d] Αὐξηθῇ τὰ τ κακίας αὐτῶν,] Ita *MSS.* αὐξιωθῇ in *Editis.*

[e] Ο γραμματεύς,] Illud ὁ ex *MSS.*

[f] Τῶ Περσῶν] Ita *MSS.* ἕως δευτέρου ἔτους τ βασιλείας Δαρεί-ου [& *Alex.*] βασιλέως Περσῶν *Eſdr.* τ Περσῶν in *Editis.*

[g] Καὶ] Sic cum *Hen.* & *Busb.* in *reliquis* καὶ deëſt.

[h] Ὑποστρέψας] Ἀποστρέψας *Hen.* & *Vat.*

[i] Ἐνιαυτῷ] Ita *MSS.* ἐνιαυτὸν in *Editis.*

[k] Ζοροβάβηλος,] Sic *MSS.* Ζοροβάβελος in *Editis.*

[l] Ἀπεδέδεικτο.] Ita *MSS.* ἀπεδείκνυτο in *Editis.*

[m] Πάλαι] In aliquibus *MSS.* πολὺ γὰρ πάλαι ἦν. verum non ita *Epiphan.*

[n] ὯΙ δὴ καὶ] Διὰ ἣν καὶ in *MSS.*

[o] Ἀπέλαυεν ἧς ἤλπιτε τιμῆς.] Ita *Hen. Busb.* (*Cocc.*) & *Vat.* ut & mox ἤλπισε aut ἤλπιζε. in *Editis* ἀπέλαβεν ἧς ἔλπισε τιμῆς.

[p] Οἴκοι γεγονότας,] Πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς οἰκογε-νεῖς αὐτῆς 3 *Eſdræ*, c. 3. v. 1.

καὶ σατράπας [q] τῶν Περσῶν, καὶ τοπάρχας τῆς Ινδικῆς ἄχρι τῆς Αἰθιοπίας, καὶ τοὺς στρατηγοὺς [r] τ̃ ἑκατὸν εἴκοσι ⊂ ἑπτὰ [s] σατραπῶν. ἐπεὶ δ' καλῶς ἠρίστησεν ἄχρι κόρου ⊂ πλησμονῆς ἀνέλυσαν κοιμηθησόμενοι [t] παρ' αὐτοῖς ἕκαστοι, Δαρεῖ⊃ ὁ βασιλεὺς ἐλθὼν ὅπου τῷ κοίτῳ, καὶ βραχὺ τῆς νυκτὸς ἀναπαυσάμεν⊃, ἔξυπν⊃ γίνε⊃· καὶ μηκέτι καθυκοιμηθῆναι δυνάμεν⊃, εἰς ὁμιλίαν τρέπε⊃ μ̃ τ̃ τριῶν σωματοφυλάκων, καὶ τῷ λόγον ἐρωτῶντι, ᾧ εἰ ὧν αὐτὸς ἀνακρίνειν μέλλῃ, τ̃ᵛ ἀληθέστερον ⊂ σωφρονέστερον, τούτῳ φέρειν δῶρον ὑπισχνεῖτο νικητήριον, [x] πορφύραν [y] ἐνδύσασθαι, καὶ ἐν σκιπώμασι χρυσοῖς πίνειν, καὶ ὕπνου χρυσίου καθεύδειν, καὶ ἅρμα χρυσοχάλινον, καὶ κίδαριν βυσσίνῳ, καὶ [z] περιαυχένιον [a] χρύσεον, καὶ μετ' αὐτὸν ἔξειν [b] περσικὴν δι' τὴν σοφίαν, [c] καὶ συγγενὴς μου ἔφη κληθήσε⊃. ταύτας ἐπαγγειλάμεν⊃ αὐτοῖς παρέξειν τὰς δωρεάς, ἐρωτᾷ μὲν τ̃ πρῶτον εἰ ὁ οἶν⊃ ὑπερισχύῃ, τ̃ δεύτερον ⊃ εἰ οἱ βασιλεῖς, τ̃ τρίτον ⊃ εἰ αἱ γυναῖκες, ἢ τούτων μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. ταῦτα προθεὶς αὐτοῖς ζητεῖν, ἡσύχασεν. ὄρθρου δ' μεταπεμψάμεν⊃ τοὺς [d] μεγισάνας καὶ σατράπας καὶ τοπάρχας τῆς Περσίδ⊃ καὶ Μηδικῆς, καὶ καθίσας ἐν ᾧ χρηματίζειν. εἰώθει [e] πῶ, τῶν σωματοφυλάκων ἕκαστον ἀκέλευστ⊃ πάντων ἀκουόντων ἀποφαίνεσθαι τὸ δοκοῦν αὐτῷ περὶ τῶν προκειμένων.

γ'. Καὶ ὁ πρῶτ⊃ ἤρξατο λέγειν τὴν δ' οἴνου δύναμιν, ὅτως αὐτὴν ἐμφανίζων. "ἄνδρες γὰ, εἶπεν, ἐγὼ "τὴν ἰσχὺν δ' οἴνου τεκμαιρόμεν⊃, πάντα ὑπερβάλλου"σαν δείκνυσι τούτῳ τῷ τρόπῳ. [f] σφάλλει γὰ τῶν πι"νόντων αὐτὸν καὶ ἀπατᾷ τὴν διάνοιαν, καὶ τὴν δ' βα"σιλέως τὴν δ' ὀρφανῶν καὶ δεομένων κηδεμόν⊃ ὁμοίαν τί"θησι, καὶ τὴν δ' δούλου διεγείρει πρὸς παῤῥησίαν δ' "ἐλευθέρου, ἢ τε δ' πένητ⊃ ὁμοία γίνεται τῇ δ' πλου"σίου. μεταπίπτει γὰ καὶ μεταλλοιοῖ τὰς ψυχὰς [g] ἐν "αὐταῖς γινόμεν⊃, καὶ τῶν μὲν ἐν συμφορᾷ κα"θεστώτων σβέννυσι τὸ λυποῦν, τοὺς δ' ἀλλότρια "χρέα λαβόντας [h] εἰς λήθην ἄγει, καὶ ποιεῖ δοκεῖν αὐ"τοὺς ἁπάντων πλουσιωτάτους, ὡς μηδὲν μὲν μικρὸν "φθέγγεσθαι, πενήτων δ' μεμνῆσθαι, καὶ τῶν τοῖς δυ"σδαίμοσι προσηκόντων ὀνομάτων. ἔτι γε μὴν στρατη"γῶν ⊂ βασιλέων ἀνιωτέρους ἀπεργάζεται, καὶ φίλων "καὶ σωμάτων [i] ἐξαιρεῖ μνήμην. ὠμότητα γὰ τοὺς ἀνθρώ"πους καὶ κατ' τῶν φιλτάτων, καὶ δοκεῖν ποιεῖ πάντων ἀλ"λοτριωτάτους· καὶ ὅταν νήψαντες τύχωσι καὶ καθαλί"πῃ δι' τὸ νυκτὸς αὐτοὺς ὁ οἶν⊃ κοιμωμένους, ἀνίστα"ται μηδὲν ὧν ἔπραξαν ὧδε τὴν μέθην εἰδότες. τού"τοις ἐγὼ τεκμαιρόμεν⊃ δείκνυμι τ̃ οἶνον ὑπερκρα"τοῦντα πάντων καὶ βιαιότατον.

δ'. Ὡς δ' ὁ πρῶτ⊃, ἀποφηνάμεν⊃ περὶ τ̃ ἰσχύ⊃ τ̃ δ' οἴνου τὰ προῤῥηθέντα, ἐπαύσατο, ὁ μετ' αὐτὸν ἤρξατο λέγειν περὶ τ̃ δ' βασιλέως δυνάμεως, ταύτην ἀποδεικνὺς τὴν ἰσχυροτάτην καὶ πολὺ τῶν ἄλλων δυναμένην, ὅσα βίαν ἔχειν ἢ σώμασιν δοκεῖ. τ̃ δ' τρόπον τ̃ ἀποδείξεως ἐντεῦθεν ἐλάμβανεν. "ἀπάντων μὲν, εἶπεν, "ἀνθρώπους προκαλεῖν, οἳ καὶ τὴν γῆν καταναγκά"ζουσι καὶ τὴν θάλασσαν εἶναι χρησίμην αὐτοῖς πρὸς ἃ

Persarum satrapas, & Indiæ toparchas ad Æthiopiam usque, militiæque duces in centum viginti septem satrapiis. At postquam abunde & ad satietatem epulati cubitum discesserant ad suum quisque diversorium, Darius rex, cum ad lectum se recepisset, & paululum noctis requievisset, experrectus est; cumque non amplius somnum capere potuisset, confabulari cœpit cum tribus satellitibus, atque ei, qui sententiam veriorem & sapientiorem tulerit de rebus quas ab illis quæsiturus esset, in victoriæ præmium daturum esse promittit, ut purpura vestiretur, poculis aureis biberet, in auro dormiret, aureis frænis currum, byssinamque cydarim, & torquem auream circa collum haberet, ut secundus ab ipso propter sapientiam suam sederet, meusque inquit cognatus vocabitur. Hæc in eos munera collaturum esse pollicitus, primum quidem interrogavit, an vinum *reliquis* præpolleret, secundum vero an reges, tertium vero an mulieres, aut forte veritas magis quam hæc omnia. Postquam ista illis propositum fuerat, quievit. Mane autem, cum accersivisset megisthanas & satrapas & toparchas Persidis & Mediæ, *ipse* solio collocatus, ubi jus reddere consuevit, jussit unumquemque satellitum suam, de iis quæ proposuerat, sententiam declarare, omnibus audientibus.

Problemata de vini & regis & mulieris & veritatis viribus.

3 *Esdr. c. 3.*

3. Tum primus exorsus est dicere de vini potentia, ad hunc modum eam extollendo. "O viri, "inquit, ego de vini viribus conjecturam faciens, "eas rebus omnibus prævalere hisce indiciis com"perio. Mentem enim eorum, à quibus bibitur, "fallit decipitque; ita ut reges similes fiant pupil"lis & curatore egentibus, & servi ad eandem cum "ingenuis dicendi libertatem adspirent, & paupe"res *magna de se opinione* cum divitibus adæquen"tur. animas enim, si forte eas ingrediatur, subin"de mutat, novamque illis vim ingenerat; ut quod "& calamitosis tristitiam adimit, & obæratos in "æris alieni oblivionem ducit, facitque ut sibimet "videantur omnium ditissimi, adeo ut nihil par"vum loquantur, sed talenta crepent, & alia id "genus nomina quibus uti beatis conveniat. præ"terea ducum aut regum meminisse non patitur, "nec memoria tenere amicos & familiares. nam "& homines armat etiam adversus sibi charissimos, "facitque ut appareant omnium alienissimi: cum"que sobrii facti fuerint, & vinum nocte exhalan"do crapulam edormierint, surgunt ignari o"mnium quæ per ebrietatem commiserant. Ex "hisce ego conjectura assequor, vinum rerum o"mnium potentissimum esse, nihilque eo esse ve"hementius.

Vini vires.

3 *Esdr. c. 3.*

4. Postquam primus, ista de vini viribus loquutus, siluit, proximus cœpit de regis potestate verba facere, eam ostendendo validissimam esse, & majori vi pollere quàm cætera, quæ suos impetus aut intellectum habere videntur. id quod & demonstrare conatus est ad hunc modum. "Omnium "quidem rerum, dicebat, penes homines esse im"perium, qui & terras & maria sibi ad quoscun"que usus, velint nolint, inservire faciunt; regibus "au-

Regis vires.

3 *Esdr. c. 4.*

q Τῶν Περσῶν,] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* τ̃ Περσίδ⊃ in *reliquis.*

r Τῶν ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἑπτὰ] CXXVII. Satrapiæ III. Esdr. III. & IV. SPANH.

s Σατραπειῶν.] Επὶ ἔτη ἑκατὸν post σατραπειῶν adjicit *Vat.* De Satrapiarum numero vide *Brissonium* de *Regno Persarum*, lib. I. p. 112.

t Παρ' αὐτοῖς ἕκαστοι,] Παρ' αὐτὸς *Hen.* & *Vat.*

v Αληθέστερον] Αληθέστατον καὶ σωφρονέστατον *Hen.* & *Busb.*

x Πορφύραν ἐνδύσασθαι,] Conf. supr. lib. 10. c. XI. §. 2. SPANH.

y Ενδύσασθαι,] Ενδύεσθαι *Hen.* & *Busb.*

z Περιαυχένιον χρύσεον,] Conf. supr. lib. 10. c XI. §. 2. SPANH.

a Χρύσεον,] Ita *MSS.* χρυσοῦν in *Editis*; forsan pro χρυσῶν.

b Περσικὴν] Περσίδιον C. HUDS. Η ἡμετέραν regio nostra. REL.

c Καὶ συγγενὴς μου ἔφη κληθήσε⊃.] Ita *Busb. Hen.* & C. καὶ συγγενὴς μου ἔφη κληθήσε⊃, καὶ αὐτίκα⊃ δι' ὀλίγων ἔσε⊃. ταύτας *Vat.* καὶ συγγενὴς μου ἐπικληθήσε⊃. ταύτας &c. in *Editis.* HUDS. Ita hodie Reges Galliæ & Britanniæ, viros quos honore Comitatus aut Episcopatus ornant, cognatos vocant: *mon tres cher cousin Archevesque de Paris.* Comitem de Athlone, *cognatum* suum & *consanguineum* vocavit Anna Britannorum regina in literis ad eum datis, quas vidi. REL.

d Μεγισάνας καὶ σατράπας] Vide *Brissonium* de *Regno Persarum*, p. 134. *Edit. Sylb.*

e Τοπῳ,] Τότῳ deest *Hen.* & *Vat.*

f Σφάλλει γὰ] Σφάλλ᾽ τι γὰ τ̃ π. *Hen.* σφάλλ᾽ γὰ ἔστι τ̃ π. *Busb.*

g Εν αὐταῖς γινόμε⊃,] Εν αὐτοῖς γιν. *Hen.* ἐν αὐταῖς ἐγγινόμεν⊃ C. & *Vat.* Verum desiderantur in quibusdam *MSS.* nec ea legisse videtur *Epiphan.*

h Εἰς λήθην ἄγει,] Εἰς λήθην αὐτῶν ἄγει *Busb.*

i Εξαιρεῖ μνήμην.] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐξαίρει in *Editis Aliisque.*

k Διατε-

"autem in ipsos imperium esse summamque pote-
"statem: ac proinde qui dominatum habent in ani-
"malium fortissimum & validissimum, isti jure
"merito censendi sunt ea esse potentia ac vi cui o-
"mnia cedant necesse est. Quid quod, si subditis
"imperarint bella suscipere & pericula adire, ob-
"temperatur; & si eos inimicis obviam ire velint,
"propter potestatem suam obsequentes habent: at-
"que est quidem cum jubeant ut montes demo-
"liantur, mœniaque & turres dejiciant. Quin &
"occidi & occidere, si præcipiatur, nunquam re-
"cusant; ne regum imperia haud ita, uti par est,
"exsequi videantur. quod si vicerint, prædam bel-
"lo partam regi afferunt. Rursum qui à militia
"abstinentes terram colunt exercentque, ubi, post
"exantlatos labores operisque difficultates superа-
"tas, sata messuerint & fructus collegerint, tribu-
"ta *similiter* regi afferunt. Quicquid autem is di-
"xerit jusseritve, id necessitate coacti sine mora
"& cunctatione faciunt. Tum demum ille quidem
"omne genus deliciis & voluptatibus saturatus dor-
"mit: ab aliis vero custoditur vigilantibus, & *ad*
"*eum* quasi timore alligatis. nemo enim illum,
"dum somnum capit, audet relinquere, neque tan-
"tillum, ut sua curet negotia, discedere; sed regi
"custodiendo, id unum sibi necesse esse ut faciat
"existimans, assiduitatem adhibet. Idcirco, fieri
"non potest quin rex omnium potentissimus sit,
"cui, si quid imperat, dicto audiens est tanta mul-
"titudo.

Mulierum vires.
3 Esdr. c. 4.

5. Illo autem tacente, tertius Zorobabelus cos docere incepit, quid valeant mulieres & veritas, hujusmodi oratione. "Vinum quidem multum
"potest, & magnus est rex cui omnes obediunt:
"sed istis præpotentiores sunt mulieres. nam &
"regem mulier in dias luminis oras protulit: &
"vincarum satores, ex quibus vinum gignitur,
"mulieres & pariunt & educant. In universum
"nihil est, quod non illis acceptum debemus.
"nam & illæ nobis vestes texunt, illarumque be-
"neficio est quod res domesticæ curentur & ser-
"ventur. Nec possumus vitam agere absque fe-
"minarum consortio. Sed si *forte* multum auri
"comparaverimus & argenti, aliudve quidpiam
"pretiosum & magni faciendum, primo aspectu
"mulieris venustæ hæc omnia missa facimus, vi-
"sæque formam inhiamus & *deperimus*; imo bo-
"nisque nostris æquo animo cedimus, modo pul-
"chritudine *illius* frui daretur & potiri. Quin-
"etiam patrem & matrem terramque altricem re-
"linquimus, & in charissimorum sæpenumero ob-
"livionem venimus propter mulieres; ac ne com-
"mori quidem cum illis refugimus. Ex hoc au-
"tem maxime licet intelligere, quantam feminæ
"potestatem habeant. nonne laborantes & omnem
"terra marique miseriam perferentes, id totum,
"quod *multo* labore paramus, uxoribus, veluti in
"nos imperium tenentibus, afferimus damusque?
"Regem etiam *ipse*, tantarum rerum dominum,
"vidi aliquando ab Apame Rabezaci Themasii fi-
"lia, ejus concubina, alapis cædi, cum ille interea
"non indignaretur, quod illa ei de capite diadema

"ἥλωσι, τούτων δ' ἄρχουσιν οἱ βασιλεῖς καὶ τὼ ἐξου-
"σίαν ἔχουσιν· οἱ γὰρ κρατοῦσι καὶ ἰσχυροτάτου ζῴου
"[k] δεσπόζοντες, ἀνυπέρβλητοι τὼ δυνάμιν εἶναι ἐκ τοῦ
"ἰσχυὸ εἰκότως ἂν εἶεν. ἀμελεῖ πολέμους ὑπιτάττοντες
"καὶ κινδύνους τοῖς δεχομένοις, ἀκόντων, καὶ πέμπον-
"τες αὐτοὺς [l] ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς, καταπτῆξαι διὰ τοῦ
"ἰσχυὸ τοῦ αὐτῶν ἔχουσι· καὶ ὄρη μὲν καταρραίε-
"σθαι καὶ τείχη [m] διαστᾶν καὶ πύργους κελεύουσι. καὶ
"κτείνεσθαι γὰρ οἱ κελευσθέντες καὶ κτείνειν ὑπομένου-
"σιν, ἵνα μὴ τὰ τοῦ βασιλέως δόξωσι παραβαίνειν
"προστάγματα. νικήσαντες γὰρ, τοῦ ὠφέλειαν τοῦ
"ἐκ τοῦ πολέμου τῷ βασιλεῖ κομίζουσι. καὶ οἱ [n] μὴ
"στρατευόμενοι γὰρ, ἀλλὰ γῆν ἐργαζόμενοι καὶ ἀροῦν-
"τες, ὅταν, πονήσαντες καὶ πᾶσαν τὴν τῶν ἔργων
"παλαιπωρίαν ὑπομείναντες, θερίσωσι καὶ τοὺς καρ-
"ποὺς σωέλωσι, τοὺς φόρους τῷ βασιλεῖ κομίζουσιν. ὁ
"δ' ἂν αὐτοῖς εἴπῃ καὶ κελεύσῃ, τοῦτο ἐξ ἀνάγκης ἐ-
"δεν [o] ὑπερβαλλόμενον γίνεται. ἔπειθ' ὁ μὲν τρυφῆς
"ἀπάσης καὶ ἡδονῆς ἀναπιμπλάμενος καθεύδει· φυ-
"λάσσεται γὰρ ὑπὸ ἀγρηγορούντων, καὶ ὥσπερ δεδεμένων
"ὑπὸ τοῦ φόβου. καταλιπεῖν γὰρ ἐδεὶς τολμᾷ κοιμώμε-
"νον, δὲ τῶν ἰδίων ἀναχωρήσας πιεῖσθαι προήσεται·
"ἀλλ' ἐν ἔργον ἡγέμενος [p] ἀναγκαῖον τὸ φυλάττειν τὸ
"βασιλέα, [q] τούτῳ προσμένει. πῶς οὖν οὐκ ἂν ὁ βα-
"σιλεὺς δόξειεν τοῦ πάντων ἰσχυὸ ὑπερβάλλειν, ᾧ
"τοσοῦτον πλῆθος πείθεται κελεύοντι.

ε'. Σιωπήσαντος δὲ καὶ τούτου, περὶ τῶν γυναικῶν
καὶ τῆς ἀληθείας ὁ τρίτος Ζοροβάβηλος διδάσκειν αὐ-
τοὺς ἤρξατο, λέγων ὅτως. "ἰσχυρὸς μὲν καὶ ὁ οἶνος,
"καὶ ὁ βασιλεὺς, ᾧ πάντες ὑπακούουσιν, ἀλλὰ κρείτ-
"τους [r] τῇ δυνάμει τούτων αἱ γυναῖκες. τὸν τε γὰρ βα-
"σιλέα γυνὴ παρήγαγε εἰς τὸ φῶς, καὶ τοὺς φυτεύ-
"σαντας ἀμπέλους, αἱ ποιοῦσι τὸν οἶνον, γυναῖκές εἰσιν
"αἱ τίκτουσί τε καὶ τρέφουσιν. καθ' ὅλα δ' ἐδέν ἐστιν,
"ὃ μὴ [s] περὶ τούτων ἔχομεν. καὶ γὰρ τὰς ἐσθῆτας αὗται
"ὑφαίνουσιν ἡμῖν, καὶ τὰ κατ' οἶκον περὶ ταύτας σπου-
"δαιότατα. καὶ σὺκ ἔστιν ὅπου
"ζῆσθαι γυναικῶν. ἀλλὰ χρυσὸν πολὺ κτησάμενοι
"καὶ ἄργυρον, καὶ ἄλλό τι τῶν πολυτελῶν, καὶ σπου-
"δῆς ἀξίων, ὅταν ἴδωμεν εὔμορφον γυναῖκα, πάντα
"ἐκεῖνα ἀφέντες, τῷ εἴδει τῆς ὀπτασίας [t] προσεχό-
"μεθα, καὶ ὑπομένομεν παραχωρῆσαι τῶν ὄντων ἡμῖν,
"ἵνα τοῦ κάλλους ἀπολαύσωμεν καὶ μεταλάβωμεν. ἐγ-
"καταλείπομεν γὰρ καὶ [v] πατέρα καὶ μητέρα καὶ τὴν
"θρεψαμένην γῆν, καὶ τῶν φιλτάτων λήθην πολλά-
"κις ἔχομεν διὰ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰς ψυχὰς ἀφιέ-
"μεν [x] μετ' αὐτῶν καρτερῶμεν. ὅτως δ' ἂν μάλιστα
"τὴν ἰσχὺν τῶν γυναικῶν [y] καταμάθοιτε. οὐχὶ πονοῦν-
"τες καὶ πᾶσαν ταλαιπωρίαν ὑπομένοντες καὶ διὰ γῆς
"καὶ θαλάττης, ὅταν ἡμῖν φερήνητέ τινα ἐκ τῶν πόνων,
"[z] αὐτὰ φέροντες ὡς δεσποίναις ταῖς γυναιξὶ δίδόαμεν;
"καὶ τὸν βασιλέα γὰρ τὸν τοσούτων κύριον εἶδόν ποτε ὑπὸ
"τῆς Ραβεζάκη θυγατρὸς [a] Θεμασίου παιδὸς Ἀπάμης, παλ-
"κῆς δ' αὐτοῦ, [b] ῥαπιζόμενον, καὶ τὸ διάδημα ἀφαι-
"ρε-

k Δεσπόζοντες,] Δεσπόζειν apposite hic de Regio Persarum imperio. vide *Æschyl.* Pers. v. 589. & *Aristid.* in Rem. p. 366. T. 1. de Persarum Regum dominio ὅτε ἀρχὴ καὶ τὸ δεσπόζειν. SPANH.

l Ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς,] Πρὸς ἐχθροὺς *Vat.* & C.

m Διαστᾶν καὶ πύργους κελεύουσι.] Καταστᾶν *Vat.* C. & *Hen.*

n Μὴ στρατευόμενοι γὰρ,] Μὴ στρατιεύμενοι τοῦ γὰρ γῆν ἐργαζόμενοι in quibusdam *MSS.*

o Ὑπερβαλλόμενον γίνεται.] Ὑπερβαλλομένων *Vat.*

p Ἀναγκαῖον τὸ φυλάττειν τὸ βασιλέα,] Τῶν ἀναγκαίων *Vat. Hen.* & *Busb.*

q Τούτῳ προσμένει.] Καὶ τούτῳ προσμένειν C.

r Τῇ δυνάμει] Τοῦ δυνάμιν *Vat.*

s Περὶ τούτων ἔχομεν.] Περὶ αὐτῶν *Vat.*

t Προσεχόμεθα,] Æschylus Agam. v. 929. προσεχάης ἐμοὶ de luxu Barbarorum Regum. SPANH.

v Πατέρα καὶ μητέρα] Καὶ πατέρας καὶ μητέρας C. Verum illa καὶ μητέρα desunt in aliquibus *MSS.* etiam iis quibus usus est *Epiphan.* qui præterea πατέρας pro πατέρα præ se ferunt.

x Μετ' αὐτῶν καρτερῶμεν.] Μετ' αὐτῶν ἀξιῶμεν καὶ καρτερῶμεν C.

y Καταμάθοιτε.] Καταμάθετε *Vat.* εἰκάζετε *Hen.*

z Αὐτὰ φέροντες] Ταῦτα *Hen.* & *Busb.*

a Θεμασίου παιδὸς Ἀπάμης,] Ita legisse videtur *Epiphan.* Θαυμασίου C. Θαυμασίου *Hen.* & *Gall.* Apud *Esdram* vero (l. 3. c. 4. v. 29.) Βαζάκη δ' Θαυμασῦ. Θαυμασίου præfert *Petitus.* atque hunc Rabezacum è monte Thaumasio, (cujus incolæ, teste *Stephano Byzantio*, Θαυμάσιοι) in Persidem commigrasse existimat, ibidemque in Persicum nomen suum mutasse, & uxorem duxisse, è qua susceperit filiam Apamen.

b Ῥαπιζόμενον,] Ῥαπίζειν τὸ κόρης *Achill. Tatius* lib. v. p. 341. Sic ῥαπίζειν *Plutarch.* in Themistocl. p. 117. B. SPANH.

"ρε-

"ρμένης καὶ τῇ ἰδίᾳ κεφαλῇ [c] ᾠειπηείσης ἀνεχόμε-
"νον, καὶ μειδιώσης μὲν μειδιῶνζα, ὀργιζομένης ᾗ
"σκυθρωπάζονζα, καὶ τῇ τῶν παθῶν μεταβολῇ κηλα-
"κευνίζα τὸν γυναῖκα, καὶ ἀμαλάτ̃ονται [d] αὐτὸν ὅκ
"ἔχ σφόδρα ταπεινον [e] αὐτὸν ποιῆν, εἰπεῖ δυκερεμίνσαν
"ἐλεπεν.

ς'. Εἰς ἀλλήλας ᾗ ἀφορώνλων τῶν σατραπῶν κ̀ ἡγε-
μόνων ᾠεὶ τῆς ἀληθείας ἤρξατο λέγειν. "[f] ἀπεδειξά
"μην, εἰπὼν, ὅσον ἰσχύζιν αἱ γυναῖκες· ἀσθενέσεραι
"ᾗ ὅμως Ĉ αὕτη Ĉ [g] ὁ Βασιλεὺς τῆς ἀληθείας ὑπάρ-
"χζιν. εἰ γὰρ ἐστιν ἡ γῆ μεγίστη, κ̀ ὑψηλὸς ὁ ὐρανὸς,
"κ̀ ταχὺς [h] δρομῳ ὁ ἥλι@, τοῦτα ᾗ πάνζα κινεῖται
"κ̀ βελῆζιν Ἔ Θεοῦ, ἀληθινὸς δέ ἐστιν ἔτ@ Ĉ δίκαι@,
"ὅτο τῆς αὐτῆς αἰτίας δεῖ Ĉ τῇ ἀληθείαν ἰσχυροτάτῃ
"ὑπειδαι, κ̀ μηδεν [i] ᾠεὶς αὐτῇ τὸ ἄδικον δυναμένου.
"ἐπ γε μὴν τὰ μὲν ἄλλα θνητὰ Ĉ ὠκύμορα εἶναι συμ-
"βέβηκε, τῶν ἰσχυῶ ἐχόντων· ἀθάνατον ᾗ ἡ ἀλήθεια
"κ̀ἴκμα Ĉ ἄϊδιον. [k] παρέχ ᾗ ἡμῖν [l] ἃ κάλλ@ χρόνῳ
"μαρκινόμενον, ὐδὲ ᾠθισίαν ἀφαιρετῶ ὑπὸ τύχης·
"ἀλλὰ τὰ δίκαια Ĉ τὰ νόμιμα, διακέχνσαι ἀπ' αὐ-
"τῶν [m] τὰ ἄδικα Ĉ ἀπελεγχθσαι.

ζ'. Καὶ καταπαύσ μὲν ὁ Ζοροβαβηλ@ τ ᾠεὶ τῆς
ἀληθείας λόγον, ἐπιβοήσαντ@ ᾗ τοῦ πλήθυς ὡς ἄ-
μεινε εἰπόντ@, κ̀ ὅτι τὸ ἀληθὲς ἰσχυῶ ἄτρεπτον κ̀ ἀγή-
ρω μενον ἔχοι, ᾠροτάξεν αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς αἰτήσα-
σθαι τι [n] παρὲξ ὧν αὐτὸς ἑῶ ὑποσχημέν@. δώσειν γὰ
ὅτι σοφῶ Ĉ τῶν ἄλλων μᾶλλον φανενῆ σωεσῶ. συγκα-
θεδήσῃ δέ μοι, φησὶ, κ̀ κληθήσῃ συγγενὴς ἐμός. τοῦτ'
εἰπόντ@, ὑπέμνησεν αὐτὸν τῆς ὑχῆς ἑῶ ἐποίσατο,
εἰ λάβοι τῶν Βασιλείαν· [o] αὕτη δ' ἑῶ ἀνοικοδομῆσαι
μὲν Ἱερουσαλυμα, καθασκευάσαι ᾗ ἐν αὐτοῖς Ἔ τὸ Θεοῦ
ναὸν, ἀποκαθιῆσαι ᾗ κ̀ τὰ σκεύη, ὅσα συλήσας Να-
βυχοδονοσορ@ εἰς Βαβυλῶνα ἐκόμισε. κ̀ τοῦτ' ἔφη τὰ-
μὸν αἴτημά ἐστιν ὃ μοι νῦν ἐπιτρέπεις αἰτήσασθαι, κελ-
θὼν σοφῶ Ĉ σωετῷ.

η'. Ἡσθεὶς δὴ τούτοις ὁ Βασιλεὺς, ἀναστὰς κατεφίλησέ
τε αὐτὸν, κ̀ τοῖς τοπάρχαις κ̀ σατράπαις χρᾶσθαι, κελεύων
ᾠοπέμψαι Ἔ Ζοροβαβηλον κ̀ τοὺς σὺν αὐτῷ μέλλοντας ἀπὶ
τὴν οἰκοδομὴν ἐξιέναι Ἔ ναοῦ. ἐπέσταλε ᾗ Ĉ τοῖς ἐν Συρίᾳ
κ̀ Φοινίκῃ, ξύλα κέδρινα καταπομίζειν ἐκ Ἔ Λιβάνου πε-
μόντας εἰς Ἱεροσόλυμα, κ̀ συγκαταπολιάζειν αὐτῷ τὴν πό-
λιν. κ̀ πάντας ἔγραψεν ἐλευθέρους εἶναι τοὺς [p] εἰς τὴν Ἰου-
δαίαν Ἔ αἰχμαλώτων ἀπελθόντας, [q] κ̀ τοὺς αὐτοῦ ἐπιτρό-
πους κ̀ σατράπας ἐκώλυσεν [r] ἐπιτάττειν τοῖς Ἰουδαίοις τὰς
βασιλικὰς χρείας· ἀνῆκέ τε πᾶσιν ἑῶ ἂν καταχεῖν δυ-
νηθῶσι Ἔ χώρας ἀτελῆ φόρων [s] αὐτοὺς νέμειν. ᾠοστάξε
ᾗ κ̀ τοὺς ἰδουμαίους Ĉ Σαμαρείτας Ĉ τοὺς ἐκ Ἔ Κοίλης Συ-
ρίας ἀφεῖναι [t] τὰς κώμας ἃς Ἔ Ἰουδαίων κατεῖχον, κ̀ῆ
ᾠοστέτι τάλαντα πεντήκοντα εἰς τὴν οἰκοδομίαν Ἔ ἱερᾶ δο-
θῆναι. [v] ὑμῖν τε αὐτοῖς τὰς νενομισμένας θυσίας ἐπέτρεψε·
κ̀ τὴν χορηγίαν ἅπασαν, κ̀ τὴν ἱερᾶν στολὴν, ᾗ ἱερατεύ-
σει Ἔ Θεοῦ ὅ, τε ἀρχιερεὺς Ĉ οἱ ἱερεῖς, ἐκ Ἔ ἰδίων γένεσ, κ̀
τοῖς Λευίταις τὰ ὄργανα οἷς ὑμνοῦσι Ἔ Θεὸν, κ̀ τοῖς Φύλαξι
Ἔ πόλεως Ĉ Ἔ ναοῦ ᾠοστάξε κλήρους γῆς δοθῆναι, κ̀ κῆ

"abstulerit & sibi imposuerit, sed arridenti arride-
"ret & succensenti tristis appareret, varioque in-
"duendo affectus mulieri blandiretur, ipsamque
"sibi reconciliaret sese multum summittendo,
"quandocunque eam ægre aliquid ferre animad-
"verteret.

6. Hic cum duces & satrapæ inter sese contue- *Veritatis vires.*
rentur, *ille* verba de veritate sic facere instituit. 3 *Esdr. c. 4.*
"Monstravi equidem, quantum mulieres pollent:
"debiles tamen istæ & rex, si cum veritate con-
"ferantur. Nam cum terra sit maxima, & cœlum
"excelsum, & sol cursu velox, & hæc omnia Dei
"voluntate movcantur, atque is verax sit & ju-
"stus: consequitur ut veritas habeatur *omnium* po-
"tentissima, quodque nihil contra eam iniquitas
"valeat. Quin & alia quidem, ex iis quæ pollere
"videntur, mortalia esse & caduca contigit; veri-
"tas vero res æterna est, vigetque in omnem per-
"petuitatem. Nobis autem non dat pulchritudi-
"nem quæ tempore marcescit, divitiasve quas for-
"tuna solet auferre: sed justa & legitima, ab iis
"secernendo quæ injusta sunt, eáque redargüen-
"do.

7. Et quidem ubi Zorobabelus de veritate lo- *Zorobabelus victoriam reportat.*
quutus finem fecit, omnes vero exclamarunt quod optime dixisset, & quod sola veritas suapte vi immutabilis sit, & nunquam senescat, jussit eum rex petere aliquid præter ea quæ ipse pollicitus est. illi enim daturum esse ut viro sapienti, quique visus fuerit cæteris prudentia præstare. mecum etiam, inquit, una sedebis, meusque vocabere cognatus. Tum ita loquutum voti monuit, quo se astrinxit, si regnum esset adepturus: voverat enim Hierosolyma instauraturum esse, Deique etiam templum illis ædificaturum, porroque vasa à Nabuchodonosoro sublata & Babylonem deportata restituturum. Et *nunc* hoc est quod à te peto, id quod mihi petere permisisti, quem sapientem & prudentem reputare dignatus es. *Zorobabelus à Dario petit, ut Hierosolymitanum fanum instauretur.* 3 *Esd. c. 4.*

8. Rex istis lætus surrexit, eumque deosculatus scribit ad toparchas & satrapas, jubens ut Zorobabelum ejusque comites, ad Hierosolyma instauranda profecturos, deducerent. Deinde Syriæ Phœniciæque præsidibus per epistolas mandavit, ut ligna cedrina in Libano excisa Hierosolyma transferrent, cumque illo urbem exstruerent. prætereaque captivis omnibus Judæam petentibus scripto de libertate cavit, & procuratores suos & satrapas vetuit quidquam in regios usus à Judæis exigere: atque omnem, quam tenerent regionem, permisit eis à tributis immunem colere. Idumæis etiam & Samaritanis & Cœles-Syriæ accolis imperavit, ut quos tenerent Judæorum vicos dimitterent, itemque ad templi structuram quinquaginta talenta conferrent. ipsis etiam juxta patrias leges sacra facere permisit; omnemque apparatum, & sacrum vestitum, quo in re divina utuntur & pontifex & *reliqui* sacerdotes, de suis confici, ut & Levitis instrumenta quibus Deum laudant, itemque urbis & templi custodibus terras assignari *Darius dat literas Zorobabelo de instaurando fano.* 3 *Esdr. c. 4.*

ri

[c] Περιλθείσης ἀνεχόμενον,] Περσιθείσης *Hen.* ἐπιλθείσης *Big.* & *Busb.*

[d] Αὐτῷ] Illud αὐτῷ insertum dedi ex *Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[e] Αὐτὸν ποιεῖν,] Ἑαυτὸν *Hen.* αὐτὸν in *reliquis.*

[f] Ἀπέδειξα μέν,] Ἐπιδείξαμεν εἰπὼν *Hen.*

[g] Ὁ Βασιλεὺς τῆς ἀληθείας] Ita C. & *Vat.* in *reliquis* deëst articulus.

[h] Δρόμῳ ἥλι@,] Ita cum *Cod. Caji.* in *reliquis* deëst δρόμῳ.

[i] Πρὸς αὐτὸν] Πρὸς αὐτόν τι ἄδικον in *MSS.*

[k] Παρέχ ᾗ ἡμῖν] Ὑπάρχ *Hen.* & C.

[l] Οὐ κάλλ@] Ita juxta *Epiphanium*, prout etiam legendum conjiciebat Cl. *Lowthius.* ὃν ἄλλο in *Editis*, ὃν ἄλλως *Hen.* & C.

[m] Τὰ ἄδικα] Illud τὰ ex *MSS.*

[n] Παρὲξ ὧν] Ita *Hen. Busb. Vat.* & *Epiphan.* qui vertit, *præter promissa.* adde quod *Esdras* (l. 3. c. 4. v. 42.) habeat, αἴτησαι ὃ θέλεις πλέον Ἔ γεγραμμένων. Perperam in *Editis* παρέχειν.

[o] Αὕτη δ' ἑῶ] Αὕτη δ' ὃν εἴη οἰκοδ. *Vat.*

[p] Εἰς τὴν Ἰουδαίαν] Εἰς τὴν Ἰουδαίαν αἰχμαλώτους ἀπελθόντας *Vat.* & C.

[q] Καὶ τοὺς αὐτῷ ἐπιτρόπους] Ita *MSS.* κ̀ τοὺς ἐπιτρόπους κ̀ τοὺς αὐτῶν σατράπας in *Editis.*

[r] Ἐπιτάττειν τοῖς Ἰουδαίοις τὰς βασιλικὰς χρείας·] Operave imperare regalia *Rufinus.* SPANH.

[s] Αὐτοὺς νέμειν.] Αὐτοῖς *Vat.*

[t] Τὰς κώμας] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὰς χώρας in *Editis.*

[v] Θύειν τε αὐτοῖς] Ita *Hen.* & *Busb.* ζῦειν τε αὐτοὺς C. θύειν ᾗ αὐτοὺς in *Editis.*

ri juſſit, certamque quotannis pecuniam ad uſus vitæ neceſſarios. Miſſiſque *Dei* vaſis *Hieroſolyma*, etiam quæcunque ante ipſum Cyro facere in animo erat in Judæorum reſtitutionem, iſta quoque Darius fieri præcepit.

Zorobabelus, acceptis literis Babylonem profectus, Regis benevolentiam popularibus ſuis nunciat. 3 Eſdr. c. 4.

9. Zorobabelus autem hanc à Rege gratiam conſequutus, quam primum regiam egreſſus eſt, ſublato in cœlum vultu, cœpit gratias Deo agere, qui ſibi ſapientiam dederit, ejuſque ope victoriam, quam coram Dario reportavit. iſta enim haud aſſequutum fuiſſe, niſi te, inquit, Domine, propitium habuerim. Itaque cum has Deo pro præſentibus gratias retuliſſet, petiiſſetque ut ſimilem ei in poſterum benevolentiam præſtaret, Babylonem profectus eſt, ſuiſque popularibus lætum à Rege nuncium attulit. Atque hi iſtis auditis Deo quidem gratias egerunt, qui iterum ipſis miſſionem dediſſet in patriam terram; in compotationes vero & comeſſationes verſi ſeptem dies multa hilaritate exegerunt, ob patriam receptam & inſtauratam feſta celebrantes. Poſtea delecti ſunt ad profectionem Hieroſolymitanam patriarum tribuum principes, cum ſuis uxoribus & liberis & jumentis. Miſſiſque à Dario qui eas Hieroſolyma perducerent, iter faciebant cum lætitia & luxu, pſallentes & tibiis ſonantes & cymbalis perſtrepentes: pro equente eos & ludente etiam reliqua Judæorum multitudine.

Quinam Babylone Hieroſolyma redierint cum Zorobabelo. 1 Eſdr. c. 2 & 3 Eſdr. c. 5.

10. Atque iſti quidem ita profecti ſunt, è ſingulis cognationibus numerus certus & definitus. Mihi autem non viſum eſt eas nominatim percenſere, ne, *dum* lectoris mens à rerum ſerie avocetur, fiat ut narrationem deinceps haud facile aſſequatur. Omnium autem abeuntium, ex tribu Judæ & Benjaminis, qui annum duodecimum ſuperarent, ſumma erat myriades CCCCLXII. & millia VIII. Porro Levitæ erant ſeptuaginta & quatuor: promiſcuæ vero multitudinis puerorum ac mulierum numerus erat quadraginta millia, ſeptingenti quadraginta duo. At præterea Levitici generis cantores erant centum & viginti octo: janitores vero centum & decem: ſacrorum autem ſervi trecenti nonaginta duo. Ad hæc & alii, qui ſe ex Iſraëlitis eſſe dicebant, non tamen potuere ſuam familiam & ſtirpem oſtendere, *ſexcenti ſexaginta duo. Quidam autem è ſacerdotibus abdicati ſunt *ſacerdotii* honore etiam qui uxores duxerant, quorum nempe nec ipſi genus indicare potuere, nec in tabulis ſcriptis Levitarum & ſacerdotum reperti ſunt. erant autem fere quingenti & viginti quinque. Eos autem qui Hieroſolyma aſcenderunt ſequebatur ſervorum multitudo, qui erant ſeptem millia trecenti triginta ſeptem. cantores etiam & pſaltriæ ducenti quadraginta quinque, cameli quadringenti triginta quinque, jumentaque quinque millia quingenta viginti quinque. Dux autem multitudinis recenſitæ erat Zorobabelus Salathieli fi-

Sacerdotes, quorum ſtirps non inventa eſt in tabulis ſcriptis, ſacerdotio abdicati ſunt. 1 Eſdr. c 2. & 3 Eſdr. c. 5.

ἕκαστον ἑτῶ ὠρισμένον τι πρὸς τὴν τῶ βίω χρείαν δέχεσθαι. [x] πέμψας ὁ καὶ τὰ σκεύη καὶ πάντα ὅσα Κῦρος πρὸ αὐτοῦ ἐβεβλήθη πρὸς τὴν τῶν Ιουδαίων ἀποκατάστασιν, ταῦτα καὶ Δαρεῖος διετάξατο.

θ'. [y] Τυχὼν ὁ τούτων παρὰ Δαρείου τοῦ βασιλέως ὁ Ζοροβάβηλος, ἐξελθὼν ἀπὸ τῶν βασιλείων, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐχαριστεῖν ἤρξατο τῷ Θεῷ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ νίκης, ἣν Δαρείῳ παρόντος ἐλαβεν. οὐ γὰρ ἂν τούτων ἀξιωθῆναι, μὴ σοῦ, φησὶ, δέσποτα, τυχὼν δυνηθείς. τοιγοῦν ὁ τῶν παρόντων εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, καὶ περὶ τῶν μελλόντων δεηθεὶς αὐτὸν παρέχειν ὅμοιον, ἦκεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τοῖς ὁμοφύλοις εὐηγγελίσατο τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως. οἱ δὲ ἀκούσαντες εὐχαριστοῦσι μὲν τῷ Θεῷ, παλιν αὐτοῖς ἀποδιδόντι τὴν πατρίον γῆν· εἰς ὃ [z] πότον καὶ κώμους τραπέντες, ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ διάγουσιν εὐωχούμενοι, καὶ τὴν ἀνάκτησιν καὶ [a] παλιγγενεσίαν τῆ πατρῴῳ ἑορτάζοντες. ἔπειτα τοὺς ἀναβησομένους εἰς τὰ Ιεροσόλυμα ἡγεμόνας ἐκ τῶν πατρίων φυλῶν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις καὶ κτηνοζυγίοις ἐπελέξαντο. οἱ Δαρείου συμπέμψαντος ἕως τῶν Ιεροσολύμων ὡδοῦν μετὰ χαρᾶς καὶ τρυφῆς, [b] ψαλλόμενοι καὶ κατηχούμενοι ὑπὸ αὐλοφορουμένοι τοῖς κυμβάλοις· συνέπεμψε δὲ αὐτοὺς καὶ τὸ ὑπολειπόμενον τῶν Ιουδαίων πλῆθος μετὰ παιδιᾶς.

ι'. Καὶ οἱ μὲν ὕτως ἀπίεσαν ἐξ ἑκάστης πατριᾶς ἀριθμὸς ὄντες [c] ὡρισμένος. ἐμοὶ δὲ οὐκ εὐδοξε τὰ τῶν πατρίων καταλέγειν ὀνόματα, ἵνα μὴ, τὴν τῶν ἀναγινωσκόντων διάνοιαν τῆς σαφῆς τῶν πραγμάτων ἀπαγάσης, δυσπαρακολούθητον αὐτοῖς ποιήσω τὴν διήγησιν. τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν ἀπερχομένων [d] ὑπὲρ ἔτη δώδεκα τὴν ἡλικίαν γεγονότων, ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτου [e] μυριάδες τετρακόσιοι ἑξήκοντα δύο καὶ ὀκτακισχίλιοι. Λεβίται δὲ [f] τέσσαρες καὶ ἑβδομήκοντα· γυναικῶν δὲ ἀναμιξ [g] παιδίων σώματα μὲν τετρακισμύρια ἑπτακόσια τεσσαρακοντα δύο. παρεξ δὲ [h] τούτων Λεβίται μὲν ἦσαν ὑμνῳδοὶ ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ὀκτὼ, πυλωροὶ δὲ [i] ἑκατὸν καὶ δέκα, δοῦλοι δὲ ἱεροὶ [k] τετρακόσιοι ἐνενήκοντα δύο. [l] ἄλλοι τε πρὸς τούτοις, λέγοντες μὲν εἶναι τῶ Ισραηλιτῶν, οὐ δυνάμενοι δὲ ἐπιδεῖξαι τὸ γένος αὐτῶν, ἑξακόσιοι ἑξήκοντα δύο. [m] ἐξεβλήθησαν δέ τινες καὶ τῶν [n] ἱερέων ἐκ τῆς τιμῆς [o] ἡγεμόνες γυναῖκας, ὧν οὔτε αὐτοὶ τὸ γένος εἶχον εἰπεῖν, οὔτε ἐν τῇ γενεαλογίᾳ τῶν Λευϊτῶν καὶ ἱερέων διέθησαν. [p] ἦσαν δὲ ὡς πεντακόσιοι καὶ εἴκοσι καὶ πέντε. τοσοῦτοι τῶν θεραπόντων πολίτου εἵπετο τοῖς ἀναβαίνουσιν εἰς Ιεροσόλυμα, ἑπτακισχίλιοι [q] τετρακόσιοι τεσσάκοντα ἑπτά. [r] ψάλται δὲ καὶ ψάλτριαι διακόσιοι τεσσαρακοντα πέντε, [s] κάμηλοι τετρακόσιοι τεσσάκοντα πέντε, [t] ἡμίονοι δὲ πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε. ἡγεμὼν δὲ τῆς κατηριθμημένης πληθύος ἦν, ὁ Σαλαθιήλου παῖς Ζοροβάβηλος [v] ἐκ

---

x Πέμψας ὁ] Πέμψαι in *MSS.*

y Τυχὼν ὁ τούτων] Τυχὼν δὲ τούτων *Hen.* & C.

z Πότον] Ποτος hic οἰνοχία, ſicut LXX. Gen. XIX. 8. & XXIX. v. 25. SPANH.

a Παλιγγενεσίαν τῆ πατρίδος ἑορτάζοντες.] Feſtum παλιγγενεσίας τῆς πατρίδος. SPANH.

b Ψαλλόμενοι] Συμψαλλόμενοι *Hen.* & C. HUDS. Ψαλλομ. nempe citharis ſeu κινύραις· SPANH.

c Ὡρισμένος] Eo modo *MSS.* (& *Cocc.*) ὡρισμένοι in *Editis.* Forſan ἀφθονοι ὄντες ὡρισμένοι.

d Περὶ ἔτη δώδεκα] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deërat περὶ. mallem ſane ὑπὲρ. niſi forſan περὶ pro ὑπὲρ accipiatur. nam in *Eſdra* (l. 3. c. 5. v. 41.) ἀπὸ δωδεκαετοῦς καὶ ἐπάνω.

e Μυριάδες τετρακόσιοι ἑξήκοντα δύο καὶ ὀκτακισχίλιοι.] *Eſdræ* l. 1. c. 2. v. 64 & l. 3. c. 5. v. 40. tantum *quadraginta duo millia trecenti ſexaginta.* Hic tamen *Joſephum* ſequitur *Zonaras.*

f Τεσσαρες καὶ ἑβδομήκοντα·] Non aliter *Eſdras*, l. 1. c. 2. v. 38. τεσσαρακισχίλιοι *Epiphan.*

g Παιδίων σώματα] Νηπίων in *MSS.*

h Τούτων Λεβίται] Tres Levitarum ordines ὑμνῳδοὶ, πυλωροὶ, δοῦλοι ἱεροὶ. REL.

i Ἑκατὸν καὶ δέκα] Εκατὸν δεκαδύο C.

k Τετρακόσιοι ἐνενήκοντα δύο.] Ita *MSS.* & *Eſdr.* l. 1. c. 2. v. 56. in *Editis* τηβ'. pro τῃβ'.

l Ἄλλοι τε πρὸς τούτοις,] Ἄλλοι δὲ πρὸς τούτοις C.

m Ἐξεβλήθησαν δέ τινες] Ita *Hen.* & *Big.* ἐξεβλήθησαν δὲ καὶ τῶν C. ἐξεβλήθησαν δὲ καὶ οἱ τῶν in *Editis Aliisque.* In loco interpretando ſequutus ſum *Seldenum*; quem videſis in *lib.* de *Succeſſione in Pontif. Hebr.* c 3.

* *Sexcenti ſexaginta duo.*] Ita cum *Hen. B.* & *Vet. Int.* in Edit. ξιβ'.

n Ἱερέων ἐκ τῆς τιμῆς] Lege ἱερέων τῆς τιμῆς. *Vet.* MS. Sacerdotali honore. COCC.

o Ἡγεμόνες γυναῖκας,] Supra lib. 5. c. 7. §. 13. γυναῖκας ἠγμένους· SPANH.

p Ἦσαν δὲ ὡς πεντακόσιοι] Illa ἦσαν δὲ abſunt quibuſdam *MSS.*

q Τετρακόσιοι τεσσάκοντα ἑπτά.] Πεντακόσιοι τεσσάκοντα πέντε *Big.* μυριάδες ἑπτακισχίλιοι τετρακόσιοι τεσσάκοντα ἑπτὰ C.

r Ψάλται] Ψάλται, non Levitæ aut ὑμνῳδοὶ. REL.

s Κάμηλοι τετρακόσιοι τεσσάκοντα πέντε,] Κάμηλοι τετρακόσιοι τεσσάκοντα juxta *Epiphanii* libros. perperam, ut conſtat ex *Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 43.

t Ὑποζύγια δὲ πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε.] Ita cum *MSS.*

[v] ἐκ τῶν ἱωνῶν τοῦ Δαυΐδ, γεγονὼς ἐκ τ Ιούδα φυλῆς, καὶ Ιησοῦς ὁ υἱὸς Ιωσεδέκη τοῦ ἀρχιερέως. [x] πρὸς τούτοις ἦ καὶ ὁ Μαρδοχαῖος καὶ [y] Σερεβαῖος, ἐκ δ πλήθους [z] κεκριμένοι ἄρχοντες ἦσαν· οἱ δ συνεβάλλοντο μνᾶς μὲν χρυσίου ἑκατὸν, ἀργύρου δ πεντακισχιλίας. ὕτω μὲν οὖν οἱ τε ἱερεῖς δ [a] οἱ Λεβίται δ μέρος τι δ παντὸς λαοῦ τ Ιουδαίων, [b] ὅσον ἐν τῇ Βαβυλῶνι, κατῳκίσθησαν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα· τὸ δ ἄλλο πλῆθος εἰς τὰς ἰδίας ἀνεχώρησαν πατρίδας.

lius, tribûs Judæ, ſtirpe Davidis prognatus, & Jeſus Joſedeci pontificis filius. præter hos etiam & Mardochæus & Serebæus è plebe delecti ductores facti ſunt: qui etiam contulerunt auri quidem minas centum, argenti vero quinquies mille. Et quidem in hunc modum ſacerdotes ac pars quædam totius populi Judæorum, qui tum apud Babylonem erat, ad Hieroſolyma habitanda deducti ſunt: reliqua vero multitudo ad ſedes ſuas patrias diſceſſit.

ΚΕΦ. δ.

ὡς ὁ ναὸς ἀνῳκοδόμηται, τ Χαθαίων μάτην ἀντιβαζόντων τι ἔργον ἐμποδίζειν.

CAP. IV.

Quomodo exſtructum eſt templum, Chuthæis fruſtra annitentibus ut opus impediant.

Ἑβδόμῳ δ μηνὶ τ ἀπὸ Βαβυλῶνος αὐτῶν ἐξόδου, περιπεμψάντες ὅ, τε [c] ἀρχιερεὺς Ιησοῦς δ [d] ὁ Ζοροβάβηλος ἄρχων, τὸν ἀπὸ τ χώρας συνήγαγον [e] εἰς Ιεροσόλυμα πανδημεί, μηδὲν προθυμίας [f] ἀπολιπόντας. καὶ [g] κατεσκεύασαν θυσιαστήριον, ἐφ' οὗ δ πρότερον ἦν [h] ἀνῳκοδομημένον τόπου, ὅπως τὰς νομίμους ἀναφέρωσι θυσίας ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ κατὰ τοὺς Μωϋσέως νόμους. πρὸ τούτου δ πεσόντες οὐκ ἦσαν ἐν ἡδονῇ τοῖς προσχώροις ἔθνεσι, πάντων αὐτοῖς ἀπεχθανομένων. [i] ἤγαγον δ καὶ τὴν σκηνοπηγίαν κατ' ἐκεῖνον τ καιρὸν, ὡς ὁ νομοθέτης [k] περὶ αὐτῆς διετάξατο, καὶ προσφορὰς [*] ἐπιδέλεκτους, καὶ τὰς θυσίας τ σαββάτων δ πασῶν τ ἁγίων ἑορτῶν. οἵτε πεποιημένοι τὰς εὐχὰς ἀπέδοσαν, θύοντες ἀπὸ νουμηνίας δ ἑβδόμου μηνός. ἤρξαντο δ καὶ τ οἰκοδομίας δ ναοῦ, πολλὰ τοῖς τε λατόμοις καὶ τέκτοσι χρήματα δόντες, καὶ τὰ πρὸς τροφὴν τ [m] εἰσαγομένων. τοῖς τε Σιδωνίοις ἡδὺ δ κῶφον ἦν, τότε κέδρινα κατάγοντι ἐκ δ Λιβάνου ξύλα, δῆσαντα αὐτὰ δ [n] σχεδίαις πλεύσαντας, εἰς τ δ Ἰόππης κομίζειν λιμένα. τοῦτο γὰρ πρῶτον μὲν Κύρου ἐκέλευσε, τότε δ Δαρείου κελεύσαντος ἐγίνετο.

Β'. Ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς εἰς Ιεροσόλυμα καθόδου, τῶν Ιουδαίων μηνὶ δευτέρῳ ἀρξαμένων, [o] συνείχετο ἡ δ ναοῦ κατασκευή· καὶ τοὺς θεμελίους [p] ἐγείραντες τῇ νουμηνίᾳ τοῦ [q] δευτέρου μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους ἐπωκοδόμουν, προθησάμενοι τ ἔργων, Λευιτῶν τε τοὺς εἰκοσέτη ἔτη ἤδη γεγονότας, καὶ Ιησοῦν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ [r] Ζωδμίηλον τὸν ἀδελφὸν Ιούδα τοῦ Αμιναδάβου καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. καὶ ὁ μὲν ναὸς, πάσῃ χρησαμένων σπουδῇ τ τῶν ὑπαρχόντων ἐγκεχειρισμένων, θᾶττον ἢ προσεδό-

Ejudei Hieroſolyma convenêre, inſtaurant aram, & ſacra faciunt. 1 Eſdr. c. 3. & 3 Eſdr. c. 5.

SEptimo autem menſe, poſtquam illi Babylone egreſſi eſſent, Jeſus pontifex & Zorobabelus princeps, miſſis circumquaque nunciis, univerſi populi multitudinem è regione Hieroſolyma convocarunt, qui cupidiſſime eò conveniebant: aramque conſtruxerunt in eodem quo prius ædificata erat loco, ut ſuper ea Deo ſacra ſolennia facerent juxta leges à Moyſe præſcriptas. Quæ dum fierent, haud æquis oculis eos aſpiciebant gentes finitimæ, utpote omnes illis infeſtæ. Quin & umbraculorum feſtum illo tempore egerunt, prout de eo legiſlator conſtituerat; ac deinde * oblationes, & jugis ſacrificii, ut vocatur, holocauſta, & ſabbatorum, omniumque conſecratorum feſtorum hoſtias. quique vota nuncuparant ea reddiderunt, ſacrificiis fieri cœptis à ſeptimi menſis novilunio. Inſuper & templi exſtructionem aggreſſi ſunt, multa pecunia lapicidis & fabris data, ciboque & potione iis qui materiem advehebant. id quod & Sidonii facile & libenter præſtabant, ligna cedrina è Libano deducentes, quæ colligarunt & in ratem compegerunt, ut in portum † Joppes *mari* conveherentur. Nam hoc quidem à Cyro imperatum erat, tunc vero juſſu Darii fiebat.

Summa diligentia templo exſtruendo adhibetur. 1 Eſdr. c. 4. & 3 Eſdr. c. 5.

2. Anno à reditu illorum in Hieroſolyma ſecundo, cum Judæi menſe ſecundo eò veniſſent, urgebatur templi inſtauratio: jactiſque fundamentis novilunio ſecundi menſis anni ſecundi ſuperſtruere inſtiterunt; poſtquam operibus præfeciſſent Levitarum quotquot annum vigeſimum exceſſerant, & Jeſum cum filiis ejus ac fratribus, & Zodmielum Judæ Aminadabi filii fratrem & filios ejus. Et quidem templum, ſumma diligentia ab iis adhibita quibus operis cura erat demandata, celerius

MSS. & *Eſdra Apocrypho.* quem plerumque ſequitur *Joſephus.* ὑποζύγια φησὶ. in *Editis.*

[v] Ἐκ τ ἡμῶν] Ἐκ τ ἡμῶν δ C. ἐκ τ ἡμῶν ὧν δ *Gall.*

[x] Πρὸς τούτοις] Πρὸς τούτοις ὁ Μαρδ. in *Editis.*

[y] Σερεβαῖος,] Σερεβὲ *Hen.* & *Big.* Γερεβὲ *Zonar.*

[z] Κεκριμένοι ἄρχοντες ἦσαν·] Κεχειρωμένοι in quibuſdam *MSS.*

[a] Οἱ Λευῖται] Illud οἱ ex *MSS.*

[b] Ὅσον ἐν] Ὃς ἐν C. & *Vat.* ὅσοι ἐν τ. *Hen.*

[c] Ἀρχιερεὺς Ιησοῦς] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀρχιερεὺς αὐτῶν Ιησοῦς in *Editis.*

[d] Ὁ Ζοροβάβηλος ἄρχων,] Illud ὁ ex *MSS.*

[e] Εἰς Ιεροσόλυμα] Supra fin. §. 10. cap 3. εἰς τὰ Ιεροσόλυμα. & tam hìc quam illic utroque modo in *MSS.*

[f] Ἀπολιπόντας.] Ἀπολιπόντες C. & *Gall.*

[g] Κατεσκεύασαν θυσιαστήριον,] Ita cum *Caji codice.* κατεσκεύασαν τε *Vat.* quibuſcum conſentire videtur *Epiphan.* favetque *Eſdras* l. 3. c. 5. v. 48. & 49. καὶ κατασκεύσαντες in *Editis.* quod ſane ferri poteſt, ſi mox (v. prox. ſequ.) deleatur ὅπως, atque ἀναφέρωσι legatur: quam vocem præ ſe ferunt nonnulli *MSS.* Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* προθησόμενοι, οἳ, μηδὲν προθυμίας ἀπολιπόντες, κατεσκεύασαν θυσιαστήριον ἐφ' ᾧ κ. π. ἀ. τόπου, καὶ νομίμους ἀναφέρωσι &c.

[h] Ἀνῳκοδομημένον τόπου,] In *MSS.* ᾠκοδομημένον. unde ἀνῳκοδομημένου feci pro ἀνοικοδομημένου *Editorum.*

[i] Ἤγαγον δ καὶ τὴν σκηνοπηγίαν] Apud *Eſdram*, l. 3. c. 5. v. 51. Καὶ ἠγάγοσαν τὴν τ σκηνοπηγίας ἑορτὴν, ὡς ἐπιτέτακται αὐτοῖς ἐν τῷ νόμῳ, καὶ θυσίας καθ' ἡμέραν, ὡς προσῆκον ἦν. καὶ μετὰ ταῦτα προσφορὰς ἐπιδελεχισμὸν, καὶ θυσίας σαββάτων καὶ νουμηνιῶν καὶ ἑορτῶν πασῶν ἡγιασμένων. Vide etiam *Verum Eſdram*, c. 3. v. 4. HUDS. Tabernaculorum feſtum celebratum 3 Eſdr. v. 49. & Nehem. VIII. 15. 16. 17. Conf. inf. c. 5. §. 5. SPANH.

[k] Περὶ αὐτῆς διετάξατο,] Ita *Hen.* & C. ut & *Vat.* qui præterea ὃν pro ὡς habet. ὡδὶ αὐτῷ in *reliquis.*

[*] *Oblationes*,] Προσφορὰς hic accipio de *ſacrificiis ſponte fidelis.*

[l] Ἐπιδελεχισμὸν, καὶ τὰς θυσίας τ σαββάτων] Conf. Αλωτ. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

[m] Εἰσαγομένων.] Lege ἐναγομένων. *Vet.* alimenta quærentibus miniſtrabant. COCC.

[n] Σχεδίαις πλεύσαντας,] Eadem phraſi utitur, l. 8. c. 2. §. 7.

† *Joppes* mari *conveherentur.*] Utrumque rectum Ἰόπη & Ἰόππη.

[o] Συνείχετο] Forte σωπήσθη. *Vetus*, vecta ſunt. COCC.

[p] Ἐγείραντες] Ita ex *MSS.* (& *Cocc.*) ἀγείραντες in *Editis.*

[q] Δευτέρου μηνὸς] Iterum ex *MSS.* (& *Cocc.*) conſentiente *Vero Eſdra*, c. 3. v. 8. & *Pſeudo-Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 56. Δεκεμβρίου in *Editis.* Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *à prima die ſequentis menſis anni ſecundi.* & δωδεκάτου μηνὸς reſcribendum cenſet *Petitus* in *Animadverſionibus* ἀνεκδότοις, tom. 3. p. 571.

[r] Ζωδμίηλον τ ἀδελφὸν] Ita è *Caji Cod.* quod Σωδμιὴλ propius accedat ad Καδμιὴλ (in *Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 58) quam Σωλιμιὴλ *Editorum*, aut Σολιμηνὶλ *Cod. Hen.* Verum non dubito quin hæc vox pariter & ſequentes corruptæ ſint, ut conſtabit ex loco *Eſdræ.* nec quidquam ſanior *Epiphan.* qui habet, & *Abdoilum fratrem Judæ & Aminadab.*

rius opinione absolutum est. Consummato autem sacrario, sacerdotes cum tubis & pro more vestiti constiterunt, ut & Levitæ & Alaphi filii, atque Deo laudes canebant, quo modo illum collaudare primus ostendit Davides. At sacerdotes & Levitæ & de familiis ii qui provectissimi erant ætate, templum prius animo recolentes maximum & sumptuosissimum, novum vero videntes ita constructum ut ob rerum penuriam superiori multum inferius esset, reputantes secum quantum ex veteri felicitate & dignitate templi decidissent, tristes erant, & non valentes intra se comprimere dolorem ad ploratus atque lachrymas ferebantur. Populus autem contentus erat præsentibus, satisque habebat quod templum sibi ædificatum esset, ad illud quod prius fuerat non respiciens, illudve in memoriam revocans, aut semet, dum hoc cum illo comparat, torquens, quasi minori esset splendore quam animo præceperat. Tubarum tamen sonitum & multitudinis lætitiam vincebat seniorum & sacerdotum ejulatus, quod templum illud *altero* exciso longe inferius esse existimarent.

Seniorum ploratus, dum maxima pars populi lætitia gestit.

1 Esdr. c. 4. & 3 Esdr. c. 5.

3. Ubi autem Samaritæ tubarum sonitum audiverunt (nam animo erant Judæ & Benjaminis tribui infesto) accurrebant, desiderio cognoscendi quænam tumultûs causa exstiterit. Postquam vero intellexerunt, templum à Judæis ædificari, qui captivi in Babylonem fuerant abducti, Zorobabelum & Jesum & familiarum principes adeunt, postulantes ut sibi liceret una cum illis templum exstruere, & in ædificationis societatem admitti. "Deum enim, ajebant, non minus quam illi colimus, eumdemque precamur & *veneramur*, & religionis *ejus* studiosi fuimus, jam inde ab illo "tempore, quo Salmanasares Assyriorum rex nos "in hunc, *quem incolimus*, locum transtulit è Chuthia & Media." Cum hæc illi verba fecissent, Zorobabelus & Jesus pontifex & familiarum Israëlitarum principes eis responderunt, "fieri non posse ut in structura socios sibi adsciscerent, cum "*solis* ipsis templum construere mandatum fuerit, "prius quidem à Cyro, nunc vero à Dario. veruntamen illis licere *in eo Deum* colere: & hoc "solum illis commune esse, si velint, cum omnibus hominibus, qui ad templum venerint adorare Deum.

Petunt Samaritæ ut in ædificationis societatem admittantur.

Judæorum ad Samaritas responsum.

4. Hæc ubi audiverunt Chuthæi (eo enim nomine appellantur Samaritæ) ægre rem tulerunt, Syriæque gentibus auctores sunt petendi à satrapis, ut, quemadmodum sub Cyro primum ac deinde sub Cambyse, templi ædificationem impedirent, & Judæis omni studio ei incumbentibus moram & tarditatem afferrent. Cum autem per id tempus Hierosolyma ascendissent Sisines Syriæ Phœniciæque prætor & Sarabazanes cum aliis quibusdam, atque ex principibus Judæorum quæsiviissent, "cujus permissu templum ita ædificarunt, ut arx potius quam fanum existimari possit, & cur porticus *ei* & mœnia tam valida urbi "circumdederunt;" Zorobabelus & Jesus pontifex responderunt, "se quidem servos esse Dei maximi: templum vero hoc, ei *olim* exstructum à "rege illorum felicissimo & virtute omnium præstantissimo, per multas ætates incolume stetisse.

Quo accepto Samaritis in animo erat templi ædificationem impedire.

Judæorum responsum ad satrapas quærentes ab illis cur templum instaurarint.

κησεν ἄν τις ἔλαβε τέλος. ἀπαρπαθέντος δὲ τοῦ ἱεροῦ, μὴ σαλπίγγων οἱ ἱερεῖς τὸ σωλῆσαι. στολαῖς κεκοσμημένοι, [s] καὶ οἱ Λαΐται καὶ οἱ Ασάφου παῖδες, ἀναστάντες ὕμνουν τὸν Θεὸν, ὡς τῶν εἰς αὐτὸν εὐλογίαν Δαυίδης κατέδειξε πρῶτος. οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ Λαΐται καὶ τῶν πατρῶν οἱ πρεσβύτεροι, τὸν πρότερον ναὸν τῇς μνήμης ἀναπολοῦντες μέγιστόν τε καὶ πολυτελέστατον, καὶ τὸν γεγονημένον ὁρῶντες ὑπὸ πτωχείας [t] ἐνδεέστερον δὲ πάλαι κατασκευαζόμενον, ὅσον εἶεν τῆς ἀρχαίας εὐδαιμονίας [v] ὑποβεβηκότες καὶ τῆς ἀξίας τοῦ ναοῦ λογιζόμενοι, [x] κατήφουν, καὶ, τῆς ὄπτι τότε λύπης κρατεῖν ἀδυνάμενοι, μέχρι θρήνων καὶ δακρύων προήγοντο. ὁ δὲ λαὸς ἠγάπα τοῖς παροῦσι, καὶ [y] τῷ μόνον οἰκοδομῆσαι τὸ ἱερὸν, τοῦ πρότερον ὄντος οὐδένα λόγον ποιούμενος οὐδὲ ἀνάμνησιν, οὐδὲ πρὸς τὴν σύγκρισιν [z] ἐκείνῳ βασανίζων αὐτὸν, ὡς [a] ἐπ' ἐλάττοσιν οἷς [b] ὑπέλαβεν. ὑπερεφώνει δὲ τῶν σαλπίγγων ἦχον, καὶ τὴν τοῦ πλήθους χαρὰν, ἢ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἱερέων, ἐφ' οἷς ἐδάκνετο ἐλαττοῦσθαι τὸν ναὸν τοῦ κατασκαφέντος, οἰμωγή.

γ'. Τῆς δὲ βοῆς τῶν σαλπίγγων ἀκούσαντες οἱ Σαμαρεῖται· ἐτύγχανον γὰρ ἀπεχθανόμενοι τῇ τε Ιούδα φυλῇ καὶ τῇ Βενιαμίτιδι· σωέδραμον, τὴν αἰτίαν τοῦ θορύβου μαθεῖν θέλοντες. γνόντες δὲ τὰς αἰχμαλωτιδευθείσας εἰς Βαβυλῶνα τῶν Ιουδαίων ἀνακτίζοντας τὸ ἱερὸν, προσίασι τῷ Ζοροβαβήλῳ καὶ Ιησοῦ καὶ τοῖς ἡγουμένοις τῶν πατρίων, ἀξιοῦντες αὐτοῖς συγκατασκευάσαι τὸν ναὸν, καὶ κοινωνῆσαι τῆς οἰκοδομίας. "σεβόμεθα γὰρ καὶ ἐλαττον ἐκείνων τὸν Θεὸν, ἔφασκον, καὶ "[c] τοῦτον ὑποδυόμεθα, καὶ τὰ θρησκείας ἐσμὲν ὑπο"θυμηταὶ, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἀφ' οὗ Σαλμανασάρης, "ὁ τῶν Ασυρίων βασιλεὺς, [d] ἐκ τῆς Χαθίας ἡμᾶς μετή"γαγε καὶ Μηδίας ἐνθάδε." τούτους αὐτῶν πιθομένων τοὺς λόγους, Ζοροβάβηλος ὁ Ιησοῦς ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ οἱ τῶν πατρίων ἡγεμόνες τοῦ Ισραηλιτῶν, πρὸς αὐτοὺς [e] ἔφασαν, "τὰ μὲν οἰκοδομίας [f] αὐτοὺς ἀδυνάτου εἶναι κοινωνεῖν, αὐτῶν προσαχθέντων κατασκευάσαι τὸν ναὸν, "πρότερον μὲν ὑπὸ Κύρου, νυνὶ δὲ ὑπὸ Δαρείου. προσκυνεῖν δὲ αὐτοῖς ἐφιέναι· [g] καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινὸν, εἰ "βούλονται, πρὸς αὐτοὺς καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, ἀφικνουμένοις εἰς τὸ ἱερὸν σέβειν τὸν Θεόν.

δ'. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Χαθαῖοι· τὴν γὰρ προσηγορίαν οἱ Σαμαρεῖται ταύτην ἔχουσιν· ἠγανάκτησαν, καὶ πεῖσαι τὰ ἐν Συρίᾳ ἔθνη τοὺς σατραπῶν δεηθῆναι τὸν αὐτὸν τρόπον ὃν περ ὑπὸ Κύρου πρότερον, εἶτ' ὑπὸ Καμβύσου μετ' αὐτὸν, ὑπισχεῖν τὴν τοῦ ναοῦ καταστολὴν, καὶ σπουδάζουσι [h] περὶ αὐτὴν τοῖς Ιουδαίοις ἀναβολὴν καὶ τριβὴν πραγματεύσασθαι. καὶ δὴ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀναβάντων εἰς Ιεροσόλυμα, [i] Σισίνην τὸν τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης ἐπάρχου, καὶ [k] Σαραβαζάνην μετὰ καὶ τινων ἑτέρων, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν Ιουδαίων ἐρομένων, "τίνος αὐτοῖς συγχωρήσαντος [l] οὕτως οἰκοδομεῖσθαι τὸν ναὸν, ὡς φρούριον αὐτὸν εἶναι "μᾶλλον ἢ ἱερὸν, καὶ τί δήποτε τὰς στοὰς καὶ τὰ τείχη περι"βεβλήκασι [m] τῇ πολῇ σφόδρα ὀχυρᾷ," Ζοροβάβηλος καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ιησοῦς, "δοῦλοι μὲν αὐτοῦ, ἔφασαν, "εἶναι δὲ μεγίστου Θεοῦ· τὸν δὲ ναὸν τοῦτον αὖθις καταστυα"θέντος ὑπὸ βασιλέως αὐτῶν Σολομῶνος, καὶ πόλεις "ὑπερ-

s Καὶ οἱ Λαΐται] Καὶ οἱ Λαΐτ οἱ Ασάφου παῖδες juxta *Esdram.*

t Ενδεέστερον] Επιδεέστερον *Vat.* & mox κατασκευαζομένου legi potest.

v Υποβεβηκότες] Ita *MSS.* ὑποβεβηκὸς in *Editis.*

x Κατήφουν,] Κατηφεῖς ἦσαν *Chrys.*

y Τῷ μόνον οἰκοδομῆσαι] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Coccejo*) τὸ in *reliquis.*

z Ἐκείνῳ βασανίζων] Τὸ ἐκείνου *Vat.* & *Hen.*

a Ἐπ' ἐλάττοσιν] Ex conjectura ἐπ' ἐλάττοσιν repositi. ἐπ' ἐλάττωσιν aut ἐπελάττοσιν in *Editis Aliisque.*

b Υπέλαβεν.] Υπελάμβανεν *Hen.* & *Vat.*

c Τοῦτον] Forte τούτων. COCC.

d Ἐκ τῆς Χαθίας] Vide supr. lib. 9. c. 14. §. 3. & lib. 10. c. 8. §. 7.

e Ἔφασαν,] Ita cum *MSS.* ἔφασκον in *Editis.*

f Αὐτοὺς ἀδυνάτου] Αὐτοῖς *Vat.*

g Καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινὸν] Καὶ τοῦτο μόνον οὖσαν κοινωνὸς εἰ βούλοιτο *Hen.* & *Busb.*

h Περὶ αὐτὴν] Περὶ αὐτὸν *Vat.*

i Σισίνην] Σισίνην *Hen.* & *Busb.* tam hic quam infra.

k Σαραβαζάνην] Hic loci Σαραβαζάνου aut Σαραβαζάνου. mallem fane Σαθαραβαζάνην. Vide *Annott.* ad p. 548. §. 3.

l Οὕτως οἰκοδομεῖσθαι τὸν ναὸν,] Vocem οὕτως non agnoscit *Hen.*

m Τῇ πολῇ σφόδρα ὀχυρᾷ,] Ita cum *MSS.* τὸν πολὺν in *Editis.* HUDS. Vetus: *vel cur porticus & civitatem tam munito circum-*

"ὑπερβάλλονται ἀρετῇ, πολιὰ λέγεσθαι χρόνον. ἐπεὶ
"ὁ, τε πατέρων ἀσεβησάντων εἰς τὸν Θεὸν, Ναβοχοδονόσο-
"ρος ὁ Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλεὺς, ἑλὼν τὴν
"πόλιν καὶ κράτος αὐτῶν τε καθεῖλε, καὶ τὸν ναὸν συλή-
"σας ἐνέπρησε, καὶ τὸν λαὸν [n] μεθῴκισεν αἰχμάλωτον, με-
"τήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα, Κῦρος ὁ μετ' αὐτὸν τὴν Βα-
"βυλωνίας καὶ Περσίδος [o] βασιλεὺς, ἔγραψεν οἰκοδομη-
"θῆναι [p] τὸν ναόν· καὶ πάντα ὅσα [q] μετήνεγκεν ἐξ αὐτοῦ Να-
"βοχοδονόσορος ἀναθήματα καὶ σκεύη, Ζοροβαβήλῳ πα-
"ραδοὺς καὶ Μιθραδάτῃ τῷ ταμίᾳ, προσέταξε κομίσαι
"εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ πάλιν εἰς τὸ ἴδιον [r] ἀποκαταστῆσαι ναὸν
"οἰκοδομηθέντα. τότε γὰρ ἐπέστειλεν ἐν τάχει γνῶναι, [s] Ασάσ-
"σαρον κελεύσας ἀναβάντα εἰς Ιεροσόλυμα, τὴν οἰκοδομίας
"τοῦ ναοῦ ποιήσασθαι πρόνοιαν. ὃς μὴ τὸ λαθεῖν [t] ὥσπερ Κύρος
"γράμματα προσγραψόμενος, ἀλλὰ τοὺς θεμελίους [u] κατε-
"βάλετο· καὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου καθασκευαζόμενος μέχρι
"καὶ τοῦ δεῦρο, διὰ τὸν τῶν ἐχθρῶν κακοήθειάν ἐστιν ἀπελής.
"εἰ τοίνυν βούλεσθε καὶ δοκιμάζεται, γράψατε τοῦτα Δα-
"ρείῳ, ὅπως ἐπισκεψάμενος τὰ τῶν βασιλέων ὑπομνή-
"ματα, εὑρῇ μηδὲν ἡμᾶς ὧν λέγομεν [x] καταψευσαμένους.

ε'. Ταῦτα εἰπόντων [y] τοῦ Ζοροβαβήλου καὶ τοῦ ἀρχιερέως, ὁ [z] Σισίννης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τὴν μὲν οἰκοδομίαν ἐπισχεῖν [a] ὐ διέγνωσαν, ἕως ἂν ταῦτα δηλωθῇ [b] τῷ βασιλεῖ Δαρείῳ, σαφὲς δ' αὐτῷ σὺν [c] τούτων ἐγρα-
ψαν. τῶν δ' Ιουδαίων [d] κατεπηχότων καὶ δεδιότων μὴ μεταδοξῃ τῷ βασιλεῖ σὺν τῶν Ιεροσολύμων [e] καὶ τοῦ ναοῦ κατασκαφῆς, ὄντες ἐν τὸν καιρὸν ἐκεῖνον δύο προφῆται παρ' αὐτοῖς Αγγαῖος καὶ Ζαχαρίας, θαρρεῖν αὐτοὺς παρώρμων, καὶ μηδὲν ἐκ τῶν Περσῶν ὑφορᾶσθαι δύσκολον, ὡς τοῦ Θεοῦ ταῦτα προλέγοντος αὐτοῖς. πιστεύοντες δὲ τοῖς προφήταις, ἐντεταμένως εἶχον τῆς οἰκοδομίας, μηδεμίας ἡμέραν ἀνιέμενοι.

"Poſtquam vero, flagitiis in Deum à majoribus
"commiſſis, Nabuchodonoſorus Babyloniorum &
"Chaldæorum rex urbe expugnata ipſam deleviſ-
"ſet, & templo ſpoliato illud incendiſſet, popu-
"lumque Babylonem captivum abduxiſſet & in
"alias ſedes tranſtuliſſet, Cyrus, qui ei in regnum
"Babyloniæ & Perſidis ſucceſſit, ſcripto manda-
"vit, ut templum *hoc* exſtrueretur: & donaria o-
"mnia & vaſa, ex eo à Nabuchodonoſoro ſublata,
"Zorobabelo & Mithradati quæſtori tradidit, ut
"ea Hieroſolyma reportarent, & in templum in-
"ſtauratum reponerent. Nam ut ad celeritatem
"nihil ſibi reliqui facerent, præcepit, juſſitque A-
"baſſarum Hieroſolyma aſcendere, temploque cu-
"ram omnem adhibere. Qui, poſtquam à Cyro
"literas acceperat, confeſtim *eò* profectus funda-
"menta jaciebat: atque ex eo tempore hactenus
"ædificatur, & nondum ob inimicorum maligni-
"tatem abſolutum eſt. Quamobrem, ſi volueritis
"& ita vobis viſum fuerit, hæc ipſa ſcribite ad
"Darium, ut inſpectis regiis commentariis illi
"compertum ſit, nos nihil eorum quæ diximus
"*impiobe* confinxiſſe.

5. Cum hæc Zorobabelus & pontifex loquuti eſſent, Siſines & qui cum eo erant decernere noluerunt ut ab ædificatione inhiberentur, donec regem Darium de iſtis certiorem facerent. Statim vero ei hiſce de rebus ſcripſerunt. Cum autem Judæi perterriti eſſent & ſibi metuerent, ne Hieroſolymorum templique inſtaurationis regem pœniteret, duo vates, qui per id tempus apud eos erant, Aggæus & Zacharias, ipſos bono animo eſſe jubebant, nec mali aliquid à Perſis ſibi eventurum eſſe ſuſpicarentur, utpote quod Deus illis iſta prædixerit. Quibus cum fidem haberent, ſummo ſtudio ædificationi incubuerunt, ita ut ne diem quidem unum intermitterent.

Siſines ſocique ſcribunt ad Darium.

1 *Eſdr. c. 5.* & 3 *Eſdr. c. 6.*

6. Darius autem, cum Samaritæ ei ſcripſiſſent & literis Judæos accuſarent, quod & urbem muniant, templumque arci quam fano ſimilius exſtruant, dicerentque haud è re ſua eſſe quæ fierent, itemque Cambyſis epiſtolas oſtenderent, quibus ille templum ædificari prohibuit; ubi ex illis intellexerat, res ſuas, Hieroſolymis inſtauratis, nequaquam in tuto eſſe, cumque literas etiam Siſinis & collegarum ejus ad ſe allatas legiſſet, juſſit ut iis de rebus in regios commentarios inquirerent: & inventus eſt Ecbatanis, turri quæ in Media eſt, liber *commentariorum*, in quo hæc perſcripta erant.

Darius, literis acceptis, in Cyri commentarios inquiri jubet. 1 *Eſdr. c. 6.* & 3 *Eſdr. c. 6.*

Cyri codex inventus de inſtaurando fano. 1 *Eſdr. c. 6.* & 3 *Eſdr. c. 6.*

"Anno regni *ſui* primo Cyrus rex juſſit templum
"cum altari in Hieroſolymis inſtaurari, cujus alti-
"tudo cubitorum eſſet ſexaginta, latitudo toti-
"dem, trinis lapidum bene politorum ordinibus,
"& uno domeſtici ligni ordine; edixitque ut ſum-
"ptus in hæc è regis fiſco ſuppeditarentur. Præ-
"cepit etiam ut vaſa, quæ Nabuchodonoſorus è
"*templo* ablata Babylonem deportaverat, Hieroſo-
"lymitanis reſtituerentur. iſta autem curanda
"man-

cumdediſſent muro. quaſi legiſſet τί δήποτε τὰς τοίχους καὶ τὴν πόλιν τείχη περιεβάλοντο ὅτως ὀχυρά. COCC.

n Μετῴκισεν αἰχμάλωτον,] Ita *Hen.* μετῴκησεν in *Editis Aliiſque.*

o Βασιλεὺς,] Βασιλεύσας *Hen.* & *Busb.*

p Τὸν ναόν·] Τὸ ἱερὸν *Hen.* & *B.*

q Μετήνεγκεν ἐξ αὐτοῦ] Μετήγαγεν *Vat.*

r Ἀποκαταστῆσαι ναὸν οἰκοδομηθέντα.] Ἀποκαταστάθωσαν *Vat.*

s Ἀσάσσαρον κελεύσας] Σανάνασσαρον *Hen. B.* & *Pſeudo-Eſdr.* quomodo forſan legendum, p. 548. § 3. Σανεβάσσαρον *Vat.*

t Παρὰ Κύρου γράμματα προσγραψόμενος,] Τὰ τοῦ Κύρου γρ. *Hen.*

u Κατεβάλετο·] Ita *Vat.* ἐβάλετο *Hen.* ἐβάλετο *Busb.* κατεβάλετο in *Editis.*

x Καταψευσαμένους.] Κατεψευσμένους *Hen.* & *Busb.*

y Τῶν Ζοροβαβήλου] Τούτου Ζοροβ. *Hen.* & *B.*

z Σισίννης] Iterum Σισίννης *Hen.* & *B.*

a Οὐ διέγνωσαν,] Illud οὐ in ſuo *codice* non habuiſſe videtur *Epiphan.*

b Τῷ βασιλεῖ Δαρείῳ,] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* deſiderantur τῷ βασιλεῖ.

c Τούτων ἔγραψαν.] Sic *Hen. Vat.* & *Epiphan.* τούτου in *cæteris.*

d Κατεπηχότων καὶ δεδιότων] Eo modo in *MSS.* καταπεπηχότων perperam in *Editis.*

e Καὶ τοῦ ναοῦ κατασκαφῆς,] Τῆς τοῦ ναοῦ *Hen. Vat.* & *B.*

f Καὶ κατηγορούντων] Illud καὶ ex *MSS.*

g Καὶ τὸν ναὸν Φρουρίῳ προσεοικότα μᾶλλον ἢ ἱερῷ κατασκαλεύουσι,] Ita Tacitus *ædes ipſa, egregium propugnaculum.* REL.

h Λεγόντων ὃ μὴ συμβαίνειν αὐτῷ] Λεγόντων τε μὴ *Busb.* λεγόντων μὴ *Hen.*

i Τοῦ Καμβύσου δι'] Τὰς Καμβύσου *Busb.* & *Vat.*

k Ἐκβατάνοις, τῇ βάρει τῇ ἐν Μηδίᾳ] Conf. ſup. lib. 10. c. 11. §. 6. SPANH.

l Ἐν τῷ πρώτῳ τῆς βασιλείας] Illa ἐν τῷ abſunt *Hen.* & *Busb.*

m Προσέταξε ὃ] Προσέταξε δὲ non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.* nec in ſuo *codice* habuiſſe videtur *Epiphan.* atque commode ſatis abeſſe poſſunt.

n Σκεύη,] Καὶ τὰ τοῦ ναοῦ σκεύη *Busb.*

"mandavit Abaſſaro prætori & Syriæ & Phœ-
"niciæ præſidi, ejuſque ſociis; ut ipſi quidem eo
"loco abſtinerent, ſinerent vero Judæos, Dei ſer-
"vos, eorumque principes templum exſtruere.
"Porroque imperavit ut eos in opere adjuvarent,
"& ex tributo provinciæ, cujus procuratores
"erant, Judæis in ſacrificia ſuppeditarent tauros
"& arietes & agnos & hœdos, & ſimilam & oleum
"& vinum & cætera quæ ſacerdotes poſtulave-
"rint, qui Deo ſupplicaturi erant pro ſalute Re-
"gis & Perſarum. quicunque autem contra ali-
"quid eorum fecerit, quæ *jam* mandata ſunt; juſ-
"ſit ut is comprehenſus cruci affigatur, ejuſque
"bona in Regis fiſcum redigantur. Inſuper &
"Deum precatus eſt, ut, ſi quis operam dederit
"ad templi exſtructionem impediendam, Deus i-
"pium feriendo ab *ejuſmodi* iniquitate inhiberet.

Darius templum ædificari imperat. 1 Eſdr. c 6. & 3 Eſdr. c. 6.

7. Hæc cum Darius in Cyri commentariis inveniſſet, reſcribit Sicinæ ejuſque collegis in hæc verba. "Darius rex Siſinæ equitum magiſtro, & "Sarabazanæ, illorumque collegis ſalutem. Ex-
"empla literarum, quas in commentariis Cyri in-
"veni, miſi ad vos; voloque ut omnia fiant quem-
"admodum in eis perſcriptum eſt. Valete." Cum itaque Siſines & qui cum eo erant ex hac epiſtola Regis voluntatem intellexiſſent, ſtatuerunt reliqua ei convenienter exſequi. Sacris igitur inſtabant operibus, Judæorum ſenioribus opem ferentes & ſenatûs principibus: magnaque cum diligentia perficitur templi fabrica, vaticinantibus Aggæo & Zacharia, idque ex Dei mandato, atque ex Cyri & Darii *Perſarum* regum ſententia. abſolutumque eſt intra ſeptem annos. Anno autem regni Darii nono, vigeſimo tertio die menſis duodecimi, qui noſtris dicitur Adar, Macedonibus vero Dyſtrus, ſacerdotes ac Levitæ cum reliqua Iſraëlitarum multitudine hoſtias immolarunt, pro renovata poſt captivitatem priſtina felicitate proque recepto novo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, & hircos duodecim pro numero tribuum (totidem enim ſunt tribus Iſraëliticæ) ut peccata earum uniuſcujuſque expiarent. Quin & ſacerdotes & Levitæ curarunt ut juxta Moyſis leges janitores ad ſingula adeſſent veſtibula. nam Judæi in circuitu templi ædificaverant porticus ad interius ſacrarium.

Templum perficitur. 1 Eſdr. c 6. & 3 Eſdr. c. 7.

Reduces agunt Paſcha. 1 Eſdr. c. 6 & 3 Eſdr. c. 7.

8. Inſtante autem Azymorum feſto, menſe primo, qui Macedonibus Xanthicus dicitur, nobis vero Niſan, populus univerſus ex oppidis in urbem confluxit, & feſtum egerunt luſtrati una cum conjugibus & liberis ritu patrio, cumque victimam, quam Paſchalem appellant, die ejuſdem menſis decima quarta immolaſſent, per dies ſeptem epulati ſunt nullis ſumptibus parcentes, ſolida etiam

"μίτας· τὴν δὲ ἐπιμέλειαν τούτων εἶναι ᵒ Ἀβασσάρῳ τῷ ἐ-
"πάρχῳ, ᵖ καὶ τῷ Συρίας τε καὶ Φοινίκης ἡγεμόνι, καὶ τοῖς ἑταίροις
"αὐτοῦ· ὅπως αὐτοὶ μὲν ἀφέξωνται τοῦ τόπου, τοὺς δὲ δούλους
"τοῦ Θεοῦ, Ἰουδαίοις καὶ ἡγεμόσιν αὐτῶν, ἐπιτρέψωσιν ᵍ οἰκο-
"δομῆσαι τὸν ναόν. καὶ συλλαβέσθαι δὲ πρὸς τὸ ἔργον διετάξατο,
"καὶ τοῦ φόρου τῆς χώρας ἧς ʳ ἐπιτροπεύουσι τελεῖν τοῖς Ἰου-
"δαίοις ˢ εἰς θυσίας λόγον, ταύρους καὶ κριοὺς καὶ ἄρνας καὶ τρά-
"γους, καὶ σεμίδαλιν καὶ ἅλας καὶ οἶνον, καὶ τ' ἄλλα ὅσα
"ἂν οἱ ἱερεῖς ᵗ προαγορεύσωσιν, εὐχῶν τε ὑπὲρ ᵘ τῆς σω-
"τηρίας τοῦ βασιλέως καὶ Περσῶν. τοὺς δὲ παραβαίνοντας τι
"τῶν ἐπεσταλμένων, συλληφθέντας ἀνελκύσαι ἀνασταυρωθῆναι,
"καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῶν εἰς τὸ βασιλικὸν καταπαγῆναι
"κτῆσιν. καὶ κατηύξατο πρὸς τούτοις τῷ Θεῷ, ὅπως εἴ τις
"ἐπιχειρήσει ἀμφικωλῦσαι τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ, βα-
"λὼν αὐτὸν ὁ Θεὸς, ἐπίσχῃ τὴν ἀδικίαν.

ζ. Ταῦτ' οὖν ὡρῶν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῦ Κύρου Δαρεῖος,
ἀντιγράφει τῷ Σισίνῃ, καὶ τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ, τάδε λέγων.
"Βασιλεὺς Δαρεῖος Σισίνῃ τῷ ˣ ἱππάρχῳ, καὶ Ζαραβα-
"ζάνῃ καὶ τοῖς ἑταίροις αὐτῶν χαίρειν. τὸ ἀντίγραφον ὑμῖν
"τῆς ἐπιστολῆς, ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν οὖν ὡρῶν τοῖς Κύρου, ἀπέ-
"στελκα· καὶ βούλομαι ʸ γίνεσθαι πάντα, καθὼς ἐν ᶻ αὐτῇ
"γέγραπται. ἔρρωσθε." μαθόντες οὖν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ὁ Σισί-
νης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τὸν τοῦ βασιλέως προαίρεσιν, ταύτῃ
ᵃ τὰ λοιπὰ ἀκόλουθα ποιεῖν διέγνωσαν. ἐπισάτην δὲ τῶν ἱερῶν
ἔργων, συλλαμβανόμενοι τοῖς πρεσβυτέροις τῶν Ἰουδαίων, καὶ
τῶν ᵇ γερόντων ἄρχουσι. καὶ ἠύξητο κατὰ πολλὰ παρὰ τὴν κα-
τασκευὴν τοῦ ναοῦ, προφητευόντων Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου, καὶ τὰ
προστάγματα τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ βουλήσεως ᶜ Κύρου τε καὶ Δαρείου
τῶν βασιλέων. ᾠκοδομήθη δὲ ἐν ἔτεσιν ἑπτά. τοῦ δὲ ᵈ ἐνιαυτοῦ
τοῦ Δαρείου βασιλείας ἔτους, ᵉ εἰκάδι καὶ τρίτῃ μηνὸς
ᶠ δωδεκάτου, ὃς καλεῖται παρ' ἡμῖν μὲν Ἀδαρ, παρὰ δὲ
Μακεδόσιν Δύστρον, προσφέρουσι θυσίας οἵ τε ἱερεῖς ᵍ καὶ
Λευῖται, καὶ τὸ ἄλλο τῶν Ισραηλιτῶν πλῆθος, ʰ ἀναιρε-
τικὰς τῶν προτέρων ἀγαθῶν μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ⁱ καὶ
τὸ ἱερὸν ἀνακαινισθὲν ἀπεληφέναι, ᵏ ταύρους ἑκατὸν, κριοὺς
διακοσίους, ἄρνας τετρακοσίους, χιμάρους δώδεκα κατὰ φυ-
λήν, τοσαῦται γὰρ εἰσιν αἱ τῶν Ισραηλιτῶν φυλαί, κατὰ
ὧν ἥμαρτεν ἑκάστη. ˡ ἀνέσησάν τε κατὰ τὰς Μωϋσέως νόμους,
οἵ τε ἱερεῖς ᵐ καὶ Λευῖται, θυρωροὺς ἐφ' ἑκάστῃ πυλῶν. ὠκοδομήκεσαν γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ τὰς ἐν κύκλῳ τοῦ ναοῦ
ⁿ στοὰς τοῦ ἔνδοθεν ἱεροῦ.

η. Ἐνστάσης δὲ ᵒ τῶν Ἀζύμων ἑορτῆς, μηνὶ τῷ πρώτῳ,
κατὰ μὲν Μακεδόνας Ξανθικῷ λεγομένῳ, κατὰ δὲ ἡμᾶς Νισὰν,
συνερρύη πᾶς ὁ λαὸς ἐκ τῶν κωμῶν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τὴν ἑορ-
τὴν ἦγαγον ᵖ ἁγνεύσαντες μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων τῷ πα-
τρῴῳ νόμῳ, καὶ τὸ Πάσχα προσαγορευόμενον θυσίαν τῇ πε-
μπτῇ καὶ δεκάτῃ ᵍ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπιτελέσαντες ʳ καθυγιά-
σαν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ, μηδεμιᾶς φειδόμενοι πολυτελείας,
ἀλ-

ᵒ Ἀβασσάρῳ] Σαναβασσάρῳ *Hen. Busb.* & *Vat.* Vide *Annott.* ad p. 548. §. 3. & ſuper §. 4.

ᵖ Καὶ τῷ Συρίας] Illa καὶ τῷ abſunt *Hen.*

ᵍ Οἰκοδομῆσαι τὸν ναόν.] Ita *Hen.* & *Busb.* οἰκοδομηθῆναι in *reliquis.*

ʳ Ἐπιτροπεύουσι τελεῖν] Ἐπιτρόπευον *Hen.* & *B.*

ˢ Εἰς θυσίας λόγον,] *Vetus*, immolationis cauſa. COCC.

ᵗ Προαγορεύσωσιν,] Προαγορεύωσιν *Hen.* & *B.*

ᵘ Τῆς σωτηρίας τοῦ βασιλέως] Illud τοῦ è *Cod. Vat.*

ˣ Ἱππάρχῳ,] Forſan ἱππάρχῃ. *Gen.* ἱππάρχῃ. *Vet.* equitum præfecto.

ʸ Γίνεσθαι πάντα,] Γενέσθαι *Hen.* & *Busb.*

ᶻ Αὐτῇ πρόκειται.] Ita *Hen B. Vat.* & *Epiphan.* αὐτῷ in *Editis.*

ᵃ Τὰ λοιπὰ ἀκόλουθα ποιεῖν διέγνωσαν.] Τὸ λοιπὸν ἀκολούθως *Hen.*

ᵇ Γερόντων ἄρχουσι.] Ita cum *Hen.* & *Vat.* γερόντων τοῖς ἄρχουσι in *reliquis.*

ᶜ Κύρου τε καὶ Δαρείου] Eo modo *Vat.* τοῦ Κύρου τε in *ceteris.*

ᵈ Ἐνιαυτοῦ τοῦ Δαρείου βασιλείας ἔτους,] Ἔτους juxta utrumque *Eſdram.* Vide *Iſ Voſſium* in *Chronol. S.* p. 146. *Jac. Cappellum* in *Hiſt. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 3483. *Simſonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M. 3489. & *Tornellum* ad A. M. 3533. & 3540.

ᵉ Εἰκάδι καὶ τρίτῃ μηνὸς] Sequitur hîc, ut alibi, *Pſeudo-Eſdram* in *Hebræo* legitur *tertia menſis Ader.* 1 *Eſdr.* c. 15.

ᶠ Δωδεκάτου,] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphanii* libri *notæ melioris.* δεκάτου in *Editis Aliiſque.* Videſis *Druſium* in *Animadverſ. Sacr.* l. 6. c. 4. & *Petavium* in l. 1. *de Doctr. Temp.* p. 74. HUDS. At eſt Adar menſis 12. Et Antiq. IV. 8. ipſe hunc menſem ultimum eſſe anni ſcribit: qua re nihil eſt liquidius. & ipſe infra XI. 6. hunc menſem Adar vocat duodecimum; ιβ'. ergo pro ια ſcribendum. 23. Adar. Ezr. 6. 16. eſt dies tertius. REL.

ᵍ Καὶ Λευῖται,] Ita cum *MSS.* καὶ οἱ Λευ. in *Editis.* Vide infra lit. *m.*

ʰ Ἀναιρετικὰς] Θυτίαν ἀναιρετικόν· *Heſychius.* ἀναίρεσις, κατασφαγὴ Κρῆτες ſ. ἀναιρεῖ·) · Conf. infr. lib. 12. c. 7. §. 7. SPANH.

ⁱ Καὶ τὸ ἱερὸν] Καὶ τοῦτο vel καὶ τὸ τὸ in *MSS.*

ᵏ Ταύρους ἑκατὸν,] Ita *Hen.* & *Vat.* ταύρων ἑκατὸν, κριῶν σ'. ἀρνῶν υ'. χιμάρων ιδ'.

ˡ Ἀνέσησάν τε] Ἐσησάν τε *Vat.*

ᵐ Καὶ Λευῖται,] Καὶ οἱ Λευῖται hîc loci *Hen.* & *Vat.* Vide modo ſupr. lit. *g.*

ⁿ Στοὰς] Στοὰν δὲ ἔνδοθεν ἱεροῦ porticus in atrio magno. REL.

ᵒ Τῆς τοῦ —— ἐπιτελέσαντες] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 1. §. 3. SPANH.

ᵖ Ἁγνεύσαντες μετὰ γυναικῶν] Ita cum *Hen.* & *Busb.* ἁγνίσαντες in *ceteris.*

ᵍ Τοῦ αὐτοῦ μηνὸς] Τοῦ πρώτου μηνὸς Ξανθικοῦ λεγομένου *Busb.*

ʳ Κατωυχήθησαν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ,] Paſcha decima quarta Menſis celebrata Eſdr. VI. 22. SPANH.

s Επι-

ἀλλὰ καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις ἐπιφέροντες τῷ Θεῷ, καὶ χαριστηρίας θυσίας [s] ἐπιτελοῦντες, ἀνθ' ὧν αὐτοὺς τὸ θεῖον πάλιν εἰς τὴν πάτριον γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ νόμους ἤγαγε, καὶ τὸν τῶν Περσῶν βασιλέως Δαρείου διάνοιαν εὐμενῆ κατέστησεν αὐτοῖς. καὶ οἱ μέν, ὥσπερ τούτων [t] ἐπιδαψιλευόμενοι τὰ θυσίαις καὶ τῇ περὶ τὸ θεῖον φιλοτιμίᾳ, κατῴκησαν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, πολιτείᾳ χρώμενοι ἀριστοκρατικῇ μετ' ὀλιγαρχίας. οἱ γὰρ [u] ἀρχιερεῖς προεστήκεσαν τῶν πραγμάτων, ἄχρις οὗτος Ἀσαμωναίων σωθεὶς βασιλείᾳ ἐκράτησε. πρὸ μὲν [x] γὰρ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ τῆς [y] ἀναστάσεως ἐβασίλευσαν ὑπὸ Σαοὺλ πρῶτον [z] ἀρξαμένου καὶ Δαυίδου, ἐπὶ ἔτη πεντακόσια τριάκοντα δύο, μῆνας ἕξ, ἡμέρας δέκα. πρὸ δὲ τούτων τῶν βασιλέων τούτων ἄρχοντες αὐτοὺς διῴκουν, οἱ προσαγορευόμενοι κριταὶ καὶ μόναρχοι· καὶ τοῦτον πολιτευόμενοι τὸν τρόπον ἔτεσι [a] πλείοσιν ἢ πεντακοσίοις δίκαιον μετὰ Μωυσοῦ ὑποφανόντα καὶ Ἰησοῦ τὸν στρατηγόν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῶν ἀνασωθέντων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας Ἰουδαίων, ἐν τοῖς Κύρου καὶ Δαρείου χρόνοις, ἐν τούτοις ὑπῆρχεν.

θ'. Οἱ δὲ Σαμαρεῖς, ἀπεχθῶς πρὸς αὐτοὺς καὶ βασκάνως διακείμενοι, πολλὰ κακὰ τοὺς Ἰουδαίους εἰργάσαντο, πλούτῳ τε πεποιθότες, καὶ συγγλῴδαν προσποιούμενοι [b] τὸν Περσῶν, ἐπιδόντες ἐκεῖθεν ἦσαν. ὅσα τε γὰρ ἐκελεύθησαν ἐκ τῶν φόρων ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς τὰς θυσίας τελεῖν τοῖς Ἰουδαίοις, παρέχειν οὐκ ἤθελον, τούς τε [c] ἱππάρχους [d] προσδάζοντας αὐτοῖς πρὸς τοῦτο καὶ συνεργοῦντας εἶχον· ἄλλά τε ὅσα βλάπτειν ἢ [e] δι' αὐτῶν ἢ δι' ἑτέρων ἠδύναντο τοὺς Ἰουδαίους, οὐκ ἀπώκνουν. ἔδοξεν οὖν πρεσβευσαμένους τοῖς Ἱεροσολυμίταις πρὸς τὸν βασιλέα Δαρεῖον, κατηγορῆσαι τῶν Σαμαρητῶν. καὶ πρεσβεύει Ζοροβάβηλος καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχόντων τέσσαρες. ὡς δὲ τὰ ἐγκλήματα, καὶ τὰς αἰτίας, ἃς κατὰ τῶν Σαμαρητῶν ἐπέφερον, ἔγνω πρὸς τῶν πρέσβεων ὁ βασιλεύς, δοὺς αὐτοῖς ἐπιστολὴν κομίζειν πρὸς τοὺς ἱππάρχους τῆς Σαμαρείας καὶ τὴν βυβλὸν ἀπέπεμψε. τὰ δὲ γεγραμμένα ἦν τοιάδε. "Βασιλεὺς Δαρεῖος Ταγγανᾶ καὶ [f] Σαμβαδᾶ τοῖς "ἱππάρχοις [g] Σαμαρειτῶν, Σαθράκῃ καὶ [h] Βοβήλωνι, καὶ τοῖς "λοιποῖς [i] συνδούλοις αὐτῶν τοῖς ἐν Σαμαρείᾳ. Ζοροβαβήλ "καὶ Ἀνανίας καὶ Μαρδοχαῖος, Ἰουδαίων πρεσβύται, "ἠπείληνται ὑμᾶς ὡς ἐνοχλοῦντας αὐτοῖς πρὸς τὴν οἰκοδομίαν "τοῦ ναοῦ, καὶ μὴ χορηγοῦντας ἃ προσέταξα ὑμῖν εἰς τὰς "θυσίας τελεῖν αὐτοῖς ἀναλώματα. βούλομαι οὖν ὑμᾶς "ἀναγνόντας τὴν ἐπιστολὴν, χορηγεῖν αὐτοῖς ἐκ τῆς βασι"λικῆς γαζοφυλακίας [k] τῶν φόρων τῆς Σαμαρείας, πάνθ' ὅσα "[l] πρὸς τὰς θυσίας αὐτοῖς ἐστι χρήσιμα, καθὼς οἱ ἱερεῖς "ἀξιοῦσιν· ἵνα μὴ ἀμελείπωσι καθ' ἡμέραν θύοντες, καὶ "εὐχὰς ὑμοῦ καὶ Περσῶν εὐχόμενοι τῷ Θεῷ." καὶ ἡ μὲν ἐπιστολὴ τοῦτο περιεῖχεν.

sacrificia Deo offerentes, & sacra facientes pro gratiarum actione, quod numen eos terræ patriæ legibusque avitis iterum restituisset, feciſſetque ut rex Persarum animo esset erga ipsos benevolo. Et quidem illi maxima in sacrificiis largitate usi summaque in Dei cultu magnificentia Hierosolyma incoluerunt, instituta ea reipublicæ forma, quæ optimatum est paucorum potestate mixta. nam pontifices summæ rerum præfuerunt, donec Asamonæorum genus regnum obtinuit. Ante enim captivitatem & eversionem regnatum quidem fuit à Saulo primo rege & Davide per annos quingentos viginti duos, menses sex, dies decem. At ante reges istos fuberant imperio illorum qui dicti sunt judices & monarchæ: & sub hac reipublicæ forma annos plusquam quingentos egerunt post obitum Moysis & Jesu imperatoris. Atque hæc quidem de Judæis, qui sub Cyro & Dario regibus è captivitate evaserunt, ita se habebant.

9. Samaritæ autem, gens illis infesta & invida, mala multa Judæis intulerunt, & opibus freti, & Persarum cognationem præ se ferentes, ut qui ex iis oriundi. Etenim quæcunque tributa conferre jussi erant à rege in sacrificia, ea dare recusabant, id assequuti, ut equitum magistri sibimet in hoc favorent operamque suam addicerent; & in cæteris nihil reliqui fecerunt, quo Judæis nocere per se aut per alios potuissent. Visum est itaque Hierosolymitanis mittere ad regem Darium, ut Samaritas accusarent. atque legationem obierunt Zorobabelus & alii quatuor ex magistratibus. Cum autem ea, quæ Samaritis crimini & vitio vertebantur, à legatis Rex accepisset, eos dimisit cum literis ad magistros equitum & senatum Samariæ perferendis. illæ autem scriptæ erant hujusmodi verbis. "Darius rex Tanganæ & Sambabæ equitum ma"gistris apud Samaritas, Sadracæ & Bobeloni, "reliquisque illorum conservis in Samaria. Zoro"babelus & Ananias atque Mardochæus, Judæo"rum legati, vos accusaverunt, quod ipsis in ædi"ficatione templi molesti fueritis, neque impen"sas in sacrificia eis præbueritis quas vobis im"peravi. Volo igitur, ut, lecta hac *nostra* epi"stola, è regio fisco tributorum Samariæ omnia "illis suppeditentur, quæ ex sacerdotum senten"tia illis usui esse possunt in sacris faciendis, ut "singulis diebus victimas immolare non cessent, "Deumque precari pro memet & Persarum gen"te." Atque in hanc quidem sententiam scripta erat epistola.

Judæorum legatio ad Darium.

1 Esdr. c. 6.

Darius templum instaurari imperat.

ΚΕΦ. ε'.

Ὅτι Ξέρξης ὁ Δαρείου οἰκείως πρὸς τοὺς Ἰουδαίους διετέθη. καὶ περὶ Ἔσδρα καὶ Νεεμίου.

[m] Δαρείου δὲ τελευτήσαντος Δαλαβὼν τὴν βασιλείαν [n] Ξέρξης ὁ παῖς αὐτοῦ, ἐκληρονόμησεν αὐτοῦ καὶ τῶν

CAP. V.

Quod Xerxes Darii filius magna Judæos benevolentia prosequutus est. itemque de Esdra & Neëmia.

MOrtuo autem Dario, in regnum succeſſit filius ejus Xerxes, qui pari ac ille pietate & ho-

Xerxes Darii in regnum succedit.

s Ἐπιτελοῦντες,] Ἱερουργοῦντες *Hen.* & *Vat.*

t Ἐπιδαψιλευόμενοι] Ἐπεδαψιλεύοντο. & mox κατῴκησαν δὲ ἐν τοῖς *Hen.* & *Busb.* quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *immolabant. Habitabant autem* &c.

u Ἀρχιερεῖς,] Ἱερεῖς *Hen. Busb. Zonar.* & *Epiphan.* De Judæorum regiminis forma vide *Seldenum* in lib. 2. *de Synedriis* c. 15. §. 12. & *H. Conringium* de *Rep. Hebr.* c. 54.

x Πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας] Πρὸ deest *Hen.*

y Ἀναστάσεως] Ita *Hen.* & *Vat.* in *Editis* ἀναβάσεως. *ante captivitatem & transmigrationem* vertit *Epiphan.*

z Ἀρξαμένου] Sic *Hen.* & *Vat.* ἀρξάμενοι in *Editis.*

a Πλείοσιν ἢ πεντακοσίοις] Eo modo *Hen. Busb.* & *Zon.* πλέον in *Editis.*

b Τὸν Περσῶν] Τῷ Περσῶν *Hen.* & *Busb.*

c Ἱππάρχους] Tam hic quam alibi mallem ἱππάρχας. nisi quod ἱππάρχους legerint *Epiphan.* & *Zonaras.*

d Προσδάζοντας] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* προσδάζοντας εἰς τοῦτο in *Editis.*

e Δι' αὐτῶν] Δι' ἑαυτῶν *Hen.* & *Vat.*

f Σαμβαδᾶ] Juxta *Epiphanii* libros Σαμβαλᾶ aut Σαμβαναῖ.

g Σαμαρειτῶν,] Καὶ Σαμαρειτῶν *Hen.* & *Vat.* καὶ Σαμαρείτας legisse videtur *Epiphan.*

h Βοβήλωνι,] Βαβδωνι *Vat.* Βαβήλωνι *Gall.* Βαβήλωνι *Hen.* in *Epiphanii* libris *Velseni.*

i Συνδούλοις αὐτῶν] Vide *Brissonium* de *Regno Persarum*, l. 1. p. 22. *Edit. Commel.*

k Τῶν φόρων τῆς Συμαρείας,] Τῶν φόρων τῆς Σαμ. *Vat.*

l Πρὸς τὰς θυσίας] Πρὸς θυσίας *Vat.*

m Δαρείου δὲ τελευτήσαντος Δαλαβὼν τὴν βασιλείαν Ξέρξης] Artaxerxes seu Ασθασασθὰ vocatur Esdr. VIII. sub quo Esdras è Babylone in Judæam rediit. SPANH.

n Ξέρξης] *Al.* αὐτοῦ παῖς ὁ Ξέρξης.

honore Deum prosequutus est. ejus enim cultui omnem similiter ac pater curam adhibuit, & prolixa erat in Judæos benevolentia. Atqui illo tempore pontifex erat Jesu filius, nomine Joacimus. Babylone autem erat etiam vir justus, bonæque apud omnes existimationis, primarius populi sacerdos, Esdras appellatus. qui, utpote legum Moysaïcarum admodum peritus, Xerxis regis amicitiam *tunc temporis* consequitur. Cum autem statuisset Hierosolyma ascendere, & de Judæis Babylone degentibus aliquot secum ducere, petiit à Rege literas sibi dari ad Syriæ satrapas, ut ex illis cognoscerent qui vir esset. Atque Rex ad satrapas hujusmodi epistolam scripsit. "Rex regum Xer-
"xes Esdræ sacerdoti atque divinæ legis profesſo-
"ri salutem. Meæ humanitatis esse ratus, ut Ju-
"dæis & sacerdotibus eorum & Levitis, qui *adhuc*
"in regno nostro agunt & Hierosolyma proficis-
"sci volunt, eò commigrare liceat, hanc potesta-
"tem ut habeant imperavi. Quicunque *igitur*
"id habet in animo, abeat, quemadmodum & mi-
"hi & septem meis consiliariis visum est, * ut con-
"venienter legi Dei ea inspiciant quæ in Judæa
"aguntur, ferantque munera Israëlitarum Deo,
"quæ ego & amici vovimus; item auri & argenti
"quicquid inventum fuerit in Babyloniorum re-
"gione Deo dicatum, id omne Hierosolyma de-
"portent ut sacra Deo fiant. & quicquid ipse ex
"auro & argento conflare volueris, id tibi tuisque
"fratribus facere liceat. Sacra quoque vasa tibi *in*
"*manus* data *Deo* dedicabis, & quicquid tibi in
"mentem venerit illud etiam fieri curabis, impen-
"sis è fisco regio sumptis. Quin & quæstoribus
"Syriæ Phœniciæque scripsi ut diligentiam adhi-
"beant ad omnia quæ Esdras sacerdos & legum
"Dei interpres illis mandaverit. Et ut Deus nul-
"lam in me posterosque meos iram effundat, volo
"ut omnia usque ad tritici coros centum Deo ex
"lege præstentur. Ac vobis præterea denuncio,
"ne cui sacerdoti, aut Levitæ, aut sacro cantori,
"aut janitori, aut sacro ministro, aut templi scri-
"bæ, tributum ullum imperetis, neque aliud quod-
"vis illis insidiarum ergo aut oneris. Tu vero,
"Esdra, pro ea qua præditus es divina sapientia,
"statuito judices legis tuæ peritos, qui in tota Sy-
"ria & Phœnicia jus dicant, imperitosque istam
"docebis, ut si quis è popularibus tuis Dei aut
"Regis legem fuerit transgressus, pœnas det *me-*
"*ritas debitasque*, utpote qui non per ignorantiam
"contra eam fecerit, sed cum eam noverit, auda-
"cter spreverit & contempserit. ii autem plectan-
"tur vel morte vel pecunia. Vale.

Joacimus pontifex.

Esdras Babylone Hierosolyma proficiscitur. 1 Esdr. c. 7. & 2 Esdr. c. 8.

Artaxerxis literæ ad Esdram. 1 Esdr. c. 8. & 2 Esdr. c. 8.

2. Cum autem Esdras has literas accepisset, supra modum exhilaratus est, Deumque cœpit adorare, Regi erga ipsum benignitatem ei acceptam deberi agnoscens: quam ob rem gratias se ei maximas habere dicebat. Atque ubi Babylone epistolam Judæis legerat qui illic forte aderant, eam quidem apud se retinebat, exemplar vero ejus in Me-

Esdras Deo gratias agit de Regis benevolentia. 1 Esdr. c. 8. & 2 Esdr. c. 8.

πρὸς Θεὸν δυσέβειάν τε & τιμωρίαν. ἅπαντα γὰρ ἀκωλύτως τῷ πατρὶ τὰ πρὸς τ' θρησκείαν ἐποίησε, καὶ πρὸς τοὺς Ιουδαίους ἔσχε [o] Φιλοπιμότατα. κατ' ἐκεῖνον δ' τ' καιρὸν ἀρχιερεὺς ὢν Ιησοῦ παῖς, Ιωακίμου ὄνομα. ἦν δὲ & ἐν Βαβυλῶνι δίκαιος καὶ ἀνὴρ, καὶ δόξης ἀπολαύων ἀγαθῆς παρὰ τοῖς πολίταις, πρῶτος & ἱερεὺς & λαοῦ, καλούμενος [P] Εσδρας· ὃς, τὸν Μωϋσέως νόμων ἱκανῶς ἐμπειρότατος ὤν, γνοὺς φίλος τῷ βασιλεῖ Ξέρξῃ. γνοὺς δὲ ἀναβῆναι εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, & ἐπαγαγέσθαι τινὰς τῶν ἐν Βαβυλῶνι τυγχανόντων Ιουδαίων, παρεκάλεσε τ' βασιλέα δοῦναι αὐτῷ περὶ τοὺς σατράπας τ' Συρίας ἐπιστολὰς, ἀφ' ἧς αὐτοῖς γνωρισθήσεται τίς εἴη. ὁ δὲ βασιλεὺς γράφει πρὸς τοὺς σατράπας ἐπιστολὴν τοιάνδε. "[q] Βασιλεὺς βασιλέων Ξέρξης Εσδρᾳ ἱερεῖ "καὶ ἀναγνώστῃ [r] & θείᾳ "νόμῳ χαίρειν. Τῆς ἐμαυτοῦ φιλανθρωπίας ἔργον εἶναι νο-
"μίσας τὸ τοὺς βουλομένους [s] ἐκ & τῶν Ιουδαίων ἐθνῶν, καὶ ἱε-
"ρέων καὶ Λευιτῶν ὄντων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ [t] σωπαπάσι-
"ρειν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, τοῦτο προστάξαι. καὶ ὁ βουλόμενος
"ἀπίτω, καθάπερ [v] ἔδοξε κἀμοὶ καὶ τοῖς ἑπτὰ μου συμβούλοις,
"ὅπως [x] τὰ κατ' τὴν Ιουδαίαν ἐπισκέψωνται τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ
"ἀκολούθως, καὶ ἀπενέγκωσι δῶρα τῷ Ισραηλιτῶν Θεῷ,
"ἅπερ ἠυξάμην ἐγώ τε καὶ οἱ φίλοι· [y] καὶ ἀργύριον καὶ χρυ-
"σίον ὅσον ἂν εὑρεθῇ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βαβυλωνίων ἀνομα-
"σμένῳ τῷ Θεῷ, τοῦτο πᾶν [z] εἰς Ιεροσόλυμα κομισθῆναι τῷ
"Θεῷ εἰς τὰς θυσίας. πάντα τε ὅσα βούλῃ ἐξ ἀργύρου καὶ χρυ-
"σοῦ καταskευάσαι, ποιεῖν ἐξέστω σοι μετὰ τῶν ἀδελφῶν. καὶ τὰ
"δεδομένα σοι ἱερὰ σκεύη ἀναθήσεις, καὶ ὅσων ἂν ἀπαίτησις λά-
"βῃς, καὶ ταῦτα προστεθεράπευσαι, τ' εἰς αὐτὰ δαπανῶν ἐκ τοῦ
"βασιλικοῦ πιστούμενος χαλκοφυλακίαν. ἔγραψα δὲ καὶ τοῖς
"χαλκοφύλαξι τ' Συρίας καὶ τ' Φοινίκης, ἵνα τῶν παρὰ Εσδρα
"τοῦ ἱερέως καὶ ἀναγνώστου τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων ἐπισταλέντων
"ἐπιμεληθῶσιν. ὅπως δὲ μηδεμίαν ὀργὴν ἐπ' ἐμὲ λάβῃ τὸ
"θεῖον ἢ [a] τοὺς ἐμοὺς ἐκγόνους, πάντα αἰτῶ καὶ [b] μέχρι τοῦ
"πυροῦ κόρων ἑκατὸν ἀπιτελεῖσθαι τῷ Θεῷ κατὰ τ' νόμον. καὶ ὑ-
"μῖν δὲ λέγω ὅπως τοῖς ἱερεῦσι, καὶ Λευίταις, καὶ ἱεροψάλ-
"ταις, καὶ θυρωροῖς, καὶ [c] ἱεροδούλοις, καὶ γραμματεῦσι τῶ
"ἱερῶ, μητε φόρους ἐπιτάξητε, μήτε ἄλλο μηδὲν ἐπίβα-
"λον ἢ φορικὸν εἰς αὐτοὺς γράψῃ. καὶ σὺ δὲ, Εσδρα, κατὰ τ'
"τῶ Θεῶ σοφίαν ἀπόδειξον κριτὰς, ὅπως [d] δικάσωσιν
"ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ πάσῃ, τοὺς ἐπισταμένους σὺ τ' νόμον,
"[e] καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι παρέξεις αὐτὸν μαθεῖν, ἵν' ἄν τις τῶν
"ὁμοεθνῶν σὺ παραβαίνῃ τ' τοῦ Θεοῦ νόμον ἢ τ' βασιλι-
"κὸν, ὑπόσχῃ τιμωρίαν, ὡς ὲ κατ' ἄγνοιαν αὐτὸν πα-
"ραβαίνων, ἀλλ' ὡς ἐπισταμένου μὲν, τολμηρῶς δὲ
"παρανόμων καὶ καταφρονῶν. κολασθήσονται δὲ ἢ θανάτῳ
"ἢ ζημίᾳ χρηματικῇ. ἔρρωσο.

β'. Λαβὼν δὲ Εσδρας τοὐτων τὼν ἐπιστολῶν, εὐφρανθη, καὶ τῷ Θεῷ προσκυνεῖν ἤρξατο, & τὸ βασιλέως πρὸς αὐτὸν χρηστὸν καὶ ἐκεῖνον αἴτιον ὁμολογῶν μεγάλης· καὶ διὰ τοῦτο τὸν πᾶσαν αὐτῷ χάριν ἔλεγεν [f] εἰδέναι. ἀναγνοὺς δ' ἐν Βαβυλῶνι τὼν ἐπιστολὼν τοῖς αὐτόθι παροῦσιν Ιουδαίοις, αὐτὸς μὲν κατέσχε· τὸ δ' ἀντίγραφον αὐτῆς [g] πρὸς πάν-

τας

[o] Φιλοτιμότατα.] Φιλοτιμοτάτως *Gall.*

[p] Εσδρας·] *Al.* Εζδρας.

[q] Βατιλεὺς βασιλέων Ξέξης] Artaxerxes seu Arthasachsta dicitur Esd. VII. 11. SPANH.

[r] Τῇ θείᾳ νόμῳ χαίρειν.] Τῶν & Θεοῦ νόμων *Vat.*

[s] Εκ & τ' Ιουδαίων ἐθνῶν,] Εκ & Ιουδαίων ἐθνῶν *Vat.*

[t] Σωπαπάσιρειν·] Απαίρειν LXX. Gen. XXXIII. 17. SPANH.

[v] Εδοξε κἀμοὶ] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἔδοξέ μοι in *Editis.*

[x] Τὰ κατ' τὴν Ιουδαίαν ἐπισκέψωνται] Iterum ex *MSS.* & 3 *Esdr.* c. 8. v. 12. Videsis *J. Clericum* ad *Esdræ* locum. τὰ deest *Editis.* HUDS. Vet. *quatenus Judæam visitent*, non legit itaque κατ'. COCC.

* *Ut convenienter legi Dei ea inspiciant quæ in Judæa aguntur,*] Ut Judææ rem agant, quemadmodum Dei lex postulat, *Castal.*

[y] Καὶ ἀργύριον καὶ χρυσίον] Καὶ ἀσχυρὸν καὶ χρυσὸς ὅσος *Hen. Busb. Zonar.* & mox ὠνομασμένῳ, & dein τοῦτον πάντα.

[z] Εἰς Ιεροσόλυμα κομισθῆναι] Κιλεῦφ εἰς Ιεροσ. &c. *Zonar.*

[a] Τοὺς ἐμοὺς ἐκγόνους,] Τοὺς ἐμοὺς οὐλίμους ἐκγόνους *soli Hen.* & *Vat.*

[b] Μέχρι & πυροῦ] Plenius aliquanto in utroque *Esdra*, in *Vero Esdra* ad hunc modum, *usque ad argenti talenta centum, triciti coros centum, vini & olei batos centenos, & salis sine ulla præscriptione.* in *Pseudo-Esdra*, paulo aliter, *usque ad argenti talenta centum, item frumenti coros centum, aliaque omnia abunde* &c

[c] Ιεροδούλοις,] Ιεροδοῦλοι sunt quos Hebræi *Nethinim* vocant. & apud Græcos fuerunt servi & ancillæ consecratæ. Videsis *Milnerum* de *Nethinim* sive *Nethinæis*, sect. VI. *Epiphanius* legisse videtur ἱεροδούλοις, γραμματεῦσι & ἱερῶ.

[d] Δικάσωσιν ἐν Συρίᾳ] Δικάζωσιν in *MSS.*

[e] Καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι] Sic *MSS. Zonar.* & *Epiphan.* καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι & παρέξεις in *Editis.*

[f] Εἰδέναι.] Ita *Hen.* οἰδέναι in *reliquis.*

[g] Πρὸς πάντας ἔπεμψε τοὺς ὁμοεθνεῖς,] Πρὸς ἅπαντας *Vat.*

h Με-

τας ἔπεμψε τὸς ὁμοεθνεῖς, τὸς ἐν τῇ Μηδίαν ὄντας. [h] μαθόντες δ' ἔτοι τὸ βασιλέως ἐς τὸν πρὸς τὸν Θεὸν [i] εὐσέβειαν καὶ τὸ πρὸς τὸν Ἔσδραν εὔνοιαν, ἅπαντες μὲν [k] ὑπερηχάπησαν· πολλοὶ δ' αὐτῶν, καὶ τὰς κτήσεις ἀναλαβόντες, ἦλθον εἰς Βαβυλῶνα, σπεύδοντες τὸν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα κάθοδον. ὁ δὲ πᾶς λαὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν χώρᾳ ἔμενε. διὸ καὶ δύο φυλὰς εἶναι συμβέβηκεν ὑπό τε τὴν Ἀσίας καὶ τὴν Εὐρώπης, Ῥωμαίοις ὑπακούσας. αἱ δὲ δέκα φυλαὶ πέραν εἰσὶν Εὐφράτου ἕως δεῦρο, μυριάδες ἄπειροι, καὶ ἀριθμῷ γνωσθῆναι μὴ δυνάμεναι. ὡς δὲ Ἔσδραν ἀφικνοῦνται, ἱερέων, [l] καὶ Λευιτῶν, καὶ θυρωρῶν, καὶ ἱεροψαλτῶν, καὶ ἱεροδούλων πολλοὶ τὸ ἀριθμόν. συναγαγὼν δὲ τοὺς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας [m] εἰς τὸ πέραν τοῦ Εὐφράτου, καὶ τρεῖς ἡμέρας διατρίψας ἐκεῖ ἡμέρας, νηστείαν αὐτοῖς παρήγγειλεν, ὅπως δεήσας πείσωσι τῷ Θεῷ περὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας, καὶ μηδὲν κατὰ τὴν ὁδὸν παθεῖν ἄτοπον, ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἢ τινος ἄλλης δυσκόλου συμπεσούσης αὐτοῖς. ἔφασαν γὰρ ὁ Ἔσδρας [n] εἰπεῖν τῷ βασιλεῖ, ὅτι διασώσει αὐτοὺς ὁ Θεὸς, [o] ἀκατηξίωσεν ἵππους αὐτὸν αἰτῆσαι τοὺς συμπέμψοντας. πεισάμενοι δὲ τοὺς δεήσας, ἄραντες ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου δωδεκάτῃ τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ ἑβδόμου ἔτους τῆς Ξέρξου βασιλείας, παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα μηνὶ πέμπτῳ [p] τοῦ αὐτοῦ ἔτους. ἐπέδωκε τοῖς φυλάξιν ὁ Ἔσδρας, δοὺς ἐκ τῶν τῶν ἱερέων χειρῶν, παρέσησε τὰ ἱερὰ χρήματα, ἀργυρᾶ παλαιὰ [q] ἑξακόσια πεντήκοντα, σκεύη ἀργυρᾶ παλαιὰ ἑκατὸν, [r] χρυσοῦ σκεύη παλαιὰ εἴκοσι, [s] χαλκᾶ σκεύη χρυσοῦ χρειττονα [t] σταθμῷ παλαιὰ δώδεκα. ταῦτα γὰρ ἐδωρήσαντο ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἐν Βαβυλῶνι μένοντες Ἰσραηλῖται. ἐπιδοὺς δὲ ταῦτα τοῖς ἱερεῦσιν ὁ Ἔσδρας, [v] ἀπέδωκε τῷ Θεῷ τὰς ἐκ τῶν ὁλοκαυτώσεων νενομιζομένας γίνεσθαι θυσίας, ταύρους δώδεκα ὑπὲρ κοινῆς τοῦ λαοῦ σωτηρίας, [x] κριοὺς ἐνενήκοντα, καὶ ἄρνας ἑβδομήκοντα δύο, ἐρίφους εἰς ἐξίλασιν τῶν ἡμαρτημένων δώδεκα. τοῖς δὲ τοῦ βασιλέως οἰκονόμοις καὶ τοῖς ἐπάρχοις τῆς Κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης τὰ γράμματα τοῦ βασιλέως ἀπέδωκεν. οἱ δὲ τὸ προσταχθὲν ὑπ' αὐτοῦ ποιεῖν ἀναγκῶ ἔχοντες, ἐτίμησάν τε τὸ ἔθνος, καὶ πρὸς πᾶσαν αὐτῷ χρείαν συνήργησαν.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ἐβουλεύσατο Ἔσδρας, [y] προσεχώρησε δ' αὐτῷ, κρίναντι αὐτὸν ἄξιον εἶναι τοῦ Θεοῦ τῶν βουλημάτων ἀεὶ χρηστότητος καὶ δικαιοσύνης. χρόνῳ δὲ ὕστερον προσελθόντων αὐτῷ τινῶν, καὶ κατηγορούντων ὡς τινες ἐκ τοῦ πλήθους καὶ τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν παραβεβήκασι τὴν πολιτείαν, καὶ λελύκασι τοὺς [z] πατρίους νόμους, ἀλλοεθνεῖς ἠγμένοι γυναῖκας, καὶ τὸ ἱερατικὸν γένος [a] συγκεχύκασι, δεομένων δὲ βοηθῆσαι τοῖς νόμοις, μὴ κινεῖν ἐπὶ πᾶσι ὀργὴν λαῶν [b ὁ Θεὸς,] πάλιν αὐτὸς εἰς συμφορὰς ἐμβάλῃ, διέῤῥηξε μὲν ὑφ' ὑπὸ λύπης τὴν ἐσθῆτα, [c] καὶ τὴν κεφαλὴν ἢ τὰ γένεια ὑβρίζων [d] ἐπὶ τὴν γῆν ἑαυτὸν

diam ad omnes gentis ſuæ homines miſit. Illique, cognita Regis erga Deum pietate & erga Eſdram benevolentia, omnes vehementer ſunt lætati; multi vero ex iis cum re ſua familiari Babylonem ſe contulerunt, ut qui Hieroſolyma revertendi deſiderio tenebantur. Omnis autem multitudo Iſraëlitarum in ea regione manſit. Quapropter duæ tantum tribus per Aſiam atque Europam ſub Romano degunt imperio. Decem autem reliquæ tribus uſque in hodiernum diem loca ultra Euphratem colunt, infinita hominum millia, nec numero comprehendenda. Cæterum ad Eſdram quamplurimi veniunt ex ſacerdotibus, & Levitis, & janitoribus, & ſacris cantoribus, & templi miniſtris. Itaque cum captivos, *quotquot eum comitarentur*, in locum ultra Euphratem coëgiſſet, ibique per triduum moratus eſſet, jejunium illis indixit, ad Deum precibus implorandum, ut ſaluti ipſorum proſpiceret, ne quid mali in itinere paterentur, aut ab hoſtibus, aut à re alia difficili illis objecta. Regi enim Eſdras ante dixerat, Deo curæ fore ut illos ſervaret; atque adeo noluit ab eo equites petere, qui eos deducerent. Peracta autem ſupplicatione, ab Euphrate profecti duodecimo die menſis primi, anno regni Xerxis ſeptimo, Hieroſolyma perveniebant ejuſdem anni menſe quinto. Atque illico Eſdras gazæ cuſtodibus ſacram pecuniam tradidit, argenti talenta ſexcenta quinquaginta, vaſa argentea talentorum centum, vaſa aurea viginti talentorum, & vaſa ærea auro meliora pondo duodecim talentorum. Hæc enim rex & ejus conſiliarii & omnes in Babylone manentes Iſraëlitæ donaverant. Eſdras autem, cum iſta ſacerdotibus tradidiſſet, Deo in holocauſta legitimas immolavit hoſtias, tauros duodecim pro univerſi populi ſalute, arietes nonaginta & agnos duos & ſeptuaginta, & capros piaculares duodecim. Regis etiam diſpenſatoribus & præfectis Cœles-Syriæ Phœniciæque ſcriptas à Rege reddidit epiſtolas. Illi vero, quod facere neceſſe habuerint quæ à Rege erant imperata, & gentem *noſtram* honorarunt, & ei ſi quid opus eſſet adjumento fuerunt.

Qui cum Eſdra babylone profecti ſunt, 1 Eſdr. c. 8. & 2 Eſdr. c. 8.

Eſdras jejunium indixit. 1 Eſdr. c. 8. & 2 Eſdr. c. 8.

Sacerdotibus ſacram ſupellectilem committit. 1 Eſdr. c. 8. & 2 Eſdr. c. 8.

3. Et hæc quidem erant quæ ab ipſo Eſdra conſulebantur, eique *omnia* ex ſententia ſucceſſerunt; Deo ipſum, ut puto, ob probitatem & juſtitiam dignum exiſtimante, cui *ſapienter* conſulta *feliciter* cederent. Aliquanto autem poſt, cum nonnulli eum conveniſſent, & detuliſſent quoſdam è populo, & ſacerdotes, & Levitas, ut qui contra reipublicæ inſtituta fecerant & patrias leges labefactarant, ex alienigenis ductis uxoribus, genuſque ſacerdotale confuderant; oraſſentque ut legibus ſubveniret, ne in univerſos abſque diſcrimine ſæviat *Dei* ira, faciatque ut in calamitates iterum recidant: *iſtis auditis*, præ mœrore ſtatim veſtimenta conſcidit, & vulſa capitis cæſarie barbaque mutilata

Eſdræ indicatur populum ab externorum affinitate non abſtinere. 1 Eſdr. c. 9. & 2 Eſdr. c. 8.

Cogitabundus & mœſtus humi jacet.

h Μαθόντες δ' ἔτοι] Μαθόντες δ' ἔτοι τὸ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ *Vat.*

i Εὐσέβειαν] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Δμέναι in *Editis*

k Υπερηχάπησαν] Ita etiam in pleriſque *MSS.* & *Epiphan.* ὑπερηθησαν *Busb.* & *Zonar.* ὑπερηγαθησαν ex conjectura Cl. *Louthii.*

l Καὶ Λευιτῶν, καὶ θυρωρῶν,] Tres ſpecies Levitarum, θυρωροὶ, ἱεροψάλται, ἱερόδουλοι. REL.

m Εἰς τὸ πέραν] Ad fluvium *Ahavam* jejunium indixiſſe dicit *Verus Eſdras*, c. 5. (de quo videſis J. *Clericum*, ad locum) ad fluvium qui *Thera* dicitur id factum eſſe dicitur factum eſſe dicit *Pſeudo-Eſdras*, c. 8.

n Εἰπεῖν τῷ βασιλεῖ,] Sic *Vat.* & *Hen.* εἶπεν in *cæteris.*

o Οὐ κατηξίωσεν ἵππους] Ita *Vat.* οὐκέτι ἠξίωσεν *Hen.* quo modo forſan *Epiphan.* qui vertit, *jam non petiit* &c. in *Editis* καὶ ὃ κατηξίωσεν.

p Τοῦ αὐτοῦ ἔτους.] Τοῦ ἑβδόμου ἔτους *Vat.*

q Ἑξακόσια πεντήκοντα,] Ita *MSS. Vet. Interpr.* & uterque *Eſdras.* χμ'. in *Editis.*

r Χρυσᾶ σκεύη] In *Vero Eſdra*, c. 8. *auri centum talenta, crateres aureos viginti, mille drachmarum.* in *Pſeudo-Eſdra*, c. 8. *auri talenta centum, aurea vaſa viginti, area* &c. Ex verbis *Eſdræ prioris* legendum cenſet *Petitus* (in *Animadverſ. ὠικδότοις* tom. 4. p. 160.) χρυσᾶ σκεύη ταλάντων ή.

s Χαλκᾶ σκεύη χρυσοῦ κρείττονα] Æs iſtud erat aurichalcum, quod olim omnium metallorum pretioſiſſimum habitum.

t Σταθμῷ παλαίντων δώδεκα.] Σταθμὸν ἔλκοντα ταλάντων *Hen.* & *Busb.* σταθμὸν ἔχοντα ταλάντων *Vat.* atque ita forſan *Epiphan.* qui vertit, *habentia pondo talenta duodecim.*

v Απέδωκε τῷ Θεῷ] Επέδωκε καὶ τῷ Θ. *Hen.* ἐπέδωκε ἢ τῷ Θ. *Busb.*

x Κριοὺς ἐνενήκοντα,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* perperam in *Editis* κριοὺς καὶ ἄρνας ιθ'. in *Vero Eſdra* κριοὺς ἐνενηκοντάξ, ἀμνοὺς ἑβδομηκοντάδυο. in *Pſeudo-Eſdra* κριοὺς ἐνενηκοντάξ, ἄρνας ἑβδομηκονταδύο.

y Προσεχώρησε δ' αὐτῷ,] Προσεχώρησαν *Vat.* Verum hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* ταῦτα μὲ οὖν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐβουλεύσατο Ἔσδρας, προσεχώρησεν αὐτῷ.

z Πατρῴους νόμους,] Ita *MSS.* πατρίους in *Editis.*

a Συγκεχύκασι,] Συγκεχυκότες *Busb.* & *Vet. Interpr.*

b [Ο Θεὸς,] Ut ſenſus conſtaret, ὁ Θεὸς inſerui. uncis tamen incluſum dedi, quod abſit tam *MSS.* quam *Editis.*

c Καὶ τὴν κεφαλὴν] Καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπάρασεν καὶ τὰ γ. in *MSS.* Pro vulgata lectione facit *Vet. Interpr.*

d Επὶ τὴν γῆν ἑαυτὸν ἔῤῥιψεν,] Ita cum *Epiphanio.* ἐπὶ τὴν

tilata ſemet humi proſtravit, quod primores populi hoc in ſe crimen admiſerint. atque ſecum reputans, ſibi non obtemperatum iri, ſi juberet eos uxores cum liberis foras ejicere, nolebat ſe à terra attollere. Itaque ad eum confluebant quotquot boni erant æquique, & ipſi lugentes ſimiliterque ac ille quæ facta erant dolentes. Cum autem Eſdras humo ſurrexiſſet, paſſis in cœlum manibus dicebat, ſe quidem pudere ſublatis oculis illud contueri, quod graviter adeo deliquerit populus, obliti illorum quæ patribus noſtris ob peccata ab illis commiſſa acciderant: Deum vero, qui ſemen aliquod & reliquias è calamitate eorum ac captivitate conſervaverat, & rurſus Hieroſolyma ſuamque in terram reduxerat, quique reges Perſarum eò perpulerat ut vicis illorum miſererentur, ſupplex orabat, ut & illorum in præſentiarum delictis ignoſceret; qui licet commeriti fuerint ut morte plectantur, Dei tamen *erga ipſos* benignitati in laudem *quammaxime* ceſſurum eſſe, ſi illis ſupplicium remiſerit.

Eſdras populi peccata confitens Dei miſericordiam implorat. 1 Eſdr. c. 9. & 2 Eſdr. c. 8.

4. Atque ille quidem orandi finem fecit. Dum vero omnes, qui ad eum cum uxoribus & liberis convenere, ploratum ederent, quidam nomine Achonius, Hieroſolymitanorum primus, cum adiit, dicebatque, illos quidem ſeſe peccato obſtrinxiſſe, qui cum alienigenis habitarint uxoribus; eique ſuadebat, ut omnes ad uxores cum liberis ſuis repudiandas juramento adigeret, & ſi quis legi parere nollet in eum animadverteret. His itaque perſuaſus Eſdras, principibus ſacerdotum & Levitarum & Iſraëlitarum jusjurandum detulit, ſe uxores liberoſque ſecundum Achonii conſilium dimiſſuros eſſe. Atque ubi jurarunt, è templo digreſſus contendit ad cœnaculum Joannis filii Eliaſibi: ubi tota ea die commoratus, nec cibi quidquam nec potus præ mœrore attigit. Cum autem edictum eſſet, ut omnes ex captivitate reduces Hieroſolyma convenirent, adeo ut quicunque intra duos aut tres dies non ſtitiſſet è populi cœtu ſemoveretur, ejuſque bona ſacra forent ex ſenatorum decreto, Judaïcæ & Benjamiticæ tribus homines intra triduum coïverunt vigeſimo die menſis noni, qui Hebræis Chaſleus dicitur, Macedonibus vero Apellæus. At poſtquam conſederunt in ſuperiore parte templi, ſenioribus etiam una præſentibus, quibus moleſtiam creabat frigus, Eſdras, cum ſurrexiſſet, accuſabat eos, dicens, quod crimen commiſerint, qui uxores duxerint ex gente aliena. Veruntamen nunc licere illis facere rem Deo gratam & ſibimet ſalubrem & frugiferam, ſi uxorum conſortio renunciarint. Ad hæc tota concio exclamavit, ſe quidem hoc facturos eſſe: multitudinem vero magnam eſſe, & anni tempeſtatem hibernam, & opus non unius aut duorum dierum eſſe. Quocirca qui iſtis præſunt, quique cum alie-

Achonius Eſdram conſolatur, eique conſilium dat. 1 Eſdr. c. 10. & 2 Eſdr. c. 8.

Populo ſuadetur ut mulieribus extraneis renuncient. 1 Eſdr. c. 10. & 2 Eſdr. c. 8.

ἔρριψεν, ὅτι τῷ τὴν αἰτίαν ταύτην λαβεῖν τοὺς πρώτους τῶν λαῶν. λογιζόμενος δ', ὅτι, ἐὰν ἐκβαλεῖν αὐτοὺς τὰς γυναῖκας καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν προσαχθέντα τέκνα, οὐκ ἀκουσθήσεται, διέμενεν ὅπου τῆς γῆς κείμενος. συνέτρεχον οὖν πρὸς αὐτὸν [c] οἱ μέτριοι πάντες, κλαίοντες καὶ αὐτοί, [f] καὶ τὰ ὑπὲρ τῷ γεγενημένῳ λύπης συμμεταλαμβάνοντες. ἀνασχὼν δ' ἀπὸ τῆς γῆς ὁ Εσδρας, καὶ τὰς χεῖρας ἀναβλέψας εἰς τὸ ὄρεγμον, αἰσχύνεσθαι μὲν ἔλεγε εἰς αὐτὸν ἀναβλέψαι, διὰ τὰ ἡμαρτημένα τῷ λαῷ, ὃς τὰ μνήμης ἐξέβαλε τὰ τοῖς πατράσιν ἡμῶν διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν συμπεσόντα· παρεκάλει δ' τὸν Θεὸν σπέρμα τι καὶ λεῖψανον ἐκ τῆς τότε συμφορᾶς αὐτῶν καὶ αἰχμαλωσίας σῶσαι τε, καὶ πάλιν εἰς Ιεροσόλυμα καὶ [g] τὴν οἰκείαν γῆν ἀποκαταστῆσαι, [h] καὶ τοὺς Περσῶν βασιλέας ἀναγκάσαι λαβεῖν οἶκτον αὐτῶν, καὶ συγγνώμονῆσαι τοῖς νῦν ἡμαρτημένοις· ἄξια μὲν θανάτου πεπληκέναι, εἶναι δ' ὅτι τῇ τοῦ Θεοῦ χρηστότητι καὶ τούτους ἀφεῖναι τῆς κολάσεως.

δ'. Καὶ ὁ μὲν ἐπαύσατο τῆς εὐχῆς. θρηνούντων δὲ πάντων ὅσοι πρὸς αὐτὸν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις συνῆλθον, [i] Αχώνιός τις ὀνόματι, πρῶτος τῶν Ιεροσολυμιτῶν προσελθὼν, αὐτὸς μὲν ἁμαρτεῖν ἔλεγε, ἀλλοεθνεῖς συνοικησαμένους γυναῖκας· ἐπῆλθε δ' αὐτὸν ἐξορκίσαι πάντας, ἐκβαλεῖν αὐτάς καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγονότα, κελεύσαντα δὲ τοὺς μὴ [k] ὑπακούσαντας τῷ νόμῳ. πεισθεὶς οὖν τούτοις ὁ Εσδρας, ἐποίησεν ὀμόσαι τοὺς ἡγεμόνας τῶν ἱερέων καὶ τῶν Λευιτῶν καὶ Ισραηλιτῶν, ἀποπέμψασθαι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα κατὰ τὴν [l] Αχωνίου [m] συμβουλήν. λαβὼν δὲ τὸν ὅρκους, ἀφ' οὗ ὥρμησεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ εἰς τὸ [n] παστοφόριον Ιωάννου τοῦ Ελιασίβου. καὶ μηδενὸς ὅλως διὰ τὴν λύπην γευσάμενος, [o] ἐκείνην τὴν ἡμέραν διήγαγεν αὐτόθι. γνωσθέντος δὲ κηρύγματος, ὥστε πάντας τοὺς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας συνελθεῖν εἰς Ιεροσόλυμα, ὡς τῶν ἐν δυσὶν ἢ τρισὶν ἡμέραις οὐκ ἀπαντησάντων, ἀπαλλοτριωθησομένων τε πληθυος, καὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν κατὰ τὴν τῶν πρεσβυτέρων κρίσιν ἀφιερωθησομένης, συνῆλθον οἱ [p] ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος ἐν τρισὶν ἡμέραις, εἰκάδι δὲ ἐνάτου μηνός, ὃς κατὰ μὲν Εβραίους [q] Τεβέθ, κατὰ δὲ Μακεδόνας Απελλαῖος καλεῖται. καθισάντων δὲ ἐν τῷ [r] ὑστέρῳ τοῦ ἱεροῦ, παρόντων ἅμα καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τοῦ [s] κυρίως ἀνδρὸς ἀφορισμένου, ἀναστὰς Εσδρας, ἤπατο ἐκείνους, λέγων παρανομῆσαι γήμαντας ἐκ ἐθνῶν γυναῖκας. νῦν μέντοι γε ποιῆσαι αὐτοὺς, τῷ μὲν Θεῷ κεχαρισμένα, συμφέροντα δὲ αὐτοῖς, ἀποπεμψαμένους τὰς γυναῖκας. οἱ δὲ ποιῆσαι μὲν τάχος πάντες ἐψηφίσαντο· τὸ δὲ πληθος εἶναι πολὺ, καὶ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους χειμέριον, καὶ τὸ ἔργον ἐκ μιᾶς οὐδὲ δευτέρας ὑπάρχειν ἡμέρας. ἀλλ' οἵτε ἡγεμόνες [t] τότε, [v] καὶ οἱ συνοικοῦντες [x] τῶν

γλώττ in *Editis*. κὲ ἐπὶ τὴν γλῶ *Hen.* & *Busb.*

e Οἱ μέτριοι] Μέτριοι, *bonæ mentis*. REL.

f Καὶ τὰ ἐπὶ] Illud κὲ è *Cod. Vat.*

g Τὴν οἰκείαν γῆν] Conf. ſupr. lib. 10. c. 1. §. 1. SPANH.

h Καὶ τοὺς Περσῶν βασιλέας] Illa κὲ τοὺς Περσῶν βασιλέας ἀναγκάσαντα è *Cod. Hen.* & *Vet. Interpr.*

i Αχώνιός τις ὀνόματι,] Αχόνιός τε *Hen.* Vero Eſdræ eſt Ieχονίας, *Pſeudo-Eſdræ* Σιχονίας aut Σαχονίας. in *Epiphanii* libris *Achanomius* aut *Achanonius*.

k Υπακήσαντας τῷ νόμῳ.] Υπακήσοντ@ *Vat.*

l Αχωνίου] Σεχενίας LXX. Eſdr. x. 2. שכניה. SPANH.

m Συμβουλίου.] Συμβουλίαν in *MSS.*

n Παστοφόριον] Eadem voce utitur *Pſeudo-Eſdras*. occurrit etiam apud *Jerem.* c 35. v. 4. & alibi. *Hieronymus* ad 32 *Eſaiæ* παστοφόριον *interpretatur thalamum in quo habitabat præfectus templi*. HUDS. לשכה *cella, conclave* LXX. καταλύματα, γαζοφυλάκιον· Item παστοφόριον 2 Chron. xxxi. 11. Ezech. xl. 18 *Ruſinus hic* habitaculum. παστοφόριον, Sic Jerem. xxxv. 4. εἰς τὸ παστοφόριον υἱῶν Ιωνὰν &c. LXX. hic Eſdr. x. 6. εἰς γαζοφυλάκιον Ιωανάν; *Hebr.* אל לשכת ad cubiculum *Vulgat.* De παστοφόροις Ægyptiorum vid. Clem. Strom. lib. vi. p. 634. A. & Porphyr. περὶ ἀποχ. p. 371. Item παστοφόρ@ παφίη incaſtè apud Stobæ. Exc. H. Grot: p. 130. & in Anth. Obſc. SPANH.

o Ἐκείνην τὴν ἡμέραν] Ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, aut ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ in *MSS.*

p Ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐκ τῆς Ιουδαϊκῆς καὶ B. in *Editis Aliiſque.*

q Τεβέθ] Τεβὶθ *Hen.* Ξένι@ *Busb.* & *Vat.* in *Epiphanii* libris pleriſque *Caſleu* aut *Kiſleu*. in aliquibus tamen *Silcos*. Antiquitatum lib. xii. Χασλεύς reſpondet menſi qui dicitur Απελλαῖ@. ideoque & hic loci Χασλεύς reponendum cenſeo. HUDS. Hebr. Menſis Απελλαῖ@ Macedonibus *Hebr.* טבת Eſth. ii. 16. menſis decimus dicitur. etſi LXX. τῷ δωδεκάτῳ μηνὶ, ὅς ἐστιν Αδὰρ. *Ruſinus* verò hic habet: noni Menſis qui ſecundum Hebræos Caſleu, ſecundum Macedones Apellæos vocatur. Ut ita legerit hic *Ruſinus* non Τεβέθ@, ſed Χασλεῦ ſeu *Hebr.* כסלו nonus Menſis, de quo Zachar. vii. 1. Menſe nono Chiſleu. SPANH.

r Υπερῴῳ δ' ἱερᾷ,] Ita *Epiphan.* cum *Editis Aliiſque.* ὑπαύθρῳ *Hen.* ἐν πλατείᾳ οἴκου δ' Θεοῦ *Eſdr.* ἐν τῷ εὐρυχώρῳ δ' ἱερῷ *Pſeudo-Eſdr.*

s Κυρίως ἀνδρὸς ἀφορισμένου,] Ita ex *MSS.* (& *Coccejo*) pro κρίσις, quod in *Editis* obtinuerat.

t Τότε,] Forte αὐτοῖ. COCC.

v Καὶ οἱ συνοικοῦντες] In *Epiphanii* verſione, *duces & alii quidem*

[x] τῆς ἀλλοφύλοις, ⸗ ἐμιγνύοντο, λαβόντες χρόνον, καὶ πρεσβύτερος ἐξ ὧν ἂν ἠθέλησαν τόπων, τὰς συνεπισκεψομένους τὸ τῶν γεγαμηκότων πλῆθος. [y] καὶ τοῦτο δόξαν αὐτοῖς, δεξάμενοι τῇ νουμηνίᾳ τοῦ δεκάτου μηνὸς ἀναζητεῖν τοὺς συνοικοῦντας τῇς ἀλλοεθνέσιν, εὗρον, ἕως τῆς τοῦ μηνὸς τοῦ [z] ἐχομένου νουμηνίας ποιησάμενοι τὴν ἔρευναν, πολλοὺς ἔκ τε τῶν ἐξ Ἰησοῦ ἀπογόνων [a] ἐξ ἀρχιερέως, καὶ τῶν ἱερέων καὶ Λευϊτῶν καὶ Ισραηλιτῶν, οἳ καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγονημένα, [b] τῶν νόμων φυλακῆς ἢ τῶν πρὸς αὐτὰ φίλτρων ποιούμενοι πλείονα λόγον, ἐξήλασαν. [c] ἐξέβαλλον. καὶ θυσίας [d] ἐξευμενίζοντες τὸν Θεὸν ἐπήνεγκαν, κριοὺς καταθύσαντες αὐτῷ. τὰ δ' ὀνόματα αὐτῶν λέγειν οὐκ ἔδοξεν ἡμῖν ἀναγκαῖον εἶναι. τὸ μὲν οὖν ἁμάρτημα τὸ περὶ τοὺς γάμους τῶν προειρημένων ἔτους ἐπανορθώσας Ἔσδρας, [e] ἐκαθάρισε τὴν περὶ ταῦτα συνήθειαν, ὡς ταύτην δ' λοιπὸν [f] μόνιμον εἶναι.

ε'. Τῇ δ' ἑβδόμῳ μηνὶ [g] τῆς [h] Σκηνοπηγίας ἑορτάζοντες, καθεδὸν πάντες δ' λαὸς συνελήλυθότων [i] ἐπ' αὐτὴν, ἀνελθόντες εἰς τὸ [k] ἀνεῳγμένον δ' ναοῦ πρὸς τὴν πύλην τὴν πρὸς τὴν ἀνατολὴν ἀποβλέπουσαν, ἐδεήθησαν δ' Ἔσδρα τοὺς νόμους αὐτοῖς ἀναγνωσθῆναι τοὺς Μωυσέως. ὁ δ' μέσος δ' πλήθους σταθεὶς ἀνέγνω, καὶ τοῦτο ἐποίησεν ἀπ' ὀρθρινῆς ἡμέρας ἕως μεσημβρίας. οἱ δ', ἀκούσαντες ἀναγινωσκομένων τῶν νόμων, δίκαιοι μὲν πρὸς τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον ἐδιδάσκοντο εἶναι· πρὸς δὲ τὰ παρωχημένων ἐβυσφόρουν, καὶ μέχρι δ' δακρύων προήχθησαν, ἐνθυμούμενοι πρὸς ἑαυτοὺς, ὅτι μηδὲν ἂν τῶν πεπραγμένων κακῶν ἔπαθον εἰ τὸν νόμον διεφύλαττον. ὁ δὲ Ἔσδρας, ἔτους ὁρῶν αὐτοὺς ἔχοντας, ἐκέλευσεν ἀπιέναι πρὸς [m] αὑτοὺς καὶ μὴ δακρύειν· [n] εἶναι γὰρ ἑορτὴν, καὶ μὴ δεῖν ἐν αὐτῇ κλαίειν. ἦ γὰρ [o] ἐξεῖναι. πορευθέντες δ', μᾶλλον πρὸς ἡδονὴν ὁρμήσαντας, πιεῖν τε πρόσφορα τῇ ἑορτῇ [p] καὶ κεχαρισμένα· καὶ μετάνοιαν καὶ λύπην, τὴν ὑπὲρ τοῖς ἔμπροσθεν ἐξημαρτημένοις, ἀσφάλειάν τε ἔχειν καὶ φυλακὴν δ' μηδὲν ὅμοιον συμπεσεῖν. οἱ δ', ταῦτα Ἔσδρα προσανοῦντος, ἑορτάζειν ἤρξαντο· καὶ τοῦτο ποιοῦντες [q] ἐφ' ἡμέρας [r] ὀκτὼ ἐν τοῖς σκηναῖς, ἀνεχώρησαν [s] εἰς τὰ οἰκεῖα μετ' ὕμνων δ' Θεοῦ, τὴν ἐπανορθώσεως τοῦ βίου τὸ πολίτευμα προσαγορευθέντων Ἔσδρα χάριν εἰδότες. ὧν συνέβη μετὰ τὴν προφητείαν τῷ λαῷ δόξαν γηραιῷ τελευτῆσαι τὸν βίον, καὶ ταφῆναι μετὰ πολλῆς φιλοτιμίας [t] ἐν Ἱεροσολύμοις. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν, καὶ [v] Ἰωακίμου δ' ἀρχιερέως ἀποθανόντος, παῖς αὐτοῦ [x] Ἐλιάσιβος τὴν ἀρχιερωσύνην διεδέξατο.

ς'. Τῶν δὲ αἰχμαλωτισθέντων τοῖς Ἰουδαίων οἰνοχόος

nigenis habitant, ad certum tempus accedant, & cum iis adsint seniores ex quocunque volunt loco, una numerum inituri eorum qui uxores duxerint. Cumque hoc illis placuisset, cœpta inquisitione prima die mensis decimi in eos qui alienigenas asciverant uxores, cum eam facere perrexissent usque ad primam diem mensis sequentis, multos invenerunt & ex Jesu pontificis posteris, & ex sacerdotibus & Levitis & *aliis* Israëlitis, qui conjuges liberosque ex iis natos sine mora ejicere aggressi sunt, pluris facientes legum observantiam quàm suum erga illos amorem; atque, ut Deum placarent, sacrificia obtulerunt, arietibus ipsi immolatis. Nomina autem illorum recensere haud necessarium mihi visum est. Et quidem Esdras cum istiusmodi circa connubia erratum ita correxisset, consuetudinem hac de re emendavit, & *emendatam* in posterum stabilivit.

Qui extraneas uxores habuerint. 1 *Esdr. c.* 10. & 3 *Esdr. c.* 9.

5. Septimo autem mense, cum festum tabernaculorum ageretur, & universus fere populus conveniisset, ubi in templi partem patentem ascenderant juxta portam ad orientem versam, Esdram obsecrarunt ut Moysis leges eis recitarentur. Atque is in media concione positus prælegebat, id quod fecit à mane ad meridiem. Illi vero cum leges lectas audivissent, non solum in præsens futurumque justitiam edocti erant, sed & præterita ægre ferebant, lachrymisque obortis ea lugebant; secum cogitantes, quod mala quæ experti sunt non pertulissent, si legem observassent. Esdras autem cum eos ita se habere conspexisset, jussit ut domum abirent, & à lachrymis abstinerent, esse enim festum, nec oportere ea die (quod nefas esset) luctum edere: hortabaturque, ut, ad epulas potius versi, festo convenienter lætitiam agitarent; atque pœnitentiam & dolorem ob priora delicta ipsis securitati fore & præsidio, ne quid ejusmodi illis accidat. Atque ita, Esdra eos ad hoc incitante, epulari cœperunt. quod postquam per octo dies in tentoriis fecerant, cum Dei laudibus domum discesserunt, magnas Esdræ gratias habentes, qui quicquid præter reipublicæ instituta factum fuerit *pie* emendaverat. cui contigit, ut gloriæ annorumque satur è vita decederet, & magnifice Hierosolymis sepeliretur. Atque sub idem tempus Joacimus pontifex diem obiit, eique filius ejus Eliasibus in pontificatum successit.

Esdræ legem populo recitat. 3 *Esdr. c.* 9.

Populum ad lætandum epulandumque hortatur. 3 *Esdr. c.* 9.

Esdræ obitus, & Joacimi pontificis. Eliasibus pontifex.

6. Quidam autem ex captivis Judæis, Xerxis re- *Neëmiæ in patriam pietas.* HUDS. Callimachus Hymn. in Cerer. v. 47. τὰ θεοῖσιν ἀνάμεμα *Neëm. c.* 1. δένδρεα κόπτειν. Unde αἰετὰ ζῶα, quæ Diis sacrata, & apud Athenæ. lib. VII. p. 284. C. ἱερὸν ἰχθὺν, τὸν ἀνεῖον. SPANH.

---

non *cum alienigenis habitabant uxoribus*, & apud *Gelenium* similiter, *principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa*, &c. ac si legisset καὶ οἱ ἀ συνοικοῦντ ς. Verum particulam negantem abesse debere constat ex *Pseudo-Esdræ*, l. 3. *cap. ult.* hisce verbis: σὺ τοίνυν ὦ οἱ πρηγούμενοι δ' πλήθους, καὶ πάντες οἱ ἐν τοῖς κατοικιῶν ἡμῶν ὅσοι ἔχουσι γυναῖκας ἀλλογενεῖς, παρεσχηθήτωσαν λαοῦσιν χρόνον, ἐκάστῳ ὡς τότε τὰς πρεσβυτέρας καὶ τὰς κρατὰς &c.

x Ταῖς ἀλλοφύλοις,] Τοῖς pro τοῖς reposui è (*Coccejo* quoque) *Cod. Vat.*

y Καὶ τοῦτο δόξαν αὐτοῖς,] Καὶ ταῦτα *Vat.*

z Ἐχομένου νουμηνίας] Ἱσταμένου pro ἐχομένου ex *utroque Esdra* reponendum videtur. *Usque ad primum diem secundi mensis* in *Epiphanii* libris.

a Τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τῶν ἱερέων καὶ Λευϊτῶν καὶ Ισραηλιτῶν,] Τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν Λευϊτῶν καὶ τῶν Ισραηλιτῶν *Vat.*

b Πλείονα λόγον,] Πλεῖ. λόγον, & ita etiam in edit. *Basil.* SPANH.

c Ἐξέβαλλον.] Ita *MSS.* ἐξέβαλον in *Editis.*

d Ἐξευμενίζοντες τὸν Θεὸν] Conf. lib. 8. c. 13. §. 8. SPANH.

e Ἐκαθάρισε τὴν περὶ ταῦτα συνήθειαν,] In *Editione Genevensi* omissa erat vox περὶ, forsan Typothetarum errore. καθάρας τὴν περὶ ταῦτα συνήθειαν, ὡς ταύτην δ' λοιπὸν μὴ μόνιμον εἶναι legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *nuptiarum peccatum sic purgavit, ut de cætero consuetudo non remaneret.* In uno è *MSS.* καθάρας.

f Μόνιμον εἶναι.] Νόμιμον *Hen.* & *Vat.*

g Τῆς Σκηνοπηγίας ἑορτάζοντες,] Ita *Hen.* & *Busb.* quo modo supra c. 3. §. 9. παλιγγενεσίαν ἑορτάζοντες. in *Editis Alii*sque τῆ σκηνοπηγίας.

h Σκηνοπηγίαν ἑορτάζοντες,] De hoc Festo Tabernaculorum tum celebrato supr. c. 4. §. 1. SPANH.

i Ἐπ' αὐτὴν,] *Al.* εἰς αὐτὸν.

k Ἀνεῳγμένον δ' ναοῦ] Ἐν τῷ πρὸς δ' ἱερὸν πυλῶνα εὐρυχώρῳ *Esdræ.*

l Δίκαιοι μὲν πρὸς τὸ παρὸν] Δικαιοί τε πρὸς τὸ μ. *Vat.*

m Αὑτοὺς καὶ μὴ δακρύειν.] Ἑαυτοὺς *Hen.* αὐτοὺς in *Editis Aliisque.*

n Εἶναι γὰρ ἑορτὴν, καὶ μὴ δεῖν ἐν αὐτῇ κλαίειν. ἦ γὰρ ἐξεῖναι.] Non licuisse flere in die Festo hinc patet. Vid. *Nehem.* VIII. 11. SPANH.

o Ἐξεῖναι.] Ἐξεστι, licet, plus est, quam δεῖ. REL.

p Καὶ κεχαρισμένα.] Ita cum *Cod. Vat.* καὶ deëst *Editis.* πρόσφορα καὶ τῇ ἑορτῇ κεχ. *Hen.*

q Ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ ἐν ταῖς σκηναῖς,] Σκηνοπηγίαν etiam in nonnullis Gentilium Festis, ut in Festo Junonis Samiæ; de Samiis observat Polyænus Strat. l. VI. c. XLIV. p. 59. ἐπὶ τὸ τῆς Ἥρας ἱερὸν ἐσκηνοπηγοῦσι, quod non adsecutus est ibi Interpres, & in Dionysiis Dio Chrysost. Orat. XXXIV. p. 447. τῷ ὄντι βακχείαν τινὰς σκηνὰς ἀκαλύπτους πηξάμενοι ἐν τισὶ τραγικαῖς τελεταῖς. Hebræorum verò Σκηνοπηγίαν Tentorii seu Tabernaculi rectè adumbrari in veteri Herodis nummo, alibi dudum docui. SPANH.

r Ὀκτὼ] At nonnisi 7 dies in tabernaculis degere solent. Sed adjecere diem octavum, etiamsi non esset necesse. REL.

s Εἰς τὰ οἰκεῖα] Conf. supr. lib. 10. c. 1. §. 1. SPANH.

t Ἐν Ἱεροσολύμοις.] Nonnisi prophetas & regis generis Davidici licuisse Hierosolymis sepeliri, tradunt Hebræi. REL.

v Ἰωακίμου δ' ἀρχιερέως] Sic *Hen.* Ἰωσίμου *Busb.* & *Vat.* Ἰωαχείμ in *Editis.*

x Ἐλιάσιβος τὸν ἀρχιεροσυλίαν διεδέξατο.] Eo modo *MSS.* (& *Cocc.*) Ἐλιάσιμος in *Editis.*

regis pincerna, nomine Neëmias, deambulans ante primariam Persarum urbem Susa, cum hospites quosdam, magno itinere confecto, urbem ingredientes Hebraïce inter se confabulari animadvertisset, accedens ad eos rogabat undenam venirent. Illis autem respondentibus, se è Judæa venisse, rursum percontari cœpit, quomodo se haberet iste populus, & metropolis eorum Hierosolyma. Cumque ei dixissent, magno esse in malo, mœnia quippe illorum solo æquata esse, gentesque in circuitu finitimas multis Judæos injuriis afficere, die quidem regionem incursibus populantes & diripientes, nocte vero mala perpetrantes, ita ut multos ex regione ipsisque Hierosolymis abducant, passimque per vias luce reperiantur cadavera; Neemias in lachrymas prorumpebat, ex popularium calamitate misericordia commotus: oculisque ad cœlum sublatis, Quousque, inquit, patieris, Domine, gentem nostram adeo miseriis obrui? sic factum est ut omnibus in prædam & spolia cedamus. Dum autem ad portam moraretur & ista defleret, advenit quidam eique nunciavit, regem jam in eo esse ut *cœnæ* accumberet. Ille vero è vestigio, ita ut erat, ne lotus quidem, regi ministratum ire properavit. Cum vero post cœnam rex multa esset hilaritate, solitoque magis se jucunditati daret, Neëmiam aspectavit, observatoque quod vultus ei tristis esset, tristitiæ causam percontatus est. Tum ille, Deum precatus ut sermonem gratia quadam suadaque imbueret, "Quî possum, inquit, ô "Rex, alius à te conspici, aut animo non dolere, "quando audio patriæ meæ Hierosolymorum, ubi "sepulchra sunt majorum meorum, mœnia ad ter"ram dejecta esse, portasque igne consumptas? "Quæso liceat mihi eò proficisci, & muros ex"struere, temploque manum ultimam imponere." Rex hoc quod petiit *mox* ei concessit, literasque promisit ad satrapas perferendas, ut & honorem ei haberent, & necessariorum copiam, ad quoscunque vellet usus, ei facerent. Mœrere autem, inquit, desine, ac deinceps mihi cum alacritate fac ministres. Tum quidem Neëmias, cum Deum adorasset, Regique pro *tam ampla* pollicitatione gratias egisset, vultum mœstitia dejectum confusumque cœpit attollere, lætitiaque ex promissis frontem exporrigere. Cum vero sequenti die *rex* eum accivisset, literas ei dedit, quas Adæo Syriæ & Phœniciæ & Samariæ præsidi redderet: in quibus mandabatur de Neëmia honorifice tractando, & de suppeditandis ei quibus ad ædificandum opus esset.

7. Postquam igitur Babylonem venisset, & multos è popularibus ultro se adjungentes comites assumpsisset, *illico* Hierosolyma se contulit, cum jam annum quintum & vigesimum in regno ageret Xerxes: literisque Deo ostensis, mox eas

Neëmias patriæ calamitates luget deploratque. Neëm. c. 1.

Deum orat ut sibi apud Regem gratiam conciliet. Neëm. c. 1.

A Rege veniam impetrat eundi instauratum Hierosolyma. Neëm. c. 2.

Hierosolyma venit, & Judæos ad mœnia ædificanda hortatur. Neëm. c. 2.

ξ βασιλέως [y] Ξέρξε, Νεεμίας ὄνομα, ϖεῖπα[ῖ]ων ϖερὶ [z] τ μητροπόλεως [a] τ Περσῶν Σύσων, ξένων τινῶν ἀπὸ μακρᾶς ὁδοιπορίας εἰς τ[ὴ]ν πόλιν ἐσιόν[τ]ων ἐπακούσας Ἑβραΐσι πρὸς ἀλλήλους ὁμιλούντων, ϖροσελθὼν αὐτοῖς, ἐπυνθάνετο πόθεν εἶεν ϖορευόμενοι. [b] ἀποκριναμένων δ' ἥκειν ἐκ τ Ἰουδαίας, πῶς αὐτῶν ἔχοι τὰ πλῆθος καὶ ἡ μητρόπολις Ἱεροσόλυμα, πάλιν ἤρξατο πυνθάνεσθαι. κακῶς δ' ἔχειν εἰπόντων, [c] βεβλῆσθαι γὰρ αὐτῶν εἰς ἔδαφος τὰ τείχη, καὶ τὰ πέριξ ἔθνη πολλὰ ἀδικεῖσθαι κακὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἡμέρας μὲν καταρρεχόντων τὴν χώραν καὶ ἁρπαζόντων, τ δ' νυκτὸς κακῶς ἀπεργαζομένων, ὡς πολλοὺς ἐκ τ χώρας καὶ [d] ἐξ αὐτῶν Ἱεροσολύμων αἰχμαλώτους ἀπῆχθαι, καὶ τὰς ὁδοὺς πλήρεις διεῖσκεσθαι καθ' ἡμέραν νεκρῶν, ἐδάκρυσεν ὁ Νεεμίας, ἐλεήσας τ συμφορὰς τοὺς ὁμοφύλους· καὶ ἀναβλέψας εἰς τ οὐρανὸν, ἄχετό τινα εἰπὼν, ὦ δέσποτα, [e] ὑπερόψῃ ταῦτα πάσχον τὸ ἔθνος ἡμῶν. ὕτως ἄρπαγμα πάντων καὶ λάφυρον [f] γεγόναμεν. ἀπορίσας δ' αὐτὸ πρὸς τῇ πύλῃ καὶ ταῦτ' ἀποδυρόμενος, ϖροσελθών τις ἤγγειλεν αὐτῷ μέλλειν ἤδη κατακλίνεσθαι τ βασιλέα. ὁ δ' ὡς ὡς εἶχε, [g] μηδ' ἀπολουσάμενος, ἀκονήσων ἔσπευσε τῷ βασιλεῖ τὸν ὑπὲρ τ [h] ποτὲ ἀκονίαν. ὡς ἦ μὴ τὸ δεῖπνον ὁ βασιλεὺς [i] διεχύθη, καὶ ἰδὼν [k] αὐτὸ γνόμενος ἀπέβλεψεν εἰς τ Νεεμίαν, [l] καὶ κατισχυθρωπάσαντα ἠσθάμενος, ἀφ' τί κατηφὴς εἴη ἀνέκρινεν. ὁ δ', τῷ Θεῷ δεηθεὶς χάριν τινὰ καὶ πρῶτ ϖροχεῖν αὐτῷ λέγοντα, "πῶς, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, δυναμαί σοι μὴ βλέπεσθαι "τοιοῦτος, μηδὲ τῷ ψυχῷ ἀλγεῖν, ὅπου τ πατρῷος "μου Ἱεροσολύμων, [m] ἐν ᾗ τάφοι καὶ μνήματα ϖρογόνων "τ ἐμῶν εἰσιν, ἀκούω βεβλῆσθαι κ τ γῆς τὰ τείχη, "καὶ τὰς πύλας ἐμπεπρησμένας αὐτῆς. ἀλλὰ χάρισαί "μοι πορεύσεσθαι τὸ τεῖχος ἀνεγεῖραι, καὶ τὰ ἱερὰ τὰ λοι"πὸν ϖροσοικοδομῆσαι." ὁ δ' βασιλεὺς ἐδόκει τε αὐτῷ τῷ δωρεὰν κατανεῦσαι, καὶ ϖρὸς τοὺς σατράπας κομίσαι γράμματα, ὅπως τιμῆς τε αὐτὸν ἀξιώσωσι, καὶ πᾶσαν ϖοριοῦνται χορηγίαν, εἰς ἅπερ βούλε[ῖ]. πέμψαντος δὲ, φησὶ, λυπούμενος, καὶ χαίρων ἡμῖν τοῦ λοιποῦ ἀφικνεῖ. ὁ μὲν οὖν Νεεμίας ϖροσκυνήσας τῷ Θεῷ, καὶ τῷ βασιλεῖ τ ὑποχέσεως ἀχαρίστους, τὸ κατηφὲς τοῦ ϖροσώπου ἐκ συγκεχυμένον ἀπεκάθηρε [n] τῇ τῶν ἐπηγγελμένων ἡδονῇ. καλέσας δὲ αὐτὸν τῇ ὑπιούσῃ, δίδωσιν αὐτῷ ϖρὸς [o] Ἀδαῖον ὑπισολὴν κομίσαι τὸν τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης καὶ Σαμαρείας ἔπαρχον· ἐν ᾗ ϖερί τε τῆς τιμῆς τοῦ [p] Νεεμίου, καὶ [q] χορηγίας τῆς εἰς τὴν οἰκοδομίαν ἐπεσταλκό.

ζ'. Γενόμενος οὖν ἐν Βαβυλῶνι, καὶ ϖολλοὺς τ ὁμοφύλων [r] ἐθελον[τ]ὰς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ ϖροσλαβών, ἦκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, [s] ϖέμπτον ἐ εἰκοστὸν ἔτος ἤδη βασιλεύον[τ]ος Ξέρξου· καὶ [t] δείξας τῷ Θεῷ τὰς ὑπισολὰς ἀποδίδωσι

γ Ξέρξε,] Ita *Baſ. MSS. Gr. & Lat. & Zonar.* Ἀρταξέρξε in *Edit. Gen.* ex LXXII. Vide *Villalpandi* App. l. 3. p. 142.

z Τῆς μητροπόλεως τ Περσῶν Σύσων] Conf. ſupr. lib. 10. c. 11. §. 7. SPANH.

a Τῶν Περσῶν Σύσων,] Illud τ ex *MSS.*

b Ἀποκριναμένων δ' ἥκειν ἐκ τ] Ἀποκριναμένων δ' ἐκείνων ἐκ τ *Hen.*

c Βεβλῆσθαι γὰρ αὐτῶν εἰς ἔδαφος] Καθῃρῆσθαι γὰρ εἰς ἔδαφος *Vat. & Busb.*

d Ἐξ αὐτῶν Ἱεροσολύμων] Ἐξ αὐτῶν τ *Hen. & Vat.*

e Ὑπερόψῃ ταῦτα πάσχον] Περιόψῃ *Hen. & Busb.*

f Γεγόναμεν.] Γενόμενον *Hen.*

g Μηδ' ἀπολουσάμενος,] Ita ex *MSS.* μὴ ἀπολ. in *Editis.*

h Ποτὲ Ἀκονίαν.] Sic *Busb.* πότε in *reliquis.*

i Διεχύθη,] Nota hic διεχύθη, nempe poſt cœnam jam *ſolutus* aut *remiſſus*, cui opponitur συνεχύθη, ut mox συγκεχυμένον, quo ſenſu σύγχυσις Eurip. Iphig. Aul. v. 112. & LXX. Gen. xi. SPANH.

k Αὐτὸ γνόμενον] Ἑαυτὸ *Hen.* αὐτὸ in *cæteris.*

l Καὶ κατεσκυθρωπακότα θεασάμενος,] Illud κ ex *Cod. Hen.* κατεσκυθρωπακέτα ἢ θεασάμενος *Vat.*

m Ἐν ᾗ τάφοι κ μνήματα ϖρογόνων] Circa quæ monumenta Majorum, magna Veterum, Gentilium etiam religio, ut noto ad illud Æſchyli Perſ. v. 405. θήκας τε ϖρογόνων, quarum nempe intuitu Græcos ad prælium navale contra Perſas, ſeu eundem hunc Xerxem hortabantur Duces ibidem. Ἡλιε ϖρογονικὲ eadem vocantur apud Plutarch. in Tib. & C. Gracchis p. 824. D. à quibus nempe diverſi apud Græcos ξενικοὶ τάφοι, de quibus Athenæ. lib. VIII. p. 351. B. SPANH.

n Τῇ τ ἐπηγγελμένων ἡδονῇ.] Πρὸς τ ἀπορίαν. *Hen.*

o Ἀδαῖον ἐπισολὴν] Ita *Hen. & Busb.* quo modo etiam legiſſe videtur *Epiphan.* Σαδαῖον in *Editis.* ut & Σαδαίῳ mox ſeq. §. Σαλαῖον & Σαλαίῳ *Vat.*

p Νεεμίου,] Vetus *juvenis*, quaſi legiſſet νεανίου. COCC.

q Χορηγίας] Καὶ τ χορ. *Hen.*

r Ἐθελον[τ]ὰς] Ἐθελοντὰς *Busb.*

s Πέμπτον κ εἰκοστὸν ἔτος ἤδη βασιλεύοντος Ξέρξου·] Anno xx. *Nehem.* c. 2. & 2 *Eſdr.* c. 2. Vide *Iſ. Voſſii* Chron. S. c. 10. p. p. 147. & *Villalpandi* Apparat. l. 2. p. 142. HUDS. xxv. Anno Regni Xerxis Nehemias Hieroſolyma venit Nehem. II. 1. anno viceſimo Artaxerxis id contigiſſe dicitur item Nehem. V. 14. SPANH.

t Δείξας τῷ Θεῷ] Illa δείξας τῷ Θεῷ τὰς ἐπισολὰς non agnoſcit *Epiphan.* Forſan (inquit Cl. *Lowthius*) τῷ λαῷ legendum. Vulgatam lectionem loco movere nolui, quod ejuſmodi mos olim

δωσι τῷ Ἀδαίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἱππάρχοις, καὶ συγκαλέσας πάντα τὸ λαὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, στὰς [v] ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ, τοιούτους ἐποιήσατο πρὸς αὐτοὺς λόγους. "Ανδρες Ἰουδαῖοι, τὸ "μὲν Θεὸν ἴστε μνήμην τῶν πατέρων Ἀβραμον καὶ Ἰσακον καὶ Ἰακωβον "ἀγομένοντα, καὶ διὰ τὸ ἐκείνων δικαιοσύνης οὐκ ἐγκα"ταλειπονθα τοὺς ὑπὲρ [x] ὑμῶν πρόνοιαν. ἀμέλει σωτήρ"γησέ μοι καὶ διὰ τοῦ βασιλέως λαβεῖν ἐξουσίαν ὅπως ἡμῶν "τὸ τεῖχος ἀναστήσω, καὶ τὸ λεῖψανον τοῦ ἱεροῦ πληρώ"σω. βούλομαι δ' ὑμᾶς, τοὺς [y] γεγονόσιν ἡμῖν "ἐθνῶν δυσμένειαν σαφῶς εἰδότας, καὶ ὅτι πρὸς τοὺς οἰ"κοδομίαν, εἰ μάθοιεν ἡμᾶς ταύτην φιλοτιμουμέ"νους, ἐκκόψουσι, καὶ πολλὰ πραγματεύσουσι [z] πρὸς αὐ"τοὺς ἡμῖν [a] ἐμπόδια, θαρρεῖν μὲν τῷ Θεῷ πρῶτον, ὡς "καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων ἀπειθείαν ἡσυμένῳ· μήτε δὲ ἡ"μέρας μήτε νυκτὸς [b] αὐτοὺς ἀνιέναι τῆς οἰκοδομίας, ἀλλὰ "πάσῃ σπουδῇ χρωμένους [c] συνέχειν τὸ ἔργον, ὡς γε καὶ"ρὸς τοῦτο ἴδιος ἐστι." ταῦτα εἰπὼν, ἐκέλευσεν ἄγειν τοὺς ἀρχοντας μετρῆσαι τὸ τεῖχος, καὶ διανεῖμαι τὴν ἐργασίαν αὐτοῖς τῷ λαῷ, [d] καὶ κώμας καὶ πόλεις, καὶ τὸ ἑκάστοις δυναστόν. ὑποδεξόμενος δὲ αὐτὸς μὴ τῶν οἰκείων συλλήψεσθαι πρὸς τὴν οἰκοδομίαν, διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν. [e] καὶ Ἰουδαῖοι πρὸς τὸ ἔργον παρεσκεύαζοντο. [f] ἐκλήθησαν δὲ τὸ ὄνομα [g] ἐξ ἧς ἡμέρας ἀνέβησαν ἐκ Βαβυλῶνος, ἀπὸ τοῦ Ἰούδα φυλῆς, ἧς πρώτης ἐλθούσης εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, αὐτοί τε καὶ ἡ χώρα [h] τὴν προσηγορίας αὐτῆς μετέλαβον.

ἡ. Ἀκούσαντες δὲ τὴν τῶν τειχῶν [i] οἰκοδομὴν σπουδομένην Ἀμμανῖται καὶ Μωαβῖται, καὶ Σαμαρεῖται, καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ νεμόμενοι, χαλεπῶς ἔφερον, καὶ διεπόνουν ἐπιβουλὰς αὐτοῖς [k] σωτιζόντες, τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ἐμποδίζοντες· πολλούς τε τῶν Ἰουδαίων ἀπέκτειναν, καὶ αὐτὸν ἐζήτουν τὸν Νεεμίαν ἀφανίσαι, μισθούμενοι τινὰς τῶν ἀλλοφύλων ἵνα αὐτὸν ἀνέλωσιν. εἰς φόβον δὲ καὶ παραχὴν αὐτοὺς ἐνέβαλλον, καὶ φήμας αὐτοῖς διέσπειρον, ὡς πολλῶν ἐπιστρατεύειν αὐτοῖς μελλόντων ἐθνῶν. ὑφ' ὧν ἐκπαρασκευαζόμενοι, μικροῦ τὴν οἰκοδομίας ἀπέστησαν. τὸν δὲ Νεεμίαν ἀδεῆ τούτων [l] ἐξέστησε τῆς σπουδῆς τοῦ περὶ τὸ ἔργον· ἀλλὰ σίδηρον μὲν φυλακῆς ἕνεκα καὶ σώματος περιβαλλόμενος [m] ἀτρύτως ὑπέμενεν, [n] ὑπὸ τῆς εἰς τὸ ἔργον ἐπιθυμίας ἀναισθητῶν καὶ τὸν παλαιπωρίας. ὅτως μὲν σωτηριαμένους καὶ προνοητικῶς [o] αὐτὸς τῆς σωτηρίας [p] εἶχεν, ἀεὶ φοβούμενος τὸν θάνατον, ἀλλὰ πεπεισμένος ὅτι μετὰ τοῦ [q] αὐτοῦ τελευτοῦ οὐκ ἔτ' αὐτοὺς τοὺς πολίτας ἀναστήσεται τὸ τεῖχος· [r] ἐκέλευσε δὲ ἐξῆς τοὺς οἰκοδομοῦντας ὅπλα περιζωννυμένους ἐργάζεσθαι. καὶ ὁ μὲν οἰκοδόμος μάχαιραν εἶχε, καὶ ὁ τοῦ ὕλου ἀφαιρούμενος· θυρεοὺς δ' ἔγγιστα αὐτῶν ἐκέλευσε κεῖσθαι, καὶ σαλπιγκτὰς ἀπὸ πεντακοσίων ἔστησε ποδῶν, προσέταξε, ἂν ἐπιφανῶσιν οἱ πολέμιοι, τοῦτο σημαίνειν τῷ λαῷ, ἵνα ὡπλισμένοι μάχωνται, καὶ μὴ γυμνοῖς αὐτοῖς ἐπιπέσωσιν. αὐτὸς δὲ νύκτωρ περιήρχετο τὸν πόλεως τὸν κύκλον,

Adæo reddidit cæteriſque equitum magiſtris; convocato deinde Hieroſolyma univerſo populo, cum in medio templi conſtitiſſet, ſic eos eſt alloquutus. "Equidem ſcitis, Judæi, Deum adhuc in "memoria retinere majores *veſtros*, Abramum & "Iſacum & Jacobum, atque illorum juſtitiæ me"rito veſtri curam non abjeciſſe. Mihi ſcilicet "adjutor fuit, ut à Rege poteſtatem acciperem "mœnia noſtra inſtaurandi, perficiendique quod "templo adhuc deſit. Volo itaque vos (cum pro"be noritis quam maligno in nos animo ſint gen"tes vicinæ, quodque nobis, ubi noſtrum ædifi"candi ſtudium reſciverint, *pro virili* reſiſtent, & "modis omnibus agent ut opus *incœptum* impe"diant) Deo in primis confidere, ut qui ſemet il"lorum odio opponet; deinde nec die nec noctu "ædificationem intermittere, ſed ſummo ſtudio "curaque operi incumbere, quod tempus jam no"bis in manibus ſit." Iſta loquutus continuo juſſit magiſtratus mœnia dimetiri, atque opus confi- *Neëm. c. 2.*
ciendum vicatim populo & oppidatim dividere, æquis pro modo virium portionibus: pollicituſque ſe quoque cum domeſticis velle operam ſuam conferre dimiſit concionem. Et Judæi ad opus ſe accin- *Quinam Judæi vocati.*
gebant. Vocabantur autem hoc nomine, ex illa die qua aſcenderunt è Babylone, à tribu *ſcilicet* Judæ, quæ cum prima in locos illos pervenerit, ipſis pariter ac regioni hujuſmodi appellatio indita eſt.

8. Cæterum Ammanitæ & Moabitæ & Samaritæ, & omnes qui Cœlen-Syriam incolebant, ubi murorum ædificationem accelerari fama acceperant, ægre *rem* ferebant; & id agere non deſtiterunt, ut inſidias illis ſtruendo à propoſito dimoverent: multis etiam Judæorum occiſis operam dederunt ut ipſi Neëmiæ exitium machinarentur, quoſdam ex alienigenis conducendo qui illum interimerent. Quin & metum illis & terrorem injiciebant, rumoreſque *de induſtria* ſpargebant, quaſi magni diverſarum gentium exercitus eos eſſent invaſuri. Ex quibus tantus eos timor inceſſit, ut parum abfuerit quin *protinus* ædificationem deſererent. Neëmiam vero nihil horum à ſtudio quod *Hieroſolymorum mœnia hoſtibus invitis reſtituuntur.*
operi impendebat deterrere potuit: ſed cuſtodiæ cauſa corporis ſui agmine ſatellitum ſtipatus conſtanter perſeverabat, præ deſiderio operis *promovendi* nihil moleſtiæ ex labore ſentiens. Atque ad- *Neëm. c. 4.*
eo omni cura & cogitatione ſuæ proſpiciebat ſaluti, non quod mortem metueret, ſed perſuaſum haberet ſe exſtincto mœnia civibus ſuis non fore inſtauranda: juſſitque in poſterum ut ædificatores armis inſtructi operi ſe admoverent. Quo factum eſt ut cæmentarius quidem gladio eſſet accinctus, itemque is qui materiem afferebat: clypeos vero in propinquo ut haberent præcepit; & ad quingentos paſſus tubicines diſpoſuit, quibus imperatum erat ut claſſico acceſſus hoſtium, ſicubi apparerent, populo ſignificarent, ut eſſent qui armati pugnam inirent, & non quos nudos & inermes hoſtis adoriretur. Ille autem noctu urbem in ambi-

olim obtinuerit, ut literas coram Deo explicarent, ut conſtare videtur ex 4 *Regum*, c. 19. v. 14. HUDS. Vetus, *demonſtrandas epiſtolas perrexit Addo & aliis* Puto legendum θαρρήσας τῷ Θεῷ. COCC. Recte *Hudſ.* Nam & ſupra lib. 10. c. 1. Ezechias literas Regis Aſſyrii poſtquam Deo tanquam præſenti oſtendiſſet τὰς ὑπ' ἐπιστολὰς πτύξας εἰς τὸν ναὸν ἔσω κατέθετο. ut legi ibidem poteſt §. 4. quod ſicuti ibi fit commonendi Dei gratia, ut memor eſſet datæ promiſſionis, ita hic gratitudinis ergo, quod pariter fidem ſuam impleverit. HAV.

[v] Ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ,] Ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ *Hen.*

[x] Ὑμῶν προνοίαν.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἡμῶν in *Editis.*

[y] Γεγονόσιν ἡμῖν ἐθνῶν] Γεγενήσθαι ἡμῖν *Busb.*

[z] Πρὸς αὐτοὺς ἡμῶν] Πρὸς αὐτῆς malit Cl. *Louthius.*

[a] Ἐμπόδια,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.* ἐμπόδιον in *reliquis.*

[b] Αὐτοὺς ἀνιέναι] Αὐτοὺς non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.*

[c] Συνέχειν τὸ ἔργον,] Thucydides συνέχοντες ἐρίσιαν. COCC.

[d] Καὶ κώμας καὶ πόλεις,] Καὶ κώμας τινὰ καὶ πόλεις *Vat.*

[e] Καὶ Ἰουδαῖοι] Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.*

[f] Ἐκλήθησαν δὲ τὸ ὄνομα] Optime locum explicat Cl. *Seldenus* lib. 2. *de Jure Naturali & Gentium*, cap. 4. p. 161. Videſis etiam *Simſonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3467.

[g] Ἐξ ἧς ἡμέρας ἀνέβησαν] Ἀφ' ἧς ἡμέρας *Vat.*

[h] Τῆς προσηγορίας αὐτῆς μετέλαβον.] Τῷ προσηγορίαν αὐτῶν *Hen. Vat.* & *Busb.*

[i] Οἰκοδομὴν σπουδομένην] Οἰκοδομίαν *Hen.* & *Busb.*

[k] Σωζόντες,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.* σωτεθέντες in *Editis.*

[l] Ἐξέστησε τῆς σπουδῆς] Ἐξέστησε *Hen.* & *Busb.*

[m] Ἀτρύτως ὑπέμενεν,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) *Busb.* & *Zonar.* ἀτρήτως perperam in *Editis.* ἀτρώτως legiſſe videtur *Epiphan.*

[n] Ὑπὸ τῆς] Ὑπὸ τοῦ τὸ ἔργον in *MSS.*

[o] Αὐτὸς τῆς σωτηρίας] Illud αὐτὸς ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[p] Εἶχεν,] Εἶχεν pro εἶχεν in *Gall.* & *Vat.*

[q] Αὐτοῦ τελευτοῦ] Ἑαυτοῦ τελ. *Hen.*

[r] Ἐκέλευσε] Ergo τὸ accepit pro manu, non pro multitudine hominum. REL.

regis pincerna, nomine Neëmias, deambulans ante primariam Persarum urbem Susa, cum hospites quosdam, magno itinere confecto, urbem ingredientes Hebraïce inter se confabulari animadvertisset, accedens ad eos rogabat undenam venirent. Illis autem respondentibus, se è Judæa venisse, rursum percontari cœpit, quomodo se haberet iste populus, & metropolis eorum Hierosolyma. Cumque ei dixissent, magno esse in malo, mœnia quippe illorum solo æquata esse, gentesque in circuitu finitimas multis Judæos injuriis afficere, die quidem regionem incursibus populantes & diripientes, nocte vero mala perpetrantes, ita ut multos ex regione ipsisque Hierosolymis abducant, passimque per vias luce reperiantur cadavera; Neemias in lachrymas prorumpebat, ex popularium calamitate misericordia commotus: oculisque ad cœlum sublatis, Quousque, inquit, patieris, Domine, gentem nostram adeo miseriis obrui? sic factum est ut omnibus in prædam & spolia cedamus. Dum autem ad portam moraretur & ista deflereret, advenit quidam eique nunciavit, regem jam in eo esse ut *cœnæ* accumberet. Ille vero è vestigio, ita ut erat, ne lotus quidem, regi ministratum ire properavit. Cum vero post cœnam rex multa esset hilaritate, solitoque magis se jucunditati daret, Neëmiam aspectavit, observatoque quod vultus ei tristis esset, tristitiæ causam percontatus est. Tum ille, Deum precatus ut sermonem gratia quadam suadaque imbueret, "Qui possum, inquit, ô "Rex, alius à te conspici, aut animo non dolere, "quando audio patriæ meæ Hierosolymorum, ubi "sepulchra sunt majorum meorum, mœnia ad ter"ram dejecta esse, portasque igne consumptas? "Quæso liceat mihi eò proficisci, & muros ex"struere, temploque manum ultimam imponere." Rex hoc quod petiit *mox* ei concessit, literasque promisit ad satrapas perferendas, ut & honorem ei haberent, & necessariorum copiam, ad quoscunque vellet usus, ei facerent. Mœrere autem, inquit, desine, ac deinceps mihi cum alacritate fac ministres. Tum quidem Neëmias, cum Deum adorasset, Regique pro *tam ampla* pollicitatione gratias egisset, vultum mœstitia dejectum confusumque cœpit attollere, lætitiaque ex promissis frontem exporrigere. Cum vero sequenti die *rex* eum accivisset, literas ei dedit, quas Adæo Syriæ & Phœniciæ & Samariæ præsidi redderet: in quibus mandabatur de Neëmia honorifice tractando, & de suppeditandis ei quibus ad ædificandum opus esset.

Neëmias patriæ calamitates luget deploratque. Neëm. c. 1.

Deum orat ut sibi apud Regem gratiam conciliet. Neëm. c. 1.

A Rege veniam impetrat eundi instaurandi Hierosolyma. Neëm. c. 2.

7. Postquam igitur Babylonem venisset, & multos è popularibus ultro se adjungentes comites assumpsisset, *illico* Hierosolyma se contulit, cum jam annum quintum & vigesimum in regno ageret Xerxes: literisque Deo ostensis, mox eas

Hierosolyma venit, & Judæos ad mœnia ædificanda hortatur. Neëm. c. 2.

τῦ βασιλέως [y] Ξέρξυ, Νεεμίας ὄνομα, ϖεῖπαλῶν ϖερὶ [z] τ μητροπόλεως [a] τ Περσῶν Σύσων, ξένων τινῶν ἀπὸ μακρᾶς ὁδοιπορίας εἰς τὴν πόλιν εἰσιόντων ἐπακούσας Ἑβραϊστὶ πρὸς ἀλλήλους ὁμιλούντων, ϖροσελθὼν αὐτοῖς, ἐπυνθάνετο πόθεν εἶεν ϖυνθανόμενοι. [b] ἀποκεναμένων δ' ἥκειν ἐκ τ Ἰουδαίας, πῶς αὐτῶν ἔχοι τὰ πλῆθος καὶ ἡ μητρόπολις Ἱεροσόλυμα, πάλιν ἤρξατο πυνθάνεσθαι. κακῶς δ' ἔχειν εἰπόντων, [c] βεβλῆσθαι γὰρ αὐτῶν εἰς ἔδαφος τὰ τείχη, καὶ τὰ περιὼκ ἔθνη πολλὰ ἀδικεῖσθαι κακὰ τὸς Ἰουδαίους, ἡμέρας μὲν καταστρεχόντων τὴν χώραν καὶ ἁρπαζόντων, τ δ' νυκτὸς κακῶς ἀπεργαζομένων, ὡς πολλὰς ἐκ τ χώρας καὶ [d] ἐξ αὐτῶν Ἱεροσολύμων αἰχμαλώτους ἀπῆχθαι, καὶ τὰς ὁδὸς πλήρεις διέσκεδαι καθ' ἡμέραν νεκρῶν, ἐδάκρυσεν ὁ Νεεμίας, ἐλεήσας τ συμφορᾶς τὸς ὁμοφύλους· καὶ ἀναβλέψας εἰς τ οὐρανὸν, ἄχετό τινα εἶπεν, ὦ δέσποτα, [e] ὑπερόψῃ ταῦτα πάσχον τὸ ἔθνος ἡμῶν. ὕτως ἁρπαγμα πάντων καὶ λάφυρον [f] γεγόναμεν. διατρίβοντος δ' αὐτ πρὸς τῇ πύλῃ καὶ ταῦτ' ἀποδυρομένυ, ϖροσελθών τις ἤγγειλεν αὐτῷ μέλλειν ἤδη κατακλίνεσθαι τ βασιλέα. ὁ δ' ὡς εἶχε, [g] μηδ' ἀπολουσάμενος, διαθρήσας ἔσπευσε τῷ βασιλεῖ τὴν ὀλίγ τ [h] ποτ διαφοράν. ὡς δ' μ τὸ δεῖπνον ὁ βασιλεὺς [i] διεχύθη, καὶ ἡδέως [k] αὐτ ἔχοντος ἀπέβλεψεν εἰς τ Νεεμίαν, [l] καὶ καπισθυρωπακότα θεασάμενος, διὰ τί κατηφὴς εἴη ἀνέκρινεν. ὁ δ', τ Θεὸν δεηθεὶς χάριν τινὰ καὶ πρᾳότ ἔσεσθαι αὐτῷ λέγειν, "πῶς, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, δυναμαί σοι μὴ βλέπειν "τοιοῦτος, μηδὲ τὴν ψυχὴν ἀλγεῖν, ὅτε τ πατρίδος "μ Ἱεροσολύμων, [m] ἐν ᾗ τάφοι καὶ μνήματα ϖρογόνων "τ ἐμῶν εἰσιν, ἀκούω βεβλῆσθαι τ γῆς τὰ τείχη, "καὶ τὰς πύλας ἐμπεπρησμένας αὐτῆς. ἀλλὰ χάρισαί "μοι πορεύθηναι τὸ τεῖχος ἀνεγεῖραι, καὶ τ ἱερ τὸ λοι"πὸν ϖροσοικοδομῆσαι." ὁ δ' βασιλεὺς δοῦναί τε αὐτῷ τὴν δωρεὰν κατένευσε, καὶ ϖρὸς τὸς σατράπας γράμματα, ὅπως τιμῆς τε αὐτὸν ἀξιώσωσι, καὶ πᾶσαν ϖάσχωσι χορηγίαν, εἰς ἅπερ βούλοι. ϖέπαικε δὲ, φησὶ, λυπούμενος, καὶ χαίρων ἡμῖν τὸ λοιπὸν διαγωγήν. ὁ μὲν οὖ Νεεμίας ϖροσκυνήσας τῷ Θεῷ, καὶ τῷ βασιλεῖ τ ἐπιοχέσεως δυχαριστήσας, τὸ κατηφὲς τ ϖροσώπυ ἐκ συγκεχυμένον ἀπεκάθηρε [n] τῇ τῶν ἐπηγγελμένων ἡδονῇ. καλέσας δὲ αὐτὸν τῇ ὑπιούσῃ, δίδωσιν αὐτῷ ϖρὸς [o] Ἀδᾶον ὑπισολὴν κομίσαι τὸν τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης καὶ Σαμαρείας ἔπαρχον· ἐν ᾗ ϖερί τε τῆς ϖομπῆς τ [p] Νεεμίυ, καὶ [q] χορηγίας τῆς εἰς τὴν οἰκοδομίαν ἐπεσταλκή.

ζ'. Γενόμενος οὖ ἐν Βαβυλῶνι, καὶ ϖολλοὺς τ ὁμοφύλων [r] ἐθελονὰς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ ϖροσλαβών, ἦκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, [s] ϖέμϖτον ἐκ εἰκοστὸν ἔτος ἤδη βασιλεύοντος Ξέρξυ· καὶ [t] δείξας τῷ Θεῷ τὰς ὑπισολὰς ἀποδίδωσι

[y] Ξέρξυ,] Ita *Basil. MSS. Gr. & Lat. & Zonar.* Ἀρταξέρξυ in *Edit. Gen.* ex LXXII. Vide *Villalpandi* App. l. 3. p. 142.

[z] Τῆς μητροπόλεως τ Περσῶν Σύσων] Conf. supr. lib. 10. c. 11. §. 7. SPANH.

[a] Τῶν Περσῶν Σύσων,] Illud τ ex *MSS.*

[b] Ἀποκεναμένων δ' ἥκειν ἐκ τ] Ἀποκεναμένων δ' ἐκείνων ἐκ τ *Hen.*

[c] Βεβλῆσθαι γὰρ αὐτῶν εἰς ἔδαφος] Καθῃρῆσθαι γὰρ εἰς ἔδαφος *Vat. & Busb.*

[d] Ἐξ αὐτῶν Ἱεροσολύμων] Ἐξ αὐτῶν τ *Hen. & Vat.*

[e] Ὑπερόψῃ ταῦτα πάσχον] Περιόψῃ *Hen. & Busb.*

[f] Γεγόναμεν.] Γενόμεθον *Hen.*

[g] Μηδ' ἀπολουσάμενος,] Ita ex *MSS.* μὴ ἀπλ. in *Editis.*

[h] Ποτῆ Διαφοράν.] Sic *Busb.* πότε in *reliquis.*

[i] Διεχύθη,] Nota hic διεχύθη, nempe post cœnam jam *solutus* aut *remissus*, cui opponitur σωιεχύθη, ut mox συγκεχυμένον, quo sensu σύγχυσις Eurip. Iphig. Aul. v. 112. & LXX. Gen. xi. SPANH.

[k] Αὐτῷ ἡδόμενος] Ἑαυτῷ *Hen.* αὐτῷ in *cæteris.*

[l] Καὶ καπισθυρωπακότα θεασάμενος,] Illud καὶ ex *Cod. Hen.* κατεσκυθρωπακότα ἢ θεασάμενος *Vat.*

[m] Ἐν ᾗ τάφοι καὶ μνήματα ϖρογόνων] Circa quæ monumenta Majorum, magna Veterum, Gentilium etiam religio, ut noto ad illud Æschyli Pers. v. 405. Θήκας τε ϖρογόνων, quarum nempe intuitu Græcos ad prælium navale contra Persas, seu eundem hunc Xerxem hortabantur Duces ibidem. Ἡρία ϖρογονικὰ eadem vocantur apud Plutarch. in Tib. & C. Gracchis p. 824. D. à quibus nempe diversi apud Græcos ξενικοὶ τάφοι, de quibus Athenæ. lib. VIII. p. 351. B. SPANH.

[n] Τῇ τ ἐπηγγελμένων ἡδονῇ.] Περὶ τ ἀπηγ. *Hen.*

[o] Ἀδᾶον ὑπισολὴν] Ita *Hen. & Busb.* quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* Σαδᾶον in *Editis.* ut & Σαδαίῳ mox seq. §. Σαλαᾶον & Σαλαίῳ *Vat.*

[p] Νεεμίυ,] Vetus *juvenis*, quasi legisset νεανίυ. COCC.

[q] Χορηγίας] Καὶ τ χορ. *Hen.*

[r] Ἐθελονὰς] Ἐθελουσὰς *Busb.*

[s] Πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἤδη βασιλεύοντος Ξέρξυ·] Anno xx. *Nehem.* c. 2. & 2 *Esdr.* c. 2. Vide *Is. Vossii* Chron. S. c. 10. p. p. 147. & *Villalpandi* Apparat. l. 2. p. 142. HUDS. xxv. Anno Regni Xerxis Nehemias Hierosolyma venit Nehem. II. 1. anno vicesimo Artaxerxis id contigisse dicitur item Nehem. V. 14. SPANH.

[t] Δείξας τῷ Θεῷ] Illa δείξας τῷ Θιῷ τὰς ἐπισολὰς non agnoscit *Epiphan.* Forsan (inquit Cl. *Lowthius*) τῷ λαῷ legendum. Vulgatam lectionem loco movere nolui, quod ejusmodi *mos* olim

δωσι τῷ Ἀδαίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἱππάρχοις, καὶ συγκαλέσας πάντα τὸ λαὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, στὰς [v] ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ, τοιούτοις ἐποιήσατο πρὸς αὐτοὺς λόγους. "Ανδρες Ἰουδαῖοι, τὸ "μὲν Θεὸν ἴστε μνήμην τῶν πατέρων Ἀβράμου καὶ Ἰσάκου καὶ Ἰακώβου "σεβομένους, καὶ διὰ τὴν ἐκείνων δικαιοσύνης οὐκ ἐγκα- "ταλειπόντα τοὺς ὑπὲρ [x] ὑμῶν πρόνοιαν. ἀμέλει σωτήρ- "γησέ μοι σεβομένῳ τοῦ βασιλέως λαβεῖν ἐξουσίαν ὅπως ἡμῶν "τὸ τεῖχος ἀναστήσω, καὶ τὸ λεῖψανον τοῦ ἱεροῦ πλήρώ- "σω. βούλομαι δ' ὑμᾶς, τοὺς [y] γειτνιόντων ἡμῖν "ἐθνῶν δυσμένειαν σαφῶς εἰδότας, καὶ ὅτι πρὸς τοὺς οἰ- "κοδομίαν, εἰ μάθοιεν ἡμᾶς σπεύδοντας φιλοτιμουμέ- "νους, ἐνοχλήσουσι, καὶ πολλὰ πραγματεύσουσι [z] πρὸς αὐ- "τοὺς ἡμῖν [a] ἐμπόδια, θαρρεῖν μὲν τῷ Θεῷ πρῶτον, ὡς "καὶ σὺς τοὺς ἐκείνων ἀπειλὰς ἡσυχάσοντι· μήτε δ' ἡ- "μέρας μήτε νυκτὸς [b] αὐτοὺς ἀνιέναι τὴν οἰκοδομίας, ἀλλὰ "πάσῃ σπουδῇ χρωμένους [c] συνέχειν τὸ ἔργον, ὡς γε καὶ- "νὸς τοῦτο ἴδιός ἐστι." ταῦτα εἰπὼν, ἐκέλευσεν διῄρεῖν τοὺς ἄρχοντας μετρῆσαι τὸ τεῖχος, καὶ διανεῖμαι τοῖς ἐργασίαν αὐτοῦ τῷ λαῷ, [d] κατὰ κώμας καὶ πόλεις, κατὰ τὸ ἑκάστοις δυ- νατόν. ὑποχωρούσης δὲ καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν οἰκείων συλλήψε- σθαι σὺς τὴν οἰκοδομίαν, διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν. [e] καὶ Ἰουδαῖοι σὺς τὸ ἔργον παρεσκευάζοντο. [f] ἐκλήθησαν δὲ τὸ ὄνομα [g] ἐξ ἧς ἡμέρας ἀνέβησαν ἐκ Βαβυλῶνος, ἀπὸ τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἧς πρώτης ἐλθούσης εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, αὐτοί τε καὶ ἡ χώρα [h] τὴν προσηγορίας αὐτῆς μετέλαβον.

η'. Ἀκούσαντες δὲ τὴν τῶν τειχῶν [i] οἰκοδομὴν σπευδο- μένην Ἀμμανῖται καὶ Μωαβῖται, καὶ Σαμαρεῖται, καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ νεμόμενοι, χαλεπῶς ἔ- φερον, καὶ διετέλουν ὑφιστάμενοι αὐτοῖς [k] σωπλέοντες, τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ἐμποδίζοντες· πολλούς τε τῶν Ἰου- δαίων ἀπέκτειναν, καὶ αὐτὸν ἐζήτουν τὸν Νεεμίαν ἀφα- νίσαι, μισθουμένοι τινὰς τῶν ἀλλοφύλων ἵνα αὐ- τὸν ἀνέλωσιν. εἰς φόβον δὲ καὶ παραχὴν αὐτοὺς ἐνέ- βαλλον, καὶ φήμας αὐτοῖς διέσπειρον, ὡς πολλῶν ἐ- πιστρατεύειν αὐτοῖς μελλόντων ἐθνῶν. ὑφ' ὧν ἐκπεπλαγ- μένοι, μικροῦ τὴν οἰκοδομίας ἀπέστησαν. τὸν δὲ Νεε- μίαν οὐδὲν τούτων [l] ἐξέστησε τὴν σπουδὴν τὴν περὶ τὸ ἔρ- γον· ἀλλὰ σὺν τῷ τῆς φυλακῆς ἕνεκα καὶ σώματος περιβαλλόμενος [m] ἀτρύτως ὑπέμενεν, [n] ὑπὸ τὴν εἰς τὸ ἔργον ἐπιθυμίας ἀναυδήτων καὶ τὴν παλαιπωρίας. ὅτως τε σωτηριαμένως καὶ προνοητικῶς [o] αὐτοῦ τῆς σωτηρίας [p] εἶχεν, οὐχὶ φοβούμενος τὸν θάνατον, ἀλλὰ πεπεισμένος ὅτι μετὰ τοῦ [q] αὐτοῦ τελευτῆσει σὺν ἔτ' αὐτοῦ τοῖς πολίταις ἀναστήσεται τὰ τείχη· [r] ἐκέλευσε δὲ ἐξῆς τοὺς οἰκοδομοῦντας ὅπλα περιζωννυ- μένους ἐργάζεσθαι. καὶ ὁ μὲν οἰκοδόμος μάχαιραν εἶχε, καὶ ὁ τοῦ ὕλου προσηκόμιζον· γυρεὺς δ' ἔγ- γιστα αὐτῶν ἐκέλευσε κεῖσθαι, καὶ σαλπιγκτὰς ἀπὸ πενταπηχέων ἔστησε ποδῶν, παρεστῶτας, ἂν ἐπιφανῶσιν οἱ πολέμιοι, τοῦτο σημαίνειν τῷ λαῷ, ἵνα ὡπλισμέ- νοι μάχωνται, καὶ μὴ γυμνοῖς αὐτοῖς ἐπιπέσωσιν. αὐτὸς δὲ νυκτὸς περιήρχετο τὴν πόλεως τὸν κύκλον,

Adæo reddidit cæteriſque equitum magiſtris; convocato deinde Hieroſolyma univerſo populo, cum in medio templi conſtitiſſet, ſic eos eſt alloquutus. "Equidem ſcitis, Judæi, Deum adhuc in "memoria retinere majores *veſtros*, Abramum & "Iſacum & Jacobum, atque illorum juſtitiæ me- "rito veſtri curam non abjeciſſe. Mihi ſcilicet "adjutor fuit, ut à Rege poteſtatem acciperem "mœnia noſtra inſtaurandi, perficiendique quod "templo adhuc deſit. Volo itaque vos (cum pro- "be noritis quam maligno in nos animo ſint gen- "tes vicinæ, quodque nobis, ubi noſtrum ædifi- "candi ſtudium reſciverint, *pro virili* reſiſtent, & "modis omnibus agent ut opus *incœptum* impe- "diant) Deo in primis confidere, ut qui ſemet il- "lorum odio opponet; deinde nec die nec noctu "ædificationem intermittere, ſed ſummo ſtudio "curaque operi incumbere, quod tempus jam no- "bis in manibus ſit." Iſta loquutus continuo juſ- ſit magiſtratus mœnia dimetiri, atque opus confi- ciendum vicatim populo & oppidatim dividere, æquis pro modo virium portionibus: pollicituſque ſe quoque cum domeſticis velle operam ſuam con- ferre dimiſit concionem. Et Judæi ad opus ſe accin- gebant. Vocabantur autem hoc nomine, ex illa die qua aſcenderunt è Babylone, à tribu *ſcilicet* Judæ, quæ cum prima in locos illos pervenerit, ipſis pa- riter ac regioni hujuſmodi appellatio indita eſt.

Murorum inſtauratio- nem urget Neemias. Neëm. c. 2.

Quinam Judæi vo- cati.

8. Cæterum Ammanitæ & Moabitæ & Sama- ritæ, & omnes qui Cœlen-Syriam incolebant, ubi murorum ædificationem accelerari fama acceperant, ægre *rem* ferebant; & id agere non deſtite- runt, ut inſidias illis ſtruendo à propoſito dimo- verent: multis etiam Judæorum occiſis operam dederunt ut ipſi Neëmiæ exitium machinarentur, quoſdam ex alienigenis conducendo qui illum in- terimerent. Quin & metum illis & terrorem in- jiciebant, rumoreſque *de induſtria* ſpargebant, quaſi magni diverſarum gentium exercitus eos eſſent in- vaſuri. Ex quibus tantus eos timor inceſſit, ut pa- rum abfuerit quin *protinus* ædificationem deſere- rent. Neëmiam vero nihil horum à ſtudio quod operi impendebat deterrere potuit: ſed cuſtodiæ cauſa corporis ſui agmine ſatellitum ſtipatus con- ſtanter perſeverabat, præ deſiderio operis *promo- vendi* nihil moleſtiæ ex labore ſentiens. Atque ad- eo omni cura & cogitatione ſuæ proſpiciebat ſa- luti, non quod mortem metueret, ſed perſuaſum haberet ſe exſtincto mœnia civibus ſuis non fore inſtauranda: juſſitque in poſterum ut ædificatores armis inſtructi operi ſe admoverent. Quo factum eſt ut cæmentarius quidem gladio eſſet accinctus, itemque is qui materiem afferebat: clypeos vero in propinquo ut haberent præcepit; & ad quin- gentos paſſus tubicines diſpoſuit, quibus imperatum erat ut claſſico acceſſus hoſtium, ſicubi ap- parerent, populo ſignificarent, ut eſſent qui arma- ti pugnam inirent, & non quos nudos & inermes hoſtis adoriretur. Ille autem noctu urbem in am- bi-

Hieroſoly- morum mœ- nia hoſtibus invitis reſi- ciuntur. Neëm. c. 4.

olim obtinuerit, ut literas coram Deo explicarent, ut conſtare videtur ex 4 *Regum*, c. 19. v. 14. HUDS. Vetus, *demonſtran- das epiſtolas pertexit Addo & aliis* Puto legendum θαρρήσας τῷ Θεῷ. COCC. Recte *Hudſ.* Nam & ſupra lib. 10. c. 1. Ezechias literas Regis Aſſyrii poſtquam Deo tanquam præſenti oſtendiſ- ſet τὰς ἐπιστολὰς πτύξας εἰς τὸν ναὸν ἔσω κατέθετο. ut legi ibidem poteſt §. 4. quod ſicuti ibi fit commonendi Dei gratia, ut me- mor eſſet datæ promiſſionis, ita hic gratitudinis ergo, quod pa- riter fidem ſuam impleverit. HAV.

[v] Ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ,] Ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ *Hen.*

[x] Ὑμῶν προνοίαν.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἡμῶν in *E- ditis.*

[y] Γειτνιόντων ἡμῖν ἐθνῶν] Γειτνιώντων ἡμῖν *Busb.*

[z] Πρὸς αὐτοὺς ἡμῖν] Πρὸς αὐτὸς malit Cl. *Louthius.*

[a] Ἐμπόδια,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.* ἐμπόδιον in *reliquis.*

[b] Αὐτοὺς ἀνιέναι] Αὐτὸς non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.*

[c] Συνέχειν τὸ ἔργον,] Thucydides συνέχοντες εἰρεσίαν. COCC.

[d] Κατὰ κώμας καὶ πόλεις,] Κατὰ κώμας τε καὶ πόλεις *Vat.*

[e] Καὶ Ἰουδαῖοι] Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.*

[f] Ἐκλήθησαν δὲ τὸ ὄνομα] Optime locum explicat Cl. *Seldenus* lib. 2. *de Jure Naturali & Gentium*, cap. 4. p. 161. Videſis etiam *Simſonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3467.

[g] Ἐξ ἧς ἡμέρας ἀνέβησαν] Ἀφ' ἧς ἡμέρας *Vat.*

[h] Τῆς προσηγορίας αὐτῆς μετέλαβον.] Τὴν προσηγορίαν αὐτὴν *Hen. Vat.* & *Busb.*

[i] Οἰκοδομὴν σπευδομένην] Οἰκοδομίαν *Hen.* & *Busb.*

[k] Σωπλέοντες,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.* συστρέφοντες in *Editis.*

[l] Ἐξέστησε τὴν σπουδὴν] Ἐξέστησε *Hen.* & *Busb.*

[m] Ἀτρύτως ὑπέμενεν,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) *Busb.* & *Zonar.* ἀπτήτως perperam in *Editis.* ἀτρώτως legiſſe videtur *Epiphan.*

[n] Ὑπὸ τὴν] Ὑπὸ τὴν τοῦ ἔργου in *MSS.*

[o] Αὐτοῦ τῆς σωτηρίας] Illud αὐτοῦ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[p] Εἶχεν,] Εἶδεν pro εἶχεν in *Gall.* & *Vat.*

[q] Αὐτῷ τελευτῷ] Ἑαυτῷ τελ. *Hen.*

[r] Ἐκέλευσε] Ergo ר accepit pro manu, non pro multitudine hominum. REL.

bitum circuibat, nec laboribus ſuccumbens, nec ſomno aut cibo, horum enim neutro ad voluptatem, ſed ad neceſſitatem uſus eſt. Atque hanc ærumnam per biennium & menſes quatuor toleravit. nam tanto tempore mœnibus *tandem* cincta erant Hieroſolyma, anno imperii Xerxis vigeſimo & octavo, menſe nono. Cumque abſoluti eſſent muri, Neëmias populuſque Deo ſacra fecerunt pro illorum ædificatione, & octo dies feſtum celebrarunt. Ubi autem gentes Syriam incolentes audiverant ad finem perductam eſſe murorum exſtructionem, graviter commoti erant. Cæterum Neëmias, cum animadverteret exiguum in urbe populum eſſe, ſacerdotes hortatus eſt & Levitas, ut regione *circumquaque* relicta in urbem migrarent, ibique conſiderent; id agens ut illis domicilia exſtruerentur ſuis ſumptibus: populum etiam agros colentem frugum decimas Hieroſolyma conferre juſſit, ut ſacerdotes & Levitæ, ſatis ſibi habentes in perpetuum victum, Dei cultum non deſererent. Et illi quidem libenter fecerunt quæ Neëmias imperarit: atque ita factum eſt ut in Hieroſolymorum urbe major *indies* eſſet civium frequentia. Neëmias autem, cum & alia multa præclara & laude digna munifice feciſſet, ad ſenectutem provectus è vita diſceſſit. eratque vir indole bonus ac juſtus, & popularium gloriæ amans, quibus æternum ſui reliquit monumentum Hieroſolymorum mœnia. Et hæc quidem Xerxe regnante geſta ſunt.

Mœnibus abſolutis Neëmias populuſque lætantur & epulantur. Neëm. c. 6.

Urbs Hieroſolymitana incolis inſtruitur. Neëm. c. 11.

Neëmiæ obitus, & elogium.

ἀδὲν κάμνων ἀδὲ τοῖς ἔργοις, ἀδὲ τῇ λιμίτῃ καὶ τοῖς ὕπνοις, ἀδενὶ [s] γὰρ τούτων τῶν ἡδονὴν, ἀλλὰ τῶν ἀναγκαίων ἐχρῆτο. καὶ τοιοῦτον ὑπέμεινε τὴν παλαιπωρίαν ἐπ' ἔτη δυο ⸀ μησὶ τέτταρας. [t] ἐν τοσούτῳ γὰρ χρόνῳ τοῖς Ιεροσολύμοις ἀνῳκοδομήθη τὸ τεῖχος, [v] ὀγδόῳ καὶ εἰκοστῷ τῆς Ξέρξε βασιλείας ἔτει, μηνὶ ἐννάτῳ. τέλος δὲ τῶν τειχῶν λαβόντων, Νεεμίας ⸀ τὸ πλῆθος ἔθυσεν τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῆς τούτων οἰκοδομίας, καὶ [x] δίημον ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ διωχούμενοι. τὰ μὲν οὖν ἔθνη τὰ ἐν τῇ Συρίᾳ [y] κατοικοῦντα, τῆς τῶν τειχῶν οἰκοδομίας πέρας ἔχειν ἀκηκοότα, ἐδυσφόρει. Νεεμίας δὲ τὴν πόλιν ὁρῶν [z] ὀλιγανθρωπουμένην, τοὺς ἱερεῖς ⸀ Λευίτας παρεκάλεσε, [a] τὴν χώραν ἐκλιπόντας, μετελθεῖν εἰς τὴν πόλιν ⸀ μένειν ἐν αὐτῇ, κατασκευάσας τὰς οἰκίας αὐτοῖς ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων· τόν τε [b] γεωργοῦντα λαὸν [c] τὰς δεκάτας τῶν καρπῶν ἐκέλευσε φέρειν εἰς Ιεροσόλυμα, ἵνα τρέφεσθαι διλωσικῶς ἔχοντες οἱ ἱερεῖς καὶ Λευῖται, μὴ καταλίπωσι τὴν θρησκείαν. καὶ οἱ μὲν ἡδέως ὑπήκουσαν [d] οἷς ὁ Νεεμίας διετάξατο· πολυανθρωπότερον δὲ τὴν τῶν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν ὕστως σωέβη γενέσθαι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα καλὰ καὶ ἐπαίνων ἄξια φιλοτιμησάμενος ὁ Νεεμίας, ἐτελεύτησεν εἰς γῆρας ἀφικόμενος. ἀνὴρ δὲ ἐγένετο χρηστὸς τὴν φύσιν καὶ δίκαιος, καὶ περὶ τὰς ὁμοεθνεῖς φιλοτιμότατος, [e] μνημεῖον αἰώνιον αὑτοῦ καταλιπὼν τὰ τῶν Ιεροσολύμων τείχη. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ Ξέρξε βασιλέως ἐγένετο.

VI. CAP. VI.

ΚΕΦ. ϛ'.

De Eſthere & Mardochæo & Amane: & quomodo Xerxe regnante parum abſuit quin tota Judæorum gens exſtingueretur.

Περὶ Εσθῆρος ⸀ Μαρδοχαίου ⸀ Αμάνου· καὶ ὡς, βασιλεύοντος Αρταξέρξου, ἐκινδύνευσε τὸ τῶν Ιουδαίων ἔθνος ἅπαν ἀπολέσθαι.

Xerxe defuncto regnat Artaxerxes.

MOrtuo autem Xerxe, contigit ut regnum ad filium *ejus* Cyrum deveniret, quem Græci Artaxerxem nominant. Illo imperium Perſarum tenente, parum abfuit quin tota Judæorum gens cum uxoribus & liberis exitio daretur. Hujus rei cauſam paulo poſt indicabimus. nam decet primum ea narrare quæ ad Regem ſpectant, quemadmodum Judæam duxit uxorem è ſtirpe regia, quam ferunt etiam gentem noſtram conſervaſſe. Artaxerxes enim, poſteaquam regnum acceperat, & conſtituerat ab India ad Æthiopiam uſque centum & viginti ſeptem ſatrapas, anno regni *ſui* tertio amicos & Perſas ſibi ſubditos & præſides illorum magnifico convivio excepit, prout conveniebat regi omnia comparanti ut divitiarum magnitudinem oſtentaret, per centum & octoginta dies. Eo exacto ſpatio, gentibus & legatis illorum in Suſis per ſeptem dies epulum dedit. atque convivium in hunc fere modum apparatum erat. Cum tabernaculum figi curaſſet columnis aureis & argenteis ſuffultum, vela linea & purpurea eo uſque præte-

Artaxerxis convivium plane regium. Eſth. c. 1.

ΤΕλευτήσαντος δὲ [f] Ξέρξου, [g] τὴν βασιλείαν εἰς τὸν ὑὸν Κῦρον, ὃν Αρταξέρξην Ελληνες καλοῦσι, σωέβη μεταβῆναι. τοῦτον τὸν Περσῶν ἔχοντα ἡγεμονίαν, ἐκινδύνευσε τὸ τῶν Ιουδαίων [h] ἔθνος ἅπαν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπολέσθαι. τὴν δ' αἰτίαν μετ' ὀλίγον δηλώσομεν. [i] πρέπει γὰρ τὰ περὶ βασιλέως διηγεῖσθαι πρῶτον, ὡς ἔγημεν Ιουδαίαν γυναῖκα, περὶ ἧς ὀλίγα ἔσται περὶ βασιλικῆς, ἣν ⸀ σῶσαι τὸ ἔθνος ἡμῶν λέγουσι. [k] παραλαβὼν γὰρ τὴν βασιλείαν ὁ Αρταξέρξης, καὶ καταστήσας ἀπὸ Ινδίας ἄχρις Αἰθιοπίας τῶν σατραπειῶν ἑκατὸν [l] καὶ εἰκοσιεπτὰ ὅσων ἄρχοντας, τῷ τρίτῳ τῆς βασιλείας ἔτει, τοὺς τε φίλους καὶ τὰ Περσῶν ἔθνη καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν ὑποδεξάμενος [m] εἰσία πολυτελῶς, οἷον εἰκὸς ἦν βασιλέα τοσαύτα κατασκευάζομένῳ τὴν ἐπίδειξιν ποιήσασθαι, ἐπὶ ἡμέρας ἑκατὸν ὀγδοήκοντα. ἔπεσε τὰ ἔθνη ⸀ τοὺς πρεσβύτας αὐτῶν ἐν Σούσοις ἐπὶ ἡμέρας κατευώχησεν ἑπτά. τὸ δὲ συμπόσιον ἦν αὐτοῖς τοιόνδε τινὰ γενόμενον. σκίωμα πηξάμενος ἐκ χρυσέων καὶ ἀργυ-

s Γὰρ τούτων] Illud γὰρ è *MSS.* & *Vet. Interpr.*

t Ἐν τοσούτῳ γὰρ χρόνῳ] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ in *Editis.*

v Ογδόῳ καὶ εἰκοστῷ τῆς Ξέρξε βασιλείας ἔτει,] XXVIII. Anno Regni Xerxis Muri Hieroſolymorum abſoluti *Nehem.* v. 14. Ab anno XX. Artaxerxis ad annum XXXII. annonas, quæ ducibus debebantur, non conceſſiſſe dicit. SPANH.

x Δίημον ἐφ' ἡμέρας] *Al.* διάγαγον.

y Κατοικοῦντα,] Κατοικάμβρα *Vat.*

z Ολιγανθρωπουμένην,] Ολιγανθρωπίας ἄλων. lib. VII. c. 4. §. 1. & ὀλιγανθρωπίαις Plato de Leg. l. VI. p. 780. B. SPANH.

a Τὴν χώραν ἐκλιπόντας,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὰ περὶξ πόλιν in *Editis.*

b Γεωργοῦντα λαὸν] Υπεργοῦντα *Vat.*

c Τὰς δεκάτας τῶν καρπῶν ἐκέλευσε φέρειν εἰς Ιεροσόλυμα,] De Decimis, Sacerdotibus ac Levitis perſolvendis, ſupra lib. 4. c. 4. §. 4. καὶ δεκάτης, ἣς ⸀ καὶ δοῦναι τοῖς λαοῖς καθ' ἑτος λαμβάνουσι, δεκάτας αὐτοὺς ἀπομερίζειν· & c. VIII. §. 8. Εγὼ δὲ καὶ δεκάτην ἐξωρίσασθαι ἡμῖν &c. & §. 22. Τὰς δεκάτους τοῖς δυσὶν, ἃς ἕτος ἑκάστου ἀποδίδοσθαι τελεῖν· SPANH.

d Οἷς ὁ Νεεμίας διετάξατο·] Οἷς Νεεμίας *Vat.*

e Μνημεῖον αἰώνιον αὑτοῦ καταλιπὼν τὰ τῶν Ιεροσολύμων τείχη.] Magni olim habitum Mœnia Urbium extruere. Hinc Dido eo nomine ſe jactans apud Maronem Æn. IV. *Mea Mœnia vidi.* SPANH.

f Ξέρξου,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτου in *Editis.*

g Τὴν βασιλείαν] Η βασιλεία εἰς τὸν αὐτοῦ Κῦρον, ὃν Αρ. Ε. καλοῦσι, μετέβη *Busb.* & ita quidem *Zonaras*, niſi quod μετέπεσε habeat pro μετέβη. De hoc *Artaxerxe* vide *Grotium* ad *Eſdr.* c. 6. *Petavium* de *Doctr. Temp.* l. 12. c. 28. & *J. Clericum* ad *Eſth.* cap. 1.

h Εθνος ἅπαν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* γένος in *Editis.*

i Πρέπει γὰρ τὰ περὶ βασιλέως] Ita *Vat.* & *Epiphan.* qui vertit, *nam decet primum* &c. Επεὶ [*ſic.* πρέπει] γὰρ τὰ περὶ βασ. *Hen. Steph.* ἐπείγει γὰρ τὰ περὶ βασιλέως διηγήσασθαι πρῶτον in *Editis.*

k Παραλαβὼν γὰρ τὴν βασιλείαν ὁ Αρταξέρξης,] Præcedit in verſione τῶν LXX. Artaxerxis ſomnium, quod in Hebræo non extat. SPANH.

l Καὶ εἰκοσιεπτὰ ὅσων ἄρχοντας,] Illud καὶ è *MSS.*

m Εἰσία πολυτελῶς,] Εἰστιᾶτο *Busb.* εἰσιᾶ *Vat.*

ἀργυρέων κιόνων, [n] ὕφη λίνεα καὶ πορφύρεα κατ' αὐτῶν διεπέτασεν, ὥστε πολλὰς μυριάδας κατακλίνεσθαι. διηκονοῦντο δὲ [o] σκεπάσμασι χρυσέοις καὶ τοῖς ἀπὸ λίθων πολυτελοῦς εἰς τέρψιν ἅμα καὶ θέαν πεποιημένοις. προσέταξε δὲ καὶ τοῖς ἀφικνουμένοις [p] μὴ βιάζεσθαι πίνειν [q] τὸ πόσιμον αὐτοῖς συνεχῶς προσφέρουσιν, ὡς καὶ παρὰ Πέρσαις γίνεται, ἀλλ' ἐπιτρέπειν αὐτοῖς καὶ πρὸς ὃ βούλεται τῶν κατακειμένων ἕκαστον φιλοφρονεῖσθαι. ἀπέπεμψας δὲ καὶ τὴν χώραν παρήγγειλεν ἀνεῖσθαι τῶν ἔργων [r] ἀφιεμένους, καὶ ἑορτάζειν ὑπὲρ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πολλαῖς ἡμέραις. ὁμοίως τε τῶν γυναικῶν [s] ἡ βασίλισσα [t] Οὐάστη συνήγαγε συμπόσιον ἐν τοῖς βασιλείοις. ἐπιδεῖξαι βουλόμενον [v] τοῖς ἐπιτηδείοις ὁ βασιλεὺς, πέμψας ἐκέλευσεν αὐτῷ εἰς τὸ συμπόσιον ἥκειν, κάλλει τὰς γυναῖκας ἁπάσας ὑπερβάλλουσαν. [x] ἡ δὲ φυλακὴ τῶν παρὰ Πέρσαις νόμων, οἳ τοῖς ἀλλοτρίοις βλέπεσθαι τὰς γυναῖκας ἀπηγορεύκασιν, οὐκ ἐπορεύετο πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ πολλάκις τοὺς εὐνούχους [y] ἀποστείλαντος πρὸς αὐτὴν, οὐδὲν ἧττον [z] ἀνέμενε παρακαλουμένη τὴν ἄφιξιν. ὡς εἰς ὀργὴν προαχθέντα τὸν βασιλέα λῦσαι μὲν τὸ συμπόσιον, ἀναστάντα δὲ καὶ τοὺς ἑπτὰ τῶν Περσῶν, οἳ τὴν τῶν νόμων ἐξήγησιν ἔχουσι παρ' αὐτοῖς, καλέσαντα, κατηγορεῖν τῆς γυναικὸς, καὶ λέγειν, ὡς ὑβρισθείη [a] παρ' αὐτῆς. κληθεῖσα δὲ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ συμπόσιον, ὑπήκουσεν οὐδ' ἅπαξ. [b] προσέταξεν οὖν δηλοῦν τινα κατ' αὐτῆς νόμον ἐκείνοις. ἑνὸς δὲ ἐξ αὐτῶν, [c] Μαχαίου ὄνομα, εἰπόντος, οὐκ αὐτῷ μόνῳ [d] ταύτην γεγονέναι τὴν ὕβριν, ἀλλὰ [e] πᾶσι Πέρσαις, οἷς κινδυνεύει καταφρονουμένοις ὑπὸ τῶν γυναικῶν αἴσχιστα διαγεγονέναι τὸν βίον· ἀδημία γὰρ καὶ συνοικοῦντος ἀνδρὸς αἰδῶ ποιήσει, παράδειγμα τὴν τῆς βασιλίσσης ὑπερηφανίαν πρὸς σὲ τὸν κεχτημένον ἁπάντων ἔχουσα· [f] παροξυνομένους τε τὸν ἄνδρα ἐνυβρίζουσιν αὐτῇ ζημιοῦσαι [g] μεγάλῃ ζημίᾳ, καὶ τοῦτο ποιήσαντα διαγγεῖλαι τοῖς ἔθνεσι τὸ περὶ τῆς βασιλίσσης κεκυρωμένα, ἔδοξε τὴν Οὐάστην ἐκβαλεῖν, καὶ δοῦναι τὴν ἐκείνης τιμὴν ἑτέρᾳ γυναικί.

xi fecit, ut multæ myriades illic discumberent. Ministrabatur autem poculis aureis & ex lapidibus pretiosis, ad delectationem simul & spectaculum factis. Ministris etiam in mandatis dedit, ne ad bibendum adigerent, potum illis jugiter præbendo, sicut apud Persas fit; sed permitterent illis, prout accumbentium unicuique visum, hilariter agere. Dimissis etiam per totam provinciam nunciis, edixit ut laxati operibus feriarentur, multosque dies pro regno suo festos agerent. Similiter & ipsa Vaste regina muliebre epulum in regia celebravit. quam Rex, utpote formæ pulchritudine mulierum præcellentissimam, convivis suis ostendere cupiens, ad se in convivium accersi jubet. Illa vero reverentia Persarum legum, quæ ab alienis spectari mulieres vetant, ad regem se non conferebat; & cum iterum iterumque spadones ad eam misissent, nihilominus ædibus suis mansit, venire recusans. adeo ut rex ira vehementi incensus solverit convivium, cumque surrexisset & septem è Persis acciviſſet, quibus apud ipsos commissa est legum interpretatio, uxorem accusarit, dixeritque quemadmodum eum contumelia affecerat. nam ad convivium aliquoties ab ipso vocata, ne semel quidem *mandatis* paruit. Jubebat itaque ut declararent quid reginæ faciendum esse lege statuerent. Cum autem unus ex illis, nomine Muchæus, diceret, hoc non ipsi soli in injuriam cedere, verumetiam Persis omnibus, qui in periculum veniunt, ne ab uxoribus despectui habiti vitam *deinceps* agant inhonestam (nulla enim mulier maritum suum verebitur, cui exemplo erit Reginæ arrogantia adversus te qui omnibus imperas) hortareturque ut tam contumacem erga ipsum gravi mulctaret pœna, qua re facta gentibus omnibus promulgaret quid decretum fuerit in Reginam; visum est ut Vasten repudiaret, ejusque honorem alteri traderet.

Regina Vaste ad Regem venire jussa non paret. Esth. 1.

β'. Διακείμενον δὲ [h] ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτὴν ἐρωτικῶς, καὶ μὴ φέρων τὴν ἀπόζευξιν, καταλλαγῆναι μὲν αὐτῇ διὰ τὸν νόμον οὐκ ἠδύνατο· λυπούμενον δὲ, [i] ὡς ἐπ' ἀδυνάτοις οἷς ἤθελε, διετέλει. βλέποντες δ' αὐτὸν ἔτως ἔχοντα χαλεπῶς οἱ φίλοι, [k] συνεβούλευον τὴν μὲν τῆς γυναικὸς μνήμην, καὶ τὸν ἔρωτα μηδὲν ὀφελοῦσαν [l] ἐκβάλλειν· ζητῆσαι δὲ, ἀποπέμψαντα καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, παρθένους ὡραίας καὶ ἐπιτηδείους, ὧν τὴν προκριθεῖσαν [m] ἔχειν εἰς γυναῖκα. σβέννυσθαι γὰρ τὸ πρὸς τὴν [n] προτέραν φιλόστοργον ἑτέρας ἐπεισαγωγῇ, καὶ τὸ [o] πρὸς ἐκείνην εὔνουν ἀποστώμενον κατὰ μικρὸν [p] γίνεσθαι τῆς συνοίσης. πειθθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ ταύτῃ, προσέταξέ τισιν [q] ἐπιλεξαμένοις τὰς εὐδοκίμους

2. Cum autem rex vehementer eam amaret, & disjungi ab ea ægre ferret, ipsi quidem reconciliari lege intercedente non potuit: dolere vero non cessabat, ut qui voluntate sua in *tantas* difficultates se conjecerit. Quo fit, ut amici, cum eum animi anxietate laborare viderent, consilium dederint, ut uxoris quidem memoriam & amoris nihil profuturi cogitationem abjiceret, per totum vero terrarum orbem mitteret qui virgines venustas & elegantes sibi conquirerent, ut eam quam cæteris prætulerit in uxorem haberet. nova enim inducta fore ut prioris *sensim* exstinguatur cupiditas, & benevolentia illi paululum subtracta in ipsam transeat quæ cum eo versabitur. Huic consilio obsequutus isti negotio certos præfecit, qui virgines for-

Rex virgines conquiri jubet, ut ex eis unam deligat in matrimonium. Esth. 2.

[n] Ὕφη λίνεα καὶ πορφύρεα] Ὑφῶν λινέων καὶ πορφυρέων *Hen.* & *Vat.* Utraque lectio ferri potest. nam ὕφη aliquando pro *textili* accipitur. De *Tabernaculo Imperatoris* videsis *J. C. Bulengerum* de *Imperatore R.* l. 2. c. 30.

[o] Ἐκπώμασι χρυσέοις] Ἐν σκεπώμασι *Hen.*

[p] Μὴ βιάζεσθαι,] Videsis *Brissonium*, l. 2. de *Regno Persarum*, p. 215. *Edit. Commel.*

[q] Τὸ πόσιμον αὐτοῖς συνεχῶς] Τὸν ποτὸν *Vat.*

[r] Ἀφιεμένους,] Ita *Vat.* ἀφειμένους *Hen.* ἀφειμένους in *Editis Aliisque.*

[s] Ἡ βασίλισσα] Ἡ βασίλισσα αὐτῇ συν. *Vat.* ἡ βασίλισσα σὺν αὐτῇ legisse videtur *Epiphan.* convenienter *S. Literis.*

[t] Οὐάστη] Ἀσὶν LXX. ושתי *Hebr.* SPANH.

[v] Τοῖς ἐπιτηδείοις ὁ βασιλεὺς,] Illud τοῖς ex *MSS.*

[x] Ἡ δὲ φυλακὴ τῶν παρὰ Πέρσαις νόμων, οἱ τοῖς ἀλλοτρίοις βλέπεσθαι τὰς γυναῖκας ἀπηγορεύκασιν,] Persarum lege vetitum Mulieres ab extraneis conspici. *Paraphr. Chald.* addit, jussum à Rege, ut nuda Vasthi compareret. SPANH.

[y] Ἀποστείλαντος πρὸς αὐτὴν,] Ἀποστείλοντος *Vat.* στέλλοντος *Busb.*

[z] Ἀνέμενε] Forte ἐκέμενε. apud Isocratem occurrit ἀναμένειν pro *perseverare.* COCC.

[a] Παρ' αὐτῆς.] Πρὸς αὐτὴν & mox πρὸς αὐτὴν *Hen.* & *Vat.*

[b] Προσέταξεν οὖν] Ita *Vat.* & *Epiphan.* προσέταττεν οὖν *Hen.* προσέταττε δ' οὖν in *Editis.*

[c] Μαχαίου ὄνομα] Ita etiam in *plerisque* LXXII. *Codd.* Μαμυχαίου in uno *Oxoniensi.* Αμυχαίου *Hen.* & *Busb.* Forsan legendum Μαμυχαίου.

[d] Ταύτην γεγονέναι] Illud ταύτην è *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[e] Πᾶσι Πέρσαις,] Καὶ πᾶσι *Hen.* & *Busb.*

[f] Παροξυνομένους τε] Ita *Hen.* & *Busb.* Παροξυνομένου τὸν in *Editis.* Παροξυνομένου ὄν *Vat.*

[g] Μεγάλῃ ζημίᾳ,] Ζημίαν μεγάλην *Vat.* & *Busb.*

[h] Ὁ βασιλεὺς] Illa ὁ βασιλεὺς nec agnoscunt *MSS.* nec *Vet. Interpr.*

[i] Ὡς ἐπ' ἀδυνάτοις] Ὡς ὂν ἀδυνάτοις *Vat.*

[k] Συνεβούλευον τὴν] Συνεβούλευόντο *Vat.*

[l] Ἐκβάλλειν·] Ita *MSS.* ἐκβαλεῖν in *Editis.*

[m] Ἔχειν εἰς γυναῖκα.] Ἔχειν γυναῖκα in *MSS.* & *Zonara.*

[n] Προτέραν φιλόστοργον] Ita *Hen.* & *Epiphan.* ἑτέραν in *cæteris.*

[o] Πρὸς ἐκείνην εὔνουν] Πρὸς ἐκείνης *Vat.*

[p] Γίνεσθαι τῆς συνοίσης.] Eo modo *Vat.* (& *Coccejus*) atque ita vel συνοικούσης legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ad cohabitantem posse converti.* γίνεσθαι τῆς συνοίσας in *Editis Aliisque.*

[q] Ἐπιλεξαμένοις τὰς εὐδοκίμους] Ἐπιλεξαμένους & mox εὐδοκιμούσας in *MSS.*

forma præ cæteris egregia ex omnibus imperii ſui regionibus deligerent, & ad eum adducerent. Cum vero multæ congregatæ eſſent, inventa eſt quædam Babylone puella, utroque parente orbata, à patruo Mardochæo (eo enim nomine vocabatur) enutrita. Is autem erat ex tribu Benjamitica, & è primoribus inter Judæos. Atque fiebat ut Eſther (hoc enim ipſi nomen erat) omnibus pulchritudine præſtaret, vultuſque gratia ſpectantium oculos in ſe præcipue converteret. Poſtquam vero, ſpadoni cuidam, qui ipſam curaret, tradita eſſet, ei abunde proviſum eſt; ut quæ magna odorum copia & pretioſis unguentis, quibus corporibus opus eſt, *quotidie* fuerit delibuta. Atque iſta illis, numero quadringentis, adhibita erant per ſex menſes. Quando autem illo tempore ſatis curatas exiſtimaret virgines, ipſaſque jam dignas eſſe quæ ad Regis lectum irent, unam ſingulis diebus ad Regem mittebat quæ cum eo conſueſceret. Ille vero, poſtquam cum ea rem habuerat, ſtatim *ipſam* ad eunuchum remittebat. Cæterum cum Eſther ad eum acceſſiſſet, ea delectatus, & puellæ amore captus, illam in juſtam uxorem ſibi accepit: nuptiaſque cum ea celebravit anno regni ſui ſeptimo, menſe duodecimo qui Adar dicitur. Porro nuncios, qui Angari appellantur, in gentes omnes dimiſit, feſtum nuptiale eis indicens: ille vero Perſas & Medos & gentium primores epulis adhibuit, etiam per integrum menſem, in nuptiarum honorem. Cum autem in regiam ingreſſa eſſet *uxor*, diadema ei impoſuit. Atque ita cum eo habitavit Eſther. nec gentem, unde ortum habuit, ei patefecit. At patruus ejus, ubi Babylone Suſa Perſidos migraverat, illic degebat, & *quotidie* in regia verſabatur, quærebatque quomodo ſe haberet puella. amabat enim eam quaſi filiam ſuam.

Mardochæus.

Eſther.

Eſther ab Eunucho curata.

Eſth. 2.

Rex Eſtherem ducit in matrimonium.

Eſth. c. 2.

3. Jam vero lex lata erat à Rege, ne quis ſuorum ad ſe, cum in ſolio ſederet, non vocatus accederet. atque in hoc lictores adhibiti erant cum ſecuribus, ut ſi quis contra faceret pœna mulctaretur. Rex vero ipſe ſedebat virgam auream *manibus* tenens, quam, cum aliquem ſervare voluiſſet ex iis qui non vocati eum adierint, ei porrigebat: quique eam attigerat extra periculum erat. Et de his quidem ſatis nobis dictum eſt.

Lege cautum ne quis ad Regem Perſarum non vocatus accedat.

4. Aliquando autem poſt, cum Bagathous & Theodeſtes in eo eſſent ut inſidias Regi ſtruerent, Barnabazus alterius eunuchi ſervus, genere Judæus, iis intellectis, rem ad patruum uxoris Regis defert. At Mardochæus per Eſtherem Regi inſidiatores prodidit. Rex vero territus, *re quæſita*

Mardochæus conjurationem in Regem detegit. Eſth. c. 2.

λεξαμένοις τὰς ἀδοκίμους ἐπ' ἀμορφίᾳ τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ παρθένων ἀγαγεῖν πρὸς αὐτόν. [r] συναχθεισῶν δὲ πολλῶν, εὑρέθη τις ἐν Βαβυλῶνι κόρη, τῶν γονέων ἀμφοτέρων ὀρφανὴ, ᾗ τῷ [s] θείῳ Μαρδοχαίῳ; τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα αὐτῷ, τρεφομένη. ἦν δὲ αὐτῷ ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, τῶν ἐπὶ πρώτων ἀφ' ἑαυτοῦ τοῖς Ἰουδαίοις. πασῶν δὲ τὴν Ἐσθῆρα συνέβαινε, τοῦτο γὰρ ἦν [t] αὐτῇ τὸ ὄνομα, τῷ κάλλει διαφέρειν, καὶ [v] τὴν χάριν ἕκαστον προσώπου τὰς ὄψεις τῶν θεωμένων μᾶλλον [x] ἐπάγεσθαι. ἀφ' ὧν δοθεῖσα ἡ αὐτὴ τινὶ τῶν εὐνούχων [y] εἰς ἐπιμέλειαν, πάσης ἐτύγχανε προνοίας, ἀρωμάτων ἀφθονίας καὶ πολυτελείας τῶν ἀλειμμάτων, οἷς χρῆσθαι τὰ σώματα, καταρδομένη. καὶ τούτων [z] ἀπέλαβον ἐπὶ μησὶν ἓξ, τετρακοσίαις τὸν ἀριθμὸν ὄντων. ὅτε δὲ ἐνόμιζεν ἀποχρώντως τῷ προφημένῳ [a] χρόνῳ [b] τὴν ἐπιμέλειαν ἐκτελεῖν τὰς παρθένους, καὶ δεῖν βαδίζειν αὐτὰς ἐπὶ κοίτην βασιλέως ἀξίας ἤδη [c] γενέσθαι, καθ' ἑκάστην ἡμέραν [d] μίαν ἔπεμπε τῷ βασιλεῖ συνεσομένην. ὁ δὲ πλησιάζων λύπης ἀπέπεμπε πρὸς τὸν εὐνοῦχον. ἀφικομένης δὲ [e] Ἐσθῆρος πρὸς αὐτὸν, ἡσθεὶς αὐτῇ, καὶ πᾶσαν τὴν κόρης εἰς ἔρωτα, νομίμως αὐτὴν ἄγει γυναῖκα· [f] καὶ γάμους αὐτῇ ποιεῖ τῷ δωδεκάτῳ μηνὶ [g] ἑβδόμου ἔτους τῆς αὐτοῦ βασιλείας, [h] Ἀδὲρ καλουμένῳ. διέπεμψε δὲ τοὺς [i] ἀγγάρους λεγομένους εἰς πᾶν ἔθνος, ἑορτάζειν [k] αὐτοῖς τοὺς γάμους προστάττων· αὐτὸς δὲ Πέρσας [l] καὶ τοὺς Μήδους καὶ τοὺς πρώτους τῶν ἐθνῶν εἰστία ἐπὶ μῆνα ὅλον ἐφ' ᾧτερ τῶν γάμων αὐτοῦ. [m] εἰσελθούσης δὲ εἰς τὸ βασιλεῖον, περιτίθησιν αὐτῇ τὸ διάδημα. καὶ συνῴκησεν ἔτους Ἐσθῆρ, μὴ [n] ποιήσασα φανερὸν αὐτοῖς τὸ ἔθνος, ἐξ ὅπερ εἴη τυγχάνουσα. μεταβὰς δὲ καὶ ὁ θεῖος αὐτῆς ἐκ τῆς Βαβυλῶνος εἰς [o] Σοῦσα τὴν Περσίδος, αὐτόθι διῆγεν, ἑκάστης ἡμέρας [p] πρὸς τοῖς βασιλείοις διατρίβων, καὶ πυνθανόμενος περὶ τῆς κόρης πόνα [q] διαγῇ τρόπον. ἔστεργε γὰρ αὐτὴν, ὡς αὐτοῦ θυγατέρα.

γ'. [r] Ἔθηκε δὲ ὁ νόμον ὁ βασιλεὺς, ὥστε μηδένα τῶν [s] ἰδίων οὕτως προσιέναι μὴ κληθέντα, ὁπλίσια ἔτι δὲ θρόνῳ καθεζομένῳ. [t] προεισήκεσαν δὲ τὸν θρόνον αὐτοῦ πελέκεις ἔχοντες ἄνθρωποι. πρὸς τὸ κολάζειν τοὺς προσιόντας ἀκλήτους τῷ θρόνῳ. καθῆστο μέντοι [v] λύγον χρυσέαν ἔχων αὐτὸς ὁ βασιλεύς. ᾗ, ὅταν τινὰ σώζειν ἐθέλῃ τῶν ἀκλήτως προσιόντων, ἐξέτεινε πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, ἁπτόμενος αὐτῆς, ἀκίνδυνος ἦν. καὶ περὶ μὲν τούτων δεδηλώκαμεν ἡμῖν ἐμπροσθεν.

δ'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον ἐπιβουλεύσαντων τῷ βασιλεῖ [x] Βαγαθώῳ καὶ [y] Θεοδέστῃ, [z] Βαρναβάζου τῶν εὐνούχων οἰκέτης ἕτερος, τὸ γένος ὢν Ἰουδαῖος, σωεὶς τὴν ἐπιβουλὴν, τῷ θείῳ κατεμήνυσε τὴν γνωσικὴν τοῦ βασιλέως. Μαρδοχαῖος δὲ διὰ τῆς Ἐσθῆρος φανερὸς ἐποίησε τῷ βασιλεῖ τοὺς [a] ἐπιβου-

---

r Συναχθεισῶν δὲ πολλῶν,] Συναχθεισῶν δὲ πρὸς αὐτὸν, &c. *Vat.* non ita *Epiphan. Aliique.*

s Θείῳ Μαρδοχαίῳ,] *Patruelem* non *patruum* fuiſſe dicunt alii. Videſis *Druſium* in *Obſervatt.* l. 8. c. 14. *Simſonum* in *Chronol Cathol.* ad A. M. 3650. & *Torniellum* in *Annalibus* ad A. M. 3650.

t Αὐτῇ τοῦνομα,] Ita *MSS.* ὄνομα αὐτῇ in *Editis.*

v Τὴν χάριν δὲ προσώπου] Τῇ χάριτι malit Cl. *Lowthius*, & mox ἐπάγεσθαι. *Coccejus* verò ἀφ' τὴν χάριν.

x Ἐπάγεσθαι.] Ita cum *MSS.* (& *Coccejo*) ἐπιάγεσθαι in *Editis.*

y Εἰς ἐπιμέλειαν,] Φυλάττεσθαι εἰς ἐπιμέλειαν *Vat.* Verum ſuſpicor vocem φυλάττεσθαι, ad oram codicis appoſitam ἐξηγήσεως ἕνεκα, poſtea (ut fieri ſolet) irrepſiſſe.

z Ἀπέλαβον] Lege ἀπέλαυον. COCC.

a Χρόνῳ] Illud χρόνῳ ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

b Τὴν ἐπιμέλειαν] Τῆς ἐπιμελείας *Hen.* & *Busb.*

c Γενέσθαι.] Γεγονέναι *Vat.* & *Hen.*

d Μίαν ἔπεμπε] Sic *Vat.* & *Epiphan.* in *ceteris* deëſt μίαν.

e Ἐσθῆρος πρὸς αὐτὸν,] *Al* Ἐσθήρας.

f Καὶ γάμους αὐτῇ ποιεῖ] Ita *Vat.* καὶ γάμον αὐτῆς ποιεῖ δωδ. *Hen.* & *Busb.* καὶ γάμον αὐτῆς ποιεῖ τῷ δωδ. in *Editis.*

g Ἑβδόμου ἔτους] Ἑβδόμου ἔτει *Vat.* & *Busb.*

h Ἀδὲρ καλουμένῳ] Mallem Ἀδάρῳ aut Ἀδάρ. HUDS. Ἀδὲρ. Menſis XII. Ita LXX. hoc loco. In *Hebr.* autem Menſe decimo, qui eſt טבת Eſth. II. v. 17. SPANH.

i Ἀγγάρους λεγομένους] Οὕτως καλοῦσι οἱ Πέρσαι τοὺς βασιλέως ἀγγέλους. *Suid.* Videſis *Druſii* Obſervatt. l. 12. c. 19. & *Stanlejum* ad *Æſchyli* Perſas, v. 247.

k Αὐτοῖς τοὺς γάμους προστάττων·] Αὐτοῖς abeſt *Vat.*

l Καὶ τοὺς Μήδους] Illa καὶ τοὺς Μήδους deſunt *Vat.* nec ea legiſſe videtur *Epiphan.*

m Εἰσελθούσης δὲ] Εἰσελθούσῃ *Vat.* qui mox cum *Hen.* non agnoſcit αὐτῇ.

n Ποιήσασα φανερὸν] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ποιησάσης in *Editis.* Legi poteſt, καὶ συνῴκησεν ἔτους Ἐσθήρα (vel Ἐσθῆρι) μὴ ποιησάσῃ &c.

o Σοῦσα] Ita *Busb.* & *Vat.* prout ſupra aliquoties. in *Editis* hic loci Σοῦσαν. HUDS. Conf. ſup. lib. 10. c. XI. §. 7. SPANH.

p Πρὸς τοῖς βασιλείοις διατρίβων,] Πρὸ τῶν βασιλείων *Zonar.*

q Διάγῃ τρόπον.] Διάγοι *Hen.*

r Ἔθηκε δὲ καὶ νόμον ὁ βασιλεύς,] Legem hanc à Dejoce primum latam oſtendit *Herodotus*, l. 1. c. 99.

s Ἰδίων αὐτῷ] Ἰουδαίων *Vat.* & *Hen.* Verum non ita *Epiphan. Aliique.*

t Περιεισήκεσαν δὲ τὸν θρόνον αὐτοῦ πελέκεις ἔχοντες ἄνθρωποι.] *Al.* προεισήκεσαν. HUDS. Sic Securigeri circa ſolium Teni aut Tenedi, quo ſecuri continuo plecterentur rei. SPANH. Vide Nummos.

v Λύγον χρυσέαν] De corona è λύγῳ ſeu ſalice, & quare *Athenæ.* lib. XV. p. 671. F. & 672. SPANH.

x Βαγαθώῳ] Γαβαθώῳ *Hen.* Forſan Βαγαθώῳ legendum.

y Θεοδέστῃ,] Θεοδοσίτῃ *Vat.* An Θεράτῃ, aliorum eſto judicium.

z Βαρναβάζου] Forſan Φαρναβάζου.

a Ἐπιβουλεύσαντας.] Ita *Gen.* & *Vat.* ἐπιβουλεύσαντας *Baſ.* & *Hen.* ἐπιβουλεύσαντας *Busb.*

βελεύονλας. παρεχθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς [b] πάληθες ἐξεῦρε. καὶ τὰς μὲν ἄλλας [c] ἀνεσταύρωσε, τῷ δὲ Μαρδοχαίῳ τότε μὲν οὐδὲν παρέσχεν ὡς αἰτίᾳ τῆς σωτηρίας γεγενότι· μόνον δὲ αὐτοῦ [d] τὸ ὄνομα τοῖς τὰ ὑπομνήματα συγγραφομένοις ἐκέλευσε σημήνασθαι, καὶ παρεσμένην αὐτὸν τοῖς βασιλείοις, ὄντα φίλον ἀναγκαιότατον τῷ βασιλεῖ.

ε'. [e] Ἀμάνην δὲ [f] Ἀμαδάθου μὲν υἱὸν, τὸ γένος δὲ Ἀμαληκίτην, εἰσιόντα πρὸς τὸν βασιλέα, προσεκύνουν οἵ τε ξένοι καὶ Πέρσαι, τοιοῦτον αὐτῷ τιμὴν [g] παρ' αὐτῶν Ἀρταξέρξου κελεύοντος γενέσθαι. Μαρδοχαῖος δὴ, διὰ σοφίαν τε τὴν οἰκεῖαν αὐτοῦ νόμον, οὐ προσκυνητὸν ἄνθρωπον, [h] παραφυλάξας ὁ Ἀμάνης, ἐπυνθάνετο πόθεν εἴη. μαθὼν δὲ αὐτὸν ὄντα Ἰουδαῖον, ἠγανάκτησε, καὶ [i] πρὸς ἑαυτὸν εἶπεν· ὡς οἱ μὲν ἐλεύθεροι Πέρσαι προσκυνεῖν αὐτὸν, [k] ὅτος δὲ δοῦλος ὢν οὐκ ἀξιοῖ τοῦτο ποιεῖν. καὶ [l] τιμωρῆσαι θελήσας τὸν Μαρδοχαῖον, αὐτὸν μὲν αἰτήσασθαι πρὸς κόλασιν παρὰ τοῦ βασιλέως μικρὸν ἡγήσατο, τὸ δὲ ἔθνος αὐτοῦ διέγνω πᾶν ἀφανίσαι· καὶ γὰρ φύσει τοῖς Ἰουδαίοις ἀπηχθάνετο, ὅτι καὶ τὸ γένος τῶν Ἀμαληκιτῶν, ἐξ ὧν ἦν αὐτὸς, ὑπ' αὐτῶν διέφθαρτο. προσελθὼν οὖν τῷ βασιλεῖ κατηγόρει λέγων· "ἔθνος εἶναί τι πονηρὸν, διεσπάρθαι δὲ τοῦτο καθ' πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ βασιλευομένην οἰκουμένην, [m] ἄμικτον, ἀσύμφυλον, ἴδια θρησκείαν τιμῶν αὐτοῦ τοῖς ἄλλοις ἔχον, ἴδια νόμοις χρώμενον ὁμοίοις, ἐχθρὸν δὲ καὶ τοῖς ἔθεσι καὶ τοῖς ὑπὲρ σοῦ πολιτεύμασι τῷ σῷ λαῷ καὶ "ἅπασιν ἀνθρώποις. τοῦτο τὸ ἔθνος, εἴ τινα θέλεις τοῖς "ὑπηκόοις εὐεργεσίαν καταθέσθαι, κελεύσας πρόρριζον "[n] ἀπολέσαι· μηδέ τι αὐτοῦ λείψανον καταλιπεῖν, μήτε "εἰς δουλείαν τινῶν φυλαχθέντων, μήτε αἰχμαλωσίαν." ἵνα μέντοι μὴ ζημιωθῇ τὰς φόρους τοὺς παρ' αὐτῶν γινομένους, ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας αὐτὸς ἐπηγγείλατο [o] μυριάδας δώσειν τάλαντων ἀργυρίου τέσσαρας, ὅπου ἂν κελεύσῃ. ταῦτα δὲ τὰ χρήματα παρέξειν ἡδέως ἔλεγεν, ἵν' ἀπὸ τούτων εἰρωσθῇ τῶν κακῶν ἡ βασιλεία.

ς'. Ταῦτα δὲ Ἀμάνου ἀξιώσαντος, ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ ἀργύριον αὐτῷ χαρίζεται καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε ποιεῖν αὐτοὺς ὅ, τι βούλεται. τυχὼν δὲ ὧν ἐπεθύμει Ἀμάνης, παραχρῆμα πέμπει [p] διάταγμα ὡς δὲ βασιλέως εἰς ἅπαντα τὰ ἔθνη, τοιοῦτον τὸν τρόπον. "[q] Βασιλεὺς μέγας "Ἀρταξέρξης τοῖς ἀπὸ Ἰνδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας ἑπτὰ καὶ "εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σατραπῶν ἄρχουσι, τάδε γράφει. Πολ- "λῶν ἐθνῶν ἄρξας, καὶ πάσης ἧς ἐβουλήθην [r] κρατήσας "οἰκουμένης, καὶ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ὑπερήφανον μη- "δὲ σκαιὸν εἰς τοὺς ἀρχομένους ἀναγκασθεὶς ἁμαρτεῖν, "ἀλλ' ἡπιότερ καὶ πρᾶον ἐμαυτὸν παρέχων, καὶ προνοούμε- "νος [s] εἰρήνης καὶ δικαιοσύνης αὐτοῖς, ἐζήτουν πῶς εἰς "ἅπαντα τούτων [t] ἀπολαύειν αὐτοῖς γένοιτο, ἅτε διὰ σω- "φροσύνην καὶ δικαιοσύνην παρ' ἐμοὶ τὴν πρώτην μοῖραν "δόξης καὶ τιμῆς ἔχοντος, καὶ μετ' ἐμὲ δευτέραν διὰ "πίστιν καὶ βεβαίαν εὔνοιαν, Ἀμάνου, [v] κηδεμονικῶς "ὑποδείξαντός μοι παντάπασιν ἀνθρώπους ἀναμεμίχθαι

veritatem invenit. Et Eunuchos quidem cruci suffixit, Mardochæo vero, ut qui salutis ipsi auctor fuerat, tunc quidem nihil præstitit: tantum nomen ejus à commentariensibus in annales referri jussit, ipsumque in regia manere, inter Regis habitum amicos maxime necessarios.

5. Tum quidem moris erat ut Amanem, Amadathæ filium, genere * Amalecitam, quoties ad Regem ingrederetur, summisse venerarentur tam Persiæ quam exteri, quod hunc ei honorem ab illis exhiberi Artaxerxes imperasset. Cum vero Mardochæus, propter sapientiam & patriarum legum reverentiam, hominem non adoraret, Amanes, hoc observato, percontatus est undenam *ille* esset. Ubi autem didicit Judæum esse, indignatus est, sibique dixit, se quidem à Persis ingenuis adorari, illum vero utpote servum hoc facere dedignari. Cumque voluisset pœnas de Mardochæo sumere, parum quidem esse ratus est ipsum ad supplicium deposcere, illius vero ex gente universos delere secum statuit: etenim à natalibus erat Judæis infensus, quia genus Amalecitarum, ex quibus ortus erat, ab iis perditum fuerat. Rege itaque adito accusationem instituit, dicens; "gentem "esse quandam malignam, eamque per universas "illius imperii regiones dispersam, segregem, in- "sociabilem, neque religionem cum aliis commu- "nem habentem, neque paribus utentem legibus, "sed & moribus & institutis pugnantem cum tuo "populo, cæterisque hominibus. Hanc gentem, "si quid beneficii & gratiæ subditis tuis vis con- "ferre, jube radicitus exstirpari, ita ut nullæ ejus "reliquiæ supererent, nemine quidem aut ad ser- "vitutem aut ad captivitatem servato". Verum, ne quid damni *Rex* patiatur, mulctatus illorum tributis, ipse de suis bonis quadraginta argenti talentorum millia se daturum pollicitus est, ubicunque præceperit. Atque hanc summam libenter se largiturum esse dicebat, ut regnum *ejus* ab ista peste & pernicie liberatum pacem agitaret.

Amanes Amalecita Judæis infestus. Esth. 3.

Amanes à Rege postulat ut Judæi perdantur. Esth. 3.

6. Postquam ista Amanes petiisset, Rex ei & argentum donavit & homines, ut de illis pro arbitratu suo statueret. Amanes autem, voti compos, statim edictum nomine Regis ad omnes nationes mittit, in hanc sententiam. "Rex magnus "Artaxerxes centum & viginti septem satrapis, "ab India ad Æthiopiam, hæc scribit. Cum multarum gentium dominatum, & totius orbis quam "late volui imperium consequutus fuerim, nihil- "que superbum aut sævum in subditos necessitate "coactus admiserim, sed mitius & cum lenitate a- "gendo, curandoque ut pace justisque legibus fru- "antur, illis consuluerim, studuerimque quo mo- "do in omne ævum hæc firma illis maneant & "perpetua; Amanes autem, qui propter pruden- "tiam & justitiam à me præ cæteris decus & ho- "norem adeptus est, & ob fidem constantemque "benevolentiam proximum mihi locum obtinet, "me pro summa sua cura submonuerit, omnibus "per orbem hominibus permixtam esse gentem in- "fen-

Edictum ad Judæici nominis excidium scriptum. Esth. 3.

[b] Τάληθες ἐξεῦρε.] Καὶ τάληθες ἐξ ὑρεῶν, τὰς μ̄ *Hen.* & *Epiphan.*

[c] Ἀνεσταύρωσε,] LXX. ἐκρέμασε, idque magis propriè juxta H. Grotium. SPANH.

* *Amalecitam,*] Vide Huetium D. E. p. 176.

[d] Τὸ ὄνομα τοῖς τὰ ὑπομνήματα] Hac de re videsis *Brissonium* in lib. 1. de *Regno Persarum*, p. 93.

[e] Ἀμάνην δ'] Ita *MSS.* Ἀμὰν in *Editis.*

[f] Ἀμαδάθου] Sic Gen. *Vat.* & *Vet. Interpr.* Ἀμαδάνου *Bas.* & *Hen.*

[g] Παρ' αὐτῶν Ἀρταξέρξου κελεύοντος γένεσθαι.] Illa παρ' αὐτῶν ex *MSS.*

[h] Παραφυλάξας ὁ Ἀμάνης] Φυλάξας *Vat.*

[i] Πρὸς ἑαυτὸν εἶπεν·] Ita *Vat.* & ut puto *Epiph.* πρὸς αὐτὸν in cæteris.

[k] Οὗτος δ' δοῦλος.] Ο δ' *Hen.*

[l] Τιμωρήσαι θελήσας τὸν Μαρδοχαῖον,] Τιμωρήσασθαι *Hen.* & *Vat.*

[m] Ἀμικτον, ἀσύμφυλον,] De Judæis *Tacitus*: Separati epulis, discreti cubilibus. SPANH.

[n] Ἀπολέσαι·] Ita *MSS.* & *Zonar.* ἀπολίσαι in *Editis.*

[o] Μυριάδας δώσειν τάλαντων ἀργυρίου τέσσαρας] Ἀργυρίου τάλαντα μύρια *Esth.* c. 3 v. 9.

[p] Διάταγμα ὡς δὲ βασιλέως] Διατάγματα *Hen.* ut & *Epiphan.* qui mox etiam προείχοντα legisse videtur. nam vertit, *præcepta hunc modum continentia.*

[q] Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης] Exstat hæc Epistola in Versione LXX. Esth. III. post v. 13. cujus summa tantum traditur in *Hebr.* III. v. 14. SPANH.

[r] Κρατήσας οἰκουμένης,] حوا نكبو. REL.

[s] Εἰρήνης καὶ δικαιοσύνης] Εἰρήνην καὶ δικαιοσύνην *Hen.*

[t] Ἀπολαύειν αὐτοῖς γένοιτο,] Ita cum *Hen.* (*Coccejo*) *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπολαύσειν in *Editis Aliisque.* utraque lectio ferri potest.

[v] Κηδεμονικῶς] Sic in *Gall.* & *Hen.* qui ad hunc modum legit.

"fensam omnibus, & aversam à legibus, & regum "imperia detrectantem, & moribus *à cæteris* dis- "sentientem, summoque monarchiam odio habe- "re, & maligno in res nostras animo esse: *jubeo ac* "edico, ut qui vobis significati fuerint ab Amane, "altero meo patre, eos omnes cum uxoribus & "liberis perdatis, nemini omnino parcentes, ne- "que misericordiæ plus quam mandatis *nostris* tri- "buentes, contra edicta faciatis. atque hoc fieri "volo decimo tertio die duodecimi mensis instan- "tis anni, ut nostri undique inimici uno die deleti "vitam nobis in posterum quietam tranquillam- "que præstent." Hoc mandato in urbes & regio- nes perlato, omnes in Judæorum exitium & uni- versum interitum die constituta parati erant. At- que in hoc properatum etiam Susis. Interea qui- dem Rex & Amanes epulis accumbebant & com- potationibus: urbs vero anxia erat & perturbata.

Mardocha- us caeri- que Judæi, lugent. Esth. 4.

7. Mardochæus autem, ubi cognoverat quid actum esset, vestes discerpsit, & centonem indu- tus, & pulvere conspersus, per urbem ibat, clami- tans, interfici gentem quæ nemini fecit injuriam. Atque hoc vociferans usque ad regiam veniebat, & ibi *demum* constitit. non enim illi ejusmodi ve- stitu eam ingredi licebat. Idem & omnes fecerunt Judæi per civitates, quibus hac de re literæ pro- mulgatæ erant, lugentes & ob denunciatam sibi cladem lamentantes. Postquam vero Reginæ qui- dam nunciaverant, Mardochæum in tam misera- bili habitu stare pro foribus regiæ: ex hac re audi- tâ consternata, mittebat qui ei vestimenta muta- rent. Cum autem recusaret centonem exuere, quod nondum cessasset malum istud, quo ad illum sumendum adactus est, eunuchum Achratheum (nam & is tum forte illi aderat) ad se vocatum misit ad Mardochæum, ut disceret quidnam tri- ste ei accidisset, quod luctui indulgeret, atque ha- bitum istum, quem induerat, ne ipsa quidem ro- gante deponeret. Tum Mardochæus eunucho *rei* causam exposuit, & edictum contra Judæos in o- mnes provincias Regi subditas missum, summam- que pecuniæ, quam pollicitus à Rege impetrave- rat Amanes, ut *Judæorum* gens perderetur. Cum- que ei decreti, Susis ad *evertendos Judæos* propos- iti, exemplar dedisset Estheri perferendum, jube- bat ut nunciaret ei Regem pro illis suppliciter o- randum esse, nec infra se ducendum humilem pro gentis suæ incolumitate habitum sumere, quo de- precatura sit à Judæis interitus periculum. Ama- nem enim, Regi dignitate proximum, Judæos ac- cusando feciisse, ut rex vehementer illis irasceretur & succenseret. Quamprimum ista rescivit, rursus ad Mardochæum mittit, dicens, se à Rege *hoc jam triduo* non esse accersitam, & *pro certo* occidere quisquis ad eum non vocatus accesserit, nisi Rex

Esther ex Mardocheo scisciatur quæ lugen- di causa sit. Esth. 4.

Mardocha- us urget Estherem ut Judæorum patrocinium suscipiret.

" δυσμενὲς ἔθνος, καὶ τοῖς νόμοις ἀλλόκοτον, καὶ τοῖς "βασιλεῦσιν ἀνυπόπτακτον, καὶ παρηλλαγμένον [x] τοῖς ἔθε- "σι, καὶ τὴν μοναρχίαν μισοῦν, καὶ δύσνουν τοῖς ἡμετέροις "πράγμασι· κελεύω τοὺς δηλωθέντας ὑπὸ [y] δωτέρᾳ "μου πατρὸς Ἀμάνου, πάντας σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις [z] ἀ- "πολέσαι, μηδεμίαν φειδὼ ποιησαμένους, μηδὲ ἐλεῆ- "σαι πλέον ἢ τοῖς ἐπεσταλμένοις πεφάνται [a] τῶν "γραμμάτων. καὶ τοῦτο γενέσθαι βούλομαι τῇ τεσσαρεσκαι- [b] δε- "κάτῃ τοῦ [c] δωδεκάτου μηνὸς τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, ὅπως οἱ "πανταχόθεν ἡμῖν πολέμιοι, μιᾷ ἡμέρᾳ διαφθαρέντες, "τὸν λοιπὸν μετ' εἰρήνης ἡμῖν τὸν βίον διάγειν παρέχωσι." τούτου [d] κομισθέντος τοῦ προστάγματος εἰς τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν, ἕτοιμοι πάντες, ὅπως τὸν Ἰουδαίων ἀπώλειαν [e] καὶ παντελῆ ἐξολόθρευσιν, εἰς τὴν προφημένην ἡμέραν ἐγένοντο. ἐπευδετο δὴ τοῦτο καὶ ἐν [f] τῇ Σούσῃ. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς καὶ ὁ Ἀμά- νης πρὸς δώσεις καὶ πότους ἦσαν· ἐν ταραχῇ δ' ἦν ἡ πόλις.

ζ'. Ὁ δὲ Μαρδοχαῖος μαθὼν τὸ [g] γινόμενον, περίρη- ξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ σάκκον [h] ἐνδυσάμενος, καὶ καταχεάμενος στοδίαν, διὰ τῆς πόλεως ἐφέρετο, βοῶν, ὅτι [i] μηδὲν ἀδικήσαν ἔθνος ἀναιρεῖται. καὶ τοῦτο λέγων ἕως τῶν βασιλείων ἦλθεν, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἔστη. οὐ γὰρ ἐξῆν εἰσελθεῖν αὐτὸν τοιοῦτον περικειμένῳ χῆμα. τὸ δ' αὐτὸ καὶ πάντες ἐποίησαν [k] οἱ ἐν τοῖς πόλεσιν Ἰουδαῖοι, ἐν αἷς τὰ περὶ τούτων προετέθη γράμματα, θρηνοῦντες καὶ τοὺς κατηγγελμένους αὐτοῖς συμφορὰς ὀδυρόμενοι. ὡς δ' ἀπήγγειλάν τινες τῇ βασιλίσσῃ τὸν Μαρδοχαῖον ἐν ἔσ- τως οἰκτρῷ χήματι [l] πρὸ τῆς αὐλῆς ἑστῶτα, παραχθεῖ- σα πρὸς τὸν ἀκόλουθον, [m] ἐξέπεμπε τὸν [n] μεταμφιεσον- τας αὐτόν. ὁ πεφάνται δ' ἀποδύσασθαι τὸν σάκκον, ὁ γὰρ ἐφ' ᾧ τοῦτον ἀναγκασθείη λαβεῖν δεινῷ πεποῆσθαι τοῦτο, προσκαλεσαμένη τὸν εὐνοῦχον [o] Ἀχράθαιον, καὶ γὰρ [p] ἐτύγχανεν αὐτῇ παρὼν, [q] ἀπέστελε πρὸς Μαρδο- χαῖον, γνωσόμενον τίνος συμβεβηκότος αὐτῷ σκυθρω- πὸν πενθεῖ, καὶ τὸ χῆμα τοῦτο περικείμενος· ὁδ' αὐ- τῆς προκαλέσας ἀπέστειλε. ὁ δὲ Μαρδοχαῖος, ἐπίδει- ξε τῷ εὐνούχῳ τὴν αἰτίαν, τό, τε χράμμα τὸ περὶ τῶν Ἰουδαίων εἰς ἅπασαν τὴν ὑπὸ τῷ βασιλεῖ χώραν ἀμ- πεμφθὲν, καὶ τὴν [r] τῶν χρημάτων ὑπόσχεσιν, ἣν τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἔθνους [s] ὑπέσχετο φέρειν τοῦ βασιλέως Ἀμάνης. δοὺς δὲ αὐτῷ καὶ τὸ ἀντίγραφον τοῦ ἐν [t] Σούσοις προτεθέν- τος ἡμέρᾳ τῇ Ἐσθῆτι, καὶ περὶ τούτων δεηθῆναι τοῦ βασιλέως ἐπιτάξαι, καὶ σωτηρίας ἕνεκα τοῦ ἔθνους μὴ ἀποδοῦναι λα- βεῖν χῆμα πεπόνον, ᾧ φθαιτήσει τοὺς Ἰουδαίους κινδυ- νεύοντας ἀπολέσθαι. τὸ γὰρ τὴν δωτέραν ἔχοντα τῷ βα- σιλεῖ τιμὴν Ἀμάνην, κατηγορήσαντα τοῦ Ἰουδαίων, παρι- ξυγκέναι κατ' αὐτῶν τὸν βασιλέα. ταῦτα γνοῦσα, [v] πέμ- πει πάλιν πρὸς Μαρδοχαῖον δηλοῦσα, [x] ὅτι μήτε κλη- θεῖη πρὸς τοῦ βασιλέως, [y] καὶ ὁ εἰσερχόμενος πρὸς αὐτὸν ἄκλη-

git. κηδεμονικῶς ἀπάντων ἀπαδείξαντός μοι πᾶσιν &c. in *ceteris* κη- δαιμονικῶς. Vocem κηδεμονικῶς non agnoscit *Epiphan.* qui, le- ctionem à nostra diversam sequutus, in hunc modum se ha- ber, *unus qui sapientia ac fide ceteros præcellebat, Aman nomine, indicavit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui non nostris uteretur legibus, & contra omnium gentium faciens consuetu- dinem, regum jussa contemneret, & universarum concordiam natio- num sua dissensione violarit. Quod cum didicissemus, videntes u- nam gentem rebellem adversus omne genus hominum perversis uti le- gibus, nostrisque jussionibus contraire, & turbare subjectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, jussimus, ut quoscunque A- man, qui omnibus provinciis præpositus est, & secundus meus est pater, monstraverat, cum conjugibus* &c. Confer etiam *Esth.* c. 3. v. 13. &c. HUDS. Vel κηδεμονικῶς· A κηδεμών, qui curam gerit apud Æschyl. Suppl. v. 79. εἴ τις ἐστὶ κηδεμών, & apud Xe- noph. Anab. p. 297. A. Apud Euripid. verò pro genero in Me- dea v. 991. SPANH.

x Τοῖς ἔθεσι,] Ita *Hen.* & *Vat.* καὶ τοῖς ἔθεσι in *Editis.*

y Δωτέρᾳ μου πατρὸς Ἀμάνου.] Eadem phrasis occurrit in *Esth.* c. 3. v. 17. & in *Pseudo-Esth.* c. 16. v. 11.

z Ἀπολέσαι,] Ἀπολέσαι *Busb.* & *Vat.*

a Τῶν γεγραμμάτων.] Τῶν γεγραμμένων *Hen.* & *Vat.*

b Δεκάτῃ δὲ δωδεκάτου μηνὸς] Nempe Adar de quo Esth. III. 7. & infr. §. 12. SPANH.

c Δωδεκάτου μηνὸς] Τοῦ δεκάτου *Hen. ut. Vat.* perperam, ut constat ex *Esth.* c. 3. v. 17.

d Κομισθέντος δὲ προστάγματος] Διὰ βιβλιοφόρων LXX. Esth. III. 13. SPANH

e Καὶ παντελῆ ἐξολόθρευσιν,] Illa καὶ παντελῆ ἐξολόθρευσιν de- sunt *Hen.* nec legisse videtur *Epiphan.*

f Τῇ Σούσῃ.] Mallem ἐν τοῖς Σούσοις, ut supra aliquoties. HUDS. Conf. supr. lib. 10. c. XI. §. 7. SPANH.

g Γινόμενον,] Γενόμενον *Busb.*

h Ἐνδυσάμενος,] Ἐνδὺς *Hen.* & *Busb.*

i Μηδὲν ἀδικήσαν] Αἴρει ἔθνος μηδὲν ἠδικηκὸς LXXII.

k Οἱ ἐν τοῖς πόλεσιν Ἰουδαῖοι,] Illud οἱ è *Cod. Hen.*

l Πρὸ τῆς αὐλῆς ἑστῶτα,] Πρὸς τῇ αὐλῇ *Hen.*

m Ἐξέπεμπε τὸν] Ita *Hen.* & *Vat.* ἐξέπεμψε in *ceteris.*

n Μεταμφιέσοντας αὐτόν.] Μεταμφιάσοντας *Gall. Vat.* & *Busb.*

o Ἀχράθαιον,] Ἀκαβαῖον LXXII.

p Ἐτύγχανεν αὐτῇ παρὼν,] Ἔτυχεν *Hen.* & *Vat.*

q Ἀπέστελε πρὸς Μαρδοχαῖον,] Ἀπέστελε Μαρδοχαίῳ *Vat.*

r Τῶν χρημάτων ὑπόσχεσιν.] Illud τῶν ex *MSS.*

s Ὑπέσχετο φέρειν] Ὑπέστη *Hen. Gall.* & *Busb.* ὑπέστω *Vat.*

t Σούσοις] Conf. lib. 10. c. XI. §. 7. SPANH.

v Πέμπει πάλιν] Ἀποπέμπει *Vat.*

x Ὅτι μήτε κληθείη] Ὅτι μὴ μετακληθείη *Hen.*

y Καὶ ὁ εἰσερχόμενος] Καὶ ὁ παρ' αὐτῶν [ἴσ. πρὸς αὐτὸν] εἰσιὼν ἄκλητος *Hen.* & *Busb.*

z Ἀκλη-

ἀκλητος ἀποθνήσκῃ, πλὴν εἰ μή τινα σώζειν βουλόμενος περιτείνοι τὴν χρυσέαν ῥάβδον. ᾧ γὰρ ἂν τοῦτο ποιήσειν ὁ βασιλεὺς, [z] ἀκλήτῳ πρὸς αὐτὸν εἰσελθεῖν, οὐτος οὐκ ἀποθνήσκει μόνος, ἀλλὰ συγγνώμης τυχὼν σώζεται. Μαρδοχαῖος δὲ, ταῦτας κομίσαντος αὐτῷ τοῦ εὐνούχου παρὰ τῆς Ἐσθήρος τοὺς λόγους, ἀπαγγέλλειν ἐκέλευσεν αὐτῇ, μὴ τὴν ἰδίαν οὕτω σκοπεῖν σωτηρίαν, ἀλλὰ τὴν κοινὴν τοῦ ἔθνους. εἰ γὰρ [a] ἀμελήσει ταῦτα νῦν, ἔσεσθαι μὲν αὐτοῖς βοήθειαν παρὰ τοῦ Θεοῦ πάντως· αὐτὴν δὲ καὶ τὸν πατρῷον οἶκον αὐτῆς ὑπὸ τῶν ὀλιγωρηθέντων ἀφανισθήσεσθαι. ἡ δὲ Ἐσθὴρ [b] ἐπέστειλε μὲν τῷ Μαρδοχαίῳ, τὸν αὐτὸν πέμψασι λόγον, εἰς [c] Σοῦσα [d] παραθεῖναι, τοὺς ἐκεῖ Ἰουδαίους εἰς ἐκκλησίαν συναγαγεῖν, καὶ νηστεῦσαι πάντων ἀποχομένους ὑπὲρ αὐτῆς ὅτι τρεῖς ἡμέρας· τὸ δ' αὐτὸ [e] ποιήσασαν μετὰ τῶν θεραπαινίδων, τότε παρελεύσεσθαι τῷ βασιλεῖ παρὰ τὸν νόμον ὑπισχνεῖτο, κἂν ἀποθανεῖν δέῃ τοῦτο ὑπομένειν.

η'. Καὶ Μαρδοχαῖος μὲν κατὰ τὰς τῆς Ἐσθήρος ἐντολὰς, τόν τε λαὸν ἐποίησε νηστεῦσαι, [f] καὶ τὸ Θεὸν σὺν αὐτοῖς ἱκέτευσε, μηδὲ νῦν ὑπερίδεῖν αὐτοῦ τὸ ἔθνος ἀπολλύμενον, ἀλλ' ὡς καὶ πρότερον αὐτοῦ πολλάκις προνοήσει καὶ [g] ἁμαρτῶσι συγγνώ, καὶ νῦν αὐτὸ ῥύσασθαι τῆς κατηγγελμένης ἀπωλείας. οὐδὲ γὰρ [h] ἁμαρτόν τι [i] κινδυνεύσ ἀκλεῶς ἀποθανεῖν, [k] ἀλλ' αὐτὸν εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς Ἀμάνου ὀργῆς, ὅτι μὴ προσεκύνησε, μηδ' ᾧ σοὶ, δέσποτα, φησὶ, τιμὴν παρεῖχον, ταύτην ἐκείνῳ προσφέρειν [l] ὑπέμενα, ὀργισθεὶς ταῦτα κατὰ τῶν μὴ προσκυνούντων [m] τοὺς σοὺς νόμους ἐμηχανήσατο. τὰς δ' αὐτὰς ἠφίει καὶ τὸ πλῆθος φωνὰς, προσκαλούμενος [n] προνοῆσαι τὸν Θεὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, καὶ τὰς ἐν ἁπάσῃ γῇ Ἰσραηλίτας ἐξελέσθαι τῆς μελλούσης συμφορᾶς. καὶ γὰρ πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτοῖς εἶχον, ἤδη καὶ προσεδόκων. [o] καὶ Ἐσθὴρ δὲ ἱκέτευε τὸν Θεὸν τῷ πατρῴῳ νόμῳ, ῥίψασα κατὰ τῆς γῆς ἑαυτὴν, καὶ πενθικὴν ἐσθῆτα προβεβλημένη, [p] καὶ τροφῆς καὶ ποτῷ καὶ τοῖς ἡδέσιν [q] ἀποταξαμένη τρισὶν ἡμέραις, ἧπερ τὸν Θεὸν ἐλεηθῆναι μὲν αὐτὴν, [r] δόξαν δ' ὀφθεῖσαν τῷ βασιλεῖ πιθανὴν μὲν τοὺς λόγους προσκαλέσασθαι, τὸ δὲ εἶδος ὑπερεπιτέρειαν [s] τῆς προτέρας ὥρας, ἵνα ἀμφοτέροις καὶ πρὸς τὴν προσήτησιν τῆς ὀργῆς, εἴ τι [t] παροξυνθεὶς πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεὺς, χρήσαιτο, καὶ πρὸς τὴν σωτηρίαν τῶν ὁμοεθνῶν, ἐν τοῖς ἐσχάτοις συμφοραῖς, μίσος τε ψυχρὸν τῷ βασιλεῖ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῶν Ἰουδαίων, καὶ [u] τὴν ἀπώλειαν αὐτοῖς τὴν μέλλουσαν, ἐὰν ὀλιγωρηθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ, καταστοχάσωνται.

θ'. Ταῦτα ἱκετεύσασα τὸν Θεὸν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἀπεδύσατο μὲν τὴν ἐσθῆτα ἐκείνην, καὶ τὸ χῶμα μεταβάλλει, κοσμησαμένη δ' ὡς ἐχρῆν τὴν βασίλισσαν, σὺν δυσὶ θεραπαίναις, ὧν ἡ μὲν ἐπερειδομένῃ αὐτῇ κόσμως ἔφερεν, ἡ δὲ ἑπομένη τὸ βαθὺ ἔνδυμα τῆς ἐκ μέχρι τῆς γῆς κεχυμένον ἄκροις ἀπηώρει τοῖς δακτύλοις, ἦκε πρὸς τὸν βασιλέα, μετὰ μὲν τὸ πρόσωπον ἐρυθήματος, πρόσηνες

ei, quem vult servari, virgam auream porrexerit. Cui enim hoc fecerit Rex, licet ad eum ingressus fuerit non vocatus, is non solum non moritur, sed venia impetrata incolumitate donatur. Mardochæus autem, cum eunuchus hæc verba ab Esthere ad eum retulisset, jussit ei renunciari, non eam oportere suam *solicite* adeo respicere salutem, sed gentis universæ rationem habere. nunc enim si hoc facere negligat, Deum quidem omnino ei laturum auxilium, ipsam vero domumque patriam perditum iri ab illis quos contempserat. Tum Esther, eodem ministro remisso, Mardochæo mandavit, ut Susa profectus Judæos omnes, qui illic adsint, in concionem advocaret, qui pro ipsa jejunent, triduo omni cibo atque potione abstinentes; se vero, ubi idem cum suis ancillis fecerit, tunc regem *etiam* contra legem adituram esse pollicebatur, & si perire necesse habeat hoc ipsum non recusare. *Esther Judæorum causam agere promittit.* *Esth.* 4.

8. Et quidem Mardochæus, prout Esther jusserat, & auctor erat ut populus jejunium ageret, unaque cum illis supplex Deum precatus est, ne gentem suam in extremum periculum adductam nunc despiceret; sed, quemadmodum antea ipsius saluti sæpe prospexerat, vitiisque & peccatis ejus ignoverat, ita nunc à denunciato liberaret interitu. non enim sua culpa accidisse ut vitæ per dedecus amittendæ discrimen adeat: sed ipsummet in causa esse cur Amanes adeo ira excandescat. Quod *illum* non adoravi, & eundem, inquit, quem tibi, Domine, præstare solebam, honorem ei habere non sustinui, iratus ista illis machinatus est, qui nihil contra leges tuas faciunt. Populus etiam vocem eandem mittebat, Deum orans atque obsecrans ut illorum saluti consuleret & provideret, omnesque per terrarum orbem Israëlitas à calamitate futura eripere dignaretur. nam & eis ob oculos jam versabatur, & *diem ex die* exspectabant. *Mardochæus Deum Judæis precatur propitium.* *Esth.* 4.

Esther quoque Deo supplicabat more patrio humi in faciem prostrata, & veste lugubri amicta; ac per triduum à cibo abstinens & potu & *omnibus* deliciis, Deum rogabat ut sortis quidem ipsius misereretur, ubi vero Regis in conspectum venerit, facunda videretur supplicantis oratio, & speciem præ se ferret pulchriorem quam usquam antea & venustiorem; ut ad Regis iram, si forte in eam exardescat, mitigandam utrisque uteretur, & in præsidium popularium suorum extremo in periculo versantium; Regisque animum concitaret in odium illorum, qui in Judæos exercent inimicitias, illisque exitium, si à Rege despectui habeantur, *brevi* occursurum pararunt. *Esther Regem adituram Deum orat, ut, suorum miserius, Regis animum flectat. Esth.* 4.

9. Cum ista per triduum supplex petiisset à Deo, vestem lugubrem exuit, habitumque mutat; ac deinde reginæ more culta & ornata, cum duabus ancillis, quarum altera ipsam leviter inclinatam ferebat, altera insequebatur & vestem promissam & humi fusam summis digitis attollebat, Regem adiit rubore genas suffusa, formæque venustate decora quæ cum dignitate erat conjuncta. *Esther Regem adit, pro Judæis intercessura. Esth.* 5.

ad

[z] Ἀκλήτῳ πρὸς] Ἀκλήτῳ προσελθόντι *Vat.*

[a] Ἀμελήσει] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) ἀμελείσει τοῦτο perperam in *Editis.*

[b] Ἐπέστειλε μὲν τῷ Μαρδοχαίῳ,] Sic *Basil.* & *Hen.* ἀπέστειλε in *reliquis.*

[c] Σοῦσα] Σῶσαι *Hen.*

[d] Παραθεῖναι,] Eo modo *MSS.* παραθεῖσα in *Editis.*

[e] Ποιήσασαν μετὰ τῶν θεραπαινίδων,] Ποιήσασα *Busb.* ποιησαμένη *Vat.*

[f] Καὶ τὸν Θεὸν σὺν αὐτοῖς ἱκέτευσε,] Καὶ τὸν Θεὸν αὐτὸν ἱκέτευσε ἀκόλ. προελθεῖν αὐτῷ *Vat.*

[g] Ἁμαρτῶσι συγγνώ,] Ἁμαρτοῦσι *Hen.* *à manu secunda.*

[h] Ἁμαρτόν τι] Male in *Gen.* *Aliisque* ἁμαρτών τι.

[i] Κινδυνεύσ ἀκλεῶς ἀποθανεῖν,] Κινδυνεύειν *Hen.* & *Vat.*

[k] Ἀλλ' αὐτὸν εἶναι τὴν αἰτίαν] Ἀλλ' αὐτὸν ᾗ εἶναι *Hen.* ἀλλ' αὐτὸν δὲ εἰδέναι τὴν αἰτίαν *Vat.* quo modo & *Epiphan.* qui vertit, *cum & ipse dominus nosset causam furoris Aman &c.* Quæ lectio præferenda sit, aliorum esto judicium.

[l] Ὑπέμενα,] Ὑπέμεινον *Hen.* & *Vat.*

[m] Τοὺς σοὺς νόμους ἐμηχανήσατο.] Τοὺς νόμους σου *Hen.*

[n] Προνοῆσαι τὸν Θεὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* προνοῆσαί τε τὸν Θεὸν in *Editis.*

[o] Καὶ Ἐσθὴρ δὲ ἱκέτευε] Ἱκέτευσε δὲ καὶ ἡ Ἐσθὴρ *Hen.* & *Vat.*

[p] Καὶ τροφῆς καὶ ποτῷ καὶ τοῖς ἰδίοις] Illa καὶ τροφῆς καὶ ποτῷ καὶ τοῖς ἡδέσιν ἀποταξαμένη desunt in utroque Cod. *Vat.* τροφῆς καὶ ποτῷ τοῖς ἡδέσι legit *Grotius* ad *Esth.* c. 4. v. 16.

[q] Ἀποταξαμένη] Ἀπεταξατο infr. c. VIII. §. 6. SPANH.

[r] Δόξαν δ' ὀφθεῖσαν τῷ βασιλεῖ] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* δόξαι in *Editis Aliisque.*

[s] Τῆς προτέρας ὥρας,] Τῆς τύχιον *Hen.*

[t] Παροξυνθεὶς πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεύς,] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) παροξυνθείη in *Editis.*

[u] Τὴν ἀπώλειαν αὐτοῖς τὴν μέλλουσαν,] Illud τὴν ex *MSS.*

ad ipsum vero ingrediebatur metu anxia *& solicita*. Cum autem in aspectum ejus veniret, in solio sedentis, stolis amicti regiis, ex veste variis coloribus intertexta, auro gemmisque distincta, atque ob ista, ut videre sibi visa est, terribilioris; cumque & ipse eam torvius intueretur, vultuque ira accenso, statim viribus ex metu destituitur, illisque qui ad latus erant incubuit exanimata. Rex autem, Dei ut arbitror voluntate, animum mutavit, & conjugi metuens ne quid gravius ex consternatione pateretur, è solio desiluit, eamque ulnis exceptam refocillabat & complexu & blando alloquio, jubendoque bono esse animo, nullaque mali tristioris suspicione teneri, quod ad eum non vocata accesserit. nam legem istam subditis esse latam, ipsi vero, cui commune cum illo imperium est, omnino licere *hoc facere*. Hæc loquutus sceptrum in manus ei tradidit, & virgam ejus cervici admovit legis ergo, ut eam *omni* metu solveret. Illa vero, cum istis adhibitis se collegisset, "Do-"mine, inquit, eloqui haud facile possum, quid "mihi derepente acciderit. ut enim te videbam, "magnum & pulchrum & verendum, continuo "abscedebat spiritus animique deliquium patiebar." Cum autem illa ægre hæc *verba* languida & debili voce protulisset, tum Rex dolore angi & turbari cœpit, & Estherem confirmare ut animum resumeret & meliora exspectaret, persuasumque haberet, se vel regni dimidium, si istud posceret, ei concessurum esse. Esther vero petiit, ut una cum Amane amico ad se comessatum veniret, nam ipsam convivium parasse dicebat. Quod cum annuisset, & *ambo* adessent, inter pocula *Rex* jussit Estherem ei proponere quid fieri vellet: nihil enim non impetraturam, etiamsi regni partem sibi dari postulaverit. At illa in crastinum differre volebat quod in animo habuerit ei dicere, si modo cum Amane rediret ad convivium.

Esther benigne à Rege excipitur. Esth. 5

Regem & Amanem ad convivium invitat. Esth. 5.

10. Rege vero *se adfore* pollicito, Amanes lætus admodum egressus est, quod solus dignus sit habitus qui cum Rege ab Esthere convivio exciperetur, quodque nemo alius tantum honorem à regibus fuerit assequutus. Cum autem pro foribus regiæ vidisset Mardochæum, de eo vehementer indignatus est: nam ipsi, in conspectum ejus venienti, nullum honorem exhibuit. cumque domum reverteretur, Zarazam & amicos *suos* accersit. Illis, ubi aderant, narravit, quanto esset in honore cum apud Regem tum apud Reginam: ut scilicet & ea die solus cum Rege ab ea vocatus esset ad convivium, & in crastinum etiam invitaretur. ac præterea dicebat, sibi displicere, quod viderit Mardochæum Judæum pro foribus regiæ. Ubi autem Zaraza uxor ei suggesserat, ut juberet lignum excidi quinquaginta cubitorum, & mane à Rege contenderet ut in crucem tollatur Mardochæus: consilio laudato, domesticis mandavit ut lignum pararent, & in atrio erigerent ad Mardochæi supplicium. Et hoc quidem paratum est. Deus autem spem Amanis improbe conceptam irridebat: cumque rerum nosset eventus, gaudebat eo quod eventurum erat. Regi enim illa nocte somnum adimit. Ille vero, nolens vigilias nihil a-

Amanis hac ex re lætitiam in indignationem vertit Mardochæus.

Amanes Mardochæo crucem uxoris suasu parat. Esth. 5.

ἢ δ' σεμνὸν ὀπικρμένη τὸ κάλλ⊙. εἰσῄ ἢ πρὸς αὐτὴν μὴ δέος. ὡς ἢ κ᾽ πρόσωπον αὐτοῦ, καθεζομένου ὅπι ἔ θρόνου, γίνε᾽), τ βασιλικὴν σθεκρμένη κόσμον, ὃς ἰῶ͂ι ποικίλης μὲν ἐσθῆτ⊙, χρυσῆ ἢ δ λίθ πολυτελῆς, φοβερώτερον δ' αὐτὰ μᾶλλον θεασαμένη, καί τι κάκείνη σεσοιδόν⊙ αὐτῷ ἀπλωίστερον, κ᾽ [x] διακεκαυμένῳ τὸ τ ὀργῆς τῷ σεσώπω. [y] πάρεσις δ᾽ὺς αὐτῷ τὸ δέος λαμβάνῃ· [z] κ᾽ τοῖς σθεβ πλωρᾶν ἔσιν [a] ἀχανὴς ἐπέπεσεν, ὁ ἢ βασιλεὺς, κ᾽ βάλησιν οἰμωγ ἔ θεοῦ, τῷ Δ᾽αίνοιαν μεταβαλε, κ᾽ δείσας σθὶ τ γυναικὸς, μὴ δ πάθῃ τι τ χρόνων τὸ ἔ φόβ, ἀνεπήδησεν [b] ἀπὸ ἔ θρόνου, κ᾽ τ ἀγκάλαις αὐτὴν [c] τολαβὼν ἀνεκ᾽ᾶρε, καταπαιζόμενός τι δ πρὸσομιλῶν ἡδέως, κ᾽ θαῤῥεῖν σθεβ καλῶν, κ᾽ μηδὲν [d] τοπλεῖν σκυθρωπὸν, ὅτι πρὸς αὐτὸν ἄκλητ⊙ ἔλθοι. τ γὰ νόμον τοῦτον πρὸς τὰς τοκούσας κεῖσθ· τὴν ἢ, ὁμοίως αὐτῷ βασιλεύουσαν, πᾶσαν ἐχθ ἄδειαν. ταῦτα λέγων, τὸ σκῆπτρον αὐτῆς ἐνετίθ τῇ χθεὶ, κ᾽ τὴν ῥάβδον ἐξέτεινεν ὅπι τ αὐχένα αὐτῆς Δ᾽ὰ τ νόμον, [e] δλαβείας αὐτὴν ἀπολύων. ἡ δ᾽ τοῦτων [f] ἀναζωπυρήσασα, "δέσποτα, εἶπεν, σὐκ ἔχω ὅτι τὸ αἰφνίδιον "ἔ συμβεβηκότ⊙ μοι ῥᾳδίως εἰπεῖν. ὡς γὰ εἶδόν σε, μέγαν "κ᾽ καλὸν δ φοβερὸν, δ᾽ὺς [g] τοχώρ μου τὸ πνεῦμα, κ᾽ "κατελειπόμην τοῦ τ ψυχῆς." μόλις δ᾽ αὐτῆς δ πάντα φθεγξομένης, κ᾽ μὴ ἀσθενείας, αὐτόν τι ἀγωνία δ παρεσχὴ καταλάμβανε, κ᾽ τὴν Εσθῆρα δ᾽ψυχεῖν κ᾽ τὰ κρείττω σεσοδοκᾶν παρεθῤῥυνεν, ὡς αὐτοῦ δ τὰ ἥμισυ τ βασιλείας εἰ δέοιτο τούτων σθεχωρήσοντ⊙ αὐτῇ. ἡ ἢ Εσθὴρ ὅπι ἐσιάζοιν αὐτὸν μὴ Αμάνης ἔ φίλου [h] πρὸς αὐτὴν ἐλθεῖν ἠξίωσε. παρεσκευάκεναι γὰ αὐτὴν δεῖπνον ἔλεγεν. ὡς ἢ ἐπεύσοι δ παρῆσαν, μεταξὺ πίνων, τὴν Εσθῆρα ἐκέλευσεν αὖπω δηλοῦν τί βούλε᾽)· μηδενὸς γὰ ἀτυχήσειν, μηδ' ἂν τὸ μέρ⊙ τ βασιλείας ἐθελήσῃ λαβεῖν. ἡ ἢ εἰς τὴν ὑπιοῦσαν ἀνεβάλλετο φράζειν αὐτῷ τὴν αὐτῆς βούλησιν, εἰ πάλιν ἔλθοι πρὸς αὐτὴν μὴ Αμάνης πρὸς ἑσίασιν.

ι'. Τ ἢ βασιλέως ἐχομένης, ὁ Αμάνης ἐξῆλθε θυμαρὴς, ὅτι τῷ [i] μόνον ἠξιῶσθαι συνδειπνῶν τῷ βασιλεῖ σθὶ τῇ Εσθῆρι, κ᾽ ὅτι μηδεὶς ἄλλ⊙ [k] τοσούτης τυγχάνῃ σθὶ τοῖς βασιλεῦσι τιμῆς. ἰδὼν δ᾽ ἐν τῇ αὐλῇ Μαρδοχαῖον, ἐταραχθη ἀνάκτησεν· ἤδεν γὰ αὐτῷ παρ' αὐτοῦ θεασαμένης πρὸς τιμὴν ἐγήρεγ. κ᾽ παρελθὼν πρὸς αὐτὴν, τοῦ γυναῖκα [l] Ζάραζαν ἐκάλεσε κ᾽ τοὺς φίλους. ὧν παρόντων διηγεῖτο τοῦ τιμοῦ, ἧς ἀ σθὶ τοῦ ἔ βασιλέως ἀπολαύοι [m] μόνης, ἀλλὰ κ᾽ σθὶ τ βασιλίσσης· κ᾽ γὰ σήμερον ὡς δειπνήσοι παρ' αὐτῇ μόν⊙ σὺν τῷ βασιλεῖ, [n] κ᾽ κληθείη πάλιν εἰς τοῦ ἐπιοῦσαν. ἔλεγέ τε μὴ ἀρέσκεσθαι, Μαρδοχαῖον ὁρῶν⊙α ἐν τῇ αὐλῇ τ Ιουδαῖον. ἡ ἢ γυνὴ αὐτοῦ Ζαράζας εἰπόσης, κελεῦσαι ξύλον κοπῆναι πηχῶν πεντήκοντα, κ᾽ σεῖν σθὶ τοῦ ἔ βασιλέως αἰτησάμενον [o] ἀναστωρῶσαι τ Μαρδοχαῖον· ἐπαινέσας τοῦ γνώμου, σεσσεταξε τοῖς οἰκέταις ξύλον [p] ἑτοιμασαμένοις, ᾗσαι τοῦτ ἐν τῇ αὐλῇ πρὸς τιμωρίαν Μαρδοχαίου. κ᾽ τοῦτ μὲν οὕ ἕτοιμον. ὁ ἢ Θεὸς [q] κατεγέλα τ Αμάνου πονηρᾶς ἐλπίδ⊙· κ᾽ τὸ συμβησόμενον εἰδὼς, ἑτέρῳ τῷ γνησιωτέρῳ. ἔ γὰ βασιλέως Δ᾽ὰ νυκτὸς ἐκείνης ἀφαιρεῖται τ ὕπνον. ὁ δ᾽ ὁ βουλόμεν⊙ [r] ὀργῶς ἐπλίσατο τοῦ

x Διακεκαυμένῳ] Διακεκαλυμμένῳ *Vat.*

y Πάρεσις] Conf. supr. lib. 9. c. xi. §. 3. SPANH. Πάρεσις, *languor*. gloss. REL.

z Καὶ τοῖς σθεβ πλωρᾶν ἔσιν] Καὶ τῇ π. πλ. ἰέσῃ *Zonar.* ταῖς σθεβ πλωρᾶν ἔσαις legisse videtur *Epiphan.*

a Αχανὴς,] Αχανὴς, ἀφθόγγ⊙, ἄλαλ⊙ *Hesych.* Hæc autem de gravi illo Estheræ metu & deliquio non extant in Hebr. Estheræ, nec Græco LXX. SPANH.

b Απὸ ἔ θρόνου,] Εκ ἔ θρόνου *Vat.*

c Υπολαβὼν ἀνεκτᾶτο,] Αναλαβὼν *Vat.*

d Υποπτεύειν σκυθρωπὸν,] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) ὑποπτεύσειν in *Editis.*

e Εὐλαβείας] Η ἢ εὐλάβεια σώζ πάντα· Sophocl. Oedip. Col. v. 116. SPANH.

f Αναζωπυρήσασα,] Forte ἀναζωπυρηθεῖσα. COCC.

g Υπεχώρ μου τὸ πνεῦμα,] Υποχώρ μοι τὸ πν. *Hen.* & *Busb.*

h Πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν ἠξίωσε.] Επ' αὐτῶν *Vat.* & mox infr. hac §. ἐσ' ἑσίασιν.

i Μόνον ἠξιῶσθ] Μόν⊙ *Busb.*

k Τοσαύτης τυγχάνῃ] Ταύτης τυγχάνῃ π. τ. β. ἢ τιμῆς *Hen.*

l Ζάραζαν] זרש *Hebr.* Esth. v. 10. SPANH.

m Μόνης,] Μόν⊙ *Hen.*

n Καὶ κληθείη πάλιν] Illud κ᾽ ἐ *MSS.*

o Ανασαυρῶσαι] Ανασαυρῶσαι (pro simpliciter cruci affigere, prout & alibi) de Hamane. REL.

p Ετοιμασαμένοις,] Ετοιμασαμένης *Hen.* & *Busb.*

q Κατεγέλα τ Αμάνου πονηρᾶς ἐλπίδ⊙·] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* καταγελᾷ in *Editis.*

r Ὀργῶς] Ὀργὰς *Hen.*

s Τῶν

τῷ ἀρχιπνίαν, ἀλλ' εἴς τι [s] τῶν τῇ βασιλείᾳ διαφερόντων αὐτῷ ἀναλῶσαι, τὰ γραμματεῖα κομισαμένῳ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων τὰ ὑπομνήματα καὶ τῶν [t] ἰδίων πράξεων, ἀναγινώσκειν αὐτῷ προσέταξεν. κομισαμένῳ δὲ καὶ ἀναγινώσκοντι, εὑρέθη τις δι' ἀρετὴν ἔν τινι γέρας εἰληφὼς χώραν, ἧς καὶ τὸ ὄνομα ἐγέγραπτο. ἕτερον δὲ διὰ πίστιν δωρεᾶς τετυχηκὼς [v] μιωνῶν, ἤλθε καὶ ὁ περὶ [x] Βαγαθῶον καὶ Θεοδέστην τοὺς ἐπιβουλεύσαντας εὐνούχους τῷ βασιλεῖ, ὧν Μαρδοχαῖος μιωνὴς ἦν [y] ἡνίκεν. φθάσαντος δὲ τοῦτο μόνον εἰπεῖν γραμματέως, καὶ [z] μεταβαίνοντος [a] εἰς ἕτερον πρᾶξιν, ἐπέσχεν ὁ βασιλεὺς, [b] πυθόμενος εἰ μὴ ἔχει γέρας αὐτῷ δοθὲν ἀναγεγραμμένον. ὁ δ' ὡς ἔφη μηδὲν εἶναι, κελεύσας ἡσυχάζειν, τίς εἴη τὰ νυκτὸς ὥρα παρόντων τῶν [c] περὶ τοῦτο τεταγμένων ἐπυνθάνετο. μαθὼν δέ, ὡς ἔρθρος [d] ἐστὶν ἤδη, προσέταξε τῶν φίλων ὃν ἂν πρὸ τῆς αὐλῆς εὑρωσιν ἤδη παρόντα, τοῦτον αὐτῷ δηλοῦν. ἐτυχε δὲ ὥστε Ἀμάνην εὑρεθῆναι. ἦττον γὰρ τῆς συνήθους ὥρας [d] ἐληλύθη, περὶ ἣν Μαρδοχαίῳ θανάτου [e] δεησόμενον αὐτοῦ. τῶν οὖν θεραπόντων [f] εἰπόντων, ὅτι Ἀμάνης εἴη πρὸ τῆς αὐλῆς, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰσκαλέσαι. εἰσελθόντος δὲ, "Φίλον, εἶπεν, εἰδώς σε ἐμαυτῷ "[g] μόνον εὔνουν, συμβουλεῦσαί μοι προσκαλῶ, πῶς "ἂν τιμήσαιμί τινα στεργόμενον ὑπ' ἐμοῦ σφόδρα, τῆς "ἐμαυτοῦ μεγαλοφροσύνης ἀξίως." ὁ δὴ Ἀμάνης λογισάμενος, ὡς ἂν δῷ γνώμην ταύτην δώσων ὑπὲρ [h] αὐτοῦ· φιλεῖσθαι γὰρ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως μόνον· ὡς ὤετο ἀρίστην εἶναι, τοιαύτην φανερὰν ἐποίησεν. εἶπε γὰρ, "εἰ βούλοιο [i] τὸν ἄνθρωπον, ὃν φῂς ἀγαπᾶν, δό- "ξῃ τοιοῦτον εἶναι, τοῖσον ἐφ' ἵππου βαδίζειν, τὴν αὐ- "τὴν ἐσθῆτα σοὶ φοροῦντα, καὶ [k] περιαυχένιον χρυσοῦν "ἔχοντα, καὶ προάγοντα τῶν ἀναγκαίων φίλων ἕνα "κηρύσσειν δι' ὅλης τῆς πόλεως, ὅτι ταύτης τυγχά- "νει τῆς τιμῆς ὃν ἂν ὁ βασιλεὺς τιμήσῃ." ὁ μὲν οὖν Ἀμάνης ταῦτα συνεβούλευσεν, οἰόμενος εἰς αὐτὸν [l] ἥκειν τοῦτο τὸ γέρας. ὁ δὲ βασιλεὺς ἡσθεὶς τῇ γνώμῃ, "πρόελθε, φησὶ, ἔχεις γὰρ καὶ τὸν ἵππον καὶ τὴν "στολὴν καὶ τὸν στρεπτὸν, ζήτησον Μαρδοχαῖον τὸν "Ἰουδαῖον, καὶ ταῦτα ἐκείνῳ δὸς, κήρυττε προάγων "αὐτοῦ τὸν ἵππον. σὺ γὰρ, ἔφη, μοὶ φίλος ἀναγκαῖος, "καὶ ἴσθι δῶρον ὧν χρῄζοις συμβουλὸς ἐμοῦ. ταῦ- "τα δὲ αὐτῷ παρ' ἡμῶν ἔρρωσο σώσαντί μου τὴν ψυχήν." τούτων ἀκούσας πρὸς πᾶσαν ἐλπίδα, τὴν Ἀμάνου συνεχύθη, καὶ πλήρεις ὑπὸ ἀμηχανίας, ἔξεισιν ἄγων τὸν ἵππον καὶ τὴν πορφύραν, καὶ [m] τὸ χρυσοῦν περιαυχένιον. καὶ τὸν Μαρδοχαῖον θύρῃ πρὸ τῆς αὐλῆς, σάκκον ἐνδεδυμένον, ἐκέλευσεν ἀποθέμενον ἐνδύσασθαι τὴν πορφύραν. ὁ δὲ, οὐκ εἰδὼς ταληθὲς, ἀλλὰ χλευάζεσθαι νομίζων, "ὦ κάκιστε πάντων ἀνθρώπων, εἰ- "πέν, ἕτως ἡμῶν τῆς συμφορᾶς [n] ἐπιγελᾷς;" πεισθεὶς δὲ ὡς ὁ βασιλεὺς αὐτῷ γέρας τοῦτ' εἴη δεδωκώς, ἀντὶ τῆς σωτηρίας ἣν αὐτῷ παρέσχε, τὸς [o] τότε ἐπιβουλεύσαντας εὐνούχους [p] ἐλέγξας, [q] ἐνδύεται τὴν πορφύραν ἣν ὁ βασιλεὺς ἀεὶ φορῶν διετέλει, καὶ περιθέμενος τὸ

gendo conterere, sed in aliquid è summis imperii rebus impendere, præcepit scribæ ut rerum à se & à regibus sui antecessoribus gestarum commentarios afferret, sibique recitaret. Cum autem eos attulisset & legeret, inventus est quidam, quod in re aliqua egregium se præstiterit, in præmium accepisse provinciam, cujus nomen etiam adscriptum erat. alium vero ob fidem *suam* muneribus affectum indicans, tum veniebat ad Bagathoi & Theodestis eunuchorum contra Regem conjurationem à Mardochæo patefactam. Et cum hoc tantum scriba dixisset, & ad aliud rerum gestarum caput properaret, Rex eum inhibuit, percontatus, an scriptum haberet quid ex ea re præmii fuisset consequutus. Quo respondente, nihil *scriptum esse*, Rex jussit eum tacere, & quota hora noctis esset eos interrogabat, qui in id constituti erant. Cumque audisset quod jam diluculum esset, præcepit, ut si quem amicorum jam invenerint pro foribus regiæ, sibi nunciatum venirent. Accidit autem ut Amanes compareret. nam paulo maturius, quam ante consuevit, aderat, ut ab eo Mardochæum ad mortis supplicium posceret. Cumque famuli renunciassent, adesse Amanem in atrio, *tum Rex* jussit eum intro vocari. cui ingresso, "Cum norim, "inquit, te mihi amicum esse spectatæ præ cæte- "ris benevolentiæ, da mihi obsecro consilium, "quo honore pro mea magnificentia eum afficere "debeam, quem valde diligo." Hic Amanes ratus, quam sententiam dixisset eam in rem suam dicturum, (se enim solum à Rege *usque eo* amari) quam optimam esse existimabat eam protulit. Jubebat enim, "Si hominem, quem à te dicis *adeo* "amari in magna gloria esse volueris, facito ut "equo vehatur, eadem qua tu veste indutus, & "collo torquem auream habens, illumque antece- "dat aliquis ex amicis tuis necessariis, proclamet- "que per totam urbem, hunc ei honorem haberi, "quem Rex vult honorari." Et quidem Amanes horum auctor fuit, quod putaret istud sibi datum iri præmium. Cum autem Regi hoc consilium valde placuisset, "Ergo, inquit, agedum "(nam licet tibi capere equum & vestitum & tor- "quem) quære Mardochæum Judæum, &, cum "illum istis donaveris, præconium facito, equum "illius antecedens. Tu enim, adjiciebat, amicus "meus necessarius, ea exsequere, quæ me optime "monuisti ut fierent. Hæc autem illi à me tri- "buentur ob vitam meam conservatam." Hisce præter omnem spem auditis, animo perturbatus & consilii inopia affectus, egreditur, equum ducens & purpuram *secum ferens* & torquem auream. Cumque Mardochæum invenisset pro foribus regiæ sacco amictum, jussit ut eum deponeret & purpuram indueret. Ille vero, veritatis ignoratione, sese illudi existimans, "ô bipedum nequissime, "inquit, itane irrides & ludificaris calamitates no- "stras?" At ubi ei persuasum erat, Regem hoc ei præmium persolvisse, pro salute, patefactis olim eunuchorum insidiis, ab ipso sibi data, purpuram induit qua vestiri perpetui moris erat Regi, & colle torquem accommodat, & conscenso equo in am-

Rex jubet sibi legi commentarios. Esth. 6.

Mardochæi nomen in iisdem perscriptum reperit.

Amanes Mardochæum honorare cogitur. Esth. 6.

[s] Τῶν τῇ βασιλείᾳ] Sic *Vat.* τῶν τὰ τῇ βασ. in *cæteris.*
[t] Ἰδίων πράξεων,] Sic *MSS. ἰδίᾳ* in *Editis.*
[v] Μιωνῶν,] Pro μιωνῶν f. μιωνήτων dona, quæ μιωνοτόρους data, seu indicibus majoris alicujus rei, apud Æschyl. Eum. v. 245. μιωνητῆρες ἀτθ. SPANH.
[x] Βαγαθῶον καὶ Θεοδέστην] Ita ut supra (§. 4.) edere visum est. Hic vero Βαγαθῶ καὶ Θεοδέστῃ habent *Bas.* & *Gen.* Βαγαθῶ καὶ Θεοδοσίτῃ *Gall* & *Vat.* Γαβαθῶον καὶ Θεοδέστην *Hen.*
[y] Γεγόμην.] Γεγονημὼς *Hen.* & *Busb.*
[z] Μεταβαίνοντος] Μεταβάντος *Busb.* & *Zonar.*
[a] Εἰς ἑτέραν πρᾶξιν,] Ἐπ' ἑτέραν *Hen.* & *Busb.*
[b] Πυθόμενος εἰ μὴ] Π νθανόμενος *Hen.* & *Zonar.*
[c] Ἐπὶ τούτῳ] Εἰς τοῦτο *Vat.*
[d] Ἐληλύθῃ,] Εἰσεληλύθῃ *Vat.*
[e] Δεησόμενον αὐτοῦ.] Δεηθησόμενον *Busb.*
[f] Εἰπόντων,] Φραπάντων *Hen.*
[g] Μόνον εὔνουν,] Μόνον non agnoscit *Epiphan.*
[h] Αὐτοῦ·] Ἑαυτῷ *Hen.* & *Busb.* αὐτῇ in *Editis.*
[i] Τὸν ἄνθρωπον] Τοῦτον τὸν ἄνθρωπον *Hen.* & *Busb.*
[k] Περιαυχένιον χρυσοῦν] Conf. supr. lib. 10. c. xi. §. 2. SPANH. Περιαυχένιον, *liliolum* gloss. REL.
[l] Ἥξειν τοῦτο τὸ γέρας.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἥκειν in *Editis.*
[m] Τὸ χρυσοῦν περιαυχένιον.] Conf. supr. lib. 10. c. xi. §. 2. SPANH.
[n] Ἐπιγελᾷς;] Εἰγελᾷς *Hen.* & *Busb.* ἐπιγελᾷς *Vat.*
[o] Τότε ἐπιβουλεύσαντας εὐνούχους] Ita *MSS.* τοτε in *Editis.*
[p] Ἐλέγξας,] Ἐλέγξαντα *Hen.* ἐλέγξωὐ *Busb.*
[q] Ἐνδύεται τὴν πορφύραν ἣν ὁ βασιλεὺς ἀεὶ φορῶν διετέλει,] Conf. supr. lib. 10. c. xi. §. 2. SPANH.

ambitum circuibat urbem, præcedente Amane & proclamante, "Hæc eum à Rege consequuturum "esse, qui ab illo amabitur & honore dignus ha- "bebitur." Cumque urbem circuitu perlustrassent, Mardochæus quidem ad Regem se recipit, Amanes vero præ pudore domum se contulit, & cum lachrymis uxori & amicis, quæ illi contigissent, narravit. Cui illi dixerunt, non posse in Mardochæum vindicari, Deum enim ab ipso stare.

Esther Amanem apud Regem accusat. Esth. 7.

11. Adhuc autem eis ista inter se loquentibus, adfuere Estheris eunuchi, qui Amanem propere ducerent ad convivium. Atque Sabuchadas, unus ex Eunuchis, visa cruce in Amanis ædibus defixa, quam Mardochæo paraverant, è famulo quodam quæsivit quam ob rem in promptu eam posuerant, cumque didicisset Reginæ avunculo *eam paratam esse*, fore enim ut Amanes ipsum à Rege postularet ad supplicium, tunc quidem silebat. Cæterum postquam Rex, cum Amane prolixe acceptus, rogasset Reginam ut ipsi diceret, quo munere ab eo affici quammaxime vellet, ut quæ cujuscunque desiderio teneretur id impetratura esset: cœpit populi periculum deplorare, seque cum gente sua dicebat exitio addictam esse, & ideo *nunc* de istis verba facere. neque enim se molestiam ei creaturam fuisse, si in amaram servitutem ipsos vendi jussisset. malum enim hoc leviusculum. Itaque supplex orabat ut ab istis liberarentur. Cum autem Rex quæsivisset, quisnam ista patraverat, tum demum Amanem palam accusabat; atque hunc, quod animo esset in eos maligno, insidias struxisse arguebat. At ubi Rex, hisce perturbatus, se è convivio in hortos proripuerat, Amanes Estherem orare cœpit, & obsecrare ut peccatis *ejus* venia daretur. is enim intellexerat se in periculo esse. Cumque in Reginæ lectum prolapsus esset eique supplicaret, Rex ingressus, & hoc viso magis adhuc commotus, dixit, O omnium hominum sceleστissime, ad vim uxori etiam meæ inferendam aggrederis? Amane autem ad hanc vocem exterrito, & ne verbum quidem effari valente, tunc Sabuchades eunuchus prodiens Amani objiciebat, quod in ædibus ejus invenisset crucem Mardochæo paratam: hoc enim ipsi famulum ejus interrogatum dixisse, cum eum ad convivium invitatum iverit. crucem autem ajebat altitudine esse quinquaginta cubitorum. Quo audito, Rex decrevit non aliud ipsi constituere supplicium, quàm quod in Mardochæum excogitaverat: jussitque ut è vestigio de cruce ista suspensus mortem obiret. Unde mihi subit mirari *Dei* numen, & sapientiam ejus & justitiam vel ex hoc uno colligere; quod non solum Amanis improbitatem *merito* affecerit supplicio, sed & eadem pœna, cujus in alium artifex fuerat,

Rex ira accensus in Amanem.

περιαυχένιον, καὶ ἐπιβὰς ἐπὶ τὸ ἵππον ἐν κύκλῳ [r] περιῇ τὴν πόλιν, Ἀμάνῃ προάγοντος καὶ κηρύττοντος, ὅτι "[s] ταῦτ' ἴσχει παρὰ τοῦ βασιλέως [t] αὐτῷ, ὃν ἂν τιμᾷ "καὶ πλείστης [v] ἄξιον δοκιμάσῃ." ἐπεὶ δ' ἐκπεφοίτηκεν τὴν πόλιν, ὁ μὲν Μαρδοχαῖος εἰσῆσι πρὸς τὸ βασιλέα· Ἀμάνης δ' ὑπ' αἰσχύνης [x] πρὸς αὐτὸν παραγίνεται, καὶ μετὰ δακρύων τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς φίλοις τὰ συμβεβηκότα [y] διηγεῖτο. [z] οἱ δ' οὐκέτ' ἀμυνάσθαι τὸν Μαρδοχαῖον ἔλεγον δυνήσεσθαι, τὸ γὰρ Θεὸν εἶναι σὺν αὐτῷ.

ια'. Ταῦτα δὴ τούτων ἔτι πρὸς ἀλλήλους ὁμιλουμένων, ἦκον οἱ τοῦ Εσθήρου εὐνοῦχοι τὸν Ἀμάνην ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἐπισπεύδοντες. [a] Σαβουχάδας τις τῶν εὐνούχων εἷς, ἰδὼν τὸν σταυρὸν ἐν τῇ Ἀμάνου οἰκίᾳ πεπηγότα, ὃν ἐπὶ Μαρδοχαῖον παρεσκεύακεισαν, καὶ πυθόμενος παρά τινος τῶν οἰκετῶν [b] ἐπὶ τίνι τοῦτον ἦσαν ἑτοιμασάμενοι, γνοὺς [c] δὲ ὡς ἐπὶ τῇ τοῦ βασιλίσσης θείου, τῷ γὰρ Ἀμάνῃ μέλλειν αὐτὸν αἰτεῖσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως περὶ τιμωρίαν, τότε μὲν ἡσυχίαν ἦγεν. ὡς δὲ ὁ βασιλεὺς, μετὰ τοῦ Ἀμάνου δειπνηθείς, ἠξίου τὴν βασίλισσαν λέγειν αὐτῷ, τίνος βούλεται [d] δωρεᾶς [e] ἐπιτυχεῖν, ὡς ληψομένῃ ὅπερ ἂν ἐπιθυμίαν ἔχῃ· τὸ δὲ λαὸν κίνδυνον ἀπωδύρετο, καὶ πρὸς ἀπώλειαν ἔλεγε μὴ δι' ἔθνους ἐκδεδόσθαι, διὸ καὶ πεῖσθαι περὶ τούτων τοὺς λόγους. οὐ γὰρ ἂν ἠνωχληκέναι αὐτῷ, εἰ πρὸς δουλείαν πέρασιν ἐκέλευσεν αὐτοὺς [f] ἀπεμπολῆσθαι. μέτριον γὰρ τοῦτο τὸ κακόν. παρεκάλει τε τούτων ἀπαλλαγῆναι. ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως τίνος εἴη ταῦτα γεγραμμένα, κατηγόρει τὸ λοιπὸν ἤδη φανερῶς [g] τοῦ Ἀμάνου· καὶ τοῦτον, ὄντα πονηρὸν ἐπ' αὐτούς, παρεσκευακέναι τῷ [h] ἐπιβουλῷ· [i] ἤλεγχε. παροξυνθέντος δὲ πρὸς τοῦτο τοῦ βασιλέως, καὶ ἀναπηδήσαντος εἰς τὸν κήπους ἐκ τοῦ συμποσίου, τὸν Εσθήρου ὁ Ἀμάνης ἠξίου δεῖσθαι, καὶ παρακαλεῖν [k] συγγνώναι τὰ ἡμαρτημένων. συνῆκε γὰρ αὐτὸς ἐν κακοῖς ὤν. [l] ἐπὶ τε τὴν κλίνης [m] αὐτῆς αὐτοῦ πεσόντος, καὶ τῷ βασίλισσαν παρακαλοῦντος, ἐπιστραφεὶς ὁ βασιλεὺς, [n] καὶ πρὸς τῷ ὄψιν ἔτι μᾶλλον παροξυνθείς, εἶπεν, ὦ κάκιστε [o] πάντων ἀνθρώπων, καὶ βιάζεσθαί μοι τὴν γυναῖκα ἐπιχειρεῖς; Ἀμάνου δὲ πρὸς τοῦτο καταπλαγέντος, καὶ μηδὲν ἔτι φθέγξασθαι δυνηθέντος, καὶ [p] Σαβουχάδας ὁ εὐνοῦχος παρελθὼν κατηγόρει [q] τοῦ Ἀμάνου, ὡς εὕροι σταυρὸν ἐπὶ τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ παρεσκευασμένον ἐπὶ Μαρδοχαῖον· τοῦτο γὰρ αὐτῷ πιστευομένῳ τῶν οἰκετῶν εἰπεῖν, ὅτι καλέσων αὐτὸν ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἔλθοι πρὸς αὐτόν. εἶναι δὲ τὸ σταυρὸν ἔλεγε πεντήκοντα πήχεων τὸ ὕψος. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας, οὐκ ἄλλῃ τιμωρίᾳ [r] προσκαλεῖν ἔκρινε τὸν Ἀμάνην, ἢ τῇ κατ' Μαρδοχαίου γενομένῃ· καὶ κελεύει [s] σταυρωθῆναι αὐτὸν [t] ἐξ ἐκείνου τοῦ σταυροῦ ἀναχρεμασθέντα δοὺς τιμωρεῖν. ὅθεν ἐπέρχεταί μοι τὸ θεῖον θαυμάζειν, καὶ τὴν σοφίαν αὐτοῦ καὶ δικαιοσύνην καταμανθάνειν, μὴ μόνον τὸν Ἀμάνου κολάσαντος πονηρίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν καὶ ἄλλα μεμηχανημένου τιμωρίαν,

r Περιῇ τὴν πόλιν,] Sic *MSS.* περιέῃ in *Editis.*
s Ταῦτ' ἴσχει] Ita *MSS* & *Vet. Interpr.* τοῦτ' ἴσχει in *Editis.*
t Αὐτῷ,] Cum τῷ ὃν ὁ βασ. habeat *Busb.* αὐτῷ malui reponere quam (ut in *Editis* factum est) subintelligendum relinquere. Juxta LXXII. τῷ ἀνθρώπῳ ὃν ὁ βασ. legendum.
v Ἄξιον δοκιμάσῃ.] Ἄξιον ὑπάρχοντα δοκ. *Vat.*
x Πρὸς αὐτὸν προσῆσι?),] Ita *Busb.* πρὸς αὐτὸν ὁ προσῆσι?) in *Editis Aliisque.* Ἐπέστρεψε δὲ ὁ Μαρδοχαῖος εἰς τὴν αὐλὴν, Ἀμὰν δὲ ὑπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια LXXII. *Aman autem ad se recedens* vertit Epiphan. Ἀμὰν δὲ οἴκοι ὑπέστρεψε *Zonar.*
y Διηγεῖτο.] *Al* διηγεῖ?).
z Οἱ δ' οὐκέτ' ἀμυνάσθαι] Ἡ δ' οὐκ. ἀ. τ. Μ. ἔλεγεν *Hen.*
a Σαβουχάδας] Ἀβουχάδας τις *Vat.* & *Gall.* Σαβυχώνης δὲ *Busb.* Βιγθὰν LXXII. HUDS. Quod nomen non legitur in hac historia Esth VII. 11. חרבונה LXX. v. 9. Βιγαθὰν *Rufin.* Ut hoc loco *Sabuchadas.* SPANH.
b Ἐπὶ τίνι τοῦτον] Ἐπὶ τίνα *Vat.* atque ita forsan legerit *Epiphan.* qui vertit cujus causa.
c Δὲ ὡς ἐπὶ τῇ τοῦ βασιλίσσης θείου,] Δὲ non agnoscunt *Hen.* & *Vat.*
d Δωρεᾶς] Παρ' αὐτὸ δωρεᾶς *Hen.*
e Ἐπιτυχεῖν,] Τυχεῖν *Vat.*
f Ἀπεμπολῆσθαι.] Lib. VI. Antt. c. X. §. 2. ἀπεμπολᾶν γάρ ἐστι ἔτως τὸν δυνατέρα, μᾶλλον ἢ σωματίζειν· ἀπεμπολητὴς Lycophron. p. 61. SPANH.
g Τοῦ Ἀμάνου·] Illud Ἐκ τοῦ *Cod. Vat.*
h Ἐπιβουλῷ] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* βουλῷ in *Editis.*
i Ἤλεγχε.] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* ἔλεγε in *Editis.* ἐλέγχῃ *Hen.*
k Συγγνῶναι τὰ ἡμαρτημένων.] Συγγνώμην *Vat.*
l Ἐπί τε τὴν κλίνης] Ἐπειτ' ἐπὶ κλ. *Hen.*
m Αὐτῆς αὐτοῦ πεσόντος] Αὐτῆς deest *Vat.* & *Vet. Interpr.*
n Καὶ πρὸς τῷ ὄψιν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς deest *Editis.*
o Πάντων ἀνθρώπων,] Ἀνθρώπων post πάντων non agnoscunt *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.*
p Σαβαχάδας ὁ εὐνοῦχος] Σαβαζάνης in uno *Cod. Vat.* Ἀσυκάδης in altero. Ερμωνᾶς *Busb.* Forsan legendum Χερβωνᾶς. nam *Hebræis* est *Charbona.*
q Τοῦ Ἀμάνου,] Αὐτοῦ pro Ἐκ Ἀμάνου habet *Busb.*
r Προσκαλεῖν] Περιελθεῖν *Vat.*
s Σταυρωθῆναι] Conf. supr. lib. 10. c. 8. §. 2. SPANH.
t Ἐξ ἐκείνου τοῦ σταυροῦ] Ita *MSS.* ἐξ ἐκείνου σταυροῦ κρεμασθέντα in *Editis.*

v Ma-

εἶαν, τιότ' ἐκεῖνος πείσασθαι καὶ εἶναι, καὶ τοῖς ἄλλοις [v] μαθεῖν ὅτως γνῶναι παρεσκήσατο, ὡς ὁ καθ' ἑτέρου τὶς παρεσκεύασε, τοῦτο λανθάνοι καθ' ἑαυτοῦ πρῶτον ἐπιμασώμενος.

ipsum plectendum esse curaverit, atque aliis hoc in documentum dederit, quod quæ in alterum quis molitus fuerit, ea primo insçius in se paraverit.

6. Ἀμάνης μὲν οὖν [x] ἀμετρήτως τῇ παρὰ τοῦ βασιλέως χρώμενος τιμῇ, τέλεον διέφθαρε τὸν τρόπον· τὴν γὰρ οὐσίαν αὐτοῦ ἐχαρίσατο τῇ βασιλίσσῃ. Μαρδοχαῖον δὲ μεταπεμψάμενος· καὶ γὰρ ἐδήλωσεν αὐτῷ τὴν πρὸς αὐτὸν συγγένειαν Ἐσθήρ· ὃν ἔδωκεν Ἀμάνης δακτύλιον, τοῦτον Μαρδοχαίῳ δίδωσι. [y] δωρεῖται δὲ καὶ ἡ βασίλισσα Μαρδοχαίῳ τὴν Ἀμάνου κτῆσιν· καὶ δεῖται τοῦ βασιλέως, ἀπαλλάξαι τοῦ περὶ τὴν ζωὴν φόβου τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, δηλοῦσα τὰ γεγραμμένα κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν ὑπὸ Ἀμάνου τοῦ [z] Ἀμαδάθου. ἦν γὰρ πατρίδος αὐτῆς ἀφορμῆσαι, καὶ τῶν ὁμοφύλων [a] ἀπολομένων, οὐκ ἂν ὑπομένειν τὸν βίον. ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπέσχετο μηδὲν ἄχαρι αὐτῇ [b] ἐπιτελέσειν, μηδ' οἷς βούλεται ἐναντίον ἔσεσθαι· γράφειν δὲ ἃ βούλεται προστάξαι περὶ τῶν Ἰουδαίων ἐκείνῳ ἐκ τοῦ βασιλέως ὀνόματος, καὶ σημηναμένῳ αὐτοῦ τῇ σφραγῖδι πέμπειν εἰς πᾶσαν τὴν βασιλείαν. τοὺς γὰρ ἀναγινωσομένους τὰς ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ σημαντῆρος ἠσφαλισμένας ἐπιστολὰς, οὐδὲν περὶ τῶν ἐγγεγραμμένων [c] ἐναντιώσεσθαι. μεταπεμψάμενος οὖν τοὺς βασιλικοὺς γραμματεῖς ἐκέλευσε γράφειν τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων, τοῖς τε [d] οἰκονόμοις καὶ ἄρχουσιν, ἀπὸ Ἰνδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας, ἑκατὸν καὶ εἰκοσιεπτὰ σατραπῶν ἡγεμόνοις. τὸ δὲ γεγραμμένον εἶχε τὸν τρόπον. "[c] Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης τοῖς ἄρχουσι, καὶ "τοῖς ἡμέτερα φρονοῦσι, χαίρειν. Πολλοὶ διὰ μέγεθος "εὐεργεσίας, καὶ τιμῆς ἣν δι' ὑπερβολὴν [f] τῆς χρηστό- "τητος τῶν παρεχόντων [g] σκαρπῶνται, οὐκ εἰς τοὺς "ὑποδεεστέρους μόνον ἐξυβρίζουσιν, ἀλλ' ἤδη αὐτοὺς ἀ- "δικεῖν οὐκνοῦσι τοὺς εὐεργετουμένους, τὸ δυσχάριστον ἐξ "ἀνθρώπων ἀναιροῦντες· καὶ δι' ἀπειροκαλίαν [h] τῶν "οὐκ ἐξ ὧν προσεδόκησαν ἀγαθῶν, κόρον εἰς τοὺς αἰτίους "ἀφέντες, λήσεσθαι τὸ θεῖον ὅτι τούτοις νομίζουσι, καὶ "τὴν ἐξ αὐτοῦ ἀφαιρεύξεσθαι δίκην. ἔνιοι δὲ τούτων προσε- "σίαν πραγμάτων ἐπιτραπέντες παρὰ τῶν φίλων, καὶ "μίσος ἴδιον ἔχοντες πρός τινας, παραλογισάμενοι "τοὺς κρατοῦντας, ψεύδεσιν αἰτίαις καὶ ἀφορολήτοις "ἔπεισαν κατὰ μηδὲν [i] ἠδικηκότων ὀργὴν ἀναλαβεῖν, "ὑφ' ἧς ἐκινδύνευσαν ἀπολέσθαι. [k] τοῦτο δὲ οὐκ ἐκ "τῶν ἀρχαιοτέρων, ἀλλ' ἀκοῇ γνωρίμων ἡμῖν, οὕτως "ἰδεῖν ἐστιν ἔχον, ἀλλ' ἐκ τῶν παρὰ τοὺς ἡμετέρους "ὄψεις τετολμημένων· ὡς ἀφορολήτοις μὲν καὶ κατη- "γορίαις μὴ προσέχειν ἔτι τοῦ λοιποῦ, μηδὲ οἷς ἕτεροι "πείθειν ἐπιχειροῦσι, κρίνειν δὲ ὅσα τις αὐτὸς οἶδε πε- "πραγμένα, καὶ κολάζειν μὲν ἂν ᾖ τοιαῦτα, χαρίζε- "σθαι δὲ ἂν ἑτέρως ἔχῃ, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς, ἀλλὰ μὴ "τοῖς λέγουσι προσιέμενον. ὡς μὲν οὖν Ἀμάνης [l] Ἀμα- "δάθου μὲν ἦν, Ἀμαληκίτης δὲ τὸ γένος, [m] ἀλλό- "τριος ὢν τοῦ Περσῶν αἵματος, ἐπιξενωθεὶς ἡμῖν ἀ- "πήλαυσε τὸ παρὰ [n] ἁπάντων χρηστότητος, ἐπὶ τοσοῦτον

12. Et quidem Amanes eo, quem à Rege acceperat, honore immoderate abusus, hoc modo periit: ejus vero opes & facultates *Rex eo die* Reginæ dedit. Deinde cum Mardochæum ad se accivisset (nam & Regi indicaverat Esther, quæ sibi cum eo intercederet necessitudo) quem Amani dederat annulum, hunc *ipsum ei detractum* Mardochæo tradidit. Porro etiam Regina ei largita est possessiones Amanis; Regique supplicavit, ut Judæorum gentem omni vitæ periculi liberaret metu, nota ei faciens quæ per omnes *imperii sui* regiones scripta miserat Amanes Amadathæ filius. nam patria sua ad vastitatem redacta, suisque popularibus peremptis, vitam sibi non vitalem fore *dicebat*. Tum ei Rex pollicitus est, se nihil quod ipsi displiceret data opera facturum esse, neque voluntati ejus *ulla in re* contra iturum: jussitque de Judæis scribere quod sibi visum fuerit Regis nomine, ejusque sigillo signatum per omne *ejus* imperium mittendum curare. neminem enim, qui epistolas regio sigillo munitas leget, iis quæ scripta fuerint vel minimum adversaturum esse. Scribis itaque regiis accersitis, præcepit eis pro Judæis scribere ad gentes *omnes*, & ad procuratores & principes, ab India ad Æthiopiam usque, centum & viginti septem provinciarum gubernatores. Literæ autem ad hoc exemplum scriptæ sunt. "Rex "magnus Artaxerxes principibus, & iis qui stant "à nobis, salutem. Multi magnitudine beneficio- "rum, & honoris ex nimia largientium benignita- "te in eos collati, non solum inferiores injuria co- "nantur afficere, sed & in ipsos suos beneficos ma- "lum moliri non detrectarunt, gratitudinem ex "hominibus tollentes; &, inepta ex insperata fe- "licitate insolentia elati, opum abundantiam in il- "los convertentes quorum beneficio iis aucti sunt, "ista Deo latitura esse arbitrantur, seque manus "ejus ultrices evasuros. Ex his vero quidam, ab "amicis rebus administrandis admoti, & privato "in nonnullos odio flagrantes, deceptis iis quos "penes summum est imperium, falsis criminibus "& calumniis effecerunt ut in innoxios ira effer- "rentur, ex qua salutis discrimen adierunt. id quod "adeo cernere licet, non ex iis quæ de rebus an- "tiquis memoriæ prodita sunt aut quæ fama & au- "ditione accepimus, sed istis ex facinoribus quæ "ante oculos nostros audacter patrata sunt: quo "deinceps operam demus, ut calumniis & crimi- "nationibus fidem non habeamus, iisve quæ alii "nobis persuaderi volunt; sed ea dijudicare quæ "nobis in notitiam veniunt, atque in illa animad- "vertere, si pœnam commeruerint, diversaque ab "his præmio afficere, rebus ipsis intendentes non "aliorum sermonibus. Equidem simulac Amanes, "Amadathæ filius, genere Amalecita, à Persarum "sanguine alienus, & à nobis hospitio exceptus, no-

Esther muneribus aucta à Rege. Esth. 8.

Petiit à Rege ut Amanis decretum rescinderetur. Esth. 8.

Artaxerxis litera, quibus Amanis edictum rescindit. Esth. 8.

[v] Μαθεῖν ὅτως] Forsan μαθεῖν ὅτως καὶ γνῶναι.

[x] Ἀμετρήτως] Ita cum *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἀμετρήτῳ τῇ παρὰ *Vat.* ἀμετρήτῳ τοῦ in *Editis*.

[y] Δωρεῖται δὲ] Δίδωσι *Busb.*

[z] Ἀμαδάθου,] Ἀμαθάδου *Vat.* tam hîc quam infra. Σαμαδάκης *Hen.*

[a] Ἀπολομένων,] Ἀποδυομένων *Hen.*

[b] Ἐπιτελέσειν,] Præteritum pro futuro aut præsenti: quod Græcis familiare esse ostendit *Vigerus*.

[c] Ἐναντιώσεσθαι.] Ἐναντιώσασθαι *Hen.* & *Gall.*

[d] Οἰκονόμοις καὶ ἄρχουσιν,] Nota, Οἰκονόμοι καὶ Ἄρχοντες *Rufinus* Primates & Magistratus. Sic LXX. Esth. VIII. 9. SPANH.

[e] Βασιλεὺς μέγας] Literæ Artaxerxis quæ in Vers. LXX. Esth. VIII. post v. 12. Sed paullo aliter, quàm hic apud Josephum. SPANH.

[f] Τῆς χρηστότητος τῶν παρεχόντων] Ita *Hen.* in *reliquis* desideratur.

[g] Ἐκαρπῶντο,] Ita legisse visus est *Epiphan.* ἐκαρπώσατο, μᾶλλον ἐφρόντισαν, καὶ οὐκ εἰς τοὺς &c.

[h] Τῶν οὐκ ἐξ ὧν] Id est, ὧν ὑ προσεδόκησαν ἀγαθῶν. atque ita legendum esse monuit Cl. *Lowthius*.

[i] Ἠδικηκότων ὀργὴν] Ἀδικούντων in *Editis Aliisque*. ἀδικούντων *Hen.*

[k] Τοῦτο δὲ οὐκ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων,] Τοῦτο δ' οὐκ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀκοῇ γνώριμοι *Hen.* Multo aliter *Epiphan.* qui vertit, *quæ res & ex veteribus probatur historiis, & ex his quæ geruntur quotidie, quomodo malis quorundam suggestionibus regum studia depravantur.* & sic deinceps prout in *vulgata* versione *Bibliorum*.

[l] Ἀμαδάθου] Ἀμαδάθου παῖς, Ἀμαληκίτης τὸ γένος *Hen.* Ἀμαθάδου pro Ἀμαδάθου habet *Vat.*

[m] Ἀλλότριος ὢν] *Apocrypho* libro *Estheris*, c. 16. v. 10. ἀλλότριος δὲ τοῦ Περσῶν αἵματος, καὶ πολὺ διεστηκὼς τῆς ἡμετέρας χρηστότητος, ἐπιξενωθεὶς ἡμῖν.

[n] Ἁπάντων χρηστότητος,] Ita pro ἅπαντα *Editorum* in *Codd. Busb.* & *Hen.* in *Apocrypho* libro *Esth.* c. 16. v. 11. ἵνα τύχωμεν ἧς ἔχομεν παρὰ πᾶσιν ἔθνεσι φιλανθρωπίας ἐπὶ τοσούτοις &c.

[v] Τὸν

"noſtra uſus eſt humanitate, qua erga omnes præ-
"diti ſumus, eouſque ut pater noſter poſtea ap-
"pellaretur, & conſtanter ab omnibus coleretur,
"& regios honores ſecundum nos ab omnibus con-
"ſequeretur, felicitatem *ſuam* ferre non potuit,
"neque bene & ſapienter fortunæ magnitudinem
"temperare & moderari, ſed conatus eſt nos, qui-
"bus poteſtatem *ſuam* acceptam debet, regno pri-
"vare & ſpiritu, Mardochæum optime de nobis
"meritum & conſervatorem noſtrum, & Eſtherem
"vitæ noſtræ dimidium regnique ſociam nefarie &
"inſidioſe poſtulando ad necem. Hoc enim pa-
"cto, cum nos amicis orbaſſet, imperium ad alios
"transferre voluit. Nos vero, cum animadverte-
"rimus Judæos, ab iſto ſcelerato ad exitium pro-
"ditos, non eſſe maleficos, ſed optimis legibus &
"inſtitutis vivere, Deoque deditos eſſe, qui & no-
"bis & majoribus noſtris imperium conſervavit,
"non ſolum illos à pœna abſolvimus, cui eos ſub-
"jecerunt literæ non ita pridem ab Amane miſſæ,
"quibus ſi non attendatis recte facietis: verum-
"etiam volumus ut eos omni honore proſequami-
"ni, nam eum qui iſtas in illorum perniciem ex-
"cogitavit ad portas Suſorum crucifigendum cu-
"ravimus cum tota ſua familia, Deo, qui videt o-
"mnia, iſtas ei pœnas infligente. Vos autem ju-
"bemus, ut, epiſtolæ *hujus* exemplo locis omni-
"bus regni noſtri propoſito, ſinatis Judæos, ſuis
"utentes legibus, pace vivere, illoſque adjuvetis
"in eis (à quibus adverſis *ſuis* temporibus injurias
"acceperunt) ulciſcendis eadem die, videlicet de-
"cimatertia menſis duodecimi qui eſt Adar. Hanc
"enim diem Deus pro funeſta dedit eis ſalutarem.
"Sitque illis quidem læta, qui nobis bene volunt,
"monumentum vero ultionis de inſidiarum ma-
"chinatoribus. Volumus autem civitati & genti
"omni notum eſſe, quod, quæcunque iſtis ſingu-
"lis quæ ſcripta ſunt non fuerit obſequuta, ferro
"& igni vaſtabitur. Atque hæ literæ *palam* pro-
"ponantur in omnibus imperii noſtri regionibus,
"ſintque *Judæi* omnes ad eam diem parati ſuos
"ulciſci adverſarios.

Mardochæus à Rege honoratus. Eſth. 9.

13. Et quidem equites, qui literas perferebant, è veſtigio profecti itinera ſuſcepta conficiebant. Mardochæus vero cum *in publicum* prodiiſſet regia veſte amictus & corona aurea & torque circumdatus, Judæi Suſiani, ubi eum conſpexerant adeo honoratum à Rege, ejus felicitatem ſibi cum illo communem eſſe exiſtimarunt. *Ingens* præterea gaudium & lumen ſalutare, regis literis editis, Judæos in civitatibus & provinciis circumdedit: ita ut multi etiam ex aliis gentibus, quas Judæorum terror invaſerat, pudenda circumcidentes, ſibi ſecuritatem hoc modo paraverint. nam ad decimam tertiam diem menſis duodecimi, qui apud Judæos Adar, apud Macedonas Dyſtrus vocatur, *equites*, qui regias literas attulerant, nunciabant, ut qua die ipſis periculum imminebat, ea inimicos exitio darent. Judæi autem in honore erant apud ſatrapas & tyrannos & reges & ſcribas; nam formidine Mardochæi neceſſe habuerunt modeſte ſe gerere.

Judæi adverſarios ulciſcuntur. Eſth. 9.

Poſtquam vero Regis literæ per omnes ditionis ſuæ provincias divulgatæ erant, ita accidit ut Suſenſis civitatis Judæi ex inimicis ſuis circiter quingentos homines interficerent. Cumque Rex per-

"ὡς πατέρα μὲ τὸ λοιπὸν προσαγορεύεσθαι, καὶ πρὸς-
"κυνούμενον ὑφ' ἑλῶν, καὶ μεθ' ἡμᾶς τὰ δεύτερα τῆς
"βασιλικῆς τιμῆς ἀποφέρεσθαι, τὴν δὲ
"τυχίαν οὐκ ἤνεγκεν, οὐδὲ σώφρονι λογισμῷ τὸ μέγε-
"θος τῶν ἀγαθῶν ἐτιμήσατο· ἀλλὰ τῆς βασιλείας
"ἐπεβούλευσέ με καὶ τῆς ψυχῆς, τὸν αἴτιον αὐτῷ τῆς ἐξου-
"σίας, ἀφελέσθαι, ὃν τὸν εὐεργέτην μὲ καὶ σωτῆρα Μαρ-
"δοχαῖον, καὶ τὴν κοινωνὸν ἡμῖν τοῦ τε βίου καὶ τῆς ἀρ-
"χῆς Ἐσθῆρα κακούργως καὶ μὴ ἀπάτης πρὸς ἀπώλειαν
"αἰτησάμενον. τούτῳ γάρ με τῷ τρόπῳ τῶν ἐνοόντων
"ἐρημώσας, ἐβούλετο τὴν ἀρχὴν εἰς ἄλλους μεταβαλεῖν.
"ἐγὼ δὲ τοὺς ὑπὸ τὴν ἀλιτηρίου πρὸς ἀπώλειαν ἐκδοθέν-
"τας Ἰουδαίους, οὐ πονηροὺς καταγνόντες, ἀλλὰ τῶν ἀ-
"μείνων πολιτευομένους τρόπον, καὶ τῷ Θεῷ πρεσβεύ-
"οντας, ὃς ἐμοί τε καὶ τοῖς προγόνοις ἡμῶν τὴν βα-
"σιλείαν διεφύλαξεν, οὐ μόνον ἀπολύω τῆς ἐκ τῶν
"προτέρων γραμμάτων τιμωρίας,
"οἷς ποιήσετε καλῶς μὴ προσέχοντες, ἀλλὰ καὶ τιμῆς
"αὐτοὺς ἁπάσης τυγχάνειν βούλομαι, καὶ τοῦτο κατ'
"αὐτῶν μηχανησάμενον, πρὸ τῶν πυλῶν τῶν ἐν Σούσοις ἀ-
"νεσταύρωσα μετὰ τῆς γυναικὸς, ὃς πάντα ἐφορῶντι Θεῷ
"ταύτην αὐτῷ τὴν δίκην ἐπεβάλοντι. κελεύω δὲ ὑ-
"μᾶς, τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς ἐκθέντας εἰς ἅπα-
"σαν τὴν βασιλείαν, τοὺς Ἰουδαίους ἀφεῖναι τοῖς ἰδίοις
"νόμοις χρωμένους ζῆν μετ' εἰρήνης, καὶ βοηθεῖν αὐ-
"τοῖς, ὅπως τοὺς ἐν οἷς ἠτύχησαν καιροῖς ἀδικήσαντας
"αὐτοὺς ἀμύνωνται, ᵖ τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ δωδεκάτου
"μηνὸς, ὅς ἐστιν Ἀδάρ, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. ταύτην γὰρ
"αὐτοῖς ὁ Θεὸς, ἀντὶ ὀλεθρίας, σωτήριον πεποίηκεν.
"ἔσω δὲ ἀγαθὴ μὲν τοῖς ἐνοοῦσιν ἡμῖν, ὑπόμνησις δὲ
"τῶν ἐπιβουλευσάντων κολάσεως. εἰδέναι μέντοι βού-
"μαι, καὶ πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος, κἂν τῶν γεγραμμένων
"τινός τι παρήκοον, ὅτι καὶ ᵠ πυρὶ καὶ σιδήρῳ δαπανηθή-
"σεται. τὰ μέντοι ʳ γεγραμμένα πρόκηται καθ' ὅλης
"τῆς ἡμῖν ὑποκειμένης χώρας, καὶ παρασκευάζεσθαι πάν-
"τας εἰς τὴν προγεγραμμένην ἡμέραν, ἵνα τοὺς ἐχθροὺς
"μετέλθωσιν.

ιγ'. Οἱ μὲν οὖν ˢ ἱππεῖς, οἱ τὰς ἐπιστολὰς διακομί-
ζοντες, θᾶσσον ἐξορμήσαντες τὴν προκειμένην ὁδὸν ἤνυον. ὁ
δὲ Μαρδοχαῖος, ᵗ ὡς ἀναλαβὼν τὴν βασιλικὴν στολὴν, καὶ
τὸ στέφανον τὸ χρυσοῦν, καὶ τὸ σκηπτρον περιεθέμενος προῆλθεν,
ἰδόντες αὐτὸν οὕτως τετιμημένον ὑπὸ τοῦ βασιλέως οἱ ἐν Σού-
σοις ὄντες Ἰουδαῖοι, κοινὴν ὑπέλαβον τὴν εὐπραγίαν αὐτῶν.
χαρὰ δὲ σωτήριον φέγγος, ἐκπεμφθέντων τοῦ βασιλέως
γραμμάτων, καὶ τὴν κατὰ πόλιν τῶν Ἰουδαίων καὶ τὴν κατὰ χώραν
ᵛ περιέχειν· ὡς ᵡ πολλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, φόβῳ τὸ ʸ ἐκ τῶν Ἰου-
δαίων φόβον προτεμνόμενα ᶻ τὴν αἰδῶ, τὸ ἀκίνδυνον αὐτοῖς
ἐκ τούτου περισπασάμενοι. καὶ γὰρ τῇ δωδεκάτῃ μηνὸς τῇ τρις-
καιδεκάτῃ, ὃς καὶ μὲν Ἑβραίοις ᵃ Ἀδὰρ καλεῖται, καὶ δὲ Μα-
κεδόνας Δύστρον, οἱ κομίσαντες τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα
ἐδήλουν, ὅπως καθ' ἣν ἡμέραν αὐτοὶ κινδυνεύειν ἔμελλον, ἐν
ταύτῃ τοὺς ἐχθροὺς ἀποκτείνωσιν. οἱ δὲ ἄρχοντες τῶν σατραπῶν
καὶ οἱ τύραννοι ᵇ καὶ οἱ βασιλεῖς καὶ γραμματεῖς εἶχον ἐν τιμῇ τοὺς
Ἰουδαίους· ὁ γὰρ ἐκ Μαρδοχαίου φόβος ἠνάγκαζεν αὐτοὺς
σωφρονεῖν. τοῦ δὲ γράμματος τοῦ βασιλικοῦ διὰ πάσης τῆς
ᶜ ὑπ' αὐτῷ χώρας φοιτῶντος, συνέπεσεν ὥστε καὶ τοὺς ἐν Σούσοις
Ἰουδαίους ἀποκτεῖναι τῶν ἐχθρῶν σὺν πεντακοσίοις. τοῦ δὲ βασι-
λέως

ᵒ Τὸν εὐεργέτην μὲ] Oroſangæ Δαριεί) τὸν Πέρσων βασιλέων. REL.

ᵖ Τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ δωδεκάτου μηνὸς, ὅς ἐστιν Ἀδὰρ,] Conf. ſupr. §. 6. SPANH.

ᵠ Πυρὶ καὶ σιδήρῳ δαπανηθήσεται.] Conf. lib. 10. c. 7. §. 4. λιμῷ δαπανηθείς· SPANH.

ʳ Γεγραμμένα προτεθήτω] Γράμματα *Hen.* & *Busb.*

ˢ Ἱππεῖς,] Ἱππεῖς οἱ τὰς ἐπιστολὰς διακονοῦντες *Vat.*

ᵗ Ὡς ἀναλαβὼν τὴν βασιλικὴν στολὴν,] Illud ὡς deeſt *Hen.* & *Busb.* & mox (hac §.) ἰδόντες δὲ αὐτὸν habent.

ᵛ Περιέχειν·] Ita cum *Epiphanio*. ἐπῆχον in *Editis Aliiſque*. εἶχεν *Hen.*

ˣ Πολλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν,] Πολλοὶ τῶν ἐθνῶν LXXII.

ʸ Ἐκ τῶν Ἰουδαίων φόβον προτεμνόμενα] In Hebr. VIII. 17. multi è populis terræ Judaïzantes. SPANH.

ᶻ Τὴν αἰδῶ,] Τὰ αἰδοῖα *Busb.*

ᵃ Ἀδὰρ καλεῖται, καὶ Μακεδόνων Δύστρον,] Ἀδὰρ Macedonibus Δύστρον infr. lib. XII. c. 10. §. 5. SPANH.

ᵇ Καὶ οἱ βασιλεῖς] Καὶ οἱ βασιλικοὶ γραμματεῖς LXXII.

ᶜ Ὑπ' αὐτῷ χώρας φοιτῶντος,] Ὑπ' αὐτὸν *Vat.*

d Τοῦ

λέως [d] τ̃ τ̃ ἀπολωλότων ἐν τῇ πόλ ̣ δηλώσαν ̣ ⊙ ἀριθμὸν Εσθῆρ, κ̀ ϖεὶ τ̃ ὑπὲρ τ̃ χώρας τί πε ̣ εἴη γεγονὸς ἐπιτρομῶ ̣ τ ⊙, [e] κ̀ εἴ τι ϖρὸς τούτοις [f] ἐπ' αὐτοὺς χρέαν βούλε ̣) πυνθανομένη, [g] ϖραχθῆσθαι γὰρ, παρεκάλεσεν ὑπὲρ ἐαπλῶσαι τοῖς Ιουδαίοις Ϲ τλὺ ὑπιοῦσαν ἡμέραν οὕτω χρήσασθαι τοῖς ὑπολ ̣ πομένοις τ̃ ἐχθρῶν, [h] κ̀ τοὺς δέκα τοῦ Αμάνη παῖδας ἀναϲαυρῶσαι. κ̀ τοῦτ ̣ μὲν ϖροσέταξε τοῖς Ιουδαίοις ὁ Βασιλεὺς, μηδὲν ἀντιλέγειν Εσθῆρι βουλόμεν ̣ ⊙. οἱ δ̀ πάλιν συ ̣ ραφέντες [i] τ̃ τεσσαράδι Ϲ δεκάτῃ τοῦ Δύσρου μηνὸς, ἀπέκτει ̣ αν τ̃ ἐναντίων ὡς [k] τριακοσίους, κ̀ οὐδενὸς τ̃ ἐκείνοις ὑπαρ ̣ χόν ̣ των ἥψαντο κτημάτων. ἀπέθανον δ̀ Ϲ, ὑπὸ τ̃ ἐν τῇ χώρα Ϲ τ̃ ἄλλαις πόλεσιν Ιουδαίων, τ̃ ἐχθρῶν αὐτοῖς, ἑπτακισμύριοι Ϲ πεντακισχίλιοι. κ̀ τούτους μὲν ἀπέκτειναν τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς, τλὺ δ̀ ἐχομένην ἑορτάσιμον ἐποίησαν. ὁμοίως δ̀ Ϲ οἱ ἐν τοῖς Σούσοις Ιουδαῖοι [l] τλὺ τεσσάρα Ϲ δεκάτλυ, κ̀ τλὺ ἐχομένην ἔ αὐτ ̣ μηνὸς σωαθροισθέντες ἀνῃρέθησαν. ὅθεν Ϲ νυῦ [m] πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκυμένῃ Ιουδαῖοι τὰς ἡμέρας ταύτας ἑορτάζουσι, ϖαπεμπόμενοι μερίδας ἀλλήλοις. ἔγραψε δ̀ Μαρδοχαῖ ⊙ τοῖς ἐν τῇ Αρταξέρξου βασιλέως ζῶσιν Ιουδαίοις, ταύτας ϖαραφυλάσσειν τὰς ἡμέρας, κ̀ ἑορτλὺ ἄγειν αὐτὰς, κ̀ τοῖς ἐκγόνοις ϖαραδόναι, τ̃ ϖρὸς ϖαντὸς ϖαμεῖναι τ̃ χρόνον τλὺ ἑορτλύν, ἕνεκα τ̃ Ϲ μὴ λήθῃ ϖεραπλέσθαι. μελήσαν ̣ ας γὰρ αὐτὸς ἐν ταύταις ϖαφθείρεσθαι τ̃ ἡμέρας ὑπὸ Αμάνη, δίκαια ϖοιήσειν, εἰ ϖαφυγόντες μὲν τ̃ κίνδυνον ἐν αὐτ ̣ ᾶς, τὸς δ' ἐχθρὸς τιμωρησάμενοι, [n] ϖαρατηρήσουσ) αὐτὰς, δυχαριστοῦντες τῷ Θεῷ. ϖερὶ ϖοῦτο μὲν [o] οἱ Ιουδαῖοι τὰς ϖροφθημένας ἡμέρας ἑορτάζουσι, ϖροσαγορεύοντες αὐτὰς [p] Φουρδαίους. ὁ δ̀ Μαρδοχαῖ ⊙ μέγας τε λὺ Ϲ λαμπρὸς ϖαρὰ τῷ βασιλεῖ, κ̀ συνδιῆπεν αὐτῷ τλὺ δεχλὺ, ἀπολαύων ἅμα Ϲ τ̃ κοινωνίας τ̃ βίου τ̃ βασιλίσσης. λὺ δ̀ Ϲ τοῖς Ιουδαίοις τὰ ϖράγματα δι' αὐτὸς ἀμείνω ϖάσης ἐλπίδ ⊙. κ̀ τὰ μὲν τούτοις, βασιλεύον ̣ ⊙ Αρταξέρξου, συμβάντα τοῦτον εἶχε τ̃ τρόπον.

emptorum in urbe numerum Eſtheri retuliſſet, & in provinciis quid actum fuiſſet *nonnihil* ambigeret, atque interrogaret, ecquid amplius contra eos fieri vellet, id enim factum iri, petiit ut Judæis etiam poſtridie liceret ita inimicos qui ſupereſſent occidere, & decem Amanis filios in crucem tollere. Et hoc quidem ut facerent, Judæis à Rege mandatum eſt, nolente Eſtheri quidquam contradicere. Illi vero rurſum conglobati decima quarta die menſis Adaris ex adverſariis homines fere trecentos interfecerunt, neque tamen in eorum bona ullatenus invaſerunt. Porro Judæi, qui in provinciis & aliis urbibus degebant, adverſariorum ſeptuaginta quinque millia peremerunt. quæ cædes die quidem menſis decima tertia facta eſt, ſequentem vero epulis dedicarunt. Similiter autem & Judæi Suſenſes congregati, decima quarta die & ſequenti ejuſdem menſis conviviis verſabantur. Unde hodieque omnes per totum terrarum orbem Judæi dies illos epulis celebrant, inter ſeſe fercula miſſitantes. Scripſit etiam Mardochæus ad Judæos, quotquot ſub imperio Artaxerxis vivebant, ut hos dies feſtos agerent, & poſteritati quoque traderent, ut in omne ævum duraret feſtiva celebritas, & nulla unquam oblivione deleretur. Nam cum diebus illis parum abfuiſſent ab interitu, quam ipſis paraverat Amanes, recte facturos *dicebat*, ſi periculo, tunc illis imminenti, liberati, & hoſtes ſuos ulti, eos obſervent, Deo gratias agentes. Ac propterea Judæi ſupra memoratos dies celebrant, Phruræos illos appellantes. Mardochæus autem magna erat in dignitate & loco illuſtri apud Regem, & ejus in imperio adminiſtrando ſocius, vitæque cum Regina ſocietatem habebat. Porro Judæis horum opera res *omnes* felicius cecidêre, quam ſperare poterant. Atque hæc fere ſunt quæ illis ſub rege Artaxerxe evenerunt. *Phruræi dies. Eſth. 9.*

d Τ̃ τ̃ ἀπολωλότων] Ita *Hen.* & *Busb.* βατιλέως τ̃ ἀπ. ἐν τῇ π. δ. τ̃ ἀριθμὸν in *cæteris*.

e Καὶ εἴ τι ϖρὸς τούτοις] Καὶ τί *Hen.* & *Vat.*

f Επ' αὐτὸς χρέαν βύλε) ϖυνθανομένη,] Επ' αὐτὸ ϖυθέαν βύλε) *Vat.*

g Πραχθῆσθαι γὰρ,] Πραχθήσεσθαι, χρὴ γὰρ ϖαρ. *Hen.* ϖραχθησθαι χρὴ ϖαρ. *Vat.*

h Καὶ τοὺς δέκα τ̃ Αμάνη παῖδας ἀνασαυρῶσαι.] Καὶ τὸς δέκα τὸς Αμάνη π. in *MSS.* Notandum, antea occiſos fuiſſe Amanis liberos, ut conſtat ex p. 576. §. 12. Jam vero Eſtherem poſtulare, ut corpora eorum mortua ponantur oſtentui, more Hebræo.

i Τ̃ τεσσάρα κ̀ δεκάτῃ τ̃ Δύσρου μηνὸς,] Ita cum *Hen.* & *Vat.* τ̃ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ in *Editis*.

k Τετρακοσίους,] Τετρακοσίους ſolus *Hen.*

l Τλὺ τεσσάρα κ̀ δεκάτλυ, κ̀ τλὺ ἐχομένην τ̃ αὐτ̃ μηνὸς] Ita *Hen.* & *Vat.* quo modo fere in *Eſth.* c. 9. v. 18. ut & *Epiphan.* qui vertit, *decimaquarta & decimaquinta ejuſdem menſis.* HUDS. *Gen.* τλὺ τεσσαρεσκαιδεκάτλυ ἐχομένην τ̃ μηνός. Non XIVta, ſed XVta Suſis feſta Judæis Eſth. VIII. 18. & LXX. x. *Additam.* SPANH.

m Πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκυμένῃ Ιουδαῖοι] Οἱ ἐν τῇ οἰκυμένῃ Ιουδαῖοι πάντες τὰς *Vat.*

n Παρατηρήσουσ) αὐτὰς,] Παρατηρήσουσιν *Hen.* & *Vat.*

o Οἱ Ιουδαῖοι τὰς ϖροφθημένας ἡμέρας ἑορτάζουσι,] Illud οἱ ex *MSS.*

p Φουρδαίους.] Φουρδαίας *Hen.* & *Vat.* Φουρδαίους *Big.* & *Zonar.* Φυρδαίους *Phuræas*, id eſt *ſortium*, poſt alios legit *Grotius* ad *Eſth.* c. 3. v. 7. Verum cum *Joſephus* mendoſos, ut exiſtimatur, *ſeptuaginta Interpretum* codices (in quibus Φουρδαῖ pro Φουρῖ) fuerit ſequutus, aut potius nomen à Φουρδεῖν *ſervare* videatur derivaſſe, ut ex ſequentibus conſtat, vocem Φουρδαίους (i. e. *Tutelares* aut *Præſidiarios*) retinui: utpote quæ non à librarii manu errante venerit, ſed ab ipſo *Joſepho*, Græca forſan voce ad ſonum Hebrææ *Pur* aliquatenus accommodata, ut notavit Cl. *Lowthius*. Vide *Huetium* in *Demonſtr. Evangel.* de libro *Eſther*, §. 2. HUDS. Vel Φουρδαίους LXX. Φουρδαῖ Eſth. IX. 26. Sed Φουρδαῖ & Φουρδαίους legend. ab *Hebr.* פוּרים Eſth. IX. 31. & quod monuit *H. Grot.* ad hunc locum. Nempe Hebr. Eſth. IX. v. 26. פּוּרים. SPANH. Litera ϙ abundat. Nil certius. *Purim* enim dicuntur hi dies. Interpres etiam Latinus quum *Phurea* habet, legerat Φουρδαίας. Sed Φούρδ ⊙ & Φουρδ ⊙ confundi in codicibus manuſcriptis aliquando quum videamus (confer Bœcleri Lectiones Polybianas pag. 33.) quis miretur in voce exoticæ dialecti idem contigiſſe? REL.

q Ιούδας ὁ ϖαῖς αὐτ̃ διεδέξατο] Ιωδαὶ *Zonar.* idem *Hebræis* eſt *Jojada*.

r Ιωάννης ὑὸς ὢν αὐτ̃ ϖαρέλαβε,] *Jonathan* in *Nehem.* c. 12. v. 11.

s Βαγώσης,] Ita in *libris* omnibus, & *Vagoſes* apud *Epiphanium*. Sunt tamen qui Βαγώης reſcribendum cenſent. Videſis Grotium ad *Judithem*, c. 12. v. 10.

t Αλλα Αρταξέρξου,] In *Editis* ϙρατηγὸς ἔ λαῦ Ασσ. unde ἔ Αχα Αρταξέρξου reponi jubet *Joſ. Scaliger* ϙρατηγὸς ἔ Αρτ. *Hen. Vat.* & *Zonar.* Ex ſententia autem *Voſſii* (*Cocceii*) *Aliorumque* ἄλλα pro λαῦ ſubſtituimus, quemadmodum olim in ſuo codice legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit *alterius Artaxerxis*. Per alium Artaxerxem deſignat *Joſephus* Artaxerxem Memorem, vel ſi mavis (inquit *Voſſius*) Artaxerxem Ochum. Recteque (ait) *Joſephum* omittere illos Perſarum reges, quibuſcum Judæis

ΚΕΦ. ζ. CAP. VII. VII.

Ως Ιωάννης ἐν τῷ ναῷ τ̃ ἀδελφὸν αὐτ̃ Ιησοῦν ἀνεῖλε, κ̀ ὡς Βαγώσης ϖολλὰ εἰς τὸς Ιουδαίους ἐξύβρισεν· οἷά τε ἔϖραξεν ὁ Σαναβαλλέτης.

Quomodo Joannes fratrem ſuum Jeſum in templo interemit, utque Bagoſes multis injuriis Judæos affecit: item quænam acta erant à Sanaballete.

Αποθανόν ⊙ δ̀ τοῦ ἀρχιερέως Ελιασίβου, τλὺ ἀρχιερωσύνλυ [q] Ιούδας ὁ ϖαῖς αὐτ̃ διεδέξατο· ϖλουτήσαν ̣ τ ⊙ δ̀ Ϲ τοῦτ ̣, τλὺ ϖιμλὺ [r] Ιωάννης ὑὸς ὢν αὐτ̃ ϖαρέλαβε, δι' ὃν Ϲ [s] Βαγώσης, ὁ ϙρατηγὸς ἔ [t] ἄλλα Αρταξέρξου, τ̃ ναὸν ἐμίανε, κ̀ φόρους ἐπέταξε τοῖς Ιουδαίοις,

Mortuo autem pontifice Eliaſibo, ſucceſſit in pontificatum Judas, ejus filius: item eo defuncto *ſummi ſacerdotis* honorem accepit Joannes ipſius filius, propter quem Bagoſes, dux copiarum alterius Artaxerxis, templum polluit, & tributum Judæis impoſuit, ut, priuſquam quotidianas offerrent *Eliaſibus pontifex moritur. Judas ei ſuccedit, Judæ vero Joannes. Bagoſes Judæis infeſtus.*

rent hoſtias, in ſingulos agnos ex publico quinquaginta drachmas penderent. Hoc autem hujuſmodi cauſa accidit. Erat Joanni frater Jeſus: huic Bagoſes ipſius amicus promiſit, ſeſe pontificatum præbiturum. Hac fiducia Jeſus, cum Joanne *fratre ſuo* in templo altercatus, eum adeo irritavit, ut ab eo per iracundiam occideretur. Erat atrox id Joannis in fratrem ſcelus, præſertim cum ipſe ſacerdotio fungeretur: & eo atrocius, quod nec apud Græcos, nec apud Barbaros, ullum tam crudele tamque impium facinus exſtiterit. Itaque Deus id non neglexit, quin eam ob cauſam populus in ſervitutem redactus, & fanum à Perſis profanatum eſt. Nam ſimulac Bagoſes, copiarum Artaxerxis dux, intellexit, quod Joannes pontifex Judæorum fratrem ſuum in templo interemiſſet, ſtatim Judæos adit, & eos cum iracundia ſic alloqui inſiſtit: "Vos in veſtro templo auſi eſtis cædem face-"re?" Cum autem conaretur in templum intrare, illum prohibebant. Ille vero *ad eos converſus* dicebat, "Quis dubitet, quin ego ſim purior, "quam qui in templo occiſus eſt?" His dictis in templum ingreditur. Et quidem Bagoſes, id quod in animo habebat, exſequi volens, Judæos propter hanc Jeſu necem ſeptem annos infeſtavit.

Joannes fratrem in templo interfecit.

2. Poſt Joannis vero obitum Jaddus ejus filius ſacerdotium accepit. Erat autem & huic frater, Manaſſes nomine, cui Sanaballetes, ab ultimo rege Dario miſſus in Samariam ſatrapa, natione Chuthæus (ex qua natione orti ſunt etiam Samaritani) videns præclaram urbem eſſe Hieroſolyma, ejuſque reges Aſſyriis & Cœles-Syriæ incolis multa negotia faceſſiſſe, libenter filiam ſuam, Nicaſo vocatam, in matrimonium dedit, ratus hoc connubium ſibi fore pignus ad totius Judæorum gentis conciliandam benevolentiam.

Joanne mortuo ei in pontificatum ſuccedit Jaddus.

Sanaballetes dat Manaſſi filiam ſuam in matrimonium.

[v] πρὶν ἢ τὰς καθημερινὰς ἐπιφέρειν θυσίας ὑπὲρ [x] ἑκάστου ἀρνὸς ἑκάστου τελεῖν αὐτὸς δημοσίᾳ [y] δραχμὰς πεντήκοντα. τούτου δὴ τοῦ αἰτίαν τοιαύτην συνέβη γενέσθαι. ἀδελφὸς ἦν τοῦ Ἰωάννου Ἰησοῦς· τούτῳ φίλῳ τυγχάνοντι ὁ Βαγώσης ὑπέσχετο τοῦ ἀρχιερωσύνου παρέξειν. ἐντεῦθεν οὖν ἡ πεποιθήσεως Ἰησοῦς, ἐν τῷ ναῷ διενεχθεὶς τῷ Ἰωάννῃ, παρώξυνε τὸν ἀδελφὸν, [z] ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν διὰ τοῦ ὀργοῦ. τολμηθὲν δὲ ἀσέβημα δράσαι κατ' ἀδελφοῦ τὸν Ἰωάννου ἱερωμένον, δεινὸν ἦν, καὶ τὸ δεινότερον, ὡς μήτε παρ' Ἕλλησι, μήτε παρὰ Βαρβάροις, ὠμὸν οὕτω καὶ ἀσεβὲς πρᾶγμα γεγονέναι. τὸ μέντοι θεῖον οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς δι' αὐτοῦ τοῦ αἰτίαν ἐδουλώθη, καὶ ὁ ναὸς ἐμιάνθη ὑπὸ Περσῶν. Βαγώσης γὰρ, ὁ στρατηγὸς Ἀρταξέρξου, γνοὺς ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς τῶν Ἰουδαίων Ἰωάννης τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ἰησοῦν ἐν τῷ ἱερῷ ἐφόνευσεν, ὀργὴν ἐπιδεὲς τοῖς Ἰουδαίοις, μὴ γνοὺς ἥρξατο λέγειν· "[a] ἐπολ-"μήσατε [b] ἐν τῷ ὑμετέρῳ ναῷ φόνον ἐργάσασθαι;" πρωμένου δὲ αὐτοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν, ἐκώλυον αὐτόν. ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, "πῶς [c] οὐκ ἐγὼ καθαρώτερός εἰμι τοῦ "[d] ἀνῃρημένου ἐν τῷ ναῷ;" καὶ τοῦτος παυσαμένους τοὺς λόγους εἰς τὸν ναὸν εἰσέρχεται. [e] ταύτῃ μὲν οὖν χρησαμένου τῇ ὑπονοίᾳ Βαγώσης, τοὺς Ἰουδαίους ἔπεσιν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτεσι τοῦ Ἰησοῦ τελευτῆς μετῆλθεν.

β'. Καταστρέψαντος δὲ τὸν Ἰωάννου τὸν βίον, διαδέχεται τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ υἱὸς αὐτοῦ [f] Ἰαδδοῦς. ᾧ δὲ [g] τούτῳ ἀδελφὸς Μανασσῆς ὄνομα, ᾧ [h] Σαναβαλλέτης, ὁ πεμφθεὶς εἰς Σαμάρειαν ὑπὸ Δαρείου τελευταίου βασιλέως σατράπης, Χουθαῖος τὸ γένος, ἐξ ὧν δὴ οἱ [i] Σαμαρεῖς εἰσιν, εἰδὼς λαμπρὰν οὖσαν πόλιν τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ τοῖς Ἀσσυρίοις καὶ τοῖς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ καλοικοῦσι τοὺς ἐν αὐτῇ βασιλεῖς πράγματα παρέχοντας, ἀσμένως συνῴκισε τῷ αὐτοῦ γαμβρᾷ, [k] Νικασοῖ καλουμένῃ. οἰόμενος τοῦτο ὑπάρξειν ὅμηρον αὐτῷ γνήσιον, τοὺς τε ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους πάντας εὐνοϊκῶς

VIII. CAP. VIII. ΚΕΦ. η'.

De Sanaballete & Manaſſe, temploque ab illis exſtructo in monte Garizin: item ut Alexander in Hieroſolymorum urbem ingreſſus eſt, & quanta in Judæos beneficia contulit.

Περὶ Σαναβαλλέτου δὲ Μανασσοῦ, καὶ ὅτι ναὸν ὠκοδόμησαν ἐν τῷ Γαριζεὶν ὄρει· καὶ ὡς ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τοὺς τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν εἰσῆλθε, ὅσα τε τοὺς Ἰουδαίους ὠφέλησεν.

Philippus moritur, regnumque capeſſit Alexander.

CÆterum per id tempus Philippus etiam Macedonum rex Ægæis à Pauſania, Ceraſtæ filio, ex Oreſtarum gente oriundo, per dolum occiditur. Ejus vero filius Alexander regnum adeptus, trajecto Helleſponto, Darii duces, apud Granicum prælio cum iis congreſſus, ſuperat. Deinde Lydiam aggreſſus, Joniaque ſubacta, & percurſa Caria, invaſit in loca Pamphyliæ, ſicuti alibi dictum eſt.

2. Jam vero * ſenatores Hieroſolymitani, ægre

[l] Ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ καιροῦ καὶ Φίλιππος, ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, ἐν [m] Αἰγαῖαις ὑπὸ Παυσανίου τοῦ Κεραστοῦ, ὃν δὲ τοῦ Ὀρεστῶν γένους, δολοφονηθεὶς ἀπέθανε. διάδοχος δ' ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ἀλέξανδρος, καὶ λαβὼν τὴν Ἑλλήσποντον, νικᾷ μὲν τοὺς Δαρείου στρατηγοὺς, ὑπὲρ Γρανικῷ συμβαλὼν αὐτοῖς. [n] ἐπελθὼν δὲ τῇ Λυδίᾳ, καὶ τὴν Ἰωνίαν δουλωσάμενος, καὶ τὴν Καρίαν ὑποδραμὼν, τοῖς ἐν Παμφυλίᾳ τόποις ἐπέβαλε, καθὼς [o] ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

β'. Οἱ δὲ τῶν [p] Ἱεροσολυμιτῶν πρεσβύτεροι, δύσκολα φέροντες ὅτι

dæis nihil interceſſit negotii: Judæorum quippe, non Perſarum tradit hiſtoriam. Poſt mortem itaque Longimani ad Judæos revertitur, nulla facta mentione vel Darii Nothi, vel Arſis; & ne quidem alterius Artaxerxis meminiſſet, niſi ſatrapa illius Bagoſes templum polluiſſet. HUDS. Leg. Ἄχῳ Ἀρταξέρξου Scalig. Emend. Temp. p. 389. alterius Artaxerxis *Ruſinus*. SPANH.

v Πρὶν ἢ τὰς καθημερινὰς ἐπιφέρειν θυσίας] Ita *Busb.* πρὶν τὰς *Vat.* πρὶν τὰς in *Editis Aliiſque.*

x Ἀρνὸς ἑκάστου] Vetus, *pro unoquoque anno.* lege *agno* & in Græco ἀρνὸς vel ἀμνοῦ. COCC.

y Δραχμὰς πεντήκοντα.] Male in *Edit. Baſ.* δραχμὰς μ'.

z Ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν διὰ τοῦ ὀργοῦ.] Ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν, καὶ διὰ τοῦ ὀργοῦ τολμηθὲν ἀσέβημα δράσαι κατ' ἀδελφοῦ τὸν Ἰωάννου ἐν τῷ ἱερῷ, ὡς δεινὸν ἦν. καὶ τοῦτο ὡς μήτε παρ' Ἕλλησι, μήτε π. β. ὠμὸν οὕτως καὶ ἀσεβὲς ἔργον γεγονέναι *Hen. Busb.* & *Vat.*

a Ἐτολμήσατε] Cum interrogatione hæc, & ſequentia πῶς οὐκ ἐγὼ κ. τ. λ. οὐκ. ναῷ, efferenda eſſe volui.

b Ἐν τῷ ὑμετέρῳ ναῷ] Ἐ τῷ ἱερῷ φονοκ. ἐργ. *Vat.*

c Οὐκ ἐγὼ καθαρώτερός εἰμι ἢ ἀνῃρημένου] Οὐ κἀγὼ *Busb.*

d Ἀνῃρημένου ἐν τῷ ναῷ;] Ἀνῃρημένου *Busb.*

e Ταύτῃ μὲν οὖν] Καὶ ταύτῃ μὲν οὖν *Hen.* & *Vat.*

f Ἰαδδοῦς.] Ἰωαδδοῦς *Hen.* & *Busb.* Ἰωαδὰ *Zonar.* is *Hebraïs* eſt *Jaddua.*

g Τούτῳ ἀδελφὸς] Τούτου *Busb.*

h Σαναβαλλέτης,] *Scaliger* hunc Sanaballetem vult eum eſſe cujus meminit *Nehemias* paſſim. Omnino autem duo fuere Sanaballetes. prior is quo Horonita dicitur à *Nehemia*, qui obeſſe conatus eſt ne Hieroſolyma munirentur, cujus filiam *duxit* Jeſus filius Jojadæ. alter Sanaballetes fuit is, qui ſub Alexandro templum Garizitanum exſtruxit, cujus filia Nicaſo nupſerat Manaſſi fratri Jaddi. *Iſ. Voſſ.* in *Chron. Sacr.* p. 149 Videſis etiam *Jac. Cappellum* in *Hiſt. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 3666.

i Σαμαρεῖς εἰσιν,] Σαμαρεῖται *Busb.*

k Νικασοῖ] *Ruſin.* Yſocha. infra c. 8. §. 2. νικασοῖ *Gen.* SPANH.

l Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν] Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν καὶ Φίλιππος ὁ Μακ. in *MSS.*

m Αἰγαίαις ὑπὸ Παυσανίου] Αἰγέαις *Vat.* Αἰγαῖς *Busb.* à manu ſecunda, & *Epiphan.* Αἰγέαις aut Αἰγαῖς *Diodoro Sic.* lib. 16.

n Ἐπελθὼν δὲ τῇ Λυδίᾳ,] Ἐπελθὼν δὲ τὴν Λυδίαν in *MSS.*

o Ἐν ἄλλοις δεδήλωται.] Sc. lib. 2. c. 16. §. 5.

* *Senatores Hieroſolymitani,*] Seniores, *Epiphan.* Presbyteri, *Selden.* lib. 2. de *Synedriis*, c. 15. §. 12.

p Ἱεροσολυμιτῶν πρεσβύτεροι,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἱερουσολύμων in *Editis.*

τῷ τ᾽ [q] Ιαδδὺ δ᾽ ἀρχιερέως ἀδελφὸν, ἀλλοφύλῳ συνοικοῦντα, μετεχθῆ τ᾽ ἀρχιερωσύνης, ἐστασίαζον πρὸς αὐτόν. ἐγεγόνει γὰρ τοῦτο γάμον ἐπιβάθραν τοῖς παρανομεῖν περὶ τὰς τῶν γυναικῶν συνοικήσεις βουλομένοις γενέσθαι, καὶ τὸ πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους αὐτοῖς κοινωνίας ἄρχειν τοῦτο ἐσπάρθαι. ὑπάρξαι μέντοι καὶ τὸ μετέπειτα αἰχμαλωσίας αὐτοῖς καὶ τῶν κακῶν αἴτιον, τὸ περὶ τοὺς γάμους παραπεπλημμελῆσθαί τινας, καὶ ἀναγκάζειν γυναῖκας οὐκ [r] ἐπιχωρίους. σκέλλουσι οὖν τὸν Μανασσῆ Δοσιζεύγνυσθαι τὴν γυναῖκα, ἢ μὴ προσιέναι τῷ θυσιαστηρίῳ. [s] τοῦ δὲ [t] ἀρχιερέως τῷ λαῷ συναγανακτοῦντος, καὶ εἴργοντος τὸν ἀδελφὸν ἀπὸ βωμοῦ, ἀθυμοῦντα ὁ Μανασσῆς πρὸς τὸν πενθερὸν Σαναβαλλέτην, σέβειν μὲν ἔλεγεν αὐτὸν τὴν θυγατέρα [u] Νικασὼ, τὴν [x] μέντοι ἱερατικῆς τιμῆς, μείζους ἔσης ἐν τῷ ἔθνει καὶ τῷ γένει προσημένους, ἀπαλλάξειν δι᾽ αὐτὴν φέρειν. τὸν δὲ Σαναβαλλέτην μὴ μόνον τηρήσειν αὐτῷ τὴν ἱερωσύνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχιερατικὴν παρέξειν δύναμιν καὶ τιμὴν ὑπερβαλλομένην, καὶ πάντων ἀποδείξειν ὧν αὐτὸς ἐπῆρχε τόπων ἡγεμόνα, [y] βουλόμενον συνοικεῖν αὐτοῦ τῇ θυγατρὶ, καὶ λέγοντος οἰκοδομήσειν ναὸν, [z] ὅμοιον ὄντα τῷ ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις, ἐπὶ τοῦ [a] Γαριζεὶν ὄρους [b] ὃ καὶ τὴν Σαμάρειαν ὁρῶν ἐστιν ὑψηλότατον, καὶ [c] τοῦτο ποιήσειν ἐπαγγελλομένου μὴ τοῦ Δαρείου γνώμης τοῦ βασιλέως, ἐπαρθεὶς τοῖς ὑποσχέσεσιν ὁ Μανασσῆς, [d] παρέμενε τῷ Σαναβαλλέτῃ, τὴν ἀρχιερωσύνην οἰόμενος ἕξειν Δαρείου δόντος. καὶ γὰρ συνέβαινε τὸν Σαναβαλλέτην ἤδη πρεσβύτερον εἶναι. πολλῶν δὲ ἱερέων καὶ Ισραηλιτῶν τοιούτοις γάμοις ἐμπεπλεγμένων, κατεῖχεν οὐ μικρὰ ταραχὴ τοὺς Ιεροσολυμίτας. ἀφίσταντο γὰρ ἅπαντες πρὸς τὸν Μανασσῆν, τοῦ Σαναβαλλέτου χορηγοῦντος αὐτοῖς καὶ χρήματα, καὶ χώραν εἰς γεωργίαν καὶ κατοίκησιν ἀποτεμνομένου, καὶ παντὶ τρόπῳ τῷ γαμβρῷ συμφιλοκαλοῦντος.

γ. Κατὰ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν Δαρεῖος ἀκούσας, ὅτι τὸν Ελλήσποντον διαβὰς Αλέξανδρος, καὶ τοὺς σατράπας αὐτοῦ τῇ περὶ Γρανικὸν μάχῃ [e] κρατήσας πρόσω τέρω χωρεῖ, σπάνιν ἱππικοῦ τε καὶ πεζικοῦ συνήθροιζεν, ἀπαντῆσαι [f] διανοούμενος τοῖς Μακεδόσι πρὶν ἢ πᾶσαν αὐτοὺς ἐπιόντας καταστρέψασθαι τὴν Ασίαν. περαιωσάμενος οὖν τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ τὸν Ταῦρον τὸ Κιλίκιον ὄρος ὑπερελθών, [g] εἴσω δὲ Κιλικίας τοὺς πολεμίους, ὡς ἐκεῖ μαχησόμενος αὐτοῖς, ἐξεδέχετο. ἡδέως δὴ τῇ Δαρείου καταβάσῃ ὁ Σαναβαλλέτης, οὕτως ἔλεγε τῷ Μανασσῇ πᾶς ὑποχείσιος [h] πολέσθω, ὡς ἂν Δαρεῖος κρατήσας [i] τῶν πολεμίων ὑποστρέψῃ. πέπεισο γὰρ οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Ασίᾳ, μηδὲ εἰς χεῖρας τοῖς Πέρσαις ἥξειν τοὺς Μακεδόνας, διὰ τὸ πλῆθος. ἀπέβη δ᾽ ἐκ ὡς προσεδόκων. συμβαλὼν γὰρ ὁ βασιλεὺς τοῖς Μακεδόσιν ἡττήθη. καὶ πολλοὺ τοῦ στρατιᾶς ἀπολείσας, λιφθεῖσῶν αἰχμαλώτων αὐτοῦ τῆς μητρὸς καὶ [k] γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων, ἔφυγεν εἰς Πέρσας. Αλέξανδρος δὲ [l] εἰς Συρίαν διαβαίνων, Δαμασκὸν αἱρεῖ, καὶ Σιδῶνος κρατήσας ἐπολιόρκει Τύρον· ἦλθόν τε, ἀποστείλας γράμματα πρὸς τὸν τοῦ Ιουδαίων ἀρχιερέα, συμμαχίαν τε αὐτῷ πέμπειν, καὶ ἀγορὰν τῷ στρατεύματι παρέχειν, καὶ ὅσα

ferentes Jaddi pontificis fratrem, qui uxorem haberet externi generis, † consortem esse sacerdotii, ab eo diffidebant. Judicabant enim ejus matrimonium gradum esse iis qui in re uxoria peccare vellent, idque initium fore incundæ societatis cum extraneis. Jam vero superioris captivitatis & malorum causam eis fuisse, quòd quidam in connubiis peccavissent, & peregrinas uxores duxissent. Itaque jubebant Manassi, ut aut divortium cum uxore faceret, aut ad aram ne accederet. Igitur cum pontifex pariter ac populus indigne hoc ferret, & fratrem ab ara arceret, adit Manasses socerum Sanaballetem, & se quidem amare dicebat filiam ejus Nicaso, sic tamen ut sacerdotali honore (qui in gente sit maximus & in eadem familia maneat) privari propter eam haud velit. Ad hæc cum Sanaballetes promisisset non solum sacerdotium ei se servaturum, verumetiam pontificiam potestatem & honorem præstiturum, & omnium, quibus ipse præerat, locorum præsidem effecturum, modo filiam suam retinere velit uxorem, dixissetque, templum se ædificaturum, Hierosolymitani simile, in monte Garizin, qui in Samaria est cæterorum montium altissimus, idque de Darii regis sententia facturum; his promissis elatus Manasses hæsit Sanaballeti, pontificatum se Darii munere obtenturum sperans. nam & Sanaballetes jam senior erat. Et quia multi sacerdotes & Israëlitæ erant ejusmodi conjugiis implicati, agitabant non mediocres turbæ Hierosolymitanos. Deficiebant enim omnes ad Manassem, Sanaballete eis pecuniam suppeditante, & terram ad agricolationem & habitationem dividente, omnibusque modis genero gratificante. *Manasses uxorem, Sanaballetis filiam, repudiare vult.*

3. Eo autem tempore Darius, cum intellexisset Alexandrum trajecto Hellesponto, superatisque ipsius præfectis apud Granicum, pergere ulterius, equitum peditumque exercitum coëgit, eo consilio, ut Macedonibus obviam iret, priusquam totam pervasissent Asiam. Cum itaque Euphratem flumen *copias* traduxisset, Taurumque Ciliciæ montem superasset, hostes intra Ciliciæ fines opperiebatur, ut ibi cum eis prælio dimicaret. Sanaballetes autem, Darii descensu lætatus, Manassi dicebat, sese promissa præstiturum, simulac Darius victis hostibus rediisset. Erat enim persuasum non ei solum, sed etiam omnibus qui erant in Asia, ne congressuros quidem cum Persis Macedonas, propter multitudinem. Verum longe aliter *res* accidit, quam exspectabant. Nam Rex, cum Macedonibus congressus, victus est, & magna exercitûs parte amissa, & capta ejus matre & uxore & liberis, fugit in Persas. Alexander vero, in Syriam profectus, capit Damascum; & Sidone potitus Tyrum obsidet: missisque ad Judæorum pontificem literis, postulat ut sibi auxilium mittat, & exercitui commeatum suppeditaret, ac quæcunque antea *De Dario per Alexandrum victo.* *Alexander à Judæis deditionem postulat.*

[q] Ιαδδὺ ἀρχιερέως] Ιωαδδὺ *Hen.* & *Busb.* Hic putatur esse *Jaddua*, filius Jonathanis, nominatus *Nehem.* c. 12. v. 11.

† *Consortem esse sacerdotii*,] Pontificatus patricipem esse, *Seld.*

[r] Επιχωρίους.] Επιχωρίας *Hen.* & *Vat.*

[s] Τοῦ δὲ ἀρχιερέως] Ita *Hen.* & *Vat.* Τοῦ δὲ ἀρχιερέως ἀγανακτοῦντος τῷ λαῷ in *Editis.* ὁ τῷ λαῷ ἀγανακτοῦντος *Busb.* forsan pro τῶν τῷ λαῷ ἀγανακτούντων. *Epiphanius* vertit, *principes quoque sacerdotum cum populo hoc indigne ferebant.*

[t] Ἀρχιερέως τῷ λαῷ συναγανακτοῦντος,] Cum populo hoc indignè ferebat. *Rufin.* SPANH.

[u] Νικασὼ,] Ιχασὼ juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Conf. sup. c. 7. §. 2. SPANH.

[x] Μέντοι ἱερατικῆς τιμῆς,] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) μᾶλλον in *Editis.*

[y] Βουλόμενον συνοικεῖν αὐτοῦ τῇ θυγατρὶ, καὶ λέγοντος οἰκοδομήσειν ναὸν, ὅμοιον ὄντα τῷ ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις,] Conf. lib. 13. c. 9. §. 1. SPANH.

[z] Ὅμοιον ὄντα τῷ ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις,] Κρείττονα ἐν Ιεροσολύμοις *Busb.* & *Zonar.*

[a] Γαριζεὶν ὄρους] Ita *MS.* Γαριζὶν in *Editis.* HUDS. Γαριζῶν ὄρους supra lib. 5. c. 1. §. 19. & infra §. 6. Γαριζεὶν ὄρους· ubi *Gen.* Γαριζὶν ὄρους· De Templo simili Hierosolymitano ibi extructo. SPANH.

[b] Ὃ καὶ τὴν Σαμάρειαν ὁρῶν ἐστιν ὑψηλότατον,] Ita *MSS.* & *Zonar.* & *Vet. Interpr.* ὃ καὶ Σαμάρειαν, ὁ τῶν ἄλλων ὀρῶν ἐστιν ὑψηλότατον in *Editis.*

[c] Τοῦτο ποιήσειν] Sic *Vat.* & *Epiphan.* ταῦτα in *reliquis.*

[d] Παρέμενε τῷ Σαναβαλλέτῃ,] Κατέμενε τοῦ τῷ *Hen.*

[e] Κρατήσας πρόσω τέρω χωρεῖ,] Ita cum *MSS.* νικήσας in *Editis.*

[f] Διανοούμενος] Διεγνωκὼς *Hen.* & *Busb.*

[g] Εἴσω δὲ Κιλικίας] Εἰ Ισσῷ πόλιν τὸ Κιλ. *Hen.* ἐν Ισσῷ τὸ Κιλ. *Busb.*

[h] Τελέσθω,] Sic *MSS.* τελεῖν in *Editis.*

[i] Τῶν πολεμίων ὑποστρέψῃ.] Τοὺς πολεμίους solus *Hen.*

[k] Γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων,] Τῆς ante γυναικὸς delevi auctoritate quorundam *MSS.*

[l] Εἰς Συρίαν διαβαίνων,] Εἰς Πέρσας παρ. *Vat.* & *Busb.*

tea Dario ſtipendia pendebant ei ſolvat, & Macedonum ſequatur amicitiam; fore enim ut ejus rei non pœniteat. Cum autem pontifex tabellariis reſpondiſſet, ſe Dario cum jurejurando promiſiſſe, adverſus eum arma non laturum, idque nunquam ſuperſtite Dario violaturum dixiſſet; his auditis, ira commotus erat Alexander, & Tyrum quidem relinquere, quæ jamjam capienda foret, non ſtatuit: ſed minatus eſt ſeſe, ea ſubacta, in Judæorum pontificem exercitum moturum, & per eum omnibus oſtenſurum, quibuſnam jusjurandum ſervare debeant. Inde acrius obſidionem urgens, Tyrum expugnat: & conſtitutis in ea rebus, contra Gazæorum urbem proficiſcitur, atque Gazam & præſidiis in ea præfectum nomine Babemeſem obſidet.

Sanaballetes ad Alexandrum ſe confert.

4. Jam vero Sanaballetes, ratus idoneum ſe tempus nactum eſſe ad id quod inſtituerat, à Dario defecit, ſumptiſque octo ſubditorum ſuorum millibus, ad Alexandrum ſe contulit: & nactus eum Tyri oppugnationem aggredientem, dicebat ei, ſeſe quæ loca teneret traditurum, & dominum pro Dario rege libenter habiturum. Cumque eum *Alexander* lætus admiſiſſet, Sanaballetes, ſumpta jam fiducia, de inſtituto ſuo ſermonem injecit, demonſtrans generum ſe habere Manaſſem, Jaddi Judæorum pontificis fratrem; multoſque alios ejuſdem gentis homines ei adeſſe, qui jam velint in ſua ditione fanum conſtruere. & id quidem Regi utile eſſe, in duo dividi Judæorum vires, ne ſi quando conſentiens & conjuncta gens novi quid moliretur, regibus negotium faceſſeret, ſicut & antea feciſſet Aſſyriorum principibus. Igitur permittente Alexandro, Sanaballetes, omni adhibita diligentia, templum ædificavit, & Manaſſem ſacerdotem conſtituit, arbitratus id decus fore maximum filiæ ſuæ natis. Deinde, poſt ſeptem menſes in obſidione Tyri conſumptos, & in Gaza duos, Sanaballetes moritur. Alexander vero, expugnata Gaza, ad Hieroſolymitarum urbem aſcendere contendit. Aſt hoc audito pontifex Jaddus in anguſtia erat atque metu, ſolicitus quonam pacto Macedonibus obviam iret, irato Rege propter ſuperiorem contumaciam. Itaque indictis populo ſupplicationibus, & cum eis rem divinam Deo faciens, orat ut gentem tueri & ab impendentibus periculis liberare velit. Cum autem *nocte* poſt ſacrificium obdormiret, monuit eum in ſomnis Deus, ut bono eſſet animo, utque coronata urbe portas aperirent, & alii in albis veſtibus, ipſe vero cum ſacerdotibus ornatus ad præſcriptum legis obviam irent, nihil

Templi Garizin conſtructio.

Jaddus pontifex parat Alexandrum excipere.

Δαρείῳ πρότερον ἐπίλοιπα δῶρα [m] τούτῳ διδόναι, τὴν Μακεδόνων Φιλίαν [n] ἑλόμενον, οὐ γὰρ μετανοήσειν ἐπὶ τούτοις. τοῦ δ' ἀρχιερέως [o] ἀποκεκλημένου τοῖς γραμματοφόροις, ὡς ὅρκους εἴη Δαρείῳ δεδωκὼς, μὴ βασιλεύειν ὅπλα κατ' αὐτοῦ, καὶ τούτους ἕως ἂν ᾖ Δαρεῖος ἐν τοῖς ζῶσι μὴ προσβήσεσθαι φήσαντος, ἀκούσας Ἀλέξανδρος παροξύνθη, καὶ τὴν μὲν Τύρον οὐκ ἐκέλευε καταλιπεῖν, [p] ὅσον οὐδέπω μέλλουσαν αἱρεῖσθαι· [q] προσχωρήσειν δ' ἔφη τούτῳ, ἡπείλησε [r] στρατιὰν ἐπὶ τὸ [s] τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα, καὶ διδάξειν πάντας [t] δι' αὐτοῦ, τίσιν [u] δεῖ αὐτοῖς φυλακτέον τοὺς ὅρκους. ὅθεν πονικώτερον προσκείμενος τῇ πολιορκίᾳ, λαμβάνει τὴν Τύρον· καταστησάμενος δὲ τὰ ἐν αὐτῇ, ἐπὶ τὴν [x] Γαζαίων πόλιν ἦλθεν, καὶ τὴν τε Γάζαν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ Φρούραρχον ὄνομα [y] Βαβημήσην ἑπολιόρκει.

δ'. Νομίσας δὲ καιρὸν ἐπιτήδειον ἔχειν ὁ Σαναβαλλέτης τὴν ἐπιβολὴν, Δαρείῳ μὲν ἀπέγνω, καὶ λαβὼν [z] ὀκτακισχιλίους τῶν δεχομένων [a] ἀπ' αὐτοῦ, πρὸς Ἀλέξανδρον ἦκε· καὶ καταλαβὼν αὐτὸν δεχόμενον τὴν Τύρου πολιορκίας, ὧν τε αὐτὸς ἄρχει τόπων, ἔλεγε, αὐτὸν παραδιδόναι τούτους, καὶ δεσπότην αὐτὸν ἕξειν ἡδέως ἀντὶ Δαρείου καὶ Βασιλέως. ἀσμένως δ' αὐτὸν προσδεξαμένου, θαῤῥῶν ἤδη περὶ τῶν προκειμένων ὁ Σαναβαλλέτης αὐτῷ λόγους προσέφερε, δηλῶν, ὡς γαμβρὸν μὲν ἔχοι [b] Μανασσῆ, τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέως Ἰαδδοῦ ἀδελφόν· πολλοὺς δὲ ἄλλους αὐτῷ συμπαρόντας τῶν ὁμοεθνῶν θέλειν ἱερὸν ἐν τοῖς ὑπ' ἐκείνου τόποις ἤδη κατασκευάσαι. τοῦτο δ' εἶναι καὶ τῷ Βασιλεῖ συμφέρον, εἰς δύο [c] διαιρεῖσθαι τὴν τῶν Ἰουδαίων δύναμιν, ἵνα μὴ [d] ὁμογνωμονοῦσι τὸ ἔθνος μηδὲ σωφρονοῦσι, εἰ νεωτερίσαί ποτε, χαλεπὸν ᾖ τοῖς Βασιλεῦσι, καθὼς καὶ πρότερον τοῖς Ἀσσυρίων ἄρξασιν ἐγένετο. συγχωρήσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου, πᾶσαν εἰσενεγκάμενος προθυμίαν, ᾠκοδόμησεν ὁ Σαναβαλλέτης τὸν ναὸν καὶ ἱερέα τὸν Μανασσῆ κατέστησε, μέγιστον γέρας ἡγησάμενος, τοῖς ἐν τῷ γένει λαμπροῖς γενομένοις τοῦτ' ἔστιν. μιᾶς δὲ ἐπιλοίπου τῇ Τύρῳ πολιορκίας διελελυμένης, καὶ δύο τῇ [e] Γάζῃ, ὁ μὲν Σαναβαλλέτης ἀπέθανεν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐξελὼν τὴν Γάζαν, [f] ἐπὶ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν [g] ἀναβαίνειν ἐσπούδαζε. ὁ δ' ἀρχιερεὺς [h] Ἰαδδοῦς, τὸ μὲν ἀκοῦσαι, ὡς ἐν ἀγωνίᾳ καὶ δέει, πῶς ἀπαντήσῃ τοῖς Μακεδόσιν ἀμηχανῶν, ὀργιζομένου τὸν Βασιλέως ἐπὶ τῇ [i] πρότερον ἀπειθείᾳ. προαγγείλας οὖν ἱκεσίας τῷ λαῷ, καὶ θυσίαν μετ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ [k] προσφέρων, εὐθὺς ὑπερφυοῦς ἔτυχε βοηθείας παρὰ τοῦ θεοῦ, καὶ τῶν ἐπερχομένων κινδύνων ἀπαλλάξεως. καθεσταμένης δὲ μιᾷ τὴν θυσίαν ἐχρημάτισεν αὐτῷ καὶ τὰς ὕπνους ὁ Θεὸς θαῤῥεῖν, καὶ στεφανοῦντας τὴν πόλιν ἀνοίγειν τὰς πύλας, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους λευκαῖς [l] ἐσθῆσιν, αὐτὸν δὲ μετὰ τῶν ἱερέων τὴν νεμίμοις στολαῖς ποιεῖσθαι τὴν ὑπάντησιν, μηδὲν προσδοκῶντας

[m] Τούτῳ] Forte αὐτῷ. COCC.

[n] Ἑλόμενον,] Ἑλομένους *Vat.* & *Gall.*

[o] Ἀποκεκλημένου] Ita cum *Hen.* & *Busb.* ἀποκεκλεισμένου in *cæteris.*

[p] Ὅσον οὐδέπω μέλλουσαν αἱρεῖσθαι.] Ὅσον ἔτι *Hen.* & *Busb.* ὅσον οὐδέπω *propemodum*, ut vertit *Politianus* in *Herodiano.* Videſis Cl. *Perizonium* ad *Ælianum*, l. 12. c. 57. p. 764.

[q] Παραχωρήσειν τούτῳ,] Παραχωρήσομεν τούτῳ ἡπείλησε *Hen.* & *Vat.*

[r] Στρατιὰν] Στρατιὰν solus *Busb.*

[s] Τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα,] Ita ex *MSS.* ut infra ſeq. poſt Μανασσῆ, Ϛ, ubi τὸν deeſt *Editis.*

[t] Δι' αὐτοῦ,] Ita cum *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *ut omnes per eum diſcerent* &c. in *cæteris* δι' αὐτοῦ deſiderantur.

[u] Δεῖ αὐτοῖς φυλακτέον τοὺς ὅρκους.] Δεῖ αὐτοὺς *Hen.* quod ſane mox poſtularet φυλάσσειν pro φυλακτέον.

[x] Γαζαίων πόλιν ἦλθεν,] Τῶν Γαζαίων *Hen.* Γάζειον *Vat.* & *Busb.* & mox ἦλυθεν habet *Vat.* Ἐπὶ τὴν Γάζαν πόλιν ἦλθε, αὐτὸν καὶ τὴν &c. legiſſe videtur *Epiphan.*

[y] Βαβημήσην ἑπολιόρκει.] Βαδημάλου *Vat.* in *Epiphanii* libris *Bibimaſin*, aut *Babimaſin*, aut *Abymaſin.* Verum *Arriano* dicitur Βάτις, *Curtio* autem *Betis.*

[z] Ὀκτακισχιλίους] Δὶς ὀκτακισχιλίους *Vat.*

[a] Ἀπ' αὐτοῦ,] Ita *Hen.* & *Busb.* quod uſitatius quam παρ' αὐτῷ Editorum *Aliorumque.*

[b] Μανασσῆ, Ϛ τὸν Ἰουδαίων ἀρχιερέως Ἰαδδοῦ ἀδελφόν·] Conf. ſupr. §. 2. SPANH.

[c] Διαιρεῖσθαι] Διαιρεῖσθαι in *MSS.*

[d] Ὁμογνωμονοῦσι τὸ ἔθνος μηδὲ σωφρονοῦσι,] Sic in *MSS.* ὁμογνῶσι in *Editis.*

[e] Γάζῃ,] Forte Γάζης. COCC.

[f] Ἐπὶ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν] Quæ de Alexandro & Jaddo narrantur hoc capite (conſentientibus *Talmudicis* in *Joma*, f. 69. & *Taanith*, c. 9. & Auctore *Commentarii Majoris* in *Leviticum*, ſect. 13.) pro fabuloſis habentur ab *Ant. Van-Dale* in *Diſſertatione ſuper Ariſtea*, & *Thoma Wagſtaffe* in *Reſponſione* ad *L. Leydii Epiſt.* ad *Scherlockium*, *Aliiſque nonnullis*: præcipue quod ea ſilentio præterierint *Curtius*, *Diodorus*, *Arrianus* & *Plutarchus.* Verum *Juſtinum* l. XI. c. 10. (ubi dicit *Alexandrum obviam cum infulis multos Orientis reges habuiſſe*) ad hanc hiſtoriam reſpicere exiſtimat *Iſ. Voſſius*, in notis ad *Juſtini* locum jam allatum. Hiſque fidem habuiſſe *Originem*, conſtat ex lib. 5. contra *Celſum*, p. 265. ubi dicit, ὡς μετ' ἐκεῖνα Ἀλεξάνδρῳ τῷ Μακεδόνι πολλοί τε αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ, καί τοι γε μὴ βουλόμενοι, ἀλλά τινες συνθήκας καὶ ὅρκους, ἀναλαμβάνουσιν ὅπλα κατὰ Δαρείου. τότε φασὶ καὶ τὴν Ἰουδαίων ἀρχιερέα, ἐνδύντα τὴν ἱερατικὴν στολὴν, ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, φάσκοντος ὀφθῆναι αὐτῷ τινι τῷ σχήματι τοιῷδε, ἐπαίρεσθαι μάλιστα αὐτῷ καὶ τὰς ὕπνους ὑποθέσθαι τὰ Ἀσσύρια ὅπλα.

[g] Ἀναβαίνειν ἐσπούδαζε.] Quo anni tempore id contigerit docemur in Megillath Taanith, videlicet menſe Caſleu, qui fere cum Novembri coincidit: nam diem 21 hujus menſis feſtum egerunt, quod favore Alexandri de Samaritanis triumpharent. REL.

[h] Ἰαδδοῦς,] Hic putatur eſſe *Iaddua*, F. Jonathanis, nominatus Nehemiæ XII. 11. HUDS. in *Add.*

[i] Προτέρου ἀπειθείᾳ·] Προτέρᾳ ſolus *Busb.*

[k] Προσφέρων,] Προσφέρειν *Gall.*

[l] Ἐσθῆσιν,] Ἐσθήσεσιν hic & infra in *MSS.*

πας πίστεως δεινὸν, προνοουμένης τοῦ Θεοῦ. Διανασὰς οὖν ἐκ τοῦ ὕπνου, ἔχαιρέ τε μεγάλως αὐτὸς, καὶ τὸ χρηματισθὲν αὐτῷ πᾶσι μηνύσας, καὶ ποιήσας ὅσα κατὰ τὰς ὑπνους αὐτῷ παρηγγέλη, τῷ τοῦ βασιλέως παρουσίαν ἐξεδέχετο.

ε'. Πυθόμενον οὖν αὐτὸν, ὡς πόρρω τῆς πόλεως ὄντα, [m] προέισι μετὰ τῶν ἱερέων καὶ τοῦ [n] πολιτικοῦ πλήθους, ἱεροπρεπὴ καὶ διαφέρουσαν τῶν ἄλλων ἐθνῶν ποιούμενον τὴν ὑπάντησιν εἰς τόπον τινὰ [o] Σαφὰ λεγόμενον. τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο μεταφερόμενον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν [p] σκοπὸν σημαίνει· τόπος γὰρ Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν ναὸν ἐκεῖθεν φαίνεσθαι ἀφορᾶσθαι. τοῦτο δὲ φοινίκων καὶ τῶν ἀκολουθούντων [q] Χαλδαίων, ὅσοι βασιλέως ὀργὴν εἰκὸς ὑπετόπευσαν αὐτοῖς, τὴν τε πόλιν διαρπάσειν, καὶ τὸν ἀρχιερέα μετ' αἰκίας ἀπολέσειν λογιζομένων, τὰ ἐναντία τούτων ἐβλεψεν. ὁ γὰρ Ἀλέξανδρος, ἔτι πόρρωθεν ἰδὼν τὸ μὲν πλῆθος ἐν τοῖς [r] λευκαῖς ἐσθῆσι, τοὺς δὲ ἱερεῖς προηγουμένους ἐν τοῖς βυσσίναις αὐτῶν, τὸν δὲ ἀρχιερέα ἐν τῇ [s] ὑακινθίνῃ καὶ διαχρύσῳ στολῇ, καὶ ὅτι τὴν κεφαλὴν ἔχοντα τὴν κίδαριν καὶ τὸ χρυσοῦν ἐπ' αὐτῆς ἔλασμα, ᾧ τὸ τοῦ Θεοῦ [t] ἐγέγραπτο ὄνομα, προσελθὼν μόνος, [u] προσεκύνησε τὸ ὄνομα, καὶ τὸν ἀρχιερέα πρῶτος ἠσπάσατο. τῶν δὲ Ἰουδαίων πάντων ὁμοῦ μιᾷ φωνῇ τὸν Ἀλέξανδρον ἀσπασαμένων, καὶ κυκλωσαμένων αὐτὸν, οἱ μὲν τῆς Συρίας βασιλεῖς καὶ οἱ λοιποὶ τοῦτο ποιήσαντος ἐθαύμασαν, καὶ διεφθάρησαν τῷ βασιλεῖ τὴν Ἀφρόνειαν ὑπολαμβάνοντες· Παρμενίωνος δὲ μόνου προσελθόντος αὐτῷ, καὶ πυθομένου, τί δήποτε προσκυνοῦντος αὐτὸν ἅπαντες αὐτὸς προσκυνήσειε τὸν Ἰουδαίων ἀρχιερέα, "ὃν τοῦτον, εἶπε, προσεκύνησα, τὸν Θεὸν, ὃν [x] τῇ ἀρ-"χιερωσύνῃ αὐτὸς τετίμηκε. τοῦτον γὰρ καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους εἶδον "ἐν τῷ νῦν [y] σχήματι, [z] ἐν [a] Δίῳ τῆς Μακεδονίας τυγχάνων. "καὶ πρὸς ἐμαυτὸν ἀναστρεφομένῳ μοι πῶς ἂν κρατήσαιμι "τῆς Ἀσίας, παρεκελεύετο μὴ μέλλειν, ἀλλὰ θαρσοῦντα διαβαί-"νειν· αὐτὸς γὰρ ἡγήσεσθαί μοι τῆς [b] στρατιᾶς καὶ [c] τὸν Περ-"σῶν καταλύσειν ἀρχὴν. ὅθεν ἄλλον μὲν οὐδένα θαρσύμε-"νον [d] τοιαύτῃ στολῇ, τοῦτον δὲ νῦν ἰδὼν, καὶ τὸν τοῦ "ὕπνους [e] ἐπιμνησθεὶς ὄψεώς τε καὶ παρακελεύσεως, [f] νο-"μίζω θείᾳ πομπῇ τὴν στρατιὰν πεποιημένον Δαρεῖον "νικήσειν, καὶ τὴν Περσῶν καταλύσειν δύναμιν, καὶ πάντ' "ὅσα κατὰ νοῦν ἐστί μοι προχωρήσειν." ταῦτ' εἰπὼν πρὸς τὸν Παρμενίωνα, καὶ δεξιωσάμενος τὸν ἀρχιερέα, [g] τῶν ἱερέων παραθεόντων, εἰς τὴν πόλιν παρεγίνετο· καὶ ἀνελθὼν [h] ἐπὶ τὸ ἱερὸν, θυσίαν μὲν τῷ Θεῷ τοῦ τῷ [i] ἀρχιερεῖ ὑφηγήσιν, αὐτὸν δὲ τὸν ἀρχιερέα [k] καὶ τοὺς ἱερεῖς ἀξιοπρεπῶς ἐτίμησε. δειχθείσης δὲ αὐτῷ τῆς Δανιήλου βίβλου, ἐν ᾗ τινα τῶν Ἑλλήνων καταλύσειν τὴν Περσῶν ἀρχὴν ἐδήλου, [l] νομίσας αὐτὸς εἶναι ὁ σημαινόμενος,

mali sibi metuentes, providente Deo. Igitur excitatus ex somno, & ipse magnopere gaudebat, & indicato cunctis eo oraculo, factisque omnibus quæ ei in somnis mandata fuerant, Regis adventum præstolabatur.

5. Atque ubi eum non procul abesse ab urbe intellexit, prodit una cum sacerdotibus & civili turba, venerabili & diverso ab aliis gentibus occursu, in quendam locum qui Sapha dicitur. hoc autem nomen, si Græce interpretemur, speculam significat: inde enim & Hierosolyma, atque templum conspiciebatur. Cumque Phœnices & Chaldæi qui *Regem* sequebantur fore putarent (quæ verisimile erat Regem præ iracundia illis permissurum esse) ut urbem diriperent & pontificem excarnificarent, accidit ut res contra se haberent. Alexander enim, procul adhuc conspicatus multitudinem in albis vestibus, & sacerdotes præcedentes in byssinis tunicis, & pontificem in hyacinthina veste & auro distincta, atque tiaram in capite gerentem, & auream in ea laminam, in qua Dei nomen inscriptum erat: solus accessit, & nomen veneratus est, priorque pontificem salutavit. Judæis autem omnibus una voce Alexandrum salutantibus & in orbem cingentibus, reges quidem Syriæ reliquique obstupuerunt, & Regem mentis impotem esse sunt suspicati: Parmenione vero solo eum aggresso & percontato, quî factum sit ut omnibus eum adorantibus, ipse Judæorum pontificem adorarit; "non hunc, inquit, adoravi, sed "Deum, cujus ille summo sacerdotio decoratus est. "Hunc enim secundum quietem vidi in hoc ha-"bitu, cum essem in Dio in Macedonia; ac cogi-"tantem me apud meipsum, quonam pacto potiri "possem Asia, hortatus est ne cunctarer, sed con-"fidenter trajicerem: sese enim exercitui meo præ-"iturum, mihique Persarum imperium traditu-"rum. Itaque cum alium nullum in tali veste vi-"derim, & nunc conspicatus hunc, & illius in "quicte visi & cohortationis recordatus sim, puto "me, divino missu facta expeditione, Dario supe-"riorem fore, & Persarum potestatem aboliturum, "atque omnia quæ mihi sunt in animo successura." Hæc loquutus ad Parmenionem, dataque pontifici dextra, sacerdotibus eum cursu comitantibus, in urbem venit; & in templum ascendit, ac Deo ad sacerdotis præscriptum sacrificavit, ipsumque pontificem & sacerdotes magnifice honoravit. Ostensoque ei Danielis libro, in quo fore significabat, ut Græcorum quidam Persarum imperium aboleret, ille se eum esse qui significaretur existimans, tunc quidem lætatus multitudinem dimisit: postri-

Alexandri adventus in urbem Hierosolymorum.

Alexandri somnium.

Alexander Hierosolymorum templum adit, & sacra facit.

m Προέισι μὲν τοῦ ἱερέων] Προέσεισι minus recte in *MSS.*

n Πολιτικοῦ πλήθους,] In Megillath Taanith dicuntur præcipui cives Hierosolymitani & בולטין *βελώται* cum eo profecti via Gaza Hierosolymas per Σκοπὸν. REL.

o Σαφὰ λεγόμενον.] Σαφὰν *Hen.* Σαφὶν *Busb.* Σαφὲὶ *Vat.* Hebraice צפה. HUDS. In Megillath Taanith dicitur usque Antipatrida urbem obviam iisse Alexandro Simeonem. Forsitan quia Antipatris olim dicta fuit Caphar vel vicus *Saba*, crediderunt Σαφὰ esse eundem locum ac *Caphar Saba*. REL. Conf. supr. lib. 8. c. 12. §. 1. SPANH.

p Σκοπὸν σημαίνει.] Σκοτὸν *Busb.* & *Vat.* & rectè. HUDS. in *Add.* Locum itaque hunc *Speculatorem* appellarunt, urbi (ut videtur) superimminentem, qualis Epipolæ erant Syracusis. HAV.

q Χαλδαίων,] Χαθαίων (post *Schotaeum* in Tom. 2. *Bibl. Hist.* S. p. 1214.) reponendum censet *L Loydius*, *Episcopus Wigorniensis*, in *Epistola* ad *Sherlockium* de Facto Jadduæ, p. 16.

r Λευκαῖς ἐσθῆσι,] Id etiam in Megillath Taanith legitur, primores populi qui cum Pontifice erant בלבנים albis vestibus fuisse indutos. In Gemara Joma, ubi eadem historia narratur, de eo nihil. REL.

s Υακινθίνῃ καὶ διαχρύσῳ στολῇ,] Υακινθίνῳ in *MSS.* ὑποδεδυμένον τὸν ὑακινθινον στολὴν καὶ διάχρυσον *Zonar.* Per ὑακινθίνη intelligit *pallium*, per διάχρυσον *Ephodum* cum *Pectorali*. ita *Braunius* de *Vest. Sacerd. Hebr.* l. 2. c. 25. p. 853.

t Ἐγέγραπτο ὄνομα,] Ἐπεγέγραπτο *Busb.* & *Zonar.* *Coccejus* vero ἐγέγραπτο.

u Προσεκύνησε] Simeonem ipsum adoratum esse dicitur Alexander in Megillath Taanith, & ita mox etiam Parmenio rogat cur adoraret Pontificem, quod in Megillath ita extat מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי *Rex magnus, qualis tu es, adorat Judæum?* REL.

x Τῇ ἀρχιερωσύνῃ] Ita in *MSS.* τῷ ἀρχιερωσύνῃ in *Editis.*

y Σχήματι,] Φησὶ post σχήματι inserunt *Hen.* & *Busb.*

z Ἐν Δίῳ] Τῆς Μακεδονίας ὄντα aut ἰσχύοντα τῆς Μακεδονίας in *MSS.* ἰσχύοντα ὡς ἔστι Μακεδονίας *Zonar.*

a Δίῳ τῆς Μακεδονίας τυγχάνων·] Alia urbs Syriæ *Gen.* Δίαι, de qua inf. lib. 13. c. 15. §. 3. Δίου πόλιν. & alibi. lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.

b Στρατιᾶς καὶ] Ita cum *MSS.* στρατίας in *Editis.* ac præterea μοι pro μοι in uno *MSS.*

c Τὸν Περσῶν] Ita in *MSS.* & *Zonar.* ut & mox infra, hac ead. §. τὸν in *Editis.*

d Τοιαύτῃ στολῇ,] Τῇ αὐτῇ *Busb.*

e Ἐπιμνησθεὶς ὄψεώς τε καὶ παρακλήσεως,] Ἀναμνησθεὶς in *MSS.*

f Νομίζω θείᾳ πομπῇ] Καὶ σοὶ Θεῷ νομίζω τὸν στρατιὰν ποιησόμενον Δαρεῖον ἡττήσειν *Zonar.*

g Τῶν ἱερέων παραθεόντων,] Τῶν Ἰουδαίων solus *Vat.*

h Ἐπὶ τὸ ἱερὸν,] Judæi etiam in Megillath Taanith memorant, Alexandrum Macedonem in Templo Hierosolymitano fuisse, ad 23 diem mensis Sivan. Gebiha ben Pesisa astu usus effecit ut quum ad montem templi adscenderet, calceos exueret. REL.

i Ἀρχιερεῖ ὑφήγησιν] Ita ex *MSS.* & *Zonara.* ἱερεῖ in *cæteris.*

k Καὶ τοὺς ἱερεῖς ἀξιοπρεπῶς ἐτίμησε.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* καὶ τοὺς ἱερεῖς in *reliquis* desiderantur.

l Νομίσας αὐτὸς εἶναι] Νομίσας αὐτὸν εἶναι τὸν σημαινόμενον *Hen.*

In Judæos beneficia confert.

postridie vero ejus diei eos advocat, quæque ipsi velint dona postulare jubet. Pontifice autem petente, ut liceret patriis uti legibus, utque septimo quovis anno tributis essent immunes, omnia *eis* concessit. Cumque illi ab eo petiissent, ut & eos qui Babylone & in Media erant Judæos legibus suis uti sineret, libenter promisit facturum quæ *ab eo* postularent. cum vero ad hoc diceret multitudini, si qui secum militare vellent, ea lege ut patrios mores tenerent & secundum eos viverent, paratum esse *eos secum* ducere; multi lubenti animo in eam expeditionem dederunt nomina.

Sicima Samaritarum metropolis.

Samaritarum ingenium.

6. Igitur Alexander, compositis in hunc modum Hierosolymorum rebus, in proximas urbes duxit exercitum. Atque omnibus, quos adiret, amice eum excipientibus, Samaritani (qui tum Sicima regionis caput habebant, urbem apud Garizim montem positam, & à desertoribus Judaïcæ gentis habitatam) videntes Judæis ab Alexandro tam præclarum honorem habitum, statuerunt Judæos se profiteri. Sunt enim Samaritæ eo ingenio, sicuti jam ante memoravimus, ut in Judæorum rebus adversis negent suos esse cognatos, tunc quidem id quod verum est profitentes. Sed si forte eos paulo lautius agere viderint, continuo in eorum communionem insiliunt, suos esse consanguineos dicentes, genusque suum à Josephi natis, Ephraïmo & Manasse, deducentes. Igitur apparate, & cum magna in eum studii significatione, Regi occurrunt haud procul Hierosolymis. Cumque illos Alexander laudasset, Sicimitæ ad eum accedunt, assumptis quos Sanaballetes ad eum miserat militibus: rogantque, ut ipsorum urbem adiret fanumque *sua præsentia* cohonestaret. Ipse vero ad eos se venturum promittit, simulatque redierit. Ac postulantibus sibi anni septimi tributa condonari, quippe cum nec ipsi eo anno sementem facerent, quæsivit, quinam essent qui hæc peterent. Cumque dixissent, Hebræos se esse, vocari autem Sicimorum Sidonios: iterum interrogavit, an Judæi essent? Quod cum *illi* negarent, dixit, Atqui ego Judæis ista dedi; tamen cum rediero, & hæc à vobis accuratius cognovero, faciam quod mihi visum fuerit. Et quidem Sicimitas ita dimisit. Sanaballetis vero militibus imperavit, ut ipsum in Ægyptum sequerentur: illic enim agros eis divisurum. id quod paulo post fecit in Thebaïde, ubi eis regionem tuendam mandavit.

Mortuo Alexandro dividitur imperium.

Jaddi obitus.

Onias pontifex.

7. Alexandro autem vita defuncto, imperium inter successores divisum est: templumque in monte Garizin mansit. Quod si quis ab Hierosolymitis reus agebatur comesi profani cibi, aut violati Sabbati, aut alicujus talis peccati, is ad Sicimitas confugiebat, seque injuste accusatum dicebat. Per id vero tempus vita decesserat Jaddus pontifex, eique in pontificatum successerat Onias ejus filius. Atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuere.

Finis Libri undecimi.

τότε μὲν ἡθεὶς ἀπέλυσε τὸ πλῆθος· τῇ ὑπαύριον προσκαλεσάμενος, ἐκέλευσεν αὐτὸν αἰτεῖσθαι δωρεὰς ἃς ἂν αὐτοῖ θέλωσι. τὸν δὲ ἀρχιερέως αἰτησαμένου, χρῆσθαι τοῖς πατρῴοις νόμοις, καὶ τὸ ἕβδομον ἔτος ἀνεισφορον εἶναι, συνεχώρησε πάντα. προσκαλεσάμενον δὲ αὐτῶν, ἵνα καὶ τοὺς ἐν Βαβυλῶνι καὶ Μηδίᾳ Ιουδαίους τοῖς ἰδίοις ὑπαρχειν νόμοις [m] χρήσασθαι, ἀσμένως ὑπέσχετο ποιήσειν ἅπερ ἀξιοῦσιν. εἰπόντος δὲ αὐτοῦ πρὸς τὸ πλῆθος, εἴτινες αὐτῷ βούλονται [n] συστρατεύειν, τοῖς πατρῴοις ἔθεσιν ἐμμένοντες καὶ τότε ζῶντες, ἑτοίμως ἔχειν ἐπάγεσθαι, πολλοὶ τὴν σὺν αὐτῷ στρατείαν ὑπέσχοντο.

ς'. Ὁ μὲν δὴ Αλέξανδρος, τότε διοικησάμενος ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις, ἐξεστράτευσεν ὑπὲρ τὰς ἐχομένας πόλεις. πάντων δὲ αὐτὸν πρὸς ὃς ἀφίκετο φιλοφρόνως ἐκδεχομένων, Σαμαρεῖται, μητρόπολιν τότε τὴν [o] Σίκιμα ἔχοντες, κεμένην πρὸς τῷ [p] Γαριζεὶν ὄρει, καὶ καλουμένην ὑπὸ τῶν ἀποστατῶν τὸ Ιουδαίων ἔθνος, ἰδόντες ὅτι τοὺς Ιουδαίους Αλέξανδρος οὕτω λαμπρῶς τετίμηκεν, ἐγνωσαν [q] αὐτοὺς Ιουδαίους ὁμολογεῖν. εἰσὶ γὰρ οἱ Σαμαρεῖς τοιοῦτοι τὴν φύσιν, ὡς ἤδη που [r] πρότερον δεδηλώκαμεν, [s] ἐν μὲν ταῖς συμφοραῖς ὄντας τοὺς Ιουδαίους λένειν καὶ συγγενεῖς [t] ἔχειν, ὁμολογοῦντες τότε τὴν ἀλήθειαν. ὅταν δέ τι πρεῖ αὐτοὺς λαμπρὸν ἰδωσιν ἐκ τύχης, ἐξαίφνης ὑπεπηδῶσιν αὐτῶν τῇ κοινωνίᾳ, προσήκειν αὐτοὺς λέγοντες, καὶ ἐκ τῶν Ιωσήπου γενεαλογοῦντες αὐτοὺς ἐκγόνων Εφραίμου καὶ Μανασσῆ. μὴ λαμπρότητος δὲ καὶ πλούτου [v] ἐνδεικνύμενοι πρεῖ αὐτὸν προθυμίαν, ἀπλώτησαν τῷ βασιλεῖ, μικρὸν δεῖν ἐγγὺς τῶν Ιεροσολύμων. ἐπαινέσαντος δὲ αὐτοὺς Αλεξάνδρου, οἱ Σικιμῖται προσῆλθον αὐτῷ, προπαραλαβόντες καὶ τὸς Σαναβαλλέτης πρὸς αὐτὸν στρατιώτας ἀπέστειλε· καὶ παρεκάλουν, προσαγορεύοντες [x] πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν, πομπῆσαι καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερόν. ὁ δὲ ἐκείνοις μὲν αὖθις ὑποστρέφων ἦξειν ὑπέσχετο πρὸς αὐτούς. ἀξιούντων δὲ [y] ἀφιέναι τὸν φόρον αὐτοῖς τὸ [z] ἑβδομαδικὸν ἔτος· ὃ ἦν δὲ αὐτοῖς σπείρειν ἐν αὐτῷ· τίνες ὄντες ταῦτα προσκαλοῦσιν ἐπυνθάνετο. τῶν δὲ εἰπόντων, Εβραῖοι μὲν εἶναι, [a] χρηματίζειν δὲ οἱ ἐν Σικίμοις Σιδώνιοι, πάλιν αὐτοὺς ἐπηρώτησεν, εἰ τυγχάνουσιν Ιουδαῖοι; τῶν δὲ οὐκ εἶναι φαμένων, ἀλλ' ἔγωγε, εἶπεν, Ιουδαίοις ταῦτ' ἔδωκα. ὑποστρέψας μέντοιγε καὶ διδαχθεὶς ὑφ' ὑμῶν ἀκριβέστερον, ποιήσω τὰ δόξαντα. τοῖς μὲν οὖν Σικιμίταις ἄτως [b] ἀπεκρίθη. τοὺς δὲ Σαναβαλλέτου στρατιώτας ἐκέλευσεν ἕπεσθαι εἰς Αἴγυπτον· ἐκεῖ γὰρ αὐτοῖς δώσειν κλήρους γῆς. ὁ δὲ μετ' ὀλίγον ἐποίησεν ἐν τῇ Θηβαΐδι, φρουρεῖν τὴν χώραν αὐτοῖς προστάξας.

ζ. Τελευτήσαντος δὲ Αλεξάνδρου, ἡ μὲν ἀρχὴ [c] εἰς τοὺς Διαδόχους [d] ἐμερίσθη· τὸ δὲ ὄρος τὸ Γαριζεὶν ἱερὸν ἔμενεν. εἰ δέ τις αἰτίαν ἔχοι πρὸς τῶν Ιεροσολυμιτῶν κοινοφαγίας, ἢ τι ἐν τοῖς [e] Σαββάτοις παρανομίας, ἢ τιν' ἄλλο τοιοῦτο ἁμαρτήμαθ', πρὸς τοὺς Σικιμίτας ἔφευγε, λέγων ἀδίκως [f] ἐγκεκλῆσθαι. τετελευτηκότος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καὶ τοῦ ἀρχιερέως Ιαδδοῦ, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην Ονίας ὁ παῖς αὐτοῦ παρειληφότος. τὰ μὲν δὴ περὶ τοὺς Ιεροσολυμίτας ἐν τούτοις ἐτύγχανεν ὄντα.

Τέλος τῆς βιβλίου ἑνδεκάτου.

m Χρήσασθαι,] Χρῆσθαι hic loci in omnibus *MSS.* At supra post αἰτησαμένου, χρῆσθαι habet solus *Busb.*

n Συστρατεύειν,] Ita *MSS.* στρατεύειν in *Editis.*

o Σίκιμα ἔχοντες,] Σίκιμαν *Hen.* & *Busb.* Σίκιμαν *Vat.* & infra p. 583. & mox Σικιμίτας.

p Γαριζεὶν ὄρει,] Conf. supr. §. 2. SPANH.

q Αὐτοὺς Ιουδαίους ὁμολογεῖν.] Εαυτοὺς *MSS.* αὐτοὺς in *Editis*, ut & mox infra post γενεαλογοῦντες.

r Πρότερον δεδηλώκαμεν,] *Sc.* lib. 9. c. 14. §. 3. Vide etiam *lib.* XII. *c.* 7.

s Ἐν μὲν ταῖς συμφοραῖς ὄντας τοὺς Ιουδαίους ἀρνεῖν συγγενεῖς ἔχειν,] Conf. sup. lib. 9. c. 14. §. 3. SPANH.

t Ἔχειν, ὁμολογοῦντες τότε] Vocem ἔχειν non agnoscunt *Hen.* & *Vat.*

v Ἐνδεικνύμενοι πρεῖ αὐτὸν προθυμίαν,] *Al.* δεινύμενοι.

x Πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν,] Εἰς τὴν πόλιν in *MSS.*

y Ἀφιέναι τὸν φόρον] Ἀφεῖναι in *MSS.*

z Ἑβδομαδικὸν] Lege ἑβδομαδικῶν. COCC.

a Χρηματίζειν δὲ οἱ] Ita etiam apud *Zonaram*, ubi *Wolphius* vertit, *Sicimitas Sidonios appellari.* At *Epiphanius* reddit, *Sicimitas autem à Sidoniis nuncupari.* Denique *Schotanus* (in *Bibl. Hist.* S. tom. 2.) verti vult, *Sidonios in Sicimis vulgo appellari.* Confer. l. XII. c. 7.

b Ἀπεκρίθη.] Conf. supr. c. 6. §. 8. SPANH.

c Εἰς τὰς Διαδόχους] Εἰς Διαφόρους *Vat.*

d Ἐμερίσθη· τὸ] Διεμερίσθη *Hen.* & *Busb.*

e Σαββάτοις παρανομίας,] Ita *MSS.* ἐν τοῖς Σάββασι in *Editis.*

f Ἐγκεκλῆσθαι.] Ita *MSS.* ἐγκεκλῆσθαι in *Editis.* HUDS. Corrigit D. Hoornbekius ἐγκεκλεῖσθαι. Vetus *culpari*; sed Basilecensis ἐγκλῆσθαι. rectè. COCC.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗι ΔΩΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DUODECIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Πτολεμαῖος ὁ Λάγυ, δόλῳ καὶ ἀπάτῃ παραλαβὼν τὰ Ιεροσόλυμα καὶ τὴν Ιουδαίαν, πολλοὺς ἐξ αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον [b] κατῴκισεν.

β'. Ως ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πτολεμαῖος, ὁ κληθεὶς Φιλάδελφος, τοὺς [c] Ιουδαίων νόμους εἰς τὴν Ελληνικὴν γλῶτταν μετέβαλε, καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους ἀπέλυσεν, Ελεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ αὐτῶν χαριζόμενος, καὶ ἀναθήματα πολλὰ ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.

γ'. Πῶς ἐτίμησαν οἱ τῆς Ασίας βασιλεῖς τὸ Ιουδαίων ἔθνος, καὶ πολίτας ἐποίησαν ἐν τοῖς ἀπ' αὐτῶν κλισθείσαις πόλεσιν.

δ'. Εκ τῆς γνωμένης ἀτυχίας ἐπανόρθωσις τοῦ Ιωσήπου τοῦ Τωβίου πεποιημένου φιλίαν πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Επιφανῆ.

ε'. Φιλία καὶ συμμαχία Λακεδαιμονίων πρὸς Ονίαν τὸν ἀρχιερέα τῶν Ιουδαίων.

ς'. Στάσις τῶν δυναλῶν Ιουδαίων πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὡς [d] ἐπεκαλέσαντο Αντίοχον τὸν Επιφανῆ.

ζ'. Οτι στρατεύσαμενος Αντίοχος ἐπὶ Ιεροσόλυμα, τὴν τε πόλιν παρέλαβε, καὶ τὸν ναὸν ἐσύλησεν.

η'. Ως Αντίοχου κωλύσαντος τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι τοὺς Ιουδαίους, μόνος [e] ὁ Ασαμωναίου παῖς [f] Ματταθίας καταφρόνησε τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς Αντιόχου στρατηγοὺς ἐνίκησε.

θ'. Ματταθίου τελευτὴ, γήρᾳ μὲν ὄντος ἤδη, θαυμαζομένου δὲ τὴν τῶν πραγμάτων οἰκονομίαν τοῖς παισίν.

ι'. [g] Ως ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ιούδας, τοῖς Αντιόχου στρατηγοῖς μαχεσάμενος, τοὺς Ιουδαίους εἰς τὴν πάτριον ἐπανήγαγε πολιτείαν, καὶ ἀρχιερεὺς ἀπεδείχθη τοῦ λαοῦ.

ια'. Ως Αντιόχου στρατηγὸς Απολλώνιος, εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐμβαλὼν, ἡττηθεὶς ἀπέθανεν.

ιβ'. Η [h] Λυσίου καὶ Γοργίου στρατηλασία ἐπὶ τὴν Ιουδαίαν, καὶ ἥττα καὶ διαφθορὰ τοῦ στρατοῦ.

ιγ'. Οτι στρατεύσαντες Ιούδας καὶ Σίμων, ὁ μὲν ἐπὶ Αμμανίτας καὶ τὴν [i] Γαλαδίτιν, ὁ δὲ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐπὶ Τυρίους καὶ Πτολεμαεῖς, ἐκράτησαν αὐτῶν.

ιδ'. [k] Ως Αντίοχος ὁ Επιφανὴς ἐτελεύτησεν ἐν Πέρσαις.

ιε'. Ως Αντίοχος, ὁ ἐπικληθεὶς Εὐπάτωρ, στρατεύσας ἐπὶ Ιουδαίους μετὰ Λυσίου, καὶ νικήσας, ἐπολιόρκησε Ιούδαν εἰς τὸ ἱερὸν ἐγκλείσας.

ις'. Οτι πολλοῦ χρόνου τῇ πολιορκίᾳ τριβομένου, φιλίαν

1. *Quomodo Ptolemæus, Lagi filius, Hierosolymis & Judæis dolo occupatis, multos inde deportavit in Ægyptum.*

2. *Quomodo filius ejus Ptolemæus, Philadelphus appellatus, Judaïcas leges Græce transferendas curavit, & multos captivos, in gratiam Eleazari illorum pontificis, manumisit, plurimaque donaria Deo consecravit.*

3. *Ut Judæorum gentem honore affecerunt reges Asiæ, & conditarum à se urbium civitate donaverunt.*

4. *Josephus Tobiæ filius malo medetur, quo laborabant Judæi, inita cum Ptolemæo Epiphane amicitia.*

5. *Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Judæorum pontifice.*

6. *Judæi potentiores inter se dissident, & quomodo Antiochi Epiphanis opem implorarunt.*

7. *Quod Antiochus, expeditione facta in Hierosolyma, & urbem cepit & templum diripuit.*

8. *Quemadmodum, Antiocho vetante Judæos patriis uti legibus, solus Mattathias Assamonæi filius, Regis mandata contempsit, & postea Antiochi duces prælio superavit.*

9. *Mattathiæ obitus in summa senectute, rerum administratione filiis relicta.*

10. *Quomodo filius ejus Judas, cum Antiochi copiarum ducibus congressus, id assequutus est ut Judæi patriis institutis viverent; atque ipse à populo pontifex constitutus est.*

11. *Quomodo Apollonius, Antiochi exercitus dux, incursione in Judæam facta, victus interiit.*

12. *Lysiæ & Gorgiæ contra Judæos expeditio & clades, & exercitûs interitus.*

13. *Quod Judas & Simon, ductis exercitibus, ab illo in Ammanitas, à Simone fratre ejus in Tyrios & Ptolemæos, illos devicerunt.*

14. *Quomodo Antiochus Epiphanes apud Persas diem obiit.*

15. *Quomodo Antiochus, cognominatus Eupator, una cum Lysia susceptа in Judæos expeditione, victoria potitus Judam in templo obsidet.*

16. *Quod, longo tempore in obsidione consumpto, Antiochus*

[a] Εν τῇ δωδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ δωδεκάτῳ, vel ἐν τῷ δωδεκάτῳ λόγῳ.

[b] Κατῴκισεν.] Μετῴκησεν *Hen.*

[c] Ιουδαίων νόμους] *Al.* Ιουδαίους.

[d] Επεκαλέσαντο] Απεκαλέσαντο *Hen.*

[e] Ο Ασαμωναίου παῖς] Ita *MSS.* in *Editis* deest articulus.

[f] Ματταθίας] Ita ubique cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ματθίας passim in *Editis*.

[g] Ως ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ιούδας,] Hunc titulum insertum dedi ex *MSS.*

[h] Λυσίου καὶ Γοργίου] Ita juxta *Epiphanii Codd. MSS.* Σιλωνος in *Editis Flavii* & aliquibus *MSS.* Γαιωνος *Hen.*

[i] Γαλαδίτιν.] Γαλαδίτην *Vat.*

[k] Ως Αντίοχος ὁ Επιφανὴς] Λυσίου στρατεία, καὶ Αντιόχου στρατηγοῦ, ἐπὶ Ιουδαίους [Ιούδαν *Gall.*] καὶ ἥττα inter hunc & præcedentem titulum inserunt *Hen. Gall.* & *Vat.*

tiochus cum Juda fœdus feriit, & ex Judæa non ſine gloria diſceſſit.

17. *Quomodo Bacchides Demetrii copiarum dux, cum exercitu contra Judæos profectus, re infecta ad Regem reverſus eſt.*

18. *Quomodo Nicanor, dux poſt Bacchidem miſſus, una cum exercitu periit.*

19. *Quod Bacchides denuo miſſus contra Judæam, victoria potitus eſt.*

20. *Quomodo Judas in prælio occubuit.*

ποιησάμενος πρὸς Ἰούδαν, ὑπερεπῶς ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Ἰουδαίας ὁ Ἀντίοχος.

ιζ. Ὡς Βακχίδης ὁ Δημητρίου στρατηγὸς, ἐπιστρατεύσας τοῖς Ἰουδαίοις, ἄπρακτος ἀνέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα.

ιη. Ὡς Νικάνωρ, μετὰ τὸν Βακχίδην πεμφθεὶς στρατηγὸς, ἀπώλετο σὺν [l] τῷ στρατῷ.

ιθ. Ὅτι πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους Βακχίδης ἐκπεμφθεὶς, ἐνίκησεν.

κ. Ὡς Ἰούδας διεφθάρη μαχόμενος.

[l] Τῷ στρατῷ.] Τῇ στρατιᾷ in duobus *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DUODECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXX.

CAP. I.

Quomodo Ptolemæus Lagi filius, Hieroſolymis & Judæa dolo occupatis, multos inde deportavit in Ægyptum.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, δόλῳ καὶ ἀπάτῃ καταλαβὼν τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὴν Ἰουδαίαν, πολλοὺς ἐξ αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον κατῴκισεν.

Alexandri ſucceſſores.

AGITUR Alexander Macedonum rex, ſubacto Perſarum imperio, & conſtitutis (ut jam dictum eſt) Judææ rebus, vitam finiit: ac diſtracto in multos imperio, Antigonus Aſia potitur, Seleucus Babylone & illius tractus nationibus, Lyſimachus Helleſpontum obtinuit, Macedoniam occupavit Caſſander, Ægyptum autem tenuit Ptolemæus Lagi filius. Hi dum inter ſeſe diſſident, & de imperio quiſque ſuo contendunt, fiebat ut continua longaque bella gererentur, urbeſque affligerentur, & multos civium in certaminibus amitterent, adeo ut omnis Syria à Ptolemæo Lagi filio (qui tum Soter, *hoc eſt Servator*, appellabatur) longe aliter afficeretur, quam ejus nomine dignum eſſet. Is etiam Hieroſolymam per fraudem & proditionem occupavit. Ingreſſus enim Sabbato in urbem per ſpeciem ſacrificandi, ne prohibentibus quidem Judæis (neque enim hoſtem eſſe putabant, & tum quia nihil mali ſuſpicabantur, tum propter diem ocium & quietem agebant) urbe nullo labore potitus eſt, eamque acerbe tractavit & in-

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ μὲν οὖν ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, καταλύσας τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν, καὶ [b] τὰ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν τὸν προφῃμένον καταστησάμενος τρόπον, τελευτᾷ τὸν βίον· μεταπεσούσης εἰς πολλὰς τὴν ἀρχῆς, Ἀντίγονος μὲν τὴν Ἀσίας [c] ἐπικρατεῖ, [d] Σέλευκος δὲ Βαβυλῶνος καὶ [e] τῶν ἐκεῖ ἐθνῶν, Λυσίμαχος δὲ τὸν Ἑλλήσποντον διεῖπε, τὴν δὲ Μακεδονίαν [f] εἶχε Κάσσανδρος, Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου τὴν Αἴγυπτον [g] εἰλήφει. στασιαζόντων δὲ τούτων, καὶ πρὸς ἀλλήλους φιλοπολεμουμένων ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀρχῆς, πόλεμός τε συνεχὴς καὶ μακρὰς [h] συνέβαινε γίνεσθαι, καὶ τὰς πόλεις κακοπαθεῖν, καὶ πολλοὺς ἐν τοῖς ἀγῶσιν [i] ἀποβάλλειν τῶν οἰκητόρων, ὡς δὲ τὴν Συρίαν ἅπασαν ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου, Σωτῆρος ἐπικαλουμένου, χρηματίζειν, πάντα παθεῖν αὐτὴν τὴν ἐπικλησιν κατέσχε δὲ ὅτε δὲ τὰ Ἱεροσόλυμα, δόλῳ δὲ ἀπάτῃ [k] χρησάμενος. εἰσελθὼν γὰρ Σαββάτοις εἰς τὴν πόλιν ὡς θύσων, μὴτε τῶν Ἰουδαίων αὐτὸν ἀμυνομένων, διὰ γὰρ ὑπενόουν πολέμου, καὶ διὰ τὸ ἀνύποπτον δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ἀργίᾳ δὲ ῥᾳθυμίᾳ τυγχανόντων, ἀπόνως ἐγκρατὴς γενόμενος τῆς πόλεως, καὶ πικρῶς ἤρξεν αὐ-

Ægyptum tenuit Ptolemæus Lagi filius, Soter dictus.

Judæi, Hieroſolymis dolo captis, in Ægyptum abducti.

[a] Ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα.] Ita in omnibus *MSS.* tam *Latinis* quam *Græcis*. Videſis *Iſ. Voſſium* in *Chronol.* S. cap. XI. p. 150.

[b] Τὰ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν] Illa τὰ κατὰ deſunt *Cod. NC.*

[c] Ἐπικρατεῖ,] Ἐπεκράτησε *NC.*

[d] Σέλευκος δὲ Βαβυλῶνος] Σέλευκος ὁ Νικάτωρ ἐπικαλούμενος *NC.*

[e] Τῶν ἐκεῖ ἐθνῶν,] Τῶν ἄλλων ἐθνῶν *NC.*

[f] Εἶχε Κάσσανδρος,] Εἶχε abeſt *Hen.* mox Κάσσανδρος ex nummis pro Κάσσανδρος edidimus.

[g] Εἰλήφει.] Εἵλκυσεν in nonnullis *MSS.*

[h] Συνέβαινε γίνεσθαι] Συνέβη γίνεσθαι *Hen.* συνέβαινε γενέσθαι *NC.*

[i] Ἀποβάλλειν τῶν οἰκητόρων] Ἀπόλλυσθαι *NC.*

[k] Χρησάμενος.] Χρησάμενος, ἀρχιερέως ὄντος τοῦ ἔθνους ἡμῶν κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας Ὀνίου, ὃς ἦν Ἀδὶν μος. εἰσελθὼν δὲ ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου εἰς τὴν πόλιν ὁ Πτολεμαῖος ὡς θύσων τῷ Θεῷ *NC.*

[l] Τὰς

αὐτῆς. μαρτυρεῖ ἢ τῷ λόγῳ τούτῳ καὶ Ἀγαθαρχίδης ὁ Κνίδιος, ὁ [l] τὰς τῶν Ἀλεξανδρέων πράξεις συγγραψάμενος, ὀνειδίζων ἡμῖν δεισιδαιμονίαν, ὡς δι' αὐτὴν ἀποβαλόντες τὴν ἐλευθερίαν, λέγων οὕτως. "ἔστιν ἔθνος Ἰουδαίων λεγόμενον, οἳ "πόλιν ὀχυρὰν καὶ μεγάλην ἔχοντες Ἱεροσόλυμα, παρεῖναι "πρεσβεύσαντες τῷ Πτολεμαίῳ λεγομένῳ, ὅπλα λαβεῖν ὁ βα- "σιλεὺς, ἀλλὰ διὰ τὴν ἄκαιρον δεισιδαιμονίαν χαλεπὴν "ἐπενεγκάντων ἔχειν δεσποτείαν." Ἀγαθαρχίδης μὲν οὖν τοῦτα περὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἀπεφήνατο. ὁ δὲ Πτολεμαῖος πολλοὺς αἰχμαλώτους λαβών, ἀπό τε τῆς ὀρεινῆς Ἰουδαίας καὶ τῶν περὶ τὰ Ἱεροσόλυμα τόπων, καὶ τῆς Σαμαρείτιδος, καὶ τῶν [m] ἐν Γαριζεὶν, καθώκισεν "ἀπαγαγὼν εἰς Αἴγυπτον ἀναγωγάς. [o] ἐγνωκὼς δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων περί τε τὴν τῶν ὅρκων φυλακὴν καὶ τοὺς πίστεις βεβαιοτάτους ὑπάρχοντας, [p] ἐξ ὧν ἀπεκρίναντο Ἀλεξάνδρῳ πρεσβευσαμένῳ πρὸς αὐτοὺς, μὴ πολεμῆσαι Δαρείῳ τῷ μάχῃ· [q] πολλοὺς αὐτῶν εἰς τὰ Φρούρια [r] καταλοχίσας, καὶ τοῖς Μακεδόσιν [s] ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ποιήσας ἰσοπολίτας, ὅρκους ἔλαβε παρ' αὐτῶν, ὅπως τοῖς ἐκγόνοις διαφυλάσσωσι τὴν πίστιν. εἰσὶ δὲ ὀλίγοι [t] δὴ ἐκ τῶν ἄλλων Ἰουδαίων ἑκουσίως εἰς τὴν Αἴγυπτον παρεγένοντο, καὶ τὴν [v] ἀρετὴν τῶν τόπων αὐτοὺς ἢ τῆς τοῦ Πτολεμαίου φιλοτιμίας προσκαλεμένης. εἰσὶ μέντοι καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτῶν πρὸς τοὺς Σαμαρείτας, τὴν πάτριον ἀγωγὴν τῶν [x] ἐθῶν διασώζειν προαιρουμένοις, ἐρίζουσι, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐπολέμουν. τῶν μὲν Ἱεροσολυμιτῶν τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερὸν ἅγιον εἶναι λεγόντων, καὶ τὰς θυσίας ἐκεῖ πέμπειν ἀξιούντων· τῶν δὲ [y] Σαμαρειτῶν εἰς τὸ Γαριζεὶν ὄρος κελευόντων.

clementer. Hiſce quæ diximus etiam Agatharchides Cnidius, qui res à ſucceſſoribus *Alexandri* geſtas conſcripſit, teſtimonium perhibet, ſuperſtitionem nobis exprobrans, ut qui libertatem propter eam amiſerimus, iſtiuſmodi verbis. "Eſt "gens quæ Judæorum dicitur, qui urbem incolentes magnam & bene munitam *nomine* Hierosolyma, paſſi ſunt eam in Ptolemæi poteſtatem "venire, quod arma capere noluerint, atque ex "ſuperſtitione intempeſtiva crudeli dominatui ſe- "ſe ſubjecerunt." Et Agatharchides quidem de gente noſtra hæc memoriæ prodidit. Cæterum Ptolemæus, multis hominibus captis, tum ex Judææ montanis, lociſque circa Hieroſolyma, tum ex Samaria & Garizin, omnes in Ægyptum transtulit. Cumque Hieroſolymitanos jurisjurandi fideique obſervantiſſimos ex iis intelligeret, quæ Alexandri legatis poſt victum ab eo Darium reſponderant, multos eorum in præſidiis diſpoſuit, & cum Macedonibus Alexandriæ pares fecit, ac ſacramento adſtrinxit, ſervaturos fidem poſteris ejus, qui ipſis mandaſſet eam provinciam. Non pauci præterea reliquorum Judæorum in Ægyptum ſua ſponte profecti ſunt, allecti partim bonitate ſoli, partim Ptolemæi liberalitate. Sed inter Samaritas & Judæorum poſteros inſtituta patria retinere ſtudentes exiſtebant contentiones, iique inter ſeſe decertabant, dum Hieroſolymitani ſuum templum ſanctum eſſe contendunt, & victimas eo mitti volunt; Samaritæ contra, in montem Garizin.

Agatharchides Cnidius.

Ptolemæus in Judæos benignitas.

Contentiones inter Judæos & Samaritas.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος τοὺς Ἰουδαίων νόμους εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετέβαλε, καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους ἀπέλυσε, καὶ ἀναθήματα πολλὰ ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.

CAP. II.

Quomodo Ptolemæus Philadelphus leges Judaïcas Græce transferendas curavit, multoſque captivos manumiſit, & multa donaria Deo conſecravit.

II.

[z] Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου ἔτη δώδεκα, καὶ μετ' αὐτὸν Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος πεντήκοντα, ἕπτα τὴν βασιλείαν τῆς Αἰγύπτου διαλαβὼν ὁ Φιλάδελφος, καὶ κατασχὼν αὐτὴν ἐπ' [a] ἔτη ἐνὸς [b] δέοντος πεντήκοντα, [c] τὸν τε νόμον ἡρμήνευσε, καὶ τοὺς δουλεύοντας ἐν Αἰγύπτῳ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀπέλυσε τῆς δουλείας, [d] ὄντας δώδεκα μυριάδας, ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, ὃς ἦν ἐπὶ τῶν [e] βιβλιοθηκῶν τοῦ βασιλέως, σπουδάζων εἰ δυνατὸν εἴη πάντα [f] τὰ καθ' τὴν οἰκουμένην συναγαγεῖν βιβλία, καὶ συνωγόμενος, [g] εἴ τι που μόνον

CUM autem Alexander duodecim annos regnaſſet, & poſt eum Ptolemæus Soter quadraginta, tum demum Ægypti regnum adeptus Philadelphus (quod quidem tenuit annos undequadraginta) & legem *Judaïcam* curavit transferendam, & ſervientes in Ægypto Hieroſolymitanos ſervitute liberavit, qui fuerunt centum & viginti millia, ex hujuſmodi cauſa. Demetrius Phalereus, regiarum bibliothecarum præfectus, operam dans ut omnes, ſi fieri poſſet, totius orbis libros colligeret, & coëmens quicquid ubique vel fama accepiſſet ſtudio dignum fore Regiſque volun-

Ptolemæus Philadelphus ſecundus Ægypti rex.

Demetrius Phalereus bibliothecæ Ptolemaïcæ præfectus.

[l] Τὰς τῶν Ἀλεξανδρέων πράξεις συνεγραψάμενον,] Forſan in libris ſuæ Atthis, quos laudant *Diodorus*, *Phlegon*, *Lucianus* & *Athenæus*.

[m] Ἐν Γαριζεῖν,] Ἐν τῷ ὄρει τῷ Γαριζεῖν *NC*.

[n] Ἀπαντας εἰς Αἴγυπτον ἀγαγών.] Quorum Samaritanorum in Ægyptum deductorum reliquias putat *Scaliger. de Emend. Temp.* l. VII. p. 663. eos, qui Synagogam magnam habent in Cairo; Item qui Inſulam in Mari Rubro occupant, teſte Geographo Arabe. SPANH.

[o] Ἐγνωκὼς δ'] Ἐπεγνωκὼς *Hen. Busb.* & *NC*.

[p] Ἐξ ὧν ἀπεκρίναντο] Ἐξ ὧν ἀπεκρίνατο Ἰαδδοῦς ὁ ἀρχιερεὺς Ἀλεξάνδρῳ πρεσβεύσαντι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ὃς μὴ τὸ κρ. *NC*.

[q] Πολλοὺς αὐτῶν εἰς τὰ Φρούρια καταλοχίσας] Vid. infr. c. 2 §. 4. & adv. Appion. lib. 2. §. 4. SPANH.

[r] Καταλοχίσας] Καταλοχισάμενος *NC*.

[s] Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ποιήσας ἰσοπολίτας,] Judæi in Alexandria cum Macedonibus Ἰσοπολίται. Ita etiam Antiochiæ infr. c. 3. §. 1. SPANH.

[t] Δ' ἐκ] Forte δὴ καὶ. COCC.

[v] Ἀρετὴν] Ἀρετὴ hic pro εὐδαιμονία, ut quandoque apud Homerum. SPANH.

[x] Ἐθῶν διασώζειν προαιρουμένοις,] Ἐθνῶν *Vat.* & *NC*.

[y] Σαμαρειτῶν] Σικιμιτῶν (*Lugd. Bat*) *NC*. & *Vet. Interpr.* in nonnullis codicibus.

[z] Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου] Ita *Busb. NC*. & *Vet. Interpr.* nec non *Iſ Voſſii* MS. (nunc *Lugd. Bat.*) niſi quod πεντηκόντα καὶ ἓν pro πεντήκοντα præ ſe ferat. in *Editis* deſiderantur iſta, Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου ἔτη δώδεκα, καὶ μετ' αὐτὸν Πτολεμαίου πεντήκοντα. In *Cod. NC.* (cui titulus eſt Πτολεμαϊκὸν) caput incipit ad hunc modum, Τελευτήσαντος δὲ Ὀνίου τοῦ ἀρχιερέως, ὁ παῖς αὐτοῦ Σίμων γίνεται Δημόχου, ὁ καὶ δίκαιος ἐπικληθείς, διὰ τὸ καὶ τοῦ Θεοῦ λύσεις καὶ τοὺς ὁμοφύλους εὐνοεῖν. Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξ. &c. Videſis *Uſſerium* ad A. M. 3721.

[a] Ἐπὶ ἐνὸς δέοντος πεντήκοντα,] Porphyrius apud Euſebium XXXVIII. annis regnaſſe eum dicit. SPANH.

[b] Δέοντος πεντήκοντα,] Δέοντα *Hen.* & *Busb.*

[c] Τόν τε νόμον ἡρμήνευσε,] De ſola Legis verſione ſub hoc Ptolemæo. vid. Procem. c. 1. §... ἀλλ' αὐτὰ μόνα τὰ τοῦ νόμου παρέδοσαν οἱ πεμφθέντες ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρειαν· & ſuperius ibid. ὅτου μοι καὶ μέλλοντος ἐγκεῖσθαι τοιαύτην μετενεγκεῖν ὑπόθεσιν εἰς ἀλλοδαπὴν ἡμῖν καὶ ξένην διάλεκτον σωτήριαν· Vide quæ de hoc ſuo conſilio, quæ in Hebræis voluminibus contenta in Græcam linguam transferendi, ait infr. §. 10. ubi διφθέραις, quibus Lex ſcripta, aureis litteris: ut ita de ſolis Legis Libris verſis à LXX. agat ſemper Joſephus, & ſic infr. §. 12. de Verſione illa facta ἀναγραφὴν τοῦ Νόμου· & contr. Appion. lib. 2. §. 4. SPANH. Nihil præter Pentateuchum tunc Græce verſum fuiſſe ex iſtis colligunt viri docti, & certe Græcus cæterorum librorum ſtylus arguit, eos, qui Ptol. Philadelphi rogatu Pentateuchum Moſis interpretati ſunt, reliquos libros ſacros non convertiſſe. *Pet.* Var. Lect. IV. 9. HUDS. in *Add.*

[d] Ὄντας δώδεκα μυριάδας,] Ὄντας πεντε δώδεκα in *iiſdem MSS.*

[e] Βιβλιοθηκῶν τοῦ βασιλέως,] Vide *S. Epiphanium* in lib. *de Menſuris & Ponderibus*, p. 166. & *Simſonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M. 3719.

[f] Τὰ] Abeſt a *L. B.*

[g] Εἴ τι που μόνον] Εἴ που τι *Busb.* & *Lugd. Bat.*

Ptolemæus, ex consilio Demetrii, de legibus Judaïcis Græce transferendis cogitat.

luntati non ingratum, (nam *is* maximo librorum colligendorum desiderio tenebatur) omni cura & cogitatione huic rei incumbebat. Ptolemæo autem aliquando ab ipso quærente, quot jam librorum millia collecta haberet? respondit esse jam circiter *ducenta millia, & brevi congesturum ad quingenta. sibi etiam, adjiciebat, indicatum multos esse apud Judæos de ipsorum institutis libros studio dignos & bibliotheca regia; qui cum illorum literis & sermone scripti sint, rem fore magni laboris & molestiæ, si in Græcam linguam transferantur. Videtur enim eorum scriptura plane similis esse Syrorum scripturæ, vocemque reddere consimilem, contigit tamen ut sui generis sit. cæterum nihil, inquit, prohibet, quo minus eos transferendos cures (opibus enim ad hoc efficiendum polles) & in biliotheca *tua* habeas. Rex igitur Demetrium, pro suo libros colligendi studio, sibi optime consulere existimans, Judæorum pontifici scribit, ut hæc fiant.

2. Jam quidam *nomine* Aristæus, Regi in primis amicus atque gratus ob modestiam, sæpe antea Regem orare statuerat, ut Judæos, quicunque in ejus regno essent, manumitteret, hoc vero sibi idoneum ad ea postulata tempus arbitratus, primum ea de re agit cum satellitum præfectis, Sosibio Tarentino & Andrea, eos obsecrans, ut se in eis quæ sit à Rege postulaturus adjuvent. Cumque Aristæus eorum, quos memoravimus, sententiam accepisset, Regem adit, & cum eo agit in hunc modum. *Aristæi oratio ad regem Ptolemæum.* "Non decet committere "nos, ô Rex, ut decipiamur, sed verum pate- "facere. Cum enim id nobismet negotii dari vo- "luerimus, ut Judæorum leges in tuam gratiam "non solum transscribantur, verum etiam vertan- "tur, quanam ratione hoc facere possimus, cum "multi Judæi serviant in regno tuo? Quos certe "non alienum erit à tua magnificentia & bonita- "te liberare à calamitate: quandoquidem qui "Deus eis leges tulit, is est qui tuum regnum "regit, quantum ego quidem quærendo compe- "ri. Conditorem enim universitatis Deum & i- "psi & nos colimus, familiari sermone Ζεῦα (i. "e. *Jovem*) vocantes, indito à vivendo nomine, "quòd is vitam conferat omnibus. Quapropter "ad honorem Dei, iis, qui Deum præcipua re- "ligione venerantur, redde patriam, ut eis in na- "tali solo vitam agere liceat. Illud quidem scito, "Rex, me nec genere eis, nec natione propin- "quum, hæc pro eis postulare. Sed cum omnes "homines Dei sint opificium, & sciam eum be- "nefacientibus delectari, ad benefaciendum te "cohortor.

Ptolemæi ad Aristæum responsum.

3. Hæc loquutum Aristæum, Rex hilari lætoque vultu intuitus, Quotnam, inquit, millia putas esse eorum, qui manumittendi sunt? Cumque Andreas, qui tum forte adstiterat, subjecisset, paulo plura esse quam centum decem millia. An vero parvum à nobis, inquit Rex, donum, Aristæe, postulas? Cumque Sosibius, & qui ad-

ἀκέσαι ἀπολύσεως ἄξιον [h] ἢ ἡδὺ τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ περαιῶσαι, μάλιστα γὰρ [i] περὶ τὴν συλλογὴν τῶν βιβλίων εἶχε φιλοκάλως, συνηγωνίζετο. ἐρομένου δ' αὐτὸν ποτε ὁ Πτολεμαῖος, πόσας ἤδη μυριάδας [k] ἔχοι συνειλεγμένας βιβλίων; τῶν μὲν ὑπαρχόντων [l] εἶπεν εἶναι περὶ εἴκοσιν, ὀλίγῳ δ' χρόνῳ εἰς πεντήκοντα συναθροίσειν. μεμαθηκέναι δ' ἐλέγχειν αὐτῷ πολλὰ εἶναι καὶ ἀξιόλογα τοῖς Ἰουδαίοις τῶν παρ' αὐτοῖς νομίμων συγγράμματα, ἀπολύσεως ἄξια καὶ τῆς βασιλέως βιβλιοθήκης· ἃ, τοῖς ἐκείνων χαρακτῆρσι καὶ τῇ διαλέκτῳ γεγραμμένα, πόνον αὐτοῖς οὐκ ὀλίγον παρέξειν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταβαλλόμενα γλῶτταν. δοκεῖ μὲν γὰρ εἶναι τῇ ἰδιότητι τῶν [m] Σύρων γραμμάτων ἐμφερὴς ὁ χαρακτὴρ αὐτῶν, καὶ τὴν φωνὴν ὁμοίαν αὐτοῖς [n] ἀπηχεῖν, ἰδιότροπον δ' αὐτὴν εἶναι συμβέβηκεν. ὅθεν οὐκ ἔλεγε κωλύειν καὶ ταῦτα μεταβαλόντα· δύναται γὰρ τῆς εἰς ταῦτα χορηγίας ἀπορεῖν· ἔχειν τε τῇ βιβλιοθήκῃ καὶ τὰ παρ' ἐκείνοις. [o] δόξας οὖν ὁ βασιλεὺς ἀρέσαι τὸ Δημήτριον φιλοδοξοῦμενον περὶ [p] τὸ πλῆθος αὐτῶν τῶν βιβλίων ὑποτίθεσθαι, χάριν τῶν Ἰουδαίων δέχεσθαι ταῦτα γίνεσθαι.

β'. [q] Ἀριστεύς δέ τις, φίλος ὢν [r] ἐν τοῖς μάλιστα τῷ βασιλεῖ, [s] καὶ ἀπολαύοντος αὐτοῦ διὰ μελέτης, πολλάκις μὲν πρότερον ἔγνω παρακαλέσαι τὸν βασιλέα, ὅπως ἀπολύσῃ τοὺς [t] αἰχμαλώτους Ἰουδαίους, ὅσοι κατὰ τὴν βασιλείαν ἦσαν αὐτοῦ. καιρὸν δ' ἐπιτήδειον εἶναι τοῦτον δοκιμάσας τῆς δεήσεως, πρώτοις περὶ τούτου διαλέγεται τοῖς ἄρχουσι τῶν σωματοφυλάκων, Σωσιβίῳ τῷ Ταραντίνῳ καὶ Ἀνδρέᾳ, συναγωνίσασθαι περὶ ὧν ἐντυγχάνειν μέλλοι τῷ βασιλεῖ παρακαλῶν αὐτούς. προσλαβὼν οὖν καὶ τὴν τῶν προφημένων γνώμην ὁ Ἀριστεύς, προσελθὼν τῷ βασιλεῖ λόγους περὶ αὐτῶν τοιούτους ἐποιήσατο. "[u] ἃ χρή σε ἀπαλλαγέντας ἡμᾶς, ὦ βασιλεῦ, "[v] προϊδεῖν, ἀλλὰ ταλήθεις ἀπελέγχειν. τοὺς γὰρ τῶν Ἰουδαίων "νόμους οὐ μεταγράψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ [x] ἑρμηνεῦσαι διανο- "κόπτεις εἰς τὸ σοὶ κεχαρισμένον, [y] πίνι λόγῳ χρώμενοι τῷ "πράξαμεν ἂν, πολλῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ σῇ βασιλείᾳ δο- "λούλων; ὃς, τῇ σωτοῦ μεγαλοψυχίᾳ καὶ χρηστότητι πιστῶν "ἀνηλάθως, ἀπόλυσον τὴν παλαιπωρίας, τοῦ βασιλέως "σε διεπονοῦ καὶ θεμένους τοὺς νόμους αὐτοῖς Θεοῦ, καθὼς "ἐμοὶ πολυπραγμονήσαντι μαθεῖν ὑπῆρξε. τὸ γὰρ ἅπαν- "τα συνησάμενον Θεὸν καὶ ἔστι καὶ ἡμεῖς σεβόμεθα, ζῆνα κα- "λοῦντες αὐτὸν [z] ἐτύμως, ἀπὸ τοῦ συμπασι ἐμφῦσαν τὸ ζῆν "τοῦ ἐπικλησιν αὐτοῦ [a] νοήσαντες. ὅθεν εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, "[b] τοῖς ἐξαίρετον τοῦ εἰς αὐτὸν θρησκείαν πεπιστευμένοις, "ἀπόδος αὐτοῖς τὴν πατρίδα, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ βίον [c] ἀπολη- "φόζειν. ἴσθι μέντοιγε, ὦ βασιλεῦ, ὡς ἔστι γένει προσή- "κων αὐτοῖς, ἔτε ὁμόφυλος [d] αὐτῶν ὢν ταῦτα περὶ αὐ- "τῶν ἀξιῶ. πάντων γὰρ ἀνθρώπων δημιούργημα ὄντων καὶ "Θεοῦ, [e] καὶ γινώσκων αὐτὸν ἡδόμενον τοῖς εὐποιοῦσιν, [f] ἐπὶ "τούτῳ καὶ σὲ παρακαλῶ.

γ'. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀριστέως, ἀναβλέψας εἰς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἱλαρῷ τε γενόμενος τῷ προσώπῳ, πόσας, εἶπεν, ὑπολαμβάνεις τοὺς ἀπολυθησομένους ἔσεσθαι μυριάδας; ὑπολυχόντος δ' Ἀνδρέου, παρῳκηκέναι γὰρ, καὶ φάσκοντος ὀλίγας πλείονας ἔσεσθαι τῶν [g] δέκα μυριάδων. ἢ μικρὰν ἄρα [h] ἡμᾶς, εἶπεν, Ἀριστεῦ, δωρεὰν αἰτεῖς; Σωσιβίου δ' καὶ τῶν πα-

h Η ἡδὺ] Οι ὁ ἥδομαι *L. B.*
i Περὶ] Τὰ περὶ *L. B.*
k Ἔχοι συνειλεγμένας βιβλίων.] Sic *MSS.* ἔχει in *Editis.*
l Εἶπεν εἶναι περὶ εἴκοσιν,] Illud εἶπεν ex *MSS.* agnoscunt etiam *Epiphanii* libri, *Aristeas*, & *Eusebius.*
* *Ducenta millia*,] In *Vet. Interpr.* perperam *viginti millia*, & dein *quinquaginta.*
m Συρων] *L. B.* Συριων.
n Απηχειν,] *L. B.* απεχειν.
o Δόξας] *L. B.* δέξας.
p Τὸ πλῆθος αὐτῶν τῶν βιβλίων] *L. B.* πλήθους αὐτῷ βιβλίων.
q Ἀριστεύς δέ τις,] Ita passim *Flavius.* Ἀριστέας *Aliis.*
r Εν τοῖς] *L. B.* ἐν τοῖς.
s Καὶ απολαυζομενου] *L. B.* ἀπολαυζομένου.
t Αἰχμαλώτους Ἰουδαίους,] Ita *MSS.* & *Epiphan.* αἰχμαλώτους deëst *Editis.*
v Προϊδεῖν,] Προϊδεῖν τι *NC.*
x Ερμηνεῦσαι] Μεθερμηνεῦσαι in *MSS.*
y Τίνι λόγῳ χρώμενοι] Τίνι τῷ λόγῳ *Hen.* & *Busb.* τίνι λόγῳ *L. B.*
z Ετύμως, ἀπὸ δὲ συμπασι] Lege ἐτύμως ἀπὸ πασι &c. COCC, & ita corrigere jubet HUDS. in *Addendis*, sicuti fecimus pro ἑτοίμως. HAV.
a Νοησαντες·] *L. B.* θέντες.
b Τοῖς ἐξαίρετον τοῦ εἰς αὐτὸν θρησκείαν πεπιστευμένοις, ἀπόδος αὐτοῖς] *L. B.* τοὺς ——— πεπιστευμένους ἀπόδος τοῖς &c.
c Απολληφόσιν.] Απολελοιπόσιν *Hen. Busb.* (*Cocc.*) & *NC.* HUDS. ἀπολελοιπόσιν *L. B.*
d Αὐτῶν ὢν ταῦτα] Αὐτῶν desideratur in *iisd. MSS.*
e Καὶ γινώσκων αὐτὸν] Καὶ δὴ γινώσκων *Hen.* & *Busb.*
f Επὶ τούτῳ καὶ σὲ παρακαλῶ.] Επὶ τοῦτο *NC.* & *Lugd. Bat.*
g Δέκα μυριάδων.] Ita cum *Aristea*, *Eusebio*, *Vet. Interpr.* & *Josepho* ipso infr. §. 4. ἑνδεκα in *Editt. Basil.* & *Gen.* nec non in *MSS.*
h Ημᾶς, εἶπεν,] *L. B.* εἶπεν ἡμᾶς.

παρόντων φησάντων, ὡς ἄξιον αὐτὸν [i] δεῖ τὴν αὐτοῦ μεγαλοψυχίας τῷ παρεχηκότι τὴν βασιλείαν Θεῷ χαρισήμενον ποιήσασθαι· [k] διαχυθείς ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσεν, ὅταν τοῖς στρατιώταις ἀποδίδωσι τὸ μισθοφορικὸν, καὶ ὑπὲρ ἑκάστου τῶν παρ' αὐτοῖς αἰχμαλώτων καταβαλεῖν [l] δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι. καὶ περὶ ὧν [m] ἠξίου προθεῖναι γράμματα ὑπέσχετο [n] μεγαλοπρεπῶς ἔχοντα, καὶ τὴν Ἀριστέου προαίρεσιν βεβαιῶσαι, καὶ [o] περὶ τούτου τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν· καθ' ἣν ὃ μόνον τοὺς [p] ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀχθέντας αὐτοὺς καὶ τὰ ἐκείνου [q] στρατιᾶς [r] ἀπολυσὴν ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς προυπάρχοντας ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ εἴ τινες αὖθις ἐπεσήχθησαν. πλείονων [s] ἢ ἑκατὸν εἰκοσίων ταλάντων [t] τὴν ἀπολυτρώσεως γενήσεσθαι φαμένων, τοῦτό τε συνεχώρησε, καὶ τὸ ἀντίγραφον τοῦ προσταγματος, εἰς δήλωσιν τῆς Βασιλέως μεγαλοφροσύνης, [v] ἐγνωσαν διαφυλάξαι. ὧδε ἦν τοῦτο. "Ὅσοι τῶν συστρατευσαμένων ἡμῖν "τῷ πατρὶ, τήν τε [x] Συρίαν καὶ Φοινίκην ἐπέδραμον, καὶ τὴν "Ἰουδαίαν καταστρεψάμενοι, σώματα λαβόντες αἰχμάλωτα, "διεκόμισαν εἰς τε τὰς πόλεις ἡμῶν καὶ [y] τὴν χώραν, καὶ τοῦτο "ἀπεμπόλησαν, τούς τε πρὸ αὐτῶν ὄντας ἐν τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ, "καὶ εἴ τινες νῦν εἰσήχθησαν, τούτους ἀπολυέτωσαν, οἱ παρ' "αὐτοῖς ἔχοντες, ὑπὲρ ἑκάστου σώματος λαμβάνοντες "δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι, οἱ μὲν στρατιῶται μετὰ τὸν ὀψωνίων, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπὸ τῆς βασιλικῆς τραπέζης κομιζόμενοι "τὰ λύτρα. νομίζω γὰρ αὐτοὺς καὶ παρὰ τὴν τοῦ πατρὸς προ"αίρεσιν καὶ παρὰ τὸ θεῖον [z] ἠχμαλωτίσθαι, τὴν δὲ χώραν αὐ"τῶν διὰ τὴν στρατιωτικὴν αὐθάδειαν κεκακῶσθαι, καὶ διὰ "τὴν εἰς Αἴγυπτον αὐτῶν μετάγωγὴν πολλὴν ὠφέλειαν ἐκ "τούτου τοῖς στρατιώταις γεγονέναι. τὸ δίκαιον οὖν σκοπῶν "καὶ τὰς [a] καταδωσασθομένας παρὰ τὸ προσῆκον ἐλεῶν, "ἀπολύειν κελεύω τοὺς ἐν [b] οἰκετείαις ὄντας Ἰουδαίους, "τὸ προσηγορευμένον κομιζομένους ὑπὲρ αὐτῶν κεφά"λαιον [c] τοὺς κεκτημένους· καὶ μηδένα περὶ τούτων κα"κουργεῖν, ἀλλ' ὑπακούειν τοῖς προστεταγμένοις. [d] βούλομαι "δὲ τοὺς ἀπογραφὰς, ἀφ' ἧς ἐξεπέμφθησαν, ἐπὶ τρεῖς ἡμέ"ρας παρεῖναι πρὸς τοὺς ἐπ' αὐτῶν ὑπάρχοντας, παραδει"κνύτας [e] αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. τοῦτο γὰρ [f] καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ "πράγμασιν ἡγοῦμαι συμφέρειν. προσαγγελλέτω δὲ τοὺς "ἀπογραφομένους ὁ βουλόμενος, ὧν τὰς οὐσίας εἰς τὴν βασι"λικὴν κτῆσιν ἀνενεχθῆναι βούλομαι." τοῦτο δὲ [g] τοῦ προστάγματος [h] ἀναγνωσθέντος τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἔχοντος, μόνου δὲ λειπομένου τοῦ περὶ τοῦ πρότερον καὶ τῶν αὖθις εἰσηγμένων Ἰουδαίων μὴ διεσκέφθαι, προσέθηκεν αὐτὸς μεγαλοφρόνως καὶ τὸ περὶ τούτων φιλάνθρωπον, καὶ τὴν τῶν [i] διαφόρων δόξιν ὅσαν ἀθρόαν ἐκέλευσε τοῖς ὑπηρέταις τῶν [k] πραγμάτων ἀπομερίσαι καὶ τοῖς βασιλικοῖς

erant, dixissent, debere eum dignam sua munificentia gratiam Deo rependere, qui ei regnum conciliasset: *Rex* ex illis gaudio perfusus jussit, ut cum militibus stipendia solverent, etiam pro captivis, qui apud eos essent, penderent in singula capita drachmas centum viginti. Ac de ipsius postulatis promisit libellos se magnifice scriptos editurum, quibus Aristæi propositum, & ante id Dei voluntas confirmaretur: ex qua non solum ductos à patre suo & ejus exercitu liberaturum se dixit, sed etiam eos qui ante erant in regno, & siqui postea fuerant adducti. Et cum eam liberationem dicerent plusquam quadraginta talenta poscere, *nihilominus* concessit; atque edicti exemplar, quo illustrior esset Regis magnanimitas, *posteris* conservari voluerunt. Erat autem hujusmodi. "Quicunque sub patre nostro militantes Syriam & Phœnicem incursarunt, pervastataque Judæa mancipia inde in urbes regionemque nostram deportarunt ac vendiderunt; itemque qui ante nos erant in meo regno, & si qui nunc adducti sunt, hos manumittunto, qui penes sese habent, accipientes pro singulis capitibus drachmas centum viginti, ita ut milites quidem una cum stipendiis, reliqui autem à mensa regia redemptionis pretium reportent. Arbitror enim eos contra patris voluntatem, contraque æquitatem, captivos esse factos, eorumque terram licentia militari afflictam, & ex eorum in Ægyptum translatione magnam utilitatem partam esse militibus. Quapropter justitiæ rationem habens, & eorum misericordiam capiens qui inique opprimuntur, impero iis, qui Judæos habent in suo servitio, ut eos manumittant domini pro præscripta summa; neve quisquam in hac re dolo malo agat, sed imperatis obediat. Volo autem ut intra triduum, ex quo allatum erit hoc edictum, apud eos, qui huic negotio præsint, profiteantur, eisque simul etiam corpora ostendant: hoc enim etiam è re mea esse duco. Quod si qui dicto audientes non fuerint, eorum nomina qui volet deferto, eorumque bona in fiscum regium referuntor." Cum *primum* hoc edictum prælectum esset Regi, atque alia quidem *recte* haberet, hoc vero desideraretur, quo cautum esset illis quoque, qui vel ante *aderant* vel postea sunt adducti ex Judæa, ille & hoc quicquid est benigni eis pro sua magnanimitate indulsit, jussitque solutionem, ut quæ multiplex & cumulata esset *futura*, inter rerum agendarum ministros partiri & regios nummularios. Hoc autem

Ptolemæi mandatum de manumittendis Judæis.

Regis erga Judæos benignitas & liberalitas prolixa.

[i] Δεῖ] Idem δ' οἱ.

[k] Διαχυθεὶς ὑπ' αὐτῶν,] Διαχυθεὶς δὲ μᾶλλα τοῖς ὑψωνίοις *Aristeæ.*

[l] Δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι.] Pro ἑκατὸν εἴκοσι (quod reperitur in omnibus *Josephi* libris, tam *Græcis* quam *Latinis*) ἑκατὸν iterum iterumque habent *Aristeæ* exemplaria, quod sane mihi verisimilius videtur. Vide *Usserium* in *Annalibus Vet. Test.* ad A. M. 3727.

[m] Ἠξίου] *L. B.* ἀξίων. Lege ἠξίουν. COCC.

[n] Μεγαλοπρεπῶς ἔχοντα,] Μεγαλοπρεπῶς δὲ ἔχοντα *Hen.* & *NC.* μεγαλοπρεπῶς τε ἔχοντα *Busb.* & *L. B.*

[o] Περὶ] *L. B.* πρὸς.

[p] Ὑπὸ τοῦ] Abest ultima a *L. B.*

[q] Στρατιᾶς] *Al.* στρατείας.

[r] Ἀπολύσειν ἔλεγεν,] Ita cum (*L. B.*) & *NC.* ἀπολύειν in *cæteris.*

[s] Δὲ ἢ] *L. B.* δὴ ἢ.

[t] Τῆς ἀπολυτρώσεως] Forte τὰ ἀπολ. COCC.

[v] Ἐγνωσαν διαφυλάξαι.] Ita *Busb.* (*L. B.*) *N. C.* & *Epiphan.* ἔγνων in *cæteris.*

[x] Συρίαν καὶ Φοινίκην ἐπέδραμον] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Συρίαν τε Φοινίκην ἐπέδραμον in *Editis.*

[y] Τὴν χώραν,] Χώρα proprie Ægyptus interior. Græv. ad gloss. Isidori. REL.

[z] Ἠχμαλωτίσθαι,] Sic *MSS.* αἰχμαλωτίσθαι in *Editis.*

[a] Καταδωσασθομένας] Ita etiam apud *Aristeam.* καταδιδωσασθομένης in *MSS.*

[b] Οἰκετείαις] *L. B.* οἰκεσίαις. Lege οἰκειΐαις. COCC.

[c] Τοὺς κεκτημένους·] Κεκτημένοις *heri* dicti respectu servorum, *Aristoph. Plut.* p. 1. τῷ κεκτημένῳ· vid. Athen. lib. XIV. p. 657. E. Sic κεκτημένη hera *Aristoph. Eccles.* p. 717. & Lucian. in Asino p. 122. SPANH.

[d] Βούλομαι δὲ τὰς ἀπογραφὰς,] Ita *Basil.* & *Gen.* βούλομαι δὲ τοὺς προγεγραφὰς, ἀφ' ἧς ἐξεπέμφθησαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτῶν ὑπαρχοντας, παραδεικνύτας αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. nec aliter in *MSS.* nisi quod ὦδε pro αὐτοῖς habeant *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* versione, *Dispositiones autem meas præcipio, ex quo missæ sunt, per tres dies proponi, quatenus ad judices domini conveniant, corpora statim ostendentes.* Apud *Aristeam*, τὰς δὲ ἀπογραφὰς ὑπὲρ ἡμέρας τρεῖς, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔκκειται τὸ πρόσταγμα, ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς κατεπαλτίνους πρὸ τούτου, καταδεικνύτας ὧδε καὶ τὰ σώματα, unde rescribendum censui, βούλομαι δὲ τὰς ἀπογραφὰς, ἀφ' ἧς [ἡμέρας] ἐξεπέμφθησαν [τὸ πρόσταγμα], ποιεῖσθαι τοὺς ἐπ' αὐτῶν ὑπάρχοντας ποιοῦσθαι, παραδεικνύτας αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. Si quis ὧδε pro αὐτοῖς malit, non repugnabo.

[e] Αὐτοῖς] *L. B.* εὐθὺς. Lege ὧδε. *Vetus* statim. COCC.

[f] Καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ πράγμασιν] Καὶ deest *Hen.* & *NC.* Forsan τοῦτο γὰρ ἡμῖν καὶ τοῖς πρ.

[g] Τοῦ προστάγματος ἀναγνωσθέντος] Τῷ γράμματος ἀναγνωσθέντος *L. B.*

[h] Ἀναγνωσθέντος] Ita cum *Hen. NC.* & *Vet. Interpr.* ἀνενεχθέντος in *Editis.*

[i] Διαφόρων] Ita *Gall.* & *Arist.* τῶν ἀφ' φόρων *NC.* τῶν φόρων in *Editis Alisique.*

[k] Πραγμάτων ἀπομερίσαι] Sic *Hen. NC.* (*L. B.*) *Vet. Interpr.* & *Arist.* ταγμάτων in *Editis Alisique.*

tem facto, Regis jussa septem non amplius diebus peracta sunt, impensis in eam liberationem talentis plus quadringentis sexaginta. Nam etiam pro parvulis exigebant domini centenas vicenas drachmas, quasi Rex etiam eorum nomine solvi jussisset, dum scripsisset accipiendum pro singulis capitibus quod dictum est.

Ptolemæus jubet Demetrium suam de legibus Hebraïcis interpretandis sententiam scriptis sibi proponere.

3. Hæc ubi ex sententia Regis magno cum decore acta erant, imperavit Demetrio, ut quid ipse de Judæorum libris describendis sentiat sibi libello proponeret. Nihil enim ab iis Regibus temere unquam administratum, sed omnia multa cum diligentia fieri consueverant. Unde mihi visum est libelli *hujus* & epistolarum exemplaria ordine collocare, necnon missorum etiam donariorum numerum, cum proprio singulorum apparatu, ut exquisita opificis magnificentia ab omnibus spectetur, & ex operum præstantia eximia quis uniuscujusque artifex sit primo intuitu cognoscatur. Et quidem libelli exemplar ita se habet.

Demetrii ad Regem supplex libellus.

"Regi magno Demetrius. Quod mihi dederas in "mandatis, ô Rex, ut qui ad bibliothecæ com-"plementum deessent, ii per me libri congererentur, & ut illis, quibus aliqua forte exciderint, "cura debita adhiberetur, summa hac in re dili-"gentia defunctus significo tibi libros legislatio-"nis Judæorum à nobis desiderari cum aliis. Nam "cum Hebraïco charactere & patria ipsorum lin-"gua scripti sint, intelligi à nobis non possunt. "Contigit autem & ipsos negligentius, quam *ab* "*auctoribus* se habent, * notatos esse; quod non-"dum regia eis cura consuluerit. Oportet ideo ut "istos etiam ad amussim exactos penes te habeas. "nam ita comparata est ea legislatio, ut altioris cu-"jusdam sapientiæ & sinceriſſimæ integritatis plena "sit, utpote à Deo profecta. Quare nec poëtæ, nec "qui historias conscripsere ejus meminerunt, quem-

Hecatæus Abderita.

"admodum Hecatæus Abderita testatur, adeo-"que nec hominum illorum, qui ex ejus præce-"ptis vitam instituerunt, quod casta esset & *augu-*"*sta*, & profano ore & *sermone* exponi non opor-"teret. Quam ob rem, si ita tibi visum fuerit, ô "Rex, scribes ad Judæorum pontificem, ut ad te "mittat seniores sex ex singulis tribubus, legum "peritissimos, à quibus postquam librorum illo-"rum apertum & consonum sensum intellexeri-"mus, & accuratam acceperimus rerum interpre-"tationem, digna hæc desiderio tuo colligamus.

Regi visum est ad Judæorum pontificem scribere & dona mittere.

4. Hujusmodi itaque libello *supplice* oblato, jussit Rex, ut de his scriberetur Eleazaro Judæorum pontifici, eique simul manumissio declararetur servientium in Ægypto Judæorum. Itemque ad faciendos crateras & phialas & calices misit auri

τραπεζίτας. γινομένης δὲ τούτου, ταχέως ἐνεπλήσθη πάσας ἡμέρας τελοῦσι εἰλήφει τὰ δοχθέντα τῷ βασιλεῖ. πάλαντα δὲ ὑπὲρ ἑξήκοντα ἐστὶ τάλαντα ἑξακόσια τῶν λύτρων ἐγένετο. καὶ γὰρ ὑπὲρ τῶν νηπίων εἰσέπραττον οἱ δεσπόται τὰς εἴκοσι ἑκάστου δραχμὰς, ὡς δὴ βασιλέως ὑπὲρ τούτων δίδοναί κελεύσαντος, ἐν τῷ προσγράψαι ὑπὲρ ἑκάστου σώματος λαμβάνειν τὸ προειρημένον.

γ'. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτ' ἐγένετο κατὰ τὸν δ' βασιλέως βούλησιν μεγαλοπρεπῶς, ἐκέλευσε τὸν Δημήτριον [1] ἐκδοῦναι καὶ τὸ περὶ τῆς τῶν Ἰουδαϊκῶν βιβλίων ἀναγραφῆς δόγμα. ἐώθει γὰρ εἰκῆ τοῖς βασιλεῦσι [m τούτοις] [n] οἰκονομεῖσθαι, πάντα δὲ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐπράττετο. διὸ καὶ τὸ τῆ [o] ἐκδόσεως ἀντίγραφον καὶ τὸ τῶν ὑπομνημάτων [p] κατατέτακται, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀπεσταλμένων ἀναθημάτων, καὶ τὸ ἐφ' ἑκάστου κατασκευασθὲν, ὡς ἀκριβεστάτων εἶναι τοῦ δ' τεχνίτου τοῖς ὄρεσι μεγαλουργίαν, καὶ διὰ τοῦ τῶν κατασκευασμάτων ἐξοχοῦ, τὸν ἑκάστου δημιουργὸν εἶναι δῆθεν γνώριμον. τῆς μέντοι ἐκδόσεως τὸ ἀντίγραφον ὑπῆρχε τοιοῦτον. "Βασιλεῖ μεγάλῳ "[q] παρὰ Δημητρίου. Προσέταξάς σε, ὦ βασιλεῦ, πε-"ρί τε τῶν ἔτι λειπόντων εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς βιβλιο-"θήκης συγγραμμάτων, ὅπως συναχθῇ, καὶ περὶ τῶν "διαπεπτωκότων ὅπως [r] τῆς δεούσης [s] ἐπιμελείας τύχῃ, "πάσῃ κεχρημένου περὶ ταῦτα σπουδῇ, δηλῶσαί σοι τὰ δ' "Ἰουδαίων νομοθεσίας βιβλία λείπειν ἡμῖν σὺν ἑτέροις. "χαρακτῆρσι γὰρ Ἑβραϊκοῖς γεγραμμένα καὶ φωνῇ τῇ "ἐθνικῇ ἐστιν ἡμῖν ἀσύμφωνα. συμβέβηκε δ' αὐτὰ καὶ ἀ-"μελέστερον ἢ [t] ἔχρῆν σεσημάνθαι, διὰ τὸ βασιλικῆς ἐ-"πιμελείας τυχεῖν. ἔστι δὲ ἀναγκαῖον εἶναι καὶ "ταῦτα πρὸς σὲ διηκριβωμένα. Φιλοσοφώτερον γὰρ "καὶ ἀκέραιον τοῦ νομοθεσίαν εἶναι συμβέβηκεν, ὡς ἂν "ἦσαν Θεοῦ. διὸ καὶ τοὺς ποιητὰς αὐτῆς, καὶ συγγρα-"φεῖς τῶν ἱστοριῶν, οὐκ [v] ἐπιμνηθῆναι, φησὶν [x] Ε-"καταῖος ὁ Ἀβδηρίτης, οὐδὲ τῶν κατ' αὐτὸν πολιτευ-"σαμένων ἀνδρῶν, ὡς ἀγνῆς ὕσης, καὶ μὴ δέον αὐτὸν "βεβήλοις στόμασι διασυρθῆναι. ἐὰν οὖν σοι δοκῇ, "βασιλεῦ, γράψεις τῷ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεῖ, ὅπως "ἐκλογεῖλῃ τῶν πρεσβυτέρων ἐξ ἑκάστης [y] φυλῆς, "τοὺς ἐμπροτάτους τῶν νόμων, [z] ἀφ' ὧν τὸ τῶν βι-"βλίων σαφὲς καὶ σύμφωνον [a] ἐκμαθόντες, καὶ τὸ κα-"τὰ τὴν ἑρμηνείαν ἀκριβὲς λαβόντες τῶν [b] πραγμά-"των, ἀξίως τοῦτο τῆς προαιρέσεως συναγάγω-"μεν.

δ'. Τοιαύτης δὲ τῆς [c] ἐκδόσεως γενομένης, ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν Ἐλεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ τῶν Ἰουδαίων γράφῆναι περὶ τούτων, ἅμα δὲ τὴν ἄφεσιν τῶν δουλούντων παρ' αὐτοῖς Ἰουδαίων δηλοῦντας αὐτῷ. καὶ πρὸς [d] προσκυνοῦντ' καὶ

l Ἐκδοῦναι] In *Aristeæ* libris εἰσδοῦναι.

m [Τούτοις] Illud τούτοις, uncis inclusum, ex Aristea adjectum esse volui.

n Ὠκονόμηϐ',] Διῳκεῖτο *Aristea*.

o Ἐκδόσεως ἀντίγραφον] Ita *NC.* & *Euseb.* de *Præp. Evang.* p. 353. in *Josephi Editis Aliisque* utroque loco εἰσδόσεως, prout in *Aristeæ* libris.

p Κατατέτακ'),] Κατακεχώρισται in *Aristeæ* libris, unde forsan aliquis hîc loci malit κατατέταχται, aut media voce κατατέταγμαι, præsertim cum *Epiphanius* vertat *designavimus*.

q Παρὰ Δημητρίου.] Ita cum *Aristea* & *Eusebii* libris, ut & *NC.* (atque *L. B.*) qui præterea habet βασιλεῖ μεγάλῳ Πτολεμαίῳ παρὰ Δημητρίου. Verum *Aristeæ* Editores verba illa non pro inscriptione accipiunt, sed cum præcedentibus jungunt: quod & à *J. Alb. Fabricio* notatum video.

r Τῆς δεούσης] Καὶ τ' δ'. *NC.*

s Ἐπιμελείας] Ἐπισκευῆς *restitutionis* aut *reparationis* vocabulum, quo utitur *Aristeas*, significantius videtur quam ἐπιμελείας. *M. Meibom.* in *specimine Emendationum Psalmorum* &c. p. 47.

* *Notatos esse*;] Id est *consonis literis absque subjunctis vocalibus*, ut opinatur *Meibomius*. Alii reddunt, *scriptos interpunctosque*, qui credunt exemplaria quædam legis Judaïcæ in Bibliotheca Ptolemaïca exstitisse, sed imperfecta & mendosa. atque alii demum *expositos*, quibus placet aut totum *Pentateuchum* aut *partes quasdam* ante Alexandrum Græce redditas fuisse. Vide *Huetium* in *Demonstr. Evangel.* Prop. IV. c. 12. & *Fabricium* in *Bibl. Gr.* l. 3. c. 12. §. 1.

t Ἐχρῆ σεσημάνθαι,] Καὶ οὐχ ὡς ὑπάρχει apud *Aristeam*, pro quo καὶ οὐχ ὡς ὑπ' ἀρχὴν εἶχε reponendum censet *Meibom.* p. 48. *Josephi* verbis mendum subesse existimant *Viri Eruditi*. unde ἐχρῆν pro ἔχει post alios substituit *J. Clericus*. ἔδει *J. Davisius*. nihil mutari volui, sine auctoritate *MSS.* præsertim cum ita legerit *Epiphanius*, qui vertit, *quam habent*.

v Ἐπιμνηθῆναι,] Ita *MSS.* ἐμνηθῆναι in *Editis*.

x Ἑκαταῖος ὁ Ἀβδηρίτης,] In *Historia de Judæis*, cujus meminit *Euseb.* de *Præp. Evangel.* l. 9. c. 4. HUDS. Hecatæus Abderita, quæ de Judæis scripsit vid. adv. Apion. lib. 1. §. 22. ubi Hecatæi verba apud Euseb. ex. F. p. 408. & contr. Apion. lib. 1. § 22. ut & lib. 2. §. 4. SPANH.

y Ἑκάστης φυλῆς,] Hinc colligitur (quod ab aliis notatum) non integras tribus fuisse abductas in Mediam, sed jam à temporibus Salmanassaris reliquias nonnullas permansisse.

z Ἀφ' ὧν τὸ τ' βιβλίων] Παρ' ὧν in *MSS.*

a Ἐκμαθόντες,] Sic *MSS.* ἀμαθόντες in *Editis*.

b Πραγμάτων,] Γραμμάτων L. B.

c Ἐκδόσεως γενομένης,] In *Editis* εἰσδόσεως *suggestionis*, ut vocem hîc loci interpretantur & *Epiph. Gelenius*. Supra tamen *Epiphanio* εἰσδοσις est *allegatio*. de qua voce videsis *Du-Cangium* in *Glossario*.

d Προσκυνοῦντ'] Κατασκευὴν *NC.* (*L. B.*) & *Arist.*

e Πε-

καὶ φιαλῶν ⸀ καὶ σπονδείων, ἔπεμψε χρυσᾶ μὲν ὁλκῆς τάλαντα [c] πεντήκοντα, λίθων δὲ πολυτελῶν ἀσυλλόγιστόν τι πλῆθος· προσέταξε δὲ τοῖς φύλαξι τῶν κιβωτῶν, ἐν αἷς ἐτύγχανον οἱ λίθοι, τὴν ἐκλογὴν τοῖς τεχνίταις αὐτῶν, ἅπερ ἂν ἐθελήσωσιν εἴδεσι, δοῦναι. διετάξατο δὲ καὶ νομίσματα καὶ εἰς θυσίας καὶ τὰς λοιπὰς χρείας πρὸς ἑκατὸν τάλαντα τῷ ἱερῷ δοθῆναι. διηγήσομαι δὲ τὰ κατασκευάσματα, καὶ τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας αὐτῶν, μετὰ τὸ προεκθεῖναι τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς τῆς γραφείσης Ἐλεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ, ταύτην λαβόντι τὴν πρόφασιν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [f] πελευτήσαντος Ὀνίου τοῦ ἀρχιερέως, ὁ παῖς αὐτοῦ [B] Σίμων γίνεται δικαιοδόκος, ὁ δὲ δίκαιος ἐπικληθείς, διά τε τὸ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβὲς καὶ τὸ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους εὔνουν. ἀποθανόντος δὲ τούτου, καὶ νήπιον ὄντα καταλιπόντος τὸν κληθέντα Ὀνίαν, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἐλεάζαρος, περὶ οὗ τὸν λόγον ποιούμεθα, τὴν ἀρχιερωσύνην παρέλαβεν· ᾧ γράφει Πτολεμαῖος τὸν τρόπον τοῦτον. "Βασιλεὺς Πτολεμαῖος Ἐλεαζάρῳ "τῷ ἀρχιερεῖ χαίρειν. [h] Πολλῶν ἐν τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ κατῳ- "κισμένων Ἰουδαίων, οὓς, αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Περσῶν "ὅτ' ἐκράτησεν, ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐτίμησε, καὶ τοὺς μὲν εἰς τὰ στρα- "τιωτικὰ κατέταξεν ὡς μείζοσι μισθοφορίαις, ποσὶ δὲ ἡγου- "μένοις ἐν Αἰγύπτῳ [i] σὺν αὐτῷ τὰ φρούρια καὶ τὴν τούτων φυλα- "κὴν παρέδωκε, ἵνα τοῖς Αἰγυπτίοις ὦσι φοβεροί· [k] τὴν δὲ ἐμὴν "ἐγὼ θαλασσῶν πᾶσι μὲν φιλανθρώπως ἐχρησάμην, μά- "λιστα δὲ τοῖς σοῖς πολίταις, ὧν ὑπὲρ δέκα μὲν μυριάδας "αἰχμαλώτων ἀνηλωμένων ἀπέλυσα, τοῖς δεσπόταις αὐτῶν "ἐκ τῶν ἐμῶν λύτρα καταβαλών. τοὺς δὲ ἀκμάζοντας τῆς ἡλι- "κίας εἰς τὴν στρατιωτικὴν καὶ ἄλογον κατέταξα· τινὰς δὲ τῶν πε- "ρὶ ἐμὲ [m] καὶ τὴν ἐμῆς αὐλῆς πίστιν εἶναι δυναμένους, ταύτης "ἠξίωκα, νομίζων ἡδὺ τῷ Θεῷ τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ προνοίας ἀνάθη- "μα τοῦτο καὶ μέγιστον ἀναθήσειν. βουλόμενος δὲ καὶ τούτοις χα- "ρίσασθαι, καὶ πᾶσι τοῖς κατ' οἰκουμένην Ἰουδαίοις, τὸν νόμον ὑ- "μῶν ἑρμηνευθῆναι ποιήσαι, καὶ γράμμασι Ἑλληνικοῖς ἐν τῇ "Ἑβραϊκῶν μεταγραφέντα, κεῖσθαι ἐν τῇ ἐμῇ βιβλιοθήκῃ. "καλῶς οὖν ποιήσεις ἐπιλεξάμενος ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐξ ἑφ' "ἑκάστης φυλῆς ἤδη πρεσβυτέρους [n] πέμψας· οἱ δὲ διὰ τὸ "χρόνον ἐμπείρως ἔχειν τῶν νόμων, καὶ δυνήσονται τὴν ἑρμηνείαν "αὐτῶν ἀκριβῆ ποιήσασθαι. νομίζω γὰρ τούτων ἐπιτελεσθέν- "των, μεγίστην δόξαν ἡμῖν περιγενήσεσθαι. ἀπέσταλκα δέ σοι "περὶ τούτων διαλεξομένους, Ἀνδρέαν τὸν δορυφορομάρχην καὶ "Ἀρισταῖον, ἐμοὶ τιμιωτάτους· δι' ὧν καὶ ἀπαρχὰς ἀνα- "θημάτων εἰς τὸ ἱερὸν [o] καὶ θυσιῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπέσταλ- "κα, τάλαντα δηνάρια ἑκατόν. καὶ σὺ δὲ ἡμῖν ἀπόστειλον, "περὶ ὧν ἂν ἔθελῃς, ποιήσεις κεχαρισμένα.

ε'. Τῆς δὲ ἐπιστολῆς ἐν βασιλέως κομιθείσης πρὸς Ἐλεά- ζαρον, ἀντιγράφει [p] πρὸς αὐτὸν ὡς ἐπὶ μάλιστα φιλοτίμως. "Ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος βασιλεῖ Πτολεμαίῳ χαίρειν. Ἐρρωμέ- "νων σοῦ τε καὶ [q] τῆς βασιλίσσης Ἀρσινόης καὶ τῶν τέκνων, καλῶς "ἡμῖν ἔχει πάντα. τὴν δὲ ἐπιστολὴν λαβόντες, μεγά- "λως ἤσθημεν ἐπὶ τῇ προαιρέσει σου, καὶ συναθροί- "σαντες τὸ πλῆθος ἀνέγνωμεν αὐτῇ, ἐμφανίζοντες "αὐτῇ ἣν ἔχεις πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν. ἐπιδείξα- "μεν δὲ αὐτῇ καὶ τὰς φιάλας ἃς ἔπεμψας χρυσᾶς

quidem talenta quinquaginta, gemmarum vero inæstimabilem multitudinem: jussitque custodes capsarum, in quibus erant gemmæ, artificibus permittere electionem cujuscunque vellent generis. Mandavit etiam pecuniæ ad sacrificia & reliquos usus * in templum usque ad centum talenta erogari. Exponam autem opera, & quo modo singula fabricata erant, si prius exemplar adduxero scriptarum ad Eleazarum pontificem literarum, qui id munus adeptus erat, ob causam quam dicam. Defuncto Oniæ pontifici filius ejus Simon successit, is qui Justus cognominatus est, tum propter pietatem in Deum, tum propter benevolum in cives animum. Eo mortuo, & superstite ei filio Onia nomine, ejus frater Eleazarus, de quo loquimur, pontificatum suscepit; cui scripsit Ptolemæus in hunc modum. "Rex Ptolemæus Eleazaro *Regis Ptolemæi litera ad pontificem Eleazarum.*
"pontifici salutem. Cum multi in regno meo ha-
"bitarent Judæi, quos à Persis, dum imperium
"tenebant, captos meus pater honoravit, & par-
"tim ad militiam majoribus stipendiis destinavit,
"partim videlicet iis, qui cum eo venerant in Æ-
"gyptum, castella eorumque custodiam assigna-
"vit, ut essent Ægyptiis terrori: ego principatum
"adeptus, cum omnes humane tractavi, tum ma-
"xime cives tuos, quorum supra centum millia
"captivorum in libertatem vindicavi, soluto de
"meis facultatibus pretio dominis eorum. Ex his
"vero, quotquot per ætatem arma ferre possent
"in militiam allegi: nonnullos etiam eorum qui
"circa nos erant, quorum & fides id mereri vide-
"batur, in aulicos meos cooptavi, cogitans gra-
"tum Deo pro ejus de me cura donarium hoc &
"maximum à me oblatum iri. Atque ut tum his
"tum omnibus toto orbe Judæis gratum faciam,
"statui legem vestram interpretatione donare, &
"de Hebræo in Græcum traductam in mea bi-
"bliotheca reponere. Quare recte facies si dele-
"ctos viros, ex unaquaque tribu sex, jam ætate
"provectos, ad me miseris, qui & per ætatem le-
"gum sint periti, & eas accurate possint interpre-
"tari. Sic enim existimo, his perfectis, maxima
"nos gloria affectum iri. Misi autem colloquutu-
"ros hisce de rebus tecum, Andream satellitum
"præfectum & Aristæum, homines magnæ apud
"nos existimationis, per quos etiam donariorum
"primitias ad templum & sacrificiorum reliquo-
"rumque misi, argenti talenta centum. Et tu, si
"nobis quæ voles scripseris, rem gratam feceris.

5. Itaque his Regis literis ad Eleazarum perlatis, illis respondit quam fieri potuit amicissime. *Eleazari pontificis responsum.*
"Eleazarus pontifex Ptolemæo regi salutem. Si
"& tu vales, reginaque Arsinoë, & liberi, nobis
"omnia bene se habent. Acceptis literis tuis, ma-
"gnam ex *præclara* tua voluntate lætitiam cepi-
"mus, convocataque multitudine illas recitavi-
"mus, palam eis facientes tuam erga Deum pieta-
"tem. Phialas etiam abs te missas protulimus,
"aureas viginti, ac triginta argenteas, crateras item
quin-

[c] Πεντήκοντα,] Πεντήκοντα καὶ ἀργυρᾶ τάλαντα ἑβδομήκοντα in *Aristea.*

* *In templum usque ad centum talenta erogari.*] *Sacerdoti dari* juxta *Epiphan.* adeo ut τῷ ἱερεῖ legisse videatur, sicuti exstat in *NC.*

[f] Τελευτήσαντος Ὀνίου] Illa τελευτήσαντος Ὀνίου δὲ ἀρχιερέως, ὁ παῖς αὐτοῦ Σίμων γίνεται δικαιοδόκος, ὁ καὶ δίκαιος ἐπικληθείς, διά τε τὸ πρὸς θεὸν εὐσεβὲς καὶ τὸ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους εὔνουν, quæ in principio capitis habet *NC.* hîc loci in eodem codice omittuntur: & post τοιαύτης sequuntur ista, ἀποθανόντος δὲ Σίμωνος καὶ νήπιον &c.

[g] Σίμων] Is ipse est quem tanto encomio prosequitur *Sirachides, Ecclesiastici* cap. 2.

[h] Πολλῶν] Illud monendum est, Epistolas Ptolemæi & Eleazari non iisdem referri verbis ab *Aristea, Josepho, Eusebio,* & *S. Epiphanio* in lib. *de Mensuris & Ponderibus.* J. *Alb. Fabricius.*

[i] Σοὶ αὐτῷ τὰ φρούρια καὶ τὴν τούτων φυλακήν] Conf. supr. c. 1. §. 1. SPANH.

[k] Τὴν ἀρχήν] Ita *Bas.* & nonnulli *MSS.* τὴν δ' ἀρχὴν ἐγὼ in *Edit. Gen.* τὴν ἀρχὴν ἣν ἐγὼ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* καὶ ἡμεῖς δὲ θαλασσόντες τὴν βασιλείαν apud *Aristeam.*

[l] Στρατιωτικὸν καὶ ἄλογον κατέταξα·] Sic *MSS.* στρατικὸν in *Editis.*

[m] Καὶ τὴν ἐμῆς αὐλῆς πίστιν εἶναι δυναμένους,] Επὶ τὴν τῆς αὐλῆς πίστιν *Hen.* & *Busb.* τὴν τῆς αὐλῆς πίστιν ἱκανὴν εἶναι δυν. *NC.* τοὺς δὲ δυναμένους καὶ πρὸς ἡμᾶς εἶναι, τῆς πρὸς τὴν αὐλὴν πίστεως ἀξίους ἐπιχείρων κατεσκεύασμαι *Arist.* HUDS. *Lugd. Bat.* αἰσιῶν. Forte ἀσπιστῶν. COCC.

[n] Πέμψας·] Illud πέμψας abest *Hen.* (*L. B.*) & *NC.* nec agnoscit *Aristeas.*

[o] Καὶ θυσιῶν] Καὶ εἰς θυσίας καὶ τὰ ἄλλα *Arist.*

[p] Πρὸς αὐτὸν] Πρὸς αὐτὸν *NC.* & *Vet. Interpr.* πρὸς ταύτην τὴν ἐπιστολὴν &c. *Arist.*

[q] Τῆς βασιλίσσης Ἀρσινόης] Juxta *Aristeam* & *Eusebium,* τῆ βασιλίσσης Ἀρσινόης, τῆ ἀδελφῇ, καὶ τοῖς τέκνοις. Vide *pag. seq.* λίθους ἀκωὶ ὑπὲρ σοῦ & *Usserium* ad A. M. 3727.

"quinque, & *mensam consecratis muneribus ex-
"cipiendis addictam, ut & sacrificiis faciendis ac
"cæteris omnibus, quibus opus templo fuerit,
"comparandis, centum talenta, quæ Andreas &
"Aristæus ex amicis tuis honoratissimi, viri ho-
"nesti bonique ac doctrina præstantes, tuaque vir-
"tute digni, attulerunt. Scire autem te velimus,
"nos tibi in commodum tuum gratificaturos,
"etiamsi quid præter ingenium nostrum facere
"oporteat. nam tuis beneficiis in cives nostros
"multifariam collatis paria referre debemus. Qua-
"re hostias confestim & tua, & fororis, & libero-
"rum, amicorumque causa immolavimus; & vo-
"tis Deo nuncupatis ab eo populus flagitavit, uti
"omnia tibi *feliciter atque* ex animo cedant, re-
"gnumque tuum pacis tranquillitate conservetur,
"tibique bene vortat legis interpretatio, & felicem
Septuaginta duo Interpretes. "quem optas sortiatur exitum. Delegimus etiam
"seniores, ex unaquaque tribu sex, quos ad te una
"cum lege misimus. Tuæ autem erit pietatis ac
"justitiæ curare, ut lex, absoluta ejus interpreta-
"tione, ad nos remittatur, salvis etiam istis qui
"eam ad te apportarunt. Vale.

Nominum recensio omissa. 6. Hæc quidem pontifex rescripsit. Mihi vero haud necessarium visum est nomina septuaginta seniorum indicare, qui cum lege ab Eleazaro missi sunt: (illa enim subscripta erant epistolæ) donariorum tamen, quæ Rex Deo misit, magnificentiam & opificium narrando percensere, non supervacaneum esse duxi, ut singulare Regis erga Deum studium omnibus innoteicat. Etenim cum sumptus ad ista Rex large suppeditaret, & opificibus præsens adesset, atque opera inspiceret, nihil eorum quæ facta sunt oscitanter & negligenter fabricari sinebat. quorum uniuscujusque, quoad ejus fieri potest, magnificentiam persequar; non quod historia hujusmodi forsan narrationem postulet, sed quod elegantiæ amorem in Rege, animique magnitudinem lectoribus inde commendatum iri existimem.

Ptolemæi in donariis parandis munificentia. 7. Primo autem quæ ad mensam spectant exponere aggrediar. Et quidem Regi in animo erat opus immensæ molis elaborare. jussit autem ut mensæ quæ tum Hierosolymis erat magnitudinem explorarent, & quanta esset, & an major confici posset. Cumque intellexisset qualis ea esset, quodque nihil prohiberet, quin ea etiam major fieri posset, dixissetque se quintuplo ea majorem velle facere, sed vereri ne propter nimiam ejus molem ad ministeria fiat inutilis, (cupere enim se ut donaria, quæ ipse consecraret, non in spectaculum solum essent, sed ad sacrorum etiam usum accommodata) ideoque arbitratus esset priorem mensam non ob auri inopiam modica extitisse amplitudine; constituit eam, quæ ante posita erat, dimensionibus quidem non excedere, varietate vero & elegantia materiæ aliam longe præstantiorem efficere. Cumque ingenio esset ad rerum omnium naturas perspiciendas acuto, promptoque in operibus novis & mirabilibus excogitandis, ipse tum ista quibus nulla erat sculptura, inventione sua solerter adhibita ostensaque opificibus, fabricari jussit, tum quæ cœlata erant ad expressas rerum formas respiciendo identidem perfici.

Mensa aurea. 8. Itaque cum illud in se recepissent *opifices*,

"εἴκοσι, καὶ λεγυεᾶς τριάκοντα, καὶ κρατῆρας πέντε,
"καὶ τράπεζαν εἰς ἀνάθεσιν, ἅπερ εἰς θυσίαν καὶ εἰς ἀπο-
"σκευὴν ὧν ἂν δέηται τὸ ἱερὸν, τάλαντα ἑκατὸν, ἅπερ
"ἐκόμισαν Ανδρέας καὶ Αριστῆς οἱ τιμιώτατοί σε τῶν
"φίλων, ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ παιδείᾳ διαφέροντες, καὶ
"τῆς σῆς ἀρετῆς ἄξιοι. ἴσθι δ' ἡμᾶς τὸ σοὶ συμφέρον,
"κἂν ᾖ τι παρὰ φύσιν, ἐπιτομενοῦντας. ἀμείβεσθαι γὰρ
"ἡμᾶς δεῖ τὰς σὰς εὐεργεσίας, πολυμερῶς εἰς τοὺς ἡμε-
"τέρους πολίτας κατατεθείσας. θύσας οὖν ὑπέρ σῦ [r] καὶ
"τῆς ἀδελφῆς σε καὶ τῶν τέκνων καὶ φίλων πλεο-
"νάκις ἐποιησάμεθα θυσίας, καὶ τὸ πλῆθος ὄχλος ἐποιήσατο
"χωρέσαι σοι τὰ κατὰ νοῦν, καὶ φυλαχθῆναι σε τὴν
"βασιλείαν ἐν εἰρήνῃ, τήν τε ἐκ νόμου μεταγραφὴν
"ὀρθὴ συμφέρουσι τῷ σῷ λαῷ εἶναι ὁ [s] πρεσβυτέρων πλῆ-
"θος. ἐπε-
"λέξαμεν δὲ καὶ πρεσβυτέρους ἄνδρας ἐξ ἑκάστης φυλῆς
"ἑκάστης, οὓς πεπομφαμεν ἔχοντας τὸν νόμον. ἵνα δὲ
"τῆς σῆς εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης, τὸ μεταγεγραμμένον
"τὸν νόμον [t] εἰς ἡμᾶς ἀποπέμψαι μὴ ἀσφαλείας τῶν
"κομιζόντων. ἔρρωσο.

ε'. Ταῦτα μὲν ὁ ἀρχιερεὺς ἀντέγραψεν. ἐμοὶ δ' οὐκ ἀναγκαῖον ἔδοξεν εἶναι τὰ ὀνόματα [v] τῶν ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρων, οἳ τὸν νόμον ἐκόμισαν ὑπὸ Ελεαζάρου πεμφθέντες, δηλοῦσι· διὰ γὰρ ταῦτα ὑπογεγραμμένα ἐν τῇ ἐπιστολῇ· τιμὴ μέντοιγε τῶν ἀναθημάτων πολυτέλειαν καὶ κατασκευὴν, διὰ ἀπέφηνεν ὁ βασιλεὺς τῷ Θεῷ, οὐκ ἀνεπιτήδειον ἡγησάμενος διελθεῖν, ὅπως ἅπασιν ἡ [x] ἐπὶ τὸν Θεὸν φιλοτιμία φανερὰ γένηται. ἄφθονον γὰρ τὴν εἰς [y] ταῦτα δαπάνην χορηγῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ παρὼν ἀεὶ τοῖς τεχνίταις, καὶ τὰ ἔργα ἐπιβλέπων, οὐδὲν ἀμελῶς οὐδὲ ῥᾳθύμως εἶα γίνεσθαι τῶν κατασκευασμάτων. ὧν ἕκαστα, ὡς [z] οἷόν τε, τὴν πολυτέλειαν διηγήσομαι· τὰ μὲν ἰσομέτρως ἴσως οὐκ ἀπαγγέλσης τὴν ἀπαγγελίαν, τὰ δὲ βασιλέως φιλόκαλον καὶ μεγαλόφρον ἕτως συνήθη τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὑπολαμβάνων.

ζ. Πρῶτον δὲ τὸν περὶ τὴν τραπέζης σκηνὴν. εἶχε μὲν οὖν δι' ἐννοίας ὁ βασιλεὺς, ὑπερμεγεθέστερον τοῖς μέτροις ἀπεργάσασθαι τὸ κατασκεύασμα. ὡσθέταξε δὲ μαθεῖν τὸ μέγεθος τὰ ἀνακειμένης ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις τραπέζης· πόσον τί ἐστιν, καὶ εἰ δυνατὸν [a] μεῖζον τοῦτο κατασκευασθῆναι. μαθὼν δὲ ὅσον, ἡλίκη τις ἦν, καὶ ὅτι αὐτῆς οὐδὲν κωλύει μείζονα γενέσθαι φήσας εἶναι πενταπλασίονα τὴν ὑπαρχούσης τῷ μεγέθει βούλεσθαι κατασκευάσαι, φοβεῖσθαι δὲ μὴ πρὸς τὰς λειτουργίας ἄχρηστος ᾖ διὰ τὸν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους γένηται· βούλεσθαι γὰρ οὐκ ἀνακεῖσθαι μόνον εἰς θέαν τὰ ἀναθήματα, ἀλλὰ [b] καὶ πρὸς τὰς λειτουργίας εὔχρηστα· καὶ διὰ τοῦτο λογισάμενος συμφέρον κατασκευάσαι τὴν πρότερον τράπεζαν, ἀλλ' οὐ διὰ ἀπανίην τοῦ χρυσοῦ, τῷ μεγέθει μὲν οὐκ ἔγνω τὴν προϋπάρχουσαν ὑπερβαλεῖν, τῇ δὲ ποικιλίᾳ καὶ τῷ κάλλει τῆς ὕλης ἀξιολογωτέραν κατασκευάσαι. δεινὸς δὲ ὢν [c] καταδεῖν πρασμάτων παντοδαπῶν φύσιν, καὶ λαβεῖν ἐπίνοιαν ἔργων καινῶν καὶ παραδόξων, καὶ ὅσα [d] ἄγραφα τὴν εὕρεσιν αὐτὸς παρέχων διὰ τὴν σύνεσιν, καὶ ὑποδεικνὺς τοῖς τεχνίταις, ἐκέλευσε ταῦτα κατασκευάζειν, καὶ τὰ ἀναγεγραμμένα πρὸς τὴν ἀκρίβειαν αὐτῶν ἐπιβλέπων ὁμοίως ἐπιτελεῖν.

η'. Υποτιθέμενοι τοίνυν ποιήσαι τὴν τράπεζαν, [e] δύο μὲν

* *Mensam consecratis muneribus excipiendis addictam,*] Mensam dedicandam, *Epiphan.* & *Gelen.*

r Καὶ τῆς ἀδελφῆς σε καὶ τῶν τέκνων] Soror nempe simul & uxor Philadelphi. Hinc ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ inscrip. utriusque in Nummis antiquis. SPANH. Vide Tab. in fine Tomi II.

s Πρεσβυτέρων πλῆθος.] Ita *Hen.* πρεσβυτέρη aut πρεσβυτέρῃ in *aliis.*

t Εἰς ἡμᾶς] Εἰς ut hic pro πρὸς sæpe apud Atticos; sic εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι Demosth. adv. Spudiam p. 649. B. & adv. Leochar. p. 671. A. SPANH.

v Τῶν ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρων,] Τῶν οʹ. *NC.*

x Επὶ τὸν Θεὸν] Περὶ τὸν Θεὸν *Hen.* (*L. B.*) & *NC.*

y Ταῦτα] L. B. αὐτὰ.

z Οἷόν τε,] *Lugd. Bat.* οἷοί τε.

a Τοῦτο κατασκευασθῆναι.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) τούτοις in *Editis Aliisque.*

b Καὶ πρὸς τὰς λειτουργίας εὔχρηστα·] Illud καὶ ex *MSS.*

c Καταδεῖν πρασμάτων παντοδαπῶν,] Συνιδεῖν *Hen. NC.* & *Arist.*

d Αγραφα τὴν εὕρεσιν] Αγραπτα juxta *Aristeam.*

e Δύο μὲν καὶ ἡμίσους] Ita etiam *Epiphan.* δύο πήχεων τὸ μῆκος *Aristeæ.* Vide *Exod.* c. 25. v. 23. & c. 37. v. 10. & *Josephum* ipsum, p. 135. §. 5.

f Ex

μὲν ϗ ἡμίσυς πηχῶν τὸ μῆκ⊖, ἑνὸς ⸗ τὸ εὖρ⊖, τὸ δ' ὕψ⊖ ἑνὸς ϗ ἡμίσυς, ὁκ [f] χρυσᾶ τῷ ὅλῳ καταστάλῳ ⸗ ἔργα ποιήμενοι, τῷ μὲν οὖν [g] στεφάνῳ παλαιστιαῖαν εἰργάσαντο, τὰ ⸗ [h] κυμάτια σρεπτὰ, τῷ ἀναγλυφὴν ἔχοντα ζῳοποιοειδῆ, τῇ πορεία θαυμασίως ὁκ τ̃ τελῶν μερῶν μεμιμημένῳ. τρι-γώνων γὰρ ὄντων αὐτῶν, ἑκάστη γωνία τὴν αὐτὴν τ̃ ὁκτυπώ-σεως εἶχε διάθεσιν, ὡς σρεφομένων αὐτῶν μίαν ϗ μὴ διάφορον τὴν ἰδέαν αὐτοῖς συμφερόντως. τ̃ ⸗ στεφάνης τὸ μὲν ὑπὸ τὴν τράπεζαν [i] ἐγκεκλισμένον ὠρχίαν εἶχε τὴν διατύπωσιν· τὸ δ' ἔξωθεν φαινόμενον ἔτι μᾶλλον τῷ καλλ̃ τ̃ ἐργασίας ἦν ὁκπεπονημένον, ὡς ὑπ' ὄψιν ⸗ θεωρίαν ἐρχόμενον. [k] διὸ ϗ τὴν μὲν ὑπεροχὴν ἀμφοτέρων τ̃ μερῶν ὀξεῖαν συνέβαινε γίνεσθ, ϗ μηδεμίαν γωνίαν, τρι̃ν ὄσων ὡς προειρήκαμεν, φαί̃ν, τὴν μεταγωγὴν τ̃ τραπέζης ἐλάττονα βλέ-πεσθ. ἐνδιέκειντο ⸗ τ̃ κοινίσι τ̃ πορείας λίθοι πολυτελεῖς φαλλήλοι, περόναις χρυσαῖς διὰ τρημάτων κατειλημμένοι. [l] τὰ δ' ὁκ πλαγίᾳ τ̃ στεφάνης ϗ [m] ὑπ' ὄψιν ἀνατεινούσας ὡῶν ὁκ λίθῳ καλλίσῳ πεποιημένων θεσ̃ [n] καταγεκόσμηντ⊖, ῥαβδοις τῷ ἀναγλυφῷ ἐοικότων πυκναῖς, αἳ φαί̃ν τ̃ κύ-κλον τ̃ τραπέζης εἵλιττο. ὑπὸ ⸗ τῷ τ̃ ὠῶν διατύπωσιν, στέφανον φαινόμενον οἱ τεχνῖται, παντοίᾳ καρπ̃ Φύσιν ἐκ-πορθμεύοντα, ὡς ἀποκρέμασθαί τε βότρυς, ϗ στάχυς ἀνασ̃ῆ-ναι, ϗ [o] ῥοὰς ἀποκεκλεῖσθ. τὰς ⸗ λίθους εἰς πᾶν γ̃ν⊖ τ̃ φαινομένων καρπῶν, ὡς [p] ἑκάστῳ τῷ οἰκείαν πεπυπ̃ῶσθαι χρόαν, ἐξεργασάμενοι, συνέδησαν τῷ χρυσῷ φαί̃ ὅλῳ τῷ τραπέζαν. ὑπὸ ⸗ τ̃ στέφανον ὁμοίως ἡ τ̃ ὠῶν διάθεσις πε-ποίηντ⊖, [q] ϗ ἡ τ̃ ῥαβδώσεως ἀναγλυφὴ, τ̃ τραπέζης ὡς ἑκατε-ρόφερον μέρ⊖ ἔχειν τῷ αὐτῷ τ̃ ποικιλίας τ̃ ἔργων ⸗ γλα-φυροτήτ⊖ θεαν κατεσκευασμένῳ· ὡς ⸗ τῷ τ̃ [r] κυμάτων θεσιν ⸗ τῷ τ̃ στεφάνης, [s] μηδὲ τ̃ τραπέζης ἐφ' ἕτερον μέρ⊖ ἐναλλαττομένης, γίνεσθαι διάφορον, τῷ δ' αὐτῷ ἄχρι ⸗ τ̃ ποδῶν ὄψιν τ̃ ἀποτεχνήσεως διατετάσθαι. [t] ἔ-λασμα γὰρ χρυσᾶ τὸ πλάτ⊖ τεσσάρων δακτύλων ποιήσαντες καθ' ὅλα ⸗ τ̃ τραπέζης πλάτος, εἰς τοῦτο τὰς πόδας αὐ-τῆς [v] ἀνέθεσαν, ἔπειτα περόναις ϗ κατακλείσασιν αὐτὰς ἐνέσφιγξαν τῇ τραπέζῃ κατὰ τῷ στεφάνῳ· [x] ἵνα τῷ θεαν τ̃ καινουργίας καὶ πολυτελείας, ἐφ' ᾧ τις ἂν [y] σήσῃ τῷ τραπέζαν μέρει, παρέχωσι τὴν αὐτήν. ὑπὸ ⸗ τῆς τραπέζης [z] μαιανδρον ἐξέγλυψαν, λίθους αὖπ̃ κατὰ μέσον ἀξιολόγους, ὥσπερ ἀστέρας, ποικίλης ἰδέας ἐνθέν-τες, τόν τε ἄνθρακα ⸗ τ̃ σμαράγδου, ἥδιστον θεωμένοις παρέ-χοντας αὐτῶν ἑκάτερον τοῖς ὁρῶσι, τ̃ τε ἄλλων γ̃ῶν ὅσοι θελκτή-δακσι ϗ ζηλωτοὶ πᾶσι διὰ τῷ πολυτελῆ τ̃ Φύσεως ὑπάρ-χουσι. ὧν ⸗ ⸗ τ̃ [a] μαίανδρον πλέγμα τι κοινοειδὲς [b] θελκτικὸν, ῥόμβῳ τῷ κ̃ μέσον ὄψιν ἐμφερὲς, ἐφ' ᾧ κρύσταλλός τε λίθ⊖, ϗ ἤλεκτρον ἐντετύπωτο, [c] τῇ θαλλήλῳ τ̃ ἰδέας ἀτιαίᾳ ψυχαγωγίαν θαυμασίῳ παρέχον τοῖς βλέπουσι. τ̃ ⸗ ποδῶν ἦσαν αἱ κεφαλίδες εἰς κρίνα μεμιμημέναι τὰς ὀφύσας, τ̃ πετάλων ὑπὸ τῷ τράπεζαν ἀνακλωμένων, εἰς ὀρθὸν ⸗ τῷ βλάσησιν ἔνδοθεν παρεχόντων ὁρᾶν. ἡ ⸗ βά-

ut menſam exſtruerent in longitudinem quidem duorum cubitorum & ſemis, atque in latitudinem unius, altitudine vero ſeſquicubitali, toto opere ex auro fabrefacto, loricam quidem *menſæ* quadrantilem confecerunt, cymatia autem tortilia, quibus inerat cœlatura reſtis æmula trinis partibus tornata mirabiliter. Illa vero cum eſſent triangularia, unuſquiſque angulus eandem formarum diſpoſitionem habebat: adeo ut ſitu mutato una eademque ſpecies ante oculos verſaretur. Loricæ quidem pars inferior menſam verſus pulchre conformata erat, exterior vero majori adhuc opificii elegantia ſplendeſcebat, ut quæ omnium in oculos incurreret & in conſpectum veniret. Unde fiebat ut ambarum partium projecturæ acutæ eminerent nulluſque angulus, cum tres fuerint ut ante diximus, dum menſa transfertur, *juſtu* minor videretur. Reſticulis autem tornatis ordine alterno inſertæ erant gemmæ fibulis aureis per foramina comprehenſæ. At circa latera loricæ, ad aſpectum eminentia, per obliquum erat ovorum facies, ex lapidibus pretioſis ornatûs gratia confecta, in circuitu per totam menſam intercurrente denſa virgularum ſculptura. Subter hanc ovalem ſpeciem circumducta erat corona, omne genus fructuum, prout eorum fert natura, repræſentans, adeo ut racemi pendere, ſpicæ ſurgere, malogranata occludi viderentur. Lapides etiam ſecundum genus unumquodque prædictorum fructuum, colorem eorum nativum referentes, elaborarunt, & auro vinctos menſæ circumdederunt. Sub hac corona rurſum alia ſeries ovorum priori ſimilis facta eſt, eademque virgularum ſculptura, ut in menſa ex utraque parte ſpectaretur eadem operum varietas & elegantia: ita ut nulla in lorica & cymarum ordine, ne menſa quidem in utramvis partem verſa, cerneretur diverſitas, ſed idem artificium ad imos uſque pedes pertenderet. nam cum lamina aurea, quatuor digitos lata, menſæ, quà patebat ejus latitudo, adjuncta eſſet, in eam pedes ejus inſeruerunt, deinde fibulis & clauſuris eos menſæ adſtrinxerunt juxta loricam; atque ita ut eandem novitatis artificii & magnificentiæ, quacunque menſa verteretur, ſpeciem exhiberent. Supra ipſam autem menſam ſculpſerunt mæandrum, qui lapides pretioſos, *tot* ſtellularum ad inſtar, varii coloris in medio haberet, carbunculum & ſmaragdum, ambos ſpectantium oculos grato fulgore irradiantes, alioſque diverſi generis, quotquot, ex naturæ ſuæ præſtantia, ſumma cupiditate ab omnibus expetuntur. Juxta mæandrum reſticulata quædam textura circumquaque diſcurrebat, relicta in medio ſpecie quæ rhombo admodum ſimilis, cui impreſſum erat cryſtallum, & electrum, quod, alterna formæ *ſuæ* vicinitate, miram intuentibus delectationem afferebat. Pedum autem capitella cauliculis lilia imitabantur, foliis ſub menſam reſupinis, ita ut ſtamina

[f] Ex χρυσᾶ τῷ ὅλῳ καταστάλῳ ⸗ ἔργα ποιήμενοι,] Κατεσκεύαζον ὁκ χρυσᾶ τῷ ὅλῳ κατασ̃όλῳ ⸗ ἔργα π. *Hen.* (& *L. B.* qui tranſponit ⸗ ἔργα κατασ̃όλῳ) & C.

[g] Στεφάνῳ παλαιστιαῖαν] Στεφάνῳ παλαισ̃ LXX. *Exod.* xxv. 24. SPANH.

[h] Κυμάτια] Κυμάτια LXX. *Exod.* xxv. v. 11. SPANH.

[i] Ἐγκεκλεισμένον ὠρχίαν εἶχε τῷ διατύπωσιν·] Eo modo *Hen.* (ut & *L. B.* niſi quod διατύπωσιν præferat.) & *Epiphan.* ὧ κε-κλεισμένον, ὠρχίαν ἔχον τῷ διατύπωσιν in *Editis.* ἐγκεκλιμένον ὠ-ρχίαν ἔχε τῷ διατύπωσιν *NC.*

[k] Διὸ ϗ τῷ μ̃ ὑπερογ̃ῷ] Διὸ τῷ ὑπερογ̃ὴν ὀξεῖαν εἶναι τ̃ δύο πλιμάτων συμβ̃αινε. *Ariſt.*

[l] Τὰ δ' ὁκ πλαγίᾳ τ̃ στεφάνης ϗ ὑπ' ὄψιν ἀνατείνουσα ὠῶν] Partes, quæ per latera coronæ cernebantur, in ſpeciem ovorum. *Rufin.* SPANH.

[m] Υπ' ὄψιν] *L. B.* ποῖς ὄψιν.

[n] Καταγεκόσμηντ⊖,] *L. B.* κατακεκόσμηντ⊖.

[o] Ῥοὰς ἀποκεκλεῖσθ.] Sic *MSS.* ῥοιὰς in *Editis*, forſan pro ῥοιάς.

[p] Ἑνάσῳ τῷ οἰκείαν τετυπ̃ῶσθ] *L. B.* ἑκάσῳ τ. ο. ὑπετυπ̃ῶσθ.

[q] Καὶ ἡ τ̃ ῥαβδώσεως ἀναγλυφὴ,] Ita diſtinxi: cum antea eſſet, ϗ ἡ τ̃ ῥαβδώσεως ἀναγλυφὴ τ̃ τραπέζης, ὡς ἑκατεροφερὲς μέρ⊖ &c. Rectius forſan, ὡς ἐπ' ἀμφότερον μέρ⊖ τὴν τράπεζαν ἔχειν &c.

[r] Κυμάτων] *L. B.* ἄλλων κυμάτων.

[s] Μηδὲ] Idem *L. B.* μ̃.

[t] Ἔλασμα γὰρ χρυσᾶ] Inf. mox ἔλασμα τ̃ ποδῶν· Confer & lib. VIII. Antt. c. 3. §. 3. SPANH.

[v] Ἀνέθεσαν,] *L. B.* ὑπέθεσαν.

[x] Ἵνα τῷ θεαν τ̃ καινουργίας ϗ πολυτελείας, ἐφ' ᾧ τις] Sic *MSS.* διὰ τὴν θέαν τ̃ κ. κ. πολυτελείας, ἵν ἐφ' ᾧ in *Editis.*

[y] Σήσῃ τῷ τράπεζαν μέρει,] Στήσῃ in aliquot *MSS.*

[z] Μαίανδρον ἐξέγλυψαν,] Μαίανδρ⊖· *Heſych.* μαίανδρ⊖ κόσμ⊖ τὶς ὀρθρικός· *Rufin.* Mæandrum fluvium ſculpſerunt. Ita *Gallic.* Interp. Iterum infr. hic §. 9. μαίανδρ⊖, πηχυαῖ⊖. SPANH.

[a] Μαίανδρον] In margine mſ. Lugd. Bat. Μαίανδρον τὸ σκολιὸν φησι κατασκεύασμα. εἰρη⸗ ϗ ἀπὸ τ̃ ⸗ μαιάνδρου πόλεως σκολιότητ⊖. τοσοῦτον ιλτ' πορείαν ποιεῖ σκολιὰν ὡς ὁκ εὐθὺ πᾶν τὸ ὑγλυφαῖς ϗ λοιποῖς κατασκευάσμασι σκολιὸν μαίανδρον ἐπονομασθῆναι· καθάς φησι τράλλιος ὁ λόγῳ ὀκτωκαιδέκατος. HAV.

[b] Περιτ̃κ⊖,] Περιέκειτ⊖ *NC.*

[c] Τῇ θαλλήλῳ] Ita *MSS.* τῇ γὰρ θαλλήλῳ in *Editis.*

mina crocea intus inclusa erecta ostenderent. Basis autem pedibus facta erat è carbunculo, palmum lata, crepidinis speciem efficiens, octo vero digitorum latitudinem habens, qua tota pedum lamina ei innitebatur. singuli etiam pedes ornati erant toreumate tenuissimo & operosissimo, constante ex hedera & palmitibus & racemis, *iaque ea arte*, ut nihil à veris discrepare putarentur. nam cum vento, propter subtilitatem & summitatis suæ extensionem, facile moverentur, naturæ potius quam artis speciem præ se ferebant. Verum etiam opus ita designarunt, ut totius mensæ figuram veluti triplicatam effecerint; tam apta partium compage, ut neque cerni neque animadverti posset qua junctura coirent. Fiebat autem ut crassitudo mensæ *totius* non minor esset dimidio cubitûs. Atque hoc quidem donarium ex Regis munificentia ita se habebat, & ingenti materiæ pretio, & decoris varietate, & imitatione *naturæ* arte toreutice expressa: illo auctore & agente, ut si non magnitudine hæc mensam Deo prius appositam superatura esset, certe arte ipsa, & opificii novitate, & ornamentorum splendore longe præstantior & aspectu pulchrior redderetur.

Crateres. 9. Crateres autem duo quidem aurei erant, squamas habentes torno exsculptas ab imo usque ad præcincturam, variis lapidibus spiris insertis. Hanc sculpturam excipiebat mæander cubitali altitudine, ex lapidibus variarum formarum artificiose admodum compositus. Secundum hunc erat virgata sculptura: ac deinde usque ad labrum rhomborum ad similitudinem retis plicatura. Scuta vero in medio, ex lapidibus magnitudine quatuor digitorum, fecerunt ut nihil ad summum decus & splendorem deesset. Crateris autem labia cincta erant liliorum foliis, & anthemidibus, & vitium capreolis in orbem circumductis. Et aureos quidem crateras, duas utrosque amphoras capientes, ad hunc modum fabricarunt. Argentei vero quævis specula splendore vincebant, ut quis ad eos accedens multo expressius in iis corporis sui faciem contemplaretur. Insuper & Rex phialas triginta conficiendas curavit, quæ eatenus quà aureæ erant & lapidibus pretiosis non occupatæ, hederæ frondibus & pampinis sculptilibus solerter adumbratæ fuerunt. Atque hoc quidem opificium acceptum ferebatur non solum operariorum ingeniis, qui mirandum in modum arte sua excellebant, sed & multo magis Regis studio & munificentiæ, quæ in causa erant ut summam perfectionem acciperent. Etenim non solum sumptus ad artifices large & magnifice suppeditabat, verum etiam, omissa publicorum negotiorum administratione, ipse operi faciundo præsens aderat, totumque opus inspiciebat. Quo fiebat ut artifices acrem diligentiam adhiberent; qui, ad Regem ejusque hac in re studium spectantes, strenue magis & naviter operibus incubuerunt.

Phialæ.

---

d Αὐτοῖς ἦν] Eo modo *Hen.* & *C.* αὐτῆς in *reliquis*.

e Καθ' ἃ] Ἐφ' ἓν ἐκίκει) τὸ παρέλασμα ⸗ ποδός. *Arist.* apud quem forsan πᾶν ἔλασμα scribendum.

f Ελασμα ⸗ ποδῶν] Vid. mox sup. SPANH.

g Φιλοπόνῳ τῇ] *L. B.* φιλοπονωτάτῃ.

h Βότρυσιν] *L. B.* καὶ βότρυσιν.

i Ἄκρου αὐτῶν] Sic *Hen.* (*L. B.*) & *NC.* ἐπάνω αὐτῶν in *Editis Aliisque*.

k Τέχνης] Ita *MSS.* τέχνῃ μιμητῶν in *Editis*.

l Σχῆμα ⸗ ὅλης κατασκευάτῳ τετραπέζης.] Apud *Aristeam*, ἐποίησαν ⸗ τετραμερὲς τὸ σῶμα [ἴσ. σχῆμα] ⸗ τετραπέζης οἱονεὶ τετράπτυχον.

m Τῶν ⸗ κρατήρων χρύσεοι μὲν ἦσαν δύο· *Φολιδωτὴν*] Crateres *Φωλιδωτοί*· *Rufin.* sculpturam viperam &c. *Gall. Interpr.* Sailles en ecailles. SPANH.

n Φολιδωτὴν] Ita ex *MSS.* & *Aristea*. φωλιδωτὴν perperam in *Editis*.

o Μίχει ⸗ διαζώσματος τὴν τορείαν,] Μίχει ⸗ μέσῳ *Arist.* HUDS. Athenæ lib. v. p. 205. C. τὸ ⸗ ἐπισύλιον ὂν χρυσῷ τὸ ὅλον, ἐφ' ᾧ διάζωσμα ἐφήρμοσε, *Dalechamp.* cui diazoma adaptatum, in Not. ad verbum *præcinctio*. Vitruvius lib. v. c. VII. p. 90. gradus, diazomata, pluteos ubi *Philander* Præcinctiones, & veluti transversa cingula, i. e. interjectas gradibus areolas. SPANH.

p Λίθων ταῖς ἀστέρας ποικίλων ἐνδεδεμένων.] Cum λίθων τε ἀστέρας ποικίλων ἐνδεδεμένων habeat *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) & λίθων ταῖς ἀστέρας ποικίλας ἐνδεδεμένων *Bas. G. Alique*; placuit edere λίθων ταῖς ἀστέρις ποικίλων ἐνδεδεμένων. Juxta *Aristeam*, τὸ ⸗ λίθων ἀνὰ μέσον ⸗ φολίδων στωδεσι πολυτέχνως ἔχοντες &c.

q Ἐπ' αὐτῇ] Iterum cum Cod. *Hen.* ἐπ' αὐτῇ *NC.* ἐπ' αὐτῆς in *ceteris*. εἶτα μαίανδρος ἐπέκειτο *Arist.*

r Μαίανδρος, πηχυαῖος] Conf. præced. §. 8. SPANH.

s Ἀστιδία τετραδακτύλων] Ἀστιδίσκοι *Arist.* ἀστίδι *Hen.* perperam.

t Ἀνεπλήρου] Ita *MSS.* ἀνεπλήρων in *Editis*.

v Περιεσέφερε] Iterum ex *MSS.* περιεσέφιξε male in *Editis*.

x Τὰς μὲν ⸗ χρυσᾶς κρατῆρας,] Ita *MSS.* τούτους in *Editis*.

y Χωρούντας] Sic *MSS.* *Aristeas* & *Vet. Interpr.* φορούντας in *Editis*.

z Ἀμφορέας,] Μετρητὰς *Aristeas*.

a Περσφερομένων] Περιαχθέντων *Arist.* περφερομένων *Lugd. Bat.*

b Περι-

ι'. Ταῦτα μὲν τὰ πεμφθέντα εἰς Ιερσόλυμα ὑπὸ Πτολεμαίου ἀναθήματα. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ελεάζαρος ἀναθεὶς αὐτὰ, καὶ τιμήσας τὸς κομίσαντας, καὶ δῶρα δοὺς τῷ βασιλεῖ κομίζειν, ἀπέλυσε πρὸς τὸν βασιλέα. προσελθομένων δὲ εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν, ἀκούσας Πτολεμαῖος τὴν παρουσίαν αὐτῶν, καὶ τὸς ἑβδομήκοντα τῶν πρεσβυτέρων ἐληλυθότας, οὓς μετεπέμψατο τὸν Ανδρέαν καὶ τὸν Αρισταῖον τὸς πρέσβεις. οἱ δὲ ἀφικόμενοι, τάς τε ἐπιστολὰς, ἃς ἐκόμιζον αὐτῷ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως, ἀπέδοσαν, καὶ ὅσα φράζειν ὑπὲρ λόγων ἐπέταττο, ταῦτα ἐδήλωσαν. ἀσπασάμενος δὲ ἐντυχεῖν τοῖς ὑπὸ τῶν Ιεροσολύμων ἥκουσι [b] πρεσβυτέροις [c] ὅτι τὴν ἑρμηνείαν τῶν νόμων, τὸς μὲν ἄλλους, ὡς χρεῶν ἕνεκα παρεῖναι πωέδαινεν, ἐκέλευσεν ἀπολύσαι, παρὰδοξον τοῦτο ποιῶν ἐ παρὰ τὸ ἔθος. οἱ μὲν γὰρ ὑπὸ πιστῶν αἰτιῶν ἀχθέντες, μετὰ πέμπτης ἡμέρας αὐτῷ παρῆσαν· οἱ δὲ πρεσβεύοντες, μετὰ μηνός. τότε τοίνυν ἀπολύσας ἐκείνους, τὸς πεμφθέντας ὑπὸ Ελεαζάρου ἐθεάσατο. ὡς δὲ παρῆλθον μετ' ἐ τῶν δώρων οἱ γέροντες, ἃ τῷ βασιλεῖ κομίσαι ὁ ἀρχιερεὺς αὐτοῖς ἔδωκε, καὶ [d] τῶν διφθερῶν, αἷς ἐγγεγραμμένας εἶχον τὰς νόμους [e] χρυσοῖς γράμμασιν, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς περὶ τῶν βιβλίων. ὡς δ' ἀποκαλύψαντες τῶν [f] ἐνειλημάτων [g] ἐπέδειξαν αὐτῷ, θαυμάσας ὁ βασιλεὺς τὴν ἰσχνότητα τὰς ὑμένας, καὶ τὴν συμβολῆς τὸ ἀνεπίγνωστον, ἅτε μὲν ἅρμοστο, καὶ τῶν ποιήσας χρόνῳ πολείονι, χάριν εἶπεν ἔχειν αὐτοῖς τε ἐλθοῦσι, καὶ μείζονα τῷ πέμψαντι, πρὸ δὲ πάντων τῷ Θεῷ, ὧν τὰς νόμους εἶναι συμβέβηκεν. ἐκθαμβηθέντων δ' [h] ὑφ' ἓν καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν συμπαρόντων γίνεται τὰ ἀγαθὰ τῷ βασιλεῖ, δι' ὑπερβολὴν ἡδονῆς εἰς δάκρυα πεσεῖσθαι. φύσει τὰ μεγάλης χαρᾶς παρούσης καὶ τὰ τῶν λυπηρῶν σύμβολα. [i] κελεύσας δὲ τὰ βιβλία δοῦναι τοῖς ὑπὸ τὰ τάξεως, τότε τὸς ἄνδρας ἠσπάσατο· δίκαιον εἰπὼν εἶναι πρῶτον περὶ ὧν αὐτὸς μετεπέμψατο ποιησάμενον τὸς λόγους, ἔπειτα κἀκείνους προσφωνῆσαι. τὴν μέντοιγε ἡμέραν, καθ' ἣν ἦλθον πρὸς αὐτὸν, ὑπεφαίνη ποιήσειν, καὶ κατ' πᾶν ἔτος ὑπόμνημον εἰς ὅλον τὰ ζωῆς χρόνον, ἐπηγγείλατο. ἔτυχε δὲ ἡ αὐτὴ εἶναι τὰ παρουσίας [k] αὐτῶν, καὶ [l] τὰ νίκης, ἣν [m] Αντίγονον ναυμαχῶν ἐνίκησε. συνεσιαθῆναί τε αὐτῷ αὐτὸς ἐκέλευσε, καὶ καταλύσας αὐτοῖς προσέταξε δοθῆναι τὰς καλλίστας [n] πρὸς τῇ ἄκρᾳ.

ια'. Ο δὲ ὑπὲρ τὰ τῶν ξένων ἀποδοχῆς πεταγμένος [o] Νικάνωρ, Δωροθέου καλέσας, ὃς εἶχε τὴν περὶ τούτων πρόνοιαν, ἐκέλευσεν ἐπιμελεῖσθαι ἑκάστῳ τὰ δέοντα πρὸς τὴν δίαιταν. διετέτακτο δὲ [p] τοῦτον ὑπὸ τ βασιλέως τὸν τρόπον. καθ' ἑκάστην γὰρ πόλιν, [q] ὅσαι δὲ τοῖς αὐτοῖς χρῶνται περὶ τὴν δίαιταν, τῶν τούτων ὑπομελόμενος, καὶ τὸ τὰ ἀφικνουμένων πρὸς αὐτὸν ἔθος, πάντ' αὐτοῖς παρεσκεύαζεν, ἵνα τῷ σωτῆρι τρόπῳ τὰ δίαιτης δωρούμενοι μᾶλλον ἥδωνται, καὶ πρὸς μηδὲν ὡς ἀλλοτρίως ἔχον δυσχεραίνωσιν. ὁ δὴ καὶ περὶ τούτους ἐγένετο, Δωροθέου τὴν περὶ τὸν βίον ἐπιμέλειαν ὑπὲρ τούτοις καθεστῶτος. [r] σωέσρωσε γὰρ πάντα

10. Ista quidem donaria à Ptolemæo Hierosolyma *ad templum* missa *erant*. Atque pontifex Eleazarus, cum ea *in templo* collocasset, eosque honorasset qui ea attulerant, atque dona Regi ferenda *illis* dedisset, ad Regem *eos* remisit. At postquam *ii* Alexandriam pervenerunt, Ptolemæus, intellecto eorum adventu, & septuaginta senatorum *simul* venisse, protinus legatos Andream & Aristæum curat accersendos. Qui, ubi ad eum accesserunt, literas ei, quas à pontifice afferebant, tradiderunt; & omnia, quibus eos verbis interrogavit, declararunt. Ille vero cupiens senatores alloqui, Hierosolymis ob legum interpretationem venientes, reliquos, qui ob negotia forte aderant, dimitti jussit: id quod inusitate & contra ejus consuetudinem factum est. Qui enim ob hujusmodi causam adducebantur, quinto demum die eum conveniebant; legati vero post unum mensem. Tunc igitur, dimissis aliis, missos ab Eleazaro exspectavit. Atque ubi seniores illi advenerunt, dona secum sibi à pontifice ad Regem tradita, & membranas, in quibus scriptas aureis literis leges habebant, ferentes, interrogavit eos de iis libris. Cumque *eos* detractis tegumentis ei ostendissent, Rex, membranarum tenuitatem diutius admiratus, & indiscretas earum commissuras, ita enim *libri* apti erant & connexi, gratias se illis habere dicebat, qui venissent, & majores ei qui misisset, longe vero maximas Deo, cujus leges ut essent contigit. Cumque seniores, & qui una aderant, Regi uno clamore fausta omnia comprecati essent, pro nimio gaudio lachrymas emisit. ita *enim* à natura comparatum est, ut idem summæ lætitiæ, quod doloris, signum esset. Dein cum jussisset libros iis tradi, quorum id munus erat, tunc homines complexus est, dixitque æquum esse ut prius iis de rebus verba faceret, propter quas eos accersivisset, ac deinde illos compellaret. Imo & diem quidem eorum adventus promisit sese insignem facturum, eundemque singulis annis, quamdiu ipse viveret, solenniter celebraturum. Nam fors ita tulit, ut idem dies esset eorum adventus, & victoriæ quam ipse de Antigono prælio navali reportarat. Igitur eos sibi convivas esse jussit, eisque sub ipsa arce dari pulcherrima hospitia.

Congressus regis Ptolemæi & Seniorum LXXII.

11. Nicanor autem, qui excipiendis hospitibus præerat, vocato Dorotheo, qui earum rerum procurationem habebat, jussit ut cuique pararet quæ ad victum pertinerent. erat autem ea res à Rege in hunc modum constituta. Nam in unaquaque urbium, quæ non eadem victûs ratione utebantur, erat qui hæc administraret, & hospitibus omnia ad ipsorum morem curanda pararet, ut consueta victûs ratione epulantes magis delectarentur, nec ulla re tanquam aliena offenderentur. Quod quidem tum illis quoque *senioribus* factum est, Dorotheo, quod accurate nosset omnia ad victum perti-

Nicanoris jussu Dorotheus parat omnia LXXII. *senioribus necessaria.*

[b] Πρεσβυτέροις] *L. B.* πρεσβύτας.

[c] Επὶ τὴν ἑρμηνείαν τ νόμων,] Conf. supr. §. 1. SPANH.

[d] Τῶν διφθερῶν, αἷς ἐγγεγραμμένας εἶχον τὰς νόμους χρυσοῖς γράμμασιν,] Confer supr. §. 1. SPANH.

[e] Χρυσοῖς γράμμασιν,] *Talmudici* in *Sopherim* librum Legis profanari dicunt, si aureis literis scribatur. Vide *Vogelsangii* Exercitationes Theologicas, p. 176. HUDS. At non licere aureis literis Legem scribere in Talmude Judæi ajunt. Id est, codices, qui in Synagogis aut templo servantur, non licet scribere aureis literis. Sed in usum privatum licet: tales in nostra patria inveniuntur. REL.

[f] Ενειλημάτων] Libri legis involuti σπειλήμασιν, hæc *pallia* dicuntur Tertulliano. REL.

[g] Επέδειξαν αὐτῷ,] Ita *MSS.* Επέδειξαν *Gen.*

[h] Τῷ ὑπ' ἓν κ τ] Ita *MSS.* ὑπὲν in *Edit. Bas.* HUDS. καὶ ex *L. B.* est additum. HAV. ὑφ' ἓν, uno ore. SPANH.

[i] Κελεύσας δὲ τὰ βιβλία δοῦναι] Κελεύσας δὲ εἰς τάξιν ἀποδοῦναι τὰ τύχη, τοιαῦτα ἀπαστάμενος τὰς ἄνδρας, εἶπεν, εἰκαιον ἐμοὶ, ἂν χάριν ὑμᾶς μεταπεμψάμενος, ἐκείνοις πρῶτον σπουδὴν ἀποδοῦναι, μὴ ταῦτα τοῖς δεξιοῖς ὑμῖν φανεῖναι *Arist.*

[k] Αὐτῶν,] Ita legisse visus est *Epiphan.* αὐτῆς in *Editis*, αὐτοῖς *Hen.* & *NC.*

[l] Τῆς νίκης, ἣν Αντίγονον ναυμαχῶν ἐνίκησε.] De classe Antigoni ab Ægypto fugata & instituto inde epulo à Ptolemæo, non Philadelpho quidem, sed patre ejus Lagi, vidend. Diodor. lib. xx. p 806. SPANH.

[m] Αντίγονον ναυμαχῶν ἐνίκησε.] Hac de re vide *Vogelsangium* in *Exercit. Theolog.* p 177. & *H. Hodium* de *Bibl. Text. Orig.* p. 56.

[n] Πρὸς τῇ ἄκρᾳ.] Πλησίον τ ἄκρας *Arist.*

[o] Νικάνωρ,] Hic Nicanor ἀρχιάτρος dicitur *Aristeæ.*

[p] Τοῦτον ὑπὸ τ βασιλέως τὸν τρόπον.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτων in *Editis.*

[q] Οσαι δὲ τοῖς αὐτοῖς] Οσαι τοῖς αὐτοῖς *Hen.* ἣν γὰρ ἕτερα διατεταγμένα παρὰ τ βασιλέως. ὅσαι γὰρ πόλεις εἰσὶν, αἳς συγχρῶνται πρὸς τὰ ποτὰ καὶ βρωτὰ καὶ σιτομέτρας, τοσοῦτοι καὶ σωματοφύλακες ἦσαν *Arist.*

[r] Σωέσρωσε] *L. B* σωισφήνατο. Vetus, *præparaverat.* Forte σωεπόρισε. COCC.

tinentia, his rebus præfecto. Isque per seipsum omnia ad illos accipiendos paravit, geminamque accubationem fecit, idque Regis jussu. Imperavit enim Rex dimidiam eorum partem juxta se collocari, alteram vero partem in altera mensa post suam, nihil omittens quod illis honori esset. Postquam ita discubuerunt, mandat Dorotheo, ut quo ritu uterentur omnes, qui ad eum ex Judæa venissent, eodem iis ministraret. Itaque sacros præcones, & sacrificos, & alios quibus preces peragere mos erat, ipsi visum est repudiare: & hospitum unum, nomine Eliasæum, sacerdotem, rogavit ut precationem adhiberet. Atque is, stans in medio, Regi ejusque subditis fausta precatus est. Deinde omnes cum lætitia applausérunt & acclamarunt: & eo facto ad epulas paratas se converterunt. Et Rex, cum moram, quantam satis esse judicabat, interposuisset, philosophari cœpit, & singulis eorum quæstionem aliquam naturalem proponebat, * etiam ad res quæsitas contemplandas. Cumque accurate de quavis re, quæ eis proponeretur, differerent, *Rex* iis delectatus per duodecim dies hujusmodi convivium fecit. id quod cuiquam, qui quæstiones in convivio agitatas singillatim scire desiderat, licet cognoscere ex Aristæi libello, quem hac de re conscripsit.

Epulis à Rege excipiuntur.

Quæstiones in convivio agitatæ.

Menedemus Philosophus.

12. Cum autem eos non solum *Rex* demiratus esset, sed & Menedemus philosophus ultro fateretur, providentiam omnia gubernare & moderari, indeque plane eos ratiocinandi vim & pulchritudinem esse † indeptos, finis statim id genus disquisitionibus imponitur. Tum vero Rex dicebat sese jam maxima bona percepisse ex eorum adventu, (quippe qui ei profuerint quod ab eis didicisset regis officium) jussitque singulis tria talenta dari, & *viros deputari* qui eos in hospitium deducerent. Deinde tribus peractis diebus, Demetrius iis assumptis heptastadium transgressus, aggerem in mari ad insulam pertinentem, & transito ponte, cum boream versus progressus esset, congregavit eos in domum prope littus exstructam, ad contemplationem rerum ob solitudinem idoneam: & eis illuc perductis, rogabat, ut postquam omnia, quibus ad legis interpretationem opus esset, ad arbitrium suum haberent, negotium expedirent. Illi vero, summo studio & labore ad legem accurate interpretandam aggressi, in ea ad horam diei nonam elaborabant: deinde corpori curando se dabant, iis quæ ad victum pertinerent large suppetentibus; ac præterea Dorotheo multa ex iis quæ Regi parata erant ipsius *Regis* jussu illis afferente. Atque etiam *quotidie* bene mane ad regiam venientes, & Ptolemæum salutantes, eundem locum repetebant: & manus in mari lavantes, ieque lustrantes, ita demum ad legum interpretationem

Demetrius ducit LXXII. seniores in locum idoneum ad legem interpretandam.

δι' αὐτοῦ τὰ περὶς τὰς τοιαύτας ὑποδοχὰς, καὶ διμερῆ τὴν κλισίαν ἐποίησεν, ἵνα πρὸς παξιέξαιτο τοῦ βασιλέως. τὰς μὲν γὰρ ἡμίσεις ἐκέλευσεν ἀνὰ χεῖρα κατακλιθῆναι· τὰς δὲ λοιπὰς μὴ τὴν αὐτοῦ κλισίαν, ἐδὲν ὑπολιπὼν τοῦ εἰς τὸν ἄνδρας τιμῆς. ἐπεὶ δ' ἵνα κατεκλίθησαν, ἐκέλευσε τὸν Δωρόθεον, οἷς ἔθεσι χρώμενοι διατελοῦσι πάντες οἱ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένοι, καὶ τοῦτο ὑπηρεσίαν. [t] διὸ τοὺς ἱεροκήρυκας, καὶ θύτας, καὶ τοὺς ἄλλους, οἱ τὰς κατευχὰς ἐποιοῦντο, [v] παρητήσατο· τὸν δὲ προσαγορευόμενον ἕνα, [x] Ἐλιασᾶον ὄνομα, ὅτι ἱερέα παρεκάλεσεν ὁ βασιλεὺς ποιήσασθαι καθαρὰς. ὁ δὲ, στὰς εἰς μέσον, ἠύξατο τῷ βασιλεῖ τὰ ἀγαθὰ, καὶ τοῖς ἐρχομένοις ὑπ' αὐτοῦ. εἶτα κρότου ἐξ ἁπάντων μετὰ χαρᾶς ἐν βοῆς ἦρθη, καὶ παυσάμενοι πρὸς ὠφέλειαν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν παρεσκευασμένων ἐτράπησαν. διαλιπὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐφ' ὅσον ἐδόξεν ἀποχρῶντα καιρὸν εἶναι, φιλοσοφεῖν ἤρξατο· καὶ ἕκαστον αὐτῶν, λόγους ἐπηρώτα [y] φυσικοὺς, καὶ πρὸς τὴν τῶν ζητουμένων θεωρίαν. ἀκριβῶς δὲ ἐκείνων περὶ παντὸς ἀπεκρίνατο, ὁ λέγων αὐτοῖς προβληθείη, διασαφούντων, [z] ἡδόμενος τοιούτων ἐφ' ἡμέρας [a] δώδεκα [b] συμποσίον ἐποιήσατο. ὡς τῷ βουλομένῳ τε καὶ μέρος γνῶναι τῶν ἐν τῷ συμποσίῳ ζητηθέντων εἶναι μαθεῖν, ἀναγνόντι [c] τὸ Ἀριστέου βιβλίον, ὁ συνέγραψε διὰ τούτου.

ιβ'. Θαυμάζοντος δ' αὐτοὺς, οὐ μόνον τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ [d] Μενεδήμου τοῦ φιλοσόφου [e] περὶ πρόνοια διοικεῖσθαι πάντα φύσαντος, [f] καὶ διὰ τοῦτ' εἰκὸς καὶ τοὺς λόγους δύνασθαι καὶ κάλλος εὑρῆσθαι, πείσαντας μὲν περὶ τούτων ἀπιζητοῦντες. γεγηθέναι δ' αὐτὸν τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν ὁ βασιλεὺς ἔλεγε, ἤδη παρόντων αὐτῶν· ὠφεληθῆναι γὰρ παρ' αὐτῶν μεμαθηκότα πῶς δεῖ βασιλεύειν· κελεύειν τε αὐτοὺς ἀεὶ τὰ τέλη δοθῆναι τάλαντα, καὶ τοὺς ἀποκαθιστάντας ἀπὸ τὸν καταλύειν. διελθόντων δὲ τριῶν ἡμερῶν, συγκαλεῖ αὐτοὺς ὁ Δημήτριος, καὶ διελθὼν τὸ [g] ἐπταστάδιον, [h] χῶμα τῆς θαλάσσης πρὸς τὸν [i] νῆσον, καὶ διαβὰς [k] πρὸς τὸν γέφυραν, [l] προελθὼν ὅπου τὰ βόρεια μέρη, σωτήριον ἐποίησαν ἐν τῷ συγκατὸν τὸν οἶκον κατεσκευασμένῳ οἴκῳ, πρὸς διάσκεψιν πραγμάτων ἐρημίας καλῶς ἔχοντα ἀγαγὼν αὖθις αὐτοὺς ἐκεῖ παρεκάλει, πάντων, ὧν ἂν δεηθεῖεν εἰς τὸν ἑρμηνείαν [m] τοῦ νόμου, παρόντων, ἀκωλύτως ὑπηρετεῖν τὸ ἔργον. οἱ δ' ὡς ἕνι μάλιστα φιλοπόνως [n] καὶ φιλοπόνως τὸν ἑρμηνείαν ἀκριβοῦν ποιούμενοι, μέχρι μὲν ὥρας ἑνάτης πρὸς τούτῳ διετέλουν ὄντες· ἔπειτ' ὑπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλάττοντο θεραπείαν, ἀφθόνως αὐτοῖς τῶν πρὸς τὸν δίαιταν χορηγουμένων, καὶ προσέτι τοῦ Δωροθέου πολλὰ τῶν θεραπευομένων τῷ βασιλεῖ, προσέταξε γὰρ, αὐτοῖς παρέχοντος. πρωὶ δὲ πρὸς τὸν αὐλὴν θεραπεύοντες, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἀσπαζόμενοι, πάλιν ὑπὸ τὸν αὐτὸν [o] ἀπίεσαν τόπον, [p] καὶ τῇ θαλάσσῃ τὰς χεῖρας ἀποπλυνόμενοι, καὶ καθαρόν

s Καθ' ταῦτα ὑπηρετεῖν.] Καθ' ταῦτα καὶ τούτοις ὑπ. *Busb.*

t Διὸ τοὺς ἱεροκήρυκας,] Διὸ καὶ τοὺς *Hen.*

v Παρητήσατο·] Ita cum *MSS.* θεραπεύσατο in *Editis.*

x Ἐλιασᾶον ὄνομα,] Eleazarum appellat *Aristeas.*

y Φυσικοὺς,] Ex *Aristea* constat ζητήματα ista πολιτικὰ potius quam φυσικὰ exstitisse. *Philo* (lib. 11. de *Vita Mosis*) λόγους vocat ἀστείους καὶ σπουδαίους.

* *Etiam ad res quæsitas contemplandas.*] Et ad contemplationem quæstionis accendebat, *Epiphan.* Et ad propositum pertinentem, *Castal.*

z Ἡδόμενος τοιούτων] Ἡδόμενος τούτοις ἐφ' ἡμ. *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἡδόμενος μύροις ἐφ' ἡμ. *NC.* & dein in utroque τὸ συμπόσιον.

a Δώδεκα συμπόσιον] Ἡμέρας ἑπτὰ juxta *Aristeam.*

b Συμπόσιον ἐποιήσατο] *L. B.* τὸ συμπόσιον.

c Τὸ Ἀριστέου βιβλίον,] De Aristæo, adv. Apion. lib. 2. §. 4. SPANH.

d Μενεδήμου τοῦ φιλοσόφου] De eo videsis *H. Hodium* contra *Aristeam*, c. VIII.

e Περὶ πρόνοια διοικεῖσθαι] Quod vero *Menedemus* dixit περὶ πρόνοια διοικεῖσθαι πάντα accepit à suo magistro *Platone*, qui primus philosophorum hanc vocem usurpavit, teste *Diogene Laërtio.*

f Καὶ διὰ τοῦτ'] Cum *Aristeas* habeat ἀκολουθεῖ πᾶσαν διανοίαν καὶ λόγῳ καθοσιὴν ἀπὸ θεοῦ κατέρχεσθαι, *Petitus* suspicatur olim apud *Josephum* scriptum fuisse, καὶ διὰ θεοῦ τ' εἶναι καὶ τοῦ λόγου δύναμιν καὶ καλοῦ ὑπάρχειν, *etiam per Deum, ut verisimile est, & per bonam mentem, imperium & decus contingere.*

† *Indeptos*,] *A Deo & πρόνοια*, ut dicit *J. A. Fabricius*, qui locum ita interpretatur, *ideoque consentaneum esse sermonis etiam robur & pulchritudinem inde obtineri.*

g Ἑπτασάδιον.] Vide *Valesium* ad *Ammianum Marcellinum*, l. 22 c. 16. & *Hodium* contra *Aristeam*, c. VIII.

h Χῶμα] *L. B.* χωμίον.

i Νῆσον,] Sc. Φάρον, de qua vide *Philonem*, l. 2. *de Vita Mosis*, p. 659.

k Πρὸς τὸν γέφυραν,] Apud *Aristeam*, καὶ διὰ τὴν γέφυραν.

l Προελθὼν] Ita *Bas. Alting.* προστελθὼν habent *nonnulli.*

m Τοῦ νόμου,] Ita *MSS.* τῶν νόμων in *Editis.* mox alii distinguunt, παρόντων ἀκωλύτως, ἐπ.

n Καὶ φιλοπόνως] Illud καὶ è *MSS.*

o Ἀπίεσαν] Sic *MSS.* ἀπίεσαν in *Editis.*

p Καὶ τῇ ——— ἐπιπτοῦς.] Purificationes per aquam marinam apud Gentiles itidem usitatæ, unde Euripid. Iphig. Tau. v. 1039. πόντου τε πηγαῖς ἁγίσαι βωλόσομαι· Philo autem περὶ θυσιῶν p. 848. C. docet, lustrationes quidem à Gentilibus factas aqua marina aut fluviatili &c. θαλάττῃ μὲν πολλοὶ, οἱ δὲ ποταμοῖς &c. Hebræorum verò purificationes Lege Mosis factas cinere præparato cum ignis reliquiis & tincto in eodem hyssopi ramento. SPANH.

q Ἀν-

ρονλες [q] αὐτὰς, ὅτως ὅτι τλὼ τ νόμων ἑρμλωείαν ἐτελέσαντο. μεζαχαφέντ@ δ' ἡ τ νόμε, κ) τ κζ τλὼ ἑρμλωείαν ἔργε τέλ@ ἐν ἡμέραις [r] ἑβδομήκονζα ὲ δυσὶ λαβόντ@, συναγαγὼν ὁ Δημήτρι@ τὰς Ιεδαίας ἅπανζας εἰς τ τόπον ἔνθα ὲ μετεβλήθησαν οἱ νόμοι, παρόντων ὲ τ ἑρμλωέων, ἀνέγνω τότες. τὸ δ' πλῆθ@ ἀπεδέξαζο μὲν ὲ τὰς Δλοσεφήσεζας πρεσβυτέρας τ νόμον· [s] ἐπῆνεσαν δ' ὲ τ Δημήτριον τ ὑπνοίας, ὡς μεγάλων ἀγαθῶν αὐτοῖς ἀρετλὼ γεγλμμένον, [t] παρεκάλεσάν τε δεῖναι ὲ τοῖς ἡγεμένοις αὐτῶν ἀναγνῶναι τ νόμον. [v] ἠξίωσάν τε πάντες, ὅ, τε ἱερεὺς ὲ τ ἑρμλωέων οἱ πρεσβύτεροι, κ) τὰ πολιτύμαλ@ οἱ προεζηκότες, ἐπὶ καλῶς τὰ τ ἑρμλωείας [x] ἀπήρτισται, κ) Δλομεῖναι πᾶσ' ὡς ἔχει κ) μὴ μετακινεῖν αὐτά. ἀπάντων δ' [y] αὐτῶν ἐπαινεσάντων τλὼ γνώμλω, ἐκέλδσαν, εἴτις ἢ βέλτιόν τι προσγεγραμμένον ἐρᾷ τῷ νόμῳ, ἢ λεῖπον, πάλιν ἐπισκοπῆζαι τὰ ὲ ποιῆζαι φανερὸν διορθῶν, σωφρόνως τᾶτο πράττοντες, ἵνα τὸ κριθὲν ἅπαξ ἔχειν καλῶς [z] εἰς ἀεὶ Δλομένη.

ιγ'. Ἐχάρη μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, κ) ὅτι τότῳ τλὼ αὐτὸ προαίρεσιν εἰς τὸ χρήσιμον ὁρῶν [a] πεπλημμένλν. ἥδη δ' μάλιστα τῶν νόμων ἀναγνωσθέντων αὐτῷ, κ) τλὼ Δλάνοιαν κ) τλὼ σοφίαν ἐξεπλάγη τ νομοθέτ· κ) πρὸς τὸν Δημήτριον ἤρξατο ποιεῖσθαι λόγες, πῶς ἔτως θαυμαςῆς ἔσης τῆς νομοθεσίας, ἠδεὶς ὅτε τῶν ἱστορικῶν αὐτῆς ὅτε τ ποιητῶν ἐπεμνήσθη; ὁ δ' Δημήτρι@, μηδένα τολμῆσαι τ τῶν νόμων τότων ἀναγραφῆς [b] ἅψασθαι, Δλὰ τὸ θεῖον αὐτλὼ εἶναι ὲ σεμνλὼ, ἔφασκε, κ) ὅτι βλασφεῖν ἤδη τινὲς, τότοις [c] ἐπιχειρήσαντες, ὑπὸ τ Θεᾶ. δηλῶν [d] ὡς Θεόπομπός τε, βεληθεὶς ἱστορῆσαι [e] τι περὶ τότων, ἐπεχείρη τλὼ Δλάνοιαν, πλείοσιν ἢ τριάκονζα ἡμέραις, κ) πρὸ τᾶς ἀνέσεις ἐξιλάσκετο τ Θεὸν, ὑπ' εὐθὺ αὐτῷ ψευδῆ τλὼ προαφροσύνλν ὑπονοῶν· ἃ μὲν ἀλλὰ ὲ ὄναρ εἶδεν, ὅτι τᾶτ' αὐτῷ συμβαίη περιεργαζομένῳ τὰ θεῖα, [f] κ) πᾶσ' ἐκφέρειν [g] ὅτι κοινὰς ἀνθρώπες θελήσειε, κ) ἀποχόμεν@ κατίδη τλὼ Δλάνοιαν. ἐδήλε δ' ὲ περὶ [h] Θεοδέκτε δ' τῶν τραγωδιῶν ποιητᾶ ἀναφέρας, ὅτι βεληθεὶς ἔν τινι δράματι τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ βίβλῳ γεγραμμένων μυθῆναι, τὰς ὄψεις [i] γλαυκωθείη, κ) σωιδὼν τλὼ αἰτίαν ἀπαλλαγείη δ' πάθες, ἐξιλασάμεν@ τ Θεόν.

ιδ'. Παρεμλαβὼν δ' πᾶσι ὁ βασιλεὺς ἀφ' δ Δημητρίε, καθὼς προείρη), προσκυνήσας αὐτᾶς, ἐκέλδσε πολλὼ ποιεῖσθ τῶν βιβλίων τλὼ ἐπιμέλδαν, ἵνα Δλαμείνη ταῦτα καθαρῶς· [k] τὰς τε ἑρμλωεύσαντας παρεκάλεσε συνεχῶς πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς Ιεδαίας ἀφικνεῖσθαι. τᾶτο γὰρ αὐτοῖς ὲ πρὸς τιμλὼ τλὼ παρ' αὐτᾶ, κ) πρὸς τὰς ἐκ τῶν [l] δωρεῶν ὠφελείας λυσιτελήσειν. νυῦ μὲν γὰρ εἶναι δίκαιον αὐτὰς ἐκπέμπειν ἔλεγε, ἑκουσίως δ' πρὸς αὐτὸν ἐλθόντας τεύξεσθαι πάντων, ὧν ἤτε αὐτῶν ἐστι σοφία δικαία τυγχάνειν, κ) ἡ ἐκείνε μεγαλοφροσύνη ἀφθονεῖν ἱκανή. τότε μὲν οὖν ἐξέπεμψεν αὐτὰς, δᾶς ἑκάστῳ στολὰς ἀμείψας πρείς, κ) χρυσᾶ τάλαντα δύο, κ) κυλίκιον ταλάντου ἕνος conferebant. Deinde transcripta lege, & interpretationis opere duobus & septuaginta diebus absoluto, Demetrius, congregatis eum in locum, in quo versæ leges fuerant, Judæis omnibus, præsentibus etiam interpretibus, eas recitavit. Et multitudo seniores, legis interpretes, approbavit: & Demetrii etiam inventionem collaudarunt, qui eis magnorum bonorum inventor exstitisset; ab eoque petierunt, ut etiam rectoribus suis legem legendam daret; postularuntque omnes, tum sacerdos, tum interpretum seniores, & reipublicæ administratores, ut quandoquidem recte haberet interpretatio, maneret ut erat, neve mutaretur. Cumque omnes eorum sententiam laudassent, jusserunt, ut si quis in lege vel superfluum aliquid scriptum videret, vel curtum, id iterum inspiceret, planumque redderet & corrigeret; sapienter hoc ipsum facientes, ut quod semel rectum judicatum esset, id perpetuo maneret. *Interpretatio legis absoluta & approbata.*

13. Et quidem Rex gavisus est, videns suum hac in re institutum utiliter perfectum. maxime autem lætatus est recitatis ei legibus, & legislatoris mentem atque sapientiam stupuit: itaque cum Demetrio verba facere cœpit, qui fieret, ut cum tam admirabilis esset ea lex, nullus nec historicorum nec poëtarum ejus meminisset? Ad quod Demetrius respondit, propterea neminem ausum * eam attingere, quod divina esset & augusta: jamque nonnullos, quoniam tale aliquid attentassent, læsos fuisse divinitus. Eique demonstravit, ut Theopompus, cum horum aliquid scribere instituisset, mentem plus quam triginta dies perturbatam habuisset; itaque intermittente malo, Deum precibus placasset, inde sibi insaniam ortam esse suspicatus: quinetiam in somnio vidisset id sibi propterea evenisse, quòd divina tractasset, & in profanum vulgus proferre voluisset; atque adeo, ubi destiterat, mentem ei constitisse. Narravit etiam *ei* de Theodecta tragico poëta, qui (ut perhibetur) cum voluisset in quadam fabula mentionem facere eorum quæ in sacro libro scripta forent, in oculorum morbum, quod glaucoma vocant, incidisset; & intellecta causa convaluisset, propitiato Deo. *Theopompus Historicus.* *Theodectes Poëta Tragicus.*

14. Rex igitur, libris à Demetrio ut supra memoratum est acceptis, eos veneratus, jussit diligentem curam illis haberi, ut iidem in integro manerent: hortatusque est interpretes, ut ad se frequenter ex Judæa venirent. id enim eis utile futurum, tum propter honorem quo eos affecturus, tum propter dona quibus ornaturus esset. Nunc quidem æquum esse dicebat ut eos dimitteret: verum si deinceps ad se sua sponte venirent, assequuturos omnia quæ & ipsorum sapientiæ deberentur, & à liberalitate sua præstari possent. Igitur eos tum dimisit, cum quidem unicuique tres egregias vestes, & auri talenta duo dedisset, & * calicem unius *Regis in interpretes benignitas.* *Dona interpretibus data & Eleazaro missa.*

[q] Αὐτὰς,] Ἑαυτὰς *NC.*

[r] Ἑβδομήκοντα] *Septuaginta dies* juxta *Epiphanium*, numero rotundo.

[s] Ἐπῆνεσαν δ'] Ἐπήνεσιν *Hen.*

[t] Παρεκάλεσάν ——— αὐτά.] Παρεκάλεσαν δ' ἂν *Hen.* & *Lugd. Bat.* HUDS. Conf. supr. §. 1. SPANH.

[v] Ἠξίωσάν] Ἀξιώσαντες πάντες *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

[x] Ἀπήρτισται,] Ἀπήρτιτο *Hen.*

[y] Αὐτῶν ἐπαινεσάντων τλὼ γνώμην,] Αὐτῶν deëst *NC.*

[z] Εἰς ἀεὶ Δλαμείνη.] Εἶναι Δλαμείνη *NC.*

[a] Τετελεσμμένον,] Τετελεσμμένον, μάλιστα δ' τ γ. *Busb.* τετελεσμένλν, μάλιστα ὡς δ' τ γ. *Hen.* & *NC.*

* *Eam attingere,*] *Vel*, legum illarum descriptionem suscipere.

[b] Ἅψασθαι,] Ἁψαδ' ἐπιχειρήσατο *Busb.* qui mox omittit ἔφασκε.

[c] Ἐπιχειρήσαντες,] Ἐγχειρήσαντες *Hen.* & *Busb.*

[d] Ὡς Θεόπομπός τε,] Ὡς ὁ Θεόπομπ@ *NC.*

[e] Τι περὶ τότων,] Illud τι non agnoscit *Lugd. Bat.* & forsan non est ab Josepho, quum plerique etiam *MSS.* sicut & *L. B.* paullo post habeant κ) ταῦτ' non κ) τᾶτ'. HAV.

[f] Καὶ ταῦτ' ἐκφέρειν] Ita *MSS.* κ) τᾶτ' ἐκφέρειν in *Editis.*

[g] Ἐπὶ κοινὰς] L. B. εἰς κοινὰς.

[h] Θεοδέκτε] Θεοπότε *Hen.* Verum non dubito quin vera lectio sit Θεοδέκτε: atque apud *Syncellum* pro Θεοδέκτης τραγικὸς legendum Θεοδέκτης τραγικός. HUDS. Legit quoque Θεοπότε *L. B.* verum altera atque vera lectio ad marg. adscribitur. HAV. Theodectes Tragœdiarum Scriptor; cujus meminit Aristotel. de Poët. c. XVII. SPANH.

[i] Γλαυκωθείη,] Ita cum *Gall.* & *Cod. NC.* γλαυκωθεὶς in *ceteris.*

[k] Τὰς τε ἑρμλωεύσαντας] Hinc colligit *Is. Vossius* (de LXXII. *Interpr.* cap. VIII.) istos Interpretes, si non omnes, saltem complures postea quoque Ægyptum petiisse, & quidem sæpius: ac tum demum cæteros (præter *Pentateuchum*) S. Scripturæ libros Græce vertisse. Videsis *Vogelsangium* in *Exercitt. Theolog.* p. 211. & *H. Hodium* contra *Aristeam.*

[l] Δωρεῶν ὠφελείας λυσιτελήσειν.] Δώρων in *MSS.*

* *Calicem unius talenti,*] *Potius* poculorum thecam, *juxta Casaubonum*, *ad Athenæi* lib. XI. c. 3.

unius talenti, & tori veſtem ſtragulam. Et hæc quidem ipſis dono dedit. Pontifici autem Eleazaro per eos miſit decem lectos argenteis pedibus, unà cum eorum inſtrumento, & calicem talentorum triginta. Præterea veſtes decem, & purpuram, & elegantem coronam, & byſſinæ telæ ulnas centum: & inſuper phialas, & catinos, & pocula, & crateras duos, in templo reponendos. Hortatus eſt etiam eum per literas, ut ſi qui illorum hominum ad ſe venire vellent, permitteret: quandoquidem plurimi faceret cum illis, qui eruditione præcellerent, colloquia ſerere; ſibique gratiſſimum eſſet, opes ſuas iſtiuſmodi viris impendere. Atque ea quidem id genus ſunt, quæ † Ptolemæus Philadelphus in Judæorum gloriam & honorem præſtitit.

τα, καὶ τὴν [m] ἐν συμποσίοις θρωμνήν. καὶ ταῦτα μὲν ἐκείνοις ἔχειν ἐδωρήσατο. τῷ δ' ἀρχιερεῖ Ἐλεαζάρῳ δι' αὐτῶν ἔπεμψε κλίνας ἀργυροπόδας δέκα, καὶ τὴν ἀκόλουθον αὐτῶν σκευοθήκην, καὶ κυλίκιον παλαίστων [n] τριάκοντα. πέμπει τε καὶ [o] στολὰς δέκα, καὶ πορφύραν, καὶ στέφανον διαπρεπῆ, καὶ βυσσίνης ὀθόνης ἴσους ἑκατόν· ἔτι γε μὴν φιάλας, καὶ τρυβλία, καὶ ἀσκοδεῖα, καὶ κρατῆρας χρυσοῦς δύο. παρεκάλεσε δ' αὐτὸν καὶ διὰ τῶν ἐπιστολῶν, ὅπως [p] εἰ τῶν ἀνδρῶν τούτων [q] θελήσειέν τινες πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, ἐπιτρέψῃ· ὡς πολλῶν ποιεμένῳ τὴν μετὰ τῶν ἐν παιδείᾳ τυγχανόντων συνουσίαν, καὶ τὸ πολὺ τὴν εἰς τοὺς τοιούτους ἡδονὴν ἔχων καταπλεῦσαι. καὶ τὰ μὲν εἰς δόξαν καὶ τιμὴν [r] τῶν Ἰουδαίων τοιαῦτα τῷ Πτολεμαίῳ τῷ φιλαδέλφῳ συνέβη γενέσθαι.

III. CAP. III.

Ut Judæorum gentem honore affecerunt reges Aſiæ, & conditarum à ſe urbium civitate donaverunt.

Immunitates Judæis à Seleuco Nicatore conceſſæ.

CONſequuti ſunt & ab Aſiæ regibus honorem, quoniam ſub eis militaſſent. Etenim Seleucus Nicator, in iis urbibus quas condidit in Aſia & inferiore Syria, & in ipſo regni capite Antiochia eos civitate donavit, & eodem quo Macedones & Græcos ibidem collocatos numero habuit: quo jure etiamnum utuntur. Argumento eſt, quòd Judæis, nolentibus alieno oleo uti, certa pecuniæ ſumma pro olei pretio ſolvitur à gymnaſiorum præfectis. Quem morem cum Antiochenſis populus proximo bello abrogare conaretur, Mucianus (qui tum Syriæ prætor erat) tamen retinuit. Et poſtea orbis terrarum imperium tenente Veſpaſiano, & Tito ejus filio, orantes Alexandrini & Antiochenſes, ut Judæi privarentur jure civitatis, non impetrarunt. Unde illud perſpici & intelligi poteſt, quanta æquitate & magnanimitate erant Romani, præcipue vero Veſpaſianus & Titus. qui licet multos contra Judæos bellando labores ſuſtinuerant, & acerbe tulerant, quod deditionem facere noluerint, ſed pugnantes ad extremum manſerint, nulla tamen re jus ipſorum prædictum imminutum eſſe voluerunt: verum & iræ qua olim exarſerunt, & populi tam Alexandrini quam Antiocheni, utut magni eſſent, precibus reſtiterunt, adeo ut ne minimum quidem vel ſuæ in illos benevolentiæ, vel nefariorum quos oppugnarunt odio conceſſerint, ad minuendam erga Judæos benignitatem; dicentes, eos qui contra ſe arma tulerant & pugnam inierant jam ſatis ſuppliciorum dediſſe, eos vero qui nihil peccaverant haud æquum ſuis ſpoliari privilegiis.

Jus civitatis Antiochenſis Judæis conſervatum.

ΚΕΦ. γ'.

Πῶς ἐτίμησαν οἱ τῆς Ἀσίας βασιλεῖς τὸ Ἰουδαίων ἔθνος, καὶ πολίτας ἐποίησαν ἐν τοῖς ἀπ' αὐτῶν κλιθεῖσιν τόποις.

[s] ΕΤυχον δὲ καὶ τῶν βασιλέων τῆς Ἀσίας πρὸς, ἐπειδὴ συνεστράτευσαν αὐτοῖς. καὶ γὰρ Σέλευκος ὁ [t] Νικάτωρ, ἐν αἷς ἔκτισε πόλεσιν ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ [v] τῇ Κάτω Συρίᾳ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μητροπόλει Ἀντιοχείᾳ πολιτείας αὐτοὺς ἠξίωσε, καὶ τοῖς ἐνοικισθεῖσιν [x] ἰσοτίμους [y] ἀπέδειξε Μακεδόσι καὶ Ἕλλησιν, ὡς τὴν πολιτείαν ταύτην [z] ἔτι καὶ νῦν διαμένειν. [a] τεκμήριον δὲ τοὺς Ἰουδαίους, μὴ βουλομένους ἀλλοφύλῳ [b] ἐλαίῳ χρήσασθαι, λαμβάνειν ὡρισμένον τι [c] παρὰ τῶν γυμνασιαρχῶν εἰς ἔλαιον [d] τιμὴν δεδόσθαι. ὁ δὲ δῆμος τῶν Ἀντιοχέων ἐν τῷ νῦν πολέμῳ λύσαν ποιησάμενος, Μασσιανὸς ἡγεμὼν ὢν τότε τῆς Συρίας ἐτήρησε. καὶ μὴν τοῦτο κρατήσαντα Οὐεσπασιανὸν καὶ Τίτον καὶ ὑπ' αὐτοῦ τὴν οἰκουμένην δεηθέντες οἱ Ἀλεξανδρεῖς καὶ Ἀντιοχεῖς, ἵνα τὰ δίκαια τῆς πολιτείας μηκέτι μένῃ τοῖς Ἰουδαίοις, οὐκ ἐπέτυχον. [e] ἐξ ὧν τὶς ἂν καταγνοίη τὴν Ῥωμαίων ἐπιείκειαν καὶ μεγαλοφροσύνην, μᾶλλον δὲ τὴν Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου. ὅτι καί τοι πολλὰ πονήσαντες ἐν τῷ πρὸς Ἰουδαίους πολέμῳ, καὶ πικρῶς πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες ὅτι μὴ παρέδοσαν τὰ ὅπλα αὐτοῖς, μέχρι δ' ἐσχάτου πολεμοῦντες ὑπέμειναν, οὐδενὸς αὐτοὺς τῶν ὑπαρχόντων καὶ τὴν προφημένην πολιτείαν [f] ἀφείλοντο· ἀλλὰ καὶ τὸ πρότερον ὀργῆς καὶ τοῦ Ἀλεξανδρέων καὶ Ἀντιοχέων δήμων [g] μεγίστων προσκλήσεως σκεδάσαντες, ὥστε μηδὲν μηδ' ὑπὸ τοῦ πρὸς τούτους χαλεπῶς, μηδ' ὑπὸ τοῦ πρὸς τοὺς πολεμηθέντας μισοπονηρίας ἐνδῆναι, πρὸς τὸ λύσαι τι τῶν δικαίων τοῖς Ἰουδαίοις φιλανθρώπων, ἀλλὰ τοὺς ἀντιταξαμένους αὐτοῖς ὅπλα καὶ χωρήσαντας εἰς μάχης δεδωκέναι τιμωρίαν φήσαντες, [h] τοὺς δ' οὐδὲν ἐξαμαρτόντας οὐ [i] δίκαιον ἀποστερεῖν τῶν ὑπαρχόντων.

β'. ο-

m Τὴν συμποσίου θρωμνήν.] Totumque convivatorium *Ruſin.* SPANH.

n Τριάκοντα.] Ita edidit *Hudſ.* atque etiam expreſſe legitur in *L. B.* ſed *Gen.* λ'. HAV.

o Στολὰς δέκα, καὶ πορφύραν,] Ita *MSS. Epiph.* & *Ariſteas.* καὶ στολὰς δέκα πορφυρᾶς in *Editis.*

p Εἰ τῶν ἀνδρῶν τούτων] Εἴποτε *NC.*

q Θελήσειέν τινες] Θελήσειαν τινες *Hen. Gall.* & *Busb.* θελήσειέν τινες in *reliquis.*

r Τῶν Ἰουδαίων] *L. B.* Ἰουδαίοις.

† *Ptolemæus Philadelphus in Judæorum gloriam & honorem præſtitit.*] De *Ptolemæi Philadelphi* magnificentia vide *Caſaub.* ad *Athenæi* lib. v. c. 9.

s Ετυχον δὲ] In *Cod. NC.* (cui titulus Πτολεμαϊκὸν) Μετὰ δὲ τὸν Φιλάδελφον τὴν βασιλείαν κατέσχε Πτολεμαῖος ὁ καλούμενος Εὐεργέτης, ἐπὶ ὅλοις ἔτεσιν κϛ'. τὴν δὲ τιμὴν τῆς ἀρχιερωσύνης μὴ Ἐλεάζαρος ὁ θεῖος αὐτῆς Μανασσὴς παρέλαβεν, μὴ δὲ τὸ ἀπὸ θείου Μανασσὴν γέγονεν ἀρχιερεὺς Ὀνίας Σίμωνος ὁ υἱὸς δὲ Δικαίου. Σίμων δ' ἦν ἀδελφὸς Ἐλεαζάρου. ἀπέβαινε δὲ καὶ Ὀνίας τὴν ἀρχιερωσύνην Σίμωνι τῷ παιδὶ καταλιπών. ἔτυχε δὲ καὶ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος καὶ δῶρα τοῦ &c.

t Νικάτωρ,] Ita *NC.* & *Busb.* cum *antiquis nummis.* Νικάτωρ in *reliquis.*

v Τῇ Κάτω Συρίᾳ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μητροπόλει Ἀντιοχείᾳ] Antiochia Metropolis τῆς κάτω Συρίας f. τῆς κοίλης Συρ. conf. infr. lib. 13. c. 7. §. 2. SPANH.

x Ἰσοτίμους ἀπέδειξε Μακεδόσι καὶ Ἕλλησιν, ὡς τὴν πολιτείαν ταύτην ἔτι καὶ νῦν διαμένειν.] Conf. ſupr. c. 1. §. 1. SPANH.

y Ἀπέδειξε Μακεδόσι] Ἀπέφηνε *Busb. Hen.* & C.

z Ἔτι καὶ νῦν διαμένειν.] Ἕως καὶ νῦν C.

a Ἐλαίῳ χρήσασθαι,] Τεκμήριον δὲ τούτου τὸ τὰς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* τεκμήριον δὲ τὸ τὰς C.

b Ἐλαίῳ χρήσασθαι,] Moris fuit Græcorum oleum præbere, in gymnaſiorum dedicatione: eorumque exemplum ſequutus eſt Nero, referente *Tacito* in *Annalium* lib. XIV. *Gymnaſium eo anno dedicatum à Nerone, præbitumque oleum equiti, ſenatui, Græca facilitate.* Idemque de eo teſtatur *Sueton.* in *Nerone*, c. 12.

c Παρὰ τῶν γυμνασιαρχῶν εἰς ἔλαιον τιμὴν ἀργύριον.] Nefas enim Judæis uti Oleo non præparato à tribulibus, qua de re *alibi.* lib. 2. c. 21. §. 2. & Vita Joſephi §. 13. SPANH.

d Τιμὴν ἀργύριον.] Τίμιον *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

e Ἐξ ὧν] Ἐξ ἃ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

f Ἀφείλοντο·] Ita cum C. & *NC.* ἀφείλαντο in *Editis Aliiſque.*

g Μεγίστων προσκλήσεως] Μεγίστων ὄντων *NC.*

h Τοὺς δ' οὐδὲν ἐξαμαρτόντας] Τοὺς οὐδὲν vel τοὺς οὐδὲν in *MSS.*

i Οὐ δίκαιον ἀποστερεῖν] Οὐκ εἶναι δίκαιον *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) οὐκ ἴσι δίκαιον *NC.*

k Σι-

β'. Ομοιον δέ τι τούτων καὶ Μάρκον Αγρίππαν φρονήσαντα περὶ τῶν Ιουδαίων οἴδαμεν. τῶν γὰρ Ιώνων κινηθέντων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ δεομένων τοῦ Αγρίππα, ἵνα τὴν πολιτείας ἣν αὐτοῖς ἔδωκεν Αντίοχος [k] ὁ Σελεύκου ἔγγονος, [l] ὃν καὶ τοῖς Ελλησι Θεὸς λεγόμενος, μόνοι [m] μετάσχωσιν, ἀξιούντων δ' εἰ συγγενεῖς εἰσιν αὐτοῖς Ιουδαῖοι, σέβεσθαι τοὺς [n] ἰδίους αὐτῶν θεοὺς, καὶ δίκης περὶ τούτων συστάσης, ἐνίκησαν οἱ Ιουδαῖοι τοῖς [o] αὐτῶν ἔθεσι χρῆσθαι, συνηγορήσαντος αὐτοῖς Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ. ὁ γὰρ Αγρίππας ἀπεφήνατο, μηδὲν αὐτῷ καινίζειν ἐξεῖναι. τὰ δ' ἀκριβέστερον εἴ τις βούλεται καταμαθεῖν, ἀναγνώτω τοῦ Νικολάου ἱστοριῶν τὴν [p] ἑκατοστὴν καὶ εἰκοστὴν τρίτην καὶ τετάρτην. περὶ μὲν οὖν τοῦ τότε Αγρίππου πεπλανῆσθαι, οὐκ ἔστιν ἴσως θαυμάζειν, ὁ γὰρ ἐπολέμει τότε Ρωμαίοις τὸ ἡμέτερον ἔθνος. Ουεσπασιανοῦ δ' ἄν τις καὶ Τίτου τὴν μεγαλοφροσύνην εἰκότως ἐκπλαγείη, μὴ [q] πολέμους καὶ τηλικούτους ἀγῶνας, οὓς ἔσχον πρὸς ἡμᾶς, μετριοπαθησάντων. [r] ἐπαναίξω δὴ τὸν λόγον ὅθεν γοῦν ἐπὶ τοῦτ' ἐξέβαλον.

γ'. Τοὺς γὰρ Ιουδαίους, ἐπ' [s] Αντιόχου τοῦ Μεγάλου βασιλεύοντος τῆς Ασίας, ἔτυχεν αὐτούς τε πολλὰ παλαιπωρῆσαι τῆς γῆς αὐτῶν κακουμένης, καὶ τοὺς τοῦ Κοίλου Συρίαν νεμομένους. πολεμοῦντος γὰρ αὐτοῦ πρὸς τὸν [t] Εὐπάτορα Πτολεμαῖον, καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Πτολεμαῖον, τὸν [v] κληθέντα Επιφανῆ, κακοπαθεῖν συνέβαινεν αὐτοῖς καὶ νικῶντι καὶ ἡττωμένῳ ταὐτὰ πάσχειν. ὡς ὅταν ἀπέλαφον χειμαζομένης νεὼς, καὶ πανταχόθεν ἐκατέρωθεν ὕδατος κλυδωνίου, μεταξὺ τῆς θυσαγίας τοῦ Αντιόχου καὶ τοῦ ἑτέρου αὐτοῦ προπομπὸς τῶν πραγμάτων κείμενοι. [x] νικήσαντος μέντοι τοῦ Πτολεμαίου ὁ Αντίοχος, τὴν Ιουδαίαν [y] παρεσάγεται. τελευτήσαντος δὲ τοῦ Φιλοπάτορος, [z] ὁ παῖς αὐτοῦ μεγάλου ἐξέπεμψε δύναμιν, καὶ [a] στρατηγὸν [b] Σκόπαν, [c] ὃς τοὺς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ· ὃς πολλάς τε αὐτῶν πόλεις ἔλαβε, καὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος. πολεμούμενον [d] γὰρ αὐτῷ προσέπεσε. μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸν Σκόπαν Αντίοχος νικᾷ, συμβαλὼν αὐτῷ [e] πρὸς [f] ταῖς πηγαῖς τοῦ Ιορδάνου, καὶ πολλοὺς αὐτοῦ τοὺς στρατιώτας διέφθειρεν. [g] ὕστερον δὲ Αντίοχος κρατουμένας τὰς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεις, ἃς ὁ Σκόπας κατεῖχεν, καὶ τὴν Σαμάρειαν, ἐκουσίως αὐτῷ προσέθεντο Ιουδαῖοι, καὶ τῇ πόλει δεξάμενοι, [h] πάσῃ αὐτοῦ τῇ στρατιᾷ τοὺς τοῖς ἐλέφασιν [i] ἀφθονίαν παρέσχον, καὶ τοὺς ὑπὸ Σκόπα καταλειφθέντας ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ιεροσολύμων φρουροὺς πολιορκοῦντι προθύμως συνεμάχησαν. ὁ οὖν Αντίοχος, δίκαιον ἡγησάμενος τὴν τῶν Ιουδαίων πρὸς αὐτὸν εὐδοξίαν καὶ φιλοτιμίαν ἀμείψασθαι, γράφει τοῖς τε στρατηγοῖς αὐτοῦ καὶ τοῖς φίλοις, [k] μαρτυρῶν τοῖς Ιουδαίοις [l] ὑπὲρ ὧν εὖ πρὸς αὐτῶν πάσχοι, καὶ τὰς δωρεὰς, ἃς ὑπὲρ τούτων διέγνω δώσειν

2. Marcum quoque Agrippam similiter affectum erga Judæos novimus. Nam cum Iones, commoti adversus Judæos, Agrippam orassent, ut civitate, quam eis dederat Antiochus Seleuci nepos, is qui apud Græcos Deus appellatur, soli fruerentur, postularentque, ut si Judæi eorum essent cognati, eosdem cum ipsis deos colerent, atque ea de re judicium esset constitutum, obtinuerunt Judæi, ut sibi solitis moribus uti liceret; usi patrocinio Nicolai Damasceni. Agrippa enim pronunciavit, nihil sibi innovare fas esse. Quæ exactius si quis nosse cuperet, ipsum Nicolaum Damascenum legat Historiarum libro centesimo vicesimo tertio & quarto. Verum Agrippæ sententiam nihil est quod miremur; ea enim tempestate gens nostra bellum non gerebat adversus Romanos. Vespasiani autem & Titi magnanimitatem merito quis obstupescat, qui, post tot bella & certamina nobiscum, non minore in nos erant facilitate. Sed eo jam, unde huc digressa est, revertatur oratio.

Marcus Agrippa benignus Judæis.

Nicolaus Damascenus.

Vespasiani & Titi in Judæos merita.

3. Regnante in Asia Antiocho Magno, accidit ut tum Judæi terra eorum vastata, tum qui Cœlen-Syriam incolebant, multa adversa paterentur. Eo enim belligerante adversus Ptolemæum Eupatorem, & ejus filium cognomine Epiphanem, contigit illis, ut si is superior fuerit, affligerentur, si inferior, plane eadem paterentur: adeo ut haud dissimiles essent navi in tempestate, fluctibus utrinque vexatæ, ut qui in medio jacerent, dum & Antiocho res prospere cederent & in contrarias partes mutarentur. Attamen victo Ptolemæo, Antiochus Judæam occupavit. Deinde mortuo Philopatore, ejus filius magnam manum, & ducem Scopam, misit contra Cœles-Syriæ incolas: qui multas eorum urbes, necnon gentem nostram cepit. oppugnata enim, in ejus partes concessit. Non multo post, Scopam prælio vicit Antiochus, ad fontes Jordanis, magnamque ejus copiarum partem delevit. Postea vero cum Antiochus eas Cœles-Syriæ urbes, quas Scopas obtinuerat, Samariamque subegisset, Judæi ultro deditionem fecerunt, eumque urbe admiserunt, & ejus omni exercitui & elephantis omnia abunde suppeditarunt, & relictos à Scopa in arce Hierosolymitana præsidiarios oppugnantem strenue adjuverunt. Itaque Antiochus æquum esse judicans, ut Judæorum erga se studium & liberalitatem remuneraretur, literas scripsit ad suos duces & amicos, testimonium perhibens Judæis, quam præclare de ipso meriti fuerint, simulque significans quæ munera illis vicissim dare decreverat. Atque earum exemplar subjiciam,

Antiochus Magnus vexat Judæos.

Scopas, in Cœles-Syriæ incolas missus; victus ab Antiocho.

Antiocho M. se dedunt Judæi.

---

k Σελεύκου ἔγγονος,] Σελεύκου Βusb. Σελεύκου υἱὸς Hen.

l Ὃν καὶ τοῖς Ελλησι Θεὸς λεγόμενον,] Antiochus Seleuci Nepos, Græcis Θεὸς dictus, nempe à Milesiis. Appian. Syriac. p. 210. SPANH.

m Μετέχωσιν,] Ita cum *Cod. Busb.* μετέλθωσιν in *reliquis.* in *Epiphanii* versione, *soli possiderent.*

n Ἰδίους] Abest a *L. B.*

o Αὐτῶν ἔθεσι χρῆσθαι,] Eo modo in *NC.* & *Lugd. Bat.* ex quo præterea illud οἷ additur. αὐτοῖς in *ceteris.* in *Epiphanii* versione, *ut suis uterentur moribus.*

p Ἑκατοστὴν καὶ εἰκοστὴν τρίτην καὶ τετάρτην.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* (*L. B.* καὶ εἰκοστὴν καὶ τρίτην) τὴν ρκγ'. καὶ δ'. *Bas.* τὴν ἑκατοστὴν εἰκοστὴν τρίτην καὶ τετ. *Gen.*

q Πολέμους καὶ τηλικούτους ἀγῶνας,] Ita *MSS.* & *Epiphan.* πόλεμον in *Editis.*

r Επαναίξω δή] Επαναίξω δὲ τὸν λόγον ὅθεν ἐπὶ ταῦτ' ἐξέβην *Hen.* & *Lugd. Bat.*

s Αντιόχου ——— Επιφανῆ,] De Antiocho Magno, ut & ejus bellis cum Ptolemæo Philopatore & Ptolem. Epiphane, vid. Polyb. lib. v. c. LXXXV. SPANH.

t Εὐπάτορα Πτολεμαῖον,] Alibi constanter *Philopatorem* eum vocat.

v Κληθέντα Επιφανῆ,] Επικληθέντα in *MSS.* Plenius in *Cod. NC.* ad hunc modum. πολεμοῦντος γὰρ αὐτῷ πρὸς Φιλοπάτορα Πτολεμαῖον (ὅστις γὰρ μὴ τὸν Εὐεργέτην τὸν Αἰγύπτου ἐβασίλευσεν) πολεμοῦντος δὴ καὶ πρὸς τὸν τούτου υἱὸν Πτολεμαῖον, ἐπικληθέντα δὴ Επιφανῆ, κακ. &c.

x Νικήσας μέντοι] Ὅτε μέντοιγε διεπεράχθη εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν Πτολεμαῖος ὁ τῷ δευτέρῳ τοῦ Πτολεμαϊκῶν ἐπὶ ἔτει ἔτη), νικήσας &c. *NC.*

y Παρεσάγεται.] Παρεπηγάγετο *NC.*

z Ο παῖς αὐτοῦ μεγάλου ἐξέπεμψε δύναμιν,] Ο παῖς Πτολεμαῖος ὁ Επιφανὴς μεγάλου *NC.* Melius (inquit *Jac. Cappellus* in *Hist. S. & Exot.* ad A. M. 3797.) *Eusebius* hæc tribuit *Ptolemæo Philopatori* viventi, quam *Epiphani* infanti. Contra *Usserius* (in *Ann. V. Test.*) ad A. M. 3800.

a Στρατηγὸν Σκόπαν, ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ·] Vid. Polyb. Exc. Vales. p. 76. SPANH.

b Σκόπαν,] Vide *Excerpta Valesiana*, p. 77. & *Hieronymum* in *Danielis* cap. XI.

c Ἐπὶ τοὺς] Absunt à *L. B.* Scribæ incuria.

d Αὐτῷ προσέπεσε.] Παρ' αὐτῷ *Hen. NC.* & *Vet. Interpr.*

e Πρὸς ταῖς πηγαῖς] Περὶ τὸ Πάνιον in *Excerptis Vales.*

f Ταῖς ——— πόλεις,] Vid sup. lib. 8. c. 8. §. 4. & infr. lib. 13. c. 9. §. 2. SPANH.

g Ὕστερον ——— πόλεις,] Polyb. Excerpt. p. 77. & 79. ἐν Κοίλῃ Συρίᾳ περὶ τὸ Πάνιον· SPANH.

h Πάσῃ αὐτοῦ τῇ στρατιᾷ] Πᾶσαν *NC.*

i Αφθονίαν] Φιλίαν *NC.*

k Μαρτυρῶν τοῖς Ιουδαίοις] Ita *Hen. C. NC.* & *Epiphan.* μαρτυρῶν τε τοῖς in *ceteris.*

l Ὑπὲρ ὧν εὖ πρὸς αὐτῶν πάθοι,] Iterum ex *iisdem MSS.* ὑπὲρ ὧν εὖπαθοι πρὸς αὐτῶν in *Editis Aliisque.*

jiciam, cum prius narraverim quæ ad fidem verbis noſtris faciendam ſcripſit Polybius Megalopolitanus. Nam in hiſtoriarum ejus libro decimo ſexto ita dicit. "Scopas autem copiarum Ptole-
Polybius Megalopolitanus. "mæi dux, ad regiones ſuperiores verſo impetu, "per hyemem Judæorum gentem ſubegit." Eodem etiam in libro refert; "quomodo, Scopa "ab Antiocho ſuperato, Antiochus Batanæam "& Samariam & Abila & Gadara recepit: atque "paulo poſt Judæi ſeſe ei tradiderunt, quotquot "circa fanum Heroſolyma nuncupatum incole-"bant: de quo cum multa dicenda habeamus, de-"que præſentia Dei in fano, quæ narranda ſu-"perſunt in aliud tempus differemus." Et hæc quidem Polybius in hiſtoria ſua. Nos vero orationem vocabimus ad narrationem inſtitutam, poſtquam ante oculos poſuerimus Antiochi epiſtolas.

REX ANTIOCHUS PTOLEMÆO SALUTEM.

Antiochi Magni litera in Judæorum gratiam. "Cum Judæi, ſimulac in eorum fines ingreſſi "ſumus, ſtudium erga nos ſuum declaraverint, "& in urbem ſuam venientes ſplendide accepe-"rint, cumque ſenatu obviam prodierint, & mi-"litibus elephantiſque omnia abunde præbuerint, "noſque in expugnando Ægyptiorum in arce "præſidio adjuverint: viſum eſt nobis eos pro his "remunerari, & eorum urbem, caſibus, qui ſo-"lent hominibus accidere, adverſis labefactatam, "recreare, atque frequentare, revocatis in eam iis "qui ſunt diſperſi. Ac primum eis decrevimus, "religionis cauſa * præbenda conficere ad ſacri-"ficia, de pecudibus quæ ſacrificari ſolent, & "vino, & oleo, & thure, ad pretium argenteo-"rum vicies mille, † & ſimilæ artabas ſacras ſe-"cundum regionis iſtius morem ſex, & tritici "medimnos mille quadringentos ſeptuaginta, & "ſalis medimnos CCCLXXV. Atque hæc eis ſolvi "volo, quemadmodum imperavi: templique o-"pus expediri, & porticus, & ſi quid aliud ædi-"ficandum eſt. Materia autem apportetur ex i-"pſa Judæa, aliiſque regionibus, & Libano, nec "ullum *ejus nomine* vectigal *à quopiam* exigatur. "Idem dico de aliis, quibus ad ſpecioſiorem tem-"pli apparatum opus erit. Vivant autem omnes "ejus nationis homines ex legibus patriis: immu-"niſque ſit ſenatus, & ſacerdotes, & ſcribæ tem-"pli, & ſacri cantores, & ab eo quod pro capi-"te pendunt, & ab auro coronario, aliiſque tri-

αὐτοῖς, ἐμφανίζων. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ [m] τοῖς στρατηγοῖς τοῖ αὐτῶν χαφείσας, παρελθὼν ὡς μαρτυρεῖ τούτοις ἡμῶν τοῖς λόγοις [n] Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης. ἐν γὰ τῇ [o] ἰκκαιδεκάτῃ τ ἱστοριῶν αὐτοῦ, φησὶν οὕτως. "ὁ δ Πτολεμαίου στρατηγὸς Σκόπας, ὁρμήσας εἰς "τοὺς ἄνω τόπους, κατεστρέψατο ἐν τῷ χειμῶνι τὸ τ Ιου-"δαίων ἔθνος." λέγει δ ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ, "ὡς τοῦ "Σκόπα νικηθέντος ὑπὸ Αντιόχου, τὴν μὲν [p] Βαταναίαν "καὶ Σαμάρειαν καὶ [q] Αβιλα δ Γάδαρα παρέλαβεν Αντιο-"χος· μετ' ὀλίγον δ παρεχώρησαν αὐτῷ δ τ Ιουδαίων οἱ "τοῦ τὸ [r] ἱερὸν [s] τὸ καλούμενον Ιεροσόλυμα κατοι-"κοῦντες. ὑπὲρ οὗ δ [t] πολλὰ [v] λέγειν ἔχοντες, καὶ μάλιστα "[x] διὰ τὴν τοῦ τὸ ἱερὸν ἐπιφάνειαν, εἰς [y] ἕτερον καιρὸν "[z] ὑπερθησόμεθα τὴν διήγησιν." καὶ Πολύβιος μὲν ταῦτα [a] ἱστόρηκεν. ἡμεῖς δ' ἐπανάξομεν τ λόγον ἐπὶ τὴν διήγησιν, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ [b] τοῦ βασιλέως Αντιόχου.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΩι ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Τῶν Ιουδαίων δ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ εὐθυτικὰ μὲν, ἡνίκα τ χώρας ἐπέβη-"μεν αὐτῶν, ἐπιδεξαμένων τὸ πρὸς ἡμᾶς φιλότιμον, καὶ "ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ δ εἰς τὴν πόλιν [c] αὐτῶν λαμπρῶς ἐκδε-"ξαμένων, καὶ μετὰ μὲν τ γερουσίας ἀπαντησάντων, ἀφθόνου τε τ "χορηγίαν τοῖς στρατιώταις δ τοῖς ἐλέφασι παρεσχημένων, "συνεξελόντων τε δ τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ φρουροὺς τ Αἰγυπτίων· "ἠξιώσαμεν [d] καὶ ἡμεῖς τούτων αὐτοὺς ἀμείψασθαι, καὶ τὴν πό-"λιν αὐτῶν ἀναλαβεῖν κατεφθαρμένην [e] ὑπὸ τ τοῦ τὰ "ἀνθρώπους συμπίπτοντα, καὶ συνοικίσαι τ διεσπαρμένοις εἰς "αὐτὴν πάλιν συνελθόντων, πρῶτον δ' αὐτοῖς σκέψασθαι "διὰ τὴν δύσοδον ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ τὴν εἰς τὰς θυσίας παράταξιν, "καὶ τῶν τε θυσίμων, καὶ οἴνου, καὶ ἐλαίου, [f] καὶ λιβάνου, τιμὴν "δραχμῶν [g] μυριάδων δύο, καὶ [h] σεμιδάλεως δραβᾶς ἱερὰς "[ἕξ] καὶ τ ἐπιχώριον νόμον, πυρῶν μεδίμνους χιλίους τε-"τρακοσίους ἑβδομήκοντα καὶ ἅλων μεδίμνους τριακοσίους ὀγδο-"μήκοντα πέντε. τελεῖσθαι δ' αὐτοῖς τοῦτα βούλομαι, κα-"θὼς ἐπέσταλκα· καὶ τὸ ναὸν τὸ ἱερὸν ἀποκαθῆναι ἔργον, "τάς τε στοὰς, καὶ εἴτι ἕτερον οἰκοδομῆσαι δέοι. ἡ δὲ τ ξύλων "ὕλη κατακομιζέσθω [i] ἐξ αὐτῆς τ Ιουδαίας, καὶ ἐκ τ ἄλ-"λων ἐθνῶν, καὶ ἐκ τοῦ Λιβάνου, μηδενὸς [k] πεφορολογημένου τέ-"λους. [l] ὁμοίως δ καὶ τοῖς ἄλλοις, ἐν οἷς ἂν ἐπιφανείσῃ "γίνεσθαι τὴν τ ἱερῶν ἐπισκευὴν δέοι. πολιτευέσθωσαν δὲ "πάντες οἱ ἐκ τ ἔθνους καὶ τὰς [m] πατρίους νόμους· ἀτελεύ-"τητοι δὲ ἡ γερουσία, καὶ [n] οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ γραμματεῖς τοῦ ἱεροῦ, "καὶ οἱ ἱεροψάλται, ὧν [o] καὶ τ κεφαλῆς τελοῦσι, καὶ τοῦ

"ρ στε-

m Τοῖς στρατηγοῖς] Τὰς τοὺς στρ. *Hen.* & C.

n Πολύβιος —— ἱστόρηκεν.] Deſunt hæc hodie in Polybio, & in Excerptis, quæ de Judæis extant. SPANH.

o Ἐκκαιδεκάτῃ τ ἱστοριῶν αὐτοῦ] Τῇ ἑκκαιδεκάτῃ *NC.* & *Epiphan. in Gen.* verum *Lugd. Bat.* habet prout eſt editum.

p Βαταναίαν καὶ] In *Epiphanii* libris *Bithyniam*, aut *Bathaniam*, aut *Bethinſam*.

q Αβιλα] Αβολα *Gall.* & C. Αβιμα juxta quoſdam *Epiphanii* codices. HUDS. Αβίλα ad Jordanem ſupr. lib. IV. c. 7. §. ult. ὅπου νῦν ἐστὶν Αβιλὰ· & lib. V. c. 1. §. 1. ἀπὸ τ Αβίλης ἐπὶ τ Ιορδάνην· Alia forte eſt Αβιλα plur. neutr. hoc loco. SPANH.

r Ιερὸν τὸ συναγορεδόμενον] Brevius in *Cod. Hen.* & juxta *Epiphanii* libros, ἱερὸν, τ ὃ ἡμεῖς ἀπὸ τὸ ἱερὸν ἐπιφανείας εἰς τὸ ἕτερον &c.

s Τὸ συναγορεδόμενον] Illud τὸ ex *L. B.* additum. HAV.

t Πλεῖον] *L. B.* πλείω.

v Λέγειν ἔχοντες,] Ita cum *Cod.* C. (& *L. B.*) ἔχειν λέγοντες in *cæteris*.

x Διὰ τὴν ἀπὸ τὸ ἱερὸν ἐπιφάνειαν,] *Lugd. Bat.* ἀπὸ τ ἡμῶν ἀπὸ τὸ ἱερὸν ἐπιφανείας.

y Ετερον] *Lugd. Bat.* ὕστερον.

z Υπερθησόμεθα τὴν διήγησιν.] Υπερθησόμενοι *Gall.* C. (*L. B.*) & *NC.*

a Ιστόρηκεν.] Ιστόρησεν *Hen.* & C.

b Τοῦ βασιλέως Αντιόχου.] Τοῦ δ βασιλέως Αντιόχου μεγάλου *NC.*

c Αὐτῶν] Αὐτὸν deëſt *N.* & *C.*

d Καὶ ἡμεῖς] Καὶ αὐτοὶ *Hen.* & *NC.*

e Ὑπὸ τ ἀπὸ τὰς ἀνθρώπους συμπιπτόντων,] Ὑπὸ τ ἀπὸ τῶν πολίμων *Hen.* (*L. B.*) & *C.* non agnoſcuntur ab *Epiphanio*.

* *Prebenda conficere ad ſacrificia,*] *Al.* penſionem annuam (*vel* ſtipendium) dare.

f Καὶ λιβάνου,] Καὶ λιβάνου, ἀργυρίου τιμὴν μυριάδων δύο *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* verſione, *libaminis pretium, argenti viginti millia.* unde (prout §. 1. præc. poſt εἰς ἐλαίου τιμὴν) forſan legendum λιβάνου τιμὴν ἀργυρίου μυριάδας β'. prout conjecerat *Cl. Lowthius.*

g Μυριάδων,] *L. B.* μυριάδας.

† *Et ſimilæ artabas ſacras ſecundum regionis iſtius morem ſex,*] Similæ artabas ſacras (ἀσταρῶνας vocabant Εολωιται) quantum lex poſtulat, tritici &c. *Jac. Cappellus* in *Hiſt. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 3806.

h Σεμιδάλεως ἀρτάβας ἱερὰς] Ita cum *Gratio*, qui ἱερὰς ς'. ſcriptum fuiſſe conjicit. καὶ σεμιδάλεως ἀρτάβας ἱερὰς ξ' τ. ἱπ. νόμον, πυρῶν μεδίμνους χιλίους τετρακοσίους ἑβδομήκοντα πέντε. τελεῖσθαι δ' αὐτοῖς *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* verſione, & *ad ſimilam ſecundum provincialem legem tritici modios mille quadringentos ſeptuaginta quinque & ſalis modios trecentos ſeptuaginta quinque. Præterea autem* &c. ac ſi legiſſet, εἰς σεμιδάλιν (omiſſis ἀρτάβας ἱερὰς) καὶ τ. ἱ. ν. πυρῶν μεδίμνους ᾱσους'. καὶ ἁλῶν μεδίμνους τοι'. Locum mutilum corruptumque eſſe ſuſpicatur *S. Petitus*, atque ad hunc modum refingendum, καὶ σεμιδάλεως ωμ'. ἀρτάβας ἱερὰς π. τ. ἱ. νόμον, καὶ πυρῶν μεδ. & ſic deinceps prout edidimus. HUDS. Plane prout edidit *Hudſ.* exhibet *Lugd. Bat.* niſi quod non agnoſcat ἓξ ante καὶ neque καὶ ante ἑβδομήκοντα. HAV.

i Ἐξ αὐτῆς τ Ιουδαίας,] Ἐξ αὐτῆς τε τ *NC.* HUDS. ut & *Lugd. Bat.* non male. HAV.

k Πεφορολογημένου τέλους.] *L. B.* ἀπεφορτισμένου τέλους. ὁμοίως καὶ τοῖς ἄλλοις.

l Ομοίως καὶ τοῖς ἄλλοις,] Ομοίως δ καὶ τοῖς *Hen.* C. & *NC.*

m Πατρίους] *L. B.* πατρῴους.

n Οἱ ἱερεῖς,] Illud οἱ ter reſtituimus ex *iiſdem MSS.*

o Τοῦ ἱεροῦ,] Τοῦ λαοῦ *NC.*

p Στε-

"ᵖ στεφανίτης φόρος, καὶ τοῦ σοῦ τῶν ἄλλων. ἵνα δὲ ἥδιον ἡ πό-
"λις κατοικισθῇ, δίδωμι τοῖς τε νῦν κατοικοῦσι, καὶ κατε-
"λθοῦσιν ἕως ᵠ τῆς ὑπερβερεταίου μηνὸς, ʳ ἀτελείαν εἶναι
"μέχρι τριῶν ἐτῶν. ἀπολύομεν δὲ καὶ εἰς τὸ λοιπὸν αὐτοὺς
"ἀπὸ τρίτης μέρους τῶν φόρων, ὥστε αὐτῶν ἐπανορθωθῆναι τὴν
"βλάβην· καὶ ὅσοι ἐκ τῆς πόλεως ἁρπαγέντες δουλεύουσιν, αὐ-
"τοὺς τε τούτους καὶ τοὺς ἐκ αὐτῶν γενομένους ἐλευθέρους
"ἀφίεμεν, καὶ τὰς οὐσίας αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι κελεύομεν.

δ'. Ἡ μὲν οὖν ἐπιστολὴ τοῦτο περιεῖχε. συνιόντων δὲ εἰς τὸ ἱερὸν, πρόγραμμα καὶ πᾶσαν τὴν βασιλείαν ἐξέθηκε, περιέχον τάδε. "Μηδενὶ ᵉ ἐξὸν εἶναι ἀλλοφύλῳ εἰς τὸ περί-
"βολον εἰσιέναι τοῦ ἱεροῦ ᶠ τὸ ἀπηγορευμένον τοῖς Ἰουδαίοις, εἰ
"μὴ οἷς ἂν ἁγνισθεῖσιν ἐστιν ἔθιμον καὶ τὸ πάτριον νόμον.
"μηδὲ εἰς τὴν πόλιν εἰσφερέσθω ἵππεια κρέα, μήτε ἡμιό-
"νεια, ᵡ μήτε ἀγρίων ὄνων δὲ ἡμέρων, παρδάλεών τε δὲ
"ἀλωπέκων δὲ λαγωῶν, καὶ καθόλου πάντων τὸ ἀπηγορευ-
"μένων ζώων τοῖς Ἰουδαίοις. μηδὲ τὰς δορὰς εἰσφέρειν ἐξεῖ-
"ναι, ἀλλὰ μηδὲ τρέφειν τι ʸ τούτων ἐν τῇ πόλει. μόνοις
"δὲ τοῖς εὐγενικοῖς θύμασιν, ἀφ' ὧν καὶ τῷ Θεῷ δεῖ
"καλλιερεῖν, ᶻ ἐπιτετράφθαι χρῆσθαι. ᵃ ὁ δὲ τούτων τι
"ποιήσας, ᵇ ἀποτινυέτω τοῖς ἱερεῦσιν ᶜ ἀργυρίου δρα-
"χμὰς τρισχιλίας." ἔγραψε δὲ μαρτυρῶν ἡμῖν εὐσεβείαν
τε καὶ πίστιν, ἡνίκα νεωτερίζοντα τὰ κατὰ τὴν Φρυγίαν καὶ
Λυδίαν ἐπύθετο, ᵈ καθ' ὃν δὴ καιρὸν ἐν τοῖς ἄνω σατρα-
πείαις, ᵉ κελεύων ᶠ Ζεῦξιν, τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν καὶ ἐν τοῖς
μάλιστα φίλον, πέμψαι τινὰς τῶν ἡμετέρων ἐκ Βαβυλῶ-
νος εἰς Φρυγίαν. ᵍ γράφει δὲ ὧδέ πως.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ ʰ ΖΕΥΞΙΔΙ ΤΩΙ ΠΑΤΡΙ ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Εἰ ἔρρωσαι, εὖ ἂν ἔχοι, ὑγιαίνω δὲ καὶ αὐτός. συν-
"θανόμενος τοὺς ἐν Λυδίᾳ καὶ Φρυγίᾳ νεωτερίζοντας,
"μεγάλης προνοίας ἠξιώσαμεν τοῦτό μοι δεῖσθαι. καὶ βου-
"λευσαμένῳ μοι μετὰ τῶν φίλων τί δεῖ ποιεῖν, ἔδοξεν εἰς
"τὰ φρούρια, καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους τόπους τῆς ἀπὸ τῆς
"Μεσοποταμίας καὶ Βαβυλωνίας, Ἰουδαίων οἴκους δισχι-
"λίους σὺν ἐπισκευῇ μεταγαγεῖν. πέπεισμαι γὰρ εὔνους αὐ-
"τοὺς ἕστεσθαι τῶν ἡμετέρων φύλακας, ⁱ διὰ τὴν ᵏ πρὸς
"τὸ Θεὸν αὐτῶν εὐσέβειαν, καὶ μαρτυρουμένους δ' αὐτοὺς
"ὑπὸ τῶν προγόνων ˡ εἰς πίστιν οἶδα καὶ προθυμίαν εἰς
"ἃ ἂν παρακαλοῦμεν. βούλομαι τοίνυν καὶ περ ἐργώδους
"ὄντος ᵐ τούτους μεταγαγεῖν ⁿ ὑποχόμενος νόμοις ᵒ αὐ-
"τοὺς χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις. ὅταν δ' αὐτοὺς ἀγάγῃς εἰς τοὺς
"προειρημένους τόπους, εἰς τὰ οἰκοδομεῖν οἰκιῶν δῶσθαι αὐ-
"τοῖς τόπον ἑκάστῳ, καὶ χώραν εἰς γεωργίαν δὲ φυτείαν
"ἀμπέλων, καὶ ἀτελεῖς τῆς ἐν τῇ γῆς καρπῶν ᵖ ἀνήσθαι
"ἐπ' ἔτη δέκα. μετρεῖσθωσαν δὲ, καὶ ἄχρις ᵠ ἂν τοὺς πα-
"ρὰ τῆς γῆς ὅρους λαμβάνωσιν, ὅπου εἰς τὰς τῶν θερα-
"πόντων διατροφὰς· δίδοσθαι δὲ καὶ τοῖς εἰς τὰς χρείας
"ὑπηρετοῦσι τὰ αὐτάρκες, ἵνα, τῆς παρ' ἡμῶν τυγχά-
"νοντες φιλανθρωπίας, προθυμότερους παρέχωσιν αὐτοὺς
"περὶ τὰ ἡμέτερα. πρόνοιαν δὲ ποιοῦ δὲ καὶ ἔθνους καὶ τὸ δυ-

"butis. Ac quo citius frequentetur urbs, con-
"cedo iis qui nunc eam habitant, quique usque
"ad mensem Hyperberetæum eò migraverint,
"immunitatem in triennium. Quin & in poste-
"rum tertiam tributorum partem eis remittimus,
"ad eorum damnum resarciendum: & quotquot
"ex urbe abrepti serviunt, & ipsos & eorum na-
"tos manumittimus, & facultates eis reddi impe-
"ramus.

4. Et epistola quidem hæc continebat. Item in honorem templi libellos toto regno publicavit, qui hæc complexi sunt. "Nemini liceat alieni-
"genæ, intra templi conseptum ingredi, etiam
"Judæis interdictum, nisi quibus lustratis mos
"est *introire* ex lege patria. Neve in urbem im-
"portetur equina caro, neve mulina, neve asini,
"sive feri sive cicuris, neve pardalina, aut vul-
"pina, aut leporina, aut cujusvis omnino eorum
"animalium quæ Judæis vetita sunt. Neve pel-
"les inferre liceat, sed nec ullum tale animal in
"urbe alere: sed solis majorum sacrificiis uti li-
"ceat, quibus placari Deus debeat. Qui contra
"aliquid horum fecerit, solvito sacerdotibus ar-
"genti drachmarum tria millia." Literis etiam suis amplum pietatis ac fidei nostræ testimonium dedit, cum nonnullos per Lydiam & Phrygiam res novas moliri accepisset, eo tempore quo *ipse* in superioribus erat *Persarum* satrapiis, quibus jussit Zeuxidem ducem, amicumque suum intimum, mittere nostratum quosdam à Babylone in Phrygiam. Scribit autem in hunc modum.

Antiochi libelli in honorem templi.

REX ANTIOCHUS ZEUXIDI PATRI SALUTEM.

"Si vales, bene est, ego quoque valeo. Cum
"intelligerem quosdam in Lydia & Phrygia rebus
"novis studere, magnopere hoc mihi prospicien-
"dum curavi. ac consultanti mihi cum amicis,
"quid facto sit opus, visum est in castella & loca
"maxime necessaria transferre ex Mesopotamia &
"Babylonia Judæorum bis mille familias, cum
"eorum suppellectili. Credo enim nostrarum re-
"rum custodes fore benevolos, tum propter eo-
"rum erga Deum pietatem, tum quia novi, eis à
"majoribus nostris testimonium datum fidei, &
"prompti obsequii in eis ad quæ rogantur. Ita-
"que hoc volo, quamvis eos traducere laborio-
"sum sit, fide illis data, ut suis legibus uti per-
"mitterentur. Cum autem eos in ea quæ dixi
"loca transtuleris, dabis singulis ad ædificandas
"domos locum, & agrum ad agriculturam, vi-
"nearumque sationem, & immunitatem frugum
"terræ concedes in annos decem; ac donec ter-
"ræ fruges perceperint, demensum frumentum
"accipiant in famulorum alimoniam: illisque de-
"tur qui eis inservient, quantum opus erit, ut
"benigne à nobis habiti, studiosiores se rerum
"nostrarum præbeant. Da etiam operam, quoad
"ejus fieri potest, ut ei genti à nemine incommo-
"de-

Antiochi litteræ ad Zeuxidem in Judæorum gratiam.

ᵖ Στεφανίτης φόρος,] Στεφανικὸς C. & L. B.

ᵠ Ὑπερβερεταίου μηνὸς,] Illud ου ex *MSS.*

ʳ Ἀτελείαν εἶναι] Ita cum *MSS.* ἀτελεῖς in *Editis.*

ˢ Περιέχον τάδε.] Sic *Hen.* & *C.* ἐφεξῆς in *Editis.* ἐφεστήξατο δὲ, μηδενὶ *NC.*

ᵗ Ἐξὸν εἶναι] *Al.* ἐξεῖναι τὸ ἀλλοφύλῳ. *Lugd. Bat.* ἐξεῖναι ἀλλοφύλῳ. Sed in Marg. ἐξόν.

ᵘ Τὸν ἀπηγορευμένον τοῖς Ἰουδαίοις,] Ita *Hen. C.* & *NC.* perperam in *Editis Aliisque* τὸ ἀπηγορεύμενον.

ˣ Μήτε ἀγρίων ὄνων καὶ ἡμέρων,] Μήτε ἀγελῶν καὶ ἡμέρων in *Cod. C.* quo fere modo & *Epiphan.*

ʸ Τούτων ἐν τῇ πόλει.] Τοιοῦτον *NC.*

ᶻ Ἐπιτετράφθαι χρῆσθαι.] Ἐπιτέτραπται? *Hen. C.* & *NC.* atque ita forsan *Epiphan.*

ᵃ Ὁ δὲ τούτων.] Ὁ δέ τι τούτων π. *Hen.*

ᵇ Ἀποτινυέτω] Ἀποτινύτω *Hen.*

ᶜ Ἀργυρίου δραχμὰς τρισχιλίας.] Ita *Hen.* (*L. B.*) & *NC.* ἀργύρεον in *Editis Aliisque.*

ᵈ Καθ' ὃν δὴ καιρὸν] Sic *Hen. C.* & *NC.* istiusmodi lectionis vestigia videre est apud *Epiphanium*, qui vertit, *eo tempore, quo ad superiores Persarum ierat provincias.* καθ' ὃν καιρὸν in *Editis.*

ᵉ Κελεύων] Καὶ κελεύων *NC.*

ᶠ Ζεῦξιν,] Ζευξίλλῳ *Hen.* & *Busb.*

ᵍ Γράφει δὲ ὧδέ πως.] Ita *MSS.* γράφθαι ὧδέ πως in *Editis.*

ʰ Ζευξιδὶ τῷ πατρὶ χαίρειν. Εἰ ἔρρωσαι, εὖ ἂν ἔχοι, ὑγιαίνω δὲ καὶ αὐτός.] Simile initium litterarum Ciceronis: *Si vales bene est, ego quoque valeo.* SPANH.

ⁱ Διὰ τὴν] Sic *MSS.* διά τε τὴν in *Editis.*

ᵏ Πρὸς τὸ Θεὸν] Πρὸς Θεὸν εὐσέβειαν *NC.*

ˡ Εἰς πίστιν οἶδα καὶ προθυμίαν] Illud εἰς deest *NC.*

ᵐ Τούτους.] Ita ex *Lugd. Bat.* alii οὓς. HAV.

ⁿ Ὑποχόμενος] Lege ὑποχόμενοι COCC. Melius forte ὑποχομένοις, ut velit suis non tantum, sed & promissis vivere legibus. HAV.

ᵒ Αὐτοὺς χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις.] Ita in *Editis.* αὐτοῖς in *MSS.*

ᵖ Ἀνήσθαι ἐπ' ἔτη δέκα.] Ἐάσειν ἐπὶ ἔτη *C.*

ᵠ Ἂν τοὺς παρὰ τῆς γῆς ὅρους] *Lugd. Bat.* ἂν τ. τοὺς παρὰ τ. γ. ὅ. Sed in Marg. καρπούς.

"detur." Atque hæc à nobis in teſtimonium amicitiæ, quæ Antiocho Magno cum Judæis interceſſit, dicta ſufficiant.

"γαῖον, ὅπως ὑπὸ μηδενὸς ἐνοχλῆται." ταῦτα μὲν οὖν ὑπὲρ Ἀντιόχου φιλίας καὶ μεγάλης πρὸς τοὺς Ἰουδαίους τοῦτο ἡμῖν ἀποχρώντως εἰρήσθω μαρτύρια.

CAP. IV.

Quomodo Antiochus fœdus percuſſit cum Ptolemæo. utque Onias ad iram commovit Ptolemæum Euergeten: & Joſephus, rebus omnibus in integrum reſtitutis, cum ipſo amicitiam iniit. quæque alia is geſſit, & filius ejus Hyrcanus.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Ἀντίοχος ἐσπείσατο πρὸς τὸν Πτολεμαῖον. καὶ ὡς Ὀνίας εἰς ὀργὴν ἐκίνησε Πτολεμαῖον τὸν Εὐεργέτην· καὶ ὁ Ἰώσηπος, πάντα ἐπανορθώσας, πιστοῦται φιλίαν πρὸς αὐτόν. οἷά τε ἄλλα ἐπράξεν Ἰώσηπος, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὑρκανός.

Antiochus Ptolemæo filiam Cleopatram nuptum dat.

Poſtea autem amicitiam & fœdus cum Ptolemæo fecit Antiochus: eique filiam ſuam Cleopatram nuptum locavit, & Cœlen-Syriam & Samariam & Judæam & Phœnicen dotis nomine tribuit. ac diviſis in duos reges tributis, optimates ſuæ quiſque patriæ tributa redimebant: & redactam, quæ imperata erat, ſummam regibus pendebant. Eo tempore Samaritæ, rebus uſi ſecundis, multa Judæos læſerunt, agros eorum vaſtando, & corpora prædando; quæ quidem ſub Onia pontifice acciderunt. Eleazaro enim vita defuncto, ſucceſſit in pontificatum Manaſſes ejus avunculus: poſt cujus deceſſum, munus excepit Onias Simonis filius, ejus cui Juſto cognomen fuit; qui Simon frater erat Eleazari, ſicuti jam dixi. Hic Onias ſordidi animi homo, & pecuniæ cupidus erat: eamque ob rem tributum pro populo non ſolvit, quod ejus majores regibus de ſuo pendere ſoliti erant, videlicet argenti talenta viginti. quæ res exacerbavit regem Ptolemæum Euergetem, qui pater erat Philopatoris. Itaque miſſo Hieroſolymam legato, incuſavit Oniam, qui tributa non ſolveret: minatuſque eſt, ſeſe eorum agrum diviſurum, niſi ſolverentur, & eò militum coloniam deducturum. Qua re de Rege audita, Judæi perterriti ſunt: ſed Onias, qua erat avaritia, hæc pro nihilo habuit.

Μετὰ δὲ ταῦτα φιλίαν καὶ συνθήκας πρὸς τὸν Πτολεμαῖον Ἀντίοχος ἐποιήσατο, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν θυγατέρα Κλεοπάτραν πρὸς γάμον, ἀφεκχωρήσας αὐτῷ τὴν Κοίλης Συρίας καὶ Σαμαρείας καὶ Ἰουδαίας καὶ Φοινίκης, Φερνῆς ὀνόματι. καὶ διαιρεθέντων εἰς ἀμφοτέρους τοὺς βασιλεῖς τὸν φόρων, τοὺς ἰδίους ἕκαστοι τῶν ἐπιμίων ἀνουμένους πατρίδας φορολογεῖν, καὶ συναθροίζοντες τὸ προστεταγμένον κεφάλαιον, τοῖς βασιλεῦσιν ἐτέλουν. ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ Σαμαρεῖς εὖ πράσσοντες πολλὰ τοὺς Ἰουδαίους ἐκάκωσαν, τήν τε χώραν αὐτῶν τεμόντες, καὶ σώματα διαρπάσαντες. ἐγένετο δὲ τοῦτο ἐπὶ ἀρχιερέως Ὀνίου. τελευτήσαντος δὲ Ἐλεαζάρου, τοῦ ἀρχιερωσύνην ὁ θεῖος αὐτοῦ Μανασσῆς ἔλαβε· μεθ' ὃν καταστρέψαντα τὸν βίον, Ὀνίας τὸν παῖδα ἐδέξατο, Σίμωνος υἱὸς ὢν τοῦ Δικαίου κληθέντος, Σίμων δὲ ἦν ἀδελφὸς Ἐλεαζάρου, καθὼς προεῖπον. ἦν δὲ ὁ Ὀνίας, βραχὺς τὴν διάνοιαν, καὶ χρημάτων ἤπιστος, καὶ διὰ τοῦτο τὸν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ φόρον, ὃν τοῖς βασιλεῦσιν οἱ πατέρες αὐτοῦ ἐτέλουν ἐκ τῶν ἰδίων, τάλαντα εἴκοσι ἀργυρίου μὴ δοὺς, εἰς ὀργὴν ἐκίνησε τὸν βασιλέα Πτολεμαῖον Εὐεργέτην, ὃς ἦν πατὴρ τοῦ φιλοπάτορος. καὶ πέμψας εἰς Ἱεροσόλυμα πρεσβευτὴν, ἠπείλησε τὸν Ὀνίαν, ἐὰν μὴ ἀποδιδόντα τοὺς φόρους· καὶ ἀπειλῆς πληρώσειν αὐτῶν τὴν γῆν, ἐὰν μὴ ἀπολάβῃ, καὶ πέμψειν τοὺς ἐποικήσοντας στρατιώτας. ἀκηκοὼς δὲ ταῦτα ὁ τοῦ βασιλέως οἱ Ἰουδαῖοι πυνθάνονται· τὸν δὲ Ὀνίαν οὐδὲν τούτων ἐφρόντισε διὰ τὴν φιλοχρηματίαν.

IV. *Joſephus, patriæ amans, Oniam avunculum objurgat.*

2. Joſephus autem quidam, ætate juvenis, ſed gravitate & prudentia & juſtitia apud Hieroſolymitas celebris, patre Tobia natus ex ſorore Oniæ pontificis, cum à matre didiciſſet adventum legati, (aberat enim tum in quodam pago nomine Phichola, ex quo erat ipſe) profectus in urbem, Oniam objurgabat, qui civium ſalutis rationem non haberet, ſed genti periculum creare vellet, pecuniam avertendo, propter quam & populi adminiſtrationem & ſummi ſacerdotis honorem adeptum eſſe dicebat. Quod ſi pecuniæ uſque adeo cupidus erat, ut ejus cauſa ſuſtineret videre patriam periclitantem, civeſque ſuos indigna quæque paſſos, ei perſuaſum eſſe voluit, ut adiret Regem, & ſibi vel totam pecuniam vel certe partem condonari poſtularet. Cum autem Onias reſpondiſſet, ſe minime principatum velle, dixiſſetque ſe vel ſummum ſacerdotium, ſi fieri poſſet, paratum eſſe deponere, & ad Regem nequaquam iturum, hæc enim ſeſe omnino non curare; tum eum rogavit *Joſephus*, utrum ſibi per-

Β'. Ἰώσηπος δέ τις, νέος μὲν ἔτι τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ σύνεσιν ἔχων καὶ γνώμην καὶ δικαιοσύνην δόξαν ἔχων παρὰ τοῖς Ἱεροσολυμίταις, Τωβίου μὲν παῖδος, ἐκ δὲ τῆς Ὀνίου τοῦ ἀρχιερέως ἀδελφῆς γεγονὼς, δηλωσάσης αὐτῷ τὴν μητρὸς τὴν τοῦ πρεσβεύσοντος παρουσίαν· ἔτυχε γὰρ αὐτὸς ἀποδημῶν εἰς Φιχόλαν κώμην ἐξ ἧς ὑπῆρχεν· ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν, ἐπεσκήπτε τῷ Ὀνίᾳ, μὴ προνοουμένῳ τῆς ἀσφαλείας τῶν πολιτῶν, ἀλλ' εἰς κινδύνους τὸ ἔθνος βαλλομένῳ πρεσβεύσειν περὶ τῶν χρημάτων ἀποστέρησιν, δι' ἃ καὶ τοῦ λαοῦ τὴν προεστασίαν λαβεῖν αὐτὸν ἔλεγε, καὶ τῆς ἀρχιερατικῆς τιμῆς ἐπιτυχεῖν. εἰ δ' ἐρωτικῶς οὕτως ἔχοι τῶν χρημάτων, ὡς δι' αὐτὰ καὶ τὰ παιδία κινδυνεύσειν ἰδεῖν ἀτιμούμενα, καὶ πᾶν ἑτοίμως παθόντας αὐτὸν τοὺς πολίτας, συνεβούλευσεν, ἀπελθόντα πρὸς τὸν βασιλέα, δεηθῆναι αὐτοῦ ἢ πάντων αὐτῷ συγχωρῆσαι τῶν χρημάτων ἢ μέρους. τοῦ δὲ Ὀνίου μήτε ἄρχειν θέλειν ἀποκεκραμένου, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην δι' εἰ δυνατὸν ἑτοίμως ἔχειν ἀποθήσειν λέγοντος, μήτε ἀναβήσεσθαι πρὸς τὸν βασιλέα, μᾶλλον γὰρ οὐδὲν αὐτῷ πρὸς τούτων· εἰ πρεσβεύσειν αὐτὸν πρὸς τὸν Πτολεμαῖον αὖ-

Joſephus ſtatuit legationem obire ad Ptolemæum.

χω-

r Τὰς Ἰουδαίους] Illud τὰς ex *MSS.*

s Μαρτύρια.] Vocem μαρτύρια adjectam eſſe volui ex *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb. C.* & *Epiphan.* qui vertit, *pro teſtimonio dicta ſint.*

t Πρὸς τὸν Πτολεμαῖον] Πρὸς τὸν Ἐπιφανῆ Πτολεμαῖον *NC.*

v Τῷ θυγατέρα Κλεοπάτραν πρὸς γάμον,] Appian. in Syriac. SPANH.

x Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ] Καθ' ὃν τὰς χώρας Πτολεμαίου καὶ Εὐεργέτου οἱ Σαμαρεῖς οὐκ ἀδίκως ἔπραττον *NC.*

y Ἐγένετο δὲ ταῦτα] Ἐγένετο δὲ καὶ ταῦτα ἐπὶ ἀρχιερέως Ὀνίου. μετὰ δὲ Ἐλεάζαρον Μανασσῆς [τοῦ ἀρχιερωσύνην] Ὀνίου ἐδέξατο *NC.*

z Ἐλαβε·] Παρέλαβε *Busb. Hen. Lugd. Bat.* & *C.*

a Ἐδέξατο,] *L. B.* ἐδεδέξατο.

b Βραχὺς τὴν διάνοιαν,] Ita quidem (prout in *Editis* & *MSS.*) legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit *parvulus mente.* Alias ſane legerem, πάχυς τὴν διάνοιαν, *erat ſtolidus & pingnis ingenii.*

c Οὐκ ἀποδιδόντα] Ὡς οὐκ ἀπόδ. *Hen.* (*L. B.*) & *NC.*

d Εὐσωπήσει] Εὐσωπᾷ *Hen. Busb.* & *NC.*

e Καὶ δικαιοσύνην] Δικαιοσύνης *Hen. Lugd. Bat. NC.* & *Epiphanius*, qui vertit, *juſtitiæ gloriam habens.*

f Φιχόλαν] Φικόλαν in aliquot *MSS.* HUDS. Ægyptiacus articulus πι. uti in Piromis, Piouro, ſed hic locus in Paleſtina fuit. REL.

g Περιστήσειν] Παραστήσαι *Busb.* περιστήσαι *Hen.*

h Δι' ἃ καὶ τοῦ λαοῦ] Ita *NC.* & *Gen.* δι' ἃς *Baſ. Aliique.* Eſt qui malit δι' ὃς. *dum per ipſum populum* &c. in verſione *Epiphanii.*

i Εἰ δυνατὸν] Ἐστιν addit *Lugd. Bat.*

k Πρὸς τὸν Πτολεμαῖον] Πρὸς τὸν Εὐεργέτην Πτολεμαῖον *Hen.* (*L. B.*) & *NC.*

l Διὰ

χωρεῖ τὰ περὶ τοῦ ἔθνους, ἐπηρώτησε. φήσαντος δ' αὐτοῦ ἀπιτρέπειν, ἀναβὰς εἰς τὸ ἱερὸν ὁ Ἰώσηπος, καὶ συγκαλέσας τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, μηδὲν παράπλεαν μηδὲ φοβεῖσθαι παρήνει διὰ τὴν Ὀνίου δὲ θεὶν περὶ αὐτῶν ἀμέλειαν, ἀλλ' ἐν ἀδείᾳ τε ἀπὸ τῆς σκυθρωποτέρας ἐλπίδος ἀφίνοιαν αὐτοὺς ἔχειν ἠξίου· πρεσβευτὴν γὰρ αὐτοὺς ἐπηγγέλετο πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πείσειν αὐτὸν ὅτι μηδὲν ἀδικοῦσιν. καὶ τὸ μὲν πλῆθος, τούτων ἀκούσαν, ἠυχαρίστει τῷ Ἰωσήπῳ. καταβὰς δ' αὐτὸς [m] ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, ξενίαν τε ὑποδέχεται τὸν παρὰ τοῦ Πτολεμαίου πεπρεσβευκότα, καὶ δωρησάμενος αὐτὸν πολυτελέσι [n] δωρεαῖς καὶ δὴ πολλὰς ἑστιάσας φιλοτίμως ἡμέρας, προέπεμψε πρὸς τὸν βασιλέα, φράσας αὐτῷ, καὶ [o] αὐτὸν ἀκολουθήσειν. καὶ γὰρ ἔτι μᾶλλον ἐγεγόνει πρόθυμος πρὸς τὴν ἄφιξιν τὴν παρὰ τὸν βασιλέα, τοῦ πρεσβύτου προτρεψαμένου, καὶ παρορμήσαντος εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν, καὶ πάντων ὧν ἂν δέηται παρὰ τοῦ Πτολεμαίου τυχεῖν αὐτὸν πιθανὸν [p] ὑποσχομένου. τὸ γὰρ ἐλεύθερον αὐτοῦ καὶ τὸ σεμνὸν τοῦ ἤθους λίαν ἠγάπησεν.

γ'. Καὶ ὁ μὲν πρεσβύτης, ἐλθὼν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ τὴν τοῦ Ὀνίου ἀγνωμοσύνην, καὶ ὅτι τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέως ἐδήλωσε, καὶ ὅτι [q] μέλλοι πρὸς αὐτὸν ἥξειν [r] παραιτησόμενος τὸ ἁμαρτημάτων τὸ πλῆθος εἶναι γὰρ αὐτοῦ πρεσβύτερον. ἀμέλει τοσαύτη θεὶ τοῦ ἐγκωμίων τοῦ νεανίσκου ἀφθονία χρώμενος θεωσία, ὥστε καὶ τὸν βασιλέα, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Κλεοπάτραν, [s] προθυμηθῆναι οἰκείως ἔχειν πρὸς τὸν Ἰώσηπον ἔτι παρόντα. ὁ δὲ Ἰώσηπος ἀφαπέμψας πρὸς τοὺς φίλους εἰς Σαμάρειαν, καὶ δανεισάμενος ἀργύριον, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀποδημίαν ἑτοιμασάμενος, ἐσθῆτάς τε καὶ σκευὰ καὶ ὑποζυγία, καὶ ταῦθ' [t] ὡς θεὶ δισμυρίας δραχμὰς θησαυρισάμενος, εἰς Ἀλεξάνδρειαν παρεγένετο. ἔτυχε δὲ καθ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πάντας ἀναβαίνειν τοὺς ἐκ τῶν πόλεων τῶν τοῦ Συρίας καὶ Φοινίκης πρώτους [v] καὶ ἄρχοντας, ὅτι τὸν [x] τῶν τελῶν ὠνιὸν. καθ' ἕτος δὲ τοῦτο τοῖς δυνατοῖς τῶν ἐν ἑκάστῃ πόλει ἐπίτρεπεται ὁ βασιλεύς. ὁρῶντες δὲν ὅτι καὶ τὸν ὁδὸν τὴν Ἰώσηπον, ἐχλεύαζον ὅτι πενίᾳ καὶ λιτότητι. ὡς δ' εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀφικόμενος, ἐν Μέμφει τὸν [y] βασιλέα Πτολεμαῖον ἤκουσεν ὄντα, ὑπαντήσας [z] ἀνέβαινεν αὐτῷ. καθεζομένου δὲ βασιλέως ὅτι ὀχήματος μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ μετὰ Ἀθηνίωνος τοῦ φίλου· ἔτος δ' ἦν ὁ [a] πρεσβεύσας εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ παρὰ [b] Ἰωσήπου ξενισθείς· θεασάμενος αὐτὸν ὁ Ἀθηνίων, οὗτος ἐπίσῃ τῷ βασιλεῖ γνώριμον, [c] λέγων τοῦτον εἶναι θεὸν ὃν παραγινόμενος ἐξ Ἱεροσολύμων ἀπήγγειλεν, ὡς ἀγαθός τε εἴη καὶ φιλότιμος νεανίσκος. ὁ δὲ Πτολεμαῖος, πρῶτός τε αὐτὸν ἠσπάσατο, καὶ ἀναβῆναι ὅτι τὸ ὄχημα [d] παρεκάλεσε. καὶ καθεζόμενος θεὶ τοῦ Ὀνίου πεπλομένου ἤρξατο ἐγκαλεῖν. ὁ δὲ, συγγνώσκε, φησὶν, αὐτῷ διὰ τὸ γῆρας. ἀγνοεῖ γάρ σε πάντως, ὅτι καὶ τοὺς πρεσβύτας καὶ τὰ νήπια τιμᾷ αὐτῷ διὰ φύσιν ἔχειν συμβέβηκε. [e] θεὸς δὲ ἡμῶν ἔσται σοι τὰ νέων ἅπαντα, ὥστε μηδὲν αἰτιάσασθαι. ἡσθεὶς δὲ ὅτι τῇ χάριτι καὶ [f] τῇ ὑπερφυΐᾳ τοῦ νεανίσκου, μᾶλλον αὐτὸν ὡς ἤδη καὶ πεπειραμένον ἠγάπα, ὡς ἔν τε τοῖς βασιλείοις αὐτὸν [g] κελεύσειν [h] συνδιαιτᾶσθαι, καὶ καθ' ἡμέραν ὅτι τὸ ἑστιάσεως τὸ ἰδίας ἔχειν.

mitteret legationem pro gente *publicam* ad Ptolemæum ſuſcipere. Cum autem ille dixiſſet, *ſeſe* permittere, *continuo* in templum adſcendit Joſephus, populoque in concionem advocato, eos hortatus eſt, ne perturbentur, aut quidquam metuant, quòd ejus avunculus Onias eos adeo neglexerit; animos vero ut à triſti exſpectatione liberarent obtecravit: ſe enim legatum ad Regem iturum eſſe promittebat, perſuaſurumque ei *ipſos* nihil iniqui agere. Et quidem multitudo, iſtis auditis, Joſepho gratias egit. Ille verò, cum è templo deſcendiſſet, Ptolemæi legatum hoſpitio excipit, & ipſum magnis muneribus donatum, multorumque dierum conviviis honoratum præmiſit ad Regem, dicens ei ſe quoque ſubſequuturum. nam Regem convenire eo magis avebat, quod legatus ei animum audaciamque addiderat, & ad eundum in Ægyptum incitaverat, ſeque ei, quæcunque à Ptolemæo poſtulaſſet, impetraturum promiſerat: quippe * Joſephi liberalitate & morum gravitate magnopere erat delectatus.

Ptolemæi legatum Hieroſolymis ſplendide excipit.

3. Et quidem legatus, ubi in Ægyptum venit, Oniæ † ſordes regi commemorat, & Joſephi bonitatem *multis* oſtendit: venturumque ad eum *dicit* ad crimen à populo deprecandum, quippe populi gubernatorem. Etenim juvenem verbis quam amplifſimis proſequutus tantis laudibus extulit, ut in anteceſſum & Regis & ejus uxoris Cleopatræ benevolentiam nondum præſenti conciliaverit. Et Joſephus, miſſis in Samariam qui pecuniam ab amicis mutuarentur, paratiſque iis quæ ad iter pertinerent, & veſtibus poculiſque & jumentis comparatis, impenſis in hæc viginti drachmarum millibus, in Alexandriam proficiſcitur. Accidit etiam eo tempore ut ex urbibus Syriæ & Phœnices primarii quique homines & principes ad vectigalium auctionem proficiſcerentur. illa enim Rex quotannis cujuſque urbis potentiſſimis vendebat. Hi itaque videntes in via Joſephum, deridebant *eum* ob paupertatem atque inopiam. Ille vero, poſtquam Alexandriam pervenit, & Regem Memphi eſſe audivit, aſcendit ei obviam. Tum autem Rege forte in curru ſedente cum uxore & Athenione amico ſuo, (ille vero erat qui Hieroſolyma legatus iverat, & hoſpitio exceptus erat à Joſepho) Athenion ipſum conſpicatus ſtatim Regi indicavit, dicens, hunc eſſe illum, de quo Hieroſolymis reverſus ipſi narravit, quod bonus eſſet juvenis & liberalis. Tum Ptolemæus & prior ipſum ſalutavit, & ut in currum aſcenderet hortatus eſt. Deinde, ſedente Joſepho, cœpit de Oniæ facto expoſtulare. Sed ille, Da veniam, inquit, ejus ſenectuti. non enim te præterit, ita à natura comparatum eſſe ut ſenum & infantium mens eadem ſit. Sed à nobis juvenibus omnia conſequeris, ita ut nihil conqueraris. Hac juvenis venuſtate & urbanitate Rex delectatus, eum, quaſi jam experiundo cognitum, magis amare cœpit; adeo ut eum in regia degere juſſerit, & quotidianum convivam habuerit. Deinde poſt-

Ioſephus Alexandriam proficiſcitur.

Ioſephi & Ptolemæi congreſſus.

l Διὰ τὸν Ὀνίου] Illud Διὰ ex *Hen.* (*Lugd. Bat* in quo νεὶ δία & *Coccejo*) *NC.* & *Epiphanio.*

m Ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ,] Ἐκ τοῦ ἱεροῦ *Hen.*

n Δωρεαῖς] Δωροις *NC.*

o Αὐτὸν ἀκολουθήσειν.] Αὐτὸς *Busb. Hen.* & *NC.*

* *Joſephi liberalitate & morum gravitate magnopere erat delectatus.*] *Al.* Joſephi liberalibus & honeſtis moribus mirifice delectatus.

p Ὑποχομένου.] Ita cum *Hen.* & *NC.* ὑποχρμένου in *ceteris.*

† *Sordes Regi commemorat,*] *Al.* dementiam.

q Μέλλοι] Sic *Hen.* & *NC.* μέλλῃ in *reliquis.*

r Παραιτησόμενος] In marg. *L. B.* ἀντὶ τοῦ ἐξιλεωσόμενος.

s Προθυμηθῆναι] Οἰκείως ἔχειν προσκυσάσαν *Busb.*

t Ὡς θεὶ δισμυρίας] Ὡς ἐπὶ δισμυρίαις δραχμαῖς malit Cl. *Louthius.*

v Καὶ ἄρχοντας,] Τοὺς ἄρχοντας *Hen.*

x Τὸν τελῶν ὠνιὸν.] Illud τὸν ex *MSS.* deëſt in *Editis.* τὸν τελῶν ὠνιὸν *NC.*

y Βασιλέα Πτολεμαῖον] Βασιλέα omittunt *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

z Ἀνέβαινεν αὐτῷ.] Αὐτῷ ἀνέβαινεν *NC.* αὐτῷ ἀνῇ *Busb.* ἀναβαίνειν αὐτῷ διέγνω *NC. HUDS.* Ut & *Lugd. Bat.* in cujus præterea margine ὑπαντασάμενος συνέβαλεν αὐτῷ. HAV.

a Πρεσβεύσας] Πρεσβευσάμενος *C.*

b Ἰωσήπου ξενισθείς·] Παρὰ Ἰωσήπῳ in *MSS.*

c Λέγων τοῦτον εἶναι] Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *dicens hunc eſſe quem ab Hieroſolymis venturum eſſe nunciavit: quam bonus, inquit Rex, juvenis & liberalis.*

d Παρεκάλεσε.] Παρεκάλουτε *Busb.* & *Zonar.*

e Παρὰ ἡμῶν] Παρ' ἡμῶν δ' ἔσται *Busb.*

f Τῇ ὑπερφυΐᾳ τοῦ νεανίσκου] Illud τῇ, ut & mox καὶ poſt ἤδη, accepimus ex *MSS.*

g Κελεύσειν] Ita *MSS.* & mox ἔχειν. in *Editis* κελοῦσαν & ἔχων.

h Συνδιαιτᾶσθαι] Διαιτᾶσθαι in aliquot *MSS.*

postquam Alexandriam Rex venit, primores Syriæ, cum Josephum cum eo sedentem vidissent, graviter ferebant.

Vectigalium auctio.

4. Post ubi dies venit auctionum vectigalium, qui in suis patriis dignitate præstabant, licebantur. Cum vero vectigalia Syriæ & Phœnices & Judææ cum Samaria ad octo millia talentorum excrescerent, accessit Josephus, & licitatores quidem criminatus est, tanquam ex composito in se recepissent tam parvum Regi pro vectigalibus dare. Ipse vero duplum pollicetur, eique bona missurum eorum qui in ejus domum peccavissent. nam & hoc etiam una cum vectigalibus vendebatur. Cum autem Rex ista libenter audivisset, dixissetque se ei, ut qui reditus suos augeret & amplificaret, vectigalia addicere, præterea vero id eum interrogaret, ecquos sponsores dare posset; festive admodum respondit. dabo enim, inquit, bonos & honestos homines, quibus non diffidetis. Cumque juberet *Rex* ut qui sint isti diceret. Teipsum, subjecit, ô Rex, conjugemque tuam pro utraque parte sponsores do. Hic subridens Ptolemæus ei vectigalia sine fidejussoribus addixit. id quod iis, qui ab urbibus Ægyptum venerant, non mediocrem dolorem attulit, ut qui posthabiti fuerint. & illi quidem suas quisque in patrias non sine pudore redierunt.

Vectigalia Josepho addicit Ptolemæus.

Syriam ire contendit ad vectigalia exigenda.

5. Josephus autem, acceptis à Rege duobus millibus (petiverat enim sibi copias *in auxilium*, ut si qui in urbibus ipsum contemnerent, cogere posset) & mutuatus Alexandriæ à Regis amicis quingenta talenta, in Syriam contendit. Ubi autem Ascalonem venit, tributumque ab Ascalonitis exegit, atque illi non modo nihil solvere voluerunt, sed ipsum etiam contumeliis affecerunt, comprehendit eorum primarios, circiter viginti, eosque interficit: & redacta ex eorum facultatibus pecunia, ad mille talenta Regi misit, & quidnam egerit ei demonstrat. Ptolemæus itaque ejus animum admiratus, approbatoque facto, ei quæ velit faciendi potestatem permittit. Cum hoc fama accepissent Syri, perterriti sunt, & Ascalonis cives occisos in grave contumaciæ exemplum habentes, Josephum portis apertis libenter excipiebant, & vectigalia solvebant. Cumque Scythopolitæ etiam id agerent, ut conviciis eum onerarent, & tributa pendere recusarent, quæ antea nihil hæsitantes conferebant, horum quoque primores ferro peremit, & facultates eorum ad Regem misit. Ubi autem multum pecuniæ collegerat, & magnum ex vectigalium redemptione lucrum fecerat, divitiis ad potentiam quam habebat stabiliendam * usus est: bene ac sapienter facturum ratus, si occasionem sibi & causam præsentis felicitatis conservaret, ope illorum quæ acquisiverat. Nam multa Regi & Cleopatræ & eorum amicis, & omnibus in domo regia potentibus clanculum dona mittebat, hac ratione eorum benevolentiam emens.

Ascalonitæ pœnas luunt ob vectigalia non soluta.

Scythopolitani etiam morte plectuntur.

Josephus Regi & Reginæ multa dona mittit.

6. Ea autem felicitate usus est *Josephus* annos duos & viginti: atque natos habuit ex una uxore septem, & ex sui fratris Solymii filia unum nomen

Josephi divitiæ & liberi. Hyrcani ortus.

γομένε δ' ἐν Αλεξανδρείᾳ τῦ βασιλέως, ἰδόντες οἱ πρῶτοι τ Συρίας συκαθεζόμενον αὐτῷ τ Ἰώσηπον, ἀηδῶς ἔφερον.

δ'. Ενιαύσιος ἦ τ ἡμέρας, καθ' ἣν ἔμελλε τὰ τέλη πιπράσκεσθαι τῶν πόλεων, ἠγόραζον οἱ τοῖς ἀξιώμασιν ἐν τ πατρίσι διαφέροντες. εἰς ὀκτακισχίλια ἦ τάλαντα συναθροιζομένων τῶν τ Κοίλης Συρίας τελῶν, καὶ τῶν τ Φοινίκης καὶ Ιουδαίας, σὺν τῇ Σαμαρείᾳ, προσελθὼν ὁ Ἰώσηπος, τὰς μὲν ὠνὰς διέβαλλεν ὡς συνθεμένους ὀλίγου αὐτῷ τιμὴν [k] ὑφίεσθαι τῶν τελῶν. αὐτὸς ἦ διπλασίονα δώσειν [l] ὑπισχνεῖτο, καὶ τῶν [m] ἁμαρτόντων εἰς τ οἶκον αὐτοῦ τὰς οὐσίας σκεπέμψειν αὐτῷ. [n] καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τοῖς τέλεσι συνεπεπράκει. τοῦ ἦ βασιλέως ἡδέως ἀκούσαντος, καὶ ὡς αὔξοντι τὸ πρόσοδον αὐτοῦ κατακυρῶν τὸν ὠνὸν τ τελῶν ἐκείνῳ φήσαντος, [o] ἐρομένῳ ἦ καὶ τοῦτο, εἰ τοὺς ἐγγυησομένους αὐτὸν ἔχοι [p] δῶναι, σφόδρα ἀστείως ἀπεκρίναλο. δώσω γὰρ, εἶπεν, ἀνθρώπους [q] ἀγαθούς τε καὶ καλοὺς, οἷς οὐκ ἀπιστήσε[τε]. λέγων ἦ τούτους οἵ τινές [r] εἰσιν εἶπεν· αὐτὸν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, σέ τε & τὴν γυναῖκα τὴν σὴν, ὑπὲρ ἑκατέρας [s] μέρους ἐγγυησομένους, δίδωμί σοι. γελάσας δ' ὁ Πτολεμαῖος, συνεχώρησεν αὐτῷ, δίχα τ ὁμολογηθέντων, ἔχειν τὰ τέλη. τοῦτο σφόδρα τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐλθόντας ἐλύπησεν, ὡς παροδοκιμηθέντας. καὶ οἱ μὲν ἐπανῆκον [t] εἰς τὰς οἰκείας ἕκαστοι πατρίδας μετ' αἰσχύνης.

ε'. Ο ἦ Ἰώσηπος, λαβὼν παρὰ τ βασιλέως πεζῶν χιλίων [v] διχιλίους· ἠξίωσε γάρ [x] τινα βοήθειαν λαβεῖν, ἵνα τοὺς ἐν τ πόλεσι καταφρονοῦντας ἔχῃ βιάζεσθαι· καὶ δανείσαμενος ἐν Αλεξανδρείᾳ, παρὰ τῶν τ βασιλέως φίλων, τάλαντα πεντακόσια, εἰς Συρίαν ἐξώρμησε. γνόμενος ἦ ἐν Ασκάλωνι, καὶ τοὺς Φόρους ἀπαιτῶν τοὺς Ασκαλωνίτας, ἐπεὶ μηδὲν ἐβούλοντο διδόναι, ἀλλὰ καὶ προσύβριζον [y] αὐτὸν, συλλαβὼν αὐτῶν τοὺς πρωτεύοντας ὡς εἴκοσι, ἀπέκτεινε. καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν εἰς χίλια τάλαντα ἀθροισθείσας, ἔπεμψε τῷ βασιλεῖ, δηλῶν αὐτῷ & τὰ πεπραγμένα. θαυμάσας δ' αὐτὸν ὁ Πτολεμαῖος τοῦ φρονήματος, καὶ τῶν πεπραγμένων ἐπαινέσας αὐτὸν, ἐφῆκεν αὐτῷ ποιεῖν ὅ, τι βούλοιτο. τοῦτ' ἀκούσαντες οἱ [z] Σύροι κατεπλάγησαν, καὶ παράδειγμα τ ἀπιστίας χαλεπὸν ἔχοντες τοὺς τῶν Ασκαλωνιτῶν ἄνδρας ἀνῃρημένους, ἀνοίγοντες τὰς πύλας ἐδέχοντο προθύμως τ Ἰώσηπον, καὶ τοὺς Φόρους ἐτέλουν. Ὑπερφρονούντων ἦ καὶ [a] Σκυθοπολιτῶν ὑβρίζειν αὐτὸν, καὶ μὴ παρέχειν τοὺς Φόρους αὐτῷ, ὃς μηδὲν ἀμφισβητοῦντες ἐτέλουν, καὶ τούτων ἀποκτείνας τοὺς πρώτους, τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀπέστειλε τῷ βασιλεῖ. συναγαγὼν ἦ πολλὰ χρήματα, καὶ κέρδη ποιήσας μεγάλα ἐκ τ ὠνῆς τῶν τελῶν, εἰς τὸ δυνατώτερον αὐτὸν δυνάμων τοῖς ὅσι [b] κατεχρήσατο, τὴν ἀφορμὴν [c] αὐτῷ & τὴν ὑπόθεσιν τ τότε εὐτυχίας τηρῶν φρόνιμον ἡγούμενος ἐξ αὐτῶν ὧν αὐτὸς ἐκέκτητο. πολλὰ γὰρ [d] ὑπὸ χεῖρα τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ δῶρα [e] ἔπεμπε, καὶ τοῖς φίλοις αὐτῶν καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ αὐλῇ δυνατοῖς, ὠνούμενος διὰ τούτων τὴν εὔνοιαν τὴν παρ' αὐτῶν.

ς'. Απήλαυσε ἦ ταύτης τῆς εὐτυχίας, ἐπ' ἔτη εἴκοσι καὶ δύο, παῖδα μὲν γνόμενος ἐκ μιᾶς γυναικὸς παίδων ἑπτὰ, ποιησάμενος ἦ καὶ ἐκ τῆς & ἀδελφῆ[ς] [f] Σο-

i Τῶν τ Κοίλης Συρίας τελῶν,] Καὶ τ τ & mox καὶ τ Φ. in aliquot *MSS.*

k Υφίσαλ] Ita *MSS.* ὑφίσασθαι in *Editis.* HUDS. *Gen.* ὑφίσαλ. leg. ὑφίσασθαι. SPANH.

l Υπιχνεῖτο,] Sic *MSS.* ὑπισχνεῖτο in *Editis.*

m Αμαρτόντων] *Al.* ἁμαρτώντων.

n Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο,] Καὶ γὰρ ταῦτα τ. τ. συνεπέπρασκε in aliquot *MSS.*

o Ερομένῳ ἦ καὶ τοῦτο,] Ερομένου δ' εἰ καὶ τοὺς *Hen.* (*L. B.*) C. & *NC.*

p Δῶναι,] Δῶναι deëst nonnullis *MSS.* nec legisse videtur *Epiphan.* Erit forsan qui comma post ἔχοι ponendum censebit.

q Αγαθούς τε καὶ καλοὺς,] Atticismum non observat in ordine harum vocum. REL.

r Εἰσιν εἰπόντος·] Εἶεν *NC.* & *Hen.*

s Μέρους ἐγγυησομένους.] Μέρους deëst *Gall.*

t Εἰς τὰς οἰκείας] Εἰς τὰς ἰδίας ἕκαστος πατρ. vel εἰς τὰς ἰδίας ἕκαστοι μετ' αἰσχ. in aliquot *MSS.*

v Διχιλίους·] Χιλίους *Gall.* & *C.*

x Τινα βοήθειαν λαβεῖν,] Δυνάμιν τινα λαβεῖν C.

y Αὐτὸν,] Αὐτὸν deëst *Hen. C.* & *NC.*

z Σύροι κατεπλάγησαν,] Ita *MSS.* Σύριοι in *Editis*

a Σκυθοπολιτῶν] Conf. lib. VI. cap. 14. §. 8. SPANH.

* *Usus est:*] *Alii vertunt*, abusus est.

b Κατεχρήσατο] Κατεκίχρητο *NC.*

c Αὐτῷ καὶ τὴν ὑπόθεσιν] Ita *Hen.* & *Epiphan.* αὐτῶν in *ceteris.*

d Υπὸ χεῖρα τῷ βασιλεῖ] Τῶν ὑπὸ χεῖρα malit Cl. *Lowthius.*

e Επεμπε,] Ita cum *MSS.* ἔπεμψε in *Editis.*

f Σε

[f] Σολυμίᾳ θυγατρὸς ἕνα Υρκανὸν ὄνομα. γαμεῖ δ' αὐτὸν τὴν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. σὺν ἀδελφῷ ποτε εἰς Αλεξάνδρειαν ἐλθὼν, ἄγοντι καὶ τὴν θυγατέρα γάμων ὥραν ἔχουσαν, ὅπως αὐτὴν [g] συνοικίσῃ τινὶ τῶν ἐπ' ἀξιώματος Ιουδαίων, καὶ δειπνῶν παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὀρχηστρίδος εἰσελθούσης εἰς τὸ συμπόσιον ὑπερπὰς ἐρασθεὶς, τῷ ἀδελφῷ τότε μὲν οὐδὲν ἐφανέρωσεν, ἐπεὶ καὶ νόμῳ κεκώλυται [h] τοῖς Ιουδαίοις ἀλλοφύλῳ πλησιάζειν γυναικὶ, συγκρύψασα τὸ ἁμάρτημα, καὶ πλέονος ἀγαθὸν γιγνόμενον, παρασχεῖν αὐτῷ ὥστε πληρῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν. ὁ δὲ ἀδελφὸς ἀσμένως δεξάμενος τὴν πλοκὴν, κοσμήσας τὴν αὐτοῦ θυγατέρα νυκτὸς ἦγαγε πρὸς αὐτὸν, καὶ συγκατεκοίμησεν. ὁ δὲ, ὡσὰν μέθης ἀγνοήσας τὸ ἀληθὲς, συνέρχεται τῇ ἰδίᾳ ἀδελφῇ θυγατρί· καὶ τοῦτο γιγνόμενον πολλάκις, ἠρέθισε σφοδρότερον. ἔφη δὲ καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὡς [i] κινδυνεύοι τὸ ζῆν ἐρᾶν τῆς ὀρχηστρίδος, ἣν ἴσως οὐκ ἂν αὐτῷ παρεχωρήσειν τὸν βασιλέα. ὁ δὲ ἀδελφοῦ μηδὲν ἀγωνιᾶν παρακελεύεται, [k] ἀπολαύειν δὲ ἧς ἐρᾷ μετὰ ἀδείας, καὶ γυναῖκα ἔχειν αὐτὴν φήσαντος, καὶ παλῆθες αὐτῷ φανερὸν ποιήσαντος, ὡς ἕλοιτο μᾶλλον τὴν ἰδίαν [l] ὑβρίσθαι θυγατέρα, ἢ πρεπόντως ἐκείνου ἐν αἰσχύνῃ γιγνόμενον· ἐπαινέσας αὐτὸν ὁ Ιώσηπος τῆς φιλαδελφίας, συνῴκησεν αὐτῷ τῇ θυγατρὶ, καὶ παῖδα ἐξ αὐτῆς ἐγέννησεν Υρκανὸν [m] ὄνομα, ὡς προειρήκαμεν. [n] ἐπὶ δὲ τῶν τρισκαίδεκα ἐτῶν ἤδη ὁ παῖς νεώτερος ἐπεδείκνυτο τὴν φυσικὴν ἀνδρείαν καὶ σύνεσιν, ὡς ζηλότυπηθῆναι δεινῶς αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, ὄντα πολὺ κρείττονα καὶ φθονηθῆναι δυνάμενον, ὃς δὲ Ιώσηπος γνῶναι βουληθεὶς τίς αὐτοῦ τῶν υἱῶν πρὸς ἀρετὴν [o] εὖ πέφυκε, καὶ καθ' ἕνα πέμψαντος πρὸς τοὺς παιδεύειν τότε δόξαν ἔχοντας, οἱ λοιποὶ μὲν, ὑπὸ ῥαθυμίας καὶ τῆς πρὸς τὸ φιλεργεῖν μαλακίας, ἀνόητοι καὶ ἀμαθεῖς ἐπανῆκον αὐτῷ. μετὰ δὲ ἐκείνους τὸν νεώτατον Υρκανὸν, ὃν αὐτῷ τριακόσια ζεύγη βοῶν, ἐξέπεμψεν ὁδὸν ἡμερῶν δύο εἰς τὴν [p] ἐρημίαν, ἀστρωῶτα τὴν γῆν, ἀποκρύψας τὰς [q] ζυγατῆρας ἱμάντας. ὁ δὲ γνόμενος ἐν τῷ τόπῳ καὶ τὰς ἱμάντας οὐκ ἔχων, τῆς μὲν τῶν βουλευτῶν γνώμης κατηλόγησε, συμβουλευόντων πέμπειν πρὸς τὸν πατέρα κομιδῆτάς τινας τὰς ἱμάντας· τὸν δὲ καιρὸν ἡγησάμενος μὴ δεῖν ἀπολλυῶσι τοῖς μέλλουσι τοὺς ἀποστελουμένους, ἐπενόησέ τι στρατηγικὸν καὶ τῆς ἡλικίας πρεσβύτερον. κατασφάξας γὰρ δέκα ζεύγη, τὰ μὲν κρέα τοῖς ἐργάταις διένειμε· τομὰς δὲ τὰς δορὰς αὐτῶν, καὶ ποιήσας ἱμάντας, [r] ἐνέδησε τούτοις τὰ [s] ζυγᾶ· καὶ [t] τοῦτον τὸν τρόπον ἀπέρας ἤδη ὁ πατὴρ αὐτῷ [v] προσέταξε γῆν, ἐπέστρεψε πρὸς αὐτόν. ἐλθόντα δὲ ὁ πατὴρ ὑπερήσπασε τοῦ φρονήματος· καὶ τὴν ὀξύτητα τῆς διανοίας, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῇ τολμηρὸν ἐπῃνέσας, ὡς μόνον ὄντα γνήσιον, ἔτι μᾶλλον ἔστεργε, ἀχθομένων τῶν ἀδελφῶν ἤδη τούτῳ.

ζ. Ὡς δὲ ἀπήγγειλέ τις αὐτῷ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν υἱὸν τῷ βασιλεῖ [x] Πτολεμαίῳ γεγονέναι, καὶ πάντες οἱ πρῶτοι τῆς Συρίας καὶ τῆς ὑποκειμένης χώρας ἑορτάζοντες [y] τὴν γενέσιον ἡμέραν τοῦ παιδίου, μετὰ μεγάλης παρασκευῆς εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν ἐξώρμων, αὐτὸς μὲν ὑπὸ γήρως κα-

mine Hyrcanum. Illam vero duxit ex hujuſmodi cauſa. Cum forte Alexandriam ſe contuliſſet una cum fratre, (ducente ſecum filiam nubilem, ut ibi nobili alicui Judæo eam matrimonio jungeret) atque apud Regem cœnans, ſaltatriculæ forma egregia, in convivium ingreſſæ, amore captus eſſet, hoc ipſum fratri indicavit, illum orans atque obſecrans, ut, quoniam lege vetitum erat Judæis cum femina alienigena rem habere, ipſe, peccato ſuo occultato, atque fidelem operam navando, effectum hoc redderet ut cupiditatem ſuam expleret. Frater autem, libenter pollicitus ſe voluntatis ejus miniſtrum fore, filiam ſuam ornatam noctu ad eum deduxit, & in lectum ejus collocavit. Ille vero præ ebrietate ignorans quid ageretur, cum fratris filia congreditur: & cum hoc ſæpiuſcule feciſſet, vehementius eam deperibat. Fratri etiam fatebatur, ſe de vita periclitari ex amore ſaltatriculæ ne forte Rex nollet eam ſibi concedere. Cum autem frater eum hortaretur, ne animo eſſet anxio & ſolicito, atque licere ei muliere amata frui eamque in uxorem habere dixiſſet, & quid factum fuerit ei aperuiſſet, quod maluerit filiæ ſuæ injuriam fieri, quam ipſum pati tale in ſeſe dedecus admittere: Joſephus, collaudata ejus fraterna benevolentia, filiam ipſius ſibi matrimonio junxit: filiumque ex ea genuit nomine Hyrcanum, ut jam ante diximus. Cum vero hic natu minimus, annorum tredecim, nativam præ ſe ferret animi fortitudinem & ingenii præſtantiam, adeo ut magnam fratribus zelotypiam concitarit, quippe tanto eis excellentior ut merito ei invideretur; ipſeque Joſephus ſcire voluerit quis præcipue omnium à natura eſſet ad virtutem factus formatuſque, & unumquemque ad eos miſerit qui ad alios inſtituendos tunc maxime idonei ferebantur, omnes præter Hyrcanum, ob ſegnitiem & laboris impatientiam, domum redierunt imperiti rerum & indocti. Poſt illos autem minimum natu Hyrcanum cum trecentis boum jugis miſit bidui itinere in ſolitudinem ad terram conſerendam, loris jugalibus clam ſubductis. Ille vero cum ad locum perveniſſet, & lora non haberet, contempſit quidem boves agitantium ſententiam, qui ſuadebant ut ad patrem quoſdam mitterent qui lora ſibi afferrent: ratus vero non oportere ſe tempus perdere, dum exſpectaret illos qui mitti deberent, rem callidi conſilii prudentiæque magis ſenilis excogitavit. Mactatis enim decem jugis, carnes in operarios diſtribuit; ſectis autem in lora tergoribus, iis juga *ad boves* religavit: & cum hoc pacto terram conſeviſſet, quam ſibi in mandatis dederat pater, ad eum ſe recepit. Pater autem reverſum mirifice dilexit ob animi magnitudinem: cumque eum laudibus extuliſſet, quod non minus rem exſequi auderet quam prompte eam excogitarit, magis adhuc, quaſi ſolus ei germanus eſſet filius, ipſum amabat *charumque habebat*, fratribus hoc ægre ferentibus.

Ejuſque indoles.

Callidum Hyrcani commentum.

7. Cum autem ei nunciaretur ſub id tempus Ptolemæo natum eſſe filium, atque omnes primi Syriæ & regionis ſubjectæ, ad celebrandos pueri natales, magno cum apparatu Alexandriam ire contenderent, ille quidem ſenio reti-

Joſephus Hyrcanum filium ad Ptolemæum regem mittit.

ne-

[f] Σολυμίᾳ θυγατρὸς] Σολίνᾳ juxta *Epiphanii* libros.
[g] Συνοικίσῃ τινὶ] Ita *Busb.* & C. συνοικίσῃ in *Editis Aliisque.*
[h] Τοῖς Ιουδαίοις ἀλλοφύλῳ] Παρὰ τοῖς Ιουδαίοις in pleriſque *MSS.*
[i] Κινδυνεύοι] Κινδυνεύοιτο ζῆν in aliquot *MSS.*
[k] Απολαύειν] Απολαύσειν *Busb.*
[l] Ὑβρίσθαι θυγατέρα,] Ὑβρίσθαι *NC.*
[m] Ονομα,] Illud ὄνομα abeſt pleriſque *MSS.* & *Vet. Interpr.*
[n] Ετει δὲ ὢν τρισκαίδεκα ἐτῶν] Mallem ſane τεσσάρων.
[o] Εὖ πέφυκε,] Ita recte *Baſ.* non ὑπέφυκε. IBBETSON.
[p] Ερημίαν,] Ερημον *NC.*
[q] Ζυγατῆρας] Ζυγοτῆρας in *pleriſque* (ut & *L. B.*) *MSS.* quorum nonnulli etiam ἱμάντας non agnoſcunt.
[r] Ενέδησε τούτοις] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἐνέδυσε in *Editis.*
[s] Ζυγᾶ·] Τὰ ζυγὰ in *pleriſque* (ut & *L. B.*) *MSS.*
[t] Τοῦτον τὸν τρόπον] Τούτῳ τῷ τρόπῳ *Busb.*
[v] Προσέταξε γῆν,] Κατέλαξε *Busb.*
[x] Πτολεμαίῳ γεγονέναι,] Πτολεμαίῳ τῷ Επιφανεῖ *NC.*
[y] Τὴν γενέσιον ἡμέραν,] Γενέσιος ἡμέρα *natalis*, non γενέθλιος. REL.

Gggg 2 κα-

nebatur, filios vero tentavit, an quis eorum ad Regem proficiſci vellet. Cum grandiores recuſaſſent, & ſeſe ad tales congreſſus ruſticiores eſſe dixiſſent, atque ut fratrem Hyrcanum mitterent conſilium ei dediſſent, libenter hoc audito, Hyrcanum vocat, & an Regem adire poſſet, paratuſque ſit, interrogat. Qui cum ſe iturum promiſiſſet, dixiſſetque non multa ad iter egere pecunia, (victurum enim frugaliter) ut ſatis futura ſint ei decem drachmarum millia, admodum delectatus eſt pueri moderatione. Deinde parvo ſpatio interjecto, patri conſulebat puer, ne inde dona Regi mitteret, ſed ſibi literas ad Alexandrinum procuratorem daret, ut ipſi pecuniam præberet, ad coëmenda quæ inveniret pulcherrima atque pretioſiſſima. Pater vero arbitratus ad decem talenta impenſurum eſſe muneribus quæ Regi datum iret, filioque laudato, ut qui prudenter eum monuiſſet, Arioni diſpenſatori ſcripſit, qui totius ejus Alexandrinæ pecuniæ procurationem habebat, quæ erat non minus quam trium millium talentorum. Joſephus enim Syriæ pecunias mittebat Alexandriam, & inſtante die præſtituta, qua Regi numeranda erant vectigalia, ſcribebat Arioni ut id faceret. Petitis igitur à patre ad hunc *Arionem* literis, acceptiſque, Alexandriam ire properavit: eoque profectus, ſcribunt ejus fratres ad omnes Regis amicos ut eum interficiant.

Fratres inſidias ſtruunt Hyrcano.

Arion procurator male tractatur ab Hyrcano.

8. Poſtquam vero Alexandriam pervenit, Arioni literas tradidit, qui cum ab eo quæſiviſſet, quot talenta vellet accipere (ſperabat enim eum poſtulaturum decem, aut paulo amplius) atque ille ſibi mille opus eſſe diceret, iratus cum objurgabat, ut luxurioſe admodum vivere volentem; eique oſtendebat quo pacto pater ejus eas facultates, ut laborans & cupiditatibus reſiſtens, congeſſerit, monebatque, ut parentis imitatorem ſe præbeat. ſe quidem non amplius quam decem talenta daturum, eaque in munera Regi *offerenda*. At puer ira accenſus Arionem in vincula conjiciebat. Cum autem Arionis uxor hoc ipſum Cleopatræ indicaſſet, oraſſetque ut pueri arrogantiam increparet, (apud eam enim Arion ſummo in honore erat) Regi hoc palam fecit Cleopatra. Ptolemæus itaque, miſſis ad Hyrcanum nunciis, dicebat ſe *magnopere* mirari, quî factum ſit ut ad ſe à patre legatus in conſpectum ſuum non veniſſet, & inſuper procuratorem in vincula dediſſet: itaque juſſit ut ei ſignificatum veniret, quamobrem ita fecerit. Illum vero, reſponſo ad Regis nuncium dato, ferunt dixiſſe, ipſum Regem habere legem, quæ vetaret, ne natus filius ſacrificium guſtaret, niſi prius in templum intraſſet, Deoque ſacrificaſſet. Eaque ratione neque ſe ad eum veniſſe, quod exſpectaret, dum dona ferre poſſet homini de ſuo patre bene merito. Quod ad ſervum attineret, ſeſe in eum propterea animadverſiſſe, quod ſibi dicto audiens non fuiſſet. nihil enim intereſſe, utrum parvus aliquis ſit herus an magnus. Quòd niſi

Seſe coram Rege defendit Hyrcanus.

τείχερ, τ δ' ἰῶν ἀπεπέμπετο εἴ πς αὐτῶν βέλεται ἀπελθεῖν πρὸς τ βασιλέα. τῶν ὑ πρεσβυτέρων ὠδαιτησαμένων, καὶ πρὸς τὰς τοιαύτας συνουσίας ἀχρειοτέρων ἔχειν φησάντων, τ ἀδελφὸν ὑ Ὑρκανὸν πέμπειν συμβιβασόντων, ἡδέως ἀκούσας, καλεῖ τ Ὑρκανὸν, καὶ εἰ δύναιτο πρὸς τ βασιλέα βαδίσαι, καὶ εἰ πρόθυμός ἐστιν ἀνέκρινεν. ἐπαγγειλαμένου ὑ πορεύεσθαι, καὶ δεῖσθαι χρημάτων ὡ πολλῶν φήσαντος εἰς τὴν ὁδὸν, ζήσεσθαι γὰρ ἁπλουστέρως, ὥστε δεκέτην αὐτῷ δραχμὰς μυρίας, ἥδη ἔ παιδὸς τῇ [a] σωφροσύνῃ. ἀφαιρεῖσθαι δ' ὀλίγον ὁ παῖς [b] συνεβούλευε τῷ πατρὶ, δῶρα μὲν [c] αὐτόθεν μὴ πέμπειν τῷ βασιλεῖ, δῶναι δ' ὕστερον πρὸς τ [d] Ἀλεξανδρέα οἰκονόμον, ὅπως αὐτῷ [e] παρέχῃ πρὸς ὠνὴν ὧν ἂν εὕρῃ καλλίστων κ πολυτελῶν χρήματα. ὁ ὑ νομίζων δέκα τάλαντα ἔσεσθαι τὴν εἰς τὰς δωρεὰς τῷ βασιλεῖ δαπάνην, καὶ τ υἱὸν ἐπαινέσας ὡς φρονίμως καλῶς, γράφει τῷ οἰκονόμῳ Ἀρίωνι, ὃς ἅπαντα τὰ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ χρήματα αὐτοῦ διῴκει, σὺν ὀνίᾳ ἐλάσσω τετρακισχιλίων ταλάντων. ὁ γὰρ Ἰώσηπος τὰ ἀπὸ τ Συρίας χρήματα ἔπεμπεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ [f] τ [g] εὐθεσμίας ἐνισταμένης, καθ' ἣν ἔδει τῷ βασιλεῖ τὰς φόρους ἀπαρτισθῆναι, ἔγραφε τῷ [h] Ἀρίωνι τέως ποιεῖν. πρὸς οὖν τοῦτον ἀπαντήσας τ πατέρα ἐ [i] λαβὼν ὑπισχνεῖται, εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὥρμησεν· ἐξελθόντος δ' αὐτοῦ, γράφουσιν οἱ ἀδελφοὶ πᾶσι τοῖς τ βασιλέως φίλοις, ἵν' αὐτὸν διαφθείρωσιν.

η'. Ὡς δὲ εὐδαιμονούμενος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἀπέδωκε τῷ Ἀρίωνι τὴν ὑπισχνεῖται, ἐπερωτήσαντος αὐτοῦ, ὅσα βέλεται τάλαντα λαβεῖν· [k] ἤλπισε δ' αὐτὸν αἰτήσειν δέκα, ἢ βραχεῖ τούτων πλέον· εἰπόντος χιλίων χρῄζειν, ὀργισθεὶς ἐπέπληττεν αὐτῷ, ὡς ἀσώτως ζῆν διεγνωκότι, καὶ πῶς ὁ πατὴρ αὐτὸν ἀναγάγοι τὴν οὐσίαν, ὡς πόνων καὶ τῶν ὑπὲρ δυνάμεως ἀντέχων, ἐῶν λέγειν, καὶ μιμητὴν αὐτὸν ἐξίει γενέσθαι τοῦ γνησίου. δώσειν δ' [l] οὐδὲν πλέον τεττάρων δέκα, καὶ ταῦτ εἰς δωρεὰν τῷ βασιλεῖ. παροξυνθεὶς δὲ ὁ παῖς, εἰς δεσμὰ τὸν Ἀρίωνα ἐνέβαλε. τῆς δὲ ἔ Ἀρίωνος γυναικὸς τοῦτο δηλωσάσης τῇ Κλεοπάτρᾳ, καὶ δεηθείσης ὅπως ὑπωλίγῃ τῷ παιδὶ· σφόδρα γὰρ ἐν ἰσῳ ὁ Ἀρίων ἐν τιμῇ παρ' αὐτῇ· φανερὸν τῷ βασιλεῖ τοῦτο ἐποίησεν ἡ Κλεοπάτρα. ὁ δὲ Πτολεμαῖος πέμψας πρὸς τὸν Ὑρκανὸν, θαυμάζειν ἔλεγε, πῶς ἀποστολεὶς πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς, οὔτε ὀφθείη αὐτῷ, καὶ πρότερον δήσειε τὸν οἰκονόμον· ἐλθόντα σὺν τῷ αἰτίαν αὐτῷ μηνύειν ἐκέλευσε. τὸν δὲ, φασὶν, [m] ἀποκρινάμενον τῷ θεσμῷ τοῦ βασιλέως λέγειν αὐτῷ, ὅτι νόμος ἐστὶ [n] παρ' αὐτοῖς κωλύων [o] τὸν θνητὸν γεύσασθαι θυσίας, πρὶν εἰς τὸ ἱερὸν ἐλθεῖν καὶ θύσαι τῷ Θεῷ. κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λογισμὸν [p] δεῖ αὐτὸν ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, πρεσβευόμενα δῶρα χομίσαι τοῦ πατρὸς διεργάτην [q] γενόμενον. τὸν δὲ ἄλλον κολάσαι θεσμοθέτην ὧν προσέταξε. διαφέρειν γὰρ ἓν, ἢ μικρὸν εἶναί τινα δεσπότην ἢ μέγαν. ἂν οὖν μὴ [r] κολάζωμεν τοὺς τοιούτους, καὶ σὺ πρόσδοκα ἴσον τῶν

---

z Παιδύτειαν,] Παιδείαν in nonnullis *MSS.*

a Σωφροσύνῃ.] Ita cum pleriſque *MSS.* (ut & *L. B.*) & *Vet. Interpr.* Φρονήσει in *Editis.*

b Συνεβούλευε τῷ πατρὶ] Ita *MSS.* & *Epiphan.* συνεβούλευσε in *Editis.*

c Αὐτόθεν μὴ πέμπειν] Sic *MSS.* αὐτόθε in *Editis.*

d Ἀλεξανδρέα] Εν Ἀλεξανδρείᾳ in aliquot (ut & *L. B.*) *MSS.*

e Παρέχῃ] Παρέχει *C.*

f Τῆς εὐθεσμίας] Illud ἑ ex *MSS.*

g Εὐθεσμίας] Hinc εὐθεσμίας νόμος ſeu præſcripti temporis in Jure Attico *Demoſth. adv. Phorm.* p. 603. & *adv. Nauſim.* p. 635. B. Hinc ἐπιεικὲς θεσμὸς δίκης, & ἐμπροθεσμίσεως, ultra præſcriptum judicio tempus differre ſolutionem judicati, Ulpian. in Midiam. p. 399. C. SPANH.

h Ἀρίωνι] Ἀρείωνι paſſim in aliquot *MSS.*

i Λαβὼν ἐπισολὰ,] Tranſponit hæc *L. B.* ἐπισολὰ λαβὼν.

k Ἤλπισε δ'] Ita ex *Hen. Busb. C.* & *NC.* ἤλπιζε δ' αὐτὸν αἰτήσειν in *Editis.* ἤλπιζε δ' αὐτὸν αἰτήσειν *Epiphan.*

l Οὐδὲν πλέον] Οὐδὲν πλέει ἔλεγε τακάντων δ'. in aliquot *MSS.*

m Ἀποκρινάμενον] Ἀποκρίνασθαι τῷ π. τ. β. λέγει in aliquot *MSS.*

n Παρ' αὐτῷ κωλύων] Παρ' αὐτοῖς, & mox aliud quiddam pro τ θνητὸν γεύσασθαι θυσίας legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Legem eſſe apud Judæos quæ prohibet communes epulas prius attingere, quam in templo Deo immolare.* Unde locum corruptum eſſe ſuſpicatur *Schatanus.*

o Τὸν θνητὸν] Horum verborum verſio in aliis *Edit.* præter *Hudſ.* deſideratur, atque ab illis intelligitur, tanquam de Judæorum ritu ſermo eſſet. HAV.

p Οὐδ' αὐτὸν ἐλθεῖν] Οὐδ' αὐτὸς & mox πρεσβεύων in aliquot *MSS.*

q Γενομένῳ.] Γεγενημένῳ *Hen. C.* & *NC.*

r Κολάζωμεν τοὺς τοιούτους,] Κολάζωμεν *Busb. Hen. C.* & *NC.*

* Re-

τῶν ἀρχομένων καταφρονηθήσεσθαι. ταῦτ' ἀκούσας ὁ Πτολεμαῖος, εἰς γέλωτα ἐτράπη, καὶ τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ παιδὸς ἐθαύμασε.

θ'. Μαθὼν δὲ ὁ Ἀρίων ὅτι τοῦτον ὁ βασιλεὺς διετέθη τὸ τρόπον, καὶ ὅτι μηδεμία βοηθειά ἐστιν αὐτῷ, δοὺς τὰ χίλια τάλαντα τῷ παιδὶ, τὸ δεσμῶν ἀπελύθη· καὶ τρεῖς διαλιπὼν ἡμέρας ὁ Ὑρκανὸς ἠσπάσατο τοὺς βασιλέας. οἱ δὲ ἀσμένως αὐτὸν εἶδον, καὶ [a] φιλοφρόνως εἰσήσαντο διὰ τὴν τοῦ τὸ πατέρα τιμήν. λάθρα δὲ τοῦ τοὺς ἐμπόρους ἐλθὼν, ὠνεῖται παρ' αὐτῶν παῖδας μὲν ἑκατὸν, γράμματα δεδιδαγμένους καὶ ἀκμαιοτάτους, ἑνὸς ἕκαστον τάλαντα, ἑκατὸν δὲ παρθένους τὸ αὐτῆς τιμῆς ἑκάστην. κληθεὶς δ' ἐφ' ἑστιασιν τοῦ τὸ βασιλέα, μετὰ τὸ πρώτων τὸ χώρας, ὑποκαταklίνεται πάντων, καταφρονηθεὶς ὡς παῖς ἐπὶ τὴν ἡλικίαν ὑπὸ τὸ τῆς τύχης καὶ τὴν ἀξίαν διανεμόντων. [y] τὰ δὲ συγκατακειμένων πάντων τὰ μερῶν τὰ ὀστᾶ· [x] ἀνήρουν γὰρ αὐτοὶ τὰς σάρκας· σωρεύοντων ἔμπροσθεν δὲ Ὑρκανοῦ, ὡς πληρῶσαι τὴν διαγεγραμμένην αὐτῷ τράπεζαν, Τρύφων, ὃς ἦν δὲ βασιλέως ἄθυρμα, καὶ πρὸς τὰ σκώμματα καὶ τὰς ἐν τοῖς πότοις γέλωτας [y] ἀνεδίδασκε, διαλεγόμενον αὐτὸν [z] τοῖς κατακειμένοις τῇ τραπέζῃ, παρεστὼς τῷ βασιλεῖ, ὁρᾷς, εἶπεν, ὦ δέσποτα, τὰ διακείμενα Ὑρκανῷ ὀστᾶ; ἐκ τούτου [a] σοχάσαι, ὅτι δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ [b] τὴν Συρίαν ἅπασαν περιεδύσατο ὡς οὗτος ταῦτα τῶν σαρκῶν ἐγύμνωσε. γελάσαντος δὲ τοῦ τὸν Τρύφωνος λόγον δὲ βασιλέως, καὶ ἐρομένου τὸν Ὑρκανὸν ὅτι τοσαῦτα αὐτῷ διάκειται ὀστᾶ. εἰκότως, εἶπεν, ὦ δέσποτα. τοὺς μὲν γὰρ κύνας τὰ ὀστέα σὺν τοῖς κρέασι καταφαγεῖν ὥσπερ ἔστι, τοὺς κατακειμένους ὁρῶντες, ὅτι [c] μηδὲν ἔμπροσθεν αὐτῶν ἔκειτο· οἱ δ' ἄνθρωποι τὰ κρέας ἐσθίουσι, τὰ δὲ ὀστᾶ ῥιπτοῦσιν, ὅπερ ἄνθρωπος ὢν κἀγὼ νῦν πεποίηκα. ὁ δὲ βασιλεὺς θαυμάσας τὴν ἀποκρίσιν αὐτοῦ σοφὴν ὄντα γνόμενον, πάντας ἐκέλευσεν ἀνακροτῆσαι, τὸ Ὑρκανίας [d] ἀποδεχομένους αὐτόν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τοὺς ἕκαστον τὸ δὲ βασιλέως φίλων προσιόμενος τὸ [e] θεραπείᾳ τὴν αὐλὴν δυναστῶν, τοὺς μὲν ἠσπάζετο, θεραπεύων δὲ τὸ οἰκετῶν [f] ἀπεπωθάνετο, τὰ μέλλοντα δίδοσθαι τῷ βασιλεῖ δῶρον ἐν τῇ δὲ παιδὸς αὐτοῦ γενεθλίῳ. τὰ δὲ, τοὺς μὲν ἀνὰ [g] δώδεκα τάλαντα [h] μέλλειν δίδοσθαι φησάντων, τοὺς δ' ἐν ἀξίᾳ τὸ μεγέθους τὰ οὐσίας ἕκαστον αὐτῶν, [i] πρὸς ἕκαστον [k] ὑποκρίνεται λυπεῖσθαι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τοιαύτην προσενεγκεῖν δωρεάν· πλέον γὰρ πέντε τάλαντα σὺν ἔχειν. οἱ δὲ θεράποντες ταῦτ' [l] ἀκούσαντες ἀπήγγελλον τοῖς δεσπόταις. χαιρόντων δ' αὐτῶν, ὡς καταγνωσθησομένου δὲ Ἰωσήπου, καὶ προσκρούσοντος τῷ βασιλεῖ διὰ τὴν βραχύτητα τὰ δωρεᾶς, ἐνιαυσιαῖς τὰ ἡμέραις, οἱ μὲν ἄλλοι προσέφερον τῷ βασιλεῖ [m] τάλαντα, οἱ λίαν μεγαλοδωρεῖσθαι νομίζοντες, ἃ πλέον εἰσήγεν· ὁ δὲ Ὑρκανὸς ὡς ὠνήσατο παῖδας ἑκατὸν καὶ παρθένους τοσαύτας, ἀνὰ τάλαντον ἑκάστῳ φέρειν δοὺς προσήγαγε, τοὺς μὲν τῷ βασιλεῖ, τοὺς δὲ τῇ Κλεοπάτρᾳ. πάντων δὲ θαυμασάντων τὴν παρ' ἐλπίδα τὸ δώρων πολυ-

tales puniemus, exspecta tu quoque futurum, ut à tuis subditis contemnaris. His auditis, Ptolemæus ridere cœpit, & pueri magnanimitatem admiratus est.

9. Arion autem, ubi intellexit, Regem ita in eum animo affectum esse, & opem sibi ferri à nemine, puero datis mille talentis, vinculis solutus est: & triduo interjecto Hyrcanus * Reges salutavit. Illi vero eum libenter viderunt, & comiter convivio exceperunt, propter ejus patris reverentiam. Deinde *is* mercatores secreto aggressus, coëmit ab eis centum pueros, literarum peritos, eosdemque valentissimos, talento unumquemque, & centum puellas eodem pretio. Tum à Rege vocatus ad convivium cum primoribus regionis, infimus omnium accumbit, ob ætatem puerilem contemptui habitus ab iis, quorum munus erat *convivis* ex *cujusque* dignitate loca assignare. Cum autem omnes, qui una accubuerunt, partium ossa (nam carnes iis ipsi ademerant) ante Hyrcanum in cumulum congererent, adeo ut mensam ipsi appositam replerent, Tryphon, qui Regi in deliciis, & ad scommata & ridicula in compotationibus jacienda factus erat, rogatus *ad id* à convivis, ubi Regi adstiterat, Viden', inquit, ô Domine, quantum ossium ante Hyrcanum jaceat? Ex his conjice, quod illius etiam pater totam Syriam spoliaverit, quemadmodum hic ista nudavit carnibus. Rege vero ad hunc Tryphonis sermonem in risum effuso, & Hyrcanum interrogante cur tam multa eum præjacent ossa. Nihil mirum, inquit, Domine. canum enim est ossa una cum carnibus devorare, sicut isti (accumbentes intuens) fecerunt, quod nihil ossium ante eos reperiatur: homines autem comestis carnibus ossa solent abjicere, quod & ego, homo cum sim, etiam nunc feci. Ibi Rex, responsi ejus acumen miratus, jussit universos ei plaudere, ob facete dictum. Sequenti vero die, *Hyrcanus*, aditis omnibus Regis amicis & in domo regia potentibus, ipsos quidem salutavit, à famulis vero quæsivit, quæ munera Regi daturi essent die natali filii ejus. Cumque illi dixissent, quosdam largituros esse talenta duodecim, alios autem in dignitate constitutos pro suarum quemque facultatum magnitudine, coram singulis simulavit se dolere, quod ejusmodi munera afferre non potuerit: sibi enim ad largiendum non plus quam quinque talenta suppetere. Hæc ubi audiverant famuli, dominis ea nunciaverunt. Illis autem gaudentibus Josephum *parsimoniæ* damnatum iri, animumque Regis offensurum esse muneris exilitate, ubi dies venit, alii quidem, etiam qui munificentiores habiti, vicena ad summum afferebant talenta: Hyrcanus vero pueris centum quos emerat totidemque puellis singula talenta ferenda tradidit, & illos Regi, has Cleopatræ adduxit. Ac mirantibus cunctis, ipsisque adeo Regibus, insperatam largitionis magnificentiam & sumptus; insuper & amicis famulisque Regis do-

Benigne excipitur à Rege & Regina.

Locus in Hyrcanum.

Fœcetum Hyrcani responsum.

Ejus munificentia.

* *Reges salutavit.*] *Id est*, Regem & Reginam.

[a] Φιλοφρόνως εἰσήσαντο] Conf. *Anon.* lib. 3. c. 2. §. 4. SPANH.

[b] Ἐλθὼν] Ἀπελθὼν in iisdem *MSS.*

[c] Τῶν δὲ συγκατακειμένων] Τῶν δ' ἐν κατακ. *NC.*

[x] Ἀνήρουν γὰρ] Ἀνήρουν *Busb.* & *Hen.*

[y] Ἀνεδίδασκε,] Ita *Hen.* ἐπεδείκνυτο *Busb.* ἀνεδείκνυτο in *Editis Aliisque.*

[z] Τῶν κατακειμένων τῇ τραπέζῃ,] Alii sic distinguunt, τοῖς κατακειμένοις, τῇ τραπέζῃ παρεστὼς, τῷ βασιλεῖ, ὁρᾷς, εἶπεν, &c.

[a] Στοχάσαι] Στοχάσασθαι *Busb. Hen.* & *Gall.* HUDS. Ut & *Lugd. Bat.* haud pejus vulgari lectione, unde & recepi. Pariter Latini. Lucret. L. 2. versu 16. —— —— *Nonne videre*
Nil aliud sibi naturam latrare? HAV.

[b] Τὴν Συρίαν ἅπασαν περιέδυσεν] *Spoliavit* περιέδυσεν αὐτὸν infra lib. 13. c. 15. §. 3. ἐξεδύσατο *Anon.* lib. 2. c. 14. §. 2. SPANH.

[c] Μηδὲν ἔμπροσθεν αὐτῶν ἔκειτο·] Μηδὲν τῶν ἔμπροσθεν *Hen.* forsan pro μηδὲν τῶν ἐσῶν ἔμπρ.

[d] Ἀποδεχομένους αὐτόν.] Ἀποδεχόμενον *Hen.* & *NC.*

[e] Πρὸς τὴν αὐλὴν δυνατῶν,] Περὶ τὴν αὐλὴν *Hen.* & *NC.*

[f] Ἀπεπωθάνετο,] Ἐπυνθάνετο *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

[g] Δώδεκα] *Lugd. Bat.* δέκα.

[h] Μέλλειν δίδοσθαι φησάντων,] Illud μέλλειν acceptum debemus *MSS. Hen. Busb.* & *NC.*

[i] Πρὸς ἕκαστον] Ita auximus ex *Lugd. Bat.* est enim significantius, atque propter præcedentium similitudinem ex aliis codicibus excidisse videtur. HAV.

[k] Ὑποκρίνεται λυπεῖσθαι] Ὑπενόησε *NC.*

[l] Ἀκούσαντες ἀπήγγελλον τοῖς δεσπόταις.] Ἀκούσαντες *Hen.* & *NC.* & mox ἀπήγγελλον *NC.*

[m] Τάλαντα,] Τάλαντα & dein ἃ πλέον εἴκ. *Busb.* τάλαντον, & ἃ πλειόνων εἴκ. *Hen.* & *NC.* τῶν γὰρ ἄλλων ἁπάντων, τοὺς μὲν ἀνὰ δέκα τάλαντα προσαγόντων τῷ βασιλεῖ, τοὺς δὲ μείζω δωρουμένων ἐκ ὑπερβάντων τὰ εἴκοσιν. *Zonar.*

dona multorum talentorum dedit, ne quid ab illis periculi adiret. Eis enim scripserunt ejus fratres, ut Hyrcanum perimerent. Ptolemæus autem, admiratus magnanimitatem adolescentis, jussit ut quod vellet donum postularet. Ille vero nihil amplius ab eo petiit, quam ut ad patrem & ad fratres de ipso scriberet. Rex itaque eum maximo honore prosequutus, ampliſque donis muneratus, scriptis ad patrem & ad fratres & ad omnes suos præsides procuratoresque literis, eum dimisit. Fratres autem, cum auditione accepissent quæ Hyrcanus à Rege consequutus est, eumque redire cum ingenti honore, obviam egressi sunt ut eum necarent, etiam patre sciente. quippe ei iratus, ob insumptas in dona pecunias, de salute ejus minus erat solicitus. Verumtamen iram in filium dissimulabat Josephus, metu Regis. Fratribus autem cum Hyrcano prœlio congressis, alios ex eorum hominibus multos, tum duos suorum fratrum interfecit: cæteri Hierosolyma ad patrem evaserunt. Ille vero in urbem profectus, cum nemo *omnium* eum admitteret, *non mediocriter* timuit, seque trans fluvium Jordanem recepit; & ibi, Barbaros cogens sibi tributa solvere, commoratus est.

Duos ex fratribus, qui eum honorifice redeuntem aggressi sunt, interfecit, & trans Jordanem se recipit.

10. Per id autem tempus regnabat in Asia Seleucus, cognomine Soter, Antiochi Magni filius. Tunc moritur & Hyrcani pater Josephus, vir bonus & magnanimus, qui Judæum populum ex paupertate & tenuitate *eripuit &* in splendidiorem vitæ statum perduxit, & Syriæ Phœniceſque & Samariæ vectigalia viginti annos tenuit. Moritur & ejus avunculus Onias, Simoni filio suo pontificatu relicto. Huic porro *vita* defuncto Onias ejus filius in *eundem* honorem succeſſit, ad quem *populi* Lacedæmoniorum rex Arius legatos misit & literas, quarum exemplar hujusmodi est.

Seleucus Soter, Antiochi Magni filius.

Onia & Simone mortuis, pontificatum obit Onias Simonis filius.

V. REX LACEDÆMONIORUM ARIUS ONIÆ SALUTEM.

Arii, Lacedæmoniorum regis, ad Oniam pontificem literæ.

"Incidimus in quoddam scriptum, in quo in-
"venimus ejusdem generis esse Judæos & Lace-
"dæmonios, & ex Abrami domo oriundos.
"Quamobrem æquum est, ut vos, qui sitis fra-
"tres nostri, nobis significetis, si quid est quod
"velitis. Etenim nos idem faciemus, & quæ ve-
"stra sunt nostra existimabimus, & nostra vobis-
"cum communia habebimus. Demoteles, qui lite-
"ras affert, mandata *ad vos* gerit. Scriptura est
"quadrata, sigillum est aquila draconem tenens.

11. Et epistola quidem, à Lacedæmoniorum rege missa, hæc continebat. Josepho autem mortuo, ortum est in populo dissidium propter e-

Mortuo Josepho oritur seditio.

πλοῦν, καὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν· καὶ τοῖς Φίλοις ἐπὶ τοῖς περὶ τὴν θεραπείαν τοῦ βασιλέως οὖσι, πολλῶν ἄξια τα-
λάντων δῶρα ἐδωκεν, ὡς [n] διαφυγεῖν τὸ ἐξ αὐτῶν κίνδυ-
νον. τούτοις γὰρ [o] ἐγεγράφεσαν αὐτοῦ οἱ ἀδελφοὶ διαχρήσασθαι
τὸν Ὑρκανόν. Πτολεμαῖος δέ, τὴν μεγαλοψυχίαν [p] ἀγασάμε-
νος τοῦ μειρακίου, περισέπειν αὐτὸν δωρεαῖς ἐκέλευε λαμ-
βάνων. ὁ δὲ, ἃ δεῖν πλέον ἠξίωσεν αὐτὸν χρυσὸν παρ' αὐτοῦ, ἠ
ρώτησε τὸν πατέρα περὶ τοῖς ἀδελφοῖς περὶ αὐτοῦ. τιμήσας οὖν
αὐτὸν φιλοτιμότατα, καὶ δωρεὰς δοὺς λαμπράς, [q] καὶ τῷ πα-
τρὶ χαίρειν περὶ τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ πᾶσι τοῖς ἡγεμόσιν αὐτοῦ περὶ
πάντων, ἐξέπεμψεν. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ τούτων πα-
τυχηκότα τὸν Ὑρκανὸν παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ μὴ μεγάλης
[r] ἐπανερχόμενον τιμῆς, ἐξῆλθον ὑπαντησόμενοι, καὶ διαφθεῖ-
ραντες αὐτὸν, καὶ τὸν πατρὸς εἰδότος. ὀργιζόμενος γὰρ αὐτῷ,
ἕνεκεν τῶν εἰς τὰς δωρεὰς χρημάτων, οὐκ ἐφρόντιζε τῆς σωτη-
ρίας αὐτοῦ. τὴν ὀργὴν μέν τοι τὴν πρὸς τὸν υἱὸν ὁ Ἰώσηπος ἀπε-
κρύπτετο, φοβούμενος τὸν βασιλέα. συμβαλόντων δὲ αὐτῷ
τῶν ἀδελφῶν εἰς μάχην, ἄλλους τε τῶν σὺν αὐτοῖς πολλοὺς ἀπέ-
κτεινε, καὶ δύο τῶν ἀδελφῶν· οἱ δὲ λοιποὶ διεσώθησαν εἰς Ἱεροσό-
λυμα πρὸς τὸν πατέρα. θαρσήσαντα δὲ αὐτὸν εἰς τὴν πο-
λιν, ἐπεὶ μηδεὶς ἐδέχετο, δείσας ἀνεχώρησεν [s] εἰς τὴν πέραν δὴ
Ἰορδάνου ποταμοῦ, κἀκεῖ διέτριβε φορολογῶν τοὺς Βαρβάρους.

ια'. Ἐβασίλευσε δὲ καθ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῆς Ἀσίας Σέλευ-
κος ὁ [t] Σωτὴρ ἐπικαλούμενος, υἱὸς ὢν Ἀντιόχου τοῦ Μεγά-
λου. πολιτεύεται δὲ ὁ τοῦ Ὑρκανοῦ πατὴρ Ἰώσηπος, ἀνὴρ ἀγαθὸς
γνώμην δὲ μεγαλόφρων, καὶ τὸν Ἰουδαίων λαὸν ἐκ πλουσίας
καὶ πεφυσιάτων ἀθενῶν εἰς λαμπροτέρας εὐφορίας τοῦ βίου
καταστήσας, [v] εἴκοσιν ἔτη δὲ δύο τοῦ τε Συρίας πλὴν Φοινίκης
δὲ Σαμαρείας κατεῖχον. ἀπέθανε δὲ ὁ θεῖος αὐτοῦ Ονίας,
τὴν ἀρχιερωσύνην Σίμωνι τῷ παιδὶ [x] καταλιπών. πλουτήσαν-
τος δὲ τούτου, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Δημόδοχος τὴν τιμὴν αὐτοῦ Ονίας γέν-
ται, [y] πρὸς ὃν ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεὺς [z] Αρειος πρεσ-
βείαν τε ἔπεμπε δεησολάς, ὧν τὸ ἀντίγραφόν ἐστι τοιοῦτον.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ [b] ΑΡΕΙΟΣ,
[c] ΟΝΙΑ. ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Εντυχόντες γραφῇ τινι, εὕρομεν ὡς [d] ἐξ ἑνὸς εἶεν
"[e] γένους Ἰουδαῖοι δὲ Λακεδαιμόνιοι, [f] καὶ ἐκ τοῦ πρὸς [g] Αβρα-
"μον οἰκότητος. δίκαιον οὖν ἐστιν ἀδελφοὺς ὑμᾶς ὄντας
"διαπέμπεσθαι πρὸς ἡμᾶς, περὶ ὧν ἂν βούλησθε. ποιή-
"σομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὸ αὐτὸ, καὶ τὰ ὑμέτερα ἴδια νομιοῦ-
"μεν, καὶ τὰ [h] αὐτῶν κοινὰ πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν. Δημοτέ-
"λης, ὁ φέρων τὰ γράμματα, διαπέμπει [i] τὰς ἀποστο-
"λάς. τὰ γεγραμμένα ἐστὶ [k] τετράγωνα, ἡ σφραγὶς ἐστιν
"ἀετὸς δράκοντα ἐπέχων.

ιβ'. Ἡ μὲν οὖν ἀποστολὴ, ἡ πεμφθεῖσα [l] παρὰ τοῦ Λακε-
δαιμονίων βασιλέως, τοιαύτην εἶχε τὴν [m] τρόπον. ἀποθανόν-
τος δὲ Ἰωσήπου, τὸν λαὸν στάσις διὰ τοὺς παῖδας
αὐτοῦ.

n Διαφυγεῖν] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐπιφυγεῖν *Baſ.* & *G.*

o Ἐγεγράφεσαν] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* ἐγεγράφησαν in *Editis.*

p Ἀγασάμενος] Sic *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit *admiratus.* ἀπαγασάμενος in *Editis.* ἄγαν θαυμάσας *NC.*

q Καὶ τῷ τι πατρὶ] Καὶ τότε πάτερ *Hen.*

r Ἐπανερχόμενον τιμῆς,] Ἐπανιόντα *Busb.*

s Εἰς τὴν πέραν δὴ Ἰορδάνου πολεμῶν,] Εἰς τὸ πέραν *Busb. Hen. C.* & *NC.* ut & infra in libris omnibus (§. 10.) τοῖς πέραν δὴ Ἰορδάνου.

t Σωτῆρ ἐπικαλούμενος,] In *Cod. NC.* Φιλοπάτωρ. quod rectum esse ostendit *Usserius* ad A. M. 3817. Videsis *Cappellum* in *Hist. S.* & *Exot.* ad A. M. 3754. & 3776. & *Simsonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3781. & *Fos-Vaillant* de *Seleucidarum Imperio*, p. 159.

v Εἴκοσιν ἔτη καὶ δύο] Τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτη *NC.* perperam, ut constat ex præced. §. 6. cæterisque omnibus dissentientibus.

x Καταλιπών.] Καταλιπὼν, ὡς φθάσαν, solus *NC.*

y Πρὸς ὃν] Hic erroris *Josephum* arguit *Scalig.* (in *Canon. Isagog.* p. 332. & in *Notis* ad *Eusebium*, p. 128.) quem sequuti sunt *Cappellus* & *Simsonus.* hic ad A. M. 3696. ille ad A. M. 3700. videsis *Usserium* ad A. M. 3821.

z Αρειος περσεῖαν] Passim Αρειος in aliquot *MSS.*

a Τοιοῦτον.] Τοῦτο *Hen.*

b Αρειος,] Ονιάρης Βασιλεὺς &c. 1 Maccab. xii. 20. SPANH.

c Ονία,] Conf. infr. lib. 13. c. 5. §. 8. SPANH. Epistolæ hujus fit mentio in 1 Maccab. c. 12. v. 7. Videtamen *J. Scaliger.* in *Isag.* l. 3. p. 332. & in Euseb. p. 128. HUDS. *in Add.*

d Ἐξ ἑνὸς εἶεν γένους Ἰουδαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι,] Conf. 1 Maccab. lib. 1. c. 25. §. 1. SPANH.

e Γένους Ἰουδαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι,] Ita cum *MSS.* γένος male in *Editis.* De ista, quæ Lacedæmoniis cum Judæis intercessit, affinitate, vide *Scaligerum* ad *Canon. Isagog.* p. 332. *Bochartum* in *Chanaan.* l. 1. c. 22. *Huetium* in *Dem. Evang.* prop. IV. §. 10. præcipue vero *Seldenum* in l. 2. de *Synedriis*, c. 3. §. 5. & *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 12. v. 7.

f Καὶ ἐκ τοῦ πρὸς] Illud καὶ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

g Αβραμον οἰκειότητος.] Ita cum *Cod. Hen.* Αβράαμ C. Αβραὰμ in *cæteris.*

h Αὐτῶν κοινὰ] Ἡμῶν ex conjectura *Schotani.*

i Τὰς ἐπιστολάς.] Hoc est, ταῖς ἐντολαῖς. Non enim dubium est *Josephum* ἀδιφορήσαι illa *prioris Maccabæici*, ἐπιτάγματα ἢ ὅπως ἀπαγγείλωσιν ὑμῖν καὶ ταῦτα. *Scalig.*

k Τετράγωνα,] Τετραγώνῳ juxta *Epiphanium*, ut subintelligatur vox χάρτῃ. Verum verba ista, τὰ γεγραμμένα &c. non conjungenda videntur cum superioribus: ut quæ *Josephi* potius quam *Arei* fuerint. PETITUS in *Observatt. ἀνεκδότοις*, tom. 4. p. 81. Atqui sequentia tum minus cohærent. HAV.

l Παρὰ τοῦ Λακεδαιμονίων βασιλέως,] Τοῦ δὲ in aliquot *MSS.* & mox ἔσχε *NC.*

m Τρόπον.] Forte τύπου. HUDS. *in Add.*

n Ου-

αὐτὸ. τ̃ γὰρ πρεσβυτέρων πόλεμον ἐξενεγκαμένων πρὸς Τρκανὸν, ὃς ἦν νεώτα]ος τ̃ Ιωσήπ̃ τέκνων, διέῃ τὸ πλῆθ̃. καὶ οἱ μὲν πλείους τοῖς πρεσβυτέροις συνεμάχησαν, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Σίμων διὰ τὴν συγγένειαν· ὁ δὲ Τρκανὸς ἐπανελθεῖν μὲν [n] οὐκ ἔτι διέγνω εἰς Ιεροσόλυμα. [o] πρὸσκαθίσας δὲ τοῖς πέραν τ̃ Ιορδάνου, συνεχῶς ἐπολέμ τὺς Αραβας, ὡς πολλὺς αὐτῶν καὶ ἀπoκτεῖναι καὶ λαβεῖν αἰχμαλώτους. ᾠκoδόμησε δὲ [p] βάριν ἰσχυρὰν, ἐκ λίθ̃ λευκῆ κατασκεύασας ἅπασαν [q] μέχρι καὶ τ̃ στέγης, ἐγγλύψας ζῶα παμμεγεθέστατα. περιῆγαγε δὲ αὐτῇ εὐρ̃πον μέγαν καὶ βαθύν. ἐκ δὲ τ̃ [r] κατ' ἀντικρὺ τ̃ ὄρους πέτρας ἀφεμμὼν αὐτῆς τὸ πρόσχον, σπήλαια πολλῶν σταδίων τὸ μῆκ̃ κατεσκεύασεν. ἔπειτα οἴκους ἐν αὐτῇ, τοὺς μὲν εἰς συμπόσια, τοὺς δὲ εἰς ὕπνον καὶ διαιτ̃αν ἐποίησεν. [s] ὑδάτων δὲ ἁλθεόντων πλῆθ̃, ἃ καὶ πρ̃ις ἦν καὶ κόσμ̃ τ̃ αὐλῆς, εἰσήγαγε. τὰ μέντοι στόμια τῶν σπηλαίων, ὥστε ἕνα δι' αὐτῶν [t] εἰσιέναι τ̃ μὴ πλείους, βραχύτερα ἤνοιξε. καὶ ταῦτ' ὀπτήσδες, ἀσφαλείας ἕνεκα τοῦ μὴ πολιορκηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν [v] κινδυνεῦσαι ληφθεὶς, κατεσκεύασε. [x] πρόσωκoδόμησε δὲ αὐλὰς τῷ μεγέθ̃ διαφερούσας, ἃς καὶ ποικιλίαις εὐσκόπησε πλημμέλεσι. καὶ τοιοῦτον ἀπεργασάμεν̃ τ̃ τόπον, [y] Τύρον ὠνόμασεν. ἔστ̃ ὁ τόπ̃ ἐστὶ μεταξὺ τ̃ τε Αραβίας τ̃ τ Ιουδαίας πέραν τ̃ Ιορδάνου, ἀ πόρρω τ̃ [z] Εσεβωνίτιδ̃. ἦρξε δ' ἐκείνων τῶν μερῶν ἔτη ἑπτὰ, [a] πάντα τ̃ χρόνον ὃν Σέλευκ̃ τ̃ Συρίας ἐβασίλευσεν. ἀποθανόν]̃ γὰρ τούτ̃, μετ' αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς Αντίοχ̃, ὁ κληθεὶς Επιφανὴς, τὴν βασιλείαν κατέσχε. πλευτᾷ δὲ Πτολεμαί̃ ὁ τ̃ Αἰγύπτου βασιλεὺς, καὶ αὐτὸς καλούμεν̃ Επιφανὴς, καταλιπὼν δύο παῖδας, ἔτι βραχεῖς τὴν ἡλικίαν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερ̃ φιλομήτωρ ἐκαλεῖτο, [b] φύσκων δὲ ὁ νεώτερ̃. Τρκανὸς δὲ ὁρῶν μεγάλην δύναμιν ἔχοντα τ̃ Αντίοχον, καὶ δείσας μὴ καὶ συλληφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ κολασθῇ διὰ τὰ πρὸς τὺς Αραβας αὐτῷ πεπραγμένα, τελευτᾷ τ̃ βίον αὐτόχειρ αὐτῆ γνόμεν̃. τὴν δ' οὐσίαν αὐτοῦ πᾶσαν Αντίοχ̃ [c] λαμβάνει.

jus natos. Cum enim grandiores bellum intuliſſent Hyrcano, qui natu minimus erat, ſciſſa eſt multitudo. majorque pars à grandioribus ſtabat, necnon pontifex Simon propter cognationem: Hyrcanus vero Hieroſolyma deinceps non redire ſtatuit. at trans Jordanem capta ſede, cum Arabibus continenter bellum gerebat, ita ut eorum multos partim interfecerit, partim captivos ceperit. Ædificavit etiam validum caſtellum, quod è candido marmore totum exſtruxit uſque ad tectum, inſculptis ei animalibus enormi magnitudine. cui etiam euripum circumdedit magnum & profundum. Ex oppoſiti autem montis petra, ſaxa ejus prominentia *& prærupta* perforando, ſpeluncas multorum ſtadiorum in longitudinem conſtruxit. Deinde in illa œcos quoſdam in convivia, alios vero ad ſomnum capiendum & ad vitæ conſuetudinem fecit. Salientium etiam aquarum copiam induxit, quæ in atrio plurimum conferebant ad oblectationem & ornatum. In ſpeluncis vero oſtia non majori amplitudine aperuit, quam ut unus ſolus poſſet ingredi. idque de induſtria incolumitatis ergo, ne à fratribus obſeſſus in illorum manus incidendi diſcrimen adiret. Ædificavit etiam atria amplæ magnitudinis, eaque hortis ſpatioſis ornavit. Et cum hujuſmodi locum abſolviſſet, Tyrum eum nominavit. Locus iſte eſt inter Arabiam & Judæam trans Jordanem *fluvium*, non procul ab Eſſebonitide. Illos autem tractus rexit per ſeptennium, toto tempore quo Seleucus regnavit in Syria. Illo enim vita defuncto, Antiochus *ejus* frater, cognomine Epiphanes, regnum obtinuit. Moritur & Ptolemæus Ægypti rex, & ipſe vocatus Epiphanes, relictis duobus filiis adhuc juvenibus: quorum natu majori Philometor, minori Phyſcon cognomen erat. Hyrcanus autem videns Antiochi magnam potentiam, ac veritus ne comprehenſus ab eo propter illatas Arabibus injurias ſupplicio afficeretur, vitam finivit mortem ſibi conſciſcendo. In ejus autem facultates omnes Antiochus invaſit.

Hyrcanus infeſtat Arabas, & caſtellum validum edificat.

Tyrus nominatur Hyrcani caſtellum.

Seleuco mortuo, Antiochus Epiphanes fit Syriæ rex: & Ptolemæus Epiphanes moriens relinquit filios Philometora & Phyſcona. Hyrcanus mortem ſibi conſcivit.

VI.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς στασιαζόν]ων πρὸς ἀλλήλους τ̃ Ιουδαίων περὶ τ̃ ἀρχιερωσύνης, ἐστράτευσεν Αντίοχ̃ ἐπὶ Ιερουσόλυμα, καὶ πόλιν μὲν ἑάλωκε καὶ τὸν ναὸν ἐσύλησε καὶ Ιουδαίους ἐκάκωσε. καὶ ὡς Ιουδαίων πολλοὶ τοὺς πατρίους νόμους κατέλιπον, καὶ οἱ Σαμαρεῖται ἔθεσιν Ελληνικοῖς χρώμενοι τὸ ἐν τῷ Γαριζεὶν ἱερὸν Ελληνίῳ Διὸς προσηγόρευσαν.

CAP. V.

Quomodo Antiochus, Judæis de ſacerdotio inter ſe diſcordantibus, exercitum duxit in Hieroſolyma, captaque urbe templum ſpoliavit, & Judæis mala intulit. utque Judæorum multi patria inſtituta deſeruerunt, & Samaritæ Græcorum mores amplexantes templum in monte Garizin Jovis Hellenii appellarunt.

ΥΠΟ δὲ τ̃ αὐτὸν καιρὸν [d] ἀποθανόν]̃ δὲ [e] Ονίου τ̃ ἀρχιερέως, τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ιησοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην

PER idem tempus mortuo etiam Onia pontifice, *Rex* ejus fratri Jeſu ſummum ſacerdotium (Jaſon dictus) fit pontifex.

Onia defuncto, Jeſus

n Οὐκ ἔτι διέγνω] Οὐκ ἔτι ἔγνω in pleriſque *MSS.*

o Προσκαθίσας] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *NC.* προσκαθίσας in *Editis Aliiſque.*

p Βάριν] Conf. ſupr. lib. x. c. xi. §. 7. SPANH.

q Μέχρι καὶ τ̃ στέγης,] Μέχρι καὶ τ̃ γῆς *Hen. NC.* & *Epiphan.* qui vertit *& totam uſque ad terram ſculpſit eam diverſis animalibus*; quaſi lectum & diſtinctum fuiſſet, ἐκ λίθου λευκῆ κατασκευάσας, ἅπασαν μέχρι καὶ τ̃ γῆς ἐγλύψας ζώοις παμμεγεθεστάτοις.

r Κατ' ἀντικρὺ δ' ὄρους] Καθ' ὑπερκρὺς *Hen.* forſan pro κατ' ἀντικρύς, quod habet *NC.*

s Ὑδάτων δ' ἁλθεόντων πλῆθ̃,] Ita cum *MSS.* ὑδάτων δ' θεόντων in *Editis.* HUDS. Voluit & id *Lugd. Bat.* In quo ἁλθεούσης πλήθη. Adſcripſerat Codici ſuo *Coccejus*, forte πλήθη. HAV.

t Εἰσιέναι] Εἰσδύεσθαι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.* εἰσδύειν *Busb.*

v Κινδυνεῦσαι ληφθεὶς,] Καὶ κινδυνεῦσαι *Hen.* πολιορκεῖσθαι ὑ. τ. ἀδ. καὶ κινδυνεῦσαι *NC.*

x Προσῳκoδόμησε δὲ αὐλὰς] Προστοικοδομήσας δὲ *NC.*

y Τύρον ὠνόμασεν.] Ea ratione qua plurima in terrâ Iſraëlitica oppida nomine *Ramæ* inſignita ſunt, quia nempe loco edito ſita erant; eadem etiam plurima nuncupata ſunt nomine *Tyri*, quia ſcilicet ædificata fuerunt in loco petroſo. HUDS. Vide Relandi Palæſt. p. 134.

z Εσεβωνίτιδ̃.] Juxta *Epiphanii* libros Σεβωνίτιδ̃. Verum cum Εσεβὼν urbs alibi memoretur à *Joſepho*, non dubito quin Εσεβωνίτιδ̃ vera ſit lectio. Vide *Euſebium* de *Locis Hebr.* voce Εσεβὼν, & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 402. HUDS. Sebonitide regione *Ruſin.* infr. l. 13. c. 15. § 4. Εσεβὼν· SPANH.

a Πάντα τ̃ χρόνον] Σέλευκ̃ ὃν ὁ Φιλοπάτωρ ἐβασίλευσε τ̃ Συρίας καὶ Ασίας ἔτη δώδεκα. ἀποθανόντ̃ δὲ τούτ̃ &c. *NC.*

b Φύσκων δὲ ὁ νεώτερ̃.] Φύσκων δὲ ὁ νεώτερ̃. κατέχε δὲ τὴν βασιλείαν τ̃ Αἰγύπτου Πτολεμαῖ̃ ὁ Φιλομήτωρ. τούτ̃ ἦκον ἐπ̃ τ̃ βασιλείας, ὅτε Αντίοχ̃ ὁ Επιφανὴς ἐβασίλευσε τ̃ Ασίας, Ιρκανὸς &c. *NC.*

c Λαμβάνει.] Ελαβεν *NC.*

d Ἀποθανόντ̃] *Joſephus* longe aliter in libro *de Rationis imperio*, & ad mentem *Maccabæici Scriptoris*, 2 *Maccab.* IV. 7, 10. Hac de re ita *Theodoretus* ad *Danielem*, p. 683. εἰκαῦθα προσημαίνει τὴν ῥηθεῖσαν ἐπανάστασιν Ονίᾳ τῷ ἀρχιερεῖ ὑπὸ Ιησοῦ δὲ καὶ Ἰάσωνο̃, καὶ Ονίου δὲ καὶ (ita enim lego. nam male interpres reddit *& Onia filio Menelai.*) Μενελάου. τούτων γὰρ πρότερ̃ μὲν ὁ Ἰάσων, πρὸς τ̃ Αντίοχον ἀφικνεῖτο, τ̃ οἰκείου ἀδελφὸν τ̃ ἀρχιερωσύνης ἐξαιτούμενος· ὁ δὲ Μενέλα̃ δῶρα καὶ χρυσίον ἀποστελεῖς κομίσας τῷ Αντιόχῳ, εἰς ἑαυτὸν πάλιν τὴν ἀρχιερωσύνην μεταθεὶς, ἐξήλασε τ̃ Ἰάσωνα. Videſis *Seldenum*, l. 1. c. 6. *de Succeſſ. ad Pontif. Ebr.* & *Uſſerium* ad A. M. 3829. & *Simſonum* ad A. M. 3832. & *Petavium*, l. 10. c. 50. *de Doctrina Temporum.*

e Ονίου δὲ ἀρχιερέως, τῷ] Pontificiæ hujus domus hæc eſt Genealogia: Onias

tium dedit. nam quem filium reliquerat Onias, is infans adhuc erat. Singula autem, quæ ad hunc puerum ſpectant, ſuo loco declarabimus. Jeſum vero (nam ille frater Oniæ) ſummo ſacerdotio privavit Rex, iratus ei, idque *honoris* dedit ejus fratri natu minimo Oniæ nomine. Habuit enim Simon hos tres filios, qui omnes *deinceps* fuere pontifices, quemadmodum declaravimus. Et Jeſus quidem Jaſoni ſibi nomen impoſuit: Onias vero Menelaus appellatus eſt. Igitur orta ſeditione inter priorem pontificem Jeſum & Menelaum, qui poſtea pontifex factus eſt, ſciſſaque in partes multitudine, à Menelao ſteterunt Tobiæ filii: maxima vero populi pars Jaſonem ſequuta eſt, cujus vim non ſuſtinentes Menelaus & Tobiæ filii, ad Antiochum ſe receperunt; ei dicentes, * velle ſe, relictis patriis legibus & inſtitutis, ſequi regia & Græcanicos mores tenere. Itaque eum orarunt, ut ſibi permitteret ædificare gymnaſium Hieroſolymis. Cumque hoc eis conceſſiſſet, genitalium etiam circumciſionem obtexêre, ut vel nudato corpore Græci viderentur. Atque aliis omnibus, quæ eis patria erant, omiſſis, cæterarum gentium facta imitati ſunt.

Jeſus ab Antiocho pulſus Pontificatu: eique ſuffectus Onias Menelaus appellatus.

Orta ſeditione inter Jeſum & Menelaum, Menelaus ſe recepit ad Antiochum, moreſque Græcorum aſſumpſit.

1 *Maccab. c. 1.*

2. Antiochus vero, regni negotiis ei ad ipſius arbitrium ſuccedentibus, ſtatuit in Ægyptum expeditionem facere, ejus occupandæ cupidus; ſimulque Ptolemæi filios contemnens, qui debiles adhuc eſſent, necdum res tantas adminiſtrare poſſent. Igitur ad Peluſium cum magnis copiis profectus, & circumvento fraudibus Ptolemæo Philometore, Ægyptum occupat: cumque loca Memphi vicina adiiſſet, eamque cepiſſet, Alexandriam contendit, ut eam obſidione caperet, & regnantem ibi Ptolemæum in ſuam poteſtatem redigeret. Verum repulſus eſt non ſolum ab Alexandria, ſed etiam ab univerſa Ægypto, denunciantibus ei Romanis, ut ab illa regione abſtineret, ſicuti jam prius & alibi declaravimus. Particulatim autem narrabo quæ ad hunc Regem ſpectant, qui Judæam occupavit & templum. nam cum in priore opere ſummatim *tantum* ea attigerim, neceſſarium duxi eorum narrationem nunc paulo accuratius perſequi & altius repetere.

Antiochus expeditionem facit in Ægyptum.

Eam depopulatus, Romanorum metu regreditur.

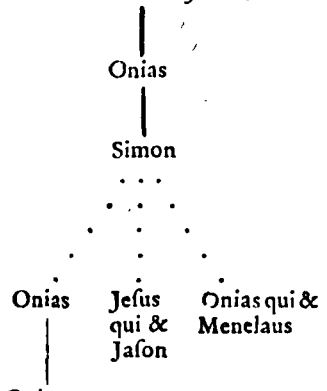

hic condidit in Ægypto templum. REL.

f Δίδωσι.] Αντίοχος δίδωσιν *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

g Παιδία τύτυ] Παιδὸς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

h Τῶ Ονίᾳ,] Ο Ὁ Ονίᾳ *Hen.* & *NC.*

i Βασιλέως,] Βατιλέως Αντιόχυ *NC.*

k Καὶ δόντος —— τύνομα.] Conf. Αλωσ. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

l Καθὼς διεδηλώκαμεν.] Illa καθὼς διεδηλώκαμεν absunt *NC. Busb.* & *Hen.*

m Ιάσωνα] *Al.* Ιάσονα.

n Πλεῖστον Ὃ λαὸν] Πλεῖον *Busb.* & *NC.*

o Ο, τι —— ἀνεχώρησαν,] Vid. ea de re ἀλωσ. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

* *Velle ſe,*] Se velle, relictis patriis inſtitutis ac legibus, imperata regia ſequi, & Græcanicam reip. formam complecti. *Selden.* de *Synedriis*, l. 2. c. 15. §. 3.

p Οἰκοδομῆσαι —— ἐπικάλυψαν,] 2 Maccab. 1. v. 15. 16. SPANH.

q Γυμνάσιον] Locum in quo homines nudi luctabantur. Vide 2 *Maccab.* IV. 12.

r Τῷ τῶν αἰδοίων σφιγκτῆρι] Attrahebatur enim pellis ad tegendam glandem, ea ratione quam deſcribit *Celſus*, VII. 25. quod ſane prohibet *Apoſtolus* 2 *Corinth.* 7, 18. ad quem locum vide *G. Eſtium*, & *Th. Bezam.*

s Διέγνω σφετέραις,] Εγνω σφετέραις *Busb.* διέγνω σφετέρασθαι *Hen.* & *NC.*

t Πτολεμαίᾳ παίδων] Πτολεμαίᾳ Επιφανὲς *NC.*

v Καθὰ τὸ Πηλούσιον,] Meminit ejus expeditionis, ſed & infra alias res geſtas hujus Antiochi *Polyb. in Exc. Valeſ.* p. 131. & inde *Diodor. in Supp. Exc.* pag. 312. SPANH.

x Περιελθὼν,] Εκπεριελθὼν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

y Ὡς πολιορκίᾳ] Ὡς πολιορκίαν ἐπασκήσειεν Πτολεμαῖον *NC.* cæteris omiſſis. atque ita fere legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *contra Alexandriam, ut obſidendo Ptolemæum caperet, ambulavit.*

z Απεκρούθη —— χώρας,] Vid. Liv. XIV. c. XVII. SPANH.

a Παραγγελάντων ἀπέχεσθαι] Vide *Juſtini* Hiſt. l. 34.

b Καθὼς ἤδη] Illa καθὼς ἤδη που καὶ πρότερον ἐν ἄλλοις διεδηλώκαμεν non agnoſcit *NC.* & cum nullibi, quod ſciam, hujuſce rei meminerit *Joſephus*, quis non ea inſititia eſſe ſuſpicaretur?

c Καὶ πρότερον ἐν ἄλλοις διεδηλώκαμεν.] Nempe ἀλωσ. l. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

d Περὶ τύτου βασιλέα,] Περὶ τύτον τὸν βασ. *Busb.* & *Hen.*

e Ως τὴν τε Ιουδαίαν ἐχειρώσατο] Ως legiſſe videtur *Epiphan.* HUDS. Et ita quum clare quoque exhibeat *Lugd. Bat.* totam ejus ſcriptionem expreſſi prout ſeſe habet, non, prout in *Vulg.* legitur, atque *Huſd.* ὃς τὴν. Verti itaque debet, *quomodo videlicet & Judæam* &c. HAV.

f Τῇ πρώτῃ μὲν πραγματείᾳ] Sc. *De Bellis patriis.* Liber *NC.* (qui Πτολεμαϊκὸς dicitur) in hæc verba deſinit, διηγήσομαι δὲ κατὰ μέρος τὰ πρὸς Αντίοχον τὸν Επιφανῆ, ὅς τισιν Ιουδαίων ἐχειρώσατο, καὶ τὸν ναὸν ἐμίανεν, ἐν τῇ τῶν Μακκαβαίων βίβλῳ. *Nicephorus* etiam in *Eclogis* iſta habet, αἰνίττεται ὁ Ιώσηπος ὅτι καὶ τὰ Μακκαβαϊκὰ αὐτὸς συνέγραψε. λέγει γὰρ τὰ πράγματα Αντίοχον ἡμῖνα, καὶ φησὶν· ὅτι νῦν ἐν πλάτει ταῦτα ἐρῶ. ἐπείτε ἐν τῇ πρώτῃ πραγμα-

γ'. [b] Υπο-

γ'. [g] Ὑποστρέψας ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου διὰ τὸ φοβηθῆναι Ρωμαίων δέος ὁ βασιλεὺς Αντίοχος, ἐπὶ τοὺς Ιεροσολυμίτων πόλιν ἐξεστράτευσε· καὶ ἀφικόμενος ἐν αὐτῇ ἔτει ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ τρίτῳ μετὰ τοὺς ἀπὸ Σελεύκου βασιλέας, [h] ἀμαχητὶ λαμβάνει τὴν πόλιν, ἀνοιξάντων αὐτῷ τὰς πύλας, ὅσοι τῆς ἐκείνου προαιρέσεως ἦσαν. ἐγκρατὴς δὲ [i] ἐστῶ τῶν Ιεροσολύμων γενόμενος, πολλοὺς ἀπέκτεινεν [k] τῶν ἐναντία φρονούντων· καὶ χρήματα πολλὰ συλήσας, ἀπέστρεψεν εἰς Αντιόχειαν.

VII. *Contra Hierosolymitanos exercitum movet.*

3. Antiochus rex, metu Romanorum ab Ægypto reversus, contra Hierosolymitarum urbem movit exercitum: eamque ingressus centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo regnare cœperunt Seleucidæ, absque pugna urbem capit; portas illi aperientibus suæ factionis hominibus. Ubi autem is in sua potestate habuit Hierosolyma, multos diversarum partium interfecit; magnaque pecuniæ vi direpta, Antiochiam rediit.

δ'. Σωθὲν δὲ μὴ ἔτη δύο, τῷ ἑκατοστῷ καὶ πεντηκοστῷ καὶ πέμπτῳ ἔτει, μηνὸς [l] πέμπτῃ καὶ εἰκάδι, ὃς καλεῖται κατὰ μὲν ἡμᾶς [m] Χασλεύ, κατὰ δὲ Μακεδόνας Απελλαίου, Ολυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τρίτῃ, μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἀναβῆναι τὸν βασιλέα εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ προσποιησάμενον εἰρήνῃ ἀπάτῃ παρελθεῖν τῆς πόλεως. ἐφείσατο δὴ τότε οὐδὲ τῶν εἰσδεξαμένων αὐτὸν διὰ τὸν ἐν τῷ ναῷ πλοῦτον, ἀλλ' ὑπὸ πλεονεξίας· χρυσὸν γὰρ εὗρε πολὺν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὸν ἄλλον τῶν ἀναθημάτων κόσμον πολυτελέστατον· ἵνα συλήσῃ τοῦτον, ὑπέμεινε τὰς πρὸς ἐκείνους αὐτῷ συνθήκας παραβῆναι. [n] περιδύσας οὖν τὸν ναὸν, ὡς καὶ τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ βαστάσαι, [o] λυχνίας χρυσᾶς, καὶ βωμὸν χρύσεον, καὶ τράπεζαν, καὶ τὰ [p] θυσιαστήρια, καὶ μηδὲ τῶν καταπετασμάτων ἀποχόμενον, ἅπερ ἦν ἐκ βύσσου καὶ κόκκου πεποιημένα, κενώσας καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἀποκρύφους, καὶ μηδὲν ὅλως ὑπολιπών, εἰς μέγα τοὺς Ιουδαίους ἐπὶ τούτοις πένθος ἐνέβαλε. καὶ γὰρ [q] τὰς καθημερινὰς θυσίας, ἃς προσέφερον τῷ Θεῷ κατὰ τὸν νόμον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς προσφέρειν· [r] καὶ διαφθείρας πᾶσαν τὴν πόλιν, τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις ἔλαβεν, ὡς τε ζωγρηθέντων πρὸς μυρίους γενέσθαι τὸ πλῆθος. ἐνέπρησε δὲ αὐτῆς τὰ κάλλιστα, καὶ κατέβαλεν τὸ τεῖχος, τὴν ἐν τῇ κάτω πόλει [s] ᾠκοδόμησεν ἄκραν. ἦν γὰρ ὑψηλὴ καὶ ὑπερκειμένη τοῦ ἱεροῦ· καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὴν ὀχυρώσας τείχεσιν ὑψηλοῖς καὶ πύργοις, φρουρὰν Μακεδονικὴν ἐγκατέστησεν. ἔμενον δὲ ἐν τῇ ἄκρᾳ καὶ τῷ πλήθει οἱ ἀσεβεῖς καὶ πονηροὶ τὸν τρόπον, ὑφ' ὧν πολλὰ [t] καὶ δεινὰ τοὺς πολίτας συνέβη παθεῖν. ἐποικοδομήσας δὴ καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ βωμὸν ὁ βασιλεὺς, σύας ἐπ' αὐτοῦ κατέσφαξε, θυσίαν οὐ νόμιμον οὐδὲ πάτριον τῇ Ιουδαίων θρησκείᾳ ταύτῃ ἐπιτελῶν. ἠνάγκασε δὲ αὐτοὺς ἀφεμένους [u] τῶν περὶ τὸν αὐτῶν Θεὸν θρησκείας, τοὺς ὑπ' αὐτοῦ νομιζομένους σέβεσθαι· [x] οἰκοδομήσαντας δὲ ἐν ἑκάστῃ πόλει κώμην τεμένη αὐτῶν καὶ βωμοὺς καθιδρύσαντας, θύειν ἐπ' αὐτοῖς σῦς καθ' ἡμέραν. ἐκέλευσε δὲ [y] καὶ μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, κέλευσιν ἀπειλήσας, εἴπερ ποθὲν τοῦτο ποιῶν εὑρεθείη. κατέλιπε δὲ

4. Accidit autem, post duorum annorum spatium, anno *Seleucidarum* centesimo quadragesimo quinto, vigesimo quinto die mensis, qui à nostris Chasleu nominatur, à Macedonibus vero Apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, ut Rex magno cum exercitu Hierosolyma ascenderet, paceque simulata, astu urbem circumveniret. Tunc tane ne ipsis quidem pepercit à quibus receptus fuerat, propter templi divitias: sed avaritia ductus (multum enim pecuniæ in fano viderat, aliumque donariorum ornatum pretiosissimum) ut illud expilaret, etiam fœdus, quod ipse cum iis fecerat, violare sustinuit. Templum itaque depeculatus, ita ut vasa Dei *inde* auferret, candelabra aurea, & aram auream, & mensam, & thuribula; ac ne velis quidem abstinens quæ ex byssо coccoque erant facta, exinanitis etiam occultis thesauris, nullaque re *alicujus pretii* relicta, Judæos ob ea magnum in luctum conjecit. Nam & sacrificia quotidiana, quæ offerre solebant ex lege, offerre eos vetuit; urbemque totam depræda tus, alios quidem necavit, alios vero una cum mulieribus & liberis in captivitatem abegit, adeo ut captivorum numerus circiter decem millia esset. Urbis etiam pulcherrima incendit, dejectisque muris arcem in inferiore urbe condidit. erat enim in altum edita, ipsique templo imminebat: ideoque cum eam altis muris & turribus munivisset, in ea præsidium Macedonicum collocavit. Nihilominus in arce manebant de multitudine impii improbique; à quibus factum est ut cives multa & acerba subinde paterentur. Quin & rex cum aram altari superstruxisset, in ea sues mactavit, sacrificium peragens neque legitimum neque patrio Judæorum cultui consentaneum. Coëgit etiam eos, Dei ipsorum cultu omisso, eos colere quos ipse Deos existimaret; &, cum fana ipsorum oppidatim vicatimque exstruxissent & aras collocassent, quotidie ibi immolare sues. Porro in mandatis dedit, ipsis non circumcidendos esse filios; pœnam comminatus, si quis contra hæc feciisse inveniretur. Constituit quoque curatores qui populum

Urbem dolo occupat, & templum depeculatur. 1 Maccab. c. 1.

Antiochus, urbe vastata, sævit in Judæos, multosque Græcari cogit.

ματείαι περιφανεστέρως αὐτῶν ἐμνήσθην. ἀλλαχοῦ δὲ ἀδημοῦ ἀναγράψω τὰ κατὰ τὸν Αντίοχον, εἰ μὴ ἐν τοῖς Ἑβραϊκοῖς. Prius volumen Maccabæorum (inquit *Scaliger* de *Emendat. temp.* l. 5.) Ebraïce scriptum fuit ab Auctore. Eximium opus, ex quo omnem Maccabæorum historiam hausit *Josephus*.

g Ὑποστρέψας] Male hoc anno Antiochum jussu Romanorum ab Ægypto receisse existimat: nam legati Romanorum Antiochum compellarunt secunda, non prima ejus in Ægyptum expeditione. *Jac. Cappellus*, ad *A. M.* 3830. & ex eo *Simsonus* ad A. M. 3835. Aliter legisse visus est *Epiphanius*, qui locum istum ad hunc modum vertit, *Reversus ergo propter Romanorum timorem ab Ægypto rex Antiochus, ad Hierosolymorum civitatem duxit exercitum, quo perveniens anno centesimo quadragesimo tertio post regnum primi Seleuci, centesima quinquagesima tertia Olympiade, vicesimo & quinto die mensis Kisleu, quem Macedones Apellæon apellant, cepit eam sine conflictione cujuspiam, aperientibus ei portas his qui voluntati ejus consentiebant. Ingressusque civitatem Hierosolymitarum, multos interemit sibi contraria sapientes: nec non etiam eos, qui portas aperientes civitatem ei tradiderunt, propter templi divitias interfecit: multasque ab eo auferens pecunias, ad Antiochiam reversus est. Postquam autem exspoliavit templum, ita ut vasa Dei auferret &c.* At nostram lectionem sequutus est *Zonaras*.

h Ἀμαχητὶ λαμβάνει τὴν πόλιν,] In 2 Maccab. v. 11. urbem δορυάλωτον *armis cepisse* dicitur. Ipseque *Josephus* in *Belli Judaïci* l. 1. non solum τὴν πόλιν αἱρεῖν κατὰ κράτος, *vi urbem expugnavisse* eum refert; sed etiam κατὰ μνήμην δὲ τῶν τὴν πολιορκίαν ἴσχυσεν, *eorum quæ in obsidione pertulerat memoria* efferatum fuisse adjicit. *Usserius* ad *A. M.* 3834. quem videsis.

i Οὗτος τῶν Ιεροσολύμων γενόμενος,] Οὕτως *Busb.* & *Hen.*

k Τῶν ἐναντία φρονούντων.] Τἀναντία φρονούντων in *iisdem*.

l Πέμπτῃ καὶ εἰκάδι,] Πεντεκαιδεκάτῃ 1 *Maccab.* 1. 55.

m Χασλεύ, μεθ' ὃν Μακεδόνας Απελλαῖος,] Ita legendum censui. Χασλεὺς in *Editis*. Χασλεῖ *Hen.* HUDS. Χασλεὺς Mensis, Macedonibus Απελλαῖος, qui à 24. Septembr. ad 24. Octobr. Ολυμπ. ργ΄. Ita etiam in Chronico Eusebii. 1 Maccab. 1. v. 57. Χασελεῦ inf. c. 7. §. 6. Χασλεῦ· *Gen.* χασλαίου· SPANH.

n Περιδύσας οὖν τὸν ναὸν,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 26. §. 4. SPANH.

o Λυχνίας —— θυσιαστήρια,] Vid. *Reland.* de Spoliis templi Hierosol. p. 19.

p Θυσιαστήρια,] Hîc cum *Grotio* (ad 1 *Maccab.* c. 1. v. 23.) θυμιατήρια legendum censeo, nolui tamen sine auctoritate *Cod. MS.* aut *Epiphanii* (qui *Sacrarium* vertit) vocem istam in textum recipere.

q Τὰς καθημερινὰς θυσίας, ἃς προσέφερον] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

r Καὶ διαφθείρας πᾶσαν τὴν πόλιν,] Omnia per Heliodorum gesta Antiocho tribuit, ut auctori: quod notatum *Usserio* ad A. M. 3836. & *Grotio* in 1 *Maccab.* c. 2.

s Ὠκοδόμησεν ἄκραν.] Τὴν πόλιν Δαυὶδ & ἐχυρὸν αὐτοῖς εἰς ἄκραν 1 Maccab. 1. v. 35. SPANH.

t Καὶ δεινὰ] Illud καὶ è *Cod. Hen.* & *Vet. Interpr.*

u Τῶν περὶ τὸν αὐτῶν Θεὸν θρησκείας,] Τὴν περὶ τ. αὐ. θρησκείαν *Hen.*

x Οἰκοδομήσαντας δὲ] Οἰκοδομήσαντο & mox καθιδρύσαντο *Busb.*

y Καὶ μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 1. §. 2. SPANH.

pulum cogerent imperata facere. Et multi quidem Judæorum, alii ſponte, alii pœnæ indictæ metu, Regis præceptis obſequebantur; eminentiſſimi vero & animo generoſi cum non curabant, ſed potiori loco habebant patrios ritus, quam metum pœnæ ejus, quam ille non obedientibus minabatur: & propterea quotidie vexati, & graviſſimis cruciatibus toleratis moriebantur. nam & flagellis cæſi & corpore mutilati, vivi adhuc & ſpirantes crucibus ſuffigebantur: mulieres vero ſimul & pueros quos illæ circumcidebant juſſu Regis ſtrangulabant, pueris de parentum crucifixorum cervicibus ſuſpenſis. ſicubi etiam reperiebatur liber ſacer aut lex, illico abolebatur, & apud quos reperti erant, & ipſi *tanquam* mali malè peribant.

Samaritæ, negantes ſe Judæos eſſe, legatos mittunt ad Antiochum.

5. Samaritæ autem, cum viderent Judæos iſta pati, non amplius ſibi cum illis cognationem eſſe præ ſe ferebant, neque templum Garizitanum eſſe Dei maximi, * *ut prius*, *fatebantur*, ingenio ſuo, quod *ante* indicavimus, conſentanea facientes, dicenteſque ſe eſſe Medorum & Perſarum colonos: ab illis enim profecti ſunt. Miſſis itaque ad Antiochum legatis, cum epiſtola, quæ infra ſcripta ſunt ſignificarunt. "Regi Antiocho "Deo Illuſtri hæc verba ſubjiciunt Sidonii Sici- "ma habitantes. Majores noſtri propter crebras "in regione coörtas peſtilentias, veterem quan- "dam ſuperſtitionem ſequuti, conſuetudinem in- "ſtituerunt diem iſtam obſervandi, quæ apud "Judæos vocatur Sabbatum: temploque ſine no- "mine in monte qui Garizin appellatur ædifica- "to, ibi victimas pro more ſolennes offerebant. "Cum autem tibi viſum fuerit cum Judæis agere "pro eo ac mereatur eorum malitia, regii mi- "niſtri exiſtimantes nos, propter conſanguinita- "tem, eadem cum illis facere, ſimili nos damnant "crimine, cum ſimus ab origine Sidonii. id quod "manifeſtum eſt ex tabulis publicis. Rogamus "ergo te, benefactorem & ſervatorem, ut man- "dare velis Apollonio regionis præſidi & Nica- "nori regiorum negotiorum procuratori, ne "quid *poſthac* nobis moleſti ſint; eadem ac Ju- "dæis crimini dantes, à quibus tam diverſi ſu- "mus & moribus & origine: atque *obſecramus* "ut templum, quod nullo nomine inſignitur, "Jovis Hellenii appelletur. hoc enim facto eri- "mus à moleſtiis liberi; operibuſque ſine metu "vacantes majora tibi poterimus tributa ſolve- "re." Samaritis iſta petentibus viciſſim miſit Rex epiſtolam hujuſmodi verbis. "Rex Antio- "chus Nicanori. Sidonii qui Sicima incolunt "miſerunt ad nos *petitionis* commentarium *quem* "hiſce incluſum *dedimus*. Quoniam igitur no- "bis & amicis in conſilium adhibitis repræſenta- "runt *legati* ab iis miſſi, ea quæ Judæis vitio ver- "tuntur nihil ad ſe pertinere, ſed illis placere ex

Samaritarum literæ ad Antiochum.

Antiochi reſponſum ad Samaritas.

ϛ. Ταῦτα δὲ βλέποντες οἱ Σαμαρεῖται πάσχοντας τοὺς Ιουδαίους, [f] οὐκέθ' ὁμολόγουν [g] αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς αὐτῶν, διὸ τ' ἐν Γαριζεὶν ναὸν τοῦ μεγίστου Θεοῦ, [h] τῇ φύσῃ ποιοῦντες ἀκόλουθα, ὧν διηλώκαμεν, καὶ λέγοντες αὐτὸς Μήδων ἀποίκους καὶ Περσῶν· καὶ γάρ εἰσι τούτων ἄποικοι. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Αντίοχον πρέσβεις, καὶ ἐπιστολὴν, ἐδήλουν τὰ ὑπογεγραμμένα, "Βασιλεῖ Αντιόχῳ Θεῷ Επιφανεῖ ὑ- "πόμνημα τῶν ἐν Σικίμοις Σιδωνίων. Οἱ ἡμέτε- "ροι πρόγονοι διά τινας [i] συχνὰς τῆς χώρας λοιμούς, "ἀθεμιτηθέντες ἀρχαίᾳ τινὶ δεισιδαιμονίᾳ, ἐθε- "σπίσαν σέβειν τὴν παρὰ τοῖς Ιουδαίοις λεγομένην "[k] Σαββάτων ἡμέραν· ἱδρυσάμενοι τ' ἀνώνυμον ἐν τῷ "Γαριζεὶν λεγομένῳ ὄρει ἱερὸν, ἔθυον ἐπ' αὐτοῦ τὰς "καθηκούσας θυσίας. σοῦ δὲ τοῖς Ιουδαίοις τὴν πονη- "ρίαν αὐτῶν ἀξίως χρησαμένου, οἱ τὰ βασιλικὰ διοι- "κοῦντες, οἰόμενοι κατὰ συγγένειαν ἡμᾶς [l] ταὐτὰ ποιεῖν "ἐκείνοις, τῆς ὁμοίας αἰτίας [m] παρεσπάσθαι, ὄντων "ἡμῶν τε ἀνέκαθεν Σιδωνίων. καὶ τοῦτο φανερόν ἐστιν "ἐκ τῶν πολιτικῶν ἀναγραφῶν. ἀξιοῦμεν οὖν σε, "τὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα, παρακελεύσαι Απολλωνίῳ τῷ "[n] μεριδάρχῃ, καὶ Νικάνορι, [o] τῷ τὰ βασιλικὰ πρά- "γματα, μηδὲν ἡμῖν ἐνοχλεῖν, παρασπᾶσθαι τὰς τῶν Ιου- "δαίων αἰτίας, ἡμῶν καὶ τῷ γένει καὶ τοῖς ἔθεσιν ἀλ- "λοτρίων ὑπαρχόντων· παραγενομένην δὲ τὴν ἀνώ- "νυμον ἱερὸν [p] Διὸς Ελλησίου. γενομένης δὲ τούτου πα- "ρ' ἡμεῖν μὲν ἐνοχλουμένοις· τοῖς δ' ἔργοις μετ' ἀδείας "παρεχόντων, μείζονάς σοι ποιήσομεν τὰς προσ- "όδους." ταῦτα τῶν Σαμαρειτῶν δεηθέντων, ἀντέπεμ- ψεν αὐτοῖς γράμμασιν ὁ βασιλεὺς τοιάδε. "Βασι- "λεὺς Αντίοχος Νικάνορι. Οἱ ἐν Σικίμοις Σιδώνιοι "ἐπέδωκαν τὸ κατακεχωρισμένον ὑπόμνημα. ἐπεὶ "οὖν [q] συμβαλλομένοις ἡμῖν μετὰ τῶν φίλων πα- "ρέσχον οἱ πεμφθέντες ὑπ' αὐτῶν, ὅτι μηδὲν τοῖς "τῶν Ιουδαίων ἐγκλήμασι προσήκουσιν, ἀλλὰ τοῖς Ελ- "ληνικοῖς ἔθεσιν αἱρούμενοι ζῆν, ἀπολύομέν τε "αὐ-

z Αἰκιζόμενοι] Huc illa ſpectare videntur *ad Hebræos*, c. XI. v. 35, 36.

a Ανεσαυρεῶντο·] Crucifixio Syriaca pœna. REL.

b Ανεσαυρωμένων γονέων] *Al.* ἀνασαυρωμένων.

c Εὐσεβεῖσι] *Al.* εὐρέθη & εὑρεθεῖν.

d Κακοὶ] Id eſt, ὡς κακοί. non enim *malos* dicere aut haberi voluit eos, quicunque legis divinæ codices apud ſe habebant. Vide *Gataker*um in *Adverſ. Miſcell.* l. 2. c. 20. HUDS. Tollendum putat *Coccejus*; immerito, nam omnes *MSS.* etiam *Lugd Bat.* agnoſcit. HAV.

e Απώλοντο.] Απώλλυτο *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

f Οὐκέθ' ὁμολόγουν αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς αὐτῶν,] Vid. lib. XI. c. 8. §. 6. lib. 9. c. 14. §. 3. *Montacutii* Apparatum, p. 281. *Ejuſdem*que Acta & Monumenta, p. 460. & 470. HUDS. Conf. ſup. lib 9. c. 14. § 3. SPANH.

g Αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς] *Al.* ἑαυτούς.

* *Ut prius*,] Illa, *ut prius*, ex *Vet. Interpr.*

h Τῇ φύσῃ ποιοῦντες ἀκόλουθα,] Τῇ φύσῃ ποιοῦντες ἀκόλουθα ὧν διηλώκαμεν.

i Συχνὰς] Αὐχμοὺς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

k Σαββάτων ἡμέραν.] Τῶν σαββάτων in *iiſdem MSS.*

l Ταὐτὰ ποιεῖν ἐκείνοις,] Ita ex *Epiphanio* reſcripſi. ταῦτα in *Editis* & *MSS. Gr.*

m Παρεσπάσθαι,] Περισπᾶσθαι (*Lugd. Bat.*) *Busb.* ἀφιστᾶσθαι *Hen.*

n Μεριδάρχῃ,] Μεριδάρχῃ, *noſtrarum partium judici*, vertit *Epiphan.* Idem Apollonius, tributorum collectioni præfectus, Μυσάρχης dicitur 2 *Maccab.* c. 5. v. 24. ad quem locum vide *Grotium.* HUDS. Μεριδάρχῃ, noſtrarum partium Judici. *Ruſin.* SPANH.

o Τῷ τὰ βασιλικὰ πράγματι,] Ita *Hen.* τὰ deeſt ceteris.

p Διὸς Ελλησίου·] Ita & *Zonaras.* Διὸς Ελληνίου *Hen.* in melioribus *Epiphanii* libris *Græci Jovis*, in aliis, *Cretæi Jovis.* Διὸς Ελλησίου meminit *Herodotus*, l. 9. c. 7. Διὸς Ξενίου legendum aliquis ſuſpicaretur ex 2 *Maccab.* c. 6. v. 2. Vide *Uſſerium* ad A. M. 3837. HUDS. Διὸς Ελλησίου templum, quod in monte Garizim. Ejuſdem Jovis eo nomine à Græcis culti mentio in antiquis nummis Syracoſanorum ΔΙΟΣ ΕΛΛΑΝΙΟΥ, item in Ægina culti apud Ariſtophan. Equit. p. 157. & Pindar. Nem. Od. v. p. 370 ἐν βωμῷ πατέρος Ελλανίου· SPANH. Vide Nummos in fine Tomi II. & Commentarium noſtrum ad Parutam. HAV.

q Συμβαλλομένοις ἡμῖν] *Al.* Συμβεβαλλομένοις.

r Επίσκ-

"αὐτὰς τῶν αἰτιῶν, καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερὸν, καθάπερ ἀξιώσασι, συναγορεύθητω Διὸς Ἑλλωνίου." ταῦτα δὲ καὶ Ἀπολλωνίῳ τῷ μεριδάρχῃ [r] ἐπέστειλεν ἔτει [s] ἕκτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ, μηνὸς [t] Ἑκατομβαιῶνος [v] ὀκτωκαιδεκάτῃ.

"Græcorum institutis vivere, & culpa quam "sustinent eos libero, voloque ut eorum tem- "plum, quemadmodum petierunt, Jovis Helle- "nii cognominetur." Eadem etiam & Apollonio regionis præsidi scripsit anno XLVI. mensis Hecatombæonis XVIII. *Templum Garizitanum Jovis Hellenii cognominatum.*

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς Ἀντίοχος κωλύσας τοὺς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι τοὺς Ἰουδαίους, μόνος ὁ Ἀσαμωναίου παῖς Ματταθίας καταφρόνησε τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς Ἀντίοχου στρατηγοὺς ἐνίκησε. περὶ τελευτῆς Ματταθίου καὶ διαδοχῆς Ἰούδα.

CAP. VI.

VIII.

Quomodo, Antiocho vetante Judæos patriis uti legibus, solus Mattathias Asamonæi filius Regis mandata contempsit, & postea Antiochi duces prælio superavit. De obitu Mattathiæ & successione Judæ.

Κατὰ δὴ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἦν τις οἰκῶν ἐν [x] Μωδείμ κώμῃ τῆς Ἰουδαίας, [y] ὄνομα [z] Ματταθίας, υἱὸς Ἰωάννου, τοῦ Συμεῶνος, τοῦ [a] Ἀσαμωναίου, ἱερεὺς ἐξ ἐφημερίας [b] Ἰωαρείβου, Ἱεροσολυμίτης. ἦσαν δ' αὐτῷ υἱοὶ πέντε, Ἰωάννης ὁ καλούμενος [c] Γαδδῆς, καὶ Σίμων ὁ κληθεὶς [d] Ματθῆς, καὶ Ἰούδας ὁ καλούμενος [e] Μακκαβαῖος, καὶ Ἐλεάζαρος ὁ κληθεὶς [f] Αὐρὰν, καὶ [g] Ἰωνάθης ὁ κληθεὶς [h] Ἀπφῦς. ὅτου οὖν ὁ Ματταθίας ἀπωδύρετο τοῖς τέκνοις τὴν κατάσκασιν τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν τῆς πόλεως διαρπαγὴν, καὶ τοῦ ναοῦ τὴν σύλησιν, καὶ τοῦ πλήθους τὰς συμφορὰς· ἔλεγέ τε κρεῖττον αὐτοῖς εἶναι ὑπὲρ τῶν πατρίων νόμων ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν ἄτως [i] ἀδόξως.

Β'. Ἐλθόντων δὲ εἰς τὴν [k] Μωδείμ κώμην τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως [l] καθεσταμένων [m] ἐπὶ τῷ ποιεῖν ἀναγκάζειν τοὺς Ἰουδαίους ἃ διετέτακτο, καὶ θύειν τοὺς ἐκεῖ κελεύοντων ὡς ὁ βασιλεὺς κελεύσας· διὰ δὴ τὴν δόξαν, τήν τε διὰ πάλαι καὶ διὰ [n] τὴν ἐπαιδίαν, ἀξιούντων τὸν Ματταθίαν πρωτοπάρχην τῶν θυσιῶν, καταπλαγήσεσθαι γὰρ αὐτὸν καὶ τοὺς πολίτας, καὶ διὰ τοῦτο τιμηθήσεσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως. ὁ Ματταθίας οὐκ ἔφασκε ποιήσειν, οὐδ' εἰ πάλλα πάντα ἔθνη τοῖς Ἀντίοχου προστάγμασιν ἢ διὰ φόβον ἢ δι' [o] ἀρέσκειαν ὑπακούοι, πεισθήσεσθαί [p] τινας

Per idem vero tempus habitabat in Modim, vico Judææ, quidam nomine Mattathias, filius Joannis, filii Symeonis, filii Asamonæi, sacerdos ex vice Joaribi, Hierosolymita. Huic autem erant filii quinque, Joannes cognomine Gaddes, & Simon Matthes appellatus, & Judas vocatus Maccabæus, & Eleazarus qui Auran dicebatur, & Jonathas cognomento Apphus. Iste ergo Mattathias deflebat apud filios *miserum* rerum statum, & urbis direptionem, & templi spoliationem, populique calamitates; ajebatque præstare mori eos pro patriis legibus, quam vivere tanto cum dedecore.

2. Cum autem in Modim vicum venissent, qui à Rege *in hoc* constituti erant ut Judæos ad mandata ejus exsequenda cogerent, juberentque eos, qui illic aderant, rem divinam facere prout Rex jusserit; atque Mattathiam rogassent, qui gloriam cum ex aliis tum ex doctrina assequutus fuerat, ut præiret immolando, sequuturos enim eum cives, & id ipsi honori fore apud Regem: Mattathias, se non ita facturum esse, dicebat, nec, si aliæ gentes omnes Antiochi mandatis, sive ob metum sive placendi studio, obsequerentur, *Mattathias Maccabæorum pater.* 1 *Maccab.* c. 2.

[r] Ἐπέστειλεν ἔτει] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliisque* ἐπέστειλαν. mallem sane ἐπιστέλλουσιν, si illa ταῦτα ἃ ἔχει, &c. pars essent Epistolæ Antiochi.

[s] Ἕκτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ,] Anno XLVI. sed nescio à qua Epocha deducto. *Usserius.* Samaritani supplicationis ad Antiochum missæ responsum non anno XLVI. (ut est apud *Josephum*) sed CXLVI. mensis *Hecatombæi*, i. e. *Julii* XI. pergratum acceperunt. *Foy-Vaillant* in *Historia Regum Syriæ*, p. 180. Nullus dubito, quin pro μϛ'. legendum sit ρμϛ'. secundum æram *Seleucidarum.* Vide infr. c. 7. §. 2.

[t] Ἑκατομβαιῶνος] Quod Antiochus ita tempus notarit, ingenue fateor me non intelligere: nisi, quod credo, fuerit is Ἑκατομβαιὼν Calippicus Lunaris. & sane non dubito, quin verum sit. SCALIG. lib. 1. *de Emend. Temp.* p. 49. Nomen Ἑκατομβαιῶνος hic ferri non potest. Asiæ enim reges non utuntur mensium Atticorum appellationibus. in uno *Regis Galliarum* codice, μηνὸς Υπατείου ιη'. [μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος Υπατείου ιη'. (ἕκτῳ καὶ ἑκάστῃ *Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Hen.*] Quæ scriptura nihil nos juvat. nullus enim apud Syro-Macedonas Ὑπάτειος appellatur. Propius accedit ad verum *Epiphanii* versio, *mense Echato* [*mense Echate* in aliis *Codd.*] unde reponendum conjicio μηνὸς ἐχάτου *mensis ultimi*, id est, *Gorpiæi.* qua voce sciolus aliquis nomen proprium mensis Syro Macedonici mendosum latere existimans; Ἑκατομβαιῶνος rescripsit; quod ad ἐχάτου ex omnibus mensium nominibus proxime accedit. PETITUS in *Animadvers. ἀνεκδότοις*, tom. 3. p. 673.

[v] Ὀκτωκαιδεκάτῃ.] Id est, *Julii* XIV. ut dicit *Cappellus* ad A. M. 3833.

[x] Μωδείμ] Μωδεὶν l. 1. *de Bello Jud.* Μωδεῖ *Busb.* Μωδαεῖ (*Lugd. Bat.*) *Hen.* Μωδαείμ *Suid.* ex *Josepho.* Varie Μωδείμ, Μωδεὶν, Μωδεῖν, Μωδεὶμ in *Maccabaïcis* Μωδεεὶμ *Eusebio.* Dicitur *Modim* apud *Hieronymum*, & *Modim* vel *Modin* in *Epiphanii* libris. Videsis *Drusium* ad *Sulpicium* l. 2. c. 12. *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 2. v. 1. & *Relandum* in *Palæstina Sacra*, p. 901. HUDS. Conf. *alios.* lib. 1. c. 1. §. 3. item infr. c. 11. §. 2. SPANH.

[y] Ὀνόματι *Hen.*

[z] Ματταθίας,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb. Epiphan.* & *Zonar.* Ματθίας in *Editis Aliisque.* HUDS. Ματτάθιας 1 Maccab. 1. conf. infr. lib. 14. c. 10 §. 4. SPANH.

[a] Ἀσαμωναίου,] Eo modo *Busb. Hen. Zonar.* & meliores *Epiphanii* libri, Ἀσαμοναίου in *reliquis.* Videsis *Simsonum* ad *A. M.* 3837. & *Usserium* ad *A. M.* 3837.

[b] Ἰωαρείβου,] Perperam Ἰωαρεὶβ *Hen.* atque *Jobab* apud *Epiphanium.* nam Joaribi familia inter XXIV. ἐφημερίας prima est 1 *Chron.* c. 24. v. 7.

[c] Γαδδῆς,] Ita etiam *Zonaras.* Rectius forsan Γαδδὶς 1 *Maccab.* c. 2. v. 2. quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Καδδὶς 1 Macc. II. 3. Conf. infr. lib. 13 c. 1. §. 2. SPANH.

[d] Ματθῆς,] Θασὶς *Busb.* Θαθὶς *Hen.* & *Zonar.* Parum refert (inquit *Grotius*) an Θασὶ cum *Maccabæo* legas an Ματθὶ cum *Josepho.* utrumvis enim dicas, Syriace *ferventem* significat. HUDS Pro Ματθὶς 1 Macc. II. v. 3. Θασὶ *Rufin.* Thasi. SPANH.

[e] Μακκαβαῖος,] Ideo Judas dictus est *Maccabæus*, quod in vexillis scriptum habuerit per figla (ut *Justinianus* loquitur) sententiam eam quæ exstat *Exod.* 15. v. XI. *Mi Camoca Baelohim Jehovah, Quis similis tui inter Deos, Domine* Solent enim Hebræi primas literas nominum colligere, & ex eis collectis vocem fingere compendii causa, ut *MaCHaI* ex vocibus modo allatis.

[f] Αὐρὰν,] Non aliter *Zonaras.* Αὐαρὰν 1 *Maccab.* c. 2. v. 5. HUDS. Αὐαρὰν 1 Macc. 1. 5. Confer infr. c. 9. §. 4. ὁ Σαβαρὰν 1 Maccab. VI. 43. SPANH.

[g] Ἰωνάθης] *Al.* Ἰωνάθαν & Ἰωνάθας.

[h] Ἀπφοῦς.] In Græcis *Josephi* Ἀπφοῦς vel Λοφοῦς, in *Latinis*, inverso ordine, *Eleazarus qui Apphus, Jonathan qui Abaron.*

[i] Αὐδέξως.] *Lugd. Bat.* ἀπρεπῶς.

[k] Μωδείμ] Μωδαεὶ *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) vide *Annott.* ad super. §. 1.

[l] Καθισταμένων] Ita ex *Lugd. Bat.* Reliqui καθισταμένων. HAV.

[m] Ἐπὶ τῷ ποιεῖν ἀναγκάζειν,] Ἐπὶ τὸ ποιεῖν *Hen.*

[n] Τὴν ἐπαιδίαν,] Male vertitur *doctrina.* De Mattathiæ enim doctrina nihil, de liberis multum habet Josephus: neque unquam ἐπαιδία ad doctrinam, ad liberos semper refertur. Εὐτεκνίαν certe (id enim ἐπαιδία) in magna parte felicitatis ponit *Aristoteles*; & apud Judæos potissimum honorifica fæcunditas, infamis sterilitas. Non numerum autem solummodo, sed & indolem liberorum complectitur ἐπαιδία, sive εὐτεκνία, ἡ ἀγαθὴ (*Sc.*) ἕξις ἢ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ, ut ait *Aristoteles* Rhetor. 1. 22. Ed. *Sturm.* IBBETSON.

[o] Εὐαρεσκείαν] Εὐαρεσίαν solus *Busb.* HUDS. Εὐαρεσίσεως in Schol. Græc. ad Exod. XXIV. 18. & ἐὐαρεστεῖ LXX. Gen. v. 23. VI. 9. &c. SPANH.

[p] Πατ' αὐτοὺς] Πατ' αὐτοῖς *Hen.* & *Busb.*

tur, *eosque* obsequuturum se cum filiis ut patrium cultum relinquerent. Ubi vero ille conticuit, accessit homo Judæus in oculis omnium & ex mandato Regis sacrificavit. id quod videns Mattathias indignatus, ipse cum filiis suis gladios gerentibus in eum irruit, illumque ipsum *ad aram* obtruncavit, & Apellem præfectum regium, qui *sacrificare* cogebat, interfecit una cum paucis militibus: dirutaque ara exclamavit, dicens, "si "quis patrii ritus studiosus est Deique cultus, "exeat post me." Atque hæc loquutus cum filiis in solitudinem contendit, relictis in oppido suis omnibus facultatibus. Idque multi imitati, & ipsi cum liberis & uxoribus in desertum profugerunt, & in speluncis habitarunt. Ita cum audissent duces regii, assumptis quotquot in arce Hierosolymitana erant militibus, Judæos in solitudinem insequuti sunt: eosque assequuti, primum quidem illis persuadere conabantur, ut pœnitentia ducti eligerent quæ in rem suam essent, neque eam sibi necessitatem imponerent, ut belli lege cum illis agerent. Cum vero dictis non parerent, sed in diversam irent sententiam, pugna cum illis commissa est die Sabbati: & ita ut erant in speluncis combusti sunt, nihil repugnantes, & ne obsepto quidem *specu* aditu. Etenim propter religionem diei à vi arcenda abstinuerunt, nolentes Sabbatum, etiam cum in malis essent, profanare. Lege enim sancitum est, ut illa die otium ageremus. Interierunt itaque una cum *suis* uxoribus & liberis in speluncis suffocati, ad homines mille. Multi autem è periculo evaserunt, &, cum Mattathiæ sese adjunxissent, eum sibi ducem constituerunt. Ille vero eos etiam Sabbatis pugnare docebat, dicens, "si hoc non fecerint, "legem etiam servantes, sibi ipsis hostes fore, "quandoquidem fiet ut inimici illos eo die aggrederentur, cum vim non propulsarent, adeo-"que nihil prohibiturum esse, quin omnes hoc "pacto absque pugna pereant & tollantur." Ista loquutus *hoc ipsum* eis persuasit: atque hactenus nobis mansit *consuetudo*, ut Sabbatis etiam, urgente necessitate, pugnaremus. Mattathias igitur, cum magnam circa se manum collegisset, & aras evertit, & defectores occidit, quotquot deprehendere potuit (nam multi *illius* metu ad gentes in circuitu dispersi fuere) pueroque nondum recutitos circumcidi jussit, pulsis illinc, quibus id negotii datum erat ut prohiberent.

Mattathias persuadet ut Judæi Sabbato pugnare. 1 Maccab. c. 2.

Judæi Sabbati pugnare nolentes occiduntur. 1 Maccab. c. 2.

Mattathias persuadetur etiam Sabbato pugnare. 1 Maccab. c. 2.

3. Cum autem annum imperasset & in morbum incidisset, advocatis filiis, ubi illos circa se stitisset, "Equidem ego, inquit, filii, viam o-"mnibus calcandam ingredior. At vobis consi-"lium meum commendo, oroque & obsecro ne "male id custodiatis, sed, illius qui vos genuit "nutrivitque voluntatis non immemores, serva-"te ritus patrios, veteremque reipublicæ for-"mam, in discrimen adductam, ite restitutum, "non seducti ab iis, qui, aut sponte aut necessi-"tate coacti, *cam *hostibus* produnt: sed vosmet

Mattathias filios suos ad legis defensionem animat. 1 Maccab. c. 2.

μὴ τῶν τέκνων τὸν πάτριον θρησκείαν καταλιπεῖν. ὡς δὲ σωτηρίαν αὐτῷ, προσελθών τις τῶν Ἰουδαίων εἰς μέσον ἔθυσεν κατὰ τὰ προσέταξεν Ἀντίοχος, ζηλώσας ὁ Ματταθίας ὥρμησεν ἐπ' αὐτὸν μετὰ τῶν παίδων, ἐχόντων κατὰ χεῖρας· καὶ αὐτόν τε ἀνεῖλεν διέφθειρε, καὶ τὸν στρατηγὸν τοῦ βασιλέως Ἀπελλῆν, ὃς [q] ἐπηνάγκαζε, διεχρήσατο μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν, καὶ τὸν βωμὸν καθελὼν ἀνέκραγεν, εἴτις ζηλωτὴς ἐστὶ τῶν πατρίων ἐθῶν, καὶ τοῦ τοῦ Θεοῦ θρησκείας, ἑπέσθω, φησὶν, ἐμοί. καὶ ταῦτα εἰπὼν μετὰ τῶν τέκνων εἰς τὴν ἔρημον ἐξώρμησε, καταλιπὼν ἅπασαν τὴν αὐτοῦ κτῆσιν ἐν τῇ κώμῃ. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ [r] πολλοὶ ποιήσαντες [s] μετὰ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν ἔφυγον εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἐν τοῖς σπηλαίοις ᾤκουν. ἀκουσάντες δὲ ταῦτα οἱ τοῦ βασιλέως στρατηγοί, καὶ τὴν δύναμιν ὅσην εἶναι συνέβαινεν ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἱεροσολύμων ἀναλαβόντες ἐδίωξαν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς Ἰουδαίους. καὶ καταλαβόντες, τὸ μὲν πρῶτον αὐτοὺς ἐπεχείρουν πεῖθειν μετανοήσαντας αἱρεῖσθαι τὰ συμφέροντα, καὶ μὴ προσμένειν αὐτοῖς ἀναγκάζειν ὥστε αὐτοῖς [t] χρῆσθαι [v] πολέμῳ νόμῳ. μὴ προσδεχομένων δὲ τοὺς λόγους, ἀλλὰ τἀναντία φρονούντων, συμβάλλουσιν αὐτοῖς εἰς μάχην Σαββάτων ἡμέρᾳ· καὶ ὡς εἶχον οὕτως ἐν τοῖς σπηλαίοις αὐτοὺς κατέφλεξαν, οὐδὲν ἀμυνομένους, ἀλλ' οὐδὲ τὰς εἰσόδους ἐμφράξαντας. διὸ δὴ ἀμύνεσθαι διὰ τὴν ἡμέραν ἀπέχοντο, μηδὲ ἐν κακοῖς προδοθῆναι τὴν ἁγίαν Σαββάτου πύλην θελήσαντες. λέγειν γὰρ ἡμῖν ἐν αὐτῇ νόμιμόν ἐστιν. ἀπέθανον μὲν οὖν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις [x] συμπνιγέντες τοῖς σπηλαίοις, ὡς χίλιοι. πολλοὶ δὲ καὶ διασωθέντες, τῷ Ματταθίᾳ προσέπεσον, καθηγεμόνα αὐτὸν ἀρχόντων ἀπέδειξαν. ὁ δὲ [y] καὶ Σαββάτοις αὐτοὺς ἐδίδασκε μάχεσθαι, λέγων, "ὡς εἰ μὴ ποιήσουσι τοῦτο, [z] φυ-"λαξόμενοι τὸ νόμιμον, ἑαυτοῖς ἔσονται πολέμιοι, τῶν "μὲν ἐχθρῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν αὐτοῖς προσ-"βαλλόντων, αὐτῶν δὲ οὐκ ἀμυνομένων· [a] κωλύσει τε "μηδὲν, οὕτως ἅπαντας ἀπολεῖσθαι." ταῦτ' εἰ-πὼν, ἔπεισεν αὐτούς· καὶ [b] ἄχρι δεῦρο μένει παρ' ἡμῖν, καὶ Σαββάτοις, εἴποτε δεήσει, μάχεσθαι. ποιήσας οὖν δυνάμιν πολλὴν περὶ αὐτὸν Ματταθίας, τούς τε βωμοὺς καθεῖλε, καὶ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας ἀπέκτεινεν, ὅσους λαβεῖν ἐφικέσθαι ἐδυνήθη. πολλοὶ γὰρ δι' φόβον διεσπάρησαν εἰς τὰ πέριξ ἔθνη. τῶν τε παίδων τοὺς οὐ περιτετμημένους ἐκέλευσε περιτέμνεσθαι, τοὺς [c] ὑπὸ τῶν κωλύσεων καθιστημένους ἐκβαλών.

γ'. Ἄρξας δ' ἐνιαυτὸν καὶ καταπεσὼν εἰς νόσον, προσκαλεῖται τοὺς παῖδας, καὶ προεισημένῳ αὐτοῖς, "ἐγὼ μὲν, εἶπεν, ὦ παῖδες, ἄπειμι [d] τὴν τῆς "εἱμαρμένης πορείαν. [e] παραθήσομαι δ' ὑμῖν τὸν "φρόνημα, καὶ παρακαλῶ μὴ ψεύσασθαι κακοὺς αὐτοῦ "φύλακας, ἀλλὰ μεμνημένους τῆς τοῦ φύσαντος ὑ-"μᾶς καὶ θρεψαμένης προαιρέσεως, ἔθη τε σώζειν τὰ "πάτρια, καὶ κινδυνεύσαντα οἴχεσθαι τὴν [f] ἀρχαίαν "πολιτείαν ἀνακτᾶσθαι· μὴ συμφερομένους τοῖς ἢ διὰ "βί-

q Ἐπιωάγκαζε,] Ἐπιάγκατε *Hen.*

r Πολλοὶ ποιήσαντες] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἄλλοι in *cæteris.*

s Μετὰ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν] Μετὰ τέκνων *Busb.*

t Χρῆσθαι πολέμῳ νόμῳ.] Χρήσασθαι *Hen.*

v Πολεμικῷ] *Lugd. Bat.* πολεμικοῖς.

x Συμπνιγέντες τοῖς σπηλαίοις] Ἐμπνιγέντες *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

y Καὶ Σαββάτοις αὐτοὺς ἐδίδασκε μάχεσθαι,] Vid. infr. lib. 13. c. 1. § 3. Hic de pugna Judæorum die Sabbati ante omissa; ibi vero Sabbatis, ut contra hostes pugnarent Judæi, auctor Mattathias. Confer infr. lib 14. c. 4. §. 2. SPANH. An vitæ discrimen pellat Sabbatum olim ambigebatur. REL.

z Φυλαξόμενοι τὸ νόμιμον,] Id est Legem de Sabbato non violantes, quod vitæ periculum amovet Sabbati observandi obligationem. Nam cum tacitæ exceptiones plerisque insint legibus, nulla est aut receptior aut justior quam ea quæ fluit ex necessitate. Vide *Grotium* ad 1 *Maccab.* 2, 41. & ad *Matth.* c. 12.

a Κωλύσει τε μηδὲν,] Κωλύσει μηδὲν τὸ ἀμυνομένοις πάντας ἀπολέσθαι *Busb.*

b Ἄχρι ——— μάχεσθαι.] Vid. *alibi.* lib. 1. c. 7. §. 3. & infr. lib. 13. c. 1. §. 3. Ita apud Synesium Epist. IV. p. 162. C. Navis gubernator Judæos, omisso navis gubernaculo Paraskeves tempore, in summa etiam tempestate, media nocte ad illud redit: τοῦτο γάρ, φησὶν, ὁ νόμος ἐξέπεμψεν, ἐκείθεν καὶ σαφῶς τὸ ὑγιὲς τῆς ψυχῆς θεόμενος. Ita Thalmudici de Sabbato, & Ramban in Jad. adde Petav. in Not. ad Synes. p. 47. SPANH.

c Ἐπὶ τῶν κωλύσεων] Ἐπὶ τοῖς κωλύσεσι *Hen.*

d Τὸν τῆς εἱμαρμένης πορείαν.] Τὸν εἱμαρμένην πορείαν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

e Παραθήσομαι δ' ὑμῖν] Παρεμβάλλω *Hen.*

f Ἀρχαίαν πολιτείαν ἀνακτᾶσθαι·] Ita *Hen. Busb.* (*L. B.*) & *Epiphan.* κτᾶσθαι in *Edit. Aldi* & *Basil.*

* *Eam* hostibus *produnt:*] Ea aut perdunt aut produnt, *Epiphan.*

"βάλησιν ἢ δι' ἀνάγκλω προῄδεσιν αὐτλῳ, [g] ἀλλ' "ἀξίους παῖδας ὄντας ἐμοῦ, καὶ βίας πάσης καὶ ἀνάγ- "κης ἐπάνω ἡγεῖσθαι, τὰς ψυχὰς ἅτως [h] παρεσκδιασ- "μένους, ὥστε ἀποθανεῖν ὑπὲρ τῶν νόμων, ἂν δεῖ, λο- "γιζομένους τοῦθ' ὅτι τὸ θεῖον, τοιάτας ὑμᾶς ὁρῶν, οὐχ "ὑπεροψεται, τὰ δὲ ἀρετῆς [i] ἀγασάμενον, ἀποδώσ "πάλιν ὑμῖν [k] αὐτὸ, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἐν ᾗ [l] ζησετε "μετ' ἀδείας τῶν ἰδίων ἀπολαύοντες ἐθῶν ἀποκαταστήσ. "θνητὰ μὲν γὰρ τὰ σώματα ὑμῶν ἐστὶ φύσικα, τῇ δὲ τῶν "ἔργων μνήμῃ ταξιν ἀθανασίας λαμβάνε· τῆς ἐρασθέν- "τας ὑμᾶς βούλομαι διώκειν τὴν εὔκλειαν· καὶ τὰ μέγιστα "ὑφισαμένους, μὴ οἰκεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολιπεῖν τὸν βίον. "μάλιστα δὲ ὑμῖν ὁμονοεῖν προῄνῶ, καὶ [m] πρὸς ὃ τὶς "ὑμῶν πέφυκεν ἀμείνων ἅτερος, πρὸς τοῦτ' εἴκοντας "ἀλλήλοις οἰκείως χρῆσθαι τῇ ἀρετῇ. καὶ Σίμωνα μὲν "τὸν ἀδελφὸν, σωφρονεστάτην πρόνοιαν, πατέρα [n] ἡγεῖσθε, καὶ "οἷς ἂν ὅτου συμβουλεύῃ πείθεσθε· Μακκαβαῖον δὲ τὸν "ῥαμὴν, δι' ἀνδρείαν τε ἰσχυὸν, στρατηγὸν ἕξετε. τὸ γὰρ "ἔθνος ὅτου ἀμυνεῖται, καὶ ἀμυνεῖται τοὺς πολεμίους. "[o] πρόσεσθε δὲ τοὺς δικαίους τοὺς θεοσεβεῖς, καὶ τῷ δυνά- "μιν αὐτῶν αὔξετε.

δ'. Ταῦτα διαλεχθεὶς τοῖς παισὶ, καὶ τὸν Θεὸν δεξάμε- νος σύμμαχον αὐτοῖς γενέσθαι, καὶ τῷ λαῷ τῷ ἰδίων ἀνα- σῶσαι πάλιν καὶ βίον σωτήριον, μετ' [p] ὀλίγον τελευτᾷ, καὶ θάπτεται μὲν ἐν [q] Μωδεΐμ. πένθος δ' ἐπ' αὐτῷ μέγα καὶ λαὸς πᾶσος ποιησαμένη, διεδέξατο τὴν προστασίαν τῶν πραγμάτων ὁ παῖς αὐτοῦ Ἰούδας, ὁ καὶ Μακκαβαῖος, ἐκατοστῷ ἔτει καὶ πεντηκοστῷ [r] ἕκτῳ. σωτηρίαν δὲ αὐτῷ μεθύμως τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν ἄλλων, τούς τε πολε- μίους ἐξέβαλεν ἀπὸ τῆς χώρας, καὶ τοὺς παρανομήσαντας εἰς τὰ πάτρια τῶν ὁμοφύλων διεχρήσατο, καὶ ἐκαθάρισεν ἀπὸ πάντος μιάσματος τὴν γῆν.

"liberos me dignos præſtantes & vi omni & ne- "ceſſitate ſuperiores eſtote, paratis animis, ut "pro lege, ſi ita res ferat, moriamini, cogitan- "tes Deum vos ipſos, ſi tales videat, non ne- "glecturum, † ſed æſtimatione virtutis redditu- "rum vobis quod amiſiſtis, eamque vivendi li- "bertatem reſtituturum, ut cum ſecuritate mori- "bus veſtris perfruamini. Corpora enim vobis "mortalia & caduca, ſed *præclare* geſtorum me- "moriâ immortalitatem conſequuntur; cujus a- "more inflammatos vos aſpirare volo ad gloriam, "& ut maxima aggredientes non gravemini illis "exſequendis immori. Præcipue autem vos ad "concordiam hortor; & qua præſtantiorem na- "tura quemque fecerit, eatenus alii aliis cedatis, "virtutem quiſque ſuam exercentes. Et Simo- "nem quidem fratrem, prudentia præcellentem, "patris loco habete, ejuſque conſiliis *ſemper* ob- "temperate: Maccabæum vero, fortitudine & "robore egregium, in bello gerendo militiæ du- "cem habebitis. ille enim popularium injurias "perſequetur, atque ulciſcetur hoſtes. Denique "conciliate vobis juſtitiæ & pietatis cultores, & "*hoc pacto* vires illorum augebitis.

4. Iſta filiis loquutus, Deumque precatus ut eis auxilio eſſe dignaretur, & populo priſtinum ſuum vivendi morem reſtitueret, non multo poſt diem ſupremum obit, & in Modim ſepelitur. Poſtquam autem à populo univerſo planctu magno deploratus eſt, rerum adminiſtrationem in ſe ſuſcepit filius ejus Judas, cognomine Maccabæus, anno centeſimo quadrageſimo ſexto. Cumque ei opem alacriter tuliſſent ipſius fratres aliique, & hoſtes è regione expulit, & populares ſuos patria inſtituta violantes ferro peremit, terramque *ſuam* ab omni inquinamento expiavit. IX. *Mattathia defuncto Judas Maccabæus principatum occupat. 1 Maccab. c. 3.*

[g] Ἀλλ' ἀξίους παῖδας ὄντας ἐμοῦ, καὶ βίας πάσης] Ἀλλ' ἀξιῶται παῖδας ὄντας ἐμοῦς ἐμοῦ καὶ βίας ἁπάσης *Hen.* (ἀλλ' ἀξίους παῖδας ὄντας ἐμοῦ ἐμοῦ, καὶ β. π. *Lugd. Bat.*) ἀλλὰ παῖδας ὄντας ἐμοῦ ἀξιῶ βίας τε πάσης *Busb.*

[h] Παρεσκδιασμένους,] Παρεσκδιασταμένους *Hen. & Busb.* παρασκδιασμένους in *Editis Aliisque.*

† *Sed æſtimatione virtutis redditurum vobis quod amiſiſtis,*] Sed veſtram virtutem inſpiciens reddet vobis libertatem, & retribuet quandoque ut cum ſecuritate veſtris moribus perfruamini. *Epiphan.*

[i] Ἀγασάμενον,] Ἀποδυσάμενον ſolus *Hen.*

[k] Αὐτὸ,] *L. B.* αὐτοῖς.

[l] Ζήσεσθε μετ' ἀδείας] Ita in *Cod. Gall.* (& *L. B.*) ζήσεσθαι

in *reliquis.*

[m] Πρὸς ὃ τὶς ὑμῶν πέφυκεν] Πρὸς ἃ τὶς, dein πρὸς ταῦτα *Busb.*

[n] Ἡγεῖσθε,] Ita *Busb.* & mox πείθεσθε. quo modo legiſſe videtur *Epiphan.* ἡγεῖσθαι & πείθεσθαι in *reliquis.*

[o] Προστεσθε δὲ] Προσίεσθαι *Hen. & Gall.* προσάξατε πρὸς ὑμᾶς πάντας τοὺς ποιητὰς δὲ νόμου 1 *Maccab.* c. 2. v. 67.

[p] Οὐ πολὺ τελευτᾷ,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 1. §. 3. SPANH.

[q] Μωδεΐμ.] Ita legit & diſtinguit *Hen.* Μωδαεῖ, πένθος ἐπ' αὐτῷ π. τ. λ. π. ποιησαμένου. Διεδέξατο δὲ τὴν τῆς

[r] Ἕκτῳ.] καὶ ἑκτῷ *L. B.*

[s] Χρήσασθαι] *L. B.* χρῆσθαι.

[t] Εἶχε·] Αὐτὸς εἶχε *Busb. & Hen.*

[v] Κοίλης Συρίας στρατηγὸς] Συρίας 1 *Maccab.* c. 3. v. 13.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς Ἰούδας τὰς Ἀπολλωνίου & Σήρωνος δυνάμεις κατέστρε- ψεν, αὐτούς τε στρατηγοὺς ἀπέκτεινεν· καὶ, μετ' οὐ πολὺ Λυσίου & Γοργίου ἡττηθέντων, εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνα- βὰς τὸν ναὸν ἐκάθαρε.

CAP. VII.

Quomodo Judas Apollonii & Seronis exercitus profligavit, ipſoſque duces occidit: &, non multo poſt Lyſia & Gorgia ſuperatis, Hieroſolyma aſcendit, templumque repurgavit.

ΤΑῦτ' ἀκούσας Ἀπολλώνιος ὁ τῆς Σαμαρείας στρατη- γὸς, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ὥρμησεν ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους. ὁ δὲ ἀπαντήσας αὐτῷ, καὶ συμβαλὼν κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν· ἐν οἷς καὶ τὸν στρατηγὸν Ἀπολλώνιον, ᾧ καὶ τὴν μάχαιραν, ἣ [s] χρή- σασθαι σωέβαινεν ἐκεῖνον, σκυλεύσας [t] εἶχε· πολλοὺς δὲ τραυματίας ἐποίησε, καὶ πολλὴν λείαν ἐκ τῆς στρατο- πέδου λαβὼν τῶν πολεμίων ἀνεχώρησε. Σήρων δὲ, ὁ τῆς [v] Κοίλης Συρίας στρατηγὸς, ἀκούσας ὅτι πολλοὶ προσκε- χωρήκασι τῷ Ἰούδᾳ, καὶ δυνάμιν ἤδη προβέβληται πρὸς ἀγῶνας καὶ πολέμους ἀξιόλογον, ἐπ' αὐτὸν ἔγνω στρατεύσασθαι· προσήκειν ὑπολαμβάνων τοὺς εἰς τὰ τῆς βασιλέως προστάγματα παρανομοῦντας πειρᾶσθαι κολά- ζειν. συναγαγὼν οὖν δύναμιν, ὅση παρῆν αὐτῷ, προσ- καταλέξας δὲ καὶ τῶν Ἰουδαίων τοὺς φυγάδας καὶ ἀσε- βεῖς, ἐπὶ τὸν Ἰούδαν παρεγένετο. προσελθὼν δὲ

HÆC cum audiſſet Apollonius, Samariæ præfectus, coacto exercitu, contra Judam egreſſus eſt. Ille vero ei obviam ivit & conſertis manibus prælio ſuperat, atque hoſtium multos quidem interfecit, (in quibus & Apollonium imperatorem, cujus armis exuti enſem, quo tum forte uſus eſt, *poſtea ſemper* gerebat) plures vero vulneravit, & cum ingenti præda ex hoſtium caſtris direpta receſſit. Seron autem, Cœles-Syriæ exercitus dux, audito quod multi ſeſe Judæ adjunxerant, atque *is* ſatis copiarum ad prælia bellumque gerendum jam comparaverat, ſtatuit exercitum contra eum educere, ſuâ intereſſe putans pro virili in eos animadvertere, qui contra Regis mandata facerent. Contractis igitur quos penes ſe habuit militibus, adjunctiſque Judæorum etiam perfugis & impiis contra Judam profectus eſt. Cumque Bethoron uſque Judææ vicum X. *Judas Apollonium vincit. 1 Maccab. c. 3.* *Seron Judam adoritur. 1 Maccab. c. 3.*

cum processisset, illic castra metatur. Judas autem ei obviam factus, idque congrediendi animo, ubi vidit suos, tum quia pauci & inedia confecti essent, (nam *eo die* jejunaverant) ad pugnam *ineundam* parum alacres, animum audaciamque illis addebat, dicens, "non in multitu-
Judas suos animat. 1 Maccab. c. 3. "dine *militum* sitam esse victoriam, triumphum-
"que ex hostibus reportatum, sed in pietate er-
"ga Deum: idque compertissimum haberi *plu-*
"*rimis* majorum exemplis, qui cum ex jure &
"pro legibus suis & liberis dimicassent, multas
"sæpe hostium myriadas fuderunt. nemini enim
"injuriam facere magnas dat vires." Hæc ubi dixit, suis persuasit, ut, contempta hostium multitudine, cum Serone manus consererent; con-
Seron à Juda ceditur. 1 Maccab. c. 3. gressusque fugavit Syros. prostrato enim duce universi sese in fugam conjiciunt, quasi omnis in eo posita esset salutis spes. Illos vero in campum usque persequutus, ex hostibus occidit ad octingentos: reliqui evaserunt in regionem maritimam.

XI. 2. Quibus rebus auditis Antiochus rex, istis
Antiochus Epiphanes in Persidem proficiscitur. 1 Maccab. c. 3. vehementer iratus, copias suas omnes coëgit, multisque ex insulis mercenariis militibus assumptis, paravit primo vere in Judæam irrumpere. Verum cum, stipendio illis *in annum* numerato, vidisset thesauros deficere pecuniæque inopiam esse (nam neque tributa omnia reddebantur propter seditiones in gentibus *conflatas*, & ipse, vir magni animi & largitor, iis quæ habuerat non contentus erat) statuit primum in Persidem pro-
Antiochus relinquit Lysiam, qui Judæos ulciscatur. 1 Maccab. c. 3. ficisci, & regionis istius tributa colligere. Cum itaque reliquisset Lysiam quendam, negotiorum procuratorem, apud ipsum auctoritatem habentem, & provincias à flumine Euphrate usque ad fines Ægypti & inferioris Asiæ, atque copiarum & elephantorum partem, jussit ut Antiochum filium suum usque ad reditum suum diligenter educaret, utque Judæa eversa, ejusque incolis in servitutem abductis, deleret Hierosolyma, & genus Hebræorum exstingueret. Et ista quidem cum Lysiæ in mandatis dedisset rex Antiochus, profectus est in Persidem, anno centesimo quadragesimo septimo, & Euphrate trajecto ascendit ad superiores provincias.

Lysias milites colligit, ut cum Judæis congrederetur. 1 Maccab. c. 3. 3. Lysias autem, delectis *ad hoc negotium* Ptolemæo Dorymenis filio & Nicanore & Gorgia, hominibus amicorum Regis potentissimis, eos cum quadraginta peditum millibus & septem equitum millibus dimisit in Judæam. Illi vero, ad urbem usque Emmauntem progressi, in loco campestri castra metantur. Illisque accedunt auxilia ex Syria & regione finitima, multique perfugæ Judæi: necnon & mercatores quidam, veluti illos empturi qui in servitutem redigendi erant, compedibus quibus captivos vincirent secum allatis, argentoque & auro in pretium illorum numerando. Judas autem, castris conspectis & adversariorum multitudine animadversa, mili-
Judas suos hortatur & rem militarem ordinat. 1 Maccab. c. 3. tes suos hortabatur ut forti essent animo, suade-

[x] Ἄχελ Βεθωρὸν κώμης τῆς Ιουδαίας, αὐτὸς δὲ στρατοπεδεύεται. ὁ δὲ Ἰούδας ἀπαντήσας αὐτῷ, καὶ συμβαλεῖν προαιρούμενος, ἐπεὶ τοὺς στρατιώτας ἑώρα πρὸς τὴν μάχην δι' ἀπορίαν τε τὴν ὀλιγοστίαν καὶ δι' ἀσιτίαν, νενηστευκότας γὰρ ἐκείνους παρεθάρσυνε λέγων· "[z] οὐκ ἐν "τῷ πλήθει τὸ νικᾶν εἶναι καὶ τῶν πολεμίων κρατεῖν, "ἀλλ' ἐν τῷ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβεῖν· καὶ τοῦτο παρέ-"σεσθαι ἔχειν παράδειγμα τοὺς προγόνους, οἳ πολλάκι-"σι καὶ τὸ πρὶ τῶν ἰδίων νόμων καὶ τέκνων ἀ-"γωνίζεσθαι, πολλοὺς πολλάκις ἤδησαν μυριάδας. τὸ "γὰρ μηδὲν ἀδικεῖν ἰσχυρὰ δυνάμις." ταῦτ' εἰπὼν πεί-θει τοὺς σὺν αὐτῷ, καταφρονήσαντας τοῦ πλήθους τῶν ἐναντίων, ὁμόσαι χωρῆσαι τῷ Σήρωνι· καὶ συμβαλὼν, τρέπει τοὺς Σύρους. πεσόντος γὰρ τοῦ στρατηγοῦ, πάντες φεύγειν ὥρμησαν, ὡς ἐν τούτῳ τῆς σωτηρίας αὐτοῖς ἀποκειμένης. ὀπτιδίων δὲ [a] ἄχελ τοῦ πεδίου, κτείνει τῶν πολεμίων εἰς ὀκτακοσίους· οἱ δὲ λοιποὶ διεσώθησαν [b] εἰς τὴν Φιλιστίαν.

β'. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, μεγάλως ὠργίσθη τοῖς γεγονόσι, καὶ πᾶσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν ἀθροίσας, καὶ πολλοὺς ἐκ [c] τῶν νήσων μισθοφόρους [d] ἀναλαβών, ἡτοιμάζετο πρὸς τὴν ἀρχὴν ὡς ἔαρ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐμβαλεῖν. ἐπεὶ δὲ τὸ στρατιωτικὸν ἀφανείμας, εὗρε τοὺς θησαυροὺς ὑπολείποντας, καὶ χρημάτων ἔνδειαν οὖσαν· οὔτε γὰρ οἱ φόροι πάντες ἐτελοῦντο διὰ τὰς τῶν ἐθνῶν στάσεις, μεγαλόψυχός τε ὢν καὶ φιλόδωρος ὢν ἠρκεῖτο τοῖς οὖσιν· ἔγνω πρῶτον εἰς τὴν Περσίδα πορευθεὶς, τοὺς φόρους τῆς χώρας συναγαγεῖν. καταλιπὼν οὖν ἐπὶ τῶν πραγμάτων Λυσίαν τινὰ, δόξαν ἔχοντα περὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ μέχρι τοῦ Αἰγύπτου [e] ὁρίων καὶ τῆς κατωτέρω Ἀσίας ἀπὸ Εὐφράτου [f] διήκοντα πραγμάτων, [g] καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἐλεφάντων, τρέφειν μὲν [h] Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ μέχρι πάσης φροντίδος ἐπετέλατο ἕως ἂν παραγένηται, καταπρεψάμενον τὴν τε Ἰουδαίαν, καὶ τοὺς οἰκοῦντας αὐτὴν ἐξανδραποδισάμενον, ἀφανίσαι τε Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἐξολέσαι. καὶ ταῦτα μὲν ὀπισθίλας τῷ Λυσίᾳ ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, ἐξήλασεν εἰς τὴν Περσίδα [i] τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει, καὶ περαιωσάμενος τὸν Εὐφράτην ἀνέβαινε [k] πρὸς τὰς ἄνω σατραπείας.

γ'. Ὁ δὲ Λυσίας ὁπλεξάμενος Πτολεμαῖον τὸν Δορυμένους καὶ Νικάνορα καὶ Γοργίαν, ἄνδρας δυνατοὺς [l] τῶν βασιλέως φίλων, καὶ ἀγαθοὺς αὐτοῖς πεζῆς μὲν δυνάμεως μυριάδας τεσσαρας, ἱππεῖς δὲ ἑπτακισχιλίους, ἐξέπεμψεν ὑπὲρ τὴν Ἰουδαίαν. οἱ δέ, ἄχελε [m] Ἐμμαοῦς πόλεως ἐλθόντες, ἐν τῇ πεδινῇ καθεστρατοπεδεύοντο. προσγίνονται δὲ αὐτοῖς σύμμαχοι [n] ἀπὸ τῆς Συρίας καὶ τῆς περὶ χώρας, καὶ πολλοὶ τῶν πρόσφυγῶν Ἰουδαίων· ἔτι γε μὴν καὶ τῶν ἐμπόρων τινὲς, ὡς ὠνησόμενοι τοὺς αἰχμαλωτισθησομένους, [o] πέδας μὲν κομίζοντες αἷς δήσουσι τοὺς ληφθησομένους, ἀργυρὸν δὲ καὶ χρυσὸν τιμὴν αὐτῶν καταθησόμενοι. τὸ δὲ στρατόπεδον καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων ὁ Ἰούδας κατανοήσας, ἐπῆρε τοὺς οἰκείους στρατιώτας θαρρεῖν· καὶ παρεκελεύετο τοὺς ἑλπίδας

[x] Ἄχελ Βεθωρὸν] Ita in *Editis Aliisque.* Βαιθωρῶν *Hen.* ἴσως ἐκβάσεως Βαιθωρῶν, vel Βεθωρῶν in 1 *Maccab.* c. 3. v. 6.

[y] Βεθωρὸν] *Gen.* Βεθώρων· 1 Macc. III. 16. Βαιθωρῶν. SPANH.

[z] Οὐκ ἐν ——— δύσεσθαι·] Victoria scil. non est in multitudine, sed infiducia in Deum & alacritate bellatorum posita. vid. lib. 1. Antt. cap. XI. §... τὸ νικᾶν οὐκ ἐν τῷ πλήθει καὶ τῇ πολυχειρίᾳ &c. SPANH.

[a] Ἄχελ τοῦ πεδίου,] Ἐν τῇ καθεστώσῃ Βαιθωρῶν ἕως τοῦ πεδίου 1 *Maccab.* c. 3. v. 24.

[b] Εἰς τὴν Φιλιστίαν.] Εἰς γῆν Φυλιστιείμ 2 *Maccab.* 3. v. 24.

[c] Τῶν νήσων] Αἱ νῆσοι, Græcia. רמא. REL.

[d] Ἀναλαβὼν,] Παραλαβὼν *Hen.*

[e] Ὁρίων] *Gen.* ὁρίων.

[f] Διήκοντα ποταμοῦ,] Ex *Epiphanio* aliquis suspicaretur eum διὰ ποταμοῦ legisse.

[g] Καὶ μέρος τι τοῦ δυνάμεως] Καὶ τὰς ἡμίσεις τοῦ δυνάμεων 1 *Maccab.* c. 3. v. 34.

[h] Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ] Ita ex *MSS.* τὸν Ἀντίοχον in *Editis.*

[i] Τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει,] Æra Seleucidarum CXLVII. sic 1 Macc. III. 37. SPANH.

[k] Πρὸς τὰς ἄνω σατραπείας.] Id est, πρὸς τὰς ἄνω σατραπείας. atque ita verba accipit *Epiphanius*, qui vertit, *ad superiores provincias*: nisi forsan πρὸς τὰς ἄνω σατραπείας legerit. πρὸς τὰς ἐπάνω χώρας 1 *Maccab.* c. 3. v. 27.

[l] Τῶν τοῦ βασιλέως φίλων,] Τῶν φίλων τοῦ βασιλέως *Hen.* τοῦ φίλων τοῦ βασιλέως 1 *Maccab.* c. 3. v. 38.

[m] Ἐμμαοῦς πόλεως] Alibi apud *Josephum* Ἀμμαοῦς. Juxta Emmaus quæ nunc Nicopolis dicitur, *Hieron.* ad *Dan.* c. 8. πλησίον Ἐμμαοῦμ aut Ἐμμαοῦμ (1 *Macc.* c. 3. v. 40.) quod malit *Grotius*, qui censet ultimas literas vocis Ἐμμαοῦς debere mutationem recipere. Vide *Relandum* in *Palæstina S.* p. 758.

[n] Ἀπὸ τοῦ Συρίας] Ἀπό τε Συρίας *Hen.* & *Busb.*

[o] Πέδας μὲν κομίζοντες] Πέδας μὲν κομίσαντες *Hen.* Ex hoc loco constat, πέδας pro παῖδας reponendum esse 1 *Maccab.* c. 3. v. 41. quod notatum Cl. *Lowthio.*

τ νίκης ἐχοντας ἐν τῷ Θεῷ, τὸν ἱκετεύειν τῷ πατρίῳ νόμῳ, σάκκους περιβεβλημένους, καὶ τὸ σωτήριος αὐτοῖς χῆμα τ P ἱκετείας προβαλόμενους τοὺς μεγάλους κινδύνους ὑποδείξαντας, τούτῳ δυσωπῆσαι προσφέρειν. αὐτοῖς τὸ κατ' τ ἐχθρῶν κράτος. Διατάξας δὲ τ ἀρχαῖον αὐτοῖς τρόπον καὶ πάτριον κατ' χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους, καὶ q τοὺς νεογάμους ἀπολύσας, καὶ τοὺς τὰς κτήσεις νεωστὶ πεποιημένους, ὅπως μὴ διὰ τὴν τούτων ἀπόλαυσιν φιλοζωοῦντες ἀπολεμότερον μάχωνται, καταῤῥᾳθυμοῦσι παρορμᾷ λόγοις πρὸς τ ἀγῶνα τοὺς αὐτοὺς γραπτώτας. "καιρὸς μὲν s ὑμῖν οὐκ ἄλλος ἀναγκαιότερος κατ' παρόντος, ὦ ἑταῖροι, εἰς δύψυχίαν καὶ κινδύνων καταφρόνησιν κατα-"λελειπται. νῦν γὰρ ἔστιν ἀνδρείως t ἀγωνισαμένοις τὴν "ἐλευθερίαν ἀπολαβεῖν, ἣν τ δι' αὐτὴν ἅπασιν ἀγαπη-"τὴν ὄντων, ἡμῖν u νῦν ἐξουσίας τ θρησκεύειν τὸ θεῖον "ἔτι πρόθυμοτέραν εἶναι συμβέβηκεν. ὡς ἂν ἐν τῷ πα-"ρόντι κειμένων ὑμῶν, v πάντα ἀπολαβεῖν, καὶ τ δι-"δαίμονα καὶ μακάριον ἀνακτήσασθαι βίον· ἔστω γὰρ "ἢ τὰ πάτρια ὁ κατ' τοὺς νόμους καὶ τὴν πάτριον σωτηρίαν· ἢ τὰ "αἴσχιστα παθεῖν, καὶ μηδὲ σπέρμα τ γένους ὑμῶν w ἀπο-"λειφθῆναι, κακῶς ἐν τῇ μάχῃ γιγνομένων, ἅτως ἀγω-"νίζεσθε. τὸ μὲν γὰρ ἀποθανεῖν τ μὴ πολεμοῦσιν ὑμῖν "ἀπαράξιφ ἡγέμενοι· τὸ δ' ὑπὲρ τηλικούτων ἐπάθλων, "ἐλευθερίας, πατρίδος, νόμων, εὐσεβείας, αἰώνιον τὴν "εὔκλειαν καταστοχάζειν πεπισμένοι, ἑτοιμάζεσθε τοι-"γαροῦν, ἅτως τὰς ψυχὰς x ἡδέως ἀποδόσθαι ὡς ἄριστον "ἅμα ἡμέρᾳ συμβαλοῦντες τοῖς πολεμίοις.

δ. Καὶ ὁ μὲν Ἰούδας ταῦτα προθυμοτέρους τὴν στρατιὰν y ἔλεγε. τ δὲ πολεμίων πεμψάντων Γοργίαν μετ' πεντακισχιλίων πεζῶν καὶ χιλίων ἱππέων, ὅπως διὰ τ νυκτὸς ἐπιπέσῃ τῷ Ἰούδᾳ, καὶ πρὸς τοῦτο ὁδηγὸς ἔχοντα αὐτοῖ τινας τ προφυγόντων Ἰουδαίων, αἰσθόμενος ὁ τ Ματταθίου παῖς, ἔγνω καὶ αὐτὸς τοῖς ἐν τῇ παρεμβολῇ τ πολεμίων ἐπιπεσεῖν, καὶ παῦσαι διῃρημένης αὐτῶν τ δυνάμεως. καθ' ὥραν δὲ δειπνοποιησάμενος, καὶ πολλὰ πυρὰ καταλιπὼν ἐπὶ τ στρατοπέδου, δι' ὅλης a ὤδεν τ νυκτὸς ἐπὶ τοὺς ἐν b Ἐμμαοῦς τ πολεμίων. ἐκ δίρων δὲ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοὺς ἐχθροὺς ὁ Γοργίας, ἀλλ' ὑποπτεύσας ἀναχωρήσαντας αὐτοὺς ἐν τοῖς ὄρεσι κεκρύφθαι, πορεύσεις ἔγνω ζητῆσαι ὅπου ποτ' εἶεν. πρὶ δὲ τ ὄρθρον ἐπιφαίνεται τοῖς ἐν Ἐμμαοῦς πολεμίοις ὁ Ἰούδας μετὰ τριχιλίων φαύλως ὡπλισμένων διὰ πενίαν. καὶ θεασάμενος τοὺς ἐχθροὺς ἄριστα πεφραγμένους καὶ μετ' ἐμπειρίας πολλῆς ἐστρατοπεδευμένους, προτρεψάμενος c τοὺς Ἰουδαίους, ὡς ἐ γυμνοῖς τοῖς σώμασι μάχεσθαι d δέοι, καὶ τὸ θεῖον ἤδη ποτ' ἐ τοῖς οὕτως ἔχουσι τὸ κατ' τ πλήθους ἐ ὡπλισμένων κράτος ἔδωκεν, ἀγασάμενον αὐτοὺς τ δυψυχίας, ἐκέλευσε σημῆναι τοὺς σαλπιγκτάς. e ἐπιπεσὼν δὲ ἀπροσδοκήτως τοῖς πολεμίοις, καὶ ἐκπλήξας αὐτῶν τὴν διάνοιαν καὶ ταράξας, πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινεν ἀνθισταμένους, τοὺς δὲ λοιποὺς διώκων ἦλθεν f μέχρι g Γαδάρων, καὶ τ πεδίων τ h Ἰδουμαίας καὶ i Ἀζώτου ἐ k Ἰαμνείας. ἔπεσον δὲ αὐτῶν ὡς μὲν τριχι-

batque ut ſpem victoriæ in Deo collocantes ei more patrio ſupplicarent, centone amicti, atque eum cui in magnis periculis * conſueverat ſupplicum habitum præ ſe ferentes, ad eum hoc modo exorandum ut vires illis contra hoſtes ſuppeditaret. Diſtributis deinde more antiquo patrioque in tribunos ac centuriones ordinibus, & dimiſſis novis maritis, quique poſſeſſiones nuper acquiſiverant, ne illis fruendi deſiderio vitæ amantes timidius dimicarent, poſthæc milites ſuos ad pugnam excitat hujuſmodi oratione. "Non *Cum hoſtibus congreſſurus ſuos oratione confirmat.* "aliud quidem tempus, ô ſocii, magis neceſſarium vobis relictum eſt ad fortitudinem & pericu-"lorum contemptum, quam quod in manibus habetis. Nunc enim fortiter dimicantibus licet libertatem aſſequi, quæ ſuapte natura omnibus deſiderabilis, nobis adhuc deſiderabilior eſſe contigit, inde poteſtatem habituris Deum rite colendi. Quaſi itaque res veſtræ in eo eſſent loco, ut *vel* eam recipiatis, & vitam beatam felicemque renovetis (ex legibus ſcilicet patriaque conſuetudine inſtitutam) vel turpiſſima patiamini, & cum omni ſtirpe veſtra pereatis, minus ſtrenue veſmet in pugna gerentes, cum hac cogitatione inite prælium. Et quidem vobis, etiamſi non pugnetis, moriendum eſſe exiſtimantes, perſuaſique præter tanta præmia, libertatem, patriam, leges, pietatem, vos æternam manere gloriam, vos igitur accingite, ita animis parati ac ſi cras prima luce cum hoſtibus congreſſuri. *1 Maccab. c. 4.*

4. Et iſta quidem Judas, ut ſuis militibus animos adderet, verba faciebat. At hoſtes Gorgiam miſerunt cum quinque peditum millibus & mille *delectis* equitibus, ut noctu Judæorum caſtra *derepente* adoriretur, perfugarum quorundam Judæorum ductu utens: quod ubi intellexit Mattathiæ filius, ipſe etiam ſtatuit in hoſtes caſtra tenentes impetum facere, idque *magis* quod diviſæ eſſent illorum copiæ. Cœna itaque tempeſtive ſumpta, multiſque in caſtris ignibus relictis, tota nocte iter faciebat ad hoſtes qui circa Emmauntem conſederant. Gorgias autem cum hoſtium neminem in caſtris offendiſſet, eoſque ſuſpicaretur metu ceſſiſſe & in montes ſeſe abdidiſſe, *inde* profectus ſtatuit ubinam eſſent quærere. At Juda ſub diluculum in hoſtium, qui ad Emmauntem erant, conſpectum venit, cum tribus hominum millibus, male armatis ob inopiam. Cumque vidiſſet hoſtes valide loricatos periteque admodum caſtra metatos, Judæos hortatus ut nudis etiam corporibus non vererentur prælio congredi, memoria repetentes quod Deus jam olim ita ſe habentes fecerit ſuperarare multitudinem majorem armatamque, eorum fortitudine mirifice delectatus; juſſit tubicines ſignа dare. Hoſtes diende ex improviſo adortus, injectoque illorum animis terrore & perturbatione, multos quidem *ſibi* reſiſtentes occidit, reliquos vero perſequutus eſt uſque ad Gadara, & Idumææ Azotique & Jamniæ campos. Cecidерunt autem *Judas ſtratagemate hoſtes ſuperat, 1 Maccab. c. 4.*

il-

p Ἱκετείας] *L. B.* ἱκεσίας.

* Conſueverat ſupplicum habitum præ ſe ferentes,] Sc. Deus. At malim *conſueverant*: ita ut in textu αὐτοῖς pro αὐτῷ reponatur.

q Τοὺς νεογάμους ἀπολύσας, καὶ τοὺς τὰς κτήσεις] Vid. 1 Macc. III. v. 56. SPANH.

r Παρορμᾷ λόγοις] Παρώρμα *Hen.*

s Ὑμῖν οὐκ ἄλλος ἀναγκαιότερος καὶ παρών,] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἡμῖν in Editis. *Aliisque.*

t Καταλέλειπται.] *L. B.* καταλείπεται.

v Ἀγωνισαμένοις] Ἀγωνισαμένους *Hen.*

x Ὑπ' ἐξουσίας] Ὑπὲρ ἐξουσίας *Hen.* & *Lugd. Bat.*

y Τοῦτον ἀπολαβεῖν,] Ταύτην τε ἀπολαβεῖν *Hen.*

z Ἀπολιφθῶσιν,] Ἀπολειφθῶσιν *Hen.* ἀπληφθῶσιν perperam in Editis.

a Ὑπάξειν ἡγέμενοι·] Ὑπάρξειν *Hen.*

b Ἡνδρειωμένοι] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.* cæteris deëſt vox ἠνδρειωμένοι.

c Ἔλεγε.] *L. B.* ἔλεξε.

d Ὠδεν τ νυκτὸς] Ita *Hen.* ὤδυσε in *reliquis.*

e Ἐμμαοῦς τ πολιτῶν.] Ἐμμαοῖ *Busb.* Ἐμμαὸ *Hen.*

f Τοὺς Ἰουδαίους,] Τοὺς ἰδίους *Busb.* atque ita in nonnullis *Epiphanii* libris.

g Δέοι,] *L. B.* δεῖ.

h Ἐπιπεσὼν δὲ ἀπροσδοκήτως] Εἶτα ἐμπεσὼν ἀπροσδοκ. *Busb.* ἔπειτ' ἐμπεσὼν *Hen.*

i Μέχρι] Ἄχρι Γαζαρῶν *Busb.* ἄχρι Γαζάρων *Hen.* Urbem hanc modo Γάζαρα modo Γάδαρα appellari notavit Cl. *Relandus* in *Palæſtina S.* p. 679.

k Γαδάρων,] Γαζαρῶν in aliis MSS. SPANH.

l Ἰδουμαίας] Ἰουδαίας malit *Relandus*, tam hic loci quam 1 *Maccab.* c. 4. v. 15. HUDS. Confer Relandi Palæſtinam p. 68. 371. 598. 606. 759. 825. HAV.

m Ἀζώτου] Ἀσαριμωθ. 1 Macc. IV. 15. SPANH.

n Ἰαμνείας.] Ἰαμνίας *Hen.* & 2 *Maccab.* c. 4. v. 15. Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 369. & *Relandum* p. 833.

* Τὸ-

illorum quasi ad tria millia. Judas vero suos milites hortatus est, ut spolia non concupiscerent: adhuc enim illis superesse certamen & prælium cum Gorgia ejusque exercitu. illis autem debellatis tum securos spolia lecturos esse dicebat, ut qui hoc solum faciendum haberent, & nihil aliud exspectarent. At hæc adhuc ad milites loquente Juda, Gorgiani *è monte* eminentes prospiciunt exercitum, quem in castris reliquerunt, fusum fugatumque, & castra incensa. nam fumus *qui ab* illis eminus *conspiciebatur* indicabat quod acciderat. Igitur ubi ista ita se habere intellexerunt Gorgiani, & Judæ agmen ad conflictum paratum animadverterunt, ipsi etiam territi in fugam versi sunt. Judas vero, quasi devictis absque pugna Gorgianis militibus, reversus, spolia diripiebat: captoque plurimo auro & argento, hyacinthoque & purpura, domum se recepit, lætus laudansque Deum ob res prospere gestas. ad libertatem enim *illorum* haud parum contulit *ejus diei* victoria.

Gorgiani in fugam conjecti. 1 *Maccab.* c. 4.

Lysias bellum redintegrare parat. 1 *Maccab.* c. 4.

5. Lysias autem, clade illorum qui missi erant confusus, sequenti anno contractis delectorum hominum millibus sexaginta, & equitum quinque millibus assumptis, impetum in Judæam fecit; &, cum montana ascendissent, apud Bethsura Judææ vicum castra posuit. *Illi* obviam profectus est Judas cum decem *hominum* millibus; animadversaque hostium multitudine, Deum precatus ut sibi auxilio esset, præcursores hostium aggreditur, illosque superat; cumque ex iis ad quinque millia cecidissent, reliquis terrorem incussit. Lysias scilicet secum reputans quo animo essent Judæi, ad moriendum quidem parati, nisi cum libertate vitam agere liceret; eorumque desperationem, ut vim *insuperabilem* veritus, collectis quæ supererant copiis Antiochiam reversus est: atque ibi commoratus peregrinorum delectum habuit, & cum majori exercitu cogitabat iterum in Judæam impressionem facere.

Judas cum Lysiæ exercitu inferior pugnaturus, Deum implorat. 1 *Maccab.* c. 4.

Judas, hostibus toties profligatis, ad fanum lustrandum se confert. 1 *Maccab.* c. 4.

6. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Judas, advocata concione, dicebat, oportere illos, post tot victorias eis à Deo concessas, Hierosolyma ascendere, & templum purificare, atque consuetas hostias offerre. Ubi vero cum tota multitudine Hierosolyma accessit, & fanum desertum inveniebat, & portas exustas, & sponte enata in templo ob solitudinem virgulta, lamentari cum suis cœpit, templi spectaculo confusus. Deinde quibusdam è suis militibus delectis negotium dedit, ut eos qui custodiebant arcem oppugnarent, donec ipse fanum lustrasset. Cum autem illud summa cura repurgasset, *ei* intulit nova vasa, candelabrum, mensam, altare, ex auro facta omnia: ac præterea ad ostia vela appendit, foresque ipsas adjiciendas curavit. Quin & aram demolitus, novam ex lapidibus undique collectis, non ferro accisis, exstruxit. Vigesima autem & quinta die mensis

λίας. Ιούδας ὃ τ μὲν σκύλων παρεκελεύετο μὴ ἐπιθυμεῖν τὰς αὑτοῦ γραπτώτας· ἔτι γὰρ αὐτοῖς ἀγῶνά τινα & μάχην εἶναι πρὸς Γοργίαν & τὴν σὺν αὐτῷ δύναμιν. κρατήσαντας ὃ & τούτων, τότε σκυλεύσειν ἐπ' ἀδείας ἔλεγεν, ° τοῦτο μόνον ἔχοντας, καὶ μηδὲν ἕτερον ἐκδεχομένους. ἐπὶ ὃ αὐτοῦ λαλουμένου τοῦτα πρὸς τὰς γραπτώτας, P ὑπερκύψαντες οἱ ἀπὸ Γοργίου τὴν μὲν γραπτὰν, ἣν ἐν τῇ παρεμβολῇ κατέλιπον, ὁρῶσι τεταραγμένην, τὸ δὲ γραπτόπεδον ἐμπεπρησμένον. ὁ γὰρ καπνὸς αὐτοῖς πόρρωθεν οὖσι & συμβεβηκὼς δήλωσιν ἔφερεν. ὡς οὖν τοῦθ' ἅπερ ἔχοντα ἔμαθον οἱ σὺν Γοργίᾳ, καὶ τὰς μὲν Ιούδα πρὸς παράταξιν ἑτοίμους κατανοήσαντες, & αὐτοὶ δείσαντες εἰς φυγὴν ἐτράπησαν. ὁ δὲ Ιούδας, ὡς ἀμαχητὶ q τῶν Γοργίου γραπτῶν ἠτημένων, r ἀποστρέψας s ἀνῃρεῖτο τὰ σκύλα· πολλὰ δὴ καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ πορφύραν καὶ ὑάκινθον λαβών, εἰς τὴν οἰκείαν t ὑπέστρεψε, χαίρων, καὶ ὑμνῶν τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς κατωρθωμένοις. ἐ μικρὰ γὰρ αὐτοῖς ἡ νίκη πρὸς τὴν ἐλευθερίαν συνεκάλυψε.

ε'. Λυσίας δὲ συγχυθεὶς ἐπὶ τῇ τῶν ἐκπεμφθέντων ἥττῃ, τῷ ἐχομένῳ ἔτει μυριάδας ἀνδρῶν ἐπιλέκτων συναθροίσας ἓξ, καὶ πεντακισχιλίους λαβὼν ἱππεῖς, ἐπέβαλεν εἰς τὴν u Ιουδαίαν· καὶ ἀναβὰς εἰς τὴν ὀρεινὴν ὑπὸ x Βεθσούροις κώμῃ τῆς Ιουδαίας ἐστρατοπεδεύσατο. ἀπαντήσας δὲ μετὰ μυρίων Ιούδας· καὶ τὸ πλῆθος ἰδὼν τῶν πολεμίων, y σύμμαχον ἔσεσθαι τὸν Θεὸν δεξάμενος, συμβαλὼν τοῖς προδρόμοις τῶν πολεμίων, νικᾷ τούτους, καὶ φονεύσας αὐτῶν ὡς πενταχισχιλίους, τοῖς λοιποῖς ἐνέφοβος. ἀμέλει κατανοήσας ὁ Λυσίας τὸ φρόνημα τῶν Ιουδαίων, ὡς ἕτοιμοί εἰσι πολυτελῶν, εἰ μὴ ζήσουσιν ἐλεύθεροι, καὶ δείσας αὐτῶν τὴν z ἀπόγνωσιν ὡς a ἰσχύν, ἀναλαβὼν τὴν λοιπὴν δύναμιν ὑπέστρεψεν εἰς Αντιόχειαν· καὶ διατρίβων ἐκεῖ ξενολογῶν, καὶ προσκυλιζόμενος μετὰ μείζονος στρατοῦ εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐμβαλεῖν.

ς'. Τοσαυτάκις δὲ ἠτημένων ἤδη τ Αντιόχου & βασιλέως στρατηγῶν, ὁ Ιούδας ἐκκλησιάσας, ἔλεγε, μὴ πολλὰς νίκας, ἃς ὁ Θεὸς αὐτοῖς ἔδωκεν, ἀναβολὰς δεῖν εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ τ ναὸν καθαρίσαι, καὶ τὰς νενομισμένας θυσίας προσφέρειν. ὡς ὃ προθυμούμενος b μὴ πανοῦ & πολίτας εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ τ ναὸν ἔρημον εὗρε, καὶ κατακεκαυμένας τὰς πύλας, καὶ φυτὰ ἀφ' αὑτῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς c βεβλαστηκότα, θρῶν ἤρξατο μὴ τ ἰδίων, ἐπὶ τῇ ὄψει & ναοῦ συνεχυθείς. ἐπιλεξάμενος δέ τινας τ αὐτοῦ στρατιωτῶν, προστάξε τούτοις ἐκπολεμῆσαι d τοὺς τὴν ἄκραν φυλάττοντας, ἄχρι ἂν αὐτὸς e τ ναὸν ἁγνίσῃ. καθάρας δ' ἐπιμελῶς αὐτὸν, f εἰσενήνοχε καινὰ σκεύη, λυχνίαν, τράπεζαν, βωμὸν, g ἐκ χρυσοῦ πεποιημένα, h ἀπήρτησε & ἐπὶ τοῖς προπυλαίοις τ θυρῶν, καὶ τὰς θύρας αὐτὰς ἐπέθηκε. καθελὼν & τὸ θυσιαστήριον, καινὸν ἐκ λίθων συμμίκτων ᾠκοδόμησεν, k ἃ λελατομημένων ἐκ σιδήρου. πέμπτῃ ὃ & εἰκάδι & [1] Χασ-

o Τοῦτο μόνον ἔχοντας,] Ita *Hen.* (ut & *Lugd. Bat.* jubebat quoque ita vel μηδένα scribere *Coccejus*) τοῦτον in *Editis Aliisque.* quo admisso μηδένα ἕτερον reponendum censeo.

p Υπερκύψαντες] Εκκύψαντες juxta 1 *Maccab.* c. 4. v. 19. HUDS. Μίσ. τι ἐκκύψον ἐκ & ὄρους 1 Macc. IV. v. 19. SPANH.

q Τῶν Γοργίου στρατιωτῶν ἠτημένων,] Τῶν μὲν Γοργίου *Hen.*

r Αποστρέψας] Υποστρέψας *Busb.* (*L. B.*) & *Hen.*

s Ἀνῃρεῖτο τὰ σκύλα·] Sic *Busb.* (*L. B.*) & *Hen.* ἀνῃρεῖ) perperam in *Editis.* Si quis ἀναιρεῖ) malit, per me licet.

t Υπέστρεψε, χαίρων,] Υπέστρεψε χαίρων, χαίρων *Hen.* & *Lugd. Bat.*

v Ιουδαίαν·] Ita etiam *Epiphan.* & *Zonar.* Ιδουμαίαν *Hen.* & 1 *Maccab.* c 4. v. 29. Verum cum munimentum fuerit Judæorum καὶ σύνταξον τ Ιδουμαίας (ut 1 *Macc.* c. 4. v. 61. 2 *Macc.* c. 13. v. 19.) & urbs sita in finibus Judææ, ut 1 *Macc.* c. 14. v. 33. adscribi potest tam Idumææ quam Judææ.

x Βεθσούροις κώμῃ] Βαιθσούροις *Hen.* Βαιθσούροις 1 *Macc.* 4. 29. & alibi. Vide Cl. *Relandum* in *Palæstina S.* p. 658. HUDS. Conf. *Ælian.* lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

y Σύμμαχον ἔσεσθαι τ Θεὸν] Σύμμαχον ἐπ' αὐτὸν ἔσεσθαι *Hen.* HUDS. Ἐπ' αὐτὰ *L. B.* quod forsan non est contemnendum. HAV.

z Απόγνωσιν] Conf. supr. lib. 11. c. 3. §..... τὸ ἀπόγνωσιν & τόλμαν &c. ἀπόγνωσις, ἀνελπισία *Hesychius*, malè ibi ἀνελπία, quod jam viderunt alii: hîc *desperationem* dicit. SPANH.

a Ἰσχὺν,] Ἰσχυρὸν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

b Μετὰ πάντος & πλήθους] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* σὺν τῷ πλήθει *Busb.* μετασώστου & πλήθους perperam in *Editis.*

c Βεβλαστηκότα,] Αναβεβλαστηκότα *Hen.* & *Busb.*

d Τίνας τὴν ἄκραν φυλάττοντας] *Lugd. Bat.* τὰς. Rectior tamen videtur *vulg.* lectio, opponitur enim mox ἄχρι. HAV.

e Τὸν ναὸν ἁγνίσειε.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τ ναὸν αὐτῶν ἁγνίσειε in *Editis.*

f Εἰσενήνοχε καινὰ σκεύη,] Iterum cum *MSS.* & *Epiphan.* εἰσενήνοχε καὶ καινὰ σκ. in *Editis.*

g Ἐκ χρυσοῦ πεποιημένα,] Ex ligno fuisse hunc lychnuchum in Gemara legitur; ex sententia nempe R. Jose. REL.

h Απήρτησε] *L. B.* ἀπαρτῶν.

i Περιπετάσματα & θυρῶν,] Εκπετάσματα *Busb.* (*L. B.*) & *Hen.* HUDS. Vela januarum ἐκπετάσματα, non καταπετάσματα. REL.

k Οὐ λελατομημένων ἐκ σιδήρου] *L. B.* λελαξευμένων ὑπὸ σιδήρου.

l Χασ-

[l] Χασλεὺ μηνὸς, ὃν οἱ Μακεδόνες Ἀπελλαῖον καλοῦσι, ἡψάν τε φῶτα ἀντὶ τῆς λυχνίας, καὶ ἐθυμίασαν ἀντὶ τῆς βωμοῦ, καὶ ἄρτους [m] ἐπὶ τῆς τραπέζης [n] ἐπέθηκαν, καὶ ὁλοκαύτωσιν ἐπὶ τοῦ καινοῦ θυσιαστηρίου. ἔτυχε δὴ ταῦτα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γίνεσθαι καθ' ἣν καὶ μετέπεσεν αὐτῶν ἡ ἁγία θρησκεία εἰς βέβηλον καὶ κοινὴν συνήθειαν, μετὰ ἔτη τρία. τὸν γὰρ ναὸν ἐρημωθέντα ὑπ' Ἀντιόχου διαμεῖναι τοιοῦτον ἔτεσιν συνέβη τρισίν· ἔτει γὰρ πέμπτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ταῦτα περὶ τὸν ναὸν ἐγένετο, πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Ἀπελλαίου [o] μηνὸς, Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τρίτῃ. ἀνενεώθη δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν ἡμέραν πέμπτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ Ἀπελλαίου μηνὸς, ὀγδόῳ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει, Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τετάρτῃ. τὴν δ' ἐρήμωσιν τοῦ ναοῦ συνέβη γενέσθαι κατὰ τὸν Δανιήλου προφητείαν, περὶ [p] τετρακοσίων καὶ ὀκτὼ γενομένων ἐτῶν. ἐδήλωσε γὰρ ὅτι Μακεδόνες καταλύσουσιν αὐτόν.

Ζ Ἐόρταζε δὲ Ἰούδας κατὰ τοὺς πολίτας ἀνάκλησιν τοῦ περὶ τὸν ναὸν θυσίας ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ, μηδὲν ἀπολιπὼν ἡδονῆς εἴδους, ἀλλὰ πολυτελέσι μὲν τῶν λαμπάδων τὰς θυσίας καὶ δαψιλέσι χοαῖς αὐτοὺς, ὕμνοις δὲ καὶ ψαλμοῖς τὸν Θεὸν μὲν [q] τιμῶν, αὐτοὺς δὲ τέρπων. τοσαύτη δέ τις ἐχρήσατο τῇ περὶ τὴν ἀνανέωσιν τῶν ἐθῶν ἡδονῇ, κατὰ χρόνον πολλοῦ ἀπροσδοκήτως ἐν ἐξουσίᾳ γενόμενοι τῆς θρησκείας, [r] ὡς νόμον θεῖναι τοῖς μετ' αὐτοὺς, ἑορτάζειν τὴν ἀνάκτησιν τοῦ περὶ τὸν ναὸν ἐφ' ἡμέρας ὀκτώ. καὶ ἐξ ἐκείνου [s] μέχρι δεῦρο. τὴν ἑορτὴν ἄγομεν καλοῦντες αὐτὴν [t] φῶτα· ἐκ δὲ παρ' ἐλπίδας οἶμαι ταύτην ἡμῖν φανῆναι τὴν ἐξουσίαν, τὴν προσηγορίαν θέμενοι τῇ ἑορτῇ. τειχίσας δὲ ἐν κύκλῳ τὴν πόλιν, καὶ περὶ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν πολεμίων πύργους οἰκοδομησάμενος ὑψηλοὺς, φύλακας ἐν αὐτοῖς ἐγκατέστησε, καὶ [v] τὴν Βεθσοῦραν ἐπόλιν ὠχύρωσεν, ὅπως ἀντὶ φρουρίου αὐτῇ πρὸς τὰς ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀνάγκας ἔχῃ χρῆσθαι.

Chasleu, quem Apellæum nominant Macedones, lumina in candelabro accenderunt, & ad aram suffitum fecerunt, panes mensæ imposuerunt, solidaque sacrificia super novo altari obtulerunt. Hæc autem eadem die facta sunt, qua triennio elapso mutata est eorum religio in profanam impuramque consuetudinem. accidit enim ut templum ab Antiocho desolatum eo in statu tribus annis permanserit. nam anno centesimo quadragesimo quinto ista templo contigerunt, vigesima & quinta die Apellæi mensis, Olympiade supra centesimam quinta & trigesima. Instauratum vero erat eadem die, quinta & vigesima Apellæi mensis, octavo & quadragesimo & centesimo anno, Olympiade vero centesima & quinquagesima quarta. Accidit autem ut templi desolatio fieret secundum id quod Danielus ante quadringentos & octo annos prædixerat. ostendit enim ipsum à Macedonibus eversum iri.

Judæorum lætitia ob sacrorum instaurationem.

7. Egit autem Judas cum civibus per octo dies instaurationem sacrificiorum in templo, nullum omittens lætitiæ genus, sed magnificis splendidisque sacrificiis eos excipiens, hymnis etiam & psalmis Deum quidem honorans, populares vero oblectans. Tantum autem gaudii cepere ex hac rituum restitutione, libertate religionis post multum temporis inexspectato recuperata, ut legem posteris fecerint, quotannis solennes agere dies octo ob res templi restitutas: & ex eo tempore in hodiernum usque diem celebramus id solenne quod dicitur Lumina. hac festivitati, ut opinor, indita appellatione, quod illa nobis ex insperato affulserit *agendi* potestas. Cum autem urbi mœnia circumdedissent, turresque altas ædificassent contra hostium incursus, custodias in eis imposuit, urbemque Bethsuram munivit, ut ea tanquam arce uteretur, si quando ab hostibus in necessitatem adactus esset.

1 Maccab. c. 4.

Luminum festum institutum.

1 Maccab. c. 4.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς Ἰούδας τὰ περιξ ἔθνη ἐχειρώσατο, καὶ Σίμων Τυρίων καὶ Πτολεμαέων ἐκράτησεν· καὶ ὡς Ἰούδας τὸν Τιμόθεον νικηθέντα φεύγειν ἠνάγκασε, καὶ ἄλλα πολλὰ διεπράξατο μετὰ τὴν Ἰωσήπου καὶ Ἀζαρίου πτῶσιν.

CAP. VIII.

Quomodo Judas gentes finitimas subegit, & Simon Tyrios & Ptolemæos profligavit: utque Judas Timotheum prælio victum in fugam compulit, aliaque multa gessit post Josephi & Azariæ cladem.

Τούτων δὲ οὕτω γενομένων, τὰ περιξ ἔθνη πρὸς τὴν ἀναζωπύρησιν καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν Ἰουδαίων χαλεπῶς διακείμενα, πολλοὺς ἀπιστήσαντα διέφθειρεν, ἐνέδραις καὶ ἀπάταις [x] αὐτῶν ἐγκρατῆ γενόμενα. πρὸς τούτους πολέμους συνεχεῖς [y] ἐκφέρων Ἰούδας, ἐπεῖχεν αὐτοὺς τῆς καταδρομῆς, καὶ ὧν ἐποίουν [z] κακῶς τοῖς Ἰουδαίοις, ἐπέβαινε. καὶ τοὺς [a] Ἰδουμαίους ἐποίει Ἰουδαίους κατ' [b] Ἀκραβατήνην

HIS ita gestis, finitimæ gentes, Judæorum vires exsuscitatas recreatasque ægre admodum ferentes, conspiratione facta multos occiderunt, insidiis dolisque eos in potestatem suam redigentes. Cum istis Judas assidue bellum gerens, conabatur eos ab incursibus cohibere, & à malis quæ Judæis intulerunt. Atque Idumæos Esavi filios ad Acrabatenam adortus, multos interfecit & depræ-

Judas Idumæos ulciscitur & Baanenses & Ammanitas.

1 Maccab. c. 5.

datus

[l] Χασλεὺ μηνὸς,] Ex præced. c. 5. § 4. Χασλεὼ μηνὸς rescripsi. Χισλαίου in *Editis Aliisque*. Χασλεῦ 1 *Macc.* c. 4. v. 52. & 59. Τιβεθὺ *ulvius Hen.* HUDS. Conf. sup. c. 5. §. 4. SPANH.

[m] Ἐπὶ τῆς τραπέζης] *Gen.* ἐπὶ negligit.

[n] Ἐπέθηκαν,] Ἐπέθεσαν *Busb.* ἔθεσαν *Hen.*

[o] Μηνὸς, —— ἔτει,] Ita *Hen. Voss.* (qui nunc *Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* μηνὸς, ὀγδόῳ καὶ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ ἔτει, Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ τετάρτῳ. τὴν δὲ ἐρήμωσιν &c. *Bas.* μηνὸς, ἡ κάθαρσις δ' ἐγένετο ἡ. κ. ῥ. καὶ μ'. ἔτει, Ὀλυμπιάδι ῥ'. καὶ ν'. καὶ δ'. τὴν δ' ἐρήμωσιν &c. *Gen.* Vide *Scalig.* ad *Can. Isag.* p. 294. & *Vossium* in *Chronol. S.* p. 152.

[p] Τετρακοσίων καὶ ὀκτὼ] *Gen.* υ'. καὶ η'. Sed *Lugd. Bat.* τετρακοσίων scripturæ vitio. Vetus quoque *quadringentos & octo*. HAV.

[q] Τιμῶν,] Ετίμων, αὐτὸς δ' ἕτερον *Hen.* ἕτιμα, καὶ αὐτὸς ἕτερον *Busb.* ἕτιμα, καὶ ἑαυτὸς ἕτερον legisse videtur *Epiphan.*

[r] Ὡς νόμον θεῖναι] Καὶ νόμον ἔθετο *Busb.* & *Vet. Interpr.*

[s] Μέχρι δεῦρο,] Μέχρι δὲ καὶ δεῦρο *Hen.* (μέχρι δὲ δεῦρο *L. B.*)

[t] Φῶτα·] Vocabatur (ut inquit Grotius ad Joann. c. 10. v. 22.) Φῶτα *Lumina*, quia per totos hos octo dies lucernæ noctibus etiam in domibus accendebantur, ut in titulo *Talmudico*, quo de hoc festo & festo Sortium agitur, traditum est. Videsis Cl. *Seldenum*, lib. 3. *de Synedriis*, cap. 13. §. 9. HUDS. Festum annuum restaurati à Maccabæo Templi indictum, quod Φῶτα vocarunt, Judæi 1 *Macc.* IV. v. 59. ἡμέραι ἐγκαινισμοῦ *Hebr.* חנוכה & Gr. Ἀνυκαία vid. Joseph. ἀρχ. lib. XI. c. 4. §. 7. & *Scalig. de Emend.* p. 435. Item *Contra Apion.* lib. 2. §. 9. & 39. λυχνοκαΐαι apud Judæos frequentes. De cultu ἐδομαδικῷ, de quo ibi vide Selden. de Jur. Græc. & Hebr. SPANH. Festum luminum. At חנוכה nomen est, quod & olim & nunc huic festo datur. Id φῶτα non notat, sed ἐγκαίνια. Forsan tunc quoque ab usu lucernarum plurimarum, quibus hoc festum celebrant, nomen gessit. Ceterum quod putet Josephus lumine illo designari lumen libertatis, quod iis insperato affulsit, non existimem. Solebant Judæi lumina in signum lætitiæ, uti & aliæ gentes, accendere: & in festo tabernaculorum, ad cujus imitationem hos dies octo celebrarunt, thyrsos quoque manibus gestantes (uti notatur 2 Hasmon. 10. 6. 7.) notum est quales delicias fecerint lychnis noctu accensis; sic ut inde potius hanc λυχνοκαΐαν repetendam crediderim. REL.

[u] Βεθσοῦραν ἐπόλιν] Βεθσοῦραν *Hen.* Vide *Annott.* ad præced. §. 5. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1 c. 1. §. 5. SPANH.

[x] Αὐτῶν ἐγκρατῆ γενόμενα.] Αὐτῶν κρατήσειν οἰόμενα *Hen.* (*L. B.*) *Busb.* & C.

[y] Ἐκφέρων Ἰούδας,] Ἐκφερὼν ὁ Ἰούδας *Hen.* & *Busb.*

[z] Κακῶς τοῖς Ἰουδαίοις ἐποίουν.] Κακὰ *Hen. Busb.* & C.

[a] Ἰδουμαίους] Ita C. & *Vet. Interpr.* Ἰδουμαῖοι τοῖς καὶ Ἰδουμαίοις *Hen.* Ἰδουμαῖοι δὲ τοῖς Ἰδουμαίοις in *Editis*.

[b] Ἀκραβατήνην] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & C. Ἀκραβατανὴν *Gall.* & 1 *Macc.* 5, 3. & Ἀκραβατάνην in *MS. Collegii Novi.* Ἀκραβατανὴν in *Editis*. Forsan Ἀκραβατανὴν legendum. Vide *Relandum*

datus est: porro & Baani filios, qui *per vias* insidiati sunt Judæis, conclusos *in* turribus admoto exercitu obsidebat, turresque illorum incendebat, hominesque *ferro* trucidabat. Postea inde progressus in Ammanitas, validam manum numerosumque nactos exercitum, cui præerat Timotheus, illis profligatis atque devictis, Jazoron urbem expugnavit, abductisque in captivitatem uxoribus eorum & liberis, & urbe incensa, in Judæam reversus est. Cum autem vicinæ gentes intellexissent ipsum revertisse, coëunt in Galaaditin adversus Judæos, qui in ipsorum finibus degebant. At illi in Dathema castellum fuga elapsi, missis ad Judam nunciis ei significabant, Timotheum festinare ut locum, in quem confugerant, expugnaret. Adhuc istæ recitabantur epistolæ, cum *ecce* adsunt *alteri* ex Galilæa nuncii, indicantes convenisse Ptolemæeos, & Tyrios, atque Sidonios, & Galilææ extraneos.

Judæi à Juda per literas auxilium petunt. 1 Maccab. c. 5.

XII. 2. Judas igitur, cum cogitasset quid fieri oporteret ad utrasque quæ *sibi* nunciatæ erant necessitates sublevandas, Simoni quidem fratri suo mandavit, ut cum tribus delectorum millibus defensum exiret Judæos qui in Galilæa habitarent: ipse vero assumpto Jonatha fratre altero, cum octo militum millibus in Galaaditin profectus est. Josephum autem Zachariæ filium & Azariam, qui reliquo exercitui præessent, reliquit, cum præcepto ut diligenter custodirent Judæam, & cum nemine ante ipsius reditum prælio dimicarent. Simon igitur, postquam in Galilæam venit, congressus est cum hostibus, eosque terga vertere coëgit; & fugientes persequutus usque ad portas Ptolemaïdis, occidit eorum ad tria circiter millia. cumque peremptorum spolia sustulisset, tam Judæos ab eis in captivitatem redactos quam eorum sarcinulas abducens, domum se recepit.

Id negotii Simoni dat ut Judæorum hostes ulciscetur. 1 Maccab. c. 5. Judas cum Jonatha in Galaaditin proficiscitur. 1 Maccab. c. 5. Simon in Galilæa vincit hostes. 1 Maccab. c. 5.

3. Judas autem Maccabæus & Jonathas ejus frater, trajecto Jordane, & ab eo tridui iter emensi, incidunt in Nabatæos, amice eis occurrentes. qui cum ei narrassent quæ fratribus in Galaaditide acciderant, multosque illorum malis conflictari, compulsos in castella & oppida Galaaditidis, atque eum monuissent ut properaret ire adversus alienigenas, summaque ope niteretur populares suos ab illis vindicare, *iis* obsequutus iter per solitudinem convertit: primoque impetu facto in habitantes Bethsuram, eaque capta, mares omnes militaris ætatis ferro trucidavit, urbemque igni cremavit. Nocte autem appetente, nihilominus perrexit, eaque ad munitionem profectus, in quam Judæos conclusos esse contigit, Timotheo cum copiis suis locum obsidente, prima luce eò pervenit. Cum-

Nabatæi Judæ opem implorant.

γλου ἀπίπεσών, πολλὰς αὐτῶν ἀπέκτεινε & ἐσκύλευσε, συγκλείσας ἢ & τὰς ὑὰς ᾗ [c] Βαάνης λοχήσαντας τὰς Ἰουδαίας, πρεκαθίσας ἐπολιόρκει, καὶ τὰς τε πύργους αὐτῶν ἐνεπίμπρα, καὶ [d] τὰς ἄνδρας διέφθειρεν. ἔπειτ' ἐκεῖθεν ἐπὶ τὰς Ἀμμανίτας [e] ὁρμήσας, δυνάμιν μεγάλην & πολυάνθρωπον ἔχοντας, ἧς ἡγεῖτο Τιμόθεος, [f] καὶ τούτους ἐχειρώσατο, τὴν [g] Ἰαζωρὸν [h] ἑξεῖρε πάλιν· καὶ τὰς τε γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα λαβὼν αἰχμαλώτους, καὶ τὴν πόλιν ἐμπρήσας, εἰς τὴν Ἰουδαίαν [i] ἀνέστρεψε. μαθόντα δ' αὐτὸν τὰ χθονεύοντα τῶν ἐθνῶν [k] ἀναστρατεύσαντα, συναθροίζεσθαι εἰς τὴν [l] Γαλααδῖτιν ἐπὶ τοὺς ἐν τοῖς [m] ὁρίοις αὐτῶν Ἰουδαίους. οἱ ἢ [n] καταφυγόντες εἰς [o] Δάθεμα τὸ φρούριον, πέμψαντες πρὸς Ἰούδαν, ἐδήλωσαν αὐτῷ, ὅτι λαβεῖν ἐπιχειροῦσιν ὁ Τιμόθεος τὸ χωρίον εἰς ὃ συνεπεφεύγεισαν. ἀναγινωσκομένων ἢ τῶν ἐπιστολῶν τούτων, καὶ τῶν [p] Γαλιλαίας ἄγγελοι παραγενόμενοι ἢ σημαίνοντες ἐπεπεσηκέναι τοὺς ἐκ Πτολεμαΐδος & Τύρου & Σιδῶνος, [q] καὶ τῶν ἀλλοφύλων τῆς Γαλιλαίας.

β'. Πρὸς οὐδὲ ἀμφοτέρας τὰς τῶν ἠγγελμένων χρείας σκεψάμενος ὁ Ἰούδας ὅ, τι χρὴ ποιεῖν, Σίμωνα μὲν τὸν ἀδελφὸν παρεσκεύασεν ὡς τετραχιλίους τῶν ἐπιλέκτων λαβόντα, τοῖς ἐν Γαλιλαίᾳ βοηθὸν ἐξελθεῖν Ἰουδαίοις. αὐτὸς ἢ καὶ Ἰωνάθης ὁ ἕτερος ἀδελφὸς μετ' ὀκτωχιλίων ἐκστρατιωτῶν [r] ὥρμησαν εἰς τὴν Γαλααδῖτιν. [s] καταλιπὼν ἢ, ὅτι τῶν ὑπολοίπων τὴν δυνάμεως, Ἰωσήπου τὸν τοῦ Ζαχαρίου καὶ Ἀζαρίου, παρεσκεύασε αὐτοῖς φυλάττειν ἐπιμελῶς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ συνάπτειν πόλεμον πρὸς μηδένα, ἕως ἂν αὐτὸς ἐπανέλθῃ. ὁ μὲν οὖν Σίμων παραγενόμενος εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ συμβαλὼν τοῖς ἐχθροῖς, εἰς φυγὴν αὐτοὺς ἔτρεψε, καὶ μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Πτολεμαΐδος διώξας, ἀπέκτεινεν αὐτῶν ὡς τρισχιλίους. καὶ τὰ τε σκυλα λαβὼν τῶν ἀνῃρημένων, καὶ τοὺς ᾑχμαλωτισμένους ὑπ' αὐτῶν Ἰουδαίους, καὶ τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν ἐπαγόμενος, εἰς τὴν οἰκείαν ἀνέστρεψεν.

γ'. Ἰούδας ἢ ὁ Μακκαβαῖος & ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωνάθης, διαβάντες τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, καὶ ὁδὸν ἀπ' αὐτοῦ τριῶν ἡμερῶν πορευθέντες, [t] τοῖς Ναβαταίοις εἰρηνικῶς ὑπαντῶσι συντυγχάνουσιν. οἳ διηγησαμένων τὰ κατὰ τοὺς ἐν Γαλαααδίτιδι, ὡς πολλοὶ κακοπαθοῦσιν αὐτῶν ἐν τοῖς φρουρίοις [u] ἀποκλεισμένοι & τοῖς πύλαις τῆς Γαλααδίτιδος, καὶ παρασκευάζονται αὐτῷ ἐπεύδειν ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ ζητεῖν ἀπ' αὐτῶν σώζειν τοὺς ὁμοεθνεῖς, πεισθεὶς ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἔρημον· καὶ προσπεσὼν πρώτοις τοῖς τὴν [v] Βοσορὰν καταιχοῦσι, καὶ λαβὼν αὐτὴν, [x] κατασκαλεύσας πᾶν τὸ ἄρρεν καὶ μαχεδὸν δυνάμενον διέφθειρε, καὶ τὴν πόλιν ὑφῆψεν. διαγενομένης ἢ νυκτὸς, ὁδὸν ἔτως ἐποίχετο, ἀλλ' ὁδεύσας δι' αὐτῆς ἐπὶ τὸ φρούριον, ἔνθα τοὺς Ἰουδαίους ἐγκεκλεῖσθαι συνέβαινε, προσκαθεζόμενος τὸ χωρίον Τιμοθέῳ μὴ δυνάμεως, ἕως

Nabatæi Judæ opem implorant.

---

landum in *Palæstina S.* p. 176. & 191. HUDS. Ἀκραβαττήνην 1 Macc. v, 3. Ἀκραβαττινῆ & MS. Big. Ἀκραβατινὴ ἄλσος. lib. 11. c. 12. §. 4. Big. *Ox.* & cap. 20. §. 4. & lib. 4. c. 9. §. 3. ubi *Gen.* Ἀκραιεατινή & c. 22. §. 2. Ἀκραβατκινῆ. SPANH.

c Βαάνην λοχῶντας τὰς Ἰουδαίους,] Σαδαίαν *Hen.* & C. Βαιάνην juxta 1 *Maccab.* c. 5. v. 4.

d Τὰς ἄνδρας διέφθειρεν.] Τὰς ἄνδρας αὐτῶν διέφθειρεν *Hen.* & C.

e Ὁρμήσας,] Ἐξώρμησε *Hen.* & C.

f Καὶ τούτους χειρωσάμενος,] Χειρωσάμενος ἢ καὶ τούτους *Hen.* & *Lugd. Bat.*

g Ἰαζωρὸν] Γαζαρὰ 2 *Maccab.* c. 10. v. 32. Vide *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 5. v. 8.

h Ἐξεῖρε πόλιν·] Ἐξαιρεῖ *Hen.* (*L. B.*) & C.

i Ἀνέστρεψε.] Ὑπέστρεψεν *Hen.* & C.

k Ἀναστρατεύσαντα,] Ἀναστρέφοντα *Hen.* & C.

l Γαλααδῖτιν] Γαλαδινὴν *Hen.*

m Ὁρίοις] Ita ex *Epiphan.* & 1 *Macc.* c. 5. v. 9. (ὅρεσι *L. B.*) ὀρείοις in *Editis.* HUDS. Ὀρείοις est montanis: at interpres ὁρείοις finitimis legisse videtur. REL.

n Καταφυγόντες] Καταφύγοντες *Hen.* & *Epiphan.*

o Δάθεμα τὸ Φρούριον,] Ita etiam appellatur 1 *Maccab.* c. 5. v. 9. Διάθεμα *Hen.* & C. HUDS. Διαθέμα τὸ ὀχύρωμα 1 Maccab. v. 10. SPANH.

p Καὶ τῶν ἀλλοφύλων τῆς Γαλιλαίας.] Τῶν τῆς ἀλλοφύλων Γαλιλαίας malit *Schotanus.* Πάσης Γαλιλαίας ἀλλοφύλων 1 *Macc.* c. 5. v. 15. καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τῆς Γαλιλαίας *Hen.* (*L. B.*) C. & *Epiphan.*

q Ὡρμησαν εἰς τὴν Γαλααδῖτιν.] Ὥρμησεν C. & *Vet. Interpr.*

r Καταλιπὼν ἢ] Καταλιπεῖν C.

s Τοῖς Ναβαταίοις] Ναβαταίως Ἀρεθας infr. lib. 13. c. 1. §. 2. SPANH.

t Ἀπειλημμένοι] Συνειλημμένοι (prout in 1 *Macc.* c. 5. v. 26. & 27.) malit *Schotanus.* Κατειθλιμμένοι legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *quod multi ex iis tribularentur.*

v Βοσορὰν] Ita & 1 *Macc.* c. 5. v. 26. (*L. B.* Βοσόρων) Βοσορὼ juxta meliores *Epiphanii* libros. in aliis Βαρασα, ut & in *vulgata* versione lib. 1. *Maccab.* Hæc autem Βοσορὰ distinguitur à Βοσορ urbe Gileaditide ab ipso *Josepho* & *Scriptore* lib. 1. *Maccab.* sic ut Βοσορ possit haberi eadem atque בצר in tribu *Rubem*, & Βοσορὰ pro *Bostris.* *Relandus* in *Palæst.* p. 665. בצרה significat *locum munitum*: unde & Carthaginis arx inversis literis Βύρσαν Græcis; ex quo vocabulo male intellecto fluxit fabula de taurino tergo. Erant in vicinia Judæorum urbes duæ quibus nomen בצרה, altera Idumææ, de qua *Esaias* c. 34. v. 6. & c. 63. v. 1. & *Jeremias* c. 49. v. 13. altera Moabitidos, de qua *Jeremias* c. 48. v. 24. illa in 2 *Maccab.* & *Josepho* Βοσορὰ dicitur, *Ptolemæo* & *Stephano* Βόσορα, hæc vero Βοσορ tam 1 *Macc.* quam *Josepho.* *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 5. v. 26. HUDS. Βοσὸρ 1 Macc. v. 28. supra lib. 4. c. 7. §. 4. βόσορα ᾗ, ἐπὶ τοῖς ὁρίοις τῆς Ἀραβίας· SPANH.

x Κατασκαλεύσας] Κατασκάψας *Hen.* & *L. B.*

ἦεν [y] ἐπ' αὐτὸ προσχώρησιν. καὶ καταλαβὼν ἤδη τοῖς τείχεσι [z] προσεβεβληκότας τοὺς πολεμίους, καὶ τοὺς μὲν κλίμακας ὥστε ἀναβαίνειν ἐπ' αὐτά, τοὺς δὲ μηχανήμασι προσφέροντας, κελεύσας τὴν σαλπιγκτὼ [a] σημῆναι, καὶ παρορμήσας τοὺς στρατιώτας [b] ὑπὲρ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν διακινδυνεύειν προθύμως, εἰς τρία διελὼν τὸν στρατὸν ἐπιπίπτει καὶ νῶτα τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ τὴν Τιμόθεον αἰσθόμενοι ὅτι Μακκαβαῖός εἴη, πεῖραν ἤδη καὶ πρότερον αὐτοῦ τῆς ἀνδρείας καὶ ἐν τοῖς πολέμοις δυτυχίας εἰληφότες, [c] εἰς φυγὴν τρέπονται. ἐφεπόμενος δὲ μετὰ στρατεύματος ὁ Ἰούδας, ἀναιρεῖ μὲν αὐτῶν [d] εἰς ὀκτακισχιλίους. διώκει δὲ εἰς [e] Μάλλω πόλιν [f] ἕτω λεγομένην τῶν ἀλλοφύλων, λαμβάνει καὶ ταύτην· καὶ τοὺς μὲν ἄρρενας ἅπαντας ἀποκτείνει, τὴν δὲ πόλιν αὐτὴν [g] ἐμπίμπρησιν. ἄρας δ' ἐκεῖθεν, τὴν τε [h] Χάσφωμα, καὶ [i] Βοσὸρ, καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς Γαλααδίτιδος καταστρέφεται.

δ'. Χρόνῳ δ' ὕστερον ὁ πολλῷ Τιμόθεος δυνάμει μείζονι παρασκευασάμενος, καὶ συμμάχους ἄλλους τε παρειλήφως, καὶ Ἀράβων τινὰς μισθῷ πείσας σὺν αὐτῷ συστρατεύειν, ἦκεν ἄγων τὴν στρατιὰν πέραν [k] τοῦ χειμάρρου [l] Ραφῶν ἀνίκητος. πόλις δὲ ἦν αὕτη. καὶ παρεκελεύετο τοῖς στρατιώταις, εἰ συμβάλοιεν εἰς μάχην τοῖς Ἰουδαίοις, προθύμως ἀγωνίζεσθαι, καὶ κωλύειν αὐτοὺς διαβαίνειν τὸ χείμαρρον. διαβάντων γὰρ ἦλπιζεν αὐτοῖς περιέσεσθαι. Ἰούδας δ' ἀκούσας παρεσκευάσθαι τὸν Τιμόθεον πρὸς μάχην, ἀναλαβὼν [m] πᾶσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔσπευδεν ἐπὶ τὸν πολέμιον, καὶ περαιωσάμενος τὸ χείμαρρον [n] ἐπιπίπτει τοῖς ἐχθροῖς, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν [o] ὑπαντιάζοντας ἀνῄρει, τοὺς δὲ εἰς δέος ἐμβαλὼν ῥίψαντας τὰ ὅπλα φεύγειν ἠνάγκασε. καί τινες μὲν αὐτῶν διέφυγον· οἱ δὲ εἰς τὸ καλούμενον ἐν [p] Καρναΐν τέμενος συμφυγόντες, ἤλπισαν [q] πύξεσι σωτηρίας. Ἰούδας δὲ τὴν πόλιν [r] καταλαβόμενος, αὐτούς τε ἀπέκτεινε, καὶ τὸ τέμενος ἐνέπρησε, ποικίλη χρησάμενος ἰδέᾳ τῆς ἀπωλείας τῶν πολεμίων.

ε'. Ταῦτα διαπραξάμενος, καὶ συναγαγὼν τοὺς ἐν τῇ Γαλααδίτιδι Ἰουδαίους μετὰ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν, καὶ τὰ ὑπαρχόντα αὐτοῖς ἀποσκευὴν, οἷός τε ἦν εἰς τὴν [s] Ἰουδαίαν ἐπαναγαγεῖν. ὡς δὲ ἦκεν ἐπί τινα πόλιν [t] Ἔφρων ὄνομα, ἐπὶ τῇ ὁδῷ κειμένῃ, καὶ ἄπορα ἄλλῃ αὐτῷ τραπομένῳ βαδίζειν δυνατὸν ἦν, ἐπὶ ἀναστρέφειν ἤθελεν, πέμψας πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ, παρεκάλει τὰς πύλας ἀνοίξαντας ἐπιτρέπειν αὐτῷ διὰ τῆς πόλεως ἀπελθεῖν. τὰς τε γὰρ πύλας λίθοις ἐμπεφράκεσαν, καὶ τὴν διέξοδον [u] ἀπετέμνοντο. μὴ πειθομένων δὲ τῶν Ἐφραίων, παρορμήσας τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ κυκλωσάμενος, ἐπολιόρκει· καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς [x] προσκαθίσας, [y] ἑλὼν τὴν πόλιν, καὶ πᾶν ὅσον ἄρρεν τῷ

que jam offendissent hostes mœnibus admotos, atque alios scalas ad ea ascendenda, alios vero machinas in expugnationem apportantes, jusso tubicine canere, suosque adhortatus milites, ut alacriter sese periculis objicerent pro fratribus & cognatis, divisis trifariam copiis hostes à tergo invadit. At Timothei milites Maccabæum esse cognoscentes, cum & jam ante ejus virtutem & in bellis *gerendis* felicitatem experti essent, è vestigio in fugam vertuntur. Judas autem, cum exercitu suo eos insequutus, occidit illorum *eo die* ad octo millia *hominum*: atque *inde* ad Mallen, alienigenarum urbem ita appellatam, flexo itinere, eam etiam expugnavit, ac omnes in ea mares interfecit, urbemque ipsam incendit. Illinc autem profectus, & Chasphoma & Bosor, aliaque quamplurima Galaaditidis evertit oppida.

Judas Timotheanis cladem infert. 1 Maccab. c. 5.

4. Non multo post Timotheus cum magnas coëgisset copias, aliosque sibi in auxilium assumpsisset, & Arabibus quibusdam mercede suasisset secum in bellum ire, trans torrentem duxit exercitum, *castraque posuit* ex adverso urbis *Raphôn: & milites hortabatur, ut, si forte prælio congrederentur cum Judæis, alacriter dimicarent, & arcerent eos à transitu torrentis. Si enim transirent, prædicebat fore ut cladem sui acciperent. Judas autem, audito quod Timotheus ad pugnam ineundam esset paratus, copiis suis omnibus assumptis hostem versus ire properavit, trajectoque flumine inimicos adoritur, & quosdam eorum sibi occurrentes peremit; alios vero metu perculsos, abjectis armis, in fugam compulit, atque horum nonnulli *è periculo* evaserunt: quidam vero in fanum, quod erat Carnaï *ita* vocatum, confugientes, se salvos fore *religione loci* sperarunt. At Judas, capto oppido, & ipsos interemit & fanum incendit, hostibus variis modis morte affectis.

Timotheus bellum renovat. 1 Maccab. c. 5.

Judas Timotheanos profligat. 1 Maccab. c. 5.

5. His gestis, cum Galaaditidis Judæos liberosque & uxores omnemque eorum supellectilem coëgisset, in eo erat ut illos in Judæam reduceret. Ubi autem ventum est ad urbem Ephronem nomine, in via positam, & neque sibi potestas erat declinandi in alterutram partem, neque animus retrorsum revertendi, missis ad eos qui in ea erant nunciis, orabat ut portas aperirent, eumque per urbem discedere paterentur. nam & portas lapidibus obstruxerant, & transitum *ei* præciderant. Sed cum Ephronitæ ei noluissent parere, milites suos adhortatus, coronaque facta, urbem obsidebat. Et postquam diem noctemque assederat, urbem expugnat; omnibusque in ea maribus occisis, eaque

Judas Ephronem urbem obsidet & expugnat. 1 Maccab. c. 5.

---

y Ἐπ' αὐτὸ προσχώρησιν.] Ἐπ' αὐτῷ C.

z Προσεβεβληκότας τοὺς πολεμίους,] Ita mallem cum *Bas.* (*L. B.*) & *Hen.* προσβεβληκότας perperam in *Gen. Aliisque.*

a Σημῆναι,] Σημήνας *Hen.*

b Ὑπὲρ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν] Ita *Bas. Hen.* & C. ὑπὲρ τῶν ἀδ. *Gen.*

c Εἰς φυγὴν τρέπονται.] Φυγὴ χρῶνται *Hen.* & *L. B.*

d Εἰς ὀκτακισχιλίους.] Illud εἰς omittunt *Genevenses.*

e Μάλλω] Μάλλα *Hen.* Μαάφλω C. in *Epiphanii* libris *Mellam.* Μάλλω *Josephi* eandem esse credit *Grotius* quæ (in 1 *Macc.* c. 5. v. 35.) dicitur Ματθὰ, & in *Codd. Alex.* & *NC.* Μααφὰ, & *Ptolemæo* Μαλιάτθα. & *Stephano* Μαλσάν. unde pro ἐν Αλίμοις 1 *Macc.* c. 5. v. 26. legendum conjicit literis transpositis ἐν Μαλίοις. HUDS. Ματφὰ 1 Macc. v. 35. SPANH.

f Οὕτω λεγομένην τῶν ἀλλοφύλων,] Illa ἕτω λεγομένῃ non agnoscit *Epiphan.*

g Ἐμπιμπρησιν.] Sic *Hen.* & C. ἐμπίπρησιν in *Editis.*

h Χάσφωμα, καὶ Βοσὸρ, καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις] Χαμοφάκλα C. (Καθφουάχλω *Lugd. Bat.* & in marg. Καστομάκλω.) Καθωμαχεῖ *Hen.* in *Epiphanii* libris *Castomachi* vel *Casthomachi.* Χαφὼ 1 *Macc.* c. 5. v. 26. & Χασφὼν v. 36. atque semel *Chesbbon* habet *Vulgatus Interpres.* HUDS. Χασφὼν, Μαιδ. Βοσὸρ καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις· 1 Macc. v. 36. SPANH.

i Βοσὸρ,] Σοβορὰν, C. transpositis (ut credo) literis pro Βοσορὰν (ita exstat in *L. B.*) sicuti Σκαφὼς pro Χασφὼς habet *NC.*

k Τοῦ χειμάρρου] Sic Ραφὼν ἐν πέραν τοῦ χειμάρρου 1 Macc. v. 37. SPANH.

l Ραφῶν] *L. B* ἐμφῶν.

* Raphôn:] Κατὰ πρόσωπον Ραφὼν ἐν πέραν τοῦ χειμάρρου 1 *Macc.* c. 5. v. 37. *Raphana* urbs Syriæ *Plinio*, l. 5. c. 18. Raphanæa *Ptolemæo* & *Stephano.* Ρουφὼν *Hen.*

m Πᾶσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν,] Ἅπασαν *Hen.* & C & mox post τὸ χείμαρρον, ἐμπίπτει in *utrisque*, & post τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔσπευδε, & post τὰ ὅπλα φεύγειν, ἠνάγκαζε *Hen.*

n Ἐπεμπίπτει] *L. B.* ἐμπίπτει.

o Ὑπαντιάζοντας ἀνῄρει,] Ita *MSS.* perperam ὑπαντιάζοντας in *Editis.*

p Καρναΐν τέμενος] Ita & 1 *Macc.* c. 5. v. 43. in *Epiphanii* libris *Grana*, &, literis (ut puto) trajectis, *Crana* pro *Carna.* (ἐγκαινιαῖα *L. B.*) ἐπὶ τὸ Καρνίον καὶ τὸ Ατεργατεῖον 2 *Macc.* c. 12. v. 26. Videsis *Grotium* ad loca ista; & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 598, 621, 696. HUDS. Τὸ τέμενος ἐν Καρναΐν 1 Maccab. v. 44. SPANH.

q Τοῖς ξύλοις σωτηρίας.] Τοῖς ξύλοις *Hen.* & C.

r Καταλαβόμενος,] Ita ex C. (ut & *L. B.*) *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. 5. v. 24. καταβαλόμενος in *Editis.* HUDS.

s Ἰουδαίαν] Ἰουδαίων ἐπαναγαγεῖν διεγνώκει C. quod ferri potest, omissis οἷός τε ἦν. quorum ad ἐξήγησιν forsan oræ libri primitus appositum erat.

t Ἔφρων] Quod *Epiphanii* libri *Ephron* & *Efron* habeant & Ἐφραίων paulo infra *Hen.* (*L. B.* habet Ευφρὼν, sed mox inferius Εμφραίων) ut & Ἔφρων 1 *Macc.* c. 5. v. 46. mutavi Εμφρὼν *Editorum* in Ἔφρων & mox Εμφραίων in Ἐφραίων. Videsis *Grotium.* HUDS. Ἔφρων 1 Macc. v. 46. Εμφρων hic etiam edit. *Basil. Rufin.* Ephron. SPANH.

u Ἀπετέμνοντο.] Ἐπετίμνοντο in *Edit. Gen.*

x Προσκαθίσας,] Προκαθίσας *Hen.*

y Ἑλὼν τὴν πόλιν,] Ita cum *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* ἑλοῦσα in *Editis Aliisque.*

que tota exusta, facere iter incipiebat. tantus autem erat occisorum numerus, ut super mortuorum corpora transirent. Ita trajecto Jordane, pervenerunt in Campum magnum, in conspectu urbis Bethsanæ positum, quæ Græcis dicitur Scythopolis. atque inde profecti in Judæam venerunt, cum cantibus & laudibus, omnique ludendi licentia, qua in victoriis celebrandis uti solent: hostias etiam votivas mactarunt pro rebus feliciter gestis, pariterque pro incolumitate exercitus. nam Judæorum nemo istis in præliis cadebat.

Josephus & Azarias cum Gorgianis male pugnant. 1 Maccab. c. 5.

6. Interea Josephus Zachariæ filius & Azarias, quos copiarum duces reliquerat Judas, quo tempore Simon in Galilæa bellum gerebat contra Ptolemæos, ipse vero Judas & frater ejus Jonathas in Galaaditide, volentes & ipsi ducum bellica virtute insignium gloriam sibi acquirere, cum suis militibus profecti sunt ad Jamniam. sed eis obviam egresso Gorgia Jamniæ præfecto, pugnaque commissa, homines de suis ad duo millia amittunt, & terga vertentes usque ad Judææ fines fugati sunt. Hæc autem clades illis propterea accidit, quod iis non obsequuti sunt quæ mandavit Judas, ut scilicet cum nemine, antequam ipse adesset, prælio dimicarent. nam præter cætera ejus consilia solertia etiam illud plane mirandum, quod cladem Josephi & Azariæ militibus illatam illis eventuram esse intellexit, si vel tantillum ab iis discederent quæ in mandatis dederat. At Judas ejusque fratres Idumæos bello persequi non destiterunt: sed eos undique premebant urgebantque. Cumque urbem Chebronem cepissent, ejus munitiones diruebant: & turribus *circumquaque* incensis, extraneorum regionem depopulabantur, urbemque Marissam; ac inde Azotum delati eam expugnarunt & diripuerunt. multum autem spoliorum & prædæ secum asportantes, in Judæam reversi sunt.

Judæ expeditio in Idumeam. 1 Maccab. c. 5.

ἐν αὐτῇ κτίναφ, καὶ καταπέμψας ἄπρακτον αὐτὸν, ὁδὸν ἔχε. ποιεῖν δ' ἐπὶ τὸ τῶν προφθαμένων πλῆθος, ὡς ἐπ' αὐτῶν βαδίζειν τὰ νεκρῶν. διαβάντες δὲ τὸν Ἰορδάνην, ἦκον εἰς [z] τὸ Μέγα πεδίον, οὗ κεῖται καὶ πρόσωπον πόλις [a] Βεθσάνη, καλουμένη πρὸς Ἑλλήνων Σκυθόπολις. κἀκεῖθεν ὁρμηθέντες εἰς τὴν Ἰουδαίαν παρεγένοντο, ψάλλοντές τε [b] ὑμνῳδοῦντες· [c] καὶ τὰς σωθείσας ἐν τοῖς ἐπινικίοις παιδιὰς ἄγοντες· ἔθυσαν δὲ χαριστηρίους θυσίας ὑπέρ τε τῶν [d] καθορθωμένων, καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ θραπεύσαι σωτηρίας. οὐδεὶς γὰρ ἐν τούτοις τοῖς πολέμοις τῶν Ἰουδαίων ἀπέθανεν.

ς'. Ἰώσηπος δὲ ὁ Ζαχαρίου καὶ Ἀζαρίας, οὓς [c] καταλιπὼν στρατηγοὺς ὁ Ἰούδας, καθ' ὃν καιρὸν Σίμων μὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ πολεμῶν τοὺς ἐν Πτολεμαΐδι, αὐτὸς δὲ ὁ Ἰούδας καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωνάθης ἐν τῇ Γαλααδίτιδι, βουληθέντες καὶ αὐτοὶ δόξαν περιποιήσασθαι στρατηγῶν τὰ πολεμικὰ ἀνδραγαθήματα, σὺν ὑπ' αὐτοὺς δυνάμιν ἀναλαβόντες, ἦλθον εἰς Ἰάμνειαν. Γοργίου δὲ τοῦ Ἰαμνείας στρατηγοῦ ὑπαντήσαντος, συμβολῆς γενομένης διαλίπες ἀπέβαλλεν τοὺς στρατιώτας, [f] καὶ φεύγοντες ἄχρι τῶν τῆς Ἰουδαίας ὁρῶν διώκονται. σωτηρία δὲ αὐτοῖς τὸ πάτασμα τοῦ Ἰούδα κελεύσαντος ὧν αὐτοῖς Ἰούδας [g] ἐπέστελε, μὴ συμβαλεῖν εἰς μάχην μηδενὶ πρὸ τῆς ἐκείνου παρουσίας. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ στρατηγήμασι, καὶ τὸ καὶ τὴν τοῦ Ἰωσήπου καὶ τοῦ Ἀζαρίου πάτασμα θαυμάσειέ ἄν τις, ὃ συνῆκεν εἰ προγινώσκοι τι τῶν ἐπεσταλμένων αὐτοῖς ἐσόμενον. ὁ γὰρ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ [h] πολεμοῦντες τοῖς Ἰδουμαίοις οὐκ ἀνίεσαν, ἀλλ' ἐπέκειντο πανταχόθεν αὐτοῖς. τήν τε Χεβρῶνα πόλιν [i] καταλαβόμενοι, ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς ἦν αὐτῆς καθεῖλον· καὶ τοὺς πύργους ἐμπρήσαντες, ἐδήωσαν τὴν [k] ἀλλοφύλων χώραν, καὶ [l] Μάρισαν πόλιν, εἰς τὸ Ἄζωτον ἐλθόντες, καὶ λαβόντες αὐτὴν διήρπασαν. πολλὰ δὲ σκῦλα καὶ λείαν [m] κομίζοντες, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπέστρεψαν.

XIII. CAP. IX. ΚΕΦ. Θ'.

De obitu Antiochi Epiphanis. Quomodo Antiochus Eupator, ducto in Judam exercitu, ipsum in templo obsidebat: ac postea, pace facta, discessit. De Alcimo & Onia.

Περὶ τελευτῆς Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς. ὡς Ἀντίοχος Εὐπάτωρ στρατεύσας ἐπὶ Ἰούδαν, αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἐπολιόρκει· εἶτα εἰρήνην ποιησάμενος ἀνεχώρησε. περὶ Ἀλκίμου καὶ Ὀνίου.

Antiochus Epiphanes ab Elymaïde repulsus. 1 Maccab. c. 6.

SUB id tempus etiam rex Antiochus, superioris tractus peragrans, audivit urbem esse in Persidis opibus præstantem, Elymaïda nomine, inque ea Dianæ templum valde opulentum, omne genus donariis refertum; arma etiam & loricas *ibi* esse, quæ fama acceperat reliquisse Alexandrum, Philippi filium, Macedonum regem. Itaque his incitatus, Elymaïda properavit, admotoque exercitu eam obsidebat. Illis autem qui in ea erant nec adventu ejus nec oppugnatione territis, sed fortiter resistentibus, spe sua frustratus est. Cum enim illum ab urbe repulissent, facta eruptione eum

Ὑπὸ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, [o] τὴν ἄνω χώραν [p] ἐπερχόμενος, ἀκούει πόλιν ἐν τῇ Περσίδι πλούτῳ διαφέρουσαν [q] Ἐλυμαΐδα τοὔνομα, καὶ πολυτελὲς ἱερὸν Ἀρτέμιδος ἐν αὐτῇ, καὶ πανοπλιῶν ἀναθημάτων πλήρες εἶναι· ἔτυχε μὲν οὖν ὅπλα ἐν θώραξας, ἃ καταλιπεῖν ἐπυνθάνετο [r] τὸν υἱὸν Φιλίππου, βασιλέα δὲ Μακεδόνων Ἀλέξανδρον. κινηθεὶς οὖν [s] ὑπὸ τούτων, ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Ἐλυμαΐδα, καὶ προσκαλῶν [t] αὐτὴν ἐπολιόρκει. τῶν δὲ ἐν αὐτῇ μὴ καταπλαγέντων τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, μηδὲ τὴν πολιορκίαν, ἀλλὰ καρτερῶς ἀντιχόντων, ἀποκρούεται τὰς ἐλπίδας. ἀπορούμενοι γὰρ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐπιξελθόντες ἐδίωξαν·

z Τὸ Μέγα πεδίον,] Conf. sup. lib. VIII. c. 3. §. 3. SPANH.

a Βεθσάνη,] Βαιθσὰν 1 *Macc.* c. 5. v. 52. atque Σκυθῶν πόλις dicitur 2 *Macc.* c. 12. v. 29. HUDS. Conf. lib. VI. c. 14. §. 8. SPANH.

b Ὑμνῳδοῦντες·] *L. B.* ὑμνοῦντες.

c Καὶ τὰς —— ἄγοντες·] Καὶ τὰς σωθείσας ἐν τοῖς ἐπινικίοις παιάνας (*L. B.* πεζὰς) ἄγοντες *Hen.* & C.

d Καθορθωμένων,] Κατορθωμένων *Gall.* & *C.*

e Κατέλιπε στρατηγὸς ὁ Ἰούδας,] Κατέλειπε στρατηγοὺς Ἰούδας *C.*

f Καὶ φεύγοντες] Καὶ φεύγουσιν ἄχρι τῶν τῆς Ἰουδαίας ὁρῶν. σωτηρία *Hen.*

g Ἐπέστελε,] *Gen.* ἀπέστελε.

h Πολεμοῦντες τοῖς Ἰδουμαίοις] Πολεμοῦντες τοὺς Ἰουδαίους in *Cod. C.* Πολεμοῦντες τοῖς ἀλλοφύλοις *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) πολεμοῦντες τοὺς Ἰδουμαίους in *Editis Aliisque.* ipse mutavi in πολ. τοῖς Ἰδουμαίοις. Si quis malit πρὸς τοὺς Ἰδουμαίους, per me licet.

i Καταλαβόμενοι,] Ita *Hen.* (*L. B.*) & *C.* καταλαμβανόμενοι in *Editis Aliisque.*

k Ἀλλοφύλων χώραν,] Ἀλλόφυλοι *Hen.* & *C.*

l Μάρισαν] Μάρεσταν *Hen.* & *C.* atque ita vel Μαρεστὰν juxta *Epiphanii* libros. Videsis *Relandum* in *Palæstina S.* p. 889. HUDS. Conf. ἀλωσ. l. 1. c. 13. §. 9. SPANH.

m Κομίζοντες,] Ita *Hen.* (*L. B.*) & *Vet. Interpr.* κομίσαντες in *Editis Aliisque.*

n Ὑπὸ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον] Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν *Hen.* (*L. B.*) & *C.*

o Τὴν ἄνω —— Διαφέρουσαν] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 1. §. 4. & infr. lib. 13. c. 7. §. 2. SPANH.

p Ἐπιχόμενος,] Ὑπερχόμενος solus *Hen.*

q Ἐλυμαΐδα τοὔνομα,] Ita *Hieronymus* in *Danielem*, cap. 11. *Polybius & Diodorus narrant eum templum Dianæ in Elymaïde, quod erat ditissimum, spoliare conatum.* In Elimæis etiam Dianæ templum collocat *Strabo*, l. 16. p. 744. D. Vide *Bocharti* Phaleg. l. 2. c. 2. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 16. p. 491.

r Τὸν υἱὸν Φιλίππου,] Sic in *Cod. C.* τὸν υἱὸν τοῦ Φιλίππου in *Editis Aliisque.*

s Ὑπὸ τούτων,] Ἐπὶ τούτῳ *Hen.*

t Αὐτὴν ἐπολιόρκει.] Αὐτῇ *Busb.* & *Hen.*

Κα-

ξαν· ὡς' αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς Βαβυλῶνα φεύγοντα, καὶ πολλοὺς ἀποβαλόντα τῆς φαλάγγος. λυπουμένῳ δ' ὅτι τῇ Ἰδουμαίᾳ παύτῃ, προσαγγέλλουσί τινες καὶ τὰ τῶν στρατηγῶν ἔπαθεν, ὃς πολεμήσοντας τοῖς Ἰουδαίοις [y] κατέλειπε, καὶ τὰ ἰσχὺν ἤδη τὰ τῶν Ἰουδαίων. προσφυομένης οὖν καὶ τὴν περὶ τούτων φροντίδα τῇ πρόσθεν, συγχυθεὶς ὑπὸ ἀθυμίας εἰς νόσον κατέπεσεν. ἧς μηκυνομένης καὶ αὐξανομένων τῶν παθῶν, σημεῖς ὅτι [x] μέλλει τελευτᾶν, συγκαλεῖ τοὺς φίλους, καὶ τὰ τε νόσον αὐτοῖς χαλεπὰ οὖσαν ἐμήνυεν, καὶ τοῦτο ὅτι ταῦτα πάσχει [y] κακώσας τὸ Ἰουδαίων ἔθνος παρεδήλου, συλήσας τε τὸν ναὸν, καὶ τοῦ Θεοῦ καταφρονήσας. καὶ ταῦτα λέγων ἐξέπνευσεν. ὥστε θαυμάζειν Πολύβιον τὸν Μεγαλοπολίτην, [z] ὃς, ἀγαθὸς ὢν ἀνὴρ, ἀποθανεῖν λέγει τὸν Ἀντίοχον, βεληθέντα τὸν ἐν Πέρσαις Ἀρτέμιδος ἱερὸν συλῆσαι. [a] τὸ γὰρ μηκέτι ποιῆσαι τὸ ἔργον βεβουλευμένον, οὐκ ἔστι τιμωρίας ἄξιον. εἰ δὴ διὰ τοῦτο Πολυβίῳ δοκεῖ καταστρέψαι τὸν βίον Ἀντίοχον ἅτως, πολὺ πιθανώτερον διὰ τὴν ἱεροσυλίαν ἣν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν ἐπόρθησε τὸν [b] Βασιλέα. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου [c] διαφέρομεν, τὴν ὑπὸ τοῦ Μεγαλοπολίτου λεγομένην [d] αἰτίαν, παρὰ τὴν ὑφ' ἡμῶν ἀληθῆ νομίζεσθαι.

β'. Ὁ δὲ Ἀντίοχος, πρὶν ἢ τελευτᾶν, [e] καλέσας Φίλιππον, ἕνα τῶν ἑταίρων, [f] τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐπίτροπον καθίστησι· καὶ δοὺς αὐτῷ τὸ διάδημα καὶ τὴν στολὴν καὶ τὸν δακτύλιον, Ἀντιόχῳ τῷ παιδὶ αὐτοῦ ταῦτα ἀπέδωκε κομίσασθαι δοὺς, δεηθεὶς [g] προνοῆσαι τῆς ἀναθροφῆς [h] αὐτοῦ, καὶ τηρῆσαι τὴν βασιλείαν ἐκείνῳ. ἀπέθανε δὲ Ἀντίοχος ἐνάτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει. Λυσίας δὲ, αὐτοῦ τὸν θάνατον δηλώσας τῷ πλήθει, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀντίοχον, αὐτὸς γὰρ εἶχε τὴν ἐπιμέλειαν, [i] ἀποδεικνύει βασιλέα, καλέσας αὐτὸν Εὐπάτωρα.

γ'. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ οἱ ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων φρουροὶ καὶ φυγάδες τῶν Ἰουδαίων, πολλὰ τοὺς Ἰουδαίους εἰργάσαντο. τοὺς γὰρ ἀναβαίνοντας εἰς τὸ ἱερὸν, [k] θύσαι βουλομένους, ἐξαίφνης ἐκπεσόντες οἱ φρουροὶ διέφθειραν. ἐπέκειτο γὰρ τῷ ἱερῷ [l] ἡ ἄκρα. τούτων δὴ συμβαινόντων αὐτοῖς, Ἰούδας ἐξελεῖν διέγνω τὴν φρουράν· καὶ συναγαγὼν τὸν λαὸν ἅπαντα, τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ καρτερῶς ἐπολιόρκει. [m] ἔτους δὲ τοῦτο τὸ δεκατὸν καὶ ἑκατοστὸν τοῖς ὑπὸ Σελεύκου, ἑκατοστὸν δὲ πεντηκοστὸν. καταστησάμενος οὖν μηχανήματα, καὶ χώματα [n] ἐγείρας, φιλοπόνως προσέκειτο τῇ τῆς ἄκρας αἱρέσει. πολλοὶ δὴ τῶν ἐν αὐτῇ φυγάδων νύκτωρ ἐξελθόντες εἰς τὴν χώραν, καί τινας τῶν ὁμοίων δὲ ἀσεβῶν συναγαγόντες, ἦλθον πρὸς Ἀντίοχον τὸν βασιλέα, "σὺν δίκῃ σὺν "τις ἑαυτὸς ὑπερορᾷ δεινὰ πάσχοντας ὑπὸ τῶν ὁμοφύ- "λων, καὶ ταῦθ' ὑπομένοντας διὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ, τὴν "μὲν πάτριον αὐτῶν [o] καταλύσαντας θρησκείαν, δι' ἣν δὲ "προσέταξε τούτοις ἀνθιστάμενος. κινδυνεύει οὖν ὑπὸ "Ἰούδα καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τὴν ἀκρόπολιν αἱρεθῆναι, καὶ τοὺς "φρουροὺς τοὺς ὑπὸ σοῦ βασιλέως καταστραφῆναι, εἰ μή τις "παρ' αὐτοῦ βοήθεια πεμφθείη." ταῦτ' ἀκούσας ὁ [p] παῖς

perſequuti ſunt: adeo ut fuga ſe Babylonem receperit, magna exercitus parte amiſſa. Dolenti autem, quod tam male ei res ceciderant, nunciant quidam duces etiam profligatos eſſe, quos ad bellum cum Judæis gerendum reliquerat, Judæorumque vires magna cepiſſe incrementa. Hac de re nova ſolicitudine priori accedente, animi anxietate obrutus in morbum incidit. Quo cum diutius teneretur, & augerentur cruciatus, cogitans jam ſibi eſſe moriendum, amicos convocat, & morbum ſuum illis gravem eſſe ſignificabat, ac præterea illud declarabat, ſe iſta paſſum eſſe, quod Judæorum gentem male multaverat, templumque ſpoliaverat, & Deum contempſerat. atque his dictis animam exhalavit. Adeo ut mirari ſubeat Polybium Megalopolitanum: qui, cum vir eſſet alioqui probus, memoriæ proderet, Antiochum periiſſe, quod Dianæ templum apud Perſas expilare voluiſſet. voluiſſe enim tantum nec feciſſe haud pœna dignum erat. Quod ſi Polybio videatur Antiochum ob hujuſmodi cauſam finiiſſe vitam: multo veriſimilius eſt, ob ſacrilegam templi Hieroſolymitani direptionem extinctum eſſe. Sed hac de re non libet cum illis contendere, qui cauſam *mortis ejus* à Megalopolita allatam huic noſtræ præferendam eſſe arbitrantur.

Antiochus moriens ſuos allaquitur. 1 Maccab. c. 6.

Polybius Megalopolitanus erroris arguitur.

2. Cæterum Antiochus, priuſquam moreretur, Philippo uno de ſodalibus ſuis vocato, ipſum regni curatorem conſtituit: traditoque ei diademate, veſtituque ſuo & annulo, juſſit ut ad Antiochum filium ſuum perferret eique redderet, orans & *obſecrans* ut ipſum educandum curaret, & regnum ei ſervaret. Atque *ita* diem ſupremum obiit Antiochus anno centeſimo quadrageſimo nono. At Lyſias, poſtquam ipſum mortuum eſſe populo indicaverat, filium ejus Antiochum, (tum enim illius curam ille gerebat) regem declarat, eumque nuncupat Eupatorem.

XIV. *Antiochus Philippum regni curatorem conſtituit. 1 Maccab. c. 6. Moritur, eique in regno ſuccedit Antiochus Eupator. 1 Maccab. c. 6.*

3. Hoc autem tempore arcis Hieroſolymitanæ cuſtodes & Judæorum perfugæ *mala* multa Judæis intulerunt. Eos enim qui in templum rem divinam faciendi ergo aſcendebant, *ferro* peremerunt. nam templo arx imminebat. Itaque cum hæc illis acciderint, id Judæ in animo erat ut præſidium iſtud de medio tolleret: populoque omni convocato, eos qui in arce erant valide oppugnabat. Annus autem Seleucidarum is erat centeſimus quinquageſimus. Fabricatis itaque machinis, & aggeribus excitatis, magnopere urgebat *odſidionem* ut arcem caperet. Sed multi ex perfugis, qui in ea erant, noctu in regionem egreſſi, &, coactis quibuſdam ſui ſimilibus & impiis, ad Antiochum regem ſe conferebant, poſtulantes "ut ipſos non ne- "gligeret, dum à popularibus ſuis dira paterentur, "atque illa ſuſtinerent patris ipſius gratia, quod "religionem patriam reliquiſſent, illamque ab eo "inſtitutam ſequerentur. nunc vero periculum eſſe, ne Judas & qui cum eo ſunt & arcem capiant "& præſidium à Rege *in ea* conſtitutum, niſi *ma*- "*ture* ab ipſo ſuppetiæ mitterentur." His auditis, An-

Judas arcem Hieroſolymitanam oppugnat. 1 Maccab. c. 6.

Iſraëlitæ quidam Judam apud Eupatorem criminantur.

---

y Κατελιλοίπει.] *Al.* καταλελοίπει.

x Μέλλει τελευτᾶν.] Μέλλοι *Hen.* (*L. B.*) & C.

y Κακώσας τὸ Ἰουδαίων] Κακώσας τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, καὶ συλήσας τὸν ναὸν *Hen.*

z Ὃς, ἀγαθὸς —— ἄξιον.] Deſunt hæc hodie in Polybio, ac proinde hinc inter ejus fragmenta à Caſaubono relata pag. 997. SPANH.

a Τὸ γὰρ μηκέτι ποιῆσαι τὸ ἔργον] Vide *Seldenum* de *Synedriis*, l. 2. c. 13. §. 7. & *Grotium* in *Exodi* cap. 20. v. 17.

b Βασιλέα.] Ita cum *Hen. C.* & *Vet. Interpr.* τελευτῆσαι τὸν βίον in *Editis*.

c Διαφέρομαι,] Διαφέρομαι *Hen.*

d Αἰτίαν,] Αἰτίαν, ταύτην ὑφ' ἡμῶν ἀληθῆ νομιζόντων *Hen.* & C.

e Καλέσας Φίλιππον,] 1 Maccab. VI. 14. SPANH.

f Τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐπίτροπον] 1 Macc. VI. 15. SPANH.

g Προνοῆσαι τῆς ἀναθροφῆς] Ita cum *MSS.* (in *L. B.* προνῆσαι ſcribentis vitio) & *Vet. Interpr.* προνοῆσαι in *Editis*.

h Αὐτοῦ,] Illud αὐτοῦ ex *Hen.* (*L. B.*) & *Epiphanio*.

i Ἀποδεικνύει βασιλέα,] Ἀποδείκνυσι in *MSS.* ut & *L. B.*

k Θύσαι βουλομένους,] Καὶ θύσαι ſolus *Hen.*

l Ἡ ἄκρα.] Arx igitur olim Templo Hieroſolym. imminens. de Ἀκρᾳ ἁλωτ. lib. 5. c. 4. §. 1. SPANH.

m Ἔτους —— πεντηκοστόν.] Æræ caput Seleuci imperium. REL. Quia ſcilicet eadem à principio regni ejus venit computanda. Confer doctiſſimum Noriſii librum de Epocha Syro-Macedonum. HAV.

n Ἐγείρας,] Alii ſic diſtinguunt, ἐγείρας φιλοπόνως, προσέκειτο &c.

o Καταλύσαντας —— ποιησάμενος.] Ita locum hunc reſtituimus ex *L. B.* in *Vulg.* enim hactenus legebatur καταλείψαντας & ταύτην ποιησάμενος. nimis languide. HAV.

p Παῖς Ἀντιόχου,] Nonum ætatis annum agebat, cum vita diſcederet Antiochus Epiphanes, teſte *Appiano* in *Syriacis*, p. 177.

Antiochus puer iratus est: accersitisque ducibus & amicis, jussit eos milites colligere mercenarios, virosque è regno *suo* qui militaris essent ætatis. & *brevi* coactus est exercitus, peditum circiter centum millia, equitum vero viginti millia, elephantique duo & triginta.

Antiochus Eupator cum copiis in Judæam proficiscitur. 1 Maccab. c. 6.

4. His copiis Rex Antiochia profectus est cum Lysia, totius exercitûs imperium habente. Cumque Idumæam perveniſſet, inde ad Bethsuram ascendit, urbem valde munitam captuque difficilem; eamque circumsessam oppugnare cœpit. Bethsuranis autem fortiter resistentibus, & machinas ab ipso paratas, incursionibus *subinde* factis, incendentibus, multum temporis in obsidione consumptum est. Judas autem, audita Regis expeditione, ab oppugnatione arcis desistit: Regique obviam profectus, castra posuit ad angustias in loco qui Bethzacharia dicebatur, septuaginta stadiorum intervallo ab hostibus. At Rex, digressus Bethsura, exercitum duxit ad fauces, versusque Judæ castra. Primo autem mane copias in aciem instruxit. Cumque non posset elephantos explicare in aciei latitudinem propter locorum angustias, jussit ut unus post alium incederet. Singulis autem elephantis attributi erant mille pedites & equites quingenti, qui eos *ubicunque pergerent* undique stiparent: gestabantque elephanti turres excelsas & sagittarios. reliquum vero exercitum hinc atque illinc fecit edita montium ascendere, amicis in duces eis præpositis. Cum autem jussisset exercitum clamorem *militarem* tollere, hostes aggreditur, aureis æreisque clypeis nudatis, ut inde fulgor ingens emicaret. illis etiam magna voce clamantibus montes respondebant. Nec tamen Judas his visis animo consternatus est: sed, excepto fortiter hostium impetu, ad sexcentos eorum occidit, qui primi ad manus venerant. Eleazarus autem ejus frater, quem Auran vocabant, conspicatus elephantum alios omnes supereminentem, regiis thoracibus loricatum, suspicatus in eo esse Regem, animose admodum in eum impetum fecit. Cumque multos qui circa elephantum erant peremisset, alioque dimovisset, sub ventrem subiit, & elephantum vulneratum interfecit. ille vero in Eleazarum collapsus, suo pondere virum opprimit. Et hic quidem, cum magno animo multos ex hostibus perdidisset, hoc modo vitam finivit.

Antiochus Eupator cum Juda congreditur. 1 Maccab. c. 6.

Eleazarus occiso elephanto ab ipso opprimitur. 1 Maccab. v. 6.

5. At Judas, ubi hostium vires animadvertit, Hierosolyma se recepit, seque ad obsidionem tolerandam parabat. Antiochus vero, parte exercitûs ad oppugnandam Bethsuram missâ, cum reliquis copiis Hierosolyma profectus est. At enim Bethsuritæ *hostium* multitudine territi, videntesque commeatus eos deficere, semet *ei* tradiderunt, fide jurejurando accepta se nihil mali à Rege passuros esse. Cæterum Antiochus, urbe potitus, * nulla alia injuria eos affecit, quam quod nudos eos ejecerit. urbem autem suorum præsidio firmavit. Verum cum longo tempore assideret oppugnando fanum Hierosolymitanum, iis qui intus erant acerrime *pro salute sua* propugnantibus. nam contra

Judæi cedunt. 1 Maccab. c. 6.

Bethsuritæ obsessi deditionem faciunt. 1 Maccab. c. 6.

Fanum Hierosolymitanum oppugnatum. 1 Maccab. c. 6.

Αντίοχ@, ὠργίσθη· κ) τὺς ἡγεμόνας Ĉ φίλυς μετα-πεμψάμεν@, ἐκέλευσε μισθοφόρυς συναγαγεῖν, κ) ἐκ τ βασιλείας τὺς στρατεύσιμον ἡλικίαν ἔχοντας. κ) συν-ήχθη στρατὸς [q] πεζῶν μὲν, [r] ὡσεὶ δέκα μυριάδες, ἱπ-πεῖς ἢ δισμύριοι, ἐλέφαντες ἢ δύο κ) τριάκοντα.

δ'. Ταύτην οὖν ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἐξώρμησεν ἐκ τ Ανλιοχείας μ' Λυσίᾳ, πίστιν τ στρατιᾶς ἔχοντ@ τὴν ἡγε-μονίαν. κ) διαβηνόμεν@ εἰς τὴν Ιδυμαίαν, ἐκεῖθεν εἰς [s] Βεθσύρεαν ἀναβαίνῃ πόλιν, σφόδρα ὀχυρὰν Ĉ δυσάλω-τον. κ) περικαθίσας ἐπολιόρκῃ τὴν πόλιν. ἰσχυρῶς ἢ ἀντε-χόντων τ [t] Βεθσυραίων, κ) τὴν παρασκευὴν αὐτὸ τ μηχα-νημάτων ἐμπρησάντων, ἐπεξῆλθον κ) αὐτοῖ, χρόνον@ ἐτρί-βετο πολὺς περὶ τὴν πολιορκίαν. Ιούδας ἢ, τὴν ἔφοδον τ βα-σιλέως ἀκούσας, ἀφίστ@ μὲν τ τὴν ἄκραν πολιορκεῖν· ἀ-παντήσας ἢ τῷ βασιλεῖ, βάλλ@ στρατόπεδον ἀπὶ τῶν γενῶν, ἔν τινι τόπῳ [v] Βεθζαχαρία λεγομένῳ, σταδίυς ἀπέχοντα τῶν πολεμίων ἑβδομήκοντα. ὁ ἢ βασιλεὺς ὁρμήσας ἀπὸ τ Βεθ-σύρας, ἦλαγε τὴν δύναμιν ἐπὶ τὰ γενὰ, κ) τὸ τ Ιούδα στρατόπεδον. ἅμ' ἡμέρᾳ ἢ πρὸς μάχην διέταξε τὴν στρα-τιάν. τὺς μὲν οὖν ἐλέφαντας ἔπεισεν ἀλλήλοις ἕπεσθαι διὰ τὴν στενοχωρίαν, ἃ δυναμένων αὐτῶν ἐπὶ πλάτ@ τετάχθαι. εἰς ἢ κύκλον ἐλέφαντ@ ἑκάστ@ [x] συμπαρῆσαν πεζοὶ μὲν χίλιοι, ἱππεῖς ἢ πεντακόσιοι· ἔφερον ἢ [y] οἱ ἐλέφαντες πύργυς τε [z] ὑψηλὺς κ) τοξότας. τὴν ἢ λοι-πὴν δύναμιν ἑκατέρωθεν ἐπίσησεν ἀναβαίνῃ ἐπὶ τὰ ὄρη, τὺς φίλυς [a] αὐτῆς στρατάξας. κελεύσας ἢ ἀλαλάξαι τὴν στρατιὰν, στρατεύσαλλ@ τοῖς πολεμίοις, γυμνώσας τὰς τε [b] χρυσᾶς κ) [c] χαλκᾶς ἀσπίδας, ὥστε αὐγὴν ἀπ' αὐτῶν ἀφίεσθαι λαμπράν. συνεπήχ@ ἢ τὰ ὄρη κεκραγότων αὐ-τῶν. ταῦτα ὁρῶν ὁ Ιούδας ἀ καταπλαγὴς, δεξάμεν@ ἢ γενναίως τὺς πολεμίυς, τῶν στρατοπρόμων περὶ ἑξακο-σίυς ἀναιρεῖ. Ελεάζαρ@ δ' ὁ ἀδελφὸς αὐτ, ὃν [d] Αὐ-ρὰν ἐκάλουν, ἰδὼν τ ὑψηλότατον τ ἐλεφάντων κατειλισμέ-νον θώραξι βασιλικοῖς, κ) νομίζων ἐπ' αὐτ' τ βασιλέα εἶναι, [e] παρεβάλλετο σφόδρα δικαρδίως ἐπ' αὐτὸν ὁρμῶ-συς. κ) πολλὺς μὲν τ πρὸ τ ἐλέφαντα κτείνας, τὺς ἄλλυς διεσκέδασεν· ὑπαδὺς ἢ ὑπὸ τὴν γαστέρα Ĉ πλήξας, ἀπέκτεινε τ ἐλέφαντα. ὁ δ' ἐπικατενεχθεὶς τῷ Ελεα-ζάρῳ, [f] διαφθείρ τ ἄνδρα ὑπὸ ἢ βάρυς. κ) [g] οὕτ@ μὲν, ὑψύχως πολλὺς τ ἐχθρῶν ἀπολέσας, τῷ τρόπῳ τούτῳ τ βίον κατέστρεψεν.

ε'. Ο ἢ Ιούδας, ὁρῶν τὴν τ πολεμίων ἰσχὺν, ἀνεχώρη-σεν εἰς Ιεροσόλυμα, [h] κ) πρὸς πολιορκίαν παρεσκεύά-ζετο. Αντίοχ@ ἢ, τὸ μὲν τ στρατιᾶς εἰς Βεθσύραν ἐπεμψε, πολεμήσων αὐτὴν, τῷ λοιπῷ ἢ τ δυνάμεως αὐτὸς ἦκεν ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα. οἱ μὲν οὖν [i] Βεθσυρῆται, τὴν ἰσχὺν καταπλαγέντες, κ) ἀπαυξίζοντα βλέποντες τὰ ἐπιτήδεια, παραδίδασιν [k] αὐτὺς, ὅρκυς λαβόντες ὑπὲρ μηδὲν πείσεσθαι δεινὸν ὑπὸ τ βασιλέως. Αντίοχ@ δὲ, λαβὼν τὴν πόλιν, ἄλλο μὲν αὐτὺς οὐδὲν διέφθειρεν, ἢ μόνον γυμνὺς ἐξέβαλε. φρουρὸν δὲ κατέστησεν ἰδίαν ἐν τῇ πόλ. πολλῷ δὲ χρόνῳ τὸ ἱερὸν πολιορκῶν τὸ ἐν Ιεροσολύμοις [l] περισκαθίζετο, καρτερῶς τῶν [m] ἔνδον ἀμυνομένων.

[n] πρὺς

[q] Πεζῶν —— δισμύριοι,] Conf. Ἀλωτ. lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

[r] Ωσεὶ δέκα μυριάδες,] Jason Cyreneus (2 Macc. c. 13.) totam hanc historiam aliter narrat: atque inter alia, Eupatori pedites plures tribuit, quam cæteri, equites vero ac elephantos multo pauciores. Vide Jac. Cappellum ad A. M. 3837.

[s] Βεθσύρεαν] Βτσυρὰ Busb. Βτσὺς & Βεθσυρὰ alibi apud Josephum. HUDS. Conf. Ἀλωτ. lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

[t] Βεθσυραίων,] Iidem Βιθσυρεῖ mox §. 5. SPANH.

[v] Βεθζαχαρία,] Conf. Ἀλωτ. lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

[x] Συμπαρῆσαν πεζοὶ μ' χίλιοι] Προῆσαν Busb. & Hen. συμπρο-ῆσαν L. B.

[y] Οἱ ἐλέφαντες πύργυς τε ὑψηλὺς κ) τοξότας] Julian. Imp. Orat. II. p. 63. B. κ) ἔφερον ἐκ σιδήρυ πύργυς τοξοτῶν πλήρεις. SPANH.

[z] Υψηλὺς] Υψηλὰς κ) ἰσχυρὰς, κ) τοξ. Hen.

[a] Αὐτῆς στρατάξας.] Αὐτᾶ Hen. & Busb.

[b] Χρυσᾶς] Improprie *aureos clypeos* dicit, qui erant ex argento deaurato.

[c] Χαλκᾶς —— λαμπράν.] 1 Maccab. VI. v. 39. SPANH.

[d] Αὐρὰν] Ita etiam Zonaras. Αὖρον C. Αὐαρὰν 1 Macc. c. 2. v. 6. Vide Annot. ad p. 611. §. 1. HUDS. Vid supr. c. 6. §. 1. SPANH. Αὐαρὰν, filius Saura. 1 Macc. 6. 43. REL.

[e] Παρεβάλλετο σφόδρα δικαρδίως] Παρεβάλετο Hen. (L. B.) & C.

[f] Διαφθείρ τ ἄνδρα] Διεφθειρε Hen. C. & Epiphan.

[g] Οὕτ@ μ'.] Οὕτως Hen.

[h] Καὶ πρὸς πολιορκίαν] Ita Busb. (L. B.) C. & Zonaras. πρὸς deest Editis Aliisque.

[i] Βεθσυρῆται,] Βτσυραῖοι Busb. HUDS. Conf. sup. §. 4. SPANH.

[k] Αὐτὺς,] Ἑαυτὺς Hen. αὐτὺς in Editis.

* *Nulla alia injuria eos affecit*,] Quod quidem à Rege non nisi salute tenus servatum est: alioqui nudis ejectis oppidanis, suorum præsidium ibi constituit, Gelen.

[l] Περισκαθίζετο,] Περισκαθέζετο Hen. (Lugd. Bat.) & C.

[m] Ενδον ἀμυνομένων.] Ita etiam Epiphan. ἐνδοθεν Busb. (Lugd. Bat.) Hen. & C.

[n] πρὺς

[a] πρὸς ἕκαστον γὰρ ὧν ὁ βασιλεὺς ἐπ' αὐτὰς ἔχησε μηχάνημα, κἀκεῖνοι πάλιν ἀντεμηχανῶντο. τροφὴ δ' [o] αὐτοῖς ἐπελελοίπει, διὰ μὲν ὄντος ἀπαναλωμένα καρπὸς, τῆς γῆς ἐκείνῳ τῷ ἔτει μὴ γεωργημένης, ἀλλὰ διὰ τὸ εἶναι τὸ ἕβδομον ἔτος, καθ' ὃ νόμος λύει ἡμῖν ἀργὴν ἐᾶν τὴν χώραν ἀπόρως μεμενηκύας. πολλοὶ τοιγαροῦν τῶν πολιορκυμένων ἀπεδίδρασκον διὰ τὴν τῶν ἀναγκαίων ἀπορίαν, ὡς ὀλίγους ἐν τῷ ἱερῷ καταλειφθῆναι.

6. Καὶ τοῖς μὲν πολιορκυμένοις ἐν τῷ ἱερῷ τοιαῦτα συνέβαινεν εἶναι τὰ πράγματα. Λυσίας δὲ ὁ στρατηγὸς, καὶ ὁ βασιλεὺς [p] Ἀντίοχος, ἐπειδὴ [q] Φίλιππος αὐτοῖς ἀπὸ τῆς Περσίδος ἥκων ἐδηλώθη, καὶ τὰ πράγματα εἰς ἑαυτὸν καταστρέφειν, εἶχον μὲν ὥστε τὴν πολιορκίαν ἀφεῖναι ἐπὶ τὸν Φίλιππον ὁρμᾶν· ἃ μὲν οὖν τῷ πλήθει Φανερὸν τοῖς στρατιώταις δὲ τοῖς ἡγεμόσιν ἔγνωσαν. ἀλλ' ἐκέλευσε τὸν Λυσίαν ὁ βασιλεὺς αὐτοῖς τε δὲ τοῖς ἡγεμόσιν ἐν κοινῷ διαλεχθῆναι, μηδὲν μὲν τοῦ [r] περὶ Φιλίππου ἐμφανίζοντα, τὴν δὲ πολιορκίαν ὅτι [s] χρονιωτάτη γένοιτ' ἂν δηλοῦντα, καὶ τὴν ὀχυρότητα δὲ χωρίου, καὶ ὅτι τὰ τῆς τροφῆς αὐτοῖς ἤδη ἐπελελοίπει, καὶ ὡς πολλὰ δεῖ καταστῆσαι τοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ πραγμάτων, καὶ ὡς δοκεῖ πολὺ κρεῖττον εἶναι σπονδὰς ποιησαμένους πρὸς τοὺς πολιορκυμένους, καὶ φιλίαν πρὸς ὅλον αὐτῶν τὸ ἔθνος, ἐπιτρέψαντας αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς πατρίοις νόμοις, ὧν ἀφαιρεθέντες [t] νῦν ἐξεπολεμώθησαν, χωρεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα. ταῦτα δὲ Λυσίου φήσαντος, ἤρεσθη τό, τε στράτευμα καὶ [v] οἱ ἡγεμόνες τῇ γνώμῃ.

7. Καὶ πέμψας ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πολιορκυμένους, εἰρήνην τε ἐπηγγείλατο, καὶ συγχωρεῖν τοῖς [x] πατρίοις νόμοις [y] χρωμένους ζῆν. οἱ δὲ, ἀσμένως δεξάμενοι τοὺς λόγους, λαβόντες ὅρκους τε καὶ πίστις, ἐξῆλθον ἐκ τοῦ ἱεροῦ. εἰσελθὼν δὲ Ἀντίοχος εἰς αὐτὸ, καὶ θεασάμενος ὀχυρὸν ὄντως τὸ χωρίον, παρέβη τοὺς ὅρκους, καὶ κελεύει τοῖς δυνάμεσιν [z] καθαιρεῖν τὸ τεῖχος εἰς ἔδαφος. καὶ ταῦτα ποιήσας, ἀνέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν, ἐπαγόμενος Ὀνίαν τὸν ἀρχιερέα, ὃς καὶ Μενέλαος ἐκαλεῖτο. Λυσίας γὰρ συνεβούλευσε τῷ βασιλεῖ, τὸν Μενέλαον ἀνελεῖν, εἰ βούλεται τοὺς Ἰουδαίους ἡρεμεῖν, καὶ μηδὲν ἐνοχλεῖν αὐτῷ. τοῦτον γὰρ ἄρξαι τῶν κακῶν, πείσαντ' αὐτοῦ τὸν πατέρα τοὺς Ἰουδαίους ἀναγκάσαι τὴν πάτριον θρησκείαν καταλιπεῖν. πέμψας οὖν τὸν Μενέλαον ὁ βασιλεὺς εἰς [a] Βέροιαν τῆς Συρίας διέφθειρεν, ἀρχιερατεύσαντα μὲν ἔτη δέκα, πονηρὸν δὴ νομίσαντα καὶ ἀσεβῆ, καὶ, ἵνα αὐτὸς ἄρχῃ, τὸ ἔθνος ἀναγκάσαντα παραβῆναι τοὺς ἰδίους νόμους. ἀρχιερεὺς δ' ἐγένετο [b] τοῦ Μενελάου θανάτου [c] Ἀλκιμος ὁ καὶ [d] Ἰάκειμος κληθείς. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀντίοχος, ὁρῶν ἤδη τὸν Φίλιππον κρατοῦντα τῶν πραγμάτων, ἐπολέμει πρὸς αὐτόν· καὶ λαβὼν αὐτὸν ὑπερχείριον, ἀπέκτεινεν. ὁ δὲ τοῦ ἀρχιερέως υἱὸς Ονίας, [e] ὃν προείπομεν ἔτι παῖδα τελευτήσαντος ἀφιέσθαι τοῦ πατρὸς, ἰδὼν ὅτι τὸν θεῖον αὐτοῦ Μενέλαον ὁ βασιλεὺς ἀνελὼν τὴν ἀρχιερωσύνην Ἀλκίμῳ δέδωκεν, [f] οὐκ ὄντι ἐκ τῶν [g] ἀρχιερέων γένους, ἀλλ' ὑπὸ Λυσίου πεισθεὶς [h] μεταθῆναι τὴν τιμὴν ἀπὸ ταύτης τῆς οἰκίας εἰς ἕτερον οἶκον, φεύγει πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Αἰγύπτου βασιλέα· καὶ τιμῆς ἀξιωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ

singulas, à Rege in eos adhibitas, machinationes, illi etiam alias fecerunt. Commeatus autem eos deficere cœperat, frugibus, quos condiderant, absumptis, terraque eo anno non culta, &, quod septimus erat annus quo secundum legem *tota* regio feriatur, nulla semente facta. Multi igitur obsessorum propter necessariorum inopiam diffugiebant, adeo ut pauci in templo relicti fuerint.

6. Atque illis quidem, qui in fano obsidebantur, ita res ceciderunt. Lysias vero copiarum dux & Antiochus rex, postquam eis nunciatum erat, Philippum è Perside venire, & rerum summam sibimet vendicare, in ea erant sententia ut soluta obsidione adversus Philippum ire contenderent; id tamen *consilii* tam duces quam milites celare decreverunt. Cæterum rex mandavit Lysiæ, ut in concione cum ipsos tum duces alloqueretur, ne mentionem quidem faciens negotiorum Philippi, id vero subindicans, oppugnationem fore rem longi temporis, locumque esse munitissimum, & commeatus eos jam defeciisse, multaque in regno constituenda esse, adeoque longe melius videri fœdus cum obsessis & amicitiam cum tota illorum gente inire, & sinere eos uti patriis legibus & *institutis*, quibus ademptis in bellum eruperant, atque *ita demum* domum redire. Cum ista Lysias loquutus esset, tam ducibus quam exercitui *ea* placuit sententia.

Lysias persuadet Antiocho ut cum Judæis componat. 1 Maccab. c. 6.

Antiochus Lysiæ mandat, ut ad milites verba faceret de pace ineunda. 1 Maccab. c. 6.

7. Tum Rex, missis ad Judam & qui cum eo obsessi erant nunciis, pacem illis se datum ire promisit, libertatemque vivendi patriis legibus. Illi vero verbis istis libenter obsequuti, fideque jurejurando accepta, è templo exierunt. At Antiochus, cum in illud ingressus animadvertisset locum egregie adeo munitum, datum à se jusjurandum violavit, præcepitque exercitui, qui tum ei aderat, ut murum diruerent soloque æquarent. Atque his factis Antiochiam reversus est, secum ducens Oniam pontificem, qui Menelaus vocabatur. Nam Lysias consilium dedit Regi, ut Menelaum interficeret, si vellet Judæos quiescere, nullumque que sibi negotium facessere. Hunc enim malorum *omnium* auctorem exstitisse, patri ipsius persuadendo, ut Judæos ad patrium cultum relinquendum adigeret. Rex igitur Menelaum, in Berœam Syriæ urbem ablegatum, interfici jussit, post decennium in pontificatu exactum, hominem malum & impium, qui, ut principatum sibi adstrueret, gentem coëgit à propriis legibus desciscere. Post Menelai autem obitum pontifex factus est Alcimus, qui & Jacimus nominatus. Cæterum Antiochus rex, cum offendisset Philippum rerum gubernaculo admotum, bellum ei movebat; & in potestatem suam redactum extremo supplicio affecit. Filius autem pontificis Onias, quem puerulum defuncto patre relictum jam ante diximus, videns quod Rex, patruo suo sublato, pontificatum Alcimo dedisset, qui non erat de genere pontificali, persuasus nempe à Lysia ut honorem *gentilem* ab ea familia in aliam domum transferret, fugit ad Ptolemæum regem Ægypti: atque, ab eo & uxore ejus Cleopatra

Menelaus supplicio afficitur. 2 Maccab. c. 13.

Alcimus fit pontifex.

Philippus occiditur.

Fœdus init cum Judæis. 1 Maccab. c. 6.

Fidem datam violato. 1 Maccab. c. 6.

[a] πρὸς ἕκαστον] Καθ' ἕκαστον γὰρ τῶν ὑπ' Ἀντιόχου μηχανημάτων *Busb.*

[o] Αὐτοῖς ἐπελελοίπει,] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ in *Editis.*

[p] Ἀντίοχος] Vocem Ἀντίοχος insertam dedi ex *Busb.* & *Vet. Interpr.*

[q] Φίλιππος] Ita *C.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliisque* ὁ βασιλεὺς Φίλιππος.

[r] Περὶ Φιλίππου ἐμφανίζοντα,] Περὶ τοῦ Φιλίππου *C.*

[s] Χρονιωτάτη] Πολυχρονιωτάτη *Hen.* & *C.*

[t] Νῦν ἐξεπολεμώθησαν,] Ex *Lugd. Bat.* additum νῦν. HAV.

[v] Οἱ ἡγεμόνες τῇ γνώμῃ.] Illud οἱ ex *Hen.* & *Busb.*

[x] Πατρίοις] *L. B.* πατρίοις.

[y] Χρωμένους ζῆν.] Χρωμένοις *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[z] Καθαιρεῖν τὸ τεῖχος] Περιαιρεῖν *Hen.* & *Epiphan.*

[a] Βέροιαν τῆς Συρίας] Ita *Hen. C.* & *Nummi Veteres.* Βέρροιαν in *Editis Aliisque.*

[b] Τὸν τοῦ Μενελάου θάνατον] Τὸν Μενελάου *Hen.* & C. ut alicubi supra.

[c] Ἀλκιμος] Hisce repugnare videtur locus in 1 *Macc.* c. 7. v. 5. Sed *Josepho* eum conciliat *Grotius.*

[d] Ἰάκειμος] Ἰωακείμου ἐπικληθεὶς *Busb.* & *C.* Ἰάκιμος *Hen.*

[e] Ὃν προείπομεν] Scilicet, supr. c. 5. §. 1.

[f] Οὐκ ὄντι] Ita ex *Hen.* & *C.* οὐκ ὄντι τοῦ ἀρχιερέων γένους in *Editis.*

[g] Ἀρχιερέων γένους,] Erat tamen stirpis Aaronicæ, 1 *Macc.* c. 7. v. 14. Vide *Seldenum* in lib. 1. *de Success. in Pontific. Hebr.* c. 9.

[h] Μεταθῆναι τὴν τιμὴν] Μεταθέντα *Hen.* (*L. B.*) & C.

ὁ Ἀν-

Onias in Ægypto templum ædificat.

tra honorifice exceptus, impetravit ab eis locum in regione † Heliopolitana, ubi templum Hierosolymitano simile ædificavit. Sed de istis dicendi locus erit magis opportunus.

γυναικὸς [i] αὐτοῦ Κλεοπάτρας, λαμβάνει τόπον ἀξιώσας [k] ἐν τῷ νόμῳ τῷ Ηλιοπολίτῃ, ἐν ᾧ ἐστὶ ὅμοιον τῷ ἐν Ιερουσολύμοις ᾠκοδόμησεν ἱερόν. [l] περὶ τούτων μὲν οὖν καιρότερον ἡμῖν ἔσται διελθεῖν.

CAP. X.

ΚΕΦ. ι'.

XVI. *Quomodo Bacchides Demetrii copiarum dux, expeditione in Judæos suscepta, infecto negotio reversus est: utque Nicanor non multo post contra Judam missus cum universo exercitu periit. De obitu Alcimi, & successione Judæ.*

Ως Βακχίδης ὁ Δημητρίου στρατηγὸς, ἀπιστραλεύσαμενος τοῖς Ιουδαίοις, ἄπρακτος ἀνέστρεψε· καὶ ὡς Νικάνωρ, μετ' ὀλίγον κατ' Ιούδαν πεμφθεὶς, ἀπώλετο σὺν τῷ στρατῷ. περὶ τελευτῆς Αλκίμου, καὶ διαδοχῆς Ιούδα.

Demetrius Seleuci filius regnum occupat. 1 Maccab. c. 7.

EOdem tempore Demetrius Seleuci filius Roma profugus, Tripoli Syriæ *urbe* occupata, diadema sibi imposuit: atque militibus aliquot mercenariis sibi comparatis, * regiam ingressus est, omnibus eum læte *admodum* excipientibus, & semet ei submittentibus. Cum autem Antiochum regem & Lysiam comprehendissent, *ipsos* ad eum vivos deducunt: atque illi, ita è vestigio jubente Demetrio, *à militibus* interfecti erant, cum jam annos duos regnasset Antiochus, sicut & alibi jam ante memoravimus. At cum multi ex Judæis impii & profugi ad eum sese aggregassent, & cum eis Alcimus pontifex, accusabant totam gentem, ac *præcipue* Judam & fratres ipsius, narrantes, ut amicos ejus omnes trucidarint, & quotquot in regno rebus ejus studebant ipsumque exspectabant, etiam illos perdiderint, & ipsos propria è terra ejectos in aliena peregrinos fecerint; postulabantque ut *uno* aliquo ex amicis suis misso ex ipso disceret quæ à Juda patrata fuerint.

ΥΠΟ ἣν τὸν αὐτὸν καιρὸν φυγὼν Δημήτριος ἀπὸ Ρώμης ὁ Σελεύκου υἱὸς, καὶ [m] καταλαβόμενος τὴν Συρίας Τρίπολιν, περιέθηκεν μὲν [n] αὐτῷ διάδημα· συναγαγὼν δέ τινας περὶ αὐτὸν μισθοφόρους, [o] εἰς τὴν βασιλείαν [p] εἰσῆλθε, πάντων αὐτὸν ἡδέως προσδεχομένων [q] καὶ προσδιδόντων αὐτόν. συλλαβόντες δὲ Αντίοχον τὸν βασιλέα καὶ Λυσίαν, ζῶντας ἀνάγουσιν αὐτῷ· καὶ ὅπου μὲν, κελεύσαντος Δημητρίου, διεφθάρησαν, βασιλεύσαντος Αντιόχου [r] ἔτη δύο, καθὼς ἤδη που καὶ [s] ἐν ἄλλοις δεδήλωται. συστραφέντες δὲ πρὸς αὐτὸν πολλοὶ τῶν Ιουδαίων πονηροὶ καὶ φυγάδες, καὶ μετ' αὐτῶν Αλκιμος ὁ ἀρχιερεὺς, κατηγόρουν τοῦ ἔθνους παντὸς, καὶ μάλιστα Ιούδα καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, λέγοντες, ὡς τοὺς φίλους αὐτοῦ πάντας [t] ἀπέκτειναν, καὶ ὅσοι περὶ ἐκεῖνον [v] φρονοῦντες καὶ προσμένοντες αὐτὸν ὑπῆρχον ἐν τῇ βασιλείᾳ, τούτους ἀπολωλεκάζιν, αὐτούς τε τῆς οἰκείας γῆς ἐκβαλόντες [x] ἀλλοτρίας ἐπήλυδας πεποιήκασιν, [y] ἠξίουν τε πέμψαντα τῶν ἰδίων τινὰ φίλων, γνῶναι δι' αὐτοῦ τὰ ὑπὸ τοῦ καὶ τοῦ Ιούδαν πεπραγμένα.

Eupator & Lysias ab eo necantur. 1 Maccab. c. 7.

Alcimus Judam apud Demetrium criminatur. 1 Maccab. c. 7.

Demetrius Bacchidem mittit contra Judæos. 1 Maccab. c. 7.

2. Demetrius ira commotus mittit Bacchidem, amicum regis Antiochi Epiphanis, virum probum *integrumque*, cui tum Mesopotamiæ omnis præfectura credita erat, copiis ei datis, commendatoque ipsi Alcimo pontifice, addito mandato ut Judam & qui cum eo erant ferro perimeret. Bacchides autem Antiochia profectus cum exercitu, postquam pervenit in Judæam, mittit ad Judam & ejus fratres, ut *cum eis* de pace & amicitia ageret. volebat enim eum per dolum capere. Sed ille fidem *ipsi* non habuit: videbat enim quod tanto cum exercitu adesset, quo ad bellum non ad pacem *faciendam* itur. Quidam tamen è populo credentes his quæ Bacchides per præconem denunciaverat, ratique sibi ab Alcimo, *utpote* populari suo, nihil mali eventurum esse, ad eos se contulerunt: & jurejurando ab urisque accepto, nec ipsos nec qui ejusdem secum erant voluntatis mali quidquam passuros esse, eorum fidei sese commiserunt. Bacchides autem, jurejurando insuper habito, sexaginta quidem illorum interfecit, alios vero, quibus in animo erat ad ipsum se recipere, *à proposito* a-

Bacchides Judæ incassum struit insidias. 1 Maccab. c. 7.

Multos sibi fidem habentes interficit. 1 Maccab. c. 7.

Β'. Ο ἣν Δημήτριος παροξυνθεὶς ἐκπέμπει Βακχίδην, φίλον [z] Αντιόχου τοῦ Επιφανοῦς βασιλέως, ἄνδρα χρηστὸν, καὶ τὴν Μεσοποταμίαν ἅπασαν πεπιστευμένον, δοὺς αὐτῷ δυνάμιν, καὶ τὸν ἀρχιερέα προδηλώσαντος αὐτῷ Αλκιμου, [a] ἐντειλάμενος ἀποκτεῖναι Ιούδαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. ἐξορμήσας δὲ ἀπὸ [b] τῆς Αντιοχείας ὁ Βακχείδης μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν Ιουδαίαν, ἔπεμψε πρὸς τὸν Ιούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ πρὸς εἰρήνης διαλεγόμενος. δόλῳ γὰρ αὐτὸν ἐβούλετο λαβεῖν. ὁ δὲ οὐκ ἐπίστευσεν· ἑώρα γὰρ ὅτι μετὰ στρατιᾶς [c] παρέσῃ τοσαύτης, μεθ' ὅσης οὐδὲ πολέμου τις, ἀλλ' οὐκ ἐπ' εἰρήνῃ ἔρχεται. τινὲς μέντοιγε τῶν ἐκ τοῦ δήμου πρόσεχον οἷς ὁ Βακχίδης ἐπεκηρυκεύσατο, καὶ νομίσαντες ὄφελος αὐτοῖς ὑπάρξειν Αλκίμου [d] πείσεσθαι δεινὸν ὄντα ὁμοφύλου, πρὸς αὐτὸν ἀνεχώρησαν. καὶ λαβόντες ὅρκους [e] παρ' ἀμφοτέρων, μήτε αὐτούς τι παθεῖν, μήτε τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς ὄντας προαιρέσεως, ἐπίστευσαν αὐτοῖς ἐκείνοις. ὁ δὲ Βακχίδης ὀλιγωρήσας τῶν ὅρκων, ἑξήκοντα μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἄλλους ὅσοι διενοοῦντο πρὸς αὐτὸν ἀναχωρεῖν [f] ἀπέτρεψε, τοῖς πρώ-

[i] Αὐτοῦ Κλεοπάτρας,] Αὐτοῦ abest *Hen.* & C. agnoscitur tamen ab *Epiphanio.*

* *Heliopolitana,*] *Josephum* de Onia erroris arguit D. *Hieronymus* in Comment. in Esaiam, p. 132. Edit. *Bened.*

[k] Ἐν τῷ —— ἱερόν.] Templum in Heliopolitana præfectura in Ægypto extructum, simile Hierosolymitano. vid. infr. lib. 13. c. 3. §. 2. & cap. 10. §. 4. ut & lib. 20. c. 9. §. 1. item *alibi.* lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH.

[l] Περὶ τούτων μὲν] Ita etiam *Epiphan.* περὶ τούτου μὲν οὖν *Hen.* & C.

[m] Καταλαβόμενος τὴν Συρίας Τρίπολιν,] Λαβὼν *Busb.* accitus erat, ut videtur à Philippo. Vide *Cappellum*, ad *A. M.* 3838. & *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 7. v. 1.

[n] Αὐτῷ διάδημα.] Ἑαυτῷ *Busb.* & C.

* *Regiam ingressus est,*] *Vel*, regni sedem.

[o] Εἰς τὴν βασιλείαν] Εἰσεπορεύθη εἰς οἶκον βασιλείας πατέρων αὐτοῦ 1 *Macc.* c. 7. v. 2. *sc.* Antiochiam ad Daphnem, regni Syriaci metropolim. *Usserius* ad A. M. 3842.

[p] Εἰσῆλθε,] Ita *Busb. Hen.* C. & *Vet. Interpr.* εἰσῆλθε. πάντων δ' αὐτὸν ἐ. π. κ. π. αὐτὸς, συν. in *Editis.*

[q] Καὶ προσδιδόντων αὐτόν.] Illa καὶ προσδιδόντων αὐτὸν nec agnoscit *Busb.* nec *Vet. Interpr.*

[r] Ετη δύο,] Sic & *Eusebius* in *Chronico*: licet à *Porphyrio* (in *Græc. Euseb. Scalig.* p. 228.) & *Severo Sulpicio* (lib. 2. c. 21.) unus tantum annus & sex menses illi adscribantur. *Usser.*

[s] Ἐν ἄλλοις δεδήλωται.] Ἐν ἄλλῳ C. Sed ubi? suspicor verba illa, καθὼς ἤδη που καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται, hîc loci & alibi margini à sciolo aliquo adscripta, postea in textum irrepsisse.

[t] Ἀπέκτειναν,] Ἀπεκτόνασι *Busb.* & *Hen.*

[v] Φρονοῦντες] Ἐφρόνουν *Busb.*

[x] Ἀλλοτρίας ἐπήλυδας πεποιήκασιν,] Ἀλλοτρίους *Gall.*

[y] Ἠξίουν τε πέμψαντα] Ita *Busb. Hen.* C. & *Epiphan.* ἀξιοῦντες πέμψαντα in *Editis.*

[z] Αντιόχου τοῦ Επιφανοῦς βασιλέως,] Αντιόχῳ Επιφανῆ βασ. ἄνδ. *Hen.* Αντιόχου τοῦ Επιφανοῦς ἄνδρα χρ. C.

[a] Ἐντειλάμενος] Ita *Busb. Hen.* & C. ἐντειλάμενος αὐτῷ πάντα in *Editis.*

[b] Τῆς Αντιοχείας ὁ Βακχείδης] Τῆς Αντιόχου Βασ.

[c] Παρέσῃ τοσαύτης,] Παρέσει *Busb.* (*Coccejus*) C. & *Epiphan.*

[d] Πείσεσθαι δεινὸν] Πείσασθαι C.

[e] Παρ' ἀμφοτέρων,] Παρὰ Βακχίδου τε καὶ Αλκίμου *Busb.* ἐξηγήσεως ἕνεκα.

[f] Ἀπέτρεψε,] Ἐπέτρεψε *Hen.* & C. ἐπέστρεψε *Busb.*

πρώτοις τὴν πίστιν μὴ φυλάξας. ἐπὶ δ' ἐκ τῶν Ιεροσολύμων ἀπελθὼν, κατὰ κώμην [g] Βηθζηθὼ λεγομένην ἐλθὼν, πέμψας συλλαμβάνει πολλοὺς τῶν αὐτομολούντων καὶ τινας τοῦ λαοῦ, καὶ, πάντας ἀποκτείνας, προσέταξε τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ [h] πᾶσιν ὑπακούειν Ἀλκίμῳ· καὶ μέν τινας αὐτῷ, ἵν' ἔχῃ τηρεῖν τὴν χώραν αὐτοῦ, καταλιπὼν αὐτὸν, εἰς Ἀντιόχειαν πρὸς τὸν βασιλέα Δημήτριον ὑπέστρεψεν.

γ'. Ἀλκίμου δὴ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ βουλόμενον βεβαιῶσαι, καὶ σωτὴρ ὅτι κατασκευάσας εἶναι τὸ πλῆθος ἀσφαλέστερον ἀρξεῖ, χρησοῖς ἅπασιν ὑπήγετο λόγοις, καὶ πρὸς ἡδονὴν ἑκάστῳ καὶ χάριν ὁμιλῶν. ταχὺ δὴ μάλα χεῖρα πολλὴν καὶ δύναμιν περιεβάλλετο· τούτων δ' ἦσαν οἱ πλείους ἐκ τῶν ἀσεβῶν καὶ πεφυγαδευμένων, οἷς ὑπηρέτας καὶ στρατιώτας χρώμενος ἐπῆρχε τὴν χώραν, καὶ ὅσους ἐν αὐτῇ τὰ Ιούδα φρονοῦντας εὗρισκεν, ἐφόνευσεν, ὁρῶν δὴ τὸν Ἀλκιμον ἤδη μέγαν ὁ Ιούδας γιγνόμενον, καὶ πολλοὺς διεφθαρκότα τῶν ἀγαθῶν καὶ [k] ὁσίων ἐν ἔθνει, καὶ αὐτὸς, ὑπιπτεύομενος τὴν χώραν, διέφθειρε τοὺς [l] τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ φρονοῦντας. βλέπων δ' αὐτὸν ὁ Ἀλκιμος ἀντέχειν τῷ Ιούδᾳ μὴ δυνάμενον [m] ἀλλ' ἡττώμενον αὐτοῦ τῇ ἰσχύι· ὑπὸ τὸν καιρὸν Δημητρίου καὶ βασιλέως συμμαχίαν ἐγνω τρέπεσθαι. φοβούμενος οὖν εἰς Ἀντιόχειαν, παρώξυνεν αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ Ιούδαν, κατηγορῶν, ὡς πολλὰ μὲν ὑπ' αὐτοῦ πέπονθοι κακὰ, πολεῖν δ' ἤμοιτ' ἄν, εἰ μὴ προκαταληφθείη, καὶ δῶ δίκην, δυνάμεως ἰσχυρᾶς ἐπ' αὐτὸν ἀποστελείσης.

δ'. Ο δὲ Δημήτριος, τότ' ἤδη καὶ τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ πράγμασιν ὑπισφαλὲς ἡγησάμενος εἶναι, τὸ φθονεῖν Ιούδαν ἐν ἰσχύι τοσαύτῃ γιγνόμενον, ἐκπέμπει Νικάνορα, τὸν διαφερόντως αὐτῷ καὶ πιστότατον τῶν φίλων· ἦν γὰρ καὶ ἐστιν ὁ καὶ ἀπὸ τῆς Ρωμαίων πόλεως αὐτῷ συμφυγών· καὶ δοὺς δύναμιν ὅσην ἐκέλευσεν ὑπέλαβεν αὐτῷ πρὸς τὸν Ιούδαν, ἐκέλευσεν [n] αὐτῷ μηδεμίαν φειδὼ ποιεῖσθαι τοῦ ἔθνους. ὁ δὲ Νικάνωρ, φθάνων εἰς Ιεροσόλυμα, πολεμεῖν μὲν οὐδὲν ἐδιάνοιγε τῷ Ιούδᾳ, δόλῳ δ' ὑποχείριον λαβεῖν κρίνας, [o] προσέπεμπε λόγους εἰρηνικοὺς αὐτῷ, "μηδεμίαν μὲν ἀνάγκην εἶναι, φάσκων, πολεμεῖν καὶ "κινδυνεύειν, ὅρκους δ' αὐτῷ διδόναι περὶ τοῦ μηδὲν πάσεσθαι δεινόν. ἥκειν γὰρ μετὰ φίλων ὑπὲρ τοῦ ποιῆσαι φανερὰν αὐτοῖς τὴν Δημητρίου τοῦ βασιλέως διάνοιαν, "[p] ὡς περὶ τοῦ γένους αὐτῶν φρονεῖ." ταῦτα διαπρεσβευσαμένου τοῦ Νικάνορος, ὁ Ιούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πεφθέντες, καὶ μηδεμίαν ἀπάτην ὑποπτεύσαντες, δίδοασι πίστις αὐτῷ, καὶ δέχονται τὸν Νικάνορα μετὰ τῶν δυνάμεως. ὁ δὲ ἀσπασάμενος τὸν Ιούδαν, [q] μεταξὺ προσομιλῶν δίδωσι τοῖς [r] οἰκείοις τὸ σημεῖον, ὅπως συλλάβωσι τὸν Ιούδαν. ὁ δὲ συνεὶς τὴν ὑπόθεσιν, ἐκπηδήσας πρὸς τοὺς ἰδίους ἀπέφυγε. φανερᾶς δὲ τῆς προαιρέσεως αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπέδρας γιγνομένης, ὁ Νικάνωρ πολεμεῖν ἔκρινε τῷ Ιούδᾳ· [s] καὶ συγκροτήσας [t] καὶ προσκαθασάμενος πρὸς τὴν μάχην, συμβαλὼν κατά τινα κώμην [v] Καφαρσαλαμὰ, [x] καὶ νικήσας, ἀναγκάζει τὸν Ιούδαν [y] ὑπὸ τὴν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἄκραν φεύγειν.

vertebat, prioribus fide non servata. Postquam vero Hierosolymis digressus ad vicum pervenit, Bethzetho vocatum; quibusdam è suis emissis, comprehendit perfugarum multos & è populo nonnullos, atque omnibus mactatis, jussit ut quotquot in ea regione essent Alcimo parerent: relictisque cum eo militibus, qui ipsum in provincia sua custodienda juvarent, Antiochiam ad Demetrium regem reversus est. *Bacchides in Bethsuritas cadem grassatur. 1 Maccab. c. 6.*

3. Alcimus autem omni modo id agens ut principatum sibi firmaret, sentiensque securius se regnaturum esse, si populum sibi benevolum fecerit, omnes blandis sermonibus deliniebat, & ad gratiam singulis & delectationem loquendo. Itaque brevi admodum validam manum & exercitum sibi comparavit: horum autem plerique erant impii & perfugæ, quibus ministris & militibus utens regionem obiit, & quotquot Judææ rebus studere offendit *ad* unum obtruncavit. At Judas videns Alcimum ad magnam crevisse potentiam, multosque de gente *sua* viros bonos sanctosque interfecisse, ipse quoque, late per regionem evagatus, partium ejus fautores occidebat. Alcimus autem videns se non posse Judæ *exercitui* resistere, viribusque eo inferiorem esse, decrevit ad auxilium Demetrii regis confugere. Antiochiam itaque profectus, magnopere eum in Judam irritabat, ipsum accusando, quod plurimas ab eo passus esset injurias, pluresque ab eo fierent, nisi anticipetur, & pœnas luat, potenti in eum misso exercitu. *Alcimus, quotquot Judæ rebus studere comperit, mortè afficit. 1 Maccab. c. 7. Judas Alcimum sævientem reprimit. 1 Maccab. c. 7. Alcimus Judam apud Demetrium accersitum criminatur. 1 Maccab. c. 7.*

4. Tum Demetrius id suis rebus periculosum esse existimans, si Judam tanta potentia ac viribus auctum negligeret, Nicanorem mittit, ex amicis summæ erga ipsum benevolentiæ fideique *virum*: (idem enim ille *erat*, qui cum ipso urbe Roma profugerat) datoque ei exercitu quantum satis esse putabat ad Judam debellandum, imperavit ei ut nemini de gente *ista* parceret. Nicanor autem, cum Hierosolyma venisset, è vestigio adversus Judam præliari non decrevit, dolo vero ipsum in potestatem suam redigere arbitratus, mittit ei verba pacifica, dicens, "nihil causæ esse cur armis de- "certarent & discrimen adirent, seque paratum "esse fidem jurejurando dare, illum nihil mali pas- "surum esse. ideo enim se venire cum amicorum "comitatu, ut mentem Demetrii regis illis pate- "faceret, qualiter de genere illorum sentiat." Cum ista per legatos promisisset Nicanor, Judas ejusque fratres credendum illis rati, nihilque fraude agi suspicantes, fidem ei *vicissim* dant, & Nicanorem cum exercitu suscipiunt. Ille vero, cum Judam amice salutasset, signum quoddam, dum inter se colloquerentur, suis dat *militibus*, ut Judam corriperent. At ille, insidiis intellectis, prosiluit, & ad suos se recipiebat. Nicanor autem, consilio suo patefacto, dolisque jam detectis, *tum demum* aperto Marte cum Juda rem gerere statuit: eumque copias *undique* contraxisset & ad pugnam *eas* parasset, prælio commisso ad victum quendam Capharsalama *dictum*, partaque victoria, Judam in arcem, quæ Hierosolymis erat, fugere compulit. XVII. *Nicanor à Demetrio contra Judam missus. 1 Maccab. c. 7. Cum Juda doloſe agit. 1 Maccab. c. 7. Dolis detectis ad prælium se parat. 1 Maccab. c. 7. Fundit fugatque Judæ milites.*

5. Cum

[g] Βηθζηθὼ] Βηζηθῶ *Hen.* & *C.* Βηζαὶθ forsan pro Βηθζαὶθ 1 *Macc.* c. 7. v. 19. HUDS. Βηζὶτ 1 Maccab. VII. 19. infr. c. XI. §. 1. *Gen.* Βηζηθὼ· Ελειανὰ 1 Maccab. VIII. 5. *Rufin.* Barziton. SPANH.

[h] Πᾶσιν ὑπακούειν Ἀλκίμῳ·] Sic *Busb. Hen.* & C. πάσῃ in *Editis.*

[i] Αὐτῷ,] Αὐτῷ solus *Busb.*

[k] Ὁσίων ἐν ἔθνει,] Ὁσίοις ἐν ἔθνεσι. inde nomen Essæorum. REL.

[l] Τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ φρονοῦντας.] Ita *Basil.* ταῦτα ἐκείνῳ φρ. habet *Hen.* τὰ αὐτὰ Ιωακείμῳ φρ. *Busb.* ταῦτα αὐτῷ ἐκείνῳ συμφρ. C. τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ *Gen.*

[m] Ἀλλ' ἡττώμενον αὐτοῦ τῇ ἰσχύϊ,] Ἀλλὰ κρείττονα πολὺ λειπόμενον αὐτοῦ *Hen.*

[n] Αὐτῷ μηδεμίαν φειδὼ ποιεῖσθαι τοῦ ἔθνους.] Αὐτῷ deest *Hen. Busb.* & C.

[o] Προσέπεμπε λόγους εἰρηνικοὺς αὐτῷ,] Προσέπεμπε C.

[p] Ὡς περὶ τοῦ γένους.] Ὅτα περὶ τοῦ γ. *Hen.* & *C.*

[q] Μεταξὺ προσομιλῶν] Καὶ μεταξὺ *Busb.* & *Hen.*

[r] Οἰκείοις τὸ σημεῖον,] Οἰκείοις σημεῖον C. & *Vet. Interpr.*

[s] Καὶ συγκροτήσας] Est qui legit, ὃς συγκροτήσας, & post καὶ νικήσας, infr. ἀναγκάζει τὸν Νικάνορα. nam victoriam penes Judam fuisse ostendit auctor libri 1 *Macc.* in c. 7. v. 32.

[t] Καὶ προσκαθασάμενος πρὸς τὴν μάχην,] Καὶ προσκαθασάμενος τὰ πρὸς τὴν μάχην *Hen.* (*L. B.*) & C.

[v] Καφαρσαλαμὰ,] Χαφαρσαλαμὰ 1 Maccab. VII. 32. SPANH.

[x] Καὶ νικήσας,] Καὶ νικᾷ, νικήσας ὁ ἀναγκάζει *Hen.* καὶ νικᾷ. Ιούδας ὁ εἰς τὴν ἐν Ιεροσολύμοις ἄκραν ἠναγκάσθη φυγεῖν *Busb.* Verum *Jac. Cappellus* (ad A. M. 3839.) legendum censet, καὶ νικᾷ, καὶ ἀναγκάζει αὐτὸν ὁ Ιούδας &c. contra fidem *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[y] Ἐπὶ τὴν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἄκραν φεύγειν.] Ita etiam *MSS.*

Nicanor, templo minatur excidium. 1 Maccab. c. 7.

ζ. Cum autem in eo esset ut ex arce in templum descenderet, sacerdotum nonnulli & senatorum obviam facti eum salutabant, ostensis sacrificiis, quæ se Deo pro Rege oblaturos esse dicebant. Ille vero impie loquutus illis minatus est, nisi populus Judam sibi traderet, templum excisurum esse cum rediret. Et post has quidem minas jactatas exiit Hierosolymis: sacerdotes vero, propter mœrorem ex iis quæ dixerat, in lachrymas proruperunt, Deoque supplicabant ut ipsos ex hostium manibus liberaret. Nicanor autem cum Hierosolymis egressus ad vicum quendam pervenisset Bethoron vocatum, illic castra locavit, ubi & alius ei ex Syria accessit exercitus: Judas autem castra posuit apud Adasa, alium vicum, qui à Bethoro triginta stadiis aberat, non amplius quam mille homines *secum* habens. Istos valde hortatus, ut animis minime consternati essent ad hostium multitudinem, nec cogitarent cum quam multis dimicaturi essent, sed ut, quales ipsi & pro qualibus præmiis periculum subeunt secum reputantes, animose obviam irent hostibus, in prælium eos educit; & cum Nicanore congressus, editoque acri certamine, adversarios superat, & multos illorum peremit, tandemque ipse Nicanor egregie pugnans occubuit. Quo cæso, nequaquam subsistit exercitus: sed ubi ducem amiserat, abjectis armis sese fugæ mandarunt. At Judas *impigre* eos persequens magnam stragem edidit, signumque tubis dedit vicis undique finitimis, quod hostes profligaverat. Illi vero, qui in iis erant, istis auditis, armati prosiliebant, & fugientibus obviam facti occiderunt eos fronte fronti opposita. adeo ut ex hac pugna nemo *salvus* evaserit, homines licet fuerint ad novem millia. Contigit autem hanc victoriam reportari decima-tertia die mensis, qui à Judæis Adar, à Macedonibus Dystrus appellatur. atque in eo votiva sacra pro victoria quotannis faciunt, eamque diem pro festo habent. Ex illo quidem tempore Judæorum gens à bellis aliquandiu requievit, & pace fruebatur: postea *vero* in certamina & pericula recidit.

Nicanor, iterum cum Juda congressus, superatur & occiditur. 1 Maccab. c. 7. 2 Maccab. c. 15.

Alcimi mors. 1 Maccab. c. 9.

6. Alcimo autem pontifici, cum vellet adyti murum, veterem *admodum* & à sanctis prophetis exstructum diruere, Deus plagam quandam repentinam inflixit; à qua & voce privatus in terram concidit, multisque diebus cruciatus vita decessit,

Judas pontificatum obit.

quadriennium functus pontificatu. Illo vero mor-

ε'. [z] Επὶ δ' αὐτῷ καθόντι [a] ἐκ τ ἄκρας εἰς τὸ ἱερὸν, [b] ἀπαντήσαντες τ ἱερέων τινὲς καὶ πρεσβυτέρων ἠσπάζοντο, καὶ τὰς θυσίας [c] ἐπεδείκνυον ἃς ὑπὲρ τ βασιλέως ἔλεγον [d] προσφέρειν τῷ Θεῷ. ὁ δ' βλασφημήσας [e] αὐτοῖς ἠπείλησεν, εἰ μὴ [f] παραδῷ τ Ἰούδαν ὁ λαὸς αὐτῷ, καθαιρήσειν ὅταν ἐπανέλθῃ τ ναόν. καὶ ὁ μὲν τοσαῦτα ἀπειλήσας ἐξῆλθεν ἀπὸ τ Ἱεροσολύμων· οἱ δ' ἱερεῖς εἰς δάκρυα ἀφ' τοῦ θεοῦ τοῖς εἰρημένοις λύπῃ [g] προέπεσον, καὶ τ Θεὸν ἱκέτευον ῥύσασθαι ἐκ τ πολεμίων αὐτούς. ὁ δὲ Νικάνωρ, ὡς, ἐκ τ Ἱεροσολύμων ἐξελθὼν, ἐγένετο κατά τινα κώμην [h] Βεθωρὸν λεγομένην, αὐτόθι στρατοπεδεύεται, προσγενομένης αὐτῷ καὶ ἄλλης ἀπὸ Συρίας δυνάμεως· Ἰούδας δὲ ἐν [i] Ἀδασεῖς ἑτέρᾳ κώμῃ, σταδίους ἀπέχούσῃ τριάκοντα τ [k] Βεθωρᾶ, στρατοπεδεύεται, εἰς [l] χιλίους [m] ἄνδρας ἔχων. τούτους παρορμήσας μὴ καταπλαγῆναι τὸ τ ἐναντίων πλῆθος, μηδὲ λογίζεσθαι πρὸς πόσους ἀγωνίζεσθαι μέλλουσιν, ἀλλὰ τίνες ὄντες καὶ περὶ οἵων ἐπάθλων κινδυνεύουσιν ἐνθυμουμένους, δύψυχως ἐμάχοντο χωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, ἐπὶ τὸν μάχην ἐξάγει· καὶ [n] συμβαλὼν τῷ Νικάνορι, καὶ καρτερᾶς τ μάχης γενομένης, κρατεῖ τ ἐναντίων, καὶ πολλούς τε αὐτῶν ἀπέκτεινε, καὶ [o] τελευταῖον αὐτὸς ὁ Νικάνωρ λαμπρῶς ἀγωνιζόμενος ἔπεσεν. ἧττον δὲ πεσόντος, οὐδὲ τὸ στρατόπεδον ἔμεινεν· ἀλλὰ τ στρατηγὸν ἀπολέσαντες, [p] εἰς φυγὴν ἐτράποντο, ῥίψαντες [q] τὴν πανοπλίαν. ἀπιδιώκων δὲ ὁ Ἰούδας ἐφώνησε, καὶ [r] τ σάλπιγξι τ περὶ κώμας ἐσήμηνεν, ὅτι νικᾷ τοὺς πολεμίους. οἱ δ' ἐν αὐταῖς ἀκούσαντες, ἐξεπήδων ὡπλισμένοι, καὶ τοῖς φεύγουσιν ἀπαντῶντες ἔκτεινον αὐτούς, γυμνοὺς κ' πρόσωπον. ὥστε ἐκ τ μάχης ταύτης οὐδεὶς διέφυγε, ὄντων αὐτῶν ἐννακισχιλίων. τὴν δὲ νίκην σωθεῖσαν γενέσθαι ταύτην τῇ τρισκαιδεκάτῃ τ μηνὸς, τ λεγομένου παρὰ μὲν Ἰουδαίοις [s] Ἀδάρ, κ' δὲ Μακεδόσιν Δύστρον. [t] ἄγουσιν δ' ἐν τούτῳ τὰ νικητήρια κ' πᾶν ἔτος, καὶ ἑορτὴν νομίζουσι τὴν ἡμέραν. ἐξ ἐκείνου μέντοι [u] χρόνου πρὸς ὀλίγον τὸ τ Ἰουδαίων ἔθνος τ [x] πολέμων ἀναπαυσάμενον, καὶ εἰρήνης ἀπολαῦον, [y] ἔπεσε εἰς ἀγῶνας πάλιν καὶ κινδύνους πατρίους.

η'. [z] Τῷ δὲ [1] ἀρχιερεῖ τῷ Ἀλκίμῳ βουληθέντι καθελεῖν τὸ τοῖχος τ ἁγίου, ὃν παλαιὸν ἐκ κατασκευασμένον ἔσωθεν τ [a] ἁγίων προφητῶν, πληγή τις αἰφνιδίως ἐκ τ θεοῦ προσέπεσεν· ὑφ' ἧς ἄφωνός τε ἐπὶ τὸν γῆν κατωλίσθη, καὶ βασανισθεὶς ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας ἀπέθανεν, ἀρχιερεύσας [b] ἔτη

(sed *L. B.* ἔτι) & *Vet. Interpr.* εἰς τὸν τ Ἱεροσολύμων ἀρχιερέα τὸν *Zonar.* εἰς τὸν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἄρχοντα legendum censet *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 7. v. 32.

z Ἐτι δ' αὐτῷ καθιόντι] Ita *Hen. Busb.* & C. ἐπεὶ δ' in *Editis.*

a Ἐκ τ ἄκρας εἰς τὸ ἱερὸν,] Ἀπὸ τ ἄκρας *Hen.*

b Ἀπαντήσαντες] Ὑπαντήσαντες *Hen.* & C.

c Ἐπεδείκνυον] Ὑπεδείκνυον C.

d Προσφέρειν τῷ Θεῷ.] Ἐπιφέρειν *Hen.* (*L. B.*) & *Busb.*

e Αὐτοῖς ἠπείλησεν,] Ita legisse videtur *Epiphan.* τῷ λαῷ ἠπείλησε habet *Zonaras.* in *Editis Aliisque* βλασφημήσας αὐτῷ ἠπείλησεν. quæ quomodocunque distinguantur, haud placebunt. βλασφημήσας αὐτὸν ἠπείλησε in uno *Cod.* quæ sane ferri possunt, modo comma ponatur post αὐτὸν.

f Παραδῷ τ Ἰούδαν] Παραδῷ *Busb. Hen.* C. & *Zonar.*

g Προέπεσον,] Προστέπεσον C.

h Βεθωρὸν] Βηθώρων *Hen.* Βαιθαρὼν C. Vide *Annot.* ad præced. c. 7. §. 1. HUDS. Βήθαρα πόλιν prope Hierosolyma Eus. H. Eccl. l. IV. c. VI. p. 118. Βαιθωρὸν 1 Maccab. VII. 39. infr. lib. 13. c. 1. §. 3. ubi *Gen.* Βεθωρῶν· SPANH.

i Ἀδασεῖς] Sic *Hen.* C. & *Vet. Interpr.* ὁ Ἀδασεῖ in *Editis.* ὁ Ἀδασὰ 1 *Macc.* c. 7. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 1. §. 6. SPANH.

k Βεθωρᾷ,] Ita mox supra post τὴν κώμην & *Vet. Interpr.* Librariorum vitio Βεθωρᾷ in *Editis.* Βηθώρῳ *Hen.* Βαιθωρὼν C. HUDS. *Gen.* Βεθωρᾶ· leg. Βεθωρᾶ· SPANH.

l Χιλίους] Haud aliter & hic loci & infra c. XI. §. 1. initiò. in libris omnibus tam Latinis quam Græcis, excepto *Cod. C.* qui διχιλίους habet. τελχιλίους 1 *Macc.* c. 7. v. 40.

m Ἄνδρας ἔχων.] In *Hen.* & aliquot *Epiphanii* libris ἔχων τὰς ἄνδρας· ὡς παρορμ.

n Συμβαλὼν τῷ Νικάνορι,] Συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις, & mox μετὰ τούτων *Busb.*

o Τελευταῖον αὐτὸς] Καὶ ἔπεσεν αὐτὸς πρῶτος ὡς πολέμιος 1 *Macc.* c. 7. v. 43.

p Εἰς φυγὴν ἐτράποντο,] Εἰς φυγὴν οἱ αὐτῶ ἐτράποντο *Busb.*

q Τὴν πανοπλίαν.] Ita cum *Busb.* & *Hen.* τὰς πανοπλίας in *Editis Aliisque.*

r Τ σάλπιγξι] *L. B.* τῇ σάλπιγγι.

s Ἀδάρ, κ' ὃ Μακεδόνας Δύστρ.] Conf. sup. lib. XI. c. 6. §. 13. SPANH.

t Ἄγουσιν δ' ὡ τούτῳ τὰ νικητήρια κ' πᾶν ἔτος,] Νικητήρια singulis annis à Judæis celebrata in memoriam devicti à Juda Nicanoris. 1 Maccab. VII. 49. SPANH. Festum anniversarium die 13 Adar ob devictum Nicanorem. Ita & in Megillath Taanith legitur. nunc eo die jejunant ob Jejunium Estheræ ante Purim. REL.

v Χρόνου πρὸς ὀλίγον] Τῷ χρόνῳ *C. Busb.* & *Hen.*

x Πολέμων ἀναπαυσαμένων,] Πολεμίων solus *Hen.*

y Ἔπεσεν εἰς ἀγῶνας] Πάλιν εἰς ἀγ. κ' κιν. C. Hac in re manifesti erroris ex 1 *Macc.* 9. 54, 55, 56. convincitur *Josephus*: ubi post Judæ excessum vita functum fuisse Alcimum clarissime ostenditur. Ipseque *Josephus*, errore postea agnito (*sc.* l. 20. c. 8.) Jacimo sive Alcimo nullum omnino successisse retulit, sed per totum septennium Hierosolymam pontifice caruisse. *Usserius* ad A. M. 4843. Verum hanc periochen, à verbis τῷ δ' ἀρχιερεῖ usque ad τελευτήσαντος, in hunc locum intrusum esse suspicatur *Petitus* (in *Animadv.* ἀνεκδότοις in Josephum, Tom. 4. p. 89.) atque inseri debere lib. 13. c. 1. §. 3. post verba illa, κ' τοῦτον ἐφύλαττε τ τρόπον.

z Ἀρχιερεῖ τῷ Ἀλκίμῳ] Ἀρχιερεῖ Ἀλκίμῳ *Hen.* ἀρχιερεῖ Ἰακείμῳ *Busb.*

a Ἁγίων προφητῶν,] Vocem προφητῶν additam fuisse existimat *Jos. Scaliger.* (in *Elencho Trihæres. N. Serarii*, p. 316.) ob verba ista in *Chronico Eusebii*, Ἀλκιμος ὁ ἀπὸ τοῦ χος τ αὐλῆς τ ἁγίων δίκας ἔδωκε πικρὸς θανών. Verum locus *Esdræ*, c. 5. v. 6. quem suæ sententiæ firmandæ affert *Scaliger*, vulgatæ potius lectioni favet.

b Ἐπὶ

[b] ἔτη τέσσαρα. πελάτησιν δὲ τάτε, τῷ δεχιερωσύνην ὁ λαὸς τῷ Ἰούδᾳ δίδωσιν· ὃς ἀκούσας περὶ τῆς Ρωμαίων δυνάμεως, καὶ ὅτι καταπεπολεμήκασι τῷ τε Γαλατίαν καὶ τὴν Ἰβηρίαν, καὶ Καρχηδόνα τὴν Λιβύης, καὶ πρὸς τούτοις τὴν Ἑλλάδα κεχειρωμένην, καὶ τὰς βασιλεῖς [c] Περσέα τε καὶ Φίλιππον, καὶ τὸν [d] μέγαν Ἀντίοχον, [e] ἔγνω φιλίαν πρὸς αὐτὰς ποιήσασθαι. πέμψας οὖν εἰς τὴν Ῥώμην τὸν αὑτοῦ φίλων Εὐπόλεμον τὸν Ἰωάννου τοῦ, καὶ Ἰάσονα τὸν Ἐλεαζάρου, παρεκάλει δι' αὐτῶν συμμάχους εἶναι καὶ φίλους, καὶ Δημητρίῳ γράψαι ὅπως μὴ πολεμῇ τοῖς Ἰουδαίοις. ἐλθόντας δὲ εἰς τὴν Ῥώμην τοὺς παρὰ τοῦ Ἰούδα πρεσβεύτας ἡ σύγκλητος δέχεται· καὶ, διαλεχθεῖσι περὶ ὧν ἐπέμφθησαν, [f] τὴν συμμαχίαν ἐψηφίσατο. ποιησαμένη δὲ περὶ τούτου δόγμα, τὸ μὲν ἀντίγραφον εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπέστειλε· αὐτὸ δὲ εἰς τὸ Καπιτώλιον, εἰς χαλκᾶς ἐγγράψασα δέλτους, ἀνέθεσαν. ἔστι δὲ [h] τοιοῦτον. "Δόγμα συγκλήτου, περὶ συμμαχίας καὶ φιλίας τοῦ πρὸς τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων. Μηδένα τῶν ὑποτεταγμένων Ῥωμαίοις πολεμεῖν "τοῖς Ἰουδαίων ἔθνει, μηδὲ τοῖς πολεμοῦσι χορηγεῖν, ἢ σῖτον "ἢ πλοῖα ἢ χρήματα. ἐὰν δέ [i] τινες Ἰουδαίοις ἐπίωσι, βοηθεῖν Ῥωμαίους αὐτοῖς κατὰ τὸ δυνατόν. καὶ πάλιν, ἂν τῇ "Ρωμαίων ἐπίωσί τινες, Ἰουδαίους αὐτοῖς συμμαχεῖν. ἂν "δέ τι προσθεῖναι τούτῳ τῷ συμμαχίαν βουλήσῃ τὸ τῶν Ἰουδαίων "ἔθνος ἢ [k] προσθεῖναι ἢ ἀφελεῖν, τοῦτο κοινῇ [l] γνώσθω "γνώμῃ τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων. ὃ δ' ἂν προστεθῇ, τοῦτ' "εἶναι κύριον. [m] ἐγράφη τὸ δόγμα ὑπὸ Εὐπόλεμου τοῦ "Ἰωάννου παιδὸς, καὶ ὑπὸ Ἰάσονος τοῦ Ἐλεαζάρου, ἐπὶ "δεχιερέως μὲν τοῦ ἔθνους Ἰούδα, στρατηγοῦ δὲ Σίμωνος τοῦ "ἀδελφοῦ αὐτοῦ." καὶ τὴν μὲν πρώτην Ῥωμαίοις πρὸς Ἰουδαίους φιλίαν καὶ συμμαχίαν, οὕτω συνέβη γενέσθαι.

tuo populus Judæ pontificatum dedit: qui cum multa audiisset de Romanorum potentia, eosque subegisse, * & Galatiam & † Iberiam, & Carthaginem in Africa, ac præterea Græciam in suam potestatem redegisse, regesque Perseum & Philippum & Antiochum Magnum, decrevit cum illis facere amicitiam. Missis igitur Romam, ex amicis suis, Eupolemo Joannis filio & Jasone Eleazari filio, voce illorum obsecrabat, ut societatem secum inirent & amicitiam, & ut Demetrio scriberent, ne *posthac* Judæos bello lacesseret. Cumque Romam venissent Judæ legati, *benigne* eos excipit senatus: habitoque de iis quorum gratia missi erant sermone, societatem coire placuit. *Mox* facto hac de re senatus-consulto, exemplar ejus in Judæam missum est; illud vero ipsum, in tabulas æneas incisum, in Capitolium relatum est. Erat autem hujusmodi. "Decretum senatûs de societate & bene-"volentia erga gentem Judæorum habenda. Ne "quis Romanæ ditionis cum gente Judæorum "bellum gerito, neque bellum gerentibus frumen-"tum aut naves aut pecuniam submINistrato. Si "quis Judæos invadat, Romani illis opem feruno-"to pro viribus. vicissim, si quis Romanos inva-"dat, Judæi auxilium ferunto. Si quid ad hoc *so-*"*ciale* fœdus voluerit gens Judæorum addere aut "ab eo demere, id fiat cum consensu populi Ro-"mani. & quod sic additum fuerit, ratum esto. "Scriptum est hoc Senatus-consultum per Eupo-"lemum Joannis filium & Jasonem Eleazari, Ju-"da gentis pontifice & duce Simone fratre ipsius." Atque ita quidem contigit primam Romanis cum Judæis amicitiam & societatem factam esse.

Romanorum potentia. 1 Maccab. c. 8.

Judas mittit qui societatem cum Romanis coëant. 1 Maccab. c. 8.

Romanorum senatus-consultum de inita cum Judæis societate. 1 Maccab. c. 8.

[b] Ἔτη τέσσαρα.] Triennium vero ei assignat in lib. 20. c. 8. Vide *Usserium* ad *A. M.* 3844. & *Cappellum* ad *A. M.* 3840. & *Seldenum* in lib. 1. *de Success. in Pontif.* c. 10.

* *Et Galatiam*] Gallias *Epiphan* partem Galatiæ, quæ Gallogræcia dicta est, intelligendam esse censet *Grotius*: quod tota Galatia serius facta fuerit provincia, Gallogræcia vero à Cn. Manlio subacta post pacem cum Antiocho Magno.

† *Et Iberiam*,] Celtiberis per M. Porcium Catonem, Fulvium Flaccum & Tiberium Sempronium Gracchum devictis; Vaccæis vero per L. Posthumium, temporibus Antiochi Magni, Seleuci, & Antiochi Illustris. *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 8. v. 3.

[c] Περσέα τε καὶ Φίλιππον,] Περσέα καὶ Φιλ. *Busb.* & *Hen.* Philippus rex Macedonum victus erat à T. Q. Flaminio, & Perses victus & in fidem acceptus à Paulo Æmilio.

[d] Μέγαν Ἀντίοχον,] Vide apud *Polybium* in *Excerptis* Legationum, *Livium* libro XXXVII. & XXXVIII. & *Florum* l. 2. c. 8.

[e] Ἔγνω φιλίας ποιήσασθαι.] Conf. *Alam.* lib. 1. c. 1. §. 4. SPANH.

[f] Τὴν συμμαχίαν ἐπεψήφισε] Συμμαχεῖν ἐπεψήφισε *Busb.*

[g] Ἦν δὲ τοιοῦτον. Δόγμα συγκλήτου,] Vid. infr. lib. 14. c. 8. §. 5. & lib. 16. c. 2. §. 4. SPANH.

[h] Τοιοῦτον.] Ita ipse distinxi. prius erat, λῶ δὲ τοιοῦτο δόγμα &c.

[i] Ἐπίωσί τινες Ἰουδαίοις,] Ἐπιβῶσι hic & seq. lineâ secundâ in *Cod. Hen.*

[k] Προσθεῖναι ἢ ἀφελεῖν] Προσθῶσι *Hen.*

[l] Γνώσθω] Γίγνεσθω *Hen.*

[m] Ἐγράφη τὸ δόγμα] Hanc ὑπογραφὴν commentitiam esse & à *Josepho* adjectam existimat *Usserius* ad A. M. 3843. nam quis credet Juda superstite alium imperatorem fuisse quam ipsum Judam; aut si alius exstitisset, illum non Jonathanem potius fuisse, quam Simonem, qui post illius demum mortem principatum est adeptus.

[n] Ἀρβήλοις πόλει] Ἀρβαήλοις malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 9. v. 2. idque ex 1 *Macc.* c. 5. v. 23. Vide *Relandum* in *Palæstina S.* p. 575. HUDS. Conf. de Vita §. 37. SPANH.

[o] Συμπεφύγασιν·] Ita in *Editis. συμπεφεύγεσαν Hen.* & *Busb.*

[p] Βηθζηθώ] Hoc modo etiam supr. c. 10. §. 2. Βηεζηθὼ hîc loci in *Editis.* Βεζηθὼ *Hen.* Βηεζηθοῖ *Busb.* HUDS. Conf. sup. c. 10. §. 2. SPANH.

[q] Δισχιλίων.] Χιλίων solus *Hen.*

[r] Οἱ πάντες χίλιοι.] Verum 1 Maccab. VIII. v. 6. dicuntur τεσσαρακόσιοι ἄνδρες ὑπολειπτοὶ μετ' αὐτοῦ· *Rufin.* verò hic, Judæi verò fuerunt omnes duo millia, ut pro χίλιοι legerit hic δισχίλιοι· SPANH.

[s] Χίλιοι.] Non dubitat *Petitus* (in *Animadv.* ἀνεκδότοις tom. 3. p. 640.) quin litera numeralis è *Josephi codicibus* exciderit, & à manu ipsius fuerit γ'. χίλιοι. Habemus quidem 1 *Macc.* c. 9. v. 5. πεντακόσιοι. *Zonaras* tamen receptam *Josephi* lectionem agnoscit.

ΚΕΦ. ιά'.

Ὅτι πάλιν ἐπὶ τὴν Ἰούδαν Βακχίδης ἐκπεμφθεὶς αὐτὸν ἐνίκησεν, καὶ ὡς Ἰούδας γενναίως μαχόμενος ἔπεσεν.

CAP. XI.

Quod Bacchides denuo in Judam missus ipsum superavit: utque Judas strenue se gerens occubuit.

ΧVIII.

ΔΗμήτριος δὲ, ἀπαγγελθείσης αὐτῷ τὴν Νικάνορος τελευτῆς, καὶ τὴν ἀπωλείας τῆς σὺν αὐτῷ στρατεύματος, πάλιν τὸν Βακχίδην μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐξέπεμψεν· ὃς ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἐξορμήσας, καὶ παραγενόμενος εἰς Ἰουδαίαν, ἐν [n] Ἀρβήλοις πόλει τῆς Γαλιλαίας στρατοπεδεύει. καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἐκεῖ σπηλαίοις ὄντας· πολλοὶ γὰρ εἰς αὐτὰ [o] συμπεφεύγασιν· ἐκπολιορκήσας δὲ λαβὼν, ἄρας ἐκεῖθεν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα σπουδῇ ἐπιεῖτο. μαθὼν δὲ τὸν Ἰούδαν ἔν τινι κώμῃ [p] Βηθζηθὼ τέλεσμα κατεστρατοπεδευμένον, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο μετὰ πεζῶν μὲν δισμυρίων, ἱππέων δὲ [q] διχιλίων. τῷ Ἰούδᾳ δ' ἦσαν [r] οἱ πάντες [s] χίλιοι. ἔστι τὸ Βακχίδου στῖφος θεωρήσαντες ἔδεισαν, καὶ τὸν πλῆθος

CÆterum Demetrius, nunciata sibi morte Nicanoris & clade exercitus qui cum eo erat, misit denuo Bacchidem cum *aliis* copiis in Judæam. qui, Antiochiâ profectus, ubi in Judæam pervenit, ad Arbela Galilææ urbem castra metatur. Cumque illos qui in istius loci speluncis erant (nam multi in eas confugerunt) vi expugnaverat ceperatque, illinc digressus Hierosolyma properabat: cognitoque Judam in vico Bethzetho dicto castra posuisse, adversus eum ducebat viginti peditum millia, atque duo equitum millia. At Judas non plures secum habebat quam mille homines. Illi, visa *exercitûs* Bacchidis multitudine, territi erant, relictisque castris omnes diffugerunt præ-

Demetrius Bacchidem in Judæam mittit. 1 Maccab. c. 9.

Judas multis è suis dilapsis, prælium cum Bacchide non detrectat. 1 Maccab. c. 9.

præter octingentos. Judas autem à ſuis militibus deſertus, cum hoſtis jam immineret, nullumque ei tempus novos delectus habendi concederet, in eo erat, ut cum octingentis illis pugnam contra Bacchidem committeret: atque hortatus eos ut forti animo pericula ſuſtinerent, juſſit ut in aciem prodirent. Illis vero dicentibus ſe nequaquam poſſe cum exercitu tantæ magnitudinis congredi, atque ſuadentibus ut in præſentia quidem recederet & ſaluti ſuæ conſuleret, poſtea vero copiis ſuis collectis cum hoſtibus manus conſereret, "ne hoc, "inquit, ſol factum aſpiciat, ut terga mea hoſti- "bus obverſa oſtendam. Sed ſi nunc fatalis hora "venit ut moriar, & omnino neceſſe eſt ut per- "eam ſi pugnem, * fortiter *tamen* ſtabo, & quic- "quid futurum ſit malo excipere, quam ut res "præclare geſtas gloriamque ex illis partam turpi "fuga jam dedecorem." Atque iſtis quidem verbis reliquos de ſuis hortabatur, ut ſpreto contemptoque periculo cum hoſtibus prælium committerent.

Suos hortatur 1 Maccab. c. 9.

XIX. *Prælium atrox inter Bacchidem & Judam. 1 Maccab. c. 9.*

2. Interea Bacchides, cum copiis ex caſtris egreſſus, aciem ad pugnam inſtruebat: atque ita eam ordinavit, ut equites in utroque cornu collocarentur, atque velites & ſagittarii totam phalangem præcederent; ipſe vero eſſet in dextro cornu. Sic inſtructa acie, quamprimum hoſtium exercitui admoveretur, juſſit tubicinem ſignum dare, militeſque clamore ſublato prælium inire. Idem ubi Judas fecerat, cum hoſtibus congreditur, & utriſque acriter dimicantibus, pugnaque ad ſolis occaſum protracta, Judas, animadvertens Bacchidem & quod erat exercitui robur in dextro eſſe cornu, aſſumptis animoſiſſimis quibuſque in iſtam acici partem impetum fecit: eoſque qui illic erant aggreſſus diſſolvit eorum phalangem. Cumque in medios *hoſtes* penetraſſet, eos in fugam compulit, perſequiturque uſque ad Aza montem ita appellatum. At qui erant in ſiniſtro cornu, pullos qui erant in dextro conſpicati, Judam ſequentes circumiverunt, atque in tergum converſi ipſum in medio comprehendunt. Ille vero, cum nulla effugiendi via daretur, ſed undique hoſtibus ſeptus eſſet, conſtitit cum ſuis & *ſtrenue* pugnabat. Cumque multos adverſariorum fudiſſet, atque labore & *vulneribus* conficeretur, ipſe etiam cecidit, animamque efflavit, non minus ex rebus jam ante præclare geſtis, quam ex ſimilibus dum moreretur *conſpicuus*. Juda autem proſtrato, qui cum eo erant, non amplius habentes quem ſequerentur, tantoque duce orbati, fugæ ſeſe mandarunt. Simon vero & Jonathas, fratres Judæ, corpus *ejus*, ex fœdere ab hoſtibus receptum, in Modim vicum deportarunt, ubi & pater eorum monumento conditus erat, atque ibi ſepelierunt, cum illum populus *univerſus* aliquammultis diebus luxiſſet, atque ſolennibus exſequiis honoraſſet. Atque ita quidem vitam finivit Judas, vir fortis & bellicoſiſſimus, quique memor erat mandatorum Mattathiæ patris, & pro popularium ſuorum libertate omnia & agere & pati ſuſtinuit. Tanta itaque virtute præditus, maximam *poſt ſe* reliquit gloriam ſuique memoriam, gente *ſua* in libertatem vindicata & è Macedonum ſervitute erepta: cumque tres eſſet

Judas occumbit.

Magno cum ploratu ſepelitur. 1 Maccab. c. 9.

λεῖ καταλιπόντες, ἔφυγον πάντες, πλὴν ὀκτακοσίων. Ἰούδας δὲ καταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν, καὶ πολεμίων ἐπικειμένων, καὶ μηδένα καιρὸν αὐτῷ πρὸς συλλογὴν τῆς δυνάμεως ἐπιτρεπόντων, οἷός τε ἦν μὴ τῶν ὀκτακοσίων συμβαλεῖν τοῖς μετὰ τοῦ Βακχίδου· καὶ προτρεπόμενός γε τούτους ἀψύχως ὑφίστασθαι τὸν κίνδυνον, παρεκάλει χωρεῖν ἐπὶ τὴν μάχην. τῶν δὲ λεγόντων, ὡς οὐκ εἰσὶ πρὸς τοσοῦτον μέγεθος στρατιᾶς ἀξιόμαχοι, συμβουλευόντων δὲ νῦν μὲν ἀναχωρεῖν καὶ σώζειν αὐτούς, αὖθις δὲ σπουδαγόντα τοὺς ἰδίους τοῖς ἐχθροῖς συμβαλεῖν, "μὴ τοῦτ', εἶπεν, ἥλιος ἐπίδοι γιγνόμενον, ἵνα ἐγὼ τὰ "νῶτά μου δείξω τοῖς πολεμίοις. ἀλλ' εἰ καὶ τελευτὴ ἡ "παρών μοι καιρὸς φέρει, καὶ δεῖ πάντως ἀπολέσθαι μαχό- "μενον, σήσομαι γενναίως πᾶν ὑπομένων τὸ μέλλον, ἢ "τοῖς ἤδη καλῶς πεπραγμένοις καὶ τῇ περὶ αὐτῶν δόξῃ προσ- "βαλὼν τὴν ἐκ τῶν νῦν φυγῆς ὕβριν." ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς ὑπολειφθέντας, προκαλῶν τοὺς κινδύνου καταφρονήσαντας ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, [v] ἔλεγεν.

β'. Ὁ δὲ Βακχίδης, ἐξαγαγὼν ὀκ τῆς στρατοπέδου τὴν δύναμιν, πρὸς μάχην παρετάσσετο· καὶ τοὺς μὲν ἱππεῖς ἐξ ἑκατέρων τῶν κεράτων ἔταξε, τοὺς δὲ ψιλοὺς καὶ τοξότας προεσήσαι ἁπάσης τῆς φάλαγγος, αὐτὸς δ' ἐν τῷ ὄπισθε τῆς δεξιᾶς κέρως. ὡς δὲ συνετάξατο τὴν στρατιὰν, ἐπεὶ προσέμιξε τῷ τῶν πολεμίων στρατοπέδῳ, σημῆναι τὸν σαλπιγκτὴν ἐκέλευσε, καὶ τὴν φαλαγγα ἀλαλάξασαι προσιέναι. τὸ δ' αὐτὸ ποιήσας ὁ Ἰούδας, συμβάλλει τοῖς πολεμίοις· καὶ καρτερῶς ἀμφοτέρων ἀγωνιζομένων, καὶ τῆς μάχης μέχρι δυσμῶν προαπηνεγμένης, ἰδὼν ὁ Ἰούδας τὸν Βακχίδην καὶ τὸ κράτιστον ὂν τῷ δεξιῷ κέρατι τυγχάνον τῆς φαλαγγος, προσβαλὼν τοῖς ἀψυχοτάτοις, ὥρμησεν ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς τάξεως, καὶ προσβαλὼν τοῖς ἐκεῖ, διαπτᾷ αὐτῶν τὴν φάλαγγα. ὠσάμενος δ' εἰς μέσους, εἰς φυγὴν αὐτοὺς ἐβιάσατο, καὶ διώκει μέχρις [x] Ἀζᾶ ὄρους ὕτω λεγομένου. φασάμενοι δὲ τὴν τροπὴν τὴν ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι, οἱ τὸ δύνασθαι ἔχοντες, [y] ἐκυκλώσαντο τὸν Ἰούδαν διώκοντες, καὶ λαμβάνουσι μέσον αὐτὸν κατόπιν γιγόμενοι. ὁ δὲ [z] φεύγειν μὲν οὐ δυνάμενος, ἀλλὰ περιεχόμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἐμάχετο μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ. πολλοὺς δὲ κτείνας τῶν ἀντιπάλων, καὶ κατάκοπος [a] γιγόμενος, καὶ αὐτὸς ἔπεσεν, ὀψὲ καλοῖς μὲν πρότερον γεγονὼς, ἐφ' ὁμοίοις δὲ ὅτε ἀπέθνησκε τὴν ψυχὴν [b] ἀφείς. πεσόντος δὲ Ἰούδα, πρὸς μηδὲν τὸ λοιπὸν ἀφορᾶν ἔχοντες οἱ σὺν αὐτῷ, στρατηγὸν δὲ τοιοῦτον στερηθέντες ἔφυγον. λαβόντες δὲ τὸ σῶμα τοῦ τῶν πολεμίων ὑπαίσιον δον Σίμων καὶ Ἰωνάθης οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰούδα, κομίσαντες εἰς τὴν [c] Μωδιεὶμ κώμην, ὅπου καὶ ὁ πατὴρ αὐτῶν τέθαπτο, κηδεύουσι, [d] πενθήσαντες δὲ ἐπὶ συχνὰς αὐτὸν τοῦ πλήθους ἡμέρας, καὶ τιμήσαντες κοινῇ τοῖς νομιζομένοις. καὶ τέλος μὲν τοιοῦτον κατέσχεν Ἰούδαν, ἄνδρα γενναῖον καὶ μεγαλοπρεπῆ γιγόμενον, καὶ τοῦ πατρὸς ἐντολῶν Ματταθίου μνήμονα, καὶ πάντ' ὑπὲρ τῆς τῶν πολιτῶν ἐλευθερίας καὶ δράσαι καὶ παθεῖν ὑποστάντα. τοιοῦτος οὖν τὴν ἀρετὴν ὑπάρξας, μέγιστον αὐτοῦ κλέος καὶ μνημεῖον κατέλιπεν, ἐλευθερώσας τὸ ἔθνος, καὶ τῆς ὑπὸ Μακεδόσιν ἐξαρπάσας [e] αὐτὸ δουλείας· καὶ τὴν ὑπερ-

σωσὴν

* Fortiter *tamen* ſtabo,] *Al.* ſtabo *tamen* omnia potius ſuſtinens, quam &c. *legendo* πᾶν ὑπομένων μᾶλλον ἢ τοῖς.

t Καὶ ὁ μὲ ταῦτα] Ita diſtinxi, prius erat, καὶ ὁ μὲ ταῦτα πρὸς τοὺς ὑπολειφθέντας προκαλῶν, καὶ κινδύνου καταφρονήσαντας ὁμόσε χωρεῖν τοῖς πολεμίοις ἔλεγεν. Hac lectione ſervata, eſt qui ἔπειθεν pro ἔλεγεν reponit.

v Ἔλεγεν.] Forte ἔπειθεν. COCC.

x Ἀζᾶ ὄρους] In *Epiphanii* libris Gazara aut Gazarat. 1 Macc. c. 9. v. 15. ἕως Ἀζώτου ὄρους. perperam, ut puto. HUDS. Conf. ſup. lib. VII. c. 12. §. 2. SPANH.

y Ἐκυκλώσαντο] Ἐκύκλωσαν τὸν Ἰούδαν διώκοντες Busb.

z Φεύγειν δὲ δυνάμενος,] Ita *Hen.* φυγεῖν in *Editis Aliiſque.*

a Γινόμενος,] Iterum cum *Hen.* γενόμενος in *ceteris.*

b Ἀφείς.] Sic *Hen.* ἀφεὶς in *reliquis.*

c Μωδιεὶμ κώμην,] Μωδεὶν *Hen.* Vide præced. c. 6. §. 1. HUDS. Conf. ἀλώσ. lib. 1. c. 1. §. 3. & vid. 1 Maccab. IX. 18. SPANH.

d Πενθήσαντος] *L. B.* πενθήσαντες.

e Αὐτὸ δουλείας·] Illud αὐτὸ non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.*

f Εἰς

σὺν [f] ἔτ☉ τρίτον καταχὼν, ἀπέθανεν.

annos pontificatu functus, *ita* occubuit.

Τέλ☉ ξ βιβλίυ δωδεκάτυ.

Finis Libri duodecimi.

[f] Ετ☉ τρίτον καταχὼν, ἀπέθανεν.] Hoc ita intelligendum (inquit *Cappellus* ad A. M. 3839.) ac si dixisset, obiisse triennio solido post repurgatum templum; cum tamen maximam temporis hujus partem pontificatus munia usurparit Alcimus. Vide super. cap. 9. §. 7.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗι ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOTERTIO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Ιωνάθης ἀδελφὸς ὢν Ιυδα, [b] τελυτήσαν☉ αὐτυ, τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν.

1. *Quomodo Jonathas frater Judæ, illo defuncto, principatum suscepit.*

β'. Ως πολεμήσας Βακχίδῃ, ἠνάγκασε, φιλίαν ποιησάμενον πρὸς αὐτὸν, ἀπελθεῖν ἐκ τ χώρας.

2. *Quomodo bello cum Bacchide gesto, coëgit eum, post factam cum ipso amicitiam, è Judæa discedere.*

γ'. Οτι Αλέξανδρ☉, ὁ ξ Επιφανῆς Αντίοχυ ὑὸς, ἐλθὼν εἰς Συρίαν, ἐξήνεγκε πόλεμον πρὸς Δημήτριον.

3. *Quod Alexander, Antiochi Epiphanis filius, in Judæam profectus, Demetrio bellum intulit.*

δ'. Ως Δημήτρι☉, πρεσβυσάμεν☉ πρὸς Ιωνάθην, ποιῆται συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν, [c] αὐτὸν τε πολλοῖς δωρησάμεν☉ ἐ τὸ ἔθν☉ ἡμῶν.

4. *Quomodo Demetrius, missa legatione ad Jonatham, cum eo societatem init, multis ipsi gentique nostræ datis muneribus.*

ε'. Ως Αλέξανδρ☉, ταῦτ' ἀκήκοως, κ ὑπερβαλὼν τὰ [d] ξ Δημητρίυ, κ ἀποδείξας Ιωνάθην ἀρχιερέα, συμμαχεῖν ἔπεισεν αὐτῷ.

5. *Quomodo Alexander his auditis, cum Demetrium muneribus superasset & Jonatham pontificem fecisset, ipsum in suas partes pertraxit.*

ς'. Η Ονίυ φιλία πρὸς τ Φιλομήτορα Πτολεμαῖον κ τ αὐτὸν καιρὸν γνομένη. κ ὡς ᾠκοδόμησε τ Ονίυ καλύμενον ναὸν πρὸς τ ἐν Ιεροσολύμοις ὄντα.

6. *Sub id tempus Oniæ intercessit amicitia cum Ptolemæo Philometore. utque ædificavit templum, Oniæ vocatum, ad similitudinem Hierosolymitani.*

ζ'. Οτι Αλέξανδρ☉, ἀποθανόντ☉ Δημητρίυ, σφόδρα ἐτίμησεν Ιωνάθην.

7. *Quod Alexander, post mortem Demetrii, Jonatham summo in honore habuit.*

η'. Ως Δημήτρι☉ ὁ Δημητρίυ παῖς, πλεύσας εἰς τὴν Συρίαν ἀπὸ Κρήτης, κ πολεμήσας τ Αλέξανδρον καὶ κρατήσας, αὐτὸς ἐβασίλευσε, φιλίαν πρὸς Ιωνάθην ποιησάμεν☉.

8. *Quomodo Demetrius Demetrii filius, cum è Creta in Syriam trajecisset, belloque Alexandro illato eum devicisset, ipse regnum occupavit, facta cum Jonatha amicitia.*

θ'. Ως Τρύφων ὁ Απαμεὺς, καταπολεμήσας Δημήτριον, Αντιόχῳ τῷ Αλεξάνδρυ υἱῷ παρέδωκε τὴν βασιλείαν, ποιησάμεν☉ ἐ αὐτὸς σύμμαχον Ιωνάθην.

9. *Quomodo Tryphon Apamensis, post devictum Demetrium, Antiocho Alexandri filio regnum tradidit, Jonatha ab ipso in societatem recepto.*

ι'. Ως Δημητρίυ ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλώτυ ληφθέν☉, [e] ὁ Τρύφων παρεσπόνδησε τ Ιωνάθην, κ δόλῳ λαβὼν αὐτὸν ἀπέκτεινε, καὶ πόλεμον ἐξήνεγκε πρὸς τ ἀδελφὸν αὐτυ Σίμωνα.

10. *Quomodo, Demetrio à Parthis captivo facto, Tryphon fœdus cum Jonatha initum fregit, ipsumque dolo captum occidit, & Simoni ejus fratri bellum intulit.*

ια'. Ως Σίμωνι τῷ ἀδελφῷ αὐτυ τὴν στρατηγίαν ἐπεχείρησε [f] τὸ ἔθν☉, καὶ ἀπέδειξεν αὐτὸν ἀρχιερέα.

11. *Quomodo Judæorum gens exercitûs imperium detulit Simoni Jonathæ fratri, ipsumque pontificem creavit.*

ιβ'. Ως [ὁ Σίμων] ἐπολιόρκησεν ἐν Δώροις Τρύφωνα σύμμαχ☉ γνόμεν☉ Αντιόχῳ τῷ Δημητρίυ ἀδελφῷ, τῷ ξ Εὐσεβεῖ ἐπικληθέντι.

12. *Quomodo Simon Tryphona in Dora compulsum oppugnavit, inita societate cum Antiocho Demetrii fratre, cui Pius cognomen erat.*

ιγ'. Ως Τρύφων☉ ἀναιρεθέν☉, [g] Αντίοχ☉ ἐπολέμησε Σίμωνα, κἀκεῖν☉ Κενδεβαῖον τ στρατηγὸν αὐτυ νικήσας, τ Ιυδαίας ἐξέβαλεν.

13. *Quomodo, Tryphone sublato, Antiochus contra Simonem bellum movit: atque ille Cendebæum, ejus copiarum ducem, prælio superatum Judæa expulit.*

14. *Quod*

[a] Εν τῇ τρισκαιδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ, vel ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ λόγῳ.

[b] Τελυτήσαντ☉] Τῦ τελυτήσαντ☉, αὐτὸς τὴν *Hen.*

[c] Αὐτόν τε πολλοῖς δωρησάμεν☉] Ita ex *MS. Hen.* αὐτόν τε, & mox κ τὸ ἔθν☉ ἡμῶν desunt in *Editis Aliisque.*

[d] Τῦ Δημητρίυ,] Illud ξ ex *MS.*

[e] Ο Τρύφων] Ita *Gen.* ὁ Τρύφων desunt *Aliis.*

[f] Τὸ ἔθν☉] Illa τὸ ἔθν☉ non agnoscit *Hen.*

[g] Αντίοχ☉] Ita cum *Cod. Hen.* in cæteris Αντίοχον ἐπολέμησε Σίμωνα, κ Κενδεβαῖον &c.

14. *Quod Simon, à genero ſuo Ptolemæo inter convivandum dolo occiſus, diem ſupremum obiit: atque Ptolemæus, uxore ejus & liberis in vincula conjectis, conatus eſt imperium ſibimet aſſerere.*

15. *Quomodo Hyrcanus, filiorum Simonis natu minimus, præoccupato imperio, longo tempore Ptolemæum obſedit, in arcem incluſum, cui nomen erat Dagon.*

16. *Quomodo Antiochus Pius, ducto in Hyrcanum exercitu, admotoque urbi Hieroſolymitanæ, obſidionem ſolvit, acceptis ab Hyrcano talentis trecentis, & ſocietate cum eo amicitiaque facta.*

17. *Hyrcani, poſt mortem Antiochi (qui apud Medos diem obiit) in Syriam expeditio: utque urbes multas vi expugnavit.*

18. *Amicitia facta inter Hyrcanum & Alexandrum cognomine Zebinam.*

19. *Quomodo Antiochus Cyzicenus, cum ad auxilium Samaritis ab Hyrcano obſeſſis ferendum veniſſet, fuſus fugatuſque eſt, & ab Hyrcani filiis Judæa pulſus.*

20. *Quod Ariſtobulus, ſuſcepto imperio, primus ſibi diadema impoſuit.*

21. *Quomodo, Ariſtobulo defuncto, frater ejus Alexander, qui in imperium ſucceſſit, expeditionem fecit in Syriam, & Phœnicen & Arabiam, & multos ex hoſtibus ſubegit.*

22. *Ptolemæi Latburi cum eo pugna & victoria.*

23. *Quomodo Demetrius Eucærus, exercitu in Alexandrum educto, ipſum ſuperavit.*

24. *Antiochi, Dionyſi appellati, in Judæam expeditio: & quomodo prælio victoriam reportavit.*

25. *Quomodo poſt obitum Alexandri, uxor ejus Alexandra, cum imperium per novennium tenuiſſet, & in pace & gloria vixiſſet, vita deceſſit.*

ιδ'. Οτι ὑπὸ [h] τοῦ γαμβροῦ Πτολεμαίου ἐν συμποσίῳ δολοφονηθεὶς [ὁ Σίμων] ἀπέθανεν· καὶ Πτολεμαῖος, δήσας αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, τὴν ἀρχὴν αὐτὸς ἐπεχείρησε καθαρπάσαι.

ιε'. Ως ὁ νεώτατος τῶν Σίμωνος υἱῶν Υρκανὸς, φθάσας αὐτὸν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν Ἀβδηλαίων, ἐπολιόρκησεν πολλῷ χρόνῳ τὸ Πτολεμαΐον, εἰς τὸ φρούριον ἐγκλείσας Δαγὼν καλούμενον.

ις'. Ως στρατεύσαμενος ἐφ' Υρκανὸν Ἀντίοχος ὁ Εὐσεβὴς, καὶ προσκαθίσας τῇ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλει, διέλυσε τὴν πολιορκίαν, λαβὼν ἀπὸ Υρκανοῦ τάλαντα τριακόσια, καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν καὶ φιλίαν [i] συνθέμενος.

ιζ'. Υρκανοῦ στρατεία, μετὰ τὴν Ἀντιόχου τελευτὴν ἐν Μήδοις ἀποθανόντος, ἐπὶ Συρίαν· καὶ ὡς πολλὰς πόλεις καὶ κράτος εἵλεν.

ιη'. [k] Φιλία πρὸς Υρκανὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ [l] Ζεβινᾶ κληθέντος.

ιθ'. [m] Ως Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνὸς, ἐλθὼν βοηθήσων τοῖς Σαμαρεῦσι πολιορκουμένοις πρὸς Υρκανὸν, ἡττηθεὶς διέφυγε, διωξάντων αὐτὸν τῶν Ἰουδαίων τῶν υἱῶν Υρκανοῦ.

κ'. Οτι Ἀβδηλαίων Ἀριστόβουλος τὴν ἀρχὴν, διάδημα [n] πρῶτος ἐπιτίθεται.

κα'. Ως τελευτήσαντος Ἀριστοβούλου ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος, τὴν ἀρχὴν Ἀβδηλαίων, ἐστράτευσεν ἐπὶ Συρίαν καὶ Φοινίκην καὶ Ἀραβίαν, καὶ πολλοὺς τῶν ἐχθρῶν ἐχειρώσατο.

κβ'. Πτολεμαίου τοῦ Λαθύρου πρὸς αὐτὸν μάχη καὶ νίκη.

κγ'. Ως στρατευσαμένου Δημήτριου τοῦ Εὐκαίρου ἐπὶ Ἀλέξανδρον ἐκράτησεν αὐτοῦ.

κδ'. Ἀντίοχος [o] ὁ Διονύσου λεγομένου στρατεία ἐπὶ Ἰουδαίαν, καὶ ὡς ἐκράτησε τῇ μάχῃ.

κε'. Ως μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρα, τὴν βασιλείαν ἔτεσιν ἐννέα κατασχοῦσα, καὶ βιώσασα μετὰ εἰρήνης καὶ δόξης ἀπέθανεν.

h Τοῦ γαμβροῦ Πτολεμαίου] Hoc lemma, pariter ac iſtud quod ſequitur, edidimus juxta exemplaria *Gall.* & *Henneb.* In *ceteris* ita ſe habebant: Οτι ὑπὸ γαμβροῦ Πτολεμαίου ἐν συμποσίῳ δολοφονηθεὶς [ὁ Σίμων] ἀπέθανεν. Οτι Πτολεμαῖος τὴν ἀρχὴν ἐπιχείρησε καταχθῆναι, καὶ πῶς Υρκανὸς τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν.

i Συνθέμενος.] Sic *Cod. Hen.* Θέμενος in *reliquis.*

k Φιλία πρὸς Υρκανὸν Ἀλεξάνδρου] Hoc lemma etiam acceptum debemus *Cod. Hen.*

l Ζεβινᾶ] Ζαβινᾶ juxta *Porphyrium* in *Græcis Euſebii*, p. 227.

m Ως Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνὸς,] Brevius aliquanto in *Cod. Hen.* Ως ἡττηθεὶς ὑπὸ Υρκανοῦ Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνὸς, ἐξέπεσε τῆς Ἰουδαίας.

n Πρῶτος ἐπιτίθεται.] Περιέθετο πρῶτος *Hen.*

o Τοῦ Διονύσου] Καὶ Διονυσίου *Hen.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ογδοήκοντα καὶ δύο.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSTERTIUS.

Continet hic liber tempus annorum LXXXII.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ιωνάθης μετὰ τὸν ἀδελφὸν Ιούδαν τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν· καὶ ὡς ἅμα Σίμωνι αὐτοῦ ἀδελφῷ ἐπολέμησε τῷ Βακχίδῃ.

ΤΟΙΝΙ μὲν οὖν τρόπῳ τὸ τῶν Ιουδαίων ἔθνος, καταδυναστευομένων αὐτὸ τῶν [c] Μακεδόνων, ἀνεκτήσατο τὴν ἐλευθερίαν, καὶ δι' ὅσων καὶ πολίκων ἀγώνων ὁ στρατηγὸς αὐτῶν ἐλθὼν Ιούδας ἀπέθανεν, ὑπὲρ αὐτῶν μαχόμενος, ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν. μετὰ δὲ τὸν τελευτὴν Ιούδα, πάλιν ὅσον εἰς τὰ ἀσεβῶν, καὶ παρανενοηκότων τὸν πάτριον πολιτείαν, [d] ἐπεφύη τοῖς Ιουδαίοις, καὶ παντοχόθεν αὐτὸς ἀκμάζον [e] ἐκάκου. συνελάμβανε δὲ τῇ τούτων πονηρίᾳ καὶ λιμὸς τὸν χώραν καταλαβών· ὡς πολλοὺς ἀφ' ὑπερβολὴν τοῦ ἀπόντος τῶν ἀναγκαίων, καὶ τὸ μὴ δυνάσθαι τοῖς παρ' ἀμφοτέρων, ἀπό τε τῶν ἐγγὺς λιμοῦ καὶ τῶν ἐχθρῶν, δεινοῖς ἀντέχειν, αὐτομολῆσαι πρὸς τοὺς Μακεδόνας. Βακχίδης δὲ τῶν Ιουδαίων τοὺς ἀποστάντας τῆς πατρίου συνηθείας, καὶ τὸν κοινὸν βίον προηρημένους σωφρονίσους, τούτοις ἐνεχείρισε τὴν τῆς χώρας ἐπιμέλειαν. οἱ καὶ συλλαμβάνοντες τοὺς Ιούδα φίλους, καὶ τὰ ἐκείνου φρονοῦντας, τῷ Βακχίδῃ [f] παρέδοσαν. ὁ δὲ, βασανίζων πρῶτον αὐτοὺς, καὶ πρὸς ἡδονὴν αἰκιζόμενος, [g] ἔπειθ' ὕστερον διέφθειρε. τοιούτης δὲ τῆς συμφορᾶς τοῖς Ιουδαίοις τηλικαύτης γινομένης, ἡλίκης οὐκ ἦσαν πεπεραμένοι μέχρι τοῦ ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον, οἱ [h] φιλεφθέντες τῶν ἑταίρων τοῦ Ιούδα, βλέποντες ἀπολλύμενον [i] οἰκτρῶς τὸ ἔθνος, προσελθόντες αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ Ιωνάθῃ, μιμεῖσθαι τὸν

CAP. I.

Quomodo Jonathas, post Judam fratrem, principatum suscepit; utque una cum Simone ejus fratre bellum gessit adversus Bacchidem.

QUEMADMODUM Judæorum gens, à Macedonibus in servitutem adducta, libertatem recuperârit; & quibus quantisque certaminibus defunctus Judas mortem oppetiit, pro illis *strenue* pugnans; superiori libro declaravimus. Judæ vero post interitum, homines nefarii, quotquot erant, quique patria instituta violaverant, Judæos adoriebantur, * animisque resumptis eos undique vexabant. Ad hoc autem illorum malitiam & fames adjuvabat, quæ *tum forte* regionem urgebat: ita ut multi, ob necessariorum inopiam, & non ferentes malum utrinque hinc à penuria inde ab hostibus ingruens, ad Macedonas perfugerint. Bacchides autem, Judæis, qui à patriis moribus desciverant & profanam vitæ consuetudinem *eis* prætulerant, congregatis, his regionis administrationem commisit. At illi, comprehensis Judæ amicis & fautoribus, Bacchidæ eos tradiderunt. Is vero cum primum tormentis adhibitis eos ad libitum excruciaret, hoc facto *omnes* pari crudelitate occidebat. Judæis itaque in tanta calamitate constitutis, quantam non experti fuerant post *suum* ex Babylone reditum, qui reliqui erant ex Judæ sociis, cum viderent gentem miserabiliter pereuntem, Jonatha ejus fratre adito, *eum* rogabant ut fra-

Judæ defuncto, Bacchidis permissu male tractantur Judæi. 1 Maccab. c. 9.

---

a Ογδοήκοντα καὶ δύο.] Ita *Hen. Busb. Gall.* 2. 3. 5. *Voss.* & *Bas.* Vide *Is. Vossium* in *Chronologia Si* c. XII. p. 152. & 155.

b Τίνι μὲν οὖν τρόπῳ] Τίνα μὲν οὖν τρόπον *Hen.* (*L. B.*) & *Gall.*

c Μακεδόνων,] Hebræi solent reges Syriæ מלכי יון & hos quidem solos reges Græcos nominare. Μακεδόνων nomen alii usurpant non pro Syris modo, sed aliis ex successoribus Alexandri. Eusebius histor. eccles. lib. v. c. 8. ex Irenæo. Πρὸ τῆς Ρωμαίων ἡγεμονίας τὴν ἰσχὺν αὐτῶν, ἔτι τῶν Μακεδόνων τὴν Ασίαν κατεχόντων Πτολεμαῖος ὁ Λάγου. *Antequam Romani imperium suum confirmassent, quum Macedones adhuc Asiam obtinerent, Ptolemæus Lagi.* &c. mox narrat Judæos Ptolemæo petenti codicem Sacrum annuisse, ὑπήκουον γὰρ ἔτι τοῖς Μακεδόσι ποτε, *parebant enim tunc Macedonibus*, id est, Ægyptiis. Cæteroquin enim ratio non esset cur regi Ægyptio debuerint id concedere, quia parebant Macedonibus, nisi ipse inter Macedones habeatur. Syncellus in Chronographia p. 277. notat illam Monarchiam, quæ Persicam secuta est Ελλήνων & Μακεδόνων dici, Ελληνας γὰρ καὶ Μακεδόνας καὶ τοὺς τῶν Μακκαβαίων τοὺς αὐτοὺς μεμαθήκαμεν, *ex libris enim Maccabaicis didicimus eosdem esse qui Græci & Macedones dicuntur*, addens imperium τὸ τῶν Μακεδόνων post Alexandri mortem divisum fuisse in Ægyptium, Syriacum & Macedoniæ ipsius. Africanus in Chronico (vide Syncellum p. 276.) Ἀπὸ Αλεξάνδρου τοῦ κτίσαντος χρόνων γενεαὶ τοῦ Μακεδόνων ἀρχῆ ποτὲ μὲν Πτολεμαίοις, ποτὲ δὲ Ἀντίοχοις ἐτέλουν ὑποφοροι. *A tempore Alexandri conditoris imperii Judæi fuerunt subjecti regno Macedonum, & modo Ptolemæis, modo Antiochis paruerunt.* Hic & Ægyptii & Syri appellantur Macedones. Tacitus lib. v. histor. 8. *Judæi Macedonibus invalidis sibi ipsi reges imposuere.* REL.

d Επεφύη τοῖς Ιουδαίοις,] Adhæsere Judæis, i. e. eos ursere & infectati sunt. Sic דבק Hebræis. In vernacula etiam lingua similis locutio. IBBETSON.

* *Animisque resumptis eos undique vexabant.*] *Vel* numeroque aucti, *aut* viribusque pollentes.

e Εκάκου.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ἐκάκων in *Editis Aliisque.*

f Παρέδοσαν.] Παρεδίδοσαν *Busb.* & *Hen.*

g Επειθ' ὕστερον διέφθειρε.] Ita in *Editis* & aliquot *MSS.* Verum ὕστερον nec agnoscitur à *Busb.* nec ab *Epiphanio.* præterea *Zonaras* legit εἶτα διέφθειρε.

h Περιεφθέντες] Ita *Gen.* & *Gall.* φιλεφθέντες *Bas.* & *Hen.*

i Οἰκτρῶς τὸ ἔθνος,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* (*Lugd. Bat.* idem volebat scribens οἰκτρῶν) πικρῶς in *reliquis.*

k Απο-

fratrem ſuum ſibi in exemplum proponeret, ejuſque de popularibus ſuis curam & providentiam, qui pro patriæ libertate vitam profudit, imitaretur, & ſine defenſore non relinqueret gentem, præſertim cum in extremum diſcrimen adduceretur. Tum Jonathas, cùm dixiſſet ſe pro illis mortem obiturum eſſe, atque exiſtimaretur nihilo inferior eſſe quam frater, Judæorum dux declaratur.

Jonathas Judæ fratri ſuccedit. 1 Maccab. c. 9.

2. Quod ubi reſcivit Bacchides, *is* veritus ne Jonathas negotium faceſſeret Regi & Macedonibus, quemadmodum non ita pridem Judas, dolo quærebat eum interimere. Verum hoc illius *vafrum* conſilium nec Jonatham, nec Simonem ipſius fratrem latebat: ſed enim illi, hac re cognita, ſociiſque ſuis omnibus aſſumptis, in ſolitudinem, quæ proxime aberat ab urbe, fugam maturabant; cumque veniſſent ad aquam quæ dicitur lacus Aſphar, ibi morabantur. Bacchides autem, ubi intellexit quod viribus animiſque deficerentur, & illic loci conſiderent, adverſus eos cum omnibus ſuis copiis profectus eſt, & poſitis trans Jordanem caſtris *exercitum reficiebat. Cæterum Jonathas, certior factus quod Bacchides contra ſe veniret, mittit fratrem ſuum Joannem, Gaddin etiam appellatum, ad Nabatæos Arabas, (erant enim amici) ut apud eos impedimenta deponeret, donec acie cum Bacchide dimicaret. At Joanni, dum iter faceret ad Nabatæos, Amaræi filii, ad inſidiandum ex urbe Medaba egreſſi, & ipſum, & qui cum eo erant, capiunt, cunctiſque quæ ferebantur direptis, & Joannem & ſocios ejus omnes interficiunt. Veruntamen pœnam ob iſta, quam commeruerunt, fratribus ipſius perſolvebant, de qua haud multo poſt verba faciemus.

Bacchides Judæos adoritur, & clade accepta Hieroſolyma ſe recepit. 1 Maccab. c. 9.

3. Bacchides autem, cognito quod Jonathas in Jordanis paludibus caſtra haberet, die Sabbati captato, contra eum venit, tanquam ea die non pugnaturum propter legis reverentiam. Ille vero ſocios adhortatus, additoque inſuper quod vita illis in periculo eſſet, in medio hoſtes inter fluviumque concluſis, ut qui non habeant quò ſe fuga recipere (nam hoſtes quidem à fronte eos premebant, à tergo vero flumen erat) quin & Deum precatus ut illis victoriam daret, congreditur cum hoſtibus. quorum multis proſtratis, ubi cernebat Bacchidem in ſe cum impetu ferri, dextram extulit ut eum feriret. Cum autem ille ictum prævideret eumque declinaſſet, *Jonathas* cum ſociis in fluvium inſiluit, & tranavit, atque ita trans Jordanem in tutum evaſerunt, quod hoſtes non amplius amnem tranſirent, ſed Bacchides è veſtigio ad arcem Hieroſolymitanam ſe reciperet. De ſuo autem exercitu *hominum* circiter duo millia amiſit. Cæterum

Per Judeam præſidia ſtatuit. 1 Maccab. c. 9.

multas Judææ urbes, quibus dejecta erant mœnia, communivit, & Hierichuntem, & Emmauntem, & Bethoron, & Bethellam, & Thamnatha,

ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ τῷ ἐκείνου πατρὶ τῶν ὁμοφύλων πρόνοιαν ἠξίου, ἀποθανούμενον ὑπὲρ τῆς ἀπάντων ἐλευθερίας, καὶ μὴ περιορᾶν [k] ἀπροστάτευτον τὸ ἔθνος, μηδ' [l] ἐν οἷς φθείρεται. ὁ δ' Ἰωνάθης φύσιν ἑτοίμως ἔχειν ἀποθνήσκειν ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ νομισθεὶς [m] κατὰ μηδὲν εἶναι χείρων τοῦ ἀδελφοῦ, στρατηγὸς ἀποδείκνυται τῶν Ἰουδαίων.

β'. Ὁ δὲ Βακχίδης ἀκούσας τοῦτο, καὶ φοβηθεὶς μὴ περὶ ἄλλων πραγμάτων τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς Μακεδόσιν ὁ Ἰωνάθης, ὡς καὶ πρότερον Ἰούδας, ἀποκτεῖναι δόλῳ τοῦτον ἐζήτει. παύτῳ δ' ἔχων τὴν προαίρεσιν οὐκ ἔλαθε τὸν Ἰωνάθην, οὐδὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα· ἀλλὰ γὰ μαθόντες ἔτοι καὶ προλαβόντες τοὺς ἑταίρους ἅπαντας, εἰς [n] τὴν ἐρημίαν τὴν ἔγγιστα τῆς πόλεως τὸ πάχος ἔφυγον, καὶ παραγενόμενοι ἐπὶ τὸ ὕδωρ τὸ καλούμενον [o] λάκκον Ἀσφὰρ, αὐτόθι διῆγον. ὁ δὲ Βακχίδης αἰσθόμενος αὐτοὺς [p] ἀπερηκότας, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ τυγχάνοντας, ὥρμησεν ἐπ' αὐτοὺς μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, καὶ πρῶτον τὸν Ἰορδάνην διαπεδοποίησεν, ἀνελάμβανε τὴν δύναμιν. Ἰωνάθης δὲ, γνοὺς τὰ Βακχίδην ἐπ' αὐτὸν ἥκοντα, πέμπει τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην, τὸν καὶ [q] Γαδδὶν λεγόμενον, πρὸς τοὺς [r] Ναβαταίους Ἄραβας, ἵνα παρ' αὐτοῖς ἀποθηται τὴν ἀποσκευὴν [s] ἕως ἂν πολεμήσωσι πρὸς Βακχίδην· ἦσαν γὰ φίλοι. τὸν δὲ Ἰωάννην ἀπιόντα πρὸς τοὺς Ναβαταίους ἐνεδρεύσαντες ἐκ [t] Μηδάβας πόλεως [v] οἱ [x] Ἀμαραίου παῖδες, αὐτόν τε συλλαμβάνουσι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, καὶ διαρπάσαντες ὅσα ἐπεκομίζετο, [y] κτείνουσι καὶ τὸν Ἰωάννην καὶ τοὺς ἑταίρους αὐτοῦ πάντας. δίκην μέντοι γε τούτων ὑστέρησαν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ τὴν ἀξίαν, ὡς μετ' ὀλίγον δηλώσομεν.

γ'. Ὁ δὲ Βακχίδης, γνοὺς τὸν Ἰωνάθην [z] ἐν τοῖς ἕλεσι τοῦ Ἰορδάνου καταστρατοπεδεύοντα, φυλάξας [a] τὴν τῶν Σαββάτων ἡμέραν, ἐπ' αὐτὸν ἦλθεν, ὡς μαχούμενον [b] ἐκείνῃ διὰ τὸν νόμον. ὁ δὲ παρορμήσας τοὺς ἑταίρους, καὶ περὶ τῶν ψυχῶν αὐτοῖς εἶναι τὸν κίνδυνον, εἰπὼν, μέσους ἀπειλημμένους καὶ πολεμίων, ὡς φυγῆς οὐκ ἔχουσιν· οἱ μὲν γὰ ἔμπροσθεν [c] θλίψουσι, ὁ ποταμὸς δ' ἐκ τῶν κατόπιν αὐτῶν· δεξάμενος δὲ τῷ Θεῷ νίκην αὐτοῖς παράσχειν, πρώτῃ τοῖς πολεμίοις. ὧν πολλοὺς καταβαλὼν, ἐπεὶ τολμηρῶς εἶδε ἐπερχόμενον αὐτῷ τὸν Βακχίδην, ἐξέτεινε τὴν δεξιὰν ὡς πλήξων αὐτόν. ὃ δὲ προϊδόμενος τὴν πληγὴν ἐκκλίνας, ἀποπηδήσας μετὰ τῶν ἑταίρων εἰς τὸν ποταμὸν, διενήξατο, καὶ τῶν διασώζοντα τὸν τρόπον εἰς τὸ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, τῶν πολεμίων οὐκ ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐπιδιωκόντων, ἀπ' ὑποστρέψαντος δὲ τοῦ Βακχίδου εἰς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἄκραν. ἀπέβαλε δὲ τῆς στρατιᾶς [d] ὡς περὶ δισχιλίους. πολλὰς δὲ τῆς Ἰουδαίας [e] καταβαλλομένας πόλεις ὠχύρωσε, καὶ τὴν [f] Ἰεριχοῦντα καὶ [g] Ἐμμαοῦν, καὶ [h] Βεθωρὸν, καὶ [i] Βεθήλ-

---

k Ἀπροστάτευτον] Ἀπροστάτητον *Busb.* & *Hen.* HUDS. Chryſoſt. Serm. XI. T. V. p. 56. ἀπροστάτευτος ὢν καὶ ἔρημος. SPANH.

l Ἐν οἷς φθείρεται.] Ἐν αἷς κακοῖς φθείρεται *Busb.* ἐν οἷς κακῷ (*lege* κακῶς) φθείρεται *Hen.*

m Κατὰ —— Ἰουδαίων.] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 2. §. 1. SPANH.

n Τὴν ἐρημίαν τὴν ἔγγιστα τῆς πόλεως] Ἐρημον Θεκωὲ 1 Maccab. IX. 33. vid. de Vit. §. 75. & ἀλλοι. lib. 6. c. 6. §. 3. SPANH.

o Λάκκον Ἀσφάρ,] Ita & 1 *Macc.* c. 9. v. 33. Ἀσφασὰρ *Hen.* Non *lacum* fuiſſe, ſed *foſſam* exiſtimat *Grotius*. Ad occaſum lacûs Aſphaltitis fuiſſe videtur. Videſis *Relandum* in *Paleſtina* S. pag. 267. HUDS. Lacus Aſſur *Ruſin.* 1 Maccab. IX. 34. itidem ut hic λάκκος Ἀσφάρ. SPANH.

p Ἀπερηκότας,] *L. B.* ἀπηρκότας.

* *Exercitum reficiebat.*] Confluentem illic militem recipiebat, *Gelen.*

q Γαδδὶν] Conf. ſupr. lib. 12. c. 6. §. 1. SPANH.

r Ναβαταίους Ἄραβας,] Conf. ſupr. lib. 12. c. 8. §. 3. SPANH.

s Ἕως ἂν πολεμήσωσι] Ἕως ἀν πολεμήσωσι πρὸς Βακχίδην *Hen.*

t Μηδάβας πόλεως] Ita & *Suidæ*. Μήδανα *Ptolemæo*. In *Gracis* 1 *Macc.* c. 9. v. 36. Ναβαδὰθ, & in quibuſdam *Epiphanii* libris *Nabath*. Γαβαθὰ veram lectionem eſſe apud *Joſephum* ſuſpicatur *Grotius*. Vide *Relandum* in *Paleſtina S.* p. 893. HUDS. Ex Μηδαβὰ 1 Maccab. IX. 36. Nabath *Ruſin.* SPANH.

v Οἱ Ἀμαραίου παῖδες,] Υἱοὶ Ἰαμβρὶ 1 Maccab. IX. 36. filii Amri *Ruſin.* SPANH.

x Ἀμαραίου παῖδες,] Fuerit illorum parenti nomen *Amri*, quale regi cuidam Iſraëlis, 1 *Reg.* 16, 22.

y Κτείνουσι καὶ τὸν Ἰωάννην] Κτείνουσιν αὐτόν τε τὸν Ἰωάννην, καὶ τοὺς *Hen.* αὐτόν τε κτείνουσι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ *Busb.*

z Ἐν τοῖς ἕλεσι τοῦ Ἰορδάνου] Jordanis paludes vid. inf. §. 5. SPANH.

a Τὴν τῶν Σαββάτων ἡμέραν,] Conf. ſupr. lib. 12. c. 6. §. 2. & ἀλλοι. lib. 1. c. 7. §. 3. SPANH.

b Ἐκείνῃ διὰ τὸν νόμον.] Ἐν ταύτῃ *Hen.*

c Ἐκθλίψουσι,] Ἐκθήσουσι *Hen.* & *L. B.*

d Ὡς περὶ δισχιλίους.] Εἰς χιλίους ἄνδρας 1 *Macc.* c. 9. v. 43.

e Καταβαλλομένας πόλεις] Καταλαβομένας *Busb.* (καταλαβόμενος *L. B.*) *Hen.* & *Vet. Interpr.*

f Ἰεριχοῦντα —— Γάζαρα.] Urbes Judææ præſidiis à Bacchide munitas legimus etiam 1 Maccab. IX. 50. erantque Ἰεριχ. Ἐμ. Βαιθωρὸν, Βαιθὴλ, Θαμναθὰ & Φαραθωνὶ & τὴν Τιφών. SPANH.

g Ἐμμαοῦν,] Αμαθὶ *Hen.* (*L. B.*) & *Epiphan.*

h Βιθωρὸν,] Βαιθαρὸν (forſan pro Βαιθωρὸν, *Hen.* Βαθηρὸν malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 9. v. 50. Adi *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 637. HUDS. Conf. ſupr. lib. 12. c. 10. §. 5. SPANH.

i Βεθήλ-

[i] Βεθήλαν, καὶ [k] Θαμναθὰ, καὶ [l] Φαραθὼ, καὶ [m] Τοχόαν, καὶ Γάζαρα. καὶ πύργους ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων οἰκοδομήσας, καὶ τείχη περιβαλὼν αὐτῶν καρτερὰ, καὶ τῷ μεγέθει διαφέροντα, δυνάμιν εἰς αὐτὰς κατέστησεν, ὅπως κακοῦν ἐκεῖθεν ὁρμώμενοι τοὺς Ιουδαίους ἔχωσι. μάλιστα δὲ τὴν ἐν Ιεροσολύμοις ἄκραν [n] ἰσχύρωσε. λαβὼν δὲ καὶ τοὺς τῶν πρώτων τῶν Ιουδαίων παῖδας ὁμήρους, εἰς τὴν ἄκραν αὐτοὺς ἐνέκλεισε, [o] καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον.

δ'. Τὸν δ' αὐτὸν [p] δὴ καιρὸν παραγενόμενός τις περὶ Ιωνάθην καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα, τοὺς Αμαραίου παῖδας ἀπήγγειλεν αὐτοῖς γάμων ἐπιτελουμένους, καὶ τὸν νύμφιον ἄγοντας, ἀπὸ [q] Γαβαθὰ πόλεως, θυγατέρα τινὸς ἀνδρῶν τῶν ἐπιφανῶν μετὰ τοῖς Αραψὶ, μέλλειν δὲ γίνεσθαι [r] μεταμπισὼ τὴν κόρης λαμπρὰν καὶ πολυτελῆ. οἱ δὲ περὶ τὸν Ιωνάθην καὶ Σίμωνα, καιρὸν ἐπιτηδειότατον εἰς τὴν ἐκδικίαν τοῦ ἀδελφοῦ [s] νομίσαντες αὐτοῖς [t] παραφάναι, καὶ λήψεσθαι τὸν ὑπὲρ Ιωάννου δίκην παρ' αὐτῶν ἐπὶ πολλῆς ἐξουσίας ὑπολαβόντες, ἐξώρμησαν εἰς [v] Μηδάβαν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐν τῷ ὄρει λοχῶντες ἔμενον. ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἄγοντας τὸν παρθένον, καὶ τὸν νυμφίον, καὶ φίλων σὺν αὐτοῖς οἷον εἰκὸς ἐν γάμοις ὄχλον, ἀναπηδήσαντες ἐκ τῶν ἐνέδρας ἀπέκτειναν ἅπαντας· καὶ τὸν κόσμον, καὶ τὸν ἄλλον ὅσον τότε εἶπερ λεία τοῖς ἀνθρώποις, λαβόντες ὑπέστρεψαν. καὶ τιμωρίαν μὲν ὑπὲρ Ιωάννου τοῦ ἀδελφοῦ ἀπὸ τῶν Αμαραίου τοιαύτην ἀπέλαβον. αὐτοί τε γὰρ ἅπαντες οἱ συνεπόμενοι φίλοι καὶ γυναῖκες αὐτῶν καὶ τέκνα διεφθάρησαν, ὄντες [x] ὡς τετρακόσιοι.

ε'. Σίμων μὲν οὖν ὁ Ιωνάθης, εἰς [y] τὰ ἕλη τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν ὑποστρέψαντες, αὐτόθι κατέμενον. Βακχίδης δὲ, τὸν Ιουδαίων ἅπασαν φρουρᾶς ἀσφαλισάμενος, ὑπέστρεψε πρὸς τὸν Βασιλέα. [z] καὶ τότε μὲν ἐπ' ἔτη δύο τὰ τῶν Ιουδαίων ἠρέμησε πράγματα. οἱ δὲ Φυγάδες καὶ οἱ ἀσεβεῖς, ὁρῶντες τὸν Ιωνάθην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μετὰ πολλῆς ἀδείας διατρίβοντας τῇ χώρᾳ διὰ τὸν εἰρήνην, πέμπουσι πρὸς Δημήτριον τὸν Βασιλέα, παρακαλοῦντες [a] ἀποστεῖλαι Βακχίδην ἐπὶ τὸν Ιωνάθην σύλληψιν. [b] ἐδήλουν γὰρ αὐτὸν ἀπόνως ἐσομένην, καὶ νυκτὶ μιᾷ, μὴ προσδοκῶσιν αὐτοῖς ἐπιπεσόντας, [c] ἀποκτενεῖν ἅπαντας. [d] ὃ δὴ βασιλέως ἐκπέμψαντος τὸν Βακχίδην, ἡδόμενος ἔτος ἐν τῇ Ιουδαίᾳ πᾶσιν ἔχαιρε τοῖς φίλοις καὶ Ιουδαίοις καὶ συμμάχοις, [e] συλλαβεῖν αὐτὸν τὸν Ιωνάθην. ἀγωνιζόντων δὲ πάντων καὶ μὴ δυναμένων κρατῆσαι τοῦ Ιωνάθου· ἐφυλάττετο γὰρ [f] σφόδρα τὴν ἐπιβουλὴν [g] ἠθημένος· ὁ Βακχίδης ὀργισθεὶς τοῖς φυγάσιν, ὡς ψευσαμένοις αὐτόν τε καὶ τὸν βασιλέα, πεντήκοντα [h] αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας συλλαβὼν, ἀπέκτεινεν. ὁ δὲ Ιωνάθης σὺν τοῖς ἀδελφῷ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ εἰς [i] Βηθαλαγὼν

& Pharathonem, & Techoam, & Gazara. Cumque turres in unaquaque urbe ædificasset, & muros validos & magnitudine præcellentes eis circumdedisset, in illis præsidia collocavit, ut factis inde excursionibus Judæos infestarent. Maxime vero *omnium* Hierosolymorum arcem firmavit. Cumque & principum Judææ filios obsides accepisset, eos in arcem inclusit, atque ita custodiebat.

4. Sub id tempus igitur quidam Jonathan & Simonem ejus fratrem adiit, illisque nunciavit Amaræi filios, nuptias celebrantes, sponsam ducere ex urbe Gabatha, filiam cujusdam de viris illustribus apud Arabas, foreque ut puella deducatur cum splendido & sumptuoso apparatu. Jonathas autem & Simon, rati tempus sibi opportunissimum oblatum esse ad fratrem ulciscendum, opinatique se facillime posse Joannis *occisi* pœnas ab illis repetere, Medabam profecti sunt, & ad montem in insidiis locati inimicos exspectabant. Cumque eos animadvertissent virginem ducentes, sponsumque, & *magnam* cum eis, ut in nuptiis fieri solet, amicorum turbam, exsilierunt in eos ex insidiis, & omnes *ad unum* interfecerunt, captoque mundo muliebri & reliqua quæ viros tunc sequebatur præda, reversi sunt. Atque hujusmodi supplicium ab Amaræi filiis sumpserunt ob ea quæ Joanni fratri fecerant. nam & illi ipsi & qui eos comitabantur amici, ut & uxores eorum & liberi, numero ad quadringentos, occisi sunt.

Jonathas & Simon opprimunt Nabatæos nuptias celebrantes. 1 Maccab. c. 9.

5. Et quidem Simon & Jonathas, in fluvii paludes reversi, illic consederunt. Bacchides vero, cum Judæam omnem præsidiis munivisset, ad Regem se recepit. Et tunc quidem per *integrum* biennium in tranquillo erant Judæorum res. Verum transfugæ & scelerati, cum viderent Jonatham cum suis pacis beneficio quietos securosque in regione agere, ad Demetrium regem *quosdam* legarunt, rogantes ut Bacchidem mitteret ad Jonatham capiendum. Hoc enim in proclivi fore significabant, unaque nocte omnes, si eos de improviso adoriretur, opprimi posse. Cum autem Rex *eò* Bacchidem misisset, ille ubi in Judæam venit, scripsit ad amicos suos omnes, & Judæos & auxiliares, ut Jonatham comprehensum ad se adducerent. Postquam vero omnes summo studio id agerent, nec quidquam proficerent ad Jonatham capiendum (nam *sibi* valde cavebat, intellectis *eorum* insidiis) Bacchides, iratus perfugis, ut qui rem falso ad ipsum pariter ac Regem detulissent, ex principibus illorum ad quinquaginta homines comprehendit & interfecit. Jonathas autem cum fratre suo-

Proditores Bacchidem accersunt ad occidendum Jonatham. 1 Maccab. c. 9.

Bacchides frustra id conatus, perfugis irascitur. 1 Maccab. c. 9.

rum-

[i] Βεθήλαν,] Βεθήλα *Hen.* HUDS. Βεθήλα supr. lib. 1. c. 19. §. *ult.* & lib 5. c. 1. §. 22. ὅσον ἀπὸ Βεθήλων εἰς τὸ μέγα τελευταῖον πεδίον· & lib. 6. cap. 4. §. 2. & Βεθηλῶν supr. lib. 6. cap. 3. §. 1 & cap 7. §. 1. ἐν πόλει Βεθήλῃ. SPANH.

[k] Θαμναθὰ,] *Eusebio* Θαμνὰ vicus. Vide *Relandum*, p. 1032. HUDS. Θαμνὰ supr. lib. 5. c. 10. § 1. vel 2. εἰς Θαμνὰ πόλιν τῶν Παλαιστίνων· nempe hic additur terminatio Syriaca θὰ. SPANH.

[l] Φαραθὼ,] Βαραθὼν *Hen.* Φαραθὼν aut Φαραθὼν legisse videtur *Vet. Interpres.* HUDS. Φαραθωνιτῶν supr. lib. v. c. 9. §. ult. πόλεως ἦν Φαραθωνιτῶν γιγονώς· & mox ibid. ταφῆς ἐν Φαραθῷ λαμπρᾶς τυγχάνει· SPANH.

[m] Τοχόαν,] Θοκόαν *Hen.* Τοφὼν malit *Grotius* ex 1 *Macc.* c. 9. v. 50.

[n] Ἰσχύρωσε.] Ὠχύρωσε *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[o] Καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον.] Illa καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον non legisse videtur *Epiphan.* ἐκύκλωσε, καὶ ἐφύλαττεν. ὑπὸ &c. *Busb.*

[p] Δὴ καιρὸν παραγενόμενός] Δὲ *Hen.*

[q] Γαβαθὰ] Ex 1 *Macc.* c. 9. v. 37. Nadabath malit *Relandus*, p. 771. cujus conjecturam aliquatenus firmat *Epiphan.* apud quem *Nabatha* aut *Madaba*. Sed Γαβαθὰ præfert *Grotius*. HUDS. Supr. lib. 5. c. 1. §. *ult.* τάφον ἐν Γαβαθᾷ πόλει &c. lib. 6. c. 4. §. 2. ἐλθὼν εἰς Γαβαθὰ & §. 6. ἀπεχώρησεν εἰς Γαβαθὰ, & lib. 8. c. 7. §. *ult.* περὶ τὴν πολιορκίαν τῶν Γαβαθῶν. SPANH.

[r] Παραπομπὴ τῆς κόρης] Μετὰ δαπάνης λαμπρᾶς καὶ πολυτελοῦς *Busb.* μετὰ πολυτελοῦς παρατομπῆς *Zonar.* μετὰ δαπάνης μεγάλης 1 *Macc.* c. 9. v. 37.

[s] Νομίσαντες αὐτοῖς] Τοῦτον νομίσαντες *Busb.*

[t] Παραφάναι,] Παραφανῆναι *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[v] Μηδάβαν,] Τὰ Μηδάβα *Hen.* & *Lugd. Bat.* HUDS. Conf. alias. lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

[x] Ὡς τετρακόσιοι.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὄντες ν'. in *Editis.*

[y] Τὰ ἕλη τὰ ποταμοῦ] Conf. supr. §. 3. SPANH.

[z] Καὶ τότε μὲν] Post Alcimi pontificis obitum quievit Judæa annos duos. 1 *Macc.* c. 9. v. 57.

[a] Ἀποστεῖλαι Βακχίδην] Ὑποστεῖλαι *Hen.*

[b] Ἐδήλουν γὰρ αὐτὸν] Ita legisse videntur *Epiphan.* & *Zonaras.* male in libris omnibus ἐδήλου.

[c] Ἀποκτενεῖν ἅπαντας.] Ἀποκτεῖναι *Hen.*

[d] Τὸ δὴ βασιλέως] Ὁ δὴ Βακχίδης καλεῖ καὶ ἡδόμενος *Busb.* ὁ δὴ Βακχίδης ὑπὸ τοῦ βασιλέως καλεῖ καὶ ἡδόμενος. juxta *Epiphanium.*

[e] Συλλαβεῖν] *L. B.* συλλαβῶσιν.

[f] Σφόδρα τὴν ἐπιβουλὴν] Illud σφόδρα ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[g] Ἠθημένος,] Αἰθόμενος *Hen.*

[h] Αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας] Ἐξ αὐτῶν *Busb.*

[i] Βηθαλαγὼν ——— ἐρήμῳ,] Intelligit haud dubie eum locum, qui in *Tabula Judaica*, בית עלה, nam γ per Γ sæpe vertitur Græce, & literæ frequenter transponi solent in ejusmodi nominibus. Βαιθζαχὶ dicitur 1 *Macc.* c. 9. v. 62. qui locus videtur fuisse in proximo, ut parum referret hic an ille nominaretur. *Grotius.* HUDS. Βαιθζαχὶ τῷ ὄρει τῇ ἐρήμῳ Maccab. 1. 12. 62. Vithalagam *Rufin.* SPANH.

rumque manu Bacchidis metu Bethalagam seceſſit, vicum in ſolitudine ſitum: & turribus ædificatis & mœnibus *ei* circumdatis, ſeſe à periculo ſecurum conſervabat. At Bacchides, iſtis auditis, cum copiis quæ tum ſibi aderant exiens, & Judæis in auxilium evocatis, contra Jonatham profectus eſt, ejuſque munimentis admoto exercitu, dies aliquammultos ipſum obſidebat. Ille vero acri oppugnantium ſtudio nihil cedit, ſed, cum fortiter reſtitiſſet, Simonem fratrem in urbe relinquit, adverſus Bacchidem præliaturum: ipſe vero clam in regionem egreſſus, magnaque inter ſuæ factionis homines manu collecta, nocte in caſtra Bacchidis impetum facit; & cum multos illic occidiſſet, Simoni etiam fratri palam fit, quod hoſtes eſſet adortus. nam & is ſentiens ſtragem ab illo editam exit in eos, & Macedonum machinas, in obſidionem paratas, incendit, & cæde multa in eos graſſatur. Bacchides autem, cum vidiſſet ſeſe ab inimicis circumventum, & alios quidem à fronte, alios vero à tergo ipſum urgentes, in deſperationem animique conſternationem incidit, *vehementer* perturbatus quod res obſidionis præter ſpem cecideriſent. Veruntamen iram inde collectam in perfugas, qui ipſum à Rege accerſiverant, convertit, quaſi ab eis deceptus: volebatque, obſidione finita, cum dignitate, ſi fieri poſſet, domum redire.

Bacchides Bethalagam oppugnat 1 Maccab. c. 9.

Obſidionem ſolvit. 1 Maccab. c. 9.

II. 6. Quod ejus conſilium ubi Jonathas intellexit, legatos ad eum mittit de amicitia & ſocietate *ineunda*, *ea conditione* ut ſibi invicem redderent quos utrique captivos fecerint. Bacchides, hujuſmodi diſceſſionem ſibi *aliâ* honeſtiorem fore ratus, paciſcitur cum Jonatha amicitiam, ſibique mutuo jurarunt neutrum *alteri* arma illaturum. atque ita, redditis receptiſque captivis, Antiochiam ad Regem reverſus eſt: & poſt hunc diſceſſum deinceps nullum in Judæam impetum fecit. Jonathas vero hanc ſecuritatem nactus, & in Machma urbe vitam agens, illic populo res adminiſtrabat: atque ſceleratos & impios ſupplicio afficiens, hoc modo gentem ab illis perpurgavit.

Jonathas cum Bacchide componit. 1 Maccab. c. 9.

ἀναχωρεῖ, κώμην ἦσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ, Φοβηθεὶς τὸν Βακχίδην· καὶ οἰκοδομήσας πύργους, καὶ πίξη [k] περιβαλόμενος, [l] αὐτὸν ἔχεν ἀσφαλῶς περιφρημένον. Βακχίδης ᾗ [m] ταῦτα ἀκούσας, τλῶ τε [n] μεθ' ἑαυτῆ στρατιὰν ἄγων, καὶ τ Ιουδαίων τὰς συμμάχους παρελαβεῖν, ἦλθε τὸν Ιωνάθην ἥκε, καὶ προσβαλὼν αὐτὸ τοῖς ὀχυρώμασιν, ἦλθε πολλὰς αὐτὸν ἡμέρας ἐπολιόρκει. ὁ ᾗ πρὸς τλῶ ἀπορίαν τ πολιορκίας οὐκ ἐνδίδωσιν, ἀλλὰ καρτερῶς ἀνίστας, Σίμωνα μὲν τὸν ἀδελφὸν [o] ἐν τῇ πόλι καταλείπει, τῷ Βακχίδῃ πολεμήσοντα· λαθὼν δ' αὐτὸς εἰς τλῶ χώραν ἐξελθὼν, καὶ συναγαγὼν χεῖρα πολλὴν παρά τ [p] τὰ αὐτὰ φρονούντων, [q] νυκτὸς ἐπιπίπτει [r] τῷ Βακχίδῃ στρατοπέδῳ, καὶ συχνὰς αὐτῶν διαφθείρας, φανερὸς ἐ τῷ ἀδελφῷ Σίμωνι γίνεται τοῖς ἐχθροῖς ἐπιπεσών. καὶ γὰρ ἔτι [s] αἰσθόμενος τὰς πολεμίους [t] αὐτὸ κεκινημένους, ἐπέξεισιν [t] αὐτοῖς, καὶ τὰ τε μηχανήματα τὰ πρὸς τλῶ πολιορκίαν ἐνέπρησε τῶν Μακεδόνων, καὶ φόνον αὐτῶν ἱκανὸν εἰργάσατο. θεασάμενος δ' αὐτὸν ὁ Βακχίδης [u] τὸ τ ἐχθρῶν ἀπηλημμένον, καὶ τὰς μὲν ἔμπροσθεν αὐτῷ, τὰς δ' ὄπισθεν προσκειμένας, εἰς ἀθυμίαν ἅμα τ παραχλῶ τ διανοίας ἐνέπεσε, τῷ παρ' ἐλπίδας ἀποβαλεῖν [v] τ πολιορκίας συγχυθείς. τὸν μέντοιγε [w] ἐκ τούτων θυμὸν εἰς τὰς φυγάδας, οἱ μεταπεμψαίμενοι παρὰ τ βασιλέως αὐτὸν, [x] ἀπέσκηψεν, ὡς ἐξηπατηκότας· ἐβούλετο ᾗ [y] πλείστας τὴν πολιορκίαν ἀπρεπῶς, [z] εἰ δυνατὸν, εἰς τ [a] οἰκείαν [b] ἐπανορθῶσαι.

ς'. Μαθὼν δ' αὐτὸ τὴν διάνοιαν Ιωνάθης, πρεσβεύεται πρὸς αὐτὸν περὶ φιλίας τ συμμαχίας, ὅπως ἀποδῶσιν ἀλλήλοις ἃς εἰλήφασιν αἰχμαλώτους ἑκάτεροι. νομίσας ᾗ ταύτλῳ [c] ἀπρεπεστέραν ὁ Βακχίδης τ ἀναχώρησιν, πρόφασιν ᾗ πρὸς τὸν Ιωνάθην φιλίαν· καὶ ὤμοσαν μὴ [d] στρατεύσειν ἐπ' ἀλλήλων. καὶ τούς τε αἰχμαλώτους ἀπέδοσαν, καὶ τοὺς ἰδίους κομισάμενος, ἀνέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ ἐπ' ταύτῃ τὴν ἀναχώρησιν, οὐκ ἔτι εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐνέβαλεν. ὁ ᾗ Ιωνάθης, ταύτης τ ἀδείας λαβόμενος, καὶ ποιήμενος ἐν [e] Μαχμᾷ πόλι τὴν διαίταν, αὐτόθι τοὺς ὄχλους διῆπε τὰ πράγματα, καὶ τοὺς πονηροὺς ᾗ ἀσεβεῖς κολάζων [f] ἐκάθηρεν οὕτως ἀπὸ τούτων τὸ ἔθνος.

III. CAP. II.

ΚΕΦ. β'.

Quomodo Alexander bellum gerens adverſus Demetrium Jonathæ multa elargitus eſt, & pontificatu ei delato ipſum in ſocietatem ſuam pertraxit, quamvis illi majora pollicitus eſſet Demetrius. De obitu Demetrii.

Ὡς Ἀλέξανδρος, πολεμῶν τῷ Δημητρίῳ, πολλὰ ἐδωρήσατο Ιωνάθῃ, καὶ ἀποδείξας αὐτὸν ἀρχιερέα συμμαχεῖν ἔπεισεν αὐτῷ, εἰ καὶ μείζονα ὑπισχνεῖτο Δημήτριος. ὡς Δημητρίου τελευτῆς.

Alexander Ptolemaïdem occupat. 1 Maccab. c. 10.

ANno autem centeſimo ſexageſimo contigit ut Alexander, Antiochi Epiphanis filius, cum Syriam aſcendiſſet, Ptolemaïdem occuparet, proditione militum qui eam præſidio tenebant. infenſi enim erant Demetrio, tum quod is ſuperbus eſſet, tum quod difficulter ad eum pateret aditus. nam cum in regiam quandam quatuor turribus muni-

Demetrii malum ingenium.

ΕΤΕΙ δ' ἑξηκοστῷ ἑκατοστῷ [g] Ἀλέξανδρον τ Αντιόχου Ἐπιφανοῦς [h] υἱὸν, ἀναβάντα εἰς Συρίαν, πυνθάνη καταλαβέσθαι Πτολεμαΐδα, διὰ προδοσίας τ ἔνδοθεν στρατιωτῶν. ἀπεχθῶς γὰρ εἶχον πρὸς τὸν Δημήτριον, διά τλῶ ὑπερηφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὸ δυσέντευκτον. ἀποκλείσας γὰρ [i] αὐτὸν εἰς [k] περιπύργιόν τι βασίλειον, ὃ κατεσκευ-

---

k Περιβαλόμενος,] Περιβαλλόμενος *Hen.* & *Busb.*

l Αὐτὸν ἔχειν ἀσφαλῶς] Ἑαυτὸν εἶχεν *Busb.* αὐτὸν εἶχεν *Hen.* αὐτλῶ ἔχειν ἀσφαλῶς περιφερημένην juxta *Vet. Interpr.*

m Ταῦτα ἀκούσας,] Ταῦτα μαθὼν *Busb.*

n Μεθ' ἑαυτῆ στρατιὰν ἄγων,] Μετ' αὐτῆ *Hen.*

o Ἐν τῇ πόλι] Ἐν τῇ πόλι εἶασε τῷ Βακχίδῃ πολεμήσαντα *Busb.* & *Hen.*

p Τὰ αὐτὰ φρονούντων,] Τὰ αὐτῆ *Hen.*

q Νυκτὸς ἐπιπίπτει] Νύκτα *Busb.*

r Τῷ Βακχίδῃ στρατοπέδῳ,] Τῷ δ' Βακχίδῃ *Hen.*

s Τὰς πολεμίους] Τὰς πολεμίους adjecimus è *Cod. Hen.* & *Vet. Int.*

t Αὐτοῖς,] Αὐτὸς *Busb.* ſed nec αὐτοῖς nec αὐτὸς agnoſcit *Epiphan.*

v Τῆς πολιορκίας συγχυθείς.] Περὶ τλῶ πολιορκίαν *Hen.*

x Ἀπέσκηψεν,] Ita malui cum *Busb.* & *Hen.* præſertim quod eodem ſenſu occurrat apud *Dionyſ. Halic.* p. 368. v. 37. *Edit. Oxon.* ἐπίσκηψιν in *Editis.* HUDS. Verſ. *convertit.* potius *effudit.* IBBETSON.

y Πλείστας] *L. B.* πλείστους.

z Εἰ δυνατὸν,] Εἰ δυνατὸν adjectum eſſe volui ex *Hen. Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.*

a Οἰκείαν] Οἰκίαν *Hen.*

b Ὑποσείφειν.] Ὑποσείψαι *Busb.* & *Hen.*

c Εὐπρεπεστέραν] Εὐπρεπεστάτλῳ *Busb* & *Hen.*

d Στρατεύσειν ἔτι κατ'] *Lugd. Bat.* στρατεύσειν ἐπὶ τλῶ.

e Μαχμᾷ πόλι] Conf. lib. VI. c. 6. §. 1. SPANH.

f Ἐκάθηρεν] Ἐκάθαρεν *Busb.* ἐκάθαιρεν *Hen.*

g Ἀλέξανδρον τ Αντιόχου Ἐπιφανοῦς] Verum non Antiochi filius, ſed ſortis extremæ juvenis à *Juſtino* dicitur lib. XXXV. c. 1. & *Appian.* in *Syriac.* Alexander Bala dictus *Euſeb. Gr. p.* 505. Item in ejus Nummis ΘΕΟΠΑΤΩΡ. 1 Maccab. c. X. v. 1. Ἀλέξανδρος ὁ ᾗ Ἀντιόχου ὁ ἐπιφανής· SPANH.

h Υἱὸν,] Id eſt, qui ſe filium Antiochi illuſtris dicebat. *Nomen ei* (ut inquit *Juſtinus*, l. 35.) *Alexandri inditur, genituſque ab Antiocho dicitur, ſortis extremæ juvenis* &c. in Epitome *Livii*, l. 2. 11. *Alexander homo ignotus & incerte ſtirpis. ἐπαισα*) ᾗ αὐτῷ τις Ἀλέξανδρος ψευδόμενος εἶναι Σελευκείου γένους, *Appian.* Dictus eſt ab adverſariis Balles. *Straboni* l. XVI. ὁ Βάλας Ἀλέξανδρος. *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 1. Vide *Hiſtoriam Regum Syriæ* per *Foy-Vaillant*, p. 245.

i Αὐτὸν] Αὐτὸν *Busb.* & *Hen.*

k Περιπύργιόν τι] Περιπύργιον τὸ βασίλειον *Busb.* HUDS. For-

πσκευάσεν αὐτὸς σὺν ἄπωθεν τ Αντιοχείας, ὐδένα πσοσίετο, ἀλλὰ κὴ πρὸς τὰ πράγματα ῥᾳθυμ☉ λῶ κὴ ὀλίγωρ☉. ὅθεν αὖτῳ κὴ μᾶλλον τὸ πᾶν τῶν ὑποστραγμένων μῖσ☉ ἐξήφθη, [l] καθὼς ἤδη κὴ ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν. ἡμόμενον οὖν ἐν Πτολεμαΐδι τὸν Αλέξανδρον ἀκόντας ὁ Δημήτρι☉, ἤγμ ἅπασαν ἀναλαβὼν τλὴ δύναμιν ἐπ' αὐτόν. ἔπεμψε γ κὴ πρὸς Ιωνάθην πρέσβεις πρὸς συμμαχίας κὴ φιλίας. φθασεν γὰρ τὸν Αλέξανδρον λέγω, μὴ πσοδιαλεχθεὶς ἐκεῖν☉ αὖτῳ σχῇ τλὴ παρ' αὐτ βοήθειαν. [m] τᾶρ δ' ἐποίᾳ, φοβηθεὶς μὴ μνησικακήσας ὁ Ιωνάθης αὖτῳ τ ἔχθρας συνεπιθῆται. πσοσετάξεν οὖν αὖτῳ συναθροίζειν δύναμιν, κὴ [n] κατασκευάζειν ὅπλα, κὴ τὰς ὁμήρας, ἃς τῶν Ιουδαίων ἐνέκλεισε Βακχίδης ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ιεροσολύμων, [o] ἀπολαβεῖν. τοιάτων οὖν αὖτῳ τῶν πρὸς Δημήτριον πσοσταττόντων, ὁ Ιωνάθης πρὸς ἐλθόμεν☉ εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, τλὴ ἐπιστολλὴ ἀνέγω ἔ βασιλέως, ἀκροώντων ἔ π λαῦ κὴ τῶν φρουρούντων τλὴ ἀκρόπολιν. ἀναγνωσθέντων δ' τάτων, οἱ ἀσεβεῖς κὴ φυγάδες ἐκ [p] τ ἀκροπόλεως λίαν ἐδείσαν, [q] ἐπιτιμοφότ☉ Ιωνάθῃ ἔ βασιλέως στρατιὰν συλλέγειν κὴ τὰς ὁμήρας ἀπολαβεῖν. ὁ δ' τοῖς γονεῦσιν ἑκάστῳ τ ἴδιον ἀπέδωκε. κὴ ἔτως μὲν Ιωνάθης ἐν Ιεροσολύμοις τλὴ μονλὴ ἐποιεῖτο, καινίζων τὰ κᾷ τλὴν πόλιν, κ πρὸς τλὴ αὐτ βούλησιν κατασκεύάζων ἕκαστον. ἐκέλευσε γὰρ οἰκοδομηθῆναι κὴ τὰ τείχη τ πόλεως ἐκ λίθων τετραγώνων, ὡς ἂν ᾖ πρὸς τὰς [r] πολεμίους ἀσφαλέστερα. ταῦτα δ' ὁρῶντες οἱ τῶν φρουρίων τῶν ἐν τῇ Ιουδαίᾳ φύλακες, ἐκλιπόντες αὐτὰ πάντες ἔφυγον εἰς Αντιόχειαν, πάρεξ τῶν ἐν [s] Βεθσούρᾳ πολλ, κ τῶν ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ιεροσολύμων. ἔτοι γὰρ ἡ πλείων μοῖρα τῶν ἀσεβῶν Ιουδαίων κὴ [t] πεφυγότων ἦσαν, κὴ διὰ τᾶρ τὰς φρουρὰς σὺν ἐγκατέλιπον.

β'. Γνὺς δ' Αλέξανδρ☉ τὰς π ὑποσχέσεις ἃς ἐποιήσατο Δημήτρι☉ πρὸς Ιωνάθην, κὴ εἰδὼς κὴ τλὴ ἀνδρείαν αὐτ, κὴ ὅπως διεθήκε πολεμῶν τὺς Μακεδόνας, καὶ πάλιν οἷα πεπονθὼς αὐτὸς εἴη ὑπὸ Δημητρίᾳ καὶ Βακχίδᾳ ἔ [v] Δημητρίᾳ στρατηγᾷ, συμμαχον σὺν ἂν εὑρεῖν Ιωνάθᾳ ἀμείνω πρὸς τὺς φίλυς ἔλεγλε ἐν τῷ παρόνλι καιρῷ· ὃς κὴ πρὸς τὺς [x] πολεμίυς ἐστὶν ἀνδρεῖ☉, καὶ μῖσ☉ οἰκεῖον ἔχῃ πρὸς Δημήτριον, πολλὰ πεπονθὼς ὑπ' αὐτ κακὰ καὶ πεποιηκώς. εἰ τοιγαροῦν δοκεῖ φίλον ποιεῖσθαι [y] αὐτὸν κατὰ Δημητρίᾳ, νῦν ἐστιν σὺν ἄλλό τ χρησιμώτερον πσοκαλεῖν αὐτὸν ἐπὶ τλὴ συμμαχίαν. δόξαν οὖν αὖτῳ, καὶ τοῖς φίλοις πεμπὴν πρὸς τ Ιωνάθλν, γράφῃ τοιαύτλν ἐπιστολήν. [z] ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΩΝΑΘΗ ΤΩ ΑΔΕΛΦΩ ΧΑΙΡΕΙΝ. "Τλὴ μὲν "ἀνδρείαν σε καὶ πίστιν ἀκηκόαμεν πάλαι, καὶ διὰ "τᾶρ πεπόμφαμεν πρός σε νῦν [a] φιλίας κὴ συμμα- "χίας. [b] χειροτονῦμεν δέ σε σήμερον ἀρχιερέα τῶν Ιου- "δαίων, κὴ φίλον ἐμὸν καλεῖσθαι. ἀπέσταλκα δέ σοι "κὴ δωρεὰς, στολὴν πορφυρᾶν καὶ στέφανον χρύσεον, "καὶ πσοκαλῶ τιμηθέντα ὑφ' ἡμῶν ὁμοίων γίνεσθαι νῦν "ἡμᾶς.

γ'. Δεξάμεν☉ [c] δ τλὴ ἐπιστολλὴ ὁ Ιωνάθης, ἐνδὺς

tam se concluſiſſet, quam ipſe non procul ab Antiochia exſtruxerat, neminem *in eam* admittebat: ſed in rebus adminiſtrandis ſocors erat & negligens. unde & ſubditorum in eum odium magis accenſum erat, ſicuti alibi etiam declaravimus. Itaque Demetrius, ubi fama acceperat Alexandrum eſſe in *urbe* Ptolemaïde, copiis ſuis omnibus aſſumptis contra eum profectus eſt. Quin & legatos ad Jonatham miſit, ut eum ſibi ſocium haberet benevolumque. Ei enim in animo erat ut Alexandrum præveniret, ne is cum Jonatha prior coiloquutus illius auxilium impetraret. idque eo magis faciebat, veritus ne Jonathas, injuriarum memor, ipſum inimicitiarum ergo una adoriretur. Ei itaque imperavit, ut delectum haberet, & arma compararet, obſideſque Judæorum reciperet, quos Bacchides in Hieroſolymorum arcem concluſerat. Igitur cum mandata ejuſmodi ad eum à Demetrio delata eſſent, Jonathas, ubi ad Hieroſolyma venit, literas recitavit, audientibus omnibus tum cæteris tum iis qui arcem præſidio tenebant. Illis autem recitatis, impii & transfugæ, qui in arce erant, vehementer territi ſunt, quod Jonathæ facta eſſet à Rege exercitum colligendi poteſtas, obſideſque ſibi habendi. Ille vero eos parentibus ſuis quemque reddidit: Atque ita quidem Jonathas Hieroſolymis habitabat, urbem inſtaurans & pro arbitrio ſuo unumquodque conſtruens. juſſit enim ædificari muros urbis ex lapidibus quadratis, ut eſſent illi ab hoſtibus tutiores. Iſta autem cum animadverterent qui in præſidio erant munitionum per Judæam; cuncti illis relictis Antiochiam diffugerunt, præter eos qui Bethſuram tenebant & Hieroſolymorum arcem. Horum enim pars maxima Judæi erant impii & transfugæ: ideoque præſidia non deſerebant.

IV. *Demetrius Jonatham ſibi conciliare conatur. 1 Maccab. c. 10.*

2. Alexander autem, cum didiciſſet, quid Demetrius Jonathæ promiſerit, ſimul & reſciviſſet, & quam egregie ſe geſſerit, & quæ mala bellando Macedonibus intulerit, quæque viciſſim ille paſſus fuerit à Demetrio & Bacchide duce copiarum Demetrii, apud amicos dictitabat, non poſſe ſe eo tempore commodiorem ſocium habere quam Jonatham: qui & fortis eſt adverſus hoſtes, & ſingulari Demetrium odio proſequitur, ut qui multas injurias ab eo acceperit, multiſque viciſſim eum affecerit. Itaque ſi *idem ipſis* videatur, ut illum ſibi amicum *ſociumque* facerent contra Demetrium, nunc potius quam alio tempore è re ſua erit illum invitare ad ſocietatem ineundam. Cum igitur ita viſum eſſet ei & amicis, ut ad Jonatham mitterent, hujuſmodi literas ſcribit. REX ALEXANDER JONATHANI FRATRI S. "Jamdudum audivimus de fide tua & fortitudine: "ideoque ad te miſimus *qui* de amicitia & ſocieta- "te *agant*. Porro te facimus hodie Judæorum pon- "tificem, & ut noſter amicus dicare *ſtatuimus*. "Quin & munera tibi mittenda curavi, ſtolam "purpuream & auream coronam: teque obſecro, "ut à nobis honoratus ſimiliter erga nos affectus "ſis.

V. *Alexander id etiam agit ut Jonatham ſibi conciliet. 1 Maccab. c. 10.*

Alexandri literæ ad Jonatham. 1 Maccab. c. 10.

3. His literis acceptis, Jonathas pontificalem ſtolam

Jonathas ſtolam pontificalem induit. 1 Maccab. c. 10.

Forte τετράπυργόν τι &c. COCC.

l Κᾳθὼς ἤδη] Ubi hoc demonſtratum dedit, plane neſcimus.

m Τᾶτο δ' ἐποίᾳ] Ita cum *Hen.* τάτε ᾗ ποιῆ in *Editis Aliiſque.*

n Κατασκευάζειν ὅπλα,] Ita *Hen.* & in 1 *Maccab.* c. 10. v. 6. κατασκευάζειν in *Editis.*

o Απολαβεῖν.] Απολαμβάνειν *Busb.* & *Hen.*

p Τῆς ἀκροπόλεως λίαν ἐδείσαν,] Οἱ ἐκ τ ἀκρ. *Hen.* κ οἱ ἐκ τ *Busb.*

q Επιτιμοφότ☉] *L. B.* ἐπιτετραφότ☉.

r Πολεμίυς ἀσφαλέστερα.] Sic *Busb.* & *Hen.* πολέμυς in *Editis.*

s Βεθσούρᾳ πολλ,] Βαθσουρᾷ *Hen.* Vide lib. 12. c. 8. §. 4. & *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 658. HUDS. Βεθσοῦρα, locus Judææ munitiſſimus. vid. infr. c. 5. §. 6. SPANH.

t Πεφυγότων ἦσαν] Τὸν νόμον καταλιπόντων 1 *Macc.* c. 10. v. 14.

v Δημητρίᾳ στρατηγῷ] Ita *Hen.* & *Epiphan.* Ἔ στρατηγῷ in *Editis Aliiſque.*

x Πολεμίυς] Πολέμυς ſolus *Hen.*

y Αὐτὸν κᾷ Δημητρίᾳ,] Τὸν Ιωνάθλν *Busb.*

z Βασιλεὺς —— χαίρειν.] Βασιλεὺς Αλέξανδρ☉ τῷ ἀδελφῷ Ιωνάθᾳ χαίρειν. 1 *Macc.* c. 10. v. 18. Sic Ædui fratres Romanorum, teſte *Tacito*, Averni *Lucano*, Batavi in *Inſcriptione Antiq. Grot.* HUDS. Conf. infr. c. 4. §. 9. SPANH.

a Φιλίας κᾷ συμμαχίας.] Illa φιλίας κᾷ abſunt *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

b Χειροτονῦμέν σε] Καὶ χειροτονῦμέν σε *Busb.* & *Hen.* quo modo legiſſe videtur *Epiphan.* De voce χειροτονεῖν videſis *Seldenum*, lib. 2. de *Synedriis Heb.* p. 730.

c Δὲ τλὴ ἐπιστολλὴ] Δὲ abeſt *Hen.* & mox ὁ deeſt *Hen.* & *Busb.*

ſtolam induit, inſtante Umbraculorum feſto, quadriennio poſt fratris ejus Judæ interitum. etenim nemo per illud tempus pontificatum obierat. Magnum etiam exercitum colligit, & multa arma fabricabat. Quibus rebus auditis, Demetrius indoluit; cœpitque ſuam ſibi vitio vertere tarditatem, quod non anticiparit Alexandrum, pleniori obſequio Jonathæ benevolentiam demerendo, ſed illi ſatis temporis relinqueret ad eam præripiendam. Veruntamen & ipſe literas ſcribit ad Jonatham populumque in hanc ſententiam. "REX "DEMETRIUS JONATHÆ ET JUDÆO- "RUM GENTI S. Quoniam amicitiam nobiſ- "cum initam ſervaſtis, & ad noſtros inimicos qui "vos tentarunt non defeciſtis, hanc veſtram fidem "laudo, hortorque ut in iiſdem permaneatis, be- "neficii gratiam à nobis viciſſim conſequuturi. "Pleroſque enim veſtrum tributis & penſionibus "levabo, quæ & regibus anteceſſoribus meis & mi- "hi jam ante pendebatis. Et nunc vobis vectiga- "lia remitto quæ ſolvere ſemper conſueviſtis. Ac "præterea pretium ſalis vobis condono, & coro- "narum, quas nobis afferre ſoliti eratis; & quod "mihi, pro tertiis frugum & dimidiis fructûs ar- "borum, jure cedebat, ex hodierno die *in* poſte- "rum vobis remitto. Et quod in ſingula capita "mihi dari oportebat, ab his qui Judæam inco- "lunt & qui ſunt in tribus toparchiis, quæ Judææ "adjacent, Samariæ & Galilææ & Perææ, id vo- "bis concedo ab hoc tempore in perpetuum. Et "urbem Hieroſolymitarum ſacram & inviolabi- "lem eſſe volo, & à decumis vectigalibuſque im- "munem qua patet ejus territorium. Arcem etiam "ejus permitto pontifici veſtro Jonathæ, & quos "ipſe pro amicis & fidis habuerit præſidio ejus "adhibere, ut eam nobis cuſtodiant: ac præterea "Judæorum eos, qui bello capti in terris noſtris "ſerviunt, dimitto liberos. Ad hæc jubeo ut Ju- "dæorum jumenta ad angarias non adigantur: at- "que Sabbata & feſta omnia & tres dies feſtum "antecedentes immunes ſint. Similiter & Judæos "in meo regno degentes dimitto liberos nulliſque "injuriis affectos: & qui mecum militare voluerint, "eos ſino, liceatque illis *in exercitum meum deſcri-* "*bi* ad *hominum* millia triginta: idemque ſtipen- "dium, quod noſtri milites accipiunt, illis, ubi- "cunque ierint, numerabitur. Ex iis autem quoſ- "dam in præſidiis collocabo, alios vero in cor-

Demetrii litere ad Jonatham. 1 Maccab. c. 10.

μὲν τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, τ Σκηνοπηγίας ἑνιαύσιος [d] ᾧ ἔτη τέσσαρα, ἡ τ ἀδελφὸν αὐτ Ἰούδαν ἀποθανεῖν. καὶ γὰρ οὐδὲ κ τοῦτον τ χρόνον ἀρχιερεύς τις ἐγεγόνει. συναγὼ ὖ δύναμιν πολλὴν, καὶ πολῆτ ὅπλων ἐχάλκευε. Δημήτριον ὖ ταῦτα [e] σφόδρα ἐλύπησε μαθόντα, καὶ τ βραδυτῆτ ἑαυτὸν ἐπῄνεσεν αἰτιᾶσθ, ὅτι μὴ προλαβὼν Ἀλέξανδρον αὐτὸς [g] φιλανθρωπεύσατο τ Ἰωνάθην, ἀλλ' ἐκείνῳ καταλίποι καιρὸν εἰς τοῦτ. γράφει [h] μέντοι κ αὐτὸς ὑπὲρ τολλῶ τῷ Ἰωνάθῃ κ τῷ δήμῳ δηλοῦσαν τάδε. "ΒΑΣΙ- "ΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΝΑΘΗ ΚΑΙ ΤΩι ΕΘΝΕΙ "ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΧΑΙΡΕΙΝ. Ἐπειδὴ [i] διετηρήσατε τὴν "πρὸς ἡμᾶς φιλίαν, καὶ παρεσκευάσατε ὑμᾶς τοῖς ἐμοῖς "ἐχθροῖς οὐ προσθῆσθε, καὶ ταύτῃ μὲν ὑμῶν ἐπαινῶ "τὴν πίστιν, [k] καὶ προσκαλῶ ὖ τοῖς αὐτοῖς [l] ἐπιμέ- "νειν, [m] ἀπολημψομένους ἀμοιβὰς παρ' ἡμῶν κ χάρι- "τας. τοὺς γὰρ πλείστους ὑμῶν ἀνήσω τῶν φόρων κ τῶν "συντάξεων ἃς [n] προσετέλεῖτε τοῖς πρὸ ἐμοῦ βασιλεῦ- "σι κ ἐμοί. καὶ νῦν τε ὑμῖν ἀφίημι τοὺς φόρους, οὓς ἀεὶ "παρείχετε. πρὸς τούτοις κ τιμὴν ὑμῖν χαρίζομαι τῶν "[o] ἀλῶν. κ τῶν [p] στεφάνων οὓς προσεφέρετε ἡμῖν· κ ἀντὶ "τ [q] τρίτων ᾧ καρποῦ, κ ᾧ ἡμίσους ᾧ ξυλίνου καρποῦ τὸ "γιγνόμενον ἐμοὶ μέρος ὑμῖν ἀφίημι, ἀπὸ τ σήμερον ἡμέ- "ρας. [r] καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς ἑκάστης ὃ ἔδει μοι δίδοσθ τ ἐν "τῇ Ἰουδαίᾳ κατοικούντων, κ [t] τ τριῶν τοπαρχιῶν τ τῇ Ἰου- "δαίᾳ προστιθέντων, Σαμαρείας κ Γαλιλαίας κ Περαίας, "[v] τὸν πάντα χωρὶς ὑμῶν ἀπὸ ᾧ νῦν εἰς τ ἄπαντα χρόνον. "κ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν [x] ἱερὰν κ ἄσυλον εἶναι βούλο- "μαι, κ ἐλευθέραν ἕως τ [y] ὁρίων αὐτῆς [z] ἀπὸ τῆς δεκάτης "κ τ τελῶν. τὴν ὖ ἄκραν ἀπιτρέπω τῷ ἀρχιερεῖ ὑμῶν "Ἰωνάθῃ, ὡς δ' ἂν αὐτὸς δοκιμάσῃ πιστὸς κ φίλος, "τοῦτος ἐν αὐτῇ φρουροὺς καθιστάτω, ἵνα φυλάσσωσιν "[a] ἡμῖν αὐτήν· κ Ἰουδαίων ὖ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας κ "δουλεύοντας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ, ἀφίημι ἐλευθέρους. κελεύω "ὖ μηδὲ [b] ἀγγαρεύεσθαι [c] τὰ Ἰουδαίων ὑποζύγια· τὰ ὖ "Σάββατα, κ ἑορτὴ ἅπασα, [d] κ τρεῖς αἱ πρὸ τ ἑορτῆς "ἡμέραι, ἔσωσιν ἀπολελῦσθαι. [e] τ αὐτὸν τρόπον κ τοὺς ἐν τῇ "ἐμῇ καθοικοῦντας Ἰουδαίους ἐλευθέρους καὶ ἀνεπηρέαστους "ἀφίημι· κ τοὺς γραπτεύσ μετ' ἐμοῦ βουλομένους στρατεύ- "σω, καὶ μέχρι τεσσαρακοντέτους ἐξέσω τοῦτο· τῶν δ' αὖ- "τῶν, ὅποι ἂν ἀποστεῖλαι, πεύσονται ὧν καὶ τὸ ἐμὸν στρά- "τευμα μεταλαμβάνῃ. καταστήσω δ' αὐτῶν, οὓς μὲν "εἰς τὰ φρούρια, τινὰς ὖ κ πρὸς τὴν φυλακὴν τ τῶ- "μῶ

[d] Μετὰ ἔτη τέσσαρα,] Anno *nono* poſt mortem Jonathanis, non *quadriennio* poſt, ut vult *Joſephus*. qui error ex alio illo de Juda in pontificatu Alcimo ſuccedente, eſt prognatus, quem ab ipſo *Joſepho* (ſc. l. 20. c. 8.) agnitum fuiſſe comperimus. *Uſſerius* ad *A. M.* 3852. *Octennio* poſt mortem Jonathanis pontificem factum eſſe cenſet *Petitus*, adeoque reſcribendum, μ ἔτη δ' ἄρα η'. ἡ τ αὖ ac ſi exciditſet numeralis η'. propter ἡ ſequens, & librarius mutaſſet ὖ ἄρα in τέσσαρα. Tom. IV. *Animadverſ.* p 93. Vide *Scaligerum* in *Animadverſ. Euſeb.* p. 133. *Jac. Cappellum* ad A. M. 3847. & *Iſ. Voſſium* in *Chronol. S.* c. xi. p. 151.

[e] Σφόδρα ἐλύπησε μαθόντα,] Illud σφόδρα è *Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.*

[f] Ἑαυτὸν ἐποίησεν αἰτιᾶσθ,] Ἑαυτὸν ἠτιᾶτο *Busb.* ἑαυτὸν ἐποίησεν αἰτιασασθ *Hen.*

[g] Φιλανθρωπεύσασθ τ Ἰωνάθου,] Φιλανθρωπεύσασθ *Busb.*

[h] Μέντοι κ αὐτὸς] Ita *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *veruntamen nec ſic diſtulit ſcribere* &c. γεγράφει τοίνυν in *Editis*, *Aliiſque.*

[i] Διετηρήσατε] Ετηρήσατε *Hen.*

[k] Καὶ προσκαλῶ] Καὶ abeſt *Hen.*

[l] Επιμένειν,] Εμμένειν *Busb.*

[m] Απολημψομένους] Ita *Busb. Hen.* & *Gall.* ἀπολημψομένοις in *Editis.*

[n] Προσετελεῖτε] Ετελεῖτε *Hen.* & mox καὶμοί.

[o] Αλῶν.] Ita *Gen aliquot MSS.* & *Vet. Interpr.* ἅλων *Baſ.* & *Hen* perperam. Id enim ſibi vult *Joſephus*, Regem illis remittere pecunias quæ dabantur ad ſal eximendum è ſalinis in Judæa. Videſis *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 10 v. 29 & c. 11. v. 35.

[p] Στεφάνων] Coronas Judæi ſoliti erant regibus offerre quotannis: poſtea *aurum* quod vice coronarum ſolvebatur aut in coronas impendebatur, dictum eſt *coronarium*, & φόρος στεφανίτης ſupr. lib. 12. c. 3. §. 3. *Grot.* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 29.

[q] Τρίτων ᾧ καρποῦ,] Ita cum *Busb.* & *Hen.* τρίτων τ ᾧ καρπῶ in *Editis Aliiſque.*

[r] Καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς ἑκάστης] Καὶ ὃς ὑπὲρ κεφαλῆς ἐκ. ἔδει μοι δι- δόναι. *Busb.* & *Hen.*

[s] Τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ κατοικούντων,] Τῶν omittit *Hen.*

[t] Τῶν τριῶν τοπαρχιῶν] Τῶν πατρίων τοπαρχιῶν ſolus *Hen.* τ τριῶν νομῶν τ προσπεμφθέντων αὐτῇ ἀπὸ τ Σαμ. 1 *Macc.* c. 10. v. 30. τ πρ. τοπ. τ ἐν τῇ Ἰουδ. in *Editis Aliiſque.* Voculam ἐν (cum Cod. *Hen.*) ejectam eſſe volui, præſertim quod nec eam agnoſcat *Hen.* nec *Epiphan.* qui vertit, *necnon & trium finitimarum vobis provinciarum, Samariæ* &c. ac ſi legiſſet τριῶν τοπαρχιῶν τ ὑμῖν προσκειμένων. Hoc modo legendum eſſe monuit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 30. qui præterea ſcribendum cenſet ἐν Σαμαρείαις &c. contra fidem *MSS.* & *Epiphanii.*

[v] Τοῦτο πάντα χωρὶς ὑμῶν] Ita *Busb.* τούτους in *Editis Aliiſque.* πάντα aut πᾶν legiſſe videtur *Vet. Interp.* qui habet *univerſa concedo.*

[x] Ἱερὰν κ ἄσυλον εἶναι] Videſis *Ez. Sphanhemium* de *præſtantia & uſu Numiſm.* in *Diſſert.* ix.

[y] Ὁρίων αὐτῆς] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἱερῶν in *reliquis.*

[z] Ἀπὸ τ δεκάτης] Ὑπὸ τελῶν ἡ δεκάτης *Busb.* ὑπὸ τελῶν τ δε- κάτης à decima parte vectigalium *Epiphan.*

[a] Ἡμῖν αὐτῇ·] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ὑμῖν in *Editis.*

[b] Ἀγγαρεύεσθ] Vide *Grotium* ad *Matt.* 5. v. 41. & *Jac. Lydium* in *Florum Sparſione ad Paſſ. Chriſti*, p. 182. HUDS. Menander in Σικυωνίοις in Exc. H. Grot. p. 745. ἐὰν ἔχῃ τι μαλακὸν, ἀγγαρεύῃ. SPANH.

[c] Τὰ Ἰουδαίων ὑποζύγια·] Τὰ τ Ἰουδαίων ſolus *Busb.*

[d] Καὶ τρεῖς αἱ πρὸ τ ἑορτῆς ἡμέραι,] Καὶ τρεῖς ἡμέρας πρὸ ἑορ- τῆς κ τρεῖς ἡμέρας μ ἑορτῶ 1 *Macc.* c. 10. v. 34.

[e] Τὸν αὐτὸν τρόπον] Τὸν ᾧ αὐτὸν *Hen.*

[f] Τῶμῶ σώματος,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* ᾧ σώματος in *reliquis.*

g Τὴν

"μὲ σώματ@, κ) ἡγεμόνας ⁘ ποιήσω [g] τῶν ⟨ωεὶ
"τὸν ἐμὸν αὐλὸν. ⁘πιτρέπω ⁘ καὶ τοῖς πατρίοις
"χρῆσθαι νόμοις Ϲ τότε Φυλάσσειν, [h] καὶ τοῖς τρισὶ
"τοῖς ⟨ωροκειμένοις τῇ Ιουδαίᾳ νομοῖς ⁘πιτάσσεσθαι βού-
"λομαι, κ) τῷ ἀρχιερεῖ ⁘πιμελὲς εἶναι, ἵνα μηδὲ εἷς
"Ιουδαῖ@ ἄλλο ἔχῃ ἱερὸν ⟨ωροσκυνεῖν, ἢ μόνον τὸ ἐν
"Ιεροσολύμοις. [i] δίδωμι δ' ἐκ τῶν ἐμῶν εἰς τὸν δαπά-
"νὸν τ θυσιῶν κατ' ἔτ@ [k] μυριάδας πεντεκαίδεκα, τὰ
"⁘ ⟨ωοσήκοντα τ χρημάτων ὑμέτερα εἶναι βούλομαι·
"τὰς ⁘ μυρίας δραχμὰς, ἃς ἐλάμβανον ἐκ τ ἱερῶν οἱ
"βασιλεῖς, ὑμῖν ἀφίημι, διὰ τὸ [l] ⟨ωροσήκειν αὐτὰς [m] τοῖς
"ἱερεῦσι τοῖς λειτουργοῦσι τῷ ἱερῷ. κ) ὅσοι δ' ἂν φύγωσιν εἰς
"τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ιεροσολύμοις, κ) εἰς τὰ [n] ὑπ' αὐτῷ χρημα-
"τίζοντα, ἢ βασιλικὰ ὀφείλοντες χρήματα, ἢ δι' ἄλλην
"αἰτίαν, ἀπολελύσθωσαν [o] ὅτοι, κ) τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῖς
"σῶα ἔστω. ⁘πιτρέπω ⁘ Ϲ ἀνακαινίζειν τὸ ἱερὸν Ϲ οἰκοδο-
"μεῖν, τ εἰς ταῦτα δαπάνης ἐκ τ ἐμῶν γινομένης, κ) τὰ
"τείχη ⁘ συγχωρῶ τὰ τ πόλεως [p] οἰκοδομεῖσθαι, κ) πύρ-
"γους ὑψηλοὺς ἐγείρειν, κ) ταῦτα ἐκ τ ἐμῶν [q] ἀνιστέν-
"τας. εἰ δέ τι Ϲ φρούριόν ἐστιν, ὃ συμφέρ[r] τῇ Ιουδαίων
"χώρᾳ ὀχυρὸν εἶναι, κ) τοῦτ' ἐκ τ ἐμῶν κατασκευα-
"σθήτω".

δ'. Ταῦτα [s] μὲν ὑπισχνούμεν@ καὶ χαριζόμεν@ τοῖς
Ιουδαίοις [t] ἔγραψε Δημητρι@. Αλέξανδρ@ ⁘ ὁ βασι-
λεὺς, δυνάμιν μεγάλην συναγαγὼν μισθοφόρων Ϲ τῶν
⟨ωροτεθέντων ἐκ τ Συρίας αὐτῷ στρατιωτῶν, ⁘πὶ τ Δημή-
τριον ἐστράτευσε. κ) μάχης γενομένης, τὸ μὲν εὐώνυμον
κέρας ⁘ Δημητρίου τρέπεται τοὺς ἐναντίους εἰς φυγὴν, κ)
ἐδίωξεν ἄχρι πολλοῦ, κτείνων τε συχνοὺς αὐτῶν Ϲ διαρπάζων
τὸ στρατόπεδον· [v] τὸ ⁘ δεξιὸν, ἔνθα συνέβαινεν εἶναι τ Δημήτριον,
ἠτύχησε. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἔφυγον· Δημήτρι@ ⁘
γενναίως μαχόμεν@ ὑπ' ὀλίγους μὲν ἀναιρεῖ τ πολεμίων,
διώκων ⁘ τοὺς ἄλλους, εἰσελαύνει τ ἵππον εἰς τέλμα βαθὺ
κ) δυσεκπέρατον, ἔνθα συνέβη, πεσόν[ι] @ [x] αὐτὸν σὺν ἵππῳ,
μὴ δυνάμενον διαφυγεῖν ἀναιρεθῆναι. τὸ γὰρ συμβεβηκὸς
⟨ωᾶσιν αὐτὸν ἰδόντες οἱ πολέμιοι ἀνέστρεψαν, κ) κυκλωσάμε-
νοι τ Δημήτριον, πάντες ἐπ' αὐτὸν ἠκόντιζον. ὁ ⁘, πεζὸς
ὢν, γενναίως ἀπεμάχετο, κ) πολυτρόπου τραύματα λαβὼν
πολλὰ, κ) μηκέτ' ἀντέχειν δυνάμεν@, κατέπεσε. [y] κ)
τέλ@ μὲν τοιοῦτο τ Δημητρίου κατέλαβεν, ἔτη βασι-
λεύσαντα [z] ἕνδεκα, ὡς Ϲ ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.

"poris mei cuſtodes habebo, præfectoſque faciam
"illorum qui ſunt in regia mea. Permitto etiam
"eis patriis legibus vivere, eaſdemque ſervare;
"voloque illos imperare tribus præfecturis Judææ
"attributis, pontificique id curæ eſſe, ut nemo
"Judæus aliud templum habeat, ad Deum vene-
"randum, præter illud quod Hieroſolymis eſt.
"Inſuper ſingulis annis de meo *fiſco* largior cen-
"tum & quinquaginta millia *drachmarum* in ſum-
"ptum ſacrificiorum, & quicquid pecuniæ ſuper-
"eſt *id* veſtrum eſſe volo: illa autem decem mil-
"lia drachmarum, *quæ de templo reges accipie-
"bant, vobis remitto, quod pertineant ad ſacerdo-
"tes rem divinam in templo procurantes. Qui-
"cunque etiam confugerint in templum Hieroſo-
"lymitanum † & in ejus pomœria, qui debitores
"eſſent pecuniæ fiſcalis, aut ex alia re, abſolvantur
"& ipſi, & res eorum ipſis ſalvæ ſunto. Tum au-
"tem permitto ut inſtauretur templum & ædifice-
"tur, ſumptibus ad iſta ex fiſco meo ſuppeditatis:
"quinetiam concedo ut mœnia urbis exſtruantur,
"turreſque altæ excitentur, ita ut iſta *omnia* meis
"impenſis erigantur. Denique ſi quod caſtellum
"ſit, quod Judæorum regioni expediat munitum
"eſſe, ſumptibus meis opera fiant & munitiones.

4. Iſta quidem Demetrius, promiſſa faciens vo- *Pugna inter Demetrium & Alexandrum.*
lenſque gratificari Judæis, *ad eos* ſcripſit. Alexan-
der autem rex, ingenti exercitu coacto, tam ex
mercenariis quam ex militibus qui è Syria ad eum
acceſſerant, contra Demetrium profectus eſt. 1 *Maccab.*
Cumque pugna committeretur, ſiniſtrum Deme- c. 10.
trii cornu eos qui ſibi oppoſiti erant in fugam
vertit, & diu perſequutum eſt, multoſque illorum
occidit & caſtra diripit; dextrum vero, in quo for-
te erat Demetrius, vincitur. Atque alii quidem
omnes in fugam ſe conjecerunt: at Demetrius, for-
titer dimicans, hoſtium non paucos interfecit,
dumque alios ſubſequitur, equo invectus eſt in cœ-
num profundum & tranſitu difficile, ubi contigit
ut ille, cum prolapſo equo effugere non potuerit,
occideretur. nam hoſtes, viſo quod ei acciderat,
reverſi ſunt; cumque Demetrium circumdediſſent,
eum jaculis omnes petierunt. at ille, quanquam
pedibus eſſet, fortiter propugnabat, tandemque
multis vulneribus confectus, cum diutius reſiſten- *Demetrius occiſus.*
do non eſſet, occubuit. Atque hoc modo vitam 1 *Maccab.*
finivit Demetrius, anno regni ſui undecimo, ſicut c. 10.
& alibi declaravimus.

ΚΕΦ. γ'.

Η Ονίᾳ Φιλία ⟨ωὸς τ Φιλομήτορα Πτολεμαῖον· κ) ὡς
ᾠκοδόμησε ναὸν ἐν Αἰγύπτῳ, ὅμοιον τῷ ἐν Ιεροσολύ-
μοις.

Ο Ονίας [a] ⁘ ἀρχιερέως υἱὸς, ὁμώνυμ@ ⁘ ὢν τῷ
πατρὶ, ὃς ἐν Αλεξανδρείᾳ φυγὼν ⟨ωὸς τ [b] βα-

CAP. III. VI.

Amicitia inter Oniam & Ptolemæum Philometorem: utque Onias in Ægypto templum exſtruxit Hieroſolymitano ſimile.

ONiæ autem pontificis filius, eodemque no- *Onias ſtatuit templum in Ægypto ædificare.*
mine quo pater appellatus, (qui profugus ad Pto-

g Τῶν ⟨ωερὶ τὸν ἐμὸν αὐλόν.] Iterum cum *Hen.* τ deëſt *ceteris.*

h Καὶ τοῖς τρισὶ] Ita cum *Grotio* ex præced. §. 3. & 1 *Macc.* c. 10. v. 38. antea erat κ) τ. τρ. τ. ⟨ωροκ. ἐν τῇ Ιουδαίᾳ νόμοις ὑποτάσσεσθαι βούλομαι, *tribus propoſitis in Judea legibus obedire*, ut vertit *Epiphan.* κ) τοῖς τρισὶ νομοῖς τοῖς ⟨ωροκειμένοις ἐν τῇ Ιουδαίᾳ νόμοις ὑποτάσσεσθαι βούλομαι, reſcribit *Schotanus* in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 1292.

i Δίδωμι δ' ἐκ τ ἐμῶν,] Δίδωμι ⁘ κ) ἐκ ſolus *Hen.*

k Μυριάδας πεντεκαίδεκα,] Locus hic pleriſque videtur in mendo cubare. Nonnulli (ex 1 *Macc.* 10. v. 40.) volunt χιλιάδας ιε'. ita ut addatur vel ſubintelligatur vox σίκλων. Alii cum *Fac. Cappello* ad A. M. 3846. malunt μυριάδας ς'. & mox τὰς ⁘ δισμυρίας. Videſis *Villalpandum* in *Appar.* part. 2. p. 401.

* *Que de templo reges accipiebant*,] *Sc.* quæ ex primitiis, unde vivebant ſacerdotes ἐν ἱερημερίαις, decerpebant.

l Προσήκειν αὐτὰς] Ανήκειν 1 *Macc.* c. 10. v. 42.

m Τοῖς ἱερεῦσι] Καὶ τοῖς λειτουργοῖς τ ἱερῶν *Hen.* & *Busb.*

† *Et in ejus pomœria*,] Vel, *& in ea quæ Templo accedunt.* Nam more Græcorum jus aſyli dat templo, & ſpatio definito circa templum. *Grotius.*

n Ὑπ' αὐτῷ χρηματίζοντα,] Απ' αὐτῷ *Hen.*

o Οὗτοι,] Αὐτοὶ *Hen.* & mox αὐτὰ pro ταῦτα.

p Οἰκοδομεῖσθαι,] Οἰκοδομεῖν *Hen.*

q Ανιστάντας.] Ανιστᾶν πάντα *Hen.* & *Lugd. Bat.*

r Τῇ Ιουδαίων χώρᾳ.] Τῇ χώρᾳ τ Ιουδαίων *Hen.*

s Μὲν ὑπισχνούμεν@.] Μὲν ⁘ ὑπισχνούμεν@ *Hen.*

t Ἔγραψε Δημητρι@.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* Ἔγραψε Δημήτρι@ τοῖς Ιουδαίοις in *Editis Aliiſque.*

v Τὸ ⁘ δεξιὸν,] Τὸ ⁘ δεξιὸν, ἔνθα συνέβαινεν εἶναι τ Δημήτριον, ἠτύχησε *Busb.*

x Αὐτὸν ⁘ ἵππῳ,] Αὐτῷ *Busb.* & *Hen.*

y Καὶ τέλ@ μὲ] Similiter & lib. 12. c. 11. §. 2. circiter fin. κ) τέλ@ μὲ τοιοῦτον κατέσχεν Ιούδαν. Verum τοιοῦτο Δημήτρι@ *Busb.*

z Ἕνδεκα,] *Polybius, Porphyrius, Euſebius*, & *Severus Sulpicius* ei aſſignant annos XIII. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3854. & Simſonum ad A. M. 3853.

a Ονίας ⁘ ἀρχιερέως υἱὸς,] Σίμων@ υἱὸς dicitur in *Bello Judaico*, l. 8. ἁμαρτήματι μνημονικῷ, ut puto. de Onia vide Hieronymum in Iſaiam, p. 182. Ed. *Ben.*

b Βασιλέα Πτολεμαῖον] Ita *Hen.* & *Epiphan.* βασιλέα deëſt in reliquis.

Ptolemæum regem cognomine Philometorem *se contulit* & Alexandriæ degebat, ut jam ante diximus) cum videret Judæam vexatam à Macedonibus eorumque regibus, velletque sibi memoriam gloriamque æternam parare, decrevit, missis ad Ptolemæum regem & Cleopatram reginam literis, ab illis petere ut sibi liceret in Ægypto templum ædificare Hierosolymitano simile, & in eo Levitas & sacerdotes ex suo genere constituere. Hoc autem volebat, præsertim quod Esajæ vate confideret, qui, cum ante sexcentos amplius annos vixerit, prædixit fore omnino ut in Ægypto conderetur templum Deo maximo ab homine Judæo. Onias igitur, propter hæc *cupiditate* elatus, Ptolemæo & Cleopatræ hujusmodi literas scribit.

Hæc de re literas ad Ptolemæum & Cleopatram mittit.

"CUM MULTA magnaque belli munera Dei "auxilio in vestram utilitatem confeciſſem, atque "in Cœlen-Syriam Phœnicemque me contuliſſem, "& cum Judæis in Leontopolim etiam præfectu- "ræ Heliopolitanæ urbem aliaque *istius* gentis lo- "ca perveniſſem, & quamplurimos animadvertiſ- "ſem templa contra atque oporteret habentes, & "idcirco ſibi invicem infenſos, id quod Ægyptiis "etiam accidit propter multitudinem templorum "& diverſas de religione ſententias, invento loco "maxime opportuno in arce, Dianæ agreſtis no- "mine vocata, varia materia abundante, ſacriſque "animalibus pleno, rogo ut fanum iſthic nulli ſa- "cratum numini jamque collapſum mihi liceat re- "purgare, & in templum Deo maximo exſtruere "ad ſimilitudinem Hieroſolymitani, iiſdem *plane* "menſuris, pro te tuaque conjuge & liberis, ut "Judæi qui Ægyptum incolunt, illic convenien- "tes ex mutua inter ſe concordia, tuis utilitatibus "pareant. Nam & Eſajas vates hoc prædixit: fu- "turum eſſe in Ægypto altare domino Deo *ſacra- "tum.* & multa id genus alia propter locum *illum* "vaticinatus eſt.

Ptolemæus & Cleopatra permittunt Oniæ templum exſtruere.

2. Et hæc quidem Onias Ptolemæo regi ſcribit: de ipſius autem & Cleopatræ ejus ſororis & conjugis pietate conjecturam licet facere ex ea qua literis iſtis reſponderunt epiſtola. fecerunt enim ut peccatum hoc legiſque prævaricatio in caput Oniæ reciderent. nam in hunc modum *ei* reſcripſerunt. "PTOLEMÆUS REX ET CLEO- "PATRA REGINA ONIÆ S. Legimus tuam "petitionem, qua *nos* oras ut tibi permittatur il- "lud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolita- "næ templum, quod Bubaſtis agreſtis vocatur, col- "lapſum repurgare. Unde fit ut mirari ſubeat, an "poterit Deo gratum eſſe templum, quod exſtru- "cturus es in loco impuro & ſacrorum animalium "pleno. Quandoquidem vero tu dicas id ipſum "ab Eſaja vate jamdudum prædictum eſſe, pote-

Ptolemæi & Cleopatræ litera ad Oniam.

σιλέα Πτολεμαῖον τὸν ἐπικαλούμενον Φιλομήτορα διῆγε, ὡς δ' ἕτερον εἰρήκαμεν, ἰδὼν τὴν Ἰουδαίαν κακουμένην ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν, [c] βουλόμενος ἴδιόν αὑτῷ μνήμην καὶ [d] δόξαν αἰώνιον κατασκευάσαι, διέγνω πέμψας πρὸς Πτολεμαῖον τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασίλισσαν Κλεοπάτραν, αἰτήσασθαι παρ' αὐτῶν ἐξουσίαν, ὅπως οἰκοδομήσῃ ναὸν ἐν Αἰγύπτῳ, παραπλήσιον τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ Λευίτας καὶ ἱερεῖς ἐκ τοῦ ἰδίου γένους καταστήσῃ. τοῦτο δὲ ἐβούλετο θαρρῶν μάλιστα [e] τῇ προφητείᾳ [f] Ἡσαΐου, ὃς, ἔτεσιν ἐμπροσθεν [g] ἑξακοσίοις πλέον γενομένοις, προεῖπεν, ὡς δεῖ πάντως ἐν Αἰγύπτῳ οἰκοδομηθῆναι ναὸν τῷ μεγίστῳ Θεῷ, ὑπ' ἀνδρὸς Ἰουδαίου. Διὰ ταῦτα οὖν ἐπηρμένος ὁ Ονίας, γράφει Πτολεμαίῳ καὶ Κλεοπάτρᾳ [h] τοιαύτην ἐπιστολήν. "ΠΟΛΛΑΣ καὶ μεγα- "λας ὑμῖν χρείας τετελεκὼς ἐν τοῖς κατὰ πόλεμον ἔργοις "μετὰ [i] τοῦ Θεοῦ βοηθείας, καὶ γινόμενος [k] ἐν τῇ Κοίλῃ "Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ, [l] καὶ εἰς Λεόντων δὲ πόλιν τὴν Ηλιο- "πολίτιδα σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ [m] εἰς ἄλλους τόπους ἀφι- "κόμενος καὶ ἔθνους, καὶ πλείστους ἱερῶν εὑρὼν ἐν τῷ καθήκοντι "ἔχοντας ἱερά, καὶ διὰ τοῦτο δύσνους ἀλλήλοις, ὁ καὶ Αἰ- "γυπτίοις συμβέβηκε διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἱερῶν, καὶ τὸ "[n] περὶ τὰ θρησκείας οὐκ [o] ὁμοδοξεῖν, ὑπειληφότα τό- "πον εὑρὼν ἐν τῷ περισταλομένῳ [q] τὰ ἀγρίας [r] Βουβά- "στεως ὀχυρώματα, βρύουσα ποικίλης ὕλης καὶ τῶν ἱερῶν ζώων "μεσὸν, δέομαι συγχωρησαί μοι, τὸ ἀδέσποτον ἀνακαθάι- "ραντα ἱερὸν καὶ συμπεπτωκὸς, οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ μεγίστῳ "Θεῷ, κατ' ὁμοίωσιν δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις, τοῖς αὐτοῖς μέ- "τροις, ὑπέρ τε σοῦ καὶ τῆς [s] γυναικὸς καὶ [t] τῶν τέκνων, ἵν' "ἔχωσιν οἱ τὴν Αἴγυπτον κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, εἰς αὐτὸ "συνιόντες καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν, [v] οὗσπερ ἐξυπε- "ρετεῖν χρείαις. καὶ γὰρ Ἡσαΐας ὁ προφήτης τοῦτο προεῖπεν· "ἔσται θυσιαστήριον ἐν Αἰγύπτῳ, κυρίῳ τῷ Θεῷ. καὶ πολλὰ "ἄλλα προεφήτευσεν ἄλλα τοιαῦτα διὰ τοῦτον τὸν τόπον.

β'. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ονίας τῷ βασιλεῖ Πτολεμαίῳ γράφει. καταμανθάνειν δ' ἔστιν ἐκ τῆς αὐτοῦ τε καὶ Κλεοπάτρας τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ καὶ γυναικὸς, ἐξ ἧς [w] ἀντήγραψαν ἐπιστολῆς. τὴν γὰρ ἁμαρτίαν καὶ τὴν τοῦ νόμου παράβασιν εἰς τὴν Ονίου κεφαλὴν ἀνέθεσαν. ἀντήγραψαν γὰρ ἔτως. "ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ ΚΑΙ "ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΟΝΙΑΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Ανέ- "γνωμέν σου τὴν [x] παράκλησιν, ἀξιοῦντος ἐπίσκε- "ψαι σοι τὸ ἐν [y] Λεοντοπόλει [z] τῆς Ηλιοπολίτου ἱερὸν συμ- "πεπτωκὸς ἀνακαθάραι, παρακαλοῦμεν δὲ τὰ ἀγρίας "[a] Βουβάστεως. διὸ δὲ θαυμάζομεν, εἰ ἔσται τῷ Θεῷ κε- "χαρισμένον τὸ [b] καθιδρυόμενον ἱερὸν ἐν ἀσελγεῖ τό- "πῳ δὲ πλήρει [c] ζώων [d] ἱερῶν. ἐπεὶ δὲ σὺ φῂς Ησαΐαν τὸν "προφήτην ἐκ πολλοῦ χρόνου τοῦτο προφηκέναι, συγχω- "ρεῖν

[c] Βουλόμενον] Hoc modo *Busb.* atque ita, vel βουλόμενός τι legisse videtur *Epiphan.*

[d] Δόξαν αἰώνιον] Quod Oniæ consilium Templum illud exstruendi arguitur *alsup.* lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH.

[e] Τῷ προφήτῃ Ησαΐᾳ,] Conf. *alsup.* lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH.

[f] Ησαΐᾳ,] Locus, quo ad sacrilegam suam ambitionem statuminandam abusus est Onias, reperitur apud *Esajam*, c. 19. v. 18, 19. ubi pro עיר החרס *civitate destructionis*, ob maximam literarum similitudinem עיר החרס olim legebatur, id est, πόλις Ηλίου, ut interpretatus est *Symmachus.* Quomodo & *Hieronymus* reddidit: *Civitas Solis vocabitur una.* & *Chaldæus paraphrastes*, utraque lectione conjuncta, *Civitas Solis quæ destruetur.* Qua occasione fortasse & Ηλιοπολίτην νομὸν Oniam elegisse, in quo templum suum construeret, conjicit *Scaliger. Usserius* ad *A. M.* 3854. Videsis *Hieronymum* in *Esajæ* cap. 20, & 21. p. 131. & 181. & 187. *Edit. Benedict.* & *Jac. Cappellum* ad *A. M.* 3837. & *Schotanum* in *Biblioth. S.* p. 1300.

[g] Ἑξακοσίοις πλέον γεγονώς,] Ἑξακοσίων πλείοσι *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[h] Τοιαύτην ἐπιστολήν.] Περὶ τούτων ante τοιαύτην inserit *Busb.*

[i] Τοῦ Θεοῦ βοηθείας,] Ita *Hen.* & deest *reliquis.*

[k] Ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ,] Sic *Hen.* ἔντε τῇ in *ceteris.*

[l] Καὶ εἰς Λεόντων] Est qui malit καὶ Λεόντων τὴν πόλιν τῇ Ηλ.

[m] Καὶ εἰς ἄλλους τόπους] Illud καὶ non agnoscit *Hen.*

[n] Περὶ τὰ θρησκείας] Ita malui cum *Hen.* περὶ τὰς θρησκείας & mox ὁμόδοξοι in *ceteris.*

[o] Ομοδοξεῖν,] Ita quoque in *Lugd. Bat.*

[p] Τόπον δ' ὑρὼν] Sic *Hen.* δ' ὑρὼν τὸν τόπον in *Editis Aliisque.*

[q] Τῆς ἀγρίας Βουβάστεως ὀχυρώματα,] Βουβάστιν ποταμὸν Adversus Apion. lib. 1. §. 14. SPANH.

[r] Βουβάστεως] Sc. *Dianæ.* nam Ægyptiace Βούβαστος erat *felis.* & Βούβαστις *Diana*, teste *Herodoto* l. 2. c. 156. ut & *Antonino Liberali* in *Fab.* 28. Videsis *Bochartum* in *Hieroz.* lib. 1. c. 10. p. 63.

[s] Γυναικὸς] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* βασιλίσσης in *reliquis.*

[t] Τῶν τέκνων,] Καὶ τέκνων *Hen.*

[v] Αντέγραψαν ἐπιστολῆς.] Ita ex *Vet. Interpr.* ἀντέγραψεν hîc loci in *Græcis* omnibus, at infra post ἀνέθεσαν cum *Epiphanio* ἀντέγραψαν habet *Busb.* hoc modo, οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀντέγραψαν ἔτως.

[x] Παράκλησιν,] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐπιστολὴν in *reliquis*

[y] Λεοντοπόλει] Λεόντων πόλιν *Busb.*

[z] Τῆς Ηλιοπολίτου ἱερὸν συμπεπτωκὸς ἀνακαθάραι,] Conf. sup. lib. 12. c. 9. §. 7. SPANH.

[a] Βουβάστεως.] Βουβάστεως hîc & super. §. 1. *Hen.*

[b] Καθιδρυόμενον] *Coislin.* & *Lugd. Bat.* καθιδρυθησόμενον.

[c] Ζώων ἱερῶν.] *Coislin.* & *Lugd. Bat.* ἀνιέρων· ἱκανὸν. at mox ἱερῶν ζώων.

[d] Ἱερῶν.] Ita etiam *Epiphan. Hen.* & *Busb.*

"ῥᾳμέν σοι, εἰ μέλλῃ τᾶτο ἔσεσθαι κ᾽ τ νόμον, ὥστε μηδὲν
"ἡμᾶς δοκᾶν εἰς τὸν Θεὸν ἐξημαρτηκέναι.

γ'. [c] Λαβὼν οὖν τ τόπον ὁ Ονίας, κατεσκεύασεν ἱερὸν καὶ βωμὸν τῷ Θεῷ, ὅμοιον τῷ ἐν Ιεροσολύμοις, μικρότερον δ καὶ πενιχρότερον. τὰ δ μέτρα αὐτᾶ καὶ τὰ σκεύη νῦν σὰκ ἔδοξέ μοι δηλοῦν, [f] ἐν γὰ τῇ [g] ἑβδόμῃ μᾶ βίβλῳ τῶν Ιουδαϊκῶν πολέμων ἀναγέγραπται. εὗρε δ Ονίας καὶ Ιουδαίους τινὰς ὁμοίους αὐτῷ, καὶ ἱερεῖς καὶ Λευίτας, τοὺς ἐκεῖ θρησκεύοντας. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ τούτου [h] ἀρκούντως ἡμῖν δεδήλωται.

"ſtatem tibi facimus, modo res futura ſit ex lege, "ne nos in Deum deliquiſſe videamur.

3. Onias igitur, locum nactus, templum & altare Deo ædificavit ad inſtar Hieroſolymitani, ſed minuſculum & pauperculum. Menſuram vero ejus & vaſa mihi non viſum eſt in præſentia indicare: nam de illis nonnulla memoriæ prodidi in libro ſeptimo quem ſcripſi de Bellis Judaïcis. Invenit etiam Onias & Judæos quoſdam ſui ſimiles, & ſacerdotes & Levitas, qui *Dei* cultum illic inſtaurarent. Sed de hoc quidem templo ſatis nobis dictum eſt. *Templum in Ægypto conditum.*

δ. Τὰς δ᾽ ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιουδαίους καὶ Σαμαρεῖς, [i] οἱ τὸ ἐν Γαριζεὶν ὄρει προσεκύνουν ἱερὸν οἰκοδομηθὲν κ᾽ τὰς Αλεξάνδρᾳ χρόνους, συνέβη στασιάσαι περὶ ἀλλήλους, καὶ περὶ τ ἱερῶν ἐπ᾽ αὐτᾷ Πτολεμαίῳ διεκρίνοντο· τ μὲν Ιουδαίων λεγόντων κ᾽ τὰς Μωϋσέως νόμους [k] ὠκοδομῆσθαι τὸ ἐν Ιεροσολύμοις, τ δ Σαμαρέων, τὸ ἐν Γαριζείν. [l] παρεκάλεσαν δ᾽ αὐτὸν τοῖς φίλοις καθίσαντα τ βασιλέα, τὰς περὶ τούτων ἀκοὰς λόγους, καὶ τοὺς ἡττηθέντας θανάτῳ [m] ζημιῶσαι. τ μὲν οὖν ὑπὲρ τ Σαμαρέων λόγον Σαββαῖος ἐποιήσατο, κ᾽ Θεοδόσιος· [n] τ δ᾽ ὑπὲρ τ Ιεροσολυμιτῶν Ἑ Ιουδαίων, Ανδρόνικος ὁ Μεσσαλάμου. ὤμοσαν δ τ Θεὸν καὶ τὸν βασιλέα, ἢ μὴν ποιήσασθαι τὰς ἀποδείξεις κ᾽ τὸν νόμον· [o] παρεκάλεσάν τε τὸν Πτολεμαῖον ὅπως ὃν ἂν λάβῃ καθυβρίσαντα τὰς ὅρκους ἀποκτείνῃ. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς πολλὰς τ φίλων εἰς συμβουλίαν καθίλαβεν, ἐκάθισεν ἀκουσόμενος τ λεγόντων. οἱ δ᾽ ἐν τῇ Αλεξανδρείᾳ τυγχάνοντες Ιουδαῖοι σφόδρα ἠγωνίων περὶ τ ἀνδρῶν, οἷς [p] ἀγωνιεῖν [q] ὑπὲρ ἅπαντος ἐν Ιεροσολύμοις ἱερᾷ συνέβαινε. χαλεπῶς γὰ ἔφερον εἴ τινες καταλύσαιεν, ὅτως ἀρχαῖον καὶ διασημότατον τ κατὰ τὴν οἰκουμένην ὑπάρχον. [r] ὧν δ᾽ Σαββαῖος Ἑ Θεοδόσιος συγχωρησάντων τῷ Ανδρονίκῳ πρώτῳ ποιήσασθαι τὰς λόγους, ἤρξατο τῶν ἀποδείξεων [s] ἐκ τ νόμου καὶ τῶν [t] διαδοχῶν τῶν ἀρχιερέων, ὡς ἕκαστος παρὰ πατρὸς τὴν τιμὴν ἐκδεξάμενος ἦρξε τ ναῦ, καὶ ὅτι πάντες οἱ τ Ασίας βασιλεῖς τὸ ἱερὸν ἐτίμησαν ἀναθήμασι καὶ λαμπρο πόταις δωρεαῖς· τ δ᾽ ἐν Γαριζεὶν, ὡς ὐδὲ ὄντος, ὐδεὶς λόγον ὐδ᾽ ὁτιοῦν ἐποιήσατο. [u] ταῦτα λέγων Ανδρόνικος καὶ πολλὰ τούτοις ὅμοια, πείθει τὸν βασιλέα κρῖναι μὲν κατὰ τὰς Μωϋσέως νόμους οἰκοδομηθῆναι τὸ ἐν Ιεροσολύμοις ἱερὸν, [v] ἀποκτεῖναι δ᾽ Σαββαῖον καὶ Θεοδόσιον. καὶ τὰ μὲν γενόμενα τοῖς ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιουδαίοις κ᾽ Πτολεμαῖον τὸν Φιλομήτορα, ταῦτα ἦν.

4. Apud Alexandriam autem inter Judæos & Samaritas, qui templi monte Garizin, ſub Alexandro *Magno* exſtructi, religionem introduxerunt, forte exorta eſt ſeditio: atque iſtuc res devenit, uti coram Ptolemæo de templis diſceptarent. Judæis quidem contendentibus juxta Moyſis præſcripta conditum eſſe templum Hieroſolymitanum, Samaritis vero Garizitanum. Regem igitur *enixe* rogarunt, ut ab eo in amicorum conſeſſu cauſa hæc cognoſceretur, ea conditione ut qui victi fuerint morti adjudicarentur. Et quidem pro Samaritis orationem habuit Sabbæus, ut & Theodoſius; pro Hieroſolymitanis vero & Judæis Andronicus Meſſalami filius. Per Deum autem jurarunt & Regem, ſeſe probationes allaturos è lege: & à Ptolemæo precibus contenderunt, ut eum morte multaret, quem jurejurando non ſtetiſſe deprehenderet. Proinde Rex, adhibitis non paucis in conſilium amicis, conſedit cauſam orantes auditurus. Judæi autem Alexandrini magnopere metuebant iis, quibus jura templi Hieroſolymitani tueri contigit: ægre enim ferebant, ſi quis templi adeo antiqui, & toto terrarum orbe celeberrimi, auctoritatem labefactatum iret. Atqui cum Sabbæus & Theodoſius conceſſiſſent Andronico, uti prior verba faceret, is à lege exorſus eſt rem demonſtratam dare, & à ſucceſſione pontificum, uti quiſque poſt patrem dignitatem adeptus templo præfuiſſet, quodque omnes Aſiæ reges majeſtatem ejus donariis muneribuſque ſplendidiſſimis auxiſſent, Garizitani vero, ac ſi ne quidem exſtitiſſet, neminem habuiſſe rationem illudve reſpexiſſe. Dum hæc diceret Andronicus & his multa ſimilia, Regi perſuaſit, uti decerneret, templum Hieroſolymitanum de ſententia Moyſis exſtructum eſſe, Sabbæum vero & Theodoſium morti addicendos. Atque iſta quidem ſunt quæ Judæis Alexandrinis acciderunt ſub Ptolemæo Philometore. *Contentio inter Judæos & Samaritas.* *Provocant ad Regem.* *Is, cauſa audita, judicium fert pro Judæis.*

ΚΕΦ. δ'.

Ως Αλέξανδρος σφόδρα ἐτίμησεν Ιωνάθην· καὶ ὡς Δημήτριος ὁ Δημητρίου παῖς, κρατήσας Αλεξάνδρου, φιλίαν πρὸς Ιωνάθην ἐποιήσατο.

CAP. IV.

Quomodo Alexander Jonatham ſummo in honore habuit: utque Demetrius Demetrii filius, Alexandro devicto, cum Jonatha amicitiam iniit.

VII.

ΔΗμητρίου δ᾽ ἀποθανόντος ἐν τῇ μάχῃ, καθὼς ἐπάνω δεδηλώκαμεν, Αλέξανδρος, τοῦ [x] τ Συρίας καθίλαβεν βασιλείαν, γράφει τῷ Φιλομήτορι Πτο-

CUM autem Demetrius vitam in pugna amiſiſſet, ſicut ſuperius indicavimus, Alexander, occupato Syriæ regno, ſcribit Ptolemæo Philo-me- *Alexander Ptolemæi filiam petit in matrimonium.* 1 *Maccab.* c. 10.

[c] Λαβὼν δὲ τ τόπον ὁ Ονίας,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

[f] Ἐν γὰ δὲ —— ἀναγέγραπται.] Conf. *alibi.* lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH. Libros de bello antea ſcripſit. REL.

[g] Ἑβδόμῃ μᾶ βίβλῳ τ Ιουδαϊκῶν πολέμων] Non procul à fine.

[h] Ἀρκούντως] Περιττόν ἐστι γράφειν *Busb.*

[i] Οἱ τὸ ἐν Γαριζεὶν ὄρει] Ita *Busb.* & *Hen.* & forſan *Epiphan.* qui vertit, *qui templum temporibus Alexandri Macedonis ſuper Garizin montem conſtruxerunt.* οἱ τὸ ἐν Γαριζὶν ἐπισκιῶν ἱερόν, κ᾽ τὰς Αλ. in *Editis.*

[k] Ὠκοδομῆσθαι] Sic *Busb.* οἰκοδομεῖσθαι in *Editis.* οἰκοδομηθῶσιν *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) non male

[l] Παρεκάλεσαν δὲ] Ita *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) παρεκάλεσαν γὰρ *Hen.* συνεκάλεσάν τε in *Editis.*

[m] Ζημιῶσαι.] Sic *MSS.* ζημειῶσαι in *Editis.*

[n] Τὸν δ᾽ ὑπὲρ τ Ιεροσολυμιτῶν] Ita *Hen.* τὰς in *reliquis.*

[o] Παρεκάλεσάν τε] Παρεκαλέσαντες τ Πτολεμαῖον δὲ ὃν λάβῃ π. τ. ὅρκους ἀποκτεῖναι *Hen.*

[p] Ἀγωνιεῖν] Ita in *Græcis* omnibus: mallem tamen ἀγωνιᾶν, quo modo legiſſe viſus eſt *Epiphan.*

[q] Ὑπὲρ δὲ τ Ιεροσολύμοις] Ita cum *Busb.* & *Hen.* περὶ in *cæteris.*

[r] Ἐκ δὲ] *L. B.* ἀπό τε δὲ.

[s] Διαδοχῶν τ ἀρχιερέων.] Διαδόχων *Hen.*

[t] Ταῦτα λέγων Ανδρόνικος] Διαλεχθέντων μέντοι τ ἀπηλοις ὠναντιωμένων, ὁ βασιλεὺς κρίνει μὲ *Busb.*

[u] Αποκτεῖναι δὲ] Αποκτεῖναι δὲ τὸν τοῦ αὐτοῦ ζητοῦντας καθαίρειν τὸν καὶ τὰ μὲ *Busb.* ἀποκτεῖναι δὲ τὸν περὶ τ Σαββ. *Hen.*

[x] Τῆς Συρίας καθίλαβεν βασιλείαν.] Illud τ ἐ *MSS.*

metori, filiam ejus nuptum ſibi dari depoſcens; æquum eſſe dicens, ut ipſum affinitate dignetur; cum paternum imperium recuperaſſet, Deique providentia eò provectus fuiſſet, & Demetrium ſuperaſſet, atque cætera futurus eſſet ejus cognatione non indignus. Ptolemæus vero, cum libenter ejus poſtulatis annuiſſet, reſcripſit, dicens, ſe gaudere quod paternum regnum adeptus eſſet, promiſitque filiam *ei* daturum eſſe; juſſitque ut ad Ptolemaïdem ſibi obviam veniret, illuc filiam adducturo: ipſum enim eam ab Ægypto huc uſque comitaturum eſſe, ibique puellam ei nuptum collocaturum. Et quidem Ptolemæus, his ſcriptis, omni feſtinatione Ptolemaïdem pervenit cum Cleopatra filia *ſua*. Cumque Alexandrum, ſicuti per epiſtolam imperaverat, illic jam obviam ipſi profectum inveniſſet, puellam ei in matrimonium dat, tantumque auri & argenti in dotem, quantum regem decebat.

Jonathas Ptolemaïdem venit ad Alexandri nuptias. 1 Maccab. c. 10.

2. Nuptiis autem peractis, Alexander, literis ad Jonatham pontificem datis, juſſit ei ut Ptolemaïdem veniret. Qui cum ad Reges veniſſet, eoſque ſplendidis muneribus donaſſet, honorem ab utroque conſequutus eſt. Alexander eum, veſte ſua exutum, coëgit purpura indui: cumque eum ſecum in ſolio ſedere feciſſet, ducibus *ſuis* imperavit, ut cum eo in mediam urbem progreſſi ederent, nemini licere eum criminis inſimulare, eive ulla de re negotium faceſſere. Quod cum duces feciſſent, ubi illi, qui ad accuſationem *inſtituendam* parati animoque in eum malevolo erant, viderunt honorem ei ex edicto habitum, *omnes* diffugerunt, veriti ne quid mali paterentur. Propenſaque adeo in Jonatham voluntate erat rex Alexander, ut ipſum etiam primum amicorum *ſuorum* ſcripſerit.

VIII. *Demetrius Demetrii filius ex Creta in Ciliciam proficiſcitur. 1 Maccab. c. 10.*

3. Anno autem centeſimo ſexageſimo quinto, Demetrius Demetrii filius cum multis mercenariis *militibus*, quos Laſthenes Cretenſis ei tradiderat, ex Creta in Ciliciam trajecit. Quæ res audita Alexandro magnum dolorem & perturbationem injecit: moxque Phœnice Antiochiam ire contendit, ut res illic, ante Demetrii adventum, in tuto locaret. Apollonium autem Daum reliquit Cœles-Syriæ præfectum. qui, magno cum exercitu Jamniam profectus, ad Jonatham pontificem miſit, dicens, "rem indignam eſſe, ut is ſolus ſecurus "ageret * ſuique ad arbitrium, Regi non ſubje- "ctus: idque ipſi ab omnibus opprobrio verti, "quod illum Regi non ſubjecerit. Ne igitur, *in-* "*quit*, in montibus deſidens teipſum decipias, va- "na opinione tui roboris: ſed ſi quid viribus tuis "confidis, deſcende in planum, ut cum noſtris mi- "litibus fiat contentio; & palam erit, fortiſſimum "eſſe qui victoriam conſequetur. Veruntamen ſci- "to, quod è ſingulis urbibus fortiſſimi quique me- "cum militant. nam & illi ſane ipſi ſunt qui tuos

Apollonius Demetrii prætor Jonatham ad pugnam provocat. 1 Maccab. c. 10.

λεμοῦμεν αὐτῷ πρὸς γάμον τῇ θυγατρὶ· δίκαιον εἶναι λέγων τῷ τῆ πατρῴαν ἀρχὴν κομισαμένῳ, καὶ ἅμα τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίαν εἰς αὐτὸν προσαχθέντι, καὶ κρατήσαντι [y] Δημητρίου, καὶ μηδὲ τἄλλα ἀσυμένῳ τὸ πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος ἀναξίῳ, συνάψαι συγγένειαν. Πτολεμαῖος δὲ προσδεξάμενος ἡδέως τὴν μητσίαν, ἀντιγράφει, χαίρειν τε λέγων ἐπὶ τῷ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πατρῴαν ἴσχυν ἀπολαβόντα, καὶ τὴν θυγατέρα δώσειν ὑπισχνεῖτο, [z] ἀπαντᾶν δ' [a] αὐτοῦ εἰς Πτολεμαΐδα τὴν θυγατέρα μέλλοντι ἄγειν σκέλδυσιν· [b] αὐτὸν γὰρ αὐτὴν μέχρι τούτης συμπέμψειν ἀπ' Αἰγύπτου, κἀκεῖ συνοικίσειν αὐτοῦ τῇ παῖδα. καὶ Πτολεμαῖος μὲν ταῦτα γράψας συνέπεμψε μὴ ἀγνοῶν ἐπὶ Πτολεμαΐδα, Κλεοπάτραν ἄγων τὴν θυγατέρα. εὑρὼν δὲ ἐκεῖ τὸν Αλέξανδρον, καθὼς ἐπέστειλε, συναπλωτηκότα, δίδωσιν αὐτῷ τὴν παῖδα, καὶ Φερνὴν, ἄργυρόν τε καὶ χρυσὸν, [c] ὅσον εἰκὸς ἦν δύναν βασιλέα.

β'. Τῶν γὰμων ἐπιτελεμένων, Αλέξανδρος Ιωνάθην τῷ ἀρχιερεῖ γράψας, σκέλδυσιν αὐτὸν ἥκειν εἰς Πτολεμαΐδα. συνελθόμενος δὲ πρὸς τὲς βασιλέας, καὶ δωρησαμένους [d] αὐτὲς λαμπρῶς, τὸ πορφυρᾶν ἀπέλαυσε τιμῆς. Αλέξανδρος δὲ αὐτὸν ἠνάγκασεν, [e] ἀποδυσάμενον τὴν [f] οἰκείαν ἐσθῆτα, λαβεῖν πορφύραν· καὶ συγκαθεδῆναι ποιήσας αὐτὸν ἐπὶ τῷ βήματος, προσέταξε τὲς ἡγεμόνας εἰς μέσον μετ' αὐτοῦ [g] προελθόντας τὴν πόλιν κηρύξαι, μηδενὶ λέγειν καθ' αὐτοῦ [h] ἐφέδρᾳ, μηδὲ παρέχειν αὐτῷ πράγματα. τέτε δὲ ποιησάντων τὸ ἡγεμόνων, ὁρῶντες τὴν μὲν τῷ βασιλέως κεκηρυγμένην [i] Ιωνάθῃ τιμὴν εἰς κατηγορεῖν [k] παρεσκευασμένοι, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπεχθῶς ἔχοντες, ἀπέδρασαν, μή τι προσλάβωσί κακὸν, δεδιότες. τοσαύτη δὲ ἀγαθὴ [l] πρὸς Ιωνάθην ὁ βασιλεὺς Αλέξανδρος [m] ἐχρήσατο, ὥστε αὐτὸν τ [n] πρῶτον ἀναγράψαι τῶν φίλων.

γ'. [o] Ετει δὲ πέμπτῳ τ ἐξηκοστῷ πρὸς τοῖς ἑκατὸν Δημήτριος ὁ Δημητρίου μετὰ πολλῶν μισθοφόρων, ὃς παρῆν αὐτῷ Λασθένης ὁ Κρὴς, ἄρχων [p] ἀπὸ Κρήτης, κατέπλωσεν εἰς Κιλικίαν. [q] τέτο δὲ Αλέξανδρον ἀκέσαντα εἰς ἀγωνίαν καὶ ταραχὴν [r] ἐνέβαλε· καὶ βεβουλεύμα ἐκ τῆς Φοινίκης εἰς Αντιόχειαν ἔπεμψεν, ἵνα τὰ ἐκεῖ, [s] πρὶν ἢ Δημήτριον ἐλθεῖν, ἀσφαλῶς ᾖτας. καπέλιπε δὲ τῆς Κοίλης Συρίας Απολλώνιον τὸν [t] Δάου ἡγεμόνα. ὃς, μετὰ πολλῆς δυνάμεως εἰς Ιάμνειαν ἐλθὼν, ἔπεμψε πρὸς Ιωνάθην τὸν ἀρχιερέα, λέγων, "ἄδικον εἶναι μόνον αὐτὸν "ἐπ' ἀδείας ζῆν καὶ μετ' ἐξουσίας, ἐκ ὑποτασσόμενον τῷ "βασιλεῖ· τέτῳ δ' αὐτῷ βεβαὶ πάντων ὀνειδος φέρειν, "ὅτι μὴ ὑποτάξειν αὐτὸν τῷ βασιλεῖ. μὴ τοίνυν [u] σαυ- "τὸν ἐν τοῖς ὄρεσι καθήμενον ἐξαπάτα, νομίζων ἰσχὺν "ἔχειν· ἀλλ' εἰ θαῤῥεῖς τῇ σαυτῷ δυνάμει, καταβὰς εἰς "τὸ πεδίον τῇ ἡμετέρᾳ φαλαγγὶ συνκρίθητι, καὶ τὸ τῆς "νίκης ἐπιδείξει τ [x] ἀνδρικώτερον. ἴσθι μέντοι γε τὲς "ἀρίστυς [y] ἐξ ἑκάστης πόλεως ἡμοὶ συναπεσθαι. [z] καὶ "γὰ

y Δημητρίε,] Ita cum *Cod. Hen.* Δημήτριον in *reliquis*.

z Απαντᾶν δ'] Συναντᾶν ᾗ *Hen. & Busb.*

a Αὐτῷ εἰς Πτολεμαΐδα] Sic cum *Hen. & Busb.* αὐτὸν & dein μέλοντα in *Editis*.

b Αὐτὸν γὰ αὐτῇ] Ita *Hen.* αὐτὸς in *ceteris*. quod ſi quis malit, per me licet.

c Οσον εἰκὸς] Ως εἰκὸς ἦν δύναν *Hen.*

d Αὐτὲς λαμπρῶς] *Hen.* ſolus αὐτοῖς. αὐτὲς in *reliquis*. Verum vocem hanc in T receptam minime oportuit; cum ſine dubio αὐτὲς vera ſit lectio, quæ in omnibus excepto *Hen.* habetur. firmant multa Joſephi loca. v. l. 13. c. 15. §. 1. l. 15. c. 4. §. 2. appoſitiſſime etiam ad hunc locum l. 15. c. 6. §. 7. δωρησάμενος αὐτὸν καὶ τὲς φίλες ---- neque unquam, quod ſcio, aliter, niſi forſan l. 15. c. 9. §. 5. ἀν ἑκάστοις ἐδωρεῖτο; ubi tamen ſi ejuſdem *Hen.* auctoritate legatur αὐτὲς, ſibi conſtabit *Joſephus*. IBBETSON. & HUDS. *in Add.*

e Αποδυσάμενον] Sic *Hen. Busb. & Vet. Interpr.* καὶ ἀπὸδ. in *Editis*.

f Οικείαν ἐσθῆτα,] Ιδίαν *Hen. & Busb.* & mox βαλεῖν.

g Προελθόντας] Ita *Hen.* προσελθόντων in *ceteris*.

h Εφέδρᾳ,] Sic *Busb. & Hen.* ἐφίεσθαι in *reliquis*.

i Ιωνάθῃ τιμὴν] Τῷ Ιωνάθῃ *Hen.*

k Παρεσκευασμένοι,] Πεπαισθασκεμμένοι *Hen. & Busb.*

l Πρὸς Ιωνάθην ὁ βασιλεὺς] Περὶ τὸν Ιωνάθην *Hen. & Busb.*

m Εχρήσατο,] Εχρῆτο *Busb.*

n Πρῶτον ἀναγράψαι τῶν φίλων] Conf. infr. §. 4. Fibula aurea ſolis Regis cognatis permiſſa 1 Maccab. x. v. 89. vid. inf. c. 5. §. 4. SPANH.

o Ετει δὲ πέμπτῳ] Forſan Εν ἔτει, vel Επ' ἔτει.

p Απὸ Κρήτης,] Ita cum *MSS.* ἀπὸ τὴς Κρήτης *in Editis*.

q Τέτο δὲ Αλέξανδρον] Τέτο Αλέξανδρον *Hen.* τὸν Αλέξανδρον ἀκέσαντα τέτο *Busb.*

r Ενέβαλε·] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ἀνέβαλε in *ceteris*.

s Πρὶν ἢ] Πρὶν ἢ Δημήτριον ἐλθεῖν ἀσφαλίσηται *Busb.*

t Δάου ἡγεμόνα.] Ita etiam apud *Zonaram*. Τάου *Gall.*

* *Suique ad arbitrium*,] *Al.* cum poteſtate.

u Σαυτὸν ἐν τοῖς ὄρεσι] Σαυτὸν deeſt *Busb.* & *Hen.* qui mox ἐξαπατᾶ habent.

x Ανδρικώτατον.] Ανδρειότατον *Busb.* & *Hen.*

y Εξ ἑκάστης πόλεως] Ita malui cum *Hen.* ἐξ deeſt *ceteris*.

z Καὶ γὰ δὴ] 1 *Macc.* c. 10. v. 72. δὶς ἐκπεπόηκεν οἱ πατέρες σε ἐν τῇ γῇ αὐτῶν.

"γὰρ δὴ τὰς σὰς παρεγόντας [a] οἱ ἀεὶ νικῶντές εἰσιν ἔτι.
"[b] ποίσῃ δ' τ πρὸς ἡμᾶς ἀγῶνα ἐν [c] τοιαύτῃ γῇ, ἐν ᾗ
"λίθοις σὺ ἔστιν ἀλλ' ὅπλοις [d] ἀμύνεσθαι, ἐδὲ τόπος
"εἰς ὃν ἀπολώμενος φεύξῃ.

4. Παροξυνθεὶς δ' ὑπὸ τούτοις ὁ Ιωνάθης, μυρίους ὑπολεξάμενος στρατιώτας, ὥρμησεν ἐξ Ιεροσολύμων, μετὰ Σίμωνος [e] τοῦ ἀδελφοῦ· καὶ [f] γενόμενος ἐν [g] Ιόππῃ, στρατοπεδεύεται τ πόλεως ἔξω, τ Ιοππιτῶν ἀποκλεισάντων αὐτῷ τὰς πύλας. φρουρὰν γὰρ ἔνδον εἶχον ὑπὸ Απολλωνίῳ καταστρατηγοῦσαν. δ' ὁ Ιωνάθης [h] πρὸς πολιορκίαν αὐτῶν παρασκευαζομένων, φοβηθέντες μὴ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐξέλῃ κατ' κράτος, ἀνοίγουσιν αὐτῷ τὰς πύλας. ὁ δ' Απολλώνιος, ἀκούσας τὴν Ιόππην ὑπὸ Ιωνάθου καταλημμένην, τρισχιλίοις ἱππεῦσι θωρακίταις καὶ πεζοῖς ὀκταχισχιλίοις, εἰς Αζωτον ἦλθε, κἀκεῖθεν ἄρας, ἡρέμα καὶ βάδην ἐποιεῖτο τὴν πορείαν· [i] ἀνελθὼν δ' εἰς τὴν Ιόππην, [k] ὡς ἀναχωροῦν, ἕλκει τ Ιωνάθην εἰς τὸ πεδίον, τῇ ἵππῳ [l] μέγα φρονῶν, καὶ τὰς τ νίκης ἐλπίδας ἔχων ἐν αὐτῇ. προελθὼν δ' ὁ Ιωνάθης, ἐδίωκεν [m] εἰς Αζωτον τ Απολλώνιον. ὁ δ', ὡς ἐν τῷ πεδίῳ συνέβη [n] γενέσθαι [o] τ πολέμιον, [p] ὑποστρέψας εἰς μάχην αὐτῷ συνέβαλε. δ' δ' Απολλωνίου χιλίους ἱππεῖς καθίσαντος εἰς ἐνέδραν [q] ἔν τινι χειμαρρῳ, ὡς ἂν κατόπιν [r] ὑπιφανεῖεν τοῖς πολεμίοις, αἰσθόμενος ὁ Ιωνάθης ἐ κατωλάγη· τάξας δ' τὴν φαλαγγα ἐν πλινθίῳ, κατ' ἀμφότερα τοὺς πολεμίους ἀμύνεσθαι παρεκελεύσατο, καὶ κατ' πρόσωπον καὶ [s] καθ' ὁπόθεν ἐπελθόμενοι [t] ἐναντίον ἀντιτάξας. τ δ' μάχης ἕως ἑσπέρας προβαινούσης, δὺς Σίμωνι [u] τῷ ἀδελφῷ μέρος τ δυνάμεως, τοῦτον μὲν ἐκέλευσε συμβαλεῖν τῇ Φαλαγγι τ ἐχθρῶν· αὐτὸς δ' τοὺς σὺν αὐτῷ προσέταξε, φραξαμένους τοῖς ὅπλοις, [x] ἀποδέχεσθαι τὰ βέλη τὰ παρὰ τ ἱππέων. καὶ οἱ μὲν ἐποίησαν τὸ κελευσθέν· οἱ δ' τ πολεμίων ἱππεῖς, ἐπ' αὐτοὺς ἀφέντες τὰ βέλη μέχρι δ ἐξεκενώθησαν, ὅθεν αὐτοὺς ἔβλαπτον. ὁ γὰρ διήκειτο τ σωμάτων τὰ βαλλόμενα, συμπεφραγμένους δ τε ἀσπίσι καὶ σωλωσωμένους ὑπὸ πυκνότητος ἐπιφιέμενα, ῥᾳδίως ἐκφεύγειν, καὶ ἀπράκτως ἐφέρετο. ὡς δ' παρείδησαν ὀλίγον πρὸ μέχρι δείλης ὀψίας ἀντιτίζοντες εἰς αὐτοὺς οἱ πολέμιοι, νοήσας Σίμων κεκμηκότας αὐτούς, συμβάλλει τῇ φάλαγγι· καὶ προθυμία χρησαμένων πολλῇ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, τρέπει τοὺς ἐχθροὺς εἰς φυγήν. θεασάμενοι δὲ τοὺς πεζοὺς [y] φεύγοντας οἱ ἱππεῖς, οὐκ αὐτοὶ μένουσιν, ἀλλὰ πάντες μὲν ὄντες αὐτοὶ ἀφ' τ μέχρι δείλης μάχεσθαι, τ δὲ ἀπ' τῶν πεζῶν ἐλπίδος αὐτοῖς [z] ἀπολωλυίας, ἀκόσμως καὶ συγκεχυμένως ἔφυγον, ὡς ἀφαιρεθῆναι αὐτοὺς ἀφ' παντὸς ἀσκορπισθῆναί δ' πεδίον. διώκων δ' αὐτοὺς Ιωνάθης μέχρι τ Αζώτου, καὶ πολλοὺς ἀναιρῶν, ἀπογόντας τ σωτηρίας ἠνάγκασεν ὑπὸ τ δ [a] Δαγῶνος ναὸν καταφυγεῖν, [b] ὃς ἦν ἐν Αζώτῳ. λαβὼν δ' ἐξ ὁπλοθρομῆς Ιωνάθης τὴν πόλιν, αὐτήν τε ἐνέπρησε, καὶ τὰς περὶ αὐτὴν κώμας. [c] ἀπέσχετο δ' ὐδὲ δ Δαγῶνος ἱεροῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐνέπρησε, καὶ τοὺς εἰς αὐτὸ [d] συμφυγόντας διέφθειρε. τὸ δὲ πᾶν πλῆθος

"majores semper vicerunt. Quin & prælio nobis-
"cum dimicabis in ejusmodi terra, ubi armis non
"saxis pugnandum est, neque locus victo ad per-
"fugium *erit*.

4. His *verbis commotus* animo Jonathas, delectis hominum millibus decem, Hierosolymis egressus est, excito in auxilium Simone fratre suo: cumque Joppen venisset, extra urbem castra metatur, quod portas ipsi clauserant Joppenses. nam intus illis præsidium erat ab Apollonio constitutum. Jonatha autem ad obsidionem semet parante, veriti *oppidani* ne urbem vi expugnaret, portas ei aperiunt. Cæterum Apollonius, ubi accepit Joppen à Jonatha occupatam, cum tribus equitum & octo peditum millibus Azotum venit; & inde profectus, quietè lentoque gradu iter faciebat. cumque ascensum Joppen *versus* fecisset, recessu simulato, Jonatham in planitiem trahit, fidens equitatui, spemque victoriæ in eo collocans. Jonathas autem progressus, Apollonium ad Azotum usque persequitur. Ille vero, ubi factum est ut hostis in campum processerit, conversus pugnam cum eo commisit. cumque mille equites in insidiis ad torrentem quendam posuisset Apollonius, qui à tergo sese hostibus in conspectum darent, Jonathas, re intellecta, nequaquam animo consternatus est: sed, exercitu in quadrum ordinato, hortatus est suos ut utrinque hostem propulsarent, acie ex adverso ita instructa ut tam à tergo quam à fronte adorituris resisterent. Cumque prælium vesperam usque protraheretur, data parte exercitûs Simoni fratri, jussit hunc cum hostium phalange congredi; ille vero suo agmini imperavit, ut objectis scutis se muniendo tela hostium exciperent. Atque illi quidem quod præceptum erat exsequuti sunt: hostium vero equites, jaculati in eos tela usque dum exhaurirentur, nihil eos læserunt. nam missilia in corpora non pervadebant, sed in clypeos projecta, in unum coactos interque se densissime junctos, facile superata erant & in irritum cadebant. Cum vero hostes à mane ad vesperam in eos jaculando *tandem* languescerent, ubi illos defatigatos esse animadvertit Simon, phalangem aggreditur; cumque alacriter admodum ab ejus militibus pugnatum esset, inimicos in fugam conjicit. Tum & equites ipsi, simul ac conspexerunt pedites terga vertentes, non amplius restiterunt, sed, quod defessi essent usque ad vesperam pugnando, spesque *omnis* quam in peditatu collocaverant illis periisset, turpiter confuseque fugiebant, ut dissipati lateque per planitiem dispersi vagarentur. Jonathas autem victos Azotum usque persequens, multisque cæsis, reliquos desperata salute coëgit fuga petere templum Dagonis, quod Azoti erat. At Jonathas cum urbem primo impetu cepisset, & ipsam & finitimos vicos incendit. Ac ne Dagonis quidem templo manus abstinuit; sed & illud igni cremavit, & quotquot eo perfugerant exitio dedit. fuitque omnis

Jonathas Joppe potitur, & Apollonium fundit fugatque. 1 *Maccab.* c. 10.

Jonathas Azotum cum Dagonis templo & alia oppida incendit. 1 *Maccab.* c. 10.

[a] Οἱ ἀεὶ νικῶντες] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* οἱ abest *Editis Aliisque.*
[b] Ποιήσῃ δ'] Ita cum *Busb.* & *Hen.* ποιήσῃ *Bas.* ποιήσεις *Gen.*
[c] Τοιαύτῃ γῇ.] Ἐν τῇ τοιαύτῃ γῇ *Busb.* & *Hen.*
[d] Ἀμύνεσθαι,] Ἀγωνίσασθαι *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*
[e] Τὰδελφῷ] Ita *Hen.* prout paulo infra τῷ ἀδελφῷ.
[f] Γενόμενος —— τυλας.] 1 Maccab. x. v. 75. &c. SPANH.
[g] Ιόππῃ,] Haud aliter *Hen.* Ιόπῃ & mox Ιοπιτῶν *Busb.*
[h] Πρὸς πολιορκίαν] Πρὸς πολιορκεῖν αὐτὸς *Hen.* πρὸς τὸ πολ. αὐτὸς *Lugd. Bat.*
[i] Ἀνελθὼν] Ἐλθὼν *Hen. Busb.* & *Epiphan.*
[k] Ὡς ἀναχωροῦν,] Iterum cum *iisdem.* in *Editis* ἀναχωρῶν absque ὡς.
[l] Μέγα φρονῶν,] Ita ex *Lugd. Bat.* in reliquis καταφρονῶν. HAV.
[m] Εἰς Αζωτον τ Απολλώνιον.] Ita cum *Hen.* prout supra, mox hac §. εἰς τὴν Αζ. in *reliquis.*
[n] Γενέσθαι] Sic *Busb.* & *Hen.* γενέσθαι συνέβη in *ceteris.*
[o] Τὸν πολέμιον,] Πόλεμον solus *Hen.*
[p] Ὑποστρέψας εἰς μάχην] Ὑποστροφὴς *Busb.* & *Hen.*
[q] Ἐν τινι χειμάρρῳ,] Ἐν χειμάρρῳ i. e. in valle נחל. REL.
[r] Ἐπιφανεῖεν τοῖς πολεμίοις,] Ita *Bas. Big.* & *Samb.* (ἐπιφανεῖ *Lugd. Bat.*) ἐπιφανεῖν *Gen.*
[s] Καθ' ὁπόθεν ἐπελθόμενοι] Τοῖς ὁπόθεν *Hen.* & *Busb.*
[t] Ἐναντίον ἀντιτάξας.] Ἑαυτὸν ἀντιτ. *Busb.* αὐτὸν *Hen.* & *Lugd. Bat.*
[u] Τὰδελφῷ] Τῷ ἀδελφῷ solus *Busb.*
[x] Ἀποδέχεσθαι] Ἀποδέξασθαι *Busb.* & *Hen.*
[y] Φεύγοντας οἱ ἱππεῖς,] Φυγόντες *Busb.*
[z] Ἀπολωλυίας,] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἀπολωλείας in *Editis Aliisque.*
[a] Δαγῶνος ναὸν] *Dagon* apud *Philistinos* erat ea forma qua *Triton* apud *Græcos.* Vide *Grotium* ad *Jud.* c. 16. & *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt. 2. c. 2.
[b] Ὃς ἦν ἐν Αζώτῳ.] Dagonis Templum Azoti, de quo capto & incenso à Jonatha 1 Maccab. x. v. 84. SPANH.
[c] Ἀπέσχετο δ' ὐδὲ δ Δαγῶνος ἱεροῦ,] De Dagonis forma ex piscino corpore & humana facie constante, eodemque cum *Atargati*, *Astargati* aut *Derceto* Syrorum numine vid. Seld. de D. Syr. Syntagm. 11. c. 111. SPANH.
[d] Συμφυγόντας διέφθειρε.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat. Cocceius*

omnis hostium nnmerus, qui vel prælio cecidêre vel flammis in templo interiêre, ad hominum octo millia. Tanto itaque exercitu profligato, Azoto profectus Ascalonem venit: & cum extra urbem castra posuisset, ei Ascalonitæ obviam prodierunt, munera ei hospitalia & honores deferentes. Ille vero, collaudata eorum voluntate, inde digressus Hierosolyma magna cum præda rediit, quam illinc abegit superatis hostibus. Alexander autem, audito quod victus esset dux ejus Apollonius, lætitiam simulabat, quòd *ille* præter animi sui sententiam adortus esset Jonatham, sibi amicitia & societate junctum: & Jonathæ in hujus rei testimonium pariter ac in præmium honoremque *monile mittit aureum, quale solet regum dari consanguineis; tum & Accaronem ejusque toparchiam hæreditatis jure possidendam ei concedit.

Ptolemæus Philometor in Syriam se confert. 1 Maccab. c. 11.

5. Sub id tempus etiam rex Ptolemæus, cognomine Philometor, cum navalibus & pedestribus copiis in Syriam venit, opem laturus Alexandro. nam *is* gener illius erat. omnesque civitates alacriter eum excipientes, quod ita ab Alexandro imperatum erat, ad urbem Azotum deducebant, ubi omnium clamoribus obtunditur de cremato templo Dagonis, Jonathamque accusabant, qui illud funditus deleverat, & regionem igni vastaverat, multosque illorum *ferro* peremerat. Et quidem Ptolemæus, iis auditis, *interea* tacebat: Jonathas vero, Ptolemæo ad Joppen obviam factus, & splendidis muneribus ab eo *augetur*, omnique honore afficitur: deinde Regem comitatus usque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus, Hierosolyma revertit.

Jonatham ei obviam factum honorifice excipit. 1 Maccab. c. 11.

6. Cum autem Ptolemaïda præter omnem exspectationem perveniisset, parum abfuit quin Ptolemæus periret, ab Alexandro insidiis petitus per Ammonium, qui ipsi amicus erat. Quibus detectis, Ptolemæus literas mittit ad Alexandrum, ut Ammonium ad supplicium deposceret, dicens insidias ipsi ab eo intentatas esse; ideoque se postulare ut meritas ille pœnas lueret. Cum vero Alexander eum dedere recusaret, conjectura inde facta illum *ipsum* esse insidiarum auctorem, vehementer ei iratus est. Antiochenos autem jam ante sibi infensos habuerat Alexander propter Ammonium. nam plurimis ab eo malis affecti fuerant. Attamen pœnas facinoribus debitas pertulit Ammonius, turpiter ut mulier cæsus, cum id egisset ut muliebri amictu sese occultaret, sicut alibi diximus.

Ptolemæo per Ammonium insidiæ structæ ab Alexandro.

Ammonius cæsus.

7. At Ptolemæus, de se questus, quod & filiam suam Alexandro locaverat, & adversus Demetrium societatem inierat, affinitatem cum Alexandro dirimit. Filia enim sua *ei* ablata, confestim ad Demetrium mittit *legatos* de societate & amicitia, pollicitus se filiam ei in uxorem daturum esse, ipsumque in regnum paternum restituturum. Demetrius, lætatus iis quæ obtulerant legati, & societatem & nuptias amplectitur. unum tamen Ptolemæo supererat certamen, ut Antiochensibus per-

Ptolemæus filiam suam Alexandro ereptam, Demetrio in matrimonium dat. 1 Maccab. c. 11.

τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων καὶ καταφλεχθέντων ἐν τῷ ἱερῷ τ πολεμίων, ἦσαν ὀκταχιλίοι. κρατήσας οὖν τοσαύτης δυνάμεως, ἄρας ἀπὸ τ Αζώτου εἰς Ασκάλωνα ᾠδαγήνεται· καὶ καταστρατοπεδεύσαντος ἔξω τ πόλεως αὐτῶν, [c] προῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ [f] οἱ Ασκαλωνῖται, ξένια προσφέροντες αὐτῷ Ⓒ τιμῶντες. ὁ δὲ, ἀποδεξάμενος αὐτῶν τ προαιρέσεως, ἀνέστρεψεν ἐκεῖθεν εἰς Ιεροσόλυμα, πολλὴν ἐπαγόμενος λείαν, ἣν [g] ἔλασεν ἐκεῖθεν νικήσας τοὺς πολεμίους. Αλέξανδρος δὲ, ἀκούσας ἠτιμένον τ αὐτοῦ στρατηγὸν Απολλώνιον, προσεποιεῖτο χαίρειν, ὅτι μὲν παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην συνέβαλεν Ιωνάθῃ, φίλῳ ὄντι καὶ συμμάχῳ· καὶ πέμψας πρὸς Ιωνάθην, μαρτυρῶν αὐτῷ καὶ χάριν ὡς [h] τιμὰς ἀποδοὺς, [i] πορπίδα χρυσέαν, [k] ὡς ἔθος ἐστὶ δίδοσθαι τοῖς τ βασιλέων συγγενέσι, καὶ Ακκάρωνα Ⓒ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς εἰς κληρονομίαν ἐπιτρέπει.

ε'. Τὸν δὲ τότον τ καιρὸν [l] καὶ ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος, ὁ Φιλομήτωρ ἐπικληθεὶς, ναυτικῷ ἄγων δυναμιν καὶ πεζῷ, εἰς Συρίαν ἦκε, συμμαχήσων Αλεξάνδρῳ. [m] γαμβρὸς γὰρ ἦν αὐτοῦ. καὶ πᾶσαι προθύμως αἱ πόλεις αὐτὸν Αλεξάνδρου κελεύσαντος ἐκδεχόμεναι παρέπεμπον ἕως Αζώτου πόλεως, [n] ἔνθα πάντες κατέβοων αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἐμπεπρησμένου ἱεροῦ αὐτῶν Δαγῶνος, κατηγόρουν τε Ιωνάθου τοῦ ἀφανίσαντος Ⓒ τὴν χώραν πυρπολήσαντος, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείναντος. καὶ Πτολεμαῖος μὲν ταῦτα ἀκούσας [o] ἡσύχασεν· Ιωνάθης δὲ, εἰς Ιόππην ἀπαντήσας Πτολεμαίῳ, ξενίων τε λαμπρῶν παρ' αὐτοῦ τυγχάνει Ⓒ τιμῆς ἀπάσης· ἔπειτα προπέμψας αὐτὸν ἕως [p] Ελευθέρου καλουμένου ποταμοῦ, πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα.

ς'. Γενόμενος δὲ ἐν [q] Πτολεμαΐδι ᾠδὰ πᾶσαν προσδοκίαν, μικρὸν [r] διεφθάρη Πτολεμαῖος, ἐπιβουλὴν ὑπ' Αλεξάνδρου δι' Αμμωνίου, ὃς ἐτύγχανεν αὐτῷ φίλος ὤν. Φανερᾶς δὲ τ ἐπιβουλῆς γνωσθείσης, Πτολεμαῖος γράφει τῷ Αλεξάνδρῳ, πρὸς κόλασιν ἐξαιτῶν τ Αμμώνιον, ἐπιβεβουλεῦσθαι λέγων [s] πρὸς αὐτοῦ, καὶ δίκην λαβεῖν τοῦτ' αὐτὸν ἀξιῶν [t] ὑποσχεῖν. οὐκ ἐκδιδόντος δὲ τ Αλεξάνδρου, σωεὶς [v] ἐκεῖνον εἶναι τ ἐπιβουλεύσαντα, χαλεπῶς πρὸς αὐτὸν διετέθη. τοῖς δ' Αντιοχεῦσι Ⓒ πρότερον ἦν προσκεκρουκὼς Αλέξανδρος διὰ τ Αμμώνιον. πολλὰ γὰρ ὑπ' αὐτοῦ [x] πεπόνθεσαν κακά. τιμωρίαν μέντοι τ πεπολιτευμένων Αμμωνίῳ ὑπέσχε, καταφαγὼν αἰσχρῶς ὡς γυνὴ, κρυπτὸν ἑαυτὸν στολῇ γυναικείᾳ, καθὼς ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.

ζ. Πτολεμαῖος δὲ, μεμψάμενος αὐτὸν ἐπὶ τε συνοικήσει τῇ θυγατρὶ Αλεξάνδρου, τ τε συμμαχίας τ πρὸς Δημήτριον, ἀφίστησι [y] τῇ πρὸς αὐτὸν συνθήκῃ. ἀποστάσας γὰρ τῇ θυγατρὶ, πέμψας πρὸς Δημήτριον δίδωσιν αὐτῷ εἰς γυναῖκα, καὶ καταίσιον αὐτὸν εἰς τὴν πατρῴαν ἀρχήν. ὁ δὲ Δημήτριος ἡσθεὶς [z] τοῖς πεπρεσβευμένοις, δέχεταί τε τὴν συμμαχίαν Ⓒ τ γάμον. [a] ἓν δέ π Πτολεμαίῳ [b] λοιπὸν ἀγώνισμα ὑπελείπετο, πεῖσαι τοὺς Αν-

καταφυγόντας) συμφυγόντας in *Editis*.

c Προῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ] Ex *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. 10. v. 86. προσῆλθον mutavi in προῆλθον.

f Οἱ Ασκαλωνῖται,] De Ascalonitis, qui obviam Jonathæ facti 1 Maccab. x. 86. SPANH.

g Ελασεν ἐκεῖθεν νικήσας] *Lugd. Bat.* ἔλασε νικήσας.

* *Monile mittit aureum*,] *Al.* fibulam auream.

h Τιμὰς —— ἐπιτρέπ.] Conf. supr. §. 2. SPANH.

i Πόρπην χρυσέαν,] Καὶ πόρπην legisse videtur *Epiphan.* Phœnicibus *etiam* mos vetus erat bene meritos *aurea fibula* donare, ut & *Romanis*.

k Ως ἔθος ἐστὶ] Οὐκ ἔστιν ἔθος *Hen.* unde aliquis forsan legendum conjiceret, ὡς οὐκ ἔστιν ἔθος δίδοσθαι εἰ μὴ τοῖς &c.

l Καὶ ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος,] Ita cum *Hen.* & *Epiphan.* καὶ Βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ, ναυτικὸν in *ceteris*.

m Γαμβρὸς γὰρ ἦν αὐτοῦ.] Γαμβρὸς ὢν ἦν αὐτῷ *Busb.*

n Ενθα —— Δαγῶνος,] 1 Maccab. xi. v. 4. &c. SPANH.

o Ησύχασεν·] Mallem ἠσύχαζεν.

p Ελευθέρου καλουμένου ποταμοῦ,] Hujus etiam fluvii meminit *lib.* 1. de *Bell. Jud.* Ελευθερέα *Hen.* & *Lugd Bat.* HUDS. De hoc Syriæ fluvio vid. infr. De Bell. Jud. lib. 1. c 18. §. 5. τὰς οὔσας Ελευθέρου ποταμοῦ πάσας· & Antt. lib. 15. c. 4. §. 1. & lib. 13. c. 5 §. 10. SPANH.

q Πτολεμαΐδι] Alii sic distinguunt, Πτολεμαΐδι, ᾠδὴ πᾶσαν προσδοκίαν μικρὸν &c.

r Διεφθάρη Πτολεμαῖος,] Διεφθάρη ὁ Πτ. *Busb.*

s Πρὸς αὐτοῦ,] Ὑπ' αὐτοῦ *Hen.*

t Υποσχεῖν.] Ὑπέχειν *Hen.*

v Εκεῖνον εἶναι τ ἐπιβουλεύσαντα,] Αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι *Busb.* & *Hen.*

x Πεπόνθεσαν κακά.] Πεπόνθεισαν *Busb.* & *Hen.*

y Τῇ πρὸς αὐτὸν συνθήκῃ.] Illud τῇ ex *MSS.*

z Τοῖς πεπρεσβευμένοις,] Τοὺς πεπρεσβευμένους non agnoscunt *Hen.* & *Busb.*

a Εν δέ τι] *L. B.* ἓν δ' ἔτι.

b Λοιπὸν ἀγώνισμα ὑπελείπετο,] Vel λοιπὸν vel καταλείπειν redundare videtur.

c Καὶ

Ανιοχεῖς δέξασθαι Δημήτριον, ἀπιχθῶς πρὸς αὐτὸν διακείμενος ὑπὲρ ὧν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Δημήτριος εἰς αὐτοὺς παρηνόμησε. κατεπράξατο δὲ καὶ τοῦτο. μισοῦντες γὰρ τὸν Αλέξανδρον οἱ Ανιοχεῖς διὰ τὸν Αμμώνιον, ὃν δεδηλώκαμεν, ῥᾳδίως αὐτὸν ἐκ τῆς Ανιοχείας ἐξέβαλον. καὶ ὁ μὲν ἐκπεσὼν τῆς Ανιοχείας, ἦκεν εἰς Κιλικίαν. ἐλθὼν δὲ πρὸς τοὺς Ανιοχεῖς Πτολεμαῖος, βασιλεὺς ὑπ' αὐτῶν ἐκ τῶν στρατευμάτων ἀναδείκνυται), [c] καὶ ἀναγκασθεὶς δύο περιθέσθαι διαδήματα, ἓν μὲν τὸ τῆς Ασίας, ἕτερον δὲ τὸ τῆς Αἰγύπτου. φύσει δὲ ὢν χρηστὸς καὶ δίκαιος, [d] καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐφιέμενος, πρὸς δὲ τούτοις εὖ τὰ μέλλοντα λογίσασθαι συνετός, φείσασθαι δὲ [e] μὴ δόξαι εἶναι τοῖς Ρωμαίοις ἐπίφθονος ἐκέλευε· καὶ συναγαγὼν τοὺς Ανιοχεῖς [f] εἰς ἐκκλησίαν, πείθει δέξασθαι τὸν Δημήτριον αὐτούς, [g] λέγων, "ὡς εὐδενὸς μνησικακήσειεν "αὐτοῖς αὐτὸς δὲ πατρὸς αὐτοὺς εὐεργετηκότος· διδάσκαλόν τε "ἀγαθὸν αὐτὸν καὶ ἡγεμόνα ἔσεσθαι διωμολογήσατο, καὶ φαύ"λοις [h] ἐγχειρουῦτα πράγμασιν οὐκ ἐπιτρέψειν ὑπέσχετο. οὕτω δ' ἔφασκεν ἀρκεῖν τιμὴν τὴν τῆς Αἰγύπτου βασιλείαν." τοιαῦτ' εἰπὼν πείθει τοὺς Ανιοχεῖς δέξασθαι τὸν Δημήτριον.

η'. Τοῦ δ' Αλεξάνδρου σὺν στρατεύματι πολλῷ καὶ μεγάλῃ παρασκευῇ ὁρμήσαντος ἐκ τῆς Κιλικίας [i] εἰς Συρίαν, καὶ τὴν Ανιοχέων γῆν ἐμπρήσαντος καὶ διαρπάσαντος, [k] Πτολεμαῖος ἐπ' αὐτὸν ἐξεστράτευσε [l] μετὰ γαμβροῦ Δημητρίου· ἤδη γὰρ οὕτω πρὸς γάμον ἐδεδώκει τὴν θυγατέρα· καὶ νικήσαντες, εἰς φυγὴν ἐτρέψαντο τὸν Αλέξανδρον. ὅστις μὲν οὖν εἰς Αραβίαν φεύγει. συμβὰν δ' ἐν τῇ μάχῃ τὸν ἵππον τὸν Πτολεμαίου, φωνῆς ἀκούσαντα ἐλέφαντος, παραχθῆναι, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ὑποσφάμενον [m] καταβαλεῖν· τοὺς δὲ πολεμίους ἰδόντας ἐπ' αὐτὸν ὁρμῆσαι, καὶ τραύματα πολλὰ δόντας οὕτω κατὰ τῆς κεφαλῆς, εἰς κίνδυνον τοῦ θανάτου καταγῆναι. τῶν γὰρ σωματοφυλάκων αὐτὸν ἐξαρπασάντων, χαλεπῶς ἔτως εἶχεν ὡς ἐφ' ἡμέρας τεσσαράκοντα μήτε συνιέναι τι, μήτε [n] φθέγγεσθαι δυνηθῆναι. [o] Αλεξάνδρου τὸν κεφαλὴν ὁ τῶν Αράβων [p] δυνάστης ὑποτεμὼν [q] Ζάβηλος, ἀπέστειλε Πτολεμαίῳ, ὃς, τῇ πέμπτῃ τῶν ἡμερῶν [r] ἀνενεγκὼν ἐκ τῶν τραυμάτων τὴν φρόνησιν, ἡδίστου ἄκουσμα τοῦ θεάματος, τῷ Αλεξάνδρου πλούτῳ ἅμα τῷ κεφαλῇ, ἀκμὴν τοῦ θεᾶσθαι· καὶ μετ' ὀλίγον πληθεὶς τῆς ἐπ' Αλεξάνδρῳ τεθνηκότι χαρᾶς, καὶ αὐτὸς κατέστρεψε τὸν βίον. ἐβασίλευσε δὲ τῆς Ασίας [s] Αλέξανδρος, ὁ [t] Βαλας λεγόμενος, ἔτη [v] πέντε, [x] καθὼς τοῖς ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

θ'. Παραλαβὼν δὲ τὴν βασιλείαν Δημήτριος ὁ [y] Νικάτωρ ἐπιλεγόμενος, [z] ὑπὸ πονηρίας ἤρξατο διαφθείρειν τὸ τοῦ Πτολεμαίου στρατιωτικόν, [a] τό τε πρὸς αὐτὸν συμμαχίας σκηπτόμενος, καὶ ὅτι πενθερὸς ὢν αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς Κλεοπάτρας γάμον συγγενής. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται φεύγουσιν αὐτοῦ [b] τὴν πονηρίαν εἰς Αλεξάνδρειαν· τοὺς δὲ ἐλεφάντας Δημητρίου ἐγκρατεῖς γίνεται. Ιωνάθης δὲ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐξ ἁπάσης τῆς Ιουδαίας στρατιὰν συναγαγὼν,

suaderet Demetrium accipere, alienatos ab eo propter injurias, quas pater ejus Demetrius iis intulerat. Verum & hoc ipsum perfecit. nam Antiochenses Alexandrum perosi propter Ammonium, uti jam diximus, facile eò perducti sunt ut illum Antiochia ejicerent. Atque ille quidem Antiochia pulsus Ciliciam petebat. ubi vero ad Antiochenses se contulit Ptolemæus, & ab illis rex declaratur & ab exercitu, coactusque duo sibi diademata imposuit, unum Asiæ, alterum vero Ægypti. Sed cum natura esset bonus justusque & alieni non appetens, sciensque præterea de futuris bene conjicere, *ab Asiæ regno*, ne Romanis sibi invidendi occasionem daret, abstinere decrevit: atque Antiochensibus in concionem advocatis, hortatur eos ut Demetrium reciperent, dicens, "quod beneficiis ipse "affectus illis ignosceret ob injurias patri illatas: "se quoque *illi* magistrum fore ducemque declara"vit, & si mali quidpiam aggrederetur, *illum se* "non permissurum esse promisit. Ægyptique re"gnum sibi satisfacere, ajebat." His dictis, eò "perducit Antiochenses ut Demetrium reciperent.

Demetrio Antiochia pulso, Ptolemæo regnum desecerunt Antiochenses. 1 Maccab. c. 11.

Antiochenses hortatur Ptolemæus, ut Demetrium recipiant. 1 Maccab. c. 11.

8. Cum autem Alexander valida cum manu magnoque apparatu è Cilicia in Syriam irrupisset, & Antiochenum agrum incendiis & rapinis vastasset, Ptolemæus & gener ejus Demetrius (jam enim filiam suam ei in matrimonium dederat) exercitum in eum moverunt, victoriaque reportata Alexandrum fugarunt. Et hic quidem in Arabiam se recipit: in prælio vero contigit, ut equus Ptolemæi, barritu elephanti audito, metu exterreretur, & Ptolemæum *dorso* excussum humi prosterneret: adeo ut hostes hoc viso in eum impetum fecerint, multisque capiti vulneribus inflictis, in mortis periculum eum adduxerint. nam cum *hostibus* eum eripuissent satellites, tam male se habebat, ut per quatuor dies nec quidquam intelligere nec loqui potuerit. Interim Zabelus, Arabum dynasta, Alexandri caput abscissum Ptolemæo misit; qui, die quinta è vulneribus *paululum* recreatus & ad se reversus, rem auditu visuque jucundissimam, Alexandrum mortuum esse caputque ejus *amputatum*, audit videtque: & non multo post satiatus gaudio ex Alexandri interitu & ipse vitam finivit. Asiæ vero imperio per quinquennium potitus est Alexander, Balas nominatus, ut & alibi dictum est.

Ptolemæus & Demetrius Alexandrum vincunt fugantque. 1 Maccab. c. 11.

Alexandri & Ptolemæi mors. 1 Maccab. c. 11.

9. At Demetrius, cognomine Nicator, regnum adeptus, ex ingenii pravitate male multare cœpit Ptolemæi exercitum, & societatis cum eo initæ oblitus, & quod gener ipsius esset, eique per nuptias Cleopatræ affinis. Milites itaque, ejus malitiam aufugientes, Alexandriam concesserunt: sed elephanti Demetrio in potestatem veniunt. Jonathas autem pontifex, coacto ex Judæa omni exercitu, ad Hierosolymorum arcem oppugnandam ag-

Demetrius regnum adeptus, male tractat Ptolemæi milites.

c Καὶ —— Αἰγύπτου.] 1 Maccab xi. v. 13. SPANH.

d Καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐφιέμενος,] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* καὶ τῶν λαμπρῶν in *Editis*.

e Μὴ δόξαι εἶναι] Μὴ δόξαι Ρωμαίοις *Hen.*

f Εἰς ἐκκλησίαν,] Εἰς τὴν ἐκκλ. *Hen.*

g Λέγων,] Λέγων αὐτοῖς μνησικακήσειν αὐτοῖς ὑπὲρ ὧν πατὴρ αὐτῶν ἐξεργετηθείη, διδασκαλός τε ἀγαθὸς αὐτῷ καὶ ἡγεμὼν ἔσεσθαι διωμολόγηται *Hen.* & *Busb.*

h Εγχειροῦντα πράγματιν] Εγχειροῦντι *Hen.*

i Εἰς Συρίαν,] Εἰς τὴν Συρίαν, καὶ τὴν τῶν Αντιοχέων.

k Πτολεμαῖος] Ο Πτολεμαῖος *Hen.* & *Busb.*

l Μετὰ γαμβροῦ Δημητρίου·] Μετὰ γαμβροῦ αὐτοῦ Δημ.

m Καταβαλεῖν·] Ita *Hen.* & *Busb.* ἀποβαλεῖν in *Editis Aliisque*.

n Φθέγγεσθαι] Φθέγξασθαι *Hen.* & *Busb.*

o Τοῦ —— Ζάβηλος,] Alexandri Balæ caput ab Arabum Dynasta abscissum & missum Ptolemæo. vid. 1 Maccab. xi. v. 17. SPANH.

p Δυνάστης ὑποτεμὼν] Id est, unus duodecim Φυλάρχων.

q Ζάβηλος,] Σαβδὴλ 1 *Macc.* c. xi. v. 14. unde Ζαβδήλος apud *Josephum* reponendum censet *Grotius*. HUDS. Pro Ζάβηλος Maccab. Ζαβδὴλ. *Syr.* Zarid. SPANH.

r Ανενεγκὼν] Ita cum *Hen. Busb.* & *Zonara*. ἀναισθήτως in *Editis*.

s Αλέξανδρος, ὁ Βάλας λεγόμενος,] Ο Βάλτης *Gen.*

t Βάλας λεγόμενος,] Sic *Busb.* & *Polyb.* nec non meliores *Epiphanii* libri. Βάλλας *Gall.* ὁ Βάλλης in *Editis Græcis*. Est qui malit Βαλᾶς aut Βαάλης.

v Πέντε,] Alexandro quinquennium tribuit, quia jam biennio ante regnare cœperat Demetrius. *Cappellus* ad A. M. 3854. Menses quinque circiter quinquennio detrahendos esse censet *Usserius*, ad A. M. 1859.

x Καθὼς καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται.] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* καθὼς ἐν ἄλλοις διεδηλώσαμεν in *Editis Aliisque*.

y Νικάτωρ ἐπιλεγόμενος,] Ita ex *Nummis*. Νικάτωρ in *libris*. HUDS. Lege Νικάτωρ è Nummis: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ. SPANH.

z Υπὸ πονηρίας] Πονηρία *Busb.* & *Hen.* atque ita legisse visus est *Epiphan.*

a Τῆς τε πρὸς αὐτὸν συμμαχίας] Ita *Hen.* & *Busb.* τό τε συμμαχίας in *Editis Aliisque*.

b Τὴν πονηρίαν εἰς Αλεξάνδρειαν·] Τὴν πόλιν solus *Busb.*

Jonathas arcem Hierosolymitanam oppugnat. 1 Maccab. c. 11.

aggressus est, occupatam à Macedonum præsidio, & à sceleſtis quibusdam, aliisque qui mores patrios deseruerant. Et hi quidem primum machinas, à Jonatha ad arcis expugnationem paratas, contemnebant, loci munitionibus confisi: noctu vero aliquot in ea *homines* nefarii fuga dilapsi ad Demetrium veniebant, arcisque obsidionem ei nunciabant. Ille vero, istis ad eum delatis iratus, cum exercitu ex Antiochia profectus est adversus Jonatham: cumque Ptolemaïdem perveniſſet, literas ei scripsit, imperavitque ut è vestigio Ptolemaïdem ad se properaret. Cæterum ille obsidionem non omisit, verum cum populi senioribus & sacerdotibus, & aurum secum deferens & argentum & vestem & alia multa munera, ad Demetrium profectus est; istisque ei oblatis, regis iram demulcet: adeo ut à Rege honorifice exceptus pontificatum ab eo, similiter ac ab ejus anteceſſoribus eum nactus est, sibimet confirmatum habuerit. Cumque transfugæ eum accusarent, tantum abfuit ut Demetrius *illis* fidem haberet, ut illi petenti, ut pro Judæa universa, & tribus toparchiis, Samariæ & Perææ & Galilææ, trecenta *tantum* talenta penderentur, daret etiam de istis omnibus literas, in hunc modum scriptas. "REX DEMETRIUS "JONATHÆ FRATRI ET GENTI JU-"DÆORUM SALUTEM. Exemplum epistolæ, quam ad Lasthenem consanguineum nostrum "scripsimus, vobis misimus ut *eam* sciatis. REX "DEMETRIUS LASTHENI PATRI S. "Genti Judæorum nobis amicæ, & neceſſitudinis, "quam nobiscum habent, jura servanti, decrevi "benevolentiæ gratiam referre. Itaque tres præ-"fecturas, Apherima, & Lydda, & Ramatha, "quæ Judææ ex Samaria additæ sunt, omniaque "ad eas pertinentia, ac præterea quicquid ante me "regibus moris erat accipere à sacra facientibus "Hierosolymis, & tributa omnia ex terræ frugi-"bus & arborum fructibus, aliaque quæ nobis de-"bebantur, ut & lacuum salis vectigal, coronasque "ad nos adferri solitas, illis remitto, & nihil horum "hinc in perpetuum *ab illis* extorquebitur. Qua-"re operam da, ut harum literarum exemplum "exscribatur, & Jonathæ detur, & in illustri loco "adyti templi collocetur". Et literæ quidem *regiæ* ita se habebant. Cum autem Demetrius videret pacata omnia, nihilque periculi imminere, atque belli metum sublatum esse, dimisit milites, eorumque stipendium minuit; & solis peregrinis, quos collegerat, quique cum eo è Creta aliisque insulis ascenderant, illud *in posterum* numerabat.

A Demetrio accersitus ad eum proficiscitur. 1 Maccab. c. 11.

Ab eo Judææ immunitatem impetrat. 1 Maccab. c. 11.

Militum in Demetrium odium. 1 Maccab. c. 11.

Quæ res inimicitias & odium militum ei conciliavit, quibus ipse quidem nihil amplius dari vo-

[c] πρσσβαλὼν ἐπολιόρκ τὴν ἐν Ιεροσολύμοις ἄκραν, ἔχουσαν Μακεδονικὴν φρουράν, καὶ τ ἀσεβῶν τινας Ϛ τ πρφυγότων τὴν πάτριον σωτηρίαν. ὅτοι γὰρ τὸ μὲν πρῶτον καταφρόνουν ὧν Ιωνάθης ἐμηχανᾶτο πρὸς τὴν αἵρεσιν, πεποιθότες τῇ ὀχυρότητι τ χωρίου· νυκτὸς δέ τινες τ ἐν αὐτῇ πονηρῶν ἐξελθόντες ἦκον πρὸς Δημήτριον, καὶ τὴν πολιορκίαν αὐτῷ τῆς ἄκρας ἐμήνυον. ὁ δὲ τοῖς ἠγγελμένοις παροξυνθεὶς, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἦκεν ἐκ τῆς Αντιοχείας ἐπὶ τ Ιωνάθην. ἡμόμενος δὲ ἐν Πτολεμαΐδι, γράφ κελεύων αὐτὸν απεῦσαι πρὸς αὐτὸν εἰς Πτολεμαΐδα· ὁ δὲ, τὴν μὲν πολιορκίαν [d] οὐκ ἔπαυσε, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους τ λαῦ πρσκαλεσάμενος Ϛ τοὺς ἱερεῖς, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ ἐσθῆτα Ϛ πολλὴν δῶρα λαβὼν ξενίων κομίζων, ἦκε πρὸς τ Δημήτριον, καὶ τούτοις δωρησάμενος αὐτὸν, θεραπεύ τὴν ὀργὴν τ βασιλέως· καὶ τιμηθεὶς ὑπ' αὐτ λαμβάν [e] βεβαίαν ἔχειν τὴν ἀρχιερωσύνην, καθὼς Ϛ [f] πρσκ τῶν πρὸ αὐτ βασιλέων ἐκέκλητο. κατηγορούντων δὲ αὐτ τῶν φυγάδων, ὁ Δημήτριος οὐκ ἐπίστευσεν, ἀλλὰ καὶ [g] πρσκαλεῖτο αὐτὸν ὅπως ὑπὲρ τ Ιουδαίας ἁπάσης καὶ τῶν τριῶν τοπαρχιῶν, Σαμαρείας καὶ [h] Περαίας καὶ Γαλιλαίας, [i] τριακόσια [k] ταλάντων, δίδωσι· [l] καὶ πρὸς πάντων ἐπιστολὰς αἰ πρεῖχον τ τρόπον τοῦτον. "[m] ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΝΑ-"ΘΗ ΤΩ ΑΔΕΛΦΩ [n] ΚΑΙ ΤΩ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΕΘΝΕΙ "ΧΑΙΡΕΙΝ. Τὸ ἀντίγραφον τ ἐπιστολῆς ἧς ἐγράψαμεν "Λασθένῃ τῷ συγγενεῖ ἡμῶν [o] ἀπεστάλκαμεν ὑμῖν ἵν' εἰ-"δῆτε. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΑΣΘΕΝΕΙ ΤΩ "[p] ΠΑΤΡΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Τῷ Ιουδαίων ἔθνει ὄντι φίλῳ, "καὶ τὰ δίκαια τὰ πρὸς ἡμᾶς φυλάττοντι, τ εὐνοίας "ἕκεκα χάριν ἀποδοῦναι. καὶ τοὺς τριῶν [q] νομοὺς, "[r] Αφερεμὰ καὶ [s] Λύδδα καὶ Ραμαθὰ, οἱ τῇ Ιουδαίᾳ προσ-"τέθησαν [t] ἀπὸ τ Σαμαρείτιδος, [v] καὶ τὰ προσκυροῦν-"τα τούτοις, ἔτι τε ὅσα ἀποδοῦναι τῶν θυσίων ὀφείλει τοῖς Ιερο-"μοις ἐλάμβανον οἱ πρὸ ἐμοῦ βασιλεῖς, καὶ ὅσα ἀπὸ "τῶν καρπῶν τ γῆς καὶ τῶν φυτῶν, καὶ πάλα τὰ "προσήκοντα [x] ἡμῖν, καὶ [y] τοὺς λίμνας τῶν ἁλῶν, καὶ "τοὺς κομιζομένους ἡμῖν στεφάνους, ἀφίημι αὐτούς, καὶ "πάντ [z] ἀποδιαθήσ) τούτων ἀπὸ Ϛ νῦν, ἀφ' εἰς τ "[a] ἅπαντα χρόνον. Φρόντισον οὖν ἵνα τούτων ἀντίγραφον "γραφῇ, καὶ δοθῇ Ιωνάθῃ, [b] καὶ ἐν ἐπισήμῳ τόπῳ Ϛ ἁγίου "ἱερᾶ τεθῇ." τὰ μὲν δὴ γραφέντα παῦτ' ἦν. ὁρῶν δὲ ὁ Δημήτριος εἰρήνην ἔσουσαν, καὶ μηδένα κίνδυνον μηδὲ πόλεμον φόβον ὑπάρχοντα, διέλυσε τὴν στρατιὰν, καὶ τ μισθὸν αὐτῶν ἐμείωσε· καὶ μόνοις [c] τούτοις ἐχορήγει τοῖς ξενολογηθεῖσιν, οἳ συνανέβησαν ἐκ Κρήτης αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων νήσων. ἔχθρα [d] τοιγαροῦν αὐτῷ Ϛ μῖσος ἐκ τούτου γίνεται πρὸς τῶν στρατιωτῶν, οἷς αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἔπ

c Πρσσβαλὼν,] Πρσσβαλὼν omittunt *Busb.* & *Hen.* qui mox habent ἐν τοῖς Ιερσ.

d Οὐκ ἔπαυσε,] Negationem retinet & Textus Maccab. L. 1. c. 23. quidam tollunt.

e Βεβαίαν ἔχειν] Βεβαίως *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

f Παρὰ τ πρὸ αὐτοῦ] Επὶ τ solus *Hen.*

g Παρεκαλεῖτο αὐτὸν] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* πρσκαλέσαντο in *Editis.*

h Περαίας καὶ Γαλιλαίας,] Ita ex præced. c. 3. §. 3. & 1 *Macc.* c. 10, 30. si quis paulo ante malit, ἐκ vel ἀπὸ Σαμαρείας &c. per me licet. in libris tamen omnibus (tam *MSS.* quam *Editis*) Ιόππης inseritur loco Περαίας. Videsis *Grotium* ad 1 *Macc.* c. x. v. 30. & c. xi. v. 28. ut & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 178, 179.

i Τριακόσια τελῆ τάλαντα, δίδωσι] Tributum 300 Talentorum de universa Judæa, & tribus Toparchiis, Samaria, Joppe & Galilæa 1 Maccab. xi. 28. SPANH.

k Τελῆ τάλαντα,] Sic *Busb.* (& *L. B.*) τέλη in *Editis Aliisque.*

l Καὶ]. Abest καὶ à *L. B.*

m Βασιλεὺς —— Ἀδελφῷ] Ita supra c. 2. §. 2. Alexandri Balæ Epistola ad eundem Jonatham cum Fratris titulo; 1 Maccab. xi. v. 30. SPANH.

n Καὶ τῷ Ιουδαίων ἔθνει] Καὶ τῷ ἔθνει τ Ιουδαίων solus *Hen.* Eadem epistola exstat 1 *Macc.* c. xi. v. 30. &c. sed verba illius adeo in melius mutantur, ut hinc liceat conjicere, quam studiosus fuerit *Josephus* purioris Græcitatis.

o Απεστάλκαμεν ὑμῖν] Ita ex *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. xi. v. 31. ἔγραψα in *Editis Aliisque.* non refragabor, si quis malit ἔγραψα & mox ἀπέσταλκα μὴν.

p Πατρὶ χαίρειν.] Solebant reges viros summæ auctoritatis *patres* vocare, ut & Romani postea *imperatores.*

q Νομοὺς,] Perperam antea νόμους.

r Αφερεμὰ καὶ Λύδδα καὶ Ραμαθὰ,] Αφερσμᾶ in quibusdam *MSS.* ἀφίρμι ῥεμὰ in *L. B.* HUDS. Αφάρεμα καὶ Λύδδαν (*MS. Alex.* Λυδδα) καὶ Ραμαθεμ. in *MS. Alex.* Ραθαμεὶν· *Rasis.* Afferema, Belscalidai vel Ramathe Lydda prima Samaritica Præfectura, iis adempta & Judæis data à Demetrio. Vid. infr. lib. 14. c. 10. § 6. SPANH.

s Λύδδα] Λύδδαν καὶ Ραμαθεὶμ *Macc.*

t Από τ Σαμαρειτίδ,] Synedoche, pro ἀπὸ τ Σαμαρειτίδος καὶ Περαίας καὶ Γαλιλαίας. *Grot.* ad 1 *Macc.* c. x. v. 30. & *Macc.* c. xi. v. 34.

v Καὶ τὰ προσκυροῦντα τούτοις,] Καὶ πάντα τὰ συγκυροῦντα αὐτοῖς 1 *Macc.* c. xi. v. 34. προσκειμένα *L. B. Vetus. his attinentia.*

x Ημῖν,] Ita *Hen.* (*L. B.*) & *Macc.* ut & mox infra ὑμῖν male in *Editis Aliisque.*

y Τοὺς λίμνας τ ἁλῶν,] Λίμνας τ ἁλῶν· sic 1 Maccab. xi. 35. τὰς Ϛ ἁλὸς λίμνας, salis stagna. *Vulgat.* areas Salinarum. SPANH.

z Παρεδιαθήσ) τούτων] Παρεδιαθέσ) *Hen.*

a Επιόντα] *L. B.* ἔπειτα.

b Καὶ ἐν ἐπισήμῳ τόπῳ] Καὶ τιθέτω ἐν τῷ ἱερῷ τῷ ἁγίῳ ἐν τόπῳ ἐπισήμῳ 1 *Macc.* c. xi. v. 37.

c Τούτοις ἐχορήγει] Ita *Busb.* & *Hen.* τούτων in *Editis.*

d Τοιγαροῦν αὐτῷ] Sic *Busb.* & *Hen.* γὰρ ἂν in *ceteris.*

e Μάλ-

ἔτι παρεῖχεν, οἱ δὲ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς καὶ ἐπ' εἰρήνης χορηγοῦντες αὐτοῖς ὁμοίως διετέλουν, ἵν' εὐνοϊκῶς ἔχωσιν καὶ ἐν τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀγῶσιν εἴ δεήσοι ποτε προθύμως.

luit, reges vero ejus antecessores id ipsum etiam pacis tempore illis persolvebant, ut eos *sibi* benevolos haberent, & ad certamina pro illis, quoties opus esset, obeunda promptos paratosque.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Τρύφων, καταπολεμήσας Δημήτριον, Ἀντιόχῳ τῷ Ἀλεξάνδρου υἱῷ παρέδωκε τὴν βασιλείαν, πιησάμενος καὶ αὐτὸς σύμμαχον Ἰωνάθην· οἷά τε ἔπραξε καὶ ἐπρέσβευσεν Ἰωνάθης.

CAP. V.

Quomodo Tryphon, postquam devictum Demetrium, Antiocho Alexandri filio regnum tradidit, Jonatha ab ipso in societatem recepto: & quas res gessit Jonathas bellis & legationibus.

IX.

Ἀμέλει παύτην νοήσας τὴν δύσνοιαν τῶν στρατιωτῶν πρὸς Δημήτριον Ἀλεξάνδρου τοὺς στρατηγούς, Ἀπαμεὺς τὸ γένος, Διόδοτος, ὁ καὶ Τρύφων ἐπικληθείς, προσγίνεται πρὸς [e] Μάλχον τὸν Ἄραβα, ὃς ἔτρεφε τὸν [f] Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον· καὶ δηλώσας αὐτῷ τὴν δυσμένειαν τὴν τῶν στρατευμάτων πρὸς [g] τὸν Δημήτριον, ἔπειθεν αὐτῷ δοῦναι τὸν Ἀντίοχον, βασιλέα γὰρ αὐτὸν ποιήσειν, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ τὴν ἐκ πατρὸς ἀποκαταστήσειν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχεν ὡς ἀπίστως· ὕστερον δὲ πολλῷ χρόνῳ προσλιπαρήσαντος καὶ Τρύφωνος κνικῶντα τὴν προαίρεσιν εἰς ἃ Τρύφων παρεκάλει. καὶ τὰ μὲν περὶ τούτου [h] πάνδρος ἐν τούτοις ὑπῆρχεν.

Tryphon à Demetrio ad Malchum Arabem defic. 1 Maccab. c. 11.

Verumenimvero cum illud militum in Demetrium odium intellexisset quidam ex Alexandri ducibus, genere Apamenus, Diodotus *nomine*, cui & Tryphon cognomen erat, Malchum Arabem adit, qui Antiochum Alexandri filium educabat: cumque eum docuisset quanto Demetrius apud milites odio flagraret, ei suadebat ut Antiochum sibi traderet; ut qui regem eum facturus esset, & in regnum paternum restituturus. Ille primum quidem se difficilem præbebat, quod non satis ei fideret; postea vero, cum Tryphon precibus eum urgere diu perseverasset, animo flectitur, ut ea quæ petebat Tryphoni concederet. Et quidem res hujus viri ita se habebant.

β'. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἰωνάθης [i] ὑπεξελεῖν βουλόμενος τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τοὺς Ἰουδαίων φυγάδας καὶ ἀσεβεῖς, καὶ [k] τοὺς ἐν ἅπασι τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ φρουρίοις, πέμψας πρὸς Δημήτριον δῶρα καὶ πρεσβύτας παρεκάλει τοὺς ἐν τοῖς ὀχυρώμασι τῶν Ἰουδαίας ἐκβαλεῖν· ὁ δὲ οὐ μόνον αὐτῷ παρέξειν, ἀλλὰ καὶ μείζω τούτων ὑπισχνεῖτο, μετὰ τῶν ἐν χερσὶ πόλεμον· [l] τούτῳ γὰρ νῦν ἀσχολεῖν. ἠξίου δ' αὐτὸν καὶ συμμαχίαν πέμψαι, δηλῶν ἀποστῆναι τὴν δύναμιν αὐτοῦ. ὁ μὲν Ἰωνάθης μεγαλίως ὁπλισάμενος στρατιώτας, ἔπεμψεν.

2. Interea Jonathas pontifex, eos, qui arcem Hierosolymitanam tenebant, deduci volens, ut & Judæos transfugas & impios, quique erant in omnibus istius regionis præsidiis, missa cum muneribus legatione ad Demetrium, rogabat, ut eos, qui erant in Judææ munitionibus, ejiceret. Cui ille, se non hæc solum ei præstiturum, sed & his majora pollicetur, confecto quod ei in manibus erat bello: in hoc enim se jam totum occupari. ipsum autem, ut auxiliares mitteret copias orabat, indicans suos omnes defeciisse milites. Et quidem Jonathas tria millia lectissimorum militum *ei* misit.

γ'. Ἀντιοχεῖς δὲ μισοῦντες τὸν Δημήτριον ὑπὲρ ὧν [m] πεπόνθεισαν ὑπ' αὐτοῦ κακῶς, ἀπεχθανόμενοι δὲ αὐτῷ καὶ διὰ τὸν πατέρα Δημήτριον, πολλὰ εἰς αὐτοὺς [n] ἐξημαρτάνοντα, καιρὸν ἐπετήρουν λαβεῖν καθ' ὃν [o] ἐπίθοιντο αὐτῷ. νοήσαντες δὲ συμμαχίαν παρῆσαν πρὸς Ἰωνάθην τὸν Δημήτριον, καὶ συμφρονήσαντες ὅτι πολλῷ ἀθροίσει δυνάμιν εἰ μὴ φθάσαντες προκαταλάβοιεν αὐτὸν, ἁρπάσαντες τὰ ὅπλα, καὶ περισταντες τοῖς βασιλείοις αὐτὸν τρόπῳ πολιορκίας, καὶ τὰς ἐξόδους καταλαβόντες, ἐζήτουν χειρώσασθαι τὸν βασιλέα. [p] ὁ δὲ τὸν δῆμον ὁρῶν τῶν Ἀντιοχέων ἐκπεπολεμωμένον πρὸς αὐτὸν [q] καὶ ἐν ὅπλοις ὄντα, καταλαβὼν τοὺς μισθοφόρους, καὶ τοὺς παμφύλους ὑπὸ [r] τοῦ Ἰωνάθου Ἰουδαίους, συμβάλλει τοῖς Ἀντιοχεῦσι· καὶ βιασθεὶς ὑπ' αὐτῶν, πολλαὶ γὰρ ἦσαν μυριάδες, ἠπάτησε. βλέποντες δὲ τοὺς Ἀντιοχεῖς κρατοῦντας [s] οἱ Ἰουδαῖοι, ἀπὸ τοῦ στέγους τῶν βασιλείων ἀναβάντες, ἐκεῖθεν ἔβαλλον [t] αὐτούς, καὶ τοῦ μὲν αὐτοὶ τι πάσχειν ὑπ' αὐτῶν ὄντες πορρωτάτω διὰ τὸ ὕψος, ποιοῦντες δ' αὐτοὺς κακῶς διὰ τὸ ἄνωθεν μάχεσθαι, [v] τοὺς συνεγγὺς αὐτοὺς οἰκιῶν ἀπώσαντο, καὶ πάσης μὲν ὕβρεως πῦρ

Jonathas cum suis Demetrium Antiochiæ in seditione tutantur. 1 Maccab. c. 11.

3. Cæterum Antiochenses, infensi Demetrio, quod ab eo male accepti fuerant, & cum eo inimicitias exercentes etiam propter Demetrium patrem qui multis injuriis eos affecerat, tempus observabant quo possent eum adoriri. Cumque animadvertissent auxilia ei à Jonatha suppetias venisse, secumque reputassent *brevi* fore ut magnas colligeret copias, nisi ipsum mature prævenirent, correptis armis regiam circumsteterunt, ac si eam oppugnaturi essent, exitibusque viarum occupatis, regem in potestatem suam redigere studebant. Ille vero videns populum Antiochensem sibi hostem factum, & in armis esse, assumptis mercenariis militibus & Judæis auxiliariibus cum Antiochensibus acie congreditur; atque ubi vim illorum ferre non potuit, (nam multæ erant myriades) *ingruentibus* cessit. Judæi autem, cum cernerent Antiochenos pugna esse superiores, in tectum regiæ ascenderunt, & inde *missilibus* ipsos feriebant, atque longius quidem ab illis distantes propter *loci* eminentiam quam ut læderentur, iis vero multum damni inferentes quod è sublimi pugnarent, facile eos

---

e Μάλχον τὸν Ἄραβα,] Μαλχιήλου malit Grotius ad 1 *Macc.* c. XI. v. 39.

f Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον·] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 2. §. 1. ὡσὰς τὸν Ἀντίοχον &c. item ἐπίτροπος ἦν ὢν Ἀντίοχου παιδὸς &c. ibid. SPANH.

g Τὸν Δημήτριον,] Illud τὸν ex *MSS.*

h Τὰνδρὸς ἐν τούτοις ὑπῆρχεν.] Τῶ ἀνδρὸς *Hen.*

i Ὑπεξελεῖν] Ita rescripsi, sensu id postulante. ἐπεξελθεῖν in *Editis.* ἐξελεῖν *Busb.* erasο θ. ιλεῖν juxta *Vet. Interpr.* HUDS. Ὑπεξελθεῖν est *persequi, ulcisci, punire*, qui sensus huic loco optime convenit. IBBETSON.

k Τοὺς ἐν ἅπασι] Ita fere in 1 *Macc.* c. XI. v. 41. καὶ τοὺς ἐν ἀπάσῃ τῇ χώρᾳ Φρουροὺς *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

l Τούτῳ γὰρ νῦν ἀσχολεῖν.] Ita cum *Busb.* τούτων γὰρ νῦν ἀσχολεῖν *Hen.* τοῦτο γὰρ νῦν ἀσχολεῖν in *Editis.* τοῦτο δὲ νῦν ἀσχολεῖν *Lugd. Bat.*

m Πεπόνθεισαν ὑπ' αὐτοῦ κακῶς,] Ita *Hen.* πεπόνθεισαν *Busb.* πεπόνθεσαν in *Editis.* Vide super c. 4. §. 3.

n Ἐξαμαρτάνοντα,] Ita *Busb.* (*L. B.*) & *Epiphan.* ἐξαμαρτῶντα in *Editis Aliisque.*

o Ἐπίθοιντο αὐτῷ.] Ἐπίθωνται *Busb.*

p Ὁ δὲ τὸν δῆμον ὁρῶν τῶν Ἀντιοχέων] Ὁ δὲ τοὺς Ἀντιοχεῖς ὁρῶν ἐκπεπολ. *Busb.* ὁ δὲ τὸν δῆμον ὁρῶν ἐκπ. juxta *Epiphanium.*

q Καὶ ἐν ὅπλοις ὄντα,] Illud καὶ non agnoscunt *Hen.* & *Busb.*

r Τοῦ Ἰωνάθου Ἰουδαίους,] Articulum insertum dedimus è *Cod. Hen.*

s Οἱ Ἰουδαῖοι,] Illud οἱ è *Cod. Busb.*

t Αὐτούς,] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* τοὺς Ἀντιοχεῖς in *Editis Aliisque.*

v Τοὺς συνεγγὺς αὐτοὺς οἰκιῶν] Τῶν συνεγγὺς οἰκιῶν αὐτοὺς ἀπώσαντο *Hen.* & *Busb.*

eos repulerunt à propinquis ædibus, illiſque mox ignem injecerunt. At flamma totam urbem pervagata, utpote frequentem domibus, è ligno maxima ex parte conſtructis, univerſam *fere* depaſcebatur. Antiochenſes vero, cum non potuiſſent opem ferre, aut incendium exſtinguere, in fugam vertuntur. Cumque Judæi ab uno tecto in aliud tranſilirent, atque ita eos perſequerentur, contigit ut incredibilis eſſet infectationis atrocitas. Rex autem cum videret Antiochenos in ſervandis liberis & conjugibus occupatos, atque adeo non amplius pugnantes, per alios angiportus eos adoritur, pugnaque inita magnam adeo illorum ſtragem edidit, ut cogerentur arma abjicere, ſeque Demetrio tradere: qui, cum illis facinorum veniam dediſſet, ſeditionem compeſcuit. Judæos autem ſpoliis locupletatos, gratiiſque iis quaſi auctores ei victoriæ exſtiterant relatis, Hieroſolyma ad Jonatham remiſit, auxilii *opportune* lati teſtimonium ei tribuens. At poſtea maligne in eum ſe geſſit, & promiſſa fefellit, bellumque ei minatus eſt, niſi tributa omnia ei redderet, * quæ Judæorum gens debuit à primis *Syriæ* regibus. Atque iſta peregiſſet, niſi Tryphon eum inhibuiſſet, feciſſetque ut copias in Jonatham paratas ad ſui curam *tutelamque* avocaret. nam ex Arabia in Syriam reverſus cum puero Antiocho (adhuc enim erat adoleſcentulus admodum) diadema ei impoſuit; & deficientibus ad ſe omnibus militibus, qui Demetrium deſeruerant ob ſtipendia non ſoluta, aperto bello Demetrium adoritur; prælioque commiſſo eum ſuperat, & tum elephantos in ſuam poteſtatem redigit, tum Antiochenorum urbem.

Demetrius Jonathæ fidem fallit. 1 Maccab. c. 11.

Antiochus Alexandri filius, victo Demetrio, Jonatham ſibi conciliat. 1 Maccab. c. 11.

4. Demetrius itaque victus in Ciliciam ſe recepit: puer vero Antiochus, miſſis ad Jonatham legatis literiſque, *illum* amicum ſibi ſociumque adſcivit, & pontificatum ei confirmavit, ceſſitque quatuor præfecturis, quæ adjectæ erant Judæorum regioni. Ad hæc vaſa aurea & pocula veſtemque purpuream, data illis utendi poteſtate, ad eum miſit. Quin & eum aureo donat monili, interque primos ejus amicos referri *jubet*. Simonem etiam ejus fratem imperatorem conſtituit à Scala Tyriorum uſque ad Ægyptum. Jonathas vero, lætus iis quæ in eum contulerat Antiochus, miſſis ad eum ſimul & Tryphonem legatis, promittebat ſe illi amicum fore ſociumque, & cum ipſo arma juncturum adverſus Demetrium; commemorans, quod pares ei gratias non retuliſſet, commoda multa, quibus illi opus erat, ab eo conſequutus, ſed maleficia pro beneficiis repoſuiſſet.

Jonathas urbes obibat, ut eas Antiochi in poteſtatem redigeret. 1 Maccab. c. 11.

5. Cum igitur Antiochus ei conceſſiſſet, ut, magno exercitu, è Syria & Phœnice coacto, bellum gereret contra Demetrii duces, ſtatim profectus obibat urbes. Et nonnullæ quidem eum ſplendide exceperunt, ſed milites ei dare diſtulerunt. Cum autem illinc ad urbem Aſcalonem ſe contuliſſet, & Aſcalonitæ certatim cum muneribus ei occurriſſent, & hos ipſos hortabatur & ſingulas Cœles-Syriæ urbes, ut à Demetrio deficerent &

---

[x] Ενῆκαν.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* αὐῆκαν in *Editis*.

[y] Βοηθῆσαι μηδὲ κρατῆσαι δὲ πυρὸς,] Illa βοηθῆσαι μηδὲ deſunt *Busb.* & *Vet. Interpr.*

[z] Ως αἰτίοις] Ως αἰτιωτάτοις *L. B.*

* *Quæ Judæorum gens debuit à primis* Syriæ *regibus.*] Quæ Judæorum gens prioribus Syriæ regibus ſolvebat, *Epiphan.* & *Gelen.*

[a] Τὰς πρὸς αὐτὸν φορολογίας.] Τὰς ἑαυτῶν φορολογίας *Hen.*

[b] Ετι τῷ ἡλικίαν·] Illud ἔτι è *MSS.*

[c] Καταλελοιπὼς] Κατελελοιπὼς *Busb.*

[d] Επoιήσαθο,] Ita è *Cod. Hen.* ἐποιεῖτο *Busb.* ποιεῖται in *Editis*.

[e] Εδιδαίας,] Εδεδαίας *Busb.*

[f] Τῇ χώρᾳ τῶν Ιουδαίων] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* convenienter iis quæ habemus 1 *Macc.* c. 10. v. 30. quæque ſupra emendata dedimus c. 2. §. 3. τῷ χώραν τῶν Ιουδαίων πρὸς. in *Editis Aliiſque.*

[g] Πέρᾳ —— φίλων.] Conf. ſupr. c. 4. §. 2. SPANH.

[h] Χρυσία,] Χρυσῆ ſolus *Hen.*

[i] Τῶν πρώτων αὐτῷ καλεῖται φίλων.] Καὶ εἶναι τῶν φίλων δὲ βασιλέως 1 *Macc.* c. XI. v. 57. τὸν πρῶτον αὐτῷ καλεῖται φίλον *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[k] Απὸ Κλίμακος Τυρίων ἕως Αἰγύπτου] Ita è *Cod. Hen.* niſi quod (ex *Joſepho*, l. 1. de *Bello Jud.* c. 9. & 1 *Macc.* c. XI. v. 59.) Κλίμακος pro Κλίματος repoſuerim. Απὸ δὲ κλίματος τῶν Τυρίων ἕως τῆς Αἰγύπτου in *Editis Aliiſque.* HUDS. A Regione Tyri utque ad Ægyptum *Rufin.* Lege κλίμακος, ſic *alter.* lib. 2. c. 10. §. 2. τῷ δὲ ὑψηλοτάτῳ, κατ' ἀρχὰς, ὃ καλοῦσι Κλίμακα Τυρίων οἱ ἐπιχώριοι· SPANH. Κλίμακος lego. Κλίμαξ Τυρίων eſt ſcala Tyriorum. REL.

[l] Επὶ τούτοις] Illud ἐπὶ è *Codd. MSS.*

[m] Εἰς τὰς πόλεις.] Επὶ τὰς πόλεις *Busb.* & *Hen.*

[n] Αὐτὸν ἐξεδέξαντο,] Ita *Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν deeſt *Editis.*

[o] Υπαντησάντων,] Απαντησάντων *Busb.* & *Hen.*

[p] Καὶ τῶν ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεων] Καὶ ἐν τῶν ἐν τῇ Κ. *Busb.* & *Hen.*

[q] Εἰς

ἀποστᾶσαν Δημητρίου, προσθέσθαι μὲν Ἀντιόχῳ, σὺν αὐτῷ δὲ πολεμήσας πειρᾶσθαι τοῦ Δημητρίου δίκην λαμβάνειν ὧν ἁμάρτοι ποτὲ εἰς αὐτούς. εἶναι δ' αὐτῆς βουλόμενος ταῦτα φρονεῖν πολλὰς αἰτίας. πείσας δ' ὁμολογῆσαι πρὸς τὸν Ἀντίοχον συμμαχεῖν τὰς πόλεις εἰς Γάζαν παρεγένετο, προσαξόμενος καὶ τὴν τούτων εὔνοιαν [a] Ἀντιόχῳ. πολὺ δ' εὗρε τῆς προσδοκίας τὴν Γαζαίων ἀλλοτριώτερον ἔχοντας. ἀπέκλεισαν γὰρ αὐτῷ τὰς πύλας, καὶ τὸν Δημήτριον ἐγκαταλιπόντες, οὐκ ἔγνωσαν Ἀντιόχῳ προσχωρῆσαι. τοῦτο παρώξυνεν [q] εἰς πολιορκίαν τὸν Ἰωνάθην καὶ τὴν χώραν τὴν κάκωσιν· [r] μέρος γὰρ τῆς στρατιᾶς προσκαθίσας τῇ Γάζῃ, τῷ λοιπῷ τὴν γῆν αὐτὸς ὅλην διέφθειρε καὶ ἐνεπίμπρα. τοῦτο δὲ πάσχοντας αὐτοὺς ὁρῶντες οἱ Γαζαῖοι, καὶ μηδεμίαν ἀπὸ Δημητρίου βοήθειαν αὐτοῖς γινομένην, ἀλλὰ τὸ μὲν λυποῦν ἤδη παρὸν, τὸ δ' ὠφελοῦν μακρὰν ἔτι, καὶ ἄδηλον εἰ προσέσοιτο, [s] σῶφρον ἔκριναν [t] εἶναι αὐτῷ ἀφέντες παραμένειν [v] ἐκεῖνον θεραπεύειν. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ἰωνάθην, φιλίαν τε ὡμολόγουν καὶ συμμαχίαν. οἱ μὲν γὰρ ἄνθρωποι, πρὸ πείρας τῶν δεινῶν, ὑ σωτηρίαν τὸ συμφέρον, ἀλλ' ὅταν ἔν τινι κακῷ γιγόμενοι τύχωσι, τότε γνωσιμαχήσαντες, ἃ μηδ' ὅλως βλαβέντας ἄμεινον ἦν ποιεῖν, τότε ὕστερον ζημιωθέντες αἱροῦνται. ὁ δὲ πυθόμενος πρὸς αὐτοὺς φιλίαν, καὶ λαβὼν ὁμήρους τούτους μὲν ἀπέστειλεν εἰς Ἱεροσόλυμα, αὐτὸς δὲ τὴν χώραν ἅπασαν [x] μετῆλθεν ἄχρι Δαμασκοῦ.

5. [y] Τῶν δὲ Δημητρίου [z] στρατηγῶν ἀκηκοότων αὐτὸν παραγεγονέναι εἰς [a] Κέδασαν πόλιν σὺν πολλῇ στρατιᾷ, [b] μεταξὺ δ' ἐστὶν αὕτη τῆς τε Τυρίων γῆς καὶ τῆς Γαλιλαίας, ἀπάραντα γὰρ αὐτὸν ἐκ τῆς Συρίας ὑπέλαβον [c] ἐπὶ τὴν Γαλιλαίαν ὡς σύμμαχον, τοὺς γὰρ Γαλιλαίους ὄντας αὐτοῦ ἀ παρειδέναι πολεμουμένους, [d] ὑπολύσειν αὐτοῖς, [e] ἀδελφὸν Σίμωνα καταλιπὼν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. ὃς [e] τὸν στρατὸν ἐκ τῆς χώρας συναγαγὼν, ὡς ἐνὸν ἱκανώτατον, τὴν [f] Βεθσούραν πολιορκῶν προσεκάθητο, χωρίον τῆς Ἰουδαίας ὀχυρώτατον. κατεῖχε γὰρ αὐτὸ [g] φρουρὰ Δημητρίου. δεδήλωται δὲ ἡμῖν τοῦτο καὶ πρότερον. [h] ὡς δὲ, χώματα μὲν ἐγείραντος αὐτοῦ Σίμωνος, [i] μηχανήματα [k] δ' ἐπιστήσαντος, καὶ πολλῇ σπουδῇ χρωμένου τοῖς τῆς Βεθσούρας πολιορκίαν, ἔδεισαν οἱ φρουροὶ, μὴ κατὰ κράτος ἑαλωκότος τοῦ χωρίου ἀφαρπάσωσι, πέμψαντες πρὸς τὸν Σίμωνα, ἠξίουν ὅρκους λαβόντες, ὥστε μηδὲν ὑπ' αὐτοῦ παθεῖν, [l] καταλιπεῖν τὸ χωρίον καὶ πρὸς Δημήτριον ἀπελθεῖν. ὁ δὲ, δοὺς ταύτας αὐτοῖς τὰς πίστεις, ἐκβαλὼν μὲν ἐκείνους ἐκ τῆς πόλεως, αὐτὸς δὲ φρουρὰν καθίσησιν ἰδίαν.

6. Ζ. Ἰωνάθης δὲ, ἄρας ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἀπὸ τῶν ὑδάτων

Antiocho se adjungerent, unaque cum eo belligerantes pœnas à Demetrio repetere eniterentur ob injurias ab eo quondam acceptas. illisque volentibus causas multas esse cur ista facere in animum inducerent. Cum autem civitatibus persuasisset, ut pollicerentur cum Antiocho belli societatem inire, Gazam pervenit, ut ejus etiam civium benevolentiam Antiocho conciliaret. Verum Gazæos longe alieniore in ipsum animo esse invenit quam exspectabat. nam portas ei occluserunt, relictoque Demetrio noluerunt sese Antiocho adjungere. id quod Jonatham adeo irritavit, ut urbem oppugnaret & regionem infestaret: nam urbe ab una exercitus parte obsessa, cum reliqua, excursionibus factis, terram vastavit & incendit. Tum Gazæi, cum viderent se ista pati, nullumque à Demetrio illis venire auxilium, quodque eos male habet præsens esse, quod vero adjumento foret longe abesse, spemque ejus adventus esse incertam, bene ac sapienter se facturos judicarunt, si illo deserto Jonatham obsequiis demererentur. Missis igitur ad Jonatham *nunciis* & amicitiam & *armorum* societatem *ei* promittebant. nam ita comparatum est ut homines, antequam mala *subeant* & experiantur, quid è re sua futurum sit non intelligant, sed ubi in calamitatem aliquam incidunt, tunc mutata sententia, quæ priusquam læderentur facere præstitisset, illa demum male multati expetunt. Atqui is, pacto cum illis amicitiæ fœdere, obsidibusque acceptis, istos quidem Hierosolyma misit, ille vero totam regionem ad Damascum usque peragravit.

Gazæi à Jonatha male multati.

6. Cum autem audivisset Demetrii duces cum magnis copiis profectos esse ad urbem Cedasam, quæ Tyriorum agrum & Galilæam interjacet, (nam fore putabant ut eum è Syria extraherent in Galilæam, quasi *suis* opem laturum, Galilæos enim suæ ditionis homines, cum bello premerentur, non neglecturum esse) illis obviam ivit, fratre *suo* Simone in Judæa relicto. Qui exercitu è regione coacto, eoque tam magno quam comparari potuit, admotis ad Bethsuram castris eam oppugnavit; locum *totius* Judææ munitissimum. is enim *valido* tenebatur præsidio à Demetrio. id quod à nobis jam ante memoratum est. Cum autem, postquam Simon aggeres excitasset, machinasque *ei* adhibuisset, & ingenti studio obsidionem urgeret, veriti essent custodes, ne, loco vi expugnato, exitio darentur, missis ad Simonem nunciis, obsecrarunt, ut, fide jurejurando accepta, ne quid mali ab eo paterentur, liceret regionem relinquere & ad Demetrium concedere. Atque is, cum in ea jurasset, illos urbe ejicit, suoque eam præsidio firmavit.

Demetrii ducibus obviam eunte Jonatha, Simon Bethsuram oppugnat, eaque potitur. 1 Maccab. c. 11.

7. Interim Jonathas, castris motis è Galilæa ab

*Jonathæ * aquis prælium cum Demetrii ducibus & victoria. 1 Maccab. c. 11.*

q Εἰς πολιορκίαν] Πολιορκίαν αὐτῶν legisse videtur *Epiphan.*

r Μέρος —— Γάζῃ.] Ergo non adeo ἔρημος Gaza à tempore Alexandri. REL.

s Σῶφρον —— θεραπεύειν.] Optimum esse decreverunt, hunc dimittentes, illi obedire *Rufin.* SPANH.

t Εἶναι αὐτῷ ἀφέντας] *L. B.* εἶναι ταῦτα ἀφέντας θαμβέειν ἐκεῖνον &c. Forte εἶναι τὸ αὐτῷ ἀφέντας θαμβέειν ἐκεῖνον &c. COCC.

v Ἐκεῖνον θεραπεύειν.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) ἐκεῖνο in *reliquis.*

x Μετῆλθεν ἄχρι Δαμασκοῦ.] Ἐπῆλθεν *Hen.*

y Τῶν δὲ Δημητρίου] Τῶν Δημ. *Hen.* & *Busb.* HUDS. Totum locum ita concipit *L. B.* Τῶν δὲ Δημητρίου στρατιωτῶν αὐτῷ προσελθόντων εἰς Κέδασαν σὺν πολλῇ στρατιᾷ· μεταξὺ δ' ἐστὶν αὕτη τῆς τε Τυρίων γῆς καὶ Γαλιλαίας. HAV.

z Στρατηγῶν ἀκηκοότων αὐτῷ παραγεγονέναι] Ita ex *Hen. Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *cum* (al. *dum*) *Demetrii duces audissent* (al. *audissent*) *ad Cedessam cum multa manu venisse.* quo fere modo 1 *Macc* XI. v. 63. καὶ ἦλθεν Ἰωνάθαν ὅτι παρῆσαν οἱ ἄρχοντες Δημητρίου &c. στρατιωτῶν αὐτῷ παραγεγονότων εἰς K. in *Editis.*

a Κέδασαν] 1 *Macc.* c. XI. v. 63. Κάδης & Κήδης in *Cod. Alex.* Κιδὶς *Josh.* c. XIX. v. 37. HUDS. Κέδασαν τὴν Τυρίων· *alios.* lib. 2. c. 18. §. 1. ἐπὶ Κέδασαν τὴν Τυρίων Κάδης τὴν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ 1 Maccab. XI. 63. *MS. Alex.* Κήδις. SPANH.

b Μεταξὺ] Sic *Hen.* & *Vet. Interpr.* μεταξὺ ὄσαν τε καὶ T. *Busb.* πλησίον δ' ἐστὶν αὕτη τῆς Τυρίων γῆς καὶ τῆς Γαλιλαίας in *Editis.*

c Ἐπὶ τὴν Γαλιλαίαν ὡς σύμμαχον,] Ἐπὶ τὴν Γαλιλαίων συμμαχίαν *Hen.* (ut & *L. B.* qui addit τὴν post ἐπὶ) εἰς τὴν Γαλιλαίαν, cæteris omissis, legisse videtur *Epiphan.*

d Ὑπολύσειν αὐτοῖς,] Ὑπολύσειν ἂν αὐτοῖς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

e Τὸν στρατὸν] Καὶ στρατὸν *Hen.*

f Βεθσούραν] Βεθσοῦραν ἐπολιόρκει, χωρίον *Busb.* HUDS. Conf. supr. c. 2. §. 1. SPANH.

g Φρουρὰ Δημητρίου.] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* φρουρὰ Δημητρίου in *Editis.*

h Ὡς δὲ, —— ἐστάντος,] Sic *Hen.* & *Busb.* ὡς δὲ χ. λ. ἐγείραντος δὲ Σίμωνος, μηχανήμασι δ' ἐστάτου in *Editis.* Mallem sane, quo modo legisse visus est *Epiphanius*, rescribere, ἐῶντες δὲ χώματα μὲν ἐγείραντα τὸν Σίμωνα, μηχανήματα (vel μηχανήμασι) δ' ἐστάτα, κ. π. σ. χρώμενον. atque ita recte sequeretur (prout in *Cod. Hen.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *interirent. Et mittentes* &c.) πέμψαντες δὲ τὸν Σίμωνα.

i Μηχανήματα δ' ἐστάντος,] *Gen.* μηχανήμασι.

k Δ' ἐστάντος,] *L. B.* δ' ἱστάντος.

l Καταλιπεῖν τὸ χωρίον] Illa καταλιπεῖν τὸ χωρίον κ. π. Δ. ἀπελθεῖν desunt *Hen.* & *Epiphanii codicibus.*

* aquis Genneſaris, ut vocantur, ibi enim cum exercitu conſediſſet, ad campum Aſor appellatum proceſſit, ignorans illic hoſtes eſſe. Demetrii vero duces, qui pridie ejus diei Jonatham contra eos venire præſenſerant, cum inſidias ei poſuiſſent & homines in monte *deliteſcentes* collocaſſent, ipſi cum exercitu *ex adverſo* ei in planitie occurrebant. Quos conſpicatus Jonathas paratos ad prælium, & ipſe cum ſuis militibus, quoad potuit, aciem inſtruit. Verum cum ii qui à Demetrii ducibus in inſidiis locati erant, à tergo adorirentur Judæos, *illi* veriti ne *ab hoſtibus* circundati perirent, in fugam ſe conjecerunt: atque alii fere omnes Jonatham reliquere, pauci vero, numero circiter quinquaginta, ſubſtiterunt, & *cum iis* Mattathias Abſalomi filius & Judas Chapſæi filius, exercitus totius ductores. qui cum audacter & quaſi *de ſalute* deſperantes in hoſtes irruiſſent, & animis intrepidi in conſternationem eos egerunt, & manibus fortes in fugam verterunt. Ubi vero Jonathæ milites, qui fugerant, viderunt inclinatam hoſtium aciem, è fuga collecti impetum cepere eos perſequendi; & id fecerunt uſque ad Cedaſa, ubi caſtra erant hoſtium.

Jonathas mittit qui cum Romanis & Spartiatis amicitiam renovent.

8. Jonathas itaque, victoria egregia potitus, & duobus hoſtium millibus cæſis, Hieroſolyma reverſus eſt. Cumque videret omnia, providentia Dei, ſibi ex voto ſuccedere, legatos Romam miſit, eo animo ut amicitiam, quæ Judæis olim interceſſerat cum ea gente, renovaret. Suis etiam legatis in mandatis dedit, ut in reverſione ſua à Roma Spartanos adirent, illiſque in memoriam revocarent *veterem* cum ipſis amicitiam & cognationem. Illi vero, cum Romam veniſſent, & in Senatum ingreſſi ea expoſuiſſent, quæ illis mandaverat Jonathas pontifex, ut *ſcilicet* illos miſiſſet ad priorem ſocietatem confirmandam, poſtquam Senatus rata habuerat quæ olim de amicitia cum Judæis colenda decreverat, eiſque literas dederat ad reges omnes Aſiæ Europæque & civitatum principes deferendas, ut hoc modo incolumes in patriam reverterentur, *ſuo* in reditu ad Spartam pervenerunt, & literas quas à Jonatha acceperant Spartiatis tradiderunt. Earum autem exemplum eſt hoc. "JONATHAS GENTIS Judæorum "Pontifex & Senatus & Commune Judæorum, "Lacedæmoniorum Ephoris & Senatui Populo- "que fratribus *ſuis* ſalutem. Si valetis, & res ve- "ſtræ publicæ privatæque proſpere cedunt, erunt "omnia ex voluntate noſtra: nam nos quoque va- "lemus. Superioribus temporibus cum perlata eſ- "ſet ad Oniam pontificem noſtrum ab Ario rege "veſtro miſſa per Demotelem epiſtola, de cogna- "tione quam nobiſcum habetis, cujus exemplum "infra poſitum eſt, & literas eas cupide accepi-

Jonathæ literæ ad Lacedæmonios.

[m] τῶν Γεννησάρων λεγομένων, ἐκεῖ γὰρ ἐτύγχανεν ἐστρατοπεδευκὼς, εἰς τὸ καλούμενον [n] Ασὼρ πεδίον παρῆλθεν, οὐκ εἰδὼς ὄντας ἐν αὐτῷ τοὺς πολεμίους. μαθόντες δὲ πρὸ μιᾶς ἡμέρας οἱ περὶ Δημήτριον μέλλειν [o] Ιωνάθην ἐπ' αὐτοὺς βαδίζειν, ἐνέδραν κατὰ τῶν [p] λοχησάντων ἐν τῷ ὄρει καθισάντες, αὐτοὶ μὲν τῆς φαλάγγος ἀπῆντων εἰς τὸ πεδίον. ὡς ἰδὼν ὁ Ιωνάθης ἑτοίμους πρὸς μάχην, παρεσκεύαζε καὶ αὐτὸς τοὺς ἰδίους φαλαγίτας πρὸς τὸν ἀγῶνα, ὡς ἠδύναντο. οἱ δὲ εἰς τὴν ἐνέδραν κατὰ τῶν Δημητρίου φαλαγγῶν καταπαγέντων καὶ νῶτα τοῖς Ιουδαίοις διδόντων, δείσαντες μὴ μέσοι [q] ληφθέντες ἀπόλωνται, φεύγειν ὥρμησαν· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, τὸν Ιωνάθην καταλιπόν, ὀλίγοι δέ τινες, [r] ὡς περὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν, κατέμειναν, καὶ [s] Ματταθίας ὁ Αψαλώμου, καὶ Ιούδας ὁ [t] Χαφαίου, τῆς ἀπάσης δυνάμεως ἡγεμόνες ὄντες. [v] οἱ τολμηρῶς δὴ καὶ μὴ ἀπογνώσεως εἰς τοὺς πολεμίους ὠσάμενοι, τῷ τε [x] θάρσει κατέπληξαν αὐτούς, καὶ ταῖς χερσὶν ἀπέστρεψαν εἰς φυγήν. οἱ δ' ἀναχωρήσαντες τὸν Ιωνάθην φαλαγγῶν, ὡς εἶδον τοὺς πολεμίους τραπέντας, ἐπισυλλεγέντες ἐκ τῆς φυγῆς, ὥρμησαν αὐτοὺς διώκειν· καὶ τοῦτ' ἐποίησαν μέχρι Κεδασῶν, ὅ τὸ στρατόπεδον ἦν [y] τῶν πολεμίων.

ἡ. Κρατήσας οὖν Ιωνάθης τῇ μάχῃ λαμπρῶς, καὶ [z] διχιλίους τῶν ἐχθρῶν ἀποκτείνας ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα. ὁρῶν δ' ὅτι πάντ' αὐτῷ κατὰ νοῦν προνοίᾳ Θεοῦ χωρεῖ, πρὸς Ρωμαίους πρεσβείας ἀπέστειλεν, ἀνανεώσασθαι [a] βουλόμενος τὴν γενομένην τῷ ἔθνει πρὸς αὐτοὺς ἔμπροσθεν Φιλίαν. τοῖς δ' αὐτοῖς πρεσβείας ἐπέστειλεν ἀπὸ τῆς Ρώμης ἀναστρέψασι πρὸς [b] τοὺς Σπαρτιάτας ἀφικέσθαι, καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς ὑπομνῆσαι φιλίαν [c] καὶ συγγένειαν. οἱ δ' ὡς [d] ἦλθον εἰς τὴν Ρώμην, παρελθόντες εἰς τὴν βουλὴν αὐτῶν, καὶ τὰ παρὰ Ιωνάθου δόγματα ἀρχιερέως εἰπόντες, ὡς πέμψειεν αὐτοὺς [e] ὑπὲρ τὴν τε συμμαχίας βεβαιώσοντας, καὶ βουλῆς ὑπικουρώσοντας τὰ πρόσφορα αὐτῇ πρὸς τοὺς Ιουδαίων [f] φιλίας ἐγνωσμένα, καὶ δόντες ὑπογραφὰς πρὸς ἁπάντας τοὺς βασιλεῖς τῆς Ασίας καὶ Εὐρώπης καὶ τῶν πόλεων ἄρχοντας αὐτοῖς νομίζειν, ὅπως [g] ἀσφαλῶς τὰ εἰς τὴν [h] οἰκείαν κομιδῆς δι' αὐτῶν τύχωσιν, ἀναστρέφοντες εἰς τὴν Σπάρτην παρεγένοντο, καὶ τὰς ὑπογραφὰς, ἃς ἔλαβον παρὰ Ιωνάθου, αὐτοῖς ἀπέδοσαν. τὸ δ' ἀντίγραφον ἦν τόδε. "ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΙΩ- "ΝΑΘΗΣ σὺν ἔθνει τῶν Ιουδαίων καὶ ἡ γερουσία καὶ τὸ κοι- "νὸν [i] τῶν Ιουδαίων, Λακεδαιμονίων ἐφόροις καὶ γερουσίᾳ "καὶ [k] δήμῳ τοῖς ἀδελφοῖς χαίρειν. Εἰρωμένοις ὑμῖν "καὶ τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἴδια χωρεῖν κατὰ νοῦν, ἔτους ἂν ἔχοι "ὡς βουλόμεθα· εἰρώμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς. [l] ἐπὶ τοῖς ἔμ- "προσθεν χρόνοις [m] κομιδείσης Ονίᾳ, τῷ γενομένῳ ἀρ- "χιερεῖ παρ' ἡμῶν, ὃς δὲ Αρείου [n] βασιλεύσαντος ὑμῶν "ὑπογραφὰς πρὸς Δημοτέλους, ὃς ἦν ὑπαρχόντως ἡμῖν "πρὸς

m Τῶν Γεννησάρων] Eo modo *Hen.* Γεννησάρων in *ceteris.* Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. & *Relandum* in *Paleſtina* S. HUDS. Aqua τῶν Γεννησάρων· Ὕδωρ Γεννησὰρ 1 Maccab. xi. v. 67. SPANH.

* *Aquis Genneſaris*,] *Id eſt*, lacu Geneſaret.

n Ασὼρ πεδίον] Conf. ſupr. lib. 9. c. xi. §. 1. SPANH.

o Ιωνάθην] Τὸν Ιωνάθην *Hen.* & mox Ιωνάθης ſine articulo.

p Λοχήσαντας] Λοχήσοντας *Busb.*

q Ληφθέντες ἀπόλωνται,] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* λειφθέντας in *Editis.*

r Ὡς περὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν,] Sic *Busb.* & *Hen.* κατέμειναν ὡς περὶ ν'. τὸν ἀριθμόν in *Editis.*

s Ματταθίας,] Ita *MSS.* Ματθίας in *Editis.*

t Χαψαίου,] Ο Χαλφὶ, 1 *Macc.* c. xi. v. 70. unde forſan hic loci Χαλφαίου ſcribendum, ut notavit *Grotius.*

v Οἱ τολμηρῶς δὴ] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* οἳ deëſt *ceteris.*

x Θάρσει κατέπληξαν αὐτούς,] Θορύβῳ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

y Τῶν πολεμίων.] Τοῖς πολεμίοις *Hen.*

z Διχιλίους τῶν ἐχθρῶν] Sic in *libris* omnibus tam *Lat.* quam *Gr.* Verum in 1 *Macc.* c. xi v. 74. τετραχιλίους habemus. unde forſan & *Joſephum* ita ſcripſiſſe conjicit *Grotius.*

a Βουλόμενος τὴν γενομένην] Βουλόμενος deëſt *Busb.* agnoſcitur tamen ab *Epiphanio Aliiſque.*

b Τοὺς —— συγγένειαν.] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 25. §. 1. SPANH.

c Καὶ συγγένειαν.] Ita *Hen.* & *Busb.* καὶ τὴν συγγένειαν in *Editis Aliiſque.*

d Ἦλθον εἰς τὴν Ρώμην,] Sic in iiſdem *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰσῆλθον in *Editis.*

e Ὑπὲρ τὴν τε συμμαχίας βεβαιώσοντας,] Ὑπὲρ τῆς τε συμμαχίας βεβαιώσοι *Hen.*

f Φιλίας ἐγνωσμένα,] Vide ſupr. lib. 12. c. 4. §. 10. & *Seldenum* in lib. 2. de *Synedriis*, c. 3. §. 6. & *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 12. v. 7.

g Ασφαλῶς] *Gen.* ἀσφαλεῖς.

h Οἰκείαν κομιδῆς] *L. B.* interſerit χώραν. quod ſatis tuto abeſſe poteſt. HAV.

i Τῶν Ιουδαίων] *Lugd. Bat.* ἱερέων.

k Δήμῳ τοῖς ἀδελφοῖς χαίρειν.] Καὶ δημόταις (καὶ ἀδελφοῖς addit *L. B*) χαίρειν. Εἰ ἐρρωμένοι ὑ. κ. τ. κ. κ. τ. λ. χαίρει *Hen.* nec aliter, ut videtur, *Vet. Interpr.*

l Επὶ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις,] Επειδὴ *Hen.*

m Κομιδείσης Ονίᾳ, τῷ γενομένῳ ἀρχιερεῖ παρ' ἡμῶν,] Conf. ſupr. lib. 12. c. 4. §. 9. SPANH.

n Βασιλεύσαντος ὑμῶν] Ita *Baſ.* (*L. B.*) & *Hen.* Βασιλεύοντος *Gen. Aliique.*

* Nam

"πρὸς ὑμᾶς συγγνείας, ἧς ὑποτίτακ᾽ τὸ ἀντίγραφον,
"τῷ τε ὄπισθλῷ ἐδεξάμεθα προθύμως, καὶ τῷ Δημοτέ-
"λῆ ⸌ τῷ Ἀρείῳ φύσικῶς διετέθημεν, ° ἃ δεόμενοι τ᾽
"τοιαύτης ἀποδείξεως, λέγὸ τὸ σκ P τ᾽ ἱερῶν ἡμῶν q πε-
"πεῖσθ᾽ γραμμάτων. τὸ μὲν οὖν προκατέρχθν τ᾽ ἀνα-
"γνωρίσεως σὺν ἐδοκιμάζομεν, μὴ r καὶ προαρπάζειν δο-
"κῶμεν τῷ παρ᾽ ὑμῶν s δεδομένῳ δόξαν. πολλῶν δ᾽ χρόνων
"διαγεγονότων ἀπὸ τ᾽ ἐξ ἀρχῆς t ἀναπληθείσης ἡμῖν
"οἰκειότητος, ἐν τ᾽ ἱεραῖς ⸌ ἐπωνύμοις ἡμέραις θυσίας τῷ
"Θεῷ προσφέροντες, καὶ ὑπὲρ τ᾽ ὑμετέρας σωτηρίας τε καὶ
"νίκης αὐτὸν προσκαλῦμεν. πολλῶν δ᾽ ἡμᾶς πολέμων
"περιστάντων διὰ τὴν τ᾽ γειτνιώντων πλεονεξίαν, ἤθ᾽
"ὑμῖν ἤτ᾽ u ἄλλοις τ᾽ προσηκόντων ἡμῖν ἐνοχλεῖν σκέ-
"ναμεν. καταγωνισάμενοι δ᾽ τὰς x πολεμίους, πέμποντες
"πρὸς Ρωμαίους Νουμήνιον τ᾽ y Ἀντίοχα ⸌ Ἀντίπατρον τ᾽
"Ἰάσονος, τ᾽ ἀπὸ τ᾽ γερουσίας ὄντων z παρ᾽ ἡμῖν ἐν τι-
"μῇ, ἐδώκαμεν αὐτοῖς καὶ πρὸς ὑμᾶς ὄπισθλας, ὅπως
"ἀνανεώσωνται τὴν πρὸς ὑμᾶς a ὑπάρχουσαν ἡμῖν φι-
"λίαν. καλῶς οὖν ποιήσετε ⸌ αὐτοὶ χράφοντες ἡμῖν, καὶ
"περὶ ὧν ἂν δέησθε ὄπισταλοῦντες, ὡς εἰς ἅπαντα προθυ-
"μηθησομένους ὑπὲρ τ᾽ ὑμετέρας προαιρέσεως." b οἱ
"μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι τούς τε πρεσβύτας φιλοφρόνως
ὑπεδέξαντο, καὶ ψήφισμα ποιησάμενοι περὶ φιλίας καὶ
συμμαχίας πρὸς αὐτοὺς ἀπέστειλαν.

θ'. c Κατὰ δ᾽ τ᾽ χρόνον τοῦτον d τρεῖς αἱρέσεις e τ᾽ Ἰου-
δαίων ἦσαν, αἳ περὶ τ᾽ ἀνθρωπίνων πραγμάτων διαφόρως ὑπελάμβανον. f ὧν ἡ μὲν Φαρισαίων ἐλέγετο, ἡ δ᾽
Σαδδυκαίων, ἡ τρίτη δ᾽ Ἐσσηνῶν. οἱ μὲν οὖν g Φαρι-
σαῖοί τινα καὶ εἱμαρμένης εἶναι λέγουσιν ἔργον,
τινὰ δ᾽ h ἐφ᾽ ἑαυτοῖς ὑπάρχειν, συμβαίνειν τε i καὶ γίνε-
σθαι. τὸ δ᾽ τ᾽ Ἐσσηνῶν γένος, πάντων τὴν εἱμαρμέ-
νην κυρίαν ἀποφαίνεται, καὶ μηδὲν ὃ μὴ κατ᾽ ἐκείνης
ψῆφον ἀνθρώποις ἀπαντᾶν. Σαδδυκαῖοι δ᾽, τὴν μὲν εἱ-
μαρμένην ἀναιροῦσιν, εἶναι τοῦτον ἀξιοῦντες, ὅτι
κατ᾽ αὐτὴν τὰ k ἀνθρώπινα πάντα λαμβάνειν, ἅπαντα δ᾽
ἐφ᾽ ἡμῖν αὐτοῖς πίπτειν, ὡς ⸌ τῶν ἀγαθῶν αἰτίους ἡμᾶς
l αὐτοὺς γινομένους, καὶ τὰ χείρω διὰ ἠμελείαν ἀβουλίαν
λαμβάνοντας. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἀκριβεστέραν m πεποί-
μαι δήλωσιν ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ n τ᾽ Ἰουδαϊκῆς πραγματείας.

mus & Demoteli atque Ario summam benevo-
"lentiam exhibuimus; * non egentes hujusmodi
"testimonio, quod nobis ea de re persuasum esset
"ex sacris libris nostris. Et quidem nos non con-
"sultum esse judicabamus ut recognitionis initium
"primi faceremus, † ne præripere etiam videre-
"mur gloriam à vobis concessam. Cum autem
"multum temporis intercesserit, ex quo primum
"‡ nobiscum renovata fuerit hæc necessitudo, in
"sacris *tamen* festisque diebus rem sacram Deo fa-
"cientes, ipsi supplicamus ut & salutem vobis im-
"pertiat & victoriam. Et cum multa nos circum-
"stetissent bella ex nimia in vicinis habendi cupi-
"dine, noluimus *tamen* vobis aut aliis ex propin-
"quis *nostris & amicis* graves esse. Nunc vero,
"hostibus debellatis, cum ad Romanos miserimus
"Numenium Antiochi & Antipatrum Jasonis
"filium, viros ex ordine Senatorio apud nos ho-
"noratos, illis etiam dedimus literas ad vos, ut mu-
"tuam inter nos amicitiam renovarent. Quare
"recte facietis, si vos quoque nobis rescripseritis,
"atque significaveritis ecqua re *nostra* opus habea-
"tis, persuasi nos in omnibus vestræ voluntati
"prompte obsequuturos esse." Et quidem Lace-
"dæmonii tum legatos benigne exceperunt, tum
decretum de amicitia & societate factum ad illos
miserunt.

9. Sub hoc autem tempus tres erant Judæorum sectæ, quæ de rebus humanis diverse sentiebant. quarum una Pharisæorum dicebatur, altera Sadducæorum, tertia vero Essenorum. Et quidem Pharisæi dicunt, quædam *eorum quæ fiunt*, non omnia, fati esse opera, esse enim & quædam in nostra potestate, ut fiant aut non fiant. Esseni vero omnia in fati potestate esse affirmant, nec quidquam hominibus præter fati decretum accidere. At Sadducæi fatum omnino tollunt, illud nihil esse existimantes, neque ista quæ hominibus eveniunt ei accepta deberi, sed omnia etiam nostro arbitrio subjiciunt, adeo ut tum bonorum nobis ipsis auctores simus, tum mala nobismet per stultitiam nostram accersamus. Verum ista plenius & accuratius indicavi in secundo rerum Judaïcarum libro. *Pharisæorum, Essenorum & Sadduceorum secta.*

10. Cæ-

---

r * *Non egentes hujusmodi testimonio*,] Non egentes hujus rei approbatione, quia per sacras nostras literas hoc esse credidimus, *Epiphan.* Jam ante hoc non ignorabamus, nimirum docti è sacris nostris scripturis, *Gelen.* Non egentes hujusmodi declaratione, quod sacræ literæ nostræ huic rei fidem fecerint. *Huetius* in *Dem. Evang.* prop. IV. §. 10. &c.

o Οὐ δεόμενοι] Vid *Seldenum* in lib. 2. *de Synedriis*, c. 3. §. 5. & *Huetium* in *Demonstr. Evangel.* prop. IV. c. 8. §. 10, 11, 12.

p Τῶν ἱερῶν ἡμῶν] In quibus scilicet de *Cethuræ* scriptum est posteris. Nam *Dores*, quorum pars *Spartiatæ*, ex *Pelasgis*: illi vero *Pelasgi*, sive *exsules*, ex Arabiæ & Syriæ confiniis, in quibus *Abrahami* & *Cethuræ* posteri sedes fixerant. *Grotius.* Vel potius ex S. Libris (*Gen.* 11. 17, 28.) ubi dicitur *Phalegum* fuisse filium *Ebri* è quo ortus *Abrahamus.* Nam *Pelasgi*, ex quibus *Spartiatæ*, originem duxere à *Phalego*: ideoque cognationem habuere cum *Judeis*, qui ab *Abrahamo* oriundi filio *Ebri*, cujus filius etiam *Phalegus.* Vide *Stillingfleeti* Origines Sacr. lib. 3. c. 4.

q Πεπεῖσθ᾽ γραμμάτων.] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) πεπιστεῦσθ᾽ in *reliquis.*

r Καὶ προαρπάζειν] Illud καὶ non agnoscunt *Hen.* & *Vet. Interpr.*

† *Ne præripere etiam videremur gloriam à vobis concessam.*] Né præripere videamur gloriam vestram, *Epiphan.* ne videremur vobis captandæ amicitiæ occasionem præripere, *Gelen.*

s Δεδομένῳ δόξαν.] Διδομένῳ *Hen.*

t Ἀναπληθείσης ἡμῖν οἰκειότητος,] Ἀναπληρωθείσης *Hen.* Est qui ἀναπληθείσης scribendum conjicit. HUDS Sophocl. Philoctet. v. 1270. καὶ τρὶς ἀναπολεῖν μ᾽ ἔπη· SPANH.

‡ *Nobiscum renovata fuerit hæc necessitudo*,] Ita cum *Gelenio*, cujus versionem firmant ista ex *Sophocle* in *Philoct.* v. 1270. Δὶς ταῦτα βούλῃ καὶ τρὶς ἀναπολεῖν μ᾽ ἔπη, *Bis me eundem ac ter vis iterare sermonem.* ubi notat, *Scholiastes*, ἀναπολεῖν, τὸ αὐτὸ λέγειν, ὡσὶ τ᾽ δεύτερον ἀναπολῶντων τὴν ἡγεμονεύουσαν γνῶ.

u Ἄλλοις τ᾽ προσηκόντων ἡμῖν] Ita *Hen.* ut & mox (cum *Lugd. Bat.*) ἡμῖν. quo modo legisse visus est *Epiphan.* ἄλλῳ & ὑμῖν in *ceteris.*

x Πολεμίους,] Iterum cum *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* πολέμους in *reliquis.*

y Ἀντίοχα] Ita ex *Epiphanii* libris, & 1 *Macc.* c. 12. v. 16. in *Græcis Flavii* Αντιμάχου.

z Παρ᾽ ἡμῖν ἐν τιμῇ,] Illa παρ᾽ ἡμῖν è *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Vet. Interpr.* desunt in *Editis Aliisque.*

a Ὑπάρχουσαν ἡμῖν φιλίαν.] Ita *Hen.* ὑπάρχουσαν abest *ceteris.*

b Οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι] Οἱ δ᾽ Λακ. *Hen.* & *Busb.* & forsan *Epiphan.*

c Κατὰ δ᾽ τὸν χρόνον τοῦτον] Annos circiter viginti post Hasidæos exstinctos [de quibus vide *Scaligerum* contra *Serrarium* c. 22.] ut dicit *Jac. Cappellus* ad *A. M.* 3891.

d Τρεῖς αἱρέσεις,] De tribus istis Sectis vide lib 2. αἱρέσεως, ut & *Schultetum* in *Exercit. Evangel.* l. 1. c. 20. & *Bullum* in *Harmon. Apostol. Dissert. poster.* c. IV.

e Τῶν Ἰουδαίων ἦσαν,] Τοῖς Ἰουδαίοις *Busb.*

f Ὧν ἡ μὲν —— Ἐσσηνῶν.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 5. §. 1. item inf. lib. 17. c. 15. §. 2. SPANH.

g Φαρισαῖοί τινα] Φαρισαῖοι λέγουσί τινα καὶ ἃ π. τ. εἰ. ἔργον εἶναι *Hen.* τ᾽ εἱμαρμένης λέγουσιν εἶναι, τινὰ &c. *Busb.*

h Ἐφ᾽ ἑαυτοῖς ὑπάρχειν,] Cum l. 18. c. 2. dicat, πρόσεστ᾽ εἱμαρμένη τὰ πάντα ἀξιοῦσι, & l. 2. de *Bello Jud* c. 12. εἱμαρμένη τε καὶ Θεῷ προσάπτουσι πάντα, illa τινὰ καὶ ἃ è margine in textum irrepsisse suspicatur *S. Petitus*, (Tom. 3. *Animadv.* ἀνεκδότων, p. 546.) & quidem corrupta, ex hisce, τί; ναὶ; ἃ; *quid? etiam & non?* quæ studiosus aliquis oræ libri adscripserat, existimans *Josephum* modo affirmare modo negare, omnia fato regi atque temperari. At *Casaubonus*, in *Exercit.* 1. contra *Baronium*, ab inconstantia liberat *Josephum*, docens Pharisæos, mediam inter Essenos & Sadducæos viam ingressos, ita fato tribuisse omnia, ut hominum liberum arbitrium non tollerent. Ἐφ᾽ ἡμῖν αὐτοῖς *Hen.* & *Busb.*

i Καὶ γίνεσθ᾽.] Cl. *Lowthius* malit ἢ ἃ γ. *Lugd. Bat.* καὶ μὴ γ.

k Ἀνθρώπινα πάντα λαμβάνειν] Ἀνθρώπεια *Busb.* & *Hen.*

l Αὐτοὺς] Αὐτοὺς pro αὐτοῖς rescripsi è *Cod. Hen.*

m Πεποίημαι —— πραγματείας.] Vid. ἀλωσ. lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.

n Τῆς Ἰουδαϊκῆς πραγματείας.] Justusne בראשית librorum de bello titulus? Ἰουδαϊκῆς πραγματείας. REL.

Demetrii milites, cum Jonatha dimicare non ausi, fugiunt. 1 Maccab. c. 12.

10. Cæterum Demetrii duces, cladem acceptam resarcire cupientes, pluribus quam antea copiis coactis, contra Jonatham eas eduxerunt. Ille vero, audito eorum adventu, repente illis obviam processit in regionem Amathitim. cessando enim noluit spatium illis dare irruptionem faciendi in Judæam. atque ubi ad quinquaginta stadia ab hostibus consedisset, mittit qui castra illorum explorarent & *perspicerent* quo modo ea se haberent. Cum autem speculatores ei omnia nunciassent, & aliquos noctu comprehendissent, qui *ei* indicabant hostibus in animo esse eum aggredi; hoc præcognito securitati suæ prospexit, & procubias extra castra habendo, & faciendo ut milites sui omnes tota nocte in armis vigilarent, imperandoque ut animo essent forti, atque ita mente affecti, ut etiam nocte si opus fuerit pugnaturi, * ne illis fraudi sit *callidum* eorum consilium. Demetrii vero duces, ubi audiverunt Jonatham *rem* intellexisse, non amplius animis valebant, sed *territi* erant & perturbati, quod in re ipsa deprehensi essent ab hostibus; nullaque illis supereset spes alio modo vincendi, postquam insidiæ male adeo ceciderant: nam si aperto Marte certaminis aleam subirent, se Jonathæ nequaquam pares fore credebant. Fugam igitur meditati sunt, & multis *per castra* ignibus incensis, ut hostes his visis ipsos arbitrarentur *illic* manere, *clam* discesserunt. Jonathas autem, cum prima luce sese illorum castris admovisset, eaque deserta esse deprehendisset, cognito hostes aufugisse, illos insequebatur: non tamen eos assequutus est. jam enim fluvium Eleutherum trangressi, in tuto erant. Tum *Jonathas*, converso illinc in Arabiam itinere, fusisque Nabatæis, & multa præda abacta captivisque abductis, Damascum profectus, illic omnia vendidit. Sub idem autem tempus Simon ejus frater, Judæa omni peragrata & Palæstina usque ad Ascalonem, castella munivit: cumque ea & ædificiis & custodiis firmasset, Joppen se contulit, eaque occupata validum ei præsidium imposuit. audiverat enim Joppenses *magnopere* velle Demetrii militibus urbem tradere.

Nabatæi fusi 1 Maccab. c. 12.

Jonathas Hierosolyma & Judæam communit. 1 Maccab. c. 12.

11. Itaque cum has res *gessissent* & ordinassent Jonathas & Simon, Hierosolyma reversi sunt. atque Jonathas, populo universo in templum convocato, cum eis statuit Hierosolymorum mœnia instaurare, & templi septum, quod dirutum erat, reficere, locaque circumcirca turribus præaltis munire. ad hæc, muro etiam per mediam urbem ducto, præsidiarios in arce foro excludere, eosque hoc modo commeatuum copia prohibere: ac præterea castella per regionem, multo quam ante validiora, facere. Cum autem hæc sententia etiam populo visa fuisset se recte habere, ille quidem urbem mœnibus & ædificiis excolebat, Simonem vero in regionem dimisit ut eam operibus firmaret. Cæterum Demetrius flumine trajecto Mesopotamiam pervenit, eo animo ut hanc simul &

ι'. Οἱ δ' ἀπὸ Δημητρίου στρατηγοὶ τὴν γεγυμνέναν ἤδαν ο ἀναμαχέσασθαι βουλόμενοι, πλείω τὴ πρότερας δυνάμιν συναγαγόντες, ἦλθον ἐπὶ τὸν Ιωνάθην. ὁ δ', ἐπιόντας πυθόμενος, ὀξέως ἀντῆρτησεν αὐτοῖς εἰς τὴν Αμαθῖτιν. p οὐ γὰρ ἔγνω σχολὴν αὐτοῖς παρασχεῖν, ὡς εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐμβαλεῖν. στρατοπεδευσάμενος δὲ τῶν πολεμίων ἀπέχον σταδίοις πεντήκοντα, πέμπει τοὺς κατοψομένους αὐτῶν τὴν παρεμβολήν, καὶ πῶς εἶεν ἐστρατοπεδευκότες. τῶν δὲ κατασκόπων πάντ' αὐτῷ φρασάντων, καί τινας συλλαβόντων νυκτὸς, οἱ αὐτῷ μέλλειν ἐπιπίπτειν τοῖς πολεμίοις ἐμήνυον· προγνοὺς ἠσφαλίσατο, προφυλακάς τε ποιησάμενος ἔξω τοῦ στρατοπέδου, καὶ τὴν δύναμιν δι' ὅλης τὴς νυκτὸς q ἐν τοῖς ὅπλοις ἔχων r ἅπασαν, καὶ παρηγγελκὼς αὐτοῖς s τὰς ψυχὰς ἐῤῥωμένους εἶναι, καὶ τὴν διάνοιαν ἔτως ἔχειν, ὡς ἂν διὰ τῆς νυκτὸς εἰ δέοιτο μαχησομένους, ὥστε μὴ λαθεῖν αὐτῶν τὴν προαίρεσιν. οἱ δὲ Δημητρίου στρατηγοὶ, πυθόμενοι τὸν Ιωνάθην t ἐγνωκότα, οὐκ ἐπὶ τῷ γνώμῃ ἦσαν ὑγιεῖς, ἀλλ' ἐτάρασσεν u αὐτοὺς τὸ καταφώρους τοῖς ἐχθροῖς γεγονέναι, x καὶ μηδενὶ προσδοκῶντας αὐτῶν ἐπικεκλῆσθαι ἑτέρῳ, τῆς ἐπιβουλῆς διημαρτημένης· οὐ γὰρ ἐν φανερᾷ διακινδυνεύσειν οὐκ ἐνόμιζον εἶναι τοῖς Ιωνάθου ἀξιόμαχοι. φυγὴν οὖν ἐβουλεύσαντο, καὶ πυρὰ καύσαντες πολλὰ, ὡς ἂν ὁρῶντες οἱ πολέμιοι μένειν αὐτοὺς ὑπολαμβάνωσιν, ἀνεχώρησαν. ὁ δὲ Ιωνάθης ἔωθεν προσμίξας αὐτῶν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ καταλαβὼν ἔρημον αὐτὸ, σωσεὶς ὅτι πεφευγασιν, ἐδίωκεν· ὁ μέντοι φθάνειν κατελαβεῖν. ἤδη γὰρ τὸν y Ελεύθερον διαβεβηκότες ποταμὸν, ἦσαν ἐν ἀσφαλεῖ. ποιησάμενος οὖν ἐκεῖθεν τὴν ὑποστροφὴν z πρὸς Αραβίαν, καὶ πολεμήσας τοὺς a Ναβαταίους, καὶ πολλὴν αὐτῶν λείαν ἀπελάσας καὶ λαβὼν αἰχμαλώτους, ἐλθὼν εἰς Δαμασκὸν ἐκεῖ πάντα b ἀπέδοτο. ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, c τὴν Ιουδαίαν ἅπασαν ἐπελθὼν καὶ τὴν Παλαιστίνην ἕως Ασκάλωνος, d ἠσφαλίσατο τὰ Φρούρια, καὶ ποιήσας ταῦτα ἐν τοῖς οἰκοδομήμασι καὶ τοῖς φυλακαῖς e ὀχυρώτατα f ἦλθεν εἰς Ιόππην, καὶ καταλαβόμενος αὐτὴν, εἰσήγαγε μεγάλην φρουράν. ἤκουσε γὰρ τοὺς Ιοππίτας g βουλομένους τοῖς Δημητρίου στρατηγοῖς παραδοῦναι τὴν πόλιν.

ια'. Ταῦτ' οὖν διοικησάμενοι ὅ, τε Σίμων καὶ Ιωνάθης, h ὑπέστρεψαν εἰς Ιεροσόλυμα. συναγαγὼν δὲ τὸν λαὸν ἅπαντα εἰς τὸ ἱερὸν Ιωνάθης, i συνεβούλευε τοῖς τε Ιεροσολύμων k ἐπικαταskευάσαι τείχη, καὶ τὸ καθῃρημένον περὶ τὸ ἱερὸν περίβολον πάλιν ἀναξῆσαι, καὶ πύργους ὑψηλοὺς ἐξοχυρῶσαι τὰ περὶ αὐτό. πρὸς τούτοις δὲ καὶ μέσον τῆς πόλεως ἄλλο τεῖχος l ἀνοικοδομησαμένους, ἀποφράξαι τοῖς ἐν τῇ ἄκρᾳ φρουροῖς τὴν m ἀγορὰν, καὶ τῆς εὐπορίας αὐτοὺς τῶν ὠνίων τοῦτον ἀποκλεῖσαι τὸν τρόπον· ἔπι γε μὴν καὶ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ φρούρια ποιῆσαι πολὺ τῆς ὑπαρχούσης αὐτοῖς ἀσφαλείας ἰσχυρότερα. τῆς δὲ γνώμης δοκιμασθείσης καὶ τῷ πλήθει καλῶς ἐχούσης, αὐτὸς μὲν τὰ κατὰ τὴν πόλιν ᾠκοδόμει, Σίμωνα δὲ τὰ κατὰ τὴν χώραν ἐξέπεμψεν ἀσφαλισόμενον. ὁ δὲ Δημητρίου Δαβὰς εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ἦκε, πότιμα βουλόμενος καὶ τὴν

---

o Αναμαχίσασθαι βουλόμενοι,] Ita etiam *Zonaras*. ἀναμάχεσθαι *Hen.*

p Οὐ γὰρ ἔγνω σχολὴν] Οὐδὲ γὰρ ἔγνω *Busb.*

q Εν τοῖς ὅπλοις] Εν ὅπλοις ἔχων *Hen.*

r Απασαν,] Vox ἅπασαν deest *Busb.*

s Τὰς ψυχὰς ἐῤῥωμένους εἶναι,] Ταῖς ψυχαῖς ἐῤῥωμένους εἶναι *Hen.* & *Lugd. Bat.*

* *Ne illis fraudi sit* callidum *eorum consilium.*] Nequid eos fallat hostium consilium, *Gelen.* non ignorato eorum consilio, *Al.*

t Εγνωκότα,] Μεμαθηκότα *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

u Αὐτὸς —— μηδενὶ] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 15. §. 2. SPANH.

x Καὶ μηδενὶ] Ita *Basil. Gen.* & plerique *MSS.* καὶ μηδὲν προσδοκῶντας αὐτῶν ἔτι κρατήσειν ἑτέρως *Hen.*

y Ελεύθερον διαβεβηκότες ποταμὸν,] Ελεύθερον solus (ut & *Lugd. Bat.*) *Hen.* HUDS. Conf. supr. c. 4. §. 4. SPANH.

z Πρὸς Αραβίαν,] Εἰς τὴν Αραβίαν *Busb.* & *Hen.*

a Ναβαταίους,] Ναβαταίους *Busb.* (*L. B.*) & *Hen.* Ζαβαδαίους aut Ζαβδαίους 1 *Macc.* c. 12. v. 31. Verum Ναβαταίους illic scribendum esse monuit *Grotius*: utpote quod Nabatæi, quanquam olim amici Judæ, manserint in parte Demetrii Nicatoris, nec Alexandrum sequuti fuerint.

b Απεδοτο.] Επέδοτο *Hen.*

c Τὴν Ιουδαίαν ἅπασαν] Ιουδαίαν πᾶσαν ἐπελθὼν καὶ Παλ. *Hen.* Ιουδαίαν ἅπασαν ἐπιὼν καὶ Παλ. *Busb.*

d Ησφαλίσατο τὰ Φρούρια,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* nec aliter *Epiphanius.* ἠσφαλίσατο Φρουρίοις in *Editis.*

e Οχυρώτατα] Ita *Lugd. Bat.* Reliqui ὀχυρά. HAV.

f Ηλθεν εἰς Ιόππην,] Ηκεν *Busb.* & *Hen.* (εἰς Ιόππην ἦκε *Lugd. Bat.*)

g Βουλομένους] Βούλεσθαι *Busb.* βουλομένοις *Hen.*

h Υπεστρεψαν εἰς Ιεροσόλυμα.] Sic *Busb.* & *Hen.* atque ita, vel ἐπέστρεψαν (ut in 1 *Macc.* c. 12. v. 35.) legisse visus est *Epiphan.*

i Συνεβούλευε] Eo modo *MSS.* συνεβούλευσε τοῖς Ιεροσ. in *Editis.*

k Επικαταskευάσαι] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐπισκεύασαι in *Editis.*

l Ανοικοδομησαμένους] Ανοικοδομησάμενον *Busb.* & *Hen.*

m Αγοράν,] Ita cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* πόλιν in *ceteris.*

n Πα-

τὴν Βαβυλῶνα κατασχεῖν, καὶ τ ἄνω σατραπῶν ἐγκρατὴς γενόμενος ἐντεῦθεν ποιεῖσθαι τὰς ὅλης τῆς βασιλείας ἀφορμάς. καὶ γὰρ οἱ παρὰ τοῖς καλουμένοις Ἕλλησι Μακεδόνες συνεχῶς ἐπρεσβεύοντο πρὸς αὐτὸν, εἰ πρὸς αὐτὸν ἀφίκοιτο, [n] παραδώσειν μὲν αὐτὸν ὑποχειρίους, συγκαταπολεμήσειν δὲ Ἀρσάκῃ τ Πάρθων βασιλέα. ταύτῃς ἐπαρθεὶς τ ἐλπίσιν ὥρμησε πρὸς αὐτὸν, εἰ [o] καταστρέψαιτο τοὺς Πάρθους, καὶ γένοιτο αὐτῷ δυνάμις, τ Τρύφωνα πολεμήσων [p] διεγνωκὼς, καὶ τῆς Συρίας ἐκβαλεῖν. δεξαμένων δ' αὐτὸν προθύμως τῶν ἐν τῇ χώρᾳ, στρατιὰν δύναμιν ἐπολέμησε [q] πρὸς τ Ἀρσάκην, καὶ τὴν σφετέραν ἅπασαν [r] ἀπεβαλὼν, αὐτὸς ζῶν ἑλήφθη, καθὼς ἐν ἄλλοις [s] δεδηλώκαμεν.

Babylonem occuparet, utque potitus superioribus satrapiis, * inde occasionem arriperet totum imperium occupandi. nam & Græci & Macedones, qui illic habitarent, crebras ad eum legationes mittebant, promittentes, ea lege ut ad eos veniret, sese deditionem facturos, simulque cum eo bellum suscepturos contra Arsacen Parthorum regem. Hac spe elatus ad eos contendit, eo consilio, ut, si Parthos debellaret virisque ei suppeteret, Tryphonem bello adoriretur, Syriaque ejiceret. Cum autem eum alacriter admodum excepissent istius regionis homines, copiasque coëgissent, bellum intulit Arsaci, totoque exercitu amisso, ipse vivus captus est, sicut alibi jam retulimus. *Demetrius ab Arsace capitur. 1 Maccab. c. 13.*

ΚΕΦ. ς'. CAP. VI. X.

Ὡς, Ἰωνάθης ὑπὸ Τρύφωνος δολοφονηθέντος, Σίμωνα στρατηγὸν καὶ ἀρχιερέα ἀπέδειξαν οἱ Ἰουδαῖοι· ὅσα τε ἐκείνῳ ἀνδρείως ἐπράξατο, μάλιστα κατὰ Τρύφωνος.

Quomodo, Jonatha à Tryphone dolis occiso, Judæi Simonem constituerunt exercitus ducem & pontificem: quæque ab eo fortiter gesta erant, præcipue adversus Tryphonem.

[t] Τρύφων δ' ἐπιδὴ τὰ περὶ τ Δημήτριον ἔγνω τοιοῦτο λαβόντα τέλος, οὐκ ἔτι τῷ Ἀντιόχῳ βέβαιος, ἀλλ' ἐπεβούλευεν ὡς αὐτὸν ἀποκτείνας τὴν βασιλείαν αὐτὸς κατασχεῖν. ἐνεπόδιζέ γε μὴν αὐτῷ τὴν περαίρεσιν τοιαύτην ὁ περὶ Ἰωνάθης φόβος, φίλος τυγχάνοντος [v] Ἀντιόχου. καὶ διὰ τοῦτ' ἐκποδὼν ποιήσασθαι τ Ἰωνάθην πρῶτον ἔγνω, καὶ τότε τοῖς περὶ τ Ἀντίοχον ἐγχειρεῖν. ἀπάτῃ δ' αὐτὸν καὶ δόλῳ κρίνας ἀνελεῖν, εἰς [x] Βεθσάνην ἐκ τ Ἀντιοχείας παραγίνεται, τὴν καλουμένην ὑφ' Ἑλλήνων Σκυθόπολιν· εἰς ἣν μετὰ τεσσάρων αὐτῷ μυριάδων Ἰωνάθης ἀπαντήσειν ἐστρατεύετο. πολεμήσοντα γὰρ αὐτὸν ἤκειν ὑπέλαβεν. [y] ὁ δ' ἕτοιμον εἰς μάχην γνοὺς τ Ἰωνάθην, ὑπέρχεται δώροις αὐτὸν ἐκ φιλοφρονήσεως, καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτοῦ παραινεῖν Ἰωνάθῃ [z] παρεσκεύαζε· τούτοις πιστώσασθαι βουλόμενος εὔνοιαν, καὶ πᾶσαν ὑπόνοιαν ἐξελεῖν, εἰς τὸ καταφρονήσαντα λαβεῖν ἀφύλακτον, ἀδέν παρορώμενον. τὴν τε στρατιὰν [a] διαλύσειν ἀπολύσας· καὶ γὰρ νῦν ἀδεῶς αὐτῷ ἐπάγεσθαι, πολέμου μὲν ὄντος, εἰρήνης δ' ἐχούσης τὰ πράγματα· καταλέγοντα μέντοιγε παρ' αὐτὸν ὀλίγους, εἰς Πτολεμαΐδα συνελθεῖν παρεκάλει. παραδώσειν γὰρ αὐτῷ τὴν πόλιν, τάπερ ἄλλα πάντ' ὅσα τῇ τε χώρᾳ εἰσὶν ὀχυρώματα ποιήσειν [b] ὑπ' αὐτῷ· καὶ γὰρ τούτων ἕνεκα παρεῖναι.

[t] Τρύφων δ' ἐπειδὴ τὰ περὶ τοῦ Δημητρίου ἔγνω τοιοῦτο λαβόντα τέλος, οὐκ ἔτι τῷ Ἀντιόχῳ βέβαιος, ἀλλ' ἐπεβούλευεν ὡς αὐτὸν ἀποκτείνας τὴν βασιλείαν αὐτὸς κατασχεῖν. ἐνεπόδιζέ γε μὴν αὐτῷ τὴν περαίρεσιν τοιαύτην ὁ περὶ Ἰωνάθου φόβος, φίλος τυγχάνοντος [v] Ἀντιόχου. καὶ διὰ τοῦτ' ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὸν Ἰωνάθην πρῶτον ἔγνω, καὶ τότε τοῖς περὶ τὸν Ἀντίοχον ἐγχειρεῖν. ἀπάτῃ δ' αὐτὸν καὶ δόλῳ κρίνας ἀνελεῖν, εἰς [x] Βεθσάνην ἐκ τῆς Ἀντιοχείας παραγίνεται, τὴν καλουμένην ὑφ' Ἑλλήνων Σκυθόπολιν· εἰς ἣν μετὰ τεσσάρων αὐτῷ μυριάδων Ἰωνάθης ἀπαντήσειν ἐστρατεύετο. πολεμήσοντα γὰρ αὐτὸν ἥκειν ὑπέλαβεν. [y] ὁ δ' ἕτοιμον εἰς μάχην γνοὺς τὸν Ἰωνάθην, ὑπέρχεται δώροις αὐτὸν ἐκ φιλοφρονήσεως, καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτοῦ παραινεῖν Ἰωνάθῃ [z] παρεσκεύαζε· τούτοις πιστώσασθαι βουλόμενος εὔνοιαν, καὶ πᾶσαν ὑπόνοιαν ἐξελεῖν, εἰς τὸ καταφρονήσαντα λαβεῖν ἀφύλακτον, ἀδέν παρορώμενον. τὴν τε στρατιὰν [a] διαλύσειν ἀπολύσας· καὶ γὰρ νῦν ἀδεῶς αὐτῷ ἐπάγεσθαι, πολέμου μὲν ὄντος, εἰρήνης δ' ἐχούσης τὰ πράγματα· καταλέγοντα μέντοιγε παρ' αὐτὸν ὀλίγους, εἰς Πτολεμαΐδα συνελθεῖν παρεκάλει. παραδώσειν γὰρ αὐτῷ τὴν πόλιν, τάπερ ἄλλα πάντ' ὅσα τῇ τε χώρᾳ εἰσὶν ὀχυρώματα ποιήσειν [b] ὑπ' αὐτῷ· καὶ γὰρ τούτων ἕνεκα παρεῖναι.

Ergo Antiochum perfidus Tryphon. Tryphon Jonathæ insidiatur. 1 Maccab. c. 12.

TRyphon autem, postquam res Demetrii hujusmodi exitum habuisse cognoverat, non amplius Antiocho fidus erat, sed cogitabat quonam pacto, eo sublato, regnum ipse posset occupare. nam & huic illius consilio obstabat metus ei incussus à Jonatha, Antiochi amico. Itaque decrevit prius illum è medio tollere, atque ita demum Antiochum aggredi. Cum autem statuisset eum fraude & dolo interficere, Antiochia Bethsanam proficiscitur, quæ Græcis dicitur Scythopolis: ubi ei occurrit Jonathas cum quadraginta delectorum *hominum* millibus. ipsum enim ad bellum gerendum venisse suspicabatur. Ille vero, cognito Jonatham ad dimicandum paratum esse, ipsum muneribus & blanditiis subdole aggreditur, suisque ducibus, ut ei *perinde ac sibimetipsi* obedirent, imperavit: hisce volens fidem *fictæ* benevolentiæ adstruere, omnemque *illi* suspicionem eximere, ut curis & custodibus solutum, sibi non consulentem, caperet. *postremo* suasit ut exercitum dimitteret; (cum enim jam sine necessitate adduci, cessante bello & pacatis rebus omnibus) paucis tamen circa se retentis, rogabat ut ipsum usque Ptolemaïdem comitaretur. se enim urbem aliaque omnia in ea regione loca munita ei subjecturum: quippe qui harum rerum causa affuerit.

Capitur Jonathas. 1 Maccab. c. 12.

2. Et quidem Jonathas, nihil horum *quæ acciderunt* suspicatus, confisusque Tryphoni, ut qui ex benevolentia veraque animi sententia ista suaderet, exercitum dimisit. Tribus autem duntaxat *hominum* millibus retentis, duo eorum millia in Galilæa reliquit, mille vero secum duces Ptolemaïdem cum Tryphone se contulit. Portis autem à Ptolemaïdensibus clausis, nam & hoc illis imperaverat Tryphon, Jonatham quidem vivum comprehendit, ejus vero *milites* omnes ferro trucidavit. Misit etiam *suos* ad relictos in Galilæa bis mille, ut & eos perimerent. Sed illi, istis quæ Jonathæ

n Παραδώσειν μὲν αὐτὸν] Καὶ παραδώσειν & mox τ Πάρθων *Barr. Hen.*

* *Inde occasionem arriperet totum imperium occupandi.*] *Al.* inde in universum regnum sese inferret.

o Καταστρέψαιτο] Κατασχέψοιτο *Hen.*

p Διεγνωκὼς,] Διεγνωκὼς *Hen.*

q Πρὸς τ Ἀρσάκην,] Πρὸς Ἀρσάκην, καὶ τ. ς. πᾶσαν ἀπολαλὼν, ἀ. ζ. ἀπελείφθη *Busb.* & *Hen.* Arsacen & *Josephus* & *Maccabæorum* auctor dixere communi nomine: nam proprium ei nomen fuit Phraates, ut *Appianus* nos docet. *Grot.*

r Ἀπολαλὼν, —— δεδηλώκαμεν.] Demetrius II. Nicator à Parthis captus, postea dimissus ab Arsace inf. c. 7. §. 1. & c. 8. §. 4. De eo capto ab Arsace 1 *Maccab.* c. XIV. v. 3. Idem *Zonaræ* dictus Demetrius II. vid. c. 10. §. 1. SPANH.

s Δεδηλώκαμεν.] Alii δεδήλωνται.

t Τρύφων] Conf. *alios.* lib. 1. c. 2. §. 1. SPANH.

v Ἀντίοχος.] Ἀντιόχῳ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

x Βεθσάνην] Ita prout edidimus supr. lib. 12. c. 8. §. 5. Βίθσαν in *Editis Aliisque.* Βαιθσὰν 1 *Macc.* c. 12. v. 40. HUDS. Βηθσὰν supr. lib. VI. c. 14. §. 8. infr. c. 10. §. 2. SPANH.

y Ὁ δ' ἕτοιμον] Ὁ δ' ἕτοιμον εἰς μάχην Ἰωνάθην ἰδὼν *Busb.* & *Hen.*

z Παρεσκεύαζε·] Παρεσκεύασε *Hen.* παρεσκεύατο *Busb.*

a Διαλύσειν ἀπολύσας·] Διαλύσειν *Busb.* & *Hen.*

b Ὑπ' αὐτῷ.] Ἐπ' αὐτῷ *Hen.*

c Γνώμῃ ἀληθεῖ] Γνώμης ἀληθοῦς *Hen.*

d Ἦκειν εἰς Πτολεμαΐδα] Ita *Busb.* & *Hen.* ἦλθεν in *Editis Aliisque.*

e Σὺν Τρύφωνι.] Σὺν τῷ Τρύφωνι *Busb.* & *Hen.* & mox ὑπὸ Τρύφωνος.

f Τὸν μὲν Ἰωνάθην ἐζώγρησε,] Conf. *alios.* lib. 1. c. 2. §. 1. SPANH.

g Ἀπέκτεινεν.] Ἀπέκτειναν *Hen.*

nathæ acciderant exauditis, priusquam advenerint quos miserat Tryphon, armis tecti è regione exciterunt. Qui vero ad eos persequendos missi erant, ubi viderunt paratos esse ad certamen de vita, nihil eos vi interpellarunt, atque ita ad Tryphonem reversi sunt.

XI. *Populi luctus & lamentatio ob Jonatham captum.*

3. Hierosolymitani autem, cum fama accepissent Jonatham captum esse & qui cum eo erant interiisse milites, & illum ipsum ob ea quæ evenerant deplorabant, & omnes eum magnopere requirebant, atque timor magnus justusque eis incussus animos valde solicitabat; ne, cum Jonathæ virtute simul & cura & moderatione destituti essent, gentes finitimæ illis infestæ, Jonathæque metu *eousque* quiescentes, nunc in eos insurgerent, belloque illato extrema discrimina adire cogerent. id quod eis, non aliter quam exspectabant, contigit. Nam gentes, audita Jonathæ morte, bello adoriri cœperunt Judæos, utpote duce carentes. Ipse etiam Tryphon, exercitu coacto, in animo habebat, ubi in Judæam ascenderat, bellum gerere adversus eos qui in ea erant. Simon autem, cum videret Hierosolymitanos ex istis in terrore esse atque metu, volens eos oratione audaciores reddere ad Tryphonis impressionem alacriter sustinendam, populi concione in templum vocata, hujusmodi verbis eos consolari cœpit. "Equidem jam non "est ut *amplius* ignoretis, viri populares, ut cum "patre meo & ego & fratres mei pro libertate "vestra ausi fuerimus mortis periculum libenter "adire. Cumque hujusmodi exemplorum abun- "de habeam, etiam ex eo quod decretum sit no- "stræ familiæ mortem obire pro lege & religione, "nullus tantus erit metus, qui hanc nostrorum "sententiam ex anima mea ejiciet, ejusque in lo- "cum inducet vitæ amorem & gloriæ contem- "ptum. Quapropter, tanquam ductore non egen- "tes, qui vel maxima pro vobis pati atque facere "paratus sit, sequimini me alacriter quocunque "vos duxero; neque enim meis sum fratribus præ- "stantior ut vitæ meæ parcam, neque deterior "quam illi, ut quod iis pulcherrimum visum est, "mori pro legibus cultuque Dei vestro, hoc ipse "fugiam & *aliis* relinquam. quibus autem me o- "portet meipsum germanum illorum fratrem præ- "stare, istis memet ejusmodi esse ostendam. per- "suasum enim habeo me pœnas ab hostibus re- "petiturum esse, vosque omnes cum uxoribus & "liberis ab illorum injuriis erepturum, atque tem- "plum Dei auspiciis ab omni vastatione sartum "tectum conservaturum. nam gentes video, con- "temptu vestrûm, utpote ducem non habentium, "bellandi impetum cepisse.

Simon populum consolatur. 1 *Maccab.* c. 13.

Summa rerum à populo ei defertur 1 *Maccab.* c. 13.

3. Cum in hæc verba Simon dixisset, populum *ad omnia* confirmavit; ut qui metu exanimatus esset & dejectus *statim* melius se haberet, & ad bene sperandum excitaretur: ita ut universi * confertim exclamarent, Simonem sibi ducem esse, ipsumque pro Juda & Jonatha fratribus suis principatum habere, seque ei, in omnibus quæ imperaverit, di-

νάθην συμβεβηκότων, [h] ἔφθασαν πρὶν ἢ τὰς τοῦ Τρύφωνος ἀπεσταλμένας ἀφικέσθαι, φοβηθέντες τοὺς ὁπλίτας, ἐκ τῆς χώρας ἀπελθεῖν. οἱ δ' ἐπ' αὐτοὺς πεμφθέντες, [i] ἰδόντες ἑτοίμους ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἀγωνίζεσθαι, μηδὲν αὐτοῖς ἐνοχλήσαντες, πρὸς τὸν Τρύφωνα ὑπέστρεψαν.

γ'. Οἱ δ' ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀκούσαντες τὸν Ἰωνάθην συλληφθῆναι, καὶ τὸν τῶν σὺν αὐτῷ στρατιωτῶν ἀπώλειαν, αὐτόν τε ἐκεῖνον ὀλοφύροντο, καὶ δεινὴ πάνδρος ὀπτίζήτησις ἦν ἀπὸ πάσιν ἦν, δέος τε μέγα καὶ κατὰ λόγον [k] αὐτοῖς ἐμπεσὸν ἐλύπει, μὴ τὸν Ἰωνάθην ἀνδρείας ἅμα καὶ προνοίας [l] ἀφῃρημένοι, τὰ πέριξ ἔθνη χαλεπῶς ἔχοντα πρὸς αὐτὸν, καὶ διὰ Ἰωνάθην ἠρεμοῦντα, νῦν αὐτοῖς ὀπισυσῇ, καὶ πολεμοῦντες εἰς τὸν περὶ τῶν ἐσχάτων κινδύνου ἀναγκάζωνται [m] καθίστασθαι. καὶ δὴ [n] τοῦτ' αὐτοῖς ὡς ὑπενόουν συνέπεσε. τὸν γὰρ Ἰωνάθην ἀκούσαντες θάνατον οἱ ἐκ τῶν ἐθνῶν, πολεμεῖν ἤρξαντο τοὺς Ἰουδαίους [o] ὡς ἀπορουμένους ἡγεμόνος. αὐτὸς γὰρ ὁ Τρύφων, δυνάμιν [p] συναγαγὼν, γνώμην εἶχεν, ἀναβὰς εἰς τὴν Ἰουδαίαν πολεμεῖν τοὺς ἐν αὐτῇ. Σίμων δ' ὁρῶν πρὸς ταῦτα τοὺς Ἱεροσολυμίτας καταπεπληγότας, βουλόμενος αὐτοὺς εἰς τὸ ἰσχυρότερους πεῖσαι πρὸς τὴν Τρύφωνα θαρραλεωτέρους πεῖσαι τῷ λόγῳ, [q] συγκαλέσας τὸν δῆμον εἰς τὸ ἱερὸν, ἐντεῦθεν αὐτοὺς προσκαλεῖν ἤρξατο. "τὸ μὲν ὑπὲρ τῆς [r] ὑμετέρας ἐ- "λευθερίας, [s] ἄνδρες ὁμόφυλοι, μετὰ τοῦ πατρὸς ἐγὼ "τε καὶ οἱ ἀδελφοί μου ὡς ἐτολμήσαμεν ἀσμένως ὑπε- "θανεῖν, [t] οὐκέτ' ἀγνοεῖτε. προδειγμάτων δ' τοιούτων "ὑπαρχόντων μοι, κἀκ τοῦ θνήσκειν ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ "τῆς θρησκείας [v] τὰς ἐκ τῆς ἡμετέρας οἰκίας δεδογμέ- "νου, φόβος ἂν εἴη τηλικοῦτος, ὃς τοιοῦτον ἡμῶν "τὸν διάνοιαν [x] ἐκβαλεῖ τῆς ψυχῆς, [y] ἀντεισάξει δ' εἰς "αὐτὸν φιλοζωίαν καὶ δόξης καταφρόνησιν. ὅθεν [z] ὡς "οὐκ ἀπορουμένους ἡγεμόνος, οἷόν τε καὶ παρὸν ὑπὲρ [a] ὑ- "μῶν τὰ μέγιστα καὶ δρᾶν, ἕπεσθέ μοι προθύμως ἐφ' "ὃς ἂν ἡγῶμαι· ὅτι γὰρ κρείττων ἐγὼ τῶν ἐμῶν ἀδελ- "φῶν ἵνα φείσωμαι τῆς ἐμαυτοῦ ψυχῆς, ὅπου χρέων, "ἵνα ὃ κάλλιστον ἐκείνοις ἔδοξε, τὸ πολεμεῖν ὑπὲρ τῶν "νόμων καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ θρησκείας ὑμῶν, τοῦτ' ἐγὼ φύγω "καὶ καταλίπω. οἷς δέ με δεῖ γνήσιον ἀδελφὸν ἐκείνων "φανῆναι, τούτοις ἐμαυτὸν [b] δείξω. θαρρῶ γὰρ ὡς καὶ "νίκην ληψόμενος παρὰ τῶν πολεμίων, καὶ πάντας "ὑμᾶς μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων τῆς ἐξ αὐτῶν ὕβρεως "ῥυσόμενος, καὶ τὸ ἱερὸν ἀπόρθητον μετὰ τοῦ Θεοῦ διαφυλάξων. τὰ γὰρ ἔθνη βλέπω καταφρονήσαντα ὑ- "μῶν, ὡς οὐκ ἐχόντων ἡγεμόνα, πρὸς τὸ πολεμεῖν ὠρ- "μηκέναι.

γ'. Τούτοις ποιησαμένου τοῦ Σίμωνος τοὺς λόγους ἀνεθάρρησε τὸ πλῆθος, καὶ τὴν ψυχὰς ἐνδεδωκὸς ὑπὸ δειλίας [c] ἀνηγέρθη πρὸς τὰ ἀμείνω καὶ ἀγαθὰς ἐλπίδας· ὡς ἀθρόως πάντα τὸν λαὸν ἐκβοῆσαι τὸν Σίμωνα αὐτῶν ἡγεῖσθαι, καὶ [d] ἀντὶ τοῦ Ἰούδα καὶ Ἰωνάθου τῶν ἀδελφῶν, [e] αὐτὸν τὸν προστασίαν ἔχειν, ἕπεσθαι γὰρ πρὸς ὅ, τι [f] κε-

λεύσῃ

reposui.

h Ἔφθασαν] Ita cum *Cod. Busb.* ἔφθησαν in *cæteris.*

i Ἰδόντες ἑτοίμους] Ὡς εἶδον *Hen.*

k Αὐτοῖς ἐμπεσὸν ἐλύπει,] Illud αὐτοῖς insertum dedi ex *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

l Ἀφῃρημένοι.] Ἀφῃρημένων *Hen.* (& *Coccejus*, quod & volebat *L. B* in quo ἀφῃρῆσθαι ἐνόει) sed ἀφῃρημένους loco suo movere nolui, quod sæpe pro Genitivis absolutis Nominativus more Attico videri possit adhibitus.

m Καθίσασθαι.] Ita *MSS.* καθίσασθαι *Gen. Aliisque.*

n Τοῦτ' αὐτοῖς] Ταῦτ' αὐτοῖς *Busb.* & *Hen.*

o Ὡς ἀπορουμένους ἡγεμόνος.] Illud ὡς ex *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

p Συναγαγὼν,] Σὺν πλείονι *Hen.*

q Συγκαλέσας τὸν δῆμον εἰς τὸ ἱερὸν] 1 Maccab. XIII. 2. &c. SPANH.

r Ὑμετέρας ἐλευθερίας,] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἡμετέρας in *Editis Aliisque.*

s Ἄνδρες ὁμόφυλοι,] Vocem ἄνδρες ex *iisdem* (& *Lugd. Bat.*)

t Οὐκέτ' ἀγνοεῖτε.] Οὐκ ἀγνοεῖτε *Busb.*

v Τὰς ἐκ τῆς ἡμετέρας οἰκίας δεδογμένου,] Ita cum *Cod. Busb.* favente nonnihil *Hen.* qui habet τὸν ἐκ. in *Editis Aliisque* deest τὰς. Quid sibi velint *Codd. Gall.* in quibus καὶ τὸν θρησκείας ἐκ τ. ἡ. οἰκίας ᾠδομένους, φόβος &c. plane nescio.

x Ἐκβαλεῖ τῆς ψυχῆς,] Ἐκβαλεῖ *Hen.* & *Lugd. Bat.*

y Ἀντεισάξει] *L. B.* ἀντεισάξῃ.

z Ὡς οὐκ ἀπορουμένους ἡγεμόνος,] Illud ὡς reposui ex *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

a Ὑμῶν τὰ μέγιστα] Ἡμῶν *Hen.*

b Δείξω.] *L. B* ἐπιδείξω.

c Ἀνηγέρθη] Ἀνῆρθη πρὸς τὸ ἀμείνω καὶ ἀγαθὼ ἐλπίδα *Hen. Vat.* & *Busb.*

* *Confertim exclamarent,*] *Al.* continue.

d Ἀντὶ τοῦ Ἰούδα] Ἀντὶ Ἰούδα *Hen.*

e Αὐτὸν τὸν προστασίαν] Ita cum *Cod. Hen.* αὐτῷ in *cæteris.*

f Κελεύσῃ πεισθήσεσθαι.] Κελεύσῃ *Busb.* κελεύσει *Hen.*

g Εὐ-

λεύσῃ πᾶσηνίας. σωαθροίσας ὁ πᾶν [b] ὅθνς ὅσον ἰῶ τὸ πολεμικὸν τῆς οἰκείας ἰσχυ⊙, ἔσπευδε τὰ τείχη τῆς πόλεως ἀνοικοδομῆσαι. καὶ πύργοις αὐτὴν [h] ὑψηλοῖς τε καὶ καρτεροῖς ἀσφαλισάμεν⊙, ἀπέστελε μὲν Ιωνάθην τινὰ φίλον Αψαλώμου παῖδα μετὰ στρατιᾶς εἰς Ιόππην, προσέταξε αὐτῷ τοὺς οἰκήτορας ἐκβαλεῖν· ἐδεδίει γὰρ μὴ προδώσουσιν ὅτι τὴν πόλιν τῷ Τρύφωνι· αὐτὸς δ' [i] ὑπομείνας ἐφύλαττε τὰ Ιεροσόλυμα.

δ'. Ο ὁ Τρύφων, ἄρας ἐκ Πτολεμαΐδ⊙ μετὰ στρατιᾶς πολλῆς, εἰς τὴν Ιουδαίαν [k] παραγίνεται, [l] καὶ τὸν Ιωνάθην δέσμιον ἄγων. ἀπήντησε δ' αὐτῷ καὶ Σίμων μετὰ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, εἰς [m] Αδιδὰ πόλιν, ἥτις ἐπ' ὄρους κειμένη τυγχάνει, ὑφ' ἧς ὑπόκειται τὰ τῆς Ιουδαίας πεδία. γνοὺς ὁ [n] Τρύφων ἡγεμόνα τὸν Σίμωνα ὑπὸ τῶν Ιουδαίων [o] καθεστῶτα, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸν ἀπάτῃ καὶ δόλῳ προελθεῖν βουλόμεν⊙, κελεύων αὐτὸν, εἰ θέλοι λυθῆναι τὸν ἀδελφὸν Ιωνάθην, πέμψαι τάλαντα ἑκατὸν ἀργυρίου, καὶ δύο τῶν παίδων [p] Ιωνάθου ὁμήρους ὅπως μὴ ἀφεθεὶς ἀποστῇ τὴν Ιουδαίαν [q] τοῦ βασιλέως. ἄρτι γὰρ αὐτὸν ἕνεκα τοῦ ἀργυρίου, ὃ τῷ βασιλεῖ χρησάμεν⊙ [r] ὤφειλε, φυλάττεσθαι δεδεμένον. ὁ δὲ Σίμων τὴν τέχνην τὴν τοῦ Τρύφωνος οὐκ ἠγνόησεν, ἀλλὰ σωθεὶς ὅτι καὶ τὸ ἀργύριον [s] ἀπολέσει δι' ὃν τὸν ἀδελφὸν ἐλύσει, μετ' αὐτοῦ καὶ τοὺς παῖδας ἐκδώσει τῷ πολεμίῳ, φοβούμενος μὴ διαβληθῇ πρὸς τὸ πλῆθος ὡς αἴτιος αὐτὸς ταῖς τοῦ ἀδελφοῦ θανάτου γενόμενος, ὅτι μηδὲ τὰ χρήματα μηδὲ τοὺς υἱοὺς [t] δέδωκεν ὑπὲρ αὐτοῦ, συναγαγὼν τὴν στρατιὰν, [v] ἐδήλωσεν αὐτῇ τὰ παρὰ τοῦ Τρύφωνος· εἰπὼν ὅτι ταῦτα μὲν ἐνέδραν καὶ δόλιον ἔχει, ὅμως αἱρετώτερον [x] εἶναι πέμψαι τὰ χρήματα αὐτῷ καὶ τοὺς υἱοὺς, ἢ τοῖς ὑπὸ Τρύφωνος προσκαλουμένοις μὴ ὑπακοὴν λαβεῖν αἰτίαν, ὡς τὸν ἀδελφὸν σῶσαι μὴ θελήσας. καὶ Σιμων μὲν τοὺς τε Ιωνάθου παῖδας [y] ἐξέπεμψε καὶ τὰ χρήματα. λαβὼν δὲ ὁ Τρύφων οὐκ ἐτήρησε τὴν πίστιν, [z] ἀλλὰ ἀνέλυσεν Ιωνάθην· ἀλλὰ, τὴν στρατιὰν ἀναλαβών, ἐκπορεύεσθαι τὴν χώραν, καὶ διὰ τῆς Ιδουμαίας ἀναβαίνειν διεγνωκὼς τὸ λοιπὸν εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ προσγενόμενος ἦκεν εἰς [a] Αδωρα πόλιν τῆς Ιδουμαίας. [b] ἀνέλιπαρῆγε δ' ὁ Σίμων μετὰ τῆς στρατιᾶς, ἀεὶ καταστρατοπεδεύομεν⊙ ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ.

ε'. [c] Τῶν δὲ ἐν ἄκρᾳ πεμψάντων πρὸς Τρύφωνα, καὶ παρακαλούντων πρὸς αὐτὸν, καὶ τροφὰς αὐτοῖς πέμψαι, παρεσκευάσατο τὴν ἵππον, ὡς διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἐν Ιεροσολύμοις ἐσόμεν⊙. ἀλλὰ χιὼν [d] διὰ νυκτὸς πολλὴ πεσοῦσα, καὶ τάς τε ὁδοὺς καλύψασα, καὶ ἄπορον ἵπποις μᾶλλον [e] ὀδεύειν ὑπὸ βάθους τὴν πορείαν [f] παρεχομένη, διεκώλυσεν αὐτὸν ἐλθεῖν [g] εἰς Ιεροσόλυμα. διόπερ ἐκεῖθεν ἄρας ὁ Τρύφων, εἰς τὴν Κοίλην ἀφικνεῖται Συρίαν· ἀγανθὴ τε εἰς τὴν [h] Γαλααδῖτιν ἐμβαλὼν, τόν τε Ιωναθην ἀποκτείνας αὐτόθι [c] ταφῆ-

to audientes fore. Itaque coactis mox omnibus quotquot ex suis ad militiam essent idonei, festinavit urbis mœnia denuo ædificare. Et cum turribus eam celsis validisque firmasset, Jonatham quidem, unum ex amicis, Absalomi filium, cum exercitu Joppen misit, eique in mandatis dedit ut incolas ejiceret, (metuebat enim ne isti urbem Tryphoni traderent) ipse vero Hierosolymis mansit ad urbis custodiam.

4. Tryphon autem, Ptolemaïde profectus magno cum exercitu, in Judæam se confert, Jonatham etiam vinctum secum ducens. At Simon ei quoque obviam venit cum suis copiis ad urbem Addida, in monte positam, cui subjecta erant Judææ campestria. Quod ubi Tryphon intellexit, Simonem à Judæis ducem constitutum esse, misit ad eum *nuncios*, eo animo ut ipsum etiam fraude doloque circumveniret; eique mandat, si fratrem Jonatham dimitti vellet, ut mitteret argenti talenta centum & duos de Jonathæ filiis obsides, ne dimissus Judæam in defectionem à Rege trahat. jam enim ipsum in vinclis retineri propter pecuniam, † quam Regi acceptam deberet. At Simon Tryphonis astutias non ignoravit; sed cognito quod & pecuniam perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios ejus insuper hosti deditus esset, tamen veritus ne à populo traduceretur, ut qui fratri causa fuisset interitûs, quod nec pecuniam nec filios pro fratre dare vellet, advocato in concionem exercitu, ad eos retulit quæ à Tryphone acceperat: addito insidias fraudemque sub illis latere, optabilius tamen esse & pecuniam & filios ad eum mittere, quam propositis à Tryphone non auscultando dare suspicioni locum, se fratrem servare noluisse. Atque ita Simon & Jonathæ filios *ei* misit & pecuniam. illis vero acceptis fidem non servavit Tryphon, neque Jonatham dimisit: sed cum exercitu regionem circumivit, & Idumæa peragrata deinde Hierosolyma ascendere statuit, factoque itinere veniebat Adora usque Idumææ urbem. cui Simon cum suis copiis contra venire, castris ex adverso castrorum illius semper positis.

Tryphon irruptionem facit in Judæam. 1 Maccab. c. 13.

Tryphon à Simone pecuniam per dolum auferet. 1 Maccab. c. 13.

5. Interea qui erant in arce, missis ad Tryphonem legatis, hortatum ut cito ad se veniret, sibique commeatum mitteret, equitatum *ad profectionem* paravit, quasi ea nocte futurus Hierosolymis. sed multa nix, noctu delapsa & viis obducta, difficilemque equis quà irent ob profunditatem nivis transitum reddens, illi obstitit quo minus Hierosolyma proficisceretur. Itaque Tryphon, inde digressus, in Cœlen-Syriam abiit: festinanterque in Galaaditin facto impetu, & Jonatha illic interfecto & sepeliri jusso, ipse Antiochiam reversus est.

Jonatham interficit & Antiochiam revertitur. 1 Maccab.

g Εὐθὺς ὅσοι] Εὐθέως *Hen.*
h Ὑψηλοῖς τε καὶ καρτεροῖς] Ὑψηλοτάτοις καὶ καρτεροῖς *Hen. & Vat.*
i Ὑπομείνας] Παραμείνας *Hen.*
k Παραγίνεται,] Παρεγένετο *Hen. & Busb.*
l Καὶ τὸν Ιωνάθην] Καὶ deëst *Busb.* & commode abesse potest.
m Αδιδὰ] *Al.* Αδιδά. Videsis *Relandum* in *Palæstina S.* p. 546. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* p. 338 HUDS. 1 Maccab. XIII. 13. Αδιδὰ *MS. Alex.* Ἀδίδοις· ἀλωσ. lib. 4. c. 9. §. 1. Ἀδίδοις vid. infr. c. 15 §. 2. SPANH.
n Ο Τρύφων ἡγεμόνα] Articulum accepi ex *MSS.*
o Καθεσταῶτα,] Καθεσάμενον *Hen.*
p Ιωνάθου] Τῶν Ιωνάθου *Busb & Hen.*
q Τοῦ βασιλέως.] Illud Τοῦ è *Cod. Busb.*
r Ὠφειλε,] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὄφειλε in *Editis Aliisque.*
* *Quam regi acceptam deberet.*] Potius, *quam mutuam à Rege acceptam deberet.* IBBETS.
s Απολεσῇ] Sic *Busb* & *Hen.* ἀπωλέσῃ in *Editis*, forsan pro ἀπόλεσῃ.
t Δεδωκεν ὑπὲρ αὐτοῦ,] Ita *Hen.* ἔδωκεν in *ceteris*
v Ἐδήλωσεν αὐτῇ τὰ παρὰ] Sic *MSS.* ἐδήλωσεν παρὰ αὐτῇ τὰ τοῦ Τρύφωνος in *Editis.*
x Εἶναι πέμψαι] Sic *Busb.* & *Epiphan.* ἔχει in *ceteris. L. B.* εἶναι ἔχων.
y Εξέπεμψε] Επεμψε *Busb.* & *Hen.*
z Οὐδὲ ἀπέλυσεν Ιωνάθην·] Sic *MSS.* οὐδὲ ἀπέλυσε τὸν Ιωνάθην *in Editis.*
a Αδωρα] In Græcis omnibus Δῶρα. Verum cum in *lib.* 2. c. 13. *contra Ap.* scribat Δῶρα esse *urbem Phœnices, & quatuor dierum itinere distare ab Idumæa*, ac præterea *nullam urbem Idumææ Dora nuncupari*; ideo ex 1 *Macc.* c. 13 v. 20. ipsoque *Josepho*, infr. c. 9. §. 1. Αδωρα pro Δῶρα rescripsi: præsertim cum in *Epiphanii libris* habeamus *ad doram* aut *addoram civitatem*, proculdubio pro *Adoram civitatem*. Videsis *Relandum* in *Palæstina S.* p. 739. & *Ez. Spanhemium* in *Orbe Rom.* p. 389. Ιουδαίας solus *Hen.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 2. & contra Apion. lib. 2. §. 9. nullam dari in Idumæa Doram, sed quatuor dierum spatio eandem Doram ab Idumæa dissitam, ac prope Carmelum montem sitam, sed pro Δωρα ibi legendum puto Αδωρα, de qua Idumææ aut in vicino tractu ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 2. & cap. 8. §. 4. & 1 Maccab. XIII. 70. in narratione hujus facti Αδαρα. SPANH.
b Ανέλιπαρῆγε δ' ὁ Σίμων] Περιῆγε *Busb.*
c Τῶν δὲ ἐν ἄκρᾳ πεμψάντων] Ita *Busb.* & *Hen.* τῶν δ' ἐν τῇ ἄκρᾳ in *Editis.*
d Διὰ νυκτὸς] Sic *Hen.* διὰ τῆς νυκτὸς in *ceteris.*
e Οδεύειν ὑπὸ βάθους] Πεζεύειν *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἵπποις μᾶλλον καὶ πεζοῖς legisse videtur *Epiphan.*
f Παρεχομένη,] Παρεχοῦσα *Busb.* καταχοῦσα *Hen.* & *Lugd. Bat.*
g Εἰς Ιεροσόλυμα.] Iterum cum *Hen.* εἰς τὰ Ιεροσ. in reliquis.
h Γαλααδῖτιν] Γαλααδίτιν *Busb.* & *Hen.*

est. Simon autem, missis quibusdam ad Basca urbem, ossa *Jonathæ* fratris *in-de* transfert. Atque is quidem eis justa solvit in *ipsius* patria Modim: magno vero luctu à populo universo deploratus est *Jonathas*. Quin & Simon patri & fratribus suis monumentum amplissimum exstruxit ex lapide candido & polito. Cum autem illud in magnam & conspicuam altitudinem extulisset, porticus ei circumdedit, & columnas uno ex lapide singulas, opus visu mirandum, erigit. Ad hæc etiam Pyramidas septem, parentibus & fratribus, cuique unam, ædificavit, tam ob pulchritudinem quam magnitudinem admirabiliter factas, quæ ad hanc usque diem servantur. Et Jonathæ quidem sepulturæ, structuræque monumentorum pro Simonis domesticis, hujusmodi studium adhibitum fuisse novimus. Diem autem supremum obiit Jonathas, cum annos quatuor in pontificatu egisset & genti præfuisset. Atque ita quidem se habent quæ ad hujus interitum spectant.

Simon pontifex populo immunitatem impetrat.
1 Maccab. c. 13.

6. Simon autem, pontifex constitutus à multitudine, primo sui pontificatus anno populum è servitute Macedonum liberavit, ut non amplius tributa eis penderent. Hanc autem libertatem & immunitatem à tributis nacti sunt post annum septuagesimum & centesimum regni Assyriorum, ex quo Syria potitus est Seleucus cognomine Nicator. Tanta autem ambitione tenebatur populus Simonem honorandi, ut tam in contractibus inter se quam in publicis tabulis scriberent, primo anno Simonis benefactoris Judæorum & ethnarchæ. Sub eo enim magna usi sunt felicitate, hostesque finitimos debellarunt. nam Gazara urbem & Joppen & Jamniam in suam potestatem redegit Simon: expugnataque Hierosolymorum arce, solo eam æquavit, ne *posthac* esset hostibus receptaculum, qua occupata plurimum eis nocerent, ut tunc *experti sunt*. Quo facto optimum visum est & è re sua, ut & montem deprimerent, cui arcem impositam esse contigit, ita ut templum emineret. ad quod populum, in concionem advocatum, hortabatur, ut id facere liceret, malis commemoratis quæ à præsidiariis & à Judæis perfugis passi sunt, porroque passuri essent, si regnum iterum occuparet alienigena, arcemque præsidio teneret. His dictis populo persuasit, ut qui ad utilia illos hortaretur. Atque cunctorum manibus admotis, mon-

Gazara aliasque urbes capit, & arcem Hierosolymitanam diruit.
1 Maccab. c. 13.

ναι κελεύσας, αὐτὸς εἰς τὴν Ἀγπόχ∂αν ὑπεστρεψεν. ὁ δὲ Σίμων, πέμψας εἰς [i] Βασκὰ πόλιν, μεταπεμπόμενός τε τὸν ἀδελφὸν ὀστᾶ. καὶ κηδεύσας μὲν τοῦτον ἐν [k] Μωδεείμ τῇ πατρίδι· πένθους δ' ἐπ' αὐτῷ μέγα πᾶς ὁ λαὸς [l] ἐποίησατο. Σίμων δὲ καὶ μνημεῖον μέγιστον ὠκοδόμησε τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ ἐκ λίθου λαμπροῦ καὶ ἀνεξεσμένου. εἰς πολὺ δ' αὐτοῦ καὶ περίοπτον ἀναγαγὼν ὕψος, στοὰς περὶ αὐτὸ βάλλεται, καὶ στύλους μονολίθους, [m] θαυμαστὸν ἰδεῖν χρῆμα, ἀνίστησι. πρὸς τούτοις δὲ καὶ πυραμίδας ἑπτά, τοῖς τε γονεῦσι καὶ τοῖς ἀδελφοῖς [n] ἑκάστῳ μίαν ὠκοδόμησεν, εἰς ἔκπληξιν μεγέθους τε ἕνεκα καὶ κάλλους πεποιημένας, [o] αἳ καὶ μέχρι δεῦρο σώζονται. καὶ πρὸς μὲν τὴν Ἰωνάθου ταφὴς, καὶ τὴν τῶν μνημείων οἰκοδομίας τοῖς οἰκείοις Σίμωνος, τοσαύτῃ σπουδῇ οἶδαμεν γιγνόμενον. ἀπέθανε δὲ Ἰωνάθης, [p] ἀρχιερατεύσας [q] ἔτη τέσσαρα, [r] πρὸς δὲ ἑπτὰ γένεσι. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν τούτου πλοῦτον ἐν τούτοις ἴσθω.

ς'. Σίμων δὲ, καταστὰς ἀρχιερεὺς ὑπὸ τοῦ πλήθους, τῷ πρώτῳ τῆς ἀρχιερωσύνης ἔτει [s] τὸν ὑπὸ Μακεδόσι δουλείας τὸν λαὸν ἠλευθέρωσεν, ὡς μηκέτι φόρους [t] αὐτοῖς τελεῖν. ἡ δὲ ἐλευθερία καὶ τὸ [v] ἀνείσφορον [x] Ἰουδαίοις μετὰ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη τῆς [y] Ἀσσυρίων βασιλείας, ἐξ οὗ χρόνου Σέλευκος [z] ὁ Νικάτωρ ὀπικληθεὶς κατέσχε Συρίαν, ὑπῆρξε· τοσαύτη δὲ ἦν ἡ πλῆθος [a] περὶ τὸν Σίμωνα φιλοτιμία, ὥς τ' ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους συμβολαίοις καὶ τοῖς δημοσίοις γράμμασιν, [b] ὀπὶ τῷ πρώτῳ ἔτους γράφειν Σίμωνος τοῦ διεργέτου Ἰουδαίων καὶ [d] ἐθνάρχου. εὐτύχησαν γὰρ ἐπ' αὐτοῦ σφόδρα, καὶ τοὺς [e] ἐχθροὺς τῶν περιοίκων ἐκρατήσαν. κατεστρέψατο γὰρ Σίμων [f] Γάζαρά τε πόλιν καὶ Ἰόππην καὶ Ἰάμνειαν· ἐκπολιορκήσας δὲ καὶ τὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις [g] ἄκραν, εἰς ἔδαφος αὐτὴν καθεῖλεν, ὡς ἂν μὴ τοῖς ἐχθροῖς ὁρμητήριον ἡ κατα-λαμβανομένοις αὐτὴν, καὶ κακῶς ποιεῖν ὡς τὸ πρίν. καὶ τοῦτο ποιήσας, ἄριστον ἐδόκει καὶ συμφέρον εἶναι, καὶ τὸ ὄρος, [h] ἐφ' ᾧ τὴν ἄκραν εἶναι συνέβαινε, καθελεῖν, ὅπως ὑψηλότερον ᾖ τὸ ἱερόν. καὶ δὴ τοῦτ' ἔπραξεν εἰς ἐκκλησίαν καλέσας τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτὸ γενέσθαι, [i] ὧν τε ἔπαθον ὑπὸ τῶν φρουρῶν καὶ τῶν φυγάδων Ἰουδαίων ὑπομιμνήσκων, ἃ τε πάθοιεν ἄν, εἰ πάλιν κατάσχοι τὴν βασιλέων ἀλλόφυλος, φρουρὰς ἐν αὐτῇ καταστησάμενος. [k] ταῦτα λέγων πείθει τὸ πλῆθος ὑπανεῖναι τὰ [l] συμφέροντα. καὶ πάν-

i Βασκὰ] Βασκάπολιν, ut supra Δωρόπολιν *Hen.* Βασκαμὰ 1 *Macc.* c. 13. v. 23. *Grotius* putat Βασκαμὰ eandem esse urbem quæ Βασκὰθ vocatur *Josuæ*, c. 15. v. 39. litera emollita ob faciliorem pronunciationem. Verum (inquit *Relandus*) errant qui volunt esse *Botzkath* urbem Judæ. HUDS. 1 Maccab. XIII. 23. Βασκαμά. SPANH.

k Μωδεείμ] Ita ut supra lib. 12. c. 6. §. 1. Μωδεεὶν in *Editis*. Μωδαεὶ *Hen.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 1. §. 3.

l Ἐποιήσαθ.] Ἐποίησεν *Hen.*

m Θαυμαστὸν ἰδεῖν] Ita *Hen.* Θαυμαστόν τε ἰδεῖν χρῆμ' ἀνίστησι in *Editis Aliisque.*

n Ἑκάστῳ μίαν] Sibi etiam meta una reservata. De hisce vide *Sanctium* in *Macc.* pag. 515. &c.

o Αἳ καὶ μέχρι δεῦρο σώζονται.] Sic & *Euseb.* lib. περὶ τῶν τοπικῶν ὀνομάτων.

p Ἀρχιερατεύσας] Ita *Busb.* & *Hen.* Ἀρχιερατεύων in *Editis Aliisque.*

q Ἔτη τέσσαρα,] Apud *Zonaram*, μὴ τελείαν τὴν ἀρχιερωσύνης. HUDS. Scaliger animadverss. in Eusebium pag. 146. legit τέσσαρα καὶ δέκα πρὸς τοῖς ἑπτὰ ἔτη. *annum agens Pontificatus 14, quum jam 18 annos nationi præfuisset.* REL.

r Πρὸς τοῖς ἑπτὰ γένεσι.] At *Josephus* lib. 20. c. *penult.* septem annos pontificatui ejus adsignat. Itaque *Scaliger* (in *Animadverss. Euseb.* p. 134.) mendum loco subesse putans scribit, ἔτη τέσσαρα καὶ δέκα, πρὸς τοῖς ἑπτὰ γένεσι τὰ πάντα ιη'. *annos agens Pontificatus 14, quum jam 18 annos nationi præfuisset.* probante *Casaubono*. Verum *Jac. Cappellus* (ad A. M. 3857.) malit ἔτη θ'. vel ι. καὶ μίαν τέσσαρας. Ab utrisque dissentit *Is. Vossius* qui (in *Chronol.* S. c. XII.) legit, ἀρχιερατεύων ἔτη ἑπτὰ, καὶ ἔτι τέσσαρα πρὸς τοῖς ἑπτὰ γένεσι. Videsis *Torniellum* ad A. M. 3912. In *Epiphanii* libris omnibus, quos vidimus, post illa πρὸς τοῖς ἑπτὰ γένεσι sequuntur ista, *Et de labore quidem mortis ejus in mutuis documentis, publicisque monumentis* &c. aliquammultis omissis quæ in *Gracis* omnibus exstant.

s Τῆς ὑπὸ ——— τελεῖν.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

t Αὐτοῖς τελεῖν.] Ita cum *Hen.* & *Busb.* αὐτὰς in *ceteris.*

v Ἀνεισφορον] Τὸ ἀνείσφορον idem quod αὐτοτελὲς. SPANH.

x Ἰουδαίοις μὲν ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη] Eo modo *Hen.* τοῖς Ἰουδαίοις in *reliquis.*

y Ἀσσυρίων βασιλείας,] Σύρων malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 13. v. 41. Sed *Assyrios* & *Syros* confundi solere notarunt *Geographi Alique.* Sic apud *Justinum* ex *Trogo* l. 1. c. 11. *Assyrii, qui postea Syri dicti sunt.*

z Ὁ Νικάτωρ] Ὁ Νικάτωρ ut in Nummis. SPANH.

a Περὶ τὸν Σίμωνα φιλοτιμία,] Ita in *Editis Aliisque*, περὶ τὸν Σιμ. *Busb.* & *Hen.*

b Ἐπὶ τῷ ——— Ἰουδαίων] Ἐπὶ Σίμωνος Ἀρχιερέως μεγάλου καὶ στρατηγοῦ καὶ ἡγεμόνος Ἰουδαίων 1 Maccab. XIII. 43. SPANH.

c Σίμωνος τοῦ διεργέτου Ἰουδαίων] Σίμωνος εὐεργέτου Ἰουδαίων καὶ ἐπάρχου *Busb.* & *Hen.*

d Ἐθνάρχου.] *L. B.* ἐπάρχου.

e Ἐχθρῶν] In marg. MS. *Lugd. Bat.* manus antiqua jubet legere ἐθνῶν. HAV.

f Γάζαρά τε πόλιν] Ita lego cum *Epiphanio.* in *Editis* Γάζαράν τε π. Verum Γάζαν τ. π. (cum *Cod. Gall.*) ex 1 *Macc.* c. 13. v. 43. 54. rescribi jubet *Grotius.* malim tamen *Maccabæorum* auctorem ex *Josepho* corrigere. præsertim quod in eodem libro (c. 13. v. *ult.*) Γάζαρα habeamus. Hanc urbem Γάζαρα appellat *Strabo*, l. 16. litera sibilante Syrorum more in δ conversa: quod notatum *Cellario* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. Videsis *Relandum* in *Palæstina* S. p. 778. & *Casaubonum* in *Strabonis* locum, l. 16. HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

g Ἄκραν,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

h Ἐφ' ᾧ τὴν ἄκραν εἶναι] Ἐφ' ἃ in *Cod. Busb.*

i Ὧν τε ——— Ἰουδαίων] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὧν τε ἔπαθον ὑπὸ τῶν φρουρῶν καὶ τῶν φρουρῶν Ἰουδαίοι ὑπ. in *Editis.*

k Ταῦτα λέγων πείθει τὸ πλῆθος] Ταῦτα εἰπὼν ἔπεισε τὸ πλῆθος *Busb.*

l Συμφέροντα.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἀμφότερα perperam in

πάντες περιβαλόντες καθῆρον τὸ ὄρος, καὶ μήτε ἡμέρας μήτε νυκτὸς [m] ἀπολυόμενοι τοῦ ἔργου, τρισὶν αὐτοῖς τοῖς πᾶσιν ἔτεσι κατήγαγον εἰς ἔδαφος τὸ πεδίον εἰς λειότητα· καὶ τὸ λοιπὸν ἐξῆρχεν [n] ἀπάντων τὸ ἱερὸν, τῆς ἄκρας καὶ τοῦ ὄρους ἐφ' ᾧ ἦν [o] ἀνῃρημένων. καὶ τὰ [p] μὲν ὑπὸ Σίμωνος πραχθέντα τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον.

tem sustulerunt; tribusque in universum annis neque die neque nocte ab opere cessando, ad fundum diruerunt & in campi planitiem: adeo ut in posterum omnia supereminueret templum, arce & monte in quo posita erat in nihilum redactis. Et quæ à Simone quidem gesta sunt in hunc modum se habuerunt.

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς ὁ Σίμων, συμμαχήσας τῷ Εὐσεβεῖ, Τρύφωνι ἐπολέμησε, καὶ μετ' ὀλίγον Κενδεβαίῳ Ἀντιόχου στρατηγῷ· ὡς τε ὁ Σίμων ἀπέθανεν ὑπὸ γαμβροῦ Πτολεμαίου δολοφονηθείς.

CAP. VII.

Quomodo Simon, inita societate cum Antiocho Pio, bellum gessit adversus Tryphonem, & non multo post contra Cendebæum Antiochi ducem: utque Simon diem obiit dolo occisus à genero suo Ptolemæo.

XII.

ΜΕΤ' ὀλίγον δὲ [q] τῆς αἰχμαλωσίας καὶ Δημητρίου, τὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον, [r] ὃς καὶ Θεὸς ἐπεκλήθη, Τρύφων διέφθειρεν, ὑποτροπεύων αὐτοῦ, τέσσαρας [s] βασιλεύσαντος ἔτη. [t] καὶ τὸν μὲν, [u] ὡς [x] χθιζόμενος ἀποθάνῃ, διήγγειλε· τοὺς δὲ φίλους καὶ τοὺς οἰκειοτάτους διέπεμπε πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἐπαγγελλόμενος αὐτοῖς χρήματα πολλὰ δώσειν εἰ βασιλέα χειροτονήσουσιν αὐτόν· [y] Δημήτριον μὲν γὰρ Πάρθων αἰχμάλωτον γεγονέναι μιμούμενον, τὸν δ' ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀντίοχον, παρελθόντα εἰς τὴν ἀρχὴν, πολλὰ ποιήσειν αὐτοῖς κακὰ, τὴν [z] ἀποστασίας ἀμυνόμενον. οἱ δὲ, ἐλπίσαντες ὑπερβολὴν ἐκ τοῦ Τρύφωνι δοθησομένης βασιλείας, ἀποδεικνύουσιν αὐτὸν ἄρχοντα. χθιζὸς δὲ τῶν πραγμάτων ἐγκρατὴς ὁ Τρύφων, διέδειξε τὴν αὐτοῦ φύσιν δεινὸν πονηρόν. ἰδιώτης μὲν γὰρ ὢν, ἐθεράπευε τὸ πλῆθος, καὶ μετριότητα ὑπεκρίνετο, δελεάζων αὐτὸ τέχναις εἰς ἅπερ ἐβούλετο· τὴν δὲ βασιλείαν λαβὼν, ἀπέδυσε τὴν ὑπόκρισιν, [a] καὶ ὁ ἀληθὴς Τρύφων ἦν. τοὺς οὖν ἐχθροὺς [b] διὰ ταῦτα [c] ἐποιεῖτο κρείττονας. τὸ μὲν γὰρ στρατιωτικὸν αὐτὸν μισοῦν ἀφῆκε πρὸς Κλεοπάτραν τὴν Δημητρίου γυναῖκα, τότε ἐν Σελευκείᾳ μετὰ τῶν τέκνων ἐγκεκλεισμένην. [d] ἀλωμένου δὲ Ἀντιόχου τοῦ Δημητρίου ἀδελφοῦ, ὃς ἐπεκαλεῖτο [e] Σωτὴρ, καὶ μηδεμιᾶς αὐτὸν πόλεως δεχομένης διὰ Τρύφωνα, πέμπει πρὸς αὐτὸν Κλεοπάτραν, καλοῦσα πρὸς αὐτὸν ὅτι τε γάμῳ καὶ βασιλείᾳ. σκάλλει δὲ τὸν Ἀντίοχον ὅτι τούτοις, ἅμα μὲν τῶν φίλων αὐτὸν ἀναπειθόντων, ἅμα δὲ καὶ, τὴν πόλιν [f] ἐκδιδόντων τινῶν ἐκ τῆς Σελευκείας τῷ Τρύφωνι, δείσασα.

Β'. Γενόμενος δὲ ἐν τῇ Σελευκείᾳ ὁ Ἀντίοχος, καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν αὐξομένης, ὥρμησε πολεμήσων τὸν Τρύφωνα· καὶ κρατήσας [g] αὐτὸν τῇ μάχῃ, [h] τὴν ἄνω Συρίας ἐξέβαλεν εἰς τὴν Φοινίκην, διώξας ἄχρι πόλεως, εἰς τε [i] Δῶρα φρούριόν τι δυσάλωτον ἐπολιορκῆσαι συμφυγόντα. πέμπει δὲ καὶ πρὸς Σίμωνα τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα φιλίας καὶ συμμαχίας πρέσβεις. ὁ δὲ προσδεχεται προθύμως αὐτὸν τὴν ἀξίωσιν, καὶ χρήματά τε πολλὰ καὶ τροφὴν τοῖς τὴν Δῶραν πολιορκοῦσι στρατιώ-

NON multo autem postquam Demetrius captus est, Alexandri filium Antiochum, qui Deus cognominabatur, peremit Tryphon, tutor ejus, quarto ejus imperii anno. Et de eo quidem, quod inter curandum vita excesserat, sermonibus divulgabat; amicos vero suos & necessarios passim ad milites mittebat, promissa faciens se multum pecuniæ illis largiturum si ipsum in regem eligerent: Demetrium quidem à Parthis captum dictitans, fratrem vero ejus Antiochum, si potiretur imperio, multa illis mala illaturum esse ad defectionem ulciscendam. Illi, in spem adducti fore ut opibus affluerent regno ad Tryphonem delato, *una voce* illum principem crearunt. Tryphon autem, cum penes eum esset rerum summa, *continuo* ingenii pravitatem prodidit. Nam dum privatus quidem erat populo obsequebatur, & moderationem simulabat, his artibus eos pertrahens ad quæcunque volebat: quamprimum vero regnum adeptus est, larvam exuebat, & verum præ se ferebat Tryphonem. Itaque ex istis fiebat, ut hostes ipso potentiores evaserint. Nam milites, eum odio habentes, ad Cleopatram defecerunt, Demetrii uxorem, quæ tum in Seleuciam cum liberis se incluserat. Cum autem Demetrii frater Antiochus, qui Soter dicebatur, *tota regione* vagaretur, nulla ipsum urbe recipiente metu Tryphonis, mittit ad eum Cleopatra, ad conjugium simul & regnum accersens. Antiochum autem ad hæc invitabat, tum quod amici ista ei persuaserant, tum quod sibi metuit, cum nonnulli è Seleucensibus urbem Tryphoni tradere studerent.

Demetrio capto Antiochum Deum perimit Tryphon.

Demetrii milites ad Tryphonem deficiunt.

Postea ad Cleopatram, Demetrii uxorem, se conferunt.

2. Postquam vero Seleuciam venit Antiochus, eique vires quotidie crescerent, *inde* profectus est Tryphoni bellum illaturus: eumque prælio victum è superiore Syria ejecit in Phœniciam, & eo usque *illum* persequutus obsidione cinxit in Dora, quo se fuga receperat, præsidio quodam expugnatu difficili. Mittit etiam legatos ad Simonem Judæorum pontificem de amicitia & societate *cum eo* ineunda. Ille vero postulatis ejus libenter annuit, atque magnam pecuniæ vim & commeatum, mitten-

Antiochus, ad conjugium simul & regnum à Cleopatra accersitus, Tryphonis bellum infert.

Cum Simone amicitiam jungit.

1 *Maccab.* c. 15.

in *Editis Aliisque.* errore orto ex similitudine vocum ἀμφότερα & συμφέροντα in abbreviaturis.

m Ἀπολυόμενοι ἔργου,] Ἀφισάμενοι *Busb.*

n Ἀπάντων τὸ ἱερὸν,] Ita *Hen.* & *Busb.* ἅπαν in *Editis.*

o Ἀνῃρημένων.] Docet margo *L. B.* in altero codice quodam fuisse κατηρειπωμένων. HAV.

p Μὲν ὑπὸ Σίμωνος] Illud μὲ ex *MSS.*

q Τῆς αἰχμαλωσίας] Hic *Josephus* dissentit ab auctore *Maccabeorum*, c. 13. Videsis *Fac. Cappellum* ad *A. M.* 3860.

r Ὃς καὶ Θεὸς ἐπεκλήθη,] Item in nummis ejus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ. SPANH.

s Βασιλεύσαντος] *L. B.* βασιλεύσαντα.

t Καὶ τὸν —— διήγγειλε·] K. τ. μ. π. χειρ. &c. omittit hæc *Rufin.* in Versione. SPANH.

u Ὡς χθιζόμενος ἀποθάνῃ, διήγγειλε·] In *Epitome Livii*, c. 55. corruptis medicis, qui, ipsum calculi dolore consumi ad populum mentiti, dum secant, occidunt.

x Χθιζόμενος ἀποθάνῃ,] *L. B.* χθιζόμενος ἀποθάνοι.

y Δημήτριον —— γεγονέναι] Conf. supr. c. 5. §. 11. SPANH.

z Ἀποστασίας ἀμυνόμενον.] Ἀποστάσεως *Hen.* & *Busb.*

a Καὶ ὁ ἀληθὴς Τρύφων ἦν.] Καὶ ἀληθὴς *Hen.*

b Διὰ ταῦτα] Διὰ τοῦτον *Hen.*

c Ἐποιεῖτο κρείττονας.] Ἐποίει *Hen.* & *Busb.*

d Ἀλωμένου —— βασιλείᾳ.] Antiochus Soter frater Demetrii Cleopatram eandem ducit. vid. inf. c. 10. §. 1. ubi Cleopatra uxor duorum fratrum, primo Demetrii, dein Antiochi Soteris SPANH.

e Σωτῆρ,] *Sc.* paterno cognomento. Etiam paulo infra à religione dicitur *Pius.* Apud *Trogum Pompejum*, in *prologo* lib. 39. & *Eusebium* in *Chronico* dictus reperitur *Sidetes* vel *Sedetes*, sive à venatione (quæ Syris צידה est, & cui summe illum deditum fuisse tradit *Plutarchus* in *Problematis*) cognomentum illud acceperit, sive ab urbe *Side*, ex qua ad Tryphonem obsidendum profectum illum fuisse scribit *Syncellus.* *Usserius* ad *A. M.* 3864.

f Ἐκδιδόντων τινῶν] Ita cum *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* δεδιττων in *cæteris.*

g Αὐτὸν τῇ μάχῃ,] Αὐτὸν *Hen.*

h Τὴν ἄνω Συρίας] Conf. ἀνωτ. lib. 1. c. 1. §. 4. sic Συρίαν κάτω supr. lib. 12. c. 3. §. 1. & ἄνω χώρα de Syria ibid. c. 9. §. 1. SPANH.

i Δῶρα] Δῶρα *Hen.* pluraliter. Δωρῶν 1 *Macc.* c. 15. v. 13. &

tendo ad Antiochum, large ſuppeditavit militibus Doram oppugnantibus, ita ut ad breve tempus inter amicos ejus maxime neceſſarios haberetur. Atqui Tryphon, cum Dora Apamiam fugiſſet, atque in ea obſidione captus eſſet, interfectus eſt, poſtquam tres annos regnaverat.

XIII. *Simon cum filiis adverſus Cendebæum, Antiochi ducem, proficiſcitur. 1 Maccab. c. 16.*

3. Cæterum Antiochus, ex avaritia & indolis pravitate, oblitus eſt eorum quæ Simon ei, cum neceſſitate premeretur, ſubminiſtraverat: copiiſque militaribus Cendebæo amico *ſuo* traditis, eum ad Judæam vaſtandam & Simonem comprehendendum emiſit. At Simon, audita ejus iniquitate, quamvis jam ætate provectior, tamen indignatione commotus quod nihil juſti ab Antiocho fieri experiretur, ſumptoque animo ſupra ætatem, juvenili ferocia copias ad bellum educebat: & filios quidem cum militum pugnaciſſimis præmittit: ipſe vero cum exercitu proceſſit diverſo itinere. Ac multis è ſuis ad anguſtias montium in inſidiis collocatis, nuſquam auſis excidit; ſed, ubique hoſtibus ſuperior reliquum vitæ tempus in pace agebat, inita etiam ab ipſo cum Romanis ſocietate.

XIV. *Ptolemæus Simonem & ejus filios interficit. 1 Maccab. c. 16.*

4. Et quidem octo in univerſum annos in Judæos regnavit: in convivio autem interiit ex inſidiis, ei à genero ſuo Ptolemæo inſtructis. qui, uxore etiam Simonis & duobus filiis comprehenſis & in vincula conjectis, miſit qui tertium quoque interficerent, Joannem *ſcilicet*, cui etiam Hyrcanus nomen erat. Verum adoleſcens cum miſſos venire intellexiſſet, evitato ex illis periculo, ad urbem contendebat, multitudini fidens, quod beneficia à patre ejus acceperit, & Ptolemæum odio habuerit. Nam & Ptolemæum, cum per aliam portam ingredi anniteretur, repulit populus, ut qui Hyrcanum jam receperat.

τας, πέμψας πρὸς Αντίοχον, ἀφθόνως ἐχορήγησεν, ὡς τῶν ἀναγκαιοτάτων αὐτὸν πρὸς ὀλίγον καιρὸν κεμθῆναι φίλων. ὁ μὲν γὰρ Τρύφων ἐκ τῆς Δώρας Φυγὼν εἰς [k] Απάμειαν, καὶ ληφθεὶς ἐν αὐτῇ τῇ πολιορκίᾳ διεφθάρη, βασιλεύσας ἔτη τρία.

γ'. Ο δ' Αντίοχος, ὑπὸ πλεονεξίας καὶ φαυλότητος, λήθην [l] τῶν ἐκ Σίμωνος αὐτῷ πρὸς τὰς χρείας ὑπηρετηθέντων ἐποιήσατο· καὶ δυνάμιν στρατιωτικὴν [m] Κενδεβαίῳ συλλαβὼν τῷ φίλῳ, ἀπέστειλε τὴν τῆς Ιουδαίας πόρθησιν καὶ τὴν Σίμωνος ἄλωσιν ἐξαπίφλε. Σίμων δ' ἀκούσας τὴν ὑπ' Αντιόχου παρανομίαν, [n] καὶ πρεσβύτερος ὢν ἤδη, ὅμως ὑπὸ τοῦ μὴ δικαίων τῶν παρὰ Ανλιόχου γινομένων τυγχάνειν παρορμηθεὶς, καὶ τῆς ἡλικίας φρόνημα κρεῖττον [o] λαῶν, νεανικῶς ἐστρατήγει τε πολέμου. καὶ τοὺς μὲν υἱοὺς μετὰ τῶν μαχιμωτέρων προεξέπεμπε στρατιωτῶν· αὐτὸς δὲ κατ' ἄλλο μέρος προῆγε μετὰ τῆς δυνάμεως. καὶ πολλοὺς ἐν ταῖς φαραγγώδεσι τῶν ὀρῶν [p] τούτων εἰς ἐνέδρας καταστήσας, ἀμαρτάνειν μὲν ἀδεμιᾶς τῆς ὀπίσω φρουρᾶς ἐκώλυσε· κρατήσας δὲ [q] ἁπάσης τοῦ πολεμίου, ἐν εἰρήνῃ τὸν λοιπὸν διῆγε χρόνον, ποιησάμενος καὶ αὐτὸς πρὸς Ρωμαίους συμμαχίαν.

δ'. [r] Ηρξε μὲν οὖν [s] ὀκτὼ τὰ πάντα τῶν Ιουδαίων ἐτῶν· τελευτᾷ δὲ [t] ἐξ ὑπούλης ἐν συμποσίῳ, Πτολεμαίου γαμβροῦ παιδὶ [u] αὐτῷ συνηναμένου. ὃς, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο παῖδας συλλαβὼν καὶ δεδεμένους ἔχων, ἔπεμψε καὶ ὑπὲρ Ιωάννου τοῦ τρίτου, τοῦτο δὲ καὶ Υρκανὸς [w] ὄνομα, [x] τοὺς ἀφαιρησομένους. αἰσθόμενος δὲ τοὺς ἐλθόντας ὁ νεανίσκος, ἀφυγὼν τὸ [y] ἐξ αὐτῶν κίνδυνον εἰς τὴν πόλιν ἐπείγετο, θαρρῶν τῷ πλήθει διὰ τὰς τοῦ πατρὸς εὐεργεσίας, καὶ διὰ τὸ Πτολεμαῖον τοῖς ὄχλοις μισεῖσθαι. ἀπεδέδοντο δὲ καὶ Πτολεμαῖον εἰσελθεῖν δι' ἄλλης πύλης ὁ δῆμος [z] ἀπώσατο, τὸν Υρκανὸν ἤδη προδεδεγμένος.

XV. CAP. VIII.

Hyrcanus pontificatum ſuſcipit, & Ptolemæum è regione ejicit. Antiochus in Hyrcanum exercitum ducit, ac poſtea ſocietatis fœdus cum eo jungit.

ΚΕΦ. η'.

Υρκανὸς δεχιερωσύνην ὑποδέχεται, καὶ Πτολεμαῖον τῆς χώρας ἐκβάλλει. Αντίοχος στρατεύεται ἐπ' Υρκανόν, καὶ ἕπεται συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ποιεῖται.

Hyrcanus fit pontifex, & adverſus Ptolemæum expeditionem facit.

ET Ptolemæus quidem in arcem quandam receſſit, ſupra Hierichuntem poſitam, nomine Dagon. At Hyrcanus patrium pontificatum adeptus, cum primum Deum ſacrificiis exoraſſet, fecit adverſus Ptolemæum expeditionem: locoque *quò ſe receperat* oppugnato, aliis quidem rebus ſuperior erat, tantum miſericordia erga matrem & fratres vincebatur. Eos enim Ptolemæus, in murum deductos, in conſpicuo loco cruciabat: & præcipitaturum minabatur, niſi ille ab obſidione deſiſteret. Atque is, putans quantum de ſtudio locum capiendi remitteret, tantum ſe gratiæ chariſſimis lucraturum, ne quid graviùs paterentur, ſegnior aliquanto erat ad obſidionem urgendam. Veruntamen mater paſſis manibus eum orabat, ne

Hyrcani matris cruciatus & fortitudo.

ΚΑΙ ὁ μὲν εἰς ἕν τι τῶν ὑπὲρ Ιερειχοῦντα ἐρυμάτων ἀνεχώρησεν, [a] Δαγὼν λεγόμενον. [b] ἀπολαβὼν δὲ τὴν πάτριον ἀρχιερωσύνην Υρκανὸς, καὶ [c] τὸν Θεὸν πρῶτα θυσίαις ἁγνισάμενος, ἐπὶ τὸν Πτολεμαῖον ἐξεστράτευσε· καὶ προσβαλὼν τῷ [d] χωρίῳ, τοῖς μὲν ἄλλοις προῆλθε αὐτοῦ, ἡττᾶτο δὲ μόνῳ τῷ πρὸς τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς οἴκτῳ. τούτους γὰρ ὁ Πτολεμαῖος [e] ἀνάγων ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἐξ ὑπερθε ἠκίζετο, καὶ καθαπερημνίσειν σὺν ἀφέσει τῆς πολιορκίας ἠπείλει. ὁ δ' ὅσον ἂν ἐνδῷ τῆς πρὸς τὴν αἵρεσιν καὶ χωρίων ἁπάντων, [f] τοσοῦτο χαρίζεσθαι τοῖς φιλτάτοις ἡγούμενος πρὸς τὸ μὴ κακῶς πάσχειν, ἐξέλυε τὸ πρόθυμον. ἡ μέντοι μήτηρ, ὀρέγουσα τὰς χεῖρας, ἱκέτευε μὴ μα-

---

& 25. HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

k Απάμειαν] Primo *Orthoſiadem* ſive *Orthoſiam*, inde *Apameam* ſe contulit. *Grot.* ad 1 *Macc.* c. 13. v. 27. HUDS. 1 Maccab. xv. 37. Τρύφων ὁ ἐμπρὰς εἰς πλοῖον ἤγαγεν εἰς Ορθωσιάδα· in Homil. Cleopatra XII. ſect. 1. p. 701. ἐν Ορθωσίᾳ & Tropoli vicina. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

l Τῶν ἐκ Σίμωνος] Τῶν ἐκ τοῦ Σιμ. *Busb.*

m Κενδεβαίῳ] Κενδεβαίῳ τινὶ δυνάμεις τῶν φίλων *Hen.* & *Busb.*

n Καὶ πρεσβύτερος] *L. B.* καίτοι πρεσβ.

o Λαῶν,] Ανταλαῶν *Hen.*

p Τούτων εἰς ἐνέδρας] Illud τούτων non agnoſcit *Vet. Interpr.* & commode abeſſe poteſt. ad ὀρῶν refertur à *Geleniо.*

q Διὰ πάσης] *L. B.* ἀπὸ πάσης.

r Ηρξε μὲν οὖν] Ita *Hen. Busb.* ἦρξεν οὖν in *Editis.* ἦρξέ γ' οὖν τὰ π. *Petitus* in *Animadverſ. ἀνεκδότοις*, Tom. IV. p. 118.

s Οκτὼ τὰ πάντα] Octo annos & circiter tres menſes, poſt mortem Jonathæ, pontificatu functum illum fuiſſe ex *Maccabæica Hiſtoria* colligit *Uſſerius* ad *A. M.* 3869.

t Εξ ὑπούλης ἐν συμποσίῳ,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. §. 3. SPANH.

u Αὐτῷ συνηναμένου.] Επ' αὐτὸν *Busb.* & *Hen.*

x Τοὺς ἀφαιρησομένους.] Τοὺς αὐτοῦ ἀφαιρ. *Hen.* & *Busb.*

y Εξ αὐτῶν κινδύνου] Ita *Baſ. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* ἐξ αὐτῆς *Gen.*

z Απώσατο,] *L. B.* ἀπεώσατο.

a Δαγὼν —— Υρκανὸς, καὶ] 1 *Macc.* c. 16. v. 15. Δὼκ vel Δῶκον. HUDS. Vid. Arab. Maccabæis additis in Polyglot. Anglicanis c. XX. SPANH.

b Απολαβὼν δὲ τὴν πάτριον ἀρχιερωσύνην Υρκανὸς,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. §. 3. SPANH.

c Τὸν Θεὸν πρῶτα θυσίαις ἁγνισάμενος,] Sic cum *Busb.* (*Coiſlin. Lugd. Bat.*) & *Hen.* quo fere modo *Epiphan.* qui vertit, *Deum hoſtiis placavit.* τὸν Θεὸν πρώτας θυσίας ἁγνισάμενος in *Editis.* ſi quis malit τῷ Θεῷ πρώτας θυσίας ἁγνισάμενος, aut τὸν Θεὸν πρώτας θυσίας ἁγνισάμενος. per me licet.

d Χωρίῳ,] Φρουρίῳ lib. 1. de *Bello Jud.* c. 2.

e Ανάγων ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἐξ ὑπερθε ἠκίζετο,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. §. 3. SPANH.

f Τοσοῦτο χαρίζεσθαι] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* τοῦτο in *Editis.*

g Πο-

λακίζεσθαι δ' αὐτὸν, ἀλλὰ [g] πολὺ πλέον ὀργῆς χρώμενον ἐλεῖν ἀπεδύσαι τὸ χωρίον, καὶ τὸν ἐχθρὸν [h] ὑπ' αὐτῷ ποιήσαντα τιμωρῆσαι τοῖς φιλτάτοις. [i] ἤδιον γὰρ αὐτῇ τ' μετ' αἰκίας εἶναι θάνατον, εἰ δίκην ὑπόσχοι τ εἰς αὐτὸν ὠμότητος ὁ ταῦτα ποιῶν πολέμιος. τ δ' Υρκανὸν, ταῦτα μὲν λεγούσης τ μητρὸς, ὁρμή τις ἐλάμβανε πρὸς τὴν αἵρεσιν & φρονήματος. ἡνίκα γ αὐτὸν τυπτομένων ἴδοι & ἀπαρατομένων, ἐξελύετο, κ τ ὀπὴ τοῖς εἰς τὸν μητέρα πραττομένοις συμπαθείας ἥττων [k] ἐγίνετο. ἐληλύθει γ ἤδη εἰς χρόνον τ πολιορκίας ἐνιαύσιος τὸ ἕτος ἐκεῖνο, [l] καθ' ὃ συμβαίνει [m] τοῖς Ἰουδαίοις ἀργεῖν. [n] κ γ ἐπὶ ἔτη τρία ἐφυλάξαντο, ὡς ἐν τ ἐν ἑβδομάσιν ἡμέραις. κ Πτολεμαῖος, ὑπὸ τούτου ἀνεθεὶς τῆς αἰτίας & πολέμου, ἀποκτείνει τοὺς ἀδελφοὺς & Υρκανὸν κ τὸν μητέρα· κ τοῦτο δράσας πρὸς Ζήνωνα φεύγει, τ ὀνομασθέντα Κοτυλᾶν, τυραννεύοντα τῆς [o] Φιλαδελφέων πόλεως.

β'. [p] Ἀντίοχος γ, χαλεπῶς ἔχων ἐφ' οἷς ὑπὸ Σίμωνος ἔπαθεν, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐνέβαλε, [q] τετάρτῳ μὲν ἔτει τῆς βασιλείας αὐτός, πρώτῳ γ τῆς Υρκανοῦ ἀρχῆς, [r] Ολυμπιάδος ἑκατοστῷ & ἑξηκοστῷ & δευτέρῳ· δηώσας γ τὴν χώραν, τ Υρκανὸν εἰς αὐτὴν ἐνέκλεισε τὴν πόλιν. ἐπὶ στρατοπέδοις μὲν πολλαῖς, ἦνε μὲν ἦδεν ὅλως τὸ πρῶτον, διά τε τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα, κ δι' ἀρετὴν τῶν [s] ἔνδον πολιορκουμένων, [t] ἔτι γε μὴν ὕδατος ἀπορίαν, ἧς αὐτὸς ἀπέλυσεν ὄμβρος κατενεχθεὶς πολὺς δυομένης πλειάδος. κατὰ γ τὸ [v] βόρειον μέρος & πίχυς, καθ' ὃ πρανέστατον αὐτὸ καὶ ὀπίπεδον εἶναι, πύργους ἀναστήσας ἑκατὸν [x] τριωρόφους, ἀνεβίβασεν ἐπ' αὐτὸν στρατιωτικὰ τάγματα. καὶ προσβολὰς ἡμέραι ποιησάμενος, τάφρον τε βαθεῖαν κ πολλὴν τὸ εὖρος κ [y] διπλῆν [z] τεμόμενος, [a] ἀπετείχισε τοὺς ἐνοικοῦντας. οἱ γ, πολλὰς σκήψεις ἀντεπινοήσαντες, εἰ μὲν ἀφυλάκτοις πως προσπέσοιεν τοῖς πολεμίοις, πολλὰ ἔδρων αὐτούς, [b] αἰσθομένοις δὲ, ἀνεχώρουν [c] ἀχερῶς. ἐπεὶ δὲ βλαβερὸν κατενόησεν Υρκανὸς τὴν πολυανθρωπίαν, ἀναλισκομένων τε τ ὀπιτηδείων τάχιον ὑπ' αὐτῆς, καὶ μηδενὸς οἷον εἰκὸς [d] ἐκ πολυχρονίας ἔργου γινομένου, τὸ μὲν ἀχρεῖον αὐτῆς ἀποκρίνας ἐξέβαλεν, ὅσον δ' ἰσχυρὸν κ μάχιμον τοῦτο μόνον κατέσχεν. Ἀντίοχος μὲν οὖν τοὺς ἀπολειχθέντας ἐξελθεῖν ἐκώλυεν· οἱ δὲ, ἐν τοῖς μεταξὺ τείχεσι πλανώμενοι & περιαλγέμενοι [e] τῷ λιμῷ, ἀπέστησαν.

sua causa remollescceret, quin eo majori indignatione commotus operibus instaret, ad locum expugnandum & hostem in potestatem suam redigendum, ut sibi charissimos ulciscceretur. Ipsi enim suave esse cum cruciatibus necari, dummodo pœnas scelerum in ipsos editorum luat hostis eorum auctor. Hæc dicente matre, Hyrcanus ad munitionem capiendam fortius animabatur. Sed cum primum eam verberari lacerarique videret, *mox* elanguescebat, vincente misericordia, ex malis matri illatis orta. Ita durante diutius obsidione, annus ille instat, in quo Judæis ociari mos est. nam *per singulos* annos septenos hoc ipsum observant, sicuti septimo quoque die. Et Ptolemæus, hac de causa levatus bello, Hyrcani fratres & matrem interficit: eoque facto ad Zenonem se recipit, cognomento Cotylam, Philadelphensium urbis tyrannum.

Annus Judæus.

Ptolemæus fuga dilabitur ad Zenonem.

2. Antiochus vero, Simonis adversum se facta ægre ferens, Judæam invasit anno regni sui quarto, principatus vero Hyrcani primo, Olympiade centesima sexagesima secunda: vastatisque agris Hyrcanum in urbem ipsam compulit. quam cum septenis castris cinxisset, principio quidem nihil omnino proficiebat, tum propter murorum firmitatem, tum propter obsessorum virtutem, accedente etiam aquæ penuria; qua *tamen* eos liberavit delatus sub occasum vergiliarum multus imber. A parte autem muri septentrionali, qua ex parte etiam locus erat planus, excitatis centum turribus trinûm contabulationum, cohortes militares in eis collocavit. Cumque quotidie impressionem *in mœnia* fecisset, atque altam & valde latam fossam duxisset, eamque duplicem, incolas concluſit. Illi vero, multis viis excogitatis, quibus excursiones facerent, sicubi hostes imparatos offenderent, magnas eis clades inferebant, sin sentirent, facile se in tutum recipiebant. Hyrcanus vero, postquam animadvertit suorum multitudinem sibi detrimento esse, propterea quod & necessaria *ad victum* ab eis celerius absumerentur, & verisimile esset nihil à multis manibus quod sit operæpretium fieri, inutilem turbam secrevit & ejecit; quodque roboris erat & ad pugnandum idoneum, id solum retinuit. Et quidem Antiochus exclusos prohibet exitu: illi vero, * inter muros oberrantes & fame confecti,

XVI. *Antiochus Demetrii frater oppugnat Hierosolyma.*

[g] Πολὺ πλέον ὀργῆς] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* πολλῇ πλέον ὀργῇ in *Editis.*

[h] Ὑπ' αὐτῷ ποιήσαντα τιμωρῆσαι] Ὑφ' ἑαυτῷ *Busb.*

[i] Ἤδιον γὰρ αὐτῇ τ μετ' αἰκίας εἶναι θάνατον,] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 2. § 4. SPANH.

[k] Ἐγίνετο.] Ἐγίνετο *Hen.*

[l] Καθ' ὃ συμβαίνει τοῖς Ἰουδαίοις ἀργεῖν.] Hîc *Josephum* erroris arguit *Salianus* (ad *A. M.* 3919.) rectèque monet, anno Sabbatico belli administrationem, aut obsidionem urbium, aut propugnationem, nusquam in lege Judæis fuisse prohibitam. Cui & nos hoc addimus: præsentem quidem annum revera fuisse Sabbaticum, non tamen post, sed quatuor mensibus ante Simonis cædem illum cœpisse. *Usserius* ad *A. M.* 3869. Verum hoc tantum voluisse videatur, obsidionem esse solutam propter annum Sabbaticum, ne commeatus exercitui deëssel, ob incultos agros. HUDS. Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 2. §. 4. SPANH.

[m] Τοῖς Ἰουδαίοις ἀργεῖν.] Τοῖς Ἰουδαίοις *Hen.* & *Busb.*

[n] Καὶ —— ἡμέραις.] Hoc de soluta obsidione annô Sabbaticô refellit è 1 Maccab. c. xv. 10. Petav. de D. Temp. lib. 11. p. 154. SPANH.

[o] Φιλαδελφέων] Φιλαδελφίας infra lib. 20. c. 1. §. 1. SPANH.

[p] Ἀντίοχος —— ἔπαθεν] In Arabicis additis Maccabæorum libris in Polyglot. Anglic. c. xxi. & ἀλωτ. lib. 1. c. 2. §. 4. ἐπολιόρκει τ Ἱεροσόλυμα προσκαθεζόμενος τοῖς Ἱερουσολύμοις· SPANH.

[q] Τετάρτῳ μὲν ἔτει] Anno Antiochi quarto desinente (inquit *Usserius*) Hyrcani primo inuente.

[r] Ὀλυμπιάδος ἑκατοστῷ κ ἑξηκοστῷ κ δευτέρῳ·] Ita in *Editis Aliisque.* Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ κ ἑξηκοστῇ δευτέρᾳ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* Certe hic (inquit *Scalig.* in *Animad.* ad *Euseb.* p. 134, 135.) dormitabat *Josephus.* nam mendum in codice non esse ex *Epiphanio* colligimus. itaque mendum est in Olympiade, si non in annis Sideræ & Hyrcani. Ὀλυμπιάδος ρ'. κ ξά. τῷ β'. *Jac. Cappellus* ad *A. M.* 3865. Ὀλυμπιάδος ρ'. κ ξ. κ ά β. olim scriptum fuisse existimat *S. Petitus*, (in *Eclog. Chron.* p. 23.) id est, Olymp. centesimæ sexagesimæ primæ β'. ἔτει, *scilicet* anno secundo. imperitos autem librarios in errorem induxit repetitus digitalis numerus, quare τὸ ά. expunxerunt. Ὀλυμπιάδος ρ' κ ξά ἔτει β. etiam scribendum contendit *Is. Vossius* in *Chron.* S. c. 12. p. 154.

[s] Ἔνδον πολιορκουμένων,] Ita etiam legisse & distinxisse videtur *Epiphan.* ἐμπολιορκουμένων. ἔτι γε μὴν ὕδατος ἀπορίαν, ἧς αὐτὸς ἀπ. in *Editis.* ἐμπολιορκουμένων. ἔτι γε μὴν ἀπορία, αὐτὸς *Hen.* Quod si mavis, verte. *Adde quod aquæ penuria eos liberavit* &c. ὑποροίαν, ἣ τ ἐνδείας αὐτὸς ἀπέλυσεν &c. *Busb.* κ ὕδατος ἀφθονίαν, ἐξ ἐπομβρίας ἀφ' ὑψηλοῦ συμβᾶσαν *Zonar.* HUDS. Ita restitui ex *Lugd. Bat.* pro ἐμπολιορκουμένων, quod alii omnes habent. HAV.

[t] Ἔτι γε μὴν ὕδατος ἀπορίαν,] Ita etiam *Lugd. Bat.* & verti potest: *quantum enim ad aquæ penuriam, eam exemit iis* &c. Dubium vero est, utrum ista aquæ penuria obsessi, an obsidentes (ut ego puto) pressi fuerint. HAV.

[v] Βόρειον μέρος & τείχους,] Sic *MSS.* & *Zonaras.* βόρειον perperam in *Editis.*

[x] Τριωρόφους,] Ita *MSS. Al.* τριοφόρους. *Gen.* τριωτόξους. HUDS. F. τριωρόφους· sic τριώροφα LXX. Gen. VI. *Hesych.* τριώροφα τείχεα· *Rufinus* verò hic turres &c. numero centum tres, rectè quoque &c. Editio *Basil.* quam postea inspexi itidem, ut emendarem, τριωρόφους. SPANH.

[y] Διπλῆν] Διὰ πλειόνων solus *Hen.*

[z] Τεμόμενος,] Θεμένου *Hen.* & *Busb.*

[a] Ἀπετείχισε τοὺς ἐνοικοῦντας.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* ἀπετύχησε in *Editis.*

[b] Αἰσθομένοις δ,] Ita scribendum esse existimo. αἰσθομένους in *libris omnibus.* quod ferri nequit, nisi suppleatur καθαλαβόντες, aut simile verbum. HUDS. Forte αἰσθομένων COCC.

[c] Ἀχερῶς.] Εὐμεγέθως *Hen.* & *Vet. Int.*

[d] Ἐκ πολυχρονίας,] Forte ἐν πολιορκίᾳ. COCC.

[*] *Inter muros oberrantes & fame confecti,*] *Al.* circa pomœria.

[e] Τῷ λιμῷ,] Τοῖς βασάνοις *Hen.* & *Vet. Int.*

cti, miserabiliter perierunt. Sed ubi umbraculorum festum instaret, qui erant in urbe, eos, miseratione commoti, rursum intro receperunt. Cumque Hyrcanus misisset ad Antiochum & petiisset inducias in septem dies propter festum, ille, pietati in Deum cedens, eas pacisci tur, ac præterea magnificum sacrificium intromisit, tauros auratis cornibus, &, cum omni genere aromatum, pocula aurea & argentea. Et quidem sacrificium à ferentibus acceperunt qui ad portas erant, & in templum adduxerunt. Antiochus vero exercitum convivio excipiebat, multum dissimilis Antiocho Epiphani, qui capta urbe sues super altari mactabat, & jure carnium earum ædem aspergebat, violatis Judæorum legibus patriaque eorum pietate: quibus rebus fiebat, ut gens illa in bellum exarserit & nunquam in gratiam cum eo redierit. Hunc autem Antiochum propter singularem ejus religionem omnes Pium nuncuparunt.

Antiochi pietas: ex qua cognomen adeptus est.

Antiochi Epiphanis flagitia.

3. Quamobrem Hyrcanus, ejus æquitate approbata, cognitoque ejus erga Deum studio, legatos misit ad eum, petitum ut ipsis concederet ex patriis legibus & institutis vivere. Atque ille, cum repudiasset eorum consilium qui gentem utpote nullam cum aliis vitæ consuetudinem habentem, delendam suadebant, hac de re non deliberabat: sed illud sibi persuadens ut ex pietate omnia faceret, legatis respondit, ut obsessi arma traderent, & sibi Joppes reliquarumque urbium, circa Judæam, vectigalia penderent, ac præterea præsidium acciperent, atque hac conditione bello liberarentur. Atque illi quidem in cætera consentiebant, præsidium vero non admittebant, propter insociabilitatem suam, ut qui cum aliis vitæ commercium non haberent. Verum pro præsidio obsides dabant, atque argenti talenta quingenta, quorum trecenta in præsentia dederunt, etiam cum Antiocho regi placuisset obsides accipere, quos inter erat & Hyrcani frater. Atqui vero *murorum urbis pinnas dejecit. Et his quidem factis, Antiochus soluta obsidione discessit.

Hyrcanus immunitatem petit ab Antiocho Pio.

Antiochus, acceptis obsidibus & talentis ccc. init cum Hyrcano societatem.

4. Hyrcanus vero aperto sepulchro Davidis, qui divitiis reges omnes anteibat, tria millia talentorum argenti inde extulit: & his opibus fretus Judæorum primus cœpit externum militem alere. Iniit & cum Antiocho amicitiam & societatem: eoque in urbem accepto, omnia exercitui abunde & † magnifice subministravit. Cumque ille in Parthos expeditionem faceret, eum comitatus est Hyrcanus. De his vero testimonium nobis perhibet Nicolaus Damascenus, ista narrans. "At Antiochus, erecto trophæo ad Lycum fluvium, "cum Indatem Parthorum ducem superasset, illic "per biduum substitit, ad preces Hyrcani Judæi, "quod forte inciderat patrium quoddam festum, "in quo Judæis non licebat iter facere." Et hæc quidem dicendo non fallus habetur. nam instabat Pentecoste post Sabbatum: atque nobis non licet

Hyrcanus aperit sepulchrum Davidis.

Comitatur Antiochum in expeditione contra Parthos.

Nicolaus Damascenus.

θνησκον οἰκτρῶς. [f] Ἐπισάσης γε μὴν τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῆς, ἐλεήσαντες αὐτὸς οἱ ἐντὸς, πάλιν εἰσεδέξαντο. πέμψαντος δ' Υρκανοῦ πρὸς Ἀντίοχον, καὶ αἰτουμένου ἡμερῶν ἑπτὰ διὰ τὴν ἑορτὴν ἀξιώσαντος ἀγαγεῖν, [g] τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ εἴκων ἀπένδετο, καὶ πρόσθετο θυσίαν εἰσέπεμψε μεγαλοπρεπῆ, ταύρους [h] χρυσοκέρωτας, [i] καὶ μετὰ παντοίων ἀρωμάτων, σκεύη χρυσᾶ τε καὶ ἀργύρεα. καὶ τὴν μὲν θυσίαν δεξάμενοι παρὰ τῶν κομιζόντων, οἱ πρὸς ταῖς πύλαις ὄντες, ἄγουσιν εἰς τὸ ἱερόν. Ἀντίοχος δὲ τὴν στρατιὰν εἰσιὼν, πολέμιον Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς διενέγκας, ὃς τὴν πόλιν ἑλὼν, ὗς μὲν κατέθυεν ἐπὶ τὸ βωμὸν, τὰ νεὼν δὲ τῷ ζωμῷ τούτων ἐβεβήλωσε, συγχέας τὰ Ἰουδαίων νόμιμα καὶ τὴν πάτριον αὐτῶν εὐσέβειαν· ἐφ' οἷς ἐξεπολέμωσε τὸ ἔθνος, καὶ ἀκαταλλάκτως εἶχε. τοῦτον μέντοι τὸν Ἀντίοχον δι' ὑπερβολὴν τῆς θρησκείας Εὐσεβῆ πάντες ἐκάλεσαν.

γ'. Ἀποδεξάμενος δὴ αὐτοῦ τὴν ἐπιείκειαν Υρκανὸς, καὶ μαθὼν τὸν περὶ τὸ θεῖον ἀγῶνα, ἐπρεσβεύσατο πρὸς αὐτὸν, αἰτῶν τὸ πάτριον αὐτοῖς πολιτεύειν ἀποδοῦναι. ὁ δὲ, ἀπωσάμενος [k] τὴν συμβουλὴν τῶν [l] παρανοούντων ἐξελεῖν τὸ ἔθνος διὰ τὴν πρὸς [m] ἄλλους αὐτῶν τῆς διαίτης ἀμιξίαν, οὐκ ἐφρόντιζε· [n] πέμπειν δὲ κατ' εὐσέβειαν πάντα πιστεύων, τοῖς πρεσβεύσασιν ἀπεκρίνατο, παραδίδναι μὲν τὰ ὅπλα τοὺς [o] πολιορκουμένους, καὶ δασμὸν φέρειν πόλεων Ἰόππης, καὶ τῶν ἄλλων [p] πόλεων, τῶν περὶξ τῆς Ἰουδαίας, φρουρὰν τε δεχομένους ἐπὶ τούτοις ἀπηλλάχθαι τοῦ πολέμου. οἱ δὲ τὰ μὲν [q] ὑπέμενον, τὴν δὲ φρουρὰν οὐχ ὡμολόγουν, διὰ τὴν ἀμιξίαν [r] οὐκ ἐφικνουμένοις πρὸς ἄλλους. ἀντὶ μέντοι τῆς φρουρᾶς ὁμήρους ἐδίδοσαν καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια· ὧν ἦσαν τὰ τριακόσια, καὶ τοὺς ὁμήρους παραδεξαμένου Ἀντίοχου τοῦ βασιλέως, ἔδοσαν, ἐν οἷς ἦν καὶ Υρκανοῦ ἀδελφός. καθεῖλε δὲ καὶ τὴν στέφανον τῆς πόλεως. ὑπὲρ τούτοις μὲν οὖν Ἀντίοχος, τὴν πολιορκίαν λύσας, ἀνεχώρησεν.

δ'. Υρκανὸς δὲ [t] τὴν Δαυίδου τάφον ἀνοίξας, ὡς πλεῖστα τῶν πώποτε βασιλέων ὑπερεβάλλετο, τριακόσια μὲν [u] ἀργυρίου τάλαντα ἐξενήνεικεν· ὁρμώμενος δ' [x] ἀπὸ τούτων [y] πρῶτος Ἰουδαίων ξενοτροφεῖν ἤρξατο· γήσιος δ' αὐτῷ καὶ φιλία πρὸς Ἀντίοχον καὶ συμμαχία· καὶ δεξάμενος αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν, ἀφθόνως πάντα τῇ στρατιᾷ καὶ φιλοτίμως παρέσχε. καὶ ποιησάμενος τὴν ἐπὶ Πάρθους αὐτῷ στρατείαν συνεξώρμησεν Υρκανός. μάρτυς δὲ τούτων ἡμῖν ἐστι καὶ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς, ὧδε ἱστορῶν. "τρόπαιον δὲ φησιν Ἀντίοχος ἐπὶ τῷ Λύ-"κῳ ποταμῷ, νικήσας [z] Ἰνδάτην τὸν Πάρθων στρατη-"γὸν, αὐτόθι ἔμεινεν ἡμέρας δύο· δεηθέντος Υρκανοῦ τοῦ "Ἰουδαίου διά τινα ἑορτὴν πάτριον, ἐν ᾗ τοῖς Ἰουδαίοις οὐκ ἦν νόμιμον ἐξοδεύειν." καὶ ταῦτα μὲν ὁ ψευδὴς λέγων. ἐνέστη γὰρ ἡ Πεντηκοστὴ ἑορτὴ μετὰ τὸ Σάββατον· [a] οὐκ ἔστιν ἡμῖν

[f] Επισάτης —— εισεδεξαντο.] Eadem *in Arab.* SPANH.

[g] Τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ εἴκων ἀπένδετο,] Τῇ πρὸς τὸ θεῖον αἰδοῖ εἴκων, ἔφη ἀπενδέσθαι, καὶ π. *Busb.* Ut & Margo *Lugd. Bat.*

[h] Χρυσοκέρωτας,] Mos boum mactandorum cornua deaurandi ex Poëtis & Historicis notus.

[i] Καὶ, μετὰ παντοίων ἀρωμάτων,] Καὶ μετὰ π. *Hen.* & *Vet. Interpr.*

[k] Τὴν συμβουλὴν] Τὴν ἐπιβουλὴν *Hen. pessimum consilium* in versione *Epiphanii.*

[l] Παρανοούντων] Πραγματευόντων *Hen.* Hac de re videsis *Diodorum Siculum* in *Excerptis* (apud *Photium*) ex libro XXXIV.

[m] Ἄλλους αὐτῶν] Ita, ut mox infra hac §. è Cod. *Busb.* legere placuit.

[n] Πυθόμενον] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* πυθόμενον in *Editis Aliisque.*

[o] Πολιορκουμένους,] Vocem λίγων post πολιορκουμένους adjicit *Busb.*

[p] Πόλεων, τὴν περιξ] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* πόλεων, πλὴν τῆς Ιουδ. in *Editis Aliisque.* ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας *Zonar.*

[q] Υπέμενον,] Iterum cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὑπέμειναν in *Editis.*

[r] Οὐκ ἐφικνουμένοις πρὸς ἄλλους.] Επιμιγνυμένοις *Busb.* & *Hen.*

[s] Ἀντίοχον τοῦ βασιλέως,] Αντιοχον insertum dedimus ex *Hen.* & *Vet. Interp.*

* *Murorum urbis pinnas dejecit.*] *Al.* loricam urbis.

[t] Τὸν Δαυίδου τάφον ἀνοίξας,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 5. SPANH.

[u] Ἀργυρίου τάλαντα ἐξενήνεικεν·] Sic *Hen. Busb. Vat. Epiphan.* & *Zonar.* ἀργυρίου deest *Editis.*

[x] Ὑπὸ τούτων] Ἐπὶ τούτων solus *Hen.* HUDS. Forte λαὶ τούτων. COCC.

[y] Πρῶτος Ἰουδαίων ξενοτροφεῖν ἤρξατο.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 5. SPANH.

† *Magnifice subministravit.*] *Al.* cupide.

[z] Ινδάτου] In Chronico Eusebii est Σίδας τὸν στρατηγὸν p. 71. REL.

[a] Οὐκ ἔστιν ἡμῖν] Οὐκ ἔξεστι δ' ἡμῖν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[b] Σάβ-

ἢ ἡμῖν ὅτι ἐν τοῖς [b] Σάββασιν ὅτι ἐν τῇ ἑορτῇ ὀδεύῃν. [c] συμβαλὼν δὲ Αντίοχος Αρσάκῃ τῷ Πάρθῳ, πολλὸν τε [d] τ στρατιᾶς ἀπέβαλε, καὶ αὐτὸς [e] ἀπόλλυ). τὴν δὲ τ Σύρων βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς αὐτ Δημήτριος, Αρσάκης αὐτὸν ἐκ τ αἰχμαλωσίας ἀπολύσας, καθ' ὃν χρόνον Αντίοχος εἰς τὴν [f] Παρθυαίαν ἐνέβαλεν, ὡς κ πρότερον [g] ἐν ἄλλοις δεδήλω).

aut Sabbato aut festo *patrio* iter suscipere. Antiochus autem, commisso prælio cum Arsace Partho, & magnam exercitus sui partem amisit, & ipse mortuus est. Ei vero in regnum Syriæ successit ejus frater Demetrius, per Arsacem liberatus à captivitate, quo tempore Antiochus in Parthorum regionem impressionem fecerat, ut alibi jam ante dictum est. *Antiochus in prælio cadit.*

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς μ τ Αντιόχου θανάτου Υρκανὸς στρατεύεται ἐπὶ Συρίαν, καὶ Φιλίαν ποιεῖται πρὸς Ρωμαίους. περὶ τ τελευτῆς Δημητρίου βασιλέως & Αλεξάνδρου.

CAP. IX.

XVII.

Quomodo, post Antiochi mortem, Hyrcanus expeditionem facit in Syriam, & amicitiam init cum Romanis. De obitu Demetrii regis & Alexandri.

Υρκανὸς δὲ, ἀκούσας τ Αντιόχου θάνατον, εὐθὺς ἐπὶ τὰς ἐν Συρίᾳ πόλεις ἐξεστράτευσεν, οἰόμενος αὐτὰς [h] ἀῤῥήτους, ὅπερ ἦν, ἐρήμους τ μαχίμων & ῥυσαμένων. [i] Μηδαβαν μὲν οὖν, πολλὰ τ στρατιᾶς αὐτῷ παλαιπωρήσασης, ἕκτῳ μηνὶ εἷλεν· ἔπειτα καὶ [k] Σαμεγὰν, καὶ τὰ πλησίον [l] αὐτῆς αἱρεῖ, Σίκιμά τε πρὸς τούτοις & Γαριζεῖν, τό τε Χουθαίων γένος, ὅπερ ὡκεῖ τ εἰκαθέντα τῷ ἐν Ιεροσολύμοις ἱερῷ ναὸν, ὃν Αλέξανδρος ἐπιτρέψας οἰκοδομῆσαι Σαναβαλλέτῃ τῷ στρατηγῷ, ἀφὲ τ γαμβρὸν [m] Μανασσοῦ τ Ιάδδου τ ἀρχιερέως ἀδελφὸν, [n] ὡς & [o] πρότερον δεδήλωκαμεν. συνέβη δὲ τ ναὸν τοῦτον ἔρημον γενέσθαι μ ἔτη διακόσια. Υρκανὸς δὲ καὶ τ Ιδουμαίας αἱρεῖ πόλεις [p] Αδωρα, καὶ [q] Μάρισαν· καὶ, ἀπαντας τοὺς Ιδουμαίους ὑποχειρίους ποιησάμενος, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς μένειν ἐν τῇ χώρᾳ, εἰ [r] περιτέμνοιντό τε τὰ αἰδοῖα & τοῖς [s] Ιουδαίοις νόμοις χρῆσθαι θέλοιεν. οἱ δὲ πόθῳ τ πατρίδος γῆς & [t] τὸ περιέμνειν καὶ τὴν ἄλλην βίου διαίτην ὑπέμειναν τὸ αὐτὸ Ιουδαίοις ποιῆσαι. [v] κἀκεῖνος αὐτοῖς χρόνος ὑπῆρχεν, ὥστε εἶναι τὸ λοιπὸν Ιουδαίους.

Hyrcani expeditio in Syriam.

Templum Garizitanum deletum.

Idumæi fiunt Judæi.

Cæterum Hyrcanus, audita Antiochi morte, confestim in urbes Syriæ expeditionem suscipit: ratus (id quod erat) inventurum vacuas à propugnatoribus & defensoribus. Et quidem Medabam magno cum exercitus sui labore sexto *demum* mense cepit: deinde Samegam & finitima loca capit; itemque Sicima & Garizim, Chuthæorumque gentem, quæ templum accolebat Hierosolymitani simile, quod Alexander permisit Sanaballetæ duci ædificare, in gratiam generi ipsius Manassis, qui frater erat Jaddi pontificis, ut jam ante memoravimus. Contigit autem hoc templum vastari, postquam ducentos duravit annos. Hyrcanus etiam Idumææ urbes capit, Adora & Marissam: subactisque omnibus Idumæis, permisit in regione *sua* manere, si pudenda circumcidere, Judæisque legibus uti vellent. Illi vero patriæ *suæ* amore tum circumcisionem admiserunt, tum vitam in cæteris similiter ac Judæi agere sustinuerunt. Atque eo tempore ipsis contigit, ut deinceps Judæi essent.

β'. Υρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς, ἀνανεώσασθαι τὴν πρὸς Ρωμαίους Φιλίαν βουλόμενος, πέμπει πρὸς αὐτοὺς πρεσβείαν. καὶ σύγκλητος, δεξαμένη τὰ παρ' αὐτοῦ γράμματα, ποιεῖται πρὸς αὐτὸν Φιλίαν τοῦτῳ τῷ τρόπῳ. "ΦΑΝΙΟΣ ΜΑΡΚΟΥ "ΤΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ βουλὴν συνήγαγε πρὸ ὀκτὼ [x] εἰ- "δῶν Φεβρουαρίων ἐν [y] Κομιτίῳ, παρόντος Λυκίου [z] Μαν- "νίου Λυκίου υἱοῦ [a] Μεντινᾶ, καὶ Γαΐου Σεμπρωνίου [b] Γαΐου υἱοῦ "Φαλερνᾶ, περὶ ὧν ἐπρέσβευσε Σίμων Δοσιθέου, καὶ Απολλώ- "νιος Αλεξάνδρου, καὶ Διόδωρος Ιάσωνος, ἄνδρες καλοὶ "κἀγαθοὶ, πεμφθέντες ὑπὸ δήμου τ Ιουδαίων, οἱ & διελέ- "χθησαν περὶ Φιλίας καὶ ὑπαρχόντων τόπων & συμμαχίας "πρὸς Ρωμαίους, καὶ τ δημοσίων πραγμάτων, ὅπως τε Ιόππην "καὶ λιμένες, καὶ [c] Γάζαρα & [d] πηγαὶ, καὶ ὅσας πόλεις αὐτῶν "ἄλλας & [e] χώρας πολεμῶν [f] ἔλαβεν Αντίοχος παρὰ τὸ τ

2. Hyrcanus autem summus sacerdos, amicitiam *Romanorum senatusconsultum pro Judæis.* volens cum Romanis *olim factam* renovare, mittit ad eos legationem. Et Senatus, acceptis quas dederat literis, amicitiam cum eo pacisciturin hunc modum: "FANIUS MARCI FILIUS PRÆ- "TOR Senatum convocavit ante diem octavum "Iduum Februarii in Comitio, præsente Lucio "Manlio Lucii filio Mentina, & Cajo Sempro- "nio Caji filio Falerna, propter eas res quas *Ju-* "*dæorum* legati retulerunt, Simon Dositheifilius, "atque Apollonius Alexandri, & Diodorus Jaso- "nis, viri honesti & boni, missi à populo Judæo- "rum, qui etiam egerunt de amicitia & societate "quæ eis cum Romanis intercedit, & de publicis "negotiis, ut Joppe & portus, & Gazara & fon- "tes, & quascunque alias eorum urbes & loca bel- "lo

[b] Σάββασιν] *L. B.* Σαββάτοις.

[c] Συμβαλὼν ἢ Αντιόχος Αρσάκῃ τῷ Πάρθῳ,] Conf. supr. c. 5. §. 11. SPANH.

[d] Τῆς στρατιᾶς] *L. B.* στρατιὰν.

[e] Ἀπόλλυ).] Ἀπώλετο *Busb.* & forsan *Epiph.* Videsis *Usserium* ad *A. M.* 3874.

[f] Παρθυαίαν] Παρθιλωὰ *Busb.* Παρθυήνῃ (*Lugd. Bat.*) *Hen.*

[g] Ἐν ἄλλοις δεδήλω).] Supr. c. 5. §. 11.

[h] Εὑρήτων,] Ita *Hen.* ὑρεῖν in *cæteris.*

[i] Μηδαβαν] Μηδαβὰ *Hen.* Vide supr. c. 1. §. 2. & 4. HUDS. Conf. *alios.* lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

[k] Σαμεγὰν,] Σαμαίαν l. 1. de *Bello Judaïco* c. 2. Σαμογὰν *Hen.* (*L. B.*) & *Epiphan.* HUDS. Pro Σαμεγὰν *alios.* lib. 1. c. 2. §. 6. Σαμαίαν. SPANH.

[l] Αὐτῆς αἱρεῖ.] Εὐθὺς αἱρεῖ *Vat.*

[m] Μανασσοῦ τ Ιάδδου] Ita *Hen.* Μανασσῆ in *aliis.*

[n] Ὡς καὶ πρότερον δεδηλώκαμεν.] Vid. lib. xi. c. 8. §. 2. & 4. SPANH.

[o] Πρότερον δεδηλώκαμεν.] *Sc.* lib. xi. c. 8 § 4.

[p] Αδωρα, καὶ Μάρισσαν.] In *Epiphanii* libris *Abora*, aut *Aboracum.* Vide *Annot* ad super. c. 6. §. 4. HUDS. Conf. *alios.* lib. 1. c. 2. §. 6 SPANH.

[q] Μάρισσαν.] *Μάρηστον Hen.* HUDS. Conf. *alios.* lib. 1. c. 13. §. 9. SPANH.

[r] Περιτέμνειν τε τὰ αἰδοῖα] Περιτέμνοιντο *Busb.* & *Hen.* Hac de re videsis *Ammonium* in libello de *Differ. Verb.* v. Ιδουμαῖοι. *Montacutium* in *Originibus*, p. 56. *Seldenum* lib. 2. de *Synedriis*, p. 96. *Eundemque* de *Jure Nat. & Gent.* p. 151. *Hilperum* de *Præadamitis*, p. 105. & *Usserium* ad A. M. 3875.

[s] Ιουδαίοις νόμοις χρῆσθαι] Ιουδαίων νομίμοις *Hen.* & *Busb.*

[t] Τὸ περιτέμνειν] Idumæi tum circumcisi, ac inter Judæos relati. Hinc una cum iisdem Judæis accedunt ad Pentecosten. seq. lib. 15. c. 7. §. 9. & lib. 17. c. 12. §. 2. vid. & *alios.* lib. 2. c. 3. §. 1. SPANH.

[v] Κἀκεῖνος αὐτοῖς χρόνος ὑπῆρχεν,] Κἀκείνοις αὐτοῖς χρόνοις ἦρχεν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[x] Εἰδῶν Φεβρουαρίων] Ἰδῶν Φεβρουαρίων *Hen.*

[y] Κομιτίῳ,] Ita rescripsi cum *Brissonio*, ἐν κομιτίῳ in libris omnibus, literis ιτ in π coalescentibus. *in campo* etiam vertit *Epiphanius.* Sed ubi lectum, aut cui unquam fando auditum, Senatum in campo habitum? Plura vide in *lib.* 2. de *Formulis*, p. 238. *Edit Francof.*

[z] Μανίου Λυκίου] Μανίου υἱοῦ M. *Hen.*

[a] Μεντινᾶ,] Μεντινιᾶ & mox Φαλερνιᾶ malit *Pighius*, in *Annal. Rom.* lib. 13. p. 39.

[b] Γαΐου υἱοῦ Φαλερνᾶ,] Παπαίου υἱοῦ *Hen. Vat.* & *Gall. L. B.* Παπαίου & in Marg. παπίου.

[c] Γάζαρα] Γάζωρα *Hen.* & *Vat.* in *Epiphanii* libris *Abora.* Vide *Annot.* ad cap. sup. 6. §. 6

[d] Πηγαὶ,] Conf. supr. lib. 8. c. 8. §. 4. SPANH.

[e] Χώρας πολεμῶν] Χωρία *Hen.* in *Epiphanii* versione *villas.*

[f] Ελαβεν Αντίοχος] Vox ἔλαβεν deest *Hen.* qui mox legit, δόγμα ἀφείλετο ταῦτα ἀπικατασθῆναι.

"lo cepit Antiochus citra Senatus decretum, hæc "eis reddantur, neve regiis militibus liceat per i- "pſorum aut ſubditorum fines iter facere. Item, "ut quæ per id bellum ab Antiocho attentata "ſunt præter Senatus ſententiam, irrita fiant: ut- "que miſſis legatis curent eis reddenda quæ per "Antiochum ablata ſunt, & regionem æſtiment, "quæ ab eo bello vaſtata eſt· utque eis ad reges "& liberos populos dentur literæ ad redeundum "tuto domum. Igitur de his rebus decreta ſunt "hæc, renovari amicitiam & ſocietatem cum viris "bonis, & à bono amicoque populo miſſis." De literis autem *allatis* reſponderunt ſe deliberaturos eſſe, cum Senatui per ſua negotia vacaverit; operamque daturos ut in poſterum nulla ejuſmodi afficiantur injuria; mandatumque eſſe prætori Fanio, ut eis pecuniam ſuppeditet ex ærario ad domum reditionem. Et quidem Fanius *prætor* ita Judæorum legatos dimiſit, data eis pecunia ex ærario, necnon ſenatuſconſulto ad eos, qui deducere & tutum iter domum uſque eis præſtare deberent.

Demetrius rex militibus inviſus.

Alexander Zebinæus Demetrium vincit, & regnum adipiſcitur.

3. Et Hyrcani quidem pontificis rerum ſtatus hic erat. Demetrius autem rex, Hyrcano bellum inferre cupiens, tempus & opportunitatem non habuit, quod tum Syris eſſet tum militibus inviſus. nam improbus *admodum* erat. Cumque illi miſiſſent ad Ptolemæum, cui Phyſcon cognomen erat, legatos, *petitum* ut ſibi daret aliquem de Seleuci genere, qui regnum acciperet, & Ptolemæus miſiſſet Alexandrum cognomine Zebinam cum exercitu, & pugna cum Demetrio iniretur, ille quidem prælio victus ad Cleopatram uxorem confugit Ptolemaïdem; atque ab uxore non admiſſus, inde Tyrum profectus capitur, multaque paſſus ab oſoribus ſuis diem ſupremum obiit: Alexander vero, regnum adeptus, amicitiam init cum Hyrcano pontifice; deinde bello petitus à Demetrii filio Antiocho, cui Grypus cognomen erat, acie debellatus occubuit.

"συγκλήτου δόγμα, ταῦτα ἀποκατασταθῆ, ἵνα τε τοῖς πρά- "πωσιν τοῖς βασιλικοῖς μὴ ἐξῇ διὰ τῆς χώρας [b] τῆς αὐτῶν "ἢ τῶν ὑπηκόων αὐτῶν διέρχεσθαι, ἢ ὅπως τὰ κατ' τὸν πόλεμον "ἐκεῖνον [h] ψηλαφηθέντα ὑπ' Αντιόχου παρὰ τὸ τῆς συγκλή- "του δόγμα, ἄκυρα γένηται, ἵνα τε πέμψαντες "ἀποδοθῆναι τε αὐτοῖς ποιήσωσι τὰ ὑπ' Αντιόχου ἁρπα- "γέντα, καὶ τὴν χώραν διαλιμήσωνται, τὴν ἐν τῷ πολέμῳ "διεφθαρμένην, ὅπως τε αὐτοῖς πρός τε βασιλεῖς καὶ δήμους "ἑλλήνων γράμματα δῶσιν εἰς ἀσφάλειαν τῆς εἰς οἶκον "ἐπανόδου. ἐδόξεν οὖν περὶ τούτων ταῦτα, ἀνανεώσασθαι φι- "λίαν καὶ συμμαχίαν πρὸς ἄνδρας ἀγαθοὺς, καὶ ἀπὸ δήμου "πεμφθέντας ἀγαθοῦ καὶ φίλου." [i] περὶ μέντοι γραμμάτων, ἀπεκρίναντο [k] βουλεύσεσθαι, ὅταν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἡσυχάσωσι καὶ σχολήσῃ, ἀποδώσειν τε καὶ λοιπὸν μηδὲν εἰς αὐτοὺς ἀδίκημα τοιοῦτον γενήσεσθαι, δῶναί τε αὐτοῖς τὸν στρατηγὸν Φάνιον χρήματα ἐκ τοῦ δημοσίου, ὅπως ἂν εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανέλθοιεν. Φάνιος μὲν οὖν οὕτως ἀποπέμπει τοὺς τῶν Ιουδαίων πρέσβεις, χρήματα δοὺς αὐτοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου, καὶ δόγμα συγκλήτου πρὸς τοὺς [l] διαπέμψοντας, καὶ ἀσφαλῆ παρεξομένους τὴν οἴκαδε παρουσίαν.

γ'. Τὰ μὲν οὖν [m] περὶ Υρκανὸν τὸν ἀρχιερέα ἐν τούτοις ἦν τοῖς τρόποις. Δημητρίου δὴ τοῦ Βασιλέως πεφυκότος στρατεύειν ἐπὶ Υρκανόν, οὐκ ἐξεγένετο καιρὸς διὰ ἀφορμὴν, τόν τε Σύρων καὶ τῶν στρατιωτῶν πρὸς αὐτὸν ἀπεχθανομένων. πονηρὸς γὰρ ἦν. καὶ πεμψάντων πρὸς Πτολεμαῖον τὸν φύσκωνα ἐπικληθέντα πρέσβεις, ὅπως τινὰ τῶν ἐκ τοῦ Σελεύκου γένους σφίσιν δῷ αὐτοῖς ἀποληψόμενον τὴν βασιλείαν, ὃς δὴ Πτολεμαῖος πέμψαντος Αλέξανδρον [n] μετὰ στρατοῦ τὸν [o] Ζεβινᾶν ἐπιλεγόμενον, καὶ μάχης πρὸς τὸν Δημήτριον γενομένης, ὁ μὲν, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ, Φεύγει πρὸς Κλεοπάτραν τὴν γυναῖκα εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ μὴ δεξαμένης αὐτὸν τὸν γυναικὸς, ἐκεῖθεν εἰς Τύρον ἀπελθὼν ἁλίσκεται, [p] καὶ πολλὰ παθὼν ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀπέθανεν· Αλέξανδρος δὲ, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, φιλίαν ποιεῖται πρὸς Υρκανὸν τὸν ἀρχιερέα. [q] ἔπειτα πολεμήσαντος αὐτῷ Δημητρίου παῖδος Αντιόχου τοῦ Γρυπὸς ἐπικληθέντος, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ [r] διαφθείρεται.

CAP. X.

Quomodo Hyrcanus, duobus fratribus Antiocho Grypo & Antiocho Cyziceno pro regno bellum gerentibus, Samariam captam penitus delevit: utque Hyrcanus, à Phariſæis avulſus, in Sadducæorum ſententiam conceſſit.

Duobus Antiochis inter ſe diſſidentibus, pace fruitur Hyrcanus, & opibus augetur.

CÆterum Antiochus, regno Syriæ potitus, in Judæam exercitum ducere reformidabat, audito ſuum ex matre fratrem (cui & ipſi Antiocho nomen erat) contra ſe apud Cyzicum habere delectum. Itaque intra fines ſuos ſe continens, ſtatuit in fratris ſui incurſum ſemet præparare, qui Cyzicenus à Cyzico urbe, in qua nutritus eſſet, cognominatus eſt. patre autem erat Antiocho Sotere, qui in Parthis occubuit: eratque is frater

ΚΕΦ. ι'.

Ως, δύο ἀδελφῶν, Αντιόχου Γρυπὸς καὶ Αντιόχου Κυζικηνοῦ, περὶ τῆς βασιλείας μαχομένων, Υρκανὸς τὴν Σαμάρειαν ἐλὼν πᾶσαν ἠφάνιζε· καὶ ὡς Υρκανὸς τῇ τῶν Σαδδουκαίων περιστέλλη μοίρᾳ, τῶν Φαρισαίων ἀπορραγείς.

ΠΑραλαβὼν δὲ τὴν τῆς Συρίας βασιλείαν Αντίοχος, ὅτι μὲν τὴν Ιουδαίαν στρατεύειν διέλαθε λῦσαι, τὸν ἀδελφὸν [t] ἀκαίων [v] τὸν ὁμομήτριον, Αντίοχος ὁ κατὰ Κυζικηνὸν καλούμενος, διώκειν ἐπ' αὐτὸν ἀπὸ Κυζίκου συλλέγων. μένων δὲ ἐν χώρᾳ, ἔγνω παρασκευάζειν αὑτὸν ὅπως τὴν ἔφοδον τὴν τοῦ ἀδελφοῦ, [x] ὃς Κυζικηνὸς μὲν ἐπεκλήθη, διὰ τὸ τραφῆναι ἐν τούτῃ τῇ πόλει. πατρὸς δ' ἦν [y] Αντιόχου τοῦ Σωτῆρος ἐπικληθέντος, ὃς ἐν Πάρθοις ἀπέθανεν· [z] ἦσαν δὲ ἀδελφοὶ ἐκ τοῦ

g Τῆς αὐτῶν καὶ τῶν ὑπηκόων] Τῆς αὐτῶν ὑπηκόων ὄντων *Hen.* quo modo forſan & *Epiphanius*, qui vertit, *per terram eorum cum ſubjecti ſint, tranſeant.*

h Ψηλαφηθέντα] Ψηφισθέντα *Hen.* HUDS. LXX. *Gen.* xxvii. 12. ψηλαφήσω & *Exod.* x. v. 21. ψηλαφήσαι· SPANH.

i Περὶ μέντοι γραμμάτων,] Περὶ μέντοι τῶν γεγραμμάτων *Hen.*

k Βουλεύσεσθαι,] Ita *Hen.* βουλεύσασθαι in *ceteris.*

l Διαπέμψοντας,] Sic *Hen.* ἀφιέμψαντας in *reliquis.*

m Περὶ Υρκανὸν τὸν ἀρχιερέα] Immo ab eo tempore Hyrcanum Regem etiam appellatum tradit Arabic. Append. Maccab. c. xxii. SPANH.

n Μετὰ στρατοῦ] Μετὰ στρατιᾶς *Busb.* & *Hen.*

o Ζεβινᾶν] Infra c. 10. §. 1. dicitur Αλέξανδρος ὁ Ζεβινᾶς. Zebinæ apud *Diodorum Sic.* in *Excerptis* ex libro xxxiv. Videſis *Uſſerium* ad *A. M.* 3877. HUDS. Alexander Ζεβινᾶς Diod. Exc. Peiresk. p. 378. inf. c. 10. §. 1. Ζεβινάου. SPANH.

p Καὶ πολλὰ παθὼν] Aliter *Juſtinus* l. 39. c. 2. & *Porphyrius* in *Græcis Euſebii*, p. 227. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3882. & ex eo *Pagi* in *Apparatu* ad *Crit. Baron* p. 9.

q Επειτα πολεμήσαντος αὐτῷ] Επὶτα ὁ πολ. αὐτῷ Δημ. *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

r Διαφθείρεται] *Al.* ἐπιδιαφθείρεται.

s Αντίοχος,] Ο Αντίοχος *Hen.* & *Busb.*

t Ακαίων —— συν γεν.] Antiochus Cyzicenus ejus frater Antiochi Soteris filius ſeu Euſebii item ſupr. c. 5. §. 11. ἀπιδιὸς dictus *alias.* lib. 1. c. 2. § 7. SPANH.

v Τὸν ὁμομήτριον,] Τὸν deëſt *Hen.*

x Ος Κυζικηνὸς μὲν ἐπεκλήθη,] Conf. *alias.* lib. 1. c. 2. §. 7. SPANH.

y Αντιόχου τοῦ Σωτῆρος ἐπικληθέντος,] Conf. ſupr. c. 5. §. 11. SPANH.

z Οὗτος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δημητρίου τοῦ Γρυπὸς πατρός.] Scilicet *Antiochus Soter.* quo ſubintellecto nec opus eſt ut πατρὸς ejiciatur, aut πατὸς ante Δημητρίου addatur, aut ut iſta omnia οὗτος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δημητρίου τοῦ Γρυπὸς πατρὸς tollantur. HUDS. Hæc corrupta ſunt, & ut puto gloſſa, quæ è Margine in textum irrepſit,

λῶ Δημητρίᾳ τῷ Γρυπῷ πατρός. συνέβη μέντοι [a] μίαν τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς γῆμαι Κλεοπάτραν, ὡς ἔ ἐν ἄλλοις [b] ἱστορήκαμεν. ὁ ἢ Κυζικηνὸς Ἀντίοχος ὠνομασμένος [c] εἰς Συρίαν, [d] πολλοῖς ἔτεσι πρὸς τὸν ἀδελφὸν πολεμῶν διετέλει. Ὑρκανὸς ἢ πάντα τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐν εἰρήνῃ διῆγε· καὶ γὰρ αὐτὸς μὴ τῷ Ἀντιόχῳ τελευτῶντι τῶν Μακεδόνων ἀπέστη, καὶ ὅτε ὡς ὑπήκοος, ὅτε ὡς φίλος, αὐτοῖς οὐδὲν ἔτι παρεῖχεν· ἀλλ' ὁρῶν αὐτῷ τὰ πράγματα ἐν ἀπιδόσει πολλῇ ἔ ἀκμῆς καὶ τοὺς Ἀλεξάνδρου τοῦ [e] Ζεβιναίου καιροὺς, καὶ μάλιστ' ὅτι τούτοις τοῖς ἀδελφοῖς. ὁ γὰρ πρὸς ἀλλήλους αὐτοῖς πόλεμος σχολὴν Ὑρκανῷ καρπώσασθ [f] Ἰουδαίαν ἐπ' ἀδείας παρέσχεν, ὡς ἀπόρρητον πλῆθος χρημάτων συναγαγεῖν. ἑ μέντοι γε Κυζικηνὸς τὴν γῆν κακῶς ἐνόει, φανερῶς καὶ αὐτὸς τὴν [g] ἑαυτοῦ προαίρεσιν ἐπεδείκνυτο· [h] καὶ τὸν ἀπ' Αἰγύπτου συμμάχων ἔρημον ὁρῶν τὸν Ἀντίοχον, καὶ αὐτόν τε πράττοντα κακῶς καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἀγῶσιν, ἀμφοτέρων [i] καταφρόνησιν.

β'. Καὶ στρατιᾷ μὲν ὕστερον Σαμάρειαν πάλιν ὀχυρωτάτην, ἣν ὅτε καλεῖται νῦν [k] Σεβαστὴ κτισθεῖσα ὑπὸ Ἡρώδου, καὶ [l] χώραν δηλώσομεν. περιβαλὼν δ' αὐτὴν φιλοπόνως ἐπολιόρκει, μισοπονηρῶν τοῖς Σαμαρεῦσιν, ὑπὲρ ὧν [m] Μαριαμήνης, ἀποίκους ὄντας Ἰουδαίων ἔ συμμάχους, ἠδίκησαν, ὑπακούοντες τοῖς τῶν Σύρων βασιλεῦσι. περιβαλὼν οὖν τάφρον πανταχόθεν τῇ πόλει, καὶ διπλοῦν τεῖχος ἀπὸ σταδίων ὀγδοήκοντα, τοὺς υἱοὺς ἐφίησιν, Ἀντίγονον καὶ Ἀριστόβουλον. ὧν [n] ὑπεκειμένων, εἰς τοσοῦτον ἀνάγκης ὑπὸ λιμοῦ περιαχθῆναι τοὺς Σαμαρεῖς ποιεῖσιν, ὡς [o] ἄψασθαι μὲν τῶν ἀήθων, ὑπεκαλέσασθαι ἢ βοηθὸν Ἀντίοχον τὸν Κυζικηνόν. ὃς, ἑτοίμως ὑπὲρ τοῦ συμμαχίαν ἀφικόμενος, ὑπὸ τῶν περὶ Ἀριστόβουλον ἡττᾶτ· διωχθεὶς δ' ἄχρι [p] Σκυθοπόλεως ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, διέφυγε. οἱ δ' ὑπὲρ τοὺς Σαμαρεῖς ὑποστρέψαντες, συγκλείουσι πάλιν εἰς τὸ τεῖχος αὐτούς, ὡς καὶ δεύτερον ὑπεκαλέσασθαι σύμμαχον, πέμψαντας [q] πρὸς τὸν αὐτὸν Ἀντίοχον. ὃς, ὡδὶ Πτολεμαίου ἕ [r] Λαθύρου μεταπεμψάμενος ἄνδρας εἰς ἑξακισχιλίους, ὃς ἀκούσης τῆς μητρὸς ἐκεῖνος, καὶ ὅσον ἄπω τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἐκβεβληκυίας, [s] ἐξαπέστειλε, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὲρ τῆς ἐπορθεῖτο τῶν Ὑρκανοῦ χώραν μὴ τῶν Αἰγυπτίων λῃστρικῶς, μάχεσθαι μὲν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον [t] οὐ τολμῶν, ἀγὼν ἢ ἀξιόχρεως ἡ δυναμις αὐτοῦ, νομίζων ἢ τῇ κακώσει τῆς γῆς, ἀναγκάσειν Ὑρκανὸν λῦσαι τὴν [u] ὑπὲρ τῶν Σαμαρέων πολιορκίαν. ἐπεὶ ἢ πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπώλλυεν ἐνέδραις περιπίπτων, ἀπῆρεν εἰς Τρίπολιν, Καλλιμάνδρῳ καὶ Ἐπικράτει τὸν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους πόλεμον ὑποτρέψας.

γ'. Καλλίμανδρος μὲν οὖν, θρασύτερον τοῖς πολεμίοις [x] προσενεχθεὶς, εἰς φυγὴν τραπόμενος [y] ὠθισμὸν διέφθαρη. Ἐπικράτης ἢ, [z] ὑπὸ φιλοχρηματίας, τήν τε Σκυθόπολιν, καὶ τἄλλα [a] πρὸς ταύτῃ χωρία, προέδωκε φανερῶς τοῖς Ἰουδαίοις· τὴν ἢ Σαμαρείας πολιορκίαν ἀβαλίᾳ οὐκ ἠδυνάτο. Ὑρκανὸς μὲν οὖν τὴν πόλιν ἑλὼν, ἐνιαυτῷ πολιορκήσας, οὐκ ἠρκέθη μόνῳ

Demetrii, patris Grypi. accidit enim ut duobus fratribus nuberet Cleopatra, ſicut & alibi narravimus. Cyzicenus vero Antiochus in Syriam profectus, multos annos contra fratrem bellum gerebat. At Hyrcanus toto eo tempore in pace degebat. Etenim poſt obitum Antiochi à Macedonibus defecerat; nec quidquam eis jam nec ut ſubditus nec ut amicus præſtabat: quin rebus ſecundis admodum & florentibus utebatur Alexandri Zebinæ temporibus, & maxime ſub his fratribus. Bellum etiam, quod inter eos gerebatur, facultatem Hyrcano præbebat fruendi Judæa ſecure, ita ut pecuniæ vim innumerabilem congeſſerit. Tamen Cyziceno agros vaſtante, ipſe quoque voluntatem ſuam aperte oſtendebat: & deſertum ab Ægypti auxilio videns Antiochum, ac tum ipſum tum ejus fratrem mutuis certaminibus affligi, utrumque contemnebat.

2. Hinc fit ut expeditionem faceret adverſus Samariam, urbem munitiſſimam, de qua, utpote nunc Sebaſte vocata ab Herode *iterum* condita, ſuo loco dicemus. Hanc autem adortus magna vi oppugnabat, Samaritanis infenſus propter injurias quas Mariſſenis Judæorum colonis & ſociis intulerant juſſu regum Syriæ. Cum igitur urbem foſſa undique & duplici muro per octoginta ſtadia cinxiſſet, filios ſuos *eis* præfecit Antigonum & Ariſtobulum. quibus prementibus in eam famis neceſſitatem adducti ſunt Samaritæ, ut etiam inſuetis veſcerentur, & Antiochi Cyziceni opem implorarent. Qui, cum libenter eis opitulatum ſe contuliſſet, ab Ariſtobulo vincitur; & Scythopolim uſque fugatus à fratribus, effugit. Illi vero, in Samaritas converſi, eos iterum intra muros compellunt, ita ut, mittendo ad eundem Antiochum, vicum denuo accerſiverint in auxilium. qui, accitis à Ptolemæo Lathuro hominum ad ſex millia, quos ille, invita matre, * & ab ea principatu propemodum deturbatus, miſit, primum Hyrcani regionem cum illis Ægyptiis latrocinando depopulabatur, cum eo quidem aperto Marte congredi non audens, (neque enim viribus par erat) ſed fore ſperans, ut agrorum vaſtatione Hyrcanum cogeret ſolvere obſidionem Samariæ. Verum poſtquam delatus in hoſtium inſidias multos ſuorum militum amiſit, Tripolim ſe recepit, cum Callimandrum & Epicratem bello *gerendo* contra Judæos præfeciſſet.

XVIII. *Hyrcanus expeditionem facit in Samariam.*

Samaritæ fame vexati.

Antiochus Cyzicenus, Samaritis auxilium ferens, victus aufugit.

3. Et quidem Callimander, dum *audacius* in hoſtes invehitur, in fugam verſus ſtatim occubuit. Epicrates vero, † quippe quod pecuniæ avidus, & Scythopolin & alia finitima loca prodidit manifeſte Judæis, neque Samariam obſidione levare potuit. Et quidem Hyrcanus urbem, uno anno obſeſſam, cepit: nec eo ſolo contentus erat, ‡ ſed eam funditus delevit, inductis eò torrentibus.

Samariæ excidium.

cam

pſit, paullo ante *Antiochus Grypus Demetrii filius* dictus, unde aut tollenda hæc, aut legendum ἀδ. δὲ Ἀντίοχος ὁ Γρυπῶ, πῶς Δημητρίου πατρός· Idem error in *Rufino: frater erat Demetrii Criſpi* (l. Grypi) *Patris.* SPANH.

a Μίαν τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς γῆμαι Κλεοπάτραν,] Conf. ſupr. c. 7. §. 1. SPANH.

b Ἱστορήκαμεν.] Δεδηλώκαμεν *Hen.*

c Εἰς Συρίαν,] Εἰς τὴν Συρίαν *Busb.* & *Hen.*

d Πολλοῖς] Vid. infr. c. 12. §. 2. SPANH.

e Ζεβιναίου] Σεβιναίου *Busb.* Σαβιναίου *Vat* HUDS. Vid. ſup. c. 9. §. 3. SPANH.

f Ἰουδαίαν ἐπ' ἀδείας παρέσχεν,] Τὴν Ἰουδαίαν *Hen. Vat.* & *Busb.* & mox παρεῖχεν *Hen.*

g Ἑαυτοῦ προαίρεσιν ἐπεδείκνυτο·] Αὐτὸς *Busb.* & *Hen.*

h Καὶ τὸν ἀπ' Αἰγύπτου συμμάχων] Καὶ τὸν τε *Busb.* & *Hen.*

i Καταφρόνησιν.] Καταφρόνησεν ὁ Ὑρκανὸς *Busb.* & *Hen.*

k Σεβαστὴ] Conf. *alios.* lib. 1. c. 2. §. 7. SPANH.

l Χώραν δηλώσομεν.] Ita *Hen* & *Epiphan.* χολὴν in *Editis Aliisque*

m Μαριαμήνης] Μαριαμνὴς *Hen* Μαριαμνίους *Vat.*

n Ὑπικειμένων,] Ἐγκειμένων *Hen.* & *Busb.*

o Ἄψασθαι μὲν τῶν ἀήθων,] Ἄψασθαι καὶ τῶν *Hen. Vat.* & *Busb.*

p Σκυθοπόλεως] Σκυθόπολις antea Βηθσὰν vel Βηθσάη ſupr. lib. VI. c. 14. §. 8. & lib. XIII. c. 6. §. 1. SPANH.

q Πρὸς τὸν αὐτὸν Ἀντίοχον.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* quo modo legendum eſſe conjecerat *Cl. Lowthius.* πρὸς deëſt *Editis.*

r Λαθύρου] Vide *Uſſerium* ad A. M. 3888.

* *Et ab ea principatu propemodum deturbatus,*] Nam necdum eum à principatu depulerat, *Epiphan.*

s Ἐξαπέστειλε,] Ἐξαπέστειλεν· ὃς τὸ μὲ πρ. *Hen.* & *Busb.*

t Οὐ τολμῶν,] Μὴ τολμῶν *Busb.*

u Ἐπὶ τῷ Σαμάρειαν πολιορκίαν.] Ἐπὶ τὴν Σαμαρείας *Hen.* & *Busb.*

x Προσενεχθεὶς,] Συμβαλὼν *Busb.*

y Παρωχήμα διεφθάρη.] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ὠθισμὸν deëſt *Editis.*

† *Quippe quod pecuniæ avidus,*] *Al.* pecunia corruptus.

z Ὑπὸ φιλοχρηματίας,] Ὑπὸ χρημάτων *Hen.* & *Busb. Epiphanius* habet *pecuniis ſeductus.*

a Πρὸς ταύτῃ χωρία,] Πρὸς ταύτῃ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

‡ *Sed & eam funditus delevit,*] *Al.* ſed & torrentibus inundatam totam funditus delevit, eam enim effoſſam in alveos torrentis injecit, ut ne &c.

eam enim effodiendo ita ſubruit, ut in cavernas delaberetur, & ne veſtigium quidem urbis ullum retineret. Incredibile autem quiddam narratur de Hyrcano pontifice, quemadmodum Deus in *congreſſum* ejus & colloquium venerit. Fertur enim, quo die ejus filii cum Cyziceno dimicarunt, cum ille ſolus in templo pontifex thura adoleret, vocem audiviſſe, quæ ſignificaret ſuperatum modo ab ejus pueris Antiochum. id quod ipſe egreſſus ex templo toti populo indicavit. atque ita factum contigit. Et hoc quidem in ſtatu erant res Hyrcani.

Hyrcanus vates.

4. Accidit autem eodem tempore, ut non ſolum qui Hieroſolymis, & in ea regione erant Judæi, bene agerent: ſed etiam qui Alexandriæ & in Ægypto atque Cypro degebant. Cleopatra enim regina à filio ſuo Ptolemæo, cognomine Lathuro, diſſidens, duces conſtituit Chelciam & Ananiam, Oniæ filios, ejus qui templum in Heliopolitana præfectura Hieroſolymitani ſimile conſtruxerat, prout alibi narravimus. Cum autem iſtis exercitum tradidiſſet Cleopatra, nihil abſque eorum ſententia faciebat, ſicut & nobis teſtimonio eſt Strabo Cappadox, ita dicens. "Plerique enim, & qui "nobiſcum ſe contulerunt Cyprum, & qui poſtea "à Cleopatra eò miſſi ſunt, confeſtim deficiebant "ad Ptolemæum: ſoli vero ex Oniæ factione Ju"dæi *fidi* permanebant, eo quod cives eorum Chel"cias & Ananias maxima eſſent in gratia apud Re"ginam." Et hæc quidem Strabo dicit.

Cleopatra duces conſtituit Chelciam & Ananiam, Oniæ filios.

Strabo Cappadox.

5. Cæterum Hyrcano invidiam Judæorum commoverunt res ſecundæ: & maxime Phariſæi erant in eum male animati, una quidem Judæorum ſecta, ut ſuperius memoravimus. Tantæ autem ſunt auctoritatis apud plebem, ut ſi quid vel contra regem vel contra pontificem dicant, continuo credatur. Horum diſcipulus & Hyrcanus erat, eiſque in primis charus. Cumque aliquando eos ad convivium vocaſſet, & opipare accepiſſet, poſtquam animadvertit *eos* vehementer delectari, cœpit eis dicere. ut *illi* quidem norint, ſeſe velle eſſe juſtum, & omnia facere quibus Deo placere poſſet; id quod ipſi quoque Phariſæi profiterentur: petere tamen ſi quid peccare ſe & de via deflectere viderent, ut ſe in eam revocarent atque corrigerent. Cum vero illi *amplum* virtuti ejus teſtimonium dediſſent, is quidem laudibus eorum delectatus eſt. ſed convivarum quidam, nomine Eleazarus, homo ingenii pravi & ſeditionis amans, quoniam, inquis, verum ſcire expetis, ſi vis eſſe juſtus, pontificatu tete abdica, & ſolo populi principatu contentus eſto. Cum autem cauſam is quæreret, cur deberet pontificatum deponere; quia, inquit, audimus à natu majoribus, captivam fuiſſe tuam matrem regnante Antiocho Epiphane. Falſum autem erat id quod dixerat: eoque Hyrcanus exacerbatus, neque non Phariſæi omnes graviter offenſi ſunt.

Phariſæorum in Hyrcanum odii cauſa.

τούτῳ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν αὐτὴν ἠφάνισεν, ἐπικλυσθεῖσα τοῖς χώμασι ποιήσας. Διαπαίψας γὰρ αὐτὴν ὥσπερ εἰς [b] χαράδρας μεταπεσεῖν, τὰ σημεῖα τῆς γενέσεως ποτὲ πόλιν αὐτὴν [c] ἀφείλετο. Θαῦμα δέ τι καὶ τῆς ἀρχιερέως τρανοῦ λέγω, τίνα τρόπον αὐτῷ τὸ θεῖον εἰς λόγους ἦλθε. Φασὶ γὰρ ὅτι καθ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν οἱ παῖδες αὐτοῦ τῷ Κυζικηνῷ συνέβαλον, αὐτὸς ἐν τῷ ναῷ θυμιῶν, μόνος ὢν [d] ὁ ἀρχιερεὺς, ἀκούσαι φωνῆς, ὡς οἱ παῖδες αὐτοῦ [e] νενικήκασιν ἀρτίως τὸν Ἀντίοχον. καὶ τοῦτο, προελθὼν ἐκ τοῦ ναοῦ, παντὶ τῷ πλήθει φανερὸν ἐποίησε. καὶ συνέβη ὕστερος γενέσθαι. καὶ τὰ μὲν [f] περὶ Ὑρκανὸν ἐν τούτοις ἦν.

Hyrcanus vates.

δ'. Κατὰ δὴ τοῦτον ἔτυχε τὸν καιρὸν μὴ μόνον τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ τῇ χώρᾳ Ἰουδαίους εὖπραγεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατοικοῦντας καὶ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Κύπρῳ. Κλεοπάτρα γὰρ ἡ [g] βασίλισσα πρὸς τὸν υἱὸν διαστάζουσα Πτολεμαῖον, τὸν Λάθυρον ἐπιλεγόμενον, κατέστησεν ἡγεμόνας, [h] Χελκίαν, καὶ Ἀνανίαν υἱοὺς ὄντας Ὀνίου τοῦ οἰκοδομήσαντος [i] τὸν ναὸν ἐν τῷ Ἡλιοπολίτῃ [k] νόμῳ πρὸς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὡς καὶ [l] ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν. Θαῤῥοῦσι δὴ τούτοις ἡ Κλεοπάτρα τὴν στρατιὰν, οὐδὲν δίχα τῆς τούτων γνώμης ἔπραττεν, ὡς μαρτυρεῖ καὶ Στράβων ἡμῖν ὁ Καππαδόξ, λέγων ὅτως. "οἱ γὰρ "[m] πλείους, οἵ τε συνελθόντες ἡμῖν καὶ οἱ ὕστερον ἀπεσταλ"μένοι Θαῤῥεῖ τῆς Κλεοπάτρας εἰς Κύπρον, μετεβάλλοντο "Θαῤῥοῦντες πρὸς τὸν Πτολεμαῖον· μόνοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ Ονίου "λεγόμενοι συνέμενον Ἰουδαῖοι, διὰ [n] τὸ τοὺς πολίτας αὐ"τῶν εὐδοκιμεῖν μάλιστα Θαῤῥεῖ τῇ βασιλίσσῃ Χελκίαν τε "καὶ Ἀνανίαν." ταῦτα μὲν οὖν ὁ Στράβων φησίν.

ε'. Ὑρκανῷ δὲ [o] φθόνον [p] ἐκίνησεν ἡ εὐπραγία Θαῤῥεῖ τοῖς Ἰουδαίων· μάλιστα δὲ [q] οἱ Φαρισαῖοι κακῶς πρὸς αὐτὸν εἶχον, αἵρεσις ὄντες μία τῶν Ἰουδαίων, ὡς [r] καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν δεδηλώκαμεν. τοσούτῳ δὲ ἔχουσι τῷ ἰσχυρῷ Θαῤῥεῖ τῷ πλήθει, ὡς καὶ κατὰ βασιλέως τι λέγοντες καὶ κατὰ ἀρχιερέως, οὐδὲν πιστεύεται. μαθητὴς δ' [s] αὐτῶν ἦν καὶ Ὑρκανὸς, καὶ σφόδρα ὑπ' αὐτῶν ἠγαπᾶτο. καὶ δὴ καλέσας αὐτὸς [t] ἐφ' ἑστιάσει, καὶ φιλοφρόνως ὑποδεξάμενος, [v] ἐπὶ σφόδρα ἡδομένους εἶδε, λέγειν ἤρξατο πρὸς αὐτούς. ὡς ἴσασι μὲν αὐτὸν βουλόμενον εἶναι δίκαιον, καὶ πάντα ποιοῦντα ἐξ ὧν ἀρέσθη ἂν τῷ Θεῷ, [x] καὶ αὐτὸ δὴ Φαρισαίοις φιλοσοφοῦσιν· [y] ἠξίου γε μὴν, [z] εἴ τι βλέποιεν αὐτὸν ἁμαρτάνοντα, καὶ τὴν ὁδὸν τῆς δικαίας ἐκτρεπόμενον, εἰς αὐτὸν [a] ἐπανάγειν καὶ ἐπανορθοῦν. τὸν δὲ μαρτυρησάντων αὐτῷ πᾶσαν ἀρετὴν, ὁ μὲν ἥδη [b] τοῖς ἐπαινοῦσιν. εἷς δέ τις τῶν καθημένων Ἐλεάζαρος ὄνομα, κακοήθης ὢν φύσει καὶ στέφει χαίρων, ἔφη, φησὶν, ἠξίωσας γνῶναι τὴν ἀλήθειαν, [c] εἰ θέλεις εἶναι δίκαιος, τῷ ἀρχιερωσύνῃ ἀπόθου, καὶ μόνον ἀρκείτω σοι τὸ ἄρχειν τοῦ λαοῦ. τὴν δ' αἰτίαν αὐτοῦ πυθομένου, δι' ἣν ἀποθοιτο τὴν ἀρχιερωσύνην, ὅτι, φησὶν, [d] ἀκούομεν Θαῤῥεῖ τῶν πρεσβυτέρων, [e] αἰχμάλωτόν σου γενόμενα τὴν μητέρα βασιλεύοντος Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς. ψευδὴς δὲ ὁ λόγος ἦν· καὶ πρὸς αὐτὸν Ὑρκανὸς παρῳξύνθη, καὶ πάντες δ' οἱ Φαρισαῖοι [f] σφοδρῶς ἠγανάκτησαν. ς'. Τῶν

b Χαραδρας μεταπεσειν,] Χαραδραν *Hen.* & *Busb.*
c Αφειλετο.] Ita cum *Busb.* & *Hen.* ἀφείλατο in *ceteris.*
d Ο ἀρχιερεύς,] Articulus abeſt *Busb.* & *Vat.*
e Νενικηκασιν ἀρτίως τὸν Αντίοχον·] Νενικήσασιν *Busb.*
f Περὶ Ὑρκανὸν ἐν τούτοις ἦν.] Περὶ Ὑρκανὸν *Hen.*
g Βασίλισσα] Βατιλὶς *Busb.*
h Χελκίαν,] Et hic & infra mox hac ead. §. Χαλπίαν *Gall.* nobiſcum faciunt *Epiphanii* libri.
i Τὸν —— Ιεροσολύμοις,] Conf. ſup. lib. 12. c. 9. §. 7. SPANH.
k Νόμῳ] *L. B.* νομῷ.
l Εν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.] Πεφάνται *Hen. Sc.* ſupr. lib. 12. c. 8. §. 7.
m Πλείους,] Πλείους συγκατελθόντες καὶ οἱ ὕς. *Hen.*
n Τὸ τοὺς πολίτας] Illud τὸ abeſt *Hen.*
o Φθόνον —— Ιουδαίων·] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 8. SPANH.
p Εκίνησεν ἡ εὐπραγία] Εκίνησεν Θαῤῥεῖ τοῖς Ιουδαίων ὅτι αὐτῷ καὶ τῶν ὑπὸ εὐπραγία *Hen.*
q Οἱ Φαρισαῖοι] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 5. § 2. SPANH.
r Καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν δεδηλώκαμεν.] Καὶ εἴρηται ἤδη *Busb.*
s Αὐτῶν ἦν] Αὐτῶν καὶ Ὑρκανὸς ἐγεγόνει *Hen. Busb. Zonar.* & forſan *Epiphan.*
t Εφ' ἑστιασιν,] Ita *Hen.* ἐφ' ἑστιάσεις *Busb.* εἰς ἑσπέραν in *Editis.*
v Επὶ σφόδρα ἡδομένους εἶδε,] Επὶ σφόδρα *Hen.*
x Καὶ αὐτὸ δὴ Φαρισαίοις φιλοσοφοῦσιν·] Καὶ αὐτοὶ γὰρ Φαρισαῖοι φιλοσοφοῦσιν *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* verba iſta non agnoſcit *Epiphan.*
y Ηξίου γε μὴν,] Ηξιῶν *Hen.* forſan pro ἀξιῶν.
z Εἴ τι βλέποιεν αὐτὸν ἁμαρτάνοντα.] Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* εἰ βλέποιεν in *Editis Aliiſque.*
a Επανάγειν καὶ ἐπανορθοῦν.] Illa ἐπανάγειν καὶ ἐ *MSS.*
b Τοῖς ἐπαινοῦσιν.] Τοῖς ἐπαίνοις *Busb.* & *Hen.*
c Εἰ θέλεις εἶναι δίκαιος,] Εἰ θέλῃς *Busb.* & *Hen.*
d Ακούομεν Θαῤῥεῖ τῶν πρεσβυτέρων,] Ακούσωμεν *Hen.*
e Αἰχμάλωτόν σου] Captam fuiſſe in monte Modiith, tradit *David Ganz* in *Chronolog. S. Pr.* p. 77. in *verſione Vorſtii.* quem videſis in *Annott.* & *Relandum* in *Paleſtina S.* p. 901.
f Σφοδρῶς ἠγανάκτησαν.] Σφόδρα ἠγανακτήσαν *Busb.*

g Οἱ

ς'. Τῶν δ' ἐκ τ Σαδδυκαίων αἱρέσεως, [g] οἳ τὴν ἐναντίαν τοῖς Φαρισαίοις προαιρεῖν ἔχουσιν, [h] Ιωνάθης τις ἐν τοῖς μάλιστα φίλος ὢν Υρκανῷ, τῇ κοινῇ πάντων Φαρισαίων γνώμῃ, ποιήσασθαι τὰς βλασφημίας τ Ελεάζαρον ἔλεγε· καὶ τοῦτ' ἔσεσθαι φανερὸν αὐτῷ πυθομένῳ παρ' ἐκείνων, τίνος ἀξιός ἐστιν ὑπὲρ τοῖς εἰρημένοις κολάσεως. Ὑφ' δὲ Υρκανοῦ τὰς Φαρισαίους [i] ἐρομένου, τίνος αὐτὸν ἄξιον ἡγοῦνται τιμωρίας· πρόσεσθαι γὰρ ἂν μὴ τ ἐκείνων γνώμης γεγονέναι τὰς βλασφημίας, τιμησαμένων αὐτὸν τῷ μέτρῳ τ δίκης· πολλῶν ἔφασαν καὶ δεσμῶν. [k] Ἀ γὰρ ἐδοκεῖ λοιδορίας ἕνεκα θανάτου ζημιοῦν· ἄλλως τε καὶ φύσει πρὸς τὰς κολάσεις ὑπείκως ἔχουσιν οἱ Φαρισαῖοι. πρὸς τοῦτο λίαν [l] ἐχαλέπηνε, καὶ πρὸς τὸ δοκοῦν ἐκείνοις ποιήσασθαι τὰς βλασφημίας τ ἀνθρώπου ἐνόμισε. μᾶλιστα δ' αὐτὸν ὑπαρώξυνεν Ιωνάθης, καὶ διέβηκεν ἅπας, ὥστε [m] τῇ Σαδδυκαίων [n] προσθεῖναι μοίρᾳ, τ Φαρισαίων ἀποστάντα, καὶ τότε ὑπ' αὐτῶν καταπεφευγότα νόμιμα τῷ δήμῳ καταλῦσαι, καὶ τὰς φυλακτηρίους αὐτοῦ κολάσεις. μισῶν οὖν ἐντεῦθεν αὐτόν τε καὶ τοὺς υἱοὺς ἔσχε· περὶ δὲ τούτων ὕστερον ἐροῦμεν. νῦν δὲ δηλῶσαι βούλομαι ὅτι νόμιμα πολλὰ πάνυ παρέδοσαν τῷ δήμῳ [p] οἱ Φαρισαῖοι ἐκ πατέρων διαδοχῆς, ἃ μὴ ἀναγέγραπται ἐν τοῖς Μωϋσέως νόμοις, καὶ διὰ τοῦτο τοῦτο τὸ Σαδδυκαίων γένος ἐκβάλλει, λέγον ἐκεῖνα δεῖν ἡγεῖσθαι νόμιμα τὰ γεγραμμένα, τὰ δ' ἐκ παραδόσεως τ πατέρων μὴ τηρεῖν. καὶ περὶ τούτων ζητήσεις αὐτοῖς καὶ διαφοραὶ γίνεσθαι συνέβαινε μεγάλαι, [q] τῶν μὲν Σαδδυκαίων τοὺς εὐπόρους μόνον πειθομένων, τὸ δὲ δημοτικὸν οὐκ ἑπόμενον αὐτοῖς ἐχόντων, τῶν δὲ Φαρισαίων τὸ πλῆθος σύμμαχον ἐχόντων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων τῶν δύο [r] τῶν Εσσηνῶν, ἐν τῇ δευτέρᾳ μοι τῶν Ιουδαϊκῶν ἀκριβῶς [s] δεδηλώκαμεν.

ζ'. Υρκανὸς δ', παύσας τὸν πόλεμον, καὶ μετ' αὐτοῦ βιώσας εὐδαιμόνως, καὶ τὴν ἀρχὴν διοικησάμενος τ ἄριστον τρόπον [t] ἔτεσιν ἑνὶ καὶ τριάκοντα, τελευτᾷ, καταλιπὼν υἱοὺς πέντε· [v] τριῶν τῶν μεγίστων ἀξιοῦται ὑπὸ τ Θεοῦ κριθείς, [x] ἀρχῆς τ ἔθνους, καὶ τ ἀρχιερατικῆς τιμῆς, καὶ προφητείας. σοφωτέρῳ γὰρ αὐτῷ τὸ θεῖον καὶ τὴν τῶν μελλόντων προγνωσιν παρεῖχεν αὐτῷ τε εἰδέναι, καὶ προλέγειν ἔτους, ὥστε καὶ περὶ [y] τῶν δύο τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῦ παίδων, ὅτι μὴ μενοῦσι τῶν πραγμάτων κύριοι, προεῖπεν. ὧν τὸν καταφρονῆσαι εἰς τὸ μαθεῖν ὅσον τ τ πατρὸς ὑπερέβησαν εὐτυχίας, ἄξιον ἀφηγήσασθαι.

6. Tum Jonathas quidam de secta Sadducæorum, qui contrarium tenent Pharisæis institutum, Hyrcani cum primis amicus, dicebat de communi omnium Pharisæorum sententia conviciatum esse Eleazarum: idque ipsi fore manifestum, si ab illis quærat quanam pœna dignus sit Eleazarus ob illud dictum. Cumque Hyrcanus à Pharisæis sciscitaretur, quam pœnam illum commeritum esse censeant, (se enim persuasum habiturum non ex illorum sententia sibi factum esse convicium, si illum pœna, quam postulat flagitium, affecerint) responderunt *illi*, verberibus & vinculis dignum esse. neque enim videbatur eis convicii gratia capite plectendus: & alioquin ita Pharisæi à natura comparati, ut in pœna irroganda clementes sint. Ea re graviter adeo offensus est *Hyrcanus*, ut hominem ex illorum sententia contumeliam dixisse existimaverit. Et maxime Jonathas insuper incendit, & ita affecit, ut suaderet ei à Pharisæis deficere, & ad Sadducæorum partes transire, & præscripta à Pharisæis populo jura antiquare, atque in eos qui ea servarint animadvertere. Itaque hinc natum est multitudinis tum in eum tum in ejus filios odium. Verum de his postea dicemus. In præsentia autem demonstrare volo, Pharisæos multa instituta populo * tradidisse à patribus accepta, quæ in Moysis leges non relata sunt. ideoque ea Sadducæorum genus repudiat, dicitque ea pro institutis habenda quæ scripta sunt, quæ autem à patribus tradita sunt non esse servanda. Atque accidit ut de his quæstiones eis gravesque contentiones orirentur, Sadducæis locupletes solum in suas partes pertrahentibus, Pharisæis autem multitudinis favore nitentibus. Sed de his duabus *sectis* & Essenorum *tertia* accurate tractavimus in secundo quem scripsimus de rebus Judaïcis libro.

Jonathas Sadduceus Hyrcanum in Pharisæos irritat.

De Pharisæorum institutis.

7. Cæterum Hyrcanus, sedata contentione, cum post eam feliciter vixisset, & imperio optime annos unum & triginta præfuisset, obiit, relictis quinque filiis; tria maxima consequutus à Deo, principatum gentis, pontificalem honorem, & vaticinationem. Aderat enim ei numen, futurorumque præsensionem & prædictionem ei ita præbebat, ut de duobus suis filiis natu majoribus prædixerit, non diu in imperio mansuros. De quorum interitu operæpretium est narrationem facere, ut intelligamus quantum eos pater felicitate supergressus est.

Hyrcani mors, & elogium.

ΚΕΦ. ια'.

Ως Αριστόβουλος, τὴν ἀρχὴν βασιλείαν, διάδημα πρῶτος ὑπέθετο· καὶ τ ἑαυτοῦ ὠμότητος εἰς τ μητέρα καὶ τῶν ἀδελφῶν οὐδὲν ἀπολείπει. καὶ ὡς μὴ τὸν Αντίγονον ἀναίρεσιν αὐτὸς τελευτᾷ.

CAP. XI.

Quomodo Aristobulus imperio suscepto diadema sibi primus imponit; & nihil ad extremam crudelitatem in matrem fratresque reliqui facit. atque ut ipse post Antigoni cædem vitam finit.

XIX.

ΤΕλευτήσαντος γὰρ αὐτοῖς τ πατρὸς, ὁ [z] πρεσβύτατος [a] Αριστόβουλος [b] τὴν ἀρχὴν εἰς βασιλείαν

DEfuncto enim eorum patre Aristobulus ejus filiorum natu maximus, * cum sibi visum fuisset

Aristobulus ex pontificibus primus rex Judæorum.

---

g Οἳ τὴν ἐναντίαν] Ita *Hen.* οἱ τὴν in *Editis.* οἵτινες *Busb.*

h Ιωνάθης] Ιωάννης in nonnullis *MSS.* HUDS. Ut & *Lugd. Bat.* at *Jonathas*, quoque est apud *Epiphan.* Inferius etiam idem nomen olim scriptum fuerat, sed mutatum est in Ιωνάθης. HAV.

i Ἐρομένου,] Τοῦτο ἐφαμάρτ· πρεσθ. *Busb.*

k Οἱ γὰρ —— Φαρισαῖοι.] Conf. infr. lib. 20. c. 8. §. 1. SPANH.

l Ἐχαλέπηνε,] Ἐχαλέπαινε *Hen.* & *Busb.*

m Τῇ Σαδδυκαίων] Τῇ τ Σαδδ. *Hen.* & *Busb.* ut & mox infra.

n Προσθεῖναι] Ποιεῖσθαι deëst *Busb.* ἐποίησε *Hen.*

o Διεχθρεῖο.] Αὖ ἐχθρὸς *Hen.* & *Lugd. Bat.*

p Οἱ Φαρισαῖοι] Conf. *alibi*, lib. 1. c. 5. §. 2. SPANH.

* *Tradidisse*] Vel, *ex patrum continuata traditione.* IBBETS.

q Τῶν μὲν —— ἐχόντων.] Ditiores à parte Sadducæorum, plebs pro Pharisæis. vid. infr. c. 15. § 5. SPANH.

r Τῶν Εσσηνῶν, —— δεδηλώκαμεν.] Conf. *alibi*, lib. 2. c. 8. per tot. & Antt. lib. 15. c. 10. §. 4. SPANH.

s Διεδηλώκαμεν.] Δεδήλωμαι *Hen.* & *Busb.*

t Ετεσιν ἑνὶ καὶ τριάκοντα,] Ἔτη καὶ τριάκοντα ἔτη τελευτᾷ legit *Scalig.* in *Animadv.* ad *Euseb.* p. 125. vel 147. Joannem Hyrcanum mortuum esse, cum per annos XXIX summo functus fuisset sacerdotio, ex *Josepho* refert *Eusebius*, l. 8. *Demonstrat. Evang.* c. 2, ut & *Hieronymus* ad *Danielis* cap. IX. licet in *nostris libris* & in *Epiphanii* versione, nunc anni XXXIII. (ut in lib. 1. *de Bello Jud.*) nunc XXXI, ut hic loci, & lib. 18. *Usserius* ad *A. M.* 3898. Verum (inquit *Vorstius* ad *Chronol. Davidis Ganz*, p. 277.) in *lib. de Bello* censendus est loqui rotundo numero, ut partes primi & ultimi anni sumpserit pro integris annis. Videsis *Is. Vossium* in *Chronol. S.* c. 12. p. 154, 155.

v Τριῶν τ μεγίστων ἀξιοῦται] Καὶ τριῶν Hen.

x Ἀρχῆς —— προφητείας.] Conf. *alibi*, lib. 1. c. 2. §. 8. SPANH.

y Τῶν δύο τ πρεσβυτέρων αὐτοῦ παίδων,] Τῶν deëst *Hen.*

z Πρεσβύτατος] Πρεσβύτερος *Busb.* & *Epiphan.*

a Αριστόβουλος] Conf. *alibi*, lib. 1. c. 3. §. 1. SPANH.

b Τὴν ἀρχὴν εἰς βασιλείαν] Alio nomine *Judas* dictus & *Philellen.*

* *Cum sibi visum fuisset*] *Aut*, cum in regium imperium trans-

isset (nam ita ipsi constitutum erat) principatum in regnum commutare, diadema sibi primus imponit, post annos numero quadringentos octoginta & unum, mensesque tres, quam populus Babylonica servitute liberatus in proprias sedes revenerat. cumque Antigonum fratrum suorum sibi *ætate* proximum amaret, hunc quidem pari honore dignabatur, cæteros vero in vinculis habebat. Matrem etiam conjecit in carcerem, quod ea cum ipso de principatu contenderit (eam enim Hyrcanus omnium dominam reliquerat) eoque crudelitatis processit, ut vinctam fame necârit. Addidit & matri fratrem Antigonum, quem amare videbatur, & in primis regni socium habebat, calumniis abalienatus ab eo. quibus primum non credebat, tum quia eum amabat *male* dicentibus animum non advertens, tum quod ea maledicta ab invidia proficisci putabat. Sed cum aliquando Antigonus ab exercitu magnifice reverteretur, & tunc in eo essent ut festum agerent, quo Deo erigunt tabernacula, accidit ut Aristobulus quidem propter morbum decumberet, Antigonus vero ascenderet splendidissime ornatus in templum, ad festum celebrandum, una cum suis militibus armatis, potissimumque ad vota pro fratris salute facienda: utque tum homines mali & concordiæ eorum dirimendæ cupidi, occasionem nacti ex hoc Antigoni apparatu rebusque ab eo feliciter gestis, regem adirent, eique festi apparatum, rem malitiose in majus augentes, exponerent, quasi singula quæ ab illo fierent non essent hominis privati, sed pro animi regii argumentis habenda quæ fecerat, foretque ut illum interficeret cum eò venerit valida armatorum manu stipatus, quod stultum existimet, cum regnare liceat, communicato honore sibi videri *sat* magna assequutus.

Crudelis in fratres Matremque.

Antigonus calumniis petitus.

2. Aristobulus autem his ægre inductus, quo & fratris suspicionem vitaret, & simul saluti suæ prospiceret, satellites suos in obscuro quodam loco subterraneo collocavit (decumbebat enim in turri quadam, quæ nominabatur Antonia) eisque imperavit, ut neminem, qui veniret inermis, tangerent; sed & Antigonum, si armatus intraret ad se, interficerent: ipse tamen ad Antigonum misit qui rogaret ut sine armis accederet. Sed Regina, & qui cum ea Antigono insidiabantur, nuncio persuadent ut contraria diceret, fratrem *scilicet*, quoniam eum arma ornatumque bellicum parasse audierit, rogare ut ad se veniat armatus, quo eum apparatum videat. Antigonus vero, nihil mali fraudisve suspicans, sed fratris benevolentiæ con-

Regina Alique Antigono necem machinantur.

[c] μεταθῆναι δόξας, ἐκεῖνεν γὰρ ἔτως, διάδημα [d] πρῶτος ἐπιτίθεται μετὰ [e] τετρακοσίων ἀριθμὸν ἐτῶν, καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑνὸς, καὶ μηνῶν τριῶν, ἀφ' ἧς τὸ ἀπὸ Βαβυλῶνος δουλείας ἀπαλλαγεὶς ὁ λαὸς, εἰς τὴν οἰκείαν [f] ἐπανῆλθε. στέργων δὴ [g] τὸν ἀδελφῶν τὸν μετ' αὐτὸν [h] Ἀντίγονον, τὸν μὲν τῶν ὁμοίων ἠξίᾳ, τοὺς δ' ἄλλους εἶχεν ἐν δεσμοῖς. εἶρξε δὴ καὶ τὴν μητέρα πρὸς τῇ δεχῇ αὐτῷ διενεχθεῖσαν· ἐκείνην γὰρ Ὑρκανὸς [i] τῶν ὅλων κυρίαν καταλελοίπει· καὶ μέχρι τοσούτης ὠμότητος προῆλθεν, ὡς αὐτὴν καὶ λιμῷ [k] διαφθεῖραι δεδεμένην. προστίθησι δὲ τῇ μητρὶ καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀντίγονον, [l] ὃν στέργειν ἐδόκει, μᾶλλον δὲ καὶ κοινωνὸν [m] εἶχε τῆς βασιλείας, ἐκ διαβολῶν ἀπαλλοτριωθεὶς πρὸς αὐτόν. αἷς τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐπίστευε, τὰ μὲν ὡς δὴ φιλῶν αὐτὸν ὁ προσέχων τοῖς λεγομένοις, τὰ δὲ καὶ φθονούμενον ἡγούμενος διαβεβλῆσθαι. [n] ὅτε δὲ Ἀντίγονος ποτὲ λαμπρῶς ἀπὸ [o] στρατιᾶς ἐπανελθόντος, καὶ τὴν ἑορτὴν καθ' ἣν σκηνοπηγοῦσι τῷ Θεῷ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐνιστάσης, [p] ἔτυχε τὸν μὲν Ἀριστόβουλον εἰς νόσον καταπεσεῖν, τὸν δὲ Ἀντίγονον ἐπιπλουτεῖν [q] τῇ ἑορτῇ ἀναβάσει λαμπρῶς σφόδρα κεκοσμημένον, μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ὁπλιτῶν, εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ τὰ πολλὰ περὶ τὸν ἀδελφὸν σωτηρίας εὐχόμενον· τοὺς δὲ πονηροὺς καὶ διαφθεῖραι τῇ ὁμονοίᾳ αὐτῶν ἐπιχειροῦντας, ἀφορμὴν λαβόντας τῆς τε περὶ τὴν πομπὴν τοῦ Ἀντίγονου φιλοτιμίας, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ καταρθωμένοις, ἐλθεῖν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κακηθῶς ὑπὸ τὸ μεῖζον ἐξαίρειν τὰ περὶ τὴν πομπὴν τὴν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ὡς ἃ κατ' ἰδιώτην ἕκαστον ἐπὶ τοῖς γινομένοις, ἀλλὰ φρονήματος ἔνδειξιν ἔχοντα βασιλικὸν τὰ πραττόμενα, καὶ ὡς κτείνειν αὐτὸν μέλλοι μηδὲν σὺν ῥᾳθυμίᾳ ἐλευθερίᾳ καρτερῶν, [r] λογιζόμενον ὀρθῶς αὐτὸν, βασιλεύειν ἐνὸν, τιμῆς μεταλαμβάνοντα δοκεῖν μεγάλων τυγχάνειν.

β'. Ἀριστόβουλος δὲ [s] τούτοις ἄκων πειθόμενος, καὶ τὸ ἀνύποπτον εἶναι τὸν ἀδελφὸν πρὸς τοὺς γονεῖς, καὶ τὸ ἀσφαλείας ἅμα φροντίζων, [t] διέσπασε τοὺς σωματοφύλακας ἐν τινι τῶν ὑπογείων ἀφωτίστῳ· κατέκειτο δὲ [u] ἐν τῇ βάρει, μετανοήσας δὲ Ἀντωνία· καὶ προσπεσὼν ἀνόπλῳ μὲν ἅπαντας [x] μηδενὸς, κτείνειν δὲ τὸν Ἀντίγονον ἂν ὡπλισμένον πρὸς αὐτὸν εἰσίοι. πέμπει μέντοι πρὸς τὸν Ἀντίγονον αὐτὸς ἄνοπλον αὐτὸν ἀξιῶν ἥκειν. ἡ δὲ βασίλισσα καὶ [y] οἱ συνεπιβουλεύοντες αὐτῇ κατ' Ἀντίγονου, πείθουσι [z] τὸν πεμφθέντα τἀναντία λέγειν, [a] ὡς ἀδελφὸς ἀκούσας ὅτι κατασκευάσειεν ὅπλα καὶ κόσμον [b] πολεμικὸν, προσκαλεῖται πρὸς αὐτὸν προσκαλεῖ ὡπλισμένον, ὅπως [c] ἴδοι τὴν κατασκευήν. ὁ δ' Ἀντίγονος μηδὲν [d] ὑποδόμενος κακὸν,

transferendum (ita enim ipsi placuit) suum statuisset principatum.

c Μεταθῆναι δόξας,] Μεταθεῖναι *Busb. Hen.* & *Zonar.*

d Πρῶτος ἐπιτίθεται] Alexandrum illius fratrem & successorem primum hoc fecisse dicit *Strabo* non habita ratione Aristobuli, quod is fortasse post assumptum diadema parum vixerit. *Usserius* ad A. M. 3892.

e Τετρακοσίων —— ἑνὸς] Ita etiam apud *Zonaram*. Verum lib. *de Bello Jud.* annos tantum CCCCLXXI huic intervallo tribuit: & sic scripsisse *Josephum* contendit *Vossius*, demonstratque in *Chronol. S.* c. 12. p. 154. Neutrum verum ait *Cappellus* ad *A. M.* 3891. Sed ab ultima captivitate Babylonica ad Aristobuli principatum sunt anni CCCCLXXXI. Hoc forte voluit is à quo hæc mutuatus est *Josephus*. *vide*. *Nicephorus* in *Eclogis*. Videsis *Scalig.* in *Animadv.* ad *Euseb.* p. 137.

f Ἐπανῆλθε] Κατῆλθε *Hen.* & *Busb.* Ita etiam *Zonar.*

g Τῶν ἀδελφῶν] Τὸν ἀδελφὸν τὸν μετ' αὐτὸν Αντίγονον legisse videtur *Epiphan.* τὸν δὴ μετ' αὐτὸν Αντιγ, *Zonar.*

h Ἀντίγονον,] Id quod πρῶτος αὐτὸς ἱερέως ἀνέδειξεν ἑαυτὸν βασιλέα de Alexandro Aristobuli fratre & successore dicit Strabo lib. XVI. p. 762. G. H. Unde Josephum redarguit Harduin. de Num. Herod. p. 24. SPANH.

i Τῶν ὅλων κυρίαν καταλελοίπει·] Τῷ νόμῳ κυρίαν *Hen.*

k Διαφθεῖραι δεδεμένην.] Διέφθειρεν *Hen.*

l Ὃν στέργειν ἐδόκει, μᾶλλον δὲ καὶ κοινωνὸν] Levicula mutatio nescio quomodo commodiorem reddit sensum, ὃν στέργειν ἐδόκει μᾶλλον δὲ, καὶ κοινωνὸν. IBBETS.

m Εἶχε τὴν βασιλείας,] Εἶχεν *Hen.* & *Epiphan.*

n Τότε δὲ] *Gen.* τι δὲ, Vel ἔτε δὲ Ita etiam *editio Basil.* SPANH.

o Στρατιᾶς ἐπανελθόντος] Στρατείας *Busb.* (*Coccejus*) *Epiphan.* & *Zonar.*

p Ἔτυχε τὸν μὲν Ἀριστόβουλον] Ἔτυχεν ἤδη τὸν *Busb.*

q Τῇ —— κεκοσμημένον,] Conf. *alsw.* lib. 1. c. 3. §. 2. SPANH.

r Λογιζόμενον ἤθελε αὐτὸν, βασιλεύειν ἐνὸν,] *Lugd. Bat.* λογιζόμενον εὐθὺς &c. Malebat *Cocceius* λογιζόμενος. Si quid mutandum esset, ita scribi posset: λογιζομένῳ, ἤθελε αὐτὸν βασιλεύειν ἕνα, ἢ τιμῆς &c. i. e. reputante illo secum, melius esse ut solus regnaret, quam participato imperio credere, sese satis magna esse allecutum. Verum satis proba est vulgata lectio. ἤθελε enim conjungi debet cum δοκεῖν, atque hic illam animi significat facilitatem & segnitiem, quæ stultitiæ vitium incurrit. HAV.

s Τούτοις ἄκων πειθόμενος,] Τούτων ἀκόων καὶ πειθ. solus *Hen.* HUDS. *Lugd. Bat.* similiter. sed καὶ πειθ. non agnoscit. HAV.

t Διέσπασε τοὺς σωματοφύλακας] Διέσπασι *Hen. Vat.* & *Busb.*

u Ἐν τῇ βάρει, μετανοήσασα δὲ Ἀντωνία·] Conf. *alsw.* lib. 1. c. 3. §. 3. SPANH.

x Μηδενὸς,] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* μηδένα in *Editis*.

y Οἱ συνεπιβουλεύοντες] Illud οἱ ex *MSS.*

z Τὸν πεμφθέντα τἀναντία λέγειν,] Τὸν ἀγγελθέντα *Hen.* & *Busb.*

a Ὡς ἀδελφὸς ἀκούσας] Ita etiam l. 1. de *Bello Jud.* ὡς ὁ ἀδελφὸς *Busb. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

b Πολεμικὸν,] Ita *Busb. Hen.* & l. 1. *de Bello Jud.* πολέμια in *Editis*.

c Ἴδοι τὴν κατασκευήν.] Sic *Busb.* & *Hen.* ἴδῃ *Bas.* ᾖδῃ *Gen.*

d Ὑποδόμενος] Forte ὑποδύμενος. COCC.

e Πα-

γον,

γον, ἀλλὰ θαῤῥῶν τῇ ἀδελφῇ Δοῦρι, ὡς εἶχεν ἐνδεδυμένος τὴν πανοπλίαν [c] ἀφικνεῖτο πρὸς τὸν Ἀριστόβουλον, ὑποδείξων αὐτῷ τὰ ὅπλα. γινόμενον δ' αὐτὸν κατὰ τὸν Στράτωνος καλούμενον πύργον, ὃ συνέβαινεν ἀφώπιστον εἶναι σφόδρα τὴν πάροδον, ἀποκλείουσιν οἱ σωματοφύλακες. διέδειξέ γε μὴν ὁ τότε θάνατος, ὅτι μηδὲν μήτε φθόνῳ μήτε Δικαιοσύνης ἰσχυρότερον, μηδ' ὅ, τι μᾶλλον εὐνοιαν καὶ φυσικὴν οἰκειότητα διίστησιν ἢ ταῦτα τὰ πάθη. μάλιστα δ' ἄν τις θαυμάσαι καὶ [f] Ἰούδαν τινὰ, [g] Ἐσσαῖον μὲν τὸ γένος, ἀδέκαστον δ' ἐν οἷς ποτε Δικάσαντα πολῖται. ὅτε [h] γὰρ, ἰδὼν τὸν Αντίγονον παρελόντα τὸ ἱερὸν, ἀνεβόησεν ἐν τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ καὶ γνωρίμοις, οἷ διδασκαλίας ἕνεκα καὶ προλέγειν τὰ μέλλοντα παρέμενον, ὡς ἀποθανεῖν αὐτῷ καλὸν [i] διεψευσμένῳ ζῶντος Αντιγόνου, ὃν σήμερον πεθνήξεσθαι προφὰς ἐν τῷ καλουμένῳ Στράτωνος [k] πύργῳ παρελόντα ὁρᾷ. [l] καὶ δὴ μὲν χωρίς σταδίους ἀπέχοντος ἐξακοσίους, ὅπου φονευθήσεσθαι προεῖπεν αὐτὸν, τῆς δὲ ἡμέρας ἤδη δὲ πλείονος ἠνυσμένης, ὡς' αὐτῷ κινδυνεύειν τὸ μάντευμα ψεῦδος εἶναι. [m] πρὶν οὖν λέγοντος αὐτοῦ καὶ καταφθάνοντος, ἀγγέλλεται πεθνεὼς Αντίγονος ἐν τῷ ὑπονομείῳ, [n] ὃ καὶ αὐτὸ Στράτωνος πύργος καλεῖται, [o] ὁμώνυμον τῇ Φοινίκῃ Καισαρεία. τὰ μὲν οὖν μάντιν τοῦτον διεπράξατο.

γ'. Ἀριστόβουλον δὲ τὸν ἀδελφοκτονίας λύπης εἰσῆλθε μετάνοια, καὶ νόσος [p] ἐπ' αὐτῇ, τῆς Δικαιοσύνης ὑπὸ δὲ [q] μύσους κεκακωμένης, ὡς, Δικαφθαρέντων αὐτῷ ὑπὸ ἀκρασίας τῆς ὀδύνης τὰ ἐντὸς, αἷμα ἀναφέρειν. ὁ δὲ Δικονομουμένων τοῖς παισὶν, καθ' [r] δαιμόνιον οἶμαι προνοιαν, εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ὃ σφαγὴν Ανδρώνος ἄπιλος ἐπὶ δὲ αἵματος ἐκείνου συνέβαινεν εἶναι, νομίζων, [s] ὀλισθὼν ἐξέχεε. γινομένης δὲ βοῆς παρὰ τῶν ἰδόντων, ὡς δὲ παιδὸς ἐξεπίτηδες ἐκχεαθὲν ἐκεῖ τὸ αἷμα, ἀκούσας Αριστόβουλος, τὴν αἰτίαν ἐπύθετο. καὶ μὴ λεγόντων, ἐπὶ μᾶλλον [t] ἐπεπίνετο μαθεῖν, φύσει τῶν ἀνθρώπων ὑπονοοῦντων ἐν τοῖς τοιούτοις εἶναι χείρονα τὰ σιγώμενα. ὡς δὲ ἀπειλοῦντος καὶ βιαζομένου τοῖς φόβοις, τἄληθες εἶπον, πρόχειται μὲν αὐτῷ πληγὴν τὴν Δικαίαν ὑπὸ δὲ σωφρόνων πολλὰ δάκρυα, βύθιον δὲ ἀνοιμώξας, "οὐκ ἄρα, εἶπε, λήθ' ἐπ' ἀσεβέσιν ἄτω καὶ μιαροῖς πολεμήμασι τὸ Θεὸν "ἔμελλον, ἀλλά με ταχεῖα ποινὴ συγγυῶς φόνου με- "πελήλυθε. καὶ μέχρι τίνος, ὦ σῶμα ἀναιδέστατον, "ψυχὴν ὀφειλομένην [v] ἀδελφῶν καὶ μητρὸς καθέξεις "δαίμοσι; τί δ' οὐκ [x] ἀθρόαν αὐτὴν ταύτην ἀποδί- "δως, καὶ μέρος δ' [y] ὑπαπένδω τοῦμὸν αἷμα τοῖς μιαι- "φονηθεῖσι;" ταῦτ' εἰπὼν ἐπαπορήσας τοῖς λόγοις, βασιλεύσας ἐνιαυτὸν, χρηματίσας μὲν φιλέλλην, πολλὰ δ' εὐεργετήσας τὴν πατρίδα, πολεμήσας [z] Ιτυραίαν, καὶ πολλὴν αὐτῶν τῆς χώρας τῇ Ιουδαίᾳ προσκτησάμενος, ἀναγκάσας τε τοὺς ἐνοικοῦντας εἰ βούλονται μένειν ἐν τῇ χώρᾳ περιτέμνεσθαι, καὶ κατὰ τοὺς Ιουδαίων νόμους ζῆν. [a] φύ-

fidens, ſicut erat toto corpore armatus, adit Ariſtobulum, arma ei oſtenſurus. At poſtquam venit ad turrim, quæ Stratonis appellabatur, qua valde obſcurus erat aditus, occiditur à ſatellitibus. Hujus ſane mors oſtendit, nihil livore & calumnia eſſe fortius, nec quidquam citius benevolentiam naturæque conjunctionem dirimere quam iſtas perturbationes. Maxime autem alicui ſubeat mirari Judam quendam, genere Eſſenum, qui in prædictionibus ſuis nunquam à vero aberraverat. Is, Antigonum conſpicatus præter templum euntem, exclamavit apud ſocios familiareſque ſuos, qui diſcendæ futurorum prædictionis gratia aſſiduo cum eo erant, ſibi *quidem* mortem eſſe optandam, poſtquam falſum dixiſſet, vivente Antigono: quem, cum prædixiſſet moriturum eo die in turri Stratonis, nunc prætereuntem videret. cum is quidem locus, in quo eum occiſum iri prædixiſſet, *illinc* ſtadiis ſexcentis abeſſet, & diei jam major pars præterita eſſet: adeo ut periculum ſubeat, ne falſum ſit ſuum oraculum. Hæc itaque dum loquitur mœretque, nunciatur mortuus Antigonus in ſubterraneo loco, qui & ipſe Stratonis turris appellabatur, eodem nomine quo maritima Cæſarea. Et quidem hæc res vatem *non mediocriter* perturbabat. *Antigonus occiſus.* *Ejus mors à Juda Eſſeno prædicta.*

3. Ariſtobulum autem continuo cepit necis fraternæ pœnitentia, & ex ea morbus, animo ſceleris conſcientia cruciato, ut, corruptis immodico dolore partibus interioribus, ſanguinem emiſerit. quem dum quidam puerorum, qui ei miniſtrabant, divina ut opinor providentia, exportat uſque ad locum, qui ex Antigoni cæde adhuc ejus cruore decoloratus erat, prolapſus effudit. Hic orto clamore ab iis qui viderunt, quaſi puer data opera ſanguinem illic effudiſſet, eo audito Ariſtobulus cauſam ſciſcitatus eſt. Atque illis non dicentibus, eo magis ſcire avebat; quod natura ita comparatum ſit, ut homines, cum quid ejuſmodi accidit, quæ ſilentio premuntur deterrima eſſe ſuſpicentur. Tandem ubi minis & terroribus veritatem ab illis extorſit, ex conſcientiæ ſtimulis animo vulneratus multum lachrymarum profudit, & cum alte ingemuerat, "ergo, inquit, fieri non poterat, "ut mea tam impia & conſcelerata facinora Deum "laterent, quin me celeris pœna cognati cædis invaſit. Et quouſque, ô corpus impudentiſſimum, "retinebis deditam fratrum matriſque manibus "animam? Cur vero non univerſam ſimul reddis, "ſed paulatim meum ſanguinem iis libo, quos ne- "farie interfeci." Hæc fatus, moritur inter loquendum, cum unum *duntaxat* annum regnaſſet, Græcorum amator dictus, patriâ ab eo multis beneficiis auctâ, Iturâ debellatâ, & multâ ejus regionis parte Judææ additâ, coactiſque incolis, ſi in ſua regione manere vellent, circumcidi, & ad Judæorum leges vivere. Natura autem æquus erat *Fratris interitum dolet Ariſtobulus.* *Ariſtobulus diem obit.*

&

[c] Παρεγίνετο] πρὸς τὸν Ἀριστόβουλον,] Παρεγένετο *Busb.* παρεγίνετο *Hen.* & *Vat.*

[f] Ἰούδαν τινὰ, Ἐσσαῖον μὲν τὸ γένος,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 3. §. 5. & infr. lib. 17. c. 15. §. 3. SPANH.

[g] Ἐσσαῖον μὲν τὸ γένος,] Ἐσσαῖον *Busb.* & *Hen.* atque ita in lib. 1. de *Bello Jud.*

[h] Γὰρ, ἰδὼν] Illud γὰρ ἐν *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[i] Διεψευσμένῳ] Διαψευσαμένῳ *Hen.* HUDS. Et melius mihi inquit mori, quàm ſi mortem fuero mentitus Antigoni *Ruſin.* SPANH.

[k] Παρελόντα ὁρᾷ.] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐλθόντα in *Editis.* HUDS. Editorum ἐλθόντα multum antepono huic lectioni, quæ forſan ex ſuperioribus παρελόντα τὸ ἱερὸν, irrepſit. Hominem prophetam male habuit, quod Antigonum *ſuperſtitem* i. e. ἐλθόντα, nec, ut prædixerat, fato functum videret. IPBETSON.

[l] Καὶ δὴ μὲν χωρὶς] Ita *Busb.* & *Vat.* quo modo & *Vet. Interpr.* & *Joſephus* ipſe l. 1. de *Bello Jud.* καὶ δὴ χωρὶς μὲν σταδίους ἀπέχοντα τοῦ χ. in *Editis Aliiſque*: juxta *Pſeudogorionidem* σταδίους ἀπέχοντος φ'. Exiſtimo per notam numeralem χ non ſignificari ſtadiorum *ſexcentorum* numerum, ſed mille, χ poſito pro χιλίους. *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις tom. 3. p. 719. Videſis *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 443.

[m] Ταῦτ' ἂν λέγοντος αὐτοῦ] Ταῦτα λέγοντος αὐτῷ *Hen.* & *Busb.*

[n] Ο καὶ —— Καισαρεία.] Illud ὃ non agnoſcit *Hen.* reperitur tamen & in l. 1. de *Bello Jud.* HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 3. §. 5. SPANH.

[o] Ομώνυμον] Ομωνύμως *Hen.* & in l. 1. de *Bello Jud.*

[p] Ἐπ' αὐτῇ,] Ἐκ ταύτης δὲ *Busb.*

[q] Μύσους κεκακωμένης,] Ita *Busb.* (*Cocceius*) & in lib. de *Bello Jud.* μίσους perperam in *Editis Aliiſque.*

[r] Δαιμόνιον] *Lugd. Bat.* δαιμονίαν.

[s] Ολισθὼν] In Marg. *L. B.* ὀλισθήσας.

[t] Επετείνετο μαθεῖν,] Επίτεινε δὲ μαθεῖν *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[v] Ἀδελφῶν καὶ μητρὸς;] Ἀδελφῇ *Busb. Hen. Vat.* & in l. 1. de *Bello Jud.*

[x] Ἀθρόαν αὐτὴν ταύτην ἀποδίδως,] Ἀθρόον *Hen.* & *Busb.* HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 3. §. 6. SPANH.

[y] Ὑπαπένδω τοῦμὸν αἷμα] Ὑπαπένδεις *Busb.*

[z] Ιτυραίαν,] Ιτυραίοις *Busb.* Ιτυραίους *Hen.* & *Vat.*

[a] Φύσει δ' ἐπιεικείᾳ κέχρηται,] Φύσει δὲ ἐπιεικεῖ ἐπέχρησε *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἐχρῆτο *Busb.* Dubium an hoc de Ariſtobulo ex ſua ſententia dixerit *Joſephus*, an ex auctoritate *Timagenis.* pro

Strabo & Timagenes.

& admodum verecundus, ita atteſtante Strabone ex auctoritate Timagenis, hiſce verbis. "æquum "etiam ſeſe oſtendebat hic vir, valideque Judæis "utilem, quippe qui & ditionem eorum ampliaſ- "ſet, & partem gentis Ituræorum, circumciſionis "fœdere devinctam, illis adjunxiſſet.

σφ δ' ἐπιεικεία κέχρητο, καὶ σφόδρα ἰῶ αἰδῆς [b] ἤπιων, ὡς μαρτυρεῖ τῶν καὶ [c] Στράβων ἐκ τῆς Τιμαγένους [d] ὀνόματος λέγων ἅτως. "Ἐπιφανὴς τε ἐφάνετο ἄτ@ ὁ ἀνὴρ, καὶ πολλὰ "τοῖς Ἰουδαίοις χρήσιμ@· χώραν τε γὰ αὐτοῖς προσοικη- "σαν, καὶ τὸ μέρ@ τῆς τῶν Ἰτυραίων ἔθνους [e] οἰκλώσαν, "δεσμῷ συνάψας [f] τῶν αἰδοίων προτομῇ.

XX. CAP. XII.

ΚΕΦ. ιβ'.

Quomodo Alexander, principatum adeptus, expeditionem facit in Ptolemaïdem, & metu Ptolemæi Lathuri obſidionem ſolvit: utque ipſi, quod Cleopatram adverſus Ptolemæum accerſit & cum eo amicitiam ſimulat, bellum infert Ptolemæus, & Judæos pugna ſuperat.

Ὡς Ἀλέξανδρ@, τὴν ἀρχὴν παραλαβὼν, πρατεύεται πρὸς τὴν Πτολεμαΐδα, καὶ ὑπὸ δεινὸς Πτολεμαίου τοῦ Λαθύρου πολιορκίαν λύει· καὶ ὡς ἐκεῖνον, ὅτι Κλεοπάτραν ἐπὶ τ Πτολεμαῖον ἀφεπέμπε καὶ φιλίαν πρὸς αὐτὸν ὑπεκρίνε, πολεμεῖ Πτολεμαῖ@, καὶ Ἰουδαίους μάχῃ νικᾷ.

Salome quæ & Alexandra. Alexander Jannæus Judæorum rex.

ARiſtobulo autem vita defuncto, Salome ejus uxor, quæ à Græcis Alexandra dicitur, ſolutis ejus fratribus (eos enim in vinculis ut jam diximus, habebat Ariſtobulus) Jannæum, qui *idem eſt* Alexander, regem creavit, qui & ætate & moderatione præſtabat: cui accidit, ut, ſimulatque natus eſt, patri eſſet inviſus, nec unquam, dum ille viveret, in ejus conſpectum veniret. Odium autem ex hujuſmodi cauſa fuiſſe perhibetur. Cum maxime amaret Hyrcanus filiorum ſuorum grandiores, Antigonum & Ariſtobulum, interrogavit Deum, (qui ei *aliquando* in ſomnis apparuit) quiſnam filiorum ſibi futurus eſſet ſucceſſor? Cumque Deus ei hujus Alexandri formam oſtendiſſet, ægre ferens, eum ſibi omnium bonorum hæredem fore, * in Galilæa ubi natus eſt educandum curavit. neque tamen Deus Hyrcanum fefellit. Igitur hic *Alexander*, poſt Ariſtobuli interitum regnum adeptus, alterum quidem fratrum regnum affectantem peremit, alterum vero vitam quietam agere inſtituentem, in honore habuit.

Τελευτήσαν@ δ' Ἀριστόβλου, [g] Σαλώμη ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λεγομένη δ' ὑφ' Ἑλλήνων Ἀλεξάνδρα, λύσασα τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, δεδεμένους γὰ [h] αὐτὸς εἶχεν Ἀριστόβουλ@, ὡς προεῖπαμεν, [i] Ἰαννᾶον τ Ἀλέξανδρον βασιλέα καθίστησι, [k] τ καθ' ἡλικίαν πρέσβοντα καὶ μετριότητα· ᾧ καὶ συνέβη γιγνηθέντι δῆθεν μισηθῆναι ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ μέχρι τ τελευτῆς αὐτοῦ μηδέποτ' εἰς ὄψιν ἀφικέσθαι. τὸ δ' αἴτιον δ μίσους τοιόνδε λέγεται γεγονῆσθαι. [l] σφόδρα μᾶλλον τ παίδων Ὑρκανὸς τοὺς πρεσβυτέρους, Ἀντίγονον καὶ Ἀριστόβουλον, φανέντα κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ τ Θεὸν ἐπηρώτα, τίς αὐτοῦ τ παίδων μέλλοι ἔσεσθαι διάδοχος. δ' ὁ Θεὸς τοὺς τότε χαριεστέρους δείξαντος, λυπηθεὶς, ὅτι τ ἀγαθῶν αὐτοῦ πάντων ἔτος ἕκαστος κληρονόμος, γιγνόμενον εἴασεν ἐν τῇ [m] Γαλιλαίᾳ τρέφεσθαι. ὁ μέντοι Θεὸς διέψευσατο τ Ὑρκανόν. τὴν δὲ βασιλείαν, μετὰ τὸν Ἀριστόβουλον τελευτὴν, ἔτος παραλαβὼν, τ μὲν τ ἀδελφῶν ἐπιχειροῦντα τῇ βασιλείᾳ διεχρήσατο· [n] τ δ' ἕτερον, ἀπραγμόνως ζῆν προαιρούμενον, εἶχεν ἐν τιμῇ.

Alexander in Ptolemaïdenſes expeditionem facit.

2. Compoſito deinde principatu *ejus*, quo modo ſibi conducere putabat, expeditionem facit in Ptolemaïdem: civeſque prælio victos compellit intra urbem, & admoto exercitu obſidet. nam maritimarum urbium Ptolemaïs ei & Gaza ſolæ ſubigendæ reſtabant, necnon Zoïlus tyrannus qui Stratonis turrim Doraque tenebat. Ac dum Philometor Antiochus ejuſque frater Antiochus, qui Cyzicenus vocabatur, inter ſe bellum gerunt, ſuaſque vires atterunt, erat nullum Ptolemaïdenſibus ab eis auxilium: verum cum premerentur obſidione, aderat Zoïlus, qui Stratonis turrim Doraque occupaverat, † legionem militum alens, &, quod propter regum mutuum certamen tyrannidem affectaret, paululum Ptolemaïdenſibus auxilii ferebat. Nam neque reges eis ita favebant, ut ab eis ſperari aliquid ſubſidii poſſet. Idem enim utrique accidebat quod athletis, ut qui, viribus de-

Βʹ. Καταστησάμεν@ δ' τὴν ἀρχὴν, ὃν ὅπερ συμφέρειν αὐτῷ τρόπον, πρατεύεται πρὸς Πτολεμαΐδα· τῇ δ' μάχῃ κρατήσας, ἐνέκλεισε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν πόλιν, καὶ προσκαθίσας αὐτοὺς ἐπολιόρκει. τ γὰ ἐν τῇ προσαλίᾳ Πτολεμαὶς αὐτῷ Ἐ Γάζα μόναι χειρωθῆναι ὑπελείποντο, καὶ Ζωΐλ@ δ' ὁ κατασχὼν τ Στράτων@ πύργον τύραννο@ Ἐ Δωρέ· ° δ' ὢν [p] Φιλομήτορ@ Ἀντιόχου, καὶ δ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀντιόχου, ὃς ἐπεκαλεῖτο Κυζικηνὸς, πολεμούντων ἀλλήλους, καὶ τὴν αὐτῶν δύναμιν ἀπολλυόντων, τῇ εὐεμία τῶν Πτολεμαέων βοήθεια παρ' αὐτῶν. ἀλλὰ πιεσμένοις τῇ πολιορκίᾳ, Ζωΐλ@, ὁ τ Στράτωνο@ πύργον κατασχὼν Ἐ καὶ Δωρέ, παρῆν συντάγματα τρέφων ξενικὰ, καὶ τυραννίδι ἐπιχαρῶν, ἅτε τὴν τ βασιλέων πρὸς ἀλλήλους ἀμιλλαν, μικρὰ τοῖς Πτολεμαέοις παρεβοήθ. οὐδὲ γὰ οἱ βασιλεῖς ἅτως οἰκείως εἶχον πρὸς αὐτὸς ὥσ' ἐλπίσαι τινὰ παρ' αὐτῶν ὠφέλειαν. ἑκάτεροι γὰ ταὐτὰ τοῖς ἀθληταῖς ἔπα-

Joſepho tamen reſponderi poteſt, eum dixiſſe Ariſtobulum fuiſſe natura mitem & modeſtum, non in vita vel rebus geſtis. nam ſæpe fit ut plurima contra naturam fiant, ex neceſſitate, aut timore urgente. *Montacut.* in *Apparatu* p. 229

b Ἤπιων,] Ita cum *Busb. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* & *MSS.* quibus uſus eſt *Petitus.* πρείτων in *Editis.* Quo modo legerit *Epiphanius*, qui vertit *naturæ valde modeſtæ erat & pudoris ingenui*, aliis conjiciendum relinquo.

c Στράβων] Timagenem quidem laudat *Strabo.* Sed in iis quæ ſuperſunt *Strabonis* hic locus non reperitur. Suſpicor tamen potius Timagenem Syrum fuiſſe quam Mileſium, quem laudat *Joſephus.*

d Ὀνόματ@] ἐκ τ ὀνόματ@, בשם. REL.

e Οἰκλώσαν,] Lege ᾠκειώσαν. COCC.

f Τῶν αἰδοίων προτομῇ.] Τῇ τ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

g Σαλώμη ἡ] Ita in omnibus libris, quibus uſi ſumus, tam *Lat.* quam *Gr.* præter *MSS. Gall.* & *Vat.* qui habent Σαλίνα cum *Euſebio Aliiſque.* ut videre eſt apud *Scalig.* in *Animadv. Euſeb.* p. 139. Sed Salinam à Salome diverſam facit *Uſſerius* ad *A. M.* 3892. Videſis *Jac. Cappellum* ad *A. M.* 3897. HUDS. Judæi in Megillath Taanith hoc nomen ſcribunt שלמיון, & id nomen dant uxori Regis Jannæi. Sic μήτηρ αὐτῶν Σολομίνης appellatur mater 7 fratrum, in MSto codice libri quarti de Machabæis. REL.

h Αὐτὸς εἶχεν] Αὐτὸς non agnoſcit *Hen.*

i Ἰαννᾶον τ Ἀλέξανδρον βασιλέα καθίστησι,] Ἰαννέαν *Hen. Busb. Nicephor. in Eclogis & Zonar.*

k Τὸν καθ' ἡλικίαν] Τὸν κ καθ' ἡλ. & mox ᾧ συνέβη *Hen.*

l Στέργων] *Lugd. Bat.* στέργων τη. Adſcripſit Codici meo *Cocceius*, Forte εἰς τὰ. HAV.

* *In Galilæa ubi natus eſt educandum curavit.*] Genitum in Galilæa nutriri dimiſit, *Epiphan.*

m Γαλιλαίᾳ] Nam Galilæa non adeo felix habita & exculta ac reliqua Judæa, ut conſtat ex *Actis* c. 2. v. 7. *Joan.* c. 7. v. 52. & *Matth.* c. 26. v. 73.

n Τὸν δ' ἕτερον,] Qui Abſalomus dictus eſt.

o Τῶν δ' ——— ἀλλήλους,] Antiochus Philometor & Antiochus Cyzicenus *Philometor* idem qui *Grypus* in Exc. Scalig. p. 227. vid. de mutuis eorum bellis ſupra c. 10. §. 1. SPANH.

p Φιλομήτορ@] Ἐκαλεῖτο δ Γρυπὸς καὶ Φιλομήτωρ. in Græcis *Euſebii*, p. 227.

† *Legionem militum alens*,] *Al.* una cum legione militum quam alebat.

ἔπαχον, οἱ τῇ δυνάμει μὲν ἀπηγορδκότες, αἰσχυνόμενοι δ' ὡδαχωρῆσαι διετέλεν, δεγόμενοι δ' ἀναπαύσει διαφέροντες τ ἀγῶνα. λοιπὴ δ' αὐτοῖς ἐλπὶς ἦν ἡ ὡδὲ τ Αἰγύπτε βασιλέων, ϗ ἔχ Κύπρον ἔχοντ Πτολεμαῖε τ Λαθύρε, ὃς ὑπὸ τ μητρὸς Κλεοπάτρας τ δεχῆς ἐκπεσὼν εἰς Κύπρον παρεγένετ. πέμψαντες οὖν πρὸς τοῦτον οἱ Πτολεμαεῖς, παρεκάλεν ἐλθόντα σύμμαχον ἐκ τ Αλεξάνδρε χερῶν αὐτὸς ῥύσασθαι κινδυνεύοντας. ἐπαλπισάντων δ' αὐτὸν τ πρέσβεων, ὡς διαβὰς εἰς Συρίαν ἕξει Γαζαίους [q] ἑστῶτας μετ τ Πτολεμαέων Ϗ Ζώιλον, ἔτι γε μὴν Σιδωνίους Ϗ πολλοὺς ἅμα αὐτῶν συλλήψεσθαι λεγόντων, ἐπαρθεὶς [r] πρὸς τὸν ἔκπλουν ἔσπευδεν.

γ'. Ἐν τούτῳ δ' τοὺς Πτολεμαεῖς [s] Δημαίνετ, πιθανὸς ὢν αὐτοῖς τότε ϗ δημαγωγῶν, μεταβάλλεσθαι τὰς γνώμας [t] ἐποίησεν, "ἄμεινον εἶναι φάσκοις ἐπ' ἀδίκῳ τῷ [v] γενησομένῳ διακινδυνεύειν πρὸς τοὺς Ιουδαίους, μᾶλλον ἢ φανερὰν [x] εἰσδέξασθαι δουλείαν, δεσπότην προδιδόντας αὐτοὺς, "καὶ πρὸς τούτῳ μὴ τ παρόντα μόνον ἔχειν πόλεμον, ἀλλὰ καὶ πολὺ μείζονα τ ἀπ' Αἰγύπτε. τλὴ γὰρ Κλεοπάτραν ἀ θεὶ ὀψεσθαι δυνάμιν αὐτῷ [y] κατασκευαζόμενον Πτολεμαῖον ἐκ γειτόνων, ἀλλ' ἥξειν ἐπ' αὐτὸς μετ μεγάλης στρατιᾶς· ἀπωδάσειν γὰρ αὐτλὴ ὥστε καὶ τ Κύπρε τ ἰδίαν ἐκβαλεῖν. εἶναι δ' Πτολεμαίῳ μὲν [z] διαμαρτόντι τ ἐλπίδ ἀποφυγεῖν πάλιν εἰς τλὴ Κύπρον· αὐτοῖς δ' [a] κίνδυνον τ ἔσχατον." ὁ μὲν οὖν Πτολεμαῖ [b] κατὰ τ πόρον μαθὼν τλὴ τ Πτολεμαέων [c] μεταβολλὴ, ἀδεᾶ ἦγεν ἔπλουν, καὶ καταχθεὶς εἰς τλὴ λεγομένλ Συκάμινον, ἐνταυθοῖ τλὴ δυνάμιν ἐξεβίβασεν. ἦν δ' ὁ πᾶς στρατὸς [d] αὐτοῦ [e] πεζοῖς τε ἅμα καὶ ἱππεῦσι θεὶ τετρισμυρίοις· ὃς προαγαγὼν σταδίους τ Πτολεμαίδ, καὶ στρατοπεδευσάμεν, ἐπεὶ μήτε τὰς παρ' αὐτοῦ πρέσβεις ἐδέχοντο μήτε τ λόγων ἠκροῶντο, μεγάλως ἐφρόντιζεν.

δ'. Ελθόντων δ' πρὸς αὐτὸν Ζώιλά τε Ϗ τ Γαζαίων, ϗ δεομένων συμμαχεῖν αὐτοῖς πορθμένης [f] αὐτῶν τ χώρας ὑπὸ τ Ιουδαίων Ϗ Αλεξάνδρε, λυπ μὲν τλὴ πολιορκίαν δείσας τ Πτολεμαῖον ὁ Αλέξανδρ· ἀπαγαγὼν δ' τλὴ στρατιὰν εἰς τλὴ οἰκείαν ἐστρατήγ τὸ λοιπὸν, λάθρα μὲν τλὴ Κλεοπάτραν ὅτι τ Πτολεμαῖον μεταπεμπόμεν, φανερῶς δ' φιλίαν Ϗ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ὑποκρινόμεν. ϗ τεσσαράκοντα δ' δργυρίε τάλαντα δώσειν ὑπέσχετο, χάριν ἀντὶ τούτων αἰτῶν Ζώιλον ἐκποδὼν ποιήσασθ τ τύραννον, ϗ τλὴ χώραν τοῖς Ιουδαίοις περισπεῖμαι. τότε μὲν οὖν ὁ Πτολεμαῖ ἡδέως τλὴ [g] πρὸς Αλέξανδρον ποιησάμεν φιλίαν χάρητα τ Ζώιλον· ὕστερον δ' ἀκούσας λάθρα [h] διαπεμπόμενον αὐτὸν πρὸς τλὴ μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν, λύσ τὰς γεγενημένας πρὸς αὐτὸν ὅρκους, ϗ πρόσβαλὼν ἐπολιόρκ τλὴ Πτολεμαίδα, μὴ δεξαμένλ αὐτόν. καταλιπὼν δ' ὅπ τ πολιορκίας στρατηγὸς ϗ μέρ τι τ δυνάμεως, αὐτὸς [i] τῷ λοιπῷ [k] τὴν Ιουδαίαν κατασρεψόμεν ὥρμησεν. ὁ δ' Αλέξανδρ, τὴν ϗ Πτολεμαίδ Διάνοιαν μαθὼν, σωήθροισε Ϗ αὐτὸς θεὶ πέντε μυριάδας τ ἐγχωρίων, ὡς δ' ἔνιοι συγγεγραφεῖς εἰρήκασιν, ὀκτὼ· ϗ ἀναλαβὼν τὴν δυνάμιν [l] ἀπήντα τῷ Πτολεμαίῳ. Πτολεμαῖ δ' ἐξαίφνης ὀπίσσω [m] Ασωχεῖ τῇ τ Γαλιλαίας πόλ, Σαββασιν αἱρεῖ ϗ κρατ αὐτὴν, ϗ θεὶ μυρία σώματα Ϗ πλὴν ἐτέρων ἔλαβε λεία.

fecti & laſſati, cedere tamen erubeſcentes, perſeverarent, atque quieſcentes & reſpirantes pugnam differrent. Supererat autem illis una ſpes ab Ægypti regibus & Ptolemæo Lathuro, Cyprum tenente, qui à matre Cleopatra imperio dejectus Cyprum ſe contulerat. Igitur hunc oratum miſerunt Ptolemaïdenſes, ut ſibi ſuppetias ferret, ipſoſque periclitantes ex Alexandri manibus liberaret. Cumque ei ſpem feciſſent legati, quod in Syriam trajectus habiturus eſt Gazæos & Zoilum à Ptolemaïdenſibus ſtantes, atque Sidonios dicerent & multos una cum eis in auxilium acceſſuros, his rebus ille elatus navigationem adornare feſtinabat. *Ptolemæum Lathurum in auxilium accerſunt Ptolemaïdenſes.*

3. Interea autem Demænetus, homo popularis eloquentiæ, & qui tum auctoritate apud Ptolemaïdenſes valebat, fecit ut ſententiam illi mutarent, dicens "præſtare incerto eventu periclitari cum "Judæis, quam manifeſtam accipere ſervitutem, "domino ſe tradendo: & inſuper non modo præ"ſens habere bellum, ſed etiam multo majus ab "Ægypto *exſpectare*. Non enim rerum ſuarum "adeo negligentem fore Cleopatram ut permiſſu"ra eſſet Ptolemæum vires ſibi comparare ex vi"cinis, ſed eos magna manu aggreſſuram eſſe: "quippe quæ filium etiam ex Cypro dejicere co"netur. Eſſe autem Ptolemæo, ſi ſua ſpe dejectus "ſit, receptum rurſus in Cyprum; ipſis vero ex"tremum periculum *adeundum*." Et quidem Pto"lemæus, cognito dum proficiſceretur, quod Pto"lemaïdenſes conſilium mutarint, nihilominus na"vigavit; & in eam quæ Sycaminus dicitur appulſus, ibi cum copiis ſuis exſcenſionem fecit. Erat autem in univerſum ejus exercitus, qua peditum qua equitum, circiter triginta millia: quibus prope Ptolemaïdem ductis factiſque caſtris, cum *cives* neque ipſius legatos admitterent neque verba audirent, valde anxius erat & æſtuabat. *Demænetus ſuadet Ptolemaïdenſibus, ut Ptolemæum in urbem non reciperent.*

4. Poſtquam vero Zoilus & Gazæi ad eum veniſſent, oraſſentque ut ſibi auxilium ferret, agris eorum vaſtatis à Judæis & Alexandro, obſidionem quidem, præ metu Ptolemæi, ſolvit Alexander: atque abducto domum exercitu, deinceps aſtu rem gerebat, clanculum Cleopatram adverſus Ptolemæum accerſens, aperte vero amicitiam & ſocietatem cum eo ſimulans. Quinetiam quadringenta argenti talenta daturum ſe promiſit, ea lege ut Zoilus tyrannus è medio tolleretur, & regio Judæis attribueretur. Et tum quidem Ptolemæus, libenter inita cum Alexandro amicitia, Zoilum in poteſtatem ſuam redigit: verum poſtea, ubi audivit Alexandrum clam ad matrem ſuam Cleopatram nuncios mittere, ſolvit quod ei præſtiterat jusjurandum, & Ptolemaïdem, quæ eum non admiſerat, adgreſſus obſidet: atque relictis in obſidione ducibus & parte copiarum, ipſe cum reliquis ad Judæam populandam profectus eſt. Alexander autem, intellecta mente Ptolemæi, coëgit & ipſe ad quinquaginta incolarum millia, aut, ut ſcriptores quidam tradiderunt, octoginta; & aſſumptis copiis Ptolemæo obviam proficiſcitur. Ptolemæus vero Aſochin Galilææ urbem Sabbato de improviſo adortus expugnat; & circiter decem corporum millia, multamque aliam prædam capit. *Ptolemaïdis obſidionem ſolvit Alexander.* *Fœdus inter Ptolemæum Lathurum & Alexandrum.* *Quòd Alexander dolo malo egerit, fœdus frangit Ptolemæus.* *Aſochim expugnat.*

5. Dein-

q Εσῶιας μετ τ Πτολεμαέων] *Lugd. Bat.* σωισῶτας μετ Ϗ Πτολεμαίε.
r Πρὸς τ ἔκπλουν ἔσπευδεν.] Τὰ πρὸς τ ἔκπλουν *Busb.* & *Hen.*
s Δημαίνετ,] Δημήτρ juxta quoſdam *Epiphanii* libros.
t Εποίησεν,] Επεισεν *Busb.* & *Hen.*
v Γενησομένῳ διακινδυνεύειν] Γενομένῳ διακινδυνεύσειν *Vat.*
x Εἰσδέξασθαι δουλείαν,] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* & forſan *Epiphan.* qui vertit *ſuſcipere*. ἐνδέξασθαι in *Editis Aliiſque*. Forſan ἐνδέξασθαι legendum.
y Κατασκευαζόμενον] *L. B.* κατασκευαζομένλω.
z Διαμαρτόντι τ ἐλπίδ] Διαμαρτόντα *Hen.*
a Κίνδυνον τ ἔσχατον.] Κινδύνων *Hen.*
b Κατὰ τ πόρον μαθὼν] Καθὰ τλὴ πορείαν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*
c Μεταβολλὴ,] *L. B.* μεταβαλλὼ.
d Αὐτοῦ] Αὐτῷ *Hen* & *Vat.*
e Πεζοῖς τε ἅμα καὶ ἱππεῦσι] *L. B.* πεζοί τε ἄμα σὺν ἱππεῦσι.
f Αὐτῶν τ χώρας] Ita *Gen.* αὐτὸν *Baſ.* αὐτοῖς *Vat.*
g Πρὸς Αλέξανδρον ποιησάμεν φιλίαν] Πρὸς τ Αλέξανδρον *Busb.*
h Διαπεμπόμενον αὐτὸν] Διαπεμψάμενοι *Vat.*
i Τῷ λοιπῷ] Μετὰ τοῦ λ. *Hen.* τὸ λοιπὸν *Busb.*
k Τλὴ Ιουδαίαν] Ita *MSS.* τλὴ Ιουδαίων in *Editis.*
l Απλὴ τῷ Πτολεμαίῳ.] Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* ἀπαντᾷ in *Editis.*
m Ασωχεῖ] Hæc urbs alibi *Joſepho* dicitur Ασωχῆς & Ασῶχις. *Epiphanio* autem *Aſochiton* aut *Aſocron*. at *Sachan* appellat *Pſeudogorionides*. Ασωχείτου τ Γαλ. in *Cod. Vat.* HUDS. Conf. de Vita §. 41. SPANH.

XXI. *Ptolemæus & Alexander pugnæ se parant.*

ς. Deinde Sepphorim tentavit, quæ ab ea quam populatus erat prope aberat: multisque ibi amissis Ptolemaïdem abiit, conflicturus cum Alexandro. Ei autem occurrit Alexander apud Jordanem fluvium, ad locum quendam nomine Asophum, non longe à Jordane fluvio; & prope hostes castra metatur. Cæterum habebat in prima acie octo pugnatorum millia, quos Hecatontomachos appellabat, qui scutis ære tectis utebantur. *Acies quo modo ordinata.* itemque Ptolemæi prima acies tectos ære clypeos gestabat. Veruntamen cæteris quidem rebus inferiores erant Ptolemæani, eoque timidius periculum subierunt: sed non parum eis audaciæ addidit Philostephanus aciei ordinandæ præfectus, jubens transire fluvium qui inter castra positus erat. Alexander vero eos exitu prohibendos non existimavit. nam facilius hostes, si fluvium à tergo haberent, se superaturum esse credidit; quod ex prælio fugere nequirent. Et principio quidem inter eos anceps erat & manibus & animis prælium; magnaque utriusque exercitûs facta erat cædes. Cumque superiores evaderent Alexandri milites, Philostephanus, partitus copias *suas*, cedentibus commode subsidia mittebat; ac nemine inclinanti Judæorum parti succurrente, fiebat ut isti fugerent, qui in proximo erant *illis* non subvenientibus, sed simul cum eis in fugam se conjicientibus, at Ptolemæani contra ac illi faciebant. *Alexandri copiæ fusæ fugateque.* Nam Judæis instantes, eos occidebant: & ad extremum omnes in fugam actos persequebantur, tanta strage edita, ut eis & ferrum obtunderetur & manus delassarentur. quippe triginta hominum millia *in eo prælio* occisa retulerunt: (at Timagenes dixit quinquaginta millia *cecidisse*) *Timagenes historicus.* atque alios partim captos, partim domum fuga dilapsos.

Ptolemæi Lathuri crudelitas. 6. Ptolemæus vero, post victoriam regionem populatus, vespere mansit in quibusdam Judææ pagis: quos feminarum & infantum plenos nactus, militibus imperavit ut eos jugularent & frustatim dissecarent, & cum membratim in ferventia ahena eos conjecissent, libamenta facerent. Hoc autem *illis* mandavit, ut qui ex prælio elapsi fuerint & ad eos venerint, hostes humana carne vesci arbitrarentur; & ea re illos qui viderent magis perterrefacerent. Imo & Strabo refert & Nicolaus, quod eos hoc modo acceperit ut memoravi. *Strabo & Nicolaus Damascenus.* Ad hæc Ptolemaïdem vi expugnavit, ut etiam alibi indicavimus.

ε'. Πειράσας ᾗ καὶ [n] Σεπφώρειν μικρὸν ἄπωθεν ἣ παρῳκημένης, πολλὰς ἀποβαλὼν ἦκε πολεμήσων Ἀλεξάνδρῳ. [o] ἠπλώτησε δ' αὐτῷ πρὸς τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ Ἀλέξανδρος, πρός τινα τόπον λεγόμενον [p] Ἀσωφὼν, ἀπέχοντα τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ· καὶ βάλλεται στρατόπεδον πλησίον τῶν πολεμίων. εἶχε μέντοι τοὺς [q] πρωμαχομένους ἑκατοντάμαχους προσηγόρευσεν, ἀσπίσι χαλκαῖς χρωμένους τοῖς ὑρεοῖς. ἦσαν ᾗ καὶ τοῖς τοῦ Πτολεμαίου [r] πρωμαχοῦσιν ἀσπίδες χαλκαῖ. τοῖς μέντοιγε ἄλλοις ἔλαττον ἔχοντες οἱ τοῦ Πτολεμαίου, δίλαβέστερον σωτηρίαν εἰς τὸ κίνδυνον· ἦσαν ᾗ αὐτοῖς καὶ ὀλίγον [s] ἐποίησεν ὁ ταξίαρχος Φιλοστέφανος, διαβῆναι κελεύσας τὸν ποταμὸν, ὃς μεταξὺ ἦσαν ἑστρατοπεδευκότες. Ἀλεξάνδρῳ ᾗ κωλύειν αὐτῶν τὴν διάβασιν οὐκ ἔδοξεν. [t] ἐνόμισε γὰρ εἰ κατὰ νώτου λάβοιεν τὸν ποταμὸν, ῥᾴδιον αἱρήσειν τοὺς πολεμίους, φεύγειν οὐκ ἐκ μάχης δυναμένους. [v] κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν παρ' ἀμφοτέρων ἦν ἔργα χειρῶν καὶ προθυμίας διάπλησις, καὶ πολὺς ἐγίνετο φόνος ἐξ ἑκατέρων [x] τῶν στρατευμάτων. ὑπερτέρων ᾗ τῶν Ἀλεξάνδρου γινομένων, Φιλοστέφανος, φίλων τὴν δύναμιν, δεξιῶς τοῖς ἐνδιδοῦσιν ἐπικείμενος· μηδενὸς ᾗ τῷ ἑτέρῳ μέρει τῶν Ἰουδαίων προσβοηθοῦντος, [y] τούτοις μὲν συνέβαινε φεύγειν, μὴ βοηθοῦσιν [z] τοῖς πλησίον, ἀλλὰ κοινωνοῦσι τῆς φυγῆς, οἱ ᾗ τοῦ Πτολεμαίου πάντα τοὐναντίον ἔπραττον. ἑπόμενοι γὰρ ἔκτεινον τοὺς Ἰουδαίους, καὶ τὸ πλεῖστον τραπέντας αὐτοὺς ἅπαντας ἐδίωκον οἱ φονεύοντες, ἕως ἦν ὁ σίδηρος [a] αὐτοῖς ἐμβλωθῆ κτείνουσι, καὶ αἱ χεῖρες παρείθησαν. πρισμυρίους γοῦν ἔφασαν [b] ἀνδρῶν ἀποθανεῖν· Τιμαγένης ᾗ, πεντακισμυρίους εἰρηκε· τοὺς ᾗ ἄλλων, τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ληφθῆναι, τοὺς δ' εἰς τὰ οἰκεῖα διαφυγεῖν χωρία.

ς'. Πτολεμαῖος ᾗ μετὰ τὴν νίκην [c] προσκαθεδραμὼν τὴν χώραν, ὀψίας [d] ἐπιγενομένης ἔν [e] τισι κώμαις τῶν Ἰουδαίων κατέμενεν· ἃς γυναικῶν ἀνδρῶν μεστὰς καὶ νηπίων, σκέλαπε τοὺς σταλιώτας, ἀποσφάττοντας αὐτοὺς εἶτα κρεουργοῦντας, ἔπειτα εἰς λέβητας ζέοντας ἐνιέντας τὰ μέλη ἀπάρχεσθαι. τοῦτο ᾗ προσέταξεν, ἵν' οἱ διαφυγόντες ἐκ τῆς μάχης, [f] καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐλθόντες, σαρκοφάγους [g] καταπλάσωσιν εἶναι τοὺς πολεμίους, καὶ διὰ τοῦτο ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς [g] καταπλάγωσι τῶν ἰδόντας. [h] λέγει ᾗ ὁ Στράβων ὁ Νικόλαος, ὅτι τοῦτον αὐτοῖς ἐξεύρατο τὸν τρόπον, καθὼς κἀγὼ προείρηκα. [i] ἑλὼν ᾗ ὁ τοῦ Πτολεμαΐδα καὶ κράτος, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις φανερὸν πεποιήκαμεν.

n Σεπφώρειν] Ita *Hen.* & *Vat.* & recte, cum ΣΕΠΦΟΡΗΝΩΝ habeant Nummi. Σεμφώρειν in *Editis Aliisque.* Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 304. & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 999. HUDS. *Gen.* Σεμφώειν, vel Σέπφωειν. malè etiam *Gen.* Σαμφόεοις seq. lib. 14. c. 5. §. 3. Vel Σεπφωρεῖς· lib. 17. c. 12. §. 5. Σεπφώρειν, ubi *Gen.* Σέπφωειν· & ἀλωσ. lib. 2. c. 4. §. 1. Nummi ΣΕΠΦΩΡΗΝΩΝ. SPANH.

o Ηπλώτησε δ' αὐτῷ] Ὑπλώτησε *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

p Ασωφὼν,] Σαφὼν veram scripturam esse existimat *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις, tom. 3. p. 724. eundemque locum esse credit, qui *Hieronymo* dicitur *Saphon.*

q Πρωμαχομένους ὀκτακισχιλίους,] Μαχομένους legisse videtur *Epiphan.* unde nonnihil firmari videtur, quod loco jam citato asserit *Petitus*; scilicet, eos non fuisse qui in prima acie pugnant, *velites*, sed *triarios*, in quibus totius exercitus spes, quorum singuli *centum hominum* impetum sustinere poterant.

r Πρωμαχοῦσιν] Ita cum *Hen.* προμαχοῦσιν in *ceteris.*

s Ετοίησεν] Εποίησεν *Hen.* & *Vat.*

t Ενόμισε γὰρ] Ενόμιζε *Vat.*

v Κατ' ἀρχὰς] Ὡς ᾗ σωκῆναι, κατ' ἀρχὰς μὲ παρ' ἀμφοτέροις ἦν ἔργα χειρῶν καὶ προθυμίας διάπλησις, καὶ πολὺς φόνος ἐξ ἑκατ. *Busb.*

x Τῶν στρατευμάτων.] Illud τῶν ex *MSS.*

y Τούτοις μὲ συνέβαινε φεύγειν,] Τούτοις *Hen.* & *Busb.*

z Τῶν πλησίον,] Μηδὲ τῶν πλ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

a Αὐτοῖς ἐμβλωθῆ κτείνουσι,] Αὐτῶν *Vat.*

b Ανδρῶν ἀποθανεῖν.] Ita *Hen. ἀνδρας Busb. αὐτῶν* in *Editis.*

c Προσκαθεδραμὼν] Προσκαλεσὼν *Vat.*

d Επιγενομένης] Ita *Busb. Hen.* & *Vat. γενομένης* in *Editis.*

e Τισι κώμαις τῶν Ιουδαίων] Hoc modo *Hen.* & *Vat. τῶν* in *reliquis.* & χώραις pro κώμαις *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

f Καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐλθόντες,] Καὶ abest *Hen.* & *Busb.*

g Καταπλάσωσι ταῦτ' ἰδόντας.] Καταπλαγῶσι *Vat. Hen.* & *Busb.* καταπλαγῶσι in *Editis.* mox ταῦτα ἰδόντις *Hen.* quod una cum καταπλαγῶσι ferri potest, si αὐτοὶ pro αὐτοὺς scriberetur.

h Λέγει ᾗ καὶ Στράβων καὶ Νικόλαος,] Illi λέγει ᾗ καὶ & cætera usque ad ἑλὼν desunt in *Epiphanii* libris.

i Ελὼν ᾗ καὶ τὴν Πτολεμαΐδα καὶ κράτος,] Ita *Hen. Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* ἔλαττον in *Editis.*

ΚΕΦ. ιγ'.

Ως Αλέξανδρος, Κλεοπάτρας συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ποιησαμένης, στρατεύει ἐπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν, καὶ τὴν Γαζαίων πόλιν κατασκάπτει· καὶ ὡς πολλὰς Ιουδαίων κατ' αὐτὸ στασιαστῶν μυριάδας ἀναιρεῖ. Περὶ Αντιόχου Γρυποῦ, Σελεύκου, Αντιόχου Κυζικηνοῦ & Εὐσεβοῦς, & ἄλλων.

CAP. XIII.

Quomodo Alexander, postquam Cleopatra cum ipso societatem iniisset, expeditionem facit in Cœlen-Syriam, & Gazæorum urbem funditus evertit: utque multas Judæorum myriadas, ob motam in ipsum seditionem, occidit. De Antiocho Grypo, Seleuco, Antiocho Cyziceno & Pio, aliisque.

Κλεοπάτρα δ' ὁρῶσα τὸν υἱὸν αὐξανόμενον, καὶ τὴν τε Ιουδαίαν ἀδεῶς πορθοῦσα, καὶ τὴν Γαζαίων πόλιν ὑπήκοον ἔχουσα, ἀφεῖδεῖν οὐκ ἔγνω τοῦτον ἐπὶ τοῖς πύλαις ὄντα, καὶ πολυῶτα τὴν τῶν Αἰγυπτίων ἀρχὴν μείζω γιγνόμενον· ἀλλὰ [k] παραχρῆμα καὶ μὴ ναυτικῆς καὶ [l] πεζικῆς δυνάμεως ἐπ' αὐτὸν ἐξώρμησεν, ἡγεμόνας τε ὅλης στρατιᾶς ἀποδείξασα [m] Χελκίαν καὶ Ανανίαν τοὺς Ιουδαίους. τὰ χρήματα δὲ [n] πλοῦτου, καὶ τοὺς υἱωνοὺς καὶ διαθήκας πέμψασα [o] Κώοις [p] παρέθηκεν. κελεύσασα [q] δὲ τὸν υἱὸν Αλέξανδρον στόλῳ μεγάλῳ [r] πλεῖν εἰς Φοινίκην ἡ Κλεοπάτρα, μεταστάσης αὐτῆς ἦκεν εἰς Πτολεμαΐδα· μὴ δεξαμένων δὲ αὐτὸν τῶν [s] Πτολεμαέων [t] ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. Πτολεμαῖος δ' ἀπελθὼν ἐκ τῆς Συρίας [v] εἰς Αἴγυπτον ἔσπευσεν, αἰφνιδίως αὐτὸν οἰόμενος κενὴν σπουδῆς καταλήξειν. ἀλλὰ διημαρτάνε τῆς ἐλπίδος. κατ' [x] τοῦτον δὴ τὸν χρόνον, συνέβη καὶ Χελκίαν, τὸν ἕτερον τῶν Κλεοπάτρας ἡγεμόνων, ἀποθανεῖν περὶ Κοίλην Συρίαν, [y] διώκοντα Πτολεμαῖον.

Cleopatra autem videns filium crescere, & Judæam arbitratu suo vastare, urbemque Gazæorum in sua potestate habere, statuit non adeo sui negligens esse ut eum pateretur, cum jam ad portas esset, majorque factus Ægypti imperium cuperet: sed confestim cum navalibus pedestribusque copiis adversus eum proficiscitur, mandata totius exercitûs cura Chelciæ & Ananiæ Judæis. magnam autem facultatum suarum partem, nepotesque & testamentum ad Coos depositum misit: jussoque filio suo Alexandro in Phœnicen ingenti cum classe navigare, Cleopatra, cum ea *regio* deditionem fecisset, ad Ptolemaïdem venit: & à Ptolemaïdensibus non admissa, urbem obsidebat. Ptolemæus vero, à Syria profectus, Ægyptum properavit, existimans ab exercitu vacuam posse de improviso opprimi. Sed eum spes fefellit. Eodem tempore accidit, ut Chelcias alter Cleopatræ dux moreretur in Cœle-Syria, dum Ptolemæum persequitur.

Cleopatra contra Ptolemæum proficiscitur.

Cleopatra Ptolemaïdem obsidet.

β'. Ακούσασα δ' ἡ Κλεοπάτρα τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ υἱοῦ, καὶ ὅτι τὰ περὶ τὴν Αἴγυπτον οὐχ ὃν προσεδόκα τρόπον [z] προκεχώρηκεν αὐτῷ, πέμψασα μέρος τῶν στρατιᾶς ἐξέβαλεν αὐτὸν [a] ἀπὸ τῆς χώρας. καὶ ὁ μὲν, ἐκ τῆς Αἰγύπτου πάλιν ὑποστρέψας, τὴν χειμῶνα [b] διέτριβεν ἐν Γάζῃ. Κλεοπάτρα δ' ἐν τούτῳ τὴν ἐν Πτολεμαΐδι φρουρὰν ἐκ πολιορκίας [c] λαμβάνει καὶ τὴν πόλιν. Αλεξάνδρῳ δ' αὐτῇ μετὰ δώρων προσελθόντι, καὶ θεραπείας οἵας ἄξιον ἦν, [d] πεπυσμένος μὲν κακῶς ὑπὸ Πτολεμαίου, καταφυγῆς δ' ἐκ ἄλλης ἢ πατρὸς δυσμενοῦς, τινὲς μὲν τῶν φίλων καὶ ταῦτα συνεβούλευον [e] αὐτὴν λαβεῖν, καὶ τὴν χώραν ἐπελθοῦσαν κατασχεῖν, καὶ μὴ προϊδεῖν ὅτι ἑνὶ ἀνδρὶ τοσοῦτον πλῆθος ἀγαθῶν Ιουδαίων κείμενον. Ανανίας δὲ συνεβούλευε τούτοις [f] ἐναντία, λέγων "ἄδικα ποιήσειν αὐτὴν, εἰ "σύμμαχον ἄνθρωπον [g] ἀφαιρήσεται τῆς ἰδίας, ἐξουσίας, καὶ "ταῦτα συγγενῆ ἡμέτερον. οἶδ' ἀγνοεῖν σε βούλομαι, φησὶν, ὅτι "τὸ περὶ τοῦτον ἄδικον ἐχθροὺς ἅπαντας ἡμᾶς σοὶ τοὺς Ιουδαίους "[h] καταστήσει." ταῦτα δὴ [i] Ανανίου παρακαλέσαντος, ἡ Κλεοπάτρα πείθεται μηδὲν ἀδικῆσαι τὸν Αλέξανδρον, ἀλλὰ συμμαχίαν περὶ αὐτὸν ἐποιήσατο ἐν Σκυθοπόλει τῆς Κοίλης Συρίας.

Ptolemaïdem capit.

2. At Cleopatra, audito filii conatu, & ut in Ægypto non qualem sperabat successum res habuissent, missa exercitus parte eum è regione *ista* expulit. Atque ille quidem, ab Ægypto iterum reversus, Gazæ hyemabat. Cleopatra interea Ptolemaïdis præsidium urbemque obsidione capit. Cum autem eam Alexander adiisset cum muneribus & quali decebat cultura, quippe qui à Ptolemæo male multatus esset, & aliud perfugium nullum haberet, quidam amicorum Cleopatræ ei suadebant ut & dona acciperet, & regionem impetu in eam facto occuparet: neque permitteret ut tanta strenuorum Judæorum multitudo uni viro pareret. Verum Ananias longe aliter consulebat, dicens, "injuste facturam si socium hominem sua "potestate privaret, idque cognatum nostrum. "Non enim ignorare te volo, inquit, si huic facta "fuerit injuria, nos omnes Judæos tibi habebis "hostes." Cum autem ista *eam* admonuisset Ananias, adducta est Cleopatra ut Alexandrum non violaret; quin societatem cum eo fecit Scythopoli in Cœle-Syria.

Cum Alexandro societatem facit.

γ'. Ο δὲ, τὸν ἐκ Πτολεμαΐδος φόβων ἐλευθερωθεὶς, στρατεύει μὲν αὖθις ἐπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν· [k] αἱρεῖ δὲ Γάδαρα πολιορκήσας δέκα μησίν. αἱρεῖ δὲ & Αμαθοῦντα μέγιστον ἔρυμα τῶν [l] ὑπὲρ τὸν Ιορδάνην καλουμένων, ἔνθα καὶ τὸν

3. Ille vero, Ptolemæi metu liberatus, continuo exercitum ducit in Cœlen-Syriam: & Gadara decem mensium obsidione expugnat. Insuper & Amathuntem capit, munitionem omnium quæ ad Jor-

Alexander, expeditione facta, multas urbes in potestatem suam redigit.

k Παραχρῆμα καὶ μὴ ναυτικῆς] Παραχρῆμα μὴ καὶ ναυτ. *Vat.* παρ. μὴ ν. *Busb.* & *Hen.*

l Πεζικῆς δυνάμεως] Πεζῆς *Hen.* & *Busb.*

m Χελκίαν καὶ Ανανίαν] Vide supr. c. 10. §. 4.

n Πλοῦτον,] Πλοῦτον αὐτῆς *Hen.* & *Busb.* & αὐτῆς *L. B.*

o Κώοις] *Apud Côn insulam commendans* in *Editis Epiphanii*, in *MSS.* vero *apud Coos commendans.* Κῶς πόλις Αἰγύπτου *Steph. Byzant.* Κῶς νῆσος Ægypti, apud *Ptolemæum.*

p Παρέθηκεν.] Παρεθέτο *Hen. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

q Δὲ τὸν υἱὸν] *L. B.* τὸν υἱὸν.

r Πλεῖν —— Πτολεμαΐδα·] Παραπλεῖν, εἰ δὴ φυγὴ γένοιτο. ἡ Κλεοπάτρα δὲ μὴ πάσης αὐτῆς τὰ δυνάμεως *Hen.* (*Lugd. Bat.*) παραπλεῖν εἰς Φοιν. ἡ Κλ. μὴ πάσης αὐτῆς τὰ δυνάμεως ἦκεν *Vat* & *Busb.* in *Epiphanii* libris, *cumque jussisset filium suum Alexandrum cum maxima classe navium ad Phœnicen navigare propter refugia, omnem suam expeditionem Cleopatra in Ptolemaïde deposuit.*

s Πτολεμαέων] Πτολεμαίων *Busb.* & *Hen.*

t Επολιόρκει τὴν πόλιν.] Πολιορκεῖ *Vat.*

v Εἰς Αἴγυπτον ἔσπευσεν,] Επὶ τὴν Αἴγυπτον *Vat.* & *Hen.* εἰς τὴν Αἴγυπτον *Busb.*

x Τοῦτον δὴ] *L. B.* τοῦτον γὰρ.

y Διώκοντα Πτολεμαῖον.] Ita etiam *Epiphan.* διώκοντα τὸν Πτολ. solus *Hen.*

z Προκεχώρηκεν αὐτῷ,] Προστεχωρηκέναι *Hen.* satis recte; modo deleatur ὅτι in superioribus. προστεχώρηκεν *Lugd. Bat.*

a Απὸ τῆς χώρας.] Ex τῆς χ. *Hen.* & *Busb.*

b Διέτριβεν ἐν Γάζῃ.] Ita *Hen.* & *Busb.* διέτριψεν in *Editis.*

c Λαμβάνει καὶ τὴν πόλιν.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) πολιορκίᾳ λαμβάνει *Busb.* λαβεῖ ἐκ πολιορκίας καὶ τὴν π. in *Editis.*

d Πεπυσμένος μὲν κακῶς ὑπὸ Πτολεμαίου,] Καὶ ἀξιόπιστος ἐπαγγέλλειν πεποιθότι & mox δύσπορον *Busb.*

e Αὐτὴν λαβεῖν,] Αὐτῇ & mox ἐπελθοῦσῃ *Hen.*

f Εναντία,] Ταναντία *Busb.*

g Αφαιρήσεται] τὰ ἰδίας ἐξουσίας,] Αφαιρεθήσεται] *Hen.*

h Καταστήσει.] Καταστήσαντ *Busb.*

i Ανανίου παρακαλέσαντος,] Ανανίαν παρακαλέσαντος *Busb.* Ανανίᾳ παρακαλέσαντος *Hen.*

k Αἱρεῖ δὲ Γάδαρα] Αἵρει *Hen.*

l Ὑπὲρ τὸν Ιορδάνην καλουμένων,] Υπὲρ τὸν Ιορδάνην *Hen. Vat.* atque l. 1. de *Bello Jud* in *MS. Lipsiensi* ὑπὲρ Ιορδάνου, forsan pro περὶ Ιορδάνην. Vide *Relandum* in *Palæstina S.* p. 560. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* p. 401.

Jordanem ſitæ erant maximam, ubi rerum ſuarum pulcherrimas & chariſſimas Theodorus Zenonis filius habebat. Is, Judæos nec opinantes aggreſſus, decem eorum millia interficit, & Alexandri impedimenta deprædatur. Tamen his Alexander non eſt attonitus, ſed in maritimas oras Raphiam & Anthedonem (cui poſtea rex Herodes Agrippiadi nomen impoſuit) expeditionem facit, quam & ipſam vi cepit. Cumque videret Ptolemæum à Gaza in Cyprum, ejuſque matrem Cleopatram in Ægyptum receſſiſſe, iratus Gazæis, quod Ptolemæi opem imploraſſent, urbem obſidebat agrumque eorum vaſtabat. Apollodotus vero Gazæorum dux, cum duobus peregrinorum millibus & decem millibus domeſticorum noctu, Judæorum caſtra invaſit; ac quantiſper nox erat vincebant Gazæi, (hoſtes in eam opinionem adducentes, ut crederent Ptolemæum eſſe qui ipſos adortus eſſet) verum orta die, animiſque errore liberatis, ubi rei veritatem intellexerunt Judæi, ſeſe in unum conglobant, factoque in Gazæos impetu eorum circiter mille interficiunt. Cum autem Gazæi reſiſterent, & nec ob *rei alicujus* inopiam nec ob cæſorum multitudinem cederent (nam vel quodvis potius perferre in animum inducebant, quam in hoſtis poteſtatem redigi) eis etiam animos & alacritatem addidit Aretas Arabum rex, quem ſibi auxilio venturum ſperabant, quod ita promiſerat. Sed accidit, ut Apollodotus ante perimeretur. nam Lyſimachus ejus frater, ei ex invidia obtrectans, quoniam apud cives gratia valeret, eum interfecit, & collecto milite urbem Alexandro tradidit. Atqui ille ſtatim ut ingreſſus eſt placide ſe gerebat; verum poſtea milites in Gazæos immiſit, & eos ulciſci permiſit. Illi autem alii aliò verſi Gazæos interficere: quanquam ne Gazæi quidem ſegnes animos præbuerunt, quin in ſe irruentibus ita reſtiterunt, ut Judæorum non pauciores occiderint quam quot erant ipſi. Nonnulli vero deſerti domos incenderunt, ne ulla ex eis ſpolia ſupereſſent quibus potirentur hoſtes. Erant etiam qui liberos uxoreſque *ſuas* ſuis manibus perimebant, coacti eos hoſtium ſervitute ita liberare. erant autem conſiliariorum omnino quingenti qui in Apollinis fanum confugerunt: (nam accidit, ut, dum capta urbs eſt, ſenatus haberetur) eos vero etiam interfecit Alexander, & urbe in illos diruta revertit Hieroſolyma, poſtquam eam unum annum obſederat.

Gazam obſidet.

Gazæi fortiter ſe gerunt.

Gaza capta.

Magna ſtrages Gazæorum & Judæorum.

Mors Antiochi Grypi.

Seleucus ei in regnum ſuccedit.

4. Cæterum ſub id ipſum tempus etiam Antiochus, Grypus cognominatus, moritur ex inſidiis Heracleonis, cum quidem annos vixiſſet quinque & quadraginta, regnaſſet vero novem & viginti. Cum autem Seleucus ejus filius ei in regnum ſucceſſiſſet, bellum adverſus Antiochum movebat, patris *ſui* fratrem, cui cognomen erat Cyziceno; i-

κάλλιστα Ϲ ὠνοδῆς ἄξια [m] Θεόδωρος ὁ Ζήνωνος εἶχεν. ὃς ἀ προσδοκῶσιν ἐπιπεσὼν τοῖς Ἰουδαίοις, μυρίους αὐτῶν [n] ἀποκτείνῃ, καὶ τὴν ἀποσκευὴν Ἀλεξάνδρου διαρπάζει. ταῦτα μὲν οὖν [o] ἀ καταπλήττῃ τὸν Ἀλέξανδρον, ἀλλ' ἐπὶ θαλάττης [p] τοῖς [q] ἐπιθαλαττίοις μέρεσι, Ῥαφίᾳ καὶ Ἀνθηδόνι, ἣν ὕστερον [r] μὲν Ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππαδα μετωνόμασε, ϗ κτίσματος εἶλε Ϲ ταύτην. ὁρῶν δὲ τὸ Πτολεμαῖον ἐκ τῆς Γάζης εἰς Κύπρον [s] ἀνακεχωρηκότα, τὴν δὲ μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν εἰς Αἴγυπτον, ὀργιζόμενος δὲ τοῖς Γαζαίοις ὅτι Πτολεμαῖον ἐπεκαλέσαντο βοηθόν, ἐπολιόρκει τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν [t] προενόμευσεν. Ἀπολλοδότου δὲ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Γαζαίων, μετὰ διχιλίων ξένων καὶ [v] μυρίων οἰκετῶν, νυκτὸς ἐπιπεσόντος τῷ τῶν Ἰουδαίων στρατοπέδῳ, ἐφ' ὅσον μὲν ὑπῆρχεν ἡ νὺξ, ἐνίκων οἱ Γαζαῖοι· δόκησιν παρέχοντες τοῖς πολεμίοις ὡς ἐπεληλυθότος αὐτοῖς Πτολεμαίου· γνωμένης δ' ἡμέρας καὶ τῆς δόξης ἐλεγχθείσης, μαθόντες οἱ Ἰουδαῖοι τἀληθὲς, ἐπιστρέφονται, καὶ τοῖς Γαζαίοις προσβαλόντες ἀναιροῦσιν αὐτῶν ὡσεὶ [x] χιλίους. τῶν δὲ Γαζαίων ἀντεχόντων, καὶ μήτε [y] ὑπὸ τῆς ἀνδρείας, μήτε ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀναιρουμένων ἐνδιδόντων· πᾶν γὰρ ὁτιοῦν ὑπομένουσι παθεῖν, ἢ ὑπὸ τῷ πολεμίῳ γενέσθαι· [z] προσπαρώξυνεν αὐτῶν τὸν [a] προθυμίαν Ϲ Ἀρέτας ὁ Ἀράβων βασιλεὺς, ἐπιδοξάσας ὧν [b] ἥξειν αὐτοῖς συμμαχήσας ἐπαγγελίαν. ἀλλὰ σωθὲν πρῶτον τὸν Ἀπολλόδοτον διαφθορεῖ. [c] Λυσίμαχος γὰρ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, [d] ζηλοτυπῶν αὐτὸν ἐπὶ τῷ παρὰ τοῖς πολίταις εὐδοκιμεῖν, κτείνας αὐτὸν καὶ στρατιώτας συγκροτήσας, ἐνδίδωσι [e] Ἀλεξάνδρῳ τὴν πόλιν. ὁ δ' οὐδὲ μὲν [f] εἰσελθὼν ἠρέμα· μετὰ δὲ ταῦτα τὴν δύναμιν ἐπαφῆκε τοῖς Γαζαίοις, ἐπιτρέψας τιμωρεῖν αὐτούς. οἱ δὲ ἄλλοι ἀλλαχῇ [g] τραπόμενοι, τοὺς Γαζαίους ἀπέκτειναν· ἦσαν δ' οὐδ' ἐκεῖνοι τὰς ψυχὰς ἀμύνεις, ἀλλὰ Ϲ τοῖς παραπίπτουσιν ἀμυνόμενοι τοὺς Ἰουδαίους ὀλίγους ἐλάττονας αὐτῶν διέφθειραν. ἔνιοι δὲ μονούμενοι τὰς [h] οἰκίας ἐνεπίμπρασαν, ὡς μηδὲν αὐτῶν λάφυρον εἶναι [i] τοῖς πολεμίοις λαβεῖν. οἱ δὲ καὶ τῶν παίδων καὶ γυναικῶν αὐτόχειρες ἐγίνοντο, τῆς ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς [k] αὐτοὺς δουλείας οὕτως ἀπαλλάττειν ἠναγκασμένοι. τῶν δὲ βουλῆς ἦσαν οἱ πάντες [l] πεντακόσιοι, συμφυγόντες εἰς τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερόν· συνεδρεύοντων γὰρ τῷ ὄντι τῶν συνέδρων ἐμέλλετε· ὁ δ' Ἀλέξανδρος [m] τούτους τε ἀναιρεῖ, καὶ τὴν πόλιν [n] αὐτοῖς ἐπικαταστρέψας ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα ἐνιαυτῷ πολιορκήσας.

δ'. [o] Ὑπὸ τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον καιρὸν καὶ Ἀντίοχος, ὁ Γρυπὸς ἐπικληθεὶς, ἀποθνήσκει ὑπὸ Ἡρακλέωνος ἐπιβουλευθείς, βιώσας μὲν ἔτη τεσσαράκοντα Ϲ πέντε, [p] βασιλεύσας δ' ἐννέα Ϲ εἴκοσι. Παραδεξάμενος δὲ τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Σέλευκος, ἐπολέμει μὲν τῷ [q] πατρὸς ἀδελφῷ Ἀντιόχῳ, ὃς ἐπεκαλεῖτο Κυζικηνὸς, νικήσας

[m] Θεόδωρος] De hoc Theodoro infr. §. 5. SPANH.

[n] Ἀποκτείνῃ,] Ἀπέκτεινε & mox διήρπασε *Busb.*

[o] Οὐ καταπλήττῃ] *L. B.* οὐ non agnoſcit.

[p] Τοῖς —— μετωνόμασε,] Rhaphia & Anthedon, maritima loca, poſterior *Agrippias* ab Herode dicta. Idem ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 4. & lib. 4. c. 11. §. 5. Ῥάφεια, Συρίας ἀρχή· SPANH.

[q] Ἐπιθαλαττίοις] Τοῖς θαλαττίοις *Hen.* & *Busb.* Legi poteſt, τοῖς ἐπὶ θαλαττίοις μ.

[r] Μὲν Ἡρῴδης] Illud μὲν ex *MSS.*

[s] Ἀνακεχωρηκότα,] Μεταχεχωρηκότα *Busb.* & *Hen.*

[t] Προενόμευσεν.] Προενόμευεν legendum cenſeo.

[v] Μυρίων οἰκετῶν,] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* χιλίων in *Editis.*

[x] Χιλίους.] Διχιλίους ſolus *Hen.*

[y] Ὑπὸ τῆς ἀνδρείας,] Mallem ſane ὑπὸ δίους aut δειλίας.

[z] Προσπαρώξυνεν αὐτῶν] Προσεπήγειρεν αὐτῶν *Busb.* Προσεπήγειρε δ' αὐτῶν forſan pro προσεπήγειρε δ' αὐτὸν *Vat.* προσεπέγειρε δ' αὐτῶν in *Editis.*

[a] Προθυμίαν καὶ Ἀρέτας] Εὐψυχίαν *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

[b] Ἥξειν αὐτοῖς σύμμαχος ἐπαγγελάμενος.] Ἥκειν *Busb.*

[c] Λυσίμαχος γὰρ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ,] Illud γὰρ è *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[d] Ζηλοτυπῶν αὐτὸν] Ζηλοτυπῶν αὐτῷ ἐπὶ τὸ *Busb.*

[e] Ἀλεξάνδρῳ τὴν πόλιν.] Gazæ deditio & vaſtatio. Hinc *Act.* VIII. 26. de Gaza αὕτη ἐστὶν ἔρημος· Eadem ab Alexandro M. ante vaſtata, καὶ μίνουσα ἔρημος *Strabo* lib. XVI. SPANH.

[f] Εἰσελθὼν ἠρέμα·] Εἰσελθὼν *Vat. Busb.* & *Hen.* ἠρέμα *Busb.* ἠρεμῇ *Hen.* ἠρέμα *Vat.* εἰσῆλθεν ἠρέμα in *Editis.* in *Epiphanii* verſione *ſtatim cum ingreſſus fuiſſet quievit.*

[g] Τραπόμενοι] Ita *Busb.* & *Vat.* πεπόμενοι in *Editis.*

[h] Οἰκίας ἐνεπίμπρασαν,] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* οἰκίας in *reliquis.*

[i] Τοῖς πολεμίοις λαβεῖν.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ὡς μηδὲν λάφυρον οἱ πολέμιοι λάβοιεν *Busb.* ὡς μ. αὐτῶν λ. ἐ. τοὺς πολεμίους λ. in *Editis Aliiſque.* in *Epiphanii* verſione, *ne aliqua ſpolia adverſarii poſſent invenire.*

[k] Αὐτοὺς δουλείας] Αὐτῶν *Hen.*

[l] Πενταχόσιοι,] Συμφυγόντων *Busb.*

[m] Τούτους] Τούτους μὲ *Busb.*

[n] Αὐτοῖς ἐπικαταστρέψας] Αὐτῶν ἐπισκ. *Busb.*

[o] Ὑπὸ τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον καιρὸν] Ὑπὸ τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον καιρὸν *Busb.*

[p] Βασιλεύσας δ' ἐννέα καὶ εἴκοσι.] Βασιλεύσας δὲ ἐξ καὶ εἴκοσι juxta *Frag. Porphyrii* in *Gr. Euſebii*, p. 227. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3907.

[q] Πατρὸς ἀδελφῷ Ἀντιόχῳ,] Πατρὸς αὐτοῦ ἀδ. *Busb.*

σας δ' αὐτὸν, ϗ λαῶν ἀπέκτεινε. μετ' ὀ πολὺ ὁ Κυζικηνοῦ παῖς [r] Αντίοχος, ὁ Εὐσεβὴς καλούμενος, ἀφιγμένος εἰς Αραδον, ϗ θεὶς διάδημα πολεμεῖ τῷ Σελεύκῳ, ϗ κρατήσας ἐξήλασεν αὐτὸν ἐξ ἁπάσης [s] τ Συρίας. ὁ ὁ Φυγὼν εἰς Κιλικίαν, ϗ γνούς [t] ἐν τῇ Μόψῳ ἐσία πάλιν αὐτὸς εἰσπραξάμενος χρήματα. ὁ ὁ τῶν [v] Μαψουεστέων δῆμος, ἀγανακτήσας, ὑφῆψεν [x] αὐτοῦ τὰ βασίλεια, ϗ [y] διέφθειρεν αὐτὸν μ τῶν φίλων. Αντίοχος ὁ Κυζικηνοῦ παιδὸς [z] βασιλεύων τ Συρίας, Αντίοχος ὁ Σελεύκου ἀδελφὸς ἐκφέρει πόλεμον πρὸς [a] αὐτὸν, ϗ νικηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ μ τ φαλίδας. μ δ' αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φίλιππος, διαδήσας διάδημα, μέρους τινὸς τ Συρίας ἐβασίλευσε. Πτολεμαῖος ὁ ὁ Λάθυρος τ τέταρτον αὐτοῦ ἀδελφὸν [b] Δημήτριον, τ [c] Εὐκαιρον λεγόμενον, ἐκ Κνίδου μεταπεμψάμενος, κατέστησεν ἐν Δαμασκῷ βασιλέα. τούτοις ὁ τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς καρτερῶς [d] ἀνθιστάμενος Αντίοχος, ταχέως ἀπέθανεν. [e] Λαοδίκη γὰρ ἐλθὼν σύμμαχος τῇ τ [f] Γαλαδίτων βασιλίσσῃ, Πάρθους πολεμοῦσῃ, μαχόμενος [g] ἀνδρείως ἔπεσε. τὴν ὁ Συρίαν [h] κατεῖχον οἱ δύο ἀδελφοὶ Δημήτριος ὁ Φίλιππος, καθὼς ἐν ἄλλοις [i] δεδήλωται.

ε'. Αλεξανδρος ὁ τ οἰκείων τοὺς αὐτὸν στασιασάντων, ἐπανέστη γὰρ ἐπ' αὐτὸν τὸ ἔθνος, τ ἑορτῆς ἀγομένης, ϗ ἔστω αὐτὸς ἐπὶ τ βωμοῦ ϗ θύειν μέλλοντος, [k] κιτρίοις αὐτὸν ἔβαλλον· νόμος ὄντος τοῖς Ιουδαίοις ἐν τῇ Σκηνοπηγίᾳ, ἔχειν ἕκαστον [l] θύρσους ἐκ φοινίκων ϗ [m] κιτρίων, δεδηλώκαμεν ὑπ ϗ ταῦτα ἐν ἄλλοις· [n] προσελοιδόρησαν δ' αὐτὸν [o] ὡς ἐξ αἰχμαλώτου γεγονότα, ϗ τ τιμῆς ϗ τ θεοῦ [p] ἀνάξιον. ὑπὸ τούτοις ὀργισθεὶς, κτείνει μὲν αὐτῶν ὡσεὶ ἑξακισχιλίους· δρύφακτον δ' ξύλινον ὡσεὶ τ βωμὸν ϗ τ ναὸν βαλλόμενος μέχρι τ [q] θριγκοῦ, εἰς ὃν μόνοις ἐξῆν τοῖς ἱερεῦσιν εἰσιέναι, τούτῳ τῷ τ πλήθους

psumque victum & *prælio* captum morte multabat. Non ita multo post Cyziceni filius Antiochus, cognomento Pius, cum Aradum perveniſſet & diadema ſibi impoſuiſſet, Seleuco bellum infert, & *armis* ſuperatum ex univerſa Syria expulit. At ille, cum fuga delatus eſſet in Ciliciam & in Mopſueſtiam receptus, iterum ab eis pecunias exigebat. Populus vero Mopſueſtienſis, *iſta re* irritatus, regiæ ipſius flammas ſubjecit, ipſumque cum amicis *illic* perire fecit. Cum autem Antiochus Cyziceni filius in Syria regnaret, Antiochus Seleuci frater bello eum adoritur, victuſque vitam ſimul & exercitum amittit. Poſt eum vero pater ejus Philippus, impoſito *ſibi* diademate, in parte Syriæ regnavit. Interim Ptolemæus Lathyrus quartum ejus fratrem Demetrium, qui Eucærus dicebatur, accitum è Cnido regem apud Damaſcum conſtituit. His autem duobus fratribus cum Antiochus ſtrenue reſiſteret, brevi diem obiit ſupremum. Nam in auxilium veniens Laodices Galadenorum reginæ, adverſus Parthos *tum* bellum gerenti, fortiter dimicans *in prælio* cecidit. Syriam vero duo fratres, Demetrius & Philippus, imperio tenuerunt, ſicut alibi narratum eſt.

Antiochus Cyzicenus occiditur.
Antiochus Pius, Cyziceni filius, Seleuco bellum inferit.
Seleuci interitus.
Antiochus Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello adoritur.
Demetrius Eucerus rex Syriæ.
Antiochus in auxilium Laodices vocatus, prælio cadit.
Demetrius & Philippus Syriæ reges.

ſ'. Quod autem ad Alexadrum attinet, cum in ipſum ſeditionem ſui moviſſent, (in eum enim gens inſurrexit) dum feſtum ageretur, & ipſe aræ aſſtaret rem divinam facturus, citriis eum petebant (more *eo* apud Judæos obtinente in Umbraculorum feſto, ut ſinguli ramos ferrent palmarum & citriorum, id quod alibi declaravimus) atque convicia ei dixerunt, quaſi ex captiva genitus eſſet, ideoque honore *pontificali* & ſacra faciendi poteſtate indignus. iſtis *ille* iratus occidit eorum ad ſex millia: & exſtructo circa aram & templum ſepto ligneo uſque ad *ſeptum* iſtud intra quod ſolis ſacerdotibus ingredi fas erat, hac ratione multitudinis ad

Mota in Alexandrum ſeditio.

---

r Αντίοχος, ὁ Εὐσεβὴς] Ita lego ex fide Hiſtoricorum (*Appiani in Syr* p. 132. & *Gr. Euſebii* p. 232.) non auctoritate librorum *Joſephi*, qui nobis ſuperſunt. in quibus (tam *Lat.* quam *Gr.*) Αντίοχος ὁ Αντωνῖνος ὁ Εὐσεβὴς καλούμενος ἀφιγμένος εἰς Α. ϗ θεὶς διάδημα πολεμεῖ τῷ Σ. ϗ κρατήσας ἐξήλασεν. niſi quod unicus *Busb.* habeat Αντώνιος ὁ Εὐσ. & mox ἀφιγμ. eraſis in fine tribus aut quatuor literis, deinde διάδημα. poſtremoque πρὸς τ Σιλ. Verum quod hoc (inquit *Petav.* l. 10. de *Doctr. Temp.* c. 45. p. 233.) hiſtoriæ portentum? aut quis ille eſt Antoninus Pius Cyziceni filius? nam ὁ Εὐσεβὴς cognomen Antiochi Cyziceni filii, qui & unicus in hiſtoria reperitur. Cui addo *Ez. Spanhemium*, qui (in lib. de *Præſt. & Uſu Numiſm.* p. 410. *Edit. Lond.*) dicit ex verbis iſtis *Joſephi* expungendum eſſe ὃς Αντωῖνος, tanquam Gloſſema alicujus Magiſtelli, à quo, nempe quod eodem Εὐσεβὴς nomine dictus ſit apud Romanos Antoninus, ad marginem forte adnotatum, inde autem librariotum imperitia in textum aſſumptum. idque ſane à ſæculis aliquot ante Epiphanium natum. HUDS. Antiochus Cyzicenus à Seleuco v. cæſus Trog. Epit. XL. At hic *Antonini* nomen gloſſema eſt, quod ideo, quia Εὐσεβὴς etiam dictus, è margine, ubi adſcriptum fuerat, in Textum irrepſit. Quod mirum, idem occurrit apud *Rufinum*: Antiochus & Antonius Pius. Idem etiam gloſſema in Edit. Baſil. SPANH.

s Τῆς Συρίας.] Illud τ ex *MSS.*

t Ἐν τῇ —— χρήματα.] Vide de hoc Antiochi Grypi Interitu Mopſueſtiæ Appian. qui idem tradit Syriac. p. 132. SPANH.

v Μοψουεστέων δῆμος,] Ita *Busb.* & *Hen.* Μοψεστέων in *Editis Aliiſque.*

x Αὐτοῦ τὰ βασίλεια,] Sic *Busb.* & *Vat.* (*Lugd. Bat.*) αὐτῷ βασίλεια in *Editis Aliiſque.*

y Διέφθειρεν αὐτὸν] Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3911.

z Βασιλεύοντος τ Συρίας,] Sic *Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* βασιλεύσαντος in *cæteris.*

a Αὐτὸν,] Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* αὐτῷ in *reliquis.*

b Δημήτριον,] Demetrius Eucærus IV. frater, Rex Damaſci. Hi Antiochus & Philippus fratres *Gemelli* dicti à *Porphyrio in Exc. Scaligeri.* SPANH.

c Εὐκαιρον λεγόμενον,] Ακαιρον *Busb. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.* Potuit quidem Demetrius per ludibrium ita appellari (uti obſervavit Cl. *Aldrichius*) ſicut Antiochus *Epimanes* pro *Epiphanes*, & Ptolemæus *Kacergetes* pro *Euergetes.*

d Ανθισάμενος Αντιοχος.] Ανθικαθισάμενος *Busb.*

e Λαοδίκη] Ἐν Λαοδίκῃ *Hen.* ἐν Λαοδικείᾳ *Busb.* ἐν Λαοδικίᾳ in *Editis Aliiſque.* Verum cum *Epiphanius* habeat, *Nam Laodiciæ Gaminorum reginæ contra Parthos bellanti cum ſocius adveniſſet*, reſcripſi Λαοδίκη è Cod. *Hen.* & voculam ἐν delevi, ut quæ detracta fuiſſet ex fine vocis præcedentis ἀπέθανεν. Videſis *Foy-Vaillant*, in *Hiſtoria Regum Syriæ*, p. 376. HUDS. Ἐν Λαοδίκῃ · *Rufinus.* Nam Laodiciæ Gæmiorum reginæ &c. *Edit. Baſil.* ut hoc ἐν Λαοδικίᾳ τ Γαλαδίτων. Laodicea quippe urbs in Galadena regione trans Jordanem. Verum hunc Antiochum Euſeben non mortuum in eo prælio, ſed fugientem in Oronte ſubmerſum tradit Porphyrius Exc. Græc. Scalig. Eundem verò Antiochum regno Syriæ à Tigrane ſpoliatum tradit Appianus Syriac. p. 119. Laodice verò hæc Calamanorum Regina Porphyr. SPANH.

f Γαλαδίτων βασιλίσσῃ,] Γαλιτῶν *Hen.* & *Busb.* (Γαλικίτων *Lugd. Bat.*) in *Epiphanii* verſione *Gaminorum.*

g Ανδρείως ἔπεσε.] Quod negat *Vaill.* quem conſule in Hiſt. Regum Syriæ pag. 376.

h Κατεῖχον οἱ δύο ἀδελφοὶ] Κατέχον *Busb.*

i Δεδήλωται.] Δεδηλώκαμεν *Hen.*

k Κιτρίοις —— ἔλεγε.] Conf. ſupr. lib. VIII. c. 4. §. 5. SPANH.

l Θύρσους ἐκ φοινίκων] Sc. lib. 3. c. 10. §. 4. Videſis *Pſeudogorionidem*, l. 3. c. 33. *Petitum* in *Animadv.* ἀνεκδότοις tom. 3. p. 729. & *Simſonum* in *Chron. Cathol.* ad *A. M.* 3910.

m Κιτρίων,] Κιτρέα leg. nam citrea geſtabant mala lævâ, non thyrſos ex citreis. REL.

n Προσελοιδόρησαν δ' αὐτὸν] Προσεξελοιδόρησαν *Busb.* & *Hen.* προσελοιδόρουν δ' αὐτὸν εἰς τὸ ἱερὸν εἰσελθόντες ὡς &c. legendum cenſet *Petitus* (in *Animadv.* ἀνεκδότοις tom. 3. p 738.) quod hoc fere modo legiſſe videatur *Epiphan.* qui vertit, *contumelioſe eam aggreſſi ſunt, cum ingreſſi fuiſſent, dicentes de captiva genitum.*

o Ὡς ἐξ αἰχμαλώτου γεγονότα,] Ita ex *Epiphanii* verſione jam allata, & *MSS.* (ut & *L. B.*) lectione ὡς ἐξ αἰχμαλώτου. in *Editis* ὡς αἰχμάλωτον γεγονότα. quæ lectio (inquit *Petitus*) ferri non poteſt. nam ſacerdoti captivo, qui olim fuiſſet, non interdicebatur ſummo Pontificatu. Cum autem dicit ἐξ αἰχμαλώτου, aviam ejus intelligit, matrem Joannis Hyrcani. Vide ſupr. c. 10. §. 5.

p Ανάξιον.] Εἶναι ἀνάξιον *Hen.*

q Θριγκοῦ,] Τειχοῦ *Busb.* & *Hen.* *Joſephus* in templi deſcriptione γείσιον vocat *ſepimentum* ὅσον πηχυαῖον ὕψος, quod populum à Sacerdotibus arcebat, ut & alterum ſepimentum, quo ἀλλόφυλοι arcebantur, vocat δρύφακτον λίθινον *loricam è lapide.* Idem alibi quod Græci vocant θριγκὸν id ait γᾶσσαν vocari κατ' ἐπιχώριον γλῶτταν, cum tamen ea vox Hebræa non ſit origine, ſed, ut multæ aliæ, ex Græco ſermone in Hebræum tradu&ta. *Grot.* ad *Matt.* p. 282. Exiſtimo (inquit *Petitus*, p. 741.)

ad se aditum obstruxit. Alebat & peregrinos milites, Pisidas, & Cilicas. nam Syris quidem, quod eis erat infensus, non utebatur. Item cum Moabitas & Galaaditas, qui Arabes sunt, subegisset, ut inde tributum exigeret, demolitus est etiam Amathunta, non audente Theodoro manus cum eo conserere. Congressus autem cum Obeda Arabum rege, inque insidias delatus in locis asperis & difficilibus, à multitudine camelorum in vallem profundam detrusus est apud Gadara pagum Galaaditidis, & ipse ægre evasit. Cumque inde fugeret, Hierosolyma pervenit: atque præter acceptam clademà gente lacessitus, bello cum ea sex annos gesto, occidit Judæorum non minus *quam* quinquaginta millia. Ac dum eos, ut simultatem deponant, hortatur, eo magis eum oderunt propter ea quæ acciderant mala: rogantique quid facto opus esset, omnes clamarunt, ut ille moreretur; & ad Demetrium Eucærum miserunt, qui *ipsum* in auxilium ascisceret.

Moabitas aliasque gentes subigit Alexander.

Multa cum cæde in Judæos grassatur.

Demetrius Eucerus à Judæis in auxilium accersitus.

ἐπ' αὐτὸν [r] ἀπέφραξεν εἴσοδον. ἕτερος ἦ ὁ ξένους, Πισίδας, καὶ Κίλικας. [s] Σύροις γὰρ πολεμίως οὐκ ἐχρῆτο. καταφρονούμενος ἦ [t] τῶν Ἀράβων Μωαβίτας καὶ Γαλααδίτας εἰς φόρου ἀπαγωγὴν, [v] κατέῤῥηξε καὶ Ἀμαθοῦντα, [x] Θεοδώρου μὴ τολμῶντος αὐτῷ συμβαλεῖν. σπασάμενος ἦ μάχιμον τοὺς [y] Ὀβεδᾶν τὸν Ἀράβων βασιλέα, [z] καὶ [a] πεσὼν εἰς ἐνέδραν ἐν χωρίοις τραχέσι καὶ δυσβάτοις, ὑπὸ πλήθους [b] καμήλων εἰς βαθεῖαν καὶ ἐρρωγυῖαν [c] φάραγγα καὶ Γάδαρα κώμην τῆς Γαλααδίτιδος, καὶ μόλις αὐτὸς διεσώζετο. Φεύγων δ' ἐκεῖθεν εἰς Ἱεροσόλυμα παρεγίνετο. καὶ τοὺς τὴν κακοπραγίαν αὐτῷ ἐπιθεμένους ἔθνους, πολεμήσας τοῖς αὐτοῖς [d] ἔτη ἓξ, ἀναιρεῖ τῶν Ἰουδαίων οὐκ ἔλαττον πέντε [e] μυριάδας. παρακαλοῦντος ἦ παῦσαι τὸν πρὸς αὐτὸν δυσμένειαν, ἔτι μᾶλλον ἐμίσουν αὐτὸν διὰ τὰ συμβεβηκότα. πυνθανομένου δ' αὐτοῦ [f] τὸ ὀφεῖλον γενέσθαι, πάντες ἐβόησαν ἀποθανεῖν αὐτὸν, καὶ πρὸς Δημήτριον τὸν [g] Εὐκαιρον ἔπεμψαν [h] παρακαλοῦντες ἐπὶ συμμαχίαν.

XXII.

CAP. XIV.

Quomodo Demetrius Eucærus superavit Alexandrum & non multo post Judæorum metu discessit: utque Alexander, magna Judæorum strage edita, turbis ab illis concitari solitis liberatur. De obitu Demetrii.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Δημήτριος [i] ὁ Εὐκαιρος ἐκράτησεν Ἀλεξάνδρου, καὶ μετ' ὀλίγον δείσας Ἰουδαίους ὑπεχώρησε· καὶ ὡς Ἀλέξανδρος, πολλοὺς τῶν Ἰουδαίων φονεύσας, τὸν ὑπ' αὐτῶν παροξυσμὸν ἀπαλλάττεται. Περὶ Δημητρίου πλοῦτος.

Is Alexandrum bello petit & superat.

ATille, cum exercitu profectus, iisque assumptis qui se acciverant, apud urbem Sicima castra fecit. Alexander vero cum mercenariorum sex millibus & ducentis, adjunctis Judæorum circiter viginti millibus qui ejus partes tuebantur, Demetrio adversus incedebat: erant autem illi equitum tria millia, & peditum quadraginta millia. Et multa quidem utrinque tentata sunt, dum hic mercenarios, utpote Græcos, ad defectionem solicitat; ille vero stantes à Demetrio Judæos. Sed cum neutris persuaderi potuit, in prælium descenditur, in quo vincit Demetrius: mortuique sunt fideliter & fortiter se gerentes omnes Alexandri mercenarii, necnon multi ex Demetrii militibus.

Ὁ δὲ, μετὰ [k] στρατοῦ ἐλθών, καὶ προσλαβὼν [l] τοὺς ἐπικαλεσαμένους, πρὸς Σίκιμα πόλιν ἐστρατοπέδευσεν. Ἀλέξανδρος ἦ μετὰ μισθοφόρων ἑξακισχιλίων καὶ δισμυρίων, Ἰουδαίων τε [m] περὶ δισμυρίους οἱ ἐφρόνουν τὰ ἐκείνου πρεσβεύων, ἀντιπρὸ τοῦ Δημητρίου· τούτῳ δ' ἦσαν ἱππεῖς μὲν τρισχίλιοι, πεζῶν ἦ μυριάδες τέσσαρες. [n] πολλὰ μὲν ἐν ἑκατέροις ἐπράχθη, ἃ μὲν ἀποπειρῶντες τοὺς μισθοφόρους ὡς ὄντας Ἕλληνας πρωμένους, ἃ ἦ τοὺς σὺν Δημητρίου Ἰουδαίους. μηδετέρους ἦ πεῖσαι δυνηθέντος, ἀλλ' εἰς μάχην συμβαλόντων, νικᾷ Δημήτριος· καὶ ἀποθνήσκουσι μὲν οἱ Ἀλεξάνδρου μισθοφόροι πάντες, πίστεώς τε ἅμα καὶ ἀνδρείας ἐπίδειξιν ποιησάμενοι, πολλοὶ ἦ καὶ τῶν Δημητρίου στρατιωτῶν.

Judæi bellum inferunt Alexandro & vincuntur.

2. Cæterum cum Alexander ad montes profugisset, Judæorum sexies mille, ejus fortunam mutatam miserati, ad eum congregantur. Ac tum quidem metuens Demetrius discessit: post hæc vero Judæi bellum intulerunt Alexandro, victique frequentes occubuerunt in præliis. *Is* vero, cum eorum potentissimos in urbem Bethomam compulisset, *eam* oppugnat: captaque urbe, & iis potitus, Hierosolyma eos adducit, atque facinus perpetravit omnium immanissimum. Nam dum epu-

Alexandri crudelitas.

β'. Φυγόντος δ' Ἀλεξάνδρου εἰς τὰ ὄρη, κατ' οἶκτον τῆς μεταβολῆς συλλέγονται παρ' αὐτῷ [o] Ἰουδαίων ἑξακισχίλιοι. καὶ τότε μὲν δείσας, [p] ὑπεχώρει Δημητρίου· μετὰ ἦ ταῦτα Ἰουδαῖοι ἐπολέμουν Ἀλεξάνδρῳ, καὶ νικώμενοι, πολλοὶ ἀπέθνησκον ἐν ταῖς μάχαις. κατακλείσας ἦ τοὺς δυνατωτάτους αὐτῶν ἐν [q] Βεθόμῃ πόλει, ἐπολιόρκει. λαβὼν ἦ τὴν πόλιν, καὶ χρώμενος ἐγκρατὴς αὐτῶν, ἀπήγαγε εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πάντων ὠμότατον ἔργον ἐδέξατο. ἑστιώμενος γὰρ ἐν ἀπείρῳ μετὰ τῶν

τὸ θελγικὸν conjungendum esse atque referendum ad τὸ ξυλινὸν, nam τῷ θελγικῷ nomine intelligitur *testacea lorica*, qua sepes ista lignea tegebatur, ne aqua pluvia corrumperetur, est itaque vertendum quasi ita scriptum esset, φραγτον ἦ ξύλινον μετὰ θελγικῆς τοῖχον τοῦ βωμοῦ καὶ τοῦ ναοῦ βαλλόμενος, *sepem de ligno ad loricam testaceam usque circa altare & templum exstruxit.* Hujus *sepis* *lignea* vice suffecit Herodes *loricam cubitalem* è lapide. ἔτειχισε φέρων καὶ τὸν τε ναὸν καὶ τὸ βωμὸν εὐλιθόν τε καὶ χαρίεν γέισιον, ὅσον πηχυαῖον ὕψος, ὁ διεῖργεν ἐξωτέρω τὸν ὄχλον ἀπὸ τοῦ ἱερῶν.

r Ἀπέφραττεν εἴσοδον.] Ἐπέφραττεν *Busb.* & *Hen.*

s Σύροις γὰρ πολεμίως οὐκ ἐχρῆτο.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 4. §. 3. SPANH.

t Τῶν Ἀράβων Μωαβίτας] Ita *Busb.* & *Hen.* τὸν Ἀράβων in *Editis Aliisque.*

v Κατέῤῥηξε καὶ Ἀμαθοῦντα,] Κατέῤῥηξε *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

x Θεοδώρου] Vid. de Theodoro supr. §. 3. SPANH.

y Ὀβεδᾶν τοῦ] Ὀβέδαν τὸν Ἀρ. *Busb.* & *Hen.* Ὀβέδαν in *lib.* 1. de *Bello Jud.*

z Καὶ πεσὼν] In *Epiphanii* versione, *& incidisset in insidias altissimæ vallis juxta Galaaditidem.* adeo ut aut verba nonnulla in suo codice non habuerit, aut inter vertendum omiserit.

a Πεσὼν —— ἐνέγκης.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 4. §. 4. SPANH.

b Καμήλων] Ita in *Hen.* & *lib.* 1. de *Bello Jud.* καμίλων hic loci in *ceteris*, tam *MSS.* (præterquam *Lugd. Bat.* in quo καμήλων) quam *Editis.* Scio *Schol. Aristoph.* & *Suidam* distinguere inter κάμηλον & κάμιλον. sed an hoc discrimen ullibi obtineat, me nescire fateor.

c Φάραγγα] Χαράδραν solus *Hen.*

d Ἔτη ἓξ,] Ἔτεσιν ἓξ *Busb. Hen.* & *Vat.*

e Μυριάδας.] Μυριάδων *Busb.* Legi potest οὐκ ἔλαττον ἢ μυριάδα. Sed conjecturis parum tribuo.

f Τὸ ὀφεῖλον γενέσθαι,] Τί δεῖ γ. *Busb.*

g Εὐκαιρον] Ἀκαιρον *Vat.* (*Coislin.* & *L. B.*) vid. supr. *c.* 13. §. 4. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 4. §. 4. SPANH.

h Παρακαλοῦντες ἐπὶ συμμαχίαν.] Παρεκαλοῦντες αὐτὸν ἐπὶ σ. *Busb.* & *Vet. Interpr.*

i Ὁ Εὐκαιρος] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 4. §. 4. SPANH.

k Στρατοῦ ἐλθών.] Στρατιᾶς *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

l Τοὺς ἐπικαλεσαμένους,] Αὐτοὺς ἐπικαλεσαμένους *Busb.*

m Περὶ δισμυρίους] Εἰς μυρίους in lib. 1. *de Bello Jud.*

n Πολλὰ μὲν ἐν ἑκατέροις ἐπράχθη,] Vid. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 4. §. 4. SPANH.

o Ἰουδαίων ἑξακισχίλιοι.] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* Ἰουδαῖοι in *Editis Aliisque.*

p Ὑπεχώρει Δημητρίου·] Ὑποχωρεῖ *Hen.* & *Busb.*

q Βεθόμῃ πόλει,] Βεθόμαις *Busb.* & forsan *Epiphan.* (Βεθόμῃ *Lugd. Bat.*) Βεθομᾶς *Hen.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 4. §. 6. SPANH.

τῶν παλλακίδων, ἀναζωρῶσαν προσέταξεν αὐτῶν ὡς ὀκτακοσίους· τὰς δὲ παῖδας αὐτῶν καὶ τὰς γυναῖκας ἔτι ζώντων τῶν ἐκείνων ὄψεις [r] ἐπέσφαξεν, ὑπὲρ μὲν ὧν ἠδίκητο ἀμυνόμενος, ἄλλως δὲ ὑπὲρ ἄνθρωπον πικρίᾳ εἰσπραττόμενος τὴν δίκην, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὅπερ ἐκεῖ εἰκὸς ἐπελαμπρύνθη τοῖς [s] πρὸς αὐτὸν πολεμίοις, καὶ εἰς τοιοῦτον ἦλθε [t] κινδύνου ψυχῆς τε πέρι καὶ βασιλείας, ὃν οὐκ ἀκμαζόντων ἀγωνίζεσθαι κατὰ σφᾶς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ἀλλοφύλους ἐπαγόντων, καὶ τὸ πολύτροπον εἰς τοῦτο ἀνάγκης ἀγόντων, ὥστε καὶ καταφρέψασθαι γῆν ἐν Μωαβίτιδι καὶ Γαλααδίτιδι, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ χωρία τῶν Ἀράβων τῷ βασιλεῖ προδοῦναι, ὅπως ἂν μὴ ξυνάψηται σφίσιν εἰς τὸν κατ' αὐτὸν πόλεμον, ἄλλά τε μυρία εἰς ὕβριν αὐτοῦ καὶ ἐπήρειαν πεπραξάντων. ἀλλ' οὐδὲν οὐκ ἀπιστοῦντος [v] δοκεῖν τοῦτο δράσαι· ὥστε μόλις τὴν ὠμότητος ὑπερβολὴν ἀπεκληρῶσθαι αὐτὸν [x] τῶν Ἰουδαίων [y] Θρακίδαν. οἱ δὲ [z] ἀνδραποδιῶται αὐτοῦ, τὸ πλῆθος ὄντες περὶ ὀκτακισχιλίους, φεύγουσι νυκτὸς, καθ' ὃν ἔζη χρόνον Ἀλέξανδρος, ἦσαν ἐν τῇ φυγῇ. καὶ ὁ μὲν, ἀπηλλαγμένος τῶν ἐκ τούτων παραχῆς, μέχρι πάσης τὸ λοιπὸν ἠρεμίας [a] ἐβασίλευσε.

γ'. Δημήτριος δὲ ὁ τῶν Ἰουδαίων ἀπελθὼν εἰς [b] Βέροιαν, ἐπολιόρκει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φίλιππον, ὄντων αὐτῷ πεζῶν μὲν μυρίων, χιλίων δὲ ἱππέων. Στράτων δὲ ὁ τῶν Βεροίων τύραννος, Φιλίππῳ συμμαχῶν, [c] Ζίζον τὸν Ἀράβων φύλαρχον ἐπεκαλέσατο, καὶ Μιθραδάτῃ τὸν Σινάκῃ, τὸν [d] Παρθυαίων ἔπαρχον. οὗ ἀφικομένου μὲν πολλῆς δυνάμεως, καὶ πολιορκοῦντα Δημήτριον ἐντὸς [e] καρακώματος, εἰς ὃ τοῖς τε τοξεύμασι [f] καὶ τῇ δίψῃ συνέχοντες αὐτὸν, ἠνάγκασαν τοὺς σὺν αὐτῷ σφᾶς προδοῦναι. λαφυραγωγήσαντες δὲ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τὸν Δημήτριον προσαγαγόντες, τὸν μὲν τῷ Μιθραδάτῃ, τῷ τότε βασιλεύοντι Πάρθων, ἔπεμψαν. [g] τοὺς δὲ Ἀντιοχέων ὅσους αἰχμαλώτους εἶναι συνέβαινε, τούτους προῖκα τοῖς Ἀντιοχεῦσιν ἀπέδωκαν. [h] Μιθραδάτης δὲ ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς τὸν Δημήτριον εἶχεν ἐν τῇ πρώτῃ τῇ πάσῃ, μέχρι νόσῳ καταφρεψε Δημήτριον τὸν βίον. Φίλιππον δὲ, μετὰ τὴν μάχην ταύτην, οὐ πολὺ ὕστερον, ἀπὸ τῆς Ἀντιόχου ἐλθὼν, καὶ κατασχὼν αὐτὴν, ἐβασίλευσε τῆς Συρίας.

laretur in conſpicuo loco cum *ſuis* concubinis, imperat eorum circiter octingentos in crucem tolli: eiſque adhuc viventibus eorum liberos & uxores in ipſorum conſpectu jugulat, acceptas quidem *ab iis* injurias ulciſcens, ſed tamen ſeverius, quam homini licet, pœnas exigens, quamvis in mala graviſſima, quod veriſimile erat, ab ipſis conjectus, dum adverſum illum belligerarent, & in extremum vitæ regnique diſcrimen fuerit adductus, cum non illis ſuffecerit contra ſe invicem dimicare, ſed externa etiam auxilia conciverint, tandemque eo anguſtiarum perduxerint, ut quam terram in Moabitica & Galaaditica regione ſubegerat una cum locis in illa *munitis* Arabum regi tradiderit, ne belli contra ipſum ſocietatem cum illis iniret; ut alia taceam innumera contra illum, qua injuriis qua contumeliis, perpetrata. Veruntamen iſta non ex neceſſitate feciſſe videtur: adeo ut ille vocatus fuerit à Judæis, propter ſummam crudelitatem, Thracidas. Cæterum ejus adverſarii milites, qui numero erant circiter octo millia, noctu fugiunt; &, quamdiu vixit Alexander, fugitivi fuerunt. Et is quidem, his turbis liberatus, regnavit deinceps quietiſſime. *Alexander dictus Thracidas.*

3. At Demetrius, à Judæa Berœam profectus, Philippum fratrem ſuum oppugnavit, ſecum habens decem millia peditum & mille equites. Straton vero Berœæ tyrannus, Philippi ſocius, Zizum, qui Arabum tribubus præerat, accivit, & Mithradatem Sinacem Parthorum præfectum. Qui, poſtquam venerunt magno cum exercitu, Demetrium in caſtris obſident: in quibus eum telis & ſiti conſtrictum tenentes, eos qui cum eo erant ad deditionem compulerunt: abductaque ex ea regione præda *magna*, & capto Demetrio, eum quidem ad Mithradatem, qui tum in Parthis regnabat, miſerunt, Antiochenſium vero quotquot captivos factos eſſe contigit, eos gratis Antiochenſibus reddiderunt. At Mithradates Parthorum rex Demetrium apud ſe omni in honore habuit, donec *ipſe* Demetrius morbo interiit. Philippus vero paulatim poſt pugnam *iſtam* profectus eſt Antiochiam, eaque potitus Syriæ regnum adeptus eſt. *Demetrius & Philippus fratres inter ſe bellum gerunt.* *Demetrius captus.* *Ad Mithradatem delatus moritur.*

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ὡς Ἀντίοχος ὁ Διόνυσος, καὶ μετ' αὐτὸν Ἀρέτας στρατεύει ἐπὶ Ἰουδαίους· καὶ ὡς Ἀλέξανδρος πολλὰς ἑλὼν πόλεις ἐπανῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐπὶ τρία ἔτη νοσήσας τελευτᾷ. οἷά τε συνεβούλευσε τῇ Ἀλεξάνδρᾳ.

CAP. XV.

Quomodo Antiochus Dionyſus, & poſt eum Aretas expeditionem facit in Judæam: utque Alexander, multis civitatibus captis, reverſus eſt Hieroſolyma, & per triennium morbo conflictatus moritur. & quænam Alexandræ conſuluit.

XXIII.

Ἐπειτα [i] Ἀντίοχος ὁ κληθεὶς [k] Διόνυσος, [l] ἀδελφὸς ὢν Φιλίππου, τὴν ἀρχὴς ἀνυπισχνουμένου, εἰς Δαμασκὸν

POſtea Antiochus cognomine Dionyſus, Philippi frater, ad principatum aſpirans Damaſcum ve- *Antiochus Dionyſus Syriæ rex.*

r Ἐπέσφαξεν,] Ἀπέσφαξεν *Hen.* & *Busb.*

s Πρὸς αὐτὸν πολέμιοις,] Πρὸ αὐτῷ *Hen.* & *Vat.* in *Epiphanii* verſione *bello contra eos.* Eſt qui malit πρὸς αὐτούς.

t Κινδύνου] Κινδυνον *Hen.*

v Δοκεῖν ταῦτα δρᾶσαι·] Δοκεῖ malit Cl. *Lowthius.* HUDS. Mavult & *Cocceius*, quod *Epiphan.* quoque *videtur* habeat. Sed & ſuperius quoque iſto infinitivo uſus eſt *Joſephus.* HAV.

x Παρὰ τῶν Ἰουδαίων] Ὑπὸ τῶν *Hen.* & *Busb.*

y Θρακίδαν.] Vocem Θρακίδας *Joſ. Scaliger* interpretatur, *gladiator, homicida.* Verum in *Epiphanii* libris redditur *crucida*, aut *trucida*, quaſi nomen inde traxerit quod Judæos *cruci affixerit*, aut *trucidarit.* Sed probabilius eſt eum nomen hoc inveniſſe à crudelitate qua non inferior erat ipſis Thracibus: à quorum moribus non multum abhorrebat etiam in cæteris: multas enim habebat pellices, uti Thraces uxores, teſte *Heraclide Pontico*, voce ΘΡΑΚΩΝ. Verum non dubito (inquit *Wolfius* in lib. de *Notitia Karæorum*, p. 86.) quin ad Hebraïcum verbum דקר alluſerit. HUDS. ישר Ἀφανῆ. ita Titum vocat. Sed magis placet ita dictum à cognomine ipſi dato à Judæis ob hoc facinus הדוקר *transfodiens.* Ἰώσηπος. Syncellus in chronico pag. 294. ſcribit eum Θρακηδᾶν ab inimicis dictum eſſe ὡς ἀδικώτατον, *ut injuſtiſſimum.* REL.

z Ἀνδραποδιῶται] Ἀντισασιῶται ſolus *Vat.*

a Ἐβασίλευσε.] Ἐβασίλευε *Busb.*

b Βέροιαν,] Ita *Hen.* Βέρροιαν in *Aliis.*

c Ζίζον] *Lugd. Bat.* Τίτον.

d Παρθυαίων] Παρθυαίου ἔπαρχον *Busb.* Παρθυαίων ὕπ. in *Editis Aliiſque.* Ex *Stephano Byzant.* & *Suida* Παρθυαίων reſcripſi, & ſupra (cap. 8. §. 4.) Παρθυαίῳ pro vulgato Παρθυαίῳ ex *iiſdem* ſcribendum cenſeo.

e Εἰς ὃ τοῖς τε τοξεύμασι] Εἴσω τοῖς τοξ. *Busb.*

f Καὶ τῇ δίψῃ συνέχοντες αὐτὸν,] Καὶ τῇ δίψῃ hic loci omittit *Busb.* & poſt ἠνάγκασαν inſerit. adeo ut forſan legendum ſit, εἰς ὃ τοῖς τοξεύμασι συνέχοντες αὐτὸν ἠνάγκασαν τῇ δίψῃ τὸν σ.

g Τοὺς δὲ Ἀντιοχέων] Τῶν δ' αἰχμαλώτων ὡς [ὅσους *Hen.*] Ἀντιοχέων εἶναι πολίτας συνέβ. *Busb.* & *Hen.* in *Epiphanii* verſione, *captivos vero gratis Antiochenis reddiderunt.*

h Μιθραδάτης δὲ] Μιθραδάτης ὁ Δημήτριον εἶχεν ἐν τιμῇ, μέχρι *Busb.*

i Ἀντίοχος ὁ κληθεὶς Διόνυσος,] Antiochus Dionyſus quintus frater, ſeu Antiochi Grypi filius. Dictus in Nummis ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ ΔΙΟΝΥΣΟΣ. SPANH.

k Διόνυσος,] Διονύσιον perperam *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* Ἀντίοχος Ἐπιφανὴς Διόνυσος in nummis. Hic Antiochus unus erat ex quinque Antiochi Grypi filiis, & Demetrii Eucæri frater.

l Ἀδελφὸς ὢν Φιλίππου,] Conf. *ſupra* lib. 1. c. 4. §. 7. SPANH.

venit, & ibi rerum potitus rex factus est. Cum autem ille expeditionem fecisset in Arabas, Philippus frater, hac re audita, Damascum se contulit. Urbe autem ipsi à Milesio qui arcis relictus erat præfectus & à Damascenis tradita, cum in *Milesium ingratum sese ostendisset, nihilque eorum quæ speraverat ab eo *in urbem* recepto præstitisset, maluissetque videri sui terrore urbem cepisse quam gratiâ Milesii, ideo quod illum ut fieri oportebat non remuneraverat *Philippus*, *illis* in suspicionem venit, & rursus Damascum perdidit. Nam ipsum in circum *equestrem* egressum excluſit Milesius, & Damascum Antiocho servavit. Ille vero, auditis quæ Philippo acciderant, ex Arabia reversus est: moxque profectus in Judæam ducit exercitum octo millium peditum & equitum octingentorum. Alexander autem ejus adventum veritus, fossam profundam ducit à Chabarzaba, quæ nunc Antipatris appellatur, ad Joppicum mare, qua sola parte aditus patebat: excitatoque muro, ac structis turribus ligneis & pluteis per stadia centum quinquaginta, Antiochum opperiebatur. Ille vero, omnibus istis operibus incensis, copias illac trajecit in Arabiam. Cumque Arabs primum cederet, deinde cum decem equitum millibus repente se ostenderet, cum illis congressus Antiochus acriter dimicavit; & quidem vincens occubuit, dum laboranti parti subvenit. Occiso autem Antiocho exercitus fugit in vicum Canam, ubi maxima ejus pars fame conficitur.

Ut Philippus Damasci potiunda spe excidit.

Antiochi in Judæam expeditio.

Antiochus in prælio occumbit.

2. Post hunc regnavit Aretas in Cœle-Syria, vocatus ad principatum ab iis qui Damascum tenebant, odio Ptolemæi * Mennæi. Inde autem cum exercitum in Judæam duxisset, atque Alexandrum apud Addida locum *munitum* prælio vicisset, facta pactione discessit ex Judæa.

Aretas Syriæ regis in Judæam expeditio.

3. Alexander vero, cum secunda vice ad urbem Dion semet admovisset, eam capit; deinde exercitum ducit ad Essam, ubi erant Zenonis optima quæque. Et triplici quidem muro locum cingit; urbe vero prælio capta ad Gaulanam & Seleuciam contendit. & his quoque potitus, in potestatem etiam suam redegit Antiochi vallem & præsidium Gamala. Atque multa Demetrio horum locorum præfecto objiciens, ei provinciam ademit: & cum jam triennium in ea expeditione consumpsisset, domum repetiit, Judæis eum magno studio ob res feliciter gestas excipientibus.

Alexander loca multa in potestatem suam redigit.

4. Eo autem tempore jam Syrorum & Idumæorum & Phœnicum urbes tenebant Judæi. ad mare quidem Stratonis turrim, Apolloniam, Joppen, Jamniam, Azotum, Gazam, Anthedonem, Raphiam, Rhinocoluram; in mediterraneis vero ad Idumæam, Adora, & Mariſſam, & Samariam,

Variæ urbes Syrorum, Idumæorum, aliarumque gentium subactæ.

---

m Καταλέλειπ6] Κατελέλειπ6 *Busb.* & *Hen.*

n Τῆς ——— ϖδηδόντος] Vel corrigenda distinctio ---- φύλαξ κ᾽ τ᾽ Δαμασκιῶν, ϖδηδόντ@ ---- vel, quod verius puto, legendum ---- τ᾽ ἄκρας φυλαξ τ᾽ Δαμασκιῶν, ϖδη- ----. IBBETSON.

* *Milesium ingratum sese ostendisset*,] Suspicor *Eudemum* aut simile nomen excidisse.

o Καὶ τ᾽ Δαμασκιῶν] Forsan μ᾽ τ᾽ Δαμ.

p Μὴ δωρούμεν@ αὐτον] Sensus postulat voculam μὴ, quam uncis inclusam dedi. nam abest *Editis* & *MSS.* & quæ sequuntur δωρούμεν@ αὐτὸν οἷς ἐχολῶ nec agnoscit *Busb.* nec ea legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Recte inseruit *Hudsonus* voculam μὴ, & quoniam in præstantissimo nostro *Lugd. Bat.* exstat, uncinulas quoque illas, quibus incluserat, delevi. HUDS.

q Χαβαρζαβᾶ] Καβαρσαβᾶ *Busb.* & *Hen.* nec aliter in *Epiphanii* libris. *L. B.* Χαβαρσαβᾶ.

r Μεσοπύργια,] Μεταπύργια *Hen.*

s Φεύγ@ εἰς Κανὰ κώμ@.] Conf. *alsor.* lib. 1. c. 4. §. 7. SPANH.

t Κανὰ κώμ@,] Κανὰν πόλιν *Busb.* & mox Δι@θεῖσε?).

v Τὰ Μεναίᾳ] Conf. *alsor.* lib. 1. c. 4. §. 8. SPANH.

* *Mennæi.*] Lego Μ᾽ Μεναίᾳ ex infr. c. 16. §. 3. & in Lib. de Bello. non τ᾽ Μεναίᾳ ut in *Editis* & *MSS.*

x Αδδίδα] Αδίδαν χῶρ@ *Busb.* Αδιδὰ χωρίον *Hen.* HUDS. Conf. supr. c. 6. §. 4. SPANH.

y Δίον πόλιν,] Ita cum *Epiphanio*, ipsoque *Josepho* non multo post. Δίαν hic in *Editis* & *MSS.* HUDS. Conf. *alsor.* lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.

z Εσσαν,] *Essemon* aut *Essamon* in *Epiphanii* versione.

a Μάχῃ] *Lugd. Bat.* ἀμαχεὶ, id est sine pugna, tradentibus se oppidanis, melius forsan. HAV.

b Γαύλανιν] Γαυλανὰ *Hen.* Γαυλάνη in lib. 1. de *Bello Jud.* Vide *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. p. 385. & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 815. HUDS. Conf. *alsor.* lib. 1. c. 4. §. 3. SPANH.

c Τῷ Ανλόχᾳ λεγομένῳ Φάραγγα] Conf. *alsor.* lib. 1. c. 4. §. 8. SPANH.

d Γάμαλα τὸ φρούριον.] Γάμαλα πόλις infr. lib. 18. c. 1. §. 1. & *alsor.* lib. 1. c. 4. §. 8. lib. 2. c. 20. §. 4. SPANH.

e Περιέδυσιν αὐτον·] Conf. supr. lib. 12. c. 4. §. 9. SPANH.

f Διὰ τ᾽ καιρὸν] Ita cum *MSS.* ϗ abest *Editis.*

g Πόλεις εἶχον] Καὶ Κιλίκων adjicit *Busb.* HUDS. Conf. infr. lib. 14. c. 1. §. 4. SPANH.

h Ιεδαῖοι.] Οἱ Ιεδαῖοι *Busb.* & *Hen.*

i Ρινοκόλυραν.] Ita cum *Epiphanii* libris. Ρινοκέρων in *Editis Aliisque.* Ρινοκόρυλαν *Hen.* forsan pro Ρινοκόλυραν. Ρινοκέρωντ *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. p. 610. & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 969. HUDS. Conf. *alsor.* lib. 1. c. 14. §. 2. SPANH.

k Αδωρα,] *Aboram* in omnibus *Epiphanii* libris.

l Καὶ Σαμάρειαν,] *L. B.* ὅλην Ιδυμαίαν κ᾽ Σαμ.

m Γά-

μάρφαν, Καρμήλιον ὄρος, καὶ τὸ Ἰταβύριον ὄρος, Σκυθόπολιν, [m] Γάδαρα, Γαυλανίτιδα, Σελεύκειαν, [n] Γάβαλα, Μωαβίτιδας, [o] Εσεβὼν, Μήδαβα, [p] Λεμβᾶ, [q] Ορώνας, [r] Γελίθωνα, Ζαρᾶ, [s] Κιλίκιον αὔλωνα, Πέλλαν· ταύτην δὲ [t] κατέσκαψαν, διὰ τοὺς οἰκήσοντας εἰς τὰ πάτρια τῶν Ιουδαίων ἐθη μεταβαλέσθαι. ἄλλας τε πόλεις περιῴκουν τῆς Συρίας, [v] αἳ ἦσαν κατεσκαμμέναι.

montem Carmelum & montem Itabyrium, Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciam, Gabala; Moabitidas *etiam*, Essebonem, Medaba, Lemba, Oronas, Telithonem, Zara, Cilicum vallem, & Pellam; (hanc autem everterunt, ideo quod ejus habitatores polliceri noluerunt se ad ritus Judaïcos transituros) atque alias præcipuas Syriæ urbes *tenebant*, quæ *itidem* erant eversæ.

ε'. Μετὰ δὲ ταῦτα Αλέξανδρος ὁ βασιλεὺς, ἐν μέθης εἰς νόσον καταπεσὼν, καὶ τρισὶν ἔτεσι [x] τεταρταίῳ πυρετῷ συνεχεθεὶς, οὐκ ἀπέστη τῆς [y] στρατείας, ἕως δὴ [z] τοῖς πόνοις ἐξαναλωθεὶς ἀπέθανεν ἐν τοῖς Γερασηνῶν ὄροις, πολιορκῶν Ραγαβᾶ Φρούριον πέραν τοῦ Ιορδάνου. ὁρῶσα δ' αὐτὸν ἡ βασίλισσα [a] ὡς ἐς τὰ πάνυ ἤδη τοῦ ζῆν ὄντα, καὶ μηδεμίαν [b] ὑπογεγραμμένην μηκέτι σωτηρίας ἐλπίδα, κλαίουσα [c] κοπτομένη, τήν τε μέλλουσης ἐρημίας αὐτὴν καὶ τοὺς παῖδας [d] ἀπωδύρετο, καὶ "τίνι καταλείπῃ ἔτως "ἐμέ τε καὶ τὰ τέκνα [e] τὰ παρ' ἄλλων βοηθείας δεόμενα, "ὡς αὐτὸν ἔλεγε, καὶ ταῦτ' εἰδὼς πῶς διάκειται) ὡς "τὰ δυσμενῶς τὸ ἔθνος". ὁ δὲ συνεβούλευεν [f] αὐτῇ, "πει-"θεσθαι μὲν οἷς ὑποθήσεται, ὡς τὸ τῶν βασιλείαν ἀσφα-"λῶς κατέχειν μετὰ τῶν τέκνων, κρύψαι δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ "ὡς τοὺς στρατιώτας, ἕως ἂν ἐξέλῃ τὸ χωρίον· ἔπειτα "[g] ὡς ἂν νικήσῃ λαμπρῶς εἰς τὰ Ιεροσόλυμα [h] παραγενο-"μένη, τοῖς Φαρισαίοις ἐξουσίαν τινὰ παραδοῦναι. τούτους γὰρ, "ἐπαινέσαντας αὐτῷ ἀντὶ τῆς τιμῆς, εὔνους καταστήσειν αὐτῇ "τὸ ἔθνος. [i] δύνασθαι δὲ πολὺ παρὰ τοῖς Ιουδαίοις τούτους "ἔφασκε, βλάψαι τε μισοῦντας, καὶ φίλους ὠφελῆσαι· μάλιστα γὰρ πιστεύεσθαι παρὰ τῷ πλήθει εἶναι ὧν "[k] ἂν καὶ φθονοῦντες τὶ χαλεπὸν λέγωσιν, αὐτόν τε παρορ-"μῆσαι τῷ ἔθνει διὰ τούτους ἔλεγε, ὑβριστένας [l] περὶ αὐτόν. "σὺ τοίνυν, εἶπεν, ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις γενομένη, μεταπεμ-"ψαμένη μὲν τοὺς [m] πρωτεύοντας αὐτῶν· ἐπιδείξασα δὲ τὸ σῶ-"μα τεθνηκὸς ἐκείνοις, ὅπως μοι βούλονται) χρῆσθαι μὴ πολλῆς "ἀξιοπιστίας ἐπιτρέπε, εἴτε καταβεβλάσθαι ἀπαφίᾳ με βε-"βλήσονται τὸν νεκρὸν, ὡς πολλὰ πεπονθότες ἐξ ἐμοῦ, εἴτ' ἄλλῳ "τινὰ κατ' ὀργὴν αἰκίαν τῷ σώματι ποιήσασθαι βουλήσονται). "καὶ μηδὲν δίχα τῆς ἐκείνων γνώμης ἐν τῇ βασιλείᾳ πρά-"ξαι μηδέν. [o] ταῦτά σε πρὸς αὐτοὺς εἰπόντος, "[p] ἐγώ τε λαμπροτέρας ἀξιωθήσομαι παρ' αὐτῶν κηδείας, "ἧς ἂν ἔτυχον ἐκ σοῦ, μηδὲν ἐξὸν τε ἐξεῖναι ποιεῖν με κα-"κῶς τὸν νεκρὸν διαθῆναι θελησάντων· [q] σὺ δὴ βεβαίως ἄρ-"ξεις." ταῦτα προσαινέσας τῇ γυναικὶ πλουτᾷ, βασιλεύ-σας ἔτη ἑπτὰ καὶ εἴκοσι, βιώσας δ' ἐνὸς [r] δέοντα πεντήκοντα.

5. Postea autem Alexander ex ebrietate lapsus in morbum, & tribus annis quartana febre vexatus, *tamen* militia non destitit, donec laboribus exhaustus obiit in Gerasenorum montibus, obsidens præsidium Ragaba trans Jordanem. Regina autem videns eum jam in extremis esse, & nullam amplius salutis spem præ se ferentem, flebat & lamentabatur, se suosque natos deplorans, qui deserti futuri essent: &, "cui me, ipsi dicebat, ita re-"linquis & liberos ope aliena indigentes, propter-"ea quod non ignores quam infensa sit tibi *Judæo-*"*rum* gens." Ille vero ei consuluit, "ut suis mo-"nitis pareret, ut regnum & liberos tuto conser-"varet, mortem vero suam milites celaret, donec "locum expugnasset: deinde quasi victrix splendi-"de Hierosolyma se conferret, & Pharisæis pote-"statem aliquam præberet. hos enim, eam ob ho-"norem laudantes, conciliaturos ei nationis bene-"volentiam. Hos scilicet plurimum posse apud "Judæos dicebat, & lædere quos oderint, & juva-"re quibus bene velint: maxime enim eis vulgò "credi, si de quopiam, quamvis per invidiam, "maledicant; seque adeo in odium gentis propter "eos incurrisse, quod eos affecisset contumelia. "Quare tu, subjiciebat, ubi Hierosolyma perve-"neris, accersito eorum primarios: illisque meo "corpore ostenso, potestatem eis facito, probe "composita ad fidem oratione, utendi me arbitra-"tu suo, sive cadaveri meo, sepulturæ honore pri-"vato, voluerint illudere, ut qui multa à me per-"pessi fuerint, sive aliam quamcunque injuriam "corpori meo ex iracundia facere libuerit. teque "nihil in regno sine eorum sententia facturam "promittito. Hæc te ad eos loquutâ, & ego "splendidiore funere ab eis efferar, quam à te ef-"ferrer, propterea quod, quia eis me mortuum in-"juriose tractare licebit, id facere non libebit: & "tu tuto regnabis." Hæc ille postquam uxorem monuit, vitam finivit, cum quidem regnasset annos viginti septem, vixissetque undequinquaginta.

Alexander gravi morbo laborat.

Alexandri prudens consilium.

Pharisæorum auctoritas.

Alexandri obitus.

m Γάδαρα,] Γάζαρα *Hen.* Γάδαρα quandoque Γάζαρα appellari notavit *Relandus* in *Palæstina S.* p. 679. Verum ejus verba non respiciunt urbem hanc, utpote mediterraneam, sed alteram non procul à Joppe & Jamnia.

n Γάβαλα,] Mallem hic Γάμαλα rescribere cum *H. Norisio* in *Dissert.* III. de *Epochis Syro Maced.* p. 294. *Edit. Lipsi.*

o Εσεβὼν] In *Epiphanii* libris *Sebon.* eadem est ac *Chesbon.* HUDS. Conf. supr. lib. 12. c. 4. §. 10. & lib. 15. c. 8. §. 5. SPANH.

p Λεμβᾶ,] Λίμβα, Ορῶν, Αἶμα, Γαλαβῶνα, Ζάρα *Hen.* Λεμβᾶ, Ορῶνας, Αἱμᾶ, Τελιθωνα, Ζαρᾶ *Vat.* in *Epiphanii* Editis, *Lembaoronem, Mega, & Onzorom*, & similia aut majora nominum portenta in *MSS.*

q Ορώνας, Γελίθωνα, Ζαρᾶ,] Conf. infr. lib. 14. c. 1. §. 4. SPANH.

r Γελίθωνα,] *Lugd. Bat.* Ματαὶ, Λαθωνὰ.

s Κιλίκιον αὔλωνα,] In *Rufino* distinguuntur ut diversa loca, *Cilicum*; *Aulonem*: Certe αὔλων de Syriæ convalli seu potius Hierichuntina dicta, ubi balsamum Ita forte pro Κιλίκιον legendum Κίλλαν, seu Κιλλίτας, de quibus in Palæstinorum ditione supra lib. 6. c. 13. §. 1. ἐμβεβληκότας εἰς τὴν Κιλλανῶν χώραν & §. ead. χαίρει ὁ Σιμὼν ἀκούσας ὅτι Κίλλαι τὸ Δαυΐδιον· mox οἱ Κιλλῖται) ἐκδώσουσι· item ἀπὸ τῶν Κιλλιτῶν· SPANH.

t Κατέσκαψαν,] *L. B.* Κατέσκαψεν.

v Αἳ ἦσαν κατεσκαμμέναι.] Quæ erant subversæ. SPANH.

x Τεταρταίῳ πυρετῷ] Conf *Antiq.* lib. 1. c. 4. §. 8. SPANH.

y Στρατείας,] Στρατιᾶς *Hen.*

z Τοῖς πόνοις] Ἐν τοῖς πόνοις *Hen.* & *Busb.* Crediderim (inquit *Relandus* in *Palæstina S.* p. 959.) in hoc nomine Ραγαβᾶ esse vestigium nominis *Argob in Basan*, uti *Sacer Codex* loqui solet. Vide *Euseb.* in *Locis Hebr.* v. Αργοβ.

a Πρὸς τὸ] Πρὸς τῷ solus *Busb.*

b Ὑπογεγράπτο] Ὑποτέθειτο *Busb.*

c Κοπτομένη,] Vox propria in luctu, sic Jeroboami uxor κοπτομένη, plangens filium mortuum supra lib. 8. c. 11. §. 1. Ἐπὶ τέκνῳ κοπτομένη τελευτήσαντι· & lib. 7. c. 1. §. 6. κοπτομένους τε καὶ τοὺς ἀκηρύους &c. Hinc κόπτω & κοπετὸς de tali luctu in funere proximorum. vid. Æschyl. Choëph. v. 21. ὀξύχειρες σὺν κόπτῳ, & de luctu ob cædem Agamemnonis. sic LXX. *Gen.* L. v. 10. ἐκόψαντο αὐτὸν κοπετὸν μέγαν (f. κόπτῳ) de inferiis Jacobi. SPANH.

d Απωδύρετο,] Ita *Hen.* & *Busb.* ἀπεδύρετο sine augmento in *reliquis.*

e Τῆς παρ' ἄλλων βοηθείας δέομενα,] Sic in *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) favente *Epiphanio*, qui vertit, *alterius auxilii egentem.* παρ' ἀλλήλων βοηθείας in *Editis Aliisque.* τῶν παρ' ἀλλήλων βοηθ. *Vat.*

f Αὐτῇ,] Iterum ex *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* αὐτῷ in *ceteris.*

g Ὡς ἂν νικήσῃ λαμπρῶς] Ὡς ἀπὸ νίκης *Busb.* & *Zonar.*

h Παραγενομένη,] Παραγενομένῳ *Busb.* & *Zonar.*

i Δυνασθαι ——— ὠφελῆσαι·] Confr. supr. c 10. §. 6. SPANH.

k Αν καὶ φθονοῦντες] Κἂν φθονῶσιν *Hen.* κἂν φθονοῦντες *Lugd. Bat.*

l Περὶ αὐτοῦ.] Ὑπ' αὐτοῦ *Hen.* (*L. B.*) & *Busb.*

m Πρωτεύοντας αὐτῶν] Στρατιώτας *Hen.* & *Vat.*

n Διαπραξαμένη ὑπισχνῆ] Διαπράξασθαι *Busb.* & *Coccejus.*

o Ταῦτα σε πρὸς αὐτοὺς εἰπόντος,] Καὶ ταῦτα *Hen.*

p Εγώ τε λαμπροτέρας] Εγωγε *Busb.*

q Σὺ δὴ βεβαίως ἄρξεις] Σύ τε *Hen.* & *Busb.*

r Δέοντα] Δέοντα *Lugd Bat.*

XXIV. CAP. XVI.

Quomodo Alexandra, Phariſæorum benevolentia ſibi conciliata, regnum per novennium tenuit; & cum multa præclare geſſiſſet, cum gloria è vita exceſſit.

Alexandra, Phariſæis ſibi conciliatis, regnum adminiſtrat.

ALexandra vero, expugnato præſidio, * ut mariti monita poſtulabant, & Phariſæos alloquuta eſt, & omnibus in eorum poteſtate poſitis, tum de mortuo, tum de regno, eorum in Alexandrum iram ſedavit, eoſque benevolos & amicos reddidit. Itaque in vulgus progreſſi conciones habebant, res geſtas Alexandri recenſentes & juſtum ſibi regem periiſſe dicentes: tantumque laudationibus effecerunt, ut populus eum luxerit atque deploraverit; ita ut magnificentius ſit elatus, quam quiſquam regum qui eum anteceſſerant. Cæterum reliquit Alexander duos filios, Hyrcanum & Ariſtobulum, ſed regnum Alexandræ teſtamento commiſit. E pueris autem Hyrcanus ad res adminiſtrandas parum habilis erat, & vitæ quietæ magis addictus: junior vero Ariſtobulus navus erat & audax. Et quidem mulier erat in multitudinis gratia, propterea quod mariti peccata graviter ferre videbatur.

Hyrcanus & Ariſtobulus filii Alexandri.

Hyrcanus fit pontifex. Phariſæi, nimium iis permittente Alexandra, ſeviunt in Judæos.

2. Illa vero pontificem fecit Hyrcanum, cum propter ætatem, tum multo magis propter ejus ſegnitiem, & omnia Phariſæis gerenda permiſit: quibus & multitudinem obedire juſſit; & ſi quod inſtitutum Hyrcanus ejus ſocer aboleverat, eorum quæ Phariſæi à patribus accepta tradiderant, id illa reſtituit. Itaque regni nomen habebat ipſa, poteſtatem vero *habebant* Phariſæi. nam & exſules iſti revocabant, & vinctos ſolvebant, & prorſus nihil à dominis differebant. Quanquam & femina regni curam gerebat, multoſque milites mercede conductos collegit, & ſuas vires majores effecit; adeo ut finitimos tyrannos terruerit, & obſides ab eis acceperit: eratque univerſa regio quieta, exceptis Phariſæis. nam illi reginam turbabant, ſuadentes ut eos interficeret qui Alexandro auctores fuerunt, ut octingentos *ſimul* necaret. Tandemque ipſi eorum unum occiderunt, *nomine* Diogenem, & poſt eum alios ſupra alios, donec potentiores in regiam ingreſſi, una cum Ariſtobulo (videbatur enim ægre ferre quæ fiebant, & omnino præ ſe ferebat, ſi vires nactus eſſet, non ſe ea permiſſurum matri) commemorabant *ei*, "quanta feliciter geſ-
Ariſtobulus Aliique hac de re querentur.
"ſerunt pericula adeundo, quibus ſe fidos firmoſ-
"que domino probaverant, adeo ut ab eo maxima
"conſequuti fuerint, orantque ne ſuas ſpes velit
"prorſus in contrarium vertere. nunc enim qui
"ex hoſtium periculo elapſi eſſent, domi ab ini-
"micis more pecudum mactari, nemine ipſis opem
"ferente. ajebantque ſi adverſariis jam interfectis
"contenti ſint, propter innatum erga Dominos
"affectum patienter ſe laturos quæ acciderant;
"ſin in eiſdem perſeveraturi ſint, petebant inpri-

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ως Αλεξάνδρα, εἰς εὔνοιαν ὑπάγουσα τὰς Φαρισαίους, τὴν βασιλείαν ἔτησιν ἐνέα κατέσχε, καὶ πολλὰ κατορθώσασα μετὰ δόξης ἀπέθανεν.

ΗΔὲ Αλεξάνδρα, τὸ φρόνημα ἐξελοῦσα, καὶ τὰς τοῦ ἀνδρὸς ὑποθήκας, τοῖς τε Φαρισαίοις διελέχθη, καὶ πάντα ἐπ' ἐκείνοις ἐθεμένη, [t] τάφῳ μὲν τὸν νεκρὸν, καὶ τὸ περὶ τὴν βασιλείας, τῆς μὲν ὀργῆς αὐτὸν τῆς πρὸς Αλέξανδρον ἔπαυσεν, εὔνουν δ' ἐποίησε καὶ φίλον. οἱ δ' εἰς τὸ πλῆθος παρελθόντες, ἐδημηγόρουν, τὰς πράξεις [v] τοῦ Αλεξάνδρου διηγούμενοι, καὶ ὅτι δίκαιον αὐτοῖς [x] ἀπόλοιτο βασιλεύς· καὶ τὸ δῆμον εἰς πένθος, καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ κατήφειαν ἐξεκαλέσαντο τοῖς ἐπαίνοις, ὥστε καὶ λαμπρότερον ἢ τινα τῶν [y] πρὸ αὐτοῦ βασιλέων αὐτὸν ἐκπέμψαι. δύο μέντοι υἱὸς Αλεξάνδρου κατέλιπεν, Υρκανὸν δὲ Αριστόβουλον, τὴν μὲν βασιλείαν εἰς τὴν Αλεξάνδρου διάθεσιν. τῶν δὲ παίδων, Υρκανὸς [z] μὲν τὰ ἀσθενῆ πράγματα διοικεῖν, καὶ βίον ἡσύχιον μᾶλλον ἠσκηκώς· ὁ δὲ νεώτερος Αριστόβουλος, θρασύτερός τε ἦν καὶ θερμότερος. ἐστέργετο μὲν οὖν ὑπὸ τοῦ πλήθους ἡ γυνὴ, διὰ τὸ δοκεῖν, ἐφ' οἷς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐξήμαρτε, δυσχεραίνειν.

Β'. Η δὲ ἀρχιερέα μὲν ἀπέδειξεν Υρκανὸν, διὰ τὴν ἡλικίαν, πολὺ μέντοι πλέον διὰ τὸ ἀπράγμον αὐτοῦ. καὶ πάντα τοῖς Φαρισαίοις ἐπιτρέπουσα ποιεῖν· οἷς καὶ τὸ πλῆθος ἐκέλευσε πείθεσθαι, καὶ εἴ τι [a] ἢ καὶ τῶν νομίμων Υρκανὸς ὁ πενθερὸς αὐτῆς κατέλυσεν, [b] ὧν εἰσηνέγκαν οἱ Φαρισαῖοι καὶ τὴν πάτριον ἀπέδοσιν, τοῦτο πάλιν ἀπεκατέστησε. τὸ μὲν ὂν ὄνομα τῆς βασιλείας εἶχεν αὐτὴ, [c] τὴν δὲ δυνάμιν οἱ Φαρισαῖοι. [d] καὶ γὰρ φυγάδας ἔστι κατῆγον, καὶ δεσμώτας ἔλυον, καὶ καθάπαξ οὐδὲν διέφερον ἀπολιτῶν διέφερον. ἐποιεῖτο μέντοι καὶ ἡ γυνὴ τῆς βασιλείας πρόνοιαν, καὶ πολὺ μισθοφορικὸν [e] συνέστησε, καὶ τὴν ἰδίαν δυνάμιν [f] ἀπέδειξε πλείονα, ὡς κατασχήσειν τοὺς περὶ τυράννους, καὶ λαβεῖν ὅμηρα αὐτῶν. ἠρέμει δὲ ἡ χώρα πᾶσα πάρεξ τῶν Φαρισαίων. ἔστι γὰρ ἐπεπαίρατον τὴν βασίλισσαν, πεισθέντες ὡς [g] κτείνοιεν τοὺς Αλεξάνδρῳ ξυνηνεσάντας ἀνελεῖν τοὺς ὀκτακοσίους. εἶτα αὐτοὶ τούτων ἕνα σφάττουσι [h] Διογένην, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλους ἐπ' ἄλλοις, ἕως οἱ δυνατοὶ παρελθόντες [i] εἰς τὸ βασίλειον, καὶ μετ' αὐτῶν Αριστόβουλος· εἰκὸς γὰρ τοῖς [k] γινομένοις δυσκαταχέστων, καὶ δῆλος ἦν καθάπαξ εἰ ἀφορμὴν [l] λάβοιτο, μὴ ἐπιτρέψων τῇ μητρί· ἀνεμίμνησκον "ὅσα [m] κατορθώ-
"σαιεν τοῖς κινδύνοις, δι' ὧν [n] τὸ σφίσι βέβαιον τῆς πίστεως
"πρὸς τὸν δεσπότην ἐπεδείξαντο, ἀνθ' ὧν ὑπ' αὐτοῦ μεγίστων
"ἠξιώθησαν, καὶ ἐδέοντο [o] μὴ ἄλλην τινὰ πάλιν ἐμπαλιν τρέ-
"ψαι σφίσι τὰς ἐλπίδας. [p] ἀποφυγόντας γὰρ [q] τὸν ἐκ πο-
"λεμίων κίνδυνον, [r] ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπὸ ἐχθρῶν δίκην βοσκη-
"μάτων κόπτεσθαι, μηδεμιᾶς [s] τιμωρίας ὄσης. ἔλεγόν τε,
"ὡς εἰ μὲν ἠρκεσθείησαν τοῖς ἀνῃρημένοις οἱ ἀντίδικοι, διὰ
"τὸ πρὸς τοὺς δεσπότας γνήσιον μελέτης οἵσθ' ἂν τὰ ξυμβάν-
"τα, εἰ δ' αὖ μέλλοιεν ταῦτα [t] μελέτας, ἠττῶντο μᾶλλον
"μὲν

s Η δὲ ——— θεμένη,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 5. §. 2. ἤδη καὶ διαιτητὴν τῶν ὅλων ἐγίνοντο.

* *Ut mariti monita poſtulabant,*] *Vel*, ex mariti conſilio.

t Τάφῳ μὲν τὸν νεκρὸν,] Ita *Busb.* & *Hen.* τὰ περὶ in *Editis Aliiſque.*

v Τοῦ Αλεξάνδρου διηγούμενοι,] Τοὺς Αλεξ. *Hen.* & *Busb.*

x Ἀπόλοιτο] Ἀπώλοιτο *Hen.* ἀπώλυτο *Busb.*

y Πρὸ αὐτοῦ] Deëſt in *Gen.*

z Μὲν τὰ ἀσθενῆ πράγματα διοικεῖν] Illud μὲν è *MSS.*

a Καὶ τῶν νομίμων] Καὶ τῶν ν. *Busb.*

b Ὧν εἰσηνέγκαν] Ita *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) ὡς εἰσ. in *aliis.*

c Τὴν δὲ δύναμιν οἱ Φαρισαῖοι.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 5. §. 2. SPANH.

d Καὶ γὰρ φυγάδας] Καὶ γὰρ καὶ *Busb.*

e Συνέστησε,] Συνίστης *Busb.*

f Ἀπέδειξε πλείονα,] Ἐπίδειξε διπλασίονα *Busb.* & forſan *Epiphan.* ἐπίδειξε πλείονα *Hen.*

g Κτείνοιεν] Κτείνειεν *Busb.* & *Hen.* κτείνειε *Lugd. Bat.*

h Διογένην,] *L. B.* Διογένη.

i Εἰς τὸ βασίλειον,] Εἰς τὰ βασίλεια *Busb.*

k Γινομένοις δυσκαταχέστων,] Γενομένοις *Busb.*

l Λάβοιτο,] *Gen.* Γένοιτο.

m Κατορθώσαιεν τοῖς κινδύνοις,] Καθωρθώσαιθ *Busb.*

n Τὸ σφίσι βέβαιον] Τὸ βεβαιον ἐν σφίσι πίστεως *Hen.* & *Lugd. Bat.*

o Μὴ ἄλλην τινὰ πάλιν ἐμπαλιν] *L. B.* μὴ ἔμπαλιν, reliquis deletis.

p Ἀποφυγόντας] Ἀποφυγόντες *Hen.*

q Τὸν ἐκ πολεμίων κίνδυνον,] Τὰς ἐκ π. κινδύνους *Busb.*

r Ἐν τῇ οἰκίᾳ] Ἐν τῇ οἰκείᾳ *Busb.* & *Coccejus.*

s Τιμωρίας ὅσης.] Τιμωρία, βοήθεια *Schol.* ad *Thucyd.* p. 15. *Edit. Oxon.* HUDS. Sic τιμωρία pro βοήθεια ſæpe apud Thucydidem, ut l. 1. p. 18. B. & l. 111. p. 183. SPANH.

t Μελέτας,] Μετέτας *L. B.*

"μὲν δοθῆναι σφίσιν ἀπαλλαγήν. ὁ γὰρ ἂν ἐπομεῖναι
"χωρὶς [v] αὐτῆς πορίσασθαί τι σωτήριον, ἀλλ' ἀσμενίζειν
"[x] θνήσκοντες πρὸς τοῖς βασιλείοις, ὡς μὴ [y] συγγνῶεν [z] αὐ-
"τοῖς. αἰσχός τε εἶναι σφίσι ἐν τῇ βασιλίσσῃ, εἰ πρὸς αὐ-
"τῆς ἀμελούμενοι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐν ἀνδρὸς ἐκδεχθείησαν·
"ἀντὶ παντὸς γὰρ ἂν [a] τιμήσασθαι Ἀρέταν τε τὴν Ἀραβα καὶ τοὺς
"[b] μονάρχας, εἰ ἀποξενολογήσαιεν τοσόνδε ἄνδρας, οἷς
"ἓν πάντα φιλικῶς καὶ τύχημα πρὸν ἀκουσθῆναι. εἰ δὲ μὴ
"τόγε δεύτερον, εἰ τοὺς φρουροὺς αὐτῇ πρὸς τιμῶν ἔγνωσαν,
"καταπάξαι ἕκαστον αὐτῶν ἐν τοῖς φρουρίοις. εἰ γὰρ ὧδε
"δαίμων τις ἐνεμέσησεν τῷ Ἀλεξάνδρου οἴκῳ, αὐτός γε
"μὲν ἂν [c] ἀποδέξαι καὶ ἐν ταπεινῷ σχήματι βιοτεύοντας.

γ'. Πολλὰ δὲ [d] τοιαῦτα λεγόντων αὐτῶν, καὶ εἰς οἶκτον
τῶν τεθνεώτων καὶ τῶν κινδυνευόντων τοὺς Ἀλεξάνδρου δαίμονας ἐπικαλουμένων, ἅπαντες οἱ παρεστῶτες ὥρμησαν εἰς
δάκρυα. μάλιστα δὲ Ἀριστόβουλον, ὅπως [e] ἔχοι γνώμης,
ἐδήλου, πολλὰ τὴν μητέρα κακίζων. ἀλλὰ γὰρ ἐκεῖνοι μὲν
αὐτοὶ σφίσιν [f] αὐτοῖς τῶν συμφορῶν ἐγένοντο, καὶ φιλαρχίαν ἐκλελυσημένῃ γυναικὶ ὥραν τὸ εἶκος βασιλεύειν,
ἡνεᾶς [g] ἐν ἀκμῇ ἔσης, ἐπιτρέψαντες. ἡ δὲ, οὐκ ἔχουσα ὅ,
τι πράξῃ μὴ τὸ ἀνέκπεπτον, τὴν φυλακὴν τῶν χωρίων
σφίσιν ἐπίστευσεν, ὅτι μὴ [h] Τρκανίας καὶ [i] Ἀλεξανδρείου καὶ
Μαχαιρουῶντος, ἔνθα τὰ πλεῖστα ἄξια ἦν αὐτῇ. καὶ μετ' ὀλίγον τὸν Ἀριστόβουλον μετὰ στρατιᾶς ἐξέπεμψεν ἐπὶ Δαμασκὸν, καὶ Πτολεμαῖον τὸν Μενναίου λεγόμενον, ὃς βαρὺς ἦν τῇ πόλει γείτων. ἀλλ' ὁ μὲν ὅδεν ἐρασάμενος
ἀνδρὸς ἄξιον [k] ὑπέστρεψεν.

δ'. Κατὰ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀγγέλλεται Τιγράνης ὁ τῶν
Ἀρμενίων βασιλεὺς, ἅμα μυριάσι στρατιωτῶν [l] πεντήκοντα, ἐμβεβληκὼς εἰς τὴν Συρίαν, καὶ ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν
ἀφιξόμενος. τοῦτο ὥσπερ εἰκὸς ἐφόβησε τὴν βασίλισσαν
καὶ τὸ ἔθνος· [m] καὶ δῶρα ἦν πολλὰ καὶ λόγου ἄξια πέμψασιν αὐτῷ καὶ πρέσβεις, [n] πολιορκοῦντι τὴν Πτολεμαΐδα.
Βασίλισσα γὰρ [o] Σελήνη, ἡ καὶ Κλεοπάτρα καλουμένη,
τοῦτον ἐν τῇ Συρίᾳ κατῆρχεν, [p] ἣ δὴ ἐπήγαγε τοὺς ἐνοικοῦντας ἀποκλεῖσαι Τιγράνῃ. [q] συνετύγχανον οὖν αὐτῷ, καὶ
ἐδέοντο χρῆσαι πρὸς τὴν βασίλισσαν καὶ τὸ ἔθνος· ὃ δὴ, ἀποδεξάμενος αὐτοὺς τὴν ἐκ Διὸς σημασίαν θεραπείας, ἐλπίδας [r] ὑπέθετο χρήσειν. ἄρτι δὴ τὴν Πτολεμαΐδα ἁλωκυίας, ἀγγέλλει Τιγράνῃ, [s] Λεύκολλον διώκοντα Μιθραδάτῃ, ἐκεῖνα μὲν διαμαρτεῖν, εἰς τὰς [t] Ἴβηρας ἀναφυγόντος, τὴν δὲ Ἀρμενίαν παρῆσθαι πολιορκεῖν. Τιγράνης δὴ, ταῦτα ἀκηκοὼς, ἀνεχώρει τὴν ἐπ' οἴκου.

ε'. Μετὰ δὴ τοῦτο, ἡ βασίλισσα εἰς νόσον χαλεπὴν
ἐμπεσοῦσα, δόξαν Ἀριστόβουλῳ τοῖς πράγμασι [v] ἐπιτιθέναι, ἡ νυκτὸς ὑποξελθὼν μετ' ἑνὸς τῶν θεραπόντων,
[x] ἦλθε πρὸς τὰ φρούρια, [y] ἵνα οἱ πατρῷοι καταπάχθησαν
αὐτῷ φίλοι. πάλαι γὰρ ἀχθόμενος οἷς ἔπραξεν ἡ μήτηρ,
πολὺ μᾶλλον [z] ἔδεισε, μὴ ἀποθανούσης ἐπὶ τοῖς Φαρι-

"mis sibi dari missionem: neque enim eos esse qui
"sine regina salutem ullam sibi quærere sustine-
"ant, qui libenter in regia morituri sint, si ipsis
"venia non detur. turpe *quidem* & ipsis esse & re-
"ginæ, si ab ea neglecti à mariti inimicis excipian-
"tur: in maximis enim posituros Aretam Arabem
"cæterosque principes, si liceat conducere tot vi-
"ros, quorum vel nomen fortasse terribile erat eis
"priusquam *plane* auditum. Quod si nec posterius
"hoc placeat, si Pharisæis tantum tribuere statuit,
"se diversos in præsidiis disponat. Si enim dæmon
"aliquis Alexandri domum usque adeo persequa-
"tur, se quidem non recusare quo minus in humi-
"li conditione vivant.

3. Hæc autem illis & alia multa dicentibus, & ad mortuorum periclitantiumque misericordiam Alexandri manes invocantibus, omnes circumstantes in lachrymas proruperunt. Maxime autem Aristobulus quomodo esset animatus ostendebat; multa convicia ingerens matri. Verum illi quidem sibiipsis calamitatum auctores fuerunt, qui feminæ imperii cupidine furenti contra fas commiserunt regni habenas, *Regia* prole ætate jam florente. Itaque ipsa non habens, quod honeste faceret, custodiam locorum *munitorum* ipsis credidit, excepta Hyrcania & Alexandrio & Machærunte, ubi pretiosissima quæque habebat. Et haud multo post filium suum Aristobulum cum exercitu misit Damascum, adversus Ptolemæum cognomine Mennæum, qui gravis erat urbi vicinus. Sed ille re quidem nulla memorabili gesta reversus est.

Aristobulus etiam Alexandræ convicia facit.

Illa locis plerisque munitis cedit.

Aristobulus adversus Ptolemæum Mennæum missus, re infecta redit.

4. Eo autem tempore nunciatur Tigranes Armeniorum rex cum quingentis hominum millibus invasisse Syriam, & adoriturus Judæam. id quod, ut par fuit, terruit Reginam & gentem *universam*: quo factum est ut per legatos multa magnique pretii dona ei mitterent, obsidenti Ptolemaïdem. Regina enim Selene, quæ & Cleopatra dicebatur, Syriæ imperabat; quæ & incolas induxit, ut Tigrani portas clauderent. Igitur eum convenerunt *legati*; & ut de Regina deque gente *Judæorum* nihil nisi bonum statueret, orarunt. Ille verò collaudatis eis, quod ex longinquo se coluissent, bonam spem eis fecit. Jam vero Ptolemaïde modo capta, nunciatur Tigrani, Lucullum, dum Mithradatem persequitur, illum quidem non esse assequutum, quia in Iberas effugisset, sed Armeniam depopulatum esse, atque oppugnare. Tigranes autem, his cognitis, domum se recipere contendit.

Tigranes adversus Syros & Judæos expeditio.

Cleopatra Selene.

Tigranes metu Lucilli domum revertitur.

5. At post hæc, Regina difficili morbo correpta, Aristobulus aggrediendas sibi res arbitratus, noctu clam egressus, cum uno famulo, adiit præsidia, ubi paternos amicos dispositos habuit. Jampridem enim iniquo animo ferens facta matris, longe etiam magis timebat, ne ea mortua ejus universum genus esset in Pharisæorum potestate. videbat

Morbus Alexandræ, & Aristobuli conatus.

[v] Αὐτῆς πορίσασθαί] *L. B.* πορίσασ tantum.
[x] Θνήσκοντες] *L. B.* θνήσκοντας.
[y] Συγγνῶεν] Συγγνῶμεν *Gall.*
[z] Αὐτοῖς·] *L. B.* ἑαυτοῖς.
[a] Τιμήσασ Ἀρέταν] Τιμήσεσ *Hen.*
[b] Μονάρχας,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH. μοναρχὰς *L. B.*
[c] Ἀποδέξαι] Ἀποδεῖξαι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*
[d] Τοιαῦτα λέγοντων αὐτῶν,] Illud τοιαῦτα è *Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.*
[e] Ἔχοι γνώμης] *L. B.* ποίη γνώμης.
[f] Αὐτοῖς] Abest à *L. B.*
[g] Ἐν ἀκμῇ ἔσης,] Fortius multo videtur, quod in *Lugd. Bat.* est ἐν ἀκμῇ ἔσης, *prole* (*Regia*) *ætate florente*, quod scilicet maxime populo periculosum erat, quam, quod hactenus in editis circumferebatur ἵνεκα μὴ ἔσης, quodque ideo verterat *Hudsonus* ita: *quasi* Alexandro *deëssent posteri.* HAV.
[h] Τρκανίας] Conf. *ἀλωσ.* l. 1. c. 8. §. 2. SPANH.
[i] Ἀλεξανδρείου] Conf. inf. lib. 14. c. 3. §. 4. SPANH.
[k] Ὑπέστρεψεν.] Ἀνέστρεψεν *Hen.* *ἀλλ' οἱ μὲ ὄδεν ἐργασάμενοι απ. ἄ.* ὑπέστρεψαν *Busb.* & *Epiphan.*
[l] Πεντήκοντα,] Ita in *Editis* & omnibus *MSS.* Gr. præter *Busb.* qui habet πεντήκοντα, consentiens cum *Epiphanii* libris. Suspicor à *Josepho* fuisse μυριάσι στρατιωτῶν Δ.
[m] Καὶ δῶρα ἦν] Καὶ δῶρα πολλὰ *Zonar.* δῶρα δὴ πολλὰ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*
[n] Πολιορκοῦντι τὴν Πτολεμαΐδα.] Πολιορκοῦντι ἦν Πτολ. *Hen.* & *Vat.*
[o] Σελήνη,] Videsis *Simsonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M. 3934. & *Usserium* ad A. M. 3934.
[p] Ἣ καὶ ἐπήγαγε τοὺς ἐνοικοῦντας,] Ἣ κατ' εἰρωνίαν ἐπήγαγε *Hen.* & *Lugd. Bat.*
[q] Συνετύγχανον ἦν αὐτῷ] Ξυνετύγχανον *Hen.*
[r] Ὑπέθετο χρήσειν.] Ὑπεῖθετο *Busb.*
[s] Λεύκολλον διώκοντα Μιθραδάτῃ,] Λούκουλλον *Busb.* & *Zonar.*
[t] Ἴβηρας ἀναφυγόντος,] Vide *Usserii* Annales, p. 196. *Edit. Lond.*
[v] Ἐπιτίθεσθαι,] Ἐπιθέσθαι *Hen.*
[x] Ἦλθε ἐπὶ τὰ Φρούρια,] Ita *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἔη in *Editis Aliisque.*
[y] Ἵνα οἱ πατρῷοι καταστάχθησαν αὐτῷ φίλοι.] Apud *Zonaram* ἵνα οἱ π.
[z] Ἔδεισε,] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἴδησε in *Editis Aliisque.*

debat enim infirmitatem fratris, qui in principatum ſucceſſurus erat. Ejus autem facti conſcia erat ſola conjux; quam ibi cum prole ſua reliquit. Ac primum ad Agaba profectus, ubi Galæſtes *unus* ex potentibus erat, admiſſus eſt ab eo. Orta autem die ſentit Regina fugam Ariſtobuli: & aliquandiu arbitrata eſt non rerum novarum ſtudio diſceſſiſſe. Verum poſtquam alii ſuper alios venerunt, qui nunciarent illum primum præſidium occupaſſe, deinde ſecundum, & univerſa: (ſtatim enim facto ab uno initio, omnia ad illius arbitrium ſequebantur) tunc quidem in maximis turbis eſſe cœperunt, tam Regina quam gens. Videbant enim non multum abeſſe Ariſtobulum, quin ſibi principatum confirmare poſſet: maximeque metuebant ne pœnam irrogaret eis, quoniam in ejus domum debacchati fuiſſent. Itaque viſum eſt eis ejus uxorem & liberos in præſidio collocare, quod ſupra fanum erat. Ad Ariſtobulum autem tam magnus frequenter fiebat confluxus, ut jam ornatu regio ſtiparetur. nam diebus fere quindecim occupavit loca *munita* viginti duo; unde opibus ſibi comparatis exercitum colligebat à Libano, & Trachone, & principibus. Homines enim, majorem partem ſequentes, facile obtemperabant: accedebat eò, quod ſperabant, ſi eum in rebus non ſperatis adjuviſſent, non minorem ex regno fructum ad ſe rediturum, ut qui ei ejus obtinendi cauſa exſtitiſſent. Judæorum autem ſeniores & Hyrcanus adierunt Reginam; & ut ſuper inſtantibus conſilium daret, orarunt. Ariſtobulum enim, tantis locis occupatis, propemodum rerum omnium jam potiri. ſe autem non decere, etiamſi maxime ipſa ægrotet, ea ſuperſtite, conſilii aliquid ſeorſim capere. periculum autem jam eſſe pene pro foribus. At illa juſſit, ut, quod utile judicarent, illud facerent: reſtare eis multas facultates, gentem validam, & exercitum, & fiſci pecuniam. ſibi quidem parum jam curæ eſſe negotia, ut quæ corporis viribus jam deficeretur.

Ariſtobulo creſcunt vires & potentia.

Hyrcanus & Seniores Alexandram adeunt, & ab ea quærunt quid facto opus ſit.

Alexandræ conſilium.

Moritur Alexandra. Eius elogium.

6. Poſtquam iſta dixiſſet, non multo poſt obiit; cum regnaſſet annos novem, & vixiſſet in univerſum LXXIII. Mulier* quæ ſexûs ſui imbecillitatem nulla in re adhibuit *prodiditve*. nam cum ingenti regnandi cupiditate, ut quæ maxime, teneretur, & quibus egerit quam apto fuerit ad res gerendas animo oſtendit, & quam hebetia ſint virorum ingenia, qui in imperandi poteſtate titubare ſolent. Nam præſentia futuris potiora exiſtimans, aliiſque omnibus inſuper habitis modo imperioſe dominaretur, nec honeſti nec juſti, illorum ſaltem gratia, rationem habebat. Veruntamen res ſuæ familiæ eò infelicitatis perduxit, ut potentiam, quam multis τὸ πᾶν ῥῶμ αὐτῆς ὑπάρξειεν. ἐώρα γὰρ τὸ ἀδύνατον ⸗ μέλλονθ ἀμφδέχεσθαι τὴν ἀρχὴν ἀδελφῷ. ξωνήθη δ' ἡ [b] αὐτὸ γυνὴ τῇ πράξει μόνη, ὡς καταλιπεῖν αὐτὸν μὴ τὰ ῥώμας. ⸗ πρῶτον ἀφικόμενον εἰς [c] Αγαβα, ἔνθα [d] Γαλαιστὴς ὡς τῶν δυναστῶν, ὑπεδέχθη παρ' αὐτό. μεθ' ἡμέραν ⸗ τῇ βασιλίσσῃ αἴσθησις γίνεται τῆς Αριστοβούλου φυγῆς· καὶ μέχρι τινὸς ὤετο γεγονέναι τὴν ἀναχώρησιν οὐκ ἐπὶ νεωτερισμῷ. ὡς μέντοι ἦκον [e] ἀπαγγέλλοντες, ἄλλοι ἐπ' ἄλλοις, ὅτι κατάλήφοι τὸ πρῶτον χωρίον, καὶ τὸ δεύτερον, καὶ ξύμπαντα· δῆλος γὰρ ἑνὸς δεξαμένου πάντα [f] ὑπῆγετο πρὸς τὸ ἐκείνου βούλημα· τότε δὴ ἐν μεγίστοις ταραχαῖς ὑπῆρχεν ἥ τε βασίλισσα ⸗ τὸ ἔθνος. ἤδεισαν γὰρ ὃ πόρρω τῶν δυνάμεων τὴν ἀρχὴν αὐτῷ κεκλῶσθαι τὸν Αριστόβουλον ὄντα· μάλιστα δ' ἔδεισαν μὴ ποινὴν εἰσπράξαιτο ὧν παρώρμησαν [g] αὐτοῦ τὸν οἶκον. [h] δόξαν δ' ἐν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ καὶ ὄψεσθαι [i] εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ φρούριον κατέθεσαν. Αριστόβουλος δὲ [k] ὡς ἂν ἐκ πολλῶν [l] συχνὰ [m] συναθροίζετο, ἀφ' ὧν δὴ καὶ κόσμῳ ἤδη βασιλεῖ ὡμοιοῦτο. ἕκτον γὰρ ἐν ἡμέραις δεκαπέντε χωρίων ἐκράτησεν εἰκοσιδύο, ὅθεν ἀφορμὰς ἔχων, στρατιὰν ἤθροιζεν ἀπό τε Λιβάνου καὶ [n] Τραχῶνος, καὶ τῶν [o] μοναρχῶν. οἱ γὰρ ἄνθρωποι, τῷ πλείονι ὑπαγόμενοι, ῥᾳδίως ὑπήκουον· ἄλλως τε νομίζοντες εἰ [p] ξυλλάβοιεν αὐτῷ [q] τῶν μὴ προσδοκωμένων ἔχ ἧσσον καρπώσεσθαι τὴν βασιλείαν, ὡς αὐτοὶ τὸν κρατήσαντα προφάσει γνησίους. τῶν Ιουδαίων οἱ πρεσβύτεροι τὸν Τρκανὸν εἰσῆγον [r] ὡς τὴν βασίλισσαν, καὶ ἐδέοντο ὑποθέσθαι γνώμῃ περὶ τῶν ἐνεστώτων. τὸν γὰρ Αριστόβουλον, τῶν πάντων χρεῖον ἤδη κυλεύειν, ὁπότε χωρίων τοσούτων κρατήσειεν. ἄτοπον ⸗ εἰ καὶ τὰ μάλιστα κάμνοι περὶ αὐτῆς τὸν σφᾶς βουλεύσαι. περιεσόμενα ⸗ τὸν κίνδυνον ὑπὸ μακρᾷ σφίσιν. ἢ ⸗ αὐτὸς ἐκέλευσε πρᾶξαι ὅ, τι δοκοῖ χρήσιμον εἶναι· πολλὰς ⸗ αὐτοῖς ἀφορμὰς λιπέσθαι, τό τε ἔθνος ἐῤῥωμένον, καὶ [s] τὴν δύναμιν, καὶ τὰ ἐν τοῖς χαλκοφυλακίοις χρήματα· αὐτὴ γὰρ μικρὸν ἔτι μέλειν τῶν πραγμάτων, ὡς [t] ὑπολείποντος ἤδη τὸ σῶμα τος.

7. Ταῦτ' εἰποῦσα μετ' ὀλίγον ἐτελεύτησε, βασιλεύσασα ἔτη ἐννέα, τὰ δὲ σύμπαντα βιώσασα τρία καὶ ἑβδομήκοντα. [v] γυνὴ τῷ ἀσθενεῖ ⸗ φύλῳ κατ' ὀλίγον χρησαμένη. δεινὴ γὰρ εἰς τὸ φίλαρχον [x] ἐν οἷς μάλιστα νομένη διέλεγξεν ἔργοις τό, τε πρακτικὸν ⸗ ἐν αὐτῇ γνώμης, [y] καὶ τὸ ἀσυμέτρητον τῶν ἀεὶ πλούτων περὶ τὰς δυναστείας ἀνδρῶν. τὸ γὰρ παρὸν κρεῖττον ἀξιοῦσα ⸗ μέλλοντ, καὶ πάντα δεύτερα τιθεμένη ⸗ [z] ἐγκρατῶς ἄρχῃ, ὅτε καλῶς ὅτε δικαίως, ἕνεκά γε τούτων, [a] ἐπεστρέφετο. εἰς γοῦν τὸν [b] τῷ οἴκῳ ἀτυχίας τὰ πράγματα περιέστησεν, ὥστε μὴ μετὰ πολλῶν κινδύνων καὶ πολέμου ἤδη τὸ σῶμα τος.

a Ξυνῆδε δ'] Ita ex *MSS.* συνῇδε in *Editis.* forſan pro συνεῖδε, ut in *Codd. Gall.*

b Αὐτὸ γυνὴ] Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

c Αγαβα] Αγαβῷ *Busb.* Αγαβὰ *Hen.* Γαβαθὰ juxta *Epiphanis* libros.

d Γαλαιστὴς ὡς τῶν δυναστῶν] Παλαιστὴς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Galeſtis.*

e Απαγγέλλοντες,] Αγγέλλοντες *Hen.* & *Busb.*

f Υπήγετο] *Lugd. Bat.* ὑπείγετο.

g Αὐτὸ τὸν οἶκον.] Αὐτῷ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

h Δόξαν δ' ἐν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ] Vide *Budæum* in *Comment. Gr. L.* p. 12.

i Εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ φρούριον κατέθεσαν.] *Gen.* εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ἱερ. Caſtrum infra Templum Αντωνία, antea Βάρις dictum *ἀλωσ.* lib. 1. c. 3. §. 3. SPANH.

k Ως ἂν ἐκ πολλῶν] *Al.* ὡτὸ.

l Συχνὰ] Illud συχνὰ è *Cod. Busb.* (& *Lugd. Bat.*) idemque agnoviſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Ariſtobulum autem cum multi frequenter nunciaſſent regio circumdatum ornatu.*

m Συναθροίζετο,] Συνήχθη *Busb.* συναίχθη *Hen.* ἀνηίχθη *Lugd. Bat.*

n Τραχῶνος,] Τραχωνίτιδι juxta exemplaria *Epiphanii.*

o Μοναρχῶν.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH. Μοναρχῶν *Lugd. Bat.*

p Ξυλλάβοιεν αὐτῷ] Συλλάβοιεν ſolus *Hen.*

q Τῶν μὴ προσδοκωμένων] *Lugd. Bat.* τῶν ἀκουσμένων.

r Ως τὴν βασίλισσαν,] Εἰς τὴν ſolus *Busb.*

s Τὴν δύναμιν,] Illud τὴν ex *MSS.*

t Υπολείποντος ἤδη τὸ σῶμα.] Υπολιπόντος *Hen.*

v Γυνὴ τῷ ἀσθενεῖ τὸ φύλῳ] Γυνὴ ὡς ἀσθενὴς τῷ φύλῳ κατ' ὀλίγ χρ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

* *Quæ ſexûs ſui imbecillitatem nulla in re adhibuit* prodiditve.] Quæ debilitati ſui ſexûs nunquam ſuccubuit, *Epiphan.*

x Εν τοῖς μάλιστα νομένη] Εν ταῖς μάλιστα *Hen.* & *Lugd. Bat.*

y Καὶ τὸ ἀσύμετρον τῶν ἀεὶ πλούτων] Suſpicor hunc locum ita mendo cubare. HUDS. Neque temere; nam neque optimus ille *Lugd. Bat.* probam omnino lectionem exhibuit, mendum tamen latere, dum variat a vulgata, monſtrat. Scriptio ejus hæc eſt: καὶ τὸ ἀσύνετον τῶν περὶ αὐτὴν παρόντων &c. Puto ſcripſiſſe Joſephum καὶ τὸ σύνετον τῶν περὶ ἀκμὴν παρόντων &c. Ut ita dicat mulierem iſtam, anum licet, oſtendiſſe tamen operibus, melius ſeſe regnum adminiſtrare potuiſſe, quam multos viros, qui ætate integra & florente ad rempublicam gerendam acceſſerunt. Eadem hæc vox immerito ſedibus ſuis expulſa fuerat ſuperius hoc cap. §. 3. ubi ex eodem hoc Codice *Lugd. Bat.* a nobis in priſtina ſede locata fuit. HAV.

z Εγκρατῶς ἄρχειν,] Eadem phraſi utitur *Thucydides* p. 43. *Edit. Oxon.*

a Επεστρέφετο.] Juxta *Heſychium* φροντίδα ἐποιεῖτο.

b Τῷ οἴκῳ ἀτυχίας] Ita cum *Cod. Hen.* τὸν οἶκον in *cæteris.* HUDS. Τῶν οἴκων *Lugd. Bat.* Lege τοῦ οἴκου. COCC. Sed recte *Vulg.* Lectio. HAV.

c Περιθὼ-

λαιπωριῶν ἀπεκτήσατο δυναστείαν, ἐπιθυμίᾳ τῶν μὴ πρεπουσῶν γυναικὶ, χρόνοις δὲ πολλοῖς ὕστερον ἀφαιρεθῆναι, τοῖς μὲν δυσμενῶς ἔχουσι πρὸς τὸ ἦθος αὐτῶν τῷ αὐτῷ γνώμῃ [c] προθεῖσα, τῷ δ' ἄρχειν ἔρημον τῶν [d] προηγμένων ποιησαμένη. καὶ ξυμφορῶν δ' ἐπέπλησε καὶ παραχῆς ἐξ ὧν ζῶσα ἐπολιτεύσατο καὶ μὴ τῷ τελευτῷ τὸ βασίλειον. ὁ μὲν ἀλλὰ καθάπερ ἔτυχε ἄρξασα, ἐν εἰρήνῃ τὸ ἔθνος διεφύλαξε. [e] τὰ μὲν οὖν περὶ Ἀλεξάνδραν τῇδε εἶχε [f] τέλος.

Τέλος τῆς βιβλίου τρισκαιδεκάτου.

tis periculis & laboribus paraverat, desiderio eorum quæ mulieri non conveniebant, haud multo post amiserit; ut quæ eadem cum illis senserit qui animo essent in familiam regiam malevolo, regnumque potentium præsidio destitutum reliquerit. prætereaque ex sua dum viveret reipublicæ administratione regiam post obitum calamitatibus turbisque complevit. Veruntamen licet hoc modo in imperio se gesserit, gentem in pace conservavit. Et quidem res Alexandræ hunc exitum habuerunt.

Finis Libri decimi tertii.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗ ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOQUARTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως μὲν ὁ Αλεξάνδρας θάνατον ὁ νεώτερος αὐτῆς ὁ παίδων Αριστόβουλος ἐπολέμησεν πρὸς Υρκανὸν τὸν ἀδελφὸν περὶ τῆς βασιλείας, καὶ κρατήσας αὐτοῦ σωτηρίαν εἰς τὴν ἐν Ιεροσολύμοις βάσιν· ἔπειθ' ὡς συμβάντες ἔκριναν βασιλεύειν μὲν Αριστόβουλον, Υρκανὸν δὲ ἰδιωτεύειν.

1. *Quomodo post mortem Alexandræ, filiorum ejus natu minor Aristobulus de regno bellum gessit cum Hyrcano fratre, victumque persequutus est usque ad arcem Hierosolymitanam: utque inter eos ita convenit, ut Aristobulus regnaret, Hyrcanus privatam vitam degeret.*

β'. Περὶ τε Αντιπάτρου καὶ γένους αὐτοῦ, καὶ τίνα τρόπον [b] ἐκ μικρᾶς καὶ τῆς τυχούσης ἀφορμῆς εἰς λαμπρότητα καὶ [c] δόξαν ἅμα τοῖς παισὶν προῆλθη, καὶ μέγεθος δυνάμεως· καὶ ὅτι πείσαντος Υρκανὸν Αντιπάτρου φυγεῖν ἐξ Ιεροσολύμων πρὸς Ἀρέταν τὸν τῶν Ἀράβων βασιλέα, ἱκέτευσεν ἐλθὼν καταγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν βασιλείαν, γῆν τε πολλὴν δώσειν καὶ χρήματα συνοχόμενον.

2. *De Antipatro & ejus genere, & quomodo ex parvis & mediocribus initiis ad claritatem & gloriam & magnam potentiam ipse ejusque filii pervenerunt: utque ejus suasu Hyrcanus, Hierosolymis fugiens ad Aretam regem Arabum, ei, ut ipsum restitueret in regnum, supplicavit, factis promissis se ei daturum multum terræ pecuniæque.*

γ'. Ως Ἀρέτας, προσδεξάμενον τὸν Υρκανὸν, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Αριστόβουλον, καὶ συμβαλὼν καὶ κρατήσας τῇ μάχῃ σωτηρίαν ἐπὶ Ιεροσόλυμα, καὶ προκαθίσας τὸ στρατόπεδον ἐπολιόρκει τὴν πόλιν.

3. *Quomodo Aretas, cum Hyrcanum excepisset, bellum intulit Aristobulo: utque cum prælio congressus eum vicisset, persequutus est eum usque Hierosolyma, exercituque urbi admoto eam obsidet.*

δ'. Ως Σκαῦρον πέμψαντος ἀπὸ Αρμενίας εἰς Συρίαν Μάγνου Πομπηίου, ἦκον πρὸς αὐτὸν ἀπό τε Υρκανοῦ καὶ Αριστοβούλου πρέσβεις περὶ συμμαχίας παρακαλοῦντες αὐτόν.

4. *Quomodo ad Scaurum, quem ex Armenia in Syriam miserat Pompejus Magnus, legati ab Hyrcano & Aristobulo venerunt, ipsius auxilium implorantes.*

ε'. [d] Οτι Σκαῦρος τετρακοσίοις ἀφθαρεῖς ταλάντοις Αριστοβούλῳ προσέσχε.

5. *Quomodo Scaurus, talentis quadraginta corruptus, Aristobuli rebus studebat.*

ϛ'. Ως Πομπήιος εἰς Δαμασκὸν ἐκ τῆς Αρμενίας ἐλθόντος, Αριστόβουλος καὶ Υρκανὸς ἐπ' αὐτὸν ἦκον περὶ τῆς βασιλείας διαλεγόμενοι. [e] ὑπέρθεσις Πομπηίου, περὶ ὧν ἐγκαλοῦσι διαγινώσεσθαι φήσαντος, ἕως ἂν εἰς τὴν ἐκείνων χώραν παραγένηται.

6. *Quomodo, Pompejo ex Armenia ad Damascum profecto, Aristobulus & Hyrcanus eum conveniebant de regno disceptantes. utque Pompejus, cum se causam querelarum cogniturum dixisset, rem distulit donec in eorum regionem veniret.*

7. *Quod*

---

c Προθεῖσα, *Lugd. Bat.* προσθεῖσα.

d Προηγμένων] *L. B.* προσηκόντων. *Coccejus* corrigit προσηκόντων. Josephi sensus est mulierem hanc ambitione sua populum privasse viris, qui juste cum imperio (quales filii ejus) ipsi præesse possent. HAV.

e Τὰ μὲν οὖν] In *Cod. Vat.* τὰ μὲν οὖν περὶ Αλεξάνδραν τοῦτο εἶχε τέλος. ἔχομαι δ' εἰπεῖν τὰ τοῖς ἤθεσιν αὐτῆς συνοικειότατα, Αριστοβούλῳ καὶ Υρκανῷ, μὴ τῶν ἐκείνης τελευτῶν ἐν τῇ μὴ ταύτῃ μου βίβλῳ.

f Τέλος.] *Lugd. Bat.* τὸ τέλος.

a Εν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ καὶ δεκάτῳ λόγῳ.

b Εκ μικρᾶς] Non dicit Josephus Antipatrum ex parvis initiis ad magnam dignitatem provectum esse, sed solummodo ducem totius Idumææ ab Alexandro & Alexandra constitutum. Summariorum auctor hîc sequi videtur *Eusebium*, qui ex *Africano* narrat, *eum adeo pauperem fuisse, ut filium à latronibus captum præ inopia redimere non potuerit.* Quam sententiam redarguit *Christ. Noldius* in *Historia Idumæa*, p. 1, 2 &c. Videsis *Usserium* ad *A. M.* 3932.

c Δόξαν ἅμα] Ita in *Cod. Vat.* & *Epiphanii* libro *MSS.* δυνάμει in *Edit. Bas.*

d Οτι Σκαῦρος] Summarium hoc habuimus è *Codd. Vat.* & *Gall.*

e Υπέρθεσις Πομπηίου,] Illa ὑπέρθεσις ἕως π. &c. usque ad ὡς ἀγνοιαντήσαντος desunt in *Edit. Bas.*

f Ot

7. *Quod Ariſtobulus, cum intellexiſſet quo eſſet in eum animo Pompejus, in Judæam diſceſſit: utque Ariſtobulus, Pompejo ei irato & in expeditionem adverſus eum profecto, in Alexandrium ſe recepit, præſidium bene firmum & expugnatu difficile.*

ζ. Οτι σωεὶς ὁ Αριστόβλ῾ος τίνα ἔχοι διάνειαν ὁ Πομπήι῾ος, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ιουδαίαν· καὶ ὡς ἀγανακτήσαντ῾ος αὐτῷ, καὶ στρατεύσαντ῾ος ἐπ' αὐτὸν, εἰς Αλεξάνδρειον Αριστόβλ῾ος ἀνεχώρησε τὸ φρούριον, ὀχυρὸν [f] ὂν καὶ δυσκαταμάχητον.

8. *Quomodo Pompejus, ubi hoc reſciverat, ſtratagemate uſus ſuaſit Ariſtobulum relicto præſidio ad ipſum deſcendere, ut qui principatum ei firmaturus eſſet. quibus obſequutum, poſtquam cum fratre ſæpius diſceptaverat, coëgit Pompejus præſidiorum præfectis ſua manu ſcribere, ipſique caſtella tradere.*

η. Ως Πομπήι῾ος, τῷ τοιούτῳ, στρατηγήματι χρησάμεν῾ος ἔπεισε τ῾ον Αριστόβλ῾ον, καταλιπόντα τὸ φρούριον, καταβῆναι πρὸς αὐτὸν, ὡς βεβαιωσόμενον αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν· οἷς πιθόμενος, καὶ πολλάκις διαλογησάμενον πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ἠνάγκασε τοῖς φρουράρχοις τῇ αὐτοῦ χειρὶ γράψαι, καὶ παραδοῦναι αὐτῷ τὰ φρούρια.

9. *Quomodo Ariſtobulus, cum hoc præ metu feciſſet, & poſtea rem ægre tuliſſet, quod nihil eorum quæ ſperabat à Pompejo nactus eſſet, diſceſſit, in Hieroſolyma ſemet incluſurus.*

θ'. Ως Αριστόβλ῾ος τὸν πάππους λαὸν φόβον, ἔπειτα δυσχεράνας, [g] ἐπὶ τῷ μηδενὸς ὧν προσεδόκα παρὰ Πομπηίου τυγχάνειν, ἀνεχώρησεν, εἰς Ιεροσόλυμα [h] ἐγκλείσων αὐτόν.

10. *Quomodo Ariſtobulus, Pompejo è veſtigio eum cum exercitu ſubſequuto, ſententiam mutavit, & Hierichuntem uſque progreſſus ei obviam ivit; petitaque peccatorum venia, & urbem & pecuniam ei tradere pollicitus eſt: utque Gabinio cum militibus lectiſſimis à Pompejo miſſo ad urbem & pecuniam accipiendam, Hieroſolymitani, cum viderent Ariſtobulum in cuſtodia detentum, Romanis portas occluſerunt.*

ι'. Ως, Πομπηίου καὶ πόδα μὴ τῆς στρατιᾶς καταπολεμήσαντ῾ος, μετενόησεν Αριστόβλ῾ος, καὶ προελθὼν ἄχρι Ιερεχοῦν῾ος ἀπελύτησεν αὐτὸν, καὶ συγγνώμης τυχεῖν δεηθεὶς περὶ τ῾ων ἁμαρτημένων, τήν τε πόλιν [i] καὶ τὰ χρήματα παραδώσειν ὑπεσχέτο· καὶ Πομπήιος πέμψαν῾ος Γαβίνιον μετ' ἐπιλέκτων στρατιωτῶν ἔτι τε τὴν τῆς πόλεως παραλήψιν [i] τ῾ων χρημάτων, οἱ Ιεροσολυμίται, τ῾ον Αριστόβλ῾ον ὁρῶντες ἐν φυλακῇ κατεχόμενον, τὰς πύλας ἀπέκλεισαν τοῖς Ρωμαίοις.

11. *Quomodo hanc ob rem ira incenſus Pompejus Ariſtobulum in vincula conjecit, adductiſque copiis urbem obſidebat: ipſumque in urbem ſuperiorem admittunt qui Hyrcano favebant, qui vero ab Ariſtobulo ſtabant in fanum fugiunt.*

ια'. Ως ἐπὶ τούτῳ παροξυνθεὶς Πομπήι῾ος Αριστόβλ῾ον μὲν [i] ἔδησεν, προσαγαγὼν ἅμα τὴν δύναμιν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν· καὶ δεχόντων μὲν αὐτὸν οἱ τὰ Υρκανοῦ φρονοῦντες εἰς τὴν ἄνω πόλιν, οἱ δ' Αριστοβούλου συναπτόμενοι φεύγουσιν εἰς τὸ ἱερόν.

12. *Quomodo fanum & inferiorem urbem tertio menſe expugnat Pompejus. deque ipſius modeſtia & religione.*

ιβ'. Ως αἱρεῖ καὶ κράτος τὸ ἱερὸν καὶ τὴν κάτω πόλιν ὁ Πομπήι῾ος τῷ τρίτῳ μηνί. καὶ ὡς ἡ τ῾ων ἀπιστίας αὐτοῦ [f] θεοσέβειαν.

13. *Quod Pompejus nihil eorum attigit quæ in fano erant, licet magna illic eſſet pecuniæ vis.*

ιγ'. Οτι Πομπήι῾ος μηδενὸς ἥψατο τ῾ων ἐν τῷ ἱερῷ, πολλῶν ὄντων ἐν αὐτῷ χρημάτων.

14. *Quod cum iſta geſſiſſet & Judæam Romanis vectigalem feciſſet, & Hyrcanum ethnarcham conſtituiſſet, Ariſtobulum vinctum, cum ejus prole, Romam reduxit, atque Scaurum Syriæ procuratorem fecit.*

ιδ'. Ολίγα ταῦτα διαπραξάμεν῾ος, καὶ τὴν Ιουδαίαν πάντας φόροις ὑποτελῆ, καὶ Υρκανὸν ἀποδείξας ἐθνάρχην, Αριστόβλ῾ον μὲν δέσμιον μετὰ τῆς γυναικὸς εἰς Ρώμην [k] ἀνήγαγε, Σκαῦρον δὲ τῆς Συρίας [l] ἐπίτροπον κατέστησεν.

15. *Quod, facta à Scauro expeditione in Petram Arabum regiam, eaque obſeſſa, cum exercitus ejus rerum inopia laboraret, Antipater Arabi perſuadet, ut trecentis Scauro datis talentis, fœdus cum eo faceret.*

ιε'. Οτι Σκαύρ῾ος στρατεύσαν῾ος ἐπὶ Πέτραν, βασίλειον ἅπαν τ῾ων Αράβων, καὶ πολιορκῶν῾ος, ἐν ἐνδείᾳ τ῾ων στρατιωτῶν αὐτ῾ου γιγνομένων, Αντίπατρ῾ος πείθει τ῾ους Αραβας, δόντας Σκαύρῳ τριακόσια τάλαντα, συμμαχίαν ποιήσασθαι.

16. *Quomodo Alexander Ariſtobuli filius, qui à Pompejo fugerat & in Judæam ſe contulerat magno exercitu coacto, bellum intulit Hyrcano & Antipatro.*

ις'. Ως Αλέξανδρ῾ος Αριστοβούλ῾ου παῖς, φυγὼν Πομπήιον, καὶ καταφυγόμεν῾ος εἰς τὴν Ιουδαίαν, στρατιᾶς αὐτῷ πολλῆς γιγνομένης, πόλεμον ἐξήνεγκεν πρὸς Υρκανὸν καὶ Αντίπατρον.

17. *Quomodo Alexander à Gabinio pugna ſuperatus, & in caſtellum Alexandrium compulſus obſidetur.*

ιζ'. Ως ὑπὸ Γαβινίου κρατηθεὶς τῇ μάχῃ ὁ Αλέξανδρ῾ος, καὶ κατακλεισθεὶς εἰς Αλεξάνδρειον τὸ φρούριον ἐπολιορκεῖτο.

18. *Quemadmodum cum Alexandrum mater ejus flexiſſet ut ſui caſtellique deditionem faceret, Gabinius Alexandrum captum dimiſit; ac præterea ſcripſit Senatui, ut fratres ipſius cum Ariſtobulo patre vinctos laxarent matrique mitterent; indicata quâ eſſet in Romanos fide, quodque digna eſſet cui hæc gratia tribueretur.*

ιη'. Ως Γαβίνι῾ος, πασάσης τ῾ὴν μητέρα τ῾ου Αλεξάνδρου παραδοῦναι αὐτόν τε καὶ τὸ φρούριον, λαβὼν τ῾ον Αλέξανδρον ἀφῆκεν· [m] ἔγραψε δὲ καὶ τῇ συγκλήτῳ, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτ῾ου, οἳ ἦσαν μετὰ Αριστοβούλου τοῦ πατρὸς δεδεμένοι, λύσαι, καὶ ἀποπέμψαι πρὸς τὴν μητέρα, δηλῶν [n] αὐτῆς τὸ πρὸς Ρωμαίους πιστὸν, καὶ ὡς ἔστιν ἀξία τοιούτης τ῾ου καθόλ῾ου τυγχάνειν.

19. *Quomodo Ariſtobulum à Roma in Judæam pro-*

ιθ'. Ως μὲν ταῦτα φυγόντα ἐκ Ρώμης Αριστόβλ῾ον εἰς τὴν Ιου-

[f] Οτι καὶ δυσκαταμάχητον.] Τύχαιον poſt δυσκαταμάχητον adjicit *Vat.*

[g] Επὶ τῷ μηδενὸς ὧν προσεδόκα] Επὶ τὸ *Vat.*

[h] Εγκλείσων αὐτόν.] Illa ἐγκλείσων αὐτὸν non reperiuntur in *Edit. Baſ.*

[i] Εδησεν,] Εδησε perperam *Ed. Baſ.*

[k] Ανήγαγεν,] Ηγαγεν in *Ed. Baſ.*

[l] Επίτροπον κατέστησεν.] Κατέλιπεν ἐπίτροπον in *Ed. Baſ.*

[m] Εγραψε δὲ] Ita *Codd. Vat.* & *Gall.* necnon *Epiphanii Codd. MSS.* illa ἔγραψε δὲ καὶ & quæ ſequuntur uſque ad finem *Summarii* deſiderantur in *Ed. Baſ.*

[n] Αὐτῆς] Ita *Vat.* αὐτοῖς *Gall.*

Ιουδαίαν λαβὼν Γαβίνιος αἰχμαλώτων, πάλιν ° ἀνέπεμψεν εἰς Ῥώμην.

κ'. Κρίσις κ τὴν ὑπὸ Πάρθων γραπείαν εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀνάβασις, κ σύλησις τ ἐν τῷ ἱερῷ χρημάτων.

κα'. Φυγὴ Πομπηίου εἰς Ηπειρον, κ Σκιπίωνος ὑπ' αὐτοῦ πεμφθέντος εἰς Συρίαν ἄφιξις, P ἐντολὴν ἔχοντος ἀποκτεῖναι Αλέξανδρον.

κβ' q Οτι Καῖσαρ, λύσας Αριστόβουλον τῶν δεσμῶν, οἷός τε ἦν πέμψαι μὲν δύο τάγμάτων εἰς τὴν Ιουδαίαν, ἔφθη δ' ὑπὸ τῶν τὰ Πομπηίου φρονούντων ἀφαρεὶς Αριστόβουλος r φαρμάκῳ.

κγ'. Καίσαρ εἰς Αἴγυπτον στρατεία, κ ὡς συνεμάχησαν αὐτῷ Υρκανός τε Ὁ Αντίπατρος, κ τὸς Ιουδαίους αὐτῷ συμμάχους ἐποίησαν.

κδ'. Αντίπατρος εὐθύμως ἀγωνισαμένου κ τὴν μάχην ἀριστεία, κ ἀφ' τούτου φιλία πρὸς Καίσαρα· κ ὡς Υρκανὸν Καῖσαρ ὑπὲρ τῆ νίκη χαίρων ἐτίμησε μεγάλως, ὑπογείψας αὐτῷ τὰ τ πατρίδος ἀναστῆσαι καταβεβλημένα τείχη, ἐπὶ τε Αντιπάτρῳ τὴν τ Ιουδαίας ἐπιτροπὴν ἐνεχείρισεν.

κε'. Καίσαρος ὑπατοι, κ δόγματα συγκλήτου περὶ τ πρὸς τὸς Ιουδαίους φιλίας.

κς'. Οτι Αντίπατρος τοῖς παισὶν, Ηρώδῃ μὲν τὴν τ Γαλιλαίας πρωτοστασίαν, Φασαήλῳ δ' ἐπιτροπὴν ἔδωκε τὴν Ιεροσολύμων· κ ὡς Σέξτος Καῖσαρ, δωροδοκηθεὶς ὑφ' Ηρώδου ἡγεμόνος ὄντος ἐν Συρίᾳ, μέγαν τ ἔνδοξον ἐποίησεν Ηρώδην, καταιτήσας ἄρχοντα τ Κοίλης Συρίας.

κζ'. Ως Κάσσιος, Καίσαρος δολοφονήσαντος, εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀναβὰς, τὴν τε χώραν ἐκάκωσε, κ πάλαντα ὀκτακόσια παρ' αὐτῶν εἰσπράξατο φορολογήσας· κ ὡς Ηρώδης ἐκ τ εἰσπράξεως τ χρημάτων σπουδαῖος s ἔδοξε Κασσίῳ.

κη'. Ως Μάλιχος ὑπεβουλεύων Αντίπατρον ἀνεῖλε φαρμάκῳ, δωροδοκηθεὶς χρήμασι παρὰ τοῦ οἰνοχόου Υρκανοῦ.

κθ'. Ως Ηρώδης ὑπερείλαιος αὐτῷ Κασσίῳ τ Μάλιχον ἐδολοφόνησεν.

λ. Ως Αντίγονον τ Αριστοβούλου βοηθήσαντα μὲν ὑπὸ τῶν Τυρίων τυράννου Μαρίωνος, Ηρώδης ἀπαντήσας τρέπει τε κ τ Ιουδαίας ἐκβάλλει.

λα'. Οτι μὴ τὸ πεπρᾶχθαι Κάσσιον ἐν Μακεδονίᾳ μὲν ὑπὸ τῶν νέου Καίσαρος τ Αντωνίου, Ηρώδην ἐν Βιθυνίᾳ μὲν παραγενόμενα πολλοῖς χρήμασιν ἐθεράπευσεν Αντώνιον· κ διὰ τοῦτο τὸς κατηγορεῖν αὐτοῦ βουληθέντας οὐκ ἐδέξατο Αντώνιος. κ ὅτι Τυρίοις ὑπὲρ Ιουδαίων ἔγραψεν.

λβ'. Οτι πάλιν εἰς Συρίαν ἐλθόντος Αντωνίου, κ κατηγορούντων τινῶν Ηρώδου τ Φασαήλου, ὁ μόνον οὐκ ἤκουσεν αὐτῶν, ἀλλὰ τ τετράρχας αὐτὸς κατέστησεν, τ τῶν κατηγόρων δέκα τ ἀριθμὸν ἀπέκτεινεν.

λγ'. Στρατεία Πάρθων εἰς Συρίαν, καθ' ἣν τ Αριστοβούλου υἱὸν Αντίγονον εἰς τὴν βασιλείαν κατήγαγον.

λδ'. Ως Υρκανὸν τ Φασαήλου τ ἀδελφὸν Ηρώδης αἰχμαλώτους ἔλαβον.

λε'. Ως Ηρώδης φεύγων ἐκεῖθεν εἰς τ Ιουδαίαν, κ παραγενόμενος εἰς τ Ρώμην, κ δεηθεὶς Αντωνίου χρήματα πολλὰ ὑποσχόμενος, ἀπεδείχθη ὑπάτου τ συγκλήτου κ Καίσαρος βασιλεὺς τ Ιουδαίας.

λς'. Εκπλους Ηρώδου μὲν ταῦτα εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀπὸ Ρώμης, κ μάχη πρὸς Αντίγονον, στρατιᾶς αὐτῷ Ρωμαϊκῆς ἑπομένης, κ ἡγεμόνος Σίλωνος.

λζ'. Ως, Σίλωνος Ιεροσόλυμα πολιορκήσαντος, ὑπὸ Σοσίου κ Ηρώδου Αντίγονος διεφθάρη.

fugum comprehendit Gabinius, Romamque revertitur.

20. *Craſſus in expeditione contrà Parthos in Judæam aſcendit, ſacraſque pecunias depeculatur.*

21. *Pompeji fuga in Epirum, & Scipionis adventus in Syriam, cui in mandatis erat ut Alexandrum necaret.*

22. *Quod Cæſar, cum Ariſtobulum vinclis exemiſſet, in eo erat ut eum mitteret cum duabus cohortibus in Judæam: interim vero accidit, ut Ariſtobulus à Pompejanis veneno necaretur.*

23. *Cæſaris in Ægyptum expeditio: & quemadmodum ei auxilium tulerunt Hyrcanus & Antipater, fecerunteque ut Judæi ſemet ei adjungerent.*

24. *Antipatri in pugna egregium factum & ex eo cum Cæſare amicitia: & quemadmodum Cæſar, lætus ex victoria, Hyrcanum magno honore affecit, permiſſo ei ut everſos patriæ civitatis muros excitaret: ac præterea Antipatrum Judææ procuratorem conſtituit.*

25. *Cæſaris literæ, & Senatuſconſulta de amicitia cum Judæis inita.*

26. *Antipater filiis adminiſtrationem mandat, Herodi Galilææ, Phaſaëlo Hieroſolymorum: utque Sextus Cæſar, muneribus ab Herode, cum in Syria dux eſſet, acceptis, magnum & glorioſum fecit Herodem, Cœles-Syriæ præſidem eum conſtituendo.*

27. *Quomodo Caſſius, cum in Judæam Cæſare mortuo aſcendiſſet, & regionem afflixit, & ſeptingenta talenta à Judæis in tributum exegit: utque Herodes, pecunia redacta, Caſſio ſui ſtudioſus viſus eſt.*

28. *Quomodo Malichus per inſidias Antipatrum veneno ſuſtulit, ope pocillatoris Hyrcani quem pecunia corruperat.*

29. *Quomodo Herodes juſſu Caſſii dolo interfecit Malichum.*

30. *Quomodo Antigonum Ariſtobuli filium, à Marione Tyriorum tyranno adjutum, Herodes ei obviam factus in fugam vertit & ex Judæa pellit.*

31. *Quomodo, Caſſio in Macedonia ſuperato à Cæſare juvene & Antonio, Herodes, ubi in Bithyniam venit Antonius, multis pecuniis eum ſibi conciliavit: ideoque Herodem accuſare volentes non admiſit. quodque Tyriis pro Judæis ſcripſit.*

32. *Quod, cum Antonius iterum in Syriam veniſſet & nonnulli Herodem & Phaſaëlum accuſarent, non ſolum hos repudiavit, ſed & illos tetrarchas conſtituit, & decem ex accuſatoribus interfecit.*

33. *Parthorum in Syriam expeditio, in qua Antigonum Ariſtobuli filium in regnum reſtituerunt.*

34. *Quomodo Hyrcanum & Phaſaëlum, Herodis fratrem, captivos fecerunt.*

35. *Quomodo Herodes à Parthia in Judæam fugiens & poſtea Romam profectus, cum Antonium obſecraſſet multum pecuniæ pollicitus, creatus eſt à Senatu & Cæſare rex Judææ.*

36. *Herodes poſt hæc navigat ex Italia in Judæam, & pugnat cum Antigono, adjutus ab exercitu Romano eum comitante & Silone duce.*

37. *Quomodo, Hieroſolymis à Silone obſeſſis, Antigonus à Soſio & Herode oppreſſus eſt.*

° Ανέπεμψεν εἰς Ῥώμην.] Legi poteſt ἀνέπεμψε.

p Ἐντολὴν ἔχοντος] Sic *Cod. Vat.* & *Epiphanii MSS.* illa ἐντολὴν ἔχ. ἀπ. Αλέξανδρον omittit *Ed. Baſ.*

q Οὐ Καῖσαρ,] Hoc *Summarium* habuimus è *Codd. Vat.* & *Gall.* & *Epiphanii MS.* nihil ejus reperitur in *Ed. Baſ.*

r Φαρμάκῳ.] Καὶ ὅτι Σκιπίων, ἐπιστείλαντος αὐτῷ Πομπηίου, τ Αλέξανδρον πελέκει διεχρήσατο adjicit *Gall.*

s Ἔδοξε Κασσίῳ.] Ita cum *Edit. Baſ.* ἔδοξεν ὑπάρχειν Κασσίῳ in *Cod. Vat.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] τριάκοντα καὶ δύο.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSQUARTUS.

Continet hic liber tempus annorum XXXII.

CAP. I.

Ariſtobuli & Hyrcani de regno bellum. & quomodo inter eos convenit, ut Ariſtobulus regnaret, & Hyrcanus vitam privatam degeret: utque non multo poſt Hyrcanus, ſuaſu Antipatri, ad Aretam fugit.

SUPERIORI quidem libro ea declaravimus, quæ ad Alexandram reginam ejuſque obitum ſpectant. Quæ vero deinceps conſequuta ſunt nunc enarrabimus: nihil prius habentes quam ut ne quid vel per ignorantiam vel memoriæ vitium omittamus. Illud enim agimus ut hiſtoriam ſcribamus, reſque propter vetuſtatem pleriſque ignoratas *pro virili* proſequamur, idque dictionis elegantia illuſtratas, quantum fieri poteſt, ex verbis eorumque ſtructura, aliiſque quæ ad hoc faciunt, ut oratio lectoribus videatur ornatum habere, ut cum ſuavitate & voluptate rerum peritiam aſſequantur. Omnium vero maxime, ſcriptoribus curæ eſſe debet accurata diligentia, verumque iſtis dicendi ſtudium, qui in iis quæ ipſi plane neſciunt fidem illis habituri ſunt.

Joſephi in ſcribendo propoſitum.

Hiſtorici munus.

Ariſtobuli & Hyrcani de regno bellum.

2. Igitur cum Hyrcanus pontificatum iniiſſet, anno tertio Olympiadis * centeſimæ ſeptimæ, Romæ conſulibus Quinto Hortenſio & Quinto Metello, qui Creticus etiam nominabatur, bellum ei confeſtim infert Ariſtobulus: & commiſſo apud Hierichuntem prælio, multi de Hyrcani militibus ad fratrem deficiunt. Quo facto fugit in arcem Hyrcanus, in qua Ariſtobuli uxor & liberi ipſius à matre in cuſtodiam dati fuerunt, ut jam diximus: & adverſarios, qui intra templi ſeptum con-

ΚΕΦ. α'.

Ἀριστόβουλος καὶ Ὑρκανὸς περὶ τῆς βασιλείας πόλεμος. καὶ ὡς συμβάντος ἐκείνου βασιλεύειν μὲν Ἀριστόβουλον, Ὑρκανὸν δὲ ἰδιωτεύειν· καὶ ὡς μετ' ὀλίγον Ὑρκανὸς, ὑπ' Ἀντιπάτρου πεισθεὶς, πρὸς τὸν Ἀρέταν φεύγει.

[b] Τὰ μὲν δὴ περὶ Ἀλεξάνδραν τὴν βασίλισσαν καὶ τὸν θάνατον αὐτῆς ἐν τῇ πρὸ ταύτης ἡμῖν βίβλῳ δεδηλώκαμεν. τὰ δὲ τούτοις ἀκόλουθα καὶ προσεχῆ νῦν ἐρεῖμεν· οὐκ ἄλλα τινὲς, ἢ δι' [c] μηδὲν παραλιπεῖν τῶν πραγμάτων ἢ δι' ἄγνοιαν ἢ διὰ κάμασον τῆς μνήμης, προμηθούμενοι. τοῦτο γὰρ ἰσχύειν καὶ τὴν μίμησιν τῶν ἀγνοουμένων τοῖς πολλοῖς πραγμάτων διὰ τὴν ἀρχαιότητα [d] δίδομεν, καὶ τὸ τῆς [e] ἐπαγγελίας κάλλος, ὅσον δὴ τοῦτ' ἐστὶν ἕκαστον τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν τούτων ἁρμονίας, καὶ ὅσοι πρὸς τούτοις συμβάλλεται τῷ λόγῳ ἔχειν κόσμον τοῖς ἀναγινωσκομένοις, ὡς ἂν μὴ χάριτός τινος ἢ ἡδονῆς τοῦ ἐμπλέειν παραλαμβάνοιεν. πάντων δὲ μᾶλλον, [f] τῆς ἀκριβείας τοὺς συγγραφεῖς σχολάζειν δεῖ, καὶ μάλιστα λέγειν τοῖς περὶ ὧν οἴονται αὐτοὶ πιστεύειν αὐτοῖς μέλλειν.

β'. [g] Ἀρξαμένου τοίνυν τῆς ἀρχιερωσύνης [h] Ὑρκανοῦ τοῦ [i] τρίτου ἔτους ἑβδόμης καὶ ἑβδομηκοστῆς πρὸς τὴν ἑκατὸν Ὀλυμπιάδος, ὑπατεύοντος Ῥωμαίων [k] Κοίντου Ὀρτησίου, καὶ Κοίντου Μετέλλου, ὃς δὴ καὶ Κρητικὸς ἐπεκαλεῖτο, πόλεμον αὐτῷ ἐκφέρει πρὸς αὐτὸν Ἀριστόβουλος· καὶ τῆς μάχης αὐτῷ γενομένης πρὸς Ἱεριχοῦντι, πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτομολοῦσιν. ἐν γενομένῳ, φεύγει πρὸς τὴν ἀκρόπολιν Ὑρκανὸς, ἔνθα σωτεύουσι [l] κατῆρχθαι τοῦ Ἀριστοβούλου γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ ἔξω τῆς μητρὸς, καθὼς προγέγρα-

[a] Τελέουτα καὶ δύο.] Ita in libris omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* rectumque eſſe demonſtrat *Iſ. Voſſius* in *Chronol. S.* c. XIII. p. 156.

[b] Τὰ μὲν δὴ περὶ π. & mox τὰ τούτοις ἐξῆς ἀκόλουθα *Vat.* Τῶν δὲ περὶ Αλ. & dein διδηλωμένων πραγμάτων, τὰ τούτοις *Hen.* atque ita legiſſe videtur *Epiphan.*

[c] Μηδὲν παραλιπεῖν] Ergo Jeſu quoque mentionem feciſſe Joſephus credendus eſt. REL.

[d] Δίδομεν,] Si cui duriuſculum videatur δίδομεν μιμοῦσιν, in locum vocis δίδομεν, per me licet, ſubſtituat δίζημεν. HUDS. *Lugd. Bat.* δίδωμι· καὶ. Lege (inquit *Coccejus*) δεῖ μὲ καὶ. Ego nihil mutandum cenſeo. HAV.

[e] Ἐπαγγελίας] Forte ἀπαγγελίας.

[f] Τῆς ἀκριβείας —— μίμησιν.] Accurationis & Veritatis ſtudium in Hiſtorico vid. ſupr. lib. 8. c. 2. §. 8. ἀλλὰ μηδεμιᾶς ὑποδοχῆς τυγχάνειν παραλιπόντες, ἂν μὴ μετὰ ἀποδείξεως, καὶ τεκμηρίων ἰσχυρῶν ἐμφανίζειν δυνάμεθα τοῦ ἀληθοῦς. SPANH.

[g] Ἀρξαμένου τοίνυν] Περιλαβόντος τοῦ βασιλέως Ὑρκανοῦ *Basil.* verum nec iſta, nec vulgata ἀρξαμένου τ. τ. ἀ. Ὑρκανοῦ agnoſcit *Vet. Interpr.* & mox hac §. egit περὶ Ὑρκανοῦ.

[h] Ὑρκανοῦ] Πρώτου Ὑρκανοῦ *Vat.*

[i] Τρίτου ἔτους ἑβδόμης καὶ ἑβδομηκοστῆς] Bro anno tertio Olympiadis CLXXVII. in *Veteri Verſione* aut *centeſima octogeſima tertia Olympiade*, aut *centeſima octogeſima Olympiade*, aut *centeſima ſeptuageſima tertia Olympiade.* Videſis *Langium* de *Annis Chriſti*, l. 2. c. 18. p. 336. HUDS. Malè *Rufinus* centeſima octuageſima Olympiade, mutatione ϟ π ολ. pro ϟ ζ καὶ ο ολ. vid. Caſaub. Exer. Baron. p. 155. SPANH.

* *Centeſimæ*] Vide *Caſaub.* contra Baron. p. 155.

[k] Κοίντου Ὀρτησίου,] Κοίντου Ὀρτησίου *Hen.* & *Vat.* Κοίντου τοῦ Ὀρτησίου *Basil.*

[l] Κατῆρχθαι] *Lugd. Bat.* κρατῆσαι.

m Κα-

ρήκαμεν· καὶ τὰς ἀνλιστασιώτας ἢ [l] καταφυγόντας εἰς τὸ ἱερὸν ωεῖβολον, [m] αἱρεῖ ωερσεαλών. καὶ λόγους ωοιησάμενος ωρὸς τὸν ἀδελφὸν ωερὶ [n] συμβάσεως, καταλύει τὴν ἔχθραν, ὅτι τῷ βασιλεύειν μὲν Αριστόβουλον, αὐτὸν δὲ ζῆν ἀπραγμόνως, καρπούμενον ἀδεῶς τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ κελεύει. ταῦτα [o] ὑπὲρ τούτοις ἐν τῷ ἱερῷ συναγόμενοι, καὶ ὅρκοις καὶ δεξιαῖς ωιστωσάμενοι τὰς ὁμολογίας, καὶ καταπασάμενοι δὲ ταλήθως πάντες ὁρῶντες ἀλλήλους, ἀνεχώρησαν, ὁ μὲν εἰς τὰ βασίλεια, Ὑρκανὸς δὲ ὡς ἰδιώτης [p] εἰς τὴν οἰκίαν τὴν Αριστοβούλου.

γ'. Φίλος δέ τις Ὑρκανῷ [q] Ἰδουμαῖος, Ἀντίπατρος λεγόμενος, πολλῶν μὲν ὑπαρχόντων χρημάτων, δραστήριος δὲ τὴν φύσιν ὢν καὶ στασιαστὴς, ἀλλοτρίως εἶχε ωρὸς τὸν Αριστόβουλον καὶ διαφόρως, διὰ τὴν [r] ωρὸς Ὑρκανὸν εὔνοιαν. Νικόλαος μέντοι φησὶν ὁ Δαμασκηνὸς, [s] τὸν ωάππον εἶναι ἐξ ὑπάρχων τῶν ωρώτων Ἰουδαίων, τῶν ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀφικομένων. ταῦτα δὲ λέγει χαριζόμενος Ἡρῴδῃ τῷ ωαιδὶ αὐτοῦ, βασιλεῖ τῶν Ἰουδαίων ἐκ τύχης τινὸς [t] ἡμομένῳ. ωερὶ ἧς κατὰ καιρὸν δηλώσομεν. οὗτος τοίνυν ὁ Ἀντίπατρος, [x] Ἀντίπας τὸ ωρῶτον ἐκαλεῖτο, καὶ τῷ ωατρὶ αὐτοῦ [y] τοῦτο μὲν τοὔνομα· ὃν Αλεξάνδρα δὲ βασιλέως καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ στρατηγὸν ἀποδειξάντων ὅλης τῆς Ἰδουμαίας, ποιήσασθαι φιλίαν ωρὸς τοὺς [z] ὁμοροῦντας αὐτῷ Αραβας τε Γαζαίους τε Ασκαλωνίτας λέγεται, πολλαῖς αὐτοὺς τε μεγάλαις ἐξιλεωσάμενον δωρεαῖς. τῷ οὖν δὲ Αριστοβούλου δυναστείαν ὁ νεώτερος Ἀντίπατρος ὑφορώμενος, καὶ δεδιὼς μή τι ωάθῃ διὰ τὸ ωρὸς αὐτὸν μῖσος, [a] ὑποστοιχᾶται κρύφα κατ' αὐτοῦ διαλεγόμενος τοῖς Ἰουδαίων τοὺς δυναστεύοντας· ἄδικον εἶναι λέγων ωθιορᾶν Αριστόβουλον ἀδίκως ἔχοντα τῷ ἀρχῷ, καὶ τὸν μὲν ἀδελφὸν τοιούτης ἐκβεβληκότα, ωρεσβύτερον ὄντα, κατέχοντα δ' αὐτῷ οὐσίαν ἐκείνου διὰ τὸ ωρεσβεῖον. [b] τούτοις δὲ συνεχῶς καὶ ωρὸς τὸν Ὑρκανὸν [c] ποιούμενος διατελῶν τοὺς λόγους, καὶ ὅτι κινδυνεύοι [d] τὸ ζῆν, εἰ μὴ φυλάξαιτο ποιήσας αὐτὸν ἐκποδών. τοὺς γὰρ φίλους τοῦ Αριστοβούλου μηδένα [e] ωαραλιπεῖν καιρὸν ἔλεγε, συμβουλεύοντας αὐτὸν ἀνελεῖν, ὡς τότε βεβαίως ἕξοντα τὴν ἀρχήν. τούτοις Ὑρκανὸς ἠπίστει τοῖς λόγοις, φύσει χρηστὸς ὢν, καὶ διαβολὴν δι' ἀπιστίαν οὐ ωροσιέμενος ῥᾳδίως. ἐποιεῖτο δὲ αὐτὸν τὸ ἀπραγμον καὶ τὸ παρειμένον τῆς διανοίας, τοῖς ὁρῶσιν ἀγνὴν καὶ ἀνανδρον δοκεῖν· τῆς δὲ ἐναντίας φύσεως ἦν Αριστόβουλος, δραστήριος καὶ διεγηγερμένος [f] τὸ φρόνημα.

δ'. Ἐπεὶ τοίνυν ὁ Ἀντίπατρος, ἃ ωροσέχοντα ἑώρα τοῖς λόγοις τὸν Ὑρκανὸν, ἃ διέλιπεν ἑκάστης ἡμέρας ωλατύνομενος καὶ διαβάλλων ωρὸς αὐτὸν Αριστόβουλον, ὡς [g] ἀποκτεῖναι θέλοντα· καὶ μόλις ἐγχείμενος ωείθει ωρὸς Αρέταν αὐτῷ συμβουλεύσας φυγεῖν, τὸν Αράβων βασιλέα. ωαρέξειν γὰρ καὶ αὐτὸς ἑτοῖμα σύμμαχον [h] ὑπισχνεῖτο. ὁ δὲ ταῦτ' ἀκούων ἔλεγε, [i] συμφέρον εἶναι τὸ ωρὸς τὸν Αρέταν ἀποδρᾶναι. ἔστι δὲ ὅμορος τῇ Ἰουδαίᾳ ἡ Αραβία. καὶ δὴ ωέμ-

fugerant, vi expugnat. Deinde cum ad fratrem de compositione verba fecisset, inimicitias deponit iis conditionibus, ut regnaret Aristobulus, ipse vitam ociosam ageret, suisque facultatibus placide frueretur. Hoc fœdere ita facto in templo, cum *quidem* pacta jurejurando & dextris confirmassent, & invicem spectante universa multitudine complexi fuissent, discesserunt: ille quidem in regiam, Hyrcanus vero ut homo privatus in ædes Aristobuli. *Fœdus inveunt Aristobulus & Hyrcanus.*

II. 3. Erat autem Hyrcano amicus quidam Idumæus, nomine Antipater, homo quidem multa abundans pecunia, natura vero navus & seditiosus, qui alieno ab Aristobulo erat animo & ab eo diffidebat ex sua in Hyrcanum benevolentia. Quamvis Nicolaus Damascenus hujus genus à primoribus Judæorum, qui in Judæam venerunt Babylone, deducat. Verum hoc dicit in gratiam Herodis ejus filii, quem fortuna ad Judæorum regnum evexit. de quo *suo* tempore dicemus. Hic igitur Antipater Antipas primum dicebatur; atque pater ipsius eodem vocabatur nomine: quem cum rex Alexander & ejus uxor totius Idumææ præfectum constituissent, ajunt fecisse amicitiam cum Arabibus, & Gazæis, & Ascalonitis, qui secum sentirent; eosque sibi multis & magnis muneribus conciliavisse. Itaque *hic* juvenis Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & veritus ne quid *mali* ab eo pateretur propter suum in illum odium, excitat adversus eum clandestinis obtrectationibus Judæorum primates; iniquum esse dicens pati ut Aristobulus injuste principatu potiatur, & de eo fratrem ejecerit natu majorem, cui propter *ætatem deberetur imperium. Hos autem sermones assidue etiam cum Hyrcano habebat: eique de vita periculum esse dicebat, nisi caveret & illum de medio tolleret. Amicos enim Aristobuli nullum omittere tempus, dicebat, quin ei consulerent, ut Hyrcanum interimeret, quasi ita demum firmum habiturus principatum. His sermonibus Hyrcanus non credebat, quod erat natura bonus, & calumniam pro sua æquitate haud facile admittebat. nam negotiorum fuga animique lenitas & remissio fecerunt ut degener & imbellis spectantibus videretur: at natura diversus erat Aristobulus, ad res gerendas acer, animoque *ad omnia* erecto. *Antipater Idumæus Herodis pater. Nicolaus Damascenus. Antipater Judæos excitat in Aristobulum. Hyrcani elogium.*

4. Igitur Antipater, ubi Hyrcanum suis dictis aurem non præbere videt, non desinebat quotidie apud eum ficta crimina & calumnias contra Aristobulum adhibere, ut qui eum vellet interficere; *fuga se revixque acrius urgendo persuadet, cum ei consuluisset ut ad Aretam Arabum regem perfugeret. nam pollicebatur, si sibi obtemperaret, se quoque ei socium futurum. Ille vero his auditis, dicebat, è re sua esse ad Aretam fugam maturare. Est autem* *Antipater auctor est Hyrcano ut ad Aretam fugiat.*

Ju-

---

l Καταφυγόντας εἰς τὸ ἱερὸν ωεῖβολον, αἱρεῖ ωερσεαλών.] Καταφυγόντας εἰς τὸ ἱερὸν ωεῖβολον αἱρεῖ. ωερσεαλὼν ἢ καὶ λ. *Busb.* αἱρεῖ, ωερσεαλὼν ἢ καὶ *Hen.*

m Αἱρεῖ ωερσεαλών.] *Gen.* αἴρει. *L. B.* ἱρεῖ. Legendum αἱρεῖ. COCC.

n Συμβάσεως,] Συμβιβάσεως *Hen.*

o Ἐπὶ τούτοις] Ita ex *Vet. Interpr.* & lib. 1. *de Bello Jud.* ἐπὶ τοῖς in *Codd. Gr.* & *Editis* & *MSS.* Est qui vertit, *in eorum præsentia qui in templo erant.*

p Εἰς τὴν οἰκίαν] Εἰς τὸν οἶκον τὸν *Aq. Vat.* εἰς τὴν οἰκείαν τὴν *Aq. Hen.*

q Ἰδουμαῖος,] Ἰουδαῖος in *Cod. Gall.* Ἰδουμαῖος in *ceteris* omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 6. §. 2. SPANH.

r Πρὸς Ὑρκανὸν εὔνοιαν.] Πρὸς τὸν Ὑρκ. *Hen.* & *Busb.*

s Τὸν πάππον εἶναι φησὶν] Idem in *Historia Judæorum Arabica*, ad calcem *Bibliorum πολυγλώττων Parisiensium* [& *Londinensium*] legimus, cap. 35. ut notavit *Usserius* ad *A. M.* 3932. quem videsis.

t Ἡμομένῳ.] *L. B.* ἡμόμενον. Forte ἡμόμενον inquit *Cocceius.* Nihil tamen muto. HAV.

v Γιομένῳ.] Γεγυμνασμένῳ *Busb.*

x Ἀντίπας] *Antipatri* & *Antipæ* idem est nomen. Herodis pater in minore fortuna *Antipas*, in majore Antipater. *Grot.* ad *Luc.* c. 1.

y Τοῦτο μὲν τοὔνομα·] Dissentit *Eusebius* (*Hist. Eccl.* l. 1. c. 6.) qui ex *Africano* Herodem ei patrem fuisse scribit. Verum fidem potius *Josepho* quam *Eusebio* habendam esse ostendit *Chr. Noldius*, sub initium *Historiæ Idumææ.*

z Ὁμοροῦντας] Ὁμόρους αὐτῶν *Busb.* ὁμορεῦντας αὐτῷ *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) in *Epiphanii* versione, *cum finitimis Arabibus.*

a Ὑποστοιχᾶται κρύφα κατ' αὐτοῦ] Ὑποστοιχᾶται κατ' αὐτοῦ κρύφα τῶν Ἰουδ. *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

* *Ætatem deberetur imperium.*] *Al.* ætatis prærogativam.

b Τούτοις δὲ] Ita *Hen.* & *Busb.* τούτοις τε συνεχῶς ωρὸς in *Editis Aliisque.*

c Ποιούμενος] Ἐποιεῖτο τοὺς λόγους *Busb.*

d Τὸ ζῆν,] Ita *MSS.* (certe *Lugd. Bat.*) τῷ ζῆν *Busb.* τῷ ζῆν *Gen. Aliisque.*

e Παραλιπεῖν] *L. B.* παραλείπειν.

f Τὸ φρόνημα.] Φρονήματι *Busb.*

g Ἀποκτεῖναι θέλοντα·] Ita *Hen.* & *Busb.* κτεῖναι in *reliquis.*

h Ὑπισχνεῖτο·] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Epiphan.* ὑπισχνεῖ) in *Editis Aliisque.*

i Συμφέρον] *Lugd. Bat.* σύμφορον.

Judææ finitima Arabia. Itaque misit Hyrcanus primum Antipatrum ad regem Arabum ut ab eo fidem acciperet, non esse inimicis traditurum si ad eum supplex veniisset. Fide *hac* accepta Antipater ad Hyrcanum rediit Hierosolyma. Et haud multo post assumpto eo, noctu egressus est urbe, & longo itinere expedito eum in *urbem* Petram ut appellatur perducebat, ubi erat Aretæ regia: & ut regi in primis amicus, orat, ut Hyrcanum reducat in Judæam. Cumque hoc singulis diebus faceret & non intermitteret, quinetiam dona daret, *tandem* persuadet Aretæ. neque non Hyrcanus ei promisit, si reductus & in regnum restitutus esset, redditurum regionem & duodecim urbes quas Alexander ipsius pater ab Arabibus abstuliisset. erant autem illæ Medaba, Naballo, Livias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Marissa, Rydda, Lyssa, Oryba.

Hyrcanus fugit ad Aretam, qui auxilium ei pollicetur.

πρ[k] πρῶτ@ Υρκανὸς πρὸς τ Αραβων βασιλέα τ Αντιπατρον, λημψόμενον πίστ, ὡς οὐκ ἐκδώσ τοις ἐχθροις ἱκέτ αὐτ γνόμενον. λαβὼν γ τὰς πίστ ὁ Αντιπατρ@, κατέρεψε πρὸς Υρκανὸν εἰς Ιεροσόλυμα. κ μετ ὀ πολὺ σφαλαβῶν αὐτὸν, κ τ πόλεως ἐξελθὼν νύκτωρ, κ πολλ[l] ἀνύσας ὁδὸν, ἦγεν ἄγων αὐτὸν εἰς τ[m] καλουμένην Πέτραν, [n] ὅπ τὰ βασίλεια ἦ σ Αρέτ· μάλισ γ ὢν φίλ@ τῷ βασιλ, κατέχειν τ Υρκανὸν εἰς τ Ιουδαίαν παρεκάλ. κ τοῦτ ἑκάστης ἡμέρας ποιῶν κ οὐκ ἀνιεὶς, ἀλλὰ κ δωρεὰς προσφέρ@, πείθ τ Αρέταν. ὁ μὲν ἀλλὰ κ Υρκανὸς ἐπέχετο αὐτ, καταχθεὶς κ τ βασιλείαν ὑπισχνούμεν@ δώσειν αὐτῷ κ. *Busb.* atque ita fere *Zonaras*.

Onias, vir justus, & Deo charus.

III. CAP. II.

Quomodo Aretas & Hyrcanus exercitum ducunt adversus Aristobulum, & Hierosolyma obsident: utque Scaurus Romanus obsidionem solvit. De obitu Oniæ.

ΚΕΦ. β'.

Ως Αρέτας κ Υρκανὸς στρατεύουσιν ἐπὶ τ Αριστόβουλον, κ πολιορκοῦσιν Ιεροσόλυμα. κ ὡς Σκαῦρ@ ὁ Ρωμαῖ@ λύ τ πολιορκίαν. Περὶ Ονίου πλούτ.

Aretas in Aristobulum expeditionem facit, eumque superat, dein templum oppugnat.

HIS promissis Aretæ factis, ille expeditionem fecit in Aristobulum, cum quinquaginta equitum simul & peditum millibus, eumque prælio vincit. Cum autem multi post hanc victoriam ad Hyrcanum defecissent, desertus Aristobulus fugit Hierosolyma. At rex Arabum, copiis suis omnibus secum adductis, fanum aggressus oppugnat Aristobulum, populo ab Hyrcano stante & oppugnationem adjuvante, cum soli sacerdotes essent apud Aristobulum. Igitur Aretas, junctis Arabum Judæorumque castris, obsidionem acriter urget. Cum autem hæc fierent, dum ageretur Azymorum festum, quod Pascha vocamus, Judæorum præcipui, relictis suis finibus, fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir justus & * Deo charus, (qui aliquando, cum siccitas esset, Deum oravit ut ardores depelleret, Deusque precibus exauditis pluviam misit) sese

Τούτων αὐτῷ τ ὑποσχέσεων γνομένων, Αρέτας ἐστράτευσεν ἐπὶ τ Αριστόβουλον, μ[o] πέντε μυριάδων ἱππέων ἅμα ϵ πεζῆς φαλάγγος, κ νικᾷ τῇ μάχῃ. πολλῶν γ μ[p] τοῦ νίκου πρὸς Υρκανὸν αὐτομολησάντων, μονωθεὶς ὁ Αριστόβουλ@ ἔφυγε εἰς Ιεροσόλυμα. ὁ γ τ Αράβων βασιλεὺς, πᾶσαν τὴν φαλαγγ ἀγαγὼν, κ περιβαλὼν τῷ ἱερῷ, τ Αριστόβουλον ἐπολιόρκ, περιστάντος ϵ σ δήμου τῷ Υρκανῷ, κ συμπολιορκοῦντ@ αὐτῷ, μόνων γ τ ἱερέων [q] Αριστοβούλῳ παρεσκευασμένων. ὁ μὲν οὖν Αρέτας ἐξῆς [r] βαλόμενος τὰ στρατόπεδα τῶν Αράβων ϵ τῶν Ιουδαίων, ἰσχυρῶς ἐνέκειτο τῇ πολιορκίᾳ. τούτων γ [s] γινομένων κ τ καιρὸν τῶν Αζύμων ἑορτῆς, ἣν [t] Φάσχα λέγομεν, οἱ δοκιμώτατοι τῶν Ιουδαίων, σκλιπόντες τὴν χώραν, εἰς Αἴγυπτον ἔφυγον. [u] Ονίας γ τις ὄνομα, δίκαιος ἀνὴρ κ θεοφιλής, [v] ὃς ἀνομβρίας ποτ ἔσης ἠύξατο τῷ Θεῷ λύσαι τ αὐχμὸν, κ γνώμενος ἐπήκοος ὁ Θεὸς ὗσεν, ἐκρυψεν αὐτὸν ἀφ τὸ τὴν στρα-

σιν

Onias, vir justus, & Deo charus.

---

k Πρῶτ@ Υρκανὸς] Πρῶτον *Busb.* & *Lugd. Bat.*

l Πολλὰ ἀνύσας ὁδὸν,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* πολλὰ in *Editis Aliisque.*

m Πέτραν, ὅπ τὰ βασίλεια ἦ σ Αρέτ·] Πέτρα Arabum Regia. Eadem Ακμὴ dicta, supr. lib. 4. c. 7. §. 1. quæ Arabum primaria urbs, Græcis Πέτρα. supra Πέτρα hæc eadem, quæ prius Ακρη dicta lib. 4. c. 4. §. 7. Alia nempe hæc Ακρη ab altera in Phœnice, quæ Ακρη ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ dicitur supr. lib. 1. c. 7. §. 1. ubi natus Alexander Severus Imperator. *Lamprid.* in Alexand. Sever. Ab hac Ακρη Phœniciæ alia Arabiæ, postea Πέτρα dicta, de qua loc. cit. lib. 4. c. 7. §. 1. superioris Ακρης mentio iterum lib. 5. c. 1. §. 22. Ακρη γ πόλις ἰσχυρὰ ἦν αὐτῶν &c. item lib. 8. c. 2. §. 3. Ακρὰν Φιλαδελφίαν. SPANH.

n Οπ τὰ βασίλεια ἦ σ Αρέτ·] Οπ τὰ βασίλεια ἦ τῷ Αρέτ. παρεκάλ ὅπ αὐτὸν Υρκανὸς ἐπαρῆξαι οἱ ἀδικουμένῳ, κ καταγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν Ιουδαίαν, κ εἰς τὰ βασίλεια ἀποκατασῆσαι, ὑπισχνούμεν@ δώσειν αὐτῷ κ. *Busb.* atque ita fere *Zonaras*.

o Ο πατὴρ —— Αγαλλα,] XII. Urbes Arabibus ereptæ ab Alexandro Judæorum Rege, vid. supr. lib. 13. c. 15. §. 4. SPANH.

p Ναβαλλὼ,] In *Epiphanii* libris, *Nabalota*, aut *Nabalotha*.

q Λιβιὰς] Λαβιὰς juxta aliquot *Epiphanii* libros.

r Θαραβασὰ,] Θαραβαθὰ *Hen.* Αραβατὰ aut Αραβαθὰ *Epiphan.*

s Αγαλλα,] *Galata* & *Galathone* in *Epiphan.* pro Αγαλλα, *Athône.*

t Ζώαρα,] Ζωάρων τ Αραβίας· αἰλωτ. lib. 4. c. 8. §. 4. & Αρχ. lib. 1. c. xi. §. 4. ζόαρ ἔτι κ νῦν λέγετ·] *Hebr.* צוער, nempe צוער. SPANH.

u Ορώνας,] Ορῶν Λιγμᾶ *Hen. Vat.* & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Monstingo Adissa* aut *Edissa*: dein *Ribdalusa*, *Oriblo*. HUDS. Conf. supra Antt. lib. 13. c. 15. §. 4. Ορώνας· SPANH. Post Ορώνας in *Lugd. Bat.* subjungitur Λυγμὼ, inque ejusdem MS. margine adnotatur alia lectio Λιγμών. Quum vero tot Codices novam adjungant urbem, plurimi vero legant Λιγμᾶ, substitui debere judico Λεμβᾶ, quam urbem conjungit Josephus cum Oronis, Marissa aliisque ex his urbibus, quas enumerat etiam superius Lib. 13. c. 15. §. 4. HAV.

x Λάσσα,] Λᾶσα *Hen.* Λῦσα *Ptolemæo.* Vide *Bocharti Phaleg.* p. 350.

y Αριστοβούλῳ προσμενόντων.] Τῶ Αριστοβούλῳ *Busb. Hen.* & *Vat.*

z Βαλόμεν@ τὰ στρατόπεδα] Ita *Busb.* βαλόμεν@ in *reliquis.* Forsan ἔξω βαλόμεν@, inquit *Cl. Lowthius.*

a Γινομένων,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* γνομένων in *ceteris.*

b Φάσκα λέγομεν,] Πάσχα *Busb.*

c Ονίας] Ονίας δέ τινα, δίκαιον ὄντα κ θεοφιλῆ *Busb.* atque ita *Zonaras*, qui subjungit, ὃς αὐχμοῦ ποτε γνομένου, εὐχῇ τ Θεὸν δυσωπήσας, ἔλυσε τὴν ἀνομβρίαν, ὑέται οἱ Ιουδαῖοι δέξασθ κ[y] Αριστοβούλου κ τ μετ' αὐτοῦ· ὁ δ' οὐκ ἐπείθετο. ὡς γ ἐοικότα, ᾧ Θεὸς β. τ. ὅλων, εἶπε &c.

d Ος ἀνομβρίας ποτὲ ἔσης] Illud ὃς deest *Hen.* HUDS. Historia hæc narratur in Gemara Taanith fol. 23. 1. & his verbis in Megillath Taanith fol. 49. fac. 2. יצא רוב אדר ולא ירדו נשמים והלך אצל להכם חוני המעגל אמרו לו התפלל שירדו נשמים אמר להם צאו והכניסו תנורי פסחים בשביל שלא ימקו התפלל ולא ירדו נשמים עג עוגת ועמר בתוכה כדרך שעשה חבקוק הנביא שנאמר על משמרתי אעמודה ואתיצבה על מצור ואצפה לראורת מה ידבר בי וזה אשיב על תוכחתי אמר רבונו של עולם בנך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בנך התחילו הנשמים יורדין. *Maxima pars mensis Adar jam effluxerat. & pluviæ nondum descenderant. Adierunt Oniam, circularem dictum (ob rationem* mox indicandam) *rogantes ut pluviam à Deo peteret. Respondit, ite & furnos paschales intro ferte, ne à pluvia liquefiant. Precatus est, at non descenderunt aquæ pluviæ. Tunc circulum designavit humi & se in medio ejus constituit, exemplo Chabacuci, qui dixit* cap. 2. 1. *in custodia mea stabo & figam gradum super locum munitum* (undique qualis est figura circuli) & contemplabor, ut videam quid dicatur mihi & quid respondeam arguenti me. *Dixit Onias, Domine hujus universi, oculi filiorum tuorum in me conversi sunt, quoniam veluti filius domus tuæ sum coram te: juro per nomen tuum magnum me ex hoc loco non digressurum antequam misertus fueris filiorum tuorum. Mox cœperunt pluviæ descendere.* REL.

* *Deo Charus,*] *Al.* Dei amicus.

e Οπ

σιν [e] ὁρᾶν ἐπιμένωσιν. ἀναχθέντα δ' εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ιουδαίων, ἠξίουν ὡς ἔπαυσε τὴν ἀνομοβέαν εὐξάμενον, [f] ἵν' ἔτως ἀρᾷς κατὰ Αριστοβούλου καὶ τῶν συστασιαστῶν αὐτοῦ ἐπίθηται. ἐπεὶ δ' ἀντιλέγων καὶ δεόμενος ἐβιάσθη ὑπὸ τοῦ πλήθους, [g] στὰς μέσος αὐτῶν εἶπεν, "[h] ὦ Θεὸς βασιλεῦ τῶν ὅλων, ἐπεὶ οἱ μετ' ἐμοῦ νῦν "ἑστῶτες σὸς δῆμός ἐστι, καὶ πολιορκούμενοι δὲ οἱ ἱερεῖς "σοί, δέομαι μήτε κατὰ τούτων [i] ἐκείνοις ἐπακοῦσαι, "μήτε κατ' ἐκείνων ἃ ἔτοι προκαλοῦσιν εἰς τέλος ἀγα-"γεῖν." καὶ τὰ μὲν παῦτ' εὐξάμενον βιασάντες οἱ πονηροὶ τῶν Ιουδαίων κατέλευσαν.

β'. Ο δὲ Θεὸς ταύτης αὐτὸς προφάσεως ἐπεμελήσατο τὸ ἀμύτητος, καὶ δίκην εἰσέπραξεν ἐξ Ονίου φόνου τούτῳ τῷ τρόπῳ. [k] πολιορκουμένων τῶν ἱερέων καὶ τοῦ Αριστοβούλου, συνέβη τῇ ἑορτῇ ἐπιτηδεῖα τῇ καλουμένῃ Φάσκα, καθ' ἣν ἔθος ἐστὶν ἡμῖν πολλὰ θύειν τῷ Θεῷ. ἀπορούντες δὲ θυμάτων οἱ περὶ τὸν Αριστόβουλον, ἠξίωσαν [l] αὐτοῖς τοὺς ὁμοφύλους προσαγαγεῖν, χρήματα [m] λαβόντας ἀντὶ τῶν θυμάτων ὅσα θέλωσι. τῶν δέ, εἰ [n] βούλοιντο λαβεῖν, χιλίας δραχμὰς ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς καταβαλεῖν κελευόντων, προθύμως ὅ, τε Αριστόβουλος καὶ οἱ ἱερεῖς ὑπέσχοντο, καὶ διὰ τῶν τειχῶν καθιμήσαντες [o] ἔδωκαν αὐτοῖς τὰ χρήματα. κἀκεῖνοι λαβόντες οὐκ ἀπέδωκαν τὰ θύματα· ἀλλ' εἰς τοῦτο πονηρίας ἦλθον, ὥστε προδοθῆναι τὴν πίστιν καὶ ἀσεβῆσαι εἰς τὸν Θεὸν, τὰ θεοῖς τοῖς θυσίαν μὴ [p] προσφόρους τοῖς δεομένοις. [q] διαπονηθέντες δὲ οἱ ἱερεῖς ἠύξαντο τῷ Θεῷ, δίκην [r] αὐτῶν εἰσπράξαι προδοθέντων ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων. ὁ δὲ οὐκ ἀνεβάλετο τὴν τιμωρίαν· ἀλλὰ πνεῦμα πολὺ καὶ βίαιον ἐπιπέμψας, τὸν καρπὸν ἀπᾶσης τῆς χώρας διέφθειρεν, ὡς τὸ μόδιον ἐξ σίτου τότ' [s] αὐτοῖς ἐξωνεῖσθαι δραχμῶν ἑνδεκα.

γ'. [t] Ἐν τούτῳ πέμπει καὶ Σκαῦρον εἰς Συρίαν Πομπήιος, αὐτὸς ὢν ἐν [v] Αρμενίᾳ καὶ πολεμῶν ἐπὶ Τιγράνῃ. ὁ δὲ, ἀφικόμενος εἰς Δαμασκὸν, Λόλλιον μὲν καὶ Μέτελλον νεωστὶ τὴν πόλιν ἠρηκότας εὗρων, αὐτὸς εἰς τὴν Ιουδαίαν ἠπείγετο. [x] προσφωνούμενος δὲ πρέσβεις ἦκον παρ' αὐτοῦ τε Αριστοβούλου πρὸς αὐτὸν καὶ Υρκανοῦ, [y] συμμαχεῖν ἀξιοῦντες ἑκατέρῳ. [z] ὑποσχομένων δὲ, Αριστοβούλου μὲν [a] τετρακόσια δώσειν τάλαντα, τοῦ δὲ Υρκανοῦ τούτων οὐκ ἐλάττονα παρέξειν, προσδεχεται τὴν Αριστοβούλου ὑπόσχεσιν, ἦν γὰρ εὔποροs χρημάτων, καὶ μεγαλόψυχος ἦν, καὶ μετριωτέρων ἠξίου τυγχάνων· ὁ δὲ καὶ πένης ἦν, καὶ γλίσχρος, [b] καὶ προῖκα μείζονων τὴν ἄπρακτον πρᾶξιν ἐπαγγελίαν. ἐπεὶ γὰρ ἴσον ἦν βίᾳ πάλιν ἑλεῖν, [c] ἐν τοῖς μάλιστα ὀχυρὰν δ' ὑπατεῖαν, [d] ἢ φυγάδας ἐκβαλεῖν μὴ τοῦ [e] Ναβαταίων πλήθους, οὐκ εὐπρόσοδον πόλεμον [f] δεχομένου. τούτῳ τοίνυν προσθέμενος διὰ τὰς προφερομένας αἰτίας, λαβὼν τὰ χρήματα λύει τὴν πολιορκίαν, κελεύσας ἀναχωρεῖν τὸν Αρέταν, ἢ πολέμιον αὐτὸν Ρωμαίων ἀποδείξειν.

abdidit, quoniam durare seditionem videbat. Sed *illi*, eo in Judæorum castra perducto, postulant, ut quemadmodum siccitatem precibus finierat, ita nunc Aristobulum & ejus factionis homines diris ageret. cumque contradicens & deprecans coactus esset à multitudine, stans in medio eorum dicebat, "O Deus rex universitatis, quandoquidem qui mecum nunc stant, tuus populus est, "itemque qui obsidentur sacerdotes tui sunt, precor ut neque contra hos illos audias, neque quæ "hi contra illos orant ad exitum perducas." Et illum quidem ista precatum circumstantes Judæorum pessimi quique lapidibus necarunt. *Onias lapidatur.*

2. Deus autem mox illos ob hanc crudelitatem ultus est, cædisque Oniæ pœnas exegit ad hunc modum. Obsessis sacerdotibus & Aristobulo, accidit ut festum instaret quod Pascha vocatur, in quo nobis moris est multas hostias Deo immolare. At cum victimis carerent qui cum Aristobulo erant, populares suos rogarunt ut eas *ipsis* præberent, & pro iis quantam vellent pecuniam acciperent. cumque illi, si habere velint, in singula capita mille drachmas dari postularent, Aristobulus & sacerdotes conditionem libenter acceperunt, & demissam per muros pecuniam illis dederunt. Atqui illi, accepta pecunia, victimas non dederunt: sed eo improbitatis processerunt, ut fidem violarent, & impii essent in Deum, ea quibus ad sacra facienda opus erat egentibus non suppeditando. Sacerdotes autem contra fidem datam decepti Deum orarunt, ut se in populares suos ulcisceretur. Atque ille vindictam non distulit: sed immisso magno violentoque vento totius regionis fruges corrupit, adeo ut eo tempore tritici modius undecim drachmis emeretur. *Fides violata ab obsidentibus.* *Illos ob fœnus ulciscitur Deus.*

3. Interea mittit Scaurum in Syriam Pompejus, cum ipse esset in Armenia & adhuc adversus Tigranem belligeraret. Ille vero, Damascum profectus, Lollium & Metellum, qui modo urbem ceperant, nactus *è vestigio* in Judæam contendit. ubi vero eò pervenit, conveniunt eum ab Aristobulo & Hyrcano legati, auxilium postulantes utrique. Cumque Aristobulus quidem promitteret se quadringenta talenta daturum esse, Hyrcanus vero his non pauciora datum iri, Aristobuli promissionem accipit, quippe hominis pecuniosi & magnifici & æquiora postulantis: cum Hyrcanus pauper & parcus esset, & incredibilia pollicetur cum majora postularet. non enim ejusdem facilitatis erat, urbem expugnare longe munitissimam & potentissimam, ac fugitivos depellere cum Nabatæorum turba ad bellum non admodum idonea. Ob has igitur causas cum Aristobulo pacisci tur, acceptaque pecunia solvit obsidionem, jubens Aretam discedere, aut *ni pareat* hostem Romanorum declaratum iri. Et Scaurus quidem Damascum IV. *Scaurus, in Syriam à Pompeio missus, mox in Judæam contendit.* *Scauro magna pollicentur Hyrcanus & Aristobulus.* *Scaurus, accepta ab Aristobulo pecunia, Hierosolyma ab obsidione liberat.*

---

e Ορᾶν ἐπιμένωσιν] Ὁρᾶν ἰσχυὸν ἐπ. *Hen.* HUDS. Et *Lugd. Bat.* neque male forsan. HAV.

f Ἵν' ἔτως ἀρᾶς] Ἵν' ἔτως ἀρᾶς θῇ κ. τ. συστασιωτῶν αὐτοῦ. ἐπεὶ *Hen.* & *Busb.*

g Στὰς μέσος αὐτῶν] Semper stabat in circulo, uti dicitur ibid. abusus ad id verbis Haggæi. REL.

h Ω Θεὸς βασιλεῦ τῶν ὅλων,] Ω Θεὲ Βασ. *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb. Vat.* & *Zonar.* HUDS. Eadem fere phrasi utitur in precibus suis, quas Talmudici habent. REL.

i Ἐκείνοις ἐπακοῦσαι, μήτε κατ' ἐκείνων] Ita *Hen. Vat.* & forsan *Epiphan.* nec aliter *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) nisi quod ἐπακούσῃς habeant. ἐκείνοις ἀκοῦσαι, μήτε ἐκείνων in *Editis.* ἐκείνοις ἐπαρῇς, μήτε μὴν κατ' ἐκείνων τούτοις *Zonar.*

k Πολιορκουμένων τῶν ἱερέων] Sic *Busb. Hen.* & *Epiphan.* πολιορκουμένων γὰρ τῶν in *Editis.*

l Αὐτοῖς τοὺς ὁμοφύλους] Αὐτοῖς non agnoscit *Busb.* αὐτοὺς habet *Vat.*

m Λαβόντας] Λαβόντες *Busb.* λαμβάνοντες *Hen.*

n Βούλοιντο λαβεῖν,] Βούλοιντο *Busb.* & *Vat.* εἰ βούλοιντο μυρίας χιλίας δραχμὰς *Hen.*

o Ἔδωκαν αὐτοῖς τὰ χρήματα.] Ἔδοσαν & mox ἀπέδοσαν *Hen.*

p Παρασχόντας τοῖς δεομένοις.] Παρασχόντες *Busb. Hen.* & *Vat.*

q Παρασπονδηθέντες] Conf. de Vita §. 59.

r Αὐτῶν εἰσπράξαι] Αὐτῶν deëst *Hen.* & εἰσπράξαι habet *Busb.* paulo post ὥστε pro ὡς.

s Αὐτοῖς] *Lugd. Bat.* αὐτοὺς.

t Ἐν τούτῳ —— Πομπήιος,] Conf. ἀλλω. lib. 1. c. 8. §. 1. item infra c. 5. §. 1. SPANH.

v Ἀρμενίᾳ] Vide *Usserii* Annales, p. 246. *Edit. Lond.*

x Προσφωνούμενος] *L. B.* προσγινόμενος.

y Συμμαχεῖν ἀξιοῦντες ἑκατέρῳ.] *Lugd. Bat.* εἰ βούλοιτο συμμαχεῖν, ἑκατέροις.

z Ὑποσχομένων δ',] Ὑποσχομένου *Hen.* & *Busb.*

a Τετρακόσια δώσειν τάλαντα,] Τετρακόσια *Vat.* & *Gall.* ut & *Vet. Interpr.* in l. 1. *de Bello Jud.* quæ lectio firmari videtur ex seq cap. 2. §. 5. ab init. HUDS. Conf. ἀλλω. lib. 1. c. 6. §. 3. SPANH.

b Καὶ προῖκα μείζονων] Ita *Bas. Hen. Busb.* & *Vat.* ὑπὲρ μειζόνων in *Ed. Gen.*

c Ἐν τοῖς μάλιστα] Ἐν τοῖς μ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

d Ἢ φυγάδας] Cl. *Lowthius* ἢ pro ἢ reponendum censet.

e Ναβαταίων] Ναβαταίοι de Arabibus. SPANH.

f Διαχειμάζειν.] Διακειμένων *Busb.* & *Lugd. Bat.*

ſcum iterum petiit: Ariſtobulus vero cum magnis copiis in Aretam & Hyrcanum expeditionem fecit: & cum eis, ad locum qui Papyron appellatur, congreſſus, prælio ſuperat, & hoſtium circiter ſeptem millia interimit, cum quibus cecidit & Phalion frater Antipatri.

σεδαν. καὶ Σκαῦρος μὲν εἰς Δαμασκὸν πάλιν ἀνεχώρησεν· Ἀριστόβουλος δὲ μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ὅπου τε Ἀρέταν καὶ Τρκανὸν ἐστράτευσε, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς [g] ὅπου τὸ καλούμενον [h] Παπυρῶνα, νικᾷ τῇ μάχῃ καὶ κτείνει ὡσεὶ [i] ἑξακισχιλίους τῶν πολεμίων, μεθ' ὧν ἔπεσε [k] καὶ Φαλίων ὁ Ἀντιπάτρου ἀδελφός.

V. CAP. III.

Quomodo Ariſtobulus & Hyrcanus Pompejum conveniebant de regno diſceptantes: utque Ariſtobulo in caſtellum Alexandrium fugiente, Pompejus in eum exercitum ducit, jubetque ut munitiones ſibi traderet.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Ἀριστόβουλος καὶ Τρκανὸς πρὸς Πομπήϊον ἔρχονται περὶ τῆς βασιλείας διακαλογούμενοι· καὶ ὡς Ἀριστόβουλος εἰς Ἀλεξάνδρειον φεύγει, Πομπήϊος ἐπ' αὐτὸν στρατεύει, καὶ τὰ ἐρύματα παραδιδόναι κελεύει.

Pompejus in Syriam venit, eique vitem auream mittit Ariſtobulus.

NON multo autem poſt, cum Pompejus Damaſcum veniſſet, & Cœlen-Syriam obiret, venerunt ad eum legati ex tota Syria & Ægypto & Judæa. Miſit enim ei ingens donum Ariſtobulus, vitem auream ex quingentis talentis. Meminit autem hujus muneris etiam Strabo Cappadox, his verbis. "Venit & ex Ægypto legatio, cum "corona aureorum quatuor mille, & ex Judæa ſive "vitis ſive hortus: quod opus τερπωλεῖον *delectatio-* "*nem* nominabant. Hoc donum vidimus etiam "nos Romæ in templo Jovis Capitolini dedica- "tum, cum inſcriptione ALEXANDRI JU- "DÆORUM REGIS. Æſtimabatur autem "quingentis talentis. Et quidem fertur, Ariſto- "bulum Judæorum dynaſten hoc miſiſſe.

Strabonis de ea teſtimonium.

Μετὰ δὲ πολὺ ἦλθε Πομπηΐου εἰς Δαμασκὸν ἀφικομένου, καὶ Κοίλῃ Συρίᾳ ὅπου, ἦκον παρ' αὐτὸν πρέσβεις ἐξ ὅλης Συρίας Ϲ Αἰγύπτου, καὶ ἐκ Ϲ Ἰουδαίας. ἔπεμψε γὰρ αὐτῷ μέγα δῶρον Ἀριστόβουλος, ἄμπελον χρυσῆν ἐκ πενταϰοσίων ταλάντων. μέμνηται δὲ τοῦ δώρου Ϲ Στράβων ὁ Καππαδόξ, λέγων οὕτως. "ἦλθε δὲ Ϲ ἐξ Αἰγύπτου πρεσ- "βεία, καὶ στέφανος ἐκ χρυσῶν τετρακισχιλίων, καὶ ἀπὸ τῆς "Ἰουδαίας εἴτε [l] ἄμπελος εἴτε κῆπος· [m] τερπωλεῖον [n] ὠνό- "μαζον τὸ δημιούργημα. τοῦτο μὲν οὖν τὸ δῶρον ἑωράκαμεν "καὶ ἡμεῖς ἀνακείμενον ἐν Ρώμῃ, ἐν τῷ ἱερῷ δὲ Διὸς Ϲ Καπε- "τωλίου, ὑπογεγραφὼς ἔχον [o] ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΤΩΝ "ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ἐτιμήθη δὲ εἶναι πενταϰοσίων "ταλάντων. Ἀριστόβουλον μὲν οὖν τοῦτο λέγει πέμψαι [p] τῶν "Ἰουδαίων δυνάστην.

β'. Μετὰ δὲ πολὺ [q] ἦκον πάλιν πρέσβεις πρὸς αὐτὸν, Ἀντίπατρος μὲν ὑπὲρ Τρκανοῦ, Νικόδημος δὲ ὑπὲρ Ἀριστοβούλου· ὃς δὴ καὶ κατηγόρει τῶν λαβόντων χρήματα, [r] Γαβινίου μὲν πρότερον, Σκαύρου δὲ ὕστερον, ἑξϰὸν μὲν τριακόσια, ἑπτὰ δὲ πρὸς τοῖς τετρακοσίοις τάλαντα, [s] πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐχθροὺς καὶ τούτους αὐτῷ καταστασιάζων. κελεύσας δὲ ἦκειν τοὺς Διχομφισβητοῦντας, ἐπισχεμένῳ δὲ ἔαρ, ἀναλαβεῖν τὴν δύναμιν ἐκ τῶν [t] χειμαδίων, ὥρμησεν [v] ὅπου τὴν Δαμασκηνὴν· καὶ τὴν τε ἄκραν ἐν παρόδῳ τὴν ἐν Ἀπαμείᾳ κατασχὼν, λεὼ ὁ Κυζικηνὸς [x] ἐπίχισεν Ἀντίοχος, καὶ τὴν Πτολεμαΐδα δὲ Μενναίου χώραν κατενόησεν, ἀνδρὸς πονηροῦ, καὶ [y] ὀδὲν ἐλάττονος Διονυσίου δὲ Τριπολίτου, δὲ πλεκτοδένους, [z] ὅστερ καὶ κηδεύων ἐτύγχανεν αὐτῷ, χιλίους μέντοι ταλάντοις ἐξωνησαμένου τὴν ὑστέρων [a] ἡμαρτημένων τιμωρίαν, οἷς Πομπήϊος τοὺς στρατιώτας ἐμισθοδότησεν. ἐξῆλε δὲ καὶ Λυσιάδα χωρίον, οὗ τύραννος ἦν Σίλας ὁ Ἰουδαῖος. διελθὼν δὲ [b] τὰς πόλεις τὴν τε [c] Ἡλιόπολιν καὶ τὴν Χαλκίδα, καὶ τὸ διεῖργον ὄρος ὑστεροβαλὼν τὴν Κοίλην συνοικοδομούμενον

Hyrcani & Ariſtobuli legati ad Pompejum veniunt.

2. Non multo autem poſt venerunt rurſus ad eum legati, Antipater pro Hyrcano & Nicodemus pro Ariſtobulo: * qui etiam accuſabat eos qui pecunias acceperant, primum Gabinium, deinde Scaurum, quorum hic quinquaginta, ille trecenta talenta *acceperat;* hos quoque præter alios inimicos ei faciens. At *Pompejus* juſſis iis, qui controverſias habebant, ineunte vere *ad ſe* venire, educto ex hybernis exercitu in agrum Damaſcenum contendit: & in tranſitu arcem Apamiæ; quam munivit Cyzicenus Antiochus, funditus evertit, & † Ptolemæi Mennæi regionem conſideravit, hominis mali, non minus quam fuerat Dionyſius Tripolitanus, ſecuri percuſſus, eique affinitate conjunctus; qui tamen mille talentis peccatorum veniam redemit, quibus Pompejus militibus ſtipendium ſolvit. Expugnavit etiam Lyſiada præſidium, cujus tyrannus erat Silas Judæus. Cumque urbes Heliopolim & Chalcida pertranſiſſet, & montem ſuperaſſet Cœlen-Syriam ut appellatur diſterminantem, à Pella Damaſcum ſe contulit;

Multa in Syria præclare geſta à Pompejo.

Συν-

g Ἐπὶ τὸ καλούμενον] Περὶ *Busb.*

h Παπυρῶνα,] Καπυρῶνα juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 6. §. 3. SPANH.

i Ἑξακισχιλίους] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἑπτακισχιλίους *Baſ. Gen.* & *aliquot MSS.* HUDS. Ὀκτακισχιλίους; ἀλωσ. lib. 1. c. 6. §. 3. MSS. ibi ἑξακισχιλίους, unde Ox. ἑπτακισχιλίους· SPANH.

k Καὶ Φαλίων] Cum in lib. 1. *de Bello Jud.* habeamus in *Græcis* omnibus Φαλίωνα, hîc loci (cum *Montacutio* in *Exerc.* 10. §. 1.) καὶ φαλίων reſcripſi pro Καιφαλίων. (*Lugd. Bat.* Κεφαλίων) Verum juxta *Vet. Interpr.* hic Κιφαλὼν legendum, illic Κιφαλῶνα. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 6. §. 3. SPANH.

l Ἄμπελος εἴτε κῆπος] Vide *Plinii* Nat. Hiſt. l. 37. c. 2. Non ad Templum pertinuiſſe videtur hæc vitis, ut nonnulli voluerunt: ſed, ut veriſimile eſt, κειμήλιον erat domus Haſſamonæorum, prout dicit *Scalig.* in *Elencho Trihæreſ. Nic. Serrarii*, c. 5.

m Τερπωλεῖον] Ita *Hen.* τερπολεῖον in *Editis Aliiſque.* τερπνὸν juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Τερπολὴ de vite aurea Hieroſolymis Romam miſſa. SPANH. Τερπολή. טרפלין. REL.

n Ὠνόμαζον τὸ δημιούργημα.] Iterum cum *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* qui vertit, *nominabant.* in *cæteris* ὀνομάζει.

o Ἀλεξάνδρου] Ita in *Græcis* pleriſque, tam *Editis* quam *MSS.* Ἀριστοβούλου pro Ἀλεξάνδρου habet *Busb.* in *Epiphanii* verſione *Ariſtobuli filii Alexandri regis Judæorum* &c. unde aliquis forſan reſcribendum cenſeret, Ἀριστοβούλου δὲ Ἀλεξάνδρου. Vulgata lectione retenta, dicendum cum *Uſſerio* (in *Annalibus* V. T. p. 248. *Edit. Lond.*) donarium hoc ab Alexandro Jannæo in templo Hieroſolymitano repoſitum, & à filio ejus Ariſtobulo ad Pompejum inde tranſmiſſum.

p Τῶν Ἰουδαίων δυνάστην.] Τὸν Ἰουδ. *Hen.* † τῶν Ἰουδ. *Vat.*

q Ἦκον πάλιν] Ἦκον πρὸς αὐτὸν πάλιν πρέσβεις *Hen.*

* *Qui etiam accuſabat eos qui pecunias acceperant,*] Qui etiam accuſabant Gabinium & Scaurum quod pecunias accepiſſent, ille trecenta talenta, alter quadringenta, *Epiphan.*

r Γαβινίου] Ita cum *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* Γαβίνιος in *cæteris.*

s Πρὸς τοῖς ἄλλοις] Πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ τούτους ἐχθροὺς αὐτῷ κατ. *Hen.*

t Χειμαδίων,] Χειμαδείων *Hen.*

v Ἐπὶ τὴν Δαμασκηνήν·] Ἐπὶ τὴν Δαμασκηνῶν *Busb.* (ut & margo *Lugd. Bat.*) ἐπὶ τὴν Δαμασκὸν *Gall.*

x Ἐπίχισεν] Ita ex *MSS.* (etiam *L. B.*) & *Vet. Interpr.* ἐπῴκισεν perperam in *Editis.*

† *Ptolemæi Mennæi regionem conſideravit,*] Id eſt *qui Mennæus dicebatur:* aliis vero, *Mennæi* filii. Vide ſupr. lib. 13. c. 18. §. 3. & ſupr. lib. 13. c. 15. §. 2.

y Οὐδὲν ἐλάττονος] Οὐδὲν ἧττον *Busb.*

z Ὅστερ καὶ κηδεύων] Sic in pleriſque *MSS.* (ut & *L. B.*) ἅστερ in *Editis.*

a Ἡμαρτημένων τιμωρίαν,] Sequutus ſum *Cod. Hen.* in *Editis Aliiſque* ἁμαρτημάτων.

b Τὰς πόλεις] Καὶ πόλεις ἑτέρας ſolus *Busb.*

c Ἡλιόπολιν] Ita cum *Cod. Hen.* Ἡλίου πόλιν in *reliquis.* In *Epiphanii* verſione, *Cumque civitates Heliopolin & Chalcidem tranſiiſſet, in medio poſitum montem aſcendit, & in inferiorem Syriam Damaſcumque pervenit.*

d Hen-

Συρίαν, ἀπὸ τ Πέλλης εἰς Δαμασκὸν [d] ἦκεν· ἔνθα δὴ κ τ Ιουδαίων διήκουσε κ τ [c] ἡγεμένων αὐτῶν, οἳ περὶ τε ἀλλήλους διεφέροντο, ὅ, τε Ὑρκανὸς κ Ἀριστόβουλος, κ τὸ ἔθνος πρὸς ἀμφοτέρους, τὸ μὲν σὺν ἀξίᾳ [f] βασιλεύεσθαι, πάτριον γὰρ εἶναι τοῖς ἱερεῦσι τ [B] τιμωμένης παρ' αὐτοῖς Θεῷ πᾶσιν ἄρχειν, ὄντας ἤδη τότε ἀπογόνους τ ἱερέων εἰς ἄλλο μεταβάλλειν ἀξίωμα τὸ ἔθνος ζητῆσαι, ὅπως [h] δοῦλοι γένοιντο. Ὑρκανὸς μὲν κατηγόρει, ὅτι πρεσβύτερος ὢν [i] ἀφαιρεθείη τὸ πρεσβεῖον ὑπ' Ἀριστοβούλου, κ μικρὸν ἔχοι μέρος τ χώρας ὑφ' αὐτῷ, τὸ δ' ἄλλο βίᾳ [k] λαβὼν Ἀριστόβουλος· πρός τε καταδρομὰς τὰς ἐπὶ τοὺς ὁμόρους, κ τὸ πειρατήρια τὸ ἐν θαλάττῃ τοῦτον εἶναι τ συσήσασθαι [l] διέβαλλεν, σὺν ἂν δῆλος ἀποφῆναι λέγων τὸ ἔθνος, [m] εἰ μὴ βιαιός τε κ παραχώδης ὑπῆρχε. συνηγόρουν δ' αὐτῷ [n] ταῦτα λέγοντες πλείους ἢ χίλιοι τ δοκιμωτάτων Ιουδαίων, Ἀντιπάτερος φθάσκουσος. ὁ δὲ μὲν σκῆψιν αὐτὸν τ ἀρχῆς τὴν ἐκείνου φύσιν ἠτιᾶτο, ἄπρακτον ὄντα, κ διὰ τοῦτ' ἀκαταφρόνητον. αὐτὸν δ' ἔλεγε φόβῳ μὴ πρὸς ἄλλους μεταῦναι τὴν ἀρχὴν, ἐξ ἀνάγκης αὐτὴν ὑπελθεῖν, πρσαναγορεύσας δ' αὐτὸν τοῦτο ὅπερ κ Ἀλέξανδρον τ πατέρα. κ δὴ μάρτυρας τούτων σκάλας τοὺς νέους κ σοβαρωτέρους, ὧν ἐβδελύττοντο τὰς πορφυρίδας κ τὰς κόμας κ τὰ φάλαρα, κ τ ἄλλον κόσμον, ὃν ὥσπερ ἀ δίκην ὀφείλοντες ἀλλ' ὡς εἰς πομπὴν προιόντες [o] ὑπέκειντο.

γ'. Πομπήιος δὲ τούτων ἀκούσας, κ κατάγνους Ἀριστοβούλου βίαν, τότε μὲν αὐτὸς ἀπέπεμψε θαλεχθεὶς πράως· ἐλθὼν δ' εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔλεγε θαπάξειν ἕκαστα, [P] ἐπιδὰν τὰ τ Ναβαταίων πρῶτον [q] ἴδοι. τέως δ' [r] ἐκέλευσεν ἡσυχίαν ἄγειν, θεραπεύων ἅμα τ Ἀριστόβουλον, μὴ τὴν χώραν ἀποστήσῃ κ ἀφακλεισθείη τῶν παρόδων. ἔτυχε μέντοι τοῦτο ἐξ Ἀριστοβούλου γιόμενον. ἀ γὰρ ἀναμείνας ἀδὲν ὧν διελέχθη πρὸς αὐτὸν ὁ Πομπήιος, [s] εἰς [t] Δήλιον πάλιν ἦλθε, κἀκεῖθεν εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀπῆρεν.

δ'. Ὀργίζεται δὲ ἤδη τούτοις Πομπήιος, κ τὴν ὁδὸν τὴν Ναβαταίας ἀναλαβὼν στρατιὰν, ἔκτε Δαμασκοῦ τ ἄλλης Συρίας [v] ἐπικουρίαν, σὺν τοῖς ἄλλοις τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ Ρωμαίων τάγμασιν, ἐστράτευσεν ἐπὶ τ Ἀριστόβουλον. ὡς δὲ παρημψάμενος Πέλλαν κ Σκυθόπολιν εἰς Κορέας ἦκεν, ἥτις ἐστὶν ἀρχὴ τ Ιουδαίας διεξιόντι τὴν μεσόγαιον, [x] ἐντεῦθεν εἴς τι πρικαλλὲς ἄρυμα, ἐπ' ἄκρου δ' ὄρους ἱδρυμένον, [y] Ἀλεξάνδρειον, Ἀριστοβούλου συμπεφυγότος, πέμψας ἐκέλευσεν ἥκειν πρὸς αὐτόν. ὁ δ', παραινούντων πολλῶν μὴ πολεμεῖν Ρωμαίοις, κάπειτα κ διαλογισάμενος πρὸς τ ἀδελφὸν πρὶ τ ἀρχῆς, πάλιν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναβαίνει Πομπηίου συγχωρήσαντος. κ τοῦτ' ἐποίησε δὶς κ τρὶς, [z] ἅμα μὲν κολακεύων τὴν ὑπ' αὐτοῦ πρὶ τ βασιλείας ἐλπίδα, κ πρὸς ἕκαστον ὧν [a] ἐκέλευσε Πομπήιος ὑπακούων ὑπακουόμενος, ἅμα δ' ἀναχωρῶν εἰς [b] τὸ ἐρύμαθ' [c] ὑπὲρ δ μὴ καταλύειν αὐτὸν, κ πρὸς τὸ πολε-

ubi & Judæos & eorum duces audivit, qui & ipsi inter se dissidebant, Hyrcanus scilicet & Aristobulus, & gens ab utroque, regio quidem imperio subjici detrectans, quod patrium esset, sacerdotibus ejus Dei, qui apud ipsos coleretur, ut obedirent, hosque sacerdotibus prognatos conari in aliam principatus rationem transferre gentem, ut in servitutem redigatur: Hyrcanus vero querebatur, quod grandior ipse ab Aristobulo privatus esset jure ætatis; parvamque terræ partem sub se haberet, reliquam vi abstulisset Aristobulus; eumque esse criminabatur, qui & incursionum in finitimos agros, & in mari ut piratica exerceretur, auctor exstitisset: gentem nunquam fuisse rebellaturam dicens, nisi ille violentus & turbidus fuisset. Atque hæc ei attestabantur supra mille de Judæorum illustrissimis, quos Antipater subornaverat. At Aristobulus eum principatu excidisse suæ ipsius naturæ culpa contendebat, ut quæ ignava esset, ideoque facile contemneretur. se vero, ajebat, imperium necessario subiisse ne ad alios transferretur; ipsum autem non alio nomine appellari, quam quo & pater Alexander *ante se* usus est. Atque harum rerum testes citabat juvenes quosdam insolentiores, purpura & coma & phaleris & reliquo invidioso *nobilitatis* ornatu comptos, quem non quasi causam dicturi, sed quasi pompam obituri sumpserant.

Querela Judæorum de Hyrcano & Aristobulo.

Hyrcani querela de Aristobulo.

Aristobuli defensio.

3. Pompejus, his auditis, Aristobulum de vi condemnavit, ac tum eos comiter alloquutus dimisit: seque in terram eorum profectum omnia compositurum dicebat, postquam prius Nabatæorum res inspexisset. at interea quietos se tenere jussit; Aristobulum simul colens, ne nationem averteret & transitum ei intercluderet. neque tamen non est id ab Aristobulo factum. Nam nulla re exspectata earum, de quibus cum eo Pompejus colloquutus erat, in urbem Delium & inde in Judæam se contulit.

Pompejus, Hyrcano favens, Aristobulum dimittit.

4. Istis autem Pompejus irascitur, & assumpto quem in Nabatæos ducebat exercitu, & à Damasco reliquaque Syria auxilio, aliisque quas habebat legionibus Romanis, in expeditionem profectus est adversus Aristobulum. Atque ubi præterita Pella & Scythopoli ad Coreas venit, quæ *urbs* per mediterranea obeunti initium est Judææ, illic in quoddam præsidium pulchrum admodum, in montis vertice situm, Alexandrium *dictum*, cum Aristobulus confugisset, *Pompejus ei* significatum misit ut ad se veniret. Ille vero, monentibus multis, ne cum Romanis bellum gereret, descendit: &, postquam cum fratre de potentatu disceptaverat, iterum in arcem ascendit permissu Pompeji. id quod iterum & tertio fecit, simul semet adulari sinens spe regni ab ipso obtinendi, & ad omnia ejus imperata se obedientem esse simulans, simulque in castellum se, ne vires amitteret, recipiens, &

VI. *Pompejus in Aristobulum exercitum ducit.*

Aristobulus castella Pompejo tradit.

d Ηκεν·] Ηλθεν *Busb.*
e Ηγεμόνων αὐτῶν,] Ηγεμόνοιν *Busb.*
f Βασιλεύεσθαι,] Βατιλεύσασθαι *Busb.*
g Τιμωμένης] Τιμημένη *Hen.*
h Δοῦλοι γένοιντο.] Δοῦλον γένοιτο *Busb.* & *Hen.*
i Ἀφαιρεθείη] Ἀφαιρεθῆ τὸ πρεσβεῖον *Vat.* ἀφαιρεθείη δ πρεσβεία *Busb.*
k Λαβὼν Ἀριστόβουλος·] Λαβὼν Ἀριστόβουλον *Busb.*
l Διέβαλλεν,] Ita *Busb.* & *Hen.* διεβαλεν in *ceteris.*
m Εἰ μὴ βιαιός τε] Αὐτὸς post ἤθους addit *Busb.*
n Ταῦτα λέγοντες] Ita lego cum *Cod. Hen.* ταῦτα in *ceteris.* id quod admitti potest, si λέγοντι legamus cum duobus *MSS.*
o Ὑπέκειντο.] *Lugd. Bat.* non male προέκειντο. HAV.
p Ἐπειδὰν] Καλῶς post ἕκαστα addit *Hen.*
q Ἴδοι.] Ἰδῃ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*
r Ἐκέλευσεν ἡσυχίαν ἄγειν,] Ἐδοξεν *Busb.*
s Εἰς Δήλιον πάλιν ἦλθε,] In *lib.* 1. *de Bello Jud.* ἀπὸ Διοσπόλεως χωρίζεται, nulla mentione facta urbis Delii. In *Epiphanii* libris, *in Delon civitatem venit.*
t Δήλιον πόλιν] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.
v Ἐπικουρίαν,] Ἐπικουρικὰς, σὺν τοῖς ὑπ. *Hen.*
x Ἐντεῦθεν] Ἐντεῦθεν ἐπί πεδιν. ἔ. ἐ. ἀ. τ. ὄ. ἱδρυμένον, Ἀλεξάνδρειον, εἰς ὃ Ἀρ. συμπεφυγότος, πέμψας in *Editis.* ἐπὶ δὲ τὸ Ἀλεξάνδρειον συμπεφυγότος Ἀριστοβούλου, ἄρυμα δὲ τοῦτο πρικαλλὲς ἐπ' ἄκρου δ' ὄρους ἱδρυμένον, πέμψας *Busb.* quæ lectio non displiceret, nisi quod nimium à *vulgata* recedat. Ἐντεῦθεν εἴς τι πρικ. ἄρ. ἐ. ἀ. τ. ὄ. ἱδρυμένον, Ἀλεξάνδρειον, εἰς Ἀριστ. *Hen.* &c. unde textum (omisso εἰς ὃ *Editorum*, aut εἰς *Cod. Hen.* & ἐπὶ in εἴς τι mutato) restituendum censui.
y Ἀλεξάνδρειον,] Ἀλεξάνδρειον Castrum Judææ infr. c. 5. §. 2. item supr. lib. 13. c. 16. §. 3. SPANH.
z Ἅμα μὲν κολακεύων] Ἅμα μὲν κολακεύων τὴν ἀπ' αὐτοῦ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*
a Ἐκέλευσε Πομπήιος] Κελεύσειεν *Hen.*
b Τὰ ἐρύμαθ'] Ita *Lugd. Bat.* quomodo scribendum esse etiam sequentia docent. *Alii* τὸ ἄρυμα. HAV.
c Ὑπὲρ δ μὴ καταλύειν αὐτὸν] Ὑπὲρ δ μὴ καταλύειν ἔχω αὐτοῦ, *ne extra illud diverteret*, legendum conjicit *Schotanus.* Ὡς μὴ προκαταλύειν δόξειεν αὐτὸν in l. 1. de *Bello Jud.* quod *Rufinus* vertit, *ne quid regiæ dignitati detrahere videretur.*

d Πα-

& ad bellandum opes sibi parans, veritus ne principatum transferret ad Hyrcanum. At jubente Pompejo ut castella traderet & præsidiorum præfectis sua manu scriberet (alioquin interdictum erat ne *quenquam* admitterent) paruit ille quidem; sed ægre id ferens, Hierosolyma concessit, seque ad bellum præparavit. Atque haud multo post Pompejo, adversus eum copias ducenti, quidam in via, qui à Ponto venerant, Mithradatis obitum nunciant, qui à Pharnace filio suo peremptus erat.

Mithradates à Pharnace occisus.

μεῖν ἀφορμὴν αὐτῷ ϖϱοσκυαζόμενος, δεδιὼς μὴ τὴν ἀϱχὴν εἰς Υϱκανὸν ϖεϱιϛήϛῃ. κελεύοντος δὲ Πομπηίου [d] ϖϱοδιδόναι τὰ ἐϱύματα, καὶ τοῖς [e] Φϱουϱάϱχαις ἐπιϛέλλειν τῇ ἑαυτοῦ χϱείᾳ, ϖϱοδεχέϛθαι δὲ ἄλλως [f] ἀπείϱητα, πείθεται μὲν, δυσαναχλήτων ὄντων ἀνεχώϱησεν εἰς Ιεϱοϛόλυμα, καὶ ἐν ϖϱοσκοπῇ ἦν ϖολεμεῖν ἐγίνετο. Ὡς μετ' ὀλίγον Ποσπηίῳ, ϛϱαλιὰν ἐπ' αὐτὸν ἄγοντι, καθ' ὁδὸν [g] ἀφικόμενοί τινες ἐκ Πόντου τοῦ [h] Μιθϱιδάτου τελευτὴν ἐμήνυον, ὑϖὸ Φαϱνάκου τοῦ ϖαιδὸς [i] αὐτὸν ἠϱημένου.

VII. CAP. IV. ΚΕΦ. δ'.

Quomodo Pompejus Hierosolyma, postquam cives ei portas clauserant, obsidet & vi expugnat: & quæ præterea in Judæa fecit.

Ὡς Ποσπηίου Ιεϱοσόλυμα, τῶν ϖολιτῶν αὐτῷ τὰς ϖύλας ἀϖοκλεισαμένων, ϖολιοϱκεῖ δὲ καὶ κϱάτει αἱϱεῖ· οἷά τε ϖϱὸς τούτοις ἔϖϱαξεν ἐν Ιουδαίᾳ.

Pompejus Hierosolyma contendit.

CUM autem apud Hierichuntem castra posuisset *Pompejus*, (ubi palmæ nascuntur vigentque, & opobalsamum unguentum præstantissimum, quod fruticibus acuto lapide incisis instar succi exsudat) mane Hierosolyma contendit. Et Aristobulus mutata sententia eum adit; atque pecuniam se ei daturum, & Hierosolymis recepturum esse pollicens, orabat ut bello supersedeat, & quæ velit cum pace faciat. Illi cum veniam oranti dedisset Pompejus, mittit Gabinium & milites ad pecuniam & urbem *accipiendam*. neque tamen quidquam horum factum est: quin reversus est Gabinius, urbe excluſus, nec accepta pecunia, quod Aristobuli milites conventa servari non permiserunt. Has ob causas ira incensus est Pompejus, &, cum Aristobulum in custodiam dedisset, ipse ad urbem proficiscitur, cætera quidem firmam, tantum septentrionali parte levius munitam. circundabat enim eam lata profundaque vallis, intra se fanum comprehendens, lapideo muro valide admodum cinctum.

Στϱατοπεδευσάμενος ὁ [k] ἐϖὶ Ιεϱιχοῦντα, [l] οὗ τὸν Φοίνικα τϱέφεσθαι συμβέβηκε, [m] καὶ τὸ ὀϖοβάλσαμον μύϱον ἀκϱότατον, ὃ τῶν [n] θαμνῶν τεμνομένων ὀξεῖ λίθῳ [o] ἀναπιδύει ὥσϖεϱ ὀϖὸς, ἔωθεν ἐϖὶ [p] Ιεϱοσόλυμα ἐχώϱει. καὶ μεταγνούσης Αϱιϛοβούλου ἀφικνεῖται ϖϱὸς Ποσπηίου· καὶ χϱήματα [q] δώσειν, καὶ τῆς Ιεϱοσολύμοις αὐτὸν εἰσδεχόμενος, ϖαϱεκάλει ϖαύσασθαι τοῦ ϖολέμου, καὶ ϖϱάττειν μετ' εἰϱήνης ὅ, τι βούλοιτο. συγγνώμης [r] δ' Ποσπηίου αὐτῷ δεομένῳ, ϖέμϖει Γαβίνιον καὶ ϛϱαλιώτας, ἐϖί τε τὰ χϱήματα καὶ τὴν ϖόλιν. ὁ μὲν οὖν ἐϖράχθη τι τούτων, ἀλλ' ἐϖανῆλθεν ὁ Γαβίνιος, τῆς τε ϖόλεως ἀϖοκλισθεὶς, καὶ τὰ χϱήματα μὴ λαβών, τῶν Αϱιϛοβούλου ϛϱαλιωτῶν οὐκ ἐϖιτϱεψάντων τὰ συγκείμενα ϕυλάττειν. ὀϱγὴ δ' ἐϖὶ τούτοις Ποσπηίου λαμβάνει, καὶ, τὸν Αϱιϛόβουλον ἐν ϕυλακῇ κατασήσας, αὐτὸς ἐϖὶ τὴν ϖόλιν ἔϱχεται, τὰ μὲν ἄλλα ϖάντα ῥᾴων ὀχυϱὰν, μόνῳ δ' τῷ βοϱείῳ μέϱει ϕαύλως ἔχουσαν. ϖεϱιέϱχεται γὰϱ αὐτὴν ϕάϱαγξ εὐϱεῖα τε καὶ βαθεῖα, ἐντὸς ἀϖολαμβάνουσα τὸ ἱεϱὸν, λιθίνῳ ϖεϱιβόλῳ καϱτεϱῶς ϖάνυ ϖεϕϱαγμένον.

Gabinio, Pompeji legato, portas claudunt Hierosolymitani.

VIII. *Hierosolymorum una pars Pompejo tradita, altera obsessa.*

2. Erat autem hominum intus dissidium, quid facto opus esset non consentientium. nam quidam censebant urbem dedendam Pompejo: alii vero, Aristobulo faventes, portas ei claudendas bellumque parandum esse suadebant, quoniam Aristobulus in vinclis haberetur. Atque hi fanum præoccuparunt, & pontem, qui ab eo in urbem ferebat, interruperunt, sese ad sustinendam obsidionem parantes: alii vero, admisso exercitu, urbem Pompejo & regiam tradiderunt. At Pompejus, misso Pisone legato cum exercitu, urbem & regiam præsidiis firmabat: domosque fano adjacentes, & omnia quæ foris circa templum erant muniebat. Ac primum quidem iis qui intus erant de pace ineunda verba faciebat: cum autem illi in quas offerebat conditiones non descenderent, circumjecta loca muro sepsit, Hyrcano ad omnia studiose ei subserviente. Porro Pompejus castra collocavit extra, à fani parte septentrionali, qua erat expugnabile. Stabant & ibi magnæ turres, & fossa depressa erat, profundaque valle circun-

Β'. Ἦν δ' τῶν ἀνθϱώϖων ἔνδον ϛάσις, οὐχ ὁμονοίᾳ ϖεϱὶ τῶν ἐνεϛώτων. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐδόκει ϖαϱαδιδόναι Ποσπηίῳ τὴν ϖόλιν· οἱ δὲ τὸν Αϱιϛοβούλου ϕϱονοῦντες ἀϖοκλείειν τε καὶ ϖολεμεῖν ϖαϱῄνουν, τῷ κἀκεῖνον ἔχεσθαι δεδεμένον. ϕθάσαντες δὲ ϗϖοι τὸ ἱεϱὸν καταλαμβάνουσι, καὶ τὴν ϖέτϱαν ἀϖ' αὐτοῦ γέϕυϱαν εἰς τὴν ϖόλιν ἔκϱηψαν, εἰς ϖολιοϱκίαν ϑϱεϖτιζόμενοι. οἱ δὲ ἔϖϱοι δεξάμενοι τὴν ϛϱαλιὰν [s] ἐνεχείϱισαν Ποσπηίῳ τήν τε ϖόλιν καὶ τὰ βασίλεια. Ποσπηίου δὲ Πείσωνα [t] τὸν ὑϖατεύσαντα ϖέμψαντος σὺν [v] ϛϱατῷ, τήν τε ϖόλιν, καὶ τὰ βασίλεια ἐϕϱούϱει· καὶ τὰς οἰκίας τὰς [x] ϖϱὸς τὸ ἱεϱὸν, καὶ ὅσαι ἐντὸς ἔξω ϖεϱὶ τὸ ἱεϱὸν ὠχύϱωτο. καὶ τὸ μὲν ϖϱῶτον, λόγοις συμβατηϱίοις τοῖς ἐντὸς ϖεϱοσέϕεϱεν· οὐχ ὑϖακουόντων δὲ εἰς ἃ ϖεϱοσεκαλεῖτο, τὰ ϖεϱὶξ ἐϖίϛιτα χωϱία, ϖϱὸς ἅϖαντα Υϱκανοῦ ϖεϱϑύμως ὑϖηϱετοῦντος. Ποσπηίου δὲ ἔσωθεν ϛϱατοϖεδεύεται, κατὰ [y] τὸ βόϱειον τοῦ ἱεϱοῦ μέϱους, ὅθεν ἦν ἐϖίμαχον. ἀνεϛήκεσαν δὲ καὶ ἑϛῶτα μεγάλοι ϖύϱγοι, καὶ τάϕϱος [z] ὀϱώϱυκτο, καὶ βα-

Pompejus templum oppugnare parat.

[d] Παϱαδιδόναι τὰ ἐϱύματα,] Παϱαδοῦναι *Hen.*

[e] Φϱουϱάϱχαις] Φϱουϱάϱχοις *Hen.* & *Busb.*

[f] Απείϱητα,] Ita *Hen. Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Zonar.* ἀφείϱετο in *Editis.* ἀπείϱητο *Gall.*

[g] Αφικόμενοί] In *Epiphanii* versione, *quidam ex Ponto veniens nunciavit Mithridatem hausto veneno defunctum, quod illi filius suus Pharnaces confecerat.*

[h] Μιθϱιδάτου τελεύτησε] Mithridates à filio Pharnace occisus. Item ἀλωσ. lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

[i] Αὐτὸν ἠϱημένου.] Αὐτῷ solus *Hen.*

[k] Επὶ Ιεϱιχοῦντα,] Πϱὸς Ιεϱ. *Busb.* & *Hen.*

[l] Οὗ τὸ —— ὀπὸς,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

[m] Καὶ τὸ ὀποβάλσαμον] Καὶ τὸ ἀπὶ βαλσάμῳ μύϱου *Hen.* καὶ τὸ ὀποβάλσαμον μύϱου ἀκϱότατον *Busb.* τὸ μύϱον τὸ ἀκϱοτάτου *Zonar.*

[n] Θάμνων τεμνομένων] Πείμενον in l. 1. de *Bello Jud.*

[o] Αναπιδύει] Similiter fere ac *Josephus* scribit *Strabo* l. 10. p. 763. τὸ ϕλοιὸν ἐπιχίσαντες ὑϖολαμβάνουσιν αἰγυπτίοις τὸ ὀπὸν, γλιχϱῷ γάλακτι ϖαϱαπλήσιον. HUDS. In marg. *Lugd. Bat.* adnotatur, ἀντὶ τοῦ ἀναδίδωσι τὸ ὀπὸν δίκην ἱδϱῶτος· γίνεται γὰϱ ἐκ τοῦ ἰδίου τὸ ἰδϱῶσαι. οἱ δὲ ἐκ τοῦ ϖίνω ϕ. αὐτὸ. ἔνθεν καὶ ϖίδακες καὶ ϖιδύω καὶ ἀναπιδύω. HAV.

[p] Ιεϱοσόλυμα ἐχώϱει.] Ιεϱοσολύμων. *Hen.* & *L. B.*

[q] Δώσειν,] Hic loci est temporum ἐναλλαξις, præsenti pro future posito. Vide *H. Stephanum* in *Append.* ad *Script. de Dial. Att.* p. 131.

[r] Δὲ Ποσπηίου] Ita etiam *Zonaras* & *MSS.* omnes, præter *Busb.* qui habet δὲν.

[s] Ενεχείϱισαν Ποσπηίῳ] Ita *Busb.* (& *Cocceius*) ἐπεχείϱησαν in *ceteris.*

[t] Τὸν ὑϖατεύσαντα] Ita *MSS.* (*Lugd. Bat.* τὸν ὑϖὸ τὸ ϛϱατηγὸν) τὸ ϛϱατηγὸν in *Editis.*

[v] Στϱατῷ,] *L. B.* ϛϱατιᾷ.

[x] Ποὸς τὸ ἱεϱὸν,] Ποὸς τῷ ἱεϱῷ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[y] Τὸ βόϱειον τοῦ ἱεϱοῦ μέϱους,] Ποὸς τὸ ϖεϱισϱέϕον πλέϱωμα· ἀλωσ. lib. 1. c 7. §. 3. SPANH.

[z] Ωϱύϱυκτο,] Ωϱυχθαι solus *Busb.*

a Ta-

βαλείᾳ ωεειίχετο Φάραγξι. ἀπερρώγει γὰρ καὶ τὰ πρὸς τὴν πόλιν, ὃ γεφύρας ἀνατετραμμένης ἐφ' ᾗ διῆγε Πομπήϊος· καὶ τὸ χῶμα ὁσημέραι [a] παλαιπωρούμενον ἐγήγερτο, [b] ωειτεμνόντων τὰ πρὸς ὕλαν Ρωμαίων. καὶ ἐπιδὴ τάχ' εἶχεν ἱκανῶς, μόλις ωληθείσης τὰ πάχος ἀφ' βάθος ἄπορον, ωροσβαλὼν μηχανὰς ἐκ ὄρους ὃν Τύρος [c] κομιθέντα, ὀλίγαις κατήραντο τὸ ἱερὸν τοῖς πετροβόλοις. εἰ μὴ πάτριον ἦν ἡμῖν ἄγειν [d] τὰς ἑβδομάδας ἡμέρας, οὐκ ἂν ἠνύσθη τὸ χῶμα, κωλυόντων ἐκείνων. [e] ἄρχοντας [f] γὰρ μάχης ἐν τούτοις ἀμυνάσθαι δίδωσιν [g] ὁ νόμος, ἄλλο δέ τι ὁρῶντας τὰς πολεμίους οὐκ ἐᾷ.

γ'. Οἱ δὴ καὶ Ρωμαῖοι [h] σαββάτοις, κατ' ἐκείνας τὰς [i] ἡμέρας, ἃς δὴ Σάββατα καλοῦμεν, ὅτ' ἔβαλλον τοὺς Ἰουδαίους, ὅτ' εἰς χεῖρας αὐτοῖς [k] ἀπίωτων, χεῖρ ἂν ἐν πύργοις ἀνίσασαν, καὶ τὰ μηχανήματα ωροσῆγον, ὥστε αὐτοῖς εἰς τὴν ὀπτίωσιν ἐνεργὰ ωάντα εἶναι. μάθοι δ' ἄν τις ἐντεῦθεν τὴν ὑπερβολὴν ἧς ἔχομεν ωρὸς τὸ Θεὸν εὐσεβείας, καὶ τὴν φυλακὴν τῶν νόμων, μηδὲν ὑπὸ τῆς πολιορκίας ἀφ' φόβου [l] ἐμποδιζομένων ωρὸς τὰς ἱερουργίας· ἀλλὰ δὶς τῆς ἡμέρας, πρωΐ τε καὶ ωρὸ ἐννάτης ὥρας, ἱερουργοῦντων ὀπὶ ἐν βωμῷ, καὶ μηδ', εἴ τι ωρὸ τοὺς ωροσβολοὺς δύσκολον εἴη, τοὺς θυσίας παρελόντων. καὶ γὰρ ἁλόσης τῆς πόλεως [m] ωρὸ [n] τρίτον μῆνα, τῇ τῆς [o] νηστείας ἡμέρᾳ, [p] κατὰ τὴν ἐννάτην ἐβδομηκοστὴν καὶ ἑκατοστὴν Ὀλυμπιάδα, ὑπατευόντων Γαΐου Αντωνίου καὶ Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνος, οἱ πολέμιοι μὲν εἰσπεσόντες, ἔσφαττον τοὺς ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ ωρὸς τῇ θυσίαις ὀδὲν ἧττον ἱερουργοῦντες διετέλουν, ὅτε ὑπὸ τῶν φόβου τοῦ ωρὶ τὴν ψυχὴν, ὅτε ὑπὸ τοῦ ωλήθους τῶν ἤδη φονευομένων, ἀναγκασθέντες ἀποθανεῖν, ἅπαν δ' ὅ, τι δέοι ωαθεῖν τοῦτο ωαρ' αὐτοῖς ὑπομεῖναι τῶν βωμῶν κρεῖττον εἶναι νομίζοντες, ἢ ωαρελθεῖν τι τῶν νομίμων. ὅτι δὲ ὁ λόγος ωᾶσα μόνον [q] ἐστὶν ἐγκώμιον ψευδοῦς εὐσεβείας ἐμφανίζων, ἀλλ' ἀληθὲς, μαρτυροῦσι ωάντες οἱ τὰς ἐν Ωομωήϊον ωράξεις ἀναγράψαντες· ἐν οἷς καὶ [r] Στράβων καὶ Νικόλαος, ἐν ωρὸς τούτοις [s] Τίτος Λίβιος, ὁ τῆς Ρωμαϊκῆς ἱστορίας συγγραφεύς.

δ'. Ἐπεὶ δὲ μηχανήματος ωροσενεχθέντος, σφοδρὸς ὁ μέγιστος τῶν πύργων κατωνέχθη, καὶ ωαρέρρηξέ τι χωρίον, εἰσεχέοντο μὲν οἱ πολέμιοι. ωρῶτος δὲ αὐτῶν Κορνήλιος Φαῦστος Σύλλα ωαῖς ὢν [t] τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις ἐπέβη τοῦ τείχους, μετ' αὐτὸν, [v] Φούριος ἑκατοντάρχης, ἅμα τοῖς ἑπομένοις ἐκ θατέρου μέρους· [x] διὰ μέσων δὲ Φάβιος, καὶ αὐτὸς ἑκατοντάρχης, σὺν σφοδρᾷ χειρὶ. φόνος δ' ἦν ωάντα [y] ἀνάπλεως. [z] καὶ τῶν Ἰου-

data. Erat enim prærupta pars ea quæ in urbem ſpectabat, interrupto ponte qua parte degebat Pompejus: & agger quotidie magno labore ſurgebat, ſecantibus proximas arbores Romanis. Ac poſtquam abſolutum erat opus, foſſa ægre completa propter infinitam *ejus* altitudinem, admotis machinis & tormentis à Tyro allatis, fanum ſaxis miſſilibus quatere inſtitit. At niſi nobis patrium fuiſſet ſeptimis diebus feriari, non fuiſſet perfectus agger, illis prohibentibus. Prælio enim laceſſentes & ferientes hoſtes repellere permittit lex, ſed aliud quidpiam agentes *impedire* non patitur.

3 Itaque cum id intellexiſſent Romani, iſtis diebus, quas *à feriando* Sabbata appellamus, neque Judæos telis petebant, neque cum eis manus conſerebant, ſed aggerem & turres excitabant, & machinas admovebant, ut eis poſtridie uterentur. Licet autem vel hinc diſcere, quam immenſo pietatis ſtudio Deum colamus, & quam obſervantes legum ſimus, quod *ſacerdotes* ex obſidione nihil præ metu impediti fuerint, quo minus ſacra peragerent; ſed bis quotidie mane & hora nona rem divinam ad aram fecerint, neque, ſiquid in oppugnatione difficile inciderit, ſacrificia omiſerint. Etenim capta urbe, tertio *demum* menſe, die jejunii, Olympiade centeſima ſeptuageſima nona, Cajo Antonio & Marco Tullio Cicerone conſulibus, cum vi ingreſſi hoſtes eos qui erant in fano jugularent; tamen qui ſacra procurabant nihilo ſecius rem divinam facere perſeverabant, neque metu vitæ amittendæ neque jam cæſorum multitudine in fugam compulſi, quicquid pati neceſſe erat illud ad aras ipſas laturos eſſe melius putantes, quam ut aliquid legibus patriis præſcriptum omitterent. Quod autem iſta non ſint fabula, unice ad falſæ pietatis laudem oſtendendam adhibita, ſed *ipſamet* veritas, teſtimonio ſunt qui res à Pompejo geſtas memoriæ prodiderunt; & in his Strabo & Nicolaus, ac præterea Titus Livius, hiſtoriæ Romanæ Scriptor.

Judæi, dum templum oppugnatur, rem divinam faciunt.

Templum captum.

Strabo, Nicolaus, & Livius.

4. Atque poſtquam admota machina maxima turrium concuſſa cecidit, ſecumque ruinam traxit & locum aperuit, hoſtes quidem irruperunt. Eorum autem primus Cornelius Fauſtus Syllæ filius cum ſua militum cohorte murum aſcendit; poſt eum vero Furius centurio, cum eis qui ipſum ſequebantur ex altera parte: atque inter utrumque Fabius, & ipſe centurio, cum valida ſuorum manu. Omnia autem plena cædibus erant.

Magna Judæorum cædes.

a Παλαιπωρούμενον ἐγήγερτο,] Παλαιπωρημένοις *Busb.* παλαιπωρούμενον *Hen.* παλαιπώρως *Lugd. Bat.*

b Περιτεμνόντων] Ita ex *Lugd. Bat.* Alii τεμνόντων. HAV.

c Κομισθέντα,] Alii ſic diſtinguunt, κομισθέντα ἐπισήσας, κατήραντο τ. ἱ. τ. πετροβόλοις.

d Τὰς ἑβδομάδας ἡμέρας,] Vide *Strabonem* l. 16. p. 763. & *Xiphilinum* è *Dionis* l. 37. p. 141. *Edit. Sylburg.*

e Ἄρχοντας —— οὐκ ἐᾷ.] Die Sabbati licet Judæis vim inferentes repellere, non autem impedire hoſtem opus prementem. Vid. infr. lib. 18. c. 10. §. 2. & 6. & ſupr. lib. 12. c. 6. §. 2. Item ἀλωτ. lib. 1. c. 7. 3. SPANH.

f Γὰρ μάχης] Μὲν γὰρ *Vat.* & *Busb.*

g Ὁ νόμος,] Lege utique non ſcripta, ſed à Doctoribus tradita, poſt tempora Mattathiæ Maccabæi.

h Σαββάτοις,] Σαββατίοις *Hen.*

i Ἡμέρας,] Ἡμέρας ἃ καταβαλλόμεθα *Hen.* reliquis omiſſis.

k Ἀπλώτων,] Ὑπλώτων *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

l Ἐμποδιζομένων] Aut ἱερέων ſubintelligendum monuit Cl. *Lowthius*, aut ἡμῶν.

m Περὶ —— Ὀλυμπιάδα,] Pro περὶ τρίτον μῆνα, *Scaliger* & *Caſaubon.* legunt περὶ τέταρτον &c. & explicant de Jejunio *Tammus*, qui quartus menſis Judæorum. Quod improbat & *Petavius* ac *Steph. le Moyne* Obſervat. in V. L. p. 663. qui de tertio obſidionis Menſe, quo expugnata à Pompejo Hieroſolyma & *Jejunium* νηστείων de ſolenni Judæorum jejunio nempe *Coppernia* explicant. Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 7. §. 4. SPANH.

n Τρίτον μῆνα,] Τέταρτον poſt *Scaligerum* malit *Caſaub.* p. 665. *Edit. Lond.* Verum tertius hic menſis (ut inquit *Petitus* in *Animadv.* ἀνηστείοις) non eſt anni ſed obſidionis, ut conſtat ex lib. 1. *de Bello Jud.* ubi dicit τρίτῳ μὲν τὴν πολιορκίαν &c. Adde *Langium* de *Annis Chriſti*, l. 1. c. 18. p. 337. & *Steph. le Moine* in notis ad *Barnabæ* Epiſt. p. 602. Monet tamen *Uſſerius* ad *A. M.* 3940. intelligi menſem tertium *anni civilis* ab autumno deducti, adeoque diem (quo Judæi etiamnum jejunant) menſis Ciſleu viceſimum octavum, qui hoc anno erat Decembris Juliani viceſimus, idemque Saturni dies: templum autem à Pompejo Saturni die expugnatum, etiam *Dionem* jam laudatum ſignificare.

o Νηστείας ἡμέρᾳ,] Τῇ ἑορτῇ τῆς νηστείας, ὥσπερ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς ἡμερήσιος ἐπὶ Πομπηίου τοῖς Ἰουδαίοις συμφορᾶς Jos. ſub finem hujus libri. De Jejunio iſto videſis *Langium*, *Monachum*, & *Uſſerium* locis jam citatis.

p Κατὰ τὴν ἐννάτην καὶ ἑβδομηκοστὴν καὶ ἑκατοστὴν Ὀλυμπιάδα,] Eadem etiam Olympias de Tempore capti Templi, in Epitom. Temp. Scalig. pag. 259. SPANH.

q Ἐστὶν ἐγκώμιον ψευδοῦς εὐσεβείας] Illud ἐστὶ non agnoſcit *Hen.* nec *Epiphan.* qui præterea legiſſe videtur ἐγκώμιον ψευδῆ.

r Στράβων] Lib. XVI. p. 762. *Edit. Pariſ.* HUDS. & SPANH.

s Τίτος Λίβιος,] *Epitom.* CXI. adde *Tacitum* l. 5. Hiſt. c. 9. HUDS. & SPANH.

t Τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις] Ita *Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphanius* qui vertit, *cum ſuis militibus.* Τοῖς ἐπ' αὐτοῦ in *Editis Aliiſque.* eſt qui legendum cenſet, τοῖς ὑπ' αὐτόν.

v Φούριος] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 7 §. 4. SPANH.

x Διὰ μέσων δὲ Φάβιος] Διὰ μέσου *Hen. Lugd. Bat.* ἀφὰ μεσοῦ *Lugd. Bat.*

y Ἀνάπλεως.] Ἀνάπλεα *Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.*

z Καὶ τῶν Ἰουδαίων,] Τῶν γὰρ Ἰουδ. *Busb.*

erant. ac Judæorum alii quidem à Romanis, alii vero à ſuis occidebantur: nonnullique per prærupta ſeſe dejiciebant, aut ſuccenſis ædibus ſeipſos comburebant, non ſuſtinentes ea pati quæ fierent. Atque Judæorum quidem ad duodecim millia ceciderunt, Romanorum vero perpauci. captus etiam eſt Abſalomus, Ariſtobuli avunculus & idem ſocer. Non mediocriter autem læſa eſt templi religio, inacceſſi prius & pedibus & oculis. Nam Pompejus & ejus comitum non pauci in penetrale ingreſſi ſunt, & ea viderunt quæ nemini alii mortalium, niſi pontificibus ſolis, videre fas erat. Cum autem intus eſſent & menſa aurea, & ſacrum candelabrum, & pateræ *quibus libatur*, & magna vis aromatum, prætereaque in theſauris ſacræ pecuniæ ad duo talentorum millia, nihil horum præ pietate attigit: ſed hac in re convenienter ſuæ virtuti ſe geſſit. Sequenti vero die, juſſis æditimis ut fanum purgarent, utque Deo libarentur quæ lex juberet, pontificatum reſtituit Hyrcano (tum propter alia ejus erga ſe officia, tum quia Judæos incolas Ariſtobulo auxiliari prohibuerat) bellique auctores ſecuri percuſſit. At Fauſto & aliis, qui primi murum conſcenderunt, digna præmia perſolvit. & urbem quidem Hieroſolymorum Romanis vectigalem fecit; quæ vero Cœles-Syriæ oppida incolæ prius ſubegerant ab eis abſtulit, & Romano prætori ſubjecit: univerſamque gentem, quæ antea tantopere efferebatur, intra ſuos fines concluſit. Et Gadara quidem, paulo ante everſa, inſtauravit, in gratiam Demetrii Gadarenſis, liberti ſui: reliqua vero oppida, Hippum, & Scythopolim, & Pellam, & Dium, & Samariam, itemque Mariſſam, & Azotum, & Jamniam, & Arethuſam, ſuis habitatoribus reſtituit. Et hæc quidem *oppida* mediterranea, præter everſa; ut & maritima, & Gazam, & Joppen, & Dora, & Stratonis turrim, (quæ, ab Herode magnifice condita atque portubus & templis exornata, Cæſarea mutato nomine appellata eſt) Pompejus omnia libera eſſe ſivit, provinciæque *Syriæ* attribuit.

Pompejus in penetrale ingreditur.

Abſtinet ſacris.

Pontificatum reddit Hyrcano.

Hieroſolyma Romanis ſubdita.

Gadara inſtaurata.

Urbes Judæis adempta.

Diſſenſio fratrum cladis Hieroſolymitanæ cauſa.

5. Hujus cladis Hieroſolymis cauſam dederunt diſſenſione ſua Hyrcanus & Ariſtobulus. nam & tunc nobis erepta erat libertas, & in Romanorum redacti eramus poteſtatem; & regionem, quam armis captam à Syris abſtulimus, hanc ipſam compulſi ſumus Syris denuo reſtituere. ac præterea plus quam decem millia talentorum brevi tempore à nobis Romani exegerunt: † ſublataque regia adminiſtratione, honore *ſcilicet* generi pontificali prius delato, popularis inducta eſt. Et de his quidem ſuo loco dicemus. Pompejus autem cum Cœlen-Syriam uſque ad

δαίων, οἱ μὲν ὑπὸ Ρωμαίων, οἱ δ' ὑπ' ἀλλήλων ἀνῃροῦντο· εἰσὶ δ' οἳ καὶ κατὰ κρημνῶν ἑαυτοὺς ἔῤῥιπτον, καὶ πῦρ ἐνιέντες εἰς τὰς οἰκίας ἐνεπίμπρασθο, τὰ γινόμενα καθ' ἑρεῖν οὐχ ὑπομένοντες. ἔπεσον δ', τῶν μὲν Ἰουδαίων, εἰς [b] μυρίους καὶ δισχιλίους, Ρωμαίων δὲ πάνυ ὀλίγοι. ἑλήφθη δ' αἰχμάλωτος καὶ [c] Ἀψάλωμος, θεῖος ἅμα καὶ πενθερὸς Ἀριστοβούλου. [d] παρῳκωμήθη δ' οὐ μικρὰ τοῦτ' ναὸν, ἄβατόν τε ὄντα ἐν τῷ πρὸν χρόνῳ & ἀόρατον. παρῆλθε γὰρ εἰς τὸ ἐντὸς ὁ Πομπήιος, καὶ τ' τοῦτ αὐτὸν οὐκ ὀλίγοι, καὶ εἶδον ὅσα μὴ θεμιτὸν ἦν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ἢ [e] μόνοις τοῖς ἀρχιερεῦσιν. [f] ὄντων δὲ τραπέζης τε χρυσῆς, καὶ λυχνίας ἱερᾶς, καὶ σπονδείων, καὶ πλήθους ἀρωμάτων, χωρὶς δὲ τούτων ἐν τοῖς θησαυροῖς ἱερῶν χρημάτων εἰς δυο χιλιάδας ταλάντων, [g] οὐδενὸς ἥψατο δι' εὐσέβειαν, ἀλλὰ καὶν τούτῳ τῆς περὶ αὐτὸν ἀξίως ἔπραξεν ἀρετῆς. τῇ τε ὑστεραίᾳ καθήρειν κελεύσας τὸ ἱερὸν τοῖς [h] ναοπόλοις, καὶ τὰ νόμιμα ἐπιφέρειν τῷ Θεῷ, τὸν ἀρχιερωσύνην ἀπέδωκεν Ὑρκανῷ· ἀφ' τε τἄλλα ὅσα χρήσιμος ὑπῆρξεν αὐτῷ, καὶ ὅτι τὰς χεῖρ τὸν χώραν Ἰουδαίας Ἀριστοβούλῳ συμπολεμεῖν ἐκώλυσε· καὶ τὰς αἰτίας δι' πολέμου τῷ πελέκει διεχρήσατο. τ' δὲ φαῦλον, καὶ τὰς ἄλλας, ὅσοι [i] τὸ τεῖχος προθύμως ἐπέβησαν, τ' πρεπόντων ἀρίστειων ἠξίωσε. καὶ [k] τὰ μὲν Ἱεροσόλυμα ὑποτελῆ Φόρου Ρωμαίοις ἐποίησεν· ἃς δ' οἱ ἔνοικοι πρότερον πόλεις ἐχῴρωσαντο τ Κοίλης Συρίας ἀφελόμενος, ὑπὸ τῷ σφετέρῳ στρατηγῷ ἔταξε, καὶ τὸ σύμπαν ἔθνος, ὅτι μέγα πρότερον αἰρόμενον, ἐντὸς τ ἰδίων ὅρων συνέσχεν. καὶ [l] Γάδαρα μὲν, μικρὸν ἔμπροσθεν [m] καθῃρημένα, ἀνέκτισε, [n] Δημητρίῳ χαριζόμενος τῷ Γαδαρεῖ, ἀπελευθέρῳ ἑαυτοῦ· τὰς δὲ λοιπὰς, Ἵππον, καὶ Σκυθόπολιν, καὶ Πέλλαν, καὶ [o] Δίον, καὶ Σαμάρειαν, ἔτι τε Μάρισαν, καὶ Ἄζωτον, καὶ Ἰάμνειαν, καὶ Ἀρέθουσαν, τοῖς οἰκήτορσιν ἀπέδωκε. καὶ ταύτας μὲν ἐν τῇ μεσογείῳ, χωρὶς τ κατεσκαμμένων, [p] Γάζαν τε πρὸς τῇ θαλάσσῃ, καὶ Ἰόππην, καὶ [q] Δῶρα, καὶ Στράτωνος τ πύργον, κτίσαντος αὐτοῦ Ἡρώδου μεγαλοπρεπῶς, καὶ λιμέσι τε καὶ ναοῖς κοσμήσαντος, μεγαλονομάδη Καισάρεια· πάσας ὁ Πομπήιος ἀφῆκεν ἐλευθέρας, καὶ προσένειμε τῇ ἐπαρχίᾳ.

ε'. Τούτοις δὲ πάθεσι [r] τοῖς Ἱεροσολυμοις αἴτιοι κατέστησαν Ὑρκανὸς & Ἀριστόβουλος, πρὸς ἀλλήλους στασιάσαντες. τοῦ τε γὰρ ἐλευθερίαν [s] ἀπεξαλόμεθ', καὶ [t] ὑπήκοοι Ρωμαίων κατέστημεν· καὶ τὴν χώραν ἣν τοῖς ὅπλοις ἐκτησάμεθα τὰς Σύρους ἀφελόμενοι, ταύτην ἠναγκάσθημεν ἀποδοῦναι τοῖς Σύροις, καὶ πρὸς τούτοις πλείω ἢ μύρια τάλαντα Ρωμαῖοι ἐν βραχεῖ χρόνῳ παρ' ἡμῶν εἰσέπραξαν· [u] καὶ βασιλεία, ἡ πρότερον τοῖς κατ' ἐκεῖνο ἀρχιερεῦσι δι δομένη [x] τιμὴ, δημοτικῶν ἀνδρῶν ἐγένετο. καὶ πρὸς μὲν τούτων κατὰ χώραν ἐρέμεν. Πομπήιος δὲ τὴν Κοί-

Diſſenſio fratrum cladis Hieroſolymitanæ cauſa.

a Ἐῤῥίπτον,] Ἐῤῥίπτουν *Busb.* ἔῤῥιψαν *Hen.*

b Μυρίους καὶ δισχιλίους,] Δισμυρίους καὶ διχιλίους *Hen.* & *Epiphan.* Vulgatam lectionem retinui, præcipue quod cum ea conſentiat *Eutropius.*

c Ἀψάλωμος,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 7. §. 6. SPANH.

d Παρῳκωμήθη —— ἀόρατον.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 7. §. 6. SPANH.

e Μόνοις τοῖς ἀρχιερεῦσιν.] Η μόνῳ τῷ ἀρχιερεῖ in lib. 1. de *Bello Jud.*

f Ὄντων δὲ —— ἀρωμάτων,] Εὗρον δὲ τραπέζας χρυσᾶς, καὶ λυχνίας πέρξ, καὶ σπονδεῖα καὶ πλήθος ἀργυρωμάτων *Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) quo fere modo *Epiphan.* qui vertit, *invenerunt autem menſam auream & cirta eam candelabra, & libatoria non pauca* &c. Videſis *Villalpandum* in *Ezech.* part. 2. p. 586.

g Οὐδενὸς ἥψατο δι' εὐσέβειαν,] Habemus & Pompeji moderationis illuſtre exemplum apud *Ciceronem* in *Orat. pro Flacco*, hiſce verbis; *Cn. Pompejus, captis Hieroſolymis, victor ex illo fano nihil attigit.*

h Ναοπόλοις] Νεόπολοι videntur eſſe iidem ac Νεόκωροι, qua voce utitur ipſe *Joſephus*, lib. 1. *de Bello.*

i Τὸ τεῖχος προθύμως ἐπέβησαν,] Τῷ τείχει *Hen.* & *Vat.*

k Τὰ μὲν —— ἐποίησεν·] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 7. § 6. & lib. 2. c. 16. §. 4. & 5. SPANH.

l Γάδαρα —— ἀνέκτισε,] Conf ἀλωσ. lib. 1. c. 7. §. 7. SPANH.

m Κατεσκαφέσαν] Ad πόλιν, quæ poſt vocem Γάδαρα ſubintelligenda eſt, refertur. Quomodo hæc de Gadaris intelligenda ſunt, oſtendit Cl. *Noriſius* in Diſſert. III. *de Epochis Syro-Macedonum* p. 304. *Edit. Lipſ.*

n Δημητρίῳ χαριζόμενος] Meminit illius & *Seneca* in lib. *de Tranquillitate*, c. 8. & *Plutarchus* in *Pompeio* & *Catone Uticenſi.*

o Δίον,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.

p Γάζαν τε —— ἐπαρχίᾳ.] Gaza, Joppe, Dora, Strabonis Turris ſeu Cæſareæ, Liberæ à Pompejo declaratæ. ἀλωσ. lib. 1 c. 7. §. 7. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς παραλίους, Γάζαν, Ἰόππην, Δῶρα &c. Inde etiam initium æræ Græcorum in Euſ. Coll. Gr. Scalig. p. 195. nempe Olymp. CLXXIX. Coſſ. Silano & Murena. SPANH.

q Δῶρα,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 7. §. 7. SPANH.

r Τοῖς Ἱεροσολύμοις] Τῶν Ἱεροσολύμων *Busb.* τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις *Hen.*

s Ἀπεξαλόμεθ',] Ita *Busb.* & *Hen.* ἀπεξαλλόμεθα in *cæteris.*

t Ὑπήκοοι] *Al.* ὑπήκοοι Ρωμαίοις.

† *Sublataque regia adminiſtratione*] *Al.* & regnum, quod prius Sacerdotalis generis hominibus conferebatur, Honor plebejorum virorum factum eſt. Herodis ſcilicet & ejus poſterorum. Vide Cl. Cleric. in Proleg. ad. Hiſt. Eccleſ. p. 21. HUDS. in *Add.*

u Καὶ βασιλεία,] Καὶ ἡ βασιλεία *Busb. Hen.* & *Vat.*

x Τιμὴ,] Τιμὴ abeſt *Hen.* nec legiſſe videtur *Epiphan.*

Κοίλλω Συρίαν, ἕως Εὐφράτᾳ ποταμῷ & Αἰγύπτῳ, Σκαύρῳ ἀνδρὶ καὶ δύο τάγμασι Ρωμαίων, ἐπὶ Κιλικίαν ἄγειν, ἐπήγετο. [y] ἐπήγετο δὲ μετὰ τοῦ γνησίου καὶ Ἀριστόβουλον δεδεμένον. δύο γὰρ ἦσαν αὐτῷ θυγατέρες, καὶ τοσοῦτοι υἱεῖς· ὧν εἷς Ἀλέξανδρος μὲν ἀπέδρα, ὁ δὲ [z] νεώτερος Ἀντίγονος [a] συνεκομίζετο εἰς Ρώμην ἅμα τοῖς ἀδελφαῖς.

Euphratem fluvium & Ægyptum Scauro tradidisset, cum duabus legionibus Romanis, in Ciliciam contendit, Romam ire festinans. Duxit autem secum etiam Aristobulum vinctum cum ejus prole. erant enim ei duæ filiæ totidemque filii: quorum unus quidem Alexander aufugiebat, junior vero Antigonus Romam una cum suis sororibus deportabatur.

Scaurus Cœles Syriæ præfectus.

Aristobulus liberique ejus Romam abducti.

ΚΕΦ. ε'. CAP. V. IX.

Ὡς Σκαῦρος συμμαχίαν πρὸς Ἀρέταν ποιεῖται· οἷά τε Γαβίνιος, νικήσας Ἀλέξανδρον Ἀριστοβούλου υἱὸν, ἐν Ἰουδαίᾳ διεπράξατο.

Quomodo Scaurus fœdus facit cum Areta: quæque Gabinius, victo Alexandro Aristobuli filio, in Judæa gessit.

[b] Σκαύρου δ' ἐπὶ Πέτραν τὴν Ἀραβίας στρατεύσαντος, καὶ διὰ τὸ δυσεμβολωτάτην εἶναι τὴν ἐν κύκλῳ δηουμένην αὐτῆς, καὶ τοῦ στρατεύματος λιμώττοντος, Ἀντίπατρος κατ' ἐντολὴν Ὑρκανοῦ σῖτον ἐκ τῆς Ἰουδαίας καὶ τἆλλα ὅσων ἐνέδει [c] παρείχετο. πεμφθείς τε πρὸς Ἀρέταν πρεσβευτὴς ὑπὸ Σκαύρου, διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ξενίαν, πείθει καὶ αὐτὸν ἀργύριον ὑπὲρ τοῦ μὴ δηωθῆναι τὴν χώραν δοῦναι. καὶ αὐτὸς ἐγγυητὴς τριακοσίων ταλάντων γίνεται. καὶ ἐπὶ τούτοις ἔλυσε τὸν πόλεμον Σκαῦρος, οὐχ ἧττον αὐτὸς ἢ συνέβαινεν Ἀρέταν ἐπιθυμεῖν τοῦτο γενέσθαι βουλόμενος.

Cum autem Scaurus in Petram Arabiæ *regiam* expeditionem fecisset, & propter difficillimum ad eam aditum agrum in circuitu depopularetur, & exercitus fame laboraret, Antipater Hyrcani jussu frumentum ex Judæa, & alia quibus opus erat *ei* præbebat: missusque ad Aretam legatus à Scauro, quoniam ejus hospes esset, persuasit *ei* ut pecunia vastationem agri redimeret. & ipse trecentorum talentorum sponsor fit. Atque his conditionibus Scaurus bellum finivit; non minus quod ipse hoc voluerit, quam quod Aretas idem concupiverit.

Scauri expeditio in Petram.

β'. Χρόνῳ δ' ὕστερον Ἀλεξάνδρου τὴν Ἰουδαίαν καταστρέφοντος, Ἀριστοβούλου παῖδος, [d] στρατηγὸς Γαβίνιος ἐκ Ρώμης εἰς Συρίαν ἦκεν· ὃς ἄλλά τε λόγου ἄξια διεπράξατο, καὶ ὅτι Ἀλέξανδρον ἐστράτευσε, μηκέτι Ὑρκανῷ πρὸς τὴν ἐκείνου ῥώμην ἀντίσχειν δυναμένου, ἀλλ' ἀνεγείρειν ἤδη καὶ τὸ τῶν Ἱεροσολύμων τεῖχος ἐπιχειροῦντος, ὅπερ εἶλε Πομπήιος. ἀλλὰ τούτου μὲν αὐτὸν ἐπέσχον οἱ ἐνταῦθα Ρωμαῖοι. περιὼν δὲ ἐν κύκλῳ τὴν χώραν, πολλοὺς ὠπλίζε τῶν Ἰουδαίων, καὶ συνέλεξε ταχὺ μυρίους μὲν ὁπλίτας, πεντακοσίους δὲ πρὸς τοῖς χιλίοις ἱππεῖς, [e] Ἀλεξάνδρειόν τε ὠχύρου, τὸ πρὸς τοῖς [f] Κορέαις ἔρυμα, καὶ Μαχαιροῦντα πρὸς τοῖς Ἀραβίοις ὄρεσιν. [g] ἔρχεται καὶ ἐπ' αὐτὸν Γαβίνιος, Μάρκον Ἀντώνιον προπέμψας σὺν ἄλλοις ἡγεμόσιν· οἱ δὲ ὁπλίσαντες Ρωμαίων τοὺς ἑπομένους, καὶ σὺν τούτοις τοὺς ὑπηκόους Ἰουδαίους, ὧν Πειθόλαος ἡγεῖτο καὶ Μάλιχος, προσλαβόντες δὲ καὶ τὸ Ἀντιπάτρου ἐπικουρικὸν ὑπλίτων Ἀλεξάνδρῳ· ἠκολούθει δὲ καὶ Γαβίνιος σὺν τῇ φάλαγγι. καὶ ἀναχωρεῖ μὲν ἐγγὺς Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρος· συμπεσόντων δὲ ἀλλήλοις ἐκεῖ, καὶ μάχης γενομένης, κτείνουσι μὲν οἱ Ρωμαῖοι τῶν πολεμίων περὶ τρισχιλίους, ζωγροῦσι δὲ οὐκ ἐλάττους.

2. Aliquanto autem post Alexandro Aristobuli filio Judæam incursante, imperator Gabinius Roma venit in Syriam: qui & alia memoratu digna gessit, & in Alexandrum arma movit, cum quidem Hyrcanus Alexandri vires sustinere amplius nequiret, sed jam Hierosolymorum murum à Pompejo dirutum erigere instituerat. Verum ab hoc quidem *conatu* eum prohibuerunt qui illic erant Romani: at regionem circumquaque obiens multos Judæorum armabat, collegitque celeriter decem millia peditum, ut & mille & quingentos equites, & Alexandrium munitionibus firmavit (castellum prope Coreas situm) & Machæruntem apud montes Arabiæ. Igitur cum aggreditur Gabinius, præmisso Marco Antonio cum aliis ducibus: qui cum armatis quos ducebant Romanis, & præterea Judæis qui eis parebant, quibus Pitholaus & Malichus præfecti erant, assumpto insuper Antipatri auxilio, obviam iverunt Alexandro: Gabinius autem & ipse cum * gravi armatura sequebatur. Et quidem Alexander prope Hierosolyma se recepit: cum vero ad manus illic ventum esset, prælioque committeretur, interfecerunt quidem Romani hostium circiter tria millia, vivosque ceperunt non pauciores.

X. *Gabinius in Syriam venit.*

Alexandrum, Judæam incursantem, persequitur.

Prælio superat.

γ'. Ἐν τούτῳ Γαβίνιος ἐπὶ τὸ Ἀλεξάνδρειον ἐλθὼν, προσκαλεῖτο τοὺς ἔνδον εἰς ἀμαλύσεις, συγγνώσεσθαι τοῖς ἐφθὲν αὐτοῖς ἡμαρτημένων ὁμολογῶν. στρατοπεδευομένων δὲ πολλῶν πρὸ τοῦ ἐρύματος πολεμίων, ἐφ' οὓς ἀνῆεσαν οἱ Ρωμαῖοι, Μάρκου Ἀντωνίου ἐπιφανῶς ἀγωνισαμένου, καὶ πολλοὺς ἀποκτείναντος, ἔδοξεν ἀμελετήτως. Γαβίνιος μὲν οὖν, μέρος τῆς στρατιᾶς [h] ἐνταῦθα καταλιπὼν, ὡς ἂν ἐκπολιορκηθῇ τὸ χωρίον, [i] αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰουδαίαν ᾔει, καὶ ὅσας γε ἐνετύγχανε καθῃρημένας τῶν πόλεων, κτίζειν παρεκελεύετο. καὶ ἀνεκτίσθησαν, Σαμάρεια, καὶ Ἄζωτος, καὶ Σκυθόπολις, καὶ Ἀνθηδών, καὶ Ῥαφία, καὶ [k] Δῶρα, Μάρισά τε καὶ Γάζα, καὶ ἄλλαι οὐκ ὀλίγαι. τῶν δ' ἀνθρώπων πραθέντων

Alexandrium it oppugnatum.

Urbes aliquot everſas inſtaurari jubet.

ɣ Ἐπήγετο δ'] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* ἐπήγαγε *Zonar.* ἐπήγετο in *Editis Aliisque.*

z Νεώτερος] *Lugd. Bat.* νεώτατος.

a Συνεκομίζετο] Συναπεκομίζετο *Busb.* συνεπεκομίζετο *Hen.*

b Σκαύρου —— στρατεύσαντος,] Conf. supr. c. 2. §. 3. SPANH.

c Παρείχετο.] Παρείχε *Hen.*

d Στρατηγὸς Γαβίνιος] Vide *Montacutium* in *Exercit.* VIII. p. 275.

e Ἀλιξάνδρειόν] Conf. supra lib. 14. c. 3. §. 4. SPANH.

f Κορέαις ἔρυμα,] Al. Κορεαῖς.

g Ἔρχεται] ἦν ἐπ' αὐτὸν Γαβίνιος,] Ἔρχεται] δ' ἦν *Busb.*

* *Gravi armatura sequebatur.*] Cum legione, *Epiphan.* cum phalange *Schot.* cum reliquo exercitu, *Gelen.*

h Ἐνταῦθα καταλιπὼν,] Ἐπὶ τὸ Ἀλεξάνδρειον *Busb.* quod interpretamentum esse puto vocis ἐνταῦθα. *Lugd. Bat.* ἐνταυθοῖ.

i Αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἄλλην] Αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰουδαίαν, καὶ ἐσ. *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

k Δῶρα,] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

binii mandatis parent, accidit tum ut ea oppida tuto incolerentur, poſtquam diu deſerta fuerant.

Alexandrium aliaque caſtella diruta à Gabinio.

4. Ille vero, iſtis per regionem factis, revertitur ad Alexandrium: & dum obſidionem intendit, mittit ad eum legationem Alexander, peccatorum veniam petens, & de caſtellis tradens Hyrcaniam & Machæruntem, tandemque etiam Alexandrium. Et iſta quidem Gabinius diruit. At cum mater Alexandri, quæ Romanorum partes propterea fovebat; quod ejus vir cæterique liberi Romæ habebantur, ad eum veniſſet, conceſſit ei quæcunque poſtulabat: & compoſitis ejus negotiis, Hyrcanum duxit Hieroſolyma, fani curam habiturum. Deinde conſtitutis quinque juridicis conventibus, in *totidem* æquales partes gentem diviſit: ita ut alii jus peterent ad Hieroſolyma, alii ad Gadara, alii ad Amathuntem, quarti vero ad Hierichuntem, & quinti ad Sapphora Galilææ. Atque ita principatu liberati Judæi, *deinde* ab optimatibus regebantur.

Judæorum rectionis mutatio.

οἷς ὁ Γαβίνιος [l] προσέταξε, βεβαίως [m] οἰκηθῆναι σωίζαινε τότε τὰς πόλεις, πολὺν χρόνον ἐρήμους γεγομένας.

δ'. Ταῦτα δὴ Ἀλεξανδρεὺς καταλύσας τὴν χώραν ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Ἀλεξάνδριον· καὶ τὴν πολιορκίαν αὐτῷ κρατύναντος Ἀλέξανδρος πρεσβεύεται πρὸς αὐτὸν Ἀλέξανδρος, συγγινώσκειν τε αὐτῷ τῶν ἡμαρτημένων δεόμενος, καὶ παραδιδοὺς τὰ ἐρυμάτων [n] Ὑρκανίαν τε καὶ Μαχαιροῦντα, ὕστερον δὲ καὶ Ἀλεξάνδρειον. καὶ [o] ταῦτα μὲν Γαβίνιος κατέσκαψε. τὴν Ἀλεξάνδρου δὲ μητέρα πρὸς αὐτὸν ἐλθοῦσαν, [p] ἣ ἐφρόνει τὰ Ῥωμαίων, καὶ τὸν ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων τέκνων ἐν Ῥώμῃ ἐχομένων, συνεχώρησεν αὐτῇ ταῦτ' ἅπερ ἠξίου· καὶ διοικησάμενος τὰ πρὸς αὐτὸν, Ὑρκανὸν κατῆγε εἰς Ἱεροσόλυμα, χρόνον τὸν ἱερᾶς ἐπιμέλειαν. [q] πέντε δὲ συνέδρια κατασήσας, εἰς ἴσας μοίρας διένειμε τὸ ἔθνος· καὶ ἐπολιτεύοντο οἱ μὲν ἐν Ἱεροσολύμοις, οἱ δὲ ἐν [r] Γαδάροις, οἱ δὲ ἐν Ἀμαθοῦντι, τέταρτοι δὲ ἦσαν οἱ ἐν Ἱερειχοῦντι, καὶ τὸ πέμπτον ἐν [s] Σαπφώροις τῆς [t] Γαλιλαίας. καὶ οἱ μὲν ἀπηλλαγμένοι [v] τῆς δυναστείας, ἐν ἀριστοκρατείᾳ διῆγον.

XI.

CAP. VI.

Quomodo Gabinius Ariſtobulum, poſt fugam à Roma captum, Romam remittit: utque Gabinius ex Ægypto reverſus prælio ſuperat Alexandrum & Nabatæos.

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς Φυγόντα ἐκ Ῥώμης Ἀριστόβουλον λαβὼν Γαβίνιος ἀναπέμπει εἰς Ῥώμην· καὶ ὡς Γαβίνιος ἐξ Αἰγύπτου ἐπανελθὼν μάχῃ κρατεῖ Ἀλεξάνδρου καὶ Ναβαταίων.

Res geſtæ ab Ariſtobulo à Roma in Judæam profugo.

CUM autem Ariſtobulus Roma in Judæam profugiſſet, & Alexandrium, quod nuper erat everſum, reficere inſtitueret, mittit Gabinius adverſùs eum milites, & duces Siſennam & Antonium & Servilium, qui locum ab eo occupari prohiberent, ipſumque comprehenderent. Multi autem Judæorum ad Ariſtobulum confluebant, tum propter veterem ejus gloriam, tum quia novis rebus ſtudebant. Itaque Pitholaus quidam, qui Hieroſolymis legatus erat, cum mille hominibus ad eum perfugit: ſed eorum qui ei ſe adjungebant plerique erant inermes. Cum autem Ariſtobulus ad Machæruntem ſe conferre ſtatuiſſet, eos dimiſit, quod non eſſent inſtructi (ſibi enim ad opera *bellica* inutiles erant) aſſumptiſque armatis, qui erant circiter octo millia, profectus eſt. Sed Romanis eos acriter aggreſſis, victi ſunt egregie Judæi: & animoſe prœliati hoſtium vi in fugam verſi ſunt. Et illorum quidem ad quinque millia occiduntur: reliqui vero diſſipati, ſibimet, ut poterant, conſulere conabantur. Ariſtobulus tamen, plus mille ſecum habens, effugit ad Machæruntem, locumque munire inſtituit: &, quamvis rebus afflictis, nihilominus bonas ſpes habebat. Sed poſtquam duos dies obſidionem ſuſtinuit, multis vulneribus acceptis, capitur cum Antigono filio ſuo, qui una cum eo Roma aufugerat, & ad Gabinium ducitur. Et quidem Ariſtobulus, cum ea ſibi fortuna obtigiſſet, iterum ad Romam mittitur, & in vinclis ibi tenebatur, poſtquam rex & Pontifex fuiſſet annos tres & ſex menſes, vir præclarus & magni animi. Verum

Eum comprehendit Gabinius, Romamque remittit.

Ἀριστόβουλος δὴ Ἀλεξάνδρου ἐκ Ῥώμης εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ [x] τὸ Ἀλεξάνδρειον, ὅπερ ἐν νεωστὶ κατεσκαμμένον, ἀνατείχιζειν παρεσκευασμένος, πέμπει Γαβίνιος [y] πρὸς αὐτὸν στρατιώτας καὶ ἡγεμόνας, Σίσεννάν τε καὶ Ἀντώνιον καὶ [z] Σερβίλιον, [a] κωλύσοντάς τε τὸ χωρίον αὐτὸν καθαρεῖν, καὶ συλλήψομένους αὐτόν. πολλοὶ δὲ Ἀριστοβούλῳ τῶν Ἰουδαίων καὶ τὴν παλαιὰν εὐκλειαν παρεσόρρεον, καὶ διὰ τὸ νεωτέροις χαίρειν πράγμασι. Πειθόλαος γάρ τις, [b] ἀποσταλεὶς ἐν Ἱεροσολύμοις ὢν, μετὰ χιλίων ἠυτομόλησε πρὸς αὐτόν· πολλοὶ δὲ τῶν προσιθεμένων ἦσαν ἄοπλοι. διεγνωκὼς δὲ εἰς Μαχαιροῦντα ἀπανίστασθαι Ἀριστόβουλος, τούτους μὲν ἀπέλυσεν [b] ἀόπλους ὄντας· οἳ γὰρ ἔμελλον αὐτῷ χρήσιμοι πρὸς τὰ ἔργα· τοὺς δὲ ὡπλισμένους περὶ ὀκτακισχιλίους ὄντας ἀναλαβὼν ᾤχετο. καὶ προσαπεσόντων αὐτοῖς τῶν Ῥωμαίων καρτερῶς, ἡττῶντο τῇ μάχῃ γενναίως οἱ Ἰουδαῖοι· [c] καὶ πολλοὺς ἀγωνισαμένους βιασαμένων [d] τε τῶν πολεμίων εἰς φυγὴν τρέπουσι. καὶ φονεύουσι μὲν αὐτῶν εἰς πεντακισχιλίους· οἱ δὲ λοιποὶ [e] σκεδασθέντες, ὡς ἐδύναντο σώζειν [f] αὑτοὺς ἐπῆρῶντο. χιλίων μέντοι πλείονας ἔχων Ἀριστόβουλος εἰς Μαχαιροῦντα διέφυγε, ὠχύρου τε τὸ χωρίον, καὶ πάντων κακῶς ὄντων ἦττον ἐλπίδος ἀγαθῆς εἶχεν. δύο δὲ ἡμέρας ἀντισχὼν τῇ πολιορκίᾳ, καὶ πολλὰ τραύματα λαβὼν, αἰχμάλωτος μετ' Ἀντιγόνου τοῦ παιδὸς, ὃς δὴ καὶ συνέφυγε ἐκ Ῥώμης αὐτῷ, πρὸς Γαβίνιον ἄγεται. καὶ τοιαύτῃ μὲν Ἀριστόβουλος χρησάμενος τύχῃ, πάλιν εἰς Ῥώμην ἀναπέμπεται, καὶ δεθεὶς [g] αὐτόθι κατείχετο, βασιλεύσας μὲν καὶ ἀρχιερατεύσας [h] ἔτη τρία καὶ μῆνας ἓξ, ἀνὴρ δὲ λαμπρὸς καὶ μεγαλόψυχος γενόμενος. τὰ μέντοι τέκνα αὐτοῦ

---

l Προσέταξε,] Παρεκελεύσατο *Busb.*

m Συνέβαινε οἰκηθῆναι] Οἰκεσθῆναι *Busb.*

n Ὑρκανίαν] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 8. §. 2. SPANH.

o Ταῦτα μὲν Γαβίνιος κατέσκαψε.] De diruta à Gabinio Macheruntе *ἀλωτ.* lib. 7. c. 6. §. 2. SPANH.

p Ἣ ἐφρόνει] Ἐφρόνει δὲ *Hen. Lugd. Bat.* ſimpliciter *ἐφρόνει.*

q Πέντε δὲ συνέδρια κατέστησας,] Vide *Seldenum* in l. 2. de *Synedriis*, c. 9. §. 5. & *Vorſtium* de *Synedriis*, §. 14. HUDS. Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 8. §. 5. SPANH.

r Γαδάροις,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 8. §. 5. SPANH.

s Σαπφώροις] Ita *Busb* (*Lugd. Bat.* in quo Σισφώροις) *Vat.* & *Epiphan.* Σαμφόροις in *Editis.* Σαμφώροις *Hen.* HUDS. Conf. ſupr. lib. 13. c. 12. §. 5. & *ἀλωτ.* lib. 1. c. 16. §. 2. SPANH.

t Γαλιλαίας.] Sic *Busb. Gall.* (*Coccejus*) *Epiphan.* & ipſe *Joſephus* l. 1. *de Bello Jud.* Ἰουδαίας in *cæteris.*

v Τῆς δυναστείας,] Τῆς abeſt *Busb.* & *Hen.*

x Τὸ Ἀλεξάνδρειον, —— ἀνατειχίζειν] Herodes fratrem Pheroram jubet ἀνατειχίζειν καὶ Ἀλεξάνδρειον infra c. 15. §. 4. hic Ariſtobulum. SPANH.

y Πρὸς αὐτὸν στρατιώτας καὶ ἡγεμόνας,] Ἐπ' αὐτὸν *Busb.*

z Σερβίλιον,] *L. B.* Σερβίδιον.

a Κωλύσοντάς τε] Κωλύσαντας τε *Busb.* & *Hen.*

b Ἀόπλους ὄντας·] In *Cod. Busb.* ἀώπλους, *armis inopes*, ut vertit *Epiphan.*

c Καὶ] *L. B.* καίτοι.

d Τε] Abeſt à *L. B.*

e Σκεδασθέντες,] Διασκεδασθέντες *Busb.*

f Αὑτοὺς ἐπηρῶντο.] Ἑαυτοὺς *Busb.*

g Αὐτόθι κατείχετο,] Sic *Baſ. Busb.* & *Epiphan.* αὐτοῦ in reliquis.

h Ἔτη τρία καὶ μῆνας ἓξ,] Ita in omnibus *Joſephi* libris, tam *Lat.* quam *Gr. βασιλεύσας καὶ ἀρχιερατεύσας ἔτη τρία Zonar.* præciſe. ἔτη ς'. καὶ μῆνας γ'. legendum cenſet *Jac. Capellus* ad *A. M.* 3937. Cum regnum tenuiſſe dicitur annos tres & menſes ſex,

αὐτὸ ἀνῆκεν ἡ σύγκλητος, Γαβινίᾳ γράψαντος τῷ ὑποχείῳ τῇ μητρὶ παραδώσειν τὰ ἐρύματα. καὶ τότε μὲν εἰς τὴν [i] Ἰουδαίαν [k] ἐπανέρχεται.

β'. [l] Γαβινίου δ' ὅτι Πάρθους τροπούται, καὶ ὁ Εὐφράτης [m] ἤδη πεπεραιωμένου, μετέδοξεν εἰς Αἴγυπτον [n] ὑποστρέψαντα καταγῆσαι Πτολεμαῖον εἰς αὐτήν. καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται. Γαβινίῳ μέντοι, ἐν τῷ [o] τροπαῖα ἐπ' Ἀρχέλαον ἐστήλατο, Ἀντίπατρος ὑπηρέτησε σῖτον καὶ ὅπλα καὶ χρήματα· καὶ τοὺς ὑπὲρ Πηλούσιον τῶν Ἰουδαίων ὄντας αὐτῷ προσηγάγετο καὶ συμμάχους ἐποίησε, φύλακας ὄντας τῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐμβολῶν. ἐπανελθὼν δ' ἐκ τῆς Αἰγύπτου καταλαμβάνει τὴν Συρίαν στάσει καὶ ταραχῇ νοσοῦσαν. ὁ γὰρ Ἀριστοβούλου παῖς Ἀλέξανδρος, παρελθὼν ἐξ ὑστέρας πάλιν ὅτι τὴν ἀρχὴν κατὰ βίαν, πολλοὺς μὲν τῶν Ἰουδαίων ἀπέστησεν· τροπούμενος δ' ὑπὸ μεγάλου τινὸς χώρου ἐπερχόμενος, ἔκτεινε πάντας ὅσους ἐπετύχοι τῶν Ῥωμαίων, εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Γαριζεὶν συμφυγόντας, καὶ προσεῖχεν πολιορκῶν.

γ'. Ὁ δὲ Γαβίνιος, τοιαῦτα κατὰ τὴν Συρίαν καταλαβών, Ἀντίπατρον, σωτῆρος γὰρ αὐτοῦ, προπέμπει πρὸς τοὺς νενοσηκότας, εἰ πάσῃ δυνηθείη τῆς παραφροσύνης αὐτοὺς, καὶ πείσειν πρὸς τὸν ἀμείνω λογισμὸν ἐπανελθεῖν. ὁ δὲ ἐλθὼν πολλοὺς μὲν [q] ἐσωφρόνισε καὶ προσηγάγετο τῷ δέοντι· [r] τὸν δὲ Ἀλέξανδρον οὐκ ἠδυνήθη κατασχεῖν. στρατὸν γὰρ τρεῖς οὗτος ἔχων μυριάδας Ἰουδαίων, ἀπαντήσας Γαβινίῳ, καὶ συμβαλὼν ἡττᾶται, πεσόντων αὐτῷ μυρίων περὶ τὸ [s] Ἰτακύριον ὄρος.

δ'. Καταστησάμενος ὁ Γαβίνιος τὰ κατὰ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν, ὡς ἐπὶ Ἀντιπάτρῳ ἐβούλετο, ὅτι Ναβαταῖοι ἔρχονται. καὶ κρατεῖ μὲν τούτων τῇ μάχῃ· [t] Πάρθων δὲ Φυγάδας Μιθραδάτην καὶ Ὀροάνην, πρὸς αὐτὸν ἐλθόντας, [v] πρέσβευε, τῷ δὲ λόγῳ ἀπέδρασαν αὐτόν. καὶ Γαβίνιος μὲν, ἔργα μεγάλα καὶ λαμπρὰ κατὰ τὴν [x] στρατείαν δράσας, ἀπῆρεν εἰς Ῥώμην, Κράσσῳ παραδοὺς τὴν Συρίαν. περὶ δὲ Πομπηίου καὶ Γαβινίου στρατείας ὅτι Ἰουδαίους, γράφει Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς, καὶ Στράβων ὁ Καππαδόξ, οὐδὲν [y] ἕτερος ἑτέρου καινότερον λέγων.

ejus liberos dimisit Senatus, propterea quod scripsit Gabinius, id se eorum matri castella tradenti promisisse. atque ita rediere tum in Judæam. *Aristobuli liberi dimissi.*

2. Gabinius vero, cum in eo esset, ut in Parthos duceret exercitum, trajecto jam Euphrate, mutavit sententiam; & reversus est in Ægyptum, ut *ibi* Ptolemæum in illius regnum restitueret. *Et hæc quidem etiam in aliis scriptis memorata sunt.* Attamen Gabinio, in ea expeditione quam fecit adversus Archelaum, Antipater frumentum & arma & pecuniam suppeditavit: eique Judæos, qui supra Pelusium collocati custodes erant adituum Ægypti, idem conciliavit, sociosque fecit. Deinde reversus ex Ægypto Syriam offendit seditione & tumultu laborantem. Nam Aristobuli filius Alexander, recuperato denuo per vim principatu, multos quidem Judæorum ad defectionem impulit; ingentique manu regionem incursans, interficiebat quotquot nactus erat Romanorum, qui in montem Garizim appellatum confugerant, eosque obsidione urgebat. *Antipater Gabinium, Ptolemæum in Ægyptum reducendum, adjuvat. Alexander Aristobuli filius principatum occupat.*

3. Gabinius autem, cum hoc in statu Syriam offendisset, Antipatrum (nam prudens erat & *rerum peritus*) ad rebelles præmittit, si forte posset eorum amentiam sanare, eosque ad meliorem mentem consilio suo revocare. Ille *eò* profectus multos quidem repressit & ad officium reduxit: Alexandrum vero cohibere non potuit. Is enim, cum triginta Judæorum millia in exercitu haberet, obviam ivit Gabinio: & cum eo congressus victus est, amissis suorum decem millibus apud montem Itabyrium. *Gabinius contra Alexandrum proficiscitur. Eum prælio superat.*

4. Deinde Gabinius, constitutis ad Antipatri voluntatem urbis Hierosolymitarum rebus, adversus Nabatæos proficiscitur. Et hos quidem prælio superat: Mithradatem vero & Orsanem Parthorum perfugas, qui ad ipsum se receperant, deduxit, sparso rumore, quod ab eo fuga dilapsi essent. Et Gabinius quidem, cum res multas & præclaras gessisset, Romam discessit, tradita Crasso provincia. De his autem Pompeji & Gabinii contra Judæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus, & Strabo Cappadox, quorum unus nihil ab altero alienum refert. *Aliis rebus gestis Romam redit. Nicolaus Damascenus & Strabo.*

sex, hoc ipsum *Arabica Hist. Jud. Collector* (ad calcem *Bibliorum polyglott.* editus) cap. 40. de prioris principatûs spatio accipit, *donec captivus adductus est prima vice.* quum de priore illo & posteriore hoc, simul sumptis, intelligendum potius fuisse videatur. ut ante priorem quidem captivitatem annos tres & menses totidem (ut in lib. 20. *Antiq.* c. 8. diserte *Josephus* confirmat) post reditum vero ex urbe Roma, & ante secundam captivitatem tres alios menses in regno ille exegerit. *Usserius* in *Ann.* V. T. p. 287. *Edit. Lond.*

i Ἰουδαίαν] Ἰδουμαίαν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

k Ἐπανέρχεται.] Ita *Hen.* (*L. B.* ἐφεξῆς *Busb.*) & *Vat.* ἐπανέρχονται in *reliquis.* HUDS. Si vertas *rediere*, ἐπανέρχονται cum ceteris legendum. IBBETSON.

l Γαβινίῳ δ' ἐπὶ Πάρθους στρατεύοντι,] Αλλοι. lib. 1. c. 8. §. 7. Γαβινίῳ δ' ἐπὶ Πάρθους ὁρμωμένῳ &c. SPANH.

m Ἤδη πεπεραιωμένου,] Ita *Hen.* ἤδη deest *ceteris.*

n Ὑποστρέψαντα —— αὐτὸν.] Ὑποστρέψαι *Vat.* & *Hen.*

* *Et hæc quidem etiam in aliis* scriptis *memorata sunt.*] Hæc vero & per alios historiarum scriptores monstrata sunt, *Epiphan.*

o Στρατιὰν ἐπ'] Στρατείαν ἐπ' ἐφ' Υρκ. *Busb.* HUDS. Forte ἐπ' Αἴγυπτον. COCC.

p Ἐπ' Ἀρχέλαον ἐστήλατο,] Prius erat ἐφ' Υρκανὸν ἐστήλατο in *Edit. Bas.* quod falsum, & contra omnem Historiæ fidem, cui etiam ipse *Josephus* refragatur *lib.* 1. *de Bello Jud.* ὑφ' Υρκανοῦ in *Edit. Gen.* quod nulla nititur verisimilitudine. Γαβινίῳ μέντοι στρατιώτας Ἀντίπατρος ὑπηρέτησε visus est *Epiphan.* qui vertit, *Gabinii deinde militibus Antipater ministravit* &c. Unde *Montacutius* in *Apparat.* IV. p. 149. & in *Exercit.* VIII. p. 275.) legendum esse conjicit, Γαβινίῳ μέντοι τῷ στρατιὰ ἦν ἐστάλατο, Υρκανὸς ὁ Ἀντίπατρος ὑπεξήτησεν &c. Est qui malit ἐπ' Αἴγυπτον ἐστάλατο. Verum cum *Livius* (*Epitom.* CV.) dixerit, *A. Gabinius proconsul Ptolemæum reduxit in regnum Ægypti, ejecto Archelao, quem sibi regem adsciverant* &c. placuit rescribere ἐπ' Ἀρχέλαον ἐστάλατο.

q Ἐσωφρόνισε καὶ προσηγάγετο] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐσωφρόνησε in *Editis Aliisque.*

r Τὸν δὲ Ἀλέξανδρον οὐκ ἠδυνήθη κατασχεῖν.] Conf. infr. c. 8. §. 4. SPANH.

s Ἰτακύριον ὄρος.] Vid. *Αλλοι.* lib. 1. c. 8. §. 7. SPANH.

t Πάρθων δὲ Φυγάδας,] Eo ordine *Hen.* Πάρθων δὲ Μιθραδάτην καὶ Ὀροάνην Φυγάδας in *ceteris.* Καὶ Μιθραδάτην καὶ Ὀροάνην Φυγόντας εἰς Πάρθους κρύφα μὲν ἀπέπεμψε, φόβῳ δὲ τοῖς στρατιώταις ἔλεγεν ἀποδρᾶναι, lib. 1. *de Bello Jud.*

v Πρέσβευε, τῷ δὲ λόγῳ ἀπέδρασαν αὐτόν.] Conf. *Αλλοι.* lib. 1. c. 8. §. 7. SPANH.

x Στρατείαν ἐρήσας] Στρατηγίαν *Busb. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

y Ἕτερος ἑτέρου καινότερον λέγων.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* οὐδὲν ἑτέρου in *Editis Aliisque.*

XII. CAP. VII.

Quomodo Crassus, in Judæam profectus templumque depeculatus, bello Parthos tentavit & cum exercitu interiit: utque Cassius, Syria potitus, Parthos arcebat, & in Judæam ascendit.

Crassus in Judæam venit & sacras pecunias depeculatur.

CRassus autem, in Parthos expeditionem facturus, venit in Judæam: & sublata quæ in templo erat pecunia, quam Pompejus reliquerat, (ea erat duo millia talentorum) à se impetrabat ut omni auro (atque id erat ad octo millia talentorum) templum spoliaret. Cepit & trabem solido auro factam ex minis trecentis. una autem mina apud nos valet duas libras & dimidiam. Hanc vero trabem ei tradidit sacerdos *sacri* thesauri custos, nomine Eleazarus, non malitia *quidem*, nam vir bonus erat & justus, sed cum concreditam haberet velorum templi custodiam, quæ & pulchritudine miranda & opere sumptuosa erant, & ab ea trabe dependebant, videretque Crassum colligendo auro incumbentem, metuens de universo templi ornatu, trabem ei auream in omnium redemptionem dedit; cum quidem eum jurejurando astrinxisset, nihil aliud ex templo moturum, sed eo contentum fore quod ab ipso daretur, quod quidem esset multorum millium. Erat autem ea trabs in lignea trabe cava: id quod alios omnes latebat, solus vero sciebat Eleazarus. At Crassus & hanc, tanquam nihil aliud tacturus eorum quæ essent in templo, sumpsit, & contra jusjurandum omne templi aurum sustulit.

Fidem, Eleazaro sacrorum thesaurorum custodi datam, violat Crassus.

Unde sacræ Judæorum pecuniæ.

2. Ne cui autem mirum sit, quod tantæ divitiæ in nostrum templum congestæ essent, cum omnes ubique terrarum Judæi, quique Deum colunt, tam ex Europa quam ex Asia, per multa retro secula eò munera contulerint. Nec testibus caret opum magnitudo quam memoravimus, neque ex ostentatione nostra, aut rem verbis exaggerandi studio, in immensum adeo extollitur: sed cum alii multi ex scriptoribus nobis testimonium perhibent, tum Strabo Cappadox hisce verbis. "Mithradates autem in Co misit qui sibi *inde* pecuniam attulerunt, quam Cleopatra regina ibi deposuerat, ut & Judæorum octingenta talenta". Nobis autem nulla est publica pecunia nisi quæ Deo sacra. Atque perspicuum est, Judæos in Asia hanc pecuniam in Co transtulisse metu Mithradatis. Haud enim verisimile, eos qui Judæam incolebant, urbem adeo munitam habentes & templum, pecunias Co misisse. Imo nec Judæos Alexandriam habitantes hoc ipsum fecisse credibile est, ut qui nihil Mithradatem metuerint. Quin & Strabo alio in loco testatur, Sullam, quo tempore in Græciam trajecit, bellum gesturus contra Mithradatem, Lucullum etiam misisse ad compescendam in Cyrene seditionem gentis nostræ, quæ orbem terrarum repleverat, ita dicens. "In urbe autem Cyrenæorum quatuor erant *hominum classes*,

Strabonis testimonium.

Aliud ejusdem testimonium.

ΚΕΦ. ζ.

Ως Κράσσος, εἰς Ιουδαίαν ἐλθὼν & τὸν ναὸν συλήσας, ὅπῃ Πάρθους ἐξώρμησε, καὶ ἐφθάρη σὺν τῷ στρατεύματι· καὶ ὡς Κάσσιος, Συρίαν κτησάμενος, τοὺς Πάρθους ἐμποδὼν ἦν, καὶ εἰς Ιουδαίαν ἀνέβη.

ΚΡάσσος δ' ὅπῃ Πάρθους μέλλων στρατεύσειν ἦκεν εἰς τὴν Ιουδαίαν· καὶ τὰ ἐν τῷ ἱερῷ χρήματα, ἃ Πομπήιος καταλελοίπει, δισχίλια [z] δ' ἦν τάλαντα, βασιλικὰ, [a] οἷός τε ἦν καὶ τὸ χρυσοῦν ἅπαντα, τάλαντα ὄντα καὶ ἔτος ἦν ὀκτακισχίλια, κτειδιόν [b] τε ναόν. λαμβάνει δὲ καὶ δοκὸν ὁλοσφυρήλατον χρυσοῦν, ἐκ μνῶν τριακοσίων πεποιημένην. ἡ δὲ μνᾶ παρ' ἡμῖν [c] ἴσχει λίτρας δύο & ἥμισυ. παρέδωκε δὲ αὐτῷ τούτῳ τῷ δοκὸν ὁ τῶν [d] θησαυρῶν φύλαξ ἱερεὺς, Ελεάζαρος ὄνομα, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, ἀλλὰ πεπιστευμένος τὴν τῶν καταπετασμάτων & ναοῦ φυλακὴν, ὄντων θαυμασίων τὸ κάλλος & πολυτελῶν τὴν κατασκευήν, ἐκ δὲ τοῦ δοκοῦ τούτης ἐκκρεμαμένης, ἐπεὶ τὸν Κράσσον εἶδεν ἐπὶ τὴν ἐκ χρυσοῦ γινόμενον συλλογὴν, δείσας μὴ τῷ παντὶ κόσμῳ & ναῷ, τὴν δοκὸν αὐτῷ τὴν χρυσῆν, λύτρον ἀντὶ πάντων, ἔδωκεν, ὅρκους παρ' αὐτοῦ λαβὼν μηδὲν ἄλλο κινήσειν [e] τῶν ἐκ τοῦ ναοῦ, μόνῳ δὲ ἀρκεσθήσεσθαι τῷ ὑπ' αὐτοῦ δοθησομένῳ, πολλῶν ὄντι μυριάδων ἀξίῳ. ἡ δὲ δοκὸς αὕτη ἦν ἐν ξυλίνῃ δοκῷ κενῇ· καὶ τοῦτο τοὺς μὲν ἄλλους ἐλάνθανεν ἅπαντας, ὁ δὲ Ελεάζαρος μόνος ἠπίστατο. ὁ μέντοι Κράσσος καὶ τούτῳ, ὡς οὐδενὸς ἀψόμενος ἄλλου τῶν ἐν τῷ ἱερῷ, λαμβάνει, καὶ ἀφελὼν τοὺς ὅρκους ἅπαντα τὸν ἐν τῷ ναῷ χρυσὸν ἐξεφόρησεν.

β'. [f] Θαυμάσῃ δὲ μηδεὶς εἰ τοσοῦτος ἦν πλοῦτος ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἱερῷ, [g] πάντων τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην Ιουδαίων, καὶ σεβομένων τὸν Θεὸν, [h] ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ασίας καὶ τῆς Εὐρώπης εἰς αὐτὸ συμφερόντων ἐκ πολλῶν πάνυ χρόνων. οὐκ ἔστι δὲ ἀμάρτυρον τὸ μέγεθος τῶν προσφερομένων χρημάτων, διὰ [i] τοῦτο ἀλαζονείας ἡμετέρας καὶ περιλογίας ὅπῃ τοσοῦτον ἐξαίρεται πλῆθος· ἀλλὰ πολλοί τε ἄλλοι τῶν συγγραφέων ἡμῖν μαρτυροῦσι, καὶ Στράβων ὁ Καππαδὸξ ὧδε λέγων. "[k] πέμψας δὲ Μιθραδάτης εἰς Κῶ, ἔλαβε τὰ χρήματα, ἅπερ ἐκεῖ "Κλεοπάτρα ἡ βασίλισσα, καὶ τὰ τῶν Ιουδαίων ἐκατὸν "κόσια τάλαντα." ἡμῖν δὲ δημόσια χρήματα οὐκ ἔστιν, ἢ τὰ τοῦ Θεοῦ μόνα. καὶ δῆλον ὅτι τοῦτο μετηνέγκαντο εἰς Κῶ τὰ χρήματα οἱ ἐν τῇ Ασίᾳ Ιουδαῖοι, διὰ τὸν ἐκ Μιθραδάτου φόβον. οὐ γὰρ εἰκὸς τοὺς ἐν τῇ Ιουδαίᾳ, πόλιν τε ὀχυρὰν ἔχοντας καὶ τὸν ναὸν, πέμπειν χρήματα εἰς Κῶ. ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἐν Αλεξανδρείᾳ κατοικοῦντας Ιουδαίους πιθανὸν τοῦτ' ἐστὶ ποιῆσαι, μηδὲν Μιθραδάτου [l] δεδιότας. μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ αὐτὸς ὁ Στράβων, ὅτι κατ' ὀλίγον διέβη [m] Σύλλας εἰς τὴν Ελλάδα, πολεμήσων [n] Μιθραδάτῃ, [o] καὶ Λεύκολλον πέμψαι ὅπῃ τὴν ἐν Κυρήνῃ στάσιν δι' ἔθνος ἡμῶν, ὧν [p] ἡ οἰκουμένη πεπλήρωται, λέγων οὕτως. "[q] τέτταρες δ' ἦσαν ἐν τῇ πόλει τῶν Κυρηναίων, ἥπερ τῶν

z Δ' *Lii* τάλαντα,] *Vaticanus* habet μ pro δ΄.

a Οἷός τε —— τὸν ναόν.] Conf. *alios*. lib. 1. c. 8. §. 8. SPANH.

b Τὸν ναὸν.] *L. B.* τοῦ ναοῦ.

c Ισχὺ λίτρας δύο καὶ ἥμισυ.] Ισχύ *Busb.*

d Θησαυρῶν Φύλαξ ἱερεύς,] Χρημάτων *Busb.*

e Τῶν ἐκ τοῦ ναοῦ,] Τῶν ἐν ναῷ *Busb.*

f Θαυμάσῃ δὲ μηδεὶς] Θαυμάσῃ *Hen.* & mox ναῷ pro ἱερῷ in *Eodem.*

g Πάντων τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην Ιουδαίων,] Tanta vis auri Hierosolyma mittebatur à popularibus, qui variis locis sparsi sedes incolebant disjunctissimas, ut ad summum culmen evecta fuerit Hierosolymorum opulentia. Sane quidem & ii, quos Mesopotamia, & Babylonia acceperat, urbes duas natura pariter atque opere munitissimas, Neerdam & Nisibin, habuere, in quibus tanquam in ærario quodam siti omnes thesauri erant, quos in Palæstinam identidem, cum tempus esset, infinita hominum multitudo devehebat. *Cuneus* de *Rep. Hebr.* l. 2. c. 23.

h Ἔτι δὲ —— χρόνων.] Conf. *alios*. lib. 5. c. 5. §. 1. SPANH.

i Τοῦτο] *Lugd. Bat.* διὰ.

k Πέμψας δὲ —— τάλαντα.] Πλώσας pro πέμψας aliquis legendum suspicaretur ex *Appiano* in *Mithridaticis*, p. 186. v. 10. *Edit. Steph.* HUDS. Strabonis verba, quæ in eo hodie non exstant. SPANH.

l Δεδιότας.] Ita *Hen.* δεδειότας in *Editis Aliisque.*

m Σύλλας εἰς τὴν Ελλάδα,] Sic *Hen.* Σύλλας in *ceteris.*

n Μιθραδάτῃ,] *Lugd. Bat.* in *Marg.* Μιθριδάτῃ.

o Καὶ Λεύκολλον πέμψαι] Hic Λεύκολλον *Hen.* alibi vero habet Λεύκολλον.

p Ἡ οἰκουμένη πεπλήρωται,] Illud ἡ è *MSS.*

q Τέτταρες δ'] Ista quæ sequuntur, ut & alia quamplurima è *Strabone* desumpta, in ejus *Geographicis* non exstant. Nullus tamen dubito, quin *Strabonis* sint, ex ejus *Historiis*, sive ἀπο-

"πολιτῶν, καὶ ἡ τῶν γεωργῶν, τρίτη δ' ἡ τῶν μετοί-
"κων, καὶ τετάρτη ἡ τῶν Ἰουδαίων. αὕτη δ' εἰς πᾶσαν
"πάλιν ἤδη [r] παρεληλύθη, καὶ τόπον οὐκ ἔστι ῥαδίως εὑ-
"ρεῖν τῆς οἰκουμένης, ὃς οὐ [s] παδεδέκται τὸ φῦλον,
"μηδ' ὑπακροᾶται τοῦτο. τήν τε Αἴγυπτον καὶ τὴν
"Κυρηναίαν, ἅτε τῶν αὐτῶν ἡγεμόνων τυχοῦσαν, τῶν
"τε ἄλλων συχνὰ ζηλοῦσαι σπεύδει, καὶ δὴ τὰ συντάγμα-
"τα τῶν Ἰουδαίων θρέψαι [t] διαφερόντως, καὶ συναυξή-
"σαι χρώμενα τοῖς πατρίοις τῶν Ἰουδαίων νόμοις. ἐν γὰρ
"Αἰγύπτῳ κατοικία τῶν Ἰουδαίων ἐστὶν ἀποδεδειγμένη, χω-
"ρὶς καὶ ἔθνος [u] τῶν Ἀλεξανδρέων πάλαι ἀφώρισται μέγα
"μέρος τῷ ἔθνει τούτῳ. καθίσταται γὰρ καὶ ἐθνάρχης αὐ-
"τῶν, ὃς διοικεῖ τε τὸ ἔθνος καὶ διαλύσεις κρίνει, καὶ
"συμβολαίων ἐπιμελεῖται καὶ προσταγμάτων, ὡς ἂν πο-
"λιτείας ἄρχων αὐτοπολῆς. ἐν Αἰγύπτῳ μὲν οὖν ἴσχυσε τὸ
"ἔθνος, ἀφ' οὗ τὸ Αἰγυπτίους εἶναι ἐξ ἀρχῆς Ἰουδαίους, καὶ
"ἀφ' οὗ τὸ πλησίον ἔστιν [x] τοῖς καταοικίαν τὴν ἀπολούσας
"ἐκεῖθεν. εἰς δὲ τὴν Κυρηναίαν μετῴκησε, ἀφ' οὗ τὸ ὅμο-
"τιμον εἶναι τῇ τῶν Αἰγυπτίων ἀρχῇ, καθάπερ τοῖς
"Ἰουδαίοις, μᾶλλον δὲ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης πρότερον."
Στράβων [y] δὴ οὖν ταῦτα λέγει.

γ'. Κράσσος δὲ, πάντα διοικήσας ὃν αὐτὸς ἐβούλετο τρό-
πον, ἐξώρμησεν ἐπὶ τὴν Παρθυαίαν· καὶ αὐτὸς [z] μὲν δὴ σὺν
παντὶ διεφθάρη τῷ στρατῷ, ὡς [a] καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται. Κάσ-
σιος δὲ εἰς Συρίαν φυγὼν, καὶ προϊσταμένους αὐτοῦ, Πάρ-
θοις ἐμποδὼν ἦν, [b] ἐπιθέσεσιν ἐπ' αὐτοὺς ἀφ' οὗ τὴν κατὰ
Κράσσου νίκην· αὖθις δὲ εἰς Τύρον ἀφικόμενος, ἀνέβη καὶ εἰς τὴν
Ἰουδαίαν. [c] Ταριχαίας μὲν οὖν προσπεσὼν [d] ῥᾳδίως αἱρεῖ,
καὶ πλείστους ἀνθρώπους ἀνδραποδίζεται, Πειθολαόν τε
τὸν Ἀριστοβούλου στάσιν ἀφαδεδεσμένον κτείνει, πρὸς τὸν
αὐτὸν Ἀντίπατρον [e] προσηκόμενον, ὃν πολὺ καὶ παρ' αὐτῷ
σπένδαινε δυνάσθαι, καὶ πλείστου τότε ἄξιον καὶ προσῆκε
Ἰουδαίοις, παρ' ὧν ἄγεται γυναῖκα τὴν ὀπτομένων ἐξ Ἀρα-
βίας [f] Κύπρον ὄνομα, ἐξ ἧς αὐτῷ τέσσαρες ἐγένοντο παῖδες,
Φασάηλος, καὶ Ἡρώδης, [g] ὃς ὕστερον βασιλεὺς γέγονε), Ἰωσήπος
τε καὶ Φερώρας, θυγάτηρ δὲ Σαλώμη. ἔστι δ' Ἀντίπατρος
[h] ἐπεποίητο καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δυνάστας φιλίαν καὶ ξενίαν,
μάλιστα δὲ πρὸς τὸν Ἄραβα, ᾧ καὶ τὰ τέκνα πολεμῶν πρὸς
Ἀριστόβουλον παρέθετο. Κάσσιος μὲν οὖν ἀναστατοποδι-
σάμενος ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ἤπειγεν, ὑπαντιάσων τοῖς
ἐκεῖθεν ἐπιοῦσιν, ὡς καὶ ὑπ' ἄλλων δεδήλωται.

δ'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Καῖσαρ, καταλαβὼν Ῥώμην μὲν τὸ
Πομπήϊον καὶ τὴν σύγκλητον φυγεῖν πέραν [g] τοῦ Ἰονίου, θαλάτ-
τους τε δεσμῶν Ἀριστόβουλον εἰς Συρίαν διεγνωκὼς πέμπειν,
δύο μὲν δοὺς αὐτῷ τάγματα, ὡς ἂν δυνατοίη τὰ πρὸς
ταύτην δυνατὸς ὤν. [i] Ἀριστόβουλος δ' οὐκ ἀπώνατο τῆς ἐλπί-
δων, ἐφ' αἷς ἔτυχε τοῦ μὲν Καίσαρος ἐξουσίας· ἀλλ' αὐτὸν
φθάσαντες [k] οἱ τὰ Πομπηίου φρονοῦντες φαρμάκῳ διαφθεί-
ρουσιν, θάπτουσι δ' αὐτὸν οἱ τὰ Καίσαρος θεραπεύοντες πρά-
γματα. καὶ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἔκειτο [l] ἐν μέλιτι κεκηδυμένος

"una civium, altera agricolarum, tertia inquilino-
"rum, & quarta Judæorum. Hæc autem jam in
"urbes universas *fere* invaserat, haudque facile est
"locum in toto orbe invenire, quin hoc genus ho-
"minum *sedibus* exceperit, & ab eo teneatur. nam
"factum est ut & Ægyptus & Cyrenæa, utpote
"iisdem solitæ parere dominis, aliæque multæ re-
"giones horum mores imitentur, magnumque Ju-
"dæorum numerum peculiariter foveant, & cum
"iis *opibus viribusque* crescant, patriis Judæorum
"usi institutis. Etenim in Ægypto concessum est
"Judæis habitare, & magna pars urbis Alexandri-
"næ seorsim huic genti assignata est. Quin &
"suus illis ethnarcha est, qui gentis res admini-
"strat, & judicia exercet, curatque contractus &
"mandata, quasi esset perfectæ reipublicæ prin-
"ceps. Et quidem in Ægypto plurimum pollet
"hæc gens, quod Judæi ex Ægyptiis originem ha-
"buerint, & quod ab iis digressi sedibus *illis* vici-
"ni essent. Trangressum autem est in Cyrenæam,
"quod hæc finitima sit Ægyptiorum ditioni,
"quemadmodum etiam Judæa est, vel potius pars
"olim fuerit regni Ægyptiaci." Strabo nimirum
hæc dicit.

3. Crassus autem, omnibus arbitratu suo com- *Crassus in Parthia perit.*
positis, in Parthorum regionem profectus est: & ipse quidem *illic* cum universo exercitu periit, ut alibi narratum est. Cassius vero in Syriam fugit, eaque potitus Parthos arcebat, qui eam, ob partam de Crasso victoriam, incursionibus vexabant. Deinde rursus ad Tyrum profectus, ascendit etiam in Judæam: & Tarichæas quidem adortus primo impetu expugnavit, & triginta circiter millia captivorum cepit, & Pitholaum Aristobuli seditionis successorem interfecit hortatu Antipatri, qui forte apud eum auctoritate plurimum valebat, & magnæ tum erat existimationis etiam apud Idumæos, a quibus uxorem duxit ex nobili Arabiæ familia nomine Cypron, ex qua liberos quatuor sustulit, Phasaëlum, & Herodem, cum qui postea rex erat, & Josephum, & Pheroram, & filiam Salomen. Hic Antipater & alios sibi principes conjunxerat amicitia & hospitio, & potissimum Arabem, apud quem liberos deponebat dum bellum gerit cum Aristobulo. Et quidem Cassius, motis castris, ad Euphratem contendit, invadentibus illac hostibus occursurus, ut ab aliis memoriæ proditum est. *Cassius Parthis repressis, in Judæam tendit.* *Antipatri uxor & liberi.* *Herodes rex.*

4. Aliquanto autem post Cæsar, potitus Roma XIII.
postquam Pompejus & senatus trans Ionium mare fugerant, Aristobulum, vinculis solutum, in Syriam mittere decreverat, traditis ei duabus legionibus, ut qui posset illic negotia componere. At Aristobulo nihil profuit spes, quam ex accepta à Cæsare potestate conceperat: sed, antequam id agere posset, Pompejani Aristobulum veneno sustulerunt, ipsum vero Cæsareani sepeliverunt. Atque corpus ejus, * melle conditum, aliquandiu jacuit, dodonec *Pompeii fuga in Epirum.* *Aristobulus à Pompejanis veneno sublatus.*

μώμασιν. De quibus vide Cl. *Fabricium* in *Bibl. Gr.* l. IV. c. 1. p. 7.

r Παρεληλύθη,] Ita *Gall.* (*Coccejus*) & *Hen.* παρεληλύθη in *Editis Aliisque.*

s Τοῦτο τὸ φῦλον,] Τοῦτο δ' φύλον τὸ πλῆθος *Hen.* & *Lugd. Bat.*

t Διαφερόντως,] Διαφερόντων in *Codd. Gall.*

u Τῶν Ἀλεξανδρέων —— τούτῳ.] Infr. lib. 19. c. 5. §. 2. ἴσης πολιτείας ἀφ' ἧς τὸ βατιλέων τετυχότας. & *alibi.* lib. 2. c. 18. §. 7. ut & mox infr. c. 10. §. 1. Alexandrinæ urbis magna pars Judæorum, quibus etiam Ἐθνάρχης, quare Judæi Alexandriæ cives in Columnis æreis declarati à J. Cæsare. Hinc apud *Philon. ad Caium* p. 1020. A. de jure Alexandrinæ civitatis, quo gaudebant Judæi, eoque in periculum adducto. vid. Philon. in Flaccum p. 971. B. C. & p. 975. D. de Γερουσία Judæorum Alexandriæ Augusti decreto constituta. De Jul. Cæs. vid. mox infr. c. 10. §. 1. SPANH.

x Τοῖς —— ἐκεῖθεν.] Præpositionem κατ' subintelligendam puto.

y Δὲ δὴ ταῦτα λέγει.] Μὲν δὴ *Hen.* & mox seq. §. ἃ δὲ σὺν π. z Μὲν δὴ σὺν παντὶ] *L. B.* ἃ δὲ παντὶ.

a Καὶ ὡς —— αὐτοῖς,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 8. §. 9. SPANH.

b Ἐπιθέσεσιν ἐπ' αὐτοὺς] Εἰσπεσοῦσιν *Basil.*

c Ταριχαίας] Ταριχίας *Hen.* HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 8. § 9. SPANH.

d Ῥᾳδίως αἱρεῖ,] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ῥᾳδίως προσπεσὼν αἱρεῖ in *cæteris.*

e Προσηκόμενον, ὃν πολὺ] *L. B.* προσκείμενον, ὃν πολύ τι.

f Κύπρον ὄνομα,] *Al.* (ut & *Lugd. Bat.*) Κύπριν. Sed male, quum Κύπρις Græcum sit, & Veneris cognomen, Κύπρος mere Hebraïcum. Sic turris, quam Herodes in honorem matris suæ construxit, Κύπρος non Κύπρις vocabatur. *Scalig.* in *Animadverf* in *Eusebium*, p. 149. HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 8. c. 9. SPANH.

g Ὃς ὕστερον βασιλεὺς γέγονε.)] Ὃς καὶ ὕστερον *Basil.*

h Ἐπεποίητο καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δυνάστας] Ἐπεποίηθ' *Hen.*

i Ἀριστόβουλος δ'] Ἀριστόβουλος δ' ἔτος οὐκ *Hen.*

k Οἱ τὰ —— διαφθείρουσιν,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 9. §. 1. SPANH.

* *Melle conditum*,] Mellis natura est, ut corpora non sinat computrescere *Plinius Nat. Hist.* XIV. 13. HUDS. in *Add.*

l Ἐν μέλιτι] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 9. §. 1. SPANH.

m Σκη-

donec id Antonius poſtea miſit in Judæam, & in regum loculis condendum curavit. Scipio vero cum ei ſignificatum fuiſſet literis Pompeji, ut Alexandrum Ariſtobuli filium interficeret, inſtituta in juvenem accuſatione propter ſuperiora ejus in Romanos commiſſa, ipſum ſecuri percuſſit. Et ille quidem ita moritur Antiochiæ. Ejus vero fratres ad ſe recepit Ptolemæus Mennæi filius dynaſta Chalcidis ſub monte Libano *poſitæ:* miſſoque filio ſuo Philippione Aſcalonem ad Ariſtobuli conjugem, juſſit eam una mittere filium ſuum Antigonum & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio, eam duxit uxorem. Poſtea pater ejus Ptolemæus, eo interfecto, in matrimonium accipit Alexandram, ejuſque fratrum deinceps curam gerebat.

Alexander ejus filius juſſu Pompeji à Scipione occiſus.

Ptolemæus ad ſe recipit Ariſtobuli liberos.

ὅπι χρόνον πολὺ, ἕως Αντώνιος, αὐτὸν ὕστερον ὀπτήμψας εἰς τὴν Ιουδαίαν, ἐν τ βασιλικαῖς ϑήκαις ἐπίστι πϑησαν. [m] Σκιπίων δὲ, ὑπισείλαν[ος] αὐτῷ Πομπηίε ὀπολεῖναι Αλέξανδρον τ Αριστοβύλε, αἰτιασάμενος τ νεανίσκον ὅπι τοῖς τὸ πρῶτον εἰς Ρωμαίους ἐξημαρτημένοις, τῷ πελέκει διεχρήσατο. ϗ ὁ μὲν ἅτως ἐν Ανιοχείᾳ πλάτᾳ. τὰς δὲ ἀδελφὰς αὐτ[mm] Πτολεμαῖος ὁ Μενναίε παρέλαβε, δωρασεύων Χαλκίδος [n] τ ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ ὄρει· ϗ πέμψας τ υἱὸν Φιλιππίωνα εἰς Ασκάλωνα ϖρὸς τὴν Αριστοβύλε γυναῖκα, ἐκέλευσεν [o] αὐτὴν συναποστέλλειν τ υἱὸν Αντίγονον, ϗ τὰς θυγατέρας, ὧν τ ἑτέρας [p] Αλεξάνδρας [q] ἐραϑεὶς Φιλιππίων ἄγεται γυναῖκα. μ δὲ ταῦτα ἀπελαῶν αὐτὸν ὁ πατὴρ Πτολεμαῖος [r] γαμεῖται τὴν Αλεξάνδραν, ϗ τ ἀδελφῶν αὐτῆς ϖρόνοιαν ποιέμενος διετέλ.

XIV. CAP. VIII.

Judæi auxilium ferunt Cæſari in Ægypto bellum gerenti. Antipatri præclara facinora, & cum Cæſare amicitia. Honores à Romanis & Athenienſibus habiti Judæis.

ΚΕΦ. η'.

Ιουδαῖοι σύμμαχοι γίνονται Καίσαρι κατ' Αἴγυπτον πολεμοῦντι. Αντιπάτρε ἀρισεία, ϗ Φιλία ϖρὸς Καίσαρα. τιμαὶ ϖρὸς Ρωμαίων & Αθηναίων ϖρὸς Ιουδαίους.

Cæſari in Ægypto ſuccurrit Antipater.

POſt Pompeji autem obitum, victoriamque ex illo reportatam, Cæſari, in Ægyptum bellum gerenti, ad multa utilem ſe præbuit Antipater Judæorum adminiſtrator, idque juſſu Hyrcani. Ad Mithradatem enim Pergamenum copias auxiliares adducentem, neque per Peluſium iter facere valentem, ſed apud Aſcalonen hærentem, veniebat Antipater, ſecum habens Judæorum peditum tria millia, perfecitque ut ex Arabia primates venirent auxilio: & propter ipſum Syri omnes opem Cæſari ferebant, nolentes aliis concedere promptitudine in Cæſarem, & Jamblichus dynaſta, & Ptolemæus ejus filius, & Tholomæus Soëmi Libani montis incola. Mithradates vero, motis è Syria caſtris Peluſium venit: cumque ab *ejus loci* hominibus non admitteretur, urbem oppugnabat. At Antipater omnium fortiſſime ſe geſſit; & primus, detracta muri parte, cæteris aditum in urbem patefecit. atque ita quidem Peluſium obtinuit. Antipatrum autem & Mithradatem ad Cæſarem euntes prohibebant Ægyptii Judæi, regionem, quæ Oniæ dicebatur, incolentes. Verum Antipater eis perſuaſit, ut idem cum popularibus ſuis ſentirent, maxime oſtenſis Hyrcani pontificis literis, in quibus eos, ut Cæſaris eſſent amici, monebat, & exercitum muneribus omnibuſque neceſſariis juvarent. Et illi quidem, cum viderent Antipatrum & pontificem conſentire, *Mithradati* parebant. Iſtos vero ubi acceſſiſſe audiverunt Memphitici, vocaverunt & ipſi ad ſe Mithradatem: & ille, eò profectus, eos quoque aſſumpſit.

Mithradati in Peluſio capiendo operam navat.

Μετὰ ϑ τ Πομπηίε ϑάνατον & τὴν νίκην τὴν ἐπ' αὐτῷ, Καίσαρι πολεμοῦντι κατ' Αἴγυπτον [s] εἰς πολλὰ χρήσιμον αὐτὸν παρέχειν Αντίπατρος, ὁ τ Ιουδαίων ὑπομελητὴς, ἐξ ἐντολῆς Υρκανοῦ. Μιθραδάτῃ γὰρ τῷ Περγαμηνῷ [t] κομίζοντι [v] ὑπικουρικὸν, ϗ ἀδυνάτως ἔχοντι διὰ Πηλουσίου ποιήσασϑαι τὴν πορείαν, ϖρὶ ϑ Ασκάλωνα διαβαίνοντι, ἦκεν Αντίπατρος ἄγων Ιουδαίων ὁπλίτας τρισχιλίους, ἐξ Αραβίας τε συμμάχους ἐλϑεῖν ἐπεσπασατο τοὺς ἐν τέλει· ϗ δι' αὐτὸν οἱ κατ' τὴν Συρίαν ἅπαντες ἐπεκύρουν, ὑπολειπόμενοι τ ὑπὲρ Καίσαρος ϖροθυμίας ὑ ϕϑονοῦντες, Ιάμβλιχός τε ὁ δυνάστης, ϗ Πτολεμαῖος [x] ὁ υἱὸς αὐτ[y] ϗ Θολομαῖος ὁ Σοέμου Λίβανον ὄρος οἰκῶν, αἵ τε πόλεις ϗ ϑεοὶ ἅπασαι. Μιθραδάτης ϑ ἄρας ἐκ Συρίας εἰς Πηλούσιον [z] ἀφικνεῖται· ϗ μὴ δεχομένων αὐτὸν τ ἀνθρώπων ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἡγεμὼν δὲ ϑ Αντίπατρος, ϗ πρῶτος [a] καταρρήξας τὸ τείχος, ὁδὸν εἰσόδου παρέχετο τοῖς ἄλλοις εἰς τὴν πόλιν. ϗ τὸ μὲν Πηλούσιον ἅτως εἶχε. τοὺς ϑ ϖερὶ Αντίπατρον & Μιθραδάτην, ἀπόνοιας ϖρὸς Καίσαρα, διεκώλυον οἱ Ιουδαῖοι Αἰγύπτιοι, [b] οἱ τὴν Ονίου λεγομένην χώραν κατοικοῦντες. πίϑ ϑ & τούτους τὰ αὐτῶν φρονῆσαι [c] ϗ τὸ ὁμόφυλον Αντιπάτρου, ϗ μάλιστα ὑπιδείξας αὐτοῖς τὰς Υρκανοῦ ἐπιστολὰς, ἐν αἷς αὐτοὺς φίλους εἶναι Καίσαρος παρεκάλει, ϗ ξένια & πάντα τὰ ὑπηρδοῦντα χορηγεῖν τῷ στρατῷ. ϗ οὕτω μὲν, ὡς ἑώρων τ Αντίπατρον & τ ἐπιχώριον [d] συνήϑειαν, ὑπήκουον. τούτους δὲ ϖροθυμουμένους ἀκούσαντες [e] οἱ ϑεὶ Μέμφιν, ϗκάλουν & αὐτοὶ τ Μιθραδάτην [f] ϖρὸς αὐτούς· ϗ ϕάσκειν ἐλϑὼν & τούτους ϖροσλαμβάνει.

XV. *Mithradates cum Ægyptiis congreditur.*

β'. [g] Επεὶ δὲ τὸ καλούμενον Δέλτα ἤδη ϖεριεληλύθει, συμβάλλει τοῖς πολεμίοις ϖεὶ τὸ καλούμενον [h] Ιουδαίων στρατόπεδον. εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας Μιθραδάτης, τὸ δὲ ϑώνυμον Αντίπατρος. συμπεσόντων δὲ εἰς μάχην, κλίνει τὸ

---

m Σκιπίων ϑ, —— Αριστοβύλε,] Conf. infr. lib. 15. c. 7. §. 4. SPANH.

mm Πτολεμαῖος —— ὄρει·] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 9. §. 2. SPANH.

n Τῆς ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ ὄρει·] Τῆς ὑπὸ τῷ Λιβ. *Busb.*

o Αὐτὴν συναποστέλλειν] Αὐτῇ ϖρὸς αὐτὸν ἀποστέλλειν *Busb.*

p Αλεξάνδρας] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 9. §. 2. SPANH.

q Ερασθεὶς Φιλιππίων ἄγεται γυναῖκα.] Ερασθεὶς ὁ Φιλιππίων *Hen. Busb.* & *Vat.*

r Γαμεῖ] τὴν Αλεξάνδραν,] Γαμῇ τε *Hen.* & *Vat.*

s Εἰς ποικὰ χρήσιμον αὐτὸν] Εἰς deeſt *Busb.* & *Vat.*

t Κομίζοντι ὑπικουρικὸν,] *Ruſinus ineptè:* dum per Choracum tranſiret. *leg.* ὑπὲ Κωρικοῦ· Vid. *Caſaub. ad Apparat.* Baron. p. 155. & Dion. lib. XXXIX. p. 204. SPANH.

v Υπικουρικὸν] Ἐπὶ κωρικὸν certe legebat *Epiphan.* qui, nullo plane ſenſu, vertit, *dum per Choricum tranſiret.*

x Καὶ Θολομαῖος] Illa ϗ Θολομαῖος ὁ Σοέμου non agnoſcit *Hen.* (ut nec *Lugd. Bat.*) nec legiſſe videtur *Epiphan.* ὁ Ιωνάϑης ϗ Πτολεμαῖος ὁ Οὐσάμου Λιβ. *Vat.* cæteris omiſſis. Confer l. 1. *de Bello Jud.*

y Θολομαῖος ὁ Σοέμου Λίβανον ὄρος οἰκῶν,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 9. §. 3. SPANH.

z Αφικνεῖται·] Ita *Busb.* & *Hen.* ἰφικνεῖ·] in *reliquis.*

a Καταῤῥήξας τὸ τείχος,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 9. §. 3. SPANH.

b Οἱ τὴν Ονίου λεγομένην χώραν κατοικοῦντες.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 9. §. 3. SPANH.

c Κατὰ τὸ ὁμόφυλον] Nota Antipatrum contribulem dici hic Judæis, qui erat Idumæus. De Herode tamen ejus filio infra c. 15. §. 2. *ἰδιώτην τὸν ὄντα, ϗ Ιδουμαῖον τὸ γένος ἡμιιουδαῖον.* SPANH.

d Συνήϑειαν,] Ita cum *Cod. Vat.* συνηϑύτας in *reliquis.*

e Οἱ ϑεὶ Μέμφιν,] Οἱ ϑεὶ Μέμφιν i. e. Memphitæ ipſi. REL.

f Πρὸς αὐτούς·] Πρὸς αὐτὸς *Busb.* ϖρὸς ἑαυτὸς *Vat.*

g Επεὶ ϑ τὸ καλούμενον Δέλτα] Ita & *Cod. Vat.* favente *Joſepho* in lib. 1. *de Bello Jud.* ubi dicit, *καίτοι ἤδη τὸ Δέλτα ϖεριελϑὼν συνίσαμεν* &c. *ἐπεὶ ϑ* [*ἐπεὶ ϑ Gen.*] *τὸ κ. Δέλτα ὡς ἤδη παρελϑόϑ Baſ. Aliique.*

h Ιουδαίων στρατόπεδον.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 9. §. 4. SPANH.

τῶν Μιθραδάτου κέρας, καὶ παρεῖν ἂν κινδυνεύσαι τὰ δημόσια, εἰ μὴ αὐτὸς τὸν ἵππον ἐπ' ποταμοῦ; σὺν τοῖς οἰκείοις σφαλιώτας, Ἀντίπατρος ἀναβαθεὶς, νενικηκὼς ἤδη τοὺς πολεμίους, τὰ μὲν ῥεύματι, τροπὴ εἰς φυγὴν τοὺς νενικηκότας Αἰγυπτίους. αἱρεῖ δὲ αὐτῶν τὸ στρατόπεδον, ὀπτιμείνας τῇ διώξει· τόν τε Μιθραδάτην ἐκάλει, πολεῖσιν ἐν τῇ τροπῇ ἀμφοτέροις. ἔπεσον δὲ [i] τῶν μὲν περὶ τοῦτον ὀκτακόσιοι, τῶν δὲ Ἀντιπάτρου [k] πεντήκοντα. Μιθραδάτης δὲ περὶ τούτων ὀπιστέλλει Καίσαρι, τό τε νίκης αὐτοῖς ἅμα καὶ τὸ σωτηρίας αἴτιον τὸν Ἀντίπατρον ἀποφαίνων, ὥστε τὸν Καίσαρα τότε μὲν ἐπαινεῖν αὐτὸν, κεχρῆσθαι δὲ καὶ πάντα τὸν πόλεμον εἰς τοὺς κινδυνωδέστατα τῷ Ἀντιπάτρῳ· καὶ δὴ καὶ τρωθῆναι σωθέντα καὶ τοὺς ἀγῶνας αὐτῷ.

γ'. Καταλύσας μέντοι Καῖσαρ μὴ χρόνον τὸν πόλεμον, καὶ εἰς Συρίαν [l] ἀποπλεύσας, ἐτίμησε μεγάλως, Ὑρκανῷ μὲν τὴν ἀρχιερωσύνην βεβαιώσας, Ἀντιπάτρῳ δὲ πολιτείαν ἐν Ῥώμῃ δοὺς καὶ [m] ἀτέλειαν πανταχοῦ. λέγεται δὲ ὑπὸ πολλῶν Ὑρκανὸν τούτης κοινωνῆσαι τῆς στρατιᾶς, καὶ ἐλθεῖν εἰς Αἴγυπτον· μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ Στράβων ὁ Καππαδὼξ, λέγων ἐξ [n] Ἀσινίου ὀνόματος ὧτος. "μετὰ δὲ τὸν Μιθραδάτην [o] εἰσβαλεῖν εἰς "τὴν Αἴγυπτον, καὶ Ὑρκανὸν τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα." ὁ δ' αὐτὸς οὗτος Στράβων καὶ ἐν ἑτέρῳ πάλιν ἐξ Ὑψικράτους ὀνόματος λέγει ὧτος. "τὸν μὲν Μιθρα- "δάτην ἐξελθεῖν μόνον, κληθέντα δ' εἰς Ἀσκάλωνα "Ἀντίπατρον ὑπ' αὐτοῦ, τὸν τῆς Ἰουδαίας ἐπιμελητὴν, "τετραχιλίοις αὐτῷ στρατιώταις συμπαρασκευάσαι, καὶ τοὺς "ἄλλους δυνάστας παρορμῆσαι, κοινωνῆσαι δὲ τῆς στρα- "τιᾶς καὶ Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα." τοῦτα μὲν Στράβων φησίν.

δ'. Ἐλθὼν δὲ καὶ Ἀντίγονος ὁ Ἀριστοβούλου τότε πρὸς Καίσαρα, τήν τε [p] τοῦ πατρὸς ἀπωδύρετο τύχην, καὶ ὡς δι' αὐτὸν ἀποθάνοι φαρμάκοις ἀναιρεθεὶς Ἀριστόβουλος, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, κτεινάντος πελέκει [q] Σκιπίωνος, ἐδεῖτό τε λαβεῖν οἶκτον αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς ἐκβεβλημένου· Ὑρκανοῦ δὲ ἐπὶ τούτοις καὶ Ἀντιπάτρου κατηγόρει βιαίως ἐξηγμένων τοῦ ἔθνους, καὶ εἰς αὐτὸν ἀδικημάτων. παρὼν δὲ Ἀντίπατρος ἀπελογεῖτο μὲν ὑπὲρ ὧν ἐώρα κατ' αὐτὸν τὴν κατηγορίαν [r] ἠμυνόμενον. νεωτερισὰς δὲ ἀπέφαινε τοὺς περὶ τὸν Ἀντίγονον καὶ στασιώδεις· [s] ὅσα τε πονήσειεν αὐτὸς καὶ συνεργήσειεν ὑπεμίμνησκεν ἐπὶ τοῖς [t] στρατηγήμασι, πιστούμενος τοὺς λόγους ὧν αὐτὸς ἦν μάρτυς. δικαίως δὲ ἔλεγε Ἀριστόβουλον μὲν εἰς Ῥώμην [v] ἀνάρπαστον γενέσθαι, πολέμιον ἀεὶ καὶ μηδέποτε εὔνουν ὑπάρξαντα Ῥωμαίοις· [x] τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ [y] κρατηθέντα ἐπὶ λῃστείᾳ ὑπὸ Σκιπίωνος τυχεῖν ὧν ἄξιος ἦν, ἀλλ' ὃ κατὰ βίαν καὶ ἀδικίαν τοῦτο παθεῖν [z] ὑπὸ τοῦ δράσαντος.

ε'. Τούτοις Ἀντιπάτρου ποιησαμένου τοὺς λόγους, Καῖσαρ Ὑρκανὸν μὲν ἀποδείκνυσιν ἀρχιερέα, Ἀντιπάτρῳ δὲ δίδωσι δωρεάν, ἣν αὐτὸς προαιρεῖται, [a] τοῦτο ἐπ' αὐτῷ [b] ποιησάμενος τὴν κρίσιν, [c] ἐπίτροπον αὐτὸν [d] ἀποδείκνυς τῆ

datis cornu, & in discrimen extremum adductum fuisset, nisi Antipater, secundum fluminis ripam cum suis militibus currens, victis jam à se hostibus, illum liberasset, & victores Ægyptios in fugam vertisset. Cumque in iis persequendis perse- *Antipatri egregium factum.* veraſſet, castris eorum potitur; & Mithradatem revocat, qui pulsus longissime aberat. Ceciderunt autem ex Mithradatis hominibus ad octingentos, Antipatri quinquaginta. Mithradates vero de his scripsit ad Cæsarem, victoriam simul salutemque suam Antipatro acceptam ferens, ita ut & Cæsar *Cum Cæsare amicitia.* & tunc Antipatrum collaudaverit, & ejus opera toto bello in maximis periculis usus sit; usque adeo ut Antipatrum in præliis vulnerari contigerit.

3. Cæterum aliquanto tempore post Cæsar, *Cæsar magnum Antipatro honorem habet.* cum finito bello in Syriam navigasset, magnum ei honorem habuit, Hyrcano quidem pontificatum confirmando, Antipatrum vero Romana civitate omniumque immunitate donando. Multi vero ajunt Antipatrum hujus expeditionis socium fuisse & in Ægyptum venisse: atque verbis meis testimonium perhibet Strabo Cappadox ex auctoritate Asinii ita dicens. "Postquam Mithradates Ægy- *Strabonis testimonium ex Asinio.* "ptum invasit, & cum eo Hyrcanus Judæorum "pontifex." Imo & idem ille Strabo etiam alibi, *Alterum ejusdem ex auctoritate Hypsicratis.* ex auctoritate Hypsicratis, in hæc verba. "Mi- "thradatem quidem solum profectum esse, Anti- "patrum vero Judææ procuratorem, ab ipso "Ascalonem accitum, cum tribus militum milli- "bus auxilium ei tulisse, & *ad idem faciendum* "alios dynastas hortatum esse, atque expeditioni "etiam Hyrcanum pontificem interfuisse." Et "hæc quidem Strabo.

4. Quin & eodem tempore Antigonus Aristo- *Antigonus Aristobuli filius Hyrcanum & Antipatrum accusat.* buli filius, cum ad Cæsarem venisset, & patris *sui* fortunas deplorabat, quodque propter ipsum mortuus esset Aristobulus veneno sublatus, atque frater ejus à Scipione securi percussus, orabatque ut sui misereretur è paterno imperio expulsi: ac præterea Hyrcanum & Antipatrum accusabat, qui gentem per vim regerent, & ipsi *Antigono* injuriam fecissent. Verum Antipater, qui præsens aderat, pro se respondebat iis de quibus accusa- *Antipatri defensio.* tionem contra se institutam videbat, & Antigonum novarum rerum studiosum seditiosumque esse ostendebat: commemorabat etiam quantum ipse laborasset, eumque in consiliis militaribus adjuvisset, verba de iis faciens, quorum ille testis erat *oculatus.* Aristobulum etiam dicebat jure merito Romam iterum abreptum esse, ut qui perpetuo hostis esset & nunquam benevolo in Romanos animo; fratremque ipsius in latrocinio captum à Scipione pœnas *crimini* debitas subiisse, non autem per vim & injuriam id ipsum passum esse ab eo qui intulerat.

5. Cum hæc Antipater verba fecisset, Cæsar *Cæsar in pontificatu confirmat Hyrcanum, & magnam Antipatro dat potestatem.* Hyrcanum quidem pontificem pronunciavit, & Antipatro potestatem dedit, quantam ille, optione data, eligere voluit, ipsum *totius* Judææ procuratorem faciens. * Hyrcano vero etiam patriæ muros

[i] Τῶν μὲν περὶ τοῦτον ὀκτακόσιοι,] Ita *Busb.* & *Vat.* τούτων μὲν περὶ ὀκτακοσίους in *Editis Aliisque.*

[k] Πεντήκοντα.] Τεσσαρακοντα *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & nonnulli *Epiphanis* Codd. juxta alios ὀγδοήκοντα prout in *lib.* 1. *de Bello Jud.* HUDS. Ογδοήκοντα *alibi.* lib. 1. c. 9. §. 4. SPANH.

[l] Ἀποπλεύσας] Vide *Usserii* Annales V. T. p. 351. *Edit. Lond.*

[m] Ἀτέλειαν πανταχοῦ.] Ἀτέλειαν πανδοχεῖ ἢ λέγει ὧτος π. *Busb.*

[n] Ἀσινίου ὀνόματος ὅτως.] Utrum Asinius fuerit *Trallianus*, ut vult *Usserius*, an *Quadratus*; & quinam fuerit *Hypsicrates* mox laudatus, aliis discipiendum relinquo.

[o] Εἰσβαλεῖν εἰς τὴν Αἴγυπτον,] Ita *Hen.* & *Vat.* εἰσβάλλειν in *ceteris.*

[p] Ἀπωδύρετο τύχην] Ita cum *MSS.* (ut & *L. B.*) ἐπωδύρετο in *Editis.*

[q] Σκιπίωνος,] *L. B.* Σκηπίωνος.

[r] Ἠμυνόμην,] Ἐξηγημένην *Vat.* ἠμυνόμενον *Hen.*

[s] Ὅσα τε πονήσειεν αὐτὸς] Ὅσα τε ποιήσειεν *Hen.* & mox αὐτοῖς *Busb.* & *Vat.*

[t] Στρατηγήμασι,] Στρατεύμασι *Busb.* & *Vat.*

[v] Ἀνάρπαστον γεγονέναι,] Ἀνάσπαστον *Vat.* & *Hen.* & mox γενόμενον pro γεγονέναι in *Busb.* & *Vat.*

[x] Τὸν δὲ —— ἀδελφὸν,] Nempe Antigoni. Uterque enim, ille & Alexander securi percussus jussu Scipionis, Aristobuli filii. vid. infr. c. 6 §. 3. SPANH.

[y] Κρατηθέντα ἐπὶ λῃστείᾳ] Κολασθέντα *Busb. Vat.* & *Epiphan.*

[z] Ὑπὸ δ' δράσαντος] Illud ὑπὸ è *Cod. Busb.*

[a] Τοῦτο ἐπ' αὐτῷ ποιησάμενος] Τούτου ἢ *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ταύτης ἢ *Busb.*

[b] Ποιησάμενος] *L. B.* ποιησαμένου.

[c] Ἐπίτροπον —— τύχην,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 10. §. 3. SPANH.

[d] Ἀποδεικνὺς] Ἀποδείνυσι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Vat.*

* *Hyrcano,*] In Libro *de Bello Jud.* primo Antipatro hoc concessit. HUDS. in *Add.*

XVI.

Hyrcano permittit Cæsar urbis muros reficere.

ros reficere permisit, ut qui hanc gratiam rogaverat: (nam adhuc jacebant à Pompejo diruti) scripsitque Romam ad consules ut hoc *ipsum* in Capitolio perscriberetur. atque Senatusconsultum factum est in hunc modum; "LUCIUS VALE-

Senatusconsultum de fœdere cum Judæis renovando.

"RIUS LUCII FILIUS PRÆTOR retulit "ad senatum idibus Decembribus in æde Concor- "diæ. Decreto scribendo adfuerunt Lucius Co- "ponius Lucii filius *tribu* Collina, & Papirius "Quirina, quibus de rebus Alexander Jasonis, "Numenius Antiochi, & Alexander Dorothei, "legati Judæorum, viri boni & socii, egerunt, ve- "terem erga Romanos benevolentiam & amicitiam "renovantes, & clypeum aureum, in signum so- "cietatis, attulerunt, ex quinque millibus aureo- "rum, & literas sibi dari petierunt & ad liberas "civitates & ad reges, ut regionem eorum & por- "tus secure possint adire, & nemini fiat injuria. "Placuit igitur *Senatui* cum iis amicitiam & gra- "tiam inire, & quæ à nobis postularunt illa ipsis "concedere, clypeumque allatum accipere." Hæc acta sunt Hyrcani pontificatus & principatus anno nono mense Panemo. Quinetiam Hyrcano honos habitus est à populo Athenienst, quoniam in eos multa beneficia contulisset: miseruntque ad eum decretum in hæc verba. "PRYTA-

Antipatro honos ab Athenienſibus habitus.

Decretum Athenienſium.

"NE ET SACERDOTE DIONYSIO FI- "LIO Asclepiadis mensis Panemi desinentis die "quinto, traditum est Ducibus decretum Athe- "nienstum, archonte Agathocle. Eucles Me- "nandri Alimusius scribam agebat, Munychionis "*mensis* undecimo die Prytaniæ, habito præsidum "concilio in theatro. Dorotheus pontifex popu- "lum in suffragia misit, cæterique præsides ejus "collegæ. Dionysius Dionysii filius *hanc sententiam* "dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri filius, Pon- "tifex & Judæorum Ethnarcha, perpetuo tam "publice populum quam privatim civium unum- "quemque benevolentia prosequitur, summumque "studium in eos confert; & quotquot Athenien- "sium, vel legationis causa, vel propter privata "negotia, eò profecti fuerint, perhumaniter apud Ιυδαίας. [c] ἐπὶ ῥέπῃ ὃ Ἑ Υρκανῷ τὰ τ̃ πατρίδ᾽ ἀναςῆσαι τίχη, ταύτ῾ αἰτησάμενῳ τὸν χάλκεον· [f] ἔρριπτο [g] γὰρ ἔτι Πομπηΐου καθεαλόντ᾽· καὶ [h] τῦτ᾽ ἐπιςάλῃ τοῖς ὑπάτοις εἰς Ρώμην ἀναγράψαι ἐν τῷ Καπετωλίῳ. καὶ [i] τὸ γνώμενον ὑπὸ τ̃ συγκλήτ᾽ δόγμα τῦτον ἔχει τ̀ τρόπον. "[k] ΛΕΥΚΙΟΣ ΟΥΑΛΕΡΙΟΣ ΛΕΥΚΙΟΥ ΥΙΟΣ "ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ συνεβουλεύσατο τῇ συγκλήτῳ εἰδοις "Δεκεμβρίαις ἐν τῷ τ̃ Ομονοίας ναῷ. [l] γραφομένῳ "τῷ δόγματι παρῆσαν Λεύκι᾽ Κοπώνι᾽ Δουκίου ὑὸς "Κολλίνα καὶ Παπιρί᾽ Κυρίνα, οἷς ὧν Αλέξαν- "δρ᾽ Ιάσον᾽, καὶ Νουμήνι᾽ Αντιόχου, καὶ Αλέξαν- "δρ᾽ Δωροθέου, Ιουδαίων πρεσβευταὶ, ἄνδρες ἀγαθοὶ "καὶ σύμμαχοι, διελέχθησαν, ἀνανεούμενοι τὰς πρὸ- "περγμένας πρὸς Ρωμαίους [m] χάριτας καὶ τὴν φιλίαν, "καὶ ἀσπίδα χρυσῆν [n] σύμβολον τ̃ συμμαχίας ἠνομένην "ἀνήνεγκαν ἀπὸ χρυσῶν μυριάδων πέντε, καὶ χρή- "ματ᾽ αὐτοῖς ἠξίωσαν δοθῆναι, [o] πρός τε τὰς αὐτονομι- "μένας πόλεις Ἑ πρὸς βασιλεῖς, ὑπὲρ ὧ τὴν τε χώραν "αὐτῶν καὶ τὰς λιμένας ἀδείας τυγχάνειν, [p] καὶ μηδένα "ἀδικεῖσθαι. [q] ἔδοξεν συνῶ σωθῆναι φιλίαν Ἑ χάριτας "πρὸς αὐτὰς, καὶ ὅσων ἐδεήθησαν τυχεῖν παρ᾽ αὐτοῦ πα- "ρασχεῖν, καὶ τὴν κομιθεῖσαν ἀσπίδα [r] προσδέξασθαι." [s] παρὰ ἐγένετο ἐπὶ Υρκανῦ ἀρχιερέως Ἑ ἐθνάρχου, ἔτους ἐννάτου [t] μηνὸς Πανέμου. [v] ἤνεγκε δὲ Ἑ φῶβος ὁ τ̃ Αθηναίων δήμου τιμὰς Υρκανὸς, [x] πολλὰ χρήσιμ᾽ ἡγούμεν᾽ εἰς αὐτάς· ἐπεμψάν τε ψήφισμα χαλκῆς αὐτῷ, τῦτον ἔχον τ̀ τρόπον. [y] ΕΠΙ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ ΚΑΙ [z] ΙΕ- "ΡΕΩΣ ΔΙΟΝΤΣΙΟΥ ὃ Ασκληπιάδου μηνὸς Πανέμου "πέμπτῃ ἀπίοντ᾽, ἐπεδοθη τοῖς στρατηγοῖς ψήφισμα Α- "θηναίων, ὑπὸ Αγαθοκλέους ἄρχοντ᾽. Εὐκλῆς Μενάν- "δρου Αλιμούσι᾽ ἐγραμμάτευε, [a] Μυνυχιῶν᾽ ἐνδεκά- "τῃ τ̃ Πρυτανείας, ἐκκλησίας γνομένης ἐν τῷ θεάτρῳ "[b] τ̃ περέδρων. ἐπεψήφισε Δωρόθε᾽ [c] ἀρχιερεὺς Ἑ οἱ "συμπαρέδροι τῷ δήμῳ. Διονύσι᾽ Διονυσίου εἶπεν· ἐπ- "δὴ Υρκανὸς Αλεξάνδρου, ἀρχιερεὺς Ἑ ἐθνάρχης τ̃ Ιου- "δαίων, διατελεῖ κοινῇ τε τῷ δήμῳ Ἑ ἰδίᾳ τ̃ πολιτῶν "ἑκάστῳ ἀγαθῶν, καὶ πάσῃ χρώμεν᾽ εἰς αὐτὸς σπουδῇ, "καὶ

e Επιπρέπει —— τείχη,] Confer ἀλωσ. lib. 1. c. 10. §. 3. SPANH.

f Ἔρριπτο] Ἐρέριπτο *Vat.*

g Γὰρ ἔτι Πομπηΐου] Hic γ᾽ pro ὃ substituit ex auctoritate *MSS.*

h Τῦτ᾽ ἐπιςάλῃ] Ταῦτα *Busb.* & *Hen.*

i Τὸ γνώμενον ὑπὸ τ̃ συγκλήτ᾽ δόγμα] Conf. supr. lib. 12. c. 10. §. 6 SPANH.

k Λεύκι᾽ —— συνεβουλεύσατο] Hic *Josepho* (inquit *Keplerus* de *Anno Natali Christi*, p. 52.) humani quid accidit. nam promittit Decretum *de restauratione Hierosolymorum*, infert vero Decretum longe antiquius *super amicitia & societate*. Credibile est aliud *Josephum* præcepisse, aliud exsequutum esse Amanuensem, permutatis decretis homonymia *Hyrcanorum*. ad primum enim hujus nominis sacerdotem pertinet, quod *Josephus* hic refert ad posteriorem. Decretum vero, quod hic profitetur, paulo infra sequitur in fasciculo decretorum Romanorum de Judæis. Cæsare V. Cos. Vide *Scaligerum* in *Notis* ad *Eusebium*, p. 145. *Usserium* in *Annalibus*, p. 119. 271, & 365. & *Petavium* in l. 1. *de Doctr. Temp.* p. 68. 69. & 77. & l. 10. p 250. HUDS. De his duobus decretis Romanorum & Athenienstum, ut alieno loco positis, & quæ Joannis Hyrcani Avi tempore data fuerant, non sub Nepote. vide *Petav. Doct. Temp.* P. 11. p. 250. SPANH.

l Γραφομένῳ —— Κυρίνᾳ,] Ita lego & distinguo ex *MSS.* (ut & *L. B*) prius erat γραφομένῳ τῷ δόγματι, παρῆσαν ὃ Λεύκι᾽ Κοπώνι᾽ Λουκίου ὑὸς καὶ Παπιρί᾽ Κυρινᾶς.

m Χάριτας καὶ τὴν φιλίαν,] Ita *Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.* χάριτας· καὶ τὴν φιάλην, καὶ ἀσπ. in *Editis Aliisque.*

n Σύμβολον τ̃ συμμαχίας ἡνομένην] Ista delenda censet Scaliger.

o Πρός τε τὰς αὐτονομουμένας] Πρὸς τὰς αὐτ. *Hen.* & *Vat.* qui mox omittunt καὶ πρὸς βασιλεῖς, & dein legunt τὴν χώραν.

p Καὶ μηδένα ἀδικεῖσθαι.] Μηδὲν *Hen.* & *Busb.*

q Εδοξεν συνῶ σωθῆναι] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἔδοξε ὃ in *Editis Aliisque*, forsan pro ἔδοξε δή.

r Προσδέξασθαι.] Προσδέξαθαι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

s Ταῦτα Πανέμου.] Annus ille IX. Hyrcani sumendus ab eo jam Ethnarchia à Gabinio illi concessa. vid. Dodwell. p. 82. 83. SPANH.

t Μηνὸς Πανέμου.] Quomodo hoc fieri potest, quum scriptum fuerit Idibus Decembribus (ut constat ex superiori.) in Septembrem Julianum & Hyperberetæum Macedonicum tunc incurrentibus, Panemus vero Macedonicus Junio Juliano respondeat? *Usser.* in *Annalibus*, p. 120. 271. Locum sanandum putat *Petitus* (in *Eclogis Chronol.* p. 305.) mutata interpunctione ad hunc modum, ἔτους ἐννάτου. μηνὸς Πανέμου ἤρξατο ὃ καὶ &c. ut quod hic habetur de mense Panemo referendum sit ad Athenienstum psephisma. unde sequitur (ut pergit *Petitus*) & illud Romanorum senatusconsultum & hoc Athenienstum psephisma, scripta fuisse anno pontificatus Hyrcani nono, illud quidem Idibus Decembribus, hoc vero mense Panemo. HUDS. Mensis Πάνεμος, de quo hac §. initium à XXV. Junii Juliani statuitur à Dodwell. de Cycl. Calyp. p. 83. de quo vide Usserium & Dodwell. de hoc Josephi loco Differt. de Cycl. Calyp. p. 81. SPANH.

v Ηὔγαθε ὃ] Εὔγαθε ὃ *Vat.* εὔγαθε δὲ *Hen.*

x Πολλὰ χρήσιμ᾽] Πολλὰ χρήσιμα᾽ εἰς αὐτὸς ἡγεμόν᾽ *Hen.* πολλὰ καὶ αὐτὸς εἰς αὐτὸς χρήσιμ᾽ ἡγούμεν᾽, ἐπεμψέ τε αὐτῷ ψήφισμα, τῦτον &c. *Vat.*

y Επιπρυτανείας —— ἀπιόντ᾽,] Athenienstum decretum pro Judæis, quod refertur in Chronico Eusebii ad Ann. MDCCCCLXI. sed quod incertum putat Scaliger Anim. p. 157. SPANH.

z Ιερέως διονυσίου] De decretis Pontificum nominibus signatis videsis *Ez. Spanhemium* in Diss. VIII. de *Præst. Numism.* p. 693. & *Dodwellum* in *Diss.* 3. de *Cyclis Veterum* p. 191, 192.

a Μυνυχιῶν᾽ ἑνδεκάτῃ τ̃ Πρυτανείας,] Hic mensis Attici nomen habemus, sed numerum diei durtaxat secundum Prytaniam, quam cujus tribus fuerit non docet. *Petavius* (in *Doctr. Temp.* l. 1. p. 77.) suspicatur librarii culpa diei numerum excidisse, sive *Munychionis*, sive τ̃ Πρυτανείας. nam & ἑνδεκάτῃ ad Μυνυχιῶν᾽ referri potest, quod & *Epiphanius* sequitur, & tum *Prytaniæ* tempus erit omissum. Quid si rescribamus Μυνυχιῶν᾽ ἑνὶ καὶ νέᾳ, δεκάτῃ τ̃ Πρυτανείας, aut aliquid hujusmodi? Confer *S. Petitum* in *Eclogis Chronol.* l. 4. c. 18.

b Τῶν περέδρων.] פרהדרין. REL.

c Αρχιερεὺς] Is non alius ab eo fuisse videtur, qui olim Πρυτανίων ἐπισάτης appellari solebat. Decem enim Πρυτάνεις, qui populum in suffragia mittebant, πρόεδροι dicti sunt, & primus eorum ἐπισάτης, & reliqui συμπρόεδροι.

d Ma-

"καὶ τὰς [d] πεπραγμένας Ἀθηναίων, ἢ καὶ πρεσβείαν ἢ
"κατ' ἰδίαν ποιφασιν, ὡς αὐτὸν ὑποδέχε) Φιλοφρό-
"νως, καὶ πομπὴν τ ἀσφαλῆ αὐτῶν ἐπανόδε ποιησά-
"μεν, ἐμαρτυρήθη μὲν ἔτι πρότερον ἐπὶ τούτων, [e] δέ-
"δοκται δὲ καὶ νῦν, "[f] Θεοδοσίε τ Θεοδώρε Σουνιέως εἰση-
"γησαμένε, καὶ περὶ [g] τ πάντος ἀρετῆς ὑπομνησαι τ
"τ δῆμον, καὶ ὅπ προαίρεσιν ἔχ ποιεῖν ἡμᾶς ὅ, τι ποτ'
"ἂν [h] δύνα) ἀγαθὸν, τιμῆσαι τὸν ἄνδρα χρυσῷ στεφάνῳ,
"ἀριστείῳ καὶ τὸν νόμον, καὶ στῆσαι αὐτε εἰκόνα χαλκῆν
"ἐν τῷ πρώτῳ τ [i] Δήμε καὶ τῶν χαρίτων, ἀνειπεῖν
"δὲ τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ, Διονυσίοις, τραγῳ-
"δῶν τῶν καινῶν ἀγομένων, καὶ [k] Παναθηναίοις καὶ
"Ελευσινίοις, καὶ ἐν τοῖς Γυμνικοῖς ἀγῶσιν, ἐπιμελη-
"θῆναι δὲ τὸς στρατηγὸς ὁφομένοντί τι αὐτῷ, καὶ ἀφι-
"φυλάξονλι τὴν πρὸς ἡμᾶς εὔνοιαν, εἶναι πᾶν ὅ, τι
"ἂν ἐπινοήσωμεν εἰς τιμὴν καὶ χάριν τῆς πάντος αρε-
"δῆς καὶ φιλοτιμίας. ἵνα τούτων γιομένων φαίνηται ὁ
"δῆμ ἡμῶν ὑποδεχόμεν τὰς ἀγαθὰς, καὶ τῆς
"προσηκούσης ἀμοιβῆς ἀξιῶν, καὶ ζηλώσῃ τὸν πρὸς
"ἡμᾶς αρετὴν ἐκ τῶν ἤδη τετιμημένων· ἐλέσθαι
"δὲ καὶ πρέσβεις ἐξ ἁπάντων Ἀθηναίων, οἵ τινές τε
"αὐτῷ κομιοῦσι τὸ ψήφισμα, καὶ προσκαλέσονλι προσ-
"δεξάμενον τὰς τιμὰς παρακάσαι τι ποιεῖν [l] ἀεὶ ἀγαθὸν
"ἡμῶν τὴν πόλιν." αἱ μὲν οὖν προ Ρωμαίων καὶ τ
[m] δήμε τῶν Ἀθηναίων τιμαὶ πρὸς Υρκανὸν ἡμῖν δεδή-
λωνται ἱκανῶς.

"se excipit, curatque deducendos, ut salvi & in-
"columes redeant prospiciens, quibus & antea
"quidem perhibitum fuit testimonium, visum est
"etiam nunc, Theodosio Theodori filio Sunienſi
"referente, populumque de virtute hujus viri ad-
"monente, deque voluntate ejus nobis quoad po-
"tuit benefaciendi, honorare ipsum corona aurea,
"præmio legitimo, statuamque *ei* ex ære item
"collocare in Templo * Populi & Gratiarum:
"& præconis voce pronunciari coronæ donatio-
"nem in theatro, Dionysiis, dum Tragœdiæ no-
"væ aguntur, & Panathenæis & Eleusiniis, & in
"Gymnicis certaminibus; curæque esse Ducibus,
"ut, dum ille *in amicitia colenda* perseverat, & in
"benevolentia erga nos conservanda, omnia, quæ
"in honorem ejus & gratiam excogitari possunt pro
"ipsius in nos studio & liberalitate, ei *vicissim* tri-
"buantur, quibus rebus fiet ut se ostendat popu-
"lus noster grato esse erga bene merentes animo,
"velleque alios, ut par est, remunerare; quò ille
"jam honoribus affectus studium nostrum imite-
"tur: prætereaque legatos ex omni Athenienſium
"numero legi, quibus id negotii datum erit ut &
"ad illum decretum hoc perferant, ipsumque hor-
"tentur ut honores *à nobis* assequutus deinceps
"studeat de civitate nostra bene mereri." Et qui-
dem de honoribus, qui à Romanis & populo A-
thenienſi habiti sunt Hyrcano, satis à nobis dictum
est.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς Αντίπαλρ Ηρώδῃ τὴν τ Γαλιλαίας πρόνοιαν, Φα-
σαήλῳ τὴν τ Ιεροσολύμων ἐπιτρέπε· καὶ ὡς Ηρώδης,
Ιουδαίων τῷ Αντιπάτρῳ φθονούντων, κατηγορεῖται
πρὸς Υρκανόν.

CAP. IX.

Quomodo Antipater Herodi Galilææ administrationem mandat, Phasaelo Hierosolymorum: utque Herodes, Judæis invidentibus Antipatro, apud Hyrcanum accusatur.

Ο Καῖσαρ δ', διοικήσας τὰ κατὰ τὴν Συρίαν, ἀπέ-
πλευσεν. ὡς δ' Καίσαρα πρόπεμψας ἐκ τ Συ-
ρίας Αντίπαλρ εἰς τὴν Ιουδαίαν κατέκρεψεν, [n] ἀνε-
γειρε μὲν δύο τὸ τεῖχ, ὑπὸ Πομπηίε καθηρημένον,
καὶ τ κατὰ τὴν χώραν [o] θόρυβον ἁπάντων κατέσχλεν, ἀπει-
λῶν τε ἅμα καὶ συμβελεύων ἡρεμεῖν. τὰ μὲν γὰρ Υρκανῷ
φρονεῖν ἔφασκεν ἐν εὐδαιμονίᾳ ἄξειν, καὶ βιώσεσθαι τ ἰδίων
ἀπολαύονλας κτημάτων ἀπροσκόπως· προσιζημένης δὲ τ
ἐκ Ρ νεωτερίζειν ἐλπίσι, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτῶν κέρδεσι
προσανέχονλας, αὐτὸν μὲν ἕξειν ἀντὶ πρώτε δεσπότ-
τὴν, Υρκανὸν δὲ [p] ἀντὶ βασιλέως τύραννον, Ρωμαίες δὲ
καὶ Καίσαρα πικρὰς ἀνθ' ἡγεμόνων πολεμίες. ἃ γὰρ ἀνέ-
ξεσθαι μεταχινήμενον ὧν αὐτοὶ κατέσησαν. τοῦτα λέγων
[q] καθίσα δ' ἑαυτὸν τὰ κατὰ τὴν χώραν.

Β'. Πρώτην δ' ὁρῶν καὶ [r] νωθῆ τ Υρκανὸν, Φασάη-
λον μὲν τ πρεσβύταλον αὐτε τῶν παίδων Ιεροσολύμων
καὶ τῶν περὶξ στρατηγὸν ἀποδείκνυσι· τῷ δὲ μετ' αὐ-
τὸν Ηρώδῃ τὴν Γαλιλαίαν [s] ἐπέτρεψε, [t] νέῳ παντά-
πασιν ὄντι. [v] πεντεκαίδεκα γὰρ αὐτῷ ἐγεγόνη μόνα ἔτη.

CÆsar autem, ordinatis Syriæ rebus, per mare discessit. Antipater vero, postquam, deducto à Syria Cæsare, in Judæam reversus est, confestim dejecta à Pompejo mœnia reficit; & regionem obiens, tumultum qui in ea erat, compescebat, partim minando, partim ut quiescerent consulendo. Si enim ab Hyrcano starent, fore *dicebat* ut feliciter degerent, suisque bonis absque turba fruentes vitam agerent: sin rerum novarum spe ducerentur, & ab eis quæstum sectarentur, ipsum *Antipatrum* habituros pro præfecto dominum, Hyrcanum pro rege tyrannum, Romanos vero & Cæsarem pro ducibus hostes acerbos. non enim passuros eum summoveri, quem constituissent ipsi. Cum hæc dixisset, ad res regionis ordinandas se solum accingebat. *Antipater Hierosolymorum muros reficit.* *Tumultus antes compescit.*

2. Videns autem Hyrcanum tardum esse atque segnem, Phasaëlum filiorum suorum natu maximum Hierosolymorum finitimique agri præfectum constituit; Herodi vero, qui illum ætate sequebatur, Galilæam commisit, cum esset omnino juvenis. nam * quindecim tantum annos natus erat. *XVII. Phasaelo mandat Hierosolyma, Herodi Galilaam.*

ve-

d Πεπραγμένας Ἀθηναίων,] Πεπραγματευμένης *Hen.* & *Vat.*
e Δέδοκ) ται καὶ νῦν,] Δεδόχθαι *Vat.*
f Θεοδοσίε τ Θεοδώρε] Διονυσίε τ Θεοδώρε *Vat.*
g Τῆς πάντος ἀρετῆς] Ita *Hen.* τ ἀνδρὸς in *reliquis.*
h Δύνα) ται] Δύνηται *Hen.* & *Vat.*
i Δήμε] Videsis *Meursium* in *Athenis Atticis*, l. 2. c. 11. HUDS. Δήμε, *Demi* recte, non *populi*. REL. & SPANH.
k Παναθηναίοις καὶ Ελευσινίοις,] Forsan legendum Παναθηναϊκοῖς καὶ Ελευσινίοις, ut monuit Cl. *Lowthius*.
l Ἀεὶ ἀγαθὸν ἡμῶν τὴν πόλιν.] Illud ἀεὶ ex *MSS*.
m Δήμε τ Ἀθηναίων] Ita cum *Cod. Hen.* καὶ τ δήμε καὶ τ Ἀθ. in *Editis Aliisque*. Τὸν τ δήμε τ Ρωμαίων καὶ Ἀθηναίων legendum conjicibat *Lowthius*.
n Ἀνεγειρε —— καθηρημένον,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 10. §. 4. SPANH.
o Θόρυβον] *L. B.* Θρύλον.
p Ἀντὶ βασιλέως τύραννον,] Βασιλέως nomen solum gerere Hyrcanum ἀλλοι. lib. 1. c. 10. §. 6. τὸνομα μόνον βασιλέως ἔχων ἔρημον ἐξουσίας. SPANH.
q Καθίσα δ' ἑαυτὸν] Καθιζᾶ *Busb.* καθίσαλο in lib. 1. de *Bello Jud.*
r Νωθῆ τ Υρκανὸν,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c 10. §. 4. SPANH.
s Επέτρεψε,] Επιτρέπε *Busb.*
t Νέῳ παντάπασιν ὄντι.] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 10. §. 4. & infr. lib. 19. c. 9. §. 2. SPANH.
* *Quindecim tantum annos natus erat.*] Quid mirum (inquit *Noldius* p. 59.) cum etiam infra eam ætatem, *Alexander Severus*, adhuc puer, in imperio &c. vide *Prideaux*.
v Πεντεκαίδεκα] Isaacus Casaubonus epistola ad Thuanum, quæ est 936. contendit ια legendum: *nos*, scribit, *contendimus & clarissime demonstramus scribendum esse ια, nec movemur librorum consensu aut Photii assensu.* Mox dixerat: magni momenti est hic locus ad investigationem annorum τ Σωτῆρ. REL.

verum illi juvenilis ætas nihil eſt quidquam incommodi: ſed quoniam animi generoſi erat adoleſcens, ſtatim invenit exercendæ ſuæ virtutis occaſionem. *Herodes Ezechiam latronem interficit.* Cum enim offendiſſet Ezechiam latronum ducem, magna manu finitima Syriæ incurſantem, illum nactus interficit, & multos ejus gregales latrones. Ipſum autem ob hoc facinus magno amore proſequuti ſunt Syri: nam regionem, quam à latrociniis liberari deſiderabant, purgavit. itaque cum hanc ob cauſam paſſim per urbes vicoſque prædicabant, ut qui pacem illis dederit, feceritque ut bonis ſuis tuto fruerentur. Quo fiebat ut etiam *Sextus Cæſar procurator Syriæ.* Sexto Cæſari innoteſceret, cognato magni Cæſaris, & Syriæ res procuranti. Ex his autem Herodis factis æmulatio nata eſt Phaſaëlo ejus fratri, adeoque ejus celebritate motus eſt, ut ſtuduerit non deteriorem ſibi parare famam, & Hieroſolymitas ſibi reddiderit amiciſſimos, urbem quidem per ſe regendo, ſed ita ut nec inhoneſte rebus uteretur, neque poteſtate ad cujuſquam injuriam abu- *Antipater magno in honore.* teretur. His rebus efficiebatur, ut Antipater à gente more regio coleretur, & honoribus, qui tribui ſolent omnium domino, afficeretur. Neque tamen, cum in tanto eſſet ex rebus iſtis ſplendore, deceſſit quidquam, ut plerumque evenit, ſuæ erga Hyrcanum benevolentiæ atque fidei.

Primorum Judæorum in Antipatrum odium. 3. Cæterum Judæorum primarii, videntes Antipatrum & ejus filios multum creſcere tum gratia apud populares, tum reditibus ex Hyrcani & Judææ pecuniis, erant in eum male animati. Etenim amicitiam inſtituerat Antipater cum Romanis imperatoribus; & impulſo ad pecuniam eis mittendam Hyrcano, ipſe muneris gratiam ad ſe transfert. nam ut propriam, non ut Hyrcano dante *eam* miſit. Hæc Hyrcanus audiens non curabat; quinimo magnopere lætabatur. Verum in metu erant primi Judæorum, cum viderent Herodem violentum & audacem, & dominandi cupiditate ardentem: atque ad Hyrcanum profecti, aperte jam *Antipatrum ejuſque filios accuſant.* Antipatrum accuſabant; &, "Quouſque, inqui-"unt, iſta quæ fiunt quietus feres? Annon vides "Antipatrum & ejus filios principatu ſuccinctos, "teipſum vero regni ſolum nomen audientem? "Atqui hæc ignorare non debes, neque te extra "periculum putare, dum temet atque regnum "juxta negligis. non enim jam rerum tuarum pro-"curatores ſunt Antipater & ejus filii, ne te fal-"lat hæc opinio, ſed domini manifeſte habentur. "Etenim Herodes ipſius filius Ezechiam & ejus "ſocios interfecit contra legem noſtram, quæ ho-"minem quamvis malum interfici vetat, niſi prius "ad hoc ſupplicium ex ſententia Synedrii damna-"tus fuerit: & tamen ille, non accepta à te po-"teſtate, hoc auſus eſt.

Hyrcano ira in Herodem accenditur. 4. His auditis Hyrcano perſuaſum eſt: atque

βλάπτει δὲ οὐδὲν αὐτὸν ἡ νεότης· ἀλλ' ὢν τῷ φρονήματι ἡνιοχῶν ὁ νεανίας, ἀφορμὴν δεήσεως ἔλαχεν εἰς ἐπίδειξιν τῆς ἀρετῆς. καταλαβὼν γὰρ Ἐζεκίαν τὸν ληστὴν, [x] τὴν πρόσοδον τῆς Συρίας κατατρέχοντα σὺν μεγάλῃ στρατιᾷ, τόπον [y] καταλαβὼν κρύφα, καὶ πολλοὺς τῶν σὺν αὐτῷ λῃστῶν. σφόδρα δ' αὐτοῦ τὸ ἔργον ἔτερψε τοὺς Σύρους· πεπόνθεσαν γὰρ αὐτοῖς ἀπηλλάχθαι τῆς λῃστείας τὴν χώραν, ἐκαθάρθησαν. ὕμνουν γοῦν αὐτὸν ὅτι τούτῳ [z] καὶ κώμας καὶ πόλεις, [a] ὡς εἰρήνην αὐτοῖς παρεσκήκοτα, καὶ ἀσφαλῆ τὰ κτήματα ἀπόλαυσιν. ἐγίνετο δὴ διὰ τοῦτο καὶ [b] Σέξτῳ Καίσαρι γνώριμον, ὅτι συγγενεῖ τοῦ μεγάλου Καίσαρος, καὶ [c] διέποντι [d] τὴν Συρίαν. ζῆλος δ' ἐμπίπτει τοῦ Ἡρώδου πεπραγμένων φασηήλῳ τῷ ἀδελφῷ, καὶ πρὸς τὴν εὐδοκίμησιν αὐτοῦ κινηθεὶς [e] ἐφιλοτιμήσατο μὴ ἀπολειφθῆναι τῆς ὁμοίας εὐφημίας, [f] καὶ τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις εὐγενεστάτους ἐποιεῖτο, δι' αὐτοῦ μὲν ἔχων τὴν πόλιν, ὅτε δ' ἀπειροκάλως τοῖς πράγμασι προσφερόμενος, ὅτ' ἐξυβρίζων εἰς τὴν ἐξουσίαν. τοῦτ' Ἀντίπατρον ἐποίει θεραπείας ὧν δεῖ τὰ ἔθνος τυγχάνειν βασιλικῆς, καὶ τιμῶν οἵων ἄν τις [g] μεταλαμβάνοι τῶν ὅλων ὢν δεσπότης. ἐπὶ μέντοι τούτων λαμπρότητος, οἷα φιλεῖ συμβαίνειν πολλάκις, οὐδὲν [h] τοῖς Ὑρκανοῦ φίλοις καὶ πίστεως παρέβη.

γ'. Οἱ δὲ ἐν τέλει τῶν Ἰουδαίων, ὁρῶντες τὸν Ἀντίπατρον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ μεγάλως αὐξανομένους, φύσιν τε τὴν πρὸς τὰ ἔθνος καὶ προσοδῶν τῆς τε ὑπὸ τὰ Ἰουδαίας καὶ τῶν Ὑρκανοῦ χρημάτων, κακοηθῶς εἶχον πρὸς αὐτόν. καὶ γὰρ φιλίαν Ἀντίπατρος ἐποιήσατο πρὸς τοὺς Ῥωμαίων αὐτοκράτορας· καὶ χρήματα πείσας πέμψαι τὸν Ὑρκανὸν, αὐτὸς λαβὼν [i] νοσφίζεται τὴν δωρεάν. ὡς γὰρ ἰδίαν, ἀλλ' οὐχ ὡς Ὑρκανῷ δίδοντος, ἔπεμψε. τοῦθ' Ὑρκανὸς οὐκ ἐφρόντιζεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἔχαιρεν. οἱ δὴ οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων, ὁρῶντες τὸν Ἡρώδου βίαιον καὶ πλημμελῆ, καὶ τυραννικὸν ἀλλοχόμενον· καὶ προσελθόντες Ὑρκανῷ, φανερῶς ἤδη κατηγόρουν Ἀντίπατρος, καὶ "μέχρι "τοῦ ἔφασαν, ὅτι τοῖς πραττομένοις ἡσυχάσεις; ἢ οὐχ-"ρᾷς Ἀντίπατρον μὲν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ τῷ δεχθῆναι δο-"ξάζοντας, [k] σωτῆρα δὲ καὶ βασιλείας ὄνομα μόνον ἀκού-"τα. ἀλλὰ μὴ λανθανέτω σε· πῶποτε, μηδὲ ἀκινδύνως "εἶναι νόμιζε, ῥᾳθυμῶν πρός τε σωτῆρα καὶ τὴν βασιλείαν. "καὶ γὰρ ἐπίτροποί σου τῶν πραγμάτων Ἀντίπατρος καὶ οἱ "παῖδες αὐτοῦ νῦν εἰσι, μὴ δὲ ἀπάτα σωτὴρ τῶν οἰόμε-"νος, ἀλλὰ δεσπότας φανερῶς ἀνομολογῶν. καὶ γὰρ "Ἡρώδης ὁ παῖς αὐτοῦ Ἐζεκίαν ἀπέκτεινε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, "παραβὰς τὸν ἡμέτερον νόμον, [l] ὃς κεκώλυκεν ἄνθρωπον "ἀναιρεῖν καὶ πονηρὸν ὄντα, εἰ μὴ πρότερον καταψηφίσ-"τοῦ παθεῖν ὑπὸ [m] συνεδρίου· μὴ λαβὼν δὲ ἐξουσίαν "παρ' σοῦ, τοῦτο ἐτόλμησεν.

δ'. Ὑρκανὸς δὲ, ἀκούσας ταῦτα, πείθεται· πρόσθεν δὲ

Cum hucuſque religio mihi fuerit quidquam in *numeris* mutare, abſque auctoritate *MSS.* etiam hic nolui ιε'. pro ι'. reſcribere id quod faciendum eſſe monuerunt viri quamplurimi eruditiſſimi, quos laudat *Caſaubonus* in *Exercit.* c. *Baron.* 1. §. 34. quibus accedit *Caſaubonus* etiam in *Epiſt.* 299. ut & *Montacutius* in *Exercit.* 10. p. 34. & in *Apparatu*, p. 194. *Lydiatus* in *Emendat. Temp.* p. 114. & *Keplerus* de *Anno Nat. Chriſti*, p. 52. immo demonſtratum dederunt *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 252. *Edit. Lond.* & *Noriſius* in *Cenotaphiis Piſanis*, *Diſſert.* 2. c. 6. p 160. illis aſſentiente viro doctiſſimo *Antonino Pagi* in *Apparatu ad Annales Baronii*, p. 12. Quibus factum eſt ut nihil moremur Cl. *Harduinum* qui (in libro de *Nummis Herodiadum*, p. 334. *Edit. Amſt.*) ex ſcribarum lapſu arripit occaſionem ſugillandi *Joſephum*. Quam male autem ſeſe tueatur ex verbis νέῳ παντάπασιν ὄντι, perſpicere licet omnibus, qui cum eo conferent *Iſ. Caſaubonum* & *Antonium Pagi* in locis jam allatis.

x Τὴν πρόσοδον τῆς Συρίας] Conf. ἀλλοχ. lib. 1. c. 10. §. 5. SPANH.

y Καταλαβὼν κρύφα,] Συναλαβὼν *Busb.* & *Hen.*

z Κατὰ κώμας καὶ πόλεις,] Ita etiam *Vet. Interpr.* κατὰ τὰ χώρας καὶ κατὰ πόλιν *Busb.* κατὰ τὰς κώμας καὶ κατὰ πόλιν *Hen.*

a Ὡς εἰρήνην αὐτοῖς παρεσκήκοτα,] Conf. ἀλλοχ. lib. 1. c. 10. §. 5. SPANH.

b Σέξτῳ Καίσαρι] Sextus Cæſar Συρίας ἡγεμών. REL.

c Διέποντι τὴν Συρίαν.] Διοικοῦντι τὴν Συρίαν· ἀλλοχ. lib. 1. c. 10. §. 5. SPANH.

d Τὴν Συρίαν.] Τὰ τῆς Συρίας *Hen.*

e Ἐφιλοτιμήσατο μὴ ἀπολειφθῆναι] Ἐφιλοτιμεῖτο *Busb.*

f Καὶ τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις] Καὶ τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις ἀνωτέρους *Busb.*

g Μεταλαμβάνοι] Παραλαμβάνοι *Hen.*

h Τοῖς τοῦς Ὑρκανὸν φίλοις] Τῆς τοῦς Ὑρκανὸν φιλίας ἢ παρῆν καὶ πίστεως *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) Vel propoſitio ἐκ aut ἀπὸ ſubintelligenda eſt, aut dicendum ἐδόθη ἐκ τὸ ſcriptum fuiſſe à *Joſepho*.

i Νοσφίζεται] ——— ἔπεμψε.] Νοσφίζεται, ἰδιοποιεῖται *Heſychius*. quandoque pro *interfici* Æſchyl. Choeph. v. 489. ἐνοσφίθη· SPANH.

k Σωτῆρα ——— ἀκούοντα.] Conf. ἀλλοχ. lib. 1. c. 10. §. 6. & ſupra §. 1. SPANH.

l Ὃς κεκώλυκεν ——— συνεδρίου·] Conf. ἀλλοχ. lib. 1. c. 10. § 6. SPANH.

m Συνεδρίου.] Videſis Cl. *Seldenum* de *Synedriis* l. 2. c. 14. §. 3. & l. 3. 9. §. 1. & *Grotium* ad *Matt.* c. 5. v. 22.

ὑ αὐτ῀ τὴν ὀργὴν ⸂ αἱ μητέρες τ῀ τοῦ Ηρῴδ᾽ [n] πεφονευ-
μένων. αὗται γὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ ⸂παρα-
καλοῦσαι τ῀ βασιλέα ⸂ τ῀ δῆμον, ἵνα δίκην Ηρῴδης ἐν τῷ
συνεδρίῳ τ῀ πεπραγμένων ὑπόσχῃ, διετέλουν. κινηθεὶς
οὖν ὑπὸ τούτων Υρκανὸς Ηρῴδην ἐπὶ κρίσει δικαζόμενον,
ὑπὲρ ὧν διέβαλλεν. ὁ ὑ ἦκε, ⸂ πατρὸς [o] αὐτῷ πα-
εξαινέσαντ⸂, μὴ ὡς ἰδιώτης, μ῀ ὑ ἀσφαλείας [p] προσ-
ελθεῖν, καὶ φυλακῆς τ῀ περὶ τὸ σῶμα, πάντα κ῀ τὴν
Γαλιλαίαν ὃν ἐνόμισεν [q] αὐτῷ συμφέρειν τρόπον ἁρμοσάμε-
νο⸂, καὶ [r] μ῀ σὺν φόβῳ δικαζ⸂ντ⸂ αὐτῷ πρὸς τὴν ὁ-
δὸν, ὡς μήτε δεδιότ⸂ Υρκανῷ [s] δόξειε μ῀ μείζον⸂
[t] παραγινόμεν⸂ πάγμασ⸂, μήτε γυμνὸς καὶ [v] ἀφυ-
λάκτως ἴη πρὸς τὴν δίκην. Σέξτ⸂ μέντοι, ὁ τ῀ Συ-
ρίας ἡγεμών, γράφει παρακαλῶν Υρκανὸν ἀπολῦσαι τ῀
Ηρῴδην ἐκ τ῀ δίκης, καὶ προσαπειλῶν παρακούσαντι.
[x] τῷ δ' ἐμῷ ἀφορμὴ [y] καὶ τὰ παρὰ ⸂ Σέξτ⸂ γράμματα
τὰ, πρὸς τὸ μηδὲν ἐκ ⸂ συνεδρίου παθεῖν ἀπολῦσαι τ῀
Ηρῴδην· ἠρέπα γὰ αὐτὸν ὡς υἱόν. καταστὰς ὑ ἐν τῷ
συνεδρίῳ μετὰ ⸂ συὸ αὐτῷ πάγματ⸂ Ηρῴδης, [z] κα-
τέπληξεν ἅπαντας, καὶ κατηγορεῖν ἐθάρρει τὸ λοιπὸν
οὐδεὶς τῶν περὶ ἀφικέσθαι παραλλόντων· ἀλλ' ἐν ἡσυ-
χίᾳ, καὶ ⸂ τί χρὴ ποιεῖν ἀπορία. παρακειμένων δ' ἄλ-
λως, εἷς τις [a] Σαμέας τὄνομα, δίκαι⸂ ἀνὴρ, καὶ
παρὰ τοῦτ⸂ ⸂ [b] δεδιέναι κρείττων, ἀναστὰς [c] εἶπεν· "Ἀν-
"δρες συνέδροι καὶ βασιλεῦ, εἰς δίκην μὲν ὅτ' αὐτὸς
"οἶδά τινα τῶν πώποτε [d] ὑπ' αὐτῆς εἰς ἡμᾶς κε-
"κλημένων ἧττω ⸂παρασάντα, ὅτι ὑμᾶς ἔχειν εἰπεῖν
"ὑπολαμβάνω· ἀλλὰ πᾶς ὅστις δύποτ' οὖν ἀφῖκται εἰς
"τοῦτο τὸ συνέδριον κριθησόμεν⸂, ταπεινὸς παρέρχεται,
"καὶ χαμαὶ δεδοικὼ⸂, καὶ ἔλεον ἱκετεύων παρ' ἡμῶν,
"[e] κόμην τε ὑπηρεψας καὶ ἐσθῆτα μέλαιναν ἐνδεδυμένος.
"ὁ ὖ βέλτιστος Ηρῴδης, [f] φόνου δίκην φεύγων ⸂ ἐπ' αἰ-
"τίᾳ τοιαύτῃ κεκλημέν⸂, ἔστηκε τὴν πορφύραν πρεπ-
"κείμεν⸂, καὶ τὴν κεφαλὴν κεκοσμημέν⸂ τῇ συνθέσει
"τ῀ κόμης, καὶ πρὸς αὐτὸν ἔχων ὁπλίτας, ἵν' ἂν κατα-
"κρίνωμεν αὐτὸν κατ῀ τὸν νόμον, κλαίειν μὲν ἡμᾶς, αὐ-
"τὸς ὑ σωθῆναι βιασάμεν⸂ τὸ δίκαιον. ἀλλ' Ηρῴδην μὲν
"ὅτι τούτοις οὐκ ἂν μεμψαίμην, εἰ τὸ αὐτῷ συμφέρον
"ποιεῖται περὶ πλείονο⸂ ἢ τὸ νόμιμον· ὑμᾶς ὑ καὶ τ῀
"βασιλέα τοσαύτην ἄδειαν αὐτῷ παρέχοντας. ἴστε μέν-
"τοι μέγαν τ῀ Θεὸν, καὶ ὅτ⸂ ὃν νῦν δι' Υρκανὸν ἀπολῦ-
"σαι βούλεσθε, [g] κολάσει ὑμᾶς ποτὲ καὶ αὐτὸν τ῀ βασιλέα." [Sameæ oratio contra Herodem.]
διήμαρτε δ' ὧδε τ῀ εἰρημένων. ὁ γὰ Ηρῴδης, τὴν βασι-
λείαν ⸂παραλαβὼν, πάντας ἀπέκτεινε τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ,

insuper ejus iram accenderunt matres occisorum ab Herode. nam & illæ singulis diebus in fano regem & populum orare non intermittebant, ut pro factis coram Synedrio * judicium subiret Herodes. His itaque commotus Hyrcanus Herodem evocat *ad dicendam causam super iis quorum insimulabatur. Herodes vero eò veniebat, cum hoc eum monuisset pater, ut non privati hominis more, sed cum præsidio corporisque custodia *Hyrcanum* adiret, compositis Galilææ rebus quo modo è re sua esse judicavit, tantoque comitatu, quantus ei ad iter satis esset, ut nec Hyrcano metuendus videretur, si cum majoribus copiis venisset, neque nudus & incustoditus committeret se judicio. † Veruntamen Sextus Syriæ præses Hyrcanum literis monuit, ut Herodem ‡ judicio liberaret, minis si non pareret adjectis. Huic autem in causa erant literæ à Sexto acceptæ, quod Herodem nullo à Synedrio supplicio affectum dimiserit; quippe quem amaret ut filium. Postquam vero Herodes in Synedrio cum agmine constitit, omnes perculit, & de cætero nemo *illorum* ausus est accusationem instituere, qui in eum antequam veniret invehebantur: sed *altum* erat silentium, & quid agi deberet dubitatio. Rebus autem sic se habentibus, unus quispiam nomine Sameas, justus homo, ideoque timere nescius, surrexit, & *in hunc modum* verba fecit: "Equidem, viri mecum judi- "ces, tuque ô Rex, neque ipse quenquam unquam "novi, neque vos nominare posse arbitror, qui in "judicium apud vos ut causam diceret vocatus ita "stiterit: quin quisquis omnium unquam *in* hoc "synedrium venit judicium subiturus, humilis "comparet, & habitu metuentis, & à nobis mise- "ricordiam aucupantis, capillis promissis *horridus*, "& veste pulla indutus. At iste bonus Herodes, "cædis reus, & ob tam grave crimen appellatus, "astat hîc purpura amictus, & caput ornatus cæ- "sarie *pulchre* composita, & armatis hominibus sti- "patus, ut si eum ex lege condemnaverimus, tru- "cidet nos; ipse vero violato jure evadat. At He- "rodem haud equidem ob ista reprehenderem, si "utilitatis suæ majorem quam legum rationem "habuerit: sed vosmet & Regem, qui tantam ei "licentiam præbuistis. Veruntamen scitote po- "tentem esse Deum, & quod iste, quem nunc pro- "pter Hyrcanum vultis absolvere, & vos aliquan- "do & ipsum Regem *merita* pœna afficiet." Nihil autem deceptus erat in iis quæ dixit. nam Herodes, regnum adeptus, omnes qui tum fuerant in Syne- [Sameas postea magno in honore apud Herodem.]

[n] Πεφονευμένων.] *Sc.* eorum qui erant cum Ezechia, ut dicit *Pseudo-Gorionides*, l. 6. c. 44.

* *Judicium subiret Herodes.*] Ita placuit interpretari δίκην ὑπέχειν: quæ verba in aliis auctoribus sonant, *pœnas subire*. Ut coram confessu judicum facti sui rationem cogeretur reddere, *Gelen.* Ut facti causam diceret coram concilio, *Castal.* Ante concilium de actis suis redderet rationem, *Epiphan.*

* *Ad dicendam causam super iis quorum insimulabatur.*] Rationem redditurum de iis quorum accusabatur, *Aliis.* Satisfacturum de criminibus sibi illatis, *Epiphan.*

[o] Αὐτῷ ⸂παρασαντ⸂,] Αὐτὸν solus *Busb.*

[p] Παρελθεῖν,] Εἰσελθεῖν *Hen.* & *Busb.*

[q] Αὐτῷ συμφέρειν τρόπον ἁρμοσάμε⸂,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* αὐτὸς in *ceteris.*

[r] Μετὰ σίφους ἐπεχ⸂ντ⸂] Μετὰ καστρεῦ σίφους· *alias.* lib. 1. c. 10. §. 7. SPANH.

[s] Δόξειε μ῀ μείζον⸂] Sic *Bas. Busb.* & *Hen.* δόξειν *Gen.* & *aliquot MSS.*

[t] Παραγινόμε⸂ πάγματ⸂,] Ita *Hen.* ⸂παρουσίαμε⸂ in *reliquis.*

[v] Ἀφυλάκτως ἴη] Ἀφύλακτος ἴη *Vat.* ἀφύλακτ⸂ ἴη *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

† *Veruntamen Sextus Syriæ*] Imo & Sextus Syriæ rector, *Epiphan.* Syriæ præses, *Aliis.*

‡ *Judicio liberaret*,] *Al.* crimine absolveret.

[x] Τῷ δ' ἐμῷ ἀσφαλεῖ] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* τὸ δ' ἦν in *Editis Aliisque.* τούτῳ δ' ἦ legendum esse conjecerat Cl. *Lowthius.*

[y] Καὶ τὰ ⸂παρὰ ⸂ Σέξτ⸂ γράμματα,] Καὶ τὸ ⸂παρὰ ⸂ Σέξτου γράμμα *Busb.*

[z] Κατέπληξεν ἅπαντας,] Κατέπληξε πάντας.

[a] Σαμέας τοιοῦτος,] Σαμαίας οὗτος *Hen.* Σαμαῖ⸂ οὑτ⸂ *Busb.* & *Zonar.* Vide *Annott.* sub initium libri xv. HUDS. Conf. *alios.* lib. 1. c. 3. §. 5. SPANH.

[b] Δεδιέναι κρείττων,] Ita cum *Busb.* & *Hen.* δεδοικέναι in *Editis Aliisque.*

[c] Εἶπεν·] Hæc conveniunt cum historia, quam Talmudici narrant de Simeone ben Sherach. Gem. Sanhedrin. 19. 2. REL.

[d] Ὑπ' αὐτῆς] Ὑφ' ὑμῶν legisse videtur *Epiphan.* qui vertit *à vobis.* id quod monuit Cl. *Lowthius.* Forsan ὑπ' ἐκείνης.

[e] Κόμην τε ὑπηρεψας] Id opponitur homini τὴν κεφαλὴν κεκοσμημένον τῇ συνθέσει τ῀ κόμης, uti liquet ex iis quæ mox sequuntur. Id Hebræi dicunt פרוע ראש & גלח פרע, quod caput incomtum indicat & comas non in statione positas sed demissas. Vetus Scholiastes Juvenalis Sat. xv. 137. *puellares capilli tristitia & squalore longiores. Cum enim rei tenemur & capillos demittimus.* Solebant veteres non fœminæ modo sed viri capillos componere. Servius id docet ad x Æneid. *Antiquo more quo viri sicut mulieres componebant capillos. Quod verum esse statuæ nonnullæ antiquorum docent & persona, quas in tragœdiis videmus, similes in utroque sexu quantum ad ornatum pertinet.* REL.

[f] Φόνου δίκην φεύγων] Conf. *alios.* lib. 1. c. 10. §. 7. SPANH.

[g] Κολάσει —— βασιλέα.] Hæc non Sameæ, sed Pollioni tribuit infra lib. 15. c. 1. §. 1. De Pollione & Samea eorumque sectatoribus eod. libr. c. 10. §. 4. & lib. 15. c. 10. §. 1. SPANH. Simillimam plane de Julio Cæsare divinationem monitionemque Sullæ eventus quoque, teste Suetonio, comprobavit. *Vincerent*, ajebat apud illum in Vita Cæsaris cap. 1. *ac sibi haberent; dummodo scirent, eum, quem incolumem tanto opere cuperent, quandoque Optimatium partibus, quas secum simul defendissent, exitio futurum.* HAV.

Synedrio, atque adeo Hyrcanum ipsum, interfecit, excepto Samea. ipsum enim propter ejus justitiam magno habebat in honore; quodque, postea obsessa urbe ab Herode & Sosio, populum monuisset, ut Herodem admitterent, dicendo, *ipsos* eum propter peccata effugere non posse. Et de istis quidem suo loco dicemus.

Hyrcanus finit Herodem effugere.

5. Hyrcanus vero videns eos, qui in Synedrio erant, in Herodis mortem incitatos, judicium in alium diem distulit, & clam Herodi consultum misit ut ab urbe profugeret: ita enim ex periculo evasurum. Et ille quidem Damascum se, ut Regem fugiens, contulit. Cumque ad Sextum Cæsarem veniisset, reliquæ suas in tuto collocasset, ita erat animatus, ut si denuo vocaretur ad Synedrium in judicium, non obtemperaret. Illi vero indignabantur qui in Synedrio erant, & Hyrcanum docere conabantur, ea omnia contra ipsum facere. idque eum non latebat, sed quid ageret non habebat, præ ignavia atque vecordia. Cum autem Sextus Herodem Cœles-Syriæ præsidem fecisset (hoc enim ipsi pecuniâ vendiderat *imperium*) erat Hyrcanus in metu, ne Herodes sibi etiam bellum inferret: * id quod non multo post hunc metum accidit. Veniebat utpote Herodes exercitum in ipsum ducens, iratus ei ob judicium, & quod ad causam dicendam in Synedrio vocatus fuisset. Verum *ejus* pater Antipater & frater, eum prohibuerunt ab impressione in Hierosolyma faciendâ, ei *quidem* obviam profecti, atque impetum illius deprecati, hortatique ne quid *hostile* moliretur, nec ultra quam minis terrorem incutiendo procederet adversus eum, cujus beneficio ad hanc dignitatem provectus est. Atque orabant, ut indignanti, quod citatus fuerit ut judicio se sisteret, in memoriam veniret & quod fuerit dimissus, atque adeo gratiam haberet, & non ad severiora se reciperet, & pro salute accepta ingratum semet ostenderet: utque secum reputaret, quod, si belli casus Deus regit & moderatur, eo magis erit in incerto expeditionis eventus, adeoque victoriam non omnino ipsi sperandam esse, bellum illaturo regi & socio, qui multis *ipsum* affecerit beneficiis, nihil vero gravius in eum admiserit; & quod ad ea quorum insimulatur, ut ut per malos consiliarios, per se nullam ipsi suspicionem dederit, feceritve quidpiam quod rei durioris speciem præ se ferebat. Istis flectitur Herodes, arbitratus sibi satis esse ad *futuras* spes ratas habendas, quod hoc saltem assequutus esset ut genti potentiam suam ostenderet. Et hoc quidem in statu erat Judæa.

Herodes ad Sextum Cæsarem proficiscitur.

Adeo Cœle-Syriæ præficitur.

Suadetur Herodi, ne bellum inferat Hierosolymitanis.

CAP. X.

Honos à Romanis aliisque gentibus habitus Judæis, & fœdera cum illis inita.

Hyrcani legatio ad Cæsarem.

CÆsar vero, *Syria* Romam profectus, navigationem in Africam adornabat, cum Scipione & Catone bellum gesturus. Cæterum Hyrcanus ad eum misit rogatum, ut amicitiam secum initam

ΚΕΦ. ί.

Ρωμαίων καὶ ἄλλων ἐθνων τιμαὶ καὶ συμμαχίαι πρὸς τοὺς Ιουδαίους.

ΟΑὲ Καῖσαρ, διελθὼν εἰς Ρώμην, ἔπιμπε λιμένα πολεῖν ἐπ' Αφρικῆς, πολεμήσων Σκιπίωνι καὶ Κάτωνι. πέμψας δ' Υρκανὸς πρὸς αὐτὸν, παρεκάλει βεβαιώ-

---

h Χωρὶς —— πολιορκημένης] Vid. infra lib. 15. c. 1. §. 1. SPANH.

i Σαμέα.] Σαμαίᾳ *Busb.* & *Hen.*

k Σωσίᾳ.] Σοσίᾳ in aliquot *MSS.*

l Δυνάσθαι ἀλφυγεῖν αὐτόν.] Ita *Hen.* δυηθῆσθε ἀλφυγεῖν *Busb.* δύνασθε φυγεῖν in *Editis.*

m Ηρώδῃ] Τῷ Ηρώδῃ *Hen.* τῷ Ηρώδῃ *Lugd. Bat.*

n Ανεβάλετο,] Ita *Busb.* ἀνεβάλλετο in *ceteris.*

o Συνεβούλευσεν αὐτῷ] Συνεβούλευεν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

p Χρημάτων γὰρ αὐτῷ τοῦτο ἀπέδοτο,] Ita cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* χρημάτων δ' αὐτῷ τούτῳ *Bas.* χρημάτων δ' αὐτῷ τοῦτο *Gen. Aliique.* HUDS. F. ἀλλὰ χρημ. nam hoc ei pecuniis vendidit *Rufin.* SPANH.

* *Id quod non multo post hunc metum accidit.*] Nec morabatur diu post hunc metum sed ven. *Schotan.*

q Καὶ ἐπ' αὐτόν.] Illud καὶ ex *MSS.* est.

r Τούτου δ' οὐκ ἐφθασεν.] Τοῦ δὲ οὐ *Vat.* τὸ δὲ οὐ *Busb.*

s Στρατὸν] *Lugd. Bat.* στρατιὰν.

t Πρὸς τὸν λόγον ὑποσχεῖν] Ita *Bas.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* πρὸς τὸ λέγειν *Gen. Aliique.*

v Προσβαλεῖν τοῖς Ιεροσολύμοις,] Προσβάλλειν *Busb.*

x Ἔργῳ] *L. B.* ἔργων.

y Μόνον] Μόνον deest *Busb* μόνη legit *Hen.* & *Lugd. Bat.*

z Κληθέντα] Κληθῶσαν *Busb.* qui mox omittit ἐλθεῖν, & (post χάριν infr.) αὐτῷ pro αὐτῆς reponit.

a Δίκῃ] *L. B.* δίκης.

b Εἰ καὶ —— ἄδηλον,] Eadem *alias.* lib. 1. c. 10. §. 9. nisi quod ibi τὸ στρατείας τὸ ἄδικον· SPANH.

c Αὐτὸν εἰργασμένῳ] Εἰς αὐτὸν εἰργασμένον *Hen.* & *Lugd. Bat.*

d Παρεσκευασμένῳ.] Παρεσκευασμένον *Hen.* qui mox legit πείθει τούτοις ὁ Ηρώδης.

e Αὐτῷ καὶ τῷ ἰσχυὸ ἐπιδείξασθαι] Αὐτῷ τὸ καὶ *Hen.* & *Vat.*

f Ο δὲ Καῖσαρ,] Καῖσαρ δὲ ἐλθὼν εἰς Ρώμην *Busb.*

g Συμ-

ξαιώσασθαι τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ [g] συμμαχίαν. [h] ἔδοξε δ' ἀναγκαῖον εἶναί μοι πάσας ἐκθέσθαι τὰς γεγραμμένας Ρωμαίοις καὶ τοῖς αὐτοκράτορσιν αὐτῶν τιμὰς καὶ συμμαχίας πρὸς τὸ ἔθνος ἡμῶν, ἵνα μὴ λανθάνῃ τὰς ἄλλας ἁπάσας, ὅτι καὶ οἱ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῖς διὰ παντὸς ἔχουσιν ἡμᾶς, τήν τε ἀνδρείαν ἡμῶν καὶ τὴν πίστιν ἀγαπήσαντες. ἐπεὶ ἦ πολλοί, διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς δυσμένειαν, ἀπιστοῦσι τοῖς ὑπὸ Περσῶν καὶ Μακεδόνων ἀναγεγραμμένοις περὶ ἡμῶν, τῷ μὴ καὶ πάντα παντάχῃ μηδ' ἐν τοῖς δημοσίοις ἀποκεῖσθαι τόποις, ἀλλὰ παρ' ἡμῖν τε αὐτοῖς, καὶ τισιν ἄλλοις τῶν Βαρβάρων· πρὸς ἃ τὰ ὑπὸ Ρωμαίων δόγματα οὐκ ἔστιν ἀντιφθεγγεῖν, ἔν τε τοῖς δημοσίοις ἀνακειμένοις τόποις τῶν πόλεων, καὶ ἔτι νυνὶ ἐν τῷ [i] Καπετωλίῳ, ἀλλὰ καὶ στήλαις ἀναγεγραμμέναις χαλκαῖς. [k] ἃ μὲν οὖν ἀλλὰ Καῖσαρ Ἰούλιος, τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ [l] Ἰουδαίοις ποιήσας χαλκοῦν στήλην, ἐδήλωσεν, ὅτι [m] Ἀλεξανδρέων πολῖταί εἰσιν. ἐκ τούτων ποιήσομαι καὶ τὴν ἀπόδειξιν. παραθήσομαι δὲ καὶ τὰ γράμματα ἅπερ τε τὸ συγκλητικὸν δόγματα καὶ Ἰούλιος Καῖσαρ, πρός τε Ὑρκανὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν.

β. "[n] ΓΑΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ΑΥΤΟΚΡΑ-
"ΤΩΡ, καὶ ἀρχιερεὺς, δικτάτωρ τὸ δεύτερον, Σιδωνίων
"ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. εἰ ἔρρωσθε εὖ ἂν ἔχοι,
"κἀγὼ δὴ ἔρρωμαι σὺν τῷ στρατοπέδῳ. Τῆς γραφείσης ἀνα-
"γραφῆς ἐν τῇ δέλτῳ πρὸς Ὑρκανὸν τὸν Ἀλεξάνδρου, ἀρ-
"χιερέα καὶ ἐθνάρχην Ἰουδαίων, πεπομφα ὑμῖν τὸ ἀντίγραφον,
"ἵνα ἐν τοῖς δημοσίοις ὑμῶν ἀνακείμενον γράμμασι. βούλομαι
"δὲ καὶ Ἑλληνιστὶ καὶ Ρωμαϊστὶ ἐν δέλτῳ χαλκῇ τεθῆναι. ἔστι δὲ τοῦτο. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκρά-
"τωρ τὸ δεύτερον, καὶ ἀρχιερεὺς, μετὰ συμβουλίου γνώμης
"ἐπέκρινα. Ἐπεὶ Ὑρκανὸς Ἀλεξάνδρου Ἰουδαῖος, καὶ νυνὶ καὶ
"ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, ἔν τε εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ, πίστιν τε
"καὶ ἀγαθὸν εἰς τὰ ἡμέτερα πράγματα ἐνεδείξατο, ὡς
"αὐτῷ πολλοὶ μεμαρτυρήκασιν αὐτοκράτορες, [o] καὶ ἐν τῷ
"ἔγγιστα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πολέμῳ μετὰ χιλίων πενταποσίων
"στρατιωτῶν ἦκε συμμαχῶν, καὶ πρὸς Μιθραδάτην ἀπο-
"σταλεὶς ὑπὸ ἐμοῦ, πάντας ἀνδρείᾳ τοὺς [p] ἐν τάξει ὑπερέ-
"βαλε, διὰ ταῦτας τὰς αἰτίας Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου καὶ τὰ
"τέκνα αὐτοῦ ἐθνάρχας Ἰουδαίων εἶναι βούλομαι, ἀρχιερω-
"σύνην τε Ἰουδαίων διὰ παντὸς ἔχειν [q] κατὰ πάτρια ἔθη, εἶναί
"τε αὐτὸν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ συμμάχους ἡμῶν, ἔτι τε καὶ
"ἐν τοῖς [r] κατ' ἄνδρα φίλοις ἀριθμεῖσθαι, ὅσα τε καὶ τοὺς
"ἰδίους αὐτῶν νόμους ἐστὶν [s] ἀρχιερατικὰ ἢ φιλανθρωπά,
"ταῦτα κελεύω κατέχειν αὐτὸν καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ· ἂν δὴ
"μεταξὺ γένηταί τις ζήτησις περὶ τῶν Ἰουδαίων ἀγωγῆς,
"ἀρέσκει μοι κρίσιν γενέσθαι παρ' αὐτοῦ. ἀδικήματος δὲ
"δὴ χρήματα πράσσεσθαι οὐ δοκιμάζω.

γ. "[x] ΓΑΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ὑπάτου δεδογμένα,

& societatem *denuo* firmaret. Mihi autem *jam* necessarium esse visum est percensere omnes honores genti nostræ à Romanis eorumque imperatoribus habitos, & societatis fœdera *memorare*, ut alios universos non lateat, quod & Asiæ & Europæ reges nostrûm studiosi fuerint, ex amore fortitudinis nostræ fideique. Siquidem multi, propter suum in nos odium, nolint animum inducere ut iis credant quæ Persæ & Macedones de nobis scripserunt, quod ea non ubique compareant, neque in locis publicis extent, sed apud nos & alios quosdam Barbarorum adserventur: non est tamen quod Romanorum decretis vel quidquam contradicant; nam in urbium locis publicis reposita sunt, & etiamnum in Capitolio, idque columnis æreis inscripta. Quin & Julius Cæsar, Judæis qui Alexandriæ sunt factâ æneâ columnâ, palam fecit *omnibus*, eos cives Alexandrinos esse. atque ex istis rem demonstrabo. præterea etiam decreta à senatu facta & Julio Cæsare apponam, quæ ad Hyrcanum gentemque nostram spectant.

Recensio honorum Judæis habitorum à Romanis Aliisque.

2. "CAIUS JULIUS CÆSAR, IMPE-
"RATOR, & pontifex maximus, dictator ite-
"rum, Sidoniorum magistratibus, senatui, popu-
"lo salutem. Si valetis bene est, ego quoque &
"exercitus valemus. Misi ad vos exemplar decre-
"ti in tabulas relati, quod ad Hyrcanum Alexan-
"dri filium, pontificem & ethnarcham Judæum,
"attinet, ut in vestris actis publicis reponatur.
"Volo etiam ut Græce Latineque tabulis æreis
"mandetur. Est autem hoc. JULIUS CÆSAR
"imperator iterum, & pontifex maximus, ex con-
"cilii sententia decrevi. Quoniam Hyrcanus Ale-
"xandri *filius* Judæus, & nunc & superioribus
"temporibus, tam pace quam bello, fidem & di-
"ligentiam nostris in negotiis præstitit, id quod
"ei multi Imperatores attestati sunt; & nuperri-
"me in bello Alexandrino in auxilium venit cum
"mille & quingentis militibus, & ad Mithrada-
"tem à me missus omnes in agmine fortitudine
"superavit; has ob causas Hyrcanum Alexandri
"*filium*, filiosque ejus Judæorum ethnarchas esse
"volo, & pontificatum Judæorum perpetuo reti-
"nere more patrio; esseque ipsum & filios ejus
"socios nobis, prætereaque in singularibus amicis
"recenseri; quæcunque etiam, propriis illorum le-
"gibus ad pontifices pertinent, aut *aliorum* beni-
"gnitate illis concessa sunt, ipsum filiosque ejus
"habere jubeo: siqua vero inter eos de Judaicis
"institutis quæstio oriatur, placet mihi judicium
"penes ipsum esse. ut vero illic hyemetur, aut
"pecuniæ ab illis exigantur, mihi non placet.

C. Julii Cæsaris litteræ ad Sidonios & decretum in gratiam Judæorum.

3. "CAII CÆSARIS consulis placita, con-
"cessa,

Alia à C. Cæsare decreta.

[g] Συμμαχίαν.] Post *συμμαχίαν* adjicit *Busb.* ὁ ἦν, μετὰ τὰ συγκλητικὰ, δόγματα περὶ τούτου πεποίηκε. dein statim subjicit ea quæ sequuntur, περὶ τε Ὑρκανοῦ καὶ τοῦ ἔθνου ἡμῶν, reliquis omnibus quæ in medio sunt omissis.

[h] Ἔδοξε δ' ἀναγκαῖον εἶναί] Ἐδόξα *Gall.*

[i] Καπετωλίῳ,] Καπιτωλίῳ *Gall.*

[k] Οὐ μὲν ἀλλὰ Καῖσαρ Ἰούλιος,] Οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ Κ. *Vat.*

[l] Ἰουδαίοις ποιήσας χαλκοῦν στήλην,] Ita distinxi. antea erat, Ἰουδαίοις, ποιήσας χαλκοῦν στήλην ἐδήλωσεν, ὅτι.

[m] Ἀλεξανδρέων πολῖταί εἰσιν.] Conf. supr. c. 7. §. 2. SPANH.

[n] Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ,] Γ. Ι. Κ. αὐτοκράτωρ, δικτάτωρ τὸ δεύτερον, καὶ ἀρχιερεύς malit *Petitus* in *Animadv. adjectitiis.* tom. 2. p. 24. aut potius αὐτοκράτωρ β. ἀρχιερεύς, δικτάτωρ τὸ δεύτερον. p. 25.

[o] Καὶ ἐν τῷ ἔγγιστα] Hæc verba non sinunt nos dubitare (inquit *Petitus* p. 24.) quin Hyrcanus ipse in Ægyptum venerit cum auxiliis ad Cæsarem, prout testatur *Strabo* apud *nostrum* paulo supra, cap. 8. §. 3.

[p] Ἐν τάξει] *L. B.* ἐν τι τάξει. Legendum ἐν τῇ τάξει. HAV.

[q] Κατὰ πάτρια ἔθη,] Κατὰ τὰ πάτρια ἔθη *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[r] Κατ' ἄνδρα φίλοις] Inter varia amicorum epitheta, frequens est illud apud Latinos, quo *singulares* dicuntur. Id usurpaverat dubio procul Julius Cæsar in hoc decreto. unde *Josephus*, vel si quis alius ejus interpres Græcus, vocem Latinam minus intelligens κατ' ἄνδρα vertit. *Vetus Interpres* habet, *inter viros amicissimos esse censendos.* bene ad sensum, quanquam errore Græco, ni fallor, nequaquam percepto. *Cotelerius* in notis ad *Monumenta Eccles. Gr.* ad p. 64 *Tom.* 2.

[s] Ἀρχιερατικὰ ἢ φιλάνθρωπα,] Ita primus rescribendum esse monuit *Is. Casaubonus*, teste *Seldeno* in lib. 2. *de Synedriis*, c. 15. §. 12. id quod firmatur ex sequentibus, §. 6. & ex *Cotelerio* in notis ad *Tomum* prædictum, ad p. 180. Ἀρχιερατικῶς καὶ φιλανθρώπως reponendum censet *Petitus* in *Animadv. adjectitiis*, tom. 2. p. 26. HUDS. Vel ἀρχιερατικὰ καὶ φιλάνθρωπα· *Selden. de Success. Pontif.* ex Casaubono p. 137. SPANH. Quum itaque optimus *L. B.* lectioni Casaub. adstipuletur, non est cur de alia solliciti simus. HAV.

[t] Γενέσθαι παρ' αὐτῆ.] *L. B.* γένεσθαι παρ' αὐτοῖς.

[v] Πεμάσεσθαι] *L. B.* πράττεσθαι.

[x] Γαΐου Καίσαρος ὑπάτου] Γαΐου Καίσαρος αὐτοκράτορος, ὑπάτου *Vat.* ὑπ' αὐτοῦ *Lugd. Bat.* Γαΐου Καίσαρος, δικτάτορος, ὑπάτου legisse videtur *Epiphan.* Verum (ut inquit *Petitus*, p. 59) excidit nota numeralis, quam repone Γ. Κ. ὑπάτου ι. Sed & alia desunt. nam Hyrcani mentio certe præcesserat, unde hic habes cum pronomine relativo, ὅπως τὰ τέκνα αὐτοῦ, Hyrcani scilicet. Præterea verba illa Γαΐου Καίσαρος ὑπάτου videntur ita accipi debere ut sint nota temporis quo factum est decretum, *C. Cæsare Cos.* nam vix est ut significent ista à Cæsare decreta & concessa: cum ad hunc sensum exprimendum addi oporteat præpositio.

[y] Περ-

"ceſſa, decreta, ita ſe habent. Ut filii ejus princi-
"patu Judæorum gentis & locis ſibi conceſſis
"fruantur; atque pontifex ipſe & Judæorum eth-
"narcha eos defendat qui injuria afficiuntur. mit-
"tendoſque eſſe ad Hyrcanum Alexandri filium
"Judæorum pontificem legatos de ſocietate & a-
"micitia acturos; æreamque tabulam iſta conti-
"nentem dedicandam, & in Capitolio, & apud
"Sidonem & Tyrum, & Aſcalonem, & in tem-
"plis inſcriptam Romanis Græciſque literis; *cu-*
"*randumque* ut & hoc decretum ad omnes ſingu-
"larum urbium quæſtores earumque prætores &
"ad amicos *ſuos* perferantur, quò legatis lautia
"præbeantur, & mandata hæc paſſim divulgen-
"tur.

C. Cæſaris alterum decretum.

4. "CAIUS CÆSAR, imperator, dictator,
"conſul, honoris & virtutis & benignitatis ergo,
"conceſſit, quod felix fauſtumque ſit ſenatui
"populoque Romano, uti Hyrcanus Alexandri
"filius, & pariter ac ipſe ejus filii, pontifices &
"ſacerdotes fiant Hieroſolymorum totiuſque gen-
"tis, eodem jure rituque quo & majores eorum
"ſacerdotium tenuerunt.

Ejuſdem aliud decretum.

5. "CAIUS CÆSAR, quintùm conſul, de-
"crevit, ut iſti habeant muniantque Hieroſolymo-
"rum urbem, atque Hyrcanus Alexandri *filius* Ju-
"dæorum pontifex & ethnarcha eam occupet
"quemadmodum ipſe voluerit: & ut Judæis ſe-
"cundo *quoque* frugum locationis anno de reditibus
"eorum ſubducant; * & neque fiat *tributorum* re-
"demptio, nec eadem tributa *ſemper* ſolvantur.

Iterum aliud ejuſdem.

6. "CAIUS CÆSAR, imperator iterum, ſta-
"tuit, ut † propter urbem Hieroſolymorum tribu-
"ta pendat tota Judæorum ditio, excepta Joppe,
"idque ſingulis annis, niſi ſit annus ſeptimus,
"quem Sabbaticum appellant, quod mos eſt in eo
"neque fructus arborum legere neque ſeminare.
"utque in Sidone ſecundo quoque anno tributum
"reddant quartam ſatorum partem; ac præterea
"Hyrcano ejuſque filiis decimas ſolvant, quas eo-
"rum etiam majoribus ſolvebant. utque nemo vel
"Præſes vel dux vel legatus in finibus Judæorum
"auxilia colligat: neve militibus liceat pecunias ab
"his exigere ad hybernandum, aut alio quocunque
"nomine, ſed ubique ſint injuriâ immunes. quæ-
"cunque etiam poſtea habuerint & poſſederint,
"aut emerint, his omnibus fruantur. Joppen civi-
"tatem præterea, quam ab initio habuerunt Judæi,
"cum ſocietatem cum Romanis facerent, illorum
"eſſe, quemadmodum & antea, nobis placere:
"tributa quoque hujus civitatis nomine habere
"Hyrcanum Alexandri filium ejuſque filios ab
"agri cultoribus, propter frumentum è regione &
"portu quotannis in Sidonem exportatum, mo-
"dios viginti mille ſexcentos ſeptuaginta quinque,

"συγκεχωρημένα, ωεποιημένα, ἐστὶν ὅτως ἔχοντα.
"ὅπως τὰ τέκνα αὐτῶ ᾖ Ιουδαίων ἔθνους ἀρχῃ, καὶ τὸς δι-
"δομένους τόπους καρπίζωνται, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς αὐτὸς καὶ
"ἐθνάρχης τῶν Ιουδαίων [y] ωερίσῃ τῶν ἀδικουμένων. πέμψαι
"ᾧ πρὸς Υρκανὸν Αλέξανδρον μὲν ἀρχιερέα τῶν Ιουδαίων,
"πρεσβυτὰς τὸς ωερὶ φιλίας καὶ συμμαχίας διαλεξομέ-
"νους· ἀνατεθῆναι ᾗ καὶ χαλκῶ δέλτον ταῦτα ωερίεχουσαν,
"ἔν τε τῷ Καπετωλίῳ, καὶ Σιδῶνι καὶ Τύρῳ, καὶ ἐν Ασκάλω-
"νι, καὶ ἐν τοῖς ναοῖς, ἐγκεχαραγμένων [z] γράμμασι Ρω-
"μαϊκοῖς τε καὶ Ελληνικοῖς, ὅπως τε τὸ δόγμα τοῦτο πᾶσι
"τοῖς κατὰ πολιν τιμίοις καὶ τοῖς τέκνων ἡγεμένοις, εἰς τε
"τὸς φίλους ἀνενέγκωσι, καὶ ξένια τοῖς πρεσβυτὰς πα-
"ρασχεῖν, καὶ διατάγματα πεμψαι παντάχοῦ.

δ'. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκράτωρ, [a] δικτάτωρ,
"ὑπάτῳ, τιμῆς καὶ ἀρετῆς καὶ φιλανθρωπίας ἕνεκεν,
"συνεχώρησεν ὅπῃ συμφερόντι τῇ συγκλήτῳ καὶ τῷ δήμῳ τῶν
"Ρωμαίων, Υρκανὸν Αλεξάνδρου υἱὸν, αὐτόν τε καὶ τὰ τέκνα
"αὐτοῦ, ἀρχιερῆς τε καὶ ἱερεῖς Ιεροσολύμων καὶ τοῦ ἔθνους εἶ-
"ναι ὅπῃ τοῖς δικαίοις καὶ τοῖς νομίμοις, οἷς καὶ οἱ πρόγο-
"νοι αὐτῶν τῷ ἱερωσύνῃ [b] κατέχον.

ε'. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, [c] ὑπάτῳ τὸ πέμπτον, ἔκρι-
"νε, τούτους ἔχειν καὶ τάξασθαι τῶν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν, καὶ
"κατέχειν αὐτῶ Υρκανὸν Αλεξάνδρου, ἀρχιερέα Ιου-
"δαίων καὶ ἐθνάρχῃ, ὡς ἂν αὐτὸς [d] ωρομαιρῆται· ὅπως
"τε Ιουδαίοις [e] ἐν τῷ δευτέρῳ τοῦ μισθώσεως ἔτει τοῦ ωρομ-
"δου [f] χώρου ὑπεξέλωνται, καὶ μήτε [g] ἐργολαβῶσί τινες,
"μήτε φόρους τοὺς αὐτοὺς τελῶσιν.

ς'. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκράτωρ τὸ δεύτερον, ἔκρι-
"νε κατ' ἐνιαυτὸν ὅπως τελῶσιν [h] ὑπὲρ τῶν Ιεροσολυμιτῶν
"πόλεως, Ιόππης ὑπεξαιρημένης, χωρὶς τοῦ ἑβδόμου ἔτους,
"ὃν [i] Σαββατικὸν ἐνιαυτὸν ωροσηγορεύουσιν, ἐπειδὴ ἐν αὐ-
"τῷ μήτε ἀπὸ τῶν δένδρων καρπὸν λαμβάνουσι μήτε σπείρ-
"σι· καὶ ἵνα ἐν Σιδῶνι τῷ δευτέρῳ ἔτει τοῦ [k] Φόρου ἀποδιδῶσι,
"τὸ τέταρτον τῶν σπερομένων· πρὸς τούτοις ἔτι δὲ Υρκανῷ καὶ
"τοῖς τέκνοις αὐτοῦ τὰς δεκάτας τελῶσιν, ἃς ἐπέλουν καὶ
"τοῖς ωρογόνοις αὐτῶν. καὶ ὅπως μηδεὶς μήτε ἄρχων μήτε
"στρατηγὸς ἢ πρεσβυτὴς ἐν τοῖς ὅροις τῶν Ιουδαίων [l] ἐπιτα-
"συμμαχίαν, καὶ [m] στρατιώτας [n] ἐξείη, ἢ τὰ χρήματα τῶ-
"των εἰσπράττεσθαι, ἢ εἰς ωροχήμασίαν, ἢ ἄλλῳ τινὶ
"ὀνόματι, ἀλλ' εἶναι πανταχόθεν ἀνεπηρέαστους. ὅσα τε μὴ
"ταῦτα ἔχουν [o] καὶ [p] ἐνεμέθησαν, ἢ ἐπρίαντο, ταῦτα πάντα
"αὐτοὺς ἔχειν. Ιόππαν τε πόλιν, ἣν ἀπ' ἀρχῆς ἔχουν Ιου-
"δαῖοι πεισάμενοι τῇ πρὸς Ρωμαίους φιλίᾳ, αὐτῶν εἶναι
"καθὼς καὶ τὸ [q] πρότερον, ἡμῖν ἀρέσκειν· φόρους τε ὑπὲρ
"ταύτης τῆς πόλεως Υρκανὸν [r] ἔχειν Αλεξάνδρου υἱὸν καὶ πα-
"δας αὐτοῦ, ωρὸς τῶν τῇ γῇ νεμομένων, χώρας καὶ λιμέ-
"νος ἐξαγωγίου κατ' ἐνιαυτὸν Σιδῶνι, μοδίους δισμυρίους
"[s] ἑξακισχιλίους καὶ ἑβδομήκοντα πέντε, ὑπεξαιρημένου τοῦ ἑ-

[y] Περίσῃ) τῶν ἀδικουμένων.] Vim paſſis adeſſet *Ruſin.* SPANH. *L. B.* π. τ. Ιουδαίων.

[z] Γράμμασι Ρωμαϊκοῖς τε καὶ Ελληνικοῖς,] Conf. infr. c. 12. §. 5. SPANH.

[a] Δικτάτωρ, ὑπατῳ,] Abeſt à *Lugd. Bat.*

[b] Κατιχον.] *Lugd. Bat.* διατείχον.

[c] Υπατος τὸ πέμπτον,] Υπατῳ τὸ τρίτον reſcribendum cenſet *Petitus* p. 61. quod Hyrcanus legatos Romam miſit ad Cæſarem, eo quo in Africam expeditionem parabat tempore; eoque anno Cæſar, quo tertium conſul, itemque tertium dictator fuit, in Africam movit.

[d] Προαιρῆ).] *L. B.* προαιρῇ).

[e] Εν τῷ —— προσόδῳ] *Ruſin.* in ſecundo anno locationis ex reditibus cori p. e. triginta modii ſubducantur, neque ut aliqui eis calumnientur, neque tributa ab eis exigant. SPANH.

[f] Κόρου ὑπεξέλωνται),] Κόρους malit Cl. *Lowthius*, ſuſpicans numerum *cororum* librariorum negligentia excidiſſe. *Petitus* cenſet κόρον pro ſingulis *binis jugeribus* ſolutum fuiſſe.

[g] Εργολαβῶσί τινες,] Conf. διωρ. lib. 1. c. 25. §. 2. SPANH.

* *Et neque fiat* tributorum *redemptio*,] Immuneſque ſint ab angariis & vectigalibus, *Gelen.* neque ut aliqui eis calumnientur, neque tributa ab eis exigant, *Epiphan.*

[h] Υπὲρ τῶν Ιεροσολυμιτῶν] *Epiphanius* legiſſe videtur, ὑπὲρ τῶν αὐτῶν πόλεως Ιοππαίων, ὑπεξαιρημένου τοῦ ἑβδόμου ἔτους. Sed male, ut arbitror. nam excipi debere Joppen ab hoc tributo licet colligere hac ead. §

† *Propter urbem Hieroſolymorum tributa pendat tota Judæorum ditio*,] *Id eſt*, ad reficienda Hieroſolymorum mœnia.

[i] Σαββατικὸν ἐνιαυτὸν ωροσηγορεύουσιν,] Confer mox infr. §. eadem & διωρ. lib. 2. c 17. §. 1. SPANH.

[k] Φόρου] *Gen.* φόρου. SPANH.

[l] Επιτα συμμαχίαν] Αιτεῖ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[m] Στρατιώτας ἐξείη,] Ita ex conjectura. prius erat στρατιώτου. dein μὴ ἐξείη legendum conjicit Cl. *Lowthius*. quod ſane poſtulare videtur loci ſententia.

[n] Εξείη,] *L. B.* ἐξίη.

[o] Καὶ ἐνεμέθησαν, ἢ ἐπρίαντο,] *L. B.* καὶ ἐπρίαντο καὶ διατάξαι, καὶ διενεμήθησαν.

[p] Ενεμέθησαν,] Cum alii exiſtimarint ἐνεθυμήθησαν nulla ſignificatione verbi ἐνθυμέομαι huic loco convenire, non dubitavi ἐνεμέθησαν reſcribere è *Cod. Vat.* Ενεθυμάθησαν, levicula mutatione, voluit *Petitus*, ab ἐνθυμάζω *invado*, ex *Heſychio* voce ἐνθύμημα.

[q] Πρότερον, ἡμῖν ἀρέσκειν·] *L. B.* πρῶτον ἡμῖν ἀρέσκῃ.

[r] Εχειν] Abeſt à *L. B.*

[s] Εξακισχιλίους καὶ ἑβδομήκοντα πέντε,] *L. B.* ἑξακοσίους ἑβδομήκοντα πέντε.

"τ ἑ-

"excepto ſeptimo anno quem Sabbaticum vocant, "in quo neque arant neque fructum ex arboribus "colligunt. vicos autem quos in Magno campo "Hyrcanus ejuſque majores olim poſſederunt, Se- "natui placere iſtos habere Hyrcanum & Judæos; "eodem jure quo & prius habuerunt: manere "etiam jura quæ ab initio erant inter Judæos & "pontifices, ut & beneficia quæ à populo & ſenatu "conceſſa habuerunt. prætereaque eodem jure li- "cere uti & in Lyddis. loca etiam & agros & vil- "las, quæ fuerunt regum Syriæ & Phœniciæ ſo- "ciorum populi Romani, quorum uſumfructum "ceperunt ex eorum donatione, placet ſenatui ut "Hyrcanus ethnarcha & Judæi habeant. item "Hyrcano licere ejuſque filiis & legatis ab eo miſ- "ſis, ut in ludis Gladiatoriis & pugnis cum beſtiis "inter ſenatores ſpectandi gratia ſedeant: cumque "petiverint à dictatore aut magiſtro equitum ut "in publicum prodeant, illis, in ſenatum introdu- "ctis, reſponſum reddendum, intra decem in uni- "verſum dies, ex quo factum fuerit ſenatuſconſul- "tum.

7. "CAIUS CÆSAR, imperator, dictator C. *Cæſaris poſtremum decretum.* "quartùm, conſul quintùm, perpetuus dictator de- "claratus, hujuſmodi verba fecit de jure Hyrcani "Alexandri filii, Judæorum pontificis & ethnar- "chæ. Quandoquidem imperatores, qui ante me "fuerunt, teſtimonium dederunt Hyrcano ponti- "fici Judæorum & Judæis, tam in provinciis quam "coram ſenatu populoque Romano, atque gratias "eis populus & ſenatus egerit, bonum factum, ut "nos quoque meminerimus & operam demus, ut "Hyrcano & Judæorum genti filiiſque Hyrcani "à ſenatu populoque Romano debitæ eorum erga "nos benevolentiæ & beneficiis in nos collatis "gratiæ referantur.

8. "CAIUS JULIUS, prætor, conſul Roma- *Caji Julii decretum.* "norum, Pariorum magiſtratibus, ſenatui, *ac* po- "pulo ſalutem. Convenerunt me Judæi in Delo, "& quidam ex Judæis *inſulæ* inquilinis, præſenti- "bus etiam veſtris legatis; & ſignificarunt, quod "vos etiam decreto eos prohibetis patriis ritibus "& ſacris uti. Quocirca mihi non placet ejuſmo- "di decreta contra amicos & ſocios noſtros fieri, "vetarique eos ex ſuis inſtitutis vivere, & confer- "re pecunias in epulas & rem divinam, præſertim "cum nec Romæ iſta facere prohibeantur. Nam "Cajus Cæſar, prætor noſter & conſul, cum edicto "vetaret ullas in urbe coitiones haberi, ſolum iſtæ "ne fierent, ſimulque ne pecuniam conferrent aut "convivia agitarent, non interdixit: ſimiliter & "ego, alias coitiones prohibens, illis ſolis permit- "to

"[t] ἑβδόμῳ ἔτει ὁ [v] Σαββατικὸν καλοῦσι, καθ' ὃ [x] οὔτε ἀρῶ- "σιν οὔτε τὸ ἀπὸ τῶν δένδρων καρπὸν λαμβάνουσι. τάς τε κώ- "μας τὰς ἐν τῷ Μεγάλῳ πεδίῳ, ἃς Ὑρκανὸς ὁ οἱ πρόγο- "νοι αὐτοῦ πρότερον ἀφῃκατέσχον, [y] ἀρέσκειν τῇ συγκλήτῳ "ταύτα Ὑρκανὸν ἔχειν καὶ Ἰουδαίους ἐπὶ τοῖς δικαίοις οἷς "καὶ πρότερον εἶχον· μένειν δὲ καὶ ἀπ' ἀρχῆς δίκαια, "ὅσα πρὸς ἀλλήλους Ἰουδαίοις ὁ [z] τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐδόκει, "ταύτα φιλάνθρωπα, ὅσα τῷ δήμῳ ψηφισαμένῳ ὁ τῇ "συγκλήτῳ ἔχον. ἐπὶ τούτοις τε τοῖς δικαίοις χρῆναι αὐ- "τοὺς ἐξεῖναι ἐν [a] Λύδδοις. τάς τε τόπους ὁ χώρας καὶ "ἐποίκια, ὅσα βασιλεῦσι Συρίας ὁ Φοινίκης συμμάχοις "οὖσι Ῥωμαίων καὶ δωρεὰν ὑπῆρχε καρπᾶσθαι, ταῦτα δο- "κιμάζει ἡ σύγκλητος Ὑρκανὸν τὸν ἐθνάρχην ὁ Ἰουδαίους "ἔχειν. δίδοσθαί τε Ὑρκανῷ, καὶ παισὶ τοῖς αὐτοῦ ὁ πρέσ- "βεσι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πεμφθεῖσιν, ἐν τῷ πυρρίχῃ μονο- "μάχων ὁ ἡμίων καθεζομένους μετὰ τῶν συγκλητικῶν θεω- "ρεῖν· [b] καὶ αἰτησαμένους ἐφ' ἑκάστου δικαστοῦ ἢ ἐφ' ἑκά ἐπ- "πάρχου παρελθεῖν, ὅταν εἰς τὸ σύγκλητον εἰσάγωσι, τὰ "[c] ὑπομνήματα αὐτοῖς ὑποδίδοσθαι ἐν ἡμέραις δέκα τῶν "ἀπάντων, ἀφ' ἧς ἂν τὸ δόγμα γένηται.

ζ. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, [d] αὐτοκράτωρ, δικτάτωρ τὸ "τέταρτον, ὕπατός τε τὸ πέμπτον, δικτάτωρ ὑποδεδειγμέ- "νος ἐφ' ἅπαξ, λόγους ἐποιήσατο περὶ τοῦ δικαίων τοῦ Ὑρκανοῦ "τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀρχιερέως Ἰουδαίων καὶ ἐθνάρχου, τοιούτους. "[c] Τῶν πρὸ ἐμοῦ αὐτοκρατόρων [f] ἐν τοῖς ἐπαρχίαις μαρτυ- "ρησάντων Ὑρκανῷ ἀρχιερεῖ Ἰουδαίων καὶ Ἰουδαίοις, ὅτι τε "συγκλήτου καὶ δήμου Ῥωμαίων, ἀγαθησαμένου τε τοῦ δήμου "καὶ τοῦ συγκλήτου αὐτοῖς, [g] καλῶς ἔχει καὶ ἡμᾶς ὑπομνημο- "νεύειν καὶ προνοεῖν ὅπως Ὑρκανῷ καὶ τῷ ἔθνει τῶν Ἰουδαίων καὶ "τοῖς Ὑρκανοῦ παισὶν ὑπὸ συγκλήτου καὶ δήμου Ῥωμαίων "ἀξία τοῦ πρὸς ἡμᾶς εὐνοίας αὐτῶν καὶ ὧν εὐεργέτησαν "ἡμᾶς χάρις ἀνταποδοθῇ.

η'. "[h] ΙΟΥΛΙΟΣ ΓΑΙΟΣ, στρατηγὸς, ὕπατος Ῥω- "μαίων, Παριανῶν ἄρχουσι, βουλῇ, [i] καὶ δήμῳ χαίρειν. "ἐντετυχόν μοι Ἰουδαῖοι ἐν Δήλῳ, καί τινες τῶν παροίκων "Ἰουδαίων, παρόντων καὶ τῶν ὑμετέρων πρέσβεων· καὶ ἐνεφά- "νισαν ὡς ὑμεῖς τι ψηφίσματα κωλύετε αὐτοὺς, τοῖς πα- "τρίοις ἔθεσι καὶ ἱεροῖς χρῆσθαι. ἐμοὶ τοίνυν οὐκ ἀρέσκει κατὰ "τὰ ἡμετέρων φίλων καὶ συμμάχων τοιαῦτα γίνεσθαι ψη- "φίσματα, καὶ κωλύεσθαι αὐτοὺς ζῆν κατὰ τὰ αὐτῶν ἔθη, [k] καὶ "χρήματα εἰς συνδεῖπνα καὶ τὰ ἱερὰ εἰσφέρειν, τοῦτο ποιεῖν "αὐτῶν μηδ' ἐν Ῥώμῃ κεκωλυμένων. καὶ γὰρ Γάιος Καῖ- "σαρ, ὁ ἡμέτερος στρατηγὸς καὶ ὕπατος, ἐν τῷ διατάγματι "κωλύων θιάσους συνάγεσθαι κατὰ πόλιν, μόνους τούτους οὐκ "ἐκώλυσεν, οὔτε χρήματα συνεισφέρειν, οὔτε συνδεῖπνα "ποιεῖν. ὁμοίως κἀγὼ τοὺς ἄλλους θιάσους κωλύων,

[t] Ἑβδόμῳ ἔτει] Ita expreſſe è *Cod. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* Ἑ ὁ. ἔτει in *Editis Aliiſque.* ὑπεξαιρουμένῳ Ἑ κύκλῳ ἔτει *excepto illo orbis anno* legit *Petitus*, p. 41. ο pro κύκλῳ poſito, cujus erat figura. nam orbis erat hebdomas annalis, recurrebat quippe in orbem. Sed pari jure reſcribere liceret Ἑ ὅλῳ ἔτει, quod ο ſit litera initialis vocis ὅλῳ.

[v] Σαββατικὸν] Paullo antè §. ead. SPANH.

[x] Οὔτε ἀρῶσιν] Abeſt à *Gen.*

[y] Ἀρέσκειν τῇ συγκλήτῳ] Ita ex præced. h. ejuſd. §. ἐμὶν ἀρέ- σκειν· ſi quis utroque loco malit ἀρέσκῃ, per me licet.

[z] Τοῖς ἀρχιερεῦσιν] Hiſce etiam καὶ τοῖς ἱερεῦσιν addit *L. B. HAV.*

[a] Λύδδοις.] Λύδδα, Samaritica antea Præfectura, iis ademp- ta & Judæis data à Demetrio. ſupra lib. 13. c. 4. §. 9. SPANH.

[b] Καὶ αἰτησαμένους] Locus antea ſic ſe habebat, θεωρεῖν· αἰ- τησαμένους ἐφ' ἑκάστου δικαστοῦ ἢ ἐφ' ἑκάστου ἐπάρχου παρελθεῖν ὅταν εἰς τὸ σύγκλητον εἰσάγωσι. καὶ τὰ ὑπομνήματα αὐτοῖς ὑποδίδωσιν ἐν ἡμέραις δέκα ταῖς ἁπάσαις, ἀπὸ τοῦ δόγματος γένηται). aliter diſtinxi, καὶ tranſtuli ab hac voce ad αὐτοῖς ὑποδίδοσθαι, ὑποδιδόσθαι reſcripſi, & ἀφ' ἧς reſtitui ex *MSS.*

[c] Ἀπομνήματα] *L. B.* ὑπομνήματα.

[d] Αὐτοκράτωρ,] Αὐτοκράτωρ τὸ τέταρτον juxta *Epiphanium*, voce δικτάτωρ omiſſa. Verum (inquit *Petitus*, p. 56.) licet re- ctè expungatur δικτάτωρ, male ſe habet αὐτοκ. τὸ τέταρτον, nam imperator ſextùm dictus eſt in quinto conſulatu, ſi nummis fi- des, in quibus, C. CAESAR. COS. QUINCT. IMP. SEXT. DICT. PERPETUO, ut & CAESAR. AUGUR. IMP. QUINCT. COS. QUART. DICT. QUART. PARENS. PATRIAE. Quare reſcribendum αὐτοκράτωρ τὸ ε'. ὕπατός τε τὸ ε'. δικτ. &c. Eadem fere habet *Petavius* (lib. X. *de Emend. Temp.* c. 57. p. 258.) qui ſuſpicatur vel pro IMP. IV. legendum VI. vel duo- rum reſcriptorum Cæſaris inſcriptiones diverſas in unam coa- luiſſe, librariorum vitio. Præterea videſis *Petitum*, p. 57.

[e] Τῶν πρὸ ἐμοῦ αὐτοκρατόρων] Imperatores hi videntur fuiſſe, *Pompejus, Scaurus, Gabinius.*

[f] Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις] Ἐν τοῖς ἐπ' ἀρχῆς malit *Petitus*, ut ſenſus ſit, *cum ii qui ante me fuerunt imperatores, quando verba fecerunt de rebus à ſe in magiſtratu geſtis, in Senatu & apud populum Ro- manum teſtim. &c.*

[g] Καλῶς ἔχει] Quod autem dixit in hac oratione Cæſar, καλ- λὼς ἔχει καὶ ἡμᾶς ὑπομνημονεύειν &c. eo monente præſtitum fuiſſe à Senatu nullus dubito; videturque pars illius Senatuſconſulti fuiſſe, quod legitur in hæc verba, Γαίου Καίσαρος δεδογμένα &c. p. 628. v. 40. [de quibus vide *Annott.* ad imum paginæ.] *Pe- titus*, p. 58. & 59.

[h] Ἰούλιος Γάιος,] Ἰούλιος Γάιος, δικτάτωρ, ὕπατος juxta *Vet. Interpr.* Illud στρατηγὸς recte ſe habere, ſed ὕπατος delendum eſſe cenſet *Petitus*, p. 64. Et quod ad nomen hujus Prætoris attinet, putat fuiſſe Ἰουνίου Γάιος.

[i] Καὶ δήμῳ χαίρειν.] Illud καὶ additum ex *Lugd. Bat. HAV.*

[k] Καὶ —— εἰσφέρειν,] Conf. infr. §. 12. SPANH.

[l] Αὐτῶν μηδ' ἐν Ῥώμῃ κεκωλυμένων.] *L. B.* αὐτοῖς μ. ε. Ῥ. κεκω- λυμένοις.

"to ex patriis moribus & institutis congregari & "in eo persistere. Quare bonum factum *erit*, ut "vos etiam, si quid contra amicos nostros & so-"cios edixeritis, id *ipsum* abrogatum iretis, pro-"pter illorum erga nos merita & benevolen-"tiam.

Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolabella in senatum introducunt.

9. Post mortem autem C. Cæsaris, M. Antonius & P. Dolabella consules senatum convocabant, & introductis Hyrcani legatis de illorum postulatis retulerunt, & amicitiæ fœdus cum eis fecerunt: & omnia illis concedi senatus decrevit, quæcunque impetrare voluerunt. Appono autem etiam decretum, ut demonstrationem eorum quæ dicuntur ad manus habeant lectores hujus historiæ. Erat vero tale.

M. Antonii & P. Dolabellæ decretum.

10. "Senatusconsultum ex ærario descriptum "ex tabulis publicis quæstoriis, Quinto Rutilio "C. Cornelio quæstoribus urbanis, tabula secunda "& ex primis. ANTE DIEM TERTIUM i-"dus Apriles in æde Concordiæ scribendo adfue-"runt Lucius Calpurnius *tribu* Menenia Piso, "Servius Papinius Lemonia Potitus, Cajus Cani-

"τάτης μόνης ἀπιτρέπω καὶ τὰ πάτρια ἔθη καὶ νόμιμα "συναγεσθαί [m] τε καὶ ἵστασθαι. καὶ ὑμᾶς οὖν καλῶς ἐχεῖ, "εἴ τι καὶ τῶν ἡμετέρων φίλων καὶ συμμάχων ψήφισμα "ἀπεῖπατε, τοῦτο [n] ἀκυρώσαι διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτῶν "ἀρετὴν καὶ εὔνοιαν.

θ'. Μετὰ δὲ τὸν [o] Γαΐου θάνατον, Μάρκου Ἀντωνίου καὶ Πόπλιου Δολοβέλλας, ὑπάτοι ὄντες, τήν τε σύγκλητον συνήγαγον, καὶ [p] τοὺς Ὑρκανοῦ πρέσβεις εἰσήγαγόν τε, διελέχθησάν τε περὶ ὧν ἠξίουν, καὶ φιλίαν πρὸς αὐτοὺς [q] ἐποίησαν· καὶ πάντα συγχωρεῖν αὐτοῖς ἡ σύγκλητος ἐψηφίσατο, ὅσων [r] τυγχάνειν ἐβούλοντο. [s] Παραπέμψαι δὲ τὸ δόγμα, ὅπως τὴν ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων ἰσχὺν ἔχωσιν οἱ ἀναγινώσκοντες τὴν [t] πραγματείαν. διὸ δὴ τοῦτο.

ι'. "Δόγμα συγκλήτου [v] ἐκ δὲ ταμιείου ἀνεγεγραμμέ-"νον [x] ἐκ τῶν δέλτων τῶν δημοσίων τῶν ταμιδλικῶν, [y] Κοίντῳ "Ρουτιλίῳ Κορνηλίῳ ταμίαις καὶ πάλιν, [z] δέλτῳ δευτέρᾳ δὲ "[a] ἐκ τῶν πρώτων. [b] ΤΗΙ ΠΡΟ ΤΡΙΩΝ ΕΙΔΩΝ ΑΠΡΙΛΙΩΝ ἐν "τῷ ναῷ τῆς Ὁμονοίας γεγραμμένῳ παρῆσαν, Λεύκιος [c] Καλ-"πούρνιος Μενενίᾳ Πείσων, Σερούιος Παπώνιος Λεμωνίᾳ Πο-

m Τε καὶ ἵστασθαι.] Voces τε καὶ ἵστασθαι non interpretatur *Epiphan.* καὶ ἱστᾶσθαι legendum esse conjicit *Petitus*, p. 66. nec mihi displicet conjectura.

n Ἀκυρῶσαι] *L. B.* ἀκυρῶσαι.

o Γαΐου θάνατον,] Καίσαρος *Busb.* Forsan Γαΐου Καίσαρος.

p Τοὺς Ὑρκανοῦ πρέσβεις εἰσήγαγόντες,] Τοὺς malui cum *Busb.* quam *Editorum Aliorumque.*

q Ἐποίησαν·] Ἐποίησεν *Busb.*

r Τυγχάνειν ἐβούλοντο.] Ita ex *Codd. Voss.* in *Vulgatis* & *cæteris* omnibus (quod sciam) libris *MSS.* τυγχάνειν ἐβούλοντο· καὶ Δολοβέλλας ὃ λαὸν εἰσῆγε Ὑρκανοῦ γράμματα ἐπιστεῖλαι τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν ἅπασαν, καὶ τὴν Ἔφεσιν πόλιν, πρωτεύουσαν δ' Ἀσίας ἔτυς. Δολοβέλλας αὐτοκράτως &c. reliquis omissis. Non ita tamen in codicibus *Latinis*, utpote plenioribus: quorum etiam defectus in sequentibus notare non gravabor.

s Παραπέμψαι δὲ καὶ τὸ δόγμα,] Hic incipit ingentis lacunæ supplementum à *Jacobo Gronovio* sartum, cujus deinceps integras notas subjecimus. Dedicationem vero, atque Præfationem, inter similia Collectanea suis locis collocavimus. HAV.

t Πραγματείαν.] MS. πραγματίαν.

v Ἐκ δὲ ταμιείου] Satis caute peculiarem hanc designationem loci vel ipse auctor addidit, vel istæ urbes, quibus id SCtum exhibitum fuit, & unde Josephus exscripsit ac repetiit, eas voces habuerunt adscriptas. Sic enim probabatur legitima ejus auctoritas, non tantum quod hinc patebat exstare, sed quoniam decretum tale vix ante posset vindicare aliquam vim, nisi postquam illuc delatum esset, quo spectat locus Taciti lib III. Annal. cap. 51. & alia tam multa antiquorum verba, ut fere erubescendum sit recentiores fecisse, ut id ipsum adeo sæpe ab ipsis itererur, ac denuo per typos moneretur, tanquam non unicuique patens. Inde ergo petitum est hoc fidei & probationis pignus, quo illa tum vigere incepit. GRONOV.

x Ἐκ τῶν δέλτων τῶν δημοσίων τῶν ταμιδλικῶν.] An non satis multa verba? & posset videri abundantia supervacua Quum enim ærarium foret cura propria quæstorum, non tantum ratione pecuniarum sed etiam tabularum publicarum, ut per quos etiam consulta publica in id deferebantur, certe alterutrum sufficeturum erat. Nimirum ita res se habuit, ut & tabulæ de pecuniis seu redactis ex provincia seu variorum redituum imperii, omnes illæ forent etiam publicæ & per quæstores conficerentur; ut hinc quum distincte loqui oporteret, videatur sufficisse ad has pecuniarias intelligendas, si dicerentur tabulæ publicæ, quod ab initio quæsturæ inceptum videtur continuavisse in perpetuum. Sed postea quum ad eosdem quæstores fuit delata etiam cura servandi Senatusconsulta & decreta; tabulas, quas de iis conficiebant, & ex quarum dispositione patebat singulorum locus, & ex delatione firmitas, videntur dixisse tabulas, ut erant, etiam quidem publicas, sed simul quæstorias, quod in ea potissimum parte ærarii servarentur, quæ in cura quæstorum esset. Quippe haud dubie ærarium sic fuit distinctum, ut conclave aliud (unum sive plura) inservierit custodiæ pecuniarum, aliud SCtis. Itaque quum Josephus supponi debeat hæc olim hausisse vel ex exemplo, quod patuit in templo Hierosolymitano, vel loco ærarii Saturni quo æra legum & SCtorum deferri & servari solebant, apparet unicum specimen præscriptionis, quæ solebat præponi apographis illis, quæ auctoritate publica ex authentico sumptæ & descriptæ erant, cui simile nullum memini legisse. GRON.

y Κοίντῳ Ῥουτιλίῳ Κορνηλίῳ] Memorandi istius anni DCCIX quæstorum urbanorum nomina penitus interciderunt, ut patet ex Fastis per viros doctos collectis. Est quidem apud Pigium Cornelius Spinther, sed non alia ejus mentio, quam quod titulo Exquæstoris extra urbem & Italiam fuerit, ut hinc ea pars instaurari queat. Notabis tamen vocem Ῥουλίῳ tantum esse potitam in margine, ut quædam quoque alia, sed tamen omnia egregia ad restitutionem hujus loci, ut videatur ea vir doctus in margine notavisse collecta ex pleniore codice Manuscripto, ut idcirco etiam de hoc nomine dubitare non sustineam & ideo posui suo ordine. Alioquin si res ita habuisset, facile & credibile erat auctorem scripsisse Κοίντῳ Κορνηλίῳ ταμίαις, ut solent in his collegiis Romani per negligentiam copulativæ. GRON. In *Epiphanii* libris, *sub Quinto Rutilio ærarii custode; dum tertio idus Aprilis in templo Concordiæ conscriberentur, præsente Lucio Calphurnio & reliquo Senatu. Publius Dolobella & M.*

z Δέλτῳ δευτέρᾳ] Magis etiam notabilis est hæc designatio, nempe quod hoc SCtum fuerit tabula secunda & ex primis. Sic enim videmus in hoc specimine finiri velut ex more communi verba solita præmitti exemplis decretorum publicorum; quæ describerentur publico jussu, & descripta in alias mitterentur regiones aut provincias aut urbes, addito non tantum loco, quem in ærario obtinebant, sed etiam præpositis nominibus quæstorum, qui tunc erant, quum ista describerentur; prout nunc censeo considerari debere nomina quæstorum, quæ hic posita cernimus. Illud itaque ταμιεῖον τῆς δέλτου τῆς ταμιδλικῶν supponi oportet bene magni spatii, sive id haberi oporteat unum conclave, sive in plura diductum, ut illic tot æra, quæ fuerunt innumera in tanto & tanti temporis imperio, in manifesto penderent oculis stantia exposita, & ibidem διὰ δευτέρου καὶ οὐ τῶν πρώτων hanc fuisse, ut decretorum tabulæ illic fuerint fixæ numero facto & collecto ab ipso ingressu, ut diceretur tabula prima, secunda, tertia &c. prout propinqua esset ingressui: nec tantum, sed etiam primæ aut secundæ aut tertiæ pro ordine, in quem erant digestæ ab summo tabulato ad infimum solum, vel vice versa, ubi profecto poterunt plures esse ordines, non secus ac hodie forulos librorum formamus. Est aliquid simile in tabernis veterum, quas ita depingit Martialis I, 18.

Hoc nomen dominus gerit tabernæ,
De primo dabit alteroque nido
Rasum punice, purpuraque librum.

Quinimo talis ordo tabularum in porticibus ornandis apud Cl. Sponium in Miscellan. pag. 337. τάττουσι τὴν εἰκόνα ἀφ' τῆς πρώτης ἐξόδου τῆς στοᾶς ὁ Δωρεύς, ubi vir doctus reddidit *statuam ejus collocent juxta tabulas primæ* (h. e. incipientis, & prope ingressum, ut ego explico) *porticus Dorica*, confundens tabulas & mensas. GRON.

a Ἐκ τῶν πρώτων.] Diversi, ut puto, foruli erant, Decretis adservandis destinati, signatique numeris, I. II. III. &c.

b Τῇ πρὸ τριῶν εἰδῶν Ἀπριλίων] Itaque nec mensis integer prætertapsus fuit ab Idibus Martiis occiso Cæsare inclitis, ut hinc pateat, quantopere urserint Judæi, homines ardenti fervidoque ingenio & præsertim in suis commodis, confirmationem favoris & privilegii ab Julio sperati; quum tantæ curarum moles confluerent de universi imperii lapsantis custodia, hi tamen de suis per Asiam sparsis civibus cupiverunt esse certi. Nempe ad id impetrandum ab utroque consule plurimum valuit imber aureus, ut palam de M. Antonio scribunt cum infamia ejus perpetua veteres scriptores. GRON.

c Καλπούρνιος Μενενίᾳ.] Ita nisi fallor jure edidi, quum in MSto reperirem vitiosum καλπούνιος μενηνίᾳ, quum in eo sequerer exempla doctorum hominum, quibus in aliis scriptoribus occurrit idem error. Mox in MS. erat Σεργίου Παπίνιου Νεμωνίᾳ Ταύτου, ubi prima vox videbatur abundare duabus literis ν, quas expuli. Certe id mihi probabilius visum fuit, ad similitudinem præcedentis decentius, (ubi etiam tamen poterat videri scriptisse Λεύκιος Γαΐου υἱὸς Καλπ.) quam si vellem tentare Σερ. Σιφ. υἱὸς, hoc est, *Servius Servii filius*. Falsa ista Nemonia tribus mox adhuc occurrit. Et recte spero mutaville. GRON. Καὶ Κορνουήλιος Μενηνίᾳ. Πείσων Σεργίου Παπίνιου Νεμωνίᾳ Ταύτου in *MSS. Voss.* Verum in textu exprimendo sequutus sum *Gronovium*, cui in notis non displicet ut legatur Λεύκιος Γαΐου υἱὸς Καλπ.

d Τρ-

"Ποπίης, Γάϊος Καινίνιος [d] Τηρλωτίνᾳ [c] Ρεβίλιος, Πόπλιος
"[f] Τιδήτιος, Λεύκιος [g] Απελλῖνος Λευκίᾳ υἱὸς Σεργίᾳ, [h] Φλά-
"βιος Λευκίᾳ Λεμωνίᾳ, Πόπλιος Πλάτιος Ποπλίᾳ Παπ-
"ειρίᾳ, Μάρκος [i] Ακύλιος Μάρκᾳ Μικίᾳ, Λεύκιος [k] Ερύκιος
"Λευκίᾳ [l] Στελλατίνᾳ, [m] Μάρκος Κυίντιος [n] Μάρκᾳ υἱὸς
"Πολλίᾳ [o] Πλαγκίλλος, Πόπλιος Σέργιος. Πόπλιος Δολο-
"βέλλας, Μάρκος Αντώνιος ὕπατοι [p] λόγους ἐποιήσαντο. περὶ
"ὧν [q] δόγματι συγκλήτου Γάϊος Καῖσαρ ὑπὲρ Ιουδαίων
"ἔκρινε, καὶ εἰς τὸ ταμιεῖον σὺν ἔφασεν ἀνενεχθῆναι, περὶ
"τούτων ἀρέσκει ἡμῖν γνώμῃ, [r] ὡς καὶ Ποπλίῳ Δολοβέλλᾳ καὶ
"Μάρκῳ Αντωνίῳ τοῖς ὑπάτοις ἔδοξεν, ἀνενεγκεῖν τε ταῦτα
"εἰς δέλτους καὶ πρὸς τὰς κατ' πόλιν ταμίας, ὅπως φροντίσω-
"σι καὶ αὐτοὶ ἐν δέλτοις ἀναθεῖναι διπλοῦχοις. [s] ἐγένετο πρὸ
"πέντε εἰδῶν Φεβρουαρίων ἐν τῷ ναῷ τῆς Ομονοίας. οἱ δὲ
"πρεσβεύοντες παρὰ Υρκανοῦ τοῦ ἀρχιερέως ἦσαν οὗτοι· Λυσί-
"μαχος Παυσανίου, Αλέξανδρος Θεοδώρου, Πατρόκλος
"Χαιρέου, Ιωναθης Ονείου.

ια'. Επεμψε δὲ τούτων Υρκανὸς [t] τῶν πρεσβευτῶν ἕνα καὶ [u] πρὸς Δολοβέλλαν τὸν τῆς Ασίας τότε ἡγεμόνα, ἀξιῶν καλῶν ἀπολῦσαι τοὺς Ιουδαίους τῆς στρατείας, καὶ τὰ πάτρια τηρεῖν αὐτοῖς ἐᾷν, [x] ὑπάρχειν τε καὶ ταῦτα ζῆν. [y] λαβὼν δὲ ὁ Δολοβέλλας τὰ γράμματα τοῦ Υρκανοῦ γράμματα, μηδὲ βουλευσάμενος ὁπισθέλλῃ [z] τοῖς κατ' τὴν Ασίαν ἅπασι γράψας καὶ τῇ Εφεσίων πόλει [a] πρωτευούσῃ τῆς Ασίας, [b] περὶ τῶν Ιουδαίων· ἡ δὲ ὁπιστολὴ τοῦτον περιείχε τὸν τρόπον.

"nius Terentina Rebilius, Publius Tidetius, Lu-
"cius Apulinus Lucii *filius* Sergia, Favius Lucii
"*filius* Lemonia, Publius Platius Publii *filius* Pa-
"piria, Marcus Acilius Marci *filius* Mæcia, Lu-
"cius Erucius Lucii *filius* Stellatina, Marcus Quin-
"tius Marci filius Pollia Plancillus, Publius Serius.
"Publius Dolabella, Marcus Antonius consules
"verba fecerunt. In quibus rebus senatusconsulto
"Cajus Cæsar pro Judæis decrevit, neque ante cu-
"ravit in ærarium deferri, de his placet nobis sic-
"ri, sicut etiam Publio Dolabellæ & Marco An-
"tonio consulibus visum fuit, & deferre ista in
"tabulas, & ad quæstores urbanos, ut & ipsis cura
"sit ea in tabulis duplicibus reponere. Factum est
"ante diem quintum idus Februarias apud ædem
"Concordiæ. Legati autem ab Hyrcano pontifi-
"ce erant isti: Lysimachus Pausaniæ *filius*, Ale-
"xander Theodori, Patroclus Chæreæ, Jonathas
"Oniæ.

11. Sed & ad Dolabellam, qui tunc Asiæ præ- *Legatum ad Dolabellam mittit Hyrcanus.*
erat, Hyrcanus unum ex his legatis misit, obse-
crans ut dimitteret Judæos à militia, & servarẹt
eis patria instituta, sineretque ex illis vitam agere.
Dolabella vero posĩt acceptas ab Hyrcano literas,
nulla adhibita deliberatione, tum omnibus Asiaticis epistolam misit, tum etiam Ephesiorum urbi, quæ prima erat Asiæ, de Judæis. Atque epistola illa erat hoc exemplo.

12. "PRY-

d Τηρλωτίνᾳ Ρεβίλιος,] Id quoque probatum iri spero, quum sic repono pro τηρλωτίνα ρεβίλιος, etsi potuit Josephus, & in prima voce literam ι omisisse quocunque casu. Nam ultimam partem cognominis etiam extulerit per λιος, ut sæpe Græci, & infra adest Κοϊνκλίῳ. sed quum non sit credibile etiam sic exstitisse in primigenio, opinor recte etiam me vertisse. GRON.

e Ρεβίλιος, Πόπλιος] Sic *Gronov.* Ρεμίλιος in *MSS.* Forsan Terentina Regilius.

f Τιδήτιος, Λεύκιος] Mallem Τιδήτιος.

g Απελλῖνος Λευκίου υἱὸς Σεργίᾳ,] Forsan Ακυλλῖνος.

h Φλάβιος Λευκίᾳ Λεμωνίᾳ,] Huic nomini præreptum est suum prænomen, quod videtur fuisse ei antepositum, forsan interceptum ab voce præcedente σεργίᾳ, quasi fuerit *Aulus Flavius.* GRON. A. Φλάβιος legendum recte conjicit *Gronov.* prænomine forsan absorpto à litera finali in voce præcedente.

i Ακύλιος Μάρκου Μικίᾳ,] Nomen valde dubium ad Latine exprimendum, utrum fuerit *Acilius*, an *Aquilius.* GRON. Ita edidit *Gronov.* Ακυλιος in *MSS.* an pro Ακιλιος vel Ακυλλιος, aliorum esto judicium.

k Ερύκιος Λευκίου Τηλιτιλίᾳ.] Sic erat in MS. plana aberratione, ut mihi videbatur, pro Στελλατίνᾳ. GRON.

l Στελλατίνᾳ,] Non dubitavi Στελλατίνᾳ in textum recipere, prout legendum esse conjecerat *Gronov.* Τηλιτιλίᾳ corrupte in *MSS.*

m Μάρκος Κυίντος Μάρκου υἱὸς Ποπλίᾳ] Verba ista sic exstant in MS. varie corrupta, quum secunda vox ut alterum prænomen tolerari nequeat, unde ad Quintios retuli, quorum quum sint talia cognomina jam olim, quæ deducuntur ex nominibus familiarum aut aliis cognominibus, ut Crispinus ab Crispus, Flamininus ab Flaminius, potest etiam tolerari Plancilus pro Plancillus ab Plancus vel Plancius, ut in Arriis est Balbillus, quamvis exstare hactenus hoc tantum loco novi Plancillum, cui valde affine est cognomen Pacilus jam in republica usurpatum. Tribum illi dedi, quæ proxima erat scripturæ corruptæ. GRON.

n Μάρκου υἱὸς Ποπλίᾳ] Ita *Gronov.* Μάρκος Κύϊντος Μάρκου υἱὸς Ποπλίᾳ in *MSS.* Ποπλίᾳ forsan pro Ποπλιλίᾳ vel Ποπλιλίᾳ.

o Πλαγκίλλος, Πόπλιος Σέργιος.] Πλαγκίλιος in *MSS.* Πλαγκίλος *Gronov.*

p Λόγους ἐποιήσαντο.] Sic *Gronov.* λόγοις & mox δόγματι in *MSS.* Sed in posteriori verbo sextæ literæ superscribitur T.

q Δόγματι —— ἔκρινε,] Sic loquitur, quasi plane ista res jam fuisset acta in senatu & consulto ejus firmata ante necem Julii. Quod si ita est, jam intelligimus interiorem causam, cur in exterarum gentium multitudine necem Julii ejulante sic eminuerit insania Judæorum, ut diserte notat Suetonius, quod viri docti non satis perspiciunt, quum in hoc arcano ea res sita sit. Quid si tamen non videatur factum fuisse vivo Cæsare, sed universum hoc includi & pendere ab uno SCto de ratis habendis actis Cæsaris, ut sint verba plena doli & ex violentia ac jussu M. Antonii sic composita? Hactenus tamen sequimur quod scriptum est. GRON.

r Ως καὶ Ποπλίῳ Δολοβέλλᾳ] Ως καὶ συγκλήτῳ ἔδοξεν juxta *Epiphanium*, qui vertit, *sicut & Senatui visum est ut hæc in tabulis æreis deponantur, & per singulas civitates transmittantur, quatenus curent & illi in tabulis reponere quod decretum est. Quinto Idus Februarias &c.*

s Εγένετο πρὸ πέντε εἰδῶν] Nempe ista delatio SCti in ærarium. Tantum scilicet temporis traxit ista ad plenissimam SCti confirmationem requisita mora, antequam posset peragi, sive ob molestias reipublicæ exortas, sive artibus utriusque Consulis rapacissimi per annum suum, ut inde adhuc fieret hæc res Judæis pretiosa magis & carior, & per decem menses concursare debuerint ad impetrandam hujus rei consummationem, ac SCtum ære incidendum, & quidem ita, ut tabulæ essent duplices. Erant enim alioquin ἁπλᾶ. & hinc quoque talia inde sumpta exempla, ut notum satis. Sed nunc etiam id ipsum singulare est, tanquam SCta omnia in ærario non sint incisa uni & patenti tabulæ, sed multa duplicibus, ut haberentur plane δίθυρα, atque unum per duas tabulas extensum complicari posset & sic dimidium loci tantum occupare, quam alioquin teneret. An vero pertinuit hoc ad SCta de provinciis & regionibus exteris, ut illis separatim destinatum fuerit conclave, idque juxta parietes habuerit suspensas δέλτους διπτύχους vel διθύρους, tam bene illustratas olim ab Salmasio, quam facinorose tractatas nuperrime ab clericato omnium librorum, quos non legit, editore. Ex hoc loco utique præclara antiquitatis illustratio non tantum ærarii Saturni, sed ubi illa ἀπλοῦχα vel δίθυρα fuerint, notabiliter usurpata. GRON.

t Τῶν πρεσβευτῶν ἕνα] Quis ille speciatim fuerit exprimitur ab Josepho in sequentib. ex testimonio ipsius Dolabellæ ad civitatem Ephesinam, nempe Alexander Theodori filius. Sed pariter inde probatur illic scribi admodum minute Δολοβέλλας ὁ λαῶν τοῦ Υρκανοῦ γραμματέα, sed quæ patet per fraudem quandam & astum ex pleniore historia fuisse repetita; item, quam absurde vertatur ibidem *Atque ita Dolabella Hyrcano per literas roganti gratificatus est.* locus ille Græcus καὶ ταῦτα μὲν Δολοβέλλας Υρκανῷ πρεσβευσαμένῳ ὡδὲ αὐτὸν ἐχαρίσατο. GRON.

u Πρὸς Δολοβέλλαν τὸν τῆς Ασίας τότε ἡγεμόνα,] Eximie id convenit cum historia, quæ dictat jam mense Junio Dolabellam has regiones petisse & occupavisse. GRON.

x Επιτρέπειν τε καὶ ταῦτα ζῆν.] Επιτρέπειν τε habui è *Cod. Busb.* qui nisi in hoc loco convenit cum *Editis*, in quibus καὶ καὶ τ. ζ.

y Λαβὼν δὲ ὁ Δολοβέλλας] Voculas aliquot ante λαβὼν excidisse suspicor: eoque magis, quod in *Epiphanio* sit, *quod facilius impetravit. Siquidem Dolabella &c*

z Τοῖς κατ' τὴν Ασίαν ἅπασι γράψας καὶ τῇ Εφεσίων πόλει] Si inspexeris vulgatas editiones, agnosces alteram fraudem. Cæterum hæc urbs speciatim notanda erat velut caput omnium; in cujus titulo isto, quo dicitur πρωτεύουσα, quale resederit privilegium & quæ auctoritas, apparet ex fine epistolæ, ut nempe illa partim exemplo suo, partim dignitate aliis imperaret. Et certe in ea urbe multos fuisse Judæos etsi Acta Apostolorum non habuerint occasionem significandi, tamen ibi confediſse multitudinem discimus ex Suida in voce Ιησοῦς, ubi legimus Τρύφων ἀρχηγὸς τῶν ἐν Εφέσῳ Ιουδαίων. Quin etiam Norbani Flacci epistola ad Ephesios memorat apud Philonem pag. 1036. GRON.

a Πρωτεύουσα τῆς Ασίας,] Ita in *Apographis* nostris & *Editis Josephi.* Εφεσίων πολιτευούσῃ in *MSS.* ut dicit *Gronov.*

b Περὶ τῶν Ιουδαίων.] Forsan ὑπὲρ τῶν. nisi ὡδὲ hic idem valeat ac ὑπέρ.

Dolobellæ literæ ad Ephesios.

12. "PRYTANE ARTEMONE, die primo Lenæonis, Dolabella imperator senatui Ephesiorum & magistratibus & populo salutem. "Alexander Theodori filius, legatus Hyrcani, "filii Alexandri, pontificis Judæorum & ethnarchæ, mihi significavit non posse populares suos "militiæ nomen dare, idcirco quod nec arma ferre queant, nec iter illi facere diebus Sabbatorum, neque cibos patrios & quibus consueverant "seorsum comparare. Propterea ego do illis, sicut "etiam magistratus, qui ante me fuerunt, immunitatem à militia, permittoque ut utantur patriis "institutis, cum propter sacra & res divinas ex "more suo congregantur, & ad oblationes in sacrificia faciendas, & vos volo literas de istis per "urbes singulas dimittendas curare.

Decretum L. Lentuli consulis.

13. Et hæc quidem Dolabella, cum Hyrcanus ad eum legatos misisset, gratificatus est nostris. "LUCIUS vero Lentulus consul dixit; Cives "Romanos Judæos, * sacra Judaïca habentes iisque operantes in urbe Epheso, pro tribunali religionis ergo ab militia dimisi, ante diem duodecimum calendas Octobres, Lucio Lentulo "Cajo Marcello consulibus. Adfuerunt Titus Appius Titi filius Balgus Horatia legatus, Titus "Tongius Titi filius Crustumina, Quintus Ræsius Quinti *filius*, Titus Pompejus Titi *filius* "Longinus, Cajus Servilius Caji *filius* Terentina "Bracchus tribunus militum, Publius Clusius "Publii *filius* Veturia Gallus, Cajus Sentius Ca-

ιϛ'. "[c] ΕΠΙ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ [d] ΑΡΤΕΜΩΝΟΣ Λη"ναιῶν πρώτη, Δολοβέλλας αὐτοκράτωρ Ἐφεσίων "βουλῇ καὶ ἀρχουσι καὶ δήμῳ χαίρειν. Ἀλέξανδρος Θεο"δώρου, πρεσβεύσας παρ' ἐμοῦ Ἀλέξανδρος ὁ Ἀλεξάνδρου ὁ "καὶ ἐθνάρχης τῶν Ἰουδαίων, ἐσήμανέ μοι ὡς οὐ δύνα"ται στρατεύειν τοὺς πολίτας αὐτοῦ, διὰ τὸ [e] μήτε ὅπλα "βαστάζειν δύνασθαι, μήτε ὁδοιπορεῖν αὐτοὺς τὰς [f] ἡμέρας "τῶν Σαββάτων, μήτε τροφῶν τῶν πατρίων καὶ σιτί"ων [f] κατ' αὐτοὺς ὑπάρχειν. ἐγώ τε οὖν αὐτοὺς, καθὼς "καὶ οἱ πρὸ ἐμοῦ ἡγεμόνες, δίδωμι [g] τὴν ἀσυλίαν, καὶ "συγχωρῶ χρῆσθαι τοῖς πατρίοις ἐθισμοῖς, ἱερῶν ἕνεκα "καὶ ἁγίων συναγομένους, καθὼς αὐτοῖς νόμιμον, καὶ "τῶν πρὸς τὰς θυσίας [h] ἀφαιρεμάτων, ὑμᾶς τε βούλο"μαι ταῦτα γράψαι κ' πόλεις.

ιγ'. Καὶ ταῦτα μὲν Δολοβέλλας [i] Ὑρκανοῦ πρεσβευσαμένου πρὸς αὐτὸν [k] ἐχαρίσατο τοῖς ἡμετέροις. "ΛΕΥΚΙΟΣ "Ὁ Λέντλος ὕπατος [l] εἶπε· Πολίτας Ῥωμαίων Ἰουδαίους, "ἱερὰ Ἰουδαϊκὰ ἔχοντας καὶ ποιοῦντας ἐν Ἐφέσῳ, [m] πρὸ δὲ βή"ματος [n] δεισιδαιμονίας ἕνεκα στρατείας ἀπόλυσα, [o] πρὸ "δεκαδύο καλανδῶν Ὀκτωβρίων, Λευκίῳ Λέντλῳ, Γαΐῳ "Μαρκέλλῳ ὑπάτοις. [p] παρῆσαν [q] Τίτος Ἄππιος Τίτου "υἱὸς Βάλγως Ὁρατία πρεσβεύτης, Τίτος Τόγγιος Τί"του υἱὸς Κρασσομίνα, Κόιντος [r] Ῥαίσιος Κοίντου, Τίτος "Πομπήιος Τίτου Λογγῖνος, Γάιος Σερβίλιος Γαΐου "[s] Τηρλωτίνα Βράγχος χιλίαρχος, Πόπλιος [t] Κλά"σιος [v] Ποπλίου [x] Ἐρωρία Γάλλος, Γάιος [y] Σέντιος "[z] Γα-

c Ἐπὶ Πρυτάνεως] Atqui ex nummis docent viri docti summos magistratus in urbe Epheso fuisse aut Ἀρχιερέας aut Γραμματέας, sicut Rhodo præfuisse Prytaneis tam ex nummis quam ex scriptoribus probant. Discamus igitur in urbe Epheso si non fuit magistratus, quia mox agnoscit ἄρχοντας, certe Prytanes usos hoc honore fuisse, ut præscriberentur in decretis; id quod jam pertractatum est. Cæterum ex instauratione hujus præscriptionis apparet violentia illorum, qui in Josepho dominari voluerunt sublata ista parte, quæ erat curiosissima. GRON.

d Ἀρτέμωνος] Ita juxta meliores *Epiphanii* libros, & in *Gronovii Editione*, & uno ex *Apographis* nostris: Ἀρτεμίωνος in altero, & Ἀρτεμίλλου in *MSS. Voss.* teste *Gronovio.*

e Μήτε ὅπλα βαστάζειν δύνασθαι,] Vide simile Rescriptum nomine Augusti ad Ephesios pro Judæis apud Philon. Leg. ad Cajum p. 1036. A. B. & infra lib. 16. c. 6. §. 4. SPANH.

f Κατ' αὐτοὺς] Forte καθ' αὑτούς. COCC.

g Τὴν ἀσυλίαν,] Ita *Gronov.* τὴν ἀσφάλειαν in *Apographis* nostris & *Editis Josephi.* τὴν στρατείαν in *MSS. Voss.* ut ait (in Var. Lect. in ima pagina subjectis) *Gronov.*

h Ἀφαιρεμάτων,] Retinui hanc vocem ex Josepho, quum in MS. legatur id quod subnotatum vides contextui ἀφαιρεμάτων, solita hæsitatione inter diphthongum αι & vocalem ε, unde & infra notabam in MSto ἱαιροποιίαν, item ἀγάιστον, & antea Μεκία. Sed miror cur hunc locum non annotaverit in Thesauro Stephanus, quum male in Josepho vertatur *& conferentes in offerenda templo sacrificia.* Video autem quid ex Christianis apporter idem Stephanus. Ego aliter censui. GRON. Sic etiam in *Apographis* nostris. ἀφαιρεμάτων in *MSS. Voss.* teste *Gronov.*

i Ὑρκανοῦ πρεσβευσαμένου] Ita *MSS. Voss.* & *Epiphan.* Ὑρκανῷ πρεσβευσαμένῳ sine τοῖς ἡμετέροις in *Editis Josephi.*

k Ἐχαρίσατο τοῖς ἡμετέροις.] Quanto rectius & mollius hoc ipsum occurrit tibi, mi lector, quam illa compilatio & mutatio nominis cum participio Ὑρκανῷ πρεσβευσαμένῳ? GRON.

l Εἶπε·] Forte tollendum. COCC.

* *Sacra Judaïca habentes iisque operantes in urbe Epheso,*] Judaicis sacris addictos, iisque operatos, *Gronov.*

m Πρὸ δὲ ——— ἀπόλυσα,] Plura hic sequuntur in *Rufino* cap. XXI. p. CXVI. Decreta Romanorum, Deliorum, Sardianorum &c. in gratiam Judæorum, quæ hic in Græco Josephi contextu aut Gelenii Versione non leguntur. Eadem omissa in postrema Versione Gallica. Vide etiam infra lib. 16. c. 6. §. 1. & 4. ubi similia Decreta Sardianorum, Cyrenæorum, Ephesiorum referuntur. SPANH.

n Δεισιδαιμονίας ἕνεκα] Non de se ita jactavit Lentulus, sed sic loquutus fuit respectu Judæorum, a quibus scrupulum omnem removere voluit, ut possent indulgere δεισιδαιμονίᾳ, qua esse obsessos Judæos & noverant & videbant quotidie Romani: unde in bonam partem accepi de religione, prout aptissime descriptio ejus huc convenit ex lapide, qui scribitur esse in urbe Pola, *Matri pientissimæ religioni Judaicæ metuenti*, apud Gruterum p. 721., 11, quamvis meminerim Romanos ubique Judaicam superstitionem agitare. GRON.

o Πρὸ δεκαδύο καλανδῶν] Πρὸ δώδεκα καλανδῶν Ὀκτωβρίων. πολλὰ δ' ἐστὶ καὶ ἀλλὰ &c. in *Editis Josephi*, reliquis omnibus omissis usque ad c. 10. §. 25. v. 13. In *Epiphanii* libris: *duodecimo Kalendarum Octobris, L. Lentulo & C. Marcello Coss. præsente Senatu, Balbus Legatus & vicarius Ephesiorum* &c.

p Παρῆσαν Τίτος Ἄππιος] Satis clara diversitas est, qua nunc illud γεγραμένῳ, vel ut Latini dicunt *scribendo*, omittit, quod supra addebat. Istic enim agebatur de legitimo SCto in urbe facto: nunc autem etsi præscribantur etiam Consulum duorum nomina, tamen illi cum Pompejo non tantum ex urbe fugerant, sed & ex Italia, ut tanquam in provincia hoc decernatur, ubi non licuit implere solennitatem Romæ usurpatam. Et sic habuerunt alia Collegia hinc quandam imitationem, sed ut abstinerent ab illo senatorio *scribendo.* Certe apud Sponium in Miscellaneis pag. 5. in decretis Fratrum Arvalium occurrit identidem *in collegio adfuerunt, & adstantibus fratribus Arvalibus.* Item pag. 69. *Nomina quæ adscripserunt decuriæ eæ quæ i. s. f.* Ex quibus primum exst. et etiam apud Brissonium *libro 1.* de Form pag. 104. in voto Fratrum Arvalium pro Nerone & Octavia. *In collegio adfuerunt Sulpicius* &c. Ea vero quæ recensentur deinceps octo nomina vere Romana sunt, eorum scil. qui adhærebant Pompejo & consulibus fugientibus, ut adversarii Cæsaris, quos idcirco satis magno numero oportuit illic fuisse, quocunque in oppido id decretum fuerit conceptum, ut plane hic sit eadem species, quam describit Tacitus 2. annal. 74. *Consultatum inde inter legatos, quique alii senatorum erant.* GRON.

q Τίτος Ἄππιος Τίτου υἱὸς Βάλγως] Retineo (quippe venerabile est antiquum) in hoc incerto lectionem in MS. positam, exponens more Romano de Appio Valgo, alioquin ignoto, quum etiam Valgus inter cognomina Romana ignoretur; attamen nihil vetat fuisse, perinde ut Varus, aut Vatia. Alioqui sunt Romana alia nomina his admodum vicina, sive Ampius Balbus, sive Atius Balbus: sed infra plane repetitur Ἄππιος Βάλβος, qui videtur non fuisse multum ab hoc remotus, etsi augeatur titulo ἀνθυπατεύω, ut multi tunc fuerunt. GRON.

r Ῥαίσιος Κοίντου,] Ita *Gronov.* Ῥάνιος in *MSS.* & mox Τερεντίνα.

s Τηρλωτίνα Βράγχος] Prius more sueto corruptum adjuvi, ut antea. Posterius quod rarissimum in Romanis, quum haberet sibi proximum Γράγχος, tamen non sustinens mutare, sibi reliqui, quamvis facile quarta litera transiret ad molliorem ac vicinam illi γ, ut fieret Βρόγχος sumpto cognomine ex Mileti oraculo, Latine Branchus; tamen quia nec id invenio inter cognomina Romana, intactum transii. Sunt quidem Brochus, Broccus, Brocchus Furiorum cognomen, Broccius, Brocchius, Brocco, Barchius. Sed quis aliquid pro vero præstet? Etiam apud Reinesium est Julius Barneus. GRON.

t Κλάσιος] Κλάδιος in *Apographis* nostris.

v Ποπλίου Ῥωμείᾳ Γάλλος,] Optime conjicit *Gronovius* Ποπλίου Οὐιτυμείᾳ legendum esse. Videsis *Sponii Itiner.* tom. 1. p. 409.

x Ἐρωρείᾳ] Tali appellatione non memini censeri ullam tribum, nec in libris, nec in monumentis aliis. In hoc tamen fragmento bis occurrit. Idcirco nisi placuerit referre inter ignota inscriptionum nomina, quæ in tribubus passim causantur viri docti, fere correxeram Οὐολτείᾳ, quod tamen remotius est. Sed quum adverterem antecedere vocem Ποπλίου, credidi ultimam diphthongi formam non iteratam a scriba sic obumbraviſſe lectionem Josephi, qui scripserat Ποπλίου ὑπωρείᾳ,

Lae-

"[z] Γαΐου * * ὑὸς Σαβατίνα. [a] Τίτος Ἀτίλιος Τίτου ὑὸς Βόλ-
"βος, πρεσβευτὴς καὶ ἀντιστράτηγος, Ἐφεσίων ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. Ἰουδαίους τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Λέκτος Λέν-
"τλος ὕπατος, ἐμοῦ ἐντυγχάνοντος ὑπὲρ αὐτῶν, ἀπέλυσε τῆς
"στρατείας. [b] αἰτησάμενος δὲ μετὰ ταῦτα καὶ παρὰ Φαννίου τοῦ
"δεξιστράτηγου καὶ παρὰ Λουκίου Ἀντωνίου τοῦ ἀντιταμίου ἐπι-
"τυχον, ὑμᾶς τε βούλομαι φροντίσαι μή τις διενοχλῇ.

14. ΨΗΦΙΣΜΑ [c] ΔΗΛΙΩΝ. "Ἐπὶ ἄρχοντος Βοιω-
"τοῦ μηνὸς Θαργηλιῶνος εἰκοστῇ ζημαλισμὸς στρατηγῶν.
"[d] Μάρκος Πείσων πρεσβευτὴς, ἐνδημῶν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν,
"ὁ καὶ τεταγμένος ἐπὶ τὴν στρατολογίας, παρακαλέσαμενος
"ἡμᾶς καὶ ἱκανοὺς τῶν πολιτῶν, παρέσχεν, ἵνα, εἴπερ τις
"[e] Ἰουδαίοις πολίτην Ῥωμαίων, τούτοις μηδεὶς ἐνοχλῇ πρὸς
"στρατείας, διὰ τὸ τὴν ὑπατον Κορνήλιον Λέντλον θέσθαι-
"μονίας ἕνεκα ἀπολελυκέναι τοὺς Ἰουδαίους τῆς στρατείας.
"διὸ πειθαρχεῖν ὑμᾶς δεῖ τῷ στρατηγῷ." ὅμοια δὲ τούτοις καὶ
Σαρδιανοὶ περὶ ἡμῶν ἐψηφίσαντο.

15. "[f] ΓΑΙΟΣ ΦΑΝΙΟΣ Γαΐου ὑὸς, στρατηγὸς, ὕπα-
"τος, Κώων ἄρχουσι χαίρειν. Βούλομαι ὑμᾶς γνῶναι, ὅτι
"παρέσχεν Ἰουδαίων μοι παρουσθην, ἀξιοῦντες λαβεῖν τὰ
"ὑπὸ τῆς συγκλήτου δόγματα περὶ αὐτῶν γενόμενα. ὑπολή-
"ψεσθαι δὲ τὰ διατεθειμένα. ὑμᾶς θέλω φροντίσαι καὶ παρα-
"σκευάσαι τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ συγκλήτου δόγμα, ὅπως μὴ τῆς
"ὑμετέρας χώρας εἰς τὴν οἰκείαν ἀσφαλῶς ἀναπομφθῶσι.

16. "ΛΟΥΚΙΟΣ ΛΕΝΤΛΟΣ ὕπατος [g] λέγει, πο-
"λίτας Ῥωμαίων Ἰουδαίους, οὓς ἐμοὶ ἱερεῖς ἔχειν καὶ
"ποιεῖν Ἰουδαϊκὰ ἐν Ἐφέσῳ ἐδόκουν, δεισιδαιμονίας
"ἕνεκα ἀπέλυσα. τῇδε ἐγράφη πρὸ [h] δεκαέξ ἡμερῶν καλαν-
"δῶν Ὀκτωβρίων.

17. "ΛΟΥΚΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ Μάρκου ὑὸς, [i] ἀν-
"τιταμίας καὶ ἀντιστράτηγος, Σαρδιανῶν ἄρχουσι, βου-
"λῇ, δήμῳ χαίρειν. Ἰουδαῖοι πολῖται ἡμέτεροι παρα-
"γενόμενοι μοι ἐπέδειξαν ἑαυτῶν συνόδου ἔχειν ἰδίαν καὶ
"τοὺς πατρίους νόμους ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τόπον ἴδιον, ἐν
"ᾧ τά τε πράγματα καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ἀντιλογίας
"κρίνουσι· τοῦτο τε αἰτησαμένοις, ἵν' ἐξῇ αὐτοῖς ποιεῖν,
"τηρῆσαι καὶ διατρέψαι ἐκεῖνα.

"ji** filius Sabatina. Titus Atilius Titi filius Bul-
"bus, legatus & proprætor, Epheſiorum magi-
"ſtratibus, ſenatui, populo ſalutem. Judæos qui
"in Aſia ſunt Lucius Lentulus conſul, me pro il-
"lis intercedente, dimiſit à militia. Poſtea vero
"cum idem petiiſſem à Fannio imperatore & à
"Lucio Antonio proquæſtore *id ipſum* impetravi,
"voſque volo curare, ne quis *eis* moleſtiam creet.

14. DECRETUM DELIORUM. "Ar- *Decretum Deliorum.*
"chonte Bœoto menſis Thargelionis die vigeſimo
"reſponſum prætorum. Marcus Piſo legatus, cum
"in urbe noſtra ageret, præeſſetque delectui ha-
"bendo, nobis multiſque civium advocatis impe-
"ravit, ſi qui Judæi cives Romani *eſſent*, eos ne
"quis vexaret propter militiam, idcirco, quòd
"conſul Cornelius Lentulus religionis ergo Ju-
"dæos à militia dimiſerit. Quam ob cauſam vos
oportet prætori obtemperare". Similia autem
his etiam Sardiani de nobis decreverunt.

15. "CAIUS FANNIUS Caji filius, impera- *Decretum C. Fannii conſulis.*
"tor, conſul, Coorum magiſtratibus ſalutem. Vo-
"lo vos ſcire, legatos Judæorum ad me acceſſiſſe,
"orantes ut acciperent decreta ſenatus de ipſis fa-
"cta. Ea vero conſulta ſubjuncta ſunt. Vos volo
"ex ſenatuſconſulti ſententia his hominibus curam
"adhibere & proſpicere, ut per regionem veſtram
"ſecure in ſuam revehantur.

16. "LUCIUS LENTULUS conſul dicit, *L. Lentuli decretum.*
"cives Romanos Judæos, qui mihi videbantur ſa-
"cra habere & colere Judaïca in urbe Epheſo,
"religionis ergo dimiſi. Id factum eſt ante diem
"tertium decimum calendas Octobres.

17. "LUCIUS ANTONIUS Marci filius, *L. Antonii litera ad Sardianos.*
"proquæſtor & proprætor, Sardianorum magi-
"ſtratibus, ſenatui, populo ſalutem. Judæi cives
"noſtri, cum ad me acceſſiſſent, oſtenderunt, ſe
"ſuos habere cœtus ex legibus patriis jam in-
"de ab initio, & locum proprium, in quo
"de negotiis & controverſiis inter ipſos ortis ju-
"dicium ferunt: cumque à me petiiſſent ut id i-
"pſis facere liceret, eadem illis ſervari permittique
"decrevi.

18. MAR-

Latine *Veturia*, quæ apud Sponium in Itiner. tom. 1. pag. 409. Οὐετουρία. GRON.

y Σέντιος Γαΐου * * ὑὸς Σαβατίνα.] Ecce genus fraudis, quod perfrequens libris antiquis illatum eſt, ut vox aliqua, quoniam in proximo aut ſequente illum verſu iterabatur, traxerit oculos deſcribentis ab ſuo loco ad illum, quem debebat differre pauliſper, & ſic aliqua iſte omiſerit, immo etiam falſa ad poſteros propagaverit. Id fecit in hac parte vocabulum Γαΐου, quod prænomen quum fuiſſet hujus patri, eodemque uſus fuiſſet ille Cajus Polupejus, ut infra ſcribitur, qui vere erat tribu Sabatina, eam falſe transfert ſcriba ad Sentium, qui cenſebatur tribu Æmilia, ut egregie & liquide in repetitione hujus conſularis auctoritatis, quæ infra poſita eſt, diſcimus; unde hunc locum in verſione ſupplevi, Græca notavi lacuna paris ſpatii, ut oportebat. Hoc quidem opinor neceſſarium factu fuiſſe, quoniam falſa tribus adſignabatur Sentio. In eodem infra loco etiamnum in proxime ſequentibus vides citari plures, quos hic locus prætermittit; quo caſu aut jure, neſcio, ſed in illis nihil auſus fui. GRON.

z Γαΐου * * ὑὸς Σαβατίνα.] In noſtris *Apographis*, Γαΐου ὑὸς Σαβατίνα, nullo intercedente hiatu. Lacunam hic in *Græcis* inter Γαΐου & ὑὸς Σαβατίνα reliquit *Gronovius*: ſupplevit tamen in *Latinis* ex ſeq. §. 19. Locum in verſione eo modo repræſentavi ex *Gronovio*, quo legendum putat Vir Clariſſimus.

a Τίτος Ἀτίλιος Τίτου ὑὸς Βόλγως,] Erit Ατίλιος, ſi vetera monumenta ſequimur, ubi Atilius Bulbus occurrit, & videtur ipſa corruptela huc ducere, idque exhibui in verſione; ſunt alioqui affines & Aufidius Balbus & Aurelius Balbus & ſuper omnes notus Atius Balbus. Sed abſtinere præſtat. GRON. Erit Ατίλιος, ſi vetera monumenta ſequimur, in quibus *Atilius Bulbus* occurrit; & videntur verborum corruptorum veſtigia huc ducere, ait *Gronov.*

b Αἰτησάμενος δὲ] Ita in noſtris *Apographis* pariter ac in *Editione Gronovii*. Ἀντισάμενος in *MSS. Voſſ.* teſte *Gronovio*.

c Δηλίων] In quibus tum frequentes etiam fuiſſe Judæos patet ex ipſo Joſepho, ubi inter Cæſaris Julii decreta, hoc eſt, in ipſa fere hujus narrationis parte ac tempore refert verba hæc ex ejus edicto ad Parianos: Ἐντυγχάνει μοι Ἰουδαῖος ὁ Δήλῳ καὶ τινες τῶν παρόντων Ἰουδαίων. Magnum profecto fuit in tam urgente neceſſitate Judæis remitti potuiſſe ab Pompejanis militandi vexationem, quum alios omnes ad eam compellerent nulla adhibita conniventia. Oppreſſit haud dubie Piſonem admiratio auri & argenti, quod in vicem ipſorum Judæorum ceſſit. GRON. Judæos multos fuiſſe in Delo conſtat ſupr. ex §. 8.

d Μάρκος Πείσων.] Admodum notabile indicium in Pompejanorum conſiliis, qui quum verſus omnia miſerint ad colligendas copias, ad Cycladas hunc illuſtris nominis virum delegarunt tali muneri exſequendo: ut ita hiſtoria hujus Piſonis alioqui in toto bello civili non nominati, referri debeat ad libri III. de bello iſto caput IV. apud Cæſarem, ubi ex Bœotia & Achaja magnus numerus ſupplementi nomine diſtributus legitur. Et hinc Cæſar III. Civil. cap. 4. ait Pompejum effeciſſe legiones duas ex Aſia, quas Lentulus conſcribendas curaverat. GRON. Hiſtoria hujus *Piſonis* (ut notavit Cl. *Gronovius*) referri debet ad lib. 3. *Comment. Cæſaris* de *Bello Civili*, c. 4.

e Ἰουδαίοις] MS. Ἰούδαιοι.

f Γάϊος Φάνιος Γαΐου ὑὸς στρατηγὸς, ὕπατος] Eſt hic ergo Fannius alius illo, quem ponit Joſephus XIII, 17, ubi tractatur materia ſimilis, ſed quem ponit abſque prænomine, & dicitur Μάρκου υἱὸς, & tantum στρατηγὸς. Itaque hæc eſt momentoſa acceſſio ad conſummandos faſtos hujus temporis, ſi conſtaret quo anno titulum hunc uſurpaverit. Certe enim inter Conſules, ne quidem ſuffectos, occurrit quiſquam Fannius conſul. Itaque ut hoc neſcimus, ita egregie evenit, ut hunc Fannium noſcamus ex Cicerone, unde allegavit Pigius pag. 442 inter duces Cn. Pompeii eumque in Græciam ſequutos C. Fannium" f. "n. Strabonem cognomine, quod ut inde accipimus, ita ex hoc loco haurimus patrem ei fuiſſe Cajum. Neque enim cauſa ulla nos monet de Cæpione cogitare. Interea conſulatum hujus Fannii videbimus, quum exorietur notitia conſulatus C. Rabillii, qui infra ciatur. GRON. De hoc Fannio videſis *Pigium* in *Annalibus*, tom. 3. p. 442. de quo loco nos monuit *Gronov.*

g Λέγει,] Εἶπεν legiſſe videtur *Epiphan.*

h Δεκαέξ ἡμερῶν καλανδῶν Ὀκτωβρίων.] In *Epiphanii* libris *duodecimo Kalendarum Juliarum.*

i Ἀντιταμίας] *MSS.* ἀντὶ ταμίας.

M. Publii aliorumque testimonium.

18. "MARCUS PUBLIUS Spurii filius & "Marcus Marci & Publii filius Lucius dicunt. "Cum Lentulum proconsulem adiissemus, illum "edocuimus, de quibus rebus Dositheus Cleopa- "tridæ filius, Alexandrinus, verba fecit, ut Judæos "cives Romanos sacra Judaïca celebrare solitos, "* siquidem ei videretur, religionis ergo dimitte- "ret; & dimisit ante diem tertium decimum ca- "lendas Octobres.

Senatus decretum.

19. "*Mense* QUINTILI Lucio Lentulo, Ca- "jo Marcello consulibus. Aderant Titus Appius "Titi filius Balbus Horatia legatus, Titus Ton- "gius Crustumina, Quintus Ræsius Quinti *filius*, "Titus Pompejus Titi filius, Cornelius Longi- "nus, Cajus Servilius Caji *filius* Terentina Brac- "chus tribunus militum, Publius Clusius Publii "filius Veturia Gallus, Cajus Teutius Caji *filius* "Æmilia tribunus militum, Sextus Atilius Sexti "filius Æsquilina Serranus, Cajus Pompejus Caji "filius Sabatina, Titus Appius Titi *filius* Menan- "der, Publius Servilius Publii filius Strabo, Lu- "cius Paccius Lucii *filius* Collina Capito, Aulus "Furius Auli filius Tertius, Appius Menas. His "præsentibus Lentulus decretum pronunciavit; "Judæos cives Romanos, qui sacra Judaïca facere "consueverunt in urbe Epheso, pro tribunali re- "ligionis ergo dimisi.

Laodicensium litera ad C. Rabilium.

20. "LAODICENSIUM magistratus Cajo "Rabilio Caji filio consuli salutem. Sopater Hyr- "cani pontificis legatus reddidit nobis à te episto- "lam, qua significabat nobis, ab Hyrcano Judæo- "rum pontifice quosdam profectos attulisse literas "de gente ipsorum scriptas, ut Sabbata Judæis li-

ιη'. "[k] ΜΑΡΚΟΣ ΠΟΠΛΙΟΣ ὁ [l] Σπυρίε υἱὸς καὶ Μάρ- "κε καὶ Μάρκε καὶ Ποπλίε υἱὸς Λέκιε λέγυσι. Λεν- "τλῳ τῷ ἀνθυπάτῳ παρεσελθόντες ἐδιδάξαμεν αὐτὸν περὶ "ὧν [m] Δωσίθεος Κλεοπατρίδε Αλεξανδρεὺς λόγυς ἐ- "ποιήσατο, ὅπως [n] πολίτας Ρωμαίων [o] Ιυδαίυς ἱερὰ Ιυ- "δαϊκὰ ποιεῖν εἰωθότας, ἂν αὐτῷ φαίνῃ, δεισιδαιμονίας "ἕνεκα λυθλύσῃ· καὶ [p] ἀπέλυσε πρὸ [q] δεκαέξ ἡμερῶν κα- "λανδῶν Οκτωβρίων.

ιθ'. "[r] ΚΥΙΝΤΙΛΙΩι Λυκίῳ [s] Λέντλῳ, Γαΐῳ Μαρ- "κέλλῳ ὑπάτοις. παρῆσαν Τίτος Αππιος Τίτυ υἱὸς "Βάλβος Οραπία πρεσβύτης, Τίτος Τόγγιος Κρυστο- "μίνα, Κόιντος [t] Ραίσιος Κόιντυ, Τίτος [v] Πομπώνιος "Τίτυ υἱὸς, [x] Κορνήλιος Λογγῖνος, Γάιος Σερουί- "λιος Γαΐυ Τερεντίνα Βράχχος χιλίαρχος, Ποπλιος "Κλώσιος Ποπλίυ υἱὸς Ερωεία Γαλλος, Γάιος [y] Τεύ- "τιος Γαΐυ Αἰμιλλία χιλίαρχος, Σέξτος Απίλλιος Σέξτυ "υἱὸς [z] Αἰσυμία Σέσρανος, Γάιος [a] Πομπήιος Γαΐυ υἱὸς Σα- "βατίνα, Τίτος Αππιος Τίτου Μένανδρος, Πόπλιος [b] Σε- "ρουίλιος Ποπλίου υἱὸς Στράβων, Λεύκιος Πάκκιος Λυκίυ "Κολλίνα Καπίτων, [c] Αὖλος Φούριος Αὔλου υἱὸς Τέρτος, "Αππιος Μηνᾶς. ὑπὲ τούτων ὁ Λέντλος δόγμα [d] ἐξή- "νεγκε· πολίτας Ρωμαίων [e] Ιουδαίους, οἵτινες ἱερὰ Ιυ- "δαϊκὰ ποιεῖν εἰώθασιν ἐν Εφέσῳ, πρὸ [f] βήμα[τος] δει- "σιδαιμονίας ἕνεκα ἀπέλυσα.

κ'. "ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ἄρχοντες Γαΐῳ Ραβιλλίῳ Γαΐυ υἱῷ "ὑπάτῳ χαίρειν. [f] Σώπατρος Υρκανοῦ [g] ἀρχιερέως πρεσ- "βύτης ἐπέδωκεν ἡμῖν τὴν παρὰ σοῦ ὑπογραφὴν, δι' ἧς ἐδή- "λου ἡμῖν παρ' Υρκανοῦ [g] Ιουδαίων ἀρχιερέως ἐληλυθότας "τινὰς γράμματα κομίσαι περὶ [g] ἔθνους αὐτῶν γεγραμμένα, "ἵνα

---

k Μάρκος Πόπλιος] Quinam fuerint isti duo Marci cum tertio Lucio, quum in scripto nulla quidem sit nota dignitatis, sed varia habeant addita forsan ad distinctionem, tamen nihil ad eam nobis conferunt, & in Romanum morem admitti queunt, si statuamus eos ex plebe fuisse, & hinc Judaicis sacris addictos, ut præter prænomina de illis nihil dicatur; unde licet alia cogitari possint, judicavi tamen intacta relinqui. GRON.

l Σπυρίε υἱὸς] Ita in nostris *Apographis*, prout edidit *Gronov.* (in V. L. Gronovii ἔχεμα ες πυρίε. Sic MS. media sunt in margine) Ποπλίε juxta *Epiphanium*.

m Δωσίθεος Κλεοπατρίδε Αλεξανδρεὺς] Ita ex *Vet. Interpr.* corrupte in *MSS. Voss.* ἐώσι κλεοπατρίδε ἀλεξανδρὺς λόγυς.

n Πολίτας Ρωμαίων Ιυδαίυς ποιεῖν] Hoc postremum verbum sic plane exstat in MSto, quum prorsus sit supervacuum nec ullum tueatur locum: non enim agitur de Judæis ut fiant cives Romani, sed ut illi, qui jam erant cives Romani, beneficio aliquo per eum adficerentur. Hinc satis mihi fuit id verbum uncis inclusisse, & in vertendo omisisse. GRON.

o Ιυδαίοις ἱεροῖς] Verbum ποιεῖν (quod post Ιυδαίυς habent *MSS.* & uncis inclusum dedit *Gronov.*) omisi, præsertim cum illud non agnoscat *Epiphan.*

* *Siquidem ei videretur*,] *Vel*, si hoc ad eum deferatur.

p Απέλυσε] Ita cum *Epiphan.* ἀπέλυσα in *MSS.*

q Δεκαξιῶν καλανδῶν Οκτωβρίων.] *MSS.* δρεκαξιῶν ἐκτεκυρίων.

r Κυιντιλίῳ Λυκίῳ Λέντλῳ,] Prima vox continet Romanum nomen satis bene notum ubique, sed ut opinor, male huc conveniens, ut illud aberraverit forsan ad illudendum lectoribus, quippe destitutum voce antecedenti; ut hinc fere videatur jus sibi arrogare veniendi in censum propriarum appellationum sequentibus annectendum. Cæterum existimo, vocem μῆνι præcessisse, ut temporis titulus inter prima legeretur, etsi fatear eum aliter conceptum esse in antecedentibus. Ita certe egi in versione, & ideo signum defectus non apposui. GRON. Vox Κυιντιλίυ abest *Vet. Interpr.* Μῆνι excidisse suspicatur *Gronov.* ideoque *Mense* ante *Quintili* posuit in versione. Hoc decretum, omissis senatorum nominibus, in *veteri versione* sic se habet. *L. Lentulo & C. Marcello Coss. L. Lentulus decretum protulit. Cives Rom. Jud. &c.*

s Λέντλῳ, Γαΐῳ] MS. Λεντλεγαΐω.

t Ραίσιος Κόιντυ, Τίτος Πόμπωνος] En locum plenum nodi, & tantum ulceris, ut difficulter expurges. Immo hinc apparet scribam hujus codicis non esse laudandum ab doctrina, sed ab fide, qua persequutus est vestigia literarum in volumine, quod describebat. An noluerunt hic Ræsius cum Cornelio ostentare suam tribum, quum in inscriptionibus occurrant duo Ræsii, alter Palatina, alter Fabia, etiam cognominibus diversi? Quumque omnes gaudeant prænomine, an Cornelius Longinus id fuit aversatus solus? In MS. tamen non aliter habetur. Si placet nos exercere in appellatione Πόμπωνος quidem potuit latere aliquis Pedius, cujus familia bene clara. Sed ex loco superiore nequimus ambigere, quin istæ quinque literæ sint posterior pars vocis Πομπηίος, ut omnino significetur hic tres illos adfuisse Κόιντος Ραίσιος Κόιντυ, Τίτος Πομπηίος Τίτυ υἱὸς, Κορνήλιος Λογγῖνος. Et quid opus est alia tentare? Mox pro Τούλλιος probabilius ante exstat nomen Σύλλος. GRON.

v Πώνιος Τίτυ υἱὸς,] Ita *MSS.* Verum e super. §. 13. Πομπήιος legendum videtur. quod etiam monuit *Gronov.*

x Κορνήλιος Λογγῖνος,] Supra §. 13. decrat Κορνήλιος.

y Τούτιος Γαΐυ Αἰμιλίᾳ] Pro Τούτιος ante exstat Σύλλος, supr. §. 13. ei affines sunt Τιτλλος & Τισιος.

z Αἰσυμία Σίσρανος,] Sic edidi omissa litera ς, quæ insuper in fine adhærebat. Vult enim exprimere nomen tribus, quæ quomodo vocata fuisse supponetur? Utique illud nomen est ignotum Romæ. Vicina sunt *Ausonia* itemque *Auximia* ab claro oppido *Auximum*, sane colonia quondam & municipio; etiam quandoque scriptum *Ausimum*, ut vides in Cluverio. Verum & has tanquam tribuum appellationes perinde illic insolitas animadvertimus, ut sic idem lusus sit. An vero dicemus aliquid in his contigisse, quod nos docent scholia in Luciani Vitam Demonactis? Οὐ γὰρ ἴδῃ εἰπεῖν ὅτι τῇ Ρωμαίων ἐτύμησί με πολιτείᾳ. ἀλλ᾽ἐροῦσι γὰρ τοῦτο κἀμοὶ δοκεῖ, ποίᾳ τινι ἐσυγγράψατο αὐτὸν φατρίᾳ ἐκ πολλῶν φατριῶν τῶν Ρωμαίων πολιτείας συγκεκροτημένης, οἷον Ουέτζιον, Φλαυΐων, καὶ ἄλλων πλείων. Cæterum meditanti varia visum fuit latere illic nomen tribus Esquilinæ, quomodocunque illud fuerit editum; & forsan Αἰσυλίᾳ. Notant diversitatem ab Græcis admissam in hoc Latino ad suam linguam concinnando tutores Dionysii Halicarnassei, ut modo Ισκ, modo Εσκ. incipere, sed & occurrere Αἰσυλίου deprehenderint. Nam quod statim sequebatur nomen Πολυπίλιος in MS. codice, non existimo me peccasse, dum celebratissimum supposui. GRON. Αἰσομίας Σισρανος, pro quibus verisimiliter Αἰσυλίᾳ vel Αἰσυλίᾳ Σίρρανος reponendum censuit *Gronov.*

a Πομπήιος Γαΐυ υἱὸς] Πομπήιος pro Πολυπίλιος substitui cum *Gronovio.*

b Σερουίλιος Ποπλίυ υἱὸς] Φούλλιος in *Apographis* nostris.

c Αὖλος Φούριος Αὔλυ.] Ita firmus reparavi simpliciter morem & nomen Romanum, quum in MS. vitiaretur Αὖλος Φουρίος Παύλυ. GRON. Ita *Gronov.* Αὖλος Φούριος Παύλυ υἱὸς in *MSS.*

d Εξήνεγκε· πολίτας Ρωμαίων Ιυδαίους, εἶναι] Hæc optime cohærere possunt, si modo sola possent in se considerari, & non sequentia deberent his annecti; unde apparet non egisse Lentulum de eo, si Judæi tales forent cives Romani, sed si illi Judæi, qui sacra sua Ephesi colerent, ac cives Romani essent, immunitatem haberent aut habituri essent ab militia. Hinc clare colligis verbum εἶναι ex supervacuo his insertum esse, idque omisi in versione. GRON

e Ιυδαίους,] Ιυδαίους εἶναι in *MSS.* sed εἶναι (quod non agnoscit *Epiphan.* & in versione sua omisit *Gronov.*) facessere jussi.

f Σώπατρος Υρκανοῦ] Σωσίπατρος juxta *Epiphanium.*

g Αρχιερέως] *MSS.* ἀρχιερείως sed correctum.

h Ἐπι-

"ἵνα τὰ Σάββατα τοῖς Ιουδαίοις ἐξῇ καὶ τὰ λοιπὰ ἱερὰ ἐπι-
"τελεῖν κατὰ τοὺς πατρίους νόμους, ὅπως τε μηδεὶς αὐτοῖς
"[h] ἐμποδίσῃ, [i] διὰ τὸ φίλους αὐτοὺς ἡμετέρους εἶναι καὶ συμ-
"μάχους, ἀδικήσῃ τε μηδεὶς αὐτοὺς ἐν τῇ ἡμεδαπῇ ἐπαρχίᾳ,
ᾗ ὡς Τραλλιανῶν τε [k] ἀντιπάλων καὶ παρόντων μὴ ἀρέσκειν
"τοῖς περὶ αὐτῶν δεδογμένοις [l] ἐπέταξας ταῦτα ὕπως γίνεσθαι
"ἀναγκαῖον δέ μοι, ὥστε ἐμὲ ἡμῖν ταῦτα γράψαι περὶ αὐτῶν.
"ἡμεῖς οὖν, κατακολουθήσαντες τοῖς ἐπεσταλμένοις ὑπὸ σου,
"τὴν τε ἀπογραφὴν τὴν δοθεῖσαν ἐδεξάμεθα καὶ κατεχω-
"ρίσαμεν εἰς τὰ δημόσια ἡμῶν γράμματα· καὶ περὶ τῶν ἄλ-
"λων ὧν ἐπέστελλες, προνοήσομεν ὥστε μηδὲν μεμφθῆναι.

κα'. "ΠΟΠΛΙΟΣ Σερουίλιος Ποπλίου υἱὸς [m] Γάλβας
"ἀνθύπατος Μιλησίων ἄρχουσι, βουλῇ, καὶ δήμῳ χαίρειν.
"Πρυτανὶς Ερμοῦ υἱὸς, πολίτης ὑμέτερος, παρελθών μοι
"ἐν Τράλλεσιν ἄγοντι τὸ [n] ἀγόραιον, ἐδήλου περὶ τοῦ ἡμε-
"τέραν γνώμην Ιουδαίους ὑμᾶς [o] παρορμᾶν, καὶ κω-
"λύειν αὐτοὺς τά τε Σάββατα ἄγειν, καὶ τὰ ἱερὰ τὰ πά-
"τρια τελεῖν, καὶ τοὺς καρποὺς μεταχειρίζεσθαι, [p] καθὼς
"ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς, αὐτόν τε καὶ τοὺς νόμους τεθηκέναι τὸ
"ψήφισμα. βούλομαι οὖν ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι ἀκούσας ἐγὼ
"[q] λόγων ἐξ ἀντικαταστάσεως γιγνομένων, ἐπέκρινα μὴ κω-
"λύειν Ιουδαίους τοῖς αὐτῶν ἔθεσι χρῆσθαι.

κβ'. "ΨΗΦΙΣΜΑ [r] ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. [s] Ἐπὶ Πρυτανέως
"Κρατίππου Δαισίου πρώτῃ γνώμῃ στρατηγῶν. Ἐπεὶ οἱ Ρω-
"μαῖοι, καταπολεμήσαντες τῇ τῶν προγόνων ἀγωγῇ, τοὺς
"ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἁπάντων ἀνθρώπων ἀσφαλείας κινδύνους
"ἀναδέχονται, καὶ Φιλοτιμοῦνται τοὺς συμμάχους καὶ φίλους
"ἐν εὐδαιμονίᾳ καὶ βεβαίᾳ [y] καταστῆσαι εἰρήνῃ, πέμψαν-
"τος πρὸς αὐτοὺς τοῦ ἔθνους τῶν Ιουδαίων καὶ Υρκανοῦ τοῦ ἀρ-
"χιερέως αὐτῶν πρέσβεις, Στράτωνα Θεοδότου, Απολ-
"λώνιον Αλεξάνδρου, Αἰνείαν Αντιπάτρου, Αριστόβουλον
"Αμυντᾶ, Σωσίπατρον Φιλίππου, ἄνδρας καλοὺς καγα-
"θούς, καὶ περὶ τῶν κοινῶν μερῶν ἐμφανισάντων, ἐδοξάτησεν ἡ
"σύγκλητος, περὶ ὧν ἐποιήσαντο τοὺς λόγους, ὅπως μηδεὶς
"ἀδικῇ Αντίοχος ὁ βασιλεὺς Αντιόχου υἱὸς Ιουδαίους συμ-
"μάχους Ρωμαίων, ὅπως τε φρούρια καὶ λιμένας καὶ χώ-
"ραν, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀφείλετο αὐτῶν, ἀποδοθῇ, [z] καὶ
"ἐξῇ αὐτῶν ἐκ τῶν λιμένων ἐξάγειν, ἵνα τε μηδεὶς
"ἀπολῇ [a] ἢ τῆς Ιουδαίων χώρας ἢ τῶν λιμένων αὐ-
"τῶν ἐξάγων βασιλεὺς ἢ δῆμος, ἢ μόνος Πτολε-
"μαῖος ὁ Αλεξανδρέων βασιλεὺς, διὰ τὸ εἶναι σύμ-
"μαχος ἡμέτερος καὶ φίλος, καὶ τὸν ἐν Ἰόππῃ ὃν
"φρούριον ἐκβαλεῖν, καθὼς ἐδεήθησαν, τῆς τε βα-
"σιλείας ἡμῶν [b] Λεύκιος Πέτλιος ἀνὴρ καλὸς κἀγα-
"θὸς προσέταξεν, ἵνα [c] φροντίσωμεν ταῦτα ὕπως γέ-
"νηται, καθὼς ἡ σύγκλητος ἐδογμάτισε, προνοη-
"σάμενοι τε ὅπως ἀσφαλῶς εἰς οἶκον τὸν πρεσβευτῶν [d] ἀνακο-
"μισθῶσι. ἀποδεξάμεθα δὲ καὶ εἰς τὴν βιβλιοθήκην καὶ τὴν

21. "PUBLIUS Servilius Publii filius Galba *P. Servilii litera ad Milesios.*
"proconsul Milesiorum magistratibus, senatui, "& populo salutem. Prytanes Hermæ filius ci-
"vis vester, cum ad me veniisset in *urbe* Tralli-
"bus, ubi conventum agebam, significabat vos
"præter sententiam nostram tractare Judæos, &
"prohibere illos tum Sabbata celebrare, tum sa-
"cra patria facere, & fructus pro sua consuetu-
"dine administrare, ipsumque se ex legibus au-
"ctorem fuisse hujus decreti. Volo igitur vos
"scire, me, verbis auditis quæ ultro citroque ha-
"bita sunt, tandem decrevisse, non prohibendos
"Judæos uti suis moribus.

22. "DECRETUM PERGAMENO- *Pergamenorum decretum.*
"RUM. Prytane Cratippo, primo Dæsii men-
"sis die decretum prætorum. Quoniam Roma-
"ni, majorum institutis obsequentes, pericula
"pro communi omnium hominum securitate su-
"scipiunt, & certatim id agunt ut socios ami-
"cosque in felicitate & firma pace constituant,
"cum ad illos misissent natio Judæorum & Hyrca-
"nus eorundem pontifex legatos, Stratonem
"Theodoti, Apollonium Alexandri, Æneam
"Antipatri, Aristobulum Amyntæ, Sosipatrum
"Philippi *filium*, viros bonos & probos, atque
"hi præcipua quæque negotiorum significassent,
"decrevit senatus, de quibus rebus verba fece-
"runt, ne qua injuria Antiochus rex Antiochi fi-
"lius Judæos socios Romanorum afficiat, utque
"præsidia & portus & regionem & si quid aliud
"ab eis abstulit, id reddatur, atque liceat *illis suis*
"ex portubus exportare *quodcunque volunt*, & ne
"quis sine vectigalibus ex Judæorum regione aut
"ex portubus eorum quidquam exportet, *sive*
"rex sive populus, præter solum Ptolemæum
"Alexandrinorum regem, quia est socius noster
"& amicus; immo & præsidium quod est Joppe
"expellendum esse, sicuti petiverunt, & sena-
"tus nostri *unus* Lucius Pettius, vir bonus &
"probus, mandavit, ut nobis curæ esset illa ita
"fieri quemadmodum senatus decrevit, atque
"provideremus ut legati in patriam salvi & inco-
"lumes redeant. Quin etiam admisimus in sena-
"tum

[h] Ἐπιζάσῃ,] Εμποδίζῃ forsan in *suo codice* habuit *Epiphan.* nam vertit, *ne quis eos quicquam impediat.*

[i] Διὰ τὸ φίλους αὐτοὺς ἡμετέρους εἶναι] Sic *Gronov.* διὰ τοῦ in *MSS.*

[k] Ἀντιπόντων] *MSS.* ἀντηπόντων.

[l] Ἐπέταξας ταῦτα ὕπως γίνεσθαι·] Ita in *Apographis* nostris. ἐπιζάξας in *Editione Gronovii.* forsan *Typothetarum* errore.

[m] Γάλβας ἀνθύπατος] Eo modo *Epiphan.* & *Gronov.* Γάλβας in *MSS.*

[n] Ἀγόραιον,] *MSS.* ἀγόρεον sed correctum.

[o] Παρορμᾶν,] Sic apud *Ælianum*, l. 12. c. 27. παρορμᾶν τοῖς πολεμίοις ἡμερώτατα *hostes mitissime tractare.*

[p] Καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς,] Ita scribitur in MSto, quod quum sit manifeste vitiosum, ita interpretatus sum, ut minima mutatione unius tantum literæ ε in ω defungerer, ut simplex sit usurpatum pro composito ἔξεστι. Utrum id sufficit? an apparet etiam satis clare coaluisse in unum voces καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς? prout hic sensus aliquoties ante occurrit. GRON. Ita ex *Epiphanio*, qui vertit, *& fructus sua consuetudine colligere.* καθὸς ἔστιν in *MSS.* quod in καθως ἔστι mutavit *Gronov.* ut ἔστι acciperetur pro ἔξεστι. quo modo & supra, p. 383. v. 30.

[q] Λόγων ἐξ ἀντικαταστάσεως γιγνομένων,] Sic *Gronov.* λέγων in *MSS.*

[r] ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ] Forte ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ. HUDS. In *Add.* Inde, opinor, id putat *Hudsonus*, quod in fine hujus §. dicant majores suos amicos Judæis Abrahami fuisse temporibus, verum (ut ex Josepho *Antt.* l. 12. c. 4. §. 10. & *de Bello* l. 1. c. 25. §. 1. patere potest) Lacedæmoni non modo de amicitia, sed & propinquitate generis cum Abrahamo & Judæis gloriabantur. HAV.

[s] Ἐπὶ Πρυτανέως Κρατίππου Δαισίου] Verba illa Ἐπὶ Πρ. Κρατ. in textum recepi, quod ita legerit *Epiphan.* & in margine exstent *MSS. Voss.*

[t] Δαισίου] *MSS.* Περγαμηνοῦ δεσίου.

[u] Προγόνων] *MSS.* μπρογόνων.

[x] Τὴς συμμαχὰς] *MSS.* τῆς δημάχης.

[y] Καταστῆσαι] *MSS.* Κρατωσῆσαι.

[z] Καὶ ἐξῇ αὐτῶν] Καὶ μὴ ἐξῇ edidit *Gronovius.* in *Apographis nostris*, καὶ μὴ ἔξη. unde καὶ ἐξῇ rescripsi, fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *& liceat* &c.

[a] Ἢ τῆς Ἰουδαίων χώρας] In *MSS.* ἢ. atque ita edidit *Gronov.* verum ε expunxi, quod ἐξῇ in superiori versiculo detractum voculæ ἢ adhæsisse suspicor.

[b] Λεύκιος Πέτλιος] *Lucius Peticus* in *Editis Epiphanii.* at *Lucius Petitus* in *MSS*

[c] Φροντίσωμεν] *MSS.* φρουρὰν τίσωμεν, unde tres literæ ραν postea fuerunt inductæ.

[d] Ἀνακομισθῶσι.] *MSS.* ἀπαλουσπδῶς.

e Ἀ-

"tum & in concionem Theodorum, cumque ab "ipso epistolam accepissemus & senatusconsul- "tum, atque ipse magno studio verba fecisset, "& virtutem Hyrcani declarasset ac magnanimi- "tatem, quod tam communiter universos quam "privatim singulos, qui ad ipsum veniunt, be- "neficiis afficiat, ideo & literas in publicis archi- "vis nostris deposuimus, & nos quoque ipsi, ut- "pote Romanorum socii, omnia etiam Judæis "præstare ex senatusconsulto decrevimus. Insu- "per Theodorus, qui epistolam nobis reddidit, "prætores nostros obsecravit, ut mitterent Hyr- "cano exemplum decreti, & legatos qui populi "nostri *erga illos* studium significarent, & horta- "rentur ad conservandam augendamque ipsorum "erga nos amicitiam, & ad novum aliquod bene- "ficium conferendum, ut qui debitam gratiam "meritamque consequuturi sint, meminerintque "quemadmodum etiam Abrami temporibus, qui "pater erat omnium Hebræorum, majores nostri "fuerint illis amici, prout in * acta publica rela- "tum invenimus.

Decretum Halicarnassensium.

23. "DECRETUM HALICARNASSEN- "SIUM. Sacerdote Memnone Orestidæ *filio*, & "per adoptionem Euonymi, Anthesterionis die

"ἐκκλησίαν τ̃ Θεόδωρον, ἀπιλαβόντες τε τὴν ἀπιστ- "λὴν παρ' αὐτ̃ καὶ τὸ τ̃ συγκλήτ̃ δόγμα, καὶ πεποι- "μένα μ̃ πολλ̃ς σπουδ̃ς [e] αὐτ̃ λόγους, ἐ τὴν Υρκα- "νὸν ἐμφανίσαντος ἀρετὴν ἐ μεγαλοψυχίαν, καὶ ὅτι κοι- "νῇ πάντας εὐεργετεῖ, [f] καὶ κατ' ἰδίαν τὰς πρὸς αὐτὸν "ἀφικνουμένους, τά τε χρήμαλα εἰς τὰ δημόσια ἡμῶν "ἀπεθέμεθα, καὶ αὐτοὶ πάντα ποιῶν ὑπὲρ Ιουδαίων, "συμμαχοι ὄντες Ρωμαίων, κατὰ τ̃ συγκλήτ̃ δόγμα "ἐψηφισάμεθα. ἐδεήθη ἧ καὶ ὁ Θεόδωρος, ὁ τὴν ἀπο- "στολὴν ἡμῖν δοὺς, τ̃ ἡμετέρων στρατηγῶν, ἵνα πέμ- "ψωσι πρὸς Υρκανὸν τὸ ἀνθίγραφον τ̃ [g] ψηφίσμα- "τος, καὶ πείσθεις δηλώσαντας τὴν τ̃ ἡμετέρ̃ δύνα- "σπειαν, καὶ παρακαλέσαντας σωτηρεῖν καὶ αὔξειν αὐ- "τῶν τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλίαν, καὶ ἀγαθ̃ τινος αἴτιον "γίνεσθαι, ὡς ἀμοιβάς τε τὰς προσηκούσας ἀποληψόμε- "νον, μεμνημένον τε [h] ὡς καὶ ἐν τῖς κ̃ Αβραμου καιρ- "οῖς, ὃς ἦν πάντων Εβραίων πατὴρ, οἱ πρόγονοι ἡμῶν "ἦσαν αὐτοῖς φίλοι, καθὼς ἐν τοῖς δημοσίοις εὑρίσκομεν "γράμμασι.

κγ'. "ΨΗΦΙΣΜΑ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ. Επὶ ἱερέως "Μέμνονος τ̃ [i] Ορηστείδ̃, κατὰ ἧ πόπιον Εὐωνύμ̃, "[k] Ανθεσηριῶνος . . . ἔδοξε τῷ δήμῳ, εἰσηγησαμένου

"Μάρ-

[e] Αὐτῦ λόγους,] Ita rescribendum censui. αὐτὸς edidit *Gronovius* ex *MSS.*

[f] Καὶ κατ' ἰδίαν] *MSS.* ἧ κατιδίαν.

[g] Ψηφίσματος,] *MSS.* ψίσματος.

[h] Ως ἧ ἐν τοῖς κ̃ Αβραμου καιροῖς,] En Chronologiæ caput novum & incognitum, & fere deridendum ab unoquoque, qui Abrahamum, illum verum & priscum, cogitet, quem hi Phryges aut Pergameni statuunt quasi principem constitutæ reipublicæ fuisse, qui fœdera cum externis non tantum, sed & longissime remotis sanciverit, ut vel ipse Abrahamus vel propinquo gradu ab eo orti habuerint jam Phrygas amicos, idque signatum hi publice servaverint. Habes medii temporis testationem inconditam & fraudulente captatam ex veteris Ilii & veterrimorum Phrygum recordatione ad insinuandum, cui forsan occasionem dedit historia Herodoti, unde tradebatur Ægyptios etiam sub Psammitticho, aliis testantibus de Sesonchosi, inquirentes agnovisse tandem Phrygas fuisse ipsis vetustiores, quum sese antea jactavissent tales esse. GRON.

* *Acta publica*] Vide *Grotium* in 1 Maccab. cap. 12. & *Huet.* in D E. p 96. HUDS. in *Add.*

[i] Ορηστείδ̃,] Αρηστείδ̃ in *Apographis* nostris. Αγιστείδ̃ edidit *Vossius* in notis ad *Catullum*, p. 315. contra fidem *MSS.* ut dicit *Gronov.*

[k] Ανθεσηριῶνος] Nihil amplius exhibetur in MS Sed spatii aliquid vacui sequitur, quod Vossius hanc partem edens in Observationibus ad Catullum corripuit ac plane abolevit, nescio an satis perite & licite, quum ipse opiner non frustra evenisse; sed esse locum, ubi posita fuerit nota diei in isto mense, forsan Ανθεσηριῶνος ϛ' id est, ἕκτη, nisi velis primam sequentis verbi excidisse ι, ut de quinta die intelligatur, ut solebat fieri in decretis Græcorum & sequitur infra in Ephesino. Sed ipse nihil prætento, quia lectori cuivis facile patet ex contextu hujus decreti aliqua excidisse, non tantum quia post ἔδοξε τῷ δήμῳ sequitur δεδόχθαι, sed etiam quia in fine dicitur τάδε τῷ ζηψισμάτι, quod nullum deprehenditur in ipso decreto, nec aliquod nominatum est, forsan omittente ipso Josepho, qui tantum sectatus fuit verba ad Judæos pertinentia. Etiam nosci oportet Vossium edidisse Ανθεσηριῶν, quasi non statuisset appellationem mensis, sed viri, sed vane & contra MS. Insuper scias eundem Vossium dedisse in citando & describendo ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ & Αγιστείδ̃, item Ιουδαίους τοὺς βιβλομύρους aliter quam in MS. exhibentur.

Neque tamen vel laudis vel necessitatis, cur publicari hæc decreta & istam operam Josephi in vitam velut revocari interat, summa etiamnum mihi expressa fuit. Aliud commoditatis publicæ quasi cornu & inde enascentem magnæ hæsitationis dispulsionem prodere statuebam. Etenim inter ea, quæ tum me nondum nato, tum per meam ætatem agitavisse eruditas plurium horas deprehendi, fuit illud caput de Apostolo Paulo, unde illi nascenti adfuerit jus civitatis Romanæ. Quod quum distraheretur inter duas sententias, utrum contingeret ex natalis urbis Tarsi a Cæsaribus locupletatæ communi privilegio, an ex peculiari patriæ domus, quæ id sibi impetraverit, lætitia & successionis in Paulum transgressu, non vidi ab ullo tale quid proferri, quo anxietas illa tollatur. Novissimus se ad eam causam exuit Conditor Romani Orbis, in quo magna pars capitis XVII. impenditur huic deliberationi velut summam manum impositura. In qua etsi denique vergat ad rectum, & ad Grotii opinionem, tamen sic quoque quam turbide & parum constanter pag. 143.? [ut nempe civitate Romana iidem (majores S. Pauli) quacunque tandem causa, sint donati: aut vero ut eam, quod de Pauli patre dicitur, pecunia, haut insolito maxime illa ætate more, iidem redemerint] Nihil ergo habuit in hoc bivio, quorsum flecteret; unde quamvis haberet Græcorum scholia clare hic testari ausa, tamen suspensus & vacillans suspicari maluit de *quacunque tandem causa*, quam esset nunquam reperturus. Verissime scripserunt Græci. Neque pater S. Pauli aliam existimavit se inventurum viam ad tranquille & credule vivendum in urbe Tarso, quam tot alii Judæi per alias Asiæ minoris urbes constituerant & muniverant, nempe ex empto ab Romanis ducibus circa tempus belli civilis pecuniam solam spectantibus. Hinc alienam patet esse pronunciationem de ἰσοπολιτείᾳ Judæorum per Antiochiam, Alexandriam, Cyrenen & Cæsaream & quæ inde trahuntur privilegia huc non pertinentia. Judæi enim jam non curabant jus æquum cum aliis per illas urbes habere, sed obtrudebant se illis, quod clare apparet ex his decretis. Si quid tale proprium fuit in istis quatuor oppidis, certe id non desideraverunt obtinere per Asiam minorem, quum videamus invitis incolis urbium istarum ab Romanis imperari, ut tolerent Judæos, quorum sacra ante turbabantur ab iis: Romani ab eis fuerunt implorati, ut in hac & illa urbe nanciscerentur securitatem non solum vitæ, sed & religionis, non per aliam causam, quam quod uterentur titulo civitatis Romanæ, & dicere se possent Romanos, quod eis non adfuisset, nisi ab Romanis magistratibus per provinciam interventu pecuniæ unico impetravissent. Nihil ergo ad Judæos vel civitatis Laodiceæ aut Pergami & aliarum jus. Sed sicut Laodicea & Pergamum & omnes patebant civibus Romanis; hunc modum conati sunt in se transferre Judæi, ut quum essent facti cives Romani, irent habitatum ubique, nec tamen electi ad habitationem oppidi jura quidquam curarent, aut laborarent quoque dici cives Laodicenses aut Pergameni, quum essent cives Romani, & hoc titulo uti contra insultationes. Aliquid sublimius adfectaverunt Judæi, ut in urbibus nequaquam jure civitatis Romanæ fruentibus ipsi viverent honore isto ipso decorati, & ex hoc capite cogerentur reliqui incolæ istarum urbium non tantum indulgere illis vitam disciplinæ, quam profitebantur, nempe Mosaicæ, convenientem, adeo ut & loca ad hanc rem eis adsignare & separare cogerentur; atque adeo sine molestia essent in iis, per quæ cultus inquinari videtur, ut loquuntur Digesta juris; sed etiam habere illos pro civibus Romanis, unde plura in eos derivabantur privilegia, quorum unum manifeste nunc innuit ipse Paulus Apostolus, qui non mittitur ad virgas, ut in eo cultus inquinaretur. Quo quid arrogantius porerat ab Romanis statui? quid magis recusandum ab Judæis postulari? quid intolerabilius illis, qui gentilismo ab majoribus addicti erant, imperari? Sed & insuper in ista ratiocinatione incongruum est, quod quum in principio paginæ 144. agat de Agrippa & Antipatro & Josepho, & mox adjiciat verba Philonis de Augusti ætate, atque inde sic ut dixi sermocinetur, mox id probet per Ulpianum & Modestinum in longe ulteriora sæcula post varias temporum mutationes & hinc edictorum diversitates delapsos, ut illorum verba nihil de isto anteriori tempore adfirmare possint, sed tantum ut appareat eos de eadem materia loqui.

Ex hoc igitur supplemento patet hanc vitam tunc Judæorum fuisse. Quum per expeditionem Alexandri Magni, certe ab ejus tempore contigerit, ut Judææ civitates magis magisque cœperint ab gentilibus simul incoli, (exemplum in Jamnia refert Philo pag. 1021) etiam ipsi inde, avaritiæ dediti homines, excesserunt ad urbes gentilium, (patet ex loco Strabonis,

quem

"Μάρκῳ Ἀλεξάνδρῳ. Ἐπὶ τὸ σεβὲς τὸ θεῖον ὅσιόν ἐστι καὶ "ὅπου ἂν ἅπαντι καιρῷ μετὰ σπουδῆς ἐσκέμμεθα, κατακο- "λουθοῦντες τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων πάντων ἀνθρώπων ὀνή-

". . . placuit populo, relatione facta à Marco "Alexandro. Quoniam pietatem erga Deum & "religionem omni tempore ſtudioſe colimus, ve- "ſti-

quem citat Joſephus XIV, 12. pag. 479. atque item ex Philone pag. 1031.) præſertim ubi apparebant illecebræ & oportunitates diteſcendi. Ad hanc rem uſi diu regibus tum Syriæ, tum aliarum gentium, poſtquam viderunt ad Romanos fortunam declinare, præſertim in Aſia minore, contemplati morem reipublicæ iſtius, viderunt ſtatim illic adminiculum firmius, quam ab Regibus nancisci potuerant. Hi enim ornare eos tantum ſolebant & poterant, quum nihil aliud haberent, jure civitatium earum, in quibus morari conſtituerant, ut inſigni loco docet Hieronymus ex Euſebio: *Seleucus Babylonem obtinet, & in eas urbes, quas extruxerat, Judæos transfert, jus eis civium & municipalem ordinem cum Græcis æquali honore concedens.* At reſpublica Romana afferebat aliquid ſanctius, & magis invictum, & antea inauditum, nempe jus civitatis Romanæ, per quod & libertate agendi & inviolata ſecuritate eminebant ultra gradum incolarum illius urbis, in quam erant adſciti. Ad divitias autem maturandas perinde ut Romani fœneratores videbant ſatis nullam regionem Aſia minore efficaciorem. Hinc eam nubes & examina Judæorum per ſingula fere oppida inſederunt, ut non tantum ubique occurrant in Actis Apoſtolorum, ſed diſerte ſcribat Philo pag. 1027. Petronius ἐπιτρόπους τῶν χωρῶν, ἐν οἷς Ἰουδαῖοι κατ' ἐκεῖνο πάλιν εἶτι παυπλήθεις Ἀσίας τε καὶ Συρίας. Quem ipſum locum citat etiam Grotius ad Lucam VII, 5 ut habuerit eum ante oculos, & eo magis mirari oporteat notam ejus ad eundem Evangeliſtam XIX, 9. qua ſcribit aliquammultos Judæos fuiſſe donatos Romana civitate credibile eſſe. Qui enim in illis oppidis poſſent vivere, aut quod providendum erat, ſatisfacere palam ſacris, niſi jure illo frueretur? ut de omnibus fere id ſupponi debeat per Aſiam minorem verſantibus. In numero iſtarum urbium ab Judæis electarum ad habitandum fuit etiam hæc ipſa Tarſus, in eamque conceſſerunt majores Pauli, ſive jam ſub dominatione Regum Syriæ, ſive demum prolato iſtuc imperio Romano, quando non ſolum id curarunt ut eſſent jure civium Tarſenſium, (quippe quod nequaquam erat ſatis validum) ſed ut, ne à gentilibus poſſent ludibrio haberi ac vexari, ipſum quoque jus civitatis Romanæ adipiſcerentur, fruerenturque iis omnibus, quæ occaſione hujus juris ab magiſtratibus provincialibus in eos conferri potuiſſe & ſuevisſe patet ex hoc Supplemento. Non erant ab hac donatione alieni iſti magiſtratus; quippe quam ſtatuo ab eis non contigiſſe, niſi expugnatis magnitudine mercedis. Non alia ratione id impetrabatur, quam qua Herodes ab Sexto Cæſare impetravit στρατηγίαν τῆς κοίλης Συρίας, de quo ſcribit Joſephus in hoc ipſo noſtro loco, χρημάτων ᾧ αὐτῷ τῶτο ἀπέδοτο, & XIV, 4. Ariſtobulo & Hyrcano certantibus de pace apud Scaurum: κατηγορήσων ᾧ Ἀριστοβούλου μᾶλλον, ἢ ὑπὲρ ἑαυτοῦ πάλαιτο, ἔδωκεν ἑκατὸν τάλαντα. Immo vel unum exemplum Julii Cæſaris hic licet divulgare ad omnes, quem teſtatur Suetonius in adminiſtratione Gallharum pretio dediſſe ſocietates ac regna; multo enim facilius hi per Aſiam ſive Judæis ſive aliis voluerunt civitatem Romanam dare, ſi quis pretio redimere cuperet. Tempeſtive in rem ſuam hoc commune jam inter Romanos proceres vitium traxerunt Judæi, quum & plus videantur offerre potuiſſe, quam alii, & cauſas graves habuiſſe, ut promptius ad id adſpirarent. Hoc ſimplex & clarum eſt: hoc ſequitur ex univerſa ratione hujus Supplementi, ut jejune iterans eadem ſcribat Orbis Romanus pag. 148. *quocunque demum titulo aut jure id majores eius eſſent adepti.* Titulus fuit honeſtus & amicitia Hyrcani cum Romanis per legatos aliquoties commemorata: ſed hic titulus in publico propoſitus non fuit niſi particulatim magno argenti vel auri pondere eum ante corroborante.

Hæc igitur quum ſic conarer inſtaurare, debui tandem confirmari in eo, quod diu in ambiguo me ſuſpenderat. Nam quum ipſe Cl. Voſſius in verbis, quæ citavi in præfatione, memoret de antiqua interpretatione, quæ locum hunc exhibeat, ut idcirco & iſta exſtet, & ejus auctor in Græcis codicibus ipſum legerit; opinor miraturos plurimos, cur eam nunc non uſurpaverim & Græcis appoſuerim. Sed arceſſitam inſpectamque ut cœpi noſcere, ut fidem Muſarum imploravi! adeo credere nequivi talia unquam ſcribi poſſe, nedum ut implerent interpretationem Latinam. Secunda dubitatio fuit, an iſta verſio etiam hic publico eſſet exponenda conſpectui, necne. Ut poſterius cenſerem, faciebat fœditas ejus, quæ tanta eſt, ut merito inſtar obſcœni monſtri debeat removeri ab oculis noſtris; atque ita huc uſque pro certo conſtituebam. Nunc quum res venit ad ipſam ἀκμὴν, immutor, & fateor additam me volente, vel ob illam cauſam, ut quum gratulari Joſepho conveniat de loco hoc certe aliquatenus reſtituto, etiam ex ipſa verſionis fœditate ab tempore noſtro abacta, rei literariæ gratulemur. Eheu! quæ fuit illius temporis ignorantia, quam ſordida cœcitas? Cui amovendæ non parum contulit hæc ipſa Lugduno-Batava Academia, tot nævis in doctrina humana abſterſis inclita, cui famæ utinam perpetim inſerviat! & Chriſtiani non pro vili negotio ducant intelligere Græca! Quin etiam quum editio iſta non ſit in omnium manibus, putabam oportune his admiſceri, ut poſſet in tempore inſpici. Denique id tertia cauſa exigebat, quo pluribus teſtibus præſentibus conſtaret fides ac veritas hujus Supplementi, non uni tantum innixa codici, ſed ſimul huic noſtro, ſimul alteri vel pluribus, quot adeſſe concinnatoribus verſionis illius potuerunt.

Sumta eſt ex editione Colonienſi anni 1524. *Subjuncto etiam Senatuſconſulto, quatenus probationem dictorum habeant qui hanc hiſtoriam relegunt, quod tale fuit ſenatuſconſultum ab ærario tranſcriptum de tabulis publicis, ſub Quinto Rutilio ærarii cuſtode: dum tertio idus Aprilis, in templo Concordiæ conſcriberentur, præſente Lucio Calphurnio, & reliquo ſenatu. Publius Dolabella & Marcus Antonius conſules, dixerunt: De his quæ per ſenatus decretum Cajus Cæſar pro Judæis decernens in ærario deponere non occurrit, ſic placet nobis, ſicut & ſenatui viſum eſt, ut hæc in tabulis æneis deponantur, & per ſingulas civitates tranſmittantur, quatenus curent & illi in tabulis reponere quod decretum eſt; Quinto idus Februarias, in Templo Concordiæ. Legati autem principis ſacerdotum fuerunt Lyſimachus Pauſaniæ, Alexander Theodori, Patroclus Cereæ, Jonathas Oniæ. Miſit autem & ex his legatis unum Hyrcanus ad Dolabellam, tunc Aſiæ proconſulem, petens eum ſolvere Judæos a militia, ut patriam cuſtodirent conſuetudinem, quod facilius impetravit. Siquidem Dolabella cum ſuſcepiſſet literas Hyrcani, nihil remoratus ſcribit per totam Aſiam Judæis, & ad Epheſinam civitatem, primam totius Aſiæ, quæ hujuſmodi legebant, ſub judice Artemione, menſis Lenæonis die prima: Dolabella imperator Epheſiorum curiæ & magiſtratibus vel populo ſalutem. Alexander Theodori, legatus Hyrcani, filii Alexandri principis Sacerdotum & rectoris Judæorum, intimavit mihi, quod non poſſent cives ſui militare, dum non arma portare poſſint, nec iter facere diebus ſabbatorum, nec alimentorum ſecundum patrias leges copiam habere: itaque ego ſicut prædeceſſores mei imperatores, præbeo eis militiæ remiſſionem, & concedo patrius uti legibus ſecundum ſolennes & ſacras immolationes, & congregare ſicuti ſolent pro ſacrificiis pecunias, & volo vos hæc per ſingulas conſcribere civitates. Hanc quidem Dolabella Hyrcano legationem mittente, noſtris donavit licentiam. Lucius autem Lentulus conſul dixit. Cives Romanos Judæos, templa habentes, Epheſi ante tribunal, religionis cauſa à militia dimiſſi duodecimo Kalendarum Octobris. Lucio Lentulo, & Cajo Marcello conſulibus, præſente ſenatu. Balbus legatus & vicarius, Epheſiorum magiſtratibus, curiæ, & populo ſalutem. Judæos per Aſiam conſtitutos, Lucius Lentulus me pro ipſis petente, à militia dimiſit. Poſtulans vero poſt hæc & Fannium tribunum plebis & Lucium Antonium ærarium, impetravi. Vos aut cupio curare, ne quis eis moleſtiam inferat. Decretum Deliorum ſub præſide Biſto: menſe Thrageliione, vicesima die ad titulationem judicum. Marcus Piſon legatus, adveniens in civitatem noſtram, pro delectu militum convocans nos, & multos civium, præcepit, ut ſi qui ſunt Judæi cives Romani, nequaquam militare cogantur, eo quod Cornelio Lentulo conſuli religionis cauſa Judæos dimittere placuit. Quapropter obedire conſuli vos oportet. His ſimilia Sardiani quoque de nobis decreverunt. Caius Fannius Caji filius, Dux, conſul, magiſtratibus Coorum ſalutem. Volo vos ſcire, quod legati Judæorum adierunt me, petendo accipere ſenatuſconſulta pro ipſis conſtituta, quæ etiam ſubjuncta ſunt. Igitur volo vos curare vel providere his hominibus ſecundum ſenatuſconſultum, quatenus per veſtram provinciam incolumes ad propria revertantur. Lucius autem Lentulus conſul dixit. Cives Romanos Judæos qui templa Judaica habere Epheſi videntur, dicentur religionis cauſa dimiſſi. Hoc factum eſt duodecimo Kalendarum Juliarum. Lucius Antonius, Marci filius vicarius ærarii vel proconſul, Sardianorum magiſtratibus curiæ & populo, ſalutem. Judæi cives noſtri adeuntes probaverunt nobis conſilium habuiſſe proprium ſecundum patrias leges ab initio, & locum proprium, in quo negotia vel judicia invicem movent: & hoc petierunt, quatenus liceat illis hoc facere, quod cuſtodiri vel permitti decrevi. Marcus Publius, filius Publii, & Marcus Lucius Marci Publii filius dicunt: Lentulum proconſulem adeuntes intimavimus ei, de quibus Doſitheus Cleopatridæ filius Alexandrinus verba fecit; ut cives Romanos Judæos templa Judaica facere ſolitos, ſi illi viſum fuerit religionis cauſa eos feciſſe, dimittat: & dimiſit duodecimo Kalendas Julias. Lucio Lentulo & Cajo Marcello conſulibus, Lentulus decretum protulit. Cives Romanos Judæos, ſacraria Judaica facere ſolitos, Epheſi ante tribunal religionis cauſa dimiſit. Laodicenſium principes C. Rabilio Caji filio conſuli ſalutem: Soſipater Hyrcani principis ſacerdotum legatus, porrexit nobis epiſtolam tuam, per quam deſignavit nobis, ab Hyrcano principe & ſacerdote Judæorum deſtinatos quoſdam cum literis, pro ſua gente conſcriptis, quatenus ſabbata Judæis liceat ſecundum patrias leges celebrare, ut ne quis eos quicquam impediat: quoniam amici & auxiliatores noſtri probantur: aut ne quis eis violentiam inferat in noſtra provincia: & licet Tralliani palam dicant, non ſibi placuiſſe quæ pro his decreta ſunt, tamen præcepiſti hæc ita fieri. Poſtulamus autem ita, ut & nobis ſcribas de his & eadem obſequentibus tuis præceptis. Epiſtolam autem porrectam ſuſcepimus, quam repoſuimus inter publica noſtra monumenta: & de reliquis quæ præcepiſti providemus, quatenus in nullo culpemur Publius Servilius, Publii Galbæ filius, proconſul. Mileſiorum magiſtratibus, curiæ & populo ſalutem. Pritanis Mercurii filius civis veſter, dum in Trallibus negotia tractarem, inſinuavit mihi præter noſtram ſententiam Judæis vos inquietudinem inferre, & prohibere eos ſabbata celebrare, vel templa patria perficere, fructuſque ſua conſuetudine colligere. Volo igitur vos ſcire, quomodo audiens verba ejus vel eorum qui contra eum differebant, decrevi ne prohiberentur.*

Decretum Pergamenorum ſub judice Cratippo menſe Deſio, ſententia principum. Quod Romani ſequentes ſuos majores, pro communi

"ſtigiis ſequentes populum Romanum de homi-
"nibus omnibus bene meritum & reſpicientes ad
"ea quæ de Judæorum amicitia & ſocietate ad
"*hanc* urbem ſcripſerunt, *ſcilicet* ut illis liceat Dei
"ſacris operari, feſta ſolennia & cœtus celebrare;
"nobis placuit ut jus poteſtatemque habeant Ju-
"dæorum quicunque volunt, ſive viri ſive mulie-
"res, tum Sabbata obſervandi, tum ſacra peragen-
"di ex legibus Judaicis, & proſeuchas faciendi ad
"mare pro more patrio, quod ſi quis quidquam
"eos impedierit, vel magiſtratus vel privatus, huic
"mulcta eſto & urbi debeto.

Decretum Sardianorum.

24. "DECRETUM SARDIANORUM.
"Viſum eſt ſenatui & populo, relatione facta à
"prætoribus. Quoniam cives Judæi, urbem hanc
"noſtram incolentes, multis magniſque à populo
"per omne tempus cumulati fuerunt beneficiis, &
"nunc ingreſſi ad ſenatum & populum obſecra-
"runt, reſtitutis ipſis legibus & libertate à ſenatu
"& populo Romano, ut more rituque à legibus
"præſcripto cœtus agitent, & nullam illis con-
"troverſiam moveamus, locuſque illis ſit aſſigna-
"tus, in quo congregatis cum uxoribus & liberis

"διεργάτη, καὶ οἷς ἔθει τὸ Ἰουδαίων φιλίας καὶ [l] συμ-
"μαχίας ἐς τὴν πόλιν ἔγραψεν, ὅπως [m] σωτηλῶσιν
"αὐτοῖς αἱ εἰς [n] Θεὸν ἱεροπρέπειαι καὶ ἑορταὶ αἱ εἰθισμέ-
"ναι καὶ συνόδοι· [o] δέδοκται ἡμῖν Ἰουδαίων τοὺς βουλο-
"μένους [p] ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας τάττε Σάββατα ἄγειν
"καὶ τὰ ἱερὰ συντελεῖν κατὰ τοὺς Ἰουδαϊκοὺς νόμους, καὶ
"τὰς προσευχὰς ποιεῖσθαι πρὸς τῇ θαλάσσῃ κατὰ τὸ πά-
"τριον ἔθος, ἂν δέ τις κωλύσῃ ἢ ἄρχων ἢ ἰδιώτης,
"[q] ὅδε τῷ ζημιώματι ὑπεύθυνος ἔστω καὶ ὀφειλέτω τῇ
"πόλει.

κδ'. "ΨΗΦΙΣΜΑ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Ἐδόξε τῇ βουλῇ καὶ
"τῷ δήμῳ, στρατηγῶν [r] εἰσηγησαμένων. Ἐπεὶ οἱ κατοι-
"κοῦντες ἡμῶν ἐν τῇ πόλει Ἰουδαῖοι πολίται, πολλὰ καὶ
"μεγάλα φιλάνθρωπα ἐκ παντὸς ὑπὸ τοῦ
"δήμου, καὶ νῦν εἰσελθόντες ἐπὶ τὸν βουλὸν καὶ τὸν δῆμον
"παρεκάλεσαν, ἀποκαθισαμένων αὐτοῖς τοὺς νόμους καὶ τὴν
"ἐλευθερίας ὑπὸ τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων,
"ἵνα καὶ τὰ νομιζόμενα ἔθη συνάγωσιν, καὶ μὴ διάλικα-
"ζώμεθα πρὸς αὐτούς, [s] δοθῇ τε αὐτοῖς καὶ τόπος, εἰς
"ὃν συλλεγόμενοι μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων ἐπιτελοῖεν τὰς
"πα-

omnium hominum tutela pericula ſuſcipiunt, & ſtudent auxiliatores & amicos ſuos in felicitate vel firma pace conſiſtere, cum tranſmiſiſſet ad eos Hyrcanus princeps ſacerdotum gentis Judææ legatos, Stratonem Theodori, Apollonium Alexandri, Æneam Antipatri, Ariſtobulum Amintæ, Soſipatrum Philippi, viros optimos, & hi ſingula demonſtraſſent, decrevit ſenatus de his quæ poſtulaverunt, quatenus nequaquam rex Antiochus Antiochi filius lædat Judæos auxiliatores Romanorum, imò ut & caſtella & portus, vel provinciam, & ſi quid aliud ab eis abſtulit redderet: & liceat eis à portubus Judæorum ſeu vectigalibus deportare quæ volunt, & ut nullus rex vel populus à portubus Judæorum ſeu vectigalibus aliquid auferat, excepto Ptolemæo rege Alexandrino, quia & ipſe auxiliator his & amicus noſter extiſit, imò etiam cuſtodiam à Joppe depelli, ſicut petiverunt. Noſtræ vero curiæ Lucius Peticus vir optimus, juſſit ut hæc fieri ita curemus, quemadmodum ſenatus decrevit, & provideamus, quatenus incolumes legati ad propria poſſint redire, nec non etiam Theodorum in curia, vel in conventu ſuſcepimus: Qui cum nobis Epiſtolam ex ſenatuſconſulto porrexiſſet, verba faciens, demonſtravit Hyrcani virtutem & liberalitatem, quia publice vel privatim cunctis prodeſt, qui ad eum convenerint: Literas vero inter publica conſcripta repoſuimus, & nos quoque omnia pro Judæis agere, tanquam auxiliatores Romanorum ſecundum ſenatuſconſultum decrevimus. Quippe etiam poſtulavit Theodorus dum epiſtolam nobis porrigeret, quatenus à magiſtratibus noſtris mittatur ad Hyrcanum exemplar decreti, intimantes noſtri populi ſententiam, & petentes cuſtodiri vel ampliari noſtras cum eis amicitias: & ut meminerit, temporibus Abraham, qui omnium Judæorum pater extitit, noſtros majores amicos ei fuiſſe, ſicut & in publicis conſcriptis invenimus. Decretum Halicarnaſſeorum, ſub ſacerdote Memnone Ariſtidis filio. Placuit populo, Marco Alexandro inſinuante, quod Judæi pietatis ſtudium omni tempore habent, populi Romani omnium hominum benefactores, pro Judæorum amicitiis vel auxiliis ad noſtram civitatem præcepta miſerunt, quatenus permittantur immolationes deo ſolennes efficere. Placuit igitur & nobis concedere Judæis viris vel mulieribus ſabbata celebrare, vel ſacrificia producere ſecundum leges Judaicas. Siquis vero hos prohibuerit, militiæ reus & debitor civitatis exiſtat. Decretum Sardianorum. Placuit curiæ, vel populo, ducibus intimantibus, quomodo noſtram civitatem habitantes Judæi, multa vel maxima beneficia à populo ſæpe meruerunt: nunc quoque cum ingreſſi fuiſſent in curiam populum petere, quatenus ſuis legibus, & libertate data à ſenatu populoque Romano ſecundum conſuetudinem congregentur, & judicia ſua diſponant, datus eſt illis locus, in quo cum uxoribus vel filiis poſſint celebrare deo patrias orationes. Igitur viſum eſt curiæ vel populo, concedere eis convenientibus certis diebus agere ſecundum ſuas leges: deputari etiam eis locum quem aptum ædificationibus vel habitaculis putaverint. Habeant etiam curatores annonæ civitatis diligentiam, ut ſi qua opus habuerint alimenta, faciant eis introduci. Decretum Epheſiorum ſub judice Minophilo, menſe Arthemiſio, prima die. Nicanor Euphimi dixit. Placuit populo intimantibus ducibus, quomodo interpellaverunt in civitate Judæi, Marco Julio Bruto proconſule, quatenus agerent ſabbata, & omnia facerent ſecundum patrias leges, nemine penitus impediente, proconſul conceſſit. Placuitque populo propter Romanos, nullum prohiberi obſervare ſabbatorum diem: imo concedere eis omnia facere, ſecundum Judaicas ſuas leges.

Ita habes, mi lector, non Joſephum, præclara & juſta Romanorum in variis locis decreta ſic colligentem, ut inde cognoſci queat mos eorum agendi in provinciis, ſi quid ſine exceptione vellent illic admitti & peragi; atque unde ſimul veritas ipſarum rerum ita pellucet, ut mereatur fidem & oſtendat Judæos illum titulum Romani civis affectantes; ſed profecto aliquem multiplicem ſonum velut bovis mugientis a capite ad ipſam calcem. Quid enim iſtam interpretationem perlegens ſolatii experiris, dum vel in Romano tempore vel in hac parte hiſtoriæ proficere cupiens illuc te confers? Et eſt tamen hoc ſplendidiſſimum tempus, quo ipſius DEI nomen ab Judæa ſic paulatim tenebroſis idolorum ineptiis immixtum intra eadem mœnia audiri cœpit, quæ modo nihil niſi μάταιον complectebantur; & Romani licet tunc perditiſſimi, illi tamen fuerunt, qui ſuis mandatis illum DEUM & cultum ejus, quo nihil mirabilius, propugnaverunt. Inprimis autem manifeſte declaratur aut ignorantia aut malignitas interpretis, qui quum tot ſpeciatim ex Romano more nomina proferrentur, ea conſulto obſcurare voluit ponendo *reliquo ſenatu*, quod ibi nequit intelligi. Et tamen poſtea ne tantillum quidem admonere voluit; plane ut in decreto peregre facto, ubi nomina conſulum Lentuli & Marcelli adſcribuntur, vides addi *præſente ſenatu* vice tot nominum. Non mens ſenatuſconſulti bene percepta aut expreſſa, ut ad ſingulas civitates referantur, quæ proprie includebantur urbi Romæ. Sic Balbum vicarium, ſic Fannium tribunum plebis, ſic Antonium ærarium, ſic aditulationem judicum, ſic Kalendas Julias circumfert Lentulus conſul, plane obnubilante ipſo ſermone, cur toties nominetur Lentulus & decretum ejus itere-

[l] Συμμαχίας] *MSS.* νημαχίας.

[m] Σωτελῶν] Σωτελῶν αὐτοῖς in *MSS.*

[n] Ἱεροπρέπειαι] *MSS.* ἱερατοπίαι.

[o] Δέδοκται ἡμῖν Ἰουδαίων τοὺς βουλομένους] Ita (infr. §. 24.) reſcripſi pro δεδόχθαι, quod habent *MSS.*

[p] Ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας] *MSS.* ἄνδρα τε γυναῖκα, & ſuper ſcr. αι.

[q] Ὅδε τῷ ζημιώματι] Ὁδὶ lego, ſenſu id poſtulante, pro τῷδε, quod exhibent *MSS.* Vide *Annot.* ad ſuperiora hac ead. §.

[r] Εἰσηγησαμένων.] *MSS.* ἐσηγησαμένων.

[s] Δοθῇ τε] Ita lego. ἐδόθη τε in *MSS.*

[t] Συν-

"πατρίους εὐχὰς καὶ θυσίας τῷ Θεῷ· δέδοκ^τ) οὖν τῇ "βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ συγκεχωρῆσθαι αὐτοῖς, [t] συνερχο- "μένοις ἐν τῇ [v] προαποδεδειγμέναις ἡμέραις, πράσσειν τὰ "κατὰ τοὺς αὐτῶν νόμους, ἀφορισθῆναι δ' αὐτοῖς καὶ τόπον "ὑπὸ τῶν [x] στρατηγῶν εἰς οἰκοδομίαν καὶ οἴκησιν αὐτῶν, ὃν "ἂν ὑπολάβωσι πρὸς τοῦτ' ἐπιτήδειον, ὅπως τε τοῖς τῆς "πόλεως ἀγορανόμοις ἐπιμελὲς ᾖ καὶ τὰ ἐκείνοις πρὸς τρο- "φὴν ἐπιτήδεια ποιεῖν εἰσάγεσθαι.

κέ. "ΨΗΦΙΣΜΑ ΕΦΕΣΙΩΝ. Ἐπὶ Πρυτανέως Μίνω- "φίλου, [y] μηνὸς Ἀρτεμισίου τῇ πρώτῃ, ἔδοξε τῷ δή- "μῳ. Νικάνωρ Εὐφήμου εἶπεν, εἰσηγησαμένων τῶν στρατη- "γῶν. Ἐπεὶ ἐντυγχάνουσιν ἐν τῇ πόλει Ἰουδαίων Μάρκῳ "Ἰουλίῳ Πομπηίου υἱῷ Βρούτου ἀνθυπάτῳ, ὅπως ἄγωσι τὰ "Σάββατα; καὶ πάντα ποιῶσι κατὰ τὰ πάτρια αὐτῶν ἔθη, "μηδενὸς αὐτοῖς ἐμποδὼν γινομένου, ὁ στρατηγὸς συνεχώ- "ρησε· [z] δέδοκ^τ) τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, περὶ πράγματος "Ῥωμαίοις ἀνήκοντος, μηδένα κωλύεσθαι φυλάττειν "τὴν τῶν Σαββάτων ἡμέραν, μηδὲ πράσσεσθαι ζημίαν, "ἀλλὰ παραφύλαττειν δ' αὐτοῖς πάντα ποιεῖν κατὰ τοὺς ἰδίους αὐ- "τῶν νόμους.

κς'. Πολλὰ [a] μὲν οὖν ἐστι καὶ ἄλλα [b] τῇ συγκλήτῳ τοιαῦτα καὶ τοῖς αὐτοκράτορσι Ῥωμαίων δόγματα πρὸς Ὑρκανὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν γεγραμμένα, καὶ πόλεσι ψη- φίσματα, καὶ γράμματα πρὸς τοὺς [c] περὶ τῶν ἡμετέρων δικαίων ἐπιστολὰς ἀντιπεφωνημένα τοῖς ἡμετέροις. περὶ ὧν ἁπάντων ἐξ ὧν [d] παρεθέμεθα πιστεύειν τοῖς [e] ἀναγνωσομένοις ἐ βασκάνως ἡμῶν τὸν συγγραφέα πάρεστιν. ἐπεὶ γὰρ σαφῆ καὶ βλεπόμενα τεκμήρια παρεχόμεθα τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἡμῖν φιλίας γεγομένης, ἐπιδεικνῦσιν αὐ- τὰ χαλκαῖς στήλαις καὶ δέλτοις ἐν τῷ Καπιτωλίῳ μέ- χρι νῦν διαμένουσα καὶ διαμενοῦσα, τὸν μὲν πάντων παρέλθοιμι, ὡς περιττόν τι ἅμα καὶ ἀπρεπῆ, παρητη- σάμενος. ἓν δ' ἔτος ἡγησάμενον σκαιὸν, ὃς ἀπὸ περὶ τῆς Ῥωμαίων ἡμῖν πιστεύσης φιλίας, ὅτι ταύτην καὶ διὰ παλαιόνων ἐπεδείξαντο πρὸς ἡμᾶς δογμάτων, καὶ ἡμᾶς οὐκ ὑπολήψεται περὶ ὧν εἶναί φαμεν ἀληθεύειν ἐξ ὧν ἐπιδείξαμεν. τὸν μὲν οὖν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν καὶ συμμαχίαν, κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς γενομένην, δεδη- λώκαμεν.

"liceat patrias preces & ſacra Deo facere; placuit "igitur ſenatui & populo, ut illis conceſſum ſit "diebus præſtitutis convenire, & perfungi omni- "bus prout leges poſtulant, inſuper ut locus etiam "illis ſeparetur à prætoribus ad ædificandum eiſ- "que habitandum, quem ad id accommodatum "exiſtimaverint, utque ædilibus urbanis curæ ſit, "etiam illa importare quæ ad victum ipſis idonea "habeantur.

25. "DECRETUM EPHESIORUM. Pry- *Decretum Epheſio- rum.* "tane Menophilo, die primo menſis Artemiſii, "placitum eſt populo. Nicanor Euphemi filius "dixit, relatione à prætoribus facta. Quoniam "Judæis qui in urbe ſunt, Marco Julio Pompejo "Bruti filio proconſule compellato, ut liceret illis "Sabbata obſervare, & omnia facere ex patriis "eorum inſtitutis, nemine eos quidquam impe- "diente, hoc ipſum prætor conceſſit; placuit ſe- "natui & populo, præſertim cum res ad Roma- "nos pertineat, neminem prohiberi à die Sabba- "torum celebrando, neque mulctam exigendam "eſſe, ſed illis poteſtatem datum iri omnia ex pro- "priis ipſorum legibus faciendi.

26. Et multa quidem exſtant & alia hujuſmodi decreta à ſenatu & imperatoribus facta, in gratiam Hyrcani gentiſque noſtræ; necnon civitatum pſephiſmata, & prætorum reſcripta ad literas de juribus noſtris *miſſas*. De quibus omnibus, ex iis quæ exhibuimus licet illis perſuaſiſſimum habere, qui noſtra hæc ſcripta candide lecturi ſunt. Quoniam enim clara & manifeſta noſtræ cum populo Romano amicitiæ dedimus argumenta, indicatis æreis columnis & tabulis in Capitolio etiamnum durantibus & duraturis, univerſis hîc loci apponendis, ut qui id ſupervacaneum duximus ſimul & *legentibus* injucundum, ſuperſedimus. Quippe neminem adeo perverſum *fore* credidimus, ut de amicitia noſtra cum Romanis inita, nobis non habiturus ſit fidem, præſertim cum decretis pluribus noſtrûm in gratiam factis id palam fecerint; quin potius ex iis quæ demonſtravimus, nos id quod verum eſt dicere, animo præſumet. Atque ita quidem amicitiam & ſocietatem, quæ Romanis nobiſcum interceſſit, declaravimus. *Alia decreta non affert, utpote ſuperva- caneum putans.*

ΚΕΦ. ια'.

Ὡς Σέξτον ὑπὸ Βάσσου δολοφονηθέντα Διαδέχεται Μάρκος, ὅτι τε ὑπὸ Καίσαρος Γαΐου Κάσσιος εἰς Συρίαν ἀφικνεῖται καὶ Ἰουδαίαν κάκωσεν· καὶ ὡς Μάλιχος Αντίπατρον ἀνεῖλε καὶ ὑπὸ Ἡρώδου ἀναιρεῖται.

CAP. XI.

Quomodo Sexto à Baſſo inſidiis perempto ſuccedit Marcus, & poſt Cæſaris mortem in Syriam venit Caſſius & Judæam afflixit: utque Malichus Antipatrum interfecit, & ipſe ab Herode interficitur.

Συνέβη δ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν, παραχθῆναι τὸν κατὰ τὴν Συρίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [f] Βάσσος [g] Κεκίλιος, εἷς τῶν τοῦ Πομπηίου φρονούντων, ἐπιβαλὼν συν- θεὶς ἐπὶ Σέξτον Καίσαρα, κτείνει μὲν ἐκεῖνον, αὐτὸς δὲ, τὸ στράτευμα αὐτοῦ παραλαβὼν, ἐκράτει τῶν πραγμά- των. [h] πόλεμός τε μέγας [i] περὶ Ἀπάμειαν συνέῃ, τοῦ Καί- σαρος στρατηγῶν ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντων μετ' ἱππέων καὶ πε- ζῆς δυνάμεως. τούτοις δὲ Ἀντίπατρος συμμαχίαν ἔπεμ- ψε [k] μετὰ τῶν παίδων, κατὰ μνήμην ὧν [l] ἐνεργετήθησαν ὑπὸ Καίσαρος· καὶ διὰ τοῦτο τιμωρεῖν αὐτῷ καὶ δίκαιον παρὰ τοῦ

Accidit autem per idem tempus ut tumultuatum eſſet in Syria, ob hujuſmodi cauſam. Baſſus Cecilius, unus è Pompejanis, ſtructis inſidiis Sextum Cæſarem inſidiis, illum quidem interfecit, ipſe vero, accepto ejus exercitu, rerum potiebatur. Hinc etiam grave bellum apud Apamiam conflatum eſt, Cæſaris ducibus eum cum equitatu & peditatu adortis. Quin & Antipater iis ſubſidium miſit cum filiis, memor beneficiorum in ipſos à Cæſare collatorum; & idcirco juſtum eſſe exiſtimans & ipſum vindicare & pœnas ab *Sexto Cæſare ex inſidiis occiſo Baſſus Cecilius rerum potitur.*

---

t Συνιεχωμένοις] *MSS.* συνιεχωμένοις.
v Προαποδεδειγμένας] *MSS.* προαποδεδειγμένας.
x Στρατηγῶν.] *MSS.* στρητηγῶν.
y Μίνως] *MSS.* μινὸς.
z Δέδοκται] Iterum δέδοκται repoſui pro δεδόχθαι, quod exſtat in *MSS.* & ἐπιστρεφθῶ (mox infer.) mutavi in ἐπιστετράφθω.
a Μὲν οὖν] Illud μὲ è *MSS. Voſſ.*
b Τῇ συγκλήτῳ] Παρὰ τῇ συγκλήτῳ legendum cenſet Cl. *Lowthius* & mox πρὸς τοὺς περὶ τῶν ἡμ. δικαίων. proculdubio rectius, quam ut ſubintelligantur præpoſitiones.
c Περὶ] Hæc vox inſerta eſt ex *Lugd. Bat.* HAV.
d Παρεθέμεθα πιστεύειν] Ita ex *Epiphanio* legendum eſſe cenſui. παρατιθέμεθα in *Editis.* (παρατιθέμεθα *Lugd. Bat.*) παρατεθειμένα *Vat.* & *Gall.*
e Ἀναγνωσομένοις ἐ βασκάνως] Tranſponuntur in *Lugd. Bat.*
f Βάσσος Κεκίλιος,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 10. §. 10. SPANH.
g Κεκίλιος,] *Al.* Καικίλιος.
h Πόλεμός τε μέγας περὶ Ἀπάμειαν συνέῃ,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 10. §. 10. ſeq. SPANH.
i Περὶ Ἀπάμειαν συνέῃ,] Περὶ τὴν Ἀπάμειαν *Vat.* & *Busb.* & mox (infr. poſt εὐεργετήθησαν) ὑπὸ τοῦ Καίσαρος *Busb.*
k Μετὰ τῶν τέκνων,] Διὰ τῶν ἡμῶν *Zonar.*
l Εὐεργετήθησαν ὑπὸ Καίσαρος·] Εὐεργετηθέντων *Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* διεργέτηθ *Zonar.* juxta canonas διεργετήθησαν.

Marcus Sexto in imperium succedit.

ab ejus interfectore repetere. Cum autem bellum diu duraret, Marcus ad Sexti imperium *suscipiendum* Roma venit, & Cæsar à Cassio & Bruto in curia occisus est, postquam principatum tenuerat annos tres & sex menses. Et quidem hoc ab aliis memoriæ proditum est.

XVIII. *Post mortem Cæsaris Cassius Syriæ prætor.*

2. Bello deinde ex morte Cæsaris conflato, & *viris* omnibus primariis ultro citroque ad contrahendas copias dispersis, venit in Syriam Cassius, accepturus exercitum qui erat ad Apamiam: solutaque obsidione, ambos sibi conciliat Bassum & Marcum; urbesque peragrans, arma colligebat & milites, & ipsis *urbibus* gravia tributa imperabat. Sed maxime Judæam afflixit, exactis *ab ea* septingentis argenti talentis. Antipater vero, res magno in metu & perturbatione esse videns, pecuniarum exactionem dividit, & utrique filio redigendas committit, partim etiam Malicho sibi parum amico, partimque aliis *quibusdam*. Ac primus Herodes, redacto ex Galilæa quantum ei imperatum erat, maximam apud Cassium gratiam iniit. Sapientis enim esse sibi visum est, Romanos hoc officio demereri, & illorum benevolentiam ex aliorum laboribus captare. Cæterarum autem urbium gubernatores omnes cum suis hominibus venundabantur, & quatuor urbes in servitutem redigit Cassius; quarum erant potentissimæ, Gophna & Emmaus, reliquæ vero Lydda & Thamna. Insuper eò præ iracundia processit Cassius, ut etiam Malichum occidisset, (nam in ipsum incitatus erat) nisi ejus impetum cohibuisset Hyrcanus, missis ei per Antipatrum centum talentis de suo.

Judæam affligit.

Herodes apud Cassium gratiam init.

Hyrcanus Malichum mortis periculo liberat.

3. Postquam vero Cassius à Judæa profectus est, Malichus Antipatro insidiabatur, ejus interitum Hyrcani principatus firmitatem fore putans. neque tamen ejus consilium latuit Antipatrum. Id enim cum sensisset, recepit sese trans Jordanem, & ex Arabibus simul & indigenis exercitum contrahebat. Quanquam Malichus, homo callidus, insidias inficiabatur, se cum juramento purgans tum Antipatro tum ejus filiis, *dicensque*, fieri non posse, Phasaëlo Hierosolymorum præsidium tenente, & Herode armorum custodiam habente, ut tale quidpiam ei in mentem veniret. Ac videns * sibi negotium non succedere, reconciliatus est Antipatro, conventumque est inter eos, cum Marcus Syriæ prætor esset: qui, postquam intellexit Malichum in Judæa res novas moliri, parum abfuit quin eum interfecerit, sed Antipatri precibus ejus vitam condonavit.

Malichus Antipatro struit insidias.

Antipatri precibus Malicho vitam condonat Marcus.

XIX. *Summa rerum Herodi commissa.*

4. Nesciebat Antipater, se sui interfectorem conservasse. Certe quidem Cassius & Marcus, exercitu coacto, curam omnium Herodi tradiderunt, & eum Cœles-Syriæ præsidem fecerunt, attribu-

πφονοήσ@ εἰσπεράξασθαι δίκαιον ἡγούμεν@. [m] χρεωζομένης ἢ δ' πολέμου, [n] Μάρκ@ μὲν ἦλθεν [o] ἐκ Ρώμης εἰς τὴν Ἀσίαν [p] τῆ δ' Σέξτ@, Κάσσιος δ' ἐπὶ τ πρῶτ Καισαρ κ βρᾶσαν ἐν τῷ βαλβουτηρίῳ κλείνει), [q] παραχὼν τὴν ἀρχὴν ἐτῶν τριῶν κ μηνῶν ἕξ. τοῦτ μὲν οὖν ἐκ ἄλλως δεδήλωται.

β'. Τῶν δ' ὑπὲρ τῷ Καίσαρ@ θανάτῳ πολέμων συνερριωγότων, κ τ ἐν πολλῇ πάντων ὑπὲρ σφαλείας συλλογῇ ἄλλων ἄλλῃ διεσπαρμένων, ἀφικνεῖται Κάσσι@ ἐκ [r] Ρώμης εἰς Συρίαν, ᾧ δεξαμεν@ [s] τὸ πρῶτ τὴν Ἀπάμειαν σφετεροῦται· κ λύσας τὴν πολιορκίαν, ἀμφοτέρους προσοίκει) τόν τε Βάσσον κ τ [t] Μάρκον, τάς τε πόλεις ἐπερχόμεν@ ὅπλα τε κ σφαλιώτας συνῆθροιζε, κ φόρους αὐτοῖς μεγάλους ἐπέτιθ. μάλιστα δ' τὴν Ἰουδαίαν ἐκάκωσεν, [v] ἑπτακόσια τάλαντα ἀργυρίου εἰσπραξάμεν@. Ἀντίπατρ@ δ', ὁρῶν ἐν μεγάλῳ φόβῳ Κάσσιον παρακεῖσθαι τὰ πράγματα, μερίζει τοῖς τ χρημάτων εἰσπράξιν, κ ἑκατέρῳ τ υἱῶν συνάγειν δίδωσι, τὰ δ' Μαλίχῳ κακοήθως πρὸς αὐτὸν διακειμένῳ, τὰ δ' ἄλλοις προστάξεν εἰσπράττειν. κ πρῶτ@ Ἡρῴδης ἀπὸ τ Γαλιλαίας εἰσπραξόμεν@ [x] ὅσα οἱ αὐτῷ προστεταγμένα, φίλ@ οἷ εἰς τὰ μάλιστα Καισαρ. σῶφρον δ' ἔδοξεν αὐτῷ Ρωμαίοις ἤδη θεραπεῦσαι, κ παρ' αὐτῶν παρασκευάζειν εὔνοιαν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόνων. ὑπερέσκοπτε δ' αὐτανδροι ὅσοι τῶν ἄλλων πόλεων ἐπεμεληταί, κ τέσσαρας πόλεις [y] ἐξανδραποδίζει) Κάσσι@· ὧν ἦσαν αἱ δυναλώπαι), [z] Γόφνα τε [a] Ἐμμαοὺς, πρὸς ταύταις δ' [b] Λύδδα τε Θαμνά. ἐπεξῆλθε δ' ὠν [c] ἐπ' ὀργῆς Κάσσι@ ὥστε τε Μάλιχον ἀνελεῖν, ὥρμητο γὰρ ἐπ' αὐτόν, [d] εἰ μὴ Τρκανὸς δι' Ἀντιπάτρου ἑκατὸν τάλαντα ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῷ πέμψας ἐπέσχε τ ὁρμῆς.

γ'. Ἐπεὶ δ' Κάσσι@ ἐκ τ Ἰουδαίας ἀπῆρε, [e] Μάλιχ@ ὑπεξέλαθεν Ἀντιπάτρῳ, τὴν τούτῳ πλάνην, ἀσφάλειαν Τρκανῷ τ ἀρχῆς ἔσεσθαι νομίζων. ὁ μὲν [f] ἔλαθε τ Ἀντίπατρον πάντα φρονῶν. αἰσθόμεν@ γὰρ ἐκεῖν@ ἐχώρει πέραν Ἰορδάνου, καὶ στρατὸν Ἀραβίων ἅμα καὶ ἐγχώριον συνῆθροιζε. δεινὸς μέντοι ὢν ὁ Μάλιχ@, ἠρνεῖτο τὴν ὑπεξέλασιν, ὀμνύμεν@ μετ' ὅρκων αὐτῷ τε καὶ τοῖς παισὶ, κ ὡς φασκόντ μὲν τὰ Ἱεροσόλυμα φρουροῦντ@, Ἡρῴδ ἢ ἔχοντ@ τὴν φυλακὴν τῶν ὅπλων, αὐτ' ἂν εἰς νοῦν ἔβαλε τοιοῦτον αὐτῷ. ἐρῶν ἢ τὴν ἀποχὴν καταλλάσσεται πρὸς τ Ἀντίπατρον, καὶ συνίσησιν, [g] Μάρκ@ κατὰ Συρίαν στρατηγοῦντ@· ὃς, αἰσθόμεν@ νεωτεροποιοῦντα κατὰ τὴν Ἰουδαίαν τὸν Μάλιχον, ἦλθε μὲν ὡς τάχιστα βοηθήσων αὐτῷν ἀνελεῖν, Ἀντιπάτρου δὲ παρακαλέσαντ@ πεισθεν.

δ'. Ἐλαθε ἢ ἄρα φονέα πρεσβεύσας Ἀντίπατρ@ αὐτὸ τ Μάλιχον. Κάσσι@ μὲν γὰρ ὁ [h] Μάρκ@, στρατὸν ἀθροίσαντες, [i] τὴν ἐπιμέλειαν ἅπασαν [k] ἐπιτρέψασι Ἡρῴδῃ, καὶ στρατηγὸν αὐτὸν Κοίλης Συρίας ἐποίησε, πολλὰ δόντες

---

m Χρεωζομένης ἢ δ' πολέμου,] Τεταραγμένης ἢ δ' καιρὸς ἐν τῷ πολέμῳ *Busb.* & *Zonar.* Qui factum est ut bellum traheretur docet *Strabo*, l. XVI. p. 752. D.

n Μάρκ@ μὲν ἦλθεν] An *Josephus* hîc in errore sit, an ejus codices (in quibus omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* Μάρκ@ habemus) incertum est. Marcum quidem Crispum *Dio* docet cum Cæcilio Basso depugnasse. Verum *Appianus* expresse dicit Murcum adversus Bassum à Cæsare missum fuisse. Unde ex *Dione*, l. XLVI. *Aliisque*, Μοῦρκον rescribi placet Viris doctissimis, *Casaubono* in Exercit. c. *Baronium*, p. 133. *Edit. Lond.* *Montacutio* in Exercit. VIII. p 279. *Usserio* in Annalibus V. T. p. 362. *Edit. Lond.* & *Ez. Spanhemio* in Diss. VI. *de Præst. Numism.* Vide *Annott.* in lib. I. de *Bello Jud.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. I. c. 10 §. 10 SPANH.

o Ἐκ Ρώμης] Hausimus id ex *Lugd. Bat.* HAV.

p Τῇ Σέξτ@] *Lugd. Bat.* τῷ δὲ Σέξτ@.

q Παραχὼν τὴν ἀρχὴν] Statim à Pompeji morte honores in Cæsarem effusi erant, & quamvis extra Italiam esset, præturam iniit. Ut recte hinc principatum illius *Josephus* arcessiverit, tres annos cum dimidio illi assignans. *Usserius*, p. 337.

r Ἐκ Ρώμης,] Ἐκ Ρώμης insertum dedi ex *Vat. Epiphan.* & *Zonar.* ἐξ Ἰταλίας l. I. de *Bello Jud.*

s Τὸ πρῶτ τὴν Ἀπάμειαν στρέφεσθαι·] Τὰ αὐτὰ τ. A. στρέφεσθαι *Vat.* & *Busb.*

t Μάρκον,] Vel Μοῦρκον. SPANH.

v Ἑπτακόσια τάλαντα ἀργυρίου] In Lemmate XXVII. ἀκκαίσια.

x Ὅσα οἱ αὐτῷ προστεταγμένα,] Nempe 100 Talenta *ἀλωσ.* lib. I. c. 11. §. 2. SPANH.

y Ἐξανδραποδίζει) Κάσσι@·] Ἐξωνδραποδίσε τότε Κάσσι@ *Busb.*

z Γόφνα] Conf. *ἀλωσ.* lib. I. c. 2. §. 5. & lib. 5. c. 2. §. 1. SPANH.

a Ἐμμαοὺς,] Conf. *ἀλωσ.* lib. I. c. 21. §. 2. SPANH.

b Λύδδα τε Θαμνά.] Conf. *ἀλωσ.* lib. I. c. 11. §. 2. SPANH.

c Ἐπ' ὀργῆς Κάσσι@·] Ὑπ' ὀργῆς *Vat.*

d Εἰ μὴ —— τάλαντα] Ab Antipatro data illi C. Talenta *ἀλωσ.* lib. I. c. 21. §. 2. SPANH.

e Μάλιχ@] Ita *Busb. Vat.* & *Vet. Interpr.* μάλιστα ἐπ'. in *Editis Aliisque.*

f Ἔλαθε τ Ἀντίπατρον] Ἐλάνθανε, & mox ἀλλ' αἰσθόμεν@ ἀπέχ@ ἐχούσῃ *Busb.* ἀλλ' αἰσθόμεν@ habet *Vat.*

* *Sibi negotium non succedere,*] *Vel*, rei *tentatæ* difficultatem.

g Μάρκ@] Vel Μάρκου vid. *ἀλωσ.* lib. I. c. 10. §. 10. SPANH.

h Μάρκ@,] Μοῦρκ@. SPANH.

i Τὴν ἐπιμέλειαν ἅπασαν] Τὰ τε ἐπιμ. *Busb.*

k Ἐπιχείρησε Ἡρῴδῃ,] Ita cum *Cod. Busb.* ἐπιχείρησε in cæteris.

τις ℰ δυάμιν ἱππικὴν τε ℰ πεζικὴν · ὑποσχόμενοι ℌ καὶ βασιλέα τ Ἰουδαίας ἀναδείξειν μετὰ [l] τ πόλεμον. φυσικῶς γὰρ πως πρὸς τε Ἀντώνιον καὶ τ νέον Καίσαρα. Μάλιχ@ ℌ τότε δείσας μάλιστα τ Ἀντίπατρον, ἐκποδὼν ἐποιεῖτο · καὶ πείσας λάθρᾳ φαρμάκῳ τ Τρκανὸν οἰνοχόον, παρ' ᾧ ἑκάτεροι εἰστῶντο, [m] φαρμάκῳ κτείνει τ ἄνδρα. καὶ, ὡπλίτας ἔχων, ἐπιτρέπει τὰ κατὰ τὴν πόλιν. γνόντων ℌ τὴν ἐπιβουλὴν τὴν κατὰ τ πατρὸς Ηρῴδης καὶ Φασαήλ, καὶ χαλεπῶς ἐχόντων, [n] ἤρνειτο πάντα ὁ Μάλιχ@, ℌ ἔλαρνος ἦν τ Φόνου. καὶ Ἀντίπατρος μὲν εὐσεβείᾳ ℌ δικαιοσύνῃ διενεγκὼν, ℌ τῇ περὶ τὸν πατρίδα σπουδῇ, τὸν μὲν ἐτελεύτησε τ τρόπον. τῶν ℌ παίδων αὐτοῦ Ηρῴδης μὲν ὀλίγου ἔγνω τιμωρεῖν τῷ πατρὶ, μετὰ στρατιᾶς ἐπὶ Μάλιχον ἐλθών. Φασαήλῳ ℌ τῷ πρεσβυτέρῳ δόλῳ μᾶλλον εὐοικὲ περιγίνεσθαι τ ἀνδρὸς, μὴ πολέμῳ καταρχειν νομισθῶσιν ἐμφυλίου. τὸν τε οὖν ἀπολογίαν [o] Μαλίχου προσδέχεται, ℌ πιστεύειν ὑποκρίνεται, μηδὲν αὐτὸν περὶ τ Ἀντιπάτρου κακουργῆσαι φάσκοντα, [p] τάφον ℌ κόσμῳ τῷ πατρί. καὶ προσποιούμεν@ Ηρώδης εἰς Σαμάρειαν, καὶ καταλαβὼν αὐτὴν κεκακωμένην, [q] ἀνεκτᾶτο ℌ τὰ νείκη διέλυσε τοῖς ἀνθρώποις.

ε'. Μετ' ὀ πολὺ ℌ, ἑορτῆς τ ἐν Ιεροσολύμοις ἑορτῆς, προσγίνεται σὺν τοῖς στρατιώταις εἰς τὴν πόλιν · [r] ℌ δείσας Μάλιχ@, ἔπεισεν Τρκανὸν μὴ ὑπεδέξασθαι αὐτὴν εἰσόδου. ℌ πείθει μὲν Τρκανός · προβάλλεται δ' αἰτίαν τῆς ἀποκωλύσεως τὸ μὴ δεῖν [s] ὄχλον ἀλλοδαπὸν ἀγνεύοντ@ εἰσδέχεσθαι ℌ πλῆθος. ὀλίγον ℌ φροντίσας Ηρῴδης τῶν ἀγγέλων, νύκτωρ εἴσεισιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ φοβερὸς μὲν ἦν τῷ Μαλίχῳ · ὁ δ' οὐκ ἀνίησι τὴν ὑποψίαν, ἀλλ' ἐδάκρυε τ Ἀντίπατρον ℰ ἀνεκαλεῖτο φανερῶς [t] ὡς φίλον@, κρύφα ℌ φυλακὴν ℌ σώματ@ ἐποιεῖτο. ἐδόξε ℌ τοῖς περὶ Ηρῴδην μὴ ἀπελέσθαι αὐτὸ τὸν προπολισμὸν · ἀλλὰ ℰ αὐτὸς, εἰς τὸ ἀνύποπτον, ἀντιφιλοφρονεῖσθαι τ Μάλιχον.

ς'. Καισὰρ μέντοι περὶ τ πλοῦτος [v] ℌ παῖδος Ηρῴδης [x] ἐπέσταλκε. κἀκεῖν@, εἰδὼς οἷ@ εἴη τ τρόπον Μάλιχ@, ἀντιπέμπει τιμωρεῖν τῷ πατρί · καὶ λάθρᾳ διαπέμπει πρὸς τὸν ἐν Τύρῳ χιλιάρχους, κελεύων αὐτὸν συμπράττειν Ηρῴδῃ, [y] δίκαια μέλλοντι πράξειν. ὡς ℌ Λαοδικέων ἡγεμὼν@ Καισὶς, [z] πρὸς αὐτὸν ἀπήεσαν κοινῇ, στέφανὸν τε αὐτῷ ℌ χρήματα κομίζοντες, Ηρῴδης μὲν προσεδόκα δώσειν τ Μάλιχον τιμωρίαν σκεῖ γιγνόμενον. ὁ ℌ περὶ Τύρον τ Φοινίκης ὑποπτευόμεν@ τὸ πρᾶγμα, μείζονων [a] ἐφήπτετο ἐλπίδων ℌ, ℌ παιδὸς [b] αὐτοῦ ὁμηρευούσης ἐν Τύρῳ, παρελθὼν εἰς τὴν πόλιν, ἔμελλε [c] τοῦτόν τε ὑποκλέψαι, ℌ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπάρειν, αὐτοῦ δοῦλός τε ἐπ' Αὐτώνιον Καισὶς, τὸ ἔθν@ ὑποσήσας, αὐτὸς τὴν ἀρχὴν καθέξειν. τοῖς ℌ βιαζομένοις ὅ, τε δαίμων ἀντέπραξε, ℌ δόλος ὢν Ηρῴδης, τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ καταγνούσας, προσαπέμψας ἀναιρήσοντας, τῷ μὲν δοκεῖν ὑπὲρ δείπνου προσκαλεῖ, ℌ γὰρ ἑστιάσειν αὐτοὺς ἅπαντας προθύμως, τοῖς ℌ ἀληθείας πρὸς τοὺς χιλιάρχους, [d] ἐξελθεῖν ὑπὲρ Μάλιχον πεῖθ μὴ ξιφιδίων. οἱ δ' ἐξελθόντες, ℌ πλησίον τ πόλεως αὐτοῦ προτυχόντες ὑπὲρ ℌ αἰγιαλὸν, καταχειροῦσι τ ἄνδρα. Τρκανὸς μὲν οὖν, [e] ὑπ' ἐκπλήξεως

ta ei classe, & equestribus pedestribusque copiis. polliciti etiam Judææ regem eum creaturos post bellum, quod tunc *illis* cum Antonio & juvene Cæsare ortum erat. Malichus vero tum maxime veritus Antipatrum, è medio *eum* tollere curabat: cumque *id* pecunia persuasisset pocillatori Hyrcani, apud quem uterque epulabatur, veneno necat hominem. atque, armatos in promptu habens, res urbanas componebat. Cæterum cum insidias patri *suo* factas resciviſſent Herodes & Phasaëlus, & graviter ferrent, negabat omnia Malichus, & cædem *strenue* inficiabatur. Et quidem Antipater, qui pietate & justitia & studio in patriam excellebat, hoc modo interiit. Ex filiis autem ejus Herodes protinus *patrem vindicare statuit, cum exercitu contra Malichum profectus. At Phasaëlo natu grandiori potius videbatur hominem astu circumvenire, ne civile bellum incepisse putarentur. Itaque *ille* Malichi defensionem accipit, seque credere simulat illum in Antipatri nece nihil maleficii admisisse, patrique sepulchrum adornabat. Interim Herodes, cum Samariam veniſſet, eamque afflictam offendisset, *urbem* recreabat & hominum dissidia composuit.

Antipater ex insidiis à Malicho occisus.

Herodes statuit patri mortem ulcisci.

5. Non multo autem post, instante Hierosolymis † festo, venit cum militibus in urbem: & Malichus *eum* veritus suasit Hyrcano, ut eum intrare non sineret. Et quidem Hyrcanus ita fecit: idque per speciem prohibendi alienigenarum turbam in lustratam multitudinem admitti. At Herodes, nulla nunciorum ratione habita, noctu ingreditur in urbem, & Malicho quidem terrorem incutiebat: ille vero nihil de simulatione remittit, sed Antipatrum plorabat, & palam ut amicus inclamabat, sed clam corporis sui custodiam agebat. Herodi autem visum est ejus simulationem non coarguere; sed, ad tollendam suspicionem, eum vicissim comiter accipere.

Hierosolyma ingreditur.

Malichum ex simulatione comiter accipit.

6. Attamen ad Cassium de obitu patris scripsit Herodes. Atque ille, sciens quo ingenio esset Malichus, Herodi rescripsit, ut patrem ulciscceretur: & tribunis, qui Tyri erant, clam mandata mittit, ut Herodem ipsi adjuvarent, ‡ quatenus æqua facturus esset. Capta autem à Cassio Laodicea, cum communiter ad ipsum iviſſent, coronas ei & pecuniam ferentes, sperabat quidem Herodes fore, ut postquam eò veniret Malichus pœnas daret. Ille vero, apud Tyrum Phœniciæ rem suspectam habens, majora moliri cœpit: &, cum filius ejus Tyri obses servaretur, in animum induxit ut ingressus in urbem eum surriperet, & in Judæam proficiscceretur, &, dum properaret adversus Antonium Cassius, gente ad defectionem perducta, potentatum ipsemet occuparet. Sed consiliis ejus & Deus restitit, & Herodes homo astutus, animadverso illius proposito, per famulum præmissum, specie ad parandam cœnam (nam omnes ad convivium invitaverat) re autem vera ad tribunos, persuadet illis ut ad Malichum cum pugionibus egrederentur. Illi vero egressi, eumque in littore prope urbem nacti, hominem transfodiunt. Quo facto ita quidem attonitus est Hyrcanus, ut vox ejus

Cassio placet ut Herodes patrem ulciscceretur.

Malichus astute agit.

Herodis tamen astutia occiditur.

XX.

[l] Τὸν πόλεμον.] Illud τ è *MSS. Busb.* & *Vat.* ut & mox ℌ post κατὰ ante πατρὸς.

[m] Φαρμάκῳ κτείνει τ ἄνδρα.] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. XI. §. 4. SPANH.

[n] Ηρνεῖτο πάντα] Ηρνεῖτο πάλιν ὁ M. *Vat.*

* *Patrem vindicare statuit,*] *Al.* parentare patri.

[o] Μαλίχου προσδέχεται,] Τῷ Μαλίχου *Vat.*

[p] Τάφον ℌ κόσμῳ τῷ πατρί.] Τάφον τε κοσμεῖ τῷ πατρὶ *Busb.*

[q] Ανεκτᾶτο δὲ τὰ νείκη] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* ἀνακτᾶ ℌ *Gall.* ἀνακτᾶ τε in *Editis.*

† *Festo.*] *Sc.* Pentecostes.

[r] Καὶ δείσας Μάλιχ@,] Καὶ δείσας ὁ Μάλιχ@ ἀνέπεισεν *Busb.*

[s] Ὄχλον —— πλήθους.] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. XI. §. 6. SPANH.

[t] Ὡς φίλον@,] Ὡς φίλον *Zonar.* & *Vet. Interpr.*

[v] Τῆς παιδὸς Ηρῴδης] Illud ℌ è *MSS.*

[x] Επέσταλκε.] Επέστειλε *Busb.* & mox ἀντιπέμπει.

[y] Δίκαια μέλλοντι πράξειν.] Επὶ δικαίοις πράξειν *Busb.*

‡ *Quatenus æqua facturus esset.*] Non *quatenus*, vel sub aliqua conditione, sed omnino justum aliquid, quodque ipse probabat, acturum. HAV.

[z] Πρὸς αὐτὸν ἀπήεσαν κοινῇ,] Ἀμφω (ἤτοι Μάλιχ@ καὶ Ηρῴδης) πρὸς αὐτὸν ἀπήεσαν, *Zonar.*

[a] Εφήπτετο] *Lugd. Bat.* ἥπτετο.

[b] Αὐτοῦ] *L. B.* αὐτῷ.

[c] Τοῦτόν τε ὑποκλέψαι,] Τοῦτον ὑποκλέψαι *Busb.*

[d] Εξελθεῖν ὑπὲρ Μάλιχον] Λάθρᾳ ἐξελθεῖν *Busb.*

[e] Υπ' —— ἐκπλήξεως.] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. XI. §. 8. SPANH.

ejus defecerit. Ubi autem ægre ad se rediit, quærit ab Herode quidnam accidisset, & quis Malichum occidisset. Cumque illi Cassium id jussisse dixissent, laudavit factum: hominem enim nequam exstitisse, & patriæ insidiatorem. Et has quidem pro scelere in Antipatrum admisso pœnas persolvit Malichus.

Factum laudat Hyrcanus.

Tumultus in Judæa motus ab Felice.

7. Cassio autem ex Syria profecto, oritur in Judæa tumultus. Felix enim relictus Hierosolymis cum exercitu, in Phasaëlum impetum fecit, & populus arma sumpsit. Herodes vero Fabium adibat Damasci præfectum: volensque ad fratrem currere, morbo impeditur, donec Phasaëlus per se superatum Felicem compellit in turrim, ac deinde per compositionem dimittit, & Hyrcanum accusabat, quod multis per eos beneficiis affectus hostes adjuvet. nam Malichi frater non pauca tum loca, ad defectionem perducta, præsidio tenebat, in quibus & Masadam omnium munitissimum. Haud ita multo post Herodes, cum convaluerat, illuc venit; & cum, de omnibus quæ tenebat locis deturbatum,* per compositionem dimisit.

Superatur Felix.

ξ γεγονότ⊙ εἰς [f] ἀφωνίαν ἐτράπη. μόλις δ' ἀνενεγκών, ἐπυνθάνετ⊙ τ̃ περὶ τ̃ Ηρώδ⟨ου⟩, [g] τί ποτ' εἴη τὸ γεγενημένον, κ̀ τίς ὁ Μάλιχον ἀνηρηκώς; εἰπόντων δ' Καίσιον τ̃τ⊙ πεποιηκέναι, ἐπήνησε τὸ ἔργον· πονηρὸν γὰρ εἶναι πάνυ, κ̀ τ̃ πατρὸς ὕπουλον. κ̀ Μάλιχ⊙ μὲν τοιούτ⟨ου⟩ τυχὼν τ̃ εἰς Αντίπατρον ἀδικίας δίκας ἔτισε.

ζ'. Καίσιος δ' ἐκ Συρίας ἀπαίρων, παραχὴ γίνεται κ̃ τ⟨ῶν⟩ Ιουδαίων. [h] Ελιξ γὰρ, ὑπολειφθεὶς ἐν Ιεροσολύμοις μ̃ στρατιᾶς, ὥρμησεν ὑπὲρ Φασάηλον, ὅ, τι δῆμος ἐν ὅπλοις ἦν. Ηρώδης δ' ὡς τὰ Φάβιον ἐπορεύετ⊙ ἐν [i] Δαμασκῷ στρατηγῶν τα, κ̀ βιαζόμεν⊙ πεσσοδρομεῖν πρὸς τ̀ ἀδελφὸν, ὑπὸ νόσ⟨ου⟩ κωλύεται, ἕως ἔφασάηλ⊙, [k] δι' αὐτ⟨οῦ⟩ [l] Ελικ⊙ κρείττων γιγόμεν⊙, καθακλείσ μὲν αὐτὸν εἰς πύργον, εἶτα δ' ὑποσπόνδου ἀφῆκε, τόν τε Τρκαιὸν ἐμέμφετ⊙, [m] ὡς πολλὰ μὲν εὖ παθόντα ὑπ' αὐτ⟨ῶν⟩, συμπεπλοντα δ' τοῖς ἐχθροῖς. ὁ γὰρ ἀδελφὸς Μαλίχ⟨ου⟩ τότε λαβὼν οὐκ ὀλίγα χωρία ἐφρούρ, κ̀ [n] Μασάδαν τὸ πάντων ἐρυμνότατον. ὑπὲρ μὲν δὴ τούτ⟨ων⟩ [p] ῥαΐσας ὁ Ηρώδης ἐκ τ̃ νόσ⟨ου⟩ φανείς, κ̀ ἀφελόμενος αὐτὸν πάντα ὅσα εἶχε χωρία, ὑποσπόνδου ἀπέλυσεν.

XXI. CAP. XII.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Antigonum Aristobuli filium ex Judæa pellit Herodes: & multa pecunia Antonium sibi conciliavit ubi in Bithyniam venit, qui propterea Herodem accusare volentes non admisit. Quænam Tyriis pro Judæis scripsit Antonius.

Αντίγονον τ̀ Αριστοβούλ⟨ου⟩ τ̃ Ιουδαίας ἐκβάλλ⟨ει⟩ Ηρώδης· κ̀ Αντώνιον ἐν Βιθυνίᾳ φυγόντα πολλοῖς χρήμασιν ἐθεράπευσεν, ὃς διὰ τ̃το τὰς κατηγορίας Ηρώδ⟨ου⟩ βουληθεὶς οὐκ ἐδέξατο. οἷα Τυρίοις ὑπὲρ Ιουδαίων ἔγραψεν Αντώνι⊙.

Antigonum in Judæam reducit Ptolemæus Mennæi filius.

ANtigonum autem, Aristobuli *fratris Hyrcani* filium, qui exercitum coëgerat & Fabium sibi pecuniis conciliaverat, *in Judæam* reducit Ptolemæus Mennæi filius, propter affinitatem. Quin etiam ei auxilium ferebat Marion, quem Tyriorum tyrannum Cassius reliquerat. nam homo ille, cum *quidem* Syriam occupasset, tyrannorum dominatu *eam* custodivit. Marion vero in Galilæam etiam, quæ vicina erat, irruptionem fecit; & tribus castellis potitus ea præsidiis munivit. Sed & eum aggressus Herodes, omnibus quidem privavit, Tyriorum vero præsidia benigne dimisit, nonnullis etiam dona dedit ex sua erga civitatem benevolentia. His confectis occurrit Antigono, & prælio cum eo congressus victoriam reportat, atque † *eum* jamjam extremos Judææ fines ingressum *inde* depulit. Postquam vero Hierosolyma venit, Hyrcanus eum & populus coronis redimivit. Erat autem jam per sponsalia gener factus Hyrcani: eoque magis eum tuebatur, quod erat ducturus in matrimonium filiam Alexandri Aristobuli filii, Hyrcani ex filia neptem; ex qua *postea* pater factus est trium filiorum & duarum filiarum. Duxerat

Marion in Antigoni gratiam in Galilæam irrumpit.

Antigonum vincit Herodes & ex Judæa pellit.

Ab Hyrcano & Hierosolymitanis honorifice excipitur.

Mariamne Hyrcani neptis Herodi desponsata.

Ἀντίγονον δ' τὸν Αριστοβούλ⟨ου⟩, στρατιὰν ἀθροίσαντα, κ̀ Φάβιον πεθεραπευκότα χρήμασι, [q] κατάγει Πτολεμαῖ⊙ ὁ Μεννα⟨ί⟩ου διὰ τὸ κῆδος. συνεμάχει δ' αὐτῷ [r] Μαρίων, ὃν Τυρίων καταλελοίπει Κασσι⊙ τύραννον. [s] τυραννίσι γὰρ διαλαβὼν τὴν Συρίαν ἦν⊙ ὁ ἀνὴρ ἐφεκρήσεν. ὁ δ' Μαρίων κ̀ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὅμορον οὖσαν, ἐνέβαλε, κ̀ τρία καταλαβὼν ἐρύματα, διὰ φρουρᾶς εἶχεν. ἐλθὼν δ' κ̀ ἐπὶ τ̃τον Ηρώδης, [t] ἅπαντα μὲν [v] αὐτὸν ἀφείλατ⊙· τοὺς δ' Τυρίων φρουροὺς φιλανθρώπως ἀπέλυσεν, ἔστιν οἷς κ̀ [x] δωρεὰς δοὺς διὰ τὸ πρὸς τὴν πόλιν εὔνουν. ταῦτα διαπραξάμεν⊙ ὑπέλιπεν Αντιγόν⟨ῳ⟩, κ̀ μάχ⟨ῃ⟩ αὐτῷ συνάψας νικᾷ, κ̀ [y] ὅσον οὔπω τ⟨ῶν⟩ ἄκρων ἐπέβαινε τ̃ Ιουδαίας ἐξέωσεν. εἰς Ιεροσόλυμα δ' ὑποδεχομένου στεφάνοις [z] ἀνέδει Τρκανὸς τε κ̀ ὁ δῆμ⊙. [a] ἐγγεγύμβρευτο δ' ἤδη κατ' ὁμολογίαν τῇ Τρκανῇ γήμει, κ̀ διὰ τ̃το μᾶλλον αὐτῷ [b] προσέσχηκε, [c] μέλλων ἄγεσθαι τὴν Αλεξάνδρου τ⟨οῦ⟩ Αριστοβούλου θυγατέρα, Τρκανοῦ δ' θυγατριδῆν, ἐξ ἧς πατὴρ γίνεται [d] τριῶν μὲν ἀρρένων, δύο δ' θηλειῶν. ἦκε δ'

---

f Αφωνίαν ἐτράπη,] Ita cum *Busb.* ἀφωνίαν in *reliquis.*

g Τί ποτ' εἴη] *L. B.* ὅ, τι &c.

h Ελιξ γὰρ,] Ita *Busb.* & in *lib.* 1. *de Bello Jud.* atque in *Epiphanii* libris *Felix*, aspiratione in digamma mutatâ. In *Editis Josephi* hic loci & *reliquis MSS.* Ελιξ cum spiritu leni, & *Elisæus* in *Pseud-Hegesippo.*

i Δαμασκῷ στρατηγῶντα] De Bello l. 1. c. 12. §. 1. eodem modo loquitur. SPANH.

k Δι' αὐτ⟨οῦ⟩] Bία δ' Ελικ⊙ κρείττων *Busb.*

l Ελικ⊙] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 1. SPANH.

m Ως πολλὰ μ̃] *L. B.* πόλλα μ̃.

n Μασάδαν] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 1. SPANH.

o Τούτ⟨ων⟩] *L. B.* τοῦτο.

p Ραΐσας] Vid. ἀλωσ. lib. 1. c. 33. § 1. SPANH.

* *Per compositionem dimisit.*] Sub pactionis fœdere *Epiphan.*

q Καθήγ⟨ει⟩] Ita *Busb.* & forsan *Epiphanius*, qui vertit, *ad Judæam ducebat.* atque hoc modo legendum esse conjiciebat Cl. *Lowthius*, quod cap. 13. §. 3. καθάγοντες Αντίγονον, *regnum Antigono asserentes*, habeamus. in *Editis Aliisque* κτᾶ⟨σθαι⟩, *sibi ascisci*, sicuti vertit *Castalio.* HUDS. In *Lugd. Bat.* κατῆγε, etiam satis bene. HAV.

r Μαρίων, —— τύραννον.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 2. SPANH.

s Τυραννίσι γὰρ λαβὼν] Ita rescribendum censui ex lib. 1. *de Bello Jud.* ubi τυραννίσι πᾶσαν διαλαβὼν τὴν Συρίαν, *qui tot Syriæ tyrannos præfecerat*, prout vertit *Rufinus.* τυραννίδι in *Editis* & *MSS.* qua lectione admissa, vertendum *occupatam per vim Syriam præsidiis munivit.* HUDS. Itaque quum in *L. B.* etiam clare διαλαβὼν exstet, alterum λαβὼν, ut spurium, pariter ejeci. HAV.

t Απαντα μ̃ αὐτὸν ἀφείλατ⊙·] Αφείλατ⊙ τ̀ πολίμιον infr. c. 13. §. 10. SPANH.

v Αὐτὸν ἀφείλατ⊙·] Ita *Busb.* & *Vat.* prout supra post ἀναχωρήσαι, κ̀ αὐτῷ in *ceteris.*

x Δωρεὰς δοὺς] Δῶρα solus *Busb.*

y Οσον οὔπω τ̃ ἄκρων ἐπιβαίνοντα] Αντίγονον ἀπὸ τ̃ ἄκρων τ⟨ῆς⟩ Ιουδαίων γῆς ἐπιβαίνειν ὑπαντήσας, μάχ⟨ῃ⟩ κίνησε κ̃ τ̃ ὄρεων ταύτης ἐξέωσεν, *Zonar.*

† Eum *jamjam extremos Judææ fines ingressum* inde *depulit.*] *Al.* ex ipso, quo ferme processerat, Judææ fastigio eum depulit.

z Ανέδει Τρκανός τε] Ανέδησε *Busb. L. B.* στέφανον αὐτῷ.

a Εγγεγάμβρευτο δ'] Εγγεγαμβρεύκει *Busb.* ut & *L. B.*

b Προσέσχηκε,] Προσεσχήκει *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

c Μέλλων ἄγεσθαι τὴν Αλεξάνδρου] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* μέλλων *Editorum* forsan ferri potest, nominativo pro genitivo absoluto adhibito, more Attico.

d Τριῶν —— θηλειῶν.] Herodis è priori uxore Antipater,

è

ἢ καὶ πρότερον γυναῖκα [e] δημότιν, [f] Δορὶν ὄνομα, ἐκ τοῦ ἔθνους, ἐξ ἧς αὐτῷ πρεσβύτατος γίνεται παῖς, Ἀντίπατρος.

β'. Καίσιον μὲν οὖν χειρούμενοι Ἀντώνιός τε καὶ Καῖσαρ πρὸς [g] Φιλίππους, ὡς καὶ παρ' ἄλλοις δεδήλωται. μετὰ δὲ τὴν νίκην Καῖσαρ [h] ἐπὶ μὲν [i] Γαλλίας ἐχώρει, Ἀντώνιος δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπῆρε. φθάσαντι δ' ἐν τῇ Βιθυνίᾳ αἱ πανταχόθεν ἁπάντων πρεσβεῖαι. παρῆσαν δὲ καὶ Ἰουδαίων οἱ ἐν τέλει, κατηγοροῦντες τῶν περὶ Φασάηλον καὶ Ἡρώδην, [k] πρόσχημα μὲν εἶναι λέγοντες τὴν βασιλείας Ὑρκανόν, τούτους δὲ τὴν πᾶσαν ἔχειν ἐξουσίαν. Ἡρώδην δὲ Ἀντώνιος διὰ πολλῆς εἶχε τιμῆς, ἐλθόντα πρὸς αὐτὸν ἐπ' ἀπολογίᾳ τῶν κατηγορούντων, καὶ διὰ τοῦτο σιωπῆσαι μηδὲ λόγου τυχεῖν τοὺς ἀντιστασιώτας. διεπέπρακτο δὲ τοῦτο χρήμασιν Ἡρώδης παρ' Ἀντωνίου. ἐπεὶ δὲ εἰς Ἔφεσον ἦκεν Ἀντώνιος ἔπεμψεν Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς καὶ τὸ ἔθνος [l] τὸ ἡμέτερον πρεσβείαν πρὸς αὐτόν· στέφανόν τε κομίζουσαν χρυσοῦν, καὶ παρακαλοῦσαν τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Κασσίου Ἰουδαίους, ἀπὸ νόμου πολέμου, χρήψαντα τοῖς κατὰ τὰς ἐπαρχίας, ἐλευθέρους ἀπολῦσαι, καὶ τὴν χώραν, ἣν ἐν τοῖς Κασσίου καιροῖς ἀφῃρέθησαν, ἀποδοῦναι. ταῦτα κρίνας Ἀντώνιος δίκαια τοὺς Ἰουδαίους ἀξιοῦν, ἀπόκριμα ἔγραψεν Ὑρκανῷ καὶ τοῖς Ἰουδαίοις, ἐπέστειλε δὲ ἅμα [m] Τυρίοις διάταγμα περιέχον [n] ταῦτα.

γ'. "ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Ὑρκανῷ ἀρχιερεῖ καὶ ἐθνάρχῃ τῶν Ἰουδαίων χαίρειν. εἰ ἔρρωσθε, "εὖ ἂν ἔχοι, ἔρρωμαι δὲ κἀγὼ μετὰ τοῦ στρατεύμα-"τος. Λυσίμαχος Παυσανίου, καὶ Ἰώσηπος Μεννάου, "καὶ Ἀλέξανδρος Θεοδώρου, πρεσβευταί, ἐν Ἐφέσῳ "μοι συντυχόντες, τήν τε ἔμπροσθεν ἐν Ῥώμῃ τελεσθεῖ-"σαν αὐτοῖς πρεσβείαν [o] ἀνανεώσαντο, καὶ τὴν νῦν ὑπὲρ "σοῦ τε καὶ τοῦ ἔθνους ἀπροφασίστως διέθεντο, διὰ ἔχεις εὔνοιαν πρὸς "ἡμᾶς ἐμφανίσαντες. πεπεισμένος οὖν τε ἐκ τῶν πραγμά-"των, καὶ ἐκ τῶν λόγων, ὅτι οἰκειότατα ἔχετε πρὸς ἡμᾶς, "καὶ τὸ [p] ἀγαθὸς ὑμῶν ἦθος τε καὶ τὸ θεοσεβὲς καταγνόντας, "ἴδιον [q] ἡγημαι. καταδραμόντων δὲ τὴν Ἀσίαν ἅπασαν τῶν "ἀνανεωθέντων ὑμῖν τε τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων, καὶ μή-"τε πόλεων μήτε [r] ἡρώων ἀπεχομένων, μή τε ὅρκους "οὓς [s] ἐποιήσαντο φυλαξάντων, ἡμεῖς, ὡς δὲ ὑπὲρ "ἰδίᾳ μόνον ἀγῶνος, [t] ἀλλ' ὑπὲρ ἁπάντων κοινοῦ, "τοὺς αἰτίους καὶ τῶν εἰς ἀνθρώπους ἀθεμιτουργιῶν καὶ "τῶν εἰς θεοὺς ἀνομημάτων ἠμυνάμεθα· [v] διὰ ἃ καὶ τὸν "ἥλιον [x] ἀπεστράφθαι δοκοῦμεν, ὃς τε αὐτὸς ἀηδῶς ἐπι-"δὲ τὸ ὄπτιον Καίσαρι [y] μῦσος. ἀλλὰ [z] καὶ τὰς ὀπιθίους "αὐτῶν τὰς θεομάχους, ἃς ὑπεδέξατο ἡ Μακεδονία, "[a] καθάπερ ἴδιος [b] αὐτοὺς τῶν ἀνοσίων τολμημάτων [c] ἀνὴρ, "καὶ τὴν σύγχυσιν τῆς ἡμιμανοῦς [d] κακοήθους γνώμης, "ὧν κατὰ Φιλίππους τῆς Μακεδονίας συνεκρότουν,

etiam prius uxorem plebejam, nomine Dorim, popularem, ex qua filium sustulit natu maximum Antipatrum.

XXII. 2. Cæterum Cassium Antonius & Cæsar in *campis* Philippicis vicerunt, sicut & ab aliis demonstratum est. Post victoriam autem Cæsar in Galliam profectus est, Antonius in Asiam inde movit. Atque ubi venit in Bithyniam, occurrebant ei undique legationes. Aderant etiam & Judæorum primarii, qui Phasaëlum & Herodem accusarent, dicentes Hyrcanum quidem regni speciem habere, illos vero omnem potestatem tenere. Herodem autem Antonius habebat in magna existimatione, qui ad eum venerat, ut semet contra accusatores defenderet; eamque ob causam accidit, ut ne dicendi quidem locum adversarii obtinuerint. id enim pecuniæ largitione Herodes ab Antonio impetraverat. Ut autem Ephesum venit Antonius, misit Hyrcanus pontifex & natio nostra legationem ad eum, quæ ei coronam ferret auream, oraretque ut scriberet ad provinciales, ut liberos dimitterent Judæos, quos non jure belli Cassius captivos reddidisset, utque eis restitueretur ager, quo Cassii temporibus mulctati fuissent. Hæc Judæorum postulata æqua esse judicans Antonius, confestim scripsit Hyrcano & Judæis, simulque Tyriis mandatum misit in hæc verba.

Antonio in Bithynia obviam veniunt Judæorum legati.

Legati accusant Phasaëlum & Herodem.

Herodes pecunia Antonium sibi conciliat.

Altera legatio ad Antonium.

3. "MARCUS ANTONIUS imperator "Hyrcano pontifici & ethnarchæ Judæorum sa-"lutem. Si valetis bene est, ego quoque & exer-"citus valemus. Lysimachus Pausaniæ *filius*, Jo-"sephus Mennæi, Alexander Theodori, legati "*vestri*, cum apud Ephesum me convenissent, & "candem quam prius Romæ gesserant legationem "renovarunt, & quam illis nunc mandasti dili-"genter obierunt, cum testificatione tuæ erga "nos benevolentiæ. Cum itaque tam ex rebus "quam verbis persuasum habuerim, vos animo esse "in nos amicissimo, vestrosque mores constantes "& pietatem reputaverim, meam rem *quidem* agi "existimo. Quoniam vero nostri atque populi "Romani adversarii incursibus vastarunt totam A-"siam, & neque civitatibus neque Divorum fanis "manus abstinuerunt, neque fidem jurejurando "datam servarunt, nos, ut qui non pro nostra "tantum salute, sed communi omnium dimicave-"rimus, eos vindicta persequuti sumus, qui & in-"juriarum erga homines & flagitiorum in Deos "auctores extiterunt; propter quæ solem etiam "aversum fuisse credimus, qui & ipse scelus in "Cæsarem admissum invitus aspexit. Quin & in-"sidias illorum cœlo minantes, quas Macedonia "excepit, ceu propria impiorum facinorum regio, "& colluviem hominum animi malignitate furen-"tium, quam ad Philippos Macedoniæ congrega-"bant,

M. Antonii responsum ad legationem.

è secunda seu Mariamne tres filii & duæ filiæ. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 2. *Zonaras* autem *Annal.* Tom. 1. p. 228. C. εἶχε ὁ πρότερον ἑτέραν γυναῖκα δημότιν, Δορίδα καλουμένην. SPANH.

e Δημοτῶν,] *Colcejus* mavult δημότιν.

f Δορὶν ὄνομα,] Ita *Busb.* & in lib. 1. *de Bello Jud.* Δορὶδ in *cæteris.*

g Φιλίππους] Post Φιλίππους in suo *Codice* habuisse videtur *Epiphan.* ὡς καὶ παρ' ἄλλοις δεδήλωται. nam vertit, *sicut & ab aliis demonstratum est.* HUDS. Adstipulante itaque *Epiphanio* Codice nostro *Lugd. Bat.* reposuimus ejus lectionem, atque versionem interpolavimus HAV.

h Ἐπὶ] Illud πρὸ ex *MSS.*

i Γαλλίας] Ἐπ' Ἰταλίας ex lib. 1. *de Bello Jud.* pro ἐπὶ Γαλλίας hic loci rescribendum esse monuit Cl *Aldrichius.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 4. SPANH.

k Πρόσχημα —— Ὑρκανὸν,] Vide quæ noto ad Julium Cæsarem p. 354. & Philon. in Flaccum p. 968. A. SPANH.

l Τὸ ἡμέτερον πρεσβεῖον] Illa τὸ ἡμέτερον absunt *Hen.* & *Busb.*

m Τυρίοις] M. Antonii literæ ad Tyrios pro Judæis infra §. 4. SPANH.

n Ταῦτα.] Mallem ταυτά.

o Ἀνανεώσαντο,] Ἀνανεωσάντω solus *Hen.*

p Ἀγαθὸς] Μετὰ ἀρᾳῴτως *Æschyl.* Suppl. v. 952. SPANH.

q Ἡγημαι.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἡγούμην in *reliquis.*

r Ἡρώων] *Lugd. Bat.* ἱερῶν.

s Ἐποιήσαντο] *L. B.* ἐποίησαν.

t Ἀλλ' ὑπὲρ ἁπάντων] Ἀλλ' ὡς ὑπὲρ πάντων *Hen.*

v Δι' ἃ —— μῦσος.] Vid. Plutarchum in M. Antonio. SPANH.

x Ἀπεστράφθαι δοκοῦμεν,] Ita *Hen.* ἀπεστράφθαι in *Editis Aliisque.*

y Μῦσος.] Antea erat μῖσος & in *Editis* & *MSS.* quod ferri non potest. proculdubio levicula cum mutatione μῦσος legendum. HUDS & COCC.

z Καὶ τὰς ἐπιθίους] Illud καὶ reposui, quod ex hoc loco excidisse suspicor, & in versum sequentem irrepsisse. nam antea erat, ἀλλὰ τὰς ἐπ. ἃ. τ. θ. ἃ. ὁ. ἡ. M. καὶ καθάπερ. nostræ conjecturæ aliquantulum favet *Hen.* qui καὶ ante καθάπερ non agnoscit.

a Καθάπερ] *Gen.* καὶ καθάπερ. verum *Hudf.* & *MSS.* illud καὶ non agnoscunt. HAV.

b Αὐτοὺς] *L. B.* αὐτοῖς.

c Ἀνὴρ,] *Gen.* αἰνὴρ.

d Κακοήθους γνώμης,] Forsan κακοήθης legendum. τὴν ἡμιμανοῦς κακοηθείας καὶ Φιλ. *Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) τὴν ἡμιμανοῦς κακοήθους γνώμης καὶ Φ. *Vat.*

e Τὸν

"bant, locis etiam opportunis occupatis & usque "ad mare montium vallo munitis, ut per unicam "veluti portam pateret aditus, Diis ipsos ob injus- "ta molimina exitio addicentibus, vicimus. At- "que Brutus, cum Philippos confugisset, & à no- "bis obsessus teneretur, communem cum Cassio "habuit interitum. His *merito* supplicio affectis, "pace in posterum frui licere arbitramur, *nos*que "feciſſe ut Asia à bello requiescat. Pacem itaque "à Deo nobis donatam cum sociis nostris commu- "nicamus: adeoque *universum* Asiæ corpus nostrâ "victoriâ quasi è gravi valitudine nunc se recolli- "git. Tui igitur memor gentisque *beneficiis* au- "gendæ, curæ mihi erit quicquid è re vestra fu- "turum sit. Immo & literas edidi singulas per ur- "bes, ut si qui liberi vel servi hastæ subjecti fue- "rint à C. Cassio, ejusve ducibus, illi dimittantur. "Voloque vobis rata esse quæcunque mea & Do- "labellæ benignitate concessa habetis. Veto etiam "Tyrios vim vobis intentare; & quicquid de Ju- "dæis abreptum occupant, id totum restituendum "esse jubeo. Coronam autem, quam mittendam "curasti, accepi.

M. Antonii litera ad Tyrios in gratiam Judæorum.

4. "MARCUS ANTONIUS imperator "Tyriorum magistratibus, senatui, populo salu- "tem. Cum mihi Ephesi declarationem fecerint "Hyrcani pontificis & ethnarchæ legati, agros "ipsorum ditionis vos occupare dicentes, quos in- "vasistis cum adversarii nostri rerum potirentur: "quoniam *itaque* bellum pro imperio suscepimus, "atque justitiæ & pietati prospicientes eos vindi- "cavimus, qui neque beneficiorum memoriam ne- "que jurisjurandi *fidem* servarunt, volo etiam "vos pacem colere cum sociis nostris, & quæ- "cunque ab adversariis nostris accepistis *vobis* "non cedere, sed ipsa illis reddi à quibus abla- "ta fuerint. Nemo enim illorum aut provin- "ciam à senatu accepit aut exercitum, sed per "vim *omnia* sibimet arripuerunt, *aliisque erepta* "per vim largiti sunt injustitiæ suæ ministris. "Quandoquidem igitur illi *meritas* pœnas dede- "rint, æquum censemus ut socii nostri ea quæ "ante habuerunt, nemine vetante, retineant: "vosque, si quos agros, qui Hyrcani Judæo- "rum ethnarchæ erant vel una diecula ante- "quam C. Cassius bello illicito moto provinciam "nostram invaserit, nunc possidetis, *eos* illi resti- "tuatis; nec ullam vim Judæis adhibeatis, quò mi- "nus valeant suis dominari. Si quid vero in vestri "defensionem ipsi dicendum habeatis, cum eò lo- "corum venerimus, vobis licebit illud apud nos "proferre, ut qui constituimus singula sociis *no- "stris* æquo jure servare.

Altera ejusdem ad Tyrios litera.

5. "MARCUS ANTONIUS imperator "Tyriorum magistratibus, senatui, populo salu- "tem. Edictum meum ad vos misi, de quo id vo- "bis curandum esse volo, ut illud in tabulas publi- "cas literis Græcis Latinisque referatis, idemque "scriptum reponatis in loco maxime illustri, ut ab "omnibus legi possit. MARCUS ANTO- "NIUS imperator, *unus* è triumviris pro rebus

M. Antonii decretum pro Judæis.

"καὶ τόπους ἀφυεῖς καταλαμβανόμενοι μέχρι θαλάτ- "της ἀποτετειχισμένους ὄρεσιν, ὡς πύλῃ μιᾷ [e] τῷ "πάροδον ταμιευσαθαι, τῶν Θεῶν [f] αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς "ἀδίκοις ἐγχειρήμασι κατεψηφισμένων, ἐκρατήσαμεν. "καὶ Βρῦτον συμφυγὼν εἰς Φιλίππους, καὶ συγκλεισθεὶς "ὑφ' ἡμῶν, ἐκοινώνησε Κασσίῳ τῆς αὐτῆς ἀπωλείας. "τούτων κεκολασμένων, εἰρῆνης τὸ λοιπὸν ἀπολαύειν "[g] νομίζομεν, καὶ [h] ἀναπεπαῦθαι τὴν Ἀσίαν ἐκ τοῦ "πολέμου. κοινὴν οὖν ποιούμεθα καὶ τοῖς συμμάχοις "τῷ [i] ὑπὸ Θεοῦ δοθεῖσαν ἡμῖν εἰρήνην· ὥσπερ οὖν ἐκ "νόσου μεγάλης τὸ τῆς Ἀσίας σῶμα νῦν ἀφ' ἑαυτῆς ἡμέ- "ραν νίκην [k] ἀναφέρεται. ἔχων τοίνυν καὶ σὲ ἀφ' μνή- "μης καὶ τὸ ἔθνος αὔξειν, φροντίσω τῶν ὑμῖν [l] ἀφε- "ρόντων. ἐξέθηκα γὰρ καὶ [m] γράμματα κατὰ πόλεις, ὅπως "εἴ τινες ἐλεύθεροι ἢ δοῦλοι ὑπὸ δόρυ [n] ἐπάθησαν ὑπὸ "Γαΐῳ Κασσίῳ ἢ τοῖς [o] ὑπ' αὐτῷ τεταγμένοις, ἀπολυθῶ- "σιν ὅτι. τοῖς τε ὑπ' ἐμοῦ δοθεῖσι καὶ δολοβέλλα φι- "λανθρώπως χρῆσθαι ὑμᾶς βούλομαι. τυράννου τε κωλύω "βιαίους εἶναι τοὺς ὑμᾶς, καὶ ὅσα κατέχουσιν Ἰουδαίων, "ταῦτα ἀποκαθιστᾶσθαι κελεύω. τὸ δὲ στέφανον, ὃν ἐπεμ- "ψας, ἐδεξάμην.

δ'. "[p] ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Τυρίων "ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. [q] Ἐμφανισάντων μοι "ἐν Ἐφέσῳ Υρκανοῦ τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἐθνάρχου πρεσβέ- "των, χώραν αὐτῶν ὑμᾶς κατέχειν λεγόντων, εἰς οὓς "ἐνέβητε, [r] κατὰ τοὺς τῶν [s] ἐναντιωμένων ἡμῖν ὑπερά- "ταν· ἐπεὶ τὸ μὲν τῆς ἡγεμονίας πόλεμον ἀνεδεξά- "μεθα, καὶ τῶν ὁσίων καὶ δικαίων ποιούμενοι πρόνοιαν "ἠμυνάμεθα τοὺς μήτε χάριτος ἀπομνημονεύσαντας, "μήτε ὅρκους φυλάξαντας, βούλομαι καὶ τοὺς ἀφ' ὑμῶν "εἰρήνην τοῖς συμμάχοις ἡμῶν ὑπάρχειν, καὶ ὅσα πα- "ρὰ τῶν ἡμετέρων ἐλάβετε ἀνταγωνιστῶν, μὴ συγχωρεῖν, "ἀλλὰ ταῦτ' ἀποδοῦναι τοῖς ἀφῃρημένοις. ὅτε γὰρ ἐπαρ- "χίας ἐκείνων ἔθεις ὅτι στρατόπεδα τῆς συγκλήτου δι- "ὅσης ἔλαβεν, ἀλλὰ βίᾳ καθαρπάσαντες ἐχαρίσαντο "βιαίως τοῖς παρὰ ἀδίκων χρησίμοις αὐτοῖς γιγο- "μένοις. δίκαιον αὐτῶν οὐ δεδωκότων, τὰς τε συμμά- "χους τὰς ἡμετέρας ὅσα ποτ' εἶχον ἀξιόμεν ἀκωλύτους "ἀπολαμβάνειν, καὶ ὑμᾶς εἴ τινα χώραν Υρκανοῦ ὄντα "ἐξ ἐθνάρχου Ἰουδαίων, πρὸ μιᾶς ἡμέρας ἢ Γαΐου Κάσ- "σιον πόλεμον ἀ συγκεχωρημένον ἐπάγοντα ὑπολῦσαι τὴν "ἐπαρχίας ἡμῶν, νῦν ἔχετε, ἀποδοῦναι αὖθις· βίαν τε "αὐτοῖς μηδεμίαν προσφέρειν ὑπὲρ τῶν ἀσθενεῖς αὐτὰς πιεῖν "τῶν ἰδίων δεσπόζειν. εἰ δέ τινα ἔχετε πρὸς αὐτὴν δι- "καιολογίαν, ὅταν ἔλθωμεν ὑπὲρ τὰς τόπους, ἐξεῖναι "ὑμῖν ταύτῃ χρῆσθαι, ἡμῶν ἕκαστα τοῖς συμμάχοις ὁ- "μοίως τοῖς κρίμασι φυλαττόντων.

ε'. "ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Τυρίων ἄρ- "χουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. Διάταγμα ἐμὸν [t] ἀπέσταλκα "πρὸς ὑμᾶς, ὡς ἃ βούλομαι ὑμᾶς φροντίσαι, ἵν' αὐτὸ εἰς "τὰς δημοσίας [v] ἀντάξητε δέλτους, [x] γράμμασι Ρωμαϊκοῖς "καὶ Ἑλληνικοῖς, καὶ ἐν τῷ ὑπιφανεστάτῳ ἔχητε αὐτὸ γεγραμ- "μένον, ὅπως ὑπὸ πάντων ἀναγινώσκεσθαι [y] δυνήσῃ. ΜΑΡ- "ΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ, [z] τριῶν ἀνδρῶν κατα- στά-

e Τῷ πάροδον ταμιεύσασθαι,] Τῷ πᾶσαν πάροδον *Hen.*

f Αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς ἀδίκοις] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) αὐτοῖς ἐπ. ἀδ. in *reliquis.*

g Νομίζομεν] *Lugd. Bat.* ἐλπίζομεν.

h Ἀναπεπαῦσθαι τὴν Ἀσίαν] Sic *Hen.* & *Vat.* ἀναπαῦσθαι in *cæteris.*

i Ὑπὸ Θεοῦ δοθεῖσαν] Ὑπὸ τοῦ Θεοῦ *Hen.*

k Ἀναπέρεται.] *Lugd. Bat.* ἀναφέρειν.

l Διαφερόντων.] *L. B.* συμφερόντων.

m Γράμματα κατὰ πόλεις,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* γράμμα in *reliquis.*

n Ἐπάθησαν ὑπὸ Γαΐῳ] Sic *MSS.* ἐπαχθῆναι perperam in *Editis.*

o Ὑπ' αὐτῷ] Ὑπ' αὐτῶν solus *Hen.*

p Μαρκος —— χαίρειν.] Conf. supra §. 2. SPANH.

q Ἐμφανισάντων] Ὑπαιτησάντων & mox καὶ χώραν legisse videtur *Epiphan.*

r Κατὰ —— περὶ τ.] Κατὰ τὴν τῶν ἐναντιωθέντων, & (versu seq.) ὑπὲρ τ. in *Cod. Hen.* κατὰ τὴν τῶν ἐναντιωμένων & dein ὑπὲρ τ. *Vat.*

s Ἐναντιωμένων] *L. B.* ἐναντιωθέντων.

t Ἀπέσταλκα] *L. B.* ἐπέσταλκα.

v Ἐντάξητε δέλτοις,] Ἐνάξῃ) solus *Hen.*

x Γράμμασι Ρωμαϊκοῖς καὶ Ἑλληνικοῖς,] Conf. supr. c. 10. §. 3. SPANH.

y Δυνήσῃ.] Δύνῃ) *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

z Τριῶν ἀνδρῶν κατασάντων] Τυρίων in *Editis* & *MSS.* Verum illud Τυρίων in τριῶν mutavi, fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *Marcus Antonius imperator & triumvir dixit.* HUDS. Forte τριῶν, v. *triumphator. Gelen*, recte *Triumvir.* COCC.

a A-

"ρών ων ωρὸς τ δημοσίων πραγμάτων, εἶπεν. Επὶ Γάιος Κάσ-
"σιος τοτὲ τ ἀποστάσ ἀλλοτ ελαν ἐπαρχίαν κατιχομένην
"[b] ὑπὸ τραπεζίτων ς συμμάχους ὄντας διήρπασε, κ ἐξεπο-
"λιόρκησε τὸ Ιουδαίων ἔθνος, Φίλον ὑπαρχον τ Ρωμαίων
"δήμου, τ ἀποινον τ σκεύη τοῖς ὅπλοις κρατήσαντες, ἀφε-
"ταμεν ς κεφάλαιον ἐπανορθούμεθα [c] τὰ ὑπ' αὐτ [d] διηρ-
"πασμένα, ὥστε ἀποκατασταθῆναι ταῦτα τοῖς συμμάχοις ἡ-
"μῶν· κ ὅσα ἐπράθη Ιουδαίων, ἤτοι σώματα ἢ [e] κτῆσις, ταῦτα
"ἀφεθήτω, τὰ μὲν σώματα [f] ἐλεύθερα, ὡς ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ἡ
"δὲ κτῆσις τοῖς [g] πρότερον κυρίοις. τ δ' ὅστις ὑπακούσαντα
"τῷ ἐμῷ διατάγματι δίκην [h] ὑφιστάσθω βούλομαι· κἂν
"ἀλῶ, τότε κ τ ς πράγματος ἀξίαν μελήσει μοι [i] ὑπεξελ-
"θεῖν τ ἀρχ [k] ὑπακούσαντα.

ς'. Τὸ δ' αὐτὸ τοῦτ ς Σιδωνίοις ς Ανλιοχεῦσι ς [l] Αραδίοις ἔγραψε. παρεθέμεθα [m] μὲν οὖν ς ταῦτα δικαίως, τεκμήρια [n] γνησόμενα τῆς φαμὲν Ρωμαίους πιήσασθαι προνοίας [o] ὑπὲρ ἡμετέρου ἔθνους.

"publicis conſtitutis, dixit: Quoniam C. Caſſius
"in hac defectione provinciam, quæ præſidiis te-
"nebatur, alienam diripuit, & ſocios expilavit,
"& Judæorum gentem oppugnavit, populo Ro-
"mano amicam, inſolentia ejus armis *noſtris* per-
"domita, edictis & judiciis quæ ab ipſo depræda-
"ta erant redintegramus, ita ut iſta ſociis reddan-
"tur; & quæcunque Judæorum vendita fuerint,
"ſive corpora ſive bona, illa dimittantur, corpora
"quidem libera ut antea erant, bona vero ut prio-
"ribus dominis cedant. quiſquis autem edicto meo
"non paruerit, pœnas luere volo: atque ſi depre-
"hendatur tunc pro rei dignitate curæ mihi erit
"perſequendum eſſe contumacem.

6. Eodem etiam exemplo & Sidoniis & Antiochenſibus & Aradiis ſcripſit. Et quidem iſta opportune, *ut putamus*, appoſuimus, ut quæ *manifeſta* futura ſint curæ illius indicia, quam Romanos genti noſtræ adhibuiſſe dicimus. *Antonius Sidoniis aliiſque ſcripſit, ut Judæis favorent.*

ΚΕΦ. ιγ'.

Πῶς Αντώνιος Ηρώδην ς Φασάηλον μάτην κατηγορηθέντας τετράρχας κατέστησεν· κ ὡς Πάρθοι, Αντίγονον εἰς τὴν Ιουδαίαν κατάγοντες, Υρκανὸν καὶ Φασάηλον αἰχμαλώτους ἔλαβον. Ηρώδου φυγή, κ οἷα ἔπαθον Υρκανὸς ς Φασάηλος.

CAP XIII.

XXIII.

Quomodo Antonius Herodem & Phaſaëlum fruſtra accuſatos tetrarchas conſtituit: utque Parthi, Antigonum in Judæam reducentes, Hyrcanum & Phaſaëlum captivos fecerunt. Herodis fuga, & clades Hyrcani & Phaſaëli.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα εἰς Συρίαν Αντωνίου παραγενομένου, Κλεοπάτρα μὲν Κιλικίαν ἐντυχοῦσα δι' ἔρωτος αὐτὸν [p] ἐκεχείρωτο. κ δὴ πάλιν Ιουδαίων ἑκατὸν οἱ δυνατώτατοι [q] παραγίνονται πρὸς αὐτὸν, κατηγοροῦντες Ηρώδου ς τῶν περὶ αὐτὸν, προεσκευασμένοι σφῶν αὐτῶν τοὺς δεινοτάτους λέγειν. ἀντέλεγε δ' αὐτοῖς [r] Μεσσάλας ὑπὲρ τῶν νεανίσκων [s] παρόντος κ Υρκανοῦ, [t] ὃς κηδεστὴς ἐτύγχανεν ἤδη γεγονὼς. ἀκροασάμενος δ' ἀμφοτέρων Αντώνιος [v] ἐπὶ Δάφνης, πυνθάνεται Υρκανοῦ, πότεροι δ' ἔθνους ἄμεινον προϊστάνται; φήσαντος δ' τοὺς περὶ Ηρώδην, Αντώνιος, κ πάλαι οἰκείως ἔχων πρὸς αὐτοὺς διὰ τὴν πατρῴαν ξενίαν, ἣν ἦγον σὺν Γαβινίῳ [x] παρόντι ἐπεπόμπει πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν, [y] τούτους μὲν ἀμφοτέρους τετράρχας καθίστησι, [z] κ τὰ τ Ιουδαίων αὐτοῖς ἐπιτρέπει πράσσειν, γράφει δ' ς γράμματα, [a] κ πεντεκαίδεκα τῶν ἀντιπασιατῶν ἔδησε. μέλλοντος δ' κ κτείνειν αὐτούς, παρητήσατο οἱ περὶ Ηρώδην.

Antonius Cleopatræ amore captus.

Herodem accuſant Judæi.

Antonius tamen Herodem & Phaſaëlum tetrarchas conſtituit.

Iterum accuſationem inſtituunt Judæi.

β. Ηρέμουν δ' οὗτοι ἐπανελθόντες ἐκ τ πρεσβείας· ἀλλ' ἀπιόντων πάλιν Αντωνίῳ χίλιοι εἰς Τύρον, ἐκεῖ δόξαντι ἀφικέσθαι. κ ὁ Αντώνιος, πολλοῖς ἤδη διεφθαρμένος χρήμασιν ὑπό τε Ηρώδου καὶ τ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τῷ κατὰ τόπον ἄρχοντι προστάξε κελεύσαι τοὺς πρεσβευτὰς τ Ιουδαίων, νεωτέρων ἐπιθυμοῦντας πράγ-

no-

[a] Αποστάσ ἀλλοτρίαν ἐπαρχίαν] In *libris* omnibus ὑποστάσ. quod ferri non poteſt. στάσ vel ἀφεστάσ legendum eſſe conjicit Cl. *Lowthius*. ipſe levicula mutatione ἀποστάσ repoſui.

[b] Υπὸ τραπεζίτων] Υπὸ τραπέζῃ κ συμμάχῳ *Hen.*

[c] Τὰ ὑπ' αὐτοῦ] Καὶ τὰ *Busb.*

[d] Διηρπασμένα,] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) nec aliter *Vet. Interpr.* διηρπαγμένα *Busb.* διηργασμένα in *Editis Aliiſque.*

[e] Κτῆσις] *L. B.* κλῆσις.

[f] Ελεύθερα,] Addit *L. B.* εἶναι.

[g] Προτέροις κυρίοις.] Πρότερον *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[h] Υφιστάσθω βούλομαι·] Ita ex conjectura reſcripſi pro δίκην συνήσαζ. quod mihi vix ferendum videtur, niſi paulo ante ſcribatur, τῷ δ' ἀκ ὑπακούσαντι.

[i] Υπεξελθεῖν] *L. B.* ἐπεξελθεῖν.

[k] Υπακούσαντα.] *L. B.* ὑπακούοντα.

[l] Αραδίοις ἔγραψε] Αραβίοις *Vat.* (*Lugd. Bat.*) Αξίοις *Hen.*

[m] Μὲν οὖν κ ταῦτα δικαίως,] Illud μὲ ς *Cod. Vat.*

[n] Γνησόμενα] *L. B.* γεγυμνάσμενα.

[o] Υπὲρ ἡμετέρου ἔθνους.] Quæ hic ſequi debent vel potius ſupra, Cl. Gronovius edidit in libro cui titulus, Decreta Romana & Aſiatica pro Judæis, in 8vo. quæ vide. Exſtant & in veteri Latina interpretatione. REL.

[p] Εκεχείρωτο.] Rectius forſan ἐκεκράτητο. vel ἐκεχειρώσατο. niſi hic Attica uſus fuerit temporum ἐκεκράξ.

[q] Παραγίνονται πρὸς αὐτὸν,] Παραγίνονται, & mox πρὸς αὐτὸν *Hen.*

[r] Μεσσάλας] Ita *Hen.* & *Epiphan.* (Μεσάλας *Lugd. Bat.*) Μασσαλὰς in *reliquis.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

* *Qui jam Herodis ſocer erat.*] Qui jam Herodi affinis erat, malit *Baſnagius* in *Annalibus*, tom. 1. p. 14. quod non niſi poſt quadriennium Herodis cum Mariamne celebratæ fuerint nuptiæ. Verum, pace Viri clariſſimi, æque potuit dici *ſocer* ac *affinis*, poſtquam neptem jam ſuam Herodi deſponderat. HUDS. Virgil. de Chorœbo, futuro Priami genero,

Et gener auxilium Priamo Phrygibuſque ferebat.

Æneid. lib. 2. ψu. 344. HAV.

[s] Παρόντος κ Υρκανοῦ,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

[t] Ος κηδεστὴς ἐτύγχανεν ἤδη γεγονώς.] Κηδεστὴς γὰρ ἐπ. *Hen.*

[v] Επὶ Δάφνης,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

[x] Παρόντι ἐπεπόμπει] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) παρὼν in *ceteris.* ὧν σὺν Γαβινίῳ παρὼν ἐπ. legiſſe videtur *Epiphan.*

[y] Τούτους —— πράγματα,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

[z] Καὶ τὰ τ Ιουδαίων] Ita *MSS.* (ut & *Lugd. Bat.*) κ τ Ιουδαίων in *Editis.*

[a] Καὶ πεντεκαίδεκα τῶν ἀντιπασιατῶν] *L. B.* κ πέντε κ δέκα ὧν ἀντιπασιατῶν.

Eosque Antonius supplicio affici jubet.

novis rebus ſtuderent, Herodique principatum ſtabiliret. Herodes vero (nam ante urbem in arena conſtiterant) protinus antegreſſus cum Hyrcano qui tum ei aderat, eos ut diſcederet hortabatur, quippe magno eorum malo futurum, ſi ad contentionem venirent. Et illi quidem non obtemperarunt, ſtatim vero in eos à Romanis pugionibus facto impetu, partem eorum interfecerunt, plures etiam vulnerarunt. Reliqui autem domum, fuga dilapſi, quietos ſe trepidi tenuerunt. Populo vero adverſus Herodem vociferante, exacerbatus Antonius vinctos interfecit.

Pacorus & Barzapharnes Syriam occupant. Lyſanias Antigoni amicitiam ambit.

XXIV. 3. Anno autem ſecundo Syriam occuparunt Pacorus regis filius & Barzapharnes Parthorum ſatrapa. Quin & obiit Ptolemæus Mennæi filius; ejuſque filius Lyſanias, occupato principatu, amicitiam inſtituit cum Antigono Ariſtobuli filio, uſus ad id opera ſatrapæ, qui apud Antigonum multum poterat. Antigonus autem Parthis millè talenta & quingentas feminas pollicebatur, ſi ſibi principatum Hyrcano ereptum traderent, & Herodem cum ſuis interficerent: neque vero dedit.

Parthorum in Judæam expeditio ut Antigonum reducant.

& tamen Parthi eam ob cauſam in Judæam expeditionem fecerunt, Antigonum reducentes; Pacorus quidem per oram maritimam, Barzapharnes vero ſatrapa per mediterranea. Et Pacorum quidem excluſerunt Tyrii, Sidonii vero & Ptolemaïdenſes admiſerunt. Cæterum Pacorus equitum turmam miſit in Judæam, quæ regionem ſpecularetur & Antigonum adjuvaret, ducemque *una cum illis* regi cognominem, pocillatorem regium. Cum autem Judæorum quidam, montem Carmelum incolentes, ad eum ſe contuliſſent, & parati eſſent cum eo una irrumpere, ſperabat Antigonus ſe horum opera partem aliquam regionis adepturum eſſe: locus autem Drymi appellatur. Cumque nonnulli *illis* occurriſſent, Hieroſolyma dein homines *iſti* clam pergunt: & quorundam acceſſione adjuti, magna manu facta ad regiam veniebant, eamque

Hieroſolyma oppugnant Parthi.

oppugnabant. opem autem ferentibus Phaſaëlo & Herode, commiſſaque in foro pugna, adverſarios vicerunt juvenes: &, eis in fanum compulſis, miſerunt armatos quoſdam in vicinas domos, qui eas cuſtodirent, quos aggreſſus populus auxilio deſtitutos cum ipſis domibus concremarunt. Et quidem ob hanc injuriam paulo poſt adverſarios ulciſcitur Herodes, cum iis prælio congreſſus, ita ut multos illorum interfecerit.

Fanum & urbem occupant.

4. Cum autem quotidianæ velitationes inter eos fierent, exſpectabant hoſtes multitudinem ad Pentecoſten, ut vocatur (ipſa autem feſtum eſt) è

μάτων, καὶ τοῖς περὶ Ηρώδην συσκαθιζάνει τὴν ἀρχὴν ταχὺ ἦ Ηρώδης, [b] ἴδρυτο γὰρ ὅπι τὸ ψάμμα πρὸ τῆ πόλεως, [c] πρόσω ἀπέναι παρεκελεύετο, σωὺν ᾗ [d] αὐτῷ καὶ Υρκανὸς, ὡς μεγάλα κακὰ, εἰ προέλθοιεν εἰς φιλονεικίαν, ἐσομένα. καὶ οἱ μὲν οὐκ ἐπείθοντο. ὡς δὲ ἔρριπτο [e] Ρωμαῖοι σὺν ἐγχειριδίοις, τὰς μὲν αὐτῶν ἀπέκτειναν, [f] πολέεις ἦ κατέτρωσαν. οἱ ἦ λοιποὶ διαφυγόντες [g] ἐπ' οἴκε προσδεεῖς ἡσύχαζον. ὁ ἦ δῆμος κατεβοᾶν Ηρώδε, παροξυνθεὶς Αντώνιον τὰς δεδεμένας ἀπέκτεινεν.

γ'. [h] Δευτέρῳ ἦ ἔτει Συρίαν κατεῖχον, Πάκορός τε ὁ βασιλέως παῖς, καὶ [i] Βαρζαφάρνης σατράπης ὢν [k] Πάρθων. τελευτᾷ ἦ Ptolemæus ὁ [l] Μεννάιε· καὶ τὴν ἀρχὴν [m] αὐτὸ ὁ παῖς [n] Λυσανίας διαλαβὼν διαπρέπει φιλίαν πρὸς Αντίγονον τὸ Αριστοβούλε, πρὸς τὸ χρήσιμον τὸ σατράπε διαλαβών, μέγα παρ' αὐτῷ δυνάμενον. Αντίγονος δὲ [o] ὑπισχνεῖτο [p] χίλια τάλαντα καὶ πεντακοσίας γυναῖκας δώσειν Πάρθοις, εἰ τὴν ἀρχὴν Υρκανὸν ἀφελόμενοι διαδώσουσιν αὐτῷ, καὶ τὸν περὶ [q] τὸ Ηρώδε [r] ἀνέλοιεν· ὁ μὲν ἔδωκεν. ἀλλ' οἱ μὲν Πάρθοι, διὰ τὸ ὅπι τὴν Ιουδαίαν ἐστράτευσαν, [s] κατάγοντες Αντίγονον· Πάκορος μὲν διὰ τὴ παραλατίε, ὁ ἦ σατράπης [t] Βαρζαφάρνης διὰ τὴ μεσογείε. Τύριοι μὲν οὖν ἀπεκλείσαν Πάκορον, Σιδώνιοι ἦ καὶ [u] Πτολεμαεῖς ἐδέξαντο. [x] εἴλου μέντοι Πάκορος ἱππέων εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐξέπεμψε, κατασκεψομένους τε τὸν [y] καὶ τὴν χώραν, καὶ Αντιγόνῳ συμπράξοντα, ἡγεμόνα τε ὁμώνυμον τῷ βασιλέως οἰνοχόον. ὡς ἦ τὸ περὶ Κάρμηλον τὸ ὄρος Ιουδαίων πρὸς Αντίγονον ἐλθόντων, καὶ συνεσκευάζοντο ἐπιμῶς ἐχόντων, προσεδόκα [z] δι' αὐτὸς τὴ χώρας μέρος τι λαβεῖν ὁ Αντίγονος. [a] Δρυμοὶ ἦ τὸ χωρίον καλεῖται· καί τινων ὑπαυλιασάντων αὐτοῖς, [b] διεκπίπτουσιν εἰς Ιεροσόλυμα οἱ ἄνθρωποι. προσηλυθομένων δέ τινων, πολὺ συναφθέντες ὅπι τὸ βασίλειον ἦκον, καὶ ταῦτα ἐπολιόρκουν. προσβοηθούντων ἦ τῶν περὶ Φασάηλον τὸ Ηρώδε, καὶ μάχης γενομένης καὶ τὴν ἀγορὰν, νικῶσιν οἱ νεανίσκοι τοὺς πολεμίους· καὶ σωθιόζοντες εἰς τὸ ἱερὸν πέμπουσιν ὁπλίτας τινὰς εἰς τὰς πλησίον οἰκίας, φρουρήσοντας αὐτὰς, ἐς ἐπανασὰς ὁ δῆμος συμμάχων ὄντας ἐρήμους σὺν αὐτοῖς [c] οἰκοις κατέπεσεν. ὑπὲρ μὲν οὖν τὴ ἀδικίας ταύτης Ηρώδης μετ' ὀλίγον τιμωρίαν ποιεῖ τῶν ἀντισεσπισμένων λαμβάνει, συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς μάχην καὶ πολλὰς αὐτῶν ἀνελών.

δ'. [d] Γινομένων ἦ ὁσημέραι ἀκροβολισμῶν αὐτοῖς, ἀνέμενον οἱ πολέμιοι τὸν ὄχλον τὴ χώρας ἔχλον εἰς τὴν καλουμένην [e] Πεντηκοστὴν, [f] ἑορτὴ δέ ἐστιν αὕτη, μέλλοντα ἥξειν.

b Ἰδρυτο γὰρ ἐπὶ τὸ ψάμμα] Ita cum *Cod. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἴδρυτο in *cæteris*.

c Πρόσω] *L. B.* πρόσωσιν.

d Αὐτῷ καὶ Υρκανὸς,] Ita lego ex lib. 1. *de Bello Jud.* quod me monuit Cl. *Lowthius*. in Græcis omnibus αὐτοῖς. nec aliter *Epiphan.* Ita ſi legas, verte, *hortabatur* (*aderat una cum eis etiam Hyrcanus, quippe* &c.

e Ρωμαῖοι σὺν ἐγχειριδίοις,] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Epiphan.* Ιουδαῖοι σὺν ἐγχωρίοις in *Editis Aliiſque*.

f Πλέους ἦ κατέτρωσαν.] Πλείους *Busb.* ἐνίους (*Lugd. Bat.*) *Hen.*

g Ἐπ' οἴκε] Εποίκει *Gen.* ἐπ' οἴκε. SPANH.

h Δευτέρῳ ἦ ἔτει] Scilicet ab adventu Antonii in Aſiam.

i Βαρζαφάρνης] Βαρζαφαρνάνης *Busb. Gall.* & *Zonar.* Βαρζαφρένης *Hen.* atque ita nonnullis *Epiphanii* libris.

k Πάρθων.] Πάρθῳ *Busb.* & *Vet. Interpr.*

l Μενναίε] *Al.* Μενναίου.

m Αὐτῷ] Αὐτῷ παῖς *Vat.* Lyſaniam Iturææ (regionis in confinio Syriæ & Arabiæ) regem ab Antonio factum eſſe narrat *Dio*, l. 49. p. 411. Vide *Caſaubonum* contra *Baronium*, p. 239. *Edit. Lond.*

n Λυσανίας] Imo Lyſanias, ut in Lib. 1. *de Bello Jud.* Uterque (ut notavit Cl. *Aldrichius*) juncta opera perfecere ut Antigonum Parthi reducendum ſuſciperent.

o Υπισχνεῖτο] Ita cum *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ὑπισχνεῖ) in *reliquis*.

p Χίλια τάλαντα καὶ πενταταξοσίας γυναῖκας] Conf. *alior.* lib. 1. c. 13. §. 1. SPANH.

q Τὸν Ηρώδην] Ita *Vat.* τὸ perperam in *cæteris*, τὸ omittit *Zonar.*

r Ανέλοιεν·] Ανέλωσιν *Busb.* ἀνελῶσιν *Vat.*

s Καθάγοντες Αντίγονον·] Καθαγαγόντες *Vat.* ex qua lectione vertendum, *Antigono ſecum adducto*.

t Βαρζαφάρνης] Vox ea ex *Epiphan.* (*Lugd. Bat.*) & *Cod. Hen.* qui legit Βαρζαφρένης.

u Πτολεμαεῖς] Πτολεμαῖοι *Busb.* Πτολεμαεῖς in *Editis Aliiſque*.

x Εἴλου μᾶλλον] Id malui cum *Hen.* etymologiæ cauſa. εἴλου in *reliquis*.

y Καὶ τὴν χώραν,] Περὶ *Busb.*

z Δι' αὐτὸς τὸ χώρας] Cum in *Editis Aliiſque* fuerit, προσεδόκα διὰ τὸ χ. conſtat voculam aliquam excidiſſe. διὰ τὸς τὸ χ. legendum monuit *Lowthius*. ipſe δι' αὐτὸς prætuli. δι' ὃς προσεδόκα legiſſe videtur *Epiphan.* προσεδόκα ᾗ τὸ χ. *Hen.* HUDS. A *Lugd. Bat.* illud διὰ abeſt, ubi ita legitur προσεδόκα τὸ χώρας μέρος τι λαβεῖν. & forte ſuo loco motum fuit, debuitque conjunctim legi διαλαβεῖν. in compoſitis enim illud διὰ amavit auctor. HAV.

a Δρυμοὶ ἦ τὸ χωρίον] Δρυμῶν *Busb.* δρυμὸς lib. 1. *de Bello Jud.* & in verſione *Alexandrina* V. T. 4 *Regum*, c. 9. v. 23. Per δρυμὸν campeſtria *Saronæ* intelligenda eſſe docet Cl. *Relandus* in *Palaſt. S.* p. 188. HUDS. Conf. *alior.* lib. 1. c. 13. §. 2. SPANH.

b Διεκπίπτουσιν] Forſan διεκπίπτουσιν.

c Οἴκοις κατέπεσεν.] Τὰς οἴκας *Busb.*

d Γινομένων ἦ] Γινομένων *Busb.*

e Πεντηκοστὴν,] Vide *Langium* de *Annis Chriſti*, p. 340. &c.

f Ἑορτὴ δέ ἐστιν] Conf. *alior.* lib. 1. c. 13. §. 3. SPANH.

§ Κα-

ἰέναι. ὁ δ' ἡμέρας γενομένης πολλαὶ περὶ τὸ ἱερὸν ἀθροίζονται μυριάδες ἀνθρώπων, ὡπλισμένων τε καὶ ἀνόπλων. κατεῖχον δὲ τὸ ἱερὸν καὶ τὴν πόλιν οἱ παρόντες, πλὴν τῶν περὶ τὰ βασίλεια· ταῦτα γὰρ σὺν ὀλίγοις στρατιώταις οἱ περὶ Ηρώδην ἐφρούρουν. Φασάηλος μὲν οὖν τὸ τεῖχος ἐφύλασσεν, Ηρώδης δὲ λόχον ἔχων ἐπέξεισι τοῖς πολεμίοις [g] κατὰ τὸ προάστιον, καὶ καρτερῶς μαχεσάμενος πολλάς τε μυριάδας τρέπει, τῶν μὲν εἰς τὴν πόλιν φευγόντων, τῶν δὲ εἰς τὸ ἱερόν, ἔστι δ' ὧν εἰς τὸ ἔξω χαράκωμα· ἦν γάρ τι καὶ τοιοῦτον. παρεβοήθει δὲ καὶ Φασάηλος. Πάκορος δὲ ὁ [h] Πάρθων στρατηγὸς σὺν ὀλίγοις Αντιγόνῳ δεηθέντι εἰς τὴν πόλιν ἔρχεται, λόγῳ μὲν ὡς [i] καταπαύσων τὴν στάσιν, τὸ δ' ἀληθὲς συμπράξων ἐκείνῳ τὴν ἀρχήν. Φασάηλος δ' ὑπαντήσας καὶ δεξάμενος ξενίᾳ, Πάκορος πείθει πρεσβεύσασθαι πρὸς [k] Βαρζαφάρνην αὐτὸν, δόλον τινὰ τῶν [l] σωθέντων. καὶ Φασάηλος ὑποπτεύσας πείθεται, μὴ ἐπιγνοὺς τὸν Ηρώδην τοῖς πραττομένοις, διὰ τὸ τῶν Βαρβάρων ἄπιστον, ἀλλὰ καὶ Πακόρῳ καὶ τοῖς ἥκουσιν ὑπιστεύσας κελεύει.

ε'. Ωχοντο γὰρ πρεσβεύοντες, Υρκανός τε καὶ Φασάηλος· Πάκορος δὲ καταλιπὼν Ηρώδῃ διακοσίους ἱππέας καὶ δέκα [m] τῶν Ελευθέρων λεγομένων, πρόπεμψεν αὐτούς. ἡνίκα δὲ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ μετ' ὅπλων ἐγένοντο οἱ ταύτῃ τῶν [n] πόλεων ἔφεδροι. καὶ Βαρζαφάρνης τὸν μὲν πρῶτον αὐτοὺς ὑποδέχεται προθύμως, καὶ δῶρα δίδωσιν· [o] εἶτα ἐπιβουλεύει. πλησίον γὰρ μὲν ἱππέων [p] ὑπὲρ θαλάττης [q] οἱ περὶ Φασάηλον κατέλυοντο. καὶ ἐνταῦθα ἀκούσαντες, ὡς Αντίγονος ὑπόσχοιτο χίλια τάλαντα καὶ γυναῖκας πεντακοσίας τοῖς Πάρθοις κατ' αὐτῶν, δι' ὑποψίας εἶχον ἤδη τοὺς Βαρβάρους. ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ νύκτωρ ἐπιβουλὴ μηνύεται αὐτοῖς [r] ἀπήγγειλέ τις, φυλακὴν [s] αὐτοὺς [t] ἐκ τοῦ φανεροῦ θεωμένης. καὶ συνελήφθησαν ἂν εἰ μὴ πρόσθεν ἔως ἂν οἱ περὶ Ιεροσόλυμα Πάρθοι Ηρώδῃ συλλάβοιεν, μὴ προαιρημένων τούτων ἐκεῖνον αἰσθόμενον [v] διαφύγοι. καὶ ἦν ταῦτα ἔτους ἔχοντος, καὶ οἱ φύλακες αὐτῶν ἐωρῶντο. Φασάηλῳ μὲν οὖν παρῆγον τινες δίππους [x] ἀφιππάσασθαι, καὶ μὴ θεωμένῳ· [y] μάλιστα μέντοι περὶ παντὸς αὐτὸν [z] Οφέλλιος ἐποιεῖτο, ὃς [a] ἠκηκόει παρὰ [b] Σαραμάλλα τοῦ πλουσιωτάτου τῶν ἐν Συρίᾳ τότε, καὶ πλοῖα περὶ τὴν φυγὴν [c] ὑπισχνεῖτο. ἐγγὺς γὰρ ἦν ἡ θάλασσα. ὁ δ' Υρκανὸν ἀπολιπεῖν οὐκ ἠξίου, οὐδὲ παρακινδυνεύειν τῷ ἀδελφῷ· προσελθὼν δὲ πρὸς τὸν Βαρζαφάρνην, ἃ δίκαια ποιεῖν αὐτὸν ἔλεγε, τοιαῦτα βλαπτόμενον παρ' αὐτῶν. χρημάτων τε γὰρ δεομένῳ πλείονα ἕξοι παρ' αὐτοῦ ὧν Αντίγονος δίδωσι· καὶ ἄλλως, δεινὸν εἶναι πρὸς αὐτὸν ὅτι πίστει προσελθόντας ἀποκτεῖναι μηδὲν ἀδικοῦντας. ὁ δὲ Βάρβαρος, ταῦτα λέγοντος, [d] ὤμνυε μηδὲν ἀληθὲς εἶναι τῶν ὑπονοουμένων, ἀλλὰ ψεύδεσι αὐτὸν ὑποψίας παρέξαι· ἀπῆλθέ τε πρὸς Πάκορον.

ς'. Οἰχομένου δή, τῶν Πάρθων ἐδέσμιόν τινες Υρκανὸν,

tota regione venturam. Atque instante eo die multa circa fanum congregantur hominum millia; partim armatorum partim inermium. Tenebant autem fanum & urbem *illi* qui aderant, præter regiam, quam Herodes cum paucis militibus tutabatur. Et quidem Phasaëlus mœnia custodiebat, Herodes vero cum suorum manu in hostes per suburbia eruptionem fecit, & ita acriter pugnavit ut multa hominum millia verterit, aliis in urbem fugientibus, aliis in fanum, nonnullis etiam in vallum exterius; quoddam enim illic erat. Quin & Phasaëlus auxilium ferebat: Pacorus vero Parthorum dux cum paucis militibus, orante Antigono, in urbem venit; per speciem quidem compescendæ seditionis, re autem vera ut illum in adipiscendo principatu adjuvaret. Cumque Pacoro obviam prodiisset Phasaëlus, & eum hospitio excepisset, persuadet *ei* Pacorus, ut ad Barzapharnem ipse legatus iret: id quod fraudulenter egit. Et Phasaëlus nihil *mali* suspicatus obtemperat, non assentiente iis quæ gererentur Herode, propter Barbarorum perfidiam, sed Pacorum cæterosque venientes invadi jubente.

Pacorus Hierosolyma adit.

ς'. Igitur in eam legationem profecti sunt Hyrcanus & Phasaëlus: & Pacorus, relictis Herodi ducentis equitibus & decem eorum qui Eleutheri vocantur, illos deduxit. Ubi vero in Galilæam ventum est, venerunt eis obviam in armis qui illic præerant urbibus. Et Barzapharnes primum quidem eos studiose excepit, & muneribus donavit: deinde insidiabatur. Diversabatur autem Phasaëlus cum equitibus in propinquo ad mare. ubi cum audivissent, Antigonum mille talenta & quingentas feminas promisisse Parthis contra ipsos, cœperunt suspectos habere Barbaros. Accessit eò, quod insidias eis noctu fieri nunciavit quidam, occulte illis adhibita custodia. Et sane comprehensi fuissent, nisi exspectatum esset, donec Parthi, qui ad Hierosolyma erant, Herodem cepissent: ne, si hi prius essent interfecti, ille id sentiens effugeret. Atque ista sic se habebant, & eorum custodes cernebantur. Itaque Phasaëlum monebant nonnulli, ut statim equo aufugeret, nec exspectaret: maxime vero Ophellius, qui id à Saramalla audiverat, eorum qui tum erant in Syria locupletissimo, hoc ei suasit, & ad fugam navigia *ei* pollicebatur. quippe propinquo mari. Verum ille Hyrcanum non deserendum censebat, neque fratri periculum creandum: sed Barzapharnem aggressus, eum non recte facere dicebat, qui hæc in ipsos moliatur. nam si pecunia egeat, majorem à se habiturum, quam quantam dat Antigonus: & alioquin atrox facinus esse, legatos, qui ad eum accepta fide venerint, interficere insontes. At Barbarus, hæc *eo* dicente, jurabat nihil verum esse eorum quæ suspicaretur, sed eum fallis suspicionibus perturbari: atque ita ad Pacorum profectus est.

Insidiatur Hyrcano & Phasaëlo.

6. Eo digresso Parthorum quidam Hyrcanum con- XXV.

Eosque in vinculo conjici jubet.

[g] Κατὰ τὸ προάστιον,] Conf. *alibi* lib. 1. c. 13. §. 3. SPANH.

[h] Πάρθων στρατηγὸς] Πάρθων βασιλεὺς *Vat.* & *Zonar.* non ita *Epiphan. cæterique.*

[i] Καταπαύσων τὴν στάσιν,] Καταπαύσεις *Busb.* καταλύσων *Zonar.*

[k] Βαρζαφάρνην] Hîc loci Βαρζαφαρνάην *Vat.* & infra seq. §. 5. ut & Βαρζαφαρνάης ibid. superius. Vide Annott. ad super. §. 3. HUDS. Βαζαφαρνάην Zonaras Annal. Tom. 1. p. 229. D. SPANH.

[l] Συνθέντων.] Σωθεὶς *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[m] Τῶν Ελευθέρων λεγομένων,] Conf. *alibi* lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.

[n] Πόλεων ἐφεδρῶντες] Πολιτῶν *Vat.* & *Busb.*

[o] Εἶτα ἐπιβουλεύει.] Επειτα *Busb* & *Zonar.*

[p] Ὑπὲρ θαλάττης] Conf. *alibi* lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.

[q] Οἱ περὶ] *L. B.* ὑπὲρ.

[r] Ἀπήγγειλέ —— θεωμένης.] Nempe Saramalla Syrus *alibi* lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.

[s] Αὐτοὺς] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* αὐτοῖς in *reliquis.*

[t] Ἐκ τοῦ φανεροῦ] Vel ἔκ τ' ἀφανοῦς· SPANH.

[v] Διαφύγοι.] Eo modo *Hen.* & *Busb.* Διαφύγῃ in *cæteris* & *Zonara.*

[x] Ἀφιππάσασθαι,] Παρεμπάσασθαι solus *Busb.* παρεμπαύσασθαι *Zonar.*

[y] Μάλιστα μέντοι περὶ ταῦτα] Μάλιστα δὴ *Busb.*

[z] Οφέλλιος] Conf. *alibi* lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.

[a] Ηκηκόει παρὰ] Ita *Vat.* ἀκηκόει in *cæteris.* utrum horum fuerit à manu *Josephi*, incertum est.

[b] Σαραμάλλα] Περὶ Σαραμάλλα in lib. 1. de *Bello Jud.* HUDS. *Lugd. Bat.* Σαραμάλλα quoque hic, & Σαραμάλα ibi alter Codex *Lugd. Bat.* ita ut non dubitem, quin hic quoque ita scripserit Josephus, non Σαμαράλλα, quod *Alii* habent, & in textu ipse *Hudsonus* retinuerat. HAV.

[c] Υπισχνεῖτο.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* ὑπισχνεῖ) in *reliquis.*

[d] Ὤμνυε μηδὲν ἀληθὲς εἶναι] Ita *Busb.* & *Gall.* ὄμνυ in *Editis Aliisque.*

conſtringunt, & Phaſaëlum, multa Parthis convicia facientem ob perjurium. Pœcillator autem ad Herodem miſſus, in mandatis habebat, cum extra muros deductum comprehendere. Erant autem nuncii à Phaſaëlo miſſi ad declarandam Parthorum perfidiam: quos cum hoſtes cepiſſent, Herodes Pacorum adit, & Parthorum potentiſſimos quoſque, tanquam aliorum dominos. At illi, totius rei conſcii, malitioſe diſſimulabant; dixeruntque oportere eum extra muros cum ipſis egredi, & literas afferentibus obviam ire: nondum enim eos ab adverſariis comprehenſos, ſed ad ſignificandum Phaſaëli ſucceſſum venire. Verum his Herodes non credebat: quippe qui ab aliis fratris comprehenſionem audiviſſet. Accedebat eò, quod admonente Hyrcani filia (cujus filiam ipſe ſibi deſponderat) magis etiam ſuſpectos Parthos habebat. Et quidem alii ei non auſcultabant: ipſe vero cordatæ inprimis feminæ credebat.

Herodes ſibi à Parthis caret.

Cum ſuis noctu aufugit.

7. Interim dum Parthi quid facto opus ſit deliberant (illis enim non placebat tantum virum palam aggredi) & negotium in poſterum diem differrent, Herodes, in tali trepidatione conſtitutus, magiſque iis quæ de fratre *capto* & Parthorum inſidiis acceperat,* quam allatis in contrarium fide habita, ubi veſpera venit, ſtatuit ea ad fugam uti, & non ideo cunctari quaſi in incerto eſſent pericula ex hoſtibus. Itaque adhibitis quos habebat militibus, & impoſitis in jumenta mulieribus, matre ſua, & ſorore, & filia Alexandri Ariſtobuli filii, quam uxorem ducturus erat, hujuſque matre, Hyrcani filia, & fratre ſuo natu minimo, una cum famulitio & reliqua turba, in Idumæam ire contendebat, inſciis hoſtibus. Quorum nemo à natura adeo ferreus inventus eſt, qui, cum iis quæ agerentur adeſſet, eorum fortunæ non miſereretur, feminis infantulos ſuos trahentibus, & cum lachrymis & ejulatu relinquentibus patriam victoſque amicos, & de ſe nihil quod bene habeat exſpectantibus.

Quænam Herodi in fuga acciderunt.

8. Verum Herodes, animo ſupra calamitatis ictum ſublato, & ipſe, periculo impendente, fortiter ſe gerebat; atque per viam ſingulos obeundo bono eſſe animo hortabatur, & mœrori nequaquam ſuccumbere: hoc enim ipſis officere & obſtare in fuga, in qua ſola ſalutis ſpem poſitam eſſe contigit. Atque illi quidem, Herodis monitis obſequuti, operam dabant ut calamitatem ferrent. At parum abfuit, quin ipſe ſibi manus afferret, everſo vehiculo & matre in mortis periculum adducta, tum propter dolorem quem de ipſa capiebat, tum quod metuebat, ne hac ex re injecta mora, hoſtes inſequentes eum comprehenderent. ipſum itaque, cum gladium ſtrinxiſſet, & in eo eſſet ut ſeipſum enſe feriret, qui aderant prohibuerunt; cum & numero prævaluiſſent, dicerentque non committendum eſſe, ut ipſos in hoſtium poteſtate futuros relinqueret, non enim viri fortis eſſe, ut, cum ſemet è periculis liberaſſet, amicos in ipſis *hærentes* negligeret. Itaque à vi ſibimet intentata abſtinere coactus, partim verecundia illorum quæ dicebantur

καὶ Φασάηλον, πολλὰ τὴν ἀπιστίαν κακίζοντα τὸν Πάρθους. ὁ δὴ ἐπὶ τῷ Ηρώδῃ ἀπεσταλμένος [e] οἰνοχόος, ἐντολὰς εἶχε [f] προαγαγὼν αὐτὸν ἔξω τοῦ τείχους συλλαμβάνειν. ἔτυχον δ' ἄγγελοι παρὰ Φασαήλου πεμφθέντες ἐπὶ δηλώσει τῆς Πάρθων ἀπιστίας· ὃς τῶν πολεμίων συλλαβόντων, γυνὰς Ηρώδης μὲν ἔσεσθαι Πακόρῳ καὶ [g] τῶν Πάρθων τοῖς [h] δυνατωτάτοις, ὡς ὄντι τῶν ἄλλων δεσπότῃ. οἱ δ', τὸ πᾶν εἰδότες, ὑπεκρίνοντο [i] δολίως· καὶ δεῖν αὐτὸν ἔφασαν μὴ σφῶν ἐξελθόντα πρὸ τοῦ τείχους ὑπανδᾶν τοῖς τὰ γράμματα κομίζουσιν· ἀδέπω γὰρ αὐτοὺς εἰληφέναι πρὸς τῶν ἀντιστασιωτῶν, ἥκειν μέντοι δηλοῦντας ὅσα κατορθώσαι Φασάηλον. τούτοις Ηρώδης οὐκ ἐπίστευεν· ἠκηκόει γὰρ τὴν σύληψιν παρ' ἑτέρων. καὶ προσηνέσθη δ' [k] τὴν Υρκανοῦ θυγατρὸς, ἣν ἐνεγγύητο τὴν [l] θυγατέρα, ἔτι μᾶλλον [m] ὑπώπτευσε τοὺς Πάρθους. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι [n] αὐτῇ ὐ προσεῖχον· αὐτὸς δ' ἐπίστευε λίαν ἔμφρονι γυναικί.

ζ. Βουλομένων δὲ τῶν Πάρθων τί χρὴ ποιεῖν· ἐδόκει ἥρεσκεν αὐτοῖς οὐκ ἐκ φανεροῦ ἐπιχειρεῖν ἀνδρὶ τηλικούτῳ· καὶ [o] ὑπερθεμένων εἰς τὴν ὑστεραίαν, ἐν τοιαύταις ταραχαῖς Ηρώδης ᾠήθη, καὶ μᾶλλον οἷς ἤκουσε περὶ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῶν Πάρθων ἐπιβουλῆς, ἢ τοῖς παροῦσιν [p] προσθέμενος, ἑαυτέρας ἐπελθούσης ἔγνω ταύτην πρὸς φυγὴν χρήσασθαι, καὶ μὴ ὀκνεῖν ὡς ἐπ' ἀδήλοις τοῖς [q] περὶ τῶν πολεμίων κινδύνοις. ἄρας οὖν σὺν οἷς εἶχεν οἰκέταις, καὶ τὰς γυναῖκας τοῖς ὑποζυγίοις ἐπιθεὶς, μητέρα τε αὐτοῦ καὶ ἀδελφὴν, καὶ ἣν ἔμελλεν ἄγεσθαι πρὸς γάμον Αλεξάνδρου θυγατέρα καὶ Αριστοβούλου παιδὸς, τήν τε ταύτης μητέρα, Υρκανοῦ δ' ἣν θυγάτηρ, καὶ τὸν νεώτατον ἀδελφὸν, τήν τε θεραπείαν [r] πᾶσαν, καὶ τὸν ἄλλον ὄχλον τὸν σὺν αὐτοῖς, ἐδίωκε τὴν ἐπὶ Ιδουμαίας, λαθὼν τοὺς πολεμίους. οὓς ἰδεῖς ἂν ἄτεγκτος τὴν φύσιν εὑρεῖν, ὃς τότε παρὼν τοῖς πραττομένοις οὐκ ἂν ὤκτειρεν αὐτοὺς τῆς τύχης, γυναῖκων ἐπομένων νήπια τέκνα, καὶ μὴ δακρύων καὶ οἰμωγῆς ἀπολειπουσῶν τὴν πατρίδα & φίλους ἐν δεσμοῖς, καὶ σὺν αὐτῶν ἐδὲν ἔτι χρηστὸν προσδεχομένων.

η. Αλλ' Ηρώδης ἐπάνω τοῦ ὄκνου καὶ δεινοῦ πληγῆς τὸ φρόνημα ποιησάμενος, αὐτός τε ἐπὶ τοῦ δεινοῦ εὐψυχος, καὶ παρὼν καὶ τὴν ὁδὸν θαρρεῖν ἕκαστον [s] παρεκέλευε, καὶ μὴ παρέχειν [t] αὐτὸν ἔκδοτον τῇ λύπῃ. τότε γὰρ αὐτοῖς βλάπτειν πρὸς τὴν φυγὴν, ἐν ᾗ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς μόνῃ κεῖσθαι συμβέβηκε. καὶ οἱ μὲν, ὡς Ηρώδης παρήνει, φέρειν τὴν συμφορὰν ἐπῃρῶντο. μικρὸν δ' αὐτὸν διεχρήσατο & ζεύγους πεσόντος [u], καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ κινδυνευούσης ἀποθανεῖν, διά τε τὸ ἐπ' [v] αὐτῇ πάθος, καὶ διὰ τὸ φοβεῖσθαι μὴ καταλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι διώκοντες, τελευτῆς [x] περὶ τὸ πρᾶγμα γιγνομένης. ἀπασάμενον γοῦν αὐτὸν τὸ ξίφος, καὶ μέλλοντα πλήττειν αὐτὸν, κατέχουσι οἱ παρόντες, τῷ τε πλήθει καταχύσαντες, καὶ ὡς οὐκ ἐχρὴν αὐτὸν ἐγκαταλιπεῖν ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς ἐσομένους λέγοντες, ὡ γὰρ εἶναι γυναῖκα, τῶν δεινῶν αὐτὸν ἐλευθερώσοντα, τοὺς φίλους ἐν αὐτοῖς ὑπερβάλλειν. βιασθεὶς οὖν ἀποχέσθαι & [y] κατ' αὐτὸν τολμήματος, αἰδοῖ τε τῶν λεγομένων, καὶ πλήθει τῶν οὐκ ἐπι-

---

e Οἰνοχόος,] Sic *Epiphan.* & *Zonar.* atque ita appellatur ſupr. §. 3. & lib. 1. *de Bello Jud.* οἰνοχόος in *reliquis.*

f Προαγαγὼν αὐτὸν] Παραγαγὼν αὐτὸν ἔξω τειχῶν *Busb.*

g Τῶν Πάρθων] Τῶν deeſt *Vat.* & *Busb.*

h Δυνατωτάτοις,] *L. B.* δυνατοῖς.

i Δολίως·] Δολερῶς *Busb.* & *Lugd. Bat.*

k Τῆς Υρκανοῦ θυγατρὸς,] Mariamne dicitur hæc Hyrcani filia ἀλωτ. lib. 1. c. 13. §. 5. Υρκανοῦ θυγάτηρ Μαριάμμη σωιτωζήτη γυναικὶ. SPANH.

l Θυγατέρα,] *Lugd. Bat.* παῖδα.

m Υπώπτευσε] Ita *Busb.* ὑπώπτευσι *Vat.* ὑπώπτευζε in *Editis Aliisque.*

n Αὐτῇ δ' ὐ προσεῖχον·] Ταύτῃ *Vat.*

o Υπερθεμένων] Ita *MSS. Gen.* ὑποθεμένων.

p Προσθέμενος,] Προσιθέμενος *Vat.*

* *Quam allatis in contrarium fide habita,*] *Epiphanius* vertit, *quam adverſariis fides hab.* &c.

q Περὶ τῶν πολεμίων κινδύνοις.] Eſt qui malit ἐκ τῶν πολ. HUDS. Neque video, cur ἐκ fuerit ab Editore prælatum, niſi quod MS. abfuerit auctoritas, qua nunc videlicet *Lugd. Bat.* accedente, illud ἐκ præſtuli. HAV.

r Πᾶσαν,] Illud πᾶσαν addidimus è *Codd. Vat.* & *Busb. Epiphan.* & *Zonara.*

s Παρεκέλευε,] *L. B.* παρεκέλευεν.

t Αὐτὸν ἔκδοτον τῇ λύπῃ.] Εαυτὸν *Busb.* ut & mox hac ead. §. αὐτὸν in *Editis Aliisque.*

v Αὐτῇ] *L. B.* αὐτῆς.

x Περὶ τὸ πρᾶγμα γιγνομένης.] Περὶ τὸ πταῖσμα *Busb.* atque ita forſan *Epiphan.*

y Κατ' αὐτὸν] Forte κατ' αὐτὸν. COCC.

ἁπαγεσπάσων αὐτὸ τῇ χειρὶ ἀφικνεῖν οἷς [z] ἐντεθύμητο, ἀναπησάμενος τὴν μητέρα, [a] καὶ, θεραπείας ἧς ὁ καιρὸς ἤπτῳ ἀξιώσας, ἐβάδιζε τὴν προκειμένην ὁδὸν, σπουδαιοτέραν ποιούμενος τὴν πορείαν εἰς [b] Μασάδαν τὸ ἔρυμα. πολλὰς δὲ μάχας πρὸς τοὺς ἐπεξελθόντας καὶ διώκοντας τῶν Πάρθων μαχεσάμενος, ἐνίκησε [c] πάσας.

θ'. Ἔμεινε δ' αὐτῷ σῶα τὰ φυγὴ δὸς τὰ σῶα τ Ἰουδαίων ἀσφαλῆ. [d] συνεπέσποντο δ' καὶ ἄκοντες ἡγούμενοις ἀπὸ [e] σταδίων ἑξήκοντα τ πόλεως, προσβαλόντες τε καὶ εἰς χεῖρας ἐρχόμενοι κ τὴν ὁδόν. ὡς δὲ καὶ τρεψάμενος καὶ κρατήσας, οὐχ ὡς ἐν ἀπορίᾳ καὶ ἀνάγκῃ τῆς τοιαύτης καθεστὼς, ἀλλ' ὡς πάλιτε καὶ μετ' πολλοῦ τοῦ περιόντος πρὸς πόλεμον [f] παρεσκευασμένος, ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ τ Ἰουδαίων ἐκράτησε, μετ' χρόνον [g] βασιλεύσας, ἔκτισε, κ βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξιολογώτατον, καὶ πόλιν περὶ αὐτὸ, [h] Ἡρωδίαν προσαγορεύσας. ἡγουμένῳ δ' τ [i] Ἰδουμαίας ἐν [k] Θρύξᾳ χωρίῳ οὕτω καλουμένῳ, ὁ ἀδελφὸς Ἰώσηπος ὑπολύτησε· καὶ βουλὴ περὶ τ ὅλων ἦγε, τί χρὴ ποιεῖν, πολλοῦ μὲν πλήθους ἑπομένου, κ δίχα τ μισθοφορούντων αὐτοῖς, ἃ δ' ἦν χωρία τ Μασάδας, [l] εἰς ὃ προύκειτο συμφυγεῖν, ἐλάττονος ὄντος ὑποδέξασθαι τοσοῦτον ὄχλον. τοὺς μὲν οὖν πλείους ἀπέλυσεν ὑπὲρ ἑπτακισχιλίους ὄντας, ἄλλον ἀλλαχῇ κελεύσας ἀφ' ἑ Ἰδουμαίας σώζειν αὐτούς, δὸς ἐφόδια. ὅσοι δ' ἦσαν κῶφοι, κ τὰς ἀναγκαιοτάτας θεραπαινὰς εἰς τὸ ἔρυμα θαρραλεῶς εἰσῆγεν· κ καταλέμενος αὐτοῖς τάς τε γυναῖκας [m] κ τοὺς ἑπομένους, ἦσαν δ' ὡς ὀκτακόσιοι, σίτου τε ὄντος ἐν τῷ χωρίῳ ἔ ὕδατος ἔ τ ἄλλων ἐπιτηδείων ἀπάντων [n] ἀφθόνως, ἐξώρμησεν αὐτὸς ἐπὶ [o] Πέτραν τ Ἀραβίας. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὰ μὲν ἄλλα πάντα τ Ἱεροσολυμιτῶν διήρπαζον οἱ Πάρθοι ἔ τὸ βασίλειον, μόνων δ' ἀπέσχοντο τ Τρκανοῦ χρημάτων· τὰ δ' ὑπὲρ [p] εἰς τριακόσια τάλαντα. πολλὰ δ' τ Ἡρῴδου [q] διέφυγον, κ μάλιστα ὅσα κ [r] προκεκομίσθη κ προμήθεια πάντος εἰς τὴν Ἰδουμαίαν ἐφοδίου. τὰ μὲν οὖν κ τὴν πόλιν οὐκ ἀπέχρησε τοῖς Πάρθοις, ἀλλὰ ἔ τὴν χώραν αὐτῶν ἐξιόντες ἐσκαψαν, Μάρισσάν τε πόλιν δυναστὴν ἀνέστησαν.

ι'. Καὶ Ἀντίγονος μὲν οὕτω καταχθεὶς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπὸ τ Πάρθων βασιλέως, Τρκανὸν κ Φασάηλον δεσμώτας παραλαμβάνει. σφόδρα δ' ὑπὲρ ἄθυμος τ γυναικῶν αὐτὸν ἀφυγουσῶν, ἃς τοῖς πολεμίοις ἐνθυμεῖτο δώσειν, [s] τοῦτον αὐτοῖς μὴ τῶν χρημάτων τ μισθὸν ὑποσχόμενος. φοβούμενος δ' τ Τρκανὸν, μὴ τὸ πλῆθος αὐτῷ τὴν βασιλείαν ἐπικαλέσηται [t] παραυτὰ, ἐτήρει δ' ὑπὸ τῶν Πάρθων, [v] ἀποτέμνῃ αὐτοῦ [x] τὰ ὦτα, περιαιδούμενος μηκέτ' αὖθις εἰς αὐτὸν ἀφικέσθαι τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφ' ὧν λελωβῆσθαι, δ' νόμος τῶν ὁλοκλήρων εἶναι τὴν τιμὴν ἀξιοῖ. Φασάηλον δ' ἄν τις θαυμάσειε τ ψυχῆς, ὃς, γνοὺς αὐτὸν ἀποσφάλλεσθαι τοῖς Πάρθοις, ἀλλὰ ἔ τὴν χώραν αὐτῶν ἐξιόντες ἐσκαψαν, Μάρισσάν τε πόλιν δυναστὴν ἀνέστησαν.

tur, partim multitudine eorum qui non sinebant ut manu sua exsequeretur quæ in animo versaverat, matre recreata & pro temporis angustia curata, iter institutum persequitur, majori cum festinatione rectâ pergens ad Masadam castellum. Cumque pugnis multis contra Parthos *subinde* incursantes & persequentes dimicasset, universis victoriam reportavit.

9. At neque à Judæis, dum fugeret, tutus erat. Sed & ipsi sexagesimo ab urbe stadio illos aggressi sunt, in itinere eos adorti manusque conserentes. Quos nimirum cum fudisset fugassetque, ac si non in angustia fuisset & necessitate, sed quasi optime & magna rerum copia ad bellum instructus, eo ipso in loco, ubi Judæos vicit, postea rex factus, ædificavit, & exstruxit palatium excellentissimum, & id urbe circundedit, quam Herodiam appellavit. Ubi autem in Idumææ locum nomine Thressam venit, occurrit ei frater ejus Josephus, & de toto negotio quid agendum esset deliberationem proposuit; cum magna quidem multitudo, etiam præter mercenarios, eos sequeretur, locus vero Masadæ, in quem confugere decrevissent, angustior esset, quam ut posset tantam multitudinem capere. At enim ille majorem partem dimisit, quæ fuit supra novem millia: jussitque ut diversi per Idumæam abeuntes saluti suæ consulerent, eisque viaticum dedit. Deinde assumptis expeditissimis quibusque & maxime necessariis, in castellum pervenit: & collocatis ibi feminis & comitibus, qui erant circiter octingenti, quod in eo loco magna esset frumenti & aquæ aliarumque rerum omnium necessariarum copia, ipse ad Petram Arabiæ ire contendit. Cæterum, simul ac orta dies est, Parthi reliqua omnia Hierosolymitarum diripuerunt & regiam, tantum ab Hyrcani pecunia abstinuerunt, quæ erat ad talenta trecenta. Herodis autem multa evaserunt, præsertim quæ prius in Idumæam illius providentia fuerant deportata. At enim quæ in urbe erant Parthis *ad diripiendum* non suppetebant, sed egressi suburbanam regionem affligebant, & Marissam urbem potentem everterunt.

Judæi Herodem in fuga adoriuntur.

Masadam venit Herodes.

Inde Petram se confert.

10. Et quidem Antigonus, hoc modo in Judæam à rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phasaëlum vinctos accepit. erat autem in magna anxietate, quod effugerant eum feminæ, quas hostibus dare in animo habebat, hanc *etiam* mercedem illis cum pecuniis pollicitus. Metuens vero, ne Hyrcanum, qui à Parthis custodiebatur, populus, lato ei auxilio, in regnum restitueret, aures ei abscidit, illud agens, ne deinceps ad pontificatum perveniret, quod mutilatus esset, cum lex id munus integrorum esse velit. Verum Phasaëlum alicui mirari subeat ob animi fortitudinem, qui, cum se

Antigonus vinctos accipit Hyrcanum & Phasaëlum.

Hyrcano aures amputat Antigonus.

[z] Ἐντεθύμητο,] *L. B.* ὑπετέθυμητο.

[a] Καὶ, θεραπείας] Θεραπείας ᾗ ὁ *n. Vat.* θεραπείας, ὡς ὁ καιρὸς ἐπῆγεν *Zonar.*

[b] Μάσαδαν τὸ ἔρυμα.] Μασάδα passim *Busb.*

[c] Πάσας.] Abest à *L. B.*

[d] Συνεπέσποντο δ'] Συνεπέσποντο δ' αὐτῷ κ Ἰουδαῖοι ἡνίκα *Busb.*

[e] Σταδίων ἑξήκοντα τ πόλεως,] Ita in *Ed. Gen.* & *aliquibus MSS.* ut & apud *Epiphan.* & lib. 1. *de Bello Jud.* σταδίων ς'. *Bas.* (*L. B.*) & *Vat.*

[f] Παρεσκευασμένος,] Sic *Vat.* κατασκευασμένος in *ceteris.* παρασκευασάμενος in *L. B.*

[g] Βασιλεύσας, —— αὐτὸ,] Βασιλεύσας, κ βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξ. κ πόλιν ἔκτισε περὶ αὐτῷ malit Cl. *Louthius.* HUDS. Forte, κ βασ. κατ. ἀξ. κ πόλιν περὶ αὐτὸ ἔκτισεν. COCC.

[h] Ἡρωδίαν] Alibi Ἡρώδιον & Ἡρῴδειον. Forsan Ἡρωδία cum de *urbe*, Ἡρώδιον cum de *castello* accipitur. Verum Ἡρώδιον legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 13. §. 8. SPANH.

[i] Ἰδουμαίας] Ita ex *Epiphan.* & l. 1. de *Bello Jud.* Ἰουδαίας in *Editis Aliisque.* Frequenter in codicibus *Josephi* permutantur Ἰουδαία & Ἰδουμαία.

[k] Θρύξᾳ] Alibi Ῥύξα. quod forsan rectum, voce θ orta ex aspiratione. (*Lugd. Bat.* θρίξᾳ) in *Epiphanii* libris, *Risa*, & *Rissa.* HUDS. Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 13. §. 8. SPANH.

[l] Εἰς ὃ πρόκειται συμφυγεῖν,] Εἰς ὃ προσῆκεν *Busb.* πρόκειτο *Lugd. Bat.*

[m] Καὶ τοὺς ἑπομένους,] Ex lib. 1. de *Bello Jud.* suspicaretur aliquis hìc legendum, κ τὰς ἑπομένας σὺν τοῖς φύλαξιν, ἦσαν δ' ὀκτακόσιοι, &c. nam illic legimus, καθίστων δ' ἑκατὸν ταῖς γυναιξὶ ὀκτακοσίας φύλακας κ διαφθορᾶς τάττειν &c.

[n] Διαρκούντως,] Διαρκούντων αὐτοῖς *Busb.*

[o] Πέτραν τ Ἀραβίας.] Idem Zonaras Annal. T. 1. p. 230. B. SPANH. *Lugd. Bat.* πέτρας τῆς Ἀραβ.

[p] Εἰς τριακόσια τάλαντα.] Εἰς ἑξακόσια τάλαντα *Busb.* & *Zonar.*

[q] Διέφυγον,] Διέφυγε *Busb.*

[r] Προκεκομίσθη] Ὅσα κομισθῶν *Busb.* qui mox habet Ἰουδαίαν pro Ἰδουμαίαν, quo modo & *Vat.*

[s] Τοῦτον] Rectius forsan τούτων. HUDS. Addo & verius, teste *Lugd Bat.* ejeci itaque τούτων, & pro *harum* reposui *hanc* in Versione. HAV.

[t] Παραυτὰ,] Illud παραυτὰ omittunt *Epiphan.* & *Zonar.*

[v] Ἀποτέμνῃ ἀξιοῦντος.] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 13. §. 9. Eadem *Zonaras* p. 234. B. vid. & infr. lib. 15. c. 2. §. 2. SPANH.

[x] Τὰ ὦτα,] Τὸ ὠτίον *Vat.*

se occisum iri resciviſſet, mortem nihil habere quod ſit horrendum putavit: ab inimicis vero morte affici miſerabile ac turpiſſimum ratus, cum præ vinculis ei non liceret manus ſibimet inferre, alliſo ad ſaxum capite, ſemet quidem vita privavit, pulcherrime ut ſibi viſum eſt in tali anguſtia, hoſti vero poteſtatem præripuit ipſum ad libidinem perimendi. Ferunt autem, cum ingenti vulnere laucius eſſet, Antigonum, ſummiſſis medicis per ſpeciem curandi cum occidiſſe, lethalibus ad vulnus medicamentis adhibitis. Tamen antequam prorſus animam egiſſet Phaſaëlus, audito à quadam muliercula fratrem ſuum Herodem ex hoſtibus evaſiſſe, forti admodum animo mortem tulit, ut qui necis ſuæ ultorem poſt ſe reliquerit, cui in manu eſſet ab inimicis pœnas exigere.

Phaſaëlus vinctus, alliſo ad ſaxum capite, vitam finit.

Phaſaëlus audito Herodem effugiſſe, placide obit.

μέλλοντα, καὶ τὸ θάνατον ἡγήσατο δεινὸν, τὸ δ' ὑπ' ἐχθρῶν τοῦτο παθεῖν [y] οἰκτρότατον & αἴσχιστον ὑπολαβὼν, τὰς χεῖρας οὐκ ἔχων ἐλευθέρας ὑπὸ δεσμῶν τοὺς ἀναίρεσιν, [z] πέτρᾳ [a] προσρήξας τὴν κεφαλὴν, ἐξήγαγε μὲν ἑαυτὸν τοῦ ζῆν, ὡς εἰδυῖᾳ κάλλιστα ἐν τοιαύτῃ ἀπορίᾳ, τῷ δ' ἐξουσίας τοῦ κλεῖναι τοὺς ἡδονὴν αὐτὸν [b] ἀφείλετο τὸν πολέμιον. λέγουσι δ' ὡς τραύματος μεγάλου γιγνομένου, φαρμάκοις αὐτὸν, ὑποπέμψας ἰατροὺς Ἀντίγονος ὡς δῆθεν θεραπεία, διέφθειρε, θανασίμοις χρησαμένους εἰς τὸ τραῦμα. τοῦ μέντοι θεοῦ [c] τελέως ἀφῆναι τὴν ψυχὴν ὁ Φασαήλου, ἀκούσας ποτὲ παρά τινος γυναικὸς τὸν ἀδελφὸν Ἡρῴδην τοὺς πολεμίους ἀφεστηκότας, σφόδρα τῷ παθητῷ ἀνύμως ὑπέμεινε, καταλιπὼν [d] τὸν ἐκδικήσοντα τὸν θάνατον αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐχθροὺς τιμωρήσασθαι δυνάμενον.

CAP. XIV.

Quomodo Herodes, ab Arabum rege recedens, in Ægyptum properat, & illinc Romam contendit: atque, multum pecuniæ Antonio pollicitus, à Senatu & Cæſare creatus eſt rex Judææ.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Ἡρῴδης, ἀπὸ τῶν Ἀράβων βασιλέως ἀπαλλαχθεὶς, σπεύδει ἐπ' Αἰγύπτου, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ῥώμην ἐπείγεται· καὶ, χρήματα πολλὰ Ἀντωνίῳ ὑποσχόμενος, ἀποδείκνυται ὑπό τε τῆς συγκλήτου & Καίσαρος βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας.

Herodes ad Arabia regem ſe recipit & repudiatur.

AT Herodem malorum, quæ ipſum circumſteterint, magnitudo non perterruit, ſed acriorem fecit ad inveniendas magna audendi occaſiones. Ad Malchum enim regem Arabum, plurimis à ſe beneficiis antea affectum, proficiſcebatur; ab eo viciſſim aliquid reportaturus, cum maxime opus eſſet, pecuniam vel mutuam vel dono *datam* accepturus, præſertim cum ab ipſo multa conſequutus fuerit. Ignarus enim quo in ſtatu res fratris eſſent, properabat eum ab hoſtibus liberare, etiamſi in pretium ejus redemptionis nummum ſolverit ad trecenta uſque talenta. Hanc ob cauſam ducebat ſecum & Phaſaëli filium ſeptennem, ut eum Arabibus pignori daret. Sed cum occurriſſent ei *miſſi* à Malcho nuncii, per quos juſſit eum diſcedere; interdictum enim ſibi à Parthis ne Herodem acciperet, (id autem prætexebat ne mutuum redderet, impellentibus etiam eum ad id primatibus Arabum, ut Antipatri depoſitum, quod acceperant, interverterent) illis reſpondit, non ſe veniſſe ut eis ulla in re moleſtus eſſet, ſed ut duntaxat cum rege de rebus ipſi maxime neceſſariis colloqueretur.

Ἡρῴδῃ δὲ τὸ μέγεθος τῶν περιεστηκότων αὐτὸν κακῶν οὐ κατέπληξεν, ἀλλ' ἐπὶ δεινὸν διέσκευεν [e] ἐπιβολὰς ἔργων [f] παραβόλων. πρὸς γὰρ Μάλχον τὸν Ἀράβων βασιλέα, πολλὰ πρόσθεν [g] εὐεργετημένον ἀπ' αὐτοῦ, τῷ ἀμοιβῇ κομιούμενος, ὅτι μάλιστα ἐδεῖτο, χρήματα ληψόμενος εἴτε δάνειον εἴτε δωρεὰν, [h] ὡς παρὰ πολλῶν ἐξ αὐτοῦ πεπυσμένος. οὐ γὰρ εἰδὼς τὰ κατὰ τὸν ἀδελφὸν, ἔσπευδε λυτρώσασθαι [i] παρὰ τῶν πολεμίων αὐτὸν, λύτρον ὑπὲρ αὐτοῦ καταβαλὼν νόμισμα, ἕως τριακοσίων ταλάντων. ἐπήγετο δὲ & τὸν Φασαήλου παῖδα διὰ τοιαύτην αἰτίαν, ἐπιθυμίᾳ τυγχάνουσα, [k] παρέξων αὐτὸν ἐνέχυρον τοῖς Ἄραψι. ἀγγέλων δ' αὐτῷ ὑπαντησάντων παρὰ τοῦ Μάλχου, δι' ὧν ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναχωρεῖν, [l] παρηγγελκέναι γὰρ αὐτῷ Πάρθους Ἡρῴδου μὴ δέχεσθαι· τοιοῦτον δ' ἐχρῆτο προφάσει [m] ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀποδοῦναι τὰ χρέα, καὶ τὸν ἐν πλῷ παρὰ τοῖς Ἄραψιν εἰς τὸν ἀναγόντων, ὅπως ἀποστρέψωσι τὰς παρακαταθήκας, ἃς παρὰ τοῦ Ἀντιπάτρου λαβόντες ἔτυχον· ἀπεκρίναντο αὐτοῖς μηδὲν ἐσχολῆσαι [n] ἀφικέσθαι πρὸς αὐτοὺς, μόνον ἂν Διαλεξόμενος ᾖ τὰ ἀναγκαιότατα αὐτῷ πράγματα.

2. Deinde ubi diſcedere viſum eſt, * caute admodum abiit Ægyptum verſus: ac tum in fanum quoddam divertitur, ubi comitum ſuorum multos reliquit. Poſtero vero die, cum Rhinocolura perveniret, ibi etiam quæ fratri acciderant cognovit. Malchus autem, pœnitentia ductus, poſt Herodem cucurrit, ſed nihil eo profecit: quippe cum ille abeſſet longiſſime properans ad Peluſium. Quò poſtquam pervenit, cum naves, quæ illic in ſtatione erant, cum navigatione ad Alexandriam prohibuiſſent, *loci* rectores convenit: à quibus reverenter & honorifice admodum in urbem deductus à Cleopatra detinebatur. ei tamen perſuadere non potuit, ut apud ſe maneret, quippe qui Romam

In Ægyptum proficiſcitur.

Β'. [o] Ἐπεὶ δὲ δόξαν ἀναχωρεῖν, ἀπῆλθε μάλα σωφρόνως τοῦ ἐπ' [p] Αἰγύπτου. καὶ τότε μὲν ἔν τινι ἱερῷ κατέλυσε· καταλελοιπὼς γὰρ αὐτόθι πολλοὺς τῶν ἑπομένων. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀφιγμένος εἰς [q] Ῥινοκόλουρα, ἐκεῖ καὶ τὰ περὶ τὸν ἀδελφὸν ἤκουσε. Μάλχῳ δ' [r] μεταγνόντι, καὶ μεταθεομένῳ τὸν Ἡρῴδην, οὐδὲν τάχος βιαιότερον ἐγένετο. πορρωτάτω γὰρ ἦν ἤδη πεπλευκὼς τοῦ ὑπὸ Πηλούσιον. ἐπεὶ δ' αὐτὸν ἐλθόντα νῆες ὁρμοῦσαι αὐτόθι εἶργον & ἐπ' Ἀλεξανδρείας πλεῖν, τοῖς ἡγεμόσιν ἐντυγχάνει· ὑφ' ὧν κατ' αἰδῶ καὶ πολλὴν ἐπιμέλειαν εἰς τὴν πόλιν, ὑπὸ Κλεοπάτρας κατείχετο. πεῖσαι μέντοι μένειν αὐτὸν οὐκ ἠδυνήθη, εἰς Ῥώ-

---

y Οἰκτρότατον καὶ αἴσχιστον ὑπολαβὼν,] Δεινότατον *Busb.*

z Πέτρᾳ —— & ζῆν,] Phaſaëlus in vinculis alliſo ad ſaxum capite periit. Vid. *alibi.* lib. 1. c. 13. §. 9. SPANH.

a Προσρήξας] Προταφίξας (præter *Lugd. Bat.*) *Busb.* & mox αὐτὸν pro ἑαυτὸν.

b Ἀφείλετο τὸν πολέμιον.] Conf. ſupr. c. 12. §. 1. SPANH.

c Τελέως ἀφῆναι τὴν ψυχὴν] Τελείως ἀφεῖναι *Busb.* & *Coccejus.*

d Τὸν ἐκδικήσοντα τὸν θάνατον αὐτοῦ,] Τὸν ἀδελφὸν ἐκδικήσαι καὶ τοὺς *Busb.*

e Ἐπιβολὰς ἔργων] Ἐπιβουλὰς *Vat.*

f Παραβόλων] Conf. *alibi.* lib. 5. c. 11. §. 3. SPANH.

g Εὐεργετημένου ἀπ' αὐτοῦ] Ita *Vat.* Διεργεθιένα *Busb.* Διεργεθημένον in *reliquis*, omiſſo augmento.

h Ὡς παρὰ πολλῶν] *L. B.* ὡς ἂν πολλῶν.

i Παρὰ τοῦ πολεμίου.] Ex *Lugd. Bat.* additum παρὰ. HAV.

k Παρέξων αὐτὸν ἐνέχυρον τοῖς Ἄραψι.] Ῥύσιον θεὶς & λυτρωμένου παῖδα. *alibi.* lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.

l Παρηγγελκέναι γὰρ αὐτῷ] Παραγγεῖλαι *Busb.* & *Lugd. Bat.*

m Ὑπὲρ & μὴ ἀποδοῦναι τὰ χρέα,] Nihil tamen de pecunia Herodi à Malcho debita dicitur, vel ante vel *alibi.* lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.

n Ἀφικέσθαι] *L. B.* ἀφικνεῖσθαι.

o Ἐπεὶ δὲ δόξαν ἀναχωρεῖν,] Ita cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐπεί τι in *ceteris.*

p Αἰγύπτου.] Ita *Busb.* & *Vat.* Αἴγυπτον in *ceteris.*

* *Caute admodum abiit Ægyptum verſus:*] *Al.* modeſte.

q Ῥινοκόλουρα,] Ita ex *Epiphan.* quo modo apud *Strabonem.* Ῥινόκουρα in *Editis Aliiſque.* Ῥινοκόρουρα *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) juxta *Ptolemæum* & *Steph. Byzant.* HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 14. §. 2. SPANH.

r Μεταγνόντι,] Sic *Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* μεταγνῶναι in *reliquis.*

† *Cum*

Ῥώμῃ ἐπειγόμενον, χειμῶνός τε ὄντος, καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν παραχῇ καὶ σάλῳ πολλῷ [a] δηλουμένων.

γ'. Ἀναχθεὶς δὲ ἐκεῖθεν ἀπὸ Παμφυλίας, καὶ χειμῶνι σφοδρῷ περιπεσών, μόλις εἰς Ῥόδον διασώζεται, φορτίων ἀποβολῆς γιγνομένης. καὶ δύο μὲν συνήντησαν τῶν φίλων αὐτῷ παριόντησαν, Σαπφίνας τε καὶ Πτολεμαῖος. Οὖρων δὲ τὴν πόλιν ὑπὸ τοῦ πρὸς Κάσσιον πολέμου [c] κεκακωμένην, [v] διὰ τὸ ἐν ἀπόροις ὢν εὖ ποιεῖν αὐτὴν ὤκνησεν, ἀλλὰ καὶ παρὰ δύναμιν αὐτῇ [x] ἀνεκτᾶτο. τριήρη τε κατασκευάσας, καὶ ἀναχθεὶς ἐντεῦθεν σὺν τοῖς φίλοις ἀπὸ [y] Ἰταλίαν, εἰς Βρεντήσιον κατάγει· κἀκεῖθεν εἰς Ῥώμην ἀφικόμενος, [z] πρῶτα μὲν Ἀντωνίῳ φέρει τὰ συμβάντα αὐτῷ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, καὶ πῶς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φασάηλος ὑπὸ Πάρθων [a] ἀπώλυτο συλληφθείς, καὶ Ὑρκανὸς ὑπ' αὐτῶν αἰχμάλωτος ἔχοιτο, καὶ ὡς Ἀντίγονον καταστήσαιεν βασιλέα, χρήματα δώσειν ὑπισχόμενον χίλια τάλαντα, καὶ γυναῖκας πεντακοσίας, αἳ τῶν πρώτων [b] καὶ δοκίμων [c] τῶν αὐτῶν ἔμελλον ἔσεσθαι. καὶ ὅπως ταύτας νυκτὸς [d] ἐκκομίσοι, καὶ διαφύγοι τὰς τῶν ἐχθρῶν χεῖρας πολλὰς ὑπομείνας παλαιπωρίας. εἶτα διὰ πολλῶν κινδύνων αὐτὸν τὰς οἰκείας αὐτοῦ πολιορκουμένας, καὶ ὡς τελευτάν τε ἀπὸ χειμῶνος, καὶ παντὸς καταφρονήσαι δεινοῦ, πεύσεσθαι περὶ τὰς ἐλπίδας τὰς παρ' αὐτοῦ ἐν τῷ μόνῳ βοήθειαν.

δ'. Ἀντώνιος δὲ οἴκτου εἰσέρχεται τὴν Ἡρῴδου μεταβολῆς, καὶ τῷ κοινῷ χρησάμενος λογισμῷ περὶ τῶν ἐν ἀξιώματι τοσούτῳ καθεστώτων, ὡς κἀκείνων ὑποκειμένων τῇ τύχῃ, τὰ μὲν κατὰ μνήμην τοῦ Ἀντιπάτρου ξενίας, τὰ δὲ ἐν μέρει χρημάτων ὧν αὐτῷ Ἡρῴδης ὑπέσχετο δώσειν εἰ γένοιτο βασιλεύς, καθὼς ἐν πρότερον [e] ὅτε τετράρχης ἀποδεδείκτο, πολὺ μέντοι μᾶλλον διὰ τὸ τοῖς Ἀντιγόνου μῖσος, εἰδὼς γὰρ ἐν Ῥωμαίοις ἐχθρὸν αὐτὸν ὑπειλήφασιν, πρόθυμος ἦν οἷς Ἡρῴδης παρεκάλει συλλαμβάνεσθαι. Καίπερ μὲν οὖν ἐν διὰ τὰς Ἀντιπάτρου στρατείας, ἃς κατ' Αἴγυπτον αὐτὸς τῷ πατρὶ συνδιήνεγκε, καὶ τὴν ξενίαν, καὶ τὴν ἐν ἅπασιν εὔνοιαν, [f] χαριζόμενος καὶ Ἀντωνίῳ, σφόδρα περὶ τὸν Ἡρῴδην ἐσπούδακει, πρός τε τὴν ἀξίωσιν καὶ τὴν ὧν ἐβούλετο Ἡρῴδης συνεργίαν ἑτοιμότερος ἦν. συναγαγόντες τε τὴν βουλὴν Μεσσάλας [g] καὶ μετ' αὐτὸν Ἀτρατῖνος, προαγαγόντες τὸν Ἡρῴδην, τάς τε ἐκ πατρὸς αὐτοῦ εὐεργεσίας διεξῆσαν, καὶ ἣν αὐτὸς πρὸς Ῥωμαίους εἶχεν εὔνοιαν ὑπεμίμνησκον, κατηγοροῦντες ἅμα καὶ πολέμιον [h] ἀποφαίνοντες Ἀντίγονον, οὐκ ἐξ ὧν τὸ πρῶτον ἐπέκρινεν αὐτοῖς μόνον, ἀλλ' [i] ὅτι καὶ ὑπὸ Πάρθων τὴν ἀρχὴν λάβοι, Ῥωμαίους ὑπεριδών. τῆς δὲ βουλῆς [k] ἀπὶ τούτοις παροξυνθείσης, προελθὼν Ἀντώνιος ἐδίδασκεν αὐτούς, ὡς καὶ πρὸς τὸν κατὰ Πάρθων πόλεμον, Ἡρῴδην βασιλεύειν συμφέρει. καὶ δόξαν τοῦτο πᾶσι ψηφίζονται.

ε'. Καὶ τοῦτο μέγιστον ἦν τὸ Ἀντωνίου περὶ τὸν Ἡρῴδην σπουδῆς, ὅτι μὴ μόνον αὐτῷ τὴν βασιλείαν οὐκ ἐλπίζουσι περιεποίησατο· [l] ὃ γὰρ εἰς ἑαυτὸν ἀνέβη τούτῳ αἰτησόμενος

† *Cum & tempus esset procellosum,*] Ita interpretatus sum, sicuti *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 423. *Pagi* in *Apparat. ad Annales Baron.* p. 16. *Norisius* in *Cenotaph. Pisan.* p. 136. & *Basnagius* in *Annalibus Eccl.* tom. 1. p. 16. Aliter *Langius* de *Annis Christi* p. 341.

a Δηλουμένων.] Κεκινημένων *Busb.*

b Κεκακωμένην,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 14. §. 3. & lib. 7. c. 4. §. 1. SPANH.

c Οὐδ' εὐπόρεις ὤν] Ita elegantius *Lugd. Bat.* quam reliqui, qui habent οὐδ' ἄπορος ὤν. HAV.

d Ἀνεκτᾶτο. —— καζάγει).] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 14. §. 3. SPANH.

e Ἰταλίαν,] *Lugd. Bat.* Ἰταλίας.

f Πρώτῳ μὲ Ἀντωνίῳ] Πρῶτον *Busb.* & *Vat.* πρῶτα *Lugd. Bat.*

g Ἀπώλυτο συλληφθείς,] Ἀπόλοιτο *Busb.* & *Lugd. Bat.*

h Καὶ δὴ γένους] Κἀκ δὴ γ. *Busb.* & αὐτὰς ead. §. & ἐπικινδυνεύειν ead. §.

i Τῶν αὐτῶν ἔμελλον ἔσεσθαι.] Τῷ αὐτῷ legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *de genere suo. Lugd. Bat.* ἐξ αὐτῶν.

d Ἐκκομίσοι,] Abduxisset. SPANH.

e Ὅτε τετράρχης ἀπεδείκτο,] Ita lego cum *Cod. Vat.* ὁ τετράρχης in *cæteris* tam *Editis* quam *MSS.*

f Χαριζόμενος δὲ καὶ Ἀντωνίῳ] Καὶ χαριζόμενος Ἀντωνίῳ *Busb.*

‡ *Promptiori erat animo ad dignitatem* ipsius tuendam,] *Al.* promptiori animo ejus petitioni concessit, & ad ea quæ volebat Herodes operam suam contulit.

g Καὶ μετ' αὐτὸν Ἀτρατῖνος,] Καὶ μετ' αὐτὸν Σαφρατῖνος *Vat.* & *Lugd. Bat.* καὶ μετ' αὐτὸν Σαφρατῖνος *Gall.*

h Ἀποφαίνοντες Ἀντίγονον,] Ἀποφαίνοντες τὸν Ἀντίγονον *Vat.*

i Ὅτι καὶ ὑπὸ —— πᾶσι ψηφίζονται).] Herodes Judæorum Rex in Senatu declaratus Olympiade, uti mox, CLXXXIV. SPANH.

k Ἐπὶ τούτοις παροξυνθείσης,] Ἐπὶ τούτῳ *Busb.*

l Οὐ γὰρ —— αἰτησόμενος, Verba illa, ὃ γὰρ εἰς ἑαυτὸν ἀνέβη τούτῳ αἰτησόμενος, otiosa esse & Græculi alicujus glossatoris manum redolere, pronunciat *G. E. Phaletranus* in *Diss. de Sceptri*

festinaret, † cum & tempus esset procellosum, resque Italiæ magno in motu esse & perturbatione nunciarentur.

3. Igitur cum inde solvisset Pamphyliam versus, & in gravem tempestatem incidisset, ægre in Rhodum evasit, facta oneris jactura. Et duo ex amicis ei occurrerunt, Sappinas & Ptolemæus. Cumque urbem inveniisset Cassiano bello afflictam, quamvis inops, tamen non gravatus est ei benefacere, immo & supra vires eam recreabat. Deinde exstructa triremi, cum illinc cum amicis solvisset in Italiam, Brundusium appulit: atque inde Romam profectus, primo omnium Antonio expoiuit quæ sibi in Judæa contigerant, & quomodo frater ejus Phasaëlus captus à Parthis occisus sit, & Hyrcanus ab illis captivus teneatur: quodque Antigonum regem constituissent, pecuniam eis pollicitum usque ad mille talenta daturum, & quingentas mulieres, quæ ex primoribus *oriundæ* forent atque è genere ipsorum: & quod eas noctu asportasset, & è manibus hostium evasisset, multas passus ærumnas. Deinde *narravit* suos sibi maximo esse in periculo, ex obsidione; utque *ipse* per medias tempestates navigasset, & mala omnia *impendentia* contempsisset; festinans ad ipsum, in quo omnem spem repositam habuit & unicum auxilium. *Herodes Rhodum appulsus indè Romam se confert; quæque acciderant Antonio exponit.*

4. Antonium autem subit miseratio mutatæ Herodis fortunæ, cumque secum, quod fieri solet, animo reputasset fortunam etiam iis dominari qui in tanta dignitate constituti sunt, partim Antipatri recordatione, cujus ipse usus fuerat hospitio, partim propter pecuniam, quam ei daturum se promittebat Herodes, si rex factus esset, quemadmodum antea, cùm tetrarcha factus erat, & multo etiam magis odio Antigoni (ipsum enim seditiosum & Romanis infensum existimabat) paratus erat Herodem in suis postulatis adjuvare. Et quidem Cæsar, partim propter Antipatri militiam, qua in Ægypto cum ipsius patre functus fuerat, propterque ejus hospitium & in omnibus benevolentiam, partim ut Antonio Herodis studiosissimo gratificaretur, ‡ promptiori erat animo ad dignitatem *ipsius tuendam*, & ad ea quæ volebat Herodes promovenda. Itaque convocato senatu, Messala & post eum Atratinus, producto Herode, patris ipsius beneficia narrando recensuerunt, ejusque erga Romanos benevolentiam commemorarunt, accusantes simul hostemque pronunciantes Antigonum, non modo propter ejus primum in eos delictum, sed etiam quod contemptis Romanis à Parthis accepisset imperium. His commoto senatu, Antonius in medium progressus eos edocuit, quod etiam ad Parthicum bellum expediret, ut rex fiat Herodes. Cumque id omnibus placuisset, decretum faciunt. XXVI. *Facit Antonius ut Herodes à Senatu creetur rex Judææ.*

5. Atque hoc summum erat Antonii erga Herodem studium, quod non solum id egit ut is præter spem suam regno potiretur (non enim eò ascen- *Summum Antonii erga Herodem studium.*

scendit illud sibimet petiturus, nam minime putabat id ipsi concessuros Romanos, qui id regii generis hominibus dare consuessent, sed uxoris suæ fratri illud ambiturus, nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani) verum etiam quod intra septem in universum dies efficiebat, ut ipsi, quæ non speraverat assequuto, liceret ex Italia discedere. Et hunc quidem adolescentem *postea* Herodes interfecit quod suo tempore indicabimus. Dimisso autem Senatu, medium stipantes Herodem Antonius & Cæsar exierunt; deducentibus consulibus, una cum aliis magistratibus, ad sacrificandum, & decretum in Capitolio reponendum. Ac primo regni Herodis die convivio eum excepit Antonius. Atque ita quidem ille regnum suscipit, illud adeptus Olympiade centesima octogesima quarta, Cajo Domitio Calvino iterum & Cajo Asinio Pollione consulibus.

Herodem, regem à senatu creatum, in Capitolium deducunt Antonius & Cæsar.

6. Toto autem hoc tempore Antigonus eos qui erant Masadæ oppugnat, cæteris quidem necessariis abundantes, sed aquæ penuria laborantes; ut eam ob causam Herodis frater Josephus cum ducentis suorum decreverit ad Arabes fugere. audierat enim Malchum commissorum in Herodem pœnitere. Ipsum vero *ab hoc* continuit Deus, dum noctu plueret. nam cisternis aqua repletis, illi non amplius opus erat fuga: sed cum omnes jam animos sumpsissent, idque magis ex rei desideratæ affluentia, quasi Dei providentia hæc ipsa illis contigisset, eruptiones *crebro* facientes, manusque cum Antigonianis conserentes, partim aperte partim occulto, eorum complures interfecerunt. Interea Ventidius Romanorum dux, missus ad Parthos Syria arcendos, post illos in Judæam venit, verbis *ille* quidem ut Josepho ferret auxilium, re autem vera callide hoc agebat, ut pecuniam acciperet ab Antigono. Itaque castris proxime Hierosolyma positis, satis grandem pecuniam obtinuit ab Antigono, atque ipse discessit cum copiarum parte majori. Ne tamen facinus deprehenderetur, Silonem cum parte nonnulla militum reliquit. quem etiam ipsum coluit Antigonus, ne quid sibi noceret, sperans iterum Parthos sibi subsidio futuros.

Herodis familia ab Antigono obsessa & oppugnata.

Ventidius in Judæam venit.

---

ptri Jud. eblatione, p. 435. *Edit. Ultraject.* A *Gelenio* quidem, ut multa alia, omittuntur: sed ea agnoscit *Epiphan.* ideoque retinuimus. HUDS. Quem minime petiturus adscenderat supplex. *Rufin.* SPANH.

m Τοῖς ἐπ' ἐξουσίαις ——— χρεωστῶν.] De Regis dignitate eadem, ab Augusto restituta, infr. lib. 15. c. 6. §. 7. SPANH.

n Ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ γυναικὸς ἀδελφῷ] Antea erat, (tam in *Editis* quam *MSS. Gr.*) ἀλλὰ διὰ τὸ τῆ γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσαν Ἀλεξάνδρῳ, ἡνῷ &c. Quid enim? (inquit *Phaletranus*) An Alexander Mariamnes uxoris Herodis frater? Imo (teste *Josepho* ipso supr. c. 13. §. 7.) pater fuit, ut & Aristobuli junioris, quem in piscina natantem parricidarum manu ab Herode interfectum esse, infra narratur. Ipse vero Alexander, filius fuit senioris Aristobuli, fratris Hyrcani, ipsius vero Hyrcani pontificis gener. ut lib. xv. ipse indicat *Josephus*, & lib. II. de *Bello Jud.* Omnino igitur legendum est, ἀλλὰ διὰ τὸ τῆ γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσαν Ἀριστοβούλῳ Ἀλεξάνδρᾳ ἡνῷ τυγχάνοντι, ἡνῷ ἦν υἱὸς μὲν πατρὸς Ἀρ. &c. Verum cum hoc, utut rei veritati consentaneum, nimium à Textu recedat, vocem Ἀλεξάνδρᾳ delevimus, auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *& ideo fratri suæ conjugis id præberi volebat, qui nepos per patrem quidem Aristobuli, per matrem vero Hyrcani fuerat* &c. si quis Ἀριστοβούλῳ pro Ἀλεξάνδρῳ reponi vult, absque ulla alia mutatione, per me licet.

o Μέσον ——— Καπετώλιον.] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 14. §. 4. SPANH.

p Περιαγόντων] *L. B.* συμπεριαγόντων.

q Καθεθησόμενοι εἰς Καπιτώλιον.] Θησόμενοι *Vat.*

r Τετάρτης Ὀλυμπιάδος,] Defendit & explicat *Langius* (de *Annis Christi*, lib. 2. c. 18. p. 341.) qui exeunte anno id factum prolixe probare conatur. Verum *Bucherius* (in *Belgio Rom.* l. 2. p. 75.) post *Usserium* (in *Ann. V. T.* p. 424.) ε'. pro δ'. substituendum censet; nisi *Josephus* Olympiadem CLXXXIV. plane evolutam intelligat; contra scriptorum suumque morem, quo Olympias absolute posita pro ineunte non expleta capi solet. Vide *Norisium* in *Diss. secunda* de *Cenotaph. Pisanis*, p. 139. & Apparatum *Antonii Pagi* ad *Annales Baron* p. 17. ut & *Basnagium* in *Annalibus*, tom. 1. p. 16.

s Γαΐᾳ] Κ. ειῳ legendum esse ostendit *Toinardus* in Proleg. ad Harm. Evang. p. 9.

t Καλίνᾳ] Al. Καλεῖνα. *L. B.* καὶ Ἀλεῖνα.

v Πωλίωνος.] In *Lugd. Bat.* Πολλιόνος. Sed quomodocunque scribatur, id certum est per duplex λ scribi oportere, ita enim in Nummis quoque utroque modo scribitur, sicuti patere potest ex Spanhemii Opere Majore Tom. 1. p. 510. atque ex ipsis Nummis, à nobis in fine Tomi II. in suis Tabulis exhibendis. HAV.

x Μασάδᾳ,] Ita cum *Busb.* quod alibi Μασάδας in *cæteris* Μασάδη.

y Σπανίζοντος] *L. B.* σπανίζοντας.

z Καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἡρώδου Ἰώσηπον] Illud καὶ omittit *Vat.* & mox τὸν ante Ἡρώδου ponit *Busb.*

a Καὶ Μάλχον] *L. B.* Ὡς Μάλχον.

b Οὐκ ἔτι τῆς φυγῆς ἐδεῖτο.] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 15. §. 1. SPANH.

c Καὶ πλέον] Καὶ πλέον ἢ κ' *Busb.*

d Περιοίας ταύτης αὐτοῖς γιγνομένης,] Τῆς περιοίας τ. *Busb.* περιοίας αὐτῆς *Lugd. Bat.*

e Λαθραίως,] *L. B.* λάθρᾳ.

f Οὐεντίδιος ὁ] *Al.* Βεντίδιος.

g Παρέβαλε,] Ita *Bas. Busb.* & *Vat.* παρέλαβε *Gen.* (*Lugd. Bat.*) cum *Aliis*.

h Ἀποχρώντως] Καὶ ἀπηχρώντως ἀργυρολογίᾳ τὸν Ἀντίγονον, αὐτὸς μὲν *Busb.*

i Ἠργυρίσατο τὸν Ἀντίγονον,] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 15. §. 2. SPANH.

k Καθάφορον γένηται τὸ τόλμημα,] Ita *Busb.* (& *Cocceius*) καπάφορον in *reliquis*. HUDS. Conf. *alibi*. lib. 1. c. 15. §. 2. SPANH.

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς Ἡρώδης ἐκπλεῖ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπὸ Ἰταλίας καὶ μάχεται πρὸς Ἀντίγονον· οἵά τε ἄλλα κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν Ἰουδαίᾳ συνέβη.

CAP. XV. XXVII.

Quomodo Herodes navigat ex Italia in Judæam & pugnat cum Antigono: & quænam alia sub idem tempus in Judæa acciderunt.

Ἡρώδης δ' ἐκ τῆς Ἰταλίας ἤδη καταπεπλευκὼς εἰς τὴν Πτολεμαΐδα, καὶ [1] συναγηοχὼς δύναμιν οὐκ ὀλίγην ξένων τε ἅμα καὶ ὁμοφύλων, ἤλαυνε διὰ τῆς Γαλιλαίας ἐπ' Ἀντίγονον. συνελάμβανον δ' αὐτῷ Σίλων τε καὶ Οὐεντίδιος, πεφθέντες ὑπὸ [m] Δελλίου συγκαταγὰν Ἡρῴδῃ, ὃν πεμφθέντα ὑπ' Ἀντωνίου. Οὐεντίδιος μὲν οὖν ἐτύγχανε τὰς παρούσας ἐν τοῖς πόλεσιν ὄχλου καθιστάμενος, Σίλων δ' ἐν Ἰουδαίᾳ, χρήμασιν ὑπ' Ἀντιγόνου διεφθαρμένος. Ἡρῴδῃ μέντοι προϊόντι καθ' ἡμέραν [n] δυνάμεις ἤυξανον, καὶ πᾶσα Γαλιλαία πλὴν ὀλίγων αὐτῷ προσεθήκατο. [o] ὡρμημένῳ δ' αὐτῷ ἐπὶ τοὺς ἐν Μασάδᾳ, ἀναγκαῖον ἦν λῦσαι τὸ σῶμα τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ πολιορκουμένους συγγενεῖς ὄντας, ἐμποδὼν Ἰόππην γενέσθαι. πολεμίαν γὰρ ἔσεσθαι αὐτὸν ἐξελεῖν προτέρους, [p] ὅπως μηδὲν ὑπολίπηται κατὰ νώτου τοῖς ἐχθροῖς ἔρυμα, χωροῦντος ἐπὶ Ἱεροσολύμων. ποιησαμένου δὴ καὶ Σίλωνος τούτου προφάσιν τὴν ἀπαναστάσεως, καὶ τῶν Ἰουδαίων διωκόντων αὐτόν, Ἡρῴδης μετ' ὀλίγων σφῶν ἐπέξεισι, καὶ τρέπει μὲν τοὺς Ἰουδαίους, Σίλωνα δὲ σώζει κακῶς ἀμυνόμενον. ἐλθὼν δὲ τῇ Ἰόππῃ, ἔπαυσε ῥυσάμενος τοὺς ἐν Μασάδᾳ οἰκείους. τῶν δ' ἐπιχωρίων οἱ μὲν αὐτῷ διὰ τὴν πατρῴαν προσεχώρουν φιλίαν, οἱ δὲ διὰ τὴν αὐτοῦ δόξαν, ἄλλοι δὲ καὶ ἀμοιβὴν τῶν παρ' ἀμφοτέρων εὐεργεσίας, οἱ πλείους δὲ διὰ τὰς ἐλπίδας, [q] ὡς ὡς ἐπὶ βασιλεῖ βεβαίῳ τὸ λοιπὸν εἴχον.

β'. Ἠθροίσθη δ' ἡ δύναμις βαρεῖα, καὶ προϊὼν Ἀντίγονος τῶν παρόδων τοὺς ὀπιτηδείους τόπους ἐνέφραξε καὶ λόχοις κατελάμβανε. καὶ καθάπαξ ἔδει ἐκ τούτου τοὺς πολεμίους ἢ [r] μικρὸν παντάπασιν ἔβλαπτεν. Ἡρῴδης δὲ τοὺς ἐκ Μασάδας οἰκείους ἐπαναλαβών, καὶ [s] ῥῆσαν τὸ φρούριον, ἦλθε πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα, συνείπετο δ' αὐτῷ τὸ μὲν Σίλωνος στρατιωτικὸν, καὶ πολλοὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως τῷ ἰσχυρῷ καταπλαγέντες. στρατοπεδευσαμένου δὲ κατὰ τὸ [t] πρὸς δύσιν τῆς πόλεως κλῖμα, οἱ κατὰ τοῦτο τεταγμένοι Φύλακες ἐπεξῆλθόν τε καὶ ἐνέτριζον [v] πρὸς αὐτόν. ἐνίων δὲ καὶ σφῶν ἐκθεόντων, καὶ τοῖς προτεταγμένοις εἰς χεῖρας ἐρχομένων, Ἡρῴδης [x] τὸ πρῶτον ἐκέλευσε κηρύσσειν πρὸ τοῦ τείχους, "ὡς ἐπ' ἀγαθῷ τε [y] παρεῖη "τῷ δήμῳ καὶ σωτηρίᾳ τῆς πόλεως, μηδὲν μηδὲ [z] τοῖς φανεροῖς "τῶν ἐχθρῶν μνησικακήσων, ἀλλὰ παρέξων καὶ τοῖς ἀφανεστάτοις "ἀμνηστίαν τῶν εἰς αὐτὸν ἁμαρτημάτων." καὶ ὃς ἀντεῖπε πρὸς ταῦτα τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἡρῴδου κηρυχθεῖσι λεγόμενος, πρός τε Σίλωνα καὶ τὸ τῶν Ῥωμαίων στράτευμα, "ὡς παρὰ τὴν αὐ- "τῶν δικαιοσύνην Ἡρῴδῃ δώσουσι τὴν βασιλείαν, ἰδιώτῃ τε "ὄντι καὶ [a] Ἰδουμαίῳ τυγχάνοντι [b] ἡμιιουδαίῳ, δέον τοῖς ἐκ γέ- "νους ὅσοι παρέχειν ὡς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς. καὶ γὰρ εἰ νῦν πρὸς αὐ- "τὸν ἔχουσι χαλεπῶς, καὶ τὴν βασιλείαν, ὡς λαβόντα παρὰ Πάρθων, ἀφελέσθαι [c] διανοοῦνται, εἶναί γε πολλοὺς ἐκ "τοῦ γένους αὐτοῦ τοὺς ληψομένους καὶ νόμον τὴν βασιλείαν, οἳ, "μηδὲν ἐξημαρτηκότες πρὸς Ῥωμαίους καὶ ἱερεῖς ὄντες, οὐκ ἂν "εἰκότα πάσχοιεν τῆς τιμῆς [d] στερόμενοι." ταῦτα πρὸς ἀλλή-

Ἡρώδης δ' ἐκ τῆς Ἰταλίας ἤδη καταπεπλευκὼς εἰς τὴν Πτολεμαΐδα, καὶ [1] συναγηοχὼς δύναμιν οὐκ ὀλίγην ξένων τε ἅμα καὶ ὁμοφύλων, ἤλαυνε διὰ τῆς Γαλιλαίας ἐπ' Ἀντίγονον. συνελάμβανον δ' αὐτῷ Σίλων τε καὶ Οὐεντίδιος, πεφθέντες ὑπὸ [m] Δελλίου συγκαταγὰν Ἡρῴδῃ, ὃν πεμφθέντα ὑπ' Ἀντωνίου. Οὐεντίδιος μὲν οὖν ἐτύγχανε τὰς παρούσας ἐν τοῖς πόλεσιν ὄχλου καθιστάμενος, Σίλων δ' ἐν Ἰουδαίᾳ, χρήμασιν ὑπ' Ἀντιγόνου διεφθαρμένος. Ἡρῴδῃ μέντοι προϊόντι καθ' ἡμέραν [n] δυνάμεις ἤυξανον, καὶ πᾶσα Γαλιλαία πλὴν ὀλίγων αὐτῷ προσεθήκατο. [o] ὡρμημένῳ δ' αὐτῷ ἐπὶ τοὺς ἐν Μασάδᾳ, ἀναγκαῖον ἦν λῦσαι τὸ σῶμα τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ πολιορκουμένους συγγενεῖς ὄντας, ἐμποδὼν Ἰόππην γενέσθαι. πολεμίαν γὰρ ἔσεσθαι αὐτὸν ἐξελεῖν προτέρους, [p] ὅπως μηδὲν ὑπολίπηται κατὰ νώτου τοῖς ἐχθροῖς ἔρυμα, χωροῦντος ἐπὶ Ἱεροσολύμων. ποιησαμένου δὴ καὶ Σίλωνος τούτου προφάσιν τὴν ἀπαναστάσεως, καὶ τῶν Ἰουδαίων διωκόντων αὐτόν, Ἡρῴδης μετ' ὀλίγων σφῶν ἐπέξεισι, καὶ τρέπει μὲν τοὺς Ἰουδαίους, Σίλωνα δὲ σώζει κακῶς ἀμυνόμενον. ἐλθὼν δὲ τῇ Ἰόππῃ, ἔπαυσε ῥυσάμενος τοὺς ἐν Μασάδᾳ οἰκείους. τῶν δ' ἐπιχωρίων οἱ μὲν αὐτῷ διὰ τὴν πατρῴαν προσεχώρουν φιλίαν, οἱ δὲ διὰ τὴν αὐτοῦ δόξαν, ἄλλοι δὲ καὶ ἀμοιβὴν τῶν παρ' ἀμφοτέρων εὐεργεσίας, οἱ πλείους δὲ διὰ τὰς ἐλπίδας, [q] ὡς ὡς ἐπὶ βασιλεῖ βεβαίῳ τὸ λοιπὸν εἴχον.

Herodes Roma reversus copias ducit adversus Antigonum.

HErodes autem, cum jam ab Italia Ptolemaïdem navigasset, & copias non mediocres partim conductitiorum partim popularium contraxisset, properabat per Galilæam adversus Antigonum. Ipsum vero adjuvabant Silo & Ventidius, à Dellio ab Antonio misso persuasi, ut Herodi reducendo operam darent. Et quidem Ventidius *jam* in eo erat, ut excitatas propter Parthos in urbibus turbas componeret: Silo vero in Judæa *manebat*, pecuniis ab Antigono corruptus. Attamen Herodi progredienti quotidie vires augebantur: omnisque Galilæa, paucis exceptis, stabat ab ejus partibus. Illi vero, adversus eos qui in Masada erant contendenti, (nam necesse habuerat eos qui in castello obsidebantur, utpote cognatos, servare) impedimento erat Joppe. nam cum illa hostis esset, capienda erat, ne qua à tergo relinqueretur hostibus munitio, dum Hierosolyma adoritur. Cum autem Silo hanc occasionem discedendi arripuisset, & Judæi ipsum persequerentur, egreditur cum exigua manu Herodes; versisque Judæis, Silonem male repugnantem servavit. Deinde, capta Joppe, ad liberandos suos, qui in Masada erant, properat. Ex indigenis autem, alii quidem propter paternam amicitiam illi se adjungebant, alii vero propter ipsius gloriam, & nonnulli ut utrique ob beneficia gratiam referrent; plerique vero propter spes quas in eo, rege deinceps certo futuro, habebant.

Silo suspecta fides dux.

Herodes Joppen capit.

β'. Ἠθροίσθη δ' ἡ δύναμις βαρεῖα, καὶ προϊὼν Ἀντίγονος τῶν παρόδων τοὺς ὀπιτηδείους τόπους ἐνέφραξε καὶ λόχοις κατελάμβανε. καὶ καθάπαξ ἔδει ἐκ τούτου τοὺς πολεμίους ἢ [r] μικρὸν παντάπασιν ἔβλαπτεν. Ἡρῴδης δὲ τοὺς ἐκ Μασάδας οἰκείους ἐπαναλαβών, καὶ [s] ῥῆσαν τὸ φρούριον, ἦλθε πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα, συνείπετο δ' αὐτῷ τὸ μὲν Σίλωνος στρατιωτικὸν, καὶ πολλοὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως τῷ ἰσχυρῷ καταπλαγέντες. στρατοπεδευσαμένου δὲ κατὰ τὸ [t] πρὸς δύσιν τῆς πόλεως κλῖμα, οἱ κατὰ τοῦτο τεταγμένοι Φύλακες ἐπεξῆλθόν τε καὶ ἐνέτριζον [v] πρὸς αὐτόν. ἐνίων δὲ καὶ σφῶν ἐκθεόντων, καὶ τοῖς προτεταγμένοις εἰς χεῖρας ἐρχομένων, Ἡρῴδης [x] τὸ πρῶτον ἐκέλευσε κηρύσσειν πρὸ τοῦ τείχους, "ὡς ἐπ' ἀγαθῷ τε [y] παρεῖη "τῷ δήμῳ καὶ σωτηρίᾳ τῆς πόλεως, μηδὲν μηδὲ [z] τοῖς φανεροῖς "τῶν ἐχθρῶν μνησικακήσων, ἀλλὰ παρέξων καὶ τοῖς ἀφανεστάτοις "ἀμνηστίαν τῶν εἰς αὐτὸν ἁμαρτημάτων." καὶ ὃς ἀντεῖπε πρὸς ταῦτα τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἡρῴδου κηρυχθεῖσι λεγόμενος, πρός τε Σίλωνα καὶ τὸ τῶν Ῥωμαίων στράτευμα, "ὡς παρὰ τὴν αὐ- "τῶν δικαιοσύνην Ἡρῴδῃ δώσουσι τὴν βασιλείαν, ἰδιώτῃ τε "ὄντι καὶ [a] Ἰδουμαίῳ τυγχάνοντι [b] ἡμιιουδαίῳ, δέον τοῖς ἐκ γέ- "νους ὅσοι παρέχειν ὡς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς. καὶ γὰρ εἰ νῦν πρὸς αὐ- "τὸν ἔχουσι χαλεπῶς, καὶ τὴν βασιλείαν, ὡς λαβόντα παρὰ Πάρθων, ἀφελέσθαι [c] διανοοῦνται, εἶναί γε πολλοὺς ἐκ "τοῦ γένους αὐτοῦ τοὺς ληψομένους καὶ νόμον τὴν βασιλείαν, οἳ, "μηδὲν ἐξημαρτηκότες πρὸς Ῥωμαίους καὶ ἱερεῖς ὄντες, οὐκ ἂν "εἰκότα πάσχοιεν τῆς τιμῆς [d] στερόμενοι." ταῦτα πρὸς ἀλλή-

2. Cum autem valida manu cbacta procederet, Antigonus aditum loca opportuna obsessione & insidiis occupabat. sed nihil omnino hac ratione hostibus aut certe perparum nocebat. Herodes vero, suis ex Masada receptis, necnon Ressa munitione, Hierosolyma adibat: ipsumque subsequebantur Silonis copiæ, cum multis Hierosolymitanis tanta potentia perterritis. Ubi autem ad urbis occidentalem partem castra fecerat, qui illac dispositi erant custodes, sagittis eum & missilibus impetebant. Cumque nonnulli etiam excurrerent & cum principiis manus consererent, Herodes primum proclamari jussit circa mœnia, "Sese pro- "pter populi utilitatem urbisque salutem adesse; "ne apertos quidem adversarios ulturum, sed etiam "inimicissimorum in se peccata oblivioni traditu- "rum." Cum è contra Antigonus ad ista Herodis præconia diceret Siloni & Romanorum exercitui, "Præter ipsorum justitiam facturos, si He- "rodi regnum dederint, homini privato & Idu- "mæo, hoc est semi-Judæo, cum id *regii* generis "hominibus præberi deberet, ut est eorum con- "suetudo. Quod si nunc sibi succensent, & à se "regnum auferre, quoniam id à Parthis accepe- "rit, statuerunt, esse quidem multos sui generis, "in regnum *jure* successuros, qui, cum neque quic- "quam contra Romanos peccassent, & sacerdotes "essent, indigne paterentur honore *isto* privari."

Herodes suis è Masada receptis, captaque Ressa, Hierosolyma oppugnat.

Herodi multa exprobrat Antigonus.

Hæc

[1] Συναγηοχὼς] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 15. §. 3. SPANH.

[m] Δελλίου] Sic lego (prout monuit *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 425.) ex lib. 15. non procul ab initio & ex *MSS.* lib. 1. de *Bello Jud.* Δελλίου hic loci in *Impressis* & *MSS.* excepto *Vat.* qui habet Βελλίου. ut & *Lugd Bat.* qui Βελλίου. HUDS. Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 15. §. 3. SPANH.

[n] Δυνάμεις ἤυξατο,] Ἡ δύναμις ἤυξετο *Busb.*

[o] Ὡρμηκότι δ' αὐτῷ] Ὡρμηνότα ἦ αὐτὸν *Busb.* & *Vat.*

[p] Ὅπως μηδὲν ὑπολίπηται] Ὅπως ἂν μηδὲν ὑπολίπῃ *Busb.*

[q] Ὡς ὡς ἐπὶ βασιλεῖ] Illud ὡς ex *Lugd. Bat.* adjecimus. HAV.

[r] Μικρὸν] *L. B.* μικρᾷ.

[s] Ῥῆσαν τὸ φρούριον,] Supra Θεῆσαι dicitur. Hic *Lugd. Bat.* Ῥῆσαν *Vet. Risan.* Vide *Annott.* ad p. 646. v 11.

[t] Πρὸς δύσιν τῆς πόλεως κλῖμα,] Κατὰ τὸ σφοδρότατον κλῖμα· ἀλωτ. lib. 1. c. 7. §. 2. SPANH.

[v] Πρὸς αὐτόν.] Εἰς αὐτὸς *Busb.* HUDS. Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 15. §. 5. SPANH.

[x] Τὸ πρῶτον ἐκέλευσε] Τὸ μὲ πρῶτον *Busb.* (*Lugd. Bat*) & *Vat.*

[y] Παρεῖη τῷ δήμῳ] Παρεῖη *Gall.* παρεῖ in lib. 1. de *Bello Jud.*

[z] Τοῖς φανεροῖς τῶν ἐχθρῶν] Conf. ἀλ. lib. 1. c. 15. §. 5. SPANH.

[a] Ἰδουμαίῳ τυγχάνοντι ἡμιιουδαίῳ.] Conf. supr. c. 8. §. 1. SPANH.

[b] Ἡμιιουδαίῳ] Ita cum *Cod. Baf.* ἡμιιουδαίῳ in *cæteris.*

[c] Διανοοῦνται,] Διανοοῦνται εἶναί τε π. *Vat.*

[d] Στερόμενοι.] *L. B.* στερῆμενοι.

Hæc dum utrinque dicuntur, & ad convicia proceditur, * Antigonus ſuis de muro propugnare permittit. Illi vero, cum jacularentur, magnamque contra alacritatem adhiberent, facile eos à turribus averterunt.

Silonis perfidia ſe prodit.

3. Tunc & Silo palam fecit, ſe pecunia corruptum eſſe. nam militum ſuorum non paucos ſummiſit, qui & clamitarent commeatus eſſe penuriam, & pecuniam ad alimoniam peterent, ſeque in idonea loca ad hybernandum deduci *poſtularent*, vaſtatis circa urbem agris, quoniam ab Antigonianis ſublata fuiſſent omnia. Ita exercitum movebat & diſcedere conabatur. Verum Herodes inſtabat, ſubjectos Siloni duces & milites cohortando ne ſe derelinquerent, miſſum à Cæſare & Antonio & Senatu. Eorum enim commeatui proviſurum, eiſque abundantiam eorum quæ poſtularent facile præbiturum. Ac ſtatim poſt eas preces in agros profectus, nullam jam Siloni diſcedendi occaſionem reliquit. Eam enim commeatus copiam apportavit, quam nemo ſperaſſet; ſuiſque apud Samariam amicis in mandatis dedit, ut frumentum & vinum & oleum & pecudes & alia omnia Hierichuntem deportarent, ut ne deinceps quidem milites cibariis deficerentur. Hæc vero Antigonum haud latuerunt, quin protinus dimiſit in agros, qui frumentatores prohiberent ac circumvenirent. Atque illi quæ imperaverit Antigonus facientes, & ingenti armatorum multitudine ad Hierichuntem coacta, conſederunt montibus ut illos obſervarent qui commeatus convehebant. Nec quidem Herodes, dum hæc fiunt, quietem agebat: ſed aſſumptis decem cohortibus, quarum quinque Romanorum, alteræ Judæorum erant, adjunctis promiſcuis mercenariis, & præterea paucis equitibus, ad Hierichuntem ſe confert: urbemque vacuam nactus, quingentos quidem homines (qui unà cum ſuis uxoribus & liberis arcem occupaverant) captos dimiſit; Romani vero, impetu in urbem facto, eam diripuerunt, domos nacti omni genere bonorum refertas. Et quidem rex, relicto Hierichunte præſidio, reverſus eſt: & Romanum exercitum in eas regiones, quæ deditionem fecerant, Idumæam & Galilæam & Samariam, in hyberna dimiſit. Quin & Antigonus à Silone impetravit, pecuniarum largitione, ut partem Romani exercitus intra Lydda acciperet, captans Antonii gratiam. Atque ita factum eſt ut Romani in magna rerum abundantia viverent, dum ab armis quieſcerent.

Herodes Silonianis commeatum abunde ſuppeditat.

Romani Hierichunta diripiunt.

4. Herodi autem otium agere non viſum eſt, ſed fratrem ſuum Joſephum cum peditibus bis mille & equitibus quadringentis miſit in Idumæam: ipſe vero in Samariam profectus, & depoſita ibi matre aliiſque ſuis conſanguineis, qui jam è Maſada fuerant egreſſi, in Galilæam contendit, expugnaturus quædam loca ab Antigono præſidiis occupata. Cumque Sepphorim cœlo ningente perventum eſſet, & Antigoni præſidium clam inde proficiſceretur, nactus eſt ſummam commeatus copiam. Deinde, cum illic latrones quidam in ſpeluncarum receſſibus habitarent, equitum turmam

Herodes, Joſepho fratre in Idumæam miſſo, Sepphorim capit.

λας αὐτῶν λεγόντων & προελθόντων εἰς βλασφημίας, [e] Αντίγονος ἀμυνάσθαι [f] τοῖς ἀπὸ τῆς τείχους ἐπέτρεπε τοῖς ἰδίοις. οἱ δ', τοξεύοντες καὶ πολλῇ προθυμίᾳ κατ' αὐτῶν χρώμενοι, ῥᾳδίως αὐτοὺς ἀπὸ τῶν πύργων ἐτρέψαντο.

γ'. Τότε καὶ Σίλων ἀπεκαλύψατο τὴν δωροδοκίαν. [g] καθῆκε γὰρ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν οὐκ ὀλίγους, [h] ἀπαίτησίν τε τῶν ἀπιτηδείων καταβοᾶν, καὶ χρήματα εἰς τροφὰς αἰτεῖν, καὶ χειμάσοντας [i] ἀπαγαγεῖν εἰς τοὺς ἀπιτηδείους τόπους, τῶν [k] περὶ πόλιν ὄντων ἐρήμων, διὰ τὸ ὑπὸ τῶν Αντιγόνου στρατιωτῶν ἀνεσκάφθαι. ἐκίνει τε τὸ στρατόπεδον καὶ ἀναχωρεῖν ἐπειρᾶτο. Ηρώδης δ' ἐνέκειτο, παρακαλῶν τούς τε ὑπὸ τῷ Σίλωνι ἡγεμόνας, καὶ στρατιώτας μὴ καταλιπεῖν αὐτὸν, Καίσαρός τε καὶ Αντωνίου καὶ τῆς συγκλήτου πεπεμψάντων αὐτόν. προνοήσειν γὰρ [l] αὐτῶν τῆς ὑπείας, καὶ παρέξειν αὐτοῖς ἀφθονίαν ὧν ἐπιζητῶσι ῥᾳδίως. καὶ μετὰ τὴν δέησιν ὀλίγους ἐξορμήσας εἰς τὴν χώραν, οὐκ ἔτ' οὐδὲ μίαν Σίλωνι τῆς ἀναχωρήσεως πρόφασιν ὑπελείπετο. παλίνθρους γὰρ ὅσον οὐδέπω ἤλπιστό τις τῶν ἀπιτηδείων ἀκούσας, τοῖς τε περὶ Σαμάρειαν ἀκειωμένοις πρὸς αὐτὸν ἐπέστελλε, σῖτον καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον καὶ βοσκήματα τά τε ἄλλα πάντα [m] καταγαγεῖν εἰς Ιεριχοῦντα, ὡς μηδὲ τὰς ἑξῆς ἡμέρας τὴν χορηγίαν [n] τοὺς στρατιώτας ἀπολιπεῖν. οὐκ ἐλάνθανε δὲ ταῦτ' Αντίγονον, ἀλλ' ὀλίγους ἀπέπεμψε κατὰ τὴν χώραν τοὺς εἰρξοντας καὶ λοχήσοντας τοὺς σιτηγοῦντας. οἱ δὲ πυθόμενοι τοῖς Αντιγόνου προστάγμασι, καὶ πολὺ πλῆθος ὀπλιτῶν περὶ Ιεριχοῦντα συναθροίσαντες, παρεφύλαττον [o] ἀπὸ τῶν ὀρῶν καθεζόμενοι τοὺς τὰ ἀπιτήδεια κομίζοντας. ὁ μὲν Ηρώδης τούτων πραττομένων ἠρέμει· [p] δέκα δὲ σπείρας ἀναλαβὼν, ὧν πέντε μὲν Ρωμαίων ἦσαν, πέντε δὲ Ιουδαίων ἦσαν, καὶ μισθοφόρους μυρίους, πρὸς οἷς ὀλίγους τῶν ἱππέων, ἀπὶ τὴν Ιεριχοῦντα [q] παρεγένετο· καὶ τὴν μὲν πόλιν ἐκλελειμμένην καταλαβὼν, πενταχοσίους δὲ τοὺς ἄκρα κατειληφότας σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν, τούτους μὲν ἀπέλυσε λαβὼν, Ρωμαίοι δὲ εἰσπεσόντες [r] διήρπασαν τὴν πόλιν μεστὴν ὄντων ἀγαθῶν παντοίων κειμηλίων τῶν οἰκίας. Ιεριχοῦντα μὲν οὖν φρουρὰν ὁ βασιλεὺς καταλιπὼν ὑπέστρεψε· καὶ χειμάσουσαν τὴν Ρωμαίων στρατιὰν εἰς τὰς προσεχωρηκυίας διέφθειρεν, Ιδουμαίαν καὶ Γαλιλαίαν καὶ Σαμάρειαν. ἔτυχε δὲ καὶ Αντιγόνου πρὸς Σίλωνα ἀπὸ τῆς δωροδοκίας, ὥστε ὑποδέξασθαι δι' στρατιᾶς μοῖραν ἐν Λύδδοις, ἱεραπείων Αντωνίου. καὶ Ρωμαῖοι μὲν ἐν ἀφθονίοις διῆγον, ἀναπαυόμενοι τῶν ὅπλων.

δ'. Ηρώδῃ δ' οὐκ εὐδοκεῖ μένειν ἐφ' ἡσυχίας, ἀλλ' ὅπως τὸν Ιδουμαίαν τὸν ἀδελφὸν Ιώσηπον [s] σὺν δισχιλίοις ὁπλίταις καὶ τετρακοσίοις ἱππεῦσιν ἐξέπεμψεν· αὐτὸς δ' εἰς Σαμάρειαν πορευόμενος, καὶ καταλαβόμενος αὐτόθι τήν τε μητέρα καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς, ἐξεληλυθότας ἤδη ἐκ τῆς Μασάδας, ὅπως Γαλιλαίας ᾤχετο, ἐξαιρήσων τινὰ τῶν χωρίων ὑπ' Ανιγόνου φρουρᾶς κατειλημμένα. διελθὼν δὲ εἰς [t] Σέπφοριν πίπτοντος θέρους, καὶ τῆς Αντιγόνου φρουρᾶς ὑπεξελθούσης, ἐν ἀφθονίοις ἦν τῆς ἀπιτηδείου. εἶτ' ἐκεῖθεν λῃστῶν τινῶν ἐν σπηλαίοις κα-

τει-

[e] Αντίγονος ἀμύνασθαι τοῖς ἀπὸ τῆς τείχους] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 15. §. 5. SPANH.

* *Antigonus*] Vide de Bello lib. 1. c. 15. §. 5.

[f] Τοῖς ἀπὸ τῆς τείχους] Ἀμύνασθαι τοὺς ἀπὸ τ. τ. *Vat.* ἀμύνεσθαι τοῖς *Busb.* ἀμύνασθαι τοὺς ἀπὸ τῆς τείχους ἐπέτρεπε τοῖς σφετέροις in lib. 1. de *Bello Jud.*

[g] Καθῆκε] In *Marg. Lugd. Bat.* καθεικέ.

[h] Στάσιν] Στάσιν τὴν ἐπιτ. *Busb.* καταβοᾶν δὲ Ηρώδην ἀπὸ στάσιν τὴν ἀναγκαίων *Zonar.*

[i] Απαγαγεῖν] *Lugd. Bat.* ἀγάγειν.

[k] Περὶ πόλιν ὄντων ἐρήμων,] Περὶ τὴν πόλιν *Vat.*

[l] Αὐτῶν τὴν ὑποφείας,] Αὐτὸν *Busb.*

[m] Καταγαγεῖν εἰς Ιεριχοῦντα,] Καταγαγεῖν *Busb.*

[n] Τοὺς στρατιώτας ἀπολιπεῖν.] Τοῖς στρατιώταις *Busb.*

[o] Επὶ τῶν ὀρῶν καθεζόμενοι] Επὶ τῶν ὀρείων διακαθίζοντο παφυλάσσοντες &c. in lib. 1. de *Bello Jud.*

[p] Δέκα δὲ σπείρας ἀναλαβὼν,] Αλλὰ πλῆθος ἀναλαβὼν *solus Busb.*

[q] Παρεγένετο·] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 15. §. 6. SPANH.

[r] Διήρπασαν —— οἰκίας.] Hierichus plena *κειμηλίοις* à Romanis direpta. ἀλωτ. lib. 1. c. 15. §. 6. SPANH.

[s] Σὺν δισχιλίοις ὁπλίταις] Ita non modo ſcribitur in Lib. 1. de Bello c. 16. §. 1. verum & hic agnovit *Epiphan.*, ſcribens *cum duobus millibus* &c. ut mirer effugiſſe *Hudſoni* induſtriam, qui nihil hoc loco adnotavit. Securos denique de numero jubet nos eſſe *Lugd Bat.* cum quo poſuimus δισχιλίοις, & in Verſione *bis mille*, duplicato numero. HAV.

[t] Σέπφορεν] Ita *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) & in lib. 1. de *Bello Jud.* Σέπφορεν in *Editis Aliiſque.* HUDS. Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 16. §. 2. & ſupr. lib. 13. c. 12. §. 5. SPANH.

τοιχωύτων, ἱππέων ἐπ' αὐτὸς [v] εἴλῳ ἐκπέμπῃ, καὶ ὁπλιτικὸν τρία τέλη, πᾶσιν κακουργοῦντας ἐγνωκώς. ἔγγιστα δ' ἦν τούτου [x] κώμης Ἀρβήλων λεγομένης. εἰς ἣν τεσσαρακοστῷ ἡμέρᾳ αὐτὸς ἦκε παντὶ, καὶ [y] θρασέως ἐξελθόντων τῶν πολεμίων, κλίνεται μὲν τὸ εὐώνυμον αὐτῶν κέρας τὴ φάλαγγι· ὀπιφανεὶς δ' αὐτὸς μετὰ σπουδῆς, τρέπει μὲν εἰς φυγὰς τὰς πάλαι νικῶντας, ἀναστρέφει δὲ τὰς φεύγοντας. ἐνέκειτο δὲ διώκων τοῖς πολεμίοις ἄχρις Ἰορδάνου ἐπὶ πολλὰ, φεύγοντας κατ' ἄλλας ὁδούς. καὶ τελευταῖα μὲν πᾶσαν τὴν Γαλιλαίαν, [z] πλὴν τῶν ἐν τοῖς σπηλαίοις κατοικούντων. [a] Δεκέμβριος δὲ [b] καὶ ἑξηκοστὸν κατ' ἄνδρα δοὺς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα δραχμὰς, τοῖς δ' ἡγεμόσι πολὺ πλεῖον, [c] καὶ εἰς τὰ χειμάδια διέπεμψε. καὶ ἐν τούτῳ Σίλων ἦκε παρ' αὐτὸν [d] οἱ ἡγεμόνες τῶν ἐν τοῖς χειμαδίοις, Ἀντιγόνου τροφὰς παρεχόντος αὐτοῖς θέλοντος. μᾶλλον γὰρ αὐτὸς ὁ ἀνὴρ αὐτοὺς ἐθρεψε. διέπεμψε δὲ καὶ πρὸς τοὺς κύκλῳ κελεύων τὰ κατ' τὴν χώραν ἀνασκάπτειν, καὶ εἰς τὰ ὄρη φυγεῖν, ὡς μηδὲν ἔχοντες Ρωμαῖοι τῶν ἀναγκαίων λιμῷ διαφθαρεῖεν. Ἡρώδης δὲ τὴν μὲν τούτων πρόνοιαν φερώρᾳ τῷ νεωτάτῳ τῶν ἀδελφῶν ἐπιτρέπει, [e] κελεύσας αὐτὸν ἀνατείχιζειν τὴν Ἀλεξάνδρειον. ὁ δὲ ταχέως τε τοὺς στρατιώτας ἐν ἀφθονίᾳ πολλῇ τῶν ἀναγκαίων ἐποίησε, τό τε Ἀλεξάνδρειον ἠρημωμένον ἀνέκλισεν.

ε'. Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἀντωνίου μὲν [f] ἔτριβεν ἐν Ἀθήναις· κατὰ δὲ Συρίαν Οὐεντίδιον Σίλωνα μεταπεμπόμενον ἐπὶ τοὺς Πάρθους [g] ἐπέστελε πρῶτα μὲν Ἡρώδῃ συλλαμβάνειν τῷδε τοῦ πολέμου, ἔπειτα δὲ καὶ τὸ σφέτερον καλεῖν τοὺς συμμάχους. ὁ δ' ἐπὶ τοὺς ἐν τοῖς σπηλαίοις ληστὰς ἐπειγόμενον, Σίλωνα μὲν ἐξέπεμψεν Οὐεντιδίῳ· αὐτὸς δ' ἐπ' ἐκείνους ἐξώρμησεν. ἦν δ' ἐν ὄρεσι τὰ σπήλαια τελέως [h] ἐξερρωγόσι, καὶ κατὰ τὸ μεσαίτατον ἀποκρήμνους ἔχοντα τὰς πυρόδους, καὶ πέτρας ὀξείαις ἐμπεφυκυίας. ἐν δὴ τούτοις μετὰ πάντων τῶν οἰκείων [i] ἐφώλευον. ὁ δὲ βασιλεὺς, λάρναξας ἐπ' αὐτοὺς πηξάμενον, καθιεὶ ταύτας σιδηραῖς ἁλύσεσιν ἐκδεδεμένας ἀπὸ μηχανῆς ἀπὸ κορυφῆς τοῦ ὄρους, μήτε κάτωθεν ἀνιέναι ἀπὸ τοῦ ὀχυρώματος τοῦ ὄρους δυναμένων, μήτε ἄνωθεν καθέρπειν ἐπ' αὐτούς. αἱ δὲ λάρναξες πλήρεις ὁπλιτῶν [k] ἦσαν, ἅρπας μεγάλας ἐχόντων, αἷς ἔμελλον τοὺς ἀνθεστῶτας ἁρπασόμενοι κλείνειν καταφερομένους. τοῦτο μέντοι [l] κάθεσιν τῶν λαρνάκων σφαλερὰν εἶναι συνέβαινε, κατὰ βάθους ἀπείρου [m] γινομένου· ἔνδον [n] μέντοι παρῆν αὐτοῖς καὶ τὸ ἀπιτήδεια. ὡς δὲ [o] καθιμήθησαν μὲν αἱ λάρνακες, ἐτόλμα δ' οὐδεὶς προσελθεῖν τῶν ἀπὸ τῶν στομίων, ἀλλ' ἦσαν δέος ἠρέμουν, μάχαιράν τις περιζωσάμενον τῶν ὁπλοφόρων, καὶ ταῖν χεροῖν ἀμφοτέραιν δραξάμενον ἁλύσεως ἀφ' ἧς ἤρτητο ἡ λάρναξ, κατῆλθε διὰ τὸ στόμα, δυσχεράνας τὴν τριβὴν τῶν ἐπεξιέναι μὴ τολμώντων. καὶ γυμνὸν κατά τι στόμιον, πρῶτα μὲν [p] πάλτοις ἀνακόπτει τοὺς πολλοὺς τῶν ἀπὸ τοῦ στόματος, ἔπειτα ἅρπῃ τοὺς ἀνθεστῶτας [q] ἁρπασόμενον ὤθει κατὰ τοῦ κρημνοῦ, καὶ τοῖς ἔνδον ἐπελθὼν ἀποσφάττει πολλοὺς, καὶ εἰσελθὼν εἰς

& peditum cohortes tres adverſum eos mittit, eo conſilio ut maleficiis eos prohiberet. Erant autem iſta *loca* proxime vicum nomine Arbela. Ipſe quadrageſimo die eò venit cum omni exercitu, atque hoſtibus audacter *ad pugnam* egreſſis, ſiniſtra ejus aciei pars inclinavit: ſed ubi ipſe cum ſua copiarum parte apparuit, jamdudum vincentes in fugam vertit, & *ſuos* fugientes revocat. Porro ingruebat, hoſtes uſque ad Jordanem fluvium diverſis viis dilapſos perſequens. Atque ita totam Galilæam recipit, exceptis iis qui in ſpeluncis habitabant. Deinde ſuis viritim centum & quinquaginta argenti drachmas dividit, ducibus autem multo plus, & in hyberna *eos* dimiſit. Interea Silo ad eum venit, ut & duces eorum qui in hybernis fuerant, quod Antigonus illis commeatum præbere recuſarit. nam menſe uno & non amplius eos ſuſtentavit. Quin & ad omnes in circuitu miſit, præcipiens ut quæcunque erant in agris tollerent *deſtruerentve*, & ad montes ſe reciperent, ut Romani neceſſariis *ad victum* deſtituti fame perirent. Verum Herodes Pheroræ, fratrum ſuorum natu minimo, horum curam committebat, dato ei in mandatis ut Alexandrium etiam reficeret. Atque ille è veſtigio curavit, ut & milites magna neceſſariorum copia affluerent, & Alexandrium deſolatum refecit.

Herodes in Galilæa cum hoſtibus pugnat eoſque vincit.

Romanis, commeatu prohibitis ab Antigono, annonam præbet Herodes.

5. Sub idem tempus Antonius Athenis commorabatur: in Syria vero Ventidius, Silonem adverſus Parthos accerſens, ei mandavit, ut primum Herodem in eo bello adjuvaret, deinde ad illud quod ſibi in manibus erat ſocios vocaret. At Herodes, ad latrones ſpeluncas tenentes properans, Silonem quidem Ventidio dimiſit; ipſe vero adverſus illos ire contendit. Erant hæ ſpeluncæ ſitæ in montibus abruptiſſimis, ac in media circiter altitudine *anguſtos* & præcipites habebant aditus, acutis undique cinctæ rupibus. In harum igitur cavernas ſeſe abitrudentes cum domeſticis ſuis deliteſcebant. Rex autem, cum arcas compegiſſet, eas catenis ferreis alligatas de vertice montis machinæ ſubſidio dimittit, quandoquidem nec ab imo propter erectum montis faſtigium aſcendere, nec è ſummitate ad eos reptando quidem devenire quiſquam poterat. Erant autem arcæ hominibus armatis plenæ, harpagones longos habentibus, quibus repugnantes attraherent eoſque præcipitando occiderent. Hanc tamen arcarum demiſſionem periculoſam eſſe contigit, propter immenſam altitudinem: quanquam illis etiam intus aderant omnia neceſſaria. Cum autem demiſſæ eſſent arcæ, & nemo illorum, qui ad ora ſpeluncarum erant, *ad eos* accedere auderet, ſed præ timore quieti conſiſterent, armatorum quidam gladio accinctus, manu utraque apprehenſa catena è qua arca dependebat, ora adibat, quòd ægre tuliſſet cunctationem illorum, qui in eos egredi non ſuſtinuerunt. Cumque ori cuidam *ſpeluncæ* appropinquaſſet, primo quidem jaculis plurimos, qui illic erant, fugavit, deinde reſiſtere conatos falcata haſta attractos præcipites dejiciebat; moxque penitius reconditos ador-

Silo à Ventidio juſſus Herodi ſuppetias ferre.

Herodis pugna cum latronibus in antris habitantibus.

[v] Εἴλῳ] Ita prout ſupra. ἴλῃ in *Editis Aliiſque.*
[x] Κώμης Ἀρβήλων] Conf. de Vita §. 37. SPANH.
[y] Θρασέως] *Lugd. Bat.* ταχέως.
[z] Πλὴν —— κατοικούντων.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 16. §. 3. SPANH.
[a] Δεκέμβριος] Διένεμε *Busb.* & ita forſan *Epiphan.*
[b] Καὶ] *L. B.* τὸ.
[c] Καὶ εἰς τὰ χειμάδια διέπεμψε.] Illud καὶ deeſt *Busb. Vat.* & *Epiphan.* qui mox legunt ἔπεμψε.
[d] Καὶ ἡγεμόνες τ.] Καὶ οἱ ἡγεμόνες *Busb.* Præterea *Epiphanius* ita vertit, ac ſi verba hoc modo diſtincta fuiſſent, καὶ ἡγεμόνες, τὰ τῶν τοῖς χειμαδίοις Ἀντιγόνου τροφὰς &c.
[e] Κελεύσας —— Ἀλεξάνδρειον.] Conf. ſup. c. 5. §. 3. SPANH.
[f] Ἔτριβεν ἐν Ἀθήναις·] Διέτριβεν *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*
[g] Ἐπέστελε πρῶτα] Ἐπίστελλε in *iiſdem.* Vide *Montacutii* Apparat. p. 153.
[h] Ἐξερρωγόσι,] Ἐξερώγοσι, καὶ μ τὸ μ. *Vat.* De ſpeluncis iſtis videſis *Fulleri Miſcell.* lib. IV. c. VI. & *Steph. Monachi* notas in *Barnabæ* Epiſt. p. 822.
[i] Ἐφώλευον] *L. B.* ἐθήρευον.
[k] Ἦσαν,] Ὑπῆρχον *Busb.*
[l] Κάθεσιν τ. λαρνάκων] Ita è Cod. *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) καθίεσιν in *reliquis.*
[m] Γινομένου] Γενομένῳ *Busb.*
[n] Μέντοι παρῆν αὐτοῖς] Illud ὦρτοι non agnoſcit *Epiphan.*
[o] Καθιμήθησαν μὲν αἱ λάρνακες,] Καθιμῶν δὲ λάρνακα· ἀλωσ. lib. 1. c. 16. §. 3. SPANH.
[p] Πάλτοις ἀνακόπτει] Πέλταις *Busb.* & *Vat.*
[q] Ἁρπασόμενον ὤθει] Ἁρπασάμενον ὤθει *Busb.*

Zzzz 2 [r] Καὶ

ortus ex iis aliquammultos jugulat, & tum demum in arcam reversus quievit: cæteros vero ejulatum audientes pavor corripuit, & salutis desperatio. ne tamen opus perficeretur nox superveniens impediit: multi, rege per præconem veniam pollicente, sui deditionem fecerunt. Sequenti vero luce eodem usi sunt oppugnationis genere, magis etiam ex canistris impetum in eos faciendo, & ante ostia pugnando, ignemque injiciendo, ut deflagrarint speluncæ. in ipsis enim multa congesta erat materia. Senex autem quidam intus erat inclusus cum septem liberis & uxore, qui, orantibus ipsis ut sibi permitteret exire & hostibus semet tradere, stetit in ostio, & ut natorum quisque egressus est eum jugulabat, donec tandem omnes trucidaverat, postremoque uxorem, & corporibus in præceps devolutis, seipsum insuper dejecit, mortem servituti præferens. Multa autem prius convicia fecit in Herodem ob *generis* humilitatem, rege licet (nam omnia quæ facta erant prospiciebat) dextram porrigente & omnimodam securitatem. Et quidem hac ratione specus omnes tandem subactæ sunt.

Latronis veterani atrox facinus.

Herodes, ut prælio dimicaret cum Antigono, in Samariam proficiscitur.

6. Deinde rex, præposito iis qui illic erant duce Ptolemæo, in Samariam proficiscitur cum equitibus sexcentis & peditum tribus millibus, ut prælio dimicaret cum Antigono. Cæterum Ptolemæo parum prospere cessit præfectura: verum ii qui prius Galilæam turbaverant, impetu in ipsum facto, eum interfecerunt; deinde in paludes & inaccessa loca confugiunt, regionem universam vastantes ac diripientes. Herodes autem reversus supplicium ab iis exigit: nam rebelles partim necat, partim qui in munita loca refugerant expugnat, & ipsos interficit & munitiones complanat: atque ita coërcito res novas moliendi studio urbes etiam centum talentis mulctat.

Ventidius, cæso Pacoro, Parthos debellat.

7. Interea cum Pacorus in prælio occubuisset, & Parthi male pugnassent, mittit subsidio Ventidius Herodi Machæram, cum duabus legionibus & mille equitibus, incitante *eum ad hoc* Antonio. Cæterum Machæras, Antigono eum sollicitante, præter Herodis sententiam, pecunia corruptus, abiit, tanquam res ipsius exploraturus. Verum Antigonus suspectum habens quo veniret animo, *eum* ne quidem admisit, sed fundis impetitum repulit, & qua esset voluntate non dissimulabat. Cum autem *Machæras* intelligeret Herodem sibi optima suasisse, seque peccasse consilio ejus non obtemperando, in Emmauntem urbem se recepit: & in quoscunque Judæos in via incurrebat, illos jugulabat, sive hostes sive amicos, iratus ob ea quæ sibi acciderant. At rex iis exacerbatus Samariam petiit: nam illis de rebus ire decreverat ad Antonium. nihil enim talibus sociis egere, qui ipsum magis quam hostes læderent: se etiam ad debellandum Antigonum satis esse. Machæras vero eum comitatus, orabat ut maneat: atque si adeo ire cupiit, at fratrem suum Josephum sibi adjunctum esse velit, dum Antigonum oppugnant. Ita Machæræ, cum vehementer rogaret, reconciliatur *Herodes*: & Josepho cum exercitu illic relicto, monuit

Machæra Herodi subsidio venit, sed mala fide agit.

Reconciliatio facta inter Herodem & Machæram.

τὴν λάρνακα ἡσύχασε· φόβῳ γὰρ εἶχε τὰς ἄλλας τῆς οἰμωγῆς ἀκούσας, [c] καὶ τὴν σωτηρίας ἀπόγνωσις. τὸ μέντοιγε πᾶν ἔργον [s] ἐπίσχεν νὺξ ἐπελθοῦσα· καὶ πολλοὶ, συγχωρήσαντος τοῦ Βασιλέως [t] ἐπικηρυκδυσαμένης, παρέδοσαν σφᾶς [v] ὑπηκόους. τῷ δ' αὐτῷ τρόπῳ ⁊ τῷ ἀπιέναι ἐχρήσαντο τῇ μεταβολῇ, μᾶλλον ἔτι τῶν ἐν ταῖς πολέμοις ἐπεξιόντων αὐτοῖς καὶ τοῦ θυρεοῦ μαχομένων, πῦρ τε ἐνιέντων, ἐξαφθέντων τε τῶν ἄντρων. πολλὴ γὰρ ἦν ἐν αὐτοῖς ὕλη. πρεσβύτης δέ τις ἀπειλημμένος ἔνδον σὺν ἑπτὰ τέκνοις καὶ γυναικὶ, δεομένων τούτων ἑαυτοῦ σφᾶς [x] ὑπεξελθεῖν πρὸς τοὺς πολεμίους, [y] στὰς ἐπὶ τοῦ στομίου, τὸν ἀεὶ πρῶτον ἐξιόντα τῶν παίδων ἀπέσφαττεν, εἰς ὃ [z] καὶ πάντας διεχρήσατο, ἔπειτα δὴ καὶ τὴν γυναῖκα, [a] καὶ ῥίψας κατ' αὐτοῦ τὰς νεκρὰς, ἐπικατέβαλεν ἑαυτὸν, θάνατον πρὸ δουλείας ὑπομένων. [b] πολλὰ δὴ πρῶτον ὠνείδισεν ὁ Ἡρῴδῃ εἰς ταπεινότητα, καί τοι τοῦ Βασιλέως, ὡς γὰρ αὐτῷ ἄπορα τὰ γινόμενα, δεξιάν τε προτείνοντος καὶ πᾶσαν ἄδειαν. τὰ μὲν οὖν ἀσήλατα τούτων γινομένων ἤδη πάντα ὑπεχείρωτο.

ς'. Καταστήσας δ' ὁ Βασιλεὺς τοῖς αὐτῷ στρατηγὸν Πτολεμαῖον, εἰς τὴν Σαμάρειαν ᾤχετο σὺν ἱππεῦσιν ἑξακοσίοις, ὁπλίταις δὲ τρισχιλίοις, ὡς μάχῃ κρινούμενος πρὸς Ἀντίγονον. ὁ μὲν τῷ Πτολεμαίῳ προέχώρησε τὰ κατὰ τὴν στρατηγίαν· ἀλλ' οἱ κατόπιν τὴν Γαλιλαίαν ταράξαντες, ἐπεξελθόντες αὐτὸν διεχρήσαντο, καὶ τὸν ὁρμήσαντες συμφεύγουσιν εἴς τε τὰ ἕλη καὶ τὰ δύσβατα τῶν χωρίων, [c] ἄγοντες καὶ διαρπάζοντες τὴν αὐτοῦ πᾶσαν. προμωρεῖται δὲ τούτοις Ἡρῴδης ἐπανελθών· τοὺς μὲν γὰρ ἀναιρεῖ τῶν ἀποστάντων, τοὺς δὲ ἀναφυγόντας εἰς ἐρυμνὰ χωρία πολιορκίᾳ προσχρησάμενος, αὐτούς τε ἀπέκτεινε, καὶ τὰ ἐρύματα κατέσκαψεν. ἐζημίωσε δὲ, πάσας ὅσας τὴν νεωτεροποιίαν, καὶ τοὺς πόλεις ἑκατὸν ταλάντοις.

ζ'. [d] Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Πακόρου πεσόντος ἐν μάχῃ, καὶ τῶν Πάρθων [e] πλαισιάντων, πέμπει βοηθὸν ὁ Οὐεντίδιος Ἡρῴδῃ Μαχαιρᾶν σὺν δυσὶ τάξεσι καὶ χιλίοις ἱππεῦσιν, ὑπατεύοντος Ἀντωνίου. Μαχαιρᾶς μὲν οὖν, Ἀντιγόνου καλοῦντος αὐτὸν ἀφ' τὴν Ἡρῴδου γνώμην, χρήματι διεφθαρμένος, ἀπιὼν ὡς κατασκεψόμενος αὐτοῦ τὰ πράγματα. τὴν δὲ ἀφίξειν ὑπωδόμενος αὐτοῦ τὴν τοῦ ἀφίξεως Ἀντίγονος, [f] ὁ δὲ προσεδέξατο, ἀλλὰ σφενδόναις βαλὼν αὐτὸν ἀνῆρε, καὶ διεδέξατο τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν. αἰσθόμενος δὲ τὰ βέλτιστα Ἡρῴδης αὐτῷ προσηνέγκατο καὶ ἑαυτὸν διημαρτηκότα, προσχόντα τὸ σκῆπτρα συμβουλίας, ἀνεχώρει μὲν εἰς [g] Ἐμμαοῦν πόλιν· οἷς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν Ἰουδαίοις προσετύγχανε, [h] τούτους ἀπέσφαττεν ἐχθρούς τε καὶ φίλους, ὀργιζόμενος ὑπὲρ ὧν [i] πεπόνθει. παροξυνθεὶς δὲ διὰ τούτοις ὁ Βασιλεὺς διὰ Σαμαρείας ἦλθε· πρὸς γὰρ Ἀντώνιον ἔγνω περὶ τούτων ἀφίξεσθαι. δύναται γὰρ ἐκ πιστῶν συμμάχων, οἱ βλάψουσιν αὐτὸν μᾶλλον, ἢ τοὺς πολεμίους· [k] ἐξαρκεῖν δὲ τὸ αὐτὸν πρὸς τὴν Ἀντιγόνου καθαίρεσιν. προσελθὼν δ' ὁ Μαχαιρᾶς ἐδόκει μένειν· εἰ δὲ ὅτως ὥρμηκεν, ἀλλὰ τόν γε ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰώσηπον προσκαθίσασθαι σφίσιν προστολέμοῦσιν Ἀντιγόνῳ. καὶ διαλλάττει μὲν δὴ Μαχαιρᾶ πολλὰ δεηθέντος· καταλιπὼν

Ventidius, cæso Pacoro, Parthos debellat.

Machæra Herodi subsidio venit, sed mala fide agit.

Reconciliatio facta inter Herodem & Machæram.

---

r Καὶ τὴν σωτηρίας ἀπόγνωσις,] Περὶ τὴν σωτ. *Vat.* & *Busb.*

s Ἐπέσχεν νὺξ ἐπελθοῦσα·] Ita ex *Epiphanio* (qui vertit, *rei vero terminum nox prohibuit*) cum Cl. *Lowthio* (ut & *Colcejo* in ora codicis mei) legendum censui. Antea erat ὑπέσχεν ἐπιξελθεῖν, nullo plane sensu. Ἐπέσχεν ἐπεξελθεῖσι *Busb.*

t Ἐπικηρυκδυσαμένης,] Ἐπικηρυκδυσαμένοις deëst *Vat.* & inter vertendum omisit *Epiphan.* HUDS. Lege ἐπικηρυκδυσάμενοι. COCC.

v Ὑπηκόους.] Εἶναι post ὑπηκόους addit *Busb.* ut & *Lugd. Bat.*

x Ὑπεξελθεῖν] *Lugd. Bat.* ἐπεξελθεῖν.

y Στὰς ἐπὶ ——— ἀπέσφαττεν,] Singulare factum Senis Judæi, de quo etiam *alibi* lib. 1. c. 16. §. 4. SPANH.

z Καὶ πάντας διεχρήσατο,] Illud καὶ è *Cod. Busb.*

a Καὶ ῥίψας κατ' αὐτοῦ τὰς νεκρὰς,] Καὶ ῥίψας κατ' αὐτοῦ τοῖς νεκροῖς ἐπικατέβαλεν *Busb.*

b Πολλὰ δὴ ——— ταπεινότητα,] Ἐξ ἀπάντων ἀπελίτων· *alibi* lib. 1. c. 16. §. 4. Vid. infr. lib. 15. c. 2. §. 3. SPANH.

c Ἄγοντες καὶ διαρπάζοντες] Ἀγοντές τε *Busb.* & mox τιμ. δ' καὶ, & hac §. ἀπάντων.

d Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ] *Sc.* Octavo mensis Julii die, ut demonstrat *Pagi* in Apparat. ad *Baron.* rom. 1. p. 19.

e Πταισάντων,] Τραπέντων *Busb.* & forsan *Epiphan.*

f Οὐ δὲ] *L. B.* ὁ.

g Ἐμμαοῦν] Conf. *alibi* lib. 1. c. 16. §. 4. SPANH.

h Τούτους ——— φίλους,] Πάντας *Busb.*

i Πεπόνθει.] *L. B.* πεπόνθη.

k Ἐξαρκεῖν δὲ καὶ αὐτὸν] Ἐξαρκεῖν δ' ἑαυτῷ *Busb.* ἐξαρκεῖν δὲ καὶ αὐτῷ *Vat.*

λιπὼν δὲ τ Ιώσηπον αὐτόθι συὺ στρατῷ, παρήνεσε μὴ ἀποκινδυνεύειν, μηδὲ τῷ Μαχαιρᾷ διαφέρεσθαι.

η'. Αὐτὸς δὲ πρὸς Αντώνιον ἔσπευδε· l ἐτύγχανε δὲ πολιορκῶν m Σαμόσατα, τὸ n πρὸς τῷ Ευφράτῃ χωρίον· συὺ ἱππόταις τε καὶ πεζοῖς κατὰ συμμαχίαν αὐτῷ παρῆσι. διαφθορὰν δ' εἰς Αντιόχειαν, καὶ πολλοὺς ὀλίτυχων ἠθροισμένους, καὶ πρὸς Αντώνιον μὲν βαδίζειν ἔχοντας ἀσφαλῶς, ὑπὸ δέους δὲ διὰ τὰ κατὰ τὰς ὁδὸς ὀλίγους τοὺς βαρβάρους καὶ πολλοὺς ἀναιρεῖν, ὁ πολεμώτατος ἐξορμᾶν, θαρραλεωτάτους αὐτοὺς ἡγεμὼν γίνεται τῆς ὁδοῦ. κατὰ δὲ σταθμὸν δεύτερον τῶν Σαμοσάτων, ἐλόχα μὲν αὐτόθι τῶν βαρβάρων ἐνέδρα τοὺς φοιτῶντας πρὸς Αντώνιον, ο θρυμῶν δὲ p τὰς εἰσβολὰς q εἰς τὰ πεδία διαλαμβανόντων, προσκαθίζουσιν αὐτόθι τῶν ἱππέων οὐκ ὀλίγους, ἠρεμήσοντας ἕως ἂν εἰς τὸ ἱππήλατον οἱ διεξιόντες ἔλθοιεν. ὡς δ' οἱ πρῶτοι διεξῆλθον, r ὠπισθοφυλακῇ μὲν Ηρῴδης, προσπίπτουσι δὲ ἐξαπιναίως οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας, ὄντες εἰς πεντακοσίους, καὶ τρεψαμένων τοὺς πρώτους, διώκουσιν ὁ βασιλεὺς τῇ s ῥώμῃ τῇ περὶ αὐτὸν θάρσος μὲν ἀναπτῆναι τοὺς πολεμίους. ἐπεγείρει δὲ τὸ τῶν οἰκείων φρόνημα, καὶ θαρραλέους ἀπεργάζεται· καὶ τῶν πάλαι φυγόντων, ἐξ ὑποστροφῆς μαχομένων, ἐκτείνοντο πανταχόθεν οἱ βάρβαροι. ἐπέκειτο δὴ ὁ βασιλεὺς ἀναιρῶν, καὶ τὰ διηρπασμένα, πολλὰ δ' ἦν σκευοφόρα καὶ ἀνδράποδα, πάντα ἀνασωσάμενος πρόθυμα. καὶ τελεόνων αὐτοῖς διωκομένων τῶν ἐκ τῶν θρυμῶν, οἳ πλησίον τ εἰς τὸ πεδίον t ἐκβολῆς ἦσαν, καὶ τούτοις προσμίξας αὐτὸς μετὰ σφοδρᾶς καρτερᾶς τρέπεται, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκλείνας, ἀδεᾶ τοῖς ἑπομένοις ὁδὸν παρεῖχεν. οἱ δὴ σωτῆρα καὶ προστάτην αὐτὸν u ἀπεκάλουν.

θ'. Επεὶ δὲ πλησίον τῶν Σαμοσάτων x ἐγεγόνει, πέμπει τὸ στράτευμα ὑπαντησόμενον Αντώνιος σὺν τῷ οἰκείῳ κόσμῳ, τιμῶν Ηρῴδην τούτοις ἀποπεμπων, καὶ ἀπαρχὴν ἕνεκα. τὴν γὰρ τῶν βαρβάρων ἤκηκόει κατ' αὐτῶν ἔφοδον. καὶ δὴ παρόντα τε εἶδεν ἀσμένως, καὶ, τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν οὕτω πεπραγμένα μαθὼν, ἐδεξιοῦτο καὶ τῆς ἀρετῆς ἐθαύμαζεν, αὐτός τε φιλάδων αὐτὸν Αντώνιος ὡς εἶδεν y ἀσμένως ἠσπάζετο, πρεσβύτατα τε z ὡς νεωστὶ βασιλέα ἀποδείξας. Αντίοχος δὲ μετ' ὀλίγον τὸ ἔρυμα παραδίδωσι, καὶ διὰ τοῦτο παυσαμένου τοῦ πολέμου, a Σοσίῳ μὲν Αντώνιος b παραδίδωσι· παρασκευαζομένου δὲ Ηρῴδῃ συμμαχεῖν, αὐτὸς c ἐπ' Αἰγύπτου ἐχώρει. καὶ Σόσιος μὲν δύο τάγματα, d ἀπέστειλε Ηρῴδῃ, πέμπει εἰς τὴν Ιουδαίαν· αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ πλείονος στρατοῦ ἠκολούθει.

ι'. Ετυχε δ' ἤδη κατὰ τὴν Ιουδαίαν πυθόμενος Ιώσηπος τροπῇ e τινι. λήθην μὲν οὖν οὕτω παρήγγειλεν ὁ ἀδελφὸς πρὸς Αντώνιον f ἀπερχόμενος λαμβάνει. στρατοπεδευσάμενος δὲ ἀνὰ τὰ ὄρη· πέντε γὰρ οὕτω σπείρας Μαχαιρᾶ δόντος g ἐπὶ Ιεριχοῦντος ἤπειγε βουλόμενος συλλέξαι τὸν σῖτον αὐτῶν· καὶ h νεοσυλλέκτους τε i Ρω-

ne periclitaretur, neve cum Machæra contenderet.

8. Ille autem ad Antonium properabat (oppugnabat enim Samosata, locum munitum apud Euphratem *situm*) cum equitibus & peditibus qui ipsi in auxilium adessent. Cum autem Antiochiam perveniisset, & quamplurimos *illic* congregatos offendisset, qui ad Antonium ire magnopere volebant, præ metu tamen ne se in via Barbari adorirentur multosque interficerent, proficisci non audebant, ipse *eos* cohortatus viæ ducem se præbuit. Cum autem duabus mansionibus abessent Samosatis, illic quidem Barbari erant in insidiis locati, qui commeantes ad Antonium infestarent, quà vero sylvæ clauderent aditus in campestria præstructæ erant insidiæ ab equitibus aliquammultis, tantisper quieturis donec in loca patentia iretur ab iis qui transituri erant. Ubi vero primi pertransierant, in Herodem, qui novissimis præsidio erat, ex improviso irruunt equites fere quingenti in insidiis dispositi; cumque eos qui præcesserant in fugam vertissent, rex, cum eo quod circa se erat robore in eos invectus, hostem statim repulit. Qua re suorum animos erigit, & paulum à metu respirare facit: iisque qui jam terga dederant ad pugnam revertentibus, magna ubique fiebat Barbarorum strages. Rex autem cæde *eos* persequebatur: cumque erepta recuperasset, & in iis non exiguum jumentorum & mancipiorum numerum, viam *quam instituerat* perrexit. Et cum plures è saltubus, qui proxime erant ad exitus in planitiem, ipsos adorirentur, hos quoque ille valida suorum manu aggressus in fugam vertit, multisque illorum occisis, securum iis qui sequerentur iter præstitit. Illi vero servatorem eum & protectorem *suum* appellabant. *Herodes Antonium adit ad Samosata.* *Barbaros multos fundit fugatque.*

9. Postquam vero prope Samosata ventum est, exercitum ei occursurum suo cum ornatu mittit Antonius, ut hunc Herodi tribueret honorem, pariterque auxilium suppeditaret. audierat enim Barbaros impetum in eos fecisse. Itaque & præsentia ejus & aspectu lætatus est, &, ubi intellexit quæ in via ab eo facta erant, benigne eum excipiebat, & virtutem illius suspiciebat: ipseque eum ut in conspectum venit complexus Antonius alacriter admodum salutabat, * majoremque ei honorem habebat, ut qui nuperrime eum regem creaverat. Cum autem Antiochus munimenti deditionem fecisset, & propterea finiretur bellum, Sosio *illud* tradit Antonius; cumque *ei* mandavisset ut Herodem adjuvaret, ipse proficiscebatur in Ægyptum. Tum Sosius duas legiones Herodi auxiliares præmisit in Judæam; ipse cum majori exercitu subsequebatur. *Herodes ab Antonio honorifice excipitur.* *Antiocha deditionem faciente, Sosio provinciam mandat Antonius.*

10. Erat autem jam mortuus in Judæa Josephus in hunc modum. Illi quidem è memoria excidunt quæ *ei* mandaverat frater ad Antonium discedens. Cum vero apud montes castra posuisset (nam, quinque cohortibus ipsi à Machæra datis, properabat ad Hierichuntem, volens segetes eorum demetere) & Romanorum exercitus tyronum esset bel- *Josephi Herodis fratris mors.*

l Ετύγχανε γὰρ πολιορκῶν] Ετύγχανε γὰρ πολ. *Busb.*

m Σαμόσατα, —— χωρίον·] Conf. *Αλωσ.* lib. 1. c. 16. §. 7. SPANH.

n Πρὸς τῷ Εὐφράτῃ] Πρὸς Εὐφράτῃ *Busb.*

o Θρυμῶν] *L. B.* θρυμώτα.

p Τὰς] Forte κὴ τὰς. COCC.

q Εἰς] *L. B.* τὰς εἰς.

r Ωπισθοφυλακῇ μὲν Ηρῴδης,] Ita *Busb.* ὀπισθοφυλακῇ in *ceteris.*

s Ῥώμῃ τῇ περὶ αὐτόν] Sic visum est rescribere è *Cod. Busb.* qui habet τῇ ῥώμῃ τ π. in *Editis Aliisque.* τῇ ῥύμῃ τῇ π.

t Εκβολῆς ἦσαν,] Εκδρομῆς *Busb.* & mox συμμίξας.

u Απεκάλουν.] *L. B.* ἐπεκάλουν.

x Εγεγόνει,] Γεγόνει *Busb.* & *Vat.*

y Ασμένως ἠσπάζετο,] Ασμένως non agnoscunt *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Epiphan.*

* *Majoremque ei honorem habebat,*] Sibique præponebat quem paulo ante regem monstraverat, *Epiphan.*

z Ως νεωστὶ] Abest à *L. B.* ὡς.

a Σοσίῳ] Al Σωσίῳ & Σεσστίῳ. HUDS. Conf. Αλωσ. lib. 1. Procem. §. 7. SPANH.

b Παραδίδωσι·] Συρίαν παραδίδωσι forsan legendum lib. 1. de *Bello Jud.* Si quis χώραν παραδ. malit, per me licet.

c Επ' Αἰγύπτου ἐχώρει.] Ita *Busb.* ἐπ' Αἴγυπτον in *ceteris.*

d Επιπεμψάμενος Ηρῴδῃ,] Επιπεμψε *Busb.* & *Lugd. Bat.*

e Τροπῇ τινι.] *L. B.* τοιούτῳ.

f Απερχόμενος λαμβάνει.] Απερχόμενον *Vat.* nec aliter infra alicubi.

g Επὶ Ιεριχοῦντος ἐπείγει] Ita *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἐπὶ Ιεριχοῦντα perperam in *ceteris.*

h Νεοσυλλέκτους] Conf. Αλωσ. lib. 1. c. 17. §. 1. SPANH.

i Ρωμαίων στρατοῦματος] Ρωμαίων *Busb.*

bellorumque inexpertus, quippe ex Syria magna ex parte collectus, hostibus *eum* illic lacessentibus, in locis difficilibus interceptus, & ipse generose pugnans occumbit, & exercitum omnem amisit; sex enim cohortes perierunt. Atqui Antigonus occisorum potitus Josephi caput abscidit, Pherora ejus fratre id quinquaginta talentis redimere volente. Posteaque Galilæi, cum à suis optimatibus desciviſſent, eos qui ab Herode stabant in lacum demersos necarunt: & multi in Judæa rerum novarum studio tumultus exstiterunt. In eo autem Machæras erat, ut Gittam castellum muniret.

Galilæi ab Herode deficiunt.

Machæras Gittam munit.

11. Interea rerum gestarum nuncii ad Herodem venerunt: & apud Daphnen Antiochiæ ei fratris fortunam retulerunt, exspectanti quidem propter visa somniorum, quæ ei fratris mortem manifesto prædicebant. Accelerato igitur itinere, postquam ad montem Libanum venit, assumptis fere octingentis ejus loci hominibus, una cum Romana legione quam habebat, Ptolemaïdem se confert: & inde cum noctu moviſſet cum exercitu, per Galilæam progressus est. Hostes autem ei *ad dimicandum* occurrebant: & prælio victi concluſi sunt in castellum unde pridie fuerant profecti. Ita prima luce locum oppugnabat: sed magna coörta tempestate, agere cum nihil posset, exercitum in proximos pagos abducit. Cumque ad eum veniſſet ab Antonio altera legio, qui locum tenebant territi eum noctu deserebant. Et rex ad Hierichuntem festinat, fratris necem ulciſci in animo habens. Postquam vero castra feciſſet, primates ad cœnam adhibuit: finitoque convivio, cum illos qui aderant dimiſiſſet, in cubiculum se recepit: Hic liceat alicui perspicere Dei erga regem benevolentiam. Etenim tectum cœnaculi concidit, nec quenquam, quod nemo ibi comprehensus esset, exstinxit. Quo factum ut omnes crediderint Herodem Deo charum esse, qui magnum adeo & inopinatum effugerat periculum.

Herodes Galilæos adoritur fugatque.

Magno periculo mirum in modum liberatur.

12. Postridie autem sex hostium millia, de montium jugis descendentia in pugnam, Romanos terrebant: leviſque armaturæ milites, progressi, in regis stipatores, qui exierant, pila & lapides jaciebant, eique latus quidam pilo vulneravit. Antigonus vero ducem mittit in Samariam, nomine Pappum, cum nonnulla manu, volens hostibus opinionem creare, se tanquam viribus superiorem bellum gerere. Atque ille Machæræ duci se oppoſuit: Herodes vero, captis quinque oppidulis, duo circiter hominum millia, quos *ibi* comprehenderat, interfecit, oppidiſque incensis adversus Pappum rediit. is autem castra habebat ad vicum Isanas appellatum. Ac frequentibus ad eum tum ab Hierichunte tum ab Judæa confluentibus; ubi prope hostes ventum est, cum illi audacter eum invaſiſſent, collatis signis prælio eos superat, &, ut fratri parentaret, fugientes in vicum cum cæde persequebatur. Cumque domus armatis essent re-

Antigonus Pappum ducem Samariam mittit.

Herodes oppida capit & magnam stragem edit.

Herodes Pappum superat, hosteſque in domos compulsos conficit.

μφὶς στρατεύμαλ☉ ὄντ☉, καὶ πολέμων ἀπείρως ἔχοντ☉, καὶ γὰ πολὺ ἐκ Συρίας ἰὼ [k] κατειλεγμένον, [l] ἐπιθεμένων αὐτόθι τῶν πολεμίων, ἀποληφθεὶς ἐν [m] δυσχωρείαις, αὐτός τε ἀποθνήσκ ἀνδρείως μαχόμεν☉, καὶ τὸ στράτευμα πᾶν ἀπέβαλεν· ἐξ γὰ ἁπάντων διεφθάρησαν. κρατήσας δὲ τῶν νεκρῶν Ἀντίγον☉, ἀποτέμνλ τὴ Ἰωσήπ κεφαλὴ πεντήκονλα ταλάντων [n] αὐτὴ ῥυομένν Φερώρ ταδελφῦ. καὶ μετὰ τῦτο ἀποστάντες Γαλιλαῖοι τῶν ἐν Σφοῖς δυνατῶν, τὺς τὰ Ἡρώδ Φρονοῦντας [o] ἐν τῇ λίμνῃ κατεπόντωσαν· καὶ τῆς [p] Ἰουδαίας πολλὰ ἐνεωτερίσθη. Μαχαιρᾶς γ [q] Γιτθῶν χωρίον ἐξωχύρ.

ια'. Παρῆσαν δ' ἄγγελοι τῶν πεπραγμένων πρὸς τ βασιλέα· καὶ [r] ἐν Δάφνῃ τῆς Ἀντιοχείας ἐδήλωσαν αὐτῷ τὴ κατὰ τ ἀδελφὸν τύχ, προσδεχομένῳ μέντοι καὶ αὐτῷ Φά τινας ὀνείρων ὄψεις, τραχῶς προφαινύσας τ ἐκ ἀδελφῦ θάνατον. ἐπιχ]εὶς οὖν κατὰ τὴ πορείαν, ὡς κατὰ Λίβανον τὸ ὄρ☉ γένετ, ὡς ὀκτακοσίυς μὲν τῶν αὐτόθι προσλαμβάνων, ἔχων δὲ καὶ Ρωμαϊκὸν ἐν τάγμα, εἰς Πτολεμαΐδα Φαγίνετ· κἀκεῖθεν νυκτὸς ἀναστὰς μετὰ ἐκ στρατῦ, προῆλ Φὰ τ Γαλιλαίας. ὑπαντώντων δ' οἱ πολέμιοι· καὶ κρατηθέντες τῇ μάχῃ, κατεκλείσθησαν [s] εἰς χωρίον, ὅθεν ἦσαν ὡρμηκότες τῇ προτεραίᾳ. προσβολὰς δὴ τεντεῦθεν ἔωθεν ἐποιῆτ. καὶ πολλῦ χειμῶν☉ καταῤῥαγέντ☉ ὠδὲν ποιεῖν δυνάμεν☉, ἀπάγ τὴ στρατιὰν εἰς τὺς πλησίον κώμας· ἐλθόντ☉ δ' αὐτῷ παρ' Ἀντωνίυ καὶ δευτέρ τάγματ☉, οἱ τὸ χωρίον ἔχοντες φοβηθέντες νυκτὸς ἐξέλιπον αὐτό. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπῆλθεν ὅπῃ Ἱεριχῶντ☉, προῳρήσαθαι κατὰ νοῦν ἔχων αὐτὺς ὑπὲρ ταδελφῦ. ἐπεὶ δὲ κατέζευξεν, εἰσῆλ μὲν τὺς ἐν πλει· μετὰ δὲ τὴ σωτηρίαν παρῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον ἀπλύσας τὺς παρόντας. ἐντῦθα ἴδοι τὶς ἂν ἐκ Θεῦ εὔνοιαν. πίπτ μὲν γὰ ἡ στέγη τὺ οἰκήμαλ☉, ὀδένα γ ἀπολαβεῖν διέφθρεν. ὥστε πάντας πιστεῦσαι τ Ἡρώδλν εἶναι θεοφιλῆ, μέγαν ὄντα καὶ Φαδόξον ἀφυγόντα κίνδυνον.

ιβ'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τ πολεμίων ἑξακισχίλιοι, ἀπ' ἄκρων καταίντες τ ὀρῶν εἰς μάχλν, ἐφόβυν τὺς Ρωμαίυς. οἱ γ [t] γυμνῆ] σπισίνλες τοῖς [v] παλτοῖς ἔβαλλον κ λίθοις τὺς περὶ τ βασιλέα ἐξεληλυθότας, ὥστ' π παλτῷ τις Φὰ τὸν [x] λαπάραν ἔβαλεν. Ἀντίγον☉ δ' ὅπῃ τ Σαμάρειαν πέμπ στρατηγὸν, Πάππον ὄνομα, σὺν δυνάμ τινὶ, βυλόμεν☉ Φάσσειν τοῖς πολεμίοις δόξαν πολεμωῦντος ἐκ περιουσίας. [y] ἀλλ' ὁ μὲν Μαχαιρᾶ τῷ στρατηγῷ [z] παρεκάλεσε· Ἡρώδης γ πέντε πόλεις Φαλαβὼν τὺς ἐγκαταλειφθέντας περὶ δισχιλίυς ὄντας ἐφόνευσεν, αὐτάς τε τὰς πόλεις ἐμπρήσας ἐπανῆλθεν ὅπῃ τ Πάππον. ἐστρατοπεδεύκ δ' οὗτ☉ ὅπῃ κώμλ [a] Ἰσάνας καλυμένλ. κ πολλῶν αὐτῷ προσρεόντων ἐκ τ [b] Ἱεριχοῦντ☉ κ τ Ἰουδαίας, ἐπὶ πλησίον γίνετ, τ πολεμίων ἐπεξελθόντων αὐτοῖς [c] συμβαλὼν κρατεῖ τῇ μάχῃ, κ τιμωρῶν ταδελφῷ, φεύγυσιν εἰς τὴ κώμλν [d] ἐπεκτρ κλείνων. πεπληρωμένων

k Κατειλεγμένον,] *L. B.* τὸ κατ.

l Ἐπιθεμένων αὐτόθι] Ἐπιτιθεμένων *Busb.*

m Δυσχωρείαις,] Sic *Busb. Epiphan.* & *Zonar.* δυσχερείαις in *Editis Aliisque.* forsan pro δυσχερείαις.

n Αὐτὴ ῥυομένν] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.* αὐτὸν in *Editis Aliisque.*

o Ἐν τῇ λίμνῃ κατεπόντωσαν·] Idem Zonaras T. 1. p. 232. C. SPANH.

p Ἰουδαίας] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 17. §. 2. SPANH.

q Γιτθῶν) Forsan legendum Γιτλῶν vel Γιτθῶν. Vide Cl. *Relandum* in *Palæstina S.* p. 813. HUDS. Conf. Antiq. Jud. lib. VI. c. 1. §. 2. SPANH.

r Ἐν Δάφνῃ τ Ἀντιοχείας] Idem Zonaras p. 232. C. SPANH.

s Εἰς χωρίον,] Εἴς τι χωρίον *Busb.*

t Γυμνῆ] *L. B.* γυμνῆτες.

v Παλτοῖς —— παλτῷ] Ita ut supra, §. 5. πιλτοῖς in libris & mox πιλτῷ. HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 17. §. 4. SPANH.

x Λαπάραν] De voce λαπάρα *Galen. de Offic. Medic.* p. 51. T. XIV. & prognost. lib. II. p. 680. T. VIII. & Hippocr. *de Artic. T.* XII. p. 224. vid. etiam *Athen.* p. 286. C. SPANH.

y Ἀλλ' ὁ μὲ Μαχαιρᾶ τῷ στρατηγῷ] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 17. §. 5. SPANH.

z Παρεκάθητο·] Προσκάθητο *Busb.* & mox καταλαβών.

a Ἰσάνας] Conf. supra lib. 8. c. XI. §. 3. & *alibi.* lib. 1. c. 17. §. 5. SPANH.

b Ἱεριχοῦντ☉ κ τ Ἰουδαίας,] Ita ut alibi edere placuit, Ἱεριχῶς hic loci in libris.

c Συμβαλὼν κρατεῖ] Συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις *Busb.*

d Ἐπεκτρ] *L. B.* ἐπιτρ.

ἢ τ̃ [e] οἰκίων ὁπλιτῶν. καὶ πολλῶν ἀναφυγόντων ἐπὶ τὰς στέγας, κραπὶ τούτων· [f] καὶ τὰς ὀροφὰς τ̃ οἴκων ἀνασκάπτων, ἔμπλεα τὰ κάτω τ̃ στρατιωτῶν ἐώρα [g] ἀθρόων ἀπῳλημμένων. τούτους μὲν οὖν πέτραις ἄνωθεν βάλλοντες [h] σωρηδὸν ἐπ' ἀλλήλοις ἀνῄρουν. καὶ θέαμα τοῦτο δεινότατον ἦν καὶ τόνδε τ̃ πόλεμον, νεκρῶν τὸ πλῆθος ἀπείρων [i] ἐκτὸς τ̃ τειχῶν ἐπ' ἀλλήλοις κειμένων. τοῦτο τὸ ἔργον μάλιστα τὰ φρονήματα τ̃ πολεμίων ἔκλασεν, καταδοκοῦντων τὸ μέλλον. ἐωρῶντο γὰρ πανπληθεῖς πορρωθεν συγκινούμενοι πρὸς τὸν κώμον, οἱ τότε ἔφυγον· καὶ εἰ μὴ [k] χειμὼν ἐπέσχε βαθὺς, ἦκεν ἂν ἐπὶ Ἱεροσόλυμα ἡ βασιλέως στρατιὰ, θαῤῥοῦσα τῷ νενικηκέναι, καὶ τὸ πᾶν ἂν εἰργασμένη. ἤδη γὰρ Ἀντίγονος ἦδη τὸν παντελῆ φυγὴν ἐσκόπει καὶ ἀπαναίρεσιν ἐκ τ̃ πόλεως.

ιγ'. Τότε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, ὀψίας γὰρ ἦν, δεῖπνον εἶναι κελεύει τοὺς στρατιώτας. αὐτός τε, ἐκκεκμηκὼς γὰρ, εἰσελθὼν εἴς τι δωμάτιον, πρὸς λουτρὸν ἦν. [l] ἔνθα δὴ κίνδυνος αὐτῷ μέγιστος συνέπεσεν, ὃν καὶ θεὸς πρόνοια διέφυγε. γυμνὸς γὰρ ὢν οὗτος αὐτὸς, καὶ μετὰ παιδὸς ἑνὸς ἀκολούθου λουόμενος, ἐν τῷ ἐντὸς οἰκήματι τ̃ πολεμίων τινὲς ὡπλισμένοι συμπεφυγότες αὐτόθι διὰ φόβον ἦσαν· καὶ μεταξὺ λουομένου, ὁ πρῶτος ἐπεξέρχεται ξίφος ἔχων γυμνὸν καὶ διὰ θυρῶν χωρεῖ, καὶ μετ' αὐτὸν δεύτερος, καὶ τρίτος ὁμοίως ὡπλισμένοι, ὑδὲν βλάψαντες τ̃ βασιλέα ἐπ' ἐκπλήξεως, ἀγαπῶντες ἢ τῷ μηδὲν αὐτοὶ παθόντες εἰς τὸ πρόσθεν διεκπεσεῖν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ, τοῦ μὲν Πάππου κεφαλὴν, [m] ἀνῄρηται γὰρ, ἀποκόψας φέρων ἔπεμψε, παιδὶ ἀνθ' ὧν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ πάθοι· ἦν [mm] καὶ οὗτος [n] αὐτόχειρ ἐκείνου γεγονημένος.

ιδ'. Λήξαντος [o] τ̃ χειμῶνος, ἅρας ἐκεῖθεν ἐγγὺς Ἱεροσολύμων ἔρχεται, καὶ πλησίον στρατοπεδεύει τ̃ πόλεως. τρίτον [p] αὐτὸ τοῦτο ἔτος ἦν βασιλεύς ἐν Ῥώμῃ ἀποδεδειγμένος. ἀναστρατοπεδευόμενος [q], καὶ πλησίον ἐλθὼν τ̃ τείχους καὶ τὸ ὀπτιμαχώτατον, περὶ ἱερὰ κατεστρατοπεδεύετο, [r] προσκαλεῖν διεγνωκὼς ὡς ἐπ' [s] πρότερον ποτὲ Πομπήιος. τρισὶ γὰρ χάραξι τ̃ τόπον πύργοις [t] ἀνίσοις, πολλῇ τε χειρὶ πρὸς τὸ ἔργον χρώμενος, καὶ τέμνων τὴν περιξ ὕλην. ὡς δὲ κατασκήσας τοῖς ἔργοις τὰς ἀρτιτεθείσας, ἱδρυμένης ἐπὶ τ̃ στρατιᾶς, αὐτὸς εἰς Σαμάρειαν ἐπὶ τ̃ γάμον ἄφιξετο, ἀξόμενος τὴν Ἀλεξάνδρου τ̃ Ἀριστοβούλου θυγατέρα. ταύτην γὰρ [u] ἠγγυημένος, ὡς μοι ἐν [v] πρότερον εἴρηται.

fertæ, & multi in tecta refugerent, iis potitur: & evulsis domorum tabulatis, quæ infra erant confertis militibus plena conspicit. Et hos quidem jactis superne saxis acervatim conficiebant. adeoque nullum toto bello acerbius erat spectaculum, quam immensa mortuorum multitudo extra mœnia in cumulos congesta. Atque hæc res maxime fregit animos hostium, sollicitorum de futuro. Cernebatur enim procul ingens hominum vis coëuntium circa vicum, qui *hoc conspicati* refugiebant: & nisi hyemis asperitas prohibuisset, invasisset Hierosolyma regis exercitus, victoria fretus; negotiumque peregisset. Jam enim fugam plane adornabat Antigonus, & ab urbe discessionem.

13. Et tunc quidem rex (jam enim serum erat) jussit milites cœnatum ire; atque ipse, utpote defatigatus, in cubiculum ingressus ad lavandum se parabat. ubi & maximum discrimen adiit, è quo tamen Dei providentia evasit. Cum enim ipse inermis esset & cum uno puero, qui ei pedissequus erat, lavaret in interiore domo, ubi hostium aliquot armati in fugam conjecti sese præ metu abdiderant: etiam inter lavandum unus stricto gladio prodit è latibulo & foras exit, deinde alter, itidemque tertius, similiter armati, adeo attoniti ut regem ne quidem læserint, contenti sine noxa sese ex ædibus proripere. Postero autem die Herodes Pappi caput, nam occisus erat, amputatum Pheroræ misit, † pœnam repetens ob ea quæ fratri ipsius acciderant. nam & is eum sua manu interfecerat.

Ut Herodes è magno discrimine evasit.

14. Hyeme autem * finita, cum inde exercitum movisset, Hierosolyma venit, & prope urbem castra facit. Ille vero annus idem tertius erat, ex quo Romæ rex creatus fuerat. At cum inde castra movisset & prope muros accessisset, qua parte urbs erat maxime expugnabilis, *ea* ante templum collocat, urbem oppugnare in animo habens, ut aliquando ante fecerat Pompejus: atque obsepto tribus aggeribus loco, turres erigit, magna manu ad id opus utens, & proximas arbores secans. Ac præfectis operi idoneis hominibus, sedente adhuc exercitu, ipse Samariam ad nuptias proficiscitur, filiam ducturus Alexandri Aristobuli filii. nam illa ei desponsata erat, ut jam ante à me dictum est.

Ad Hierosolyma castra facit.

Mariamnem uxorem ducit.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς Ἡρῴδης, Μαριάμμῃ γεγαμηκὼς, μετὰ Σοσίου Ἱεροσόλυμα καὶ κρατεῖ αἱρεῖ· καὶ ὡς ἡ τ̃ Ἀσαμωναίων ἀρχὴ παύεται.

CAP. XVI.

XXVIII.

Quomodo Herodes, Mariamne in uxorem ducta, una cum Sosio Hierosolyma vi expugnat: utque Asamonæorum principatus deficit.

Μετὰ δὲ τοὺς γάμους, ἦλθε μὲν Δι' Φοινίκης Σόσιος, πρεσκεπέμψας τὴν δύναμιν Δι' τ̃ μεσογείου· ἦλθε δὲ καὶ ὁ στρατηγὸς, ὠλὴν ἔχων ἱππέων τε καὶ πεζῶν. παρεγένετο δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκ τ̃ Σαμαρείτιδος, οὐκ ὀλίγον [x] πρὸς τὸ πάλαι στρατὸν ἄγων· πρὸς τρισμυρίους γὰρ ἦσαν. πάντες δὲ ἦδη τὸ Ἱεροσολύμων ἠθροίζοντο πῖχος, καὶ διεκάθηντο πρὸς τῷ [y] βορείῳ πίχει τ̃ πό-

POST nuptias autem venit per Phœnicem Sosius, præmissis per mediterranea copiis: post quas venit etiam dux ipse *magnam* habens equitum peditumque multitudinem. Ipse quoque rex advenit à Samaritide, non parvum exercitum præter veterem agens: quippe qui esset plus minus triginta millium. Isti autem omnes ad mœnia Hierosolymorum convenerunt, & à muri parte septentrionali

Sosius & Herodes ingenies copias contra Hierosolyma ducunt.

e Οἰκίων] *L. B.* οἰκήσεων.
f Καὶ τὰς ὀρόφας τ̃ οἴκων] Ita *Busb.* & *Zonar.* (ut & *L. B.* nisi quod οἰκίων habeat) καὶ τ̃ ὀρόφων τὰς οἰκίας ἀνασκάπτων, ἔμπλεα ταῦτα τ̃ στρ. in *Editis Aliisque.*
g Ἀθρῶν] *L. B.* ἀθρόων.
h Σωρηδὸν] *Gen.* σορηδὸν.
i Ἐκτὸς τ̃ τειχῶν] Ita lego (id quod me monuit Cl. *Lowthius*) ex iis quæ sequuntur πορρωθεν &c. & ex ipso *Josepho* in lib. 1. de *Bello Jud.*
k Χειμὼν ἐπέσχε βαθὺς,] Vide *Usserium* in *Annalibus* V. T. p. 433. *Edit. Lond.* & *Norisium* in *Cenotaphiis Pisanis*, p. 144. & *Pagi* Apparat. ad *Baron.* tom. 1. p. 19.
l Ἔνθα καὶ ——— λουομένου,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 17. §. 7. SPANH.
m Ἀνῄρηται γὰρ,] Ἀνῃρέθη *Busb.*
mm Καὶ ἦν] *Gen. altera* γὰρ ἦν.
n Αὐτόχειρ ἐκείνου] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 17. §. 8. SPANH.
† *Pœnam repetens ob ea*] Proprie, *in pœnam pro iis, quæ* &c HAV.
o Τοῦ χειμῶνος,] Χειμῶνος de hyeme explicandum bene monet Pagius in Critic. ad Baron. p. 20. & 21. SPANH.
* *Finita*,] *Al.* ubi hyems desæviit, *aut* rigor hyemis cessit, *aut* ineunte vere.
p Αὐτὸ τοῦτο ἔτος ἦν] Αὐτῷ *Busb.*
q Περιστρατοπεδευόμενος] Περιστρατοπεδεύσας ἐγγυτάτω *Busb.*
r Προσκαλεῖν διεγνωκὼς] Προσβαλεῖν ἐγνωκὼς *Busb.*
s Πρότερον ποτὲ Πομπήιος.] Πρώην *Busb.*
t Ἀνίσοις,] *L. B.* ἀνίσῃ.
u Ἠγγυημένος] Ἐγγεγυημένος *Busb.* & *Vat.*
v Πρότερον εἴρηται.] *Sc.* c. 12. §. 1.
x Πρὸς τὸ πάλαι στρατὸν ἄγων·] Πρὸς τῷ *Busb.* & *Lugd. Bat.*
y Βορείῳ] Vid. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 18. §. 1. κατεστρατοπεδεύοντας ἐπὶ βορείῳ τείχει πλησίον· SPANH.

z O-

nali conſederunt, exercitus ex undecim legionibus peditum & equitum millibus ſex, præter alia auxilia à Syria. Duces vero duo *erant*, Soſius ab Antonio miſſus in auxilium, & Herodes pro ſeipſo, ut Antigono de principatu dejecto (quippe qui Romæ hoſtis declaratus eſſet) ipſe pro illo regnaret ex ſenatuſconſulto.

Judæi obſeſſi ſtrenue ſe defendunt.

2. Jam vero Judæi magno animo & contentione (utpote univerſa gente congregata) Herodi repugnabant, intra mœnia concluſi; multaque circa templum jactabant, & populo fauſta ominabantur, tanquam Deo eos periculo liberaturo; neque non extra urbem omnia ſuſtulerunt, ut nec alimenta relicta eſſent hominibus aut jumentis, & clandeſtinis latrociniis *hoſti* * difficultatem afferebant. Cum autem Herodes iſta animadvertiſſet, adverſum latrocinia locis opportunis inſidias diſponebat: atque, ad neceſſaria miſſis armatorum legionibus, forum rerum venalium è longinquo comportabat, ita ut brevi tempore magna omnium quibus opus eſſet copia abundaverint. Jam vero, cum multa manus continenter in opere verſaretur, facile perfecti ſunt tres aggeres: nam & æſtas erat, nihilque ad ſtructuram impedimenti aut ab aëris intemperie aut ab iis qui operam conferebant. Itaque, admotis machinis, muros quatiunt & omnia experiuntur. Nec tamen perterrebantur qui erant intus, quin excogitabant & ipſi contra ea quæ ab oppugnatoribus fierent non pauca; & eorum opera excurſionibus partim inchoata partim perfecta incendebant; & ad manus venientes nihilo Romanis inferiores erant audacia, ſed ingenio ſuperabantur. Quin & adverſus machinas dirutis primis ædificiis alia exſtruebant, & ſub terra cuniculos agentibus occurrentes pugnabant: ac deſperatione magis quam providente conſilio utentes, bellum ad extremum perſequebantur, idque magno licet exercitu circumſeſſi, & fame rerumque neceſſariarum penuria laborantes. nam contigit ut in idem tempus congrueret annus Sabbaticus. Tandem

Romani muros aſcendunt.

muros conſcendunt, primum quidem lecti homines viginti, deinde Soſii centuriones. expugnatus enim erat primus murus quidem quadraginta diebus, ſecundus vero quindecim, & quædam circa

Templi pars exterior & ima urbs in hoſtium poteſtatem redacta.

templum porticus combuſtæ erant; quas *poſtea* Herodes ab Antigono incenſas calumniabatur, data induſtria ut eum Judæorum invidia gravaret. Expugnato exteriore templo & urbe inferiore, Judæi in templum interius & urbem ſuperiorem confugerunt. veritique ne à Romanis quotidiana Deo ſacra peragere prohiberentur, legatos miſerunt qui poſtularent, ut eis victimas tantum introducere permitteretur. Ille vero petitioni conceſſit, deditionem facturos arbitratus. Aſt ubi nihil ab eis eorum quæ ſuſpicabatur fieri videbat, ſed eos

Urbs ſuperior & interiora templi capta.

fortiter pro Antigoni regno propugnare, * urbem aggreſſus vi cepit, atque omnia protinus plena cædibus erant; Romanis ob obſidionis moram iratis, Herodianis vero Judæis nullum adverſarium relinquere ſtudentibus. Ita denſi in angiportibus, & per domos conſtipati, & in templo, in quod refugerant, jugulabantur. nec parvulorum nec ſenum

λεως, σφαλὰ ἕνδεκα μὲν ἅπαν τέλη [z] ὁπλιτικῶν, ἐξ ἧ χιλιάδες ἱππέων, ἄλλά τε ἐπικερικὰ ἀπὸ τ Συρίας. δύο δ' [a] ἡγεμόνες, Σόσιος μὲν ὑπ' Αντωνίᾳ σταλεὶς σύμμαχος, Ηρώδης δ' ὑπὲρ αὐτᾶ, ὡς Αντίγονον ἀφελόμενος τὸν ἀρχὸν, ἀποδειχθεὶς ἐν Ρώμῃ πολέμιον, αὐτὸς ἀντ' ἐκείνᾳ βασιλεύσας κ τὸ συγκλήτε δόγμα.

Β'. Μετὰ πολλῆς ἧ σπουδῆς ὁ ἑκάτερος, ἅτε σύμπαντος ἠθροισμένᾳ τ [b] ἔθνᾳ, οἱ Ιουδαῖοι τοῖς περὶ τ Ηρώδην ἀντεπολέμων, καταλειφθέντες ἐντὸς τ τείχως, [c] πολλά τε [d] ἐπεφήμιζον περὶ τὸ ἱερὸν, κ πολλὰ ἐπ' εὐφημία τ δ' ἄμα, ὡς ῥυσομένᾳ τ κινδύνων αὐτὸς τᾶ Θεᾶ· τά τε [e] ἐκτὸς τ πόλεως ἀπεσκεύαζον ὡς μηδ' ὅσα τροφὴ δύνασθαι εἶναι ὑπολιπεῖν ἢ ἀνθρώποις ἢ ὑποζυγίοις, λῃστείας τε λάθρα χρώμενοι ἀπορίαν παρέχον. ταῦτα δ' Ηρώδης συνιδὼν, πρὸς μὲν τὰς λῃστείας τὰς ἐπικαιροτάτας τόπως προσελόχιζε· πρὸς ἧ τὰ ἐπιτηδεῖα πέμπων ὁπλιτικὰ τέλη, πόρρωθεν ἀγορὰν συνεκόμιζεν, ὡς ὀλίγᾳ χρόνᾳ πολλῶ ἀφθονίαν αὐτοῖς ἡμέρων τ ἀναγκαίων. ἦρτο ἧ, συχνῶς ἤδη πολλῆς χάρας ἐργαζομένης, καὶ τὰ τεῖα χώματα ἐπετῶς· θερ τε γὰ ἦν, καὶ ὕδατ ἐμποδὼν πρὸς τὰς ἀνάγκας ἦν, ἔτ' ἀπὸ τᾶ ἀέρ, ἔτ' ἀπὸ τῶν ἐργαζομένων. τότε μηχανήματα προσάγοντες, κατέστρον τὸ τεῖχ, καὶ πάσας ἐχρῶντο πείρας. ὁ μὲν ἐξεώλησον τὰς ἔνδον, ἀλλ' ἀντεμηχανῶντο κἀκεῖνοι πρὸς τὰ ὑπ' ἐκ τούτων γινόμενα οὐκ ὀλίγα· ἐπεχεῖντές τε, τὰ μὲν ἡμίεργα ἐνεπίμπρασαν, τὰ ἧ ἐξειργασμένα, εἴς τε χεῖρας ἰόντες, ἔδεν κακίας Ρωμαίων ἦσαν τὰς τόλμας, ἀπειρίᾳ δ' ἐλείποντο. πρός τε τὰς μηχανὰς ἀνετείχιζον, ἐρευνομένων τ πρώτων οἰκοδομημάτων, ὑπὸ γᾶ τε ἀπανλῶντες [g] μεταλλεύσι διεμάχοντο· ἀπονοίᾳ ἧ τὸ πλέον ἢ [h] προμηθείᾳ χρώμενοι [i] προσελιπάρουν τῷ πολέμῳ εἰς τέλος ἄγειν, καὶ ταῦτα μεγάλᾳ στρατᾶ περικαθημένᾳ σφᾶς, κ λιμῷ παλαιπωρέμενοι ὁ ἅπας τ ἐθνᾶς. τ γὰ [k] ἑβδομαδικὸν ἐνιαυτὸν σαββάτων εἶναι. ἀναβαίνουσι ἧ ὅμως τὸ τεῖχ πρῶτον μὲν λοχαγοὶ εἴκοσι, ἔπειτα [m] ἑκατονταρχαι Σοσίᾳ. ἁρέθη γὰ τὸ μὲν πρῶτον τεῖχ, ἡμέρας τεσσαράκοντα, τὸ ἧ δεύτερον πεντεκαιδέκα, καί τινες τ περὶ τὸ ἱερὸν ἐνεπρήσθησαν στοῶν· ἃς Ηρώδης Αντίγονον ἐμπρῆσαι διέβαλλε, μισῶ νεωτέρως παρασκευάσμενῳ παρὰ τ Ιουδαίων γνώμᾳ. ἁρπαγὴν ἧ ἔξωθεν ἱερᾶ καὶ τ κάτω πόλεως, εἰς τὸ ἔσωθεν ἱερὸν ὁ τὴν ἄνω πόλιν Ιουδαῖοι σωέφυγον. δείσαντές τε μὴ διακωλύσωσιν αὐτὸς οἱ Ρωμαῖοι τὰς καθημερινὰς θυσίας ἐπιτελεῖν τῷ Θεῷ, πρεσβεύονται ἐπιτρέψαι [n] προσκαλέντες θύματα αὐτοῖς μόνον εἰσκομίσεσθαι. ὁ δ' ὡς ἐνδώσοντων αὐτῶν συνεχώρει ταῦτα. καὶ ἐπεὶ μηδὲν ἑώρα γινόμενον παρ' αὐτῶν ὧν ὑπενόᾳ, ἀλλ' ἰσχυρῶς ἀντεχοντας ὑπὲρ τ Αντίγονε βασιλείας, προσβαλὼν κ κράτ εἷλε τὴν πόλιν, καὶ πάντα ὁμοῦ ὠμῶ φόνων ἀνάπλεα· τ μὲν Ρωμαίων ἐπὶ τριεῖ τ πολιορκίας διωργισμένων, πᾶ ἧ τοῖς Ηρώδου Ιουδαίοις μηδὲν ὑπολιπεῖν ἀσεβοῦσιν ἀντίπαλον. ἐσφάττον ἧ [o] συνεχεῖς ἔν τε τοῖς γενωποῖς κ κ τὰς οἰκίας σωῳζόμενοι, καὶ τῷ ναῷ προσφεύγοντες. ὧ τε συ-

z Οπλίτικῶν.] *L. B.* ὁπλιτικόν.

a Ηγεμόνες,] Ησαν post ἡγεμόνες habet *Busb.* & mox κ Ηρώδης ὑπ.

b Εθνᾳ,] Πλήθᾳ *Busb.*

c Πολλά τε —— ὀφημίᾳ] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 18. §. 1. SPANH.

d Επιφήμιζον] *L. B.* ἐφήμιζον.

e Εκτὸς τ πόλεως ἀπεσκεύαζον,] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* ὑπὸς in *reliquis.*

* *Difficultatem afferebant.*] *Al.* inopiam faciebant.

f Τοῖς ἐπικαιροτάτοις τόποις προσελόχιζε·] Ἐν τοῖς ἐπικαιροτάτοις τόποις *Busb.* & *Lugd. Bat.*

g Μεταλλεύσι διεμάχοντο·] Ita ex *Vet. Interpr.* μεταλλεύσοντι *Baſ.* μεταλλεύσεσι *Gen.* ἐν τοῖς μεταλλεύσεσι *Busb.* & *Vat.*

h Προμηθείᾳ χρώμενοι] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* προθυμίᾳ in *reliquis.*

i Προσελιπάρουν τῷ πολέμῳ] Καὶ ante προσελιπάρουν delevi, auctoritate *Cod. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

k Εβδομαδικὸν ἐνιαυτὸν σαββάτων εἶναι] Vide *Scaligerum* in *Can. Chron.* p. 282. HUDS Annus ſeptimus Sabbaticus. de hoc loco vid. Petav. Doct. Temp. P. II. p. 276. & contra Scaligerum. SPANH. Forte ἑβδομαδικόν. COCC.

l Κατὰ ταυτὸν ἐνιαυ.] Κατ' αὐτὸν *Busb.*

m Εκατονταρχαι Σοσίᾳ.] Ita *Busb. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* ἑκατονταρχης in *reliquis.*

n Παρακαλέντες θύματα] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Epiphan.* καλέντες in *Editis.*

* *Urbem aggreſſus vi cepit,*] *Al.* totis viribus urbem aggreſſus eam cepit.

o Συνεχεῖς] *L. B.* παμπληθεῖς.

p Πε-

οὔτε νηπίων οὔτε γήρως ἐλεῶ, οὔτε γυναικῶν ἀσθενείας φειδώ· ἀλλὰ καὶ τοὺς [p] πρεσβεύοντας ὑπὲρ βασιλέως, καὶ φείδεσθαι παρακαλοῦντας, ἁπάντων κατέπτησε τὰς δεξιάς, ἀλλ' ὥσπερ μεμηνότες, πᾶσαν ἡλικίαν ἐπέξεισαν. ἔνθα δὴ Ἀντίγονος, μήτε τὰ πάλαι μήτε τὰ τότε τύχης ἔννοιαν λαβών, κατέσπασε μὲν ἀπὸ τῆς βάσεως, ὡς ἐποίησε καὶ τοὺς Σοσίου πόδας. κἀκείνου μηδὲν αὐτὸν οἰκτείρας πρὸς τὴν μεταβολὴν, ἐπεκερτόησε μὲν ἀκρασίᾳ, καὶ Ἀντιγόνην ἐκάλεσεν· ἃ μὲν ὡς γυναῖκα γε φρουρᾶς ἐλεύθερον ἀφῆκεν, ἀλλ' ὁ μὲν δεσμοῖς ἐφυλάττετο.

γ'. Πρόνοια δ' ἦν Ἡρῴδῃ κρατοῦντι τῶν πολεμίων, καὶ κρατήσας καὶ τῶν [q] ἀλλοτριοφύλων συμμάχων. ὥρμητο γὰρ τὸ ξενικὸν πλῆθος ἅπαν ἐπὶ θέαν τῶν ἱερῶν καὶ τῶν κατὰ τὸν ναὸν ἁγίων. ὁ δὴ βασιλεὺς τοὺς μὲν φυλάκων, τοῖς δὲ ἀπλῶν, ἔστι δ' οὓς καὶ τοῖς ὅπλοις ἀνέσειλεν, ἥττης χαλεπωτέραν ἡγούμενος τὴν νίκην, εἴ τι τῶν ἀθεάτων παρ' αὐτῶν ὀφθείη. διεκώλυέ τε καὶ τὰς κατὰ τὴν πόλιν ἁρπαγὰς, πολλὰ [r] διαπυνθανόμενος πρὸς Σόσιον, εἰ χρημάτων τε καὶ ἀνδρῶν Ῥωμαίοις τὴν πόλιν κενώσαντες καταλείψουσιν αὐτὸν ἐρημίας βασιλέα, καὶ ὡς ἐπὶ τοσούτῳ πολιτῶν φόνῳ βραχὺ καὶ τὸ οἰκουμένης ἡγεμονίαν ἀντάλλαγμα [s] κρινῶ. καὶ ὁ ἀντὶ τῆς πολιορκίας τὰς ἁρπαγὰς δικαίως τοῖς στρατιώταις ἐπιτρέπειν φαμένῳ, αὐτὸς ἔφη διδόναι ἐκ τῶν ἰδίων χρημάτων τὰς μισθὰς ἑκάστοις. οὕτω τε τὴν λοιπὴν ἐξωνησάμενος πόλιν, τὰς ὑποσχέσεις ἐπλήρωσε. λαμπρῶς μὲν γὰρ ἕκαστον στρατιώτην, ἀναλόγως δὲ τοὺς ἡγεμόνας, βασιλικώτατα δὴ αὐτὸν ἐδωρήσατο Σόσιον, ὡς πάντας ἀπελθεῖν χρημάτων ἐμπορους ὄντας.

δ'. [t] Τοῦτο τὸ πάθος συνέβη τῇ Ἱεροσολυμιτῶν πόλει, ὑπατεύοντος ἐν Ῥώμῃ Μάρκου Ἀγρίππα καὶ [v] Κανινίου Γάλλου, [x] ἐπὶ τῇ πεμπτῇ καὶ ὀγδοηκοστῇ καὶ ἑκατοστῇ [y] Ὀλυμπιάδος, [z] τῷ τρίτῳ μηνὶ, τῇ ἑορτῇ τῆς νηστείας, ὥσπερ ἐκ συμπτώσεως τὴν ἡμέραν ἐπὶ Πομπηίου τοῖς Ἰουδαίοις συμφορᾶς. καὶ γὰρ ὑπὸ ἐκείνην τὴν αὐτὴν ἑάλωσαν ἡμέραν, [a] μετὰ ἔτη [b] εἰκοσικαιεπτά. Σόσιος δὲ, χρυσοῦν [c] ἀναθέμενος τῷ Θεῷ στέφανον, ἀνέζευξεν ἀπὸ Ἱεροσολύμων, Ἀντίγονον ἄγων δεσμώτην Ἀντωνίῳ. δείσας δὲ Ἡρῴδης, μὴ φυλαχθεὶς Ἀντίγονος ὑπ' Ἀντωνίου, καὶ κομισθεὶς εἰς Ῥώμην ὑπ' αὐτοῦ δικαιολογήσηται πρὸς τὴν σύγκλητον, [d] ἀποδεικνὺς [e] αὐτὸν μὲν ἐκ βασιλέων, Ἡρῴδην δὲ ἰδιώτην, καὶ ὅτι προσῆκεν αὐτοῦ βασιλεύειν τοὺς παῖδας ἀπὸ τοῦ γένους, εἰ καὶ αὐτὸς εἰς Ῥωμαίους ἐπεξήμαρτε· ταῦτα φοβούμενος, πολλοῖς χρήμασι πείθει τὸν Ἀντώνιον ἀνελεῖν τὸν Ἀντίγονον. ὃ γνωμένου, καὶ δέος μὲν Ἡρῴδης ἀπαλλάσσεται· πάσχει δ' ὃ

miſertum eſt; nec mulieribus, utpote viribus imbecillis, parcebatur: ac quamvis rex undique mitteret, & ut parceretur oraret, nemo dextram continebat, ſed tanquam rabioſi in omnem ætatem ſævierunt. adeoque Antigonus, neque prioris neque præſentis fortunæ memor, ex arce deſcendit, Soſioque ad pedes accidit. Atque ille nihil miſeratus mutatam ejus fortunam, intemperanter *ei* inſultavit, & Antigonam appellavit: non tamen ut feminam è cuſtodia liberum emiſit; ſed in vinculis quidem ipſe aſſervabatur. *Antigonus Soſio ſe dedit.*

3. Herodi autem curæ erat, poſtquam hoſtes ſuperaverat, alienigenarum auxiliarium vim coërcere & moderari. Cum impetu enim ferebatur peregrinorum militum vulgus ad templum ſacraſque templi res aſpiciendas. Verum rex partim precibus, partim minis, nonnullos etiam armis repreſſit, victoriam clade graviorem exiſtimans, ſi quid eorum cerneretur quæ ne ab illis quidem aſpici fas eſt. Quin & urbem diripi prohibebat, cum Soſium etiam atque etiam interrogaſſet, utrum Romani, urbe pecuniis viriſque exinanita, regem ſe ſolitudinis eſſent relicturi: quippe ſe vel totius orbis imperium tam multorum civium cæde non emendum eſſe putare. Cumque ille pro obſidionis labore prædam ſe militibus merito concedere dixiſſet, reſpondit Herodes, ſe ſua pecunia mercedem ſingulis numeraturum. atque ita reliqua urbe redempta, promiſſum præſtitit. Nam & ſingulos milites magnifice, & duces prō rata parte, & Soſium plane regie muneratus eſt, ita ut omnes divitiis aucti & locupletati diſcederent. *Herodes laborabat ne in templum graſſarentur peregrini milites.* *Urbiſque direptioni obſtitit.*

4. Hæc urbi Hieroſolymitarum accidit clades, Marco Agrippa & Canimio Gallo conſulibus, Olympiade centeſima & octogeſima quinta, menſe tertio, jejunii ſolennitate, tanquam recurrente in idem temporis momentum illata Judæis à Pompejo calamitate. nam & eodem die ab illo poſt ſeptem & viginti annos *Hieroſolyma* capta fuerant. Soſius vero, corona aurea Deo conſecrata, Hieroſolymis profectus eſt, Antigonum vinctum ducens ad Antonium. Veritus autem Herodes, ne ab Antonio ſervatus Antigonus & ab eo Romam perductus cauſam ſuam apud ſenatum ageret, oſtendens ſe quidem regia ſtirpe, Herodem vero hominem privatum, quodque ad filios ſuos, licet ipſe in Romanos deliquerit, naſcendi ſorte regnare pertineat: iſta metuens multa pecunia perſuaſit Antonio, ut Antigonum necaret. Quo facto Herodes quidem metu liberatur. ita vero deſiit domus Aſamonæi prin- *Quando ex pugnata erant Hieroſolyma.* *Antigonus captivus.* *Herodes id agit ut Antigonus tolleretur.*

[p] Πρεσβεύοντας ὑπὲρ βασιλέως,] Ita ex lib. 1. de *Bello Jud.* πρεσβεύοντος in libris *Græcis* omnibus. Quomodo *Epiphanius* legerit, incertum, ut qui verterit, *rege deſtinante.*

[q] Ἀλλοτριοφύλων] *L. B.* ἀλλοτρίων.

[r] Διαπυνθάνεσθαι πρὸς Σόσιον,] Διατεινάμενος *Busb.*

[s] Κρίνῳ.] *L. B.* κρίνοι.

[t] Τοῦτο τὸ —— Ῥώμῃ,] Hieroſolyma à Soſio capta A. ab U. C. 718. contendit *Harduin.* in *Num. Herodiad. p.* 4. & 19. & eò refert Nummum, in quo hinc cap. Antonii Triumviri, illinc SOSIVS IMP. Tropæum & infr. duo Captivi manibus vinctis poſt terga, ob captam Judæam. nummus à reperto Gazæ Regiæ. SPANH.

[v] Κανινίου Γάλλου,] Κανιδίου ex Joſepho profert Georgius Syncellus chronici pag. 306. REL. Antea erat Καινιδίου veteri mendo. ex Hiſtoricorum fide non dubitavi reſcribere Κανινίου. HUDS. *Agriſſius* Caninii Galli vid. Pagium ad Annal. Baron. p. 21. SPANH.

[x] Ἐπὶ τῇ —— Ὀλυμπιάδος,] Apud *Euſeb.* in *Coll. Scal. Græc.* p. 197. A. IV. Olymp. ΡΠΕ. SPANH.

[y] Ὀλυμπιάδος,] Anno illius tertio: ut inquit *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 435. *Edit. Lond.* Videſis *Apparatum Ant. Pagi* ad Ann. *Baron.* p. 22.

[z] Τῷ τρίτῳ μηνὶ,] *Sc* Anni civilis, ab Autumno deducti, ut ait *Uſſerius* in *Annalibus Veteris Teſtamenti*, p 261. *Edit. Lond.* Confer cum eo *Langium* de *Annis Chriſti*, lib. 2. c. 18. p. 343. & *Petitum in Animadverſionibus ἀνεκδότοις*, tom 1. p. 47. qui de Anno tertio obſidionis intelligendum eſſe contendit.

[a] Μετὰ ἔτη εἰκοσικαιεπτά.] Nempe capta Hieroſolyma à Pompejo Anno U. C. . . . . 11. Olymp. CLXXVIII. ab Herode & Romanis IV. Olymp. CLXXXV. Vid. Græc. Euſebiana. SPANH.

[b] Εἰκοσικαιεπτά.] Ita quidem in *Græcis Euſebii*, p. 73. & apud *Syncellum*, p 306. Verum *Joſ. Scaliger* (in libro *de Emend. Temp.* p. 451. *Edit Colon.*) μετ' ἔτη κζ'. legendum eſſe contendit. Atque ita *Uſſerius*, niſi μετ' ἔτη κζ. *anno poſt viceſimo ſeptimo*, interpretari libeat. quomodo *Marci* c. 8. v. 31. μετὰ τρεῖς ἡμέρας *poſt dies tres* reſurrecturum fuiſſe Chriſtum legitur: quod *Matt.* c. 16. v. 21. magis explicate habetur propoſitum τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. Apud ipſum *Joſephum* quod in lib. 1. *de Bello*, initio cap. XI. legitur μετ' ἔτη δύο in *Antiquitat.* lib. 14. p. 643. v. 3. δευτέρῳ ἔτει exponitur. Plura in hanc ſententiam ab *eodem* allata videre eſt, p. 435. πρὸ εἰκοσιεπτὰ ἐτῶν habet *Cod. Busb.*

[c] Ἀναθέμενος τῷ Θεῷ] Ἀναθεὶς *Busb.*

[d] Ἐπιδεικνὺς] Ἀποδεικνὺς ex Joſephi hoc loco Euſebius profert in Chronico pag. 73. pro καὶ ὅτι, ἃ ὅτι Euſebius loc. cit. ἀπὸ τοῦ γένους Euſebius non agnoſcit. pro Ἀσαμωναίου, Euſebius legit Ἀσαμοναίων, quod præfero. Ita mox Euſebius quoque Ἀσαμοναίων γενεᾶς. Sed tamen Syncellus in Joſepho hoc loco legit Ἀσαμοναίου. vide Chronicon ejus pag. 307. pro ρκς MS. *L. B.* p. ρκζ. Sed Syncellus ρκς. pro γένους Euſeb. γενεᾶς τε. REL.

[e] Αὐτὸν μὲν ἐκ βασιλέων,] Ἑαυτὸν *Zonar.* αὐτὸν in *Editis Aliiſque.*

principatus, poſtquam centum viginti ſex annos duravit. Hæc domus clara fuit & illuſtris, tum generis nobilitate & honore pontificis, tum rebus per ejus majores pro natione geſtis. Verum hi, propter mutuas diſſenſiones, principatum amiſerunt; iſque ad Herodem tranſlatus eſt, Antipatri filium, hominem plebejæ familiæ, & generis privati, & regibus ſubjecti. Atque hunc quidem Aſamonææ familiæ exitum à majoribus accepimus.

Aſamonæorum finis.

Finis Libri decimi quarti.

ἕως [f] ἡ ΤΞ Ασαμωναίε δεχὴ μέ [g] ἔτη ἑκατὸν Ϛ εἴκοσι ἑξ. οἷς λαμπρὸς ἔτ ἦν, καὶ διάδημ [h] ἦρε ἕνεκα τῆ ἱερωσύνης τιμῆς, ἣν τε πατὴρ Ξ ἔθνος οἱ γονεῖς αὐτῶ διεπεπόρισαντο. ἀλλ' ὅτε μὲν, διὰ τὸ σπὸς ἀλλήλους φέσιν, τὸ δεχὲ ἀπέβαλον· μετέβη δ' εἰς Ηρώδ τὸν Αντιπάτρε, οἰκέτας ὄντ [i] δημοτικῆς, καὶ ἦρε ἰδιωτικῆ, καὶ [k] ὑπακόοντ τοῖς βασιλεῦσι. καὶ τέτε μὲν τὸ τέλ [l] τῆ Ασαμωναίων ἦρχῆς παρειλήφαμεν.

Τέλ Ξ βιβλίε πεντεσπαιδεκάτε.

f Η Ξ —— εἴκοσι ἑξ.] Aſſamonæorum in Judæa Imperium per annos CXXVI. Apud Zonaram verò T. 1. p. 232. D. ἐπ' ἔτεσιν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι· à Mattathia primo Judæorum Principe ex Aſſamonæorum genere, de quo ſupr. lib. 12. c. 6. §. 1. ſeq. Nempe juxta Euſebianos calculos Mattathiæ hujus incepit principatus A. 4. Olymp. CLIII. Deſiit autem in Antigono Regnum Aſſamonæorum A. 2. Ol. CLXXXV. qui efficiunt annos CXXVI. Ασαμωναῖοι dicuntur in Collect. Græcis Euſebii p. 69. SPANH.

g Ετη ἑκατὸν] Velim omnino videas *Uſſerium* in *Annalibus* V. T. part. 2. p. 56. & 437. & *Voſſium* in *Chronol. S.* c. 13. p. 156.

h Γένυς ἕνεκα καὶ τῆ ἱερωσύνης τιμῆς.] Γένυς τε ἕνεκα καὶ τῆ ἱερᾶς τιμῆς. *Busb.* & *Vat.* ἦρχῆς τε quoque legit *L. B.* verum in reliquis conſentit.

i Δημοτικῆς,] *Sc.* non *Sacerdotali.* Nam qui è familia *ſacerdotali* non erant, utut opibus & potentia florerent, obſcuri, ignobiles, & privati cenſebantur ab Hebræis: ſicut in Romanis Hiſtoriis omnes appellantur *privati* præter imperatorem. Vide *Caſaubonum* hac de re fuſe agentem, in *Excerc.* 1. contra *Baronium*, p. 33. 34. *Edit. Lond.*

k Υπακόοντ τοῖς βασιλεῦσι] Herodes ΕΘΝΑΡΧΗΣ in Nummis hoc anno dictus apud *Harduin. de Num. Herod.* p. 4. Judæa tantum cum Samaria Herodi mandata, & qui in ſolutionem Æris alieni, quod J. Cæſari fœnori dederat Herodes *Herod.* p. 21. Nugæ & fabulæ Galilææ non ſane fuerunt Herodi Ibid. p. 23. SPANH.

l Τῆς Ασαμωναίων ἦρχῆς] Ita cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat. Græcis Euſebii, Zonara* & *Syncello.* Ξ Ασαμωναίων ἦρχης in *Editis Aliiſque.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOQUINTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως ληφθείσης τ Ιεροσολυμιτῶν πόλεως ὑπὸ Σοσίου & Ηρώδου, Αντωνίου μὲν Αντιγόνου ἐπολέκισεν ἐν Ανλιοχείᾳ, Ηρώδης δ πέντε καὶ τεσσαράκοντα τ ἐκείνου φίλων πρώτους Ιεροσολυμιτῶν ἀπέκτεινε, καὶ τὴν πόλιν ἠργυρολόγησεν.

1. *Quomodo, Hierosolymis à Sosio & Herode expugnatis, Antonius Antigonum securi ferit apud Antiochiam, & Herodes quadraginta quinque ex ejus amicis, Hierosolymitarum primos interfecit, & pecuniam ab urbe exegit.*

β'. Ον τρόπον Υρκανὸς, [b] ὁ πρῶτος βασιλεὺς Ιουδαίων & ἀρχιερεὺς, ἀφεθεὶς ὑπὸ τ Πάρθων βασιλέως Αρσάκου, πρὸς Ηρώδην ὑπέστρεψεν.

2. *Quo pacto Hyrcanus, antea Judæorum rex & pontifex, à Parthorum rege Arsace dimissus ad Herodem rediit.*

γ'. Ως Ηρώδης Αριστόβουλον, τ τ γυναικὸς Μαριάμμης ἀδελφὸν, ἀρχιερέα καταστήσας, μετ' ὀλίγον ἀναιρεῖσθαι παρεσκεύασεν.

3. *Quomodo Herodes Aristobulum, Mariamnes uxoris suæ fratrem, pontificem constituit, & non multo post interficiendum curavit.*

δ'. Ως Κλεοπάτρα τῆ τ Ιουδαίων & Αράβων ἐπιβουλεύουσα βασιλείᾳ, μέρη λαβεῖν αὐτῶν ἴσχυσε παρ' Αντωνίου.

4. *Quomodo Cleopatra Judæorum & Arabum regnis insidians, partem eorum ab Antonio impetrat.*

ε'. Κλεοπάτρας εἰς τὴν Ιουδαίαν παρουσία.

5. *Cleopatræ in Judæam adventus.*

ς'. Ως Ηρώδης ἐπολέμησεν Ἀρέτᾳ, καθ' ὃν καιρὸν Αντωνίου ὑπὸ Καίσαρος ἐν τῆ κατ' Ακτιον νικήσαντι μάχῃ.

6. *Quomodo Herodes bellum infert Aretæ, quo tempore Antonius à Cæsare pugnâ Actiacâ debellatur.*

ζ'. Περὶ τ γενομένου σεισμοῦ κατὰ τὴν Ιουδαίαν, & τ φθορᾶς τ ἀνθρώπων & βοσκημάτων.

7. *De terræ motu qui in Judæa accidit; & internecione hominum & jumentorum.*

η'. Λόγος Ηρώδου πρὸς τοὺς Ιουδαίους ἀθυμοῦντας πρὸς τὰ πάθη & τὴν ἥτταν τὴν γενομένην.

8. *Herodis concio ad Judæos adversis casibus & clade iis allata perterritos.*

θ'. Ως ἀναγκαίως ἔχων Ηρώδης ἀπιέναι πρὸς Καίσαρα νενικηκότα, διέφθειρεν Υρκανόν· [c] καὶ ὡς ἔσχε πρὸς Καίσαρος τ βασιλείαν, καὶ παρέπεμψεν αὐτὸν ἐπ' Αἴγυπτον.

9. *Quomodo Herodes, ad Cæsarem ire necesse habens, Hyrcanum interfecit: utque à Cæsare regnum obtinuit, ipsumque in Ægyptum deduxit.*

ι'. [d] Ως Ηρώδης ἀφικόμενος εἰς Αλεξάνδρειαν ὑπὸ Καίσαρος πολλὰ φιλοφρονηθεὶς ἐτιμήθη.

10. *Quomodo Herodes, Alexandriam profectus, à Cæsare, quem multa cum elegantia excepit, honoratus est.*

ια'. Ως ἐπανελθὼν [e] ὁ αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου ψευδέσι διαβολαῖς παρωξύνθη τὸν γυναῖκα Μαριάμμην ἀποκτεῖναι.

11. *Quomodo ille ipse ex Ægypto reversus falsis calumniis ad uxorem Mariamnem interficiendam incitatus est.*

ιβ'. Περὶ τ λιμοῦ κατὰ τὴν Ιουδαίαν καὶ Συρίαν γενομένου, καὶ ὡς διέσωσε τὰ πλήθη καὶ τὰς πόλεις Ηρώδης.

12. *De fame quæ fuit in Judæa & Syria: & quomodo Herodes populi & civitatum saluti prospexit.*

ιγ'. [f] Περὶ κτίσεως πόλεων Ελληνίδων, ἃς Ηρώδης ὁ βασιλεὺς ἐκ βελτίστης ἐποιήσατο.

13. *De exstructione urbium Græcarum, quas Herodes rex speciosas admodum fecit.*

ιδ'. Ως Ηρώδης, [g] καθελὼν εἰς ἅπαν τ ἀρχαῖον τ Ιουδαίων ναὸν, ἄλλον ἀντ' ἐκείνου ἀνέστησε μὴ παρολκιὰ ἐτῶν ἑξακοσίων, διπλοῦν τοῖς μέτροις ὑπάρχοντα.

14. *Quomodo Herodes diruto veteri Judæorum templo aliud pro eo exstruxit, postquam annos sexaginta duraverat, magnitudine duplum ejus.*

a Επανελθὼν] Ita *Vat.* ἐπανελθὼν ἀνῄλατο in *Editis Aliisque.*
b Ο πρῶτος] *Gem.* πρῶτος. Forte ὁ πρῶτος Ϝ. COCC.
c Καὶ ὡς ἔσχε] Sic in *MSS. Vat.* Ως Ηρώδης ἔσχεν ἢ π. in *ceteris.*
d Ως Ηρώδης] Hoc lemma habuimus è *Cod. Vat.*
e Ο αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου] Illa ὁ αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου accepimus è *Cod. Vat.*
f Περὶ κτίσεως πόλεων Ἑλληνίδων] Iterum è *Cod. Vat* Κτίσις π. Ε. ἃς Ηρώδης ἐποιήσατο in *reliquis.*
g Καθελὼν] Ita demum è *Cod. Vat.* Ως καθελὼν ὁ Ιεροσολύμοις τ ἀρχαῖον τ Ιουδαίων ναὸν, ἄλλον ᾠκοδόμησε μὴ ἔτη χ'. διπλοῦν τοῖς μέτροις.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ͵ιη'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSQUINTUS.

Continet hic liber tempus annorum XVIII.

CAP. I.

De Pollione & Samea. Herodes primos amicorum Antigoni interficit, & pecuniam ab urbe exigit: Antonius Antigonum securi ferit.

UT quidem Sosius & Herodes Hierosolyma vi ceperint, & Antigonum captivum *fecerint*, superiore libro declaravimus: quæ vero illis cohærentia sunt nunc persequemur. Postquam autem Herodes totius Judææ principatum adeptus est, quicunque ex urbana multitudine privati homines adhuc ab ipsius partibus stabant, eos ad honores promovebat, qui vero ab adversariis faciebant, eos quotidie ulcisci & suppliciis afficere non intermittebat. Erant autem apud eum in præcipuo honore Pollio Pharisæus & Sameas ejus discipulus. nam hi *duo*, obsessis Hierosolymis, civibus consuluerant, ut Herodem *in urbem* admitterent: quam ob rem gratiam ab eo consequebantur. Idem vero ille Sameas, cum Herodes olim in capitis judicium vocaretur, exprobrandi causa Hyrcano & judicibus prædicebat Herodem conservatum ipsos omnes ulturum esse. id quod temporis processu accidit, Deo faciente ut verba ejus comprobaret eventus.

Herodes suos promovet, Antigonianos interficit.

Pollio & Sameas honoribus auctis.

2. Tunc igitur Hierosolymis potitus *Herodes*, omnia regia ornamenta congerebat, & insuper locupletibus spoliatis, magnam argenti aurique vim contraxit, & his omnibus Antonium ejusque familiares donabat. Interfecit etiam quadraginta quin-

Judæi divitiis spoliati.

ΚΕΦ. α'.

Περὶ Πολλίωνος & Σαμέα. Ἡρώδης τ̃ Ἀντιγόνου φίλων τοὺς πρώτους ἀναιρεῖ, καὶ τὴν πάλιν δεχομένην ἀργυρολογεῖ· Ἀντώνιος πελεκίζει Ἀντίγονον.

ΣΟΣΙΟΣ μὲν οὖν & Ἡρώδης ὡς κατ' κράτος ἕλαβον Ἱεροσόλυμα, καὶ τοῦτο τέτοις αἰχμάλωτον [b] Ἀντίγονον, ἃ περὶ τούτων ἡμῖν ἐδήλωσε βίβλος. [c] τὰ δ' ἐκείνοις συνεχῆ νῦν ἐρῶμεν. [d] ἐπειδὴ δ' [e] τ̃ ὅλης Ἰουδαίας ἐνεχειρίσθη τῷ ἀρχιερεῖ Ἡρώδῃ, & κατ' τὴν πάλιν πάλησιν [f] ὅσοι μὲν ἦσαν ἰδιωτεύοντες ἐπὶ τὰ ἐκείνου φρονοῦντες, [g] ἐν πρωτοις τέτους ἐποιεῖτο, τοὺς δὲ τὰ τ̃ ἐναντίων ἐλομένους ὀργὴ ἐπέλιπε τιμωρέμενος καὶ κολάζων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ἐπιμῶντο δὲ μάλιστα περὶ αὐτοῦ [h] Πολλίων [i] ὁ Φαρισαῖος & [k] Σαμέας ὁ τέτου [l] μαθητής. πολιορκημένων γὰρ τ̃ Ἱεροσολύμων, ὅτε συνεβούλευον [m] τοῖς πολίταις δέχεσθ τ̃ Ἡρώδην, ἀνθ' ὧν καὶ τοὺς ἀμοιβὰς ἀπελάμβανον. ὁ δὲ [n] Σαμέας ἔτος, & [o] κεκινημένης πω Ἡρώδ τοῦ ἐπὶ θανάτῳ, [p] προεῖπεν ὀνειδίζων τρόπον τινὰ ἐκ τῆς δικαζούσης ὡς πρόσωπον Ἡρώδης ἅπαντας αὐτοὺς [q] μετελεύσεσθαι. καὶ τέτο χρόνῳ πρᾶξαν, & Θεοῦ τοὺς λόγους αὐτοῦ πληρώσαντος.

β'. Ἐν δὲ τῷ τότε κρατήσας τ̃ Ἱεροσολύμων, πάντα συνεφόρει τ̃ ἐν τῇ βασιλείᾳ κόσμον· ἔτι καὶ τοὺς ἐνόρους ἀφαιρέμενος, καὶ συναγαγὼν πολὺν & δραγμὴν καὶ χρυσὸν, παντὶ τέτῳ τ̃ Ἀντωνίου ἐδωρεῖτο καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν φίλους. ἀπέκτεινε δὲ [r] τεσσαράκοντα πρὸς τοὺς πρώ-

---

[a] Ιβ'.] Ita *Basil. Voss. Vat. Gall.* 2. 3. & *Epiphanii* librorum pars maxima. in nonnullis XVII. proculdubio errore. Vide *Vossium* in *Chronol.* S. c. 14. p. 157.

[b] Ἀντίγονον,] Conf. inf. lib. 17. c. 8. §. 1. SPANH.

[c] Τὰ δ' ἐκείνοις] Ita refinximus ex *Lugd. Bat.* Antea erat τὰ δ' ἐκείνης. at non agetur in posterum, quid libro priori sit cohærens, sed quid acciderit post captas Hierosolymas & vinctum Antigonum. Debet itaque verti *illis*, sicuti fecimus pro *ei*. HAV.

[d] Ἐπειδὴ] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐπειδὴ γ̃ in *Editis Aliisque.*

[e] Τ̃ς —— Ἡρώδης,] A captis Hierosolymis nova etiam Epocha regni Herodis quandoque apud Josephum; vid. Petav. D. Temp. P. 11. p. 290. 291. vid. iuf. lib. 17. c. 8. §. 1. SPANH.

[f] Ὅσοι μ̃] Sic *Vat.* & *Busb.* ὅσον in *reliquis.*

[g] Ἐν πρώτοις τέτοις ἐποιεῖτο,] In dignitatibus eos constituit. *Rufinus.* Sic ea de re ἀλλ. lib. 1. c. 18. §. 5. τοῖς τιμαῖς καθίσας. SPANH.

[h] Πολλίων ὁ Φαρισαῖος & Σαμέας] Conf. sup. lib. 14. c. 9. §. 4. infr. c. 10. §. 1. SPANH.

[i] Ὁ Φαρισαῖος &] Ita è *Cod. Busb.* in *ceteris* deëst articulus.

[k] Σαμέας] Σαμαίας *Busb.* Σαμαῖος malit *Drusius* in *Observat.* l. IX. c. 22. Vide *Annotat.* ad lib. 14. c. 9. §. 4.

[l] Μαθητής.] Vide *Seldenum* in *uxore Hebr.* l. 3. c. 20.

[m] Τοῖς πολίταις] Eo ordine *Busb.* δέχεσθ τοῖς πολίταις in *ceteris.*

[n] Σαμέας ἔτος,] Cum Σαμαίας habeat *Cod. Busb.* ideo Σαμέας pro Πολλίων rescripsi quo modo (nisi ἁμάρτημα fuerit μνημονικὸν *Josephi*) scribi debere monuerunt Viri doctissimi; *Drusius*, loco jam citato, *Casaubonus* in *Exercit.* contra *Baronium*, p. 56. *Montacutius* in *Exercit.* VI. p. 231. & *Vorstius* de *Synedriis Hebræorum*, §. 12. HUDS. Id de Samea ante retulit, non de Pollione. REL.

[o] Κεκινημένης] Καὶ κεκιν. Ἡρώδη πρώτου *Busb.*

[p] Προεῖπεν —— ἀφεσωθεὶς] Conf. sup. lib. 14. c. 9. §. 4. SPANH.

[q] Μετελεύσεσθ.] Ita cum *Cod. Busb. Epiphanii* libris, ipsoque *Josepho*, sup. c. 9. §. 4. ἐπελεύσεσθ.) in *reliquis.*

[r] Τεσσαράκοντα πέντε] Τεσσαρακοντα τοὺς πρ. *Busb.* nec aliter in quibusdam *Epiphanii* exemplaribus.

πρώτους ἐκ τ αἱρέσεως Ἀντιγόνου, φύλακας θεὶς ἐπὶ τὰς πύλας τῶν τειχῶν, ἵνα [s] μή τι συνεκκομισθῇ τοῖς τεθνεῶσι. καὶ τοὺς νεκροὺς ἐρεύνων, καὶ πᾶν τὸ ἀνευρισκόμενον ἀργύριον, ἢ χρυσίον, ἢ τι κειμήλιον, ἀνεφέρετο τῷ βασιλεῖ. πέρας τε κακῶν οὐδὲν ἦν. τὸ μὲν γὰρ ἡ πλεονεξία τ κρατούντων διεφόρει ἐν χρείᾳ γιγνόμενα, τὸν ἄρχοντα μίσει χρήματα ἀγεώργητον τὸ [t] ἑβδομαδικὸν ἀναγκάζειν ἔτος. [v] ἐνεστήκει γὰρ τότε, καὶ ἀπεῖρεν ἐν ἐκείνῳ τὴν γῆν ἀπηγορευμένον ἐστὶν ἡμῖν. Ἀντωνίου δ', λαβὼν αἰχμάλωτον τ Ἀντίγονον, δέσμιον ἔγνω μέχρι τ θριάμβου φυλάττειν. ἐπεὶ δ' ἤκουσε νεωτερίζειν τὸ ἔθνος, καὶ ἐν τῷ πρὸς Ἡρῴδην μίσει ἐύνουν Ἀντιγόνῳ ὄντα, ἔγνω τοῦτον ἐν Ἀντιοχείᾳ [x] πελέκεσι· ᾠήθη γὰρ οὐδαμῶς ἡσυχίαν ἄγειν Ἰουδαίους. μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ Στράβων ὁ Καππαδὼξ λέγων ὅτως. "[y] Ἀντώνιος "μὲν Ἀντίγονον τ Ἰουδαῖον ἀχθέντα εἰς Ἀντιόχειαν πελε- "κίζει· καὶ ἔδοξε μὲν [z] οὕτος πρῶτος Ῥωμαίων βασι- "λέα πελέκει, σὺν οἰηθεὶς ἕτερον τρόπον μεταθεῖναι "ἂν τὰς γνώμας τῶν Ἰουδαίων, ὡς τε δέξασθαι τ ἀντ' "ἐκείνου καθεσταμένον Ἡρῴδην. οὐδὲ γὰρ βασιλίζόμε- "νοι βασιλέα αὐτὸν ἀναγορεύειν ὑπέμειναν, ὅτως μί- "γα τὶ ἐφρόνουν περὶ τοῦ [a] πρώτου βασιλέως. τὴν οὖν "ἀτιμίαν ἐνόμισε μειώσειν τῆς πρὸς αὐτὸν μνήμης, μειώ- "σειν δ' [b] καὶ τὸ πρὸς Ἡρῴδην μῖσος." τοῦτο μὲν ὁ Στράβων.

que primos Antigoniarum partium, conſtitutis ad murorum portas cuſtodiis, ne quid cum mortuis efferretur. Neque non mortui excutiebantur, & quicquid erat inventum argenti, aut auri, aut rerum precioſarum, ad regem referebatur. denique malorum modus erat nullus: partim propter ſummam dominantis, qui indigeret, avaritiam; partim quod terram incultam manere cogebat annus ſeptimus. tunc enim inſtabat, & in illo nobis ne terram ſeramus interdictum eſt. Antonius autem, cum captivum cepiſſet Antigonum, decreverat uſque ad triumphum ſervare vinctum. Sed cum audiret rebus novis ſtudere gentem, & præ Herodis odio benevolentiam erga Antigonum retinere, ſtatuit eum Antiochiæ ſecuri feriendum: alioquin quieſcere Judæi minime poterant. verbiſque meis teſtimonium perhibet Strabo Cappadox, ita dicens. "Antonius Antigonum Judæum "Antiochiam perductum ſecuri ferit: & hic qui- "dem Romanorum primus, viſus eſt regem ſecu- "ri percuſſiſſe; ratus non poſſe alia via flecti Ju- "dæorum animos, ut Herodem in illius locum "ſuffectum *pro rege* agnoſcerent. nam ne tormen- "tis quidem adigi poterant, ut eum regem appel- "larent; adeo magna illis opinio erat de priore "rege. Fore igitur exiſtimavit, ut memoria ejus "ignominiâ *ſenſim* minueretur, & odium illorum "in Herodem *paulatim* mitigaretur. *Atque* hæc quidem Strabo.

Antigonus ſecuri percuſſus.

Ea de re teſtimonium Strabonis.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ὑρκανὸς ὑπὸ τ Πάρθων ἀφεθεὶς πρὸς Ἡρῴδην ὑπέστρεψεν· οἷά τε ἔπραττεν Ἀλεξάνδρα, ὅτε Ἀνάνηλον ἀρχιερέα ἀποδειχθῆναι ἠκηκόει.

CAP. II.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimiſſus ad Herodem rediit: quæque moliebatur Alexandra, quando Ananelum pontificem creari audiverat.

Κατεχόντων δὲ τὴν βασιλείαν Ἡρῴδην, πυθόμενον Ὑρκανὸν ὁ ἀρχιερεὺς, ὢν ἔτι παρθοις αἰχμάλωτον, ἀφικνεῖται πρὸς Ἡρῴδην τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολυθεὶς [c] τρόπῳ τοιῷδε. [d] Βαρζαφάρνης καὶ Πάκορος οἱ τῶν Πάρθων στρατηγοὶ, λαβόντες αἰχμαλώτους, Ὑρκανὸν τ πρῶτον ἀρχιερέα γεγόμενον εἶτα βασιλέα, καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἡρῴδου Φασάηλον, εἰς Πάρθους ἀνῆγον. καὶ Φασάηλος μὲν ὁ Φέρορα τὴν ἐν ταῖς δεσμοῖς αἰσχύνην, πάσης ἔφη ζωῆς κρεῖττονα τὸν μετὰ δόξης ἡγούμενος θάνατον, αὐτὸς ἑαυτὸν γίνεται [e] φονεὺς καθὼς προεῖπον.

Β'. [f] Ὑρκανῷ δ' ἀναχθέντι, Φραάτης ὁ τ Πάρθων βασιλεὺς ἐπ' αὐτὸν ἐπιεικέστερον προσηνέχθη, τὸ τ ἀγνοίας [g] αὐτοῦ ἄμοιρον προπεπυσμένος. διὰ τοῦτο δεσμῶν μὲν ἀφῆκεν, ἐν Βαβυλῶνι δ' κατοικίαν παρεῖχεν, ἔνθα καὶ [h] πολὺ πλῆθος ἦν Ἰουδαίων. ἔτι τ Ὑρκανὸν ἐτίμων ὡς ἀρχιερέα καὶ βασιλέα, καὶ πᾶν τὸ μέχρις Εὐφράτου

CUM autem Herodem regnum occupaſſe fama accepiſſet Hyrcanus pontifex, tum enim apud Parthos captivus erat, ad Herodem venit, captivitate liberatus in hunc modum. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces cum Hyrcanum, qui primo pontifex factus eſt & deinde rex, & fratrem Herodis Phaſaëlum captivos feciſſent, eos ad Parthos abducebant. Et Phaſaëlus quidem non ferens in vinculis per dedecus vitam agere, & cum gloria mori ſatius eſſe ducens quam quomodocunque vivere, ipſe ſua ſe manu jugulavit, ſicuti jam ante diximus.

Hyrcanus pontifex apud Parthos captivus.

2. Hyrcano vero *ad Parthos* deducto, Phraates Parthorum rex, cum generis ejus nobilitatem audiiſſet, clementius eum tractavit. atque ideo eum è vinculis dimiſit, & Babylone degere conceſſit, ubi erat etiam Judæorum multitudo. Illi Hyrcanum ut pontificem & regem honorabant, ut & univerſa Judæorum gens, quæ uſque ad Euphratem

II. *Id agit, contra nitentibus Judæis, ut ad Herodem redeat.*

---

s Μή τι συνεκκομισθῇ] Ita cum *Busb.* & *Epiphanio*, qui vertit, *ne quid deportari poſſit cum defunctis.* atque hanc veram eſſe lectionem declarant ſequentia, καὶ τοὺς νεκροὺς ἐρεύνων, *ſcilicet*, ne quid inde auri argentive exportaretur in feretris, in quibus mortui efferebantur.

t Ἑβδοματικὸν] Forte ἑβδομαδικὸν. COCC.

v Ἐνεστήκει —— ἡμῖν.] Anno Sabbatico nefas Judæis ſerere: ἐνεστήκει γὰρ τότε, qui in curſu jam erat, juxta Petav. D. Temp. P. 11. p. 277. non, *qui inſtabat*, quod ἐνεστηκὸς ſit tempus pluſquam perfectum. SPANH.

x Πελέκεσι·] Cum *Joſepho* facit *Plutarchus* in *Antonio*. At *Dio* l. 49. Ἀντίγονον ἀμαχητὶ σαυρῷ προσδήσας. *Euſeb.* ad A. MDCCCCLXXVIII. Ἀντίγονον Δημαχισάρδου ἀναιρεῖται. Ubi *Scaliger* fortaſſe nimis rigide, qui hos auctores ſibi contrarios facit. Nam non neceſſe eſt πολλὰ Δημαχισάρδου interpretari, *poſt multa tandem prælia*. ſed ſufficiat ita reddere, *cum multum repugnaſſet*, ut apud *Euripidem* Δημάχομαι τὸ μὴ θανεῖν. Atque nihil aliud innuiſſe videtur *Dio*, quam Antigonum alligatum ad palum ſecuri percuſſum fuiſſe. nam σαυρὸς apud *Thucydidem* alioſque *auctores Græcos* nihil aliud denotat quam ξύλον ὀρθόν. idemque plane ſignificat vox Danica *ſtaure*, Græcæ certe originis, & apud Anglos ſeptentrionales *ſtoure*. HUDS. Dio à Joſepho non diſſentit, quamvis eum σαυρῷ alligatum dicat & dein occiſum. σαυρὸς crux non eſt, ſed palus, ὀρθὸν ξύλον. REL.

y Ἀντώνιος —— μῖσος.] Antigonus ſecuri Antiochiæ percuſſus, Strabo; quæ hodie apud eum non leguntur. conf. infr. lib. 17. c. 8. §. 1. SPANH.

z Οὗτος πρῶτος] Videſis *Seldenum* l. 2. de *Synedriis*, c. 13. §. 9.

a Πρώτου] Forte σεβαστοῦ.

b Καὶ τὸ] Illud καὶ è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.*

c Τρόπῳ τοιῷδε.] Τούτῳ τῷ τρόπῳ *Busb.*

d Βαρζαφάρνης] Βαρζαφαρνάπης *Vat.* Βαρζαφαρνάπης *Gall.*

e Φονεὺς καθὼς προεῖπον.] Conf. ſupr. lib. 14. c. 13. §. 10. SPANH.

f Ὑρκανῷ δ' ἀναχθέντι,] Hic dativus abſolutus loco genitivi, ſicuti alibi apud *Joſephum*, *Ælianum*, *Alioſque*. Ἀναχθέντι γὰρ αὐτῷ πρὸς Φραάτην τ βασιλέα ὑπὸ τῶν ἐπιεικέστερα προσενεχθῆναι, διὰ τὸ τ ἀγνοίας αὐτοῦ ἄμοιρον, καὶ δεσμῶν μὲν αὐτὸν ἀφῆκεν. *Busb.*

g Αὐτοῦ] *Gen.* αὐτῷ.

h Πολὺ πλῆθος Ἰουδαίων.] Babylone multitudo Judæorum; hinc apparet quoſdam de Petro Babylonem ac Romam profecto ad Judæos ibi convertendos argumentum hauſiſſe, quod convellere tentat *Pearſ.* de Succeſſ. Epiſc. p. 52. vide tamen ſeq. c. 3. §. 1. ἐν γὰρ Βαβυλῶνι μυριάδες &c. Judæorum in Babylone. Item lib. 18. c. 10. §. 1. & *Philon. Leg. ad Cajum.* de inſecuta clade Judæorum in Babylonia. Adde infr. Contra Apion. lib. 2. §. 5. & 6. SPANH.

tem incolebat: id quod ei gratum erat. Sed cum Herodem regnum adeptum intellexisset, spem novam concepit, tum quod jam ab initio erat amico in Herodem animo, tum quod eum memorem fore putabat beneficii accepti, cum eum, in judicium vocatum & morte mulctandum, periculo & supplicio liberavit. Itaque hac de re Judæis sermonem injecit, qui ipsum frequentabant. At illi eum retinere, & ut maneret suadere, officia & honores commemorantes, nihilque ei deesse quod ad dignitatem ejus ut pontificis atque regis *tuendam augendamque* ab illis præstari potest: quodque majus esset, hæc eum Hierosolymis propterea consequi non posse, quod corpus ab Antigono mutilatum haberet; atque beneficia non pariter à regibus referri, quæ privati acceperint, mutante eos non parum fortuna.

Ejus reditui vafro consilio favet Herodes.

3. Cum ista ei è re sua esse suggererent, discedere tamen cupiebat Hyrcanus: & literis eum monuit Herodes, ut Phraatem oraret & qui illic essent Judæos, ne ei communem regni potestatem habituro inviderent. Nunc enim tempus esse & sibi referendæ illi gratiæ, qui ab eo nutritus & conservatus fuisset, & illi accipiendæ. Hæc Hyrcano scribens, mittit etiam ad Phraatem legatum Saramallam, & complura dona: eum etiam comiter orans ne se homini bene de se merito gratiam referre prohiberet. Verum hoc non erat illud quod adeo desiderabat: sed, quoniam præter meritum principatum tenebat, mutationes haud abs re veritus est, quærebatque Hyrcanum in potestate sua habere, aut etiam omnino tollere. id quod postea faciendum curavit.

Honorifice excipitur Hyrcanus & in magno honore habetur.

4. Cæterum tunc, postquam spei plenus aderat, à Partho dimissus & à Judæis pecunia instructus, cum eum honorificentissime excepisset *Herodes*, primam in conventibus sedem ei tribuebat, & in conviviis accubandi loco superiore cedendo eum decipiebat, patrem appellans, & omnem insidiarum suspicionem amoliens. Quin & alia fecit ad tuendum principatum, quæ ei domesticam seditionem excitarunt. Ut enim caveret ne quem ex illustribus pontificem crearet, evocat à Babylone quendam Ananelum nomine sacerdotem, eique pontificatum dat.

Ananelo Herodes dat pontificatum.

Quam ob rem turbatur Alexandra, & filio per Cleopatram ab Antonio pontificatum petit.

5. Hanc igitur contumeliam protinus non tulit Alexandra Hyrcani filia, Alexandri Aristobuli regis filii conjux, quæ ex Alexandro liberos habebat; alterum quidem pulchritudine præcellentem, nomine Aristobulum, alteram vero nuptam Herodi Mariamnem, formæ venustate insignem. Verum *animo* turbata erat, & pueri ignominiam ægre ferebat, si eo superstite adscitus quidam pontificatu donaretur: atque *adeo* scribit Cleopatræ, (fidicine quodam operam suam ei præstante ut recte perferrentur literæ) ut puero ab Antonio peteret principatum.

Dellius persuadet Alexandræ, ut Aristobuli & Mariamnes picturas Antonio mittat.

6. Antonio autem segnius obtemperante, ejus amicus Dellius, qui tum forte in Judæam propter

---

i Αντιμεταχωρεῖ] Αντιμετεχώρει *Busb.* & *Lugd. Bat.*

k Προσιφέρετο τοῖς Ιουδαίοις,] Προτίφερε *Busb.* & *L. B.*

l Επιτυδακώς.] Επιτυδακώς *Busb.* & *L. B.*

m Κατὰ —— τύχης.] Conf. supr. lib. 14. c. 13. §. 10. & alibi. lib. 1. c. 13. §. 9. SPANH.

n Δυνάμει] Ita reposui ex *L. B. Reliqui* δυνάμεως. HAV.

o Σαραμάλλαν,] Σαραμάλλαν juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Nos & hic & superius *Epiphanium* & *L. B.* sumus secuti, nam cum uno λ. extulerat Ed Anglus. HAV.

p Διὰ δὲ —— μεταβολὰς,] Conf. alibi. lib. 1. c. 16. §. 4. & supra lib. 14. c. 15. §. 5. πολλὰ δὲ πρῶτον αὐτοῦ ἐπείδοντο τὴν Ηρῴδου εἰς ταπεινότητα. SPANH.

q Εκποδὼν ποιήσασθαι.] Ex πόδων διάξ τὸν Τιγρανὴν *Zonaras* p. 234. C. SPANH.

r Πιπτουμένῳ,] Συμπιπτομένῳ *Busb.* & *L. B.*

s Διαδεξάμενος] *L. B.* δεξάμενος.

t Παντελῶς] Παντοδαπῶς *Busb.*

u Αποναθίσαι δὲ] Ita cum *Cod. Busb.* ὑπονα θίσατο in *ceteris.*

νεμόμενον Ιουδαίων ἔθνος· τῷ δὲ ἦν ἀγαπητὸς τότε. πυθόμενος δὲ τὸν Ηρῴδην παρειληφέναι τὴν βασιλείαν [i] ἀντιμεταχωρεῖ τῇ ἐλπίσιν, ἐξ ἀρχῆς τε φιλοστοργως διεκείμενος, καὶ τὸ χάριτος ἀποτεμνηθήσεσθαι προσδοκῶν, ὅτι κρινόμενον, καὶ μέλλοντα θανάτῳ ζημιοῦσθαι, τοῦ κινδύνου καὶ τὸ κολάσεως ἐρρύσατο. λόγους οὖν [k] προσεφέρετο τοῖς Ιουδαίοις, ἵνα παρ' αὐτὸν [l] ἐπιτυδακῶσι. οἱ δὲ προεῖχοντο καὶ μένειν ἠξίουν, τὰς ὑπουργίας ἅμα καὶ τὰς τιμὰς λέγοντες, ὡς οὐδὲν ἐνδεὲς αὐτῷ τὸ εἰς τὴν ἀρχιερεῖς ἢ βασιλέας τιμῆς ἐξ αὐτῶν εἴη· καὶ τὸ μεῖζον ὅτι μηδὲ ἐκεῖ τούτων μεταλαβεῖν δυνατὸν, [m] κατὰ λῶβδον τοῦ σώματος τὸν ὑπὸ Αντιγόνου πάθοι, τάς τε χάριτας οὐκ ὁμοίως ἀποδίδοσθαι παρὰ τῶν βασιλέων ἃς ἔλαβον ἰδιωτεύοντες, ἐξαλλαττούσης αὐτὰς οὐκ ὀλίγως τὴν τύχης.

γ'. Τοιαῦτα κατὰ τὸ συμφέρον ὑποτιθέντων, τρεπόμενος πάλιν εἶχεν ἀπόνοιαν· καὶ γράφων Ηρῴδης παρεκάλει δεῖσθαι Φραάτου καὶ τῶν ἐκεῖ Ιουδαίων, μὴ φθονῆσαι [n] δυνάμει καινὴν ἔχοντι τὴν βασιλείαν. ἄρτι γὰρ εἶναι καιρὸν αὐτῷ μὲν ἐκτῖσαι τὰς χάριτας ὧν εὖ πάθοι, καὶ τραφεὶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ σωθεὶς, ἐκείνῳ τὴν τιμίζεσθαι. τοιαῦτα γράφων τρέπει καὶ σὺν τῷ ἑτέρῳ πρεσβυτῇ [o] Σαραμάλλαν, τὰ δῶρα πολλὰ, μὴ διακωλῦσαι τὰς εἰς τὸν Φερωρίτην αὐτοῦ χάριτας, ὁμοίως φιλανθρωπευόμενος. ὃ δὲ οὐκ ἐπιτρέπει ἡ τύχη. [p] διὰ γὰρ τὸ μὴ κατ' ἀξίαν αὐτὸς ἄρχειν, ἐδεδοίκει τὰς ἐξ ἀλόγων μεταβολὰς, καὶ τὸ τρικαῦτα ὑποχείριον ἔχειν ἐπόθει, ἢ καὶ παντάπασιν [q] ἐκποδὼν ποιήσασθαι. τοῦτο γὰρ ἔπραξεν ἐν ὑστέρῳ.

δ'. Τότε μέντοι γε ἐπιδὴ παρῆν [r] πεπεισμένος, ἀφέντος τε τοῦ Πάρθου καὶ τῶν Ιουδαίων χρήματα συναγομένων, ἁπάσῃ τιμῇ [s] διεδεξάμενος αὐτὸν, ἔν τε τοῖς συλλόγοις τὸν πρῶτον ἔνεμε τόπον, καὶ ταῖς ἑστιάσεις προκαλισκλίνων ἐξηπάτα, πατέρα καλῶν, καὶ [t] παντελῶς τὸ τῆς βουλῆς ἀνύποπτον περαγμαλούμενος. [u] ὑποκαθίσατο δὲ καὶ πάλιν πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἀρχῆς, ἐξ ὧν αὐτῷ καὶ τὰ πρὸς τὴν οἰκίαν ἐσασιάσθη. φυλαττόμενος γάρ τινα τῶν ὑπισήμων [x] ἀποδεικνύειν ἀρχιερέα θεοῦ, μεταπεμψάμενος ἐκ τῆς Βαβυλῶνος ἱερέα τὸν ἀσημοτέρων [y] Ανάνηλον ὀνόματι, τούτῳ τὴν ἀρχιερωσύνην ἐδωκεν.

ε'. Εὐθὺς οὖν οὐκ ἤνεγκεν Αλεξάνδρα τὴν ὑπεροψίαν, θυγάτηρ μὲν Υρκανοῦ, γυνὴ δὲ Αλεξάνδρου τοῦ Αριστοβούλου βασιλέως, ἐξ Αλεξάνδρου παῖδας ἔχουσα· [z] τὸν μὲν ὥρᾳ κάλλιστον, Αριστόβουλον καλούμενον, τὴν δὲ Ηρῴδου γαμοικοῦσαν [a] Μαριάμμην, εἰμορφίᾳ διάσημον. ἐτεταράχει δὲ καὶ χαλεπῶς ἔφερε τὴν ἀτιμίαν τοῦ παιδὸς, εἰ μὴ θεὶς ὑπὸ τοῦτον ἐκείνου τῶν ὑπεκλήτων τὴν ἀξιοῦσαν τῆς ἀρχιερωσύνης· καὶ γράφει Κλεοπάτρᾳ, μισθοῦ τινὸς αὐτῇ συμπραγματευομένου τὰ μὲν τὴν κομιδὴν τῶν γραμμάτων, αἰτεῖσθαι παρ' Αντωνίου τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερωσύνην.

ς'. Αντωνίου δὲ ῥᾳδιουργότερον ὑπακούοντος, ὁ φίλος αὐτοῦ [b] Δέλλιος [c] εἰς Ιουδαίαν ἐλθὼν ὑπὲρ τινας χρείας, ὡς

---

x Αποδεικνύειν] Αποδεικνύναι ἀρχιερέα θεοῦ *Busb.*

y Ανάνηλον ὀνόματι] Ανάνηλον passim in *Codd. Busb.* & *Vat.* HUDS. Ανανὴλ ὄνομα *Zonaras* p. 234. SPANH.

z Τὸν μὲν ὥρᾳ κάλλιστον,] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Zonar.* τὸν μὲν ἄρρα κάλλιστον in *Editis Aliisque.*

a Μαριάμμην,] Clarum est ita scribi oportere, si nominis originem spectemus. מרים *Mirjam* enim est, quod more Syrorum in *Marjam* vertitur, uti solent illi M initiali pro Chirek dare Petocho, sed Syncellus & alii Μαριάμνη scribunt: quod mihi videtur suavius esse pronuntiatu. REL.

b Δέλλιος] Hic Dellius (inquit *Usserius*) fuit Historicus ille, cujus apud *Plutarchum* in Antonio facta est mentio, & cujus epistolæ lascivæ ad Cleopatram ferebantur, ut in *Oratione Suasoria prima* retulit *M. Seneca*, quem & turpi consuetudine ipsi Antonio devinctum fuisse innuit *Dio*, lib. 49. p. 415. Vide *Vossium* de *Hist. Gr.* l. 6. c. 15. *L. B.* Γέλλιος hic & infra. HUDS. Δέλλιος, Gellius *Rufino*. *Zonaras* p. 234. D. SPANH.

c Εἰς Ιουδαίαν] Εἰς τὴν Ιουδαίαν *Busb.*

ὡς εἶδε τ̀ Αριςόβουλον, [d] ἡγάθη τι τῆς ὥρας, καὶ τὸ μέγεθος καὶ κάλλος ἐθαύμασε τῆς παιδὸς, οὐχ ἧττον ἢ τὴν Μαριάμμην συνοικοῦσαν τῷ βασιλεῖ· καὶ δῆλος ἦν καλλίπαιδά τινα τὴν Αλεξάνδραν διειληφώς. ἐκείνης δὲ εἰς λόγους ἐλθούσης αὐτῷ, πεῖθε χαριζομένη ἀμφοτέρων εἰκόνας Αντωνίῳ διαπέμψασθαι. θεασαμένου γὰρ ἀδηνὸς [e] ἀξιοῖ. τούτοις ἐπαρθεῖσα τοῖς λόγοις Αλεξάνδρα, πέμπει τὰς εἰκόνας Αντωνίῳ. καὶ Δέλλιος ἐπραγματεύετο, λέγων οὐκ ἐξ ἀνθρώπων αὐτῷ δοκεῖν ἀλλά τινος θεῶν ἡδέσθαι τοὺς παῖδας. ἐπραγματεύετο δὲ δι' αὐτοῦ πρὸς ἡδονὰς ἑλκύσαι τ̀ Αντώνιον. ὁ δὲ, τὴν μὲν κόρην ἠδέσθη μεταπέμπεσθαι, γεγαμημένην Ηρῴδῃ, καὶ τοὺς εἰς Κλεοπάτραν ὑφόλας οὐκ ἐᾷ πιστὰ φυλαττόμενον. ἐπέστελλε δὲ [f] πέμπειν τ̀ παῖδα σὺν δικαιοσύνῃ, πρασθεὶς, εἰ μὴ βαρὺ δοκοίη. τούτων ἀπενεχθέντων πρὸς Ηρῴδην, οὐκ ἀσφαλὲς ἔκρινεν, ὥρα τε καλλίστην οὖσαν τ̀ Αριςόβουλον, ἐκκαιδεκαέτης γὰρ ὢν ἐτύγχανε, καὶ χρῆναι πρεσβύτερον πέμπειν πρὸς τ̀ Αντώνιον, ἰσχύοντα μὲν ὡς οὐκ ἄλλον [g] τῶν Ρωμαίων, ἕτοιμον δὲ τοῖς ἐρωτικοῖς αὐτὸν ὑποθεῖναι, καὶ τὰς ἡδονὰς ἀπαρακαλύπτως οὐκ ἂν δύνασθαι περιζόμενον. ἀντίκραιψεν οὖν, ὡς, εἰ μόνον ἐξέλθοι τῆς χώρας τὸ μειράκιον, ἅπαντα πολέμων καὶ ταραχῆς ὑποπλησθήσεται, Ιουδαίων ἐλπιόντων μεταβολὴν καὶ νεωτερισμὸν ἐπ' ἄλλῳ βασιλεῖ.

ζ'. Τούτοις δὲ πρασαιτησάμενον τ̀ Αντώνιον, ἔγνω μὴ μέχρι παντὸς ἀπαίδευτον τ̀ παῖδα καὶ τὴν Αλεξάνδραν. ἀλλὰ καὶ τ̀ γυναικὸς Μαριάμμης ἐγκειμένης λιπαρῶς ἀποδοῦναι τάδελφῷ τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ συμφέρειν αὐτῷ κρίνων, ἵνα μηδὲ ἀποδημῆσαι δίκαιον ᾖ τετιμημένῳ, [h] σύλλογον ποιήσας τ̀ φίλων, ἠπόρει πολλὰ τὴν Αλεξάνδραν· "κρύφα τε ἐπιβουλεύσαι, λέγων, τῇ "βασιλείᾳ, καὶ διὰ τ̀ Κλεοπάτρας πρᾶξαι ὅπως "αὐτὸς μὲν ἀφαιρεθῇ τὴν ἀρχὴν, τὸ δὲ μειράκιον αὖτ' "αὐτοῦ πρόξενοι τὰ πράγματα δι' Αντωνίου, καὶ πρὸ "τε βούλεσθαι μὲν ἐκεῖνον ἃ δικαίως, ὅπου καὶ τὴν "γυναῖκα [i] συναποστερῆσαι τ̀ ἴσης αὐτῇ τιμῆς, καὶ πε- "φυκὼς ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ πραγματεύσειε, πολλὰ πονή- "σαντ' αὐτὸ, καὶ ὑπομείνας κινδύνους τοῖς ἐ τυχῦ- "σιν, ἃ μὴν, ἀπομνημονεύσας αὐτὸς ὢν ἃ καλῶς ἐκεί- "νη πράξειεν, ἀποδέξεσθαι δ' δίκαιον εἶναι πρὸς αὐτὸς, "ἀλλὰ καὶ νῦν, ἔφη, δίδοναι τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερω- "σύνην, καὶ πάλαι προκαταλῆσαι τ̀ Ανάνηλον, παι- "δὸς παντάπασιν ὄντ' Αριςοβούλου." τοιαῦτα λέγον- τ' οὐκ ἀσκέπτως, ἀλλ' ὅπερ ἠξίου μάλιστα προφερό- μενος, εἰς ἀπάτην γυναικῶν καὶ τ̀ συμπαραληφθέν- των φίλων, πρεπαθὴς ἅμα, καὶ χαρᾷ τ̀ ἃ προσδο- κηθέντων καὶ δέει τ̀ ὑποψίας, Αλεξάνδρα μὴ δακρύουν ἀπελογεῖτο, "πρὸς μὲν τ̀ ἱερωσύνης, φαμένη, πᾶν ὁ- "ποιοῦν ὑπ' ἀδοξίας ἀπόδασαι, βασιλείᾳ δὲ [k] μήτε "ἐπιθέσθαι, μήτ' ἂν εἰ καὶ προσοίοι βούλεσθαι λαβεῖν, "καὶ νῦν δικαίως τιμῆς ἔχοντα, διὰ τὴν ἀρχὴν "τὴν ἐκείνου, καὶ τὴν ἀσφάλειαν τὴν οὐκ ἂν δύνασθαι "μᾶλλον ἑτέρων ἄρχειν αὐτὸν ἅπαντι τῷ χρόνῳ πρεῖσσον, "νοῦν τε νενικημένη τῆς ἀνεργεσίας, δέχεσθαι μὲν εἰς τ̀ "ὕστερον τὴν τιμὴν, ἔσεσθαι δὲ πρὸς πᾶν ὑπήκοον, πρόφα- "σιν δὲ κἂν εἴ τι διὰ τὸ χρόν καὶ τὴν ἄνοιαν αὐτῆς "παρρησίαν προπετέστερον ὑπ' [l] ἀναξιοπαθείας δράσειεν."

quædam negotia venerat, ut vidit Aristobulum, & pueri venustate *plane* obstupuit, & proceritatem *ejus* & pulchritudinem admiratus est, neque minus Mariamnem regis conjugem: ac se pulchrorum matrem natorum Alexandram existimare præ se ferebat. Cumque illa cum eo in colloquium venisset, persuadet ut depictas amborum imagines Antonio missum iret. iis enim visis, nihil non ab illo impetraturam esse. His verbis elata Alexandra, picturas Antonio mittit. Et Dellius rem in immensum exaggeravit, dicens non ab hominibus sed à quopiam Deo natos videri sibi pueros. eo enim animo ipse id agebat, ut ad voluptates Antonium alliceret. Ille vero puellam quidem accersere verecundatus est, quod ea Herodi nupta foret, & apud Cleopatram ex ejusmodi re criminationes vitaret: sed * ut puerum mitteret scripsit, idque honeste fecit, addens, nisi grave videretur. His ad Herodem perlatis, haud *sibi* tutum esse judicavit, forma & ætate florentem Aristobulum (erat enim annorum sexdecim) & genere præstantem mittere ad Antonium, hominem eo tempore Romanorum vel potentissimum, eundemque paratum ut illo ad amores *suos* uteretur, & voluptates invere-cunde (quoniam quicquid sibi lubebat facere posset) conquirentem. Rescripsit igitur Herodes, si vel pedem è regione efferret adolescentulus, fore omnia belli turbarumque plena, Judæis mutationes resque novas *sub* alio rege sperantibus.

Aristobulum ad se mittendum postulat Antonius: sed per Herodem stetit, quo minus mitteretur.

7. Cumque ita Antonio se excusasset, statuit *ille* puerum & Alexandram non omnino expertes honoris relinquere. Quin etiam uxore ejus Mariamne assiduis precibus illum obtundente, ut fratri suo pontificatum restitueret, cum & è re sua esse judicaret, ut ei in honore constituto non fas sit peregre abesse, convocato amicorum concilio graviter de Alexandra conquerebatur; dicens, "& "ipsam clam regno insidiari, & per Cleopatram "id agere, ut ipse regno exueretur, & adolescens "ope Antonii rerum administrationem susciperet, "idque eam haud juste constituisse, quando & fi- "liam suam de honoris possessione deturbaret, & "tumultus faceret in regno, quod ille multis la- "boribus ac periculis non levibus quæsisset, neque "tamen ipsum, memorem eorum quæ nefarie ege- "rit, desiturum esse semet illis æquum præbere, "sed & nunc, dicebat, se filio ejus pontificatum "dare, atque antea Ananelum pontificem creasse, "quod puerulus omnino esset Aristobulus." Cum ista non temere, sed, quod maxime volebat, consulto & cogitato diceret, ut mulieres & amicos qui *tum forte* aderant, falleret, Alexandra vehementer affecta tum gaudio ex iis quæ non exspectaverat tum metu ne suspecta foret, cum lachrymis pro se verba faciebat, dicens, "se de sacerdo- "tio quidem præ ignominia magnopere laborasse, "de regno vero nequaquam cogitasse, neque, si ad "se delatum foret, *illud* velle accipere, ut quæ sa- "tis honoris habuerit, quod ille principatum te- "neret, & abunde securitatis *suæ* familiæ, quod "is magis quam alii ad imperandum à natura fa- "ctus sit; atque nunc quidem sibi gratum esse ho- "norem in filium collatum, se vero ad omnia *post-* "*hac* obedientem fore, veniamque petere si quid "propter generis necessitudinem suique nimiam "fiduciam rei indignitate commotus inconsultius "fecisset." Post hoc colloquium, majori etiam cum

Herodes statuit ab Aristobulo & Alexandra gratiam inire.

Herodis de Alexandra querela.

Herodi se excusat Alexandra.

d Ηγάθη τε τ̀ ὥρας] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* ἠράσθη in *cæteris.*

e Αθετήσειν ἂν ἀξιοῖ.] Ατευκτήσειν *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) quod forsan olim margini appositum, ἐξηγήσεως ἕνεκα. Nam ἀθετήσαι cum genitivo construi notavit *Suidas*, atque vocem per *frandari* vel *fraudare* alicubi interpretatur *Valla*, ut dicunt *Lexicographi*. HUDS. Ατώτητζειν ἂν ἀξιοῖ· *Zonaras p.* 235. A. SPANH.

f Πέμπειν —— εἰ μὴ] Quid si mutata paulum distinctione legatur, πέμπειν τ̀ παῖδα, σὺν δικαιοσύνῃ πρότερον εἰ μὴ &c.

ut mitteret puerum, honestatis gratia addens, nisi &c. HUDS. *in Add.*

* *Ut puerum mitteret scripsit*,] Scripsit ut aliquo honesto prætextu puerum ad se mitteret, *Gelen.* cum honore, *Epiphan.*

g Τότε Ρωμαίων,] Ἐν τῷ τότε Ρωμ. *Busb.* τ̀ τότε Ρωμ. *Vat.*

h Σύλλογον ποιήσας] *L. B.* σύλλογον ἐν ποι.

i Συναποστερῆσαι] In marg. *L. B.* est συναποστερεῖν.

k Μήτε ἐπιθέσθαι,] Μηδέποτε ἐπιθέσθαι *Vat.*

l Ανάξιοπαθείας] Mox infra c. 3. §. 2. ἀνξιοπαθ. & lib. 16. c. 7. §. 2. ut & lib. 18. c. 3. §. 4. ἀναξιοπάθειαν. SPANH.

Gratia ficle reconciliata.

cum ſtudio quam antea, fide invicem data in gratiam redierunt, omni ut videbatur ſuſpicione ſublata.

ἔτως ἀλλήλοις ὁμιλήσαντες [m] καὶ πιστοτέρου ἢ θείου ἐν δεξιᾶς [n] διελύοντο, πάσης ὑποψίας ὡς ἐδόκουν ἐξηρημένης.

III. CAP III.

Quomodo Herodes Ariſtobulum pontificem conſtituit, & non multo poſt interficiendum curavit: utque coram Antonio cauſam ſuper Ariſtobulo dicebat. Deque Joſepho & Mariamne.

Herodes Ananelo pontificatum abrogat.

IGitur Herodes Ananelum pontificatu protinus abdicavit, qui non erat, ut prius retulimus, ex indigenis, ſed à Judæis oriundus ultra Euphratem in coloniam deductis. aliquammulta enim hujuſce populi millia circa Babylonem habitatum deportata ſunt: è quibus erat Ananelus, generis *inter eos* pontificii, quem Herodes jamdiu ſibi conſuetudine devinctum tenebat. Hunc ille quidem honoravit cum *primum* regnum adeptus eſt, ipſe vero *poſtea* honorem ei abrogavit, ut domeſticas turbas ſedaret, contra leges faciens. * haud enim aliter quiſpiam honore iſto privatus fuit, ubi ſemel eum acceperit. Sed primus quidem Antiochus Epiphanes eam legem violavit, abdicato Jeſu & fratre ejus Onia ſubſtituto: ſecundus vero Ariſtobulus Hyrcanum fratrem ſummovit; tertius autem Herodes principatum *ſacerdotii* Ariſtobulo puero reddidit.

Alexandra Herodi ſuſpecta obſervatur.

2. Et tunc quidem ſibi viſus eſt malis domeſticis remedium adhibuiſſe. neque tamen, ut par fuit, poſt gratiam reconciliatam à ſuſpicione vacuus erat, Alexandram tum ex præteritis conatibus cur vereretur ſibi juſtam cauſam eſſe arbitratus, tum ſi res novas moliendi occaſionem nacta ſit. Itaque juſſit eam in regia degere, neque quicquam * per poteſtatem facere. Quin & cuſtodes eam ita obſervarunt, ut nihil præter quotidianam vivendi conſuetudinem agere poſſet quod non reſciſceretur. Hæc omnia eam paulatim exacerbabant, odiumque *mox* ſuccreſcebat. Cum enim ſuperbia muliebri eſſet inflata, curam ſuſpicioſam ſibi adhibitam indigne ferebat, malens quidvis potius pati, quam ut fiducià privata, honoris ſpecie in ſervitute & formidine vitam ageret. Mittebat igitur ad Cleopatram, de rebus ſuis continenter conquerendo, & illam ut ſibi pro viribus ſubveniret orando. Illa vero juſſit, ut clanculum cum puero ad ſe perfugeret in Ægyptum. id quod ei facere viſum eſt, & artem hujuſmodi comminiſcitur. Comparatis tanquam ad efferendos mortuos duabus arcis, in has ſeipſam & filium impoſuit, poſtquam famulis conſciis imperaſſet ut ſe noctu efferant. Erat autem inde iter eis ad mare, naviſque parata qua in Ægyptum navigaturi erant. Sed ejus famulus Æſopus, cum forte in Sabbionem ejuſdem amicum incidiſſet, quaſi cum conſcio lo-

Fugam adornat in Ægyptum.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Ἡρῴδης Ἀριστόβουλον ἀρχιερέα καταστήσας, μετ' ὀλίγον διαφθορᾶς παρεσκεύασεν· καὶ ὡς πρὸς Ἀντώνιον περὶ τοῦ εἰς Ἀριστόβουλον ἀπολογεῖτο. Περί τε Ἰωσήπου καὶ Μαριάμμης.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἡρῴδης, λύσας μὲν ἀφαιρέσει τὴν ἀρχιερωσύνην Ἀνάνηλον, [o] ὄντα μέν, ὡς καὶ πρότερον εἴπομεν, οὐκ ἐπιχωρίου, ἀλλὰ τῶν ὑπὲρ Εὐφράτην ἀπῳκισμένων Ἰουδαίων. [p] ἐκ γὰρ ὀλίγης μυριάδος τῶνδε τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Βαβυλωνίαν ἀπῳκίσθησαν, ἔνθεν ἦν Ἀνάνηλος, ἀρχιερατικοῦ γένους, καὶ πάλαι κατὰ συνήθειαν Ἡρῴδῃ προσδαζόμενος. τοῦτον αὐτὸς μὲν [q] ἐτίμησεν ὅτε τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, αὐτὸς δὲ κατέλυσεν, ἵνα τῷ πᾶσαν τὰς [r] οἰκίας παρεχὰς, περένομα ποιῶν. [s] ἄλλως γέ τις ἀφῃρέθη τὴν τιμὴν ἅπαξ προσλαβών. ἀλλὰ πρῶτος μὲν Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἔλυσε τὸν νόμον, ἀφελόμενος μὲν Ἰησοῦν, καταστήσας δὲ τὸν ἀδελφὸν Ονίαν· δεύτερος δὲ Ἀριστόβουλος τρίτος ἀφείλετο τὸν ἀδελφὸν, Ἡρῴδης δὲ τρίτος [t] ἀντιπαρέδωκε τὴν ἀρχὴν Ἀριστοβούλῳ τῷ παιδί.

β'. Καὶ τότε μὲν ἐδόκει πεφεσπδκέναι τὰ πρὸς τὴν οἰκίαν. [u] μέλλων ὅπερ εἰκὸς ἐν Ἀσαμωναίοις ἀνυπόπτως διατελῇ, τὴν Ἀλεξάνδραν ὅτι τι τοῖς [v] ἐγκλημάτοις ἤδη, καὶ καιρὸν εἰ [x] λάβοι νεωτέρων πραγμάτων ἡγεμονικὸς δοκοίη. προστάττει οὖν ἐν τε τοῖς βασιλείοις διαιτᾶσθαι, καὶ μηδὲν ἐπ' ἐξουσίας ἰδίᾳ. ἐπιμελεῖς τε ἦσαν αἱ φυλακαὶ, λανθάνουσι καθ' εἴ τι πρὸς τὴν καθ' ἡμέραν δίαιταν ἐπιτηδεύοιτο. τοῦτο πάντα κατὰ μικρὸν αὐτὴν ἐξηγρίαι, καὶ μῖσος ἐπεφύετο. φρονήματος γὰρ ἔμπλεως ἅτε γυναικείας, ὅτε τὴν ἐπιτροπὴν ἐπιμελείας [y] ἀνηξιοπάθει, [z] πάντες ἔστιν οἷς ἀξιοῦσι μᾶλλον, ἢ τὴν [a] παῤῥησίας στερομένη, τιμῆς ὑπεξαιρέσει, μὴ δουλείας καὶ [b] φόβου καταζῆν. ἔπεμπεν οὖν πρὸς τὴν Κλεοπάτραν [c] ἐν οἷς εἴη συνεχῶς ὀδυρομένη, καὶ παρακαλοῦσα βοηθεῖν αὐτῇ κατὰ δύναμιν. ἡ δὲ λαθοῦσα ἐκέλευσεν ἐπ' Αἰγύπτου σὺν τῷ παιδὶ πρὸς αὐτὴν ἀποδιδράσκειν. ἐδόκει τε ταῦτα, καὶ τεχνάζεται τοιάδε. δύο λάρνακας, ὡς εἰς ἐκκομιδὴν νεκρῶν, παρασκευασαμένη, ταύτας αὐτὴ καὶ τὸν υἱὸν ἐνέβαλεν, ἐπιτάξασα τῶν οἰκετῶν τοῖς συνειδόσι νυκτὸς ἐκφέρειν. ἵνα δὴ ταύτῃ ἐπὶ θάλατταν ὁδὸς αὐτοῖς, καὶ πλοῖον [d] ὡς ἀναπλεύσειν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔμελλον [e] παρεσκευασμένον. τούτοις Σαββίωνί τε ἐκείνης φίλων Αἴσωπος οἰκέτης αὐτῆς ἀπαγγέλλει πρόσω, ὡς εἰδότι φεύξεως. πυθόμενος δὲ [f] Σαββίων, καὶ

---

m Καὶ παρὰ τοῦτο ἐ θάτερον] Illa ἡ πρ. ἢ θάτερον οὐ δεξιαῖς non agnoſcunt *Busb.* & *Zonar.*

n Διελύοντο,] Διελύθη *Busb.* & *Vat.*

o Ὄντα μὲ] Aut totam hanc periochen (ὄντα μὲ ὡς ἡ πρ. uſque ad ἐπὶ τῷ παῦσαι) tollendum eſſe exiſtimo, ut quæ olim in *Joſephi* codicibus non exſtiterit, quod in *Epiphanii* verſione de illa nec vola, quod dicitur, nec veſtigium apparet: aut legendum, hac ead. §. οὐκ ἀρχιερατικοῦ γένους, καὶ πάλαι &c. & vertendum, *inde Ananelus, erat non quidem ex pontificio genere, quamvis* (ita hoc loco ἡ pro καίπερ reddendum eſt) *ob veterem conſuetudinem Herodi eſſet in pretio. Phaletranus* in *Diſſert. de Ablatione ſceptri* &c. Verum quid vetat, quo minus ἀρχιερατικοῦ γένους retineamus, cum verba intelligi poſſint de genere pontificali Judæorum Babyloniorum, non Judæorum familiæ Aſamonæorum, qui quidem illuſtres erant, cæterique omnes, ſi cum iis contendantur, pro obſcuris & ἀσημοτέροις habendi.

p Οὐ γὰ —— ἀπῳκίσθησαν,] Conf. ſup. c. 2. §. 2. SPANH.

q Ἐτίμησεν] Ἐτίμησε τὴν βασιλείαν Ἀσαμωναίων, αὐτὸς ἡ κατέλυσεν *Vat.*

r Οἰκίας παρεχὰς,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* οἰκείας in *cæteris.*

* *Haud enim aliter quiſpiam honore iſto privatus fuit,*] *Id eſt,* non enim ſine injuria quiſpiam &c.

s Ἄλλως γέ] Sic lego. ἄλλος γέ τις in libris. *Epiphanius* vertit, *nam non licebat aliquem honore ſemel accepto privari.* At *Seldenus* in hunc modum, *neque enim ſolebat honor hic ſemel aſſumptus abrogari.*

t Ἀντιπαρέδωκε τὴν ἀρχὴν] Sic in *pleriſque.* Ἡρῴδης τῷ ἀρ. Α. τ. παιδὶ, τότε μὲ ἐδόκει *Busb.*

v Ἐγκλημάτοις] *L. B.* ἐγκλιμάτιον.

x Λάβοι] *L. B.* λάβοιεν.

* *Per poteſtatem facere.*] *Vel,* ſuapte auctoritate.

y Ἀνηξιοπάθει,] Conf. ſupr. c. 2. §. 7. SPANH.

z Πάντες ἔστιν οἷς] Πάντες ἀτιμοῦν *Busb.*

a Παῤῥησίας] *L. B.* παρούσης.

b Φόβου καταζῆν.] Φόβων *Busb.* & *Zonar.*

c Ἐν οἷς εἴη συνεχῶς] Forſan aliquis malit, ἐν αἷς ἂν συνεχῶς.

d Ὡς ἀναπλεύσειν] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Zonar.* & *Epiphan.*

e Παρεσκευασμένον.] Sic *Vat.* & *Busb.* παρασκευασμένον in *cæteris.*

f Σαββίων,] Σαβίων *Busb.* nec aliter in quibuſdam *Epiphanii* libris.

§ Τοῦτο.

καὶ γὰρ ὧν ἐχθρὸς Ηρώδῃ πρότερον, ὅτι τῶν ἀπεκτονότων Ἀντιπάτρῳ κατὰ τιμωρίαν εἰς ἐνομίζετο, τὸ μισεῖσθαι [g] ὑπαλλάξεσθαι [h] τῇ πρὸς τιμωρίαν μισήσει διανοίας προσεδόκησε. καὶ καταλέγει τῷ βασιλεῖ τιμωρήσασθαι τὴν Ἀλεξάνδρας ἀπέχθειαν. ὁ δὲ, τιμωρίαν μὲν ἕως τῆς ἐγχειρήσεως ἐάσας προελθεῖν, ἐπ' αὐτοφώρῳ τοῦ δράσματος συνέλαβε. παρῆκε δὲ τιμωρίαν, χαλεπὸν μὲν οὐδέν, εἰ καὶ σφόδρα [i] βουλόμενον ὧν [k] αὐτῷ [l] διαθεῖναι, τολμήσας· οὐ γὰρ ἀναχθεῖσαν Κλεοπάτραν αἰτίαν ἀπὸ τοῦ πρὸς αὐτὸν μίσους λαβοῦσαν· ἐμφαίνων δὲ μεγαλοψυχίαν μᾶλλον ἐξ ἀπιστείας αὐτοῖς συγγνώσεως· προὔκειτο μέντοι παντάπασιν αὐτῷ τὸ μειράκιον ἐκποδὼν ποιεῖσθαι. τὸ δὲ μὴ ταχὺ μηδ' ἅμα τοῖς πεπραγμένοις ἐδόκει πιθανώτερον εἰς τὸ λανθάνειν.

γ'. Καὶ τὰ σκιροφορίας ἐνεστάσης, [m] ἑορτὴ δ' ἐστὶν αὕτη παρ' ἡμῖν εἰς τὰ μάλιστα τετιμημένη, παύσας τὰς ἡμέρας ὑπερεβάλλετο, καὶ πρὸς [n] εὐφροσύνας αὐτός τε ὢν τὸ λοιπὸν πλῆθος ὧν. ἐκίνησε δ' αὐτὸν ὅμως κἀκ' τῶν πιστῶν ἀπατεῦσαι τὰ περὶ τὴν προαίρεσιν ἐμφανῶς παροξύνων ὁ φθόνος. τὸ γὰρ μειράκιον Ἀριστόβουλος, [o] ἕβδομον ἀπὸ τοῖς δέκα [p] γεγονὼς ἔτος, ἐπειδὴ καὶ νόμον ἀνῆλθεν ἀπὸ τὸν βωμὸν συντελέσων τὰ ἱερὰ, τόν τε κόσμον ἔχων τὸν τῶν ἱερέων, καὶ τὰ πρὸς τὴν θρησκείαν σκεπτῶν, κάλλει τε κάλλιστος ὢν, καὶ μεγέθει πρέπων καὶ πρὸς τὴν ἡλικίαν ὑπεράγων, τῷ μὲν [q] περὶ τὰ γένη ἀξιώματι πολὺν ἐν τῇ μορφῇ διαφαίνων, ὁρμή τε τῷ πλήθει πρὸς αὐτὸν διανοίας ἐγίνετο, καὶ τὸν Ἀριστοβούλου τοῦ πάππου πεπραγμένων [r] ἐναργὴς μνήμη παρέρχεται. νικώμενοί τε κατὰ μικρὸν ἐξηλέγχοντο τὰς διαθέσεις, χαίροντες ὁμοῦ καὶ συγχεόμενοι, καὶ φωνὰς ἀφέντες εἰς αὐτὸν ἀδιέντες ὑχαῖς μεμιγμένας, ὡς ἐμφανῆ γενέσθαι τὴν εὔνοιαν τοῦ ὄχλου, καὶ πεπιστευμένην [s] ἐν βασιλείᾳ δοκεῖν τὴν ὠνὴ εὖ πεπονθέναι ὁμολογίαν. ὅτι τούτοις πᾶσιν Ηρώδης ἔγνω τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ εἶχεν εἰς τὸ μειράκιον ἐξεραπεύσας. καὶ τῆς ἑορτῆς παρελθούσης, εἰσιὼν μὲν ἐν Ιεριχοῦντι, δεχομένης αὐτοὺς τὴν Ἀλεξάνδραν, φιλοφρονουμένου τὸ μειράκιον καὶ προελθόντα εἰς [t] ἀδεᾶ τόπον, ἕτοιμον αὐτῷ συμπαίζειν καὶ [v] νεανιεύεσθαι κεχαρισμένως ἐκείνῃ. ἦν δὲ πρὸς τὸν τόπον ἰδίωμα θερμοτέροις τυγχάνοντι, σπουδασμένοι τάχιον ἐξῆλθον ἀλύοντες· καὶ τὴν [vv] κολυμβήθραν ἀπιδόντες, ἣ μεγάλα πρὸς τὴν αὐλὴν ἐτύγχανον, ἀνέψυχον τὸ θερμώτατον τοῦ μεσημβρίας. καὶ πρῶτον μὲν ἐώρων [x] τοὺς νέους τῶν οἰκετῶν καὶ φίλων· ἔπειτα προσχθέντος καὶ αὐτοῖς μετὰ τῆς καὶ τοῦ Ηρώδου παροξύνας, τῶν φίλων οἷς τύχοι ἀπιτέτακτο, σκότους [y] ἀπέχοντος, βαρούμενοι ἀεὶ καὶ βαπτίζοντες ὡς ἐν παιδιᾷ νηχόμενον, οὐκ ἀνῆκαν ἕως καὶ παντάπασιν ἀποπνίξαι. [z] καὶ διεφθάρη μὲν ἔτως Ἀριστόβουλος, ὀκτωκαίδεκα [a] μὲν ἅπαντα βιοὺς ἔτη, τιμὴν δ' ἀρχιερωσύνην καταισχὼν ἐνιαυτὸν, ὧν Ἀνάνηλος ἐκομίσατο πάλιν.

δ'. Ἐξαγγελθέντος δὲ τοῖς γυναιξὶν, εὐθὺς μὲν ἐκ μεταβολῆς θρῆνος ὧν [b] ὅτι περικειμένῳ

queretur rem enunciat. Quo cognito Sabbion (qui prius Herodi invisus esset, quod unus eorum esse putaretur qui Antipatri venenum porrexissent) speravit hujus indicii benevolentia sese odio regis liberaturum. Regi itaque Alexandræ consilium narrat. Ille vero passus eam usque ad *rei* aggressionem procedere, cum jam in eo esset ut fugeret eam deprehendit. Delictum tamen ei condonavit, nihil duri, quamvis libenter in eam animadversurus esset, *statuere* ausus: († non enim Cleopatram, propter suum in eum odium, laturam putabat, ut illa accusaretur) quin ea animi magnitudine videri voluit, ut eis clementiâ ignovisse putaretur: sed omnino adolescentem è medio tollere ei propositum erat. Verum ut probabilius latere posset, non statim id, neque mox post illa quæ perpetraverant, faciendum videbatur. *A servo proditur; eique meum Cleopatræ ignovisse Herodes.*

3. Cumque jam instaret umbraculorum festum, quod apud nos maxima cum solennitate servatur, eos dies præteriit, atque voluptati una cum populo se dedidit: quæ tamen res in causa fuit, ut eum invidia manifeste ad id quod statuerat celerius exsequendum incitarit. Nam adolescens Aristobulus, annos septemdecim natus, cum ad aram ex lege sacra facturus ascendisset, & vestitu pontificio indutus, & religionis ceremonias rite peragens, tam pulchritudine quam magnitudine ætatem antecellens, neque non in forma plurimam generis sui nobilitatem ostendens, tum multitudo & impetu quodam mentis & voluntate in eum ferebatur, eisque non obscure avi ejus Aristobuli facta in memoriam redierunt. victique paulatim quo erant in ipsum animo palam faciebant, gaudentes simul & mœrentes faustisque acclamationibus preces miscentes, adeo ut populi in ipsum benevolentia facile perspiceretur, & plus justo *uti* in regno viderentur beneficiorum *prius* acceptorum testificationi studere. His omnibus de causis decrevit Herodes, quod instituerat adversus adolescentem perficere. Itaque festis transactis, cum Hierichunte epulatus esset ipsos excipiente Alexandra, id agebat ut blanditiis adhibitis in locum securum adolescentem proliceret. quo facto ita se comparabat, ut simul cum eo luderet & juvenili licentia uteretur ad eum delectandum. Cum autem loci natura paulo æstuosior esset, congregati cito exierunt præ languore, & piscinis adstantes, quæ satis magnæ aulam circumfluebant, plagæ meridionalis calorem maximum refrigerabant. ac primum spectabant quosdam è servulis & amicis *suis* natantes: deinde postquam provocante Herode adolescens quoque eis se miscuisset, amici *Herodis*, quibus id negotii mandatum, cum jam tenebræ essent, per lusionis speciem deprimere & mergere natantem non prius destiterunt, quam eum plane suffocassent. Atque ita quidem exstinctus est Aristobulus, cum annos in universum octodecim vixisset, & pontificatum anno tenuisset, quem Ananelus iterum suscepit. *Ut populus gaudio gestit ex conspectu Aristobuli. Aristobulo Herodes insidias struit. Aristobuli mors.*

4. Cum autem id quod accidisset mulieribus nunciatum esset, statim quidem ex mutatione *in-* *Luctus Alexandræ ex morte Aristobuli.*

g Υπαλλάξεσθαι] Υπαλλάξαι Vat. & Gall.

h Τῇ πρὸς τιμωρίαν μισήσει διανοίᾳ] Ita ex *L. B.* Nam alii habent τῇ πρὸς τ. μ. δυνάμει. HAV.

i Βουλόμενον] Forsan βουλομένῳ, ut apud *Ælianum*, εἰ σοι βουλομένῳ ἐστίν.

k Αὐτῷ] *Gen.* αὐτοῦ.

l Διαθεῖναι, τολμήσας·] Διαθεῖναι *Busb.*

† *Non enim Cleopatram.*] *Vel*, non enim laturam Cleopatram putabat, ut illa *ideo* accusaretur quod ipsum odio habuerit.

m Ἑορτὴ —— σκηνῶν,] Conf. sup. lib. VIII. c. 4. §. 5. SPANH.

n Εὐφροσύνας] Forte Ἐφροσύνας. COCC.

o Ἕβδομον ἐπὶ τοῖς δέκα γεγονὼς ἔτος,] At ne Sacerdotes quidem ante vigesimum ætatis annum fas fuisse munere sacerdotali fungi tradunt Talmudici. REL.

p Γεγονὼς] Scribe γεγονὸς. COCC.

q Περὶ δὲ ἥβης] Περὶ τὴν ἥβην *Busb.* & *Vat.*

r Ἐναργὴς μνήμη παρέρχεται.] Ἐναργὴς ἡ μνήμη *Busb.* & *L. B.*

s Ἐν βασιλείᾳ] Forte ἢ ὡς βασιλέα. COCC.

t Ἀδεᾶ τόπον,] Ita *Busb.* prout supra alicubi. ἀδεῆ in *Editis Aliisque.*

v Νεανιεύεσθαι κεχαρισμένως] Ἐνεανιεύσθη Zonaras de Herode in narratione hujus facti p. 236. B. SPANH.

vv Κολυμβήθραν] In Jordane suffocatum Aristobulum scribit auctor דברי כלכי בית שני Chronici regum templi secundi pag. 104. 1. Sed non tanti est, quisquis ille est, ut Josepho opponi mereatur, quem ipse citat. Josephus hic contrarium testatur, & ultimo capite libri XX Antiqq. ἀνεῖλεν αὐτὸν ἐν Ιεριχοῖ τινὶ λάρνακι μηχανησάμενος κολυμβῶντα, *sustulit illum dolo Jerichunte natantem.* REL.

x Τοὺς νέους τῶν οἰκετῶν καὶ φίλων·] Τοὺς νεωτέρους τῶν οἰκετῶν καὶ φίλων νηχομένους *Busb.* τοὺς νέους τ. οἰ. καὶ φίλων *Vat.* sine νηχομένους.

y Ἐπίσχοντος,] *L. B.* ἐπέχοντος.

z Καὶ —— πάλιν.] Conf. ἀλωσ. lib. I. c. 22. §. 2. SPANH.

a Μὲν ἅπαντα βιοὺς ἔτη.] Οὐ πάντα *Busb.* ὅπου τὸν ὀκτωκαίδεκα ἀνύσας ἐνιαυτὸν *Zonar.*

b Ἐπὶ περικειμένῳ] Ita *Busb.* (*Cocc.*) & *Vat.* ὅτι in *Editis Aliisque.*

exſpectata fletus fiebat & luctus continuus ſuper mortuo ante oculos jacente; totaque urbs ſparſo rumore graviter dolebat, unaquaque domo calamitatem tanquam propriam & non alienam deflente. Sed in primis Alexandra, ubi filii interitum reſcivit, vehementer affecta eſt; majorem etiam dolorem capiens, cognito quo modo res perpetrata erat, cæterum neceſſe habens omnia patienter ferre, mali gravioris metu. Et ſæpe quidem eo ventum eſt, ut ſibi manus afferendo vitam finiret, tamen ſe cohibuit ſi forte vivendo poſſet opis aliquid conferre ad ultionem ejus qui per inſidias injuſte peremptus erat; propterea magis vitam retinebat: ac, diſſimulando ſe ſcire filium de induſtria necatum fuiſſe, exiſtimabat hoc ſibi ſatis eſſe ut aliquando factum ulciſci poſſet. Et illa quidem ſe reprimebat, † ne eum ſuſpicaretur. Herodes vero omnibus qui foris eſſent fidem facere curabat, necem puero haud data opera illatam fuiſſe, non ſolum id agendo ut nihil ad luctus *ſolennes* deeſſet, verum etiam lachrymas emittendo, & ſe ex animo vereque lugere oſtendendo. ac fortaſſe à dolore victus fuerit ad conſpectum exſtincti in flore ætatis & pulchritudinis, tametſi arbitraretur pueri mortem ſibi in ſecuritatem cedere: ſed perſpicuum erat iſta ab eo facta eſſe, ut ſemet expurgaret. Atqui præcipue in funeris magnificentia modum exceſſit, multa quidem cura adhibita tam in conditorio apparando quam in magna aromatum vi congerenda, plurimiſque cum eo ſepultis ornamentis; adeo ut * mulieribus excuſſerit mœſtitiam & dolorem, atque hac *ſaltem* parte ſolamen eis præbuerit.

Herodis diſſimulatio.

IV. *Inſidias Herodis filiique necem Cleopatræ per literas ſignificat Alexandra.*

5. At hujuſmodi nihil vincere & lenire quidem potuit Alexandram; ſed indies magis magiſque malorum memoria, dolorem redintegrans, querulam faciebat & pervicacem: atque adeo per literas Cleopatræ ſignificat Herodis inſidias, filiique interitum. Illa vero, quæ jampridem Alexandræ precibus ſatisfacere cuperet ejuſque vicem doleret, eam rem pro ſua habebat, & Antonium ad pueri necem ulciſcendam impellere non deſinit: haud enim æquum eſſe, *dictitabat*, ut Herodes, qui opera ejus regnum ad ſe nihil pertinens adeptus eſt, ejuſmodi ſcelera committeret in veros reges. His adductus Antonius, ubi Laodiceam venit, ad Herodem mittit ut ad cauſam ſuper Ariſtobulo dicendam veniat: inſidias enim, ſi ab ipſo factæ fuerint, haud recte adhibitas. Ille vero crimen & Cleopatræ ſimultatem veritus, quæ Antonium in ſe incitare non intermitteret, ſtatuit obtemperare (nec enim aliud facere licebat) mandataque Joſepho avunculo ſuo principatus & rerum procuratione, ei arcane præcepit, ut, ſi quid ipſe ab Antonio paſſus eſſet, protinus Mariamnem necaret: tanto enim mulieris amore devinctum eſſe, ut contumeliam timeret, ſi ſe mortuo illam aliquis propter pulchritudinem adamaret. ſummatim vero innuebat Antonii impetum quo in mulierem ferebatur, cum olim *aliquid* de ejus pulchritudine inaudiiſſet. Et quidem Herodes, his præceptis, cum ſpe de ſumma rerum dubia ad Antonium proficiſcitur.

Antonius Herodem ad cauſam dicendam evocat.

Herodis mandatum ſecretum de conjuge occidenda.

6. Joſephus autem, cum regni negotia adminiſtraret, ideoque continenter cum Mariamne colloqueretur, & quod negotia id poſtularent & homœſtas & dolentes in ſtuporem dederit.

Joſephus arcanum detegit.

τῷ νεκρῷ καὶ πένθος ἄχετον· ἥπτε πόλις ξ λόγῳ Δροδοξέντος ὑπερήλγε, πάσης ἑσίας οἰκειωμένης τὴν συμφορὰν ὡς σὸν ἐπ' ἀλλοτρίῳ γλωμένην. Αλεξάνδρα ἡ καὶ μᾶλλον ἐκπαθὴς ὢν σωέσει τ ἀπωλείας. τὸ μὲν ἀλγουῦν ἐκ ξ γινώσκειν ὅπως ἐπεράχθη τολμῆον ἔχουσα, τὸ ἢ καρτερεῖν ἀναγκαῖον ὂπὶ μείζονος κακοῦ ωροσδοκία πιεμένη. καὶ πολλάκις μὲν ἦλθεν αὐτοχειρία ωροαγαγέσθαι βίον, ἐπέσχε δ' ὅμως εἰ δώσαιτο ζῶσα ωροσαρκέσαι τῷ κατ' ἐπιβουλὴν ἀνόμως διεφθαρμένῳ, τό τε τολμῆον ἐκπεῦγεν αὐτῆ παρεκρέτει τὸν βίον, καὶ τὸ μηδεμίαν ὑποψίαν [c] ἐπιδεῖναι ξ κατὰ ωρόνοιαν ἀπολέσθαι τὸν υἱὸν ἱκανὸν εἰς δικαιολογίαν [d] ἀμύνης [e] ἐνομίζετο. καὶκείνη μὲν ἐγκρατῶς ἔφερε τὴν ὑποψίαν. Ηρῴδης ἢ πᾶσι τοῖς ἔξωθεν πιθανῶς [f] ἐπεσκεύαζετο, μὴ μετὰ ωρονοίας γλυφθαι τῷ παιδὶ τὸν θάνατον, οὐχ ὅσα πρὸς πένθος ἐπιτηδεύων μόνον ἀλλὰ καὶ δάκρυσι χεώμενος, καὶ σύγχυζιν τῆς ψυχῆς ἐμφαίνων ἀληθινήν. τάχα μὲν καὶ τοῦ πάθους ἀπονικῶντος αὐτὸν, ἐν ὄψει τῆς πρώτης καὶ τοῦ κάλλους, εἰ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν ὁ θάνατος τοῦ παιδὸς ἐνομίζετο· [g] δῆλον δ' ὡς ἀπολογίαν αὐτὸ πραγματευόμενος. τάχα μὴν εἰς τὴν πολυτέλειαν τῆς ἐκφορᾶς καὶ μᾶλλον [h] ὑπερεδείκνυτο, πολλὴν μὲν τὴν ωροθυμίαν περί τε τὰς θήκας καὶ τὸ πλῆθος τῶν θυμιαμάτων ποιησάμενος, πολλὴ ἢ συγκαταθάπτων κόσμον, ὡς ἐκπλῆξαι τὸ λυπηρὸν τῆς ἐν ξ γυναιξὶν ἀλγηδόνος, καὶ ωροθυμήσασθαι τότῳ τῷ μέρει.

ε'. Τὴν δ' Αλεξάνδραν ἤπτησε μὲν ὧδεν τ πιστῶν, ἀεὶ ἢ ξ μᾶλλον ἡ μνήμη ξ κακῶ παρέχουσα τὴν ὀδύνην ὀδυρμὸν ἐποίξ ξ Φιλόνεικον· καὶ γράφει τῷ ἐπιβουλῷ Ηρῴδῃ τῇ Κλεοπάτρᾳ, καὶ τὴν ἀπώλειαν ξ παιδός. ἡ ἢ, καὶ πάλαι αὐτεύδουσι ωροσαρκέσαι δεομένη, καὶ τὰς ἀτυχίας οἰκτίρουσι τ Αλεξάνδρας, [i] αὐτῆς ἐποιεῖτο τὸ πᾶν πράγμα, καὶ Αντώνιον σὺν ἀνίᾳ ποιεῖσθαι τ Φόνον ξ παιδὸς [k] παροξύνουσα· ὀλὸ ἄξιον Ηρῴδου, δι' αὐτὸ καταστάσα βασιλέα τ ὧδεν ωροσηκόσης ἀρχῆς, εἰς τὸς ὄντως βασιλεῖς πιπτοντας ἐπιδείκνυσθαι ωλανομίας. τότοις ἀναπτύσσεται Αντωνίῳ, ὡς ἐπὶ Λαοδικείας ἐστάλη, πέμπει κελεύων Ηρῴδῃ ἐλθόντα τ εἰς Αριστόβουλον [l] ἀπολογήσασθαι· πεπράχθαι γὰρ σὺν ὀρθῶς τοῦ ἐπιβουλῇ, εἰ δι' αὐτὸ γέγονεν. ὁ ἢ τοῦ τε αἰτίαν δεδοικὼς καὶ τὴν Κλεοπάτρας δυσμένειαν, ὡς σὺν ἀνῆκεν ἐξεργαζομένη κακοήθως αὐτῷ τ Αντώνιον ἔχειν, ἔγνω μὲν ὑπακούειν· ὧδε γὰρ ἄλλο π πράττειν ἐνῆν· καταλιπὼν ἢ τ ἦθον αὐτὸ Ιώσηπον ἐπίτροπον τ ἀρχῆς ξ τ σκεῦ πραγμάτων, ἐνετείλατο λεληθότως, [m] εἴ πάθῃ π παρ' Αντωνίου, φονεύσαι [n] καὶ τὴν Μαριάμμην ἀνελεῖν. [o] ἔτως τε γὰρ ἔχειν φιλοστόργως ωρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ δεδοικέναι τὴν ὕβριν, εἰ ξ τεθνηκότος σκείνη κατ' ὄμορφίαν ἄλλῳ τινὶ ωροσβάλοιτο. τὸ ἢ σύμπαν ἐνέφαινεν ὁρμὴν Αντωνίου ωρὸς τὴν ἄνθρωπον, [p] ὅτι ξ πάλαι ωροσηκόντως ὑπῆρ τ ὄμορφίας ἐτύγχανεν. Ηρῴδης μὲν ὢν ὑποτειλὰς ταῦτα, καὶ τὰς ἐλπίδας σὺν ἀσφαλεῖς [q] ἔχων [r] ὑπὲρ τ ὅλων, ἀπῆλθε ωρὸς Αντώνιον.

ς'. Ο ἢ Ιώσηπος ὑπὲρ τ διοικήσεως [s] ὢν ἐν τῇ βασιλείᾳ πραγμάτων, καὶ ἅτε τοῦ συνεχῶς ἐντυγχάνων τῇ Μαριάμμῃ, ωρός τε πραγματείας ξ τιμῆς ἕνεκεν ἐδέ

Antonius Herodem ad cauſam dicendam evocat.

Herodis mandatum ſecretum de conjuge occidenda.

Joſephus arcanum detegit.

c Επιδεῖναι] *L. B.* ἐνδεῖναι.

d Αμωὴς ἐνομίζετο.] Ιλεων καὶ ἀμωὴν (*Gen.* ἀμωὴλ) εἶναι infr. lib. 19. c. 4. §. 6. SPANH.

e Ενομίζετο.] *L. B.* ἐνόμιζε.

† *Ne eum ſuſpicaretur.*] Dicere vult, aſtute & magnanime odium atque ſuſpicionem de Herodis perfidia texiſſe Alexandram. HAV.

f Επεσκευάζετο] Απεσκευάζετο *Baſ.* Ηρῴδης ἢ πάντα ἐπετήδευεν, ἀποσκωλύων [*amoliens*] τὴν ὑπόνοιαν, καὶ δακρύων, καὶ συγχεόμενος &c. *Zonaras.*

g Δῆλον δ' ὡς ἀπολογίαν] Aliquis forſan malit, δῆλος δ' ὢν εἰς ἀπολογίαν ταῦτα πραγματευόμενος.

h Υπερεδείκνυτο,] *Lugd. Bat.* ἐπεδείκνυτο.

* *Mulieribus excuſſerit mœſtitiam & dolorem,*] *Vel*, mulieres mœſtas & dolentes in ſtuporem dederit.

i Αὐτῆς] Αὐτῆς *Gen.* forte αὐτῆς. SPANH.

k Παροξύνουσα.] Ερεθίζουσα *Busb.* atque ita legiſſe videtur *Zonaras.*

l Απολογήσασθαι·] *L. B.* ἀπολύσασθαι.

m Ει πάθη] Ει πάθοι τι παρ' Αντωνίῳ *Busb.*

n Καὶ τὴν] *L. B.* interſerit αὐτὸν.

o Οὕτως τε] *L. B.* αὐτός τε.

p Οἳ καὶ πάλαι] Ita lego pro ὅτι καὶ ex *Epiphanio*, qui vertit, *cum olim* &c.

q Εχων] Ita diſtinxi. antea erat, ἔχων, ὑπὲρ τ ὅλων ἀπῆλθε.

r Υπὲρ τ ὅλων,] Υπὲρ τ ἄλλων *Busb.*

s Ων ὁ τῇ βασιλείᾳ πραγμάτων,] Τῶν poſt ὢν addunt *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

t Κα-

ἐδέ βασιλεύσῃ παρ' αὐτὸ γένεσθαι, [t] καθὶ εἰς συνεχεῖς ὁμιλίας ὑπὲρ τ Ηρώδε πρὸς αὐτὴν εὐνοίας καὶ φιλοστοργίας. ἐξεπιστωδυομένων δ' [v] γυναικείως τὰς λόγους, καὶ μάλιστα τ Αλεξάνδρας, ὑπερεπιδακνῶς ὁ Ιώσηπος ἐπιδεῖξαι τὴν Αλεξάνδραν τ βασιλέως, προῆκτο καὶ τὰ πρὸς τὴν ἐντολὴν εἰπεῖν, πίστιν αὐτὰ ποιήμενος, ὡς ἐδὲ χωρὶς ἐκείνης ζῆν δυάσαιτο, κἂν εἴ πάσχοιτο δεινὸν ὃν ἀξιοῖ τος ἐδὲ θανάτῳ ἀφιζήχθαι. ταῦτα μὲν ὁ Ιώσηπος. αἱ δ' γυναῖκες, ὡς εἰκὸς, ἀ τὸ φιλόστοργον τ πρὸς τ Ηρώδην ἀφθέσεως, τὸ δ' χαλεπὸν, εἰ μηδ' ἀποθνήσκοντος ὑστερήσαν ἀπωλείας ἐ θανάτε τυραννικῆς, [x] προσλαμβάνουσαι, χαλεπὴν τὴν ὑπόνοιαν ἔ ῥηθέντος εἶχον.

ζ. Ἐν δ τούτῳ ἐ λόγος ἐχώρει κ τὴν πόλιν τ Ιεροσολυμιτῶν ὡδὶ τ ὑπ' ἔχθρᾳ τ Ηρώδην ἐχόντων, ὡς Ἀντώνιος αἰκισάμενος αὐτὸν [y] ἀποκτείνειεν. ἡ δ Φήμη πάντας μὲν [z] ἐτάραξεν, ὡς εἰκὸς, τὰς περὶ τὸ βασίλειον, [a] μάλιστα δ τὰς γυναῖκας. Αλεξάνδρα δ ἐ τ Ιώσηπον ἀναπείθῃ, τ βασιλείων ἐξελθόντα, σὺν αὐτοῖς [b] συμφυγεῖν τοῖς σημείοις ἔ Ρωμαϊκῆς ταξάματος, ὃ πότε πρὸς τὴν πόλιν ὑπὲρ φυρᾶς τ βασιλείας ἐστρατοπέδευεν, [c] ἡγεμόνα Ιουλίαν. Αλλὰ γὰρ τότε πρῶτον μὲν, εἰ καί τις ἀπαντήσειεν [d] παραχὴ πρὸς τὴν αὐλὴν, ἐν ἀσφαλεστέρῳ Αλλέξειν αὐτὸ Ρωμαίους· δεύτερον ἐλπίδα ἔχοντας· ἔπειτα καὶ [e] πίστεως πάντος ἠλπικέναι, τὴν Μαρκάμμην Αντωνίου θεασαμένους, δι' ἣν ἐ τὴν ἀρχὴν ἀναλήψεσθαι, κ μηδενὸς ὑστερήσειν, ὧν εἰκὸς τοῖς ἐν δυναστείᾳ βασιλικῇ γεγονόσιν.

η. Επὶ τούτων δ τ λογισμῶν [f] πιτυχηκότων αὐτοῖς, χρήματα παρ' Ηρώδε πρὸς τ ὅλων [g] ἀφίκετο, τ Φήμης ἐναντία καὶ τ προληφθέντων. ἐπειδὴ γὰρ ἐχώρει παρ' Αντωνίῳ, ταχὺ μὲν αὐτὸν ἀνεκτήσατο τοῖς δώροις, ἃ φέρων ἦκεν ἐκ τ Ιεροσολύμων· ταχὺ δ τ ὁμιλίας παρεσήσατο μὴ χαλεπῶς ἔχειν εἰς αὐτὸν, οἵ τε τ Κλεοπάτρας λόγοι [h] πρὸς τὴν [i] ἐξ ἐκείνων θεραπείαν ἧττον ἐδυνήθησαν. ἃ γὰρ ἔφη καλῶς ἔχειν Αντωνίῳ βασιλεα πρὸς τ κ τὴν ἀρχὴν γεγυμνασμένων δυνάμεις ἀπολλύειν, ἕως γὰρ ἂν ἐδὲ βασιλεὺς εἴη· δόντας δ τὴν τιμὴν, κ τ ἐξουσίας καταξιώσαντας, ἐᾶν αὐτῇ χρῆσθαι. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ [k] μὴ πολυπραγμονεῖσθαι πρὸς τὰς ἀρχὰς ἔλεγε συμφέρειν. ὑπὲρ τούτων ἔγραφεν Ηρώδης, καὶ τὰς ἄλλας διεξῆλθε τιμὰς, ἃς ἔχοι παρ' Αντωνίῳ, [l] συνθρονῶν ἐν τ Δικαιώσεσιν, καὶ συνεστιώμενος ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας, [m] κ τούτων ὅμως τυγχάνοι χαλεπῆς εἰς τὰς Δικαιολὰς οὕτω τ Κλεοπάτρας ὔσης· [n] ἢ, πάθῳ τῆς χώρας [o] ἐξαιτουμένη τὴν βασιλείαν αὐτῇ προσθήκας, πάντα τρόπον [p] ἐπειδὴ ἐκποδὼν ποιεῖσθαι. δικαίᾳ μέν τοι τυγχάνων Αντωνίᾳ, μηδὲν ἔτι προσδοκᾶν δυσχερὲς, ἀλλὰ ἐ ῥᾴδιον ἥξειν, βεβαιοτέραν τὴν εὔνοιαν τὴν παρ' αὐτὸ προσληφθῆναι τῇ βασιλείᾳ καὶ τοῖς πράγμασιν, καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ μηκέτι προσεῖναι τὴν ἐλπίδα τῆς πλεονεξίας, δόντος Αντωνίου ἀνθ' ὧν ἤξίου τὴν Κοίλην Συρίαν, κ Δι' τοῦτο παρηγορήσοντος ὁμῶ καὶ ἀποσκευασαμένου τὰς ἐπιτυχίας, ἃς ὑπὲρ τῆς Ιουδαίας ἐποιεῖτο.

nos quem reginæ ab ipso haberi oportuit, eò devenit ut sæpe memoraret Herodis erga ipsam benevolentiam & amorem. Gumque illæ, præsertim Alexandra, id quod diceret femineo more deriderent, Josephus monstrandi regis animi plus justo cupidus, eò provectus est etiam ut ea detegeret quæ sibi data in mandatis essent, illa in argumentum patefaciens, quod nec sine ea vivere posset, neque si quid gravius pateretur ab ea disjungi vellet. Hæc quidem Josephus. Mulieres vero, ut verisimile erat, non ad vehementiam amoris quo tenebatur Herodes, sed ad *facti* atrocitatem animum advertentes, ac quasi illo mortuo ipsis pereundum esset & tyranni crudelitate moriendum, ex dictis ad gravissima quæque suspicanda adductæ sunt.

7. Interea rumor per urbem Hierosolymitarum sparsus erat ab Herodis inimicis, illum cruciatu & morte ab Antonio affectum esse. Qua ex fama, ut par fuit, tota regia perturbata est, præsertim feminæ. Itaque persuasit Alexandra Josepho, ut ex regia egressus sese una cum ipsis sub legionis Romanæ signa reciperet, quæ tum ad urbem regni tuendi gratia Julio duce castra habebat. Sic enim primùm, *dicebat*, si quis in aula tumultus oriretur: ipsos tutius acturos in Romanorum benevolentia: deinde sibi spem factam esse omnia se consequuturam si Mariamnem vidisset Antonius, per eumque principatum recuperaturos, & nulla re carituros quæ in nobilitate regia educatis digna foret.

Rumor vanus de morte Herodis.

Alexandræ consilium irritum.

8. Cum autem hac de re sermonem instituissent, veniunt ab Herode de toto negotio literæ, priori etiam rumori plane contrariæ. Ut enim venit ad Antonium, eum statim donis (quæ Hierosolymis apportaverat) sibi conciliavit: ac statim ut cum eo colloquutus est, effecit ut ei ne succenseret quidem aut irasceretur; atque Cleopatræ verba parum valebant adversus ea quibus benevolentiam ejus demerebatur. Negabat enim Antonius decere à rege rationem eorum reposci, quæ gessisset in imperio, ita enim ne regem quidem cum fore; atque par esse ut qui honorem ei dederint & potestatem tribuerint, ea *quam liberrime* uti sinant. Idem etiam Cleopatræ nequaquam convenire dicebat in factis principum esse curiosam. Hisce de rebus scripsit Herodes, necnon alios honores ei ab Antonio habitos memoravit, ut pro tribunali illi assideret, & quotidie conviviis ejus interesset, atque ista ab eo assequeretur, infensa licet atque ipsum incusante Cleopatra; quæ, regionis cupiditate petens atque contendens ut sibi regnum obveniret, modis omnibus studuerat ut eum è medio tolleret. Verum sibi æquum habenti Antonium nihil gravius jam exspectandum esse, sed brevi venturum, firmiore illius erga regnum resque suas fretum benevolentia, & Cleopatræ nullam amplius plus habendi spem reliquam esse; cum Antonius, vice eorum quæ postulaverat, Cœlen-Syriam ei dederit; atque adeo simul iratam lenierit feceritque ut à petitione regni Judææ desisteret.

Antonium Herodes muneribus placat & sibi conciliat.

Herodis litteræ ad amicos suos de honoribus ipsi ab Antonio habitis.

9. His

[t] Καθὶ εἰς συνεχεῖς ὁμιλίας] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) καθεὶς συνεχῶς in *Editis Aliisque.*

[v] Γυναικείως] Τῶν γυναικῶν *Busb.* & *Epiphan.* Vulgata lectio bene ferri potest.

[x] Προσλαμβάνουσαι,] Προλαμβάνουσαι *Vat.*

[y] Αποκτείνειεν.] Αποκτείνοι *Busb.*

[z] Ἐτάραξεν,] Ita *MSS.* ἐτάραττεν in *Editis.*

[a] Μάλιστα δ] Μάλιστα δὲ καὶ τὰς γ. *Vat.*

[b] Συμφυγεῖν τοῖς σημείοις] Προσφυγεῖν *Vat.*

[c] Ηγεμόνα Ιουλίαν.] Ηγεμόνα ἡδὲ Ιούδα *Vat.*

[d] Παραχὴ] Ita *Busb.* παρωχὴ in *Editis Aliisque.*

[e] Τάξεσι πάντος ἠλπικέναι,] Τάξεσι *Busb.*

[f] Τετυχηκόσιν αὐτοῖς] Οὖσιν pro τετυχηκόσιν habet *Busb.*

[g] Αφίκετο,] Αφίκτο τ φ. σὺν κ τ προλαληθέντων *Vat.*

[h] Πρὸς —— ἐδυνήθησαν.] Προς τὴν ἐξ ἐκείνων θεραπείαν ἧττον ἐδυνήθησαν *Vat.* πρὸς τὴν ἐκείνων θεραπείαν ἧττον ἐδυνήθησαν *Busb.*

[i] Εξ ἐκείνων] *L. B.* ἐξ ἐκείνης.

[k] Μὴ πολυπραγμονεῖσθαι] Μὴ πολυπραγμονεῖσθαι τὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς συμφέρειν *Vat.*

[l] Συνθρονῶν ἐν ταῖς Δικαιώσεσιν,] Usitatius συνθακῶν. in *Busb.* & *Vat.* συνθηκῶν. HUDS. M. Antonio adsidens in conventu, seu disceptationibus Judiciorum h. e. pro tribunali. Sic Zonaras p. 237. A. συνέδριον αὐτῷ ἐν ταῖς Δικαιώσεσι· SPANH.

[m] Καὶ τούτων] Καὶ τούτων ὄντως τυγχάνοι, χαλεπῆς *Vat.* κ ὅτι τούτων τυγχάνοι, κ ταῦτα τ Κλεοπάτρας χαλεπῆς ὔσης αὐτῷ πρὸς Δικαιολὰς *Zonar.*

[n] Η, πάθῳ τ χώρας] Πάθῳ γὰρ τ χώρας (absque ἡ) in *Cod. Vat.*

[o] Εξαιτουμένη τὴν βασιλείαν] Εξαιτουμένη γὰρ αὐτῇ τὴν β. *Busb.*

[p] Εαυτὴν ἐκποδὼν ποιεῖσθαι.] Ita *Busb. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* in *reliquis* deest ἑαυτὴν. præterea ποιῆσαι pro ποιεῖσθαι habet (præter *L. B.* quoque) *Busb.*

Accusatio contra Josephum & Mariamnem instituta.

9. His literis allatis, ardor ille ad Romanos se recipiendi, tanquam mortuus esset *Herodes*, statim restinctus est. neque tamen non rescitum est illorum consilium. Nam postquam rex, deducto Antonio in Parthos proficiscente, in Judæam rediit, ejus soror Salome & mater ei protinus Alexandræ institutum declararunt: & insuper Salome contra maritum suum Josephum criminationem protulit, quod frequenter cum Mariamne consuetudinem habuerit. Ista autem hac de causa dicebat, quòd ei jampridem infensa erat, propterea quod inter earum contentiones, illa, plus justo fastidiosa, eis ignobilitatem exprobrabat. Herodes vero, qui in

Mariamne apud Herodem se excusat, & cum eo in gratiam redit.

Mariamnem semper ardore flagrabat amatorio, statim turbatus est, & obtrectationis impatiens erat: verum semet cohibens, ne quid propter amorem temere committeret, vehementi affectu & æmulatione incitatus, Mariamnem seorsum interrogavit de congressibus cum Josepho. Sed ea jurante, & omnia quæ insontibus inesse solent ad sui purgationem allegante, regi paulatim persuadebatur, & ira sedabatur, vincente eum conjugis amore eousque ut sese excusaret, quòd iis quæ audierat credidisse videretur, ejusque modestiæ magnas gratias ageret, & singularem suum erga ipsam amorem & benevolentiam fateretur: denique, ut plerumque fit in amoribus, in lachrymas & mutuos complexus magno affectu evaserunt. Cum autem rex *id ageret ut* magis magisque ei fidem faceret, eamque ad ipsum redamandum pertraheret: *sane* non est amantis, inquit Mariamne, in mandatis dare, ut, si quid ipsi gravius accideret ab Antonio,

Postea ob verbum sibi elapsum in vitæ periculum venit.

ego una peream nihil commerita. Hoc elapso verbo, rex percussus eam statim de manibus dimittebat, & vociferabat, atque ipse sibi capillos vellebat: manifestum se dicens indicium habere Josephi cum ea consuetudinis. nunquam enim enunciaturum fuisse quæ seorsum audiisset, nisi magna illis apud se invicem fides fuisset. Sic affectus parum abfuit quin uxorem occideret. Illius autem amore victus, postquam se dolenter & ægre continuisset, hunc impetum reprimebat: veruntamen Jo-

Herodes Josephum necari jubet, & Alexandram in custodiam dat.

sephum, ne in conspectum quidem suum admissum, necari jussit; & Alexandram, tanquam omnium causam, in custodiam dedit.

Θ'. Τούτων τ γραμμάτων ἀπενεχθέντων ἐπώσατο μὲν ἐκείνης τῆς ὁρμῆς, ἦν ὡς ἀποθνήσκοντος εἶχον καταφυγεῖν ὅτι τὸς Ρωμαίους. ὁ μὲν ἔλαθεν αὐτῶν ἡ προαίρεσις. ἀλλ' ἐπεὶ ἀναπέμψας ὁ βασιλεὺς Αντώνιον ὅτι Πάρθους εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐπέστρεψεν, [q] δῆθ μὲν ἥτε ἀδελφὴ Σαλώμη ⸌ ἡ μήτηρ [r] αὐτῷ τὴν Αλεξάνδραν, ἀπεσήμηναν· ἡ ⸌ Σαλώμη ⸌ [s] καθ' ἀνδρὸς Ιωσήπου λόγον εἶπεν, ὡς Αλεξᾶς παῖσαι, καὶ τῇ Μαριάμμῃ συγγιγόμενον Αλατιλεῖν. ἔλεγε ⸌ ταῦτα χαλεπῶς ἔχουσα πρὸς αὐτὸν ἐκ πλείονος, ὅτι κ τὰς Αλαφορὰς φρονήματι χρωμένη μείζονι, τὸν ἐκείνων ἐξωνείδιζε δυσγένειαν. Ηρώδης ⸌ θερμῶς ἀεὶ καὶ λίαν ἐρωτικῶς πρὸς τὸν Μαριάμμην ἔχων, δῆθ μὲν [t] ἐξεπιτέρπλο, κ τὸν ζηλοτυπίαν ὅλην ἔφερεν· ὅπικρατούμενος ⸌, ἵ μὴ προπετῶς τι ποιήσαι Αλὰ τὸν ἔρωτα, σωπᾷ τῷ πάθει ⸌ τῷ ζήλῳ παρωξυμμένος, ἰδίᾳ τὸν Μαριάμμην ἀνέκρινεν ὑπὲρ τ πρὸς τ Ιώσηπον. ὑπομνυμένης δ' ἐκείνης, κ πάνθ' ὅσα μηδὲν ἁμαρτάσῃ πρὸς αὐτὸν εἰς ἀπολογίαν καταλογιζομένης, ἀνεπείθετο κ μικρὸν ὁ βασιλεὺς, κ μετέβαινεν ἐκ τ ὀργῆς [v] ἡτιῶμενος τ πρὸς τὸν γυναῖκα φιλοστοργίας, ὡς ἀπολογεῖσθ πρὸς ἂν ἔδοξεν ἀκούσας πεπισθκέναι, κ πρὸς τῆς κοσμιότητος αὐτῆ πολλὰ ὠμολόγα χάριν, αὐτός τε ὅπως ἔχοι στοργῆς, κ δυνοίας πρὸς αὐτὸν [x] ἀνωμολόγα· κ τέλος, ὡς ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς φιλεῖ, πεῖσθπιπτον εἰς δάκρυα μ' πολλῆς ἀνάγκης ἐμπεφυκότες ἀλλήλοις. ἀεὶ ⸌ δὲ μᾶλλον [y] βασιλέως πιστεύων, κ ὅτι τὴν αὐτὸ Αλάθεσιν ἔλεγεν· ὁ φιλῶν, εἶπεν ἡ Μαριάμμη, τὸ κ τὴν ἐντολὴν, εἰ πάσχοι τι χαλεπὸν ὑπ' Αντωνίου [z] καὶμὲ συναπολέσθ τὴν ἀθῆνος αἰτίαν. τότε [a] προαπεσόντος δ' λόγου, πεῖσθησας ὁ βασιλεὺς, δῆθ μὲν ἐκ τ χειρῶν αὐτὴν ἀφῆκεν, ἐβόα ⸌, [b] κ τ αὐτὸ τοιχῶν αὐτὸς ἐδράττετο, πεῖφανὲς [c] φάρμακον ἔχειν τῆς δ Ιωσήπου πρὸς αὐτὴν κοινωνίας λέγων. ὁ γὰ ἂν ἐξεπεῖν ἃ κατ' ἰδίαν ἤκουσεν, μὴ μεγάλης αὐτοῖς πίστεως [d] ἐγγεγενημένης. ἔτως δ' ἔχων, ὀλίγου μὲν ἀπέκτεινε τὴν γυναῖκα. νικώμενος ⸌ τῷ πρὸς αὐτὴν ἔρωτι, [e] ταύτῃ μὲν τὴν ὁρμὴν ἐκρατησεν, ἑαυτῷ Αλακαρτέρησας ὀδυνηρῶς κ δυσχερῶς· [f] τ μέν τοι Ιώσηπον ὀλ' εἰς ὄψιν ἐλθόντα Αλαζήσασθ πρόσταξεν· κ τὴν Αλεξάνδραν, ὡς ἁπάντων φυλακὴν, δήσας ἐφύλαττεν.

CAP. IV.

ΚΕΦ. Δ'.

Quomodo Cleopatra, cum partem Judææ & Arabiæ ab Antonio impetrasset, in Judæam venit: utque Herodes, ipsam large muneratus, ad Ægyptum deducit.

Ως Κλεοπάτρα, τ Ιουδαίας ⸌ τῆς Αραβίας μέρη παὰ πρὸ Αντωνίου λαβοῦσα, εἰς Ιουδαίαν ἀφικνεῖτο· κ ὡς Ηρώδης, αὐτὴν πολλοῖς δωρήσαμενος, ἐπ' Αἰγύπτου πρόπεμπε.

Cleopatræ insana avaritia.

INterea autem turbatum est in Syria, Cleopatra non desinente Antonium incitare, ut vicinos omnes *bello* adoriretur. illi enim persuadebat, ut auferens cuique suam dynastiam ipsi *eam* donaret: multumque *apud eum gratia* valuit, quod is amore illius vehementer ardebat. cumque natura esset alieni appetens, nihil utcunque injustum intentatum reliquit, ut quæ fratrem quindecim annos natum, quem sibi in regnum successurum norit, ve-

ΕΝ ⸌ τούτῳ κ τὰ περὶ τὴν Συρίαν πράγματα εἶχε, οὐκ ἀπειθοῦσης τῆς Κλεοπάτρας τ Αντώνιον μὴ πᾶσιν ὁπιχειρεῖν. ἔπειδ γὰ ἀφαιρούμενον ἑκάστων τὰς δυναστείας αὐτῇ διδόναι. κ πλέον ἴσχυεν ἐκ τῆς ἐκείνου πρὸς αὐτὴν ὁπιθυμίας. φύσει ⸌ πλεονεξίᾳ χαίρουσα, φθονομίας οὐδὲν ἔλιπε, τὸν μὲν ἀδελφὸν, ᾧ τὴν βασιλείαν ἤδει γνησομένην, πρᾶγμα λαβοῦσα φαρμάκοις, πεντεκαιδέκατον ἔτος ἔχοντα· τὴν δ' ἀ-

q Εὐθὺ] Ita MS. quoque *Lugd. Bat.* & mox ipse Josephus, ne quis cogitet δῆθὺς esse reponendum. HAV.

r Αὐτῷ τὴν Αλέξανδραν,] Αὐτῶν *Busb.* & *Vat.* & mox ἀπεσήμαναν.

s Κατ' ἀνδρὸς] Κατὰ δ ἀνδρὸς *Busb.* κ' τἀνδρὸς *Vat.*

t Εξεπετάρακτο,] Εξεπετρέπετο *Busb.*

v Ητιωμένος] Ητιμένος τῇ π. τ. γ. φιλοστοργίᾳ *Busb.* & *Vat.* Verum cum infra cap. IV. §. 1. post τὸ μὲν ὅλον, ἠτιῶμενος τ γυναικὸς exstet in libris omnibus, vulgatam lectionem retinendam censui.

x Ανωμολόγει] Ανθωμολογεῖτο *Busb.* ἀνωμολογεῖτο *Vat.*

y Πιστεύων,] Sic *Busb.* & *Vat.* nec aliter legisse visus est *Epiphan.* ἀπιστοῦντα nullo plane sensu in *Eastm.*

z Καὶμὲ συναπολέσῃ] Καὶμὲ ἂν ἀπολέσῃ *Vat.*

a Προαπεσόντος] *L. B.* προπεσόντος.

b Καὶ τ αὐτὸ τοιχῶν] Καὶ τ αὐτὸς ἑαυτῷ τοιχῶν ἐβάττετο *Vat.*

c Φάρμακον] Julian. Orat. 11. p. 52. C. καὶ τὸ φάρμακα τὸ κατοῦσιν φαρμάκου, κλέμμα *Hesychius.* SPANH.

d Εγγεγενημένης] Εγγεγονέναι *Vat.* & *Busb.* HUDS. F. ἐγγεγυημένης. SPANH.

e Ταύτῃ μὲ τὴν ὁρμὴν] *L. B.* ταύτης μὲ τ ὁρμῆς. Utrumque dicitur; sed malo Lect. Vulg. ob secundum casum mox sequentem. HAV.

f Τὸν μὲ —— προσέταξεν·] Confer infr. c. 7. §. 9. SPANH.

g Δὲ] *Gen.* δὲ.

h Ἀ-

δὲ ἀδελφὴν [b] Ἀρσινόην ἱκετεύσασαν ἐν Ἐφέσῳ [i] πρὸς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἀποκτεῖναι δι' Ἀντωνίου. χρημάτων [k] μὲν γὰρ ἕνεκεν, εἴπερ μόνον ἐλπιστείη, καὶ ναοὶ καὶ τάφοι [l] παρωμόθησαν, οὐδ' ἱερὸς τις οὕτως ἀσυλος δόξαι τε ὡς μὴ [m] διαιρεθῆναι τὸν ἐν αὐτῷ κόσμον, οὔτε βεβήλου, μὴ πᾶν ὁπωσοῦν τῶν ἀπηγορευμένων παθεῖν, εἰ μέλλοι μόνον [n] πρὸς ὑπερβολὴν τῆ τῆς ἀδικούσης πλεονεξίᾳ. τὸ δὲ ὅλον οὐδὲν αὔταρκες ἦν γυναικὶ [o] πολυτελεῖ καὶ δουλευούσῃ ταῖς ἐπιθυμίαις, μὴ καὶ τὰ πάντα πρὸς τὴν ἐπίνοιαν ἐνδεῖν ὧν ἐπεσυδάκει. Διὸ τοῦτο καὶ τὸν Αντώνιον [p] ἤπτῳ ἀεὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀφαιρουμένου αὐτῇ χαρίζεσθαι· καὶ διαβᾶσα σὺν ἐκείνῳ τὴν Συρίαν ἐπενόει κτῆμα ποιήσασθαι. [q] Λυσανίαν μὲν οὖν ὁ Πτολεμαίου Πάρθους αἰτιασαμένη τοῖς πράγμασιν ἐπάγειν, ἀποκτίννυσιν· ἤτει δ' παρ' Αντωνίου τήν τε Ιουδαίαν καὶ τὴν τῶν Αραβων, ἀξιοῦσα τοὺς βασιλεύοντας [r] αὐτὴν ἀφελέσθαι. τῷ δ' Αντωνίῳ τὸ μὲν ὅλον ἡδάσθη συνέβαινε τῆς γυναικὸς, ὡς μὴ μόνον ἐκ τῆς ὁμιλίας, ἀλλὰ καὶ φαρμάκοις δοκεῖν ὑπακόην εἰς ὅ, τι ἂν ἐκείνη [s] θελῇ. τὸ μέντοι φθονερὲς τῆς ἀδικίας [t] ἐξεδυσώπει, μὴ μέχρι [v] τοσούτου κατήκοον γιγνόμενον ὑπὸ μεγίστοις ἁμαρτάνειν. ἵν' οὖν μηδ' [x] ὀργισθῇ παντάπασι, μήθ' ὅσα προσετάττεν ἐκείνη διαπραξάμενος [y] ἐκ φανερᾶς δόξης κακὸς, μέρη τε χώρας ἑκατέρας παρελόμενος, τούτοις αὐτὴν ἐδωρήσατο. δίδωσι δὲ καὶ [z] τὰς ἐντὸς Ελευθέρας ποταμοῦ πόλεις ἄχρις Αἰγύπτου, χωρὶς Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἐκ προγόνων εἰδὼς ἐλευθέρας, πολλὰ λιπαρούσης αὐτῆς δοθῆναι.

β'. Τούτων ἡ Κλεοπάτρα τυχοῦσα, καὶ προπέμψασα μέχρις Εὐφράτου τὸν Αντώνιον, ἐπ' Αρμενίαν στρατεύοντα, [a] ἀνέστρεψε, καὶ γίνεται μὲν ἐν Απαμείᾳ καὶ Δαμασκῷ, παρῆλθε δὴ καὶ εἰς τὴν Ιουδαίαν· Ηρῴδης συντυχόντος αὐτῇ, καὶ τῆς τε Αραβίας τὰ δοθέντα καὶ τὰς περὶ τὴν Ιεριχουντα προσόδους Ηρώδης μισθωσαμένης. [b] Φέρει δὲ ἡ χώρα τὸ βάλσαμον, ὃ τιμιώτατον τῶν ἐκεῖ, καὶ πρὸς μόνοις φύεται, τόν τε φοίνικα πολὺν καὶ καλὸν. ἐν τούτοις δὴ οὖν, καὶ τελείου αὐτῆς σωτηρίας [c] περὶ τὸν Ηρῴδην γινομένης, διεπείραζεν εἰς συνουσίαν ἐλθεῖν τῷ βασιλεῖ, φύσει μὲν ἀπαρακαλύπτως τῆς ἐντεῦθεν ἡδοναῖς χρωμένη, τάχα δέ τι καὶ παθοῦσα πρὸς αὐτὸν ἐρωτικὸν, ἢ καὶ τὸ πιθανώτερον ἐπέδρας δεχθῆναι τινὸς [d] ἐπ' αὐτῷ γενησομένῳ ὕβρεων ὑποκαλασκιάζουσα. τὸ δὲ σύμπαν ἐξ ἐπιθυμίας ἡδάσθαι δέφαινεν. Ηρῴδης δὲ καὶ πάλαι μὲν οὐκ εὔνους ἦν τῇ Κλεοπάτρᾳ, χαλεπῶς εἰς ἅπαντας ὑπισχνουμένῳ, τότε δὴ καὶ μισεῖν ἀξιῶν εἰ δι' ἀσελγῶν εἰς τοῦτο προέοι, καὶ [e] φθόνῳ τιμωρούμενος, εἰ πανουργεύσασθαι τοιούτοις [f] ἐγχειρήσει, τοὺς μὲν λόγους αὐτῆς διεκρούσατο, [g] βουλὴν δ' ἐποιήσατο σὺν τοῖς φίλοις, ὑποχείριον ἔχων ἀποκτεῖναι. πολλῶν γὰρ ἀπαλλάξειν κακῶν ἅπαντας οἷς ἐγίνετό τε ἤδη χαλεπὴ καὶ προσεδοκᾶτο· τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ

neno pridem sustulerat; & sororem Arsinoën, Ephesi in templo Dianæ supplicem, ope Antonii interfecerat. Nam pecuniarum quidem gratia, sicubi vel minima ejus spes affulgeret, & templa & sepulchra violata erant: nec quis locus sacer adeo à violentia tutus existimatus, quem non suis ornamentis spoliavit, nec profanus qui non passus est quodcunque fieri nefas esset, si vel tantillum faceret conferretque ad injustam alieni cupidinem. ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ atque cupiditatibus servienti, quo minus omnia ei deesse viderentur, quorum studio teneretur. Quamobrem & Antonium continuo *illa* solicitabat, ut aliis ablata ipsi largiretur; atque inter obeundum cum eo Syriam, eam in possessionem suam redigere cogitabat. Et Lysaniam quidem Ptolemæi *filium*, ipsum criminata Parthos ad res turbandas adducere, interficit: flagitabatque ab Antonio Judæam & Arabiam, *ipsum* orans ut à regibus, qui eas teneret, auferret. Confiebat autem ut Antonius omnino victus mulieri cederet, adeo ut non solum quod cum ea consuesceret, sed fascinatione quadam impelli videretur ad obtemperandum ei quousque ipsa voluerit. veruntamen manifestæ injuriæ verecundia ipsum inhibuit, ne in omnibus voluntati ejus obsequendo in maximis offenderet. Ne itaque *postulanti* prorsus recusaret, neve quæcunque ipsa imperaret faciendo palam iniquus videretur, abstulit ab utroque eorum regionis partem, eamque Cleopatræ tribuit: eique etiam urbes dedit, quæ sunt intra Eleutherum flumen usque in Ægyptum, exceptis Tyro & Sidone, quod eas antiquitus liberas esse sciret, licet illa ut sibi darentur multum flagitante.

Arsinoën sororem interfecit.

Cleopatra Lysaniæ necem machinatur.

Arabia & Judæa partem ab Antonio impetrat.

V. *Cleopatræ in Judæam adventus.*

2. Cleopatra his impetratis, & Antonio, qui in Armeniam expeditionem faciebat, usque ad Euphratem deducto, reversa est, & Apamiam Damascumque venit, & in Judæam processit; Herode ipsam conveniente, atque Arabiæ partem ei datam redimente, necnon proventum agri Hierichuntis. regio enim illa balsamum fert, rem ejus loci pretiosissimam, & nusquam alibi provenientem; itemque palmas multas, easque pulchras. Ibi dum illa moratur, & cum Herode magnum commercium habet, tentabat cum rege rem habere, utens, ut natura ejus ferebat, inverecunde voluptatibus, quæ illic essent, & forsan etiam illius amore capta, aut, quod verisimilius, clam id agens, ut ex stupro quod ab illo passura esset, insidiarum occasionem nanciscereturque. Summâ autem, amore irretitam esse præ se ferebat. At Herodes, qui jampridem parum benevolo erat in Cleopatram animo, intelligens in omnes molestam esse, insuper & tunc, si ex effrenata libidine eò devenerit, dignam judicans quam odio haberet, & anteverteret ab ipsa pœnas sumendo, si ex insidiis ad hujusmodi aliquid aggrederetur, ejus sermonem à se repulit, & cum amicis consultavit, utrum eam cum posset occidere deberet. malis enim multis omnes *se* liberaturum esse, quibus & jam molesta fuit ac porro futura sit, magnoque Antonii etiam commodo hoc ipsum factu-

Balsamum in agro Hierichuntino.

Herodi in animo erat Cleopatram necare.

[b] Ἀρσινόην —— Αντωνίου.] Arsinoën apud Miletum, Dianæ Leucophrynes supplicem, immissis percussoribus ab Antonio sublatam, narrat *Appianus*, lib. 5. p. 676.

[i] Ποὸς τὸ τῆς Αρτεμιδος] *L. B.* πρὸς τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερῷ.

[k] Μὲν] Abest à *L. B.*

[l] Παρῳωμόθησαν,] Eo modo *MSS.* παρεπομόθησαν in *Editis.*

[m] Παραιρεθῆναι] *L. B.* περιαιρεθῆναι.

[n] Πρὸς ὑπερβολὴν) *L. B.* εἰς εὐπορίαν.

[o] Πολυτελεῖ,] Πολυτελεῖ, ἐπιθυμίας τε δουλεύουσῃ *Busb.*

[p] Ηπτωγεν ἀεὶ] Ita cum *Cod. Busb.* in *Editis Aliisque* ἐπῆγεν ἀεί τε, dein mox Λυσανίαν μὲ τὸν & post κτίσιν.

[q] Λυσανίαν] *Sc.* Lysaniam, Ptolemæi Mennæi filium, Chalcidis & Iturææ regem.

[r] Αὐτὸν] *L. B.* αὐτῶν. forte melius. HAV.

[s] Θέλῃ] *L. B.* θελῃ.

[t] Εξεδυσώπει,] Δυσωπύμβρου *Zonaras p.* 237. D. SPANH.

[v] Τοσούτου κατήκοον] Aut μέχρι τοσούτου (cum *Vat.*) aut μέχρι τοσοῦδε (cum *Busb.*) legendum. perperam μέχρι τοσοῦτον in *Editis.*

[x] Ἀργισθῇ] *L. B.* ἀνηθείη.

[y] Εκ φανερᾶς] Εἰς τὰμφανὲς *Busb.*

[z] Τὰς ἐντὸς Ελευθέρου ποταμοῦ πόλεις] Conf. supr. lib. 13. c. 4. §. 4. & alibi. lib. 1. c. 18. §. 5. SPANH.

[a] Ανέστρεψε.] *L. B.* ἀνέστρεφε.

[b] Φέρει δὲ —— φύεται,] Conf. alibi. lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

[c] Περὶ τὸν Ηρώδην γινομένης,] Πρὸς τὸν Ηρώδην γενομένης *Busb.*

[d] Επ' αὐτῷ] Επ' αὐτὴ *Busb.* & *Vat.*

[e] Φθόνῳ] *L. B.* ὀφθόνῳ.

[f] Εγχειρήσει,] Lege ἐγχειρεῖν. COCC.

[g] Βουλὴν δ' ἐποιήσατο] Βουλὴν δ' ἐποιεῖτο *Busb.*

Ab ea re amici eum avertunt.

cturum, quandoquidem nec ei ſe fidelem præſtitura eſſet, * ſi unquam opportunum & utile ei foret ut ita ſe gereret. Cum hæc vellet, *ab incepto eum* prohibuerunt amici, primum quidem ſuggerendo, ei haud convenire, dum in rebus majoribus occuparetur, manifeſtum adire diſcrimen; deinde urgendo & obſecrando, ne quid temere ageret. non enim *hoc* laturum Antonium, licet ipſi perſpicuum foret magno id ei eſſe emolumento: immo & amorem ipſi magis accendet, quod vi & ex inſidiis ea orbari exiſtimaretur, nec aliquid adeſſe quod in commodam excuſationem afferri poſſet, cum & mulierem adortus fuerit dignitate omnium illius ævi eminentiſſimam, & utilitas, ſi qua eſſe putaretur, cum audacia & amoris illius reprehenſione conjuncta videatur. Ex quibus manifeſtum, regnum ipſius & domum malis impletum iri magnis & non deſituris: cum nihil vetet, quin amoſiendo peccatum, ad quod ipſa eum alliciat, opportunitate commode & decenter utatur. Illa ad eum abſterrendum dicentes, & periculum ex veriſimilibus repræſentantes, illius impetum conatumque cohibuerunt. Adeoque ille, cum Cleopatram muneribus demulſiſſet, ad Ægyptum eam deduxit.

Herodes Cleopatram ad Ægyptum deducit.

Armenia ab Antonio debellata.

Artabazes.

Artaxias.

Tigranes.

3. Antonius autem, Armenia ſubjugata, Artabazem Tigranis filium, cum filiis ejus & ſatrapis, vinctum in Ægyptum mittit; eoſque dono dedit Cleopatræ, & regni etiam ornamenta omnia quæ ex eo ceperat. Armeniæ vero regno potitus eſt Artaxias filiorum illius natu maximus, qui tunc fuga dilapſus eſt. Quem cum Archelaus & Nero Cæſar ejeciſſent, Tigranem juniorem ipſius fratrem in regnum reducebant. Et hæc quidem poſtea contigerunt.

Arabes in tributo pendendo mala fide agunt.

4. Quod autem ad vectigalia attinebat, *Cleopatræ* ob datam *ei* ab Antonio regionem pendenda, ea rite ſolvebat Herodes; parum tutum exiſtimans, Cleopatræ cauſam odii dare. At Arabs, cum Herodes pecuniam ab ipſo exigendam recepiſſet, quippe qui pro eo ſpopondiſſet, aliquandiu ducenta illa talenta ei ſolvit; ſed poſtea pravus tarduſque ad penſiones factus eſt: quod ſi quam partem ægre ſolvebat, ne id quidem ſine fraudatione faciebat.

Αντωνίῳ λυσιπλήσειν, οὐδ' ἐκείνῳ πιῤῥῆς ἐσομένης, εἴ τις αὐτὸν καιρὸς ἡ χρεία κατάσχῃ, τοιούτων δεησόμενον. ταῦτα βουλόμενον ἐκώλυον οἱ φίλοι, πρῶτον μὲν διδάσκοντες ὡς οὐκ ἄξιον μείζω πράττοντα [h] κίνδυνον φανερώτατον ἀναλαμβάνειν, ἐγκείμενοί τε καὶ δεόμενοι μηδὲν ἐκ προπετείας ἐπιτηδεύειν. οὐ γὰρ ἀναχέσθαι τὸν Αντώνιον, οὐ δ' εἰ σφόδρα τις αὐτῷ τὸ συμφέρον ῥήσει πρὸ τῶν ὀμμάτων· τὸν τε γὰρ ἔρωτα μᾶλλον ὑποτεκκαύσει, τὸ δοκεῖν βίᾳ [i] καὶ κατ' ἐπιβουλὴν αὐτὸν αὐτῆς στέρεσθαι, μέτριόν τε ἕδεν εἰς τὴν ἀπολογίαν [k] φαίνεσθαι, ἅ μὲν ἐπιχειρήματα εἰς γυναῖκα γεγυμνένα, μέγιστον ἀξίωμα τῶν κατ' ἐκεῖνον ἐχηκύιαν τὸ χρόνον, τῆς δ' ὠφελείας, εἰ καὶ ταύτην τις οἰηθείη, σὺν αὐθαδείᾳ καὶ καταγνώσει τὸ ἐκείνου ἀληθέσεως φαινομένης. ἐξ ὧν οὐκ ἄδηλον ὡς μεγάλων καὶ ἀπίστων κακῶν ἀνατληθήσεται τὸ σὺν τῷ ἀρχῇ αὐτῷ καὶ τὸ ζῆν, ἔξον, ἀποκρυσάμενον τὴν ἁμαρτίαν εἰς ἐκείνην ἀναβαλεῖν, ἡδέως τὸ καιρὸν ἀρχημόνως. τοιαῦτα δεδιττόμενοι καὶ τὸ κινδυνῶδες [l] ἐξ εἰκότων ἀναδηλοῦντες, ἐπέσχον αὐτὸν τὸ [m] ἐπεγχειρήσεως. ὁ δὲ τῷ Κλεοπάτρᾳ δωρεᾶς ἱεραπεύσας ἐπ' Αἰγύπτῳ πέμπει.

γ'. Αντώνιος δὲ, τῷ Αρμενίαν [n] καταλαβών, [o] Αρταβάζην τὸν Τιγράνου, [p] σὺν τοῖς παισὶ καὶ σατράπαις, δέσμιον εἰς Αἴγυπτον ἀποπέμπει, δωρούμενος τύπις τῷ Κλεοπάτρᾳ, καὶ τῷ παντὶ κόσμῳ τῆς βασιλείας ὃν ἐξ αὐτῆς ἔλαβεν. Αρμενίας δ' ἐβασίλευσεν [q] Αρταξίας ὁ πρεσβύτατος τῶν ἐκείνου παίδων, Διάφορος ὢν τῷ τόπῳ. καὶ τοῦτον Αρχέλαος καὶ Νέρων Καῖσαρ ἐκβαλόντες, [r] Τιγράνην τὸν νεώτερον ἀδελφὸν ἐπὶ τὴν βασιλείαν καλήσαντο. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον.

δ'. Περὶ δὲ τὰς φόρους ἃς ἔδει τελεῖν τῷ ὑπ' Αντωνίου δοθείσης χώρας, ὁ μὲν Ηρώδης δικαίως, οὐκ ἀσφαλὲς ἡγούμενος διδόναι τῇ Κλεοπάτρᾳ μίσους αἰτίαν. ὁ δ' Αραψ, Ηρώδου τὴν φορὰν [s] ἐπιδεξαμένου, χρόνον μέν τινα παρεῖχεν ἐκείνῳ τὰ Διακόσια τάλαντα· μὴ ταῦτα δὲ κακοήθης ὢν καὶ βραδὺς εἰς τὰς [t] ἀποδόσεις, καὶ μόλις εἴ τι μέρη τινὰ Διαλύσειεν, οὕτω ταῦτα διδόναι δοκῶν ἀζημίως.

VI. CAP. V.

Quomodo Herodes bellum Arabi inferebat, & multis præliis factis tandem victoriam reportat, atque in gentis dominum ab Arabibus acceptus eſt. Deque magno terræ motu.

ΚΕΦ. ε'.

Ως Ηρώδης ἐχώρει κατὰ Αραβων, καὶ συμβολὰς πολλάκις τελευταίαν νικᾷ, καὶ πρεσβεύεται παρ' ἐθνους ὑπὸ τῶν Αράβων ἡρέθη. Περί τε σεισμοῦ μεγάλου.

Herodes cogitat de Auxilio ad Antonium mittendo in Actium.

HErodes autem, cum *Arabs* improbe & inique ageret, tandemque officio aliquo fungi nollet juſto & debito, in eo erat ut armis illum perſequeretur, ſed rem diſtulit ob bellum inter Romanos ortum. Cum enim exſpectaretur pugna Actiaca, quæ in centeſimam & octogeſimam ſeptimam Olympiadem incidit, Cæſar quidem cum Antonio de ſumma rerum decertaturus erat: Herodes vero (qui regionem probe cultam jamdiu teneret, &

Ηρώδης δὲ, τοῦτον τὸν τρόπον ἀγνωμονούμενος τελευταῖον εἶδεν ἔπι τὸ δικαίων ποιεῖν ἐθέλοντος, εἶχε μὲν ὡς ἐπολεμούμενος, [v] παρασκευὴ δὲ ἐχρῆτο [x] Ρωμαϊκῷ πολέμῳ. τὸ γὰρ ἐπ' Ακτίῳ μάχης παραδοκωμένης, ὡς ὅτι [y] τὴν ἑβδόμης καὶ ὀγδοηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς Ολυμπιάδος γενέσθαι συνέβη, Καίσαρι μὲν Αντωνίῳ περὶ τῶν ὅλων ἔμελλεν ἀγωνιεῖσθαι πραγμάτων· Ηρώδης δὲ καὶ [z] τὴν χώραν ἀβέβαιον μενούσης αὖθις πολλῷ

* *Si unquam opportunum & utile ei foret ut ita ſe gereret.*] *Vel*, ſi quod tempus inciderit (*vel* res in eo loco eſſent) ut illius officio opus haberet.

h Κινδυνον] *L. B.* κινδύνων τ.

i Καὶ κατ' ἐπιβουλὴν] Illud καὶ è *MSS.*

k Φαίνεσθαι,] *L. B.* φανῆσθαι.

l Εξ εικότων] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐξ εικότος in *reliquis.*

m Επεγχειρήσεως.] Επιχειρήσεως *Vat.* & *L. B.*

n Καταλαβὼν,] Παραλαβὼν *Busb.*

o Αρταβάζην τὸν Τιγράνου,] Aliis *Artavaſdes* dicitur, *Oroſio* vero *Arabanes.* Vide *Uſſerium* in *Annalibus* V. T. p. 441. *Edit. Lond.*

p Σὺν τοῖς παισὶ καὶ σατράπαις,] Ita *Busb.* σὺν τοῖς παισὶ σατράπαις in *aliis.* Forſan σὺν τοῖς πᾶσι σατράπαις. HUDS. Id etiam innuitur in *Margine L. B.* cui adſcribitur plane eadem lectio. HAV.

q Αρταξίας] Hunc paterno nomine *Artabazem* appellat *Dio*, lib. 54. p. 526.

r Τιγράνην τὸν νεώτερον] A *Vellejo* patris nomine *Artavaſdes* dicitur, ab aliis vero *Tigranes.* Adi *Lipſium* ad *Taciti* Annales l. 2. c. & ad *Vellejum*, ut & *Uſſerium* p. 510.

s Επιδεξαμένου,] Επιδειξαμένου *Busb.*

t Αποδόσεις,] Sic *MSS.* δόσεις in *Editis.*

v Παρασκευὴ] Παρασκευὴ pro *dilatione* accipio cum *Epiphanio* hîc loci: nonnihil favente *Vet. Gloſſario.* atque eundem ſenſum voci tribuit *Valeſius* ad *Euſebium* in *Hiſt. Eccl.* l. 9. c. 10. id quod me monuit Cl. *Lowthius.*

x Ρωμαϊκῷ πολέμῳ.] Τῷ Ρωμαϊκῷ π. *Busb.*

y Τῆς ἑβδόμης καὶ ὀγδοηκοστῆς] *L. B.* ἑβδόμης καὶ ἑκοστῆς ὡσὰς τῆς ἑκατόν.

z Τὴν χώραν ἀβέβαιον] Conf. ſupr. lib. 9. c. 10. §. 3. SPANH.

λωὶ ἤδη χρόνον, καὶ πρεσβῶν ⸂δ δωρεῶν δώρημένων, Αντωνίῳ συμμαχίαν [a] κατέλεξεν, [b] ὑπημελεστάτης τῆ θεραπείαις χρησόμενος. Αντώνιος δὲ, τὸ μὲν ἐκείνου συμμαχικὸς οὐδὲν ἔφη δεῖσθαι, τὴν δὲ Αραβα, καὶ γὰρ ἠκηκοέναι τε αὐτὸ καὶ τὴν Κλεοπάτρας τῶν ἀπιστίαν, ἐπεξελθεῖν προστάττει. [c] ἠξίου γὰρ ἡ Κλεοπάτρα ταῦτα, λυσιτελεῖν αὐτῇ τὸ ἕτερον ὑπὸ θατέρου κακῶς πάσχειν ἡγεμένη. τούτων αὐτῷ παρ' Αντωνίου λεχθέντων, ὑποστρέψας Ηρῴδης σωρεῖχε τὸ στρατιωτικὸν, [d] ὡς δὴ εἰς τὴν Αραβίαν [e] ἐμβαλῶν. καὶ θεασάμενος ἱππικῆς καὶ πεζῆς δυνάμεως, εἰς [f] Διόσπολιν ἀφικνεῖται, τὴν Αράβων σκηνοποιῶν· ὡς γὰρ ἐλελήθει τὰ περὶ τὸν πόλεμον αὐτοῖς· καὶ μάχης καρτερᾶς γενομένης, ἐκράτησαν οἱ Ιουδαῖοι. μετὰ δὲ ταῦτα πολλὴ στρατιὰ τῶν Αράβων [g] εἰς Κανὰ συνῆλθε, χωρία δέ ἐστι ταῦτα τῆς Κοίλης Συρίας. Ηρῴδης δὲ προπυσμένος, ἦκεν ἄγων ἐπ' αὐτοὺς τὸ πλεῖστον ἧς εἶχεν δυνάμεως· καὶ πλησιάσας ἐν [h] Κανὰ στρατοπεδεύεσθαι διεγνώκει, χάρακά τε βαλλόμενος ἐξ ὑκαίρου τῆς μάχαις ἐπιχερεῖν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐπιτάττοντος, ἐβόα τὸ πλῆθος τῶν Ιουδαίων, παρελόμενον τὴν τριβὴν, ἄγειν ἐπὶ τοὺς Αραβας. ὥρμητο δὲ καὶ τῷ συντεθάχθαι πιστεύειν καλῶς, καὶ τῆς προθυμίας ἄμεινον ἐχόντων ὅσοι τῷ πρώτῳ μάχῳ νενικήκεσαν, ἀσφαλὲς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἐπιτρέψαντες τοῖς πολεμίοις. θορυβούντων δὲ καὶ πᾶσαν ἐπιδεικνυμένων ἀνδρίαν, ἔγνω τὴν προθυμίαν ὁ πλῆθος ὁ βασιλεὺς ὑποχρήσασθαι· καὶ προφὼν ὡς ὁ λελείψεται τὴν ἐκείνων ἀρετῆς, [i] πρῶτος ἐν τοῖς ὅπλοις ἡγήσατο, πάντων κατ' οἰκεῖα [k] τέλη συναχθησομένων. ἔκπληξις δὲ ὑμὶν ἐμπίπτει τοῖς Αραψιν. ἀνισάντες γὰρ εἰς ὀλίγον, ὡς ἐώρων ἀμάχους ὄντας, καὶ μεστοὺς φρονήματος, ἔφυγον οἱ πλείους ἐκκλίναντες· κἂν διεφθάρησαν, [l] εἰ μὴ [m] Αθηνίων κακώσαντος Ηρῴδου τὸν Ιουδαίους. ἦν γὰρ ὢν στρατηγὸς μὲν Κλεοπάτρας ὑπὲρ τῆς ἐκεῖ, [n] διάφορος δὲ Ηρῴδῃ, τὸ μέλλον οὐκ ἀπερασκεύως ἐσκόπει, θρασυνόμενον μὲν τι λαμπρὸν τὴν Αράβων ἐγνωκὼς ἡσυχίαν ἄγειν, [o] ἡττωμένων δὲ, ὁ καὶ συνέβη, τοῖς ἀπὸ τῆς χώρας συνελαυνομένοις [p] τῶν οἰκείων [q] παρεσκευασμένον ὑπιτίθεσθαι τοῖς Ιουδαίοις. καὶ τότε κεκμηκότι τε καὶ νικᾶν οἰομένοις ἀπροσδοκήτως ἐπιπεσὼν, πολὺ ἐποίει φόνον. τὰς τε γὰρ προθυμίας εἰς τοὺς ὁμολογουμένους ἐχθροὺς ἐκδαπανήσαντες Ιουδαῖοι, καὶ τῷ νικᾶν ἐπ' ἀδείας χρώμενοι, παρὰ τὴν ὑπιχρησάντων ἡττῶντο καὶ πολλὰς ἐλάμβανον πληγὰς ἐν χωρίοις [r] ἀφίπποις καὶ πετρώδεσιν, ὧν πλείω τὸ ἐμπρεπὲς εἶχον οἱ τῷ ὑπίθεσιν ποιησάμενοι. κακῶς δὲ πασχόντων, οἵ τε Αραβες [s] αὐτοὺς ἀνειλήφεσαν, καὶ πάλιν ὑποστρέψαντες [t] ἔκτεινον ἤδη τετραμμένους. ἐγίνοντο δὲ πανταχοῦ κτεννυμένων ἀπώλειαι· καὶ τῶν Διοσπολιτῶν [v] οἱ πολλοὶ συνέφυγον εἰς τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ βασιλεὺς Ηρῴδης, ἀπεγνωκὼς τὰ κατὰ τὸν μάχῳ, ἀφίππου ζητεῖ βοήθειαν ἄξων. [x] οἱ μὲν διέφθη καὶ περ ἐσπουδακὼς ἐπαρκεῖν· ἀλλὰ τὸ μὲν στρατόπεδον ἥλω τῶν Ιουδαίων. οἱ δὲ Αραβες οἱ μετρίως δυτυχήκεσαν ἐκ παραλόγου, νίκῃ τε ἧς πλεῖον ἀπεδέησαν ἀνθληφθέντες, καὶ πολλῷ τῶν ἐναντίων ἀφῃρημένοι δυνάμιν. τὸν-

magnos reditus atque opes quæsiviſſet) delectum habuit, apparatu accuratiſſimo, ut Antonio ferret auxilium. Verum Antonius ejus ſe ſubſidio egere negavit; eique mandavit ut Arabem (cujus perfidiam tum ab ipſo Herode, tum à Cleopatra, audiviſſet) *bello* adoriretur. Hoc enim volebat Cleopatra, ut quæ exiſtimaret è re ſua eſſe, ut alter alterum læderent. Cum hæc ei relata fuiſſent ab Antonio, reverſus Herodes exercitum retinuit, ut qui mox invaſurus eſſet Arabiam. Cumque equeſtres pedeſtreſque copias paraſſet, ad Dioſpolim pervenit, eò Arabibus illi obviam venientibus: (non enim eos latuit hæc expeditio) magnoque commiſſo prælio, Judæi victores evaſerunt. Poſtea vero convenit ingens Arabum exercitus ad Cana, locum in Cœle-Syria. Qua re cognita, Herodes duxit in eos maximam ſuarum virium partem: atque ubi ad Cana appropinquavit, ſtatuerat caſtra facere, eaque foſſa valloque munire, ut cum opportunum eſſet prælia faceret. Sed hæc eo inſtituente, conclamat Judæorum multitudo, ut ſe in Arabes nulla interpoſita mora ducat. Quippe inceſſerat eos cupiditas, quod ſe pulchre ordinatos credebant: & omnes qui ſuperiorem pugnam, ne ad manus quidem hoſtes venire paſſi, vicerant, ferociores erant. Cum itaque tumultuarentur & magnum præ ſe ferrent animi ardorem, decrevit rex multitudinis alacritate uti; præfatuſque ſe eorum magnanimitati non defuturum, primus in armis agmen ducebat, omnibus eum ordine ſequentibus. Statim autem terror Arabes invaſit. quippe cum pauliſper reſtitiſſent, ubi Judæos invictos animique plenos viderunt, plerique in fugam verſi ſunt; atque conciſi fuiſſent, niſi Athenion Herodi & Judæis injuriam feciſſet. Is enim, cum Cleopatræ nomine dux eſſet illius tractus, & ab Herode diſſideret, quid futurum erat non imparatus attendebat: ut qui ſtatuerat, ſi quid egregium Arabes geſſiſſent, quietum ſe tenere, ſin inferiores eſſent, id quod accidit, Judæos adoriri, ad hoc paratus unà cum ſuis qui ex ea regione convenerant. Et tunc laſſos & ſe vincere putantes aggreſſus de improviſo, magnam eorum cædem edidit. nam cum & animorum ferociam in hoſtes manifeſtarios effudiſſent Judæi, & paulo remiſſius victoria uterentur, facile cedebant iis qui eos adorti ſunt, & magnam cladem accipiebant in locis petroſis & ad equitandum parum idoneis, in quibus aſſuetiores erant qui laceſſebant. Poſteaquam male adeo cum iis ageretur, Arabes animos reſumpſerunt, & converſi eos in fugam jam verſos occiderunt. Atque ita modis omnibus perempti interibant: paucique admodum elapſi in caſtra ſe recipiebant. Herodes vero, cum jam de pugna deſperaſſet, citato equo ſubſidium accerſit: neque tamen mature, quamvis adhibita diligentia, ſubvenire potuit, quin capta ſunt caſtra Judæorum. Arabibus autem non mediocris felicitas ex inſperato contigit, victoria, à qua plurimum aberant, reportata, hoſtiumque viribus

Herodes, juſſu Antonii, bellum Arabibus infert.

Victoria penes Judæos.

Bello ab Arabibus redintegrato res male cecidêrunt Judæis, ex Athenionis perfidia.

[a] Κατίλιξεν,] Κατέλεγεν *Vat.*
[b] Επιμελισάτας] *L. B.* ἐπιμελίσατα.
[c] Ηξίει γὰρ] Ita diſtinxi. antea erat, ἠξίει γὰρ ἡ Κλεοπάτρα ταῦτα λυσιτελεῖν αὐτῇ, τὸ ἕτερον ὑπὸ θατέρου κακῶς πάσχειν ἡγεμένη.
[d] Ως δὴ] Ita *Vat.* & *Epiphan.* καὶ εὐθὺς in *ceteris*.
[e] Εμβαλὼν.] Εμβαλὼν non ἐμβαλὼν lego ex *Epiphanio*, qui vertit, *ingreſſurus*.
[f] Διόσπολιν] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 18. §. 1. SPANH.
[g] Εἰς Κανὰ] Εἰς Κανάτας συνῆλθε *Vat.* Εἰς Κάναθα adjecta terminatione in lib. 1. de *Bello Jud.* Sibi equidem perſuadet *Berkelius* (ad *Steph. Byzant.* v. Ανα) hanc eſſe urbem quæ *Stephano* Ανα, *Joſepho* l. v. Αἶνα, & *Joſ.* c. 8. v. 8. Αἰ. & inde forſan terminatione addita Αἶνα. In textu Hebraïco *Joſ.* XIX. *Cana* appellatur, nec aliter à LXXII. diverſa ſcribendi ratione orta ex more populorum Orientalium, qui, ad aſperiorem ſonum molliendum, ſæpiſſime permutant literas, *Ajin*, *Caph*, *Coph*. &c. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 14. §. 7. SPANH.
[h] Κανὰ] Κάνῳ *Vat.* & in *Epiphanii* libris *Calon*.
[i] Πρῶτος ἐν τοῖς ὅπλοις ἡγήσατο,] Πρῶτος αὐτὸς ἐν τοῖς *Busb.*
[k] Τέλη] Abeſt à *L. B.*
[l] Εἰ μὴ] Deëſt in *L. B.*
[m] Αθηνίων κακώσαντος] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 19. §. 2. τὸν ἐκ τῶν Κανάθων ἐπιχωρίως ἀνέντος Αθηνίωνος &c. SPANH.
[n] Διάφορος ἦν Ηρῴδῃ,] Διάφορος ἦν ὢν Ηρῴδῃ *Busb.*
[o] Ηττωμένων ἦν,] Ηττημένων *Busb.*
[p] Τῶν οἰκείων] Forte ἀπὸ τῆς οἰκείας. COCC.
[q] Παρεσκευασμένον ἐπιτίθεσθαι τοῖς Ιουδαίοις.] Ita *Vat.* & *Busb.* Θεασκευασμένον in *Editis*.
[r] Ἀφίπποις καὶ πετρώδεσιν,] Πετρώδη καὶ δύσβατα χωρία· ἀλωσ. lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.
[s] Αὐτοὺς] *L. B.* ἑαυτοὺς.
[t] Εκτεινον ἤδη τετραμμένους.] Sic *Vat.* ἔκτεινον in *reliquis*, & mox συνέφυγον.
[v] Οἱ πολλοὶ] *L. B.* οἱ πολλοί.
[x] Οἱ μὲν διέφθη] Οὐ μὲν ἔφθη *Vat.* & *L. B.*

Postea Herodes incursibus Arabiam infestat.

ribus valde attritis. Deinceps Herodes latrociniis utebatur, multisque factis excursionibus Arabiam incursibus vastabat in montibus castra faciens; atque in universum ne aperte ad manus veniret, cavebat: neque tamen non hostibus assiduitate & labore incommodabat, & suorum casum omni ratione corrigere studebat.

VII. *Terræ motus in Judæa.*

2. Interea per tempus pugnæ Actiacæ, quæ Cæsari cum Antonio fuit anno regni Herodis septimo, concussa Judææ terra, quantum nunquam antea videbatur, magnam pecorum stragem fecit per *totam* regionem, oppressaque sunt hominum etiam circiter decem millia ruina domorum: sed exercitui, quòd erat sub dio, in ea, quam alii passi sunt, calamitate, illæsus mansit. Quæ cum Arabes fama accepissent, plura etiam quam vera essent ad illos perferentibus, qui rumores de iis quæ evenerant in majus augendo Arabum odio *adversus Judæos* gratificabantur, majores spiritus sumpserunt, quasi, eversa hostium terra deletisque hominibus, nihil jam superesse videretur quod ipsis obstaret. Quinetiam Judæorum legatos, (nam eò venerant post ista quæ acciderant pacem facturi) comprehensos interfecerunt, & in eorum exercitum omni studio ire contenderunt. At Judæi incursum illorum excipere detrectarunt, animosque ex calamitate despondentes omnem de rebus suis curam abjiciebant, ut quæ jam ab illis valde desperatæ essent. non enim sperabant post tot clades in præliis acceptas æquis viribus decertaturos esse, neque auxilium ullum exspectabant rebus suis domi afflictis. Igitur cum ita se haberent, id agebat rex, ut & ducibus oratione persuaderet, tentaretque animos illorum dejectos erigere: atque commotis & audacioribus factis quibusdam de præstantioribus, ad universam multitudinem jam verba facere ausus est, cum antea gravaretur id facere, ne sibi difficile esset eos tractare, utpote adversis casibus vexatos. Cohortationem autem suscipiebat, hujusmodi ad vulgum habita oratione.

Arabes Judæis bellum inferunt.

VIII. *Herodis concio ad exercitum.*

3. "Non nescii sumus, Viri fortissimi, quod "multa hoc tempore evenerint conatibus nostris "adversa: & fortasse vix iis in hujusmodi rebus "bono esse animo detur qui fortitudine plurimum "præstant. Sed quoniam bello urgemur, & ni- "hil eorum quæ acciderint ejusmodi est, quod "non una re præclara gesta in melius restituere "potestis, maxime sane volui vos cohortari, si- "mulque monere quò pacto vobis constabit ani- "mi vestri *robur* & magnitudo. Primum qui- "dem, quod ad bellum attinet, vobis declarabo, "quam justis de causis illud suscipiamus, adversa- "riorum injuriis eò compulsi; nam & hoc, si "rescisca tur, maximam vobis alacritatem affe- "ret: deinde ostendam, quare pro nihilo ha- "bendum sit quicquam malorum quæ nos pre- "munt, & magnam nobis superesse victoriæ "spem. A primo autem exordiar, vosque ipsos "testes eorum quæ dicturus sum faciam. Nostis "utique & ipsi quam injuste egerint Arabes, & "quanta fuerint erga alios quoque omnes perfi- "dia, ut usu venit barbaris & de Deo nihil cò-

πῦθεν ὁ μὲν Ηρώδης ληϊσίαις [y] ἐχρῆτο, ϗ τὰ πολλὰ καταδρέχων τὴν τῶν Αράβων ὀκάκιαν τ ὑποδρομῇς, γραπτοδιόμενος ὑπὲ τῶν ὀρῶν, ϗ τὸ μὲν σύμπαν ἐξίστατο ϗ τὰμφανὲς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν· οὐκ [z] ἀζημίως ϗ γινόμενος τῇ συνεχείᾳ ϗ τῷ [a] Φιλοπόνῳ, τῶν τε οἰκείων ἐπιμελεῖτο παντὶ τρόπῳ τὸ πάθημα διορθούμενος.

β'. [b] Ἐν τούτῳ καὶ τ ἐπ' Ακτίῳ μάχης συνεστώσης Καίσαρι πρὸς Αντώνιον [c] ἑβδόμῳ ὄντι Ηρώδῃ τ βασιλείας ἔτει, σείεται ἡ γῆ τ Ιουδαίων, ὡς οὐκ ἄλλοτ' ἐδόκει, τῶν ἐν τῇ χώρᾳ κτηνῶν πολλὴν φθορὰν ἐποίησεν, ἐφθείρησαν ϗ καὶ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰς πεπτωκυίας οἰκίας [d] περὶ μυρίους· τὸ μέντοι τραπωλικὸν, ἐν ὑπαίθρῳ διαιτώμενον, οὐδὲν ὑπὸ τ παθῶν καπελάβη. ταῦτα πιστευομένοις τοῖς Αραψὶν, ϗ μᾶλλον ἢ κατὰ ἀλήθειαν ἐξαγγελλόντων αὐτοῖς, ὅσοι τὰ ὑπὲρ τ γεγονότων λόγους τῷ μίσει τ ἀκουομένων ἐχαρίζοντο, μείζονα ἐπὶ φρονεῖν, ὡς τῆς τε χώρας ἀναπεπταμένης τοῖς πολεμίοις, καὶ διεφθαρότων τῶν ἀνθρώπων, μηδὲν ἔτι μηδ' εἰς αὐτὰς ἀντίπαλον καταλελεῖφθαι δοκεῖν. καὶ τ τε Ιουδαίων τὰς πρέσβεις, ἦσαν γὰρ ὑπὸ τοῖς γεγυμνασμένοις εἰρήνην ποιησομένους, [e] συλλαβόντες ἀπέκτειναν, καὶ μετὰ πάσης ὁρμῆς ἐχώρουν ὑπὲ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. οἱ δ' ὅτε τὴν ἔφοδον ἐξεδέξαντο, καὶ, πρὸς τὰς συμφορὰς ἀθύμως διακείμενοι, προίεντο τὰ πράγματα, τελείαν ἀπογνώσεως ἐπ' αὐτοῖς πεπονθότες. ὁ γὰρ μὴ ὅτι ἰσοπληθίας ἐλπὶς προσγεγενημένοις ἐν τῇ μάχαις, ὅτε βοηθείας κεκακωμένων αὐτοῖς τῶν οἴκοι πραγμάτων. οὕτως οὖν ἐχόντων, ἐπῆγε ὁ βασιλεὺς λόγῳ τ πείθων τοὺς ἡγεμόνας, καὶ πειρώμενος ἀναλαμβάνειν αὐτῶν [f] πεπτωκότα τὰ φρονήματα. προελαχίνησας δ καὶ ὠλιγοθαρρούνας τινὰς τῶν ἀμεινόνων, ἐπάλμησεν ἤδη καὶ τῷ πλήθει διαλέγεσθαι, πότερον οἰκνῶν αὐτὸ, μὴ καὶ [g] χαλεπῶς ἔχοιτο διὰ τὰς ἀτυχίας. παρεκάλει δ τοιούτους ποιούμενος [h] εἰς τ ὄχλον τοὺς λόγους.

γ'. "[i] Οὐκ [k] ἀγνοοῦμεν, ὦ ἄνδρες, ὅτι πολλὰ πε- "ὶ τόνδε τ καιρὸν γεγένηται πρὸς τὰς πράξεις ἡμῶν "ἐναντιώματα, καὶ θαῤῥεῖν εἰκὸς ἐν τοῖς τοιούτοις οὐδὲ "τὰς πολείσους ἀνδραγαθίας διενεγκόντας. ἀλλ' ἐπει- "δὴ κατεπείγει τὸ πολεμεῖν, καὶ τῶν γεγονότων οὐδέν "ἐστιν τοιοῦτον, ὃ [l] μὴ δι' ἑνὸς ἔργου καλῶς πραχθέν- "τος ἐπανορθώσετε, παρακαλέσαι προείλομαι ὑμᾶς "ἅμα καὶ διδάξαι [m] δι' ὧν ἂν ἐμμένητε τοῖς οἰκείοις "φρονήμασιν. βούλομαι δ πρῶτον μὲν ὑπὲρ ὧν πο- "λεμεῖν ὡς δικαίως αὐτὸ ποιούμεν ὑποδείξαι, διὰ τὴν "ὕβριν τῶν ἐναντίων ἠναγκασμένοι, μέγιστον γὰρ, εἰ "μάθοιτε τοῦτο, σπουδῆς αἴτιον ὑμῖν ἔσται· μετὰ δ "[n] τοῦτο δείξαι διότι καὶ τῶν ἐν ἡμῖν δεινῶν οὐδέν ἐστιν, "καὶ πολείσας εἰς τὸ νικᾶν ἔχομεν τὰς ἐλπίδας. ἄρξομαι "δ ἀπὸ τ πρώτου, μάρτυρας ὑμᾶς ποιούμενος ὧν λέγω. "τὴν γὰρ τῶν Αράβων παρανομίαν ἴστε μὲν δήπου, καὶ πρὸς "τὰς ἄλλας ἅπασας ὅτως ἀπίστως [o] διακειμένην, ὡς "εἰκὸς ἔχειν τὸ βάρβαρον ἐς ἀνεννόητον Θεοῦ. πολλὰ μὲν- "τοι προσέκρουσαν ἡμῖν πολεμονεξίαι καὶ φθόνῳ, καὶ τ παρα- "χαιᾶς

[y] Εχρῆτο] Ἐχρᾶτο *Busb.*
[z] Αζημίως] Ita ex *L. B. Reliqui* ἀζημίως. HAV.
[a] Φιλοπόνῳ,] *Gen.* φιλίππῳ.
[b] Ἐν τούτῳ —— συνεστώσης] Accidit itaque pugna Actiaca anno septimo imperii Herodis. REL.
[c] Ἑβδόμῳ ὄντι] Scilicet à morte Antigoni, circa mensem Sextilem anni *Periodi Julianæ* 4676. hîc & deinceps numerati. *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 466.
[d] Περὶ μυρίους·] Περὶ τρισμυρίους *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.* πρὸς μυριάδας in lib. 1. *de Bello Judaïco.* HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 18. §. 3. SPANH.
[e] Συλλαβόντες ἀπέκτειναν,] Legati Judæorum ab Arabibus necati. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 18. §. 4. SPANH.
[f] Πεπτωκότα τὰ φρονήματα.] Πεπτωκότων *Busb.*
[g] Χαλεπῶς] Forte χαλεπὸς. COCC.
[h] Εἰς τ ὄχλον τοὺς λόγους.] Πρὸς τ ὄχλον *Busb.*
[i] Οὐκ —— πολλὰ] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 18. §. 4. SPANH.
[k] Αγνοοῦμεν,] *L. B.* ἀγνοῶμεν.
[l] Μὴ δι' ἑνὸς ἔργου] Ita cum *Cod. Vat.* μηδενὸς ἔργου in *Editis Aliisque.* utra lectio melior sit, aliorum esto judicium.
[m] Δι' ὧν ἂν ἐμμένητε] Δι' ὧν ἂν ἐμμένετε *Vat.*
[n] Τοῦτο δείξαι] Illud τοῦτο δεῖξαι habui è *Cod. Vat.* (adstipulante in ora codicis sui *Coicejo*) sensu plane ejusmodi quid postulante. antea editum erat μ' ὑ τὸ ὑποδεῖξαι.
[o] Διακειμένην,] Διακειμένων *Vat.*

"χαῖς ἐφεδρεύοντες ἐξ ὑποψίας. καὶ τὰ μὲν πολλὰ τί δεῖ
"λέγειν; ἀλλὰ κινδυνευούσας αὐτὰς τὰ οἰκείας δέχεσθαι ἐπι-
"πεσεῖν, καὶ δολεύειν Κλεοπάτρᾳ, τίνες ἄλλοι τὸ δέος
"ἀπήλλαξαν; ἡ γὰρ ἐμὴ πρὸς Αντώνιον φιλία, κἀκεῖνα
"πρὸς [p] ἡμᾶς ἀλήθεσις αἰτία μεγίστη, μηδὲ τότας ἀνή-
"κεστόν τι παθεῖν, φυλαττομένης πάντως μηδὲν ὑπὲρ τη-
"δευθὲν, ὃ δύναιτ' ἂν ὑποπτον ἡμῖν γενέσθαι. βουληθέντος δ'
"ὅμως Κλεοπάτρᾳ μέρη τινὰ πραγθῆναι ἀφ' ἑκατέρας τῆς
"δέχης, καὶ τοῦτο διοικησάμενος ἐγὼ· καὶ πολλὰ δῶρα δοὺς
"[q] ἴδια, τὸ μὲν ἀσφαλὲς ἀμφοτέροις ἐπορισάμην, τὰς ὑπ'
"δαπάνας αὐτὸς ἀνέλαβον, ἀργύρια μὲν δοὺς τάλαντα,
"ἀργυρίων δὲ ἐγγυητὴς γενόμενος, ἃ τῇ μὲν γῇ προσοδου-
"μένη γέγονε, αὐτοὶ δὲ ὑπὲρ τούτων ἀπεστερήμεθα. καίτοι γε
"ἄξιον μὲν ἦν μηδενὶ τῶν ὄντων Ιουδαίους φόρον, ἢ τῆς χώρας
"ἀπομοιρὰν τελεῖν. εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἔχ ὑπὲρ γε τούτων
"ὧν αὐτοὶ σεσώκαμεν· ἀδὲ τοὺς Αραβας ὁμολογήσαν-
"τας [r] μετὰ πολλῆς ἐντεύξεως καὶ χάριτος, ὅτι τῷ
"δέχεσθαι ἐδόκουν τυγχάνειν, ἀδικεῖν ἡμᾶς ὑποστερουῦ-
"τας, καὶ ταῦτα ὑ πολεμίους ὄντας, ἀλλὰ φίλους.
"ὡς ἥ γε πίστις ἔχουσα καὶ πρὸς τοὺς [v] πολεμιωτάτους
"τόπον, τοῖς γε φίλοις ἀναγκαιοτάτη τετηρῆσθαι. ἀλλ'
"ὑ δοκεῖ τούτοις οἷ τὸ μὲν κερδαίνειν ἐκ παντὸς τρόπου
"κάλλιστον ὑπειλήφασιν, [x] τὸ δ' ἀδικεῖν οὐκ ἀπο-
"ζήμιον εἰ μόνον κερδαίνειν δυνηθεῖεν. ἔστιν οὖν ἔτι ζή-
"τησις ὑμῖν εἰ δεῖ τοὺς ἀδίκους [y] τιμωρήσασθαι, τοῦτο καὶ
"τοῦ Θεοῦ βουλομένου, καὶ προαγγέλλοντος ἀεὶ μισεῖν
"τὸν ὕβριν καὶ τὴν ἀδικίαν, καὶ ταῦτα ὑ μόνον δί-
"καιον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον πόλεμον ἐπεξιόντων; ἃ γὰρ
"[z] ὡμολόγηται προανομώτατα τοῖς τε Ελλησι, καὶ τοῖς
"Βαρβάροις, ταῦτα ἔπραξαν εἰς τοὺς ἡμετέρους πρέσβεις
"ἀποσφάξαντες αὐτούς. τὰ μὲν Ελλήνων ἱερὰς καὶ ἀσύ-
"λους εἶναι τοὺς κήρυκας φαμένων, ἡμῶν δὲ τὰ κάλ-
"λιστα τῶν δογμάτων, καὶ τὰ ὁσιώτατα τῶν ἐν τοῖς νό-
"μοις δι' ἀγγέλων παρὰ τοῦ Θεοῦ μαθόντων. τοῦτο γὰρ τὸ
"ὄνομα καὶ ἀνθρώποις Θεὸν εἰς ἐμφάνειαν [a] ἄγειν, καὶ
"πολεμίους φιλανθρωπεύεσθαι δυνατόν. ποῖον οὖν μεῖζον ἂν
"γένοιτο ἀσέβημα, ἢ πρέσβεις ἀποκτεῖναι, τοὺς ὑπὲρ
"τοῦ δικαίου ἀφιγμένους; πῶς δ' ἂν ἔτι δυνάσαντο,
"ἢ πρὸς τὸ βίου εὐσεβεῖν, ἢ πρὸς τὸ πόλεμον εὐτυχεῖν
"τοιούτων αὐτοῖς πεπραγμένων; ἐμοὶ μὲν ἁπλῶς δοκῶ-
"σιν. ἴσως τοίνυν [b] ἐρεῖ τις, τὸ μὲν ὅσιον καὶ δίκαιον
"μεθ' ἡμῶν, ἀνθρώποις δ' ἢ πλείους ἐκεῖνοι τετυχήκα-
"σιν. ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἀνάξιον ὑμῖν ταῦτα λέγειν. μεθ'
"ὧν γὰρ τὸ δίκαιόν ἐστιν, μετ' ἐκείνων ὁ Θεός. Θεοῦ δὲ
"παρόντος καὶ πληθος ἀνδρεία πάρεστιν. ἵνα δὲ καὶ
"καθ' ἑαυτοὺς ἐξετάσωμεν, νικήσαμεν τῇ πρώτῃ μάχῃ,
"συμβαλόντες τοῖς δολίοις ἀδὲ ἀντέχον ἡμῖν, ἀλλ' ἐ-
"φυγον εὐθὺς ἐκ ὑπομείναντες τὴν ἔφοδον καὶ τὸ φρο-
"νήματα. νικῶσιν δ' ἡμῖν Αθηναίων ἐπῆλθε, πόλεμον ἀκή-
"ρυκτον ἐπάγων. πότερον ἀνδραγαθία τοῦτ' ἔστιν ἐκείνων,
"ἢ δολίοις ἀφροσύνη, καὶ ἐνέδρα; τί ἂν ἔλαττον φρονῶ-
"μεν, ἐφ' οἷς μείζους ἔχειν δεῖ τὰς ἐλπίδας; πῶς δ' ἂν
"καταπλαγείημεν τοὺς, ὅταν μὲν ἐξ ἀληθείας ἀγωνί-
"ζωνται, πάντοτε νικωμένους· ὅταν δὲ κρατεῖν νομισθῶσιν,
"ἐξ ἀδικίας αὐτὸ πιθανῶς; πῶς δ' ἂν, εἰ καὶ γυναίους ἡ-
"γηταί τις αὐτοὺς, ὑ παρ' αὐτὸ τοῦτο καὶ μᾶλλον ὁρμηθείη;
"τὸ γὰρ εὔψυχον, οὐκ ἐν τῷ τοῖς ἀσθενεστάτοις ὑπεῖκ-
"ρεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ δυνατοῖς καὶ τοῖς ἰσχυροτέροις κρατεῖν. εἰ
"δέ τινα [c] καταπλήξει τὰ οἰκεῖα πάθη, καὶ τὰ πρὸς τὸ

gitantibus. Sed in nos maxime offenderunt a-
varitia & invidia, & cum in turbis eramus subi-
to nos & insidiose aggrediendo. Multa quidem
quid memorem? Verum, cum illis immineret
è principatu excidere & Cleopatræ servire,
quinam alii *eos* metu liberarunt? Nam meus
erga Antonium amor, & illius in nos benevo-
lentia in causa fuit, ne quid gravius isti pate-
rentur, illo cavente aliquid agere quod nobis
suspectum foret. Attamen cum vellet partes
ex utraque ditione quasdam Cleopatræ dare, i-
pse hujus rei curam in me suscepi: &, datis de
meo magnis muneribus, securitate utriusque
viam munivi, impensasque ipse feci, talenta præ-
stando cc, & fidejubendo pro aliis cc, quæ ter-
ræ imperata erant, cujus reditus perceperunt;
nos vero defraudarunt. quamvis par erat ut Judæi
nemini de bonis suis tributum penderent, aut
terræ illorum pars vectigalis fieret. Sin vero,
saltem non pro iis quos ipsi servavimus: neque
Arabes, qui cum nos compellarunt gratiasque e-
gerunt, fassi sunt, quod *nostra opera* imperium
tenere videantur, *decet* injuria nos afficere &
fraudare, idque non hostes sed amicos. quippe
cum fides etiam inter inimicissimos locum ha-
beat, inter amicos necessario servanda sit: at non
apud eos qui omni modo lucrum quærere ho-
nestum putant, injustitiam autem cum lucro
conjunctam haud damno futuram. Vobisne igi-
tur dubium est, an injustos ulcisci oporteat, Deo
hoc jubente & volente ut semper odio habeamus
injuriam & improbitatem; præsertim, cum non
modo justum, sed & necessarium bellum perse-
quamini? Quæ enim & apud Græcos & Barba-
ros habita sunt iniquissima, ista admiserunt in le-
gatos nostros, quos jugularunt: cum Græci le-
gatos sacros esse & inviolabiles dicant, & nos do-
gmatum potissima & sanctissimam legum partem
per * Angelos à Deo acceperimus. hanc enim
vim habet hoc nomen, ut Deum hominibus co-
ram sistat, & hostes cum hostibus in gratiam
redire faciat. Quæ major igitur esse potest im-
pietas, quam legatos trucidare de jure agentes?
Vel quî dehinc aut in vita tranquilli aut in bel-
lo felices esse possunt, hoc in se suscepto facino-
re? Mihi quidem minime videntur. Dicat tamen
fortasse aliquis, fas quidem & jus nobiscum est,
illos tamen fortiores esse vel plures contigit. Sed
primum quidem vobis haud convenit hæc ora-
tio. Cum quibus enim est jus, cum illis & Deus:
Deus autem si adsit, adsunt simul & copiæ &
robur. Ut autem & res à nobis gestas considere-
mus, prima pugna vicimus, commissa secunda,
vix nobis restiterunt, sed statim fugiebant, non
sustinentes impressionem adeo animosam. Victo-
res autem nos aggressus est Athenio, bellum in-
ferens non denunciatum. Utrum hæc est eorum
virtus, an secunda iniquitas, & insidiæ? Cur igi-
tur abjectiore sumus animo ob eam rem, quæ
efficere debet ut majorem spem concipiamus?
Et quî fit ut illi terrorem nobis injicerent, qui,
quoties sine dolo congrediuntur, semper supera-
ti sunt; si quando autem victores esse existimen-
tur, id ex improbitate consequuntur? Quod si
quis eos etiam fortes putet, cur non ea ipsa de
causa majori *pugnandi* ardeat cupiditate? Animo-
sum enim arguit non imbecillos adoriri, sed pos-
se etiam viribus superiores vincere. Si quem au-
"tem

p Ημᾶς ἀλήθεσις] Ita ex *Epiphanio*. ἡμᾶς in *Græcis* omnibus.
q Ιδια,] Forte *ἰδίᾳ*. COCC.
r Εγγυητὴς γενόμενος,] Ποιητὴς *Vat.*
s Γιγνόμενα,] Juxta canones ἐγγενόμενα. verum γίγνεται habet *Vat.* & *L. B.*
t Μετὰ πολλῆς ἐντεύξεως] Illa μετὰ πολλῆς desunt *Vat.*
v Πολιμιωτάτους τόπου,] Πολεμίους *Vat.*
x Τὸ δ' ἀδικεῖν] Τὸ δ' ἄδικον *Vat.*
y Τιμωρήσασθαι,] Τιμωρεῖσθαι *Vat.*
z Ωμολόγηται] Ωμολογεῖται *Vat.*
* *Angelos à Deo acceperimus.*] *Sc.* nuncios, *aut* legatos.
a Αγεῖν,] Αγειν *Vat.*
b Ερεῖ τις,] Illa ἐρεῖ τις desunt *Vat.* & *Epiphanio*.
c Καταπλήξει] τὰ οἰκεῖα πάθη,] Καταπλήξει] *Vat.* In *Marg. L. B.* καταπλήττει.

"tem terrent domestici casus, & quæ in terræ "motu acciderunt, primum quidem reputet, quod "hoc ipsum etiam Arabibus imponit, majora quæ "facta sunt quam pro rei veritate existimantibus; "deinde non decere, ut quæ illis audaciæ, nobis "sit ignaviæ causa. Neque enim illi quidem, quod "boni aliquid ipsis obtigerit, animos sumunt, sed "quia sperant nos jam malis succumbere. Si nos "autem contra eos proficiscamur, magnos eorum "animos contundemus; & hoc etiam lucrabimur, "ut non iterum cum ferocibus pugnemus. Ne- "que enim adeo affligimur; neque, ut putant qui- "dam, id quod accidit Dei iræ indicium est: sed "casus sunt hæc, & infortunia. Atque si Dei con- "silio facta sunt, patet ejusdem consilio desiisse, "ut qui præteritis contentus sit. Si enim voluis- "set adhuc amplius nobis nocere, non *tam cito* mu- "tasset *sententiam*. Bellum autem illius voluntate "suscipi, & justum ab eo existimari, ipse ostendit. "Nonnullis enim terræ motu per totam regionem "peremptis, nemini armatorum mali aliquid acci- "dit, sed vos omnes salvi estis; *hoc ipso* declarante "Deo, quod si universi cum liberis & conjugibus "militassetis, ne quidem gravius aliquid pati vobis "contigisset. Cum hæc vobiscum reputaveritis, "& quod plus est, quod propugnantem semper "habeatis Deum, juste & fortiter persequimini in "amicitia infidos, in bello implacabiles, in legatos "impios, & à vobis semper virtute superatos.

Judæi Arabes vincunt.

4. Judæi, istis auditis, fortius ad pugnam animati erant. Herodes autem, sacrificiis rite peractis, eos secum assumptos propere adversus Arabes trans Jordanem fluvium ducit; & non procul ab hostibus castra metatur. Sibi utique visum est castellum in medio positum occupare: nam & sibi id usui fore putavit, tum ad hostem celeriter prælio lacessendum, tum ad castrorum munitionem, si pugna differenda foret. Cumque idem Arabibus in animo esset, oritur de eo loco certamen. Ac primo quidem velitatio erat: & deinde aliquammulti, cum res ad manus venisset, utrinque cadebant, donec victi Arabes cesserunt. Ea res protinus Judæis non parvum ad spem momentum præbuit. Cumque cogitaret *rex*, Arabum exercitum omnia malle, quam ut pugnam lubenti animo inirent, cœpit vallum fortiter divellere & propius ad castra admotus *ea* oppugnare. Atque ita vi compulsi nullo ordine prodierunt, ne tantilla quidem cum alacritate, aut ulla victoriæ spe freti. Veruntamen manus conseruerunt, tum quia numero superabant, tum quia eos animum sumere cogebat pugnandi necessitas: atque acre prælium committitur, multis utrinque cadentibus. tandem vero Arabes in fugam versi sunt. Tantaque eorum cædes facta est, postquam cedere cœperunt, ut non solum ab hostibus interierint, verum etiam sibimet cladem attulerint, multis eorum, tum propter multitudinem, tum quia confusi ruebant, conculcatis & suis ipsorum telis vulneratis. Igitur ex iis cæsa sunt quinque millia; reliqua vero turba intra vallum confugiendo evasit. Sed certa salutis spe destituebantur, quippe cum commeatu & maxime aquæ penuria laborarent. Judæi autem, eos perse-

"σεσμὸν συμβεβηκότα, πρῶτον μὲν ἐνογλήτω, ὅτι τοῦτ' "αὐτὸ καὶ τοὺς Ἀραβας ἐξαπατᾷ, μείζω τὰ γιγνόμενα τῆς "ἀληθείας ὑποπτεύσαντας· ἔπειτα ὡς ὀ καλὸν ἐκείνοις τὸ "τόλμης ἅμα καὶ ἡμῖν δειλείας τοῦτο αἰτίαν γενέσθω. οἱ "μὲν γὰρ, οὐκ ἐξ οἰκείου τινὸς ἀγαθοῦ τὸ εὔψυχον ἔχουσιν· "ἀλλ' ὅτι τοῖς ἡμᾶς, ὡς κάμνουσας ἤδη τοῖς κακοῖς, "ἐλπίδος. ἡμεῖς δὲ χωρήσαντες ἐπ' αὐτοὺς, ἀθρόαν ἡμῶν "τὴν μὲν ἐκείνων τὸ μεῖζον φρονεῖν· ἀναλήψόμεθα δὲ "αὐτοὶ, τὸ μηκέτι θαρσοῦσι μάχεσθαι. καὶ γὰρ οὐ τοσοῦτον "μεθ' ὅσον, ἅθ' ὅπερ οἴονταί τινες ὀργῇ Θεοῦ [d] παρέ- "σχηκε τὸ γεγονὸς, ἀλλὰ ταῦτα συμπτώματα γίνεται καὶ "πάθη πνά. καὶ εἰ κατὰ Θεοῦ γνώμην πέπρακται, δῆλον ὡς καὶ "πέπαυται κατὰ τὴν ἐκείνου γνώμην δεικνυμένου τοῖς γεγονό- "σι. βουλόμενος γὰρ ἔτι μᾶλλον ἀδικεῖν, οὐκ ἂν [e] μετε- "βάλετο. τί δὲ πόλεμον, ὅτι μὴ θεὸς τοῦτον [f] ἐνεργείᾳ, "καὶ δίκαιον οἶδεν, δεδήλωκεν αὐτός. ἐνίων γὰρ ἐν τῷ σή- "μῳ τοῦ τῶν χώραν ἀποτομένων, οὐδεὶς οὐδὲν ἔπαθε τῶν "ἐν τοῖς ὅπλοις, ἀλλὰ πάντες ἐσώθητε· φανερὸν ποιοῦν- "τος τοῦ Θεοῦ, διότι κἂν εἰ πανδημεὶ μετὰ τέκνων καὶ γυναι- "κῶν ἐστρατεύεσθε, πλεῖόν ἂν ὑμῖν μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν. "ταῦτα ἐνθυμηθέντες, καὶ τὸ μεῖζον ὅτι [g] πρὸς πάντα καὶ- "ρὸν πεφυκάμενον ἔχετε τὸν Θεὸν, ἐπιθέλετε δικαίας "ἀνδραγαθίας τοὺς ἀδίκους μὲν πρὸς φιλίαν, ἀσπόνδους "δὲ ἐν τῇ μάχαις, ἀνοσίους δὲ εἰς πρέσβεις, ἀεὶ δὲ ὑπε- "ρόπας ἀρετῆς ὑπαρχόντας.

δ'. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἰουδαῖοι πολὺ τὰς ψυχὰς ἀμείνους ἐγίνοντο πρὸς τὴν μάχην. Ἡρώδης δὲ, θυσίας καὶ τὰ νο- μιζόμενα ποιήσας, καὶ μὴ πρότερον ἀναλαβὼν αὐτὸς ἦλθ ὅπου τοὺς Ἀραβας, διαβὰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν· [h] καὶ τῶν μὲν πο- λεμίων στρατοπεδεύει πλησίον. ἐδόκει δὲ αὐτῷ φρούριον ἐν μέσῳ κείμενον καταλαβεῖν. ἅτως γὰρ αὐτὸς μὲν ὠφελήσε- σθαι, καὶ πρὸς τὸ ῥᾴδιον σωσάμενον τὴν μάχην, κἂν εἰ [i] πα- ρέλκοι δέον, ἐρυμνὸν αὐτῷ πεπορισμένῳ τὸ στρατόπεδον. [k] τὸ δὲ αὐτὸ καὶ τῶν Ἀράβων προνοηθέντων, ἀμφω γίνε- σθαι τοῦτο χωρίον. [l] καὶ πρῶτον μὲν ἐν ἀκροβολισμοῖς ἦσαν· [m] εἶτα δὲ καὶ πλείους, εἰς χεῖρας ἐρχόμενοι, παρ' ἀμφοτέρων ἔπιπτον, ἕως ἡττηθέντες οἱ τῶν Ἀράβων ἀπεχώρουν. τότε εὐθὺς εἰς ἐλπίδας τοῖς Ἰουδαίοις ἐμικρὸν ἐγεγένη. καὶ τὴν δύναμιν αὐ- τῶν [n] ἐννοούμενος πάντα μᾶλλον ἢ πρὸς μάχην ἰέναι βου- λόμενον, θρασύτερον ἐπεχείρησεν αὐτὸν τὸ χάρακα διαπε- σᾶν, καὶ τὸν στρατόπεδον [o] προσίγων [p] ἄπρακτον. τέτοις γὰρ ἐκπλαγέντες, [q] προήεσαν ἄτακτοι, καὶ προθυμίας ἢ τοῦ εἰς τὸ νι- κᾶν ἐλπίδος ἀδοτιοῦν ἐχρήτοις. ὅμως δὲ οὐκ εἰς χεῖρας ἦεσαν, πλείους τε ὄντες καὶ διὰ τὸ καταπεπλῆχθαι τὸ τολμη- ρὸν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης στρατηγούμενοι· καὶ μάχη γίνεται κατ- ερὰ, πιπτόντων ἑκατέρωθεν οὐκ ὀλίγων. τέλος [r] δὲ τρα- πέντες οἱ Ἀραβες ἔφυγον. [s] ὧν δὲ τοσοῦτος φόνος ἐκλινάν- των, ὡς μὴ μόνον ὑπὸ τῶν πολεμίων θνήσκειν, ἀλλὰ σφίσιν αὐτοῖς ἀθρόως γίνεσθαι τῶν κακῶν, ὑ- πό τε πλήθους καὶ φορᾶς ἀπράκτου συμπατουμένων, καὶ προσπιπτόντων τοῖς οἰκείοις ὅπλοις. πεντακισχίλιοι γοῦν αὐτῶν ἐγένοντο νεκροί· τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος ἔφθη μὲν εἰς τὸ χαράκωμα συμφυγεῖν. εἶχε δὲ οὐκ ἐν βεβαίῳ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας, ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτηδείων, καὶ μᾶλλον ὕδατος. [t] οἱ δὲ Ἰουδαῖοι διώκοντες σωτηριωτέραν μὲν

d Παρέχειν τὸ γεγονὸς,] Παρέχει *Vat.* & *Coccejus.*

e Μετεβάλετο.] *L. B.* μετεβάλετο.

f Ἐνεργείᾳ,] Ita *Vat.* & *Hen.* ἀνεργείᾳ perperam in *Editis Aliisque.*

g Πρὸς πάντα καιρὸν] Ita *Vat.* πρὸς πάντα καιρὸν in *cæteris.*

h Καὶ —— πλησίον.] Circa Philadelphiam *Antiq. lib. 1. c. 19. § 5.* στρατοπεδεύσαμος ἦ πρὸς Φιλαδέλφειαν, ἐγγὺς τῶν πολεμίων· SPANH.

i Παρέλκειν δέον,] Sic *Vat.* παρελθὼν in *reliquis.*

k Τὸ ἦ αὐτὸ] Τῷ ἦ αὐτῷ *Busb.*

l Καὶ πρῶτον] Ita *Busb* καὶ πρῶτον μὲν ἀκροβολισμοῖς *Vat.* καὶ πρῶτον μὲν ἐκροβολισμοὶς in *Editis.*

m Εἶτα ἦ κ. πλείους,] Εἶτα δὲ καὶ *Vat.* εἶτ' ἤδη καὶ in *Editis.* εἶτα καὶ *Busb.* unde mihi visum est εἶτα ἦ rescribere.

n Ἐννοούμενον] Καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἑτοίμων πάντα μ. in *Editis.* καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν συνορμῶν πάντα μ. *Vat.* unde ipsi edidi, καὶ τὴν δ. αὐτῶν συνορμῶν π. id quidem sensu postulante. *L B.* συνορμῶν π. μ. ἢ π. μ. ι. βουλομένους. *Coccejus* legit αὐτοὺς δ' ὁρμῶντας &c.

o Προσάγων] *L. B.* πρὸς αὐτόν.

p Ἄπρακτ.] τέτοις] Videndum an nihil hîc desit. SPANH.

q Προήεσαν ἄτακτοι,] Ita *Vat.* & *Epiphan.* προσῆσαν in *Editis Aliisque.*

r Δι τραπέντες] Illud ἦ è *Codd. Vat.* & *Busb.* ut & mox καὶ ante σφίσιν ex eodem *Cod. Vat.*

s Ὧν ἦ τοσοῦτος] Ὧν ἦ φόνος ἀπλησιάστων πολὺς *Vat.* & *Busb.*

t Οἱ ἦ Ἰουδαῖοι] Ita ex *Epiphanio*, qui vertit, *Judæi autem licet persequerentur* &c. οἵ τε in *Græcis* omnibus.

Eis

μὲν ὰ κατίχυσαν, ωξεκαθεζόμενοι ἢ τ χάρακα, καὶ ωδατροωῦτες [v] εἰσόδους τε τὰς ἐπαρχωῦτας καὶ ἐξόδους φυγεῖν βυλομένυς εἶργον.

ς'. Εν τύτοις ουὖ ὄντες οἱ Αραβες ἐπρεσβεύσαντ [x] παρὰ τ Ηρώδλω, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὲρ διαλύσεως, ἔπειτα, τὸ γὸ δίψει ἥπτημι, πᾶν ὁτιῦν [y] ὑφίεσθαι, καὶ τυχεῖν εἰς τὸ παρὸν ἀδείας ἠξιωκότες. ὁ ἢ ὅτε πρέσβεις, ὅτε λύτρα τ ἡλωκότων, ὅτ' ἄλλό τι μέτριον προσίετο, φιλόνεικος ὼν ἐκδικῆσαι τὰς ωδικομίας τὰς εἰς αὐτὸς ἐξ ἐκείνων γεγενημένας. [z] καταναγκαζόμενοι ουὖ τοῖς τε ἄλλοις, καὶ τῷ δίψει, προϊόντες αὐτὸς ὑνεχείριζον ἄγειν ἐς δεῦρο· καὶ πέντε μὲν ἡμέραις [a] τετρακισχίλιοι τὸ πλῆθος ἑάλωσαν. τῇ ἢ ἕκτῃ, πάντες οἱ λοιποὶ διέγνωσαν [b] ἐξιέναι πολέμῳ νόμῳ χωρήσαντες ὅπλ τὰς ἐναντίας ἐγχειρεῖν· εἰ καὶ δέοι τὸ πάσχειν αἱρύμενοι, καὶ μὴ διαφθείρεσθαι κατ' ὀλίγυς ἀδόξως. ταῦτα ἢ γνόντες, ἐξῆλθον μὲν ὃ χαρακώματος, διήκεσαν δ' ὰδαμῶς τῇ μάχῃ, λαμπρῶς μὲν ἀγωνίσασθαι κεκακωμένοι ς τὰς ψυχὰς ς τὰ σώματα τόπον ὐκ ἔχοντες, κέρδος δ' εἰ θνήσκοιεν, πρὸ συμφορᾶς [c] τὸ ζῆν ποιούμενοι· καὶ πίπτυσιν αὐτῶν ὲν τῇ πρωτερχία μάχῃ [d] περὶ [e] ἑπτακισχιλίυς. τοιαύτῃ ἢ πληγῇ χρησαμένων, φρονήματος μὲν ὅσον πρὸ αὐτοῖς πρότερον ἀφῆρωτο· τεθαυμακότες ἢ ὲν τ οἰκείας συμφορᾶς τὴν Ηρώδυ στρατηγίαν, εἴς τε τὸ λοιπὸν εἶχαν, καὶ [f] προστάτην [g] ἀπέφηναν ὃ ἔθνος. ὁ ἢ πλεῖστον ὅπλ τοῖς [h] εὐημερήμασιν ἠξιωκὼς φρονεῖν, ἀνέστρεφεν εἰς τὴν οἰκείαν, μέγα προσπλήσας ἀξίωμα, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀνδραγαθίαν.

quuti, cum una cum eis irrumpere nequiviſſent, vallum circumſident; &, cuſtodiis adhibitis, opem ferentes aditu fugamque capeſſentes exitu prohibebant.

ς. Quamobrem eò *anguſtiarum* redacti Arabes, legatos ad Herodem primum de compoſitione mittunt: deinde, utpote ſiti cogente, rogatum ut vel quacunque conditione liceat illis in præſens ab interitu ſecuris eſſe. Sed ille nec legatos, nec pretium pro captivis, nec aliud quicquam æqui admittebat, cupiditate ulciſcendi injurias quas ab illis acceperat. Itaque & aliis & ſiti coacti ſeipſos abducendos conſtringendoſque *Judæis* dediderunt. Et quidem ex iis capti ſunt quinque diebus homines quater mille numero. Sexto vero die reliquis omnibus viſum eſt, facta more bellico eruptione cum hoſtibus congredi, & in quemvis eventum periclitari potius quam turpiter perire paulatim. Cum hæc ſtatuiſſent, extra vallum prodierunt, ſed prælium ſuſtinere non potuerunt, præclare quidem dimicandi præ corporis animique debilitate locum non habentes, luçro vero mortem deputantes, vitamque pro calamitate ducentes: ceciderunt*que* primo conflictu circiter ſeptem millia. Cum autem hanc cladem accepiſſent: priorem quidem fiduciam omnem amiſerunt, Herodis vero virtutem imperatoriam in ſuis calamitatibus mirati, & in poſterum ei ceſſerunt, & pro gentis domino eum habuerunt. Qua felicitate ille multum elatus domum reverſus eſt, cum magna exiſtimatione ob rem fortiter geſtam.

Arabes legatos ad Herodem mittunt.

Magna Arabum clades.

IX.

ΚΕΦ. ς'.

Ως Ηρώδης, Υρκανὸν ἀποκτείνας, ἠπείγετο ωρὸς Καίσαρα, καὶ παρ' αὐτῷ τὴν βασιλείαν ἔσχεν· ὡς τε Καίσαρ μετ' ὀλὺ ὲν Πτολεμαΐδι πάσῃ τιμῇ ἐδέξατο.

CAP. VI.

Quomodo Herodes, cum Hyrcanum occidiſſet, properavit ad Cæſarem, & ab ipſo regnum obtinuit: utque non multo poſt Cæſarem apud Ptolemaïdem honorifice admodum excepit.

Τα μὲν ουὖ ἄλλα [i] καλῶς εἶχεν αὐτῷ, δυσεπιχειρήτῳ καὶ πάντα γεγυμνένῳ· κίνδυνος δ' ἐμπίπτει τὴν ὑπὲρ τ ὅλων κρίσιν ἐπάγων, Αντώνιον Καίσαρος ὲν τῇ κατ' Ακτίον μάχῃ νενικηκότος. τότε γὸ [k] ἀπέγνωσο αὐτῷ τε Ηρώδῃ τὰ πράγματα, καὶ τοῖς ωρὶ αὐτὸν ὁμοίως ἐχθροῖς τε καὶ φίλοις. [l] ὰ γὸ ἦν εἰκὸς ἀτιμώρητον μένειν τοσούτης αὐτῷ ωρὸς Αντώνιον φιλίας γεγυμνένης. ἦν μὲν ουὖ, τοῖς μὲν φίλοις ὑπόγνωσις τῶν κατ' αὐτὸν ἐλπίδων· ὅσοι δ' [m] ἐχθρῶς εἶχον, ἐδόκυν μὲν ἐξ ἐμφανοῦς σωάχθεσθαι, πάθος ἢ λεληθὸς ἐφηδομένοις εἶχον, ὡς ἀμείνονος τυγχάνοντες τῆς μεταβολῆς. [n] αὐτός τε Ηρώδης. τ Υρκανὸν ὁρῶν μόνον ἐπ' ἀξιώματος βασιλικοῦ, συμφέρειν ὡς τὰ μηκέτ' ἐμποδὼν ἐᾶν. εἰ μὲν ωρισωθείη καὶ διαφύγοι τ κίνδυνον, ἀσφαλὴς ἡγούμενος, ωρὸς τὸ μὴ τοῖς τοιούτοις [o] αὐτὸ καιροῖς [p] ἐφορμᾶν ἄνδρα τυχεῖν τῆς βασιλείας ἀξιώτερον. εἰ ἢ καὶ πάσχοι τι διὰ Καίσαρος, φθόνῳ τ μόνον ὅπλ τῆς βασιλείας ηγημόνος ὅπλυμῶν ἐξελεῖν.

β'. Ταῦτα ἢ αὐτὸ δι' ὑνοίας ἔχοντος, ὑνεδόθη τι καὶ

At enim dum cæteræ res ſuæ bene ſe habe-rent, utpote quod difficile eſſet ipſum ulla ex parte aggredi, in periculo erat ne omnia perderet, poſtquam Cæſar Antonium in pugna Actiaca viciſſet. Tunc enim actum de ſe putavit & Herodes ipſe, ejuſque amici pariter ac inimici. nam haud veriſimile erat ut ipſe pœnas effugeret, cui cum Antonio tanta interceſſit amicitia. Quo ſane factum eſt, ut amici quidem de ſpe ſua deciderent deque eo deſperarent; quotquot vero ipſi inimici erant infeſtique condolentium vultum habitumque induebant, gaudio autem tacito geſtiebant, quaſi foret ut illis res in melius mutarentur: atque Herodes ipſe, cum Hyrcanum ſolum videret in dignitate regia eſſe, ſuâ referre plurimum exiſtimabat ut is è medio tolleretur: ſi quidem incolumis foret & è periculo evaderet, ſibi proviſum eſſe putans, ne in tali ejus fortuna impetum faceret *ad regnum occupandum* vir regno ſe dignior; ſin vero quid gravius à Cæſare de ipſo ſtatuatur, præ invidia cupiens illum perimere, qui ſolus ſibi in regnum ſucceſſurus ſit.

Pugna Actiaca.

Herodes, ad Cæſarem ire neceſſe habens, de Hyrcano interficiendo cogitat.

2. Quæ dum in animo verſat *Herodes*, illi ei non-

Hyrcanus, ſuaſu Alexandræ, ad Malchum ſe recipere decrevit.

[v] Εισόδους] Εισόδυς & mox ἐξόδυς *Vat.* (& *L. B.*) utraque lectio ferri poteſt.

[x] Παρὰ τ Ηρώδλω,] Πρὸς τ Ηρώδλω *Vat.*

[y] Υφίεσθαι,] Ita in *Editis Aliisque.* ὑφιέμθοι *Busb.* & *Vat.*

[z] Καταναγκαζόμθοι] Καταναγκαζόμθοί τε τοῖς τε ἄλλοις *Busb.* & *Vat.*

[a] Τετρακισχίλιοι τὸ πλῆθος] Τετρακισχίλιοι ὄντως ἑάλωσαν *Busb.* (*L. B.*) & *Vat.*

[b] Εξιέναι] Ita cum *Busb.* ἐξεῖναι in *reliquis.*

[c] Τὸ ζῆν ποιούμενοι·] Levicula cum mutatione τὸ ζῆν edidi, cum antea eſſet ὃ ζῆν. ὲν συμφορᾷ τὸ ζῆν *Vat.*

[d] Περὶ ἑπτακισχιλίυς.] Conf. *alnot.* lib. 1. c. 19. §. 6. SPANH.

[e] Επτακισχίλιυς.] Εξακισχιλίυς *Busb.*

[f] Προστάτην ἀπέφηναν ὃ ἔθνος.] Conf. *alnot.* l. 1. c. 19. §. 6. SPANH.

[g] Απέφηναν] Απέφηναντο *Busb.* & *Vat.*

[h] Εὐημερήμασιν] Τας εὐημερίας infrà c 7. §. 2. Callimach. Hymn. in Cerer. v. 136. Εν τ' εὐημερίᾳ. SPANH.

[i] Καλῶς εἶχεν αὐτῷ,] Ασφαλῶς εἶχεν *Busb.*

[k] Απεγνωσο αὐτῷ,] Ita *Vat. Hen.* (*L. B.*) & *Busb.* ἐπέγνωσαν in *Editis.*

[l] Οἰ γὸ ἦν] Sic in *iiſdem MSS.* ἃ γὸ ἦν in *Editis.*

[m] Εχθρῶς] *L. B.* ἐχθροεῶς.

[n] Αὐτός τε Ηρώδης,] Ηρώδης ἢ τ. *Busb.*

[o] Αὐτῷ καιροῖς] Ita *Busb.* & *Zonar.* ἀξιολογώτερον in *ceteris.* Fuit cum mallem ut αὐτῷ proponatur τῷ ἀξιώτερον quam voci καιροῖς.

[p] Εφορμᾶν] *L. B.* ἐφορμῆν.

nonnullam ejus rei occaſionem præbuerunt. Etenim Hyrcanus, quod miti eſſet ingenio, ne tunc *quidem* aut alio tempore negotiis ſe miſcere volebat, nec novis rebus ſtudebat, fortunæ concedens, ut quodcunque ſors efferret illo contentus viveret. Verum Alexandra contentionem amabat, & mutationis ſpe impotenti abrepta, Hyrcanum patrem ſuum ſolicitabat, ne Herodis in domum ſuam ſcelera in perpetuum perferret, ſed futuras ſpes, cum tuto liceret, anticipet; rogabatque ut de his ad Malchum Arabiam tenentem ſcriberet, utque illos acciperet & eò ſalvos perduceret: ſi enim poſt ipſorum diſceſſum Herodi accideret, ut Cæſaris inimico accidere conſentaneum eſſet, ipſos unos principatum recepturos, quà propter genus, quà propter plebis benevolentiam. Dum iſta ipſi ſuadere niteretur, Hyrcanus ejus ſermonibus non auſcultabat: cum vero pertinacia muliebri ipſa uteretur; & nec die nec nocte ceſſaret, ſed de iſtis continuo & de inſidiis ipſis ab Herode ſtructis verba faceret,

Per Doſitheum ea de re literas mittit.

tandem ei perſuadetur ut cuidam Doſitheo literas daret, in quibus ſtatuebatur ut Arabs ei mitteret equites, à quibus reciperetur & uſque ad lacum Aſphaltiten deduceretur, qui à finibus Hieroſolymitanis abeſt trecentis ſtadiis. Doſitheo autem propterea fidebat, quod ille tum ipſum tum Alexandram colebat, neque non minimas cauſas Herodem odio proſequendi habebat. nam & conſanguineus erat Joſephi ab Herode occiſi, & eorum frater quos Antonius antea Tyri interfecerat. tamen iſtis non inductus erat, ut fidelem Hyrcano ſe miniſtrum præſtaret: ſed cum pluris fecerit quæ à rege ſperaret quam quæ ab illo, literas Herodi tradidit.

Doſithei perfidia.

Atque ille laudata ejus benevolentia, ei hoc inſuper officium injunxit, ut clauſas ſignataſque literas Malcho redderet, literaſque viciſſim ab illo acciperet. nam ſua maxime intereſſe, ut ejus quoque animum cognoſceret. Cum autem iſta libenter feciſſet Doſitheus, reſcripſit Arabs, ſe Hyrcanum ejuſque comites omnes, atque adeo quicunque ab eo ſtarent Judæos *non gravatim* recipere, & homines miſſurum qui eos tuto perducerent, neque ulla in parte illius poſtulatis defuturum. Poſtquam autem has literas acceperat Herodes, Hyrcanum è veſtigio accerſit, & de factis inter eum & Malchum pactionibus interrogabat. Quod cum ille

Hyrcanus occiditur.

negaſſet, literas in concilio oſtendit, & Hyrcanum *protinus* interfici juſſit.

Alia de Hyrcano narratio.

3. Atque hæc ita ſcribimus, ut in Herodis regis commentariis habebantur. Inter alios vero non convenit ita ſe rem habuiſſe. Non enim ob hujuſmodi quid Herodem, ſed magis ex inſidiis accuſationem adverſus Hyrcanum inſtituiſſe exiſtimant, atque ita illum occidiſſe. nam ſic ſcribunt. Quæſiviſſe in convivio quodam (nullam dando ſuſpicionem) ab Hyrcano, ecquid literarum à Malcho accepiſſet: illumque literas in quibus ab illo ſalutaretur, accepiſſe confeſſum. atque Herodem rurſus interrogaſſe, ecquod donum accepiſſet: cumque reſpondiſſet, nullum niſi quatuor jumenta ab eo miſſa quibus vectaretur, illud *regem* corruptelam & proditionem interpretatum, eum ad ſupplicium duci imperaſſe. Atqui nullius culpæ affinem

παρ' [q] ἐκείνων. ὁ μὲν γὰρ Ὑρκανὸς ἀπιστίας τρόπῳ, καὶ τότε καὶ τὰ ἄλλον χρόνον, οὐκ ἠξίου πολυπραγμονεῖν, οὐδὲ νεωτέρων ἅπτεσθαι, συγχωρῶν τῇ τύχῃ, πᾶν τὸ δι' ἐκείνου γινόμενον ἠγαπηκέναι. φιλόνεικος δὲ ἦν Ἀλεξάνδρα, καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς μεταβολῆς ἀκρατῶς φέρουσα, λόγους ἐποιεῖτο πρὸς τὸν πατέρα, μὴ μένειν πάντως ἀναμεῖναι τὴν Ἡρῴδου ἐπιχείρησιν εἰς τὸν [s] αὐτοῦ οἶκον, [t] ἀλλὰ προλαβεῖν ἀσφαλείᾳ τὰς αὐτῆς ἐλπίδας, ἠξίου τε πρὸς τούτων Μάλχῳ γράφειν τῷ τῆς [v] Ἀραβίαν ἔχοντι, δέξασθαί τε αὐτοὺς, καὶ δι' ἀσφαλείας ἄγειν. ὑπεξελθόντων γὰρ εἰ τὰ [x] περὶ Ἡρῴδου ἤτοι χωρήσειεν, ὡς εἰκὸς ἐν ἔχθρᾳ Καίσαρος, αὐτοὺς ἐπέχειν τὰς τῆς ἀρχῆς ὑποδεχομένους μόνους, καὶ διὰ τὸ γένος καὶ διὰ τὴν εὔνοιαν τὴν ὄχλου. ταῦτα πεθόμενος, ὁ μὲν Ὑρκανὸς διῳκεῖτο τοὺς λόγους· φιλόνεικον δέ τι καὶ γυναικεῖον αὐτῆς πεπονθυίας, καὶ μήτε νύκτα μηδ' ἡμέραν ἀπολειπομένης, ἀλλ' ἀεὶ περὶ τούτων ἐν τῷ Ἡρῴδου πρὸς αὐτὸν ἀπιστίας διαλεγομένης, ἀνεπείσθη τέλος ἀπιστολὴν δοῦναι [y] Δοσιθέῳ τινὶ τῶν περὶ αὐτὸν φίλων, ὃν ἦν σωτηριωτάτῳ πεμφθῆναι αὐτῷ τὸν Ἄραβα τοὺς ἀναληψομένους ἐν παρεμφανισούσας ἱππέας ἀπὸ τῆς Ἀσφαλτῖτιν λίμνης· αὕτη δὲ ἀπέχει τῶν Ἱεροσολυμιτῶν [z] ὁρῶν, σταδίους τριακοσίους. ἀπίστει δὲ τῷ Δοσιθέῳ θεραπεύοντος αὐτὸν ἐν αὐτὸν ἐν τῆς Ἀλεξάνδρας, καὶ τὸν πρὸς Ἡρῴδην [a] δυσνοίας οὐ μικρὰς αἰτίας ἔχοντι. Ἰωσήπου τε γὰρ ὃν ἐκεῖνος ἀνηρήκει συγγενὴς ἦν, καὶ τῶν ἐν Τύρῳ φονευθέντων ὑπ' Ἀντωνίου πρότερον ἀδελφός. οὐ μὴν [b] ἐπήγαγε ταῦτα τὸν Δοσίθεον Ὑρκανῷ πιστὸν εἰς τὰ πράγματα γνώσεσθαι· προλιμήσας δὲ τὰς ἐκείνου τοῦ βασιλέως ἐλπίδας, ἀπεδίδωσιν Ἡρῴδῃ τῷ ἀπιστολέως. ὁ δὲ καὶ εὐνοίας ἀποδεξάμενος, ἔπι δὲ τούτῳ [c] προσυπεργήσαι παρεκελεύετο, πλείονα τῷ ἀπιστολῶν δὲ καταμηνύοντα ἀποδοῦναι τῷ Μάλχῳ, καὶ τὰ παρ' ἐκείνου γράμματα λαβεῖν. οὐ γὰρ μικρὸν τὸ διάφορον, καὶ τῷ ἐκείνου γνώμῃ αὐτὸν εἰδέναι. ταῦτα δὲ Δοσίθεος προθύμως ὑπεργήσασθαι, ὁ μὲν Ἄραψ [d] ἀντεπέστελλεν αὐτόν τε Ὑρκανὸν δέχεσθαι δὲ τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας, [e] ἢ δὲ Ἰουδαίων ὅσοι τὰ ἐκείνου φρονοῦσι, δυνάμιν τε [f] πέμψειν τῷ μὴ ἀσφαλείας αὐτοὺς κομίσασθαι, καὶ πρὸς μηδὲν ἐνδεήσειν ὧν ἠξίου. ὡς δὲ καὶ αὐτῷ Ἡρῴδης ἐδέξατο τῷ ἀπιστολῷ [g] οὗτος μεταπέμπεται τὸν Ὑρκανὸν, καὶ τοῦ τῶν γνωμένων αὐτῷ σωφρονῶν πρὸς τὸν Μάλχον ἀνέκρινεν. [h] ἐρημαίου δὲ, τὰς ἀπιστολὰς δείξας τῷ συνεδρίῳ [i] διεχειρίσατο τὸν ἄνδρα.

γ'. Ταῦτα δὲ γράφομεν ἡμεῖς ὡς ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῖς τοῦ βασιλέως Ἡρῴδου φερομένοις. τοῖς δ' ἄλλοις οὐ κατὰ ταῦτα συμφωνεῖ. οὐ γὰρ Ἡρῴδῃ σὺν ἀπὸ τοιούτοις δοκεῖν, ἀλλ' [k] ἐξ ἀπιστείας μᾶλλον Ὑρκανῷ τῇ αἰτίαν [l] ἐπαγαγόντα, κατὰ τὸν [m] αὐτὸν τρόπον ἀπολέσαι. γράφουσι γὰρ ἔτως. ἐν συμποσίῳ τινὶ μηδὲν ὑποψίας [n] ἐνδιδόντα, λόγον Ὑρκανῷ προσφέρειν, εἴ τινας ἀπιστολὰς παρὰ τοῦ Μάλχου λάβοι· καὶ τὸν μὲν ὁμολογῆσαι προσαγορευτικὰ γράμματα κομίσασθαι. τὸν δ' εἰ καί τινα δωρεὰν εἰληφὼς εἴη, πάλιν ἐπερέσθαι· τοῦ δ', μηδὲν πλέον ἢ κτηνῶν ἀναβατικῶν τέσσαρα πέμψαντος αὐτῷ λαβεῖν, εἰς αἰτίαν τὸ τοιοῦτον ἐπαναφέροντα δωροδοκίας καὶ προδοσίας, [o] ἀπαγαγεῖν προστάξαι τὸν ἄνδρα πρὸς-

[q] Ἐκείνων.] Ἐκείνου *Busb.*

[r] Ἐκείνῳ γινόμενον ἠγαπηκέναι.] Ἐκείνης γιόμενον *Hen.* (*L. B.*) & *Vat.*

[s] Αὐτοῦ οἶκον] Αὐτῶν *Busb.* αὐτὸν *Hen.* & *Vat.*

[t] Ἀλλὰ προλαβεῖν] Ἀλλὰ προσλαβεῖν ἀσφαλείᾳ τὰς αὐθις ἐλπίδας δέξασθαί τε αὐτὸν καὶ δι' ἀσφαλείας ἄγειν ἠξίου τε. *Vat.*

[v] Ἀραβίαν] *L. B.* Ἀραβίαεχίαο.

[x] Περὶ Ἡρῴδου] Περὶ Ἡρῴδῳ *Hen.* & *Vat.*

[y] Δοσιθέῳ τινι] Δωσιθέῳ *Hen.*

[z] Ὁρῶν,] Ὁρῶν *Hen.* (*L. B.*) & *Busb.*

[a] Δυσνοίας δὲ μικρὰς αἰτίας ἔχοντος.] Δυσνοίας δὲ μικρᾶς *Busb.* & *Hen.*

[b] Ἐπήγαγε ταῦτα] Ita cum *Busb.* & *Hen.* ἀπήγαγε in *Editis Aliisque.*

[c] Προσυπεργῆσαι παρεκελεύετο,] Προσυπεργήσειν *Busb.* & *Vat.*

[d] Ἀντεπέστελλεν αὐτοῦ] Ἀντεπιστελλει *Hen.* & *Zonar.*

[e] Ἢ δὲ Ἰουδαίων] Vocula ἢ abeſt *Hen.*

[f] Πέμψειν τῷ] Πέμπειν *Hen.* quod ſane mallem, niſi è mox præc. cum *Zonara* δεξάσθαι legatur.

[g] Εὐθὺς μεταπέμπεται] Illud αὐθις è *Codd. Busb. Hen.* & *Epiphan.*

[h] Ἀρνησαμένου ——— ἄνδρα.] Conf. infr. c. 7. §. 4. SPANH.

[i] Διεχειρίσατο τὸν ἄνδρα.] Διεχείσαθ *Hen.*

[k] Ἐξ ἀπιστείας] Ita *Vat.* & *Hen.* ἐξ deeſt cæteris.

[l] Ἐπαγαγόντα,] Ἐπάγοντα *Busb.* & *Vat.*

[m] Αὐτὸν τρόπον ἀπακτεῖναι.] Αὐτῷ *Vat.*

[n] Ἐνδιδόντα,] *L. B.* ἐνδόντα.

[o] Ἀπαγαγεῖν] Ἀπάγχειν ſolus *Hen.* & *Lugd. Bat.*

μὲν

πεμήεσα ὢ ℨ μηδὲν [p] ἁμαρτόντα τοιούτῳ πλὴ ῥᾳθυμεῖν, καταλογίζονται τὴν ἀπειρίαν ℨ τρόπον, καὶ τὸ μηδ' ἐν νεότητι θράσους ἢ ῥᾳστωνείας ἀπόδειξιν [q] ποιεῖσθαι, μηδ' ὅτι τὴν βασιλείαν αὐτὸς εἶχεν, ἀλλὰ καὶ ταύτην τὰ πολλὰ τῆς ℸ τὴν διοίκησιν Ἀντιπάτρῳ ἐφειμένον. [r] τότε ὢ πολὺ μὲν ἢ ὀγδοηκοστὸν γεγονὼς ἐτύγχανεν ἔτη, κρατοῦντα ὢ μὴ πάσης ἀσφαλείας τ' Ἡρῴδην [s] ἥπτεσθαι, λελεῖφθαί ὢ καὶ τ' Εὐφράτην, τοὺς ἐν τῷ πέραν τιμῶντας αὐτὸν καταλιπόντα, [t] ὅλως ἐπ' [v] ἐκείνῳ τε γνησόμενον· ἐγκρυφεῖν [x] τι καὶ καινοτέρων ἅπασιν ἀπιθανώτατον, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ ἐκείνου φύσεως, [y] ἀλλὰ τοῦτο σκῆψιν Ἡρῴδου γνώσεσθαι.

δ'. [z] Τοῦτον μὲν τὸ πλῆθος τρισὶν ἐπέπεσε ℨ βίοις, ποικίλαις ℭ πολυτρόποις χρησαμένῳ τ' ἐν τῷ ζῆν τύχαις. εὐθὺς μὲν [a] γὰρ ἐν ἀρχῇ βασιλεύοντος [b] αὐτοῦ τ' μητρὸς Ἀλεξάνδρας, ἀρχιερεὺς καθεστὰς ℨ Ἰουδαίων ἔθνους, ἔτεσιν ἐννέα τὸν πάντα κατέσχε· ἀποδρᾶντα ὢ τὸν βασιλείαν ἀποθανούσης τ' μητρὸς αὖθις, καὶ τούτοις καθεσχὼν [c] τρεῖς μοίρας, ἐκπίπτει μὲν ὑπὸ Ἀριστοβούλου ℨ ἀδελφοῦ· κατάγεται δ' αὖθις ὑπὸ Πομπηίου, καὶ πάσας τὰς τιμὰς ἀπολαβών, [d] ἔτη πεντηκοντα διετέλεσεν ἐν αὐτοῖς. ἀφαιρεθεὶς ὢ τὸ δεύτερον ὑπ' Ἀντιγόνου, καὶ λωβηθεὶς τὸ σῶμα, ἀπῆλθε Πάρθοις αἰχμάλωτος ἑψόμενος. κἀκεῖθεν εἰς τὸν [e] οἰκίαν ἐπανῆκε χρόνῳ, λαβὼν ἐξ Ἡρῴδου [f] προσδοκωμένας ἐλπίδας· ὧν οὐδὲν αὐτῷ κατὰ προσδοκίαν ἀπέβαινε, πολυπαθείᾳ βίου χρησαμένῳ. [g] τὸ δυσχερέστατον ὢ, ὡς προῄρηκαμεν, ἐν γήρᾳ [h] πέλας οὐκ ἀξίως τυχεῖν. δοκεῖ γὰρ ἥπιος καὶ μέτριος ἐν πᾶσι γενέσθαι καὶ τὰ πολλὰ τῆς ἀρχῆς ὑπὸ διοικηταῖς ἄγαν, ἢ πολυπραγμόνων, οὐδὲ δεινὸς ὢν βασιλείας ἅπτεσθαι· Ἀντιπάτρῳ τε ℭ Ἡρῴδῃ μάχεσθαι τοῦδε προσελθεῖν ἐγνώκει διὰ τὴν ἀπείκειαν τὴν ἐκείνου, ℨ τὸ πέρας ὅτι δίκαιον ὅτι εὐσεβὲς ἐξ αὐτῶν εὑρεθῆναι [i] τοιούτου πέλας.

ε'. Ὁ ὢ Ἡρῴδης, ὡς ℨ τ' Ὑρκανὸν ἐκποδὼν ἐποιήσατο, σπεύδων πρὸς Καίσαρα, καὶ μηδὲν ἐλπίσας πρὸ τ' αὐτοῦ πραγμάτων δυνάμενον χρῆσιν ἐκ τ' γνωμένης αὐτῷ πρὸς Ἀντώνιον φιλίας, ὑποπτον μὲν εἶχε τὴν Ἀλεξάνδραν, μὴ τῷ καιρῷ συνεπιθεμένη [k] τὸ πλῆθος ἀποστήσῃ ℭ στασιάσῃ τὰ πρὸς τὴν βασιλείαν πράγματα. παρετίθετο ὢ πάντα Φερώρᾳ τ' ἀδελφῷ, ℨ τὴν μητέρα Κύπρον ℭ τὴν ἀδελφὴν ℨ τὴν γυναῖκα ἅπασαν ἐν Μασάδοις κατεσήσατο· παρακελευσάμενον, εἴ τι [l] πρὸς αὐτοῦ ἀκούσῃ δυσχερὲς, ἔχεσθαι τ' πραγμάτων. Μαριάμμην ὢ τὴν αὐτοῦ γυναῖκα· δυσατὸν γὰρ ἦν ἐν διαφορᾷ τῇ πρὸς τὸν ἀδελφὸν [m] καὶ μητέρα τὴν ἐκείνου διαιταν τὴν αὐτὴν ἔχειν· [n] ἐν Ἀλεξανδρείῳ συν Ἀλεξάνδρᾳ τῇ μητρὶ κατέσησε, Ἰώσηπον τ' ταμίαν καὶ τ' Ἰτουραῖον Σόαιμον [o] ἐπ' αὐτῷ καταλιπών, πιστοτάτους μὲν ἐξ ἀρχῆς γνωμένους αὐτῷ, τότε ὢ προφάσει τιμῆς φρουρεῖν ἀπολειφθέντας τὰς γυναῖκας. ἦν ὢ καὶ κείνοις ἐντολὴ, μαθοῦσι τι πρὸς αὐτοῦ δυσχερὲς ἐξ αὐτῆς ἀμφοτέρας [p] διαχρήσασθαι, τὴν τε βασιλείαν εἰς δύνασθαι hujusmodi exitum habuisse, in argumenta afferunt, quod natura fuerit mitissimus, ut cum juvenis esset nihil audaciæ aut temeritatis præ se tulerit, ac ne tum quidem cum regno potiretur, sed in eo pleraque omnia administranda Antipatro permiserit. Accedit quod tunc quidem ætatis annum octogesimum excesserit, noveritque res regni Herodi omnino in tuto esse, quin & Euphratem transierat, relictis qui trans amnem eum in summo honore habuerant, atque semet ejus potestati subjecturus: adeoque maxime omnium incredibile esse, & ejus ab ingenio alienum ut aliquid moliretur, novisque rebus studeret; potiusque ista ab Herode conficta videri.

4. Hyrcano quidem contigit ut hoc modo vitam finiret, diversas dum viveret & multiplices calamitates expertus. Nam, statim quidem ut mater ejus Alexandra regnare cœpit, pontifex Judæorum gentis factus per novem annos eum honorem obtinuit: matreque defuncta cum imperium suscepisset, illudque tribus mensibus tenuisset, eo excidit à fratre Aristobulo ejectus. restituitur autem à Pompejo, receptisque omnibus honoribus, annos quadraginta in iis permansit: iterumque illis ab Antigono privatus, & corporis mutilationem passus, in captivitate apud Parthos degebat. atque inde aliquanto post tempore domum reversus est, spe inductus quam ei fecerat Herodes: nihil tamen eorum quæ speraverat feliciter ei cecidit, multis vitæ incommodis conflictato. quodque gravissimum est, ut modo diximus, in *summa* senectute exitum indignum habuit. Nam mitis fuisse videtur & moderatus in omnibus, imperiumque maxima ex parte per alios administrabat, à negotiis aversus, regnandique artium imperitus: fiebatque ut Antipater & Herodes, quod is tanta fuerit lenitate, eo usque processerint; atque ad extremum coactus est ab illis contra jus ac fas hujusmodi mortem oppetere. *Varia Hyrcani fortuna.*

5. Cæterum Herodes, Hyrcano sublato, ad Cæsarem properans, nihilque boni habens quod de rebus suis speraret propter suam cum Antonio amicitiam, Alexandram quidem suspicabatur, ne per occasionem populum ad rebellionem pelliceret, & in regni rebus seditionem susciteret. Itaque omnia Pheroræ fratri suo mandat, & Cyprum matrem & sororem & liberos omnes apud Masada collocat: dato *fratri* in mandatis, ut si quid durius sibi accidisse fando audiverit, negotia tueretur. Mariamnen vero uxorem (nam fieri non poterat, ut, dum adeo à sorore & matre ipsius *regis* dissideret, una cum illis degeret) in Alexandrio cum Alexandra ejus matre collocavit, relictis, qui eas curarent & attenderent, Josepho quæstore & Soëmo Ituræo, viris ab initio quidem ei fidissimis, tunc vero honoris specie ad mulieres custodiendas adhibitis. Verum & illis præceptum erat, ut si quid *mali* gravioris de ipso intellexissent, statim ambas necarent, regnumque suis filiis una cum fratre *Herodis ad Augustum properantis mandata de Mariamne uxore.*

[p] Ἁμαρτόντα τοιούτῳ] Ita *Busb.* & *Hen.* ἁμαρτοῦντα in *reliquis*.
[q] Πεποιῆσθαι,] Πεποιῆσθαι *Hen.*
[r] Τότε —— γενομένου] Τότε ℨ ἐνὸς πλείω ἢ ὀγδοήκοντα *Hen.* & *Busb.* tamen non ita *Epiphan.* HUDS Ογδοήκοντα πρὸ ἑνὶ seu LXXXI. annos Hyrcano tribuit Zonaras p. 231. D. SPANH.
[s] Ἥπτεσθαι,] Sic *Hen.* & *Busb.* ἅπτεσθαι in *Editis*.
[t] Ὅλως] *L. B.* ὡς ὅλον.
[v] Ἐκείνῳ τε γνησόμενον·] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἐκείνου *Bas.* ἐκείνων *Gen. Aliique.*
[x] Τι] *L. B.* ὅν τι.
[y] Ἀλλὰ ταῦτα] Διὰ ταῦτα πρὸς πλείω ἕτερα σκῆψιν Ἡρῴδου τὰ πρὸς Ὑρκανὸν ἐκείνου γνώσεσθαι *Busb.*
[z] Τοῦτο —— βίοις,] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 22. §. 1. SPANH.
[a] Γὰρ ἐν ἀρχῇ βασιλεύοντος] Illud δὲ è *Cod.* (*Lugd. Bat.* quoque) *Hen.*
[b] Αὐτοῦ τ' μητρὸς Ἀλεξάνδρας,] Ita *Bas.* in *plerisque aliis* αὐτῷ.
[c] Τρεῖς μοίρας,] Τρεῖς ἑαυτοὺς vel τρία ἔτη forsan scribendum, ut monuit *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 229. *Edit. Lond.*
[d] Ἔτη τεσσαράκοντα] Ἔτη μγ'. pro ἔτη μ'. rescribi debere censet *Scaliger* in *Animadversionibus Eusebianis*, p. 118.
[e] Οἰκίαν ἐπανῆκε χρόνῳ,] *Al.* οἰκείαν. atque ita *Coccejus. L. B.* οἰκείας.
[f] Προσδοκωμένας ἐλπίδας·] Προστιθεμένας *Hen.*
[g] Τὸ δυσχερέστατον ὢ,] Ita *Gall.* antea erat τῷ δυσχερέστατον.
[h] Τέλος οὐκ ἀξίως τυχεῖν.] Τέλος οὐκ ἀξίως τούτου τυχεῖν *Hen.* & *Lugd Bat.*
[i] Τοιούτου τέλους.] Mallem τοιοῦτο τέλος.
[k] Τὸ πλῆθος ἀποστήσῃ] Τὸ, τι πλῆθος *Hen.*
[l] Πρὸς αὐτοῦ ἀκούσῃ δυσχερὲς,] Πρὸς αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* dein ἀκούσαι *Hen. Busb.* & *Vat.*
[m] Καὶ μητέρα τὴν ἐκείνου] Καὶ τὴν μητέρα ἐκείνου *Hen.* & *Vat.*
[n] Ἐν Ἀλεξανδρείῳ —— διαιτᾶσθαι.] Eadem *Zonaras*, & iisdem verbis. p. 279. A. SPANH.
[o] Ἐπ' αὐτῷ καταλιπών,] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Vat.* ἐπ' αὐτῷ in *Editis Aliisque.*
[p] Διαχρήσασθαι,] Μεταχειρίσασθαι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

tre pro viribus conservarent.

X. *Herodes, cum in Cæsaris conspectum venisset, diadema deponit.*

6. His imperatis, Rhodum magnis itineribus contendit ad Cæsarem. atque ubi in urbem pervenit, diadema deposuit, cætero apparatu ne minimum quidem mutato. Postquam vero in ejus congressum colloquiumque venisset, multo magis animi sui magnitudinem ostendit, neque ad supplicationes (ut par erat in hujusmodi rebus) versus, neque preces ullas adhibens, ut errati veniam impetraret; sed impune factorum rationem reddens. Nam Cæsari dicebat, "& amicitiam sibi maximam "cum Antonio fuisse, seque omnia pro virili præ- "stitisse, ut summa rerum penes illum esset, armis "tamen eum non adjuvisse, quod tum bello Ara- "bico distineretur, sed tantum ei pecuniam fru- "mentumque suppeditasse. nec tamen se hac in "parte officio suo satisfeciisse. Qui enim se *alicui* "amicum esse profitetur, sibique conscius est il- "lum de se bene meruisse, debet ad vitam non mi- "nus ac opes profundendam omne cum eo discri- "men adire. ex quibus licet ipse minus quam "oportebat ei reddiderit; hoc tamen se præclare "fecisse sibi persuasissimum esse, quod eum pugna "Actiaca victum non deseruerit; neque fortuna "jam plane mutata, ad spes novas se transtulerit, "sed quamvis pro auxiliatore satis idoneo sese non "gesserit, consiliarium tamen Antonio optimum "semet probaverit, ut qui unicam salutis viam ra- "tionemque sibi omnia salva conservandi ei osten- "derit, nempe ut Cleopatram interficeret: ipsa "enim perempta sibi rerum potiundi spem subes- "se, atque illi facilius esse gratiam à te inire quam "inimicitias tecum habere. Quæ cum ille nulla- "tenus secum reputasset, temerarium consilium "meo prætulit, quod sibi in damnum tibi in com- "modum cessit. Nunc igitur si Antonio subiratus "me *hoc crimine* condemnaveris, quod huic adeo "studuerim, confitentem habes reum, neque me "pigebit coram dicere, quanto illum amore pro- "sequutus sim. Sin vero, commutata persona, re- "quiras qui vir sim erga beneficos, qualisque ami- "cus, licebit tibi ex præteritis edocto nos *optime* "cognoscere. Mutato enim nomine, erit nihilo- "minus ut amicitiæ nostræ firmitudinem alteri "approbemus.

Magna cum fiducia Cæsarem alloquitur.

Herodes ab Augusto Cæsare regnum obtinet.

7. Cum ista diceret, & quo esset animo ingenuo ei ostenderet, non mediocriter Cæsarem allexit, virum generosum & magnificum; ita ut illa ex quibus accusatio institueretur benevolentiam ei conciliaverint. Et tunc ei diadema rursus imposuit, eumque monuit ut sibi non minus amicus esset quam ante fuisset Antonio, atque ei maximos honores habuit, addens Quintum Didium ad se scripsisse, Herodem omni studio sibi opem tulisse in negotio gladiatorum. Cum tam benigne exceptus esset, atque ex insperato videret regnum rursus ab integro sibi magis confirmatum, tam dona-

μιν τοῖς παρ' αὐτῷ σὺν [q] τἀδελφῷ Φερώρᾳ διατηρεῖν.

ς'. [r] Ταῦτα συνειλάμενος, εἰς Ῥόδον ἦλθε Καίσαρι συντυχεῖν. καὶ μηδὲν καταπλαγεὶς εἰς τὸ [s] πάλιν, ἀφῄρηλο μὲν τὸ διάδημα, ἔδ δ' ἄλλα περὶ αὐτὸν ἀξιώματος [t] ἦδεν ὑφεικώς. ὅτε γὰρ κοινωνήσας λόγε καὶ τὸ συντυχίαν ἠξιώθη, πολὺ μᾶλλον ἐνέφηνε τὸ μεγαλεῖον καὶ κατ' αὐτὸν φρονήμαλος, ἅτ' εἰς ἱκεσίας ὡς εἰκὸς ἐπὶ τοιούτοις τραπόμενος, ὅτε δέησίν τινα περὶ εἶναι, ὡς ἐφ' [v] ἁμαρτήμασιν, ἀποδὲς ἢ τ λογισμὸν τ πεπραγμένων [x] ἀνυποδιμήτως. [y] ἔλεγε γὰρ τῷ Καίσαρι, "καὶ φιλίαν "αὐτῷ μεγίστην γενέσθαι πρὸς Αντώνιον, καὶ πάντα πρᾶξαι "[z] καὶ τὸ δυνάμιν, ὡς ἐπ' ἐκείνῳ γενησόμενα τὰ πράγμα- "τα· χρείας μὲν ἃ κοινωνήσας καὶ πολιτικὰς τ Αρά- "βων, πέμψας ἢ καὶ χρήματα καὶ σῖτον ἐκείνῳ. καὶ ταῦτ' "εἶναι μετριώτερα τ ὑπαλλόντων αὐτῷ γενέσθαι. τ γὰρ ὁ- "μολογῆσθαι μὲν εἶναι φίλον, εὐεργετῶν δὲ ἑκόντα ἐ- "πισάμενον, παντὶ μέρει ἐ ψυχῆς ἐ σώματος ἐ πε- "ρουσίας συγκινδυνεύειν δέον, ὧν αὐτὸς ἔλαττον ἢ κα- "λῶς εἶχεν ἀναλαφεὶς, ἀλλ' ἐκεῖνά γε σωτείραν κα- "λῶς ἑαυτῷ πεποιηκότα, τὸ μηδὲ ἡτιμῆσθαι τὸν ἐν Ακτίῳ "μάχῃ καταλιπεῖν, μηδὲ συμμεταβαλῶν τ ἐλπίσι φα- "νερῶς ἤδη [a] μεταβαινούσης τ τύχης, φυλάξαι δὲ αὐ- "τὸν εἰ καὶ μὴ συναγωνιστὴν ἀξιόχρεων, ἀλλὰ [b] σύμ- "βολόν τε ἀξιώτατον Αντωνίῳ, τὸν μίαν αἰτίαν ἔχ καὶ "σώζεσθαι, καὶ μὴ τ πραγμάτων σκοπεῖν, [c] ὑπο- "δεικνύτα Κλεοπάτραν ἐπανελέσθαι· [d] προαιρημένης "γὰρ ἐκείνης, αὐτῷ τε τ πραγμάτων ἄρχειν ὑπᾶναι, "καὶ τὰς πρὸς σὲ συμβάσεις ῥᾴον εὐρίσκεσθαι τ ἔχθρας. "ὧν ἦδεν ἐκεῖνον ἐνοχλοῦσι, ἀλυσιτελῶς μὲν αὐτῷ, "συμφερόντως ἢ σοὶ προτετίμησε τὸν ἀβελίαν. νῦν οὖν "εἰ μὲν τῇ πρὸς Αντώνιον ὀργῇ κρίνεις καὶ τὸν ἐμὸν "προθυμίαν, σὸν ἂν εἴη μοι τ πεπραγμένων ἄρνησις, "ἐγὼ δ' ἀπαξιώσω τὸν ἐμαυτὸν πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν ἐκ "τ φανεροῦ λέγειν. εἰ ἢ τὸ πρόσωπον ἀνελὼν, πῶς "εἰμὶ πρὸς τὰς εὐεργέτας, καὶ τοῖς φίλοις ἐξετά- "ζοις, [e] ἔσεσθαί σοι πεῖρα τῶν ἤδη γεγυμνασμένων ἡμᾶς εὐδέ- "νας. τοῦ γὰρ ὀνόματος ἀλλαγὴν, ἦδεν ἔλατ- "τον αὐτὸ τὸ τ Φιλίας βέβαιον ἐν ἡμῖν εὐδοκιμῆν δυ- "νήσεται.

ζ'. Τοιαῦτα λέγων, καὶ [f] παρ' αὐτῷ ἐμφαίνων τὸ τ ψυχῆς ἐλεύθερον, οὐ μετρίως ἐπεσπάσατο τ Καίσαρα, φιλότιμον ὄντα καὶ λαμπρόν· ὥστε αὐτῷ τὰς τῶν ἐγκλημάτων αἰτίας σύστασιν ἤδη τῆς πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίας πραγματεύεσθαι. καὶ τότε [g] διάδημα πάλιν ἐπικαθίσησιν αὐτῷ, καὶ, στρεψάμενος μηδὲν ἐλάττω περὶ αὐτὸν ἢ πρότερον ἐῶ περὶ τὸν Αντώνιον φαίνεσθαι, διὰ πάσης ἦγε τιμῆς. πυθὼς ὅτι [h] Κόιντος Δίδιος γράψειεν, [i] ἁπάσῃ προθυμίᾳ τὰ πρὸς τὰς [k] μονομάχους αὐτῷ συλλαβέσθαι τ Ηρώδου. τοσαύτης ἐπιδοχῆς [l] ἀξιώμενος, καὶ παρ' ἐλπίδας ὁρῶν αὐτῷ πάλιν ἐξ

[q] Τἀδελφῷ Φερώρᾳ διατηρεῖν.] Conf. infr. lib. 18. c. 1. §. 2. SPANH.

[r] Ταῦτα συνειλάμενος,] Ταύτας δὴ τὰς ἐντολὰς αὐτὸς εἰς Ρόδον *Busb.* & *Hen.* atque ita forsan *Epiphan.*

[s] Πάλιν,] Πάλις de Roma *Zonaras* p. 239. εἰς Ρόδον ἐπείγετο πρὸς τ Καίσαρα· Κατακλεύσας ἢ &c. nempe εἰς τὸν πάλιν, & quod malè ibi expressit Zonaræ Interpres. SPANH.

[t] Οὐδὲν ὑφεικώς.] Οὐδὲν ὑφῆκεν, ἀλλ' ὅτε καὶ καινολογῆσαι λόγε *Busb.*

[v] Ἁμαρτήμασιν,] Ἡμαρτημένοις *Busb.* & *Hen.*

[x] Ανυποδιμήτως.] Forte ἀνεπιλήπτως. COCC.

[y] Ελεγε —— γενέσθαι] Herodis Oratio ad Cæsarem ἄλωσ. lib. 1. c. 20. § 1. & seq. SPANH.

[z] Κατὰ τὸν δυώαμιν, ὡς ἐπ' ἐκείνῳ] Κατὰ τὸν αὐτῷ δυώαμιν *Hen.* ut & *Vat.* qui (cum *Lugd. Bat.*) mox habet ἐπ' ἐκείνῳ.

[a] Μεταβαινούσης τ τύχης,] Μεταβαινούσης καὶ τ τύχης *Vat.*

[b] Σύμβολόν τε ἀξιώτατον Αντωνίῳ,] Σύμβολόν γε δικαιότατον *Vat.*

[c] Υποδεικνύτα Κλεοπάτραν] Ita cum *Cod. Vat.* ὑποδεικνύντα Κλ. ὑπανελέσθαι *Basil.* & *Hen.* προδεικνύντα Κλ. ὑπανελέσθαι *Gen.* HUDS. Eadem ἄλωσ. lib. 1. c. 20. §. 1. SPANH.

[d] Προαιρημένης γὰρ ἐκείνης,] Πρὸς αἱρημένης in *Editis.* προηρημένης *Vat.* Levicula cum mutatione legendum censui προαιρημένης. id quod me monuit Cl. *Lowthius.*

[e] Εσεσθαί σοι πεῖρα] Εστραί σοι *Vat.*

[f] Παρ' αὐτῷ ἐμφαίνων] Εν ἅπασι *Busb.* παρόντα *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[g] Διάδημα πάλιν ἐπικαθίσησιν αὐτῷ,] Conf. sup. lib. 14. c. 14. §. 5. SPANH.

[h] Κόιντος Δίδιος] Ita & hic loci & libro 1. *de Bello Jud.* rescripsi ex *Dione* p. 447. cum assensu virorum Clarissimorum, *Casauboni, Usserii, Pagi*, invito tamen *Montacutio*, qui (in *Exercitationibus*, p. 347.) utroque in loco Βεττίδιος malit. Antea editum erat Καπίδιος, pro quo Ταΐδιος vel Ταΐδος in *MSS.* HUDS. Conf. ἄλωσ. lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH.

[i] Απάσῃ προθυμίᾳ] Εν ἁπάσῃ προθυμίας *Vat.*

[k] Μονομάχους] Μονομάχας pro μονάρχας (*L. B.* μοναρχεῖς) substitui ex libro 1. *de Bello Jud.* atque ita plane legendum esse monuerunt Viri jam laudati, *Casaubonus* adv. *Baronium*, p. 135. *Edit. Lond. Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 477. *Edit. Lond.* & *Pagi* in *Apparatu* ad *Baronium*, p. 24. HUDS. Conf. ἄλωσ. lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH.

[l] Αξιώμενος] Ηξιωμένος *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Vat.*

m Εν

ἐξ ὑπαρχῆς βεβαιοτέραν τὴν βασιλείαν, δόσῃ Καίσαρος, καὶ δόγμασι Ρωμαίων, ὅπερ ἐκεῖνος αὐτῷ πρὸς τὸ βέβαιον ἐπραγματεύσατο, παρέπεμψεν [m] ἐπ' Αἰγύπτου Καίσαρα, δωρησάμενος ὑπὲρ δύναμιν αὐτόν τε καὶ τοὺς φίλους, καὶ πᾶσαν ἐμφαίνων μεγαλοψυχίαν. ἠτεῖτο δὲ καὶ τῶν Αντωνίῳ συνήθων [n] Αλέξανδρον, ὡς μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἔτυχεν, ὅρκῳ προκατειλημμένος Καίσαρος. [o] ἐπανιὼν δὲ πάλιν εἰς τὴν Ιουδαίαν πολείονί τε τιμῇ καὶ παῤῥησίᾳ, καὶ τοῖς τὰ ἐναντία προδοκήσασιν ἔκπληξιν παρέσχεν, ὡς ἀεὶ τὸ λαμπρότερον ἐκ τῶν κινδύνων κατ' εὐμένειαν ἕξ Θεοῦ προσεπικτώμενος. [p] εὐθὺς μὲν οὖν περὶ τὴν ὑποδοχὴν ἐγένετο Καίσαρος ὁπότε Συρίας εἰς Αἴγυπτον [q] εἰσβαλεῖν μέλλοι. καὶ παρῆν, δέχεται μὲν αὐτὸν ἐν Πτολεμαΐδι [r] πάσῃ τιμῇ βασιλικῇ· παρέσχε δὲ καὶ τῷ στρατεύματι ξένια καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀφθονίαν. καὶ τοὺς εὐνοϊκοτάτοις ἐξηπάζετο, τάς τε δυνάμεις [s] ἐκπέμπουσι [t] συνιπαζόμενος, καὶ δεχόμενος αὐτὸν καὶ φίλους [u] ἀνδράσιν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, πᾶσιν εἰς πολυτέλειαν καὶ [x] πλοῦτον ὑπηρεσίας ἠσκημένοις. παρέσχε δὲ καὶ τὴν [y] ἄνυδρον διερχομένοις, τὴν τῶν ἐπιόντων χορηγίαν, ὡς μήτε οἴνου, μήτε ὕδατος, ὃ καὶ μᾶλλον ἦν ἐν χρείᾳ σπανιώτατος, ὑστερηθῆναι. αὐτόν γε μὴν Καίσαρα πολλοῖς ὀκταικοσίοις ἐδωρήσατο· καὶ παρέσχησεν ἅπασιν ἔννοιαν λαβεῖν, ὅτι τῆς βασιλείας ἧς [z] ἔτυχε πολὺ μείζω καὶ [a] λαμπροτέρα τὰ καθ' τὰς ὑπουργίας ἐνδείξατο. τοῦτ' αὐτὸν καὶ μᾶλλον εἰς πᾶσιν εὐνοίας καὶ προθυμίας ἐπιποιήσῃ, καὶ πολείσιν ἠνέγκαλο τῇ χρείᾳ καὶ καιροῦ τὸ μεγαλόψυχον ἁρμόσας. ὁ δὲ, καὶ πάλιν ἐπανιόντων ἀπ' Αἰγύπτου, τῶν πρώτων [b] ἑνὸς τὰς ὑπηρεσίας ἤδιον ἐφάνη.

tione Cæſaris, quam Romanorum ſenatuſconſulto, quod ad majorem certitudinem curavit obtinendum, Cæſarem in Ægyptum *proficiſcentem* deduxit, eumque & ejus amicos ſupra vires muneratus eſt, ſeſe quam potuit magnificentiſſime gerens. Quin & petebat, ne quid Alexander, qui fuerat ex familiaribus Antonio, gravius pateretur: ſed illud quidem non impetravit, impediente Cæſarem jurejurando. Rurſus autem in Judæam ſe recepit, majore cum honore & fiducia; eoſque qui contraria exſpectaverant attonitos reddidit, quaſi Dei benignitate majorem ſemper ex periculis ſplendorem ſibi acquireret. Et quidem continuò Cæſarem ut acciperet operam dedit, qui à Syria invaſurus erat in Ægyptum. Atque ubi ille advenit, apud Ptolemaïdem eum omni regio apparatu excepit: inſuper & exercitui ejus lautia dedit, magnamque rerum neceſſariarum copiam. quo factum eſt ut inter fidiſſimos *poſtea* haberetur, una cum eo obequitans dum milites ordinaret & luſtraret, ipſumque & amicos ejus excipiens centum & quinquaquaginta viris *comitatus*, qui ad miniſteria ſplendidiſſima & ſumptuoſiſſima omnes exercitati erant. Quin & ipſos per eam regionem tranſeuntes quæ caret aqua, ita contra inopiam, qua premerentur, munivit, ut nec vino, nec aqua, quæ tum magis neceſſaria erat militibus, caruerint. immo Cæſari octingenta talenta donavit, fecitque ut omnes exiſtimarent, quod majorem in modum & luculentius quam regni facultates ferebant omnia ſuppeditarit. atque inde fiebat ut eo magis illis de ſua benevolentia ſtudioque perſuaderetur; atque ei plurimum profuit, quod ad temporis neceſſitatem magnanimitatem ſuam accommodaverit. Ille etiam, cum iterum ex Ægypto redirent, officia prioribus non minora præſtitit.

Cæſarem magnis muneribus donatum in Ægyptum deducit.

Poſtea Cæſarem ejuſque exercitum honorifice excipit.

Cæſarem DCCC. *talentis donat.*

ΚΕΦ. ζ'. CAP VII.

Ως Ηρώδης Σόημον τὸν Μαριάμνης ἀπέκτεινεν· ἔπειτα Αλεξάνδραν, καὶ Κοστόβαρον, καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους αὐτῷ φίλους, τέλος δὲ τοὺς Βαβᾶ υἱούς.

Quomodo Herodes Soëmum & Mariamnen interfecit: deinde Alexandram, & Coſtobarum, & amicos ejus maxime neceſſarios, tandemque Babæ filios.

ΤΟτε μέντοι γνόμενος ἐν τῇ βασιλείᾳ, τεταραγμένην αὐτοῦ τὴν οἰκίαν καταλαμβάνει, καὶ χαλεπῶς ἔχοντας [c] τήν τε γυναῖκα Μαριάμμην καὶ τὴν μητέρα τὴν ἐκείνης Αλεξάνδραν. οἰηθεῖσαι γὰρ, ὅπερ γ' [d] ἦν ὕποπτον, οὐκ εἰς ἀσφάλειαν τῶν σωμάτων εἰς ἐκεῖνο καταπεφῆναι τὸ χωρίον, ἀλλ' ὡς εἰς [e] φρουράν, [f] μηδενὸς μήτε τῶν ἄλλων μηθ' αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, χαλεπῶς ἔφερον. ἥ τε Μαριάμμη τὸν μὲν ἔρωτα τοῦ βασιλέως, ὑπώκειτο γὰρ ἄλλως καὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῷ [g] γινόμενον, ἀπάτην ὑπελάμβανεν· ἦγε γὰρ τῷ μηδ' εἰ πάσχοι τι δεινὸν ἐκεῖνος ἐλπίδα τοῦ [h] βιώσεσθαι δι' αὐτὸν ἐσκηνέναι· καὶ τὰς Ιωσήπῳ δοθείσας ἐντολὰς ἀνεμνημόνευεν, ὥστ' ἤδη παρὰ τοῦ Σόημον, ἐν ἐκείνῳ τὸ πᾶν ἱστάμενον. Σόημος μὲν [i] κατὰ μὲν τὰς ἀρχὰς πιστὸς ἦν, ἅτε ὢν Ηρώδης [k] ἐπιτέλλοντος πάντα· λόγοις δὲ δωρεαῖς λιπαρέστερον τῶν γυναικῶν ἐκθεραπεύσας αὐ-

Mariamne & Alexandra inſenſa Herodi.

Soëmus ad Herodis mandata enunciandæ adductus.

[m] Επ' Αἰγύπτου Καίσαρα,] *Al.* (ut & *L. B.*) ἐπ' Αἴγυπτον.

[n] Αλέξανδρον,] Αλέξας ὁ Λαοδικεὺς dicitur *Plutarcho* in *Antonio*, p. 949. Verum Αλέξας & Αλέξανδρος idem nomen, ut pluribus oſtendit *Grotius* ad cap. 1. *D. Lucæ*. HUDS. Conf. *ἀλλοι.* lib. 1. c. 20. §. 3. SPANH.

[o] Επανιὼν δὲ πάλιν] Ita *Busb.* & *Hen.* perperam ἐπανεῖν in *Editis Aliiſque.*

[p] Εὐθὺς μὲν οὖν] Εὐθὺς ὧν *Hen.*

[q] Εισβαλεῖν μέλλοντος.] Εμβαλεῖν *Hen.* & *Busb.*

[r] Πάσῃ τιμῇ βασιλικῇ·] Πάσῃ τῇ βασιλικῇ θεραπείᾳ (præter *Lugd. Bat.*) *Hen.*

[s] Εκπέμποντος] An ἐξεπέμποντος prout in *de Bello*?

[t] Συνιπαζόμενος] Conf. *ἀλλοι.* lib. 1. c. 20. §. 3. συνιπάσατο ποιούμενος τὴν Πτολεμαΐδα τὴν δυνάμεως ἔξοδον· SPANH.

[u] Ανδράσιν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα,] *Epiphanius* vertit, *in eæ. domibus ornatis cum amicis ſuſcepit*, ac ſi legiſſet ἀνδρῶσιν.

[x] Πλοῦτον ὑπηρεσίας ἠσκημένοις.] Ita *Hen.* πλούτων in *reliquis.*

[y] Ανυδρον διερχομένοις,] Iterum cum *Cod. Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) ἀνυδρίαν in *cæteris.*

[z] Ετυχε πολυ] Εἶχε pro ἔτυχε *Hen.* & *Vat.*

[a] Λαμπροτέρα] Λαμπροτέρα τοῦ τὰς ὑπουργίας ἐπιδείκνυτο *Hen.*

[b] Ουδένος τὰς ὑπηρεσίας] Οὐδὲν εἰς τὰς ὑπουργίας *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[c] Τήν τε γυναῖκα] Sic *MSS.* τὴν γυναῖκα in *Editis.*

[d] Γ' ἦν ὕποπτον,] Ita *Lugd. Bat.* nam *Alii* ἦν ὕποπτον. HAV.

[e] Φρουράν] *L. B.* Φρουρᾷ. Forte ὡς Φρουρᾷ. COCC.

[f] Μηδενὸς μήτε τῶν ἄλλων] *Al.* μηθ' ἑνός.

[g] Γενόμενον,] *L. B.* γινομένῳ.

[h] Βιώσεσθαι δι' αὐτὸν ἐσκηνέναι·] Βιώσασθαι *Busb.*

[i] Κατὰ μὲν] *L. B.* καὶ τὰ μὲν.

[k] Επετέλλετο πάντα.] Ita *Hen.* ἐπετέλλετο πάντες in *cæteris.*

Επι-

mulcerent, paulatim victus cedebat, & ad extremum omnia regis mandata exposuit: præsertim quod non speraret eum cum eadem potestate reversurum. quamobrem, ut qui magis periculum ex illo effugeret, mulieribus non parum gratificari in animum induxit, quas verisimile erat suam retenturas esse dignitatem, immo & majorem gratiam sibi referendi potestatem habere, cum illa vel regnatura vel regnanti proxima futura esset. nec tamen minorem ipsem concipiebat, si Herodes, rebus ex sententia confectis, rediret, ut qui uxoris voluntati nihil contradicere potuerit. nam sciebat regem Mariamnes amore justo vehementius ardere. His inductus *regis* mandata enunciavit. At Mariamne ægre admodum accepit, nova sibi semper alia ex aliis ab Herode nasci pericula: idque iniquo animo ferebat, orans optansque ut ille nihil æqui impetraret, quod vitam cum eo vix vitalem esse sibi persuaderet. id quod postea non dissimulavit, aperte fassa quid ipsam male haberet.

Herodes reversus parum benigne à Mariamne excipitur.

2. At ille quidem cum *domum* revertisset; magna præter spem feliciter assequutus, primæ uxori, ut par erat, læta de istis nunciabat, solamque eam ex omnibus, cæteris prælatam, ex amore & more suo salutabat. Illi autem contigit, ut dum is itineris sui successum narrat, non magis gauderet quam mœreret, neque dolorem suum occultare potuit; sed, dignitatis quippe & nobilitatis suæ conscia, dum salutaretur ingemiscebat, & ex narratione ejus tristitiam magis quam lætitiam præ se ferebat: ut jam Herodes non tam suspicionibus quam factis manifestis turbaretur. Angebatur enim cum videret uxorem in se habere odium inopinatum minimeque occultum: idcirco rem iniquissime tulit, & amoris impatiens, quandoque iratus erat quandoque reconciliatus, semperque ab uno ad alterum transiens in utroque varius erat & inconstans. Atque ita in medio inter amorem & odium nutabat: & cum sæpe eam ob superbiam pœna persequi decreverit, amore victus debilior erat quam ut mulierem *à se* summoveret. Ad summam, cum valde eam punire cuperet, veritus est ne in seipsum nihil tale cogitantem gravius, illâ defunctâ, animadvertat.

Odio pariter ac amore inflammatur Herodes.

Acriores ei stimulos subdunt mater ejus & soror.

3. Cum autem soror ejus & mater animum illius in Mariamnen intellexissent, pulcherrimam se occasionem nactas existimarunt suum in eam odium exercendi: & Herodem, dum sermonem cum eo haberent, calumniis irritarunt acerbis, quibus ad odium & obtrectationem perduci posset. Atqui neque ille hujusmodi verba libenter audiebat, neque in uxorem, quasi illis fidem haberet, aliquid statuere audebat. tamen indies erat alieniore in eam animo; gliscebatque utrinque malum, dum & illa affectum suum non dissimulat, & hic amorem assidue convertit in odium: adeo ut jam tum fuerit in eam gravius aliquid statuturus. Sed cum interea nunciaretur Cæsar victoria potitus, & mortuis Antonio & Cleopatra Ægyptum obtinuisse,

Mortuis Antonio & Cleopatra Ægypto potitur Augustus.

Cæsari celeriter obviam proficiscens domum suam in eo statu reliquit. At discedenti commendavit Mariamne Soëmum, plurimumque ei debere fatebatur qui sui sedulo curam gessisset, eique præfe-

τὸν, ἡδέως τε μικρὸν ἤδη, καὶ τέλος ἐξεῖπεν ἁπάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ βασιλέως, μάλιστα μὲν ἀφ' ἑλπίσας αὐτὸν ἐπὶ τὰ αὐτῆς [l] ἐπιστρέψειν ἐξουσίας. ἐν ᾧ καὶ μᾶλλον [m] ἐκφεύγων τὰ ἀπ' αὐτοῦ κίνδυνον, ἡ μικρὰ [n] χαρίσασθαι ταῖς γυναιξὶν ὑπελάμβανεν, αἷς ἐῴκει οὐκ ἀπεικὸς ἔσεσθαι τοῦ σεβασμοῦ τε ἀξιώματος, ἀλλὰ καὶ πλέον εἰς τοῦτο ἀμοιβὴν ἐξεῖναι, [o] βασιλεύσης ἢ τοῦ βασιλεύοντος ἀγχοῦ γεγενημένης. ἐπήλπιζε δ' αὐτὸν οὐκ ἦττον, εἰ καὶ πάντα καὶ νῦν πράξας ὑποστρέψειεν Ἡρῴδης, μηδὲν ὅτι τῇ γυναικὶ δυνήσεσθαι βαρυμένῃ γε ἀντιπεῖν. ἠπίστατο γὰρ τὸ περὶ τοῦτο τὸν Μαριάμμην ἔρωτα μείζονα λόγου τῷ βασιλεῖ. [p] πῶτε τοίνυν [q] προσελκύσασθαι τὰς ἐντολὰς ἐξαγγείλας. Μαριάμμη δὲ χαλεπῶς μὲν ἤκουσεν, εἰ μηδὲν πέρας αὐτῇ τῆς ἐξ Ἡρῴδου κινδύνων ἔσται· χαλεπῶς δὲ διέκειτο, μηδενὸς μὲν τυχεῖν αὐτὸν τῶν ἴσων εὐχομένην, δυσπρίατον δὲ εἰ [r] τύχη τὸ μετ' αὐτοῦ βίον κρίνοιτο. καὶ τοῦτο [s] δηδεῖχθαι ἐν ὑστέρῳ, μηδὲν ἐπικρυψαμένη δὲ κατ' αὐτὸν πάθος.

Β'. Ὁ μὲν δὴ μεγάλοις οἷς παρ' ἐλπίδας [t] ἠντυχήκει κατεπεπλωκὼς, πρώτῃ μὲν ὡς εἰκὸς τῇ γυναικὶ περὶ τούτων εὐηγγελίζετο. μόνην δ' [v] ἐκ πάντων δὴ τὸ ἔρωτα καὶ τοῦτο ἴσον αὐτῷ σπουδὴν ἀσπαζομένη. τῇ δ' ὅτε τὰς [x] εὐημερίας διηγουμένου χαίρειν μᾶλλον ἢ χαλεπῶς φέρειν συνέβαινεν, ὅτ' ἐπικρύπτεσθαι τὸ πάθος δυνατὸν οὐ. ἀλλ' ὑπ' [y] ἀξίας καὶ τὸ σεμνὸν εὐμενείας, ὡς μὲν τὰς ἀσπασμὰς ἀνέσεινε, τοῖς δὲ διηγήμασιν ἄχθεσθαι μᾶλλον ἢ συγχαίρειν ἐνέφαινεν, [z] ὡς ἐκ ὑποπτα μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφανῆ γινόμενα τὰ Ἡρῴδου [a] ἐπιπαράπτειν. ἠδημόνει μὲν δὴ ὁρῶν τὸ σεβάσμιον τῆς γυναικὸς πρὸς αὐτὸν μῖσος οὐκ ἀποκεκρυμμένον· ἤχθετο δὲ τῷ πάσματι καὶ τὰ ἔρωτα φέρειν [b] ἀδυνατῶν, τῆς τε ὀργῆς καὶ τῆς διαλλαγῆς οὐκ ἐνέμενεν, ἀεὶ δὲ ἀπὸ θατέρου μεταβαίνων εἰς θάτερον ἐφ' ἑκατέρῳ πολλὴν εἶχεν ἀπορίαν. [c] ἕως μὲν οὖν μέσῳ δὲ συγεῖν καὶ στέργειν ἀπληφθεὶς, καὶ πολλάκις ἑτοίμου ὢν ἀμνάσθαι τὰ ὑπερφανίας αὐτῷ, διὰ τὸ σκηπτεῖσθαι τῷ ψυχῇ ἀθενέστερος εἰς τὸ [d] μεταπίπτειν τῷ ἄνθρωπον ἐφύετο. τὸ δὲ σύμπαν ἡδέως ἂν ἐκείνῳ κηλάσειε, εἰ δεδοικὼς μὴ λάθῃ παρ' [e] αὐτὸ μείζονα τοῦ τιμωρίαν ἀποθανούσης εἰσπραττόμενος.

Γ'. Σωιδᾶσα δὲ αὐτὸν ἕως ἔχουσα πρὸς τὸν Μαριάμμην ἥτε ἀδελφὴ καὶ ἡ μήτηρ, κάλλιστον ὑπῆρχεν τὸ καιρὸν τοῦ πρὸς ἐκείνην μίσους εἰληφέναι· καὶ διαλάλοιν ἐ μικραῖς παροξύνουσαι τὰ Ἡρῴδου ἀφορολαῖς, μῖσος ὁμοῦ καὶ ζηλοτυπίαν ἐμπεσεῖν διωκομένας. ὁ δ' οὔτε τῶν πιστῶν ἀνδρῶν ἤκουε λόγων, ἔτε ὁρᾶν τι καὶ τὰ γυναικὸς ὡς πεπισδυκὼς ἐπεθάρρει. χεῖρον μέντοι πρὸς αὐτὸν εἶχεν ἀεὶ, καὶ τὸ πάθος ἀνεκαίετο, τὰ μὲν οὐκ ἀποκρυπτομένης τοῦ ἀφθίτου, καὶ δὴ τὰ ἔρωτα πρὸς ὀργὴν ἀεὶ μεταβάλλοντος· καὶ εὐθὺς ἐπεάχθη τι τῶν ἀνηκέστων. νυνὶ δὴ Καίσαρος ἀγγελθέντος κρατεῖν τῷ πολέμῳ, καὶ τεθνηκότων Ἀντωνίου καὶ Κλεοπάτρας ἔχειν Αἴγυπτον, ἐπιόντος εἰς τὸ Καίσαρι ἀπαντᾶν, κατέλιπεν ὡς εἶχε τὰ πρὸς τὴν οἰκίαν. ἐξιόντι δὴ Μαριάμμη προσφωνησαμένη τὸν Σόημον, πολλὴν τε χάριν τοῦ ἐπιμελείας ὁμολογεῖ, καὶ μεγαρχίαν αὐτῷ προσ-

[f] Γε-

[l] Ἐπιστρέψειν] *L. B.* ὑποστρέφειν.
[m] Ἐκφεύγων] *L. B.* ἐκφυγὼν.
[n] Χαρίσασθαι ταῖς γυναιξὶν] Χαριεῖσθαι *Hen. & Lugd. Bat.*
[o] Βασιλεύσης ἢ τοῦ βασιλεύοντος] Βασιλεύσας & mox γενησομένας *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) unde aliquis (sicuti & *Cocceius* in ora codicis sui) forsan βασιλεύσαις & γενησομένοις legendum esse conjiceret. βασιλεύσης τοῦ βασ. *Vat.*
[p] Ταῦτα —— ἐξαγγείλας] *Rufinus*: Itaque cum hujusmodi illum fefellisset spes, secreta omnia indicavit. SPANH. *L. B.* ταῦτ' ἂν.
[q] Προσελκύσασθαι] Ita ex conjectura. προσελκύσαντα in *libris* omnibus, nullo plane sensu.
[r] Τύχῃ] *L. B.* τύχοι.
[s] Διέδειξεν] *L. B.* ἢ ἔδειξεν.
[t] Ηντυχήκει] Ita *Busb.* ἀντυχήκει in *cæteris*.
[v] Ἐκ πάντων] Ἐκ πασῶν legisse videtur *Gelenius*, non item *Rufinus* Solamque præponens omnibus. SPANH.
[x] Εὐημερίας] Conf. supr. c. 5. §. 5. SPANH.
[y] Ἀξίας καὶ τὸ σεμνὸν εὐμενείας.] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἀδοξίας in *Editis Aliisque*. Est qui legendum conjicit, ἀπ' ἀδοξίας αὐτῇ καὶ τὸ σεμνὸν αὐτῆς εὐμενείας.
[z] Ὡς ἐκ] *L. B.* ὡς δ' ἐκ.
[a] Ἐπιπαράπτειν.] Ἐπιβάπτειν *Hen.*
[b] Ἀδυνατῶν,] Ἀδύνατον ἦν *Hen.* & *Lugd. Bat.* sed in *marg.* ἀδυνατῶν.
[c] Οὕτως ἦν] *L. B.* ἕως ἂν.
[d] Μεταπίπτειν τὸν ἄνθρωπον ἐφύετο.] Μεταπίπτων *Busb.* μεταπίπτειν *Hen.* & *Vat.*
[e] Αὐτῷ] *L. B.* αὐτῆς.

τ̃ βασιλέως ἐτήσαντο. καὶ κεῖνος μὲν τυγχάνει τ̃ τιμῆς. Ἡρώδης δ̃ ἡνίκα ἐν Αἰγύπτῳ, Καίσαρί τε μ̃ ἀπλήστως συνεγχάνει τ̃ παῤῥησίας, ὡς ἤδη φίλος, καὶ μεγίστων ἠξιώθη. τῶν τε γὰρ Κλεοπάτραν δορυφορούντων [f] Γαλατῶν τετρακοσίοις αὐτὸν ἐδωρήσατο, καὶ τὴν χώραν ἀπέδωκεν αὖτις πάλιν, ἣν δι' ἐκείνης ἀφῃρέθη. προσέθηκε δ̃ καὶ τ̃ βασιλείᾳ [g] Γάδαρα καὶ Ἵππον καὶ Σαμάρειαν, ἔτι δ̃ τ̃ παραλίαν Γάζαν καὶ Ἀνθηδόνα καὶ Ἰόππην καὶ Στράτωνος πύργον.

δ'. Ἐπιτυχὼν δὲ καὶ τούτων λαμπροτέρων ἐκείνων· καὶ τ̃ μὲν Καίσαρα παρέπεμψεν ἐπ' Ἀντιοχείας. αὐτὸς δ' ἐπανελθών, ὅσον ὤφελε τὰ πράγματα οὕτως ἔξω τ̃ ἔξωθεν ἐπιδιδόναι πρὸς εὐδαιμονίαν, τοσοῦτον ἔκαμνε τοῖς οἰκείοις, καὶ μάλιστα περὶ τ̃ γάμον, ἐν ᾧ καὶ μᾶλλον εὐτυχεῖν ἐδόκει πρότερον. [h] ἔρωτι γὰρ ἐδένος ἐλάττων τ̃ ἰσχυόντων ἐπεπόνθει μ̃ δικαίως τ̃ Μαριάμμης. ἡ δὲ, [i] τὰ μὲν ἄλλα σώφρων καὶ πιστὴ πρὸς αὐτὸν ἐκείνῳ. εἶχε δέ τι ἐκ γυναικεῖον ὁμοῦ καὶ χαλεπὸν ἐκ φύσεως, ἱκανῶς μὲν [k] ἐντρυφῶσα δεδουλωμένῳ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τὸ βασιλεύεσθαι καὶ κρατεῖν [l] ἄλλον αὐτῆς ὑ συγκαταλογιζομένη τῷ καιρῷ, πολλάκις μὲν ὑβριστικῶς αὐτῷ προσηνέχθη, καὶ τ̃τ' ἐκεῖνος ἐξειρωνευόμενος ἔφερεν ἐγκρατῶς καὶ μετρίως. ἀναφανδὸν δ̃ [m] τὴν τε μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν ἐπὶ δυσγνωμοσύνῃ διεκελεύσατο, καὶ κακῶς ἔλεγεν· ὥστ' ἤδη εἶναι ἐν τοῖς γυναιξὶν εἶναι καὶ μῖσος ἀπορρητον, ἐν ᾧ τότε καὶ διαβολὰς μείζονας. ἡ τε ὑποψία τρεφομένη παρέτεινεν ἐνιαυτὸν μῆνας, ἐξ ὧν ἀπὸ Καίσαρος Ἡρώδης ὑποστρέφει. τέλεον μέντοι προοικονομούμενον ἐκ πλείονος ἐξέῤῥαγη, τοιαύτης ἀφορμῆς [n] ἐκπεσούσης. κατακλινόμενος ὁ βασιλεὺς [o] ἀναπαύσασθαι μεσημβρίας ὥρας, ἐκάλει τὴν Μαριάμμην ὑπὲρ φιλοστοργίας ἧς ἀεὶ περὶ αὐτὴν εἶχεν. ἡ δ̃ εἰσῆλθε μὲν, ὡς μὴν καὶ κατεκλίθη, [p] ἀπροσδοκήτως ἐκφαυλίσασα καὶ προσλοιδορηθεῖσα, [q] τόν τε πατέρα καὶ τ̃ ἀδελφὸν [r] αὐτῆς ὡς ἀπεκτόνει. χαλεπῶς δ' ἐκείνα τὴν ὕβριν ἐνεγκόντος, καὶ γεγονότος εἰς προπέτειαν ἑτοίμως, τ̃ παραχῆς αἰσθομένη μείζονος ἡ δ̃ βασιλέως ἀδελφὴ Σαλώμη, παρεσκευασμένον ἐκ πολλοῦ τ̃ οἰνοχόον [s] εἰσπέμπει, κελεύσασα λέγειν, ὡς πείθει Μαριάμμη φίλτρον αὐτῇ συγκατασκευάσαι τῷ βασιλεῖ. κἂν παραχθῇ καὶ πυθάνηται τί ποτε τ̃τ' ἐστίν, λέγειν ὅτι φάρμακον μὲν ἐκείνης ἐχούσης, αὐτὸ δ̃ ἀγνοῆσαι παρακαλυμένης. μὴ κινηθέντος δ̃ [t] ἐπὶ τὸ φίλτρον, τ̃ λόγον λέγειν ἐᾶν· ἀδένα γὰρ αὐτῷ κίνδυνον φέρειν. τοιαῦτα προδιδάξασα κατ' ἐκεῖνον τ̃ καιρὸν εἰσπέμπει Μαλεξόμενον. ὁ δ̃ [v] πιθανὸς ἅμα καὶ μ̃ ἀπροσδοκήτως εἰσῆλθε, δῶρα μὲν αὐτῷ τὴν Μαριάμμην [x] παρεχήσεσθαι λέγων, ἀναπείθειν δ̃ φίλτρον αὐτῷ δοῦναι. [y] ὡς τ̃τε Μαρκινηθέντος, τὸ φίλτρον ἔλεγεν εἶναι φάρμακον ὑπ' ἐκείνης δοθέν, ὃ τὴν δύναμιν αὐτὸς οὐκ [z] εἰδε· διὸ

ecturam à rege exoravit. Et ille quidem honorem hunc obtinet. Herodes vero, ubi in Ægyptum pervenit, cum Cæsare confidenter, jam ut amicus, colloquutus est, & ab eo maxima *beneficia* accepit. Nam Cæsar ei quadringentos Gallos, Cleopatræ stipatores, dono dedit, terramque ei restituit, qua propter Cleopatram mulctatus fuerat: necnon ejus regno Gadara & Hippon & Samariam addidit; & in ora maritima Gazam & Anthedona & Joppen & Stratonis turrim. *Herodis dignitatem auget.*

4. Quas ille insuper res consequutus, magnificentior evasit: & Cæsarem quidem ad Antiochiam usque comitatus est. Ille vero reversus, quantum res suas prospero foris successu crescere putabat, tanto plus malorum in domesticis habebat, præsertim in re conjugali, in qua antea tam fortunatus esse videbatur. Flagraverat enim, idque merito, Mariamnes amore, non minus quam illi de quibus loquuntur historiæ. atque illa alioquin pudica, & erga eum fidelis erat: sed ingenium habebat mulie- *Mariamnes ingenium paulo morosius.*
bre paulo odiosius; quippe quæ eum amore devinctum satis imperiose tractaret, atque tum quidem, non secum reputans quod in regno viveret & alterius imperio subesset, sæpe in eum petulantius se gereret, id quod ille dissimulans moderate & patienter ferebat. Deridebat etiam ipsa palam regis matrem & sororem, & de eis ob ipsarum generis obscuritatem male dicebat: adeo ut inter feminas jam *aperta* esset simultas & odium inexpiabile, & tunc etiam graviores jacerentur calumniæ. atque ea suspicio *magis magisque* fota integrum annum duravit post Herodis à Cæsare reditum. Postremo alitum diu malum erupit ex hujusmodi occasione. Cum rex *quodam die* quietis gratia meridie cubaret, Mariamnen pro suo perpetuo in eam amore ad se vocabat. Illa vero ingressa quidem *Herodi maleficia exprobrat.*
est, tamen non cum eo cubuit, sed cum hoc vellet contempsit & contumelia affecit, quasi patris ipsius fratrisque necis auctor exstitisset. Cum autem ille graviter contumeliam tulisset, & ad temerarium aliquid committendum se paratet, Salome regis soror, majorem turbam sentiens, eò *Salome fallacem* summisit regis pocillatorem à se jampridem subornatum, jussitque ut diceret, à Mariamne rogatum se ut ipsam in conficiendo regi amatorio adjuvaret. Quod si rex turbatus quæsivisset quid esset, diceret amatorium penes ipsum esse, sed se ab ea oratum ut id regi porrigeret. sin hac amatorii mentione rex non moveretur, fileret & nihil laboraret; id quidem ei nullum afferre periculum. Hunc illa ita instructum tempore ipso misit intro *cum rege* colloquuturum. Ille compositus ad fidem & cum studio ingressus, dicit, Mariamnen sibi dona dedisse, suasisseque ut regi præberet amatorium. Ad hoc commoto rege, *id* amatorium dicebat esse pharmacum quod ab ea daretur, cujus quænam vis esset nescire se: hac de causa se id *regi* indicasse, ra- *testem contra Mariamnem subornat.*

f Γαλατῶν τετρακοσίοις αὐτὸν ἐδωρήσατο,] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 20. §. 3. SPANH.

g Γάδαρα —— πύργον.] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 20. §. 3. Verum mox Gazam etiam Costobaro datam ab Herode §. 9. seq. scribit, ubi regnum adeptus. Unde repugnantia hic à Josepho dici contendit Harduin. de Numm. Herod. p. 23; vid. & de Costobaro uno è Primatibus Idumæorum & Salomes marito ἀλωτ. lib. 2. c. 17. §. 4. SPANH.

h Ἔρωτα γὰ] Ἔρωτα μὲ γὰ *Busb.*

i Τὰ μὲν ἄλλα σώφρων] Ita *MSS.* & *Zonar.* τὰ μὲν ἄλλα in *Editis.*

k Ἐντρυφῶσα δεδουλωμένῳ] Καταπτυφῶσα *Zonar.*

l Ἄλλον αὐτῆς] Sic *Busb.* & *Hen.* ἄλλων in *cæteris.*

m Τὴν τε μητέρα] Eo modo *Vat.* τὴν μητέρα in *reliquis.*

n Ἐκπεσούσης.] Ἐγκειμένης *Hen.*

o Ἀναπαύσασθαι μεσημβρίας ὥρας,] Ὡς ἀναπαύσασθαι *Hen.* & *Busb.*

p Ἀπροσδοκήτως ἐκφαυλίσασα] Ἀπροσδοκήτως (hîc absolute sumptum) non agnoscunt *Hen. Busb.* & *Vat.* Fuit cum vocum ordinem & interpunctionem mutatam esse vellem, ut esset, ὡς μὴν κατεκλίθη κ̃ ἀπροσδοκήτως ἐκφαυλίσασα κ̃ προσλοιδορηθεῖσα &c. aut hoc modo, ὡς μὴν κατεκλίθη, κ̃ ἀπροσδοκήτως ἐκφ. aut demum, ὡς μὴν κατεκλίθη, κ̃ ἀπροσδοκήτα ἐκφ. quo modo legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *festinantem eam depulit.*

q Τόν τε πατέρα κ̃ τ̃ ἀδελφὸν] Τὸν πάππον αὐτῆς habet hic *Zonaras* p. 240. A. Alexander enim Mariamnes Pater non ab Herode cæsus, sed Antiochiæ à Scipione Pompeji jussu securi percussus supr. lib. 14. c. 7. §. 4. *Patris* tamen & *fratris* habet hic etiam *Rufinus.* Hyrcanus verò ab Herode cæsus Avus Maternus Mariamnes. vid. supr. c. 6. §. 2. SPANH.

r Αὐτῆς ὡς ἀπεκτόνει.] Sic *MSS.* αὐτῇ perperam in *Editis.*

s Εἰσπέμπει] Ita cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ἐκπέμπει in *cæteris.*

t Ἐπὶ τὸ φίλτρον,] Ἐπὶ τῷ φίλτρῳ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* utraque lectio satis commoda.

v Πιθανὸς ἅμα] Πιθανῶς *Busb.* & *Hen.*

x Παρεχήσεσθαι λέγων,] Παρεχήσειν *Busb.*

y Ὡς τ̃τε Μαρκινηθέντος,] Plenius aliquanto in *Cod. Hen.* ad hunc modum, ὡς τ̃τε Μαρκινηθέντος, κ̃ τί τὸ φίλτρον εἴη ἐρωτήσαντος, φάρμακον εἶπεν ὑπ' ἐκείνης δεδόμενον. Verum cum cæteri libri una cum *Epiphanio* vulgatam lectionem tueantur, loco dimovere nolui.

z Εἰδε·] *L. B.* εἰδέναι.

ratum id & sibi & regi tutius futurum. His verbis auditis Herodes, qui jam ante male affectus esset, etiam magis exacerbatus est: & de spadone, qui erat Mariamne fidissimus, quæstionem habuit super pharmaco, sciens absque illo nihil tantum tantulumve potuisse fieri. At homo in angustias redactus, nihil eorum, propter quæ cruciabatur, dicere potuit: tantum mulieris in se odium dixit à verbis profectum, quæ ei Soëmus dixisset. Hæc eo adhuc loquente, rex, magno clamore sublato, dicebat, Soëmum, antea & sibi & regno *suo* fidelissimum, nunquam fuisse mandata enunciaturum, nisi majus ei, quam par esset, cum Mariamne commercium intercessisset. Atque ita Soëmum quidem è vestigio comprehendi & necari jussit: de uxore vero judicium habuit, convocatis suis familiarissimis, & accusatione in ipsam magno studio instituta de amatoriis & pharmacis ei per calumniam objectis. Erat autem *Herodes* in verbis intemperans, & iracundior quam esse in judicio deceret; tandemque ii qui aderant ita animatum videntes, eam capite damnarunt. Tamen lata sententia, & ipsi & nonnullis qui præsentes erant in mentem venit, ut non temerario illam perimerent, sed in aliquo regni munito loco collocarent. Atqui Salome sedulo operam dedit, ut mulier de medio tolleretur: idque magis regi persuasit, consulendo ut populi motus caveret, qui possent existere, si ea viva conservaretur. Atque ita quidem ad necem ducta est Mariamne.

Soëmum necari jubet Herodes.

Mariamne capite damnata.

5. Alexandra vero, quo loco res esset animadvertens, & sibi exiguam spem superesse videns ne ipsa ita plecteretur ab Herode, contra quàm in superiore audacia, nulla decori ratione habita, plane alia facta est. Ut enim se eorum, de quibus illa accusaretur, insciam esse ostenderet, exsiliit foras, & omnium in præsentia filiæ conviciando, clamabat, improbam & adversus maritum ingratam fuisse, & merito ei accidere quæ ejusmodi res ausa fuisset. haud enim quæ oportebat retribuisse, de omnibus ipsis bene merito. Hæc dum inhoneste simulat, & illi etiam in crines involare audet, multi quidem, ut verisimile erat, fœdam ejus simulationem culpabant; maxime vero eam culpare visa est illa ipsa, quæ tum mortem erat obitura. neque enim unum prorsus verbum effata, neque *vel tantillum* turbata ad matris offensionem respiciebat; sed excelso quasi animo ut erraverit, præsertimque manifestam ejus turpitudinem se ægre ferre monstravit. Ipsa porro intrepida *animi* firmitate, & ne minimum quidem mutato corporis colore, ad mortem profecta est, generis sui nobilitatem etiam in extremis, ut ab omnibus conspiceretur, præ se ferens.

Alexandra indecore se gerit erga Mariamnen.

Mariamnes mors.

6. Atque illa quidem ita interiit, femina ad continentiam & animi magnitudinem optime comparata: ipsi tamen deerat moderatio, naturaque contentionibus paulo erat addictior; corporis vero pulchritudine & auctoritate in congressibus, plus quam dici potest, cæteris suæ ætatis antecellebat: quæ potissima causa erat, quod parum admodum regi gratificaretur, minusque jucunde cum eo viveret. Nam cum indulgenter propter amorem tractaretur, & nihil asperius duriusve ab eo exspecta-

Ejus elogium.

---

a Ηρεθίσθη,] *L. B.* ἀνηρεθίσθη.

b Φράσεις.] Ita *Busb.* & *Zonar.* Φράσῃ *Gall.* Φράσαι in *Editis Aliisque.*

c Προελαλύθϕ] Sic *Hen.* & *Busb.* προελαλύθη in *reliquis.*

d Εστρδασμϕ́λω ποιάμβρῳ,] Εστρδασμῷ̀ως *Busb.*

e Οργιλώτερος·] Ὀργίλως κατ' αὐτὰς διέκειτο *Zonaras* p. 240. C. SPANH.

f Διενεχθείσης ἢ τ γνώμης,] Διελεγχθείσης *Vat.* in *Epiphanii* versione, *dum hæc sententia pronunciaretur.*

g Υπεξήγετο μ̀] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Epiphanius*, qui vertit, *subvenit.* ἐπεξήγετο in *cæteris.*

h Ταῖς πρὸς τὸν Σαλώμην] Τοῖς πρὸς τὸν Σ. *Hen.*

i Τύχη,] Τύχοι *Busb.* & *Hen.*

k Οὗ ἕνεκα ἤγετο] Illud ὃν è *Cod. Hen.* & *Epiphan.*

l Βυλομένη γὰρ] Βυλομένη ἢ ἐκφῆναι *Vat.* βυλομένη ἢ ἐμφῆναι in *Editis.*

m Ἐπὶ τοιούτοις τολμήμασιν.] Ita in *MSS.* ἐπὶ τοῖς τοιούτοις in *Editis.*

n Αὕτη] *L. B.* αὐτὴ.

o Ἡ, ἐν τῇ φύσῃ τὸ φιλόνεικον,] Illud ὃ è *MSS.*

p Ἢ ὡς φράσαι] *L. B.* ἢ φράσαι.

q Υπερῆγεν·] Forte ὑπερῆρεν.

r Εγεγόνει.] Ἐγένετο *Hen.*

ει-

ε᾽χεν· ἡνία δ᾽ αὐτῷ καὶ τὰ πρὸς τὰς οἰκείας, [s] καὶ ταῦτα πάντα πρὸς ἐκεῖνον ὡς ἐπεπόηϰε λέγων ἠξίου· καὶ πέρας ἐξεκίνησεν ἐχθρὰς αὐτῇ γενέσθαι τήν τε μητέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν ϗ Βασιλέως, κἀκεῖνον αὐτὸν, ᾧ μόνῳ τὸ μὴ παθεῖν τι δυσχερὲς ἀπεπίσθευεν.

ζ. [t] Ἀναιρεθείσης δὲ τότε ϵ μᾶλλον ἐξήφθη τὸ πρὸς τὸν ἐπιθυμίαν ϗ Βασιλέως, ἔχοντος μὲν ἔτως ὡς ϵ πρότερον ἐδηλώσαμεν. ὁ γὰρ ἀπαθὴς ὀργῆς οἷος ἂν [v] ἐκ σωφροσύνης ἦν ὁ πρὸς αὐτὸν ἔρως· ἀλλὰ ϵ πρότερον ἦρξεν ἐνθουσιαστικῶς, καὶ τῇ παῤῥησίᾳ τ᾽ συμβιώσεως οὐκ [x] ἀπενικήθη μὴ πλείων ἀεὶ γίνεσθαι. τότε μέντοι καὶ μᾶλλον ἐδόκει τισὶ νέμεσιν τινα [y] τ᾽ ϗ τὸν Μαριάμμην ἀπωλείας ὀπτᾶσθαι, ϗ πολλάκις μὲν ἀνακλινὴς ἦσεν αὐτῆς, πολλάκις δ᾽ ϗ θρῆνος ἀχήμων, ἐπενὸς δ᾽ πᾶν εἴ τι δυνατὸν εἰς ψυχαγωγίαν, πότος ϵ συνουσίας αὐτῷ πραγματευόμενος. ϗ τούτων οὐδὲν ἤρκει. τὰς οὖν διοικήσεις τ᾽ ϗ τὸν Βασιλείαν παρητεῖτο, ϗ τοσοῦτον ἦλθε ϗ πάθους, ὥστ᾽ αὐτὸν ἤδη ϵ καλεῖν τὸν Μαριάμμην προστάξαι τοῖς ὑπηρέταις, [z] ὡς ζῶσαν ἔτι ϵ δυναμένην ὑπακούειν. ἔτως δ᾽ ἔχοντος, ὀπτὴ γίνεται λοιμώδης νόσος, [a] ἣ ϵ τ᾽ ὄχλον ϵ τ᾽ φίλων τὰς πλείους ϵ ἐνιαυσιαίους διέφθειρε, ϗ παρέσχεν ἅπασιν [b] ὑπονοεῖσθαι κατὰ μικρὸν [c] ϗ θεοῦ τοῦτο συνενεχθῆναι, ἀλλὰ τὸν γεγενημένον παρανομίαν ὀπὶ τῇ Μαριάμμῃ. χεῖρον οὖν διεπέφθη ϗ τοῦτ᾽ αὐτὸν τ᾽ βασιλέα, ϗ τέλος εἰς τὰς ἐρημίας αὐτὸν διδοὺς, ϗ προφάσει κυνηγεσίων τούτοις ἐναθημονῶν, οὐκ ἔφθη πλείους διενεγκεῖν ἡμέρας, ϗ πρὸς πάθος νόσῳ δυσχερεσάτῃ [d] Φλόγωσις γὰρ ἦν ϗ πῖσις ϗ ἰνίων, ϗ τ᾽ διανοίας παραλλαγή· τ᾽ τε ἰατρικῶν παθημάτων οὐδὲν ὄφελος, τι ϗ πρὸς ὠφέλειαν ἐξηύρισκεν, ἀλλ᾽ ἐναντιούμενα τέλος εἰς ἀπόγνωσιν ἦγε. ὅσοι τε περὶ αὐτὸν ἦσαν ἰατροὶ, τὰ μὲν οἷς αὐτοὶ προσέφερον βοηθήμασιν οὐδὲν ὑπῆκουσε τ᾽ νόσου, τὰ δ᾽ ϗ ϗ βασιλέως οὐκ ἐχούσης ἄλλως ἢ ϗ τὸ βιαζόμενον τ᾽ ἀῤῥωστίας διαιτᾶσθαι, πάντ᾽ οἷς ἐκεῖνος ἐπενεχθεὶς παρέχειν ἠξίουν, τὸ δύσελπι τ᾽ σωτηρίας ἐν ἐξουσίᾳ τ᾽ διαίτης ἀναπτέντες τῇ τύχῃ. κἀκεῖνος μὲν ἐν [e] Σαμαρείᾳ, τῇ κληθείσῃ [f] Σεβαστῇ, τοῦτον τ᾽ τρόπον ἐνοσηλεύετο.

η. Διατελούσης δ᾽ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις Ἀλεξάνδρας, ϗ πυθομένης τὰ κατ᾽ αὐτὸν, ἐπιβουλὴ τῶν περὶ τὴν πόλιν φρουρίων ἐγκρατὴς γενέσθαι. [g] δύο δ᾽ ἦν, ἓν μὲν αὐτῆς τ᾽ πόλεως, ἕτερον δ᾽ ϗ ἱερᾶς· ϗ τούτων οἱ κρατοῦντες, ὑπερχείρων τὸ πᾶν ἔθνος ἐχόντων. τὰς μὲν γὰρ θυσίας οὐκ ἄνευ τούτων οἷόν τε γενέσθαι. τὸ δὲ μὴ ποιῆσαι σωτηρίαν ἑνὶ Ἰουδαίων δυνατὸν, ϗ ζῆν ἑτοιμότερον ἂν προσαπολέσαντα ἢ τῆς θρησκείας, ἵνα εἰς τ᾽ Θεὸν εὐσεβῆσαι σωτηρίαν. τοῖς οὖν ὑπὲρ τούτων τῶν φυλακτηρίων Ἀλεξάνδρα προσλέγκε τοὺς λόγους, ὡς δέον αὐτῇ ϗ τοῖς ἐξ Ἡρώδου προσαδοκῶσι παισὶν, μὴ ϗ [h] φθῇ τις, ἐκείνου μεταλλάξαντος, ἕτερος ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν πραγμάτων· ῥᾳθέντι μὲν γὰρ, ἑδεὶς ἀσφαλέστερον τῶν [i] οἰκείων διατηρήσει. τούτους τοὺς λόγους αὐτῆς οὐκ ὀπιεικῶς ἤνεγκαν· ἀλλὰ ϗ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ἐχθρὸν ἐκ τούτων προσεκτήσαντο.

ret libertate usa est immodestata. Quin & ea ipsam male habebant quæ suis acciderant; atque ita omnia apud illum quemadmodum passa fuerat dicere non dubitavit: tandemque infestas sibi reddidit & matrem regis & sororem, illumque ipsum, cui unice fidebat quod non laturus esset ut gravius aliquid pateretur.

7. Illa autem perempta, eo magis etiam regi desiderium exarsit, ut qui ita se haberet sicut prius narravimus. non enim à perturbatione vacuus, nec qualis in aliis esse solet, ejus erga illam erat amor: sed cum primum ad insaniam usque eam deperiret, *postea*, licet liberius fidentiusque se in vitæ consuetudine gesserit, nihil de amore remisit. Tunc vero ex ultione divina ob interitum Mariamnes magis adhuc cupiditate ardere videbatur: adeo ut eam subinde inclamaret, subinde turpiter ploraret, omnesque quas poterat voluptates consectaretur, etiam ex conviviis & conventibus, ut ejus desiderium leniret. sed istis nihil proficiebat. Quare & res regni administrare recusabat, & adeo affectu victus est, ut etiam famulis suis imperaret ut Mariamnen appellarent, quasi ea adhuc viveret & audire posset. Cum autem ita se haberet, oritur pestis, quæ tum plebejorum tum regis amicorum maximam partem sustulit, eosque quibus plurimum detulerat. id quod omnibus suspicionem fecit, divina ira id accidisse, propter illatam Mariamne injuriam. Hæc res etiam deterius regem ipsum affecit: tandemque in solitudinem egressus, & ibi per speciem venationis semet afflictans, non potuit sese per aliquot dies sustinere, quin difficillimum in morbum inciderit. Nam inflammatio erat & dolor occipitis cum mentis alienatione conjunctus; nec medicina erat ulla, quæ vel minimum ei prodesset, sed potius officeret, adeo ut tandem ejus de vita desperaretur. Atque omnes circa ipsum medici, partim quia morbus remediis adhibitis minime cedebat, partim quia rex nullam aliam victus rationem tenere poterat, quam eam ad quam morbus cogebat, omnia ei præbere censebant quæ postularet, spem salutis, in victus potestate sitæ, pene abjectam fortunæ committentes. Atque ille quidem in Samaria, Sebaste appellata, ad hunc modum ægrotabat.

Herodes ob uxoris necem perturbatus.

Pœnas ob necem Mariamnes luit Herodes.

Deo vindice oritur pestis.

Herodis morbus.

8. Alexandra autem, quæ Hierosolymis degebat, his de eo intellectis conata est urbis munitiones occupare. duæ autem erant, una quidem urbis ipsius, altera vero templi; quibus qui potiuntur, universam gentem in sua potestate habent. nam sine iis sacrificia fieri nequeunt. Judæorum autem nemo à seipso impetrare potest ut sacra non faciat; quippe quod eo sint ingenio ut mori malint, quam cultum eum omittere quem solebant Deo præstare. Alexandra igitur cum harum munitionum præsidiis colloquuta est, demonstrans eas sibi & Herodis filiis debere tradi, ne, si ille mortuus esset, alius quispiam rerum administrationem occupare anteverteret: sin convaluisset, neminem tutius eas servaturum quam ejus domesticos. Hæc verba illi tulerunt non mediocriter: quin eo magis in fide sua tunc perstiterunt, quam & antea regi præ-

Alexandra absente Herode id agit, ut arces in potestatem suam redigeret.

[s] Καὶ ταῦτα πάντα πρὸς ἐκεῖνον] Additur ex *L. B.* πάντα. nihil non videlicet, & magna & parva male habuerunt irritaveruntque Mariamnes asperitatem. HAV.

[t] Ἀναιρεθείσης δὲ τότε] Ἀναιρεθείσης δ᾽ αὐτῆς *Hen.* & *Busb.*

[v] Ἐκ σωφροσύνης ἦν] Ἐκ συνηθείας ὁ πρὸς αὐτὸν ἔρως ἦν *Gall.*

[x] Ἀπενικήθη] *L. B.* ἀπενεμήθη

[y] Τῆς κ᾽ τὸν Μαριάμμην ἀπωλείας] Forte τῇ κ. M. ἀπωλείᾳ.

[z] Ὡς ζῶσαν ἔτι κ᾽ δυναμένην ὑπακούειν.] Ἀλλοσ. lib. 1. c. 22. §. 4. ὑπὸ κακώσεως δ᾽ ὡς ζώσῃ προσλαλεῖν· SPANH.

[a] Ἣ κ᾽ —— σύντομωτάτους] Ἣ κ᾽ τ᾽ ὄχλον τὰς πλείους κ᾽ τῶν φίλων αὐτῆς τοὺς σύντομωτάτους *Hen.* & *Busb.* HUDS. *Lugd. Bat.* vulgata (ut puto) concinnius, ita scribit. Ἣ κ᾽ τ᾽ ὄχλον τὰς πλείους κ᾽ τ᾽ φίλων τοὺς σύντομωτάτους διέφθειρε. HAV.

[b] Ὑποσοῦσθαι κ᾽ μικρὸν] Ἐξυποσοῦσθαι *Hen. Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

[c] Τῷ Θεῷ τοῦτο συνενεχθῆναι,] Ita è *Cod. Vat.* τοῦτο Θεῷ συν. in cæteris.

[d] Φλόγωσις γὰρ ἦν κ᾽ πῖσις ϗ ἰνίων,] Eadem *Zonaras* p. 241. SPANH.

[e] Σαμαρείᾳ, τῇ κληθείσῃ Σεβαστῇ,] Conf. ἀλλοσ. lib. 1. c. 2. §. 7. & c. 21. §. 2. SPANH.

[f] Σεβαστῇ,] Id est *Augusta*, in honorem Augusti.

[g] Δύο δ᾽ —— ἰσχήκασι.] Duæ Arces Hierosolymis, una in Urbe circa Regiam, altera ad Templum Antonia dicta, quas qui obtinent, totius gentis Domini. Vid. infr. c. 8. §. 5. SPANH.

[h] Φθῇ τις,] *Gen.* φθῆτις· *Distingue* φθῇ τις, præveniat aliquis. SPANH.

[i] Οἰκείων διατηρήσῃ.] Οἰκειοτάτων *Hen.* & *Busb.*

præstiterant, partim ob Alexandræ odium, partim quod indignum putabant de rege desperare quamdiu superstes esset. Erant autem de ejus veteribus amicis: quinetiam eorum unus, *nomine* Achiabus, regis erat consobrinus. Itaque cum continuo, nunciis missis, de Alexandræ instituto certiorem fecerunt. Atque ille citra cunctationem eam quidem interfici jussit: ipse vero, postquam ex morbo difficulter, nec sine magno cruciatu revaluit, adeo graviter ex animæ simul & corporis vexatione exacerbatus erat, ut haud ægre de iis, qui primi in ejus manus venerant, vel quavis de causa supplicium sumeret. Quinetiam amicos ejus maxime necessarios interficit, Costobarum, & Lysimachum, & Gadiam cognomine Antipatrum, insuper & Dositheum, ex hujusmodi causa.

Quam ob rem Herodis jussu interficitur.

Herodes sævit in amicos.

Costobarus Idumæus Salomes maritus.

9. Erat Costobarus, natu Idumæus, ejus regionis facile primus dignitate, de genere sacerdotum Coze; quem Deum existimant Idumæi. Hunc Costobarum, postquam Hyrcanus eos ex patriis institutis in Judæorum mores legesque coëgerat, Herodes, regnum adeptus, Idumææ Gazæque præfectum constituit; eique sororem suam Salomen nuptum dedit, interfecto Josepho qui eum ante duxerat, ut *supra* indicavimus. Costobarus autem, ista læte admodum & præter spem assequutus, felicitate *sua* valde elatus est, paulatimque modum excessit, neque sibi honestum existimans imperantis Herodis jussa facere, nec Idumæis in Judæorum potestate esse, eorumque uti moribus. Itaque ad Cleopatram mittit, significans Idumæam semper majoribus ipsius Cleopatræ paruisse; ideoque æquum esse ut ea ab Antonio regionem illam postularet: se enim paratum esse, suam benevolentiam transferre ad Cleopatram. Hæc autem agebat, non quod mallet Cleopatram imperio Idumæam tenere; sed quod arbitrabatur, accisis Herodis viribus, facile se posse gentis Idumææ dominatum adipisci, & ad majora pervenire. Veniebat enim in majorem spem, occasionem non exiguam *ut putabat* nactus, tum quod magno loco natus erat, tum quod divitiis abundabat, quas assidua quæsiverat avaritia: neque quidquam mediocre moliebatur. Et quidem Cleopatra, cum regionem istam ab Antonio *impense* flagitasset, eam non impetravit. Herodes autem ista de re certior factus est, atque in eo erat ut Costobarum interficeret; sed, sororis & matris precibus exoratus, dimittit eum, veniamque ei dedit; sic tamen ut eum deinceps suspectum haberet propter illum conatum.

Conatur Idumææ principatum occupare.

Herodes ea de re certior factus, à matre & sorore exoratus, ei veniam dat.

10. Aliquanto deinde post, cum forte inter Salomen & Costobarum ortum esset dissidium, ea illi continuo misit libellum ad dissuendum matrimonium, contra quam ferunt Judæorum leges. nam viro quidem apud nos id facere licet; * neutiquam vero feminæ, quæ sponte discesserit, alteri

Dissidium inter Costobarum & Salomen.

νον πιστὰ ὄντις, ἔτι μᾶλλον ἐν τῷ τότε διέμειναν, μισοῦντες τε τῆς Αλεξάνδρας, καὶ τῷ μηδὲ ὅσιον ὑπολαμβάνειν ζῶντα τὸν Ηρώδην ἀπεγνωκέναι. Φίλοι γὰρ ἄνωθεν ἦσαν· εἷς δ' αὐτῶν καὶ ἀνεψιὸς ὢν βασιλέως [k] Αχίαβος ἦν. εὐθὺς οὖν ἐξήγγειλαν πέμψαντες ἐκείνῳ τὴν γνώμην τῆς Αλεξάνδρας. ὁ δὴ τὴν μὲν ὀδύνην ἀναβαλλόμενος ἀποκτεῖναι προσέταξεν· αὐτὸς δὴ μόλις καὶ σὺν κακοπαθείᾳ διαφυγὼν τὴν νόσον, [l] χαλεπῶς ἦν [m] ψυχῇ καὶ σώματι κεκακωμένος ὁμοῦ πρὸς τὸ δυσάρεστον, καὶ πάσας τὰς αἰτίας [n] ἑτοιμοτέρως εἰς τιμωρίαν τῶν ὑποπεσόντων ἐχέτω. Φονεύει δὴ καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους αὐτῷ φίλους, Κοστόβαρον, καὶ Λυσίμαχον, καὶ τὸν Γαδίαν καλούμενον Αντίπατρον, ἔτι δὲ Δοσίθεον, ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε.

Θ'. [o] Κοστόβαρος ἦν γένει μὲν Ιδουμαῖος, ἀξιώματος τῶν πρώτων παρ' αὐτοῖς, καὶ προγόνων ἱερατευσάντων τῷ [p] Κοζέ· θεὸν δὲ τοῦτον Ιδουμαῖοι νομίζουσιν. [q] Υρκανὸς δὲ τὴν πολιτείαν αὐτῶν εἰς τὰ Ιουδαίων ἔθη καὶ νόμιμα μεταστήσαντος, [r] Ηρώδης τὴν βασιλείαν παραλαβών, ἄρχοντα τῆς Ιδουμαίας καὶ Γάζης ἀποδείκνυσι τὸν Κοστόβαρον, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν ἀδελφὴν Σαλώμην, [s] ἰώσηπον ἀνελὼν τὸν εἰληφότα πρότερον αὐτήν, ὡς ἐδηλώσαμεν. Κοστόβαρος δὴ τούτων τυχὼν ἀσμένως καὶ παρὰ δόξαν, ἦρθη [t] μᾶλλον ὑπὸ τῆς εὐτυχίας, καὶ κατὰ μικρὸν ἐξέβαινεν, ὡς αὐτῷ καλὸν ἡγούμενος, ἄρχοντος Ηρώδου τὰ προσταγμένον ποιεῖν, ὅτε τοῖς Ιουδαίοις ἔθεσι τοὺς Ιδουμαίους χρωμένους ὑπὸ ἐκείνοις εἶναι. [v] Διαπέμπεται οὖν πρὸς Κλεοπάτραν, τὴν Ιδουμαίαν φάμενος ἀεὶ τῶν ἐκείνης προγόνων γεγονέναι, καὶ διὰ τοῦτ' εἶναι δίκαιον αἰτεῖσθαι [x] παρ' Αντωνίου τὴν χώραν· αὐτὸς γὰρ ἕτοιμος εἶναι μεταφέρειν τὴν εὔνοιαν εἰς ἐκείνην. ἔπραττε δὴ ταῦτα, τῆ Κλεοπάτρᾳ μὲν οὐδὲν τι μᾶλλον εἰς τὴν χρείαν χρησκόμενος· εἰ δὲ [y] περιαιρεθείη τῶν πλειόνων Ηρώδης [z] εὐεπιχείρητον εἶναι νομίζων καθ' αὐτὸν ἀρχὴν τοῦ τῶν Ιδουμαίων ἔθνους, καὶ [a] μεῖζον πράξειν. ὑπεδιέβαινε γὰρ τῆς ἐλπίσιν, οὐκ ὀλίγας ἀφορμὰς ἔχων καὶ χώρας καὶ χρημάτων, ἃς μετὰ διωκεῖσθαι αἰσχροκερδίας ἐπεμέλετο, καὶ μικρὸν οὐδὲν ἐπενόει. Κλεοπάτρα μὲν οὖν Αντωνίου δεηθέντος τῆς χώρας ταύτης ἀπετυγχάνει· λέγονται δὲ πρὸς Ηρώδην οἱ λόγοι, κἀκεῖνον ἕτοιμον [b] ὄντα ἀποκτεῖναι τὸν Κοστόβαρον, ὅμως τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ δεηθείσης καὶ τῆς μητρὸς, ἀφῆσαι καὶ συγγνώμης ἀξίωσεν, οὐκ ἀνύποπτον αὐτὸν εἰς τὸ λοιπὸν ἔχων τῆς ἐπιχειρήσεως τότε.

Ι'. Χρόνου δὲ διελθόντος, [c] ἐπεὶ σωθεὶς τὴν Σαλώμην ἔσχε πρὸς Κοστόβαρον, πέμπει μὲν εὐθὺς αὐτῷ [d] γράμματον, ἀπολυομένη τὸν γάμον, οὐ γὰρ τοὺς [e] Ιουδαίους νόμους. ἀνδρὶ μὲν γὰρ ἔξεστι παρ' ἡμῖν τοῦτο ποιεῖν, γυναικὶ δὲ οὐδὲ ἀναχωρισθείσῃ καθ' αὐτὴν γαμηθῆναι,

k Αχίαβος ἦν.] Εχίαβος *Vat.* in *Epiphanii* versione *Amabec.*
l Χαλεπῶς ἦν.] Χαλεπὸς *Hen.* (*Coccejus*) & *Busb.*
m Ψυχῇ καὶ σώματι κεκακωμένος] Τῷ ψυχῷ καὶ σώματι *Busb.*
n Ετοιμοτέρως] Ετοιμότερον *Busb.*
o Κοστόβαρος] Vid. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 24. §. 6. & *supr.* §. 3. SPANH.
p Κοζέ·] Κοζὲ Idumæorum Deus, *Goze Rusino.* SPANH.
q Υρκανὸς —— μεταστήσαντος,] Vid. *sup.* lib. 13. c. 9. §. 1. SPANH.
r Ηρώδης —— Κοστόβαρον,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 20. §. 3. SPANH.
s Ιώσηπον —— ἐδηλώσαμεν.] Vid. *sup.* c. 3. §. 9. SPANH.
t Μᾶλλον ὑπὸ τῆς εὐτυχίας,] Μάλα *Busb.*
v Διαπέμπεται δὲ] Ita *Hen.* & *Epiphan.* καὶ Διαπέμπεται πρὸς Κλ. in *reliquis.*
x Παρ' Αντωνίου τὴν χώραν·] Iterum cum *Cod. Hen.* παρ' Αντωνίῳ in *cæteris.*
y Περιαιρεθείη τῶν πλειόνων Ηρώδης] Rursus prout *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) παρειθείη in *Editis Aliisque.* HUDS. Confer lib. VI. c. 13. §. 8. & lib. 5. *ἀλωσ.* c. 1. §. 5. SPANH.
z Εὐεπιχείρητον εἶναι] Εὐεπιχείρητον ἤδη νομίζων καθ' αὐτὸν *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) εὐεπιχείρητον εἶναι νομίζων καὶ καθ' αὐτὸν *Hen.*
a Μεῖζον πράξειν.] Καὶ μεῖζον αὐτῶν πράξειν *Vat.*
b Ην ἀποκτεῖναι τὸν Κοστόβαρον,] Sic *Hen.* & *Busb.* ὢν in *reliquis.*
c Επεὶ σωθεὶς] Επισυνθεὶς τ. Σ. ς. πρὸς τὸν Κ. καὶ πέμπει μ. ἀ. αὐ. γραμματεῖον *Hen.* & *Busb.*
d Γράμματον,] *L. B.* γραμματεῖον.
e Ιουδαίους νόμους.] Ιουδαίων *Hen.* & *Busb.*

* *Neutiquam vero feminæ,*] Uxori vero nullatenus separari & ducere alium, nisi prius à marito dimittatur. *Salome* tamen non generali lege, sed potestatis sanctione connubium separavit. *Epiphan.* Mulieribus tamen ne dimissis quidem fas est nubere, nisi prioris viri permissu. Verum illa magis ex propria licentia quam communi jure fecit divortium, *Gelen.* Quod plane (ut inquit *Seldenus* lib. 3. c. 19. *de Uxore Hebraïca*) contra instituta Judaïca, & ipsi *Josepho* inauditum. & miror à viris doctissimis (*Josepho Scaligero* in *Animadversionibus* in *Eusebium*, p. 159, & *Nic Serrario* in *Herode*, c. 17.) locum verti & intelligi juxta illud *Gelenii.* Vertendum itaque, *neutiquam vero uxori quæ sponte abierit nubere, nisi prius à viro dimittatur. Veruntamen Salome, non lege generali* (*seu communi*, sc. *Hebraïca*) *sed tamen ea quæ auctoritatem ac vim obtinuit usa conjugio renunciavit.*

f Περι-

ναι, μὴ ⸀ᶠ πρότερον ἀνδρὸς ᵍ ἀφίεντ⸀. οὐ μὴν ἡ Σαλώμη ʰ τ̃ ἐν γῇ νόμον, ἀλλὰ τ̃ ⁱ ἐπ' ἐξουσίᾳ ἐλομένη, τῷ τε συμβίωσιν προαπηγόρευσε, καὶ πρὸς τ̃ ἀδελφὸν Ηρῴδην ἔλεγεν ὡς τ̃ εἰς ἐκεῖνον εὐνοίας ἀποσῆναι τ̃ ἀνδρός· ἐγνωκέναι γὰρ αὐτὸν, μετ' Αντιπάτρου καὶ Λυσιμάχου καὶ Δοσιθέου, νεωτέρων ἐφιέμενον. καὶ πίστιν παρεῖχε ⸀ λόγου, τὰς ᵏ Βάβα παῖδας, ὅπ Διασώζοιντο ˡ παρ' αὐτῷ χρόνον ἐνιαυτῶν ἤδη δώδεκα. τοῦτο γὰρ εἶχεν ἔτως· ᵐ καὶ πολλὴν ἔκπληξιν ἐποίησε τῷ βασιλεῖ παρ' ἐλπίδας ἀκουσθὲν, ἐκεκίνητό τε μᾶλλον ὑπὲ τῷ πρὸς αὐτὸν ὀργῇ. τὰ γὰρ περὶ τὰς Βάβα παῖδας ⁿ ἐπεπόθεσε πρότερον ἐπεξελθεῖν αὐτὰς, δυσμενεῖς γενομένας τῇ Διαθέσει. τότε γὰρ Διὰ τὸ μῆκος ⸀ χρόνου καὶ τῆς μνήμης ἐξεληλύθεσαν. ἡ γὰρ ἔχθρα πρὸς αὐτὰς καὶ τὸ μίσος ⸀ ἀπὸ τοιούτων ἦν. Αντιγόνου τὴν βασιλείαν ἔχοντ⸀, Ηρῴδης μὲν ἐπολιόρκει δυνάμει τὴν τῶν ᵒ Ιεροσολύμων πόλιν· ὑπὸ γὰρ χρείας καὶ κακῶν ᵖ ὅσα πολιορκουμένοις ᵠ παρίσταται, πολλοὶ ἦσαν οἱ τ̃ Ηρῴδην ὑπικαλούμενοι, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ὑπονεύοντες ἤδη τῆς ἐλπίσιν. ὄντες δ' ἐπ' ἀξιώματ⸀ οἱ τὰ Βάβα παῖδες, καὶ Διὰ τὴν πλῆθι δυναλοὶ, πρὸ διετέλουν Αντιγόνῳ, τόν τε Ηρῴδην διέβαλλον ἀεὶ, καὶ συμφυλάττειν τοῖς βασιλεῦσι τὴν ἐκ γένους ἀρχὴν παρῄνουν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἅμα καὶ συμφέρειν αὐτὰ νομίζοντες, ὑπὲ πιστῶν ἐπολιτεύοντο. τῆς δὲ πόλεως ἁλισκομένης, καὶ περιτρέπ⸀ τῶν πραγμάτων Ηρῴδῃ, Κοσσόβαρ⸀ ἀποδειχθεὶς ʳ τὰς διεξόδους ἀναφράττειν καὶ φρουρεῖν τὴν πόλιν, ὡς μὴ Διαπίπτειν ἐξ αὐτῆς τὸς ὑπάρχοντας τῶν πολιτῶν ἢ τἀναντία τῷ βασιλεῖ πολιτευομένους, ˢ εἰδὼς ἐν ὑπολήψει καὶ τιμῇ τὸς Βάβα τῷ παντὶ πλήθει, καὶ νομίζων μέγα μέρ⸀ αὐτῷ γενήσεσθαι πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν πραγμάτων τὴν ἐκείνων σωτηρίαν, ὑπεξέθετο καὶ κατέκρυψεν ἐν οἰκείοις χωρίοις. καὶ τότε μὲν Ηρῴδῃ, διελήλυθε γὰρ ἡ τῆς ἀληθείας ὑπόψια, πιστωσάμεν⸀ ὅρκοις, ἢ μὴν ἰδεῖν εἰδέναι τῶν καθ' ἐκείνους, ἀφεῖτο τῆς ὑπονοίας. αὖθις δ' ᵗ κηρύγματα ⸂ μίνυτρα ⸃ βασιλέως ἐκλεγέν⸀, καὶ πάντα τρόπον ἐρεύνης ὑπενοοῦντ⸀, οὐκ ἦλθεν εἰς ὁμολογίαν· ἀλλὰ τῷ τὸ πρῶτον ἔξαρν⸀ γνώσεσθαι, τὸ φωραθῆναι τὸς ἄνδρας ᵛ οὐκ ἀνυποτίμητ⸀ αὐτῷ πεπρασμέν⸀, ἀ μόνον ἐκ τ̃ εὐνοίας, ἀλλὰ ⸂ ἐκ τ̃ ἀνάγκης ἤδη ⸃ λανθάνειν αὐτὸς ὠφειλεν. ˣ ὠφὶ τούτων ἐξαγγελθέντων αὐτῷ Διὰ τ̃ ἀδελφῆς, ὁ βασιλεὺς πέμψας εἰς τὰς τόπους ἐν οἷς Διαφεύγειν ἐμελλήσησαν, ἐκείνους τε καὶ τὸς συγκαταπαθέντας ἀπέκτεινεν· ὥστε εἶναι μηδὲν ὑπόλοιπον ἐκ τ̃ Υρκανῦ συγγενείας, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν αὐτεξούσιον ʸ αὐτῷ, μηδενὸς ὄντ⸀ ἐπ' ἀξιώματ⸀ ἐμποδὼν ἴσεσθαι τοῖς ὠφελουμένοις.

nubere fas est, nisi prius à marito dimittatur. Ve- *Salome ei repudium mittit, & accusationem injicit.*
runtamen Salome, non lege *Hebræorum* patria, sed eâ quæ tum valebat, usa, & conjugio renunciavit & ad fratrem Herodem dicebat, se propter suam in eum benevolentiam à marito discessisse: quoniam comperisset eum & Antipatrum & Dositheum novis rebus studere. Atque ad fidem sermoni faciendam mentionem injicit Babæ filiorum, quos Costobarus decimum jam annum servaverat. id quod verum erat: eaque re vehementer obstupuit rex, ejusmodi quid audiens quod nunquam suspicatus est, eoque magis commotus est, quòd res erat incredibilis. Nam quod ad Babæ liberos attinet, *De Babæ filiis à Costobaro servatis.*
id aliquando agebat ut illos ultum iret, quoniam sibi infensi repugnassent: verum tum tantum jam temporis præterierat, ut eorum jam non recordaretur. Ejus autem in eos odii & inimicitiarum causa fuit hujusmodi. Quo tempore regno fruebatur Antigonus, Herodes exercitu obsidebat Hierosolymorum urbem, & propter necessitatem & calamitates quibus obsessi premebantur, erant multi qui Herodem advocarent & spe jam in eum propenderent. Babæ autem filii (qui dignitate & gratia multum apud vulgus valerent) Antigono fideles *esse* perseverarunt, Herodemque semper culpabant, ac *cæteros* eò cohortabantur, ut regibus operam suam præstarent in tenendo principatu quem à patribus accepissent. atque illi quidem, dum & ista *magno* commodo fieri existimarent, hujusmodi rebus studuerunt. Verum urbe capta, & Herode rerum potito, Costobarus, præcludendis exitibus & urbi custodiendæ præfectus, ne cives qui sontes essent & regis adversarii evaderent; cum sciret Babæ filios esse in existimatione & honore apud universum populum, cogitaretque, si eis salutem daret, id sibi multum profuturum * ad novas res moliendas, eos subtraxit & † certis in locis abscondit. Et tunc quidem Herodi, nam id quod erat suspicatus est, jurejurando fidem fecit, se nihil quicquam de illis scire, eique suspicionem ademit. Deinde vero, cum rex per edicta indicii præmium proposuisset, & modis omnibus eos perquireret, ne tum quidem fateri voluit: sed quòd primum inficiatus esset, si postea viri deprehenderentur non se impune laturum persuasum habens, non solum benevolentia sed necessitate tenebatur eos occultare. De istis quæ sibi nunciata erant à sorore cum *Babæ filios necari jubet Herodes.*
rex misisset ad loca ubi esse dicebantur, & ipsos, & alios cum ipsis accusatos interfecit: ut nihil jam reliquum esset de Hyrcani *genere* & cognatione, sed regnum plane in sua potestate haberet *Herodes*, nemine jam alicujus auctoritatis superstite, qui quæ contra legem fierent impedire posset.

ᶠ Πρότερον ἀνδρὸς] Πρωτέρου forsan *Epiphan.* Vide Grotium ad Matth. c. 5. v. 31.

ᵍ Αφίεντ⸀.] Εφίεντ⸀ solus *Busb.*

ʰ Τὴν ἐν γῇ νόμον,] Εὐγλῶ *Hen.* forsan pro ἐγγενῆ (in *Lugd. Bat.* ἐγγενῆ νόμου) prout in *Cod. Busb.*

ⁱ Επ' ἐξουσίᾳ] Επ' ἐξουσίας *Hen.* & *Busb.*

ᵏ Βάβα παῖδας,] Baba vir erat pietate insignis, ex stirpe Asamonæorum (ut constat ex hac ead. §.) qui singulis totius anni diebus, uno excepto, qui erat undecimus mensis *Tisri*, sacrificium offerebat pro delicto, cujus tamen non erat sibi conscius, ut habet *Cod. Talmud.* tract. *Cherithoth*, cap. 6. atque *Abraham Zacuth* in libro *Juchasin.*

ˡ Παρ' —— δώδεκα.] Παρ' αὐτῶν *Busb.* mallem παρ' αὐτῷ.

ᵐ Καὶ πολλὴν ἔκπληξιν] In *Cod. Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) ὃ καὶ, & mox *Cod. Hen.* ἐποίησεν.

ⁿ Επεπόθεσε πρότερον] Επεπόθη μὲ αὐτῷ πρ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

ᵒ Ιεροσολύμων πόλιν·] Ιεροσολυμιτῶν *Gen. Hen.* & *Epiphan.*

ᵖ Οσα πολιορκουμένοις] Οσα τοῖς πολίταις πολιορκ. *Hen.* & *Busb.*

ᵠ Παρίσται,] Παρίσα in *iisdem* (ut *Lugd. Bat.* nam in aliis est πάρεισι) & *Vat.* nec aliter legisse visus est *Epiphan.*

ʳ Τὰς διεξόδους ἀναφράττειν] Τὰς ἐκβολὰς ἀναπέπτειν καὶ Φρ. *Vat.* ut & Margo *Lugd. Bat.*

ˢ Εἰδὼς] *L. B.* εἰδὼς δ'.

* *Ad novas res moliendas,*] *Al.* Siqua interveniisset rerum mutatio.

† *Certis in locis abscondit.*] In propriis prædiis, *Epiphan.* suis in agris, *Gelen.*

ᵗ Κηρύγματα καὶ μίνυτρα] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) μίνυτρα καὶ κηρύγματα in *cæteris.*

ᵛ Οὐκ ἀνυποτίμητ⸀ αὐτῷ πεπρασμέν⸀,] Illud οὐκ, quod in sua versione agnovit *Epiphanius*, inserendum esse volui, sensu id postulante. HUDS. Recte, confirmante nunc etiam clara lectione MS. *Lugd. Bat.* ex quo insuper reposuimus ἀνυποτίμητος, pro quo hactenus lectum fuit ἀνυποτίμητον, non quidem male, sed fides *Cod.* nostri ostendit maluisse Josephum hoc in versu dicere ἀνυποτίμητ⸀, sicuti in præcedenti ἔξαρν⸀. HAV.

ˣ Περὶ τούτων ἐξαγγελθέντων] Vocula ὠφεὶ (quam delet & *Cocceius*) commode satis abesse potest. Si quis τ̃ ὠφεὶ τούτων malit, per me licebit.

ʸ Αὐτῷ,] Τυγχάνειν post αὐτῷ adjicit *Busb.*

CAP. VIII.

Quomodo in Herodem, peregrinis moribus violantem patria instituta, decem cives conjurarunt. De exstructione Sebastes & Cæsareæ, aliarumque munitionum.

Herodes à patriis moribus recedit.

HAC de causa deflexit etiam magis à patriis moribus, & peregrinis institutis antiquum rerum statum subinde labefactavit, quem inviolatum esse, & integrum manssisse oportebat. unde temporis processu magna mali labes nobis illata est, illis insuper habitis, quibus populus antea adductus

Ludi & theatra ab Herode facta.

erat ad pietatem. Primum enim pugilum ludos quinquennales instituit Cæsari, & theatrum Hierosolymis ædificavit, deinde in campo maximum amphitheatrum, utrumque operis magnificentia conspiciendum, sed à moribus Judaïcis alienum. horum enim usum & spectaculorum apparatum à majoribus non acceperant. Ille tamen hunc conventum quinquennalem maximo cum splendore celebravit, missis qui cum finitimis indicerent, & *spectatores* ex omni gente convocarent. adeoque ex cunctis finibus athletæ & omnis generis ludiones accersiti erant spe præmii propositi gloriæque ex victoria. confluxeruntque exercitatissimi quique in ludicris hisce studiis. nam non solum iis qui gymnicis certaminibus operam dant, sed & in musica vitam agentibus, qui thymelici vocantur, maxima victoriæ nomine constituit præmia; atque in id omni cura incumbebat ut nobilissimi quique in certamen venirent. quin & dona non exigua & bigis & quadrigis & equo singulari *vincentibus* proponenda curavit: & quæcunque uspiam ad magnificentiam & dignitatem elaborata fuerant

Herodes spectacula exhibet magnifica.

studiose æmulabatur, modis omnibus agens ut spectaculum eximium daret & illustre. Theatrum vero ipsum splendidissime ornatum erat, depictis per circuitum Cæsaris gestis, & trophæis quæ à gentibus debellatis reportaverat, opere ex probo puroque auro & argento. Et quod ad apparatum attinet, nihil erat vestis adeo pretiosum, nihil gemmarum ornatûs *adeo splendidum*, quod non cum ludionibus qui spectarentur simul in conspectum veniret. Paratæ erant etiam feræ, & leonibus quamplurimis ipsius jussu conquisitis, aliisque quæ aut robore præcellebant aut natura mira erant raritate: atque id agebatur ut vel istæ inter se committerentur, vel cum hominibus ad eas damnatis pugnarent. Peregrinis quidem *sumina* erat admiratio sumptuum, simul & animorum oblectatio ex periculorum conspectu: indigenis vero manifesta videbatur morum, qui ipsis summo in honore erant, dissolutio. Res ipsa enim indicabat plane impium esse, homines ad bestias projicere in hominum ex spectaculo delectationem; itemque leges cum peregrinis moribus permutari. Sed nihil eos magis offendebat quam trophæa: nam cum ea putarent

Judæos offendunt trophæa.

imagines esse armis inclusas, ideo quod patriis legibus istiusmodi quid colere nefas esset, indignissime eas ferebant.

Herodis ista de re consilium.

2. Neque vero nesciebat Herodes eos turbari,

z Πατρώων] *L. B.* πατρίων.

a Πρῶτον μὲν γὰρ —— ἀλλότρια.] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 21. §. 7. τάγε τῶν λοιπὰ τῶν ἔργων ἀμφιθέατρον, καὶ θέατρον, καὶ ἀγορὰν ἄξια τῆς ἡγεμονίας ἐνίδρύσατο, καὶ πενταετηρικὰς &c. Athletica certamina quinquennalia in honorem Cæsaris, & Theatrum Hierosolymis ab Herode erectum, & Amphitheatrum in Campo. SPANH.

b Χρῆσίς τε] *L. B.* χρήσθαί τε. & mox ἐπιδείξεις.

c Παραδίδοντ'.] Παραδίδοτ') *Vat.*

d Εὐδοξίαν,] Ita *Hen.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *victoriæ gloria.* (δόδοξίας *Lugd. Bat.*) δόξιαν in *reliquis.*

e Διαχρωμένοις,] *L. B.* Δραγινομένοις.

f Θυμελικοῖς καλουμένοις,] In *Græcis* omnibus καὶ θυμελικούς. verum auctoritate *Epiphanii*, (qui vertit, *quos Thymelicos vocant*) καὶ

ΚΕΦ. η'.

Ὡς κατ' Ηρώδην, ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασι θαμβαίνοντα τὰ ἔθη τὰ πάτρια, δέκα πολιτῶν ἄνδρες συνώμοσαν. Περὶ κτίσεως Σεβαστῆς καὶ Καισαρείας, καὶ ἄλλων ἐπιτειχισμάτων.

ΔΙΑ τοῦτο καὶ μᾶλλον ἐξέβαινε τῶ [z] πατρίων ἐθῶν, καὶ ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐπιδιέφθειρε τὴν πάλαι κατάστασιν, ἀπαρεγχείρητον ὄσαν. ἐξ ὧν ὀ μικρὸς καὶ πρὸς τὸν αὖθις χρόνον ἠδικήθημεν, ἀμεληθέντων ὅσα πρότερον ἐπὶ τῷ εὐσέβειαν ἦγε τοὺς ὄχλους. [a] πρῶτον μὲν γὰρ ἀγῶνα πενταετηρικὸν ἀθλημάτων κατεστήσατο Καίσαρι, καὶ θέατρον ἐν Ιεροσολύμοις ᾠκοδόμησεν, αὖθις τ' ἐν τῷ πεδίῳ μέγιστον ἀμφιθέατρον, θεάσπλα μὲν ἄμφω τῇ πολυτελείᾳ, ἔξω δ' ἦ κατὰ τοὺς Ιουδαίους ἔθους ἀλλότρια. [b] χρῆσίς τε γὰρ αὐτῶν, καὶ θεαμάτων τοιούτων ἐπίδειξις, οὐ [c] παραδίδοντο. τῷ μέντοι πανηγυρεῖν ἐκεῖνον ἐπιφανεστάτῳ τῆς πενταετηρίδος συνετέλει, καταγγείλας τε τοῖς πλείοσι, καὶ συγκαλῶν ἀπὸ τοῦ παντὸς ἔθνους. οἱ δ' ἀθλητὴ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀγωνισμάτων ἀπὸ πάσης γῆς ἐκαλοῦντο κατ' ἐλπίδα τῶν προκειμένων καὶ τῆς νίκης [d] εὐδοξίαν, συνελέγοντό τε οἱ κορυφαιότατοι τῶν ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν. οὐ γὰρ μόνον τοῖς περὶ τὰς γυμνικὰς ἀσκήσεις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν τῇ μουσικῇ [e] διαγωμένοις, [f] θυμελικοῖς καλουμένοις, πρὸτίθη μέγιστα νικητήρια· καὶ διεπρέπετο πάντας τοὺς ἐπισημοτάτους ἐλθεῖν ἐπὶ τὸν ἀμιλλαν. πρόθυμος ἦ καὶ [g] πρόθυμος καὶ συναγεῖσι καὶ κέλευσιν ὁ μικρὰς δωρεάς· καὶ πάντ' ὅσα κατὰ πολυτέλειαν ἢ σεμνοπρέπειαν παρ' ἑκάστοις ἐπετήδευτο, φιλοτιμίᾳ τοῦ διάφορον αὐτῷ γενέσθαι τὸν ἐπίδειξιν, ἐξεμιμήσατο. τὸ γε μὴν θέατρον ἐπιγραφαὶ κύκλῳ περιείχον Καίσαρος, καὶ τρόπαια τῶν ἐθνῶν ἃ πολεμήσας [h] ἐκεῖνος ἐκτήσατο, χρυσῷ τε ἀπέφθῳ καὶ λιθοκόλλητα πάντων αὐτῷ πεποιημένων. τὰ δ' εἰς ὑπηρεσίαν οὐδὲν οὕτως ἦν, οὔτ' ἐσθῆτος τίμιον, οὔτε σκεύης λίθων, ὃ μὴ τοῖς ὁρωμένοις ἀγωνίσμασι συνεπεδείκνυτο. θηρσκευὴ δ' ἦν καὶ θηρίων ἐγένετο, λεόντων τε πολλῶν αὐτῷ συναχθέντων, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα καὶ τὰς [i] ἀλκὰς ὑπερβαλλούσας ἔχει καὶ τὴν φύσιν ἐξ ἁπάντων ἀγριώτερα· τούτων αὐτῶν τε πρὸς ἄλληλα συμπλοκαὶ καὶ μάχαι πρὸς αὐτὰ τῶν κατεγνωσμένων ἀνθρώπων ἐπετηδεύοντο. τοῖς μὲν ξένοις ἔκπληξις ὁμοῦ τῆς δαπάνης καὶ ψυχαγωγία τῶν περὶ τὴν θέαν κινδύνων· τοῖς δ' ἐπιχωρίοις φανερὰ κατάλυσις τῶν πεμωμένων παρ' αὐτοῖς ἐθῶν. ἀσεβὲς μὲν γὰρ ἐκ παιδὸς κατεφαίνετο, θηρίοις ἀνθρώπους ὑποβρίπτειν, [k] ἐπὶ τέρψει τῆς ἀνθρώπων φύσεως· ἀσεβὲς δὲ ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐξαλλάττειν τοὺς [l] θεσμούς. πάντων δὲ μᾶλλον ἐλύπει τὰ τρόπαια· δοκοῦντες γὰρ εἰκόνας εἶναι τὰς τοῖς ὅπλοις περιειλημμένας, ὅπ μὴ πάτριον ἦν αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα σέβειν, οὐ μετρίως ἐδυσχέραινον.

β'. Ελάνθανον δὲ οὐδὲ τὸν Ηρώδην ἐκπειρατόμενοι, καὶ

expunxi: quasi per θυμελικοὺς intelligendi essent Citharœdi, Citharistæ, Lyristæ, Tibicines, atque alii Symphoniaci. Si καὶ retineatur, necesse est ut per *Thymelicos* Histriones intelligamus. *Thymele* quidem suggestum erat: & qui semet illic exercebant *Thymelici* appellabantur. Videsis *Baldi* Lexicon *Vitruvianum*, p. 130.

g Τεθρίπποις καὶ συνωρίσι] *Gen.* nec non quadrigarii ac trigarii; immo *bigarii*. SPANH.

h Ἐκεῖνος ἐκτήσατο,] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐκεῖνος in *Editis Aliisque.*

i Ἀλκὰς ὑπερβαλλούσας] Ἄλκας ὑπερβολὰς *Hen.*

k Ἐπὶ τέρψει τῆς ἀνθρώπων θέας·] Ἐπὶ τέρψι *Busb.*

l Θεσμούς.] Εθισμοὺς *Vat.*

καὶ [m] βίαν μὲν ἐπάγειν ἄκαιρον ὤετο· καθωμίλει δ' ἑνίους καὶ παρηγόρει, τῆς δεισιδαιμονίας ἀφαιρούμενος. οὐ μὴν ἔπειθεν· ἀλλ' ὑπὸ δυσχερείας ὧν ἐδόκουν σκεῖνον τιμωρεῖν, ὁμοθυμαδὸν ἐξεβόων, [n] εἰ καὶ πάντα δοκεῖεν οἱοὶ, [o] μὴ φέρειν εἰκόνας [p] ἀνθρώπων ἐν τῇ πόλει, τὰ τρόπαια λέγοντες. οὐ γὰρ εἶναι πάτριον αὐτοῖς. Ηρῴδης δὲ τεταραγμένους ὁρῶν καὶ μὴ ῥᾳδίως ἂν μεταπεσοῦντας, εἰ μὴ τύχοιεν παρηγορίας, καλέσας αὐτῶν τοὺς ἐπιφανεστάτους, εἴς τι θέατρον παρήγαγε, καὶ δείξας τὰ τρόπαια, [q] τί ποτε δοκεῖ αὐτοῖς ταῦτα ἐπύθετο. τῶν δὲ ἐκβοησάντων ἀνθρώπων εἰκόνας, ἐπιτάξας ἀφαιρεθῆναι τὸν ἀθεώτατον κόσμον, ἐπιδείκνυσιν αὐτοῖς γυμνὰ [r] τὰ ξύλα. τὰ δ' εὐθὺς ὧν ὑποσυληθέντα, γέλως καὶ πλεῖστον εἰς ἀλαζονείαν ἐδωκήθη, τῷ καὶ πρότερον αὐτὸς ἐν εἰρωνείᾳ τύπους τοὺς κατασκευὰς τῶν ἀγαλμάτων.

γ'. Τέως δὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἀδακρυσαμένου τὸ πληθος, καὶ τῷ ὁρμῷ τῷ [s] ἐπεπόνθεσαν ἐξ ὀργῆς ἀλαλάξαι, οἱ πλείους μὲν εἶχον ὡς μεταβεβλῆσθαι καὶ μὴ χαλεπαίνειν ἔτι. τινὲς δ' αὐτῶν ἐπέμενον τῇ δυσχερείᾳ τὸν οὐκ ἐξ ἔθους ἐπιθυμάτων, καὶ τὸ καταλύεσθαι τὰ πάτρια μεγάλων ἡγέμενοι ἀρχὴν κακῶν, [t] ὅσον οὐδήσαν ὑποκινδυνεῦσαι μᾶλλον, ἢ δοκεῖν, ἐξαλλαττομένης αὐτοῖς τὴν πολιτείας, θεωρᾶν Ηρῴδην, πρὸς βίαν ἐπισύροντα τὰ μὴ δι' ἔθους ὄντα, καὶ λόγῳ μὲν βασιλέα, τῷ δ' ἔργῳ πολέμιον φαινόμενον ἅπαντος ἔθνους. [v] ἐκ δὴ τούτου σωφρονοῦντες πέντε καὶ δέκα τῶν πολιτῶν ἄνδρες, ὑπὸ ξιφίδια τοῖς ἱματίοις [x] ὑπολαβόντες· ἦν δέ τις αὐτοῖς, δι' ἀναξιοπάθειαν ὧν [y] ἤκουσεν, καὶ τῶν διεφθορότων τὴν τοὺς ὀφθαλμοὺς σωφρονοῦντα, οὐχ ὡς [z] συνεργήσων τι καὶ λίαν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ἱκανὸς, ἀλλ' ἐν ἑτοίμῳ καταπεῖσαι αὐτὸν, παθεῖν εἴ τι κἀκείνοις [a] συμβαίνῃ δυσχερές· ὥστε μὴ μετρίαν τὴν ὁρμὴν τοῖς ἐπιχειροῦσι δι' αὐτὸν γίνεσθαι.

δ'. Ταῦτα γνόντες ἀπὸ συμβουλίου εἰς τὸ θέατρον ἐχώρουν, ἐλπίσαντες μὲν οὐδὲν αὐτὸν Ηρῴδην [b] διαφεύξεσθαι, περιστησόμενον [c] ἐξ ἀφανοῦς, πολλοὺς δέ, εἰ καὶ μὴ τυγχάνοιεν ἐκεῖνον, τῶν περὶ αὐτὸν ἀναιρήσειν οἰόμενοι· καὶ ταῦτ' αὐτοῖς δοκέσειν, εἰ καὶ θνήσκοιεν, εἰς ἔννοιαν ὧν ὁ βασιλεὺς ἐξυβρίζειν ἐδόκει τὸ πλῆθος, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ἀγαγεῖν. ἐκεῖνοι μὲν [d] οὖν περικατασκεύες, ὑπὸ τοιαύτης ἦσαν [e] περθυμίας. εἷς δὲ τῶν [f] ὑφ' Ηρῴδου πολυπραγμονεῖν καὶ διαγγέλλειν τὰ τοιαῦτα τεταγμένων ἐξόρμησε ὅλῳ τὴν ὑπόθεσιν, εἰς τὸ θέατρον εἰσπέσαι μέλλοντι τῷ βασιλεῖ κατεμήνυσεν. ὁ δὲ, ὡς γὰρ ἀνοίκειον ᾠήθη τὸν λόγον, εἰς τε τὸ μῖσος ἀφορῶν ὃ σωφρονοῦσι πρὸς τῶν πλείονων αὐτῷ, καὶ τὰς ταραχὰς τὰς ὑπὸ τοῖς καθ' ἕκαστα [g] γινομένας, ἀναχωρήσας εἰς τὸ βασίλειον, ὀνομαστὶ τοὺς ἐν τῇ αἰτίᾳ σκάλει. περιστοιχούντων δὲ αὐτοῖς τῶν ὑπηρετῶν αὐτόφωροι λαμβανόμενοι, τὸ μὲν ὡς οὐκ ἂν διαφύγοιεν ᾔδεσαν· ἐπεκόσμησαν δὲ τὴν ἀναγκαίαν [h] καταστροφὴν τέλους, τῷ μηδὲν ὑφιέναι τῆς φρονήματος. οὐ γὰρ ἐντραπέντες, οὐδὲ δεηθέντες τὴν πεῖραν, ἀνέδειξαν ἤδη κραταιόμενοι τὰ ξίφη· [i] διωμολογήσαντο δὲ καλῶς καὶ

& vim *illis* inferre intempestivum existimabat; quapropter operam dabat ut nonnullos eorum mitigaret verbis, & ea religione solveret. Verum nihil proficiebat: sed quod moleste ferrent ea, quibus illum flagitium admittere existimabant, uno consensu vociferabantur, si omnia patienda forent, at hominum quidem imagines (trophæa innuentes) in urbe non passuros. haud enim moribus patriis fas esse. Herodes vero, cum videret illos turbatos esse, & non facile ei cessuros, nisi solatii aliquid adhiberetur, eorum præcipuos vocat, & in theatrum ductis trophæa monstrat, quæritque quidnam hæc eis videantur. Cumque exclamassent, hominum esse imagines, *tunc ille*, ubi jusserat ornamenta detrahi, merum lignum eis ostendit. Atque ista repente suo denudata erant ornatu, & risus in omnium ora vultusque diffusus est; quippe qui jam ante imaginum apparatus pro ridiculo ducerent.

3. Cum autem populum hoc pacto repulisset, atque impetum quo irati ferebantur dissipasset, plerique sic erant ut mutati pacatique esse viderentur. tamen eorum nonnulli in offensione ex mutatis moribus perseverabant; &, cum crederent ex patriis institutis violatis magna oritura esse mala, satius esse putarunt vel quodvis periculum subire, quam videri Herodem sinere, mutato rerum statu, quidquam contra receptos per vim introducere, &, dum pro rege se gereret, revera se toti genti inimicum infestumque ostendere. Itaque conjurarunt cives decem in quodvis periculum, & pugiones sub vestibus sumpserunt; eratque inter eos quidam cæcus, qui, eorum quæ audiverat indignitate commotus, cum eis conjuravit: non ille quidem quasi eos in facinore patrando multum adjuturus, sed cum eis adversa pati paratus, si eis male res caderet: id quod illis ad rem aggrediendam multum animi addidit.

Judæi ex moribus ab Herode mutatis offensi.

Decem viri contra Herodem conjurant.

4. Ita decreta re vadunt uno animo in theatrum, spei pleni ne Herodem quidem ipsum evasurum, cum ex improviso eum adorituri essent: aut certe si ab eo aberrarent, fore arbitrantes ut multos ex ejus comitibus interficerent; atque ita regi ipsi occasionem præberent cogitandi de injuria, quam genti inferre videbatur, etiamsi ipsis moriendum foret. Et illi quidem jam ante parati ea erant animi alacritate. Quidam autem ex Herodis emissariis, cui datum erat istiusmodi de rebus satagere eique referre, totum negotium, ab ipso deprehensum, regi in theatrum intraturo nunciavit. Atqui ille (nam nuncium à vero non abhorrere visum est, si vel ad odium respiceret, quod sibi à plerisque concitari noverat, aut ad turbas ex rebus fere singulis coortas) recepit se in regiam, & conjuratos suis nominibus evocabat. Cum autem à satellitibus, illos adortis, in ipso facinore comprehensi essent, ubi intellexerunt se crimen effugere non posse, operam dederunt ut vitæ exitum, quem evitare non poterant, honestarent, de animo suo nihil remittendo. non enim eos facti suppuduit, aut quidquam sunt inficiati; sed cum jam tenerentur, pugiones ostenderunt: confessique sunt

Detegitur conjuratio.

Libera conjuratorum confessio.

m Βίαν μὲν ἐπάγειν ἄκαιρον ὤετο·] Ita *Busb.* βίᾳ vel βίᾳ in *cæteris.*

n Εἰ καὶ πάντα δοκεῖεν] Εἰ καὶ τὰ πάντα *Hen.*

o Μὴ φέρειν —— λέγοντες.] Conf. *Alam.* lib. 1. c. 33. §. 2. & infr. lib. 17. c. 6. §. 2. SPANH.

p Ἀνθρώπων ἐν τῇ πόλει,] Ἀνθρώπων ὁρᾶν ἐν τῇ π. *Busb.*

q Τί ποτε δοκεῖ αὐτοῖς] Τί ποτ' ἔστιν ὃ δοκεῖ αὐτοῖς ταῦτα *Vat.*

r Τὰ ξύλα.] Τὰ ξύλα ἃ δὴ ἐθὺς *Vat.*

s Ἐπεπόνθεσαν ἐξ ὀργῆς ἀλαλάξαι,] Sic *Hen.* & *Busb.* ἐπεπόνθεσαν in *Editis.*

t Ὅσον οὐδήσαν ὑποκινδυνεῦσαι μᾶλλον,] Ita *Hen.* & *Busb.* ὅσον ἂν ᾠήθησαν in *Editis Aliisque.*

v Ἐκ δὴ τούτου σωφρονοῦντες πέντε] Ἐκ δὴ τούτων *Busb.*

x Ὑπολαβόντες·] Ὑποδαλόντες *Hen.*

y Ἤκουσεν,] Ita cum *Epiphanio*, qui vertit, *audiebat.* ἤκουσαν in *Editis Aliisque.* ἤκουσεν *Hen.* ἤκουεν *L. B.* ἤκουν *Coccejus.*

z Συνεργήσαί τι] Ἐνεργῆσαί τι καὶ δηλῶν εἰς *Hen.*

a Συμβαίνῃ δυσχερές·] Συμβαίνῃ *Vat.* συμβαίνοι *L. B.*

b Διαφεύξεσθαι,] Διαφεύξασθαι *Hen.*

c Ἐξ ἀφανοῦς,] Ita cum *Hen.* & *Busb.* δι' ἀφανοῦς in *reliquis.*

d Οὖν περικατασκεύες,] Illud δὴ è *Codd. Hen. Busb.* & *Vat.*

e Περθυμίας.] Ita *Hen.* & *Busb.* qui etiam paulo ante habet ἐπὶ τῇ αὐτῆς. Non est cur dubitem, quin *Epiphanius* legerit περθυμίας, qui vertit, *cumque parati cum audacia properarent.* περθεσμίας in *Editis Aliisque.* mallem tamen ἐπὶ ταχτῆς ἦσαν περθετμίας.

f Ὑφ' Ηρῴδου] Sic *Busb.* & *Vat.* ἀφ' Ηρῴδου in *reliquis.*

g Γινομένας,] Γινομένοις παρυφισαμένας, ἀναχωρήσας *Hen.*

h Καταστροφὴν τέλους,] Ex hoc loco aliquis forsan suspicaretur *Josephum* scripsisse τὸ πέρας τέλους supr. cap. 6. §. 4.

i Διωμολογήσαντο] Ita *Hen.* & *Busb.* διωμολογησάντες in *Editis Aliisque.*

sunt se pulchre ac pie conjurationem fecisse, ne quidem quæstus ullius gratia, neque suis ut obsequerentur affectibus; sed, quod majus, pro institutis publicis, quæ par est ut omnes aut custodirent aut pro illis vitam amitterent. Istis quidem ab illis de suo insidiandi proposito magna cum fiducia dictis, à regiis circundati *militibus* abducti sunt, & modis omnibus excruciati mortem oppetierunt, Verum cum & indicem istum, qui illis odio erat, quidam non multo post corripuissent, non solum interfecerunt, sed & membratim discerptum canibus *dilaniandum* objecerunt. atque id multi civium viderunt, neque tamen quisquam indicavit, donec, Herode acerbum & acrem quæstionem habente, coactæ quædam cruciatibus mulieres confessæ sunt quæ facta viderant. Et quidem in auctores facinoris animadversum est, à totis familiis pro temerario ausu pœnas repetendo. At populi perseverantia, & in legum tuitione intrepida constantia, fecit ut Herodes non facilior evaderet, nisi se tutius muniret. Statuit itaque populum undique circumsepire, ne hujusmodi motus in apertam rebellionem erumperent.

Delator conjuratorum membratim discerptus.

Herodes se ipsum munit.

5. Cum igitur urbem haberet firmatam palatio, in quo degebat ipse, & templum validitate munitionis, quæ Antonia vocabatur, quam ipse construxerat, cogitavit tertium contra populum propugnaculum esse posse Samariam, quam nominavit Sebasten: atque id ratus ad provinciam in officio continendam non minoris esse momenti, locum valide munivit, distantem quidem Hierosolymis itinere unius diei, qui vero tum ad regionem tum ad urbem communiter usui esse posset. Quin & ad totam nationem inædificavit munitionem, quæ quondam Stratonis turris appellabatur, ab ipso vero Cæsarea nominata est. item in Magno campo, cum ex lectis circa ipsum militibus sorte quosdam duxisset, castellum construxit, itidemque in Galilæa *locum*, Gaba nomine, & in Peræa Esebonitim. Et ista quidem in singulis, ad *locorum* securitatem semper aliquid adjiciens, totamque gentem custodiis circundans, ut nequaquam pro arbitrio tumultus cierent, qui frequenter ex motu leviſſimo fieri solebant, neque laterent cum concitari cœperint, dum nonnulli semper in promptu haberentur qui motus rescisceret & impedire possent. Tunc autem ad Samariam muniendam profectus, deduxit eò coloniam, tum eorum quorum opera in bello usus fuerat, tum vicinorum, partim cupiditate crigendi in ea templum, partim quod ea antea parum celebris fuerat, tum maxime quod in sui securitatem etiam munificentiæ valde studebat; atque nomine ejus mutato Sebasten appellavit, & finitimum territorium, quod erat illius regionis optimum, divisit incolis, ut in

Stratonis turris dicta Cæsarea.

Samaria munitur & Sebaste vocatur.

σωὼ εὐσεβείᾳ τὴν σωωμοσίαν αὐτοῖς γνέσθαι, κέρδος μὲν οὐδενὸς, οὐσὶ οἰκείων ἕνεκεν παθῶν, [k] τὸ ᾧ πλέον ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἐθῶν, [l] ἃ καὶ πᾶσιν ἡ φυλάττειν ἡ θνήσκειν περὶ αὐτῶν ἄξιον. τοιαῦτα μὲν ἐκεῖνοι, τῇ παρεσκευάσθ᾽ ὑπὸβουλῆς ἐμπαρρησιασάμενοι, φθασάντων [m] αὐτοὺς τ᾽ βασιλικῶν ἀγόντων, καὶ πᾶσαν αἰκίαν ὑπομείναντες διεφθάρησαν. μετ᾽ οὐ πολὺ δ᾽ καὶ τὸν πᾶσι μισούμενον κατὰ μῖσος ἁρπασάμενοί τινες, οὐκ ἀπέκλεισαν μόνον, ἀλλὰ καὶ [n] μελισὶ διελόντες πρὸς ἔσαν κυσίν. ἐφορᾶτο δ᾽ πολλοῖς τῶν πολιτῶν [o] τὰ γινόμενα, καὶ κατεμηνύσεν ἂν εἷς, ἕως Ηρώδης [p] πικρότερον καὶ φιλονεικότερον πεισμένος τὴν ἔρευναν, ἐκβασανισθεῖσαι γυναῖκές τινες ὡμολόγησαν ἃ πεπραχθέντα εἶδον. καὶ τ᾽ μὲν ἐνεργησάντων ἐγένετο τιμωρία, πανοικὶ τὸν φθάσαντα αὐτῶν ἐπεξιόντος. ἡ δ᾽ [q] ὑπομονὴ τ᾽ πλήθους, καὶ τὸ τῆς ὑπὲρ τῶν νόμων πίστεως ἀκαταπλήκτον, ῥᾴδιον ἐποίησε τ᾽ Ηρώδην, εἰ μὴ μετὰ πλείονος ἀσφαλείας [r] κρατήσῃ. καὶ λέγω πάντοθεν φθειρηφέναι τὸ πλῆθος, ὡς μὴ νεωτερίζοντων φανερὸν γνέσθαι τὴν ἐπίθεσιν.

ε'. Ἐξωχυρωμένης οὖν αὐτῷ τῆς πόλεως μὲν [s] ὑπὸ τῆς αὐλῆς ἣν ἡ [t] διητᾶτο, ᾗ ᾧ ἱερὸν τῇ θεῷ τὸ φρούριον ὀχυρότητι, τὸ καλούμενον Αντωνίαν, τὸ κατασκευασθὲν ὑπ᾽ αὐτοῦ, τρίτον παντὶ τῷ λαῷ τὴν Σαμάρειαν [v] ἐπενόησεν ὑπιτείχισμα, [x] καλέσας μὲν αὐτὴν Σεβαστὴν, οἰόμενος ᾧ κατὰ τῆς χώρας [y] γένεσθαι τὸ ὀλίγον ἔλαττον, ἰσχυροποιεῖ τ᾽ τόπον, ἀπέχουσα μὲν Ιεροσολύμων μιᾶς ὁδὸν ἡμέρας, εὔχρηστον δ᾽ ὄντα καὶ κοινὸν ὑπό τε τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τῇ πόλει γνησίμενον. τῷ ᾧ ἔθνει παντὶ φρούριον ἐνῳκοδόμησεν, τὸ πάλαι μὲν καλούμενον [z] Στράτωνος πύργον, Καισάρειαν δ᾽ ὑπ᾽ αὐτοῦ μετονομασθέν. [a] ἔν τε [b] τῷ μεγάλῳ πεδίῳ τῶν ὑπιλέκτων ἱππέων περὶ αὐτὸν [c] ἀποκληρώσας, χωρίον ἐνέκλισεν ὑπό τε τῇ Γαλιλαίᾳ [d] Γάβα καλούμενον, καὶ τῇ Περαίᾳ τὴν [e] Εσεβωνῖτιν. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς κατ᾽ μέρος, ἀεί τι πρὸς ἀσφάλειαν [f] ἐπεξεργάζων, καὶ περιλαμβάνων φυλακαῖς τὸ πᾶν ἔθνος, ὡς ἤκιστα μὲν [g] ἀπ᾽ ἐξουσίας εἰς τὰς παραχὰς πρόπιπτειν, αἷς ἐμικρᾷ κινήματος ἐγκυμονούσας ἐκρώγνυτο, λανθάνειν ᾧ μηδ᾽ εἰ προαισθοίατο, ἐφεστηκότων ἀεὶ τινῶν πλησίον οἳ ἐγνώσκον ἐκώλυόν τε ἐθύοντας. τότε ᾧ τὴν Σαμάρειαν ὠφελημένος πλείστα, πολλὰς μὲν τ᾽ [h] συμμαχησάντων καὶ τὰς πολέμους, πολλὰς ᾧ τ᾽ ὁμόρων συμπολίζειν [i] ἐπεθύμησεν, ὑπό τε φιλοτιμίας δ᾽ [k] νεῶν ἐγείρειν, καὶ [l] διὰ τὸ πρότερον οὐκ ἐν τῇ ὑπαρχούσῃ ἔσαν, καὶ μᾶλλον [m] ὅπως πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ τὸ φιλότιμον ἐπεθύμησε, τήν τε προσηγορίαν ὑπήλλαξε, [n] Σεβαστὴν καλῶν, καὶ τ᾽ χώρας ἀρίστην ἔσαν τὴν πλησίον καλλιμέρισε τοῖς οἰκήτορσιν, ὡς [o] ἐπὶ-

k Τὸ ᾧ πλέον] Τὸ δ᾽ ἅπαν *Busb.*

l Α καὶ πᾶσιν ἡ φυλάττειν ἡ θνήσκειν] Ita *Busb.* & *Hen.* ἃ καὶ πᾶσι φυλάττειν in *Editis Aliisque.*

m Αὐτοῖς τ᾽ βασιλικῶν ἤγοντο,] Αὐτὰς *Hen.*

n Μελισὶ διελόντα γινόμενα,] Μελισὶ διελόντες itidem *Zonaras* p. 241. B. SPANH.

o Τὰ γινόμενα,] *L. B.* ταῦτα γινόμενα.

p Πικρότερον καὶ φιλονεικον] Eo modo *Hen.* πικρότερον in *reliquis.*

q Επιμονὴ] *L. B.* ἐπιδρομὴ.

r Κρατήσῃ.] *L. B.* κρατοίη.

s Υπὸ τ᾽ —— Αντωνίαν,] Conf. supra cap. 7. §. 9. SPANH. Hic duo φρούρια Hierosolymitana indicat. REL.

t Διητᾶτο] Lege Διαιτᾶτο. COCC.

v Επενόησεν] Ita *L. B.* ὠνειόησεν *Alii*, minus recte. HAV.

x Καλέσας μὲν αὐτὴν Σεβαστὴν] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. & c. 21. §. 2. SPANH.

y Γίνεσθαι τοῦτο ὀλίγον ἔλαττον,] Ita *Hen.* in *reliquis* οἰόμενος ᾧ κατὰ τῆς χώρας ὀλίγον ἔλαττον ἰσχυροποιεῖν τ᾽ τόπον.

z Στράτωνος πύργον,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 4. Στράτωνος ἐκαλεῖτο πύργος. SPANH.

a Εν τε τῷ μεγάλῳ πεδίῳ] Εν ᾧ τῷ μίγ. *Hen.*

b Τῷ μεγάλῳ πεδίῳ] Conf. sup. lib. VIII. c. 2. §. 3. SPANH.

c Αποκληρώσας] Αποπληρώσας iterum in *Cod. Hen.*

d Γάβα] Eo modo *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* adsentiente *Stephano Byzantino*, apud quem Γάβα πόλις Γαλιλαίας. in *Editis Aliisque* Γαβάλα. HUDS. Eusebius in Chron. pag. 76. vocat τὴν ἐν Γαλιλαίᾳ Γαμάλ. Locus est mutilus. At *Gamala* legendum videtur גמלא נגליל nota est Hebræis. de qua alibi. REL. Conf. supr. lib. 9. c. 9. §. 1. SPANH.

e Εσεβωνῖτιν.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) nec aliter *Epiphan.* cujus in libris *Sebonitidem*, aut *Sobonitidem*. Εσμωνῖτιν in *Editis Aliisque*, ε mutato in σ, & β in μ. Vide lib. 13. c. 15. §. 4.

f Επεξεργάζων,] Iterum cum *Cod. Hen.* ἐξεργάζων in *ceteris.*

g Απ᾽ ἐξουσίας] Ita ex infer. c. 9. §. 3. ἐπ᾽ ἐξουσίας in (*Lugd. Bat.*) *Editis Aliisque.*

h Συμμαχησάντων καὶ τὰς πολέμους,] Συμμαχησάντων αὐτῷ *Vat.*

i Επεθύμησεν,] Sic *MSS.* ἐπιθύμησεν, & mox ἐπιθυμίᾳ in *Editis.*

k Νεῶν ἐγείρειν,] Aut ναὸν aut νεὼν scribendum. male in *libris vitiosis.* HUDS. Atque etiam in *L. B.* expresse νεὼν (quod reponi pro ναὸν jussi) exstat. HAV.

l Διὰ τὸ πρότερον] Δι᾽ αὐτὸ πρότερον οὐκ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

m Οτι πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ] Οτι καὶ πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ τὸ φιλοτ. & mox αὐτῶν τὸ φιλ. *Hen.* & *Vat.*

n Σεβαστὴν καλῶν,] De Samariæ sub Σεβαστῆς nomine ab He-

ᵒ ἐπόλυδος ὂν εὐδαιμονίᾳ ᵖ σωιόντες οἰκεῖν· καὶ τείχει καρτερῷ τὴν πόλιν ᵍ περιέλαβε, τότε δὲ χωρίᾳ περιπλεῖς εἰς ἐρυμνότητα καταασκευαζόμενος, καὶ μέγεθος οὐχ ὡς τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὥστε μηδὲν ὑποδεῖν τῶν ἐλλογιμωτάτων πόλεων περιλαμβάνων. στάδιοι γὰρ ἦσαν εἴκοσιν. ἐντὸς δὲ καὶ κατὰ μέσον τριῶν ʳ ἡμιστάδιον τέμενος ἀνῆκε, παντοίως κεκοσμημένον, ˢ καὶ ναὸν ἐν αὐτῷ μεγέθει τε καὶ κάλλει τῶν ἐλλογιμωτάτων ἤγειρεν· ἔν τε τοῖς κατὰ μέρος ᵗ ἀφ' ἁπάντων σκευῶν κοσμῶν τὴν πόλιν, τὸ μὲν ἀναγκαῖον τῆς ἀσφαλείας ὁρῶν, καὶ τῇ τῶν περιοίκων ἐρυμνότητι φέρεσθαι αὐτὴν ποιούμενος διὰ τῆς μείζονι, τὸ δὲ εὐπρεπὲς, ὡς ἂν ἐκ τοῦ φιλοκαλεῖν καὶ μνημεῖα φιλανθρωπίας καταλιπεῖν ἐν ὑστέρῳ.

ipso ſtatim adventu feliciter agerent: & valido muro urbem circumdedit, uſus declivitate loci ad firmitatem, comprehenſoque ſpatio, non quantum fuerat prius, ſed tanto ut nihil vel celeberrimis urbibus cederet. nam quinque ſtadiorum erat in circuitu. Quin & intus ejus in meditullio ſacrum ſeſquiſtadii locum reliquit, omnibus rebus ornatiſſimum, & ibi templum exſtruxit magnitudine & pulchritudine in primis memorabile: urbemque in ſingulis ejus partibus indies decorabat, ſibi quidem neceſſarium eſſe videns ut tutius degeret, adeoque mœnium validitate eam caſtelli ad inſtar muniens majori ex parte, honorificum vero, ut poſſet ex elegantiæ ſtudio beneficentiæ etiam monumenta poſteris relinquere. *Templum Samariæ ab Herode exſtructum.*

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ τοῦ λιμοῦ καὶ τὴν Ἰουδαίαν καὶ Συρίαν γενομένου· καὶ ὡς Ἡρώδης, γάμον ἑαυτῷ περισκευασάμενος, Καισάρειαν καὶ πόλεις ἄλλας Ἑλληνίδας ἀνακτίζει.

CAP. IX.

De fame quæ fuit in Judæa & Syria: & quomodo Herodes, cum nuptias ſibimet adornaſſet, Cæſaream & alias urbes Græcas inſtauraret.

XII.

Κατὰ τοῦτον μὲν οὖν τὸν ἐνιαυτὸν, ᵛ τεσσαρεσκαιδέκατον ὄντα τῆς Ἡρώδου βασιλείας, παῖδη μέγιστα τὴν χώραν ˣ ἐπελαβεν, εἴτε δὴ τοῦ Θεοῦ μισοπονηροῦντος, ἢ καὶ τῶν περιοίκων ʸ ἀπαντησάντων τοῦ κακοῦ. ᶻ πρῶτον μὲν γὰρ αὐχμοὶ διηνεκεῖς ᵃ ἐγένοντο, καὶ ᵇ διὰ τοῦτον ἄκαρπος ἡ γῆ, ᶜ μήθ' ὅσα κατ' αὐτὴν εἴωθεν ἀναβλαστάνειν φέρουσα· ἔπειτα τοῦ διαίτης καὶ τὴν ἔνδειαν τῶν σιτίων ἐξαλλαττομένης, νόσοι τῶν σωμάτων τοῦ πάθους ἤδη λοιμικὸν ἐκράτει, διηνεκῶς ἀντιφοδιαζομένων αὐτοῖς τῶν κακῶν. τό, τε γὰρ ᵈ ἠπορεῖσθαι θεραπείας καὶ τροφῆς ἐπέτεινεν εἰς πλέον δεξαμένῳ ἰσχυρῶς τὴν λοιμώδη νόσον, ἥτε φθορὰ τῶν ἄτως ἀπολλυμένων ἀφῃρεῖτο καὶ τὰς περιούσας εὐθυμίας, ἐπεὶ περιαιρεῖν τὰς ἀπορίας ἐξ ἐπιμελείας ᵉ οὐκ ἦν. φθαρέντων γε μὴν τῶν ᶠ ἐπ' ἔτους καρπῶν, καὶ τῶν ὅσοι πρότερον ἀπέκειντο δεδαπανημένων, οὐδὲν εἰς ἐλπίδα ᵍ χρησιν ὑπελείπετο, μᾶλλον ἢ καὶ περισσοκίαν ἐπιτίνοντος τοῦ κακοῦ, καὶ οὐδὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν ἐνιαυτὸν μόνον. ὡς αὐτοῖς εἶναι μὲν οὐδὲν ὑπόλοιπον, ἀπολωλέναι δ' ʰ καὶ τῶν περιόντων τὰ σπέρματα, ⁱ μηδὲ τὸ δεύτερον ἀνεῖσης τῆς γῆς. ἤ τε ἀνάγκη πολλὰ διὰ τὰς χρείας ἐκαινούργει. καὶ τὰς ἀπορίας οὐκ ἐλάττους εἶναι συνέβαινεν αὐτῷ τῷ βασιλεῖ, τόν τε φόρον ὃν ἐλάμβανεν ἀπὸ τῆς γῆς ἀφῃρημένῳ, καὶ τὰ χρήματα δεδαπανηκότι ᵏ πρὸς φιλοτιμίαν ὧν τὰς πόλεις ἐπεσκεύαζεν. ˡ ὧν τε οὐδὲν ὅ, τι καὶ βοηθείας ἄξιον ᵐ ἐδόκει, προκατηλλοτριωμένος καὶ μίσος εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν ἀρχομένων. τὸ γὰρ οὐκ εὖ πράττειν φιλαίτιον ⁿ ἀεὶ κατὰ τῶν προεστηκότων.

Cæterum eodem anno, qui regni Herodis xxxᵘˢ fuit, maximæ calamitates in eam regionem invaſerunt, ſive ex Dei ira, ſive malo ſtatis temporibus ingruente. Nam primum quidem continua erat ſiccitas, & inde inſequuta eſt ſterilitas terræ, ne illos quidem fructus ferentis quæ ſolita erat ſponte ſua edere: ac deinde victus ratione præ eduliorum inopia mutata, corporum invalitudine laborabant & peſtilentiæ morbus graſſabatur, *aliis poſt alias* calamitatibus perpetuo in ipſos *irruentibus. nam, & quod curatione egerent & alimento, peſtis vehementer ingraveſcens magis exacerbatur, & ſtrages eorum qui ita moriebantur etiam ſuperſtitibus omnem de ſe ſpem eripuit, ut qui neceſſitatibus ſuis nulla cura ſubvenire poſſent. Porro corruptis anni fructibus, & abſumptis qui jam ante reponebantur, nihil boni quod ſperarent reliquum erat, malo præter opinionem indies creſcente, & non in iſtum duntaxat annum. adeo ut ne minimum quidem illis reſtaret, ſed etiam ſemina reſervata perierint, terra ſecunda vice nihil reddente. Quin & neceſſitas fecit ut ad inopiam ſublevandam novis quamplurimis excogitandis ſtuderent. fiebatque ut ipſe rex non minus egeſtate laboraret: ut qui nihil tributi, prout conſueverat, è terra acceperit, & pecuniam conſumpſerit in liberalitate erga eos, quorum urbes inſtauravit. nihilque erat quod dignum videbatur cui opem ferret, cum jam ei ex calamitatibus conflatum eſſet ſubditorum odium: non raro enim fit, ut, cum res minus proſpere cedant, in eos qui præſunt querelas adhibeant. *Fames in Judæa, & ex fame peſtis.*

2. Διὰ ταῦτα δὲ βουλόμενος βοηθεῖν τῷ καιρῷ. χαλεπὸν δ' ὢν, ὅτε τῶν πλησίον ἐχόντων ὑποδιδοῦναι σιτία, τῷ μηδ' αὐτὸς ἐλάττω πεπονθέναι, χρημάτων

2. Cum ita ſe res haberent, cogitabat temporis atrocitatem levare. verum difficile erat, cum nec finitimi haberent quod ad victum ſuppeditaret, ut qui *Herodes, ut facultas tulit, Judæis opitulatur.*

Herode reſtauratæ anno. *Harduin.* de Nu. Herod p. 60. SPANH.

ᵒ Επόλυδος ὢν εὐδαιμονίᾳ] Εὔολυς *Hen.* & *Lugd. Bat.*

ᵖ Συνιόντες οἰκεῖν·] Συνιόντας ſolus *Hen.*

ᵍ Περιέλαβε,] Ita *Hen.* ἐπέλαβε *Vat.* περιέβαλε in *reliquis.*

ʳ Ημισταδίων] *L. B.* ἥμισυ σταδίων. *Epiphan.* unius & ſemis.

ˢ Καὶ ——— ἤγειρεν·] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 2. ναόν τε εὐιδρυσάμενος τῷ Καίσαρι μέγιστον· SPANH.

ᵗ Διὰ πάντων σκευῶν κοσμῶν] Διὰ πάντων εὐκόσμῳ *Hen.*

ᵛ Τεσσαρεσκαιδέκατον] *Sc.* ab Antigoni morte, ut dicit *Uſſerius* ad A. M. 3679.

ˣ Επέλαβεν,] Ita *MSS.* ἐπέβαλεν *Gen.*

ʸ Απαντήσαντος δὲ καὶ] Οὕτως ἀπαντήσαντος *Hen. Busb.* & *Vat.*

ᶻ Πρῶτον ——— ἡ γῆ,] Gelu percuſſa terra. *Ruſin.* SPANH.

ᵃ Εγένοντο,] Εχθυντο *Busb.* & *Hen.*

ᵇ Διὰ τὸ τοιοῦτον] Διὰ τοῦτο *Busb.*

ᶜ Μηθ' ὅσα κατ' αὐτὴν] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* μηθ' ὅσης κατ' αὐτὴν in *Editis Aliiſque.*

* *Irruentibus.*] Ita verto auctoritate *Gloſſarii Veteris*, in quo, ὁρμάζω *impetum facio, irruo.*

ᵈ Ηπορεῖσθαι θεραπείας καὶ τροφῆς] Ita ſane cum *Hen.* (& Coccejo) vel ἀπορεῖσθαι legendum. antea erat ἠπορεῖσθαι.

ᵉ Οὐκ ἦν.] Οὐκ ἠδύναντο *Hen.* ἐδύναντο. *Lugd. Bat.*

ᶠ Επ' ἔτους καρπῶν,] Επ' ἔτους *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

ᵍ Χρησιν] Lege χρησιν. COCC.

ʰ Καὶ τῶν περιόντων τὰ σπέρματα,] Ita *Hen.* καὶ τῶν in *ceteris.*

ⁱ Μηδὲ τὸ δεύτερον ἀνεῖσης τῆς γῆς.] Eo modo *Hen.* μηδ' ἕτερον in *reliquis.*

ᵏ Πρὸς φιλοτιμίαν] Πρὸς φιλοτιμίας *Busb.*

ˡ Ην τι ——— προεστηκότων.] Deeſt horum explicatio in *Ruſino.* SPANH.

ᵐ Εδόκει, ——— μῖσος] Εδόκει, προκατειλημμένος δὲ κακοῦ καὶ μ. *Baſ.* & *Lugd. Bat.* ἐδόκει, προκατειλημμένος δὲ κακοῦ, καὶ μ. *Gen.*

ⁿ Αεὶ καθὰ τῶν προεστηκότων.] Ita cum *Cod. Hen.* & *Lugd. Bat.* ἀεὶ καὶ τῶν ἡγεστηκότων *Busb.* ἀεὶ τῶν ἃ προεστηκοίων in *Editis Aliiſque.*

ᵒ Εν τοιούτοις διενοεῖτο] Ita *Baſ.* & *Vat.* ἐν τούτοις *Gen.* ἐν τούτοις ἂν διεν. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

qui iisdem malis conflictarentur; nec pecunia *illi* suppeteret, si quo modo vel tantillum pro *tam* multis comparari potuisset. Par tamen esse existimans, ut nihil omnino omitteret ad illos sublevandos, quicquid erat ornatûs in regia ex auro & argento id totum concidit, ita ut nec vasis cura elaboratis nec arte pretiosiori factis pepercerit. Mittebat autem pecuniam in Ægyptum, cujus præfecturam à Cæsare acceperat Petronius. Ille, non paucis ob eandem necessitatem ad eum confugientibus, cum privatim esset Herodis amicus, ejusque subditos conservatos esse vellet, primis ipsis concessit frumentum exportare, & modis omnibus tam in eo emendo quam in evehendo illos adjuvit, ita ut magna ex parte vel in universum ei hoc debeatur auxilium. Herodes itaque, ubi illi advenerant, opis allatæ causam suæ *populi* curæ adscribendo, non modo eos qui prius illi succensebant, in aliam de se opinionem traduxit, sed & palam omnibus fecit, se animo plane benigno illorum saluti prospicere. Nam quidem primum iis, qui conficiendo erant sibi ipsis panem in victum, frumentum, modo quo fieri potuit exactissimo, distribuit: deinde quia multi erant quibus propter senium, vel alius generis debilitatem, vires deerant ad edulia sibimet præparanda, his *etiam* providebat pistores illis assignando, & quæ ad victum suppeditant parando. Porro curam adhibuit, ne dum hyemem agerent periculum adirent, ut qui vestium etiam inopia laborarint, perditis planeque consumptis pecoribus, ut nec lana illis ad usum suppeteret, nec aliud quodvis ad integumenta. Cum autem & horum ei copia facta esset, finitimis quoque urbibus subvenire cogitabat, Syriæ incolis semina subministrando. id quod ei magno erat emolumento, gratia hac ad *terræ* fertilitatem bene accommodata, adeo ut omnibus de victu abunde provisum fuerit. In summa, messe appetente, divisit per regionem quinquaginta millia hominum, quos ipse aluerat, atque hac ratione cum regnum afflictum summa cura sublevasset, plurimum etiam vicinos omnes, qui in iisdem malis erant, *calamitate* levavit. nemo enim erat qui propter inopiam eum adiret, quem non pro ipsius dignitate adjuverit. immo & populi & urbes & privati, quotquot pluribus prospiciendo ad penuriam redacti erant, ad ipsum confugientes quæ desiderarunt assequebantur. adeo ut frumenti cori, extra regnum distracti, numero fuerint decies mille (continet autem corus medimnos Atticos decem) in ipso vero regno ad octogies mille. Atque fiebat ut hæc ejus cura & tam opportuna benevolentia tantum gratiæ sibi conciliaverit apud Judæos, adeoque aliorum sermone percrebuerit, ut odium vetus, quod concitaverat ob quædam in *receptis* moribus & regno in ipso violata, ex animis populi universi jam fuerit deletum, sibique persuaserint ex ejus liberalitate abunde satisfactum esse, ope in malis gravissimis suppeditata. Quin & magna erat apud ex-

Petronius, Herodis amicus, ei frumentum suppeditat.

Herodis cura & diligentia in populo sublevando.

Inde populi benevolentiam sibi conciliavit.

τε ὄντων, εἰ καὶ δυσαλῶν ὀλίγον ὕπνῳ πολλοῖς εὐπορηθήναι. καλῶς μέντοι νομίζων ἔχειν [p] πάντως εἰς τὴν βοήθειαν μὴ ἀμελεῖν, τ' ὄντα κόσμον ἐν τοῖς βασιλείοις αὐτὸς σωέκοψεν ἀργυρίᾳ καὶ χρυσίᾳ, μήτε τ' ἐν τῇς κατασκευαῖς ὑπιμελείας, μήτ' εἴ τι τέχνη τίμιον ἦν, τούτῳ φειδόμενος. ἐπεμπε δ' ἐπ' Αἰγύπτῳ τὰ χρήματα, [q] Πετρωνίῳ [r] τὴν ἐπαρχίαν ἀπὸ Καίσαρος εἰληφότος. ἦν δ' οὐκ ὀλίγων ἐπ' αὐτὸν [s] καταφυγόντων διὰ τὰς αὐτὰς χρείας, ἰδίᾳ τε φίλος ὢν Ἡρῴδῃ, καὶ βλασώσασθαι θέλων τὸς [t] ὑπ' αὐτῷ, πρώτοις μὲν ἔδωκεν ἐξάγειν τ' σῖτον, εἰς ἅπαντα δ' κατὰ τὸν ὠνὸν καὶ τ' ἐκπλουν συνήργησεν, ὡς μέγα μέρος ἢ τὸ πᾶν ἡνέσθαι πρὸς [v] τ' βοηθείας. ὁ δ' Ἡρῴδης, τούτων ἀφικνεμένων, ἐν ἀφορμῇ τὴν ὑπιμέλειαν τὴν αὐτοῦ [x] ποιησάμενος, ὃ μόνον ἀντιμετίσησε τὰς γνώμας τ' πρότερον χαλεπῶς ἐχόντων, ἀλλὰ καὶ μεγίστην ἐπίστατο τὴν [y] ὑπόδειξιν τ' εὐνοίας καὶ τ' προστασίας. πρῶτον μὲν γὰρ, ὅσοις οἷόν τε καὶ δι' αὐτῶν [z] τὰς τροφὰς ἐκπονεῖν, ἔνεμε δ' σῖτον τὴν [a] ἔκταξιν ἀκριβεστάτην ποιούμενος· ἔπειτα πολλῶν ὄντων οἳ κῆρας ἢ τινὰ πρόσοδον ἄλλην ἀσθένειαν οὐκ ἰκανῶς εἶχον αὐτοῖς ἐφοδιάζειν τὰ σῖτα, πρόνοιά καταίσησας δέλτοις, καὶ παρέχων [b] ἑτοίμας τροφάς. ὑπεμέλετο δ' ἵν' ἐν δ' μὴ λιμῷ κινδύνων αὐτὸς ἐποίησατο, συνκατέλυσε καὶ τ' πρὸς τὰς ἐσθῆτας ἀπορίας, ἐφθαρμένων καὶ πανταπάσιν ἐξαναλωθέντων τ' βοσκημάτων, ὡς ὅτι ἐρίων εἶναι χρῆσιν, ὅτι τ' ἄλλων σκεπασμάτων. σκεμμένων δ' αὐτῷ καὶ τούτων, τῇς πλησίον ἤδη πόλεσιν ἐπεβάλλετο τὰς ὠφελείας παρέχειν, σπέρματα τοῖς ἐν Συρίᾳ διδούς. καὶ τοῦτ' ὤνησεν οὐχ ἧττον [c] αὐτὸν, [d] εὐσχημοσύνης εἰς εὐφορίαν τ' χάριτος, ὡς ἅπασιν ἱκανὰ τὰ πρὸς τὰς τροφὰς ἡνέσθαι. τὸ δ' σύμπαν ἀμήτου πρὸς τὸν γῶν ὑπιφανέντος, οὐκ ἔλαττον ἢ πέντε μυριάδας ἀνθρώπων, ὃς αὐτὸς [e] ἔθρεψεν, εἰς τὴν χώραν διέπεμψε, καὶ [f] τούτῳ τῷ τρόπῳ κακωθεῖσαν αὐτῷ τὴν βασιλείαν ὑπὸ πάσης [g] φιλοτιμίας καὶ προθύμου ἀναλαβὼν, οὐκ ἤκισε καὶ τὸς πέλας, ἐν τῇς αὐτῇς κακοπαθείαις ὄντας, ἐπεκούρισεν. ὁ δ' ἔθ' ὅσις ὑπὸ χρείας ὑπολειφθῆναι μὴ βοήθειαν [h] εὑρόμενος τ' τὴν ἀξίαν. ἀλλὰ καὶ δῆμοι καὶ πόλεις, καὶ τ' ἰδιωτῶν ὅσοις ἀπορία διὰ τὸ πολεμίων προσεσκέφθαι συνετύγχανεν, ἐπ' αὐτὸν καταφεύγοντες, εἶχον ὧν ἐδεήθησαν. ὥστε ἡνέσθαι λαμβάνομένῳ, τὸς μὲν ἔξω τ' δεχῆς δοθείσας, ὅπου κῶρος μυρίος· ὁ δὲ κόρος δύο ἀττικοὺς [i] μεδίμνους δέκα· τὸς δ' εἰς αὐτὴν τὴν βασιλείαν πρὸς ἑκατὸν μυρίους. τοσοῦτον δ' αὐτοῦ τὴν ὑπιμέλειαν, καὶ τὴν τ' χάριτος εὐκαιρίαν, ὥστε ἐν αὐτοῖς τ' τοῖς Ἰουδαίοις ἰσχύσαι συνέβη, καὶ διαβοηθῆναι [k] πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὥστε τὰ μὲν πάλαι μίσει κινηθέντα, διὰ τὸ [l] παραχαράξαι ἔνια τ' ἐθῶν καὶ τ' βασιλείας, ἐξαιρεθῆναι [m] τ' παντὸς ἔθνους, ἀντικαλάλλαγμα δ' φανῆναι τὴν ἐν τῇ βοη-

[p] Πάντως εἰς τὴν βοήθειαν] Sic *Hen.* & *Lugd. Bat.* ἐν παντὸς *Busb.* πάντως in *Editis.* πάντως εἰς τὴν βοήθειαν ἀμελεῖν τ' ὄντα κόσμον *Vat.*

[q] Πετρωνίῳ —— εἰληφότος.] Petronius Ægypti Præfectus sub Augusto. Strabo lib. XVII. Dio Cass. lib. LIV. p. 524. SPANH.

[r] Τὴν ἐπαρχίαν] Ita *Hen.* & *Lugd. Bat.* τὴν ἀρχὴν in *Editis Aliisque.*

[s] Καταφυγόντων] Καταπεφυγότων *Busb.* & *Hen.*

[t] Ὑπ' αὐτῷ,] Ita *Busb.* & *Hen.* ὑπ' αὐτὸν in *ceteris*, forsan pro ὑπ' αὐτοῦ.

[v] Τὴς βοηθείας.] *L. B.* τ' βοηθείας τ' Ἡρῴδου. quæ ex sequentibus nata videntur; de Petronio enim jam est sermo, non de Herode. HAV.

[x] Προσιθεὶς,] *L. B.* προσθεὶς.

[y] Ἐπίδειξιν] In Marg. *L. B.* ἀπόδειξιν.

[z] Τὰς τροφὰς ἐκπονεῖν,] Τὰ πρὸς τὰς τρ. *Busb.* & *Zonar.*

[a] Ἔκταξιν ἀκριβεστάτην ποιούμενος·] Forsan ἐξέτασιν. HUDS. In *Marg. L. B.* legitur ἔκτασιν καὶ ἐξέτασιν. HAV.

[b] Ἑτοίμας τροφάς.] Ἑτοίμους τὰς τρ. *Busb.* & *Zonar.*

[c] Αὐτὸν,] Ita *Hen. Vat.* & *Busb.* αὐτῷ in *ceteris.*

[d] Εὐσχημοσύνης εἰς εὐφορίαν τ' χάριτος,] Sic *Hen* (& *Lugd. Bat.*) ἀσχημοσύνης *Busb.* εὐθύς τε χυθείσης in *Editis Aliisque.*

[e] Ἔθρεψεν,] Ἐθρεψε καὶ σωεπόιησεν εἰς τὴν χ. *Busb.* & *Hen.*

[f] Τούτῳ τῷ τρόπῳ] Τοῦτον τ' τρόπον *Hen.* & *Busb.*

[g] Φιλοτιμίας] Ita *Hen.* & *Epiphanius*, qui vertit, *munificentia vel industria recuperasset.*

[h] Εὑρόμενος τ' τὴν ἀξίαν.] Eo modo *Hen.* εὑρίσκω in *Editis Aliisque.* si quis malit εὑρέσθαι, per me licet.

[i] Μεδίμνους Ἀττικοὺς δέκα·] Hic vel legendum (inquit Capellus de *Mensuris* & *Pond.* p. 108.) μεδίμνους Σικελικοὺς, ut causa erroris sit, quod *Selah* vel *Medimnus Siculus* vini tantundem pendet atque *Medimnus Atticus* olei. Ἰταλικοὺς pro Ἀττικοὺς rescribendum esse contendit G. *Agricola de Mens. & Pond.* Receptam *Josephi* lectionem firmat *Vet. Interpr.* ut & Zonaras hisce verbis, ὁ δ' κόρος δύο] τ' Ἰωσηπου μεδίμνους Ἀττικοὺς δέκα. Videsis *Salmasii* Epist. 67. p. 142.

[k] Παρὰ τοῖς ἄλλοις,] Illud πρὸς è *Codd. Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.*

[l] Παραχαράξαι ἔνια τ' ἐθῶν] Demosth. Philip. I. SPANH.

[m] Τὸ παντὸς] *L. B.* καὶ τ' παντὸς, non male. HAV.

n Πα-

βοηθεία τ δεινοπάτων φιλοτιμίαν εὐκλεια ἦ κ᾽ ωθ᾽ τ ἔξωθεν λῶ, καὶ δοκεῖ τὰ δυσχερῆ συμβῆναι μὲν αὐτῷ μείζω λόγυ, κακώσαντα ἢ τὴν βασιλείαν ὀχ ἥκιστα ωρὸς εὐδοξίαν ὠφελῆσαι. τὸ γὰρ ἐν τῆς ἀποφάσεως μεγαλόψυχον ωθ᾽ δόξαν ἐπιδεικνύμενος ἀντιμετέσησε τὰς ὀργὰς, ὡς ἐξ ὑπαρχῆς δοκεῖν οὐχ οἷον ἡ πεῖρα τ πάλαι γεγυμνασμένων, ἀλλ᾽ οἷον ἡ μὴ τ χρείας ἐπιμέλεια [a] παρέσησε.

γ. Περὶ ἦ τ χρόνον ἐκεῖνον, καὶ συμμαχικὸν ἔπεμψε Καίσαρι πεντακοσίους ἐπιλέκτους τῶν σωματοφυλάκων, ὃς [o] Γάλλος Αἴλιος ωρὸς τὴν Ερυθρὰν θάλασσαν ἦγε, εἰς πολλὰ χρησίμους αὐτῷ γενομένους. πάλιν οὖν αὖτ τῶν πραγμάτων ωρὸς ἐπίδοσιν [p] εὐθυμουμένων, βασίλειον ἐξωκοδόμησε τὴν ἄνω πόλιν, ὑπερμεγέθεις οἴκους ἐγείρων, καὶ κόσμῳ κατασκευάζων πολυτελεστάτῳ χρυσοῦ καὶ λίθων καὶ [q] κατακλιμάτων· ὡς ἕκαστον αὐτῶν κλισίας μὲν [r] ἔχειν πολλὰς ἄνδρας ὑποδέχεσθαι, [s] κατὰ μέτρα ἦ καὶ τὰς ωρωτοχρείας. ὁ μὲν γὰρ Καίσαρος, ὁ ἦ Αγρίππα [t] ἐκέκλητο. ωρωτελάμβανε ἦ καὶ γάμον αὐτῷ, κινηθεὶς ἐξ ἐρωτικῆς ἐπιθυμίας, μηδένα τὸ κατὰ τὴν οἰκείαν ἡδονὴν ζῆν [v] ὑπολογισμὸν ποιούμενος. ἔσχε δ᾽ αὐτῷ τῶν γάμων ἐγγύην τοιάδε. [x] Σίμων ἦν Ιεροσολυμίτης, ὑὸς Βοηθοῦ τινος Αλεξανδρέως, ἱερεὺς ἐν τοῖς γνωρίμοις, εἶχε ἦ θυγατέρα καλλίστην τῶν τότε νομιζομένων. ὄντος οὖν λόγυ ωρὸς τοῖς Ιεροσολυμίταις ωερὶ αὐτῆς, τὸ μὲν ωρῶτον ὑπὸ τῆς ἀκοῆς κεκινῆσθαι τὸν Ηρώδην συνέβαινεν. ὡς ἦ καὶ θεασάμενον ἡ τῆς παιδὸς ἐξέωληπεν ὥρα, τὸ μὲν [y] ἀπ᾽ ἐξουσίας χρώμενος ἁρπάσειν ἅπαν ἀπεδοκίμαζεν, ὑποπτεύων, ὅπερ λῶ, εἰς βίαν καὶ τυραννίδα ἁβληθήσεσθαι· βέλτιον δ᾽ ᾤετο γάμῳ τὴν κόρην λαβεῖν. καὶ ὃς Σίμων ὄντος ἀδοξοτέρου μὲν ἡ ωρὸς οἰκειότητα, μείζονος δ᾽ ἢ καταφρονεῖσθαι, τ ἐπιεικέστερον τρόπον μετὰ τὴν ἐπιθυμίαν, αὔξων αὐτὸς καὶ τιμιωτέρους ἀποφαίνων. αὐτίκα γοῦν Ιησοῦ τ ὃ φάσκοντος ἀφαιρεῖσθαι τὴν ἀρχιερωσύνην, Σίμωνα ἦ καθίζησιν ἐπὶ τ τιμῆς, καὶ τὸ κῆδος ωρὸς αὐτὸν συνάπτεται.

δ. Τελευτέντος ἦ αὐτῷ ὃ γάμυ, ωρουκατασκευάσατο Φρούριον ἐπὶ τῶν τόπων ἐν οἷς ἐνίκα Ιουδαίους, ὅτε [z] τῆς ἀρχῆς ἐκπίπτοντος Αντίγονος ἐπὶ τῶν πραγμάτων λῶ. τοῦτο ἦ τὸ Φρούριον ἀπέχει μὲν Ιεροσολύμων ωερὶ ἑξήκοντα σταδίους, φύσει ἦ ὀχυρὸν, καὶ ωρὸς κατασκευὴν ἐπιτηδειότατον. ἔστι γὰρ ἔγγυς [a] ἐπίκλης κολωνὸς, εἰς ὕψος ἀνίων χθαμαίτερον, ὡς εἶναι μασθοῦ τὴν ωερίφορον· διείληπται ἦ κυκλοτερέσι πύργοις, ὀρθίαν ἔχων ἄνοδον, ξεστοῖς βαθμίσιν ἐξωκοδομημένην εἰς ἑξήκοντα. ἐντὸς δ᾽ αὐτοῦ καταγωγαὶ βασίλειοι πολυτελεῖς, εἰς ἀσφάλειαν ὁμοῦ καὶ κόσμον πεποιημέναι· ωερὶ ἦ τὴν βάσιν τοῦ λόφου, ἑβδομηκοντάπηχυς κατασκευὴ ἀξιοθεάτου, πάντα ἄλλα καὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ὑδάτων, ἃ γὰρ ἔστιν ὁ τόπος ἔσχηκεν, ἐκ μακροῦ [b] καὶ πολλόνων ἀναλωμάτων πεποιημένης. τὰ δ᾽ ἐπίπεδα ωερικωκοδόμηται, πόλεως ὑδεμιᾶς ἐλάττω, τ λόφον ἀκρόπολιν

teros gloria: videturque in difficultates incidisse pene incredibiles, quæ regnum licet afflixerint, ad nominis tamen ejus celebritatem plurimum contulerint. Nam quod liberalitatis magnificentiam in *summis* angustiis *omnium* opinione majorem ostenderit, adeo populi animos mutavit, ut ab initio eum exstitisse putarint, non qualem jam ante experti sunt, sed qualem ex cura illorum in necessitatibus sese exhibuit.

3. Sub illud autem tempus misit & Cæsari subsidio quingentos lectos homines de suis satellitibus, quos Ælius Gallus ad mare Rubrum duxit, quique ei magno usui fuerunt. Cumque iterum res secundas & auctiores haberet, regiam in superiore urbe condidit, tricliniis exstructis amplissimis exornatisque auro sumptuosissime & marmoribus & lectis decubitoriis; ut illorum unumquodque lectis instrueretur ad ingentem hominum numerum excipiendum, habita vero ratione magnitudinis *cujusque illorum* & appellationis. nam unum Cæsaris, alterum Agrippæ nominabatur. Porro & uxorem sibi accipiebat amatoriæ cupidinis impulsu, nulla religione impeditus quo minus in vitæ voluptatibus animo suo obsequeretur. Nuptiæ autem factæ sunt ex hujusmodi occasione. Erat Simon *quidam* Hierosolymitanus, Alexandrini cujusdam nomine Boëthi filius, sacerdos, vir illustris, habebatque filiam omnium ejus (ut existimabatur) temporis formosissimam. Itaque cum in ore atque sermone Hierosolymitanorum esse cœperit, primum quidem fiebat, ut, de ea ubi audivit, permoveretur Herodes, simul vero ac visa formæ venustate animum illi perculit puella, noluit uti sua potestate ad desiderium explendum, suspicans id, quod erat, sibi vitio versum iri ac si per vim & tyrannice ageret, satius vero arbitrabatur ut illam in matrimonio haberet. Et quoniam Simon minoris erat dignitatis quam ut regis affinis esset, majoris tamen quam ut contemneretur, meliorem cupiditati suæ satisfaciendi viam persequutus est, illos honoribus augendo & illustriores reddendo. Mox igitur Jesu Phabetis filio pontificatum abrogat, & honorem *istum* in Simonem confert, atque ita affinitatem cum eo conjungit.

Cæsari quingentos ex suis satellitibus mittit Herodes.

Regiam Hierosolymis ædificat.

Simonis filiam deperit.

Jesu pontificatum abrogat, Simonem in ejus locum substituit, filiamque ejus uxorem ducit.

4. Cum autem nuptias celebrasset, castellum etiam in eo loco construxit, ubi Judæos vicerat, regno exactus quando Antigonus rerum potiebatur. quod castellum abest ab Hierosolymis plus minus sexaginta stadiis, natura munitum & ædificationi aptissimum. est enim propemodum modicus collis, manuum opera in altitudinem evectus, ut ambitu suo mammæ formam & similitudinem præ se ferat: distinguitur autem turribus rotundis, arduum habens ascensum, eumque per gradus ducentos ex lapidibus quadratis structum. intus vero diversoria sunt regia plane magnifica, tam ad firmitatem quam ad pulchritudinem comparata: & ad imum collis habitationes structuræ spectatu dignissimæ, tum propter alia tum propter aquæ ductionem (nam locus aqua destitutus erat) ex longo intervallo & magnis impensis factam. Porro planities circumquaque ædificiis erat occupata, ut vix ulli urbi magnitudine cederet, cui collis erat pro ar-

Castellum ædificat stadia circiter LX ab Hierosolymis.

---

[a] Παρέσησε.] *L. B.* παρεισήσαθ.

[o] Γάλλος —— θάλασσαν] Pro Αἴλιος Γάλλος *Petav. Doct. Temp.* P. II. p. 291. leg. Αἴλιος Λάργος ex Dion. l. LIII. ubi Ælius Largus in Arabiam Felicem expeditionem duxisse dicitur. Malè autem ex hoc Josephi loco *Casaub. ad Sueton. Aug. cap.* LXVI. pro Cornelio Gallo Ægypti Præfecto Aulum Gellium legendum putat. Decesserat hic enim antequam Petronius, de quo paullo antè, Ægypto præesset. SPANH.

[p] Εὐθυμουμένων,] Ita *Busb. Hen.* (*Coccejus*) & *Vat. Lugd. Bat.* ἐθυμουμένων. ἐθυμοῦμένων in *Editis*.

[q] Κατακλιμάτων·] Περικλιμμάτων *Busb.* (*Coccejus*) & *Hen.* περιβλιμμάτων *Vat.* περικλιμμάτων *L. B.*

[r] Εχειν παμπόλλους ἄνδρας] Εἶχε *Vat.*

[s] Κατὰ μέτρα] Κατὰ τὰ μέτρα *Hen.* κ᾽ μέτρα ωρωτοχρείους τὰς οἴκους, τ μὲν Καίσαρος καλῶν, τ ἦ Αγρίππα. πρ. *Busb.* κ᾽ τὰ μέτρα *L. B.*

[t] Εκέκλητο.] Κέκληθ *Hen* & *Vat.*

[v] Υπολογισμὸν ποιούμενος.] Υπόλογον ποιούμενος juxta *Demosthenem.*

[x] Σίμων —— νομιζομένων.] Conf. *Antt.* lib. I. c. 30. §. 7. & Antt. lib. 17. c. 1. §. 2 SPANH.

[y] Απ᾽ ἐξουσίας χρώμενος.] Επ᾽ ἐξουσίας *Hen.*

[z] Τῆς ἀρχῆς ἐκπίπτοντος] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.* τὴν ἀρχὴν in *ceteris*.

[a] Επιεικὴς κολωνὸς,] Επιεικῶς *Hen.* & *Vat*

[b] Καὶ πλείονων ἀναλωμάτων] Ita *Busb.* & *Vat.* ἐκ μακροῦ ἦ κ᾽ ἀφ᾽ πλ. in *Editis Alisque.*

arce ſubjectis domibus imminente.

Herodis mores.

5. Cum autem omnia quæ ſperaverat bene ei cecidiſſent, ne minima quidem tenebatur ſuſpicione de ullo in regno ſuo motu, ut qui ſubditos utrinque ad obſequium adſtrictos háberet, & timore, quod nemini ſupplicium remittebat, & cura ſua, quod dum premerentur calamitatibus ſeſe magnificum oſtenderit. Veruntamen foris ſecuritatem quæſivit, quaſi in ſui munimentum contra ſubditos hoc faceret. nam in civitates comis erat & humanus, & dynaſtas ex occaſione colebat, quorum ſingulos muneribus proſequebatur, majoribus non omiſſis beneficiis, ut qui ad regnum accommodate natura magnificus eſſet; ita ut ſua omnia undique incrementa caperent ex proſpero rerum ſucceſſu. Atqui ex hac magnificentia, ſtudioque demerendi Cæſarem & Romanorum potentiſſimos, cogebatur à receptis moribus decedere & patria inſtituta violare, dum & urbes ambitioſa ſui oſtentatione conderet & templa erigeret, non hæc quidem in Judæa, nam *Judæi* nunquam tuliſſent, cum nobis interdictum ſit ſtatuas & ſimulachra Græcorum more colere, ſed alias regiones & urbes *ita* inſtruxit & ornavit, Judæis ſemet quidem purgans, quod non ſuapte ſponte ſed ex juſſu & mandatis hæc faceret, à Cæſare vero & Romanis gratiam iniens, quaſi non adeo patriis moribus ac illorum honori ſtuderet; dum tamen ipſe in ſumma ſuæ utilitatis rationem habuit, operamve dedit ut illuſtriora ſui dominatus monumenta poſteris relinqueret. Quo factum eſt ut in animum induxerit urbes inſtaurare, & in eum finem immanes profuderit ſumptus.

XIII. *Cæſareæ conſtructio.*

6. Cumque animadvertiſſet in ora maritima locum urbi *condendæ* aptiſſimum, olim Stratonis turrim appellatum, ad formam ejus magnifice deſcribendam aggreſſus eſt, & ædificia ejus univerſa dilapſa non tenui opera excitando, ſed è candido lapide, tamque regiis ſumptuoſiſſimis eam exornando quam ædibus ad cives excipiendos; &, quod omnium erat maximum & operoſiſſimum, portu quam tutiſſimo, magnitudine Piræeo pari, in quo naves commode ſtationem haberent & ſubducerentur, eoque magis ſtructura viſendo, quod locus ipſe nihil ſuppeditaret ad opus adeo magnificum accommodatum, ſed materia aliunde advecta & immenſis ſumptibus omnia perfecta eſſent & abſoluta. Sita quidem eſt hæc urbs in Phœnice, qua in Ægyptum præternavigatur, Dora inter & Joppen. Iſtæ autem urbeculæ maritimæ ſunt, importuoſæ ob vehementes Africi flatus, qui, arenas è mari in litus provolventes, nullam ſtationem quietam eſſe patiuntur, ita ut plerunque mercatores jactis ancoris in ſalo morari neceſſe habeant. Cum autem in eo eſſet ut hanc regionis incom-

Cæſarea ſitus.

[c] ἔχουσα τ ἄλλης οἰκήσεως.

ε. Πάντων ἢ αὐτῷ προκεχωρηκότων εἰς δέον ὧν ἐλπίκει, τὰς μὲν ἐν αὐτῇ τῇ βασιλείᾳ παραχὰς ὀφ' ὑπερωῦ δ' ὑποψίας εἶχεν, ἑκατέρωθεν ὑποκόους [d] περισκλασάμενος, φόβῳ μὲν ὧν ἀπαρρήτῳ εἰς τὰς τιμωρίας, τῷ ὑπιμέλειαν ἢ μεγαλόψυχος ἐν τ προπετείας εὐρίσκετο. προσεβάλλετο ἢ τῷ [e] ἔξωθεν ἀσφάλειαν, ὥσπερ ὀχύρωμα [f] αὐτῷ καὶ τοῖς δεχομένοις τὸν πόλεμον. πόλεσι μὲν γὰρ ὁμιλῶν δεξιῶς ἐ φιλανθρώπως, καὶ τὰς δωρὰς ἐπεφέρετο [g] ἐν εὐκαιρίαις, ὧν [h] ἑκάστοις ἐδωρεῖτο, μείζους τὰς χαρίτας ἐμποιῶν, καὶ τὸ μεγαλόψυχον φύσει πρὸς τῷ βασιλείαν εὐπρεπῶς ἔχων· ὡς αὐτῷ πάντα ἀφ' πάντων αὔξεσθαι πρὸς τὸ πλέον ἀεὶ προκεχωρούτων. ὅθεν ἢ τ εἰς τὸν φιλοτιμίας ἐ τ ἐπιφανείας, ὡς ἐπεφάνη Καίσαρα ἐ Ρωμαίων τὰς πλείσων δωρεμένας, ἐκπλαίνων τ [i] ἐθῶν ἠναγκάζετο, καὶ πολλὰ τ νομίμων παρεκφέρειν, πόλεις τε κτίζων ὅθεν φιλοτιμίας καὶ ναοὺς ἐγείρων, οὐκ ἐν τῇ τ Ἰουδαίων, οὐδὲ γὰρ ἂν ἠνείχοντο, τ τοιούτων ἀπηγορευμένων ἡμῖν, [k] ὡς ἀγάλματα ἐ τύπους μεμορφωμένους πρὸς τ Ἑλληνικὴν τρόπον, τῷ δ' ἔξω χώραν καὶ τὰς πόλεις ὅτως κατεσκεύαζεν, [l] Ἰουδαίοις μὲν ἀπολογούμενος, μὴ καθ' αὐτὸν, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης ἐ παρεσκευασμένων ταῦτα ποιεῖν, Καίσαρι ἢ καὶ Ρωμαίοις, [m] τὸ μηδὲν τῶν οἰκείων ἐθῶν ὅσον τ ἐκείνων τιμῆς ἕνεκα χαριζόμενος, αὐτὸς μέντοι τὸ σύμπαν αὐτῶ σεβαζόμενος, ἢ ἐ φιλοτιμούμενος μείζω τὰ μνημεῖα τ δεχῆς τοῖς αὐθις [n] ὑπολειπόμενος. [o] ὅθεν ἐ καὶ τοὺς ὑπερόχους τῶν πόλεων ἐκεῖνον, καὶ πόλεις εἰς τὸν δαπάνας ἐποιεῖτο.

ς'. [p] Καισάρειαν ἢ καὶ πρὸς τῇ θαλάττῃ χωρίον ἐπιτηδειότατον δεξάσθαι πόλιν, ὃ πάλαι Στράτωνος ἐκαλεῖτο πύργος, τῇ τε ἀκριβείᾳ μεγαλοπρεπῶς [q] ἐπεβάλετο, καὶ τοῖς οἰκοδομήμασιν ἀνίσας ἅπασαν ὑπερέργως, ἀλλ' ἐκ λευκῆς πέτρας, καὶ διαθεσμῶν βασιλείοις τε πολυτελεστάτοις καὶ διαίταις πολιτικαῖς, τὸ ἢ μέγιστον καὶ πλείστῳ ἐργασίαν πεφυκὸς, ἀκλύστῳ λιμένι, [r] μέγεθος μὲν κατὰ τ Πειραιᾶ, καταγωγὰς δ' ἔνδον ἔχοντι καὶ δευτέρας [s] ὑφόρμους, τῇ ἢ δομήσει πρόκλησιν, ὅτι μηδ' ἐκ τόπου τοῦ ὑπιτηδειότητα τῆς μεγαλουργίας εἶχεν, [t] ἀλλ' ἐπισάκτοις καὶ πολλαῖς ἐξεπλεώθη ταῖς δαπάναις. κεῖται μὲν γὰρ ἡ πόλις ἐν τῇ φοινίκῃ, [u] κατὰ τὸν εἰς Αἴγυπτον πεφάρλουν, ἰόπους μεταξὺ ἐ Δώρων. πολισμάτια [x] ταῦτ' ἐστὶ πρόχεια, δύσορμα διὰ τὰς κατὰ λίβα προσβολὰς, [y] αἱ, τὰς ἐκ τ πόντου θῖνας ὑπὸ τοῦ πνεύματος φέρουσαι, καταγωγὴν οὐ μειλίχιον διδόασιν, ἀλλ' ἔστιν ἀναγκαῖον ἀποσαλεύειν τὰ πολλὰ τοὺς ἐμπόρους ἐπ' ἀγκύραις. [z] τὸ τὸ δυσθετὸν τῆς χώρας διορθούμενος, [a] καὶ περιέχαψε τ κύκλον

[c] Ἔχουσα τ ἄλλης οἰκήσεως.] Eſt perplexa conſtructio & σολοικοφανὴς. quam ſi quis omnino retinendam eſſe duxerit, utpote quod eam habeant *MSS.* vox πόλις ſubintelligenda videtur. Verum σολοικοφανία tollitur, ἔχοντα legendo.

[d] Περισκλασάμενος,] Παρασκευάμενος *Hen. Lugd. Bat. Busb. & Vat.*

[e] Ἐξωθεν ἀσφάλειαν,] Illud ἔξωθεν è *Cod. Busb. Lugd. Bat. Hen. Epiphan. & Zonar.*

[f] Αὐτῷ καὶ τοῖς ἀρχομένοις τοῦτο ποιούμενος.] *L. B.* tranſpoſita oratione, τοῦτο τοῖς ἀρχ. αὐτῷ ποιούμενος.

[g] Ἐν εὐκαιρίαις,] Vocula ἐν deeſt *Busb. & Hen.*

[h] Ἑκάστοις ἐδωρεῖτο,] Ἑκάστης *Hen.*

[i] Ἐθῶν ἀναγκάζεσθαι] Sic *Busb.* (& *Coccejus*) ἐθνῶν *Hen.* proculdubio mendoſe pro ἐθῶν. in *Editis Aliiſque* ἠθῶν.

[k] Ὡς —— τρόπον,] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

[l] Ἰουδαίοις —— ἐποιεῖτο.] Ἰουδαίοις μὲ &c. uſque ad finem ſectionis ἐποιεῖτο, non explicantur à *Rufino.* SPANH.

[m] Τὸ μηδὲν τῶ οἰκείων] Τῷ μηδὲν *Hen.*

[n] Ὑπολειπόμενος.] In *Marg. L. B.* ὑπολιπόμενος.

[o] Ὅθεν —— ἐκείνῳ,] Conf. infr. lib. 19. c. 7. §. 3. SPANH.

[p] Καισάρειαν ἢ καὶ] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* quo fere modo in lib. 2. *de Bello Jud.* καισάρειαν ἢ πρὸς τ. in *Editis.* HUDS. De Cæſarea exſtructa infra lib. xvi. c. 5. §. 1. & *Harduin. de Num. Herod.* p. 28. Hinc *Joſ. Scaliger Prolegom. in Euſeb.* meritò reclamavit id, quod dicitur in *Juſtiniani Novell.* CIII. Veſpaſianum Stratonis Turrim CAESAREAM à ſe vocâſſe, quia is in partibus Palæſtinæ Cæſar fuit ſalutatus &c. Sed impoſuit Triboniano Colonia deducta in eam Urbem à Veſpaſiano non Patre, ſed Tito, cujus Nummus habet ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ. *In Nummis*: AUG. CAESAREA SPANH.

[q] Ἐπεβάλετο,] Ἐπεβάλετο *Busb. & Hen.*

[r] Μέγεθος μὲ κτ τ Πειραιᾶ] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 21. §. 5. SPANH.

[s] Ὑφόρμους,] Λιμένα ἔ λιμένι vocat Strabo, ubi de Tyro. REL. Innuit forte locum Strabonis, qui exſtat p 757. ubi urbs illa ſimiliter dicitur habere δυὸ λιμένας. HAV.

[t] Ἀλλ' —— δαπάναις.] Conf. infr. lib. 19. c. 7. §. 3. SPANH.

[u] Κεῖται —— Δώρων.] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 21. §. 5. Cæſarea inter Dora & Joppen, in Phœnice hic dicitur ſita, ab aliis in Palæſtina. *Flavia* eadem in Nummis dicta à Flaviorum temporibus. Hoc de Cæſareæ ſitu à Joſepho adſcriptum redarguit Harduin. de Num. Herod. p. 28. SPANH.

[x] Ταῦτ' ἐστὶ παρχία,] Ταῦτ' ἐστὶ κώμη *Busb.*

[y] Αἱ, τὰς ἐκ τ πόντου] Αἱ ἀεὶ τὰς *Busb.*

[z] Τὸ τὸ δυσθετὸν] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* τὸ τὸ δύσθετον in *ceteris.*

[a] Καὶ περιεχάψε τ κύκλον] Περιεγράψας *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* quo admiſſo mox puto legendum (prout in lib. 1. de *Bello*

ἠραψε τὸν κύκλον τοῦ λιμένος ἐφ' ὅσον ἦν αὔτάρκες πρὸς τὴν χέρσῳ μεγάλοις στόλοις ἐνορμεῖσθαι; λίθους ὑπερμεγέθεις καθιεὶς τὸ βάθος εἰς ὀργυιὰς εἴκοσιν, [b] αἱ πλείους πεντήκοντα ποδῶν ἦσαν τὸ μῆκος, καὶ [c] πλάτος οὐκ ἔλαττον δεκαοκτὼ, [d] τὸ βάθος ἢ ἐννέα, τούτων οἱ μὲν μείζους οἱ ἢ ἐλάττους. ἡ ἢ ἐνδόμησις ὅσιν ἐπεβάλετο κρὶ ὁ θαλάττης εἰς ἑξακοσίους [e] πόδας. τούτων τὸ μὲν ἥμισυ προβέβλητο πρὸς [f] κυμαγωγίαις ὡς ἀπομάχεσθαι πρόσκλυσμὸν ἐκεῖ τὰ κλύδωνα, [g] προκυμάτια γοῦν ἐκάλεῖτο· τὸ ἢ λοιπὸν ἐπεῖχε λίθινον τεῖχος πύργοις διειλημμένον, ὧν ὁ μέγιστος [h] Δρῦσος ὠνομάζετο, πάνυ καλόν τι ἕρμα, τιμῇ προσηγορίαν εἰληφὼς ἀπὸ Δρύσου τοῦ Καίσαρος προγόνου, τελευτήσαντος νέου. ψαλίδες ἢ ἐνεπεπήγεσαν συνεχεῖς, καταγωγαὶ τοῖς ναυτίλοις· τὸ ἢ [i] πρὸ αὐτῶν ἀπέβασις [k] πλατεῖ κύκλῳ περιεστέφανωτο τὰ πάντα λιμένα, περίπατος τοῖς θέλουσιν ἥδιστος. ὁ ἢ εἴσπλους κρὶ τὸ στόμα πεποίηται πρὸς βορρᾶν, [l] ὃς ἀνέμων αἰθριώτατος. βάσις ἢ ἅπασι περίβολος παντὸς, ἐν ἀριστερᾷ μὲν εἰσπλέουσιν, πύργος [m] περιλιμενίου ὄντι πολὺ στερρῶς ἀντέχειν· κρὶ δεξιὰν δὲ δύο λίθοι μεγάλοι, κρὶ ἅπερ [n] κρὶ θάτερα πύργοι μείζους, ὀρθοὶ δὲ κρὶ συνεζευγμένοι. [o] περίκεινται δ' ἐν κύκλῳ τὰ λιμένα, λειοτάτοις λίθοις καταστρωθῆ, συνεχεῖς οἰκήσεις, κἀν τῷ μέσῳ κολωνός τις, ἐφ' ᾧ νεὼς Καίσαρος ἄποπτος τοῖς εἰσπλέουσιν, ἔχων ἀγάλματα, τὸ μὲν Ρώμης, τὸ δὲ Καίσαρος, ἥτις πόλις αὐτὴ Καισάρεια καλεῖται, [p] καλῆς τε ὕλης κατασκευῆς τετυχηκυῖα. τὰ δ' [r] ὑπ' αὐτὴν, ὑπόνομοί τε κρὶ λαῦραι παραμήκεις οὐκ ἐλάττω τῶν ὑπερῳκοδομημένων ἔχουσι. τούτων αἱ μὲν κρὶ σύμμετρα δέκτικαι φέρουσιν εἰς τὰ λιμένα κρὶ τὴν θάλατταν· μία δὲ ἐγκαρσία πάσας ὑποζώννυσιν, ὡς τάς τε ὄμβρους εὐμαρῶς κρὶ τὰ λύματα τῶν οἰκητόρων συνεκδιδόναι, τήν τε θάλατταν, ὅταν ἔξωθεν ἐπιρρήγνυται διαῤῥεῖν, κρὶ τὴν σύμπασαν ὑποκλύζειν πόλιν. [s] κατεσκεύασται δ' αὐτῇ κρὶ θέατρον ἐκ πέτρας, κρὶ πρὸς τῷ νοτίῳ τοῦ λιμένος ὄπισθεν ἀμφιθέατρον, πολὺν ὄχλον ἀνθρώπων δέχεσθαι δυνάμενον, κρὶ κείμενον ἐπιτηδείως ἀποπτεύειν εἰς τὴν θάλατταν. ἡ μὲν δὴ πόλις ἔτως ἐξετελέσθη [t] δωδεκαέτη χρόνῳ, κρὶ τῇ ἐργασίας οὐκ ἐγκαμόντος, κρὶ τῆς δαπάνας [v] ἐπαρκέσαντος τοῦ βασιλέως.

moditatem corrigeret, tantum in circuitu portus ſpatium deſcripſit quantum terram verſus magnis claſſibus recipiendis ſufficeret, immenſæ magnitudinis ſaxis in viginti ulnarum profundum demiſſis, quorum pleraque ad pedes quinquaginta longitudine, latitudine vero non minora octodecim, atque altitudine novempedali fuerunt; alia tamen hiſce majora, rurſuſque alia minora. Hæc moles, quam contra maris impetum exſtruxit, ducentorum pedum latitudine erat. horum dimidium undarum agitationi oppoſuit, ut fluctuum circumquaque alliſorum fractorumque vim repelleret, unde procymatia dicebatur; reliquum vero continebat murum lapideum, turribus diſtinctum, quarum maxima (quæ ſpecioſa admodum erat) Druſus nomi- *Turris Druſus nominata.*
nabatur, appellatione deſumpta à Druſo privigno Cæſaris, qui juvenis obiit. Quin & crebri facti erant fornices, nautis diverſoria: præque fornicibus exſcenſus lato ambitu toti portui circundatus erat, locus ad inambulandum animi cauſa jucundiſſimus. Aditus autem & oſtium portûs obverſum eſt Aquiloni, ventorum placidiſſimo. Ad imum vero totius ambitus, à ſiniſtra quidem *portum* intrantibus, turris rotunda lato margini inſiſtens, ad firmius reſiſtendum *fluctibus*; à dextra vero duo magni lapides, & turri ex adverſo majores, iique recti conjunctique. Portui autem in circuitum ædes circumjacent continuata ſerie, lapide politiſſimo exſtructæ, tumulo in medio exſtante, in quo templum Cæſaris iis qui adnavigant eminus viſum, habens ſtatuas, unam quidem Romæ, alteram vero Cæſaris: atque urbs ipſa Cæſarea appellatur, tam materia quam ſtructuræ artificio conſpicua. Quod autem ad ſubterranea ſpectat, cuniculos meatuſque anguſtos, non minori opere conſtantes quam quæ ſuperſtructa erant. horum nonnulli paribus à ſe invicem intervallis ad litus & mare ferebant, unus vero tranſverſus omnes ſuccinxit: adeo ut imbres facile & incolarum purgamenta una exonerentur, & mare, æſtu foris accedente, totam etiam urbem ſubluat. Exſtruxit autem urbi & theatrum è ſaxo, & pone theatrum à meridionali portûs latere amphitheatrum erexit, quod ingentem hominum multitudinem capere potuit, loco opportuniſſimo ſitum, ut ei pateat proſpectus in mare. Atque ita quidem ea urbs perfecta eſt annis XII, cum nec operi rex ſuccubuiſſet, nec ei defuiſſet unde ſumptus faceret.

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς Ἡρώδης αὐτοῦ παῖδας εἰς Ρώμην πέμπει· κρὶ ὡς ὑπὸ Ζηνοδώρου κρὶ Γαδαρέων κατηγορηθεὶς αἰτιῶν ἀπολύεται, κρὶ ἑαυτῷ κτᾶται Καίσαρος εὔνοιαν. Περὶ Φαρισαίων κρὶ Ἐσσηνῶν, κρὶ Μαναήμου.

ΕΠΙ τούτοις ἢ ὧν, κρὶ τῆς Σεβαστῆς ἤδη πεπολισμένης, ἔγνω τοὺς παῖδας αὐτοῦ πέμπειν εἰς Ρώμην, Ἀλέξανδρον κρὶ Ἀριστόβουλον, [x] σωτηξομένους Καίσαρι.

CAP X.

Quomodo Herodes filios Romam mittit: utque à Zenodoro & Gadarenis accuſatus abſolvitur, & Cæſaris benevolentiam ſibi conciliat. De Phariſæis & Eſſenis, & Manahemo.

HIS autem abſolutis, & Sebaſte jam ante ædificata, ſtatuit Romam filios ſuos mittere, *Herodes filios Romam mittit.*
Alexandrum & Ariſtobulum, * ut ſe Cæſari offerrent.

lo Jud.) καθίς. Quin & κρὶ ante ὑπερέγραψε tollendum videtur.

b Οἱ πλείους πεντήκοντα ποδῶν ἦσαν] *L. B.* πεντάκ. π. ἦσαν οἱ πλέους.

c Πλάτος οὐκ ἔλαττον δεκαοκτὼ,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 21. §. 6. SPANH.

d Τὸ βάθος ἢ ἐννέα,] Εὖρος δέκα, τινὶς ἢ κρὶ μείζους in lib. 1. *de Bello Jud.*

e Πόδας.] *L. B.* πόδις.

f Κυμαγωγίαις] Forte κυματογιῶς. COCC.

g Προκυμάτια] Προκυμία in lib. 1. *de Bello Jud.* προθυμία *Busb.* forſan pro προκυμία, aut προκυμάια. HUDS. Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 21. §. 6. SPANH.

h Δρῦσος] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 21. §. 6. SPANH.

i Πρὸ αὐτῶν ἀπέβασις] Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* πρὸ αὐτῆ in *Editis.*

k Πλατεῖ κύκλῳ περιεστέφανωτο] Πλατεῖα *Hen.* & *Busb.*

l Ὃς ἀνέμων αἰθριώταιος] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 21. §. 7. SPANH.

m Περιλιμενίου ἐπὶ πολὺ] Περιλημένος *Hen.* περιλιμένος *Busb.* & *Vat.*

n Καθ' θάτερα πύργοι] Ita cum *Cod. Busb.* καθ' ἑκάτερα in *Editis Aliisque.*

o Περίκεινται δ' ἐν κύκλῳ τὰ λιμένα,] Sic *Hen.* & *Busb.* περίκειται δὲ κύκλῳ in *ceteris.*

p Καλῆς τε ὕλης] Καλλίστης κρὶ τῆς ὕλης *Busb.* Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 21. §. 7. SPANH.

r Ὑπ' αὐτὴν,] *Gen.* ἐπ' αὐτῷ.

s Κατεσκεύασται ——— ἀμφιθέατρον,] Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* κατεσκεύασε δ' αὐτῇ κρὶ θέατρον ἐκ πέτρας πρὸς τῷ νοτίῳ τοῦ λιμένος, κρὶ ὄπισθεν ἀμφ.

t Δωδεκαέτη χρόνῳ,] Ita, accentu retracto, edidi, id quod me monuit *H. Steph.* in *Theſauro Gr.* tom. 1. p. 1294. antea erat δωδεκαετῆ. verum δωδεκαετεῖ habent *Busb. Coccejus* & *Hen.* HUDS. Scribe (inquit *Huds.* in *Add.*) δεκαετεῖ χρόνῳ. Vide ad l. 15. c. 5. HAV.

v Ἐπαρκέσαντος] *L. B.* κατεπαρκέσαντος.

* *Ut ſe Cæſari offerrent.*] *Al.* ut ſalutarent Cæſarem.

x Σωτηξομένους Καίσαρι.] Ἐντυξομένους *Busb.* & *Zonar.*

Herodis filii à Pollione hospitio excipiuntur.

rent. Eò postquam pervenerunt, ad Pollionem, virum Herodis amicitiæ studiosissimum, diverterunt: eisque permissum est etiam apud Cæsarem diversari. nam & ipse eos accepit humanissime, & Herodi potestatem fecit regnum utri filiorum vellet confirmandi; eique insuper amplius regionum dedit, *videlicet* Trachonem, & Batanæam, atque Auranitidem: & dedit ob hujusmodi causam. *Erat* Zenodorus quidam, *qui* Lysaniæ domum conduxerat. Hic quidem non satis magnos reditus habebat; eos vero latrociniis per Trachonem exercendis augebat supplebatque. Nam ea loca incolebant desperatæ vitæ homines, qui Damascenum agrum populabantur: neque Zenodorus eos impedichat, quin & ipse prædæ particeps erat. Vicini autem, hac re vexati, adversus Varronem, qui *tum* præfectus erat, vociferabantur, & ut Cæsari de Zenodori injurris scriberet flagitabant. Cæsar, his ad eum allatis *querelis*, rescripsit, ut ex eo tractu latrones exigerentur, isque Herodi traderetur; ut ejus cura & diligentia cautum sit, ne Trachonitæ deinceps finitimis nocerent. Nec enim eos prohibere facile erat, cum unum latrocinandi opus haberent, nec aliunde viverent: quippe quibus nec oppida, nec agrorum possessiones erant, sed tantum receptacula subterranea & speluncæ, ubi vitam cum pecoribus suis communem agerent. Sibimet autem confecerunt aquarum copiam & abunde frumenti jam ante pararunt, adeo ut possent ex occulto diu resistere. Verum aditus *ad eos* sunt angusti, ut non plures quam singuli transire possint, sed interiora incredibili sunt magnitudine, ac ita facta ut quamplurimos recipiant: atque domorum superius solum non supereminet, sed propemodum terræ æquale est. Id totum rupes est dura, & aditu difficilis nisi via incedatur qua præeat ductor; quippe non rectæ sed valde flexuosæ factæ sunt semitæ. His hominibus, si quando maleficium in finitimos committere prohibeantur, moris est ut alii alios spolient, adeo ut à nullo scelerum genere sibi temperent. Atqui Herodes, beneficio donatus à Cæsare, & in regionem peritorum ductu profectus, fecit ut à maleficiis illi abstinerent, finitimisque pacem & securitatem præstitit.

De Zenodoro & Trachonitide.

Zenodorus & Gadarenses Herodem accusatum proficiscuntur.

2. Zenodorus autem, iratus primum quod privatus esset præfectura, deinde, & quidem potissimum, quod Herodi principatum assequuto invideret, profectus est Romam ut eum accusaret. Et ille quidem re infecta reversus est. Agrippa vero missus est, ut provincias trans mare Ionium Cæsaris nomine procuraret: eumque Mitylenæ hybernantem Herodes (utpote ei amicissimus & familiarissimus) adiit, deinde Judæam repetiit. Cæterum Gadarenses quidam Herodem apud Agrippam accusatum iverunt: ac ille, eos nullo dignatus responso, regi vinctos remisit. Atque Arabes, qui jamdiu Herodis principatu dolerent, concitati erant, ac tunc ejus rebus diffidium creare conabantur, idque de causa ut tum videbatur satis probabili. Zenodorus enim, de suis rebus jam despe-

τύπις ἀνελθῆσι καταγωγὴ μὲν ἐπὶ ὁ [y] Πολλίωνος οἶκος, ἀνδρὸς τ μάλιστα ἀποδεδειγμένου εἶναι τῷ Ἡρῴδῃ φίλου. ἐφεῖτο δ' αὐτοῖς καὶ τοῖς Καίσαρος κατοικεῖν, καὶ γὰρ ἐδέξατο μὲν πάσης φιλανθρωπίας τοὺς παῖδας, καὶ δίδωσιν Ἡρῴδῃ τῷ βασιλείαν ὅτῳ βέλτιστα βεβουλευμένῳ τ ἐξ αὐτοῦ γεγενότων, καὶ χώραν ἐπὶ τὸν τε [z] Τραχῶνα καὶ [a] Βαταναίαν καὶ [b] Αὐρανῖτιν· ἔδωκε δ' Δημὼ παιδίσκῃ [c] αἰτίαν. [d] Ζηνόδωρός τις [e] ἐμεμίσθωτο τ οἶκον ἐν Λυσανίᾳ. τούτῳ τὰ μὲν κατὰ τοὺς προσόδους οὐκ ἦρκει· ληϊσμὸν δ' ἔχων ἐν τῷ Τραχῶνι, πολὺ τὸν πρόσοδον ἐφερεν. οἰκοῦσι γὰρ ἄνδρες ἐξ ἀπονοίας ζῶντες τὰς τύχας, οἱ τὰ Δαμασκηνῶν ἐληίζοντο. καὶ Ζηνόδωρος ἀπ' εἴργῃ, κ αὐτὸς τ ὠφελειῶν κοινωνῇ. κακῶς δ' πάσχοντες οἱ [f] πολυσιόχωροι, [g] Οὐάρρωνος κατηγόρουν δ τότε ἡγεμονεύοντος, καὶ γράφειν ἠξίουν Καίσαρι δ Ζηνόδωρα τὴν ἀδικίαν. Καῖσαρ δ', ἀνεγνωκότων τούτων, [i] ἀνέγραφεν ἐξελεῖν τὰ ληϊσήματα, τὸν δ' χώραν Ἡρῴδῃ [k] παρασκευεῖν, ὡς Δημὼ τῆς ἐπιμελείας τῆς ἐκείνῳ μηκέτ' ἂν ὀχληρῶν τῶν περὶ τ Τραχῶνα γυμνασομένων τοῖς πολίταις. ἤδει γὰρ ῥᾴδιον ὂν ἐπιχεῖν αὐτοὺς, ἐν ἓν τὸ ληστεύειν πεπαυμένους, καὶ βίον ἐκ ἄλλοθεν ἔχοντας. ἦσαν γὰρ πόλις αὐτοῖς, ἦσαν κτῆσις ἀγρῶν ὑπῆρχε, [l] ὑποφυγαὶ δὲ κατὰ τῆς γῆς καὶ σπήλαια, κ κοινὴ μετὰ τῶν βοσκημάτων δίαιτα. μεμηχανημένοι δὲ καὶ σιταγωγὰς ὑδάτων καὶ περισκοπὰς σιτίων, καὶ δυνάμενοι πλῆθος ἐξ ἀφανοῦς ἀντέχειν. αἱ μὲν εἴσοδοι στεναὶ [m] κ καθ' ἕνα παρερχομένων, τὰ δ' ἔνδον ἀπίστως μεγάλα, καὶ πρὸς εὐρυχωρίαν ἐξειργασμένα· τὸ δ' ὑπὲρ τὰς οἰκήσεις ἔδαφος οὐχ ὑψηλὸν, ἀλλ' οἷον ἐξ ὑπαίθρου. πέτρα δὲ τὸ σύμπαν σκληρὰ, καὶ δύσοδος, εἰ μὴ τρόπῳ χρῶτό τις ἐξ ὁδηγίας. οὐδὲ γὰρ αὗται κατ' ὀρθὸν, ἀλλὰ πολλὰς ἕλικας [n] ἐξελίττουσαι. τούτοις ἐπιδὴ τῶν εἰς τὰς πλησίον κακουργημάτων ἐκωλύοντο, κ [o] κατ' ἀλλήλων ἦν ὁ τῆς ληστείας τρόπος, ὡς μηδὲν ἀνομίας ἐν τούτῳ [p] λελεῖφθαι. λαβὼν δ' τὴν χάριν Ἡρῴδης παρὰ Καίσαρος, καὶ παρελθὼν εἰς τὴν χώραν, ὁδηγῶν ἐμπειρία, τοὺς τε πονηρευομένους αὐτῶν κατέπαυσε, καὶ τοῖς πᾶσι δεῖξ τὴν εἰρήνην παρέσχεν.

β'. Ὁ δ' Ζηνόδωρος ἀχθόμενος, πρῶτον μὲν ὅτι τῆς ἐπαρχίας ἀφῃρεῖτο, μᾶλλον δ' καὶ φθόνῳ τὸν δεχθέντα Ἡρῴδην μετάληφότος, ἀνῆλθεν εἰς Ῥώμην κατηγορήσων αὐτοῦ. κἀκεῖνος μὲν ἄπρακτος ἀνεστρέφη. πέμπεται δ' Ἀγρίππας [q] τὰ πέραν Ἰονίου ἀποδοχεὺς Καίσαρι· καὶ τότε ὡδὶ [r] Μιτυλήνῃ χειμάζοντι συντυχὼν Ἡρῴδης, ἦλθ γὰρ εἰς τὰ μάλιστα φίλος καὶ συνήθης, εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν ἀνεστρέφη. [s] Γαδαρέων δέ τινες ἐπ' Ἀγρίππαν ἦλθον κατηγορήσοντες Ἡρῴδου, καὶ τότε ἐκεῖνος, οὐδὲ λόγον αὐτοῖς δοὺς, ἀναπέμπει τῷ βασιλεῖ δεσμίους. οἵ τε Ἄραβες, καὶ πάλαι δυσμενῶς ἔχοντες πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν Ἡρῴδου, διεκεκίνηντο, καὶ σασάλευν ἐπεχείρουν αὐτοῦ τὰ πράγματα τότε, καὶ μετ' αἰτίας ὡς ἐδόκουν εὐλογοτέρας. ὁ γὰρ Ζηνόδωρος, ἀπογινώσκων ἤδη

[y] Πολλίωνος οἶκος,] Videsis *Casaub.* adv. *Baron.* p. 90. & *Montacutium* in *Exercit.* IV. p. 158. HUDS. Asinii Pollionis, alius proinde à Pollione Pharisæo, de quo supr. lib. 14. c. 9. §. 4. item lib. 15. c. 1. §. 1. & paulo post §. 4. SPANH.

[z] Τραχῶνα] Vid. infr. §. 3. SPANH.

[a] Βαταναίαν] Βαταναιάδι supr. lib. 4. c. 7. §. 4. vid. & *alibi.* lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[b] Αὐρανῖτιν·] Sic lego ex lib. 1. de *Bello Jud.* Ἀβρανῖτιν in *Editis.* Αὐρανίτιδι *Hen.* κ Ἀβρανῖτιν ἴδωνται Δημ. τ. *Busb.* HUDS. Conf. infr. §. 2. & *alibi.* lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[c] Αἰτίαν.] *L. B.* αἰτίαν ἀποβαλεῖν, quasi delendum foret Δημ. HAV.

[d] Ζηνόδωρός —— Λυσανίᾳ.] Hic forsan ille est, cujus meminit Strabo lib. 16. p. 756. Ed. *Paris.* HUDS. in *Add.* Id. de Zenodoro *alibi* lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[e] Ἐμεμισθώτο τ οἶκον] Ἐμεμισθώσατο *Busb.*

[f] Πλησιόχωροι,] Lege πλησιόχωροι.

[g] Οὐάρρωνος κατηγόρουν δ τότε ἡγεμονεύοντος,] Ita cum *Casaubono* lego ex *Vet. Interpr.* antea erat Οὐάρρωνος. HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[h] Τὸ τότε ἡγεμονεύοντος,] Ita *Hen.* & *Vat.* δ Τραχῶνος ἡγεμ. *Busb.* δ ἡγεμ. in *Editis.*

[i] Ἀνέγραφεν ἐξελεῖν] Ἀντέγραφεν *Busb.* & *Hen.*

[k] Παρασκευεῖν,] Παρασκευάζειν *Busb.*

[l] Ὑποφυγαὶ] Ita ex *L. B.* posuimus. *Vulgati* & *Alii* φυγαὶ. HAV.

[m] Καὶ καθ' ἕνα] Illud κ ex *Cod. Hen.*

[n] Ἐξελίττουσαι.] Ἐξαλλάττουσαι solus *Vat.*

[o] Καὶ κατ' ἀλλήλων] Ita *Hen.* καταλλήλων absque κ in ceteris.

[p] Λελεῖφθαι.] Ita *Hen.* (*Coccejus*) & *Gall.* λελεῖφθαι in ceteris.

[q] Τὰ πέραν Ἰονίου ἀποδοχεὺς] Trans Ionium *Rufin.* SPANH.

[r] Μιτυλήνῃ] Μυτιλ. ex Nummis. ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ. SPANH.

[s] Γαδαρέων] Mox §. 3. Γαδαρηνοὶ· Nummi ΓΑΔΑΡΕΩΝ seu ΓΑΔΑΡΩΝ. SPANH.

s Ἀν-

ἤδη τῶν κατ' αὐτὸν, ἔφθη τῆς ἐπαρχίας μέρος τι τῷ [t] Αὐρανίτιν αὐτοῖς ἀποδόσθαι ταλάντων πεντήκοντα. ταύτης ἐμπεριεχομένης τῇ δωρεᾷ Καίσαρος, ὡς μὴ δικαίως ἀφαιρούμενοι, διημφισβήτουν, πολλάκις μὲν τ καταδρομαῖς, καὶ τῷ βιάζεσθαι θέλειν, ἄλλοτε δὲ καὶ πρὸς δικαιολογίαν ἰόντες. ἀνέπειθον δὲ καὶ τοὺς ἀπόρους τῶν στρατιωτῶν, καὶ δυσμενεῖς ἦσαν, [v] ἐλπίζοντες ἀεὶ καὶ πρὸς τὸν νεωτερισμὸν ἐνδιδόντες, ᾧ μάλιστα χαίρουσιν οἱ κακῶς πράττοντες τῷ βίῳ. ταῦτα δὲ μακρὰ γινώσκων Ηρώδης, ὅμως οὐκ εἰς τὸ δυσμενὲς, ἀλλ' ἐξ ἁπλογισμοῦ παρηγόρει, τῆς παραχαῦς οὐκ ἀξιῶν ἀφορμὰς ἐνδιδόναι.

γ'. Ἤδη δὲ [x] αὐτὸν [y] τὸ βασιλείας [z] ἐπτακαιδέκατον [a] παρελθόντος ἔτους, Καῖσαρ εἰς Συρίαν ἀφίκετο. καὶ τότε τῶν Γαδαρέων κατοικούντων οἱ πλεῖστοι κατηγόρουν Ηρώδου, βαρὺν αὐτὸν ἐν τοῖς ἁπιτάγμασι καὶ τυραννικὸν εἶναι. ταῦτα ἢ ἀπτόλμων μάλιστα μὲν ἐγκειμένων καὶ [b] διαβάλλοντος αὐτὸν Ζηνοδώρου, καὶ ἀναβοῶντος ὅρκους, ὡς οὐκ ἐγκαταλείψει μὴ πάντα τρόπον ἀφελέσθαι μὲν τὸ Ηρώδου βασιλείας, προσθήσειν δὲ τῇ διοικήσει τῇ Καίσαρος. τούτοις ἀναπεθέντες οἱ [c] Γαδαρηνοὶ [d] ὀ μικρὰν [e] κατηγορίαν ἐποιήσαντο, θεμένοι τε μηδὲ τοὺς ὑπὸ Αγρίππα προδοθέντας ἐν πύλαις γενέσθαι, διαφέντος Ηρώδου καὶ μηδὲν κακὸν εἰργασμένου· καὶ γὰρ, εἴ τις ἄλλος, εὐόργητος μὲν ἁπὶ τοῖς οἰκείοις, μεγαλόψυχος δὲ ἁπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις ἁμαρτάνουσιν ἀφιέναι. κατηγορούντων οὖν ὕβρεις καὶ ἁρπαγὰς καὶ καταστροφὰς ἱερῶν, ὁ μὲν Ηρώδης ἀπαρασκήνητος ἕτοιμος ἦν εἰς τὴν ἀπολογίαν· ἐδεξιώσατο δὲ Καῖσαρ αὐτὸν, ὥστε ἐκ τῆς παραχῆς καὶ πλήθους μεταβαλὼν τὴν εὐνοίας. καὶ τῇ μὲν πρώτην ἡμέραν, οἱ περὶ τούτων [f] ἐρίσαντες λόγοι· τῇ δὲ ἑξῆς οὐκέτι [g] προσῆλθε διάγνωσις. οἱ γὰρ Γαδαρεῖς ὁρῶντες τὴν ῥοπὴν αὐτοῦ παρὰ Καίσαρος καὶ τὴν σπουδὴν, καὶ προσδοκήσαντες ὅπερ ἦν εἰκὸς ἐκβήσεσθαι τῷ βασιλεῖ, καὶ φόβον αἰκίας οἱ μὲν ἀπέσφαξαν αὐτοὺς ἐν τῇ νυκτὶ, τινὲς δὲ καθ' ὕψους [h] ἀφέσαν, ἄλλοι δὲ εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπεπτωκότες ἐκθνῃσκουσι διεφθείροντο. ταῦτα δὲ ἐδόκει κατάγνωσις εἶναι τοῦ προπετείας καὶ ἁμαρτίας· ἔνθεν δὴ μέλησας ὁ Καῖσαρ ἀπέλυε τῶν αἰτιῶν Ηρώδην. ὑπισυμπίπτει δὲ ἀμέτερον εὐτύχημα τοῖς ἤδη γεγονόσιν. [i] ὁ γὰρ Ζηνόδωρος, ῥαγέντος αὐτῷ τοῦ σπλάγχνου, καὶ πολλοῦ καὶ τοῦ ἀσθένειαν ὑποχωροῦντος αἵματος, [k] ἐν Αντιοχείᾳ τῆς Συρίας ἐκλείπει τὸν βίον. Καῖσαρ δὲ καὶ τοῦτο μοῖραν, οὐκ ὀλίγην οὖσαν, Ηρώδῃ ἐδωρήσατο, τὴν μεταξὺ τοῦ [l] Τραχῶνος καὶ τῆς Γαλιλαίας ἅπασαν, [m] Ουλάθαν καὶ [n] Παναιάδα καὶ τὴν περιέχουσαν χώραν. ἐγκαταμίγνυσι δὲ αὐτὸν καὶ τοῖς ἁπιστροπεύουσι τῆς Συρίας, ἐντελλόμενος μὴ τῆς ἐκείνου γνώμης τὰ πάντα ποιεῖν. τὸ δὲ, τε σωτήριον εἰς τὸν προσῆλθεν εὐτυχίας, ὥστε δύο τούτων τοῦ Ρωμαίων ἀρχοῦ διεπόντων, τοσοῦτο τὸ μέγεθος ἔσχεν, [o] Καίσαρος καὶ μετ' αὐτὸν Αγρίππα, τοῦ τοῖς αὐτὸν εὔνοιαν, Καίσαρι μὲν οὐδένα μετ' Αγρίππαν Ηρώδου προτετίμηκεν, Αγρίππας

rans, eis suæ præfecturæ partem, Auranitidem *scilicet*, vendiderat quinquaginta talentis. Et quoniam pars in eo, quod donaverat Herodi Cæsar, continebatur, tanquam injuste ea privati, cum eo concertabant *Arabes*, & crebras incursiones faciendo, & vim tentare cogitando, nonnunquam etiam jure experiundo. Quin & sibi conciliabant pauperes milites, & Herodi infesti erant, semper sperantes, & novis rebus studentes; quibus maxime gaudent, qui vitam male agunt. Hæc jam pridem intelligens Herodes, tamen non hostiliter agebat, sed eos prudenter leniebat, neque turbis occasionem dare volebat.

Zenodorus præfecturæ suæ partem Arabibus vendit.

Arabes Herodis injuriam experiuntur.

3. Cum autem jam annum decimum septimum in regno egisset *Herodes*, venit Cæsar in Syriam: ac tum maxima Gadarenorum pars de Herode expostulare cœperunt, imperiosum esse acerbumque & tyrannum dicentes. Eos autem ita audaces faciebat Zenodorus, instigando, & de Herode conquerendo, jurandoque se nunquam deserturum eos, quin Herodis regno adempturum esse & Cæsaris ditioni adjecturum. His adducti Gadareni magnum clamorem *contra eum* sustulerunt, eo freti, quod quos ei vinctos tradiderat Agrippa, pœnas non dedissent, sed ab Herode dimissi, nihilque mali ab eo passi fuissent: etenim, si quis alius, in suos inexorabilis esse existimabatur, cum ex animi magnitudine in peccatis aliis remittendis facilem se præberet. Igitur cum ab illis de vi & rapinis & templorum eversionibus accusaretur, Herodes imperturbatus parabat causam suam defendere: sed Cæsar ei dextram dedit, neque quidquam de sua erga eum voluntate ob multitudinis turbationem immutavit. Ac primo quidem die de hisce rebus actum est; die vero sequenti non perrectum est in cognitione. Nam Gadareni, propensionem tum ipsius Cæsaris tum assessorum videntes, & se regi traditum iri (ut erat verisimile) arbitrantes, cruciatuum metu partim se noctu interfecerunt, partim *ex alto* se præcipitarunt, aliique se in fluvium dejicientes mortem sibimet consciverunt. Ista autem videbantur indicare levitatis culpæque pœnitentiam: itaque Cæsar sine ulla dubitatione Herodem absolvit. Præterea & aliud accidit, quod ei feliciter admodum cessit. Nam Zenodorus, rupto intestino, multoque, cum viribus deficeretur, amisso sanguine, vita decessit Antiochiæ in Syria. Quamobrem & ejus regionem Cæsar Herodi dedit, (quæ erat non parva, inter Trachonem & Galilæam posita) *scilicet* Ulatham & Paniadem, agrumque finitimum. Quin & eum cum Syriæ procuratoribus conjunxit; eisque, ne quid sine Herodis sententia facerent, imperavit. atque, ut rem in pauca conferam, eò felicitatis pervenit, ut, cum Romanum imperium, idque tantæ magnitudinis, duo isti regerent, Cæsar eique proxime Agrippa, ex *singulari* in eum benevolentia, Cæsar quidem neminem secundum Agrippam pluris fecerit quam Herodem, Agrippa vero secundum Cæsarem Herodi primum in amicitia sua locum tribuerit. Itaque

Augustus Cæsar in Syriam venit.

Gadareni Herodem accusant.

Causæ suæ diffisi semetipsos male mulctant.

Zenodori mors.

Cæsaris & Agrippæ in Herodem benevolentia.

Herodes tetrarchiam à Cæsare Pheroræ impetrat.

t Αὐρανίτιν] Supra §. 1. Gen. Αὐρανίτιν SPANH.

v Ελπίζοντες ἀεὶ] Ἐπελπίζοντες *Busb.* & *Vat.*

x Αὐτὸν τὸ βασιλείας ἐπτακαιδέκατον] Anno XVII. Regni Herodis profectio Augusti in Syriam. *Petav. D. Temp.* l. IV. c. 1. vertenda hæc statuit: *Cum jam regni* XVII. *annus Herodi præterisset.* quod probat Pagius adv. Baron. p. 28. SPANH.

y Τῆς βασιλείας] Τῇ βασιλείᾳ *Hen.*

z Επτακαιδέκατον] *Sc.* à morte Antigoni. *Usserius* in *Annalibus V. T.* p. 509. Ex quo devicerat Antigonum. *Langius* de *Annis Christi*, l. 2. c. 18. p. 347.

a Παρελθόντος ἔτους] Παρελθόντος *Busb.* παρατελθόντος *Hen.*

b Διαβάλλοντος αὐτὸν Ζηνοδώρου,] Καὶ ἀφιέντος αὐτοὺς *Busb.*

c Γαδαρηνοὶ] Γαδαρεῖς *Hen.* & *Busb.* & in *Epiphanii* versione *Gadarenses*. HUDS. Supra §. 2. Γαδαρέων. SPANH.

d Οὐ μικρὰν] Illud ὐ è *MSS.*

e Κατηγορίαν] Sic κατηγορῶν sup. lib. 4. c. 3. §. 1. ὁ δὲ πᾶς ὅμιλος φύσει χαίρων τῷ κατηγορεῖν τοῦ ἐν τέλει· κατηγορεῖ *Thucyd. lib.* 1. *p.* 48. SPANH.

f Εξέθεσαν λόγοι·] Ἐρίσθεσαν *Busb.* rectius ἐρίσθησαν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

g Προσῆλθε] *L. B.* προσῆλθε.

h Αφίεσαν,] Ηφίεσαν *Hen* & *Busb.*

i Ο γὰρ —— αἵματος,] Vixisse Zenodorum Tetrarcham ad initia Herodis & Philippi Tetrarcharum censet Harduin. de Numm. Herod. p. 25. 26. SPANH.

k Εν —— τὸν βίον.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 20. § 4. SPANH.

l Τραχῶνος] Verum Trachonitida Zenodoro tribuit infr. lib. 16. c. 9. §. 1. & supr. §. 1. & Dio Cassius lib. LIV. 602. SPANH.

m Ουλάθαν] Infra lib. 17. c 2 §. 3. Ουλαθὰ SPANH. Ουλάνθαν *Lugd. Bat.*

n Παναιάδα] Παταιάδα *Eusebio Aliisque.* HUDS. Vel Παταιάδα SPANH.

o Καίσαρος —— Καίσαρα] Idem ἀλωσ. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

p Πρὸ-

que pro ea quæ sibi ex *gratia* nata est fiducia, à Cæsare * tetrarchiam petiit fratri suo Pheroræ, atque ipse ei centum talentorum reditum de suo regno dedit, ut si forte morerctur *Herodes*, esset in tuto Pheroræ res, nec ea potirentur Herodis filii. Postquam autem Cæsarem ad mare comitatus rediit, pulcherrimum ei templum exstruxit, ex candido saxo, in Zenodori terra, prope eum locum quod Panium appellatur. Specus est pulchra admodum in monte, eique subjectus est terræ hiatus & voragò prærupta immensæ altitudinis, stagnantis aquæ plena: supra autem mons ingens imminet, & infra specum oriuntur fontes Jordanis fluminis. Hunc locum, utpote maximæ celebritatis, templo insuper exornavit *Herodes*, quod Cæsari sacrum esse voluit.

Jordanis ortus.

4. Tunc etiam sui regni hominibus tertiam vectigalium partem remisit, prætextu quidem ut semet post *terræ* sterilitatem recrearent reficerentque: sed id magis faciebat, ut ab illis sibimet infensis gratiam iniret. Nam ejusmodi opera quibus adeo studuerit, quasi ex iis tolleretur religio & mores dilaberentur, ægre ferebant. atque in ore erat omni populo, quippe semper irritato & perturbato. Huic autem rei occurrebat ille diligenter, eis occasiones adimendo, & perpetuos labores injungendo, ut jam civibus coire, simulve ambulare aut vivere non liceret, observantibus omnia custodibus: atque si quis deprehensus esset, in eum acerbe animadvertebatur; multique, tum palam tum secreto, in Hyrcaniam castellum adducti, illic interficiebantur. erantque certi, tum in urbe tum in viis, homines, qui observarent si qui convenirent. Quin ipsum quoque ajunt, ne hanc quidem partem neglexisse: ac sæpe vestitu privati hominis sese noctu turbis immiscuisse, ut experiretur & resciscceret quid de principatu *illius* sentirent. Quod si qui obstinate in mores consentire recusarent, eos modis omnibus persequebatur: reliquos vero ad fidem jurejurando perducendos censebat, atque ipsos compulit ut sacramento se astringerent fidelitatem ei in imperio conservaturos esse. Multi itaque, tum ut eum colerent, tum etiam quod metuerent, iis quæ postulabat consenserunt: qui vero fastidiosè stomachabantur, & sese cogi non sustinebant, eos quavis ratione è medio tollebat. Volebat etiam Pollionem Pharisæum & Sameam, & complures eorum qui illos frequentabant, ad jurandum cogere: sed illi in eam rem non consenserunt; neque tamen, ut cæteri qui juramentum detrectarunt, pœnas luerunt, illo eorum rationem habente propter Pollionem. Ab hac eadem necessitate ex-

Herodes Judæos indies majore servitute premit.

Pollio & Sameas Pharisæi.

Essæi Pythagoricis similes.

ἢ μὴ Καίσαρα [p] πρῶτον ἀπεδίδα Φιλίας τόπον Ηρώδῃ. τοιαύτης ἢ ἐχόμεν⊙ παῤῥησίας, τῷ μὲν ἀδελφῷ [q] Φερώρᾳ ⊠ Καίσαρ⊙ ἠτήσατο τετραρχίαν, αὐτὸς ἀπενείμας ἐκ τ βασιλείας ⊠ σόδον ἑκατὸν ταλάντων, ὡς, [r] εἰ καί τι πάθοι, τὰ κατ' ἐκεῖνον ἀσφαλῶς ἔχῃ, καὶ μὴ τὰς υἱὰς αὐτ κρατεῖν. Καίσαρα δ' ὄπι θαλάσσης ⊠πέμψας, ὡς ἐπανῆκεν, ἐν τῇ Ζηνοδώρᾳ ⊠ικαλλέσ⊼ατον αὐτῷ ναὸν ἐγείρῃ πέτρας λευκῆς, [s] πλησίον ἧ [t] Πανίᾳ καλεμένᾳ. [v] σπήλαιον ἐν ὄρει ⊠ικαλλές ἐστιν, ὑπ' αὐτῷ ἢ γῆς ὀλίσθημα, καὶ βάθος ἀπέῤῥωγὸς [x] ἄφατον, ὕδατος ἀκινήτ⊼ πλέον· καθύπερθεν δ' ὄρος ⊼εμμέγεθες, ὑπὸ ἢ τὸ σπήλαιον ἀναπέλλουσιν [y] αἱ πηγαὶ ἧ Ιορδάνᾳ ποταμός. τ⊼τον ὀπισημότ⊼τον ὄντα τ τόπον, καὶ τῷ ναῷ ⊠οσεκόσμησεν, ὃν ἀφίερωσε Καίσαρι.

δ'. Τότε ⊂ τὸ τέλτον μέρος ἀφῆκε τ Φόρων τοῖς ἐν τῇ βασιλείᾳ, ⊠οφασιν μὲν ὡς ἀναλάβοιεν ἐκ τ ἀφορίας, τὸ ἢ πλέον ἀνακλώμενος ἔχοντας δυσμενῶς. καὶ γὰ τὼ ἐξεργασίαν τ τοιότων ὀπιτηδευμάτων, ὡς ἂν λυομένης αὐτοῖς τ εὐσεβείας, καὶ μεταπιπόντων τ ἐθῶν, χαλεπῶς ἔφερον. [z] καὶ λόγος ἢ πάντων ἐγίνε⊼ο παροξυνομένων ἀεὶ καὶ ⊼εραπευομένων. ὁ δὲ ⊂ ⊠ὸς τοῦτον πολλῷ ὀπιμέλειαν ἐπῆγε, ἀφαιρούμενος μὲν τὰς εὐκαιρίας, ὀπιτάττων δ' ἀεὶ γίνεσθαι ⊠ὸς τοῖς πόνοις, [a] ὥ⊼ δ' ὅτε σπουδὸς ἐφιεμένη τοῖς ⊠ὲι τὼ πόλιν, ὅτε κοινωνία ⊠ειπάτε καὶ διαίτης, ἀλλ' ἐπετήρη⊼ πάντα. καὶ χαλεπὴ τ φωραθέντων ἦσαν αἱ κολάσεις· πολλοί τε καὶ φανερῶς [b] καὶ λελησότως εἰς τὸ Φρούριον ἀναγόμενοι, τῷ [c] Υρκανίαν, ἐκεῖ διεφθείροντο. κἂν τῇ πόλει, κἂν τ ὁδοιπορίαις ἦσαν οἱ τὰς συνόδους εἰς ⊼ὐτὸν ὀπισκοπ⊼ντες. ἤδη δέ φασιν ⊻δ' αὐτὸν ἀμελεῖν τούτ⊼ μέρους, ἀλλὰ πολλάκις ἰδιώτ⊼ σχῆμα λαμβάνοντα καταμίγνυσθαι νύκτωρ εἰς τὰς ὄχλους, καὶ πεῖραν αὐτῶν ὧ ἔχοσιν [d] ὑπὲρ τ ἀρχῆς λαμβάνειν. τὰς μὲν οὖ παντάπασιν [e] ἐξανθαδιαζομένους, ⊠ὶς τὸ μὴ [f] συμπεριφέρεσθαι τοῖς ὀπιτηδεύμασι, πάντας ἐπεῖχε τὰς τρόπας· τὸ δ' ἄλλο πλῆθ⊙ ὅρκοις ἠνάγκασε ⊠ὸς τὼ πίστιν ὑπάγεσθαι. καὶ [g] συνηνάγκασεν αὐτῷ ἐνώμοσον τῷ εὐνοιαν ἢ μὲν ⊻λαφυλάξειν [h] ὀπὶ τῷ ⊻εχθρῷ ὁμολογεῖν. οἱ μὲν οὖ πολλοὶ, καὶ ⊻εραπείαν καὶ δέ⊙, εἶχον οἷς ἠνάγκα· τοὺς ἢ φρονήματι⊙ μεταποιημένους καὶ δυσχεραίνοντας ὀπὶ τῷ καθαναγκάζεσθαι, παντὶ τρόπῳ σκοπὸν ἐποιεῖτο. [i] συνέπιπτε ἢ καὶ [k] τοὺς ⊠ὲι Πολλίωνα τ Φαρισσαῖον καὶ [l] Σαμέαν, καὶ τ σὺν ἐκείνοις συνδιατριβόντων τοὺς πλείσ⊼ους ὀμνύειν· οἱ δ' ὅπ συνεχώρησαν, ⊻θ' ὁμοίως τοῖς ⊻ρνησαμένοις σκολάζησαν, ἐντροπῆς ⊻ὸ τὸν Πολλίωνα τυχόντες. [m] ἀφείθησαν ἢ πάσης τῆς ἀνάγκης καὶ οἱ παῤ [n] ἡμῶν [o] Ες-

p Πρῶτον ——— Ηρώδῃ.] Illa πρῶτον ἀπεδίδα Φιλίας τόπον Ηρώδῃ accepta debemus *Codd. Hen. Lugd. Bat. & Busb.* ὑπὸ μὲ Καίσαρ⊙ ἐφιλεῖτο μετ' Αγρίππαν, ὑπ' Αγρίππα ἢ μᾶ Καίσαρα, lib. 1. *de Bello Jud.*

* *Tetrarchiam petiit fratri suo Pheroræ,*] *Id est*, unam de quatuor regionis partibus.

q Φερώρᾳ ——— τετραρχίαν,] Conf. *alibi* lib. 1. c. 24. §. 5. SPANH.

r Εἰ καί τι πάθοι,] Sic *Busb. Lugd. Bat. & Hen.* εἰκέτι in *Editis Aliisque.*

s Πλησίον ἧ Πανίᾳ καλεμένῳ.] Conf. sup. lib. VIII. c. 8. §. 4. Πάνειον montem extitisse negat, sed factum Harduin. de Num. Herod. p. 30. Verum mons etiam dicitur infr. *alibi* lib. 1. c. 21. §. 3. SPANH.

t Πανίᾳ] Ita in libris omnibus *Josephi*, tum *Editis* tum *MSS.* & Πάνιον πολίσμα Παλαισίνης *Stephano Byzant.* Juxta *Eusebium* tamen (in *Hist. Eccl.* l. 7. c. 17.) & *M. Aurelii* nummum Mediceum Πάνειον scribendum. Videsis *Scalig.* in *Euseb.* p. 157. *Salmasium* in *Exercitationibus* ad *Solinum* cap. 35. *Norisium* de *Epocha Syro-Maced.* Diss. IV. *Spanhemium* de *Præst. Num.* Diss. IX. *Basnagium* in *Annalibus*, tom. 1. p. 35. & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 918.

v Σπήλαιον] Πανίᾳ ὄρους meminerunt *Euseb.* & *Philostorgius.* nomen tamen hoc nunquam monti tribuit *Josephus*, nec alii Veterum quod sciam ulli præter istos. Nec est quod quis nummum objiciat, qui habet, KAIC. CEB. IEP. KAI ACY. YΠ. ΠΑΝΕΙΩ. cum illa ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ possint æque referri ad specum ac ad montem; cui nomen *Chermon*, ut ostendit *Relandus* in *Palæstina S.* p. 324.

x Ἄφατον] Ἄπατον *Hen.* & *Epiphanius*, ut puto.

y Αἱ πηγαὶ ἧ Ιορδάνᾳ ποταμῷ.] Vide *Noldium* p. 274. & *Reland.* in P. S. 922. HUDS. in *Add.* Conf. *alibi* lib. 1. c. 21. §. 3. SPANH.

z Καὶ λόγ⊙ ἦ πάντων ἐγίνε⊼ο] Καὶ λόγοι ἦ πάντων ἐγίνοντο *Hen.* & *Vat.*

a Ην ἦ ——— ἀναγόμενοι,] Idem Zonaras p. 242. SPANH.

b Καὶ λελησότως] Ita *MSS. Gen.* & *Coccejus* v.

c Υρκανίαν] Conf. *alibi* lib. 1. c. 8. §. 2. SPANH.

d Ὑπὲρ τ ἀρχῆς λαμβάνειν] Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* (ⲱὲι *Lugd. Bat.* at *Coccejus* conjicit pro οἱ reponendum forte esse ἰνοιαν) οἱ ⊠ὲι in *Editis Aliisque.*

e Ἐξανθαδιαζομένους,] In *Editis* ἐξανθαδειαζομένους, proculdubio pro (ut & corrigit *Coccejus*) ἐξανθαδιαζομένους. verum ἐξανθαδιζομένους habent *Busb.* & *Hen.*

f Συμπεριφέρεσθαι] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* συμπεροφύεσθαι in *Editis Aliisque.*

g Συνηνάγκασεν αὐτῷ] Συνωνάγκαζεν *Vat.*

h Ἐπὶ τῷ ἀρχὴν ὁμολογεῖν.] Ἐπὶ τ ἀρχῆς *Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.*

i Συνέπιπτε ἦ] Ita *MSS.* & *Zonar.* συνεπιπτε ἦ perperam in *Editis.*

k Τοὺς ——— Σαμέαν,] Conf. sup. lib. 14. c. 9. §. 4. & supr. hoc eod. cap. 1. SPANH.

l Σαμέαν,] Σαμαίαν *Busb.* & *Hen.* sicuti lib. 1. c. 1. §. 1. Videsis *Casaubonum* contra *Baronium* p. 56. *Edit. Lond.* & *J. H. Othonem* in *Historia Doctorum Mistscorum.*

m Ἀφείθησαν ἦ τούτης] Ita in *MSS.* ἀφίθησαν in *Editis.*

n Ἡμῶν] *Gen.* ὑμῶν.

o Es-

στῶσι καλούμενοι. γένος δὲ τοῦτ' ἐστὶ Δοκίτη χρώμενον τῇ παρ' Ἕλλησιν ὑπὸ Πυθαγόρου καταδεδειγμένῃ. περὶ τούτων μὲν οὖν ἐν ἄλλοις σαφέστερον διέξειμι. τοὺς δὲ Ἐσσηνοὺς ἀφ' οἵας αἰτίας ἐτίμα, μεῖζόν τι φρονῶν ἐπ' αὐτοῖς ἢ κατὰ τὴν θνητὴν φύσιν, εἰπεῖν ἄξιον. οὐ γὰρ ἀπῴκισται ὁ λόγος φανεῖται τῷ τῆς ἱστορίας γένει, ταῦτα δηλοῦσι καὶ τοῖς ὑπὲρ τούτων ὑπολήψεις.

ε'. Ἦν τις [p] τῶν Ἐσσαίων [q] Μανάημος ὄνομα, καὶ ταῦτα κατὰ τὴν αἵρεσιν ἧς βίᾳ καλοκἀγαθίᾳ [r] μαρτυρόμενος, καὶ [s] προγνῶσιν ἐκ Θεοῦ τῶν μελλόντων ἔχων. ὅτε ἔτι παῖδα τὸν Ἡρῴδην εἰς διδασκάλου φοιτῶντα κατιδών, βασιλέα Ἰουδαίων προηγόρευσεν. ὁ δ' ἀγνοεῖν ἢ καταφρονεύεσθαι νομίζων αὐτὸν, ἀνεμίμνησκεν ἰδιώτης ὤν. Μανάημος δέ, μειδιάσας ἠρέμα καὶ τύπτων τῇ χειρὶ [t] κατὰ τὸν γλουτὸν, "ἀλλά τοι καὶ "βασιλεύσεις, ἔφη, καὶ τὴν ἀρχὴν εὐδαιμόνως [v] ἀπάρ- "ξεις, [x] ἠξίωσαι γὰρ ἐκ Θεοῦ, καὶ μέμνησο τῶν Μα- "ναήμου πληγῶν, ὥστε καὶ τοῦτό σοι σύμβολον εἶναι τῶν "κατὰ τὴν τύχην μεταπτώσεων. ἄρετὴ γὰρ ὁ τοιοῦ- "τος λογισμὸς, [y] εἰ καὶ δικαιοσύνην ἀγαπήσας, καὶ "πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν, ἀπιστήσειάν τε πρὸς τοὺς "πολίτας· ἀλλ' ἃ γὰρ οἶδά σε τοιοῦτον ἔσεσθαι, τὸ πᾶν "ἀπιστήσεις. [z] εὐτυχίᾳ μὲν γὰρ ὅσον οὐκ ἄλλος δι- "οίσεις, καὶ πείξῃ δόξης αἰωνίου, λήθην δ' εὐσεβείας "ἕξεις καὶ τοῦ δικαίου. ταῦτα δὲ οὐκ ἂν λάθοι [a] τὸ "θεῖον ἀπὶ καταστροφῇ τοῦ βίου, [b] τῆς αὐτ' αὐτῶν ὀρ- [c] γῆς ὑπομνημονευομένης." τούτοις αὐτίκα μὲν ἤκιστα τὸν νοῦν προσεῖχεν, ἐλπίδι λειπόμενος αὐτῶν, Ἡρῴδης. κατὰ μικρὸν δ' ἠρθείς, ἕως καὶ τοῦ βασιλεύειν καὶ εὐτυχεῖν, ἐν τῷ μεγέθει τῆς ἀρχῆς [d] μεταπέμπει τὸν Μανάημον, καὶ πρὸ τοῦ χρόνου πόσον ἄρξει, [e] ἐπυνθάνετο. Μανάημος δέ, τὸ μὲν σύμπαν οὐκ εἶπεν. ὡς δ' σιωπῶντος αὐτοῦ, μόνον εἰ δέκα γενήσονται τῆς βασιλείας ἐνιαυτοὶ προσεπύθετο· καὶ εἴκοσι καὶ τριάκοντα εἰπών, ὅρον οὐκ ἐπέθηκε τῷ πλήθει τῆς προθεσμίας. Ἡρῴδης δὲ καὶ τούτοις ἠρεθισθείς, τόν τε Μανάημον ἀφῆκε δεξιωσάμενος, καὶ [f] πάντας ἀπ' ἐκείνου τοὺς Ἐσσηνοὺς τιμῶν διετέλει. ταῦτα μὲν οὖν, εἰ καὶ παράδοξα, δηλῶσαι τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἠξιώσαμεν, καὶ περὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἐμφῆναι, διότι πολλοὶ [g] διὰ τοιούτων ὑπὸ καλοκἀγαθίας καὶ τῶν θείων ἐμπειρίας ἀξιοῦνται.

cepti fuerunt etiam qui Eſſæi appellantur. iſti autem ſunt genus hominum qui ſimili vitæ inſtituto utuntur ac Græcorum Pythagoræi. Et quidem de illis planius & apertius alibi verba feci. De Eſſenis vero, quamobrem magis iis tribuit quam mortalis fert natura, jam dicere convenit. non enim ab hiſtorica narratione alienus videbitur hujuſmodi ſermo; præſertim cum oſtendat, quam de iſtis opinionem homines habuerint.

Manahemus Eſſenus, vates.

ſ. Erat Eſſenorum quidam nomine Manahemus, præter alia in vitæ inſtituto ob morum honeſtatem bene audiens, & qui futura divino inſtinctu prævideret. Hic conſpicatus aliquando Herodem, puerum adhuc, in ludum literarium commeantem, dixit regem fore Judæorum. Et Herodes, illum aut ſui notitiam non habere aut jocari arbitratus, ſubmonuit *eum*, ſe privatum eſſe. At Manahemus, leniter ſubridens, & ei nates manu feriens, "Atqui & regnabis, inquit, & imperium "(à Deo quippe dignus habitus) feliciter auſpi- "caberis: & memento ictuum Manahemi, ut hoc "tibi ſit indicium mutationum fortunæ. Optima "enim erit hujuſmodi cogitatio, ſi juſtitiam & "pietatem erga Deum amaveris, & erga cives cle- "mentiam: verum ego, totius rei gnarus, ſcio te "non talem futurum. Vitam enim fortunatam tu "quidem, ſi quiſquam alius, ages, & laudem tibi "paries æternam, ſed pietatis & juſtitiæ oblivio- "nem capies. Hæc autem Deum ſane non late- "bunt, dum ſub vitæ tuæ finem de te pœnas ob "iſta ſumet." His verbis mentem protinus minime adhibuit Herodes, quod ejus rei ſpem nullam haberet. ſed poſtquam paulatim ad regnum, & quidem fortunatum, evectus eſt, in ipſo imperii vigore Manahemum accerſit, & ex eo quamdiu regnaturus eſſet quærebat. Manahemus vero omnino quidem nihil dicit: ſed eo tacente quærebat Herodes duntaxat, an decem annorum futurum eſſet regnum: ad quod ille reſpondit, etiam viginta aut etiam triginta, & vitæ nullum certum finem præſtituit. Herodes vero etiam hiſce contentus, & Manahemum dextra ei data dimiſit, ac deinceps Eſſenos omnes habuit in honore. Atque hæc quidem, licet fidem pene ſuperant, nobis tamen viſum eſt lectoribus indicare, & de noſtris id palam facere, quod multi illorum in hujuſmodi rebus propter vitæ honeſtatem honorati erant rerum divinarum peritia.

Quare Eſſenos in honore habuit Herodes.

ΚΕΦ. ια'.

Ὡς Ἡρῴδης τὸν ναὸν μετεσκεύασε, καὶ πρὸς ὕψος ἄρας μεῖζον καὶ ἀξιοπρεπέστερον ἐξετέλεσε· καὶ περὶ τῆς βάρεως, ἣν Ἀντωνίαν ἐκάλεσεν.

CAP. XI.

Quomodo Herodes templum in aliam formam mutavit, atque altius & magnificentius exſtruxit: deque turri, quam Antoniam vocavit.

XIV.

Τότε [h] γοῦν [i] ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ἡρῴδου βασιλείας [k] γενομένου ἐνιαυτοῦ, μετὰ τὰς προδεδηλωμένας πράξεις,

TUnc igitur decimo octavo regni Herodis anno, poſt ea facta quæ ſuperius dicta ſunt, arduum

o Ἐσσαῖοι καλούμενοι.] Ἐσσηνοὶ, qui Ἐσσαῖοι, Ἐσσαῖος apud Zonaram p. 243. A. B. conf. infr. lib. 18. c. 1. §. 5. & ἀλλοι. lib. 2. c. 8. §. 2. item ſupr. lib. 13. c. 10. §. 8. Porphyr. de Abſtin. lib. IV. c. XI. XII. Euſeb. Præp. lib. IX. c. 11. Item *Philo* libro Quod omnis ſtudioſus liber. SPANH.

p Τῶν Ἐσσηνῶν] Conf. ſup. §. 4. SPANH.

q Μανάημος ὄνομα,] Hunc illum Manahemum eſſe ajunt, cujus meminit Autor *Juchaſin*, tanquam collegæ ipſius *Hillelis*, antequam ei acceſſerat *Schamajas*. Vide *Juchaſin*, fol. 19.

r Μαρτυρόμενος,] Μαρτυρούμενος *Busb.* & *Vat.* Vide *Priceum* ad *Act.* c 6. v. 3.

s Προγνῶσιν ἐκ Θεοῦ τῶν μελλόντων ἔχων.] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 3. §. 5. & lib. 2. c. 8. §. 12. SPANH.

t Κατὰ τὸν γλουτὸν,] Κατὰ τῶν γλουτῶν *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

v Ἀπαξεις,] Ἀπάξεις *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

x Ἠξίωσαι γὰρ ἐκ Θεοῦ.] Sic è *MSS.* ἀξίωσαι in *Editis*

y Εἰ καὶ δικαιοσύνην] Voculam καὶ ex *L. B.* additam eſſe volui. HAV.

z Εὐτυχίᾳ μὲν γὰρ] Εὐτυχίας *Busb.* & *Hen.*

a Τὸ θεῖον ἐπὶ καταστροφῇ τοῦ βίου] Τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ κατ. *Busb.* & *Hen.*

b Τῆς αὐτ' αὐτῶν ὀργῆς] Vers. *de te pœnas ob iſta ſumet*, potius *pœnæ ob iſta te manebunt*. vel totam periodum ſic verterem. *Hæc autem Deum non latere, pœnæ ab iſta ſub vitæ finem in te immiſſæ monebunt.* Dele itaque comma poſt βίου. IBBETS.

c Ὑπομνημονευομένης.] Ἀπομνημονευομένης *Busb.* & *Hen.*

d Μεταπέμπει τὸν Μανάημον,] Μεταπέμπει *Busb. Hen.* & *Vat.* μεταπαλεῖ *Zonar.*

e Ἐπυνθάνετο.] Διεπυνθάνετο *Hen* & *Vat.*

f Πάντας ——— διετέλει.] De Eſſenis & eorum inſtitutis vid. infr. lib. 18. c. 1. §. 5. & ἀλλοι. lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.

g Διὰ] Abundat. COCC.

h Γοῦν] *L. B.* δ' οὖν.

i Ὀκτωκαιδεκάτῳ] *Sc.* poſtquam Herodes regnum adierat, captis Hieroſolymis, ut dicit *Caſaub.* quem videſis in *Exercit.* XIII. contra *Baronium*, n. 22. & *Lud. Cappellum* in *Spicilegio* ad *Joan.* c. 3. v. 20. HUDS. Malè ιϛ in Ed. Gr. vid. Perav. Doct. Temp. P. II. p. 221. ἀλλοι. lib. 1. c. 21. §. 1. anno πεντεκαιδεκάτῳ Herodis inſtauratum Templum dicitur. *Zonaras* autem p. 243. C. ὀκτωκαιδεκάτῳ, ſeu A. Regni XVIII. id factum dicit. SPANH.

k Γενομένου ἐνιαυτοῦ,] Non de ineunte ſed adulto jam Hero-

De templo Hierosolymitano instaurando cogitat Herodes.

duum opus aggressus est, *scilicet* ut Dei templum sua opera ædificatum iret, eique ampliorem ambitum daret, & in altitudinem magnificentissimam erigeret; cogitans fore id omnibus quæ unquam fecisset præclarius, sicuti erat, si illud perficere ei contigerit, atque futurum ad sempiternam *sui* memoriam. Verum cum populum *ad hoc* minus paratum esse intelligeret, neque facilem habiturum esse ad rem tantæ magnitudinis aggrediendam, in animum induxit prius eos oratione præparare, ac deinde toti operi manum admovere; cumque illos convocasset, verba fecit in hunc modum. "De

Herodis concio ad populum.

"aliis quidem ex quo regnare cœpi à me factis, "viri populares, nihil necesse mihi dicere arbitror, "quanquam ita comparata fuerint, ut vobis plus "securitatis quam mihimet ornamenti attulerint. "Nam cum in rebus difficillimis neque ea negle- "xerim quæ ad vestras necessitates levandas face- "rent, neque in iis quæ ædificavi studuerim ut i- "pse magis quam vos omnes ab injuriis sarti tecti "essetis, mihimet persuadeo quod Dei voluntate "Judæorum gentem ad eam, quam nunquam antea "habuerunt, felicitatem perduxerim. Cæterum, "*ut dixi*, sigillatim omnia, quæ per provinciam "perfecimus, quotque urbes in ea & regione ei "contributa excitando genus vestrum maximis or- "namentis auximus, vobis commemorare, qui ea "probe nostis, supervacaneum mihi videtur. Quod "autem in præsentia mihi in animo est aggredi, "id omnium pientissimum, vobisque pulcherri- "mum fore nunc *paucis* ostendam. Fuit quidem "templum hoc summo Deo à parentibus nostris "ædificatum, cum à Babylone revertissent. Ve- "rum ei ad altitudinem desunt cubiti sexaginta:

Solomonis templi altitudo.

"tanto enim altius erat primum illud à Solomo- "ne constructum. nemo tamen negligentiam pie- "tatis nostrorum parentum accuset. nam per illos non stetit, quo minus hoc magnitudine prius adæ- "quaret: sed Cyrus & Darius Hystaspis filius hunc "ædificii modum præscripserunt; quibus illi sub- "jecti, eorumque filiis, & post illos Macedonibus, "facultatem non habuerunt * primum *hoc* picta- "tis *illorum* exemplar ad eandem magnitudinem "perducendi. Quoniam vero nunc ego quidem "Dei beneficio regnum adeptus sum, & longa pa- "ce fruor, & divitiis affluo, & magnis reditibus "abundo: quodque maximum est, cum Romanis, "omnium (ut ita loquar) dominis, in amicitia sum "& gratia, operam dabo, ut, id quod necessitate "& superiorum temporum servitute omissum est "resarciendo, perfectam Deo, pro illius in me be- "neficiis, hujusce regni pietatem reddam.

Populus mœstus & solicitus, ne Herodes opus nimis arduum & impeditum aggrederetur.

2. Et quidem Herodes hæc verba habuit: multi vero sermone ejus attoniti sunt, quod præter opinionem accidebat: &, quia incredibile minime-

ἔργον οὐ τὸ τυχὸν ἐπιβαλεῖτο, τὸν νεὼν τοῦ Θεοῦ [l] δι' αὐτοῦ [m] κατασκευάσεσθαι, μείζω τε τὸν περίβολον, καὶ πρὸς ὕψος ἀξιοπεριεργότερον ἐγείρειν, ἡγούμενος ἁπάντων αὐτῷ τ' [n] πεπραγμένων [o] ἐπισημότερον, ὥσπερ ἦν, ἐκπλεύσεσθαι τοῦτο, καὶ πρὸς αἰώνιον μνήμην ἐρκέσειν. ὡς ἕτοιμον δὲ τὸ πλῆθος ὑπολαμβάνων, οὐδὲ ῥάδιον ἔσεσθαι πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἐπιχειρήσεως, ἠξίου λόγῳ πρεπαλαιώσαμενος ἐγχειρῆσαι τῷ πάντι, καὶ συγκαλέσας αὐτοὺς ἔλεγε τοιάδε. "τὰ μὲν ἄλλα μοι τῶν κατὰ τὴν βασι- "λείαν [p] πραγμάτων, ἄνδρες [q] ὁμόφυλοι, πρόσω- "τολαμβάνω λέγειν, καί τοι τοῦτον ἐγκρίνειν τὸν "τρόπον, ὡς ἐλάττω μὲν ἐμοὶ τὸν [r] ἀπ' αὐτῶν κό- "σμον, πλείω δ' ὑμῖν τὴν ἀσφάλειαν φέρειν. ὅπ- "ου γὰρ ἐν τοῖς δυσχερεστάτοις ἀμελήσας τῶν εἰς τὰς "ὑμετέρας χρείας διαφερόντων, [s] ὅπου ἐν τοῖς κα- "τασκευάσμασιν ὑπηδεύσας ἐμαυτῷ μᾶλλον ἢ καὶ "πᾶσιν ὑμῖν τὸ ἀνεπηρέαστον, οἶμαι σαφῶς [t] τῇ δὲ Θεοῦ "βουλήσει, πρὸς εὐδαιμονίαν ὅσον οὔπω πρότερον ἀγαγεῖ- "ναι τὸ Ἰουδαίων ἔθνος, τὰ μὲν οὖν κατὰ μέρος "ἐξειργασμένα πρὸ τῆς χώρας καὶ πόλεις, ὅσας ἐν "αὐτῇ καὶ τοῖς ὑπηκτήτοις ἐγείραντες κόσμῳ τῷ καλ- "λίστῳ, τὸ γένος [u] ὑμῶν ηὐξήσαμεν, περιττὰ μοι "δοκεῖ λέγειν εἰδόσι. τὸ δὲ τ' ὑπερβολῆς, [x] ἧς "νῦν ὑπερβαίνειν βούλομαι, πᾶσιν εὐσεβέσιν καὶ "κάλλιστον ἐφ' ἡμῶν γενέσθαι νῦν ἐκφανῶ. τὸν γὰρ ναὸν "τοῦτον ᾠκοδόμησαν μὲν τῷ μεγίστῳ Θεῷ πατέρες ἡμέ- "τεροι, μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος [y] ἀνάκλησιν. ἐν- "δεᾶ δ' αὐτῷ πρὸς τὸ μέγεθος εἰς ὕψος [z] ἑξή- "κοντα πήχεις· τοσοῦτον γὰρ ὑπερεῖχεν ὁ πρῶτος "ἐκεῖνος ὃν Σολομὼν ἀνῳκοδόμησε. καὶ μηδεὶς [a] ἀ- "μέλειαν εὐσεβείας τῶν πατέρων καταγνώτω. γέγρα- "πται γὰρ ὑπ' ἐκείνου ἐλάττων ὁ ναός· ἀλλὰ πᾶσι "καὶ Κύρῳ καὶ Δαρείῳ ὁ Ὑστάσπου, τὰ μέτρα "τῆς οἰκοδομήσεως ἔδοσαν, οἷς ἐκεῖνοι καὶ τοῖς ὑπ' ἐ- "κείνοις δουλεύσαντες, καὶ μετ' ἐκείνους Μακεδόσιν, οὐκ "ἔσχον εὐκαιρίαν τὸ πρῶτον τῆς εὐσεβείας ἐκτεί- "νειν εἰς ταὐτὸν ἀναγαγεῖν μέγεθος. [b] ἐπεὶ δ' ἦν καὶ "ἐγὼ μὲν δέχομαι Θεοῦ βουλήσει, πρέπει δ' καὶ μήκει "εἰρήνης, καὶ κτήσις χρημάτων, καὶ μεγέθει "προσόδων, τὸ δὲ μέγιστον, φίλοι καὶ δι' εὐνοίας "οἱ πάντων ὡς ἔπος εἰπεῖν κρατοῦντες Ῥωμαῖοι, πί- "στομαι, τὸ παρημεληκὸς ἀνάγκη καὶ δουλείᾳ δ' "ἑτέρου χρόνου διορθώμενος, πλείαν ἀποδοῦναι τῷ "Θεῷ τὴν ἀνθ' ὧν ἔτυχον τῆσδε τῆς βασιλείας εὐσέ- "βειαν.

β'. Ὁ μὲν Ἡρώδης ταῦτ' εἶπεν, [c] ἐξέπληξε δὲ τοὺς πολλοὺς ὁ λόγος παρὰ δόξαν ἐμπεσών· καὶ τὸ μὲν τῆς ἐλπίδος ἄπιστον οὐκ ἐπήγαγεν αὐτοῖς. ἠπόρουν δὲ, μὴ φθά-

dis anno XVIII capiendum esse *Josephum*, ostendit *Basnagius*, tom. 1. p. 66.

l Δι' αὐτοῦ] Δι' αὐτῶ, id est δι' αὐτῶ, vel δι' ἑαυτῶ. Verum δι' αὐτοῦ non agnoscunt *Busb.* & *Epiphan.* τὸ νεὼν τῷ Θεῷ αὐτῶν legit *Hen.*

m Κατασκευάσασθαι,] Ita *MSS.* κατεσκευάσθαι in *Editis.* κατασκευάζεσθαι legit *Montacutius.* Exercit. 10. §. 6. *Harduinus* (in *Nummis Herodiadum*, p. 336.) *Josephi* historiam de instaurato ab Herode Templo in augustiorem formam mendacii insimulat: sed frustra; quod ostenderunt viri summi, *Casaubonus*, c. *Baron.* n. 22. *Simsonus* ad A. M. 3987. & *Tornielius* ad A. M. 4032. Vide infra ad §. 2.

n Πεπραγμένων] Πραγμάτων *Gen.* perperam.

o Ἐπισημότερον,] *L. B.* ἐκφανέστερον.

p Πραγμάτων,] *L. B.* πεπραγμένων. forte melius. HAV.

q Ὁμόφυλοι,] Judæos vocat ὁμοφύλους, quamquam fuit Idumæus ad captandam benevolentiam. SPANH.

r Ἀπ' αὐτῶν κόσμον.] Τὸν ἁπάντων κόσμον solus *Hen.*

s Οὔτε —— ἔθνος.] Instauratio tamen Templi potius, quam Novum Templum ob συνεχιστικὰ seu continuata sacrificia vid. Scalig. de Emend. Tempor. lib. VI. p. 635. Eadem Templi hujus structura finita demum LXXXIII. annis tribus ab Herode cœpto anno XVIII. regni & circa belli Judaici initium infra lib. 20. c. 8. §. 7. De Templo Herodis marmoreo loquuntur Talmudistæ Ord. 2. Moed. Cod. 9. Succ. & p. 9. tractat. Quo tempore antea hanc illi fabulam consignarint, alias Deo dante aperimus. Fictam autem ac fabulis refertam Josephi narrationem, de renovatione Ædis ab Herode &c. jamdudum Salianus docuit ad A. M. 4035. Harduin. de Numm. Herod. p. 27. SPANH.

t Τῇ δὲ Θεοῦ βουλήσει,] Illud τῇ è *Codd. Hen.* & *Vat.*

u Ὑμῶν πυξησάμην,] Ἡμῶν *Hen.* & *Vet. Interpr.* Vide *Casaubonum* contra *Baronium*, p. 32. *Edit. Lond.*

x Ἧς νῦν ἐπιχειρεῖν βούλομαι,] Ἣν νῦν ἐπιχειρεῖν ἐπιβάλλομαι *Hen.* & *Lugd. Bat.*

y Ἀνάσασιν.] Ἐπάνοδον *Hen.* & *Lugd. Bat.* quod pro interpretamento habeo.

z Ἑξήκοντα πήχεις·] Ἑπτὰ *Busb.* & *Vat.* errore ortο ex similitudine inter ξ & ζ. in *MSS.*

a Ἀμέλειαν εὐσεβείας] Ita cum *Hen. Vat.* & *Epiphan.* ἀμέλειαν in *cæteris.*

* *Primum* hoc *pietatis* illorum] *Vel*, ad eandem cum primo pietatis exemplari magnitudinem &c. ut ἑξ ante πρῶτον subintelligatur.

b Ἐπειδὴ δ' ἦν] Sic *Hen.* ἐπεὶ. δὲ νῦν *Vat.* ἐπειδὴ δὲ in *Editis.*

c Ἐξέπληξε δ'] Ἐξέπληξε *Busb.* & *Hen.*

d Ἀ-

φθάσας καταλῦσαι τὸ πᾶν ἔργον ὃν ἐξαρκέσαι πρὸς τέλος ἀγαγεῖν τὴν προαίρεσιν· ὅ, τε κίνδυνος αὐτοῖς μείζων ἐφαίνετο, καὶ δυσεγχείρητον εὐθὺς τὸ μέγεθος τῆς ὑποθέσεως. ὄντων δ' αὐτῶν ἀθυμουμένων, παρεθάρρυνεν ὁ βασιλεὺς, ὡς πρότερον καθαιρήσων φάμενος τὸν νεὼν ἢ πάντων [d] αὖθις εἰς τὴν συντέλειαν παρεσκευασμένων. καὶ ταῦτα προεἰπὼν οὐκ ἐψεύσατο. χιλίας γὰρ [c] εὐτρεπίσας ἁμάξας, αἳ βαστάσουσι τοὺς λίθους, ἐργάτας ὑπὲρ μυρίους τοὺς ἐμπροσθεν ὑπολειφθέντας, καὶ ἱερεῦσιν τὸν ἀριθμὸν χιλίοις [f] ἱεραϊκὰς ὠνησάμενος στολὰς, καὶ τοὺς μὲν [g] διδάξας οἰκοδόμους, ἑτέρους δὲ τέκτονας, ἥπερ τῆς καθοσιώσεως, ἁπάντων αὐτῷ προθύμως προσδιαρεπισμένων.

γ'. [h] Ἀνελὼν δὲ τοὺς ἀρχαίους θεμελίους, καταβαλόμενος ἑτέρους, ἐπ' αὐτῶν τὸν ναὸν ἤγειρε, μήκει μὲν ἑκατὸν ὄντα πηχῶν, τὸ δ' ὕψος εἴκοσι πρείττοις, [i] ὡς τῷ ξένῳ [k] συνιζησάντων τῶν θεμελίων ὑποπεσεῖν. καὶ τοῦτο μὲν καὶ τοὺς Νέρωνος καιροὺς ἐπεγείρειν ἐγνώκειμεν. ᾠκοδομήθη δὲ ὁ ναὸς, οὐ λίθοις μὲν, λευκοῖς δὲ καὶ [m] κρατεροῖς, τὸ μέγεθος ἑκάστων πρὸς πέντε καὶ εἴκοσι [n] πήχεις ὑπὲρ μῆκος, ὀκτὼ δὲ ὕψος, εὖρος δὲ περὶ δώδεκα. καὶ πάντας αὐτοῦ καθότι καὶ τῆς [o] βασιλικῆς στοᾶς τὸ μὲν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ταπεινότερον, ὑψηλότερον δὲ τὸ μεσαίτερον, ὡς περίοπτον οὐκ ὀλίγων σταδίων εἶναι τοῖς τὴν χώραν νεμομένοις, μᾶλλον δ' εἴ τινες [p] κατ' ἐναντίον οἰκοῦντες ἢ προσόντες τύχοιεν. [q] θύρας δὲ ὑπὲρ τὰ εἰσόδοις σὺν τοῖς ὑπερθυρίοις, ἴσον ἐχούσας τῷ ναῷ, ποικίλοις ἐμπετάσμασι κεκόσμητο, τὰ μὲν ἄνθη [r] ἀλυσγέσι, κίονας δ' [s] ἐνυφασμένοις. καθύπερθεν δ' αὐτῶν [t] ὑπὸ τοῖς θριγκώμασιν, ἄμπελος [v] διετέτατο χρυσῆ, τοὺς βότρυς [x] ἀπηωρημένους ἔχουσα· θῶμα καὶ ὕλης μεγέθους καὶ τῆς τέχνης τοῖς ἰδοῦσιν, οἷον ἐν πολυτελείᾳ τῆς ὕλης τὸ κατασκευασθὲν ἧττον. περιελάμβανε δὲ καὶ στοὰς μείζονας [y] τὸν ναὸν ἅπασαι, πρὸς τὴν ἀναλογίαν ὑπερηδεύων, καὶ τὰς δαπάνας τὰς πρὶν ὑπερβαλλόμενος, ὡς οὐκ ἄλλος τις ἐδόκει ὑπεκκεκαυμηκέναι τὸν ναόν. [z] ἄμφω δ' ἦσαν μεγάλα τείχη, αὐτὸ δὲ τὸ τεῖχος ἔργον μέγιστον ἀνθρώποις ἀκοαῖς ἁπάντων. λόφος γὰρ

que sperandum dicere putabatur, nihil animis attollebantur. sed anxii erant & soliciti, ne si totum opus jam dissolveret, non satis opum haberet ad perficiendum quod proposuerit: atque in majus illis crescebat periculum, & augeri visa est rei difficultas ex incœpti magnitudine. Cum autem ita affecti essent, rex eos confirmabat, dicens, non se prius templum diruturum, quam omnia, quæ ad id absolvendum pertinerent, præparasset. Atque hæc præfatus, fidem firmavit. Nam cum mille carros ad vehendos lapides comparasset, & decem peritissimorum opificum millia delegisset, & mercatus mille sacerdotibus vestes sacerdotales, eos partim lapides partim ligna fabricare docuisset, opus aggressus est, omnibus diligenter præparatis.

3. Sublatis autem veteribus fundamentis, & jactis aliis, templum super eis erexit in longitudinem cubitorum centum, in altitudinem *totidem* & viginti amplius, * qui viginti aliquanto post considentibus fundamentis retro cesserunt. atque hoc, *quicquid erat*, attollere decreveramus Neronis temporibus. Ædificatum autem est templum ex lapidibus candidis & firmis; & singulorum magnitudo erat in longum ad cubitos circiter quinque & viginti, in altitudinem octo, in latitudinem vero circiter duodecim. Eratque totum templum (quemadmodum & regia porticus) utraque parte depressius, medio vero editius, adeo ut à multis stadiis regionis incolis conspicuum esset, maxime si qui ex adverso habitarent aut eò accederent. Fores in ingressu cum superliminaribus, ipsi fano æquales, aulæis multicoloribus ornatas habebat, quibus erant & flores purpurei & columnæ intextæ. At † supra hæc sub muri coronulis vitis expansa erat aurea, cum racemis ex illa sublime pendentibus; eâ quasi materiæ profusione facta, ut aspicientibus tam magnitudine quam arte stuporem incuteret. Quin & templo universo circumdedit porticus ingentes, proportionis rationem habens, & sumptibus majores superans, ut nec quisquam alius videretur ita templum exornasse. Ambæ autem magno innitebantur muro: ipse vero murus opus omnium quæ homines auditu acceperunt maximum. Collis erat petrosus, arduus, ad orientale

Templi ab Herode instaurati & exstructi descriptio.

Vitis aurea.

d Αὐτῷ τε εἰς τὴν συντέλειαν] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* αὐτῶ in *reliquis*.

e Εὐτρεπίσας ἁμάξας,] Ita *MSS.* εὐτρεπήσας perperam in *Editis*, ut & mox προεὐτρεπισμένων.

f Ἱερατικὰς] Videsis *Seldenum*, lib. 3. de *Synedriis*, c. XI. p. 172, 173.

g Διδάξας οἰκοδόμους,] Vocem διδάξας in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *sed & quosdam cæmentarios, alios autem fabros lignarios eruditos ad templi fabricam hortabatur.* Ἐπιτάξας οἰκοδόμους legendum esse conjicit *Montacutius* in *Originibus Eccl.* p. 49. & καθιστὰς οἰκ. in *Antidiatriba* p 247. Verum licet utrumque ferri possit, (aut Διδάξας ex conjectura *Cotelerii* in *Mon. Eccl. Gr.* vol. 2. p. 545.) vox οἰκοδόμους repugnat *Josepho*, qui postea ἔστι δὲ καὶ Διδᾶ τὰ ἱερὰ οἰκοδομηθέντα.

h Ἀνελὼν δὲ τοὺς ἀρχαίους θεμελίους] Templum (ut ait *Grotius*, lib. 5. de *Ver. Christ. Rel.*) non ex ruinis resuscitatum fuit, sed paulatim per partes innovatum: qualis mutatio facit idem templum appellari. Non aliud erat templum dicit *Scaliger* (l. 6. *de Emend. T.* p 500.) quia συνέλεκτισμος & continuatio sacrificii facit ut unum idemque templum habeatur. HUDS. Ex his verbis nonnulli collegerunt hoc, quod struxisse dicitur Herodes ædificium, habendum esse pro templo novo & quidem tertio, quod distinctum erat à templo secundo, quod ædificarunt Hebræi reduces facti ex Babylonia. Verum Judæi ipsi (quorum tamen maxime intererat hoc templum, si fieri posset, tertium appellare ut ita Messias noster dici non posset venisse stante illo templo, quod à Zorobabele & sociis ejus conditum fuit) templum hoc, uti ab Herode erat exædificatum & dein a Tito versum fuit, nunquam alio nomine in Talmude & aliis scriptis nuncupant, quod sciam, quam בית שני Templum secundum. Christiani autem nequeunt ullo modo dubitare, quin templum uti Herodes illud renovavit idem fuerit, adeoque templum secundum appellandum, ac illud quod Zorobabel excitavit, quoniam stante eodem illo templo secundo, quod Zorobabelis opera constitutum est, Messias venire debuit, uti Haggai cap. 2. prædictum est. Si autem templum Herodis fuerit templum tertium & plane novum haberi debeat, ac diversum a secundo, quomodo Christus venit stante Templo secundo? Denique, num cultus sacer unquam legitur interruptus fuisse tempore Herodis, quod factum oportuit, si Sanctum & Sanctum Sanctorum plane nova facta sunt, sublatis veteribus. REL.

i Οὐς τῷ —— ὑποπεσεῖν.] Per tempus fundamentis desiccatis resederunt. *Rufinus.* SPANH.

k Συνιζησάντων] Ita in *MSS.* συνιζησάντων perperam in *Editis*. Hanc rem pro impossibili habet *Villanpandus* ad *Ezech.* tom. 2. p. 577.

* *Qui viginti aliquanto post*] Versio nostra & sensus postulat ut sit ellipsis vocis κῦ ante ἅπ. integre enim καθ' ἃς ὑποπεσεῖν.

l Κατὰ τοὺς Νέρωνος] Vide lib. 20. c. 8. & *Torniellum* ad A. M. 4082. n. 7, 8. & *Usserium* ad A. M. 3987.

m Κρατερῶν] Κρατιμῶν *Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.*

n Πήχεις ἐπὶ μῆκος,] Ita *Busb.* & *Hen.* πηχῶν in *ceteris*.

o Βασιλικῆς στοᾶς] Βασιλείου *Hen. Vat. Lugd. Bat.* & *Gall.*

p Κατ' ἐναντίον οἰκοῦντες] Κατ' ἀνατολὴν dicit, ut orientalem plagam designet. *L'Empereur* de *Mensuris Templi*.

q Θύρας δὲ] Cum hæc dicit (inquit *L'Empereur*) non exteriorem, sed interiorem portam, quæ ad fanum ducebat, intelligi vult.

r Ἀλυσγέσι,] Ita *Hen.* & *Lugd. Bat.* ἁλυσγίσι *Gall.* ἁλυσγῆσι in *Editis Aliisque*.

s Ἐνυφασμένοις.] Ἐνυφασμένας *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.*

t Ὑπὸ τοῖς θριγκώμασιν,] Ita lego cum *Seldeno*, (lib. 2. *de Jure Naturæ & Gentium*, c. 8. p. 234.) probante *Petito* in *Animadv.* tom. 4. p. 134. ὑπὸ τοῖς τοίχωμασι in *Græcis* omnibus. in versione *Epiphanii* omittuntur.

† *Supra hæc sub muri coronulis vitis expansa erat aurea*,] *Id est*, in fronte supra fores, *ut explicat Seldenus*.

v Διετετάτο χρυσῆ,] Διεπετάτο *Hen.*

x Ἀπηωρημένους ἔχουσα·] Ita *Vat.* βότρυας ἀπαωρεμένας *Hen.* βότρυς ἀπεωρεμένους (ἀπαωρεμένους *Cotelerius*) in *Editis Aliisque*. Εἶχε δὲ καὶ πύλη τὰς χρυσᾶς ὑπὲρ αὐτῆς ἀμπέλους, ἀφ' ὧν βότρυες ἀνθρωπίνης κατενεχθείσης, lib. 1. *de Bello*, c. 6.

y Τὸν ναὸν ἅπασα,] Est qui sic distinguit, τὸν ναὸν, ἅπαντα πρὸς τὴν ἀναλ.

z Ἄμφω δ' ἦσαν] Videtur esse Ellipsis præpositionis ἐπὶ, ut sit ἄμφω δ' ἦσαν ἐπὶ μεγάλα τείχη.

tale urbis latus ſenſim ac leniter reſupinatus uſque ad ſummum ejus faſtigium. Hunc *collem* Solomon, qui primus in nos regnavit, ſuperne ad verticem muro circumduxit, Dei *ipſius* inſtinctu: immo & inferne, à radicibus *ejus* incipiens, quibus ad libem circumjecta eſt vallis admodum depreſſa, *eandem* vallavit ſaxis grandibus plumbo inter ſe vinctis, ſemper aliquid ſpatii intus concludens, & alte progrediens, adeo ut immanis eſſet magnitudo pariter ac profunditas ſtructuræ, forma quadrangulari factæ, ut vaſtitas quidem lapidum à fronte quoad ſuperficiem in conſpectum veniret, interiora vero ferro firmata compagines in omne ævum indivulſas haberent. Opere ita continuato ut ſummitati collis jungeretur, cum verticem illius aliquantulum lævigaſſet & cavitates intra murum comprehenſas repleviſſet, ſuperficiei partibus quæ forte eminerent totum æquavit & ad planum redegit. Atque uuiverſum hoc ſeptum erat, quatuor ſtadiorum in circuitu, unoquoque * angulo in longitudinem ſtadium complectente. interius deinde ipſum verticem ambit alius murus lapideus, ad orientale quidem latus duplicem ſuſtinens porticum pari cum muro longitudine, ſpectantem ad januas templi, quod ad medium ejus conſtitit. Hanc multi priorum regum adornaverant. Porro circa templum undique fixa erant ſpolia peregrinarum gentium, atque ea omnia rex Herodes dedicavit, additis etiam quæ ab Arabibus ipſe reportarat.

Ingens opus Solomonis.

Spolia Barbarica.

4. Ad ſeptentrionale autem *ſepti* latus arx conſtructa erat quadrata, bene munita atque egregie firma. Hanc qui Herodem anteceſſerunt, Aſamonæo prognati, reges & ſacerdotes, ædificarunt, & Barim appellarunt, ut ibi ſtola ſacerdotalis illis reponeretur, quam ipſe pontifex, duntaxat cum erat facienda res divina, induere ſolebat. Hanc ſtolam rex Herodes eo in loco cuſtodivit, & poſt ejus obitum fuit in poteſtate Romanorum, uſque ad tempora Tiberii Cæſaris. Sub eo Vitellius Syriæ prætor, cum Hieroſolyma veniſſet, & à populo honorificentiſſime exceptus fuiſſet, volens eis gratiam referre, ipſe, quoniam obſecrarunt ut *ſacra* ſtola illis in poteſtatem permitteretur, hac de re ſcripſit ad Tiberium Cæſarem, atque ille eam conceſſit *eis*: manſitque penes Judæos ſtolæ ſacerdotalis poteſtas uſque ad deceſſum regis Agrippæ. Poſt eum Caſſius Longinus, qui tum Syriam adminiſtrabat, & Cuſpius Fadus, Judææ procurator, Judæis imperarunt, ut ſtolam ponerent in Antonia: debere enim Romanos eam penes ſe habere, ſicut antea. Quamobrem Judæi legatos ad Claudium Cæſarem miſerunt, eam rem deprecaturos. Qui cum Romam perveniſſent, juvenis rex Agrippa, qui tum illic erat, perfecit ſuo rogatu

Turris Antonia.

Stola pontificalis ubi cuſtodita.

Caſſius Longinus Syriæ præſes.

Cuſpius Fadus Judææ procurator.

Judæorum legatio ad Claudium Cæſarem.

πετρώδης, ἀνάντης, ἠρέμα πρὸς τοὺς ἐξωτέρους μέρεσι τῆς πόλεως [a] ὑπολιμένος ὑπὲρ τὸν κορυφὴν ἄκρας. τοῦτον [b] ὁ πρῶτος ἡμῶν [c] βασιλεύσας Σολομῶν, κατ' ὑποφοράν τοῦ Θεοῦ, μεγάλαις ἐρυσίαις ἀπετείχισεν [d] ἄνωθεν τὰ πρὸς τὴν ἄκραν, ἀπετείχισε δὲ κατωθεν [e] ἀπὸ τῆς ῥίζης ἀρχόμενος, ἐν βαθεῖα πρόσρηξε φάραγξ, [f] ἧς λίθοι τοῖς πέτρας μολίβδῳ δεδεμέναις πρὸς ἀλλήλας ἀπολαμβάνων [g] ἀπὸ τοῦ ἔσω χώρας, καὶ πρόβαινων εἰς βάθος, ὥστ' [h] ἄπορον εἶναι τὸ, τὸ μέγεθος τῆς [i] οἰκοδομῆς ἐς τὸ ὕψος πλεχθείσης [k] γιομένης, ὡς τὰ μὲν μεγέθη τῶν λίθων ἀπὸ μελώπου καὶ τῆς ὑπιφανείας ὁρᾶσθαι, τὰ δὲ ἐντὸς σιδήρῳ διησφαλισμένα συνέχειν τὰς ἁρμογὰς ἀκινήτους τῷ παντὶ χρόνῳ. τοῦ δὲ ἱερατείου ἄνω σωαπάσης εἰς ἄκρον τὸ λόφου, [l] ἀπεργασάμενος αὐτοῦ τῷ κορυφῷ, καὶ τὰ κοῖλα τοῦ πρὸς τὸ πεῖχος ἐμπλήσας, ἰσοπέδου τοῖς κατὰ τῆς ἐπιφάνειαν τῆς ἄνω καὶ λεῖον ἐποίησε. τοῦτο δὲ ὅλου τὸ πᾶν περίβολος, πλέθρων σταδίων τὸ κύκλον ἔχων, ἑκάστης γωνίας σταδίου μῆκος ἀπολαμβανούσης. ἐνδοτέρω δὲ τούτου ἐκ παρ' αὐτῷ τῆς ἄκρας ἄλλο πεῖχος ἄνω λιθινον πρόκειται, καὶ μὲν ἐξωτέρω ῥάχιν, ἰσομήκη τῷ πείχει σταδίων ἔχων διπλῶν, ἐν μέσῳ δὲ νεὼ πεπυκνωμένος, ἀφορῶσιν εἰς τὰς θύρας αὐτοῦ. πάντων πολλοὶ βασιλεῖς οἱ πρόσθεν κατεσκεύασαν. ἐν δὲ ἱερῷ πάντος ὅλου ἐν κύκλῳ πεπηγμένα σκῦλα βαρβαρικά, καὶ ταῦτα πάντα βασιλεὺς Ηρώδης ἀνέθηκε, πρόσθεν ὅσα ἐκ τῶν Ἀράβων ἔλαβεν.

δ. Κατὰ δὲ τὴν βόρειον πλευρὰν, ἀκρόπολις ἐγγώνιος εὐερκὴς ἐτετείχιστο, Διάφορος ὀχυρότητι. ταύτην οἱ πρὸ Ηρώδου ἐκ [m] Ασαμοναίων γένους βασιλεῖς ἐκ ἀρχιερεῖς ὠκοδόμησαν, καὶ [n] βάριν ἐκάλεσαν, ὡς ἐκεῖ τὴν ἱερατικὴν αὐτοῖς ἀποκειμένην στολὴν, [o] ὅταν δέῃ θύειν, τότε μόνον ὁ ἀρχιερεὺς ἀμφιέννυται. [p] ταύτην ὁ βασιλεὺς Ηρώδης ἐφύλαξεν ἐν τῷ τόπῳ, καὶ μέχρι τὴν ἐκείνου τελευτὴν [q] ὑπὸ Ρωμαίοις ἦν, μέχρι τοῦ Τιβερίου Καίσαρος χρόνων. ἐπὶ τούτου δὲ [r] Ουιτέλλιος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν, ἐπιδημήσας τοῖς Ιεροσολύμοις, δεξαμένου δὲ πλήθους αὐτὸν λαμπρότατα πάνυ, θέλων αὐτοῖς τὴν εὐποιΐας ἀμείψασθαι, ἐπεὶ παρεκάλεσαν τὴν ἱερὰν στολὴν ὑπὸ τὴν [s] αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, ἔγραψε περὶ τούτων Τιβερίῳ Καίσαρι, κἀκεῖνος ἐπέτρεψε· καὶ παρέμεινεν ἡ ἐξουσία τῆς [t] ἱερατικῆς στολῆς τοῖς Ιουδαίοις, μέχρι ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς [u] Αγρίππας. μετὰ τοῦτον δὲ Κάσσιος Λογγῖνος, ὁ τῆς Συρίας τότε διοικῶν, καὶ Κάσσιος Φάδος, ὁ τῆς Ιουδαίας ἐπίτροπος, κελεύουσι τοὺς Ιουδαίους εἰς τὴν [x] Αντωνίαν καταθέσθαι τὴν στολὴν· Ρωμαίους γὰρ αὐτῆς εἶναι δεῖν κυρίους, καθὼς ἐπέρυσιν ἦσαν. πέμπουσιν οὖν Ιουδαῖοι πρέσβεις πρὸς Κλαύδιον Καίσαρα περὶ τούτων παρακαλέσοντας. ὧν ἀναβάντων, [y] ὁ νεώτερος βασιλεὺς Αγρίππας, ἐν Ρώμῃ τυγχάνων, αἰτησάμενος παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν ἐξουσίαν ἔλαβεν, ἐπιστα-

[a] Υπολιμένος] Ita *Baſ.* & *MSS.* ὑποπλέμπων perperam *Gen.*

[b] Ο πρῶτος ἡμῶν βασιλεύσας Σολομών,] Primus *ſcilicet* è ſtirpe Davidica. alibi etiam Solomonem primum ponit in ſerie Regum. Dicit (l. 20. c. 8.) opus fuiſſe Solomonis, καὶ πρώτου ἐπισκευήν τὸ συμπαν ἱερόν, & (lib. 6. de *Bello Jud.* c. 6.) καὶ Σολομῶνος βασιλέως, ὃς καὶ τὸν ναὸν ἔκτισε.

[c] Βασιλεύσας] *L. B.* βασιλεύς.

[d] Ανωθεν τὰ πρὸς] Τὰ πρὸς τὴν ἄκραν ἄνωθεν *Hen.*

[e] Υπὸ τῆς ῥίζης ἀρχόμενος,] Απὸ τῆς ῥίζης *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[f] Καθ' ἃς λίθας] *L. B.* ἡλίσατοις.

[g] Απὸ τοῦ ἔσω χώρας,] Αἱ τι τοῦ ἔσω χώρας *Hen.* & *Lugd. Bat.* qui habet in *Marg.* τα πρὸς. unde forſan legendum, ἀπὸ τι τοῦ ἔσω χωρας.

[h] Απορον] *L. B.* ἄπεργον.

[i] Οικοδομῆς] Οἰκοδομήσεως *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[k] Γενομένης,] *L. B.* & *Hen.* γεγομμένης.

[l] Απεργασάμενος αὐτῷ] Τῆς ἄκρας κατεργασάμενος τὸ ὕψος in lib. 6. *de Bello Jud.* c. 6.

* *Angulo longitudinem ſtadium complectente.*] *Id eſt*, latere inter angulos.

[m] Ασαμοναίων γένους] Ασαμωναίων *Busb.* & *Hen.*

[n] Βάριν] Conf. ſupr. lib. x. c. xi. §. 7. SPANH.

[o] Ηι ὅταν δέῃ θύειν,] Videſis *Sheringhamum* in *Cod. Joma*, p. 152.

[p] Ταύτην ὁ βασιλεὺς] Ταύτην Ηρώδης ὁ βασ. *Hen.*

[q] Υπὸ Ρωμαίοις ἦν,] Archelai tempore penes Judæos fuiſſe dicit, l. xvii.

[r] Ουιτέλλιος —— ἐπέτρεψε·] De hoc facto Vitellii infra lib. 18. c. 5. § 3. & lib. 20. c. 1. §. 2. ſtolam Pontificalem in Antonia Arce ſervatam Sacerdotibus in Templo cuſtodiendam permittit. Juſſi poſtea Judæi eandem ſtolam denuo in Antonia reponere. Stola Pontificalis ante prope Templum aſſervari ſolita, Judæis ſub Tiberio Imp. conceſſa. Eadem ſub Claudio primo in Arce Antonia, poſtea junioris Agrippæ cuſtodiæ. SPANH.

[s] Αὐτῶν] Ita *L. B.* αὐτῶν HUDS. Αὐτῆ *Gen. HAV.*

[t] Τῆς ἱερατικῆς στολῆς] Τῆς στολῆς ἱερατικῆς *Hen.* ultima vox *L. B.* deeſt.

[u] Αγρίππας.] *Act.* 12. v. 1. dicitur Herodes, quem *Syrus* recte appellat Agrippam, magni Herodis filium, ex qua familia quotquot erant, communi nomine *Herodes* vocabantur. *Grotius* ad *Act.* 12. v. 1.

[x] Αντωνίαν] Conſer de Antonia Arce prope Templum infr. lib. 18. c. 5. §. 3. SPANH.

[y] Ο νεώτερος βασιλεὺς Αγρίππας] Filius ejus Herodis Agrippæ, de quo ſupra hac ead. §. & *Act.* 12. Vide *Grotium* ad *Act.* 25, 13.

λαμένῳ Οὐιτελλίῳ τῷ τῆς Συρίας [z] ὄντι στρατηγῷ. [a] πρότερον δ' ὑπὸ σφραγῖδι τῇ ἀρχιερέως καὶ τῶν χαλκοφυλάκων, καὶ πρὸ μιᾶς ἡμέρας [b] τῆς ἑορτῆς, ὅτε τῶν Ρωμαίων φρούραρχον ἀναβαίνοντες οἱ χαλκοφύλακες, καὶ καταμανθάνοντες τῇ [c] ἑαυτῶν σφραγῖδα, τῇ φόλλει ἐλάμβανον. εἶτ' αὖθις τῆς ἑορτῆς παρελθούσης, εἰς τὸν αὐτὸν κομισάμενοι τόπον, καὶ τῷ φρουάρχῃ δείξαντες [d] σύμφωνον τῇ σφραγῖδα, κατεπίθεντο. ταῦτα μὲν οὖν [e] ὑπὸ τῶν πάλαι τῶν ὑπομεμβεβηκότων παρεδηλώθη. τότε δ' οὖν ὁ τῶν Ιουδαίων βασιλεὺς Ηρώδης καὶ ταύτῃ τῇ βάσει ὀχυρωτέραν κατασκευάσας, ἐπ' ἀσφαλείᾳ τῆς φυλακῆς τοῦ ἱεροῦ, χαριζόμενος Αντωνίῳ, φίλῳ μὲν αὐτοῦ Ρωμαίων δ' ἄρχοντι, [f] μετωνόμασεν Αντωνίαν.

ε'. Εν δὲ τοῖς ἑσπερίοις μέρεσι τοῦ περιβόλου, [g] πύλαι τέσσαρες ἐφέστασαν, αἱ μὲν εἰς τὰ βασίλεια τείνουσι, τῆς ἐν μέσῳ φάραγγος εἰς δίοδον ἀπειλημμένης, αἱ δὲ δύο εἰς τὸ προάστειον, ἡ λοιπὴ δὲ εἰς τὴν ἄλλην πόλιν, βαθμοῖσι πολλοῖς κάτω τε εἰς τὴν φάραγγα διειλημμένη, καὶ ἀπὸ ταύτης ἄνω πάλιν ὀρθὴ τὴν πρόσβασιν. ἀντικρὺ γὰρ ἡ πόλις ἔκειτο τοῦ ἱεροῦ, θεατροειδὴς οὖσα, περιεχομένη βαθείᾳ φάραγγι [h] κατὰ πᾶν τὸ νότιον κλίμα. [i] τὸ δὲ τέταρτον αὐτοῦ μέτωπον, τὸ πρὸς μεσημβρίαν, εἶχε μὲν καὶ αὐτὸ πύλας κατὰ μέσον, ἐπ' αὐτοῦ δὲ τῇ [k] βασιλικῇ στοᾷ, τριπλῇ κατὰ μῆκος δίοδον ἀπὸ τῆς ἑῴας φάραγγος ὀρθὴ τὴν ἑσπέριον. ἀ γὰρ [l] σκιρτᾶν προσωτέρω δυνατόν. ἔργον δ' ἦν ἀξιαφηγητότατον τῆς ὑφ' ἡλίῳ. μεγάλα γὰρ ὄντος τοῦ φαραγγικοῦ ἀναλήμματος, καὶ [m] ὀδὸν ἀνεκτὴν καταδεῖν εἴ τις ἄνωθεν εἰς τὸν βυθὸν [n] εἰσκύπτοι, παμμέγεθες ὕψος ἐν αὐτῷ τὸ τῆς στοᾶς ἀνέσχεν, ὡς εἴ τις ἀπ' ἄκρας τῆς ταύτης [o] τέγους ἀμφω συντηρεῖς τὰ βάθη διοπτεύοι, σκοτοδινιᾶν, οὐκ [p] ἐξικνουμένης τῆς ὄψεως εἰς ἀμέτρητον τὸν βυθόν. κίονες δ' ἐφέστασαν κατ' [q] ἀντίστιχον ἀλλήλοις ὀρθὴ μῆκος τετραχᾶ· σωμέδεδεν γὰρ ὁ τέταρτος τοῖχος λιθοδομήτῳ πίσσει· καὶ πάχος ἦν ἑκάστου κίονος [r] ὡς τρεῖς ὑπισωπτόντων ἀλλήλοις τὰς ὀργυιὰς περιλαβεῖν· μῆκος δὲ ποδῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι, διπλῆς πτερυγίας [s] ὑπειλημμένης. πλῆθος δὲ συμπάντων δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατόν, κιονοκράνων αὐτοῖς κατὰ τὸν Κορίνθιον τρόπον ἐπεξειργασμένων γλυφαῖς, ἔκπληξιν ἐμποιούσαις διὰ τὸν ὄγκον μεγαλουργίαν. τεσσάρων δὲ στίχων ὄντων, τρεῖς ἀπολαμβάνοσι τοὺς διὰ μέσου χώρους τῆς στοᾶς. τῶν δὲ αἱ δύο παραλλήλοι τὸν αὐτὸν γεγόνασι τρόπον, εὖρος ἑκατέρας ποδῶν τριάκοντα, μῆκος δὲ σταδίου, ὕψος δὲ ποδῶν ὑπὲρ πεντήκοντα· τῆς δὲ μέσης εὖρος μὲν ἡμιόλιον, ὕψος δὲ διπλάσιον. [t] ἀνέσχε γὰρ πλεῖον παρὰ τοὺς ἑκατέρωθεν. αἱ δὲ ὀροφαὶ βαθυξύλοις ἐξησκηνται γλυφαῖς, πολυτρόποις σχημάτων [v] εἰδέσεσι. καὶ τὸ τῆς μέσης βάθος ὑπὲρ μεῖζον [x] ἦγεν, ὑπεστηριγμένον τοῖς ὑπισυλίοις προμετωπιαῖς

apud imperatorem ut eam illis potestatem traderet, hoc ipso Vitellio in mandatis dato, Syriæ *tunc Vitellius* prætori. Antea erat sub sigillo pontificis & *sacri* *Syriæ præ-* ærarii quæstorum: & pridie festorum ibant quæ- *ses.* stores ad præfectum Romani præsidii, & agnito suo sigillo eam auferebant. deinde rursum festis transactis in eundem locum referebant, &, sigillo quod concordabat ostenso præsidii præfecto, *illic eam* deponebant. Et hæc quidem ex iis qui postea acciderunt casibus declarata sunt. Verum hanc *Turris Antonia unde dicta.* turrim Herodes rex Judæorum tunc munitiorem fecit, ad templi securitatem & custodiam; & in gratiam Antonii, amici sui & Romanorum imperatoris, nominavit Antoniam.

ς. A septi autem parte occidentali quatuor *Digressione finita, templi descriptionem prosequitur.* erant portæ, quarum una ferebat in regiam, valle interjacente ad transitum intercepta & *completa*; duæ in suburbium; postrema in * aliam urbem, multis gradibus distincta, ut in vallem descenda- tur, & deinde ab ea rursus esset ascensus. nam urbs posita erat è regione templi, speciem præbens theatri, cincta valle profunda circa latus meridianum. Quarta autem pars frontis *templi* à meridie habebat & ipsa portas in † medio, simulque regiam porticum, quæ triplex erat, & longitudine ab orientali valle ad occidentalem usque pertinebat. nec enim amplius produci poterat. Opus erat omnium quæ unquam sol vidit maxime memorabile. nam cum vallis depressa admodum esset, ut inde caligarent oculi cujusquam ex alto in fundum despicientis, porticum immanis altitudinis super ea exstruxit, ut si quis ex tecti ejus summitate altitudinem simul utramque visu penetrare vellet, periculum esset ne vertigine corriperetur, priusquam visus ad immensum adeo profundum pertingeret. Quatuor autem erant columnarum series, ita ab uno porticus fine in alterum dispositæ, ut ex adverso sibi respondérent, (quarta enim intertextum habebat parietem lapideum) atque crassitudo cujusque columnæ tanta erat, quantam possent tres *hominum* inter se contingentium ulnæ complecti, longitudo pedum septem & viginti, duplici spira *cuilibet columnæ* subjecta. Numero autem universæ erant centum & sexaginta duæ, capitellis ipsarum more Corinthio sculptura obductis, opere omnino magno & mirabili. Cumque quatuor essent *columnarum* versus, ex illis tres spatium interceptum in porticus dividebant. Harum autem *porticuum* duæ sibi mutuo respondentes similiter factæ erant, ut utraque haberet xxx pedes in latitudinem, in longitudinem vero stadium, atque in altitudinem plus quam quinquaginta pedes; media autem erat latitudine sesquialtera, atque altitudine dupla. nam eas ex utraque parte multum superemineba. Tecta vero sculpturis ligneis profundis erant exornata, in varias formarum species elaboratis: atque medium in majorem altitudinem evectum est, muro

[z] Οὐκ στρατηγῷ.] Αντιστρατηγῷ *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[a] Πρότερον ——— χαλκοφυλάκων,] Conf. infr. lib. 18. c. 5. §. 3. SPANH.

[b] Τῆς ἑορτῆς] Notat P. *Molinaus* in *Vate* suo, c. 25. stolam hanc tribus tantum festis solennibus, sc. *Paschatis, Pentecostes,* & *Tabernaculorum*, pontifici traditam fuisse.

[c] Ἑαυτῶν σφραγῖδα,] Τὴν σφραγῖδα δείξαντες σύμφωνον *Hen.* sc. sigillum de quo convenerant. σύμφυτον, συμπορσόμενον *Hesych.* atque eo sensu vocem accipio.

[d] Σύμφωνον] Ita reponi jussi ex *L. B.* quum magis convenire huc videatur, quam *Vulg.* hactenus σύμφυλον, quod dicit rem rei adeo arcte adhærentem, ut una cum illa nata atque orta videatur. Hic vero agitur de obsignationis cera & sigillo obsignante, quæ quidem duo semper debent esse σύμφωνα, seu secum convenientia; at σύμφυτα esse nunquam possunt. *Epiphanius* vertit, *simul cum sigillis.* At *Hudſ.* ita, *& sigillo quod eam comitabatur ostenso*; pro quo reposuimus, *quod concordabat* &c. HAV.

[e] Υπὸ δὲ πάλαι] Forsan ὑπὲρ & mox προδηλώθη.

[f] Μετωνόμασεν Αντωνίαν.] Conf. mox supr. & infr. lib. 18. c. 5. §. 3. SPANH.

[g] Πύλαι τέσσαρες ἑστᾶσαν,] Ita *Hen. Lugd. Bat. Vat.* & *Epiphan.* πύλας in *Editis Aliisque.*

* *Aliam urbem,*] *Sc.* Hierosolyma.

[h] Κατὰ πᾶν τὸ νότιον κλίμα.] Καθὸ τὸ νότιον κλίμα *Vat.*

† *Medio,*] *Sc.* latere inter angulos.

[i] Τὸ δὲ τέταρτον αὐτοῦ μέτωπον,] Ita *Hen.* & *Lugd. Bat.* τὸ δὲ τέταρτον δὲ μέτωπα *Vat.* τὸ δὲ τέταρτον μέτωπα in *Editis Aliisque.*

[k] Βασιλικῇ] *L. B.* βασίλειον.

[l] Εκτίναι] *L. B.* in *Marg.* ἐκβολάς.

[m] Οὐδ' ἀνεκτὴν] Ita cum *Cod. Vat.* & non dubito quin idem voluerit *Hen.* qui habet οὐδ' ἂν οὐκ δ'. in *Editis Aliisque* οὐ δυνατὸν.

[n] Εἰσκύπτοι] *L. B.* εἰσκύπτοι.

[o] Τέγους ἄμφω] Στέγους *Hen.*

[p] Εξικνωμένης τῆς ὄψεως] Εξικνουμένης *Hen.*

[q] Αντίστιχον ἀλλήλοις] *Al* Αντίσοιχον.

[r] Ως τρεῖς] Ita lego, sensu hujusmodi quid postulante. antea erat, εἰς τρεῖς ἐπὶ σωπτῶντων.

[s] Υπειλημμένης] Επειλημμένης *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[t] Ανέσχε] *L. B.* ἀνά.

[v] Εἰδέσεσι.] *L. B.* εἰδίοις.

[x] Ηγεν, ὑπεστηριγμένον] Ηγείρετο ὑποδεδομημένων *Hen.* ἠγείρε-

ro frontali epistyliis circumsecto, & columnis insertis distincto, totoque ad amussim polito, ut qui non viderant minime fidem istis haberent, nec sine admiratione à præsentibus spectarentur. Atque hujusmodi quidem erat primum septum, in medio vero juxta illud etiam alterum, in quod paucis gradibus ascendebatur, circundante lapidea maceria, cum inscriptione quæ vetaret alienigenam intrare sub pœna capitis. Habebat autem interius conseptum à parte meridionali & septentrionali portas tres continuas *æqualiter* inter se distantes; & ab oriente magnam portam, per quam mundi cum feminis intrare consuevimus. Adhuc autem interius erat sanctuarium, quo feminæ non intrabant. Et porro interius erat tertium, quò non nisi sacerdotibus licebat introire. Hæc erat ædes, & ante eam altare, in quo solida sacrificia Deo cremamus. Horum trium in nullum ingressus est rex Herodes, ab iis enim arcebatur, quoniam sacerdos non esset, sed totus in eo erat ut porticus & exteriora consepta curaret exstruenda. & ista octo annis ædificavit.

Τὸ ἱερὸν octo annis exstruitur.

Ναὸς, sive Ædes, anno & sex mensibus absolvitur.

6. Postquam autem ædes à sacerdotibus uno anno & sex mensibus exædificata est, universus populus lætitiæ plenus erat, Deoque gratias agebant, primum quod tam cito factum fuisset, deinde quod eam operi diligentiam adhibuisset rex, festum diem agentes, & templi instaurationem faustis ominibus prosequentes. Rex autem Deo trecentos boves immolavit; reliqui item pro sua quisque facultate: quorum numerum dicere haud fas est, quod ad veritatem quo pacto dicendus sit nos lateat. nam acciderat, ut idem esset dies inaugurationis regis, quem celebrare solitus erat, ac ille, quo templum fuit absolutum; atque adeo his duabus de causis festum illustrius.

Crypta subterranea.

7. Præterea regi facta est fossa occulta, ab Antonia ferens ad orientalem portam templi, super quam etiam sibimet turrim exstruendam curavit, ut per subterranea in ipsam ascenderet, quo caveretur à populo si quando adversus reges novi aliquid molirentur. Fertur etiam, quo tempore templum construebatur, non nisi noctu pluisse, ne opus impediretur. id quod à majoribus accepimus. neque incredibile est, si quis animum advertat ad alia quibus semet nobis patefecerit Deus. Et quæ ad templum quidem spectant hoc modo exædificata erant.

Finis Libri decimi quinti.

διου [y] τοίχου, κίονας ἔχοντος ἐνδεδεμένους, καὶ ξεστὸν παντὸς ὄντος, ὡς [z] ἀπιστοῦσθαι τοῖς οὐκ [a] εἰδόσι καὶ σὺν ἐκπλήξει θεατὰ τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἶναι. τοιοῦτος [b] μὲν ὁ πρῶτος περίβολος ἦν, ἐν μέσῳ δὲ ἀπέχων ἀπλοῦν δεύτερος, πρόσβασις βαθμοῖσιν ὀλίγοις, ὃν [c] περιεῖχε ἑρκίον λιθίνου ὀρυφάκτου, γραφὴν [d] κωλύων εἰσίεναι τὸν ἀλλοεθνῆ, ἀναλικῆς ἀπηλγημένης τῆς ζημίας. εἶχε δὲ ὁ μὲν ἐντὸς περίβολος, κατὰ μὲν τὸ νότιον καὶ βόρρον κλῖμα, [e] τρισίχους πυλῶνας, ἀλλήλων διεστῶτας· κατὰ δὲ ἡλίου βολὰς, ἕνα τὸ μέγαν, δι' οὗ [f] παρήειμεν ἁγνοὶ μετὰ γυναικῶν. ἐσωτέρω δὲ καὶ ἐκείνου γυναικὶ ἄβατον ἦν τὸ ἱερόν. ἐκεῖνος δὲ [g] ἐνδότερον τρίτον, ὅπου τοῖς ἱερεῦσιν εἰσελθεῖν ἐξὸν ἦν μόνοις. ὁ ναὸς ἐν τούτῳ καὶ πρὸ αὐτοῦ βωμὸς ἦν, ἐφ' οὗ τὰς θυσίας ὁλοκαυτοῦμεν τῷ Θεῷ. [h] τούτων [i] εἰς οὐδένα τῶν τρίων ὁ βασιλεὺς Ηρώδης παρῆλθεν. ἐκεκώλυτο γὰρ οὐκ ὢν ἱερεύς. ἀλλὰ καὶ τοῖς [k] ἔργοις τὰ πρὸ τοῦ καὶ τοῦ ναοῦ καὶ τοὺς ἔξω περιβόλους ἐπεσκεύαζε, καὶ [l] πᾶσι ὠκοδόμησεν ἔτεσιν ὀκτώ.

ς'. Τὸν δὲ [m] ναὸν ἀφ' ὧν ἱερέων ᾠκοδομήθη τῷ [n] ἐνιαυτῷ καὶ μηνὶ ἓξ, ἅπας ὁ λαὸς ἐπληρώθη χαρᾶς, καὶ δὴ τάχος πρῶτον μὲν τῷ Θεῷ τὰς εὐχαριστίας ἐπιοιοῦντο, μὴ ἂν καὶ [o] τὸ πρόθυμίας δὲ βασιλέως, ἑορτάζοντες καὶ καταθρηνοῦντες τὴν [p] ἀνάκλησιν. ὁ γὰρ βασιλεὺς τεσσαράκοντα ἔθυσε τῷ Θεῷ [q] βόας, καὶ τὰ ἄλλων οἱ κατὰ δύναμιν· ὧν ἀκριβὲς οἷόν τε τὸ ἀριθμὸν εἰπεῖν, ἀποκρύπτει γὰρ τὸ δύνασθαι πρὸς ἀλήθειαν εἰπεῖν. συνεκπίπτει γὰρ τῇ [r] προθεσμίᾳ τὰ περὶ τὸν ναὸν ἔργα, καὶ τὴν ἡμέραν τῷ βασιλεῖ τὴν ἀρχῆς, ἣν ἐξ ἔθους [s] ἑορτάζειν, εἰς ταὐτὸν ἐλθεῖν· καὶ μειζοτάτην δι' ἀμφοῖν τὴν ἑορτὴν γενέσθαι.

ζ'. Κατεσκευάσθη δὲ [t] κρυπτὴ διώρυξ τῷ βασιλεῖ, φέρουσα μὲν ἀπὸ τὴν Ἀντωνίας μέχρι τοῦ ἔσω ἱερὸν πρὸς τὴν ἀνατολικὴν θύραν, ἐφ' ἧς αὐτὸς τὸν πύργον κατεσκεύασεν, ἵνα ἔχῃ μετὰ τῶν φυλάκων εἰς αὐτὸν ἀνιέναι, τὸν δὲ δῆμον ὑποπτεύσαντες φυλάττομεν. λέγεται δέ, καθ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν οἰκοδομούμενον τὸν ναὸν, τὰς μὲν ἡμέρας ἔχ' ὕειν, ἐν δὲ τῇ νυκτὶ γίνεσθαι τὰς ὄμβρους, ὡς μὴ [u] κωλύσαι τὸ ἔργον. καὶ τοῦτον τὸν λόγον οἱ πατέρες ἡμῖν παρέδωκαν. ἀδύνατον δέ ἐστιν ἄπιστον, εἰ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ἐλπίδος τὰς ἐμφανείας τοῦ Θεοῦ. τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν ναὸν ἐξῳκοδομήθη τοῦτον τὸν τρόπον.

Τέλος τοῦ βιβλίου πεντεκαιδεκάτου.

τὸ προδιδομημένον Lugd. Bat.

y Τοίχου,] Ita visum est rescribere, quod in *libris* omnibus sit τείχου, præter *Gall.* qui habet τείχους. HUDS. Recte, & ita expresse *Lugd. Bat.* HAV.

z Απιστόται] Απιστα *Hen.* & *Lugd. Bat.*

a Εἰδόσι] Lege ἰδοῦσι. COCC.

b Μὲν ὁ πρῶτος περίβολος ἦν,] Ita *Vat.* & *Busb.* ἦ in *cæteris.*

c Περιεῖχε] *L. B.* εἶχεν.

d Κωλύων εἰσίεναι] Legi etiam potest κωλύοι, ut referatur ad ἑκίον.

e Τρισίχους] *L. B.* πεισοίχους, & in *Marg.* πεπλύχους.

f Παρήειμεν ἁγνοὶ] Ita *Busb. Lugd. Bat. Vat. Hen.* & *Vet. Interpr.* παρῆσιεν in *Editis.*

g Ενδότερον] *L. B.* ἐνδοτέρω

h Τούτων —— παρῆλθεν.] Horum atrium nullo modo Rex intravit &c. *Rufin.* SPANH.

i Εἰς οὐδένα.] Locus hic de mendo suspectus, adeo ut forsan legendum τούτων εἰς οὐδέτερον ὁ βασ. vel τούτοις εἰς οὐδέτερον τὸν δύο ὁ βασ. nisi βωμὸς in τὸ τρίων numerum veniat, aut aliquid exciderit textui de *Sancto Sanctorum.*

k Εργοις] Ita *Busb. Hen. Gall. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ut & mox ἔξω. ἱερεῦσι & ἔσω perperam in *Editis Aliisque.*

l Ταῦτα ᾠκοδόμησεν ἔτεσιν ὀκτώ.] Εν ᾧ ὀκτὼ δεδομηθ' ἔτεσι· *Zonaras* p. 244. A. SPANH.

m Ναὸν] Notandum hîc τὸν ναὸν & τὸ ἱερὸν distingui, ut illa voce *ades ipsa* sive *templum proprie dictum*, hac vero exteriora ædificia & structuræ designentur. Verum hæc distinctio non perpetuo observatur.

n Ενιαυτῷ] Etsi ista totidem annis ædificasse dicatur Herodes, non tamen nisi Agrippæ junioris temporibus, sexaginta circiter post Christum natum annis, absolutum esse totum templi ædificium, testatur *Jos.* l. 20. c. 8. Videsis *Casaub* c. *Baron.* in *Exerc.* XIII. n. 22. & *L. Cappellum in Spicileg.* in *Joannem*, c. 1. v. 20. p 60. & *Usserium* ad *A. M.* 3987.

o Τῆς προθυμίας] Ita lego cum *Cod. Hen.* τῇ προθυμίᾳ in *Editis Aliisque.*

p Ανακλῆσιν.] Ανακλῆσαι Græcis urbem restaurare, ut apud Dion. Chrysost. Orat. 11. p. 36. SPANH.

q Βόας,] *L. B.* βοῦς.

r Προθεσμίᾳ] Hæc Encænia ab Herode semel sunt peracta; ob renovatum à se templum; itaque diversa sunt ab Encæniorum festo (de quo *Joan.* c. 10. v. 22.) quæ quotannis celebrata erant ob repurgatum à Juda Maccabæo templum.

s Εωρταζειν,] Εορταζον *Vat.* ἑορταζει *Gen.* ἑωρταζον emendavit *Cocceius.*

t Κρυπτὴ διώρυξ τῷ βασιλεῖ,] Simillimum fuit institutum *Tyrannorum* Siciliæ, qui in urbe Syracusis tales etiam subterraneas exstruxerunt cryptas; in ea parte quæ *Acradina* appellabatur; cujus mirandæ adhuc superstant reliquiæ, laudatæ à *Jo. Bonanno*, in *Syracusis Antiquis* pag. ed. Italæ 79. nostræ vero Latinæ pag. 57. atque singulari cum cura descriptæ atque depictæ à *Vincentio Mirabella*, in *Syracusis suis Antiquis* pag. ed. Italæ 78. nostræ vero Latinæ 98. Sunt autem hi libri inserti in Thesauro Antiq. Siciliæ. HAV.

u Κωλῦσαι τὸ ἔργον.] *L. B.* uno verbo κωλυσεργῆσ.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΕΚΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOSEXTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. Ον τρόπον Αλέξανδρος καὶ Αριστόβουλος ἀπὸ Ρώμης κατέπεμψαν πρὸς τὸν πατέρα· καὶ ὡς Σαλώμη καὶ Φερώρας, οἱ τοῦ βασιλέως ἀδελφοὶ, τοὺς κατ' αὐτῶν διαβολὰς ἐχέτωσαν.

1. *Quomodo Alexander & Ariſtobulus Roma redierunt ad patrem: utque Salome & Pheroras, Regis fratres, eos calumniantur.*

β'. Ως γυναῖκας δύο τοῖς περὶ Αλέξανδρον καὶ Αριστόβουλον Ηρώδης πρὸς Αγρίππαν ἐξέπεμψεν εἰς Μιτυλήνην, κἀκεῖθεν αὐτὸν ἔπεμψεν εἰς Ιουδαίαν πορευθησομένους.

2. *Quomodo Herodes, cum Alexandro & Ariſtobulo uxores locaſſet, ad Agrippam in Mitylenen navigavit, eique perſuaſit ut inde in Judæam veniret.*

γ'. [a] Εφοδος Αγρίππα εἰς Ιωνίαν, καὶ ὡς Ηρώδης τὸ δεύτερον ἐξέπεμψεν πρὸς Αγρίππαν εἰς τὸν Βόσπορον.

3. *Agrippæ in Ioniam profectio. & quomodo Herodes denuo ad Agrippam navigavit in Boſporum.*

δ'. Εντυξις τῶν κατ' Ιωνίαν Ιουδαίων Αγρίππᾳ, παρόντος Ηρώδου, περὶ ὧν ἠτιῶντο τοὺς Ελληνας.

4. *Judæorum in Ionia ſupplicatio ad Agrippam, præſente Herode, de iis quorum Græcos accuſabant.*

ε'. Ως Αγρίππας ἐβεβαίωσε μὲν αὐτοῖς τοὺς νόμους, Ηρώδης δὲ εἰς Ιουδαίαν ἐπανέρχεται.

5. *Quomodo Agrippa ſuas illis leges confirmavit, & Herodes Judæam repetiit.*

ς'. [b] Ως διεδέξατο Ιεροσολυμίτας Ηρώδης, καὶ τὸ τέταρτον αὐτοῖς ἀφῆκεν τῶν Φόρων ὧν παρελήλυθότος ἔτους.

6. *Quomodo Herodes excepit Hieroſolymitanos, & quartam ſuperioris anni vectigalium partem eis condonavit.*

ζ'. Ως ἐστασιάθη πρὸς τὸν οἰκεῖον Ηρώδην, [c] περὶ τιμῶντι μὲν Αντίπατρον τὸν πρεσβύτατον υἱὸν, χαλεπῶς δὲ τὸν Αλέξανδρον φερόντων τὴν ὕβριν.

7. *Quomodo domi Herodis oritur diſſidium, quod ille Antipatrum filium ſuum natu maximum pluris faceret, & res iſta ut contumelia doleret Alexandro.*

η'. Ως Αντιπάτρου διατρίβοντος ἐν Ρώμῃ, τοὺς περὶ Αλέξανδρον καὶ Αριστόβουλον Ηρώδης ἄγων ἐπὶ Καίσαρος, αὐτῶν κατηγόρησεν.

8. *Quomodo, Antipatro Romæ degente, Herodes Alexandrum & Ariſtobulum ad Cæſarem ductos accuſat.*

θ'. Αλεξάνδρου ἀπολογία ἐπὶ Καίσαρος, καὶ διαλλαγαὶ πρὸς τὸν πατέρα.

9. *Alexander cauſam ſuam agit ad Cæſarem, & pater cum filiis in gratiam redit.*

ι'. Ως ἀγῶνας ἤγαγε πενταετηρικὸς Ηρώδης ἐπὶ τῇ Καισαρείας κτίσει.

10. *Quemadmodum Herodes quinquennale certamen ob Cæſaream ædificatam celebravit.*

ια'. Πρεσβεία τῶν ἀπὸ Κυρήνης καὶ Ασίας Ιουδαίων ὡς Καίσαρα περὶ ὧν ἠτιῶντο τοὺς Ελληνας· καὶ ἀντίγραφα ἐπιστολῶν, ἃς Καῖσαρ καὶ Αγρίππας ἔγραψαν ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς πόλεσιν.

11. *Judæorum Cyrenenſium & Aſianorum legatio ad Cæſarem de iis quorum Græcos accuſabant: & exemplaria literarum quas Cæſar & Agrippa pro ipſis ad civitates ſcripſerunt.*

ιβ'. Ως ἀπορῶν χρημάτων Ηρώδης κατῆλθεν εἰς τὸν Δαυίδου τάφον, καὶ δεισάντων αὐτὸν παραξάντων, μνημεῖον ἔστησεν ἐπὶ τῷ τάφῳ.

12. *Quomodo Herodes pecunia egens deſcendit in ſepulchrum Davidis, & terroribus perturbatus in oſtio ſepulchri monumentum exſtruxit.*

ιγ'. Ως Αρχέλαος ὁ Καππαδόκων βασιλεὺς Αλέξανδρον τῷ πατρὶ διήλλαξεν, [d] δηθὲν ὑπ' αὐτοῦ πρότερον· καὶ ὡς ὁ μὲν εἰς Καππαδοκίαν, Ηρώδης δὲ εἰς Ρώμην ἀνῆλθεν.

13. *Quomodo Archelaus Cappadocum rex Alexandrum à patre in vincula conjectum ei reconciliat: utque Archelaus in Cappadociam, & Herodes Romam profectus eſt.*

ιδ'. Αποστασις τῆς Ηρώδου βασιλείας τῶν τε Τραχωνα οἰκούντων, καὶ ἀφαίρεσις ἀπὸ τῶν στρατηγῶν [e] τῆς χώρας.

14. *Trachonitæ deficiunt ab Herodis regno, atque à regionis præfectis iterum ei adjiciuntur.*

ιε'. Ως Ηρώδης τοὺς εἰς τὴν Αραβίαν διαφυγόντας τῶν ἀποστάντων ἐζήτει, καὶ μὴ τυγχάνων ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτούς, ἐπιτρέποντος Σατορνίνου τοῦ ἡγεμόνος.

15. *Quomodo defectores, qui ſe in Arabiam receperant, depoſcebat Herodes; cumque iis potiri nequiſſet, exercitum in eos duxit permiſſu Saturnini ducis Cæſareani.*

ις'. Ως κατηγόρησε Σύλλαιος Αραψ ἐπὶ Καίσαρος,

16. *Quomodo Syllæus Arabs Herodem apud Cæſarem ac-*

a Εφοδος Αγρίππα εἰς Ιωνίαν,] Illa Ἔφοδος Ἀγρίππα εἰς Ιωνίαν, καὶ ſupplevimus ex *MSS.*

b Ως διεδέξατο Ιεροσολυμίτας Ηρώδης,] Ita in *MSS.* antea in *Editis* hoc modo, ὑπεστρεψεν, καὶ τὸ τέταρτον &c.

c Περὶ τιμῶντι μὲν Ἀντίπατρον] Sic *Vat.* περὶ τιμῶν in *Editis Aliiſque.*

d Δηθέντα ὑπ' αὐτοῦ] Eo modo *Vat.* δεηθέντα ὑπ' αὐτῶν, καὶ ὡς in *reliquis.*

e Τῆς χώρας.] Illa τῆς χώρας adjecimus è Cod. *Vat.*

f Καὶ

accusavit de impressione in Arabiam facta; utque Cæsare irato Herodes ope Nicolai crimina diluit.

17. *Euryclis ad Herodem calumniæ adversus ipsius filios, & quomodo eos in vincula conjecit pater, & de illis ad Cæsarem scripsit.*

18. *Quomodo Herodes Cæsaris permissu, Beryti in judicium assessu filios accusavit. Mors juvenum & corporum eorum sepultura in Alexandrio.*

ὑπὲρ τ ἐμβολῆς τ εἰς τὴν Ἀραβίαν, τῶ Ἡρώδῃ· καὶ ὡς Διὰ Νικολάυ ἀπελύσατο τὰς αἰτίας Ἡρώδης, ὀργιζομένυ Καίσαρ.

ιζ. Διαβολαὶ Εὐρυκλέους κ τ παίδων πρὸς Ἡρώδην· [f] καὶ ὡς ἔδησεν αὐτὺς ὁ πατὴρ, καὶ τῷ Καίσαρι περὶ αὐτῶν ἔγραψεν.

ιή. Ὡς, Καίσαρ ἐξουσίαν δόντ, ἐν Βηρυτῷ ἐπὶ τῷ συνεδρίῳ κατηγόρησε τ παίδων Ἡρώδης. [g] Θάνατ τ νεανίσκων, καὶ ταφὴ τ σωμάτων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

f Καὶ ἔδησεν αὐτὺς ὁ πατὴρ,] Quæ sequuntur usque ad Ὡς Καίσαρ accepta debemus *MSS.*
g Θάνατ τ νεανίσκων.] Καὶ ὡς θαπτόντες ἐτάφησαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ *Vat.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλ χρόνον ἐτῶν [a] ιϛ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUSSEXTUS.

Continet hic liber tempus annorum XII.

CAP. I.

Herodis lex de furibus. Alexandrum & Aristobulum Roma reversos Salome & Pheroras calumniantur: iis tamen uxores dat Herodes.

ΚΕΦ. α'.

Ἡρώδυ νόμ περὶ κλεπτῶν. Ἀλέξανδρον κ Ἀριστόβουλον ὑπὸ Ῥώμης ὑποστρέψαντας διαβάλλουσι Σαλώμη κ Φερώρας· αὐτοῖς μέντοι Ἡρώδης γυναῖκας δίδωσιν.

Herodis lex de furibus.

CUM in reipublicæ administratione operam dedisset rex ut privatas omnes injurias, quæ tam in urbe quam in agris grassarentur, coerceret, *inter cætera* legem tulit, prioribus plane dissimilem, quam & ipse sanciit, *scilicet* ut extra regni terminos fures venditi educerentur. quæ res non solum facinorosis gravis erat, sed & ad mores patrios dissolvendos plurimum conferebat. nam servitutem servire apud exteros & diversam vivendi rationem habentes, & necessitate cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, magis religioni in injuriam cedebat, quam scelere deprehensis in supplicium, dum in priscis legibus de hujusmodi pœna cautum fuisset. Illæ enim jubebant furem quadruplo mulctari, aut si solvendo non esset vendi, sed non alienigenis, neque ut perpetuo serviat. oportebat enim ut post annos sex

Furti pœna juxta Moysis legem, Exod. 22.

ΕΝ τῇ διοικήσ τ [b] ὅλων πραγμάτων ἐπανορθωκὼς ὁ βασιλεὺς τὰς κατὰ μέρ ἀδικίας ἀναιτίλας, τῶν περὶ τὴν πόλιν Ⓒ τὴν χώραν ἁμαρτανομένων, πᾶσι νόμον ἔθηκεν ἑτέροις πρὸς τοὺς πρώτους, ὃν αὐτὸς ἐβεβαίωσε, τὺς [c] πανωρύχους [d] ἀποδιδόμενος ἐπ' ἐξαγωγῇ τ βασιλείας. ὅπερ ἦν οὐκ εἰς τιμωρίαν μόνον τῶν παρόντων φορίκων, ἀλλὰ καὶ κατάλυσιν [e] τῶν εἰθισμένων [f] πατρίων ἐθῶν. τὸ γὰρ ἀλλοφύλοις, καὶ μὴ τὴν αὐτὴν ἔχουσι δίαιταν τοῦ ζῆν, δουλεύειν, καὶ βιάζεσθαι πάνθ' ὅσα πρόσταττον [g] ἐξ ἀνάγκης ἐκεῖνοι ποιεῖν, ἁμαρτία πρὸς τὴν θρησκείαν ἦν, ἡ κόλασις τῶν ἁλισκομένων, πρυλαμβανόμενης ἐν τοῖς πρώτοις τ τοιαύτης τιμωρίας. [h] ἐπέλαβον γὰρ οἱ νόμοι [i] πορθμὸν καταβαλεῖν τ κλέπτην, ἐκ ἔχοντα ἢ πεπράσκεσθαι μὲν, [k] ἀλλ' ἔπηγε τοῖς ἀλλοφύλοις, ἕως ὡς διαφυγῇ τὴν δουλείαν ὑπομένων. ἐπὶ γὰρ

a ιϛ'.] In hoc numero consentiunt *Codices* fere omnes, tam *Græci* quam *Latini*. adeo ut ista de re ne minima quidem occurrat difficultas.

b Ὅλων πραγμάτων] Vox ὅλων deëst *Busb.*

c Ταιχωρύχους —— ζῆν,] Ita in *libris omnibus*. Alibi (prout & emendavit *Coccejus*) semper (quod sciam) *in* aliis auctoribus, τοιχωρύχους. Apud *Zonaram*, τὺς τοιχωρύχους ἐπ' ἐξαγωγῇ τ χώρας πιπράσκειν. HUDS. Idem *Zonaras* p. 244. A. SPANH.

d Ἀποδιδόμεν] Ἀποδιδόμενον *Busb.* Hunc locum, ut innumera alia non percepit *Vet. Interpr.* ἐπ' ἐξαγωγῇ τ βασιλείας *vendi*, est *peregre venum ire*, & *sub ea lege*, *ne in patria moretur*, *exportandum venire*. Phrasi hac utitur *Dio*, l. 54. ut ostendit *Cujac.* ad *Paratitl. Cod.* l. 4. t. 55.

e Περιέχον] Περιῶν *Busb.* & *Vat.*

f Πατρίων] Lege πατρίων. COCC.

g Ἐξ ἀνάγκης ἐκεῖνοι ποιεῖν] Mallem hoc ordine, ἐκεῖνοι ἐξ ἀνάγκης ποιεῖν.

h Ἐπέλαβον γὰρ οἱ νόμοι] Vide *Antiquitatum* lib. IV. c. 27.

i Πορθμὸν καταβαλεῖν] Τετραπλᾶ καταβαλεῖν *Busb. Gall.* & *Vat.* τετραπλῶν *Zonar.*

k Ἀλλ' ἔπηγε τοῖς ἀλλοφύλοις.] Ἀλλ' ὁ μὲν ἀλλοφύλοις, ὡς δὲ γε ὁμοεθνέσι, ἵνα μήτε τ θρησκείας ἐκπίπτοιεν, μήτε παῖδας ἄλλοις τ βίου δουλεύοντας, ἀλλὰ τυγχάνοιεν μὴ ἐξαίφνης ἀφίστας. *Zonar.*

l Τῶν

γὼ ἀφέσεως μὴ ἐξαιτέιαν. [l] τόδε, ὥσπερ ὠρέθη πότε χαλεπὸν ὂ παρόνομον ἡμέρᾳ τὴν κόλασιν, ὑπερηφανίας εἰσῆκε μέρος, ὡ βασιλικῶς, ἀλλὰ τυραννικῶς αὐτῷ, καὶ πρὸς τὰ καινὰ τῶν δεχομένων ὀλιγώρως, ἡγήσατο τὴν τιμωρίαν γενομένην. ταῦτα μὲν οὖν, καθ' ὁμοιότητα δὲ [m] λοιπὰ τρόπον γινόμενα, μέρος ἦν τῶν Διαβολῶν, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ δυσνοίας.

β'. Ἐν ᾧ τούτῳ τῷ καιρῷ, καὶ τὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν πλοῦν ἐποιήσατο, Καίσαρί τε συντυχεῖν ὁρμηθεὶς, καὶ ἰδεσθαι τοὺς παῖδας ἐν τῇ Ρώμῃ Διαλεγόμενος. Καίσαρ δὲ τά τε ἄλλα φιλοφρόνως αὐτὸν [n] ἐδέξατο, καὶ τοὺς παῖδας, ὡς ἤδη πεφοιτηκότας ἐν τοῖς μαθήμασιν, [o] ἀπέδωκεν ἄγειν εἰς τὴν οἰκείαν. ὡς δ' ἦκεν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, σπουδὴ πᾶσι τὸ μεγάλα τὸν πλοῦν αὐτοὺς [p] τύχης κεκομισμένους, καὶ βασιλικὴν καὶ τὰς μορφὰς ἀξιώματος ὄντας ἀποδεδεῖχθαι. ἐπίφθονοί τε εὐθὺς ἐδόκουν, Σαλώμῃ τε τῇ τοῦ βασιλέως ἀδελφῇ, καὶ τοῖς Μαριάμμῃ τε Διαβολῆς κατηγωνισμένοις. [q] ἔτω γὰρ ὤοντο [r] δώσειν δίκην αὐτῶν δίκην δώσειν τὴν εἰς τὴν μητέρα τὴν ἐκείνων πεπραγμένην. τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην ὑπόθεσιν τοῦ δέους εἰς τὴν καθ' ἑκείνων Διαβολὴν μεθέφερον, λογοποιοῦντες ὡς καθ' ἡδονὰς σπεῖραι τῷ πατρὶ, Διὰ τὸν τῆς μητρὸς θάνατον, ὡς μηδὲ ὅσιον εἶναι δοκεῖν ὁμοῦ ταύτην σπεῖραι τῷ τὴν τεκούσης φονεῖ. ταῦτα γὰρ [s] ἀπὸ τῆς ἀληθείας ὁμοῦ τὸ πιθανὸν τῆς αἰτίας φέροντες, κακοῦργοι ἐδύναντο, καὶ τὴν εὐνοίας ἧς εἶχεν εἰς τοὺς παῖδας ἀφαιρεῖν. ὧδε γὰρ πρὸς αὐτὸν ἄνδρικρυς ἔλεγον, ἀλλ' εἰς τὸ λοιπὸν πλῆθος [ss] ἐσκόρπιζον τοὺς τοιούτους λόγους· [t] ἐξ ὧν πρὸς Ηρῴδου ἀναφερομένων ὑποκαλεσκώδης μισοῦντο, ὑπὸ αὐτῆς τῆς Φύσεως χρόνῳ νικώμενον. ἐν μέντοι τῷ τότε παρούσης ὑποψίας δὲ Διαβολῆς μείζονι χρώμενος ὁ βασιλεὺς τῇ τοῦ γενναίου Φιλοσοφίᾳ, καὶ τιμῆς ἧς ἐδέ μετεδίδου, καὶ γυναῖκας [v] ἐν ἡλικίαις γεγονόσιν ἐζεύγνυεν, Ἀριστοβούλῳ μὲν τῷ Σαλώμης [x] θυγατέρα Βερενίκην, Ἀλεξάνδρῳ δὲ τὸν Ἀρχελάου τοῦ [y] Καππαδόκων βασιλέως Γλαφύραν.

manumitteretur. Hoc ipſum, ſicuti tunc æſtimatum erat in animadverſione pœnaque durum & iniquum, *ita* cum arrogantia conjunctum videbatur, quaſi non regio ſed tyrannico more, nulla ratione habita Judæorum reipublicæ, pœnam conſtituere in animum induxiſſet. Atque iſta quidem, eo modo quo conſueverat facta, in parte erant criminationum odiique in ipſum *popularis*.

2. Per id autem tempus profectus eſt in Italiam, quod deſiderarit & cum Cæſare colloqui, & filios ſuos, qui *tum* Romæ agebant, videre. Eumque Cæſar tum alias comiter excepit, tum filios ei, ut jam in diſciplinis perfectos, reddidit domum reducendos. Ubi ab Italia revertebantur, magnum erat populi erga juvenes ſtudium, & conſpicui fiebant omnibus, tum quod fortunarum amplitudine ornati erant, tum quod illis non deerat regiæ formæ dignitas: ſtatimque inviſi eſſe cœperunt & Salomæ regis ſorori, & iis qui calumniis ſuis Mariamnen confecerant. ita enim fore putabant, ut, ſi illi rerum potirentur, ipſi pœnas luerent ob illatam matri eorum injuriam. Itaque hanc ipſam metus cauſam adhibebant, ut calumnias illis ſtruerent, dictitantes, eos patris conſuetudine non delectari, propter necem matris, ut qui religioni ſibi ducerent cum illius interfectore degere. Ita enim à rei veritate ad rationem veriſimilem progredientes lædendi poteſtatem habuerunt, patrique eripiendi ſuam erga filios benevolentiam. neque enim illi quidquam palam dicebant, ſed in vulgus hujuſmodi rumores ſpargebant: quibus Herodi relatis, ſubinde oriebatur odium, quod poſtea natura ipſa vincere non potuit. Eo tamen tempore rex, cum adhuc ei maneret amor genitoris in liberos, omni ſuſpicione & criminatione potentior, & eis honorem habuit, quem debuit, & adultis uxores dedit, Ariſtobulo Berenicen Salomæ filiam, Alexandro vero Glaphyram Archelai Cappadocum regis filiam.

Herodis in Italiam profectio.

Herodis filios Romæ reverſos calumniantur Salome & Pheroras.

II.

Herodes filiis ſuis uxores locat.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ηρῴδης δὶς ἐξέπλευσεν πρὸς τὸν Ἀγρίππαν· καὶ ὡς τὴν κατ' Ἰωνίαν Ἰουδαίων τοὺς Ἕλληνας ἐπαγτιασαμένων, Ἀγρίππας Ἰουδαίοις τοὺς νόμους ἐβεβαίωσεν.

CAP II.

Quomodo Herodes ſemel & iterum ad Agrippam navigavit: utque Agrippa, accuſatione à Judæis in Ionia contra Græcos inſtituta, Judæis leges ſuas confirmavit.

ΤΑῦτα διοικήσας, ἐπειδὴ δὲ Μάρκον Ἀγρίππαν ἐπύθετο καταπεπλευκέναι πάλιν ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐπελθὼν πρὸς αὐτὸν, ἠξίωσεν εἴς τε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ παρελθεῖν, καὶ τυχεῖν ὧν ἔδει πρὸς ἀνδρὸς ξένου καὶ φίλου. κἀκεῖνος μὲν εἵπετο λιπαρῶς ἐγκειμένου, [z] ἦκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Ηρῴδης δὲ ἐδὲν ἀρεσκείας ἀπέλειπεν, ἔν τε τοῖς νεοκτίστοις πόλεσιν ὑποδεχόμενος αὐτὸν, καὶ [a] μετὰ τοῦ τὰς κατασκευὰς ἐπιδεικνύειν, πᾶσαν ἀπόλαυσιν Διαίτης καὶ πολυτελείας ἐξαλλάττων αὐτῷ καὶ τοῖς φίλοις, ἔν τε τῇ Σεβαστῇ, καὶ Καισαρείᾳ περὶ τὸ λιμένα τὸν ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασμένον, κἀν τοῖς ἐρύμασιν, ἃ πολλαῖς δαπάναις ἐξωχυρώσατο, [b] τό, τε Α-

HIS factis, cum Marcum Agrippam iterum ab Italia in Aſiam navigaſſe intellexiſſet, eum propere adiit, obſecravitque ut in regnum ſuum veniret, & iis quibus affici oportebat apud hoſpitem & amicum uteretur. Et ille quidem, cum inſtaret urgeretque *Herodes*, annuit, & in Judæam profectus eſt. atque Herodes nihil, quod ei placeret, omiſit, & in oppidis recens conditis eum excipiens, dumque ædificia oſtenderet, ipſi ejuſque amicis omne genus deliciarum & magnificentiæ apparatum exhibens, & apud Sebaſten, & Cæſaream in portu à ſe exſtructo, & in propugnaculis itidem à ſe multis ſumptibus excitatis, Alexandrio

Herodes ad Agrippam navigat.

Agrippa in Judæam venit.

Agrippa magnificè excipitur ab Herode.

[l] Τόδε, ὥσπερ ὠρέθη] Ita reſcripſi. in *libris* τὸ δ' ὥσπερ. Si quis malit, τόδ', ὅπερ ὠρέθη, per me licet.

[m] Λοιπὰ τρόπον γινόμενα,] Sic *Busb.* & *Vat.* κοινὸν τρόπον in *cæteris*.

[n] Ἐδέξατο,] Ἐξιδέξατο *Vat.*

[o] Ἀπέδωκεν ἄγειν] Ἀποδίδωκεν *Vat.*

[p] Τύχης κεκομισμένους,] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* Τυχῆς in *cæteris*. ut vertendum ſit, *& quod animi magnitudinem præ ſe ferebant.*

[q] Οὕτω —— δώσειν] Forte ἔπω. HUDS. in *Add.* Dum putarent, ſi prævalerent, ultionem exigerent de his, quæ in matrem ſuam commiſſa videbantur. *Ruſinus.* Unde pro ἔτω γ. legiſſe videtur, ὃς γὰρ οὐκ ὠοντο δυνασδύειν, εἰ &c. SPANH.

[r] Δυνασδύντων αὐτῶν δίκην δώσειν] Iterum cum Cod. *Vat.* & *Lugd. Bat.* adſentiente *Epiphanio*, qui vertit, *dum putarent, quod ſi prævalerent, ultionem exigerent de his quæ in matrem ſuam commiſſa videbantur.* δυνασδύειν, εἰ μὴ δίκην in *Editis Aliiſque*.

[s] Ἀπὸ —— φέροντες,] Ita plane cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* in *Editis Aliiſque*, ἀπὸ δὲ ἀληθείας ἀλλὰ αἰτίας φέροντες &c.

[ss] Ἐσκόρπιζον] Conf. lib VI. c. 6. §. 3. SPANH.

[t] Ἐξ ὧν πρὸς Ηρῴδου ἀναφερομένων] Ἐξ ὧν *Busb. Hen.* & *Vat.*

[v] Ἐν ἡλικίαις γεγονόσιν ἐζεύγνυεν,] Ἐν ἡλικίᾳ *Vat.*

[x] Θυγατέρα Βερενίκην] De Berenice Matre Agrippæ. infr. lib. 18. c 7. §. 1. SPANH.

[y] Καππαδόκων] Ita *Vat. Busb.* & *Zonar.* Καππάδοκος in *Editis Aliiſque*.

[z] Ἦκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν.] Vide *Philonem Judæum* in Legatione ad Cajum, p. 1033.

[a] Μετὰ —— ἐπιδεικνύειν,] Sic lego cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* μετ' αὐτῶν ἐπιδεικνύς in *cæteris*.

[b] Τό, τε Ἀλεξάνδρειον] Perplexa eſt conſtructio, qualis Atticis familiaris eſt, ut oſtendit *H. Steph.* in *Append. ad Dial. Gr.* p. 125. &c.

drio *scilicet* & Herodio & Hyrcania. Quin & in urbem Hierosolymitarum eum duxit, ubi ei populus obviam festo vestitu prodiit, faustisque acclamationibus eum excepit. Agrippa autem Deo centum boves immolavit, & populo convivium præbuit, nemini rerum lautissimarum copia cedens. Is vero, cum ad semet oblectandum etiam plures adhuc dies mansisset, propter anni tempus festinabat: sibi enim, necesse habenti Ioniam repetere, hyeme appetente navigare haud adeo tutum esse arbitrabatur.

Convivium lautissimum populo dat.

2. Atque ille quidem oram solvit, Herode ei, ejusque comitum clarissimis, multa largito. Rex vero, cum in sua ditione hyemem exegisset, ineunte vere eum iterum convenire properavit, sciens eum in Bosporum expeditionem parasse: Rhodumque & Coon navigando prætervectus prope ad Lesbum appulit, ratus se eo loco offensurum esse Agrippam. Sed à vento aquilonari correptus prohibetur navibus portum tenere. Ille vero *hac de causa* aliquot diebus apud Chium morabatur; *ubi* & multos, ipsum *salutatum* adeuntes benigne excipiens, regiis prosequitur muneribus: cumque urbis portam prolapsam animadvertisset, (quam, bello Mithridatico dejectam, haud facile erat illis, quemadmodum in cæteris fecerant, propter ejus magnitudinem & pulchritudinem instaurare) tantum pecuniarum eis contulit quantum satis superque esse posset ad structuram absolvendam, hortatus ut non cessarent, idque ocius facerent, ut suum urbi ornamentum restituerent. Ille vero, cum ventus leniter flaret, primum Mitylenen, deinde Byzantium delatus, ut audivit Agrippam jam ultra Cyaneos scopulos provectum, quanta potuit contentione eum sequutus est. Cumque apud Sinopen in Ponto eum inveniisset, ex insperato quidem visus est cum classe appellere, se tamen gratum præstitit, multumque inter se amicissime consalutabant, quippe quod Agrippa existimasset se maximum ejus erga ipsum benevolentiæ & amoris testimonium accepisse, cum rex tantum mari cursum confecisset, & illius rebus opportune interfuisset, quibus, regno utpote relicto rerumque suarum administratione, nihil prius & antiquius habuit. *In universis itaque ei in illa expeditione* aderat Herodes, in rebus gerendis socius & adjutor, & in singulis consiliarius & autor. ei etiam cum animum remitteret gratus & acceptus, solusque omnium particeps, difficilium quidem propter benevolentiam, jucundorum vero honoris ergo. Quamprimum autem ab illis confecta erant negotia Pontica, quorum causa Agrippa illuc missus fuerat, minime placuit navibus uti ad revertendum, sed Paphlagoniam & Cappadociam pertranseuntes, ac deinde itinere pedestri in Phrygiam majorem profecti Ephesum pervenerunt, unde in Samum navibus trajecerunt. Et quidem multa per singulas civitates, Herodis in gratiam, data erant ab *Agrippa* beneficia, prout supplicantibus opus erat. Quin & *Herodes* ipse nihil prætermisit, quod, pecuniam largiendo & amice *omnes* recipiendo, præstare potuit, sumptibus etiam de suo erogatis; quotiesque desideraretur aliquid intercessit apud Agrippam, effecitque ut voti compotes fierent quicunque opem rogabant. Cum autem & ille esset *natura* benignus, animique magnifici ad largien-

III. *Herodes Agrippam denuo adit.*

Apud Sinopen comiter exceptus ab Agrippa.

Magna apud Agrippam est in gratia.

Agrippa, Herode intercessore, multa multis condonat.

λεξάνδρειον καὶ [c] Ηρώδιον καὶ τὴν Τρκανίαν. ἤγμω ᾗ καὶ εἰς τὴν πόλιν τ̃ Ιεροσολυμιτῶν, ὑπαντώντός τε ὅλου πανδήμου ἐν ἑορτώδει στολῇ, καὶ δεχομένης τ̃ ἄνδρα σὺν [d] εὐφημίαις. Αγρίππας ᾗ τῷ Θεῷ μὲν ἑκατόμβαια κατέθυσεν, [e] εἰσίᾳ ᾗ τ̃ δῆμον, ὄχλου τ̃ μεγίστου [f] πλήθη λιπόμενον. αὐτὸς ᾗ, ὅσον ἐπὶ τῷ καθ' ἡδονὴν καὶ ἐπὶ πλείους ἐπιμείνας ἡμέρας, διὰ τ̃ καιρὸν ἠπείγετο· τ̃ γὰρ πλοῦν, ἐπιβαίνοντι δ̃ χειμῶνος, οὐκ ἐνόμιζεν ἀσφαλῆ χειμαζομένῳ πάλιν ἐξ ἀνάγκης εἰς τὴν Ιωνίαν.

Β'. Ἐκεῖνον μὲν οὖν ἀπέστελλε, πολλαῖς αὐτῶν δωρεαῖς τετιμηκότα Ηρώδην, [g] καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς ἐπιτηδειοτάτους. ὁ ᾗ βασιλεὺς, χειμάσας ἐν τοῖς οἰκείοις, ἔαρος ἠπείγετο συντυχεῖν αὐτῷ [h] τὴν εἰς Βόσπορον εἰδὼς στρατιὰν παρεσκευασμένον· καὶ πλεύσας διὰ Ρόδου, καὶ Κῶ παρασχὼν πρὸς Λέσβον, οἰόμενος ἐκεῖ καταλήψεσθαι τ̃ Αγρίππαν. ἐκεῖ ᾗ αὐτὸν ὑποδεξάμενος πνεῦμα βόρειον, εἶργον τὴν ἀναγωγὴν τ̃ νεῶν. ὁ δ' ὑπιδιέτριβεν ἡμέρας πλείους ἐν τῇ Χίῳ· καὶ πολλοὺς μὲν τῶν παρόντων αὐτῷ δεξιούμενος ἀνελάμβανεν βασιλικαῖς [i] δωρεαῖς. αὐτῆς ᾗ τῆς πόλεως ἰδὼν πεπωκυῖαν σαφῶς· ἦν, ἐν τῷ Μιθριδατικῷ πολέμῳ καταρρεῖσαν, οὐχ ὥσπερ τὰ ἄλλα διὰ μέγεθος καὶ κάλλος ἀναρρῆναι ῥᾴδιον ἦν· χρήματα δὲ ὅσον μὴ μόνον ἐπαρκεῖν, ἀλλὰ καὶ παρεπλεύσειν ἐδωκεν πρὸς τὴν συντέλειαν ᾗ κατασκευάσματος, ἐνετέλλετο μὴ περιορᾶν, ἀλλὰ ταχέως ἐγείρειν, ἀποκαθιστάντας τῇ πόλει τ̃ ἴδιον κόσμον. αὐτὸς ᾗ, λήξαντος τοῦ πνεύματος, εἰς [k] Μιτυλήνην κἀκεῖθεν εἰς Βυζάντιον παρακομισθείς, ὡς ἤκουσεν ἐντὸς Κυανέων ἤδη πεπλευκέναι τὸν Αγρίππαν, μετέπεσθεν ὡς ἐκεῖνον. καὶ περὶ Σινώπην [l] τὴν ἐν τῷ Πόντῳ καταλαβὼν, ἀπροσδόκητος μὲν ὤφθη τοῖς ναυσὶν περιπλέων, ἀσμένως ᾗ ἐφάνη, πολλά τε φιλοφρονήσεις [m] ἦσαν, ὡς ἐπὶ μεγίστῳ πίστιν εἰληφέναι δοκοῦντος εὐνοίας καὶ φιλοστοργίας τῆς εἰς τὸν αὐτὸν [n] Αγρίππαν, τοσοῦτον μὲν πλοῦν ἀνύσαντος τοῦ βασιλέως, σὺν [o] ὑποπλεόντος ᾗ τῆς ἐκείνου χειρίας, διὰ μετὰ τοῦ καταλιπεῖν ἐκεῖνον καὶ διοίκησιν οἰκείων πραγμάτων περιεργιάσεσθαι ἐδόκει. πᾶν γοῦν διὰ αὐτοῦ κατὰ τὴν στρατιὰν Ηρώδης, ἔν τε τοῖς πραγματικοῖς συναγωνιστὴς, καὶ τοῖς κατὰ μέρος σύμβουλος. ἡδὺς δὲ καὶ τοῖς ἀνεσταλκόσι, καὶ μόνος ἁπάντων κοινωνὸς, ὀχληρῶν μὲν διὰ τὴν εὔνοιαν, ἡδέων δὲ διὰ τὴν τιμήν. ὡς δ' αὐτοῖς καπίσασι καὶ τὸν Πόντον, ὧν ἕνεκεν Αγρίππας ἐσάλη, τὴν ἀναχωμιδὴν οὐκ ἔτ' ἐδόκει ποιεῖσθαι πλέουσιν. ἀλλὰ [p] διαμειψάμενοι τὴν τε Παφλαγονίαν καὶ Καππαδοκίαν, κἀκεῖθεν διὰ τ̃ μεγάλης Φρυγίας ὁδεύσαντες, εἰς Εφεσον ἀφίκοντο, [q] πάλιν δὲ ἐξ Εφέσου διαπλεύσαντες εἰς Σάμον. πολλαὶ μὲν οὖν καὶ καθ' ἑκάστην πόλιν εὐεργεσίαι τῷ βασιλεῖ κατὰ τὰς χρείας τῶν ἐντυγχανόντων ἐγίνοντο. καὶ γὰρ αὐτὸς ὅσα διὰ χρημάτων ἦν ἢ δεξιώσεως ὑπαρέλειπεν, ἐξ αὐτοῦ τὰς δαπάνας ποιούμενος· καὶ τῶν παρ' Αγρίππα [r] τινῶν ἐπιζητουμένων μεσίτης ἦν, καὶ διεπράττετο μηδενὸς ἀτυχῆσαι τοὺς δεομένους. ὄντος δὲ κἀκείνου χρηστοῦ καὶ μεγαλοψύχου πρὸς τὸ παρέχειν ὅσα, τοῖς ἠξιωκόσιν ὠφέλιμα ὄντα, μηδένα τῶν ἄλλων ἐλύπει, πλεῖστον ἢ τοῦ βα-

c Ηρώδιον] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 13. §. 8. SPANH.
d Εὐφημίαις.] *L. B. ἐφημία.*
e Εἰσίᾳ ᾗ τ̃ ὄχλου,] Εσιᾷ *Busb. & Hen.*
f Πλήθη λιτόμβρου.] Πλήθη λιπομβρίων *Vat.* πλήθους λειπόμβου *Busb.* πλήθη λειπόμβρου *Lugd. Bat.*
g Καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς ἐπιστημοτάτους.] Καὶ τ̃ σὺν αὐτῷ *Busb.*
h Τὴν εἰς Βόσπορον] Videsis *Dionem*, l. 54. p. 538.
i Δωρεαῖς] Hæc & sequentia, usque verbum ἅπασι quod initio §. 4. occurrit, desunt in *L. B.*
k Μιτυλήνην] Conf. supr. lib. 15. c. 10. §. 2. SPANH.
l Τὴν ἐν τῷ Πόντῳ καταλαβὼν,] Τὴν ἐν Πόντῳ *Vat.*
m Ησαν,] Ησαν σὺν αὐτὸν *Busb.*
n Αγείππα,] Αγειππαν *Hen.* à prima manu. Αγείπτα *Vat.*
o Αποληφθέντος] Ita ex *Gall.* (adstipulante Cotelio) σὺν ἀποληφθέντος in *cæteris.*
p Διαμειψάμενοι] Mallem διαμειψάμενοι.
q Πάλιν ᾗ ἐξ Εφέσου] Ita *Vat.* πάλιν ᾗ ἐξ Εφέσου διαπλεύσαντες εἰς Σάμον in *Editis Aliisque.*
r Τινῶν ἐπιζητουμένων] Τινὶς *Gall.*

βασιλέως ἐπίκη ρος, προτρέψασα πρὸς τὰς εὐεργεσίας οὐ βραδυνούσας τὸν Ἀγρίππαν. [s] Ἰλιεῦσι μὲν γὰρ αὐτὸν διήλλαξεν ὀργιζόμενον, διέλυσε δὲ Χίοις τὰ πρὸς τὰς Καίσαρος ἐπιτρόπους χρήματα, καὶ τῶν εἰσφορῶν ἀπήλλαξεν· τοῖς δ' ἄλλοις καθ' ὁτιοῦν ἐκάστοις παρέσχετο.

dum quicquid petentibus prodeſſet, modo alios non læderet, non leve momentum erat & in rege, ad incitandum Agrippam vel ſponte currentem ad beneficentiam. Nam Ilienſibus, cum eis iraſceretur, illum reconciliavit, & pro Chiis debitam Cæſaris procuratoribus pecuniam perſolvit, & à tributis *eos* liberavit; itemque aliis, quacunque in re ſingulis opus eſſet, *libenter* adfuit.

γ'. Τότε δὲ περὶ τῶν Ἰωνίαν αὐτῶν γνομένων, πολὺ πλῆθος Ἰουδαίων, ὁ τὰς πόλεις οἰκεῖ, παρῆν, καιρὸν καὶ παῤῥησίας ἐπιλημμένοι· καὶ τὰς ἐπηρείας ἔλεγον ἃς ἐπηρεάζοντο, μήτε νόμοις οἰκείοις ἐῶμενοι χρῆσθαι, δίκας τε ἀναγκαζόμενοι διδόναι κατ' ἐπήρειαν τῶν [t] εὐθυνόντων ἐν ἱεραῖς ἡμέραις, καὶ τῶν εἰς Ἱεροσόλυμα χρημάτων ἀναπεμφθέντων ἀφαιροῦντο, στρατιῶν καὶ λειτουργιῶν ἀναγκαζόμενοι κοινωνεῖν, καὶ πρὸς τούτοις δαπανᾶν τῶν ἱερῶν χρημάτων, ὧν ἀφείθησαν ἀεὶ, Ῥωμαίων αὐτοῖς ἐπιτρεψάντων κατὰ τὰς οἰκείας ζῆν νόμους. τοιαῦτα κατεβοῶντων, [v] παρῆτησατο μὲν ὁ βασιλεὺς ἀκοῦσαι τὸν Ἀγρίππαν αὐτῶν [x] δικαιολογουμένων· Νικόλαον δέ τινα τῶν αὑτοῦ φίλων ἔδωκεν εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν τὰ δίκαια. ἔνθ' ὁ Ἀγρίππας Ῥωμαίων τε τοὺς ἐν τέλει, καὶ βασιλέων καὶ δυναστῶν τοὺς παρόντας αὐτῷ συνέδρους ποιησάμενος, καλέσας ὁ Νικόλαος ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων [y] ἔλεξεν.

3. Tunc vero, cum in Ioniam veniſſent, magna Judæorum multitudo (qui urbes illas incolebant) ad Agrippam, occaſione fiduciaque ſumpta, ſe contulerunt: & apud eum de injuriis, quæ ſibi fierent, expoſtulabant, ut qui ſuis uti legibus prohibeantur, & ſacris *diebus* in jus vocentur magiſtratuum iniquitate, & pecuniis ſpolientur quas Hieroſolyma *ad templum* mittere vellent, coganturque ad obeundam militiam & publica munera, & in ea ſacras pecunias inſumere, quibus ſemper ſoluti erant, cum eis Romani ſecundum patrias leges vivere permiſiſſent. Hæc dum vociferantur, rogavit Herodes Agrippam, ut illorum rationes audire vellet: allegavitque quendam ſuum amicum, nomine Nicolaum, qui Judæorum cauſam ageret. Cumque aſſeſſores ſibi advocaſſet Agrippa, Romanorum primos & qui aderant reges & principes, Nicolaus pro Judæis dicere aggreſſus eſt. IV. *Iones Judæi de Græcis apud Agrippam expoſtulant.*

δ'. "Ἁπασι μὲν, ὦ μέγιστε Ἀγρίππα, τοῖς ἐν χρείᾳ "γενομένοις, ἀνάγκη καταφεύγειν ὅπῃ τὰς ἀφελείας "τὰς ἐπηρείας αὐτῶν δυνησομένας· τοῖς δὲ νῦν ἐντυγχά- "νουσι καὶ παῤῥησία. τυχόντες γὰρ πρότερον [z] ὑμῶν "οἷς ἠύξαντο πολλάκις, τὸ μὴ τὰς χάριτας ἀφαι- "ρεῖσθαι δι' ὑμῶν [a] αἰτοῦσιν τῶν δεδωκότων, καὶ παρ- "τε εἰληφότες μὲν αὐτὰς παρὰ τούτων, οἷς μόνοις δι- "δόναι δυνάμις, ἀφαιρούμενοι δ' ὑπ' ἀδένος κρείτ- "τονος, ἀλλ' ὡς ἴσον ἔχειν αὐτοῖς [b] δεχομένοις ὁμοίως "[c] ὑμῶν ἴσασιν. καί τι γε εἰ μεγάλων ἠξιώθησαν, ἔ- "παινός ἐστι τῶν τετυχηκότων, ὅτι τοσούτων παρέσχον αὐ- "τοὺς ἀξίους· εἰ δὲ μικρῶν, αἰσχρὸν μὴ καὶ τούτοις βε- "βαιοῦν τοὺς δεδωκότας. οἵ γε μοὶ ἐμποδὼν ὄντες "καὶ πρὸς ἐπήρειαν χρώμενοι Ἰουδαίοις, εὔδηλον ὡς "[d] ἄμφω ἀδικοῦσι, τούς τε εἰληφότας, εἰ μὴ νομίζοιεν "ἀγαθοὺς οἷς [e] οἱ κρείττονες ἐμαρτύρησαν, ἐν τῷ καὶ "τοιαῦτα δεδωκέναι, καὶ τοὺς δεδωκότας, εἰ τὰς χά- "ριτας αὐτῶν ἀβεβαίους ἀξιοῦσι γενέσθαι. [f] εἰ δέ τις "αὐτοὺς ἔροιτο δύο τούτων θάτερον ἐθέλοιεν ἂν ἀφαιρε- "θῆναι, τὸ ζῆν, ἢ τὰ πάτρια ἔθη, τὰς πομπὰς, τὰς "θυσίας, τὰς ἑορτὰς, ἃς τοῖς νομιζομένοις θεοπάγα- "σι θεοῖς, εὖ οἶδ' ὅτι πάντα μᾶλλον αἱρήσονται πα- "θεῖν, ἢ καταλύσαι τι τῶν πατρίων. καὶ γὰρ τοὺς "πολέμους οἱ πολλοὶ διὰ ταῦτα αἱροῦνται, φυλατ- "τόμενοι [g] μὴ θιγαβαίνειν αὐτά· καὶ τὴν εὐδαιμονίαν, "ἣν νῦν τὸ σύμπαν τῶν ἀνθρώπων γένος δι' ὑμᾶς ἔχει, "τούτῳ μετροῦμεν, τῷ ἐξεῖναι κατὰ χώραν ἑκάστοις "τὰ οἰκεῖα τιμῶσιν ἄγειν, καὶ διαζῆν. τοῦτο μὲν οὖν "οὐκ ἂν αὐτοὶ [h] παθεῖν ἑλόμενοι βιάζονται δρᾶν κατ' "ἄλλων, ὥσπερ οὐχ ὁμοίως ἀσεβοῦντες, εἴ τε τῶν οἰ- "κείων εἰς θεοὺς [i] ὁσίων ἀμελοῖεν, εἴ τε τὰ οἰκεῖα πα- "τρῷα

Nicolai Damaſceni concio.

"qui in anguſtiis ſunt, neceſſe habent ad eos confugere, qui malis ipſos levare poſſunt: hi vero, "qui nunc ſupplices adſunt, etiam fiducia freti *accedunt*. Cum enim vos jam ante habuerint quales "*ut eſſetis* multis votis expetiverunt, ne beneficia illis *veſtra* eripiantur per vos poſtulant qui ea dediſtis: præſertim cum ea quidem ab iſtis acceperint, quibus unica erat dandi poteſtas; eiſdem vero privati ſint, non à ſuperioribus, ſed ab illis, "quos ſciunt æque ac ipſos veſtro imperio ſubjectos eſſe. quanquam ſi magna aſſequuti fuerint, "id ipſis in laude ponendum, quod tantis ſeſe dignos præſtiterint; ſin parva, turpe erit, quod ea "confirmare nolint ii ipſi qui dederint. Minime "enim dubium eſt quin iſti, qui Judæos impediunt "& modis indignis tractant, utrisque injurii ſint; "eis qui *beneficia* acceperint, ſi bonos eſſe non exiſtiment, quibus viri optimi, tam præclare de illis merendo, teſtimonium tribuerunt; & illis "etiam *injurii ſint* qui ea dederint, ſi gratiam illorum irritam fieri poſtulant. Si quis autem eos "interroget, utrum horum malint ſibi eripi, vitam, an patrios ritus, pompas, ſacrificia & feſta, "quæ Diis ſuis *in honorem* adhibentur; probe novi "quod omnia potius perpetienda eſſe ducent, quam "ut aliquid ex inſtitutis patriis imminui ſinant. "Quin & multi propter iſta bella movent, ſummopere cavent ne quis ea tranſgrediatur: atque "felicitatem, qua nunc univerſum hominum genus per vos fruitur, eo ipſo metimur, quod per "provincias ſingulis liceat ſua ſolennia obſervare, "moreque ſuo vivere. Et hoc quidem, quod illi "ipſi ægre ferrent, contra alios facere vi conantur; "quaſi non æque nefarie agant, ſive ſuam in deos "pietatem negligant, ſive aliis contra jus faſque ſa-

[s] Ἰλιεῦσι μέν] Vide Excerpta ex *Nicolao Damaſceno* edita per *Valeſium*, p. 418.

[t] Εὐθυνόντων] Ita cum Cod. *Vat.* & *Lugd. Bat.* εὐθυνόντων in *cæteris*.

[v] Παρητήσατο] Ita *Hen.* διαιτήσατο *Busb.* παρεισήσατο in *Editis Aliiſque*.

[x] Δικαιολογουμένων] Sic *MSS.* διαλεγομένων in *Editis*.

[y] Ἔλεξεν.] Ἔλεγεν *Busb.*

[z] Ὑμῶν οἷς] Ita cum Cod. *Vat.* ὑμῶν deeſt in *cæteris*.

[a] Αἰτοῦσιν τῶν δεδωκότων,] Iterum è Cod. *Vat.* & *Lugd. Bat.* αἰτοῦντες in *Editis Aliiſque*.

[b] Δεχομένοις] Eo modo *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à prima manu. ἀρχομένοις in *Editis Aliiſque*. HUDS. Lege ἀρχομένους ὁμοίως ὑμῖν. COCC.

[c] Ὑμῶν] *L. B.* ὑμῖν.

[d] Ἄμφω ἀδικοῦσι,] Præclara hæc emendatio debetur MS. *Lugd. Bat.* vulgatum enim fuerat hactenus ἐφ' ᾧ ſenſu valde contorto; atque verterat *Hudſ. eo ipſo, quod injurii ſint eis* &c. pro quo *utriſque* repoſuimus. HAV.

[e] Οἱ κρείττονες ἐμαρτύρησαν] Οἱ κρατοῦντες *Vat.*

[f] Εἰ δέ τις] Ita *Vat.* εἴτις in *cæteris*.

[g] Μὴ θιγαβαίνειν] *Lugd. Bat.* μὴ τὸ. *Cocceius*.

[h] Παθεῖν ἑλόμενοι βιάζονται] *Gall.* παθεῖν θέλοιεν ὑβρίζοντ). *Lugd. Bat.* vero in *Marg.* π. ἐθέλοιεν ὁ βιάζονται.

[i] Ὁσίων ἀμελοῖεν,] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* ὁσίως in *Editis Aliiſque*.

"sacra sua adimi velint. Alterum vero *illud* jam con-
"sideremus. nunquid populus est, aut civitas, aut
"hominum natio, cui non maximum bonorum vi-
"sum est imperii vestri patrocinium, & populi Ro-
"mani potestas. Estne ullus qui vestra beneficia ir-
"rita esse desiderat? nemo certe, nisi mentis inops.
"neque enim reperiuntur qui illorum publice pri-
"vatimque participes non fuerunt. Atqui vestro
"quicunque munere concessa aliis auferre volunt,
"nihil sibimet, ex iis quæ vobis accepta debent,
"firmum & incolume relinquunt: quanquam ea
"ejusmodi sint beneficia quæ ex dignitate æsti-
"mari nequeunt. Nam si regnorum quæ olim fue-
"rint præsentisque imperii rationem haberent, in-
"ter multa ab eo ad felicitatem illis suppeditata,
"etiam & hoc instar omnium agnoscendum, quod
"non amplius servi sed liberi videantur. Nostræ
"autem res, licet præclare nobiscum agatur, non
"ita comparatæ sunt ut invidiam nobis pariant.
"per vos enim factum est ut una cum omnibus
"vitam feliciter degamus; & hoc solum cum aliis
"commune habere postulavimus, ut sine impedi-
"mento nobis liceat patriam pietatem colere. id
"quod & in se videatur haud invidendum, & è re
"illorum esse qui concesserint. nam si Deus ho-
"nore delectetur, illis etiam delectatur qui per-
"mittunt ut honore afficiatur. Porro nostris in
"institutis nihil ab humanitate alienum, sed pieta-
"ti omnia consentanea, & cum justitia salutari
"conjuncta. Neque enim præcepta *nostra* occul-
"tamus, quibus ad vitam instituendam utimur, ut
"*veteris* pietatis monumentis nostræque inter ho-
"mines professionis. Septimum etiam diem addi-
"cimus institutis nostris & legibus perdiscendis,
"volentes ut hisce, æque ac aliis quibuscunque,
"meditandis incumbamus, quibus obtemperando
"peccata vitabimus. Et pulchra quidem *appare-*
"*bunt*, si cui lubet sigillatim ea discutere; nobis
"vero etiam antiqua esse *persuasum est*, licet non-
"nullis haud ita videantur: adeo ut à vetustatis il-
"lorum honore ægre discessuri sint, qui pia mente
"ea acceperunt & observant. Ista *tamen* nobis vi
"& injuria auferunt: immo & pecuniam, quam
"Deo dicandam colligimus, sacrilege diripiunt, &
"tributa à nobis exigunt, & festis diebus in judi-
"cia nos vocant, atque ad alia negotia obeunda,
"quibus non opus esset ex rerum contractarum
"fide, sed ut religionem nostram injuria affice-
"rent: cui & *illi* nobiscum conscii sunt, ut qui
"odio in nos præter jus & fas omne flagrarint.
"Nam cum vestrum in universos imperium ex
"æquo sit, ita comparatum est ut benevolentiam
"*mutuam* alat odioque obsistat, si qui huic potius
"quam illi studeant. Ista itaque te rogamus, A-
"grippa potentissime, ne quid mali patiamur, ne-
"que injuriose tractemur, neque institutis nostris
"uti prohibeamur, neque fortunis nostris spolie-
"mur, neque illorum vi opprimamur cum vim iis
"nullam adhibeamus. nam & ista non solum æqua &
"justa sunt, sed & antea vestro beneficio concessa.

"σιν ἀνοσίως [k] καταλύοιντο. τὸ δ' ἕτερον ἤδη [l] σκο-
"πήσωμεν. ἔστι τὶς δῆμος, ἢ πόλις, ἢ χθονὸς ἔθνος
"[m] ἀνθρώπων, οἷς ὐ μέγιστον ἀγαθὸν πέφηνεν ἡ παρου-
"σία τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς, καὶ τὸ Ρωμαϊκὸν κρά-
"τος; ἐθέλοι δ' ἄν τις ἀκύρους τὰς ἐντεῦθεν εἶναι
"χάριτας; οὐδεὶς οὐδὲ μαινόμενος. οὐδὲ γὰρ εἰ-
"σὶν οἱ μὴ μετέχοντες αὐτῶν ἰδίᾳ καὶ κοινῇ. καὶ
"μὴν οἵ [n] τινες ὧν ὑμεῖς ἔδοτε ἀφαιρούμενοι, [o] βέ-
"βαιον δ' αὐτοῖς ἄδειαν ὧν δι' ὑμᾶς ἔχουσιν [p] ὑπο-
"λείπουσι. καί τοι τὰς μὲν τούτων χάριτας, οὐ-
"δὲ μετρῆσαι δυνατόν ἐστιν. εἰ γὰρ ἐκλογίσαιντο τὴν
"[q] πάλαι βασιλείαν, καὶ τὴν νῦν ἀρχὴν, πλη-
"θῶν ὄντων ὅσα πρὸς εὐδαιμονίαν αὐτοῖς ἐπίδωκεν,
"ἔτι κατὰ πάντων ἀρκεῖ τὸ μηκέτι δούλους, ἀλλὰ
"ἐλευθέρους φαίνεσθαι. τὰ δ' ἡμέτερα, καὶ λαμ-
"πρῶς πραττόντων, οὐκ ἔστιν ἀπίφθονα. δι' ὑμᾶς
"γὰρ καὶ μετὰ πάντων εὐτυχοῦμεν, καὶ τούτου μό-
"νου μετέχειν ἠξιώσαμεν, ἀκωλύτως τὴν πάτριον
"εὐσέβειαν διαφυλάττειν, ὃ καὶ καθ' αὑτὸ δόξειεν
"οὐκ ἀπίφθονον, καὶ πρὸς τῶν συγχωρούντων εἶ-
"ναι. τὸ γὰρ θεῖον, [r] εἰ χαίρει τιμώμενον, χαίροι
"τοῖς ἀπιτρέπουσι τιμᾶν. ἐθῶν τε τῶν ἡμετέρων,
"ἀπάνθρωπον μὲν οὐδέν ἐστιν· εὐσεβῆ γὰρ πάντα καὶ
"τῇ [s] σωζούσῃ δικαιοσύνῃ συγκαθωσιωμένα. καὶ οὐτ'
"ἀποκρυπτόμεθα τὰ παραγγέλματα οἷς χρώμεθα πρὸς
"τὸν βίον, [t] ὑπομνήμασιν [v] τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν
"ἀνθρωπίνων ἀπιτηδευμάτων. τήν τε ἑβδόμην τῶν
"ἡμερῶν [x] ἀνίεμεν τῇ μαθήσει τῶν ἡμετέρων ἐθῶν
"[y] καὶ νόμων, [z] μελέτην ὥσπερ ἄλλου τινὸς καὶ τού-
"των ἀξιοῦντες εἶναι, [a] δι' ὧν οὐχ ἁμαρτησόμεθα.
"καλὰ μὲν οὖν ἐὰν ἐξετάζῃ τις καὶ καθ' αὑτὰ τὰ
"ἔθη, παλαιὰ γὰρ ἡμῖν κἂν μή τισι [b] δοκῇ· ὡς αὐ-
"τῶν καὶ τὸ τοῦ χρόνου τιμιῶν [c] δυσαποδίδακτον εἶ-
"ναι τοῖς ὁσίως παρειληφόσιν καὶ διαφυλάττουσιν.
"τούτων ἡμᾶς ἀφαιροῦνται κατ' ἐπήρειαν, χρήματα
"μὲν ἃ τῷ Θεῷ συμφέρομεν [d] ἐπώνυμα [e] διαρπά-
"ζοντες, καὶ φανερῶς ἱεροσυλοῦντες, τέλη γὰ [f] ἀπι-
"τιθέντες, [g] καὶ τὰς ἑορτὰς ἄγοντες ἀπὶ δικαστήρια,
"καὶ πραγματείας ἄλλας, οὐ κατὰ χρείαν τῶν συ-
"μβολαγμάτων, ἀλλὰ κατ' ἐπήρειαν τῆς θρησκείας·
"ἵν' [h] καὶ σωίσωσιν ἡμῖν, μίσους οὐ δικαίου οὐδ'
"αὐτοξούσιον αὐτοὺς πεπονθότες. ἡ γὰρ ὑμετέρα κατὰ
"πάντων ἀρχὴ, γνωμένη μία, τὴν μὲν εὔνοιαν ἐπε-
"γεν, τὴν δύσνοιαν [i] ἀεργὸν ποιεῖ τοῖς τοιοῦτον ἀπ'
"ἐκείνου προαιρουμένοις. ταῦτ' οὖν ἀξιοῦμεν, ὦ μέγιστε
"Ἀγρίππα, μὴ κακῶς πάσχειν, μηδὲ ἐπηρεάσαις,
"μηδὲ κωλύσαις τοῖς ἔθεσι χρῆσθαι τοῖς ἡμετέροις, μηδ'
"ἀφαιρεῖσθαι τῶν ὄντων, μηδ' ἃ μὴ βιαζόμεθα τυγχά-
"νοντες τούτων βιάζεσθαι. καὶ γὰρ οὐ δίκαια μόνον
"ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ὑφ' ὑμῶν δεδομένα πρότερον ἐστι.
"καὶ [k] δυνάμεθα καὶ [l] πολλὰ δόγματα τῆς συγκλή-
"του, καὶ τὰς ἐν τῷ Καπετωλίῳ κειμένας δέλ-
"τους,

k Καταλύοιντο.] Καταλυθεῖεν *Vat.* καταλύσειεν *L. B.*
l Σκοπήσωμεν.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* σκοπήσομεν in *reliquis.*
m Ἀνθρώπων,] Sic *Vat.* & *Epiphan.* ἀνθρώποις in *cæteris.*
n Τινες] *L. B.* τινὰ.
o Βέβαιον] *G.* βεβαίαν.
p Ὑπολείπουσι.] *G.* ἀπολείπουσι.
q Πάλαι βασιλείαν,] Iterum cum *Cod. Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* πᾶσαν in *Editis Aliisque.*
r Εἰ χαίρει τιμώμενον,] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ut puto. ἐὰν χαίρῃ in *Editis Aliisque* qua lectione retenta, mox legendum, κἂν χαίρῃ. vel χαίρῃ τε τιμώμενον.
s Σωζούσῃ δικαιοσύνῃ] Συνήθη *Vat.* forsan pro συνήθῃ.
t Ὑπομνήμασιν] *Gen.* ὑπομνήμασιν.
v Τῆς] *G.* κἂν.
x Ἀνίεμεν] *L. B.* in *Marg.* ἀνεῖμεν.
y Καὶ νόμων,] Καὶ νόμων μελέτη *Hen.* κἂν νόμων μελέτη *Vat.* forsan pro νόμων μελέτη.
z Μελέτην] *L. B.* μελέτη.
a Δι' ὧν οὐχ ἁμαρτησόμεθα.] Illud δι' habuimus è *Cod. Vat.*
b Δοκεῖ.] Δοκεῖν *Hen.* δοκῇ *L. B.*
c Δυσαποδίδακτον εἶναι] Ita rescribere placuit è *Cod. Vat.* (& *Lugd. Bat.*) ὡς αὐτῶν κ τῇ ℣ χρόνου τιμῇ τὸ δυσαπόδεκτον εἶναι in *Editis Aliisque.* in *Epiphanii* versione, *ut earum honor per longitudinem temporis non facile repellatur ab his qui eas caste custodiunt.*
d Ἐπώνυμα] An? ἐπαίνυμα ℣ ἱερᾶ. HUDS. in *Add.*
e Διαρπάζοντες,] Διαφθείροντες *Vat.* non ita *Epiphanius*, qui vertit, *rapientes.*
f Ἐπιθέντες,] Ita *Vat.* ἐπιθέντες in *reliquis.*
g Καὶ] *G.* κἀν.
h Καὶ σωίσασιν] Καὶ non habet *L. B.*
i Ἀεργον] Ita reponi in *Addend.* jussit *Hudf. L. B.* vero expresse habet ἀναεργόν. *Coccejus* emendat αὖ ἀίεργον. *Editi* ἀεργόν. HAV.
k Δυνάμεθα] Δυνάμεθ' ἂν *Vat.*
l Πολλὰ δόγματα τῆς συγκλήτου,] Conf. supr. lib. 12. c. 10. §. 6. SPANH.

m Τοὺς

"τους, ὑπὲρ τούτων ἀναγινώσκειν. ἃ δῆλον μὲν
"ὡς μετὰ πεῖραν τῆς ἡμετέρας εἰς ὑμᾶς πίστεως
"ἐδόθη, κύρια δὲ κἂν εἴ μηδενὸς [m] ὑπάρξαν-
"τος ἐχαρίσασθε. κρεῖττον γὰρ οὐ μόνοις ἡμῖν, ἀλ-
"λὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, τὰ μὲν ὄντα [n] ἐφυλάξα-
"σθε, μείζω δὲ τῶν ἐλπισθέντων προσθέντες, εὐ-
"εργετεῖτε τῷ κρατεῖν. καὶ δύναιτ' ἂν τις ἐπεξιὼν
"τὰς ἑκάστων εὐτυχίας, ἃς δι' ὑμῶν [o] ἔχουσιν,
"ἀπερίληπτον ποιῆσαι τὸν λόγον. ἵνα μέντοι καὶ δι-
"καίως ἁπάντων αὐτῶν τυγχάνοντας ἑαυτοὺς ὀπη-
"δείξωμεν, ἀρκεῖ πρὸς παρρησίαν ἡμῖν, τὰ πρό-
"τερον σιωπήσασιν, τὸν βασιλεύοντα νῦν ἡμῶν, καὶ
"σὺ προκαλεζόμενον, εἰπεῖν. ὁποῖα μὲν εὔνοια
"πρὸς τὸν ὑμέτερον οἶκον προσκέκλεισται; ποία δὲ πίστις
"ἐνδεὴς ἐστιν; τίς δὲ ὑ νενόηται τιμή; [p] ποία δὲ
"χρεία μὴ εἰς [q] πρῶτον [r] ὁρᾶ; τί δὴ κωλύῃ, καὶ
"τὰς [s] ὑμετέρας χάριτας τῶν εἰς τοσοῦτον εὐεργε-
"σιῶν ἀριθμὸν εἶναι; [t] δίκαιον δ' ἴσως μηδὲ τὴν
"ὑπὸ πατρὸς Ἀντιπάτρου προλιπεῖν ἀνδραγαθίαν ἀμνη-
"μόνευτον, ὃς, [v] εἰς Αἴγυπτον εἰσβεβληκότι Καί-
"σαρι, διχιλίοις ὁπλίταις βοηθήσας, ὅτ' ἐν τοῖς
"κατὰ γῆν ἀγῶσιν, ὅθ' ὅτε νεῶν ἔδει, δεύτερος
"ἐξητάζετο. καὶ τί δεῖ λέγειν ὅσῳ ἐκεῖνοι παρέσχον
"ῥοπὴν τῷ τότε καιρῷ, καὶ πόσων καὶ τίνων δω-
"ρεῶν ὑπὸ Καίσαρος ἠξιώθησαν; [x] ἄνωθεν δέον [y] ὑ-
"πομνῆσαι τῶν ὑπάρχων, ἃς ἔγραψε τότε Καῖσαρ
"τῇ συγκλήτῳ, καὶ ὡς δημοσίᾳ τιμᾶς καὶ πολιτείαν
"ἔλαβεν Ἀντίπατρος. ἀρκέσει γὰρ [z] ταῦτα τεκμήρια
"τοῦ καὶ τὰς χάριτας ἡμᾶς κατ' ἀξίαν ἔχειν, καὶ
"σοῦ τὸ βέβαιον αὐτῶν αἰτεῖν, παρ' οὗ καὶ
"πρότερον μὴ [a] δοθείσας ὡς ἐλπίσαι, τὴν τοῦ βα-
"σιλέως πρὸς ὑμᾶς διάθεσιν καὶ τὴν ὑμετέραν πρὸς
"αὐτὸν ὁρῶσιν. [b] ἀπαγγέλλεται δὲ ἡμῖν ὑπὸ τῶν
"ἐκεῖ Ἰουδαίων, ὡς μὲν ἐπέβης τῆς χώρας εὐμε-
"νὴς, ὡς δὲ ἀπέδωκας τῷ Θεῷ τέλεια θύματα, τι-
"μῶν αὐτὸν [c] ὁλοτελείαις εὐχαῖς, ὡς δὲ τὸν δῆ-
"μον [d] ἑστιάσας, καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ ἐκείνῳ ξένια
"προσήκω. ταῦτα γὰρ πάντα καὶ ἐν [e] ἔθνει καὶ πό-
"λει πρὸς ἄνδρα τοσούτων ὑπερεπιπτώτα πραγμάτων
"δεξιώματα, καὶ σύμβολα φιλίας χρὴ δοκεῖν, ἣν
"ἀπέδωκας τῷ Ἰουδαίων ἔθνει, τῆς Ἡρῴδου προξε-
"νίας αὐτῷ ἕνεκα. τούτων προϋπομιμνήσκοντές σε, καὶ
"αὐτοῦ σὺ παρόντος καὶ συγκαθεζομένου βασιλέως ἠξιώ-
"καμεν πρότερον ἤδειν, ἃ δ' αὐτοὶ δεδώκατε, ταῦτ' ὑπ'
"ἄλλων μὴ προϊδεῖν ἀφαιρεθέντες.

ε'. Τοιαῦτα δὲ τοῦ Νικολάου διελθόντος, ἐγίνε-
το μὲν οὐδεμία τῶν Ἑλλήνων ἀνθυπόκρισις· οὐδὲ γὰρ
ὡς ἐν δικαστηρίῳ, περὶ τῶν προκειμένων διελάμβα-
νον, [f] ἀλλ' ἦν ἔντευξις ὧν ἐβιάζοντο. κἀκείνων ἀπο-
λογία μὲν ἀδεμία, τοῦ μὴ ταῦτα ποιεῖν· πρόφασις
δὲ, ὡς τὴν χώραν αὐτῶν νεμόμενοι, πάντα νῦν
ἀδικοῖεν. οἱ δὲ [g] εὐγενεῖς τε [h] αὐτοὺς ἐδείκνυσαν, κἂν
τῷ τὰ οἰκεῖα τιμᾶν, μηδὲν λυποῦντες οἰκεῖν. σωιδὼν
οὖν Ἀγρίππας βιαζομένους, ἀπεκρίνατο τάδε. "Δι-
"μὲν τὴν Ἡρῴδου πρὸς αὐτὸν εὔνοιάν τε καὶ φιλίαν,
"ἕτοιμος εἶναι πᾶν ὁτιοῦν χαρίζεσθαι [i] Ἰουδαίοις ἀξιῶ-

"Possumus & multa de iisdem senatus consulta,
"& tabulas in Capitolio positas recitare. quibus
"sane, fide nostra perspecta, nosmet ornastis, sa-
"crosanctis alioqui futuris, etiamsi gratiam vestram
"nostra non præcessissent merita. Nam non solum
"nobis sed & omnibus mortalibus sua conservastis,
"multisque præter opinionem in majus auctis vin-
"cendo benefacitis. adeo ut in immensum dicen-
"di campum excurreret, qui singulorum res pro-
"speras, quas vobis acceptas referunt, numerando
"percenseret. Verum ut nosmet istis omnibus *be-*
"*neficiis*, quæ in nos contulistis, non indignos
"ostendamus, sufficiat nobis ad confidentiam,
"priora omnia si tacuerimus, de eo, qui jam re-
"gno potitur tibique assidet, *pauca* dicere. Quod
"enim ille benevolentiæ *aut officii* genus vestræ fa-
"miliæ non præstitit? qua in re fides ejus deside-
"rata? quemnam erga vos honorem non excogita-
"vit? ad quam necessitatem non primus adfuit?
"Quid igitur vetat, quo minus vestra beneficia
"tantis ejus in vos meritis respondeant? Forsan &
"par est ut patris ejus Antipatri fortitudinem si-
"lentio non prætereamus, qui, expeditione in
"Ægyptum facta à Cæsare, cum duobus armato-
"rum millibus suppetias tulit, & tam terrestribus
"quam navalibus præliis nemini cedere comper-
"tus est. Et quidni dicerem, quantum illi eo tem-
"pore rebus ejus momentum attulerint, & quan-
"tis & qualibus muneribus à Cæsare donati fue-
"rint? cum antea debuerim literarum mentionem
"fecisse, quas tunc Cæsar senatui scripsit; & quo-
"modo à populo honores & jus civitatis obtinuit
"Antipater. Hæc enim satis indicant, nos non
"immerito vestra consequutos esse beneficia, nec
"*sine ratione* petere, ut ea nobis confirmares, quæ,
"si prius data non fuissent, à te sperare nobis li-
"cuisset, spectantibus regis erga vos animum, ve-
"strumve in illum. Quin & nunciatum est à Ju-
"dææ incolis, quam amice & benevole provinciam
"ingressus es, utque Deo justa sacrificia obtulisti,
"& votis rite factis illum honorasti, utque popu-
"lum epulis adhibuisti, ejusque non dedignatus es
"hospitalia munera. Atque hæc omnia, quibus
"vir in tanta dignitate constitutus à gente & ur-
"be exceptus fuerit, pro argumentis haberi debent
"amicitiæ inter te & Judæorum gentem sancitæ,
"propter necessitudinem quæ tibi cum Herodis
"domo intercessit. Horum te admonentes, regis-
"que, qui jam præsto est tibique assidet, nihil præ-
"terea postulamus, quam ut ea, quibus nos imper-
"tiri voluistis, aliorum vi & injuria nobis eripi
"non patiamini.

ς'. Cum ejusmodi orationem Nicolaus habuis-
set, Græci quidem nullatenus intercesserunt: non
enim ut in judicio de rebus istis litigabatur, sed
supplicatio erat contra vim. nec illi quidem omni-
no inficiabantur, se ista fecisse: sed eo se tegebant,
quod dicerent Judæos ipsorum finibus uti, & in
eo nunc injurios esse. Illi vero se bono genere esse
demonstrarunt, quodque *ubi versarentur ibi* leges
suas haberent in pretio, in eo illis injuriam non
facere. Quamobrem Agrippa, intellecto quod vim
paterentur, sic respondit. "Se quidem propter
"Herodis in ipsum benevolentiam & amicitiam
"paratum esse Judæis postulata concedere, eaque
"etiam

V. *Agrippa Judæorum immunitates confirmat.*

m Ὑπάρξαντος ἐχαρίσασθε.] Ὑπαρξιν *Vat.*
n Ἐφυλάξασθε,] Φυλάξαντες *Vat.*
o Ἔχωσιν,] Ἔχωσιν *Vat.*
p Ποία ἡ χρεία] Ita lego. ποῖα ἡ χρεία in libris.
q Πρῶτον] *L. B.* in *Marg.* πρῶτον.
r Ὁρᾷ;] Sic *Hen.* ὁρᾷ in *ceteris.* quod *Ibbetson* præfert.
s Ὑμετέρας χάριτας] Ita lego. ἡμετέρας in *libris.*
t Δίκαιον δ' ἴσως] Καλὸν *Vat.* & *Lugd. Bat.* interpretamentum, ut puto, vocis δίκαιον.
v Εἰς —— Καισαρος,] Illud εἰς è *Cod. Vat.*
x Ἄνωθεν] *Lugd Bat.* καθ' ὃν & forsan melius. HAV.
y Ὑπομνῆσαι τῶν ὑπάρχων,] Ἀναμνῆσαι *Vat.* & *Lugd. Bat.* ὑπομιμνῆσαι G.
z Ταῦτα τεκμήρια] Ταῦτα τὰ τεκμήρια *Vat.* & *Lugd. Bat.*
a Δοθείσας ὡς ἐλπίσαι] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Gall.* δοθείσης in *Editis Aliisque.*
b Ἀπαγγέλλεται] *Lugd. Bat.* in *Marg.* ἀπήγγελται.
c Ὁλοτελείαις] Forte ἐπὶ τελείαις. COCC.
d Ἑστιάσας,] *L. B.* εἰστιάσας.
e Ἔθνει καὶ πόλει] Illud οἰκ adjectum esse volumus è *Cod. Vat.*
f Ἀλλ' ἦν ἔντευξις] Ita è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ἀλλ' ἡ ἔντευξις in *Editis Aliisque.*
g Εὐγενεῖς] *L. B.* εὐγνωεῖς.
h Αὐτοὺς] Ita lege, non αὐτοὺς. COCC.
i Ἰουδαίοις ἀξιῶσιν,] Ἰουδαίοις, ἃ ἡ ἀξιώσιν καθ' αὑτὰ δίκαια δοκεῖν *Vat.*

"etiam in se justa existimare: adeo ut si plura quidem petiissent, non gravaretur ea illis largiri, "dummodo sine incommodo fieret imperii Romani. quoniam vero *tantum* postulant ut quæ "prius acceperint rata maneant, se confirmatum "dare, ut nemo illis injuriam faciat instituta sua "observare perseverantibus". Cum ista dixisset, concionem dimisit. Atque Herodes coram stans ipsum salutabat, & quod ita in illos affectus esset gratias agebat. Ille vero hisce delectatus paria referebat, illum in suos complexus accipiens salutansque. Et tunc quidem à Lesbo discessit. Rex autem Samo mari domum reverti statuit, atque ubi Agrippæ valedixerat oram solvit: & non multis post diebus Cæsaream appulit, vento usus secundo. Indeque Hierosolyma profectus convocavit omnem populum (ingens autem erat etiam ex agris multitudo) atque in mediam concionem progressus, eis totius itineris sui rationem exposuit, seque Judæis in Asia perfeciisse, ut deinceps sua jura quiete retenturi essent. Prolixam etiam de rebus suis prosperis regnique administratione narrationem fecit, ut in omnibus utilitatis eorum studiosus fuerit; atque lætitia elatus, quartam superioris anni vectigalium partem eis condonavit. Illi vero, & gratia & oratione *regis* mirifice capti, vehementer lætati discesserunt, bona multa *prosperaque omnia* regi optantes.

A Lesbo digreditur.

Herodes, Hierosolyma reversus, quæ in itinere gesserit, populo exponit.

"σιν, καὶ καθ' αὑτὰ δὲ δίκαια δοκεῖν· ὡς εἰ μὲν "ἐδέοντο καὶ πλειόνων, οὐκ ἂν ὀκνῆσαι τάχα [k] μὴ "λυπεῖται τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν [l] ἐπεὶ "δὲ ἃ καὶ πρῶτον εἰλήφασιν ἄκυρα [m] μὴ γίνεσθαι, "[n] βεβαιοῦν αὐτοῖς ἀνεπηρεάστως ἐν τοῖς οἰκείοις δί- "πλειν ἔθεσι". τοιαῦτα εἰπὼν, [o] διέλυσεν τὸν σύλλογον. Ηρῴδης δὲ [p] πρεσβεύσεως καταπαύσειν, καὶ τῆς [q] πρὸς αὐτὸν διαθέσεως ὁμολογῶν χάριν. ὁ δὲ καὶ εἰς ταῦτα φιλοφρονούμενος, ἴσον αὐτὸν παρεῖχεν ἀντιπαλαιόμενον καὶ καταπαλαίομενον. καὶ τότε μὲν ἀνεχώρησεν ἀπὸ Λέσβου. [r] ἀπὸ δὲ Σάμου πλεῖν ὁ βασιλεὺς ἐπ' οἴκου διέγνω, καὶ τὸν Αγρίππαν προπεμψάμενος ἀνήχθη· κατέσπευσε δὲ εἰς Καισάρειαν ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις, πνεύμασιν εὐπλοίαις τυχών. κἀκεῖθεν ἐλθὼν εἰς Ιεροσόλυμα, συνήγαγε ἐκκλησίαν πανδήμου. ἦν δὲ πολὺς καὶ τῆς χώρας ὄχλος. ὁ δὲ παρελθὼν, ἀπελογισμόν τε τῆς ὅλης [s] ἀποδημίας ἐποιήσατο, καὶ τὰ πρὸς τοὺς Ιουδαίους ὅσοι κατὰ τὴν Ασίαν ἦσαν, ὡς δι' αὐτὸν [t] ἀνεπηρεάστως εἰς τὸ λοιπὸν ἔξουσιν. [v] διηγήσατό τε σύμπαν ὅτι τὰ εὐτυχίαις, καὶ τῇ διοικήσει τῆς ἀρχῆς, ὡς [x] ἀδενὸς παρελείποιτο τῶν ἐκείνοις συμφερόντων, [y] ἀγαλλόμενός τε τὸ τέταρτον τῶν φόρων ἀφίησιν αὐτοῖς ᾧ παρεληλύθει ἔτους. οἱ δὲ, καὶ τῇ χάριτι καὶ τῷ λόγῳ δεδημαγωγημένοι, μὴ πλείσης ἀπήσεσαν χαρᾶς, πολλὰ ἀγαθὰ [z] σωζόμενοι τῷ βασιλεῖ.

VI. CAP. III.

Quomodo domi Herodis oritur dissidium, quod ille Antipatrum filium suum natu maximum pluris faceret, & res ista ut contumelia doleret Alexandro.

ΚΕΦ. γ'.

Ως ἐτασιάσθη τὰ πρὸς τὴν οἰκίαν Ηρῴδῃ, πρωτιμῶντι μὲν Αντίπατρον τὸν πρεσβύτατον υἱόν, χαλεπῶς δὲ τὸν πρὸς Αλέξανδρον φερόντων τὴν ὕβριν.

Oritur domi Herodis dissidium.

GLiscebat autem indies domesticum dissidium, crescendoque in deterius vergebat, dum Salome quasi jure hereditario in adolescentes odium exercebat, atque ex iis quæ bene cesserant contra matrem eò temeritatis & audaciæ efferebatur, ut neminem relinquere è natis conaretur, qui occisæ mortem ulcisci posset: atque adolescentes è contra feroces & in patrem malevoli fiebant, tum recordatione injuriæ matri illatæ, tum regnandi cupidine. Iterumque malum erat quale prius, quod & adolescentes Salomæ & Pheroræ libere & aperte maledicebant, atque illi malicioli erant in adolescentes, eisque enixe insidias struebant. Nam odium quidem utrinque par erat, modus vero illud exercendi dissimilis. dum hi quidem palam conviciarentur & temere probra jacerent, præ rerum imperitia animi ingenui esse existimantes iram non dissimulare: illi vero, alia via aggredientes, calumniis callide & improbe confictis utebantur, juvenes ex omni occasione provocantes, reputanteque audaciam illorum versum iri in vim contra genitorem. nam, cum matris criminum eos non puderet, neque eam jure occisam esse putarent, fieri non posse colligebant, ut non eum ultum irent suis etiam manibus, quem cædis auctorem

Salome hereditario odio Mariamnes filios prosequitur.

Προύβαινε δὲ [a] ἀεὶ τὰ καθ' ἡμέραν τῆς οἰκίας, καὶ χαλεπωτέραν ἐλάμβανε τὴν ἔκβασιν, ἀντιπαλαιούσης μὲν ὥσπερ ἐκ κληρονομίας τὸ καθ' ἡλικίαν τοῖς Σαλώμης, καὶ πᾶν ὅσον εὐδοκιμήκει καθ' ὑπόνοιαν καὶ θεραπείαν λαμβανούσης, μηδένα τῶν ἐξ ἐκείνης καταλιπεῖν, ὃς [b] δυνήσεται τιμωρῆσαι τῷ θανάτῳ [c] τὴν ἀνηρημένης· ἐχόντων δέ τι τῶν νεανίσκων θρασὺ καὶ δύσνουν εἰς τὴν μητρυιάν, μνήμη τε τῆς μητρὸς οἷα πάθοι πρὸς τὴν ἀξίαν, καὶ τῇ ἐξ κρατεῖν ἐπιθυμία. πάλιν τε τὸ κακὸν ὅμοιον ἐγεγόνει τοῖς πρώτοις, βλασφημίαι μὲν ἐξ ἐκείνων εἰς τε τὴν Σαλώμην καὶ τὸν Φερώραν, κακοήθειαι δὲ τούτων εἰς τὰ μειράκια, καὶ μὴ πραγματείας ἐπιβουλή. τὸ μὲν γὰρ μίσος ἴσον ἐξ ἀλλήλων, ὁ δὲ τρόπος ἐν μισεῖν οὐχ ὅμοιος. ἀλλ' οἱ μὲν ἐν τῷ φανερῷ λοιδορηθῆναι, καὶ προσονειδίσαι προπετεῖς, εὐθὺς εἰς τὸν ἀπειλὰς οἰόμενοι τὸ τῆς [d] ὀργῆς ἀνυπόστολον. [e] οἱ δὲ ἐν τοιούτῳ τρόπῳ, ἀλλὰ πραγματικῶς ἐν κακοήθως ἐρῶντο τῶν διαβολαῖς, [f] προσέλκοντες ἀεὶ τὰ μειράκια, καὶ τὸ θρασὺ καταλογιζόμενοι βίαιον ἔσεσθαι πρὸς τὴν μητρυιάν. τὸ γὰρ οὐκ αἰδεῖσθαι τὸν τῆς μητρὸς ἁμαρτίαις, ἀλλ' οἴεσθαι δίκαια πάσχειν ἐκείνῃ, ἄσχετον εἶναι πρὸς τὸ μὴ τὸν αὐτὸν δο-

χωῦ-

---

k Μὴ λυπῆται] Μᾶλλον perperam *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

l Επεὶ δὲ] Επειδὴ δὲ καὶ πρότερον *Vat.* ἔδοξε δὲ καὶ πρότερον *Busb.*

m Μὴ γένοιτο,] Ita in plerisque *MSS.* μὴ γενέσθαι *Hen.* & *Basil.* Post μὴ γένοιτο subintelligendum ἀξιῶσι, quod forsan alieno loco positum, mox supr.

n Βεβαιῶν αὐτοῖς] Διὸ βεβαιῶν *Busb.*

o Διέλυσεν] *L. B.* διέλυε.

p Πρεσβείας] *L. B.* πρεσβεύσεως.

q Πρὸς αὐτὸν διαθέσεως] Εἰς αὐτὸν *Vat.*

r Απὸ δὲ Σάμου πλεῖν ὁ βασιλεύς] Ita quum expresse exstet in *L. B.* veram credidi lectionem, atque eam recepi. *Vulgati* omnes πλεῖν δὲ ὁ βασιλεύς. HAV.

s Ο βασιλεὺς —— ἀνήχθη·] Rex autem domi (domum) reverti volens *Rufin. adde:* exorato Agrippa, *aut* impetrata ejus rei venia ab Agrippa, navigavit. *Omittit hæc Gelenius.* SPANH.

ss Αποδημίας ἐποιήσατο,] Ἐκδημίας *Vat.*

t Ανεπηρεάστως εἰς τὸ λοιπὸν ἔξουσιν.] *Erit*, quod imperturbatè & tranquille deinceps degerent. SPANH.

v Διηγήσατό τε σύμπαν] Διηγήσατο τότε σύμπαν *Vat.* (Coccejus) & *Busb.*

x Οὐδενὸς ἐλλείποιτο] Παρελείποιτο *L. B.* Οὐδὲν ἐλλείπει τὴν *Com. Busb.*

y Αγαλλόμενός τε τὸ τέταρτον] Αγαλλόμενον τὸ τ. *Busb. Lugd. Bat. Hen.* & *Vat.*

z Σωζόμενοι τῷ βασιλεῖ.] Επωφελούμενοι *Busb.*

a Αεὶ τὰ καθ' ἡμέραν] Αὐτῷ pro ἀεὶ *Busb.*

b Δυνήσεται] *L. B.* Δυνήσεσθαι.

c Τῆς ἀνηρημένης·] Τῆς δι' αὐτὸν ἀνηρημένης *Vat.*

d Ὀργῆς ἀνυπόστολον.] Αὐθρίας τε καὶ ἀνυποστόλου Dio Chrys. Or. XIII. p. 223. B. SPANH.

e Οἱ δὲ ἐν τοιούτῳ τρόπῳ,] Οἱ δὲ ἐν τῷ αὐτὸν τρόπον *Vat.* & *Lugd. Bat.*

f Προσέλκοντες ἀεὶ τὰ μειράκια,] Προσέλκοντες *Vat.*

ηθῶτα [g] τιμωρήσεσθαι, ϗ δι' αὐτοχρέας. πόλις οὖν [h] ἀνεπλήσθη πᾶσα ἡ πόλις τ τοιούτων λόγων, ϗ καθάπερ ἐν τοῖς ἀγωνίσμασιν, [i] ἠλέγχετο μὲν ἡ τῶν μειρακίων ἀπειρία, κατίσχυε δ' ἡ τ Σαλώμης ἐπιμέλεια, ϗ παρ' αὐτῶν ἐκείνων τὰς ἀφορμὰς ϗ μὴ ψευδῆ λέγειν ἐλάμβανεν. οἱ γὰρ ἄτως ἀχθόμενοι τῷ θανάτῳ τ μητρὸς, ἐπειδὴ κἀκείνοις ϵ σφᾶς αὐτοὺς κακῶς [k] ἔλεγον, ἐφιλονείκουν ἐλεεινοὶ μὲν ὥσπερ ἦν ἀποφαίνειν τὸν καταστρόφων τ μητρὸς, ἐλεγχεῖς δ' αὐτοὺς οἱ τ ἐκείνης φονεῦσιν ἀναγκάζοντας συζῆν, ϵ τ αὐτῶν μεταλαμβάνειν.

β'. Ταῦτα περὶ μείζονος, καιρὸν ἔχοντος τ στάσεως ἐν ἀποδημίᾳ ϗ βασιλέως. ὡς δ' ἐπανῆλθεν Ηρώδης, ϗ τῷ πλήθει διελέχθη καθὼς προέφημεν, προσέπιπτον εὐθὺς οἱ λόγοι φόβόν τι ϗ Φερώρᾳ ϗ τ Σαλώμης, μέγαν αὖπω τ κίνδυνον εἶναι, τ φόβον τ νεανίσκων ἀναφανδὸν διαπεπλεγμένων, ὡς οὐκ ἀνέξονται μὴ πιστεύσαντες τ μητρὸς τ φόνου. προσετίθησαν [l] δέ τι, ϗ ὡς τ παρ' Αρχελάου ϗ Καππαδοκῶν ἐλπίσιν ἐπανέχοιεν, ὡς δι' ἐκείνου πρός τε Καίσαρα ἀφιξόμενοι, ϗ κατηγορήσοντες ϗ πατρός. Ηρώδης δ' ὑπερήκουε μὲν εὐθὺς ἀκούσας τοιούτων, ἐξεπέπληκτο δ' μᾶλλον ὅτι ϗ τ ἄλλων τινὲς ἀπήγγελλον. [m] ϗ ἀνέκαμπτε τῇ συμφορᾷ τά τε πρῶτα καταλογιζόμενος, ὡς ὅτε τ φιλτάτων ἄτε ϗ στεργομένης αὖπω γυναικὸς ὤναλο, διὰ τὰς [n] ἐγγινομένας ταραχὰς ϗ τὴν οἰκίαν. [o] τό, τε μέλλον ϗ προσαπειλούμενον ἤδη βαρύτερον ϗ μεῖζον ἕκαστος ὑπολαμβάνων, ἐν συγχύσει τ ψυχῆς ἦν. τῷ γὰρ ὄντι πολεῖσα μὲν τ ἔξωθεν ϵ παρ' ἐλπίδας εἰς εὐτυχίαν αὖπω τὸ δαιμόνιον προσεπεφ· μέγιστα δ τ οἴκοι, ϗ μηδὲ προσδοκώμενα, δυσχερῆ αὖπω σωέβαινεν, ἑκατέρᾳ [p] προσπόλου ὡς οὐκ ἄν τις ὠήθη, ϗ παρέχοντος ἀμφήριστον τὸν ὑπερβολὴν, εἰ δέον τὸν τοσοῦτον εὐτυχίαν τ ἔξωθεν πραγμάτων [q] ἀλλάξαι τ οἴκοι κακῶν, ἢ τοιοῦτο μέγεθος τ ποὶ τὰς οἰκείας συμφορᾶς διαφυγεῖν, ἐν τῷ μηδὲ [r] τὰ [s] τ βασιλείας θαυμαζόμενα κεκτῆσθαι.

γ'. Ταραττόμενος [t] δὴ ϗ διακείμενος τ τρόπον τοῦτον, [v] ὅτι καθαιρεσὶ τ μειρακίων ἕτερον αὖπω γνόμενον ἰδιωτεύοντα παῖδα ποιήσετο, ϗ τοῦτον εὐδοκεῖ τιμᾶν· ἐκάλεσε δὲ Αντίπατρον· ἐκ ὥσπερ ἐν ὑστέρῳ ϗ τέλους ἠτιμωμένος αὐτὸ, ϗ πάντ' εἰς ἐκεῖνον ἀναφέρων, οἰόμενος δ [x] φαιρεῖσθαι δ' θέσθαι τὰς ἐκ Μαριάμμης, ϗ μᾶλλον εἰς ὑβρίσαι τὸν ἐκείνων [y] οἰκονομῶν αὐτό. τὸ γὰρ αὖθαδες οὐκ ἂν εἴη παρ' αὐτοῖς εἰ τοῦτο πεφθέγοιτο, ὅτι μὴ μόνοις μηδὲ ἐξ ἀνάγκης ἡ διαδοχὴ τ βασιλείας ὀφείλεται. διὸ ϗ [z] καθάπερ ἔφεδρόν τινα τ Αντίπατρον [a] εἰσήγαγε, οἰόμενος ὀρθῶς ποιεῖν, ϗ καθαιρεθέντων τ μειρακίων ἐξεῖναι εὐκαίρως χρῆσθαι βελτίοσιν. τὸ δ' ἐκ ὥσπερ ἐνόησεν ἀπέβη. τοῖς τε γὰρ πᾶσιν ὁ μετρίως εὐδοκῶν

esse arbitrarentur. Tandem itaque factum est ut urbs hujusmodi sermonibus plena fuerit, &, ut fit in certaminibus, juvenum quidem imperitiæ misertum est, prævalebat autem Salomes cura & diligentia; atque ab illis ipsis occasionem captabat ad dicendum quod verisimile erat. Illi enim ægre adeo ferentes matris occasum, postquam & ipsi & illis maledictum esset, studiose agebant, ut miserabilis, sicuti revera erat, videretur matris interitus, ipsique etiam miserandi, qui necesse haberent una cum parentis interfectoribus vivere, & eadem cum illis participare.

2. Ista propterea crescebant, quod absente rege major erat dissensionis occasio. Quam primum vero reversus est Herodes, & cum populo, ut jam ante diximus, colloquutus est, statim sermones serebant Pheroras & Salome, magnum illi periculum imminere ab adolescentibus, qui ei aperte minarentur, non se matris necem inultam relicturos. Addebant & illud, eos sperare ab Archelao Cappadoce, fore ut ejus ope ad Cæsarem irent & patrem accusarent. His sermonibus auditis statim turbatus est Herodes, eoque magis perculsus est, quod eadem ab aliis accipiebat. Atque ex hac calamitate ei in memoriam & cogitationem veniebant quæ prius acciderant, quod propter dissidia inter domesticos orta nec charissimis sibi nec conjuge dilectissima frui potuerit. Atque futura præteritis graviora & majora fore suspicans, plane confusus erat animo. Nam revera foris quidem pleraque, etiam magis quam speraret, ad voluntatem fluebant, Dei beneficio: fiebat autem ut quæ maxima essent domi, etiam præter exspectationem, male ei cederent; rebus utrinque aliter quam opinio tulerit evenientibus, & incertum reddentibus utrum præstabilius fuisset, res foris quam felicissime gessisse ac deinde malis domi implicari, an calamitates adeo magnas inter domesticos effugisse, regnum detrectando & quæ homines in eo mirari solent. *Pheroras & Salome Alexandrum & Aristobulum apud Herodem accusant.*

3. Turbatus itaque & in hunc modum afflictus, ut pueros deprimeret, alterum filium, sibi natum cum adhuc privatus esset, (vocabatur autem Antipater) accersivit, & illum in honore habere statuit; non sicut postea cum ab eo plane victus esset & ad eum omnia referret: sed eo animo ut audaciam filiorum Mariamnes coërceret, magisque ut eos admoneret, id ita constituens. eo enim minus sibi arrogaturos, si illis persuasum esset, regni successionem neque solis sibi neque necessario deberi. Hac de causa Antipatrum, * quasi æmulum, ad se domum recepit, putans se bene ac sapienter rebus suis providere; atque, repressa juvenum ferocia, licere tempestive eos meliores habere. Verum longe aliter evenit ac putarat. Nam & *Antipater Herodis filius.*

---

g Τιμωρήσεσθαι] Τιμωρήσασθαι *Vat.* (*Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Gall.*

h Ανεπλήσθη] *L. B.* ἐπλήσθη.

i Ηλέγχετο μὲν] Ηλεῖτο *Gall.* & *Lugd. Bat.*

k Ελεγον,] *L. B.* ἔλεγεν.

l Δὲ τι] *L. B.* δ' ἔτι.

m Καὶ ἀνέκαμπτε] *L. B.* ἀνέκαμπτε δ'.

n Εγγινομένας] *L. B.* ἐγχωμένας.

o Τό, τε μέλλον ϗ] Ita lego, sicut in ora libri à docta manu emendatum inveni. prius erat τότε μέλλον τ. π. ἤ. βαρὺ, ϗ μεῖζον ἑκάστων ὑπολ. in *Cod. Vat.* τότε μᾶλλον π. τ. ἦ βαρὺ ϗ μεῖζον ἑκάστων ὑπ' si rectum esset τότε μᾶλλον, (quod & in *L. B.* exstat) in sequentibus legendum ἑκάστῳ pro ἑκάστων.

p Προσπόλου] *L. B.* προσιόντος.

q Αλλάξαι τ οἴκοι κακῶν,] Αλλάξασθαι *Vat.*

r Τὰ τ βασιλείας θαυμαζόμενα κεκτῆσθαι.] Ita *Vat.* τὰ βασίλεια θαυμαζόμενα κτήσασθαι in *Edd. Aliisque.* Omnia fere à τῷ γὰρ ὄντι &c. à §. 2. usque ad ταραττόμενος in versione sua prætermisit *Epiphan.* At *Gelenius* in hunc modum interpretatus est, *Revera enim quemadmodum foris supra spem fortuna utebatur propitia, sic domi præter opinionem omnia male cedebant; ut merito ambigendum sit, possitne pensari tanta felicitate externa ejus calamitas domestica; an satius esset carere ex æquo utraque, & intra privatam fortunam consistere.*

s Τῆς] Illud τ ex *L. B.* additum, qui in reliquis *Vat.* adstipulatur. HAV.

t Δὴ ϗ διακείμενος τ τρόπον] Ita lego & interpungo auctoritate *Epiphanii.* antea in *Editis*, ταραττόμενος δὴ ϗ διακείμενος τ τρόπον τοῦτον ἐπὶ κ. τ. μειρακίων, ἕτερον &c.

v Επὶ καθαιρέσει τ μειρακίων] De cæde filiorum, *quæ omittit Gelenius, aut aliter vertit.* SPANH.

x Παραιρεῖσθαι δ'] Forsan φαιρεῖσθαι.

y Οἰκονομῶν αὐτό.] Ita *Vat.* οἰκοῦντων αὐτὸν in *Editis Aliisque.* HUDS. Omnia in eum trastulit *Rufinus.* SPANH.

z Καθάπερ ἔφεδρόν τινα] Appositè hic ἔφεδρος Antipater, quasi tertiarius in duorum fratrum vicem subsidiarius juxta *Schol. ad Ajac. Sophol.* v. 618. ἔφεδρος ὁ παρισκώσαμενος, ὅταν δύο τινὲς παλαίσωσι, παλαίειν τῷ νικήσαντι· Hinc *Lucianus in Gallo.* ἐγὼ δὲ ἔφεδρος ἐγὼ ϗ ἀνίζδεπνος ϗ διακονητὴς σκευῶν· Vide plura quæ noto de hac voce ad *Æschyli Choëph.* v. 861. μόνος ὦ ἔφεδρος Δίοσοις μεθ' Ὅσιος Ὀρέστης &c. Idem vero hic *Zonaras* p. 245. B. ὡς ἔφεδρόν τινα τ Αντιπάτρου ἐπεισαγαγεῖν. Infra ἀλλοτ. lib. 1. c. 42. ὥσπερ ἐπιτέτηκται τοῖς ἡμῖν &c. SPANH.

* *Quasi æmulum,*] Succedaneum, *Gelen.*

a Εισήγαγεν,] Εἰσῆγεν *Vat.*

Πολ-

& pueri gravi se injuria affici interpretabantur: & Antipater, homo versutus, postquam semel eò venit ut sperare auderet quod antea non sperabat, id unum dabat operam, ut fratres male tractaret, & primum eis locum non cederet, patrique adhæreret, qui jam ab illis alienatus erat per calumnias, & in id cui studuerat facile adduci potuit, ut in eos indies magis magisque irritaretur, calumniis oneratos. Omnes itaque rumores ab illo erant disseminati, qui *tamen* cavebat ne ipse videretur hujusmodi quid *ad patrem* deferre: sed in eam rem uti maluit opera hominum, in quos nulla caderet suspicio, quique id ex sua in regem benevolentia facere crederentur. Jam vero multi Antipatrum propter ejus spem colebant, & hujusmodi sermonibus Herodi plane persuadebant, quod ex suo in illum amore profecti viderentur. Cumque hæc per multos inter sese fideles certatim agebantur, tum etiam ipsi adolescentes magnam ejus rei præbebant occasionem. Nam frequenter lachrymas ob contumeliam, qua afficerentur, emittebant, & matrem appellabant: quinetiam aperte apud amicos patrem ut iniquum redarguere conabantur. quæ omnia, pro ea qua erat malitia, opportune aucupatus Antipater, Herodi non sine additamento renunciabat, quibus factum est, ut domestica lis sensim deterior evaderet. Rex enim calumniis *istis* offensus, & Mariamnes filios deprimere volens, Antipatrum indies novis augebat honoribus; adeo ut tandem victus ejus matrem domum asciverit. Cæsari etiam sæpe pro eo scribens, privatim hunc ei officiosissime commendabat. Cumque Agrippa quidem in eo esset ut Romam, postquam annos decem res Asiæ administrasset, peteret, à Judæa profectus *Herodes* ad illum navigavit, eique Antipatrum, quem unum secum duxerat, tradidit, Romam ducendum cum multis donis, ut fieret Cæsaris amicus: adeo ut jam omnia penes illum esse, adolescentes vero spe regni prorsus excidisse viderentur.

Mariamnes filios male tractat, eisque insidias struit.

Atque Herodes ad eos deprimendos Antipatrum ad honores evehit.

Antipater Romam mittitur ad Cæsarem.

κεχρῆσθαι τῇ πρὸς αὐτὸς ἐπηρείᾳ· καὶ δεινὸς ὢν τὸ πρόσπον Ἀντίπατρος, ἐπιδὴ [b] παῤῥησίας τινὸς τὸ ὕστερον ἔσης ἐλπίδος ἀντεπιήσατο, μίαν ἔχειν σπουδὴν [c] κακῶς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ μὴ προσχωρεῖν τῇ πρώτῃ, ἀλλ' [d] ἐνέχεσθαι τῷ πατρὸς, ἤδη μὲν ἠλλοτριωμένῳ τοῖς Μαριάμμαις, εὐμεταχειρίστῳ δ' ὄντι εἰς ὅπερ ἐπιθυμεῖ πολὺ χαλεπώτερον ἀεὶ γίνεσθαι τοῖς Μαριαμμήνοις. ἦσαν οὖν [e] ὅτοι παρ' αὐτῷ μόνοι οἱ λόγοι, Φυλαττόμενος δ' αὐτὸς δόξαι τὰ τοιαῦτα καταμηνύειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐχρῆτο συνεργοῖς τοῖς ἀνυπόπτοις, καὶ διὰ τὴν εὔνοιαν τὴν πρὸς τὸ βασιλέα πιστωθησομένοις αὐτὰ ποιεῖν. ἤδη δ' ὠλίγας [f] ἐγεγόνεισαν οἱ κἀκείνων ἐφ' οἷς ἠλπικὼς θαρρεῖν, καὶ τὸ Ἡρῴδου σκῆπτρον δοκεῖν κατ' εὔνοιαν τὰ τοιαῦτα λέγειν ὑπαγόμενοι. καὶ τούτων πολυπραγμόνως καὶ πιστῶς ἀλλήλοις συναγωνιζομένων, ἔτι καὶ μᾶλλον αἱ [g] πρὸς τὸ μειρακίων ἀφορμαὶ [h] προσηύξηντο. καὶ δὴ καὶ δάκρυα πολλάκις ἐπὶ κατ' ἐπήρειαν ὧν ἠπιάζοντο, καὶ τὸ μητρὸς [i] ἀνάκλησις, καὶ τὸ πατέρα φανερῶς ἤδη πρὸς τὰς Φίλας ὡς δίκαιον ἐλέγχειν ἐπιτήδευον. ἅπερ ἅπαντα κακοήθως ὑπὸ τῶν περὶ τὸ Ἀντίπατρον [k] καιροφυλακτούμενα, καὶ μειζόνως πρὸς τὸ Ἡρῴδου ἐξαγγελλόμενα, προύβαινεν ὀλίγον μικρὰν ἀπεργαζόμενα τὴν τῆς οἰκίας σύγχυσιν. ἀχθόμενος δὴ ὁ βασιλεὺς τοῖς Μαριάμμαις, καὶ πεπεισμένος βελόμενον τὸν ἐκ τῆς Μαριάμμης, μείζονα ἀεὶ πρὸς τιμὴν Ἀντιπάτρου παρεῖχεν· καὶ τέλος ἠτιμάκει, ἐπεισήγαγε [l] τὴν ἐκείνου μητέρα. Καίσαρι δ' ὁ πολλάκις γράφων ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ σπουδαιότερον. [m] Ἀγρίππα μὲν οὖν ἀνιόντι εἰς τὴν Ῥωμὴν, μὴ τὴν διοίκησιν τὴν ὅλην τῆς Ἀσίας [n] δεκαετῆ γεγενημένην, πλεύσαντος ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, καὶ συντυγχάνων μόνον τε τὸν Ἀντίπατρον [o] ἐπῆγε, καὶ παρέδωκεν εἰς Ῥώμην ἀνάγειν μετὰ πολλῶν δώρων, Καίσαρι Φίλον ἐσόμενον· ὥστε ἤδη πάντα δοκεῖν ἐπ' ἐκείνῳ, καὶ [p] παρεῶσθαι παντάπασιν ἐκ τῆς ἐλπίδος τὰ μειράκια.

VII. CAP. IV. ΚΕΦ. δ'.

Quomodo, Antipatro Romæ degente, Herodes Alexandrum & Aristobulum ad Cæsarem ductos accusat. Alexander causam suam agit ad Cæsarem, & pater cum filiis in gratiam redit.

Ὡς Ἀντιπάτρου διατρίβοντος ἐν Ῥώμῃ, τοὺς περὶ Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστόβουλον Ἡρῴδης ἄγων ἐπὶ Καίσαρα, αὐτῶν κατηγόρησεν. Ἀλεξάνδρου ἀπολογία ἐπὶ Καίσαρα, καὶ διαλλαγὴ πρὸς τὸν πατέρα.

Antipater Romæ id agit ut literis patrem incenderet adversus fratres.

AT enim ista peregrinatio plurimum Antipatro profuit, tum ad honorem, tum ut *fratribus* prælatus videretur: quippe Romæ, cum de eo scripsisset Herodes ad omnes amicos suos, illustris fiebat. Cæterum ægre ferebat quod *patri* non adesset, neque commodam haberet occasionem fratribus perpetuo maledicendi: eoque magis veritus est ne pater mutaretur, si quid mitius de Mariamnes filiis sentire in animum induceret. Dum ista secum reputaret, à proposito suo non desistebat: sed & Roma, quoties sperabat se posse patrem contristare & irritare in fratres, assidue literas mittebat, magnam de eo solicitudinem simulando, * revera autem, qua erat ingenii malignitate, ex spe in se magna quæstum faciens, donec eo indi-

Πρὸς μὲν οὖν τιμὴν, καὶ τὸ πρῶτον εἶναι δοκεῖν, Ἀντιπάτρῳ συνεχώρει τὰ κατὰ τὴν ἀποδημίαν· καὶ γὰρ ἐν τῇ Ῥώμῃ, πᾶσιν ἐπιστέλλοντος Ἡρῴδου τοῖς φίλοις, διέσημος ἦν. ἤχθετο δ' ὅτῳ μὴ παρεῖναι, μηδὲ ἔχειν ἐξ εὐκαίρου διαβάλλειν αὐτοὺς τοὺς ἀδελφούς· καὶ μᾶλλον ἐδεδοίκει μεταβολὴν τοῦ πατρὸς, εἴ τι καὶ καθ' αὐτὸν ἀξιώσειεν ἐπιεικέστερον εἰς τοὺς ἐκ τῆς Μαριάμμης φρονεῖν. ταῦτα δ' ἐνοίκους ἔχων, οὐκ ἀφίστατο τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως· ἀλλὰ κἀκεῖθεν, [q] ὅτε ἀνιάσειέ τι καὶ παροξύνειν ἤλπιζεν τὸν πατέρα κατὰ τῶν ἀδελφῶν, συνεχῶς ἐπέστελλεν· πρόφασιν μὲν, ὡς [r] ὑπεραγωνιῶν αὐτοῦ, τὸ δ' ἀληθὲς, ἀφ' ἧς εἶχεν ἐν φύσει κακοηθείας, τῷ

b Παῤῥησίας] Forte ἀφ' vel μὴ addi debet. COCC.

c Κακῶς τοὺς ἀδελφοὺς,] Ita è *Codd. Gall.* & *Lugd. Bat.* κακῶν τοὺς ἀδελφοὺς μὴ προσχ. *Busb.* κακῶ τοὺς ἀδελφοὺς μὴ προσχ. *Hen.* & *Vat.* κακῶ, τοῖς ἀδελφοῖς μὴ προσχωρεῖν in *Editis.*

d Ἐνέχεσθαι δὲ πατρὸς,] Ἐχεσθαι *Busb.* & *Zonar.* ἀνέχεσθαι *Lugd. Bat.*

e Οὗτοι παρ' αὐτῷ] *L. B.* ὁ παρ' αὐτῷ.

f Ἐγεγόνεισαν οἱ κἀκείνου] Ita *Vat.* γεγόνεισαν in *reliquis.*

g Πρὸς τὸ μειρακίων ἀφορμαὶ] Vox προσ deest *Hen.* & *Vat.*

h Προσεγίνοντο.] Προσεγίνοντο *Busb.*

i Ἀνάκλησις,] Ἀνακλήσεις *Busb.*

k Καιροφυλακτούμενα,] Καιροφυλακούμενα *Busb.*

l Τὴν] Μὴν τὴν *G.*

m Ἀγρίππα μὲν οὖν ἀνιόντι] Ἀγρίππᾳ *G.* Ἀγρίππᾳ τί μὴν ἀνιόντος *Lugd. Bat. Coccejus* legit Ἀγρίππᾳ γε μὴν ἀνιόντος. HAV.

n Δεκαετῆ γεγενημένην,] *Sc.* ex quo à Cæsare in Syriam & Asiam missus Lesbi permansit. *Usserius* ad *A. M.* 3992. vide *Casaub.* contra *Baron.* p. 136.

o Ἐπηγάγετο,] Ἐπήγετο *Busb.* & *Hen.*

p Παρεῶσθαι —— μειράκια.] Eadem hîc *Zonaras* p. 245. C. SPANH.

q Ὅτε ἀνιάσειέ τι καὶ παροξύνειν] *L. B.* ὅ, τι ἀνιάσειεν καὶ ὅ, τι καὶ π.

r Ὑπεραγωνιῶν αὐτοῦ] Ita *Vat.* & *Gall.* ὑπὲρ ἀγωνιῶν & ὑπὲρ ἀγωνίων perperam *Editis.*

* *Revera autem,*] *Sed revera ad speratam regni successionem malis artibus viam sibi præmuniens, donec* &c. vertit Gelen. plane omisit *Epiphan.*

s Ex

τὴν ἐλπίδα μεγάλην καθ' ἑαυτὴν οὖσαν ἐμπορευόμενος, ἕως εἰς τοσοῦτο προήγαγε τὸν Ἡρώδην ὀργῆς [s] ἐκ δυσφημίας, ὡς ἤδη μὲν ἔχειν δυσμενῶς τοῖς μειρακίοις. [t] ἐν δὲ τῷ κατοκνεῖν εἰς τοιοῦτον [v] ἐμβῆναι πάθος, [x] ὡς μήτ' ἀμελῶν [y] μήτ' ἐκ προπετείας ἁμαρτάνοι, κρεῖττον ἡγήσατο πλεύσας εἰς Ῥώμην, ἐκεῖ τῶν παίδων κατηγορεῖν παρὰ Καίσαρι, [z] καὶ μηδὲν αὐτῷ τοιοῦτον ἐπιτρέπειν, ὃ καὶ διὰ μέγεθος τῆς ἀσεβείας ὕποπτον ἦν. ὡς δὲ ἀνῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἔφθασε μὲν μέχρι τῆς [a] Ἀκυληΐας πόλεως Καίσαρι συντυχεῖν ἐπειγόμενος. ἐλθὼν δὲ εἰς [b] λόγους, καὶ καιρὸν αἰτησάμενος ἐπὶ μεγάλοις [c] οἷς ἐδόκει δυστυχεῖν, [d] παρεστήσατο μὲν τοὺς παῖδας, ᾐτιᾶτο δὲ τῆς ἀπονοίας καὶ τῆς ἐπιχειρήσεως, “ὡς ἐχθρῶς ἔχουσιν ἅπαντα τρόπον ἐσπουδακότες μισεῖν τὸν ἑαυτῶν [e] πατέρα, ὥστε διαχειρίσασθαι αὐτὸν καὶ τὴν βασιλείαν ὠμοτάτῳ τρόπῳ παραλαβεῖν. ὁ δ' οὐδὲ θνήσκων ἐξ ἀνάγκης μᾶλλον ἢ κρίσει παραδοῦναι τῷ διαμείναντι πρὸς αὐτὸν εὐσεβεστέρῳ παρὰ Καίσαρος ἐξουσίαν ἔχοι. τοῖς δ' οὐχ ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς τὸ πλέον, ἀλλ' εἰ καὶ ταύτης στεροῖντο καὶ τοῦ ζῆν [f] ἔλαττον λόγος, εἰ μόνον ἀποκτεῖναι τὸν πατέρα δυνηθεῖεν. οὕτως ἄγριόν τι καὶ μιαρὸν ἐντετηκέναι ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν [g] μῖσος. καὶ ταύτην τὴν ἀτυχίαν αὐτὸς ἐκ μακροῦ φέρων ἀναγκασθῆναι νῦν ἐξηγεῖσθαι Καίσαρι, καὶ μιαίνειν αὐτοῦ τὰς ἀκοὰς τοιούτοις λόγοις. καί τοι τί μὲν εἴποιεν παθόντες ἐξ αὐτοῦ δυσχερές; ἐπὶ τίνι δὲ μέμφονται [h] βαρύνοντα; πῶς δ' οἷόν τε καὶ δίκαιον ἣν αὐτὸς ἐκτήσατο πολλοῖς χρόνοις καὶ κινδύνοις ἀρχήν, ταύτης οὐκ ἐᾶν κύριον εἶναι, κρατεῖν τε, καὶ διδόναι τῷ κατ' ἀξίαν. ὡς τοῦτό γε μετὰ τῶν ἄλλων ἄθλων εὐσεβείας [i] ἐκτίθεται τῷ [k] μέλλοντι πρὸς τὸ ποτὲ γενέσθαι τοιούτῳ τὴν ἐπιμέλειαν, ἅτε καὶ τῆς ἀμοιβῆς τοσῆσδε οὔσης ἐπιτυγχάνειν. ὅτι δὲ μηδὲ εὐσεβὲς αὐτοῖς ὑπὲρ τούτου πολυπραγμονεῖν, εὔδηλον. ὁ γὰρ ἀεί τι περὶ τῆς βασιλείας ἐνθυμούμενος, συγκαταλογίζεται τὸν θάνατον τοῦ γεγεννηκότος, μεθ' ὃν ἄλλως οὐκ ἔστιν τὴν ἀρχὴν παραλαβεῖν. αὐτὸς δ' ὅσα βασιλευομένοις καὶ βασιλέως παισὶν οὐχ ὑστέρησεν, μέχρι νῦν ἀποδιδούς, οὐ κόσμον, οὐχ ὑπηρεσίαν, οὐ τρυφήν, ἀλλὰ καὶ γάμους τοὺς ἐπισημοτάτους παρεσχῆσθαι, τῷ μὲν ἐκ τῆς ἀδελφῆς, Ἀλεξάνδρῳ δὲ τὴν Ἀρχελάου τοῦ βασιλέως θυγατέρα συνοικίσας. τὸ δὲ μέγιστον οὐδὲ ἐπὶ τοιούτοις ἣν εἶχεν ἐξουσίαν ταύτῃ κατ' αὐτῶν χρησάμενος ἀγαγεῖν ἐπὶ τὸν κοινὸν εὐεργέτην Καίσαρα, καὶ παρελόμενον αὐτοῦ πᾶν ὅσον ἢ πατὴρ ἀσεβούμενος ἢ βασιλεὺς ἐπιβουλευόμενος δύναται, κρίσεως ἰσοτιμίᾳ παρεσκευακέναι. [l] δεῖσθαι μέντοι μὴ παντάπασιν αὐτὸν ἀτιμώρητον γενέσθαι, μηδ' ἐν τοῖς μεγίστοις φόβοις καταζῆν, [m] οὐδ' ἐκείνοις λυσιτελοῦντος, ἐφ' οἷς ἐνεθυμήθησαν, ὁρᾶν τὸν ἥλιον, εἰ

gnationis ex falsis rumoribus Herodem perduxit, ut jam adolescentibus infensus esse cœperit. Dum vero pigratur talem induere affectum, ne quid negligenter aut temere committeret, visum est ei satius Romam navigare, ibique eos coram Cæsare accusare, nihilque sibi tale permittere, quod ex magnitudine *sua* impietatis suspicionem daret. Ac postquam Romam pervenit, progressus est ad *urbem* Aquilejam, Cæsarem convenire festinans. Quamprimum vero datum esset sermonem cum eo habere, cumque orasset ut se de maximis, quibus implicari videbatur, incommodis, audire vellet, filios coram adduxit, deque eorum indole deplorata querebatur, atque de *nefario* eorum conatu, “quam sibi inimici infestique erant, ut qui modis omnibus id egerunt ut suum in patrem odium ostenderent, eo usque ut illum perimerent, regnumque crudelissimo facinore sibimet arriperent. dum & ipse potestatem habeat à Cæsare regnum relinquendi, cum moreretur, non ex necessitate sed judicio, filio isti qui in maxima erga se pietate perseverarit. Illis vero non tam magni imperium, quam, si illo priventur, parvi penditur vita, dummodo patrem possent interficere. adeo immane & fœdum illorum animis penitus insedit & inveteravit odium. eamque calamitatem diu toleratam nunc demum se coactum esse Cæsari aperire, & aures ejus hujusmodi sermonibus offendere. Atqui, quid ab eo durius perpessi sint? aut qua de re graviori querantur? Quomodo justum & æquum esse putant, ut quem ipse principatum longo tempore per multa pericula quæsisset, ejus non sinant esse dominum, eoque potiri, & optime merenti dare. nam hoc cum aliis pietatis præmiis proponitur ei cui in animo est præcedentem diligentia æquare, utpote qui speret talem sibi gratiam relatum iri. Quod vero nefas sit illis hac de re satagere, manifestum. nam qui semper regnum in animo habet, simul cogitat de patris interitu, cum non nisi post illum assequuturus sit regnum. Ille vero quænam ipsis, ut in regio imperio viventibus regiisque liberis, hactenus non largiendo deesse passus est, non ornamenta, non ministerium, non delicias; immo & conjugia illis honoratissima procurasse, alteri suæ sororis, Alexandro vero Archelai regis filia collocata. Et quod maximum est, ne post talia quidem *ausa* sua se potestate in eos usum, sed ad communem benefactorem Cæsarem adduxisse, & cedendo de omni eo quod aut pater læsus aut rex insidiis petitus agere potuit, æquo cum illis jure disceptatum venisse: rogare tamen ne ipse omnino inultus sit, neque in summo metu ætatem agat; cum, post ea quæ moliti sunt, ne ipsis quidem, si nunc *pœnam* effugiant, expediat diutius vivere, malorum “ex-

Herodes Alexandrum & Aristobulum Romam ducit.

Apud Cæsarem eos accusat.

s Ἐκ δυσφημίας] Ita lego ex conjectura, καὶ in ἐκ mutato, cum antea esset καὶ δυσφημίας. Verum καὶ μανίας legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *ad tantum iræ vel furoris perduxisset.* HUDS. Forte δυσθυμίας. COCC.

t Ἐν δὲ τῷ κατοκνεῖν] Ἐν κελεύειν *Hen. Lugd Bat. & Vat.*

v Ἐμβῆναι πάθος,] Ita *Vat. Gall. & Lugd. Bat.* ἐκβῆναι in *reliquis.*

x Ὡς] *L. B.* ὡς δέ.

y Μητ' ἐκ προπετείας ἁμαρτάνοι,] Μήτε καὶ προπ. *Vat. & Hen.* à prima manu.

z Καὶ —— ἐπιτρέπειν,] Sic *Vat. Lugd. Bat. & Hen.* nec aliter ut puto *Epiphanius*, qui vertit, *nihilque sibi tale permittere &c.* ὡς μηδὲν αὐτῷ τοιοῦτον ἐκείνῃ πάθος in *Editis Aliisque.*

a Ἀκυληΐας πόλεως] Ἀκυλείας *Hen.* unde pro Ἀκυλίας *Editorum* fecimus Ἀκυληΐας è *Cod.* (cui & adstipulatur *Lugd. Bat.*) *Gall.* HUDS Id Romæ factum tradit *Zonaras* p. 245. D. SPANH.

b Λόγους,] Καίσαρι post λόγους addit *Busb.*

c Οἷς ἐδόκει δυστυχεῖν,] Οἷς ἐδόκει συνδυστυχεῖν *Vat. & Hen.* à prima manu. in *L. B* in *Marg.* exstat δυστυχεῖν.

d Παρεστήσατο μὲν τοὺς παῖδας] Solum tamen Alexandrum ad Cæsarem adduxisse dicitur, & accusasse apud eum ἀλωσ. lib. 1. c. 23. §. 3. τὸν γοῦν Ἀλέξανδρον σύρας μέχρι Ῥώμης ὁ πατὴρ &c. Cum Josephi hoc loco: σὺν τοῖς παισὶ &c. *Zonaras* p. 245. D SPANH.

e Πατέρα, ὥστε διαχειρίσασθαι αὐτόν,] Ita è *Cod. Busb.* nonnihil favente *Zonara*, hisce verbis, ᾐτιᾶτο δὲ τῆς ἀπονοίας, ὡς τὸν ἑαυτῶν πατέρα μισοῦντας, καὶ διαχειρίσασθαι μελετῶνται αὐτόν, καὶ οὕτως τὴν βασιλείαν λαβεῖν. in *Editis* πατέρα καὶ μεταχειρίσασθαι τὴν βασ. paulo aliter *Vat. & Lugd. Bat.* πατέρα μεταχειρίσασθαι καὶ τὴν βασ.

f Ἔλαττον] *Gall & Lugd. Bat.* ἐλάττων.

g Μῖσος.] Deëst *Gall. & L. B.*

h Βαρύνοντα;] *L. B.* Βαρυν ὄντα.

i Ἐκτίθεται] *L. B.* ἐκτίθεσθαι.

k Μέλλοντι —— ἀμοιβῆς] Ita *Hen. & Vat.* μέλλοντι ποτὲ γενέσθαι τοιούτῳ τῆς ἐπιμελείας τε (ἅτε *L. B.* ὥστε *Coccejus*) καὶ τῆς ἀμ. in *Editis Aliisque.*

l Δεῖσθαι μέντοι] Mallem δεήσειν.

m Οὐδ' ἐκείνοις λυσιτελοῦντος,] Quæ sequuntur usque ad finem orationis corrupta esse suspicor. neque facile existimari potest quomodo legerit *Epiphanius*, qui vertit, *Et auferens à se totum quantum aut pater læsus aut rex insidiatus potuisset agere, pariter eos in judicio secum fecisse astare: & reliquum esse aut eos occidi, ne cum timore maximo ipse viveret; aut se opprimi, quatenus utrique fabula hominum aut opprobrium forent. Cum hac Herodes &c.*

"extrema, quemadmodum patrarunt, certissime "passuris.

Pueri patris accusatione confusi lachrymabantur.

2. Illa quidem Herodes magna cum vehementia filiis suis obiecit coram Cæsare. Juvenes autem etiam eo dicente confusi lachrymabant, magis vero postquam Herodes dicendi finem fecit. nam se quidem extra hujusmodi impietatem esse ex conscientia bonæ mentis persuasum habuerunt, contra ea vero quæ illis pater crimini dedisset, difficile esse, id quod erat, sese defendere probe noverant, cum libere etsi opportune verba facere haud eos deceret, ut patrem, dum violenter semper & nimium festinanter ageret, in errorem inductum ostenderent. Quid ideo dicerent non habebant, lachrymæque illis obortæ sunt & tandem vehementius suspirabant, veriti quidem, ne, si silerent, ex conscientia *sceleris* viderentur hæsitasse, haud vero invenientes quo pacto defensionem sui expedirent, propter ætatis infirmitatem animique consternationem. Non tamen Cæsar, aspiciens ipsos quemadmodum perturbati erant, non sentiebat eos ex imperitia & modestia potius hærere & impediri, quam ex facinorum conscientia. nec quisquam aderat quem non eorum misereseeret: immo & patrem ita affecerunt, ut vere animo moveretur.

VIII. *Ex populi misericordia paulum recreantur.*

3. Postquam vero *juvenes* animadvertunt & patrem illis aliquanto magis benevolum, ipsumque etiam Cæsarem, insuper & aliorum singulos, partim vicem ipsorum dolentes, partim à lachrymis non temperantes, alter illorum Alexander, patre appellato, crimina diluere aggressus est, dicebatque, "Pater, qua es in nos benevolentia satis de- *Alexandri oratio.*
"clarat hoc ipsum judicium. nam si quid in nos "durius in animo agitasses, nunquam ad omnium "servatorem nos adduxisses. etenim poteras, vel "pro regia vel patria potestate, de fontibus sup- "plicium sumere. Cæterum Romam nos ducere, "& hunc ipsum testem adhibere, servare volentis "*indicium* est. nemo enim, cui in animo est quen- "quam interficere, ad templa eum sacrariaque per- "ducit. Verum pejori adhuc statu res nostræ "sunt. non enim amplius vivere sustineremus, si "talem patrem nos læsisse cuiquam persuasum es- "set. Fortasse & hoc illo deterius: ut cum mori "debuissemus boni & innocentes, sceleris suspecti "viveremus. Jam vero si quid valeret fiducia ex "veritate, nobis lætissimum esset tibi fidem face- "re, & periculum effugere. Quod si ita vincit "calumnia, satis superque nobis præsens hic dies, "quem quorsum suspecti intueremur? Et quidem "dum dicis nos regnum affectare, accusationem "in juvenes bene accommodas, dumque adjicis "istam à matris miseræ interitu petitam, ex hac "infelicitate præsenti cumulus accedit. Sed vide "obsecro, annon hæc nobis cum omnibus com- "munia similiter *de iis* dici possint. Nihil enim "vetabit, quin rex, cui filii sint juvenes & matri "defunctæ superstites, eos in suspicionem vocet, "quasi *patri* struant insidias. sed suspicio non sa- "tis est ad fidem hujusmodi impietati faciendam. "νῦν ἀφεύγοιεν, [n] ἔργῳ μέγιστα τ̃ ἀνθρωπίνων καὶ "θράσους καὶ πάσμένους.

β'. Ταῦτα [o] μὲν Ηρώδης ἐμπεδῶς ἠπάσατο πρὸς Καίσαρα τὰς αὐτ̃ παῖδας. τῶν δ' νεανίσκων ἡδὴ μὲν καὶ λέγοντ@ δάκρυα καὶ συγχυσις ἦν, μᾶλλον δ' ἐπεὶ κατέπαυσεν Ηρώδης τὸν λόγον. τὸ μὲν γὰρ ἐξω τ̃ τοιαύτης ἀσεβείας [p] ἦθεσθαι, [q] τὸν λόγον πρὸν [r] εἶδον ἐν τῷ συνειδότι, τὸ δ' ἐκ τ̃ πατρὸς ὑπενόουν τὰς ἀφεσολὰς, δυσαπολόγητον, ὥσπερ ἦν, ἤδεσαν, σὺν εὐχημονουντ@ οὐδὲ τοῦ κατὰ παρρησίαν λόγου τοῦ πρὸς τὸν καιρὸν, εἰ μέλλοιεν ἐκ βίας ἀεὶ καὶ κατὰ σπουδὴν ἐλέγχειν πεπλασμένον. ἦν οὖν ἀπορία τοῦ δύνασθαι λέγειν, καὶ δάκρυα, καὶ πάλ@ οἰμωγὴ συμπαρῆσαν, δεδοικότων μὴ [s] ὡς εἰ σιγῶεν δοξουσιν ἐκ τοῦ συνειδότ@ ἠπορῆσθαι, ῥᾳδίαν [t] δ' οὐκ εὑρισκομένων τὴν ἀπολογίαν [v] ὑπὸ νεότητ@ καὶ ταραχῆς ἧς ἐπεπόνθησαν. [x] ἀλλ' μὲν γε ὁ Καῖσαρ, ὑπέβλεπων αὐτοὺς [y] ὡς εἶχον, ἀσυνέτων [z] ἐποιεῖτο τὸ μὴ κατὰ συνειδησιν [a] ἀπορωτέραν, ἀλλὰ ἐξ ἀπειρίας καὶ μετριότητ@ ἐνεῖν. ἐλεεινοί τε ἐγεγένεσαν [b] τῆς παρεσης ἰδίας, καὶ τὸν πατέρα διεκίνησαν ἀληθινῷ [c] τῷ παθ̃ συνεχόμενον.

γ'. Ἐπεὶ δ' συνεῖδον εὐμένειάν τινα, καὶ παρ' ἐκείνου, καὶ πρὸς αὐτ̃ Καίσαρ@, [d] καὶ τῶν ἄλλων δ' ἕκαστον, τὰς μὲν συνδακρυούσας, ἀπαγομένας δ' συναλγούσας, πατέρ@ αὐτῶν Αλέξανδρ@, ὑπικλεσάμεν@ αὐτὸν, ἐπεχείρ Δάλυειν τὰς αἰτίας, καὶ "πάτερ, εἶπεν, ἡ μὲν σὴ πρὸς ἡμᾶς εὔνοια δῆλη "καὶ παρ' αὐτ̃ τ̃ κρίσει. οὐκ ἂν γὰρ εἴ τι δυσ- "χερὲς [e] ἐνόεις ἐφ' ἡμῖν, ὑπὸ τὸν [f] πάντα σῶζον- "τα προήγαγες. καὶ γὰρ ἐξῆν, [g] παρόντος μὲν ἐξου- "σίας ὡς βασιλεῖ, παρόντος δ' ὡς πατρὶ, τὰς δίκ- "ας ἐπεξιέναι. τὸ δ' εἰς Ρώμην ἄγειν, καὶ τὸν "τοιοῦτον μάρτυρα, σῴζοντ@ ἐστ. ἔστιν γὰρ ἀ- "ποκτεῖναί τινα προαιρούμεν@, εἰς ἱερὰ καὶ ναὸς ἄ- "γαν. τὸ δ' ἡμέτερον ἤδη χεῖρον. ἃ γὰρ ἂν ὑπομί- "ναιμεν ἔτι ζῆν, εἰ τοιοῦτον ἠδικηκέναι πατέρα πι- "στεύομεθα. καὶ μήποτε τοῦτ' ἐκείνῳ χάριν, ἀντὶ "δ τεθνᾶναι μηδὲν ἀδικοῦντας, [h] τὸ ζῆν ἀδίκως ὑ- "πομένοντας. εἰ μὲν οὖν εὕροι λόγον τ̃ ἀληθείας ἡ "παρρησία, μακάριον [i] καὶ σὲ πεῖσαι, καὶ τ' κίν- "δυνον ἀφυγεῖν. εἰ δ' ἄτως ἡ ἀφελὴ κρατεῖ, "θεσπέσιος ἡμῖν ὁ νῦν ἥλι@, ὃν τί δεῖ βλέπειν μετὰ "τ̃ ὑποψίας; τὸ μὲν οὖν φάναι βασιλείας ὑπ- "ηρμεῖν, εὐκαιρ@ εἰς νέους αἰτία, καὶ τὸ προσ- "θῆναι τῇ τ̃ ἀθλίας μητρὸς ἱκανὸν ἐκ τ̃ πρώ- "της τῇ νῦν ἀτυχίαν ἐξεργάζεσθαι. βλέψον δ' εἰ "μὴ καινὰ ταῦτα καὶ πᾶσιν ὁμοίως λέγεσθαι δυνησό- "μενα. κωλυσει γὰρ οὐδὲν τῷ βασιλεύοντι, πᾶσιν εἰ "εἰσὶ νέοι καὶ μήτηρ αὐτῶν ἀπεθανεν, πάντας ὑ- "πόπτους εἶναι τ̃ πατρὸς ὑπ.βλῆσθαι δοκεῖν. ἀλλ' ἐ "τὸ ὑπερον προς τοιαυτην ἀσεβειαν ἀρκεῖσον. εἰπάτω "[k] δή τις, ἡμῖν εἰ τετόλμηται τοιοῦτον; ᾧ καὶ τὰ μὴ "πρὸ

n Ἔργῳ μέγιστα τ̃ ἀνθρωπίνων] *L. B.* ἔργων μ. τ. ἀνθρωπίνων.
o Μὲν Ηρώδης] Illud μ̃ è *Codd. Busb.* & *Vat.*
p Γενέσθαι,] *Gall.* γεγονέναι.
q Τὸν λόγον π ς ,] Τοῦ λόγου redundare puto.
r Εἶδον ὡ τ̃ συνειδότι,] Ειπον *Hen* & *Vat.* Forsan εἶχον.
s Ὡς εἰ σιγῶεν] Illud ὡς ante εἰ, ut & σιγῶν, quod statim sequitur, habuimus ex *Zonara*, qui præterea legit, δοξουσιν ὡς ἐκ τ̃ συνειδότ@ μὴ δύνασθαι ἀπορεῖν ἀπολογίας.
t Δ' οὐχ εὑρισκομένων] In *Cod. Vat.* δ' ὡς οὐχ.
v Ὑπὸ νεότητ@] Ista ὑπὸ νεότητ@ καὶ ταραχῆς ἧς ἐπεπόνθησαν desunt in *Cod. Hen.* nec agnoscuntur ab *Epiphanio.* ὑπὸ τε τ' *Vat.*
x Οὐ μὴν γε ὁ Καίσαρ,] Ita lego. ἃ μὴν ὅγε Καῖσαρ in libris omnibus.
y Ὡς εἶχον] Ὡς εἶχεν *Vat.* & *Hen.* à prima prima.
z Ἐποιεῖτο] *L. B.* ἠγεῖτο.
a Ἀπορωτέραν,] Ita *Gall.* & *Lugd. Bat.* ἀποπάτερον in *Editis Aliisque.* ἄτοπ@ *facinorosus* in *Vet. Gloss.* nec aliter intellexit *Epiphanius*, qui vertit *ex conscientia facinorosa.*
b Τοῖς παρεσιν ἰδίαις,] Forsan sic distinguendum, τοῖς παρεσπ. ἰδίαις καὶ τ' π.
c Τῷ παθ̃] Ita lego è *Cod. Gall.* & *Lugd. Bat.* τῇ πάθῃ in *Editis Aliisque.*
d Καὶ τ' ἄλλων δ' ἕκαστον,] *L. B.* καὶ πρὸς τ' ἄλλων ἑκάστου καὶ &c.
e Ἐνόεις] *L. B.* ὠόεις.
f Πάντα] *L. B.* πάντας.
g Παρόντος] *L. B.* in *Marg.* παρόντ@ δ' ω. π. τὸ τῆς.
h Τὸ ζῆν ἀδίκως] *L. B.* primam voculam delet.
i Καὶ σὲ πεῖσαι,] *Gall.* καὶ πεῖσαι.
k Δή τις,] *L. B.* δὲ τις.

l Ὑπὲρ

"πισὰ πίστν εἴωθεν [l] ὑπὲρ εὐεργείας λαμβάνειν. Φαρ-
"μάκῳ δ' ἀσκαλῶ ἐλέγχειν δύναταί τις, ἢ σωφρο-
"σύναν ἡλικιωτῶν, ἢ διαφθορὰν οἰκετῶν, ἢ γεάμμα-
"τα κατὰ σοῦ γεγραμμένα; καίτοι τούτων ἕκαστον ἐφ'
"ὅπῃ καὶ μὴ γνώμενον ὐκ ἀβούλως ἐπλάσθη. χα-
"λεπὸν γὰρ ἐν ὁμονοίᾳ οὕτω ἐν βασιλείᾳ· καὶ τῷ
"δεχομένῳ, ὦ σὺ φῂς ἐπαθλον εὐσεβείας, συμβαί-
"νει πολλάκις αἰτίαν [m] γένεσθαι τοῖς πονηροτάτοις ἐλ-
"πίδων, δι' ἃς ἐδὲ μίαν ὑποφολῶ πιῶνται κακοη-
"θείας. ἀδίκημα μὲν ὃν ἐδεὶς ἐρεῖ καθ' ἡμῶν. τὰς
"δ' ἀβουλίας πῶς ἂν λύσαιεν, ὁ [n] ἀκοῦσαι μὴ θέλων;
"ἐλαλήσαμεν τι μετὰ παῤῥησίας; οὐκ εἰς σέ, τοῦ-
"το γὰρ ὦ ἄδικον, ἀλλ' εἰς τὰς ὁδὸς ὅ, τι λελά-
"ληται μὴ σιωπῶντας. τὸν μητέρα τις ἡμῶν ἔκλαυ-
"σεν; ἀλλ' ὅτι τέθνηκεν, ἀλλ' ὅτι κακῶς ἤ-
"κουσεν ὑπὸ τῶν οὐκ ἀξίων. ἀρχῆς ὀρεγόμεθα,
"ἧς [o] ἴσμεν ἔχουσα τὸν πατέρα; τί καὶ θέλον-
"τες; εἰ μὲν εἰσὶν ἡμῖν τιμαὶ βασιλέων, ὥσπερ
"εἰσὶν, οὐ κενασπουδοῦμεν; εἰ δ' οὐκ εἰσὶν, οὐκ
"ἐλπίζομεν; ἢ σὲ διαχειρισάμενοι κρατήσειν τοῦ
"βασιλείου προσεδοκήσαμεν, οἷς οὔτε γῆ βάσι-
"μος, οὔτε πλωτὴ θάλαττα μετὰ τοιοῦτον ἔργον;
"ἢ ἣ τῶν ἀρχομένων εὐσέβεια, καὶ θρησκεία τοῦ
"παντὸς ἔθνους, ἐνέσχεθ' ἂν πατροκτονους ὑπὲ τῶν
"πραγμάτων εἶναι, καὶ εἰς τὸν ἁγιώτατον ὑπὸ
"σοῦ καταασκαασθέντα ναὸν εἰσιέναι; τί δ' εἰ καὶ
"τῶν ἄλλων καταφρονήσαμεν, ἐδυνάτο τις φονεύσας
"ἀπιμώρητος μένειν, ζῶντος Καίσαρος; οὔτ' ἀσε-
"βεῖς οὕτως ἐφυνησας, οὔτε ἀλογίστους, ἀτυχεσέ-
"ρους δ' ἴσως ἢ σοὶ καλῶς εἶχεν. εἰ δ' μήτ' αἰ-
"τίας ἔχεις, μήτ' ὑποβολὰς εὑρήσεις, τί σοι πρὸς
"πίστν αὐτάρκες τοιαύτης δυσσεβείας; ἡ μήτηρ τε-
"θνηκεν. ἀλλά τοι τὸ [p] κατ' ἐκείνῳ, ὃ παρο-
"ξύνειν ἡμᾶς, ἀλλὰ νουθετεῖν ἐδύναρο. πλείω μὲν
"ἀπολογεῖσθαι βουλόμεθα, λόγον δ' οὐκ ὑπιδέ-
"χεται τὰ μὴ γνόμενα. διόπερ, ὑπὸ τῶν πάντων
"δεσπότῃ Καίσαρι μεσιτεύοντι τὸν παρόντα καιρὸν, σωτηρίαν ποιούμεθα ταύτην τῷ σωτῆρι. εἰ μὲν
"ἀνύποπτον ἐξ αὐτῆς τῆς ἀληθείας τοῦ πρὸς ἡμᾶς
"διάθεσιν ἀπολαμβάνεις, ὦ πάτερ, ζήσωμεν, οὐδ'
"οὕτως μὲν εὐτυχῶς. δεινὸν γὰρ τῶν μεγάλων κα-
"κῶν καὶ ψευδὴς αἰτία. παρούσης δ' πνος ὀργῆς,
"σὺ μὲν ἐν τῇ κατὰ σωτὸν εὐσεβείᾳ μένε, δώσο-
"μεν δ' λόγον ἡμεῖς ἑαυτοῖς. οὐχ οὕτως ὁ βίος ἡ-
"μῖν τίμιος, ὡς ἔχειν αὐτὸν ἐπ' ἀδικίᾳ τοῦ δεδω-
"κότος.

δ'. Τοιαῦτα δ' λέγοντος, ὅ, τι Καίσαρ, ὁδὲ
πρότερον πιστεύων τῇ μεγέθει τῆς διαβολῆς, ἔτι
μᾶλλον ἐξηλλάττετο, καὶ [q] συνεχὲς εἰς τὸν Ηρώδην
ἀπέβλεπεν, ὁρῶν κἀκεῖνον [r] ὑποσυγχυνόμενον· ἀ-
γωνία τε τοῖς παροῦσιν ἐνεπεπλώκει, καὶ πρὸς τοῦ αὐ-
λοῦ ὁ λόγος διαβολεὺς ὑπόφθονον ἐποίει τὸν βα-
σιλέα. τὸ γὰρ ἄπιστον τῆς διαβολῆς, καὶ τὸ πρὸς τὰς
νεανίσκους ἐν ἀκμῇ καὶ κάλλει σωμάτων ἐλεεινὸν [s] ἐπε-
σπᾶτο βοήθειαν. [t] ἔτι δ' μᾶλλον ἐπειδὴ καὶ τῷ λό-
γῳ δεξιῶς καὶ μετὰ φρονήσεως ἀπλώτησεν Αλέξαν-
δρος. [u] ἐπὶ δ' ὁδὸς ἐκείνοις ἔτι πάντων ἄχθος, κλαι-
υσι μὲν ὅμως καὶ σὺν κατηφείᾳ πρὸς τοῦ γῆν νε-

"Dicat itaque quispiam, an tale aliquid ausi fue-
"rimus, unde & incredibilia propter *hominum* cre-
"dulitatem fidem acquirere consueverunt. Potest
"ne quisquam indicare venenum paratum, aut
"conjurationem cum æqualibus, aut corruptos *pe-*
"*cunia* famulos, aut scriptas contra te literas? atqui
"horum singula interdum de nihilo fingit calu-
"mnia. Grave enim regno est dissidium & dissen-
"sio in regia: atque sæpe fit ut principatus, quem
"tu dicis esse pietatis præmium, homines flagi-
"tiosissimos ad spem excitet, quæ facit ut nihil
"mali intentatum relinquant. Cæterum injuriam
"alicui factam nemo nobis objicit. nos vero ca-
"lumniis quomodo liberabit, qui nobis auscultare
"recusat? An paulo liberius loquuti sumus? at non
"in te; nam hoc nefas esset: sed in eos, qui nihil
"quod dictum fuerit silentio premunt. An no-
"strûm quis matrem deflevit? *at* non quod inter-
"ierit: sed quod mortua ab hominibus inhonestis
"male audierit. Num regnum appetimus quod
"scimus à patre teneri? at quid in animo habentes?
"si enim nobis sint regii honores, id quod faten-
"dum, nonne frustra laboramus? sin minus, non-
"ne eos sperare licet? An te interfecto in regnum
"successuros esse exspectavimus; quibus, tali faci-
"nore commisso, nec terra ambulanda nec mare
"navigandum? num subditorum pietas, & totius
"gentis religio ferre potuerit, ut parricidæ summa
"rerum potirentur, & in sanctissimum à te instau-
"ratum templum ingrederentur? Sed quid? si cæ-
"teros contemnere datum fuisset, num qui te in-
"terfecerit, dum Cæsar in vivis esset, pœnam ef-
"fugere potuerit? Non tam impios genuisti,
"neque tam stultos, sed infeliciores forsan quam
"rebus tuis expediat. Quod si nec aliquid *nobis*
"vitio vertendum habes, nec insidias *tibi locatas*
"inveniisti, quid tanti erat ut posset ejusmodi im-
"pietatis tibi fidem facere? Mater *quidem* occidit.
"illius vero casus *miserabilis* nullam nos irritandi,
"sed admonendi vim habuit. Equidem pluribus
"causam agere nobis in animo est: sed excusatio-
"nem non admittunt quæ nunquam commissa
"erant. Quapropter coram Cæsare, omnium do-
"mino nostroque in præsentia sequestro, hanc
"tecum pactionem facimus. *Si possis, ô pater,*
"revera affectum in nos induere ab omni suspicio-
"ne vacuum, liceat nobis vivere, quamvis haud
"ita feliciter. grave enim est magnorum malorum
"etiam falso insimulari. verum si quid est quod
"timeas, perge tibimet cautionem adhibere, nos
"nobismet rationem reddemus. non enim usque
"adeo chara nobis est vita, ut eam in autoris da-
"mnum conservare velimus.

4. Cum ita causam ageret, tum Cæsar, qui jam ante gravi adeo calumniæ non credebat, magis ad-huc mutatus est, & Herodem, quem nonnihil etiam confusum animadvertit, continenter aspexit; tum omnes, qui aderant, anxii erant & soliciti de juvenibus, sermoque *de illis* per aulam diffusus regem in odium adducebat. Nam *quod* calumnia parum credibilis illis visa est, juvenesque in flore ætatis erant summaque corporum pulchritudine, illorum miserum est, & miseratio omnes ad opem illis ferendam trahebat. Sed multo magis postquam Alexander tam solerter prudenterque patris accusationi respondisset. Verum non illis idem manebat oris vultûsque habitus, lachrymantibus qui-

Subit omnes juvenum miseratio.

l Υπὲρ εὐεργείας λαμβάνειν.] Εὐεργεία, ἀπιστία Hesych. Verum ὑπ' ἐνεργείας habet *Vat.* ὑπενεργείας *Lugd. Bat.* ὑπὲρ ἐνεργείας *Hen.*

m Γενέσθαι] *L. B.* γίνεσθαι.

n Ἀκοῦσαι] *L. B.* ἀκοῦσαν.

o Ἴσμεν ἔχουσα] Ita *Gall.* ἴσμεν in *ceteris.*

p Κατ' ἐκείνῳ,] Κατ' ἐκείνης *Vat.* & mox ὁδὲ πρ. & statim ὑδωκότος.

q Συνεχὲς εἰς τ Ηρώδην] Συνεχῶς *Busb.*

r Υποσυγχυνόμενον] Υποσυσχυνίσον *Busb.* & *Zonar.* ut & alibi apud *Josephum.*

s Επεσπᾶτο βοήθειαν,] Επεσπάστο *Busb.*

t Ἔτι δ' μᾶλλον] Ἐπὶ δὲ μ. *Busb. Vat.* & *Hen.* à prima manu.

u Ἐπὶ δ' ὁδὸς ἐκείνοις] Ἦν δ' ὁδὸς ἐκείνοις *Hen.* ὧν δ' ἐκείνοις *Busb.* atque ita accepisse videtur *Gelenius*, qui vertit *manentibus reis in eodem habitu, & præ mœstitia humentes oculos in terram dejicientibus.*

quidem & præ mœstitia in terram intuentibus: spei tamen melioris nonnihil effulgebat, atque rex, ex iis quibus ipse ad persuadendum usus est haud juste accusasse visus, excusatione aliqua egebat, ut qui nihil ipse haberet quo dicta redargueret. At Cæsar, paulatim cunctatus, adolescentes, licet à crimine abesse viderentur, tamen in eo peccasse dicebat, quod non se tales erga patrem præstitissent, ut hominum sermones reprimerent. Herodemque hortatus est, ut, depositâ omni suspicione, cum pueris in gratiam rediret. Iniquum enim esse talia de iis, quos genuisset, credere; fierique posse ut animorum mutatio non solum medeatur iis quæ utrisque acciderant, sed & alliciat ad benevolentiam, dum invicem excusantes suspicionis temeritatem, æquum censebunt ut majori studio ad mutuum amorem ferantur. Has inter admonitiones pueris innuit: cumque illi patri ad pedes accidere & veniam orare pararent, antevertit pater eos orantes complecti, & in collum utriusque invadere; adeo ut nemo præsens esset, sive ingenuus sive servus, qui non ad misericordiam adduceretur.

Quid de illis senserit Cæsar.

Patri reconciliantur.

Antipater lætitiam simulat ex reconciliatione patris & fratrum.

5. Et tunc quidem Cæsari gratias egerunt, & una discesserunt, comitante Antipatro cum simulatione lætitiæ ob amoris redintegrationem. Sequentibus autem diebus largitus est Herodes Cæsari trecenta talenta, ludos agenti & Romano populo congiaria dividenti: & Cæsar ei dimidium reditum æris Cyprii donavit, & alterius dimidii curam commisit, & præterea hospitiis & mansionibus eum honoravit, atque de regno ei potestatem dedit, quem vellet filiorum successorem suum constituendi, aut honorem in singulos pro rata parte dividendi. Cumque Herodes id è vestigio facere vellet, negavit Cæsar permissurum se, ut non per omnem vitam dominus esset & regni & filiorum.

Trachonitæ rebelles domantur.

6. Postea ille rursus in Judæam rediit. Dum autem peregre abesset, Trachonitæ, ejus ditionis pars non exigua, rebellarunt: sed relicti illic duces eos subegerunt, iterumque sub imperium redegerunt. Cæterum Herodes, cum filiis navigans, ubi juxta Ciliciam appulit ad *insulam* Eleusam, quæ nunc mutato nomine Sebaste dicitur, illic offendit Archelaum Cappadociæ regem, qui eum perhumaniter excipit, lætus admodum quod cum filiis in gratiam rediisset, quodque Alexander, qui filiam ejus *in matrimonio* habuit, crimina ei objecta diluisset: atque munera, quæ regibus convenirent, sibi invicem largiti sunt. Inde Herodes in Judæam reversus, ingressusque in templum, de iis quæ in profectione sua egisset orationem habuit, Cæsaris in ipsum liberalitatem narrando persequens, ut & præcipua quæque ab ipso gesta, quæ non nescire aliorum interesse existimabat: & in extremo suæ orationis filios suos monitis instruxit, aulicosque & reliquum populum admonuit, ut concordiam tuerentur; declaravitque filios post se regnaturos, primum Antipatrum, deinde Mariamnes liberos, Alexandrum & Aristobulum. In

Herodis post reditum concio ad populum.

νδυκήσιν· ἡ δ' ἐλπὶς ἀμείνων ὑπεφαίνετο, καὶ δόξας ὁ βασιλεὺς ἐξ ὧν [x] αὐτὸς ἔπραξεν [y] οὐκ εὔλογα κατηγορηκέναι, [z] διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν αὐτὸν ἐξελέγχειν, ἀπολογίας τινὸς ἐδεῖτο. Καίσαρι δ' μικρὸν ὀπισχὼν, τὸς μὲν νεανίσκους, εἰ καὶ πόρρω τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἁμαρτολῆς δοκοῖεν, αὐτόγε τοῦτο ἁμαρτεῖν ἔφη, τὸ μὴ πιστοὺς αὐτοὺς παρασχεῖν τῷ πατρὶ, ὡς μηδὲ γνώναι τὸν ἐπ' αὐτοῖς λόγον. Ἡρώδου δ' παρεκάλει, πᾶσαν ὑπόνοιαν ἀφελόντα, διαλλάττεσθαι τοῖς παισίν. ἀ γὰρ εἶναι δίκαιον ἀδελφὰ πιστεύειν τὰ τοιαῦτα καὶ τοῦτ' ἐξ αὐτοῦ· δύνασθαι δ' τῇ μετάνοιαν ἀμφοτέροις ἀ μόνον ἰάσασθαι τὰ συμβεβηκότα, παροξύναι δ' τὴν εὔνοιαν, ἐν ᾧ τὸ μεταπεπτὶς ἑκάτεροι τῆς ὑποψίας ἀπολογούμενοι, αὐτοῖς πλείονι περὶ ἀλλήλους ἀξιώσουσι κεχρῆσθαι. τοιαῦτα μὲν παρῄνει, [a] ἔνδυσε τοῖς νεανίσκοις. ἐκείνων δ' βαλομένων ὑποπεσεῖν οἷς δεήσοι, προαναλαβὼν αὐτὸς ὁ πατὴρ δακρύοντας ἠσπάζετο, παρ' ἕκαστον ἐν μέρει προπίπτοντας, ὡς μηδένα τοῦ παρατυχόντος, ἐλεύθερον ἢ δοῦλον, ἀπαθῆ γνώναι.

ε'. Τότε μὲν οὖν εὐχαριστήσαντες Καίσαρι μετ' ἀλλήλων ἀπῄεσαν, [b] καὶ σὺν αὐτοῖς Ἀντίπατρος ὑποκρινόμενος ἐφήδεσθαι τοῦ διαλλαγῆς. [c] ἐν δὲ τοῖς ὑστέραις ἡμέραις Ἡρώδης μὲν ἐδωρεῖτο Καίσαρα τελάντοις παλάντοις, θέας τε καὶ διανομὰς [d] ποιούμενον τῷ Ῥωμαίων δήμῳ· Καίσαρ δ' αὐτῷ ἐκ μετάλλου ἐκ Κυπρίων χαλκοῦ. τὴν ἡμίσειαν προσόδου καὶ τὸ ἡμισείας τὴν ἐπιμέλειαν ἔδωκεν, καὶ πάλλα ξενίαις καὶ καταγωγαῖς ἐτίμησε, καὶ πρὸς τ βασιλείας αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν ἔφηκεν, ὃν ἂν αἱρῆται τῶν παίδων διάδοχον [e] καθιστάνθαι, ἢ καὶ διανέμειν μέρος ἑκάστῳ τὸ τιμῆς εἰς πάντας [ee] διελθουσομένης. ἐκείνου δ' ἤδη θέλοντος αὐτὸ ποιεῖν, [f] οὐκ ἐπιτρέψειν ἔφη ζῶντι μὴ καὶ τ βασιλείας καὶ τῶν παίδων κρατεῖν.

ς'. Ἐπὶ τούτοις ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. ἀποδημοῦντος δ', ὁ μικρὸν μέρος ἀπῆν τ ἀρχῆς, τὸ πρὸς τ [g] Τραχῶνα· καὶ τούτους οἱ καταλειφθέντες στρατηγοὶ χειρωσάμενοι, πάλιν ὑπηκόους ἠνάγκασαν. Ἡρώδης δ' πολέων σὺν τοῖς παισὶν, ὡς ἐγένετο [h] κατὰ Κιλικίαν ἐν [i] Ἐλευσῇ, τῇ μετωνομασμένῃ νῦν [k] Σεβαστῇ, καταλαμβάνει τὸν βασιλέα τῆς Καππαδοκίας Ἀρχέλαον, ὃς αὐτὸν ἐκδέχεται Φιλοφρόνως, ἡδόμενος ἐπὶ τοῖς τῶν παίδων διαλλαγοῖς, καὶ τῷ τὸν Ἀλέξανδρον, ὃς εἶχεν αὐτοῦ τὴν θυγατέρα, [l] τὰς αἰτίας ἀπολελύσθαι· δωρεὰς τε [m] ἀντίδωκαν ἀλλήλοις ἃς εἰκὸς βασιλεῖς. ἐντεῦθεν Ἡρώδης, ἐπὶ [n] Ἰουδαίας ἐλθὼν, καὶ γυμνασίου [o] ἐν τῷ ἱερῷ, [p] πρὸς τῶν πεπραγμένων [q] κατὰ τὴν ἀποδημίαν διελέγετο, τὴν Καίσαρος εἰς αὐτὸν φιλοφροσύνην, καὶ πάλλα διεξιὼν, ὅσα κατὰ μέρος αὐτῷ πραχθέντα συμφέρειν ἡγεῖτο καὶ [r] τοὺς ἄλλους εἰδέναι· πολὺν δὲ τὴν νουθεσίαν τῶν παίδων κατέστρεψε τὸν λόγον, τοὺς μὲν πρὸς τὴν αὐλήν, καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος εἰς ὁμόνοιαν παρακαλῶν, καὶ τοὺς υἱοὺς μετ' αὐτὸν ἀποδεικνύων βασιλέας γνώσεσθαι, [s] πρῶτον μὲν Ἀντίπατρον, εἶτα κατὰ τοὺς Μα-

x Αὐτὸς ἔπραξεν] Ita lego. αὐτὸν (quod tamen abest a *Lugd. Bat.*) in *libris* tam *Editis* quam *MSS.*

y Οὐκ εὔλογα κατηγορηκέναι,] Illud οὐκ inserui è *Cod. Busb.*

z Διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν αὐτὸν] Διὰ τὸ μηδὲν αὐτὸν ἐλέγχειν *Busb.* Διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν, ἁπλ. *Hen.* & *Vat.*

a Ἔνδυσε τοῖς νεανίσκοις.] Apud *Zonaram*, ἔνδυσε τοῖς νεανίσκοις προπεσοῦσιν τῷ πατρὶ. atque in forsan *Epiphanius* legebat, qui vertit, *juvenibus innuit ad vestigia patris sese projicere. qua supplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter complexus* &c.

b Καὶ σὺν αὐτοῖς] Καὶ μετ' αὐτῶν *Busb.*

c Ἐν δὲ τοῖς ὑστέραις ἡμέραις] Τῇ δ' ὑστεραίᾳ *Busb.* & *Zonar.* ἐν δὲ τοῖς ὑστεραίαις *Lugd Bat.*

d Ποιούμενον] *L. B.* ποιέμενον.

e Καθισάνθαι,] Καθισᾶν *Zonar.*

ee Διελθουσομένης.] Ἐλαττομένης *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

f Οὐκ ἐπιτρέψειν] Οὐκ ἐπιτρέψειν ἔφη, ζῶντι δ τ βασιλείας ἔφη κρ. *Hen.* & *Vat.*

g Τραχῶνα·] *L. B.* τραχῶνα.

h Κατὰ Κιλικίαν ἐν] Conf. ἀλλοσ. lib. 1. c. 22. §. 4. SPANH.

i Ἐλευσῇ,] Ἐλεύσα νῆσος, προσκειμένη τῇ Ηιεήρῳ, ἐν συνῴκισεν Ἀρχέλαος, καὶ κατεσκεύασέ βασίλειον. *Strabo*, l. 14.

k Σεβαστῇ,] Νῆσος Κιλικίας, ἡ νῦν Σεβαστὴ. *Steph. Byzant.* voce Ελαιοῦσα.

l Τὰς αἰτίας ἀπολελύσθαι.] Τῆς αἰτίας *Busb.* & *Coccejus.*

m Ἀντίδωκαν ἀλλήλοις] Ita *Vat.* ἀντίδοσαν in reliquis.

n Ἰουδαίας ἐλθὼν,] Ἰουδαίων *Busb.*

o Ἐν τῷ ἱερῷ,] Quomodo itaque ante dixit Herodi, quia Sacerdos non erat, non licuisse in ullum e tribus περιβόλους intrare; ubi templum describit. REL.

p Περὶ —— διελέγετο,] Exstat ea Herodis Oratio inst. ἀλλοσ. lib. 1. c. 22. §. 4. & seq. SPANH.

q Κατὰ τὴν ἀποδημίαν] Περὶ *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

r Τοὺς ἄλλους εἰδέναι·] Τοὺς ἄλους *Vat.* & *Hen.* à prima manu. ut & mox κατεστρεφε.

s Πρῶτον μὲν Ἀντίπατρον,] Πρῶτον μὲν τὸν Ἀντίπατρον, εἶτα τοὺς *Mariamnes Busb.*

Μαριάμμης Αλέξανδρον καὶ Αριστόβουλον. ἐν ᾧ τῷ τότε πάντας [ss] ἀποβλέπειν εἰς αὐτὸν ἀξιῶν, καὶ βασιλέα καὶ δεσπότην ἁπάντων δοκεῖν, μήτε γήρᾳ ἀφαιρούμενον, ἐν ᾧ ἔτι χρόνῳ τὸ πρὸς ἀρχὴν ἐμπρόπαλον ἔχειν, ἔτι τοῖς ἄλλοις ὑπιτηδεύμασιν ἐλαττούμενον, ἃ δύναται καὶ βασιλείας κρατεῖν καὶ πόλεων ἄρχειν· τάς τε ἡγεμόνας καὶ τὸ στρατιωτικὸν, εἰ πρὸς ἕνα βλέπειν αὐτὸν, ἀπράγμονα ἕξειν τὸν βίον ἕξειν, καὶ πᾶσιν ἀφορμὴν εὐδαιμονίας ἐξ ἀλλήλων ἔσεσθαι. ταῦτ' εἰπὼν, ἀφῆκεν τὴν ἐκκλησίαν· τοῖς μὲν [t] ἀρεσκὸν [v] διειλεγμένοις, ἐνίοις δ' οὐχ ὁμοίως. ἤδη γὰρ ὑπὸ τῆς ἀμιλλης καὶ τῶν ἐλπίδων ὡς ἐδεδώκει τοῖς πᾶσιν, ἐνεωτέριζο πολλὰ, καὶ νεωτέρων ἐφιέμενα.

præsentia autem edixit ut omnes in ipsum intuerentur, eumque pro domino & rege ducerent, nihil senectute impeditum, quæ ex omni vitæ tempore rerum usu aptissima ad imperium exercendum, atque aliis non cedit institutis, quibus possumus regna moderari & liberos regere: duces quoque cum exercitibus, si se unum respiciant, summa tranquillitate vitam acturos esse dicebat, sibique invicem omnino fore felicitatis auctores. His dictis, conventum dimisit: fuitque ejus oratio grata multis, sed aliis non item. jam enim ex contentione & spe quam filiis dederat, multi res novas moliebantur earumve desiderio tenebantur.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Ηρώδης ἀγῶνας ἤγαγε πενταετηρικὰς ὅτι τῇ Καισαρείας κτίσει· ὡς τε τόπους πολείους μεγαλοπρεπῶς ᾠκοδόμησε καὶ ἐκόσμησε, πολλά τε ἄλλα λαμπρῶς ἔπραξεν.

CAP. V.

Quomodo Herodes quinquennale certamen ob Cæsaream ædificatam celebravit: utque loca quamplurima magnifice ædificavit ornavitque, atque alia multa splendide gessit.

Περὶ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον [x] συνετέλεσαν ἔλαβεν ἡ Καισάρεια [y] Σεβαστὴ ἣν ᾠκοδόμει, [z] δεκάτῳ μὲν ἔτει πρὸς πλήρει ἐληλύθοις αὐτῷ τὰ ὅλης κατασκευῆς, ἐκπεσόντος δὲ τὰ προθεσμίας εἰς [a] ὄγδοον καὶ εἰκοστὸν ἔτος τὰ ἀρχῆς, [b] ἐπὶ [c] Ολυμπιάδος δευτέρας καὶ ἑνενηκοστῆς πρὸς τῇ ἑκατόν. [d] ἣν οὖν εὐθὺς πρὸς τῇ καθιερώσει μείζων ἑορτὴ, καὶ ἀφάσκουσι πολυτελέστατα. κατηγγέλκει μὲν γὰρ ἀγῶνα μουσικῆς, καὶ γυμνικῶν ἀθλημάτων. παρεσκεύακει δὲ πολὺ πλῆθος μονομάχων καὶ θηρίων, ἵππων τε δρόμου, καὶ τὰ πολυτελέστερα τὰ ἐν τῇ Ρώμῃ [e] καὶ παρ' ἄλλοις ποιῇ ὑπιτηδευμάτων. ἀνεθήκει δὲ καὶ τοῦτον τὸν ἀγῶνα Καίσαρι, [f] ἣν πενταετηρίδα παρεσκευασμένος ἄγειν αὐτόν· ὁ δ' αὖτὸς πᾶσαν πολὺ εἰς τὰ τοιαῦτα ἀφάσκειν ὑπὸ τῶν οἰκείων διεπέμπετο, πολὺ φιλοτιμίαν ὑπερβαλλομένου [ff] ἰδίᾳ δὲ καὶ ἡ γυνὴ Καίσαρος [g] Ιουλία, τὰ πολλὰ τῶν ἐπὶ πολυτελεστάτων ἀπέστειλεν, ὡς [h] μηδὲν ὑστερεῖν. τὰ πάντα συνετιμώμενα τάλαντων πεντακοσίων. συνελθόντος δὲ εἰς τὴν πόλιν ὄχλου πλείονος καὶ θεωρίαν, [i] καὶ πρέσβεων ἃς ἔπεμπον οἱ δῆμοι, δι' ἃς ἐπεπόνθεσαν εὐεργεσίας, ἅπαντας ἐξεδέξατο καταγωγαῖς, καὶ τραπέζαις, καὶ διαιτήσεσιν ἑορτῆς, τε πανηγύρεως ἐν μὲν ταῖς ἡμέραις ἐχούσης τὰς ὑπὸ τῶν θεαμάτων ψυχαγωγίας, ἐν δὲ τε νυκτὶ τὰς εὐφροσύνας καὶ τὴν εἰς τοῦτο πολυτέλειαν, ὡς ὑπὲρ ἅπαντος ἡδέσθαι τὴν μεγαλοψυχίαν αὐτοῦ. εἰς πάντα γὰρ, ἅπερ ἂν ὑπιτηδεύσειν, ἐφιλονείκει τὴν τῶν ἤδη γεγονημένων ὑπερβάλλεσθαι. καὶ φασὶν αὐτόν τε Καίσαρα καὶ Αγρίππαν πολλάκις εἰπεῖν, ὡς ὑποδέοι τὰ τῆς ἀρχῆς Ηρώδῃ τῆς ψυχῆς ἐν αὐτῷ μεγαλοψυχίας· ἄξιον γὰρ εἶναι καὶ Συρίας ἁπάσης καὶ Αἰγύπτου τὴν βασιλείαν ἔχειν.

Circa id tempus Cæsarea Augusta, quæ ab eo condebatur, perfecta & absoluta est, decimo quidem anno ad finem perducto toto opere, stata autem solennitate in annum ejus regni duodetrigesimum & Olympiadem centesimam nonagesimam secundam incidente. Statim itaque ad eam dicandam magnam adhibuit celebritatem & sumptuosissimum apparatum. Indixit enim certamen musicum, & ludos gymnicos. nam gladiatorum magnum numerum & ferarum præparaverat, cursusque equorum & quicquid ejusmodi studii pretiosius erat & Romæ & alibi uspiam. Quin & hoc certamen Cæsari consecravit: quod ita instituit, ut per singula quinquennia instauraretur. * Ille autem omnem ad istiusmodi spectacula apparatum propriis sumptibus suppeditari voluit, ut inde major esset liberalitatis suæ laus. Verum & de suo † Julia, Cæsaris uxor, multa ex iis, quæ in Italia maximo in pretio habita, mittenda curavit, ut nihil ad *splendorem* deesset. summa omnium efficiebat quingenta talenta. Cum autem in urbem spectatum convenisset ingens multitudo, & legationes, quæ à *diversis* populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diversoriis & mensis & continuis hilaritatibus, dum hominum frequentia spectaculis se totos dies oblectat, noctu vero lætitiis & sumptibus in eas profusis: adeo ut ab universis extolleretur ob animi magnitudinem. Nam in omnibus, quibus studeret, id agere contendebat, ut quæ prius ostensa erant longe superaret. Atque perhibetur & Cæsarem ipsum & Agrippam aliquoties dixisse, Herodis imperium minime respondere animi ejus magnitudini: dignum enim esse qui totius etiam Syriæ & Ægypti regno potiretur.

Herodes ædificata Cæsarea, ludos agit.

Ludorum magnificentia.

2. Post

[ss] Ἀποβλέπειν εἰς αὐτὸν] Confer dictum Severi apud *Spartianum* cap. 18. *Tandem sentitis caput imperare, non pedes.* HAV.

[t] Ἀρεσκὰ] Ἀρεσκα *Busb. Hen. & Vat.*

[v] Διειλεγμένοις,] Ita *Busb.* διηλεγμένοις *Vat.* διελεγμένοις in *Editis Aliisque.*

[x] Συντέλειαν —— οἰκοδομῇ,] Conf. supr. lib. XV. c. 9. §. 6. SPANH.

[y] Σεβαστὴ ἣν ᾠκοδόμει,] Σεβαστὴ abest ab *Epiphanii* libris. καὶ μετοικισθῆναι ἐκ τῆς μητροπόλεως εἰς τὴν ἐπὶ θαλάττῃ Καισάρειαν ἐπώνυμον τῶν σεβασμίων Σεβαστῶν. *Philo* in Legat. ad Cajum, 1034.

[z] Δεκάτῳ μὲν ἔτει] Lib. XV. c. IX. p. 695, v. 39. ἡ μὲν ἧ πόλις (Καισάρεια) ἐξετελέσθη δωδεκάτῃ χειμῶνι. adeo ut forsan hîc rescribendum δωδεκάτῳ. id quod probare conatur *Petitus* in *Animadverss. aureolorum*, tom. 3. p. 319.

[a] Ογδοον καὶ εἰκοστὸν] Anno regni Herodis (post Antigoni mortem inchoati) XXVIII. *Usser.* ad A. M. 3994.

[b] Ἐπ' —— ἑκατόν] Αλλως. lib. 1. c. 21. §. 8. ἐπὶ τῶν ἑκατοστῶν ἑνενηκοστῆς καὶ δευτέρας ὀλυμπιάδος· Olymp. XCV. 11. Harduin. Num. Herod. p. 28. SPANH.

[c] Ολυμπιάδος —— ἑκατόν.] Anno videlicet illius tertio. *Id.* Vide *Norissii* Cenotaphia Pisana, p. 153.

[d] Ἣν οὖν εὐθὺς] Η· ὃν δὲ εὐθὺς καθιερώσει μείζονες ἑορταὶ *Vat. & Hen.* à prima manu.

[e] Καὶ παρ' ἄλλοις] Καὶ ποιοῖς τισιν *Vat. & Hen.* à pr. m.

[f] Καθ' πενταετηρίδα] Καὶ πεντ. *Vat. & Hen.* à pr. m.

[*] *Ille*] Immo Augustus. SPANH.

[ff] Ἰδίᾳ δὲ] In libris ἰδία, absque puncto subscripto.

[g] Ιουλία,] Ita Liviam, Augusti uxorem, passim appellat; ut & alii, postquam in familiam Juliam adsumeretur ex testamento Augusti, ut narrat *Tacitus* in *Annalium* libro primo. Vide quæ habet *Casaub.* ad *Sueton.* p. 291. HUDS. Livia; Καίσαρος Ιουλία h. e. Livia. Unde de utroque Augusto & Livia explicandum puto duos hujus Cæsareæ nummos sub Nerone percussos cum Inscrip. ΜΗΤΡ. ΚΑΙΣΑΡΙΑ Η ΠΡΩ. ΣΕΒΑΣΤΩΝ. non verò de Augusto & Cláudio cum Eumenio Pacato, seu P. Harduino. SPANH.

[h] Μηδὲν ὑστερεῖν] In libris, ὡς μηδὲν ὑστερῆν τὰ πάντα &c. nulla distinctione adhibita.

[i] Καὶ πρέσβεων] Ita *Busb.* & ut puto, *Epiphan.* καὶ πρεσβείας ἃς in *Editis Aliisque.*

Herodes oppida quædam condit.

2. Post hanc autem celebritatem & lætitiam aliam urbem condidit in campo qui dicitur Capharsaba, electo ad hoc loco irriguo, & terra arboribus accommodata, & amne urbem ipsam circumfluente, & luco *eam* circumdante pulcherrimo, pro arborum magnitudine. Hanc ab Antipatro patre r ominavit Antipatridem. Ædificavit & alium locum supra Hierichuntem, magnæ securitatis nec minoris ad habitandum amœnitatis, quem matris suæ nomine Cypron appellavit. Porro fratri Phasaëlo, ex suo erga illum amore, monimentum dedicavit pulcherrimum, turrim in ipsa urbe exstructam, quæ magnitudine Phariam adæquaret, eamque Phasaëlum nuncupavit, quæ & urbi partim esset in securitatem & *fratri* defuncto in memoriam propter appellationem. Itemque urbem ipsi cognominem construxit in valle Hierichuntia, qua itur boream versus: quæ in causa erat, ut terra omnis finitima, *antea fere* deserta, incolarum industria cultior evaderet. hanc autem Phasaëlidem nominabat.

Antipatris exstructa.

Cypron conditum.

Phasaëlus turris & oppidum.

Herodis in exteros liberalitas.

3. Quin & alia ejus beneficia longum esset dicere, quæ contulit in civitates, tum in Syria, tum in Græcia, & ubicunque eum versari contigit. nam & ingentem pecuniæ vim impendisse videtur pluribus muneribus publicis, & publicorum operum exstructionibus, operibusque non satis curatis, exhausta, quæ jam ante suppeditata erat, pecunia. Maxima vero & nobilissima ab eo facta erant in Rhodiorum gratiam, quibus Pythium templum suis sumptibus exædificavit, & ad naves compingendas multa argenti millia præbuit. Nicopolitarum autem urbi, apud Actium à Cæsare conditæ, ad pleraque loca publica exstruenda, plurimum contulit. Antiochensibus etiam, maximam in Syria urbem habitantibus, plateam, mediam ejus longitudinem secantem, porticibus ex utraque parte inclusam dedit, & viam ejus subdialem lapide polito stravit, ad maximum ejus ornamentum & incolarum commoditatem. Porroque fecit ut ludi Olympiaci, propter pecuniæ inopiam nominis gloriæ haud satis respondentes, majori in honore haberentur, annuos eis reditus assignando: & quoad sacrificia aliumque apparatum magnum celebritati honorem conciliavit. Ob hanc itaque liberalitatem fere omnium voce perpetuus in tabulas relatus erat Agonotheta.

Pythium templum ab Herode exstructum.

Ludi Olympii ab eo magnifice instaurati.

Herodis ingenium varium, & hujus diversitatis causæ.

4. Jam vero alios forsan subeat mirari tantam in eo animi ingeniique diversitatem. Nam si ejus liberalitatem spectemus & beneficentiam, qua erga omnes usus est, non est sane ut quisquam, qui vel minimum ei tribuerit, inficias eat, quod natura propensissimus fuerit ad benefaciendum. Sin autem quis respexerit supplicia & injurias, quibus subditos affecit & sibi conjunctissimos, secumque perpendat quam durus fuerit & inexorabilem se præbuerit, victus fatebitur ipsum videri ferum & immanem & ab omni mansuetudine alienum. unde *plerique* existimant voluntatem ei variam fuisse &

β'. Μετὰ δὴ τὸν πανήγυριν τοῦτον καὶ τὰς ἑορτὰς, πάλιν ἄλλην ἀνήγειρεν ἐν τῷ πεδίῳ τῷ λεγομένῳ [k] Καφαρσαβᾶ, τόπον ἔνυδρον καὶ χώραν ἀρίστην φυτοῖς εὐκλεέστατα, ποταμῷ τε περιρρέοντος τὴν πόλιν αὐτὴν, καὶ καλλίστῳ κατὰ μέγεθος τῶν φυτῶν περιφλοιόστου ἄλσους. τοῦτον δὲ ἀπὸ Ἀντιπάτρου τοῦ πατρὸς Ἀντιπατρίδα προσηγόρευσεν. ἐπώνυμον δὲ καὶ τῇ μητρὶ χωρίον ὑπέρ Ἱεριχοῦντα οἰκοδομήσας, ἀσφαλείᾳ τε διάφορον, καὶ καλλιγωνίᾳ ἥδιστον, ἐκάλεσε [l] Κύπρον. Φασαήλῳ τε τῷ ἀδελφῷ μνημεῖα διὰ τὴν γεγενημένην πρὸς αὐτὸν φιλοστοργίαν [m] ἀνέθηκε τὰ κάλλιστα, πύργον ἐπ' αὐτῆς τῆς πόλεως ἀναστήσας, [n] ὀδὲν ἐλάττω τοῦ [o] κατὰ τὸν Φάρον, ὃν προσηγόρευσεν [p] Φασάηλιν, ἀσφαλείας τε τῇ πόλει μέρος ὄντα, καὶ μνήμης τῷ τεθνηκότι διὰ τὴν προσηγορίαν. ὁμώνυμον δὲ αὐτῷ, καὶ πόλιν πρὸς τῷ [q] αὐλῶνι τῆς Ἱεριχοῦντος ἔκτισεν, [r] ἀπόνων καὶ βορρᾶν ἄνεμον, ὃν ἡ καὶ τὴν περὶ χώραν ἔρημον ὄσαν ἐνεργοτέραν ἐποίησεν τῇ ὑπομελείᾳ τῶν οἰκητόρων. [s] Φασαηλίδα καὶ ταύτην ἐκάλει.

γ'. Τὰς δὲ ἄλλας εὐεργεσίας ἄπορον εἰπεῖν, ὅσας ἀπέδωκεν τοῖς πόλεσιν, ἔν τε Συρίᾳ, καὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ παρ' οἷς ποτ' ἂν δόξης τύχοι. καὶ γὰρ πολείας λειτουργίας, καὶ δημοσίων ἔργων κατασκευάς, καὶ χρήματα τοῖς δεομένοις ἔργοις [t] εἰς ὑπομέλειαν, τῶν πρότερον ἐκλελοιπότων, ἄφθονα χορηγοῦντα δοκεῖ. καὶ δὴ μέγιστα καὶ διασημότατα τῶν πεπραγμένων αὐτῷ, [v] Ῥοδίοις μὲν τό τε Πύθιον ἀνέστησεν οἰκείοις ἀναλώμασι, καὶ παρέσχεν ἀργυρίου πολλὰ τάλαντα πρὸς ναυπηγίαν. [x] Νικοπολίταις δὲ τοῖς ἐπ' Ἀκτίῳ κτισθεῖσιν ὑπὸ Καίσαρος τὰ πλεῖστα τῶν δημοσίων συγκατεσκεύασεν. [y] Ἀντιοχεῦσι δὲ, τοῖς ἐν Συρίᾳ μεγίστην πόλιν οἰκοῦσιν, διὰ κατὰ μῆκος τιμίαν πλατεῖαν, [z] ταύτην αὐτὴν στοᾶς παρ' ἑκατέρα, καὶ λίθῳ τὴν ὑπαίθριον ὁδὸν ξεστῷ καταστρώσας, πλῆσον εἰς κόσμον καὶ τὴν τῶν οἰκητόρων εὐχρηστίαν ἀφέλησεν. τόν γε μὴν Ὀλυμπίασιν ἀγῶνα, πολὺ τῆς προσηγορίας ἀδοξότερον ὑπὸ ἀχρηματίας διατελοῦντα, τιμιώτερον ἐποίει, χρημάτων προσθήκας καταρρήσας· καὶ [b] πρὸς θυσίας καὶ τὸν ἄλλον κόσμον [c] ἐσεμνοποίησεν τὴν πανήγυριν. διὰ δὴ ταύτην τὴν φιλοτιμίαν [d] διὰ βίου ἀγωνοθέτης ἀπεδείχθη τοῖς πλείστοις ἀνεγράφη.

δ'. Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ἐπέρχεται θαυμάζειν τὸ διεξοδικὸν τῆς ἐν τῇ φύσει προαιρέσεως. ὅταν μὲν γὰρ εἰς τὰς φιλοτιμίας καὶ τὰς εὐεργεσίας ἀποβλέπωμεν, αἷς ἐκέχρητο πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἄν τις αὐτὸν καὶ [e] τῶν ἐλαττόνων [f] τετιμηκότων ἀρνήσῃ μὴ σωφρονεῖν εὐεργετικωτάτῃ κεχρῆσθαι τῇ φύσει. ὅταν δὲ εἰς τὰς τιμωρίας καὶ ἀδικίας, ἃς εἰς τοὺς ἐρχομένους καὶ τοὺς οἰκειοτάτους ἐπεδείξατο βλέψῃ [g] τις, καὶ καταμάθῃ τὸ σκληρὸν καὶ τὸ [h] δυσπαραίτητον δὲ τρόπου, νικηθήσεται θηριώδη δοκεῖν καὶ πάσης μέ-

[k] Καφαρσαβᾶ,] Lib. XIII. c. XV. p. 598. v. 4. ἀπὸ τοῦ Χαφαρσαβᾶ, ἢ τῶν Ἀντιπατρίς καλεῖται. adeo ut idem esse videatur nomen urbis & campi. Hic loci etiam Καφαρσαβᾶ habet *Cod. Gall.* HUDS. Καφαρτόβα Urbs Idumææ *alsos.* lib. 4. c. 8. §. 1. SPANH.

[l] Κύπρον.] Conf. *alsos.* lib. 1. c. 21. §. 4. & lib. 2. c. 18. §. 6. hic de Castro condito ab Herode. SPANH.

[m] Ἀνέθηκε τὰ κάλλιστα,] Ἔθηκε *Vat.* & *Busb.*

[n] Οὐδὲν ἐλάττω] Οὐδὲν ἔλαττον *Hen. Busb.* & *Vat.*

[o] Κατὰ τὸν Φάρον,] Tacitus. *procul intuentibus Phari.* de turribus Hierosolymitanis, vulgo *pares* legitur. REL.

[p] Φασάηλον,] Conf. *alsos.* lib. 1. c. 21. § 9. SPANH.

[q] Αὐλῶνα τῆ Ἱεριχοῦντος] De hoc Theophr. H. Pl. IX. c. VI. de Balsamo: γίνεται ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ Συρίαν· vid. *alsos.* lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

[r] Ἀπόντων.] *L. B.* ἐπιόντων.

[s] Φασηλίδα] Conf. *alsos.* lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

[t] Εἰς ἐπιμέλειαν,] Mallem εἰς ἐπιτέλειαν.

[v] Ῥοδίοις —— ἀναλώμασι,] Munifica opera Herodis apud Rhodios lib. 1. c. 21. §. 10. ἐμπεπύθει δὲ τὸ Πύθιον, *Idiis* ἀναλώμασι &c. SPANH.

[x] Νικοπολίταις δὲ] Ita *Suetonius* de Nicopoli: *Quoque Actiacæ victoriæ memoria celebrior in posterum esset, urbem Nicopolin apud Actium condidit, ludosque illic quinquennales constituit.*

[y] Ἀντιοχεῦσι —— πλατεῖαν.] Idem *alsos.* lib. 1. cap. 21. §. 10. SPANH.

[z] Ταύτην αὐτὴν] Hic verbum aliquod excidisse suspicor, quod agnovisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *ex utraque parte porticibus ornavit.*

[a] Διατιθεμένου,] Διαθεμένου *Busb.*

[b] Πρὸς] *L. B.* πρός τε.

[c] Ἐσεμνοποίησεν] Ita *MSS.* ἐκτιμοποίησεν in *Editis.*

[d] Διὰ βίου ἀγωνοθέτης] Vid. *alsos.* lib. 1. c. 21. §. 10. SPANH.

[e] Τῶν ἐλαττόνων] Ita *Gen.* τῶν ἐλαττόνων τετιμηκότων *Bas.*

[f] Τετιμηκότων] Τετιμημένων *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

[g] Τις, καταμάθῃ] Illud τις è *Cod. Busb.*

[h] Δυσπαραίτητον δὲ τρόπου,] Δυσπαραίκλητον *Vat.* & *Hen.* à prima.

μετριότης ἀλλότριον. ἔνθεν καὶ διαφοράν τινα τῆς μαχομένης ἐπ' αὐτῷ νομίζω γενέσθαι τὴν προαίρεσιν. ἐγὼ δ' ἐξ ὅτου ἔσχον, μίαν αἰτίαν ἀμφοτέρων τούτων ὑπολαμβάνω. φιλότιμος γὰρ ὢν, καὶ τούτου δι' πάθος [i] ἠκριβωμένος ἰσχυρῶς, προσήει μὲν εἰς μεγαλοψυχίαν, εἴπερ μνήμης εἰς αὖθις ἡ κατὰ τὸ παρὸν εὐφημίας ἐλπὶς ἐμπέσοι ταῖς ἀπάναις ὑπὲρ δύναμιν ἀναλισκόμενος, ἠναγκάζετο χαλεπὸς εἶναι τοῖς ὑποτεταγμένοις. τὸ γὰρ εἰς ὀλίγα εὐπάνια πολλὰ γινόμενα, [k] κακὸν περιεῖλε ἐξ ὧν ἐλάμβανεν ἐπιφ. καὶ σωφρόνως ἐφ' οἷς ἐδίκει τὰς ὑποτεταγμένας μισούμενον ἑαυτὸν, τὸ μὲν ἐπανορθοῦσθαι τὰς ἁμαρτίας ῥᾴδιον ἐνόμιζεν· οὐδὲ γὰρ εἰς τὰς προσόδους λυσιτελὲς ἦν. ἀντεφιλονείκει δὲ τῇ δύσνοιαν αὐτῇ εὐπορίας ἀφορμὴν ποιούμενος. σοὶ μὲν [l] οὗ τὰς οἰκείας εἴ τις λόγῳ μὴ προσπεύσοιτο δῆλον ἐξομολογούμενος, [m] ἢ δόξειεν εἰς τὴν ἀρχὴν τι προδοκινεῖν, οὐκ ἰκανὸς ἑαυτῷ κρατεῖν ἐγίνετο, καὶ διεξῄει ὁμοῦ συγγενεῖς καὶ φίλους, ἴσα πολεμίοις πεπονθέναι δοκῶν, οὐκ ἐξ μόνου δηλον τετιμῆσθαι τὰς τοιαύτας ἁμαρτίας ἀναλαμβάνων. μαρτύριον δέ μοι τούτου ἔξεστι, ὅτι μέγιστον σοὶ αὐτὸν ἦν, καὶ τὰ γινόμενα ὑπὸ τὰς Καίσαρος καὶ Ἀγρίππα καὶ τῶν ἄλλων φίλων πομπάς. οἷς γὰρ ἐπεκόσμησεν τὰς κρείττονας, τούτοις ἑαυτὸς ἠξίου προσπεύειν. [n] καὶ τὸ κάλλιστον ὧν ἔστιν παρέχειν, τῶν ὁμοίων ἐπιθυμίαν ἐδήλου. τόγε μὲν Ἰουδαίων ἔθνος ἀλλοτριώτατα νόμῳ πρὸς πάντα τὰ τοιαῦτα, καὶ πειθόμενον τὸ δίκαιον ἀντὶ δόξης πρὸς δόξαν ἡγεμονικήν· διόπερ οὐκ ἦν αὐτῷ κεχαρισμένον, ὅτι μὴ δυνατὸν [o] εἴκοσιν, ἢ ναοῖς, ἢ τοιούτοις ἐπιτηδεύμασιν κολακεύειν δι' βασιλέως τὸ φιλότιμον. αἰτία μὲν αὕτη μοι δοκεῖ τῆς Ἡρῴδου πρὸς μὲν τοὺς οἰκείους καὶ συμβούλους ἁμαρτίας, πρὸς δὲ τοὺς ἔξω καὶ μὴ προσηκόντως εὐεργεσίας.

sibi dissentientem. Ego vero, seorsum ab iis sentiens, unam eandemque utriusque causam fuisse arbitror. Eo enim quod honoris esset cupidissimus & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, sicubi spes esset aut in præsens laudis aut in posterum memoriæ: quare quod profusior esset sumptibus quam res pateretur, subditis asper & iniquus esse cogebatur. nam cum aliis plurimum largiretur, necesse erat id aliquando ab aliis male quærere. sibique conscius, quod subditorum in odium incurrerit ob injurias illis factas, difficile quidem arbitrabatur vitia ista corrigere *& offensas lenire* (neque enim fieri potuit nisi reditus suos minueret) contra vero nitebatur, ex illorum malevolentia captans occasionem suas augendi facultates. Et quidem ad familiares quod attinet, si quis ad ejus voluntatem non loqueretur, servum se ei *obsequentissimum* profitendo, aut aliquid in regnum ejus moliri creditus fuerit, ex impotentis animi effrenatione cognatos simul & amicos persequebatur, tanquam in hostes vindicatum esset, istiusmodi in se peccata admittens, quod ipse solus honorari vellet. Quam vehementi autem hujus rei desiderio teneretur, mihi testimonio sunt isti honores, quos Cæsari & Agrippæ aliisque amicis deferendos curavit. quemadmodum enim majores colebat ipse, ita sibi *à minoribus* fieri volebat; & quod ille optimum se dare putabat, id *ab aliis* ipsum desiderare indicio erat. Atqui Judæorum gens lege sua ab istis omnibus abhorrebat, & assuefacta erat majorem justi & æqui quam gloriæ rationem habere. quapropter ipsi non adeo grata erat & accepta, quod non potuisset statuis & templis & hujusmodi rebus *insanam* regis ambitionem adulari. Mihi quidem hæc causa videtur, cur familiares & consiliorum participes male tractando peccaverit, dum exteros & alienos beneficiis demereri studuerit. *Herodes cur in exteros liberalis, in suos sævus fuerit.*

ΚΕΦ. ε'. CAP. VI. X.

Πρεσβεία τῶν ἀπὸ Κυρήνης καὶ Ἀσίας Ἰουδαίων πρὸς Καίσαρα περὶ ὧν ἠτιῶντο τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀντίγραφα ἐπιστολῶν, ἃς Καῖσαρ καὶ Ἀγρίππας ἔγραψαν ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς πόλεσιν.

Judæorum Cyrenensium & Asianorum legatio ad Cæsarem de iis quorum Græcos accusabant: & exemplaria literarum quas Cæsar & Agrippa pro ipsis ad civitates scripserunt.

Τοὺς δὲ κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἰουδαίους, καὶ ὅσους [p] ἡ πρὸς Κυρήνην Λιβύη κατέχει σκάφοις αἱ πόλεις, τῶν μὲν [q] πρότερον βασιλέων ἰσονομίαν αὐτοῖς παρεσχημένων, ἐν δὲ τῷ τότε δι' ἐπηρείας ἐχόντων τῶν Ἑλλήνων αὐτούς, ὡς καὶ χρημάτων [r] ἱερῶν ἀφαίρεσιν ποιεῖσθαι καὶ καταβλάπτειν [s] ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσι. πάσχοντες δὲ κακῶς, καὶ πέρας ὁδὸν εὑρίσκοντες [t] τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπανθρωπίας, ἐπρεσβεύσαντο [v] πρὸς Καίσαρα καὶ περὶ τούτων. ὁ δὲ αὐτοῖς τὴν αὐτὴν ἰσοτέλειαν ἔδωκεν, γράψας τοῖς κατὰ τὰς ἐπαρχίας· ὧν ὑποταξάμενοι τὰ ἀντίγραφα μαρτύρια τῆς διαθέσεως ἣν ἔσχον ὑπὲρ ἡμῶν ἄνωθεν οἱ κρατοῦντες.

β'. "[x] ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ, ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ, ΔΗ-"ΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΛΕΓΕΙ. ἐπειδὴ τὸ ἔθνος

Cæterum Judæi, qui in Asia & Lybia Cyrenensi degebant, à civitatibus vexabantur, cum à superioribus quidem regibus in suo jure defensi fuissent, tunc vero per Græcos injuriis afficerentur, adeo ut sacra pecunia spoliarentur, & privatim læderentur. Quapropter cum in ea calamitate essent, neque Græcæ crudelitatis finem ullum invenirent, miserunt etiam istis de rebus legatos ad Cæsarem. Ille vero iis eadem jura concessit, & ad provinciales ea de re scripsit: cujus rescripti exemplar subjecimus, ut nobis testimonio sit, qua in nos voluntate erant imperatores superiores. *Judæorum Asianorum legatio ad Cæsarem.*

2. "CÆSAR AUG. PONT. MAX. TRIB. "POTEST. EDICIT. Quandoquidem Judæo-"rum *Augusti Cæsaris edictum.*

---

i Ἠκριβωμένος ἰσχυρῶς,] Ἠκριβωμένος Busb.

k Κακὸν περιεῖλε] Κακοὶ περιεῖλε ἔξωθεν ὑπελάμβανέ με ποιεῖν Vat & Hen à pr. m

l Οὐ τὰς οἰκείας] Οὐ deest Vat.

m Ἢ δόξειεν εἰς τὴν ἀρχὴν τι προδοκινεῖν,] Ἢ καὶ τινος ὑπόνοιαν ἔχειν ἐφιεὶς ἡ ἀρχὴ, ἤ τι περὶ αὐτὴν προδοκινεῖν. Zonaras.

n Καὶ τὸ κάλλιστον] Plenius in Cod. Vat. καὶ τὸ κάλλιστον ὧν ἔστιν παρέχειν τῷ εἰδέναι τὴν τοῦ τυγχάνειν τῶν ὁμοίων ἐπιθυμίαν ἐδήλου.

o Εἴκοσιν,] L. B. εἴκοσι Ludolfus. Coccejus εἴκοσιν ἢ.

p Ἡ πρὸς Κυρήνην Λιβύη] Judæos illic plurimos fuisse etiam docemur Act. 2. 10. Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην. quare sæpe junguntur Judæi Libyes, Cyrenenses & Alexandrini. Syncellus chronographiæ pag. 347. de iis quæ Trajano imperante contigerunt, Ἰουδαῖοι κατὰ Λιβύην καὶ Κυρήνην καὶ Αἴγυπτον καὶ Ἀλιξάνδρειαν, *Judæi qui in Libya & Cyrene, & Ægypto & Alexandria erant.* Quare quum Act. 6. 9. junguntur Synagogæ Judæorum Λιβυστίνων, Ἀλιξανδρέων, Κυρηναίων, non dubito quin iidem intelligantur, & corrupta sit ibi in Actis Apost. lectio Λιβιστίνων. Notum est Libystinus formari a Libya æque ac Libys. Catullus epig. 60.

——— *lexna montibus Libystinis.* REL.

q Πρότερον βασιλέων] Πρότερον Busb.

r Ἱερῶν ἀφαίρεσιν] Illud ἱερῶν è Codd. Gall. Bunb. & Vet. Interpr.

s Ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσι.] Αὐτοὺς ἐπὶ μέρος Busb.

t Τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπανθρωπίας,] Καὶ τῆς τῶν Ελλ. Vat. & Hen. à prima manu.

v Πρὸς Καίσαρα,] Πρὸς τὸν Καίσαρα καὶ περὶ τούτων Busb. Πρὸς Καίσαρα κ. τ. Vat. & Hen. à pr m.

x Καίσαρ ——— λγχ.] Conf. supr. lib. 14. c. 10. §. 8. & 13. SPANH.

y Συμ-

"rum gens non ſolum hoc tempore fida & grata "populo Romano inventa fuerit, ſed & multo an- "te, maximeque ſub patre meo Cæſare imperato- "re, & in primis pontifex maximus Hyrcanus: "placuit mihi & conſiliariis meis auctoratis, de "ſententia populi Romani, ut Judæi ſuis moribus "uti ex patria ipſorum lege ſinerentur, quemad- "modum uſi fuiſſent tempore Hyrcani pontificis "ſummi Dei; neque eorum donaria attingerentur, "ſed Hieroſolyma mitti *permitterentur*, & iis tradi "quibus eſſet recipiendi munus Hieroſolymis de- "legatum: neve cogerentur ad vadimonia præſtan- "da Sabbatis, aut quæ ante hæc fuerit præparatio "ab hora nona. Quod ſi quis furatus ſacros eorum "libros aut ſacram pecuniam, ex cella Sabbataria "aut ex cella conclavium virorum, compertus eſ- "ſet, pro ſacrilego haberetur, ejuſque bona in pu- "blicum populo Romano addicerentur. Decretum "etiam quod mei in honorem ſcripſerunt, ob me- "um in univerſum hominum genus pietatem, & "ob Caji Marcii Cenſorini *in illos* merita, una "cum hoc edicto reponendum eſſe jubeo in loco "celeberrimo à communi Aſiæ mihi Ancyræ con- "ſecrato. Si quis contra ea, quæ ediximus, fece- "rit, non levi mulctabitur pœna". Inſcriptum eſt columnæ in templo Cæſaris.

Auguſti Cæſaris litera.

3. "CÆSAR NORBANO FLACCO S. "Judæis ubicunque gentium degentibus, qui ex "veteri inſtituto ſoliti erant etiam pecuniam ſa- "cram Hieroſolyma mittere, liceat hoc facere ne- "mine prohibente". Atque hæc quidem Cæſar.

Agrippæ litera ad Epheſios.

4. Porro & ipſe Agrippa pro Judæis ſcripſit in hunc modum. "AGRIPPA EPHESIORUM "MAGISTRATIBUS, SENATUI, ET PO- "PULO S. Pecuniæ ſacræ, quæ Hieroſolyma "in templum mitti ſolebat, procurationem & cu- "ſtodiam penes Judæos in Aſia eſſe volo more "patrio: & ſi qui ſacram Judæorum pecuniam fu- "rati ad aſyla confugerint, eos inde abſtrahi volo "& Judæis *in ſupplicia* dari, quo jure abſtrahi ſo- "lent ſacrilegi. Inſuper & Silano prætori ſcripſi, "ne quis Judæum Sabbatis compellat ad vadimo- "nia præſtanda.

Ejuſdem litera ad Cyrenenſes.

5. "M. AGRIPPA CYRENÆORUM "MAGISTRATIBUS, SENATUI, POPU- "LO S. Pecuniæ ſacræ, quæ Hieroſolyma "in templum mitti ſolebat, procurationem & cu- "ſtodiam penes Judæos in Aſia eſſe volo more "patrio: & ſi qui ſacram Judæorum pecuniam fu- "rati ad aſyla confugerint, eos inde abſtrahi volo "& Judæis *in ſupplicia* dari, quo jure abſtrahi ſo- "lent ſacrilegi. Inſuper & Silano prætori ſcripſi, "ne quis Judæum Sabbatis compellat ad vadimo- "nia præſtanda.

"τὸ τ̃ Ιουδαίων εὐχάριστον εὑρέθη, ὃ μόνον ἐν τῷ ἐνεσῶ- "τι καιρῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ προγεγομένῳ, καὶ μά- "λιστα ὅτε ἐμὲ πατρὸς αὐτοκρατορ⟨ος⟩ Καίσαρ⟨ος⟩, "πρὸς τ̃ δῆμον τῶν Ρωμαίων, ὅ, τε ἀρχιερεὺς αὐτῶν "Υρκανὸς, ἔδοξέ μοι καὶ τῷ ἐμῷ [y] συμβουλίῳ μ̃ "ὁρκωμοσίας γνώμῃ δήμου Ρωμαίων, τὰς Ιουδαίους "χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις [z] θεσμοῖς κατὰ τὸν [a] πατρίων "αὐτῶν νόμον, καθὼς ἐχρῶντο ὅτε Υρκανὸς ἀρχι- "ρέως Θεοῦ ὑψίστου, [b] τά τε ἱερὰ εἶναι ἐν ἀσυλίᾳ, καὶ "ἀναπέμπεσθαι εἰς Ιεροσόλυμα, [c] καὶ ἀποδίδοσθαι αὐτὰ "τοῖς ἀποδοχεύουσιν Ιεροσολύμων, ἐγγύας τε μὴ ὁμολο- "γεῖν αὐτοὺς ἐν σάββασιν, ἢ τῇ [d] πρὸ ταύτης παρασκευῇ, "[e] ἀπὸ ὥρας ἐνάτης. ἐάν τ̃ τις φωραθῇ κλέπτων τὰς "ἱερὰς βίβλους [f] αὐτῶν, ἢ τὰ ἱερὰ χρήματα, [g] ἔκ τε "συββατείου, ἔκ τε [h] ἀνδρῶν⟨ος⟩, εἶναι αὐτὸν ἱερόσυλον, "καὶ τ̃ βίον αὐτοῦ ἐνεχθῆναι εἰς τὸ δημόσιον τ̃ Ρωμαίων. "[i] τό τε ψήφισμα τὸ δοθέν μοι ὑπ' αὐτῶν, ὑπὲρ τ̃ "ἐμῆς εὐσεβείας, ἧς ἔχω πρὸς πάντας ἀνθρώπους, καὶ "ὑπὲρ Γαΐου Μαρκίου Κηνσωρίνου, καὶ τοῦτο τὸ διάταγμα "κελεύω ἀνατεθῆναι ἐν ἐπισημοτάτῳ τόπῳ [k] γνωσθὲν "μοι ὑπὸ ⟨τ̃⟩ κοινοῦ τ̃ Ασίας ἐν [l] Αγκύρᾳ. ἐάν τ̃ τις πα- "ραβῇ τι τ̃ προειρημένων, δώσει δίκην [m] ὡ μετρίαν". ἐστηλογραφήθη ἐν τῷ Καισαρ⟨ος⟩ ναῷ.

γ'. "ΚΑΙΣΑΡ ΝΟΡΒΑΝΩι ΦΛΑΚΚΩι ΧΑΙΡΕΙΝ. "Ιουδαῖοι, ὅσοι που οὗ εἰσὶν [n] οἱ δ' ἀρχαίαν συνή- "θειαν εἰώθασιν χρήματά τε ἱερὰ φέροντες ἀναπέμπειν "εἰς Ιεροσόλυμα, ἀκωλύτως τοῦτο ποιείτωσαν". καὶ ταῦτα μὲν Καῖσαρ.

δ'. Αγρίππας ⟨δ⟩ καὶ αὐτὸς ἔγραψεν ὑπὲρ τ̃ Ιουδαίων τ̃ τρόπον [o] τοῦτον. "[p] ΑΓΡΙΠΠΑΣ ΕΦΕΣΙΩΝ ΑΡΧΟΥ- "ΣΙ, ΒΟΥΛΗι, ΔΗΜΩι ΧΑΙΡΕΙΝ. τ̃ εἰς τὸ ἱερὸν τὸ "ἐν Ιεροσολύμοις ἀναφερομένων ἱερῶν χρημάτων τὴν ἐ- "πιμέλειαν καὶ φυλακὴν βούλομαι τοὺς ἐν Ασίᾳ Ιουδαίους "ποιεῖσθαι καθ' τὰ πάτρια· τοὺς τε κλέπτοντας ἱερὰ χρή- "ματα τ̃ Ιουδαίων, καταφεύγοντάς τε εἰς τὰς ἀσυλίας, "βούλομαι ἀποσπᾶσθαι καὶ ἀποδίδοσθαι τοῖς Ιουδαίοις, ὡ "δικαίως ἀποσπῶν⟨ται⟩ οἱ ἱερόσυλοι. [q] ἔγραψα δὲ καὶ Σιλανῷ "τῷ στρατηγῷ, ἵνα σάββασι μηδεὶς ἀναγκάζῃ Ιουδαίων "ἐγγύας ὁμολογεῖν.

ε'. "ΜΑΡΚΟΣ ΑΓΡΙΠΠΑΣ ΚΥΡΗΝΑΙΩΝ ΑΡΧΟΥ- "ΣΙ, ΒΟΥΛΗι, [r] ΔΗΜΩι ΧΑΙΡΕΙΝ. οἱ ἐν Κυρήνῃ "Ιου-

y Συμβουλίῳ] Συμβέλως *Hen.* à pr. m.

z Θεσμοῖς] *L. B.* ἰδίοις. in Marg. ἰδίμοις. *Cocc.* ἰθισμοῖς. minus rectè, ut Legum Græcarum periti norunt. HAV.

a Πατρῴων αὐτῶν νόμων,] Πάτριον *Vat.*

b Τά τε ἱερὰ εἶναι] Id eſt, ut nemo *ἱερόσυλ⟨ος⟩* rapaces in ſacram pecuniam manus injiciat

c Καὶ ἀποδίδοσθαι αὐτὰ] Καὶ ἀποδόσθαι τοῖς ἀποδοχεύουσι *Vat.* & rectius, ut puto, quam in *Editis Aliiſque.*

d Πρὸ ταύτης παρασκευῆς,] Nota παρασκευὴν Judæos incipere pridie Sabbati, ſeu Veneris hora nona, ad Solem occidentem. Παρασκευὴ tamen etiam de tota die Veneris dicta & *Evang. Johan.* vid. Scalig. de Emend. Temp. lib. VI. p. 569. SPANH.

e Ἀπὸ ὥρας ἐνάτης.] Vid. infr. ἀλωσ. lib. 6. c. 9. §. 3. & ſupra lib. 3. c. 10. §. 5. καὶ δὴ τελοῦμεν αὐτὴν τ̃ Φωτείας· *Ruſin.* per contubernia. Aliter Philo de Septen. p. 1190. A. B. qui à Meridie ad Veſperam *Phaſe* ſacrificatum dicit. SPANH.

f Αὐτῶν,] Illud αὐτῶν è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.*

g Ἐκ τε συββατείου,] *Ex Synagogis* vertit *Epiphanius*; quæ Σαββατεῖα (vel Σαββάτια juxta *Cod. Gall.*) forſan dicebantur, quia ſingulis Sabbatis in eas conveniebant Judæi. Porro in Synagogis erant arcæ, in quas conjiciebant ſtipem, quam ſinguli conferebant, ſive ad levandam tenuiorum inopiam, ſive in uſus ſacros. Harum arcarum formam deſcriptam habes apud Judæorum magiſtros. συββατεῖον viderur Synagoga eſſe, in quam viri & feminæ communtur in Sabbatis (unde nomen ſuum habet) ſolebant convenire, ἀνδρῶν⟨ος⟩ vero ſcholæ publicæ, in quibus ſapientiæ ſtudioſi etudiebantur & exercebantur. *Vitringa* de Synagog.

h Ἀνδρῶν⟨ος⟩.] Ἀνδρὼν, inquit *Suidas*, οἶκος ἔνθα οἱ ἄνδρες εἰώθασιν ἀθροίζεσθαι. Forſan ἀνδρῶνας hic vocat Auguſtus, quæ *Andronitides* appellantur *Vitruvio*, in quibus ſolis erant Bibliothecæ, non in *Gynæconitidibus*. HUDS. Forſitan ſcripſit Ἀερῶν⟨ος⟩. Nam ארון, *armarium*, ἐν τῷ Ἀερῶν Epiphanius ſcribit ſacros libros ſervari, at hoc erat ἐν συββατείῳ. & in Gloſſis *Androna*, αὐλὼν exponitur & ἀνδρὼν *Androna*. *Andron* pars eſt ædium. Themiſtius oratione XVIII. ὃς μὲν θεόδομον ἐγείρει, ὃς δ' θάλαμον ὃς δ' ἀνδρῶνα, ὃς δ' ἐπτάκλινον ἢ ἑνεκαίδεκλινον οἶκον. *Hic prodomum, hic thalamum, hic androna, alius œcon, ſive conclave ſeptem vel novem lectorum capax exſtruit.* Locus a viris ibi congregatis ἀνδρὼν dicitur. Idem orat. XXVI. Τὸν μὲν ἀνδρῶνα ἀνεπιξύστου καὶ ἀλίτου ἔσω ἀνέχει, πειθόμενος Ησιόδῳ τῷ ποιητῇ. *Androna impolitum non vis relinquere, ab Heſiodo perſuaſus.* Heſiodus οἶκον habet, quod Themiſtius reddit ἀνδρῶνα. REL.

i Τό τε] *L. B.* τὸ δ'.

k Γνωσθὲν] Ἀνατεθὲν malit *Caſaubonus*. Sed vulgata lectio bene ferri poteſt. nam apud *Dionem*, τεμένη θεοῦ τ̃ Καίσαρος &c.

l Αγκύρᾳ.] Ita cum *Scaligero*, *Caſaubono*, *Aliiſque.* ἀργύρᾳ in *Græcis* omnibus. At *Sam. Petitus* (in lib. IV. *Var. Lect.* c. XI. & in *Animadverſ. ἀνεκδότοις*, tom. II. p. 126.) ἐν ἀργυρᾷ pro ἐν ἀργύρᾳ legendum putat, hoc eſt, *argentea* ſeu *ſtela* ſeu *tabella.* Verum iſtam emendationem (tum ob alia tum quod infolitus ſit vocis illius ἀργυρᾶς uſus) rejicit Ill. *Ez. Spanhemius* in *Epiſtola prima* ad *Mollerum*, quam videſis, p. 91. HUDS. *Ruſinus* ſine ullo loci nomine vertit, *locoque quem omnis Aſia meo nomini dedicavit.* SPANH. Et tamen *Petiti* conjecturam firmat *L. B.* in quo expreſſe ἀργυρᾷ legitur. HAV.

m Οὐ μετρίαν".] *L. B.* οὐχὶ μετρίαν.

n Οἱ δ' ἀρχαίαν] Voculam οἱ uncis incluſam dedi ad ſenſum ſupplendum, qua non admiſſa, vertendum, *Judæi, quotquot ullibi gentium ſunt, ſoliti erant ſacram pecuniam Hieroſolyma mittere. id ipſis facere nunc liceat*; pleniore diſtinctione poſita poſt Ιεροσόλυμα. HUDS. At ego uncinulas delevi, quum jam *L. B.* auctoritate illud οἱ ſeſe ſatis tueri poſſit. HAV.

o Τοῦτον.] Τοιοῦτον ſolus *Hen.*

p Αγρίππας —— χαίρειν.] Conf. ſupr. lib. 14. c. 10. §. 12. SPANH.

q Ἔγραψα δ'] Ita cum *Cod. Vat. Lugd. Bat.* & melioribus *Epiphanii* libris. ἔγραψε δ' καὶ Σιλανῷ in *Editis Aliiſque.*

r Δημῶ χαίρειν.] Illud δήμῳ è *Cod. Vat.* & *Hen.* conſentientibus *Epiphanii* libris.

s Τὸν

"Ιουδαῖοι, ὡσπερ ὧν ἤδη ὁ Σεβαστὸς ἔπεμψεν πρὸς τὸν ἐν "Λιβύῃ στρατηγὸν [s] τότε ὄντα [t] Φλάβιον, καὶ πρὸς τοὺς ἄλ- "λους τοὺς τὰς ἐπαρχίας διῳκηκότας, ἵνα ἀνεμποδίστως "ἀναπέμπωσι τὰ ἱερὰ χρήματα εἰς Ιεροσόλυμα, ὡς "ἐστὶν αὐτοῖς πάτριον, ἐντυχόν μοι νεωτί, ὡς ὑπό τινων "συκοφαντῶν [v] ἐπηρεάζοιντο, καὶ ὡς ἐκ πρόφασιν πολῶν "μὴ ὀφειλομένων κωλύοιντο· οἷς ἀποκαθιστάναι κατὰ "μηδένα τρόπον [x] ἐνοχλουμένοις, καὶ εἴ τινων ἱερὰ χρή- "ματα ἀφῄρηται τῶν πόλεων τοὺς εἰς ταῦτα ἀποκεκρι- "μένους, καὶ ταῦτα διορθώσασθαι τοῖς ἐκεῖ Ιουδαίοις κε- "λεύω.

ς'. "ΓΑΙΟΣ ΝΟΡΒΑΝΟΣ ΦΛΑΚΚΟΣ ΑΝΘΥΠΑ- "ΤΟΣ [y] ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ [z] ΑΡΧΟΥΣΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Καί- "σαρ μοι ἔγραψε κελεύων μὴ κωλύεσθαι τοὺς Ιουδαίους, "[a] ὅσοι ἂν ὦσιν κατὰ τὸ πάτριον αὐτοῖς ἔθος [b] συναγα- "γόντες, χρήματα ἀναπέμπειν εἰς Ιεροσόλυμα. ἔγραψα "οὖν ὑμῖν, ἵν' εἰδῆτε ὅτι Καῖσαρ κἀγὼ ὅτως θέλομεν γί- "νεσθαι.

ζ'. Οὐδὲν ἧττον [c] Ιουλίῳ Αντωνίῳ ἀνθυπάτῳ ἔγρα- "ψεν. "ΕΦΕΣΙΩΝ ΑΡΧΟΥΣΙ, ΒΟΥΛΗι, ΔΗΜΩι "ΧΑΙΡΕΙΝ. οἱ ἐν τῇ Ασίᾳ κατοικοῦντες Ιουδαῖοι ἰδοῖς Φε- "βρουαρίοις δικαιοδοτοῦντί μοι ἐν ΕΦέσῳ ἐπεδείξαν, Καί- "σαρα τὸν Σεβαστὸν καὶ Αγρίππαν συγκεχωρηκέναι αὐτοῖς "χρῆσθαι [d] τοῖς ἰδίοις νόμοις καὶ ἔθεσιν, ἀπαρχάς τε ἃς "ἕκαστοι αὐτῶν ἐκ τῆς ἰδίας προαιρέσεως εὐσεβείας ἕνε- "κα τοῦ πρὸς τὸ θεῖον [e] ἀνακομιδῆς συμποιοῦμένους, ποιεῖν "ἀνεμποδίστως. ἔκτων τε ὅπως κἀγὼ ὁμοίοις τοῖς ὑπὸ τοῦ "Σεβαστοῦ καὶ Αγρίππα δοθεῖσιν τῷ ἐμῷ γνώμῃ βε- "βαιώσω. ὑμᾶς οὖν βούλομαι εἰδέναι, [f] ἐν τοῖς τοῦ Σε- "βαστοῦ καὶ Αγρίππα βουλήμασιν, συνεπιτρέπειν [g] αὐτοὺς "χρῆσθαι καὶ ποιεῖν κατὰ τὰ πάτρια χωρὶς ἐμποδισμοῦ.

η'. Ταῦτα μὲν οὖν παρεθέμην ἐξ ἀνάγκης, ἐπει- δὴ μέλλουσιν αἱ τῶν ἡμετέρων πράξεων ἀναγραφαὶ τὸ πλέον εἰς τοὺς Ελληνας ἥξειν, δείκνυσι αὐτοῖς ὅτι πά- σης τιμῆς [h] ἄνωθεν ἐπιτυγχάνοντες, ἐδέν τῶν παλαίων ἐκωλύθημεν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων πράττειν, [i] ἀλλὰ καὶ συνεργούμεθα τὰ τῆς θρησκείας ἔχοντες καὶ τῶν εἰς τὸ Θεὸν τιμῶν. ποιοῦμαι δὲ πολλάκις αὐτῶν τὸν μνήμην ἐπιφαλλόντων τὸ γένη, καὶ τοὺς ἐμπεφυκότας [k] ἀλο- γίστους ἡμῶν τε [l] κἀκείνοις μίσους αἰτίας ἐκτεξαιρούμε- νος. ἔθεσιν μὲν γὰρ οὐδὲν ἔστι γένος ὃ τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ χρῆται, [m] κατὰ πόλεις ἔστ' ὀπὴ πολλῆς ἐγγινομένης τῆς διαφορᾶς. τὸ δίκαιον δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμοίως [n] ἐπι- τηδεύσει λυσιτελέστατον ὂν Ελλησίν τε καὶ Βαρβάροις, οὗ πλεῖστον οἱ παρ' ἡμῖν νόμοι λόγον ἔχοντες ἅπασιν ἡ- μᾶς, εἰ καθαρῶς ἐμμένοιμεν αὐτοῖς, εὔνους καὶ φί- λους ἀπεργάζονται. διὸ καὶ ταῦτα παρ' ἐκείνων ἡμῖν ἀπαιτητέον, καὶ δέον οὐκ ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν ἐπι- τηδευμάτων οἰεσθαι τὸ ἀλλότριον, ἀλλ' ἐν τῷ πρὸς καλοκἀγαθίαν ἐπιτηδείως ἔχειν. τοῦτο γὰρ κοινὸν [o] ἅ- πασιν, καὶ μόνον ἱκανὸν διασώζειν τὸν τῶν ἀνθρώ- πων βίον. [p] ἐπάνειμι δὲ ὅπῃ τὰ συνεχῆ τῆς ἱστο- ρίας.

"LO S. Judæi Cyrenenſes, pro quibus jam Au- "guſtus ſcripſit Flavio Libyæ prætori, aliiſque "iſtius provinciæ procuratoribus, non eſſe vetan- "dos mittere ex more patrio ſacram pecuniam "Hieroſolyma, nunc me interpellarunt, dicentes "ſe vexari à delatoribus quibuſdam improbis, ve- "tarique hoc facere ſimulatione quorundam tribu- "torum quæ minime debentur: quibus ſine ulla "moleſtia in integrum reſtitui jubeo, etiam ſacram "urbis uniuſcujuſque pecuniam, ſi quæ homini- "bus erepta fuerit ad eam colligendam cuſtodien- "damve delectis, curarique *in poſterum* ut res iſtæ "Judæis, qui illic ſint, in melius cedant.

6. "CAJUS NORBANUS FLACCUS "PROCOS. SARDIANORUM MAGI- "STRATIBUS S. Cæſar mihi ſcripſit, jubere "ſe, ut Judæi, qui more patrio *ſacram* pecuniam "collegerint, nequaquam vetentur eam Hiero- "ſolyma mittere. Vobis itaque ſcripſi, ne vos la- "teat quod & Cæſar & ego hoc ita fieri volu- mus.

7. Nec aliter Julius Antonius procoſ. reſcripſit *Julii Antonii litera ad Epheſios.* "EPHESIORUM MAGISTRATIBUS, SE- "NATUI, POPULO S. Judæi, Aſiam habi- "tantes, mihi, idibus Februariis Epheſi jus red- "denti, indicaverunt, Cæſarem Auguſtum & A- "grippam ipſis conceſſiſſe, ut ex ſuis legibus & "inſtitutis viverent, & primitias, quas unuſquiſ- "que ſponte ſua ex pietate in Deum ſolvet, liceat, "nemine prohibente, cum comitatu *Hieroſolyma* "deportare. rogabantque ut ipſe, convenienter iis "quæ à Cæſare & Agrippa conceſſa erant, meam "ſententiam decreto ſancirem. Volo itaque vos "ſcire, Cæſaris & Agrippæ voluntatem eſſe, ut "permittantur pro libitu vivere atque agere juxta "patriam conſuetudinem.

8. Et hæc quidem apponere neceſſe habui, ut oſtenderem Græcis, quorum in manus maxime perventura ſunt quæ de rebus noſtris geſtis per- ſcripſi, quod ſuperiore tempore omni in honore habiti, nequaquam à magiſtratibus prohibiti fue- rimus ex patriis legibus vitam inſtituere; ſed eo- rum etiam auctoritate freti & muniti religionem Deique cultum conſervavimus. Sæpius autem il- lorum mentionem facio, ut gentes *nobis* reconci- liem, odiique in nos & illum cauſas in hominibus nihil penſi habentibus inſitas ejiciam. Nam gens quidem nulla eſt, quæ tota eiſdem utitur inſtitu- tis, ſed oppidatim *fere* diſcrepatur plurimum. At jus ipſum omnibus ex æquo hominibus accom- modatur, tam Barbaris utile quam Græcis: cujus quidem rationem habentes maximam quæ apud nos ſunt leges, faciunt nos, eas recte modo obſer- vemus, cunctis hominibus benevolos & amicos. Quamobrem par eſt, ut & iſta ab illis expetamus; neque nos arbitrari à ſe alienos debent *alii*, in eo quod inſtitutis differamus, ſed id potius ſpectare an ad virtutem & probitatem comparata ſint. Hoc enim ad omnes communiter pertinet, ſolumque per ſe ſufficit ad tuendam hominum vitam. Sed ad narrationem inſtitutam redeo.

s Τότε ὄντα] Τόν τε ὄντα *Vat.* & *Hen.*
t Φλάβιον,] *L. B.* Φάβιον.
v Επηρεάζοιντο,] Επηρεαζόμενοι *Vat.*
x Ενοχλουμένοις,] Ενοχλουμένους *Hen.* & *Vat.*
y Σαρδιανῶν] ΕΦΕΣΙΩΝ apud *Philonem* in lib. *de Legatione ad Cajum*, p. 1036.
z Αρχουσι] *L. B.* ἄρχουσι καὶ βουλῇ.
a Οσοι ἂν ὦσιν] Forſan ἅ ἂν ὦσιν, ut apud *Philonem.*
b Συναγαγόντες,] *L. B.* συνάγοντες.
c Ιουλίῳ Αντωνίῳ ἀνθυπάτῳ] *Ruffinus* Proconſul. SPANH.
d Τοῖς ἰδίοις νόμοις καὶ ἔθεσιν, ἀπαρχάς τε] Deſunt in *L. B.*
e Ανακομιδῆς συμποιουμένους,] Rectius forſan ἂν κομίσῃ. Verum hoc non ſufficit ad locum integritati ſuæ reſtituendum. Videſis *Annott.* HUDS. Videntur quædam deeſſe. Fortaſſis hoc modo defectus ſupplebitur: καὶ ἐᾶσαι, ἀνακομιδῆς χάριν συμποιουμένους ποιεῖν. COCC.
f Εν] Fortè ἐμοὶ. COCC.
g Αὐτοὺς χρῆσθαι] Αὐτοῖς *Vat.*
h Ανωθεν ἐπιτυγχάνοντες,] Αὐτοῖς *Vat.* & *Hen.* à prima manu.
i Αλλὰ καὶ] Ita è *Cod. Vat.* vel συνεργούμεθα, quomodo *Epiphanius* legiſſe videtur, qui vertit, *ſed & defendebamur, religiones & honores in Deum ſervantes.* ἀλλὰ καὶ συνεργὸς μαθημάτων τὰ θρ. in *Editis Aliiſque.*
k Αλογίστοις ἡμῶν] Τοῖς ἀλογίστοις ἡμῶν *Vat.* & *L. B.* τοῖς ἀλογίστοις ὑμῶν *Hen.*
l Κἀκείνοις] *L. B.* καὶ εἰκῆ.
m Κατὰ] *L. B.* καὶ κτ.
n Επιτηδεύσει λυσιτελέστατον ὄν] Επιτηδεύοντες *Vat.* & *Hen.* à pr. m. HUDS. *L. B.* ὡς ἐπιτηδεύοντες, ſed *Coccejus* ita corrigit ὁμοίως ἐπιτηδεύῃ; vel ἐπιτηδεύῃ ὡς λυσιτελέστατον. HAV.
o Απασιν,] *L. B.* ἅπασι ὦν.
p Επάνειμι δὲ] Επάνειμι δὴ πάλιν ἐπὶ τὰ σ. *Vat.*

CAP. VII.

XI. *Quomodo, post Herodis descensum in sepulchrum Davidis, ingravescebat dissidium in domo Herodis.*

Herodes pecunia egens descendit in sepulchrum Davidis.

HErodes vero, qui tum in regno suo tum extra ingentes sumptus faciebat, cum jam ante audivisset, Hyrcanum suum in regno antecessorem, aperto sepulchro Davidis, inde tria millia talentorum argenti abstulisse, atque ibi multa adhuc plura restare, quæ ejus largitioni abunde sufficerent, multo quidem ante in animo habebat ut idem faceret: tunc vero noctu recluso sepulchro, eo cum amicorum suorum fidelissimis intravit, cavens ne id in urbe resciscceretur. Et pecunias quidem depositas similiter ac Hyrcanus non invenit, sed aurea ornamenta multumque supellectilis pretiosæ, quæ omnia abstulit. Ac, dum accurate rimatur, voluit & ulterius progredi etiam usque ad conditoria, in quibus sita erant corpora Davidis & Solomonis. Et duos quidem è suis satellitibus amisit, flamma ex adytis (ut ferebatur) prodeunte quæ in intrantes incidit: ille vero perterritus exiit, & placandi numinis gratia, exstruxit in ostio sepulchri magnis sumptibus monumentum albo lapide. Hujus etiam operis meminit Nicolaus historiarum scriptor, qui eo tempore floruit; non tamen *memoravit* quod *in sepulchrum* descenderit *rex*, ut qui præter decorum id factum esse noverit. Quin & in aliis ad hunc modum scribit. * Nam cum & in regno ejus vixerit & simul cum eo, quæ illi grata essent, eique inservirent, scriptis mandavit, ea tantum attingens quæ ad gloriam illius pertinerent: insuper & multa ejus facinora manifesto injusta aliis coloribus depingens, & quantum potuit occultare studens. Ille etiam Mariamnes ejusque liberorum cædi, crudeliter à rege perpetratæ, speciosam causam astruere volens, illam calumniatur quod impudice se gesserit, juvenesque quod insidias struxerint. totoque opere idem fecit, quæ à rege præclare gesta erant nimium extollens, quæ vero improbe egerit excusare laborans. Cæterum illi, ut dixi, facile quis potest ignoscere. nam id sibi negotii dedit, non ut res gestas aliis narraret, sed ut regi gratificaretur. Nos vero, qui etiam generis propinquitate Asamonæorum reges attingimus, propterea que sacerdotii honore fungimur, minime id nos decere rati ut illorum gratia falsi quid audeamus, incorrupte sincereque res *ante* actas exponimus, multos quidem è posteris illius regno potitos adhuc reverentes, ita tamen ut veritatem quam eos pluris fecerimus, † etsi, dum id honeste fiebat, acciderit etiam, ut eos ipsos nobis iratos habuerimus.

Nicolaus Damascenus notatur.

Josephus ex stirpe Asamonæorum.

Herodis domestica turbæ.

2. Cæterum Herodis domesticæ res, posteaquam sepulchrum aggressus est, indies deterius habe-

ΚΕΦ. ζ'.

Ως ἐπὶ τὴν Ηρώδε κατάβασιν εἰς τ Δαυίδε τάφον, μᾶλλον ἐταράχθη τὰ περὶ τὴν οἰκίαν Ηρώδε.

q Ο γὰρ Ηρώδης, πολλοῖς τοῖς ἀναλώμασιν, εἴς τε τὰς ἔξω καὶ τὰς ἐν τῇ βασιλείᾳ χρώμενος, ἀκηκοὼς ἐπ τάχιον ὡς Υρκανὸς ὁ πρὸ αὐτε r βασιλεὺς, ἀνοίξας τ Δαυίδε τάφον χρυσέᾳ λάβοι τριχιλια τάλαντα, κειμένων πολὺ πλειόνων s ἔτι, καὶ δυναμένων εἰς ἅπαν ἐπαρκέσαι τῆς χορηγίας, ὁπ πλείονος μὲν δι' ἐννοίας εἶχεν τὴν ἐπιχείρησιν· ἐν ᾗ τῶ πότε νυκτὸς ἀνοίξας τ τάφον, εἰσέρχε) t πραγματάδσάμενος ἤκισε μὲν ἐν τῇ πόλ u φανερῶς εἶναι, παρειληφὼς ᾗ τὰς πρώτας τ φίλων. ἀποθέσιμα μὲν ἐν χρήματα, καθάπερ Υρκανὸς, οὐχ εὗρεν· x κόσμον ᾗ χρυσᾶ καὶ κειμηλίων πολλὰ, ὧν y ἀνείλετο πάντα. περιδιὼ δ' εἶχεν, ἐπιμελέστερον ποιούμενος τὴν ἔρευναν, ἐνδοτέρω τε χωρεῖν, καὶ κ τὰς θήκας, ἐν αἷς τὸν Δαυίδε καὶ τὸν Σολομῶνος τὰ σώματα. καὶ z δύο μὲν αὐτῶ τ δορυφόρων διεφθάρησαν, Φλογὸς a ἔνδοθεν εἰσιόσης b ἀπανλώσης ὡς ἐλέγετο. φοβηθεὶς δ' αὐτὸς ἐξῆλθ, καὶ τὸν ἕδους ἱλαστήριον μνῆμα λευκῆς πέτρας c ἐπὶ τῷ στομίῳ κατεσκεύασατο, πολυτελὲς τῇ δαπάνῃ· τοῦτο δὲ Νικόλαος, ὁ κατ' αὐτὸν ἱστοριογράφος, μέμνηται τ κατασκευάσματος, ὡ μὲν d ὅτι κατῆλθεν, οὐκ εὐπρεπῆ τὴν πρᾶξιν ὑπισχνούμενος. διαπελεῖ ᾗ δὲ τἄλλα τὸν τρόπον χρώμενος τῇ γραφῇ. e ζῶντι γὰρ ἐν τῇ βασιλείᾳ δὲ συναὐτῷ, κεχαρισμένως ἐκείνῳ δὲ καθ' ὑπηρεσίαν ἀνέγραφεν, f μόνον ἁπτόμενος τ πρὸς εὐκλειαν αὐτῷ φερόντων· πολλὰ ᾗ δὲ τ h ἐμφανῶς ἀδίκων ἀντικατασκάζων, καὶ μὴ i πάσης αἰτίας ὑπικρυπτόμενος. ὡς γε δὲ τ Μαριαμμης θάνατον, καὶ τ παίδων αὐτῆς k ὡμῶς τῷ βασιλεῖ πεπραγμένον, εἰς εὐπρέπειαν ἀνάγκην βαλόμενος, ἐκείνης τε ἀσέλγειαν, καὶ τ νεανίσκων ὑπόβουλας καταψευδῆ. καὶ διατετέλεκεν τῇ γραφῇ, τὰ μὲν πεπραγμένα δικαίως τῷ βασιλεῖ, πρεπέστερον ἐγκωμιάζων, ὑπὲρ ᾗ τ θανομηθέντων ἐπαυθασμένως ἀπολογούμενος. ἐκείνῳ μεν οὖν, πολλοὶ ἄν τις, ὡς ἔφην, ἔχει τὴν συγγνώμην. ἀ γὰρ ἰσρείαν τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ ὑπουργίαν τῷ βασιλεῖ ταύτην ἐπιεῖχε. ἡμεῖς ᾗ δὲ γένος ὄντες l ἀγχῶ ᾗ ἐξ Ασαμωναίων βασιλέων, καὶ διὰ τὸν συν τιμὴ m τὴν ἱεροσύνην ἔχοντες, τὸ ψεύσασθαί τι n ὑπὲρ αὐτῶν οὐκ εὐπρεπὲς ὑπολαμβάνομεν, καθαρῶς καὶ δικαίως ἐκτίθεμεν τὰς πράξεις, πολλὰς μὲν τ ἐγγένων τ ἐκείνε βασιλευούσας ἔτι δι' ἐντροπὴν ἔχοντες, τὴν δ' ἀλήθειαν τοῦ ἐκείνων τετιμηκότες, ο ὡ, ὅτε δικαίως ἐγίνετο, p συνέβη τε παρ' αὐτοῖς ἐκείνοις ὀργῆς τυγχάνειν.

β'. Ηρώδης ᾗ διὰ τὴν ὑπιχειρησιν ὡ ἐποίσατο τῷ πάθῳ, χεῖρον ἐδόκει πράξειν ἐν τοῖς κ τὴν οἰκίαν, εἴτε

q Ο γὰρ Ηρώδης,] Ηρώδης ᾗ *Busb.*

r Βασιλεὺς,] Βασιλεύσας *Busb.* & *Zonar.*

s Ἔτι, καὶ δυναμένων] Ita lego cum *Cod. Hen.* πλειόνων ἔτι καὶ δ. in *aliis.*

t Πραγματάδσάμενος] Πραγματευόμενος *Busb.*

u Φανερῶς εἶναι,] Φανερὸς *Hen.* (*Coccejus*) & *Busb.*

x Κόσμον ᾗ χρυσᾶ] Κοσμον ᾗ πολλὰ κειμηλίων χρυσῶν *Busb.* & *Zonar.* κόσμον ᾗ χρυσᾶν κμηλίων πολλὰ *Vat.* & *Gall.*

y Ανείλετο] Ανείλατο in *Editis Aliisque.*

z Δύο —— ἀπαντώντες] Inde *Zonaras* p. 247. A. B. SPANH.

a Ενδοθεν] Ενδον *Vat.* verum ἔνδοθεν juxta *Epiphan.*

b Απανλώσης ὡς ἐλέγετο.] Απαντήσασης *Zonar.*

c Επὶ τῷ στομίῳ] Επὶ τ στομίων κατεσκεύατο πολυτελεστάτη δ'. *Busb.* ἐπὶ ᾗ τ. κατεσκεύασατο πολυτελεστάτη δ'. *Gall.*

d Οὐ κατῆλθεν,] Καὶ κατῆλθεν *Busb.* & *Vat.* ἔτι κατῆλθεν *Hen.* à prima manu.

* *Nam cum & in regno eius vixerit & simul cum eo,*] *Nam cum vivente illo & regnante scriberet, regique, cujus gratiam magni faciebat, obsecutus est, eaque tantum attigit, quæ ad ipsius gloriam pertinerent.* &c. *Grot.* in Epist. p. 49.

e Ζῶντι] *L. B.* συνὼν sed *Coccejus* jubet scribere ζῶν τι.

f Μόνον] Μόνων legit *Coccejus.*

g Τῶν πρὸς εὐκλειαν] Sic forsan *Epiphanius*, qui vertit, *quæ ad gloriam ejus pertinebant.* τ εὐκλειαν αὐτῷ φερόντων *Vat.*

h Εμφανῶς] Εμφατῶν ἀδίκων *Hen.* & *Vat.* atque in forsan *Epiphan.*

i Πάσης] Abest a *L. B.*

k Ωμῶς τῷ βασιλεῖ πεπραγμένον,] Οὕτως ὠμῶς τ. β. πεπραγμένον *Vat.* ὅτως ὠμῶς τ. β. πεπραγμένων *Hen.*

l Ασχῶ ᾗ ἐξ Ασαμωναίων] Ασχῶ τ ἐξ Ασαμωναίων *Vat.* ἀσχῶ τ ἐξ Ασαμωναίων *Hen.* & *L. B.*

m Τὸν ἱεροσύνην] *L. B.* καὶ τὸν ἱεροσύνην.

n Υπὲρ αὐτῶν] *L. B.* πρὸς αὐτῶν.

o Ηι, ὅτε δικαίως ἐγίνετο,] Ita lego, ᾧ *Hen.* à prima manu. ᾧ in *Editis Aliisque.* mox pro συνέβη τε mallem συνέβαινε. HUDS. Forte ὅ ει μὴ &c. COCC.

p Συνέβη τε] Fortè ὅ συνέβη. SPANH. *L. B.* συνέβη ᾗ. *Coccejus* συνέβη δή.

† *Etsi,*] Vel, *si quid forte, dum honeste fiebat, ipsos offenderit.* ac si lectum fuisset συνέβη τι.

q Πλείω

εἴτε δὴ ᾧ μιαίμασι ὀπαδοῦσι εἰς ἃ μάλιστα κὴ πρότερον ἐνόσει, [q] πλείω γλισχρᾶς [r] πρὸς ἀνηκέστους ἐξελθεῖν συμφορὰς, εἴτε καὶ τὸ τυχὸν ἐν [s] ἐκείνοις τὴν ὀπίθεσιν ποιησάμενος, [t] ἐν οἷς τὸ κῦ τὴν αἰτίαν εὔκαιρον ἐμίκρυψε πίστιν [v] παρεῖχε δι' ἃ τὴν ἀσέβειαν αὐτῷ τὰς συμφορὰς ἀπηντηκέναι. ἔστις γὰρ ἦν ὥσπερ ἐμφύλιος πόλεμος [x] κῦ τὴν αὐλὴν, καὶ μίσος πρὸς ἀλλήλους ἀνθυπερβαλλομένων τὰς διαβολάς. ἐστρατήγει δ' ἀεὶ κῦ τῶν ἀδελφῶν Ἀντίπατρος, δεινὸς ὢν, [y] ἔξωθεν μὲν [z] περιβάλλειν αὐτὰς ταῖς αἰτίαις, αὐτὸς δὲ πολλάκις ὑπολογιζόμενος τόπον [a] λαμβάνειν, ἵν' ἢ τὸ δοκεῖν εὔνουν πιστὸν αὐτῷ πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις ὧν ἐβούλετο. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ ποικίλως ἐκπεριελήλυθε τὸν πατέρα, μόνον οὐχ ὅτι καὶ τὰ ἐκείνου σωτηρίας ἅπαντα πράττειν αὐτὸς [b] πεπιστευκώς. ὁ δὲ κῦ Πτολεμαῖον, ὃς ἦν [c] αὐτῷ διοικητὴς τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων, Ἀντιπάτρῳ συνίστη, καὶ μὴ τὰ ἐκείνου μητρὸς οὐχ ἧττον τῶν ἐπιόντων ἐβουλεύετο. καὶ καθόλου τὰ πάντα ἦσαν ὅτοι, καὶ πρᾶξαι ὅσα θέλοιεν, καὶ πρὸς δυσνοιαν ἄγειν τὸν βασιλέα τοῦ ἔξωθεν [d] οἷς ἐδόκει συμφέρειν. οἱ δ' ἐκ τῆς Μαριάμμης χαλεπώτερον ἀεὶ διέκειντο, [e] κῦ τὴν ἀτιμίαν ἐπ' εὐγενείας οὐκ ἔφερον [f] παρεωσμένοι, καὶ τάξιν ἀπιστέραν ἔχοντες. αἵγε μὲν γυναῖκες, ἡ μὲν Ἀλεξάνδρῳ συνοικοῦσα, θυγατὴρ Ἀρχελάου Γλαφύρα, μῖσος εἶχεν εἰς τὴν Σαλώμην, καί τι τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα διαφορὰν, κἀκ τοῦ πρὸς τὴν ἐκείνης θυγατέρα δοκεῖν ὑπερφανώτερον διακεῖσθαι. συνῴκει μὲν γὰρ Ἀριστοβούλῳ, τὴν δ' ἰσοτιμίαν αὐτῆς [g] ἀνηξιοπαθεῖ Γλαφύρα.

γ'. Δυτέρας δὲ ταύτης ἔριδος ἐμπεπλεγμένης, ἀδελφὸς ἦν ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς Φερώρας ἔξω παραχῆς ὤν. ἰδίαν δὲ ὑπόθεσιν ὑποψίας κὴ μίσους εἶχεν. [h] ἐμπεπλεγμένῃ μὲν γὰρ εἰς ἔρωτα δεινὸν ἀνθρώπου μεμωμένου ἐπὶ ποσὸν κεκαλούμενος, ὡς ἄρα τοῦ βασιλέως ἐγγυηθείσης θυγατρὸς, τὴν μὲν ὑπεσήμαινε, πρὸς δὲ [i] τῇ δούλῃ τὸν νοῦν εἶχεν. ἤχθετο δὲ ἀπιμαθεὶς Ηρῴδης τῷ πολλὰ μὲν εὐεργετῆσαι τὸν ἀδελφὸν, [k] δωρεᾷ δὲ κοινωνὸν ἔχειν τῆς βασιλείας, οὐχ ὅμοιον εἰς τὰς ἀμοιβὰς ὁρῶν, καὶ τῷ προσώπῳ δυσχεῖν ὡσπερ. κὴ τὴν μὲν κόρην, μὴ τυχὼν Φερώρα δικαίᾳ, παιδὶ Φασαήλου δίδωσιν· αὐτὸς δὲ, χρόνου διελθόντος οἰόμενος ἤδη παρηκμακέναι τὴν ὑπεθυμίαν [l] τὰδελφῷ, πρεῖ τε τῶν πρώτων ἠπάτα, κὴ τὴν δευτέραν ἠξίου λαμβάνειν· Κύπρος δ' ἐκαλεῖτο. Φερώρα δὲ [m] συμβουλεύει Πτολεμαίῳ ἤδη παυσαμένῳ τῆς εἰς τὸν ἀδελφὸν ἀπιμίας, καταβαλεῖν τὸν ἔρωτα. κὴ γὰρ αἰσχρὸν εἶναι δούλης ἡττώμενον, ἀποστερεῖν μὲν αὐτὸν τῆς εὐνοίας τοῦ βασιλέως, αἴτιον δὲ κἀκείνῳ παραχῆς ἐν μίσει πρὸς αὐτὸν καθίστασθαι. ταῦτ' ἐκεῖνος [n] εἰδὼς λυσιτελοῦντα, τῷ κὴ πρότερον ἐν Ἀμβολαῖς ἡμῶν [o] συνεγνωκέναι, τὴν μὲν ἄνθρωπον, ἤδη δὲ παῖδα ἐξ αὐτῆς ἔχων, ἀποπέμπει· βασιλεῖ δὲ ὡμολόγει λήψεσθαι τὴν δευτέραν αὐτοῦ θυγατέρα, κὴ τριακοστὴν ἡμέραν συνέθετο δὲ γάμου, συνεπομνύμενος ὡς οὐδὲν ἔτι κοινώνημα πρὸς τὴν ἀποπεμφθεῖσαν ἔσοιτο. διελθουσῶν δὲ τῶν τριάκοντα ἡμερῶν, τοσοῦτον ἦν ἥττων δὲ ἔρωτος, ὥστε μηδὲν μὲν ἔτι ποιῆ-

bebant, sive diris ultricibus in eam partem invadentibus qua jam ante maxime laborabat, ut malum ingravesceret ad insanabilem usque calamitatem, sive fortuna eo tempore in illum impetum faciente, quo res opportune adeo ceciderunt, ut fidem haud parvam facerent ipsum propter impietatem in miserias illas incidisse. Dissidium enim erat in regia quod belli civilis speciem præ se ferebat, & mutua crescebant odia, unde alii alios certatim calumniis onerabant. Antipater autem semper aliquid adversus fratres moliebatur, adeoque malitioie versutus erat, ut eos ab aliis insimulandos curaret, & ipse sæpe eos simulate excusaret, ut quoniam benevolus videretur facilius conata sua perficere posset. Atque hoc pacto ita callide patrem circumveniebat, ut crederet unum esse Antipatrum, cui patris salus summæ curæ foret. Quinetiam Ptolemæum, negotiorum regni sui procuratorem Antipatro commendavit *rex*, ac magnis de rebus cum Antipatri matre consultabat. In summa ii omnia erant, ut & quæ vellent facerent, & in alios prout iis videretur regis odium commoverent. Erat autem ea res Mariamnes filiis indies gravior; & quod ad omnia summa nati essent, minimum eos pupugit dedecus, neque se repelli suamque dignitatem minui ferre poterant. Immo & de feminis, Glaphyra Archelai filia Alexandri conjux, simultatem cum Salome exercebat, partim propter suum in maritum amorem, partim quia habita esset paulo insolentior in ejus filiam. nam nupta quidem erat Aristobulo, quam illa pari secum dignitate esse indigne ferebat.

Antipatri calliditas.

Dissidia inter mulieres.

3. Cæterum altera hac lite exorta, etiam turbas ciebat Pheroras regis frater. Illi vero erat privata suspicionis & odii causa. Nam amore quidem captus est servæ mulierculæ, quam habebat, atque ita perdite eam adamavit, ut spreta regis, quam sibi desponderat, filia, servæ totus adhæresceret. Quam rem ægre ferebat Herodes, quasi contumelia affectus, cum frater quem tot beneficiis ornaverat & eo potentiæ evexerat ut pene regni socius esset, sibi in amore parum responderet: atque in eo homine sese infelicem esse existimabat. Et puellam quidem, cum parum æquum haberet Pheroram, Phasaëli filio nuptam locavit: tempore vero aliquanto post, arbitratus fratris amores jam refrixisse, de prima apud eum expostulavit, & ut secundam, nomine Cypron, duceret, postulavit. Tum Ptolemæus Pheroræ consilium dat ut omissis amoribus suis * fratri opprobrio esse desineret. Turpe enim esse, servam deperiundo, semet privare regis amicitia, eique molestiam facessere & sibi odium conflare. Ille itaque, id è re sua esse videns, quod sibi ante accusato venia data fuisset, cum muliere, quamvis ex ea jam filium haberet, divortium facit: regique pollicebatur, se filiam ejus secundam ducturam, & nuptias in diem trigesimum constituebat, fide jurejurando data sibi cum repudiata nihil amplius rei fore. Verum præteritis triginta diebus, adeo amore victus erat, ut nihil eorum præterierit quæ pepigerat, sed iterum servæ adhæserit.

Pheroras in regis odium incurrit, quod servam mulierculam regis filiabus prætulerit.

q Πλείω γλισχρᾶς] Supple ὡς. COCC.
r Πρὸς] *L. B.* κὴ πρὸς.
s Ἐκείνοις τὴν ἐπιθεσιν ποιησάμενος] Ἐν ἐκείνῳ *Vat.* & *Hen.*
t Ἐν οἷς] *L. B.* γλισχρᾶς.
v Παρεῖχε δὲ] *L. B.* παρείχετο.
x Κατὰ τὴν αὐλὴν,] Κατὰ τὴν αὐλὴν τὴν βασιλικὴν *Zonar.*
y Ἐξωθεν] Δι' ἄλλων μὲ αὐτὰς περιβαλλων αἰτίας, αὐτὸς δὲ πολλάκις ὑπεραπολογούμενος, ἵνα δοκῶν εὔνους εἶναι ἐκείνοις, ἀνύποπτος ἦ τῷ πατρὶ πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις, καὶ μονος τὰ ἐκείνου σωτηρίας φροντίζων φαίνηται. *Zonar.*
z Περιβάλλειν αὐτὰς] Περιβάλλων *Busb.*
a Λαμβάνειν,] Λαμβάνων *Busb.* & *Vat.*
b Πεπιστευκώς.] *L. B.* in *Marg.* πεπτωκώς.
c Αὐτῷ διοικητὴς] Ἐπὶ τῶν πραγμάτων *Busb.*
d Οἷς] *L. B.* ὅτοις.
e Καὶ [τὴν ἀτιμίαν] Καὶ τὴν αἰτίαν ὑπ' αὐγ. *Vat.*
f Παρεωσμένοι,] *L. B.* in *Marg.* habet παρεωραμένοι.
g Ἀνηξιοπάθει] Ita *Busb.* (& *Cocc. L. B.* ἀνειξιοπάθει) ἠναξιοπάθει *Hen.* à prima manu. ἀναξιοπάθει in *Editis Aliisque.* HUDS. Conf. sup. lib. 15. c. 2. §. 7. SPANH.
h Ἐμπεπλεγμένῃ —— κεκαλούμενος,] Conf. ἄλλο. lib. 1. c. 24. §. 5. SPANH. *L. B.* ἐνεπεπλακεῖ.
i Τῇ δούλῃ τοῦ νοῦν εἶχεν.] Τῷ δούλῳ *Busb.*
k Δωρεᾷ δὲ κὴ κοινωνὸν ἔχειν τῆς βασιλείας,] Conf. ἄλλο. lib. 1. c. 24. §. 5. SPANH.
l Τὰδελφῷ,] *L. B.* τἀδελφῷ.
m Συμβουλεύει] Ita *Gall.* συμβουλεύῃ in *cæteris.*
* *Fratri opprobrio esse desineret.*] *Al.* fratri obtemperaret. *Vel,* fratrem non amplius contemneret.
n Εἰδὼς λυσιτελοῦντα,] Ἰδὼν *Hen.* à pr. m. εἰδὼν *Vat.*
o Συνεγνωκέναι,] *L. B.* in *Marg.* habet συγγνώμης ἠξιωκέναι.

ſerit. Quam rem Herodem ægre tuliſſe iratoque animo palam erat: dum ſibi ſemper aliquod ea de re verbum elabi ſinebat; unde multi ab ira regis occaſionem ſumebant de Pherora detrahendi. Jamque eò proceſſum eſt, ut non dies, non hora ulla quieta foret, quin ſemper novæ aliquæ ſimultates intervenirent, quas ejus conſanguinei & ſummi amici inter ſe exercebant. Nam hinc quidem Salome, quæ animo infenſo infeſtoque erat in Mariamnes filios, ne filiam quidem ſuam, Ariſtobuli juvenum alterius conjugem, paſſa eſt ita ſe in maritum gerere ut poſtulabat conjugium, ei perſuadens ut ſecreta illius colloquia renunciaret, ipſique proderet; & cum aliquid (ut fieri ſolet) offenſionis accidiſſet, multas ſuſpiciones injiciens. Quibus factum eſt ut omnia illorum arcana reſciſceret, & filiæ animum alienaret à marito. Atque illa matri gratificans narrabat, illos ſæpiuſcule, dum ſeorſum eſſent, mentionem facere Mariamnes, patrem vero odiſſe, atque identidem denunciare, ſi unquam rerum potirentur, facturos de filiis, quos Herodes ex cæteris uxoribus ſuſtuliſſet, ſcribas paganos; (ad quod munus idoneum fore ſtudium quod tum in literas impenderent) feminis vero, ſi unquam matris ſuæ mundo comptas viderent, minari, facturos, ut pro præſenti veſtitu & deliciis centonibus induti includerentur, ut ne ſolem quidem aſpicerent. Hæc continuo à Salome regi referebantur: atque ille ea dolenter quidem audiebat, operam vero dabat ut omnia componeret. Suſpicionibus autem adeo erat exagitatus, ut deterior indies fieret & omnibus contra omnes crederet. Quanquam tunc filios quidem objurgavit, & audita eorum purgatione, paulo melius in præſentia ſe habuit. at poſtea tamen longe pejora evenerunt.

Salome filiam ſuam eò perduxit, ut ſecreta domus mariti proderet.

Nonnulla à Salomes filia patefacta contra maritum.

Pheroras calumniatur Herodem de amore Glaphyræ.

4. Nam Pheroras cum ad Alexandrum veniſſet, qui Glaphyram, ut memoravimus, Archelai filiam *in uxorem* habuit, ſeſe ex Salome audiviſſe dicebat, Herodem efflictim amare Glaphyram, nec facile deſiderium ejus leniri poſſe. Qua re audita, ille, ex juventutis fervore & zelotypia vehementer inflammatus erat; & quam comitatem Herodes erga puellam ſæpe honoris cauſa exhibuit in pejorem partem vertebat, ſuſpicione injecta ex iis quæ audierat. Atque doloris ex ea re impatiens, patrem adiit, eique Pheroræ verba non ſine lachrymis refert. Herodes autem multo magis ira percitus, & ſe turpis adeo criminis falſo inſimulari non ferens, turbatus eſt, ſuorumque malitiam ſæpe deplorabat, exprobrans ipſis, quàm magnis eos affecerit beneficiis & quam indigne ab iis acceptus fuerit. Moxque Pheroram evocat, &, cum multis cum opprobriis oneraſſet, "Omnium, in-
"quit, *hominum* nequiſſime, adeone ſupra modum
"& inſigniter ingratus evaſeris, ut talia de nobis
"cogites, talia loquaris? Nonne perſpectam habeo
"quid velis, quod non ſolum ut nobis convicia
"faceres hujuſmodi ſermones cum filio inſtitueris,
"ſed ut ſuaderes mei in interitum inſidias & ve-
"neficia parari? Quis enim, niſi qui Deum præ-
"ſentem haberet ut iſte puer, non ultum iret pa-
"trem ob hujuſmodi criminis ſuſpicionem? Utrum
"tibi videris ſermonem in animum, an in dex-

Quod ægre fert Herodes.

σαι τ ὡμολογημένων, πάλιν ἦ ἀφατελεῖν ὅλη τῇ πρώτῃ. τοῦτο φανερῶς ἠδη τ Ηρώδου ἐλύπει, καὶ πρὸς ὀργὴν ἦγεν. ἦσαν οὖν λόγοι τινες ἀεὶ P παραπίπτοντες παρ' αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τὴν ὀργὴν τ βασιλέως ἀφορμὴν τ κατ Φερώρα διαβολῶν ἐποιοῦντο. διέλειπε ἦ q σχέτι τὴς ἡμέρας ὅλης ὥρα, καθ' ἣν ἀτρεμεῖν αὐτῷ συνέβαινεν, ἀλλ' ἀεὶ τὸ παρεστηκὸς r καινὸν ἀγώνισμα τῶν συγγενῶν Ϲ φιλτάτων εἰς ἀλλήλους s πεποιημένων. t τοτε μὲν γὰρ ἡ Σαλώμη χαλεπὴ Ϲ δύσνους ἦσαν τοῖς ἀπ Μαριάμμης, ἅτε τὴν ἑαυτῆς θυγατέρα συνοικοῦσαν Ἀριστοβούλῳ πατρὶ τῶν νεανίσκων εἰα τῇ Ϲ γάμῳ πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίᾳ χρῆσθαι, λέγειν εἴτε u λαλήσειε κατ' ἰδίαν ἀναπείθουσα καὶ μισεῖν ἑαυτῇ, καὶ τοῖς παροξύσμασιν, οἷα συμβαίνει, πολλὰς ὑπονοίας εἰσάγουσα. δι' ὧν αὐτὴ μὲν ἅπαντα τὰ κατ' ἐκείνους ἐμάνθανε, δύσνουν ἦ τὸν παῖδα τῷ νεανίσκῳ πεποιηκέ. χαριζομένη δ' ἐκείνη τῇ μητρὶ πολλάκις ἔλεγεν ὡς μέμνηνται μὲν ἰδιάζοντες ἐκεῖνοι τ Μαριάμμης, ἐσυγκάσαι ἦ τ πατέρα, σωεχὲς ἦ ἀφαπλάζειν, εἰ τύχοιεν αὐτοὶ ποτε τ ἀρχῆς, τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἄλλων γυναικῶν παῖδας Ηρώδη γεγνημένους, x κωμοχαμμαλεῖς καλασίρεις· y ἁρμόσειν γὰρ εἰς τοιαύτην χρείαν τὸ νῦν ὑπημελὲς αὐτῶν καὶ πρὸς z παιδείαν ἐσταλμένον· τὰς ἦ γυναῖκας, εἴ ποτε καὶ τούτας a εἴδοιεν Ϲ μητρῴῳ κόσμῳ μετάληφθείσας, ἀντὶ τ παρούσης ἀβρότητος ἀπελεῖν ὡς b τείχεσιν ἠμφιεσμένας, c καθειργούσας, μηδὲ τ ἥλιον βλέπειν. ταῦτ' εὐθὺς ἀπηγγέλλετο ἀφ' τ Σαλώμης τῷ βασιλεῖ· καὶ κἀκεῖνος ἤχθετο μὲν ἀληθῶς, ἐπιεικὴς ἦ διορθοῦτο. σκαιότης ἦ τῆς ὑπονοίας, καὶ χείρων ἀεὶ γινόμενος ἅπασιν ἦ πάντων ὑπίσθιεν. ὁ μὲν οὖν ἀλλὰ τότε μὲν ὑπωλίγας τοῖς παροῦσιν, ἀπολογησαμένων ῥᾴων εἰς τ καιρὸν ἐγένετο. τῆς δ' ἐξῆς πολὺ d χείρων προσέπεσεν.

δ'. Ο γὰρ Φερώρας ἐλθὼν πρὸς τὸν Αλέξανδρον, ἔχοντα τὴν Αρχελάου θυγατέρα Γλαφύραν, ὡς ἐδηλώσαμεν, Σαλώμης ἔφη λεγούσης ἀκηκοέναι, τ Ηρώδην ἠτῆσθαι τοῦ τῆς Γλαφύρας ἔρωτος, καὶ δυσαρμόστου αὐτοῦ τὴν ὑπόθυμίαν εἶναι. τοῦτο οὖν ἐκεῖνος ἀκούσας, ὑπό τε νεότητος καὶ ζηλοτυπίας ἐξεκαίετο· καὶ τὰ κατὰ τὴν τιμὴν εἰς τὴν παῖδα γινόμενα περὶ Ηρώδου, πολλάκις ἦ ἦσαν αἱ τοιαῦται φιλοφρονήσεις, ὅλα τὸ χεῖρον ἐλάμβανεν, ἐξ ὑπονοιῶν ἀφ' τὸν ἐκπεσόντα λόγον. οὐκ ἐκαρτέρησέ τι τὴν ὀδυνηρὸν Ϲ πρᾶγμα τος, ἀλλὰ ἐλθὼν πρὸς τὸν πατέρα, e καταμανὺς τὰ ὑπὸ Ϲ Φερώρα ῥηθέντα μετὰ δακρύων. Ηρώδης ἦ πολὺ μᾶλλον ἐκπαγὴς γιόμενος, καὶ τὸ σὸν αἰσχύνῃ τ ἀφροσύνης ἐψυσμένον ὑ Φέρωρα, ἐτεπέρασε. καὶ πολλάκις μὲν ὠδύρετο τὴν πονηρίαν τῶν οἰκείων, οἵους εἰς αὐτοὺς γιόμενος, οἵων τυγχάνοι. μεταπέμπεται ἦ τ Φερώραν, καὶ προσονειδίσας, "f κάκιστε ἁπάν-
"των, εἶπεν, εἰς τοῦτο τ ἀμέτρου καὶ πρεσβυτῆς ἦλθες
"ἀχαριστίας, ὡς τοιαῦτα μὲν περὶ ἡμῶν g νοῆσαι, τοι-
"αῦτα ἦ λαλεῖν; ἆρ' ἐχ ὁρῶ τὴν σὴν προαίρεσιν, ὡς ὑ
"βλασφημίας ἐσχασμένος, τοὺς τοιούτους λόγους τῷ
"παιδὶ προσήνεγκας, ὑπιβελὴν ἦ καὶ φάρμακον αὐ-
"τὸς ποιούμενος τ ἐμῆς ἀπωλείας; τίς γὰρ ἂν, εἰ μὴ
"δαιμόνων ἀγαθῶν ἔτυχεν ὥσπερ h ἐστος ὁ παῖς, ἠνέ-
"σχετο

p Παραπίπτοντες] *L. B.* προσπίπτοντες.

q Οὐκέτι τὰς ἡμέρας] Οὐκ ἔσθ' ἥτις *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

r Καινὸν ἀγώνισμα τ συγγενῶν] Ita *Lugd. Bat.* nam Alii exhibent καινῶν ἀγωνισμάτων συγγενῶν, quæ mihi minus recta lectio viſa fuit. HAV.

s Πεποιημένων.] Forte πεποιημένων. COCC.

t Τοτε μὲ] Vide *Scheidii* Indicem ad *Herodianum*, voce ἔστος.

u Λαλήσειε] Ita *Busb. Hen. Vat.* & *Epiphan.* λαλήσειαν in *Editis Aliisque.*

x Καμοχαμμαλεῖς] Conf. ſupr. lib. 1. c. 24. §. 3. SPANH.

y Αρμόσειν γὰ] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* ab altera manu. ἁρμόσῃ in *cæteris.*

z Παιδείαν ἐσταλμένον·] Ita *Hen.* & *Busb.* παιδίαν in *Editis Aliisque.*

a Εἴδοιεν Ϲ μητρῴῳ κόσμῳ] Ιδοιεν *Busb.*

b Τειχίοις] Τειχίνοις *Busb.* HUDS. Conf. *alter.* lib. 1. c. 24. §. 3. SPANH.

c Καθειργὲν),] Καθεδῶν) *Busb.* & *Lugd. Bat.*

d Χείρω προσέπιζεν.] Ita *Busb.* (*Coccejus* χεῖρον) χείρων in *reliquis.*

e Καταμανὺς] Καταμανὼν τὰ *Vat.*

f Κάκιστε ἁπάντων,] Κάκιστε πάντων *Vat.*

g Νοῆσαι,] Νοῆσαί τε καὶ λαλεῖν. *Vat.*

h Οὗτος ὁ παῖς,] Αὐτὸς ὁ παῖς *Vat.*

"Εἰς

"χερ τ πατέρα μὴ πσιωθαι Δι' τιαύτ ὑποψίαν; "πτερον ᾗ λόγον [i] εἰς τὸ ψυχὸ, ἢ ξίφ εἰς τὸ "δεξιὰν ἐμβαλεῖν [k] αὐτῷ δοκεῖς κ γεγωνηκότ; τί "δέ σοι βέλεται, τὸ μισοῦντά τι αὐτὸν τ ἀδελφὸν "αὐτ, πρὸς μόνο τ κατ' ἐμὲ βλασφημίαν, εὐ- "νοιαν ὑποκρίνασθαι, κ ταῦτ τούτων λέγειν ἃ τ σῆς "ἀσεβείας λῶ τ νοῆσαι τ ἐμβαλεῖν; ἔρρε κάκιστε εἰς "εὐεργέτ τ ἀδελφὸν γνώμεν, κ σοὶ μὲν ἡ συνείδη- "σις [l] αὐτὴ συζήσετω· ἐγὼ ᾗ [m] νικῶν ἀεὶ τοὺς ἐμοὺς, "μήτε ἀμυνόμεν κατ' ἀξίαν τ μειζόνως εὐεργετῶν ἢ "τυχεῖν [n] εἰσι δίκαιοι.

ε'. Τοιαῦτα μὲν οὖ ὁ Βασιλεύς. Φερώρας ᾗ ἐπ' αὐτο- φώρῳ τῇ μοχθηρίᾳ [o] ἁλούς, Σαλώμῃ ἔφη ταῦτα [p] συν- ᾖσθαι, κ παρ' ἐκείνης εἶναι τοὺς λόγους. ἡ ᾗ ὡς μό- νον ἤκουσεν, ἐτύγχανεν ᾗ παροῦσα, πιθανῶς ἀνεβόησεν, ὡς οὐδὲν εἴη [q] παρ' αὐτῆς τοιοῦτον, κ ὅτι Δι' ἀπορδῆς ἐστιν ἅπασιν εἰς μῖσ [r] ἀγαγεῖν αὐτὸν τ Βασιλέως, κ πάντα τρόπον [s] ἀνελεῖν Δι' τὴν εὔνοιαν ἣν [t] ἔχει τ Ἡρώδην, ἀεὶ προγινώσκουσα τοὺς κινδύνους· ἐν ᾗ τῷ πα- ρόντι κ μᾶλλον ἐπιβουλεύεσθ. μόνη γ ἀναπείθουσα [v] τ ἀδελφὸν [x] ἐκβάλλειν ὃν [y] εἶχε γυναῖκα, λαμβάνειν ᾗ θυγατέρα τὸν Βασιλέως, εἰκότως ὑπ' ἐκείνης μεμισῆσθ. τοιαῦτα λεγούσης, κ πολλάκις μὲν ἐπισπωμένης τ τρι- χῶν, πολλάκις ᾗ τυπτούσης τὰ στέρνα, ἡ μὲν ὄψις εἶχε πῶς τὸν ἄρνησιν πιθανὸν, ἡ ᾗ κακοήθεια τ τρόπ τὸν ὑπ' αὐτῆς [z] γνωμένοις ὑποκρισιν ἀπεσήμαινεν. ὁ ᾗ Φερώρας εἰς μέσον ἀπείληπτο, μηδὲν εὔχρημον εἰς ἀπολογίαν ἔχων, εἰ- πεῖν μὲν ὡμολογηκὼς, ἀκῦσαι δ' ὑπισχνούμεν. ἐγίνετ [a] ᾗ ἐπὶ πολὺν ἡτε σύγχυσις, κ ἡ τ λόγων εἰς ἀλλήλους ἅμιλλα. τέλ ᾗ ὁ Βασιλεὺς, τόν τε ἀδελφὸν κ τὴν ἀδελ- φὴν μεμισηκὼς, ἀπεπέμπετο, κ τ μὲν ἐπαινέσας τ ἐσκε- πτίας, κ ὅ πως αὐτὸν ἀνενεγκεῖν τὰς λόγους, ὀψὲ τ ὥρας πρὸς θεραπείαν τ σώμ ἐγίνετο. τοιαύτης δὲ τ μάχης ἐμπεσούσης, κακῶς ἤκουσεν ἡ Σαλώμη, παρ' αὐτῆς γ εὐθὺς κεκινῆσθ τὰ [b] πρὸς τὴν Δι' βολήν· αἵτε τ Βασιλέως γυ- ναῖκες ἠχθοντο, Φύσ δυσχερεστάτ εἰδυῖαι, κ γινομένῳ ἄλλοτ' ἄλλ κ καιροὺς [c] ἔχθραν Φίλ. ἔλεγον οὖ ἀεὶ τι πρὸς τ Ἡρώδην κατ' αὐτῆς, κ τι συμπεσὸν ὑπὲ μεῖζον [d] ἤγαγ τὴν εἰς τοῦτο παῤῥησίαν.

ς'. Ἦν μὲν γ ὁ τ [e] Ἀραβίας βασιλεὺς [f] Ὀβό- δας, ἀπράγμων κ νωθὴς τὴν Φύσιν· Σύλλαι δ' αὐτ [g] διώκ τὰ πολλὰ, δεινὸς ἀνὴρ κ τὴν ἡλικίαν νέ ἔτι κ καλός. [h] οὗτ ὑπὸ χρείας οὖ τιν ἐλθὼν ὡς τ Ἡρώδην, σπουδαιοτάτων [i] ἴδεν τὴν Σαλώμην, κ τ νοῦν ἔχειν πρὸς αὐτήν· γνώσκων δ' ὅτι κ χήρ [k] τυγχάν, διελέγετο. Σαλώμη δὲ κ χεῖρον ἢ πάλαι φερομένη Δι' τὸν ἀδελφὸν, κ τ νεανίσκον οὐχ ἁπαθῶς ὁρῶσα, πρὸς τ γάμον ὥρμητο· [l] τῆς τε με- ταξὺ φοιτώντων ὑπὲ τὸ δεῖπνον ἐνεφαίνετο πολλά τε κ μὴ μέτρια τ ἐκείνων ὁμολογίας. ταῦτα δὲ αἱ γυναῖ- κες ἀνέφερον τῷ βασιλεῖ, Δι' αγελῶσαι τὴν ἀχθομοσύ-

"tram gladium inſeruiſſe, quo parentem confice- "ret? aut quid tibi voluiſti, qui, cum & ipſum "oderis ejuſque fratrem, benevolentiam ſimulaſti, "duntaxat ut in me calumnias projiceres, atque "ea *liberius* diceres, quæ tu ſolus, qua es impieta- "te, in animo & in ore habere potuiſti? Apage, "peſſime de benefactore & fratre meritus, & quam- "diu vivas te angat crucietque ſcelerum conſcien- "tia: ego vero non deſinam meos *benignitate* vin- "cere, & debitas pœnas ab illis non exigendo, & "majoribus quam mereantur beneficiis eos proſe- "quendo.

ς. Atque iſta quidem rex. Pheroras vero, in manifeſto facinore deprehenſus, Salomen iſta commentam eſſe dicebat, & ab ea *prima* hæc verba prodiiſſe. At illa, cum præſens adeſſet, ſimulac hæc audivit, exclamavit ratione probabili, nihil tale ab ipſa profectum eſſe, ſed omnes ſtudere eam regi inviſam facere, idque modis omnibus agere ut occideretur, propter ſuam erga Herodem benevolentiam, dum ſemper pericula prævidet: ac tunc ſibi multo infenſiores eſſe. ipſam enim ſolam fratri ſuadere, ut quam habebat uxorem repudiaret, regiſque filiam duceret; itaque non mirum eſſe, ſi fratri inviſa foret. Hæc dicens, & ſibi capillos ſubinde vellens pectuſque pulſans, ore vultuque fidem faciebat ſe vere omnia negare, ſed ingenii ejus perverſitas ſimulationem in factis eſſe coarguebat. Interea Pheroras medius tenebatur, nihil quidem ad ſemet excuſandum habens, ut qui ſe iſta dixiſſe non inficias iverit, ſed aliunde audiviſſe non crederetur. Itaque duravit diutius ea perturbatio, & verborum mutua contentio. tandemque rex, & fratrem & ſororem exoſus, *eos* dimiſit, filioque collaudato, qui ita continens fuiſſet, & eos ſermones ad patrem tuliſſet, ſero admodum ad curam corporis ſe contulit. Poſt id diſſidium male audiebat Salome, quippe quæ prima videretur iſtam confinxiſſe calumniam: & eam regis uxores oderant, ſcientes eam natura difficilem eſſe, & quæ ſubinde mutaretur, & modo inimica modo amica, pro temporis opportunitate, fieret. Itaque Herodi ſemper aliquid adverſus eam dicebant, & ad id majorem audaciam eis addidit caſus quidam.

Culpam in Salomen rejecit Pheroras.

Salome ſe purgat.

Male tamen audit.

6. Erat Arabiæ quidem rex Obodas, homo natura ſegnis & tardus: hujus autem negotiorum pleraque adminiſtrabat Syllæus, vir acer & juvenis adhuc, idemque formoſus. Hic *Syllæus* cum aliquando ad Herodem ob aliquod negotium veniſſet, & inter cœnandum Salomen vidiſſet, animum ad eam adjecit: & viduam eſſe cum ſciret, cum ea verba fecit. Et Salome, quæ fratri minus quam antea chara eſſet, neque non juvenem valde amaret, in conjugium conſentiebat: ac ſequentibus diebus, cum ad cœnam ibatur, multa magnaque ſigna cernebantur eorum conventionis. Hæc regi referebant uxores, ejuſmodi turpitudinem deridentes: & Herodes eadem de re quæſivit etiam

Syllæi & Salomæ amores.

ex

i Εἰς τὸ ψυχὸ] Εἰς τὸ ψυχὸ ᾗ παιδὸς *Busb.* & *Zonar.*

k Αὐτῷ δοκεῖς] Αὐτῷ *Busb.* & *Zonar.*

l Αὐτὴ συζήσετω·] Ita vel αὕτη (prout expreſſe in *Lugd. Bat.* exſtat) legendum cenſeo pro αὐτῇ, quod præ ſe ferunt libri omnes.

m Νικῶν] *L. B.* νικῴω.

n Εἰσι δίκαιοι.] Εἰσιν ἄξιοι *Vat.*

o Ἁλὺς,] Abeſt a *Lugd. Bat.*

p Συνθῆσαι,] Συμπέσειν *Vat.* (ut & *Lugd. Bat.* & in *Marg.* συνθήσειν. *Coccejus* legit συνθῆκαι) *Busb.* & *Hen.* à pr. m. συνθεῖαι *Zonar.*

q Παρ' αὐτοῖς τοιοῦτον,] Sic *MSS.* Δι' deeſt *Editis.*

r Ἀγαγεῖν αὐτὸν] Καθιστῆσαι *Busb.*

s Ἀνελεῖν] Ἐνέχειν *Vat.* ἀνέχειν *Hen.* à prima manu. & in *Marg. L. B.*

t Ἔχει] *L. B.* ἔχοι.

v Τὸν ἀδελφὸν ἐκβάλλειν] Pheroram. SPANH.

x Ἐκβάλλειν] Ἐκβαλεῖν ὃν ἔχοι γυναῖκα, λαβεῖν ᾗ θυγατέρα τ βατιλίως· Δι' τοῦτο μεμισῆσθ *Busb.*

y Εἶχε] *L. B.* ἔχοι νῦν.

z Γενομένοις] *L. B.* συγγενομένοις.

a Δὲ] *L. B.* μὴ οὖ.

b Περὶ τὸν Δι'βολόν·] Περὶ τ Δι'βολῆς *Busb.*

c Ἐχθραν] *L. B.* ἐχθραν.

d Ἤγαγ] Ἦρε τὸν κατ' ἐκείνης ἔχθραν *Busb.*

e Ἀραβίας] *Sc.* Ναβαταίων, ut apud *Strabonem*, l. 16. p. 780.

f Ὀβόδας,] Οὐαίδας *Busb.* perperam, ut conſtat ex *Strabone*, l. 16. p. 781. ubi Οὐόδας dicitur. HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 24. §. 6. SPANH.

g Διώκει τὰ πολλὰ,] Hic Syllæus Ναβαταίων ἐπίτροπ dicitur *Straboni*, p. 780.

h Οὗτ ὑπὸ χρείας] Ὑπὸ χρείας δέ τιν *Busb.* ſine ὅτ.

i Ἰδεν τὸν Σαλώμην,] Εἶδε *Busb.*

k Τυγχάνει,] *L. B.* τυγχάνοι.

l Ταῖς τε μεταξὺ] Ita verto ac ſi lectum eſſet ταῖς τε ἐξῆς, ſc. ἡμέραις, aut μεταξὺ acciperetur pro *poſtea*. Eſt qui legendum eſſe conjicit, τοῖς τε μεταξὺ φοιτῶσιν, aut ταῖς τε μεταξὺ φοιτώσαις.

ex Pherora, jussitque ut in cœna observaret, quomodo se erga se invicem gererent. Ille vero retulit, facile ex eorum aspectibus & nutibus intelligi posse, utrumque ad eam rem proclivem esse. Postea discessit suspectus Arabs: deinde post duos aut tres menses rediit ob eam rem nominatim, & de ea cum Herode loquutus est, ab eo Salomen petens in matrimonium. fore enim ei hanc affinitatem non inutilem, ut commercium habeat cum Arabum * regno, quod & jam, si potestas spectetur, sibi contigit, multoque magis penes ipsum futurum esset. Cum autem hoc ad sororem referret Herodes, & eam interrogaret an ad nuptias consentiret, protinus quidem illa annuit. Syllæus vero, cum rogaretur ut ipse in Judæorum mores concederet, atque tum demum matrimonium iniret, (aliter enim fieri non posse) non consensit, dixitque, si faceret, se ab Arabibus lapidatum iri: atque ita discessit. Inde Salome à Pherora, ut mulier intemperans, vituperabatur, magisque etiam à feminis, quæ eam cum Arabe rem habuisse dicerent. Cum autem Salome filio suo è Costobaro nato puellam peteret, à rege fratri suo Pheroræ desponsam, ei tamen non nuptam, quòd, ut antea dixi, *alterius* uxoris amore captus esset, *rex* quidem voluit illam ei locare; sententiam vero mutavit suasu Pheroræ, dicentis, haud fore ut amaret *eam* propter patris sui cædem; atque satius esse ut sibi *in generum* caperet ipsius filium, qui in Tetrarchiam successurus erat. Atque ita *prioris offensæ* veniam impetravit, simulque in suam sententiam regem adduxit. Tum illa quidem, mutatis sponsalibus, nuptum datur Pheroræ puero, rege centum talentorum dote eam locupletante & ornante.

Non fiunt nuptiæ, quod Syllæus in Judæorum mores concedere noluerit.

Herodis filia Pheroræ filio nupta datur.

νλω· Ηρώδης δὲ καὶ αὖθις τοῦ Φερώρα πεσσεπωθάνετο, καὶ τηρεῖν ἐξίει αὖθις τὸ δεῖπνον, πῶς τὰ πρὸς ἀλλήλους ἐχήκασιν. ἐκεῖνος δὴ ἀπήγγελλεν, ὅτι καὶ νεύμασι καὶ βλέμμασιν οὐκ ἄδηλοι τὰ ὁρμῆς εἰσιν ἀμφότεροι. μετὰ τοῦτο, ὁ μὲν Ἀραψ ὑποπτος ὢν ἀπῆλθε· διαλιπὼν δὲ δύο μῆνας ἢ τρεῖς, ἔρχεται πάλιν ὡς ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ λόγους Ηρῴδῃ προσέφερεν, ἀξιῶν αὐτῷ τὴν Σαλώμην δοθῆναι πρὸς γάμον. ἔσεσθαι γὰρ οὐκ ἀλυσιτελὲς τὸ κῆδος ὄφελος τῆς τῶν Ἀράβων ἀρχῆς, ᾧ αὐτῷ καὶ νῦν ἤδη παρεῖναι δυνάμει, καὶ μᾶλλον ὀφείλεσθαι. ὁ δὴ Ηρῴδης τὸν λόγον ἀναφέροντος, καὶ πυθανομένης τὴν ἀδελφὴν, εἰ πρὸς γάμον ἑτοίμως [m] ἔχοι, ταχέως μὲν ἐκείνη προσήκατο. Σύλλαιος δὴ, ἀξιοπίστων αὐτὸν ἐγγραφίλιας τοῖς τῶν Ἰουδαίων ἔθεσιν, καὶ τότε γαμεῖν, ἄλλως γὰρ οὐκ εἶναι δυνατὸν, οὐκ ὑπομένειν, ἀλλὰ καταλευσθήσεσθαι πρὸς τῶν Ἀράβων εἰπὼν, εἰ τοῦτο πράξειεν, ἀπαλλάττεται. Σαλώμη οὖν ὁ, τε Φερώρας ἤδη διέβαλλεν εἰς ἀκρασίαν, καὶ μᾶλλον αἱ γυναῖκες, λέγουσαι κοινωνίαν αὐτῇ γνῶσθαι πρὸς τὸν Ἄραβα. τῷ δὴ κόρῳ ᾧ παιδὶ τῷ ἀδελφῷ κατενεχύησεν ὁ βασιλεὺς, ᾧ ὁ μὲν Φερώρας οὐκ ἔλαβεν, ὡς πρόσθεν, [n] ἀτιμασθεὶς τὴν γυναῖκα, αἰτοῦσι Σαλώμης εἰς τὸν ὑὸν τὸν ἐκ Κοστοβάρου γεγόμενον, ὥρμητο μὲν ἐκείνῳ [p] συνοικίσαι. μεταπεσὼν δὲ ὑπὸ Φερώρα, τὸ νεανίσκου [q] οὐκ εὔνουν ἔσεσθαι λέγοντος, διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ πατρὸς, καὶ δικαιότερον εἶναι λαβεῖν τὸν αὐτοῦ παῖδα τὴν τετραρχίαν ὄντα διάδοχον. ὕστερον δὲ συγγνώμην ᾔτειτο, [r] καὶ μετέπεσεν ὕστερος. [s] ἐκείνη μὲν ἂν, ἀντιμεταθείσης τὴν ἐγγύης, ἐγαμεῖτο [t] τῷ Φερώρα μειρακίῳ, Φέρνην δόντος ἑκατὸν τάλαντα τοῦ βασιλέως.

CAP III.

ΚΕΦ. ή.

Quomodo Herodes Alexandrum in vincula conjecit: quem non multo post Archelaus Cappadocum rex patri ejus Herodi reconciliat.

Ως Ηρώδης συλλαβὼν ἔδησε τὸν Αλέξανδρον, ὃν μετ' ὀλίγον Αρχέλαος ὁ Καππαδόκων βασιλεὺς Ηρῴδῃ αὐτῷ πατρὶ διήλλαξεν.

Novæ turbæ domi Herodis.

ATtamen in tranquillo non erant res domesticæ, sed magis magisque indies crescebant turbæ. Atque ejusmodi quid accidit, quod ab initiis non adeo honestis profectum magnas peperit difficultates. Erant spadones *quidam* regi propter formæ elegantiam charissimi. quorum unus ei erat à poculis; alter à mensa; tertius sopiendi regis procurationem habebat, & regni maxima negotia administrabat. atque hos ab Alexandro *ejus* filio multa pecunia corruptos quidam regi indicavit. Illi vero, cum interrogati essent, an cum eo consueverint & congressi fuerint, rem fassi sunt; aliud quiddam in patrem flagitium nullum scire. Sed cum acrius cruciarentur & in necessitatibus essent, & à ministris in gratiam Antipatri semper crudelius torquerentur, *in hanc sententiam* dixerunt,

Eunuchorum de Alexandro confessio.

Alexandrum scilicet patri esse infensum, innatumque odium alere; seque ab eo monitos, † Hero-

ΟΥΚ ἀνέτο δὲ τὰ [v] κατὰ τὴν οἰκίαν ἀεὶ καὶ [x] μείζους τὰς ταραχὰς λαμβάνουσα. [y] καὶ συμπίπτει τοιοῦτον, ἐξ αἰτίας μὲν οὐκ εὐπρεποῦς, χωρῆσαν δὲ πρόσω κατὰ δυσχέρειαν. ἦσαν εὐνοῦχοι τῷ βασιλεῖ διὰ κάλλος ὑπὲρ μετρίως ἐπιθυμούμενοι. τούτων ὁ μὲν οἰνοχοεῖν, ὁ δὲ δεῖπνον προσφέρειν, ὁ δὲ [z] καταχοιμίζειν [a] τὸν βασιλέα πεπίστευτο, καὶ τὰ μέγιστα τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς. [b] καὶ τις ἀγγέλλει τῷ βασιλεῖ [c] διαφθαρῆναι τούτους ὑπὸ Αλεξάνδρου τοῦ παιδὸς ὑπὲρ πολλοῖς χρήμασιν. [d] ἀνακρινομένῳ δὲ αὐτῷ [e] μὲν τῆς γεγυμνασμένης πρὸς αὐτὸν κοινωνίας καὶ μίξεως, ὡμολόγουν· ἄλλο δὲ οὐδὲν δυσχερὲς εἰς τὸν πατέρα πυνθάνεσθαι. βασανιζόμενοι δὲ μᾶλλον, καὶ ἐν ταῖς ἀνάγκαις ὄντες, ὑπεπαίνοντον ἀεὶ τὸν ὑπηρετῶν, καὶ χαριζομένων τῷ Αντιπάτρῳ τὸ πιστὸν, ἔλεγον, ὡς εἴη δυσμένεια πρὸς τὸν πατέρα καὶ μῖσος ἔμφυτον Αλεξάνδρῳ· ἔφαινοίη δ' αὐτοῖς Ηρῴδην

---

* *Regno*,] Principatu-, quem jam sibi nunc adesse, magis vero futurum ex plano credebat. *Epiphan.* cum Arabibus, quorum principatum & sibi deberi & jam magna ex parte contigisse, *Gelen.*

m Εχοι,] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* ἔχῃ in *cæteris.*

n Ητιμωμένος τὴν γυναῖκος,] Ita *Vat.* & *Busb.* ἠτιμωμένου, forsan pro ἠτιμωμένου (ut vult *Coccejus*) in *Editis Aliisque.*

o Τὸν ἐκ Κοστοβάρου] Articulus τὸν ex *L. B.* accessit. HAV.

p Συνοικῆσαι.] Ita *Busb.* (& *Coccejus*) συνοικῆσαι in *reliquis.*

q Οὐκ εὔνουν ἔσεσθαι] *Fidam non mansuram* vertit *Noldius* in *Hist. Idum.* p. 121. 122. qui negat puellam hanc Herode prognatam HUDS. in *Add.*

r Καὶ μετέπεσεν ὕστερος.] Καὶ μὴ πέντας ὕστερος *Vat.* & *Hen.* à pr. m. καὶ μετέπεσεν ὕστερος *L. B.* sed superscribitur ὕστερος. Legit autem ὕστερος *Coccejus.*

s Ἐκείνη μὲν οὖν,] Ἐκείνης *Hen.* & *Busb.*

t Τῷ Φερώρα μειρακίῳ,] Ita *Bas.* τῷ δὲ Φερώρα μειρ. *Busb.* τῷ Φερώρα μειρ. *Gen.*

v Καὶ τὰ τῆς οἰκίας ἀεὶ] Sic lego (adstipulante nunc *Lugd. Bat.*) & distinguo, quo fere modo *Busb.* qui οἰκίαν habet & ἀεὶ post ἀεὶ omittit. κατὰ τὴν οἰκίαν, ἀεὶ καὶ in *Editis Aliisque.*

x Μείζους τὰς ταραχὰς] Μεῖζον *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

y Καὶ συμπίπτει τοιοῦτον.] Καὶ συμπίπτει τι τοιοῦτον *Busb.* ἔτερόν τι συνίστησι *Zonar.*

z Καταχοιμίζειν] Κατακοιμίζειν *Zonar.*

a Τὸν βασιλέα πεπίστευτο,] Illud τὸν è *Cod. Busb.*

b Καὶ τις ἀγγέλλει] Καὶ τις ἀναγγέλλει *Busb.* & *Lugd. Bat.*

c Διαφθαρῆναι τούτους ὑπὸ Αλεξάνδρου] Conf. *Ιώσ.* lib. 1. c. 24. §. 7. SPANH.

d Ανακρινομένῳ] Ita *Vat.* & *Busb.* ἀνακρινομένου in *Editis Aliisque.*

e Μὲν τῆς γεγυμνασμένης] Illud μὲν è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.*

† *Herodem imperium abdicasse*,] Herodem quidem spernere velut superfluum, & cooperientem senectutis suæ tempora; dum annos ætatis celaret &c. *Epiphan.*

δην μὲν [f] ἀπεγνωκέναι τοῦτον ἤδη πεπυσμένος, καὶ [g] τῷ γήρᾳ τοῦτο προκαλύμματι χρώμενον, μελαίνοντα τὰς τρίχας, καὶ κλέπτοντα τὸν ἔλεγχον τῆς ἡλικίας. [h] εἰ δή τις αὐτῷ προσέχοιεν τὸν νοῦν [i] τοῦτο βουλομένῳ τῆς βασιλείας, ἑαυτῷ καὶ μὴ βουλομένῳ τοῦτο παῖδας ὄντας ἄλλου τινὸς εἶναι, ταχὺ τὸ πρῶτον ἕξειν ἐν αὐτῇ τόπον. ῥᾴδιον γὰρ μόνον διὰ τὸ γένος, [k] ἀλλ' ἤδη καὶ ταῖς παρασκευαῖς ἕτοιμον αὐτῷ τὸ κρατεῖν εἶναι. πολλοὶ μὲν γὰρ τῶν ἡγεμόνων, πολλοὶ δὲ τῶν φίλων προσεστᾶσιν, [l] οὐχ οἱ πονηροὶ, πᾶν ὅτι οὗτοι ἐθέλειν καὶ πάσχειν.

β'. Τούτων τῶν λόγων ἀκούσας Ἡρῴδης, ὅλος ἐγένετο τῆς ἐπηρείας καὶ τοῦ δέους, τὰ μὲν εἰς ὕβριν ῥηθέντα χαλεπῶς, τὰ δὲ εἰς ὑπόνοιαν οὐκ ἀκινδύνως σκληρῶν· ὥστε καὶ μᾶλλον ἐξ ἀμφοτέρων ἠρεθίζετο, καὶ πικρὸς ὢν ἐδεδοίκει [m] μηκέτι τῆς ἀληθείας σαφεστέραν ἐπ' αὐτὸν ἰσχυροτέραν, ἢ φυλάξασθαι πρὸς ἐκεῖνον τὸν καιρόν. [n] ἔνθεν δὴ οὐκ φανερᾷ τινὶ ἔφυγαν ἐπιτεῖτο, κατασκόπους ἢ τῶν ὑπονοουμένων διέπεμψεν· ὑποψία τε καὶ μίσος πρὸς ἅπαντας ἦν, καὶ τινὶ ὑπόνοιαν ἐπ' ἀσφαλείᾳ λαμβάνων πολλῷ, [o] καὶ κατὰ τῶν οὐκ ἀξίων αὐτῇ χρώμενος διετέλει. πέρας τε ἦδεν ἦν, ἀλλὰ μένειν [p] οἱ νομιζόμενοι μᾶλλον, ὡς ἂν καὶ μᾶλλον ἰσχύοντες, ἐδόκουν αὐτῷ φοβεροί· τοῖς δὲ οἷς οὐκ ἦν σωτήρια πλείω ὀνομάσαι μόνον ἐδόκει, καὶ μέρος εὐθὺς ἀσφαλείας ἐδόκουν ἀπολλύμενοι. τέλος τε οἱ πρὸς αὐτὸν, ἐν τῷ μηδὲν ἔχειν βέβαιον εἰς ἐλπίδα σωτηρίας, ἐπ' ἀλλήλους ἐτράποντο, [q] νομίζοντες μὲν εἰ φθάσας ἕτερος τὸν ἕτερον διαβάλοι, τοῦτ' αὐτῷ πρὸς σωτηρίαν φέρειν. ὀλίγοι δὲ εἴ ποτε τύχοιεν ὄντες ἡσσῶν ὁμόσε νοῦν ἔχοντες, καὶ [r] τῷ δικαίως αὐτοὺς παθεῖν ἐφ' οἷς ἀλλήλους ἠδίκησαν [s] προλαμβάνοντες μόνον. ἤδη δ' ἂν οἰκείας [t] τινὰς ἐχθρας ἐπέξιεσαν τῷ τοιούτῳ τρόπῳ, καὶ καταφωραθέντες ἐν τοῖς ὁμοίοις ἐζημιοῦντο, τὸν καιρὸν ὥσπερ ὄργανον καὶ πάλιν ὅτι τοὺς ἐχθροὺς νοοῦντες, καὶ σωαλισκόμενοι τῇ πείρᾳ, καθ' ἑαυτοὺς ἐπεβάλλοντο. ἥτε γὰρ μετάνοια τῷ βασιλεῖ ταχὺ διὰ τὸ μὴ φανερῶς [v] ἁμαρτάνοντας ἀναιρεῖν ἐπεγίνετο, καὶ ταύτης τὸ χαλεπὸν, οὐκ εἰς τὸ παύεσθαι τὰ ὅμοια δρᾶν, ἀλλ' εἰς τὸ τιμωρήσασθαι τοῖς ἴσοις τοὺς ἐνδειξαμένους ἀπηρτίζετο.

γ'. Τοιαύτη μὲν ἦν τοῖς περὶ τὴν αὐλὴν [x] ἡ ταραχή. [y] πολλοῖς δὲ τῶν φίλων ἤδη καὶ τότ' αὐτὸ προσῆκεν, ὡς δεῖ ἐμφανίζεσθαι δέον αὐτῷ λοιπὸν, δεῖ [z] εἰς [a] τὸ βασίλειον εἰσιέναι· τούτῳ δὲ τῇ παρρησίας ἐλάττονος ἢ πλείονος ἐντροπῆς μεταλήψει. καὶ γὰρ Ἀνδρόμαχον καὶ [c] Γέμελλον, ἄνδρας ἄνωθεν φίλους αὐτῷ, καὶ πολλὰ μὲν τοῖς βασιλικοῖς χρείας, ἔντε πρεσβείας, καὶ συμβουλίας ὀνήσαντας αὐτὸ τὸ οἰκεῖον, συμπαιδεύσαντάς τε καὶ τοὺς υἱοὺς, καὶ τί γὰρ ἦν πρῶτον παρρησίας τόπον ἐσχηκότας, παρητήσατο τότε· τὸν μὲν, ὅτι Δημητρίου ὁ παῖς αὐτοῦ συνῆθης ἦν Ἀλεξάνδρῳ, [d] Γέμελλον δὲ εὔνουν ὑπισχόμενον ἐκείνῳ. καὶ γὰρ ἐν τῷ

dem imperium abdicasse, ut qui jam inutilis esset, & senectuti annorum operimentum faceret, capillos denigrando, occultandoque quicquid ætatem proderet. Quod si ejus partes sequi vellent; fore ut eo regnum adepto (quod vel invito patre ad alium neminem venturum esset) brevi primas in regno tenerent. sibi enim facile esse imperio potiri, non solum propter genus, sed etiam propter apparatum quem haberet. quippe quod multi & ducum & amicorum, nec ii mali homines, ab ipso starent, ad quidvis & faciendum & patiendum parati.

2. His auditis, Herodes iræ timorisque plenus erat, contumeliose dicta ægre ferens, quæque suspicionem movebant pro periculosis habens: adeo ut ex utrisque magis irritaretur, & exacerbatus metuerit nè quid revera gravius contra se conflatum esset, quam ut illo tempore de eo satis cavere posset. Quo factum est ut eam rem aperte non excusserit, sed homines miserit ad observandos eos quos suspectos habebat: atque adeo in omnes suspicione & odio laborabat, ratusque tutius esse ut multos suspicaretur, etiam de innocentium fide magnopere dubitabat. In summa, nullus modus erat: quo quisque magis eum frequentabat, eo magis timebatur, tanquam qui lædere magis posset; qui vero ad eum non itabant, eos plerumque vel tantum nominasse sat erat, statimque ad sui securitatem facere credebatur ut interficerentur. Ad extremum eò versi sunt aulici, quoniam certa spe salutis carerent, ut alii in alios inveherentur, dum pro se quisque cogitat, si alterum accusare anticipet, se posse esse salvum. Deinde, ubi quis alterum oppressérat, invisus erat, adeoque merito ob ea ulciscendus videbatur, quibus alios læserat, solummodo quod eos anteverteret. Quin hac ratione sese nonnunquam de privatis inimicitiis vindicabant: & ipsi vicissim deprehensi similiter pœnas dabant, & occasione tanquam machina & decipula in adversarios utebantur, ac deinde eodem, quem aliis obtenderant, laqueo capiebantur. Nam regem mox pœnitebat, quoniam quos necasset convicti non essent: quodque pejus erat, non utebatur ea pœnitentia ad talia deinceps cavenda, sed ad eos similiter puniendos, qui alios accusassent. *Ex qua irritatur Herodes.* *Herodes, calumniis fidem habens, sævit in suos.*

3. Hujusmodi quidem turbis agitabatur aula. Quinetiam multis amicorum denunciavit, non fore deinceps cur ad se officii causa ventitarent, aut in regiam intrarent: idque edicti eò fecit, quod propter eorum reverentiam minus peccare licenter audebat. Nam & tunc expulit *aula* Andromachum & Gemellum, qui erant de ejus veteribus amicis, & multum ejus domui, tum curandis regiis negotiis, tum legationibus & consiliis, profuerant, ejusque filios docuerant, * & fane primum tenuerant apud eum auctoritatis locum: & alterum quidem, quod Demetrius ejus filius Alexandrum frequentaret; Gemellum vero, quod illum nosceret animo esse in Alexandrum benevolo. nam & ei pue- *Turbis mirum in modum agitatur regia.* *Andromachus & Gemellus regia pulsi.*

f Ἀπεγνωκέναι] Non de abdicante dici puto ἀπεγνωκέναι, nisi addito χρόνῳ vel tale quid. Verto itaque, *monitos, Herodem omnem vitæ longioris spem abjecisse, utpote ætate provectum*, &c. multo autem facilius fiueret sensus, si legeretur, προῖδον ἤδη τετυχηκότα τῷ γήρᾳ καὶ προκαλύμματι. IBBETSON.

g Τῷ γήρᾳ —— ἡλικίας.] De tincto Herodis capillitio sic ἄλλως. lib. 1. c. 24 §. 7. ἀναιδῶς γέροντι καὶ βαπτομένῳ τὰς κόμας. SPANH.

h Εἰ δ' αὐτῷ προσέχοιεν] Ἢν δ' αὐτῷ *Vat.*

i Τοῦτο βουλομένῳ] *L. B.* προβουλομένῳ.

k Ἀλλ' ἤδη] Ἀλλὰ δὴ *Busb.*

l Οὐχ οἱ] *L. B.* in *Marg.* habet ἀχρεῖοι. quasi vellet haud ineptos esse hos duces ad quidvis patiendum vel faciendum. HAV.

m Μηκέτι τῆς ἀληθείας] Hic τι post μηκέτι subintelligendum videtur.

n Ἔνθεν δὴ οὐκ φανερᾷ] Ἐνθένδε δὴ οὐκ φ. *Busb.*

o Καὶ κατὰ τῶν οὐκ ἀξίων] Καὶ deest *Busb.*

p Οἱ νομιζόμενοι] *L. B.* ὁ νομιζόμενοι.

q Νομίζοντες] Νομίζοντες ἢ εἰ φθ. *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

r Τῷ δικαίως] Τῷ pro τοῦτῳ. *L. B.* τὸ.

s Προλαμβάνοντες μόνον.] Προλαμβάνοντες *Vat.* & *Lugd. Bat.* προσελάμβανον *Busb.*

t Τινὰς] *L. B.* τινὲς.

v Ἁμαρτάνοντας] Ἁμαρτάνοντα ἀναιρεῖν ἐπεγίνετο *Vat.* ἁμαρτάνοντας ἀναιρεῖν γίνεσθαι *Hen.*

x Ἡ ταραχή.] Illud ἡ præponitur ex *L. B.* HAV.

y Πολλοῖς ἢ τῶν φίλων] Πολλοὶ ἢ τῶν φίλων ἤδη καὶ τότ' αὐτὸ προσῆκον *Vat.*

z Εἰς τὸ βασίλειον εἰσιέναι·] Εἰς τὰ βασίλεια *Busb.* & *Zonar.*

a Τὸ βασίλειον.] Conf. ἄλλως. lib. 1. c. 24. §. 8. SPANH.

b Καθὸ ἡ παρρησίας] Καθ' ὃν ἡ παρρησία *Busb.* & *Lugd. Bat.*

c Γέμελλον,] *L. B.* Γέμαλλον.

* *Et fane primum tenuerant apud eum auctoritatis locum:*] *Magis ad verbum*, & quid enim aliud quam primum &c.

d Γέμελλον] *L. B.* Γέμαλλον.

e Παι-

puero adhuc in ludo literario adfuerat, & Romæ commoranti comes adhæserat. Cæterum & hos expulit, porroque graviori pœna libenter affecisset: sed ne licenter grassari videretur in viros tantæ dignitatis, satis habuit honore eos & potestate sibimet peccanti obstandi privare.

Malorum auctor Antipater.

4. Horum autem omnium causa erat Antipater, qui, postquam insanam patris licentiam animadverterat, cum jam diu ei à consiliis fuisset, vehementer eum urgebat, eoque facilius quæ vellet perficere putabat, si omnes qui sibi resistere possent è medio tollerentur. Tunc igitur ejectis Andromacho & Gemello, ut regem alloqui & admonere non possent, cœpit rex in omnes tormentis quæstionem habere, quos Alexandro fideles esse credebat, ut extorqueret si quid ille contra se molitus esset. Illi vero cum nihil dicere haberent, moriebantur. id quod regem reddebat furiosiorem, quia nihil eorum quæ male suspicaretur deprehendi posset: & Antipater ita malitiosus erat, ut cum quis reipsa innocens reperiebatur, negaret innocentiam esse, sed *erga Alexandrum* constantiam atque fidem, regemque instigaret ad quærendum ex aliis de arcanis insidiis. Atque accidit, inter complures qui cruciabantur, ut unus fateretur, se nosse Alexandrum dicere solitum, cum à corporis proceritate & jaculandi peritia cæterarumque virtutum singulari excellentia collaudaretur, eas sibi naturæ dotes magis pulchras esse quam bonas, quippe patri invisas & invidiosas. itaque se cum patre ambulantem seipsum supprimere solere atque demittere, ne illo major videretur: & in venatione cum patre jaculantem data opera aberrare, ut qui patrem gloriæ studiosiorem norit, quam ut alios ferret sibi laudem ex istis comparare. Deinde super ea re tormentis interrogatus, remisso cruciatu illud addidit, Alexandrum cum fratre suo Aristobulo statuisse in venatione patrem insidiis perimere, & tum patrato facinore Romam ad petendum regnum perfugere. Repertæ sunt præterea Alexandri ad fratrem literæ, in quibus de patre conquerebatur, qui inique Antipatro regionem daret, ex qua ducenta talenta ad eum rediret. Hic continuo sibi visus Herodes certum aliquod habere argumentum suspicionis, quam de pueris conceperat, Alexandrum comprehendi & in vincula tradi jubet. Deinde ne sic quidem molestus esse desinebat, partim quia auditis non multum fidei adjungebat, partim quia rem perpendendo nihil apparebat cur deberet ab illis per insidias appeti, sed videbat querimonias esse & contentiones juveniles, neque credi posse ut qui patrem interfecerat palam Romam proficisceretur. Quapropter majus argumentum culpæ filii habere volebat, & sollicitus erat ne eum inconsideratius in vincula dedisse videretur. Itaque summos amicorum Alexandri eousque excruciavit ut multos ne-

Multi ex Alexandri amicis in tormentis necati.

Quidam, tormentorum vim non perferens, Alexandrum accusat.

Alexander in vincula conjicitur.

τροφᾶς Ⓒ τῇ [e] παιδία ϖϖαγενοῦ, ϗ τὼ ἐν τῇ Ρώμῃ σωφρονίστερον ἀποδημίαν. παρητήσατο ϑ Ⓒ τότε [f] ἡδέως μὲν ἂν ϗ χεῖρον· ὑπὸ ϑ ϗ μὴ κατ' ἀνδρῶν οὕτω ἀσημων ἔχῃ τὼ αχρι τοσούτων παρρησίαν, τὼ τε πιμὼ ϗ τὸ [g] δώσαϛ κωλύῃ [h] ἁμαρτάνοντα παρεμφέρομενον.

Antipatri malitia.

δ'. Ην ϑ τούτων ἁπάντων αἴτιος Ⓒ Ανπίπατρος, ὃς, ἐπϑὴ τὸ νενοσηκὸς τ ϖ πατρὸς παρρησίας κατέμαθεν, ἔκπαλαι μὲν συνεσκευάζετο ὡς τοσοῦτο, ϗ μᾶλλον ἐδόκ ϕ τι περαίνῃ, εἰ τ ἀντίχθιν δυναμένων ἕκας Ⓒ ὑπεξαιρεθείη. τότε γὰρ τ ϖεῖ τ Ανδρόμαχον ἀπελαθείσων λόγ ϗ παρρησίας, πρῶτον μὲν ὁ βασιλεὺς ὅσους ὡς τ πιστοὺς Αλεξάνδρ ϕ, βασάνοις ἀνέκρινεν, εἴ τι κατ' αὐτ ϑ τολμήσειεν εἰδείησαν. οἱ ϑ ἀπέθνησκον, ϗδὲν ἔχοντες λέγειν. [i] τὸ δ' ἰδ ὼ Φιλονεικίας αἴτιον, εἰ μή τι τοιοῦτον οἷον [k] ἐνοχ ϕ κακῶς εὑρίσκοιτο· ϗ δεινὸς [l] Ανπίπατρος τ μὲν ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἀναίτιον εἰς ἐγκλημα ϗ πίστιν ἀφαιρεῖν, ἀπαρρησίαν ϑ ζητεῖν ὀκ ὀλιγώνων τὸ λανθάνον τ ἀπιχαιρέσεως. ϗ τὶς ἐν πολλοῖς τοῖς βασανιζομένοις εἶπεν, ὡς [m] εἰδείη τ νεανίσκον λέγοντα πολλάκις, ὅταν ἐπαιρόμενον αὐτὸς τύχοι τὸ τε σῶμα ὡς εἴη μέγας, ϗ τὼ τοξικὼ εὐσοχοῦντα, ϗ πάλλα τὰ τοῖς ἀρετὼ ὑπὲρ ἅπαντας, [n] ὅτι ταῦτα αὐτῷ καλὰ μᾶλλον ἤπερ ἀγαθὰ ϖϖὸ τῆς φύσεώς ἐστιν· ἄχθεσθαι γὰρ ἐπ' αὐτοῖς τὸν πατέρα ϗ φθονεῖν. αὐτὸς τε [o] ὅταν μὲν ἅμα ϖειπαίθη συσκλλειν αὐτὸν, ϗ [p] καθαιρεῖν ὡς μὴ [q] μεῖζον ὀρᾶσθαι· τοξεύων ϑ ἐν τοῖς κυνηγεσίοις ἐκείνῳ παρόντ Ⓒ [r] ἀπὸ σκοπ ϑ ῥιπτειν. τὼ γὰρ [s] φιλοτιμίαν εἰδέναι τοῦ γεγενημένοτ Ⓒ, [t] τούτων εὐδοκιμούντων. [v] βασανιζόμεν Ⓒ οὖν ϖ λόγ ϕ, ϗ ϖεσγινομένης ἀνέσε Ⓒ τῷ σώματι, ϖεσεπῇ, ὅτι, ϗ συνεργὸν [x] ἔχων τὸν ἀδελφὸν Αριστόβουλον, [y] βουλευσαιτο ἐν κυνηγεσίῳ λοχήσας ἀνελεῖν τ πατέρα, ϗ [z] φεύγειν εἰς Ρώμην, ἐπειδὰν τάχ' οὕτω πραχθῇ, τὼ βασιλείαν αἰτησόμεν Ⓒ. εὑρέθη ϑ ϗ χάρτης τοῦ νεανίσκου ϖεὸς τὸν ἀδελφὸν, ἐν οἷς ἐμέμφετο τὸν πατέρα μὴ δίκαια [a] ποιήσαν, Αντιπάτρ ϕ χώραν ἀπονέμοντα ϖεσόδου διακοσίων ταλάντων φέρουσαν. ὑπὲρ τούτοις εὐθὺς μὲν [b] ἔδοξε τι πιστὸν ἔχειν Ηρώδης, ὡς ἄρα, [c] κατὰ τῆς τῶν παίδων ὑποψίας· ϗ συλλαβὼν ἐδησε τὸν Αλέξανδρον. αὖθις ϑ ὁσημ [d] ἀνὴρ χαλεπὸς ὢν, τὰ μὲν ἀφ' οἷς ἤκουσεν ἄχαν πεπιστευκὼς· ἀναλογιζόμενος [e] ϑ ἄξιον μὲν ὑπιβουλῆς ἐξ αὐτῶν οὐδὲν ἐφαίνετο, μέμψεις δὲ ϗ νεανικὰς φιλοτιμίας, [f] ϗ τὸν κτείναντα φανερῶς εἰς τὼ Ρώμην ὁρμᾶν ἀπίστανον. ἠξίου δὲ ϗ μεῖζόν τι λαβεῖν τῆς ϖερὶ τὸν υἱὸν ϖλανομίας τεκμήριον, ϗ φιλόνεικ Ⓒ ὼ μὴ δόξαι ϖεπετῶς τὰ δεσμὰ κατεγνωκέναι. τῶν δὲ φίλων τ Αλεξάνδρ ϕ βασανίζων τὰς ἐν τέλ ϕ, διέφθειρεν αὐτῶν ὁσημ ὀλί-

[e] Παιδίᾳ] Lege παιδία. COCC.
[f] Ηδέως μ̃] Ηδέως μ̃ ἂν ϗ τότε, ὑπὸ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.
[g] Δωάσαϛ κωλύειν] Δωάσαϛ λύειν *Vat.*
[h] Αμαρτάνοντα ϖεριεμφερόμ Ⓒ.] Αμαρτάνοντας in *libris.*
[i] Τὸ δ' ἰδ ὼ] *L. B.* τῷ δ' ἰν.
[k] Ενόει κακῶς εὑρίσκοιτ Ⓒ] Εντύοει *Busb.*
[l] Ανίπατρ Ⓒ τ μ̃] *Lugd. Bat.* melius videtur legisse Ανίπ. ὢν, τὸ μ̃ &c. ut ita *innocentia* & *fides* opponantur, non vero *fides* & *innocens*; mavult tamen *Coccejus* Ανίπ. ἰδ ὼ τὸ μ̃ &c. HAV.
[m] Εἰδείη τ νεανίσκον] Οἶδε *Busb.*
[n] Οὐ ταῦτα αὐτῷ καλά] Οὐ ταῦτα αὐτῷ τὰ καλὰ, λυπηρὰ μᾶλλον *Busb.* ὅτι ταῦτα αὐτῷ κακὰ μᾶλλον ἢ τις *Vat.*
[o] Οταν μ̃ ἅμα ϖειπαίθη] Οταν μ̃ ϖειπαίθῃ *Vat.* & *Hen.* à prima manu. *Lugd. Bat.* ὁ. μ. α. ϖειπαίθοι.
[p] Καθαιρεῖν] *Gen.* καθαίρειν· forte καθαιρεῖν à καθαιρέω· καθαίρειν enim à καθαίρω hic non quadrat. SPANH. & COCC. Atque ita edidit *Hudsonus. L. B.* καθιρεῖν.
[q] Μεῖζον] *L. B.* μείζων.
[r] Απὸ σκοπ ϑ ῥιπτειν.] Ita edendum censui. ἀποσκοπῦ in *libris.* si quis ἀποσκοπὸς malit, per me licet.
[s] Φιλοτιμίαν] *L. B.* in *Marg.* habet κενοδοξίαν.
[t] Τούτων] Forte κ' τ. COCC.
[v] Βασανιζόμεν Ⓒ οὖν ϑ λόγ ϕ,] Βεβασανιζομέν ϕ τῷ τι λόγ ϕ *Vat.* & *Hen.* à pr. m. βεβασανιζομένων . . . τῷ λ γῳ *L. B.* βασανιζομένῳ οὖν ϑ λόγῳ mavult *Coccejus.*
[x] Εχων τ ἀδελφὸν Αριστόβουλον,] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à pr. m. ἔχειν in *Editis Aliisque.*
[y] Βουλεύσαιτο] Eo modo *Basil.* atque ita fere *Zonaras*, ϖεπιθοῖτο ϑ, ὡς [ὁ] ὅτι *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m] ϗ βουλεύσαιτο ἐν κυνηγεσίῳ ἀνελεῖν τ πατέρα ϗ εἰς Ρώμην φυγών, τὴν βασιλείαν μετελθοιτόμ Ⓒ. *Epiphanius* vertit, *addebat, quod patrem Aristobulum consicium haberet, ut in venatione patrem perimentes, ad Romam confugerent, regnumque peterent.* antea editum erat, sensu plane mutilo. Αριστόβουλον ἐν κυνηγεσίῳ λοχήσας φύγειν εἰς Ρώμην.
[z] Φεύγειν] *L. B.* φεύγει.
[a] Ποιήσειν,] *L. B.* ποιεῖν.
[b] Εδοξε τι πιστὸν] *L. B.* τι delet.
[c] Κατὼ τ] *L. B.* τ κ'.
[d] Ανὴρ χαλεπὸς ὢν,] Ανὴρ *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[e] Δὲ ἄξιον μ̃ ἐπιβουλῆς] Γὰρ *Hen. L. B. Busb.* & *Vat.*
[f] Καὶ τ κτείναντα] Καὶ τ πατέρα κτείναντα *Busb.* ϗ κτείναντας legisse videtur *Epipham.*

ἐλίγχε, ἤδειν εἰκότως [k] ὃν ἐκεῖνο· ὥστε. πολλῆς δὲ τῆς εἰς τὸ τοιοῦτον ἑτοιμότητος ὔσης, καὶ Φερώρου καὶ πάσης ὠδὶ τοῦ βασιλέως, εἰς τὸν τῶν νεωτέρων, ὡς ἐν ᾧ ἀναγκαίως ἐβίωτο, ἀγχίνοιαν ἔφη τοῖς ἐν Ρώμῃ φίλοις τὸν Ἀλέξανδρον, ἐξεπίτηδες κλῆσιν θεῖναι τοῦ Καίσαρος, ἔχειν [n] ἢ αὐτοῦ πρᾶξιν ἐπ' αὐτὸν συνιστάμενον μίσους, Μιθραδάτου τοῦ βασιλέως Πάρθων καὶ πατρὸς ἐχθίστου κατὰ Ῥωμαίων φίλου· εἶναι δὲ αὐτοῦ καὶ φάρμακον ἐν Ἀσκάλωνι [l] παρεσκευασμένον.

ε'. Τότε δὴ δείσαντα Ἡρῴδην, καὶ πᾶσαν ὑφορμυθίαν τῆς ἀσφαλείας εἰληφέναι ἐν ταῖς κακοῖς, ὡσὰν [m] χειρόνων κολακευόμενον. καὶ τὸ μὲν φάρμακον εὐθὺς ἐσπουδάκει ζητεῖν ἐκ εὑρέσθαι, [k] τὸν δ' ὑπερβολὴν τῶν κακῶν Ἀλέξανδρον ἐκ φιλονεικίας ὑπερβῆναι φίλων, εἰς μὲν ἀρνησιν οὐκ ἐτράπετο· μετὰ δὲ τὴν ἀσέβειαν ἅμαρτία μείζονι, τάχα δὲ καὶ διὰ τοῦτο δυσωπήτως [l] βαλόμενον τὸ πρὸς τὰς διαβολὰς εὔπιστον, ἐκ ἤκιστα δὲ εἰ καὶ ἔτυχεν πεισθεὶς κακοῦν αὐτὸν καὶ πᾶσαν τὴν βασιλείαν ἀσχημονέν. γράμματα γὰρ γράψας ἐν βιβλίοις [m] πεπαρσιν ἀπέστειλεν, ὡς οὐδὲν δεῖ βασανίζειν, οὐδὲ περιττὸν χωρεῖν, φθάσαι γὰρ τὸν ὑπόβουλον, καὶ [n] πρώτης συλλαμβάνειν τόνδε φερώραν καὶ τοὺς πιστοτάτους ἀπ' αὐτοῦ τῶν φίλων, Σαλώμην δὲ καὶ νυκτὸς ἐπεσελθόντα [o] ἀνδρὶ μιγῆναι· καὶ πάντας οὕτι τοῦτον ἥκειν, ἵν' ἀδίον ἐκείνου ἐκπεσὼν πιστευόμενος, ἄδεια τῆς ἀεὶ ἀσφαλείας ἔχειν. ἐν τούτοις καὶ Πτολεμαῖον διεβεβλήκει καὶ [p] Σαπίνιον, οἱ πιστοὶ τῷ βασιλεῖ. [q] καὶ τί γὰρ ἢ καθάπερ λύττης τινὸς ἐμπεσούσης κατ' ἀλλήλων οἱ πάλαι φίλτατοι πεφήνοντο, μήτ' ἀπολογίας μήτ' ἐλέγχου τόπον [r] ἕως ἀληθείας ἐχόντων, ἀλλ' ἀεὶ γινομένης ἀκρίτου πρὸς εἰς ἅπαντας ἀπωλείας. καὶ τῶν μὲν δεσμὰ, τῶν δὲ [s] θάνατον, τῶν δὲ τὸ πᾶσι μέλλειν ἐπ' αὐτοῖς ὀδυρομένων, ἡσυχία τε καὶ κατήφεια τὸ βασίλειον ἀπεκόσμει τῆς πρώτης εὐδαιμονίας. καὶ χαλεπὸς ὢν Ἡρῴδῃ πᾶς ὁ βίος ἐκπεπαρωνημένῳ, καὶ τὸ μηδενὶ πιστεύειν μέγα τῆς ἀσφαλείας κωλυτήριον ἔχοντι. πολλάκις γοῦν ὡς ἐπανισταμένου αὐτῷ τοῦ γόνου, ἢ καὶ ξιφήρη παρεστῶτα διὰ φαντασίας ἐλάμβανεν. ὅτως ἡ ψυχὴ, καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν ἀφ' ὁτουοῦν τούτῳ γιγνομένη, πάθος ἀνεμάξατο μανίας καὶ ἀγνοίας οὐκ ἤσσον. καὶ τὰ μὲν περὶ ἐκεῖνον εἶχεν ὅτως.

ς'. Ἀρχέλαος δὲ ὁ τῆς Καππαδόκων βασιλεὺς, [t] ὡς ἐπύθετο τὰ κατὰ τὴν Ἡρῴδου, ἀγωνιῶν τε ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς ἐξ ἧς νεανίσκος, καὶ συναλγῶν ἀνδρὶ φίλῳ τῆς δὴ ποσῆδε παραχῆς, ἦκεν [v] οὐκ ἐν παιρέργῳ θέμενος τὰ πράγματα. καὶ καταλαβὼν ὅτως ἔχοντα, τὸ μὲν ὑπόπτωσιν ἢ φάσιν γενέσθαι τι περὶτες ἀσφαλεῖς ἀνωτέρω ἤγησατο. φιλονεικήσειν γὰρ κεκακωμένον, καὶ μᾶλλον ἀπολογεῖσθαι σπεύδοντα πλείονος ὀργῆς ἀναπλησθήσεσθαι. [x] μετὰ δὲ τάξιν ἑτέραν [y] εἰς τὸν ἐπανόρθωσιν τῶν ἠτυχημένων, [z] ὀργιζόμενος τῷ νεανίσκῳ, κἀκεῖνον ὑπεικῆ λέγων, κάρτα ἐν ὀλίγοις, ἤδειν εἰκότως ὃν ἐκεῖνο. πολλῆς δὲ τῆς εἰς τὸ τοιοῦτον ἑτοιμότητος οὔσης, καὶ Φερώρου καὶ πάσης ὧδὶ τοῦ βασιλέως, εἰς τὸν τῶν νεωτέρων, ὡς ἐν ᾧ ἀναγκαίως ἐβίωτο, ἀγχίνοιαν ἔφη τοῖς ἐν Ῥώμῃ φίλοις τὸν Ἀλέξανδρον, ἐξεπίτηδες κλῆσιν θεῖναι τοῦ Καίσαρος, ἔχειν ἢ αὐτοῦ πρᾶξιν ἐπ' αὐτὸν συνιστάμενον μίσους, Μιθραδάτου τοῦ βασιλέως Πάρθων καὶ πατρὸς ἐχθίστου κατὰ Ῥωμαίων φίλου· εἶναι δὲ αὐτοῦ καὶ φάρμακον ἐν Ἀσκάλωνι παρεσκευασμένον.

His rebus credidit Herodes, & in iis malis nonnullam temeritatis suæ consolationem cepit, sibiipsi assentando & majora esse quam erant mala persuadendo. Verum non est inventum venenum, licet diligentissime quærendam curaverit; neque tamen id negavit Alexander, ut qui de industria malorum magnitudinem augere vellet: sed patris temeritatem majori adhuc crimine incitavit, forsan ut hoc ipso facilitatis in calumniis fidem habendo pudorem ei incuteret, non minima tamen dedita opera, ut, si forte crederetur, ipsum cum tota regia malis exagitaret. Dimisit enim quaternas literas, in quibus significabat, "nihil opus esse "tormentis, neque procedendum ulterius, quip- "pe quod ipse insidias fecerit, & quidem socio "Pherora & regiorum amicorum fidissimis; Sa- "lomen quoque ad se venisse noctu & secum per "vim concubuisse: atque omnium conatus eo "tendere, ut regem de medio tollerent, atque "ita perpetuo metu liberarentur". Inter cæteros etiam accusabantur Ptolemæus & Sapinnius, qui regi fidelissimi habiti sunt. Quid enim multis? haud aliter ac si rabies eos occupasset, in se invicem efferabantur qui aliquando fuerant amicissimi, cum neque sui defendendi neque alios refellendi, ad veritatem patefaciendam, locum haberent, sed omnes nullo judicio neci darentur. atque dum alii vincula, alii necem, vel eorundem exspectationem deflerent, solitudo & mœstitia, pro præteriti temporis felicitate, regiam complebant. Itaque tota Herodis vita ei erat acerba, ut qui *perpetuo* turbaretur, &, quod nemini se auderet credere, tristi futuri exspectatione cruciaretur. Quinimo frequenter animo suo persuadebat, invadi se à filio, & cum stricto gladio astare. adeo ut, dum in ea cogitatione dies noctesque versatur, non secus ac furiosus & mente captus baccharetur. Atque ita quidem ille se habebat.

Alteri etiam extorquetur confessio.

Alexander, quo magis Herodem irritaret, insidias struidas esse fatetur.

Conjurationis fautos indicat, viros regi fidissimos.

Herodem vita tædet.

6. Ubi autem ista de Herode intellexit Archelaus Cappadocum rex, & de filia & de adolescente sollicitus, amicique vicem dolens qui in tantas inciderit turbas, *Hierosolyma* profectus est de industria ut res componeret. Cumque eum *sicut audierat* affectum inveniisset, tempori nequaquam congruere existimavit, ut eum reprehenderet aut temeritatis argueret. fore enim ut ille æger animi irritaretur, & quo majori studio semet excusaret ira vehementiori exardesceret. Quapropter alia via aggressus est ad ea quæ tam male ceciderant emendanda, adolescenti quidem succensendo, & He-

XII. *Archelaus astute agit, ut Alexandrum patri reconciliet.*

[k] Ὧν εἰκότως ὃν ἐκεῖνο.] Οἶον ἐκεῖνο Zonar.
[l] Δὲ αὐτῷ] Ita Hen. Busb. & Vat.
[i] Παρεσκευασμένον.] L. B. κατασκευασμένον.
[k] Τὸν δ' ὑπερβολὴν] Διὰ δὴ τὸν τῶν κακῶν ὑπερβολὴν ὁ Ἀλέξανδρος Φιλονείκως δηλονότι καὶ βλακικῶς ἀμυνόμενος τὰς ἐγκλήσεις, ἵν' αὐτῷ συναπόλωνται, γράμματα ἀπέστειλε τῷ πατρὶ Zonar.
[l] Βαλόμενον] Καὶ ποσ βασανίζειν Busb.
[m] Τ πεπαρσιν] L. B. πεπερασμένον.
[n] Πρώτης] L. B. πρώτην.
[o] Ἀνδρὶ μιγῆναι] Ita lego (atque huic jam lectioni accedit auctoritas optimi codicis *Lugd. Bat.*) ἀκοιτὶ in libris *Editis* & plerisque *MSS.* αὐτῷ μιγῆναι ἀκοιτὶ Busb αὐτῷ μιγῆναι καὶ ἀκοιτὶ Zonar.
[p] Σαπίνιον] Σαπινίου Busb. Σαπιναίου Gall. in *Epiphanii* versione *Sapphinius*.
[q] Καὶ τί γὰρ] Ita legendum censui, prout supr. §. 3. καὶ τί γὰρ εἰ in *Editis* & *MSS.* plenius καὶ τί γὰρ ἄλλο ἤ, *quid enim aliud nisi*, vel *quid enim aliud quam*.
[r] Ἕως] *L. B.* ὡς. *Cocc.* ὡσὰν.
[s] Θάνατον,] Θανάτου in *libris*. in *L. B.* θανάτους.
[t] Ὡς ἐπύθετο] Illud ὡς abest *Hen.* & *Vat.*
[v] Οὐκ ἐν] Abest à *L. B.*
[x] Μετὰ δὲ τάξιν ἑτέραν] Μετὰ δὲ ἑτέρας Busb.
[y] Εἰς τὸν ἐπανόρθωσιν] Illud εἰς, quod sensus postulare videtur, clare addit *Lugd. Bat.* itaque ex illo expressimus. HAV.
[z] Ὀργιζόμενος τῷ νεανίσκῳ,] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 23. §. 3. SPANH.

Herodem hominem æquum esse pronunciando, qui nihil temere fecisset. atque illud insuper adjecit, se filiæ suæ & Alexandri matrimonium dissoluturum, ac ne filiæ quidem jure parsurum esse, si quid ea sciret quod Herodi non indicasset. Rex autem ubi Archelaum (quem sibi adversaturum putabat) à se stare vidit, suique in gratiam tantam præ se ferre iracundiam, aliquantulum de acerbitate sua remisit, & dum putaret jure facta videri quæ fecisset, paulatim animum paternum induit. Jamque in utramque partem miserandus erat. cum quidem nonnulli conjectas in Alexandrum calumnias refellebant, turbabatur; cum vero Herodem defendebat Archelaus, ad fletum convertebatur, graviterque dolore affectus erat: eò usque ut eum oraverit, ne connubium dissolveret, neque adeo juveni ob maleficia irasceretur. Itaque ubi paulo æquiorem factum vidit Archelaus, vertit in amicos calumnias, ab iis dicens corruptum Alexandrum, qui juvenis esset, neque malitiam sentiret: & suspicionem etiam magis in *regis* fratrem detorsit. nam cum Pheroras etiam in Herodis indignationem incurrisset, ille, cum neminem haberet per quem cum rege in gratiam redire posset, videns magnam esse Archelai auctoritatem, eum adiit atratus, omniaque signa de salute desperantis præ se ferens. Tum Archelaus supplicis preces admisit, fieri tamen posse negavit, ut tantam regis iram cito restingueret; proinde præstare, ut ipse ab illo veniam petitum iret, seque totius mali auctorem esse confiteretur. ita enim immodicam *regis* iram interquieturam, se vero tum in auxilium commode adfuturum. Cum autem hæc ei persuasisset, perfecit ut pax utrique componeretur. atque ita juvenis præter opinionem crimine sublevatus est, & Pheroram Herodi reconciliavit: deinde se in Cappadociam recepit, Herodi ut temporibus illis gratior quam quisquam alius. adeo ut eum muneribus pretiosissimis honoraverit Herodes, & in aliis magnificus fuerit, eumque pro summo amico habuerit. Pepigit etiam iturum se Romam, quoniam de suis negotiis ad Cæsarem scripsisset: iveruntque una Antiochiam usque: & litem ibi composuit Herodes inter Archelaum & Titium Syriæ * præsidem; atque ita in Judæam reversus est.

Archelaus in Herodis amicos Alexandri crimina transfert.

Herodes cum Alexandro & Pherora redit in gratiam.

Herodes comitatur Archelaum Antiochiam usque, & lites componit inter Archelaum & Titium.

τῷ μηδὲν ἐκ προπετείας ἐρχόσθαι. τόν τε γάμον λῦσειν ἔφη πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ μηδ' ἂν τῆς θυγατρὸς Φείσασθαι [a] δικαίως εἴ τι σωφρονοῦσα τοῦτο ἠπατημένου. τοιοῦτος δ' ὢν [b] Ἀρχέλαος ὁ κατὰ προσδοκίαν [c] ὢν ὁ Ἡρῴδης ἦρε, [d] τὸ ἧττον ὑπερ αὐτοῦ τῇ ὀργῇ ὑποδεχόμενος, μετέπιπτεν ὁ βασιλεὺς τῇ χαλεπότητι, καὶ λαβὼν ἐκ τῶν οἰκείων δοκεῖν τὰ πεπραγμένα πεπεικέναι, κατὰ μικρὸν εἰς τὸ τοῦ πατρὸς ἀντιμεθίστατο πάθος. [e] οἰκτρὸς ἦν ἐν ἀμφοτέροις, ὅτε μὲν ἀπολύοντος τὰς τῶν νεανίσκων διαβολὰς εἰς ὀργὴν ἐκπαιόμενος, ἐπιὼν Ἀρχέλαος συνηγόρει, πρὸς δάκρυα καὶ λύπην ἐκ ἀπαθῆ μεθιστάμενος· ἐδεῖτο γοῦν ἐκεῖνα μὴ διαλύειν τὸν γάμον, ὀργῆς τε ἔλαττον ἔχειν, ἐφ' οἷς ὁ νεανίσκος ἠδίκησεν. Ἀρχέλαος δ', ἀθλιώτερον ὑπεικέστερον, εἰς τε τοὺς φίλους μετέφερεν τὰς διαβολὰς, ἐκείνων εἶναι λέγων νέον ὄντα καὶ κακοηθείας ἀνοίθητον διαφθεῖραι· τόν τε ἀδελφὸν αὐτῷ μᾶλλον εἰς ὑποψίαν καθίστη. ἐξ ὧν Ἡρῴδης χαλεπῶς καὶ πρὸς τὸν Φερώραν ἔχοντα, ὁ μὲν ἀπεμάχετο διαλλάξαι, Ἀρχέλαον ὁρῶν μᾶλλον δυνάμενον, αὐτὸς [f] τυχὼν πρὸς ἐκεῖνον ἐτράπετο [g] μελανείμων, ἐν πᾶσι τὰ σημεῖα τῆς μὴ μικρὸν ἀπωλείας ἔχων. Ἀρχέλαός [h] τε ὅτε ὑποπτεύσειν τὴν ἔντασιν, ὅτι ἔφη δυνατὸς εἶναι ταχὺ μεταπεῖσαι ὅτως ἔχοντα τὸν βασιλέα· βέλτιον δ' εἶναι αὐτῷ προσιέναι καὶ δεῖσθαι, τῶν πάντων αἴτιον αὐτὸν ὁμολογοῦντα. [i] λωφήσειν γὰρ ὅτως τοῦ θυμοῦ τὸ σφοδρὸν, αὐτὸς δ' [k] συλλήψεσθαι παρών. ταῦτα δ' [l] πεισθεὶς αὐτὸς, [m] σὺν ἀμφοτέροις ὢν διαπραγμένον. αἱ τε διαβολαὶ πρῶτα δόξαν ἀφεῖναι τῷ νεανίσκῳ, καὶ Φερώραν Ἀρχέλαος διαλλάξας, ὅτως εἰς Καππαδοκίαν ἀπῆλθ', κεχαρισμένος, ὡς οὐκ ἄλλος ἐν τῷ τότε πρεσβεύσαι τὸ καιρῶν, Ἡρῴδῃ χαριζόμενος. ὅθεν καὶ [n] δώροις αὐτὸν ἐτίμησε πολυτελεστάτοις, καὶ τοῖς ἄλλοις [o] μεγαλοψυχὴς ἐν τοῖς μάλιστα φίλτατον ἡγησάμενος. ἐποιήσατο δὲ καὶ συνῆκας εἰς Ῥώμην ἐλθεῖν, ἐπειδὴ περὶ τούτων ἐγεγράφει Καίσαρι, καὶ μέχρις Ἀντιοχείας ἅμα τὸ αὐτὸ παρῆλθον. ἐκεῖ καὶ τὰ ἡγεμόνα Συρίας [p] Τίτιον, ἐκ διαφορᾶς Ἀρχελάῳ κακῶς ἔχοντα, διήλλαξεν Ἡρῴδης, καὶ πάλιν εἰς Ἰουδαίαν ἐπανῆλθε.

XIII. CAP. IX.

ΚΕΦ. Θ'.

De Trachonitarum defectione. Quomodo Syllæus Herodem apud Cæsarem accusavit: utque Herodes, iratum habens Cæsarem, Nicolaum Romam mittere decrevit.

Περὶ ἀποστάσεως τῶν Τραχωνιτῶν. ὡς Ἡρῴδῃ κατηγόρησεν ὁ Σύλλαιος παρὰ Καίσαρος· καὶ ὡς Ἡρῴδης, ὀργισθέντος αὐτῷ Καίσαρος, ἔγνω εἰς Ῥώμην Νικόλαον ἀποστέλλειν.

Trachonitarum rebellio, ejusque causæ.

POstquam autem Romam ivit, & inde revenit, bellum ortum est adversus Arabas ob hujusmodi

ΓΕνομένῳ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ, κἀκεῖθεν ἐπανήκοντι, συνέστη πόλεμος πρὸς τοὺς Ἄραβας, ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [q] οἱ κα-

* *a* Δικαίως εἴ τι συνειδυῖα] Δικαίως abest *Vat.* & *Busb.*

b Ἀρχελάου] Ἀρχελάῳ reposui è *Cod. Busb.* & *Vet. Interpr.*

c Ὢν ὁ Ἡρῴδης φίλος,] Ἦν Ἡρῴδης *Vat.* ὃν ὁ Ἡρῴδης *Hen.* à pr. m.

d Τὸ δὲ πλέον ὑπὲρ αὐτοῦ] Τὸ δὲ πλέον ἐπ' αὐτῷ *Vat.* Ita interpretatur *Epiphanius*, ac si legisset καὶ πλέον αὐτῷ.

e Οἰκτρὸς δὲ ἦν] Ita lego cum *Cod. Busb.* (adstipulante jam *Lugd. Bat.*) οἷος in *reliquis*.

f Τυχὼν] Forte τυχὸν. COCC.

g Μελανείμων,] *Æschyl Eum.* v. 372. ἡμετέραις ἐφόδοις μελανείμοσιν. SPANH.

h Τε] *L. B.* δὲ.

i Λωφήσειν γὰρ ὅτως] In *Editis Aliisque* ὠφελήσειν. veteri mendo, quod & codices obsedit *Epiphanii*, qui vertit, *quia prodesset hæc ad ejus indignationem mitigandam.* Verum cum ὠφελεῖν habeat *Busb.* ὠφελήσειν reposui, prout legendum esse docuit *Cotelerius* in *Notis* ad *Monumenta Eccl. Gr.* Vol. 2. p. 578. Μαλάξαι γὰρ ὅτω τὸ σκληρὸν τοῦ ὀργῆς *Zonar.* HUDS. Veram lectionem sine dubio repræsentat *Lugd. Bat.* ex quo illam recepimus, atque juxta eandem versionem *Hudsoni* interpolavimus; verterat enim ille: *ita ipsum immodicam regis iram diminuturum.* Λωφᾶν autem significat *respiro*, *laxo*, *interquiesco*, ut ita dicat pausam fore iræ regis, illumque a rabie se interim collecturum, atque quieturum. HAV.

k Συλλήψεσθαι παρών.] Ita *Busb. Gall. Lugd. Bat. Hen.* & *Zonar.* συνήψεσθαι in *Editis*, nullo plane sensu.

l Πεισθεὶς αὐτῷ,] Πεισθεὶς δὲ *Vat.* Φερώρᾳ *Busb.*

m Σὺν ἀμφοτέροις ὢν] *L. B.* συναμφοτέροις.

n Δωρεαῖς αὐτὸν ἐτίμησε πολυτελεστάτοις,] Vid. *Ælian.* lib. 1. c. 25. §. 6. ἀπιόντα δὲ αὐτὸν Ἡρῴδης δωρεῖται, ταλάντων ἑξήκοντα δωρεὰς &c. SPANH.

o Μεγαλοψυχὴς] Ita cum *Cotelerio* in *Notis* ad *Mon. Eccl. Gr.* vol. 2. p. 634. μεγαλοψύχως in *libris* omnibus. & *omnibus magnifice ditavit* in versione *Epiphanii*.

p Τίτιον,] Ita rescripsi, prout exstat in *Cod. Medico* & plerisque *Epiphanii* libris *MSS.* atque apud *Strabonem*, l. 16. p. 515. Τῖτον in *Editis Aliisque*. quod male se habere post *Casaubonum* (in *Exercitt.* p. 136.) contra *Montacutium* (in *Apparatu*, p. 154.) ostendit *Ill. Card. Norisius* (adstipulante jam etiam *Lugd. Bat.*) in *Cenotaphiis Pisanis*, pag. 206. &c.

* *Præsidem*;] Procuratorem, *Epiphan.*

q Οἱ —— Ἡρῴδῃ] Conf. sup. lib. 15. c. 10. §. 3. SPANH.

καλοικοῦντες τ Τραχωνα, Καισαρ ἀφελομένη Ζηνόδωρον καὶ δοθεῖσαν Ηρῴδῃ τῷ χώραν, ληστεύειν μὲν οὐκ εἶχον ἐξουσίαν ἔτι, γεωργεῖν δὲ καὶ ζῆν ἡμέρως ἠναγκάζοντο. [r] τοῦτο δ' οὖν ἐκείνοις οὐκ αἱρετὸν, οὐδὲ λυσιτέλειαν ἔφερεν ἡ γῆ πονουμένοις. ἔμως δὲ [s] κατ' ἀρχὰς μὲν, οὐκ ἐπιτρέπουσι τοῦ βασιλέως, ἀπείχοντο τοῦ εἰς τοὺς πλησίον ἀδικήματος. καὶ πολλὴ διὰ τοῦτο τῷ ἐυδοξία τοῦ ἐπιμελείας Ηρῴδου. πλεύσαντος δὲ εἰς τὴν Ρώμην, ὅτε τοῦ παιδὸς Αλεξάνδρου κατηγόρει, καὶ προσβησόμενος Αντίπατρον τὸν ὑὸν παρελήλυθε Καίσαρι, λόγον ὡς [t] ἀπόλωλως εἴη [v] διαπειρώντες οἱ τῆς Τραχωνα νεμόμενοι, τὸ πρὸ ἀρχῆς ἀπίστησαν, καὶ πάλιν ὅπλα τε συνῆψαν τοῖς πλησιοχώροις [x] ἀδικεῖν ἐτρέποντο. τότε μὲν οὖν αὐτοὺς οἱ στρατηγοὶ, τοῦ βασιλέως ἀπόντος, ἐχειρώσαντο. [y] οἱ περιφεύγοντα δέ τινες ἀρχηγοί, [z] καὶ δὲ τῶν ἀλωκότων, ἐξέλιπον μὲν τὴν χώραν, εἰς ἣν τὴν Αραβίαν ἀφορμήσαντες, Συλλαίου δεξαμένου μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Σαλώμης γάμου, τόπον τε ἔρυμνον ἐκείνου δόντος, ᾤκησαν· καὶ κατασχόντες οὐ μόνον τὴν Ιουδαίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Κοίλην Συρίαν ἅπασαν ἐληίζοντο, παρέχοντος ὁρμητήρια τοῖς Συλλαίου, καὶ κακῶν [a] ποιῆσαι ἄδειαν. Ηρῴδης δὲ, ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς Ρώμης, ἔγνω πολλὰ τῶν οἰκείων αὐτῷ κεκακωμένα· καὶ τῶν μὲν ληστῶν ἐγκρατὴς οὐ δυνάμενος γενέσθαι διὰ τὴν ἀσφάλειαν, ἣν ἐκ τῆς Αραβων προστασίας ἐπορίσαντο, χαλεπῶς δὲ ἔχων αὐτὸς τῶν ἀδικημάτων, [b] προσελθὼν τὴν Τραχωνα, τοὺς οἰκείους αὐτῶν ἀπέσφαξεν. ἐντεῦθεν ἐκεῖνοι δὲ μᾶλλον πρὸς ὀργὰς ὧν [c] ἐπεπόνθεσαν, οὕτω αὐτοῖς καὶ νόμῳ πάντα τρόπον [d] ἐπεξιέναι τοὺς τῶν οἰκείων φονέας, ἀνυπολήπτως τῷ Ηρῴδου πᾶσαν ἀγέλας δὲ φέρουσι διετέλουν. ἐκεῖνος δὲ διελεγέσθη περὶ τούτων τοῖς [e] Καισαρ ἡγεμόσιν Σατορνίνῳ τε καὶ Οὐολομνίῳ, [f] ὅτι κολάσαι τοὺς ληστὰς ἐξωτέρω. ὅθεν ἔτι δὲ μᾶλλον ἰσχυρῶς ἐχόντων, πολεῖς μὲν ἐγίνοντο, πάντα δὲ ἐτάραττον ἐπαναστάσαι, τοῦ Ηρῴδου βασιλείας χωρία καὶ κώμας πορθοῦντες, καὶ τοὺς λαμβανομένους τῶν ἀνθρώπων [g] ἀποσφάττοντες, ὡς εἶναι πολέμῳ τῷ ἀδικίαν [h] ἐοικυῖαν. ἐγεγόνεισαν γὰρ ἤδη περὶ χιλίους· ἐφ' οἷς ἀχθόμενος Ηρῴδης, τοὺς τε ληστὰς ἐζήτει, καὶ χρέος ὃ ἀπὸ Συλλαίου δανείσας ἔτυχεν Οβοδᾶς, τάλαντα [i] ἑξήκοντα, παρηκόησε αὐτῷ τοῦ προθεσμίας, ἀπολαβεῖν ἠξίου. Σύλλαιος δὲ τὸν μὲν Οβοδαν παρεωσάμενος, αὐτὸς δὲ ἅπαντα διοικῶν, τοὺς τε ληστὰς ἔξαρνος ἦν μὴ κατὰ τὴν Αραβίαν εἶναι, καὶ περὶ τῶν χρημάτων ἀνεβάλλετο, περὶ ὧν ὅτι τε Σατορνίνου καὶ Οὐολομνίου τῆς Συρίας ἀπιστοῦντων, ἐγίνοντο λόγοι. τέλος δὲ [k] σωθέντα δι' ἐκείνων ἐντὸς ἡμερῶν τριάκοντα, πάντα χρήματα τῷ Ηρῴδου ἀπολαβεῖν, [l] καὶ τοὺς ἀλλήλων ἐν ἑκατέρᾳ τῇ βασιλείᾳ. καὶ ταῦτα μὲν Ηρῴδῃ, τῶν Αραβων οὐδεὶς εὑρέθη τὸ σύνολον, οὔτε ἐπ' ἀδικίας, οὔτε κατ' ἄλλον τρόπον· οἱ δ' Αραβες ἐλέγχοντο τοὺς ληστὰς παρ' αὐτοῖς ἔχειν.

β'. Διελθόντος δὲ τοῦ προθεσμίας ὁ Σύλλαιος, οὐδὲν τῶν δικαίων [m] πεποιηκὼς, εἰς Ρώμην ἀνέρχεται.

modi causam. Incolæ Trachonis, postquam Cæsar eam regionem, Zenodoro ademptam, Herodi attribuerat, amplius quidem latrocinari nequibant, terram vero colere & quiete vivere cogebantur; id quod eis parum placebat, † nec admodum idoneum agriculturæ solum *habebant*. veruntamen à principio, rege eos coërcente, finitimos nullis lacessebant injuriis. qua ex re Herodes magnam diligentiæ laudem adeptus est. Illo autem Romam profecto, cum & puerum Alexandrum accusabat, & Antipatrum suum filium commendaturus Cæsarem adibat, Trachonis incolæ mortuum esse Herodem sermonibus divulgarunt, rebellaruntque, & iterum finitimum agrum, ut ante consueverant, diripere & vastare cœperunt. At tum regii duces, abiente ipso, eos domuerunt. Cæterum fuerunt circiter quadraginta latronum principes, qui, captorum exemplo territi, ex iis finibus cesserunt, seque in Arabiam receperunt, & à Syllæo, postquam is à Salomes conjugio aberraverat, accepti sunt, qui eis locum munitum dedit: qua habitatione usi, cœperunt non solum Judæam incursare, verum etiam universam Cœlen-Syriam, receptum & præsidium maleficis sceleratisque præstante Syllæo. Herodes autem, Roma reversus, comperit eos gravia damna suis intulisse: & quoniam latronibus ipsis potiri nequibat, quippe securitate ex Arabum tutela fretis, eas contumelias ægre ferens, Trachonem obiit, & latronum consanguineos necavit. Ea res, quam pro gravi injuria habuerunt, tanto reddidit irritatiores, præsertim quod legem habebant, quæ suorum interfectores omnibus modis ulcisci juberet: adeo ut, quicunque tandem sequuturus esset eventus, ex universa Herodis ditione prædas agere eamque diripere non cessarint. Ille vero, hac de re loquutus cum Saturnino & Volumnio, Cæsarianis ducibus, latrones ad supplicium depoposcit. Quamobrem latrones seipsos magis etiam confirmare, & numero aucti omnia perdere, loca pagosque Herodiani regni vastando, hominesque quos ceperant interficiendo: adeo ut hujusmodi incursiones bellicis similes essent. homines enim jam circiter mille erant. Quam rem molestè ferens Herodes latrones deposcebat, & sexaginta talenta exigebat, quæ Obodæ per manus Syllæi mutua dederat, quorumque dies transacta jam erat. At Syllæus, qui Oboda rejecto omnia regebat, negare in Arabia esse latrones, & pecuniæ solutionem differre: qua de re coram Saturnino & Volumnio, qui tum Syriæ * præessent, disceptatum est. Tandem vero, illis ita decernentibus, convenit, Herodi intra dies triginta pecuniam solutum iri, & utrumque alterius homines redditurum, quos in suo regno haberet. Atque Herodes quidem neminem omnino Arabem habere compertus est, neque ob maleficium, neque ob aliam causam: at Arabes convicti sunt habere in suis finibus latrones.

Latrones à Syllæo recepti.

Eos ad supplicium deposcit Herodes.

2. Cæterum cum jam elapsa esset dies præstituta, Syllæus, antequam aliquid eorum quæ debebat

XIV. *Syllæus, cum promissis non stetisset, Romam proficiscitur.*

r Τοῦτο δ' οὖν] Τὸ δ' ἐπ' Busb. & Vat.

† *Nec admodum idoneum agriculturæ solum* habebant.] Neque terra respondebat laboribus *Gelen.*

s Κατ' ἀρχὰς μέν,] Διὰ δὲ τοῦ βασιλέως Busb.

t Απολωλως εἴη] Ita rescripsi è Cod. Gall. (corrigente quoque sic Coccejo) cum ἀπολωλὼς & mox νεμόμενοι antea editum esset. διεδόθη λόγος ὡς ἀπολωλως εἴη διαπαρέντες ὑπ οἱ τ Τρ. Busb.

v Διαπειρώντες] Διαπειράντες COCC.

x Αδικεῖν ἐτρέποντο.] Ηικει pro ἀδικεῖν ἐτρέποντο in Cod. Busb. ἐπεχείρουν Gall.

y Οἱ δὲ περιφεύγοντα ἀρχήγοντα] Aliud quiddam in suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit. *ex quibus* XL. *principes latronum cum cognatione sua à Trachone provinc.*

z Καὶ δὲ οὐ] Gen. ιξ. 5.

a Ποιῆσαι ἄδειαν.] Ποιοῦσι Vat. & Hen. à pr. m.

b Προσελθὼν τὴν Τραχωνα,] Ἐκπορευθεὶς Busb. & Lugd. Bat.

c Επεπόνθεσαν,] Επεποίηκαν ἐρεθίζοντες Busb.

d Επεξιέναι] Ita cum Cod. Busb. (& Coccejo) ἐπεξεῖναι in Editis Aliisque.

e Καισαρ —— Οὐολομνίῳ.] Conf. αἰων. lib. 1. c. 27. §. 2. & infr. c. 10. §. 8. SPANH.

f Επὶ κολάσει] Eo plane modo Vat. τὸ ἐπὶ κολ. in reliquis.

g Επισφάττοντες] Αποσφάττοντες Busb. ἀπισφαττῶν Vat.

h Εοικυῖαν.] Gen. ἐφικίαν.

i Εξήκοντα,] Πεντακόσια Busb. non ita in *cæteris*, aut in *Epiphanii* libris.

* *Præessent*,] Sc. non æquata potestate & imperio. cum Saturninus id temporis esset Legatus Proprætor Syriæ, Volumnius vero tantum Procurator ejusdem provinciæ, ut ostendit *Noris.* in *Cenotaph. Pis.* p. 206. & *Pagi* ad *Ann. Baronii*, p. 30.

k Σωσθέντα δι' ἐκείνων] Σωσθεὶς Vat. & Hen. à prima manu.

l Καὶ τοὺς ἀλλήλων] Καὶ τοὺς ἀλλήλων ἑκατέρᾳ ἀποκαταστῆσαι τῇ βασιλείᾳ Busb. quo sane modo legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& eos qui de utroque regno aufugissent invicem reddere.*

m Πεποιηκὼς,] Πεποιηῦ, ἀλλ' εἰς P. Busb.

bat feciſſet, Romam profectus eſt. Herodes vero exſequebatur redditionem pecuniarum & latronum qui apud Arabas erant, Saturnino & Volumnio permittentibus ut contumaces etiam armis perſequeretur. Atque exercitum habens in Arabiam eum duxit, ſeptem manſiones triduo emenſus. Et poſtquam ad præſidium, quod latrones habebat, pervenit, omnes primo impetu cepit, & locum *munitum*, qui Raëpta vocabatur, complanavit: aliorum vero nihil violavit. Cumque latronibus Arabes, Nacebo duce, ſubſidio veniſſent, prælium committitur: in quo pauci quidem ex Herodianis *deſiderati ſunt*, Arabum vero dux Nacebus una cum ſuorum circiter viginti quinque ceciderunt: reliqui in fugam compulſi ſunt. Iſto autem de illis ſumpto ſupplicio, cum tria Idumæorum millia in Trachonitidem deportaſſet, regionis illius latrones coërcuit: totaque de re literas dedit ad duces qui erant in Phœnicia, quibus eos certiores fecit, quod nihil amplius, quam in contumaces Arabes *fieri* oportebat, ab eo actum fuiſſet. Et iſta quidem illi, cum in ea diligenter inquirerent, vera eſſe comperiebant.

Herodis expeditio in Arabiam.

XV. 3. Nuncii autem Romam celeriter ad Syllæum res geſtas pertulerunt, &, ut fere fit, ſingulas in majus auxerunt. Ille vero, qui jam id conſequutus erat ut Cæſari innoteſceret, & forte tum circa palatium erat, his auditis, confeſtim mutata veſte pullatus Cæſari indicatum ibat: Arabiam bello eſſe vexatam, & univerſum regis exercitum everſum ab Herode, qui regionem vaſtaverat. Ad hæc lachrymans querebatur, duo millia quingentos Arabiæ primarios cecidiſſe: eorumque ducem Nacebum occubuiſſe, amicum cognatumque ſuum: direptaſque divitias, quæ Raëptis eſſent, contempto Oboda ut ad bellum ſuſtinendum inferiore, quoniam nec ipſe Syllæus, nec Arabum exercitus adeſſet. Cum iſtiuſmodi verba faceret Syllæus, &, ut invidioſiorem redderet Herodem, illud etiam adjiceret, ſe eam profectionem ſuſcepturum non fuiſſe, niſi Cæſarem putaſſet daturum operam, ut cum omnibus omnes pacem haberent, neque, ſi ipſum ibi adeſſe contigiſſet, fauſtum Herodi bellum futurum fuiſſe; his verbis irritatus Cæſar, quæſivit ab Herodis amicis qui aderant, & à ſuis, qui ex Syria venerant, hoc ſolum, an Herodes exercitum duxiſſet. id quidem cum illi fateri neceſſe haberent, Cæſar vero quam ob cauſam & quo pacto non auſcultaret, cum ille magis ira exardeſcebat, tum ſcripſit acerbius Herodi, & inter alia, literarum ſumma hæc fuit, "Se eum aliquando in "amicis habuiſſe, nunc pro ſervo habiturum". Syllæus quoque ea de re ſcripſit ad Arabes. atque illi *literis ejus* elati neque prædones elapſos dediderunt, neque pecuniam ſolverunt, inſuper & paſcuis, quæ Herodis erant & ipſi conduxerant, gratis utebantur, quoniam Judæorum rex eſſet Cæſaris ira dejectus. Item Trachonitæ, hanc occaſionem nacti, in Idumæorum præſidium conſurgunt, atque una cum Arabibus latrocinantes, qui Idumæorum agrum populabantur, non ſolum lu-

Syllæus Herodem apud Cæſarem accuſat.

Cæſar in Herodem irritatur.

Trachonitæ in eum inſurgunt.

[n] ῥύσια ᾗ τῶν χρημάτων καὶ τῶν παρ' ἐκείνοις ληστῶν Ηρῴδης ἐπιείτο, καὶ τῶν σὺν τὸν Σατορνίνον καὶ Οὐολούμνιον ὑπατευόντων ἀγνωμονοῦντας [o] ἐπεξιέναι. στρατιὰν τε ἔχων, προσήειν εἰς τὴν Ἀραβίαν, τρισὶν ἡμέραις ἐπὶ σταθμοὺς ἑπτὰνύσας. καὶ γιγόμενος ὅπου τὰ Φρουρία τοὺς λῃστὰς ἔχοιεν, [p] αἱρεῖ μὲν ἐξ ἐφόδου πάντας αὐτοὺς, κατασκάπτει ᾗ τὸ χωρίον, [q] Ραεπτὰ καλούμενον· τῶν ᾗ ἄλλων [r] οὐδὲν ἐλύπησεν. ἐκβοηθησάντων ᾗ τῶν Ἀράβων ἡγουμένου Νακέβου, μάχη γίνεται· καθ' ἣν ὀλίγοι μὲν [s] τῶν Ηρῴδου, Νάκεβος ᾗ ὁ τῶν Ἀράβων στρατηγὸς, καὶ σὺν εἴκοσι πέντε τῶν σὺν αὐτῷ πίπτουσιν, οἱ ᾗ ἄλλοι πρὸς φυγὴν ἐτράποντο. πεσόντων ᾗ τούτους, τετρακισχιλίους [t] Ἰδουμαίων ὑπὸ τῇ Τραχωνίτιδι κατοικίσας, [v] ἦρχε λῃστὰς τοὺς ἐκεῖ· καὶ περὶ τούτων τοῖς ἡγεμόσιν ἔπεμπεν περὶ Φοινίκην οὖσιν, ἀποδεικνὺς ὅτι μηδὲν πλέον ὧν ἀγνωμονοῦντες ἐπεξελθεῖν ἔδει τοὺς Ἄραβας αὐτῷ πεπραγκότα. ταῦτα μὲν οὖν ἐκεῖνοι πολυπραγμονοῦντες εὕρισκον οὐ ψευδόμενον.

γ'. Ἄγγελοι ᾗ Συλλαίῳ καταπεχήσαντες, εἰς Ῥώμην τὰ πεπρασμένα διεσάφουν, εἰς μεῖζον ὡς εἰκὸς ἕκαστα τῶν γενομένων αἴροντες. ὁ ᾗ ἤδη μὲν ἐπεπρασμάτου γνώμην εἶναι Καίσαρι, τότε ᾗ δὴ τὴν αὐλὴν ἀναστρεφόμενον, ὡς ἤκουσεν, εὐθὺς μεταμφιέννυται μέλαναν ἐσθῆτα, κἀ παρελθὼν ἔλεγε [x] ὡς αὐτὸν, ὅτι πολέμῳ τὴ [y] δὴ τὴν Ἀραβίαν εἴη κεκακωμένα, [z] κἀ πᾶσα ἀνάστατος ἡ βασιλεία στρατιᾷ πορθήσαντος αὐτῷ Ηρῴδου. [a] δακρύων ᾗ, πεντακοσίους μὲν ὅτι διχιλίοις Ἀράβων ἀπολωλέναι τοὺς πρώτους ἔλεγε, ἀνῃρῆσθαι ᾗ [b] κἀ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Νάκεβον, οἰκεῖον αὐτῷ κἀ συγγενῆ, πολίτην ᾗ διηρπάσθαι τὰ ἐν Ραέπτοις. καταφρονῆσαι ᾗ τὸν Οβόδαν, διὰ ἀσθενείας σὺν δεκέσασθαι τῷ πολέμῳ, μὴ τὸ μητ' αὐτὸν, μήτε τὴν Ἀραβικὴν δύναμιν παρεῖναι. τοιαῦτα δὲ Συλλαίου λέγοντος, κἀ πρασσομένου ὑπὸφόνως, ὡς ἐδόκει ἂν αὐτὸς [c] ἀπελθὼν τὴν χώραν μὴ πεπισθυκὼς ὅτι Καίσαρι μέλοι τὴν εἰρήνην ἄπασιν εἶναι πρὸς ἀλλήλους, μηδ' εἰ παρὼν ἐτύγχανεν ἐκεῖ λυσιτελῆ ποιήσαι τὸ πόλεμον Ηρῴδῃ, παροξυνθεὶς ὅτι τοῖς λεγομένοις ὁ Καίσαρ, ἀνέκρινε τὸν Ηρῴδου τοὺς παρόντας, κἀ τὸν ἰδίων τοὺς [d] ἀπὸ Συρίας ἥκοντας, αὐτὸ μόνον, εἰ τὴν στρατιὰν Ηρῴδης [e] κατάγοι. τὸ δὲ τοῦτο μὲν αὐτὸ λέγειν ἀνάγκην ἐχόντων, τὸ δὲ ἐφ' ὅτῳ κἀ πῶς οὐκ ἀκριβῶς, ὀργή τε μείζων ἐγίνετο τῷ Καίσαρι, κἀ γράφει πρὸς τὸν Ηρῴδην, τότε ἄλλα χαλεπῶς, κἀ τέλος ἐπιστολῆς τὸ κεφάλαιον, "ὅτι πάλαι χρώμενός σοι "φίλῳ, νῦν ὑπηκόῳ χρήσομαι." γράφει δὲ κἀ Συλλαῖος ὑπὲρ τούτων τοῖς Ἄραψιν. οἱ δὲ ἐπαρθέντες ὅτε τῶν ληστῶν ὅσοι διέφυγον ἐξεδίδοσαν, ὅτε τὰ χρήματα [f] διελύοντο, νομάς τε ἃς ἐκείνοι μισθωσάμενοι ἀφῃροῦντο, ἀμοιβὴ παθόντας ἐχρῶντο, πεπαυμένου δὲ τὸν Ἰουδαίων βασιλέως ἀφ' ὅλου ὀργῆς δὲ Καίσαρος. ὑπεπίμπλαντο ᾗ τῷ καιρῷ καὶ οἱ τὴν Τραχωνίτιν ἔχοντες, τῆς τῶν [g] Ἰδουμαίων φρουρᾶς κατεξαναστάντες, κἀ λῃστρικοῖς χρώμενοι μετὰ τῶν Ἀράβων, οἳ ἐλεη-

[n] Ρύσια ᾗ τῶν χρημάτων] Redditionem pecuniarum. *Ruſinus.* SPANH.

[o] Επεξιέναι.] Τοὺς Ἄραβας poſt ἐπεξιέναι addit *Busb.*

[p] Αἱρεῖ μὲν ἐξ ἐφόδου πάντας] Ita *Busb.* ὡσὲ in *Editis Aliiſque.*

[q] Ραεπτὰ καλούμενον·] Αιπτα *Vat.* Ραίπτα *Gall.* & *Lugd. Bat.* in *Epiphanii* libris *Repta.*

[r] Οὐδὲν] *L. B.* κόνα.

[s] Τῶν Ηρῴδου,] Illud τῶν inſertum dedi è *Cod. Busb.*

[t] Ἰδουμαίων] Ἰδουμαίους *Busb.*

[v] Ηρχε] Lege Ειρχε. atque ita (cum *Coccejo*) *Busb.* IBBETS.

[x] Ως αὐτὸν,] Illa ὡς αὐτὸν deſunt *Busb.*

[y] Περὶ τὴν Ἀραβίαν] Καὶὰ τὴν Ἀραβίαν *Busb.*

[z] Καὶ πᾶσα ἀνάστατος] Καὶ πᾶσα ἀνάστατος ἡ βασιλεία στρατιὰ πορθήσαντος αὐτῷ Ηρῴδου in *Editis Aliiſque.*, κἀ πᾶσα ἀνάστατος ἡ βασιλεία στρατιὰ πορθήσαντος αὐτῷ Ηρῴδου *Vat.* unde reſcribere non dubitavi, κἀ π. ἀ. ἡ. βασιλεία στρατιᾷ π. nec aliter, ut puto, legebat *Epiphanius*, qui vertit, *totumque regnum commotum ab Herodis exercitu fuiſſet.*

[a] Δακρύων ᾗ] Δακρύων μὲ *Hen.* à prima manu, & *Vat.* qui mox μὲ poſt πεντακοσίους negligit.

[b] Καὶ τὸν στρατηγὸν] Illud κἀ è *Cod. Vat.* & *Epiphan.*

[c] Απελθὼν τὴν χώραν] Ita lego pro ἐπέλθοι, quod in *Editis* exſtat & *MSS.* (præter *Lugd. Bat.* tamen, in quo edita hæc nova lectio invenitur) in *Epiphanii* verſione, *quod nec ipſe rediret in provinciam, neque ſi præſens fuiſſet, commodum fuiſſet cum Herode bellum committere.*

[d] Απὸ Συρίας ἥκοντας,] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* ἐκ Συρίας in *Editis Aliiſque.*

[e] Κατάγοι.] Καταγάγοι *Busb.* & *Baſ.* ἐξαγάγοι *Lugd. Bat.*

[f] Διελύοντο,] Διελύετον *Busb. Lugd. Bat. Hen.* & *Vat.*

[g] Ἰδουμαίων] Ἰουδαίων *Busb.* & *Hen.* à pr. m.

ἐλεηλάτην τὴν ἐκείνων χώραν, οὐχ [h] ὅπῃ ὠφελείας μόνον, ἀλλὰ καὶ μνησικακίας χαλεπώτεροι [i] τὰς ἀδικίας ὄντες.

δ'. Ἡρῴδης δὴ ταῦτα πάντα φέρων ἠνείχετο, μεταβεβληκὼς αὐτοῦ τὴν παῤῥησίαν, ὡς εἶχε πρὸς Καίσαρα, [k] καὶ τὸ μεῖζον [l] ἀφεὶς καὶ φρονήματος. οὐδὲ γὰρ πέμψαντος αὐτοῦ πρεσβείαν ἀπολογησομένῳ ὁ Καῖσαρ ἠνέσχετο, πάλιν δὴ τὰς συμβουλίας ἀπράκτους ἀνέπεμψεν. ὡς δ' οὖν ὅπῃ τύποις ἀθυμία καὶ δέος, ὅ, τε Σύλλαιος μετρίως ἐλύπει, πεφοβημένος τε καὶ παρὼν ἐν τῇ Ῥώμῃ, πότε ἂν καὶ μείζονων ἀπόσμενος. ὁ μὲν γὰρ Ὀβόδας ἐτεθνήκει, πρὸς ἀναλαμβάνει δὲ τὴν τῶν Ἀράβων ἀρχὴν Αἰνείας, ὁ μετονομασθεὶς [m] αὖθις Ἀρέτας. τοῦτον γὰρ ἐπεχείρει πρὸς Συλλαίου παρωσάμενος αὐτὸς [n] ἀναλαμβάνειν τὴν ἀρχὴν, χρήματα μὲν πολλὰ δίδους τοῖς περὶ τὸν αὐλῶνα, πολλὰ δὲ Καίσαρι δῶρα ὑπισχνούμενος. ὁ δὲ τῷ μὴ τὸν Ἀρέταν ὑπηρειλῆσθαι πρότερον αὐτῷ βασιλεύειν ὠργίζετο. πέμπει δὲ καὶ εἰς ὑπηρολὴν καὶ δῶρα τῷ Καίσαρι, στέφανόν τε χρυσοῦν ἀπὸ πολλῶν ταλάντων. ἡ δὲ ὑπηρολὴ κατηγόρει Σύλλαιον ὄντα πονηρὸν δοῦλον, Ὀβόδαν [nn] τε φαρμάκοις διαφθεῖραι, καὶ ζῶντος ἐπὶ κρατεῖν αὐτὸν, τάς τε τῶν Ἀράβων μοιχεύσαι, καὶ χρήματα δανειζόμενον, ὡς ἐξιδιώσαιτο τὴν ἀρχὴν. προσέχειν δὲ οὐδὲ τούτοις ὁ Καῖσαρ, ἀλλ' ἀποπέμψας μηδὲν τῶν δώρων λαβών. τὰ δὲ περὶ τὴν Ἰουδαίαν καὶ Ἀραβίαν, ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐπεδίδου, τὰ μὲν εἰς ἀταξίαν, τὰ δ' ὡς καταφρονουμένων μηδένα προσεσόμενα. τῶν γὰρ βασιλέων ὁ μὲν, [o] ὅπως τὴν ἀρχὴν βεβαίαν ἔχων, οὐκ ἱκανὸς ἦν κωλύειν τοὺς ἀδικουμένους· Ἡρῴδης δὲ, ἐφ' οἷς [p] ἡμύνετο τάχιον ὀργισθέντος αὐτῷ Καίσαρος, ἁπάσας τὰς εἰς αὐτὸν συκοφαντίας φέρειν ἠναγκάζετο. πέρας δ' οὐδὲν ὁρῶν τῶν προσιόντων κακῶν, ἔγνω πάλιν εἰς Ῥώμην ἀποστέλλειν, εἴ τι δυνατὸν μετριώτερον εὑρεῖν παρά τε τῶν φίλων, καὶ πρὸς αὐτὸν Καίσαρα τὴν συντυχίαν [q] ποιησόμενος. καὶ ταῦτα μὲν ὁ Δαμασκηνὸς ἀπὸ Νικόλαος.

cri sed etiam ultionis causa miris modis in eos sæviebant.

4. Herodes autem ista omnia ferre cogebatur, perdita, quam in Cæsare habuerat, fiducia, & animum multo quam ante demissiorem gerebat. nam Cæsar legationem missam ab Herode ob causæ suæ defensionem audire nolebat, eamque iterum venientem re infecta remisit. Itaque erat ex istis in magna solicitudine atque metu, & ei permoleſtus erat Syllæus, tum quod ei crederetur, tum quod Romæ esset, & eo tempore ad majora spiraret. Nam Obodas quidem diem supremum obierat, Æneas vero, mutato deinde nomine dictus Aretas, Arabum imperium occupat. Cæterum Syllæus eum per calumnias deturbare, regnumque invadere nitebatur, magnas largitiones aulicis faciens, multasque Cæsari promittens. Aretæ quoque Cæsar succensebat, quod regnum usurpasset, neque prius ad se scripsisset. Verum & ille literas cum muneribus ad Cæsarem mittit, & in his auream coronam multa talenta pendentem: quibus in literis Syllæum accusabat, ut qui malus servus esset & Obodam veneno sustulisset, quo etiam vivo rerum dominus fuisset, dum & Arabum uxores adulteraret, & pecuniam mutuaretur, ut imperium sibimet vendicaret. Cæsar autem ne hos quidem *legatos* audire dignatus est, sed nullo accepto dono remisit. Judææ vero & Arabiæ regna indies deterius se habebant, tam propter turbas, quibus agitabantur, quam quia nemo erat qui ei malo mederetur. Nam *duorum* regum alter nondum certo rex erat; alter vero Herodes, quod semet vindicatum iverit, Cæsarem iratum habens, omnes contumelias perpeti cogebatur. Cum autem nullum finem videret malorum, qui eum circumsteterant, Romam iterum mittere decrevit, si quid æquius amicorum gratia & precibus apud Cæsarem posset obtinere. Atque istam quidem legationem suscepit Nicolaus Damascenus.

Legatos ad Cæsarem frustra mittit Herodes.

Aretas Obodæ in Arabum regnum succedit.

Cæsar ei offensus.

Nicolaus Damascenus ad Cæsarem missus.

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς Εὐρυκλῆς τοὺς Ἡρῴδου παῖδας διέβαλεν· καὶ ὡς ἔδησεν αὐτοὺς ὁ πατὴρ, καὶ τῷ Καίσαρι περὶ αὐτῶν ἔγραψε. περὶ Συλλαίου ὑπὸ Νικολάου κατηγορηθέντος.

CAP. X.

Quomodo Eurycles Herodis filios ad ipsum calumniatus est: utque eos in vincula conjecit pater, & de illis ad Cæsarem scripsit. De Syllæo à Nicolao accusato.

XVI.

ΕΞεπεπράκτο δὴ τὰ περὶ τὴν [r] οἰκείαν καὶ τοὺς παῖδας αὐτῷ [s] πολὺ χεῖρον ἐσχηκότας κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον. ὅλως μὲν γὰρ, [t] οὐδὲ τὸ ἔμπροσθεν χρόνου [v] ἀσύσκιον ἦν, ὡς τὸ μέγιστον καὶ δυσχερέστατον τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν [x] ἐπειλεῖτο τῇ βασιλείᾳ διὰ τὴν τύχης· ἐπέβαινε δὲ καὶ μᾶλλον ἐξήφθη τότε πρὸς τοιαύτην αἰτίαν. Εὐρυκλῆς ἀπὸ Λακεδαίμονος, οὐκ ἄσημος τὸν ἐκεῖ, κακὸς δὲ τὴν ψυχὴν ἄνθρωπος, καὶ πρὸς τρυφὴν καὶ κολακείαν δεινὸς [y] ἑκατέραν αὐτῶν ἔχειν τε καὶ μὴ δοκεῖν, ὑπιδημήσας ὡς τὸν Ἡρῴδην, δώρά τε δίδωσιν αὐτῷ, καὶ πολλὰ παρ' ἐκείνου λαβών, ταῖς εὐκαιρίαις τῶν ἐντεύξεων ἐπραγματεύσατο φίλος ἐν τοῖς μάλιστα γενέσθαι βασιλέως. ὡς δ' αὐτῷ καταγωγὴ μὲν ἐν τοῖς

Verum res suæ domi, filiorumque, qui multo magis in ipsum eo tempore exacerbati erant, valde turbari cœperunt. Omnino enim nec jam ante obscurum erat, fortunam malorum, quæ in homines cadunt, maximum & gravissimum regno *ipsius* minatam esse: tunc autem ingruebat & in majus crevit ex hujusmodi causa. Eurycles *quidam* Lacedæmonius, honesto loco natus, sed homo nequam, voluptatibus & assentationi deditus, ita tamen tecte ut non animadverteretur, cum peregre ageret apud Herodem, multis muneribus ei datis & majoribus acceptis, urbanitate sua sese in intimam regis amicitiam insinuavit. Antipatri quidem hospitio utebatur, ad Alexandrum vero itabat, multumque cum eo erat; ut qui se Archelao Cappado-

Eurycles Lacedæmonius.

Eurycles in Herodis & Antipatri & Alexandri amicitiam se insinuat.

h Ἐπὶ ὠφελείᾳ μόνον,] Ἀπὸ ὠφελείας *Hen.* & *Vat.* ἀπιφιλείας *Lugd. Bat.* ἀπ' ὠφελείας *Cocceius* mavult.

i Τὰς] Lege ἐπὶ τὰς. COCC.

k Καὶ τὸ μεῖζον] Καὶ μεῖζον *Hen.* & *Vat.*

l Ἀφεὶς] *L. B.* ἀφεῖτο.

m Αὖθις Ἀρέτας.] Ex *L. B.* αὖθις hoc loco inseruimus, & in versione pariter expressimus. Regium enim illud nomen postea videtur assumpsisse in regno confirmatus ab Augusto. Minus recte verterat *Hudson* cognomento Aretas. HAV.

n Ἀναλαμβάνειν τὴν ἀρχὴν,] Ἀναλαμβάνῃ *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

nn Τε] *L. B.* δὲ.

o Οὕπω τὴν ἀρχὴν βεβαίαν,] Ὁ μὲ οὐδέπω τὴν ἀρχ. *Vat.*

p Ἡμύνετο] Ἠμύνατο *Busb.* & *Lugd. Bat.*

q Ποιησόμενος.] *L. B.* ποιησάμενος.

r Οἰκείαν] Οἰκίαν *Busb.* & *Zonar.*

s Πολὺ χεῖρον ἐσχηκότας] Πολὺ χεῖρον ἐσχηκότα *Busb.* & *Lugd. Bat.* πρὸς τὸν cæteris. χεῖρον ἔχει τὰ κατὰ τοὺς παῖδας *Zonar.*

t Οὐδὲ —— Λακεδαίμονος,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 25. §. 1. SPANH.

v Ἀσύσκιον] Ἀνύποπτον legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& licet sine suspicione nunquam fuissent, malum tamen plus tunc ex hujusmodi causa prævaluit.*

x Ἠπείλητο] Ἀπειλεῖτο in *Editis* & *MSS.* unde ἠπείλητο fecimus.

y Ἑκατέραν] Cum in *Editis Aliisque* fuerit ἑκατέρων, rescripsimus ἑκατέραν. in *Cod. Vat.* ἑκάτερον. quod & *Cocceius* malebat.

dociæ regi familiariſſimum eſſe dictitaret. ideoque Glaphyræ honorem te præbere ſimulabat: atque in eo totus erat ut omnes clam coleret, & quæ dicerentur & fierent ſemper obſervabat, ut ita calumniis retineret hominum benevolentiam. Poſtremo id conſequutus eſt, ut, cum ſe in familiaritatem alicujus dedidiſſet, ejus amicus eſſe videretur; quod ſi alium frequentaret, id ejus gratia facere putaretur. Alexandrum itaque, ut juvenem, adeo ſibi conciliavit, ut ei perſuaſerit, ſe tuto poſſe ei querelas de iis quæ paſſus fuerat concredere, id quod alii audebat nemini. Suam igitur vicem dolens ei aperuit, ut pater *ab ipſo* alienatus eſſet, narravitque ei cuncta de matre, itemque de Antipatro, quod is, ipſis ab honoribus repulſis, omnem ſibimet poteſtatem arripuiſſet. Atque iſta haud ferenda eſſe dicebat, præſertim quod pater tantum in eos odium jam conceperat, ut cum ipſis, prout adjiciebat, nec convivia nec colloquia communicare ſuſtineat. Talia quidem ipſi, ut veriſimile erat, dolor ſuggerebat. Hæc autem verba Eurycles Antipatro referebat, dicens quidem, non illius gratia hoc ipſum ſe facere, ſed tanti eſſe momenti rem ut tacere nequeat, quò illi ab Alexandro cavendum eſſe putet. neque enim ſingula illorum ſine affectu cum dicere, quin non obſcuram præ ſe ferre nocendi voluntatem. Jam vero Antipater, cum ex iſtis eum ſibi amicum opinaretur, ei ſæpe liberaliter largiebatur: & ad extremum perſuaſit, ut ea referret Herodi. Ille vero, dum ex iis quæ ſe audiviſſe dicebat de Alexandri malevolentia verba faceret, non difficulter fidem inveniebat, atque ita regem affecit, orationis calliditate eum circumagens atque irritans, ut odium inexpiabile *in filium* ſuſciperet. id quod ea ipſa hora oſtendit. nam Eurycli extemplo quinquaginta talenta dedit. Is vero cum iſta accepiſſet, & Archelaum Cappadociæ regem adiiſſet, *ei* laudabat Alexandrum, ſeque ei in componenda cum patre pace magno uſui fuiſſe prædicabat. Hac arte Archelao etiam pecunia emuncto, antequam detegeretur malitia, diſceſſit. Et quidem Eurycles iſte, cum *poſtea* in Lacedæmone improbus eſſe non deſiiſſet, ob multa facinora à patria relegatus eſt.

Ab Antipatro & Herode muneribus donatur.

Archelao etiam pecuniam extorquet.

Herodes filiis fit infenſior.

2. Judæorum autem rex non ut ante ſatis habebat criminationes adverſus Alexandrum & Ariſtobulum audire: verum etiam tam inteſtino in eos odio flagrabat, ut, ſi nemo criminaretur, ipſe ad criminandum induceret, omnia ſpeculando & explorando; & omnibus, ſi quid contra eos haberent, dicendi poteſtatem faciendo: ac perfecit ut ei referretur, Evaratum Coum cum Alexandro conſpiraſſe. Et hoc quidem omnium libentiſſime audivit Herodes.

Jucundus & Tyrannus ſe ſollicitatos ab Alexandro; ut inter venandum Herodem interficerent, fatentur.

3. Huc & majus quiddam contra juvenes accedit, dum novæ ſemper in eos excogitantur calumniæ, & omnes ut ita dicam certatim id agunt, ut grave aliquid de iis ad regem deferrent, quod pro ſalute ipſius facere videretur. Erant Herodi ſatellites duo, qui propter corporis fortitudinem

Αντιπάτρε, πεῴτοδ᾽ ἦ καὶ σωίθη τοὺς τ᾽ Αλέξανδρον· Αρχελάῳ γὰ ἐλεγῶ εἶναι τῷ Καππαδόκι ἀφ᾽ ἁπλῆς. ὅθεν καὶ τὸν Γλαφύραν ὑπεκρινατο πυθ᾽· καὶ πολὺς ὢν ἀφανῶς μὲν ἐκθεραπευων ἅπαντας, αὐτῆ δ᾽ τοῖς λαλημένοις ἢ γινομένοις πεοσεχων, ὡς ἐξ αὐτῶν ἀντιχαριζεσθαι τοὺς ἀφελολάς. τελ᾽ ἦ [z] ποιᾶ᾽ [a] ἑκασῳ κατὰ τὰς συντυχίας [b] ἀπεβαινεν, ὡς ἐκεινῳ μὲν εἶναι φίλ᾽, τοῖς δ᾽ ἄλλοις δοκεῖν κατὰ τὸ συμφέρον. ἐκείνῳ [c] πεοσεῖναι. [d] τ᾽ οὖν Αλεξανδρον πεοσεκτήσατο νέον ὄντα, καὶ πεὶ ὧν ἐπεπονθ᾽ μηδενὶ μεν, πεὸς ἐκεῖνον δὲ μόνον ἀδεῶς πεπεισμένον ἐξεῖναι λεγὶν· ἐνέφαινεν οὖν ἀχθόμεν᾽ ὡς ὁ πατὴρ ἀλλοτεμῶτ᾽, καὶ τὰ πεὶ τὴν μητέρα διηγεῖτ᾽ καὶ τ᾽ Αντιπάτρον, ὅτι παρωθ᾽μεν᾽ αὐτὸς τ᾽ πιμῆς τὰ πάντα ἤδη δυνατα. τούτων δε ἀνεκτὸν ὑδὲν ἔφη, κατεσκυασμένα πεὸς μισ᾽ ἤδη ἔ πατεὸς, [e] μηδὲ συμποσιοις μηδὲ συλλόγοις ἀνέχεσθαι, λέγων. τοιαῦτα μὲν ἐκεῖν᾽, ὡς εἰκὸς, ἐφ᾽ οἷς ἤλγ. τὰς δὲ λόγας Εὐρυκλῆς Αντιπάτρῳ τὰτας ἀνέφερεν, λέγων μὲν ὡς ὐχ ἕνεκα σᾶ τᾶτ᾽ αὐτὸ ποιεῖν, [f] νικᾶσθαι ἦ ὑπὸ σᾶ πιμώμεν᾽ τῷ μεγίθ᾽ ἔ πεαγμαῖ᾽, καὶ Φυλαττεσθαι πεοσκελδόμεν᾽ τ᾽ Αλέξανδρον. ὰ γὰ ἀπαθῶς [g] τούτων ἕκασον λέγὶν, ἀλλὰ τοῖς ῥήμασιν αὐτοῖς εἶναι τὴν αὐτοχειρίαν. Αντιπατρ᾽ μὲν οὖν εὔνοιαν ὑπολαμβάνων [h] ἐκ τούτων, μεγαλας αὐτῷ παρ᾽ ἕκασα δωρεὰς ἐδίδ, καὶ τέλ᾽ ἤδη πίθ᾽ πεὸς τ᾽ Ηρῴδ᾽ ἀναφέρειν τ᾽ λόγον. ὁ δ᾽ ὐκ ἐν τὴν Αλεξάνδρα δύσνοιαν ἐξ ὧν ἔλεγῶ ἀκηκοέναι διηγεμέν᾽ [i] ἀπίθαν᾽, ἀλλ᾽ ὕτω διεθηκε τ᾽ βασιλέα, πειάγων ἀεὶ τοῖς ῥήμασι καὶ παροξυνων, ὡς ἀμεπάγνωστον πεῆσαι τὸ μῖσ᾽. ἐδήλωσε δ᾽ καὶ πεὸς αὐτὸν τ᾽ καιρόν. εὐθὺς γὰ Εὐρυκλεῖ δίδωσιν πεντήκοντα τάλαντα δωρεαν. ὁ δ᾽ ταῦτα λαβὼν, καὶ πεὸς τ᾽ Αρχέλαον [k] ἀναβὰς τ᾽ βασιλέα τ᾽ Καππαδόκων, τ᾽ Αλεξανδρον ἐπῄνε, καὶ χρήσιμ᾽ ἔλεγῶ αὐτῷ εἰς πολλὰ πεὸς τὰς ἀφελολας τὰς πεὸς τ᾽ πατέρ᾽ γενῆσθαι. χρηματισάμεν᾽ δ᾽ καὶ παρ᾽ ἐκείνα, πειν καταφωραχθῆναι τ᾽ κακοηθειας, ἀπῆλ. Εὐρυκλῆς μὲν οὖν, ὑδὲ ἐν τῇ Λακεδαίμονι πωσάμεν᾽ εἶναι μοχθηρὸς, ὅτι πολλοῖς ἀδικήμασιν ἀπεσερήθη [l] τ᾽ πατριδος.

β΄. Ο δὲ τῶν Ιουδαίων βασιλεὺς ὐχ ὥσπερ πεότερον εἶχεν πεὸς τε τ᾽ Αλέξανδρον καὶ τὸν Αριστόβολον, ἀκύειν μόνον τὰς κατ᾽ αὐτῶν ἀφελολὰς, ἀλλ᾽ ἤδη ἀφ᾽ μίσας οἰκείᾳ γενῆμένους αὐτὸς, εἰ καὶ μὴ λέγει πὶς, [m] ἐξειργαζετ᾽, ἀδιατηρῶν ἕκαστ᾽, καὶ πιθανόμενος, καὶ πᾶσιν ἐνδιδὺς τοῖς βυλομένοις, εἴ πις ἔχοι τι κατ᾽ ἐκείνων εἰπεῖν, [n] Εὐάρεστόν τε Κῶον Αλεξάνδρῳ πωεδένα. καὶ τᾶτ᾽ μὲν ἂν [o] καθ᾽ ἡδονὴν τὸ πᾶσιν ἥδιστον Ηρῴδ᾽ ἐλάμβανεν.

γ΄. Επιγίνετ᾽ ἦ κ᾽ τ᾽ νεανίσκων μεῖζόν τι, [p] σωφρονμένης ἀεὶ τ᾽ κατ᾽ αὐτῶν ἀφελολῆς, ἢ πᾶσιν ὡς εἰπεῖν ἄφλα τᾶτα πεοκειμένα, λέγὶν τι πεῖ ἐκείνων [q] δυχερὲς, ὃ πεὸς τ᾽ ἔ βασιλεύοντ᾽ ἐδόκει σωτηρίας. σωματοφύλακες ἦσαν Ηρῴδ᾽ δύο, κατ᾽ ἰσχὺν καὶ μέγεθος

[z] Τοιᾶτ᾽] Τοιᾶτο in *Cod. Gall.*

[a] Εκασῳ] Εν ἑκ᾽σῳ *Vat.*

[b] Απ ἔβαινεν,] Ita *Vat.* & *Busb.* ὑπέβαινεν in *Editis Aliiſque.*

[c] Πεοσεῖναι.] Πεοσεῖναι *Busb.*

[d] Τὸν οὖν Αλ ξανδρον] Οὕτως Αλέξανδρον ἀδ᾽ γέ νέον ὄντα πεῖ ὧν ἐπεπόνθ᾽ μὴ ὡς πεπεισμένον μηδενὶ μ᾽, πεὸς ἐκεῖνον *Vat.*

[e] Μηδὲ συμποσιοις] Ωε μηδὲ συμποτίοις ἢ συλλόγοις ἀνέχεσθ᾽ *Vat.*

[f] Νικᾶσθ᾽ —— πεάγμα᾽,] *Non pro mea utilitate tibi hæc nuncio, ſed tuis jam victus honoribus, & rei magnitudine*, vertit *Ruſinus.* ut legiſſe videatur, τιμᾶσθ᾽ ἦ ὑπὸ σᾶ νικ. &c. SPANH. Quomodo legerit *Vet. Interpres* ſeu *Ruſinus*, apparet ex lectione Cod. *Lugd. Bat.* qui diſtincte τιμώμε᾽ exhibet, quod inſerui pro vulgato νικωμε᾽, unde patet totum locum ita eſſe legendum, λέγων μὲν ὡς ὐχ ἕνεκα ᾶ (pro vulgato σᾶ) τᾶτ᾽ αὐτὸ ποιεῖν, νικᾶσθ᾽ ἦ, ὑπὸ τᾶ τιμώμε᾽, τῳ &c. i. e. *Dicens quidem, non ſui ipſius gratia ſeſe illud facere, verum illius, quod victus eſſet honore ejuſdem erga ſe, atque ipſius ſceleris magnitudine.* HAV.

[g] Τούτων ἕκασον] Ita rurſus ex *Lugd. Bat.* quod fortius quam vulgatum τᾶτο ἕκασον, & in verſione *ſingula illorum* reposui pro *hæc* &c. HAV.

[h] Εκ τούτων,] Illa ἐκ τούτων è Codd. *Hen.* & *Vat.*

[i] Απίθαν᾽,] Πίθανὸς *Vat.*

[k] Αναβὰς τ᾽ βασιλία] Διαβὰς *Busb.*

[l] Τῆς πατρίδ᾽.] Τῆς ἑαυτᾶ πατρίδ᾽.

[m] Εξειργαζετο,] Πεελειργάζετο juxta *Zonaram.* qui hoc ipſum ex *Joſepho* ad hunc modum narrat; Ηρῴδης ἦ τοῦτον ὡς τοὺς παῖδας ἐξώργιζο, ὡς μηκέτι διῖαθ᾽ Αφελολῶν, ἀλλ᾽ αὐτὸς ἐξεργάζεσθ᾽ τὰ ἐκείνων, ἢ φυλατηρεῖν ἐκασε.

[n] Εὐάρεστόν τε Κῶον] De hoc Furato Coo. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 26. §. 5. SPANH.

[o] Καθ᾽ ἡδονὴν τὸ πάντων] Forſan κατ᾽ ἀκοήν.

[p] Σκώρωμμένης —— Αφελολῆς,] Αλωσ. lib. 1. c. 26. §. 3. SPANH.

[q] Δυχερὲς,] Δυχερὲς πεὸς τ᾽ ἔ βασιλεύοντ᾽ σωτηρίαν *Vat.*

[r] Τύ-

θος πιμώμενοι, Ιάκυνδος καὶ [r] Τύραννος. ὅτοι, προσκρούσαντος αὐτοῖς τοῦ βασιλέως ἀπεωσμένοι, [s] τοῖς περὶ Αλέξανδρον ἦσαν συνιππαζόμενοι, καὶ διὰ [t] γυμνασίαν τιμώμενοι, καὶ τι χρυσίον καὶ δωρεὰς ἄλλας ἐλάμβανον. εὐθὺς οὖν καὶ τούτους ὁ βασιλεὺς ἔχων ἐν ὑποψίᾳ, ἐβασάνιζεν. [v] οἱ δὲ, διαφθαρτρήσαντες πολὺν χρόνον, ὕστερον ἔλεγον, ὅτι πεῖθοι φονεύειν αὐτὸς Ηρῴδην Αλέξανδρος, [x] ἐπεὶ περὶ κυνηγέσιον θηρίων διώκων [y] προσβάλοι. [z] δυνατὸν γὰρ εἶναι λέγειν, ὡς ἀπὸ δόρατος ἵππου κατενεχθεὶς [a] ἀναπαρείη τὰ ἑαυτοῦ λόγχαις. καὶ γὰρ πρότερον αὐτῷ τοιοῦτόν [b] τι παθεῖν πάθος. [c] ἐπέδειξαν δὲ καὶ χρυσίον μὲν ἐν ἵππου νάπῃ κατορωρυγμένον, καὶ τὰ ἀρχικώτερον ἐξήλεγχον, ὅτι δὴ [d] λόγχας αὐτοῖς δοίη βασιλικὰς, καὶ τοῖς Αλέξανδρον θεραπεύουσιν ὅπλα, κελεύσαι δὲ ἐκείνου.

δ'. Μετὰ τούτους ὁ Φρούραρχος [e] Αλεξανδρείου ληφθεὶς ἐβασανίζετο· [f] καὶ γὰρ ἐκεῖνος αἰτίαν εἶχε [g] δέξασθαι τῇ Φρουρᾷ, καὶ παρέξειν τοῖς νεανίσκοις χρήματα ὑποδέξασθαι, τὰ κείμενα τῶν βασιλικῶν κατ' ἐκεῖνο τὸ Φρούριον. αὐτὸς μὲν οὖν οὐδὲν ὡμολόγησεν· ὁ δὲ αὐτοῦ παρελθὼν τοῦτο ἔφη γνῶναι, καὶ γράμματα ἐπεδωκεν, [h] ὡς εἶναι εἰκασμένα τὰ Αλεξάνδρου [i] χειρός. "Τε-"λέσαντες, σὺν Θεῷ εἰπεῖν, ἃ προεθέμεθα πάντα, ἥξο-"μεν πρὸς ὑμᾶς· ἀλλὰ προθεῖτε, καθὼς [k] ὑπέσχε-"θε, δέξασθαι ἡμᾶς τῷ Φρουρίῳ." μετὰ τοῦτο τὸ γράμματεῖον, ὁ μὲν Ηρῴδης [l] οὐκέτι εὐδοιασίμως εἶχε περὶ τῶν παίδων εἰς αὐτὸν ὑποβολῆς. Αλέξανδρος δὲ [m] Διόφαντον ἔφη τὰ γράμματα μιμήσασθαι τὸν τύπον, καὶ δι' Αντιπάτρου κακουργηθῆναι τὸ γραμματίδιον. [n] ὁ γὰρ Διόφαντος ἐδόκει τὰ τοιαῦτα δεινός· ἐν ὑστέρῳ δὲ διελεγχθεὶς ἐπ' ἄλλοις, ὕστερον ἀπέθανε.

ε'. Τοὺς δὲ βασανισθέντας ὁ βασιλεὺς καὶ εἰς τὸ πλῆθος προήγαγε ἐν Ιεριχοῦντι [o] κατηγορήσοντας τῶν παίδων· [p] καὶ τούτους μὲν [q] ἐκ χειρὸς οἱ πολλοὶ βάλλοντες ἔκτειναν. ὡρμημένων δὲ καὶ [r] τοὺς περὶ Αλέξανδρον ὁμοίως κτεῖναι, τοῦτο μὲν ὁ βασιλεὺς παρεπήσατο, διὰ Πτολεμαίου καὶ Φερώρα τὸ πλῆθος ἀναστείλας. ἰδίᾳ δὲ Φυλακὴ καὶ τήρησις αὐτῶν, καὶ προσίει μὲν [s] οὐδείς, πάντα δὲ ἐπεσκοπεῖτο τὰ γινόμενα καὶ λαλούμενα. [t] καὶ τί γὰρ ἢ καταδίκων εἶχον ἀδοξίαν καὶ δέος. ἕτερος δὲ αὐτῶν Αριστόβουλος, ἐκ βαρυθυμίας [v] ἐπαγόμενος καὶ τὴν ἑαυτοῦ [x] πιτθίδα καὶ πενθερὸν σωαλγεῖν αὐτῷ τῆς συμφορᾶς καὶ μισεῖν τὸν τὰ τοιαῦτα πείθοντα, "ἃ γὰρ, ἔφη, καὶ σοὶ κίνδυνος ἀπωλείας, "[y] διαβεβλημένῃ Συλλαίῳ κατ' ἐλπίδα [z] γάμων "ἅπαντα πανδήδε προμηνύειν"; τοῦτος ἐκείνῃ ταχὺ μάλα τἀδελφῷ προσφέρει τοὺς λόγους. ὁ δὲ, σὺν ἔπι καταοχὼν αὐτὸν, δῆσαί τε κελεύει, καὶ διαφησάσθαι ἀπ' ἀλλήλων ὅσα κακῶς ἐποίησαν ὀλίτῳ

& proceritatem habebantur in pretio, videlicet Jucundus & Tyrannus. Ii, offenso rege depulsi, cum Alexandro equitabant, &, quoniam homines exercitati essent, erant in honore, & auri aliquantum, aliaque dona accipiebant. Quapropter rex eos statim suspectos habuit, & in quæstionem vocavit. Illi vero, postquam diu perstiterant, tandem dixerunt, Alexandrum sibi persuadere voluisse, ut Herodem in venatione feras persequentem occiderent. facile enim confingi posse, equo delapsum suismet venabulis transfixum esse. nam & ante pene simile quiddam ei acciderat. simulque indicaverunt aurum in equili defossum esse, & venatorum præfectum convicerunt, sibi regia venabula, & Alexandri aulicis arma, ipsius jussu, dedisse.

In Alexandrii præfectum quæstio.

4. Post hos comprehenditur & torquetur præfectus præsidii Alexandrii: quippe accusatus, promisisse adolescentibus sese eos castello recepturum, eisque regiam pecuniam, quæ in ea munitione esset, traditurum. Atque ipse quidem *præfectus* nihil confessus est: sed prodiit ejus filius, & ita esse dixit; literasque tradidit scriptas, ut videbatur, manu Alexandri, *in hanc sententiam.* "Perfectis, si "Deus voluerit, omnibus quæ instituimus, venie-"mus ad vos: sed date operam, sicut promisistis, "ut nos castello recipiatis". Post hanc schedam non dubitabat Herodes, quin insidiæ sibi à filiis paratæ fuerint. Alexander autem dicebat, manum suam à Diophanto notario assimulatam, eamque schedam ab Antipatro malitiose effictam. Erat enim Diophantus assimulandarum literarum peritissimus; tandemque alias simulasse convictus morte pœnas dedit.

Litera ficta à Diophanto, manum Alexandri assimulante.

5. Eos autem, in quos fuerat habita quæstio, produxit rex Hierichunte ad populum, ut accusarent pueros: atque illos quidem † multi lapidibus obrutos necarunt. cum vero idem Alexandro & Aristobulo facturi essent, hoc ipsum quidem nè fieret prohibuit rex, per Ptolemæum & Pheroram populi impetum reprimendo. at pueros ita concludendos custodiendosque curavit, ut eos adiret nemo, cunctaque eorum facta & dicta observarentur. Et nihil omnino à condemnatis differebant infamia & *futuri* metu. Eorum autem alter Aristobulus tantum animi dolorem concepit, ut Salomæ amitæ socruique suæ persuadere tentaverit, ut ipsius calamitatem acerbe ferret, eumque odio haberet, qui se eò perduci sineret. "Etenim non-"ne tu quoque, inquit, in mortis periculo versa-"ris, cum omnia quæ hîc fiunt Syllæo spe con-"jugii detegere dicaris"? Hæc verba illa protinus *Herodi* fratri narratum it. Ille vero, ut qui non amplius semet cohibere potuerit, eum sine ulla cun-

Alexander & Aristobulus in carcerem conjecti.

Operam dat Aristobulus ut Salomen Herodi infensam reddat.

Aristobulus, Salomes ejus consilia Herodi narrante, constringitur.

r Τύραννος.] Conf. *alibi* lib. 1. c. 26. §. 3. SPANH.

s Τοῖς περὶ Αλεξανδρον] Τοῖς deest *Vat.*

t Γυμνασίαν τιμώμενοι,] Γυμνάσια *Vat. Lugd. Bat. Busb.* & *Hen.* à manu secunda.

v Οἱ δὲ, ——— ἔλεγον,] Conf. *alibi* lib. 1. c. 26. §. 3. SPANH.

x Επεὶ περὶ κυνηγέσιον] Επειτ' εἰς κυν. *Busb.* atque ita *Hen.* voce περὶ in ora libri posita. ἐπεί περί τι *Lugd. Bat.* ἐπεί τε περὶ καὶ *Vat.*

y Προσβάλοι.] *L. B.* προσβάλοι, in *Marg.* προσκαλῇ.

z Δυνατὸν γὰρ εἶναι λέγειν,] Δυνατὸν γὰρ εἰπεῖν λέγειν *Busb.* & *Hen.* à pr. m.

a Αναπαρείη τοῖς ἑαυτοῦ λόγχαις.] Εμπαρείη *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* ἀναπαρῇ *Hen.* à pr. m. ἀναπαρείη ταῖς ἑαυτοῦ λόγχαις *Gen.*

b Τι πάθος.] *L. B.* τι πάθος.

c Επέδειξαν δὲ] Επέδειξαν δὲ καὶ τὸ χρυσίον *Vat.*

d Λόγχας αὐτοῖς δοίη βασιλικὰς,] Eadem *Zonaras* p. 250. D. SPANH.

e Αλεξανδρείου] Conf. *alibi* lib. 1. c. 26. §. 3. SPANH.

f Καὶ γὰρ ἐκεῖνος] Καὶ ἐκεῖνος αἰτίαν εἶχεν ὡς ἐπαγγειλάμενος δέξασθαι τῷ Φρουρίῳ *Busb.* καὶ ὁ Φρούραρχος δὲ Αλεξανδρίου ἡτιάσατο, ὡς ἐπαγγειλάμενος δέξασθαι τοὺς νεανίσκους ἐν τῷ Φρουρίῳ *Zonar.*

g Δέξασθαι] Forte δεξάσθαι.

h Ὡς εἶναι εἰκασμένα] Ὡς εἰκάσαι *Vat. Lugd. Bat.* & *Zonar.*

i Χειρός.] Φορέζοντα post χειρός addit *Busb.*

k Υπέσχεσθε,] Υπέσχησθε *Vat.*

l Οὐκέτι εὐδοιασίμως εἶχε] Οὐκέτι εὐδοιάσιμος εἶχε *Zonar.* HUDS. Ita etiam *Zonaras* p. 251. A. SPANH.

m Διόφαντον ἔφη] Hujus Diophanti meminit *Tzetzes*, Chil. VI.

n Ο γὰρ Διόφαντος] Ο γάρ τοι Δ. *Vat.*

o Κατηγορήσοντας] Καὶ τοὺς κατηγορήσοντας τῶν παίδων legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& accusatores eorum.*

p Καὶ τούτους] Καὶ βάλοντες ἐπέκτειναν *Busb.*

q Εκ ——— ἔκτειναν.] Manu jaculantes multi interemerunt. *Rufinus.* malè *Gelenius*: saxis sunt obruti. Βάλλειν tamen pro *saxis obruere* dictum infra cap. XI. §. 2. ubi *Zonaras* pro βάλλειν habet λιθολούσειν· & §. 6. in genere τοῖς δυστυχῆσι βάλλοντες. item *alibi* lib. 1. c. 27. §. 5. ξύλοις βαλλόμενοι καὶ λίθοις. SPANH.

† *Multi*] Melius vertas per *vulgus.* HAV.

r Τοὺς περὶ Αλέξανδρον] Id est, *Alexandrum*; ut aliquanto post τοῖς περὶ Ολυμπον, ubi de Olympo agitur §. 9. REL.

s Οὐδείς.] Οὐδεὶς ἔτι *Vat.* & *Lugd. Bat.*

t Καὶ τί γὰρ] Καὶ καταδίκων εἶχον ἀδοξίαν καὶ δέος *Zonar.*

v Επαγόμενος] Υπαγόμενον *Vat.*

x Τιτθίδα καὶ πενθερὸν] Salomen vid. infr. lib. 17. c. 1. §. 1. ubi *Rufinus* male vertit *titthidæ nutricem.*

y Διαβεβλημένῃ Συλλαίῳ] Ita *Busb. Gall.* & *Zonar.* Διαβεβλημένης in *Editis Aliisque.*

z Γάμων] Γάμου *Vat.*

4 Τοῦ-

cunctatione conſtringi jubet, & utrumque ab altero ſeparatum ſcripto prodere quicquid mali in patrem commiſiſſent. Illi vero, quoniam ita ipſis mandatum eſſet, ſcribunt, ſe in patrem inſidias neque cogitaſſe neque ſtruxiſſe: fugam autem adornaſſe, idque vi coactos, quia ſuſpectam moleſtamque vitam degerent.

Nonnulla ab Alexandro quærit Herodes coram Mela Archelai legato.

6. Eo tempore, cum veniſſet ex Cappadocia legatus ab Archelao, Mela quidam, unus ex illius dynaſtis, volens Herodes ei oſtendere Archelai in ſe malevolentiam, Alexandrum vinctum accivit ad ſe, & ex eo iterum quæſivit de fuga, quonam & quo pacto diſcedere decreviſſent? Ad quod reſpondit Alexander, "ad Archelaum, qui ſe inde "Romam eos miſſurum promiſiſſet: verum in pa- "trem nihil quidem ſceleris aut maleficii conatos "fuiſſe, neque eorum quæ ipſis ab adverſariis ma- "litioſe imponerentur, quicquid verum eſſe. vo- "luiſſe etiam *ſe*, ut de Tyranno & illo altero cir- "cumſpectius haberetur quæſtio, ſed illos celerius "periiſſe, auctore Antipatro, qui amicos ſuos in- "ter multitudinem ſummiſiſſet.

Interrogatur etiam de iisdem Glaphyra.

7. Hæc eo dicente, juſſit *Herodes*, ut Melas & Alexander ad Glaphyram Archelai filiam ducerentur; & ex ea quæreretur, ecquid inſidias Herodi ſtructas ſciret. Quò ut ventum eſt, Glaphyra, ſimulac vinctum conſpexit Alexandrum, caput ſibi percuſſit, animoque conſternata magnum triſtemque ploratum edit. Quin & juveni manarunt lachrymæ, atque iis qui aderant miſerabile adeo erat ſpectaculum, ut diu id cujus cauſa venerant dicere aut facere nequirent. Tandem vero cum Ptolemæus (huic enim mandatum erat ut illum duceret) juſſiſſet dicere, ecquid ei factorum conſcia foret mulier; "qui potuit, inquit, non con- "ſcia eſſe, quæ mihi ſit vel ipſa anima charior, & "communes mecum natos habeat?" Ad hæc quidem illa exclamavit, "nullius ſe malæ rei con- "ſciam: ſed *tamen* ſi ejus utilitas poſtulet, ut ali- "quid vel contra ſeipſam mentiatur, omnia con- "feſſuram". Tum Alexander, "ſcelus quidem, "inquit, nullum eorum quæ ſuſpicantur quos mi- "nime omnium decebat, neque ego cogitavi, ne- "que tu noſti, niſi quod ad Archelaum nos reci- "pere decreveramus, & inde Romam". Illa etiam illâ fatente, Herodes, ratus Archelaum malevolentiæ in ſe convictum eſſe, dedit Olympo & Volumnio literas, juſſitque ut inter navigandum ad Eleüſam Ciliciæ * *inſulam* appulſi Archelao ſcriptum de his redderent, &, poſt expoſtulationem quod inſidiarum particeps cum filiis ſuis fuiſſet, recta inde Romam navigarent. & ſi quid illic à Nicolao expeditum invenirent, adeo ut Cæſar † ipſi non ſuccenſeret, literas *ei* & teſtimonia traderent, quæ contra adoleſcentes parata mittebat.

De fuga ad Archelaum ſe cogitaſſe fatetur Alexander.

Olympus & Volumnius Romam miſſi.

Archelaus Herodi ſe excuſat.

Cæterum Archelaus ſeſe purgabat, de ſuſceptione quidem juvenum confitendo, quod è re illorum ipſorum eſſet patriſque, * ne quid præterea du-

πατρὶ [a] ταῦτα γραψαμένης ἀποφέρειν. οἱ δὲ, ἐπεὶ πέρ σφισι πεπειτηκὸς αὐτοῖς, ἐγχειρεῖν, ὅπλοις μὲν [b] ἅτε νεήπλοις κατὰ τοῦ γεγυμνήκοτος, οὐκ ἐπιβουλεύσαντι, δρασμῷ δὲ ἐπιβαλέσθαι, καὶ τοῦτο δι' ἀνάγκην, ὑποπτεύσαντας καὶ δυσχεροῦς ὄντος αὐτοῖς τοῦ βίου.

ς'. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἥκοντος [c] ἀπὸ Καππαδοκίας πρεσβεύοντος τοῦ Ἀρχελάου, Μήλα τινος, ὃς ἦν τῶν δυνάστης τῆς ἐκείνης, βουλόμενος Ἡρώδης ἐνδείξασθαι τὴν δύσνοιαν Ἀρχελάου πρὸς αὐτὸν, ἀναλαβὼν τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς ἦν ἐν τοῖς δεσμοῖς, καὶ πάλιν ἠρώτα περὶ τῆς φυγῆς, ὅπως καὶ πῶς ἐγνώκασιν ἀποχωρεῖν; ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, "πρὸς Ἀρχέλαον, ἔφη, [d] κἀκεῖθεν εἰς Ῥώμην ὁμολο- "γήσαντας διαπεμψθῆν· ἀλλ' ἅδειν ὅτε ἄτοπον ὅτε δυσχερὲς "ἐνεθυμήθη καὶ ὁ πατὴρ, ἅδε ὅτι συνεσκευασμένα κα- "κοήθεια τῶν ἀναντίων ἀληθὲς εἶναί τι τούτων. βουλεύ- "δε [e] ἀνετάζειν καὶ τὰς περὶ Τύραννον εἰς ἔξετασιν α- "σφαλεστέραν, ἀλλὰ καὶ τούτους [f] ἀποθέσθαι βάσανον, Ἀλ- "πάτρῳ τῷ πλήθει τοὺς ἰδίους [g] ἐγκαθιεμένου φίλους.

ζ'. Τοιαῦτα λέγοντος, ἐκέλευσεν ἅμα τὸν τε Μήλαν καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἄγειν ὡς Γλαφύραν τὴν Ἀρχελάου, καὶ πυνθάνεσθαι παρ' αὐτῆς εἰ μηδὲν ἔγνω τῶν εἰς ἐπιβουλὴν Ἡρώδου γιγνομένων. [h] ὡς δ' ἦκον, εὐθὺς μὲν ἡ Γλαφύρα, δεσμωτὸν ἰδοῦσα τὸν Ἀλέξανδρον, ἐπλήξατο τὴν κεφαλὴν, καὶ καταπληξαμένη, μέχρι καὶ [i] συμπαθὲς ἀνώμωξεν. ὡς δὲ καὶ οἱ νεανίσκοι δάκρυα, καὶ τῶν παρόντων οὐδενὸς ἄθλιον, μέχρι πλείονος δὲ ἐφ' οἷς ἔχον εἰπεῖν ἢ πρᾶξαι δυναμένων. ὁ δὲ τοῦ Πτολεμαίου, [k] τοῦτο γὰρ ἄγειν αὐτὴν ἐπετέτακτο, φέρειν [kk] κελεύοντος, [l] εἴ τι τῶν πραττομένων ἡ γυνὴ σύνοιδεν αὐτῷ· "τί δ' οὐκ ἂν, ἔφη, "πνέγνω [m] τῆς ψυχῆς ἐμοὶ φερομένη πλέον, καὶ κοι- "νωνοῦσα τέκνων;" ἡ δὲ ὡς ταῦτα μὲν ἀνεβόησεν, "ὡς σωφρόνει μὲν οὐδὲν ἄτοπον· εἰ δ' φέροι [n] πρὸς σω- "τηρίαν τοῦ ἐκείνου τὸ καθ' [o] αὑτῆς τι ψεύσασθαι, "πάντα ὁμολογεῖν." ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, "ἀσεβὲς μὲν "οὐδέν, εἶπεν, οὐδὲ ὧν ὑπονοοῦσιν ἃς ἥκιστα ἐχρῆν, ὅτι "αὐτὸς ἐνενόησα, ὅτε [p] σὺ οὐδὲν οἶσθα, ἀλλ' ὅτι περὶ "Ἀρχέλαον ἀποχωρεῖν ἐγνώκειμεν κἀκεῖθεν εἰς Ῥώμην." ταῦτα καὶ ἐκείνης ὁμολογούσης, ὁ μὲν Ἡρώδης, Ἀρχέλαον [q] ἐξελεγλέγχθαι τὸν περὶ αὐτὸν δυσνοίας [r] ὑπολαβών, διδοῦσιν Ὀλύμπῳ καὶ Οὐολομνίῳ γράμματα, κελεύσας [s] ἐν πλῷ μὲν [t] Ἐλεύσῃ τὴν Κιλικίας προσχόντας, [v] Ἀρχελάῳ τὸν [x] περὶ τούτων ἀποδοῦναι, καὶ μεμψαμένους ὅτι τὸν [y] ἐπιβουλῆς ἐφάψαιτο τοῖς παισὶν, ἐκεῖθεν εἰς Ῥώμην πλεῖν. κἂν εὕρωσιν ἀνύποπτά τι Νικόλαον, ὡς μηκέτι αὐτῷ δυσχεραίνειν Καίσαρα, δοῦναι τὰς ἐπιστολὰς, καὶ τὰς ἐλέγχους, ὃς κατὰ τῶν νεανίσκων [z] καθεσκευασμένους ἀπέστελλεν. Ἀρχέλαος μὲν οὖν ἀπελογεῖτο, δέξασθαι μὲν τοὺς νεανίσκους ὁμολογήσας διὰ τὸ

[a] Ταῦτα γραψαμένης] Ταῦτα γραψαμένους Καίσαρα ἀποφέρειν *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[b] Οὔτε νοήσαι] Οὔτ' ἐννοῆσαι *Busb.*

[c] Ἀπὸ Καππαδοκίας πρεσβεύοντος] Ἐκ Καππαδοκίας τοῦ πρεσβεύοντος τοῦ *Vat.*

[d] Κἀκεῖθεν] Forte ἐκεῖθεν. COCC.

[e] Ἀνετάζειν] *L. B.* ἀνέτι ζῶν.

[f] Ἀποθέσθαι] Ἀπολέσθαι *Lugd. Bat.* & *Vat.*

[g] Ἐγκαθιεμένου] *L. B.* Ἐγκαθίσαντος.

[h] Ὡς δ' ἦκον,] Ita *Vat.* & *Busb.* nec aliter *Epiphanius*, qui vertit, *qui cum venissent.* ὡς δ' ἦκεν in *Editis*

[i] Συμπαθὲς ἀνώμωξεν.] Περιπαθὲς *Busb.*

[k] Τοῦτο γὰρ ἄγειν] Τοῦτο γὰρ αὐτῷ ἐπετετακτο *Busb.*

[kk] Κελεύοντος,] Κελεύσει *Vat.*

[l] Εἴ τι τῶν πραττομένων] Εἴ τι τῶν παιδεμβίων συνοίδε τάνδρὶ *Busb.* quo ferè modo *Epiphan.* qui vertit, *interrogante Glaphyram* [*Ptolemæo*] *si quid de his quæ fiebant cognosceret.*

[m] Τῆς ψυχῆς ἐμοὶ φερομένη] Ὑπὲρ τὴν ψυχὴν *Busb.*

[n] Πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἐκείνου] Περὶ τοῦ σωτ. *Hen.* & *Vat.*

[o] Καθ' αὑτῆς] Lege καθ' αὐτῆς. COCC.

[p] Σὺ οὐδὲν οἶσθα,] Illud σὺ è *Cod. Busb.* & *Epiphan.*

[q] Ἐξελεγλέγχθαι] Ἐξελελέγχθαι *Vat.*

[r] Ὑπολαβών,] Καταλαβὼν *Busb.* Καλέσαντος *Hen.* à pr. m.

[s] Ἐν πλῷ μέν] Ἐν πλῷ τὴν Κιλικίαν προσχόντας *Zonar.* unde pro Ἐλεύσῃς, quod (in *Lugd. Bat.* tamen est Ἐλαιοῦσαν) in libris omnibus exstat, reſcripſi Ἐλαιοῦσαν. Vide ſupr. c. 4. §. 6.

[t] Ἐλεύσῃ τὴν Κιλικίας προσχόντας,] Ἡσίου τὴν Κιλικίαν *Gen.* infr. lib 18. c. 6. §. 4. Ubi *Rufinus*: Leſidi Ciliciæ civitatis, vel Ἡσίου Heſidis. SPANH.

* Inſulam —— *redderent*,] Civitatem *Epiphanio.* Vide *Annott.* ſupr. ad cap. 4. §. 6.

[v] Ἀρχελάῳ] Ἀρχελάῳ τε *Busb. Hen.* & *Vat.*

[x] Περὶ τούτων ἀποδοῦναι,] Περὶ τούτων ἐντυχεῖν *Busb.* & *Zonar.*

[y] Ἐπιβουλῆς ἐφάψαιτο] Ita è *Codd. Busb.* & *Gall.* ἐπιβουλὴς in *reliquis.*

† *Ipſi non ſuccenſeret*,] *Sc.* Herodi.

[z] Κατεσκευασμένους ἀπέστελλεν,] *L. B.* Καθασκαπτόμενος ἐπέστελλεν.

* *Ne quid præterea durius in eos ſtatueret*,] Ne quod illi ſuſpicionibus adacti minus ſe obſequentes patri præbuerant, id ipſa ira-

τὸ

τὸ συμφέρον αὐτοῖς τε ἐκείνοις καὶ τῷ πατρί, [a] μὴ χαλεπώτερόν τι [b] προσθῆναι κατ' ὀργὴν ὧν ὑποπτως ἐχοντες ἐτύγχανον, ἃ μὲν δὴ πρὸς Καίσαρα πέμψειν, οὐδὲ ἄλλό τι κῆ δύσνοιαν τὴν πρὸς ἐκεῖνον ὁμολογήσαι τοῖς νεανίσκοις.

η'. Εἰς ἣ τὴν Ρώμην ἀποκομισθέντες, ἔχόν τε καιρὸν [c] ἐπιδοῦναι τὰ γράμματα τῷ Καίσαρι, διηλλαγμένον εὑρόντες Ηρῴδῃ. τὰ γὰρ πρὸς τὴν Νικολάου πρεσβείαν ἀπέβη τοῦτον τὸν τρόπον. ὡς ἀνῆλθεν εἰς τὴν Ρώμην, καὶ πρὸς τὴν αὐλὴν ἐγένετο, πρῶτον μὲν οὐκ ἐφ' οἷς ἐληλύθη μόνον, ἀλλὰ καὶ Συλλαίου κατηγορεῖν ἠξίου. καὶ [d] οἱ Ἄραβες δῆλοι πρὸ τῆς ἐντυχίας ἦσαν ἀλλήλοις πολεμοῦντες, [e] ὑπονοήσαντες ἐξ αὐτοῦ, καὶ τῷ Νικολάῳ προσελθόντες, τὰς ἀδικίας ἀπάσας ἐμήνυον, καὶ τὰ Ὀβοδᾶ ὡς λαφθαρέντων πολέσιν σκφανῆ τεκμήρια παρέχοντες. ἰὼ γὰρ καὶ τὰ γραμμάτων [f] αὐτοῦ ἐν τῇ ἀποστάσει [g] ὑφηρημένα, λαθὼν τούτων ἤλεγχον. ὁ δὲ Νικόλαος [h] ἐπιτυχίαν ταύτην ὁρῶν αὐτῷ προσηνεγμένην, δι' αὐτῆς ἐπραγματεύετο τὸ μέλλον, ἐπιὼν ἐλθεῖν εἰς λαλιὰν Ηρῴδῃ [i] παῖδων Καίσαρα. σαφῶς γὰρ ἠπίστατο βουλομένῳ μὲν ἀπολογήσασθαι πρὸ ὧν ἔπραξεν οὐκ ἐσεσθαι παρρησίαν· ἐθέλοντι δὲ κατηγορεῖν Συλλαίου, γνώσεσθαι καιρὸν ὑπὲρ Ηρῴδου λέγειν. σωιζομένων οὖν ἐπ' ἀλλήλοις καὶ δοξάντων ἡμέρας, [k] Νικόλαος, παρόντων αὐτῷ τῶν Ἀρέτα πρέσβεων, πρὸ ἄλλα κατηγόρει τοῦ Συλλαίου, "τήν τε τοῦ βασιλέως ἀπώλειαν λέ-"γων καὶ πολλῶν Ἀράβων, χρήματά τε ὡς εἴη δεδα-"νεισμένον ἐπ' ἔδεν ὑγιές, καὶ μοιχείας ἐξελέγχων, "ἃ τῶν ἐν Ἀραβίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν Ρώμῃ "γυναικῶν· προσετίθη δὲ τὸ μέγιστον, ὡς ἐξαναστήσε "Καίσαρα, μηδὲν ἀληθῆς διδάξας ὑπὲρ τῶν Ηρῴδῃ "πεπραγμένων". ὡς δὲ ἦκεν ἐπὶ τοῦτον τὸν τόπον, ὁ μὲν Καίσαρ ἐκέλευε αὐτὸν τοῦτο μόνον ἀξιῶν ὑπὲρ Ηρῴδου λέγειν, "[l] ὡς δὲ στρατιὰν ἤγαγε εἰς Ἀραβίαν, "μηδὲ δισχιλίους καὶ πεντακοσίους ἀποκτείνειεν τῶν ἐκεῖ, "μηδὲ αἰχμαλώτους λάβοι τὴν χώραν ἁρπάσας". [m] πρὸς ταῦτα ὁ Νικόλαος, "ὑπὲρ τούτων, ἔφη, καὶ "μάλιστα διδάξειν, ὅτι μηδὲν ἢ τὰ ὠφελοῦντά γε αὐτῶν "ἃ γέγονεν [n] ὡς σύ τε ἀκήκοας, καὶ δίκαιον ἰὼ [o] χα-"λεπώτερον ἐπ' αὐτοῖς φέρειν". πρὸς ἣ τὸ εὐδόξον Καίσαρος ἰδόντος αὐτὸν ἀκροατὴν, τὸ δάνειον [p] εἰπὼν τῶν πεντακοσίων ταλάντων, καὶ τὴν συγγραφὴν, ἐν ᾗ καὶ τοῦτο ἰὼ [q] προσγεγεγραμμένον, ἐξεῖναι τῆς εὐθυμίας παρελθούσης ῥύσια λαμβάνειν ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας, "τὴν μὲν [r] στρατιὰν ἃ στρατιὰν ἔλεγε, "ἀλλ' ὅτι [s] δικαίαν τὴν ἰδίων ἀπαίτησιν χρημάτων· καὶ "μηδὲ ταχὺ [t] ταύτην, μηδὲ ὡς ἐπέτρεπον αἱ συγγρα-"φαί, πολλάκις μὲν ὅτε [v] Σατορνῖνον ἐλθόντα καὶ "Οὐολύμνιον τοὺς τῆς Συρίας ἡγεμόνας· τελευταῖον ἣ, "ἐν Βηρυτῷ τούτων ἐναντίον Συλλαίου τὸν σὸν τύχην "ἐπομόσαντος, ἢ μὲν ἐντὸς ἡμερῶν τριάκοντα πα-"ρέξειν τὰ χρήματα, καὶ τοὺς ἐκ τῆς λοχῆς τῆς "Ηρῴδου πεφυγότας. ὧν οὐδὲν ποιήσαντος Συλλαίου

8. Cum autem Romam perveniſſent, opportunitatem habuerunt literas tradendi Cæſari, quòd eum Herodi reconciliatum offenderunt. Nam Nicolai legatio hunc in modum ſe habuit. Quamprimum Romam venit & in palatium profectus eſt, viſum eſt ei non ſolum id agere cujus cauſa venerat, verum etiam Syllæum accuſare. Nam Arabes, priuſquam cum iis colloqueretur, aperte inter ſe diſſentiebant, quorum nonnulli cum ſe à Syllæo ſubduxiſſent, ad Nicolaum ſe applicuere, facta omnia injuſta ei indicantes, manifeſtiſque indiciis oſtendentes, eum multos ex Obodæ hominibus interfeciſſe. cum enim diſceſſionem feciſſent ſubreptæ erant literæ, quibus ipſum redarguebant. Quam rem ſibi valde opportunam videns Nicolaus, ea utebatur ad id quod ſibi agendum erat, modis omnibus ſtudens ut Cæſarem cum Herode in gratiam redire faceret. Certo enim ſciebat, ſi vellet Herodis facta defendere, non habiturum audientiam; ſin Syllæum accuſare conſtitueret, fore ut occaſio ſibi daretur Herodis cauſam *melius* agendi. Conteſtata igitur lite, dictaque die, Nicolaus, adſiſtentibus ſibi Aretæ legatis, & alia Syllæo objiciebat, "& quod regi ſuo Arabumque "multis perniciem attuliſſet, quodque † ad per-"turbandum ſtatum pecunias mutuo ſumpſiſſet; "eum etiam arguebat mulieres corrupiſſe, tam "Romæ quam in Arabia: &, quod maximum eſ-"ſet, adjiciebat, Cæſarem alienaſſe, quod *ipſum* "nihil veri de geſtis ab Herode docuerit." ‡ Ubi autem ad hunc locum ventum eſt, eum interpellabat Cæſar, jubens hoc unum diceret de Herode, "annon exercitum in Arabiam duxiſſet, & bis "mille & quingentos homines illic occidiſſet, & "direpto agro abduxiſſet captivos?" Ad hæc Nicolaus, "de his ſe vel maxime, ajebat, docere poſ-"ſe, hæc partim nihil habere veri, partim non ita "facta, ut tute intellexiſti, nec ut ob ea merito "ſuccenſere *Herodi* debeas". His præter opinionem auditis, & Cæſare attentiorem ſe præbente, cum narraſſet de quingentis talentis mutuo datis, & de Syngrapha, in qua cautum fuerat, ut liceret Herodi, ubi dies præſtituta ceſſiſſet, pignora capere ex univerſa *Arabum* terra, "hanc expeditio-"nem non expeditionem eſſe dicebat, ſed juſtis "de cauſis pecuniæ ſibi debitæ exactionem. ne-"que tamen huc feſtinanter decurriſſe *Herodem*, ne "tum quidem cum formula cautionis id permitte-"ret, ſed poſt aditos aliquoties Syriæ duces Sa-"turninum & Volumnium: denique, poſtquam "apud Berytum his coram Syllæus * per tuam "fortunam juraſſet, omnino, intra trigeſimum "diem ſe & nomen exſoluturum, & dediturum "qui ex ditione Herodis *in Arabiam* profugerant. "& cum horum nihil Syllæus præſtitiſſet, iterum "ab

Litere ab Olympo & Volumnio tradite Cæſari, Herodi ope Nicolai reconciliato.

Syllæum apud Cæſarem accuſat Nicolaus.

Herodem criminibus ei falſo objectis purgat.

racunde magis quam paterne vindicaret, *Gelenius.*

a Μὴ χαλεπώτερον] Μὴ κὰ χαλεπώτερον *Busb.* & *Lugd. Bat.*

b Προστεθῆναι] Forte προστεθῆ. COCC.

c Ἐπιδοῦναι τὰ γράμματα] Ἀποδοῦναι *Busb.*

d Οἱ Ἄραβες] Illa οἱ Ἄραβες deſunt *Busb. Vat.* & *Hen.* à prima manu. mox autem poſt πολεμοῦντες in *iiſdem* habentur οἱ δὴ Ἄραβες.

e Ὑπονοήσαντες] Forte κὰ ὑπονοήσαντες. COCC.

f Αὐτῆ —— ἤλεγχον.] Αὐτῆ ὃ (ſor. ἃ) κῆ τὸ δόσασιν ὑφηρημένοι λαθὼ τούτων ἤλεγχον *Vat.* Forſan, ἰὼ γὰρ τὰ γρ. ἃ κ. τ. ὑ. ὑφηρημένα, κὰ λαθὼ τ

g Ὑφηρημένα.] *L. B.* ὑφηρημένοι. & in *Marg.* ἐτύγχανον.

h Ἐπιτυχίαν ταύτην] Εὐτυχίαν τινὰ ταύτην ὁρῶν *Busb.* & *Vat.*

i Παῖδων Καίσαρα.] Παῖσαι deeſt *Vat.*

k Νικόλαος,] Ο Νικόλαος παρόντων αὐτῷ κὰ τῶ *Busb.*

† *Ad perturbandum ſtatum pecunias mutuo ſumpſiſſet*;] Pro nullo reip. commodo, *Epiphan.*

rius in eos ſtatueret, dum illis ſuccenſeret ob ea quorum ex ſuſpicione orta eſſet diſſenſio; non tamen miſſurum fuiſſe ad Cæſarem, neque aliud quidquam ex ſua in illum malevolentia juvenibus promiſiſſe.

Litere ab Olympo & Volumnio tradite Cæſari, Herodi ope Nicolai reconciliato.

Syllæum apud Cæſarem accuſat Nicolaus.

Herodem criminibus ei falſo objectis purgat.

‡ *Ubi autem ad hunc locum ventum eſt*,] *Vel*, in hac orationis parte interfatus eſt Cæſar.

l Ὡς δὲ στρατιὰν] Εἰ μὴ στρατιὰν, & mox ἀπέκτεινεν, *Busb.* & *Vat.*

m Πρὸς ταῦτα] Ο δὲ Νικόλαος *Busb.*

n Ὡς σύ τε ἀκήκοας,] Ὡς σὺ ἀκήκοας *Vat.* ὡς σύ τε ἀκήκοας *Hen.* à pr. m. ὡς σύγε ἀκ. ab altera manu.

o Χαλεπώτερον ἐπ' αὐτοῖς] *L. B.* ἐπ' αὐτοῖς χαλεπῶς.

p Εἰπὼν τῶν πεντακοσίων] Εἴπειν *Vat.*

q Προσγεγραμμένον,] Προσγεγραμμένον *Vat.*

r Στρατιὰν ἃ στρατιὰν ἔλεγεν,] Hic στρατιὰ ſumitur pro στράτευσις.

s Δικαίαν τὴν ἰδίων ἀπαίτησιν] Ita cum *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m. ut αἰτίαν aut πρόσασιν ſubintelligatur. forſan delendum ἐπὶ ante δικαίαν. in *Editis* δικαίαν.

t Ταύτην,] Ita *Busb. Vat* & *Hen.* à pr. m. ταύτη in *reliquis.*

v Σατορνῖνον —— ἡγεμόνας.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 27. §. 2. SPANH.

* *Per tuam fortunam juraſſet*,] *Al.* per tuum Genium.

"ab Herode appellatos duces; cumque hi ei per-
"miſiſſent pignora capere, vix tandem cum ſuis
"profectum in Arabiam. Equidem hoc, inquit,
"eſt quod, tragice exaggerantes bellum appel-
"lant, atque ejuſmodi erat iſta expeditio. At quo
"modo bellum dicatur *hæc juris perſequutio*, poſt
"impetratam à ducibus à te datis veniam, idque
"ex præſcripto cautionis, poſt violatum & Deo-
"rum aliorum numen & tui, Cæſar, nominis ma-
"jeſtatem. Jam reſtat dicere, quæ ad captos ho-
"mines pertinent. Cum Trachonitæ latrocinari
"cœpiſſent, quadraginta primum, mox etiam com-
"plures, ne ab Herode ad ſupplicium raperentur,
"in Arabiam perfugerunt. Hos recepit Syllæus,
"& omnium hominum in damnum aluit, locum-
"que ad habitandum dedit, immo & horum ex
"latrociniis quæſtûs partem in ſe vertit. Eodem
"tamen juramento ſpopondit, hos ſe dediturum
"illa ipſa die, quæ & pecuniæ exſolvendæ erat
"præſtituta. nec poteſt oſtendere in præſenti
"quenquam alium præter hos ex Arabia abdu-
"ctum, ac ne hos quidem omnes, ſed qui latebras
"reperire nequibant. Jam cum videris illud invi-
"diæ plenum de hominibus captis nihil eſſe niſi
"calumniam, rogo aliud, Cæſar, cognoſcas ne-
"quiſſimum figmentum & mendacium, quo uſus
"hic eſt, ut te ad iram concitaret. Pro cognito
"enim affirmo, cum in noſtras partes irrupiſſet
"Arabum exercitus, & eorum qui Herodi pare-
"bant unus atque alter periiſſent, tum demum,
"& non ante, ſua tutante Herode, occubuiſſe Na-
"ccebum illorum ducem, & una homines non ſu-
"pra xxv. è quorum iſte ſingulis centenos faciens,
"bis mille & quingentos narrabat occiſos.

Syllæus capitis damnatus.

9. Cæſarem *jam ante nutantem* hæc *maxime* commoverunt; & ad Syllæum verſus, jam manifeſtus iræ, quærit quot Arabes interierint. Illo autem hærente, & male ſe edoctum fatente, lecta eſt rei creditæ cautio, lectæ & ducum literæ, & civitatum querelæ de latrociniis. Tandem eò perductus eſt Cæſar, ut capitis quidem Syllæum damnaret, Herodi vero conciliaretur, ut quem jam pœniteret eorum, quæ calumniis inductus duriora ipſi ſcripſerat; & Syllæo hoc quoque exprobraret, ſeſe ejus falſis verbis adductum † ut in amicum *veterem* amicitiæ officia exueret. In ſumma, remittitur Syllæus jure functurus, & æs alienum ſoluturus, deinde afficiendus ſupplicio. Aretæ autem parum amicus erat Cæſar, quod per ſe non exſpectata ipſius voluntate regnum arripuiſſet. ‡ Conſtituerat enim & Arabiam Herodi dare: ſed huic rei obſtiterunt literæ; quas *de pueris* miſerat Herodes. Nam cum Olympus & Volumnius placatum eſſe Cæſarem audiviſſent, illico eis, prout juſſerat Herodes, viſum eſt, literas de filiis ei reddere & argumenta *ad inſidias illorum patefaciendas*. Quibus lectis Cæſar haud conſultum putavit, alterum imperium & ſeni & circa pueros laboranti addere. Itaque Aretæ homines admiſit: & eo ob id duntaxat reprehenſo, quod temere feciſſet, non exſpectando dum regnum à ſe haberet, munera accepit & ei principatum confirmavit.

Aretæ reconciliatur Cæſar.

"πάλιν ὅτι τοὺς ἡγεμόνας ἐλθεῖν Ηρῴδου, κἀκείνων
"ἐφέντων αὐτῷ λαμβανειν τὰ ῥύσια, μόλις οὕτως ἐξ-
"ελθεῖν σὺν τοῖς τῶν ἐκ αὐτόν. [x] ὁ μὲν δὴ πόλεμος ὡς
"ἔτοι τραγῳδοῦντες ἔλεγον, καὶ τὰ τῆς ἐκστρα-
"τείας τοιαῦτα. καί τοι πῶς ἂν εἴη πόλεμος; ἐκ-
"τρεψάντων μὲν τῶν σῶν ἡγεμόνων, δεδωκυίας ἢ τῆς
"σωφροσύνης, ὑσεβημένης ἢ μετὰ τῶν ἄλλων θεῶν, καὶ
"τοῦ σοῦ, Καῖσαρ, ὀνόματος. τὰ ἢ περὶ τοὺς
"αἰχμαλώτους ἐξῆς ἤδη λεκτέον. λῃσταὶ [y] τῶν τὴν
"Τραχωνα κατοικούντων, πεσαρέκοντα τὸ πρῶτον,
"εἶτα αὖθις πλείονες, τὰς Ηρῴδου κολάσεις ἀφευ-
"γοντες, ὁρμητήριον ἐποιήσαντο τὴν Αραβίαν. πύ-
"θους ὑποδεξάτο Σύλλαιος ὅτι πάντας ἀνθρώ-
"πους τρέφων, καὶ χώραν ἔδωκε νέμεσθαι, καὶ τὰ
"κέρδη τῶν ληστῶν αὐτὸς ἐλάμβανεν. ὡμολόγησε ἢ
"καὶ τούτους ὅτι τοῖς αὐτοῖς ὅρκοις ἀποδώσειν κατὰ
"τὴν αὐτὴν τοῦ δανείου προθεσμίαν. καὶ [z] δυσα-
"το ἂν οὐκ ὀπιδεῖξαι κατὰ τὸ παρὸν ἄλλον τινα
"τῆς Αραβων χώρας, ἢ τούτους ἐξηρημένους, ἀδὲ
"πάντας, ἀλλ' ὅσοι μὴ λαθεῖν ἴσχυσαν. οὕτως οὐ
"καὶ τοῦ τῆς αἰχμαλωσίας ὀπιφθόνου συκοφωτήμα-
"τος πεφηνότος, μέγιστον, ὦ Καῖσαρ, κατάμαθε
"πλάσμα καὶ ψεῦσμα πρὸς τὴν σὴν ὀργὴν [a] αὐτὸς
"ποιηθέν. φημὶ γὰρ, ἐπελθούσης ἡμῖν [b] τῆς Αραβων
"δυνάμεως, καὶ τῶν περὶ Ηρῴδην [c] παντὸς ἑνὸς
"καὶ δευτέρου, τότε μόλις ἀμυνομένου, Νακεβον τὸν
"στρατηγὸν αὐτῶν, καὶ περὶ πέντε καὶ εἴκοσι [d] τοὺς
"πάντας, ὧν ἕκαστον αὐτὸς εἰς ἑκατὸν ἀναφέρων, δισ-
"χιλίους [e] καὶ πεντακοσίους τοὺς ἀπολωλότας ἔλεγε.

Θ'. Ταῦτα μᾶλλον ἐκίνει τὸν Καίσαρα, καὶ πρὸς τὸν Σύλλαιον ὀπισραφεὶς, ὀργῆς μεστὸς, ἀνέκρινεν ὁπόσοι πεθνήκασι τῶν Αραβων. ἀπορουμένου ἢ αὐτοῦ, καὶ πολλαπλασίαν λέγοντος, αἱ τε συνῆκαι τῶν δανείων ἀνεγνώσκοντο, [f] καὶ τὰ τῶν ἡγεμόνων γράμματα, πόλεις π[g]ό-σας λῃσήρια κατῃλῶντο. καὶ πέρας εἰς τὸν κατὰ Καῖσαρα, ὡς ὃ μὲν Συλλαίου καταγνῶναι θάνατον, Ηρῴδην ἢ διαλλάττεσθαι, μετάνοιαν ἐφ' οἷς ἐκ διαβολῆς πικρὸν ἔγραψεν αὐτῷ πεπονθώς, καί τι τοιοῦτον εἰπεῖν εἰς τὸν Συλλαιον, ὡς ἀναισκάσειν αὐτὸν ψευδῆ λόγῳ πρὸς ἄνδρα φίλον ἀγνωμονῆσαι. τὸ ἢ σύμπαν, ὁ μὲν Συλλαιος [h] ἀνεπέμπετο, τὰς δίκας καὶ τὰ χρέα τοῖς δεδανεικόσιν ἀποδώσων, εἶτα ὕστερον κολασθησόμενος. Αρέτας ἢ οὐκ εὐμενὴς ἦν Καίσαρι, ὅτι τὴν ἀρχὴν μὴ δι' ἐκείνου καθ' αὐτὸν ἔλαβεν. ἐγνώκει γὰρ καὶ τὴν Αραβίαν Ηρῴδῃ δεδόναι· διεκώλυσε ἢ τὰ [i] παρ' ἐκείνου πεμφθέντα γράμματα. [k] τοῖς γὰρ περὶ τὸν Ολυμπον καὶ Ουολλήμιον, εὐμενῆ Καίσαρα [l] πυθομένοις, εὐθὺς ἔδοξεν ἐκ ἐπιστολῆς Ηρῴδου τὰ περὶ τῶν παίδων γράμματα καὶ τὰς ἐλέγχους ἀναδιδόναι. Καίσαρι ἢ ἀναγνοὺς, τὸ μὲν ἀρχὴν ἄλλῳ [m] προσθέναι γέροντι, καὶ κακῶς πάσχοντι τὰ περὶ τοὺς παῖδας, οὐκ ὠήθη καλῶς ἔχειν. δεξάμενος ἢ τὰ περὶ Αρέταν, καὶ τὸν μόνον ὑπιμήσας, ὡς προπέλεια χρήσαιτο, τῷ μὴ παρ' αὐτοῦ τὴν βασιλειαν ἀναμεῖναι λαβεῖν, τά τε ὧρα προσήκαλο, καὶ τὴν ἀρχὴν [n] ἐβεβαιώσαλο.

x Ο μὲν δὴ πόλεμος] Ὁ μὲν οὖν δὴ πολ. *Vat.*

y Τῶν τὴν Τραχωνα κατοικούντων,] Illud τὴν è *Codd. Busb.* & *Vat.*

z Δυσαιτο ἂν] Notatu dignum, adverbium negativum verbo poſtponi, licet conſtructio & Latinitas exigant ut præponatur. καὶ δυσαίτο ἂν οὐκ ἐπιδεῖξαι κ. τ. παρὸν ἀλλ' ἄλλον τινα *Vat.* καὶ δυσαίτο ἂν ἐπιδ. κ. τ. παρὸν οὐκ ἄλλόν τινα *Busb.*

a Αὐτὸς ποιηθέν.] Αὐτῷ πεποιημένῳ *Vat.* αὐτὸ ποιηθέν *Busb.*

b Τῆς Αραβων δυναμεως,] Τὴς τῶν Αραβων *Vat.*

c Παντὸς ἑνὸς] Παντῶν *Busb.*

d Τοὺς πάντας,] Συνεῖη πεσεῖν πάντας *Busb.*

e Καὶ πενταχοσίους] Illud καὶ è *Codd. Busb.* & *Vat.*

f Καὶ τὰ τῶν ἡγεμόνων γράμματα,] Ita *Hen. Busb.* & *Vat.* καὶ τὰ ἡγ. in *Editis.*

g Οσας λῃσήρια κατῃλῶντο.] Οσας τὰ λῃσήρια *Vat.*

† *Ut in amicum* veterem *amicitiæ officia exueret.*] *Vel*, ut in amicum delinqueret. *vel*, diſcederet ab officiis amicitiæ. *vel*, virum ſibi amicum offenderet.

h Ανεπέμπετο, τὰς δίκας καὶ τὰ χρέα] Diſt. ἀνεπέμπετο, τὰς δίκ. κ. τ. χρ. &c. SPANH.

‡ *Conſtituerat enim & Arabiam Herodi dare:*] *Alii vertunt*, Itaque ſtatuerat &c.

i Παρ' ἐκείνου] Παρ' ἐκείνου pro τοῦ ἐκείνου repoſui è *Cod. Busb.*

k Τοῖς γὰρ περὶ τὸν Ολυμπον καὶ Ουολλήμιον,] Ita ſupra cap. 10. §. 5. τοὺς περὶ Αλέξανδρον, de ipſo Alexandro. REL.

l Πυθομένοις,] Πυθανομένοις *Vat.*

m Προσθέναι γέροντι,] Προσθεῖναι *Hen.* à prima manu. προσθῆναι *Vat.*

n Εβεβαιώσαλο.] Εβεβαίωσεν *Vat.* & *Busb.*

ΚΕΦ. ιά'.

Ὡς, Καίσαρ⟨ος⟩ ἐξουσίαν δόντ⟨ος⟩, ἐν Βηρυτῷ τῷ πρὸς τῷ πωεδρίῳ κατηγόρησε τ̃ παίδων Ἡρῴδης· οἷά τε Τύρων, ἀμέτρῳ καὶ σφαλερωκῇ παῤῥησίᾳ χρώμεν⟨ος⟩, πέπονθε. περὶ τελευτῆς νεανίσκων, καὶ ταφῆς αὐτῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

CAP. XI.

Quomodo Herodes, Cæsaris permissu, Beryti in Judicum assessu filios accusavit: quæque Teron, immoderata & militari libertate usus, passus est. De morte juvenum & eorum sepultura in Alexandrio.

Ἡρῴδῃ δὲ γράφει διηλλαγμέν⟨ος⟩ ὅτι τε τοῖς παισὶν ἄχθεται, λέγων, "καὶ δέον εἰ μὲν ἀνο- "σιώτερόν τι τετολμήκασιν [o] ἐπεξιέναι [p] παλαιοῖς "ὄντας· [q] αὐτῷ γὰρ ἐφῆναι ταύτην τὴν ἐξουσίαν. εἰ "δὲ δρασμὸν ἐνενόησαν, ἄλλως νουθετήσαντα μηδὲν "ἀνήκεστον διαπράξασθαι. [r] συμβουλεύειν δὲ ἔχειν αὐ- "τῷ συνέδριον ἀποδείξαντα ἐκεῖ [s] Βηρυτὸν, ἐν ᾗ κα- "τοικοῦσι Ῥωμαῖοι, καὶ παραλαβόντα τούς τε ἡγεμό- "νας, καὶ τὸν βασιλέα τῶν Καππαδόκων Ἀρχέλαον, "ὅσους τε τῶν ἄλλων οἴεται φιλίᾳ τε καὶ [ss] ἀξιώμα- "τι εἶναι ἐπιφανεῖς, μετὰ τ̃ ἐκείνων γνώμης ὅτι χρὴ "διαλαμβάνειν.". Καῖσαρ μὲν τοιαῦτα [t] ἐπέστελλεν. ὁ δὲ Ἡρῴδης, τῶν γραμμάτων ὡς αὐτὸν ἀπενεχθέντων, εὐθυχαρὴς μὲν εὐθὺς ἐπὶ τῇ διαλλαγῇ ἐγεγόνει, πεφυχαρὴς δὲ καὶ τῷ πάντα ἐξεῖναι κατὰ τῶν παίδων αὐτῷ. καὶ πῶς [v] τὸ μὲν εὐπεσεῖν, ἐν τῷ πρότερον χαλεπὸν μὲν, ἀλλ' οὔτε θρασυὸν, οὔτε προπετῆ, πρὸς τὴν ἀπώλειαν τῶν τέκνων παρεῖχεν αὐτόν· ἐν δὲ τῷ τότε μεταβολῇ ἀμείνον⟨ος⟩ καὶ παῤῥησίας ἐμπλεόμεν⟨ος⟩, τὸ μῖσ⟨ος⟩ [x] ἐκαινοδόξει τὴν ἐξουσίαν. [y] διέπεμπεν οὖν ὅσους ἐδόκει καλεῖν εἰς τὸ συνέδριον, Ἀρχελάου χωρίς. ἐκεῖνον γὰρ [z] δι' ἔχθ⟨ος⟩ οὐκ ἠξίου προσπυγχάνειν, ἢ καὶ τῇ προαιρέσει νομίζων ἐμποδὼν ἔσεσθαι.

Ἡρῴδης μὲν οὖν ἀπὸ τῆς Ἀντιοχείας ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν ἐπανῆλθε, καὶ τὸν ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύοντα Σαβῖνον ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐξέβαλε, καὶ τὴν ἐπιτροπὴν ἐπὶ τὸν Φερώραν μετήνεγκε. καὶ τὰ μὲν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ οὕτως εἶχεν.

Β'. Γενομένων δὲ ἐν Βηρυτῷ, τῶν τε ἡγεμόνων, καὶ τῶν ἄλλων [a] ὅσους ἀπὸ τῶν πόλεων ἐκάλεσε, τοὺς μὲν παῖδας, ἃ γὰρ ἐξῆν εἰσφέρειν εἰς τὸ συνέδριον, ἐν κώμῃ τινὶ [b] Σιδωνίων εἶχε, [c] Πλατάνῃ καλουμένῃ, πλησίον τῆς πόλεως, ὡς ἔχειν εἰ κληθεῖεν παραχρῆμα. μόν⟨ος⟩ [d] δὲ καθ' αὐτὸν εἰσελθὼν, ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα συγκαθημένων ἀνδρῶν, κατηγορίᾳ κατηγορίαν οὐκ ὀλιγηρὰν ὡς πρὸς ἀνάγκαν ὧν ἠτύχει, πλεῖον ἢ ἀπροσκοπίαν ἢ πατρὶ ὅτι παισὶν εἶπεν. βίαι⟨ος⟩ γὰρ ἦν, καὶ πρὸς τὴν [e] ἀπόδειξιν τῆς αἰτίας ἐπτοημένος, καὶ μέγιστον θυμοῦ καὶ ἀγριότητ⟨ος⟩ ἐνδιδοὺς σημεῖα, τούς τε ἐλέγχους οὐκ ἐκείνοις ἐπιτρέπων κατανοεῖν· ἀλλὰ συνηγορίαν αὐτοῖς προσιεὶς, πατρὶ κατὰ παίδων ἀχθόμενα, καὶ τὰ γραφέντα δι' αὐτῶν ἐκείνων ἀναγινώσκων, ἐν οἷς ἐπιβουλὴ μὲν ἢ τις ἐπίνοια δυσσεβείας οὐκ ἐγέγραπτο, μόνον δ' ὡς φυγεῖν βουλεύσαντο, καὶ λοιδορίαι τινὲς εἰς αὐτὸν ὀνείδη προσηνέχθησαν διὰ τὴν δύσνοιαν. [f] ἐφ' οἷς ἐκεῖν⟨ος⟩ ὡς ἐλύπει, μᾶλλόν τε ἐξεβόα, καὶ τὸ σφοδρὸν εἰς ὁμολογίαν τ̃ ἐπιβουλῆς δι' ἐκείνων ἤυξανε, ἐπομνύμεν⟨ος⟩, ὡς ἥδιον ἂν φέροιτο [g] τῆς ζωῆς ἢ τοιούτων ἀκούων λόγων. τὸ δὲ τελευταῖον εἰπὼν, "ὅτι καὶ τῇ φύσει, καὶ "τῇ Καίσαρ⟨ος⟩ [h] δόσει τὴν ἐξουσίαν αὐτὸς ἔχοι", [i] προσ-

Herodi autem reconciliatus *Cæsar* ad eum scribit hujusmodi verbis, "Dolere se vicem "ejus, qui tales haberet filios, oportereque in eos, "si quid gravioris sceleris susceperant, ut parrici- "das animadvertere: se enim ei ejus rei potesta- "tem facere. Sin nihil nisi fugam instituerant, "corrigendos aliter, neque ad extrema veniendum. "Se etiam suadere, ut ea de re judicium haberet "concilio indicto apud Berytum, * in qua Ro- "mani degerent, & advocatis ducibus, & Cappa- "dociæ rege Archelao, omnibusque reliquis quos "sibi amicos & dignitate illustres putaret, eorum "sententiam in judicio ferendo sequeretur." Ita quidem Cæsar ad eum scripsit. Herodes vero, literis ad ipsum perlatis, lætitia statim gestiens exsultabat, tum quod Cæsar secum in gratiam rediisset, tum propter potestatem sibi factam de filiis pro arbitrio statuendi. Et *nescio* quo modo factum est, ut qui prius in secunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamen temerarius, aut præceps ferebatur ad filiorum interitum; nunc rebus suis in melius mutatis & fiducia fretus, novo more laxaverit habenas odiis. Advocavit itaque quos visum est ad concilium; sed Archelaum non advocavit: noluit enim ut is interesset ex suo in eum odio, aut quod vereretur ne voluntati suæ repugnaturus esset. *Cæsaris ad Herodem literæ.* *Herodis in filios immanitas.*

2. Postquam autem duces, atque alii, quos ab urbibus accersivit, Berytum advenerunt, filios quidem (nam in concilium eos adducere noluit) in vico Sidoniorum, nomine Platana, collocavit, prope urbem, ut sisti possent si *forte* vocarentur; soluisque per se *in curiam* ingressus, centum & quinquaginta virorum in consessu usus est accusatione, non tam propter infortunium & necessitatem miserabili, quam patri filios criminanti valde indecora. Nam vehemens erat, & in crimine demonstrando turbidus, & maxima furoris & agrestis immanitatis præ se ferebat indicia; non permittens assessoribus ut argumenta ponderarent atque perpenderent: sed, haud convenienter patri contra filios, ipse ea tuens atque defendens, & quæ ab illis scripta erant legens, in quibus nihil insidiarum inerat, aut sceleris quod machinati fuerant, sed tantum cogitatam fugam continebant, & maledicta quædam in patrem contumeliosa, propter ejus in eos malevolentiam. Ad quæ ubi ventum est, exclamabat etiam vehementius, crimenque exaggerabat, perinde ac si de insidiis confessi fuissent; jurans se vitam amittere maluisse quam talia audire. Postremo autem, cum dixisset, "se tum jure "naturæ, *utpote patrem*, tum permissu Cæsaris po- "te- *Eos accusat in concilio Beryti habito.*

o Ἐπιξιέναι] Ἐπεξιέναι *Busb.* (ut & Coccejus. *Lugd. Bat.* ἐφιέναι.) ἐπιξιέναι ἐς παλαιοὺς *Zonar.*

p Παλαιοῖς ὄντας] Πατρὶ ἀλώσας, forsan pro πατρὶ ἁλόντας, *Gall.* & *Vat.*

q Αὐτῷ γὰρ ἐφῆναι] Αὐτῷ γε δὴ εἶναι τ. *Vat.*

r Συμβουλεύειν δὲ ἔχειν] Συνεβούλευε *Vat.* & forsan *Epiphan.*

s Βηρυτὸν, ἐν ᾗ κατοικοῦσι Ῥωμαῖοι,] Romani Beryti habitantes. Colonia enim erat ab Augusto deducta, unde *Ulpianus de Cens. Bel. L. T. xv. Berytensis Colonia Augusto beneficiis gratiosa*, ac inde in Nummis Augusti COL. IUL. AUG. FEL. BER. . . . SPANH.

* *In qua Romani degerent,*] *Id est*, quæ esset Romanorum colonia.

ss Ἀξιώματι εἶναι ἐπιφανεῖς,] Ἀξιώματιν *Busb.* ἀξιώματι ἐπιφανεῖς *Vat.*

t Ἐπέστελλεν.] Ἐπίστειλεν *Busb.*

v Τὸ μὲν οὐκ εὐπεσεῖν] Τὸ μὲν οὐκ εὐπετεῖν *Vat.* & *Lugd. Bat.*

x Ἐκαινοδόξει] In *Marg. L. B.* legitur ἐν ἀπ' γρ. ἐκαινοδόξει.

y Διέπεμπεν οὖν] Εὐθὺς οὖν διέπεμπεν *Busb.* (& *Lugd. Bat.* neque male, nisi ex superioribus influxerit) & *Epiphan.*

z Δι' ἔχθ⟨ος⟩] Δι' ἔχθρας *Busb.* δι' ἔχθραν *Zonar.*

a Ὅσους ἀπὸ τ̃ πόλεων ἐκάλεσε,] Ὅσους τ̃ πόλεων *Vat.*

b Σιδωνίων εἶχε,] Ita *Busb. Lugd. Bat. Vat.* & *Epiphan.* & *lib.* 1. *de Bello Jud.* Σιδωνίᾳ in *Editis.*

c Πλατάνῃ καλουμένῃ,] Πλατανῷ *Vat.*

d Δὲ καθ' αὐτὸν εἰσελθὼν,] Δὲ καθ' αὐτὸν *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

e Ἐπίδειξιν τ̃ αἰτίας ἐπτοημένος,] Ἀπόδειξιν *Vat.*

f Ἐφ' οἷς ἐκεῖν⟨ος⟩ ὡς ἐλύπει,] Ἐφ' οἷς *Busb.* & *Gall.*

g Τῆς ζωῆς] Τὸ ζῆν *Vat.* & *Busb.*

h Δόσει] In *Marg. L. B.* legitur δόξῃ.

i Προσιεὶς] Προσιὼν ἢ κὲ *Hen.* à prima manu.

Lex Judæorum de filiis contumacibus.

"testatem habere," addidit & legem patriam quæ jussit, "ut, si parentes filio accusato manus "in caput imponant, necesse habeant circumstantes lapides mittere atque ita eum occide- "re. quod cum ipse in sua patria & regno facere "potuisset, illorum tamen sententiam exspectasse: "qui tamen eò non ut judices (utpote in tam ma- "nifestis *insidiis*, quibus parum abfuit quin ipse "*extrema* passus fuisset à filiis) sed ut iræ suæ ad- "jutores opportune venissent, ac si par esset, ne- "mini, quamvis remoto, negligendas esse ejusmo- "di insidias.

Mitem sententiam ferunt Saturninus ejusque filii.

3. Hæc loquuto rege, & juvenibus ne ad causæ quidem suæ dictionem introductis, assessores, cum eum iratiorem esse percepissent, quam ut ad æquitatem aut concordiam perducere possent, protestatem ei confirmarunt. Et primus quidem Saturninus, vir consularis, & magnæ auctoritatis, sententiam protulit moderatissimam cum pietatis adjuncto. dicebat enim, "se damnare quidem He- "rodis filios, non vero justum censere ut morte "multentur, ut qui ipse filios haberet, cum ma- "jus esset hoc supplicium, quam omnia quæ ab "ipsis accidere mala potuissent." Deinde Saturnini filii (nam tres una secum legatos habebat) eandem sententiam sequuti sunt. Sed Volumnius è contra morte plectendos pronunciabat, qui se in patrem tam impie gessissent. In eadem deinceps ivit maxima pars reliquorum, adeo ut nil aliud crederetur, quam capite damnatos iri juvenes. Moxque illinc Tyrum proficiscitur Herodes, pueros secum ducens: & Nicolaum ad se Roma reversum interrogat, postquam ei acta Beryti narraverat, quænam fuerit amicorum suorum, qui Romæ essent, de pueris sententia. Cui ille respondit, "videri eis impios quidem esse filiorum in te co- "natus, debere tamen eos à te vinculis custodia- "que teneri. postea, si severior sententia placue- "rit, *morte* posse puniri, ne iracundia magis quam "ratione usus esse videare: sin mitiora malis, posse "absolvi, ne in immedicabile infortunium incidas. "Hæc sunt quæ plerique omnes amici tui Romæ "degentes censent." Tum ille, cum aliquandiu in tacita cogitatione fuisset, Nicolaum secum navigare jussit.

Duriorem Volumnius Altique.

Nicolai responsum ad Herodem.

Herodes filios secum ducit Cæsaream.

4. Ubi autem Cæsaream ventum esset, cœperunt statim vulgo de pueris loqui: atque per regnum ejus suspensi tenebantur, *cunctis* quo tandem res illorum evasuræ essent exspectantibus. metuebant enim omnes ne propter inveteratum dissidium immineret eis exitium, atque vicem illorum graviter dolebant: tamen nec vocem ullam temere vel emittere vel etiam audire ab alio licebat sine periculo; sed misericordiam, *quam de pueris habebant*, clausam tenebant, & tam atrox facinus dolenter quidem, sed taciti ferebant. Unus autem,

Tero verba facit ad populum paulo liberiora.

nomine Tero, regis olim miles, qui filium habebat Alexandro æqualem atque amicum, quicquid alii quieti occultabant, ipse libere eloquebatur, & sæpe palam in vulgus exclamare cogebatur, di-

ἔθηκε κ̀ πάτριον αὐτῷ νόμον, [k] ὃς κέλευσεν, "[l] εἰ "δ κατηγορηθέντ@ οἱ γονεῖς ἐπιθεῖεν [m] τῇ κεφαλῇ "τὰς χεῖρας, ἐπάναγκες εἶναι πᾶς φεύγοντ@ [n] βάλ- "λειν, κ̀ τῶν ἀποκτείνειν τὸν τρόπον. ὅπερ ἐπι- "μ@ ὢν αὐτὸς ἐν τῇ πατρίδι κ̀ τῇ βασιλείᾳ ποι- "εῖν, ὅμως ἀναμεῖναι τὴν κείνων κρίσιν· ἔχειν μέν- "τοι, δικασὰς μὲν οὐκ ἄτως ἐπὶ φανερᾶς οἷς ἐκ "τ παίδων ὀλίγα πάθοι, [o] συνοργισθῆναι ἢ καιρὸν ἔχον- "τας, ὡς κδενὶ κ̀ τ πρόρριζα γεγονότων ἀμελῆσαι τοιαύτης "ἐπιβουλῆς ἄξιον.

γ'. Ταῦτα τοῦ βασιλέως εἰπόντ@, κ̀ τῶν νεανίσκων οὐδὲ ἕως τῆς ἀπολογίας παρηγμένων, συμφρο- νήσαντες οἱ κατὰ τὸ πιεζότερον ὡς ἀπιστείας κ̀ μιᾶς λαγῶν χεῖρον ἔχοιεν, τὴν ἐξουσίαν [p] ἐβεβαίουν αὐτῷ. κ̀ [q] πρῶτ@ μὲν Σατορνῖν@ ἀνὴρ ὑπατικὸς, κ̀ τῶν ἐπ' ἀξιώματ@, ἀπεφήνατο γνώμην [r] αἰδημο- νεστάτην φειδοῦσ κρώμεν@. ἔφη γὰρ "κατα δικά- "ζειν μὲν τῶν Ηρῴδ παίδων, κλείειν ἢ οὐκ οἴεσθαι "[s] δίκαιον, αὐτὸς παῖδας ἔχων, κ̀ μ πάθος μεί- "ζον@ ὄντ@, εἰ κ̀ πάντα δι' αὐτὸς δεδυσχήκει." [t] μετ' ἐκεῖνον οἱ Σατορνίνου παῖδες, εἶπεν γὰρ αὐτῷ [v] τρεῖς ὄντες πρεσβύτῃ, τὴν αὐτὴν γνώμην ἀπε- φήναντο. Οὐολόμνι@ ἢ ἄντικρυς ἔφη κολάζειν θα- νάτῳ τὰς ἄτως ἀσεβήσαντας εἰς τ πατέρ. πρὸ ἢ αὐτὰ κ̀ τῶν ἐξῆς οἱ πλείους, [x] ὥστε μηκέτ ἄλλο τ δοκεῖν, ἢ καταδεδικάσθαι τὴν ἐπὶ θανάτῳ τὰς νεανίσκους. κἀκεῖθεν μὲν εὐθὺς Ηρῴδης ἦκεν, ἄγων αὐ- τὰς εἰς Τύρον, κ̀ μ Νικολάου πλεύσαντ@ ὡς αὐ- τὸν ἐκ τ Ρώμης ἐπιθαίνετο, πεσθομηνσάμεν@ τὰ ἐν Βηρυτῷ, ἵν' τινα ἔχοιεν γνώμην περὶ τ παίδων αὐτ, κ̀ οἱ ἐν τῇ Ρώμῃ [y] αὐτὸ φίλοι. κἀκεῖν@ εἶπεν, "ὅτι δοκεῖ μὲν [z] ἀσεβῆ εἶναι τὰ ἐκείνοις περὶ σὲ ἐγνωσμένα, "χρῆναι μέν τοι αὐτὰς [a] καθειρξαντα, δεσμώτας φυ- "λάττειν. κ̀ εἰ μὲν [b] ἕτερόν σοι δοκοίη, κολάζειν αὐ- "τὰς, μὴ φαίνοιο ὀργῇ τὸ πλέον ἢ γνώμῃ κεχρῆσθ'· "εἰ ἢ τἀναντία, ἀπολύειν, μὴ ἀνεπανόρθωτον εἴη σε "τὸ ἀτύχημα. τὰ αὐτὰ δ' ἃ δοκεῖ κ̀ ἐν Ρώμῃ τοῖς πλεί- "στοις τ σῶν φίλων". κ̀ ὃς σιωπήσας [c] ἐν πολλῇ ἐγένε- σωνοίᾳ, κἀκεῖνον ἐκέλευσε συμπλεῖν αὐτῷ.

δ'. Ὡς ἢ [d] ἦκεν εἰς Καισάρειαν, γίνεται λόγ@ [e] εὐ- θὺς ἅπασι τ παίδων, κ̀ μετέωρ@ ἡ βασιλεία, [f] πῇ ποτε χωρίσθε τὰ κατ' αὐτὰς ἐκδεχομένων. δεινὸν γὰρ ὑπῆρχ πάντας δέ@ ἐκ παλαιᾶς καταξεσπασμένης εἰς αὐτὸ τὸ πέρας ἐλθεῖν, κ̀ τοῖς μὲν πάθεσιν εὐθυμέραινον· οὐκ ἐᾷ ἢ δὲ εἰπεῖν τι περιπετὲς, ὅτι ἄλλα λέγοντ@ ἀκέειν ἀκίνδυνον, ἀλλ' ἐγκεκλεισμένοι τ ἔλεον, ὀδυ- νηρῶς μὲν, ἀναύδως ἢ τὴν ὑπερβολὴν [g] πάθους ἔφερον. εἷς ἢ [B] αὐτῷ πάλαι στρατιώτης, [h] ὀνόματι [i] Τήρων, ᾧ [k] αὐτὸς καθ' ἡλικίας ὄντ@ Αλεξάνδρῳ φίλος, πάν- τα, ὅσα κ̀ τοῖς ἄλλοις ὑποδυόμενα δι' ἡσυχίας ἐᾷ, [l] αὐτὸς ὑπ' ἐλευθερίᾳ@ ἐξελάλει, κ̀ βοᾶν ἠναγ- κάζετο πολλάκις ἐν τοῖς πλήθεσιν, ἀπερικαλύπτως λέ- γων,

k Ος κέλευσεν,] Εκέλευεν *Busb.*

l Εἰ δ κατηγορηθέντ@] Εἴτε κατηγορήσαιτες *Busb. Vat.* & *Zonar.* Hac de lege confer *Deut.* c. 21. v. 19, & 20. & *Josephum* in *Antiq.* l. 4. c. 8. p. 168. 169. Videsis etiam *Seldenum* l. 3. de *Synedriis*, c. 13. p. 555. & *Grotium* ad *Deut.* c. 21. v. 20.

m Τῇ κεφαλῇ] Επ τῇ κεφαλῇ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

n Βάλλειν,] Conf. supr. c. 10. §. 5. SPANH.

o Συνοργισθῆναι ἢ καιρὸν ἔχοντας,] Συνοργισθῆναι ἢ κ̀ καιρὸν *Hen.* à pr. m.

p Εβεβαίων αὐτῷ.] Απεβεβαίων *Gall.*

q Πρῶτ@ μ̀] Πρῶτοι *Vat.*

r Αἰδημονεστάτην] Αηδεστάτη *Vat.* αἰδημονεστάτη *Busb.* & *Lugd. Bat.*

s Δίκαιον,] Ita *Gen. Gall.* & *Vat.* δικαίων *Baf. Busb.* & *Hen.*

t Μετ' —— αὐτῷ] Conf. *alius.* lib. 1. c. 27. §. 2. & 3. SPANH.

v Τρεῖς —— θανάτῳ] Δύο πρεσβύτα hic dicuntur *alius.* lib. 1. c. 27. §. 3. &c. SPANH.

x Ωστε μηκέτι] Ωστε κ̀ μηκέτι *Vat.*

y Αὐτῷ] *Gen.* αὐτῶ.

z Ασεβῆ εἶναι] Ασεβῆ μοι εἶναι *Hen.*

a Καθειρξαντα,] Καθειρξας *Hen.*

b Ετερόν σοι δοκοίη,] Ετέρως *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

c Εν πολλῇ ἐγένετο συνοίᾳ,] Εν πολλῇ εὐνοίᾳ *Hen.* à pr. m. ἐν πολλῇ ἐγένετο εὐνοίᾳ *Vat.*

d Ηκεν εἰς Καισάρειαν,] Ηλθον *Busb.* & *Vat.*

e Εὐθὺς] *L. B.* ὃς ἐᾷ εὐθὺς.

f Ποῖ ποτε χωρίσειε] Ita *Busb. Hen.* & *Baf.* ποίπεσι in *aliis.*

g Αὐτῷ πάλαι στρατιώτης,] Αὐτῶν *Busb.* & *Vat.*

h Ονόματι Τήρων,] Ονομα *Busb. Vat.* & *Zonar.*

i Τήρων,] Conf. *alius.* lib. 1. c. 27. §. 4. SPANH. Τήρων *L. B.*

k Αὐτῷ καθ' ἡλικίας ὄντ@ Αλεξάνδρῳ] *L. B.* αὐτῷ καθ' ἡλικίαν ὄντ@ Αλεξάνδρῳ.

l Αὐτὸς ὑπ' ἐλευθερίᾳ@ ἐξελάλει,] Αὐτὸς ἐπ' ἐλ. *Vat.*

m Κερα-

γων, "ὡς ἀπώλοιτο μὲν ἡ ἀλήθεια, τὸ δ' δίκαιον ὑπ' ἀνθρώπων ἀνῃρημένον εἴη, [m] κρατεῖν δὲ τὰ ψεύσματα καὶ ἡ κακόηθεια, καὶ τοσοῦτον νέφος ἐπάγειν τοῖς πράγμασιν, ὡς μηδὲ τὰ μεγίστα τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν ὁρᾶσθαι τοῖς ἁμαρτάνουσιν". τοιοῦτος ὢν, ἐδόκει μὲν οὐκ ἀκινδύνως παρρησιάζεσθαι· τὸ δὲ εὔλογον ἐκείνῃ πάντας, οὐκ ἀνάνδρως αὐτὸν πρὸς τὸν καιρὸν ἱσταμένην. διὸ καὶ πάντα, ἅπερ αὐτὸς εἶπεν, ἕκαστος ἡδέως ἤκουεν ὑπὲρ ἐκείνων λεγόμενα, καὶ τὸ καθ' αὑτοὺς ἀσφαλὲς ἐν τῷ σιγᾶν προορώμενοι, τὴν ἐκείνου παρρησίαν ὅμως ἀποδεχόμενοι. τὸ γὰρ προσδοκώμενον πάθος, ἐξιάζειν πάντα ὅν τινα οἷόν τ' αὐτὸν λαλεῖν.

cens, "interiiſſe veritatem, ſublatum jus ex homi-"nibus, vigere mendacium & malitiam, & tantam "nubem rebus inducere, ut à peccantibus ne ma-"xima quidem mala in homines cadentia cerni "poſſent." Hæc tam libere dicens, videbatur quidem non ſine periculo facere: ſed movebat omnes æquitas rei, quod animoſe & fortiter ſe illis temporibus gereret. quapropter omnia quæ ille diceret libenter omnes audiebant ut ab eo dicta, & cum ſibi cavendum eſſe ſilentio providerent, tamen ejus confidentiam collaudabant. nam tanti mali exſpectatio unumquemque cogebat quodcunque liberet pro eo loqui.

δ. Ὁ δὲ καὶ πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ πάσης παρρησίας ὡπτάμενος, μόνῳ μόνῳ λέγειν ἠξίου· καὶ συγχωρήσαντος, [n] "οὐ δυνάμενος, εἶπεν, "ὦ βασιλεῦ, [o] διακαρτερεῖν ἔτι τοιούτῳ πάθει, τὴν τολμηρὰν ταύτην παρρησίαν, ἀναγκαίαν "οὖσαν σοὶ, καὶ συμφέρουσαν εἰ [p] λάβοις τι χρήσιμον ἐξ αὐτῆς, "προκρίνασθαι τῆς ἐμῆς ἀσφαλείας. [q] ποῖ ποτε ὤχου τὸ σὸν, καὶ "πεπλώκασιν ἐκ τῆς ψυχῆς αἱ φρένες; ποῖ δὴ καὶ ὁ πρότερος "ἐκεῖνος νοῦς, ᾧ πολλὰ καὶ μεγάλα [r] κατώρθωσας; πῶς δὴ "ἡ τῶν φίλων καὶ συγγενῶν ἐρημία; κρίνω δ', ὧδε παρόντως "αὐτὸς εἶναι συγγενεῖς ἢ φίλους, οἳ τοσοῦτον [s] μῖσος "σου ὑπὲρ τῆς μακαριζομένης ποτὲ βασιλείας. σὺ δὲ σκέψαι "τί πραττόμενόν [t] ἐστι; [v] δύο νεανίσκους ἐκ βασιλίδος [x] σοὶ "γυναικὸς [y] γεγενημένους, εἰς πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρους, [z] ἀ-"ναιρήσῃς, σεαυτὸν ἐν γήρᾳ καταλιπὼν ἐφ' ἑνὶ παιδὶ κα-"κῶς οἰκονομήσαντι τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα, καὶ συγγενέσιν ὧν "αὐτὸς ἤδη τοσαυτάκις [a] κατέγνως θανάτου; οὐκ ἐννοήσῃ ὅτι "καὶ τῶν ὄχλων ἡ σιωπὴ τὴν ἁμαρτίαν ὅμως ὁρᾷ καὶ μισεῖ τὸ "πάθος· ἥτε γραῦς πᾶσι, καὶ ταύτης οἱ πρωτεύοντες, ἔλεον "μὲν τῶν ἀτυχούντων, μῖσος δὲ τῶν παθῶν διαπεπραγμένων ἐχή-"κασιν"; ἤκουε ταῦτα ὁ βασιλεὺς, ὁτὲ δὲ μὲν ἀπειλῶν πᾶσιν ἀγνωμόνως· ἀλλὰ, τί δεῖ καὶ λέγειν, [b] διεκίνησεν ἑαυτὸν ἀψαμένου δὲ [c] Τήρωνος ἐναργῶς δή τε πάθους καὶ τῆς περὶ τοὺς οἰκείους ἀπιστίας. αὐθὶς δὴ ὁ μὲν ἐπεδίδου μικρὸν ἀμείνονα καὶ γραώδη χρώμενος παρρησίᾳ. [d] τὸ γὰρ ἀπαίδευτον [e] ἐξέπιπτε καιροῦ. παραχὺς δὲ Ἡρώδης ἐνεπλάγη, καὶ μᾶλλον ὀνειδίζεσθαι δοκῶν, ἢ περὶ τοῦ συμφέροντος ἀκούειν τῶν λόγων, [f] ἐπεὶ καὶ τοὺς [g] διακριθέντας γραώδεις καὶ τοὺς ἀγανακτοῦντας ἡγεμόνας ἐπύθετο, προσκατὰ [h] τῶν τε ὀνόματος δηλωθέντων ἁπάντων, καὶ τὸν Τήρωνα δήσαντας ἔχειν ἐν φυλακῇ.

Paſſa fiducia alloquitur regem.

4. Ille vero regem ipſum adiit audaciſſime, & ſolum cum ſolo colloqui velle dicebat: ac facta poteſtate. "Non poſſum, inquit, ô Rex, diutius "ferre hanc animi anxietatem. Equidem audacem "hanc confidentiam, ſed tibi neceſſariam & con-"ducibilem, ſi quid ab ea utilitatis perceperis, "meæ vitæ antepoſui. Sanuſne es, aut ubi eſt ex-"cellens illud ingenium, quo tot tantaſque res aſ-"ſequutus es? quæ eſt iſta amicorum cognatorum-"que ſolitudo? quos equidem, quamvis præſentes, "nec cognatos nec amicos judico, qui tantum "ſcelus in quondam felici regno perpetrari ſuſti-"neant. Et tu non aſpicies quid agatur? duos ju-"venes regina conjuge tibi natos, omni virtute "ornatiſſimos interficies, tuamque ſenectutem uni "puero committes, qui ſuſceptam de ſe ſpem ma-"le ſuſtinuit, & conſanguineis, quos ipſe toties "jam capitis damnaſti? Nonne cogitabis vulgus "ſilere, tamen peccatum videre, & facinus odiſſe: "exercitumque univerſum, & maxime præcipuos, "miſericordia commoveri erga infelices, odio er-"ga infelicitatis auctores?" Audiebat rex iſta, principio quidem non omnino * intemperanter: ſed ubi ſcilicet Tero facinus & domeſticorum perfidiam aperte taxavit, commovit ſe rex. Et Tero è contra paulatim modum exceſſit immoderata & militari libertate uſus. nec tempus ſatis ſcite & commode cepit. Unde ita turbatus eſt Herodes, ut, ea verba pro conviciis magis quam pro utili admonitione ducens, ubi milites rem ægre ferre & duces indignari audivit, tam eos qui nominati fuerant quam ipſum Teronem in cuſtodia vinctos adſervari juſſerit.

Regem nimia libertate uſus offendit.

ε. Τότε γυμνέντος, ὑπαντήσαντος τῷ καιρῷ ὁ Τρύφων τὸν κουρεὺς τοῦ βασιλέως, ὃς ἔφη πρόσθεν ὡς πείθοι πολλάκις ὁ Τήρων, [i] ὁπόταν [k] θεραπεύῃ τὸν βασιλέα ξυρῷ τὸν λαιμὸν [l] ἀποτεμεῖν· ἔσεσθαι γὰρ ἂν πρώτους [m] τοὺς περὶ Ἀλέξανδρον, καὶ μεγάλας λήψεσθαι δωρεάς. ταῦτα εἰπόντα συλλαμβάνειν κελεύει, καὶ μὴ πρότερον βάσανον λῦσαι τε Τήρωνος, καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, καὶ τοῦ κουρέως. διακαρτερήσαντός τε τοῦ Τήρωνος, ὁρῶν ὁ νεανίσκος τὸν πατέρα, χαλεπῶς μὲν ἤδη διακείμενον, ἔχοντα δὲ ὀδυμίαν ἐλπίδα σωτηρίας, [n] αὐτό τε τὸ μέλλον ἐκ τοῦ πρόσθεν τοῦ πάσχοντα δυσχερείας πρόσπολον, ἔφη

5. Hoc facto Tryphon quidam, regis tonſor, arrepta occaſione, regem adiit, eique nunciabat, Teronem ſæpe ſibi perſuadere voluiſſe, ut regi barbam tondens eum novacula jugularet: ita principem locum apud Alexandrum habiturus, & magna præmia conſequuturus. Hæc loquutum juſſit rex comprehendi: ac deinde de Terone & ejus filio & tonſore quæſtio habita eſt. Cumque Tero perſiſteret, juvenis patrem male jam mulctatum, nec ullam ſpem ſalutis habere videns, & quid futurum eſſet ex ſummis ejus angoribus conjiciens

Tryphon Herodis tonſor Teronem accuſat.

m Κρατεῖν] Lege κρατοίη. COCC.

n Οὐ δυνάμενος,] Ita cum *Cod. Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* οὐδυνάμενος εἶπεν, ὦ βασιλεῦ διακαρτερεῖ in *Editis Aliiſque*, niſi quod διακαρτερεῖν habeat *Hen.* à pr. m.

o Διακαρτερεῖν] Ita quoque *L. B.*

p Λάβοις τι χρήσιμον] Ita *Vat.* & *L. B.* λάβοι in *cæteris.*

q Ποῖ ποτε ὤχου σὸν,] Ποῖ ποτε οἴχονται σοι *Busb.* ποῖ ποτε οἴχονταί σου *Vat.*

r Κατώρθωσας;] *L. B.* κατώρθους.

s Μῖσος] *L. B.* μῦσος.

t Ἐστι;] *L. B.* ἔτι. unde *Cocceius* legit τὸ πραττόμενον ἔτι.

v Δύο νεανίσκους ἐκ βασιλίδος] Εἰ δύο *v. Busb.*

x Σοὶ γυναικὸς γεγενημένους,] Illud σοὶ deeſt *Vat.*

y Γεγενημένους,] *L. B.* γενομένους.

z Ἀναιρήσεις,] *L. B.* εἰ ἀναιρήσεις.

a Κατέγνως θανάτου;] Κατέγνωκας *Busb.* & *Vat.*

* *Intemperanter:*] *Al.* libenter, *aut* non iracunde, *aut* æquis auribus.

b Διεκίνησεν ἑαυτὸν] Διεκίνησεν αὐτὸν *Vat.*

c Τήρωνος] *L. B.* Τήρωνος.

d Τὸ γὰρ ἀπαίδευτον ἐξέπιπτε καιροῦ] Verto, *rerum enim imperitia mala decori magiſtra*, ut ſumatur γυμνικῶς —— Si ad Teronem —— referatur, ſic potius, —— *pro rerum enim imperitia à decoro deflexit.* BIBETSON.

e Ἐξέπιπτε καιροῦ.] Ὑπερέπιπτε *Vat.* ὑπερεξέπιπτε *Busb.*

f Ἐπεί καὶ τοὺς] Ἐπειδὴ *Busb.*

g Διακριθέντας γραώδεις,] Ἀπεχθῶς, aut aliud adverbium excidiſſe aut ſubintelligendum eſſe exiſtimo. *Epiphanius* vertit, *quia milites tum abhorrerent, & primates eorum ſibi indignarentur.*

h Τῶν τε ὀνόματος δηλωθέντων ἁπάντων,] Τῷ τε ὀνόματι δηλωθέντων ἁπάντων *Vat. L. B.* τῶν τε ὀνόματος δηλωθέντων ἁπάντων. *Cocceius* μὴ τῶν ὀνόματος δηλωθέντων ἁπάντων. τοὺς τε ὀνόματι δηλωθέντας ἅπαντας *Busb.*

i Ὁποταν —— ἀποτεμεῖν.] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 27. §. 5. SPANH.

k Θεραπεύῃ τὸν βασιλέα ξυρῷ] Θεραπεύοι *Busb.* ὡς πείθοι πολλάκις αὐτὸν ὁ Τήρων, ὁπόταν θεραπεύῃ *Vat.*

l Ἀποτεμεῖν·] Ἀποτέμνειν *Vat.* τεμεῖν *Zonar.*

m Τοὺς περὶ Ἀλέξανδρον,] Τοὺς abeſt *Vat.*

n Αὐτό τε τὸ μέλλον] Ἑαυτῷ τε τὸ μ. *Vat.* αὐτῷ τε τὸ μ. *Busb.*

cns, dicebat "se regi veritatem patefacturum, si "fore polliceretur ut & ipsi & patri tormenta & "cruciatus remitteret." Ubi autem rex ei fidem dedit, ajebat, "constitutum fuisse, ut Tero regi "manum afferret; ac factu facile esse ut solus solum "aggrederetur: quo perpetrato, si quid ei siniſtrum "accidisset, id honori fore, dum Alexandro gra- "tificaretur." Istis quidem ab illo dictis, patrem à necessitate redemit: neque scitur, verumne dixerit vi coactus, an id fecerit ut à semetipso & patre dolorem depelleret.

Confessio filii Teronis.

6. Herodes vero si vel minimam antea de filiis *suis* occidendis dubitationem habuerit, jam ei nullo in anima loco relicto, sed ejectis omnibus quæ sibi vel tantillum melioris consilii suggerere possent, institutum exsequi properavit. Cumque in cœtu produxisset trecentos duces, in reos relatos, & Teronem cum suo filio, & tonsorem indicem, eos omnes accusavit: atque populus, conjectis quæcunque venerunt in manum, eos necavit. Alexander vero & Aristobulus, ducti Sebasten, jussu patris ibi strangulantur: & corpora noctu portantur Alexandrium, ubi siti erant maternus avunculus & multi ex majoribus eorum.

Teron, filius ejus, & tonsor lapidati.

Aristobulus & Alexander jussu Herodis strangulati.

7. Et forsan quidem aliquibus minime mirum videbitur, odium inveteratum adeo crevisse, & eousque processisse, ut ipsam naturam vinceret. Merito autem dubitari possit, an adolescentibus ejusmodi quid vitio vertendum, quod patri justam illis succensendi causam dederint; ac deinde ita eum perversitate sua irritarint, ut implacabilis evaderet: an quod ipse adeo durus fuerit & ferreus, & tam in aliis rebus gloriæ quam dominationis vehementer cupidus, ut neminem sibi *socium* assumendum putaret, quod quicquid ei placeret firmum ratumque haberi voluerit: an *quod dicendum* fortunam vim obtinuisse, omni consilio prudentiæ licet pleno potentiorem; unde & credere solemus, humanos actus à necessitate quadam præsancitos esse ut omnino fiant, eamque vim fatum vocamus, quòd nihil sit quod illa non efficiat. Cæterum satis erit, ut arbitror, sententiam hanc, *quò refellatur*, cum illa conferre, quæ nobismet aliquid *in agendo* tribuit, nec prohibet quo minus sua cuique imputetur morum pravitas: quæ jam olim ante nos sapienter in *Lege tractata sunt. Ex duabus autem reliquis causis, ea quæ ad filios spectat *merito* culpari potest, tam ex juvenili arrogantia quam fastu regio, quod calumniis in patrem auscultarint, & in acta ejus & vitam parum æqui inquisitores fuerint; malitiose suspicaces, & linguæ temperare nescii, & ob utrumque iis obnoxii qui id egerunt ut eos observarent, & ad gratiam captandam *Herodi*

"ὁ μὲν ὑὴν τῷ βασιλεῖ τὴν ἀλήθειαν, εἰ ϖ̃ρῶτον ἐπιτήσει ϖ̃ερὶ ἧς "φέροιτο τὰ βασάνων καὶ τὴν αἰκίας αὐτόν τε καὶ τὸν πατέρα". δόντος δὲ πίστιν ἐπὶ τούτοις, ἔλεγεν "ὡς εἴη συνῆκται τις "ἐπιβουλὴ δι' αὐτοχειρίας βασιλεῖ τὸ Τήρωνα. ϖ̃ροστελθεῖν "γὰρ εὔπορον εἶναι μόνον μόνῳ, καὶ δράσαντα παθεῖν τι τῶν "εἰκότων οὐκ ἀγλυκὲς Αλεξάνδρῳ χαριζόμενον". ταῦτα μὲν [p] ἂν ϖ̃είνος εἰπὼν, ἐξαιρεῖται τὸν πατέρα τῆς ἀνάγκης, ἄδηλον εἴτε τὴν ἀλήθειαν ϖ̃είσαντες φέρειν, εἴτε καὶ ϖ̃αραφλῶ νοήσας τινὰ ταύτην τῶν κακῶν αὐτῷ καὶ τῷ γεγωνηκότι.

5'. Ὁ δὲ Ηρώδης, [q] εἴδε εἴ τι ϖ̃ρότερον ἐνδοιάσιμον ἢν αὐτῷ ϖ̃ρὸς τὴν τεκνοκτονίαν, τούτῳ τόπον ἢ χώραν καταλελοιπὼς ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ ϖ̃ᾶν ἐξηρημένον τὸ δυσάμενον αὐτῷ [r] ὑπόνοιαν ἀμείνονος λογισμοῦ ϖ̃ροσχεῖν, ἔσπευδεν ἤδη τέλος ἐπιθεῖναι τῇ ϖ̃ροκειμένῃ. καὶ [s] ϖ̃ροσαγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν, τριακοσίους τε τοὺς ἡγεμόνας τοὺς ἐν αἰτίᾳ γενομένους, καὶ τὸν Τήρωνα σὺν τῷ παιδὶ, [t] καὶ τῷ ϖ̃ρὸ ἐκείνου διελεγχούσῃ κυρεῖ, καθηγεμόσιν [v] ἁπάντων αὐτῶν ἐποιήσατο· [x] κἀκείνους μὲν τὸ πλῆθος ἀεὶ τοῖς ϖ̃ροτυχοῦσι βάλλοντες, ἀπέκτειναν. Αλέξανδρον δὲ καὶ Αριστόβουλον, ἀχθέντες εἰς Σεβαστὸν, ἐπιτάξαντος τοῦ πατρὸς, στραγγάλῃ κλείνουσι. τὰ δὲ σώματα νύκτωρ εἰς Αλεξάνδρειον ἀπήνεγκε, τόν τε μητροπάτορα ἐκεῖ, καὶ τῶν πλείστων αὐτοῖς [y] ϖ̃ρογόνων [z] κειμένων.

ζ'. Ισως μὲν ἂν ἐκ ἄλογον σύνοις καταφαίνεται, ϖ̃ερφόμενον ἐκ πολλοῦ τὸ μῖσος ἔτως αὐξηθῆναι, καὶ περαιτέρω ϖ̃ροελθὸν ἀπονικῆσαι τὴν φύσιν. ἐπίσασις δὲ γένοιτο ἂν εἰκότως, εἴτε εἰς τὸς νεανίσκους ἀνοσίων [a] τὴν τοιαύτην αἰτίαν, [b] ϖ̃ρὸς αἴτιον ὀργῆς [c] ἀναγαγόντας τὸν πατέρα, καὶ χρόνῳ ϖ̃ᾶσαν ὑπὸ καλεπότητος ἀνήκεστον αὐτοῖς, εἴ τε καὶ ϖ̃ρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον ἀπορῆ καὶ ϖ̃ειθὸν ὅλως ϖ̃ρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀρχῆς, καὶ τῆς ἄλλης εὐδοξίας, ὡς μηδένα οἴεσθαι ϖ̃ᾶλληθέον, ἐφ' ᾧ ϖ̃ᾶν τὸ βουλόμενον ἀκίνητον ἔχειν, ἢ καὶ [d] τὴν τύχην ϖ̃αντὸς εὐγνώμονος λογισμοῦ μείζω τὴν δύναμιν ἐσχηκέναι, ὅθεν καὶ ϖ̃λανώμεθα τὰς ἀνθρωπίνας ϖ̃ράξεις ὑπὸ ἐκείνης [e] ϖ̃ροκαθωσιῶσθαι τῆς ἑιμαρμένης πάντως ἀνάγκης, καὶ καλῶμεν αὐτὴν [f] εἱμαρμένην, ὡς κόσμος ὄντως, ὁ μὴ δι' αὐτὴν γίνεται. τοῦτον μὲν οὖν τὸν λόγον ὡς [g] νομίζω ϖ̃ρὸς ἐκεῖνον ἀρκέσει κρίνειν, ἡμῖν τε αὖθις [h] ἀποδιδόντα τι, καὶ τὰς διαφορὰς τῶν ἐπιτηδευμάτων οὐκ ἀνοθύνους ποιουμένους· ἃ ϖ̃ρὸ ἡμῶν ἤδη πεφιλοσόφηται καὶ τῷ νόμῳ. τῶν δὲ ἄλλων δύο, τὴν μὲν ὑπὲρ τῶν παίδων μεμψαίμην ἄν τις αἰτίαν, ὑπό τε αὐθαδείας [i] νεωτερικῆς καὶ βασιλικῆς οἰήσεως, ὅτι καὶ διαβολῶν ἠνείχοντο κατὰ τοῦ πατρὸς, καὶ τῶν πραττομένων αὐτῷ [k] κατὰ τὸν βίον οὐκ εὐμενεῖς ἦσαν ἐξεταστὰς, καὶ κακοήθεις μὲν ὑπονοεῖν, ἀκριβεῖς δὲ λέγειν, εὐάλωτοι δὲ δι' ἀμφότερα τοῖς ἐπιτηρῆσιν αὐτὸς, καὶ ϖ̃ρὸς χά-

o Μιαίνειν τῷ βασιλεῖ τὴν ἀλήθειαν,] Μιαίνειν *Vat.*

p Οὐ ἐκεῖνος εἰπὼν,] Illud ὃν δὲ *Cod. Vat.*

q Οὐδὲ εἰ τί ϖ̃ρότερον] Οὐδ' εἰ τὸ ϖ̃ρ. *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

r Ὑπόνοιαν ——— ϖ̃ροσχεῖν,] Ita cum *Cod. Vat.* μείζονα in *Editis Aliisque.*

s Προσαγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν] Προάγων *Vat.* ϖ̃ροσαγαγὼν Zonar.

t Καὶ τῷ ϖ̃ρὸ ἐκείνου] Καὶ τῷ ἐκείνου *Busb.*

v Ἁπάντων αὐτῶν] Ἁπάντων ἐποιεῖτο *Busb.*

x Τοῖς ϖ̃ροτυχοῦσι βάλλοντες,] Conf. supr. c. 10. §. 5 SPANH.

y Προγόνων κειμένων.] Rufini Versio hujus libri hic desinit in morte & sepultura Herodis filiorum. Reliqua à verbis: ἵνα μὲ δὲ &c. ad finem libri & capitis non ibi comparent. SPANH.

z Κειμένων.] Post κειμένων habemus τοῦτο τὸ τέλος τῶν ἡνιόχων in *Cod. Busb.*

a Τὴν ——— ἀναγαγόντας] Forte τὴν τοιαύτην αἰτίαν, ϖ̃ρὸς ὀργὴν ἀναγαγόντας. COCC.

b Πρὸς αἴτιον] *L. B.* ϖ̃ροαίτιον.

c Αναγαγόντας] Εναγόντας *Vat.* forsan pro ἀναγαγόντας. *L. B.* ἀγαγόντας.

d Τὴν τύχην ——— γίνεσθαι.] De Fortuna & vi Fati, sine qua nihil fiat, quæ Pharisæorum sententia, è quorum numero Josephus, vid. lib. 8. c. 15. §. 6. & alibi. lib. 5. c. 13. §. 7. SPANH.

e Προκαθωσιῶσθαι] Προσκαθωσιῶσθαι τῇ ἑ ἑιμαρμένῃ πάντως ἀνάγκῃ. & *Lugd. Bat.* Est qui malit ὑπ' ἐκείνης ϖ̃ροκαθωσιῶσθαι τῇ τ. γ. π. ἀνάγκῃ, per illam (*sc.* fortunam) quod eos evenire omnino necesse sit, à culpa esse præexemptos &c.

f Εἱμαρμένην,] Alludere videtur ad notationem Latini nominis potius quam Græci. nam *fatum* à *faciendo* dictum videri potest: at in Græco idiomate, quo usus est *Josephus*, εἱμαρμένη non ab *efficiendo* sed *sortiendo* deducitur. *Salianus* in *Ann. Eccl.* l. 6. p. 386.

g Νομίζω ϖ̃ρὸς ἐκεῖνον ἀρκέσει κρίνειν,] Ita conjicit vir doctissimus, *T. Terry Gr. L. Prof.* Antea in *Editis* erat, ὡς μέζω π. ἰ. ἀ. κινεῖν, & mox διαφορὰς. nullo plane sensu.

* *Lege tractata sunt.*] *Id est*, in Legis commentariis.

h Ἀποδιδόντα τι,] Ἀποδιδόντας τι & mox ποιοῦντας *Vat.* & *Hen.* à pr. m. δεχόμενα ἢ ἡμῖν τε αὐτοῖς ἀποδιδόντα τι &c. legendum censet *Salianus*, vertendumque, *verum hunc sermonem, qui causas humanis superiores attingat, movisse sufficiat; eum autem amplectamur, qui & nobis ipsis aliquid tribuit, nec varietatem studiorum obnoxiam faciat rationi reddendæ.* Vel, certe nihil addendo, ita si placet interpretemur, *hunc ergo sermonem, quem scilicet subjicio, ut illo utiliorem movere sufficiat, qui nobis ipsis tribuat aliquid, & non omnia fato, & multiplices actiones nostras examini subjiciat.*

i Νεωτερικῆς καὶ βασιλικῆς οἰήσεως,] Vide *J. A. Bosii* dissertationem de νεωτερικαῖς ἐπιθυμίαις ad 2 *Tim.* c. 2. v. 22. in *Thesauro Theologico Philologico*, vol. 2. p. 687.

k Κατὰ ——— ἐξεταστὰς,] Περὶ τὸν βίον *Vat.*

χάριν καταμαλώσειν. ὁ μέν τοι πατὴρ, ἐδὲ ἐντρο-
πῆς ἔοικεν ἄξιον φαίνεσθαι τοῦ περὶ ἐκείνους ἀσεβή-
ματος, ὃς, ὅτε πίστιν ὑπεβάλλης ἐναργῆ λαβών,
ὅτι ἐπιχειρήσεως ἐλέγχειν ἔχων, ἐπόλ-
μησεν ἀποκτείναι τοὺς ἐξ αὐτοῦ φύντας, ἀρίστους μὲν
τὰ σώματα, καὶ ἐπιτηδείους πᾶσι τοῖς ἀλλοτρίοις,
ὀκ ἀποδέοντας ἢ ἐν τοῖς ὑπηνδεύμασιν, εἶτα ἥ-
ρᾶν, ἢ γυμνάζεσθαι [l] τὰ πολέμια, ἢ λέγειν ὑπὲρ τ
ἐμπιπόντων ἔδει. τούτων γὰρ ἁπάντων μετεῖχον, Ἀλέ-
ξανδρος ἢ καὶ μᾶλλον ὁ πρεσβύτερος. ἤρκει γὰρ, εἰ καὶ
κατέγνω, κἂ ζῶντας ὅμως ἐν δεσμοῖς, ἢ ξενιτεύοντας ἀπὸ
τῆς ἀρχῆς ἔχειν, μεγάλῃ ἀσφαλείᾳ αὐτῷ βεβε-
βλημένῳ τὴν Ρωμαίων δύναμιν, δι' ἣν οὐδὲν οὕτε
[m] ἐξ ἐφόδου καὶ βίᾳ παθεῖν ἐδύνατο. τὸ γὰ ἀποκτεῖ-
ναι ταχὺ, καὶ πρὸς ἡδονὴν τοῦ νικῶντος [n] αὐτὸν
πάθους, ἀσεβείας τεκμήριον ἀνυποτιμήτου. καὶ τῆς
[o] ἡλικίας ἔτι οὔσης σοὶ χάριν τοσοῦτον ἐξήμαρτεν. ἦν
μὲν [p] παρολκὴ, καὶ τὸ χρονίζον συγγνώμην ὀκ
[q] ἂν αὐτῷ τινα φέροι. ταχὺ μὲν γὰρ ἐκπλαγῆναι
καὶ κεκινημένον χωρῆσαι πρός τι τῶν ἀτόπων, εἰ
καὶ δυσχερὲς, ἀλλὰ ἀεὶ συμβαῖνον· [r] ἐν ὑπεικόσι
δὲ, καὶ πολλάκις μὲν ὁρμηθέντα πολλάκις δὲ μεθη-
σαντα, τὸ τελευταῖον δὲ ὑποστῆναι καὶ ἀναπεύσα-
σθαι, φονώσης καὶ δυσμεταβλήτου ψυχῆς ἀπὸ τῶν
χρόνων. ἐδήλωσε δὲ καὶ τοῖς αὐθις, ὀκ ἀποχό-
μενος οὐδὲ τῶν λοιπῶν ὅσους [s] ἐδόκει [t] φιλτάτους, ἐφ' οἷς τὸ μὲν δικαιον ἔλαττον ἐποίᾳ συμπαθεῖ-
σθαι τοὺς ἀπολλυμένους, τὸ δὲ ὠμὸν ὅμοιον σοὶ, τῷ
μηδὲ ἐκείνων [v] φεισαμένῳ. διέξιμεν δὲ ὑπὲρ αὐτῶν
ἐξῆς ἀφηγούμενοι.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἑκκαιδεκάτου.

omnia indicarent. Veruntamen, non eſt ut pater juſtam excuſationem inveniat ſuæ in filios impietatis, qui omni re ad fidem certam inſidiis faciendam deſtitutus, nec aliud habens ad eos convincendos hujuſmodi conatûs in *ipſius perniciem* parati, ſuſtinuit ex ſe genitos interficere; forma egregia *juvenes*, & ab alienigenis omnibus valde expetitos, quibus nihil ad ſtudia & exercitationes deerat, ſi aut venationi ſeſe dare, aut militiæ muneribus vacare, aut pro re nata dicere oporteret. Horum vero omnium gnari erant peritique, præſertim Alexander natu major. Satis enim fuiſſet, etiamſi *eos* damnare libuiſſet, aut vivos in vinclis aſſervare, aut procul à regno relegare, cùm abunde tutus ageret Romanorum potentia munitus, qua fretus non erat ut vel repentinum impetum aut vim *apertam* metueret. Tam cito autem eos occidiſſe, & ut impotenti affectui gratificaretur, quid aliud eſt quam argumentum impiæ licentiæ. præſertim quod adeo peccaverit, cum eſſet ætate provectior. Quin & neque mora aut dilatio facit ut ei quodammodo ignoſcatur. Nam ut quis repentino caſu perculſus & commotus ad atrocia facinora impelleretur, utut grave ſit, ſæpe tamen ſolet accidere. Verum ut re perpenſa, cum ſæpe incitaretur & ſubinde cunctaretur, poſtremo tale quidpiam aggrederetur & perpetraret, ſanguinarii animi eſt & obſtinati in deterius. id quod & poſtea declaravit, dum nec reliquis parceret quos chariſſimos habuerit: qui tametſi minus miſerabiles erant, quod jure merito perirent; ſimilem tamen exercuit crudelitatem, eò quod ab illorum cædibus non temperarit. Sed de his dicturi ſumus in ſequentibus.

Finis Libri decimi ſexti.

[l] Τὰ πολίμια,] Τὰ πόλεων *Vat.*

[m] Ἐξ ἐφόδου καὶ βίᾳ] Vid. *alios* lib. 3. c. 6. §. 1. ἐξ ἐφόδου αἱρήσειν. & cap. 7. §. 1. κατὰ κράτος ἔφοδον. *Julian. Imp. Orat.* 1. p. 48. de Perſis, ὡς ἐξ ἐφόδου τοῦ Σπερχίου ληψόμενοι, ubi *Petavius*: tanquam primo impetu Syria potituri. SPANH.

[n] Αὐτὸν πάθους,] Ita lego. (adſtipulante jam quoque *Lugd. Bat.*) αὐτῷ in libris.

[o] Ἡλικίας ἔτι ὔσης σοὶ χάριν] *L. B.* ἡλικίας ὔσης σὺ χάριν.

[p] Παρολκὴ,] Παρολκὴ de re aliqua ſuperflua Baſil. Epiſt. CCXXXIV. p. 1011. B. SPANH.

[q] Αν αὐτῷ τινα φέροι.] Illud ἂν è *Cod. Vat.* Cui jam quoque favet *L. B.* in quo totus locus ita legitur, καὶ τ. χ. σὺν ἂν αὐτῷ συγγνώμην τ. φ.

[r] Ἐν ἐπιεικόσι ἢ,] Ἐν ἐπιεικεῖ ἢ καὶ μικρὰ πολλ. *Vat.* & *Hen.*

[s] Ἐδόκει] *Gen.* ἐδόξει.

[t] Φιλτάτους,] Forte ſupplendum ἔχειν.

[v] Φεισαμένῳ.] Φεισαμένου *Vat.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΕΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO SEPTIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Antipater genti universæ invisus erat ob fratrum ipsius cædem: utque ob hanc causam amicos, qui Romæ erant, ingenti pecunia sibi conciliare studebat, atque etiam Saturninum Syriæ præsidem, & duces qui cum eo erant.*

α'. Ως Αντίπατρος ἐμισήθη ὑπὸ παντὸς τοῦ ἔθνους διὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. καὶ ὡς διὰ τοῦτο ἐθεράπευσε τοὺς ἐν Ρώμῃ πολλοῖς χρήμασι, καὶ τὸν πεπιστευμένον τὴν Συρίαν Σατορνῖνον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἡγεμόνας.

2. *Quomodo Herodes rex, cum vidisset regionem Trachonitidem in tranquillo esse non posse ob crebras Arabum incursiones, Zamarin Judæum, qui Babylone relicta in Antiochia degebat, accersivit, locumque ad habitandum dedit in Trachonitide, eoque usus est propugnaculo contra Arabes.*

β'. Ως Ηρώδης ὁ βασιλεὺς, ἰδὼν τὴν Τραχωνίτιν χώραν μὴ δυναμένην εὐσταθεῖν διὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Αράβων, Ζάμαριν Ιουδαῖον, ἐκ Βαβυλῶνος κατοικήσαντα, καὶ ἐν Αντιοχείᾳ διαιτώμενον, μεταπεμψάμενος, [a] ἐγκαθίκισεν αὐτῇ, καὶ ἐχρήσατο αὐτῷ προβλήματι πρὸς τοὺς Αραβας.

3. *Quomodo Antipater, cum Herodes Alexandri & Aristobuli filiorum suorum filios sibi adsumpsisset, eisque Pheroræ filias despondisset, patri suasit, ut illas è contra filiis suis desponsatas daret. utque Antipater Pheroram studiose colebat, eo animo ut ipso ad insidias patri struendas uteretur. utque Salome, regis soror, insidias sibi cognitas clam fratri narravit. utque Herodes Antipatro interdixit, ne ad Pheroram iret, neve arcani aliquid ei nunciaret. atque ille nihil horum palam faciebat, sed remotis arbitris; id quod Herodem non latebat.*

γ'. Ως Ηρώδης τοὺς Αλεξάνδρου καὶ Αριστοβούλου τῶν υἱῶν αὐτοῦ παῖδας προσποιησαμένου, καὶ τὰς Φερώρα θυγατέρας μνηστευσαμένου αὐτοῖς, Αντίπατρος ἔπεισε τὸν πατέρα τὴν μνηστείαν εἰς τοὺς παῖδας μεταθεῖναι τοὺς αὐτοῦ. καὶ ὡς ἐθεράπευσεν Αντίπατρος τὴν πρὸς Φερώραν, βουλόμενος ἤδη δι' αὐτῶν ἐπιβουλεῦσαι τῷ πατρί. καὶ ὡς γνοῦσα ἡ ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως Σαλώμη, κρυφαίως ἀπήγγειλεν τῷ ἀδελφῷ. καὶ ὡς Ηρώδης παρήγγειλεν Αντιπάτρῳ μὴ φοιτᾶν πρὸς Φερώραν, μηδὲ ἀπόρρητον μηδὲν ἀπαγγέλλειν αὐτῷ. ὁ δὲ Φερώρας μὲν οὐδὲν ἔπεισε, ἀλλὰ κρυπτῶς, καὶ ταῦτα δὲ οὐκ ἐλάθησε τὸν Ηρώδην.

4. *Quomodo Antipater ad amicos suos Romæ degentes scripsit, eos obsecrans patri scriberent, ut ei suaderent ipsum Romam ad Cæsarem mittere cum ingenti pecunia: quibus obsequutus Herodes eò misit filium.*

δ'. Ως Αντίπατρος ἔγραψε τοῖς ἐν Ρώμῃ φίλοις, προκαλῶν αὐτοὺς γράψαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ, πείθοντας ἵνα πέμψῃ αὐτὸν πρὸς Καίσαρα μετὰ πολλῶν χρημάτων· καὶ πεισθεὶς Ηρώδης ἐξέπεμψε τὸν υἱόν.

5. *Quomodo Antipater Pheroræ suasit ut Herodem patrem suum pharmaco tolleret, quod ille Pheroræ dederat. utque Herodes rex jussit fratri ejus Pheroræ, ut uxorem suam repudiaret, aut è regno discederet. cui ille libenter morem gessit, & in suam Tetrarchiam se recepit, ubi non multo post diem supremum obiit.*

ε'. [b] Ως Αντίπατρος ἔπεισε Φερώραν ἵνα ἀνέλῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ Ηρώδην Φαρμάκῳ, ὃς αὐτὸς τὸ Φάρμακον Φερώρᾳ. καὶ ὡς ὁ βασιλεὺς Ηρώδης παρήγγειλεν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Φερώρᾳ ἐκβαλεῖν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἢ ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς βασιλείας. ὁ δὲ ἀσμένως ἤκουσε καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἰδίαν τετραρχίαν, κἀκεῖ μετ' ὀλὺ τελευτᾷ.

6. *Pheroræ uxor à Pheroræ libertis accusatur occisi veneno mariti. utque Herodes, inquisitione facta, pharmacum invenit sibi à filio suo Antipatro paratum, & quæstione habita deprehendit Antipatri insidias.*

ς'. Κατηγορία τῆς γυναικὸς Φερώρα ὑπὸ τῶν ἀπελευθέρων Φερώρα ὡς ἀναιρεθέντος Φαρμάκῳ. καὶ ὡς Ηρώδης ἐκζητήσας εὗρεν τὸ Φάρμακον, κατασκευασμένον ἐπ' αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ὑοῦ αὐτοῦ Αντιπάτρου, καὶ βασανίσας ἔγνω τὰς Αντιπάτρου ἐπιβουλάς.

7. *Antipater Româ navigans ad patrem venit. utque à Nicolao Damasceno accusatur, & capitis damnatus à patre, & à Quintilio Varo, tunc Syriæ præside, in vinculis adservatur, donec ea de re certior factus esset Cæsar.*

ζ'. Κατάπλους Αντιπάτρου ἐκ Ρώμης πρὸς τὸν πατέρα. καὶ ὡς κατηγορηθεὶς ὑπὸ Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καὶ καταγνωσθεὶς θανάτου ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ὑπὸ [c] Κοιντιλίου Οὐάρου τοῦ τότε πεπιστευμένου τὴν Συρίαν, ἐδέθη μέχρι τοῦ ἐσομένης διαγνώσεως ὑπὸ Καίσαρος.

8. *Legatio ab Herode ad Cæsarem missa de Antipatro: utque Cæsar, accusatione audita, capitis eum damnavit.*

η'. [d] Πρεσβεία πεμφθεῖσα ὑπὸ Ηρώδου πρὸς Καίσαρα περὶ Αντιπάτρου· καὶ ὡς Καῖσαρ, ἀκούσας τὰς κατηγορίας, κατέγνω αὐτοῦ θανάτου. Θ'. Πε-

a Εγκατώκισεν αὐτῇ,] Εγκατώκησεν in *Editis & MSS.*

b Ως Αντίπατρος ἔπεισε] Illa ὡς Αντίπατρος ἔπεισε &c. usque ad vocem Ηρώδης accepta debemus Codd. *Vat. & Gall.*

c Κοιντιλίου Οὐάρου] Ita cum *Strabone Aliisque.* Κοιντιλίου in *Editis & MSS.*

d Πρεσβεία πεμφθεῖσα] Hoc summarium nobis conservatum dederunt *MSS. Vat. & Gall.*

e Δι

θ'. Περὶ τ Ηρώδ νόσ Ͼ φάσεως τ Ιωδαίων [c] δι' αὐτὸ· κ κόλασις τ φασιαςῶν.

9. *De Herodis morbo, motaque ob eam causam seditione: & quomodo puniti erant seditiosi.*

ι'. Ως δόξαντος Αντιπάτρ Ηρώδ πεπελυτηκέναι, Αντιπατρ Δραλεχθείη τῷ σωμαλοφύλακι περὶ ἀφέσεως· [f] κ᾽ Δρ᾽ ὅτ᾽ Αντιπάτρ ἀναίρεσις.

10. *Quemadmodum Antipater, cum ei crederetur mortuum esse Herodem, verba fecit ad custodem de liberatione è vinculis: quam ob rem patris jussu interimitur.*

ια'. Ηρώδ [g] πελυτὴ, κ Δραθήκη τ αὐτ περὶ Καίσαρ, κ μερισμὸς περὶ τὰς τρεῖς υἱὰς αὐτ, κ ὡς Αρχέλαον βασιλέα ποιεῖ τ Ιωδαίας.

11. *Herodis mors, & quænam testamento legavit Cæsari, qualisque facta erat divisio in tres filios, & quomodo Archelaum Judææ regem constituit.*

ιβ'. [h] Επιςολὴ Ηρώδ περὶς τ ςρατὸν, κ ἑκάςῳ αὐτῶν δωρεὰ, κ παράκλησις πίςεως περὶς τ υἱὸν αὐτ Αρχέλαον.

12. *Herodis epistola ad exercitum, & munificentia erga milites, & cohortatio ad eos ut fidem Archelao filio suo præstarent.*

ιγ'. [i] Τάφη Ηρώδ ἐν Ηρωδίῳ τῷ φρυρίῳ, κ ὡς ὁ λαὸς ἐςασίασε περὶς τ υἱὸν αὐτ Αρχέλαον ἐν τῇ ἑορτῇ· κ ὡς Αρχέλα τελιχιλίους αὐτῶν ἀνεῖλεν, αὐτὸς ὃ ἔπλυσε περὶς Καίσαρα σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτ Ηρώδῃ εἰς Ρώμην, πιςεύσας τὴν βασιλείαν αὐτ τῷ ἀδελφῷ Φιλίππῳ.

13. *Sepultura Herodis in Herodio castello, utque in festo seditionem movit populus contra filium ejus Archelaum: & ut Archelaus tria seditiosorum millia occidit, atque ipse cum fratre suo Herode Romam navigavit ad Cæsarem, regni cura fratri suo Philippo commissa.*

ιδ'. Ως Σαβῖν ὁ ἐν τῇ Συρίᾳ Καίσαρ ἐπίτροπ ἀνέβη εἰς Ιεροσόλυμα, βίᾳ αἰτῶν τὰ Ηρώδ χρήματα Ͼ φρούρια περὶ τ Αρχελάου ἐπιμελητῶν. κ ὡς ἔπεμψαν οἱ [k] Αρχελάου ἐπιμεληταὶ τ λαὸν χωρεῖν ἐπὶ ὅπλα, κ πολιορκῆσαι τ Σαβῖνον Ͼ ςρατὸν αὐτ ἐν τῇ Αντωνίᾳ. κ ὡς ταῦτα ἀκούσας ὁ Ουαρ μ μεγάλης δυνάμεως ἀνέβη εἰς Ιεροσόλυμα, κ ῥυσάμεν τ Σαβῖνον ἐκ τ πολιορκίας, τοὺς αἰτίους τ ςάσεως ἐκόλασε· κ καλῶς Δραθεὶς τὰ ἐν τῇ Ιωδαίᾳ ἔγραψε Καίσαρι, δηλῶν [l] αὐτῷ τὰ πραχθέντα.

14. *Quomodo Sabinus Cæsaris in Syria procurator Hierosolyma ascendit, vi contendens ut sibi Herodis pecuniæ & munitiones traderentur ab Archelai curatoribus. utque curatores ab Archelao relicti populo suaserunt, ut arma caperent, & Sabinum exercitumque ejus in Antonia obsiderent. & ut Varus, istis auditis, magna cum militum manu Hierosolyma ascendit, Sabinoque ab obsidione liberato in seditionis auctores animadvertit; ac deinde, rebus in Judæa compositis literis Cæsari significavit res a se gestas.*

ιε'. Ως Καῖσαρ τὰς Ηρώδ Δραθήκας βεβαίας ἐπίησε, Φυλάξας τοῖς υἱοῖς αὐτ τὴν Δραδοχήν· κ περὶ Ψευδαλεξάνδρ.

15. *Quomodo Cæsar Herodis testamentum sancivit, custodita ejus filiis successione: & de falso Alexandro.*

ιϛ'. [m] Καὶ ὡς κατηγορεῖται Αρχέλα ὑπὸ τ συγγενῶν αὐτ ἐπὶ Καίσαρ, κ νικήσας ἔλαβε τὴν βασιλείαν· κ βασιλεύσας μοχθηρῶς δεκαετίαν, πάλιν κατηγορηθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Βίενναν, τὴν ὑ βασιλείαν αὐτ μετέθηκε Καῖσαρ εἰς ἐπαρχίαν.

16. *Et ut Archelaus à consanguineis suis coram Cæsare accusatur, & illis superatis regnum accepit; cumque decem annos imperasset, accusatione iterum in eum instituta, Viennam relegatus est, quo facto regnum ipsius in provinciam mutavit Cæsar.*

---

c Δι' αὐτὸ·] Ita *Gall.* δι' αὐτὸν *Vat.* desunt *Editis Aliisque.*

f Καὶ —— ἀναίρεσις.] Sic *Gall.* Δρ τοῦτο in *reliquis.*

g Τελδυτὴ,] Eo modo *Vat.* τελδυτὴ, Δραθήκη περὶς κ. in *Editis Aliisque.*

h Επιςολὴ Ηρώδ] Hoc summarium etiam debemus *MSS. Vat. & Gall.*

i Τάφη Ηρώδ ἐν Ηεωδίῳ] Illa κ τάφη Ηρώδ ἐν Ηρωδίῳ φρουρίῳ, quæ in *Editis* subjiciuntur verbis istis βατιλία ποιεῖ τ Ιωδαίας, in principio hujusce summarii habent *MSS. Vat. & Gall.*

k Αρχελάου ἐπιμεληταὶ] Illud Αρχελάου è *Cod. Vat.*

l Αὐτῷ τὰ πραχθέντα.] Αὐτῷ τὰ πραχθέντα desunt in libris omnibus præter *Vat.*

m Καὶ ὡς κατηγορεῖ) Αρχέλα] Illa κ ὡς κατηγορεῖ) usque ad vocem πάλιν accepta referimus *Codd. Vat. & Gall.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ι δ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUS SEPTIMUS.

Continet hic liber tempus annorum XIV.

CAP. I.

Quomodo Antipater genti universæ invisus erat ob fratrum ipsius cædem, utque ob hanc causam amicos, qui Romæ erant, ingenti pecunia sibi conciliabat, atque etiam Saturninum Syriæ præsidem, & duces qui cum eo erant. De Herodis conjugiis & liberis.

ΚΕΦ. α'.

Ως Αντίπατρος ἐμισήθη ὑπὸ παντὸς τοῦ ἔθνους διὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ ὡς διὰ τοῦτο ἐθεράπευσε τοὺς ἐν Ρώμῃ πολλοῖς χρήμασιν, καὶ τὸν ἐπιτροπεύσαντα τῆς Συρίας Σατορνῖνον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἡγεμόνας. Περὶ Ηρώδου γάμων καὶ παίδων.

Antipater fratribus sublatis populo & militibus invisus.

ANTIPATRO autem, postquam fratres sustulisset, & patrem extrema nequitia & furiis illorum injurias ulciscentibus circumdedisset, nihil ad spem, quam de reliqua vita conceperat, firmandam affulgebat. Nam omni de imperio metu liberatus, quod nihil cum fratribus commune habiturus esset, tamen ut regnum adipisceretur opus arduum fore & impeditum sentiebat: odium in ipsum tam inveteratum genti penitus insederat. Cum autem & hoc ei grave esset & molestum, majorem adhuc solicitudinem ei injiciunt milites, animos ab ipso alienos habentes, quorum ex fide pendet omnis regnantium securitas, si quando gens *ipsa* novarum rerum studio teneatur. tantum periculi sibi conflavit ex fratrum interitu. Neque tamen non cum patre regnabat, nihil plane à rege discrepans: & majorem apud eum auctoritatem habebat, benevolentia sibi ex iis ob quæ periisse debuerat firmiori conciliata, quasi in Herodis securitatem fratrum delator exstitisset, non autem ex odio quo illos prosequebatur & in primis patrem. tales ipsum agitabant diræ. Quæ scilicet omnia Antipatro viam sternebant ad Herodem *submovendum*, id agenti ut nemo esset qui ipsum accusaret de iis quæ perpetrare cogitabat, utque Herodes perfugium non haberet aut auxilium, si Antipater semet hostem ei aperte profiteretur. Proinde ex odio in patrem factum est, ut fratribus insidiaretur. Sed tunc longe magis sti-

Cum patre res Judæorum administrat.

Antipater patris necem machinatur.

ΑΝΤΙΠΑΤΡΩι δ', ἀραμένῳ τὰς ἀδελφὰς, [b] ἀσεβείᾳ τι τῇ ὑστάτῃ καὶ ἀλαζονείᾳ τοῦ ἐπ' αὐτοῖς τοῦ πατρὸς ἐπιβεβληκότι, ὅ τι [c] κατὰ γνώμην ἡ ἐλπὶς ἐπ' αὐτοῖς βίου λοιπὸν ἀπαλλαγεὶς καὶ φόβου ἐπὶ τῇ ἀρχῇ διὰ τὸ τοῦ ἀδελφῶν μηδὲν ὑπεναντιώσεσθαι, [d] ἐργωδέστερον καὶ ἄπορον αὐτῷ εὕρισκεν [e] τὸ τὴν βασιλείαν κατορθωθήσεσθαι· [f] τοσοῦδε ἐφύη τῷ ἔθνει μῖσος πρὸς αὐτόν. ὄντος δὲ [g] αὐτῷ καὶ τῆδε χαλεπῆς, πλείονας παρελύπει τὸ γραπτὸν, ἀλλοτρίως ἔχον τῇ γνώμῃ πρὸς αὐτὸν, εἰς ὃς τὰ πάντα λοιπὸν τοῖς βασιλεῦσιν ἀνακείμενα καὶ οἰκείας ἀσφαλὲς, ὁπότε τύχοι τὸ ἔθνος νεωτέρων [h] ὀρεγνώμενον πραγμάτων. τοσοῦδε κίνδυνον ἐμηχανήσατο αὐτῷ ὁ ὀλεθρος τῶν ἀδελφῶν. ἦν μὲν ἀλλὰ καὶ [i] συνεχές τε τῷ πατρὶ, οὐδὲν ἄλλο [k] ἢ βασιλεὺς ὤν· καὶ πιστεύετο παρ' αὐτῷ μειζόνως, ἐξ ὧν ἀπολωλέναι καλῶς εἶχεν, εὐνοίας βεβαιώματα εὑρημένου, ὡς ἐπ' ἀσφαλείᾳ σωτηρίας τῆς Ηρώδου τοὺς ἀδελφοὺς [l] ἐνδεδειχώς, ἀλλ' ὄντα ἔχθρα τῇ πρὸς ἐκείνους καὶ [m] πρὸ αὐτῶν πρὸς τὸν πατέρα. τοιαῦτα αὐτὸν ὑπεισῆλθον ἀραί. ἅπερ δὴ πάντα μηχαναῖς τῆς ὑπὸ τὸν Ηρώδου ὁδοῦ ἵεσαν τὸν Αντιπάτρου, ἐρημοῦντι αὐτὸν μὲν [n] κατηγόρων ἐφ' οἷς πράττειν διενοεῖτο, Ηρώδῃ δὲ αὖ καταφυγῆς, [o] οἱ βοηθοῖεν αὐτῷ, καὶ Αντιπάτρου φανερῶς πολεμίου κατασκευῇ. ὥστε μισεῖ μὲν τῷ πρὸς τὸν πατέρα ἔπραττε τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἀδελφῶν. τότε δὲ [p] ἦν μείζονος

a Ιδ'.] Ita in *Græcis* omnibus & plerisque *Latinis*.

b Ασεβείᾳ τε τῇ ὑσάτῃ καὶ ἀλαζονείᾳ] Ασεβείᾳ τε ὑς. & mox ἀλαζονίᾳ τ π. *Busb.*

c Κατὰ γνώμην] *L. B.* κατὰ γνώμας.

d Εργωδέστερον] Εργωδιέστερα τὴν ἡ τ βασιλείας ἐπιτυχία *Zonar.*

e Τὸ τὴν βασιλείαν κατορθωθήσεσθαι.] *L. B.* τὸ τ βασιλείας κατιγίνεσθαι.

f Τοσοῦδε ἐφύη τῷ ἔθνει] Ita *Busb. Lugd. Bat. Gall.* & *Epiphan.* τοσοῦτο φύσει in *Editis Aliisque*.

g Αὐτῷ καὶ τῆδε χαλεπῆ,] Ita ex conjectura. αὐτῇ in *libris*. HUDS. Quam conjecturam verissimam esse, præclari codicis *L. B.* fides docet. HAV.

h Ορεγνώμενον] Euripid. Bacch. v. 1253. θηρῶν ὀρεγνῶτ'. infra c 6. τοῖς ἀρετῆς ὀρεγνωμόνοις. & c. 9. §. 2. ὀρεγνῶσι· & sic *Gen.* h. l. ὀρεγνώμενον, ut & c. 13. §. 3. SPANH.

i Συνεχές] *L. B.* συνεργὸς.

k Η βασιλεὺς] *L. B.* ὡς βασιλεύς.

l Ενδεδειχώς,] Προδεδωκὼς legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *proditor exstitisset*.

m Πρὸ αὐτῶν] *L. B.* πρὸς αὐτῶν.

n Κατηγόρων] *Gen.* κατηγορῶν.

o Οἱ βοηθοῖεν αὐτῷ,] Η βοηθείας, αὐτῷ δὲ &c. Ita lego ex conjectura. εἰ βοηθεῖεν αὐτῷ in *Editis* & *MSS.* in *Epiphanii* versione *non habens qui sibi auxiliaretur*. HUDS. At conjectura doctiss. viri jam opus non est, quum certiorem lectionem nobis suppeditaverit inviolata *L. B.* manus; ex quo Codice distinctionem posuimus post illud αὐτῷ, δὲ &c. HAV.

p Ηπτεῖτο μείζονος] Sic *Hen.* (*Cocceius*) & *Gall.* ἤπτετο in *Editis Aliisque*. ἥπτετο in *L. B.*

νως [q] ἐγχεῖν μὴ ἀφέξεσθαι τ πράξεως. ἀποθνήσκοντος μὲν γὰρ Ἡρῴδου, βεβαίως αὐτῷ βασιλευομένης τ ἀρχῆς· ἐξικνουμένου δ εἰς τὸ πλέον ζῆν, κινδύνων [r] ἂν περιστάντων ἐξαγγελτὰ γινομένης τ πράξεως, ἧς συνεργὸς γεγονὼς, πολέμιον ἑαυτὸν καταστῆσαι. [s] Διὰ ταῦτα χαλεπὸς πολυπλεκὴς [t] τοῖς περὶ τ πατέρα, κέρδεσι μεγάλοις σκοπούσων τὸ τ ἀπεχθῶν μῖσος αὐτὸν, καὶ μάλιστα τοὺς ὑπὸ Ῥώμης φίλους πομπαῖς μεγάλων δωρεῶν εὐνοῦς [v] καθιστάμενον, περὶ πάντων δ Σατορνῖνον, τ τ Συρίας ὑπομελητήν. [x] Ὑποδέχεσθαί τε δι' ἐλπὶς ἦν αὐτῷ καὶ τ Σατορνίνου ἀδελφὸν μεγάλῃ δώρων ἀπεδόσει, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς δ βασιλέως, ἀνδρὶ πρώτῳ τ περὶ τ Ἡρῴδην συνοικοῦσαν, τῷ αὐτῷ τρόπῳ χρώμενον. ψευσάμενός τε φιλίαν περὶ τοὺς ὁμιλοῦντας ἐφνοπάτησεν δι' ἃ πεπεισεῦσθαι, καὶ μῖσος ἀράμενον ἐφ' οἷς πᾶσι ὑπεκρύψασθαι συνεπίστατο. ὁ μὲν ἡπάτα γε τοὺς [y] πιθόντας, περικαλυπτόμενον οὐκ ἔλαττον αὐτὸν, καὶ μηκέτ' εἶναι ἴσων ἀφιλοτιμεῖσθαι, καὶ διὰ τὸ ἤδη ἀφεστηκυῖαν τῇ πάσῃ [z] ἀντιτεχνᾶσθαι αὐτῷ πρὸς τὸ κακόηθες· καί τοι γυναῖκα αὐτοῦ συνοῦσαν [a] θείῳ πρὸς μητρὸς Ἀντιπάτρῳ περιοῦσαν τῇ ἐκείνου δ διαπράξει, [b] λαβὼν τοῦ κόρου πρότερον Ἀριστοβούλου γεγαμημένου, [c] τοῦ γὰρ ἑτέραν οὐκ ἔχ ἀνδρὸς αὐτῆς [d] Καλλαϊκὸς παῖς γυναῖκα εἶχεν· ἀλλ' ὅδεν οὐκ τῷ μὴ καταγνοῆσθαι πονηρὸν ὄντα [e] τοῦ ἡ ὑπογαμία τεῖχος, ὥσπερ καὶ ἡ πρότερον συγγένεια πρὸς τὸ ἀμείνω. τοῦ γὰ Σαλώμου Ἡρῴδης, ἐπιτυδακῦαν Συλλαίῳ τῷ Ἀραβι γαμηθῆναι κατ' ἐρωτικὸν ἐπιθυμίαν, βιάζεται τῷ Ἀλεξᾷ συνοικεῖν, συμπεισθέντος αὐτῷ [f] Ἰουλίας δ πρὸς τοῦ Σαλώμου μὴ ἀνήναθαι τ γάμον, μὴ καὶ [g] ἔχθρα καθίστηται αὐτοῖς πρὸς αὐτόν, [h] ὀμωμοκότος Ἡρῴδου μὴ ἂν εὐνοήσειν Σαλώμῃ, μὴ ὑποδεξαμένῃ τ Ἀλεξᾶ γάμον. καὶ ἐπίδοξος Καίσαρός τε ἔσῃ γυναικὶ τῇ Ἰουλίᾳ, καὶ ἄλλως συμβαλοῦσα πάνυ συμφέρουσα. ἐν τούτῳ δὲ δ τοῦ Ἀρχελάου θυγατέρα δ βασιλέως Ἡρῴδης ὡς τ αὐτῆς πατέρα ἐξεπεμψεν Ἀλεξάνδρῳ συνοικήσουσαν, ἐκ τῶν αὐτοῦ τοῦ περσικὰ ἀποδοὺς, ὥστε ἀμφισβήτημα αὐτοῖς μηδὲν εἶναι.

β'. Ἀνέτρεφε δ αὐτὸς τ παίδων τὰ τέκνα πάνυ ὑπομελῶς· [i] ἦσαν γὰρ τῷ μὲν Ἀλεξάνδρῳ ἐκ Γλαφύρας ἄρσενες δύο, Ἀριστοβούλῳ δ ἐκ [k] Βερνίκης τ Σαλώμης θυγατρὸς ἄρσενές τε τρεῖς, καὶ θήλειαι δύο· καί ποτε παρόντων αὐτῷ τ φίλων ὠδύρατο τὰ παιδάρια, καὶ τ ἐσθλῶν ἀνακλαύσας τοῦ τύχου, εὐχετο μηδὲν τοιόνδε παθεῖν τοῖς ἐκείνων σπέρμασιν· αὐξηθέντας δ ἀρετῇ, [l] καὶ συμφορᾶ δ δικαίᾳ, τὰς τροφὰς ἀμείψασθαι ἃς [m] ποιοῖτο. [n] ἐνεγυᾶτό τε εἰς γάμον, ὁπότε ἀφίκοιντο εἰς ὥρας τοῦ ἐπ' αὐτῷ, [o] τῷ μὲν πρεσβυτέρῳ τ Ἀλεξάνδρου παίδων θεραπὸς θυγατέρα, τῷ δ Ἀριστοβούλου τοῦ Ἀντιπάτρου, καὶ [p] θυγατέρα τοῦ Ἀριστοβούλου ἐπωνόμαζε παιδὶ τῷ Ἀντιπάτρου, τοῦ δ ἑτέρων τῶν Ἀριστοβούλου θυγατέρων, Ἡρῴδῃ παιδὶ τῷ αὐτοῦ, γένει δ τῷ [q] βασιλεῖ ἐκ δ δ ἀρχιερέως

mulabatur cœptos conatus persequi. *scilicet* quod Herode defuncto pro certo regnum adepturus esset: sin vero diutius viveret, magno in periculo foret, ne patefacto facinore, cujus ipse auctor erat & machinator, patrem eo adigeret ut hostis sibi fieret. Hac de causa nullis sumptibus parcebat ut patris amicos demereretur, hominum in se odium abolere volens magnis beneficiis, præsertimque amicos qui Romæ erant, missione ingentium munerum sibi benevolos reddens, & in primis Syriæ prætorem Saturninum. Fore etiam sperabat, ut eorum quæ dono dedit magnitudine sibi conciliaret Saturnini fratrem, iisdemque artibus & regis sororem, quæ uni de præcipuis Herodis amicis nupserat. eratque mirus artifex fidem iis faciendi, quibuscum verteretur, veram esse quam simulavit amicitiam, & ad odium in quoscunque illud susceperat dissimulandum callidissimus. Non tamen fallebat amitam, quæ eum jampridem explorave-rat, nec jam decipi poterat, præsertim quod omnes adhibuerit machinas ad occurrendum ejus malitiæ: quamvis avus maternus Antipatri Salomæ filiam haberet in matrimonio, eam quæ antea nupserat Aristobulo, auctore & conciliatore nuptiarum Antipatro, nam alteram ex ejus marito habebat Callaïcæ filius in uxorem. Sed nec affinitas hæc effecit quo minus perspecta esset ejus malitia, sicut nec prior illa consanguinitas odium exstinguere potuit. Salomen autem, quæ Syllæo Arabi ex amatoria cupiditate matrimonio jungi studebat, compulit Herodes ut nuberet Alexæ, operam suam ei præstante Julia, & Salomæ suadente, ut nuptias non detrectaret, ne apertæ cum ipsa illi intercederent inimicitiæ, utpote quod juraverit Herodes, nunquam se eam amaturum, nisi vellet sese nuptum dare Alexæ. Atque paruit Juliæ, & quod Cæsaris uxor esset, & quod præterea utilia admodum suaderet. Hoc ipso tempore Herodes regis Archelai filiam, Alexandri uxorem, ad patrem remisit, eique dotem de suo restituit, ne quid esset inter eos controversiæ.

In demerendis patris amicis nullis sumptibus parsit.

Amitam fallere non potuit.

Salomen ad Alexæ conjugium compulit Herodes.

Glaphyra patri suo remissa.

2. Herodes autem filiorum liberos alebat accuratissime (sustulerat enim Alexander ex Glaphyra duos mares, & Aristobulus ex Bernice Salomes filia tres filios & duas filias) & cum liberos aliquando, præsentibus amicis, in conspectum eorum dedisset, & filiorum fortunam deploravisset, orabat ne tale quidquam illorum liberis accidat, sed ut virtute aucti, insuper & æqui bonique scientia, gratiam pro educationis cura dignam rependant. Spoponditque in matrimonium, ubi ad id ætatis adolevissent, Alexandri filio grandiori Pheroræ filiam, Aristobuli autem filio Antipatri filiam; Aristobuli autem filiam *unam* addicebat Antipatri filio, Aristobuli vero alteram Herodi filio suo, quem ex pontificis filia rex sustulerat. nam mos nobis est patrius eodem tempore plures habere uxores.

Herodis progenies.

Nepotibus suis sponsalia fieri curat Herodes.

Hæc

q Ἐγχεῖν μὴ ἀφέξεσθαι] *L. B.* ἐγχειῶν μὴ ἀφίεσθαι. *Coccejus* legit ἐκ χειῶν non male. HAV.

r Ἂν περιστάντων] *L. B.* ἀντιτεχνιστάντων.

s Καὶ διὰ ταῦτα χαλεπὸς] Καὶ διὰ δ χαλεπὸς *Hen.* à pr. m.

t Τοῖς] Forte τοῦς. COCC.

v Καθισάμενος,] Ita lego cum Cl. *Lowthio.* (imo jam etiam cum *L. B.*) καθισανένας in *libris.*

x Ὑποδέχεσθαί τε] *L. B.* in *Marg.* ὑπάρξεσθαι.

y Τιτθίδα,] Conf. supr. lib. 16. c. 10. §. 5. SPANH.

z Ἀντιτεχνᾶσθαι] *L. B.* ἀντιτέχθαι. *Coccejus* ἀνθιστάχθαι.

a Θείῳ πρὸς μητρὸς Ἀντιπάτρῳ] Salomes filia Berenice & ante Aristobuli uxor nupta Antipatri filio Avunculo. Vid. ἀλωσ. lib. 1. c. 28. §. 2 & Antt. lib. 18. c. 6. §. 4. & c. 7. §. 1. & lib. 16. c. 1. §. 2. SPANH. Vertunt *Avus maternus*; sed θεῖος est *avunculus*, non *avus*, vel potius nomen generale, & *patruum* & *avunculum* complectens. Vide *Justin.* Instit. L. III. Tit. VI. §. 3. IBBETSON.

b Λαβὼν τοῦ κόρου] Παραλαβὼν *Vat* & *L. B.*

c Τοῦ γὰρ ἑτέραν οὐκ ἔχ ἀνδρὸς] Τοῦ γὰρ ἑτέραν ὁ οὐκ ἔχ ἀνδρὸς *Vat.* & *L. B.*

d Καλλαϊκὸς] Καλλαΐου legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit *nam alteram Calleas viri ejus filius habebat uxorem.* *L. B.* Καλλία.

e Ἡ ὑπογαμία τεῖχος,] Illud ὡς ἐ *Codd. Vat. L. B.* & *Gall.*

f Ἰουλίας] Ἰουλίας δ Καίσαρος γυναικὸς *Busb.*

g Ἔχθρα καθίσταιτο] Ita *Busb.* ἐχθρᾷ in *reliquis.*

h Ὀμωμοκότος —— γάμον.] Jurabat quippe Herodes nunquam se circa Salomen benevolum fore, nisi conjugium Alexæ susciperet, & obediret Juliæ &c. *Rufinus.* SPANH.

i Ἦσαν —— δύο.] Tigranes & Alexander Alexandri filii; Herodes, Agrippa & Aristobulus 3 filii Aristobuli, Herodias & Mariamnes 2 filiæ Αλωσ. lib. 1. c. 28. §. 1. & lib. Antt. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

k Βερνίκης δ Σαλώμης θυγατρὸς] Βερενίκης *Vat.* & *L. B.*

l Καὶ συμφορᾷ δ δικαίᾳ,] Illud καὶ non agnoscit *Vat.*

m Ποιοῖτο.] Gen. ποιεῖτο & clarè *L. B.* ποιεῖτο exhibet; nescio itaque, unde ἐποιεῖτο (quod exsulare jussi) in *Hudf. Edit.* irrepserit HAV.

n Ἐνεγυᾶτό τε εἰς γάμον,] Ἐγεγύᾶτο *Vat.*

o Τῷ —— αὐτοῦ,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 28. §. 2. SPANH.

p Θυγατέρα —— αὐτοῦ,] Herodias dicta est vid. inf. lib. 18. c. 6. §. 4. & ἀλωσ. lib. 1. c. 28. §. 2. SPANH.

q Βασιλεῖ ἐκ δ δ ἀρχιερέως θυγατρὸς.] Vocem ἀτος post βασιλεῖ addit *Vat.*

Hæc liberorum ſponſalia faciebat rex pupillorum miſericordia, ut eis Antipatri amorem ex affinitate conciliaret. Antipater autem non ceſſabat eundem animum erga liberos gerere, quem erga fratres habuerat. Patris etiam ſtudium, quod in eos exſtitit, vehementer illum irritabat, cui jam perſuaſum erat, illos fore potentiores ipſius fratribus, præſertim quod, cum forent adulti, Archelaus, vir regiæ dignitatis, nepotibus auxilium laturus eſſet, & Pheroras, qui & ipſe tetrarcha, pupillarum alteram filio ſuo conjugem accepturus. Quin & ipſum provocabat, quod populus miſeratione orbatorum parentis, odioque in ipſum malitiæ in fratres reum, cuncta *demum* patefacturus eſſet. Itaque tentabat ut patrem ad ſua decreta reſcindenda pertraheret, periculoſum ducens, ut eos in ſocietatem adſciſceret qui tanta eſſent poteſtate. Atque Herodes precibus Antipatri flexus à ſententia ſua diſceſſit, ita ut Antipater ducturus eſſet Ariſtobuli filiam, Antipatri vero filius Pheroræ filiam. Et ſponſalia quidem, invito rege, in hunc modum mutantur.

Antipatri odium in Ariſtobuli & Alexandri liberos.

Herodis uxores liberique.

3. Eo autem tempore Herodes rex uxores novem habebat, videlicet * Antipatri matrem; ac pontificis filiam, ex qua filium ſuſtulit ſibi cognominem, ut & fratris ſui filiam & *alteram* ſororis ſuæ filiam, quæ *duæ* liberos non habuerunt. Erat etiam illi inter uxores Samaritana una, ex qua filios *duos* procreavit Antipam & Archelaum, & filiam *nomine* Olympiadem, quæ poſtea Joſepho nupſit regis fratris filio. Archelaus autem & Antipas Romæ apud privatum quendam educabantur. Cleopatra etiam Hieroſolymitana ei nupta erat, ex qua filios genuit Herodem & Philippum; qui Philippus Romæ educabatur. Porro in uxoribus erat etiam Pallas, quæ ei Phaſaëlum filium peperit. Præterque illas habuit Phædram & Elpim, ex quibus duas filias ſuſtulit Roxanen & Salomen. Filias autem ſuas grandiores, Alexandri *filii ſui* ſorores ex eadem matre, quas ducere Pheroras recuſarat, elocavit, alteram quidem Antipatro ſororis ſuæ filio, alteram vero Phaſaëlo, qui & fratris ſui filius erat. Atque hæc fuit Herodis progenies.

ϑυγατρός. [r] πάτριον γὰρ ἐν [s] ταὐτῷ πλείοσιν ἡμῖν συνοικεῖν. ἔπραττε δὴ τὰς μνηστείας τῶν παίδων ὁ βασιλεὺς ἐλέῳ τῶν ὀρφανῶν, εἰς εὔνοιαν αὐτῶν ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν Ἀντίπατρον [t] προκαλούμενος. Ἀντίπατρος δὲ [u] γνώμῃ τῇ [x] πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς πολιτεύεσθαι οὐκ ἔλιπεν εἰς παῖδας αὐτοῖς γεγενότας. ἥτε γὰρ παρὸν ἀεὶ αὐτοὺς ἠρέθιζεν αὐτόν, [y] μείζονας ἔσεσθαι τῶν ἀδελφῶν προσδεχόμενον, καὶ μάλιστα ὁπότε ἀνδρωθείη, Ἀρχελάου [z] συλλήψεσθαι τοῖς θυγατριδοῖς βασιλέως ἀνδρὸς, καὶ Φερώρᾳ τῷ ἰδίῳ ληψομένῳ τὴν θυγατέρα· [a] τετράρχης δὲ καὶ οὗτος ἦν. ἐπήρετο δὲ αὐτὸν, καὶ τὸ πᾶν πλῆθος ἐλέῳ μὲν τῷ πρὸς τοὺς ὀρφανοὺς χρώμενον, μίσει δὲ τῷ πρὸς αὐτὸν τὸ πᾶν ἐξαγαγεῖν οὐκ ἀπειλημμένον [b] κακοήθειάς τε ἐπὶ τοῖς ἀδελφοῖς. ἐμηχανᾶτο οὖν ἀφέλεσθαι τῶν τῷ πατρὶ ἐγνωσμένων, ἐν δεινῷ τιθέμενος εἰ [c] προσλήψοιτο ποτὲ δὲ αὐτὸς ὁμιλήσας δυνάμεως. καὶ μεταπέμπεται Ἡρῴδης εἰκὼν δεήσασθαι τὸν Ἀντίπατρον, ὡς αὐτὸν μὲν [d] τὸν θυγατέρα Ἀρχελάου γαμεῖν, καὶ τὸν Φερώρα τὸν υἱὸν αὐτοῦ. καὶ τὰ μὲν τῶν ὁμολογιῶν ἦν γάμος τε τὸν κινεῖται τε τρόπον, ἀκυρωθῆναι δὲ βασιλέως.

γ'. [c] Ἡρῴδης δὲ τῷ βασιλεῖ καὶ τέτταρα τὸν χρόνον πεποίηται ἐννέα γυναῖκες, [f] ἥτε Ἀντιπάτρου μήτηρ, καὶ ἡ θυγατὴρ [g] τοῦ Ἀρχιερέως, [h] ἐξ ἧς ὁμώνυμος αὐτῷ [i] παῖς ἐγεγόνει. καὶ ἡ ἀδελφὴ [k] παῖς αὐτῷ μία γεγαμημένη, καὶ [l] ἀνεψιαὶ [m] σὺν αὐτῇς. καὶ τῇσδε μὲν τέκνον οὐδὲν [n] ἐφύη. καὶ δὴ καὶ ἐν [o] γυναιξὶν κἀκ Σαμαρέων ἔθνους μία, καὶ παῖδες [p] αὐτῇ Ἀντίπας καὶ [q] Ἀρχέλαος, καὶ θυγάτηρ Ὀλυμπιάς. καὶ ταύτῃ μὲν ὕστερον Ἰώσηπος γαμεῖ, βασιλέως ἀδελφιδοῦς ὤν. Ἀρχέλαος δὲ καὶ Ἀντίπας [r] ἐπὶ Ῥώμης ἐφοίτων [s] ἰδιώτῃ τροφὰς εἶχον. Κλεοπάτρα [t] τε Ἱεροσολυμῖτις ἐγεγάμητο αὐτῷ, καὶ παῖδες ἐξ αὐτῆς Ἡρῴδης τε ἐγεγόνεσαν καὶ Φίλιππος, οὗς καὶ αὐτὸς ἐν Ῥώμῃ τροφὰς εἶχεν. καὶ Παλλὰς δὲ καὶ οὗτος γαμετῆς, [v] Φασαήλου πεποιημένη αὐτῷ παῖδα· ἔσις γε μὴν ταύτης Φαίδρα καὶ Ἐλπὶς ἦσαν, [x] ἐξ ὧν θυγατέρες δύο ἦσαν, Ῥωξάνη καὶ Σαλώμη. [y] τὰς δὲ πρεσβυτέρας αὐτοῦ θυγατέρας ὁμομήτριος τοῦ Ἀλέξανδρον, ὧν πρεσβυτέρα Φερώρᾳ τὸν γάμον, [z] συνῴκισε τῷ μὲν Ἀντιπάτρῳ [a] τοῦ βασιλέως ἀδελφῆς παιδὶ ὄντι, Φασαήλῳ δὲ τῷ ἑτέρου· καὶ ἔστω Ἡρῴδῃ ἀδελφῇ παῖς ἐγεγόνει. καὶ τέτταρ μὲν Ἡρῴδῃ τὰ γένη καὶ οὗτοι

[r] Πάτριον —— συνοικεῖν.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 24. §. 2. SPANH.

[s] Ταὐτῷ πλείοσιν ἡμῖν συνοικεῖν.] Καὶ ταὐτὸν Zonar.

[t] Προκαλούμενον.] Ita cum Cod. *Vat.* & *Lugd. Bat.* προσκαλούμενον in *ceteris.*

[u] Γνώμη —— ἔλιπεν] *L. B.* γνώμην τὴν πρὸς τ. ἀδ. πολυπράγμονα οὐκ ἔνλιπε, pro οὐκ ἔλιπε.

[x] Πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς πολιτεύεσθαι οὐκ ἔλιπεν] Conf. infr. c. 3. §. 3. SPANH.

[y] Μείζονας ἔσεσθαι τῶν ἀδελφῶν] Sic *Hen.* à pr. m. μείζονα in *Editis Aliisque.*

[z] Συλλήψεσθαι] Προσδεχόμενον in *Editis Aliisque.* προσληψόμενον *Vat.* in *Epiphanii* verſione, *nepotibus auxilium præbiturus* &c. unde συλλήψομένῳ repoſui.

[a] Τετράρχης δὲ καὶ οὗτος ἦν.] Pheroras Herodis frater τετράρχης, de quo ſupra lib. 15. c. 6. §. 5. SPANH. Vocula καὶ ex *L. B.* inferitur. HAV.

[b] Κακοήθειάς τε ἐπὶ] Κακοήθειά τε.

[c] Προσλήψοιτο ποτὲ δὲ αὐτὸς] Εἰ προσλήψοιτο τῆσδε αὐτὸς in *Editis Aliisque.* εἰ προσλήψοιτο ποτὲ δὲ αὐτὸς *Vat.* & *Lugd. Bat.* προσλήψοιτο σῆσδε *Hen.* in *Epiphanii* verſione, *adverſum ſibi reputans ſi contra ſe talium adunaretur potentia.*

[d] Τὸν θυγατέρα Ἀρχελάου γαμεῖν,] Mariamne vid. infr. c. 15. §. 4. ubi Archelai cum Mariamne uxore divortium. Ariſtobuli filia deſponſa Antipatro ex Pheroræ filia Antipatri filio. SPANH.

[e] Ἡρῴδης —— γυναῖκες,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 24. §. 2. & c. 29. §. 2. SPANH.

[f] Ἥ τε Ἀντιπάτρου μήτηρ;] Doris. SPANH.

* *Antipatri matrem;*] Scil. *Doridem.* Vide etiam *Petitum* Tomo IV.

[g] Τοῦ Ἀρχιερέως,] Simon vocatur lib. 18. c. 6. §. 1. ubi & de Herode ejus filio: Neque enim Herodes Tetrarcha ſacerdotis filia genitus *juxta Ruſinum.* SPANH. & ſupr. lib. 15. c. 9. §. ut & *ἀλωσ.* lib. 1. c. 3. §. 7.

[h] Ἐξ ἧς καὶ ὁμώνυμος αὐτῷ] Ἐξ ἧς δὴ καὶ *Vat.* & *Busb.*

[i] Παῖς ἐγεγόνει.] De Herodis poſteris vid. inf. lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

[k] Παῖς αὐτῷ μία γεγαμημένη, καὶ ἀνεψιαὶ σὺν αὐτῇς.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 28. §. 4. SPANH.

[l] Ἀνεψιαὶ] Ἐξαδέλφη δηλαδὴ· τὰς γὰρ ἐξαδέλφας ἀνεψιὰς ἐκάλουν οἱ παλαιοί, ὡς ἔστιν εὑρεῖν πολλαχοῦ καὶ ὡμῷ τῷ Πλάτωνι, καὶ ἐν ταῖς βίβλοις ταῖς νομικαῖς. *Zonar.* HUDS. ἀνεψιὰ —— Sororis filia è *Zonara*, qui per ἐξαδέλφη exponit. Verum per ἐξαδέλφη videtur intelligi non *ſororis filia* ſed *conſobrina*, vel *patruelis* quo ſenſu interpretatur *Phrynich.* IBBETSON.

[m] Σὺν αὐτῇς] Συὸ αὐτῇ *Vat. Busb.* & *Zonar.*

[n] Ἐφύη.] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐφύη in *Editis.* ἴφυε *Gall.*

[o] Αὐτῇ] Αὐτῆς *Vat.* & *Busb.*

[p] Αὐτῇ καὶ Ἀρχέλαος,] Conf. infr. c. 9. §. 4. SPANH.

[q] Ἀρχέλαος,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 31. §. 1. vid. etiam infr. c. 4. §. 3. & c. 8. §. 1. vid. & *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 1. ut & Antt. lib. 17 c. 9. §. 4. SPANH.

[r] Ἐπὶ Ῥώμης] Illa ἐπὶ Ῥώμης è *Cod. Vat.* & *Epiphan.*

[s] Ἰδιώτῃ] *L. B.* ἰδίῳ.

[t] Τε] Δὲ *L. B.*

[v] Φασαήλου] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 32. §. 7. SPANH.

[x] Ἐξ —— Σαλώμη.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 29. §. 1. & infr. c. 13. §. 5. & *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[y] Τὰς —— γάμου,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 22. §. 2. SPANH.

[z] Συνῴκισε —— ἑτέρου·] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 28. §. 6. & Antt. lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

[a] Τοῦ βασιλέως] Ἀδελφῆς αὐτοῦ & mox ἀπὸ ἀδελφῆ αὐτοῦ π. *Busb.*

ΚΕΦ. β'.

Περὶ Ζαμάρεω Ιουδαίου ἐκ Βαβυλῶνος, περὶ ἐπιβουλῶν Αντιπάτρου κατὰ Ηρώδου· καί τινα περὶ Φαρισαίων.

Τοτε δὴ βουλόμενος πρὸς [b] Τραχωνίτας ἀσφαλῆ εἶναι, κώμην, πόλεως μέγεθος οὐκ ἀποδέουσαν, ἔγνω [c] Ιουδαίοις κτίσαι ἐν μέσῳ, δυσέμβολόν τε ποιῆσαι τοῖς αὐτοῦ, [d] καὶ τοῖς πολεμίοις ἐξεγλίον ὁρμώμενον, ἐμβαλὼν ἐκ τάχους ἀνακωλύτως. καὶ ἐπιστάμενος ἄνδρα Ιουδαῖον ἐκ τῆς Βαβυλωνίας [e] σὺν ἱππεῦσι πεντακοσίοις ἱππότοξόταις πᾶσι, καὶ συγγενῶν πλήθει εἰς ἑκατὸν ἀνδρῶν τὸν Εὐφράτην διαβεβηκότα καὶ τύχας, ἐν [f] Ανθιοχείᾳ τῇ ἐπὶ Δάφνῃ τῆς Συρίας διαιτᾶσθαι, Σατορνῖνον δὲ τότε στρατηγοῦντος εἰς ἐποίκησιν αὐτῷ δεδωκότος χωρίον, [g] Οὐαλαθὰ ὄνομα αὐτῷ, μετεπέμπετο τοῦτον σὺν τῷ πλήθει τῶν ἑπομένων, παρέξειν ὑπισχνούμενος γῆν, [h] ἐν τοπαρχίᾳ τῇ λεγομένῃ Βαταναίᾳ, ἀφίξετο δὴ αὐτὴ τῇ Τραχωνίτιδι, βουλόμενος πρόβλημα τοῖς κατοίκησιν αὐτοῦ κτᾶσθαι· ἀτελῆ τε τὴν χώραν ἐπηγγέλλετο, καὶ αὐτοὺς εἰσφορῶν ἀπηλλαγμένους ἁπασῶν [i] αἷς εἰώθασιν ἐγκατοικεῖν, τοῖς γῆν [k] ἄπρακτον θεραπεύουσιν.

β'. Τούτοις πεισθεὶς ὁ Βαβυλώνιος ἀφικνεῖται, καὶ, λαβὼν τὴν γῆν, φρούρια ᾠκοδομήσατο, καὶ κώμην, [l] Βαθυρὰν ὄνομα αὐτῇ θέμενος. πρόβλημά τε ἦν ἔτι ὁ ἀνὴρ, καὶ τοῖς ἐγχωρίοις τὰ πρὸς τοὺς Τραχωνίτας, καὶ Ιουδαίων τοῖς ἐκ Βαβυλῶνος ἀφικνουμένοις [m] διὰ θυσίας ἐπὶ Ιεροσολύμων, ἢ μὴ ληστείαις ὑπὸ τῶν Τραχωνιτῶν κακουργεῖσθαι. πολλοί τε ὡς αὐτὸν ἀφίκοντο, καὶ ἀπανταχόθεν οἷς τὰ Ιουδαίων θεραπεύειν πάτρια. καὶ ἐγένετο ἡ χώρα σφόδρα πολυάνθρωπος, ἀδεία δὲ ἐπὶ πᾶσιν ἀπελῆς, ἃ [n] παρέμενεν αὐτοῖς Ηρώδου ζῶντος. [o] Φίλιππος δὲ ὁ δεύτερος ἐκείνου, θαλαττῶν τὴν ἀρχὴν, ὀλίγα τε ἐπ' ὀλίγον [p] αὐτοὺς ἐπεζάτο. Αγρίππας μέντοι γε ὁ μέγας, καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ [q] καὶ ὁμώνυμος, καὶ πάνυ ἐξετρύχωσαν αὐτούς, ἀ μέντοι τὰ τῆς ἐλευθερίας κινεῖν ἠθέλησαν. παρ' ὧν Ρωμαῖοι δεξάμενοι τὴν ἀρχὴν, καὶ μὲν ἐλευθέρους ἐκ αὐτοὺς τηροῦσι τὴν ἀξίωσιν, ἐπιβολαῖς δὲ τῶν φόρων εἰς τὸ πάμπαν ἐπίεσαν αὐτούς. καὶ τάδε μὲν ἡ καιρὸς ἀκριβώσομαι περιόντος τοῦ λόγου.

γ'. Τελευτᾷ δὲ Ζάμαρις ὁ Βαβυλώνιος, [r] ὃν ἐπὶ κτήσει τῆσδε τῆς χώρας [s] Ηρώδης [t] μεταπεμψάμενος, ζήσας μετ' ἀρετῆς, καὶ παῖδας [v] λειπόμενος ἀγαθούς· Ιάκιμον μὲν, ὃς ἀνδρείᾳ γνώμης ἐπιφανὴς ἱππεύσι [x] συνεκρότησεν τοὺς ὑφ' αὐτῷ Βαβυλωνίους, καὶ ἴλη τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ἐδορυφόρει τότε τοὺς βασιλέας. καὶ Ιάκειμος, ἐν γήρᾳ τελευτῶν, Φίλιππον ἄνδρα χείρας ἀγαθὸν κατέλιπεν τοῦ υἱόν, καὶ τἄλλα ἀρετῇ [y] χρησάμενος [z] περὶ ὃν τινα οὐκ ἀξιόλογον. διόπερ φιλία τε πιστὴ καὶ εὔνοια ἀσφαλὴς αὐτῷ πρὸς Αγρίππαν γίνεται τὸν βασιλέα· στρατιὰν δὲ, ὁπόσῳ ὁ βασιλεὺς ἔτρεφεν, ὅτε ἀσκῶν διεπέλει, καὶ ὅπη ἐξοδεύειν δέησεν ἡγεμόνος.

CAP II.

II.

De Zamari Judæo Babylonio, de insidiis Antipatri contra Herodem; deque Phariſæis nonnulla.

EO autem tempore, cum vellet adverſus Trachonitas in tuto eſſe, ſtatuit vicum, qui urbi magnitudine non cederet, Judæis in medio condere, ut & ſuam terram contra irruptiones muniret, factoque è propinquo in hoſtes impetu, repentina incurſione eos infeſtaret. Cumque intelligeret Judæum quendam è Babylonia cum quingentis equitibus, qui omnes eſſent ex equo ſagittarii, & cognatorum multitudine ad centum homines, Euphrate forte trajecto, degere in Antiochia quæ eſt ad Daphnen Syriæ, eique Saturninum, qui tum prætor erat, locum dediſſe ad habitandum, nomine Valatha, hunc *ipſum* ejuſque comites accerſivit, pollicitus ſeſe ei terram daturum in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis eſt, eo animo ut ejus habitationem propugnaculum *in hoſtes* haberet: promiſitque regionem vectigalibus immunem, utque ipſi incolerent nullis tributis obnoxii, quæ pendi ſolebant, cum terram ab exactionibus liberam *eis* dediſſet.

Herodes urbem condit, quæ Judæis propugnaculo eſſet contra Trachonitas.

Zamaris, Babylonia relicta, in Syria habitat.

Eum in Batanæam pertrahit Herodes.

2. His inductus Babylonius venit, terraque occupata in ea caſtella ædificavit, atque vicum, quem Bathyram appellari voluit. Erat & iſte vir præſidio tum incolis adverſus Trachonitas, tum Judæis qui ex Babylonia Hieroſolyma veniebant ob ſacrificia, ne latrociniis eos vexarent Trachonitæ; multique ad eum ſe receperunt, & undique ii quibus curæ erant patria Judæorum inſtituta. Et facta eſt ea regio valde populoſa, quod ſecure ageretur cum immunitate in omnibus, quæ eis Herode vivente *ita* manſerunt. Philippus vero filius ejus, principatum adeptus, pauca & non diu ab eis exegit. Cæterum Agrippa Magnus & filius ejus ei cognominis eos etiam valde attriverunt, tamen libertatem eis adimere noluerunt. A quibus Romani cum accepiſſent principatum, libertatis dignitatem etiam illis conſervarunt, ſed tributis quæ imperarunt in univerſum eos oppreſſerunt. Et iſta quidem ſuo tempore accuratius deinceps perſequar.

Bathyram, aliaque loca condit Zamaris.

Philippus Herodis filius & Agrippa M. Zamaritas duriuſcule tractant.

3. Zamaris autem Babylonius, quem ad hanc regionem poſſidendam accerſit Herodes, moritur, poſtquam cum virtute vitam egiſſet, liberis egregiis poſt ſe relictis, & in his Jacimo, qui, fortitudine illuſtris, Babylonios ſuos ad equitandum inſtituit: atque turma horum virorum reges iſti in ſatellites uſi ſunt. Jacimus, cum ſenex eſſet, moritur, & Philippum filium reliquit, virum manu ſtrenuum, & in cæteris ob virtutem ſupra alium quemcunque memorabilem. quare fidam ei amicitiam firmamque benevolentiam præſtitit rex Agrippa: & milites, quotquot rex alebat, ille ad *militiæ munera* exercebat, & quocunque expeditionem facerent *eos* ducebat.

Zamaris moritur, Jacimo filio relicto.

Philippus Jacimi filius.

4. Cum

b Τραχωνίτας] Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

c Ιουδαίοις] Ita cum *Epiphan.* Ιουδαίων in *Græcis* omnibus.

d Τοῖς —— κακουργεῖν.] Hæc verba in MSS. *L. B.* notulis ∞∞∞ deſuper poſitis expungi videntur, neque etiam in utroque *Vet. Interp.* inveniuntur. Satis apte tamen locum ſuum tutantur. HAV.

e Σὺν ἱππεῦσι πεντακοσίοις] Illud σὺν è *MSS.* ἱππότας deeſt *Vat.*

f Ανθιοχείᾳ τῇ ἐπὶ Δάφνῃ] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

g Οὐαλαθὰ] Οὐλαθα *Vat.* HUDS. Conf. ſup. lib. 15. c. 10. §. 3. SPANH.

h Ἐν τοπαρχίᾳ] Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ *Busb.*

i Αἷς εἰώθασιν ἐγκαθοικεῖν,] *Sc.* εἰσφέρεσθαι. antea diſtinctum erat, εἰώθασιν, ἐγκαθοικεῖν τοῖς γ. π. HUDS. Forte dicit ἵνα εἰσφέρεσθαι. COCC.

k Απρακτον θεραπεύοντος.] Fuit cum aut legendum cenſerem γῆν ἄπραλον, aut vertendum *terram feriatam.*

l Βαθυρὰν] Confer ſcripta ad Joſephi Vitam §. 11. in medio. SPANH.

m Διὰ θυσίας] Καλὰ θυσίαν *Vat.*

n Παρέμενεν αὐτοῖς] Παρέμεινεν *Vat.*

o Φίλιππος δὲ ὁ δεύτερος] Φιλιππος ὁ υἱὸς ἐκείνου *Vat.* & *Epiphan.*

p Αὐτοὺς ἐπεζάτο.] Ita *Busb.* & *Coccejus.* αὐτοῖς in *Editis.*

q Καὶ ὁμώνυμος,] Dele καὶ. COCC.

r Ὃν] *L. B.* ὃς.

s Ηρώδης] *L. B.* Ηρωδὴς.

t Μεταπεμψάμενος,] Sic *Vat.* & *L. B.* ποιεῖ) in *Editis.* ὡσποιεῖ) *Hen.* à pr. m.

v Λειπόμενος ἀγαθούς·] Λιπὼν *Busb.*

x Συνεκρότησεν τοὺς ὑφ' αὐτῷ Βαβυλωνίους,] Συνεκρότει τὰ ὑφ' αὐτῷ Βαβυλώνιον *Vat.*

y Χρησάμενος] Χρηναι *Vat.*

z Περὶ ὃν τινα οὐκ ἀξιόλογον.] Ita lego. παρὰ γοῦν in *Editis.*

III. *Apud Herodem plurimam valebat Antipater.*

4. Cum autem Herodes in eo esset, quem dixi, rerum statu, omnia spectabant ad Antipatrum, neque ea quibus *aliis* prodesset rata faciendi potestate carebat, id quod & ipsi concesserat pater, bene sperans de ejus benevolentia & fide; adeo ut majorem in eis potestatem sibi vendicare ausus, quod patri latebat ejus nequitia & verbis facile fidem *ab eo* impetrabat, erat & omnibus formidabilis, non tam propter potestatis magnitudinem, quam propter versutam malitiam; maximeque cum colebat Pheroras, & ipse *vicissim* mirum in modum Pheroram, quem Antipater instructis in eum feminis callidissime irretiverat. erat enim Pheroras uxori suæ & socrui obnoxius & *uxoris* sorori, quamvis eas perosus propter injurias filiabus suis virginibus illatas: sed tamen ferebat, neque quidquam sine his feminis facere poterat, quæ hominem illaqueaverant, & aliæ aliis, omnibus in rebus quibus mutuo adjuvarentur, fideles erant. adeo ut eis esset Antipater addictissimus, tum per seipsum tum per matrem. eadem enim dicebant hæ quatuor feminæ. Sed exorta est inter Pheroram & Antipatrum dissensio ob nullius momenti causas. Eos quippe dissociabat regis soror, quæ jampridem rem totam explorabat, & cum eorum concordiam Herodi detrimentosam esse sciret, eam indicare non detrectabat. Itaque illi, cum suam concordiam regi non placere cognoscerent, ut quæ ei in damnum cederet, cogitarunt palam non convenire, sed mutua interdum odia & convicia simulare, præsertim præsente Herode, aut quopiam qui id ei dicturus esset: secreto tamen conjunctiores fore, quam unquam antea. id quod faciebant. Salomen autem neque latebat quod primum de ejusmodi rebus instituerant, neque procul erat cum eadem exsequi cœpissent. Sed & omnia pervestigabat, & fratri etiam in deterius aucta renuncians *ei* indicabat occultos congressus, & compotationes, & arcana consilia, "quæ, inquit, nisi in pernicie illius struerentur, quo minus palam fierent "nihil prohibuisse. Nunc vero qui coram dissi- "dent & nihil non conviciorum jactant ad se invicem lædendos, ubi ex omnium oculis sese abs- "tulere, benevolentiam profiteri, & cum secum "versentur ab arbitris remoti, amicitiæ indulgere, "non refugientes à conjuratione de illis oppugnandis, quibus suam benevolentiam occultam "esse studuerunt." Et hæc quidem illa perscrutabatur, fratrique, cum ei adesset, accurate referebat, qui & ipse per se magnam jam partem sciebat, sed nihil audebat, quoniam suspectos habebat sermones sororis. Erat etiam Judæorum quædam secta, qui legis accuratam cognitionem profitebantur & de ea ferociebant, quibus, se Deo charos esse simulantibus, addictæ erant * feminæ. Ii Pharisæi vocantur, *homines* qui maxime regibus ausi sunt resistere, † cauti, & ad aperte bellandum lædendumque prompti. Et quidem cum universa Judæorum natio jurasset se Cæsaris regisque rebus fauturos esse, ii non jurarunt, cum essent supra sex millia: cumque eos rex mulctasset, Pheroræ

Amicitia inter Antipatrum & Pheroram.

Feminarum sodalitium.

Salome Herodi mulierum aliorumque consilia aperit.

Pharisæi fidem regi jurejurando dare recusant.

Mulctantur, & Pheroræ conjux mulctam non solvit.

δ'. Ηρώδῃ δ' ἐν οἷς εἶπον ὄντι, ἀφεώρα τὰ πάντα πράγματα εἰς Ἀντίπατρον, καὶ ἐφ' οἷς [a] ὠφελήσθε κυρωῦ οὐκ ἀπήλαττε ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ προσεχώρησέ τι τῷ πατρὸς, ἐλπίδι εὐνοίας καὶ πίστεως, [b] ὡς καὶ περὶ πατέρα κτᾶσθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἐξουσίαν τολμηρὸς καθιστάμενος, [c] διὰ τὸ ἄδηλος τῷ πατρὶ εἶναι κακουργῶν, καὶ ἐφ' οἷς εἰπὼν πιστὸς ἦν. ὧν τε πᾶσι φοβερὸς ἦν ὄντως ἰσχύι τῆς ἐξουσίας, ὡς τῷ κακοήθει τῷ τρόπῳ μάλιστα ἂν αὐτὸν Φερώρας ἐτεροιοῦσθαι, καὶ ἀντιθεραπεύειν δεινῶς, πάνυ τῷ Ἀντιπάτρῳ πειθομένῳ αὐτὸν καὶ τὴν γυναικωνῖτιν σωίσαμένῳ τὰ πρὸς αὐτόν. ἐδεδάλωτο γὰρ Φερώρας γαμετῇ τε καὶ μητρὶ ταύτης, καὶ ἀδελφῇ, καὶ ταῦτα [d] μισῶν τὰς ἀνθρώπους ὕβρει θυγατέρων αὐτῷ παρθένων· ἀλλ' ὅμως ἠνείχετο, πάσασθέν τε ἁδὲν ἄνευ τῶν γυναικῶν [e] ἐκπεπειωδυκυιῶν τὸν ἄνδρωπον, καὶ ἀλλήλαις εὐνοίᾳ συμπράσσειν τὰ πάντα μὴ ἀπηλλαγμένων. ὥστε παντοίως ὁ Ἀντίπατρος ἐπῆκτο αὐτῆς, καὶ δι' αὐτῆ, καὶ διὰ τὴν μητέρος. ταύτην γὰρ αἱδε αἱ τέσσαρες γυναῖκες ἔλεγον. Φερώρα μὲν πρὸς Ἀντίπατρον ἐπ' ἀδαμινοῖς τισιν αἰ γνῶσιν διήλλαττον. [f] ἀντίπαθος δὲ ἦν αὐτοῖς [g] ἡ βασιλέως ἀδελφὴ, πεπυσμένη τὰ κατὰ τὸν ἔλεγχον τὰ πάντα, καὶ [h] τὴν εὔνοιαν αὐτῶν ὅτι κακοῖς τοῖς Ηρώδου πεπονθόσιν εἰδυῖά τι, καὶ μηνύσαι οὐκ ἀποτολμήσασα. καὶ γόντες ἐν ἀπειρίᾳ βασιλεῖ τὴν εὔνοιαν αὐτῶν, [i] ὅτι κακοῖς τοῖς Ηρώδου πεπονθόσιν ἦσαν, ὑπενόησαν ὥστε φανερὰν μὲν μὴ εἶναι τὴν πρὸς ἀλλήλας αὐτῶν σπουδὴν, μίσους δὲ [k] λοιδορίαν εἰ καιρὸς προσποιήσειν, καὶ μάλιστα Ηρώδου πυθομένου [l] ἢ εἴ τις πρὸς αὐτὸν ἀπαγγέλλειν ἔμελλεν· κρυπτῶς δὲ τὰ τῆς εὐνοίας ἐκυρώτερα καθίσασθαι. καὶ ἔπραττον ὄντως. ἐλάνθανε δὲ τὴν Σαλώμην, ὅτι πρῶτον ἡ ἀδελφὴ αὐτῶν ὅτι τοιοῖσδε ὠρμημένων, ὅτι ἐπὶ τοῖσδε ζητοῦσι καὶ ἀπήλαττο [m] αὐτή. πάντα δὲ ἀνίχνευέ τε, καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν μειζόνως ἐκδηλοῦσα ἀπεσήμαινεν, πυνθάνεσθαί τε κρυπτὰς [n] πότερος, βυλευτήρια τε ἀφανῶς κατεσκευασμένα· "ὧν μὴ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ ἐκείνου σωτηθέντων, κἂν πεφανερῶ- "σθαι μὴ κεκωλύσθαι. νυνὶ δὲ τὰς μὲν ἐκ τοῦ πρόσθεν διαφορὰς "καὶ τὰ πάντα ὅτι βλάβῃ τῇ ἀλλήλων λέγουσας, εἰς δὲ τὰ ἀ- "φανῆς τοῖς πολλοῖς τὴν εὔνοιαν ἀναπεφημένους, καὶ ὅπου ἀλλή- "λοις συμμονωθεῖεν [o] φιλίᾳ πράσσειν, μὴ ἀπηλλαγμένους "ὁμολογεῖν, πολεμεῖν πρὸς ἃς λανθανόντως ζηλοῦντες εὐνοίᾳ "τῇ ἀλλήλων ἐπιτηδάκασιν." καὶ ἡ μὲν, ταῦτα ἀνίχνευέ τε καὶ ἀκριβῶς σωτυγχάνουσα τῷ ἀδελφῷ ἀνέφερε, σωιέντι μὲν ἤδη τὰ πολλὰ καὶ δι' ἑαυτὸν, εἰς δὲ τὸ θαρσεῖν ὑπ' [p] διακειμένου ὑπονοιῶν. καθιζομένων διαβολαῖς τὸν ἀδελφὸν. καὶ ἦν γὰρ μόριόν τι Ιουδαϊκῶν ἀνθρώπων [q] ἐπ' ἀκριβείᾳ μέγα φρονοῦν τῶν πατρίων νόμων, οἷς χαίρειν τὸ θεῖον πεποιημένων [s] ὑπῆκτο ἡ γυναικωνῖτις. φαρισαῖοι καλοῦνται, [t] βασιλεῦσι δυνάμενοι μάλιστα ἀντιπράσσειν, πεπομφότες, καὶ τὸν πρόσθεν εἰς τὸ πολεμεῖν τε καὶ βλάπτειν ἐπηρμένοι. πάντες γοῦν τὸν Ιουδαϊκὸν βεβαιοῦσθαι δι' ὅρκων ἠναγκάσθησαν, καὶ τοῖς βασιλέως πράγμασι, οἵδε οἱ ἄνδρες οὐκ ὤμοσαν, ὄντες ὑπὲρ ἑξακισχίλιοι· καὶ αὐτὰς βασιλέως ζημιώσασθαι χρήμασιν, ἡ Φερώρα γυνὴ τὴν ζημίαν ὑπὲρ αὐ-

[a] Ωφελήσθε] In *Marg. L. B.* ἐδελήσθε.
[b] Ως καὶ περαιτέρω κτᾶσθαι] Illud ὡς deest *Vat.* & *L. B.*
[c] Διὰ τὸ ἄδηλος] Διὰ τῷ in *Editis* & *MSS.* ut & mox εἶπον. εἶπεν.
[d] Μισῶν τὰς ἀνθρώπους ὕβρει θυγατέρων αὐτῷ παρθένων] Μισῶν τὰς *Hen.* μισῶν τὰς *Busb.* μισῶν Ηρώδου τὰς ἀνδρ. malit Cl. *Aldrichius*, quem vide in *Annott.* ad l. 1. de *Bello Jud.*
[e] Εκπεπειωδυκυιῶν] Πεπαιδευτότε με &c. infr. c. 4. §. 2. SPANH.
[f] Αντίπασσα] Infra lib. 19. c. 1. §. 10. ἀντίπατρος
[g] Η βασιλέως ἀδελφὴ,] Salome. SPANH.
[h] Τὴν εὔνοιαν αὐτῶν] Οὐσίαν in primo *de Bello.*
[i] Ετι κακοῖς τοῖς Ηρώδου πεπονθόσιν] Absunt hæc à *L. B.*
[k] Ει] *L. B.* εἰ.
[l] Η εἴ τις] Η οἱ πρὸς αὐτὸν ἀπαγγέλλειν ἔμελλον *Vat.*
[m] Αὐτή.] Ita lego pro αὐτῇ *Editorum Aliorumque.* αὕτη *Vat.* & *L. B.*
[n] Πότερος.] Κώμας vocat postea. REL.
[o] Φιλίᾳ] In *L. B.* φιλια. An φίλια scribendum? HAV.
[p] Διακειμένου] Διὰ κενῆς ὑπονοιῶν *Gall.* & *Vat.* ὑδικενῆς *L. B.* unde ὑ διακενῆς conjicit *Coccejus.*
[q] Επ' ακριβείᾳ] Επ' ἐξακριβώσῃ *Vat. L. B.* & *Busb.*
[r] Φρονεῖν] Φρονήσιν *Busb.* Φρονεῖν *Coccejus.*
[s] Υπῆκτο] *L. B.* οἷς ὑπῆκτο.
* *Feminæ*] Gynecæum nempe Herodis.
[t] Βασιλεῦσι] Βασιλεῖ *Busb. Vat. Epiphan.*
† *Cauti, & ad aperte bellandum lædendumque prompti.*] Quæ non bene conveniunt; cauti enim aperta vi fere abstinent, nisi commoda se obtulerit occasio. Totam periodum sic verto. *Homines ad regibus resistendum maxime validi, circumspectissimque, data etiam occasione ad aperte bellandum lædendumque promti.* IBBETSON.

γ Επι-

αὐτῶν εἰσφέρει. οἱ δὲ ἀμειβόμενοι τὴν εὔνοιαν αὐτῆς, προεγνωσαν ὑπ᾽ [v] ἐπεπιστεύοντο ὑπὸ τοῦ θεοῦ, προλεγον ὡς Ἡρῴδῃ μὲν καταπαύσεως ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐψηφισμένης [x] αὐτῷ τε καὶ γένει τῷ ἀπ᾽ αὐτοῦ, τῆς τε βασιλείας εἰς τε ἐκείνου προϊούσης καὶ Φερώραν, παῖδάς τε οἱ εἶεν αὐτοῖς. καὶ τάδε, ἃ γὰρ ἐλάνθανεν τὸν Σαλώμην, ἐξαγγελτὰ βασιλεῖ ἦν, καὶ ὅτι τῷ αὐλῷ διεφθείροιέν τινας· καὶ ὁ βασιλεὺς τούς τε Φαρισαίων τοὺς αἰτιωτάτους ἀνεῖρει, καὶ Βαγώαν τὸν εὐνοῦχον [y] καρόν τινα τότε προὔχοντα ἀρετῇ τοῦ εὐπρεποῦς, καὶ παιδικὰ ὄντα αὐτοῦ. κλείνῃ δὲ καὶ πᾶν ὅ, τι τοῖς οἰκείοις συνεισῆκτο οἷς ὁ Φαρισαῖος ἔλεγεν. ἦρτο δὲ ὁ Βαγώας ὑπ᾽ αὐτῶν, ὡς πατήρ τε καὶ εὐεργέτης ὀνομαζησόμενον τοῦ ὑπὸ τοῦτον προῤῥηθέντα βασιλέως· κρῆναι γὰρ ἐκεῖνον [z] πάντα εἶναι, παρέξοντα αὐτῷ γάμου τε ἰσχὺν, καὶ παιδώσεως τέκνων γνησίων.

conjux mulctam pro eis solvit. Pro quo beneficio ut ei gratiam referrent ‡ (credebantur enim futura scire ex afflatu divino) fore prædixerunt, ut Herodes ejusque progenies Dei decreto imperium amitterent, idque ad eam & ad Pheroram eorumque liberos deferretur. Atque hæc regi, nam Salomen non fugiebant, nunciata erant, & aulicorum nonnullos ab eis corruptos esse: quamobrem rex Pharisæorum nocentissimos interficit, & Bagoam spadonem, & Carum quendam regis pusionem, eo tempore pulchritudinis primas tenentem. Necavit etiam ex sua familia omnes, qui cum Pharisæorum dictis consenserant. Fuit autem per eos elatus Bagoas, quod dicerent eum patrem benefi-cumque appellatum iri ejus, qui ex eorum prædictione creandus rex esset: * habiturum enim eum regem omnium rerum potestatem, & Bagoæ vires conciliaturum cum muliere congrediendi, proprioque liberos gignendi.

Pharisæorum de novo rege vaticinium.

Bagoas & Carus plurimique ex Pharisæis eorumque fautoribus occisi.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ ἔχθρας Ἡρῴδῃ πρὸς Φερώραν ὑπαρχούσης. ὡς Ἡρῴδης ἔπεμψε τὸν Ἀντίπατρον πρὸς Καίσαρα. καὶ τελευτὴ Φερώρας.

Ἡρῴδης δὲ, κολάσας τοὺς Φαρισαίων τοὺς ὑπὲρ τούτοις ἐληλεγμένους, συνέδριόν τε ποιεῖται τῶν φίλων, καὶ κατηγορεῖται Φερώρᾳ γυναικὸς, τῷ τε ὕβρεις τῶν παρθένων [a] τῇ τολμῇ τῆς γυναικὸς ἀναπηδεῖς, καὶ ἔγκλημα ποιοῦν ἀτιμίαν αὐτῷ ποιούμενος, "ὥστε ἀγωνοθετεῖν σάσιν αὐτῷ πρὸς τὸν ἀδελφὸν [b] καὶ πόλεμον ἐκ φύσεως αὐτοῖς δὲ λόγῳ δὲ δι᾽ ἔργων ὅσα δυνατὸν, τῷ τε διάλυσιν τῆς ζημίας τῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ ὑπεληλεισμένης τέλεσι διαφυλαχθῆναι τοῖς ἐκείνης, τῶν τε νῦν πεπραγμένων χάριν "ὅ, τι καὶ μετ᾽ αὐτῆς. ἀνθ᾽ ὧν [c] Φερώρᾳ καλῶς [d] ἔχειν, "καὶ δεῖσθαι [e] οὐδὲ γνωμῶν εἰσηγήσεως τῶν ἐμῶν, [f] αὐτοκέλευ-"σον ἀποπέμπεσθαι γυναῖκα ταύτην, ὡς πόλεμόν τοι πρὸς "με σοὶ αἰτίαν ἐσομένην· καὶ γὰρ, εἴπερ ἀντιποιῇ συγγε-"νείας τῆς ἐμῆς, ἀπείπασθαι τήνδε τὴν γαμετήν. [g] μενεῖς "γὰρ οὕτως ἐμὸς ἀδελφός τε καὶ σέρμα σὸν ἀπαλλαγέ-"ν[τα]." Φερώρας δὲ, καίπερ λόγων ἀρετῇ πειθόμενος, "οὔτε συγγνώμας τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἔλεγεν κινήσειν δίκαιον "οὐδὲν [h] οὔτε τῆς πρὸς τὴν γαμετὴν εὐνοίας· αἱρεῖσθαί τε πρό-"τερον [i] θανεῖσαν, ἢ ζῶν τολμᾶν ἀπεστερῆσθαι γυναικὸς αὐτῷ "κεχαρισμένης." [k] Ἡρῴδης δὲ Φερώρᾳ μὲν ὑπερεβάλλετο "τὴν ὀργὴν, καί περ ἀνήδονον πιμπλάμενον εἰσπεπραγμένος· Ἀντιπάτρῳ τε ἀπεῖπε μηδὲν τῇ ἐκείνου Φερώρᾳ τε μὴ ὁμιλεῖν, καὶ τῶν γυναικῶν φυλάσσεσθαι τὸ εἰς τὸν σωσόμενον. οἱ δ᾽ ὡμολόγουν μὲν, σιωπήσειν δὲ καιρὸν, καὶ συνεκώμαζον Φερώρᾳ τε καὶ Ἀντιπάτρῳ. ἐφοίτα δὲ ὁ λόγος, ὁμιλεῖν τε Ἀντιπάτρῳ τὴν Φερώρου γυναῖκα, συμπεφασθαι αὐτοῖς τὰ εἰς τὴν σώσοδον τὸν Ἀντιπάτρου μητρός.

β'. Τοῦ δὲ πατρὸς, καὶ δεδιὼς μὴ εἰς

CAP. III.

De inimicitia quæ Herodi cum Pherora intercessit. Quomodo Herodes Antipatrum misit ad Cæsarem. Deque Pheroræ obitu.

IGitur Herodes, sumpto de Pharisæis convictis supplicio, convocat amicos, uxoremque Pheroræ accusat, & injurias virginibus illatas hujus feminæ audaciæ imputans, & de hac sibi facta contumelia actionem constituens, "utpote quod fa-"ceret dissidium inter ipsum & fratrem, & ex in-"genio *suo* hostilitatem inter ipsos, quoad pote-"rat, tam factis quam verbis excitaret, suisque im-"pendiis evitata esset solutio mulctæ ab ipso im-"positæ, nihilque jam sine illa ageretur. Recte "igitur facturum Pheroram, si nec precibus nec "admonitionibus meis impulsus, sponte sua hanc "mulierem dimitteret, ut quæ nos in mutuas ini-"micitias conjectura sit: & nunc, si fraternam ne-"cessitudinem tibi vendices, oportet missam fa-"cias hanc uxorem. Sic enim frater mihi germa-"nus eris, & amore conjunctus." Pheroras autem, licet verborum vi moveretur, dicebat tamen "se neque ejus fratrem esse desiturum, neque fore "ut uxorem suam non amaret; morique malle, "quam amissa uxore dilecta vivere." Tum quidem Herodes suam ob ista in Pheroram iram distulit, gravi licet contumelia affectus: Antipatroque & ejus matri interdixit, ne cum Pherora colloquerentur, utque daret operam Antipater, ne feminæ convenirent. id quod illi quidem promiserunt: sed nihilominus conveniebant interdum, simulque convivia agitabant Pheroras & Antipater. Quinetiam rumor erat, habere Antipatrum cum Pheroræ uxore consuetudinem, Antipatri matre lenocinante.

Herodes Pherora uxorem accusat, suadetque Pherore ut eam dimitteret.

Pheroras uxorem dimittere recusat.

Herodes Antipatro interdicit colloquio cum Pherora.

2. Patrem autem suspectum habens *Antipater*, IV. & *Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.*

---

[v] Ἐπιπιστεύοντο] Ἐπιπίστευτο *Busb.*

‡ *Credebantur enim futura scire ex afflatu divino*] Fortasse *eis antea concessa est futuri cognitio ex afflatu divino*, qui sensus verbi πιστεύειν frequens D Paulo. Sic Rom. III. 2. ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, & alibi. IBBETSON.

[x] Αὐτῷ τε καὶ γένει τῷ ἀπ᾽ αὐτοῦ,] Καὶ τῷ γένει τῷ *Busb.*

[y] Καρόν] Ita *Vat.* & *Epiphan.* τινα non agnoscitur ab *aliis*.

* *Habiturum* —— *gignendi.*] Non intellexerunt, qui ante *Hudsf.* manus *Josepho* admoverunt, quid sibi Auctor hoc in loco voluerit. Vertit enim *Epiphan.* ita: *In manibus enim ejus cuncta fore prædicabant, præbente illis rege & conjugii firmitatem & filiorum, veluti propriis filiis. Gelenius* sic: *Prospere enim cessura novo regi omnia, constabiliendo successionem prolis legitimæ.* Verum optime Josephi mentem intelliget, qui considerabit nebulones istos impia adulatione in Regem futurum detorsisse vaticinia de Messia agentia; atque in ipsum Bagoam expressa Esaiæ verba, quæ extant cap. LVI. 1 -- 5. ubi Eunuchis nomen liberis præstantius promittitur. HAV.

[z] Πάντα εἶναι,] Τὰ πάντα *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[a] Τῇ τολμῇ τῆς γυναικὸς] Καὶ τολμῶν τὴν γ. legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& virginum injuriam & audaciam mulieris exponens.*

[b] Καὶ πόλεμον] Illud καὶ insertum dedi ex *Epiphanio*. Forsan legendum, καὶ πόλεμον ἐμοὶ ὑλαῖον αὐτ.

[c] Φερώρᾳ] Eo modo ipse: antea erat Φερώρα. in Cod. *Busb.* ὦ Φερώρα.

[d] Ἔχειν,] Εἶχεν *Vat.*

[e] Οὐδὲ γνωμῶν] Forte ἀλλὰ γνωμῶν. COCC.

[f] Αὐτοκέλευσον —— ταύτην,] Ἀποπέμπεσθαι de dimissa seu repudiata Herodis Uxore, Matre Antipatri infr. c. 4. § 2. dimittit seu repudiat. Eadem quæ hic apud *Zonaram* p. 254. D. αὐτοκελεύστου τε ἀλλ᾽ ταῦτα τὸ γυναῖον ἀποπεμψάσης, muliercula ultro tibi repudianda. SPANH.

[g] Μενεῖς γὰρ οὕτως ἐμὸς ἀδελφός τε] Μένεις μὲν γὰρ οὕτως ἀδελφός τε *Vat.* & *L. B.*

[h] Οὔτε τῆς πρὸς τὴν γαμετὴν εὐνοίων·] Οὔτε τὴν πρὸς τ. γ. εὐνοίαν *Busb.*

[i] Θανεῖσαν,] Θανεῖν *Busb.*

[k] Ἡρῴδης δὲ —— σωσόμενον.] Conf. ἀλλοι. lib. I. c. 29. §. 2. SPANH.

[l] Τὰς

& ne ejus in se odium longius progrederetur metuens, scripsit ad amicos suos Romæ degentes, Herodi significare jubens, ut Antipatrum primo quoque tempore mitteret ad Cæsarem. id quod Herodes fecit, & Antipatrum magnis cum muneribus misit, necnon testamentum suum, in quo statuebat ut post mortem suam regnaret Antipater, sin vero prius moreretur, filius suus Herodes, quem habebat ex filia pontificis. Eodem autem tempore, quo Antipater, *Romam* profectus est Syllæus Arabs, cum quidem nihil eorum præstitisset quæ Cæsar imperaverat: eumque postulavit apud Cæsarem Antipater eorundem criminum, quorum ante fuerat postulatus à Nicolao. Quin & Aretas eum insimulabat interfectorum Petræ, injussu suo, multorum, & quidem primariorum virorum, & potissimum Soëmi, ob suam in omnibus virtutem honore dignissimi, insuper & necis Fabati Cæsaris servi *eum accusabat*. Et in Syllæum *quidem* instituta erat accusatio ex hujusmodi causa. Habebat Herodes rex satellitem nomine Corinthum, cui summopere fidebat. Huic suasit Syllæus grandi pecunia ut Herodem occideret. id quod ille suscepit. Hoc ubi ipsius Syllæi indicio rescivit Fabatus, regi significavit. Ille vero Corinthum comprehendi jussit, & ab eo quæstione totius criminis confessionem expressit. curavit etiam comprehendendos Arabas duos, fidem habens Corinthi indicio; quorum alter tribûs præfectus, alter Syllæi amicus erat: qui & ipsi, quæstionem de eis habente rege, confessi sunt, sese venisse ut Corinthum adhortarentur, ne animo deficeret, promittentes, si res postularet, ei operam suam ad eam cædem perpetrandam. Hæc omnia cum exposuissent Herodes Saturnino, misit eos Romam Saturninus.

Antipater & Aretas Syllæum accusant apud Cæsarem.

V. 3. Pheroram autem, in conjugis amore obstinate perseverantem, jussit Herodes in suam regionem discedere. Ille vero, cum multa jurasset non se prius rediturum quam Herodem obiisse intelligeret, libenter in suam tetrarchiam se recepit: adeo ut cum rex ægrotans eum orandum curasset ut ad se veniret, quod ei quasi moriturus vellet aliquid coram mandare, noluit propter jurisjurandi religionem. non tamen in istis eodem animo se erga fratrem gessit Herodes, suam jam ante mutando sententiam: sed postea quam Pheroras ægrotare cœperat, etiam non vocatus, ad eum visendum ibat. cumque mortuum in feretro reponendum curasset, Hierosolyma deportatum sepultura dignatus est, luctuque ingenti prosequendum edixit. Ea res Antipatro, quamvis Romam profecto, malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo fratricidii pœnas. Totam autem de eo narrationem persequar, ut in posterum hominum generi documento sit, in omni vitæ instituto adhibendam esse virtutem.

Pheroras, Herodis jussu, in tetrarchiam suam se recipit.

Pheroræ obitus.

πλεῖον προχωροῖεν τὰ ᾧ μίσους ἐπ' αὐτῷ, γράφει πρὸς [l] τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ φίλους, κελεύων δηλῶσαι Ἡρώδῃ, πέμπειν ἤ τάχ' Ἀντίπατρον ὡς Καίσαρα. ὁ ἡγεμὼν, ἔπεμπεν Ἡρώδης Ἀντίπατρον, δῶρα συνεκπέμψας ἀξιολογώτατα, καὶ διαθήκας ἐν ᾗ μετ' αὐτὸν Ἀντίπατρον [m] ἀπεδείκνυε βασιλέα, [n] Φάσαηλος δὲ πλούταρχον, Ἡρώδου, τὸν ἐκ τῆς ᾧ ἀρχιερέως θυγατρὸς ὄντα αὐτῷ γεγονημένον. συνεξορμᾷ δὲ Ἀντιπάτρῳ καὶ Σύλλαιος ὁ Ἀραψ, μηδὲν ὢν προσήκων Καίσαρι διαπεφαγμένος· καὶ Ἀντίπατρος αὐτοῦ κατηγορεῖ δηλῶν Καίσαρος, ὡς ὢν πρότερον Νικολάου. κατηγορεῖτο δὲ καὶ ὑπὸ Ἀρέτα Σύλλαιος· [o] ὡς πολλοὺς ἀπέκτεινεν ἐν Πέτρᾳ ἀξιολόγους, ὧν γνώμῃ τῇ αὐτοῦ, καὶ μάλιστα [p] Σόεμον ἄνδρα [q] τῇ εἰς πάντα ἀρετῇ τιμᾶσθαι δικαιότατον, ἀνῃρηκέναι δὲ καὶ Φάβατον Καίσαρος δοῦλον. καὶ [r] Σύλλαιος αἰτίαν εἶχεν ἐκ τοιῶνδε ἐγκλημάτων. [s] Κόρινθος ᾧ Ἡρώδου σωματοφύλαξ δὲ βασιλέως μάλιστα πιστευόμενος ὑπ' αὐτοῦ. τοῦτον πείθει Σύλλαιος δηλῶν χρήμασι μεγάλοις Ἡρώδῃ ἀποκτεῖναι, καὶ ὑπέσχετο. μαθὼν οὖν Φάβατος, Συλλαίου πρὸς τὸν αὐτὸν εἰρηκότος, δηλοῖ πρὸς τὸν βασιλέα. [t] ὁ δὲ Κόρινθον βασανίζει συλλαβών, καὶ πάντα [v] ἀνάπυστα ᾧ αὐτῷ. συλλαμβάνει δὲ καὶ [x] δύο ἑτέρους Ἄραβας κατηγορούσῃ τῇ Κορίνθου [y] πιθόμενος, τὸν μὲν φύλαρχον ὄντα, τὸν δὲ Συλλαίου φίλον. [z] οἱ καὶ αὐτοὶ, βασανίζει δὲ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, ὡμολόγουν, ὅτι παρεῖεν ἐξοτρύνοντες μὴ μελακίζεσθαι Κόρινθον, καὶ εἶπε δεῖσθε καὶ συγχωρεγήσοντες αὐτῷ τὸν φόνον. καὶ Σατορνῖνος, δηλώσεως αὐτῷ πάντων ὑπὸ Ἡρώδου γενομένης, εἰς Ῥώμην [a] ἐξέπεμψεν αὐτούς.

γ'. Φερώραν δὲ, ἰσχυρῶς ἐμμένοντα εὐνοίᾳ τῆς γυναικὸς, ἀναχωρεῖν εἰς τὴν αὐτῆς Ἡρώδης κελεύει. ὁ δὲ ἀσμένως ἐπὶ τὴν τετραρχίαν ἀπῆρεν, πολλὰ ὀμόσας ἐ πρότερον ἥξειν ἢ πύθοιτο Ἡρώδην τετελευτηκότα· ὥστε καὶ νοσοῦντος τοῦ βασιλέως ἀξιωθεὶς ἥκειν ἐπὶ τῶν πιστεύσειν [b] ἐντολῶν, ὡς ἤμελλε τελευτᾶν, οὐχ ὑπήκουσεν [c] ἐπὶ τῇ τιμῇ τοῦ ὅρκου. οὐ μὴν Ἡρώδης γε μεμεῖται τὴν ἐπὶ τοιοῖσδε ἐκείνου γνώμην [d] διαφημένος ἦν ἔχει· ἀλλ' ἦκεν ὡς τὸν Φερώραν, [e] ἐπειδὴ ὕστερον ἄρχεται νοσεῖν, [f] καὶ μεταπλήσεως αὐτοῦ μὴ γενομένης. θανόντα δὲ προεισέλας δηλοῖ Ἱεροσολύμων ἀγόμενον ταφῆς ἠξίωσε, καὶ πένθος μέγα ἐπ' αὐτῷ προσέθετο. τῷ Ἀντιπάτρῳ καί τινα ἐπὶ Ῥώμης πεπλουτηκότι κακῶν ἐλύετο δοχὴ, τῆς ἀδελφοκτονίας αὐτὸν [g] πεννυμένου τοῦ Θεοῦ. διηγήσομαι δὲ τὸν πάντα περὶ αὐτοῦ λόγον, ὑπόδειγμα [h] τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐσόμενον, τοῦ ἀρετῇ [i] πολιτεύεσθαι ἐπὶ πᾶσιν.

l Τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ φίλους.] Τοὺς ἐν Ῥώμῃ *Vat.*

m Ἀπεδείκνυε βασιλέα,] Ἐπεδείκνυε *Busb.*

n Φάσαηλος —— γεγονημένου.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.

o Ὡς πολλοὺς ἀπέκτεινεν] Ὡς πολλοὺς ἀπεκτονὼς τῶν ἐν π. *Vat.* & *L. B.*

p Σόεμον ἄνδρα] Σύνδον *Gall.* & *Epiphan.* Σόμον *Vat.*

q Τῇ εἰς πάντα ἀρετῇ] Ita *Vat.* & *Busb.* τῇ εἰς πάντα *L. B.* τῇ πάντα in *cæteris.*

r Σύλλαιος —— ἐγκλημάτων.] Syllæus autem causas habuit ex iisdem criminibus propogatas. *Rufinus.* SPANH.

s Κόρινθος] Κορίνθιος ὢν τις Ἡρώδου juxta quosdam *Epiphanii* libros. Κόρινθος δὲ ὢν Ἡρ. *Vat.*

t Ὁ δὲ Κόρινθον] Ὁ δὲ τὸν τε Κ. *Vat.*

v Ἀνάπυστα ᾧ αὐτῷ] Ita lego cum *Cod. Busb.* (atque *Coccejo*) ἀνάπτυσα perperam in *aliis.*

x Δύο ἑτέρους Ἄραβας] Δύο Ἄραβας in *Editis.* δευτέρους Ἄραβας *Vat.* & *Hen.* à prima manu. unde cum *Josepho* in l. 2. *de Bello Jud.* δύο ἑτέρους Ἄραβας rescripsi.

y Πιθόμενος,] Ita cum *Epiphanio*, qui vertit, *confessioni credens Corinthi.* πυθόμενος in *Editis Aliisque.*

z Οἱ καὶ αὐτοὶ,] Brevius in *Cod. Busb.* οἱ καὶ αὐτοὶ βασανιζόμενοι ὡμολόγουν.

a Ἐξέπεμψεν αὐτούς.] Ita cum *MSS.* ἐξέπεμπεν in *Editis.*

b Ἐντολῶν, ὡς ἤμελλε τελευτᾶν,] Ἐντολῶν ὡς ἤμελλε τελευτᾶν in *Editis Aliisque.* ἐντολῶν, ἢ μέλλοι *Vat.* (atque etiam *Lugd. Bat.*) quod non displicet, vocula περὶ subintellecta, aut sine ea ἤμελλε τ. Verum cum *Josephus* (in l. 1. *de Bello Jud.*) habeat ὡς τεθνηξόμενος, levicula cum mutatione ὡς ἤμελλε τελευτᾶν reposui.

c Ἐπὶ τῇ τιμῇ ᾧ ὅρκου.] Ἐπὶ τιμῇ *Vat.*

d Διαφημένος ᾗ ἔχει·] Διαποφηναμένου *Vat.* forsan pro διαποφηναμένου. quod verbum in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *non tamen Herodes in his rebus imitatus illius exemplum, meliorem circa Pheroram voluntatem sua mentis ostendens.*

e Ἐπειδὴ —— προσέθετο.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 29. §. 4. SPANH.

f Καὶ μεταπλήσεως αὐτοῦ] Μεταπλήσεως αὐτοῦ μηδὲ γενομένης *Busb.*

g Τιννυμένου ᾧ Θεοῦ.] Τιννυμένου *Vat.* perperam in *Editis* τινυμένου.

h Τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐσόμενον,] Τῷ ἀνθρωπίνῳ γενησόμενον *Gall.* & *Vat.*

i Πολιτεύεσθαι ἐπὶ πᾶσιν.] Conf. sup. c. 1. §. 2. περὶ τοὺς ἀδελφοὺς πολιτεύσει. SPANH.

ΚΕΦ. δ'.

Κατηγορία τ γυναικὸς Φερώρα ὑπὸ τῶν ἀπελευθέρων Φερώρα ὡς ἀναιρεθεὶς ϑ Φαρμάκῳ. καὶ ὡς Ηρῴδης ἐκζητήσας εὗρεν τὸ Φαρμακον, καλεσκευασμενον ἐπ' αὐτῷ ὑπὸ τ ὑὸς αὐτ Αντιπάτρου, καὶ βασανίσας ἔγνω τὰς Αντιπάτρου ἐπιβολάς.

CAP. IV.

Pheroræ uxor à Pheroræ libertis accusatur occisi veneno mariti. utque Herodes, inquisitione facta, pharmacum invenit sibi à filio suo Antipatro paratum, & quæstione habita deprehendit Antipatri insidias.

VI.

ΕΠειδὴ Φερώρας τελευτᾷ, [k] πᾶσαί τε ἐγεγόνεσαν αὐτῷ, ἀπελεύθεροι δυο [l] τῶν Φερώρα πιμιων, προσελθοντες Ηρῴδῃ, ἠξίουν μὴ ἀνεκδίκητον καταλιπεῖν ϑ ἀδελφὸν τ νεκρὸν, ἀλλὰ ζητῆσιν ποιεῖσϑαι τ ἀλογου τε ϑ δυσχεροῦς μεταστάσεως. ϑ δ' ὑπερᾴδοντ τοῖς λόγοις, πιστὰ γὰρ ἐδόκει, εἰπόντας μὲν αὐτὸν ἔλεγον ὡς δὰ τῇ γυναικὶ τῇ προτέρᾳ τ νόσου, Φάρμακον τε προσκομισθὲν ἐν βρωμάτι μὴ πρότερον εἰωϑοτι ἐμφαγοντα ὑπὸ τούτου τελευτῆσαι. κομισὸν μέν τοι φασὶ τὸ Φάρμακον ὑπὸ γυναικὸς ἐκ τ Αραβίας, λόγῳ μὲν ἐπὶ προσποιήσιν ἐρώτων, Φίλτρον γὰρ δὴ ὄνομα αὐτῷ εἶναι, τὸ δ' ἀληϑὲς ἐπὶ τῇ Φερώρα τελευτῇ. Φαρμακιστριαὶ δ' εἰσὶ γυναικῶν αἱ ἐκ τ Αραβίας· ἣ ἦ ταῦτα ἐπεκάλουν, καὶ τ Συλλαίου ἐρωμένης ἐν τ μάλιστα ὡμολογητο εἶναι Φίλη. πεισασά τε αὐτὴν ἐπὶ πᾶσι ϑ Φαρμάκου, εἰς τοὺς τόπους ἐληλυθυῖαν, ἔνθα μητὴρ [m] τ Φερώρα γυναικὸς ἔ ἡ ἀδελφὴ, καὶ ἐπανῆκον αὐτὴν ἀγόμενα τὸ δεῖπνα πρότερον ἡμέρα μιᾶς. ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς τῶν λόγων παροξυνϑεὶς δούλας τε ἐβασάνιζε τῶν γυναικῶν [n] καί τινας ἐλευθέρας, καὶ ὄντ ἀφανοῦς ϑ πράγματ, ἅτε τ μηδεμίαν ἐξειπεῖν, τελευταῖα τὶς, πρεσβυτῶν [o] αὐτῇ τ ἀληϑόνων, ἄλλο μὲν ἔφη οὐδὲν, Θεὸν ἢ [p] ἐπικαλεῖσϑαι παισὶν δὸς αἰκίαις δώσειν περιβαλεῖν τὴν Αντιπάτρου μητέρα, κακῶν τ ἐπεχόντων αἰτίαν πᾶσι γιγνομένων. ταῦτα [q] εἰς ἔπιστασιν Ηρῴδῃ ἀγαγ, καὶ τὰ πάντα βασάνοις τ γυναικῶν [r] ἀνάπυστα λῶ, οἵ τε κῶμοι, καὶ οἱ κρυπταὶ συνοδοι, καὶ δὴ καὶ λόγων πρὸς μόνον τ ἰὸν εἰρημένων ἐξοίσοις πρὸς τὰς Φερώρα γυναῖκας· [s] λῶ ἢ παλαιῶν ἑκάστου [t] δωρεὰν ἐπικρυπτεσϑαι [v] ἐπὶ τῷ μὴ Φερώραν πρὸς Φερώραν τῷ Αντιπάτρῳ κέλευσις ὑπὸ ϑ πατρὸς· μίσος τε πρὸς τ πατέρα, καὶ ὀλοφυρμοὶ πρὸς τὴν μητέρα, ὡς ἐπὶ μικροῖσιν ϑ πατρὸς [x] βίᾳ ἐζημένην, καὶ [y] αὐτῷ μηδὲν ἐλάσσονος ϑ γήρως ἐπικρμένην, [z] ὡς μηδ' ἐλθεῖν τὴν βασιλείαν ὁμοίως εὐφρᾶναί ποτ' αὐτόν. ὡς δὲ πρέσβεσϑαι τε πολλὰς ἐπὶ τῇ βασιλεία ϑ ἀδελφὰς ϑ ἀδελφῶν πᾶσιν, κἀμοῦς ἀδεῆ τὴν ἐλπίδα [a] παρεχομένας τὰσφαλές· καὶ γὰρ δὴ ϑ νῦν, εἴ τι [b] πάϑοι αὐτὸν [c] συμβαίη, ἀδελφῷ μᾶλλον ἢ παιδὶ τῷ αὐτ κελεύειν τὴν ἀρχὴν δίδοσϑαι. ὠμότητά τε πολλὴν κατηγορεῖ ϑ Βασιλέως, καὶ τὰς σφαγὰς τ υἱέων, φόβῳ τε μὴ ϑ αὐτῶν ἄπιοιτο νέοι, τ μὲν ἐπὶ Ρώμης ἄρασϑαι τέχνην ὑπενοῆσαι, Φερώραν δ' ἐπὶ τ αὐτ τετραρχίας.

Pheroræ liberti uxorem ejus veneficii accusant.

Narratio de Pheroræ veneno occiso.

Herodes Antipatri & mulierum secreta detegit.

β. [d] Ταῦτα ἢ συνῆδε τοῖς λόγοις τ ἀδελφῆς, καὶ πολὺ, ϑ μὴ ἀπιστίαν ἐπὶ ὑποπτεύεσϑαι, [e] συνῆρεν αὐτῇς. ὁ ἢ βασι-

Dorides Antipatri matrem Herodes ejicit è regia.

2. Conveniebant autem hæc cum sororis suæ dictis, multumque, ad elevandam perfidiæ suspicio-

---

k Τᾶφαί —— ἀφικνοῦνται] Ita lego & distinguo ex conjectura, firmat *Epiphanius*, dum vertit, *Pherora itaque mortuo, humatoque celebritate magnifica, duo ex liberis* [*lib. libertis*] *ejus, qui in honore habebantur, ad Herodem veniunt, postulantes* &c. in *libris* ταφεῖ [ταφῆ *Busb.* & *Lugd. Bat.*] ἐγεγόνεσαν αὐτῷ [αὐτῇ *Vat.*] ἀπελεύθεροι δυο τ. Φ. τιμίων, ἅτοι προσελθόντες, Ηρῴδῃ [προσ. Ηρώδη *Busb.*] ἠξίουν μὴ &c. Si quis ἅτοι retinendum censeat, aut in αὐτῷ vertendum, non refragabor.

l Τῶν Φερώρα τιμίων.] Τῷ Φερώρα *Vat.*

m Τῆς Φερώρα γυναικὸς.] Τῆς ϑ Φερώρα γ. *Vat.* τ Φερώρα γυν. *Busb.*

n Καί τινας ἐλευθέρας,] Καί τινας καὶ ἐλ. *Busb.*

o Αὐτῇ] Αὐτῆς *Vat.* & *L. B.*

p Επικαλεῖσϑαι τοι ἀπῆ.] Επεκαλεῖτο *Busb.* & *Zonar.*

q Εἰς ἔπίστασιν] Εἰς ἐπίστασιν *Busb Hen. L. B.* & *Vat.* εἰς ἐπίταξιν *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *ad inquirendum:* εἰς ἐξέτασιν legi potest.

r Ανάπυστα λῶ] Ita cum *Epiphanio.* & *Lugd. Bat.* ἀνάκριτα in *Editis.*

s Ηὗ ἦ —— Φερώρᾳ] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.

t Δωρεὰν ἐπικρύπτεσϑαι] Sic lego. Δωρεὰς *Busb.* & *Vat.* δωρεᾶς *Hen.* à pr. m. δωρεὰ in *Editis Aliisque.*

v Επὶ τῷ μὴ Φεράζειν πρὸς Φερώραν] Illa ἐπὶ τῷ μὴ (quæ deërant in *libris* tam *Editis* quam *MSS.*) inserta dedi ipsius *Josephi* auctoritate nixus, qui (in *lib.* 1. *de Bello Jud.*) ista habet, δῶρα γὰρ αὐτῷ πρῶτα ἑκάστου τάλαντα, ἐπὶ τῷ μὴ διαλέγεσϑαι Φερώρᾳ.

* *Ne cum Pherora colloquia misceret*] Ut secretò Pheroræ persuaderent quidquid Antipater impetravit *Rufin.* SPANH.

x Βίᾳ ἐζημῶσϑαι,] Βίαν *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m.

y Αὐτῷ μηδὲν ἐλάσσονος ϑ γήρως] Ita *Vat.* & *Busb.* αὐτῆ & mox γέρως in *Editis Aliisque.*

z Ως μηδ' ἐλθεῖν τὴν βασιλείαν] Ως μηδ' ἂν ἐλθεῖν *Vat.* & *L. B* ὡς μηδ' αἰσθέσθαι τ ϑ βασιλείας ἰδίαν, εἴποις αὐτῷ ἥδη. Διὰ γῆρας γὰρ αὐτῷ ἐπικείμενον *Zonar.*

a Παρεχομένας τὰσφαλὲς] Ita *Busb.* παρεχούσας in *cæteris.*

b Πάϑοι αὐτὸν] Forte πάϑοι αὐτός. COCC.

c Συμβαίη,] Vocem συμβαίη acceptam debemus *Cod. Busb.*

d Ταῦτα] Pro Διὰ ταῦτα. COCC.

e Συνῆρεν αὐτῆς.] Ita quidem lego cum *Cod. Busb.* nisi quod συνῆγεν αὐτοῖς in συνῆρεν αὐτῆς mutaverim. ταῦτα, συνῆδε γὰρ τοῖς

cionem, feminas adjuvabant. Rex vero, cum in Antipatri malitia deprehendisset Doridem matrem illius, ubi omni ornatu, qui erat multorum talentorum, eam spoliaverat, postea dimittit, & cum feminis Pheroræ amicitiæ fœdus iniit. Maxime autem regem in filium ejus exacerbavit Samaritanus quidam *nomine* Antipater, ipsius Antipatri regis filii procurator, qui inter cruciatus dixit & alia, & hæc in primis; paratum ab Antipatro mortiferum venenum, quod Pheroræ dedisset, eique mandassetque ut cum peregre profectus esset, * ne in minimam rei hujusmodi suspicionem veniret, id patri porrigeret, allatumque fuisse id venenum ex Ægypto per Antiphilum, unum de amicis Antipatri, missum inde ad Pheroram à Theudione fratre matris Antipatri regis filii, atque ita perveniisse ad uxorem Pheroræ, cui servandum Pheroras tradidisset. Illa vero cum rex eam *ista de re* interrogasset, id quod erat confessa est; & quasi venenum petitum se foras propipuisset, seipsam de tecto præcipitat; sed in pedes delapsa non interiit. Atque ita, posteaquam ipsam recreasset, eique & omnibus domesticis veniam promittendo, dummodo nihil de veritate celaret, porroque extremos cruciatus *minando*, si obstinate aliquid reticere decrevisset; pollicetur, juravitque sese rem omnem uti gesta esset dicturam, id quod fecit, nihil nisi verum, ut plerique dixerunt, proferens. "Apportatum est venenum, inquit, ex Ægypto "per Antiphilum, qui id sui cujusdam fratris me- "dici opera habuerat: cumque Theudio illud ad "nos pertulisset, ipsa servavi acceptum à fratre "meo, paratum ab Antipatro adversum te. Igi- "tur cum Pheroras ægrotaret, & tu ad eum cu- "randum venisses, ille, animadversa tua in se be- "nevolentia, fractus animo me evocat, &, ô u- "xor, inquit, circumvenit Antipater me, dum in "suum ipsius patrem eundemque meum fratrem "consilia capit mortifera, & quod iis subserviat "venenum comparat. Nunc igitur, quandoqui- "dem frater meus facile ostendit nihil se de pristi- "na sua erga me virtute diminuere, & ego non "diu superstitem fore me spero, age, ne parrici- "dali animo majores meos impiem, affer venenum, "& spectante me combure. seque, cum illud at- "tulisset, sine cunctatione viri mandatis obsequu- "tam esse, maximaque pharmaci parte in ignem "conjecta, parum sibi reservasse, ut si post obitum "Pheroræ inclementius ipsam tractaret rex, vita "decederet *patiendi* necessitatem effugiens." His dictis pyxidem cum veneno in medium protulit.

Antipater Samarita Antipatrum accusat.

Pheroræ uxoris confessio.

λεὺς, κρατυνάμενος ἐπὶ κακίᾳ [f] τῷ Ἀντιπάτρῳ τὴν Δωρίδα τὴν μητέρα αὐτοῦ, πάντα τὸν ὡραῖον αὐτῇ κόσμον παλαντων πολλῶν ὄντα [g] ἀφελόμενος, ἐκπέμπει αὐτὴν [h] ἀποπεμπτην, καὶ τὸν Φερώρᾳ γυναιξὶν φιλίαν [i] ἐπισείσαι. μάλιστα δὲ ἐξώτρυνεν εἰς ὀργὴν κατὰ τοῦ παιδὸς τὸν βασιλέα, Σαμαρείτης ἄνθρωπος Ἀντίπατρος, ὀνόματι τὸν ἴδιον τοῦ βασιλέως Ἀντίπατρον, ἀλλά τι αὐτοῦ ἐν τοῖς βασάνοις κατιδών, καὶ ὅτι [k] ὡδασκευασάμενος φάρμακον θανάσιμον, δοὺς Φερώρᾳ, κελεύσας ὡδὶ τῇ ἀποδημίᾳ αὐτοῦ, [l] ἵν' ὡς πλεῖστον ἀφεσηκὼς τῶν ἐν τούτοις ὑποτοπασμῶν, τῷ πατρὶ δῶναι· καὶ νομίσαι μὲν [m] Ἀντίφιλον ἐξ Αἰγύπτου τὸ φάρμακον, ἕνα τῶν Ἀντιπάτρου φίλων, σπουδαῖον ὄντα ὡς Φερώραν ἀφ' [n] Θευδίωνος ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς Ἀντιπάτρου τοῦ βασιλέως παιδὸς, ἔτως ἐλθεῖν τὸ φάρμακον εἰς τὴν γυναῖκα τὴν Φερώρου, δόντα δὲ Φυλάσσειν τὸν ἀνδρὸς αὐτῆς. ἡ δὲ ὡμολόγει μὲν ἀνακομιεῖν τοῦ βασιλέως, [o] καὶ δραμοῦσα ὡς κομίσεται, [p] ῥίπτει κατὰ τοῦ τοίχου αὐτὸν, ὡς μὴ πλοῦτον, [q] ἐπὶ πόδας τὴν πτῶσιν ποιουμένης. καὶ ἔτως ἐπεὶ [r] ἀνεκτήσατο αὐτὸν, ἄδειάν τε αὐτῇ ὑποσχόμενος καὶ τοῖς οἰκείοις [s] μηδὲν ἐπ' ἀφανισμῷ τῆς ἀληθοῦς τραπομένη, τρέψειν γε μὴν κακοῖς τοῖς ὑστάτοις ἀγνωμονεῖν προθεμένην, ὑποσχεῖται, καὶ ὤμοσεν, ἡ μὲν [t] ἐρεῖν τὰ πάντα ὃν ἐπήρχθη τρόπον, λέγουσα μὲν, ὡς ἔφασαν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀληθῆ τὰ πάντα. "[u] κομίζεσθαι γὰρ ἐκ τῆς Αἰγύπτου τὸ φάρ- "μακον ὑπὸ Ἀντιφίλου, ἀδελφός τε ἐκείνου ἰατρὸς ὢν "ἐπέμψε· καὶ Θευδίωνος ὡς ἡμᾶς κομίσοντος, ἐφύ- "λαττον αὐτὴ, ὡδὶ Φερώρᾳ λαβεῖν ὅτι σὲ ὑπ' Ἀν- "τιπάτρου ἡτοιμασμένον. ἐπεὶ οὖν ἐνόσει Φερώρας, καὶ "[x] ἐθεραπεύετο αὐτὸν ἀφικόμενον, ὁρῶν σε τὴν εὔνοιαν "[y] ἣν πρὸς αὐτὸν ἔχεις, ἐπεκαλέσατό τε τῇ διανοίᾳ, καὶ "μετακαλέσας με, ὦ γύναι, φησὶ, [z] προὐδόθης με "Ἀντίπατρος ὑπὲρ μὲν τοῦ [a] σαυτῆς, ἀδελφοῦ τε "τοῦ ἐμοῦ, θανάσιμόν τε γνώμην σπουδὴν τὸ φάρμακον ἐ "διασκευάσειεν [b] αὐτῇ πεπεισμένον. νῦν οὖν, ἐπειδὴ ὅ, "τε ἀδελφὸς ὤδεν ἀρετῆ ἢ πρότερον ἔχοντα [c] πρὸς ἐμὲ "ὑφειρῶν ὤπτα, ἐμέ τε ἐλπὶς οὐκ εἰς μακρὰν ἀπίστου "τος βίου, φέρε, μὴ γνώμῃ ἀδελφοκτόνῳ [d] ἀποτιμῶμεν "προπάτορας τοὺς ἐμαυτῆς, τὸ φάρμακον, [e] καίτι περ ἐμοὶ "βλέπον, [f] κομίσασάν τε ὤδεν εἰς ἀναίσχολας πρᾶ- "σιν τοῦ ἀνδρὸς τοὺς ἐντολάς· καὶ τὸ μὲν πλεῖον κατ- "σιωπᾶν τὸ φαρμάκου τυχεῖν, [g] ὑπολείπεσθαι δ' ὀλίγον, "ἵνα εἰ Φερώρᾳ μεθίσταιτο [h] μεθίσταιτο Ἀιδάδραστον πεισμένη τῶν ἀναγ- "κῶν." ταῦτα εἰποῦσα, τό, τε φάρμακον ἐκ τοῦ πυξίδα εἰς

λόγοις τὸν ἀδελφὸν καὶ πολὺ, ὃν μὴ ἀπιστεῖσθαι ἔτι ὑποπτεύεσθαι, συνῆγεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς, κρατυνάμενος ἐπὶ κακίᾳ ὃν Ἀντ. τ. Δ. &c. in *Editis Aliisque. Epiphanius* vertit, *Quibus Herodes auditis, agnoscebat sororis suæ sermones, quos ad se sæpius detulerat. Incitabatur autem rex super Antipatri nequitia, jussitque matrem ejus ornamenta sua cuncta contradere, quæ multorum constabant pretio talentorum. quæ postquam abstulit rejecit eam, & in amicitiam mulierum Pherore pro damnatione dedicavit.* Si quis malit, ταῦτα, συνῆδε γὰρ τ. λ. τ. ἀδελφῆς, πολὺ &c. prout edidi, per me licet. HUDS. Forte συνῆδεν αὐτοῖς. COCC.

f Τῷ —— ἀφελόμενον,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 30. §. 4. SPANH.

g Ἀφελόμενον] Ἀφαιρεῖ) Zonar. qui ad hunc modum rem exponit, τούτοις ἤδη κατηγοὺς Αντιπάτρου ὁ βασιλεὺς, ἀφαιρεῖ) μὲν τὴν ἐκείνου μητέρα τῆς Δωρίδος τὸν ὡραῖον αὐτῆς πάντα κόσμον, πολλάντων ὄντα πολλῶν· αὐτὴν δὲ ἀπέπεμψε) &c.

h Ἀποπεμπτην] Ἐκπέμπτε) (foras ejicit) legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 30. §. 4. item supr. c. 3. §. 1. SPANH.

i Ἐπισεῖσαι.] Ita lego cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐπίσασθαι in *Editis Aliisque.*

k Παρασκευασάμενον φάρμακον θανάσιμον,] Παρεσκευασμένον *Busb.*

l Ἵν' ὡς πλεῖστον] Ἵν' ὅσον ἀφεσηκὼς τῶν ἐν τοιούτοις *Vat.* ἵν' ὡς πλεῖστον ἀφεσηκὼς τῶν τοιούτων ὑποπτ. *Busb.*

* *Ne in minimam*] Potius, *nec in minimam.* IBBETSON.

m Ἀντίφιλον —— φίλων,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 30. §. 5. SPANH.

n Θευδίωνος ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς Αντιπάτρου] Ita cum *Cod. Busb.* Θευδίωνος μητρὸς Αντιπάτρου ἀδελφοῦ in *reliquis.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 27. §. 1. SPANH.

o Καὶ δραμοῦσα] Καὶ ἀπιοῦσα κομίσεται *Zonar.*

p Ῥιπτεῖ κατὰ τοίχου αὐτὸν,] Ῥιπτεῖ κατὰ τοίχου ἑαυτὸν *Busb.* & *Zonar.*

q Ἐπὶ πόδας] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 30. §. 5. SPANH.

r Ἀνεκτήσατο αὐτὸν,] Ita etiam *Epiphan.* ἀνεκτήσατο αὐτὸν *solus Hen.*

s Μηδὲν ἐπ' ἀφανισμῷ] Μὴ ἐπ' ἀφανισμῷ *Busb.*

t Ἐρεῖν τὰ πάντα] Ἐρεῖν *Busb. Vat.* & *Zonar.*

u Κομίσεσθαι γὰρ ἐκ τῆς Αἰγύπτου τὸ φάρμακον] Κομιεῖ τι γὰρ ἐκ τῆς, & mox ἀδελφὸς ὢν *Busb.* & *Vat.*

x Ἐθεραπεύσεν αὐτὸν ἀφικόμενον,] Ἐθεράπευσεν *Hen.* à pr. m.

y Ἣν πρὸς αὐτὸν ἔχεις,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.* ἣν in *Editis Aliisque.* HUDS. Infra διέχεις lib. 18 c. 4. §. 4. SPANH.

z Προὐδόθης με] Conf. supr. c. 2. §. 4. SPANH.

a Ἑαυτῆς,] Αὐτῆς *Busb.* & *Vat.*

b Αὐτῇ] Forsan αὐτῷ. HUDS. *Lugd. Bat.* locum totum ita legit ὦ Ἀφκονησει τῇ αὐτῇ. unde emendat Cl. *Cocceius* ὦ Ἀφκονήσει αὐτῇ. *Epiphan.* favet vulgatæ lectioni, rectius: *venenum in ejus perniciem mundinatus est.* HAV.

c Πρὸς ἐμὲ] Πρὸς ἐμὲ & mox ἐμοί τε *Busb.*

d Ἀποτισώμεθα] Ἀποτισοίμεθα *Busb.* & *Vat.*

e Καίτοι γε ἐμοὶ βλέποντα,] Καίγε τε *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

f Κομίσασάν τε ὤδεν] Κομισαμένη τε *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

g Ὑπολείπεσθαι] Ita *Busb.* ὑπολειπεῖν *Hen.* à pr. m. ὑπολείπει in *Editis.* HUDS. Πεμείπει *Gen.* vel ὑπολείπει SPANH.

h Μεθίσταιτο] Sic *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* μεθίστη) in *Editis.* μεθίστη αὐτῷ *Vat.* καθίστη) *Hen.* à pr. m.

ἐκ

Τὸν-

εἰς τὸ μέσον παρῆγμ. καὶ ἀδελφὸς ἦ Ἀντιφίλᾳ ἕτερος καὶ μήτηρ αὐτά, ἀναγκαίως τε ὑπὸ βασάνων σφοδρότητι, [i] ταὐτὰ ἔλεγον, καὶ ἐγνώριζον τὴν πυξίδα. κατηγορεῖτο ἦ καὶ [k] τῶν ἀρχιερέως ἡ θυγατὴρ, γυνὴ ἦ τοῦ Βασιλέως, ὡς πάντων τούτων [l] ἴσως γνοῦσα, [m] κρύψειν τε προθυμηθεῖσα αὐτά. καὶ Ἀφὰ παῖδα Ἡρῴδης ἐκείνῳ τε ἐξέβαλε, καὶ [n] τὸ ὑὸν αὐτῆς ἐξήλειψε τῶν Ἀφθηκῶν, [o] εἰς τὸ βασιλεῦσαι μεμνημένων ἐκείνα· καὶ τὸν πενθερὸν τὴν ἀρχιερωσύνῃ ἀφείλατο Σίμωνα τὸν τοῦ Βοηθοῦ, [p] καθίστᾳ δὲ Ματθίαν [q] τὸν Θεοφίλου, Ἱεροσολυμίτην γένει.

Quin & alter Antiphili frater & mater ejus, tormentorum vehementia compulsi, eadem fatebantur, & pyxidem *quam attulerant* agnoscebant. Insuper & pontificis filia, eademque regis uxor, accusata est, ut quæ hæc omnia scivisset & celare voluisset. Hanc ob causam repudiavit eam Herodes, ejusque filium de testamento suo expunxit, quod ejus, ut qui regnaturus esset, meminerit: socerum quoque suum Simonem Boëthi filium pontificatu abdicavit, & eum honorem ad Matthiam Theophili filium, natu Hierosolymitanum, detulit.

Mariamnem pontificis filiam dimittit Herodes filiumque ejus de testamento expungit.

γ'. Ἐν τούτῳ ἦ ὁ Βάθυλλος ἐκ Ῥώμης ἀπελεύθερος Ἀντιπάτρου παρῆν, καὶ βασανισθεὶς εὐρέσκεται φάρμακον κομίζων, δοῦναι [r] τῇ τε αὐτοῦ μητρὶ καὶ Φερώρᾳ, ὡς εἰ τὸ πρότερον μὴ ἄπιστος ἦ βασιλέως, τούτῳ γοῦν μεταχειρίζοιντο αὐτόν. [s] ἀφίκετο ἦ γράμματα παρὰ τῶν ἐν Ῥώμῃ φίλων τῷ Ἡρῴδῃ, [t] γνώμην δὲ ὑποτιθέσθαι Ἀντιπάτρου, ὅπως κατηγορίᾳ [u] Ἀρχελάου καὶ Φιλίππου συγκείμενα· ὡς δῆθεν Ἀφθάλλοιέν τε τὸν πατέρα ὅπως σφαγῇ [x] τῶν περὶ Ἀριστόβουλον καὶ Ἀλέξανδρον, οὗ οἰκεῖα ἦν δὲ αὐτοὺς λαμβάνοιεν· [y] ἤδη γὰρ δὲ σκαλοῦντα ὑπὸ τοῦ πατρὸς, οὐχ ὡς ἐφ' ἑτέροις, [z] ἀλλ' ἐπὶ τῷ κἀκείνους προαπολωλέναι τὴν κλήσεως αὐτῶν γενομένης. ταῦτα ἦ μεγάλων μισθῶν οἱ φίλοι τῷ Ἀντιπάτρῳ συνέπρασσον. γράφει ἦ δὲ αὐτὸς Ἀντίπατρος τῷ πατρὶ περὶ αὐτῶν ἐπὶ μεγίστοις τοῖς αἰτίοις, καὶ παντελῶς ἀπαλλάσσει [a] φάσκων αὐτὰ μειράκια, τοῖς ἦ λόγων τῇ ἡλικίᾳ τὴν ἀνάθεσιν ποιούμενος. αὐτὸς ἦ, δι' ὧν τὰ περὶ Σύλλαιον ἠγωνίζετο, καὶ περὶ θεραπείαν τῶν πρώτων ἀνδρῶν ἐγεγόνει, [b] κόσμος τε [c] ἀριπρεπὴς παλαιῶν ἐώνητο ἀξιοθέων. θαυμάσαι δ' ἄν τις ὅπως [d] τοσῶνδε ἐν Ἰουδαίᾳ κατ' αὐτὸν κεκινημένων μηδὲν πρότερον ἐπᾴει, δῆλον ἦν. αἴτιον δ' ἴσως ἦτε ἀκρίβεια ἡ φυλακὴ τῶν ὁδῶν, καὶ [e] μῖσος τῶν ἀνθρώπων τὸ πρὸς Ἀντίπατρον· οὐδεὶς γὰρ ἴσως ὃς προθύμως, κινδυνεύων τῷ αὐτῷ, περιεῖδε τὸν ἐκείνου ἀσφαλειῶν καθίστατο.

3. Dum hæc fiunt, venit Roma Bathyllus Antipatri libertus: &, quæstione habita, deprehensus est venenum afferre, quod Antipatri matri & Pheroræ traderet, ut si prius in regem vires non habuisset, eum illo tollerent. Venerunt & Roma literæ ab Herodis amicis, consilio & rogatu Antipatri, in quibus insimulabantur Archelaus & Philippus, quasi patrem ob interemptos Alexandrum & Aristobulum vituperassent, eorumque misererentur: seque jam à patre non aliam ob causam accersi dicerent, quam ut evocati ab eo similiter necarentur. obtinueratque ab amicis Antipater magnis largitionibus, ut sibi ad hæc operam suam commodarent. Quinetiam ipse Antipater de illis ad patrem scripsit, atrocibus eos onerans criminibus; & *sub finem* eos omnino excusat, juvenes esse dicens, eorumque verba ætati imputans. ipse interim decertabat contra Syllæum, & colendis primoribus incumbebat, & comparabat splendidis ornamentis ducentorum talentorum pretio. Mirum autem alicui videatur, quod septimum jam mensem tam multa adversus eum moverentur in Judæa, quorum ipse omnium ignarus esset. Verum in causa erat diligens itinerum custodia, atque hominum in Antipatrum odium: nemo enim erat qui suo periculo libenter vellet illius incolumitati consulere.

Simoni pontificatum abrogat Herodes, & Matthiam facit pontificem.

Archelaus & Philippus ab Antipatro accusantur.

ΚΕΦ. ε'. CAP. V. VII.

Antipater Româ navigans ad patrem venit. utque à Nicolao Damasceno accusatur, & capitis damnatus à patre, & à Quintilio Varo, tunc Syriæ præside, in vinculis adservatur, donec ea de re certior factus esset Cæsar.

Καταπλεύσας Ἀντιπάτρου ἐκ Ῥώμης πρὸς τὸν πατέρα. καὶ ὡς κατηγορηθεὶς ὑπὸ Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καὶ καταγνωσθεὶς θανάτου ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ὑπὸ Κοιντιλίου Οὐάρου τότε πεπιστευμένου τὴν Συρίαν, ἐδέθη μέχρι τῆς ἐσομένης ἀφηγώσεως ὑπὸ Καίσαρος.

Ἡρῴδης ἦ, Ἀντιπάτρου γεγραφότος πρὸς αὐτὸν, ὡς [f] τὰ πάντα ὀνήσει διαπεπραγμένος τρόπον ἥξοι ἐν τάχει, ὑπεκρυψάμενος τὴν ὀργὴν ἀντεπιτίθεται, κελεύων [g] μὴ βραδύνειν εἰς τὴν ὁδὸν, [h] μή καί τι πάθοι πρὸς τὴν ἐκδημίαν αὐτοῦ· καὶ ἅμα τὸν [i] μήτρως κατηγορῶν ὡς ὀλίγον,

Herodes vero, cum ei scripsisset Antipater, se brevi omnibus rite confectis venturum, rescripsit, ira dissimulata, *cavere* jubens ne diu moraretur in itinere, ne quid sibi eo absente incommodi accideret: simulque leviter conquerebatur de ejus matre, promittens sese, postquam ille venisset,

Herodes scribit Antipatro ut redire maturaret.

---

i Ταὐτὰ ἔλεγον,] Ita *Busb.* & *Vat.* ταῦτα in *reliquis*.

k Τῶν ——— βασιλέως,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 30. §. 7. SPANH.

l Ἴσως] Σωίσως *ἀλωσ.* lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.

m Κρύπτειν τε προθυμηθεῖσα αὐτά.] Sic *Busb.* κρύπτειν πρ. in *ceteris*.

n Τὸν ——— Ἀφθηκῶν,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH

o Εἰς τὸ βασιλεῦσαι] Ita plane *Zonaras*. si quis malit εἰς τὸ βασιλεύσαι μετ' Ἀντίπατρον μιμηθ. per me licet. εἰς ὃ βασιλεύσοι μετ' αὐτὸν, καὶ τ. π. in *Editis Aliisque*. εἰς ἃς βασιλεύσοι μ. ἀ. *Hen.* à prima manu. εἰ ὁ βασιλεύσοι μονωθῶν, καὶ τ. π. *Vat.* quo fere modo legisse videatur *Epiphan.* qui vertit, *filium autem ejus ex testamento delevit in ceteris permanente*. Est qui μόνωσιν αὐτὸν legendum esse conjicit, è vestigiis *Cod. Vat.*

p Καθίσᾳ ἦ Ματθίαν] Καθίσᾳ] solus *Vat.* καθίση *L. B.*

q Τὸν Θεοφίλου,] Τὸν τ. Θεοφ. *Hen.* à pr. m.

r Τῇ τε αὐτοῦ μητρὶ καὶ Φερώρᾳ,] Ita cum *Busb.* δώσειν τε τῇ αὐτῇ in *Editis Aliisque*. δώσειν τε τῇ ἑαυτοῦ *Vat.*

s Ἀφίκετο ἦ γράμματα] Ἀφίκοιτο *Busb. Vat.* & *Hen.*

t Γνώμην καὶ τὸν ἐγχειρίσαι Ἀντιπάτρου,] Illud γνώμην restitui consentientibus tribus *MSS.* (insuper *Lugd. Bat.*) & *Epiphanio*, qui vertit, *consilio Antipatri & dictatione*.

u Ἀρχελάου καὶ Φιλίππου] Archelaus Herodis à Samaritide, & Philippus à Cleopatra Hierosolymitana filii, de quibus supra c. 1. §. 3. SPANH.

x Τῶν περὶ Ἀριστόβουλον καὶ Ἀλέξανδρον,] Nota Græcismum pluries in Auctore hoc recurrentem REL.

y Ἤδη γὰρ] Ἤδη καὶ καλοῦντα *Busb.*

z Ἀλλ' ἐπὶ τῷ κἀκείνους] Ἀλλ' ἐπὶ τοῖς κακίοις προαπολωλοτί κατακλήσεως αὐτῶν γινομένης *Vat.* κατακλήσεως hic loci habet *Cod. Gall.*

a Φάσκων αὐτὰ μειράκια.] Φάσκων τὰ μειράκια τοῖς ἦ τῇ ἡλ. τ. ἀπ. αὐτὸς ἦ τὰ περὶ Σ. ἀ. καὶ θεραπείαν τ. πρ. ἠγ. κόσμος τε ἀξιοπρεπὴς παλαιῶν ἐωνητο Ἀφκοσίων *Vat.*

b Κόσμος ——— Ἀφκοσίων.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 30. §. 1. Ἀφκόζια γὰρ ἀνακλώματος ἀνδρικοῦ τάλαντα. SPANH.

c Ἀριπρεπὴς] Ἀξιοπρεπὴς *Busb. Hen. Lugd. Bat. Vat.* & *Gall.*

d Τοσῶνδε ἐν Ἰουδαίᾳ] Τοσούτων *Vat.*

e Μῖσος τῶν ἀνθρώπων] Μῖσος τῶν ἀν. τὰ πρὸς Α. ἀ. γ. ἴσως ὃς πρ. κινδύνου δὲ αὐτῷ πορείσης τὴν ἐκείνου ἀσφαλῶν κ. *Vat.*

f Τὰ πάντα] Τὰ πάντα ἤ χρὴ Ἀφαιπραγμένος ἥξειν *Vat.*

g Μὴ βραδύνειν εἰς τὴν ὁδὸν,] Μὴ ἀπιέναι τὴν εἰς τὴν ὁδὸν *Vat.*

h Μή καί τι] Ita *Busb.* μήτι *Lugd. Bat.* μηκέτι in *ceteris*. HUDS. *Gen.* μηκ. τι· Vel μὴ καίτι· Edit. Basil. itidem μηκέτι· SPANH.

i Μητρὸς κατηγορῶν ὡς ὀλίγον,] Μητρὸς αὐτῷ *Vat.*

nisset, querelas illas missum facturum; atque modis omnibus amorem in illum præ se ferebat, ne quid ille suspicatus reditum ad ipsum non maturaret, sed *dictius* Romæ degens regno insidiaretur, & in ipsum etiam aliquid moliretur. Has literas accepit Antipater in Cilicia, cum quidem prius Tarenti eas accepisset quæ Pheroræ obitum declarabant: quem quidem obitum doluit, non Pheroræ amore, sed quia mortuus esset non interfecto patre, quod se facturum susceperat. Ubi autem ad Celenderim in Ciliciam venit, dubitare cœpit utrum in patriam ire deberet, matris ejectionem ferens iniquissime. Atque amicorum quidem alii suadebant ut exitum alicubi exspectaret, alii vero ut sine mora domum rediret: adventu enim suo crimen *matris* omne soluturum, at nunc una ejus absentia confirmatos esse delatores. Ab his persuasus oram solvit, appellitque ad portum nomine Sebastum, quem magno sumptu constructum in honorem Augusti Sebastum appellavit Herodes. Jam mala sua in conspectu habuit Antipater, utpote quod nemo ei obviam prodiret, salutaret nemo, ut in ejus discessu factum fuerat, cum quidem ei fausta omnia comprecati fuissent: quin è contra eum, nemine prohibente, exsecrabantur, putantes venire ad dandas de nece fratrum pœnas.

Antipater, Sebastum portum appulsus, male excipitur.

Quintilius Varus Syriæ præses.

2. Erat eo tempore Hierosolymis Quintilius Varus; missus Saturnino successor ad gubernandam Syriam: veneratque Herodis rogatu, ut ei super præsentibus negotiis consilium daret. Atque his concilium habentibus, supervenit Antipater, ignarus totius negotii, & in palatium purpuratus adhuc intrat. Eum janitores ingredi sinunt, amicos excludunt. Tum vero ille turbari, quò redactus esset plane intelligens; præsertim cum à patre, ad quem salutandum accedebat, repelleretur, ei fratrum necem perpetratam & patris tentatam exprobrante; ac postridie Varum auditurum, & de toto negotio judicaturum *dicente*. Et ille quidem, tanto malo audito pariterque imminente, ad ejus magnitudinem animo distractus abiit, moxque ei occurrunt mater & uxor: (illa autem erat Antigoni filia, ejus qui ante Herodem regnaverat in Judæa) è quibus cum rem omnem reciviisset, sese ad causæ suæ defensionem præparavit.

Antipater judicio sistitur coram Varo.

3. Postero die confederunt in concilio Varus & rex, advocatis eò utriusque amicis, regisque consanguineis, & ejusdem sorore Salome, & iis qui crimen aliquod indicaturi erant, & iis de quibus habita fuerat quæstio, & matris Antipatri servis, qui paulo ante ejus adventum comprehensi fuerant, literas ferentes, quarum summa hæc erat: "Ne reveniret, patrem enim de tota re certiorem "esse factum, jamque hoc unum ei superesse per- "fugium, ut ad Cæsarem se reciperet, neve simul "cum ipsa in patris manus veniret." Cum autem Antipater sese patris ad pedes abjecisset, orasset-

[k] καθ' ἡσυχίαν μέμψεις ἐπαγγελλόμενον τὰς πρὸς αὐτὸν, ὁπότε ἐκεῖνον ἀφίκοιτο. παντί τε τρόπῳ φιλότησι τὸν πρὸς αὐτὸν ἐνδείκνυτο, δεδιὼς [l] μή καί τι ὑποπτήσας ὑπερβάλοιτο μὲν οὐδὲν τὰς πρὸς αὐτὸν, τῇ δὲ Ρώμῃ [m] ἐνδιατρίβων ἐφεδρεύοι τῇ βασιλείᾳ, καὶ δὴ [n] καὶ [o] διαπράσσοιτό τί [p] αὐτῷ. τότε ἐν Κιλικίᾳ τοῖς γράμμασιν ὑπετυχάνη, τοῖς δὲ τοῦ Φερώρᾳ τελευτὴν διαφθεῖραι, ἐν Ταρσῷ πρότερον· δῆνος τε ἦν ἐπὶ τῷ Φερώρᾳ, διότι δὲ καὶ πατρὸς τὸν ἀναίρεσιν ὁ Ἀντίπατρος ἐμηχανήσατο, ὥσπερ ὑπέσχετο, ἀπέθανεν. ὡς δὲ [q] Κελένδεριν τὴν Κιλικίας ἠλθεν ἐνδοιάζεν ἤδη ὡς ἐξ οἰκίας κακῆς, δεινῶς τῇ συνειδήσει τὰ μητρὸς λελυπημένον. καὶ τῶν φίλων οἱ μὲν ἐκέλευον αὐτὸν ταύτῃ παραχωρῆσαι [r] ἐπέχειν, οἱ δὲ μὴ διαμέλλειν τὰ οἰκεῖα κακὰ λύειν γὰρ ἐνδεχόμενον αἰτίαν πᾶσαν, ὡς ἐκ νοῦ ἐκπεπρωκότα, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνου ἀπουσίαν, ἐχθρὰ τοῖς κατηγόροις ὑποψήφια. τούτοις πιθόμενος ἔοικέ τι καὶ προσέχειν τῷ Σεβαστῷ λιμένι λεγομένῳ, ὃν κατεσκεύασας Ἡρῴδης πολλῶν χρημάτων [s] ὑπὲρ τιμῆς τῆς Καίσαρος, καλεῖ [t] Σεβαστόν. ἐν πέρασι δ' ἦν Ἀντίπατρος ἤδη τοῖς κακοῖς, μήτε προσιόντος αὐτῷ μηδενὸς, μήτε προσκυνοῦντος, ὥσπερ ὅτε ἐξήει μετ' εὐχῶν ἐκ ἀγαθῶν ὑπομνημάτων· τοῖς δ' ἐναντιωτάτοις ἀρᾶις ὅσοι ἐκωλύοντο αὐτὸν δέχεσθαι, ποινὰς τοῖς ἀδελφοῖς ἀποτίνειν ὑπειληφότες.

Β'. Ἐτύγχανε δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν [u] Οὔαρος [x] Κυιντίλιος, διάδοχος μὲν Σατορνίνου τῆς ἐν Συρίᾳ ἀρχῆς ἀπεσταλμένος, [y] ἥκων δὲ αὐτός τι σύμβουλος Ἡρῴδῃ, ὡς ἦν [z] ἐνεγκόντων αὐτῷ δεηθέντι. καὶ αὐτῶν συνεδρευόντων, παρῆν ὁ Ἀντίπατρος ἀδόκητος αὐτῷ ἐκπόσου γεγονότος. εἴσεισι δὲ εἰς τὸ βασίλειον, ἐπὶ πορφυρίδος ἀμπεχόμενος. καὶ αὐτὸν μὲν δέχονται οἱ ἐπὶ θύραις, ἀνείργουσι δὲ τοὺς φίλους. ἐθορυβεῖτο δὲ ἤδη σαφῶς οἷ ἐληλύθει κατηνεῶν, ἐπεὶ δὲ ὁ πατὴρ αὐτὸν προσιόντα οὐ προσεῖδε οὐδὲ ἀσπάσατο ἀπεώσατο, ἀδελφοκτονίαν τε ἐπικαλῶν καὶ βάλλουσιν ὀλέθρῳ ἐπ' αὐτῷ, πάντων τε ἀκροατὴν καὶ δικαστὴν ἔσεσθαι Οὔαρον τῇ ὑστεραίᾳ. καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα κακὰ ἅμα τε ἀκροώμενος καὶ παρόντος τοῦ μεγέθους φερόμενος ὤχετο, ὑπαντιάζουσι δ' [a] αὐτῷ ἥ τε μήτηρ ἡ γυνή· αὕτη δὲ ἦν ἡ γεγαμημένη Ἀντιγόνῳ παιδὶ τῷ ποτὲ Ἡρῴδου Ἰουδαίων βεβασιλευκότι· παρ' ὧν τὰ πάντα ἐκμαθὼν ἐν ταχεῖ καὶ ἀγῶνος ἦν.

γ'. Τῇ δ' ἐξῆς [b] συνήδρευε μὲν Οὔαρός τε καὶ ὁ βασιλεὺς, εἰσεκλήθησαν δὲ καὶ οἱ ἀμφοῖν φίλοι, καὶ οἱ συγγενεῖς βασιλέως, Σαλώμη τε ἡ ἀδελφὴ, [c] εἴ τινες μεμύσθαι ἔμελλον, καὶ ὧν [d] τινες βάσανοι γεγόνασιν, δοῦλοί τε [e] μητρῷοι τοῦ Ἀντιπάτρου, μικρῷ πρότερον συνειλημμένοι ἢ ἐκεῖνον ἥκειν, ὑποτολμῶ φέροντες, ἧς τὸ κεφάλαιον τῶν γεγραμμένων ἦν, "μὴ [f] ἐπανιέναι, ὡς πάν- "των τῶν πατρὶ ἡκόντων εἰς [g] πύστιν, μόνῳ τε ἂν κα- "φυγεῖν αὐτῷ λιπεῖν Καίσαρα, καὶ σὺν αὐτῇ τὸ μὴ τῷ "πατρὶ ὑποχείριον γενέσθαι." Ἀντίπατρος δὲ προπεσόντος τῷ πατρὶ πρὸς τὰ γόνατα, καὶ ἱκετεύοντος μὴ προ-

[k] Καθήσεσθαι μέμψεις] Ita cum *Cod. Busb.* (ut θήσεσθαι μέμψεις in l. 1. *de B. J.*) καθίσεσθαι in *Editis.* καθῆσθαι in *Vat.* καθήσεσθαι *Gall.* & *L. B.* ἀναθήσεσθαι μέμψεις αὐτῷ ἔπαγγ. juxta *Zonaram.* HUDS. Ἀγαθήσεσθαι αὐτὰς h. e. μέμψεις in narratione hujus facti. *Zonaras* p. 256. B. SPANH.

[l] Μή καί τι] *Gen.* μηκέτι· Vel μὴ καί τι· SPANH.

[m] Ἐνδιατρίβων] Vocem κτίσεις, quæ post ἐνδιατρίβων erat in *Editis Aliisque*, ejiciendam censui auctoritate *Cod. Busb.* Quid in suo codice habuerit *Epiphanius*, conjiciat, cui lubet, ex ejus versione, *ne Romæ demorans aliquas sibi possibilitates pararet, & in regno Rom. muneris alicujus fieret minister* &c.

[n] Καί] Illud καὶ è *Cod. Vat.*

[o] Διαπράσσοιτό τι αὐτῷ] Διαπράσσοι τι αὐτῷ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

[p] Αὐτῷ] *L. B.* αὐτῇ.

[q] Κελενδέριν] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 31. §. 3. ὡς δὲ εἰς Κελένδεριν κατέπλευσε &c. SPANH.

[r] Ἐπέχειν,] *L. B.* ὑπέχειν.

[s] Ὑπὲρ τιμῆς τῆς Καίσαρος,] Ἐπὶ τιμῇ δὲ Κ. *Busb.*

[t] Σεβαστόν.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 5. SPANH.

[u] Οὔαρος Κυιντίλιος,] Quintilius Varus, Præses Syriæ, Saturnini successor. vid. infr. c. 9 §. 3. SPANH.

[x] Κυιντίλιος,] Ita *Busb.* Κυιντίλλιος in *Editis* omnibus. Κοιντίλιος *Vat.* Vide *Var. Lect.* ad alium hujus libri locum.

[y] Ἥκων δὲ] Ἥκων δὲ καὶ αὐτὸς *Busb.* ἦκεν δὲ αὐτὸς τι *Hen.* & *Vat.*

[z] Ἐνεγκόντων] *L. B.* ἐπηκόντων. *Cocceius* ἐπηκόντων.

[a] Αὐτῷ ἥτε μήτηρ] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* αὐτοῦ in *reliquis*, tam *Editis* quam *MSS.*

[b] Συνήδρευε μὲν Οὔαρός] Συνήδρευον *Zonar.*

[c] Εἴ τε τινὲς μεμύσεσθαι] Εἴτ' εἰσὶν *Vat.* εἶτα εἰσὶν *Lugd. Bat.*

[d] Τινὲς βάσανοι γεγόνασιν,] Vocem τινὲς non agnoscit *Vat.*

[e] Μητρῷοι] Nota matre adhuc vivente ita appellari. REL.

[f] Ἐπανιέναι,] Ἐπανιέναι *Hen.* & *Vat.* ἐπανήκειν *Busb.* & *Zonar.*

[g] Πύστιν,] Ita ex conjectura. πίστιν in *Editis* & *MSS.* HUDS. Conjecturam appellare ulterius non possumus; firmat enim Clariss. Viri sententiam optimus ille *Lugd. Bat.* HAV.

h Αὐ-

προδιεγνωσμένῳ καταξῆναι δίκῃ, ἀλλ' ἀκροάσεως [h] αὐτὸν ἡγησομένης πρὸς τὸν πατέρα, [i] ἀκεραίως μένειν δυναμένῳ, τὸν κελεύσας Ηρώδης ἀπάγειν εἰς μέσον, "[k] αὐ-
"τὸς ὠλοφύρατο τῶν παίδων τὴν πίησεως, ὡς ἐπὶ τοιαύ-
"ταις αὐτοῦ τύχαις [l] ἡγουμένῳ, εἰς Ἀντίπατρον ἐμβα-
"λεῖν αὐτῷ τὸ γῆρας. τροφάς τε καὶ παιδεύσεις ἃς ποιή-
"σαιτο αὐτῶν ἐξηγεῖτο, καὶ πολλὰ εὐκαιρίαν ἐν
"καιροῖς ὡς ἐθελήσοιεν προτιθεῖσαν εἰς πάντα· ὧν ἐ-
"δὲν ἐπ' ἐμποδίσματι ἡγεῖσθαι τοῦ μὴ οὐκ ἐπιβουλῇ τῇ
"ἐκείνων κινδυνεύσαι τελευτᾶν, ὡς τὸν τοῦ θεοῦ δυσ-
"σεβῶς τὴν βασιλείαν προλαβεῖν, ἢ φύσεως νόμῳ
"μεταστέντα, εὐχῇ τε τοῦ πατρὸς καὶ δίκῃ. τόν-
"τε Ἀντίπατρον θαυμάζειν, τίνων ἐλπίδι ἐπαρθεὶς
"θαρρήσειεν ἐπὶ τοιαῦτα χωρεῖν μὴ [m] ἀποτραπῶσι.
"Διαδοχὴν μὲν γὰρ ἀποφήνασθαι διὰ γραμμάτων τῆς
"ἀρχῆς, ζῶντα γὰρ ἤδη [n] μειονεκτεῖν, ἀξιώ-
"ματός τε ἐπιφανείᾳ καὶ δυνάμει ἐξουσίας, πεντή-
"κοντα μὲν τάλαντα ἐπέτειον πρόσοδον κομιζόμενον,
"δωρεὰν δ' εἰληφότα ὁδῷ τῆς εἰς Ῥώμην τριακο-
"σίων ταλάντων ἀριθμόν. ἐπεκάλει γὰρ καὶ τῶν ἀ-
"δελφῶν, εἰ μὲν πονηρῶν γεγονότων κατηγορίαν ποι-
"ησόμενος, μιμητὴς γεγονότι· [o] εἰ δὲ μὴ [p] διὰ κε-
"νῆς τοιῶνδε ἐπαγωγὰς ἐπάγοιτο αὐτῷ τῶν συγγενῶν.
"τὰ γὰρ πάντα ἐδαμόθεν ἀλλαχόθεν μᾶλλον τῇ ἐκείνῳ
"μεμαθηκότα, πρᾶξαι τὰ ἐπ' αὐτοῖς πεπραγμέ-
"να γνώμῃ τῇ ἐκείνου· οὓς ἀπολύειν κακοῦ παν-
"τὸς κληρονόμον τῆς πατροκτονίας αὐτοῖς καθιστά-
"μενον.

δ'. Ταῦθ' ἅμα λέγων εἰς δάκρυα τρέπεται, λέ-
γειν τε ἀπορῶν λοιπόν. καὶ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς
φίλος τε ὢν τοῦ βασιλέως, καὶ τὰ πάντα συνδιαι-
τώμενος ἐκείνῳ, καὶ τοῖς πραγμάτων ὃν πραχθεῖεν
τρόπον παρατυχὼν, δεηθέντι τοῦ βασιλέως τὰ λοιπὰ
εἰπεῖν, [q] ἐλεγχόμενα ὅποσα ἀποδείξεών τε καὶ ἐλέγχων [r] ἐχό-
μενα ἦν. καὶ τοῦ Ἀντιπάτρου κατὰ δικαιολογίαν πρὸς
τὸν πατέρα τετραμμένου, καὶ ὅπου τὰ δείγματα
τῆς εὐνοίας πρὸς αὐτὸν διεξιόντος, τὰς τιμὰς
ἃς ἐκομίζετο αὐτῷ φερόμενος, [s] ἃς μὴ ἄν ποτε
ἡμέραν μὴ οὐκ [t] ἀρετῆς ἀξίως ἂν αὐτὸν γεγονότι·
"καὶ γὰρ ὅπου προιδεῖν δεήσειε πάντων προβεβου-
"λευκέναι σωφρόνως, εἴτε τινὰ ἐδεῖτο χειρῶν πόνῳ τῷ
"[v] αὐτοῦ σκεπτέσθαι τὰ πάντα, εἰκός τε οὐκ εἶναι τῶν
"ἀλλαχόθεν ἐπιβουλῶν τὸν πατέρα ἐξελόμενον αὐτὸν
"ἐπιβουλοτέρῳ καταξῆναι, καὶ ἀφανίζοντα ἀρετὴν ἣν
"ἐπ' ἐκείνοις ἐμαρτυρήσατο, κακίᾳ τῇ ἐπὶ τοῖσδε [x] μελ-
"λήσῃ σωτηρίαν. [y] καίτοιγε τοῦ βασιλεύοντος μᾶλλο-
"χον προαποδεδεῖχθαι, ἢ τοῦ σωτηρίαν τιμῶν,
"ἃ εἰς τὸ παρὸν προῆσαν, οὐκ ἐπικεκωλύσθαι. εἰκός
"τε οὐκ εἶναι τῶν ἁπάντων ἀκινδύνως καὶ μετ' ἀρετῆς
"ἔχοντα τὴν ἡμίσειαν, μὴ ψόγων καὶ κινδύνων ἐφιέσθαι
"τοῦ ὅλου, ἄδηλον εἰ [z] δυναμένου προῖδεσθαι· καὶ παθὼν
"τι πεπονθέναι τοῦ ζημίαν τοῦ ἀδελφῶν, καὶ μᾶλλον τοῦ

que ne quidquam de se ex præjudicata opinione decerneret, sed sibi audientiam faceret pater, ut qui integer mansurus sit & incorruptus; Herodes, eo in medio collocari jusso, * "de filiis suis con- *Ab Herode accusatur.*
"queri aggreditur, per quos tot infortunia per-
"pessus, in senectute incidisset in improbitatem
"Antipatri. Deinde memorabat, quantum curæ
"illis educandis instituendisque impenderit, quan-
"tumque divitiarum opportune illis, quandocun-
"que voluerint, ad omnia suppeditarit, quibus se
"nihil profeciisse quo minus insidiis illorum in vi-
"tæ discrimen adduceretur; ut citius quam fata
"sinerent, aut quam jure liceret paterve vellet,
"scelerate regnum arriperet. Sibique mirum vi-
"deri ajebat, qua spe elatus Antipater, quave au-
"dacia fretus eo usque procedere non dubitárit.
"Successorem enim imperii jam scripto testamen-
"to designatum fuisse, sibi quoque viventi nec
"dignitatis splendore nec potestatis amplitudine
"cedere, talenta etiam quinquaginta, proventum
"in singulos annos, tulisse, cumque Romam pro-
"ficisceretur, dono accepisse talenta trecenta in
"viaticum. Quin & ipsi objiciebat, quod fra-
"trum, si quidem eorum, ut qui improbi essent,
"accusationem instituisset, imitator exstiterat: sin
"vero ut qui boni fuissent, quod inique adversus
"tales consanguineos criminationes ad se attule-
"rat. Se enim nec comperisse de iis quicquam ni-
"si ejus indicio, nec quicquam eorum quæ per-
"pessi sunt statuisse nisi ex illius sententia & con-
"silio: quos ipsum omni crimine absolvere, quip-
"pe parricidii illorum hæredem constitutum.

4. Hæc dicenti Herodi obortæ lachrymæ fi- *Nicolaus Damascenus Antipatri crimina exaggerat.*
nem dicendi fecere. Atque Nicolaus Damascenus, qui & regi amicus erat & convictor prope quotidianus, & plerisque suis rebus, quemadmodum agebantur, interfuerat, cum eum rogasset rex ut reliqua adderet, quæ pertinerent ad criminum probationem & redargutionem persequebatur. Tum Antipater, ut causam suam defenderet, ad patrem conversus, & quæcunque essent paternæ in eum benevolentiæ exempla percurrens, honores ipsi habitos enumerabat, qui nunquam ei obtigissent, nisi sua in ipsum pietate eos promeruisset: "se enim "quæcunque providenda erant solerter prospexis- "se, & sicubi res manuum operam postularet suo "labore omnia confeciisse; atque haud verisimile "esse, ut qui patrem aliorum ab insidiis eripuerit, "ipse ei insidiaretur, & virtutem, quam in iis op- "primendis ostenderat, malitia, hujusmodi facino- "ra comitante, obscuraret. præsertim cum jam "ante, nemine vetante, regni successor declaratus "fuerit, & in partes venerit honorum quibus in "præsens tempus fruitur. atque haud consentane- "um esse, ut qui rerum omnium dimidium sine "periculo & cum dignitate teneret, totum cum "infamia & discrimine cupide appeteret, dum in "incerto sit an obtineri possit: maximeque, post- "quam vidisset quam gravia perpessi sunt fratres; "quo- *Antipatri defensio.*

h Αὐτῷ ἡγουμένης] Fuit cum putarem aut legendum esse αὐτῷ, aut διαμένειν.

i Ἀκεραίως] Forte ἀνεραίῳ. COCC.

* *De* —— *perpessus,*] Potius, *suam ipsius in liberis procreandis fortunam deflevit, per quos tot calamitates perpessus &c.* IBBETSON.

k Αὐτὸς ὠλοφύρατο τῶν παίδων] Herodis Oratio ad Quintil. Varum; infra ὠλοφ. lib. 1. c. 32. § 1. SPANH.

l Γενομένῳ, εἰς Ἀντίπατρον] Γενομένῳ, ὑστέρῳ δὲ τῆς δυσμενείας ἀπαστάσαντι, καὶ εἰς Ant. Busb. ἡγουμένῳ, ὑστέρῳ ἢ (δὲ L. B. in reliquis cum *Vat.* consentiens) τῆς δυσμενείας ἀπαστάσαντι τοῦ ὑστέρου, καὶ εἰς Ant. *Vat.* in *Epiphanii* versione, *quod tales illi filios habere contigisset, per quos fortuna tales exsurgerent, aut unde tantam divinitatis indignationem comparaverit, ut sua senectus in Antipatri nequitias incidisset.*

m Ἀποτραπῶσι.] Ita cum *Cod. Vat.* (& *L. B.* nisi quod ibi legatur ἀπατραπῶσι) ἐπιτραπῶσι in *reliquis.*

n Μειονεκτεῖν,] Ita cum *Cod. Vat.* πλεονεκτεῖν in *cæteris.*

o Εἰ δὲ μὴ] Deest in *L. B.*

p Διὰ κενῆς] Διακενῆς, teste *Suida*, ἄνευ τινὸς ὠφελείας exponitur apud *Græcos Bibliorum Interpretes*, in *Ps.* 24. v. 3. atque ita hic loci διὰ κενῆς accipio.

q Ἐλεγχόμενα ὅποσα ἀποδείξεων] Illud ἔλεγχόμενα è *Cod. Busb.*

r Ἐχόμενα λόγου.] Supplendum forte παρεσκευάζετο. COCC.

s Ἃς μὴ ἄν] Voculas ἃς μὴ restitui è *Cod. Vat.*

t Ἀρετῆς] Forte ἀρετῇ. COCC.

v Αὐτῷ] Ita MSS. *Gen.* αὐτῶ.

x Μελλήσῃ συνιέναι.] Ita lego ex conjectura. (emendavit quoque ita *Coccejus*) μέλλησι in *Editis* & *MSS.* Forsan & καὶ ante ἀφανίζοντα & ἐπὶ ante τοῖσδε commode satis abesse possunt.

y Καίτοιγε τοῦ βασιλεύοντος] In *Græcis* omnibus, καίτοιγε τοῦ μέλλοντος. Verum cum μέλλοντος vox nihili sit, aut βασιλεύοντος aut βασιλείας reponendum censeo, fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *præsertim, cum successor regni fuisset ostensus* &c.

z Δυναμένου] Forte δυνάμενον. COCC.

"quorum ipse, cum forsan delituissent, index erat "& accusator, itemque supplicii autor, quampri- "mum nefarii in patrem sceleris convicti fuerunt. "Atque istæ quidem, in quas domi venerat, con- "tentiones argumento esse, quam sincera fide & "benevolentia in patrem se gesserit. Quæ vero "Romæ egerit, testatissima esse Cæsari, * quem "æque difficile sibi est ac Deum ipsum fallere & de- "cipere: quibus fidem faciunt literæ ab eo missæ, "quas periniquum esse hominum, id sibi propo- "nentium ut seditionem turbasque moverent, ca- "lumniis posthaberi, ad quas magna ex parte con- "fingendas otii abunde nactos esse inimicos, dum "ipse abesset, quod se præsente nunquam habere "potuerint." Quinetiam in quæstiones invehebat, quibus factum est ut falsa dicerentur, quasi ea es- set vis necessitatis ut homines ei subjectos adigeret ad multa loquenda in dominantium gratiam: tan- demque sese in quæstionem offerebat.

5. Cum ex his dictis mutatio facta esset totius consessus, (miserebat enim eos valde Antipatri, qui obsoleto vultu magnam vim lachrymarum profundebat, adeo ut ejus etiam adversarii mise- ricordia commoverentur; immo & ipsum Hero- dem jam flecti apparebat, licet id animadverti nol- let) Nicolaus orationem à rege cœptam atrocius perſequens, argumenta omnia ad accusationem fir- mandam, quæ ex quæstionibus aut testium fide haberi poterant, densabat. "Imprimis vero regis "virtutem prædicabat, & merita in bene educan- "dis instituendisque liberis, quorum ille non mo- "do fructum perciperet nullum, sed inde in alias "ex aliis incideret calamitates. Neque tamen ad- "eo se mirari priorum filiorum temeritatem: fuis- "se enim juvenes, & à malis consultoribus corru- "ptos, ut majori quam oporteret fruendi imperii "festinatione à naturæ legibus desciscerent. At "Antipatri stupendum plane scelus, quem tot pa- "tris merita non flexerint, venenati in morem ani- "mantis, nisi quod hujus quoque generis feritas "aliquid creditur benefactis emolliri; nec *fratrum* "quidem miseranda exempla absterruerint, quo "minus eos imitaretur obfirmato in duritatem "animo. Atqui tu ipse, *inquit*, ô Antipater, index "fuisti facinoris fratrum, tu argumenta suppedita- "sti, tu in convictos ut animadverteretur fecisti. "Nec id culpamus quod in illis iram satiasti: sed "hoc miramur te tam subito æmulatum ipsorum "improbitatem: & hinc discimus quæ fecisti an- "tea, in iis propositam tibi fuisse non salutem pa- "tris, sed fratrum perniciem, dum infectando sci- "licet ipsorum malitiam id consequutus ut patris "amans filius credereris, majores inde vires & au- "daciam ad scelus aggrediendum sumeres. id quod "docet res ipsa. Item & fratres sustulisti ob ea "quæ illos nequam factos redargueras: at consci "& adjutores eorum non dedidisti, ut facile o- "mnibus appareat, te tacito cum his fœdere inito "accusationem ingressum, eo nimirum animo ut "solus parricidii compos fieres, & ex duabus con-

Nicolaus Damascenus accusationem ab Herode cœptam prosequitur.

"μὲν καὶ κατηγορητὴν γιγνόμενον λαυθάνειν δυναμένων, "κολακείαν τε ἐπεὶ φανεροὶ κατέστησαν πονηροὶ τοὺς πρὸς "τὸν πατέρα ὄντες. ἃ δὲ μὲν αὐτῷ τὸν ἐσταλθαι ἡγωνι- "σμένων ἀποδείγματα εἶναι, τὸν ἀκριβῆ εὐνοίας πρὸς "τὸν πατέρα πεπολιτευμένων. τὸν δ' ὅτι Ῥώμης μάρτυ- "ρα εἶναι Καίσαρα, ὅτιοσ τῷ θεῷ ἀπατηθῆναι "οἱ ὄντα. ὧν πίστιν εἶναι τὰ ὑπ' ἐκείνου γεγρ- "μμένα ἐπιστάλματα, ὧν ὁ καλῶς ἔχειν ἰσχυρότερος "εἶναι τὰς διαβολὰς τῶν στασιάζειν αὐτοῖς παρεσκευ- "νων, τὰς πλείους ἀποδημίας τῇ αὐτοῦ σωτηρίᾳ "σχολῆς τοῖς ἐχθροῖς ἐγχωμένης, ἵν' οὐκ ἂν αὐτοῖς "ἀπιδημοῦντος ἀποχωρῆσαι." Διαβάλλοντος δὲ καὶ τὰς βασάνους εἰς ψυδολογίαν, ὡς τῆς ἀνάγκης φύ- σιν ἐχούσης διδάσκειν τὰς ὑποπιπτούσας ἡδονῇ τὰ πολλὰ τῶν ἐφεσκότων λέγειν, [b] καὶ παρέχοντος αὐτὸν εἰς βάσανον.

ε'. Ἐπὶ τούτοις τροπῆς δ' συμβαίνει γιγνομένης· σφόδρα γὰρ ὠκλειφέναι τὸν Ἀντίπατρον, δάκρυσίν τε καὶ [c] αἰκίας δ' ἀπορρώτου χρώμενον, ὥστε καὶ τοῖς ἐχθροῖς δι' οἴκτου καταστῆναι, [d] φανερὸν ἦ καὶ Ἡρώδῃ ἤδη καμπτόμενόν τι τῇ γνώμῃ, καίπερ μὴ βουλόμενον ἔκδηλον εἶναι· Νι- κόλαος δὲ δεξάμενος οἷς τε ὁ βασιλεὺς κατήρξατο [e] λό- γοις, μειζόνως ἐκδεινῶν, καὶ ὁπόσα ἐκ βασάνων ἢ μαρ- τυρίων συνῆγε [f] τὴν ἀπόδειξιν δ' ἐγκλήματος. "μά- "λιστα γὰρ τὴν ἀρετὴν ἁπλοῦν ἐξηγεῖτο δ' βασιλέως, "[g] ἥτις εἴς τε τροφὰς καὶ παιδεύματα χρησαμένου τῶν "ἡλίων, [h] ἀδαμοῦντι εὑρεῖν ὀνησιφόρον αὐτῷ, πει- "πλαίων ἑτέροις ἀφ' ἑτέρων. καίτοιγε οὐχ ἕτως ἁμ- "μάζειν τῶν προτέρων τὴν ἀβουλίαν· νεωτέρους γὰρ καὶ "κακίᾳ συμβούλων διεφθαρμένους ἀπαλείψαι τὰ τῆς "φύσεως δικαιώματα, δεχθῆς [i] ἧσσον ἢ χρῆν μετα- "πεισθῆναι ἀποδιδασκάλους. Ἀντιπάτρου δ' ἂν δικαίως τὴν "[k] μιαρίαν καταπλαγῆναι, μὴ μόνον ὑπὸ δ' πατρὸς "[l] εὐεργετηθέντα τὸν λογισμὸν ὥσπερ τὰ ἰσοδύναμα τῶν "ἐρπετῶν μὴ μαλαχθέντος, καίτοιγε κἀκείνοις πινος "ἐγγινομένης μαλακίας δ' ἀδικεῖν τοὺς εὐεργέτας, ἀλλὰ "μηδὲ τὰς τύχας τῶν ἀδελφῶν ποιεῖν τὸ ἀ μιμητὸν "αὐτῶν καταστῆναι τὸ ὠμότητος ἐμπεδὸν σάντος. καί- "τοιγε, ὦ Ἀντίπατρε, τῶν ἀδελφῶν μιαιφονίας τε ὢν "τολμήσαντα αὐτὸς ἦς, καὶ ἐρμηνεὺς τῶν ἐλέγχων, καὶ "κολάσεως [m] τῶν πεφωραμένων. [n] καὶ ἃ τὰ ἐπ' ἐκείνοις "ἐγκαλεῖται ὑμῖν χρῆναι μὴ ἐλλείπονται, ἀλλὰ τὰ μι- "μεῖσθαι τὴν ἀσέλγειαν [o] αὐτῶν ἀποδιδάσκοντος ἐκπε- "πλήγμεθα, εὑρίσκοντες [p] κἀκεῖνα οὐκ ἐπ' ἀσφαλείᾳ "τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν ἀδελφῶν πεπραγμέ- "να, ὅπως μισοπονηρίᾳ τῇ κατ' αὐτῶν φιλοπάτωρ εἶναι "πεπιστευμένος, ἀδεεστέραν ἐπ' αὐτῷ κακουργεῖν δώ- "λοις δώσαμεν. ὁ δὲ ἐκ τοῖς ἔργοις παρέσησας. [q] ἅ- "μα γὰρ τοὺς ἀδελφοὺς ἀνῄρεις ἐφ' οἷς ἤλεγχες πονηροὺς "γεγονότας, καὶ τοὺς ὁμοπραγήσαντας αὐτοῖς οὐκ ἀπεδί- "δους, φανερὸν τοῖς πᾶσι καθίστας ὡς ἐκ συνήθους τοὺς "αὐτοὺς καὶ τοὺς πατρὸς ποιησάμενος, [r] ἐπὰν εἶλω κατη- γορεῖν,

* *Quem —— decipere*:] Inseruimus vocem *sibi*, nam Græca id docent atque postulant. HAV.

a Οἱ ὄντα.] *Editiones* Vulgatæ οἷόν τε ὄντα Epiphan. *quem juxta ac Deum fallere nemo posset. Lugd. Bat.* οἳ ὄντα unde conjiciebat Cl. *Coccejus* legi debere οἷον ὄντα. Posset alius inde facere ὁμοῖον ὄντα, verum nullum mihi subest dubium, quin οἱ vera sit lectio, non intellecta, quod non adverterint in dandi casu, ut plus semel, ab Auctore nostro usurpari. HAV.

b Καὶ παρέχοντος] Paulo aliter legit & distinguit *Busb.* ad hunc scilicet modum; καὶ τέλος παρέχοντος ἑαυτὸν εἰς βάσανον. ἐπὶ τούτοις τροπὴ δ' συνεδρίου γέγονε. σφόδρα γὰρ &c. dein ἔκδηλον εἶναι. ὁ δ' Νικόλαος &c. atque ita fere legisse & distinxisse visus est *Epiphanius*.

c Αἰκίας δ' ἀποστόμου χορεύοντος,] Ἱκετείας δ' πρ. *Vat.*

d Φανερὸν ἦ καὶ Ἡρώδῃ ἤδη] Φανερὸν ἦν ἤδη καὶ Ἡρώδου εἶναι *Vat.* & *Lugd. Bat.*

e Λόγοις,] Παλιλογεῖν post λόγοις addunt *Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphan.*

f Τὴν ἀπόδειξιν δ' ἐγκλήματος.] Mallem εἰς ἀπό.

g Ἥτις εἴς τε] *L. B* ἢ τοῖς τε.

h Οὐδαμοῦντι —— ἑτέρων.] Quarum rerum labor in nullo ei profuisset ac commodo in aliis ab aliis calamitatibus irruenti *Rufinus*. SPANH.

i Θᾶσσον ἢ χρῆν] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* ἐχρῆν *Coccejus.* Θᾶσσον ἢ χρημάτων μετ. in *Editis Aliisque.*

k Μιαρίαν καταπλαγῆναι,] Μανίαν *Vat.* & *Epiphan.*

l Εὐεργετηθέντα τὸν λογισμὸν] Εὐεργετηθεὶς τὸν *Vat.*

m Τῶν πεφωραμένων.] Vocula τῶν non agnoscit *Vat.*

n Καὶ ἃ δ' ἐπ' ἐκείνοις] Eo modo *Vat.* καὶ ἃ τὰ ἐπ' ἐκ. in *Editis Aliisque.*

o Αὐτῶν ἀποδιδάσκοντος] Illud αὐτῶν è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.*

p Κἀκεῖνα οὐκ ἐπ' ἀσφαλείᾳ δ' παιδὸς,] Κἀκεῖνα εἰ οὐκ ἐπ' ἀσφ. *Vat.*

q Ἅμα γὰρ τοὺς ἀδελφοὺς] In *Cod. Vat.* ἅμα γὰρ καὶ τ.

r Ἐπὰν εἶλω κατηγορεῖν,] Ἐπάν εἶπω *Vat.* ἐπανεῖλω *L. B.* ἐπανεῖλω *Coccejus.*

"γορεῖν, βυλόμενος σοὶ τῷ ἀπιβυλῷ τὸ παλροκλονίας
"κερδαίνειαχ κῆ μόνας, κὴ δυοῖν ἀγώνοιν εὐφροσυνίω καρ-
"πεμενος, τροπαῖα ἓ σᾶ ἀξίαν. φανερᾶ μὲν ἓ κῆ τ ἀδελ-
"φῶν, ᾧ κὴ ἠγάλλυ ὡς ἀπὶ τοῖς μεγίστοις, κὴ λῶ ἄξιον ἄτω
"φρονεῖν, εἰ ἦ μήγε, σὺ χείρων [s] οἷς κρυπῆειν δόλον κα-
"τὰ ἓ πατρὸς [t] συνεπίθεις, ἐκείνυς μὲν, ἀχ ὡς τῷ
"πατρὶ ἀπιβεβυλκότας μισῶν, ἀ γὰ ἂν ἐξώκειλας
"αὐτὸς [v] αὐτοῖς ἀπὶ πρᾶξιν ᾠφατωλησίαν, ἀλλ' ὡς
"διαδόχυς τῆς ἡγεμονίας σᾶ δικαιότερον ἂν νομένυς·
"τὸν ἦ πατέρα ἀπισφάζειν τοῖς ἀδελφοῖς, ἵνα
"[x] ἧσσον ὡς ἐκείνων [y] ἀπικαταψεῦδαι μὴ ἐλεγχθῆς,
"κὴ ὧν αὐτὸς δίκας ᾠφαχεῖν ἄξιος [z] νῦσι, ταύ-
"τῳ ᾠδὰ τᾶ δυσχᾶς [a] εἰατρᾴξαις πατρὸς, ἀπι-
"νοῶν πατροκτονίαν ἀ κοινὸν, ἀλλ' οἵαν μέχρι νῦν
"ἀχ ἱστρησεν ὁ βίος. ἀχ ἵνος γὰ μόνον πατρὶ ἐπε-
"βυλλες, ἀλλὰ κὴ φιλοῦντι κὴ εὐεργετηκότι, κοι-
"νωνὸς τῆς βασιλείας ὢν τοῖς ἔργοις κὴ διάδοχος
"ᾠφανῆς, κὴ τῷ μὲν ἡδονῷ τῆς ἐξυσίας ἥδη
"ᾠπολαμβανειν μὴ ἀπικεκωλυμένος, ἐλπίδα ἦ τῷ
"εἰσαῦθις γνώμῃ τᾶ πατρὸς κὴ χράμμασι ᾠφησφα-
"λισμένος. ἀλλ' ἀχ ἅρα τῇ Ηρῴδυ ἀρετῇ τὰ
"πραγματα, γνώμῃ ἦ κὴ πονηρίᾳ ἔκρινες τῇ ἑαυ-
"τᾶ, βυλόμενος τᾶ πάντων σοι [b] ὑπακούειν πα-
"τρὸς κὴ τὸ μέρος ἀφαιρεῖσθαι· κὴ ὃν ᾠφέσπισε
"τοῖς λόγοις σώζειν, τοῖς ἔργοις τᾶτον ἀφανίσαι ζητῶν,
"κὴ μὴ μόνον αὐτὸς πονηρὸς καθιστάμενος, ἀλλὰ κὴ
"τῷ μητρὶ [c] ᾧ ἐπενόεις πιμπλὰς, κὴ στασιωτῶν τῷ
"εὔνοιαν τοῖς ἀδελφοῖς, κὴ τολμῶν ῥᾳδίως ἀποκαλεῖν τ
"πατέρα, παντὸς ἐρπετᾶ χαλεπωτέραν τῷ διάνοιαν
"κατεσκυασμένος, ἢ τ ἐκεῖνον ἰὸν ἐπὶ τὰς συγγενεστάτας
"κὴ τὰς ἐπὶ τοσάτοις εὐεργέτας παρεκάλεις ἐπὶ συμμα-
"χίαις φυλάκων, κὴ τέχναις ἀνδρῶν Ĉ γυναικῶν φερασ-
"σομενος κῆ τᾶ γέροντος, ὥσπερ σὸν δρκώσης σᾶ τ διά-
"νοίας μίσος τὸ ὑποικυρᾶν [d] ᾠφελησειν. κὴ νῦν ἐλήλυθας
"μῆ βασάνυς ἐλευθέρων οἰκείων ἀνδράσι κὴ γυναιξὶν διὰ
"σὲ γεγονώς, μιαιφονείας τῶν σεσωμοτῶν, ἀντιλέγων τῇ
"ἀληθείᾳ ψευδῶν, κὴ ἀχὶ μόνον τ πατέρα ἀναιρεῖν
"μεμελετηκὼς ἐκ τᾶ ἀνθρωπείου, ἀλλ' ἤδη Ĉ [e] νόμον τ
"κῆ σᾶ γεγραμμένον, κὴ τῷ ἀρετῷ τᾶ Οὐάρου, κὴ τᾶ
"δικαίου τῷ Φύσιν. ἄτως ἄρα [f] τῇ ἀναιδείᾳ πεποιθὼς
"ὥστε κὴ βασανίζειν ἀξιοῖς, κὴ ψευδεῖς λέγων τὰς
"βασάνυς τ ᾠφελεβασανισμένων, ἵν' οἱ μὲν ῥυόμενοί σου
"τ πατέρα ἐκκρουσθῶσιν τᾶ ἠληθυκένας· αἱ ἦ σαὶ βά-
"σανοι [g] δοκῶσι πίστις; ὦ ῥύσι Οὔαρε τ βασιλέα τ ἐπη-
"ρείας τ συγγνῶν; ὧδε [h] ἀπολεῖς πονηρὸν δῆμον, ἐπ'
"ὀλέθρῳ μὲν τ ἀδελφῶν εὔνοιαν ᾠφαιρούμενον τᾶ πα-
"τρὸς, ἔνθα ἦ μέλλοι κῆ μόνας ταχέως ἀποίσειν τῷ
"βασιλείαν, πάντων αὐτῷ θανασιμώτατον ἀναφαινόμε-
"νον; [i] γνὺς ὅτι πατροκτονία κοινόν ἐστιν ἀδίκημα κὴ τ
"φύσεως κὴ τᾶ βίυ, [k] πεφυκὼς ὀλέν ἧσσον ὡς τοῦ βε-
"βυλλόμενος· κὴ ὁ μὴ κολάζων ἀδικεῖ τῷ φύσιν.

ε'. Προσεπῆλ [l] ἤδη τὰ τ μητρὸς Αντιπάτρυ, ὁπόσα ᾠφὸς

"certationibus duplicem, sed utramque tuo di-
"gnam ingenio, perciperes voluptatem. palam
"quidem confectis fratribus, quo nomine, tan-
"quam rem præclare gessisses, ultro gloriaris, &
"merito quidem; sin minus, tu illis pejor, qui
"clam patris vitæ insidiatus es, illos, non quod
"patri moliti essent necem, odio habens, (nam si
"id esset non te obligasses eodem crimine) sed
"quod regni hæredes essent justiores: patrem au-
"tem interficere voluisti, scilicet fratribus super-
"additum, ut periculum effugeres, ne quæ in eos
"calumniatus es celeriter detegerentur, & quæ tu
"meritus es supplicia ea de infelici patre exigeres,
"repertor non vulgaris parricidii, sed quale hacte-
"nus ignorat *hominum* vita. Non enim tantum
"patri filius insidiatus es, sed & amanti te, bene-
"ficiis ab eo affectus, re ipsa jam particeps regni,
"& successor etiam designatus, immo & voluptа-
"tem imperii jam ante capere nequaquam prohi-
"bitus, spe futuræ possessionis certissima præmu-
"nitus, conscripta patris voluntate. At tu non He-
"rodis bonitate, sed pravitate ingenii tui res me-
"tiebaris, id agens, ut patri indulgentissimo par-
"tem quæ ei restabat de imperio auferres, & cu-
"jus conservator volueras dici, eum reipsa cona-
"reris interficere: ac quasi non satis esset temet
"malum esse, matrem etiam tuis pessimis consiliis
"implesti, atque fratrum concordiam dissociasti;
"ac deinde patrem feram appellare ausus es, ipse
"pessimos serpentes exsuperans feritate animi, un-
"de illud virus in proximos sanguine & tantorum
"tibi bonorum auctores in promptu esset, stipato
"satellitiis, armato * astubus, nec virorum tantum
"sed & mulierum adversus senem, quasi tuus ille
"odio tam injusto infessus animus ad maleficia non
"sufficeret. Et nunc apparere hîc audes, ut post
"tortos homines, liberos, servos, viros, feminas,
"tuam unius ob causam, post tot indicia eorum
"qui tecum conspiraverant, veritatem oppugnes:
"quasi quod patrem rebus humanis voluisti exi-
"mere parum sit, nisi insuper evertas legem in te
"scriptam, & Vari æquitatem, & ipsam vim ju-
"stitiæ. Itane tuæ confidis audaciæ & impuden-
"tiæ, ut etiam tormentis temetipsum subjici ve-
"lis, dum prius habitis quæstionibus fidem detra-
"his, ut illi scilicet, qui patrem tuum salvum vo-
"luerunt, mendaces habeantur; illis vero credatur
"quæstionibus quas tu rexisti? Quando regem li-
"berabis, Vare, à consanguineorum injuriis? quan-
"do exstingues portentum illud hominis, eum di-
"co qui in fratrum perniciem patris amorem fi-
"mulavit; ac deinde cum solus brevi regno esset
"potiturus, fata ejus maxime omnium præcipi-
"tare voluit? Scis quippe parricidium in omnem
"ferri injuriam, † & naturæ pariter ac vitæ ho-
"minum esse infestum, nec ideo minus esse *parri-*
"*cidium* quia tantummodo cogitatum; & qui non
"punit, naturæ ipsi facere injuriam."

6. Addidit super hæc *Nicolaus* de matre Anti-pa- *Multa præterea contra Antipatrum addidit Nicolaus.*

s Οἷς κρύπτειν] *L. B.* ἧς κρυπτῶν.
t Συνεπίθεις,] Συνεπίθεις *Vat.* & *L. B.*
v Αὐτοῖς ἐπὶ πρᾶξιν] Αὐτοὺς deest *Vat.* & *L. B. Coccejus* vero αὐτοῖς delet. mox αὐτὺς pro αὐτοῖς malit Cl. *Lowthius*. Forsan σωὶ αὐτοῖς legendum, aut συνεξώκειλας αὐτὸς αὐτοῖς.
x Θᾶσσον] In *Editis* Ἧσσον. sed Ἧσσον malui cum Cl. *Lowthio*. *L. B.* Ἥιδιον.
y Επικαταψευδαι] *L. B.* ἐπικαταψεύσασθαι.
z Γένοιτο] Γενοιο & mox εἰατρᾴξοιο *Busb.*
a Εἰατρᾴξαις] *L. B.* εἰατρᾴξασθαι.
b Υπακούειν] *L. B* in *Marg.* ὑπηκόῳ. unde *Coccejus* legit ὑποκόῳ, sed ego nihil mutandum esse censeo. HAV.
c Ω ἐπενόεις] *L. B.* ὧν ἐπενόεις.
* *Astubus*,] Vocem illam vix probo. IBBETSON.
d Παρεσῆσαι.] *L. B.* ᾠφελήσαι.
e Νόμον τ κῆ σᾶ] Inseritur τ ex *L. B.* HAV.
f Τῇ —— ψευδεῖς] Illa τῇ ἀναιδείᾳ πεπιθὼς ὥστε κὴ βασανίζειν ἀξιοῖς, κὴ è *Cod. Vat.* deprompta, & à *Veteri Interprete* confirmata, in textum recepimus. HUDS. Agnoscit eandem laciniam *Lugd. Bat.* sed ibi πεποιθὼς legitur pro πεποιθὼς.
g Δοκῶσι πίστις;] Ita *Vat. L. B.* δόξωσι πίστις. δοξοπίστις in *Editis Aliisque*.
h Απολεῖς] Deest in *L. B.*
† *Et* —— *infestum*,] Est qui vertit, *neque minus natura ac vitæ hominum esse infestum, quam ei cui exitium molitur.*
i Γνὺς —— βεβυλλόμενος·] Vetus: scias quod parricidium communis injuria est & naturæ ipsius & totius vitæ hominum, neque minus facinorosus reputandus est qui cogitaverit, tametsi eum effectum non contigerit adipisci. Græca forte sic legenda. πατροκτονία κοινόν ἐστιν ἀδίκημα κὴ τ φύσεως κὴ ᾧ βίυ τ ἀνθρώπων, πεφυκὼς πατροκτονία ὀλέν ἧσσον ᾧ βεβυλλόμενος ὡς ᾧ διαπεπραγμένος. COCC.
k Πεφυκὼς ὀλέν ἧσσον] *L. B.* τῷ πεφυκὼς πατροκτονίαν ὀλέν ἧσσον &c. sed puto esse scholion. HAV.
l Ηδη] *L. B.* ᾗ ἤδη.

m Ku-

patri nonnulla, quæ illa garrulitate muliebri effutierat, consultos vates, & sacra facta quibus rex devoveretur; & quæ in Pheroræ uxores Antipater in vino atque amoris æstu proterve fecerat; tum vero reperiit quæ tormentis comperta erant: multa autem & varia erant, & quæ testes partim præmeditati partim ex tempore eoque certiora responderant. Homines enim, etiam si quid metu Antipatri, cujus facinora scire non refugerant, silentio premebant, cum viderent ipsum criminationibus eorum, * qui accusare cœperunt, obnoxium, & fortunam, quæ multa ei olim indulserat, manifesto illum inimicis, qui insatiabili in eum odio flagrabant, tradentem, tunc omnia prodebant. Præceps autem actus est *suum in exitium*, non adeo illorum inimicitiis qui ad accusandum aggressi sunt, ac magnitudine ausorum & scelerum quæ excogitavit, malevolentiæque in patrem fratresque; & quod domum *paternam* seditione & mutuis cædibus impleverat, nec odia justa exercens, nec amicitiam ex benevolentia colens, sed prout in rem suam fore videretur. Quæ omnia cum jamdudum multi observarint, (qui scilicet optime comparati erant ad judicandum de rebus, quod & ira non accensi facta suffragiis suis confirmarunt) atque antea prohibiti fuerint de iis gravius queri, quam primum tuto licuit, cœperunt pro se quisque ea proferre quæ scirent. Cumque varia criminum afferrentur indicia, quæ neque redargui neque falsitatis convinci potuerunt, quod neque ad regis gratiam plerique loquerentur, neque illis objici posset quod periculi metu silentio quidquam texerant; damnarunt *omnes* nefaria facinora, & Antipatrum non tam ob patris securitatem quam suam nequitiam omni supplicio dignum censuerunt. Multa etiam à multis, qui non interrogati erant, dicebantur, ita ut, licet Antipater callidissimus esset mendaciorum artifex frontisque perfrictissimæ, tamen nec respondere ad hæc aut omnino hiscere auderet. Postquam autem Nicolaus & dicere & dictorum probationes afferre desierat, jussit Antipatro Varus, ut semet ad criminationes depellendas accingeret, si quid paratum haberet, quo se non teneri criminibus quorum accusabatur, ostenderet; valde enim & se optare, scireque patrem quoque idem velle, ut in maleficio non deprehendatur. Ille vero, pronus humi jacens, Deum omnesque appellabat ut testatum fieret, se nulli culpæ affinem esse, aut ut manifestis signis ostenderetur se nihil adversus fratrem molitum fuisse. Solent nimirum omnes quibus deest virtus, cum scelus aliquod aggrediuntur, quasi Deum rebus humanis præsentem adesse negassent, suopte arbitrio ad agendum ferri: ubi vero deprehensi in judicii periculum venerint, Deum testem invocando *conari* omnia *contra se allata* evertere. id quod & Antipatro accidit. Postquam enim nefa-

Antipater ab universis accusatur.

Varus Antipatro dicendi pro se potestatem facit.

Antipater manifestissimis indiciis convictus Deum invocat.

τινας λῶ [m] κακολογίας γυναικείως εἰρημένα, μανίας τε καὶ θυσίας ἐπὶ τῷ βασιλεῖ γεγονυίας, καὶ ὁπόσα μὲν τὰ Φερώρᾳ γυναικῶν Ἀντιπάτρῳ ἐσελήλυθε μὲν οἶνος καὶ λύμης ἐρωτικῆς, τὰ τε βασάνων τὰς ἀνακρίσεις καὶ ὁπόσα μαρτυρίων ἐχόμενα· πολλὰ δὲ καὶ παντοῖα λῶ, τὰ μὲν πεπραγμασμένα, τὰ δὲ ὡσεὶς ἐξ ὀξέως ἀπαγγέλλεσθαί τε καὶ βεβαιοῦσθαι ἐφορμένα. οἱ γὰρ ἄνθρωποι κἂν [n] εἴ τι καὶ φόβου τοῦ Ἀντιπάτρου, μὴ λεληθασάμενοι [o] τὰ αὐτοῦ, σιγῇ παρεδίδοσαν, ὁρῶντες αὐτὸν ὑπόδικον τῆς κατηγορίας τῆς ἀρχάντων γεγονότα, καὶ τῷ ποτὲ πολλῷ αὐτῷ συσκιασθὲν τύχῃ πεφανῶς αὐτὸν τοῖς ἐχθροῖς παραδεδοκέναι, οἱ δὲ ἀπωλήσεως μίσος τοῦ ὡσεὶς αὐτὸν ἐπεφορωῦτο, [p] [τότε πάντα ἐξέφερον.] κατέσπευδε δὲ [q] ὁ τοσοῦτον ἔχθρα τῆς ὑπεκχειρηκότων κατηγορεῖν, ὡς μεγέθει τόλμης ὧν [r] ἐπενόησεν κακιῶν, καὶ δυσμενείας τῆς πρὸς τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἀδελφούς, στάσεως καὶ ἀλληλοφθορίων ἀναπεπλησκὼς τὸν οἶκον, καὶ μήτε μίσει καλῷ δίκαιῳ μήτε φιλίᾳ δι' εὔνοιαν χρώμενον, ἀλλ' ὡς μελλήσει αὐτῷ συμφέρειν. ὧν ἀπάντων ἐκ πολέου αὐτοῖς οἱ πολλοὶ πεφανεσκοπημένοι, οἵπερ δὴ μάλιστα ἀρετῇ κρίνειν πεφύκασιν ὑπὲρ τοῖς πράγμασι, διὰ τὸ καὶ ὀργῆς [s] ἀπηλλαγμένους ὑπιψηφίζειν τοῖς γεγομένοις, [t] καὶ καταβοᾶς ἐν τοῖς πρὶν εἰρχθέντες πικῶς, ὡδαγγανομένης ἀδείας ἐξέφερον εἰς μέσον ὁπόσα εἰδεῖεν. πολυτρόπου τε κακῶν ἀποδείξεως ἦσαν, ἀδαμόθεν ψευδῆς αἰτίας ἐγκαλεῖσθαι δυναμέναις, διὰ τὸ μήτε εὔνοιαν τὴν πρὸς Ἡρῴδην λέγειν τὰς πολλὰς, μήτε [u] σωφροσύνης κινδύνων, σιγῆς ἐφ' οἷς ἔχοιεν εἰπεῖν ἐγκαλυμένης. ἀλλὰ τῷ πονηρά τε ἡγεῖσθαι τὰ πράγματα, καὶ τὸ Ἀντιπάτρου σὺν ἀσφαλείᾳ τῇ Ἡρῴδου, πονηρίᾳ ἢ τῇ αὐτοῦ, πάσης ἄξιον τιμωρίας. [v] πολλά τε λῶ καὶ ὡδὰ πολλῶν οἷς μὴ παρῆγγελτο εἰπεῖν ἀγορεύόμενα, ὥστε τὸ Ἀντιπάτρου καὶ περ ὑπὸ πολεμίων πάντα δεινότατον ὄντα ψευσθῆναι καὶ [x] ἀπρυθριάσαι, μηδὲ ὅσον ἀπὸ φωνῆς [y] ὑπὸ τὸ ἀνυπλέγκτῳ τῷ ἰσχυρῷ εἰσφέρεσθαι. Νικόλαος δὲ παυσαμένου τῶν τε λόγων καὶ τῶν ἐλέγχων, Οὐάρῳ [z] σκέλευσεν Ἀντίπατρον [a] ἐπ' ἀπολογίαν τῶν ἐγκλημάτων χωρεῖν, εἴτινες αὐτῷ ὡφελιμαὶ ἢ μὴ ἐνόχῳ τοῖς ὑπιφερομένοις εἶναι· καὶ γὰρ αὐτὸς εὐχεσθαι καὶ τὸν πατέρα εἰδέναι τῶν ὁμοίων εὐχόμενον, μηδὲν αὐτὸν ἀδικοῦντα φωράν. ὁ δ' ὑπὸ χθόνα ἔκλινε ἀναπεπταμένῳ, τῷ τε Θεῷ καὶ πᾶσι [b] προσιὼν τὸ ὑπομαρτυρῆσαι αὐτῷ μηδὲν ἀδικεῖν, ἢ πυμηλίαις ἐμφανέσι φήναι, μὴ σὺν ὑπόβολον αὐτὸν ἢ πατρὸς γεγενέναι. εἰωθότες μὲν δὴ πάντες οἷς ὑπολείπῃ ἀρετῆς, ὁπόταν μὲν ἐγκλῆταί τινα κακῶν, [c] οἷον ἢ θεὸν τὸ πᾶσιν ὠφελητικὸν ἀφορίσαντες, γνώμῃ τῇ αὐτῶν ὑπὲρ τὰ ἔργα χωρεῖν· ὁπόταν δὲ φωράμενοι κινδυνεύειν δίκαιον ὑποχεῖν, κατ' ἐπίκλησιν αὐτοῦ μαρτυρεῖν τὰ πάντα [d] ἐκτρέπειν. ὃ δὴ καὶ τῷ Ἀντιπάτρῳ συμβεβήκει. τὰ πάντα γὰρ ὡς ἐν ἐρημίᾳ ἢ θεὸν διαπεπραγμένῳ, [c] κα-

[m] Κακολογίας] Conf. infr. lib. 18. c. 8. §. 2. SPANH.

[n] Εἴ τι] Εἴτι εἰπεῖν *L. B.*

[o] Τὰ αὐτοῦ,] Ita legi & distinxi, cum antea esset ad hunc modum, Ἀντιπάτρου μὴ διαφθαρέντοι τὸ αὐτοῦ σιγῇ &c. absque ulla interpunctione. *L. B.* διαφθορᾶς ἀμύνοιτο αὐτούς. *Vetus*: silentio prætereunda mandabant.

* *Qui accusare cœperunt, obnoxium,*] *Al.* qui in imperio erant.

[p] Τότε πάντα ἐξέφερον.] Verba illa uncis inclusa inferui non sine auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *quod odio ineffabili adversus eum nitebantur: tunc omnia prodebant.* Quæ sane necessario postulat sensus, nisi οἱ δὲ ante ἀπλήστως deleamus.

[q] Οὐ τοσοῦτον] *L. B.* τοῦτο ἢ τοῦτο τῇ. *Coccejus* τοῦτο οὐχ ἥττο.

[r] Ἐπενόησεν κακιῶν] Ita *Vat.* (& *Coccejus*) in *cæteris* ἐπενόησαν.

[s] Ἀπηλλαγμένους] *L. B.* ἀπηλλαγμένους.

[t] Καὶ καταβοᾶς.] *L. B.* καταβοᾶς.

[u] Πολλὰ —— ἀγορεύόμενα,] Πολλὰ ἢν καὶ ἕτερα ὡδὰ πολλῶν οἷς μὴ παρηγγελτο εἰπεῖν κ. Ἀντίπατρον ἀγορεύόμενα *Busb.*

[x] Ἀπρυθριάσαι,] Ἐπρυθριάσαι *Vat.*

[y] Ἐπὶ τὸ ἀνυπλέγκτῳ] Ἐπ' ἀνυπλέγκτῳ *Vat.* & *L. B.*

[z] Ἐκέλευσεν Ἀντίπατρον] Ἐκέλευσε τὸν Ἀντίπατρον *Busb.*

[a] Ἐπ' ἀπολογίαν] Ita *Busb.* ἐπ' ἀπολογίᾳ, aut ἐπ' ἀπολογίᾳι in *Editis Aliisque.*

[b] Προσιὼν τὸ ὑπομαρτυρῆσαι] Προστιθεὶς *Vat.* ἢ Θεὸν ὑπομαρτύρῳ ὑπομαρτυρῆσαι αὐτῷ μηδὲν ἀδικεῖν. *Zonar.*

[c] Οἷον —— ἀφορίσαντες,] Εἰ ἐν τοῖς εἶη τὸ πᾶσι τὸ θεῖον τὸ τυχὸν ἀφορίσαντες in *Editis Aliisque.* εἰ ἐν ἢ θεὸν τὸ πᾶσι ὠφελητικὸν ἀφορίσαντες *Vat.* quam lectionem sequutus sum, nisi quod εἰ ἐν in οἷον mutarim, & ἀφορίσαντες in ἀφορίσαντας. *Epiphanius* vertit, *solent quippe universi, quibus justitia deficit, quando facinorum aliquorum perpetratores existunt dicere, sibi liberum arbitrium ex divinitate concessum: quando vero &c.* Fuit cum legerem, οἷον ἢ θεὸν πᾶσι ὠφελητικὸν ἢ θηλάσαι. Legendum conjicit *Vir Doctus*, οἷον τὸ θεῖον πᾶσι ὠφελητικὸν ἢ φησαντες. HUDS. In *L. B.* ita totus locus concipitur: εἰ χρὴ τοῦτ' εἶναι κακῶν εἶναι ἢ θεὸν τὸ πᾶσι ὠφελητικὸν τὸ τυχὸν (forsan pro ὠφελητικὸν) ἀφορίσαντες. In *Margine* ejus ita legitur, ἀμυνομένοι ἢ θεὸν ἢ πᾶσι ὠφελητικὸν ἢ, quod ex glossa natum videtur. HAV.

[d] Ἐκτρέπειν.] Ita cum *Cod. Vat.* ἐκτρέπει in *Editis Aliisque.* in *Epiphanii* versione, *per invocationem ejus omnia testimonia conantur evertere.*

[e] κατεργάσης αὐτὸν πανταχόθεν τ̃ δίκης ἀποφεύγα τῶν ἀλλαχόθεν δικαιωμάτων, [f] οἷς ἀπολύσαιτο τὰ ἐγκεκλημένα, αὐθις [g] ἐνεπαροίνῃ τῇ ἀρετῇ τ̃ θείᾳ, μαρτύρια ὑποσκήπτων αὐτῷ, ὅπερ ἰσχύι τῇ ἐκείνᾳ [h] πιστεύσειε, εἰς μέσους [i] προαγαγὼν ὅπου πρὸ τοῦ πατρὸς πρόσοιτο τολμᾶν οὐκ ἐνέλιπεν.

ζ. Ὁ δὲ Οὖαρος, ἐπεὶ πολλάκις ἀνακρίνων τ̃ Ἀντίπατρον, οὐδὲν εὐρίσκετο πλέον τ̃ ἀνακλήσεως τ̃ Θεοῦ, ὁρῶν ἀπέραντον ὂν τὸ γινόμενον, [k] ἐκέλευσε τὸ φάρμακον εἰς μέσους ἐνεγκεῖν, [l] ἵν' εἰδῇ τῷ πρώτῳ οὕτω δυνάμιν. καὶ καθίζει τ̃ ἐπὶ θανάτῳ τὶς τῶν ἐαλωκότων πάνυ κελεύσαντος Οὐάρου, καὶ πραχθὲν ἔθανε. τότε δ' ἐξαναστὰς ἀπῆλθε τ̃ σωτηρίας, καὶ τῇ ἑξῆς ἐπ' Ἀντιοχείας· [m] ὅπερ δὴ ὁ τὸ πλεῖστον ἦσαν αὐτῷ αἱ διατριβαὶ, διὰ τὸ Σύροις τ̃ βασίλειον εἶναι. Ἡρώδης δὲ πρᾶγμα μὲν ἔδησε τ̃ υἱόν. ἄδηλοι δὲ τοῖς πολλοῖς ἦσαν αἱ Οὐάρου πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαι, καὶ τί εἰπὼν ἀπεληλύθει. εἰκάζετο δὲ τοῖς πολλοῖς γνώμῃ τῇ ἐκείνου πράσσειν ὁπόσα πρὸς τ̃ Ἀντίπατρον ἔπραξεν. δήσας δὲ αὐτὸν εἰς Ῥώμην ὡς Καίσαρα ἐκπέμπει γράμματα πρὸς αὐτόν, καὶ τοὺς ἀπὸ γλώσσης διδάξοντας τ̃ Καίσαρα τὴν κακίαν τ̃ [n] Ἀντιπάτρου. ἁλίσκεται δὲ ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἡμέρας καὶ ὀπιστολὴ ὑπὸ Ἀντιφίλου πρὸς Ἀντίπατρον γεγραμμένη· ἐν Αἰγύπτῳ δὲ αὐτὸς διέτριβε· καὶ λυθεῖσι ὑπὸ τ̃ βασιλέως τάδε ἐδήλου. "Ἐπέμψά "σοι τὴν παρ' Ἀκμῆς ὀπιστολὴν, μὴ φεισάμενός τ̃ "ἐμῆς ψυχῆς· οἶδα γὰρ ὅτι αὐθις κινδυνεύω ὑπὸ δύο "οἰκιῶν εἰ γνωσθείην. σὺ δ' εὐτυχοίης πρὸς τὸ πρᾶγμα." καὶ ἡ μὲν ὀπιστολὴ τάδε ἐδήλου. ἐζήτει δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν ἑτέραν ὀπιστολήν. ὁ μὲν φανερός γε ἦν· καὶ ὁ τ̃ Ἀντιφίλου δοῦλος, ὃς τὴν ἀναγνωσθεῖσαν ἔφερεν, ἠρνεῖτο ἑτέραν παραλαβεῖν. ἀπορίας οὖν ἐχούσης τ̃ βασιλέα, τ̃ φίλων τις τ̃ τ̃ Ἡρώδου θεώμενος ὑπερραμμένον τ̃ δούλου τ̃ ἐντὸς χιτῶνα, ἐνδεδυκὼς γὰρ δύο, εἰκάσεν ἐντὸς [p] τ̃ ὀπισθυχῆς κρύπτειν τὰ γράμματα. καὶ ἦν δ' ἔτως. λαμβάνουσιν οὖν τὴν ὀπιστολὴν, ἐγγεγραμμένα τι καὶ ἐν αὐτῇ τάδε. "ΑΚΜΗ ΑΝΤΙΠΑΤΡΩι. Ἔγραψα τῷ πατρί σου "οἵαν ἤθελες ὀπιστολὴν, καὶ ἀντίγραφον ποιήσασα τ̃ [q] πρὸς τὴν ἐμὴν κυρίαν ὡς παρὰ Σαλώμης ἔγραψα· καὶ ἀναγνοὺς, "οἶδ', ὅτι [r] τιμωρήσει Σαλώμῃ ὡς ὀπίστην." καὶ δὴ καὶ παρὰ τ̃ Σαλώμης δοκεῖν εἶναι πρὸς τὴν δέσποιναν αὐτῆς, ὑπ' Ἀντιπάτρου ἐπ' ὀνόματι τ̃ Σαλώμης, ὅσα γοῦν ἡ Ἀφάνεια θέλοι [s] ὑπαγορευομένη, λέξει δὲ σωτέκνῳ αὐτῆς. τὰ δὲ γεγραμμένα καὶ τοιάδε. "[t] ΑΚΜΗ ΒΑ- "ΣΙΛΕΙ ΗΡΩΔΗι. Ἐγὼ ἔργον ποιουμένη μηδέν σε λανθά- "νειν τ̃ κατὰ σοῦ γινομένων, εὑροῦσα ὀπιστολὴν Σαλώμης πρὸς "[u] τὴν ἐμὴν κυρίαν καὶ σοὶ γεγραμμένην, ὀπικινδύνως "ἐμαυτῇ, σοὶ δὲ ὠφελίμως ἐξεγραψάμην, [x] καὶ ἀπέσταλά σοι. "τοιγαροῦν δὲ ἐκείνη ἔγραψε γήμασθαι Συλλαίῳ θέλουσα. κα- "τάσχου οὖν τὴν ὀπιστολὴν ἵνα μὴ κἀγὼ τὸ ζ̃ν κινδυνεύ- "σω." πρὸς δὲ αὐτὸν ἐγέγραπτο Ἀντίπατρον, [y] Ἀφανοφάσης ὅτι Ἀφανισμένη κελεύσαντί σου τῇ ἐκείνου αὐτῇ τι γράψαι πρὸς Ἡρῴδην, ὡς Σαλώμης ὀπίστην αὐτῷ πράσσειν ἐπιχειρούσης τὰ πάντα· καὶ ἀντίγραφον δ' ὡς πρὸς δέσποιναν τὴν αὐτῆς πεμφθείσης ὀπιστολῆς ἔστι Σαλώμης ἀποπέμψειν αὐτῇ. [z] ἵν' δὲ ἡ Ἀκμὴ, Ἰουδαία μὲν τὸ γένος, ἐδούλευε δὲ Ἰουλίᾳ τῇ

ria omnia, tanquam è mundo ſublatum eſſet numen, perpetraſſet, ubi ſupplicii metu undique conſtringeretur plane deſtitutus juris præſidiis, quibus crimina dilueret, Dei iterum virtute petulanter abuſus eſt, eum conteſtans, ut ſuæ potentiæ acceptum tulerit quod adhuc ſuperſit, productis in medium quæ nullo puncto temporis intermiſſo facere auſus eſt pro patris incolumitate.

7. Tum Varus, cum crebris interrogationibus nihil ab Antipatro eliceret præter Dei invocationem, rem infinitam eſſe videns, venenum coram omnibus proferri juſſit, ut quænam ei vis ſupereſſet *è veſtigio* experiretur. Quod ubi allatum erat; Varique juſſu cuidam capitis damnato ut propinaretur datum, confeſtim exſtinctus eſt. Tunc ille ſurgit & è concilio diſcedit, & poſtridie Antiochiam proficiſcitur: ubi plurimum commorari ſolebat, quoniam id Syrorum palatium eſt. Herodes vero filium protinus vinculis aſtringendum curavit: neque vulgo ſciebatur, quid cum eo loquutus Varus fuiſſet, antequam diſcederet: multi tamen opinabantur ex ſententia illius acta eſſe quæcunque in Antipatrum admiſerat *Herodes*. Eo vincto, miſit de eo literas Romam ad Cæſarem, & una homines qui eum verbis de Antipatri malitia docerent. Per eos autem dies interceptæ ſunt literæ per Antiphilum ex Ægypto (ibi enim ille degebat) ad Antipatrum ſcriptæ: in quibus, à rege ſolutis, iſta continebantur. "Mitto tibi Acmes "literas, etiam cum vitæ meæ diſcrimine. noſti "enim mihi rurſus à duabus familiis imminere pe- "riculum, ſi deprehendor. Opto tibi in iſto ne- "gotio ſucceſſum." in hanc ſententiam ſcripta erat hæc epiſtola. Rex autem & alteram epiſtolam requirebat. Nuſquam tamen apparuit: & ſervus Antiphili, qui lectam attulerat, negabat ſe ullam prætereà accepiſſe. Cum autem dubius hæreret rex, unus ex amicis ejus, animadverſa quadam ſutura in interiori ſervi tunica (nam duabus erat indutus) conjectavit in plicatura latere literas. atque ita erat. Epiſtolam igitur arripiunt, quæ *quidem* iſta ſcripta continebat. "ACME ANTI- "PATRO. Scripſi ad tuum patrem quales vo- "lebas literas, eique exemplum mitto fictarum "Salomes literarum ad Dominam meam, quibus "lectis ſcio ſumpturum de Salome tanquam inſi- "diatrice ſupplicium." Fuerant autem literæ hæ, quæ Salomes ad Acmes dominam eſſe videbantur, compoſitæ ab Antipatro Salomes nomine quantum ad ſenſum, ipſius vero Acmes verbis. Literæ autem ſic ſe habebant. "ACME REGI HE- "RODI. Ego dans operam ut nihil te lateat eo- "rum quæ contra te fiunt, nacta Salomes epiſto- "lam ad Dominam meam contra te ſcriptam, eam "mihi periculoſe ſed tibi utiliter exſcripſi, & tibi "miſi. Hanc illa ſcripſit volens nubere Syllæo. "Igitur literas conſcinde, ne ego de vita pericli- "ter." Ad ipſum autem Antipatrum ſcripta erat epiſtola, indicante *Acme* ſe mandatis ejus obſequutam eſſe, & ad Herodem ſcripſiſſe, quaſi Salome ei ut inſidiaretur omnia agere feſtinaret: inſuper & exemplar epiſtolæ ad Dominam ſuam à Salome miſſæ ad eam mittendum curaſſe. Erat autem hæc Acme Judæa genere, Juliæ Cæſaris uxoris ſerva: at-

Antipater in vincula conjectus.

Herodes legatos ad Cæſarem mittit.

Antiphili litera ad Antipatrum.

Acmes literæ ad Antipatrum.

Acmes literæ ad Herodem.

[e] Κατειργάσης] Ita lego (Legit quoque ita *Cocceius*) κατηργάσης in *libris* tam *Editis* quam *MSS.*

[f] Οἷς ἀπολύσαιτο] Οἷς τὰ ἐγκεκλημένα λυθεῖσιν ἐπαρθείη τῇ ἀρετῇ *Vat.*

[g] Ἐνεπαροίνῃ] *L. B.* ἐνεπαρόνει.

[h] Πεπιστεύσειε,] *L. B.* πεπίστευσε.

[i] Προαγαγὼν] Προαγαγόντος *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[k] Ἐκέλευσε τὸ φάρμακον] Conf. *Ant.* lib. 1. c. 32. §. 5. SPANH.

[l] Ἵν' εἰδῇ τῷ πρώτῳ αὐτῷ δύναμιν.] Ἵν' εἰδῇ τῷ π. *Vat.*

[m] Ὅπερ δὴ] Ἤπερ δὴ καὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν αὐτῷ Διατριβαὶ *Vat.*

[n] Ἀντιπάτρου. ἁλίσκει?] Inter Ἀντιπάτρου & ἁλίσκει? verba illa καὶ Καισαρίᾳ γράμμα τῷ (τῇ *L. B.*) Καίσαρος posita habet *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* nullo plane ſenſu.

[o] Οἰκιῶν] *L. B.* οἰκείων.

[p] Τῆς ἐπιπλοχῆς] Vel ἐπὶ πλοχῆς & ita *Edit. Baſil.* SPANH.

[q] Πρὸς τὴν ἐμὴν κυρίαν] *Liviam* nempe, cujus ſerva aut *Liberta* Acme, uti mox infra. SPANH.

[r] Τιμωρήσει?] *L. B.* τιμωρήσασθαι.

[s] Ὑπαγορευομένη,] Ὑπαγορεύουσα *Vat.*

[t] Ακμὴ βασιλεῖ Ἡρώδῃ.] Nota in ſalutando *Acmes* nomen ipſi præponi nomini Regio. REL.

[u] Τὴν ἐμὴν κυρίαν] Conf. mox ſupra. SPANH.

[x] Καὶ ἀπέσταλά σοι.] Καὶ ἐπέστελά σοι *Vat.*

[y] Διαφανοφάσης] Eſt qui malit Ἀφανοφάσης.

[z] Ἡ —— γυναικί·] Conf. mox ſuprà SPANH.

atque ista faciebat in Antipatri gratiam, qui eam grandi pecunia corruperat, ut ipsum adjuvaret in nece maturanda patri amitæque.

Herodis in Antipatrum odium.

8. Herodes autem, singulari Antipatri malitia stupefactus, impetu ferebatur ad ipsum è vestigio tollendum, ut magnarum rerum turbatorem, & qui non sibi solum sed & sorori insidias struxerat, domumque Cæsaris corruperat. Quin & ipsum incitabat Salome, quæ pectus plangeret, teque occidi juberet; siquod argumentum istis de rebus fide dignum contra se afferri possit. Itaque Herodes filium evocavit & interrogavit, jussitque ut sine ulla dissimulatione diceret, si quid contra haberet. Illo autem *ad hæc* obmutescente, petiit ab eo *Herodes*, ut, postquam undequaque malus reperiretur, saltem suos in his sceleribus *socios* & adjutores sine mora nominaret. Ille vero Antiphilum omnium auctorem esse dicebat, neque quenquam alium indigitabat. Tum Herodes valde dolens, festinavit Romam mittere filium ad Cæsarem, pœnas daturum scelerum quæ mente agitaverat. Deinde veritus ne amicorum ope periculo eximeretur, eum in custodia, ut antea, habuit: iterumque legatos misit ad Cæsarem & literas ad filium accusandum, indiciaque eorum quæ Acme ad illius maleficia contulerat, adjunctis literarum, *quæ supra positæ sunt*, exemplaribus.

Legatos literasque de eo Romam mittit.

Καίσαρ@ γυναικί· καὶ ἔπεισαν τοῦτο Φιλίᾳ τῇ Ἀντιπάτρου, ὠνηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ, μεγάλῃ δόσει χρημάτων, συγκακουργεῖν [a] κατά γε τοῦ πατρὸς & τῆς [b] πεπθοῦ@.

η'. Ἡρῴδης δ', σκωλαγεῖς μεγέθει τῆς Ἀντιπάτρου κακίας, ὥρμησε μὲν καὶ αὐθημέρου τιμωρήσασθαι αὐτὸν ἀνελεῖν, ὡς κυκηθρον μεγάλων γεγονότα πραγμάτων, καὶ μὴ μόνον αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀδελφῇ ἐπιβεβουλευκότα, καὶ δὴ Καίσαρ@ διεφθαρκότα τὴν οἰκίαν. ἐξώτρυνε δ' αὐτὸν καὶ ἡ Σαλώμη, [c] στρογγυλουμένη, καὶ κελεύσειν αὐτὸν κελεύσαι, εἴ τιν@ ἐπὶ τοιοῖσδε πίστεως αἰτίαν ἀξιόχρεων οἷά τε παρασχεῖν ψήσοιτο. Ἡρῴδης δ' μεταπέμψας, ἀνέκρινε τὸν υἱόν, κελεύων εἴ τι ἀντιφερεῖν ἔχοι, λέγειν μηδὲν ὑποδεδιότα. ἐπεὶ δ' ἀχαρὴς ἦν, ἤρετο αὐτὸν, [d] ἐπειδὴ πανταχῇ περφώρατο πονηρὸς ὤν, τοὺς γοῦν [e] συγκακουργήσαντας αὐτῷ τὰ πράγματα μὴ μελλῆσαι [f] κατιφερεῖν. ὁ δ' Ἀντιφίλῳ τῷ πάντων αἰτίαν ἀνεπέφη, ἕτερον δ' οὐδένα προσεπέφη. Ἡρῴδης δ' ὠφιλαγῶν ὥρμησεν μὲν πέμψειν ἐπὶ Ῥώμης τὸν υἱὸν ὡς Καίσαρα, λόγον ὑφέξοντα τῶν ἐπὶ τοῖσδε [g] βουλευμάτων. ἔπεσθαι δεῖσις [h] μὴ & βοηθεία τῶν φίλων [i] εὑρίσκοιτο τοῦ κινδύνου ἀφυγών, αὐτὸν μὲν δέσμιον ὡς καὶ πρότερον ἐφύλαττεν· αὖθις δ' [k] πρέσβεις ἐξέπεμψε καὶ γράμματα [l] ἐπὶ κατηγορίαν τοῦ υἱέ@, ὅπερ τε Ακμὴ συγκακουργήσειν αὐτῷ, καὶ ἀντίγραφα τῶν ἐπιστολῶν.

VIII. CAP VI.

ΚΕΦ. ς'.

De Herodis morbo, motaque ob eam causam seditione: & quomodo puniti erant seditiosi.

Περὶ τῆς Ἡρῴδου νόσου & στάσεως τῶν Ἰουδαίων δι' αὐτὸν· καὶ κόλασις τῶν στασιαστῶν.

Herodes morbo correptus testamentum condit.

INterea, dum legati jam ante edocti quid responderent ad interrogata, & literas secum ferentes, Romam properabant, rex in morbum lapsus, testamentum fecit, in quo filiorum suorum natu minimo regnum dabat, ob odium quo tum Archelaum & Philippum ob Antipatri calumnias prosequebatur; Cæsarique mille talenta donabat, & Juliæ Cæsaris uxori & Cæsaris filiis & amicis & libertis quingenta. Filiis præterea suis pecuniam & pensiones & agros distribuebat, itemque nepotibus suis: Salomen etiam sororem suam valde locupletabat, quod in omnibus summam ei benevolentiam præstiterit, & nusquam aliquid adversus eum moliri ausa fuerit. Cumque *ex eo morbo* convaliturum se non speraret, quippe jam septuaginta circiter annos natus, *mirum in modum* efferatus est, & ex ira & acerbitate omnia stomachabatur; eoque præcipue nomine, quod contemni se gentemque suo malo delectari putabat. accidit quod exstiterunt quidam è maxime popularibus, qui in eum etiam consurrexerunt ob hujusmodi causam.

Herodis in senio amarulentia.

Judas & Matthias in Herodem conjurant.

2. Erant Judas Sariphæi & Matthias Marga-

Καὶ οἱ μὲν πρέσβεις [m] ἐπὶ τῆς Ῥώμης [n] ἐπήγοντο, ὁπόσα τε ἀνακρινομένους δεῖσθαι λέγειν [o] προσδιδαχθέντες, καὶ τὰ γράμματα φέροντες. εἰς νόσον δὲ ὁ βασιλεὺς ἐμπεσὼν [p] διεθήκας γράφει, [q] τῷ νεωτάτῳ τῶν υἱῶν τὴν βασιλείαν δίδοὺς, μίσει [r] τῷ πρὸς τὸν Αρχέλαον καὶ Φίλιππον ἐκ τῶν Ἀντιπάτρου διαβολῶν, καίπερ τε [s] τάλαντα χίλια, καὶ γυναικὶ Ιουλίᾳ τῇ Καίσαρ@ καὶ τέκνοις καὶ φίλοις [t] ἐπελευθέροις Καίσαρ@ πεντακόσια. ἔνειμε δὲ καὶ πᾶσι χρήματα καὶ προσόδους καὶ ἀγρούς, καὶ ἧσσι πᾶσι ἐκείνων· Σαλώμην τε ἐπὶ μέγα [u] ἐπλούτιζεν τῷ ἀδελφῷ, [x] εὔνουν τε ἐν πᾶσι σφᾶς αὐτὸν διαμεμενηκῦαν, καὶ μηδαμόθι σφαλουμένην κακουργῖν. ἀπηγνωκὼς δ' ἀνιᾶτην, [y] καὶ γὰρ ἤδη ἔτ@ ἑβδομηκοστὸν ἦν, [z] ἐξηγρίωτο ἀκαίρῳ τῇ ὀργῇ καὶ πικρία [a] εἰς πάντα χρώμεν@· αἴτιον δ' ἦν δόξα τοῦ καταφρονεῖσθαι, καὶ ἡδονῇ τὰς τύχας αὐτοῦ τὸ ἔθν@ φέρειν. ἄλλως τε ἐπιδή τινες [b] δημοτικωτέρων ἀνθρώπων καὶ ἐπανίσταντο αὐτῷ διὰ ταύτην αἰτίαν.

β'. Ην [c] Ἰούδας ὁ Σαριφαίου, καὶ Ματθίας ὁ [d] Μαργα-

---

a Καθ' ὅτι γε & πατρὸς] Καθ' ὅτι τε & π. *Vat.*

b Τιτθίδ@.] *L. B.* τηθίδ@.

c Στεγνοτυπομένη,] Στεγνοτυπομένη *Busb. Vat. Lugd. Bat.* & *Zonar.*

d Επειδὴ πανταχῇ] Επειδὴ τὰ πάντα πανταχῇ *Vat.*

e Συγκακουργήσαντας] Κακουργήσαντας *Vat.*

f Κατιφερεῖν.] Ανιφερεῖν *Vat.*

g Βουλευμάτων.] Βεβουλευμένων *Busb.*

h Μὴ & βοηθεία] Illud & ex *L. B.* adjicitur. HAV.

i Εὑρίσκοιτο & κινδύνου] Εὑρίσκοι τῶν κινδύνων ἀφυγὰς *Busb.*

k Πρέσβεις ἐξέπεμψε] Πρεσβείαν *Vat.*

l Επὶ κατηγορίαν & ἑτ@,] Επὶ κατηγορίαν *Vat.*

m Επὶ τῆς Ρώμης] Επὶ τῷ Ρώμῃ *Busb.*

n Επήγοντο,] Ita *Gall.* ἠπείγοντο *Busb.* (& ita legi vult *Ibbetsonus* & *Coccejus*) ἤγοντο in *Editis Aliisque.*

o Προσδιδαχθέντες,] Sic lego, προσπεδαχθέντες in *Libris* tam *Editis* quam *MSS.*

p Διαθήκας γεγράφε,] Conf. inf. c. 9. §. 4. & alibi. lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

q Τῷ νεωτάτῳ τῶν υἱῶν] Conf. alibi. lib. 1. c. 32. §. 7. & lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

r Τῷ πρὸς τὸν Αρχέλαον] Ita lego cum *Zonara.* Μίσει τῷ πρός τε τὸν Αρχ. *Busb.* μίσει τότε πρὸς in *Editis.*

s Τάλαντα χίλια,] Ταλάντων χιλίων (χρυσοῦ ταλάντων χιλίων *L. B.*) & mox πεντακοσίων *Vat. L. B.* & *Busb.*

t Καὶ ἐπελευθέροις Καίσαρ@ πεντακόσια.] Καὶ ἀπελεύθερος πρὸς πεντακόσια in lib. 1. *de Bello Jud.*

u Επλούτιζεν τῷ ἀδελφῷ,] Sic *Vat.* & *Busb.* ἐπλούτιζε *L. B.* ἐπλούτισεν in *cæteris.*

x Εὔνουν τε ἐν πᾶσι] Εὔνουν τε αὐτῷ ἐπὶ πᾶσι διαμ. *Vat.*

y Καὶ γὰρ ἤδη ἔτ@.] Καὶ γὰρ ἦν ἔτ@ ἑβδομήκοντα ἐναῦν legendum esse contendit *S. Petitus* in *Animadversionibus ecclesiasticis*, Tom. 1. p. 524. ut & supra (lib. 14. c. 9. §. 2.) ἦν πεντήκοντα ὄντι, ις'. γὰρ αὐτῷ ἐγεγόνει μόνα ἑπτά.

z Εξηγρίωτο] Ita in *plerisque libris.* ἐξηγρίου (*Coccejus*, nam inferius quoque ἐξαγριώσας) *Busb.* & *Zonar.* ἐξηγρίωτο *L. B.*

a Εἰς πάντα χρώμεν@·] Mallem εἰς πάντας χρ.

b Δημοτικωτέρων ἀνθρώπων] Ita *Busb.* δημοτικοτέρων *Vat.* δημοτικοτέρων in *Editis Aliisque.*

c Ἰούδας ὁ Σαριφαίου,] In *lib. 1. de B. J.* Ἰούδα τοῦ Σεπφοραίου, καὶ Ματθίας Μαργαλώθου in *Marg. L. B.* Σαπφοραίου. HUDS. Conf. alibi. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

d Μαρ-

γαλώθη Ιουδαίων λογιώτατοι, καὶ παρ' ἕς τινας [c] τῶν πατρίων ἐξηγηταὶ νόμων, ἄνδρες καὶ δήμῳ σφόδρα φιλεῖς διὰ παιδείαν [d] τῶν νεωτέρων· ὁσημέραι γὰρ διημέρευον αὐτοῖς πάντες [g] οἷς σφοδρὰ ὁρμὴ ἀρετῆς [h] ἐπετηδεύετο. οἵ τε συνθηνόμενοι τοῦ βασιλέως τὸν νόσον θεραπεύειν ἄπορον ὄντων, ἐξῆραν τὸ νεώτερον, ὥστε ὁπόσα [i] παρὰ τὰ νόμιμα τὰ πάτρια κατεσκεύαστο ἔργα ὑπὸ τοῦ βασιλέως, τούτων [k] καθελόντες εὐσεβείας ἀγωνίσματα παρὰ τῶν νόμων φέρεσθαι. καὶ γὰρ δὴ διὰ τὸν τόλμαν [l] αὐτῶν, παρ' ἃ διηγόρευεν ὁ νόμος, τὰ ποιήσεως, τάτε ἄλλα αὐτῷ συντυχεῖν οἷς παρὰ τὸ εἰωθὸς τοῦ ἀνθρώπου [m] διετρίβη, καὶ δὴ καὶ τὸν νόσον. λέγω γὰρ τῷ Ηρώδῃ τινὰ πεφαγμαλιδήσθαι παρὰ τὸν νόμον, ἃ δὴ ἐπεκάλουν οἱ περὶ τὸν Ιούδαν καὶ Ματθίαν. [n] κατεσκεύακε γὰρ ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ τοῦ πυλῶνος τοῦ μεγάλου τοῦ ναοῦ ἀνάθημα καὶ λίαν πολυτελὲς, [o] ἀετὸν χρύσεον μέγαν. κωλύει γὰρ ὁ νόμος εἰκόνων τε ἀναστάσεις στήνειν καὶ τινων ζώων ἀναθέσεις στήσασθαι τοῖς βιοῦν κατ' αὐτὸν [p] πεφυκόσιν. " [q] ὥστε σκέλθρον οἱ σοφισταὶ τὸν "ἀετὸν καθαιρεῖν· [r] καὶ γὰρ εἴ τις ἂν κίνδυνος "[s] τοῦ εἰς θάνατον ἀνακειμένου, πολὺ τὸ ἐν τῷ ζῆν ἡδο- "νῆς λυσιτελέστερον φαίνεσθαι τοῖς [t] πεφυκόσιν ἀρε- "τοῖς ὑπὸ αὐτοῦ, τοῖς ὑπὲρ σωτηρίας καὶ φυλακῆς τοῦ "πατρίου [v] μελλήσουσι τελευτᾶν, διὰ τὸ αἰώνιον [x] τοῦ "ἐπαινεῖσθαι φήμην καταστησαμένους, ἔν τε τοῖς νεῦ "ἐπαινεθησεσθαι καὶ τοῖς ἐσομένοις ἀειμνημόνευτον [y] κα- "ταλιπεῖν τὸν βίον. [z] καίτοιγε τοῖς ἀκινδύνως διαιτωμέ- "νοις ἄφυκτον εἶναι τὴν συμφορὰν, ὥστε καλῶς ἔχειν "τοῖς ἀρετῆς [a] ὀρεγνωμένοις τὸ κατεψηφισμένον [b] αὐτῶν "μετ' ἐπαίνων καὶ τιμῶν δεχομένους ἀπίεναι τοῦ βίου. "[c] φέρειν δὲ κόφισιν πολλὴν τὸ ὑπὲρ καλοῦ ἔργοις, ὧν "μνησθὲν τὸν κίνδυνον εἶναι, πλουτᾶν, καὶ ἅμα ὑέσι τοῖς "αὐτῶν, καὶ ὁπόσοι τοῦ συγγενὲς καταλειποιντο ἄνδρες ἢ "γυναῖκες, καὶ τοῖσδε περιποιῆσαι ὄφελος εὐκλείᾳ τῇ "ἀπ' αὐτῶν.

γ'. Καὶ οἱ μὲν τοιούτοις λόγοις ἐξῆγον τοὺς νέους. ἀφικνεῖται δὲ λόγος εἰς αὐτοὺς τεθνάναι [d] φοβούμενον τὸν βασιλέα, καὶ [e] σωφρονεστέρους τοῖς σοφισταῖς. καὶ μέσης ἡμέρας ἀνελθόντες κατέσπασάν τε, καὶ πελέκεσιν [f] ἐξέκοψαν τὸν ἀετὸν, πολλῶν ἐν τῷ ἱερῷ διατριβόντων. καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ βασιλέως, ἀγγέλλεται γὰρ ἡ ἐπιχείρησις πρὸς αὐτὸν, ὑπὸ μείζονος διανοίας ἢ ἐπράσσετο ὑπολαβών, ἄνεισι χεῖρα πολλὴν [g] ἀγόμενος, ὅπως ἀνθέξοιεν τῷ πλήθει τῶν πρωμένων καθαιρεῖν τὸ ἀνάθημα· [h] ἐπιπεσὼν τε μὴ προσδεχομένοις, ἀλλ' οἷα ὄχλος φιλεῖ δόξῃ μᾶλλον ἁμαρτεῖν ἢ προνοίᾳ ἀσφαλεῖ τετολμηκόσι, ἀσυντάκτοις τε καὶ μηδὲν τοῦ ὑπήκοντος προσανεσκοπημένοις, τῶν τε νέων σὺν ἐλάσσοσι παραρριφθεῖσι ἀνδρῶν, οἳ ἅμα

lothi F. Judæorum eloquentissimi & legis patriæ interpretes præstantissimi, virique populo charissimi, quoniam juventutem docerent. qui enim virtuti comparandæ studebant, eos quotidie frequentabant. Hi *duo*, audientes regis morbum esse insanabilem, concitarunt juventutem, ut, sublatis operibus quæcunque à rege præter patriam consuetudinem facta fuissent, certaminis pro pietate præmia ex legibus ferrent. nam propter audaciam ipsius, & eorum effectionem, quæ lex vetabat, cum alia ei contigisse, quibus præter communem hominum morum vexatus fuerat, tum etiam hunc morbum. quippe nonnulla ab Herode contra legem fabricata fuerant, quæ ei crimini dabant Judas & Matthias. Fecerat enim rex & super majorem portam templi dedicaverat ingentem & magni pretii aquilam ex auro. Lege autem vetitum est iis, qui volunt ex ejus institutis vitam agere, vel quidquam cogitare de imaginibus erigendis, operamve dare animantium simulachris consecrandis. Atque adeo dictitabant illi magistri aquilam istam deturbandam esse: "quod si cui ejusmodi immine- "at periculum ut morti devoveatur, bonum ea ex "re propositum illis, qui pro legibus patriis con- "servandis tuendisque morituri sunt, longe magis "è re sua esse videri quam voluptatem ex vitæ u- "sura percipiendam, eo quod sempiterna sibi lau- "de comparata vitam relicturi sint, præsenti se- "culo celebrandam, futurisque in omne ævum "memorandam. Et quidem iis, qui sine periculo "vitam agunt, non effugiendam esse mortis cala- "mitatem, proinde recte facturos, qui virtutis de- "siderio tenentur, si, quod fors tulerit cum laude "& gloria amplectentes, diem obierint supremum. "quippe magnum *sortis* levamen, præclaris operi- "bus, ad quæ provocant pericula, immori, ut ex "gloria illorum ad filios redundet utilitas, ejusque "in partem tota cognatio tam viri quam feminæ "veniant.

Juventutem concitant ad ea tollenda quæ rex contra Moysis legem fecerat.

3. Dum illi his & aliis sermonibus juventutem incitant, nunciatur obiisse regem. id quod plurimum adjuvabat *istos* magistros. Itaque illi meridie aquilam demolitum eunt, atque eam securibus discindunt, spectantibus multis qui in templo morabantur. Hoc ubi regis prætori nunciatum est, is, suspicatus majorem aliquam rem, quam revera esset, tentari, eò cum magna manu proficiscitur, quæ *tum* id agebat ut tolleretur quod rex dedicaverat: cumque inopinantes aggressus esset, (quales plerumque solet esse vulgus ad audendum aliquid magis opinione temere præsumpta quam tuta rerum provisione adductum) & incompositos *adortus*, quique nihil quod in rem suam esset animo pro-

Aquilâ aurea dejicitur.

Prætor regis milites ducit in conjuratores.

d Μεγαλώθη] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH. *L. B.* in *Marg.* Μεγαλω.

e Τῶν πατρίων ἐξηγητὰς νόμων,] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

f Τῶν νεωτέρων·] Τῶν νεωτέρων *Busb.* utraque lectio ferri potest

g Οἷς σφοδρὰ ὁρμὴ ἀρετῆς] Infra §. 6. σφοδρὰ ὁρμὴ ἀρετῆς. SPANH.

h Ἐπετηδεύετο.] *L. B.* ἐπιτετήδευτο.

i Παρὰ τὰ νόμιμα] Παρὰ νόμον & πάτρια *Busb.*

k Καθελόντες] Καθελόντας *Busb.*

l Αὐτῶν,] Nisi sic distinguatur post αὐτῶν & νόμος, legendum, ut me monuit *Vir doctus*, αὐτῶν παρ' ἃ διηγόρευεν ὁ νόμος & Μωϋσέως. αὐτὸ καὶ τὰ &c. scribit *Casaub.*

m Διετρίβη,] *L. B.* in *Marg.* στένει.

n Κατεσκεύακε] Κατεσκεύακε γὰρ ὁ βατ. *Busb.*

o Ἀετὸν —— σφοδρὰ φιλοτιμίᾳ.] Imagines erigere aut animantium effigies consecrare, vetitum Judæis. *Rufinus.* Prohibet autem Lex imaginum elevationes vel animalium propositiones constituere *Vid.* de Animalium effigie ad cultum prohibita supr. lib. 3. c. 5. §. 5. μηδενὸς εἰκόνα ζῴου ποιήσασθαι σφόδρα· & Lev. xxvi. 1. Philo: περὶ Γιγ. p. 196. Conf. & ἀλωτ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

p Πεφυκόσιν.] Ita *Busb.* σφόδρα πεφυκόσιν in *Editis Aliisque.*

q Ὥστε ἐκέλευον] Ὥστε ἐξεκέλευον *Vat.*

r Καὶ γὰρ εἴ τις ἂν κίνδυνος] Ἡ γὰρ τοι κίνδυνος διὰ τοῦτο γόης) *Zonar.*

s Τοῦ εἰς θάνατον ἀνακειμένου,] Τῷ αὐτὸν καθαιρεῖσθαι *Busb.* HUDS. *L. B.* τὸν ἐ. θ. ἀνακειμένων. neque forsan pejus, ut significet quoddam periculum agnatum iis, quæ cum morte solent esse conjuncta. HAV.

t Πεφυσιωμένοις ἀρετὰ] Πεφυσιωμένῳ *Vat.*

v Μελλήσουσι τελευτᾶν,] Μέλλουσι *Busb.*

x Τὸ ἐπαινεῖσθαι φήμην] Illud δὲ è *Cod. Vat.*

y Καταλιπεῖν τὸν βίον.] Ita *Vat* καταλιπεῖν τὸ κλέος in *ceteris.*

z Καίτοιγε τοῖς ἀκινδύνως] Paulo aliter legisse visus est *Epiphanius*, qui vertit, *Nam etiamsi quisquam sine periculo valeat aliquando præclarum opus efficere, post paululum tamen venturam mortem naturæ lege non valebit effugere. Proinde pulchrum est his* &c.

a Ὀρεγνωσμένοις] Conf. supr. c. 1. §. 1. SPANH.

b Αὐτῶν] Αὐτῷ *Vat.*

c Φέρειν δὲ κόφισιν πολλὴν] Φέρει *Vat.* Φέρειν γὰρ κ. *Bas.*

d Φοβούμενον τὸν βασιλέα,] Vocem Φοβούμενον omittit *Busb.* & commode abesse potest.

e Συνεσπασμένους τοῖς σοφισταῖς.] Qui Sophistis illis admodum suffragatus sit. *Rufinus.* SPANH.

f Ἐξέκοψαν τὸν ἀετὸν,] Ἐξέκοπτον *Busb.* ἐξῆγον *Vat.* & *Josephus* ipse l. 1. de *Bello Jud.*

g Ἀγόμενος,] Ἐπαγόμενος *Busb.*

h Ἐπιπεσὼν τε] Ita *Vat.* & *Busb.* ἐπιπεσὼν μὴ &c. in *ceteris.*

Judas & Matthias cum aliis ad Herodem perducti.

prospexerant, juvenes ad quadraginta, qui reliquis fuga dilapsis eum animose exspectarant, comprehendit, factique suasores ducesque Judam & Matthiam, qui sibi dedecori esse putarunt ad adventum ejus recedere; eosque ad regem perduxit. Quos, cum rex, postquam ad eum venerant, interrogasset, an quod ipse donasset, id dejicere ausi fuissent? "At nos, *inquiunt*, de iis quæ deliberata

Sese arrogantius excusant.

"erant deliberavimus, & quod factum erat id fe-
"cimus, atque ut viros bonos forteque decuit.
"Nam & iis succurrimus quæ Dei honori sacrata
"sunt, & de lege ex ejus auditione soliciti esse di-
"dicimus. nihilque mirum si servatu digniora cre-
"dimus jussis tuis ea quæ Moyses Deo docente &
"suggerente scripta reliquit. nobisque volupe erit
"mortem, etiam quovis supplicio exacerbatam,
"obire, ut qui conscii erimus nos cum ea con-
"gressuros, non ob maleficia, sed ob pietatis amo-
"rem." Atque in istis quidem illi omnes consentiebant, audacia verbis respondente adhibita, qua animati facinus aggredi non dubitarunt. Rex au-

Vincti Hierichuntem mittuntur.

tem, ubi eos colligaverat, Hierichuntem nuncios misit, Judæorum primores eò accersens. Cumque illi convenissent, concione advocata in ipsum theatrum, *is* in lectica jacens, quoniam stare non pos-

De illis queritur Herodes ad Judæorum primores.

set, "enumerabat quot & quamdiu eorum causa
"labores pertulisset, utque templum magnis suis
"sumptibus exstruxisset, cum Asamonæi nati cen-
"tum viginti quinque annis (quibus regnassent)
"nullum unquam tale opus ad Dei honorem fa-
"cere potuissent. idque se ornasse *adjiciebat* præ-
"cellentibus donariis, pro quibus se etiam post
"mortem celebratum & collaudatum iri sperasset.
"Hic vero clamare cœpit, eos ne vivente quidem
"illo à contumeliis abstinere, quin luce palam au-
"dere suis donariis manus admoliri, eaque detur-
"bare, per simulationem eum contumelia afficien-
"di, sed reipsa (si res diligenter perpenderetur)
"id esse sacrilegium.

4. Illi vero ejus crudelitatis metu, ne forte, efferatus in ipsos, vindictam exigeret, negarunt id factum de sua sententia, ac *sibi* videri facinus vin-

Jozarus pontifex suffectus in locum Matthiæ.

dicandum. Atque ille in alios satis leniter se gessit, sed Matthiam pontificatus honore, ut earum rerum nonnulla ex parte auctorem, abdicavit, & Jozarum uxoris ejusdem *Matthiæ* fratrem pontificem creavit. Hujus Matthiæ pontificatu accidit, ut alius crearetur pontifex, in unam *duntaxat* diem,

Josephus creatur pontifex in unam diem.

qua Judæi *solenne* jejunium agebant, ob hujusmodi causam. Is Matthias, munere sacerdotali fungens, ea nocte, quæ jejunii diem antecessit, visus est sibi secundum quietem rem habere cum mu-

ἔμενον ἐπίονζα εἰς φυγὴν ϗ λοιπῆ πλήθυς κατεφάνη, συλλαμβάνε, ϗ τὲς εἰσηγητὲς τῆ πλημμέλε Ιούδαν ϗ Ματθίαν, ἄδοξον ἡγεμένυς ὑποχωρεῖν τὴν ἔφοδον αὐτῆ, [i] ϗ ἀνηγάγετο ἐπὶ τ βασιλέα. ἐρομένυ ϑ ἐπεὶ ἀφίκοντο ἐπ' αὐτὸν τῆ βασιλέως, [k] εἰ τολμήσαν αὐτῆ τὸ ἀνάθημα καθελεῖν; "ἀλλὰ ϗ πεφρόνηκά γε ἡμῖν τὰ φρονηθέντα,
"[l] ϗ πέπρακται τὰ πεπραγμένα, μετ' ἀρετῆς ἀνθρ
"[m] ρεπωδεστάτης. τῆ τε γὰ θείᾳ τῆ ἀξιώσε πεπισμέ-
"να βεβοήθηται ὑφ' ἡμῶν, [n] ϗ τῆ νόμε τῆ ἀκριβέσ
"[o] πεφρονήσμεθα. θαυμαςόν τε ἂδεν εἰ τ σῶν δογμάτων
"ἀξιωτέρυς [p] τετηρῆκε [q] ἡγησάμεθα [r] τὲς νόμυς, ὃς Μωϋ-
"σῆς ὑπαγορεύσ ϗ διδαχῆ τῆ Θεῆ γραψάμεν ϑ κα-
"τέλιπεν. ἡδονὴ τε τ θάνατον οἴσομεν, ϗ τιμωρίαν ἣν π-
"να ὑπενάλοις, ἀλλ' τὸ μὴ ἐπ' ἀδίκοις ἔργοις ἀλλὰ φι-
"λίᾳ τῆ εὐσεβῆς [s] μέλλειν σωείσεσθαι τὸ ἐφομιλῆσαν αὐ-
"τῆ." ϗ οἱ μὲν τοῦτα πάντες ἔλεγον, ἧδεν ἐλλιπεςέ-
ρα τῆ τόλμη ϗ λόγυ χρώμενοι, ἢ θαρσήσαντες τὸ ἔργον πράξειν σὺν [t] ἀπερυθρίαντο. [v] βασιλεὺς ϑ αὐτὲς καταδήσας, [w] ἐξέπεμπεν εἰς Ιεριχοῦντα, καλέσας Ιουδαίων τὲς ἐν τέλ. ϗ ὡς ἠθροισμένων, ἐξεκλησιάσας εἰς τὸ αὐτὸ θέατρον ὅλη κλινιδίῳ κείμεν ϑ αὐτωμαίᾳ ϗ ῥᾳνα, "τ [x] ἀγωνιῶν τε ἐφ' ὅσον [y] αἴτιναι ἦσαν ἐπ' αὐτὲς γεν-
"νῆαι ἀνηριθμεῖτο, ϗ τ ναὸν τὸν κατασκευὴν ὡς μεγά-
"λοις τελεσι τοῖς αὐτῆ θεοῖς, μὴ [z] δυνηθέντων ἕτερον
"ἑκαλὸν εἰκοσιπέντε τ Ασαμωναίων ἐν οἷς ἐβασίλευον τοσού-
"δέ τι ὑπὲ τιμῆ πράξαι ϗ Θεῆ. κοσμῆσαι ϑ ϗ ἀναθή-
"μασιν ἀξιολόγοις, [a] ἀνθ' ὧν ἐλπίδα μὲν αὐτῆ θεὸς
"[b] κἂν μὴ θάνατον καταλελειψέναι μνήμην τε αὐτῆ ϗ
"εὐκλειαν. κατεβόα τε ἤδη, διότι μηδὲ ζῶντα ὑβρίζειν
"ἐπιχοιντο εἰς αὐτὸν, ἀλλ' ἡμέρας τε ϗ ἐν ὄψῃ ἐ
"πληθυ ϗ ὕβρει χρωμένυς ἀψαθαι τ ὑπ' αὐτῆ [c] ἀνα-
"κλμένων, ϗ καθαιρήσιν ὑβρίζοντάς τε ποιεῖσθαι, λόγῳ
"μὲν εἰς αὐτὸν, ἀληθείᾳ ϑ εἴ τις [d] ἐξετάζοι τὸ γεγονὸς
"ἱεροσυλοῦντας.

δ'. Οἱ ϑ διὰ τὴν ὠμότητα αὐτῆ μὴ δή ϗ κατ' αὐτῶν ἐξαγριώσας εἰς περαιτέρω τιμωρίαν, οὔτε γνώμῃ ἔφασαν αὐτὸ πεπεῖχθαι τῆ αὐτῶν, φαίνεσθαί τε αὐτὸς οὐκ ἀπηλλαγμένα κηλῖδος αὐτὰ εἶναι. ὁ ϑ τὲς μὲν ἄλλους περαιτέρω ἔσχεν, Ματθίαν δὲ τ ἀρχιερέα πάσης ἱερᾶς ὡς αἴτιον τοῦ μέρυς τούτων γεγονότα, [e] καθίσα Ἰώζαρον ἀρχιερέα, ἀδελφὸν γυναικὸς τ αὐτῆ. ἐπὶ δὲ τοῦ [f] Ματθίᾳ τούτῳ ἱερωμένῳ, συμβαίνᾳ ϗ ἕτερον ἀρχιερέα καταςῆναι πρὸς μίαν ἡμέραν διὰ Ιουδαίων νηστείαν ἄγεσθαι. αἰτία δέ ἐσιν ἥδε. ὁ Ματθίας ἱερωμένῳ, ἐν νυκτὶ τῆ φερούσῃ εἰς ἡμέραν ἣν ἡ νηστεία ἐνίσατο, ἔδοξεν [g] ἐν ὀνείρῳ

ϗ Καὶ ἀνεγάγετο] Καὶ ἀπήγαγον *Vat.* & *Busb.* κατήγαγε in *lib.* 1. *de B.* J.

k Εἰ τολμήσειαν] Εἰ ἐτόλμησαν *Zonar.*

l Καὶ π πεπρ᾽ται τὰ πεπραγμένα,] Καὶ οἱ ἄνδρες, πέπραχ᾽), εἶπον, ϗ θαυμάζειν ὁ χρὴ &c. *Zonar.*

m Περεπωδεςάτης.] Παρεπωδεστάτης *Gen.* Vel περεπωδ. SPANH.

n Καὶ τ νόμε] Καὶ τ νόμε τε ἡγεμόνι τὸ σῶφρον. θαυμ. *Vat.*

o Πεφρονήσμεθα.] *L. B.* in *Marg.* πεφρονήσμεν.

p Τετηρῆκε] *Al.* τετηρεκέναι.

q Ηγησάμεθα] Ita lego cum *Cod. Vat.* ἡγήμεθα *Bas.* ἡγούμεθα *Gen.* & *Lugd. Bat.*

r Τὲς νόμες,] Illud τὲς è *Cod. Busb.*

s Μέλλειν συνεισεσθαι] Ita cum *Cod. Vat.* qui mox habet ἐπομιλῆσαν. Locum hunc corruptum esse suspicor. nec ad eum sanandum quidquam confert *Epiphanius*, qui vertit, *non enim pro injusto facinore sed pro amore pietatis nobis sustinenda sunt.*

t Απερυθρίαντο.] Sic *Vat.* & *Lugd. Bat.* ἀπεθρασύνθη in *cæteris.*

v Βασιλεὺς] Βασιλεύς τε αὐτὲς καταδήσας μετέπεμπεν εἰς Ιεριχοῦντα Ιουδαίων τὲς ἐν τέλ. ϗ Σαμαρειτῶν ἐξεκλησιάζειν εἰς τὸ *Vat.* βασιλεὺς ϑ δήσας αὐτὲς, ἐξέπεμψεν εἰς Ιεριχοῦντα, ϗ καλέσας *Busb.*

x Αγωνιῶν τε] Εὐπορίαν *Busb.* & *Zonar.*

y Αἴτιναι] *L. B.* ἅτινες.

z Δυνηθέντων] Ita *Vat. Lugd. Bat* & *Busb.* δυνηθέντες in *Editis Aliisque.*

a Ανθ' ὧν ἐλπίδα] Ανθ' ὧν ἐλπίδα χρείαν αὐτῷ ϗ μὴ θάνατον *Busb.*

b Κἂν μὴ θάνατον] Κἂν μεθ' ὃ θάνοι *Vat.* quod & voluit *L. B.* in quo exstat μεθοθάνοι.

c Ανακειμένων,] Ανακειμένων ϗ καθαιρήσειν ὑβρίζοντάς τε ποιεῖσθαι, λόγῳ μὲν εἰς αὐτὸν, *Vat.* ἀνατεθειμένων ϗ καθαιρεῖν ὑβρίζοντάς τε ποιησαμένους *Busb.*

d Εξετάζοι τὸ γεγονὸς] Sic *Busb* ἐξετάζοι δὲ γεγονὸς in *reliquis.* Forsan tamen legendum, ἀληθείαν ϑ ἤ τις ἐξετάζοι δὲ γεγονὸς.

e Καθίσα Ιώζαρον] Καθισᾶ *Busb.*

f Ματθίᾳ] De Josepho Matthiæ suffecto, nocturnam pollutionem passo, vide *Misn. tom.* I. 1. Hujus etiam rei exstat memoria in *Talm.* Hierosol. *Horaijoth tom.* fol. 47. col 4.

g Εν ὀνείρῳ] Hæc adversa videntur iis quæ in Talmude traduntur. Non solebant Pontifices ea nocte quæ antecedebat solemnem expiationis diem dormire, ob metum pollutionis, & in codice Joma cap. 1. misn. 7. diferte legitur נקח להתעכם שוח כהנה מכין לפניו באצבע צירה ואומרים לו אישי כהן גדול יעבור והפך אחרת על הרצפה. *Si quærebat se somno dare, sacerdotes juniores digito indice percutiebant coram ipso, & dicebant ipsi: Domine Pontifex Maxime, ita & pelle somnolentiam super pavimentum.* Quodque hæc dicta confirmat, ne quis Judæos finxisse illa autumet & collegisse ita se rem habere debuisse, est quod historica fide tradat Zacharias ben Kebutal, se ipsum legisse sæpius coram Pontifice illa nocte, ne videlicet somnus ei obreperet. Qua ratione ergo Josephus testatur Pontificem ea nocte dormivisse? Nimirum ex testimonio Talmudicorum liquet consuetudinis fuisse, ut Pontifex ea nocte vigilaret: nec longe quærenda est hujus moris ratio, ne videlicet dormiens polluere-

tur. Verum an inde colligitur nunquam ullum Pontificem in somnum incidere potuisse? Aliud est quum testor quid mo-

ris

ἐχῶ [h] ὠμιλῆσαι γυναικί· καὶ ἀφ' ὁτέου οὐ δυναμένου ἱερατεύειν, Ἰώσηπος ὁ τοῦ [i] Ἐλλήμου συνιερᾶσαι αὐτῷ, συγγενὴς ὤν. Ἡρῴδης δὲ, τόν τε Ματθίαν ἐπιπαύσας τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ τὸν ἕτερον Ματθίαν, ὃς ἐγηγέρκει τοὺς στασιν, καὶ ἄνδρας σὺν τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ ἔκαυσε [k] ζῶντας. καὶ ἡ [l] σελήνη δὲ τῇ αὐτῇ νυκτὶ ἐξέλιπεν.

ε'. [m] Ἡρῴδῃ δὲ μειζόνως ἡ νόσος ἐπεκραίνετο, δίκην ὧν θεομανόμενος ἐκπρεσσομένου θεοῦ. πῦρ μὲν γὰρ [n] μαλακὸν μὲν, [o] οὐδὲ πολλοῖς ἀποσημαῖνον τοῖς ἁπτομένοις τοῦ φλόγωσιν, [p] ὁπόσον τοῖς ἔνδοθεν προσπίπτει τοῦ κάκωσιν. ἐπιθυμία δὲ δεινὴ [q] τοῦ δέξασθαί [r] τι ἀπ' αὐτοῦ· ὃ γὰρ μὴ θέμις ἦν ἀπεργάσασθαι. καὶ [s] ἑλκώσεις τῶν τε ἐντέρων ἐς μάλιστα τοῦ κώλου δῆναι ἀλγηδόνες. καὶτὸ φλέγμα ὑγρὸν περὶ τοὺς πόδας ἐς διαυγές· ὑδρωπικὸν δὲ καὶ περὶ τὸ [t] ἦτρον κάκωσις ἦν. [x] καὶ μὴν ἐς τοῦ αἰδοίου [y] ὄψις σκώληκας ἐμποιοῦσα· πνεύματός τε ὀρθία [z] ἔντασις, καὶ [a] αὐτὴ λίαν ἀηδὴς ἀφηδόνι τε τῷ [b] ἀποφορᾶς, καὶ τῷ πυκνῷ τοῦ ἄσθματος, [c] σπασμός τε περὶ πᾶν μὲν [d] μέρος, ἰσχυρὰ δὲ [e] ὑπομενητὸν περιτιθέμενος. [f] ἐλέγετο οὖν ὑπὸ τῶν [g] θεραζόντων, καὶ οἷς ταῦτα προφητεύσασι [h] σοφία [i] περιῆν, τοιοῦτο τὸ [k] πολλὰ δυσεβοῦς τούτου ὁ θεὸς ἐπεργάσασθαι παρὰ τοὺς βασιλέως. [l] ὁ δὲ, καίπερ δὴ μειζόνως ἢ ἀντίσχοι ἄνθρωπος ἀλγυνόμενος, ἐν ἐλπίδι [m] τοῦ ἀνασῴζεσθαι μὲν, ἰατρούς τε μεταπεμπόμενος, καὶ ὁπόσα ἀρωγὰ ὑπαγορεύσαιεν χρῆσθαι [n] μὴ ἀποτετραμμένος· [o] πλησμόν τε περᾶσαι Ἰορδάνου, θερμοῖς τοῖς κατ' [p] Καλλιρόην αὐτὸν παρεδίδου, ἅπερ σοὶ τῇ ἐς πάντ' ἀρετῇ ἐς πάνυ τιμᾶται. ἐξεισι δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο εἰς [q] λίμνην τὴν ἀσφαλτοφόρον λεγομένην. κἀνταῦθα τοῖς ἰατροῖς δοκῆσαν ὥστε ἀναθαλπῆναι αὐτὸν, καθεθεὶς εἰς πέλον ἐλαίου [r] πλέον, δόξαν [s] μεταστάσεως ἐνεποίησεν αὐτοῖς. τῶν δὲ οἰκετῶν οἰμωγῇ χρωμένων θρηνητικῶν, καὶ μηδ' ὕπνου ἀμφὶ τοῦ σωθησομένου ἐλπίδα ἔχων, τοῖς στρατιώταις [t] ἀνὰ πεντήκοντα δραχμὰς ἑκάστῳ κελεύει νεμηθῆναι. πολλὰ δὲ καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν καὶ φίλοις τοῖς αὐτοῦ ἐδωρεῖτο, καὶ παρῆν αὐθις

liere: quam ob cauſam cum rem divinam facere non poſſet, ei vicariam operam præſtitit Joſephus Ellemi filius, ejus conſanguineus. Hunc autem Matthiam Herodes munus deponere coëgit: alterum vero Matthiam, qui ſeditionis auctor exſtiterat, & ejus ſociorum nonnullos, vivos igni cremavit. eadem etiam nocte fuit lunæ defectio. *Vivicombustum Juda & Matthiæ.*

5. Herodi autem morbus magis magiſque ingraveſcebat, Deo pœnas ſcelerum illius exigente. Nam ignis quidem erat eum lente exurens, qui non tantum tactui ardorem prodebat, quantum partibus internis dolorem afferebat. Ab eodem malo erat vehemens aliquid aſſumendi deſiderium, cui quidem non obtemperare non licebat. aderat etiam inteſtinorum exulceratio, maximeque eum vexabant acerbi in colo cruciatus. quin & pedes occupaverat humor aqueus & pellucens, ſimiliſque erat circa abdomen mali labes. porro genitalium putredo gignebat vermes; & laborabat, cum erectus eſſet, gravi ſpirandi difficultate, quæ tum ob anhelitus fœtorem tum ſpiritus crebritatem erat moleſtiſſima. denique convulſiones per univerſa propemodum membra inſuperabile ipſi robur addebant. Ajebant porro divini, & qui in hujuſmodi vaticinandi ſcientia ſtudium ſuum collocaverant, hanc multiplicem impietatis pœnam Deum à rege expoſcere. Ille vero, licet gravius affligeretur quam ut quis cruciatum ferre poſſe videretur, ſalutem tamen ſperabat, & medicos acerſebat, & eorum conſiliis per omnia obſequebatur: trajectoque Jordane fluvio thermis utebatur Callirhoënſibus, quæ præter cæteras tot dotes etiam potui commodæ ſunt. Hæ aquæ in lacum influunt, qui bituminis ferax eſſe dicitur. Ibi cum medicis viſum eſſet, ut cum refoverent, demiſſus in ſolium olei plenum, *non multo poſt* in eo eſſe credebatur ut animam efflaret. ſed famulis ploratum edentibus ad ſe rediit: ac de ſalute ſua deſperans, quinquaginta drachmas militibus viritim juſſit diſ- *Herodis morbus & cruciatus.*

tri-

ris & conſuetudinis fuerit, aliud quid aliquando acciderit. An non recte dico, Levitas ſemper in templo noctu vigilaſſe? Et tamen inventos aliquando fuiſſe qui dormirent, liquet ex Talmude. Unum ejuſmodi factum, labefactare non poteſt auctoritatem dicti de conſuetudine prolati. Et multa eo tempore fiebant, & fieri poterant; quando Pontifices pro arbitrio Herodis mutabantur & homines impii eo munere fungebantur, ſecus ac bene ordinatis omnibus quæ ad ſacra ſpectabant. Illuſtrem dicta exemplo. Clarum eſt ex lege Dei & ſcriptis Judæorum non licuiſſe ante oblatum die 16 menſis Niſan manipulum falcem immittere in ſegetem. Conceſſerunt tamen aliquando ſapientes Jerichuntinis ante illum diem metere. Id ipſi fatentur in Talmude. Quod ſi hoc literis tradere neglexiſſent, ut facile fieri poterat, & Joſephus aut quis alius ſcriptor narraſſet ſe veniſſe octo diebus ante Paſcha Hieroſolymis Jerichuntem, ſed amicos ſuos domi non inveniſſe quoniam in agris metebant fruges, num protinus falſi poſtulandus eſſet Joſephus? Ita quibuſdam in more eſt poſitum. Ego malo judicium ſuſpendere, & quando nulla ratione conciliari poſſunt ſcriptores duo, fidem alterutrius ſuſpectam non reddere. REL.

h Ὡμιλῆσαι γυναικί·] Ὡμιληκέναι *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

i Ἐλλήμου συνιερᾶσαι αὐτῷ] Ἐλλίμου *Busb.* & *Epiphan.*

k Ζῶντας.] Ζῶντες *Vat.*

l Σελήνη ἦ] Videſis *Scaligerum* in *Animadverſ. ad Chron. Euſeb.* p. 162. *Keplerum* de *Anno Natali Chriſti* p. 80. *Petavium* in lib. X. *de Doctr. Temp.* c. 66. *Uſſerium* ad *A. M.* 4000. *Langium* de *Annis Chriſti*, p. 346. & *Pagi Apparat.* ad *Ann. Baronii*, p. 35.

m Ἡρῴδῃ ἦ μείζονος ἡ νόσος ἐπεκραίνετο,] Hunc locum de morbo Herodis: Ἡρῴδῃ ἦ μείζονος ἡ νόσος &c. adducitur ab Euſeb. H. Eccl. lib. 1. c. VIII. p. 25. A. B. ἐπεκραίνετο *Euſeb.* ἐδέξασθαί τι· ἃ δὲ μὴ ὑπάρχειν· καὶ ἑλκώσεις *Euſeb.* SPANH.

n Μαλακὸν μὲν,] Μαλθακὸν *Zonar.*

o Οὐδὲ πολλοῖς] Οὐχ ὧδε πολλοῖς *Vat. Euſeb.* in *Hiſt. Eccl.* l. 1. c. 8. & *Nicephorus Caliſtus* in *Hiſt. Eccl.* l. 1. c. 15. HUDS. Οὐχ ὧδε πολλοῖς &c. *Euſeb.* SPANH.

p Ὁπόσον] Apud *Euſeb.* & *Nimph.* ὅσον. HUDS. Ὅσον *Euſeb.* SPANH.

q Τοῦ —— ὑπάρχειν·] Confer mox initio. §. SPANH.

r Τι ἀπ' αὐτοῦ·] Ita *Vat. L. B.* in *Marg.* nam καὶ ibi eſt in *Textu* & *Niceph.* τὶ ἀπ' αὐτοῦ in *Editis Aliiſque.* ἐδέξασθαί τι, ἃ δὲ μὴ ἐχ ὑπάρχειν *Euſeb.* omiſſis ἀπ' αὐτοῦ, quæ ſuperflua eſſe exiſtimat *Valeſius.*

s Ἑλκώσεις] Ita *Busb. Epiphan. Zonar.* & meliores *Euſebii* libri. ἕλκωσις in *Editis Aliiſque*, ut & apud *Nicephorum.*

t Καὶ περὶ τὸ ἦτρον] Καὶ ἡ περὶ *Euſeb.*

x Καὶ μὴν] Καὶ μὲν καὶ *Niceph.*

y Ὄψις σκώληκας ἐμποιοῦσα·] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

z Ἔντασις,] Ἔκτασις *Vat.* & *Busb.* à pr. m. perperam.

a Αὕτη] Αὐτὴ *Euſeb.* & *Niceph.*

b Ἀποφορᾶς,] Ἐπιφοραῖς contra librorum omnium fidem legit *Gregorius* noſter, in tractatu *de Epiſcopo puerorum.*

c Σπασμός τε] Ita cum *Busb.* & *Zonar.* & quibuſdam *Euſebii* libris (*Marg. Lugd. Bat.* ἀσασμὸς) ἀσπαρμὸς τε in *Editis Joſephi.*

d Μέρος,] Μέλος *Busb. Zonar.* & *Niceph.*

e Ὑπομενητὸν περιτιθέμενος.] Ita *Vat. Busb. Euſeb.* & *Niceph.* ὑπομενητὸν in *Editis Aliiſque.*

f Ἐλέγετο οὖν] Ἐλέγετο γοῦν *Euſeb.*

g Θεραζόντων,] Iterum cum iiſdem & *Lugd. Bat.* θεαζόντων perperam in *Editis Aliiſque.* HUDS. Θεαζόντων *Euſ.* SPANH.

h Σοφία] Ita cum *Euſebii* libris. σοφία ἀχμάζετο *Niceph.* σοφία περίκειτο in *Joſephi Editis* & *MSS.*

i Περῆν,] Περίκειτο *Euſ.* SPANH.

k Πολλὰ δυσεβοῦς] Τὰ πολλὰ καὶ δυσεβῆ in *Editis Euſebii* non ita in quibuſdam ejus *MSS.* quibuſcum conſentit *Joſephus.*

l Ὁ δὲ,] Ita *Busb.* καίπερ δὲ μείζονως ſine ὁ δὲ in *Editis Aliiſque.*

m Τοῦ ἀνασῴζεσθαι] Τὸ ἀνασῴζεσθαι *Vat.* HUDS. Ἀνασῴζεσθαι, ὑγιάζεσθαι *Heſychius.* SPANH.

n Μὴ —— ἔχων,] Καὶ ἀπτετο. μὴ ἀναιδόμενος *Busb.* ſimiliſque lectio apud *Zonaram.*

o Πολυσμόν τε περᾶσαι] Hic locus de morbo Herodis paullo aliter refertur apud *Euſeb.* H. Eccl. l. 1. c. VIII. p. 25. A. B. C. SPANH.

p Καλλιρόην] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

q Λίμνην τὴν ἀσφαλτοφόρον] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

r Πλέον,] *L. B.* πλέων.

s Μεταστάσεως] Sic μετάστασιν de Morte infr. lib. 19. c. 1. §. 10. SPANH.

t Ἀνὰ πεντήκοντα] Καὶ π. *Vat.*

tribui. Insuper ducibus & amicis ingentem pecuniæ vim largitus est, ac deinde iterum Hierichuntem revertebatur: ubi atra bile correptus adeo exacerbatus est, ut ad extremum hujusmodi facinus excogitaverit. Cum totius gentis primores, ubicunque degerent, jussu ipsius ad eum convenissent (quæ fuit ingens sane multitudo, tota quippe gente evocata, & universis edicto obsequutis, quòd pœna capitis iis intentata esset qui mandata negligerent) rex, ut qui similiter in omnes insontes sontesque sæviret, eos in Hippodromum cunctos concluſit, deinde, accersita sorore sua Salome ejusque viro Alexa, dicebat, "se, nimirum quod tan-
"tis undique premeretur doloribus, non procul à
"morte abesse: quæ res tolerabilis & omnibus o-
"ptanda est. ut vero sine ulla lamentatione aut
"luctu, qui rege dignus sit, moreretur, hoc sibi
"animum urere. Se enim quæ sit Judæorum mens
"perspectum habere, nihilque illis sua morte o-
"ptatius lætiusque accidere posse, ut qui se viven-
"te rebellare ausi fuerint, suoque donario contu-
"meliam facere. Itaque illorum officii esse, ut ad
"se aliquantulum hoc dolore sublevandum aliquid
"decernerent. Nam si secum sentire voluerint,
"fore ut justa sibi splendida, & longe alia quam
"regibus solent, persolvantur, utque serio per uni-
"versam nationem luctu condecoretur, quem alio-
"quin non nisi per ludum jocumque deplorarent.
"Quare ubi illum animam egisse videbunt, debere
"eos collocare circa Hippodromum milites, mor-
"tis ejus adhuc ignaros (neque enim eam nisi hoc
"perfecto indicandam) jubereque se ut omnes
"ibi conclusos missilibus configant: atque ita, cum
"isti hoc modo perempti fuerint, ipsum eos bisa-
"riam delectaturos esse, dum & illi sui morientis
"voluntatem exsequantur, & is luctu memorabili
"cohonestabitur." Atque ille quidem eis ista mandavit, plorans miserabiliter, & per amorem consanguinitatis, perque fidem, quam Deo deberent, eos obtestans, ne sibi honorem hunc denegarent: id quod illi se facturos esse promiserunt.

Herodis crudelitas ultima.

Quid auctor de Herode senserit.

6. Jam vero qui fuerit homini isti animus, cui & priora forsan placebant, quod ex vitæ amore acta essent quæ in consanguineos suos perpetraverat, ex iis licet conjicere, quæ modo in mandatis, ab omni humanitate alienis, dederat; *scilicet* ut totam gentem in luctum & charissimorum desiderium conjiceret, jubendo unum aliquem è singulis familiis neci dari, nulla licet ipsum injuria affecerant, nec criminis cujuspiam ab aliis accusati fuerant: cum iis qui vel minimum sibi virtutis vendicant moris sit, in eos, quibuscum illis justæ inimicitiæ, in ejusmodi præsertim tempore odium deponere.

ἐπὶ Ιεριχουῦτ⊙· μέλαινά τε χολὴ αὐτὸν ἤρθ ἐπὶ πᾶσιν ἐξαγριαίνσαι, ὥστε [v] δὴ τελευτῶν πρᾶξιν τοιάνδε ἐπινοῆσ. ἀφικνμένων πρσταγμαλ τῷ αὐτῷ Ιυδαίων ἀνδρῶν παντὸς τοῦ ἔθνυς [x] ὁπόσπερ ἀξιολόγων· πολλοὶ ἦ ἐγένντ ὡς τοῦ παντὸς ἔθνυς κατακεκλημένυ, καὶ πάντων ἀκροασαμένων τοῦ Δρσταγμαλ⊙, εἰς γὸ θέατρον ἐὼ ἀνακείμενα τοῖς ἀλογήσαζι τ [y] ἐπιτολῶν· ἐμμφνομένυ πᾶσι τοῦ βασιλέως ὁμοίως τοῖς τε ἀναιτίοις Ϲ παρεχηκόσιν αἰτίαν, συγκλείσας αὐτοὺς πάντας ἐν [z] τῷ ἱπποδρόμῳ, τὸν τε ἀδελφὸν αὐτοῦ Σαλώμλν Ϲ τ ἄνδρα αὐτῆς [a] Αλεξᾶν μεταπέμψας, "τεθνήξεσθ μὲν, οὐ πόρρω, ἔλεγε, ἐπὶ τοσν-
"δε τ ἀλγηδόνων αὐτὸν [b] περιεχυσῶν· καὶ τόδε μὲν οἷόν
"τε καὶ πᾶσι φίλον συμπυγχάνειν. [c] ὀλοφυρμῶν ἦ ἀπ-
"ραν καὶ πένθυς ἐνδεᾶ ὁποῖον ἐπὶ βασιλεῖ πάσοιτ ἂν,
"μάλισα αὐτῷ λυπηρὸν εἶναι. ὑ γὸ [d] ἀποσκοπῶ τὸν
"Ιυδαίων Δρόμοιαν, ὡς [e] εὐκτῷ⊙ αὐτοῖς καὶ πάνυ
"κεχαρισμέν⊙ ὁ θάνατ⊙ αὐτοῦ, Δρὶ τὸ καὶ ζῶν-
"τ⊙ ἐπὶ ἀποστάσ ἐπίγεσθαι καὶ ὕβρει τῶν ὑπ' αὐτοῦ
"πεπηθημένων. ἔργον δ' ἄρα ἐκείνων εἶναι, κἀφι-
"σίν τινα αὐτῷ ψηφίσασθαι Ϲ· ἐπὶ τοιοῖσδε ἀλγυνσ.
"τὰ αὐτὰ [f] γὸ δὴ Φρονῆσαι δόξῃ τῇ αὐτοῦ μὴ ἀπειπα-
"μένων μέγαν αὐτοῦ τ ἐπιτάφιον [g] ἡμῆσεσθαι, καὶ ὀ-
"πῖ⊙ [h] ὐδ' ἄλλοις βασιλέων, καὶ πάνθ⊙ Δρὶ ὧ
"ἔθνυς ἅπαν⊙ ἐκ ψυχῆς ὀλοφυρμένων [i] ἐπὶ παρ-
"δᾶ καὶ γέλωτι αὐτοῦ. ἐπὰν σὺ θάσωντ τὸν ψυ-
"χὸν ἀφέντα αὐτὸν, ἀπειλήσαντας τῷ ἱπποδρόμῳ τὸ
"στρατιωτικὸν, ἀγνοῦν ἔτι τ θάνατον αὐτοῦ· μὴ γὸ πρό-
"τερον εἰς τὰς πολλὰς ἐξενεγκεῖν ἢ τάδε [k] πράξαι· κε-
"λεύσν ἀκοντίσαι τὰς ἐγκαθειργμένυς, καὶ πάντας τὺ-
"πτν ἀνελόντας τ τρόπον διϊχθῆν αὐτὸν ἐκ ἁμαρτήσον-
"τας δ' εὐφρανοῦ⊙, κυρώσᾳ τι ὧν [l] ἐπιτέλεσεν αὐ-
"τὸς μέλλων τελευτᾶν, καὶ τῷ πένθ ἀξιόλογῳ τεπ-
"μῆσθαι." καὶ ὁ μὲν μὴ δακρύων πατνιώμεν⊙, καὶ τὴ συγγνώμ τὸν εὔνοιαν καὶ πίστιν τὴ θείᾳ [m] προσκαλῶν, ἐπίσκηπτε μὴ ἠτιμῶσθαι ἀξιῶν. κἀκεῖνοι ὡμολόγουν ὑ θαλήσεσθαι.

ς'. Καταννοήσατε δ' ἄν τις τὸν Δρόμοιαν [n] αὐτῆ τοῦ ἀνθρώπυ, [o] καὶ ὅτῳ τὰ πρότερα ἤρεσκεν, ὡς ὑπὸ τοῦ φιλοζωεῖν πρᾴξειε τὰ εἰς τὰς συγγνείας πεπραγμένα, ἐκ γοῦν τ ἄρτι ἐντολῶν ὅθεν ἀνθρώπιον [p] εἰσφερομένων· εἶγε καὶ ἀπὸν τοῦ βίυ πρόνοιαν εἶχεν ὡς ἐν πένθ καὶ ἐρημίᾳ τ φιλτάτων τὸ πᾶν καθαγίσειεν ἔθν⊙, ἵνα ὑπὸ ἑκάσυ οἴκυ κελεύων [q] μεταχθῆσαι, μηδὲν ἄδικον μήτε εἰς αὐτὸν δεδραχότας, μήτε ἐφ' ἑτέροις ἐγκλήμασιν κατηγορίας αὐτῶν ἠνμένης, εἰωθότων οἷς [r] προπετείσης ἀρετῆς καὶ πρὸς [s] τὰς δίκη ἐχθρὰς γεγονότας ἐν τοιούσδε καιροῖς τὸ μίσος καταπίθεσθαι.

IX. CAP. VII.

ΚΕΦ. ζ'.

Herodes conatur sibimet manus inferre; & paulo post Antipatrum interfici jubet.

Ηρώδης Δρόμοιεῖ τὸν Φόνυ αὐτόχερ γίνεσθ, καὶ μετ' ὀλίγον Αντίπατρον ἀναιρεῖσθ κελεύσ.

Herodis legati, Roma venientes, læta nunciant.

INterim, dum ista cognatis suis mandat, adveniunt Roma literæ à legatis, quos ad Cæsarem

ΤΑῦτα ἦ ἐπιτέλλοντ⊙ αὐτοῦ πρὸς τὺς συγγνεῖς, χρόμματα παρὼν ἐκὼ τ εἰς Ρώμλν πρέσβεων ἀπεσταλμέ-

ν Δὴ τελευτῶν πρᾶξιν] Ἤδη *Busb.*
x Ὁπόσπερ ἀξιολόγων·] Ὁποίπερ *Vat.* & *Busb.*
y Ἐπισολῶν·] Ἐντολῶν *Busb.*
z Τῷ ἱπποδρόμῳ,] Circus Hierichunti. SPANH.
a Αλεξᾶν] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 33. §. 6. SPANH.
b Περιεχυσῶν·] Περιπυσῶν *Vat.*
c Ολοφυρμῶν ἦ ἄπρσον] Τὸ ἦ ὀλοφυρμῶν τε ἄπρσον *Vat.*
d Αποσκοπῶν] *L. B.* ἀπὸ σκοπᾶ.
e Εὐκτῶ⊙ αὐτοῖς] Εὐκτὸς *Vat.* forsan pro εὐκτῆς.
f Γὰρ δὴ] *L. B.* δεῖ.
g Γενήσεσθαι,] *L. B.* ἡμέσθαι.
h Οὐδ' ἄλλοις βασιλέων,] Ita cum *Cod. Vat.* οὐδ' ἄλλων in *Editis Aliisque.*
i Ἐπὶ παιδιᾷ] Ita lego. ἐπὶ παιδίᾳ in *Editis.* ἐπὶ παιδὶ καὶ γ. *Vat.* ἐπὶ παιδίᾳ *Busb.* qui & ὀλοφυρομένων habet.
k Πρᾶξαι·] Πρᾶξιν *Vat.* & *Busb.*
l Επισείλειεν αὐτοῖς] Ita *Vat.* ἐπισείλαιεν in *Editis Aliisque.*
m Προσκαλῶν,] Eo modo *Vat.* & *Lugd. Bat.* προσκαλῶν in *reliquis.*
n Αὐτῆ] Abest a *L. B.*
o Καὶ ὅτῳ τὰ πρότερα ἤρεσκεν,] Est qui malit καὶ ὅτῳ, Forsan καὶ ὅτῳ, vel κἂν αὐτῷ, vel καίτοι αὐτῷ τὰ πρ.
p Εἰσφερομένων.] Ita ex conjectura. εἰσφερομένῳ in *Editis* & *MSS.*
q Μεταχειρῆσαι,] Lego μεταχειρίσαι. COCC.
r Προπετοίης —— καθαλθοσ.] Conf. *supr.* §. 2. SPANH.
s Τὰς δίκη ἐχθρὰς] Ita lego cum *Cod. Vat.* τὰς ὑ δίκη ἐχθρὰς γεγονότας τοιούσδε π. in *Editis Aliisque.*

σαλμένων [t] εἰς Καίσαρα· καὶ ἀναγνωσθέντων τὸ κεφάλαιον ἦν, ὡς ἐπὶ τῇ Ἀκμῇς ὀργῇ τῇ Καίσαρος ἀνῃρημένης, ἐφ' οἷς Ἀντιπάτρῳ συγκακουργήσαι, αὐτόν τε Ἀντίπατρον, ὡς ἐπὶ γνώμῃ τῇ ἐκείνου [v] ποιεῖτο ὡς πατρὸς ἐκ βασιλέως, εἴτε φυγάδα ἐλαύνειν ἐβούλησεν, εἴτε [x] καὶ κτεννύναι. τούτων [y] ἀκροασάμενος Ἡρῴδης, βραχύ μέν τις ἀνέψυξεν ἡδονῇ τῶν γεγραμμένων, θανάτῳ τε τὸν Ἀκμῆν ἐπαιρόμενος, καὶ ἐξουσίαν τὸν ἐπὶ τῷ παιδὶ τιμωρίας. [z] πλειόνων δὲ εἰς μέγα τὰ ἀλγηδόνων, [a] παρέστο πεπαλαιωρημένον σιτίων· καὶ ἤτησε μῆλον ἐκ μαχαίριον. ἦν γὰρ ἐν ἔθει ἐκ πρότερον αὐτῷ, [b] περιλήψαντι αὐτὸ δι' αὐτοῦ ἐκ κατ' ὀλίγον τέμνειν ἐσθίειν. λαβὼν δὲ ἐκ [c] περισκεψάμενος, γνώμῃ εἶχεν ὡς πάσων ἑαυτόν. [d] κἂν ἐπεπράχει, μὴ φθάσαντος αὐτοῦ κατειλαβεῖν τὴν δεξιὰν [e] Ἀχιάβου, ὃς ἀνέψιος ἦν αὐτοῦ. καὶ μέγα ἀνακεκράγοντος, οἰμωγή τε αὖθις ἀνὰ τὸ βασίλειον ἦν, καὶ θόρυβος μέγας ὡς οἰχομένου δὴ βασιλέως. [f] καὶ Ἀντίπατρος, πιστεύσας τὸν τέλος ἀληθῶς τὸν πατέρα ἔχειν, θαρσεῖ τε [g] ἐχρῆτο ἐπὶ τοῖς λόγοις, ὅλος ὡς ἤδη τῶν δεσμῶν [h] ἀφησόμενος, καὶ τὴν βασιλείαν ἀκινήτῳ [i] δεξόμενος εἰς χεῖρας· καὶ τῷ εἰρκτοφύλακι πρὸ ἀφέσεως ἦν αὐτοῦ διάλογος, μεγάλα ὑπαισχνούμενος εἰς τὸ παρὸν ἐκ τὸ αὖθις, ὡς ἂν πρὸ τοιόνδε τοῦ ἀγῶνος [k] ἐνεγκόντος. ὁ δέ, ἃ μόνον ἀπῄδει ἦν πρᾶσσεν ἐφ' οἷς ἠξίου Ἀντίπατρος, ἀλλὰ ἐκ τῷ βασιλεῖ ἐκπεσημαίνει διάνοιαν τοῦ ἐκείνου, πολλοῖς [l] καὶ προσφόροις παρ' αὐτοῦ χρώμενος. ὁ δὲ Ἡρῴδης ἐκ πρότερον ἀκ ἠσθόμενος [m] ἀλλ' εὐνοίᾳ δὴ θεός, ἐπεὶ ἤκουσε τοῦ εἰρκτοφύλακος ταῦτα εἰρηκότος, ἀνέβοησε τε ἀναπτύξας τὴν κεφαλὴν, καί περ ἐν τῷ ὑστάτῳ ὤν, καὶ ἐπὶ [n] τὸν ἀγκῶνα πρόσω ἑαυτὸν κελεύσας πῆξαι [o] πινάκιον τοῦ δορυφόρων, μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀξέως [q] κλείσαντας αὐτὸν ἐν [p] Τρκανίᾳ [r] ταφῆς ἀσήμους ποιεῖσθαι.

miſerat, quibus ſignificabatur, Acmen indignatione Cæſaris interfectam eſſe, quod Antipatro facinorum adjutrix fuerit, ipſumque Antipatrum relictum eſſe arbitrio illius, ut patris & regis, ſive in exſilium eum pellere vellet, ſive morte multare. Cum iſta accepiſſet Herodes, meliuſcule ſe habuit ex tam læto nuncio, animis & ex Acmes interitu ſublatis & ex poteſtate de filio ſupplicium ſumendi ſibi permiſſa. Cruciatibus autem in immenſum creſcentibus, langueſcebat inedia confectus: atque pomum popoſcit & cultellum. ſolitus enim erat & antea manu ſua poma decorticare & fruſtatim comeſſe. Ubi id habuit, circumſpexit, & ſeipſum ferire voluit. Quod ſane feciſſet, niſi ejus ſobrinus Achiabus manum ei prehendiſſet, magnumque clamorem edidiſſet. unde tantus repente in regia ululatus & tumultus coortus eſt, quantus ſi mortuus rex fuiſſet. & Antipater, patrem vere mortuum credens cœpit confidenter, quaſi jam ſolvendus & rex nullo negotio futurus, loqui, cumque cuſtode carceris de miſſione agere, multa ei tum in præſens tum in futurum promittens, quaſi jam de re ejuſmodi inſtaret certamen. Ille vero non ſolum id, quod voluit Antipater, facere recuſabat, ſed & voluntatem ejus regi it nunciatum, poſtquam multas ab eo ſolicitationes expertus fuiſſet. Tum Herodes, qui jam ante male affectus erat erga filium, ubi audivit cuſtodem carceris iſta narrantem, cum exclamatione caput ſibi, quamvis in extremis eſſet, percuſſit, erectuſque in cubitum imperat, miſſis quibuſdam ſatellitibus, ut è veſtigio, ſine ulla cunctatione, Antipatrum interficerent, eumque in Hyrcania ignobili funere ſepelirent.

Herodes manus ſibi inferre conatur.

Mors Antipatri.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ Ἡρῴδου τελευτῆς, διαθήκης καὶ ταφῆς.

CAP. VIII.

De Herodis deceſſu, teſtamento & funere.

X.

ΤΑΣ δὲ διαθήκας αὖθις [s] μετέγραφε μεταβολῆς αὐτῷ πρὸς τὸν διάνοιαν γιγνομένης· [t] Ἀντίπατρον μὲν, ᾧ τὴν βασιλείαν καταλελοίπει, [v] τετράρχην καθιστὰς Γαλιλαίας τε καὶ Περαίας, [x] Ἀρχελάῳ δὲ τὴν βασιλείαν χαριζόμενος, τήν τε [y] Γαυλωνῖτιν καὶ Τραχωνῖτιν καὶ Βατανέαν καὶ [z] Πανιάδα [a] Φιλίππῳ, παιδὶ μὲν τῷ αὐτοῦ, Ἀρχελάου δὲ ἀδελφῷ γνησίῳ, τετραρχίαν εἶναι, [b] Ἰάμνειαν δὲ καὶ Ἄζωτον καὶ [c] Φασαηλίδα Σαλώμῃ τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ καταγράφει, καὶ δεκαεπτὰ μυριάδας πεντήκοντα. πρὸς δὲ καὶ τοῖς λοιποῖς, [d] ὅσοις συγγενεῖς ἦσαν αὐτοῦ,

DEinde mutata voluntate teſtamentum ſuum denuo mutavit *Herodes*: & Antipam quidem (cui regnum reliquerat) Galilææ Perææque tetrarcham conſtituit, regnum vero Archelao dedit; atque Gaulonitidem & Trachonitidem & Batanæam & Peniadem Philippo filio ſuo, Archelai fratri, tetrarchiæ nomine conceſſit; & Salomæ ſorori ſuæ Jamniam & Azotum & Phaſaëlidem attribuit, & argenti ſignati quingenta millia. Quin & aliis, quotquot ſibi conſanguinei eſſent, proſpexit atque conſuluit, ſingulos, pecuniam

Herodis teſtamentum mutatum.

---

[s] Εἰς] *L. B.* ὡς.

[v] Ποιεῖτο] Ποιεῖτο *Busb.*

[x] Καὶ κτεννύναι.] Illud καὶ è *Codd. MSS.*

[y] Ἀκροασάμενος Ἡρῴδης,] Sic *Busb.* & *Vat.* ἀκροώμενος in *reliquis.*

[z] Πλειόνων δὲ] Ita *Busb.* & *Vat.* πλείους & mox πλείω in *Editis.* πλείους δὲ καὶ *Gall.* τὸ δὲ ἀλγηδόνων εἰς μέγα ἠρμένων, ἀπειχέτο μὲν σιτίων *Zonar.*

[a] Παρέστο] *L. B.* παρέτο. & in *Marg.* παρεῖτο.

[b] Περιλήψαντι αὐτὸ] Περιγλύψαντι *Busb.*

[c] Περισκεψάμενος,] *L. B.* πελασκεψάμενος. *Coccejus* περιδεξιώσαμενος.

[d] Κἂν ἐπεπράχει,] Καὶ πέπρακτο ἂν *Busb.*

[e] Ἀχιάβου,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 33. § 7. SPANH.

[f] Καὶ Ἀντίπατρος,] Καὶ ὁ Ἀντίπατρος *Vat.* & *Busb.*

[g] Ἐχρῆτο ἐπὶ τοῖς λόγοις,] Ita *Busb. Coccejus* & *Gall.* ἐχρεῖτο in *Editis Aliiſque.*

[h] Ἀφησόμενος,] *L. B.* ἀφειμένος.

[i] Δεξόμενος εἰς χεῖρας·] Ἐξόμενος *Vat.*

[k] Ἐνεγκόντος.] Ita cum *Busb.* ἐπεγκόντος in *ceteris.*

[l] Καὶ προσεισφορεῖς] *L. B.* προσεισφορεῖς, unde conjiciebat *Coccejus* καὶ μεγάλως εἰσφορεῖς. dubium reliquit *Epiphan.* vertens: *& que ab eo munera ſpondebantur.* HAV.

[m] Οὐδέ] Abeſt à *L. B.*

[n] Τὸν ἀγκῶνα πρόσω] Illud τὸν è *Codd. MSS.*

[o] Τινὰς τῶν δορυφόρων,] Sic *Busb. Zonar.* & *Joſephus* l. 1. *de Bello Jud.* τινὰ τῶν in *Editis.*

[p] Κτεινάσας αὐτὸν] Ita *Busb.* κτεινύσας *Zonar.* κτείναζε in *Editis Aliiſque.*

[q] Τρκανίᾳ] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 8. §. 2. SPANH.

[r] Ταφῆς ἀσήμους ποιεῖσθαι.] Eo modo *Busb.* & *Vat.* ταφὰς in *reliquis.*

[s] Μετέγραφε μεταβολῆς αὐτῷ] Μεταγράφει *Busb.*

[t] Ἀντίπατρον] Ἀντίπατρον μὲν οὖν ᾧ *Busb.* HUDS. Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 33. §. 7. SPANH.

[v] Τετράρχην καθιστὰς Γαλιλαίας] Conf. inf. lib. 18. c. 8. §. 1. SPANH.

[x] Ἀρχελάῳ δὲ τὴν βασιλείαν] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 32. §. 7. & lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

[y] Γαυλωνῖτιν] Γαυλανῖτιν *Busb.*

[z] Πανιάδα] Παναιάδα *Busb.* videſis *Var. Lect.* ad p. 775.

[a] Φιλίππῳ, —— γνησίῳ,] Philippus hic Archelai germanus frater, qui tamen non ex eadem Matre natus dicitur. ſupr. c. 1. §. 3. & ἀλλοι. lib. 1. c. 31. §. 1. SPANH. Abſunt hæc à *Lugd. Bat.*

[b] Ἰάμνειαν δὲ καὶ Ἄζωτον] *Al.* Ἰάμνιαν.

[c] Φασαηλίδα] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

[d] Ὅσοις συγγενεῖς ἦσαν αὐτῷ,] *Epiphan.* verba *Joſephi* ſic vertit, *diſpoſuit autem de cæteris ſuis conſanguineis atque cognatis*, unde ſuſpicatur *Caſaubonus* (in Exerc. contra Baron. p. 282. Edit. *Lond.*) legendum eſſe ὁπόσοι πῶς ἄμωτος ἢ συγγενεῖς ἦσαν αὐτῷ. *quicunque ſanguine juncti erant aut cognatione.* Phraſis πῶς ἄμωτος occurrit apud *Orig. c. Celſum* p. 85. Ed. *Cant.* HUDS. in *Add.*

am iis largiendo redituſve *annuos*, egregie locupletans. Cæſari quoque *legavit* argenti ſignati centies centena millia, ac præterea vaſa *ſua* tam aurea quam argentea, pretiique ſtupendi veſtes. Juliæ autem Cæſaris uxori, & aliis nonnullis quinquagies centena millia. His factis, quinto poſt occiſum Antipatrum die vitam finivit, cum regnaſſet poſt interfectum Antigonum annos triginta quatuor; poſtquam autem à Romanis rex creatus fuerat, triginta ſeptem: vir pari in omnes immanitate, iræ effrenatæ, animoque jus faſque deſpiciente, fortuna autem, ſiquis alius, propitia uſus, ut qui ex privato ad regnum evectus fuerit, & innumeris circundatus periculis ex omnibus effugerit, & non niſi provecta ætate vita deceſſerit. Quod vero ad res domeſticas attinet, præſertimque filios ſuos, hîc quoque felix fuit ſua ſententia, quod ſe de inimicis victoriam reportaſſe exiſtimaverit, meo vero judicio pro miſero admodum & infelici habendus eſt.

Ejus deceſſus.

Auctoris de Herode judicium.

2. Cæterum Salome & Alexas, antequam divulgata eſſet regis mors, concluſos in Hippodromum domum dimiſerunt, dicentes regem jubere ut in provincias *ſuas* diſcederent, reſque domi curarent. ita quidem maximo beneficio ab illis affecta eſt gens *univerſa*. Atque jam mors regis in ore & ſermone omnium cœpit eſſe: ac Salome & Alexas, militia omni in Hierichuntis theatrum coacta, primum ſcriptas ad milites literas legerunt, in quibus rex eis ob fidem & gratum erga ſe animum, gratias agebat, & ut idem Archelao filio ſuo, quem regem inſtituiſſet, præſtarent orabat. deinde Ptolemæus, cui creditum erat regis ſigillum, teſtamentum recitavit, quod ratum eſſe non poterat, niſi prius inſpectum eſſet à Cæſare. Ac ſubito clamor exſtitit in honorem Archelai, eique milites gregatim, nec non duces, eandem, quam patri præſtitiſſent, amicitiam benevolentiamque præſtiterunt, Deumque ei ſecundum exoptarunt.

Salome & Alexas dimittunt Judæos in Hippodromum concluſos.

Archelao, ut regi, acclamatur.

3. At poſt hæc funus parabant regi, id agente Archelao ut pater ſplendidiſſime efferretur, atque omnem ornatum proferente ut *magna* cum pompa comitaretur mortuum. Ferebatur igitur in lectica aurea, multis & variis ingentis pretii lapidibus diſtincta, ſtragula murice fulgebat, & corpus purpura erat amictum, cujus vertici adhærebat diadema, ſupraque corona aurea; & dextra ſceptrum geſtabat. Lectum ſtipabant filii & cognatorum multitudo. His proximi erant milites per gentes ſuas diſtributi earumque nominibus diſtincti, in hunc modum diſpoſiti. Primi incedebant ſatellites; deinde *agmen* Thracicum; poſtea Germani; & deinceps Galli; ornatu omnes militari: reliqua deinde exercitus multitudo, ac ſi in bellum iretur, ſub ſuis ducibus eorumque centurionibus. Hos ſeque-

Exſequiæ Herodi ſolutæ.

[c] χρημάτων τε δόσεσι καὶ πεσσόδων ἀναφορᾶις, ἑκάστης ἐν εὐπορία καθισαμένων. Καίσαρι δὲ ἀργυρίᾳ μὲν ὅσα μυριάδας χιλίας, χωρὶς δὲ σκεύη τὰ μὲν χρυσᾶ, τὰ δ' ἀργύρια, καὶ ἐσθῆτας [d] πολυτελεῖς. [e] Ιουλίᾳ δὲ τῇ Καίσαρος γυναικὶ, καὶ τισιν ἑτέροις πεντακοσίας μυριάδας. τοιοῦτα πεάξας ἡμέρας πέμπτῃ, μεθ' ὃ Αντίπατρον κτείνει [h] τὸν υἱὸν, τελευτᾷ, βασιλεύσας μεθ' ὃ μὲν ἀνεῖλεν Αντίγονον, [i] ἔτη τριάκοντα Ϛ τρία, μεθ' ὃ δὲ ὑπὸ Ρωμαίων [k] ἀποδέδεικτο, ἔτη Ϛ τεσσαράκοντα· αὐτὸς ὠμὸς μὲν εἰς πάντας ὁμοίως, καὶ ὀργῆς μὲν ἧσσων, [l] κρείσσων δὲ τοῦ δικαίου, τύχῃ δὲ εἰ καί τις ἕτερος κεχρημένος εὐμενεῖ. ἔκ τε γὰρ ἰδιώτου βασιλεὺς καθεστὼς, καὶ κινδυνώδεσι περιοικιζόμενος μυρίοις, πάντων ἐπῆρε τὰ φρονήματα, καὶ τοῦ ζῆν ἐπὶ μῆκιστον [m] ἐξίετο. ὅπου δὲ τὰ κατ' οἶκον αὐτῷ ἐξῆς τοῖς αὐτοῦ, ὅσα μὲν γνώμῃ τῇ σπεύσῃ, [n] καὶ τύχῃ πάνυ δεξιᾷ κεχρημένος ἀφ' οὗ τὸ κρατεῖν ἐκτήσατο, ἀχ [o] ὑστερῆσαι, δοκεῖ δέ μοι Ϛ πάνυ δυσευχής.

β'. Σαλώμη δὲ καὶ Αλεξᾶς, πρὶν ἐκφῆναι γραφὰς τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως, τοὺς ἐπὶ τοῦ ἱπποδρόμου καθεκλεισμένους ἐκπέμπουσι ἐπὶ τοὺς αὐτῶν, φάμενοι βασιλέα κελεύειν ἀπιέναι [p] αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς ἀγροὺς νέμεσθαι τὰ οἰκεῖα. πρόσεστάλτο τε [q] αὐτοῖς ἤδη εὐεργεσία μεγίστη εἰς τὸ ἔθνος. ἐφανερῶτο δ' ἤδη ὁ θάνατος τοῦ βασιλέως· καὶ Σαλώμη καὶ Αλεξᾶς, συναγαγόντες τὸ στρατιωτικὸν εἰς τὸ ἀμφιθέατρον τὸ ἐν Ιεριχοῦντι, πρῶτον μὲν ἐπιστολὰς ἀνέγνωσαν πρὸς τοὺς στρατιώτας γεγραμμένας, ἐπί τε πίστεως εὐχαριστίᾳ καὶ εὐνοίας τοῦ εἰς αὐτὸν, καὶ παρακλήσει τοῦ ὁμοίων [q] παρέχειν Αρχελάῳ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, ὃν βασιλέα [r] καθίστησι. εἶτα μέντοι Πτολεμαῖος, [s] τὸ σημαντῆρα τοῦ βασιλέως πιστευόμενος, τὰς διαθήκας ἀνέλεγεν, αἳ λήψεσθαι κύριαι οὐκ ἄλλως [t] ἔμελλον, ἢ Καίσαρος ἐντυχόντος αὐταῖς. βοὴ δὲ εὐθὺς ἦν ἐκλαμώντων Αρχέλαον βασιλέα, καὶ οἱ στρατιῶται καὶ σὺν τε αὐτοὶ καὶ οἱ ἡγεμόνες εὐνοιάν τε ὑπερεχύντων καὶ προθυμίαν [v] τὴν αὐτῶν, καὶ συλλήψεσθαι τοῦ θεῖον παρεκάλουν.

γ'. Εντεῦθεν δὴ [x] τάφον ἡτοίμαζον τῷ βασιλεῖ, μελῶσιν Αρχελάῳ πολυτελεστάτην γῆν τὴν ἐκκομιδὴν τοῦ πατρὸς, καὶ πάντα τὸν κόσμον [y] προκομισάντων εἰς ὃ [z] συμπομπεύσῃ τῷ νεκρῷ. ἐφέρετο δὲ ἐπὶ κλίνης χρυσᾶς λίθοις πολυτελέσι καὶ ποικίλοις διαπεπασμένης· [a] στρωμνὴ τε ἦν ἁλουργὴς καὶ [b] ἠμπέχετο πορφυρίδι ὁ νεκρὸς, διαδήματα ἠσκημένος, ὑπερκείμενα στεφάνη χρυσῆ, σκῆπτρόν τε τῇ δεξιᾷ προσκείμενον. περὶ δὲ τὴν κλίνην οἵ τε υἱεῖς καὶ τὸ πολὺ μέρος τοῦ συγγενῶν· ἐπὶ δὲ τούτοις τὸ στρατιωτικὸν [c] καὶ οἰκεῖα ἔθνη [d] καὶ προσηγορίας διεκόσμει, [e] ἅτως νεμεθέντες. πρῶτοι μὲν οἱ δορυφόροι, μεθ' οὓς τὸ Θρᾴκιον, ἐπὶ δὲ τούτοις ὁπόσοι Γερμανοὶ, [f] καὶ τὸ Γαλατικὸν μετ' αὐτούς, ὡσαύτως κόσμῳ πάντες τῷ πολεμικῷ. τούτων δὲ κατόπιν ἦν πᾶς ὁ στρατὸς ὡς ἐς πόλεμον ἐξοδεύοντες, ὥσπερ ὑπὸ λοχαγῶν ἀγόμενοι

[a] Χρημάτων τε δόσεσι] Χρημάτων δόσεσι *Busb.*

[d] Πολυτελεῖς.] Πάνυ πολυτελῆ *Busb.* & *Lugd. Bat.* πάνυ πολλῶ τέλους *Vat.*

[e] Ιουλίᾳ —— μυριάδας.] Conf. *alsa.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[h] Τὸν —— Αντίγονον,] Duplex Regni ejus Epocha, una ab expulſo Rege Antigono, de quo ſupr. lib. 15. c. 1. §. 1. & 2. Altera, à quo Rex à Senatu declaratus, de quo ſupr. lib. 14. c. 14. §. 4. SPANH.

[i] Ετη τέσσαρα] *Joſephi* numeros hîc loci (poſt *Uſſerium* in *Annalibus* ad A. M. 4001.) defendit explicatque *Ant. Pagi* in *Apparatu* ad *Annales Baronii*, p. 35. Videſis *Joſ. Scaligerum* de *Emend. Tem.* p. 433. in *Can. Iſagog.* p. 332. & in *Animadverſ. Euſeb.* p. 163. *Kepplerum de Anno Nat. Chriſti*, c. 9. & *Langium* de *Annis Chriſti*, p. 346.

[k] Απεδέδεικτο,] Ita *Vat.* ἀποδέδειχτο *Busb.* ἀπεδέδεκτο in *Editis* & *Zonara.*

[l] Κρείσσων] *Gen.* κρείσσον.

[m] Εξίετο.] *L. B.* ἐξίκετο.

[n] Καὶ τύχῃ πάνυ δεξιᾷ] Ita lego ex *Joſepho* in lib. 1. de *Bello Jud.* deerat vox τύχῃ in *Editis* & *MSS.*

[o] Υστερῆσαι,] Τστέρησε *Busb.* & mox δοκεῖν *Vat. L. B.* in *Marg.* ὑστερήσας.

[p] Αὐτοῖς] *Gen.* αὐτῶν.

[q] Παρεχῆς —— καθίσατο.] Παρεχῆ *Busb.* Θεραπεχῆ *Vat.* HUDS. Conf. *alsa.* lib. 1. c. 32. §. 7. SPANH.

[r] Καθίσαι.] *L. B.* καθίσατο.

[s] Τὸν σημαντῆρα] Conf. *alsa.* lib. 1. c. 33. §. 8. SPANH.

[t] Εμελλον,] Ελεγον *Vat.* qui mox habet οὐκ. τὸ Αρχ.

[v] Τὴν αὐτὴν] Τὴν αὐτῶν *Vat.*

[x] Τάφον ἡτοίμαζον τῷ βασιλεῖ,] Ταφὴν *Busb.*

[y] Προκομισάντων εἰς ὃ συμπομπεύσῃ] Conf. *alsa.* lib. 1. c. 33. §. 8. SPANH.

[z] Συμπομπεύσῃ] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* συμπομπεύσειεν in *Editis Aliiſque.* *alsa* πάντα τὸ βασίλειον κόσμον προκομίσαντα, συμπομπεύσοντα τῷ νεκρῷ in lib. 1. de *Bello Jud.*

[a] Στρωμνὴ τε ἦν ἁλουργὴς] Conf. *alsa.* lib. 1. c. 33. §. 8. SPANH.

[b] Ημπίχετο πορφυρίδι ὁ νεκρὸς,] Sic *Busb.* & *Vat.* ἀμπίσχετο πορφυρίδι in *Editis Aliiſque.*

[c] Καὶ οἰκεῖα ἔθνη] Ita cum *Cod. Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphanio*, qui vertit, *per proprias diſtincta nationes & diſcretas nominibus.* καὶ οἰκείας προσηγορίας διέκειντο in *Editis Aliiſque.*

[d] Καὶ προσηγορίας διέκειντο,] *L. B.* προσηγορία τι διέκειτο.

[e] Οὕτως νεμεθέντες.] Ita lego ex conjectura, favente *Epiphanio*, qui vertit, *erant autem tali ordine diſtributi.*

[f] Καὶ τὸ] *L. B.* καὶ ἀν τὸ.

μενει ϗ τοῖς ταξιαρχῶζιν [g] αὐτων. [h] τᾶτοις εἵπονῳ πενζακόσιοι τ οἰκετῶν [i] ἀρωμαλοφόροι. ἦεσαν ϗ ὅπῃ [k] Ηρωδίω [l] στάδια ὀκλω. τῆδε γὰ αὐτῷ ἐχθόνῳ αἱ ταφαὶ κελεύσματι τῷ αὐτᾶ. Ηρώδης μὲν δὴ τᾶτον ἐτελεύτα τ τρόπον.

δ'. [m] Αρχέλαος ϗ, ὅπῃ μὲν ἑβδόμῳ ἡμέρᾳ πένθος [n] τὸ ἐπὶ τῷ πατρὶ τιμῶν διετέλεϗ. πόσας γὰ ἀφορεύϗ τὸ νόμιμον τοῦ πατρός. ἑστιάσας ϗ τὰς ὁμίλως, ϗ καταλύσας τὸ πένθος, ἄνεισιν εἰς τὸ ἱερόν. ἦσαν δὲ εὐφημίαι ϗ ἔπαινοι καθ' ὅς τινας ἴοι, ἑκάστων τὸ πρὸς ἀλλήλως φιλοτιμωμένων εἰς τὸ δοκεῖν μείζοσι [o] χρῆσθαι τᾶς εὐφημίαις. ὁ δὲ εἰς ὑψηλὸν βῆμα πεποιημένον ἀνελθών, ϗ ἱδρυθεὶς εἰς θρόνον [p] χρυσοῦ πεποιημένον, [q] ἀντιδεξιοῦτο τὰς ὁμίλως, χάρμαλα τ εὐφημιῶν τὴν εὔνοιαν αὐτῶν ἡδονῇ φέρων· χάριν τε [r] ὡμολόγει, "ὅτι μηδὲν αὐτῷ μνησικακῆσαι ἀνθ' ὧν ὁ "πατὴρ εἰς αὐτὰς ὑβρίσθη, ϗ [s] πειρᾶσθαι μὴ "ἐλλείψειν ἀμειβόμενον τὸ πρόθυμον αὐτῶν. ἄρτι μέν- "τοι [t] φειδὼ ποιεῖσθαι ϗ βασιλείω ὀνόματος· τιμᾶσθαι "γὰ αὐτὸν τῇ ἀξιώσῃ, εἴπερ [u] βεβαίως Καίσαρ ὅπι- "κυρώσῃ τὰς ἀφορμάς, αἳ τοῦ ϗ πατρὸς ἐγράφη- "σαν αὐτᾷ. δι' ἣν αἰτίαν ἄδην ϗ στρατεύματος ἐν Ιε- "ριχοῦντι [x] ἀφόρμα αὐτῷ βεβαίαν πρόθυμον, "δεξασθαι τὸ πρωτεῖον τῆς ἐνθένδε τιμῆς, ἀφ' τὸ "μηδέπω τ κυρίως ἀποδοσιν Φανερὸν εἶναι προσδοκό- "μενον. πλείόντων μέν γε εἰς αὐτὸν τῶν πραγμάτων ἀ "λείψειν ἀρετῆς ϗ ἀμειψομένω τὴν εὔνοιαν αὐτῶν. πρω- "θήσειν γὰ ἐν πᾶσι τὰ πρὸς αὐτὰς φανεῖσθαι ϗ πατρὸς "ἀμείνων τὰ πάντα." οἱ δὲ, οἷον ὄχλος εἰωθεν φι- λεῖν, οἰόμενοι τὰς πρώτας τῶν ἡμερῶν τὰς διανοίας ἐμφανίζειν τῶν παρόντων ἐπὶ τοιάσδε ἀρχάς, ὅσῳ πράως ϗ θεραπευτικῶς ὁ Αρχέλαος διελέγετο αὐτοῖς, τοσῷδε μείζονως τε ἐχρῶντο τοῖς ἐπαίνοις, [y] ϗ τὰς αἰτήσεις δωρεῶν [z] ἐπεγράφοντο. οἱ μὲν εἰσφορὰς ἀς ἐνιαυσίως φέροιεν ἐλαφρίζειν βοῇ χρώμενοι· οἱ δὲ αὖ δεσμωτῶν, οὓς ὑφ' Ηρώδου ἐδέδεντο, πολλοὶ δὲ ἦσαν ϗ πολλῶν χρόνων, ἀπολυσιν. εἰσὶν δὲ οἳ ἅρσεις τῶν τελῶν, ἃ ἐπὶ πράσεσιν ἢ ὠναῖς [a] δημοσίαις ἐπεβάλλετο [b] πραττόμενα πικρῶς, ἠτοῦντο. ἀντέλεγέ τε ἠδέως Αρχέλαος, [c] ἐπεὶ ἤρατο ὁμίλοις παντοίως ὧν πρᾶξαι πάντα, ἀφ' τὸ νομίζειν μέγα πρᾶγμα εἰς τήρησιν τ ἀρχῆς γνώσεσθαι, τὴν εὔνοιαν αὐτῷ τῆς πολιτείας. ἐντεῦθεν δὲ θύσας τῷ Θεῷ κατ' εὐωχίαν τρέπεται μετὰ τῶν φίλων.

batur quingenti famuli, aromata portantes. Ibant autem versus Herodium octo stadia: ibi enim, ut ipse mandaverat, sepultus est. Et Herodes quidem hoc modo è vita excessit.

4. Archelaus autem luctum dierum septem in honorem patris integravit. tot enim dies postulat patria consuetudo. Deinde cum multitudinem convivio excepisset, luctu finito, in templum ascendit. atque omnes, quaqua transibat, fausti eum ominibus & præconiis prosequebantur, certatim id agentibus singulis ut quam lætissimas edere viderentur acclamationes. Tum vero ille, conscenso suggestu, sublimis in aurea sella residens, populum vicissim excipiebat, ostendens sibi gratam acceptamque esse illorum benevolentiam, lætis gratulationibus expressam, eisque gratias egit, "quod "paternarum in ipsos injuriarum memoriam de- "posuissent, seque sedulo conaturum *pollicebatur* ne "quid sibi desit, quo minus egregiæ illorum vo- "luntati vices rependeret. In præsenti quidem "regio nomine se abstinere: appellationis tamen "honorem consequuturum, si Cæsar testamentum "à patre scriptum auctoritate sua confirmaverit: "quam ob causam ipsum, cum studiose id ageret "exercitus, ut diadema ei imponeretur, honorem "inde adeo expetitum accipere noluisse, quod es- "set adhuc incerta voluntas ejus, qui istum vale- "re ratumque esse jussurus est. Verum, si fuerit "adeptus imperium, sibi non defuturam illius bo- "nitatem qui benevolentiam eorum remunerabit. "operam enim daturum ut in omnibus erga eos "patre melior esse videatur." Illi vero, quo more vulgus solet facere, rati primis diebus aperiri mentem eorum, qui ad tantæ potestatis fastigium provehuntur, quo suavius & humanius eos alloquebatur Archelaus, eo magis eum collaudabant, & scribebant quæ sibi dari postulabant. Alii ut tributa annua diminuerentur clamabant; alii ut vincti solverentur, quos & multos & longo tempore Herodes habebat: erant etiam qui vectigalia, rebus in foro emptis venditisque imposita, & satis acerbe exacta, tolli efflagitabant. ad quæ Archelaus minime contradicebat, quoniam id susceperat ut multitudini in omnibus gratificaretur, quippe quod populi erga se benevolentiam permagni momenti esse existimaret ad confirmationem regni sui. Et hinc, facta re divina, ad convivium cum amicis se contulit.

Luctu finito Archelaus populum convivio excipit.

Ejus concio.

Archelai promissa.

Populi postulata.

ΚΕΦ. θ'.

Ὡς ὁ λαὸς ἐστασιασε πρὸς τ Αρχέλαον· ϗ ὡς αὐτὸς ἔπλευσεν ἐπὶ Ρώμης.

CAP. IX.

Quomodo populus seditionem movit contra Archelaum: & ut ipse Romam profectus est.

XI.

ΕΝ τούτῳ ϗ τινὲς τ Ιουδαίων, συνελθόντες νεωτέρων ἐπιθυμίᾳ πραγμάτων, ὠδύροντο Ματθίαν ϗ τοὺς

INterea Judæi quidam, novarum rerum desiderio congregati, Matthiæ & ejus sociorum, ab He-

Tumultuosè agunt Judæi ut occisos ab Herode ultum iret Archelaus.

[g] Αὐτᾶν.] *Casaubonus* supplet ἐπόμπους.
[h] Τούτοις εἵποντο] Τούτοις ἐπετέλεσε π. *Vat.*
[i] Αρωματοφόροι. —— ὀκτώ.] Conf. ἀλλω. lib. 1. c. 33. §. 9. SPANH.
[k] Ηρωδίω] Herodium secundum Josephum. l. 14 Antiq. c. 25. & de bell. l. 1. c. 11. & cap. 16. ab Hierosolymis aberat 60. stadiis. quo delatum Herodis mortui cadaver, pompa funebris comitante Archelao processit usque per octo stadia. lib. 17. ant. c. 11. p. 600. Quomodo igitur hic lib. 1. de bell. c. ult. dicitur quod τὸ σῶμα ἐκομίσθη σαδίας ἑξήκοντα εἰς ἱερώδιον? nisi fortè postquam desiisset συμπομπεύειν ipse Archelaus, reliqua pompa per devium vel flexuosum iter ducta, quo pateret neutiquam exequiis spoliatum fuisse cadaver Herodis, 200. stadiorum viam confecerit. COCCEJUS FIL.
[l] Στάδια ὀκτώ] Vide *Annott.* ad extremum lib. 1. de *Bello Jud.*
[m] Αρχέλαος —— πατρίω.] Conf. ἀλλω. lib. 2. c. 1. §. 1. SPANH.
[n] Τὸ ἐπὶ τῷ πατρὶ] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.* licet ibi τῷ legatur) & *Vat.* πένθος τ ἐπὶ τῷ πατρὶ τιμῶν διετέλει *Bas. Aliique* ϗ ὲπ τῷ π.
[o] Χρῆσθαι τᾶς εὐφημίαις.] Χρῆται *Busb.*
[p] Χρυσοῦ πεποιημένον,] Χρυσοῦν *Busb.* & *Vat.*
[q] Αντιδεξιοῦτο τὰς ὁμίλως,] Ita cum *Busb.* & *Vat.* ἀντιδεξιοῦτο in *Editis Aliisque.*
[r] Ωμολόγει,] Ομολογεῖν δίτι μηδὲν *Vat.*
[s] Πειρᾶσθαι] Πειράσασθαι *Busb.*
[t] Φειδὼ ποιεῖσθαι ϗ βασιλείω ὀνόματος.] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* Φειδοποιεῖσθαι in *Editis Aliisque.* HUDS. Φειδοποιεῖσθαι *Gen.* Vel φειδὼ ποιεῖσθαι· sic φειδοῖ χρῆσθαι infr. lib. 19. c. 1. §. 5. & ἀλλω. lib. 6. c. 2. §. 5. ὑδὶ φειδὼ τινα ϗ ναῦ ποιούμενος. SPANH.
[u] Βεβαίως —— ἀφορμάς,] Archelaus abstinet Regis nomine, donec à Cæsare confirmatum. SPANH.
[x] Διάδημα αὐτῷ πρωτεῖον] Τὸ ἀφόρμα *Vat.* & *Busb.*
[y] Καὶ τὰς αἰτήσεις δωρεῶν] Καὶ κατ' αἰτήσεις *Vat.*
[z] Επεγράφοντο.] Επέφερον *Busb.* ἐπιφέροντο *L. B.* ἐπεγράφατο *Vat.* ἐπὶ τὰς αἰτήσεις δωρεὰν ἐπεγράποντο *Casaub.*
[a] Δημοσίαις] Ita lego, *Epiphanio* vertente, *alii vero gravedines, quas Herodes in emptionibus & in publicis nundinis constituerat, auferri vociferabantur.* ἡριστείας in *libris* omnibus, nullo plane sensu.
[b] Πραττόμενα πικρῶς,] Eo modo *Busb.* πρασσομένας in *Editis Aliisque.*
[c] Επεὶ ἤρατο ὁμίλοις] Ita lectum esse volui prout conjecerat

Herode occisorum, mortem deplorabant, (qui tunc temporis exsequiarum honore privati erant metu Herodis, erant quippe isti ob dejectam aquilam auream morte multati) magnum edentes clamorem & lamentationem; insuper & convicia quædam, quasi in mortuorum solatium, in regem *defunctum* jactabant. Cumque in unum locum convenissent, ab Archelao contendebant, ut id facinus in eos vindicaret, quos habuerat Herodes in pretio: utque in primis pontificem abdicaret ab Herode constitutum, aliumque deligeret magis legitimum & ad munus obeundum puriorem. Iitis Archelaus, licet graviter illorum impetum ferens, annuebat, quòd illi iter instaret quod ad Romam quam ocyssime facere proposuerat, ut voluntatem Cæsaris de se perspectam haberet. Missio itaque duce qui persuasione uteretur, ut omisso propter ista vindictæ studio considerarent, & morte pœnas dedisse illorum amicos ex lege, & postulatis eorum magnas inesse contumelias, & tempus hoc alia *consilia* poscere, opusque esse concordia, donec ad ipsos reverteretur in imperio confirmatus approbatione Cæsaris; tunc enim de iis quæ postularent una cum illis consultaturum esse: interim vero quiescerent ne seditionis crimen incurrerent.

Archelaus ad populum sedandum ducem mittit.

2. Et ille quidem, cum ista suggessisset edocuissetque, ducem misit ad eos *hæc ipsa loquuturum*. Sed illi clamantes eum ne verbum quidem facere permiserunt, mortisque periculum ei intenderunt alterique cuipiam qui palam aliquid dicere auderet, quod eos ad sanam mentem perduceret, averteretque ab hujusmodi rerum studio, quod plus suæ voluntati tribuerent quam præsidentium auctoritati; grave esse existimantes, si charissimorum, quos vivo Herode amiserant, ne mortuo quidem illo impetraretur ultio, animis incitati, atque id demum jus & fas reputantes quod ipsis voluptatem allaturum videbatur, & periculum ab eo *intentatum* providere nescientes, etiamsi alicui de eo suspicio foret, præsenti quippe lætitia nimium elato, quod eos ulturi essent, quos sibi inimicissimos esse crediderunt. Et multis ab Archelao missis qui cum eis colloquerentur, quibusdam etiam non ipsius jussu sed sponte quasi sua *ad eos* advenientibus, ut ad mitiorem animum reducerentur, neminem eos vel tantillum alloqui passi sunt. Et seditio mota est ab iis qui valde irascebantur, palamque erat tumultum valde auctum iri, magno hominum numero ad eos confluente.

Ducem alium-ve quampiam verba facere non sinit multitudo.

3. Cum autem sub id tempus instaret festum, quo Judæis patrium est vesci non fermentatis panibus (Pascha enim illa festivitas appellatur, in memoriam exitus illorum ex Ægypto instituta, quam

Seditio mota in festo Paschatis.

σὺν αὐτῷ ὑφ' Ηρώδου ἀποθανόντας· οἱ δὴ βαρυχρῆμα φ [d] ἐκ δὲ πενθεῖν τιμῆς φθόνῳ τῷ ἐκείνου [e] ἀπεστέρωντο, [f] ἦσάν τε δὴ καθαιρέσει δὲ χρυσοῦ αἰτοῦ [g] καταδεδικασμένων· [h] δὴ μέγα τε τῇ βοῇ ξ οἰμωγῇ χρώμενοι, καί τινα, ὡς κάφισιν φέρουσα τοῖς πεθνεῶσιν, ἀπερρίπτουν εἰς τὸ βασιλέα. σωόδου τε αὐτοῖς ἡγουμένης ἠξίουν τιμωρίαν αὐτοῖς ὑπὸ Αρχελάου [i] ἠνύσειαν κολάσει τοῦ ὑπὸ Ηρώδου πεπονθότων· καὶ πάντων γε καὶ πρῶτον καὶ [k] ἐκδηλότατον [l] τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἀρχιερέα καθεσταμένον [m] παύσασθαι, νομιμώτερόν τε ἅμα καὶ καθαρὸν ἀρχιερᾶσθαι ἄνδρα [n] αἱρεῖσθαι. τάδε τοῖς Αρχελάῳ, καίπερ δεινῶς φέρων [o] τὴν ὁρμὴν αὐτῶν, ἐπένευεν, [p] ἔχων τὴν δὴ Ρώμης ὁδὸν ἀνύεσθαι σπουδαιοτάτην, δὴ πρεσβευτὴν τὸν δοξάντων Καίσαρι πέμψας ἢ τὸν στρατηγὸν πείθοι χρῆσθαι, [q] καὶ ἐπὶ τούτοις τιμωρίας ἀποσκήψας σκοπεῖν, θανάτου τε τοὺς τοῖς φίλοις αὐτῶν [r] συνέλθοι μὴ νόμων γεγονότα, καὶ τὰς αἰτήσεις ὡς ἐπὶ μέγα δὴ ὑβρίζειν παρῆσαν, τάς τε καιρὰς οὐκ ἐν τοιούσδε εἶναι, [s] μᾶλλον δὲ δὴ ὁμονοεῖν ἐως καταστησόμενον τὴν ἀρχὴν δὴ πεπευσμένου τὴν Καίσαρος ἀφίξιν ὡς αὐτάς, τότε γὰρ καινὴν [t] βουλεύσειν περὶ ὧν ἀξιοῦσιν σὺν αὐτοῖς· ἄρτι δὲ ἀνέχειν, [v] μὴ ξυστασιάζειν δοκοῦσιν.

Β'. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα ὑπισχνεῖτο καὶ διδάξας τὸν στρατηγὸν, [x] ἐκπέμπειν πρὸς αὐτούς. οἱ δὲ βοῶντες λέγειν τε οὐκ εἴων, καὶ εἰς κίνδυνον δὴ [y] ἀπολλύμενον ἐκεῖνόν τε καθίστασαν, καὶ τῶν ἄλλων ὅστις γε ἐπὶ σωφρονισμῷ καὶ ἀποτροπῇ τῶν τοιῶνδε [z] ὀργιάσθαι τολμήσειν φθέγξασθαι φανερὸς ἦν, ἅτε τὰ πάντα βουλῇ τῇ αὐτῶν μᾶλλον ἢ ἐξουσίᾳ τῶν ἐφεστηκότων [a] συγχωρεῖν, δεινὸν ἡγούμενοι, εἰ ζῶντες τε Ηρώδου [b] στερηθεῖεν τῶν φιλτάτων, καὶ τελευτῆς αὐτοῦ ἡμουμένης τιμωρίαν τῶν ἐπ' αὐτοῖς, [c] ὠμηκότες τῆς γνώμης, καὶ νόμιμόν τε καὶ δίκαιον ἡγούμενοι ὅ, τι μέλλοιεν ἡδονῇ αὐτοῖς φέρειν, κινδυνών τε τὸν [d] ἀπ' αὐτοῦ προσδέεσθαι τε ἁμαρτεῖς, καὶ [e] εἴτω ὑποπτεύηται, ὑπερβολῆς αὐτοῦ ἡγουμένης τὸ βαρυχρῆμα ἡδονῆς ἐκ δὲ πιμπρήσασθαι τοὺς ἐχθίστους [f] δοκοῦντας αὐτοῖς. πολλῶν δὲ ὑπὸ Αρχελάου πεμπόντων οἱ διαλέξοιντο αὐτοῖς, [g] τῶν δὲ ἧκε ὡς ὑπ' ἐκείνου, γνώμῃ δὲ τῇ αὐτῶν [h] δοκεῖν παρεῖναι, ὅπως εἰς τὸ πραότερον καταστήσονται αὐτούς, ἀδείας ἠνείχοντο εἰπεῖν. [i] ἀνάστασίς τε δὴ λίαν ὀργῇ χρωμένων, φανερά τε ἦσαν ἐπὶ μέγα αὐξήσοντες τὸν στασιν πλήθους ὁπόσον ῥύεντο αὐτοῖς.

Γ'. Ενστάσης δὲ κατὰ τὸν καιρὸν [k] ἑορτῆς, ἣν Ἑβραῖοι ἄζυμα πατρίδι πατέριον· [l] Πάσχα δὲ ἡ ἑορτὴ καλεῖται, ὑπόμνημα ὂν τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἀπάρσεως αὐ-

Cotelerius in notis ad Volumen secundum *Monumentorum Ecclesiæ Græcæ*, pag. 614. ἐπεὶ ἤρξατο ὁμιλεῖν ἀπολλύμενον· ὧν πονεῖν πάντα in in *Editis*. ἐπήρατο ὁμ. απ. ὧν πονεῖν *Vat.* ἐπήρατο ὁμιλεῖν απ. ὧν ποιεῖν πάντα *Busb.*

d Ἐκ δὲ πενθεῖν] Ita cum *Cod. Busb.* εἰς τὸ πενθεῖν in *cæteris*.

e Απεστέρωντο,] Sic *Busb* & *Vat* ἀπεστέρηντο in *Editis Aliisque*.

f Ἦσάν τε δὴ] Iterum cum *Cod. Busb.* ἦσαν δὲ οἱ τε in *reliquis*. ἦσαν δ' ἄτοι malit *Casaubonus*.

g Καταδεδικασμένων·] Καταδεδικασμένων *Busb.* δεδικασμένων *Vat.*

h Επὶ μέγα τε τῇ βοῇ] Ita *Vat.* ἐπὶ μέγα δὲ τῇ βοῇ καὶ οἰμωγῇ χρ. *Busb.* ἐπὶ μέγα τε τῆς βοῆς καὶ οἰμωγῆς χρ. in *Editis*.

i Γενήσεσθαι] *L. B.* γένεσθαι.

k Εκδηλότατον] *L. B.* εὐδηλότατον.

l Τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἀρχιερέα καθεσταμένα] Illud τὸν è *Codd. MSS.*

m Παύσασθαι,] *Al.* παύσαιτο.

n Αἱρεῖσθαι.] Vocem αἱρεῖσθαι non agnoscit *Busb.*

o Τὴν ὁρμὴν αὐτῶν,] Illa τὴν ὁρμὴν αὐτῶν desunt *Vat.* & deerant forsan codici *Epiphanii*, nam vertit, *Archelaus autem, licet ista graviter ferret, annuebat tamen* &c.

p Ἔχων] *L. B.* ἐπέχων.

q Καὶ —— ἀποστάτας] Καὶ ἐκέλευεν ὡς τοὺς ἐπὶ τοιούτοις τιμωρίας δόντας. *Busb.*

r Συνέλθοι] *Gen.* συνέθλοι.

s Μᾶλλον] Μᾶλλον δ' ἐν τῷ ὁμ. *Busb.*

t Βουλεύσειν] Ita *Vat.* βουλεύειν in *cæteris*.

v Μὴ ξυστασιάζειν δοκοῖεν] Ως μὴ στασιάζοι *Busb.* atque ita forsan *Epiphanius*.

x Εκπέμπειν πρὸς αὐτούς.] Εκπέμπει *Vat.*

y Απολλυμένην ἐκεῖνόν] Ita *Vat.* ἀπολλυομένην ἐκεῖνον καθ. in *Editis Aliisque*. ἀπολέσθαι οἰκτρῶς καθ. malit *Casaubonus*.

z Οργιάσθαι] Conf. sup. c. 1. §. 1. SPANH.

a Συγχωρεῖν,] Ita lego cum *Cod. Vat.* & *Epiphan.* συγχωρεῖν δεῖν in *cæteris*.

b Στερηθεῖεν] *L. B.* στερηθεῖν.

c Ωμηκότες τῆς γνώμης,] Ωμηκότες *Vat.* Addit *Lugd. Bat.* καλύουντο.

d Απ' αὐτοῦ] Sic *Vat.* ὑπ' αὐτῷ προσδέεσθαι in *reliquis*.

e Εἴτω ὑποπτεύηται,] Εἶτι malit Cl. *Louthius*, ita ut ὑπὸ vel ἕνεκα ante τὸ βαρυχρῆμα ἡδονῆς subintelligendum sit.

f Δοκοῦντας αὐτοῖς.] Est qui malit δοκεῖν αὐτοῖς.

g Τῶν δὲ ἧκε ὡς ὑπ' ἐκείνου,] Τῶν τε ἐσταλτῶν μὲ ὑπ' ἐκείνου, γνώμῃ δὲ *Vat.* Lectionem ab hac *Editaque* diversam habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *aliis ex regis persona loquentibus, alias autem ex illius quidem sententia, sed veluti ex sua mente monentibus* &c.

h Δοκεῖν παρεῖναι,] Παρεῖναι δοκοῦντων *Busb.*

i Ανάστασίς τε δὴ λίαν] Prima vox & ultima in *L. B.* desunt.

k Εορτῆς, —— ἡμούσης,] Conf. *Alexandr.* lib. 2. c. 1. §. 3. SPANH.

l Πάσχα] *Al.* Φάσκα.

αὐτῶν γιγνομένης, καὶ θύσιν [m] αὐτοῖς προθύμως, πολῆ-
θός τε ἱερείων [n] ὡς οὐκ ἐν ἄλλῃ καταπρᾶξαι ἐξὸν αὐτοῖς
νόμιμον, κάτεισι ἡ πληθὺς ἀναριθμήτου ὅσον τὸ χώ-
ρας, ἤδη δὲ καὶ ὅσον τὸ ὑπερορίας ἕνεκα θρησκείας τῆς θεοῦ·
καὶ οἱ νεωτερισταὶ τοὺς περὶ τὸν Ἰούδαν καὶ Ματθίαν ἐξηγητὰς
τῶν νόμων ὀδυρόμενοι, συνάγουσιν ἐν τῷ ἱερῷ τροφῆς
ὑποπροῶντο, τοὺς ταραχώτας οὐκ ὄν [o] ἐν αἰσχύνῃ με-
ταλῆξαι [p] αὐτοῖς. καὶ δείσας Ἀρχέλαος [q] μήπερ δεινόν
βλάψησιν αὐτῶν τὴν ἀνοησίαν, πέμπει στρατήγου τινὰ ὁπλί-
των χιλιάρχου τε τοῦ ὁρμοῦ [r] ταραχζόντων κατασχεῖλαι
πρὸ τοῦ τὰ πάντα ὅμιλον τοῦ μανιώδους αὐτῶν [s] πλέω
καταφῆναι· καὶ εἴ τινες ἀφόβητοι [t] πολὺ τῶν ἄλλων
καθιστάμενοι προθυμίᾳ τοῦ ταράζειν, ἐπ' αὐτὸν ἀγαγεῖν.
[v] ὑπὲρ τούτους οἱ ταραττόμενοι τῶν ἐξηγητῶν καὶ τὸ πλῆ-
θος [x] ἐξηγρίωσαν, βοῇ καὶ λιθοβολισμῷ χρώμε-
νοι· ὥρμησάν τε ἐπὶ τοὺς στρατιώτας, καὶ προσστάντες
κατελεύσαι τοὺς πλείους αὐτῶν. ὀλίγοι δέ τινες καὶ ὁ
χιλίαρχος τραυματίαι διέφυγον. καὶ τοῖς μὲν τοῦτο πρά-
ξασιν ἀφ' χερῶν αὐθις ἡ θυσία ἦν. Ἀρχελάῳ δ' ἄπορον
ἐδόκει σώζεσθαι τὰ πάντα, [y] μὴ οὐκ ἀνακόψουσι τὴν ἐπὶ
τοῖσδε ὁρμὴν τοῦ πλήθους· ἐκπέμπει δ' πᾶν τὸ στρατόπεδον,
καὶ τοὺς ἱππεῖς οἳ τοὺς τε [z] αὐτόθι ἐσκεδασμένους κωλύσειν
τοῖς κατὰ τὸ ἱερὸν βοηθεῖν, καὶ τοὺς ἐκπίπτοντας ἀπὸ τοῦ πε-
ζοῦ δέξεσθαι ἀντηλήψεσθαί τε ἀσφαλῶς ἤδη πεπισμένους.
καὶ εἰς μὲν τρισχιλίους ἄνδρας ἔκτειναν οἱ ἱππεῖς· τὸ δ' λοι-
πὸν ᾤχετο ἐπὶ ὄρη τὰ πλησίον ἰόντες. ἐκήρυσσε δ' Ἀρχέ-
λαος ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὰ αὑτῶν πᾶσιν. οἱ δ' ἀπήεσαν τὴν
ἑορτὴν καταλιπόντες, φόβῳ κακῶν μείζονος, καίπερ θρα-
σεῖς ὄντες ἀφ' τὸ ἀπαλλόσιον. Ἀρχέλαος δ' ἐπὶ θαλάσσης
κατῆλθε μετὰ τῆς μητρὸς, [a] Νικόλαον τε Πτολεμαῖόν τε πολλοὺς τῶν
φίλων ἐπαγόμενος, φιλίππῳ τῷ ἀδελφῷ τὰ πάντα [b] ἐφεὶς
καθιππεύων τοῦ οἴκου τῆς ἀρχῆς. συνεξῆλθε δ' αὐτῷ [c] Σαλώ-
μη Ἡρῴδου ἀδελφὴ τὴν ἡγεμονίαν ἀγομένη τὴν αὐτῆς. πολλοὶ δ'
τῶν συγγενῶν, λόγῳ μὲν ὡς συναγωνιζόμενοι τῷ Ἀρχελάῳ ἐπὶ
κτήσει τῆς βασιλείας, ἔργῳ δὲ ἀνθιστάζοντες, καὶ μάλιστα τοῖς
τῶν πεφρασμένων ἐν τῷ ἱερῷ ποιησομένοις κατάβασιν. [d] ὑπηνθάζει δ' ἐν Καισαρείᾳ τὸν Ἀρχέλαον [e] Σαβῖνος, Καίσαρος
ἐπίτροπος τῶν ἐν Συρίᾳ πραγμάτων, εἰς Ἰουδαίαν ὡρμημένος
ἐπὶ φυλακῇ τῶν Ἡρῴδου χρημάτων· καὶ αὐτὸν τῆς ἐπὶ τοῖσδε ὁρ-
μῆς [f] ἐπέσχεν [g] ὁ Οὔαρος παρελθών. ἀφῆκε γὰρ Πτολεμαῖος
μεταπεμπόμενος ὑπὸ Ἀρχελάου παρ' αὐτὸν· καὶ Οὐάρῳ Σαβῖνος
χαριζόμενος, ὅτε τὰς ἄκρας [h] ὅσαι γε ἐν τοῖς Ἰουδαίοις
ἦσαν παρέλαβεν, ὅτε τοὺς θησαυροὺς καθεσημήνατο, εἶα δ'
ἔχειν Ἀρχέλαον μέχρι Καίσαρι δόξειέν τι περὶ αὐτῶν, καὶ ἔμει-
νεν ἐν τῇ Καισαρείᾳ τοῦτ' ὑπισχνούμενος. ἐπεὶ δ' ἐκπλεῖ
μὲν ἐπὶ τὴν Ῥώμης Ἀρχέλαος, Οὐάρῳ δ' ἐπ' Ἀντιοχείας ἐγέ-
νοντο κομιδαὶ, Σαβῖνος ἐπὶ Ἱεροσολύμων χωρήσας φρουρὰν λαμβάνει τὰ βασίλεια. μεταπέμψας δὲ τοὺς φρουράρχους,
καὶ ὁπόσοι διοικηταὶ τῶν πραγμάτων ἦσαν, λόγους τε ἀπαιτεῖν
προὐθυμεῖτο, καὶ τὰς ἄκρας καθίστατο ἢ αὐτῷ [i] δοκοῖ. ἀ
μὲν οἱ φύλακες [k] ἐν ὀλίγῳ τὰς Ἀρχελάου ἐντολὰς ἐποιοῦν-

quidem agant ingenti lætitia, tumque illis mos est majorem quam in ulla alia solennitate victimarum numerum mactare, atque magna vis hominum ex *universa* regione locisque extra illius fines *ad istam celebritatem* religionis erga convenit) etiam seditiosi illi, Judam & Matthiam *legis* expositores lamentantes, in fano cœtus habuerunt, non deficiente victu, quem perturbatores illos non pudebat mendicato quærere. Itaque Archelaus, veritus ne quid gravius oriretur ex illorum insolentia, misit eò centurionem cum cohorte militum qui seditiosos coërcerent, priusquam cætera multitudo hujus furoris inficeretur contagio: & si quorum emineret in concienda seditione ferocia, illos ut ad se adducerent. In hos etiam populum irritarunt qui è factione erant *legis* expositorum, clamoribus suis & cohortationibus: adeo ut impetum in milites fecerint, propiusque adstantes maximam eorum partem lapidarint. verum ipse centurio & alii pauci vulnerati effugerunt. Eoque facto manum iterum sacrificio admovent. Archelaus autem de rerum summa periclitari sibi visus est, nisi multitudinis impetum ex hujusmodi occasione retunderet: itaque milites omnes eò misit & equites, qui eos qui foris essent, iis qui in templo forent, succurrere prohiberent, & eos qui à peditibus evasissent, jam in tuto se existimantes, ferro exciperent. Ita occisa sunt ab equitibus circiter tria hominum millia: reliqui in montes qui in propinquo erant se receperunt. Et Archelaus proclamari jussit, ut omnes domum discederent: id quod illi fecerunt, & festum, quamvis audaces propter rerum imperitiam, deteriora veriti reliquerunt. Deinde Archelaus ad mare descendit una cum matre, secum ducens Nicolaum & Ptolemæum, multosque amicorum, relicta totius domus & principatus cura Philippo fratri suo. Eum comitata est Herodis soror Salome, una cum suis natis, multisque consanguineis, per speciem adjuvandi Archelaum ad regnum obtinendum, sed reipsa ad ei adversandum, & maxime ad conquerendum de eo quod in templo factum fuerat. Cæsareæ autem Archelao occurrit Sabinus, Cæsaris in Syria rerum procurator, in Judæam properans ad custodiendam Herodis pecuniam: sed Varus superveniens eum ab itinere avertit. aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum: inque Vari gratiam Sabinus neque Judææ castella occupavit, neque pecuniam consignavit, sed Archelao, donec de ea Cæsar statuisset, reliquit; eoque promisso Cæsareæ remansit. Sed postquam Archelaus Romam solvit, & Varus Antiochiam discessit, Sabinus Hierosolyma profectus palatium occupat. Deinde, accersitis præsidiorum præfectis omnibusque rerum administratoribus, demonstrat se rationes exigere, & de castellis statuit arbitratu suo. non tamen custodes Archelai mandata neglectui habuerunt: sed in tuendo omnia, quæ illis in mandatis dederat, perseve-

Magnam vim militum ad seditiosos coercendos mittit Archelaus.

Tria Judæorum millia occisa.

Archelaus Romam proficiscitur.

Sabinus & Varus in Judæa.

m Αὐτῷ προθύμως] Ita *Vat.* & *Busb.* αὐτῇ in *Editis Aliisque.*
n Ὡς] *Casaub.* ὅτα.
o Ἐν αἰσχύνῃ] Sic *Vat.* & *Lugd. Bat.* μετ' αἰσχύνης in *reliquis.*
p Αὐτῷ.] Ita legere visum est, quod τῷ αὐτῷ habeat *Busb.* αὐτὸς in *Editis Aliisque.*
q Μηκέτι] Μή καί τι *Busb.* & *Lugd. Bat.*
r Στασιαζόντων] Ita lego cum *Cod. Busb.* favente *Zonara*, qui habet χιλίαρχον μετὰ στρατιᾶς ἐξιπτάμενον, τῷ ὁρμῷ καταστελοῦντα τὸ δῆμον ταραττόμενον. in *Editis* τῷ ὁρμῷ τῶν συνεσπόντων προτέρων τ. π. quæ lectio certe manca & vitiosa.
s Πλέω καταστῶσι] In *Editis* μὴ πλέω, sed μὴ expunxi auctoritate *MSS.*
t Πολὺ τῶν ἄλλων] Ita *Vat.* & *Busb.* πολλοὶ τῶν ἄλλων καθίσαντο in *Editis Aliisque.*
v Ἐπὶ τούτους] Ἐπὶ τούτοις *Busb.* ἀπὸ τούτων *Vat.*
x Ἐξηγείσαν,] Ἐξηγίσατο *Vat.* ἐξαγείσαν in *Editis.* ὅστε καὶ πλῆθος ἐξαγειῶσαι *Busb.*
y Μὴ οὐκ ἀνακόψουσι] Εἰ μὴ ἀνακόψει *Busb.* μὴ οὐκ ἀνακόψειεν *Vat.*
z Αὐτόθι ἐσκεδασμένους] Ita in *Cod. Vat.* αὖθις in *Editis Aliisque.*
a Νικόλαον καὶ Πτολεμαῖον] Conf. *alsi.* lib. 2. c. 2. §. 1. SPANH.
b Ἐφεὶς καθίσασθαι] Ἀφεὶς *Busb.*
c Σαλώμη Ἡρῴδου ἀδελφὴ] Σαλώμη ἡ Ἡρ. *Vat.* & mox πολλοί τε τῶν συγγ. λόγοις μὲν ὡς σ.
d Ὑπανθάζει] Ita hic loci in *libris omnibus.* Supra tamen (p. 829. §. 3.) ὑπανθάζω (è *Cod. Busb.*) jungitur cum dativo.
e Σαβῖνος, —— πραγμάτων,] Conf. *alsi.* lib. 2. c. 2. §. 2. SPANH.
f Ἐπέσχεν] Ita cum Cl. *Lowthio* pro ἔσχεν *Editorum* & *MSS.* in lib. 2. *de Bello Jud.* τοῦτον ἐπέσχε προθυμίᾳ χωρεῖν Οὔαρος ἀπαρελθών.
g Ὁ Οὔαρος παρελθών.] Conf. supr. c. 5: §. 2. SPANH.
h Ὅσαι γε ἐν τοῖς Ἰουδαίοις] Ὅσαι ἐν τοῖς *Vat.*
i Δοκοῖ.] Δοκοίη *Busb.*
k Ἐν ὀλίγῳ] Mallem ἐν ὀλιγωρίᾳ. conjecturæ huic favente *Josepho* In lib. 2. *de Bello Jud.* c. 2. ἡμῖν οἱ φυλακες τοῦ Ἀρχελάου κατεμέλησαν ἐντολῶν.

verabant, & præ ſe ferebant, quod cuncta Cæſari reſervarent.

Antipas Romam ſe confert.

4. Eo autem tempore Antipas quoque Herodis filius Romam ad obtinendum principatum profectus eſt, ſpe regnandi elatus ex Salomes promiſſis, ceu longe quam Archelaus dignior imperio, utpote in priore teſtamento rex inſtitutus, quod magis ratum eſſe deberet quam poſterius. Ille vero una ſecum ducebat matrem, & Nicolai fratrem Ptolemæum, quondam Herodi chariſſimum, & tum ſui ſtudioſum. At potiſſimum eum ad appetendum regnum impellebat Irenæus, qui orator erat & ob eloquentiæ exiſtimationem regni procurationem habuerat. unde etiam iis qui conſulebant ut cederet Archelao, qui & natu grandior & ultimo patris teſtamento rex conſtitutus eſſet, auſcultare nolebat. Poſtquam autem Romam pervenit, cognati omnes ejus partibus accedebant, non illi quidem ejus amore, ſed Archelai odio, cupientes ante omnia liberi eſſe, & ſub Romani præſidis adminiſtratione: quod ſi parum ſuccederet, Antipam magis è re ſua fore ſperantes quam Archelaum, operam ſuam Antipæ commodarunt ad regnum adipiſcendum. quin & Sabinus apud Cæſarem literis accuſabat Archelaum.

Ptolemæus frater Nicolai.

Irenæus orator.

5. Cum autem Archelaus literas, in quibus jus ſuum tueretur, Cæſari miſiſſet, necnon patris teſtamentum, & Ptolemæum Herodianæ pecuniæ rationes ſigillumque ferentem, eventum exſpectabat. Ille vero poſtquam ſcripta iſta legerat, Varique & Sabini literas, & quantum pecuniarum annuique redditus eſſet *cognoverat*, utque Antipas regnum appetens literas miſiſſet, amicos convocat ut eorum ſententias audiat, & in his Cajum, Agrippæ quidem natum & Juliæ Auguſti filiæ, ſed ab ipſo *Auguſto* adoptatum, cui primum locum tribuit, imperatque ut qui velit de præſentibus negotiis verba faciat. Et primus quidem Antipater Salomes filius, homo in primis diſertus & Archelai adverſarius, dicebat, "Archelaum nunc per "ludibrium de regno agere, ut qui poteſtatem "ejus prius ſibimet vendicaſſet quam bona Cæſa- "ris cum venia licuerit, ei objiciens audaciam qua "impulſus in feſto die tam multos interemerat. "Qui etiam ſi inique egiſſent, oportebat vindi- "ctam externæ legitimæque poteſtati reſervari, "& non ab homine exigi, qui, ſi ſpectetur ut rex, "injuriam facit Cæſari, dum adhuc ignoret, quid "ille de ſe ſtatuet, ſin vero ut privatus, multo pe- "jus erit, utpote cui, regiam dignitatem quæren-

Antipater Salomes filius Archelaum apud Cæſarem accuſat.

φ· ἀλλ' ἔμενον σώζονλες τὰ πάνλα ἢ προσετέτακλο αὐτῆς. Καίσαρ δὲ φυλάσσειν [l] ἔκρινε λοὺς προστοίκους αὐτοῖς.

δ'. Πλεῖ δὲ κζ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐπὶ Ρώμης ὁ Ἀντίπας, Ἡρώδου μὲν παῖς, ἐπὶ ἀνλιποιήσῃ τῆς ἀρχῆς, ὑποχέοντι Σαλώμης ἡγεμένος ἐπὶ τῷ ἄρξειν, καὶ πολὺ [m] δικαιότερος Ἀρχελάου φανησόμενος τὰ πρώλα, [n] ἠξιωκὼς τὸ κζ τὰς προτέρας Διαθήκας βασιλεὺς ἀποφάνσαι, ὡς ἀσφαλεστέρας εἶναι τὰς [o] ὑπογραφησῶν. ἐπήγετο δὲ ἔτι τοῦ τε [p] μητέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν [q] τὸν Νικολάου Πτολεμαῖον, φίλον τε Ἡρώδῃ τιμιώτατον γεγενημένον καὶ αὐτῷ προσκείμενον. μάλιστα δὲ αὐτὸν ἐκίνει ἐπ' ἀνλιποιήσῃ τῆς βασιλείας Εἰρηναῖος, ῥήτωρ ἀνὴρ, καὶ δόξῃ δεινότητος τὸν περὶ αὐτὸν τοῦ βασιλείου πεπιςευμένος. διὸ δὴ καὶ τῶν κελευόντων εἶχεν [r] Ἀρχελάῳ πρεσβυτέρῳ ὄντι, κἂν τὰ ὑπὸ Διαθήκαις τοῦ πατρὸς ἐγγεγραμμένῳ βασιλεῖ, οὐκ ἠνείχετο. ἐπεὶ δ' εἰς τοῦ Ρώμου ἀφίκετο, καὶ πάντων τῶν συγγενῶν ἀπόστασις ἦν πρὸς αὐτὸν, οὐκ εὐνοίᾳ τῇ ἐκείνου, μίσει δὲ τῷ πρὸς Ἀρχέλαον, μάλιστα μὲν ὑπερυμοῦντες ἐλευθερίας, καὶ τοῦ Ρωμαίων στρατηγοῦ τετύχηκε· εἰ δ' ἄρα [s] τι ἀνλιστήσῃ, λυσιτελέστερον Ἀρχελάου τὸν [t] Ἀντίπατον λογιζόμενοι, συνέπεισαν Ἀντίπατρον τοῦ βασιλείου. καὶ Σαβῖνος κατηγόρησε Καίσαρι Ἀρχελάου διὰ γραμμάτων.

ε'. [u] Καίσαρι δὲ Ἀρχέλαος εἰσπέμψας γράμματα, ἐν οἷς τὰ δικαιώματα προστιθεὶς τε αὐτοῦ, καὶ τοῦ Διαθήκου δὲ πατρὸς, καὶ τὰς λογισμὸς τῶν Ἡρώδου [v] χρημάτων συὶ τῷ σημαντῆρι νομίζοντα Πτολεμαῖον, ἐκαραδόκει τὸ μέλλον. ὁ δὲ, ταῦτά τε ἀναγνοὺς τὰ γράμματα, [w] καὶ τὰς δὲ Οὐάρου καὶ Σαβίνου ὑπολάς, ὅσα τε χρήματα ἦν [x] καὶ τί ἐπ' ἔτους ἐφοίτα, καὶ ὡς Ἀντίπας ἐπ' οἰκειώσῃ τῆς βασιλείας ἐπεπόμφει γράμματα, συνῆγε πολὺ πλείονα γνωμῶν τὰς φίλους, συὶ οἷς καὶ [b] Γάϊον τὸν Ἀγρίππου μὲν καὶ Ἰουλίας τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς υἱὸν, ποιητὸν δὲ [c] αὐτῷ [d] γεγενότα, πρῶτόν τε καθεδόμενον παρέλαβε, καὶ κελεύσαντα λέγειν τοῖς βουλομένοις περὶ τῶν ἐνεγκόντων. καὶ πρῶτος ὁ Σαλώμης υἱὸς Ἀντίπατρος, δεινότατός τε ὢν εἰπεῖν καὶ τῷ Ἀρχελάῳ σφοδρότατος, ἔλεγε, "Ἀρχελάῳ παιδιὰν τοῦ περὶ τῆς ἀρχῆς εἶναι λό- "γον, ἔργῳ τοῦ δυνάμιν αὐτῆς πρότερον ἢ Καίσαρος "συγχωρῆσαι παρειληφότι, [e] ὑπικαλῶν τὰ ὑπὸπλημ- "μένα ὑπὸ τοῖς ἀπολωλόσι καὶ τοῦ ἑορτάζειν ὧν καὶ ἀδι- "κώνων ἄλλως, [f] ἔχοντα τοῦ τιμωρίαν εἰς τοὺς [g] ἔξω "χρῆσθαι δυναμένους ἀνακρμένου εἶναι, καὶ μὴ ὑπ' ἀν- "δρὸς πεφάχθαι, εἰ μὲν βασιλέως, ἀδικοῦντος [h] τὸ "Καίσαρος [i] Διαγνοίᾳ τοῦ αὐτοῦ ἔτι χρωμένου, εἰ δὲ "ἰδιώ-

l Ἐκρινε] *Gen.* ἐκέλευε.

m Δικαιότερος] Δικαιότερον in *MSS.*

n Ἠξιωκὼς ——— ἐπιγραφεισῶν.] Ita cum *Cod. Vat.* ἠξιωκὼς τῷ κζ in *Editis Aliisque.* HUDS. Conf. ſupr. c. 6. §. 1. SPANH.

o Ἐπιγραφεισῶν.] Conf. *αλωσ.* lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

p Μητέρα] Samaritidem vid. ſupr. c. 1. §. 3. SPANH.

q Τὸν Νικολάου] Τῦ Νικολάου *Busb.*

r Εἰρηναῖος,] Irenæus Orator. *αλωσ.* lib. 2. c. 2. § 3. SPANH.

s Ἀρχελάῳ πρεσβυτέρῳ ὄντι,] Conf. *αλωσ.* lib. 1. c. 32. §. 7. Antipas tamen ante Archelaum nominatur, ſupr. c. 1. §. 3. SPANH.

t Τὶ αἰτιασάιη,] Ita *Vat.* τὶς in *Editis Aliisque.*

u Αὐτῆς λογιζόμενοι] Αὐτῆς τὸν Ἀντίπατρον hic loci *Vat.* & mox v. 2. Ἀντιπάτρῳ, & §. ſeq. 5. (poſt καὶ ὡς) Αὐτῆς τὸν Ἀντίπατρον.

x Καίσαρι δ' Ἀρχέλαος] Ita *Busb.* Καίσαρ δ' Ἀρχελάου τε ἐσπέμψαντος εἰς αὐτὸν γράμματα ἐν οἷς τὰ δικαιώματα προστιθεὶς τὰ αὐτοῦ in *Editis Aliisque.* niſi quod ὡς pro εἰς & dein τε αὐτοῦ pro τὰ αὐτοῦ habeat *Vat.*

y Χρημάτων συὶ τῷ σημαντῆρι] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.* γραμμάτων αὐτῶ in *Editis.*

z Καὶ τὰς δὲ Οὐάρου] Καὶ τὰς Οὐάρου *Vat.*

a Καὶ τί ἐπ' ἔτους ἐφοίτα,] Ita *Busb.* καὶ τὸ *in ceteris.*

b Γάϊον τὸν Ἀγρίππου] Videſis *Salianum* in tom. 6. p. 410. *Caſaub. c. Baron.* p. 138. *Montacutium* in *Originibus Eccl.* part. 1. p. 273. *Keplerum* de *Anno Nat. Chriſti*, p. 90, 91. & *Noriſium* in *Cenotaph. Piſan.* p. 132.

c Αὐτῷ γεγενότα,] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* αὐτοῦ in *reliquis.*

d Γεγενότα] *Gen.* male αὐτοῦ γεγενότα. SPANH.

e Ὑπικαλῶν ——— ὑπολωλόσι] Illa ὑπικαλῶν τὰ ὑπὸπλημμένα accepta debemus *Codd. Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* necnon *Epiphanio*, qui vertit, *hujus teſtimonium eſſe dicebat ejus audaciam, quæ præſumpſerat in die feſto Judæos interimere.*

f Ἔχειν] Ἔχειν *Vat.* & *L. B.*

g Ἔξω χρῆσθαι] Fuit cum legerem ἐξουσίᾳ χρῆσθαι δ.

h Το] *L. B.* τὸ ου.

i Διαγνοίᾳ τοῦ αὐτοῦ ἔτι χρωμένου,] Διὶ ἀγνοίαν τοῦ αὐτοῦ ἐπεχόμενον in *Editis.* διὶ ἀγνοίᾳ τοῦ αὐτοῦ ἔτι χρώμενον *Vat.* (ἔτι χρώμενον *Lugd. Bat.*) unde Διαγνοίᾳ (ex Διαγνοῶ *ignoro*, ſi *Lexicis* fides) pro διὶ ἀγνοίᾳ ſubſtitui, & χρωμένου levicula mutatione pro χρώμενον. Si quis cum *Viro docto* malit, ἀδικοῦντος τὸ Καίσαρος Διαγνῶναι τοῦ αὐτοῦ ἐπεχόμενον, per me licet. *Epiphanius* locum ita vertit, *Qui & ſi injuſtum aliquid geſſiſſent, alios eos debere ulciſci, qui eos poſſint legitima & ordinata poteſtate compeſcere, & non ab illo tantam cædem fieri oportere. qui ſi ut rex illud feciſſet, contumeliam grandem Cæſari intuliſſe firmabat, quod ignoraret quid de eo adhuc diſpoſiturus eſſet, regia jam uti poteſtate præſumeret. Si autem uti privatus illa geſſiſſet, amplius eum deliquiſſe narrabat: quod regnum non poſſidens, ſupplicia quibuſlibet intulerit, de quibus decretum Cæſaris debuit expectari.* HUDS. Emendationem licet non reprehendam, verſionem tamen minus probo. an Διαγνοίᾳ *ignoro* ſignificet, mihi non compertum; certe ex analogia idem quod Διαγινώσκω, i. e. *dijudico, cognoſco, inquiro, ſtatuo* ſignificat, quem ſenſum poſtulat hic locus: ſic igitur verte: *Injuriam facit Cæſari, in cauſa ipſius cognitione*, vel *examine, jam verſato.* Injuria erat, judicio nondum finito, auctoritatem ad ſe non pertinentem arripere. IBBETSON.

ἰ Πο-

"ἰδιώτης, [k] πολὺ χειρόνως, ἢ τὸ μὴ βασιλείας ἀπο-
"πεπτωκέναι καλῶς ἂν τι συγκεχωρῆσθαι, ἢ τὸ Καίσαρα
"τὰ ἐπ' αὐτοῖς ἐξουσίας ἀφῃρεῖσθαι. καθήπτετο δ' αὐτοῦ ἡ-
"γεμόνων τινῶν ἐν τῷ στρατιωτικῷ [l] μεταστάσης ἀπικαλῶν,
"καὶ παροξύνειν ἐπὶ θρόνου βασιλείου, [m] καὶ δικῶν ἀφλύ-
"ους ὡς ὑπὸ βασιλέως γραφομένας, κατασυεύσας τε αἰτη-
"σεων τοῖς δημοσίᾳ αἰτουμένοις, καὶ πάντων ἀφέσεως,
"ὧν [n] οὐδὲν ἂν μειζόνως ἐπινοῆσαι καθιστάμενον ὑπὸ τῷ
"Καίσαρι εἰς τιμὴν ἔρχειν. ἀνετίθη δ' αὐτῷ καὶ τὸ ἐκ τῶν
"ἱπποδρόμων δεσμωτῶν τινὰ ἄφεσιν, καὶ πολλὰ τὰ μὲν γε-
"γονότα, τὰ δὲ [o] καὶ πιστευόμενα δυνάμενα, ἀφ' οὗ τὸ φύσει
"ἔχειν γίνεσθαι ὑπό τε νεωτέρων καὶ [p] φιλοτιμίᾳ τῶν ἄρχειν
"προλαμβανόντων τινὰ ἐξουσίαν. πένθους τε [q] τῷ ἐπὶ τῷ
"πατρὶ [r] ἀμελείας, καὶ κώμους αὐτονυκτὶ τῇ ἐκείνου τε-
"λευτῇ γεγονότας· ἐφ' οἷς δὴ καὶ τινὰ πληθὺν ἔρχειν τῷ
"στασιάζειν λαβεῖν. εἰ τοιαῦτα εὐεργετήσαντι αὐτὸν τῷ
"πατρὸς, καὶ ὅτῳ μεγάλων ἠξιωκότι, τοιοῖσδε ἀμείβεσθαι
"τὸν νέκυν, ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς δακρύσαι μὲν προσποιούμε-
"νον τὰς ἡμέρας, [s] ἀπολαύοντα δὲ ἡδονῇ τῇ ἐπὶ τῷ ἔρ-
"χῆς ὅσαι νύκτες, φανεῖσθαί τε καὶ τῷ Καίσαρα τοιού-
"δε ὄντα Ἀρχέλαον συγχωροῦντα τινὰ βασιλείαν, ὁ-
"ποῖόν γίνοιτο ἂν τῷ πατέρα. χορεύειν γὰρ ἂν ἄδειν,
"ὥσπερ ἐχθρᾷ πεσόντι, ἀλλ' οὐκ ἀνδρὸς, ὅτως μὲν
"συγγυῶς, τηλικαῦτα δ' εὐεργετεῖν ἐξηγμένου. [t] δεινό-
"τερόν τε πάντων ἀπέφηνε τὸ νεῶ ἥκειν ἐπὶ Καίσαρα,
"καταγνούσῃ τῇ ἐκείνου χρησομένου τῇ βασιλείᾳ, πάν-
"των αὐτῷ προπεπωμένων ὁπόσα γένοιτο ἂν [v] ὑπ' αὐ-
"τῷ δὲ βεβαίως ἤδη καὶ αὐτοκράτορι προσκεκτῆσθαι
"πασσόμενα. μᾶλλόν δὲ τινὰ σφαγὴν τῷ ἐπὶ τὸ ἱερὸν
"[x] ἐλθεῖν τῷ λόγῳ καὶ τινὰ δυσσέβειαν, ὡς ἑορτῆς τε
"ἐνεστηκυίας, καὶ ἱερείων ἐν τρόπῳ σφαγῆναι, ἔνιοι
"μὲν ξένοι, οἱ δὲ ἐγχώριοι· πλησθῆναι δὲ τὸ ἱερὸν νεκρῶν.
"[y] οὐχ ὑπ' ἀλλοφύλων, ἀλλὰ δι' ὧν νομίμων ὀνομάτων
"τὴν βασιλείας ἐφιεμένην τὴν πρόξεως, ὅπως δυνηθείη
"πληρῶσαι τὴν φύσει τυραννίδος τινὰ πᾶσιν ἀνθρώποις
"μεμισημένην ἀδικίαν. δι' ἣν μηδὲ ὄναρ ποτὲ ὀρέγεσθαι τὴν
"βασιλείας αὐτῷ τινὰ ἀφαιδοχὼ ἀρετῇ καὶ πατρός· ἐπι-
"στασθαι γὰρ [z] αὐτὸν τὸν τρόπον, [a] καὶ τὸν ἐχθρὸν ὑπ' αὐ τὸν
"ἀφῃγημένων τῶν [b] ἰσχυροτέρων [c] Ἀντίπαν καθίστασθαι· πλη-
"σίην γὰρ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τινὰ βασιλείαν [d] ἐκ νε-
"κρᾶς ὄντος πρὸς τῷ σώματι καὶ τινὰ ψυχῇ, ἀλλὰ
"ἀκραιφνεῖ μὲν τῷ λογισμῷ χρωμένην, ἀλκῇ δὲ σώ-
"ματος τοῖς πράγμασιν ἐφεστηκότος. εἰ δὲ καὶ πρότε-
"ρον εἰς αὐτὸν ἔπεσε τοῖς νεῶ [e] διατεθεῖσθαι [f] τὸν πα-
"τέρα, [g] ἀποπεφάνθαι πᾶσιν ἂν ἤδιστα βασιλεὺς,
"τὸν μὲν κύριον θάπτειν τινὰ βασιλείαν Καίσαρα ἀφη-
"ρημένον τοῦ δόναι τινὰ ἐξουσίαν, τὰς δὲ πολίτας ἰδιώ-
"τιν ὄντα ἀκμὴν σφάζειν ἐν ἱερῷ μὴ ἀποτετραμ-
"μένον.

ς'. Καὶ Ἀντίπατρος μὲν τοιάδε εἰπὼν, καὶ μαρ-
τύρων θαρσούσῃ τὰ εἰρημένα [h] κρατυνάμενος πολ-

"ti, haud fas esset quidquam *à Cæsare* concedi,
"quod Cæsarem in ipsos potestate privatum ive-
"rit. Quin & ipsum perstringebat, vitio ei verten-
"do quod duces nonnullos in exercitu mutaverit,
"& in solio regio sese collocaverit, & lites tan-
"quam rex exstitisset dijudicarit, populique po-
"stulatis palam factis annuerit, in summa omnia
"ita fecerit, ut nihil amplius ei in mentem venire
"potuerit, si à Cæsare in imperio constitutus fuis-
"set. Illi quoque imputabat, quod in Hippodro-
"mo vinctos dimiserit, aliaque afferebat multa,
"partim vera, partim verisimilia, quod hujusce-
"modi res fieri consueverint ab adolescentibus, &
"qui regnandi cupiditate imperium festinanter
"præripiunt. Præterea ei crimini dabat neglectum
"patris luctum, & comessationes eadem qua ille
"obiit nocte celebratas: unde coortam esse popu-
"li seditionem. Si, cum pater tanta in eum con-
"tulisset beneficia & tam magna ei præstitisset,
"mortuo talem rependerit gratiam, ut interdiu
"tanquam personam induens lachrymas simularet,
"noctes vero singulas in voluptatibus regiis age-
"ret, non alium sese ostensurum esse erga Cæsarem,
"si ab eo regnum acceperit, quam erga patrem
"*sui amantissimum* se gessit. cantu quippe se oble-
"ctare & choreis tanquam in morte inimici, non
"sibi conjunctissimi & beneficentissimi. Omnium
"etiam indignissimum esse ostendebat, nunc veni-
"re ad Cæsarem, ut regnum ipsius munere & con-
"cessu accipiat, cum jam ante omnia *arbitrio suo*
"egisset, quæ ab ipso fieri poterant, postquam
"validam ea agendi potestatem dedisset rerum do-
"minus. Maxime autem cædem in templo nefarie
"factam verbis exaggerabat: utque festiva solen-
"nitate etiam victimarum more mactati fuerint,
"tam peregrini quam indigenæ; & cæsorum cor-
"poribus fanum fuerit repletum, idque non ab a-
"lienigena, sed qui legitimam regis appellationem
"prætexens ferebatur ad facinus, ut tyrannico suo
"ingenio obsequutus posset explere injustitiam o-
"mnibus odiosam. Quamobrem ne in somnis qui-
"dem spem successionis in regnum à patre habuisse,
"ut qui mores ejus probe norit, & in potioribus
"tabulis ejus adversarium Antipam *successorem* con-
"stituerit; à patre quippe ad regnum vocatum,
"non cum animam pariter ac corpus vires defi-
"cerent, sed dum integra esset mente & ratione,
"eoque corporis robore quod negotiis obeundis
"adhiberi potuit. Immo si jam antea tale de Ar-
"chelao fuisset patris judicium quale in posterio-
"ribus tabulis, ipsum tamen satis declarasse qua-
"lisnam rex futurus sit, qui Cæsarem, cujus erat
"regnum ei largiri, largiendi potestate ademptum
"iverit, & privatus adhuc cives in templo jugu-
"lare non dubitarit.

6. Et Antipater quidem hujusmodi verba lo-
quutus, multisque è consanguineis ad ea quæ di-
xerat

[k] Πολὺ χειρόνως,] Ita cum *Cod. Vat.* πολὺ χεῖρον, ὡς ἢ τὸ μηδεμίαν βασιλείας in *Editis Aliisque.*

[l] Μεταστάσης ἐπικαλῶν,] Ita *Busb.* μεθίστασιν *Vat.* μεταναστάσεις in *Editis & Aliisque.*

[m] Καὶ δικῶν ἀφλύσεις] Καὶ δικῶν ἀφλύσιν ὡς ὑπὸ βασιλέως γενομένην *Vat.*

[n] Οὐδὲν ἂν μειζόνως ἐπινοῆσαι] Ita *Vat.* οὐδὲν μειζόνως in *reliquis.*

[o] Καὶ πιστευόμενα δυνάμενα] Illud καὶ è *Cod. Vat.*

[p] Φιλοτιμίᾳ δ' ἄρχειν] Ita *Vat.* φιλοτιμίως in *Editis.*

[q] Τῷ ἐπὶ δ' πατρὶ] Legendum sinè dubio τῷ ἐπὶ τῷ πατρί. IBBETSON.

[r] Ἀμελείας,] Ἀμελείας τε καὶ κώμους αὐτῇ νυκτὶ ἐπὶ τῇ ἐκ. *Busb.*

[s] Ἀπολαύοντα —— νύκτες,] Ita hunc locum ex *L. B.* constituendum esse judico. HUDS. ἀπολ. ἢ ἡδονῆς τὰ &c. *Coccejus* ἀπολαύοντα ἢ ἡδονῆς τῇ &c. *Gen.* ἀπολαύοντα ἢ ἡδονῆς τῇ &c. Verum illud videtur innuere Josephus, totas quidem dies in lamentis & plangoribus consumpsisse Archelaum; verum per noctes singulas recuperasse lætitiam quam per dies amiserat. HAV.

[t] Δεινότερόν τε πάντων] Ita cum *Cod. Vat.* δεινότατόν τε πάντων ἐπέφανε τὸ νεῶ *Busb.* ἐξηγμένου, δεινότερόν τε πάντων ἀπεφαίνετο τοῦ ἥκειν in *Editis.*

[v] Ὑπ' αὐτῷ καὶ βεβαίως ἤδη] Ὑπὸ σοῦ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[x] Ἐλθεῖν τῷ λόγῳ] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* ἰδεῖσθαι in *Editis Aliisque.*

[y] Οὐχ ὑπ' ἀλλοφύλων,] Deest οὐχ in *Cod. Vat.* qui mox habet ἀλλὰ καὶ δι' ὧν νομ.

[z] Αὐτῷ τὸν τρόπον,] Ἐπίστασθαι γὰρ αὐτῷ τὸν τρόπον, καὶ τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ· καὶ ἢ τοῦτο οὐ τὸ ἀφθ. τὸν ἰσχυροτέρων Ἀντίπαν καθίστασθαι. nam videtur aliquid deesse. COCC.

[a] Καὶ τὸν] *L. B.* καὶ τοι.

[b] Ἰσχυροτέρων] *L. B.* ἰσχυρότατον Ἀντίπατρον.

[c] Ἀντίπαν καθίστασθαι.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 32. §. 7. SPANH.

[d] Οὐχὶ νεκρᾶς ὄντος] Οὐχὶ νοσοῦντος πρὸς τῷ σ. *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[e] Διατεθεῖσθαι] Lege ἀφιστηθῆναι. COCC.

[f] Τὸν πατέρα,] Ita *Vat.* in *cæteris* deest τόν.

[g] Ἀποπεφάνθαι] *L. B.* ἀπεφαίνετο.

[h] Κρατυνάμενος] Ita *MSS.* κρατυνόμενος in *Editis.*

xerat teſtimoniis ſuis firmanda adhibitis, finem dicendi fecit. Surrexit vero Nicolaus, qui Archelai cauſam egit, dicebatque, "Illa quidem quæ in
Nicolaus pro Archelao reſpondet Antipatro.
"templo facta erant obſtinatis potius eorum animis qui paſſi ſunt imputanda eſſe, quam Archelai poteſtati. qui enim tales res cœptant, non eo "tantum injuſtos eſſe quod innocentes vexant, "ſed & quod pacis & æqui amantes in ultionem "impellunt. Hos autem homines verbo quidem "in Archelaum patraſſe hoſtilia, re ipſa autem in "Cæſarem res aperta eſt. Conſtat enim tumultuum auctores, eos, qui ad vim & injuriam propulſandam ab Archelao miſſi aderant, facto impetu occidiſſe, neque Deum neque fas dierum "nobis ſanctiſſimorum reverentes: & hi ſunt quorum non puduit Antipatrum ſuſcipere tutelam, "ſive ut odio in Archelaum ſuo morem gereret, "ſive quod jus & æquum omne averſatur. Certe "qui adoriuntur alios, nihilque mali ſuſpicantes "injuriis laceſſunt, hi ſunt qui nolentes cogunt "ſui cauſa ad arma recurrere. Tum reliquorum "omnium, quæ objecta fuerant, cauſam aſſignavit iis ipſis qui à conſilio erant accuſatoribus. "Nihil referri unde color quæratur injuriæ, quod "non ipſis factum ſit ſuaſoribus. Neque ea per ſe "eſſe improba, ſed in odium Archelai ita referri "ut improba videantur. Tanto illos agi ſtudio "lædendi cognatum hominem, de ipſorum parente bene meritum & ipſos omnibus amicitiæ "officiis proſequutum. Teſtamentum à patre factum bene mentis compote, & haud dubie poſteriores tabulas potiores eſſe prioribus, eoque "magis quod Cæſari omnium, quæ in iis ſcripta "ſunt, pleniſſimum arbitrium relinquitur. Non "timendum ne horum iniquitatem Cæſar imitetur, qui Herodis, ex cujus viventis potentia fructus plurimos cepere, nunc mortui voluntatem "oppugnant; idque ſatis ſibi conſcii, neutiquam "ſe de Herode ita meritos ut Archelaus fuit. "Non is eſt Cæſar qui viri amici, bellorum ſocii, qui in omnibus etiam in hoc ipſo à Cæſare "pendere ſemper voluit, reſcindat teſtamentum "ſuæ commiſſum fidei. Multum ab horum malignitate abeſt Cæſaris virtus ac fides, toti humano generi teſtatiſſima; neque id in eum cadit, ut "non ſanæ mentis pronuntiet regem, qui primum "filio bono hereditatem reliquerit, deinde in hoc "ipſius Cæſaris fidem imploraverit. Quando teſtamentum condidit Herodes, ita ſapuit ut Cæſaris arbitratui cuncta ſubmitteret: ne in herede "quidem eligendo deſipere potuit.

Cæſar benigne alloquitur Archelaum.

7. Et Nicolaus quidem, cum iſta oratione percurriſſet, finem etiam dicendi facit. Cæſar autem Archelaum, qui ſeſe ad pedes ejus abjecerat, comiter allevavit, regno digniſſimum eſſe dicens: ſeque ſatis oſtendit ſic eſſe affectum, ut non aliter

λοῖς τῶν συγγῳῶν, πιόεπαι τᾷ λέγειν. [i] ἀνίσατο δὲ Νικόλαος ὑπὲρ Αρχελάου, καὶ ἔλεγε, "τὰ μὲν ἐν "τῷ ἱερῷ γνώμῃ τῶν πεπονθότων ἀναπεῖσθαι μᾶλ"λον ἢ ἐξουσίᾳ τᾷ Αρχελάου. τοὺς γὰρ ἐπὶ τοιούσδε "ἄρχοντας, ἃ μόνον [k] τῷ καθ' αὐτοὺς ὑβρίζουσι εἶ"ναι πονηροὺς, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναγκάζουσι εἰς τὴν ἄμυ"ναν αὐτῶν εὐγνωμονεῖν σπαιρουμένων. ὡς δὲ πο"λέμια ἔδρων λόγῳ μὲν κατ' Αρχελάου, τὸ δὲ ἀλη"θὲς εἰς Καίσαρα φανερὸν εἶναι. τοὺς γὰρ [l] ὑβριστὰς "τους, κωλύτας [m] παραγινομένους [n] καὶ ὑπ' Αρχελάου "πεπομφότας, κλεῖναι ὑπεπιθεμένους, ὅτε τᾷ Θεᾷ ὅτε "τᾷ νόμῳ τῆς ἑορτῆς ἐν Φρουτίδι γινομένους, ὧν Αντί"πατρον οὐκ αἰσχύνεσθαι συνδικητὴν καθιστάμενον ἐπὶ φο"νικαῖς ἔχθραις τῶν αὐτῷ σπουδῶν Αρχέλαον, ἢ [o] μισῶ τᾷ "ἀρετῇ δικαίᾳ. οἱ παρελθόντες τὴ μὴ σπουδὴ ἀμυνομέ"νους ἄρχοντας ἀδίκων ἔργων, οἵδε εἰσὶν οἱ βιαζόμενοι "τὴ μὴ θέλοντας τοὺς ἀμυνομένους ἐφ' ὅπλα χωρεῖν. ἀ"νετίθη ἢ καὶ τὰ λοιπὰ πᾶσι τοῖς ἐν βουλῇ τῶ [p] κατη"γόρων. [q] ἤδειν γὰρ ὅ, τι μὴ ἃ μὴ γνώμης τῶν αὐτῶν "γεγενημένον αἰτίαν τὸ ἀδικεῖν ὑπάρχειν. ἃ τῇ [r] Φύσῃ "τοιάτως αὐτὰ γεγονότα πονηρὰ εἶναι, ἀλλὰ τῷ βλά"πτειν ἂν δοκεῖν Αρχέλαον. τοιόνδε αὐτοῖς εἶναι βου"λεῦ δ' ὑβριστὰς εἰς [s] ἄνδρα συγγνῶ, καὶ πάντως "μὲν εὐεργέτην, [t] σωφρονῆ δ' αὐτοῖς καὶ διὰ παντὸς οἰ"κείως πεπολιτευμένον. τὰς γε μὴν διαθήκας ὑπό τε "σωφρονούντων γεγράφθαι τᾷ βασιλέως, καὶ [u] κυ"ριωτέρας τῶν γεγραμμένων πρότερον, διά τὸ Καίσα"ρα δεσπότην τῶν ὅλων [x] καταλελεῖφθαι πρὸς τὴν κρί"σιν τῶν ἐν αὐταῖς γεγραμμένων. μιμήσεσθαί τε ἀδαμῶς "Καίσαρα τὴν ὕβριν αὐτῶν, [y] οἳ τὸν Ηρῴδου παντοίως "ἀπολαύσαντες παρ' ὃν ἔζη καιρὸν δυνάμεως, τὰ πάν"τα ὑπὲρ ὕβριν γνώμης ἐπείχοντο αὐτῷ, ἃ δ' αὐτῶν "ἐν τᾷ συγγνῇ τοιούτων γεγονότων. ἔχειν Καίσαρά τε "[z] ἀνδρὸς ὑπ' αὐτῷ πεπιημένα τὰ πάντα καὶ φίλα "καὶ συμμάχα καταλύσειν τὰς διαθήκας, ὑπὲρ πίστε "τῇ αὐτῷ γεγραμμένας. ἀδὲ μιμήσεσθαι κακίαν τὴν "ἐκείνων τὴν Καίσαρος ἀρετὴν καὶ πίστιν, ὡς ἄπα"σαν τὴν οἰκουμένην ἀνευδοίαζον ἡγουμένην, καὶ μανίαν "καὶ [a] λογισμῶ ἔκστασιν [b] καταγινώσκειν ἀνδρὸς βασι"λέως, ᾧ μὲν ἀγαθῷ τὴν διαδοχὴν καταλελοιπό"τος, πίστε ὢν τῇ αὐτοῦ σωφρονήσαντος. ὅτι ἁμαρ"τάνειν Ηρῴδην ποτὲ ὡς κρίσιν τᾷ διαδόχῳ, σωφρο"σύνῃ κεχρημένον ἐπὶ τῇ Καίσαρος γνώμῃ τὰ πάντα "ποιεῖσθαι.

ζ'. Καὶ Νικόλαος μὲν, τοιάδε διελθὼν, καταπαύει τὸν λόγον. Καῖσαρ δ' Αρχέλαον, σπασαμένου αὐτοῦ πρὸς τὰ γόνατα, φιλοφρόνως τε ἀνίσῃ, φάμενος ἀξιώματον εἶναι τῆς βασιλείας· πολλῷ τε ἀπέφαινε πρεπτὴν γνώ-

i Ανίσατο) —— πονηρὰς,] Ανίσατο δὲ Νικόλαος ὑπὲρ Αρχελάου. τοὺς γὰρ ἐπὶ τοιούσδε ἄρχοντας ἃ μόνον τὸ καθ' αὐτοὺς ὑβρίζουσιν εἶναι πονηρὰς in *Editis*. Αρχελάου, καὶ ἔλεγεν, τὰ μὲν ἐν τῷ ἱερῷ γνώμῃ τῶν πεποιθότων ἀναπεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἐξουσίᾳ τᾷ Αρχελάου. τοὺς γὰρ &c. *Busb.* & *Lugd. Bat.* Αρχελάου, καὶ ἔλεγεν· τὰ μὲν ἐν τῷ ἱερῷ γνώμῃ τῶν πεποιθότων ἀναπεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἐξουσίᾳ τᾷ Αρχελάου· τοὺς γὰρ ἐπὶ τοιούσδε ἄρχοντας, ἃ μόνον τὸ καθ' αὐτοὺς ὑβρίζουσιν εἶναι πονηρὰς, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναγκάζουσιν εἰς ἄμυναν τῶν ἐνγν. *Vat.* in *Epiphanii* verſione, *Surgit Nicolaus pro Archelao verba facturus: dicebat itaque, Illa quidem quæ in templo contigerant, improbitate potius eorum quæ paſſi ſunt, quam Archelai poteſtate contigiſſe: ſiquidem tantum eos facinus aggreſſos fuiſſe, ut non ſolum injurias contumeliaſque jactarent, ſed etiam eos qui devote humiliterque vivere diſponebant, ulciſci prætenderent.* Ipſe lectionem *Vaticanam*, paucis mutatis, in textu exprimendo ſequutus ſum. Si cui inſolens videatur τῷ ὑβρίζουσι poni pro ὑβρίζειν & τῷ ἀναγκάζουσι pro ἀναγκάζειν, adeat *H. Stephani Append. ad al. Scripta de Dial. Attica* p. 164. Fuit cum pro καθ' αὐτοὺς legerem ἀθῴους vel κ ἀθῴους.

k Τῷ καθ' αὐτοὺς ὑβρίζουσι] Ita quoque exſtat in *L. B.*

l Υβριστὰς,] Τοὺς ὑβριστὰς.

m Παραγινομένους] Παρεγινομένους *Vat.*

n Καὶ] *L. B.* οἱ.

o Μισῶ δ' ἀρετῇ] Ita ex conjectura pro φύσῃ, aut ſane μισῶ δ' δικαίᾳ, ejecta voce ἀρετῇ. In *Epiphanii* verſione, *& odio magis quam naturæ juſtitiæ judicaret*, ac ſi legiſſet, κ μισῶ μᾶλλον ἢ φύσῃ δ δικαίᾳ κρίνοντα.

p Κατηγόρων·] *L. B.* Εν κατηγόρων. Forte τῶν. COCC.

q Οὐδὲν γὰρ ὅ, τι μὴ ἃ μὴ γνώμης τῶν αὐτῶν] Senſus videtur eſſe, *nihil enim eorum eſſe quæ injuſtitiæ inſimulantur, quin ipſis auctoribus ſit factum.* IBBETSON.

r Φύσῃ τοιάτως αὐτὰ γεγονότα] Φύσῃ δ' ὅπως αὐτὰ *Busb.* φύσει τῇ ὅτως αὐτὰ *Vat.*

s Ανδρα —— ὑπεργέτην,] *L. B.* ἄνδρας συμμάχους, κ π. μ. ὑπεργέτας.

t Συνήθη δ' αὐτοῖς κ] Ita è Cod. *Busb.* & *Lugd. Bat.* σωφρονῆ in *ceteris*.

u Κυριωτέρας τῶν γεγραμμένων] Vocem εἶναι poſt κυριωτέρας addit *Busb.*

x Καταλελεῖφθαι πρὸς τὴν κρίσιν] Sic *MSS.* καταλεῖφθαι in *Editis*. Quin & διὰ τὸ Καίσαρα ὡς διανοίᾳ τῶν ὅλων καταλελεῖφθαι habet *Busb.*

y Οἳ τὸν Ηρῴδου] In Cod. *Vat.* ὅτι τὸν Ηρῴδου.

z Ανδρὸς ὑπ' αὐτῷ] Ανδρὸς ἐπ' αὐτῷ *Vat.*

a Λογισμῷ ἔκστασιν] Λογισμὸν *Vat.*

b Καταγινώσκειν] Lege καταγελᾶν. COCC.

γνώμης τ αὐτὸ ὃν ἄλλα [c] πράξειν, ἀλλ' ὁπόσα αἵ τε διαθῆκαι κατηγόρουν, καὶ Ἀρχελάῳ συνέφερεν. ὁ μέντοιγε σκεκύρωτο ἤδεν, [d] ὡς ἂν ἐκ τοῦ εὐδοκιμηθέντος ἐπ' ἀδείας Ἀρχέλαον εἶναι. καὶ διαλύσεως τῶν ἀνδρῶν γενομένης ἐσκοπεῖτο καθ' αὑτὸν εἴ τε Ἀρχελάῳ τὴν βασιλείαν [e] εἴη κυρώσων, [f] εἴ τε νομίῳ αὐτῆς ποιεῖται παντὶ τῷ Ἡρώδου γένει, καὶ [g] πᾶσι πάντων πολλῆς ἐπικουρίας δεομένων.

facturus esset, quam testamentum postularet, & è re Archelai esset. Verum, ubi Archelaum, ut qui *benevolentiæ ejus* indicio satis magno fretus esset, securum esse animadvertit, nihil tanxit. Postea dimisso concilio, dispexit ipse secum, utrum regnum Archelao confirmare deberet, an vero id omnibus Herodis filiis communiter dividere, idque quoniam omnes plurimum egerent auxilio.

ΚΕΦ. ι'.

Στάσις Ἰουδαίων πρὸς Σαβῖνον· καὶ ὡς Οὔαρος τοὺς αἰτίους αὐτῆς ἐκόλασεν.

Πρότερον δ', ἢ κύρωσίν τινα τούτων γενέσθαι, [h] Μαλθάκη τε ἡ Ἀρχελάου μήτηρ νόσῳ τελευτᾷ· καὶ πρὸς Οὔαρον ἐκ Συρίας στρατηγὸν παρῆν γράμματα τῶν Ἰουδαίων ἀποστασιν διασαφοῦντα. ἐκ γὰρ Ἀρχελάου μὲν τοῦ ἐκωλύθη ἐξορμῆσαι τὸ πᾶν ἔθνος· καὶ Οὔαρος αὐτὸς, ἐπεὶ παρῆν, τοὺς αἰτίους τῆς κινήσεως τιμωρίᾳ προσηκάμενος πολλῆς γενομένης, ἐπ' Ἀντιοχείας τὸν ἀναζυγὴν ἐποιεῖτο, τάγμα ἐν τῇ σφόδρα ἐν Ἱεροσολύμοις λιπόμενος, τῶν Ἰουδαίων [i] νεοτεροποιίαν [k] ἐπισομιζόντων. ὁ μὲν ἐπεφαίνετό γε ἤδεν ἐπὶ παυλῃ τῶν [l] μὴ ὁ σασιάσουσι αὐτῶν. ὅτε γὰρ Οὔαρος ἀπῆλθε, καὶ Σαβῖνος [m] ὁ ἐπίτροπος τοῦ Καίσαρος ὑπομείνας αὐτόθι μεγάλως [n] τοὺς Ἰουδαίους καλέπαινε, στρατείᾳ τε τῇ καταλελειμμένῃ πιστεύων ὡς καὶ θαρσοῦντι αὐτῶν, καὶ τῷ πλήθει. [o] πολλὰς γὰρ ὁπλίτας δορυφόρους ἐχρῆτο αὐτοῖς, ἐπείγων τοὺς Ἰουδαίους καὶ σκληραίνων ἐπὶ ἀποστάσει. τάς τε γὰρ ἄκρας ἐκάζετο καταλαμβάνειν, καὶ τῶν βασιλικῶν χρημάτων ἐπ' ἐρεύνῃ σπουδαίως ὥρμητο βίᾳ διὰ [p] κέρδη καὶ πλεονεξιῶν ἐπιθυμίας.

β'. [q] Ἐπισάσης δὲ τῆς Πεντηκοστῆς, ἑορτὴ δὲ ἡμῶν ἐστι πάτριον τοῦτο κεκλημένη, ἔστι καὶ τοῦ θρησκείαν μόνον παρῆσαν, ἀλλ' ὀργῇ φερόμενοι τοῦ παροινίαν τοῦ Σαβίνου ὕβρεως, μυριάδες [r] συνηθροίσθησαν ἀνθρώπων καὶ πάνυ πολλαί, [s] Γαλιλαίων τε καὶ Ἰδουμαίων, Ἱεριχουντίων τε ἡ πληθὺς, καὶ ὁπόσοι περαίαν [t] Ἰορδάνου ποταμὸν οἰκοῦσιν, [t] αὐτῶν τε Ἰουδαίων πλῆθος οὐ [v] ὁ πρὸς πάντας [x] συμμέλεκτο, καὶ πολὺ προθυμότεροι τῶν ἄλλων ἐπὶ τιμωρίᾳ τοῦ Σαβίνου ὡρμήκεσαν. καὶ τρία μέρη νεμηθέντες ἐπὶ τοιῶνδε στρατοπεδεύουσι χωρίων. οἱ μὲν [y] τὸν Ἱππόδρομον ἀπολαβόντες, καὶ τὸν δὲ λοιπῶν δύο μερῶν οἱ μὲν τῷ βορείῳ τοῦ ἱεροῦ πρὸς μεσημβρίαν [z] τεταγμένοι τοῦ ἑῴαν μοῖραν εἶχον· μοῖρα δὲ αὐτῶν ἡ τρίτη τὰ πρὸς δυόμενον ἥλιον, ἔνθα καὶ τὸ βασίλειον οὖν. ἐπεφώνητο δὲ τὰ πάντα αὐτοῖς ἐπὶ πολιορκίᾳ τῶν Ῥωμαίων ἀπαντιάζειν αὐτοῖς [a] ἀποκεκλεισμένοις. καὶ Σαβῖνος, ἔδεισε γὰρ τό τε πλῆθος αὐτῶν καὶ τὰ φρονήματα ἀνδρῶν, ἐν ὀλίγῳ τὸ θαρσεῖν ποιουμένων διὰ τοῦ ἡδέως μὴ ἐθέλειν ἐφ' οἷς [b] ἀρετὴν κτήσειν [c] αὐτὸ

CAP. X.

Seditio Judæorum contra Sabinum: & quomodo Varus in auctores ejus animadvertit.

ANtequam vero horum quicquam sancitum esset, obiit morbo Malthace mater Archelai: veneruntque à Varo Syriæ præside literæ, quæ Judæorum rebellionem declararent. Nam post Archelai discessum, seditionem fecit universa natio: & Varus, qui illic aderat, in ejus auctores animadvertit, ac seditione (quæ gravis sane fuit) maxima ex parte composita, Antiochiam profectus est, relicta Hierosolymis una legione ad Judæos reprimendos, si quid moverent. nec tamen quicquam proficiebat ad finem seditioni imponendum. Nam digresso Varo, Sabinus ibi, ceu Cæsaris procurator, manens, multum Judæis negotii faceſſebat, sperans eos iis copiis, quæ magnæ restabant, cohiberi posse. Circumducebat enim frequentes armatos satellites, per quos Judæos premens atque turbans rebellare cogebat. Etenim castella vi conabantur occupare, & ad pecunias regias vestigandas impetu animi magno acrique ferebantur, lucrorum & rapinarum cupidine incitati.

Malthace mater Archelai moritur.

Varus seditionem Hierosolymis compescit.

Sabinus Judæis molestus.

2. Instante autem Pentecoste, festum enim est nobis patrium ita appellatum, conventum est Hierosolyma non solum religionis gratia, sed etiam indignatione contumeliarum Sabini: coïveruntque plurima Galilæorum & Idumæorum & Hierichuntiorum millia, & omnes Transjordanini, & Judæorum magna vis, qui ad universos sese aggregaverunt, & plus aliis cupiditate incensi in Sabini ultionem festinarunt: atque in tres turmas divisi hoc modo castra metantur. Pars quidem una Hippodromum occupat, reliquarum vero duarum altera à septentrionali templi regione meridiem versus orientalia tenebat; tertia autem illorum pars ad occidentem posita erat, ubi regia locabatur. Atque ista illi agebant, ut Romanos ab illis undique inclusos obsiderent. Tum Sabinus (nam & multitudinem eorum formidabat, spiritusque hominum elatos, qui mori facile maluerunt quam victoriam non reportare, ubi vincere virtutis loco habetur) confestim per literas Varo rem significabat; atque, ut fieri solet, non intermittebat hortari

Turba in festo Pentecostes.

---

c Πράξειν,] *L. B.* πράξων.

d Ὡς ἂν ἐκείνου σωθείσῃ] Ita cum *Cod. Busb.* (& *Lugd. Bat.* cujus *Margo* præterea exhibet ἂν ἐκείνου σωθ.) ὡς ἂν ἐκείνῳ in *Editis Aliisque.*

e Εἴη κυρώσων,] Ἐπικυρωτέον *Vat.* εἴη κυρωτέον *Busb.* & *Lugd. Bat.*

f Εἴ τε νομίῳ αὐτῆς ποιεῖται] Sic *Cod. Vat.* εἴτε κοινῷ αὐτῶν ποιεῖται in *Editis Aliisque.*

g Ταῦτα πάντων] *L. B.* τούτῳ, *Coccejus* τούτων. sequens vox πάντων abest à *Lugd. Bat.*

h Μαλθάκη] Ita *Vat.* & in l. 2. de *Bello Jud.* Μαρθάκη perperam in *Editis Aliisque.* HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 24. §. 2. SPANH.

i Νεοτεροποιίαν] Lege νεωτεροποιίαν. COCC.

k Ἐπισομιζόντας.] Ἐπισόμισμα infr. lib. 18. c. 10. §. 8. & eodem c. §. 3. σύσομισμα. SPANH.

l Μὴ ὁ σασιάσουσι] Τῶν μὴ σασιάσοντος αὐτῶν *Vat.* τῶν μὴ ὁ σασιάσων αὐτοῖς *Busb.*

m Ὁ ἐπίτροπος] Illud ὁ insertum dedi è *Cod. Vat.*

n Τοὺς Ἰουδαίους κατεπόνει,] Τοὺς σασιώτας *Busb.* τοὺς στρατιώτας *Vat.* & *Lugd. Bat.*

o Πολλὰς γὰρ ὁπλίσας δορυφόρους] Πολλοὺς δ' ὄντας ὁπλ. *Vat.* πολλοὺς ὄντας ὁπλ. *Busb.* πολλοὺς γὰρ ὄντας ὁπλ. *Busb.*

p Κέρδη] *Gen.* κερδῶν.

q Ἐπισχούσης] *L. B.* ἐνεστώσης.

r Συνηθροίσθησαν] *L. B.* συνοίσθη.

s Γαλιλαίων ——— πλῆθος,] Conf. *supr.* lib. 13. c. 9. §. 1. SPANH.

t Αὐτῶν τε Ἰουδαίων πλῆθος] Videsis *Casaubonum* contra *Baronium*, p. 27. *Edit. Lond.*

v Ὁ] *L. B.* οἱ.

x Συμμέλεκτο,] Συμπλέκτο *Vat.* & *Lugd. Bat.*

y Τὸν Ἱππόδρομον] Hippodromus ad meridiem Templi; ergo Templum cum Hippodromo ad meridiem versum. COCC.

z Τετραμμένοι] In *Editis Aliisque* τετραμμένοι, οἱ δὲ τοῦ ἑῴαν &c. verum οἱ δὲ expunximus, sensu ita postulante. Quin & *Epiphanius* & ipse *Josephus* (l. 2. *de Bello Jud.*) nostram lectionem firmant. HUDS. Forte τετραμμένοι. COCC.

a Ἀποκεκλεισμένων.] Ita *Busb.* ἀποκεκλεισμένοις in *Editis Aliisque.*

b Ἀρετὴν κτήσειν αὐτὸ νικᾶν,] *L. B.* ἀρετὴ κτήσαιτο ἂν τὸ νικᾶν.

c Αὐτὸ νικᾶν,] Sic *Vat.* qui & κτήσῃ habet. αὐτὸν νικᾶν in *Editis Aliisque.*

tari ut ſibi celeriter auxilium ferret, legionem quippe ibi relictam in maximo verſari periculo, quod non longe abeſſe exſpectarent quin ipſi capti trucidarentur. Ille vero, arcis excelſiſſima turri occupata, (ea Phaſaëlus appellabatur, in honorem Phaſaëli Herodis fratris exſtructa atque ita nominata, poſtquam à Parthis occiſus fuerat) inde Romanis ſignum dedit, ut Judæos exeuntes adoriantur. & cum ipſe ne ad ſuos quidem amicos deſcendere auderet, poſtulabat ut alii propter ejus avaritiam ſe prius mortis periculo objicerent. Cumque Romani eruptionem feciſſent, commiſſum eſt acre prælium: in quo licet hoſtibus revera ſuperiores eſſent Romani, non tamen animis fracti erant aut deſponderunt Judæi ad conſpectum periculi, poſtquam multi de ſuis ceciderant: quin per circuitum conſcenſis porticibus, quæ circum exterius templi ſeptum erant, magnaque pugna edita, & ſaxa dejiciebant, partim è manibus partim è fundis, utpote in hujuſmodi pugnis bene exercitati. & ſagittarii univerſi illis immiſti Romanis multum nocebant, & quod ſuperiore loco eſſent, atque expugnatu difficiles, ut qui attingi nequirent ab iis qui tela ad eos adigere conarentur, & hoſtes nullo negotio profligare poſſent. Et diu quidem hunc in modum pugnatum eſt. Deinde Romani, * rei indignitate commoti, ignem porticibus (inſciis ipſis qui eò aſcenderant Judæis) ſubjiciunt. atque ignis, eo quod multa apponerentur quæque etiam flammam excitare poſſent, quam celeriter tectum corripuit. Ejus vero materies, quod & pice & cera abundaret, prætereaque auro cera peruncto, confeſtim *flammis* cedebat, atque opera magna & admiratione digniſſima ſenſim evanuerunt, & quotquot ſuper porticus erant improviſo perierunt exitio. nam alios ſecum ruina tecti trahebat, alii ab hoſtibus undique cædebantur: multi, nihil reliqui ad ſalutem videntes, maloque eos circumſtante attoniti, aut in ignem ſe conjiciebant, aut ut flammas effugerent ſeipſos gladiis ſuis occidebant. quicunque vero retro abſcedendo qua aſcenderant evadere conabantur, à Romanis omnes cæſi ſunt, quippe inermes animoſque debilitati, deſperatione nihil eos adjuvante quod armis erant deſtituti. ex iis itaque qui tectum aſcenderant ne unus quidem clapſus eſt. Tum Romani per flammam, quà dabatur, irruentes, theſauro potiebantur in quo recondita erat pecunia ſacra. ejuſque magna parte à militibus direpta, ipſe Sabinus talenta quadringenta palam recepit.

Acre prælium inter Judæos & Romanos.

Ignis, porticibus templi ſubjectus, exitio eſt Judæis.

Sacri theſauri direptio.

3. Interea Judæos magno quidem dolore affecit amicorum calamitas, qui in iſta pugna ceciderunt: illoſque etiam male habuit † *ærarii* & donariorum direptio. veruntamen, conglobatis ſuorum fortiſ-

νικῶν, ϖ̃ βαχρῆμά τε ὡς τ̃ Οὐάρου ἔπεμπε γράμματα· καὶ, τὸ σωθῆες, σὺν [d] ἀνῇ κελεύων ἐκ τοῦ ὀξέως βοηθεῖν, ὡς κινδύνῳ μεγίστῳ τὸ ἐγκαταλειφθὲν στράτευμα ϖ̃ειεχηκότ@· διὰ τὸ μὴ εἰς μακρὰν ἐλπίζειν κατακοπήσεσθαι ληφθέντας αὐτούς. αὐτὸς ὢ τ̃ῷ Φρυγίῳ [e] τ̃ ὑψηλότατον τ̃ πύργων καταλαβόμεν@ [f] Φασάηλον, ἐπὶ πομ̃ῇ τ̃ῷ Ηρώδου ἀδελφ̃ῷ Φασαήλῳ ὠκοδομημένον τε ἔτως εἰρημένον, τελευτ̃ῆς ὑπὸ Παρθαίων αὐτ̃ὸ γνομένης, κατέστε τοῖς Ρωμαίοις ἐπεξιέναι τοῖς Ιουδαίοις. αὐτὸς μὲν δὴ εἰς τὰς Φίλιπ@ τολμ̃ῶν καλιέναι, τὰς δ' ἄλλας ϖ̃ροαποθνήσκειν αὐτ̃ὸ τ̃ ὠλεονεξίας δικαίων. τολμησάντων δ' εἰς τ̃λῶ ἔξοδον τ̃ Ρωμαίων, μάχη [g] σωϊῇ καρτερᾷ· καὶ οἱ Ρωμαῖοι [h] τ̃ πολεμίων ἔργῳ σκοπ̃άντων, ὃ μὲν τε φρονήματί γε τοῖς Ιουδαίοις ἔκαμνε τ̃ῇ ὄψει τ̃ῶ δεινοῦ πολλῶν αὐτοῖς πεπωκότων, ϖ̃εριδεύσαντες δ' ἀνιᾶσιν ἐπὶ τὰς ϖ̃υλ̃ας, αἵπερ ἦσαν τοῦ ἱεροῦ τ̃ ἔξωθεν ϖ̃εριβόλου ϖ̃ερίεχουσαι, καὶ πολλ̃ῆς μάχης γνομένης, λίθους τε [i] ἠφίεσαν, τοὺς μὲν [k] ἐκ χερὸς ὑπαφέροντες, [l] οὓς ὢ σφενδονῶν, ἀθλητ̃ὴ [m] τρόπῳ τοιαύτης μάχης ὄντες. καὶ οἱ τοξόται πάντες ϖ̃εφαρετρασμένοι [n] μεγάλα ἔβλαπτον τοὺς Ρωμαίους, διὰ τὸ ὑπερδέξιοί τε εἶναι, καὶ ὀλιγοχρεῖαν μὲν ἄπορα διὰ τὸ [o] ἀνέφικτοι τοῖς εἰσακοντίζειν πρωμένοις εἶναι, ῥᾴους ὢ κεφαλ̃ῆς τοὺς πολεμίους ἔχοντες. καὶ πολὺ μὲν χρόνον ἡ μάχη σωϊέσῃ τοιαύτῃ ἦσα. ἔπειτα Ρωμαῖοι, δεινῶς φέροντες [p] τοῖς δρωμένοις, πῦρ ἐνιᾶσιν τ̃ ϖ̃υλ̃αις, λαβόντες Ιουδαίων τοὺς ἀναβεβηκότας ἐπ' αὐτάς. καὶ τὸ πῦρ ὑπό τε πολλῶν [q] ϖ̃ερισταμένων καὶ μ̃ᾶλλον τ̃ ἐμπίρειν φλόγα δυναμένων, ἥπερ ὀρόφῳ ἢ πάχ@. ἡ ὢ ξύλωσις, [r] παρέχουσα πίσσης τε καὶ [s] κηρ̃ῶ πλέον, [t] ἔπι ὢ κηρ̃ῷ χρυσὸν [v] ἐπαλειλιμμένον, εὐθέως [x] εἶκεν· ἔργά τε μεγάλα ἐκλέπει καὶ ἀξιολογώτατα [y] ἠφανίζετο, καὶ τὰς ὑπὲρ τ̃ ϖ̃ρῶν ὅλεθρ@ ὅτ@ ἀπροσδόκητ@ κατέλαβεν. οἱ μὲν γὰρ τ̃ῷ ὀρόφῳ καταῤῥαγέντ@ συγκαταφέροντο αὐτῷ, τὰς ὢ ϖ̃ερισταδὸν ἔβαλλον οἱ πολέμιοι· πολλοὶ ὢ [z] ἀπορί᾽ τε σωτηρίας, καὶ σκωλύξει κακ̃ῷ ἔ ϖ̃ειεχηκότ@, οἱ μὲν εἰς τὸ πῦρ [a] εἰσήεσαν ἑαυτούς· οἱ ὢ καὶ τοῖς ξίφεσι χρώμενοι διέφθειρον [b] αὐτ̃ὸ ἐπιοιῶτ@. ὁπόσοι ὢ [c] εἰς τὸ κατάπαν χωρήσαντες ὀδῷ ἢ ἀναβεβήκεσαν ἐσώζοντο, οἱ Ρωμαῖοι πάντας ἔκτειναν γυμνούς τε ὄντας καὶ τὰ φρονήματα ἐκλελυμένους, διὸ τ̃ ἀπονοίας διὰ τὸ ἄνοπλον βοηθεῖν δυναμένης. ἐσώθη ὢ τ̃ ἀνελπίστων ὅτι τὸ πᾶ@ ὀλίγοις ϖ̃ῶ. καὶ οἱ Ρωμαῖοι, διὰ ἔ πυρὸς ἢ παρείκοι [d] ὠθοῦντες, ἐκέρτων ἔ ϑησαυρ̃ῷ, [e] καθ' ὃν ἱερὰ λεῖ χρήματα. καὶ διεκλάπη μὲν πολλὰ ὑπὸ τ̃ ϖ̃ραλιωτ̃ῶν, Σαβῖν@ ὢ περιεπίησεν εἰς τὸ φανερὸν τετρακόσια τάλαντα.

γ'. Ιουδαίους ὢ ἐλύπ᾽ μὲν τὸ πάθ@ τ̃ῶν φίλων, οἳ ἐν τ̃ῇδε ἔπεσον τ̃ῇ μάχῃ· ἐλύπ᾽ ὢ καὶ τ̃ῶν ἀναθημάτων ἡ ἀφαίρεσις. ὁ μὲν ἀλλ' ὅπερ αὐτ̃ῶν ἐτύγχανεν σωϊ-

d Ανῇ] *L. B.* ἀνίᾳ.

e Τὸν ὑψηλότατ@ τ̃ πύργων] Τὸ ὑψηλότατ@ *Vat.*

f Φασάηλον.] Conf. ἄλων. lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

g Συνῇ καρτερᾷ.] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* συνίᾳ in *reliquis.*

h Τ̃ν πολεμίων ἔργῳ σκοπ̃άντων,] Iterum cum *Cod. Busb.* πολλ̃ῶν μ̃ ἔργων in *Editis Aliisque. L. B.* πολημίων ἔργων. Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *& licet Romani opere bellico & experientia ſuperiores exiſterent.*

i Ηφίεσαν,] Ita *Busb.* & *Joſephus*, l. 2. *de Bello Jud.* ἀφείσαν in *Editis.* ἐφείσαν *Vat.*

k Ἐκ χειρὸς ὑπαφέροντες,] Ἐκ χειρῶν *Busb.*

l Οὓς ὢ σφενδονῶν,] Uſitatius τὰς ὢ σφ. HUDS. Forte τὰς ὢ ἐκ σφενδονῶν.

m Τρόπῳ τοιαύτης μάχης ὄντες.] Ita *Cod. Vat.* ſi quis malit τρόπῳ τοιύτῃ μάχης, non refragabor. fuit cum legerem, ἀθλητ̃ὴ τρόπῳ τοιύτῃ μηχανῶς ὄντες.

n Μεγάλα ἔβλαπτ@] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Zonar.* μέγα in *Editis.*

o Ανέφικτοι] Ita *Busb.* ἀνέφικτ@ in *Editis Aliisque.*

p Τοῖς δρωμένοις.] *Sc.* Ἐπὶ τοῖς δρωμένοις.

* *Rei indignitate commoti*,] Impune ſe talia perpeti non ferentes, *Epiphan.*

q Περιστεμμένων καὶ] Ita *Vat.* ϖ̃εριεσταμμένων *Busb.* (& *Lugd. Bat.* in quo ſequentia uſque ὀυναμένων deſunt) ϖ̃εριεστάμενον in *Editis*: quo modo etiam *Epiphanius.*

r Παρέχουσα πίσσης] Ita *Busb.* & *Vat.* παρεῖχεν in *Editis.*

s Κηρ̃ῶ πλέον,] Iterum cum *Cod. Busb.* κηρ̃ον in *ceteris.*

t Επι ὢ κηρῷ χρυσὸν] Ergo tectum Porticus fuit inauratum. REL.

v Επαλειλιμμένον,] Ita in *Editis.* ἐπαλειλειμένον *Busb.* & *Gall.*

x Εἶκεν·] Ita *Busb.* ἦκεν in *ceteris*, nullo plane ſenſu. ἔκπτωσις in *L. B.*

y Ηφανίζετο,] Statim in medio §. 6. πολλάς τε καὶ ἄλλας τ̃ βασιλικ̃ῶν οἰκήσεων πολλαχ̃ῆ χάρας πῦρ ἐνιὲς ἠφάνιζεν. HAV.

z Απορία τε σωτηρίας,] Απορία σωτηρίας τε καὶ ἐπλ. *Busb.* & *Vat.*

a Εἰσήεσαν] *L. B.* ἐπαφῆσαν. *Coccejus* legit ἐπαφῆσαν.

b Αὐτ̃ὸ ἐποιοῦτ@.] Illud αὐτὸ è *Codd. Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

c Εἰς καθ᾽πιν χωρήσαντες] Εἰς τὰ καθ᾽πιν *Busb.*

d Ωθοῦντες,] Σωθέντες *Busb.* περιελθωθοῦντες corrupte in *Cod. Vat.* in *Epiphanii* verſione, *Romani autem per illud incendium in fiduciam ſublevati.*

e Καθ' ὃν] *L. B.* καθὸ.

† Ærarii *& donariorum direptio.*] Vocem *ærarii* ex Epiphanio adjectam eſſe volui.

πεπεσραμμένον καὶ [f] μαχιμώτατον, [g] τούτῳ [h] ἐμπεδέχοντες τὸ βασίλειον, ἐπέλευον πῦρ τε [i] ἐνιέναι αὐτῷ, καὶ πάντας κτείνειν, κελεύοντες ἢ τάχος ἀπιέναι, καὶ πθομένοις ἐπιχωρεῖν ἄδειαν καὶ Σαβίνῳ σὺν αὐτοῖς. καὶ τὸ βασιλικὸν τὸ πλεῖσον [k] ἠτομόλησαν πρὸς αὐτούς· Ῥοῦφος δὲ καὶ Γρᾶτος τρισχίλιοι [l] τῶν μαχιμωτάτων τοῦ Ηρώδου στρατεύματος ἔχοντες, ἄνδρας τοῖς σώμασι δρασηρίους Ρωμαίοις [m] προσεπέθεσαν. καί τι καὶ ἱππικὸν ἦν [n] ὑπὸ τῷ Ῥούφῳ τεταγμένον, ὃ καὶ αὐτὸ προσέθηκε τοῖς Ρωμαίων ἐγένετο. Ιουδαίοις δὲ σὺν ἡμέλητο ἡ πολιορκία. ἀλλὰ καὶ τὰ τείχη μετήλλαττον, καὶ τοῖς μεταβαλλομένοις ἐκέλευον μὴ ἐμποδίσοις εἶναι [o] ἐξ ἀπολειπομένου χρόνου παρεῖναι αὐτοῖς ἐλευθερίαν τοῦ πάτριον. Σαβίνῳ μὲν οὖν [p] εὐκτὸν [q] ἦν ἀπέναι μετὰ τῶν στρατιωτῶν, πιστεύειν δ' οὐκ οἷός τε ἦν διὰ τὰ πεπραγμένα, καὶ τὸ [r] λίαν εὔγνωμον τῶν πολεμίων ἐπ' ἀποτροπῇ τῶν [s] κατεσκευασμένων εἶχεν. ἅμα δὲ καὶ τὸ Οὔαρον ἦξειν [t] προσδοκῶν ὑπέμενε [v] τὴν πολιορκίαν.

δ'. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἕτερα μύρια θορύβων ἐχόμενα τοῦ Ιουδαίαν κατελάμβανε, πολλῶν πολλαχόσε κατ' οἰκείων ἐλπίδας κερδῶν καὶ Ιουδαίων ἔχθρας ὅτι τὸ πολεμεῖν ὡρμημένων. διχίλιοι μὲν τῶν ὑφ' Ηρώδῃ ποτὲ στρατευσαμένων, καὶ ἤδη καταλελυκότες, [x] ἐν αὐτῇ Ιουδαίᾳ συστάντες προσεπολέμουν τοῖς βασιλικοῖς, ἀντισταντος αὐτοῖς [y] Αχιάβου τοῦ Ηρώδου ἀνεψιοῦ· καὶ τῶν μὲν πεδίων εἰς τὰ μετέωρα ἀνεσωμένου δ' ἐμπείρως τοῦ εἰς τὰ πολεμικὰ τῶν ἀνδρῶν, ῥᾳ δὲ δυσχωρίαις σώζοντος ὁπόσοι δυνατοί.

ε'. [z] Ιούδας δὲ ὁ Εζεκίου δὲ ἀρχιλῃστοῦ υἱὸς ὅστις μέγα δυνηθεὶς, [a] ὑφ' Ηρώδου δὲ μεγάλοις ληφθεὶς πόνοις. ἦν οὗν ὁ Ιούδας πρεῖ [b] Σεπφώριν τὴν Γαλιλαίας, συγκροτήσας πολὺ ἀνδρῶν ἀπονενοημένων, ἐπιθρομῶ τῷ [c] βασιλείῳ ποιεῖται· καὶ ὅπλων κρατήσας ὁπόσα αὐτόθι ἀπέκειτο, ὡπλισε τοὺς περὶ αὐτὸν καθ' ἕνα, καὶ ἀποφέρεται χρήματα ὁπόσα [d] καταλείφθη αὐτόθι, φοβερός τε ἅπασιν ἦν ἄγων καὶ φέρων τοὺς προσυλχάνοντας, ἐπιθυμίᾳ μειζόνων πραγμάτων καὶ ζηλώσει βασιλείου τιμῆς, οὐκ ἀρετῆς ἐμπειρίᾳ, δι' ἣ ὑβρίζειν ἐξουσίας, [e] κτήσασθαι προσδοκῶν γέρας τὸ ἐντεῦθεν.

ς'. Ην δὲ Σίμων δοῦλος μὲν Ηρώδου τοῦ βασιλέως, ἄλλως δὲ ἀνὴρ εὐπρεπὴς, καὶ μεγέθει καὶ ῥώμῃ σώματος ἐπὶ μέγα πρόσχων τε καὶ πεποιθώς. ἔστος δὲ θρασὺς [f] τῇ ἀφθονίᾳ τῶν πραγμάτων, διάδημά τε ἐτόλμησε περιθέσθαι, καί τινος πλήθους συρρέοντος δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἀναγορευθεὶς μανίᾳ τῇ ἐκείνων, καὶ εἶναι ἄξιος ἐλπίσας παρ' ὑβρεως, [g] τὸ ἐν Ιεριχοῦντι βασίλειον πέμπεται δι' ἁρπαγῆς ἄγων τὰ [h] ἐγκαταλελειμμένα· πολλάς τε δὲ ἄλλας τῶν βασιλικῶν οἰκήσεων, πολλαχοῦ δὲ χώρας πῦρ [i] ἐνιεὶς

simis quibusque, hisce regiam obsident, flammasque ei & extrema omnibus minitabantur, jubentes ut celeriter exirent, quo facto promittebant nihil ipsis & Sabino nocitum iri. Proinde regiorum maxima pars ad Judæos sese contulit. Sed Rufus & Gratus, qui tria millia è præstantissimis Herodis militibus habebant, viros corpore validos strenuosque, ad Romanos transierunt, quin & idem fecerunt equites quidam quibus præerat Rufus, & ipsi facti sunt accessio ad Romanos. Verum Judæi nihilominus obsidionem urgere, & cuniculos agere, atque obsessis clamare *ut exirent*, ne per ipsos stet quo minus tempus jam arripiant patriæ libertatem recuperandi. Et Sabino quidem nihil optatius, quam cum militibus exire; sed Judæis fidere non poterat propter ea quæ perpetraverat: & non vulgaris hostium lenitas, *ipsi utpote suspecta*, in causa erat quod conditiones rejecerit. adde quod à Varo exspectabat auxilium, eamque ob rem obsidionem sustinebat. *Rufus & Gratus ad Romanos transeunt.*

4. Ea autem tempestate existebant in Judæa mille aliæ turbæ, multique plurimis in locis, aut lucri cupiditate aut odio in Judæos, bellum concitabant. Nam duo quidem hominum millia, qui aliquando sub Herode meruerant, jamque dimissi erant, in ipsa Judæa inter se conspirarunt, & regios oppugnare cœperunt; quibus Achiabus Herodis sobrinus resistebat, & ex agris in editiora loca compulsus (quippe ab hominibus rei militaris scientissimis) difficiles aditus insidendo servabat quæ poterat. *Tumultus in Judæa varii.*

5. Exstitit & Judas, Ezechiæ filius latronum præfecti, qui magnarum erat virium, quemque Herodes ægre oppressérat. Hic Judas apud Sephorim Galilææ *oppidum*, coacta profligatorum hominum caterva, palatium adortus, arma omnia ibi reposita occupavit, iisque suorum singulos armavit, & omnem illic repertam pecuniam abstulit, suique terrorem omnibus injecit, obvios quosque diripiens secumque abducens, rerum majorum desiderio regnandique cupiditate, eam adipisci sperans dignitatem non virtutis peritia sed effrenata nocendi licentia. *Judas latro.*

6. Fuit & Simon quidam regis Herodis servus, homo alioqui formosus, & corporis amplitudine & pulchritudine excellens, † creditusque excellere. Hic, sumpta ex rebus turbidis fiducia & diadema sibi imponere ausus est, & congregata hominum multitudine, cum & ipse rex illis insanientibus salutatus fuisset, seque aliis digniorem imperio existimasset, Hierichuntiam regiam à se direptam cremavit; aliasque multas regis domos in multis regionis locis incendit, omnibus quæ in illis *Simon diadema sibi imponit.*

f Μαχιμώταθον,] Μαχιμώτατον *Busb.* ut & mox infra.
g Τούτῳ] *L. B.* τῶτο.
h Ενεσεχοντες τὸ βασιλειον,] Εμπεριεῖχόν τε τὸ βασίλειον καὶ ἠπείλων *Vat.*
i Ενίεναι αὐτῷ,] Ita *Busb.* ἐνιέναι in *ceteris.*
k Ηυτομόλησαν πρὸς αὐτούς.] Ita *Busb. Zonar.* & *Epiphan.* ἠυτομολήκεσαν σὺν αὐτοῖς in *Editis.*
l Τῶν μαχιμωτάτων] Τὸ μαχιμώτατον *Vat.* & *Lugd. Bat.*
m Προσετίθεσαν.] Προσέθεν] *Busb.* & *Vat.*
n Υπὸ τῷ Ῥούφῳ] Τῶν ὑπὸ τῷ Ῥούφῳ τεταγμένων *Vat.* & *Lugd. Bat.*
o Τῆ ἀπολειπομένῳ χρόνῳ] Τῆ ἀπολήψιος χρόνῳ τῆς ἐλευθερίαν τῆς πατρικῆς *Busb.* utram harum lectionum mavis per me licet accipias.
p Εὐκτὸν] *L. B.* in *Marg.* ἐκτατὸν.
q Ἦν ἀπιέναι] Εὐκτὸν ἀπιέναι *Vat.*
r Λίαν εὔγνωμον] Ita in *Cod. Vat.* λίαν τὸ εὔγνωμον in *Editis Aliisque.*
s Κατασκευασμένων εἶχεν.] Κατασκευασμένων *Vat.*
t Προσδοκῶν ὑπέμενε] Sic *MSS.* προσδοκῶν in *Editis.*
v Τὴν πολιορκίαν.] Ita cum *Cod. Busb.* τῇ πολιορκίᾳ in *Editis Aliisque.*
x Ἐν αὐτῇ Ιουδαίᾳ συστάντες] Ita cum *Cod. Vat.* ἐν αὐτῇ ἰδίᾳ in *Editis Aliisque.* κατὰ τὴν Ιδουμαίαν in l. 2. de *Bello Jud.*
y Αχιάβου δὲ Ηρώδου ἀνεψιοῦ.] Αλκιβιάδου *Vat.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 33. §. 7. SPANH.
z Ιούδας ὁ υἱὸς Εζεκίου δὲ ἀρχιλῃστοῦ υἱὸς] Non alius fuisse videtur Judas hic, quàm Theudas ille de quo in *Act.* 5. 36. ut inquit *Usserius* ad *An. M.* 4001. p. 538. *Edit. Lond* quem videsis. Alterius *Theudæ* meminit *Jos.* in *Antiqq.* l. 20. nec mirum est diversis temporibus plures exstitisse factiosos homines ejusdem nominis.
a Υφ' Ηρώδου δὲ μεγάλοις ληφθείτος] Desunt in *L. B.*
b Σεπφώριν τὴν Γαλιλαίας,] Conf. supr. lib. 13. c. 12. §. 5. SPANH.
c Βασιλείῳ ποιεῖται.] Ita ex *MSS.* (*Coccejo* approbante) βασιλεῖ in *Editis.*
d Καταλείφθη αὐτόθι,] Sic *Busb. Coccejus*, & *Epiphan.* καταλείφθη in *reliquis.*
e Κτήσασθαι προσδοκῶν] Κτήσεσθαι *Vat.*
f Τῇ ἀφθονίᾳ τῶν πραγμάτων] Τῇ παραχῇ τῶν πρ. *Zonar.*
† *Creditusque excellere.*] Cui magna fuerant credita, *Epiphan.*
g Τὸ ἐν Ιεριχοῦντι] Τὸ, τὸ ἐν Ιερ. *Vat.*
h Εγκαταλελειμμένα.] Εγκατηλειμμένα *Vat.*
i Ενιεὶς ἐφύλαξεν.] Sic *MSS.* ut & *L. B.* ἐνεὶς in *Editis.*

lis erant ſuis gregalibus in prædam conceſſis. Quin & majus quiddam perpetraſſet,* niſi mature in eum animadverſum fuiſſet. Nam Gratus, poſtquam regios milites Romanis junxiſſet, cum copiis ſuis omnibus Simoni obviam occurrit: & poſt longum & acre prælium, profligatis Simonianis, quippe Transjordaninis, & nullo ordine, audacia magis quam arte pugnantibus, Gratus nactus Simonem, per anguſtias, ut ſalutem ſibi quæreret, fugientem, caput ei amputavit. Apud Amatha quoque, ad Jordanem fluvium poſita, crematum eſt palatium ab hominum caterva Simonis ſimilium. Tantus tum furor per totam gentem graſſabatur, eo quòd proprium regem non haberet cujus juſto fortique imperio multitudo regeretur: qui vero alienigenæ ad caſtigandos ſeditioſos venerant, malum potius exacerbarent, graves ſuperbia ſimul & avaritia.

Idem facit & Athronges opilio.

7. Deinde & Athronges, vir neque generis dignitate illuſtris, neque magna virtute aut opum abundantia fretus, ſed opilio, cunctis cætera omnia obſcurus *viſus*, vaſto tantum corpore & manuum robore inſignis, regnum affectare auſus eſt, cui adeo placebat major nocendi licentia, ut mori certus parvi penderit vitæ jacturam, quam male agendo facturus eſſet. Illi autem quatuor erant fratres, qui & ipſi grandi ſtatura, & ad facinus quodvis arduum manu prompti habebantur, magni momenti eſſe viſi ad conſervationem imperii. atque hi ſinguli ſingulis cohortibus præerant. convenit enim ad eos magna hominum multitudo. Atque illi quidem turmarum præfecti erant, & cum per ſe itarent pro Athronge prælia faciebant. Ipſe autem diadema ſibi impoſuit, & de rebus agendis concilium habuit, omniaque gerebat arbitratu ſuo: & diu in poteſtate permanſit, regio nomine, faciens quæ vellet; magnaſque tum ipſe tum fratres cædes edebant tam Romanorum quam regiorum, utpote utriſque ex æquo infenſi, his propter licentiam qua ſub Herode uſi fuerant, Romanis propter injurias quas tum ab illis acceperant. Tempore autem conſequenti magis magiſque pariter in omnes efferabantur: & vix quiſquam interitum poterat effugere, partim quod quæſtui inhiarent, partim ob interficiendi conſuetudinem. Hi aliquando Romanorum cohortem (qui frumenta & arma militibus ferebant) prope Emmauntem aggreſſi, ita circundederunt, ut Arium centurionem, legionis ducem, & quadraginta ejus peditum fortiſſimos, miſſilibus confixerint. Reliqui, illorum clade attoniti *erant*, auxilio tamen Grati, qui eis cum regiis ſuccurrit, evaſerunt, relictis cæſorum

[k] ἠφάνιζεν, τοῖς ἐνεργοῦσι [l] λείαν ἄγειν τὰ ἐγκαταλελειμμένα ὑπὸτῶν ἐπιτρεπόντων. ἐπέπρακτο δ' ἂν τι μεῖζον ἀπ' αὐτοῦ [m] μὴ ταχείας ὑπὸτροφῆς γενομένης. ὁ γὰρ Γρᾶτος, τῶν βασιλικῶν στρατιωτῶν Ρωμαίοις συνταγμένων, μετ' ὀλίγης εἶχε δυνάμεως ἐπανελθόντα [n] τὸν Σίμωνα. καὶ μάχης αὐτοῖς μεγάλης ὑπὲρ πολὺ γενομένης, [o] τό τε πολὺ τῶν Περαίων, ἀσπιστικοὶ ὄντες, καὶ τόλμῃ μᾶλλον ἢ ὑπὸτῇ μαχόμενοι διεφθάρησαν. καὶ αὐτὸν Σίμωνα, φυγῇ μὲν ἤδη φάραγγος σώζοντα αὐτὸν, Γρᾶτος ἐντυχὼν τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνει. καλεπερύθη δὲ [p] τὰ ὑπὲ τῷ Ιορδάνῃ παλάμῳ [q] ἐν [r] Αμαθοῖς βασίλεια ὑπὸ πυρὸς συσκίων ἀνδρῶν Σίμωνι ὁμοφρονησάντων. ἔτως πολλὴ ἀφροσύνη ἐνεπλήσθησε τῷ ἔθνει, διὰ τὸ βασιλέα μὲν οἰκεῖον σφᾶς εἶναι [s] τὸ καθεξούσιον τὸ πλῆθος ἀρετῇ· τοὺς δὲ ἀλλοφύλους [t] ἐπελθόντας σωφρονιστὰς [v] τῆς ἐκστάσεως τῶν ἀνθρώπων, ὑπερηκόντισμα αὐτῶν διά τε τὸ ὑβρίζειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐμίσουν.

ζ. Ἐπὶ δὲ [x] Αθρόγγης ἀνὴρ, ὅτε μὲν γονέων ὑπεφαίνετο ἀξιώματι, ὅτε ἀρετῆς πεῖρᾳ, ἢ πινῶν πλήθει χρημάτων, ποιμὴν ὢν καὶ ἀνεπιφανὴς τοῖς πᾶσιν εἰς τὰ πάντα ὢν, ἄλλως δὲ, μεγέθει σώματος, καὶ τῇ κατὰ χεῖρας ἀλκῇ διαφέρειν ἐβουλήθη ὑπὲρ βασιλείας [y] φρονῆσαι, καὶ διὰ τὴν ἡδονὴν τοῦ πλέον ὑβρίσαι, καὶ θνήσκων οὐκ ἐν μεγάλοις τίθεται τὴν ψυχῆς τὸ ὑπὲρ τοιοῖσδε [z] ἀνάλωμα ἡγησόμενον. ἦσαν δὲ αὐτῷ καὶ ἀδελφοὶ τέσσαρες, μεγάλοι τε καὶ αὐτοὶ, καὶ [a] ὑπὲρ μεγάλα πεφυκὼς τῇ [b] κατὰ χεῖρας ἀρετῇ πεπιστευμένοι, [c] περίβλημα εἶναι τῆς καθέξεως τῆς βασιλείας δοκοῦντες. λόχον τε αὐτῶν ἦρχεν ἕκαστος. συλλέξας γὰρ μεγάλην πληθὺν περὶ αὐτόν. [d] καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ ἦσαν, καὶ [e] ὑπεστράτευον αὐτῷ ὁπόσοι εἰς τὰς μάχας φοιτῶντες δι' αὐτῶν. ὁ δὲ διάδημα περιθέμενος, βουλευτήριόν τε ἦγεν ὑπὲρ τῶν [f] πραττομένων, καὶ τὰ πάντα γνώμῃ ἀνακείμενα εἶχεν τῇ αὐτοῦ. διέμενέ τε ἐπὶ πολὺ τῷδε τῷ ἀνδρὶ ἡ ἰσχὺς, βασιλεῖ τε κεκλημένῳ, [g] καὶ ἃ πράσσειν ἐθέλοι μὴ ἀποστερημένῳ, φόνῳ τε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἦσαν ἐπὶ μέγα προσκείμενοι Ρωμαίων τε καὶ τῶν βασιλικῶν, μίσει [h] πολιτεύοντες ὁμοίως πρὸς ἀμφοτέρους. [i] τότε μὲν ὑβρεῖ ἢ χρήσαιντο ἐπὶ τὴν Ηρῴδου ἀρχῆς, Ρωμαίους ἢ [k] ὧν εἰς τὸ παρὸν [l] ἔδοξαν ἀδικεῖν. πρεσβύτου δὲ γέροντος, καὶ ἐπὶ πλεῖον ὁμοίως [m] ἐξηγριωθησαν. [n] διαφθοράς τε ἐποίουν [o] τοῖς πᾶσιν ἐν πᾶσι, τὰ μὲν κέρδους ἐλπίδι, τὰ δὲ καὶ σωτηρίας ἕνεκα φονεύειν. ὑπετίθεντο δὲ [p] ποτὲ καὶ Ρωμαίων λόχῳ καὶ [q] Εμμαουῖται, [r] οἱ σῖτον καὶ ὅπλα τῆς ληΐας ἔφερον. καὶ περιστάντες Αρειον μὲν τὸν ἑκατόνταρχον, ὃς ἡγεῖτο τάγματος, καὶ τεσσαράκοντα τῶν περὶ αὐτὸν, πεζῶν τοὺς κρατίστους [s] κατηκόντιζον. οἱ δὲ λοιποὶ, δείσαντες περὶ τῷ πάθει αὐτῶν, Γρᾶτος σὺν τοῖς βασιλικοῖς οἱ περὶ αὐτὸν ἦσαν σκέπης αὐτοῖς [t] γενομένης, σώζουσι τοὺς νεκροὺς καταλιπόντες.

k Ηφάνιζεν,] Superius in medio §. 2. idem verbum in eadem habuimus ſignificatione. HAV.

l Λείαν ἄγειν] Ita cum *Cod. Vat.* λείαν ἀναγαγεῖν in *ceteris.* ut & in *L. B.* in cujus *Marg.* eſt φέρειν.

* *Niſi mature in eum animadverſum fuiſſet.*] Niſi celeriter mutatio contigiſſet, *Epiphan.* niſi mature occurſum fuiſſet, *Gelen.*

m Μὴ ταχείας ἐπιστροφῆς γενομένης·] Verto, *niſi mature cura fuiſſet adhibita.* ἐπιστροφὴ enim non ſolum eſt, *animadverſio*, ſed ſæpius *cura.* *Ni mature ſubventum foret*, diceret *Tacitus.*

n Τὸν Σίμωνα.] Τῷ Σίμωνι *Busb.*

o Τό τε πολὺ τῶν Περαίων] Τότε ποτὲ οἱ *Busb.*

p Τὰ ἐπὶ τῷ Ιορδάνῃ] Τὰ ἐν Ιορδάνῃ *Vat.* & *Busb.*

q Εν Αμαθοῖς] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

r Αμαθοῖς] Videri poſſet Amathus *Joſephi* eſſe eadem ac Ramoth in Gilead. Certe eandem urbem quam Αμαθὰ vocat *Antiqq.* 17. 12. alibi (viz. lib. 2. de *Bello Jud.*) Βηθαραμαθὸν vocat, quæ vox clara veſtigia vocis *Ramoth* indicat. *Relandus* in *Pal S* p. 560.

s Τὸν] Abeſt à *L. B.*

t Επελθόντας] *L. B.* ἀπελθόντας.

v Τῆς ἐκστάσεως] Ita cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* & μὴ συστάσεως in *Editis Aliiſque.*

x Αθρόγγης] Αθρογλῶ in l. 2. *de Bello Jud.* Αθρόγλης *Busb.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 4. §. 3. SPANH.

y Φρονῆσαι, —— ὑβρίσαι,] Φρονῆσαι, τῷ κτήματί τε αὐτῷ ἡδονῆς πλέον *Vat.* Φρονῆσαι τῷ κτήματι ἢ αὐτῷ (αὐτῆς *L. B.*) ἡδονῆς πλ. *Busb.* τῷ κτήματι δὲ αὐτῆς ἡδονῇ. *Cocceius* mavult.

z Ανάλωμα ἡγησόμενον] Αναλώματι *Vat. Busb.* & *Gall.*

a Επὶ μεγάλα πεφυκὼς] Επὶ μέγα *Vat.*

b Κατὰ χεῖρας] Καθ' χεῖρα *Busb.* Vide etiam *Caſaub.* c. *Baron* p. 218.

c Περίβλημα ὄντας] Περίεμα mendoſe in *Cod. Lugd. Bat.* & *Vat.* & περίλημμα *Gall.*

d Καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ ἦσαν,] Καὶ οἱ μὲν στρ. *Vat.* & *Busb.*

e Υπεστράτευον αὐτῷ] Υπεστρατήγουν *Busb.*

f Πραττόμενα,] *L. B.* πεπραγμένα.

g Καὶ ἃ πράσσειν ἐθέλοι] Καὶ πράσσοιτ' ἄττοι ἔθελον *Busb.* omiſſis μὴ ἀποστερημένῳ.

h Πολιτεύοντες] Τὸν γάμον πολιτεύῃ τοῦτον ſupr. lib. 1. c. 16. §. 3. SPANH.

i Τότε μὲν] *L. B.* τοῦτο.

k Ων εἰς τὸ παρὸν ἔδοξαν.] Illud ὧν inſertum dedi è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* Eſt qui malit ὅτι.

l Εδοξαν] *Margo L. B.* φασίν.

m Εξηγριωθησαν.] *L. B.* ἐξηγρίωσαν.

n Διαφθορὰς τε] Διαζωὰς *Busb.*

o Τοῖς πᾶσιν ἐν πᾶσι,] Τοῖς πᾶσιν ἐμπεσεῖν *Vat.*

p Ποτὲ καὶ Ρωμαίων λόχῳ] Ita *Vat.* & *Epiphan.* ὅτε in *Editis Aliiſque.*

q Εμμαουῖται,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 4. § 3. SPANH.

r Οἱ σῖτον καὶ ὅπλα τῆς στρατιᾶς ἔφερον.] Οἱ σῖτόν τινα *Vat.* & *L. B.* οἱ σῖτα καὶ *Busb.*

s Κατηκόντιζον.] Κατηκόνησαν *Busb. Vat.* & in l. 2. de *Bello Jud.*

t Γενομένης,] Γενομένων *Busb.*

πόλεις. καὶ πολὺ μὲν χρόνον [v] τοιούτοις τρόποις χρώμενοι μάχαις, Ρωμαίους τε παρελύπησαν [x] οὐκ εἰς ὀλίγα, καὶ τὸ ἔθνος σκάπωσαν ὅτι μέγα. χειρούμενοι δ' οὖν χρόνῳ ὕστερον, ὁ μὲν Γρήτῳ συμβαλὼν, ὁ δὲ Πτολεμαίῳ· καὶ τ' πρεσβύτατον Αρχελάου λαβόντος, ὁ πλείστῳ πάθει τε τῷ ἐκείνου [y] λελυπημένος, καὶ ἄπορον ὅτι πλέον ὁρῶν τὴν σωτηρίαν [z] ὑπὸ νόσου καὶ καμάτου πολλῶν ψιλωθεὶς τ δυνάμεως, ἐπὶ δεξιαῖς καὶ πίστει δ' θείᾳ Αρχελάῳ ἐδεδίδωσιν αὐτόν. καὶ τάδε μὲν ὕστερον γίνεται.

η'. Λῃστηρίων δὲ ἡ Ιουδαία ἔμπλεως ἦν, καὶ [a] ὡς ἂν ἐξ τύχοιέν τινι οἱ [b] συστασιάσαντες αὐτῷ, βασιλεὺς ἀποδειχθέντος ἐπ' ὀλέθρῳ δ' κοινῷ ἠπείγετο, [c] ὀλίγα μὲν καὶ ἐπ' ὀλίγοις Ρωμαίοις λυπηροὶ καθιστάμενοι, δ' ὅμοφύλου φόνου ἐπὶ μείζονι ἐμποιοῦντες.

θ'. Οὔαρος δὲ, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον πυθάνεται τὰ πεπραγμένα, Σαβῖνον γράψαντος πρὸς αὐτὸν, δείσας [d] περὶ δ' πραγμάτων, δυοῖν τὰ λοιπὰ ἀναλαβὼν, τρία γὰρ ἐπὶ Συρίας τὰ πάντα ἦν, καὶ ἴλας ἱππέων τέσσαρας, ὁπόσοι τε βασιλικαὶ ἢ βασιλεῖς ἢ τινες τετράρχαι τότε παρεῖχον, ἠπείγετο βοηθεῖν τοῖς ἐν Ιουδαίᾳ τότε πολιορκουμένοις. εἴρητο δὲ πᾶσιν εἰς Πτολεμαΐδα ἐπείγεσθαι, ὁπόσοι προεξεπέμποντο. διδόασί τε αὐτῷ καὶ [e] Βηρύτιοι, διπλοῦν αὐτῶν τὴν πόλιν, ἱππικοὺς πεντακοσίους καὶ χιλίους. πέμπει δὲ καὶ Αρέτας ὁ Πέτραιος, ἔχθρᾳ τε τῷ Ηρῴδου φιλίαν [f] τῶν Ρωμαίων κτώμενος, συμμαχίαν οὐκ ὀλίγην, χωρὶς πεζῶν τε καὶ ἱππέων. [g] συναχθείσης δ' ἐν Πτολεμαΐδι [h] πάσης ἤδη τ δυνάμεως, μέρος τι τούτης [i] τῷ υἱῷ δίδωσιν, καὶ ἑνὶ τ αὐτοῦ φίλων, Γαλιλαίοις ἐξέπεμπε πολεμεῖν, [k] οἱ ὑπὲρ τ Πτολεμαΐδος ἔχόμενοι καλοικοῦσιν. [kk] ὃς ἐμβαλὼν τοῖς τε ἀνθικαταστάντας εἰς μάχην τρέπει, καὶ Σεπφώριν ἑλὼν, τοὺς μὲν οἰκήτορας ἠνδραποδίσατο, τὴν δὲ πόλιν ἐνέπρησεν. αὐτὸς δὲ Ουαρος ἐπὶ Σαμαρείας τῷ παντὶ στρατῷ πορεύεται, τ μὲν πόλεως ἀπέχει διὰ τὸ ἀνέγκλητον ἐπὶ τοῖς νεωτερισμοῖς εἶναι· στρατοπεδεύεται δ' ἔν τινι κώμῃ Πτολεμαΐδι κτήματι, [l] Αρης ὄνομα αὐτῇ. καὶ οἱ Αραβες μισοῦντες τῷ Ηρῴδου ἐμπιμπράσιν αὐτὴν, ἐχθρῶς ἔχοντες πρὸς φίλους τοὺς ἐκείνου ἔχοντες. ἐκεῖθεν δὲ πορευόμενοι [m] Σαμφὼ κώμην ἐτέραν διήρπασάν τε οἱ Αραβες καὶ ἔκαυσαν, πάνυ ἐρυμνὴν οὖσαν καὶ ὀχυράν. ἐν δὲ τῇ πορείᾳ, οὐδὲν αὐτοὺς διέφυγεν, ἀλλὰ πυρὸς καὶ φόνου τὰ πάντα μεστὰ ἦν. πέμπεται δὲ καὶ Εμμαοῦς, Ουάρου κελεύσαντος ἐπ' ἐκδικίᾳ τ [n] τελευτηκότων, προεκληθεῖσα ὑπὸ τ οἰκητόρων. ἐκλεύθην δὲ καὶ Ιεροσολύμοις ἤδη σωτῆρι, καὶ Ιουδαίων οἱ κατ' πολιορκίαν [o] δ' τάγματος τῆδε στρατοπεδευόμενοι, τὴν ὄψιν τ προσόδου τ στρατευμάτων ἐκ ὑπομείναντες ἔσχον, ἡμίεργον τὴν πολιορκίαν καταλιπόντες. οἱ δ' ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις Ιουδαῖοι, δῆθεν δ' Ουάρου σφίσιν ἐκκαλέσαντος, ἀπελύοντο τὰς αἰτίας, ὡς τ μὲν σωτῆρος τ πληθύος διὰ τὴν ἑορτὴν γινομένης, δ' δὲ πόλεμον μηδαμῇ γνωμῇ τῇ αὐτῶν, τόλμῃ δὲ τ ἐπηλύδων, σωεληλυθότων αὐτοῖς, καὶ συμπολιορκηθέντες Ρωμαίοις μᾶλλον ἢ πολιορκεῖν προθυμίαν ἔχοντες. προσεπεπλήκασι δὲ τῷ Ουάρῳ, Ιώσηπός τε [p] ἀνεψιὸς Ηρῴδου βασιλέως, Γράτος τε καὶ Ῥοῦφος τοὺς ὑπ' αὐτοῖς

cadaveribus. In hunc modum longo tempore pugnas conferentes, & Romanis magna detrimenta intulerunt & gentem suam valde afflixerunt. Postea tamen subacti sunt, unus cum Grato prælio congressus, alter cum Ptolemæo: natuque maximo in Archelai potestatem redacto, ultimus qui supererat, ex fratris casu mœrore confectus, & nullam videns salutis spem reliquam, quod ejus copiæ vel morbo vel continuis laboribus exhaustæ essent, accepta fide & jurejurando ipse quoque Archelao se dedidit. Sed hæc postea facta sunt. *Athronges cum fratribus subactus.*

8. Tunc autem Judæa plena erat latrociniis: & ut quisque seditiosorum cœtus coiverat, reges creabantur, qui omnia agebant in perniciem reipublicæ; ut qui parum admodum & in rebus tenuissimis Romanis nocerent, ipsi vero in populares suos longe lateque cædibus grassarentur. *Latrociniis plena Judæa.*

9. Interea Varus, ubi primum ex Sabini literis quæ gesta erant intelligit, solicitus de legione * *Hierosolymis relicta*, duas reliquas assumpsit, (quippe tres in universum erant in Syria) & quatuor turmas equitum, omniaque regum & tetrarcharum auxilia, atque celeriter obviis in Judæa subsidio proficiscitur. omnibus autem jussum erat, qui præmittebantur, ut Ptolemaïdem properarent. Dant illi etiam Berytii, cum per urbem eorum iret, mille quingentos auxiliares. Aretas quoque Petræus, ex suo in Herodem odio amicus Romanis factus, alias ei suppetias affert præter pedites equitesque. Coactis itaque ad Ptolemaïdem suis copiis, earum partem filio & cuidam amico tradit, eosque ad bellum Galilæis supra Ptolemaïdem incolentibus inferendum mittit. Atque ille hostes prælio aggressus in fugam vertit, captoque & incenso oppido Sepphori incolas vendidit. Ipse Varus cum universo exercitu ad Samariam profectus, urbi (quod seditionis culpa careret) manus abstinuit: sed castra in vico, cui nomen est Arus, posuit, qui Ptolemæi ditionis erat: eumque vicum Arabes, *Varo ab Arcta subsidio missi*, Herodis odio amicis quoque ejus infensi incenderunt. Illinc digressi Arabes, vicum alium, nomine Sampho, munitissimum & instructissimum, diripuerunt atque concremarunt. Quin toto itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flammis ac cædibus. Emmaus quoque, sed ab incolis deserta, jussu Vari cremata est, ut iis qui ibi fuerant occisi parentaret. Inde ad ipsa Hierosolyma ducit, ubi Judæi, qui legionem ab ea parte obsidebant, ad primum venientis exercitus conspectum fugæ se mandarunt, obsidione semiperfecta relicta. Hierosolymitani autem Judæi, graviter à Varo increpati, sese purgarunt; demonstrantes ob festa coivisse populum, neque suo consilio bellum, sed externorum audacia susceptum; se quidem cum Romanis magis obsessos fuisse, quam eos obsidere in animo habuisse. Et jam ante Varo se obtulerant Josephus Herodis regis sobrinus, & Gratus & Rufus cum suis militibus, *Sepphoris cremata, ut & Arus, Sampho & Emmaus.* *Varus Hierosolyma venit & legionem obsessam liberat.*

[v] Τοιούτοις τρόποις] Forte τοιαυτότροις. COCC.
[x] Οὐκ εἰς ὀλίγα,] Ουκ ὀλίγα *Busb.*
[y] Λελυπημένος,] *L. B.* λελυμένος.
[z] Ὑπὸ νόσου καὶ καμάτου πολλῶν] Ὑπὸ μονώτους καὶ καμ *Vat.* & *Lugd. Bat.* atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *nam se solum mansisse cernens, & omni manu militum spoliatum.*
[a] Καὶ ὡς ἂν ἐντύχοιέν τινι οἱ] *L. B.* καὶ ὃς ἂν ἐντύχοι τισὶν οἱ &c.
[b] Δυσαπιάσαντες] Forte συσχασίαγιν. COCC.
[c] Ολίγα μὲν καὶ ἐπ' ὀλίγοις Ρωμαίοις] Ολίγα μὲν Ρωμαίοις λυμαινομένων, δ' ὁμοφύλου φόνου ἐπὶ μείζονι ἐμποιούντων *Busb.* in *Vulgatis* autem *Aliisque* non aliter ac edidimus, *nominativis* pro *genitivis absolutis* more Attico adhibitis.
[d] Περὶ δ' πραγματος,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.* & in l. 2. de *Bello Jud.* περὶ δ' πέτε πράγματος in *Editis Aliisque.*
* Hierosolymis relicta,] Ita ex *Epiphanio.*
[e] Βηρύτιοι, —— χιλίους.] Conf. ἀλλοι. lib. 2. c. 5. §. 1. SPANH.
[f] Τῶν Ρωμαίων κτώμενος,] Ita *Vat.* τὴν Ρωμαίων in *cæteris.*
[g] Συναχθείσης] *L. B.* συσαθείσης.
[h] Πάσης ἤδη τ δυνάμεως,] Sic *Vat. Busb.* & *Epiphan.* illa πάσης ἤδη in *cæteris* desiderantur.
[i] Τῷ υἱῷ δίδωσιν, καὶ ἑνὶ τ αὐτοῦ φίλων,] Conf. ἀλλοι. lib. 2. c. 5. §. 1. SPANH.
[k] Οἱ ὑπὲρ —— καλοικοῦσιν] Οἱ τ Πτολεμαΐδος ἐχόμενα κατοικοῦσιν. *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[kk] Ος ἐμβαλὼν] Οἳς ἐμβαλὼν *Busb.*
[l] Αρης] An *Atharus* sit, cujus meminit *Hieronymus*, judicent alii. HUDS. Conf. ἀλλοι. lib. 2. c. 5. §. 1. SPANH.
[m] Σαμφὼ κώμην] Σαπφὼ *Busb.* & *Lugd. Bat.* prout in l. 2. de *de Bello Jud.* HUDS. Conf. ἀλλοι. lib 2. c. 5. §. 1. SPANH.
[n] Τελευτηκότων,] Συντετελευτηκότων *Vat.* & *Lugd. Bat.*
[o] Τῶ τάγματος] Τῶ τάγματος τὴν δὲ *Vat.*
[p] Ανεψιὸς Ηρῴδου βασιλέως,] Conf. ἀλλοι. lib. 2. c. 5. §. 2. SPANH.

bus, & Romani qui obſeſſi erant. At Sabinus in Vari conſpectum non veniebat, ſed clam ex urbe ſe ſubduxit & ad mare profectus eſt.

Varus in ſeditionis auctores animadvertit.

10. Tum Varus per regionem copiarum ſuarum partem ad conquirendos ſeditionis auctores mittit. factoque indicio, in quoſdam ut cæteris nocentiores animadvertit, cæteros vero dimiſit; duobus millibus ob eam cauſam in crucem ſublatis. Deinde milites, quod ad nullam rem utiles eſſe videret, exauctoravit: multa enim peccaverant, Varique præceptis & voluntati non obtemperaverant, cupiditate lucri quod eis ex maleficiis provenerat. Ille vero, cum decem Judæorum millia coïviſſe intellexiſſet, eò celeriter ad eos opprimendos profectus eſt. atqui illi manus conterere non auſi ſunt, ſed ex Achiabi ſententia omnes ſeſe dediderunt. Atque Varus, data plebejis defectionis venia, eorum duces omnes miſit ad Cæſarem. Cæſar autem pleroſque ex eis dimittit: at de illis qui ex Herodis conſanguineis ſeſe eis adjunxerant, ſupplicium ſumpſit, quod præter jus faſque contra neceſſarios ſuos arma tulerant.

τ στρατιωτῶν ἄγονλες, καὶ τ Ρωμαίων οἱ πολιορκέμενοι. Σαβῖνος ᾗ οὐκ ἀφίκετο Οὐάρῳ εἰς ὄψιν, ἀλλ' ὑπεξῆλθε τ πάλαι [q] ἐπὶ θαλάσσης.

ι'. Οὔαρος δε, καὶ τὴν χώραν πέμψας τῆ στρατῆ μέρος, ἐπεζήτει τὰς αἰτίας τ ἀποστάσεως. καὶ σημαινομένων, [s] τὰς μὲν ἐκόλασεν ὡς αἰτιωτάτας, εἰσὶ δ' ἃς ἐ ἀφῆκεν· [t] ἐφύοντο ᾗ οἱ Δι' ταύτην τὴν αἰτίαν στασιάζοντες διχῆ λιοι. μετ' ᾗ τῆτο τὴν μὲν αὐτὸ στρατιὰν ἀποπέμπε, χρήσιμον [v] μὲν ὁρῶν ἐπ' [x] ἀδαμινοῖς ἔσαν τοῖς πράγμασι. [y] πολλὰ γὰρ ἠτάκτησαν αὐτοῖς ἐ [z] παρήκεσε τ δογμάτων, καὶ ὧν ἠξίε Οὔαρος, ἐφέσῃ κερδῶν ἃ ἐκ ἔ κακεργεῖν παρεγίνοντο αὐτοῖς. αὐτὸς ᾗ, μυρίους Ἰουδαίους σωεχομένους πωθανόμενος, ἠπείγετο εἰς κατάληψιν αὐτῶν. οἱ δὲ ὐχ ἧκον εἰς χεῖρας, ἀλλὰ παρέδοσαν αὐτὰς γνώμῃ τῇ Ἀχιάβε σωελθόντες. καὶ Οὔαρος, τῷ πλήθει συγχωρῶν τὰς αἰτίας τ ἀποστάσεως, ἔπεμπεν ὅπῃ Καίσαρα ὁπόσοι ἡγεμόνες ἦσαν αὐτῶν. Καῖσαρ δὲ τὰς μὲν αὐτῶν πολλὰς διῆκεν, ὁπόσοι [a] τε συγγνεῖς ὄντες Ἡρῴδε σωεστράτευον αὐτοῖς, [b] τὰς δὲ ἐκόλασεν μόνας, εἰ μηδὲν φρονήσαντες ἔ δικαίᾳ καὶ τ οἰκείων ἐστράτευον.

CAP. XI.

Judæorum legatio ad Cæſarem: & ut Cæſar Herodis teſtamentum confirmavit.

Archelaus cum Judæis litigat: inde Judæorum legatio ad Cæſarem.

VArus itaque, his perfectis, Antiochiam profectus eſt, relicta Hieroſolymorum ad præſidium priore legione. Romæ vero Archelao novum ortum eſt negotium ex hujuſmodi cauſis. Judæorum legatio, Varo genti mittendi poteſtatem faciente, Romam veniebat, ad poſtulandam ſuis legibus vivendi libertatem. Et legati quidem, ex decreto totius gentis miſſi, quinquaginta erant: illis vero Romæ ſeſe adjunxerunt ſupra octo Judæorum millia. Cumque Cæſar convocaſſet in ædem Apollinis, quæ ab ipſo magnis ſumptibus fuerat exſtructa, concilium tam amicorum quam primorum Romanorum, venerunt eò legati, eos proſequente Judæorum Romæ degentium turba; Archelaus autem è contra cum amicis *aderat*. Verum regis quotquot fuere conſanguinei ab Archelao ſtare recuſabant, quod eum oderant, & tamen in eadem cum legatis contra eum ire illis grave videbatur, id ſibi dedecori fore exiſtimantes, velle coram Cæſare adverſari homini tam propinqua neceſſitudine ſibimet conjuncto. Philippus quoque eò venit ex Syria, impulſu Vari, maxime quidem ut fratris partes adjuvaret, (nam eum amabat Varus) facta vero regni mutatione (idque ſuſpicabatur Varus fore ut regnum divideretur, quod multi eſſent qui ſuis legibus vivendi libertatem deſiderarent) ut ipſe ſibi non deeſſet quo minus partem ejus aliquam obtineret.

ΚΕΦ. ια'.

Ἰουδαίων πρεσβεία πρὸς Καίσαρα. καὶ ὡς Καῖσαρ Ἡρῴδε Διαθήκας βεβαίας ἐποίησεν.

Ο Οὔαρος μὲν δὴ ταῦτα κατασησάμενος, καὶ φρουρὰν Ἱεροσολύμων τὸ [c] καὶ σφέτερον καταλιπὼν τάγμα, ἐπ' Ἀντιοχείας ἠπείγετο. [d] Ἀρχελάῳ δὲ ὀλίγῃ Ῥώμης ἑτέρων πραγμάτων ἐφυεντο ἀρχαὶ καὶ τοιαύτης αἰτίας. ἀφίκετο εἰς τὴν Ῥώμην πρεσβεία Ἰουδαίων, Οὐάρε τ [e] ἀποσόλον αὐτῶν τῷ ἔθνει [f] ὑπεχωρηκότος ὑπὲρ αἰτήσεως [g] αὐτονομίας. καὶ ἦσαν [h] οἱ μὲν πρέσβεις οἱ ἀποσταλέντες γνώμῃ ᾗ ἔθνους πεντήκοντα, [i] συνῆγεν δὲ αὐτοῖς τ ἐπὶ Ῥώμης Ἰουδαίων [k] ὑπὲρ ὀκτακισχιλίους. Καίσαρός τι συνέδριον φίλων τε τῶν αὐτῷ Ῥωμαίων τῶν πρώτων [l] συναγαγόντος [m] ἐν ἱερῷ Ἀπόλλωνος, μεγάλοις τέλεσιν ὑπ' αὐτῷ ἱδρυμένῳ, οἱ μὲν πρέσβεις μετ' ᾗ πλήθους τῶν [n] αὐτόθι Ἰουδαίων ἀφικνοῦντο· Ἀρχέλαος δὲ μετ' τῶν φίλων. ὁπόσοι δὲ συγγνεῖς ἦσαν τοῦ βασιλέως, Ἀρχελάῳ μὲν συλλεπάχθαι Διὰ μίσος τὸ πρὸς αὐτὸν ὑστερον, τοῖς δὲ πρέσβεσιν ὁμοψηφίαν κατ' αὐτὸ δεινὸν ἡγοῦντο, ἐν αἰσχύνῃ τῇ αὐτῶν οἰόμενοι ἡμύνεσθαι πρὸς Καίσαρα κατ' ἀνδρὸς οἰκείου τοιάδε πράσσειν [o] προθυμεῖσθαι. παρῆν δὲ ἤδη ὁ [p] Φίλιππος ἀπὸ Συρίας, ἐξορμώμενος αὐτὸν Οὔαρος, τὸ μὲν κεφάλαιον ἐπὶ σωηγορίᾳ τὸν ἀδελφόν, πάνυ γὰρ εὐνόει Οὔαρος αὐτῷ, [q] γενομένης δὲ [r] τ βασιλείας μεταπλάσεως, καὶ τάδε ὑπώπτευεν Οὔαρος, νέμησιν αὐτῆς ἡμύνεσθαι Διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς [s] αὐτονομίας ζηλοῦντας, οὐχ ὑστερῶν τοῦ κἂν αὐτὸς μοῖραν αὐτῆς τινα φέρεσθαι.

β'. Λόγε οὖν τοῖς Ἰουδαίων πρέσβεσι δοθέντος, οἱ ἐπὶ καταλύσῃ τῆς βασιλείας ἤλπιζον λέγειν, ἐπὶ κατηγορίᾳ

Judæorum legati Herodem & Archelaum accuſant apud Cæſarem.

2. Igitur ubi dicendi locus datus eſt Judæorum legatis, cum de regno diſſolvendo verba facere

[q] Ἐπὶ θαλάσσης.] Ἐπὶ θάλασσαν *Busb.* & *Vat.*

[s] Τὰς μὲ ἐκόλασεν] Ita *Vat.* ὃς μὲ ἐκόλασεν ὡς αἰτιωτάτας, οἱ δ' ἃς ἀφῆκεν in *Editis Aliiſque.*

[t] Ἐφύοντο] *L. B.* ἐγίνοντο.

[v] Μὲν ὁρῶν ἐπ' ἀδαμινοῖς] *L. B.* in *Marg.* ὁρῶν ἀδαμῶς ἔτι.

[x] Οὐδαμινοῖς] Οὐδαμοῖς ἦσαν πράγμασι *Vat.*

[y] Πολλὰ γὰρ ἠτάκτησε] Πολλά τε *Vat.*

[z] Παρήκεσε τ δογμάτων,] Ita cum *Cod. Vat.* παρήκεσαν in *reliquis.*

[a] Τε] *L. B.* ᾗ.

[b] Τὰς ᾗ] *L. B.* τάσδε.

[c] Καὶ] Abeſt à *L. B.*

[d] Ἀρχελάῳ —— ἀρχαὶ] Conf. *ἀλλοτ.* lib. 2. c. 6. §. 1. SPANH.

[e] Ἀποσόλον αὐτῶν] Cum *Caſaubono* (in *Exercit.* c. *Baron.* p. 312.) vocem ἀποσόλον capimus pro ἀποσολὴ *miſſio*, *ipſe mittendi actus.* qua fere ſignificatione *literas dimiſſorias*, quæ aliter *libelli Appellationis* dicuntur, *Paulus* Juriſconſultus aliique Romani vulgo *Apoſtolos* dixerunt. Eſt tamen qui malit de viro quodam primario accipere, quem Varus Judæis ceu caput Legationis adjunxit.

[f] Ἐπεχωρησότος] *L. B.* ἐπιχειρήσοτος.

[g] Αὐτονομίας.] Conf. *ἀλλοτ.* lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

[h] Οἱ] Abeſt à *L. B.*

[i] Συνῆγεν ᾗ αὐτοῖς] Sic *Vat.* συνῆσαν ᾗ *Busb.* συνῆγε in *Editis Aliiſque.*

[k] Ὑπὲρ ὀκτακισχιλίους.] Ὑπὲρ ὀκτακισχίλιοι *Vat.*

[l] Συναγαγόντος] Συνάγοντες *Vat.*

[m] Ἐν ἱερῷ Ἀπόλλωνος,] Conf. *ἀλλοτ.* lib. 2. c. 6 §. 1. SPANH.

[n] Αὐτόθι] *L. B.* αὐτόθεν.

[o] Προθυμεῖσθαι.] Προμηθεῖσθαι *Vat.*

[p] Φίλιππος ἀπὸ Συρίας,] Conf. *ἀλλοτ.* lib. 2. c. 6. §. 1. SPANH.

[q] Γενομένης] *L. B.* γινομένης.

[r] Τῆς βασιλείας μεταπλάσεως,] Τῇ βασιλείᾳ *Vat.* & *Busb.*

[s] Αὐτονομίας] Conf. *ἀλλοτ.* lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

§ Πα-

γορία τῶν Ηρώδε [t] ϖροδομιῶν τρέπονται· "βασι-
"λέα μὲν ὀνόματι ἀποφαίνοντες [v] αὐτὸν, τῶν δὲ ἐν
"ταῖς τυραννίσιν [x] ἑκάστης τὸ ἀνήκεστον [y] ἀναδεξά-
"μενον [z] εἰς αὐτὸν ἐπ' ἐλεύθερῳ τῶν Ιουδαίων συν-
"θέντα [a] χρῆσθαι, τὰ πολλὰ καὶ φύσει τῇ αὐτοῦ ϖροσ-
"καινουργεῖν οὐκ ἀπηλλαγμένον. πολλῶν γοῦν ὄντων
"οἷς ὀλεθροις ἀπολώλοιεν, [b] ὅσους οὐκ ἰσορῆσαι [c] τῷ
"ϖρότερον, πολλῷ δυσχερεστέρους τοῦ πάθους ἐκείνων
"τοὺς ζῶντας εἶναι, ὃ μόνον ὧν ὄψει καὶ διανοίᾳ
"ἐπ' αὐτοὺς ἀνιαθεῖεν, ἀλλὰ καὶ ὧν τῆς οὐσίας.
"[d] πόλεις μέν γε τὰς μὲν ϖροικίδας, καὶ ὑπὸ ἀλ-
"λοφύλων οἰκουμένας, κοσμοῦντας μὴ ϖαύσασθαι, [e] κα-
"ταλύσαί τε καὶ ἀφανισμῷ τῶν ἐν τῇ χερσὶ αὐτοῦ
"κατῳκημένων. πενίας δὲ ἀπόρου τὸ ἔθνος ἀνα-
"πεπληκέναι, σὺν ὀλίγοις εὐδαίμονα ϖαρειληφότα, τὸ
"τε εὐπατριδῶν ὁπότε κτείνειεν αὐτοὺς ἐπ' ἀλόγοις
"αἰτίαις τὰς οὐσίας ἀποφερόμενον, καὶ οἷς συγχω-
"ρήσαι τὴν ἄδειαν τοῦ ζῆν, ψίλωσιν χρημάτων κα-
"ταδικάζοντα. καὶ χωρὶς μὲν ϖράσσεσθαι φόρους
"ἀπαλλομένους ἑκάστοις τὸ ἐπ' ἔτει, χωρὶς δὲ
"[f] εὐπορίας εἶναι ϖροκαταβολὰς [g] αὐτῷ τε καὶ οἰ-
"κείοις καὶ φίλοις, καὶ τῶν ἄλλων, οἳ ἐπ' ὀκ-
"ϖράξει τῶν φόρων ἀξιοῖεν, διὰ τὸ μὴ εἶναι χρῆ-
"σιν τοῦ ἀνυβρίστου, [h] μηδὲ χρυσοῦ μηδὲ ἀργυρίων
"διδομένων. ϖαρθένων μέντοι φθορὰς, καὶ γυναι-
"κῶν αἰσχύνας, ὁπόσας ὑπὸ ϖαροινίας καὶ ἀϖανθρω-
"ϖίας δρωμένας, σιγῶν, διὰ τὸ [i] ἡδονὴν ἴσην εἶναι
"τοῖς ϖεπονθόσι, τοῦ μὴ γεγονέναι, [k] τὴν ὀκ τοῦ
"ἀνέκπυστα αὐτὰ εἶναι. τοσῶνδε Ηρώδῃ ἐπεισάγε-
"σθαι τὴν ὕβριν αὐτοῖς, [l] ὁπόσην οὐκ ἂν θηρίον,
"ἀνθρώϖων ὑπερέχειν δυνάμεως αὐτῷ ϖροσγενομέ-
"νης. [m] ϖολλῶν γοῦν ἀναστάσεων καὶ μεταστάσεων ϖα-
"ρελαβοῦσῶν τὸ ἔθνος, ὀδυρμίαν [n] ἰσορῆσαι ϖώϖο-
"τε τοιάνδε δυσχέραν [o] ἐπελθοῦσαν αὐτῷ [p] ϖρόδειγμα
"κακώσεως, ἢν [q] αὐτῷ Ηρώδης ἐπετίθη [r] τῷ ἔθνει.
"καὶ διὰ τοῦτ' εἰκότως ἂν γένεσθαι τὸ ὠδυμένως Ἀρ-
"χέλαον βασιλέα ϖροσφθῆναι, οἰομένους ϖάντα ὀνή-
"σεσθαι τὸν [s] ὑπὲρ βασιλείας ἐσόμενον Ηρώδου μετρίω-
"τερον [t] φανῆναι, καὶ [v] τόν τε ϖατέρα συνολοφύ-
"ρασθαι αὐτῷ ϖρεσϖευσάμενος, εἰ δὲ μετρίου τυ-
"χεῖν [x] δωρήσεσθαι, καὶ τὰ ἄλλα οἰκειωμένους. ὁ δὲ,
"δείσασα μὴ ὀχ Ηρώδου γνήσιον ϖιστεύοιϖ υἱὸς,
"ὑδὲν εἰς ἀναβολὰς, ἀλλ' ὀκ τοῦ ὀξέως ἐπάξειν
"ἂν τῷ ἔθνει τὴν [y] διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ ϖᾶσα μη-
"δέϖω τέλεον [z] κρατυνάμενον [a] ἡγεμονίαν, διὰ τὸ
"[b] ἐπὶ Καίσαρι δοῦναι, καὶ μὴ, τὴν ἐξουσίαν εἶναι.
"[c] ϖρόδειγμά τε τῆς εἰς αὐθις ἀρετῆς [d] τίθεσθαι τοῖς

metuerent, ad iniquitatum Herodis accuſationem ſe convertunt. "nomine quidem eum regem ex-
"ſtitiſſe indicantes, at *re vera* graviſſima quæque
"in omni tyrannide in ſe recepiſſe, & in Judæo-
"rum perniciem conflata exercuiſſe, & à novis ali-
"quammultis ſuo etiam ingenio excogitatis non
"refugiſſe. Cum itaque plurimi diverſis mortis
"generibus occubuerint, quotquot ſuperiore tem-
"pore nuſquam reperire eſt, multo *tamen* infeli-
"ciores iis qui interierunt ſuperſtites eſſe, non ſo-
"lum quod ex vultu *illius* & animo in eos ma-
"ligno anxietate laborent, verum etiam quod de
"facultatibus ſuis in ſolicitudine verſentur. urbes
"quippe vicinas, ab exteris habitatas, ornare non
"deſiiſſe, ut quæ in ſuo regno ſitæ ſunt ſumpti-
"bus exhauſtæ funditus perirent: & ad ſummam
"inopiam gentem ſuam adegiſſe, quam cum pau-
"cis florentem acceperat, nobilium, quoties ei vi-
"ſum fuerit eos levibus de cauſis interficere, bo-
"na diripiendo, quibuſque vitam conceſſerit for-
"tunis ſuis eos ſpoliando. ac præterquam quod
"annua tributa ſingulis impoſita exigerentur, in-
"ſuper etiam in uberiorem quæſtum munera col-
"lata eſſe & in ipſum & familiares ejus & amicos,
"ſervoſque illos qui vectigalibus colligendis præ-
"fuerint; quippe quod immunitas ab injuriis im-
"petrari non potuerit, niſi auri aliquid argentive
"daretur. Cæterum virginum corruptelas matro-
"narumque pudicitiam ſumma cum petulantia &
"immanitate attentatam ſilere neceſſe habemus,
"quod miſeris par fere ſolamen afferat ut iſta la-
"teant facinora ac ſi nunquam perpetrata fuiſſent.
"*In ſumma*, tantas ſe ab Herode paſſos injurias
"ut majoribus ipſos afficere non potuiſſet beſtia,
"ſi in homines imperium accepiſſet. Itaque cum
"multæ acciderint genti everſiones migrationeſ-
"que, nullum tamen exſtare in rerum monumen-
"tis mali exemplum, cum quo conferri poſſit
"præſens per Herodem genti illata calamitas.
"Quapropter merito ab eis Archelaum non ſine
"lætitia regem conſalutatum, quod ita putarent
"fieri non poſſe, quin quicunque tandem in re-
"gnum ſuccederet, ſeſe Herode moderatiorem
"præſtiturus eſſet, atque adeo in ejus gratiam pa-
"trem publico luctu cohoneſtaſſe, alia etiam fa-
"cturos ad demerendam ejus benevolentiam, ſi
"modo eum aliquanto mitiorem habere poſſent.
"At ille, quaſi veritus ne non germanus Herodis
"filius crederetur, nihil ultra diſtulit, ſed ſtatim
"quo eſſet in gentem animo oſtendit, idque priuſ-
"quam principatum firmiter tenuerat, utpote quod
"penes Cæſarem eſſet *imperium illi* dare negareve.
"Immo & ſubditis futuræ virtutis, modeſtiæ ſci-
"licet & æquitatis qua in eos uteretur, in ipſo ſta-
„tim

t Παρασιωῶν] Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 6. §. 2. SPANH.
v Αὐτὸν,] Illud αὐτὸν è *Codd. Busb.* & *Vat.*
x Ἑκάσης τὸ ἀνήκεστον] Ita *Gall.* ἑκασοις *L. B.* ἑκάσης in *Editis Aliiſque.*
y Ἀναδεξάμενον] Sic *MSS.* ἀναδεξόμενον in *Editis.*
z Εἰς αὐτὸν ἐπ' ἐλεύθερῳ] Εἰς ταὐτὸν *Vat.* & *Lugd. Bat.*
a Χρῆσθαι, τὰ] *L. B* χρῆσθαί τε
b Ὅσους οὐκ ἰσορήσαι] Vocem ὅσους inſerui, favente nonnihil *Epiphanio*, qui vertit, *& tantos quidem Judæorum ejus crudelitatibus interiiſſe, quantos nunquam ex hiſtoria periiſſe cognoſcerent.* οὐκ ἰσορήσαι πῶ ϖοτέρου *Vat.* qui mox ἐπ' αὐτοῖς habet.
c Τῷ ϖοτέρου,] *L. B.* πω ϖρώτερον.
d Πόλεις μέν] Πόλεις τε τὰς *Vat.*
e Καταλῦσαί τε καὶ ἀφανισμῷ] *L. B.* καταλύσαι ὡς τε καὶ ἀφανισμῷ.
f Εὐπορίας εἶναι.] Cum *Epiphanius* vertat *lucrandorum gratia*, aut ἕνεκα poſt εὐπορίας excidiſſe aut ſubintelligendum eſſe exiſtimo.
g Αὐτῷ τε καὶ οἰκείοις καὶ φίλοις,] Ita cum *Cod. Vat.* αὐτῶν τε in *Editis Aliiſque.*
h Μηδὲ χρυσοῦ μηδὲ ἀργυρίων διδομένων.] In *libris* omnibus (tam *Editis.* quam *MSS.*) μηδὲ ὅπως (in *L. B.* tamen eſt ἕπως) μηδὲ ἀργυρίων διδομένων. nullo plane, ut mihi videtur, ſenſu. unde cum in *Epiphanii* verſione habeamus *auri vel argenti*, reſcripſi, μηδὲ χρυσοῦ μηδὲ ἀργυρίου διδομένων. eſt qui malit μηδ' ὅπως ἀργ.
i Ἡδονὴν] *L. B.* μὴ ἡδονὴν.
k Τὴν ὀκ τοῦ ἀνέκπυστα] *L. B.* ἢ ἀνέκπυστα.
l Ὁπόσην οὐκ ἂν θηρίον,] Ὁπόσῳ μᾶλλον ἂν θηρίον *Vat.*
m Πολλῶν γοῦν ἀναστάσεων] Ita è *Cod. Vat.* καὶ μεταστάσεων deſunt in *cæteris.*
n Ἰσορῆσαι πώποτε] Ἰσορεῖσθαι *Busb.*
o Ἐπελθοῦσαν αὐτῷ] Ita *Vat.* ὑπελθοῦσαν αὐτῷ *Baſ.* & *Hen.*
p Παράδειγμα κακώσεως,] Illa ϖρόδειγμα κακώσεως omittit *Busb.* & ſtatim habet οἷαν αὐτὸς Ηρώδης ἐπήλθε τῷ ἔθνει. Sequuti ſumus *Cod. Hen.* perperam in *Editis* ἢν αὐτὸ Ηρώδης ἐπιθῆ τε ἔθνει.
q Αὐτῷ] Forte αὐτὸς. COCC.
r Τῷ ἔθνει.] Ita in *Marg. L. B.* ipſe ut & *Gen.* τὸ ἔθνος.
s Ἐπὶ βασιλείᾳ] *L. B.* ἐπὶ τῷ βασιλείαν.
t Φανῆναι,] Ita *Busb* φαίνεσθαι in *cæteris.*
v Τόν τε ϖατέρα] Τόν γε ϖατέρα *Hen.*
x Δωρήσεσθαι,] *L. B.* in *Marg.* διαθήσεσθαι.
y Διάνοιαν αὐτοῦ,] Ἀπόνοιαν αὐτῆς *Busb.*
z Κρατυνάμενον ἡγεμονίαν,] Sic *MSS.* κρατυνόμενον in *Editis.*
a Ἡγεμονίαν,] *L. B.* τῷ ἡγεμονίαν.
b Ἐπὶ Καίσαρι] *L. B.* μήπω Καίσαρος.
c Παράδειγμά τε] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.* in quo τε quoque abeſt) & *Hen.* καὶ ϖρόδειγμα τῶν ἐ. ἀ. ἀ. τ. τ. ἀ. μετριότητος καὶ ἀνοσίας in *Editis Aliiſque.* μετριότητα καὶ εὐνομίαν habet *Busb.*
d Τίθεσθαι] *L. B.* τίθεσθαι.

"tim primordio ſpecimen edidit, eo in cives & "Deum perpetrato facinore, quo tria ſuorum po- "pularium millia in templo necavit. Annon igi- "tur juſtis de cauſis odio habebitur, qui, ut reli- "quæ crudelitati hoc demum accederet, accuſa- "tionem in eos inſtituit, quod circa imperium ei "reſtiterint & contradixerint? In ſumma autem "hoc erat quod poſtulabant, ut regno & hujuſ- "modi principatu liberati Syriæ contribuantur, "prætorumque Romanorum adminiſtrationi ſub- "jiciantur: ita perſpicuum fore, utrum ſeditioſi "ſint rebuſque novis moliendis addicti, an quieti "modeſtique, cum illis contigerit ut moderato "imperio regantur.

Nicolaus Herodem & Archelaum excuſat.

3. Cum autem Judæi hujuſmodi orationem habuiſſent, Nicolaus etiam reges de criminibus purgavit, "Herodem quidem, quod nulla de re ab "illis accuſatus fuerit quamdiu viveret, neque fas "eſſe, ut, qui apud æquos *rerum judices* accuſare "& de vivente ſupplicium ſumere potuerint, mor- "tuo accuſationem conflarent; quæ vero ab Ar- "chelao acta eſſent, ad illorum improbitatem in- "juriaſque referebat, qui cum res contra leges af- "fectaſſent, & illorum cædes facere cœpiſſent "quibus curæ erat illos ab injuriis prohibere, nunc "de injuriis vindicatis queruntur: & illis objicie- "bat rerum novarum ſtudium, quodque ſeditio- "nibus delectarentur, ut qui juſtitiam colere legi- "buſque parere neſcirent, quod in omnibus vince- "re & *ſuperiores eſſe* vellent." Atque hæc quidem Nicolaus.

XIII. *Cæſar Archelaum Ethnarcham facit, regnique dimidium Philippo & Antipæ dividit.*

4. Cæſar autem hiſce auditis dimiſit concilium: at aliquot poſt diebus Archelaum quidem regem non declarat, ſed ejus ditionis, quæ Herodi erat ſubjecta, in partem dimidiam *ipſum* conſtituit Ethnarcham; pollicitus regii nominis honorem, * ſi dignam rege virtutem præſtitiſſet. Alteram vero partem dimidiam in duas partitus, reliquis duobus Herodis filiis diviſit, Philippo & Antipæ, qui cum fratre Archelao de toto regno contenderat. Et huic quidem paruit Transjordanenſis ager & Galilæa, quæ ei quotannis ducenta talenta penſitabant. Batanæa vero cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori, ut appellabatur, domûs Philippo † datæ, ei talenta centum *reddebant*: Archelao autem tributæ erant Idumæa & Judæa & Samaria, quarta vectigalium parte condonata Samaritanis, Cæſaris decreto onere levatis, quod cum cæteris non rebellaſſent. Fueruntque Archelao ſubjectæ urbes, Stratonis turris & Sebaſte, Joppe & Hieroſolyma. nam Gaza & Gadara & Hippos fuere Græcæ

"δεχθησομένοις μετριότητα καὶ εὐνομίαν, ἢ χρήσα- "το ἂν πρὸς αὐτοὺς, ἀπὸ τῆς ἐν πρώτοις ἀποδε- "χθείσης πράξεως, ὅτι τε τοῖς πολίταις καὶ τῷ θεῷ, "τετρακοσίων ὁμοφύλων ἀνδρῶν σφαγὴν ἐν τῷ τιμενί "ποιησάμενον. πῶς οὖν ἂν ἤδη [e] δικαίως μισοῖ χρήσαιτ' "κατ' αὐτῶν, πρὸς τῇ λοιπῇ ὠμότητι, καὶ ἔγκλημα τ' "ἀνομάσεως & ἀνομολογίας ὅτι τῇ δεσποτείᾳ προσφερόμενον; "ὧν ἦ κεφάλαιον αὐτοῖς τ' ἀξιώσεως, βασιλείας [f] μὲν "καὶ τοιῶνδε δεσμῶν ἀπηλλάχθαι, προθήκην ἢ συμφο- "γενόντας ἐπανορθώσεσθαι τοῖς ἐκεῖσε πεμπομένοις πρατη- "γοῖς· φανερωθήσεσθαι γὰρ ὅτως εἴτε ἀληθῶς στασιώδεις "εἶεν & νεωτερισμοῖς τὰ πολλὰ προσηκημένοι, εἴτε καὶ "εὐτακτοι μετριωτέρων τυχόντες οἱ ὑπήκοοι αὐτοῖς.

γ'. Τοιαῦτα ἦ τῶν Ιουδαίων εἰρηκότων, Νικόλα- ος τὰς τε βασιλεῖς ἀπήλλαττε τῶν ἐγκλημάτων, "Η- "ρῴδῃ μὲν, διὰ τὸ παρ' ὃν ἔζη χρόνον, τυχεῖν "ἀκατηγόρητον, ἃ γὰ δεῖν τὰς ἐγκαλεῖν ἐχούσας "ὑπὲ μετρίοις, καὶ τοῦτο ζῶντος τιμωρίαν λα- "βεῖν δυναμένας, ἐπὶ νεκρῷ κατηγορίαν σωτηρί- "ας, τὰ δὲ ὑπ' Αρχελάου πραχθέντα ὕβρει τῇ "ἐκείνων ἀνετρέπειν, οἳ [h] ἐλεγχόμενοι πραγμάτων "τοῦτό τὰς νόμους, καὶ σφαγὰς ἄρξαντες τῶν κω- "λύειν ὑβρίζοντας τεθραμμένων, ἀμυνόμενοι χρω- "μένης ἐγκαλοῖεν. ἐπεκάλει δὲ νεωτεροποιίας αὐ- "τοῖς, καὶ τοῦ στασιάζειν ἡδονῇ [i] ἀπαιδευσία τοῦ "[k] πείθεσθαι δίκῃ καὶ [l] νόμοις, ὑπὸ τοῦ θέλειν τὰ "πάντα νικᾶν." ταῦτα μὲν οὖν Νικόλαος.

δ'. Καῖσαρ ἦ ἀκούσας Σαλώμῃ μὲν τὸ σωφρόνιον, ὀλίγων ἦ ἡμερῶν ὕστερον Αρχέλαον βασιλέα μὲν οὐκ ἀποφαίνει, [m] ἔθ ἦ ἡμίσεως τ' χώρας ἥπερ Ηρῴδῃ ὑπετέλει [n] ἐθνάρχην καθίστατ· τιμήσειν ἀξιώματι βασιλείας ὑπισχνούμενος [o] εἴπερ τ' εἰς αὐτὸν ἀρετὴν προσφέροιτο. τ' ἦ ἑτέραν ἡμίσειαν μοῖραν διχῇ, δυσὶν Ηρῴδου παισὶν ἑτέροις παρεδίδου, Φιλίππῳ & [p] Αντίπᾳ, τῷ πρὸς Αρχέλαον τ' ἀδελφὸν ἀμφισβητήσαντι περὶ τ' ὅλης ἀρχῆς. καὶ [q] τούτῳ μὲν ἥπερ Περαία, καὶ [r] τὸ Γαλιλαῖον ὑπετέλουν· φόρους τε ἦν, τάλαντα Σμυρνα- ίων τὸ ἐπ' ἔτους. [s] Βαταναία δὲ σὺν Τραχωνίτιδι, καὶ Αὐρανίτις σὺν τινι μέρει [t] οἴκου & [v] Ζηνοδώρου λεγομένου, φιλίππου τάλαντα ἑκατὸν προσέφερε· τὰ δὲ Αρχελάου σωτηρίαν Ιδουμαία τε & Ιουδαία, τό τε Σαμαρειτικόν. [x] τεταρτὴν μέ- ρους ἕκαστοι τ' φόρων προσαπέλυσε, Καίσαρος αὐτοῖς κύ- ρισιν ψηφισαμένου, διὰ τὸ μὴ συναποστῆναι τῇ λοιπῇ πληθύϊ. καὶ ἦσαν πόλεις αἱ Αρχελάῳ ὑπετέλουν, Στράτω- νός τε πύργος, καὶ Σεβαστὴ σὺν [y] Ιόππῃ & [z] Ιεροσολύμοις. [a] Γάζα γὰ & Γάδαρα & [b] Ιππος, Ελληνίδες εἰσὶ [c] πόλεις, αἳ

[e] Δικαίως μισοῖ χρήσαισθαι] Ita *Hen.* à pr. m. *δικαίῳ* in *Editis.* ἤδη καὶ δικαίῳ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[f] Μὲν καὶ τοιῶνδε ἀρχῶν] Illud μὲ è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.*

[g] Τὰς τε βασιλεῖς ἀπήλλαττε] Τὰς τε βασιλεῖς, δι' ὧν ἔλεγεν, ἀπήλλαττε *Busb.*

[h] Ολιγωράμενοι] Conf. ſupr. c. 1. §. 1. SPANH.

[i] Απαιδευσίᾳ & πείθεσθαι] *L. B.* ἀπαιδευσίαν τε & μὴ ἔπεσθαι.

[k] Πείθεσθαι εἴκῃ] Πείθεσθαι *Busb.* & *Vat.*

[l] Νόμοις,] Νομίμοις *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

[m] Τὸν] *L. B.* τὸν.

[n] Εθνάρχην καθίσαι·] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[o] Εἴπερ —— προσφέροιτο.] *Epiphanius* aliter legiſſe videtur: ſic enim ille, *ſi laboribus & favoribus circa ſemetipſum meritus appareret.* Liquet codicibus uſum in quibus erat ſcriptum εἰς αὐτόν. quam lectionem inepta verborum ambage ipſe conatus eſt exprimere.

* *Si dignam rege virtutem præſtitiſſet.*] *Vel,* ſi virtutem exhiberet regno convenientem.

[p] Αντιπᾳ,] Ανθιπάτῳ *Vat.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[q] Τούτῳ —— Φιλίππῳ] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[r] Τὸ Γαλιλαῖον ὑπετέλουν·] Sic infra τὸ Σαμαρειτικόν. Verum τὸ Γαλιλαῖον habet *Busb.*

[s] Βαταναία ἦ σὺν] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[t] Οἴκου & Ζηνοδώρου] Cum dicat partem aliquam οἴκου Ζηνοδώρου (id eſt, *Abilenæ*) Philippo attributam, eo ipſo indicat partem ejus potiorem penes alium fuiſſe. Is autem fuit Lyſanias, cujus *Lucas* meminit, ex poſteritate illius Lyſaniæ qui eandem regionem (*Abylenam* dictam ab urbe Abyla; *Chalcidenen* aliis ab urbe Chalcide) Antonio per orientem imperante obtinuit, poſt patrem Ptolemæum Mennæi filium: à quo Lyſania regio iſta paſſim Λυσανία dici cœperat. Et ſicut poſt prioris Lyſaniæ mortem dicta eſt *Zenodori Tetrarchia*, ita poſt Zenodori mortem, aut conductione ejus finita, cum alter Lyſanias priori cognominis eandem regionem tenuit, dici iterum cœpit *Tetrarchia Lyſaniæ. Grotius* ad *Luc.* c. 3. v. 1. Vide etiam *Caſaub.* c. *Baron.* p. 239. 240.

[v] Ζηνοδώρου λιγομένου, Φιλίππῳ] Conf. *ἀλωσ.* l. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

† *Datæ, ei*] *Reddebant.* IBBETSON.

[x] Τετάρτην μέρος] Τεταρτὴ μοῖραν *Vat.* τεταρτὴ μερὶς *Busb.* τέταρτον μέρος in *Editis.* unde levi mutatione reſcripſi τετάρτου μέρους.

[y] Ιόππῃ] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[z] Ιεροσολύμοις.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[a] Γάζα γὰ καὶ Γάδαρα] Quum *Gaza* tam longe remota fuerit à *Gadaris* & *Hippo*, ſuſpicio naſci poſſet legendum Γέρασα, quæ urbs utrique vicina fuit. *Relandus* in *Palæſt. S.* p. 773.

[b] Ιππος,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[c] Πόλεις,] Πόλεις, ἀπερρήξας αὐτὰς τ' ἀκρωτείας ἴσης Συρίας τῆς. π. in *Editis Aliiſque.* αὐτὰς τ' ἀκρωτείας Συρίας *Vat.* in *Epiphanii* verſione, *quas abſcindens a diſpenſatione Syriæ additamento Judææ regioni conjunxerat.* Verum (cum iſta male conveniunt cum ipſo *Joſepho*, in lib. 2. de *Bello Jud.* ubi habet ἀποτμήσας τ' βα-

ἃς [d] ἀπορρήξας αὐτῷ διοικήσεως Συρίας προσθήκην ποιεῖται. προσῆκε δὲ Ἀρχελάῳ φόρὸν χρημάτων τὸ καθ' ἑνιαυτὸν, εἰς [e] τάλαντα ἑξακόσια, ἐξ ὧν παρελάβεν ἀρχῆς.

ε'. Καὶ παῖδες μὲν τῆς Ἡρῴδου ἦσιν οἱ πατρῴων παρῶν. Σαλώμη δ', πρὸς οἷς ὁ ἀδελφὸς ἐν τῇ Διαθήκῃ ἀπονέμει· [g] Ἰαμνίαν δ' ὧν τοῦτα καὶ Ἄζωτον καὶ Φασαηλίδα, καὶ ἀργυρίου ἀπίσημα μυριάδες πεντήκοντα· [h] Καῖσαρ δὴ χαρίζεται καὶ [i] τὴν ἐν Ἀσκάλωνι βασιλέων οἴκησιν. ὧν δὲ καὶ ταύτῃ πρόσοδος ἐκ πάντων, τάλαντα ἑξήκοντα [k] ἐπ' ἔτος· καὶ αὐτῆς ὁ οἶκος ὢν ἐν τῇ Ἀρχελάου ἀρχῇ. κομίζονται δὲ καὶ οἱ λοιποὶ ὅσα βασιλέως συγγενεῖς ὅπερ αἱ Διαθῆκαι διηγόρευον. [l] δυσὶ δὲ αὐτοῦ θυγατράσι παρθένοις, χωρὶς ὧν ὁ πατὴρ καταλιπεῖν, Καῖσαρ ἑκατέραις δωρεὰν ἐπέθηκε [m] μυριάδας ἀνὰ πέντε καὶ εἴκοσι ἀργυρίου ἀπίσημα, καὶ [n] συνῴκισεν αὐτὰς τοῖς φερναῖς ἡσί. χαρίζεται δὲ καὶ ὅπόσα αὐτῷ καταλέλειπτο τοῖς παισὶ βασιλέως, ὄντα [o] πεντακοσίων καὶ χιλίων, ὀλίγα τῶν σκῦλων ὑπεξελόμενος, οὐκ ἄτιμα μεγάλῃ πόλει ὡς μνήμῃ βασιλέως αὐτῷ κεχαρισμένα.

civitates, quas ab ejus diœcesi avulsas Syriæ adjunxit *Cæsar*. Archelao autem ex suo principatu quotannis redibant sexcenta talenta.

5. Atque hæc quidem Herodis filiis ex patris possessionibus obtigere. Salomæ vero præter ea quæ frater ei legaverat, videlicet Jamniam & Azotum & Phaselidem & argenti signati quingenta millia, Cæsar regiam ei dedit Ascaloniam. Ejusque annui reditus summa erat talenta sexaginta, ac domus ei in Archelai ditione posita erat. Quin & cæteris regis consanguineis reddita erant legata, ita ut testamento caverat. Duabus autem filiabus ejus virginibus, præter illa quæ pater reliquerat *Herodes*, Cæsar utrique dono dedit argenti signati ducenta quinquaginta millia, easque Pheroræ filiis nuptum elocavit. Imo quicquid ei rex legaverat regis ipsius filiis distribuit, mille scilicet & quingenta talenta, paucis aliquot vasis sibimet reservatis, utpote donatis, non tam ob pretii magnitudinem quam ut regis memoriam conservarent.

Cæsaris erga Salomen liberalitas.

Herodis duæ filiæ virgines Pheroræ filiis elocatæ.

ΚΕΦ. ιβ'.
Περὶ Ψευδαλεξάνδρου.

Τούτων δὲ ταύτῃ [p] διαπεπραγμένων ὑπὸ Καίσαρος, [q] νεανίας, Ἰουδαῖος μὲν τὸ γένος, ὑπὸ δὲ τῆς Σιδωνίων πόλεως [r] ἀναπεφαγμένος παρά τινι τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀπελευθέρων, [s] εἰσῴκισεν αὐτὸν εἰς τὴν Ἡρῴδου συγγένειαν, ὁμοιότητι μορφῆς ἣ τοῦ Ἀλέξανδρον αὐτῷ τὸν [t] ἀνῃρημένον ὑὸν Ἡρῴδου ἐμαρτυρεῖτο πρὸς τοὺς θεωροῦντας. [v] καὶ τοῦτο παρόρμημα ἦν αὐτῷ εἰς τὸ μεταποιεῖσθαι τῆς ἡγεμονίας. καὶ ὁμοπεφυκυῖα προσελάβετο ὁμόφυλον ἄνδρα, ἔμπειρον μὲν τῶν ἀμφὶ τὸ βασίλειον, [x] πονηρὸν δὲ ἄλλως, καὶ παρέχοντα μεγάλα πράγματα [y] φύσιν ἔχοντα, καὶ τοιαύτης κακίας διδάσκαλον αὐτῷ γιγνόμενον, ἀπέφαινεν αὐτὸν Ἀλέξανδρον, καὶ Ἡρῴδου παῖδα ὄντα διαπεπλεμμένον [z] ὑπό τινος τῶν ἀνελεῖν αὐτὸν ἐσπουδακότων· κτείναντα γὰρ ἕτερος, οἳ ἀπατήσειν ἔμελλον τοὺς [a] θεωροῦντας, αὐτόν τε ἀποθανεῖσθαι καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀριστόβουλον. καὶ τούτοις αὐτός τε ἀνεπέρατο, καὶ τοὺς ἐντυγχάνοντας οὐκ ἀπήλλακτο ἀπατῶν· ἀλλὰ [b] Κρήτην περιπεσὼν, Ἰουδαίων ὁπόσοις εἰς ὁμιλίαν ἀφίκετο, ἐπηγάγετο εἰς πίστιν, καὶ χρημάτων εὐπορηθεὶς δόσει τῇ ἐκείνων, ὅθεν Μῆλα διῆρεν. [c] πολὺ πλείονα δὲ ὧν ἐντεῦθεν ὁπόσα αὐτῷ προσῆκε χρήματα, [d] πίστει τῆς βασιλικῆς συγγενείας καὶ ἐλπίδι τοῦ ἀπολαβεῖν τὸν πάτριον ἀρχὸν, καὶ ἀμείψασθαι τοὺς εὐεργέτας.

CAP. XII.
De falso Alexandro.

XIV.

HIS ita à Cæsare ordinatis, juvenis quidam, genere Judæus, in Sidoniorum urbe educatus apud quendam Romani civis libertum, semetipsum in Herodis familiam adoptavit, ex formæ similitudine quæ illi erat cum Alexandro Herodis filio, qui fuerat occisus: id quod attestati sunt omnes qui utrumque viderant. atque hoc ei incitamentum erat, ut ad imperium occupandum animum adjiceret. Itaque adjutore in rebus agendis sibi assumpto, homine ejusdem tribûs, rerum aulicarum perito, ac præterea nequam & improbo, & natura comparato ad magnas turbas excitandas, ipsique facto ejusmodi malarum artium magistro, se Alexandrum esse præ se ferebat, Herodisque filium, qui abditus fuisset ab eorum quodam, quibus fuerat ejus interficiendi commissum negotium: qui quidem, ut hominibus imponeretur, alios interfecisset, se vero & fratrem Aristobulum conservasset. Hisce ille rebus elatus inflatusque eos fallere pergebat in quos inciderat: adeo ut, cum Cretam delatus esset, Judæi, quotcunque ibi nactus est, ei fidem habuerint, largiterque illi nummos suppeditarint, quibus fretus se in Melum trajecit. Atque illic ingenti pecunia auctus est, quod regio sanguine ortum crediderint, sperarintque fore ut regnum paternum recuperaret, & de se bene meritis vicem rependeret. Romam itaque propera-

Pseudalexander unde.

Judæis imponit.

βασιλείας προσθήκην Συρίᾳ) non dubito quin scripserit, *quas abscindens ab ejus dispensatione Syriæ additamento conjunxerat.* unde ipse in textum reposui, ἃς ἀπορήξας αὐτῷ τῆς διοικήσεως Συρίας πρ. π. *Casaubonus* (in *Exerc. c. Baron.* p. 155.) legit, π λεις. ἀπορήξας αὐτὰς τῆς τοῦ βασιλέως, Συρίας πρ. π. Forsan voluit τῆς ἀρχῆς τοῦ βασιλέως. Est qui αὐτὰς (ut supra post τετάρτῃ μέρει ὑπὸ) ferendum censet. Si ista displiceant, videsis *Norisium* in *Epochis Syro-Macedonum*, p. 482. & *Petitum* in *Eclogis Chronol.* p. 334. & in *Animadv. ἀνεκδότοις*, tom. 4. p. 123. 127.

d Ἀπορήξας —— προσθήκην.] Casaub. Emendat. Baron. p. 155. ἀπορήξας αὐτὰς τοῦ βασιλέως, Συρίᾳ προσθήκην ποιεῖται. *Pejus autem Rufinus:* quas abscindens à dispensatione Syriæ, additamento Judææ Regioni conjunxerat. vid. *alibi.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

e Τάλαντα ἑξακόσια,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

f Ἑξακόσια,] Τετρακόσια in lib. 2. de *Bello Jud.* & *quadringenta* in quibusdam *Epiphanii* libris.

g Ἰαμνίαν δὲ] *Al.* Ἰαμνιᾶν.

h Καῖσαρ δή] Illud δὴ ex *L. B.*

i Τὴν ἐν Ἀσκάλωνι βασίλειον οἴκησιν.] **Quod** ut fictum redarguit Harduin. de Num. Herod p. **59. SPANH.**

k Ἐπ' ἔτος·] Το ἐπ' ἔτος *Vat.*

l Δυσὶ δὲ αὐτοῦ θυγατράσι παρθένοις,] Roxanæ & Salomæ vid. supr. c. 1. §. 3. & *alibi.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

m Μυριάδας] Ita lego cum ***Busb.*** *Alii* ***μυριάδων.*** **HUDS.** in *Add.*

n Συνῴκισεν αὐτὰς τοῖς Φερώρᾳ ἡσί.] Ita *Busb.* συνῴκησεν in *cæteris.* HUDS. Ita etiam *alibi.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

o Πεντακοσίων ταλάντων καὶ χιλίων,] In lib. 2. de *Bello Jud.* πεντήκοντα μυριάδας ἀργυρίου. HUDS. Conf. *alibi.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

p Διατεταγμένων] Διακεκριμένων *Vat.* & *Lugd. Bat.*

q Νεανίας, —— ἀπελευθέρου,] **Conf.** *alibi.* lib 2. c. 7. §. 1. SPANH.

r Ἀναπεφαγμένος] Τεθραμμένος ***Vat.***

s Εἰσῴκισεν αὐτὸν] Ita cum **Cod.** ***Busb.*** *οἰκίσαι* in *cæteris.*

t Ἀνῃρημένου ὑόν] Ἀνῃρημένων *Bas.*

v Καὶ τοῦτο παρόρμημα] Καὶ λέγω τοῦτο τῆς ἡγεμονίας μεταποιήσεως *Busb.* breviuscule, ut arnat.

x Πονηρὸν δὲ ἄλλως,] Πονηρὸν δὲ *Vat.*

y Φύσιν ἔχοντα] Δυνατὸν *Busb.*

z Ὑπό τινος τῶν ἀνελεῖν] Ὑπὸ τοῦ ἀνελεῖν ἀ. ἐς. *Vat.* ὑπὸ τινῶν τοῦ ἀν. *Zonar.*

a Θεωροῦντας,] Θεωρουμένους & mox ἀποκτείναντας *Busb.*

b Κρήτην —— ἀφίκετο] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 7. §. 1. SPANH.

c Πολὺ πλείονα] Ita *Vat.* (volebat idem *Lugd. Bat.* scribens πλέον, pro πλέω forsitan) πλείονα dedit *Editis.* πολλὰ δὲ ὧν *Busb.*

d Πίστει τῆς βασιλικῆς συγγενείας] Sic cum *Cod. Vat.* & *Epiphanio.* προφάσει in *Editis Aliisque.*

e Οὗ

perabat, hoſpitibus ſuis eum deducentibus; * ac Dicæarchiam appulſo tam bene res ceciderunt, ut in ſimilem fraudem iſtius loci homines impulerit. Immo & ei tanquam regi ſeſe adjunxerunt, tam alii quam quot cum Herode hoſpitium *vetus* fuerat & amicitia. In cauſa erat hominum natura, libenter ea quæ de ſe prædicabat accipiens, fidem iis conciliante forma: quippe qui facile iis perſuaderet, quibus cum Alexandro familiaritas interceſſerat, non alterum eſſe, ſed ipſiſſimum illum; id quod aliis etiam jurejurando firmarunt. Adeo ut, fama de illo *percrebreſcente* & ad Romam perlata, univerſa Judæorum illic agentium multitudo obviam ei prodierit, Deo adſcribentes quod præter omnium opinionem ſalvus & incolumis ſit, magnoque cum gaudio eum excipientes *maxime* propter maternum genus, quacunque per vias in curru ſublimis incederet regio plane apparatu: quæ res fiebat ſumptibus ejus hoſpitum. quin & magnus ad eum factus eſt populi concurſus, fauſtiſque ominibus ei acclamabatur, & nihil non actum fuerat quod iis ſolet accidere qui adeo præter ſpem ſervati ſunt.

Fraudem ſuſpicatur Cæſar.

Celadus ad rem explorandam miſſus.

2. Cum autem hæc de eo Cæſari nunciata eſſent, fidem dicentibus non habebat, quod ſciret Herodem haud facile potuiſſe decipi in re magna, quæ ipſum propius attingebat: nonnihil tamen ſuſpicans, Celadum unum è ſuis libertis, cum adoleſcentibus familiariter *olim* verſatum, mitti jubet ut Alexandrum ſibi in conſpectum adduceret. id quod ille fecit, non majori tamen quam vulgus ad eum diſcernendum erat perſpicacia. Verum non ita deceptus eſt Cæſar. nam erat quidem ſimilitudo, non tamen tanta ut eis imponeret, quibus paulo acrius erat judicium. Iſte enim falſus Alexander & labore aſperitatem manibus obductam habuit, & pro mollitudine corporis, qua eſſe debuerat, utpote delicatus & ingenuus, contra erat corpore ſcabriore & rigidiore. Poſtquam igitur animadvertit magiſtrum atque diſcipulum in eadem conſpirare mendacia, inque eadem conſentire loquendi libertate, quærebat *ex eo* quid factum ſit Ariſtobulo, ſimul cum eo *è cuſtodia* ſubrepto, & quam ob cauſam ille non veniſſet, ut jus tam præclaris natalibus debitum repoſceret. Cui ille reſpondit, in Cypro inſula, periculorum in mari formidine, relictum eſſe, ut ſi quid Alexandro humanitus accidiſſet, Mariamnes genus non funditus interiret, ſed Ariſtobulus ſuperſtes exciperet inſidiatores. Juvenem hoc affirmantem, cum eo conſentiente qui commenti auctor erat, Cæſar ſeducit, & ita dicit, "ſi mihi verum dicere voles, hoc "tibi præmium erit quod veniam & ſalutem aſſe-"quuturus ſis. age itaque, dic mihi quis tu ſis, "& quis tibi ejuſmodi res audere perſuaſerit. iſta

ἐπὶ Ρώμης [e] σὺ ὑπείγετο, ᾧ ἀπεμπῇ τῶν ἰδιοξένων· καὶ [f] Δικαιαρχία προσβαλὼν σὺκ ἠτύχησε καὶ [g] τοὺς τῇδε Ιουδαίους [h] ἐφ' ὁμοίας ἀπάτης προσαγάγοιτο. προσήεσάν τε ὥσπερ βασιλεῖ οἵτε ἄλλοι, καὶ ὁπόσοις ξενία πρὸς Ηρῴδου καὶ εὔνοια λῷ. αἴτιον δὲ λῷ, τῶν ἀνθρώπων [i] τὸ ἡδονῇ δεχόμενον τὰς λόγους τῷ [k] φερεγγύῳ τῆς μορφῆς· καὶ γὰρ τοῖς πάνυ ὡμιληκόσιν Αλεξάνδρῳ πολὺ τὸ πιστὸν ἐνεπίπτει ὃ μὴ [l] ἄχ ἕτερον, ἀλλ' αὐτὸς εἶναι, καὶ πρὸς τὰς ὠλησίον [m] καὶ ὤμνυσαν. ὥστε καὶ [n] προσελθόντι εἰς τὴν Ρώμην [o] λόγου παρ' αὐτοῦ, πᾶν τὸ τῇδε Ιουδαίων [p] πληθὺν ὑπανιλίζοντες ἐξέπεσον, τῷ πρὸ δόξαν τῆς σωτηρίας [q] θειάζοντες τὸ ἔργον, καὶ χάριν ποιούμενοι μᾶλλον τὸ μητρῷον αὐτῶν γένος, ὁπόπ' [r] χωρῴη κατὰ τοῦ στενωποῦ διφροφορούμενον· καὶ [s] πᾶν τὸ βασίλειον πρὸ αὐτὸν ὄχημα λῷ ἀναλώμασι τῶν ἰδιοξένων, [t] μεγάλαι τε πρόεισάσεις ἐγίνοντο τῆς πληθύος, ὑπισχόμενοί τε εὔφημοι, καὶ ἐπάσαι εἰκὸς τοῖς ἄνω παρ' ἐλπίδα σωθεῖσι συντυγχάνειν ἔδει ὅ, τι σὺκ ἐπράσσετο.

Β'. Καίσαρι δ' [v] ὡς ἀφίκητο ἀγγελία παρ' αὐτοῦ, ἠπίστει μὲν διὰ τὸ μὴ ἂν ῥᾳδίως ἀπατηθῆναι Ηρῴδην ἐν πράγμασιν [x] ὑπὲρ μέγα ἀνήκουσιν αὐτῷ· δίδως δὲ τῇ ἐλπίδι, Κέλαδον τῶν αὐτοῦ τινὰ ἐξελευθέρων, ὠμιληκότα τοῖς μειρακίοις, πέμπει κελεύσας ἀγαγεῖν εἰς ὄψιν αὐτῷ τὸν Αλέξανδρον. ὁ δ' ἀνῆγε, οὐδέν τι βελτίων ὑπὲρ τὴν κρίσιν τῶν πολλῶν γνώμενον. [y] ὁ μὲν Καῖσαρ διηπάτητο. ἀλλ' ὃν μὲν ἐμφερῆς, ὁ μὲν ὥστε ἀπατῆσαι τὰς σωφρόνως ἐκλογίζεσθαι δυναμένας. [z] αὐτυργία τε γὰρ [a] ἐπετρέχων ὁ Ψευδαλέξανδρος, καὶ πρὸς τὸ σκληρὸν δ' σώματος ἰσχὺς [b] ῥοδαρὸν δ' σώματος ἰσχὺς [c] τρυφῆς δ' γυναικότητος σωφερχόμενον, ἀλλὰ τὸ ἐναντία τοῦτο ὑπὲρ [d] σκληρότερον ἐξεβεβήκει τὸ σῶμα. θεασάμενος οὖν συμπόσιον ἐπὶ ψευδολογίᾳ διδασκάλου δ' μαθητοῦ, καὶ λόγων πλημμελῶν συγκρότησιν, ἐξήταζε πρὸς Αρισοβούλου [e] τί δ' γένοιτ' [f] συνεκκλαπέντος αὐτῷ, καὶ δι' ὃν αἰτίαν ὁ [g] παραγενόμενος μεταποιούμενος τὰ ἀξίας, ἧς προσῆκε τυγχάνειν τοὺς ὅπου γεγονότας. φαμένου δ' ἐπὶ νήσου τῶν Κυπρίων καταλελεῖφθαι, κινδύνων ὑποφόβου τῆς θαλάσσης, εἰ [h] πρὸς αὐτὸν συφαίη τι δεινὸν μὴ [i] παντελὲς ἐξαλείφοιεν τὸ Μαριάμμης γένος, ἀλλὰ πρείων Αρισοβούλου μένοι τοὺς ὑπεβουλευκότας. ταῦτα διϊσχυριζομένου, καὶ συνεῶντος αὐτῷ δ' μηχανοποιοῦ τὰ πράξεως, Καῖσαρ καταμόνας ὑπολαβὼν τὸ μειράκιον, "ἀλλά σοι μισθὸς εἶπε προκείσεται "δ' μὲν καὶ πρὸς ἐμὲ ἀπάτης [k] χρησαμένου τὸ μὴ [l] ἀπο-"λύμενον τὰ σωτηρίας, φάθι δή μοι αὐτὸν τὰ ὃς ὢν "τυγχάνεις, καὶ ὅς σε τοιάδε [m] ἐξεπόλμησε διανοεῖσθαι. "μεῖζον γὰρ τὸ ὑπεβούλευμα κακίας ἧς ἐγχειρήσας χρὸ-

e Οὐ ὑπείγετο,] Illud οὖν è *Cod. Busb.* (Coccejo conſentiente) & *Epiphanio.*

* *Ac* —— *ceciderunt,*] Puteolos.

f Δικαιαρχία] Male Δικαρχία infr. lib. 18. c. 7. §. 3. SPANH.

g Τοὺς τῇδε Ιουδαίους] Ita *Vat.* (& *Coccejus*) τοὺς τῇδε Ιουδαίων in *Editis.*

h Ἐφ' ὁμοίας ἀπάτης] Ita *Vat.* ἀφ' ὁμοίας in *cæteris.*

i Τὸ ἡδονῇ δεχόμενον τὰς λόγους] Eandem locutionem de Chriſto uſurpat. REL.

k Φερεγγύῳ] *Æſchyl. Theb.* v. 612. πρέπατεῖν φερέγγυος· *Schol.* φερέγγυος, ἀσφαλής, ἀξιόχρεως. SPANH.

l Οὐχ ἕτερον,] Οὐχ ἕτερον ἀλλ' αὐτὸν εἶναι *Busb.*

m Καὶ ὤμνυσαν.] Καὶ deeſt *Vat.* & *Busb.*

n Προσελθόντι εἰς τὴν Ρώμην] Ita *MSS.* προσελθόντος in *Editis.*

o Λόγου παρ' αὐτοῦ,] Λόγον παρὰ αὐτοῦ *Vat.*

p Πληθὺν ὑπανιλίζοντες ἐξέπεσαν,] Εθος *Vat.*

q Θειάζοντες] *L. B.* ἐνθειάζοντες.

r Χωρῴη] *L. B.* χωροίη.

s Πᾶν τὸ βασίλειον] Sic *Vat.* πᾶν βασίλειον in *cæteris.*

t Μεγάλαι τε προεισάσεις] Μεγάλαι προεισάσεις *Vat.* & *Busb.*

v Ως ἀφίκητο ἀγγελία παρ' αὐτοῦ,] Ως ἀφίκητο ἀγγελία ἡ παρὰ αὐτοῦ *Vat.* ὡς ἠγγελθη παρὰ αὐτοῦ *Busb.*

x Ἐπὶ μέγα ἀνήκουσιν αὐτῷ.] Ita cum *Cod. Vat.* ἐπὶ μεγάλα in *Editis Aliiſque.*

y Οὐ μὲν Καῖσαρ διηπάτητο.] Οὐ μὲν ὃ Κ. *Busb,* ὁ μὲν Καῖσαρ γε ἠπατᾶτο *Vat.* ὁ μὲν Καῖσαρ ὃ διηπάτητο *Hen.* à pr. m.

z Αὐτυργία τε γὰρ ἐπετρέχωθ'] Itidem Zonaras p. 263. ὑπ' αὐτυργίας δ' ἐπετρέχωθ', de hoc ipſo Pſeudalexandro. SPANH.

a Επετρέχωτο ὁ Ψευδαλέξανδρος,] Επεπτυτο *Vat.* atque ita forſan *Epiphanius*, qui vertit, *ex labore & opere valde attritus. Coccejus* ἐπετρύχωτο.

b Ροδαρὸν δ' σώματος ἰσχὺς] Ita *Gen.* ῥωδαρὸν *Baſ.* ῥάδαλον *Vat.* ῥαδινὸν *Busb.* & *Lugd. Bat.* in *Marg.*

c Τρυφῆς δ' γυναικότητος συνεχόμενον.] Sic *Busb.* & *Zonar.* & ut puto *Epiphan.* τροφῆς in *cæteris.*

d Σκληρότερον] Πρὸς τὸ σκληρότερον *Busb.* & *Zonar.*

e Τί δ' γένοιτ'] Ita *Baſ. Hen.* & *Vat.* τί δ' ἔμοιτο *Busb.* τί δ' γένοιτο *Gen.*

f Συνεκκλαπέντος αὐτῷ,] Συνεκκλαπεὶς *Vat. Gull.* & *Hen.* à pr. m.

g Παραγενόμενος] *L. B.* παραγένοιτο.

h Πρὸς αὐτὸν] Ita lego. (Ita quoque exhibet *L. B.*) πρὸς αὐτῶν in *Editis.* πρὸς αὐτὸν σώσαι *Busb.* πρὸς αὐτὸν σώσαι *Vat.* αὐτὸν ὁ σώσαι *Hen.* εἰ τι πρὸς ἐμὲ συμβαίη *Zonar.*

i Παντελὲς ἐξαλείφοιεν] Παντελῶς ἐξαλείφοιεν *Coccejus.* Παντελὴς ἐξαλείφοιτο *Vat.* παντελῶς ἐξαλειφοίη *Busb.*

k Χρησαμένου] Χρησασθαι *Busb.*

l Απολύμενον τὰ σωτηρίας,] Forſan ἀπερύμενον.

m Εξεπόλμησε] *L. B.* ἐξεπόλμησε.

n Επι-

"χρόνων ὢν μείζονα τυγχάνεις." καὶ δὴ, ἃ γὰρ ἐν ἄλλως πράσσειν, φέρει πρὸς τὸν Καίσαρα τὸ [n] ἐπίβουλημα, ὅντι τρόπον, καὶ ἐφ' ᾧ τυγχάνοι [o] συγκείμενον. καὶ ὁ Καῖσαρ τὸν μὲν Ψευδαλέξανδρον, ἃ γὰρ ἐψεύσατο ὁμολογίαν τινὰ πρὸς αὐτὸν, δεξιήμερον ὁρῶν αὐτουργῆσαι τῷ σώματι, ἐρέσσειν ἐν τοῖς ναύταις καταλέγει· τὸν δὲ ἀναπίστωτα κτείνει. καταδίκη δὲ ἦρκει Μηλίοις ὅπόσα [p] ἐπεπλέκεσαν εἰς τὸν Ψευδαλέξανδρον Δημητρὸς [q] ἀναλωκέναι. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὸν Ψευδαλέξανδρον τολμηρῶς [r] συντεθέντα οὕτως ἀκλεῶς εἶχεν.

"enim quæ animo agitasti & aggressus es majoris "sunt malitiæ quam pro ætate tua." Tum ille, ut qui non posset aliud, totum commentum Cæsari exponit, & quo pacto, & à quo fuerit compositum. Et Cæsar Pseudalexandrum, nam fidem ei datam fallere noluit, ad remiges relegavit; quod corpore ad tolerandos labores validum videret; & ejus fraudis auctorem interfecit. Cæterum Meliis abunde magna mulcta fuit pecuniarum amissio, quas in fictitium Alexandrum impenderant. Atque ita quidem cœptum Pseudalexandri temerarium turpis consequutus est exitus.

Pseudalexander à Cæsare ad remiges relegatus.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Ἀρχέλαος πάλιν κατηγορηθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Βίεννα.

CAP XIII. XV.

Quomodo Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

Ἀρχέλαος μὲν οὖν, τὴν [s] ἐθναρχίαν τῶν Γαλατῶν, ἐπεὶ εἰς Ἰουδαίαν ἀφίκετο, [t] Ἰωάζαρον [v] τὸν Βοηθοῦ ἀφελόμενος τὴν ἀρχιερωσύνην, [x] ἐπικαλῶν συνωμοσίαν τοῖς στασιώταις, Ἐλεάζαρον τὸν ἐκείνου [y] ἀποκαθίστησι ἀδελφόν. ἀνοικοδομεῖ δὲ καὶ τὸ ἐν Ἱεριχοῦντι βασίλειον σκηπτικῶς, καὶ τὸ ὑδάτων ὁπόσον [z] Νεαρὰν τὴν κώμην ἀφελεῖ ἐπιρρέουσα, ἐξ ἡμισείας ἀπέστρεψεν, ἐπαγαγὼν αὐτῷ πρὸς ἡμῶν τῷ πεδίῳ φοινίκιον ὑπ' αὐτοῦ πεφυτευμένον. κώμην δὲ κτίσας Ἀρχελαΐδα ὄνομα αὐτῇ τίθησι· [b] καὶ γὰρ πατρίδα τοῦτο ποιησάμενος, [c] Γλαφύραν μὲν τὴν Ἀρχελάου γυναῖκα, Ἀλεξάνδρου δὲ ἀδελφοῦ γαμετὴν γενομένην, ἐξ οὗ καὶ τέκνα οἱ αὐτῇ, [d] ἀπώμοτον ὂν Ἰουδαίοις γαμετὰς ἀδελφῶν ἄγεσθαι, γαμεῖ. Δημητρίου δὲ καὶ ὁ Ἐλεάζαρος ἐν τῇ ἱερωσύνῃ, ἀποκατασταθέντος αὐτοῦ ζῶντι Ἰησοῦ, [e] τοῦ Σιὲ παιδός.

Ἀρχέλαος ergo, ejus [s] ethnarchiam Galatarum, postquam in Judæam pervenit, Joazarum Boëthi * filium pontificatu privavit, eum cum seditiosis conjurasse criminatus, idque munus Eleazaro ejusdem fratri tradidit. Refecit etiam Hierichuntium palatium magnifice; & dimidiam aquam, qua Neara vicus irrigabatur, ductu ei facto, in campum divertit, quem palmetis totum conseverat. Vicum etiam construxit, quem Archelaïdem nuncupavit: & contra leges patrias Glaphyram; Archelai *regis* filiam, Alexandri sui fratris quondam uxorem, ex quo ipsa liberos habebat, in matrimonium duxit, cum apud Judæos res detestanda sit fratris habere uxorem. Nec Eleazarus quidem in pontificatu permansit, suffecto in ipsius viventis locum Josua Siæ filio.

Joazarus pontificatu privatur, Eleazaro in ejus locum substituto.

Eleazarus deponitur, eique succedit Josua: Archelaus iterum accusatur.

β. [f] Δεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς ἀρχῆς Ἀρχελάου, οἱ πρῶτοι [g] τῶν ἀδελφῶν ἀνδρῶν ὄντες Ἰουδαίοις καὶ Σαμαρείταις, μὴ φέροντες τὴν ὠμότητα αὐτοῦ καὶ τυραννίδα, κατηγοροῦσιν αὐτοῦ πρὸς Καίσαρα, καὶ μάλιστα ἐπεὶ ἔγνωσαν αὐτὸν παραβεβηκότα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα δικαίως ἀναστρέφηται πρὸς αὐτούς. ὁ τοίνυν Καῖσαρ ὡς ἤκουσεν, ὀργῇ φέρων, τὸν ἐπίτροπον Ἀρχελάου τὸν ἐν Ῥώμῃ πραγμάτων, Ἀρχέλαον ὄντα καὶ τοῦτο ὄνομα αὐτῷ, μεταπαλέσας, φησὶ, γρᾷφήν μὲν Ἀρχελάῳ πατρῴαν ἡγεῖται, οὐ δὲ πολυπραγμοσύνην, φησὶ, πολέων μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἐπανάγειν αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς. καὶ ὃς ἔκπλους [h] ἐκ τοῦ ὀξέως

Quamobrem Cæsar, audita accusatione, cum iratus Archelai negotiorum quæ Romæ essent procuratorem, qui & ipse Archelaus vocabatur, accersivisset, non quidem Archelao quidquam scribere dignatus est, sed tu, inquit, è vestigio conscensa navi, age eum adeas, & nulla interposita mora ipsum

---

n Ἐπιβούλημα ;] Συκοφάντημα Zonaras in narratione hujus facti pag. 265. A. SPANH.

o Συγκείμενον.] Συγκεκινημένον *Vat.* forsan pro *συγκεκινημένον*.

p Ἐπεπλέκεσαν] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* πεπλέκειν in *cæteris*. Fuit cum legerem πεπλέκεσαν.

q Ἀναλωκέναι.] Ita quoque est in *Marg. L. B.* verum in ipso MS. ἀνηλωκέναι.

r Συντεθέντα] Συνθέντα ὅτως ἀκλεῶς ἔχειν *Vat.*

s Ἐθναρχίαν τῶν Γαλατῶν.] Archelaus non Ethnarcha, sed Rex ab Augusto constitutus; Harduin. Num. Herod. p 24. Malè *Tetrarchiam suscipiens* Rufinus. SPANH.

t Ἰωάζαρον τὸν Βοηθοῦ] Ἰάζαρον *Busb.* Hujus in pontificatu Christum natum esse adnotat *Nicephorus* sub Matthia potius existimat *Petavius* in lib. X. de *Doctr. Temp.* c. 55.

v Τὸν Βοηθοῦ] Vel ex Simone filio nepotem. *Usser.* ad *A. M.* 4002.

x Ἐπικαλῶν] Ἐπικαλᾶν ἀεὶ τῷ συσχόλῳ *Vat.* ἐπικ. αὐτῷ ὡς *L. B.* ἐπικαλῶν ὡς συσχόντα *Busb.*

y Ἀποκαθίστησι] Ἐπικαθίστησι *Vat.*

z Νεαρὰν τὴν κώμην] Verba ista Νεαρὰν τὴν κώμην non agnoscit *Epiphan.* ὑδάτων ὁ πρὸς Ἀναρὰν τὴν κώμην *Vat.*

a Ὠφελεῖ ἐπιρρέουσα,] Ὀφείλει in *Editis.* ὀφειλεῖ *Vat.* unde ἀφελεῖ (pro ut quoque jam *Lugd. Bat.* expresse habet) rescripsi.

b Καὶ γὰρ πατρίδα] Τὸ πατρίδα τοῦτο ποιησάμενος *Busb.*

c Γλαφύραν] Γλαφύρας τὴν Ἀρχελάου τοῦ ἀνεψιοῦ *Vat.*

d Ἀπώμοτον ——— ἄγεσθαι,] Judæis lege vetitum fratrum uxores ducere; nempe quæ filios è priori marito seu fratre susceperat. Ita etiam, quem postea consului, *Zonaras* hunc locum exponit p 264. A. ἀπειρημένον τῷ νόμῳ ἀδελφῶν ἀγέσθαι γυναῖκας, παῖδας ἐκ τοῦ τεθνεότος ἐχούσας· Vide simile de Herodiade, quæ duobus fratribus nupsit, judicium infr. lib. 18. c. 6. §. 6. SPANH.

e Τοῦ Σιὲ παιδός.] Σιὲ *Busb.* & *Vat.* Σὲ *Hen. à pr. m.* Σιὲ *Zonar.* In *Epiphanii* libris, *See fil.* Abest Σιὲ in *L. B.*

f Δεκάτῳ δὲ ἔτει] At vero in *lib.* 2. *de Bello Jud.* non decem sed novem Archelao tribuuntur anni. Non tamen hoc mirum, (inquit *Is. Vossius* in *Chron. S.* p. 158.) decimus enim Archelai annus non fuit absolutus (sed tantum inchoatus ut dicit *Usserius*, quem omnino vide in *Annalibus* ad A. M. 4010.) Forsan aristæ illæ plenæ, quas in somnis videt, novem tantum fuere numero, decima fracta aut non plena. Vide etiam *Pagi Critica* in *Baronium*, Vol. 1. p. 13. HUDS. Conf. *alibi.* lib. 2. c. 7. §. 3. SPANH.

g Τῶν ἀδελφῶν] Ἀδελφῶν deest *Vat.* immo ἀδελφῶν ἀνδρῶν desunt *Busb.* nec ea agnoscit *Epiphan.* Forsan ἀνδρῶν fuerit à manu *Josephi*, sed ἀδελφῶν à margine in textum irrepserit. Verum *Dio* (l. 55. p. 567.) à fratribus accusatum fuisse prodidit, hisce verbis, ὅ, τε Ἡρῴδης ὁ Παλαιστινὸς (ita enim *Archelaum* appellat, nec hallucinatur ut recentes Historici scribunt, sed *Archelaum* duplex nomen tulisse nos edocet, sicut & *Archelaus* junior, qui *Herodes* dictus est. *Pagi* ad *Baron.* p. 13) αἰτίαν τινὰ λάβῃ τῶν ἀδελφῶν λαῶν, ὑπὸ τῶν Λίπης ὑπεξωρίσθη. unde rescribendum censet *Petitus* (in *Animad. ἀνεκδότοις* tom. 1. p. 539.) οἱ πρῶτοι τῶν ἀδελφῶν, ἀνδρῶν ὄντες Ἰουδαίοις. Forsan distinguendum legendumque, οἱ πρῶτοι τῶν ἀδελφῶν, ἀνδρῶν τε ὄντες Ἰουδ. Ita verto ac si scriptum fuisset, οἱ ἀδελφοὶ σὺν πρώτοις τῶν ἀνδρῶν ὄντες Ἰουδ. HUDS. Dele *ἀδελφῶν*. SPANH. Deleri idem jubet *L. B.* sed *Hudsonii* lectio sicuti fieri potest, ita facile etiam inde duplex oriri scriptura potuit, quod utraque vox per compendium literarum, in duobus MSS. fuit scripta, ne quid periret, in describendo deinde utraque fuerit posita; vel quod ambigens scriba an ἀνδρῶν an ἀδελφῶν esset in suo exemplari, utrumque expresserit. Nihil certe perit, si ἀδελφῶν cum MSS. & *Epiphanio* deleatur. HAV.

h Ἐκ τοῦ ὀξέως] Ὀξέως, ταχέως, *Hesych.* infr. lib. 18. c. 4. §. 1. & c. 5. §. 6. SPANH.

pſum ad nos adducas. Atque ille prima navigatione tranſmiſſus in Judæam venit, & Archelaum cum amicis epulantem deprehendit: cui cum voluntatem Cæſaris expoſuerat, ad maturandam profectionem perpulit. Ubi autem *Romam* venit, Cæſar, poſtquam illum cauſam ſuam contra certos accuſatores agentem audivit, eum in exſilium abegit, Vienna Galliarum urbe in commorandi locum ei aſſignata; pecuniaque ſpoliavit.

In exſilium miſſus.

Archelai ſomnium.

3. Antequam autem evocatus Romam iret Archelaus, ſomnium hujuſmodi ſuis amicis narravit. "Viſus eſt ſibi videre decem ſpicas, tritici plenas, "jam perfectas, quas, ut ipſi videbatur, boves de- "paſcerent." Experrectuſque (putabat enim viſionem magna ſibi portendere) conjectores accerſit, qui in ſomniis verſabantur. Cum autem alii ab aliis diſſentirent (nam una eademque omnibus non erat interpretatio) Simon quidam Eſſæus, poſtulata dicendi venia, dixit Archelao, "Viſione il- "la ſignificari rerum mutationem, idque in de- "terius. Boves enim ærumnam declarare, quippe "laborioſum animal; itemque rerum mutationem, "quoniam humus, quæ ab eis coleretur, eodem "in ſtatu permanere non poſſet: ſpicas autem, "cum decem eſſent, totidem annorum indices eſſe, "quoniam una æſtate proveniat ſpica. itaque Ar- "chelao finem adeſſe imperii." Atque ſic ille ſomnium enucleavit. Quinto autem die, poſtquam hoc ſomnium viderat Archelaus, *aiter ille* Archelaus qui eum evocabat, à Cæſare in Judæam miſſus veniebat.

Glaphyræ ſomnium.

4. Simile quiddam & Glaphyræ ejus uxori accidit, Archelai regis filiæ, quam, ut jam ante diximus, virginem in uxorem duxerat Alexander Herodis filius, Archelai frater: poſtea vero, quam Alexander à patre fuerat interemptus, nupſerat Jubæ Libyæ regi, cujus poſt deceſſum, viduam domi patris in Cappadocia degentem, in matrimonium accepit Archelaus, repudiata uxore ſua Mariamne. tantus erat ejus amor in Glaphyram. Igitur cum Archelai conjux eſſet, vidit hujuſmodi ſomnium. "Viſa eſt cernere aſtantem ſibi Ale- "xandrum, qua re gaviſa cupidiſſime eum comple- "xa eſt. At ille de ea queſtus eſt, dixitque, Gla- "phyra, ergo tu vulgare verbum comprobas, quo "feminis fidendum non eſſe dicitur, quæ mihi de- "ſponſa & nupta virgo, genitis ex me liberis, a- "mores oblita meos, alii nupſeris, neque hac contu- "meliâ contenta, cum tertio marito *ſponſa* cubare "auſa ſis, cum dedecore & probro in domum meam "*iterum* ingreſſa; Archelaoque viro tuo, fratri no- "ſtro, nupſeris. Ego vero meæ in te benevolen- "tiæ idcirco non obliviſcar, quin te omni infa- "mia liberabo, meam facturus ut prius fuiſti."

πωησάμενος, καὶ ἀφικόμενος εἰς Ιουδαίαν [i] καταλαμβάνει τ Αρχέλαον ἐν [k] εὐωχίαις ὄντα μ τ φίλων, τήν τε διάνοιαν ὑποσημαίνει τὴν Καίσαρος, καὶ ὥρμησεν αὐτὸν εἰς τ ἔξοδον. καὶ ὁ Καῖσαρ ἀφικομένῳ ἐπί τινων κατηγόρων ἀκροᾶται καὶ αὐτὸς λέγοντος, [l] καὶ ἐκεῖνον μὲν Φυγάδα ἐλαύνει, δὸς οἰκητήριον αὐτῷ Βίεννα πόλιν τῆς Γαλατίας· τὰ δ' χρήματα ἀπηνέγκατο.

γ'. Πρότερον δ ἡ κληθεὶς [m] ἐπὶ Ρώμης ἀνελθεῖν Αρχέλαος, ὄναρ τοιόνδε ἐκδιηγεῖται τοῖς Φίλοις. "[n] δοκῶ "σπείρειν [o] ἀσταχυας [p] δέκα τ ἀριθμὸν, τελείας πυρῶ τὴν "ἰδίαν ἀκμὴν ἀπληφότας, δόξα ἐμοὶ [q] αὐτῷ βιβρωσκομέ- "νους ὑπὸ βοῶν θεωρεῖν." καὶ [r] περιεγρόμενος, φέρειν δὲ εἰς μέγα δόξα ἑαυτῷ τὴν ὄψιν αὐτῷ, μεταπεμψάμενος τοὺς μαντεῖς, οἷς θεὶ ὀνειράτων ἦσαν αἱ ἀναστροφαί. σκιδναμένων δ ἑτέρων ἀφ' ἑτέρους, ἐ γὰρ εἰς ἕνα ἔκφυτο πᾶσιν ἀφήγησις, [s] Σίμων, ἀνὴρ γένος Εσσαῖος, ἀσφάλειαν αἰτησάμενος, "μεταβολὴν "πραγμάτων ἔλεγεν Αρχελάῳ φέρειν τὴν ὄψιν αὐτὸν ἐπ' ἀμ- "φοτέροις πράγμασιν. [t] βόας μὲν γὰρ κακοπαθείας τ ὑποφαίνειν, "διὰ τὸ ἔργοις ὑπεπλεκομένους τὸ ζῷον, μεταβολὰς δ αὖ "πραγμάτων, διὰ τὸ τὴν γῆν, πόνῳ τῷ ἐκείνων ἀρομέ- "νην, ἐν ταὐτῷ μένειν ἐ δύνασθαι· τοὺς δ ἀσταχυας [v] δέκα ὄν- "τας, [x] τοσόνδε ἀριθμὸν ἐνιαυτῶν ὁρίζειν, [y] βιοῦσθαι γὰρ ἕνὸς "ἕκαστον ἔτους ἥρως. καὶ τ μέντοι ἐξήκειν Αρχελάῳ τ ἡγε- "μονίας." καὶ ὁ μὲν [z] ταύτη ἐξηγήσατο τ ὄνειρον. πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ μεθ' ὃ τὸ πρῶτον αὐτὸς ἦλθεν Αρχελάῳ σωτὴρ, ὁ ἀνακαλέσας Αρχέλαος πέμπεται εἰς Ιουδαίαν ὑπὸ Καίσαρος ἀφίκετο.

δ'. Παρεχωλήσατο δ καὶ Γλαφύρα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ [a] τυχάν, βασιλέως Αρχελάου θυγατρὶ οὔσῃ, ἥ, ὡς πρότερον εἴπον, σωφρόνει, παρθένον λαβών, Αλεξάνδρου Ηρώδου μὲν υἱός, Αρχελάου δὲ ἀδελφός· ἐπεὶ δὲ συμβαίνει τ Αλέξανδρον ὑπὸ πατρὸς πλουτῆσαι, [b] Ιούβᾳ τῷ Λιβύων βασιλεῖ γαμεῖ), μεταστάντος δὲ ἐξ Λιβύης χρηυσαμένου ἐν Καππαδοκίᾳ ᾧδε τῷ πατρὶ Αρχέλαος ἄγει), [c] τὴν [d] συνοικοῦσαν αὐτῷ Μαρίαμμῃ ἐκβαλών. τοιόσδε αὐτὴν ὁ Γλαφύρας [e] ἀνέστρεψεν ἔρως. καὶ [f] συνοῦσα τῷ Αρχελάῳ, τοιόνδε ὄναρ ἰδεῖν) "ἐδόκει, τ Αλέξανδρον ἐπιστᾶσαν θεασαμένη, χαίρειν τε πρὸς "κάλλος προθύμως. τ δὲ κατιδόμενόν τι αὐτῆς παιδός, καὶ "Φάναι, Γλαφύρα, συνηγορεῖς ἄρα λόγῳ, [g] ὃς ἄπιστα ἐλέ- "γε εἶναι γυναιξίν, ἢ [h] συνωμολογήσασά μοι καὶ συγκαλού- "σιθεῖσα παρθένος, παίδων ἡμῖν γενομένων, λήθη παρεδό- "δως ἔρωτας τοὺς ἐμούς, δευτέρων ἐπιθυμίᾳ γάμων. [i] πλη- "θύουσα δέ σοι οὐδὲ ὑστεροῦσα, ἀλλὰ καὶ τέλειον ἐπίλημπτος "[k] σωτὴρ ἐπικαλεῖται νυμφίον, ἀπρεπῶς καὶ ἀναμαρτή- "τως [l] ἐπιβησόμενον οἴκῳ τῷ ἐμῷ, καὶ [m] γάμῳ συνδεμένη "πρὸς Αρχέλαον, ἄνδρα μὲν σεαυτῆς, ἀδελφὸν δ' ἐμέπε- "ρον. ἀλλ' οὐκ ἔσῃ λήθην ποιήσομαι εὐνοίας σ ἐγώ, ἀπολα- "λάξω δέ σε παντὸς ἐ ὀνειδίσμου, ἐμοὶ ὥσπερ [n] ἦς κατασκε-

i Καταλαμβάνει τ Αρχέλαον] Ita *Busb.* λαμβάνει in *ceteris.*
k Εὐωχίαις] Sic *Busb.* & *Vat.* Δωχίαι in *Editis Aliisque.*
l Καὶ ἐκεῖνον] Καὶ deeſt *Busb.* & *Vat.*
m Ἐπὶ Ρώμης] Εἰς Ρώμην *Busb.*
n Θεασάμενος] Τεθεᾶ) *Busb.*
o Ἀσταχυας] Ita *MSS.* ut infra mox. ἀσάχυς in *Editis.*
p Δέκα τ ἀριθμὸν,] Conf. ἀλλοι. lib. 2. c. 7. §. 3. SPANH.
q Αὐτῷ βιβρωσκομένους] Αὐτὸ *Busb.*
r Περιεγερόμενος,] *L. B.* περιεγρόμενος.
s Σίμων, ἀνὴρ γένος Εσσαῖος,] Supra de Juda quodam Εσσηνὸν τὸ γένος lib. 13. c. xi. §. 2. Conf. de Eſſæis ἀλλοι. lib. 1. c. 3. §. 5. & lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.
t Βόας —— ζῶον,] Conf. ſupr. lib. 2. c. 5. §. 6. ἀλλοι. lib. 2. c. 7 §. 3. SPANH.
v Δέκα ὄντας.] Alibi novem viſas refert. Sed in lib. *de Vita* decimum annum Archelai memorat, quare hoc vero propius videtur. REL.
x Τοσόνδε ἀριθμὸν] Τοσῶνδε *Busb.*
y Περιόδων γὰρ ἑνὸς] Περιόδων γὰρ ἑνὸς ἕκαστος θέος *Vat.* In *Epiphanii* verſione, *unam quippe futuram eſſatem & tempus ſuppleri aſſeverebat Archelao, quod de principatu ſuæ poteſtatis exiret.*
z Ταύτη ἐξηγήσατο τ ὄνειρον.] Ita *Vat.* & *L. B.* proxime ſupr. c. 14. §. 1, initiò. ταῦτα in *reliquis.*

a Τυχάν,] Συντυγχάνει *Vat.*
b Ιούβᾳ τῷ Λιβύων βασιλεῖ γαμεῖ),] Eadem de tribus his Glaphyræ maritis ἀλλοι. lib. 2. c. 7. §. 4. SPANH.
c Τῷ συνοικοῦσαν αὐτῷ Μαρίαμμῃ ἐκβαλών.] Conf. ſup. c. 1. §. 2. SPANH.
d Συνοικοῦσαν] Συνοῦσαν *Vat.* & mox (h. ead. §.) συνοῦσα, ut & *Busb.*
e Ανέστρεψεν ἔρως.] Επέχει *Vat.*
f Συνοῦσα] *L. B.* συνοικοῦσα.
g Ος ἄπιστα ἔλεγεν εἶναι γυναιξίν,] Poſt γυναιξὶν, diſting. ἃ ἄπιστος εἶναι τοῖς ἀνδράσι τὰς γυναῖκας, φησὶ Zonaras p. 265. D. *Rufinus* fidem mulieribus non habendam. SPANH.
h Συνωμολογήσασά μοι] Συναμύσασά τι *Vat.*
i Πληθύουσα] Infr. lib. 18. c. 7. §. 7. πληθύσεσθαι τ ἄμπελον. SPANH.
k Σωτὴρ ἐπικαλεῖται νυμφίον,] Ita *Busb.* & *Vat.* σωτὴρ *L. B.* αὐτὴν in *Editis Aliisque.*
l Επιβησόμενον οἴκῳ τῷ ἐμῷ,] Ita *Vat.* & *Coccejus.* ἐπιβῆναι in *Editis.* ἐπιβῆσα *Vat.*
m Γάμῳ συνδεμένη πρὸς] Γάμων *Vat.* & *Busb.* &, ut videtur, *Hen. à pri. m.*
n Ἧς κατασκευασμένῳ.] Ita cum *Cod. Busb.* ἦν in *reliquis.*

, Et

"τεσκάζασάμενος." ποῦτα διηγησαμένη πρὸς τὰς συνήθεις τ γυναικῶν, μετ' ὀλίγας ἡμέρας πλδ[illegible] τ βίον.

ε. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἀλλότρια νομίσας αὐτὰ τῷδε τῷ λόγῳ εἶναι, διὰ τὸ περὶ τ βασιλέων αὐτὸν ποιεῖσθαι, καὶ ἄλλως ὀ δὴ καὶ διδάγμά τι φέρειν, τῶν ἀμφὶ τὰς ψυχὰς ἀθανασίας ἐμφερῆς, καὶ τ θείας προμηθείας τὰ ἀνθρώπινα πρὸς ἀλήθειαν τῇ αὐτῇ, καλῶς ἔχειν ἐνόμισα εἰπεῖν. ὅταν δὲ ἀπιστεῖταί τὰ τοιάδε, γνώμης ἀνάμενον τ ἑαυτῷ κώλυμα οὐκ ἂν ἥκοιτο τῷ ἐπ' ἀρετὴν αὐτῷ προτιθεμένῳ. Ρ τ δὲ Ἀρχελάου χώρας ὑποπιπτούσης προσνεμηθείσης τῇ Συρίων, πέμπεται ᵍ Κυρήνιος ὑπὸ Καίσαρος, ἀνὴρ ὑπατικὸς, ʳ ἀποτιμησόμενος τὰ ἐν Συρίᾳ, καὶ τ Ἀρχελάου ἀποδωσόμενος οἶκον.

Hæc cum apud mulieres ſocias ſuas narraſſet, aliquot poſt diebus moritur.

5. Ego vero, iſta ab hac narratione non aliena eſſe ratus, quod mihi ſermo ſit de *ipſis* regibus, præſertimque quod aliquid in exemplum afferant; & ad probandam animarum immortalitatem, Deique circa res humanas providentiam, commodum eſſe exiſtimavi ut illa memorarem. Cui vero hæc videntur incredibilia, ſua dum fruitur opinione; illi rei non ſit impedimento, quæ ipſi datur pro incitamento ad virtutem. * Cæterum ditione Archelai Syriæ contributa, miſſus eſt à Cæſare Quirinus, vir conſularis, ut cenſum ageret bonorum in Syria, & Archelai domum adiceret. *Archelai Ethnarchiâ in provinciam redacta.*

Τέλος τ βιβλίου ἑπταικαιδεκάτου.

Finis Libri decimi ſeptimi.

o Ἐπὶ δ[illegible]δόγμά τι φέρειν,] Ἐπὶ δ[illegible]δείγμα Busb.

p Τῆς —— Συρίας] Mox lib. 18. c. 1. §. 1. προσθήκη τ Συρίας. SPANH.

* *Cæterum —— addiceret.*] Potius, *at regione quæ ſub Archelai ditione —— fuerat vectigali* Syriæ *contributa, mittitur Quirinus à Cæſare, vir Conſularis, tributi penſitationem cenſu habito facturus, & ipſam Archelai venditurus domum.* Hac de vide *Poſſini* Spicilegium Evangel. §. XXIV. HUDS. vel IBBETSON. in *Add.*

q Κυρήνιος] Κυρίνιος *Straboni.* in aliquibus *Epiphanii* libris *Cyrinus*, in aliis *Cyrenius*. Verum Ω Κυρίνιος nomen fuit *P. Sulpicius Quirinus*, ut monſtrat *Jac. Perizonius* in *Diſſ. de Auguſtea orbis Terr. deſcriptione*, p. 971. Rectius ſane ſcribendum Κυιρίνιος quam Κυρήνιος, niſi externis uſitatum fuiſſet cognomina Romanorum in ος efferre. HUDS. Quirinius miſſus, ut cenſum ageret per Syriam. *Rufino* Cyrinus. De Quirinio infr. lib. 20 c 4. §. 2. Κυρίνιος τ Ἰουδαίας τιμητὴς ὄντος. Conf. alsos. lib. 7. c. 8. §. 1. SPANH.

r Ἀποτιμησόμενος] Bis igitur à Cæſare in Syriam miſſus eſt, ſed non ex eadem cauſa. Prioris ἀπογραφῆς (cujus meminit *Lucas*, c. 2 v. 2) cauſa, ut non tam in Judæa quam in toto orbe Romano omnes deſcriberentur, ut quot & quantos delectus ad bellum populus Romanus facere poſſet, tam ex provinciis quam ex ſociis regibus & civitatibus, ſciri poſſet. Poſterioris ἀπογραφῆς (cujus mentio *Act.* v. 37.) cauſa intra Syriam Palæſtinam, & unius Archelai patrimonium & Tetrarchiam ſtetit; nec mera & nuda erat ἀπογραφή, ſed redactio bonorum Archelai in fiſcum, & exactio tributi ſuper provinciales, Judæâ poſt exſilium Archelai redactâ in provinciam & Romanis præſidibus patere juſſa. Qui plura hac de re ſcire deſiderat, & de conciliatione *Lucæ* & *Joſephi*, adeat *Montacutium* in *Originibus Eccl.* parte pr ſub initium, *Uſſerium* in *Annalibus* ad A. M. 4000. *Caſaubonum* contra *Baronium*, p. 127. *Grotium* ad *Luc.* c. 2. v. 2. *Pagium* in *App. Chronol. ad Baronium*, p. 31. & 32. *Jac. Perizonium* in *Diſſ. de Auguſtea Orbis Terr. deſcriptione. Reineſium* in *Epiſt.* LVII. *Rychium* ad *Tacitum*, p. 38. & *Baſnagium* in *Annalibus Politico-Eccleſ.* p. 108. &c.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΟΚΤΩΚΑΙΔΕΚΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO OCTAVO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. Ὡς Κυρίνιος ὑπὸ Καίσαρος ἐπέμφθη τιμητὴς Συρίας Ϲ Ἰουδαίας, καὶ ἀποδωσόμενος τῷ Ἀρχελάου οἶκον, μεταπιπτούσης τ Ἰουδαίας ἐκ βασιλείας εἰς ἐπαρχίαν· καὶ ὡς Κωπώνιος, ἐκ τ ἱππικοῦ τάγματος, ἐπέμφθη ἔπαρχος Ἰουδαίας. καὶ ὡς Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος καί τινες ἕτεροι ἔπεισαν τὸ πλῆθος μὴ ἀπογράψασθαι τὰς οὐσίας, καὶ πολλοὶ ἠκολούθησαν αὐτῶν τ γνώμαις, μέχρι Ἰωάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς ἔπεισεν αὐτοὺς μᾶλλον ὑπακοῦσαι Ῥωμαίοις, καὶ ἀποδόσθαι τὰς οὐσίας.

1. *Quomodo Quirinius ad cenſendam Syriam & Judæam miſſus eſt à Cæſare, & ad Archelai facultates addicendas, Judæa è regno in provinciæ formam redacta: atque Coponius ad procurandam Judæam miſſus eſt. Et quomodo Judas Galilæus & alii nonnulli populo perſuaſerunt, ut bonorum cenſum impedirent, multique in eorum ſententiam iverunt, donec Joazarus pontifex eos adduxit ad obedientiam Romanis præſtandam, & ad cenſum facultatum admittendum.*

β'. Τίνες αἱρέσεις, καὶ ὁπόσαι παρὰ Ἰουδαίοις * Φιλοσοφίαι, Ϲ τίνες οἱ νόμοι.

2. *Quænam ſectæ, & quot apud Judæos philoſophandi genera, & quæ inſtituta.*

γ'. Ὡς Ἡρώδης Ϲ Φίλιππος οἱ τετράρχαι πόλεις ἔκτισαν εἰς τιμὴν Καίσαρος.

3. *Quomodo Herodes & Philippus tetrarchæ urbes in honorem Cæſaris ædificarunt.*

δ'. [b] Ὡς Σαμαρεῖς, ὀστᾶ νεκρῶν διαρρίψαντες εἰς τὸ ἱερὸν, τ λαὸν ἐπὶ ἡμέρας ἐμίανον.

4. *Quomodo Samaritæ, mortuorum oſſa paſſim per templum diſpergendo, populum ſeptem dies polluerunt.*

5. Qui-

* Φιλοσοφίαι,] Ita lego pro Φιλοσόφων.

b Ὡς Σαμαρεῖς,] Hoc ſummarium, & quod ſequitur, eruimus è *Codd. MSS.*

5. *Quomodo Salome Herodis soror bona sua cum moreretur Juliæ Cæsaris uxori reliquit.*

6. *Quomodo Pontius Pilatus secum statuit Cæsaris effigies in Hierosolyma clam inferre; populusque, ea re cognita, à seditione in eum movenda non destitit, donec imagines Hierosolymis Cæsaream relatæ essent.*

7. *Quænam Judæis Romæ degentibus sub id tempus acciderint, & de populo corruptela depravato apud Samariam, utque Pilatus complures interemit.*

8. *Pilatus à Samaritis accusatur apud Vitellium. utque Vitellius eum Romam ad Cæsarem proficisci compulit, ut factorum rationem redderet.*

9. *Vitellii profectio Hierosolyma, & quomodo ei scripsit Tiberius Cæsar ut Artabano Partho persuaderet obsides ei mittere, bellumque contra Aretam suscipere.*

10. *Philippi obitus, & quomodo tetrarchia ejus facta erat provincia.*

11. *Herodes Tetrarcha bellum movet contra Aretam, & prælio superatur.*

12. *Agrippa rex Romam mari proficiscitur ad Tiberium Cæsarem, utque à liberto suo accusatus in vincula conjicitur: & quo pacto post Tiberii excessum à Cajo solutus est, & rex factus est Philippi tetrarchiæ.*

13. *Quomodo Herodes tetrarcha Romam profectus & ab Agrippa accusatus in exsilium missus erat; utque Cajus tetrarchiam ejus dedit Agrippæ.*

14. *Judæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio, & legatio utrorumque ad Cajum.*

15. *Judæi ab Apione cæterisque cum illo legatis accusantur, quod Cæsaris statuam non haberent.*

16. *Ut Cajus iratus in Syriæ præfecturam mittit Petronium, cum mandatis ut exercitu coacto bellum inferret Judæis, nisi vellent ipsius statuam recipere.*

17. *Quænam Judæis apud Babylonem acciderunt, ex factis Asinæi & Anilæi fratrum.*

ε'. Ως Σαλώμη ἡ ἀδελφὴ Ηρώδε πλουτήσαζα τὰ αὐτῆς κατέλιπεν Ιυλίᾳ τῇ Καίσαρ◎ γαμετῇ.

ς'. Ως Πόντι◎ Πιλάτ◎ ἠθέλησε κρύφα εἰσενέγκαι εἰς Ιεροσόλυμα τροπαῖα Καίσαρ◎, γνοὺς ὁ λαὸς ἐτάσιασε πρὸς αὐτὸν, ἄχρι ἐξενέγκωσιν αὐτὰς ἐκ Ιεροσολύμων εἰς Καισάρειαν.

ζ. Τὰ συμβάντα Ιουδαίοις ἐν Ρώμῃ κ τότε τ καιρὸν, κ ὡς ἐν Σαμαρείᾳ καταφθορᾶς τ πλήθους, ⸫ ὡς πολλοὺς ἀπώλεσε Πιλάτ◎.

η'. [c] Κατηγορία ὑπὸ Σαμαρέων Πιλάτου ἐπὶ Ουϊτελλίου, κ ὡς Ουϊτέλλι◎ ἠνάγκασεν αὐτὸν ἀναβῆναι εἰς Ρώμην πρὸς Καίσαρα, κρῖναι ἀποδοῦναι λόγον περὶ τ πεπραγμένων.

θ'. Ουϊτελλίου ἀνάβασις εἰς Ιεροσόλυμα, κ ὡς Τιβέρι◎ Καῖσαρ ἔγραψεν αὐτῷ, Αρταβάνῃ μὲν [d] τ Πάρθον πεῖσαι ὁμήρους αὐτῷ πέμψαι, πρὸς Αρέταν δ πολεμεῖν.

ι'. [e] Τελευτὴ Φιλίππου, κ ὡς ἡ τετραρχία αὐτοῦ ἐπαρχία ἐγένετο.

ια'. Πόλεμ◎ Ηρώδου τ τετράρχου πρὸς Αρέταν τ τ Αρεθᾶ βασιλέα ⸫ ἧτται.

ιβ'. Ἀπόστολος Αγρίππα τ βασιλέως εἰς Ρώμην πρὸς Τιβέριον Καίσαρα, κ ὡς [f] κατηγορηθεὶς ὑπὸ τ ἰδίου ἀπελευθέρου ἐδέθη· κ ὃν τρόπον ἐλύθη ὑπὸ Γαΐου μετὰ τὴν Τιβερίου τελευτὴν, κ ἐβασίλευσε τ Φιλίππου τετραρχίας.

ιγ'. Ως Ηρώδης τετράρχης ἀναβὰς εἰς Ρώμην, κατηγορηθεὶς ὑπὸ Αγρίππα, ἐξωρίσθη· κ ὡς τὴν τετραρχίαν αὐτοῦ ἐδωρήσατο Γάϊ◎ Αγρίππᾳ.

ιδ'. Στάσις τ ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιουδαίων κ Ελλήνων, κρὶ πρεσβεία ἀφ' ἑκατέρων πρὸς Γάϊον.

ιε'. [g] Κατηγορία Ιουδαίων ὑπὸ Απίων◎ κ τ συμπρεσβέων ὅτι τῷ μὴ ἔχειν Καίσαρ◎ ἀνδριάντα.

ις'. Ως [h] ἀγανακτήσας Γάϊ◎ πέμπει Πετρώνιον ἡγεμόνα εἰς Συρίαν, δοὺς ἐντολὰς στρατολογῆσαι δυνάμιν πολεμῆσαι Ιουδαίοις, ἐὰν μὴ θέλωσι δέξασθαι αὐτοῦ τ ἀνδριάντα.

ιζ'. Τὰ συμβάντα τοῖς ἐν Βαβυλῶνι Ιουδαίοις, δι' Ασιναῖον κ Ανιλαῖον τοὺς ἀδελφούς.

ε Κατηγορία —— Ουϊτελλίου,] Verba ista, Κατηγορία ὑπὸ Σαμαρέων Πιλάτου ἐπὶ Ουϊτελλίου, accepta debemus *MSS.*

d Τὸν Πάρθον] Ita *MSS.* τ Πάρθων in *Editis.*

e Τελευτὴ Φιλίππου,] Hoc summarium habuimus è *MSS.*

f Κατηγορηθεὶς] Κατηγορηθεὶς ὑπὸ τ Ιουλίου ἰδίου in *Cod. Vat.*

g Κατηγορία Ιουδαίων] Et hoc summarium nobis conservarunt *Codd. MSS.*

h Ἀγανακτήσας] Vocem ἀγανακτήσας addidimus è *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΚΤΩΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] λϚ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUS OCTAVUS.

Continet hic liber tempus annorum XXXII.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Κυρήνιος ὑπὸ Καίσαρος ἐπέμφθη τιμητὴς Συρίας ἐπὶ Ἰουδαίους, καὶ ὡς Κωπώνιος ἐπέμφθη ἔπαρχος Ἰουδαίας. περὶ Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου, καὶ περὶ αἱρέσεως παρὰ Ἰουδαίοις.

[b] ΚΥΡΗΝΙΟΣ δή, τῶν εἰς τὴν βουλὴν συναγομένων ἀνὴρ, πάσας τε ἄλλας ἀρχὰς ὑπατικὰς διεπεπλεκὼς, καὶ μικρὸν πασῶν ὀδεύσας [c] ὕπατος γενέσθαι, [d] πάντα ἄλλα ἀξιώματα μείζονα, σὺν ὀλίγοις δὴ Συρίας παρὼν, ὑπὸ Καίσαρος [e] δικαιοδοτήσων τὸ ἔθνος ἀπεσταλμένος, καὶ τιμητὴς τῶν ἀσιῶν γενησόμενος. [f] Κωπώνιός τε αὐτῷ συγκαταπέμπεται, [g] πραγμάτων τῶν ἱππέων, ἡγησόμενος Ἰουδαίων τῆς ἐπὶ πᾶσιν ἐξουσίας. [h] παρὼν δὴ καὶ Κυρήνιος εἰς τὴν Ἰουδαίων [i] προσθήκην τῆς Συρίας γενομένην, ἀποτιμησόμενός τε αὐτῶν τὰς οὐσίας, καὶ ἀποδωσόμενος τὰ Ἀρχελάου χρήματα. οἱ δὲ, καίπερ τὸ κατ' ἀρχὰς ἐν δεινῷ φέροντες τὴν ἐπὶ τῇ ἀπογραφῇ ἀκρόασιν, ὑπωκατέξεσαν τῷ εἰς τέλεον ἐναντιοῦσθαι, πεισαντος αὐτοὺς τοῦ ἀρχιερέως Ἰωαζάρου· Βοηθοῦ δὲ ὄντος υἱοῦ Βοήθου. καὶ οἱ μὲν, πεισθέντες τοῦ Ἰωαζάρου τοῖς λόγοις, ἀποτίμων χρήματα, μηδὲν [k] ἐνδοιάσαντες· [l] Ἰούδας δὲ [m] Γαυλανίτης ἀνὴρ, ἐκ πόλεως ὄνομα [n] Γάμαλα, [o] Σαδδουκον Φαρισαίων προσλαμβανόμενος, ἠπίγαγε ἐπὶ ἀποστάσει, τῷ τε ἀποτίμησιν οὐδὲν ἄλλο ἢ ἄνδρας δουλείαν ἐπιφέρειν λέγοντες, καὶ τὴν ἐλευθερίας ἐπ' ἀντιλήψει προκαλοῦντες τὸ ἔθνος. ὡς [p] παρέσχον μὲν καταρθοῦν εἰς τὸ εὐδαιμον ἀνακυψάσης τὴν πτή-

CAP. I.

Quomodo Quirinius ad censendam Syriam & Judæam missus est à Cæsare, & Coponius ad procurandam Judæam. item de Juda Galilæo, & de Sectis apud Judæos.

INTEREA Quirinius, unus è Senatoribus *Romanis*, vir omnibus magistratibus jam perfunctus, & qui * per omnes honorum gradus ad consulatum usque provectus fuerat, aliis etiam dignitatum insignibus conspicuus, cum paucis militibus in Syriam pervenit, missus à Cæsare, tum ut jus redderet populo, tum ut census facultatum ageret. Mittitur etiam cum eo Coponius, vir ordinis equestris, qui summa cum potestate Judæis præesset. Quin & in Judæam Syriæ additam venit Quirinius, ut eorum bona censeret & Archelai pecuniam addiceret. Judæi vero, quamvis in principio vel nomen descriptionis ægre audire voluerant, paulatim tamen eò venerunt ut huic rei non adversarentur, idque suasu pontificis Joazari, qui Boëthi filius erat. Atque illi quidem, Joazari rationibus assentientes, sine controversia bonorum censum agi permiserunt: Judas vero Gaulanites, ortus ex oppido Gamalis, Sadduco Pharisæo sibi adjuncto, populum ad defectionem concitabat, *ambo* dicentes censum *eum* nihil minus secum afferre quam manifestam servitutem, & universam gentem ad libertatem vindicandam cohortantes: quasi *ipsis* darent rem quidem bene agere & facultates

Quirinius ad censendam Syriam & Judæam missus.

Coponius Syriæ præsses.

Judas Gaulanita populum ad defectionem sollicitat.

---

[a] ΛϚ'.] Ita in *Græcis* omnibus. in *Latinis* quibusdam XXXII. in aliis XXXIII.

[b] Κυρήνιος —— ἱππικὰς, &c.] Conf. *alibi*. lib. 2. c. 8. §. 1. & supr. lib. 17. c. 15. §. 5. SPANH.

* *Per —— fuerat,*] *Al.* Percurrit omnes magistratus, ut fuerit etiam Consul.

[c] Ὕπατος.] Hunc Josephi de Quirinio locum adducit Eusebius H. Eccl. l. 1. c. v. p. 18. *ubi vide.* *Euseb.* SPANH.

[d] Πάντα ἄλλα ἀξιώματα] Est qui legendum censet, πάντα τε ἄλλα ἀξιώματα μείζονα, τῶν ὀλ. in *Editis* hoc modo distinctum erat, πάντα τε ἄλλα ἀξιώματα μείζονα σὺν ὀλίγοις, ἐπὶ Σ.

[e] Δικαιοδοτήσων] Vide *Huet.* in D. E. p. 392.

[f] Κωπώνιος —— ἐξουσία.] Conf. *alibi*. lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

[g] Πράγματος τῶν ἱππέων,] In *Editis* talis erat interpunctio, πράγματος τῶν ἱππέων ἡγησόμενος, Ἰουδαίων τῆς ἐπὶ πᾶσιν ἐξουσίας. nec aliter *Epiphanius* legisse videtur, qui vertit, *ductor totius equestris agminis, potestatemque Judæorum omnium gerens.*

[h] Παρὼν δὲ καὶ Κυρήνιος] Sc. secundo missus ad censum agendum, cum antea id munus obiisset Sentio Saturnino Syriæ præside, cui censum priorem adscribit *Tertullianus* (lib. 4 contra *Marcionem* c. 48.) ab aliis Quirinio adscriptum, ut qui Saturnino, quod exacte didicisset res orientis, cum extraordinario imperio adjunctus fuerat. Videsis auctores in Not. mox citatos, ut & *Norisium* in *Cenotaph. Pis.* p. 321. & *Basnagium* in *Annalibus Politico-Eccl.* p. 203.

[i] Προσθήκην τῆς Συρίας] Infr. c. 5. §. 6. & c. 8. §. 2. προσθήκην τῇ Ἀγρίππα βασιλείᾳ· vid. & supr. lib. 17. c. 15. §. 5. ubi illam de Antipa mentionem ut falsam redarguit *Harduin.* eundemque fuisse illum Antipam, qui major Agrippa de Num. Herod. pag. 42. SPANH.

[k] Ἐνδοιάσαντες·] Ἐνδοιάσαντες. Γαυλανίτης δέ τις ἀνὴρ *Basil. Vat.* & *Zonar.*

[l] Ἰούδας δὲ Γαυλανίτης ἀνὴρ,] Conf. *alibi*. lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

[m] Γαυλανίτης ἀνὴρ,] Lib. 20. à *Josepho* (qui satis accurate Galilæam & Gaulaniten distinguit) *Galilæus* appellatur. Verum *Judæ* quidni nomen duplex, unum ab urbe natali, alterum à loco educationis aut habitationis; sicuti *Apollonius*, Argonauticôn scriptor, qui patria *Ægyptius* erat, *Rhodius* appellatur.

[n] Γάμαλα,] Conf. supr. lib. 13. c. 15. §. 3. SPANH.

[o] Σαδδουκον] Σαδδὰκ *Zonaras* p. 265. SPANH.

[p] Παρέσχον] *L. B.* παρέσχε.

tates ſuas in tuto reponere, boni vero hiſce majoris ſecuritatem habere, gloriæ *ſcilicet* & laudis ex animi magnitudine comparandæ; Deumque non alia ratione prompte eos adjuturum eſſe, quàm ſi conſultis ſuis ſtrenue operam navarint, præſertim ſi magnis rebus in animo agitatis, iis exſequendis nulli parcant labori. Atque ita (nam ſumma cum aviditate ea quæ dicerent accipiebant homines) in majus provehebatur temerarium quod auſi ſunt incœptum. nihilque fuit malorum, quo non, ex viris iſtis profecto, repleta erat gens, etiam ſupra quam dici poteſt: alioque poſt aliud bello exorto fieri non potuit, quin vi perpetua affligerentur, & amiſſione amicorum, qui ærumnas leviores facerent; accedente, quod frequens erat latronum graſſatio, magnaque primariorum virorum occiſio, prætextu quidem communis libertatis propugnandæ, revera autem lucri privati ſpe. unde coortæ ſunt ſeditiones; & ex his cædes publicæ, partim quidem popularium edita ſtrage, (dum in ſe invicem furerent homines eo animo ut nemo ex parte adverſa relictus eſſet) partim vero hoſtium: deinde ſequuta eſt fames, quæ omnem ad facinus quodcunque verecundiam ſuſtulit, urbium expugnationes, & excidia, uſquedum etiam templum ex iſta ſeditione igne hoſtili deflagraret. Tantum rerum novarum molitio & inſtitutorum patriorum mutatio valuit ad eos, qui in idem convenerant, perdendos. Siquidem Judas & Sadducus, qui quartum philoſophandi genus nobis invexerant & plurimos habuerant ſectatores ejus ſtudioſos, non in præſens tantum univerſam ſeditione rempublicam perturbarunt, ſed & mala futura, quæ tum radices egerant, ſeverunt irrigaruntque ejuſmodi philoſophia, cui non antea homines aſſueverant. De qua paucis volo differere, eoque magis quod juniores iſtis inſtitutis dediti rebus noſtris exitium attulerint.

II. *Judæorum Sectæ.*

2. Habebant Judæi à priſcis etiam temporibus tres patriæ philoſophiæ ſectas, unam quidem Eſſenorum, alteram vero Sadducæorum, tertiam autem, quam profitebantur Phariſæi nomine. Et quanquam de his egimus in ſecundo libro Judaïci belli, nunc tamen eas ſigillatim attingere non gravabimur.

Phariſæi.

3. Phariſæi enim tenuiter vivunt, nihil deliciis tribuentes: & quæ * ratio judicavit bona ac tradidit, eorum regulam ſequuntur, tuenda omni modo cenſentes quæ ab illa præſcripta ſunt. exhibent & honorem ætate provectioribus, non id ſibi ſumentes arrogantiæ ut contradicant eis rebus quas

---

q Ἀσφάλισιν] *L. B.* σφαλεῖσι.

r Δὲ ℨ ταυτης ϖλειότ⊙ ἀγαθῆ,] Ita in *MSS.* ℨ ℨ ὁπ ταύτης in *Editis.*

s Τὸ —— συμϖεθυμεῖαζ,] Idem locus de Juda Gaulonite adductus ab Euſebio *H. Eccl.* l. 1. c. v. vid. ἀλωσ. lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

t Συμϖεθυμεῖαζ,] Antea diſtinctum erat, συμϖεθυμεῖαζ μᾶλλον, ἢ μεγάλων.

v Ἐργαζ᾽) *L. B.* ἐργασεῖ.

x Μὴ ἐξαφίων᾽) ϖόνε ℨ ἐϖ᾽ αὐτοῖς.] Iſta verba, μὴ ἐξαφίων᾽) ℨ ἐϖ᾽ αὐτῆς φόνε, omittunt interpretes, tam *Epiphanius* quam *Gelenius*: forſan quod mendoſa eſſent. cumque ipſe idem ſuſpicarer, mihi placuit φόνε ℨ ἐϖ᾽ αὐτῆς mutare in ϖόνε ℨ ἐϖ᾽ αὐτοῖς, duobus Viris doctis in id ipſum mecum conſentientibus. In *Cod. Busb.* καθισάμβον, ἐϖὶ φόνον τε ϖ ταῦτ᾽ ϖιεργάντων ἐρεθιζοντες, ἡδονῇ ℨ τῶ ἀκρώσιν ὧν λέγοιεν ϖ ἀνθρώϖων διχόμβοι, ϖρώϖοτον &c. HUDS. Acquieſcendum credo emendationi *Hudſonianæ*, cui aliquantum favet *L. B.* in quo exſtat μὴ ἐξαφῶντας φόνε ℨ ἐϖ᾽ αὐτοῖς. HAV.

y Καὶ, ἡδονῇ] Non aliter mihi ſenſus conſtare videtur, niſi ita diſtinguatur. prius erat, καὶ ἡδονῇ γὰρ &c.

z Ἐϖὶ μίγα] Ita è *Cod. Busb.* ἐϖὶ μεγάλῃ ἐϖιβολῇ ℨ τολμήμα⊙ in *reliquis.*

a Ἐϖιβολὴ] *L. B.* ἐϖιβολῇ.

b Οἷόν τε] *L. B.* ὥϛτε.

c Δίξα] Lege δόξῃ. COCC.

d Ὀρθυμβόν ϖ ϖοϖῶν,] Sic *Busb.* ὀρθομβόν in *ceteris.*

e Ἐφύϖτων,] Ita diſtinguendum cenſui. prius erat, ἐφύϖτων δ᾽ αὐτοὺς, καὶ φόν⊙ &c.

f Καὶ αὐτοὺς] Ita *L. B.* nam reliqui καὶ αὐτῶν. HAV.

g Κατασκαφὰ,] Κατωφαγὰς in *Editis Aliiſque.* rectius κατασφαγὰς *Busb.* ipſe tamen, (conſentiente in Ora Codicis mei *Coccejo*) *Zonaram* ſequutus, κατασκαφὰς prætuli.

h Πυρὶ] *L. B.* πῦρ.

i Η ϖ —— σωιελθοῦσιν.] Ita reſcripſi è *Cod. Busb.* (conſentiente *L. B.* licet ibi perperam κίνησις & in *Margine* ſit κίνησις) ἕως ἄρα τὰς ϖ ϖατρίων κινήσεις καὶ μεταβολὰς μεγάλας ἴσχ χώρας ℨ ἀϖ᾽ τ. σωιελθοῦσιν in *Editis Aliiſque*, nullo plane ſenſu.

k Τοῖς σωιελθοῦσιν] An? *hominibus cum ſeditione concitatis.* vel, *in eandem ſectam coëuntibus.*

l Τετάρτῃ φιλοσοφίᾳ] Quarta φιλοσοφία, quarta Judæorum ſecta, præter tres Phariſæorum, Sadducæorum & Eſſenorum; de quibus vid. lib. 1. ἀλωσ. c. 5. §. 2. de hoc Juda, σοφιστὴ ἰδίας αἱρέσεως ἀλωσ. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

m Φιλοσοφίας τοιαύτης.] Vid. mox ſupr.

n Συνεστύχ.] Σωωστύχ. *Hen.* σωιστύχ. *Vat.* σωίστυχε *L. B.*

o Ἰουδαίοις φιλοσοφίαν τρεῖς ἦσαν] Τρία ϖρὸς. Ἰουδαίοις αἱρέσεις φιλοσοφεῖν). ἀλωσ. lib. 2. c. 8. §. 2. vid. & ſupr. lib. 13. c. 5. §. 9. SPANH.

p Ἐν —— ϖολέμῳ·] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.

q Ἐπ᾽ ὀλίγων.] Ἐπ᾽ ὀλίγον *Busb.* & *L. B.*

r Φαρισαῖοι τὴν δίαιταν ἐξωτελίζουσιν,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 5. §. 2. SPANH.

† *Ratio*] Doctrina eorum vel Secta.

s Ὧν ϖροηγορεύσιν ἡθέλησε.] In *Editis* ὧν ϖροαγ. Verum ὧν pro ὧν reposui è *Cod. Busb.* qui ὧν ἀκωγορεύσιν habet. ὧν ἀκωγορεύσιν *L. B.* ὧν ἐκαγορεύσιν *Hen.* & *Vat.*

t Τοῖς ἡλικίαις] Ita cum *Cod. Busb. L. B.* τοῖς ἡλικ. & ἡλικίας πρ. in *ceteris.*

v Οὐδὲν ἐπ᾽ ἀντιλέξαι] Οὐδὲ ἐπ᾽ ἀντ. *Busb.* & *L. B.*

ἐπ' ἀνπλέξει τ [x] εἰσηγηθέντων ταῦτα [y] θεσπὶ ἐπαιρόμενοι. πρόσεσθαί τι εἱμαρμένην τὰ πάντα ἀξιοῦντες, μὲν τοῦ ἀνθρωπείου τὸ βουλόμενον ἢ [z] ἐπ' αὐτοῖς ὁρμῆς ἀφαιροῦντας· δοκῆσαι τῷ Θεῷ [a] κρᾶσιν γενέσθαι, καὶ τῷ [b] ἐκείνης βουλευτηρίῳ καὶ τ ἀνθρώπων [c] τῷ θελήσαντι προχωρεῖν μὴ ἀρετῆς ἢ κακίας. ἀθάνατόν τε ἰσχυὸν τ ψυχαῖς πίστιν αὐτοῖς εἶναι, καὶ [d] ὑπὸ χθονὸς δικαιώσεις τε καὶ τιμὰς οἷς ἀρετῆς ἢ κακίας ὑπηδώσεις ἐν τῷ βίῳ γένοντο· καὶ τ μὲν εἱργμὸν ἀίδιον προσίεσθαι, τ δ' ῥαστώνην ἀναβιῶν. [e] καὶ δι' αὐτὰ τοῖς τε δήμοις πιθανότατοι τυγχάνουσι, καὶ ὁπόσα θεῖα [f] εὐχῶν τε καὶ ἱερῶν τελέσεως ἐξηγήσει τῇ ἐκείνων τυγχάνουσι πρόσοιμα. εἰς τοσόνδε ἀρετῆς [g] αὐτοῖς αἱ πόλεις ἐμαρτύρησαν ὑπηδεύσει τὸ δὴ πᾶσιν κρεῖσσον, ἔν τε τῇ διαίτῃ τοῦ βίου καὶ λόγοις.

δ'. Σαδδυκαίοις δὲ τὰς ψυχὰς ὁ λόγος συναφανίζει τοῖς σώμασι. [h] Φυλακῆς δὲ [i] οὐδαμῶν τινῶν μεταποίησις αὐτοῖς ἢ τ νόμων. ὅσοις γὰρ τὰς διδασκάλους σοφίας, ἣν μετάζιν, ἀμφιλογεῖν ἀρετὴν ἀριθμοῦσιν· εἰς ὀλίγους τε ἄνδρας ἐστὶν ὁ λόγος ἀφίκετο, τοὺς μέντοι πρώτους τοῖς ἀξιώμασι. [k] πρόσεστί τε ἀπ' αὐτῶν οὐδὲν ὡς εἰπεῖν· ὁπόταν γὰρ ἐπ' ἀρχὰς παρέλθωσιν, ἀκουσίως μὲν καθ' ἀνάγκας, προσχωροῦσι δ' οὖν οἷς ὁ Φαρισαῖος λέγει, ἀφ' οὗ μὴ ἄλλως ἀνεκτὸς γένεσθαι τοῖς πολλοῖς.

ε'. [l] Ἐσσαίοις δὲ δὴ μὲν Θεῷ καταλιπεῖν φιλεῖ τὰ πάντα ὁ λόγος. ἀθανατίζουσι δὲ τὰς ψυχὰς, προεμάχητον ἡγούμενοι τὸ δικαίῳ τὸν μισθόν. εἰς δὲ τὸ ἱερὸν [m] ἀναθήματά τε στέλλοντες, θυσίας οὐκ ἐπιτελοῦσι διαφορότητι ἁγνειῶν ἃς νομίζουσιν, διὰ [n] δ' αὐτὸ εἰργόμενοι τοῦ κοινοῦ τεμενίσματος, [o] ἐφ' αὑτῶν τὰς θυσίας ἐπιτελοῦσι. βέλτιστοι δὲ ἄλλως ἄνδρες τ τρόπων, καὶ τὸ πᾶν πονεῖν ὑπὲρ γεωργίας τετραμμένοι. ἄξιον δὲ αὐτῶν θαυμάσαι παρὰ πάντας τοὺς ἀρετῆς μεταποιουμένους τὸ δίκαιον, μηδαμοῦ ὑπάρξαν Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων πρὶν, [q] ἀλλὰ μηδὲ εἰς ὀλίγους, ἐκείνοις δὲ ἐκ παλαιοῦ συνελθὸν, ἐν τῷ ὑπηδεύεσθαι [r] μὴ κεκωλῦσθαι τὰ χρήματα κοινὰ αὐτοῖς εἶναι, πλουσίου δὲ οὐδὲν ὁ πλούσιος τῶν οἰκείων μείζονως, ἢ ὁ μηδὲ ὅτι ἂν κεκτημένος· καὶ πάδε πρόσεισιν ἄνδρες ὑπὲρ τετρακισχίλιοι τ ἀριθμὸν ὄντες. καὶ ἅτε γαμετὰς εἰσπλοῦν, ἅτε δούλων ὑπηδεύσει κτῆσιν, τὸ μὲν εἰς ἀδικίαν φέρον ὑπολαμβάνοντες, τὸ δὲ σφίσεως ἑνδίδοναι πᾶσιν· αὐτοὶ δὲ ἐφ' ἑαυτῶν [s] ζῶντες διακονίᾳ τῇ ἐπ' ἀλλήλοις ὑπηρετοῦσι. διοδέκτας δὲ τ θεσσάλων [t] χειροτονοῦσι καὶ ὁπόσα ἡ γῆ φέροι, ἄνδρας ἀγαθοὺς [v] ἱερεῖς τε διὰ πᾶσιν σίτου τε καὶ βρωμάτων. [x] ζῶσι δὲ οὐδὲν παρηλλαγμένως, ἀλλ' ὅτι μά-

illi induxere. Cumque dicant fato omnia fieri, voluntatem hominis non privant impetu à seipsa pendente: quippe sic Deo placitum esse, ut certo temperamento miscerentur in unum fati decretum & ratio humana, si quis vellet accedere aut cum vitio aut cum virtute. Credunt etiam animis vim esse immortalem, ac sub terra vel præmiis vel pœnis eos affici, qui in hac vita virtuti se aut vitiis addixerint; & hos quidem sempiterno carcere clausos teneri, illis vero facultatem esse in vitam redeundi. & propter hæc *placita* tantæ apud populum sunt auctoritatis, ut quæcunque ad religionem pertineant, supplicationes & sacrificia, ista ex eorum interpretatione fiant. amplum adeo virtutis testimonium eis dederunt civitates, quod iis quæ optima essent studuerint, tam in vita quam oratione.

Sadducæi.

4. Sadducæorum vero doctrina facit ut animæ cum corporibus intereant. Nec illi quicquam aliud præter legem sibi servandum vendicant. nam contra magistros quidem ejus quam sequuntur sapientiæ disputare, præclarum ducunt: eorumque opinioni suffragantur pauci, sed dignitate primi. atque ab illis nihil fere agitur: nam si quando magistratus gerunt, inviti & necessitate coacti, Pharisæorum opinioni assentiuntur, quod eos alioquin non ferret populus.

Essæi; sive Essæi.

5. Esseni autem omnia Dei in manu relinquenda esse censent. Animas immortales faciunt; fructusque justitiæ magnopere expetendos ducunt. In templum autem donaria dum mittunt, ibi sacra non faciunt, propterea quod lustrationes habeant sanctiores: hac de causa communi delubro arcentur, & † sacra sua seorsum faciunt. Cæterum homines sunt optime morati, & agriculturæ prorsus addicti. Convenit autem illos mirari, supra omnes qui virtutis laudem sibi tribui volunt, propter justitiam, (minime quidem inter Græcos Barbarosque cultam, ab illis tamen non ad breve tempus sed à multis retro annis usurpatam) qua modis omnibus agebant; ne quid eos impediret quo minus habeant bona inter se communia, ita ut dives suis bonis non magis fruatur, quam qui nihil possidet: suntque super quatuor hominum millia qui hæc faciunt. & neque uxores ducunt, neque servos habere student, quod hoc iniquum, illud jurgiosum arbitrantur; sed separati vivunt, & alii aliis ministrant. Quæstores etiam suorum proventuum & terræ frugum creant viros bonos sacerdotes, qui frumentum parant & edulia. Vivunt omnes uno eodemque modo, & quammaxime referunt Dacas qui

x Εἰσηγηθέντων ταῦτα] Post εἰσηγηθέντων lacuna est in *Cod. Busb.* pro ταῦτα habet ταὐτα *L. B. Coccejus* vero αὐθαδείᾳ.

y Θεσπὶ ἐπαιρόμενοι.] Οἱ θεσπ. ἐπ. in *Cod. Vat.* nec aliter *Hen. à pr. m.*

z Ἐπ' αὐτοῖς ὁρμῆς ἀφαιροῦντας·] Sic *Busb.* & *L. B.* atque ita legendum esse conjecerat *Casaub.* in *Exercitt.* c. *Baronium*, p. 58. ἐπ' αὐτοῖ, nempe τοῖς ἀνθρώποις, *impetu qui est in hominis potestate*: ut sit periphrasis liberi arbitrii. ἐπ' αὐτῆς in *Editis.* ἀπ' αὐτῆς *Vat.* ἐπ' αὐτῷ legit *P. Molinæus* in *Vate suo*, l. 3. c. 6.

a Κρᾶσιν] *L. B.* κρίσιν.

b Ἐκείνης] Ἐκείνου malit *Joan. Clericus* in Prolegom. ad Hist. Eccles. p. 7 καὶ τ ἐκείνης βουλευτηρίων *L. B.*

c Τῷ θελήσαντι προχωρεῖν] Τὸ ἐθελῆσαν *Busb.*

d Ὑπὸ χθονὸς] Ὑποχθονίους *Busb.*

e Καὶ δι' αὐτὰ] Vide ejusdem *Clerici* Prolegom. p. 11.

f Εὐχῶν τε καὶ ἱερῶν] Εὐχῶν τε ἔπε) καὶ ἱερῶν π. *Vat.* εὐχῶν τε ἔπιτε καὶ *Busb.* εὐχὰν τε ἔχει) καὶ *L. B.*

g Αὐτοῖς αἱ πόλεις] Ita *Hen.* & *Gall.* & *Coccejus.* ἀρετῆς αὐτῆς in *Editis Aliisque.* ἀρετὰ αὐτοῖς *Busb.*

h Φυλακῆς] *L. B.* Φυλακῇ.

i Οὐδαμῶν τινῶν] Οὐδαμοῦ *Busb.* & *Gall.* & *L. B.*

k Προσεστί τι] Προσεστί γε *L. B.*

l Ἐσσαίοις] Confer sup. lib. 15. c. 10. §. 4. SPANH.

m Ἀναθήματά τε] Ἀναθήματα σεβόμενοι θυσίαν ἐπιτελοῦσιν *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.*

n Δι' αὐτὸ εἰργόμενοι] Διὰ τοῦτο *Busb.*

o Ἐφ' αὐτῶν] Ἀφ' αὐτῶν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m. Coccejus* ἀπ' αὐτῶν.

* *Sacra sua seorsum faciunt.*] Vertendum, *in seipsis sacrificia peragunt*, i. e. sese ipsos Deo vovebant & consecrabant, & hoc est quod *Philo* dicit p. 676. *summa religione Deo serviunt, non mactando victimas, sed suas mentes componendo ad sanctimoniam.* Vide *Cuperum* in Epist. ad *D'outr* sub finem Differt. *D'outr.* de *Clangore Evangelii* p. 394. Vide etiam *Petit.* in Var. Lect. p. 203. 795. IBBETSONUS.

p Τὸ δίκαιον, μηδαμοῦ] Τόδε, ἀλλὰ τὸ μηδαμῶς &c. *L. B.*

q Ἀλλὰ μηδ' εἰς ὀλίγους,] Ita *Busb.* ἀλλὰ μηδὲ εἰς ὀλίγους, ἀλλ' οἷς ὁ π. in *Editis Aliisque.*

r Μὴ κεκωλῦσθαι τὰ χρήματα] Iterum è *Cod. Busb* μὴ κεκωλύσθαι τὰ χρήματά τε κοινὰ αὐτοῖ. ἐστι in *Editis Aliisque.*

s Ζῶντες διακονίᾳ] Sic *Cod. Busb.* ζῶντες ἐπὶ διακονίᾳ τῇ ἐπ' ἀλλήλοις in *cæteris.*

t Χειροτονοῦσι καὶ] Ita *Busb.* χειροτονοῦντες, in *Editis Aliisque.*

v Ἱερεῖς τε ——— βρωμάτων.] Ἱερεῖς δὲ ἐπὶ ποιῇ σίτου τε καὶ βρωμάτων σκευασίᾳ) *Busb.* HUDS. Illud τε additur ex *L. B.* HAV.

x Ζῶσι ——— λεγομένοις.] *Rufinus*: habitus insumptior est & mundus. Quum ergo Philosophiæ princeps Juda extitit &c. nulla de hujus loco de comparatione cum Dacis mentio. Natum autem de Dacis à Zamolxide Pythagorico, ut perhibetur, prout edoctis de immortalitate animæ, contemptu mortis, &c. De Πλείσοι, inter Dacos vid. Bocharti Epist. Oper. p. 1051. &c. M. πλῆσαι è Strabone lib. VII. p. 296. seu potius apud Strabonem Πλείσιος legendum è Josepho. Πλεῖς aliàs fluvius Delphidos, de quo Æschyl. Eum. v. 27. Callim. H. in Del. v.

92.

qui Poliſtæ appellantur.

Judas Galilæus quartæ Sectæ auctor.

6. Præter has tres ſectas, Judas ille Galilæus quartam introduxit, hominum qui cæteroquin cum Phariſæis ſentiunt, ſed libertatem ſic amant, ut eam mordicus tueantur, Deum unum pro rectore & domino habentes. Varias etiam mortes ſubeundas, cognatorumque ſupplicia & amicorum nihili faciunt, dummodo hominum neminem dominum appellent. Cum autem iſta multis perſpecta fuerint, de firma illorum in ejuſmodi rebus animi præſentia quidquam amplius dicere omiſi. Non enim veritus ſum ne mea de illis verba fidem non inveniant; ſed è contra ne minus quam debuit tam inſignem patientiam & doloris contemptum aſſequatur oratio. Hinc & iſta ex amentia ægrotare cœpit gens, Geſſio Floro præſide, dum poteſtate ſua abutitur, eos ex deſperatione adigente ad defectionem à Romanis. Atque ita philoſophatum eſt à Judæis.

λισε [y] ἐμφέροντες Δακῶν τοῖς [z] Πολιτικοῖς λεγομένοις.

ς'. Τῇ δὲ τετάρτῃ τῶν [a] φιλοσοφιῶν ὁ Γαλιλαῖος Ἰούδας ἡγεμὼν κατέστη, [b] τὰ μὲν λοιπὰ πάντα γνώμῃ τῶν Φαρισαίων ὁμολογοῦσι, δυσκίνητος δὲ τοῦ ἐλευθέρου ἔρως ἐστὶν αὐτοῖς, μόνον ἡγεμόνα καὶ δεσπότην τὸν Θεὸν [c] ὑπολαμβάνοντες. θανάτων τε ἰδέας ὑπομένειν παραλλαττομένας ἐν ὀλίγῳ τίθενται, καὶ συγγενῶν τιμωρίας καὶ φίλων, ὑπὲρ δὲ μηδένα ἄνθρωπον προσαγορεύειν δεσπότην. ἐωρακότι δὲ τοῖς πολλοῖς τὸ ἀμετάπλακτον αὐτῶν [d] τὴν ὑπὲρ πίστεως ὑπόστασιν, περιττὸν διελθεῖν παρέλιπον. ἃ γὰρ δέδοικα μὴ εἰς ἀπιστίαν ὑπολημφθῇ τι τῶν λεγομένων ἐπ' αὐτοῖς, τἀναντίον δὲ μὴ [e] ἐλαττόνως δὲ ἐκείνων καταφρονήματος, δεχομένης τὴν παλαιπωρίαν τὴν ἀληθῆ λόγος ἀφηγήσηται. [f] ἀνοίας τε τῇ ἐντεῦθεν ἤρξατο νοσεῖν τὸ ἔθνος, [g] Γεσσίῳ Φλώρῳ, ὃς ἡγεμὼν ἦν, [h] τῇ ἐξουσίᾳ δὲ ὑβρίζειν ὑπονοήσαντι τοὺς Ῥωμαίων. καὶ φιλοσοφεῖται μὲν Ἰουδαίοις τοσάδε.

III.

CAP. II.

Quomodo Herodes & Philippus urbes ædificarunt in honorem Cæſaris. De pontificum & præſidum ſucceſſione: & quænam Phraati & Parthis acciderunt.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ἡρώδης καὶ Φίλιππος πόλεις ἔκτισαν εἰς τιμὴν Καίσαρος. περὶ ἱερέων δὲ ἡγεμόνων διαδοχῆς· ἅ, τε συνέβη φερόντη δὲ τοῖς Παρθυαίοις.

Quirinii cenſus finitus.

QUirinius poſtquam Archelai pecuniam addixit & cenſui finem impoſuit, qui factus eſt anno trigeſimo ſeptimo poſt Cæſaris Actiacam victoriam Antonii, Joazarum cui cum plebe contentio fuerat, dignitate atque honore abdicavit, ejuſque muneri Ananum Sethi filium præfecit. Herodes vero & Philippus in ſuæ uterque Tetrarchiæ poſſeſſionem invaſerunt. & Herodes Sepphorim munivit, & eam totius Galilææ * ornamentum fecit & urbem principem: item cum Betharamphtha (ipſa enim urbs erat) mœnibus cinxiſſet, Juliadem ab uxore imperatoris *eam* appellavit. Philippus quoque Paneadem apud Jordanis fontes poſitam conſtruxit, eique Cæſareæ nomen fecit: vicum etiam Bethſaidam, lacui Genneſaritico adſitum, cum ad dignitatem urbis perduxiſſet, multiſque habitatoribus & cætera opulentia auxiſſet, nomen ei dedit ab Julia Cæſaris filia.

Ananus pontifex.

Herodes & Philippus urbes condunt.

Samaritæ polluunt templum.

2. Cæterum Coponio, quem cum Quirino miſſum diximus, Judæam adminiſtrante, hujuſmodi quiddam accidit. In Azymorum feſto, quod Paſcha vocamus, ſacerdotibus moris erat poſt me-

Κυρήνιος δὲ τὰ Ἀρχελάου χρήματα ἀποδόμενος ἦλθε, καὶ τῶν ἀποτιμήσεων πέρας ἔσχεν, ἀνὴρ ἔθνους [i] τελακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει μετὰ τὴν Ἀντωνίου ἐν Ἀκτίῳ ἧτταν ὑπὸ Καίσαρος, Ἰωάζαρον τὸν ἀρχιερέα καθαιρεθέντα ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀφελόμενος τὸ ἀξίωμα τοῦ πατρὸς, [k] Ἀνανον τὸν [l] Σηθὶ υἱὸν ἀρχιερέα. [m] Ἡρώδης δὲ καὶ Φίλιππος τετραρχίαν ἑκάτερος τὴν [n] ἑαυτοῦ περιληφότες καθίστανται. καὶ [o] Ἡρώδης, Σεπφώριν πρῶτον, [p] τέρμα [q] τῆς Γαλιλαίας πάντων, [r] ἦλθε [s] αὐτὴν αὐτοκεφαλοῦσθαι [t] Βηθαραμφθᾶ δὲ ἦν, πόλις λοιπὸν καὶ [v] αὕτη, τείχει περιλαβών, [x] Ἰουλιάδα ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος μητρυιᾶς γυναικὸς. Φίλιππος δὲ [y] Πανεάδα, [z] τὴν πηγὰς τοῦ Ἰορδάνου κατασκευάσας, ὀνομάζει Καισάρειαν· κώμην δὲ Βηθσαϊδὰν, πρὸς [a] λίμνῃ δὲ τῇ Γεννησαρίτιδι, πόλεως ἀξίωμα, πολλῆς τε οἰκητόρων καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει, [b] Ἰουλίαν θυγατρὶ τῇ Καίσαρος ὁμώνυμον ἐκάλεσεν.

Samaritæ polluunt templum.

β'. Κωπωνίου δὲ τὴν Ἰουδαίαν διέποντος, ὃν ἕπεσθαι Κυρηνίῳ συνεπέμφθην, πάσσοντες. [c] τὰ [d] ἀζύμων τὴν ἑορτὴν ἀγομένην, ἣν Πάσχα καλοῦμεν, ἐν μέσῃ νυκτὶ

ἐν

42. Apollon. Rhod. lib. II. v. 713. Πλειστῶν ἐπιχωρίων θοὴν Thracum Herodot. lib. IX. cap. CCCLI. p. 556. SPANH.

y Εμφέροντες Δακῶν] Εμφανὲς *Busb.*

z Δακῶν] In *Marg. L. B.* ὄντ' ἐν καὶ ἐν ἄλλοις.

zz Πολιτικοῖς] Πλείστοις in *Editis* & *MSS.* Primus (inquit *Scaliger* in *Elencho Trihæreſ.*) odoratus eſt *Ortelius* Κῖται eſſe *Strabonis.* Verum Πολιτικοῖς malo Idem enim Πολιτικοὶ qui Κῖται. Omnes Scythæ & Thraces antiquitus *Nomades* erant, in plauſtris degentes. Primi inter illos φιλοσοφοῦντες quidam vicatim & oppidatim cœperunt habitare, qui ab eo Πολιτικοὶ & Κῖται dicti: quum tamen Ἀσῖοι, in quorum finibus habitabant, palabundi viverent, quod eorum nomen indicat. Adde quod nimis recederetur à veſtigiis corruptæ lectionis: ſi pro Πλείστοις legamus Κτίσμασι. Igitur Πολιτικοῖς veriſſimum. Videſis *Tho. Brunonem* in *Diſſert de Therapeutis*, & *S. Bochartum* ad calcem *Geogr. S.* p. 1052. *Edit. Lugd. Bat.*

a Φιλοσοφιῶν] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* φιλοσόφων in *Editis Aliiſque.*

b Τὰ μὲν λοιπὰ πάντα] Sic & *Zonaras.* Verum haud ita à *Joſephi* manu fuiſſe ſuſpicor: quod οἷς οἱ πρόσθιμοι τὰ μὲν habeat *Busb.* & *Epiphanius* vertat, *hujus ſequaces in veſtitu, in habitu, cæteriſque aliis, Phariſæis conſentiunt.*

c Ὑπειληφότι.] *L. B* ὑπειληφέναι.

d Τῆς ὑπὲρ τοιούτοις ὑπάρξεως,] Sic *Busb.* & deeſt *cæteris.* in *L. B.* τοῖς.

e Ἐλαττόνως δὲ ἐκείνων] Ita reſcripſi ex conjectura. prius erat ἐλάσσονος. HUDS. Atque huic conjecturæ adſtipulatur jam *Lugd. Bat.* HAV.

f Ἀνοίας τε] Ἐντεῦθεν ἤρξατο τὸ δὲ Ἰουδαίων ἔθνος νοσεῖν ἐξ ἀνοίας λέγοιμι, Γεσσίῳ Φλώρῳ δὲ ἡγεμόνος εἰς ταύτην αὐτοὺς ἐρεθίσαντος θράσος &c. *Zonar.*

g Γεσσίῳ Φλώρῳ,] Γεσσίῳ φλόρῳ *Zonaras* p. 266. SPANH.

h Τῇ ἐξουσίᾳ] Additur τῇ ex *L. B. HAV.*

i Τελακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει] Joſephum hic redarguit Harduin. de Num. Herod. p. 36. SPANH.

k Ἀνανον] Is *Annas* dicitur ab *Evangeliſtis* & *Zonara.*

l Σὴθ ἰσᾶ] Σὶς *Vat.* & *Hen.* à pr. m. Σιθεὶ *Zonar.* Σιθὶ *nullus*) *L. B.*

m Ἡρώδης] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

n Ἑαυτῆ περιληφότες] Παρ' αὐτῆ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

o Ἡρώδης,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

p Πέρημα] *Sc.* καθάπισμα.

q Τῆς Γαλιλαίας] Eſt qui malit τῶν Γαλιλαίας ἁπάντων.

* *Ornamentum fecit & urbem principem:*] *Al.* propugnaculum fecit & regiam urbem.

r Ἦγεν] *L. B.* in *Marg.* ἠγέρθησαν.

s Αὐτὴν αὐτοκεφαλοῦσθαι] Αὐτοκεφάλου *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

t Βηθαραμφθᾶ] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

v Αὕτη,] Τυχάνῃ poſt αὕτη addunt *Busb.* & *Vat.*

x Ἰουλιάδα] Male Λιβιάδα apud *Euſeb.* ut oſtendit *Scalig.* in *Animadv. Euſeb.* p. 169. HUDS. Conf. *alibi.* lib. 3. c. 9. §. 7. SPANH.

y Πανεάδα,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 9. §. 1. SPANH.

z Τὴν —— Καισάρειαν·] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 2. §. 1. SPANH.

a Λίμνῃ δὲ τῇ Γεννησαρίτιδι,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 20. §. 6. SPANH.

b Ἰουλίαν] Ἰουλίαν *Busb.* & *L. B.*

c Τῶν —— ἐν ᾗ] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 1. §. 3. SPANH.

d Ἀζύμων τὴν ἑορτὴν ἀγομένην,] Videſis *Grotium* ad *Matth.* c. 26. v. 17.

ἐν ἔθει τοῖς ἱερεῦσιν ὠὸ ἀνοιγνύναι τ ἱερὰ τὰς πολῶνας. καὶ πρὶν [e] ὃν ἐπὶ τὸ πρῶτον γένε) ἡ ἄνοιξις αὐτῶν, ἄνδρες Σαμαρεῖται κρυφα εἰς Ιεροσόλυμα ἐλθόντες διαῤῥίπτουσιν ἀνθρωπείων ὀστῶν ἐν ταῖς στοαῖς [f] ποιῶν). [g] διὸ ὁ τ πάντας τ ἱερὰ εἴργαντο, [h] μὴ πρότερον ἐπὶ τοιούτοις νομίζοντες, πρὶν ἄλλα διὰ φυλακῆς [i] μείζονος ἦγον τὸ ἱερόν. καὶ Κωπώνιος μετ' οὐ πολὺ εἰς Ρώμην ἐπαναχωρεῖ, διάδοχος δὲ αὐτῷ τ ἀρχῆς ἐγένετο, Μάρκος [k] Αμβιούιος, ἐφ' οὗ καὶ Σαλώμη τ βασιλέως Ηρώδου ἀδελφὴ μεταστᾶσα Ιουλίαν Ιάμνιάν τε κατέλειπε, καὶ τὴν τοπαρχίαν πᾶσαν, τήν τε ἐν τῷ πεδίῳ Φασαηλίδα καὶ Αρχελαΐδα, ἔνθα φοινίκων πλείστη φύτευσις, καὶ καρπὸς αὐτῶν ἄριστος. διαδέχε) δὲ τοῦτον Αννιος Ροῦφος, ἐφ' οὗ δὴ [l] τελευτᾷ Καῖσαρ, δεύτερος μὲν Ρωμαίων αὐτοκράτωρ γενόμενος, ἐπὶ δὲ καὶ πεντήκοντα τ ἀρχῆς ἔτη, πρὸς οἷς [m] μησὶν ἓξ, [n] ἡμέραις δυοῖν πλείοσι· τοῦτο δὲ αὐτῷ τοσ χρόνου [o] τεσσαρεσκαίδεκα ἔτη σωῆρξεν Αντώνιος· βιώσας ἔτη [p] ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα. διαδέχε) δὲ τῷ Καίσαρι τὴν ἡγεμονίαν, Τιβέριος Νέρων, τ γυναικὸς αὐτοῦ Ιουλίας υἱὸς ὤν. τρίτος [q] οὗτος ἤδη αὐτοκράτωρ, καὶ [r] πεμπτὸς ὑπ' αὐτοῦ παρὰ Ιουδαίοις ἔπαρχος, διάδοχος Αννίου Ρούφου, Ουαλέριος Γρᾶτος· ὃς πρώτας ἱερᾶς [s] Ανανον, [t] Ισμαήλην ἀρχιερέα ἀποφαίνει [v] τ τοσ [x] φασί. καὶ τοῦτον δὲ μετ' οὐ πολὺ μεταστήσας, Ελεάζαρον τ Ανάνου τοσ ἀρχιερέως υἱὸν ἀποδείκνυσιν ἀρχιερέα. ἐνιαυτῷ δὲ διαλυομένου, καὶ τέτθε πρώτας, Σίμωνι τῷ [y] Καμίθου τὴν ἀρχιερωσύνην ἐκδιδίδωσιν. οὐ πολέον [z] καὶ τῷδε ἐνιαυτοῦ τὴν τιμὴν ἔχοντι διεγένετο χρόνος, καὶ Ιώσηπος, [a] καὶ Καϊάφας, διάδοχος λαμβάνει αὐτοῦ. καὶ Γρᾶτος μὲν τούτοις πράξας εἰς Ρώμην [b] ἐπαναχωρεῖ, ἔνδεκα ἔτη διαβεβίωκὼς ἐν Ιουδαίᾳ· [c] Πόντιος δὲ Πιλάτος διάδοχος αὐτῷ ἥκει.

γ'. Ηρώδης δὲ ὁ τετράρχης, ἐπεὶ μέγα μὲν ἦν τῷ Τιβερίῳ φιλίας [d] προελθών, οἰκοδομεῖται πόλιν ἐπώνυμον αὐτοῦ [e] Τιβεριάδα, τοῖς κρατίστοις [f] ἐπικτίσας [g] αὐτὴν τ Γαλιλαίας ἐπὶ [h] λίμνῃ τῇ Γεννησαρίτιδι. θερμὰ δὲ ὁδὸν ἄπωθεν [i] ἔνεστιν ἐν κώμῃ, [k] Αμμαοὺς ὄνομα αὐτῇ. σύγκλυδες δὲ ᾤκησαν, ὄχλον οὐκ ὀλίγον δὲ τὸ Γαλιλαῖον [l] ὠὸ, καὶ ὅσοι μὲν ἐκ τ [m] ἐπ' αὐτῷ γῆς ἀναγκασθέντες, καὶ πρὸς βίαν εἰς τὴν κατοικίαν ἀγόμενοι, πένες δὲ τ ἐν τέλει. ἐδέξατο δὲ αὐτοῖς συνοίκους τ τὸν πανταχόθεν ἐπισυναγομένους ἄνδρας ἀπόρους, ἔστι δὲ οὓς μήτε σαφῶς ἐλευθέρους, πολλά τε αὐτοὺς τ [n] ἐπὶ πολλοῖς ἠλευθέρωσε τ εὐεργέτησεν, ἀνάγκασμα δὲ μὴ ἀπολείψειν τὴν πόλιν [o] ἐπῆγεν, κατασκευάς τε οἰκήσεων πλείστας τ αὐτοῦ καὶ γῆς ἀποδοὺς, εἰδὼς πρόσφορον τ οἰκισμὸν ὄντα, καὶ ἀπὸ τ Ιουδαίοις πατρίων διαφέροντα. ταῦτα δὲ ἐποίει, οὐ τὸ νόμιμον παραβαίνων, εἰκόνας γὰρ ἢ ἀνδριάντας ἢ θηρίων μορφὰς οὐδὲ ἐν ἄλλοις ἔθνεσιν ἐνόμιζεν ἀπαγορεύειν ὁ πάτριος νόμος.

diam noctem aperire templi januas. tunc igitur, quamprimum apertæ ſunt, Samaritani quidam clam Hieroſolyma ingreſſi, oſſa humana disjiciunt per porticus & per totum templum: ideoque *eos* omnes, præter ſuam in ejuſmodi feſtivitate conſuetudinem, à templo arcebant, cæteroquin & ſolito majorem fano cuſtodiam adhibuerunt. Non multo autem poſt Coponius Romam revertitur, eique ſucceſſit in prætura M. Ambivius; ſub quo etiam Salome Herodis regis ſoror, vita decedens, Juliæ reliquit Jamniam omnemque toparchiam, & Phaſaëlidem in planitie & Archelaïdem, ubi magna palmarum copia quarum fructus erat præſtantiſſimus. Huic ſucceſſit Annius Rufus, quo prætore mortuus eſt Cæſar *Auguſtus*, ſecundus Romanorum imperator, cum ſeptem & quinquaginta annis imperaſſet, prætereaque ſex menſibus & duobus diebus (quo tempore per quatuordecim annos ei in imperio ſocius erat Antonius) vixiſſetque annos ſeptem & ſeptuaginta. Cæſari autem in imperium ſucceſſit Tiberius Nero, uxoris ejus Juliæ filius. Hic tertius Romanorum imperator, & ab eo poſt Annium Rufum prætor in Judæam miſſus eſt Valerius Gratus: qui Ananum pontificatu privavit, & eum Iſmaëli Phabi filio tribuit. atque hunc non multo poſt abdicavit, & id munus Eleazaro Anani pontificis filio commiſit. uno autem poſt anno, ſacerdotium huic ademptum Simoni Camithi filio tradidit: cumque is dignitatem non ultra anni *ſpatium* tenuiſſet, Joſephus, cui etiam Caiaphæ nomen fuit, ei ſucceſſit. Et Grato quidem, cum in Judæa annos undecim exegiſſet, his actis Romam reverſo, Pontius Pilatus ſucceſſit.

Ambivius Judæa procurator.
Salome moritur.
Annius Rufus procurator.
Auguſti obitus.
Tiberius Nero imperator.
Valerius Gratus procurator.
Iſmaël pontifex.
Simon pontifex.
Joſephus Caiaphas, dictus, ſed pontifex.
Pontius Pilatus Judæe procurator.

3. Herodes autem tetrarcha, nam magna ei cum Tiberio amicitia interceſſerat, urbem ædificavit, ab ipſo Tiberiadem appellatam, in parte optima Galilææ poſitam, ad lacum Genneſareth. Thermæ autem non procul in vico ſunt, cui nomen Ammaus. Eamque convenæ habitarunt & quamplurimi ex Galilæa, coactique nonnulli è regione ſub illius imperio & per vim eò ad habitandum deducti, quidam etiam ex optimatibus. Quin & pauperes undique collectos ad incolendum admiſit, & nonnullos qui an liberi eſſent non conſtabat, illiſque numero multis magnas facultates & immunitates dedit, utque tenerentur adſtricti ad degendum in illo oppido, eorum domos *ſuis impenſis* exſtruxit eiſque agros è ſuis aſſignavit, quod ſciret habitationem eſſe Judaïcis legibus moribuſque repu-

Tiberiadem ædificat Herodes.

[e] Οὗ ἐπεί] Illud ὃν è *Codd. MSS.* & *Epiphanio.*
[f] Ποιῶν).] Vox ποιῶν) deeſt *Vat.* & *Hen.* à pr. m.
[g] Δι' ὃ καὶ πάντας] Ita ex conjectura. antea in libris erat, καὶ ἁγιασθῆς ἱερὰ ἤρξαντο. in *Epiphanii* verſione, *per templi cunctas porticus & per totum ſanum oſſa jaciunt mortuorum, & ex illo cæpit in templo cuſtodia major adhiberi.*
[h] Μὴ πρότερον] Verba iſta, μὴ πρότερον ἐπὶ τοιούτοις νομίζοντες, deſiderantur in *Cod. Busb.* relicta lacuna dimidii verſiculi. nec ea quidem agnoſcit *Epiphan.*
[i] Μειζονος ἦγον τὸ ἱερόν.] Ita cum *Epiphanio.* μειζόνως in *libris.*
[k] Αμβιούιος,] Eo modo ſane legendum cum *Caſaubono*, vel Αμβίβιος. HUDS. Vel Αμβιούιος vel Αμβίβιος M. Ambivius. Caſaub. ad Baron p. 229. SPANH.
[l] Τελευτᾷ Καῖσαρ,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 8. §. 1. μετὰ τὸν Αυγούστου τελευτὴν &c. SPANH.
[m] Μησὶν ἓξ,] Μησὶν ε'. una litera minus malit *Scalig.* in *Animadv. Euſeb.* p. 166.
[n] Ημέραις δυοῖν πλείοσι·] Ita *Busb.* & *Zonar.* ἡμέρᾳ *Cod. Vat.* ut & in *Editis Aliiſque.*
[o] Τεσσαρεσκαίδεκα] *L. B.* δεκατέσσαρα.
[p] Ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα.] *L. B.* ἑβδομήκοντα ἑπτά.
[q] Οὗτος ἤδη] *L. B* ἤδη οὗτος.
[r] Πεμπτὸς —— Γρᾶτος·] Ita cum *Caſaubono.* male antea πέμπτος. HUDS. Πεμπ]ος *Gen.* Vel πεμπτὸς miſſus ut *Caſaub. ad Baron.* p. 229. ſic infr. c. 4. §. 4. Valerius Gratus à Zonara etiam p. 166. non dicitur, quod quintus fuerit Judææ Præſes. de Grato ſub Tiberio Judææ Præfect. infr. c. 7. §. 5. SPANH.
[s] Ανανον,] Ανανον *Euſeb.* & *Chron. Alex.*
[t] Ισμάηλον ἀρχιερέα] Conf. infr. lib. 20. c. 7. §. 8. SPANH.
[v] Τὸν δὲ Φασῆ.] Τὸν δὲ Βαφὶ Euſeb. H. E. p. 283. SPANH.
[x] Φασῆ.] Βαφὶ *Euſeb.* Βαφῆ *Chron. Alex.*
[y] Καμίθου] Καμαθεῖ *Chron. Alex.*
[z] Καὶ τῷδε] *L. B.* ὃ καὶ τῶδε.
[a] Ο καὶ Καϊάφας,] Ita cum *Euſeb.* & *Niceph.* καὶ abeſt *Joſephi* libris.
[b] Επαναχωρεῖ,] *L. B.* ἐπανεχώρει.
[c] Πόντιος ὁ Πιλάτος] Conf. infr. c. 7. § 5. Joſephi teſtimonium hoc de Pilato, qui XII. Tiberii anno miſſus ſit Judææ Procurator, citat Euſeb. H. E. lib. 1. c. IX p. 27. SPANH.
[d] Προελθών,] *L. B.* προσελθών.
[e] Τιβεριάδα,] Confer Vitam Joſephi §. 9. & infr. c. 7. §. 2. SPANH
[f] Επικτίσας] Επιτειχίσας legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *mœnibus eam firmis fortibuſque circumdans.*
[g] Αὐτὴν τ Γαλιλαίας,] Ita *MSS.* & *Epiphan.* αὐτὴν abeſt *Editis.*
[h] Λίμνῃ τῇ Γεννησαρίτιδι.] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 20. §. 6. SPANH.
[i] Ενεστιν ἐν κώμῃ,] Εστιν in *Cod. Busb.*
[k] Αμμαοὺς ὄνομα αὐτῇ.] *Al.* Εμμαοὺς. in nonnullis (ut in *E. B.*) *MSS.* Αμμαθοὺς. De *Emmao* videſis *Lud. Capelli* Spicileg. ad *Luc.* c. 24. v. 13.
[l] Ην,] Ita *MSS. L.* abeſt *Editis.*
[m] Υπ' αὐτῷ] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἀπ' αὐτῷ *Hen.* ἀπ' αὐτῶν in *Editis Aliiſque.*
[n] Επὶ πολλοῖς] Επὶ πολλοῖς *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[o] Επιθεὶς,] *L. B.* ἐπιθεὶς.

pugnantem, propterea quod, ad Tiberiadem collocandam, sublata fuerant multa, quæ illic erant sepulchra, cum lex nostra hujusmodi incolas pollutos pronunciet in septem dies.

Phrahates moritur.

4. Sub idem tempus etiam moritur Phrahates Parthorum rex, ex insidiis illi à Phrahatace filio factis, hujusmodi de causa. Phrahates, cum ei filii essent legitimi, ancillam Italici generis, cui nomen Thermusa, quæ, cum aliis muneribus ei à Julio Cæsare missa erat, primum quidem pro concubina habuit; captus vero formæ illius pulchritudine, aliquanto post tempore etiam filio ex ipsa Phrahatace suscepto, eam in matrimonium duxit & honoravit. Illa quidem cum universa quæ diceret regi persuaderet, & modis omnibus ageret ut Parthorum regnum filio adstrueret, nihil se effecturam intellexit, nisi viam aliquam excogitaret ad submovendos legitimos Phrahatis filios. Persuasit igitur marito ut filios legitimos Romam obsides mitteret. Et illi quidem, nam haud facile erat regi Thermusæ voluntati morem non gerere, Romam mittuntur. Phrahataces autem, qui solus ad res administrandas educatus erat *& institutus*, molestum sibi reputabat & longum fore, donec regnum à patre traditum acciperet. quo fit ut insidias patri paraverit, matre eum adjuvante, cum qua rumor erat eum stupri consuetudinem habere. Itaque cum pro utroque in odium venisset, subditis incesti cum matre flagitium nihilo minus parricidio habentibus, priusquam magnis viribus auctus esset facta seditione regno pulsus est, atque ita interiit. Cum autem Parthorum nobilissimi in eo inter se consensissent, sine rege rempublicam administrari non posse, & è *regio* Arsacidarum sanguine esse debere qui regnarent (alios enim imperare haud fas esse, satisque habere contumeliarum quas sæpius & hucusque pertulit regnum, ex nuptiis cum Italica concubina factis liberisque inde ortis) Orodem per legatos acciverunt, ut qui è genere regio, quamvis alias populo invisus culpæque affinis ob immanem ejus crudelitatem, quippe ingenio intractabili & ad iram proclivi. Igitur & hunc quidem, inita conjuratione, interemerunt, ut nonnulli tradunt, inter libationes & epulas, nam moris est omnibus gladios gestare, ut vero plerique dicunt, cum ad venationem eum prolicuissent. Itaque legatione Romam missa, in regem petierunt unum ex obsidibus: mittiturque Vonones, cæteris fratribus prælatus. videbatur enim isti fortunæ sufficere, quam ei duo maxima interris offerebant imperia, suum & externum. Sed brevi barbarorum animos subiit consilii mutatio, ut qui natura infidi *versatilesque*, præsertim cum factis suis indigna accipiant. dedignabantur enim facere quæ alienum mancipium imperaret, ita vocantes obsidem, & ista appellatione exaggerantes ignominiam. non enim jure belli datum esse qui Parthis imperitaret, sed, quod multo pejus, per pacis contumeliam. Confestim autem mittunt qui Artabanum accirent in Media regnantem, gene-

Thermusa dolo & insidiis Phrahataces regnum occupat.

Phrahataces regno pulsus.

Orodes, evocatus ad regnandum, non multo post occiditur.

Vonones Roma missus ad imperandum.

Qui cum Parthis displiceret, Artabanus accitur.

τείᾳ, ἀφ' ὧ τὸ ὅπλα μνήμασιν ἃ πολλὰ τῆδε ἦν ἀπορημένοις τὴν ἴδρυσιν Τιβεριάδι γενέσθαι, μιαρὰς ἡ ὅλη ἑπτὰ ἡμέρας εἶναι τὰς οἰκήτορας [p] εἰσαγορεύῃ ἡμῖν τὸ νόμιμον.

δ'. Τελευτᾷ ἢ καὶ Φραάτης ὁ Παρθυαίων βασιλεὺς κατὰ τὸν τοιόνδε τρόπον, ἐπιβουλῆς αὐτῷ γιγνομένης ὑπὸ [q] Φραατάκου τοῦ υἱέως, καὶ τοιαύτῃ αἰτίᾳ. Φραάτης, παίδων αὐτῷ γνησίων γενομένων, Ἰταλικῇ παιδίσκῃ, ὄνομα αὐτῇ [r] Θερμοῦσα, ποτὲ μὲν ὑπὸ [s] Ἰουλίᾳ Καίσαρι μετ' ἄλλων δωρεῶν ἀπεσταλμένῃ, τὸ μὲν πρῶτον παλλακίδι ἐχρῆτο· καταπλαγεὶς δὲ τῷ πολλῷ τοῦ εὐμορφίας, μετ' οὐ πολὺν χρόνον καὶ παῖδος αὐτῇ τοῦ Φραατάκου γενομένου, γαμετὴν τε τὴν ἄνθρωπον ἀπεφαίνετο καὶ τιμίαν. ἤ γε ὅτι πᾶσιν οἷς εἶπε πιθανὴ τῷ βασιλεῖ γεγονυῖα, καὶ συνεύδουσα τῷ αὐτῆς παιδὶ γνώμης τὴν Πάρθων ἡγεμονίαν, εἰ μὴ ἄλλως γνησίοις γενομένοις ἀποσκοπῆς αὐτῇ μηχανήσεως τοῦ γνησίων τοῦ Φραάτου παίδων. πείθει οὖν αὐτὸν σκέπεμπειν εἰς Ῥώμην ἐφ' ὁμηρείαν τοὺς γνησίους παῖδας. καὶ ἤτοι μὲν, ἃ γὰρ ἀντιφέρειν εὔπορον Φραάτῃ τοῖς Θερμούσης ἐπιτάγμασιν, ὅτι τὰ Ῥώμης ἐξεπέμποντο. Φραατάκης δὲ μέν ὅτι τοῖς πράγμασι τρεφόμενος, δεινὸν ἡγεῖτο ἅμα χρόνιον τοῦ πατρὸς δόλῳ τῷ ἀρχῇ λαμβάνειν. ὥστε ἐπιβουλεύειν τῷ πατρὶ συμπράξαντος τοῦ μητρὸς, ἣ δὴ καὶ [x] σωτήριον λόγῳ. καὶ δι' ἀμφότερα μισηθεὶς, [x] ὅσον οὐκ ἴσον τοῦ πατροκτονίας [y] τὸ μίσος τοῦ μητρὸς ἐρῶντος τιθεμένων τῶν ὑπηκόων, καὶ θεὶς ἀπελαθεὶς πρότερον ἢ φωραθεὶς μέγας, ἐξέπιπτε τῶν πραγμάτων, καὶ ὅτῳ θνήσκει. συμφρονήσαντες δὲ οἱ γνησιώτατοι Πάρθων, ὡς ἀβασιλεύτοις μὲν ἀμήχανον πολιτεύεσθαι, [z] οἱ δὲ βασιλεύονται ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀρσακιδῶν, ἃ γὰρ ἑτέροις ἄρχειν νόμιμον, ἀπέκρυπτον δὲ πολλάκις καὶ μέχρι νῦν πρεσβείας τῆς βασιλείαν ἐκ τε γάμων τοῦ Ἰταλικῆς παλλακίδος καὶ γνώσεων, Ὀρώδην ἐκάλουν πρεσβεύσαντες, [a] εἰ δ' ἄν ἄλλως μὲν ὄπιθεν ἀφανὲς τῷ πλήθει καὶ ἀναίτιον καθ' ὑπερβολὰς ὠμότητος, πάνυ γὰρ ἦν σκαιὸς καὶ [b] συνδιαθετὸς εἰς ὀργὴν, ἕνα δὲ τῶν ἐκ τοῦ γένους [c] Ἀρσακιδῶν. τέτον μὲν δὴ συσκάντες [d] ἀποκτείνυσιν, ὡς μὲν ἔνιοι φασὶν, ἐν σπονδαῖς καὶ τραπέζαις, μαχαιροφορεῖν γὰρ ἔθος ἅπασιν, ὡς δὲ ὁ πλείων κατέχει λόγος, εἰς [e] θήραν προσιόντες. πρεσβεύσαντες δὲ εἰς Ῥώμην, ἡτοῦντο βασιλέα τῶν ὁμηρευόντων· καὶ πέμπεται Βονώνης προκριθεὶς τῶν ἀδελφῶν. ἐδόκει γὰρ χωρεῖν τῷ τύχῃ, ἃ αὐτῷ δύο μέγιστα τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἡγεμονίαν προσέφερον, ἰδία καὶ ἀλληλεία. ταχεῖα δὲ ἀνατροπὴ τοὺς βαρβάρους ἔπεσεν, ἅτε καὶ σφαλεροὺς φύσει ὄντας, πρός τι τὴν [f] ἀναξιοπάθειαν. ἀνδραπόδων γὰρ ἀλλοτρίων πεῖραν τὸ προστασσόμενον [g] οὐκ ἠξίουν, τὴν ὁμηρείαν αὐτὶ δουλείας ὀνομάζοντες, καὶ τὴν ὁπλίσεως τὴν ἀδοξίαν. ἃ γὰρ ἂν πολέμῳ δικαίῳ δεδόσθαι τὸν βασιλεύοντα Πάρθοις, ἀλλὰ, ὃ τῷ παντὶ χεῖρον, εἰρήνης ὕβρει. φθαρτὸν ἦν ἐκάλουν Ἀρτάβανον Μηδείας βασιλεύοντα, γένους Ἀρσακιδῶν. πείθεται δὲ Ἀρτάβανος καὶ μετὰ τριῶν ἑπτα-

[p] Εἰσαγορεύῃ] *L. B.* ἀπαγορεύῃ. *Coccejus* προσαγορεύῃ vel ἐπαγορεύῃ.

[q] Φραατάκου] Φραατάκης *Vat.* & *Hen.* à pr. m. Φραάτης *Busb.* & *Epiphan.*

[r] Θερμοῦσα,] Ita ex *Epiphanii* libris. Θερμοῦσα in *Græcis.* HUDS. Excepto tamen *L. B.* qui cum *Epiphanio* consentit. HAV.

[s] Ἰουλίᾳ Καίσαρι] Σεβαστῷ pro Ἰουλίᾳ reponendum censet *Bucherius* in *Belgio Rom.* p. 12.

[t] Τιμίαν. —— γεγονυῖα,] *L. B.* τιμίαν ἔχειν ε. π. ο. ε. πιθανὴ τ. β. γεγονυῖα.

[u] Συνιέναι] *L. B.* συνεῖναι.

[x] Οὐδὲν ἧσσον] Ita cum *Cod. Busb.* ἔρωτος τιθεμένων etiam habet *Vat.* οὐδὲν ἧσσον ὡς τοῦ πατροκτονίας τὸ μίσος, τοῦ μητρὸς ἔρωτα τιθεμένων in *Editis.*

[y] Τὸ μίσος τοῦ μητρὸς ἔρωτος] *L. B.* μῖσος τοῦ μητρὸς ἔρωτος. *Gen.* μίσους &c.

[z] Οἱ δὲ βασιλεύονται] Οἱ δὲ βασιλεύοντος *Vat.* & *Hen.* in *Epiphanii* versione, *cæperunt inspicere quisnam illis ex genere Arsacidarum fieret imperator.*

[a] Εἰ δ' ἄν ἄλλως] In *Hen.* ἐὰν δ' ἂν ἄλλως. (in *L.B.* εἰδὲ ἄλλως.) in *Vat.* ἐὰν δ' ἂν ἄλλως. unde rescripsi ἐὰν δ' εἰ ἄλλως. in *Editis* ἐὰν δ' κὲ ἄλλως, & mox ἐπιφθονον & ὑπαίτιον, pro quibus ἐπιφθονοι & ὑπαιτιον subiitui è *Codd. Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

[b] Συνδιάθετος] *L. B.* ξυνδιάθετος.

[c] Ἀρσακιδῶν.] Vocem Ἀρσακιδῶν insertum dedi è *Cod. Busb.*

[d] Ἀποκτείνυσιν,] Ἀποκτείνυσι *Hen.* & *Vat.*

[e] Θήραν προσιόντες.] *L. B.* θήραν (lege θήρας) προσιόντες.

[f] Ἀναξιοπάθειαν.] Ἀξιοπάθειαν *Busb.* Aliter legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *siquidem sunt etiam naturæ mutabiles, manifuetudinem itaque ejus cæperunt contemnere, indignum putantes ut servo subjicerentur alieno.* HUDS. Conf. sup. lib. 15. c. 2. §. 7. SPANH.

[g] Οὐκ ἠξίουν,] Illud οὐκ, ut sensus constaret, inserui, favente *Epiphanio*, ut videre est ex ejus versione jam allata. Si quis

ἔπειζιν. ὑπαντιάζει δὲ [h] αὐτὸν Βονώνης. καὶ τὸ μὲν πρῶτον συμφρονήσαντ᾽ αὐτῷ τ πλήθους τῶν Πάρθων, παραταξάμενον, [i] ἡττηθεὶς φεύγει πρὸς τὰς ὄρους τ Μηδείας Ἀρτάβανον· [k] καὶ μετ᾽ ὀ πολὺ συναγαγὼν πολλῷ στρατιὰν, συμβάλλει τ Βονώνῃ, καὶ νικᾷ, καὶ Βονώνης εἰς [l] Σελεύκειαν ἀφιππάζεται σὺν [m] ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτὸν. Ἀρτάβανον δὲ πολλῷ τῇ προτῇ φόνον ἐργασάμενον, ὑπὸ ἐκπλήξεως τ Βαρβάρων, πρὸς Κτησιφῶντα μετὰ τ πλήθους ἀναχωρεῖ. κἀκεῖνον μὲν [n] ἐβασίλευεν ἤδη [o] Πάρθοις. Βονώνης δὲ εἰς Ἀρμενίαν διαπίπτει. καὶ καταρχὰς μὲν ἐφίετο τ χώρας, καὶ πρὸς Ρωμαίους ἐπρέσβευεν. ὡς δὲ αὐτῷ Τιβέριος μὲν ἀπῆπε. πρός τε τὴν ἀναυδρίαν καὶ τ Πάρθων τὰς ἀπειλάς· ἀναπρεσβεύειν γὰρ δὴ πόλεμον [p] ἀνατεινόμενον, μηχανὴ δὲ ἰδίᾳ [q] ἐπέρα βασιλείας [r] ἐδεμία, καὶ γὰρ οἱ πρὸ Νιφάτῃ δυνατοὶ τ Ἀρμενίων Ἀρταβάνῳ προσέθεντο· παρεκδίδωσιν αὐτὸν Σιλανῷ τῷ τ Συρίας στρατηγῷ. κἀκεῖνος μὲν κατὰ αἰδῶ τῆς ἐν Ρώμῃ κομιδῆς ἐν Συρίᾳ περιφυλάττει· τὴν δὲ Ἀρμενίαν Ὀρώδῃ δίδωσιν Ἀρτάβανος, ἑνὶ τ ἑαυτοῦ παίδων.

ε'. Ἐπλεύτησεν δὲ καὶ ὁ τῆς [s] Κομμαγηνῆς [t] βασιλεὺς Ἀντίοχος, [v] διέφερε δὲ τὸ πλῆθος πρὸς τοὺς γνωρίμους, καὶ πρεσβεύουσιν ἀφ᾽ ἑκατέρου μέρους, οἱ μὲν δυνατοὶ μεταβάλλειν τὸ σχῆμα τ πολιτείας εἰς ἐπαρχίαν ἀξιοῦντες, τὸ πλῆθος δὲ βασιλεύεσθαι καὶ τὰ πάτρια. καὶ ψηφίζεται ἡ σύγκλητος Γερμανικὸν πέμπειν διορθώσοντα τὰ καθ᾽ τὴν ἀνατολὴν, πραγματευομένης [x] αὐτῷ τ τύχης εὐκαιρίαν τ θανάτου. καὶ γὰρ ἡνίκα [y] κατ᾽ ἀνατολὴν, καὶ πάντα διορθώσας, ἀνῃρέθη Φαρμάκῳ ὑπὸ Πίσωνος, καθὼς ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

re Arsacidem. Illi persuadetur, & cum exercitu venit. Cui Vonones occurrit; & cum primum quidem plerique Parthorum ab ipso stetissent, prælio Artabanus victus in Mediæ montes fugam capessit: & non multo post magno coacto exercitu cum Vonone congreditur, eumque superat, ita ut Vonones cum paucis è suis equitibus in Seleuciam fugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in fusos fugatosque, quod animis consternati erant barbari, cum copiis suis Ctesiphontem se recipit. Et ille quidem jam Parthis imperabat. Vonones autem fuga in Armeniam dilapsus, & statim quidem *ut eò venerat* regionis imperium affectavit, Romamque legatos misit: ut vero repulsam passus est à Tiberio, & propter ipsius ignaviam & Parthi minas (nam per legatos se bellum illaturum minatur, via enim alia ad regnum conservandum nulla erat, nam potentiores Armeniorum Niphatem accolentes Artabano se adjunxerunt) Silano sibi semet Silano Syriæ præfidi dedidit. Atque ille quidem eum utpote Romæ educatum reveritus apud se in Syria asservabat: Armeniam autem Orodi uni è filiis suis tradit Artabanus. *Vonones ab Artabano fusus fugatusque.* *Silano Syriæ præfidi se tradit.*

ς'. Ea tempestate moritur etiam Antiochus Commagenæ rex: & contentio orta est inter plebejos & nobiles, ita ut utraque pars legationem Romam mitteret, proceribus quidem regnum in provinciæ formam redigi postulantibus, plebe vero patrio more regum imperio subjici. quapropter Germanicus ex Senatusconsulto ad componendum Orientis statum mittitur, fortuna occasionem quærente illius exitio. Nam cum in Oriente esset, & res illic composuisset, Pisonis *ministerio* & opera veneno sublatus est; sicuti alibi memoratum est.

ΚΕΦ. γ'.

Στάσις Ἰουδαίων πρὸς Πόντιον Πιλάτον. περὶ Χριστοῦ. οἷά τε συνέβη Παυλίνῃ τ Ἰουδαίοις ἐν Ρώμῃ.

CAP. III.

Judæorum contra Pilatum seditio. de Christo. & quænam acciderunt Paulinæ & Judæis Romæ.

IV.

Πιλάτος ὁ, ὁ τ Ἰουδαίας ἡγεμών, στρατιὰν ἐκ Καισαρείας ἀγαγὼν, καὶ μεθυδρύσας [z] χειμαδιοῦσαν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅπῃ καταλύσῃ [a] τ νόμων τ Ἰουδαϊκῶν, [b] εἰσέφρησε [c] προτομὰς Καίσαρος, αἳ [d] τ σημείας προσῆσαν, [e] εἰσαγόμενον εἰς τὴν πόλιν, εἰκόνων ποίησιν ἀπαγορεύοντ᾽ ἡμῖν ὁ νόμος. καὶ διὰ τοῦτο οἱ πρότερον ἡγεμόνες τ μὴ μετὰ τοιῶνδε κόσμων σημείας ἐποιοῦντο εἴσοδον τῇ πόλει. πρῶτος δὲ Πιλάτος, ἀγνοίᾳ τ ἀνθρώπων διὰ τὸ νύκτωρ γενέσθαι τὴν εἴσοδον, ἱδρύσατο τοὺς εἰκόνας φέρων [f] εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. οἱ δὲ ἐπεὶ ἔγνωσαν καὶ πολὺν παρῆσαν εἰς Καισάρειαν, ἱκετεύσαι ποιούμενοι ὅπῃ πολλὰς ἡμέρας, ὅπῃ μεταθῇσι τ εἰκόνων. καὶ μὴ συγχω-

PIlatus autem Judææ prætor, cum exercitum è Samaria eduxisset & Hierosolyma in hyberna transtulisset, ut Judaïcas leges aboleret, * Cæsaris effigiem in militaribus signis *depictam* curavit intra urbem inferendam, cum lex imagines facere nos vetet. quam ob causam ejus decessores prætores soliti erant in urbem intrare cum signis quæ hujusmodi carerent ornamentis. sed Pilatus primus, ignorante populo, quippe noctu facto introitu, illatas imagines Hierosolymis statuit. Quam rem ubi populus rescivit, magno agmine Cæsaream profecti sunt, Pilatumque per multos dies orarunt, ut eas imagines aliò transferre vellet. illoque non con- *Pilatus Cæsaris effigiem in urbem infert.* *Inde oritur tumultus.*

---

quis malit ἀπραξίαν, (prout emendat *Cocceius*) per me licet.

h Αὐτὸν] *L. B.* αὐτῷ.

i Ἡττηθεὶς φεύγει] Νικᾷ καὶ φεύγει *Vat. & Lugd. Bat.* forsan pro νικᾷ καὶ φεύγει.

k Καὶ μετ᾽ ὀ πολὺ] *L. B.* μετ᾽ ὀ πολύ ϛ.

l Σελεύκειαν] Seleuciæ nempe ad Tigrim. Polyb. lib. v. p. 399. SPANH.

m Ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν.] Λόγοις *Busb.* forsan pro λόχοις.

n Ἐβασίλευεν ἤδη] Ita *Hen. & Vat.* ἐβασίλευσεν in *aliis.*

o Πάρθοις.] Πάρθων *Busb.*

p Ἀνατεινόμενον,] Ἀνατείνασθαι, ἀπειλῶσαι *Hesychius.* SPANH.

q Ἐτέρᾳ] *L. B.* ἑτέρας.

r Οὐδεμία, καὶ] Ita ex MSS. Editi καὶ οὐδεμία, γὰρ &c.

s Κομμαγηνῆς βασιλεὺς Ἀντίοχος] Conf. *alsw.* lib. 7. c. 7. §. 11. ubi *Gen.* Κομμαγηνῶν Ἀντίοχον. unicô μ. SPANH.

t Βασιλεὺς Ἀντίοχος,] Vocem βασιλεὺς reposui è *MSS.* (*Lugd. Bat.* etiam) & *Epiphanio.*

v Διέφερε δὲ τὸ πλῆθος] Διέφερον *Gall. Lugd. Bat. & Busb.* διέφερεν *Vat. & Hen.*

x Αὐτῷ τ τύχης] Ita è *MSS.* αὐτῶ in *Editis.*

y Κατ᾽ ἀνατολὴν,] Καθ᾽ τὴν ἀνατολὴν *Vat.*

z Χειμαδιοῦσαν] Χειμαδιοῦντος infr. c. 6. §. 3. SPANH.

* Cæsaris effigiem] Vide *Niceph. Callist.* p. 149.

a Τῶν νόμων] *L. B.* τ νομίμων.

b Εἰσέφρησε] Εφόρησε *Busb. Lugd. Bat. & Gall.* forsan pro ἐφόρησε. ipse, sensu ita postulante, mutavi εἰσφέρειν *Editorum Aliorumque* in εἰσέφρησε. *Lambecius* (in *Commentariorum* l. VIII. p. 19.) μεθυδρύσας pro καθιδρύσας reponit, & quæ sequuntur hoc modo distinguit & interpretatur, χειμαδιοῦσαν· οὐ ἱερ. ἐ. κ. τ. ν. τ. Ἰουδ. εἰσφέρησαν, ὡσεὶ μὴ τ. σ. ἐσθῆτας εἰσαγόμενον εἰς τὴν πόλιν· εἰκόνων π. ἀπ. ἡ. τ. νόμ. ϗ δ. τ. ἐ. π. ἐγ. τ. μ. μ. τ. π. σ. ἐ. ἐ. τ. πόλ· πρῶτος ϗ Π. *Cæterum Pilatus*, Judææ procurator, *exercitum Cæsarea adducens, tumque insidiose studens cum eversione legum Judaicarum Hierosolymis hybernatum immittere; utpote imagines Cæsaris, quæ militaribus signis adjunctæ erant, in urbem introducens* (*cum tamen nostra lege cautum sit, ne hujusmodi faciamus imagines, ideoque omnes qui antè eum fuerunt procuratores cum signis militaribus absque tali imaginum ornatu ingressi fuerint*) *primus ille, ignaris omnibus, quia noctu introitus fieret, illatas imagines Hierosolymis statuit.*

c Προτομὰς —— νόμος.] Conf. *alsw.* lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

d Ταῖς σημείαις] Ita rescripsi cum *Cod. Busb.* τοῖς σημείοις in *Editis Aliisque.*

e Εἰσαγόμενον] *L. B.* εἰσάγον.

f Εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.] Ως τὰ Ἱεροσόλυμα *Busb.*

concedente, utpote quod ea re Cæsari fieret contumelia, postquam illi eum urgere non desinebant, die septimo, cum milites occulte armasset, *ipse* suggestum in circo factum conscendit: quæ res collocatum in insidiis exercitum tegebat. Cumque Judæi eadem rursus ab eo flagitarent, signum militibus dedit, ut eos circumsisterent, eisque præsentem mortem minatus est, nisi quieti domum discederent. At illi humi procumbere, detectisque cervicibus dicere, se longe mori malle, quam ut auderent quidquam contra legum sapientiam committere. Atque Pilatus, animorum constantiam & firmitatem in legibus conservandis miratus, imagines è vestigio Hierosolymis Cæsaream referri jussit.

Pilatus imagines Cæsaris submovet.

Aquam Hierosolymam inducturus seditionem concitat.

2. Tentavit etiam *Pilatus* aquam derivare Hierosolyma, idque sacrarum pecuniarum impensis, petito fontis capite ducentesimo ab urbe stadio. Sed Judæis displicebat quod circa aquam fecerat: coiveruntque hominum multa millia, qui vociferarentur ut ab instituto desisteret; nonnullis etiam id quod in turba promiscua fieri solet, convicia & contumelias homini dicentibus. Itaque ille magnum militum numerum habitu Judaïco, qui occultas sub veste sicas ferrent, misit in locum unde possent circundare Judæos; deinde Judæis ut se inde reciperent imperavit. Cumque Judæi conviciis eum petere inciperent, signum quod convenerat militibus dat: illi vero longe atrocius, quam jusserat Pilatus, quietos æque ac seditiosos castigarunt. Isti autem de pertinacia nihil recedebant: adeo ut, inermibus inclementer acceptis ab armatis eos adorientibus, multi ex illis hoc modo perierint, alii saucii discesserint. Atque ita compressa est *hæc* seditio.

Magna Judeorum strages.

Illustre de Jesu Christo testimonium.

3. Eo etiam tempore fuit Jesus, vir sapiens, si tamen virum eum appellare fas est. Fuit enim * mirabilium operum effector, magister hominum qui verum cum voluptate accipiunt: multosque Judæos, multos item † Gentiles ad se ‡ pellexit. Hic erat Christus. quem cum Pilatus, ab homi-

ρουῶτ᾽ Δι᾽ τὸ [g] εἰς ὕβριν Καίσαρι φέρειν, ἐπίπερ οὐκ ἐξανεχώρουν λιπαρεῖν, καὶ ἕκτῃ ἡμέρᾳ ἐν ὅπλοις ἀφανῶς ἐπικαθίσας τὸ στρατιωτικὸν, αὐτὸς ἐπὶ τὸ βῆμα ἦκε· τὸ δὲ ἐν τῷ πεδίῳ κατασκευάσας, ὅπερ ἀπέκρυπτε τὴν ἐφεδρεύουσαν φάλαγγα. πάλιν δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐκεῖσε χεομένων, ὁπὸ σημαίας τοὺς φαλάγγας, ἠπείλει θάνατον ἐπηπτὴν ζημίαν [h] οὐκ ἐξ ὀλίγου, εἰ μὴ παυσάμενοι θορυβεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἀπίοιεν. οἱ δὲ πεντεκαίδεκα ῥίψαντες ἑαυτοὺς, καὶ [i] γομφοῦντες τὰς σφαγὰς, ἡδονῇ [k] δέξασθαι τὸν θάνατον ἔλεγον, ἢ τολμήσαν [l] τὴν σοφίαν ἀφελέσθαι τῶν νόμων. καὶ Πιλάτ᾽, θαυμάσας τὸ [m] ὀχυρὸν αὐτῶν ἐπὶ φυλακῇ τῶν νόμων, ἀναχώρημα τὰς εἰκόνας οὐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπανεκόμισεν εἰς Καισάρειαν.

Β᾽. [n] Ὑδάτων δὲ ἐπαγωγὴν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἔπραξε, δαπάνῃ τῶν ἱερῶν χρημάτων, σκολιὸν τὸν ἀχλὺν ῥεύματ᾽, ὅσον ἀπὸ διακοσίων σταδίων. οἱ δὲ, οὐκ ἠνάπτων τοῖς ἀμφὶ τὸ ὕδωρ [o] θορυβουμένοις, πολλαί τε μυριάδες ἀνθρώπων συνελθόντες κατεβόων αὐτοῦ, παίοντες τε ἐπὶ τοιούτοις εἰωθόμενα· τινὲς δὲ [p] λοιδορίᾳ χρώμενοι ὕβριζον εἰς τὸν ἄνδρα, οἷα δὴ φιλεῖ πρὸς τὸν ὅμιλον. ὁ δὲ, σολὴ τῇ σκευῶν πολὺ πλῆθος στρατιωτῶν [q] ἀμπεχόμενον, οἳ ἐφέροντο [r] σκυτάλας ὑπὸ τῇ σολῇ, διαπέμψας εἰς ὃ εἰθέλοιεν αὐτὸς, αὐτὸς [s] ἐκέλευσεν ἀναχωρεῖν. τῶν δὲ ὠμηνότων [t] εἰς τὸ λοιδορεῖν, ἀποδίδωσι τοῖς στρατιώταις ὁ προσυνέκητο σημεῖον. οἱ δὲ [u] πολὺ μειζόνως, ἢπερ ἐπέταξε Πιλάτ᾽, ἐχρῶντο πληγαῖς, τούς τε θορυβοῦντας ἐν ἴσῳ καὶ μὴ κελεύοντες. οἱ δὲ [v] εἰσέφερον τὸ μαλακὸν ὀδὲν, ὥστε ὄχλοι πληθύοντες ὑπ᾽ ἀνδρῶν οὐκ ἀσκήτων ὑπεφερομένων, πολλοὶ μὲν αὐτῶν ταύτῃ δὲ ἀπέθνησκον, οἱ δὲ τραυματίαι ἀνεχώρησαν. καὶ ὕτω πως ἡ στάσις.

Γ᾽. [x] Γίνεται δὲ [y] κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον [z] Ἰησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, [a] εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων [b] τῶν ἡδονῇ παλῇ [c] δεχομένων· καὶ πολλοὺς μὲν [d] Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ [e] καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπηγάγετο. [f] ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν· καὶ αὐτὸν ὑπο-

δείξει

[g] Εἰς ὕβριν Καίσαρι φέρειν,] Ita *Bas. Busb.* & *Hen. à secunda manu*, quo fere modo τοῦτο παρὰ πολλῶν ἀδοξίαν σοι οἰήσῃ apud *Platonem*. Δι᾽ τὸ ὕβριν in *Ed. Gen.* Δι᾽ τὸ μὴ εἰς ὕβριν *Vat.* & *Hen.* à pr. m Legi potest, Δι᾽ τὸ ὑβρίζειν Καίσαρι εἰσφέρειν,

[h] Ἐκ οὐκ ὀλίγου] Conf. supr. lib. 17. c. 15. §. 2. SPANH.

[i] Γομφοῦντες τὰς σφαγὰς,] Καὶ γομφοῦντες παρὰ σφαγὰς *Busb.*

[k] Δέξασθαι τὸν θάνατον ἔλεγον,] Ita *MSS.* δέξεσθαι in *Edit.*

[l] Τὴν σοφίαν ἀφελέσθαι τῶν νόμων.] Inde σοφισταὶ dicti, ipsi νεωμοδιδάσκαλοι qui aquilam detraxere templo. Ita mox cap. 5. σοφίαν νόμων. REL.

[m] Ὀχυρὸν] *L. B.* ἰσχυρὸν.

[n] Ὑδάτων —— χρημάτων,] Aquæductus Hierosolymis è sacra pecunia Κορβωνᾶς dicti *alibi*. lib. 2. c. 9. §. 4. καλεῖ δὲ κορβωνᾶς &c. SPANH.

[o] Διαμάχοις,] Χαμαιζήλοις in aliquot *MSS.*

[p] Ὑβρίζον εἰς τὸν ἄνδρα,] Ὑβρίζειν *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

[q] Ἀμπεχόμενον,] *Gen.* ἀπεχόμενοι. Ἀμπεχόμενον *Busb.*

[r] Σκυτάλας] Vert. *Sicas.* sed *fustes* vel *clavas* potius significat vox Græca. IBBETSON.

[s] Ἐκέλευσεν ἀναχωρεῖν.] Ἐκέλευεν *Busb.*

[t] Εἰς τὸ λοιδορεῖν, διαπέμπουσι] Apud. Euseb. H. Eccl. lib. 1. c. XI. p. 30. SPANH.

[u] Εἰσέφερον] *L. B.* εἰσεφέροντο.

[x] Γίνεται) —— Ἰησοῦς,] Γίνεται) δὴ *Busb.* & *MS. Isidori Pelusiotæ Cæsareus*, quod probat *Lambecius*, ita ut verborum sensus sit, *Fuit porro circa hoc tempus* &c. Sic enim testimonium hoc de Christo cum præcedente narratione optime ac convenientissime connectitur. Tolerari tamen hic potest etiam particula δὲ quia & hæc usurpatur pro δή. HUDS. Nonnemo hoc testimonium de Christo ex variante scriptura, quæ in Eusebio, Cedreno, Euthymio Zigabeno, Isidoro & Suida est, ita dedit, ut ab hac vulgata recederet quam maxime Γίνεται) δὲ (κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν) Ἰησοῦς (τις) σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν (ἐχρῆν.) ἦν γὰρ παράδοξον ἔργων ποιητὴς διδάσκαλος τῶν τ᾽ ἀληθῆ (σὺν ἡδονῇ) δεχομένων (καὶ πολλοὺς μὲν δὴ Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἠγάγετο) ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν· καὶ (αὐτῶν) ὑποδείξαντος (παρ᾽ ἡμῶν ἀρχόντων) καταγνόντα σταυρῷ ἐπιτιμήσαντος Πιλάτου. Οὐκ (ἐξαπατήσωσι δὲ τὸ) πρῶτον (αὐτὸν) ἠγαπηκότες τὰ αὐτοῦ καταλιπεῖν, ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἡμέραν, πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλλα (μυρία περὶ αὐτοῦ θαυμάσια λέγοντες) εἰρηκότων. (ἐξ οὗ τοίνυν) τὸ χριστιανῶν ἔθνος (ἀπὸ τούτου) τὸ φῦλον. In lib. 11. de bell.

c. 9. §. 3. idem hoc testimonium de Christo legitur in *codice Petavii* sed auctum pia fraude. vide quæ infra *notamus. REL.* Eadem *Rufinus* Interpres c. IX. SPANH. *Brevitatis gratia* hic nihil dicimus, Dissertatiunculam de fide Josephi hujus testimonii subjecturi ad finem Tomi II. HAV.

[y] Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον] *Aliis* κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, & καὶ τὸν καιρὸν τοῦτον.

[z] Ἰησοῦς,] Ἰησοῦς τις *Eusebio* in *Hist. Eccl.* l. 1. c. XI. HUDS. At Mosen ipsum sæpe ἄνδρα nuncupat. An Christum Mosi ipsi prætulit? Sunt ab aliena manu. REL.

[a] Εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή.] Verba illa, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή, agnoscunt nostri Codd. omnes, tam *Latini* quam *Græci*. Itaque *Vossius* in *Chronol. S.* c. 17. (quod in uno ejus *exemplari Latino* desideretur) sine ratione suspicatur ab aliena manu accessisse.

* *Mirabilium operum effector*,] Est qui vertit *incredibilium*. Sed (ut notavit *Lambecius*) differentiam esse inter παράδοξον & ἄπιστον liquet ex *Isocrate* ad *Nicoclem*, ἐν οἷς ὅτε παράδοξον, ὅτε ἄπιστον &c.

[b] Τῶν ἡδονῇ] Ita in *plerisque libris*, & sic loqui amat *Josephus*, ut paulo supra, & alibi. τῶν σὺν ἡδονῇ *Busb.* & *Euseb.* in H E. τῶν σὺν ἡδονῇ *Cedren.* omittuntur ab *Euseb.* in *Dem. Evangel.* HUDS. Inde *Zonaras* p. 267. τῶν μὲν ἡδον. In MSS. Reg. Gall. apud Huetium Dem. Eu. p. 33. σὺν ἡδονῇ *Euseb.* SPANH.

[c] Δεχομένων·] Σεβομένων *Euseb.* in *D. E.*

[d] Ἰουδαίους,] Τῶν Ἰουδαίων in *Euseb. H. E. Niceph.* & *Suid.* probante *Is. Vossio*. Ἰουδαϊκῶν *Euseb.* in *D. E.*

† *Gentiles ad se pellexit*] Omnes *Ethnicos*, qui in Deum verum non credebant, cujuscunque fuerint gentis, Judæi Ἔθνας sive Ἑλληνικοὺς vocabant.

[e] Καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ] Ita *Busb. Lugd. Bat. Hen. Vat. Isidor. Suid.* & *Zonar.* καὶ Ἑλληνικῶν *Bas.* & *Euseb.* in *D. E.* καὶ ἀπὸ τῶν Ἑλ. *Euseb.* in *H. E.* καὶ ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν *Niceph.* quod cæteris præfert *Is. Vossius*. πολλοὺς γὰρ καὶ ἀπὸ Ἑλλήνων ἠγάγετο Χριστός *Niceph.* HUDS. Καὶ ἑλληνικὸς *Gen.* καὶ τῶν Ἑλληνικῶν ibid. καὶ ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν· *Euseb.* SPANH.

‡ *Pellexit. Hic erat Christus.*] Sibi adjunxit *Epiphan.* HUDS. Et melius quidem vertit ita *Epiph.* IBBETS.

[f] Ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν.] Sc. ὁ λεγόμενος Χριστός. Sic enim *Pilatus* dixit, τί δὲ ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστὸν. *Hieronymus* vertit, & credebatur esse *Christus*, unde, καὶ ἐπειδὴ ἐπὶ Χριστὸς

δείξῃ τ πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, φανερῶ ὀπτιθεμένητ Πιλάτ, οὐκ [g] ἐπαύσαντο [h] οἵγε πρῶτον [i] αὐτὸν ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτῃ [k] ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τ θείων προφητῶν [l] ταῦτά τε & ἄλλα [m] μυρία θαυμάσια περὶ αὐτ [n] εἰρηκότων. [o] εἰς ἔτι νῦν τ Χριστιανῶν [p] ἀπὸ τῶδε [q] ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.

δ'. Καὶ [r] τὰς αὐτὰς χρόνους, [s] ἕτερόν τι δεινὸν ἐθορύβει τὰς Ιουδαίας, καὶ περὶ τὸ ἱερὸν τ Ισιδ τὸ ἐν Ρώμῃ πράξεις αἰσχυνῶν οὐκ ἀπηλλαγμέναι συντυγχάνουσι. καὶ πρότερον τ τῶν Ισιακῶν τολμήμαθ μνήμην ποιησάμενοι, [t] ὕστερα μεταδιδῶ τ λόγον ὅτι τὰ ἐν τοῖς Ιουδαίοις γεγονότα. [v] Παυλίνα γάρ τῶν ἐπὶ Ρώμης προγόνων τε ἀξιώματι [x] τῷ τε καθ' ἑαυτὴν ὀπτηδεύματι κόσμῳ ἀρετῆς ἐπὶ μέγα προϊοῦσα τῷ ὀνόματι, δυνάμεί τε αὐτῇ χρημάτων ἅμ, καὶ γενομένῃ [y] τὴν ὄψιν εὐπρεπὴς [z] καὶ τ ὥρας ἐν ᾗ μάλιστα ἀγάλλονται αἱ γυναῖκες, εἰς τὸ σωφρονεῖν ἀνεκτὸ ἡ ὀπτηδυσις τ βίᾳ. ἐγεγάμητο δὲ Σατορνίνῳ, [zz] τῷ εἰς τὰ πάντα ἀντισταμένῳ τῶν περὶ αὐτὸν ἀξιολόγων. τούτῃ ἐρᾷ Δέκιος Μοῦνδος, τῶν τότε ἱππέων ἐν ἀξιώματι μεγάλῳ· [a] καὶ μείζονος γὰρ ἦσης ἢ ὥστε ἀλῶναι δώροις, ἅμα τὸ [b] καὶ πεμφθέντων εἰς πλῆθος [c] περιιδεῖν, ἐξῆπτο μᾶλλον, ὥστε ἐπὶ εἴκοσι μυριάδας δραχμῶν [d] Ἀττικῶν αὐτῇ δόσειν ὑποσχνεῖται ἑνὸς μιᾶς. καὶ μηδὲ ὡς ὀπτικλωμένης, ὁ φέρων τὴν ἀτυχίαν τ ἔρωτος, ἐνδεία σιτίων θάνατον ὀπτιμᾶν αὐτῷ καλῶς ἔχειν [e] ἐνόμιζεν ὀπὶ Παυλίνῃ κακῶ τ καταληφότος. καὶ ὁ μὲν ἐπεψήφιζέ τε [f] τοιαύτῃ πλάνῃ, καὶ πράσσειν οὐκ [g] ἀπηλλάσσετο. ἦν δὲ Ἰδη πατρῶος ἀπελεύθερος τῷ Μούνδῳ, παντοίων ἰδέας κακῶν· [h] ἣ δεινῶς φέρουσα τ νεανίσκου [i] τὸ ψήφισμα τ θανεῖν, ὁ γὰρ ἀφανὴς ἦν ἀπολλύμενος, ἀνεχαίρε τε αὐτὸν ἀφικνούμενη μὲν λόγῳ, πιθανή τε ἦν ἐλπίδων τινῶν [k] ὑποχέσει ὡς μετρίως ἀχθησομένων ὁμιλιῶν πρὸς τὴν [l] Παυλίναν αὐτῷ. καὶ δεχομένου τὴν ἱκετείαν ἡδονῇ, πέντε μυριάδων δεήσειν αὐτῇ [m] μόνον ἔλεγε, [n] ὀπὶ ἀλόχῳ τ γυναικός. καὶ ἡ μὲν ἐπὶ τούτοις ἀναχθείσα τ νεανίσκου, καὶ τὸ αἰτηθὲν λαβοῦσα ἀργύριον, ὁ τὰς αὐτὰς ὁδοὺς ἐστάλλετο τοῖς προδιδαχθημένοις, ἐρῶσα τ γυναικὸς τὸ

num noſtrorum primis delatum, crucis ſupplicio addixiſſet, eum tamen amare non deſierunt, qui primum amaverant. Apparuit enim eis tertio die redivivus & divinis vatibus & hæc & mille alia de eo miranda effatis. atque ab eo denominata Chriſtianorum natio durat uſque ad hunc diem.

4. Circa eadem tempora etiam mali quiddam aliud Judæos perturbavit, Romæque accidit ut in fano Iſidis res ageretur, *ſumma* cum turpitudine conjuncta. Primum igitur facinus in Iſiacis commiſſum memorabo, ac tum demum orationem convertam ad ea perſequenda quæ apud Judæos evenerunt. Erat Romæ Paulina & natalium dignitate illuſtris, & ob ſtudium quod ipſa virtutis decori impenderat magni nominis, porroque divitiis affluens, & forma egregia, ea etiam ætate qua maxime lætitia geſtiunt mulieres, ac præter cætera vita ad pudicitiam compoſita. Nupta autem erat Saturnino, viro cum ipſa in omnibus quibus eminebat conferendo. Hujus amore correptus eſt Decius Mundus, vir magnæ inter equites *Romanos* dignitatis: qui, cum eam comperiſſet fruſtra muneribus ſolicitari, ut quæ ingentia ab eo miſſa rejecerat, tanto magis amore accendebatur; ita ut ei pro uno concubitu ducenta drachmarum Atticarum millia polliceretur. At cum *ea* nec hiſce animo flecti potuerit, illi, ſe amore deſtitui graviter ferenti, optimum viſum eſt, inedia mortem ſibi conſciſcere propter malum quod ei ex Paulina acciderat. Atque ita quidem ille vitam finire decreverat, nec ei mora quin id continuo faceret. Fuit autem Mundo paterna liberta, Ide nomine, omnium malarum artium perita: quæ, cum ei valde diſpliceret ut juvenis in obſtinato moriendi propoſito perſiſteret, nam palam erat ipſum ſe perditum ire, ad eum veniebat verbiſque afflictum excitabat, fidem ei faciens ſpem ingerendo fore ut Paulinæ complexibus potiretur. Illoque precibus libenter auſcultante, ſubjiciebat, ſibi tantum opus eſſe quinquaginta drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Et illa quidem, cum iſtis juvenis animum erexiſſet, quantumque pe-

Sacra Iſidis ſædantur.

Paulina Romana fraude ſacerdotis Iſidis à Mundo ſtuprata.

Ide patris Mundi liberta.

---

g Επαύσαντο] Εξεπαύσαντο *Euſeb.* in *H. E.* quem ſequitur *Voſſ.*

h Οἵγε πρῶτον αὐτὸν] Οἱ τὸ πρῶτον *Busb.* & *Suid.* probante *Voſſio.* HUDS. Οἱ τὸ πρῶτον αὐτοὶ ἀγαπ. *Euſeb.* οἱ τε MS. R. SPANH.

i Αὐτὸν] Ita lego cum *Cod. Busb.* & *Euſeb.* in *H. E.* & in *D. E.* aſſentiente *Voſſio.* cæteris deeſt αὐτόν.

k Ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν,] Vox ἔχων abeſt *Euſebio* in *D. E.*

l Ταῦτά τε καὶ] Ita *Busb. Iſidor. Euſeb.* in *H. E.* & *D. E.* ταῦτα καὶ ἄλλα &c. in *Editis Joſephi Aliiſque.* ταῦτα καὶ ἄλλα μαρτυρηκότων περὶ αὐτῆς θαυμάσια καὶ ἱερηκότων *Cedren.* HUDS. Ταῦτά τε MSS. & *Euſeb.* SPANH.

m Μυρία θαυμάσια] Vocem μυρία omittendum cum nonnullis cenſet *Voſſius.* qui mox etiam cum illis mutato ordine legit περὶ αὐτῆς θαυμάσια ἱερηκότων.

n Εἰρηκότων.] Προφητευκότων ſolus *Hen.* HUDS. Uti videlicet Chriſtiani credebant: nam Judæus ex ſua ſententia id ſcribere nequit. Sed omne hoc de Chriſto teſtimonium merito ſuſpectum eſt corruptelæ, & a Chriſtianis interpolatum: uti & idem in quibuſdam (vide infra) MSS.tis librorum de bello invenitur, adhuc magis interpolatum. Nam plane nullam feciſſe Joſephum mentionem Jeſu non putem, quum Jacobi fratris Jeſu & Johannis Baptiſtæ cum honore meminerit. REL.

o Εἰς ἔτι νῦν] Ita *Busb. Euſeb.* in *H. E. Niceph.* & *Zonar.* εἵς τε νῦν in *Editis Joſephi Aliiſque.* ἕως εἰς ἔτι νῦν *Euſeb.* in *D. E.* HUDS. Εἰσέτι τε MSS. & εἰσέτι νῦν γε *Euſ.* SPANH.

p Ἀπὸ τῶδε] Ἀπὸ τῶδέ γε οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον *Euſeb.* in *D. E.* cæteris omiſſis. Verum plura verba in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ſed & in hodiernum Chriſtianorum, qui ab ipſe nuncupati ſunt, & nomen perſeverat & genus.*

q Ωνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.] Ita *Hen.* & *Vat.* ὀνομασμένων *Aliis.*

r Τὰς αὐτὰς χρόνους,] Τὰς δὲ αὐτὰς *Busb.*

s Ετερόν —— Ιουδαίας,] Id reſpicit ad ſeditionem ortam, quum Pilatus ſigna Cæſaris inferret Hieroſolymis: nec cohæret cum hiſtoria de Chriſto, uti nunc legitur. Et an dixiſſet de Chriſto, quem ita laudat, ἱστορούσῃ; REL. Ita MSS. *Editi* ἕτερόν τι.

t Οὕτω μεταδιδῶ] Οὕτως μεταγάγω τ λ. *Busb.* ὅτως μεταδίδωμι τ λ. *Gall. Lugd. Bat.* ὅτω μεταδίδωμι τ. λ.

v Παυλίνα γὰρ] Παυλίνα τις legiſſe videtur *Epiphan.* HUDS. Eadem hinc *Zonaras* p. 268. 269. SPANH.

x Τῷ τε καθ' ἑαυτὴν ὀπτηδεύματι] Τὸν καθ' ἑαυτὴν ὀπτηδευκότα κόσμον ἀρετῆς ἐπὶ μέγα προϊοῦσα τῷ ὀνόματι. δυνάμεί τε in *Editis Aliiſque.* τῷ τε καθ' ἑαυτὴν ὀπτηδεύματι ἀρετῆς εἰς μέγα προϊοῦσα· δυνάμεί τε *Busb.* unde, quam minimum à veſtigiis vulgatæ lectionis recedendo, reſcripſi, κὸ τῷ καθ' ἑαυτὴν ὀπτηδεύματι κόσμῳ ἀρετῆς &c in *Epiphanii* verſione, *majorum dignitate præclara, ſtudio caſtitatis intenta, honeſtatis opinione perſpicua.*

y Τὴν ὄψιν εὐπρεπὴς] Τῇ ὄψει *Busb.* & *Gall.*

z Καὶ τ ὥρας] Καὶ τ ἡλικίας *Zonar.*

zz Τῶ εἰς τὰ πάντα] Ita cum *Cod. Gall.* nec aliter *Busb.* niſi quod τῷ non agnoſcat. τῷ εἰς τὰ πάντα ἀντισταμένῳ τῶ π. in *Editis Aliiſque.*

a Καὶ μείζονος γὰρ ὄσης] Καὶ μεῖναι γὰρ ἦσαν ἀλῶναι δώροις *Vat.* & *Hen.* à pr. m. καὶ μείζων γὰρ ἦν ἢ ὥστε ἀλ. in *Editis Aliiſque.* καὶ μείζονος ὄσης ἀλῶναι, *Busb.* omnibus perpenſis reſcripſi, καὶ μᾶζονος γὰρ ὄσης ἢ ὥστε ἀλ.

b Καὶ πεμφθέντων εἰς πλῆθος] Καὶ παρεμφθέντων *Busb.*

c Περιιδεῖν,] Ὑπεριδεῖν *Busb.*

d Ἀττικῶν αὐτῇ δώσειν] Ἀττικῶν pro αὐτῇ δώσειν habet *Busb.* Vocem Ἀττικῶν etiam agnoſcit *Zonar.* atque *Epiphanius* vertit, *ut etiam viginti myriadas drachmarum Atticarum ſe daturum pro uno concubitu ſpopondiſſet.* quibus factum eſt ut non dubitarim Ἀττικῶν in textum recipere.

e Ἐνόμιζεν ἐπὶ Παυλίνῃ] Ἐνόμισεν *Busb.* & *Vat.*

f Τοιαύτῃ πλάνῃ,] Ita reſcripſi pro τοιούτῳ πλάνῃ. Si quis malit τοιούτῳ τέλῃ, non repugnabo.

g Απηλλάσσετο.] Απηλλάττετο in *libris* omnibus.

h Ἡ δεινῶς φέρουσα τ νεανίσκου] Αὐτὴ *Busb.*

i Τὸ ψήφισμα τ θανεῖν] Ita in *Editis.* τῷ ψηφίσματι in pleriſque *MSS.*

k Ὑποχέσει ὡς μετρίως ἀχθησομένων] Ὑποχέσεσιν *Busb.*

l Παυλίναν αὐτῷ] *Al.* Παυλίνῳ.

m Μόνον ἔλεγε,] Μόνων *Busb. Hen.* & *Vat.*

n Ἐπὶ ἀλόχῳ τ γυναικός.] Ἐπὶ δόσῃ *Busb.*

petierat pecuniæ accepiſſet, alia ipſam aggreditur via, quam ii quorum opera uſus fuerat & miniſterio, quod mulierem videret majorem quam ut pecunia caperetur. Gnara enim eam vehementer addictam eſſe Iſidis cultui, tale quiddam comminiſcitur. Conventis aliquot ex ejus ſacerdotibus, verbiſque ultro citroque habitis, ubi fidem quam maxime ſolennem acceperat, &, quod efficaciſſimum, pecuniam oſtentaverat, in præſens viginti quinque millia, & altera totidem re perfecta, indicat eis amorem juvenis, rogans modis omnibus adniterentur ut ei mulieris copiam facerent. Illi autem, auri vi magna inducti, id facturos recipiunt. & illorum natu maximus propere ſe ad Paulinam contulit, atque intromiſſus petiit ut remotis arbitris cum ea colloqueretur. quo conceſſo, venire ſe ajebat miſſum ab Anubide, Deo quippe illius amore capto, jubenteque ut ad ſe veniret. Illi verba iſta grata erant & optata, ſeque apud familiares ſuas jactabat ob honorem quo eam dignabatur Anubis: marito quoque indicat, condicta ſibi cœnam & cubile Anubidis. Ille vero conceſſit, ut qui probe norat pudicitiam uxoris. Itaque it *mulier* in fanum, & cum cœnaviſſet, quo tempore ſomni hora erat, clauſis januis à ſacerdote, intus in Sacrario etiam ablatæ erant lucernæ, nec Mundus, nam illic antea abditus fuerat, ab ejus conſortio aberravit, totamque noctem illi obſequuta eſt, Deum eſſe rata. Cumque ille abiiſſet, priuſquam moverentur ſacerdotes qui inſidias neſciebant, Paulina mane cum veniſſet ad virum, apparitionem Anubidis ei narrat, & propterea etiam apud familiares verbis *quam ampliſſimis* ſeſe extollit. Illi vero partim fidem negabant, rei naturam ſpectantes, partim mirabantur, ut qui non potuerint, id quod æquum, fide indigna judicare, quando ad ejus pudicitiam & nobilitatem reſpiciebant. Tertia autem die poſt facinus patratum Mundus, ipſi obviam factus, "Paulina, inquit, equidem mihi & ducen-
"ta millia ſervaſti, quæ potuiſti facultatibus tuis
"adjicere, & morem nihilominus meæ voluntati geſſiſti. nihil vero mea refert, quod Mundum
"verborum contumeliis oneraſti; ſed *magnæ* mihi
"res ipſa voluptati fuit ſub Anubidis nomine la-
"titanti." Et is quidem iſta loquutus diſceſſit: illa vero, ut quæ tum primum aliquid de flagitio reſcivit, & veſtem ſibi lacerat, & marito *protinus* indicat omnem inſidiarum turpitudinem, eumque obſecrabat, ut ipſam vindicatum ire non negligeret. Is autem totum negotium imperatori aperit. Atque Tiberius, cum rem omnem, quæſtione de ſacerdotibus habita, probe intellexiſſet, & illos cruci ſuffixit, & Iden exitii illorum cauſam, utpote quæ omnia machinata eſt in mulieris injuriam: inſuper & templum evertit, & Iſidis ſimulachrum in Tiberim fluvium demergi juſſit. Mundum autem exſilio multavit, cauſam ſatis idoneam ratus

Anubis Deus.

Tiberius Iſidis ſacerdotes & Iden in crucem agit, Iſidis templum evertit, & Mundum in exſilium ablegat.

μηδαμῶς χρημάτων ἁλισκόμενον. εἰδῶλα δ' αὐτῷ θεραπίας τ Ισιδ. σφόδρα ὑπαγομένῳ, ° τεχνᾶταί τι τοιόνδε. τ ἱερέων τὸν ἀφικομένη P διὰ λόγων ἐπὶ πίστιν μεγάλης, τὸ δ' μέγιστον δόσι χρημάτων, τὸ μὲν πρῶτον μυριάδων δυοῖν Ê q ἡμισείας, λαβόντ. δ' ἕκαστον τ πράγματ. ἑτέρῳ τινὶ, διαφθεῖραι τὸ νεανίσκου τ ἔρωτα αὐτῆς, κελεύουσι πειστέον r ἐπὶ τῷ ληψομένῳ τὸν ἄνθρωπον ταχέως. οἱ δ' ἐπὶ s ταλάντῳ τοῦ χρυσοῦ t φιλοχθέντες ὑπισχνοῦντο. καὶ αὐτῶν ὁ γεραίτατ. ὡς τὸν Παυλίναν ἀσάμενον, γνωμένων εἰσόδων, v καταμόνας τε διὰ λόγων ἐλθεῖν ἠξίου. καὶ x συγχωρηθὲν, y πεμπὸς ἔλεγεν ἥκειν ὑπὸ τοῦ Ανούβιδ., ἔρωτι αὐτῆς ἠσημένου τοῦ Θεοῦ, κελεύοντ. τε ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν. τῇ δ' z εὐκτὸς ὁ λόγ. ἦν, καὶ τῆς τε φίλαις ἐνεκαλλωπίζετο τῇ ἐπὶ a τύχῃ ἀξιοῦσθ τοῦ Ανούβιδ., καὶ φράζει πρὸς τ ἄνδρα, δεῖπνόν τε αὐτῇ Ê εὐνὴν δ' Ανούβιδ. εἰσηγγέλθαι. πιστεύει δ' ἐκεῖν., τὸν σωφροσύνην τ γυναικὸς ἐξεπισκέμενον. χωρεῖ οὖν εἰς τὸ τέμεν., καὶ δειπνήσασα, b ὡς ὕπνου καιρὸς ἦν, κλισθησῶν τ θυρῶν ὑπὸ δ ἱερέως, ἔνδον ἐν τῷ ναῷ καὶ τὰ λύχνα ἐκπεσδῶν ἦν, καὶ ὁ Μόνδ., παρεκέκρυπτο γὰρ τῆδε, οὐκ ἠμάρτανεν ὁμιλιῶν τ πρὸς αὐτὸν· πιστεύσαν τε αὐτῷ c διεκονήσαντ., ὑπαπελθοῦσα θεὸν εἶναι. καὶ ἀπελθόντος πρότερον ἢ d κίνησιν ἄρξασθ τ ἱερέων, εἰ τὸν ὄπισθεν ἦν ἤδεσαν, e ἡ Παυλίνα, πρωῒ εἰς τ ἄνδρα ἐλθοῦσα, τὸν ὄπιθεν φάσκειν ἐκδημεῖν δ' Ανούβιδ., καὶ πρὸς τὰς φίλας f ἐνελαμπρύνετο λόγοις τοῖς ἐπ' αὐτῷ. οἱ δ', τὰ μὲν ἠπίστουν εἰς τὸν φύσιν δ πάσμαλ. ὁρῶντες· τὰ δ' ἐνθυμούμενοι καθίστανον, οὐκ ἔχοντες ὡς χρὴ ἄπιστα αὐτὰ κρῖναι, ὁπότε g εἰς τὸν σωφροσύνην Ê τὸ ἀξίωμα ἀπίδοιεν αὐτῆς. τρίτῃ δ' ἡμέρᾳ μετὰ τὸν πρᾶξιν ὑπαντιάσας αὐτῷ ὁ Μόνδ., "Παυλίνα, φησὶν, ἀλλά μοι Ê εἴκοσι μυριάδας "διασώσω, δωναμένη οἴκῳ σεσωθέσθ τῷ h ἑαυτῆς, i διαφόρους τε ἐφ' οἷς k σεσυκαλύμμεθ οὐκ ἐλάττους. ἀ "μέντοι εἰς Μόνδον l ὕβρεσ m διεκρῶ μηδέν μοι μελήσειν τ "ὀνομάτων, ἀλλὰ τ ὄντ τῷ πράσμαλος ἡδονῆς, Ανούβιον "ὄνομα ἐθέμην ἐμαυτῷ." καὶ ὁ μὲν ἀπῆλθεν ταῦτα εἰπών· ἡ δ' εἰς ἔννοιαν τότε πρῶτον ἐλθοῦσα τῷ τολμήματ., συνειρήγνυταί τε τὸν γαλεὼ, καὶ τεινθὶ θηλείαν τῷ πεντὸς ὑπισχνεῖται τὸ μέγεθος, ἐάν μὴ σωθῇ βοηθείας τυγχάνῃ. ὁ δ' τῷ αὐτοκράτορι ἐπεσήμηνε τὸν πρᾶξιν. καὶ ὁ Τιβέρι., μαθόντος ἀκριβῶς αὐτῷ γνωμένης ἐξετάσει τ ἱερέων, ἐκείνους τε ἀνεσταύρωσε, καὶ τὸν Ιδῖον ὀλέθρου γνωμένου αἴτιον, καὶ τὰ πάντα ἐφ' ὕβρει σωφρόνων τ γυναικός· τόν τε ναὸν καθεῖλε, καὶ τὸ ἄγαλμα τ Ισιδ. εἰς Τ n Θύβριν ποταμὸν ἐκέλευσεν ἐμβαλεῖν. ° Μόνδῳ δ' φυγῆς ἐτίμησεν, P κώλυμα τοῦ μὴ μείζονος κολάζειν, τὸ μὴ ἴσον αὐ-

° Τεχνᾶταί τι τοιόνδε.] Ita cum *Cod. Busb.* & *Epiphanio*, qui vertit, *tale aliquid machinatur.* τεχνᾶται τοιόνδε in *cæteris.*

p Διὰ λόγων] Διελέχθη *Busb.*

q Ημισείας,] Ημισείαν *Busb.* (ἥμισυ *L. B.*) unde pro ἥμισυ *Editorum* repoſui ἡμισείας.

r Επὶ τῷ ληψομένῳ] Επιλήψεσθ τ αὐθρώπ. *Busb.*

s Πλήθει δ' χρυσίου] Ita cum *Cod. Busb.* πλυγῇ in *cæteris.*

t Παρεκθέντες ὑπισχνοῦντο.] Θελχθέντες *Zonar.*

v Καθαμόνας] Καθαμόνας infr. c. 10. §. 3. & §. 6. SPANH.

x Συγχωρηθὲν,] Συγχωρηθέντος *Busb.*

y Πεμπὸς] Conf. ſupr. c. 3. §. 2. SPANH.

z Εὐκτὸς] *L. B.* in *Marg.* εὐκταῖ.

a Τύχοις ἀξιοῦσθαι] Τοιούτοις *Busb.*

b Ως ὕπνου καιρὸς ἦν,] Sic in N. T. clauſis foribus ὕπνου καιρὸς ἦν. REL.

c Διεκονήσαντ',] Mox hac ead. §. διακονῆσαι eadem de re. SPANH.

d Κίνησιν ἄρξασθ τ ἱερέων,] Κινήσειν *Vat.* & *Hen. à pr. m.* Immo vero (inquit *Petitus* in *Animadv. ἀνεκδότοις*, tom. IV. p. 196.) ſurrexiſſe jam oportuerat, ut aperirent ei diſceſſuro fores. Adeo ut, cum moris illis fuerit ſummo mane Deam ſalutare, quas *ſalutationes* etiam *excitationes* appellabant, (ut conſtat ex *Arnobio*, l. VII.) non dubitem quin hanc excitationem appellet *Joſephus* κίνησιν, & locus hoc modo reddendus ſit, *cumque ille abiiſſet, antequam ſacerdotes doli conſcii excitationem cæpere capiſſent.* Verum ipſe ſimplici verborum ſenſu retento, malui cum V. Cl. *J. Clerico* (in *Hoſiodum*, p. 136.) voculam εἰς ante ἤδεσαν inſerere.

e Η Παυλίνα,] Ita *Busb.* Παυλίνα πρωῒ εἰς τ in *Editis Aliiſque.*

f Ενελαμπρύνετο λόγοις] Αντλαμβάνετο *Hen.* & *Vat.*

g Εἰς τὸν σωφροσύνην Ê] Illud εἰς ſupplevi è *Cod. Busb.*

h Εαυτῆς,] Σαυτῆς *Busb.* nolui tamen in textum reponere, quod *Budæus* exempla quamplurima afferat ἑαυτῷ poſiti pro σαυτῷ.

i Διαφόρους τε] Conf. mox ſupr. SPANH.

k Περσυκαλύμμεθ οὐκ ἐλάττους.] Περσυκαλύμμεθ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

l Τὸν περὶ διεκρῶ] *L. B.* ὑβρίζειν ἐπιεικῶ.

m Διεκρῶ] Conf. ſupr. lib. 17. c. 4. §. 2. διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκρῶ. SPANH.

n Θύβριν ποταμὸν] *Al.* (ut & *L. B.*) Θύμβριν.

o Μόνδῳ δ'] Μόνδον *Busb.*

p Κώλυμα] Κώλυμα δ' μείζονος κολάσεως *Busb.*

q Περ-

αὖτω ἡμαρτῆθαι τὰ ἡμαρτημένα, ἡγησάμενος. καὶ τὰ μὲν ὡδὶ τὸ ἱερὸν τ Ισιδος τοῖς ἱερεῦσιν ἐβεβεσμένα, τοιαῦτα ἦν. ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὰ ἀφήγησιν τ ἐν Ρώμῃ Ιουδαίοις κ τότον τ χρόνον συντυχόντων, ὡς μοι κ [q] προεσήμηνεν ὁ λόγος.

ε'. Ην ἀνὴρ Ιουδαῖος, φυγὰς μὲν τ αὐτ, κατηγορία τε προβάσεως [r] νόμων ἐ δέ τινων τιμωρίας τ ἐπ' αὐτοῖς, πονηρὸς δὲ εἰς τὰ πάντα. [s] κ δὴ τότε ἐν τῇ Ρώμῃ διαιτώμενος, προσεποιεῖτο μὲν ἐξηγεῖσθαι σοφίαν νόμων τ Μωϋσέως, προσαγοινισάμενός τε τρεῖς ἄνδρας εἰς τὰ πάντα [t] ὁμοιοτρόπους, τούτοις ἐπιφοιτήσασαν [v] φυλβίαν, τ ἐν ἀξιώματι γυναικῶν ἐ νομίμοις προσεληλυθυῖαν τοῖς Ιουδαϊκοῖς, πείθουσι πορφύραν [x] κ χρυσίον εἰς τὸ [y] ἐν Ιεροσολύμοις ἱερὸν διαπέμψασθ. [z] κ λαβόντες, ἐπὶ [a] χρείας τοῖς οἰκείοις ἀναλώμασιν αὐτὰ ποιῆσ), ἐφ' ὅπερ ἐ τὸ πρῶτον ἡ αἴτησις ἐπρέσβευε. καὶ ὁ Τιβέριος, ἀποσημήνᾳ γὰρ πρὸς αὐτὸν φίλος ὢν Σατορνίνου τ φυλβίας ἀνὴρ [b] ἐπισκήψῃ τ γυναικὸς, [c] κελεύῃ πᾶν τὸ Ιουδαϊκὸν τ Ρώμης [d] ἀπελαθῆναι. οἱ γὰ ὕπαλοι, τετρακισχιλίους [e] ἀνθρώπων ἐξ αὐτῶν στρατολογήσαντες, ἔπεμψαν εἰς Σαρδὼ τὴν νῆσον· πλείους δ' ἐκόλασαν [f] μὴ θέλοντας στρατεύεσθ, διὰ φυλακὴν τ πατρίων νόμων. καὶ [g] οἱ μὲν, διὰ κακίαν τοσούτων ἀνδρῶν, ἠλαύνοντο τῆς πόλεως.

cur majori pœna non afficeretur, quod amoris vehementia deliquisset. Et ista quidem sunt, quibus templum Isidis dehonestarunt sacerdotes. Nunc autem ad ea narranda revertor, quæ per id tempus Judæis Romæ degentibus contigerunt: id quod jam ante facturum recepi.

V. *Judæi urbe Roma pulsi ob Fulviam pecunia emunctam.*

ς'. Erat vir genere Judæus, patria quidem sua profugus, ut qui accusaretur quod contra leges fecerat & pœnam *ob maleficia* metueret, in omnibus vero nequam & improbus. Is tum Romæ degens, se quidem legis Mosaïcæ interpretem profitebatur, & tribus aliis per omnia sui similibus in societatem ascitis, Fulviæ, feminæ nobili, quæ, legem Mosaicam amplexa, sese illis in disciplinam tradiderat, persuadent ut purpuram & aurum in templum Hierosolymitanum mitteret: qui cum ea accepissent, in proprios usus verterunt & profuderunt; quem in finem ea etiam ab initio postulaverant. Quo fit ut Tiberius, ei quippe rem indicaverat quo amico utebatur Saturninus Fulviæ maritus ex uxoris instigatione, juberet cunctos Judæos Roma pelli. Ex quibus consules delectu habito quatuor millia militum in Sardiniam insulam miserunt: plurimos etiam, qui ut servarent patria instituta militiam detrectarunt, pœnis affecerunt. Atque ita, propter quatuor hominum nequitiam, Judæi ejecti sunt è civitate.

ΚΕΦ. δ'.

Ως ἐθορύβων οἱ Σαμαρεῖς, κ πολλοὶ αὐτῶν ἀπώλεσε Πιλάτ. ὡς κατηγορεῖτο ὁ Πιλάτ, οἷά τε Ουιτελλίῳ πεπραγμένα πρὸς τοῖς Ιουδαίοις ἐ Παρθυαίοις.

CAP. IV.

Quomodo tumultuabantur Samaritani, multosque ex illis occidit Pilatus. utque Pilatus accusatur, & quæ gesta erant à Vitellio apud Judæos & Parthos.

ΟΤΚ ἀπήλαυνον δὴ θορύβου κ τὸ Σαμαρέων ἔθν. συρρέφῃ γὰ αὐτοῖς ἀνὴρ ἐν ὀλίγῳ τὸ ψεῦδ [h] πιθόμενος, [i] κ ἐφ' ἡδονῇ τ πληθύος πειρώμενος τὰ πάντα, κελεύων ἐπὶ τὸ Γαριζεὶν ὄρ ἀμα σὺν αὐτοῖς συνελθεῖν, ὃ [k] ἁγιώτατόν τε αὐτοῖς ὀρῶν ὑπειλῆφθαι, ἰσχυρίζετό τε [l] προδηλοῦσθαι δείξειν τὰ ἱερὰ σκεύη τῇδε κατορωρυγμένα, [m] Μωϋσέως [n] τῇδε αὐτῶν ποιησαμένου κατάθεσιν. οἱ δ' ἐν ὅπλοις τε ἦσαν, πιθανὸν ἡγούμενοι τ λόγον, κ καθίσαντες ἔν τινι κώμῃ, [o] Τιραθαβᾶ λεγ), παρελάμβανον τοὺς ἐπισυλλεγομένους, ὡς μεγάλῳ πλήθ τὴν ἀνάβασιν εἰς τὸ ὄρ ποιησόμενοι. φθάνᾳ δ' Πιλάτ τὴν ἄνοδον αὐτῶν προκαταλαβόμενος [p] ἱππέων τε πομπῇ ἐ ὁπλιτῶν, οἳ συμβαλόντες τοῖς ἐν τῇ κώμῃ προπηθρισμένοις, προσπαίξεως γενομένης, τοὺς μὲν ἔκτειναν, τοὺς δ' εἰς φυγὴν τρέπουσ), ζωγρία τε πολλοὺς ἦγον, ὧν τοὺς κορυφαιοτάτους ἐ τοὺς ἐν τοῖς φυγάσι δυνατωτάτους ἔκτανε Πιλάτ.

Interea ne Samaritani quidem tumultu caruerunt. Concitat enim eos vir *quidam*, qui mentiri pro nihilo ducebat & omnia ad ineundam à plebe gratiam faciebat; jubens ut secum montem Garizim conscenderent, montium apud eos sanctitatis opinione celeberrimum, illisque asseverabat, se ostensurum ipsis, ubi eò pervenirent, sacra vasa à Moyse istic defossa atque recondita. Illi vero, quæ diceret verisimilia esse credentes, *statim* arma sumpserunt; & in vico quodam Tirathaba nomine consedentes sibi adjungebant quotquot sese ad illos aggregarent, ut magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior viam, qua iretur, occupat equitibus quos miserat & peditibus: qui congressi cum illis qui in urbem convenerant, primo conflictu alios occiderunt, alios in fugam verterunt, & multos etiam captivos abduxerunt, quorum præcipuos, & potentissimos eorum quos in fuga ceperant, interfecit Pilatus.

Seditio Samaritana.

Seditiosi à Pilato fusi fugatique.

β'. Καταῤῥαθ δ' τῆδε ὁ θόρυβ, Σαμαρέων ἡ βουλὴ πρὸς Ουιτέλλιον ἔπαλκον ἔσαν ἄνδρα Συρίας τὴν

2. Sedato autem hoc Samaritanorum tumultu, senatus *eorum* mittunt ad Vitellium, virum consu-

Pilatus cædis accusatus apud Vitellium & Romam missus.

[q] Προεσήμηνεν ὁ λόγ.] Προαπεσήμανεν habet *Busb.*

[r] Νόμων κ δέ] Τινῶν post νόμων addit *Busb.*

[s] Καὶ δὴ τότε ἐν τῇ Ρώμῃ] Καὶ δή ποτε *Busb.*

[t] Ομοιοτρόπους,] Ομοιοτέρους *Vat.*

[v] Φυλβίαν,] Φλαβίαν passim *Hen.* & *Vat.*

[x] Καὶ χρυσίον] Καὶ τὸ χρυσὸν *Busb.*

[y] Ἐν Ιεροσολύμοις ἱερῷ] Vocula ὦ abest plerisque *MSS.*

[z] Καὶ ——— ἀναλώμασιν] Καὶ λαβόντες, ἀνάλωμα ταῦτα ἐπὶ χρείας οἰκείας ποιῆσ) · κ ὁ Τιβέριος ταῦτα μαθὼν ὦν Σατορνίνου τ φυλβίας ἀνδρὸς ἐπισκήψῃ ταύτης κελεύσῃ πᾶν τὸ Ιουδαϊκὸν τ Ρώμης ἀπελθεῖν *Busb.*

[a] Χρείας] *L. B.* χρῖας.

[b] Ἐπισκήψῃ τ γυναικὸς,] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ἐπισκείψῃ perperam in *ceteris.*

[c] Κελεύῃ ——— ἀπελαθῆναι.] Judæi Roma pulsi, & 4000. ex iis in Sardiniam missi. Vid. *Sueton. Tiber.* c. XXXVI. SPANH.

[d] Ἀπελαθῆναι.] Ἀπελθεῖν *Busb.*

[e] Ἀνθρώπων ἐξ] Ἀνδρας ἐξ αὐτῶν *Busb.* ἀνθρώπους in *MS.* quo usus est *Petitus.*

[f] Μὴ θέλοντας στρατεύεσθ,] Id privilegium sæpe Judæis concessum Josephus memorat à Romanis, ut liberi essent à militia, nam Sabbathi observatio, ciborum delectus & alia in bello nequeunt locum habere. REL.

[g] Οἱ μέ,] Καὶ οἱ μὲν δὴ λοιπ *Busb.*

[h] Πιθόμενος,] Aliquid amplius in suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *vir quidam mentiri pro nihilo ducens, Caphedon nomine.*

[i] Καὶ ἐφ' ἡδονῇ τ πληθύος] Καθ' ἡδονὴν *Busb.*

[k] Ἁγιώτατόν τε αὐτοῖς] Ἁγιώταται αὐτοῖς *Busb.*

[l] Προδηλοῦσθαι δείξειν] Ita cum *Cod. Busb* προδηλουμένοις in *ceteris.*

[m] Μωϋσέως] Ita etiam apud *Epiphanium* & *Zonaram.* Verum Ωζέως malit Cl. *Relandus* in *Dissert.* de *monte Garizim*, p. 155. & *Dissert. secunda de Nummis Samaritanis*, p. 45. & ex *Chronico Samaritano* recitat traditionem de arca & vasis sacris jussu Dei in monte Garizim reconditis sub pontificatu Oziæ, cujus mentio fit 1 *Chron.* c. 6. v. 6. quam historiam aliter narratam videre est, 2 *Maccab.* c. 2. v. 4. id quod me monuit Cl. *Lowthius*, HUDS. Lege Ωζίας, Ozis. hic Pontifex fuit. Moses autem Jordanem non transierat. REL.

[n] Τῇδε αὐτῶν] Ἐκεῖ *Busb.*

[o] Τιραθαβᾶ] *L. B.* Τιραθανᾶ, uti & statim inferius.

[p] Ἱππέων τε πομπῇ] Πέμψας ἱππεῖς κ ὁπλίτας *Busb.*

ſularem & Syriæ præſidem, atque Pilatum cædis eorum qui interiêre accuſabant. non enim ut à Romanis deſciſcerent, ſed ut tutum à Pilati injuriis perfugium haberent, in Tirabatha ſeſe recepiſſe *dicebant*. Tum Vitellius, Marcello amico ſuo ad res Judæorum procurandas miſſo, Pilatum juſſit Romam proficiſci, ad objecta à Judæis *crimina* coram imperatore reſponſurum. Ita Pilatus, decem annis in Judææ provincia exactis, Romam properabat, Vitellii mandatis, quibus nihil contradicere audebat, obſequutus. At priuſquam Romam appelleret, deceſſit Tiberius.

Tiberius moritur.

VI. 3. Vitellius autem in Judæam profectus, Hieroſolyma aſcendit, ea tempeſtate, qua feſtum ageretur quod Paſcha appellatur. Cumque à Judæis magnifice exceptus fuiſſet Vitellius, vectigal fructuum venalium Hieroſolymitanis in univerſum remiſit, & ſtolam pontificis cum omni ejus ornatu paſſus eſt in templo, ut olim, à ſacerdotibus adſervari. ſed eo tempore in Antonia, quæ turris eſt ita nuncupata, depoſita erat hujuſmodi de cauſa. Pontificum quidam Hyrcanus, ejus nominis primus, (nam plures erant eo nomine appellati) cum turrim in vicinia templi exſtruxiſſet, illic maxima ex parte vitam agebat, & ſtolam, quæ in ejus cuſtodia erat, eo quod ſibi ſoli licebat eam induere, ibi depoſitam habebat, quandocunque privata veſte reſumpta in urbem iret. idemque filii ipſius eorumque filii facere conſueverunt. Herodes autem, regnum adeptus, & turrim hanc, loco opportuno ſitam, magno ſumptu inſtruxit, Antoniæ nomine ei indito ex Antonio qui ipſi erat amicus, & ſtolam, ita ut ibi reperta eſt, apud ſe retinuit; ratus populum ea de re nihil novi contra ſe moliturum. Deinceps vero ſimiliter ac Herodes faciebat Archelaus, filius ejus, qui ei in imperio ſucceſſit: cujus regnum cum Romani ſibimet aſſumpſiſſent, nacti ſunt ſtolam pontificiam, in domo ex lapide conſtructa repoſitam, ſacerdotum cuſtodumque ærarii ſigillo obſignatam, caſtelli præfecto quotidie eo in loco lucernam accendente. Septem vero ante feſtum diebus illis ab arcis præfecto tradebatur: cumque ea * purificata uſus fuiſſet pontifex, die proxima poſt ſolennitatem rurſus eam in domum reponebat, ubi antea condita erat. idque quotannis fiebat, tribus feſtis & jequi vertit, & *Antoniam ex nomine Antonii, qui ei amicus erat.*

Vitellius ab Hieroſolymitanis magnifice excipitur.

Ejus erga Judæos liberalitas.

Stola pontificia in turri Antonia olim depoſita.

ἡγεμονίαν ἔχοντα, καὶ Πιλάτῳ κατηγόρων ἐπὶ τῇ σφαγῇ τῶν ἀπολωλότων. ὁ γὰρ ἐπὶ ἀποστάσει Ρωμαίων, ἀλλ' ἐπὶ ἀσφαλείᾳ τοῦ Πιλάτου ὕβρεως, [q] εἰς τὴν Τιραθαβᾶ καταφεύγει. καὶ Οὐιτέλλιος, Μάρκελλον [r] τὸν αὐτοῦ φίλον ἐκπέμψας ἐπιμελητὴν τοῖς Ἰουδαίοις χρησόμενον, Πιλάτον [s] ἐκέλευσεν ἐπὶ Ρώμης ἀπιέναι, πρὸς ἃ κατηγορεῖν Ἰουδαῖοι [t] διδάξαντα τὸν αὐτοκράτορα. καὶ Πιλάτος, δέκα ἔτεσιν ἀσκήσας ἐπὶ Ἰουδαίας, εἰς Ρώμην ἤπίγετο, τὰ Οὐιτέλλιον πρόσταγμα ἐντελεῖς, [v] οὐκ ὂν ἀντιπεῖν. πρὶν δὲ [x] ἢ τὴν Ρώμην προσχεῖν αὐτὸν, φθάνει Τιβέριος μεταστάς.

γ'. Οὐιτέλλιος δὲ, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀφικόμενος, ἐπὶ Ἱεροσολύμων ἀνέρχεται, καὶ ἐν αὐτοῖς ἑορτὴ· Πάσχα δὲ καλεῖται. δεχθεὶς δὲ μεγαλοπρεπῶς Οὐιτέλλιος, [y] τὰ τέλη τῶν ὠνουμένων καρπῶν ἀνῆκεν εἰς τὸ πᾶν τοῖς [z] αὐτοῖς κατοικοῦσι, [a] καὶ τὴν στολὴν ἣν ἀρχιερεὺς, καὶ τὸ πᾶν αὐτοῦ κόσμον συνεχώρησεν ἐν τῷ ἱερῷ κειμένων παρὰ τοῖς ἱερεῦσιν ἔχειν τὴν ἐπιμέλειαν, καθάπερ ἐπ' ἀρχῆς ἐν αὐτοῖς ἐξουσία. τότε δὲ ἐν τῇ Αντωνίᾳ, Φρούριον δ' ἔστιν οὕτως λεγόμενον, ἡ ἀπόθεσις αὐτῆς ἦν, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. [b] τῶν [c] ἱερέων τις Υρκανὸς, πολλῶν δὲ ὄντων οἱ τόδε σκαλοῦσιν τὸ ὄνομα, ὁ πρῶτος, ἐπεὶ στήσιον τῷ ἱερῷ [d] βάρις κατασκευασάμενος, ἐν παύτῃ τὰ πολλὰ τὴν διαιταν εἶχεν [e] καὶ τὴν στολὴν, φύλαξ δὲ ἦν αὐτῆς, διὰ τὸ [f] καὶ μόνῳ συγχεχωρῆσθαι ἐνδύεσθαι τὴν ἐξουσίαν, [g] παύτῃ εἶχεν ἀποκειμένην, ὅπερ εἰς τὴν πόλιν καλιών, ἀναλαμβάνοι [h] τὴν ἰδιωτικήν. καὶ οἱ τὰ ἐκείνου πράσσοντες ἐπετήδευον, καὶ τέκνα ἐκείνων. Ηρώδης δὲ βασιλεύσας, τὴν τε βάριν ταύτην, ἐν [i] ἀπιτηδείῳ κειμένην, κατασκευάσας πολυτελῶς, [k] Αντωνίαν καλεῖ [l] ὄνομα, τῷ Αντωνίῳ φίλος ὢν, καὶ τὴν στολὴν [m] ὥσπερ καταλαμβάνει τῇδε κειμένην [n] κατέχεν, πιστεύων ἧσσον νεωτερεῖν ἐπ' αὐτῷ [nn] τὸν λαόν. δόξαν δὲ [o] ἔπρασσεν ὅμοια τῷ Ηρώδῃ, καὶ ὁ ἀπικαλασθεὶς αὐτῷ βασιλεὺς Αρχέλαος υἱὸς ὤν· ὃ Ρωμαῖοι παραδεξάμενοι τὴν ἀρχὴν, ἐκράτουν τῆς στολῆς τῆς ἀρχιερέως, ἀποκειμένης ἐν οἴκῳ [p] λίθῳ [q] οἰκοδομηθέντι ὑπὸ σφραγῖσι [r] τε ἱερέων καὶ τῶν χαζοφυλάκων, τὸ φρούριον τὸ ἐφ' ἡμέραν ἑκάστην λύχνον [s] ἅπτοντος. [t] ἑπτὰ δὲ ἡμέρας πρὸ τῆς ἑορτῆς, ἀποδίδοται αὐτοῖς ὑπὸ τὸ φρούριον· καὶ ἁγνισθείσῃ χρησάμενος ὁ ἀρχιερεὺς μιᾷ [u] μίαν τῆς ἑορτῆς ἡμέ-

q Εἰς τὴν Τιραθαβᾶ] Εἰς τὴν κώμην Τιραθαβᾶ *Busb.*

r Τὸν αὐτοῦ φίλον] *L. B.* τὸν αὐτῷ φίλον, ut & *Epiphanius*, qui vertit, *Marcellum, unum ex ſuis amicis.* HAV.

s Ἐκέλευσεν ἐπὶ Ρώμης] Ἐκέλευεν *Busb.* & *Zonar.*

t Διδάξαντα τὸν αὐτοκράτορα.] Δικάζοντα *Busb.* & *Hen.* à pr. m.

v Οὐκ ὂν ἀντειπεῖν.] Οὐκ ἀντειπὼν *Gall.*

x Ἢ τὴν Ρώμην προσχεῖν] *L. B.* ἐν τῇ Ρώμῃ ἴσχειν.

y Τὰ τέλη τῶν ὠνουμένων καρπῶν ἀνῆκεν] Nota quod τέλη τῶν ὠνουμένων καρπῶν Romanis ſolvebant Judæi. REL.

z Ταύτῃ] Ταύτῃ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

a Καὶ —— ἐξουσία.] Conf. ſupr. lib. 15. c. XI. § 4. SPANH.

b Τῶν —— πρῶτος] De Hyrcano ejus nominis primo Pontifice, De Vita ſua §. 1. ὃς πρῶτος ἀρχιερέων Υρκανὸς ὠνομάσθη. SPANH.

c Ἱερέων τις] Forſan ἀρχιερέων legendum.

d Βάριν] בירה Talmudicis, apud quos legitur, in monte templi è regione τοῦ Βαρίνου לפני רבירה quædam cremata fuiſſe ex ſacris memoratis. REL.

e Καὶ τὴν στολὴν] Codicem *Epiphanii* uno commate auctiorem fuiſſe ſuſpicor. vertit enim barbare, *in loco templi vicino tabernaculum conſtruxerat, & ibi ex maxima parte degebat, ubi etiam ſtolam pontificalem habuit, ac cuſtos ejus exſtabat, propterea quod eam ſoli licebat induere quando intrabat templum: cæterum quando in civitatem privatis indumentis utebatur* &c. Unde locus hoc modo refingi poteſt, καὶ τὴν στολὴν ταύτῃ εἶχεν ἀποκειμένην, φύλαξ δὲ ἦν αὐτῆς, διὰ τὸ καὶ μόνῳ συγχεχωρῆσθαι ἐνδύεσθαι τὴν ἐξουσίαν, ὁπότε εἰσοίοι εἰς τὸν ναὸν, ὁπότε δ' εἰς τὴν πόλιν κατ.

f Καὶ μόνῳ συγχεχωρῆσθαι] Καὶ μόνῳ ἱερεῖ ἐνδεδύσθαι αὐτὴν, ταύτῃ εἶχεν ἀποκ. *Busb.*

g Ταύτῃ εἶχεν ἀποκειμένην,] Ita *Busb.* ταύτην in *cæteris.*

h Τὴν ἰδιωτικήν.] Nam in urbe & extra templum στολὴν ἱερατικὴν gerere nec Pontifici licebat nec ſacerdotibus, uti Talmudici contendunt. REL.

i Ἐπιτηδείῳ] *Caſaub.* addit τόπῳ.

k Αντωνίαν καλεῖ ὄνομα,] Conf. ſupr. lib. 15. c. XI. §. 4. SPANH.

l Ὄνομα,] Ὀνόματι Αντωνίου φ. *Busb.* quo modo forſan *Epiphan.*

m Ὥσπερ —— κατεῖχεν,] Τὴν ἀρχιερατικὴν λαμβάνει τὴν ἡ . . . . πιστεύων ἐδεῖν νεωτερίζειν δ' αὐτοῦ. ἔπραξεν ἡ ἀπ. Caſ. ex *Euſ.* in D. E. l. 8.

n Κατεῖχεν,] Ita *Busb.* & *Euſeb.* κατεῖχεν, πιστεύων ἡ, ὃδιν in *Editis Aliiſque.*

nn Τὸν λαὸν.] Τὸν λαὸν ἀφ' ταῦτα· ἔπραττε δ' ὁμοία *Busb.* τὸν λαὸν· ἐπράσσετο δ' ὁμοία *Gall.* τὸν λαὸν δ' αὐτοῦ. ἔπρασσε δ' ὁμοία *Euſeb.* in *Dem. Evangel.* l. 8. p. 399.

o Ἔπρασσεν] *L. B.* ἀφ' ταῦτα ἔπρασσε ἡ.

p Λίθῳ] Λίθῳ addidi è *Codd. MSS. Epiphanio*, & *Euſebio.*

q Οἰκοδομηθέντι —— χαζοφυλάκων,] Conf. ſupr. lib. 15. c. XI. §. 4. SPANH.

r Τῶν τε ἱερέων] Τῶνδε ἀρχιερέων malit *Petitus.* Paulo aliter *Epiphan.* qui vertit, *ſub ſigillo ſane pontificum & gazophylacis habebatur, à quo & cætera templi ornamenta & candelabrum quoque ſervabatur, quod tantum per dies feſtos ad uſum pontificum tradebatur. Tranſacta vero feſtivitate iterum in loco proprio reponenda reddebatur, & per tres utique feſtivitates ſingulis quibuſque annis & per jejunia dabatur atque reddebatur.* Obſervandum itaque *Epiphanium* non legiſſe ἑπτὰ ἡμέρας πρὸ τῆς ἑορτῆς, ſed tantum ἡμέρας τῆς ἑορτῆς, neque item agnoſcere τὸ ἁγνισθείσῃ.

s Ἁπτόντος.] Ἀναπτόντος *Busb.*

t Ἑπτὰ δὲ ἡμέρας] Credibile eſt inquit *Petitus* (in *Animadv. ineſdítos*, tom. IV. pag. 116.) non ſeptimo ante feſtum die, ſed pridie tantum feſti petitam fuiſſe ſtolam: unde reſcribendum cenſeo, ἔπειτα δὲ ἡμέρας πρὸ τῆς ἑορτῆς. HUDS. Id confirmat Talmudicorum traditionem in *Joma* 1. 1. & alibi ſeptem diebus ante feſtum Pontificem præparatum fuiſſe & cultum ſacrum peregiſſe. REL.

* *Purificata uſus fuiſſet pontifex,*] Nam non niſi ea luſtrata, ut quæ penes impuros alienigenas fuiſſet, utebatur ſummus Pontifex.

u Μίαν τῆς ἑορτῆς ἡμέραν] Is unus dies erit יום שב dies maxime feſtus præ aliis diebus feſtis, uti dies 15. Niſan, dies octavus feſti tabernaculorum. REL.

x Ηκη

ἡμέραν, ἀπετίθετο αὖθις εἰς τὸ οἰκεῖον, [x] ἥπερ ἔκειτο πρότερον. καὶ [y] τὴν ἑπταέτερον τελοῦν ἑορτὰς ἑκάστῳ [z] ἔτους [a] καὶ τὴν νηστείαν. Οὐιτέλλιος ὁ μὲν τῷ ἡμετέρῳ πατρίῳ νόμῳ τὸν στολὴν, ἣν κεῖσθαι μὴ πολυπραγμονεῖν ἐπισκήψας τῷ Φρυγοφόρῳ, καὶ ὁπότε δέοι χρῆσθαι. καὶ ταῦτα πράξας [b] ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἔθνους, καὶ τὴν ἀρχιερέα Ἰώσηπον [c] τὸν ἐπικαλούμενον ἀπαλλάξας τὴν ἱερωσύνης, Ἰωνάθῃ καθίστησιν Ἀνάνου ἀρχιερέως υἱόν. ἐπ' Ἀντιοχείας δ' αὖθις ἐπανῆλθε τὴν ὁδόν.

δ'. Πέμπει δὲ καὶ Τιβέριος ὡς Οὐιτέλλιον γράμματα, κελεύων ὅπως πράσσειν Φιλίαν πρὸς Ἀρτάβανον τὸν Πάρθων βασιλέα. ἐφόβει γὰρ αὐτὸν ἐχθρὸς ὢν, καὶ Ἀρμενίαν παρεσπασμένος, μὴ ἐπὶ πλέον κακουργῇ· [d] πιστεύειν δὲ τῇ Φιλίᾳ [e] μόνως ὁμήρων αὐτῷ διδομένων, μάλιστα δὲ Ἀρταβάνου υἱέως. ταῦτα δὲ γράφων Τιβέριος πρὸς τὸν Οὐιτέλλιον, [f] μεγάλων δόσει χρημάτων πείθει καὶ τοὺς Ἴβηρας καὶ τοὺς [g] Ἀλβανῶν βασιλέας πολεμεῖν Ἀρταβάνῳ [h] μηδὲν ἐνδοιάσαι. οἱ μὲν αὐτοὶ μὲν ἀντεῖχον, [i] Σκύθας δὲ, δόδον αὐτοῖς διδόντες διὰ τῶν αὑτῶν, καὶ τὰς πύλας [k] τὰς Κασπίας ἀνοίξαντες, ἐπάγουσι τῷ Ἀρταβάνῳ. καὶ ἥτε Ἀρμενία ἀφῆρητο αὖθις, καὶ πολυθρύλητος πολέμων τοῖς Παρθυαίων γῆς, οἵτε πρῶτοι τῶν τῇδε ἐκτείνοντο ἀνδρῶν, ἀνάστατά τε ἦν αὐτοῖς τὰ πάντα, καὶ δὴ βασιλέως ὁ υἱὸς [l] ἐκ τούτων τῶν μαχῶν [m] ἔπεσε μετὰ πολλῶν μυριάδων. καὶ αὐτὸς τὸν πατέρα Ἀρτάβανον [n] Οὐιτέλλιος, πομπῇ χρημάτων εἰς τε συνήθεις [o] καὶ φίλους τοὺς ἐκείνου ἡγουμένῃ, [p] ἐμέλλησε μὲν κλαυσύνην ἀπὸ τῶν δώρων εἰληφότων. [q] αἰσθανόμενος δὲ τὸν ἔπιθεσιν ὁ Ἀρτάβανος ἄφυκτον ἔσεσθαι, ἀπὸ τοῦ πολλῶν καὶ τῶν πρώτων ἀνδρῶν σωτηθέντων [r] μὴ ἀνεῖσθαι δὲ ἐπὶ πέρας ἐλθεῖν, καὶ νομίζων καὶ ὁπόσον αὐτὸς καθαρῶς σωθήσεσθαι, καὶ τοὺς [s] ἤδη ἐφθαρμένους ἐπὶ δόλῳ τὸν εὔνοιαν προσποιεῖσθαι, ἢ πέρας αὐτὸς ἡγουμένης [t] μεταπέμψασθαι πρὸς τοὺς προαφεστηκότας, ἐπὶ τῶν ἄνω [v] σατραπῶν ἔσωζεν αὐτόν. καὶ πολλῷ μὲν ταῦτα στρατιὰν ἀθροίσας [x] Δαῶν τε καὶ Σακῶν, καὶ πολεμήσας τοὺς ἀνθεστηκότας, κατέσχε τὸν ἀρχὴν.

ε'. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Τιβέριος ἠξίου Φιλίαν αὐτῷ γενέσθαι πρὸς τὸν Ἀρτάβανον. ἐπεὶ δὲ κἀκεῖνος [y] προκληθεὶς, [z] ἀσμένως ἐδέχετο τὸν περὶ [a] αὐτοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν Εὐφράτου

junii die. Vitellius autem facit ut *stola*, prout mos patrius ferebat, servaretur, dato arcis præfecto in mandatis, ut nec inquireret in locum ubi reconderetur, nec ad diem attenderet quo eâ uti oporteret. Cumque ista feciſſet ut à gente gratiam iniret, & Joſepho pontifici, cui etiam Caiaphæ nomen fuit, ſacerdotium abrogaſſet, Jonatham Anani pontificis filium in ejus locum ſubſtituit, ac deinde Antiochiam reverſus eſt.

Jonathas pontifex in locum Caiaphæ ſubſtitutus.

4. Tunc etiam Tiberius ad Vitellium literas mittit, cum mandatis ut amicitiam pangeret cum Artabano Parthorum rege. Eum enim territabat, quod inimicus eſſet & Armeniam occupaſſet, ne majora *imperio* damna inferret; eaque ſolum lege ejus amicitiæ credendum eſſe *monet*, ſi obſides illi traderentur, præcipue vero Artabani filius. Cum autem iſta Tiberius ad Vitellium ſcriberet, ille ingentis pecuniæ largitione Iberorum & Albanorum regibus perſuadet, ut ſine mora Artabano bellum inferrent. At illi quidem huic repugnabant, Scythas vero, data illis facultate per provincias ſuas itineris faciundi, pyliſque Caſpiis patefactis, immiſerunt in Artabanum. Quo facto & Armeniam denuo Parthi amiſerunt, belloque per terram illorum pervadente, nobiliſſimi quique ejus gentis ceciderunt, regioque tota *ferro flammaque* vaſtata erat, atque alicubi inter pugnandum filius regis cecidit cum multis copiarum millibus. Porro in eo fere erat Vitellius ut patrem quidem illius Artabanum, pecuniam ad cognatos ejus & amicos mittendo, perimeret, ope illorum qui munera acceperant. Ille vero cum intelligeret ſe inſidias effugere non poſſe, quod neceſſe erat ut quæ à multis viriſque primariis factæ eſſent ex illorum ſententia ſuccederent: cumque numerum iniret eorum qui ſibi adhærere profiterentur, & cogitaret etiam pleroſque ex illis *largitione* corruptos doloſe ſimulare benevolentiam, aut ſi periculum eorum faceret ad eos qui prius deſciverant tranſituros eſſe, *fuga* incolumis evaſit ad ſuperiores ſatrapias. Ac poſtea ex Dahis & Sacis magno coacto exercitu, & debellatis inimicis, imperium occupabat.

Res à Vitellio geſtæ contra Artabanum.

Armeniam amittunt Parthi.

Artabanus à Dahis & Sacis in imperium reſtitutus.

5. Iſtis auditis Tiberius juſſit ut Artabanus ſibi amicitia adjungeretur. Poſtquam autem ille invitatus ſermonem de ſe habitum lubenter accepit, ad

Amicitiam cum Artabano juſſu Tiberii ineunt.

---

x Ἥπερ ——— νηστείαν.] Ita cum *Cod. Busb.* καὶ πρότερον. τοῦτο ἑπταετῆ (*L. B.* ἑπταέτη) τελοῦν ἑορτὰς. in *Editis Aliisque.*

y Τὴν ἑπτάστεγον τελοῦν ἑορτὰς] Tria nempe Feſta Judæis præcepta Exod. xxiii, 14 15. SPANH.

z Ἔτους καὶ τὴν νηστείαν] Iterum cum *Cod. Busb.* καὶ τὸν νηστείαν in *Editis.* καὶ κατὰ τὴν νηστείαν *Cocceius.* καὶ τὸν νηστείαν *L. B. Vat.* & *Hen.* à pr. m. ſi quis malit κατὰ τὸν νηστείαν, non repugnabo. Ex his intelligimus quibus diebus pontifex indutus eſſet ἀρχιερατικὸν στολὴν *pontificium ornatum*: nempe tribus illis Feſtis ſolennibus; *Paſchatis* ſcilicet, *Pentecoſtes*, & *Scenopegiæ*, itemque die *jejunii*, quam diem *Propitiationum* nominant. Videſis *Bonfrerium* in *Leviticum*, p. 648. & *Petitum* in *Animadv.* ἀνικδότοις, tom. 4. p. 96. HUDS. Nam tempore jejunii anniverſarii, die x. Tiſri, etiam veſtes has erat indutus P. M. REL.

a Καὶ τὴν νηστείαν,] De Pontifice M. amicto ſacram ſtolam Jejunii tempore ἄλλοθι. lib. 5. c. 5. §. 7. Lege καὶ τὸν νηστείαν; Nempe Feſtum à tribus illis diverſum poſt Tubarum clangorem celebratum, & omnium Feſtum maximum, *Philoni* Σαββάτων Σαββάτων de Septenar. p. 1194. C. 1195. B. Ita etiam hic *Ruffinus*, ut poſtea animadverti, & *per tres utique feſtivitates ſingulis quibuſque annis*, & *per jejunia*. Hunc Joſephi locum καὶ τὸν τ. ν. &c. etiam emendare poſtea animadverti *Steph. le Moyne* in Var. S. p. 686. ſed ubi tacet, ita etiam legiſſe *Ruffinum*. SPANH.

b Ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἔθνους,] Vocula ἐπὶ abeſt quibuſdam *MSS.* ut & *Editis.*

c Τὸν καλούμενον ἐπικαλούμενον] Ita *Busb. Epiphan. Euſeb.* & *Zonar.* Ἰωσηπον Καϊάφαν in *cæteris.*

d Πιστεύειν δὲ τῇ φιλίᾳ] Πιστεύειν τε *Busb.* forſan rectius.

e Μόνως ὁμήρων αὐτῷ διδομένων,] Ita *Baſ. Busb.* & *Hen.* μόνον in *cæteris*, quod bene ferri poteſt.

f Μεγάλων δόσει χρημάτων] Ita cum *Cod. Busb.* μεγάλαις in *Editis.*

g Ἀλβανῶν βασιλέας] Sic *Busb Epiphan.* & *Tacitus* in *Annalium* l. 6. c. 33. Ἀλανῶν in *Editis Aliisque.*

h Μηδὲν ἐνδοιάσαι.] Μὴ ἐνδοιάσαι *Busb.* μηδὲ ἐνδ. *L. B.*

i Σκύθας δὲ,] Ita lego cum *Epiphanii* libris, & ex auctoritate *Taciti*, qui dicit, *Hiberos locorum potentes Caſpia via Sarmatas* [*Scytharum gentem*] *in Armenios raptum effudiſſe.* Ἀλανοὺς aut Ἀλβανοὺς in *Græcis Joſephi.*

k Τὰς Κασπίας ἀνοίξαντες,] Sic *Busb.* τὰ Κασπία & mox πλειόνων in *Editis Aliisque.*

l Ἐκ τούτων] *L. B.* ἐν τούτοις.

m Ἔπεσε ——— μυριάδων.] Ἔπεσεν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à pr. m. dein μετὰ πολλῶν μυρ. Paulo aliter legiſſe viſus eſt *Epiphanius*, qui vertit, *atque ita devaſtatur Armenia, omniſque terra Parthorum hoſtibus impletur & cladibus. nam primi eorum paſſim ubique perimuntur, turbis & luctu cuncta complentur. filius etiam ipſius imperatoris in ea pugna perimitur cum exercitu numeroſo, nam multæ myriades ibi defecere Parthorum.*

n Οὐιτέλλιος] Οὐιτέλλιος δὲ πομπῇ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

o Καὶ φίλους] Voculam τοὺς ante ἐκείνου omittit *Gen.*

p Ἐμέλλησε μὲν κλαυσύνην] Ἐμέλησε *Busb. Hen.* & *Vat.*

q Αἰσθανόμενος δὲ] Αἰσθόμενος *Busb.* & *Lugd. Bat.*

r Μὴ ἀνεῖσθαι] Ita *Busb. Hen. Lugd. Bat. Gall.* & *Vat.* δὴ ἀνεῖσθαι in *Editis.*

s Ἤδη] *L. B.* ἤτοι.

t Μεταπέμψασθαι] Ita *Hen.* & *Busb.* μεταθέσθαι *Baſ.* μεταθέσθαι *Gen.* quod ſane interpretamentum vocis μεταπέμψασθαι, ut conſtat ex *Scholiis* in *Thucydidem*, p. 53. n. 26. *Edit. Oxon.*

v Σατραπῶν] Sic & *Epiphan* στρατιῶν *Vat.* & *Hen.* à pr. m. στρατῶν *Busb.*

x Δαῶν τε καὶ Σακῶν,] Δακῶν *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m. incertum quid legerit *Epiphan.* HUDS. Conf. infr. lib. 20. c. 3. §. 2. SPANH.

y Προκληθείς,] Forſan προσκληθείς legendum.

z Ἀσμένως ἐδέχετο] Non, ut putavit *Joſephus*, ſub Tiberio, ſed ſub Cajo factum fuiſſe, ex *Suetonio* & *Dione* apparet. *Uſſe-*

ad Euphratem pervenerunt rex & Vitellius; junctoque fluvio in medio ponte obviam inter se facti sunt, cum suis uterque satellitibus. Et cum de fœdere convenissent, Herodes tetrarcha convivio eos excepit, in medio ubi transiretur magnis sumptibus erecto tentorio. Et non multo post Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidem cum multis muneribus: in quibus vir erat septem cubitorum proceritate *spectandus*, genere Judæus, Eleazarus nomine, qui ex magnitudine Gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam reversus est, Artabanus in Babyloniam. Herodes autem, volens ut ipse primus Cæsari nunciaret de impetratis obsidibus, tabellarios mittit cum literis, in quibus singula accurate perscripserat, adeo ut nihil reliqui esset quod significaret legatus. Quo factum est, cum ipse etiam misisset literas, eique rescripsisset Cæsar, se omnia, ut qui ex Herode ea prius inaudivisset, *jam ante* resciviſſe, ut Vitellius vehementer perturbatus, ratusque se graviorem, quam re vera erat, passum esse injuriam, iram in animo occultam gereret, usque dum vindictam sumeret, Cajo imperium adepto.

Artabanus Darium filium Tiberio dat obsidem.

Vitellius Herodi tetrarchæ infensus.

6. Tunc etiam Philippus, qui Herodis frater erat, vita decessit, anno quidem Tiberii principatus vigesimo, postquam vero ipse præfuisset Trachonitidi & Gaulanitidi atque etiam Batanææ, * anno trigesimo septimo. Vir suapte natura moderatus erga subditos, quietique ingenii; nam omnem vitam in sua ditione agebat. Quoties autem domo progrederetur, cum paucis delectis incedebat, atque in solio sedens unde jus diceret, quod dum iter faceret subsequebatur, si quis obviam factus ejus ope & auxilio egeret, sine mora & dilatione quà occursus erat posito throno, in eo *sublimis* sedens causam cognoscebat; & fontes pœnis afficiebat, aut iniquis criminibus irretitos solvebat. Diem obit supremum in Juliade, atque illatus in monumentum, quod jam ante sibi construxerat, magnifice sepultus est. Ejus autem principatum, nam sine † liberis decessit, cum sibi accepisset Tiberius, eum provinciæ Syriæ attribuit: tributa tamen quæ in Tetrarchia illius colligerentur, jussit in eadem adservari.

Philippus Herodis tetrarchæ frater diem obit.

Philippi elogium.

παρῆσαν, ὅ, τε Ἀρτάβανος ὁ Οὐιτέλλιος· καὶ ζεύξεως ἐν ποταμῷ γιγνομένης, καὶ τὸ μεσόπορον τῶν γεφύρας ἀλλήλοις ὑπολυτίζοντο μετὰ φυλακῆς ἑκάτερος τὸν ὡρισμένον [b] αὐτόν. καὶ λόγων αὐτοῖς [c] συμβατικῶν γινομένων, Ἡρῴδης ὁ τετράρχης εἰσίασεν αὐτούς, καὶ μέσον τὸν πόρον σκηνίδα ὑπεσκηνωμένος τῷ πόρῳ πολυτελῆ. καὶ Ἀρτάβανος μετ' ὀλίγον πέμπει Τιβερίῳ [d] ὅμηρον Δαρεῖον τὸν υἱὸν μετὰ πολλῶν δώρων, ἐν οἷς ἦν ἄνδρα ἐπιφανῆ τὸ μέγεθος, Ἰουδαῖον τὸ γένος [e] Ἐλεάζαρον ὄνομα, [f] ὃς διὰ τὸ μέγεθος Γίγας ἐπεκαλεῖτο. ἐπὶ τούτοις Οὐιτέλλιος μὲν ἐπ' Ἀντιοχείας ἦλθε, Ἀρτάβανος δὲ ἐπὶ τὰ Βαβυλωνίας. Ἡρῴδης δέ, βουλόμενος δι' αὐτοῦ πρῶτος γνῶναι [g] πύστιν Καίσαρι τῶν ὁμήρων τὴν λύψεως, σκύτινα [h] γραμματοφόρους, τὰ πάντα ἀκριβῶς γράψας εἰς ὑπιστολάς, καὶ μηδὲν παραλιπόμενος ἐπὶ μείζονι τῷ παραλιπεῖν. [i] ὡς δὲ Οὐιτέλλιος ἦλθε ὑπομνημάτων ὑπιστολῶν, καὶ ὁ Καῖσαρ ὑπεμνήσθη ὡς αὐτὸν ὡς δῆλα αὐτῷ γένοιτο, πρότερον πύστιν ὡδὶ αὐτῶν Ἡρῴδης προτεθείκει, παροξυνθεὶς ὁ Οὐιτέλλιος μεγάλως, καὶ πεπονθέναι τι μείζονος ἢ ἐπέπρακτο ὑπολαμβάνων, ἄδηλον τὸν ἐπ' αὐτοῖς ἐκφυσᾶν ὀργήν, μέχρι δὴ μετῆλθε, Γαΐου τὴν ἀρχὴν παραληφότος.

ς'. Τότε ὁ μὲν Φίλιππος, Ἡρῴδου δὲ ὁ ἀδελφός, τελευτᾷ τὸν βίον, [k] εἰκοστῷ μὲν ἐνιαυτῷ [l] τῆς Τιβερίου ἀρχῆς, ἡγησάμενος δὲ αὐτὸς [m] ἐπὶ μὲν τριακονταετίδος τῆς Τραχωνίτιδος καὶ [n] Γαυλανίτιδος, καὶ τῶν Βαταναίων ἔθνους πρὸς αὐτοῖς. μέτριον δὲ ἐν οἷς ἦρχεν ὑπήκοον τὸ τρόπον μὲν ἀπράγμονα· διαιτᾶν μὲν γὰρ τὸν πάντα ἐν τῇ χώρᾳ τῇ ὑποτελεῖ ἐποιεῖτο. πρόοδοι δ' ἦσαν αὐτῷ σὺν ὀλίγοις τοῖς ὑπιλέκτοις, καὶ τὸν θρόνον εἰς ὃν κρίνοι καθιζόμενος ἐν τῇ ὁδοῖς ἐπόμενον, ὁπότε τις ὑπανιάσας ἐν χρείᾳ γένοιτο αὐτῷ ὑπιόντειν, οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' [o] ἐκ τοῦ ὀχέως ἱδρύσεως τοῦ θρόνου ἢ μὲν τύχοι γενόμενος, καθιζόμενος ἠκροᾶτο· καὶ τιμωρίας τε ἐπετίμα τοῖς ἀλοῦσιν, καὶ ἦφιε τοὺς ἀδίκως ἐν [p] ἐγκλήμασι γενομένους. τελευτᾷ δ' ἐν Ἰουλιάδι, καὶ αὐτοῦ κομισθέντος ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ὃ ἔτι πρότερον ᾠκοδόμησεν αὐτὸς, ταφὴ γίνονται πολυτελεῖς. τῷ δ' ἀρχείῳ, οὗ δὲ κατέλιπε παῖδας, Τιβέριος Φιλάδελφον, [q] προσθήκην ὑπαρχίας ποιεῖται τῆς Σύρων. τοὺς μέντοι φόρους ἐκέλευσε συλλεγομένους [r] ἐν τῇ τετραρχίᾳ ἐκείνου γενομένῃ καταπήγαι.

VII. CAP. V.

ΚΕΦ. ε'.

Herodes tetrarcha bellum movet contra Arabum regem, & profligatur: deque morte Joannis Baptistæ. Quo modo Vitellius Hierosolyma ascendit: nonnullaque de Agrippa, & Herodis magni posteris.

Πόλεμος Ἡρῴδου τοῦ τετράρχου πρὸς Ἀρέταν τὸν Ἀράβων βασιλέα, καὶ ἧτται· ὡδί πως τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου. ὡς Οὐιτέλλιος εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνῆλθε· καί τινα περὶ Ἀγρίππου, καὶ τῶν Ἡρῴδου τοῦ μεγάλου ἀπογόνων.

Dissidium inter Aretam & Herodem.

SUB id autem tempus inter se dissidebant Aretas rex Petrææ & Herodes, hujusmodi de cau-

ΕΝ τούτῳ δὲ στασιάζουσιν Ἀρέτας τε ὁ [s] Πετραίων βασιλεὺς καὶ [t] Ἡρῴδης, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ἡρῴδης ὁ τε-

rius ad *A. M.* 4040. Confer *Basnagium* in *Annalibus Eccles.* p. 489.

a Αὐτοῦ λόγου,] Ita *Busb.* αὐτῶν in *cæteris.*

b Αὐτόν.] Αὐτῷ *Busb.*

c Συμβατικῶν γινομένων] Ita *Busb* & *Lugd. Bat.* συμβιβαστικῶν in *reliquis.*

d Ὅμηρον —— δῶρα,] *Sueton. Vitell.* c. 2. Artabanum Parthorum Regem summis artibus, non modò ad colloquium suum, sed etiam ad veneranda legionum signa pellexit. SPANH.

e Ἐλεάζαρον ὄνομα,] Λαζαρον juxta *Epiphanii* libros.

f Ὃς διὰ τὸ μέγεθος] Ita *Busb.* & *Epiphan.* διὰ μέντοι τὸ μέγεθος γίγας ἐπεκαλεῖτο in *cæteris.*

g Πύστιν Καίσαρι] Sic *Busb.* (atque Coccejus) atque ita lego mox hac ead §. πίστιν utroque loco in *Editis Aliisque.*

h Γραμματοφόρους,] Γραμματοφόρου *Busb.*

i Πρὸς Οὐιτέλλιον] Πρὸς Οὐιτέλλιον *Hen. à pr. m.*

k Εἰκοστῷ μὲν ἐνιαυτῷ] Ita in *Græcis omnibus* & *Zonara.* εἰκοστῷ καὶ δευτέρῳ ἐνιαυτῷ ex *Epiphanii* libris emendant *Scaliger* & *Petavius.* Ἐξάτῳ ἐνιαυτῷ legendum esse contendit *Chr. Noldius* in *Historia Idumea*, p. 277. & 278. Videsis *Langium* de *Annis Christi*, p. 349. & *Basnagium* in *Annalibus Politico Eccl.* p 445. & *Casaub* c. *Baron.* p. 155. HUDS. *Rufin.* vigesimo secundo, quod tuetur *Scaliger de Emend. Temp.* p. 462. nempe εἰκοστῷ δευτέρῳ· cum vulgat. Casaub. Exercit. adv. Baron. p. 155. SPANH.

l Τῆς Τιβερίου] Καὶ τοῦ *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

m Ἐπτὰ καὶ τριακοντοῦ] Pro ἐπτ. *n. τριακ.* in *MSS. Rufin. Anglican.* triginta duo. Pro vulgata lectione *Casaub.* ibid. SPANH.

n Γαυλανίτιδος,] Alibi Γαυλανιτιδος, & forsan rectius. Vide *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. p. 385. Est qui malit Αὐρανιτιδος.

* *Anno trigesimo septimo.*] Juxta Cod. Regium vet. versionis, *trigesimo secundo.* sed à vulgata scriptura stat ratio temporum.

o Ἐκ δὲ ὀχέως] Conf. supr. lib. 17. c. 15. § 2. SPANH.

p Ἐγκλήμασι] Lege ἐγκλήμασι. COCC.

† *Liberis decessit*,] *Filiis* non *liberis* vertendum censet *Cellarius* (in *Dissert. de Joanne B.* p. 385.) quia hereditatis causa dixit, sive cur Tiberius ejus provinciam Syriæ adjecerit. Sed quid ita, si Herodias alterius Herodis Philippi fuerit uxor.

q Προσθήκην ὑπαρχίας ποιεῖται τῆς Σύρων.] Conf. supr. c. 1. §. 1. SPANH.

r Ἐν τῇ τετραρχίᾳ ἐκείνου] Ἐν τῇ τετραρχίᾳ τῇ ἐκείνου *Vat.* & *Busb.*

s Πετραίων βασιλεὺς] Πετραίων βασιλεὺς *Euseb.* Ἀράβων βασιλεὺς *Niceph.*

t Ἡρῴδης,] Conf. *alios*, lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

τε-

τετράρχης γαμεῖ τὴν Ἀρέτα θυγατέρα, καὶ σωλὺν χρόνον ἤδη πολύ. στελλόμενον δ' ἐπὶ Ῥώμης, κατέβαινεν ἐν [x] Ἡρῴδου ἀδελφοῦ ὄντος ἐκ ὁμομητρίου· ἐκ γὰρ [y] τῆς Σίμωνος τοῦ ἀρχιερέως θυγατρὸς Ἡρῳὰς ἐγεγόνει. [z] ἐρασθεὶς οὖν Ἡρωδιάδος τῆς τούτου γυναικὸς, θυγατρὸς δὲ [a] Ἀριστοβούλου, καὶ ἀδελφὸς αὐτῶν, [a] Ἀγρίππου δὲ [b] ἀδελφὴ ἦν μεγάλου, τολμᾷ λόγων ἄπερ εἰκὸς γάμων. καὶ δεξαμένης, συνθήκας γίνονται [c] μετοικίσασθαι πρὸς αὐτὸν ὁπόταν δὴ ἀπὸ Ῥώμης ἀποδημήσειε. τοῦτο δὲ ἐν τοῖς συνθήκαις, ὥστε καὶ τὴν Ἀρέτα τοῦ θυγατέρα ἐκβαλεῖν. καὶ ὁ μὲν εἰς τὴν Ῥωμαίων ἔπλει, ταῦτα συνθέμενος. ἐπεὶ δὲ ἐπανεχώρει διαπραξάμενος ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐφ' ἅπερ ἔσχετο, ἡ γυνὴ, [d] πίστεως αὐτῇ τῶν πρὸς τὴν Ἡρωδιάδα συνθηκῶν γενομένης; πρὶν [e] ἔκπυστος αὐτῷ γενέσθαι τὰ πάντα ἐκμαθοῦσα, κελεύει πέμπειν αὐτὴν ἐπὶ Μαχαιροῦντος· μέθορον δέ ἐστι τῆς τε Ἀρέτα καὶ Ἡρῴδου ἀρχῆς· γνώμην οὐκ ἐκφαίνουσα τὴν ἑαυτῆς. καὶ Ἡρῴδης [f] ἐξέπεμπε, μηδὲν ἠθηκὼς [g] τὸν ἄνθρωπον ὑποπτεύων. ἡ δὲ, διαπεραίαν γὰρ ἐκ πολλοῦ εἰς τὴν Μαχαιροῦντα, [h] τότε παρὰ αὐτῆς ἐκομίζετο, πάντων εἰς τὴν ὁδοιπορίαν ἡτοιμασμένων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ [i] Ἀρέτα, παρὼν, καὶ [k] ἀφορμᾶται εἰς τὴν Ἀραβίαν κρυβδὴν τῶν στρατηγῶν ἐκ διαδοχῆς, παρὴν τε ὡς τὸν πατέρα ἡ τάχος, καὶ αὐτῷ τὴν Ἡρῴδου διάνοιαν ἔφραζε. [l] ὁ δὲ δεχθὲν ἔχθρας ποιητὴν ποιησάμενος, ὡς τε ὁρῶν ἐν τῇ γῇ τῇ [m] Γαμαλίτιδι, καὶ δυνάμεως ἑκατέρῳ συλλεγείσης, εἰς πόλεμον [n] καθίστανται, στρατηγοὺς ἀποστελλόντες ἀνδ' ἑαυτῶν. καὶ μάχης γενομένης, διεφθάρη πᾶς ὁ Ἡρῴδου στρατὸς, προδοσίας αὐτῷ γενομένης ὑπ' ἀνδρῶν Φυγάδων, οἳ ὄντες ἐκ τῆς Φιλίππου τετραρχίας Ἡρῴδῃ συνεστράτευον. ταῦτα Ἡρῴδης γράφει πρὸς Τιβέριον. ὁ δὲ, ὀργῇ Φέρων τὴν Ἀρέτα ἐπιχείρησιν, γράφει πρὸς Οὐιτέλλιον, πόλεμον ἐξενεγκεῖν, καὶ ἤτοι ζῶντα ἐλόντα [o] ἀναγαγεῖν δεδεμένον, ἢ κτανόμενα πέμπειν τὴν κεφαλὴν ἐπ' αὐτόν. καὶ Τιβέριος μὲν ταῦτα πράσσειν ἐπέστελλε τῷ τῆς Συρίας στρατηγῷ.

sa. Herodes tetrarcha uxorem duxerat Aretæ filiam, & cum ea jam longiuſcule vixerat. Cum autem Romam proficiſceretur, divertit ad fratrem, non tamen ex eadem matre, Herodem. nam Herodes ex Simonis pontificis filia natus erat. Ac Herodiadis hujus uxoris amore captus, quæ filia erat Ariſtobuli, utriuſque illorum fratris, Agrippæque magni ſoror, auſus eſt cum ea de nuptiis ſermones ſerere. Cui cum non diſplicerent, convenit inter eos, illam in ejus domum conceſſuram ſtatim atque ipſe Roma rediiſſet: inſuper pactum erat ut Aretæ filiam ejiceret. Atque ille quidem Romam advehitur, poſtquam iſta pepigiſſet. Ubi autem reverteretur, rebus Romæ perfectis, quarum gratia profectus eſt, uxor ejus, fama eorum quæ Herodiadi pactus fuerat ad ipſam perlata, antequam eam ille cuncta reſciviſſe intelligeret, mitti petiit Machæruntem, *caſtellum* in confinio ditionis Herodis & Aretæ ſitum, de ſuo conſilio nihil *ei* indicans. Atque Herodes mittendam curavit, ne quidem ſuſpicans mulieri quidquam innotuiſſe. Illa vero, (nam aliquandiu ante miſerat ad Machæruntem, tunc in patris ſui ditione & poteſtate) omnibus ad iter ineundum ab Aretæ præfecto paratis, eò pervenit, atque inde in Arabiam properat ab uno præfecto ad alium advecta, & quam celerrime ad patrem venit, ipſique Herodis voluntatem aperuit. Inde autem ab eo inimicitiarum facto initio, accedente de finibus agri Gamalitici contentione, poſtquam utrique erant copiæ conſcriptæ bellum inter eos conflatum eſt, qui vicem ſuam legatos ſuos miſerunt. Commiſſoque prælio, Herodes victus eſt & omnis ejus exercitus cæſus, quippe proditus à quibuſdam profugis, qui cum eſſent ex Philippi tetrarchia merebant Herodis ſtipendia. Hæc Herodes Tiberio per literas ſignificat. Ille vero, indigne ferens id quod aggreſſus eſt Aretas, ſcribit Vitellio, ut ei bellum inferat, & aut vivum captum in vinculis adducat, aut occiſi caput ad ipſum mittat. Atque Syriæ quidem prætori, ut iſta ageret, in mandatis dedit Tiberius.

Herodes tetrarcha Herodiadem Herodis Philippi, fratris ejus, uxorem ducit.

Aretas Herodis exercitum cædit.

Tiberius Vitellio ſcribit ut Aretæ bellum inferat.

β'. Τισὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει ὀλωλέναι τὴν Ἡρῴδου στρατὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλα δικαίως τιννυμένου κατὰ τὸν Ἰωάννην [p] τὸν ἐπικαλούμενον Βαπτιστὴν. [q] κτείνει γὰρ τοῦτον Ἡρῴδης, ἀγαθὸν ἄνδρα, [r] καὶ τοῖς Ἰουδαίοις κελεύοντα, ἀρετὴν ἐπασκοῦσι, καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους δικαιοσύνῃ καὶ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ χρωμένοις, βαπτισμῷ συνιέναι. οὕτω γὰρ καὶ τὸ βάπτισιν ἀποδεκτὸν αὐτῷ φανεῖσθαι, μὴ ἐπί τινων ἁμαρτάδων παραιτήσει

2. Erant autem quidam è Judæis qui exiſtimarent, Dei ira periiſſe exercitum Herodis, qui juſtas ob interfectum Joannem, cognomento Baptiſtam, pœnas dabat. Hunc enim Herodes necari juſſit, cum eſſet vir bonus, Judæoſque ad virtutis ſtudium excitaret, præcipiens ut juſte quidem inter ſe, erga Deum autem pie agentes ad lavacrum accederent. Deo enim ita acceptum iri lavacrum *ajebat*, cum eo non ad expiationem criminum uteren-

Joannes Baptiſta ab Herode necatus.

[a] Ἡρῴδου ἀδελφοῦ] Cui etiam nomen Philippus. Immo veriſſimum (ut inquit *Grotius* ad *Matt.* c. 14 v. 3.) credo inter Herodis Magni filios, qui novem fuere, duos appellatos fuiſſe *Philippos*: ſed horum alterum, qui natus erat ex Simonis pontificis filia, dictum fuiſſe *Philippum Herodem*, quomodo & iſte de quo hæc narratur hiſtoria *Antipater* aut *Antipas Herodes* dicebatur; atque iſto additamento *Philippum* hunc *minorem* diſtinctum ab altero *majore*, qui Trachonitidis fuit tetrarcha. Neque duos in tot liberûm numero dictos fuiſſe Philippos magis mirum videri debet, quam duos itidem eodem in numero dictos *Antipatros*: nam *Antipatri* & *Antipæ* idem eſt nomen. Videſis *Chr. Arnoldum* in *Hiſtoria Idumæa*; p. 201, 202, 203, 204. & p. 214, 215. *Montacutium* in *Originibus Eccl.* tom. 1. part. 2. p. 56, 57, 58. *Baſnagium* in *Annalibus Politico-Eccl.* tom. 1. p. 446. & *Noriſium* in *Paræneſi ad J. Harduinum*, p. 65.

[b] Τῆς —— ἐγεγόνει,] Conf. *Ælian.* lib. 1. c. 30. §. 7. & infr. lib. 19. c. 6. §. 2. SPANH.

[c] Ἐραστὴς —— καὶ] Clarius aliquanto *Zonaras*, ἐραστὴς δὲ Ἡρωδιάδος τῆς τοῦ ἀδελφοῦ γυναικὸς, θυγατρὸς Ἀριστοβούλου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν, ἀδελφῆς δὲ τοῦ μεγάλου Ἀγρίππα. HUDS. Conf. *Ælian.* lib. 1. c. 28. §. 2. SPANH.

[d] Ἀγρίππου δὲ ἀδελφὴ δὲ μεγάλου,] Eadem Herodias Agrippæ Magni ſoror. *Zonaras* p. 270. C. De Epitheto Agrippæ Magni vid. Harduin. de Num. Herod. ubi & Joſephum redarguit, quod Ἀγρίππου pro Ἀγρίππα, ut eſt in Nummis, dixerit. SPANH.

[e] Ἀδελφὴ] Ita *Hen.* & *Gall.* ἀδελφοῦ *Busb.* ἀδελφῆς in *Editis*.

[f] Μετοικίσασθαι] *L. B.* μεθικέσθαι. *Cocceius* μεθικίσεσθαι, vel μεθιέσθαι.

[g] Πίστεως] Vide ſupra c. 5. §. 5. πίστεως etiam hic habet *L. B.*

[h] Ἐκπυστος αὐτῷ γενέσθαι] Male in *libris* nonnullis ἔκπυστον.

[i] Ἐξέπεμπε,] *L. B.* ἐξέπεμψε.

[k] Τὸν ἄνθρωπον] *Gen.* τὸν non agnoſcit.

[l] Τότε παρὰ] Τῶτε παρὰ *Busb.* & *Hen.*

[m] Ἀρέτα, παρὼν,] *L. B.* ἅμα τε παρὼν.

[n] Ἀφορμᾶται] Ita cum *Cod. Busb.* & *Epiphan.* ἀφορμᾶτο in *Editis Aliiſque* pro ἀφορμᾶτο ut puto

[o] Ὁ δὲ ἀρχὴν] Niſi dicamus Nominativum pro Genitivo abſoluto more Attico poni, rectius forſan, οἱ δὲ ἀρ. ἐ. ταύτῃ ποιησάμενοι.

[p] Τὸν ἐπικαλούμενον Βαπτιστὴν.] De hoc Joſephi teſtimonio de Joannis Baptiſmo Origen. adv. Celſum l. 1. p. 35. Εἰ γὰρ τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας ὁ Ἰώσηπος μαρτυρεῖ τῷ Ἰωάννῃ εἰς Βάπτισμα γεγραμμένῳ καὶ καθάρσιον τοῖς βαπτισαμένοις ἐπαγγελλομένῳ· *Hieronymus de Script. Eccleſ. in Jacobo & Joſepho*, & poſt eum Freculphus Tom. 11. Chr. lib. 11. c. v. & *Suidas*, tradunt Joſephum confiteri decimo octavo Antiquitatum libro *Joannem Baptiſtam verè Prophetam fuiſſe*, quod hic iis verbis non legitur. Item Euſeb. H. E. lib. 1. c. xi. Niceph. lib. 1. c. xix. xx. SPANH.

[q] Κτείνει —— συνιέναι.] De hoc Joſephi teſtimonio de Joannis Baptiſmo Origen. adv. Celſum l. 1. p 35. Εἰ γὰρ τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας ὁ Ἰώσηπος μαρτυρεῖ τῷ Ἰωάννῃ εἰς Βάπτισμα γεγραμμένῳ καὶ καθάρσιον τοῖς βαπτισαμένοις ἐπαγγελλομένῳ· *Hieronymus de Script. Eccleſ. in Jacobo & Joſepho*, & poſt eum Freculphus Tom. 11. Chr. lib. 11. c. v. & *Suidas*, tradunt Joſephum confiteri decimo octavo Antiquitatum libro *Joannem Baptiſtam verè Prophetam fuiſſe*, quod hic iis verbis non legitur. Item Euſeb. H. E. lib. 1. c. xi. Niceph. lib. 1. c. xix. xx. SPANH.

[r] Καὶ τοῖς Ἰουδαίοις] Ita cum *Cod. Busb.* & *Zonara*. nec aliter in *Euſebii Edit. nuperis*. niſi quod ἐπασκῆται pro ἐπασκοῦντας habeant. καὶ τ. Ι. κ. ἀ. ἐπασκῆσαι & dein χρωμένοις in cæteris *Joſephi* & *Euſebii* libris, ut & apud *Nicephorum*.

rentur, sed ad corporis munditiem, utpote mentibus jam ante per justitiam purificatis. Cumque multi ad eum undique confluerent (hujusmodi enim sermonibus mirum in modum elati erant) Herodes veritus ne tanta hominis auctoritas subditos ad defectionem impelleret (videbantur enim omnia de consilio ejus facturi esse) satius esse duxit, priusquam novi aliquid ex illo oriretur, illum è medio tollere, quam ut mutatione rerum facta, ipse in discrimen adductus pœnitentiam ageret. Atque ille quidem ob hanc Herodis suspicionem in vincula conjectus, missusque ad castellum Machæruntem, cujus supra meminimus, ibidem cæsus est: Judæi vero persuasum habebant in ultionem necis ejus deletum esse exercitum, Deo propterea Herodi infenso.

Vitellius in Aretam movet.

3. Vitellius autem cum se accinxisset quasi ad bellum Aretæ inferendum, assumptis duabus legionibus, & quotquot circa illas erant levis armaturæ milites equitesque à sociis regibus missos secum ducens, Petram versus properabat, & Ptolemaïdem pervenit. Cumque vellet per Judæam cum exercitu transire, ei obviam facti viri primarii deprecabantur iter per *ipsorum* regionem: neque enim sui moris esse pati simulachra per eam ferri. multa autem esse *simulachra* in signis. Atque ille exoratus & mutavit quam sibi ejusmodi de rebus proposuit sententiam, cumque per magnam planitiem copias ire jussisset, & ipse cum Herode tetrarcha atque amicis ascendit Hierosolyma, Deo, in festo Judæis patrio quod instabat, sacrificaturus. Quo tempore cum adfuisset, & honorifice à Judæorum populo exciperetur, illic quidem triduum mansit, atque interim Jonatham pontificatu abdicavit, & fratrem ejus Theophilum in eo collocavit: illic vero quarto postquam venerat die, cum literas, quæ Tiberii obitum significarent, accepisset, populum juramento adegit ut Cajo faverent. Quin & milites ex itinere revocatos in sua quemque hiberna dimisit; quod non amplius ei eadem ac antea belli gerendi potestas esset, rerum summa ad Cajum delata. Fertur etiam Aretam, augurio acto quamprimum expeditionis Vitellii nuncium acceperit, dixisse; fieri non posse, ut iste exercitus Petram adiret, brevi enim moriturum esse ducem, vel qui belligerare jussisset, vel qui illius consilio morem gerere properaret, vel cum contra quem paratus esset exercitus. Et quidem Vitellius Antiochiam se recepit. Agrippa autem Aristobuli filius, anno antequam Tiberius moreretur, Romam proficiscitur, de re quadam cum imperatore tractaturus, simulac potestas primum ei data esset. Volo itaque fusius aliquanto & uberius agere de Herode, deque illius fatu ortis disseminatisque: & quia magni refert ad historiam illos percensere, argumentoque est *certissimo* numen esse *aliquod*, quod nihil profit numerosa soboles,

Vitellius honorifice ab Hierosolymitanis excipitur.

Theophilus pontifex.

ζεωμένων, ἀλλ' ἐφ' ἁγνείᾳ τοῦ σώματος, [s] ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνῃ προεκκεκαθαρμένης. καὶ τῶν ἄλλων συρρεφομένων, καὶ γὰρ [t] ἥρθησαν ὑπὲρ πλεῖστον τῇ ἀκροάσει τῶν λόγων, δείσας Ηρῴδης τὸ ἐπὶ πολὺ πιθανὸν αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις μὴ [v] ἐπὶ νεωτέροις πρᾶγμί τισι [x] φέροι, πάντα γὰρ [y] εἴκεσαν συμβουλῇ τῇ ἐκείνου πράξοντες, [z] πολὺ κρεῖττον ἡγεῖται, πρίν τι νεώτερον [a] ἐξ αὐτοῦ γενέσθαι, [b] προλαβὼν ἀναιρεῖν, ἢ μεταβολῆς γενομένης [c] εἰς τὰ πράγματα ἐμπεσὼν μετανοεῖν. καὶ ὁ μὲν, ὑποψίᾳ [d] τῇ Ηρῴδου, δέσμιος εἰς τὰ Μαχαιροῦντα πεμφθείς, τὸ προειρημένον φρούριον, ταύτῃ κτίσματι· [e] τοῖς δὲ Ιουδαίοις δόξαν ὑπὲρ τιμωρίᾳ τῇ ἐκείνου τὸ ὄλεθρον ἐπὶ τῷ στρατεύματι γενέσθαι, ὃ θεοῦ κακῶς Ηρῴδῃ θέλοντος.

γ'. Οὐιτέλλιος δὲ παρασκευασάμενος ὡς εἰς πόλεμον τὸν πρὸς Αρέταν δυσὶ τάγμασιν ὁπλιτῶν, ὅσοι τε αὐτῷ φίλοι καὶ ἱππεῖς συμμαχοῦντες ἐκ τῶν ὑπὸ Ρωμαίοις βασιλειῶν ἀγόμενος ἐπὶ τὴν Πέτραν ἐπείγετο, καὶ ἔσχε Πτολεμαΐδα. ὡρμημένῳ δ' αὐτῷ διὰ τῶν Ιουδαίων ἄγειν τὸν στρατὸν, ὑπαντιάσαντες ἄνδρες οἱ πρῶτοι παρητοῦντο διὰ τοῦ χώρας ὁδόν. ἱερὸν γὰρ αὐτοῖς εἶναι πάτριον, [f] θεωρῶν εἰκόνας εἰς αὐτοῦ φερομένας. πολλὰς δ' εἶναι σημαίας [g] ὑπακουομένας. καὶ πεισθεὶς μετέβαλε τι τῆς γνώμης τὸ ἐπὶ τοιούτοις προθυμεῖσθαι, καὶ διὰ τοῦ μεγάλου πεδίου κελεύσας χωρεῖν τὸ στρατόπεδον, αὐτός τε μετ' Ηρῴδου καὶ τετράρχου καὶ τῶν φίλων εἰς Ιεροσόλυμα ἀνῆκε, [h] θύσων τῷ Θεῷ, ἑορτῆς πατρίου τοῖς Ιουδαίοις ἐνεστηκυίας. εἰς οὗ ἀπαντήσας καὶ δεχθεὶς ὑπὸ τῶν Ιουδαίων πολλῶν [i] εὐπρεπῶς, τρεῖς μὲν ἡμέρας ταύτῃ διέτριβεν ποιούμενος, ἐν αἷς Ιωνάθην τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος ἐχαρίζετο τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Θεοφίλῳ· τῇ πέμπτῃ δὲ [k] καὶ γραμμάτων αὐτῷ διαγγελθέντων ἀπὸ Ιταλίας τὴν Τιβερίου τελευτὴν, ὥρκισεν τὸν πλῆθος εἰς εὐνοίαν τῇ Γαΐου. ἀνεκάλει δὲ καὶ τὸ στράτευμα ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἑκάστους [l] χειμαδίοντος, πόλεμον ἐκφέρειν οὐκέτ' ὁμοίως δυνάμενος, διὰ τὸ εἰς Γάιον μεταπεπλωκέναι τὰ πράγματα. ἐλέγετο δὲ καὶ τὸν Αρέταν οἰωνοσκοπησάμενον πρὸς τὴν ἀγγελίαν [m] τῆς Οὐιτελλίου στρατείας φάναι, μηχανὴν οὐκ εἶναι τῷ στρατῷ τῆς ἐπὶ Πέτρας εἰσόδου· πιθήξεσθαι γὰρ τὸν ἡγεμόνων, ἢ τὸν πολεμεῖν κελεύσαντα, [n] ἢ τὴν γνώμην τῇ ἐκείνου ὡρμημένον βιαιοτάτῳ, ἢ ἐφ' οὗ ἦλθεν ἡ παρασκευὴ τοῦ στρατεύματος. καὶ Οὐιτέλλιος μὲν, ἐπ' Ανπτοχείας ἀνεχώρησεν. Αγρίππας δὲ ὁ Αριστοβούλου υἱὸς, ἐνιαυτῷ πρότερον ἢ πλοῦτῃσαι Τιβέριον, ἐπὶ Ρώμης ἄνεισι [o] πράξων τι παρὰ τῷ αὐτοκράτορι, δυνάμεώς τινος αὐτῷ παραγινομένης. βέλτιον δὲν εἰπεῖν ἐπὶ μακρότερον περί τε Ηρῴδου καὶ ὧν αὐτὸς ὡς ἐγένετο, ἅμα μὲν καὶ διὰ τὸ ἀνήκειν τῇ ἱστορίᾳ τὸν περὶ αὐτῶν λόγον, [p] ἅμα δὲ καὶ παράσχειν ἔχειν πού δεῖ, ὡς ὄφελος ἀφελεῖ [q] πλήθους, ὅσοι ἄλλη τις ἀλλὴ τῶν

[s] Ατε δὴ καὶ] Οὕτω γὰρ δὴ καὶ *Gall. Euseb.* & *Niceph.* Verum *T. Faber* malit ἅτε δὴ τε τῷ Θ. Vide *Epist.* 44 p. 133.

[t] Ηρθησαν ἐπὶ πλεῖστον] Ἡδησαν ἐπὶ πλεῖστον *mirifice delectabantur*, in *Eusebii* libris.

[v] Επὶ νεωτέροις] Ἐπὶ σαφεῖ *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m.

[x] Φέροι,] Ita *Busb. Gall. Lugd. Bat. Niceph.* & *Zonar.* φέρειν in *Editis Aliisque.* HUDS. Φέρειν *Gen.* Φέροιτο Euseb. SPANH.

[y] Εἴκεσαν συμβουλῇ] Εοικασι *Busb. Vat* & *Hen.* à pr. m.

[z] Πολὺ κρεῖττον ἡγεῖτο,] Hæc impari usu apud Euseb. SPANH.

[a] Ἐξ αὐτοῦ] Ἀπ' αὐτοῦ *Euseb.* & *Niceph* HUDS. Ἀπ' αὐτοῦ *Eus.*

[b] Προλαβὼν ἀναιρεῖν] Ita cum *Eusebii* & *Nicephori* libris. προλαβεῖν ἀνελεῖν, & μεταβολῆς γενομένης, μὴ εἰς τὰ πρ. in *Zonare* & *Josephi* libris, tam *Editis* quam *MSS.* HUDS. Nota Josephum ignorasse veram causam mortis Johannis Baptistæ in Euangelio traditam. At forsitan, ut variæ sunt opiniones hominum, Josephus & alii quidam sibi persuaserunt, Herodem ideo in carcerem conjecisse Johannem, ne seditionem excitaret; aut dici potest, eum dicendo regem impium esse, seditionem potuisse concitare. REL.

[c] Εἰς τὰ] μὴ εἰς τὰ *Gen.* μὴ deest *Euseb.* SPANH. Delet illud μὴ quoque *Coccejus.* In *L. B.* est γενομένης μὴ εἰς πρ. HAV.

[d] Τῇ Ηρῴδου,] Τῇ τοῦ Ηρωδ. *Euseb.* SPANH.

[e] Τοῖς δὲ Ιουδαίοις] Τοῖς δὲ Ιουδαίοις δόξα ἐπὶ τ. τ. ἐ. τ. ὀλέθρου τοῦ στρατοῦ γενέσθαι, τοῦ Θεοῦ κακῶσαι Ηρῴδην θέλοντος *Busb.* atque ita *Zonaras*, nisi quod habeat δίξων pro δίξα.

[f] Περιφορᾶν εἰκόνας εἰς αὐτὸν φερομένας.] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 33. § 2. SPANH.

[g] Επικειμένας.] Abest à *L. B. Coccejus* legit π. δ. ε. σημαίας ἐπικειμένας.

[h] Θύσων τῷ Θεῷ] Nam holocausta etiam Gentes offerebant in templo Hierosolymis. REL. Sueton. in Aug. c. 93. *Sed & Cajum nepotem, quod Judæam prætervehens apud Hierosolymam non supplicasset, collaudavit.* HAV.

[i] Εὐπρεπῶς,] *L. B.* ἐκπρεπῶς

[k] Καὶ γραμμάτων] Illud καὶ abest à *L. B.*

[l] Χειμαδίοντος,] Conf. supr. c. 4 §. 1. SPANH.

[m] Τῆς Οὐιτελλίου στρατείας] Ita *Busb.* (*Coccejus* τ. Οὐιτελλιανῶν) τῶν Οὐιτελλίου στρατιωτῶν in *reliquis.*

[n] Η τὴν γνώμην] Η τὸν κελεύσαντα, ἢ *Busb.* brevius aliquanto.

[o] Πράξων τι] Πραξάντι *Hen.* à pr. m. & *Vat.*

[p] Αμα δὲ καὶ] Αμα δὲ καὶ διὰ τὸ π. *Busb.* plenius aliquanto quam solet, forsan ἐξηγήσεως ἕνεκα.

[q] Πλήθους,] *L. B.* πλῆθος.

τῶν

τῶν ἐν ἀνθρώποις [r] ὑπερδυγμένων, δίκα τῶν πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβειῶν· εἴγε ἐντὸς ἑκατὸν ἐτῶν ἐξόδῳ, σπανίζη πολλοὺ ὀλίγων, πολλοὶ σφ' ἦσαν, διαφθαρῆναι τὸς Ηρώδε ἀπογόνες. Φέροι σφ' ἂν τι καὶ σωφρονισμῷ ἐξ ἀνθρωπείᾳ γλώσς, τὸ τὴν δυσχέιαν αὐτῶν μαθεῖν· ἅμα δ' καὶ τ' Αγρίππαν διηγήσασθαι θαύματος ἀξιώτατον γεγονότα, ὃς ἐκ πάνυ ἰδιώτε, καὶ παρὰ πᾶσαν δόξαν τ εἰδότων αὐτὸν, ἐπὶ τοσόνδε ἠυξήθη δυνάμεως. [s] εἴρηται μὲν οὖν καὶ πρότερον περὶ αὐτῶν, λεκτέον δέ μοι καὶ νῦν ἀκριβῶς.

δ'. [t] Ηρώδῃ τῷ μεγάλῳ θυγατέρες, ἐκ Μαριάμμης τ Υρκανοῦ θυγατρὸς, γίνονται δύο. [x] Σαλαμψιὼ μὲν ἡ ἑτέρα, ἣ γαμεῖται Φασαήλῳ τῷ αὐτῆς ἀνεψιῷ, Φασαήλε παιδὶ ὄντι [y] Φασαήλε ἀδελφοῦ Ηρώδε, δεδωκότος αὐτὴν καὶ πατρός· Κύπρος δ' Αντιπάτρῳ καὶ [z] αὐτὴ ἀνεψιῷ, παιδὶ τ ἀδελφῆς Ηρώδε Σαλώμης. καὶ Φασαήλῳ μὲν ἐκ Σαλαμψιοῦς γίνονται πέντε παῖδες, Αντίπατρος, Ηρώδης, Αλέξανδρος, θυγατέρες δ' Αλεξάνδρα καὶ [a] Κύπρος, ἣν Αγρίππας γαμεῖ ὁ Αρισοβούλε. Αλεξάνδραν δ' γαμεῖ μὲν Τίμιος Κύπριος, ἀνὴρ τ ἀξιολόγων, παρ' ᾧ δὴ καὶ ἄτεκνος τελευτᾷ· Κύπρῳ δ' ἐξ Αγρίππα μὲν ἄρσενες γίνονται δύο, θυγατέρες δὲ τρεῖς, [b] Βερνίκη, Μαριάμμη, Δρυσίλλα. Αγρίππας δὲ Δρούσῳ τοῖς ἄρσεσιν ὀνόματα; ὧν ὁ Δρούσος πρὶν ἡβῆσαι τελευτᾷ. [c] ὁ δὲ πατὴρ τούτων [d] Αγρίππας ἐτρέφετο [c] μετὰ καὶ ἑτέρων ἀδελφῶν, Ηρώδε τε καὶ Αρισοβούλε. ἐκ Βερνίκης [f] καὶ οἵδε παῖδες δ' ἡμῖν δ' μεγάλε Ηρώδε δ' μεγάλε· [g] ἡ δὲ Βερνίκη [h] Κοσοβάρῳ καὶ Σαλώμης παῖς τ Ηρώδε ἀδελφῆς. τούτοις Αρισόβουλος νηπίοις [i] θνήσκει λιπὼν ὑπὸ δ' πατρὸς σὺν Αλεξάνδρῳ τῷ ἀδελφῷ, [k] καθάπερ εἰρήκαμεν. γενόμενοι δ' ἄγοντα, Ηρώδης μὲν ἔστιν, ὁ δ' Αγρίππας [l] ἀδελφὸς, Μαριάμμην θυγατέρα Ολυμπιάδος τ Ηρώδε [m] δ' βασιλέως θυγατρὸς, καὶ Ιωσήπε [n] δ' Ιωσήπε παῖδος, ὁ ἀδελφὸς δ' ἐστὶν δ' βασιλέως Ηρώδε. ἔσχε δ' ἐξ αὐτῆς υἱὸν Αρισόβουλον. ὁ δὲ τρίτος τῶν Αγρίππου ἀδελφὸς Αριστόβουλος γαμεῖ Ιωτάπην [q] Σαμψιγεράμου θυγατέρα τ [r] Εμεσῶν βασιλέως. θυγάτηρ δ' αὐτοῖς γίνεται κωφὴ, ὄνομα δὲ τῇδε Ιωτάπη. καὶ ταῦτα μὲν τ ἀρσένων τέκνα. [s] Ηρωδιὰς δὲ αὐτῶν ἡ ἀδελφὴ [t] γήμασα Ηρώδῃ Ηρώδε τοῦ μεγάλε παιδὶ, ὃς γέγονεν ἐκ Μαριάμμης τ τοῦ Σίμωνος τοῦ ἀρχιερέως, καὶ αὐτοῖς Σαλώμη γίνεται, μεθ' ἧς τὰς γονὰς [v] Ηρωδιὰς, ὀλίγα συγχύσα φρονήσασα τ παλαίων, Ηρώδῃ γαμεῖται τῷ ἀνδρὸς τῷ ὁμοπατρίῳ ἀδελφῷ, [x] διασῶσα ζῶντος. τῷ δὲ Γαλιλαίων τε-

neque ulla potentia quæ in hominibus dominatur, absque pietate erga Deum: si quidem intra centum annos contigerit, ut Herodis posteri, qui sane permulti erant, fere omnes interierint. Accedit quod humano generi documento sit, illorum perspectam habere infelicitatem: præsertim ubi de Agrippa narrationem fecero, viro admiratione dignissimo, qui ex vita privata, & præter omnium quibus notus erat exspectationem, ad tantæ potestatis fastigium provectus erat. Illorum quidem jam antea mentionem feci, nunc vero de illis agam accurate.

4. Herodi magno ex Mariamne Hyrcani filia natæ sunt duæ filiæ. Altera quidem Salampsio, quæ nupsit Phasaëlo consobrino suo Phasaëli filio fratris Herodis, dante illam patre: Cypros vero *altera* Antipatro & ipsa nupsit consobrino, Herodis nepoti ex sorore Salome. Et Phasaëlus ex Salampsione genuit quinque liberos, Antipatrum, Herodem, Alexandrum, & filias Alexandram ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandram vero duxit quidem Timius Cyprius, vir nobilis, cujus in matrimonio sine liberis defuncta est: Cypros vero Agrippæ duos filios peperit, & tres filias, Berenicen, Mariamnen, Drusillam. filii autem Agrippa & Drusus dicti sunt. Ex his Drusus ante quam pubesceret diem obit. Horum autem pater Agrippa cum aliis etiam fratribus educabatur, Herode & Aristobulo. nam & isti filii erant *Aristobuli* filii Herodis magni ex Berenice: Berenice vero Costobari & Salomes sororis Herodis filia erat. Hos Aristobulus infantulos reliquit, à patre cum Alexandro fratre occisus, quemadmodum diximus. Postquam autem ex ephebis excesserant, uxores ducunt, Herodes hic, Agrippæ frater, Mariamnen filiam Olympiadis Herodis regis filiæ & Josephi, filii Josephi qui Herodis regis frater erat: & ex ea suscepit filium Aristobulum. Tertius autem Agrippæ frater Aristobulus ducit Iotapen Sampsigerami Emesorum regis filiam, & ipsis nata est filia surda, atque huic nomen Iotape. Et à maribus quidem hæc soboles erat. Herodias vero soror eorum nupsit Herodi Herodis magni filio, quem sustulit ex Mariamne Simonis pontificis filia; illisque genita est Salome, cujus post nativitatem Herodias, ut quæ in animum induxerat leges patrias violare, Herodi nupsit, viri sui, à quo vivo discessit, ex eodem patre fratri. Hic autem Galilææ tetrarchiam habebat.

Herodis progenies ex Mariamne.

Ejus

[r] Επιτετδυγμένων.] *L. B.* ἐπιτηδευμένων. *Coccejus* ἐπιτηδευμένων.
[s] Εἴρηται μὲν] Εἰρηται μὲν δὴ μοι καὶ πρ. π. ἀ. λεκτέον δ' καὶ νῦν *Busb.*
[t] Ηρώδῃ —— υἱο.] Conf. supr. lib. 17. c. 1. §. 3. SPANH.
[v] Τῆς Υρκανοῦ συγατρὸς,] Τῆς Αλεξάνδρου καὶ Αλεξάνδρου τ θυγατρὸς Υρκανοῦ *Busb.*
[x] Σαλαμψιὼ —— ὄντι δ'] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 22. §. 2. & c. 28. §. 6. ut & supr lib 17. c. 1. § 3. SPANH.
[y] Φασαήλε —— ἀνεψιῷ,] Ita cum *Cod. Busb.* antea erat Φασαήλε παιδὶ ὄντι δ' Φασαήλε (*L. B.* Ηρώδε) ἀδελφοῦ δεδωκότος αὐτὴν δ' πατρὸς, *Phasaëli filio dante illam Phasaëlo fratre patris.*
[z] Αὐτὴ ἀνεψιῷ,] Ita in *Editis.* αὐτῇ in *Cod. Hen.* & *Busb.*
[a] Κύπρος, ἣν Αγρίππας γαμεῖ] Conf. inf. c. 7. §. 2. SPANH.
[b] Βερνίκη,] *L. B.* Βερενίκη.
[c] Ο δ' —— ἐτρέφετο] Ita ex vestigiis corruptarum lectionum & lib 1. *de Bello Jud.* c. 28. pro modulo restitui, τῷδε πατρὶ τούτων Αγρίππᾳ ἐτρέφετο μετὰ καὶ ἑτέρων ἀδελφῶν, Ηρώδης τε καὶ Αρισόβουλος ἐκ Βερενίκης. καὶ οἵδε παῖδες Ηρώδου, δ' μὲν δ' μεγάλου. ἡ δὲ Βερένικη in *Editis.* τῷ δὲ πατρὶ τούτων Αγρίππᾳ ἐτρέφετο μετὰ ἑτέρων ἀδελφῶν, Ηρώδης τε καὶ Αρισόβουλος καὶ ἀδελφὴ Ηρωδιὰς Αρισοβούλου καὶ οἵδε παῖδες δ' μὲν Ηρώδου δ' μεγάλου. Βερενίκη δὲ Κοσ. *Busb.* in *Epiphanii* versione, *Agrippa autem à patre enutriebatur. Herodes autem & Aristobulus, & Beronice, etiam hi quoque filii fuerunt Herodis majoris.* in *Gelenii* versione, *cum horum patre etiam reliqui germani educabantur apud avum, Herodes & Aristobulus, simulque Bernice. Hi nepotes Herodis magni ex filio: Bernice vero neptis è Salome sorore & Costobaro nata est.* Αρισοβούλου δὲ ἐκ Βερενίκης τ Σαλώμης θυγατρὸς, Ηρώδης μὲν καὶ Αγρίππας καὶ Αρισόβουλος υἱοὶ, lib. 1. de *Bello Jud.* Vide etiam *Antiqq.* p 827. in fine.
[d] Αγρίππας ἐτρέφετο] *L. B.* Αγρίππαν ἐτρέφετο. *Coccejus* Αγρίππα ἀνετρέφετο.
[e] Μετὰ καὶ ἑτέρων ἀδελφῶν,] Illa μετὰ καὶ ἑτέρων omittit *Epiphan.*
[f] Καὶ —— μεγάλου.] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 28. §. 1. SPANH.
[g] Ἡ δὲ Βερενίκη] Conf. *alibi.* lib 1. c. 28. §. 2. SPANH.
[h] Κοσοβάρῳ —— ἀδελφῆς.] Conf. infr. lib. 20. c. 8. §. 4. SPANH.
[i] Θνήσκει λιπών] Λείπει θνήσκων *Busb.*
[k] Καθάπερ εἰρήκαμεν,] Ως ἐδὴ εἰρηται *Busb.*
[l] Ἀδελφὸς,] Ita *Busb. L. B* & *Epiphan.* ὁ δὲ in *Editis Aliisque.*
[m] Τῆ βασιλέως θυγατρὸς,] Voculam δ' addidi è *Cod. Busb.*
[n] Τῆ Ιωσήπε παιδὸς,] Ista δ' Ιωσήπε παιδὸς restitui è *Cod. Busb.* Τῆ Ιωσήπε absque παιδὸς habent *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.* Videsis *Chr Noldium* in *Historia Idumæa*, p 269.
[o] Αδελφὸς δ' ἐστὶ δ' βασιλέως Ηρώδε.] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 24 §. 5 SPANH.
[p] Ηρώδε.] Ηρώδε nobis suppeditant *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* Βασιλέως θυγατρὸς ἔσχε *Hen.* & *Vat.*
[q] Σαμψιγεράμου θυγατέρα] Ita in *Græcis* omnibus *Josephi.* Σιγεράμου juxta *Epiphanium.* Σαμψικεράμου Εμισηνῶν φυλάρχης apud *Strabonem*, l. 16. p. 753. Videsis *Reinesii Var. Lect.* p. 110.
[r] Εμεσῶν βασιλέως.] Εμισσῶν *Busb.* sic & *Emmesa* apud *Plinium.* ΕΜΙΣΣΩΝ & ΕΜΙΣΕΝΩΝ in *nummis.* δ' Εμεσηνῶν ἔθνης meminit *Strabo.* HUDS. Vel Εμισηνῶν. Nummi ΕΜΙΣΑ & ΕΜΙΣΗΝΩΝ. Conf. infr. lib. 19 c. 8. §. 1. SPANH.
[s] Ηρωδιὰς] Conf. supr. lib. 17. c. 1 §. 2. SPANH.
[t] Γήμασα —— παιδὶ,] Ita è *Cod. Busb.* & *Epiphan.* γήματα in *ceteris.*
[v] Ηρωδιὰς, —— ·ῶ] Conf. supr. lib. 17. c. 15. §. 2. SPANH.
[x] Διασῶσα ζῶντος.] Διασῶσα δ' ἔτι ζῶντος *Busb.* forsan ἐξηγήσεως ἕνεκα.

Ejus vero filia Salome nupta erat Philippo Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. eoque ſine liberis defuncto duxit eam Ariſtobulus filius Herodis, fratris Agrippæ: illi autem nati ſunt filii tres, Herodes, Agrippa, Ariſtobulus. Et hæc quidem eſt Phaſaëli & Salampſionis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit; ipſamque duxit Alexas Selcias, Alexæ filius: atque illis filia erat Cypros. Herodes autem & Alexander, quos Antipatri fratres fuiſſe dixi, ſine prole deceſſerunt. Cæterum Alexander Herodis regis filius, qui à patre fuerat interemptus, Alexandrum & Tigranem filios ſuſcepit, ex filia Archelai Cappadocum regis. Et Tigranes quidem Armeniæ rex, dum Romæ accuſationem ſubiret, ſine liberis obiit. Alexandro autem Tigranes fratri cognominis naſcitur filius, qui à Nerone ad regnandum in Armenia mittitur: atque Alexandrum filium genuit. Ille vero Iotapen duxit, Antiochi Commagenorum regis filiam: & inſulæ in Cilicia rex à Veſpaſiano factus eſt. Et Alexandri quidem ſoboles fere ab utero deſeruit patria Judæorum inſtituta, ad ritus tranſiens moreſque Gentilium. Cæteris vero Herodis filiabus contigit, ut ſine prole decederent. Cum autem Herodis poſteri, quos percenſuimus, è medio non ſublati fuerint, eo tempore quo Agrippa magnus imperium adeptus eſt; cumque horum genus jam ante declaraverim, ſupereſt ut narrem quos in caſus fortuna Agrippam demiſerit, utque ex iis evaſerit, & ad maximam dignitatem & potentiam pervenerit.

τεταρχίαν εἶχεν ἔτι. ἡ δὲ θυγάτηρ αὐτῆς Σαλώμη φιλίππῳ γαμεῖ, Ἡρῴδῃ παιδὶ τῷ τετράρχῃ τ Τραχωνίτιδος. καὶ ἄπαιδος τελευτήσαντος, Ἀριστόβουλος αὐτὴν ἄγει, Ἡρῴδῃ παῖς τ Ἀγρίππου ἀδελφός. [y] παῖδες δὲ ἐγένοντο αὐτῷ τρεῖς, Ἡρῴδης, Ἀγρίππας, [z] Ἀριστόβουλος. τέτοι μὲν δὴ τὰ Φασαήλου καὶ [a] Σαλαμψιάδος ἐστὶ γένη. Κύπρῳ δ' ἐξ Ἀντιπάτρου θυγάτηρ γίνεται Κύπρος, καὶ αὐτὴν Ἀλεξᾶς [b] Σελκίας γαμεῖ τὸν Ἀλεξᾶ· καὶ [c] αὐτοῖς θυγάτηρ ἦν Κύπρος. Ἡρῴδης δὲ καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς ἀδελφοὺς ἔφην Ἀντιπάτρου, ἄπαιδες τελευτῶσιν. [d] Ἀλεξάνδρῳ δὲ τῷ Ἡρῴδου παιδὶ τὸν βασιλέως, τῷ μὲν τοῦ πατρὸς ἀνῃρημένῳ, Ἀλέξανδρος καὶ Τιγράνης ἐγεννήσαντο ὑπὸ τ Ἀρχελάου τῆς Καππαδόκων βασιλέως θυγατρός. καὶ [e] Τιγράνης μὲν [f] βασιλεύων Ἀρμενίας, κατηγοριῶν αὐτοῦ ὑπὸ Ῥώμης γενομένων, ἄπαις τελευτᾷ. Ἀλεξάνδρῳ δὲ Τιγράνης ὁμώνυμος τῷ ἀδελφῷ γίνεται παῖς, καὶ βασιλεὺς Ἀρμενίας ὑπὸ Νέρωνος ἐκπέμπεται· ὃς τε Ἀλέξανδρος αὖπω γίνεται. γαμεῖ δ' ἔτος Ἀντίοχον τὸν Κομμαγηνῶν βασιλέως θυγατέρα [g] Ἰωτάπην· [h] νησιάδος τε τ ἐν Κιλικίᾳ Οὐεσπασιανὸς αὐτὸν [i] ἴσα βασιλέα. καὶ τὸ μὲν Ἀλεξάνδρου γένος, εὐθὺς ἅμα τῷ φῦναι, τὴν πατρῴαν ἐξέλιπε τ Ἰουδαίων ἐπιχωρίων, μεταπαξάμενος πρὸς τὰ Ἑλλήνων πάτρια. τῶν δὲ λοιπῶν θυγατέρων Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως ἀτέκνους πλούτων ἔσωσεν. τῶν δὲ γενομένων Ἡρῴδου ἀπογόνων οὓς [k] κατέλιξαμεν ὄντων, ἐν ᾧ χρόνῳ Ἀγρίππας ὁ μέγας τὴν βασιλείαν παρέλαβε, τέκνων τε μοι τῶν γένους προδεδηλωμένων, διέξειμι λοιπὸν ὁπόσοι τε Ἀγρίππα τύχαι συνέλθοιεν, ὥστε αὐτῶν ἀφάρασιν ποιησαμένου ὑπὸ μείζονος ἀξιώματός τε ἅμα καὶ ἰσχύος καὶ δυνάμεως.

VIII. CAP. VI.

ΚΕΦ. ϛ'.

Agrippa rex Romam mari proficiſcitur ad Tiberium Cæſarem, utque à liberto ſuo accuſatus in vincula conjicitur: & quo pacto poſt Tiberii exceſſum à Cajo ſolutus eſt, & rex factus eſt Philippi tetrarchiæ.

Ἀπώλλυς Ἀγρίππα τὸν βασιλέως εἰς Ῥώμην πρὸς Τιβέριον Καίσαρα, καὶ ὡς κατηγορηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀπελεύθερος ἐδέθη· καὶ ὃν τρόπον ἐλύθη ὑπὸ Γαΐου μετὰ τὸν Τιβερίου τελευτὴν, καὶ ἐγένετο βασιλεὺς τ Φιλίππου τετραρχίας.

Agrippa Romæ degens ad inopiam redactus.

PAulo ante Herodis regis obitum, Agrippa Romæ degens, atque convictore quotidiano & familiari uſus Druſo, Tiberii imperatoris filio, nactus eſt etiam Antoniæ, Druſi majoris conjugis, amicitiam; utpote quæ Berenicen matrem in honore habuerit, filiumque dignitate augere voluerit. Cumque Agrippa natura eſſet magnanimus & munificus, quamdiu mater vixerit, voluntatem ſuam occultabat & diſſimulabat, quod noluerit ut mater ſibi hujuſmodi de cauſa iraſceretur. Poſtquam vero deceſſit Berenice, cum jam ſui eſſet arbitrii, facultates partim luxurioſe vivendo quotidie prodegit, partim immodica largitione profudit, maximos vero in libertos Cæſaris fecerat ſumptus, ſperans fore ut eorum opera adjuvaretur. Brevique ad inopiam redactus eſt, adeo ut non potuerit diu-

Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως ὀλίγον πρὸ τ τελευτῆς, Ἀγρίππας ἐν τῇ Ῥώμῃ διαιτώμενος, καὶ ὁμοτροφίας καὶ συνηθείας αὐτῷ πολλῆς γενομένης πρὸς Δρῦσον τ Τιβερίου τοῦ αὐτοκράτορος υἱόν, καὶ Ἀντωνίᾳ τῇ Δρούσου τοῦ μεγάλου γυναικὶ, εἰς φιλίαν ἀφίκετο, [l] Βερενίκης τ μητρὸς τιμωμένης παρ' αὐτῆς, [m] καὶ προαγαγεῖν ἐξιωκυίας τὸν υἱόν. φύσει δὲ μέγας ὢν Ἀγρίππας, καὶ δωρεᾶς πολυτελοῦς, ζώσης μὲν τ μητρὸς, [n] οὐκ ἐξέφαινε τ ψυχῆς τὸ θέλον, διαδιδράσκων αὐτῆς ἐξιωκὼς τὴν ἐπὶ τοιούτοις γενομένην ὀργήν. ἐπεὶ δ' ἡ Βερενίκη τελευτᾷ, γενόμενος ὑπὸ τῷ αὐτῷ τρόπῳ, τὰ μὲν εἰς πολυτέλειαν [o] τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης, [p] τὰ δὲ εἰς τὸ μὴ μέτρῳ τ δωρεῶν προσιέμενον [q] ἀναλῶσαι τ χρημάτων, τὰ πολλὰ δ' εἰς τὰς Καίσαρος ἀπελεύθερος [r] ἐτελέλεστο, ἐλπίδι πράξεως τῆς αὐτῶν. πενία

---

y Παῖδες —— Ἀριστόβουλος,] Conf. ſupr. lib. 17. c. 1. §. 2. SPANH.

z Ἀγρίππας δὲ —— Ἀριστόβουλος.] Καὶ Ἀριστόβουλος ſolus *Busb.*

a Σαλαμψιάδος ἐστὶ γένη.] Ita *Gall.* Σαμψιάδος mendoſe in *cæteris.*

b Σελκίας γαμεῖ τ Ἀλεξᾶ.] Ita *Busb.* & *Epiphan.* Ἐλκίας *Gall.* Ἑλκίας *L. B.* Σελκιος in *Editis Aliiſque.*

c Αὐτοῖς θυγάτηρ ἦν Κύπρος.] Sic lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *Alexæ vero hujuſque mulieris filia, fuit item Cypros.*

d Ἀλεξάνδρῳ —— θυγατρός.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 28. §. 1. & Antt. lib. 17. c. 1. §. 2. SPANH.

e Τιγράνης —— ἐκπέμπεται.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. xi. §. 6. SPANH.

f Βασιλεύων Ἀρμενίας,] Βασιλέων *Hen.* & *Vat.*

g Ἰωτάπην·] Hujus Iotapes Commagenorum Regis filiæ nummus exſtat apud *Seguinum Select. Num.* p 72. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΙΩΤΑΠΗ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ in av. ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. SPANH.

h Νησιάδος τε τ ἐν Κιλικίᾳ] Ita lego ex emendatione Cl. *Harduini*, (in *Nummis Antiquis illuſtratis*, p. 150.) quam approbat *H. Noriſius* in *Epochis Syro-Macedonum*, p. 135, 136. Ησιόδις τε τ ἐν Κ. in *Editis.* Ησιόδος τε abſunt quibuſdam *MSS.* relicta lacuna. in pleriſque *Epiphanii MSS. Leſidis Ciliciæ civitatis à Veſpaſiano rex conſtituitur*: in nonnullis *Iſiadis* vel *Yſiadis* &c. Ισιαδος τε τ ἐν Κιλ. *Petitus* in *Animadv. ἀνεκδότοις*, tom. I. p. 541. Utpote quod Iſſus urbs ſit Ciliciæ, Ισιαδος voce omnes illas urbes ſignificari exiſtimans, quæ erant conventus Iſſici. HUDS. Conf. ſup. c. 10. §. 7. SPANH.

i Ἴσα.] Καθιστᾷ *Busb.*

k Κατελίξαμεν ὄντων.] *L. B.* κατέλαξα ἤμην. forte pro κατέλιξα ἔμην.

l Βερενίκης τ μητρὸς] Conf. ſupr. lib. 16. c. 1. §. 2. SPANH.

m Καὶ προαγαγεῖν ἐξιωκυίας τ υἱόν.] Et venerabiliter appellaret *Rufinus.* SPANH. Ante fuit προαγαγεῖν. verum mutari ita juſſit *Hudſonus* in *Addend.* ita quoque in ora Cod. mei correxerat *Coccejus.* HAV.

n Οὐκ ἐξέφαινε τ ψυχῆς τὸ θέλον,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* ἐξεφαίνετο οὐκ ψυχῆς τὸ θέλον in *Editis Aliiſque.*

o Τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης,] Sic cum *Cod. Busb.* τ εἰς καθ' ἡμέραν διαίτης. in *cæteris.* Forſan εἰς τ καθ' ἡμ. id eſt, εἰς τὰ τ καθ' ἡμέραν διαίτης.

p Τὰ δὲ εἰς τὸ μὴ] Iterum cum *Cod. Busb.* τὰ δ, οὐκ τ δωρεῶν τὸ μὴ μέτρῳ προσιέμενον ἀναλῶσαι in *Editis Aliiſque.*

q Ἀναλῶσαι] *L. B.* ἀναλῶσας. forte pro ἀναλώσας. HAV.

r Ἐτετέλεστο,] *L. B.* ἐτετέλετο.

s Ἐπε-

νία τε ἐν ὀλίγῳ τοῖς αὐτὸν ἰδοῦ, καὶ τοῦτ' ἦν κώλυμα τῆς ἐν Ρώμῃ διαίτης. καὶ ὁ Τιβέριος τοῖς φίλοις ἧς ἡσσης πεπαλαιωκότος ἀπιστῶν φοιτᾶν εἰς ὄψιν αὐτοῦ, διὰ τὸ ἀνανεοῦσθαι τοῖς τὸ λυπεῖσθαι μνημονεύων καὶ παιδὸς ἡσσηθείσα τῇ ἐκείνων.

β'. Διὰ μὲν δὴ ταῦτα ὀπίσω τῆς Ἰουδαίας τολέως ὤχετο κακοπραγῶν, καὶ τεταπεινωμένος ὀλέθρῳ τε ὧν εἶχε χρημάτων, καὶ ἀπορίᾳ τοῦ [s] ἐκτίσοντος τὰ χρέα τοῖς δανεισταῖς, πολλοῖς τε ὄσι καὶ [t] ἀλεωρίᾳ ἀφ' ὧν τινα αὖ ἐνδιδοῖεν. ὥστε ἀπορίᾳ τῶν παντῶν, καὶ αἰσχύνῃ τῇ ἐπ' αὐτοῖς, ὑποχωρήσας εἴς τινα πύργον ἐν [v] Μαλάθοις τῆς Ἰδουμαίας, ἐν τοιαύτῃ [x] τοῦ μεταχήσοντος αὐτὸν ἦν. αἰσθάνεται δ' αὐτοῦ τὴν διάνοιαν [y] Κύπρος ἡ γυνή, παντοία τε ἦν ἀπείργαζα τῶν ὀπὶ τοιούτοις βαλλομάτων. διαπέμπεται ἥ τε ὡς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Ἡρωδιάδα, Ἡρῳδῃ τῷ τετράρχῃ συνοικοῦσαν γράμματα, δηλοῦσα τό, τε ὀπὶ τοῖς τοιούτοις τοῦ Ἀγρίππου [z] τοιοῦτον βουλεῦσαι, καὶ τὴν ἀνάγκην [a] ἣ ἐπ' αὐτὸν ἐξῆγεν. ἐκέλευέ τε συγγενῆ ὄντα βοηθεῖν, [b] καὶ τὸν ἄνδρα τοῦτο διδάσκειν, θεωροῦσαν ὡς αὐτὴ [c] πανταχόθεν κινδυνεύοι τὸν ἄνδρα, καὶ τοῦτο [d] οὐκ ἐξ ὁμοίων ἀφορμῶν. οἱ δὲ μεταπεμψάμενοι αὐτὸν, [e] οἰκητήριον ἀπέδειξαν Τιβεριάδα, καί τι καὶ δεῖγμα ὠφέλειαν εἰς τὴν δίαιταν, ἀγορανομίᾳ τε τῆς Τιβεριάδος ἐτίμησαν. ὁ μὲν ὀπὶ πλεῖόν γε Ἡρῴδης ἐνέμενε τοῖς δεδογμένοις, καίτοι γε, ἐφ' ὡς δεηθῶτα αὐτοῦ. ἐν γὰρ Τύρῳ συνουσίαν ὑπὸ οἴνου [f] τε γιγνομένων αὐτοῖς λοιδορημάτων, ἀνεκτὸν οὐκ ἡγησάμενος Ἀγρίππας, τοῦ Ἡρῴδου τε ἐπονειδίσαντος εἰς ἀπορίαν καὶ τροφῆς ἀναγκαίας [g] μεταδοσιν, ὡς Φλάκκον τὸν ὑπατικὸν εἴσειτι, Φίλον ὀπὶ Ρώμης τὰ μάλιστα αὐτοῦ γεγονότα. πρότερον, Συρίαν δὲ ἐν τῷ τότε διεῖπεν.

γ'. Καὶ δεξαμένου Φλάκκου τοῦδε τούτῳ διῆγον, [h] παρακαλεσάντος αὐτοῦ ἐκεῖ Ἀριστόβουλον, ὃς ἀδελφὸς ὢν Ἀγρίππου διάφορός τε ἦν. ὁ μὲν ἐβλάπτοντο ἔχθρᾳ τῇ ἀλλήλων, ὥστε μὴ φιλίᾳ τῇ ὑπαλλήλῳ [i] τὰ εἰκότα τιμὴν φέρειν. ὁ μὲν ὅ, τε Ἀριστόβουλος ἀνίει τι τοῦ πρὸς τὸν Ἀγρίππαν δυσμενῶς, μέχρι οὗ εἰς ἔχθραν αὐτὸν Φλάκκῳ καθίσησιν, αἰτίαν τοιαύτην ἐπὶ τῇ δυσμενείᾳ προφαλεῶν. Δαμασκηνοὶ Σιδονίοις περὶ ὅρων διάφοροι καθεστῶτες, μέλλοντος Φλάκκου περὶ τούτων [k] ἀκροάσεσθαι, μαθόντες τὸν Ἀγρίππαν ὡς παρ' αὐτῷ [l] μέγα δυνάμενον, ἠξίουν μεμνῆσθαι τῶν αὐτῶν γνώσεως, ἐρρωμένον τε πλεῖσον ὁμολογήσειν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν πάντα ἐπὶ τῇ βοηθείᾳ τῶν Δαμασκηνῶν ὥρμητο πρᾶξαι. Ἀριστόβουλος δ', ὡς γὰρ ἐλάνθανεν αὐτὸν ἡ ὁμολογία τῶν χρημάτων, κατηγορεύσων τοῦ Φλάκκου. καὶ βασανιζομένου τὸ πρᾶγμα [m] ἐπεὶ φανερὰ ἦν, ἐξωθεῖ τὸν Ἀγρίππαν φιλίας τοῦ πρὸς αὐτόν. ὁ δ', εἰς ὑστάτην ἀποδημίαν στειλόμενος, εἰς Πτολεμαΐδα παρῆν, καὶ καὶ τὸ ἄπορον τῆς ἀλλαχόθεν διαίτης γνώμην ἐποιεῖτο [n] ἐπὶ τὴν Ἰταλίας πλεῖν. εἰσόμενος δ' χρημάτων ἀποδημίᾳ, ἠξίου Μαρ-

tius Romæ commorari. accesſit quod Tiberius filii ſui non ita pridem defuncti amicis interdixerat, ne in conſpectum ſuum venirent, ne ex illis viſis renovata filii memoria luctus ſuus redintegraretur.

2. His itaque de cauſis conſcenſa navi in Judæam profectus eſt, male ſe habens, animoque dejectus & quod omnem ſuam pecuniam abſumpſerat, & nihil ei ſupererat unde ſolveret quod creditoribus debebat, qui & multi erant & motus ejus omnes obſervabant ne quà effugeret. Eò igitur redactus, ut quid ageret, neſciret, factorumque eum valde puderet, ſeceſſit in caſtellum quoddam apud Malatha Idumææ, & de manibus ſibi afferendis cogitabat. Subolet autem hoc Cypro uxori quod ille in animo agitabat, atque modis omnibus agebat ut cum ab hujuſmodi conſilio depelleret: ad ſororem quoque ejus Herodiadem ſcripſit, Herodi tetrarchæ nuptam, ſignificans, & quid rebus ita ſe habentibus Agrippa decreverit, & qua neceſſitate adactus eò devenerit: hortataque eſt eam ut pro jure cognationis afferret auxilium, maritumque ad idem faciendum perduceret, præſertim cum cerneret ipſam omnes vias perſequi quibus virum ſublevaret, idque cum opibus non adeo abundaret. Accerſitus igitur à ſorore ejuſque marito, juſſus eſt habitare Tiberiade, aſſignata certa pecunia ut de victu caveretur, datoque ei in cumulum ædilitatis iſtius loci honore. Non tamen diu Herodes in ea voluntate perſtitit, quamvis ne ſic quidem ſatisfieret *Agrippæ* neceſſitatibus. Cum enim apud Tyrum convivium agerent, interque bibendum convicia *hinc inde* jacerentur, atque Herodes inopiam Agrippæ exprobraſſet, quodque victum ei ſuppeditaret, ille hoc nullo modo ferendum eſſe ratus, ad Flaccum virum conſularem ſe contulit, qui tunc Syriam adminiſtrabat, cum quo ſibi Romæ jam ante magna intercesſerat amicitia.

In Judæam reverſus de nece ſibi conſciſcenda cogitat.

Cypros uxor, hac de re ad Herodiadem ſcribit.

Agrippam ad ſe accerſunt Herodes & Herodias, eique Tiberiadem ad habitandum dant.

Herodes Agrippæ inopiam exprobat.

3. A Flacco autem benigne exceptus, apud eum vitam agebat, ibi quoque ſecum Ariſtobulum habentem, fratrem quidem Agrippæ, ab ipſo vero diſſentientem. non impediit tamen hæc ſimultas, quo minus uterque viri conſularis uteretur amicitia, eundemque ut par erat honorem ab eo referret. At vero Ariſtobulus nihil de ſuo in Agrippam odio remittebat, nec quieſcebat donec Flaccum ei infenſum reddiderat, faciens ut ex hujuſmodi cauſa offenſionem exciperet. Damaſceni, orta cum Sidoniis de finibus controverſia, cum litem dijudicaturus eſſet Flaccus, cognito quod Agrippa multum apud eum valeret, rogaverunt ut adeſſet ipſorum partibus, magnam ei pecuniæ vim polliciti. Et ille quidem omnia ſtudioſe agebat ut Damaſcenis auxilium ferret. Ariſtobulus autem, (nam ipſum non latebat pactum de pecunia) *fratrem* apud Flaccum detulit. Quod cum facta inquiſitione ita eſſe deprehenderet, ab amicitia ſua Agrippam repulit. Ille vero in extremam egeſtatem relapſus venit Ptolemaïda, &, quod nuſquam alibi haberet unde viveret, in Italiam navigare decrevit. Cum au-

Ad Flaccum ſe confert Agrippa.

Ariſtobulus Flaccum ei infenſum reddit.

s Ἐκτίσοντος τὰ χρέα] Ἐκτίσας Busb. ἐκτίσοντες Gall.

t Ἀλεωρίᾳ] Ἀλεωρᾶς, ἀνάπαυσις Heſych. SPANH.

v Μαλάθοις] Eo modo Busb (Lugd. Bat. Μαλάθοις) & forſan Epiphanius, qui habet, *Malathoes*. Μαλάθοις in Editis Aliisque. Videſis Cl. *Relandum* in *Paleſtina S.* p. 885. HUDS. Malathois *Ruſin.* SPANH.

x Τοῦ μεταχήσοντος αὐτὸν ἦν.] Τῷ μεταχήσαι Busb.

y Κύπρος ἡ γυνὴ,] Cypros Phaſaëlis è fratre Herodis filii, filia, uxor Agrippæ ſupra c. 6. §. 4. SPANH.

z Τοιοῦτον βουλεῦσαι,] Τοιβούλιμα Busb.

a Ἣ ἐπ' αὐτὸν ἐξῆγεν.] Ἣν ἐπ' αὐτὸ ἐξῆγεν Busb. ἣ ἐπ' αὐτὰ ἐξῆγεν in Editis Aliisque. ἣ ἐπ' αὐτὰ ἐξῆγεν L. B.

b Καὶ τὸν ἄνδρα] Illa, καὶ τὸν ἄνδρα ἐπὶ τοῦτο διδάσκειν, habui è Cod. Busb. καὶ τὸν εἰκῆ ἄνδρα ἐπὶ ἱκεσίαις προσκαλεῖν Zonar.

c Πανταχόθεν] Lege πάντως. COCC.

d Οὐκ] Abeſt à L. B.

e Οἰκητήριον ἀπέδειξαν Τιβεριάδα,] Galilææ quippe, quæ Herodis Tetrarchia, Herodiadis mariti civitas, vid. ſupr. c. 2. §. 3. SPANH.

f Τε] Abeſt à L. B.

g Μεταδοσιν,] Ita Busb. & L. B. μεταδιδῶσιν in Editis Aliisque.

h Παρακατεχηκότος] Locum reſtitui ex *Epiphanio*, qui vertit, *retinuit ibi quoque Flaccus Ariſtobulum fratrem Agrippæ*; παρακατηλφότος ἐκεῖ καὶ Ἀριστόβουλος Busb. forſan pro Ἀριστόβουλον, in Editis διδασκατιχηκότος αὐτὸν ἐκεῖ Ἀριστόβουλος, nullo plane ſenſu.

i Τὰ εἰκότα] L. B. in Marg. εἰς τὰ εἰκοῖα αὐτῷ.

k Ἀκροάσεσθαι,] L. B. ἀκροᾶσθαι.

l Μέγα δυνάμενον,] Μέγα δυνάμενος Busb. μέγα δυνάμενος ἂν Vat. Lugd. Bat. & Hen. à pr. m.

m Φανερὰ ἦν,] Sc. ὁμολογία. Eſt qui malit φανερὸν, ut ad πρᾶγμα referatur.

n Ἐπὶ τὴν Ἰταλίας πλεῖν.] Εἰς Ἰταλίαν Busb.

o Μα-

Agrippa ope Marsyæ pecuniam mutuatur.

autem ipsum inhiberet pecuniarum inopia, jussit Marsyam libertum suum, ut, omni arte in hujusmodi necessitate adhibita, mutuam alicunde pecuniam sumeret. Atque Marsyas adit Petrum, Berenices Agrippæ matris libertum, ejus vero testamenti jure Antoniæ ditionis factum, eumque hortatur ut pecuniam Agrippæ syngrapha fideque accepta daret mutuam. At ille, (nam Agrippam pecuniæ, quam retinuerat, insimulabat) Marsyam compellit syngraphan dare de viginti millibus drachmarum Atticarum, cum bis mille & quingentis minus accepisset. id quod ille fecit, ut qui ita facere necesse haberet. Accepta itaque pecunia, cum ad Anthedonem perveniisset, navemque nactus esset, in eo erat ut solveret. Quod ubi comperit Herennius Capito procurator Jamniæ, misit eò milites exacturos argenti trecenta millia, quæ Cæsaris fisco ab eo debebantur dum Romæ ageret; à quibus illic manere coactus est. Et tunc quidem se jussa facturum esse simulabat; de nocte vero, præcisis retinaculis, Alexandriam navigavit. ubi ab Alexandro Alabarcha poposcit ut ducenta argenti millia ei crederet. Ille vero non ipsi se crediturum dicebat: sed Cypro * *eadem postulanti* dare non recusabat, ut qui conjugalem ejus amorem cæteraque omnes virtutes obstupescceret. Illa autem cum fidejuberet, mox Alexander, quinque talentis Alexandriæ repræsentatis, promisit se reliqua daturum esse ubi primum Dicæarchiam veniret, de illis metuens quod sui profusum noverat Agrippam. Et Cypros quidem, cum virum in Italiam navigaturum dimisisset, ipsa cum liberis in Judæam reversa est.

Metu Herennii Capitonis Alexandriam navigat.

Pecuniam ab Alexandro Alabarcha impetrat.

Agrippa in Italiam redit.

Benigne à Tiberio excipitur.

4. Agrippa vero Puteolos appulsus literas dat Tiberio Cæsari, qui *tum* sese in Caprearum secessum abdiderat; venisse se officii causa illumque ut viseret significans, roganque ut sibi liceat in Capreas trajicere. Tiberius autem nil cunctatus & alia ad eum summa cum humanitate rescripsit, & quod gauderet ipsum iterum ad se Capreas venire. Cumque ille adveniisset, non minore alacritate, quam præ se tulerat literis, eum amplexus est & hospitio excepit. Postridie vero Cæsari allatis ab Herennio Capitone literis, quod Agrippa trecentis millibus mutuo sumptis, nec ad constitutum tempus persolutis, de reddendo admonitus, è locis suæ ditionis sese fuga proripuisset, ita ut omnem ipsi pecuniam ab eo exigendi potestatem ademerit: cum istas legisset literas, ægerrime rem tulit Cæsar, & Agrippæ omnes ad se aditus præcludi jussit, usque dum debitum solveret. Ille nequaquam ira Cæsaris attonitus, ab Antonia Germanici &

Postea Tiberius, acceptis ab Herennio Capitone literis, Agrippæ omnem ad se aditum præcludit.

σύαν, ὄντα αὐτὸν ἀπελεύθερον, πεῖσαι χιλίας τὰ ἐπὶ τοιούτοις [o] μηχανῶν, δανεισάμενον [p] παρά τινων. καὶ ὁ Μαρσύας [q] Πέτρον κελεύει, Βερενίκης ὄντα ἀπελεύθερον τῆς Ἀγρίππα μητρὸς, λαβόντα καὶ [r] τὰ ἐκείνης [s] δικαίως διατελοῦντα τῆς Ἀντωνίας, αὐτῷ γοῦν παρασχεῖν ἐπὶ γραμμασὶ καὶ πίστει τῇ αὐτοῦ. ὁ δὲ, ἐπικαλεῖ γὰρ τῷ Ἀγρίππᾳ χρημάτων τινῶν ὑποστέρησιν, [t] ἀναγκάζει τὸν Μαρσύαν [v] δυοῖν μυριάδων Ἀττικῶν συμβόλαιον ποιησάμενον πεντακοσίας καὶ [x] διχιλίας ἐλάττονα λαμβάνειν. συνεχώρει δὲ ἐκεῖνος κατὰ τὸ μὴ εἶναι ἄλλως ποιεῖν. εἰλημμένα δὲ τοῦ χρήματος τούτου, Ἀγρίππας εἰς Ἀνθηδόνα παραγόμενος, καὶ λαβὼν ναῦν, [y] ἐν ἀναγωγαῖς ἦν. καὶ γνοὺς Ἑρέννιος Καπίτων ὁ τῆς [z] Ἰαμνίας ἐπίτροπος, πέμπει στρατιώτας, οἱ εἰσπράξουσι αὐτὸν δεῦρο τρισκόσια μυριάδας παρὰ τῷ Καίσαρος ὀφειλομένας ἀπὸ Ῥώμης ἔτι αὐτῶν, ἀνάγκας τε ἐπιτίθεσθαι [a] μενοῦτος. καὶ τότε μὲν [b] πείσεσθαι τοῖς κελευομένοις παραυτίκα ἦν, νυκτὸς δὲ ἀπηγμένης, κόψας τὰ ἀπόκλα, ὤχετο ἐπ' Ἀλεξανδρείας πλέων. ἔνθα Ἀλεξάνδρᾳ δεῖται τοῦ [c] Ἀλαβάρχου μυριάδας εἴκοσι [d] δάνεια αὐτῷ δοῦναι. ὁ δὲ ἐκείνῳ μὲν οὐκ ἂν ἔφη παρασχεῖν, Κύπρῳ δὲ οὐκ ἠρνεῖτο, τιμῶν τε Φιλανδρείαν αὐτῆς [e] καταπεπληγμένος, καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασαν ἀρετήν. ἢ δὲ [f] ὑπισχνεῖτο, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, πέντε τάλαντα αὐτοῖς [g] ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ δοὺς, τὸ λοιπὸν ἐν [h] Δικαρχίᾳ [i] γινομένῳ παρέξειν ἐπαγγέλλεται, δεδιὼς τοῦ Ἀγρίππα τὸ εἰς τὰ ἀναλώματα ἕτοιμον. καὶ Κύπρος μὲν, ἀπαλλάξασι τὸν ἄνδρα, ἐπὶ τὰς Ἰταλίας [k] πλεύσοντα, [l] αὐτὴ μετὰ τῶν τέκνων ἐπὶ Ἰουδαίας ἀνέζευξεν.

δ'. [m] Ἀγρίππας δὲ, εἰς [n] Ποτίολους παραγενόμενος, ἐπιστολὴν ὡς Τιβέριον Καίσαρα γράφει δηλοῦντα ἐν [o] Καπρέαις, παρουσίαν τε τὴν αὐτοῦ δηλῶν ἐπὶ θεραπείᾳ ὧν ὄψει τῆς ἐκείνου, καὶ ἀξιῶν ἔφεσιν αὐτῷ γενέσθαι εἰς Καπρέας παραγενέσθαι. Τιβέριος δὲ, ἰδὼν [p] εὐδοκίσας, τά τε ἄλλα αὐτῷ γράφει φιλανθρωπίᾳ χρώμενος, [q] ἔτι δὲ χαίρειν ἀποσημαίνων ἐπὶ τῷ σῶον ἐπανήκειν εἰς τὰς Καπρέας. ἐπεὶ δὲ ἀφικνεῖτο, μηδὲν ὠφελῶν τὰ ἐν τοῖς γράμμασι πεφυκὼς, παρεκάλει τε καὶ ἐξένιζε. τῇ δ' ἑξῆς [r] Καίσαρος γραμμάτων παρὰ Ἑρεννίου Καπίτωνος ἀφικομένων, ὅτι Ἀγρίππας μυριάδας τρισκοσίας δάνεισμα ποιησάμενος, καὶ τοὺς τὰς καταβολὰς σκλιπὼν χρόνον τε συγκείμενον ἀπαιτήσεως γενομένης, οἴχοιτο φυγὰς ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῷ χωρῶν, ἄκυρον αὐτὸν καθιστὰς τῆς ἐπὶ τοῖς [s] εἰσπραξομένων ἐξουσίας· τοιούτων ἀναγνὺς τοῦ ὑπηκόου [t] πεφιλημένος ὁ Καίσαρ, καὶ διὰ κλείσιν γενέσθαι τῷ Ἀγρίππᾳ κελεύσας εἰσιόντων τοὺς αὐτὸν, ἄχρι δὴ [v] καταβαλῇ τὸ χρέος. ὁ δὲ, μηδὲν τῇ ὀρ-

[o] Μηχανῶν,] Δαπανῶν *Busb.* satis commode.
[p] Παρά τινων.] *L. B.* ὑπό τινος.
[q] Πέτρον κελεύει,] Ita *Busb.* & *Zonar.* πρῶτον in *reliquis.*
[r] Τῆς ἐκείνης] Μητρὸς subintelligendum.
[s] Δικαίως] *L. B.* δικαίᾳ.
[t] Ἀναγκάζει τὸν Μαρσύαν] Ἀναγκάζει τὸν Ἀγρίππαν Μαρσύαν *Vat.* & *Hen. à pr.* m.
[v] Δυοῖν —— λαμβάνειν.] Nota usuræ genus, quale Atticis dicebatur ἐπόγδοος τόκος, qui octavam sortis partem in anno reddit, seu in centum drachmas, duodecim & dimidiam. SPANH.
[x] Διχιλίας ἐλάττονα λαμβάνειν.] Καὶ χιλίας ἔλασσον *Busb.*
[y] Ἐν ἀναγωγαῖς ἦν.] Ita cum Cod. *Busb.* & *Lugd. Bat.* quo modo apud *Philonem Alioſque.* ἐν ἀγωγαῖς in *Editis Aliisque.*
[z] Ἰαμνίας ἐπίτροπος,] Ἰαμνείας *Busb.*
[a] Μενοῦτος.] Μίνει *Busb.*
[b] Πείσεσθαι τοῖς κελευομένοις] Πείθεσθαι τοῖς κεκελευσμένοις *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[c] Ἀλαβάρχου] Ἀβαλδάρχου *Busb.* Ἀλαβάρχου in *cæteris* omnibus tam *Gr.* quam *Lat.* atque ita (non Ἀρχαβάρχου) scribendum esse docent *Bosius* in l. 2. *Epp. ad Atticum*, Ep. 17. & *Noldius* in *Hist. Idumeæ*, p. 458.
[d] Δάνεια αὐτῷ δοῦναι.] Δάνειον *Busb.*
[*] Eadem postulanti *dare non recusabat*,] Ita *Epiphan.*
[e] Καταπεπληγμένος,] Τεθυπώς *Busb.*
[f] Ὑπισχνεῖτο,] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Bas.* ὑπισχνεῖτο *Busb.* ὑπισχνεῖτο τε *Gen.*
[g] Ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ] Ἐπὶ τῇ Ἀλ. *Busb.*
[h] Δικαρχίᾳ] Ita contracte hic loci, alibi (prout etiam hic in *L. B.* invenimus) Δικαιαρχίᾳ. HUDS. Conf. supr. lib. 17. c. 14. §. 1. SPANH.
[i] Γινομένῳ παρέξειν] Γενομένῳ παρέξειν ἐπιγίνεσθαι *Busb.* γινομένῳ παρέξειν ἐπαγγέλλεται *Hen.*
[k] Πλευσοῦντα,] Illud malui quam Doricum πλευσούμενον, quod in *libris* exstabat.
[l] Αὐτὴ] Ita *MSS. Gen.* αὐτῇ.
[m] Ἀγρίππας —— γράφει &c.] Conf. *Ælian.* lib. 2. c. 9. §. 5. SPANH.
[n] Ποτίολους] Vel Πυτίολους infr. De Vita (§. 2.) ἐν Πυτίολοις Ἰουδαῖοι &c.
[o] Καπρέαις,] Καπραίαις in *libris* plerisque. forsan pro Καπρείαις. HUDS. Vel Καπρείαις. SPANH.
[p] Εὐδοκίσας,] Vid. infr. §. 10. SPANH.
[q] Ἔτι δὲ χαίρειν ἀποσημαίνων] Ita *Busb.* ἔτι χ. in *cæteris.* HUDS. Ἐλλὶν τὸ χαίρειν *L. B.* Sed *Cocceius* legendum putat ἐκλῖναι τι χαίρειν αὐτῷ σημαίνων. Vulgatæ tamen lectioni favet *Epiphanius.* HAV.
[r] Καίσαρος γραμμάτων] Ita lego cum Cod. *Busb.* Καίσαρος γραμμάτων αὐτῷ π. in *Editis Aliisque.*
[s] Εἰσπραξομένων] *L. B.* εἰσπραξαμένων.
[t] Πεφιλημένος] ὁ Καίσαρ,] Πεφιλημένῳ τε *Busb.* quod non displicet.
[v] Καταβαλῇ τὸ χρέος.] Καταβαλεῖς *Busb.* καταβάλοι *L. B.*

ὀργῇ δ' Καίσαρ⊙ καταπλαγεὶς, Αντωνίας δεῖπν, Γερμανικῆ τε μητρὸς Ͼ Κλαυδίε δ' ὕστερον γενομένε Καίσαρ⊙, δάνεισμα αὐτῷ δοθῆναι [x] τ τεττάκοντα μυριάδων, ἵνα Φιλίας [y] μὴ ἀμαρτοῖ τ πρὸς Τιβέριον. ἡ δ' Βερνίκης τε μνήμη τ μητρὸς αὐτῷ, σφόδρα γὰρ ἀλλήλαις ἐχρῶντο. [z] αἵδε γυναῖκες, καὶ αὐτῷ ὁμοτροφίας πρὸς τὰς ἀμφὶ Κλαύδιον γεγενημένης, δίδωσι τὸ δεηθέν, καὶ αὐτῷ ἀποτίσασθαι τὸ χρέ⊙ ἀνεπικωλύτ⊙ ἐᾷ ἡ Φιλία δ' Τιβερίε. αὖθις δ' αὐτῷ Τιβέρι⊙ ὁ Καῖσαρ συνίησιν ἡνιόχου τ αὐτῷ, κελεύων τὰ πάντα αὐτῷ τ ἐξόδοις ὑφηγεῖσθαι. Αγρίππας δ' Φιλία δεχθεὶς ὑπὸ τ Αντωνίας, καὶ θεράπαιναν τρέπε[τ] τιὴ Γαΐε ἡνιόχε τε ὄντ⊙ αὐτῇ, καὶ εὐνοίᾳ δ' πατρὸς εἰς τὰ πρῶτα τιμωμένε. καὶ [a] δή τις ἐᾷ Θάλλος [b] Σαμαρεὺς γένο⊙, Καίσαρ⊙ δ' ἀπελεύθερ⊙. ὑφ' ᾧ τότε δάνεισμα [c] μυριάδων ἑκατὸν εὑρόμεν⊙, τῇ τε Αντωνίᾳ κατεβάλλετ τὸ ὀφληθὲν χρέος, καὶ τ λοιπῶν τῷ ἀναλώματι θεραπεύων τ Γάϊον, μᾶλλον ἐν ἀξιώματι ἐᾷ παρ' αὐτῷ.

ε'. Προϊόντος δ' [d] εἰς μέγα τῷ Αγρίππα [e] τ πρὸς Γάϊον Φιλίας, [t] αἰωρημένοις ποτὲ λόγ⊙ περὶ δ' Τιβερίε γένε[τ], καὶ δ' Αγρίππα κατ' εὐχὰς τραπέντα, μόνῳ σφ' ἔφη, ἢ πατρὶ Τιβέριον ὑπεκκαῦσαι τ δρχῆς Γαΐῳ ὑφηγήσασθαι ἀξιωτέρῳ τὰ πάντα ὄντι. τούτων ἀκροάτης τ λόγων Εὐτυχ⊙, Αγρίππα σφ' ἐᾷ ἀπελεύθερ⊙ [g] καὶ ἡνίοχ⊙, καὶ παραχρῆμα μὲν σιγῇ παρεδίδα. κλοπῆς δ' ἱματίων αὐτῷ δ' Αγρίππα ἐγκαλεσθέντος, καὶ ἀπρεπεῖς δ' σκευλόφ, φυγὼν δ' ληφθεὶς ἀγωγῆς αὐτὸν ἐπὶ Πίσωνα γενομένης, ὃς ἐᾷ φύλαξ τ πόλεως, ἐρομένε τιὴ αἰτίαν τ φυγῆς, Καίσαρι, φησὶν, ἀπορρήτους ἔχειν λόγους εἰπεῖν ἐπ' ἀσφαλείᾳ τ σωτηρίας αὐτοῦ φέρουσας. ὥστε δήσας αὐτὸν ἔστελλεν εἰς τὰς Καπρέας· καὶ Τιβέρι⊙ τῷ [h] αὐτῷ τρόπῳ χρώμεν⊙, εἶχεν αὐτὸν δέσμιον, μελλητὴς εἴ καί τις ἑτέρων βασιλέων ἢ τυράννων γενόμεν⊙. ὅτε γὰρ πρεσβειῶν ὑποδοχὰς ἐκ δ' ὀξέως ἐποιεῖτο, [i] ἡγεμόσιν τε [k] ἢ ἐπιτρόποις ὑπ' αὐτοῦ ἐπελεῖτο ἀδεμίᾳ ἐᾷ ἀφοδοχὴ, ὁπότε μὴ φθάσειεν τετελευτηκότες. ὅθεν καὶ δεσμωτῶν ἀκροάσεως [l] ὀλιγωρ⊙ ἐᾷ. ὥστε Ͼ τ φίλων ἐρομένων τιὴ αἰτίαν αὐτιὼ δ' ὑπὸ τοιούτοις ὀλκῇ [m] χρωμένε, ἔφη, "τὰς μὲν πρεσβείας τρίβειν "ὅπως μὴ ἀπαλλαγῆς αὐτῶν ἐκ δ' ὀξέως γενομένης, "ἕτεροι πρέσβεις ὑπερφρονηθέντες ἐπανίοιεν, ὄχλ⊙ τε "αὐτῷ γίνοιτο ὑπὸ δοχαῖς αὐτῶν Ͼ πομπαῖς [n] παρακειμέ"νῳ. τὰς δ' δρχὰς συγχωρεῖν [o] τοῖς ἅπαξ εἰς αὐτὰς "ὑπ' αὐτοῦ καταξέσιν, αἰδοῦς παρμηδεία τ ὑποπτῶν. "Φύσ⊙ μὲν γὰρ εἶναι πᾶσαν ἡγεμονίαν [p] δ' πλεονεκτεῖν. "τὰς δ' μὴ [q] παγίως, ἀλλ' εἰς ὀλίγον Ͼ ἀδηλον ὁπότε "ἀφαιρεθεῖεν, καὶ μειζόνως ἐξορμᾶσθαι ὑπὸ κλοπᾶς τὰς "ἐχούσας. εἰ μὲν οὖν ἐφεῖκασιν εἰς πλέον [r] αὐτούς, "[s] ἅδην τ κλοπῶν ἔχειν ὑπὸ δ' πολλοῦ τ κεκερδημένων "ἀμβλυτέρως τὸ λοιπὸν αὐτῆς χρωμένους. Δηφοδοχῆς δ'

Claudii, qui postea Cæsar factus est, matrè petiit mutuo trecenta millia, ne Cæsaris amicitiâ excideret. Illa vero, Berenices matris ejus memoria (istæ enim mulieres sibi invicem perfamiliares erant) quodque simul ipse educatus fuerat cum Claudio, argentum * *quod postulabat* ei suppeditat; cumque *Agrippa* æs alienum exsolvisset, patefactus est ei aditus ad Tiberii amicitiam. Deinde ipsi Tiberius Cæsar nepotem suum commendat, dato in mandatis ut eum foris egredientem comitaretur. Agrippa vero, quod benigne adeo exceptus fuerat ab Antonia, cœpit Cajum studiose colere, utpote nepotem illius, & in summo apud omnes honore ex illorum in patrem ejus benevolentia. Erat etiam Thallus quidam, genere Samarita, Cæsaris libertus. à quo decies centena millia mutuatus, & Antoniæ solvit quod ei debebat, & cum reliquum in sumptus erogasset quibus Cajum demereretur, majore auctoritate apud ipsum pollebat.

Ab Antonia pecuniam accipit Agrippa, & tum Tiberio in gratiam redit.

Cajum sibi conciliare studet.

ſ. Agrippa autem plurimum apud Cajum in gratia proficiente, quodam die dum una in curru gestarentur & in sermonem inciderent de Tiberio, accidit ut Agrippa (nam soli erant) *Deum* precaretur, ut Tiberius Cajo omnino digniori quamprimum imperio cederet. Has voces excepit Eutychus, Agrippæ libertus & auriga, & tum quidem silebat. Insimulatus autem ab Agrippa, quod vestem ei surripuerat (id quod revera factum erat) & ex fuga retractus, cum perductus esset ad Pisonem urbis præfectum, rogatus fugæ causam, ait se habere secreta quædam Cæsari enuncianda, quæ salutis ejus interessent. quapropter ipsum in vincula conjectum Capreas mittebat: & Tiberius more suo vinctum servabat, quod cunctator, si quis alius aut rex aut tyrannus, factus esset. nam neque legationes sine mora admittebat; neque curabat ut mitterentur qui præsidibus aut procuratoribus ab eo missis succederent, nisi illi decessissent. unde fiebat ut vinctos quoque audire negligeret. Proinde cum amici causam ipsam quærerent, cur adeo procrastinaret, dicebat, "legationibus quidem se mo"ras nectere, ne illis cito dimissis, alii mox creati "ad ipsum denuo accedant legati, atque ita sibi "continuo incumbat negotium illos accipiendi "ablegandique. Imperia autem illis, quibus semel "ea dederat, diuturna esse sinere, ut aliquo saltem "pudore adhibito consulatur subditis. ingenium "enim omnium hominum in magistratu proclive "esse ad avaritiam. qui vero haud perpetui sunt, "sed ad breve tempus, ut incertum sit quando il"lis auferatur potestas, majori aviditate ad rapinas "ferri. itaque si diutius ea fruantur, furtorum sa"tietate tandem expleti, ut qui satis superque sibi "acquisiverint, deinde tardiores fieri ad rapiendum.

Agrippa, ab Eutycho liberto accusatus, in custodiam datur.

Tiberii tarditas & cunctatio.

---

x Τῶν τεττάκοντα μυριάδων,] Τὰς τεττάκοντα μυριάδας *Busb.*

y Μὴ] Οἱ *Gen.* ἀχ. SPANH.

* Quod postulabat *ei suppeditat*;] Ita *Epiphan.*

z Αἵδε γυναῖκες,] Αἱ δὲ γυναῖκες *Busb.*

a Δή τις ἐᾷ Θαλλ⊙] E *Cod. Busb.* scripsi, καὶ δή τις ἐᾷ pro καὶ γὰρ ἐᾷ & pro ἄλλ⊙ ex conjectura reposui Θάλλ⊙, quem inter Tiberii Augusti libertos fuisse constat ex *Gruteri Inscriptionibus*, p. DXCIX. n. 7. Videsis *Indices* ad *Gruterum* & *Reinesium*.

b Σαμαρεύς] Aliàs Σαμαρίτης. SPANH.

c Μυριάδων ἑκατὸν εὑρόμεν⊙,] Μυριάδας ἑκατὸν εὑρόμεν⊙.

d Εἰς μέγα τῷ Αγρίππα] Ἐπὶ μέγα *Busb.*

e Τῆς πρὸς Γάϊον φιλίας,] Conf. ἀλλοι. lib. 2. c. 9. §. 5. SPANH.

f Αἰωρημένοις] Ita cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐωρημένοις π. λ. π. Τιβερίε in *Editis Aliisque.* HUDS. *Gen.* ἐωρημένοις Infr. §. 6. ἠωρεῖτο ἐπὶ φορέα ubi *Gen.* ἐωρεῖτο, & mox ἠωρῆσθαι ἐφ' ἁμάξης, ubi *Gen.* ἐωρῆσθε. SPANH.

g Καὶ ἡνίοχ⊙,] Illud καὶ insertum dedi, auctoritate *Epiphanii*.

h Αὐτῷ] *Gen.* αὐτῶ *Lugd. Bat.* αὐτοῦ.

i Ἡγεμόσιν —— τετελευτηκότες.] Idem *Tacitus* de eo Annal. 1. cap. LXXX. Ac plerosque ad finem vitæ in iisdem exercitibus aut præsidiationibus habere. SPANH.

k Ἢ ἐπιτρόποις] Καὶ ἐπιτρ. παρ' αὐτῷ *Busb.*

l Ὀλιγωρ⊙] Abest à *L. B.*

m Χρωμένε,] Χρῆσθαι *Busb.*

n Παρακειμένῳ.] Παρακειμένῳ & mox αἰδοῦς non agnoscit *Busb. Lugd. Bat.* παρακειμένων.

o Τοῖς ἅπαξ] Τοῖς ἅπαξ ὑπ' αὐτοῦ καταξέσιν εἰς αὐτὰς *Busb.* HUDS. Suetonius id confirmat lepido Tiberii dicto de homine, qui muscas abigi à corpore suo nolebat. REL.

p Τῷ πλεονεκτεῖν,] Ita; ut ellipsis sit præpositionis ἐπὶ, in *libris nostris*, omnibus præter *Busb.* (atque etiam *Lugd. Bat.*) qui habet οἰκείαν δ' πλ. quæ sane constructio alibi quod sciam non reperitur. Legi potest οἰκεῖον ἔχειν τὸ πλεονεκτεῖν, omisso εἶναι. aut potius, Φύσ⊙ μὲν γὰρ πᾶσαν ἡγεμονίαν δ' πλεονεκτεῖν ἰφιέᾳ.

q Παγίως] E *Cod. Busb* vocabulum παγίως (quod in *Lugd. Bat.* quoque reperitur in *Margine*) restitui in locum δ' παρῆς, quod existimo margini appositum ἐξηγήσεως ἕνεκα, & postea in textum irrepsisse.

r Αὐτούς,] Forte αὐτοῖς vel οἱ αὐτοὶ. COCC.

s Ἅδην τ κλοπῶν ἔχειν] Hic loci structura est perplexe composita, cujus complura exempla videre est apud *H. Steph.* in *Append de Dial. Att.* p. 127. Alius forsan dixisset, ἅδην τ κλοπῶν ἔχοντας & mox αὐτοῖς χρήσαι.

"dum. cum autem ocyus illis ſuccedatur, nequa-
"quam fore ut magiſtratibus ſufficiant qui illis in
"prædam expoſiti ſunt, tanto eis tempore haud
"conceſſo, in quo anteceſſores ſui ſpoliorum pleni
"de habendi cupiditate remitterent, quod revo-
"cati fuerant antequam ſatis diu magiſtratum obi-
"iſſent. Ac *deinde exemplo* utebatur. Quodam vul-
"nerato humi procumbente, magna vis muſca-
"rum ulcera circumſedebat: ac viator, cum forte
"adeſſet, vicem ejus miſeratus eſt, languidiorem eſ-
"ſe ratus quam ut illas arcere poſſet, propiuſque
"accedens parabat eas depellere. Orante autem
"*ſaucio*, ut hujuſmodi quid facere omitteret: *alter*
"ſubjiciens cauſam quærebat, cur ita liberari à
"præſenti moleſtia negligeret. Cui ille, gravius me
"læſum ibis illas abigendo. nam hæ jam plenæ
"cruoris non perinde ac ante certatim agunt ut mi-
"hi moleſtiam faceſſant; ſed aliquantulum remiſ-
"ſius inſiſtunt. Quod ſi *his depulſis* recentes & fa-
"melicæ convenerint, & *me* jam attritum accepe-
"rint, etiam ad interitum uſque exſugent. Has igi-
"tur ob cauſas & ipſum ſubditis ſuis, multis expi-
"lationibus male multatis, haud ita frequenter, u-
"num poſt alium, rectores mittere, qui more mu-
"ſcarum eos infeſtarent, præſertim cum natura pro-
"penſis ad lucrum inſuper ad cupiditatem augen-
"dam injiciatur metus, ne quæſtus ſibi adeo jucun-
"dus cito eripiatur." Huic quod dixi de ingenio
Tiberii res ipſa teſtimonio eſt; quod, duobus & viginti annis rerum potitus, Judæis duos duntaxat miſerit qui gentis *illius* res adminiſtrarent, Gratum ejuſque in præfectura ſucceſſorem Pilatum. nec talem ſe geſſit erga Judæos, aliumque in cæteros imperio ſubditos. Quin & vinctorum cauſas ſe ſerius aliquanto cognoſcere indicabat, ne capite damnati quibus premuntur malis leventur, id quod facinoroſi iſti nequaquam meriti ſunt; ſed ut angoribus præſentibus, dum diutius in cuſtodia morantur, major accedat calamitas.

Agrippa rogat Antoniam, efficeret ut Tiberius Eutychum audiret.

6. Atque ob hanc quidem cauſam Eutychus ad cognitionem non delatus eſt, ſed in vinculis ſervabatur: tempore vero aliquanto poſt Tiberius Capreis venit Tuſculanum, ſtadiis fere centum ab urbe diſſitum: & Agrippa rogavit Antoniam, efficeret ut tandem audiretur Eutychus, de quibus ipſum accuſaret. Erat autem Antonia magno in honore apud Tiberium, & cognationis gratia, Druſi enim fratris uxor fuerat, & propter pudicitiam: nam florente adhuc ætate vidua manſit, & ſecundas nuptias recuſavit, quamvis eam hortatus eſt Auguſtus ut alicui nuberet, vitamque ab omni probro intactam conſervavit. huc accedebat & privatum beneficium quo maxime devinxerat Tiberium. Magna enim conſpiratione in eum facta à Sejano, (amico viri Antoniæ, & maxi-

Antoniæ elogium.

"Ἀπαξθησομένης ὀκ τῆ ὀχέως, ἠδαμῶς ἂν ἀρκέση
"τὰς ἄθλα τοῖς ἄρχουσι [t] παρκειμένας, [v] ἀναιροφῆς
"αὐτοῖς [x] ἃ διδομένης καιρῶν, ἐν οἷς πλήρεις οἱ πρώ-
"ληφότες γιόμενοι ὑπαρδιδοῖεν τ ἀπαδὴς τῆς ὅπη τῶ
"λαμβάνειν, ἀλλὰ τὸ πρὶν ἐν καιρῶ γιένθαι μεταφῆναι.
"[y] παράδειγμά τε αὐτοῖς φησί. τραυματία τινὶ κειμένω
"μυῖαι κῆ πλῆθος πὶς ὠτειλὰς [z] παρίσταιτο· καὶ τὰς
"τ παραπιπτόντων [a] οἰκειέρας αὐτὰ τῶ δυσχέραν, κῆ νο-
"μίσας ἀδυναμία μὴ βοηθεῖν, οἷός τε ἦν ἐπιβοᾶν
"αὐτὰς παράγασας. κῆ δεομένω παύσασθαι τ ἐπὶ τι-
"οῖσδε, ὑπολαβὼν [b] εἶπεν τῶ αἰτίαν τοῦ ἀφορ-
"μηθᾶς εἰς τῶ ἀπαφυγῶ κακοῦ τοῦ ἐφεστηκότος.
"[c] μειζόνως γὰρ ἂν ἀδικῆς με, εἶπεν, παύσας ἀπα-
"γαγών. τᾶς μέν γε ἤδη [d] πεπληρωθείσας τοῦ αἵμα-
"τος, [e] ὀκ ἔστ' ὁμοίως ἔτι ἕξις, ὄχλον μοι παρα-
"σχεῖν, ἀλλά πη κῆ ἀνίσχυσιν. αἱ δ' [f] ἀπαιρεθεῖσαι τῶ
"κατ' αὐτὰς λιμῶ σπανιωτέραι, κῆ πεπυκνωμένον ἤδη πα-
"ραλαμβάνουσαι, κῆ ὀλέθρω [g] παράγουσιν. ἀλλὰ ταῦτ' ἂν
"κάγὼ ὑπὸ πολλῶν τ κλοπῶν διεφθαρμένος τῆς ὑπο-
"τελέσιν [h] πρόμηθὴς εἶναι, μὴ [i] σπανίως ἐξαποστέλλειν
"τὰς ἡγησομένας, οἳ ἐν τρόπῳ μιᾶς ἐκπλεμῶσιν αὖ-
"τὰς, φύσει πρὸς κέρδος ὁρμισμένοις σύμμαχον πα-
"ραλαμβάνοντες τῶ ἐλπίδα κῆ τάχους [k] ἀφαιρησομέ-
"νας τῶ ἔνθεν ἡδονῶ." μαρτυρεῖ δέ μοι τῶ λόγω, πε-
ρὶ τ ἐπὶ τοιούτοις Φύσεως, Τιβερίου τὸ ἔργον αὐτό. ἔτη
γὰρ δύο πρὸς τοῖς εἴκοσιν αὐτοκράτωρ γιόμενος, δύο τὰς
πάντας Ἰουδαίοις ἐξέπεμψε διοικήσοντας τὸ ἔθνος, [l] Γρᾶ-
τον τε, κῆ [m] Πιλάτον, ὃς αὖτῶ διεδέξατο τῶ ἡγεμονίαν. κῆ
ὀκ ἐπὶ μὲν Ἰουδαίων τοιοῦτος ὢν, [n] ἕπρος ἦ ἐπὶ τ λοιπῶν
ὑπηκόων. ἀλλὰ κῆ τ δεσμωτῶν τῶ [o] ὑπερβολῶ τ
ἀκροάσεως ἀπεσήμηνεν [p] ὑπὸ γ δικαιωθεῖσι μὲν ἥκιστα
κέρδεσιν γιένθαι τ ἐνεγκόντων κακῶν, ἀλλὰ τὸ μὴ ἐπ' ἀρετῆ
τ ἐπὶ τοιούτοις τύχη σπανίζειν· τριβομένοις ἢ ἀχθηδόνι τῆ
ὑπακειμένη μείζονα προσρέπειν τῶ δυσχέραν.

ς'. [q] Διὰ μὲν δὴ ταῦτα Ε Εὔτυχος ἀκροάσεώς τε ὀκ
ἐτύγχανε, κῆ [r] δεσμοῖς ἐνείχετο. χρόνω ἦ ὑστερον γενόμενος,
Τιβέριός τε ὀκ τ Καπρέων εἰς [s] Τουσκλάνων ἀφίκετο,
ὅσον ἀπὸ σταδίων ἑκατὸν τ Ῥώμης. κῆ ὁ Ἀγρίππας
ἀξιοῖ τῶ Ἀντωνίαν διαπρέσβαν [t] τὸ γιένθαι τῶ Εὐτύ-
χω τῶ ἀκροάσιν ἐφ' οἷς ποτε τῶ κατηγορεῖ ποιοῖτο
αὐτός. [v] τιμία δ' ἦν Ἀντωνία Τιβερίω εἰς τὰ πάντα, συγ-
γνώμης τε ἀξιώματι, δρᾶσα γὰρ ὧν ἀδελφὸς ἦ αὐτοῦ γυνή,
κῆ ἀρετῆ τ σώφρονος· νέα γὰρ χηρεύειν παρέμεινε, γάμων
τε ἀπεῖπε τῶ πρὸς ἕτερον, καί περ τ Σεβαστῶ [x] κελευ-
σάντος τινὶ γαμεῖσθαι, κῆ λοιδορίων ἀπηλλαγμένον διετέ-
λεσε αὐτῆς τ βίον. ἰδίᾳ τε [y] εὐεργέτις ὢν εἰς τὰ μέγιστα
τ Τιβερίου. ὑπερβολῆς γὰρ [z] μεγάλης συσκάσης ἐπ' αὐτὸν
ὑπὸ Σηιάνου, φίλου τε ἀνδρὸς, κῆ δύναμιν ἐν τῶ τότε

με-

t Παρκειμένης,] Παρακειμένης *Busb.*
v Ἀναιροφῆς] *L. B* ἀναπροφῆς.
x Οὐ διδομένης καιρῶν,] Illud ἃ inſertum dedi è *Cod. Busb.* (approbante jam *Lugd. Bat.*) quod agnoviſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *quibus largitas temporis non eſt attributa.* dein poſt λαμβάνειν comma (quod in libris deerat) appoſui, ut ſequentia pendeant ab iſtis præcedentibus, ἠδαμῶς ἂν ἀρκέσῃ τὰς ἄθλα τοῖς ἄρχουσι παρκ.
y Παράδειγμά τε αὐτοῖς φησί.] Ita *Busb.* quo modo & *Epiphan.* qui vertit, *exemplum etiam eis proferebat.* in *Editis Aliiſque* παραδείγματά τε αὐτοῖς φησὶ τοιῦτον ἔλεγεν, aut τοῦτο ἔλεγεν aut φησὶ redundante. forſan, ὡς φασι τοιῦτον ἔλεγεν. HUDS. *Lugd. Bat.* haud malè τοῦτον τ λόγον, pro vulgato paſſim τοιοῦτον ἔλεγεν reponit. HAV.
z Περικείσαιτο.] Περείσαιτο *Busb.*
a Οἰκτίρεσθαι αὐτῶ τῶ δυσχέραν,] Οἰκτήρεσθαι in *Editis.* οἰκτείρας αὐτὸν *Busb.* quod ſane mox poſtularet τ δυσχέρας.
b Εἶπεν τῶ αἰτίαν] Ἤρεσθ *Busb. Lugd. Bat.* & *Zonar.*
c Μειζόνως γὰρ ἂν] Καὶ ὡς μειζόνως γὰρ ἂν ἀδικοίης. & mox ταῦς μὲ γὰρ *Busb.*
d Πεπληρωθείσας] Ita ex *L. B.* repoſuimus. *Reliqui* πεπληρωμένας. HAV. Conf. ſupr. lib. 17. c. 15. §. 4. SPANH.
e Οὐκ ἔστ' ὁμοίως ἔτι ἕξις,] Οὐκ ἔστ' ὁμοίως *Busb.*
f Ἀπαιρεθεῖσαι] Νικλεῖς κῆ λιμώττουσαι *Zonar. L. B.* ἀπαιρεθεῖσι.
g Παράγουσιν.] Παραδιδοῖεν *Busb.*
h Προμηθὴς εἶναι,] Ita lego. σπουδὴς in *libris.*
i Σπανίως ἐξαποστέλλειν] Συνεχῶς *Busb.*
k Ἀφαιρησομένας τῶ ἔνθεν ἡδονῶ.] Ἀφαιρεθησομένην τῶ ἐκεῖθι *Busb.*
l Γρᾶτον] Conf. ſupr. c. 3. §. 2. SPANH.
m Πιλάτον,] Conf. ſup c. 3. §. 2. SPANH.
n Ἕτερος] *L. B.* ἑτεραῖος.
o Ὑπερβολῶ τ ἀκριβείας] Ἀκριβολῶ *Busb.*
p Ὑπὸ γ δικαιωθεῖσι] Ὑπὲρ γ δικ. *Busb.* ὑπὸ τῶ δ. *Gall.*
q Διὰ μὲν δὴ] Διὰ μὲν δὴ ταῦτα κῆ ὁ Εὔτ. *Busb.*
r Δεσμοῖς ἐνείχετο.] Ita cum *Cod. Busb.* τὰ δεσμὰ ἐνίσχετο in *Editis Aliiſque.*
s Τουσκλάνου ἀφίκετο,] Iterum cum *Busb.* prout apud *Strabonem.* Τουσκολάνοι in *Editis.* Τουσκωλάνου *Vat.*
t Τὸ γιένθαι τῶ Εὐτύχω] Illud τὸ è *Cod. Busb.*
v Τιμία δ' ἦν Ἀντωνία] Τιμία δ' ἐν αὐτῶ Ἀντωνία Τιβερίω *Vat.* & *Hen.* à pr. m.
x Κελεύσαντος τινὶ γαμεῖσθαι,] Κελεύοντος *Busb.*
y Εὐεργέτις] Ita *Gall.* & *Lugd. Bat.* Διεργέτις in *reliquis.*
z Μεγάλης συσκάσης] Μεγίστης *Busb.*

a Ηγε-

μείζω ἔχοντ@ ἀφ' ὧ τὸ τ γραμμάτων εἶναι [a] ἡγεμονίαν αὐτῷ, καὶ τ τε βουλῆς οἱ πολλοὶ, καὶ τ ἀπελευθέρων προσέθεντο, καὶ τὸ στρατιωτικὸν διέφθαρτο, πυκνοπλέ τε ἡ ἐπιβουλὴ ἦν μέγα, κἂν ἐπέτυχε Σηιανῷ τὸ ἔργον, μὴ τ Ἀντωνίας τόλμη χρησαμένης σοφωτέρᾳ τ Σηιανοῦ κακουργίας. ἐπεὶ γὰρ μαθοῦσα τὰ ὑπὸ τῷ Τιβερίῳ [b] συγκείμενα, γράφει πρὸς αὐτὸν τὰ πάντα ἀκριβῶς, καὶ [c] Πάλαντι ὑπηρέτῃ τὰ γράμματα τῷ πιστοτάτῳ τ δούλων αὐτῆς, ἐκπέμπει πρὸς Τιβέριον εἰς τὰς Καπρέας. ὁ δ' μαθὼν, τόν τε Σηιανὸν κτείνει, καὶ τὰς συνεπιβούλους· τιμᾷ τε Ἀντωνίαν, καὶ πρὶν ἀξιολόγως ἄγων, τιμιωτέραν τε ὑπελάμβανε καὶ ἐπὶ πᾶσι πίστευεν. ὑπὸ δὴ ταύτης τ Ἀντωνίας ὁ Τιβέριος παρακαλούμενος ἐξετάσαι τ Εὔτυχον, "ἀλλ' εἰ μὲν ψεύσεται, φησὶν "ὁ Τιβέριος, [d] ὅτι Ἀγρίππας τὰ εἰρημένα, Εὔτυχος ἐρεῖ· "οὐκ οἶμαι δ' παρ' αὐτοῦ τιμωρίαν μὲ ἀπειτιμήσασθαι· "εἰ δ' βασανιζομένου ἀληθῆ [e] φανείη τὰ εἰρημένα, μήπως "κωλύειν πθῶν τ ἀπελεύθερον [f] ἐπ' αὐτὸν μᾶλλον κα- "λοίη τιμὴ δίκης." καὶ ὁ Ἀγρίππας ταῦτα φαμένης πρὸς αὐτὸν Ἀντωνίας, πολλῷ μᾶλλον ἐπέκειτο ἀξιῶν ἐξέτασιν ποιεῖσθ[ai] καὶ παράγεσθ[ai]· καὶ ἡ Ἀντωνία, ἀ γὰρ ἀνὴρ πολὺς ὢν ὁ Ἀγρίππας ὑπὸ τοῖσδε δεῖται, καιρὸν ἐφαλαβοῦσα τοιοῦτον, [g] χωρεῖτο μὲν Τιβέριος ὑπὸ φορείᾳ κείμενος, προϊόντων Γαΐου τε καὶ ἐκείνης ἐμπρόσθ[en] ὁ Ἀγρίππας, ἀπ' ἀρίστου ἦ ἤσαν, [h] παραπεπατηκότα τῷ φορείῳ, παρεκάλει καλεῖσθαί τε τ Εὔτυχον, καὶ ἐξετάζεσθαι. ὁ δ', "ἀλλ' [i] ἴσων μὲν, εἶπεν, "Ἀντωνία οἱ θεοὶ ὅτι μὴ γνώμῃ τῇ ἐμαυτοῦ, ἀνάγκῃ δ' τῆς "σῆς ἐγκλίσεως ἐξαγόμενος, πράξω τὰ [k] προστε- "θέντα." ταῦτα εἰπὼν κελεύει Μάκρωνα, ὃς Σηιανοῦ διάδοχος ἦν, τ Εὔτυχον ἀγαγεῖν. [l] καὶ ὁ μὲν, ἅδην εἰς ἀναβολὰς παρῆν. Τιβέριος δ' αὐτὸν [m] ἤρετο, τί καὶ ἔχοι λέγειν κατ' ἀνδρὸς ἐλευθερίαν αὐτῷ παρεσχη- κότος. ὁ δ' φησὶν, "ὦ δέσποτα, [n] ἠρούμην μὲν ἐφ' "ἁμάξης, Γαΐος τε ἦν καὶ Ἀγρίππας σὺν αὐτῷ, καὶ "σφῶν ἐζόμην ποδοῖν, λόγων τε πολλῶν "ἀνακυκλουμένων, Ἀγρίππας φησὶ πρὸς Γάϊον, [o] εἰ "γὰρ ἀφίκοιτό ποτε ἡμέρα ἢ μεταστὰς ὁ γέρων ἦν "[p] χειροτονοίη σε ἡγεμόνα τῆς οἰκουμένης. ἐνθεν γὰρ ἡμῖν "Τιβέριος ὁ ἰωνὸς αὐτοῦ γένοιτ' ἂν ἐμποδὼν ὑπὸ σοῦ "πλουτῶν· καὶ ἡ τε οἰκουμένη γένοιτ' ἂν μακαρία, κἀ- "γὼ [q] πρὸς αὐτῆς." Τιβέριος δ' πιστὰ ἡγησάμε- νος τὰ εἰρημένα, καὶ ἅμα μῆνιν ἀναφέρων τῷ Ἀγρίπ- πᾳ παλαιὰν, διότι κελεύσαντος αὐτοῦ θεραπεύειν Τιβέριον [r] ἰωνὸν αὐτοῦ γεγονότα, καὶ Δρούσου παῖδα ὄν- τα, ὁ Ἀγρίππας [s] ἐ τιμίως ἦγεν ἀποκρυσάμενος τὰς ἐντολὰς, καὶ πᾶς ὡς τ Γάϊον μετακάθιζε, τοῦτον μὲν δὴ φησὶ Μάκρωνι δῆσαι. Μάκρων δ' τὸ μὲν ἐ σα- φῶς ὅντινα ἂν προσπύθοιτο ἐξεπιστάμενος, τὸ δ' οὐκ ἂν προσδοκῶν [t] περὶ ᾧ Ἀγρίππα αὐτὸν [v] βουλεῦσαί τι τοιοῦτον, ἐπανέσχεν ἀκριβωσόμενος τὰ εἰρημένα. [x] ἐπεὶ δ' Καῖσαρ προϊδούσας τὸν ἱππόδρομον λαμβάνει τὸν Ἀγρίππαν ἐστηκότα, [y] καὶ μὲν δὴ φησὶ Μάκρων τῷ- mam eo tempore potestatem habente, quod ipsi mandata erat prætorianorum militum præfectura) & multi è senatoribus cum libertis sese ei adjunxerunt, & corruptus erat exercitus, atque conjuratio non mediocres acceperat vires, resque Sejano *proculdubio* successisset, nisi Antoniæ audacia sapientiâ superasset Sejani malitiam. quam primum enim intellexit quæ in Tiberium machinati sunt, omnia ei accuratissime perscripsit, traditisque literis Pallanti servorum suorum fidissimo misit eum Capreas ad Tiberium. Ille vero, re cognita, Sejanum occidit & hujusce consilii participes; & Antoniam, quam antea magni faciebat, majore in honore habuit, eique in omnibus confidit. Ab hâc itaque Antonia rogatus Tiberius ut Eutychum examinaret, "si quidem, inquit, mentitus fuerit "quod Agrippa iste dixerit, Eutychus pœnam "satis gravem subiit, quam ipse ei constitui; sin "vero quæstione habita vera esse deprehendantur; "*videndum* ne forte dum pœnas expetit à liberto, "faciat ut supplicium in caput suum recidat." At vero Agrippa, cum ista ei narrasset Antonia, eo magis precibus contendebat ut res discuteretur. Atque Antonia (nam rogare non desiit Agrippa, multusque in eo erat) tempus opportunum nacta, (vehebatur enim Tiberius in lectica jacens, præcedente ipsius nepote Cajo una cum Agrippa, eum jam pransi essent) juxtà lecticam ambulans, petiit vocari Eutychum & examinari. Ille vero, "Deos, inquit, testor, Antonia, quod non ex mea "sententia, sed precibus tuis coactus faciam quod "facturus sum." Cum ista dixisset, Macroni, qui successerat Sejano, imperat Eutychum adducere. Et ille quidem sine morâ aderat. Tiberius autem illum interrogabat, quidnam habeat quod diceret contra virum qui ipsum in libertatem vindicaverat? Cui ille, "Domine, inquit, vehebantur in "curru Cajus hic & Agrippa cum eo, atque ipse "ad illorum pedes sedebam, & post verba ali- "quammulta ultro citroque habita, Cajo dixit "Agrippa, Utinam *tandem* veniat dies, quo senex "iste decedens te principem orbis terrarum desi- "gnet. nam Tiberius ejus nepos minime nobis "impedimento erit, si à te tollatur: atque orbis "*universus* felicitate fruetur, eritque ut ego ejus- "dem particeps fiam." Cum autem verba ista Tiberius credibilia existimasset, simulque ejus in animo vetus in Agrippam ira penitus insideret; quod, jussus ab eo Agrippa ut Tiberium nepotem suum Drusique filium coleret, ipsum contra quam mandaverat minus observasset, totumque se ad Cajum contulisset, ad Macronem versus inquit, huic sane injice vincula. At Macro, partim quod non satis intelligeret, quemnam vinciri juberet, partim quod non suspicaretur ipsum quidquam tale de Agrippa statuisse, cunctabatur donec certius sciret quæ dixerit *Tiberius*. Postquam autem Cæsar, cum in circo per orbem ivisset, Agrippam stan-

Sejani conspirationem Cæsari patefacit.

Antonia obtinet à Tiberio ut Eutychus audiretur.

Accusatio in Agrippam ab Eutycho instituta.

---

a Ἡγεμονίαν αὐτῷ.] Τὴν ἡγεμονίαν *Busb.*

b Συγκείμενα.] Σωτηρίαμα *Busb.*

c Πάλαντι ὑπηρέτῃ] Ita *Gall.* nec aliter *Dio Cassius.* Πάλαντι in *Editis Aliisque.*

d Ὅτι Ἀγρίππας τὰ εἰρημένα.] Post Ἀγρίππας supple *ἐρεῖ* aut simile verbum. nisi malis *ἐπὶ* Ἀγρίππᾳ, cum ὅτι forsan pro ἐπὶ habeat *Busb.* HUDS. In *Lugd. Bat* ἔφη ᾧ. in *Marg.* vero vulgata reponitur lectio. *Cocceius* emendabat ὅ, τιδὴ &c. Ego nihil novandum censeo; est enim locutio ut indignantis & iracundi impetuosior atque abruptior, carens verbo suo relativo, vel sero admodum accidente, videlicet tertio post versu ἀληθῆ φανείη opponuntur enim, quæ *Agrippa* præ se ferebat, quæque ejus libertus, ut dicat Tiberius: *Quid si jam Agrippæ verba* vera fuerint; *satis gravem* &c. *Sin vero torti* Eutychi, quæstione de eo habita, *verba vera deprehendantur, ne forte* &c. HAV.

e Φανείη,] Ita *MSS.* Φανῶσι *Gen.*

f Ἐπ' αὐτὸν μᾶλλον.] Ἐφ' ἑαυτὸν *Busb.*

g Ἠρεῖτο] Conf. supr. §. 5. SPANH. *Gen.* habet *ἠρεῖτο. Lugd. Bat. αἰωρεῖτο.*

h Παραπεπατηκότα τῷ φορείῳ;] Ἤδη παρ. *Busb.*

i Ἴσων μέν,] Ἴσασιν εἶπεν *Busb. Gall.* & *Zonar.*

k Προστεθέντα.] Προσχωσθέντα *Busb.* προσδόμενα *Lugd. Bat.*

l Καὶ ὁ μέν,] Καὶ ὃς μὲν ἐδίει *Busb.*

m Ἤρετο, τί καὶ ἔχοι,] Ἤρετο τί καὶ ἔχοι *Busb.*

n Ἠρούμην] Αἰωρούμην *Busb.* ἠωρεῖτο in *Editis Aliisque.* HUDS. Conf. supr. §. 5. SPANH.

o Εἰ γὰρ ἀφίκοιτό] Εἴθε γὰρ *Zonar.*

p Χειροτονοίη σε] Χειροτονήσει σε *Gall.* HUDS. Χειροτονοίη σε *Gen.* forte χειροῦνοίη σε. SPANH.

q Πρὸς αὐτῆς.] Παρ' αὐτῆς *Busb. Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à pr. m. ἀφ' ταύτης ἐγὼ *Zonar.* quod *Wolfius* vertit, *atque ego in primis.*

r Γενόμενον αὐτῷ γεγονότα] Γενόντε *Busb.*

s Οὐ τιμίως ἦγεν ἀποκρυσάμενος] *L. B.* ἀτίμως ἦγε ἀποκρυσάμενος.

t Περὶ ᾧ Ἀγρίππα αὐτὸν] Ita *Busb.* ἀφ' ᾧ τῷ Ἀγρ. in *cæteris.*

v Βουλεῦσαί τι τοιοῦτον,] Προσπέξαι τὶ τ. *Busb.*

x Ἐπεὶ δ' Καῖσαρ] Ἐπεὶ δ' ὁ Κ. *Busb.*

y Καὶ μὲν δὴ φησὶ] Καὶ μὲν δὴ *Busb.*

ſtantem deprehendit, ædepol Macro, inquit, hunc jussi vinciri. Illo etiam tum requirente quemnam præciperet, Agrippam, inquit. Tum Agrippa ad preces convertitur, filium ei in memoriam revocans cum quo simul fuerat educatus, & Tiberium cujus institutionis curam gesserat. nihil tamen proficiebat, sed ipsum, ita ut erat purpura amictum, vinctum agebant *satellites*. Atque tum, nam æstus vehemens erat, quod inter vescendum parum admodum vini suppeditaretur, gravis illi accendebatur sitis. fiebatque ut animi nonnihil discrucia-

Agrippa in vincula conjectus.

retur, remque ferret * indigne. Conspicatus igitur quendam è Caji famulis, Thaumastum nomine, aquam in vase portantem, petiit *aliquantulum* ad bibendum. Illoque porrigente, cum bibisset, "certe, inquit, *quandoquidem hoc feceris*, tuo bono, "ô puer, factum est quod mihi ministrasti. cum "ex his vinculis effugero, nulla in me mora erit "quin libertatem tibi à Cajo impetrem, qui mihi "etiam vincto, prout antea cum dignitatis speciem "habuerim, ministrare non gravatus es." Neque mentitus est cum ista diceret, sed gratiam ei reposuit. nam regnum adeptus Thaumastum quam diligentissime, à Cajo, ubi Cæsar factus esset, impetratum manumisit, & rerum suarum curatorem fecit; morienssque hunc filio suo Agrippæ & Berenice filiæ similiter ministraturum reliquit. isque in hoc honore ætate provecta obiit. Et hæc quidem postea contigerunt.

7. Tunc vero Agrippa, dum in vinculis teneretur, cum aliquammultis itidem vinctis ante regiam stabat, præ languore *paululum* reclinatus in arborem. Cumque ales quidam insedisset arbori, in quam se rejecerat Agrippa, (alitem hunc Romani bubonem appellant) unus è vinctis *natione* Germanus, viso alite, quæsivit à milite quisnam esset ille purpuratus. cognitoque esse Agrippam quidem nomine, Judæum vero origine, virumque ex ea gente nobilissimum, rogavit militem, qui ei *vinculis* copulatus erat, ut propius accederet ut cum eo colloqueretur, velle enim ex eo *nonnulla* de rebus patriis percontari. Quo impetrato, cum ei astaret, intercedente interprete, "ô juvenis, in-"quit, te quidem contristat tanta subito facta mu-"tatio, quæ tibi multam magnamque importavit "calamitatem. nec facile meis verbis fidem habe-"bis, quæ explicant quid Deus tibi providerit, "ut è malis præsentibus effugias. Scito vero, "(Deos meos patrios Deosque hujus loci *præsides* "testor, quorum voluntate in hæc vincula deve-"nimus) me dicturum omnia, nihil ut auribus tuis "darem petulanter loquendo, studiove te vana spe "lactandi. nam hujusmodi prædictiones, si hallu-"cinatus fuerit vates, revera *alicui* plus afferunt "tristitiæ, quam si nihil omnino de illis accepis-"set. itaque æquum duxi vel cum meo periculo "tibi patefacere quid Dei futurum esse prænun-"ciant. Fieri *equidem* non potest quin tua brevi "ventura sit ex hisce vinculis liberatio; dein ad "summam dignitatem provectus eris & potenti-

Quæ Germanus quidam prædixerit Agrippæ in carcere.

τον εἶπον δεθῆναι. Ὁ δ' ἐπανερομένῳ ὄντινα σοῦ, Ἀγρίππαν γε εἶπεν. καὶ ὁ Ἀγρίππας τρέπεται μὲν κατὰ δεήσεις, τοῦ τε παιδὸς ᾧ συνετράφη μνημονεύων, καὶ τοῦ Τιβερίου τῆς σκηνοφῆς. ἃ μὲν ἦγεν ἡ τ, ἀλλ' ἦγον αὐτὸν ἐν [z] πορφυρίσι δέσμιον. καῦμά τε γὰρ σφοδρὸν ἦν, καὶ [a] ὑπὸ οἴνου τοῦ ὀλίγου μὴ πολλοῦ γεγονότος, δίψος ἐξέκαιεν αὐτὸν, καί [b] τι καὶ ἡγωνία, [c] καὶ τὸ παρ' ἀξίαν [d] καταλάμψαν. θεασάμενος [e] οὖν τινα τῶν Γαΐου παίδων θαυμαστὸν ὄνομα, ὕδωρ ἐν ἀγγείῳ κομίζοντα, ἤτησε πιεῖν. καὶ ὀρέξαντος προθύμως πιὼν, "ἀλλ' εἶπας "ἐπ' ἀγαθοῖς, φησὶν, ὦ παῖ τὰ τῆσδέ σε τῆς Δι-"κωνίας γεγονέ, Δικαφυγῆς μοι γιγομένης τῶνδε τῶν "δεσμῶν, οὐκ ἂν βραδύνοιμι ἐλευθερίαν εἰσπραττό-"μενός σοι παρὰ Γαΐου, ὃς καὶ δεσμώτη μοι γιγομένῳ "Δικωνεῖσθαι καθάπερ ἐν τῷ πρώτῳ καθεστήκει χρό-"μῳ τῆς πρὸς ἐμὲ ἀξιώσεως οὐκ [f] ἐνέλιπες." καὶ οὐκ ἐψεύσατο ταῦτα εἰπών, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐμείψατο. ἐν ὑστέρῳ γὰρ βασιλεύσας τὸν Θαυμαστὸν μείζονος ἐλευθερόν τε ἀφῆκεν παρὰ Γαΐου Καίσαρος [g] γεγονότος λαβεῖν, καὶ τῆς ὑσίας ἐπίτροπον καθίστησι. πλούτων τε τῷ υἱεῖ Ἀγρίππᾳ καὶ Βερνίκῃ τῇ θυγατρὶ ὁμοίως Δικωνησόμενον κατέλιπεν. ἐν τιμῇ τε ὢν παύτῃ γεραιὸς πλουτᾷ. καὶ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγίνετο.

ζ. Ἀγρίππας δ' τότε δεθεὶς εἰς ἡκὶ πρὸ τοῦ βασιλείου, πρός τινι δένδρῳ κλιθεὶς ὑπὸ ἀθυμίας, μετὰ πολλῶν οἱ ἐδέδεντο. καί τινος ὄρνεως καθεσθέντος ἐπὶ τοῦ δένδρου ᾧ Ἀγρίππας προσεκέκλιτο, [h] βύκκανα δ' οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ὄρνιν τοῦτον καλοῦσι, τῶν δεσμωτῶν τις Γερμανὸς θεασάμενος, ἤρετο τὸν σταλιώτην, ὅστις εἴη ὁ ἐν τῇ πορφυρίδι. καὶ μαθὼν μὲν Ἀγρίππαν ὄντα αὐτὸν, Ἰουδαῖον δ' τὸ γένος, καὶ τῶν ἐκείνῃ ἀξιολογωτάτων, ἠξίωσε τὸν [i] συνδεδεμένον αὐτῷ στρατιώτην, πλησίον ἐλθεῖν Δι' λόγων· βούλεσθαι γάρ τινα ἀμφὶ τῶν πατρίων ἔρεσθαι αὐτόν. καὶ τυχὼν, ἐπὶ πλησίον ἐστὰς, δι' ἑρμηνέως, "ὦ νεανία, φησὶ, [k] κα-"ταχθεῖ μέν σε τὸ αἰφνίδιον τῆς μεταβολῆς, πολλοῦ τε "ἄτους καὶ ἀθρόαν ἐπαγαγὸν τοῖς τύχοις. ἀπιστία δὲ "σοι [l] τῶν λόγων, οἳ ἐπὶ [m] φυγῇ κακοῦ τοῦ ἐφεστηκό-"τος [n] διηρωῦτο τοῦ θείου τὴν προνοιαν. ἴσθι γε μὴν "θεοὺς τοὺς ἐμοὺς πατρῴους, καὶ τοὺς τῇδε ἐγχωρίους, "οἳ τόνδε ἐπευτάκτησαν ἡμῖν τὸν σύδηρον, ἐπομνύμε-"νος, λέξω τὰ πάντα, ἅτε ἡδονῇ [o] γλωσσάργῳ δι-"δοὺς τὸν ἐπ' αὐτοῖς λόγον, ἅτε Δικαιοσύνης εὐθυμεῖν σε "ἐπιτροπικώς. [p] αἱ γὰρ ἐπὶ τοιοῖσδε προαγορεύσεις ὑστε-"ρηκότος τοῦ [q] ἀποδείξοντος [r] ἔργῳ χαλεπωτέραν "προσίσταται τὴν ἀχθηδόνα, [s] τοῦ μηδ' εἰ τὴν ἀκοὴν "ἀκροάσασθαι αὐτῶν. ἀλλά καὶ τὸ ἐμὸν κινδυνεύοις πα-"ραβαλλόμενος, δίκαιον ἡγησάμην σοι Δικαιῶσαι "τὴν προαγόρευσιν τῶν θεῶν. οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐκ εὐ-"θέως ἀπαλλαγή τέ σοι τῶνδε τῶν δεσμῶν παρέσται, "καὶ

x Πορφυρίσι δίσμιον.] Πορφυρίδι Gall.
a Επὶ σιτίοις] Ita Busb. Lugd. Bat. & Gall. ἐπιτιτίῳ in Editis Aliisque.
b Τι καὶ ἡγωνία,] L. B. τιγονία. Coccejus mavult ἡ ἀγονία.
c Καὶ τὸ παρ' ἀξίαν] Καὶ τὸ παρὰ ἀξίαν Vat. & Hen. à pr. m. Ista in sua versione omittit Gelenius, at Epiphanius hoc modo vertit, *unde quoque anxius factus, præter decus atque dignitatem cæpit cuncta respicere, unde posset suis invenire remedium, & conspiciens quendam ex famulis Caji, &c.*
d Κατελάμψαν.] Προσελάμψαν Busb. ἐλάμψαν L. B.
e Οὖν τινα τῶν Γαΐου] Illud ὂν è Cod. Busb.
* *Indigne.*] *Vel*, non ex æquo.
f Ενελιπες.] Ανελιπες Vat.
g Γεγονότος λαβὼν] Ita cum Cod. Busb. & Lugd. Bat. γενόντα in cæteris.
h Βυκκανα] De simili, sed infausto bubonis augurio infra lib. 19. c. 8. §. 2. SPANH.
i Συνδεδεμένον αὐτῷ] Τὸν δεδεμένον Vat. & Hen. à pr. m.
k Καταχθεῖ] Glossa in Marg. L. B καταβαρυνθῇ.
l Τῶν λόγων,] Λόγων tantum in L. B.
m Φυγῇ κακοῦ] Ἀποφυγῇ Busb.
n Διηρῶῦτο τοῦ θείου] Διαιρεῖτο L. B. Δι[illegible]ῶῦτο Gall.
o Γλωσσάργῳ] Γλωσσάλγῳ Busb. γλωσσαλγίᾳ L. B. atque ibidem in Marg. γλωσσάλγω. Coccejus cogitabat γλωσσαλγίας.
p Αἱ γὰρ ——— ὑστερηκότος &c.] Germani de Agrippæ viso bubone vaticinium. Alioquin pro infausto omine habitus visus bubo. Ovid. Metam. lib. VI. ℣s. 430.

——— *tectoque profanus*
Incubuit bubo thalamique in culmine sedit.

Item infra pro infausto omine sidereque visus bubo supra caput ejusdem Agrippæ lib. 19. c. 8. §. 2. ubi *Euseb.* ὑπερκαθεζόμενον εἶδεν ἄγγελον, nulla bubonis facta mentione, cæterum ad hunc locum *Eusebii* vide *Valesii* Notas. SPANH.
q Αποδείξοντος] Gen. Δηοδείξαντος.
r Εργῳ] L. B. ἔργω.
s Τῦ μηδ' εἰ τὴν ἀκοὴν] L. B. Τ εἰ μηδὲ τὴν ἀρχήν.

t Εν-

"καὶ πρόοδον ἐπὶ μήκιστον ἀξιώματός τε καὶ δυνάμεως,
"ζηλωτὸς τε ἂν γένοιο πᾶσιν οἳ νεῶν δι' οἴκτου τὰς τύχας
"σου λαμβάνουσιν· [t] εὐδαίμων τε ἂν [v] ποιοῖο τῷ τε-
"λευτῇ, [x] παισὶν οἷς εἶεν τὸν ὄλβον καταλειπόμενον.
"[y] μνημονεύειν δ' ὁπότε εἰς αὐθις τὸν ὄρνιν θεάσαιο τοῦτον,
"πέντε ἡμέρας σοι τῷ τελευτῇ ἐσομένῳ. ταῦτα πε-
"πράξεται μὲν ἥπερ ἀποσημήνῃ σοι [z] τὸ θεῖον τὸ ἐξα-
"πατεῖλαν τοῦτον τὸν ὄρνιν. συγγνώσῃ τι αὐτῶν σοὶ-
"σιν τῷ θανουμένῳ ἀποστερεῖν σε, ἄδικον ἡγησόμενος,
"ὅπως ἀπισάμενον ἀγαθῶν μέλλοντος λυσιτελεῖν, ἐν
"ὀλίγῳ τῷ ἀχθηδόνα δ' παρόντος [a] τίθοιο. μνήμῃ δ'
"[b] ποιεῖσθαι εἰς χεῖρές σε θανούμενος δ' εὐδαίμονος,
"ἢ δ' καθ' ἡμᾶς ἀμφιδύξομένῃ δυσχέρειαν ἢ ταυτῷ σοὶ-
"σμεν." ἡ δ' ὁ μὲν Γερμανὸς τοιάδε προφὴν, εἰς τοσόνδε
ὤφλε γέλωτα τῷ Ἀγρίππᾳ, ἐφ' ὅσον ἐν τοῖς ὕστερον [c] κατα-
φάνη τεθαυμάσθαι ἄξιος. ἡ δ' Ἀντωνία [d] χαλεπῶς φέρουσα
[e] τὴν Ἀγρίππα τῆς δυσχερείας, [f] τὸ μὲν Τιβερίῳ περὶ αὐτοῦ
διαλέγεσθαι, ἐργωδέστερον ἐώρα, καὶ ἄλλως ἐπ' ἀπράκτοις
γινόμενον. εὐμοίρει δ' αὐτῷ θεραπείᾳ τῶν Μάκρωνος, στρα-
τιωτῶν τε μαλθακῶν ἀνδρῶν, οἳ θεραφυλάξαν αὐτὸν ἐν
Φροντίσῃ, καὶ ἐκαλουμένῃ ἐφεστηκότες τε σκεύεσι καὶ σιτο-
δότῃ ἐσομένῃ, λαβεῖν τε καθ' ἡμέραν συγχωρεῖσθαι, καὶ ἀπε-
λευθέρων καὶ φίλων εἰσόδους, τίνα τε ἄλλην ῥᾳστώνην ἢ τῷ σώ-
ματι γένοιτ' ἄν. εἰσήεσάν τε ὡς αὐτὸν φίλος τε Σίλας, καὶ τ'
ἀπελευθέρων Μαρσύας & [g] Στοιχεὺς τροφὰς εἰσκομίζοντες
αἷς ἔχαιρε, καὶ δι' ἐπιμελείας πάσης ἔχοντες, ἱματιά τε
κομίζοντες ἔνθα ποικοιήσῃ [h] πράσεως, ὁπότε νύξ γένοιτο
ὑποστρώννυσαν αὐτῷ συμπράξει τ' στρατιωτῶν, Μάκρωνος
προφρήκτου. καὶ ταῦτα ἐπράσσετο ἐπὶ μῆνας ἕξ, καὶ
τὰ μὲν κατ' Ἀγρίππαν ἐν τούτοις ἦν.

η'. Τιβέριος δ' ἐπανελθὼν εἰς τὰς Καπρέας, ἐμαλακίζετο, τὰ μὲν πρῶτα μετρίως· ἐπιδόσης δ' εἰς
τὸ μᾶλλον τῆς νόσου, πυνθανόμενος ἔχων [i] ἐπ' αὐτῷ τὰς ἐλ-
πίδας, Εὔοδον, ὃς ἦν αὐτῷ τιμιώτατος τ' ἀπελευθέρων,
κελεύει τε τέκνα [k] προσαγαγεῖν πρὸς αὐτόν· [l] χρῄζειν
γὰρ ἀφικέσθαι, φησὶ, διὰ λόγων πρὶν ἢ [m] τελευτᾶν. ἦσαν
δ' αὐτῷ παῖδες γνήσιοι μὲν οὐκέτι, Δρῦσος γὰρ δὴ, ὁ μόνος
αὐτοῦ γεγονὼς, ἐτύγχανε τεθνεώς· υἱὸς δ' τούτου κατε-
λείπετο Τιβερίου, ἐπικαλούμενος Γέμελλος, Γαΐου τε
Γερμανικοῦ παῖς ἀδελφοῦ υἱὸς γεγονὼς, νεανίας τε ἤδη καὶ
παιδείαν ἐκπεπονημένως ἐπὶ πλεῖστον, εὐνοίᾳ τε τοῦ δήμου
τιμώμενος, διὰ τὸν Γερμανικοῦ τε πατρὸς ἀρετήν. ἐπὶ
μέγιστον γὰρ δὴ ἦτος ἦλθε παρὰ τοῖς πολίταις τιμῆς, εὐσε-
βείας τρόπου, καὶ δεξιότητι τοῦ ὁμιλεῖν ἀνεπαχθὴς ὢν, καὶ τῷ
ἀξίωσιν κλίνειν [n] τῷ βουλεύειν ἴσον πᾶσιν εἶναι. ἐξ ὧν οὐ
μόνον ὁ δῆμος καὶ ἡ βουλὴ μείζονως ἦγον αὐτὸν, ἀλλὰ & τ'
ὑποτελῶν ἕκαστον ἐθνῶν, οἱ μὲν [o] ὁμιλητοὶ ἁλισκόμενοι
τῇ χάριτι τοῦ εὐεύξεως, οἱ δὲ [p] πύστει τῶν ἐκείνου ἀφηγή-
σεως παραλαμβάνοντες. πένθος τε αὖτε τελοῦσιν πε-
ρὶ τῆς πάσιν, ὡς θεραπείᾳ τοῦ ἀρχῆς ἐπιψαύοντος τῷ
συμφορᾷ, λύπῃ δ' ἀληθεῖ οἰκειουμένων, διὰ τὸ ἴδιον τυ-

"am, & omnes beatum te prædicabunt quos tuæ
"jam fortis miseret, felicemque habiturus es exi-
"tum, liberis, qui tibi nati sint, tuas relinquens
"opes. Memento autem, cum istam volucrem de-
"nuo videris, te quinque post diebus moriturum
"esse. Hæc quidem eventura sunt quemadmodum
"Deus significat, qui hunc tibi alitem mittere di-
"gnatus est. cumque ipse ea præsciverim, nefas
"esse putabam, tecum nolle ista quæ intelligerem
"communicare, ut de felicitate futura certior fa-
"ctus, leve esse existimes quod hoc tempore pa-
"tiaris. Cum autem ad hanc felicitatem perve-
"ris, fac nostri quoque memineris, ut calamitatem
"cum qua nunc conflictamur, *tandem* effugiamus." Hoc Germani præsagium tam videbatur Agrippæ ridiculum, quam postea admiratione dignum est habitum. At Antonia graviter ferens calamitatem Agrippæ, paulo quidem difficilius esse sentiebat de eo verba facere ad Tiberium, prætereaque nihil apud ipsum precibus loci relictum esse: hoc vero à Macrone assequebatur, ut milites viri essent humaniores & modesti, tam quibus curæ erat excubias agere quam centurio qui illis præesset & ei * copularetur; utque lavacra ei quotidiana concederentur, & liceret libertis & amicis eum adire, atque alia ei indulta essent quæ ad corporis curam facerent. Ingressique sunt ad eum, Silas amicus, & è libertis Marsyas atque Stœchus, cibum ad comedendum afferentes quo delectabatur, omnemque erga ipsum officiosam sedulitatem adhibentes. quin & stragula quasi venalia apportantes, noctu ea ipsi substernebant, militibus jussu Macronis operam suam conferentibus. Atque hæc facta sunt per sex menses, resque Agrippæ ita se habebant. *Agrippa miseriam in custodia solatur Antonia.*

8. Tiberius autem Capreas reversus, primum quidem modice cœpit ægrotare, morbo vero ingravescente, cum de salute desperaret, Euodum, quem ex omnibus libertis maximi faciebat, liberos ad se jubet adducere: se enim desiderare, dicebat, ut eos ante obitum alloqueretur. Sui quidem non jam in vivis erant liberi, nam mortuus erat Drusus quem unicum habebat: verum filius hujus Tiberius supererat cognomine Gemellus, & Cajus Germanici fratris filius, jam adolescens, & doctrina liberaliter institutus, & gratiosus apud populum ob Germanici patris virtutem. Hunc enim populus maximo in honore habuit, quod esset moribus bene temperatis, in alloquiis comis & affabilis, quodque princeps dignatione cum omnibus par esse voluerit. Quibus fiebat, ut tam senatus quam populus majorem in modum eum diligerent colerentque; atque etiam è singulis gentibus in provincias redactis, alii quidem suavitate ejus in congressu & colloquiis capti, alii vero, ubi auditione eorum narrationis ea acciperent. ipsoque mortuo luctum omnes ingentem prætulerunt, non * ex observantia in imperium simulate calamitatem lugentes, sed sincero mœrore eam ut suam deplorantes, quod unus- *De Tiberio Gemello & Cajo Germanici filio.* *Germanicus populi delicie.*

[t] Εὐδαίμων τε] *L. B.* εὐδαίμοντά τε.
[v] Ποιοῖο τῷ τελευτῷ,] Ita cum *Busb. Vat.* & *Zonara*, & *Lugd. Bat.* ποιοῖς in *Editis Aliisque.*
[x] Παισὶν οἷς εἶεν τὸν ὄλβον καταλειπόμενον.] Παισὶν οἷς τὸν ὄλβον in *Editis.* παισὶν οἷς ἔσῃ τὸν ὄλβον *Vat.* Verum cum παῖσιν οἷ εἶεν τὸν ὄλβον habeat *Busb.* & *Epiphanius* in versione sua *divitias tuis filiis qui tibi nati fuerint relinques*: rescribere non dubitarim, παισὶν οἷς εἶεν τὸν ὄλβον καταλειπόμενον. *Lugd. Bat.* τελευτῷ ἐσομένῳ παισὶν, (fortè ἐπὶ παισὶν Coccejus) οἷς ἦσθα τὸν βίον καταλιπόμενον.
[y] Μνημονεύειν δ' ὁπότε] Μνημόνευε *Busb.*
[z] Τὸ θεῖον τὸ ἐξαπατείλαν] Θεὸς τὸ ἐξαπ. *Vat.* & *Hen. à pr. m.* Θεὸν τὸ *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[a] Τίθοιο.] *Lugd. Bat.* in *Marg.* τίθεσο.
[b] Ποιεῖσθαι εἰς χεῖρές] Ποιοῦ εἰς χεῖρας σοὶ παρ. *Busb.*
[c] Κατεφάνη τεθαυμάσθαι ἄξιος.] Κατεφάνη τι θαύματος ἄξιος *Vat.* & *Hen. à pr. m.* ἐφάνη θαύματος ἄξιος *Busb.*
[d] Χαλεπῶς φέρουσα] Conf. lib. VI. sup. c. 14. §. 3. SPANH.
[e] Τὴν Ἀγρίππα τῆς δυσχερείας,] Illa δ' Ἀγρίππα inserui, auctoritate *Cod. Busb.* & *Epiphanii.*
[f] Τὸ μὲν Τιβερίῳ] Τῷ μὲν Τιβ. *Busb.*

* *Copularetur*;] Is *scilicet* cui Agrippas in custodiam traditus erat. nam eadem catena & militem & reum copulabat, teste *Seneca*. Ep. 5. qua de re videsis *Brissonium* de *Formulis*. l. 5. p. 474. *Edit. Francof.*
[g] Στοιχεὺς τροφὰς] Cum ὁ στοιχεὺς habeant *Codd. Gall.* & *Busb.* & *Stœcheus* ocurrat in melioribus *Epiphanii* libris; placuit Στοιχεὺς pro Στυχεὺς *Editorum* rescribere.
[h] Πράσεως,] *Gen.* πράξεως.
[i] Ἐπ' αὐτῷ] Περὶ αὐτῷ *Busb.*
[k] Προσαγαγεῖν] *L. B.* Προσαγαγέσθαι.
[l] Χρῄζειν γὰρ ἀφικέσθαι,] Χρῄζῃ γὰρ ἀφικέσθαι σφίσι δ. λ. πρὶν τελοῦτᾶν *Busb.*
[m] Τελευτᾶν.] *L. B.* τελοῦτᾶν.
[n] Τῷ βουλεύειν] Ita lego cum *Cod. Busb.* & βούλεσθαι in *cæteris.*
[o] Ὁμιλητοὶ] Scribe ὁμιλητότες. COCC.
[p] Πύστει τῶν ἐκείνου] Ita lego. πίστει in *libris.* HUDS. Præterquam in *Lugd. Bat.* qui clare (ut ubique in hoc verbo) emendationem istam comprobat. HAV.
* *Ex —— lugentes*,] Quin & aliter verti potest, si πρὸς reseratur ad συμφορᾷ.

unuſquiſque ejus mortem ſemetipſum propius attingere crediderit. Quæ res & filio ipſius plurimum profuerunt ad omnium benevolentiam conciliandam: interque alios maxime etiam milites adeo devincti tenebantur, ut in lucro deputarent vel mortem, ſi neceſſe eſſet, oppetere, modo ei imperium poſſent aſſerere.

Augurium Tiberii de ſucceſſore.

9. Tunc autem Tiberius, cum Euodum juſſiſſet poſtridie filios ſummo mane ad ipſum adducere, Deos patrios precatur, ut eum qui in principatum ſucceſſurus eſſet, manifeſto aliquo indicio ſibi oſtenderent, id quidem modis omnibus agens ut nepoti ſuo imperium relinqueret, plus vero ſigno, quod Deus oſtenſurus eſſet, fiſus, quam ſuæ ſententiæ aut voluntati. Augurium itaque ei propoſitum erat, illi ceſſurum eſſe imperium qui ſequenti die ad ſe prior acceſſiſſet. Cum iſta ſecum reputaſſet, mittit ad nepotis ſui pædagogum, jubens ut prima luce puerum ad ipſum perduceret, † exiſtimans Deum inſuper habiturum eſſe imperatoris munus. Deus autem quod ille deſignavit irritum eſſe juſſit. Quippe cum is ita cogitaſſet, ubi illuxit, juſſit Euodum ut puerum qui prior adeſſet intro vocaret. Ille vero egreſſus, cum Cajum pro cubiculi foribus offendiſſet, (nam Tiberius nondum aderat, cibo ipſi tardiuſcule parato, atque Euodus place neſciverat quid ſibi voluerit dominus) pater, inquit, te vocat, ſimulque eum introduxit. At Tiberius, ubi Caium aſpicit, tunc primum cogitare cœpit de Dei poteſtate, ſuumque ſibi plane ereptum eſſe imperium, ut qui non amplius poſſet quod ſibi viſum eſt ſtatuere. Multis itaque & ſeipſum quidem deploravit, cui adempta erat poteſtas ratum faciendi quod jam ante decreverat, itemque Tiberium nepotem ſuum, ut qui ex augurio acto & omni de ſpe imperii deciderit, vitæque diſcrimen adiret, quod foret ut ejus ſalus ab aliis iiſque potentioribus penderet, qui non ferendum cenſebunt, ut vitam cum illis ageret, nihil ipſi profutura cognatione, quem metuet ſimul & odio habebit rerum dominus, partim quod proximus ſit imperio, partim quod pro incolumitate utque rerum potiatur inſidias contra tendere non deſinet.

Cajus imperium præripit Tiberii nepoti.

Tiberius genethliacis deditus.

Erat autem Tiberius maxime addictus prædictionibus ex natalitiis; ad eas quæ feliciter evenerant vitam exigens, magis quam ii qui ſe totos huic rei dediderant. adeo ut Galbam aliquando ad ipſum venientem conſpicatus, ad quoſdam ei maxime neceſſarios dixerit, ecce homo qui Romanorum imperio aliquando erit honoratus. atque ille maxime *omnium* ex imperatoribus omni quod

χεῖν ἑκάστοις τὸν μετάστασιν αὐτοῦ προειλῆφθαι. ὕστερον δὲ ἀνεπαχθῶς ὁμίλησε τοῖς ἀνθρώποις [q] ἐξ ὧν μέγα ὄφελος τῷ παιδὶ αὐτοῦ παρὰ πᾶσι [r] κατελέλειπτο· τοῖς τε ἄλλοις καὶ μάλιστα τὸ στρατιωτικὸν ἦρτο, [s] αἱρετὸν ἀριθμοῦντες τὸ καὶ τὴν δεχομένου ἐκείνῳ παρασχεθῆναι, εἰ δεήσοι τελευτᾶν.

θ'. Ὁ δὲ Τιβέριος, Εὐόδῳ πρόσταγμα πεποιημένος καὶ τὴν ὑστεραίαν ἅμα τῷ ἕῳ εἰσαγαγεῖν τοὺς παῖδας, εὔχεται τοῖς πατρίοις θεοῖς σημεῖόν τι [t] προφανῆ αὐτῷ δεῖξαι περὶ τῆς τοῦ ἡγεμονίαν [v] διαδεξομένου, σπεύδων μὲν τῷ ἰδίῳ τῷ παιδὶ αὐτοῦ καταλιπεῖν, μεῖζον δὲ δόξης τε καὶ βουλήσεως τὸ αὐτοῦ πεπρωμένως τοῦ Θεοῦ τὸ ἐπ' αὐτοῖς [x] ἀποφαινόμενον. οἰωνισμα δὴ οὖν αὐτῷ προὔκειτο, εἰς ἐκεῖνον ἥξειν τὴν ἡγεμονίαν, ὃς ἂν πρῶτος τὴν ἐπιοῦσαν ἀφίκοιτο πρὸς αὐτὸν πρότερος. ταῦτα διανοηθεὶς, πέμπει πρὸς τὸν ἰωνὸν τὸν παιδαγωγὸν, κελεύων ἅμα πρώτῃ [y] ὥρᾳ ἄγειν τὸν [z] παῖδα πρὸς αὐτὸν [a] καταμελήσειν [b] στρατηγίας τὸ Θεὸν ὑπολαμβάνων. ὁ δὲ ἀντεψήφιζεν αὐτοῦ τῇ χθονίᾳ. ὁ μὲν δὴ ταῦτ' ἐνθυμησάμενος, ἐπὶ τάχιστα ἡμέρα ἦν, κελεύει τὸν Εὔοδον εἰσκαλεῖν τὸν παῖδων τὸν παρόντα πρότερον. ἐξελθὼν δὲ ἐκεῖνος, καὶ τὸν Γάϊον πρὸ τῶν δωματίων καταλαβών. ὁ δὲ Τιβέριος ἐν παρῷ μετεώρως τὸν τροφῆς αὐτῷ ἡδομένης, [c] ἤδει δὲ ὁ Εὔοδος οὐδὲν ὧν ἐβούλετο ὁ δεσπότης· καλεῖ σε, φησὶν, ὁ πατὴρ, καὶ [d] εἰσήγαγεν αὐτόν. Τιβέριος δὲ ὡς θεᾶται Γάϊον, τότε πρῶτον [e] εἰς ἐπίνοιαν ἐλθὼν τῆς θείας τὴν ἐξουσίας, καὶ τὴν [f] κατ' αὐτὸν ἡγεμονίαν παντελῶς [g] ἀφῃρημένην, ὀδυρόμενος οἷς [h] ψηφίσοιτο δυνάμεως ἐκπεσὼν [i] αὐτῷ μὴ ἀφαιρεθησομένης. πολλὰ δὴ [k] καταλοφύρατο, αὐτὸν μὲν τῶν ἐφ' οἷς πρόβουλεύσατο κυρούμενον [l] ἀφῃρημένον τὸ κράτος, Τιβέριον δὲ τὸν ἔγγονον, ὡς τὸν τε Ῥωμαίων δέχεσθαι δῆμον ἀμαμάρτητον καὶ τὴν σωτηρίας κεχρημένον, ἀλλὰ τὸ [m] ἐπ' ἄλλων κρειττόνων οὐκ ἀνεκτὸν [n] εἰσηγησαμένων τῷ σωναγορῷ [o] κείσεσθαι τὴν σωτηρίαν, αὐτῷ τὸν μὴ συγγνώστως ὠφελεῖν δυναμένῳ, φόβῳ τε καὶ μίσει τῶν ἐφεστηκότος χρησομένῳ πρὸς αὐτὸν, τὰ μὲν ὡς προσπορευομένῳ τῇ ἀρχῇ, τὰ δὲ ὡς ἀντεπιβουλεύοντι τέ τε τὴν σωτηρίας καὶ τὴν ἀπολήψεως τῶν πραγμάτων μὴ ἀφησομένου. ὧν ἕνεκα καὶ [p] φιλιαλογίᾳ Τιβέριος τὰ μάλιστα προσκείμενος, [q] κατὰ τὰ καλορθούμενα αὐτῆς μειζόνως τοῖς τότε ἀναπεμπόντων ἐκείνως τὸν βίον [r] ἐζηλωμένος. Γάλβαν οὖν ποτε θεασάμενος ὡς αὐτὸν εἰσιόντα, φησὶ πρὸς τοὺς ἀπιστοτάτους αὐτῷ, ὡς [s] προσηκόντως ἀνὴρ τῆς Ῥωμαίων [t] ποτὲ τιμησόμενος [v] ἡγεμονίας. [x] τά τε πάντα μαντικῶν ὁπόσα ἐχόμενα πιθανὰ ἡγεμένος ἡγεμόνων μάλιστα ἀνὴρ ἦτος, ὑπὸ τῆς

[q] Ἐξ ὧν μέγα ὄφελος] Μέγα ὄφελος Δημ. τούτων Busb.
[r] Κατελέλειπτο] Καθαλέλειπτο Hen.
[s] Αἱρετὸν ἀριθμοῦντες] Αἱρετῶν ἀριθμοῦντες Ε καὶ τ Vat. Lugd. Bat. & Hen.
[t] Προφανῆ] L. B. in Marg. πρόσφατον.
[v] Διαδεξομένου,] Διαδεξόμενα Busb.
[x] Ἀποφαινόμενον.] Καταφαινόμενον Gall.
[y] Ὥρᾳ ἄγειν] Ἡμέραν Busb. (Lugd. Bat. in Marg.) & Hen. à pr. m.
[z] Καταμελήσειν] Antea diſtinctum erat, παῖδα, ὡς αὐτὸν.
[a] Καταμελήσειν —— ὑπολαμβάνων.] Hujus loci verſionem non aſſequor. itaque & mihi lubet experiri, verto, *ſperans fore ut in hoc ejus artificio conniveret Deus.* ad verbum, *ut hoc ejus artificium negligeret Deus*, i. e. *huic ſe non interponeret, nec impediret, quo minus optatum haberet eventum.* ut στρατηγία ſumatur pro στρατήγημα. IBBETSONUS.
† *Exiſtimans —— munus,*] Putans illa re numinis ſuperare ſententiam. *Epiphan.*
[b] Στρατηγίας] L. B. στρατηγίᾳ.
[c] Ἤδει δὲ ὁ Εὔοδος] Ita lego cum Cod. Busb. favente aliquantulum *Epiphanio.* antea erat, ἡδομένης ἤδει ὃ εἶδεν ὧν ἐβούλετο.
[d] Εἰσήγαγεν] L. B. εἰσῆγεν.
[e] Εἰς ἐπίνοιαν ἐλθὼν] Εἰς εὕροιαν Busb.
[f] Κατ' αὐτὸν] L. B. κατατὸν.
[g] Ἀφῃρημένην,] Ita diſtinxi, cum in *Editis* eſſet ἀφῃρημένην ἐπικυρῶν οἷς ψηφίσοιτο, δυνάμεως &c.
[h] Ψηφίσοιτο δυνάμεως] Ψηφίσαιτο Gall. & L. B.
[i] Αὐτῷ] L. B. αὐτῆ.
[k] Κατελοφύρατο,] Ita Busb. & Epiphan. κατολοφυράμενον in *ceteris.*
[l] Ἀφῃρημένον τὸ κράτος,] Ἀφῃρημένην Vat.
[m] Ἐπ' ἄλλων κρειττόνων] L. B. in Marg. notat ſcribendum forte, ἐπὶ ἄλλῳ κρείττονι.
[n] Εἰσηγησαμένων τῷ σωναγορῷ] Ita pro εἰσηγησαμένην vel εἰσηγησαμένῳ ut in *Editis Aliiſque.*
[o] Κείσεσθαι τὴν σωτηρίαν,] Hoc modo diſtinxi. prius erat, κείσεσθαι, τὴν σωτηρίαν αὐτῷ δὲ μὴ &c.
[p] Φιλιαλογίᾳ] Ideo Juvenalis Sat. 10. ℣. 94. ait eum Capreis hæſiſſe, *Cum grege Chaldæo.* REL.
[q] Κατὰ τὰ καλορθούμενα] Ita legendum cenſui levicula cum mutatione. antea erat, καὶ καλορθούμενα αὐτῇ μειζόνως τ. ἐ. τ. ἀ. ἐκόντων τ. β. ἐζηλωμένον. nullo plane ſenſu. HUDS. Verſ. *ad eas quæ feliciter evenerant vitam exigens*, quæ perſpicuum non fundunt ſenſum. videtur etiam prior lectio levicula cum mutatione defendi poſſe. καὶ καλορθούμενα αὐτῇ, μειζόνως τοῖς τότε ἀναπεμπόντων ἐκείνως, ἐζηλωμένον. Sic lego mutato ſolum τότε in τοῦτε, & verto, *illius virtutes prolixius etiam iis, qui ad hoc vitæ genus ſe ſponte contulerant, laudans & extollens.* neſcio tamen an ἐζηλωμένον in ἐζηλωμένῳ non ſit mutandum. IBBETSON.
[r] Ἐζηλωμένον.] Κατηγμένον Vat. & Hen. à pr. m. κατηγμένῳ Gall.
[s] Προσηκόντως] L. B. Προσηκόντοιτο.
[t] Ποτὲ τιμησόμενος ἡγεμονίας.] Sic Busb. τιμησόμενον in *Editis Aliiſque.*
[v] Ἡγεμονίᾳ.] Nota quod Imperatores ἡγεμόνες dicantur. REL.
[x] Τά τε —— ἡγεμόνων] De Tiberio oſtenſis tribuente *Sueton. Tiber.* c. 72. SPANH.

τῦ ἐπαληθεύσος αὐτῶν ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ἐχρῆτο αὐτῷς. καὶ τότε ἐν χαλεποῖς ἦν συντυχίαις τῦ γεγονότος, ὡς ἐπ' ἀπολωλότι τῷ ἡδὺ τοῦ παιδὸς ἀχθεινῶς [y] διατιθέμενος, καὶ κατάμεμψιν αὐτοῦ ποιούμενος, [z] ταύτῃ [a] οἰώνησιν προμηθῶς. παρὸν γὰρ αὐτῷ λύπης ἀπηλλαγμένῳ τελευτᾶν ἀμαθίᾳ τῶν ἐσομένων, [b] διαφθείρεσθαι τῷ προεγνωκὼς τὴν ἐσομένην δυσχίαν τῶν Φιλτάτων πλούτων. καίπερ ἢ συντεταραγμένος τῇ ψυχῇ δόξαν τὴν ἀρχῆς εἰς ὃς οὐκ ἤθελεν προῖδω, ἄκων τε καὶ μὴ βουλόμενος φησὶ γοῦν πρὸς τὸν Γάϊον, "ὦ παῖ, καί περ μοὶ συμφερόντως Τιβερίῳ ἢ κατὰ σὲ ὄντος, δόξῃ τε τῇ ἐμαυτοῦ, "καὶ [c] τῷ ὁμοψήφῳ ἐπ' αὐτῇ τῶν θεῶν, σοὶ φέρων "ἐγχειρίζω τὴν Ρωμαίων ἡγεμονίαν. [d] ἀξιῶ ἢ σὲ μη- "δὲν ἀμνημονεῖν, ὁμιλήσαντα αὐτῇ, μήτε εὐνοίας τῆς "ἐμῆς, ὃς εἰς τοσόνδε σὲ ἀξιώματος καθίστημι μέγεθος, "μήτε τοῦ πρὸς Τιβέριον συγγενοῦς, ἀλλ' ἐπισκόπουντα, "ὡς σοί τε τοῖς θεοῖς, καὶ μετ' αὐτοὺς τοιῶνδε σοὶ κα- "τασκεύην ἀγαθῶν παρεχῆς, ἀμείβεσθαί μοι τὸ ἐπ' αὐτοῖς "προθυμον, καὶ ἅμα Τιβερίῳ φροντίζειν ἀφ' τῆς συγ- "γενείας· ἄλλως τε [e] γινώσκειν ὡς τεῖχος σοὶ ἐκ τῆς ἀρ- "χῆς ὁμοῦ ἐκ τῆς σωτηρίας πρεῖον γένοιτο ἂν Τιβέριος, "φροίμιον ἢ δυσχερῶς μεθισάμενος. [f] αἱ τε γὰρ μονώ- "σεις ἐπικίνδυνοι τοῖς εἰς τηλικούτων πταισμάτων ὄγκον "[g] καταστᾶσιν, [h] καὶ θεοῖς οὐκ ἀτιμώρητα [i] ὁπόσα πρὸς "δίκης πραττόμενα ἀφανίζοι ἢ νόμος τὸ ἕτερος πράσ- "σειν προκαλοῦν." τοῦτα μὲν ὁ Τιβέριος ἔλεγε, ὁ μὴν πιθανὸς ἦν τῷ Γαΐῳ καί περ ὑποψιχυρμένῳ· ἀλλὰ κατασχὼν εἰς τὴν ἀρχὴν, τόν τε Τιβέριον μαντείαις [ii] αἱρεθέντα τῆς ἐκείνου, καὶ τὸς, ὀλίγοις [k] ἐπ' αὐτὸν συντεθεισῶν, μετ' οὐ πολὺ τελευτᾷ.

ι'. Τιβέριος ἢ [l] τότε τὸν Γάϊον ἀποδείξας πρόδοχον τῆς ἡγεμονίας, ὀλίγας ὑπερβὰς ἡμέρας, [m] ἔθανε, ἀφὼν αὐτὸς τὴν ἀρχὴν [n] ἡμέρας τρεῖς καὶ πέντε μῆνας, πρὸς ἑνιαυτοῖν δυοῖν καὶ εἴκοσι. Γάϊος ἢ ὧν αὐτοκράτωρ τέταρτος. [o] Ρωμαῖοι μὲν δὴ, [p] πύσει τῦ Τιβερίου τελευτῆς, [q] εὐφραίνοντο μὲν τῷ ἀγαθῷ τῦ ἀγγελίας· ὁ μὴν πιστεύειν γε ῥᾳστος ἦν αὐτοῖς, ὁ τῷ μὴ βούλεσθαι, [r] πρὸ πολλῶν γὰρ ἂν ἐτίμησαν χρημάτων τὸ ἐπαληθεῦσαι τῶν λόγων, δέει ἢ μὴ ψευδοῦς τῆς ἀγγελίας λεγομένης προεξαναστάντες [s] ὑπόδηλοι ὦσι τοῖς αὐτῶν χάρμασιν, εἶτ' [t] ἀπόλοιντο ἀφορολῆς αὐτῶν [v] λεγομένης· πολλοὺς γὰρ ἀνὴρ εἷς ἅπας Ρωμαίων τοὺς εὐπατρίδας εἰργάσατο δεινὰ, δυσόργητος ὑπὲρ πάσιν ὢν, καὶ ἀνήκεστος εἰς τὸ ἐργάζεσθαι καταστάς, εἰ καὶ χωρὶς λόγου τὴν αἰτίαν ἐπανέλοιτο τοῦ μισεῖν, καὶ ὑπὲρ πάσι μὲν οἷς [x] κέκτηται ἐξαρκοῦν φύσιν ἔχων, εἰς

vel affine erat vaticinationibus credendum esse ratus, eo quod eum *aliquoties* non fefellerint, eas in rebus agendis adhibuit. Et tunc in angustiis erat propter eventum qui acciderat, graviter dolens ac si nepos jam exstinctus esset, & semetipsum accusans quod de venturis solicitus augurio uti voluisset. cum enim sibi, à mœrore vacuo, liceret è vita excedere futurorum ignoratione, *jam* de se *plane* actum esse, ut qui moriturus esset cum præsensione malorum quæ sibi charissimis eventura erant. Quamvis autem conturbatus erat, quod inopinato adeo alii, quam ipse voluerit, imperii vices habituri sint, Cajo tamen invitus & præter voluntatem dixit, "Fili, etsi Tiberius mihi te genere pro- *Cajo imperium & Tiberium Gemellum commendat.*
"pinquior sit, ego tamen & meopte judicio &
"Deorum suffragiis tibi in manus trado Romano-
"rum imperium. te vero oro atque obsecro, ne
"ei admotus oblivisearis aut meæ benevolentiæ,
"qui te in tantæ dignitatis fastigium provexi, aut
"tuæ cum Tiberio cognationis; sed, intelligens
"quod Diis volentibus & secundum eos tantorum
"beneficiorum tibi auctor fuerim, gratiam mihi
"referas pro mea ad ista propensa voluntate, Ti-
"beriique ut cognati rationem habeas: præterea-
"que scias quod superstes Tiberius tibi erit im-
"perii simul & salutis propugnaculum, interitus
"vero illius calamitatum origo. periculosa enim
"solitudo in ejusmodi rerum celsitudine constitu-
"tis; nec Dii inulta patientur quæ † præter jus fas-
"que perpetrata legem deleant alia agere præci-
"pientem." Ista quidem loquutus est Tiberius, haud tamen Cajo persuadebat, licet ita facturum recipiebat: sed in imperio collocatus, & Tiberium *Tiberii nepotem* juxta illius præsagium tollit, & ipse non multo post ex insidiis in semet structis interemptus est. *Cajus Tiberium nepotem Tiberii tollit.*

10. At Tiberius, cum eo tempore Cajum principatus successorem declarasset, paucis diebus *huic rei* superstes vita decessit, postquam imperium tenuisset annos duos & viginti, ac præterea menses quinque & dies tres. Cajus autem quartus *Romanorum* erat imperator. Cumque Romanis quidem de morte Tiberii allatum esset, ex bono nuncio in sinu gaudebant, vix tamen ausi sunt inducere animum ut crederent, non quod id *magnopere* non vellent, nam verum esse quod nunciaretur vel ingenti pecunia redemptum irent; sed quod vererentur ne vano rumore ante tempus excitati gaudium suum proderent, deinde accusatione in eos instituta male perirent. Ille enim unus omnium patriciis Romanis mala quamplurima intulerat: homo ex qualibet re iracundia inflammatus, & qui ab ea exercenda cohiberi non potuit, etiamsi odii in aliquem temere causam arripuisset, & natura quidem pro- *Ex Tiberii morte magna populi lætitia.*
cli-

[y] Διατιθέμενος] Διανείμενος *Busb.*
[z] Ταύτῃ] *L. B.* ἢ τῇ τύχῃ.
[a] Οἰώνησιν] Scribe οἰώνισιν. COCC.
[b] Διαφθείρεσθαι] Ita quoque *L. B.* habet in contextu, sed in *Marg.* ἀφανίζεσθαι.
[c] Τῷ ὁμοψήφῳ] Τῇ ὁμοψήφῳ *Busb.*
[d] Ἀξιῶ ἢ σὲ μηδὲν ἀμνημονεῖν,] Ἀξιῶ τε σὲ μὴ ἀμνημονεῖν *Busb.*
[e] Γινώσκειν] *L. B.* γινώσκων. Coccejus ἀλλως τε καὶ γινώσκων.
[f] Αἵ τε —— ὀλιγαλῶν.] De Tiberii Nepote, a Cajo interempto, Philo Legat. ad Cajum p. 995. D. E. & p. 996. SPANH.
[g] Καταστᾶσιν,] Ita lego. καθίσασιν in *libris.*
[h] Καὶ θεοῖς οὐκ] Οὐ γὰρ ἀτιμώρητα τοῖς θεοῖς *Busb.*
[i] Ὁπόσα πρὸς δίκης πραττόμενα] Quod contra fas aut jus aut contra fœdus naturæ perpetratum *Rufinus.* SPANH.
[ii] Αἱρεθέντα τῆς ἐκείνου,] Αἱρεθέντος *Busb.* (αἱρεθείσης) *Lugd. Bat.* Coccejus ἀναιρεθέντα) forsan αἱρεθέντι τοῖς.
[k] Ἐπ' αὐτὸν συντεθεισῶν,] Ἐπ' αὐτῷ *Busb.*
[l] Τότε τὸν Γάϊον ἀποδείξας] Illud τότε è *Cod. Busb.* & *Epiphan.*
[m] Ἔθανε, —— εἴκοσι.] Conf. ἀλλως. lib. 2. c. 9. §. 5. Pro πέντε μῆνας Zonaras, qui Josephum hic, ut solet, exscribit, habet ἑπτὰ μῆνας, sicut Dio, l. LVIII. p 639. B. SPANH.
[n] Ἡμέρας τρεῖς καὶ πέντε μῆνας,] Cn. Acerronio Proculo & C. Pontio Nigrino Coss. mortem obiit XVII. Kal. Apr. (*Suet. Tib.* c. 73. *Tacit. Ann.* VI. 50.) seu potius VII. sive Martis die XXVI. quum post Augusti excessum imperasset annos XXII. menses VII. dies VII. ut refert *Dio* in fine libri 58. non menses V. dies III. ut hic loci. nec menses VI. dies III. ut in *lib.* 2. *de Bello. Usserius* in *Annalibus* ad A. M. 4750. *Zonaras*, qui *Josephum* solet exscribere, habet μῆνας ἑπτὰ καὶ ἡμέρας ἴσας. Videsis *Pagi Criticam* ad *Baron.* p. 29. HUDS. At ipse lib. de bell. II. 8. sex menses ei spatio dat. Dio Cassus *septem menses*, *septem dies* habet. Error itaque est à librariis profectus hic aut illic. REL.
[o] Ρωμαῖοι —— ἀγγελίας·] Ρωμαίοις ἢ ἦκε μὲν πύσις τοῦ Τ. τ. ἐφράσατό τε τῷ ἀγαθῷ τ. ἀ. ὁ μὴν ἐπίστευον. ὁ τῷ μὴ β. *Busb.*
[p] Πύσει] *Gen.* πίσει.
[q] Εὐφραίνοντο] *L. B.* ἐφράσθη.
[r] Πρὸ πολλῶν γὰρ] Illud πρὸ non agnoscit *Busb.* qui mox habet ἐτιμήσαντο, & dein ἐπαληθεύσαι.
[s] Ὑπόδηλοι ὦσι] *L. B.* ἐπὶ δηλώσει.
[t] Ἀπόλοιντο] Ita *Busb.* ἀπώλοντο in *cæteris.* in *Lugd. Bat.* ἀπολύσαντο.
[v] Λεγομένης·] Abest à *L. B.*
[x] Κέκτηται] Videtur κέκτησθαι legi debere. IBBETSON. Videlicet pro κέκτηται, quod erat in *Hudf.* & omnibus aliis excepto *L. B.* ex quo restituimus. HAV.

clivis ad ſæviendum pro arbitrio, mortemque vel leviſſimorum ſupplicium conſtituens. adeo ut cum rumorem de eo ſparſum libentiſſime audirent, lætitia perfrui quantum vellent inhibiti fuerint malorum metu, quæ fruſtrata ſpe ante oculos verſabantur. Marſyas vero Agrippæ libertus, audita Tiberii morte, contento curſu Agrippæ nunciatum properabat; cumque ipſum forte offendiſſet in via quæ duceret in balneum admoto ei capite, ſermone Hebraïco, mortuus eſt, inquit, leo. Ille vero, cum probe norit quid ſibi vellet iſtis verbis, & inde lætitia geſtiret, "at tibi, inquit, tum "pro cæteris officiis, tum pro læto hoc nuncio, "gratias omnes & ago & habeo, modo vera ſint "quæ nnncias." Tum centurio, qui præerat cuſtodiæ Agrippæ; cum animadvertiſſet qua feſtinatione accederet Marſyas, & quantum gaudii ex illius verbis obortum eſſet Agrippæ, ſuſpicatus ſermonem illis fuiſſe de re nova, *protinus* eos interrogavit, de ſermonibus quos inter ſe conferrent. Illi vero primum quidem diverticula quærebant, cum autem inſtaret *centurio*, Agrippa ei, ut qui jam amicus eſſet, ſine mora omnia aperit. Atque ille ex iis voluptate cum eo communi fruebatur, quod in rem facerent Agrippæ; eique epulas appoſuit. Cum autem iis adhiberetur, & meliuſcule biberent, aderat quidam, nuncians Tiberium vivere, & cis paucos dies in urbem reverſurum eſſe. Tunc centurio his verbis graviter turbatus, quod ea fecerat ex quibus vitæ diſcrimen adiret, ut qui morte Cæſaris audita hilariter cum vincto epularetur, Agrippam lectulo deturbat, dicitque; "Tu me "impune, ut exiſtimaſti, falles mentitus mortem "imperatoris, & non capite lues hanc linguæ pe"tulantiam?" His dictis, Agrippam, quem prius ſolverat, vinciri jubet, & accuratiorem ei quam antea cuſtodiam adhibet. atque eam noctem Agrippa in his malis exegit: poſtridie vero rumor in urbe de Tiberii morte increbuit, nec ab ea divulganda jam refugerunt homines, quibuſdam etiam *hac de cauſa* ſacra facientibus; moxque allatæ ſunt à Cajo literæ, alteræ ad ſenatum quibus Tiberii mortem ſignificabat ſeque in *defuncti* imperium ſucceſſiſſe, alteræ ad Piſonem urbi præfectum, quæ & hoc ipſum nunciarunt, juſſeruntque Agrippam è militum cuſtodia in eas ædes transferri quas habitabat antequam vinciretur: adeo ut vacuus à timore in poſterum illic ageret. nam in cuſtodia quidem ſervabatur, ita tamen ut remiſſius haberetur viveretque. At Cajus, poſtquam Romam venit; perducto ſecum Tiberii corpore, more patrio magnifice eum ſepelivit, voluitque eadem die Agrippam è vinculis dimiſiſſe, niſi ei obſtitiſſet Antonia, minime quidem ex odio in vinctum, ſed ut decori quod ad Cajum attinet ratio haberetur: ne, ſi confeſtim ſolveret quem ille vinxerat, cum læ-

Marſyas Agrippæ Tiberii mortem nunciat.

Rumor it Tiberium adhuc vivere.

Agrippa artiorem in cuſtodiam datur.

Cajus ſenatui & Piſoni ſignificat mortem Tiberii.

θάνατόν [y] τε καὶ τ κυφοτάτων ἀναπηδεῖς τλὼ ζημίαν. ὥστε ἡδονῇ ℈ ἐπ' αὐτῷ λόγυ φέρουσες τλὼ ἀκρόασιν, εἰς ὅσον ἐβούλοντο ἀπολαύσαλε χρῆναι σκεκώλυντο δείμαλι κακῶν, ἃ προσεώρᾶτο ψαυθεῖσι τῆς ἐλπίδος. Μαρσύας ℌ τοῦ Αγρίππα ὁ ἀπελεύθερος, πυθόμενος [z] Τιβέριν τλὼ τελαυτλὼ, [a] ἔθη δρομαῖος [b] τῷ Αγρίππα [c] ἀγγελιόμενος. καὶ καταλαβὼν ἐν ἐξόδοις ὄντα εἰς τὸ βαλανεῖον, σωνεύσας πρὸς αὐτὸν, γλώσῃ τῇ Εβραίων, [d] τεθνηκεν ὁ λέων, φησίν. ὁ ℌ σωίησίν τι ℈ λόγυ πυησάμενος, καὶ χάρμαλι [e] τ ἐπ' αὐτῷ προσενεχθεὶς, "ἀλλά "σοι τ ἀπάντων καὶ τ δὴ τῶνδε εὐαγγελίας χάριτες ἐν "ἐμοὶ παντοῖαι [f] γένοιντ], μόνον ἂν ἀληθῆ τὰ λεγόμενα "εἴη." καὶ ὁ ἑκατονταρχης, ὅς γε τῇ Φυλακῇ ἐφειστήκει τὸ Αγρίππα, θεώμενος τλὼ τε σωδλὼ μεθ' οἵας ὁ Μαρσύας ἀφίκετο, καὶ τὸ ἐκ τ λόγων χάρμα [g] Αγρίππα σωελθόν, ὑποτοπήσας καινῶσίν τινα γεγονέναι τ λόγων, [h] ἤρετο σφᾶς πρὸ ℈ λόγυ τὰ ἐφειστήκοτος. οἱ ℌ πως μὲν παρετρεπον, ἐγκειμένου ℌ ἀποσημαίνει ὁ Αγρίππας, ἤδη γὰρ φίλος λὼ, μηδὲν [i] ἐνδοιάσας. ὁ ℌ [k] σκοινῆταί τι τλὼ ἡδονλὼ τὰ λόγυ, ἀφὶ τὸ εἰς ἀγαθὰ τῷ Αγρίππα φέρειν, πρόσθεν τε αὐτῷ δεῖπνον. [l] εὐωχημένῳ δ' αὐτῷ, καὶ τὰ ποτε πρεσίοντος, παρλῶ τὶς λέγων, ζῇν τε τ Τιβέριον, καὶ ὀλίγων ἡμερῶν ἐπανήξειν εἰς τλὼ πόλιν. καὶ ὁ ἑκατοντάρχης δεινῶς θορυβηθεὶς τῷ λόγῳ, [m] ἀφὶ τὸ εἰς θάνατον ἀνακείμενα πεπραχέναι, [n] δεσμώτη τε καὶ ἐπ' ἀγγελία θανάτυ [o] Καίσαρος σωδιηταθαι μὴ χάρματος, ἀπωθεῖται τ Αγρίππαν τᾶς κλινίδος· καὶ, "ἦπυ, φησὶν, "λήσειν με σωνοεῖς θάναλον τὰ αὐτοκράτορος καταψευ"σάμενος, ἀλλ' ὁ [p] κεφαλῇ τῇ σῇ τᾶτον [q] ἀναμαξά"μενος τ λόγον;" ταῦτα εἰπὼν [r] κελεύει δῆσαι τ Αγρίππαν, λευκὼς πρότερον αὐτὸν, φυλακλὼ τε ἀκριβεστέραν [s] αὐτῷ ἢ πρότερον καθίσαται. καὶ νύκτα μὲν ἐκείνλω ὁ Αγρίππας ἐν τοιάτοις λὼ κακοῖς· τῇ ℌ ὑστεραίᾳ λόγος τε [t] πολείων λὼ καὶ τλὼ πόλιν ἰσχυριζόμενος ὅτι τῇ τελαυτῇ τᾶ Τιβερίυ, ἐθαρρέν τε οἱ ἄνθρωποι φανερῶς ἤδη [v] θρυλεῖν, καί τινες ℭ θυσίας ἐπετέλουν, ὑπισχνοῦντό τε ἀφιξεσθαι πρὸς τὰ Γαΐυ, ἡ μὲν πρὸς τλὼ σύγκλητον τᾶ Τιβερίυ ἀφοσιωσόμενοι [x] τλὼ τελαυτλὼ ℭ τλὼ αὐτοῦ πρόνοιαν ἐνδείξεσθαι τ ἡγεμονίας νομιζόμενον, ἡ ℌ πρὸς [y] Πίσωνα τ φύλακα τ πόλεως, τᾶτό τε ἀγορεύσαι, καὶ τ Αγρίππαν σκελάσειν ἐκ τᾶ στρατοπέδυ μεταχήσοντα εἰς τλὼ [z] οἰκίαν ἐν ᾗ [a] πρότερον ἢ δεσμὴν διαιταν εἶχεν· [b] ὥστε ἐν χαρᾷ λοιπὸν ἦγε τὰ πρὸς αὐτῆς. φυλακὴ μὲν γὰρ ℭ τήρησις λὼ, μὴ μέντοι ἀνέσεως τ εἰς τὴν διαιταν. Γάϊος δ' ὡς [c] ἐπὶ Ρώμλω παρλῶ, ἄγων τᾶ Τιβερίυ τὸ σῶμα, ταφάς τε αὐτῷ πιστὰς πολυτελεῖς νόμοις τοῖς πατρίοις, Αγρίππαν ℌ αὐθημερὸν λύσαν [d] ὄντα πρόθυμον, κώλυμα Αντωνία ἦν, [e] ἕ π μισῇ τῷ πρὸς τ δεδεμένον, σεμνηρείᾳ ℌ τοῦ Γαΐυ εὐπρεπὴς, μὴ δόξαν ἀπάγοιτο ἡδονῇ δεχομένυ τὴν Τιβερίυ μετάσασιν, ἀν-

---

y Τε] *L. B.* ℌ.
x Τιβερίυ τλὼ τελαυτλὼ,] Τᾶ Τιβερίυ *Busb.*
a Εθῆ δρομαῖος] Ωθεῖτο *Busb.*
b Τῷ Αγρίππα] Ita cum *Cod. Busb.* τ Αγρίππαν in *cæteris.*
c Αγγελιόμενος.] Eſt qui malit ἀγγελόμενος, nihil tamen mutare volui, licet ſimplex ἀγγελίζομαι, à quo ἀγγελιόμαι, raro occurrat.
d Τέθνηκεν ὁ λέων, φησίν.] Familiare erat Judæis tyrannice dominantes appellare *Leones*, ut conſtat ex 2 *Tim.* c. 4. v. 17. *Eſth.* c. 14. v. 13. & *Ezech.* c. 19. Videſis *Grotium* ad 2 *Tim.* c. 4. v. 17. & *L. Capellum* in *Spicilegio* ad *Tim.* loco citato.
e Τῶν ἐπ' αὐτῷ] *L. B.* τῷ ἐπ' αὐτῷ. utrumque ferri poteſt. HAV.
f Γένοιντ'),] Illud ἂν è *Cod. Busb.* qui etiam γένοιντο habet.
g Αγρίππα] Τῷ Αγρίππα *Vat.*
h Ηρετο σφᾶς] *Al.* ἤρετο.
i Ενδοιάσας.] Conf. ſupr. §. 4. SPANH.
k Εκοινῆτό τε] *Gen.* σκοινῆτό τε.
l Εὐωχημένῳ δ' αὐτῷ,] Εὐωχημένων δ' αὐτῶν *Busb.*
m Διὰ τὸ εἰς θάνατον] Ὡς εἰς θάνατον ἀνακείμενα πεπραχὼς *Busb.*
n Δεσμώτη ——— χάρματος,] Conf. infr. cap. 9. §. 4. SPANH.
o Καίσαρος σωδιηταθαι] Αὐτοκράτορος σωδιατεθῆναι *Busb.*
p Κεφαλῇ ——— λόγον;] Ex Homero Odyſſ. τ. v. 92. ἰῷδυσα μίγα ἔργον, ὃ σῇ κεφαλῇ ἀναμάξεις. SPANH.
q Αναμαξάμενος τ λόγον;] Αναμαξόμενος *Gall.*
r Κελαύσῃ δῆσαι τ Αγρίππαν,] Κελαύσῃ δῆσαι, αὐτὸν ἤδη λευκὸς *Busb.*
s Αὐτῷ ἢ πρότερον καθίσαται.] Η πρότερον αὐτῷ καθίσαι *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* αὐτῷ ἢ πρ. καθίσαι *Busb.*
t Πλείων λὼ καὶ τλὼ πόλιν] Πλειόνων *Busb.*
v Θρυλεῖν,] Θροεῖν *Busb.* & *Lugd. Bat.* θρυλλεῖν *Gall.* HUDS. Lege θρυλλεῖν cum *Gall.* IBBETS.
x Τλὼ τελαυτλὼ καὶ τλὼ αὐτοῦ] Τὸν θάνατον *Busb.*
y Πίσωνα τ φύλακα τ πόλεως,] Πείσωνα *Busb.*
z Οἰκίαν ἐν] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* οἰκίαν in *reliquis.*
a Πρότερον ἢ δεσμὼν διαιταν εἶχεν.] Πρότερον δ' δεσμῶν *Busb.*
b Ωστε ἐν χαρᾷ] Ita *Vat. Busb.* & *Epiphan.* ὥστε in *Edito Aliiſque.*
c Επὶ Ρώμλω παρλῶ,] Επὶ Ρώμης *Busb.*
d Οντα πρόθυμον,] Forte ὄλλα πρόθυμα. COCC.
e Οὐ τι μισῇ τῷ πρὸς τ δεδεμένον,] Ita etiam *Epiphan.* ὃ τιμᾶσθαι τῷ πρὸς τ δ. *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*

f Απο-

ἄνδρα ὑπ' ἐκείνῳ δεδεμένον λύων ἐκ τοῦ ὀχέως. διελθουσῶν μέντοι ὀλίγων ἡμερῶν, μεταπεμψάμενος αὐτὸν εἰς τὴν οἰκον, [f] ἀποκείρῃ τε αὐτὸν, καὶ μεταμφιέννυσιν· εἶτα ἐπὶ τὸ διάδημα τοῦτο τιθῇσι τῇ κεφαλῇ, καὶ [g] βασιλέα καθίζησιν αὐτὸν τῆς Φιλίππου τετραρχίας, [h] δωρησάμενος αὐτῷ ἔτι τὴν Λυσανίου τετραρχίαν, ἀλλάττει τε τὴν σιδηρᾶν ἁλύσιν χρυσῇ ἰσοσταθμον. [i] ἱππάρχου τε [k] ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἐκπέμπει Μάρυλλον.

ια'. Δευτέρῳ δὲ ἔτει τῆς Γαΐου Καίσαρος ἡγεμονίας, Ἀγρίππας ἠξίου συγχωρησιν αὐτῷ γενέσθαι πλεύσαντι, τὴν τε ἀρχὴν καταστησασθαι, καὶ τἄλλα εἰς δέον οἰκονομησαμένῳ ἐπανιέναι. καὶ συγχωρήσαντος αὐτοκράτορος παρ' ἐλπίδας τε ὤφθη πᾶσι βασιλεύς, πολλήν τε τῆς τύχης ἐπεδείκνυεν ὅπη τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἐξουσίαν τοῖς θεωροῦσιν ἐκ λογισμῶν ἀποφαίνουσα τὸ κρεῖττον καὶ ἐν τῷ παρόντι εὐδαίμονος. καὶ οἱ μὲν ἐμακάριζον καὶ μὴ διαμαρτίαν [l] χρησαμένην τῶν ἐλπίδων· οἱ δ' ἐν ἀπιστίᾳ τοῦ γεγονότος ἦσαν.

titia nuncium Tiberii mortis accepisse videretur. Veruntamen non multis post diebus, domum ad se accersitum tonderi, vestemque mutare jubet: impositoque deinde in ejus caput diademate, tetrarchiæ, quæ Philippi fuerat, regem constituit, adjecta etiam Lysaniæ tetrarchia, & auream catenam pro ferrea ei dedit pari pondere. Marullum autem misit, qui equitum magister esset in Judæa. *Cajus Agrippam vinculis solvit, regemque creat.*

11. Anno autem Caji Cæsaris imperii secundo petiit Agrippa, id sibi concedi ut in regnum suum ejus ordinandi gratia navigaret, ea lege ut, cum omnia quo oportet modo composuisset, ad eum reverteretur. Et permittente imperatore patriam petebat, & præter exspectationem rex ab omnibus conspectus est, quantaque esset fortunæ potestas ostendebat hominibus, qui secum reputarent superiorem ejus egestatem præsentemque felicitatem. Et alii quidem beatum prædicabant, quod de spe sua non deciderit; alii vero vix poterant animum inducere, ut rem ita esse crederent. *Agrippa in regnum suum navigat.*

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς Ἡρῴδης τετράρχης ἐξωρίσθη.

Ἡρῳδιὰς δὲ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀγρίππου, συνοικοῦσα [m] Ἡρῴδῃ, [n] τετράρχῃ τότε ὄντι τῶν Γαλιλαίας καὶ Περαίας, φθονῶ τῷ ἀδελφῷ τὴν ἐξουσίαν εἶχεν, ὁρῶσα ἐν πολὺ μείζονι ἀξιώματι γεγενημένον ἀνδρὸς ἐκ αὐτῆς, διὰ τὸ φυγῇ μὲν τότε ποιήσασθαι τὴν ἔξοδον, διαλῦσαι τὰ χρέα μὴ δυνάμενον, καθόδου δὲ μετ' ἀξιώματος, καὶ ὄντως πολλοῦ καὶ εὐδαίμονος. [o] ἐλυπεῖτο δὲ οὖν καὶ βαρέως ἔφερε [p] τῇ ὅλῃ τοσοῦτον μεταβολῇ, καὶ μάλιστα ὁπότε θεάσαιτο μὴ τῶν εἰωθότων σημείων τὰ βασιλεῖα διαφοιτῶντα τοῖς πολίταις, [q] ὑπεκρυπτέσθαι οὐκ ἠνείχετο τὴν δυσχέρειαν καὶ φθόνον, ἀλλὰ τὸν ἄνδρα ἐξῆρε, κελεύουσα ὅπη τὰ Ῥώμης πλεῖν ὅπη μνησείᾳ τῶν ἴσων. "ἐγὼ "γὰρ ἀνεκτὸν εἶναι, [r] φησὶ, τὸ ζῆν, εἰ Ἀγρίππας Ἀριστο- "βούλου μὲν υἱὸς ὢν, θανεῖν ὑπὸ δὲ πατρὸς κατεγνωσμέ- "νου, πενίᾳ δὲ ὑπάρχων σιωπῇ, ὡς πόλεως αὐτῷ ὑπηκοΐ- "ζειν παναληθῆ τὰ ἐφ' ἡμέρας, φυγῇ δὲ τὰ δεδανεικό- "των τὰ πλοῦτον πεποιημένου, ἐπανελθόντι βασιλεύς, "αὐτὸς δέ γε ὢν πρὸς βασιλέως, καὶ τὰ συγγενῆ τὰ ἀρχῆς "καλοῦντος αὐτὸν ὅπη μεταποιησῃ τὰ ἴσων, καθέζοιτο "ἀγαπῶν ἐν ἰδιωτείᾳ διαβιοῦν. ἀλλ' εἰ μὴ πρότερόν γε, "Ἡρῴδη, μηδὲν ἐλύπει σε τὸ ἐν ἐλάττονι τιμῇ πατρὸς ὄν "γέγονας εἶναι, νῦν γοῦν ὀρέχθητι συγγενῆ ἀξιώμα- "τος· μηδὲ ὑπόμενε κατὰ πρόσχυσιν τιμῆς ἀνδρὶ, "πλούτου τεθεραπευκότι τὸν σὸν, μηδὲ πενίαν ἀποφήνῃς "τῷ ἐκείνου, τὰ ἡμετέρας εὐπορίας ἀρετῇ μᾶλλον χρῆται "δυναμένῳ, μηδὲ διατρεύειν ἀνεπαίσχυντον ἡγοῦ τὰ "χθὲς καὶ πρώην ἐλεῶ τῷ σῷ διαβεβιωκότων. ἀλλ' ὅπη "τὰ Ῥώμης ἴωμεν, καὶ μήτε πόνου φειδώ τις ἔστω, μήτε "δεήσεις δαπάνης καὶ χρυσίου, διὰ τὸ μὴ ἐπ' ὀδα- "μινοῖς [s] ἐν βελτίοσιν ἡγεῖσθαι τὴν τήρησιν αὐτῶν ἀνα- "λώσεως [t] τὰ ἐπὶ κτήσει βασιλείας ἐσομένης.

[f] Ἀποκείρῃ] Zonaras p. 276. A. κείρει τε τὸ πρόσθεν τὰ τρίχας. SPANH.

[g] Βασιλέα —— τετραρχίας,] Conf. ἀλλοτ. lib. 2. c. 9. § 6. SPANH.

[h] Δωρησάμενος αὐτῷ] Δωρησόμενος referibendum esse monuit Cl. *Petitus* in *Animadv. miscellan.* tom. 3. p. 238. utpote quod Lysaniæ tetrarchiam non dederit Cajus, sed se daturum promiserit, id quod postea præstitit Claudius, ut constat ex l. 19. c. 4. Non tamen opus est quidquam in textu mutare, cum familiare sit huic auctori (id quod etiam in *Polybio* observavit Casaubonus) *aoristo* ponere pro *futuris*.

[i] Ἱππάρχου] Ita quidem & *Epiphan.* forsan tamen ἵππαρχον legendum. HUDS. Ἵππαρχος in Judæam missus, Magister Equitum *Rufino*. Rectè hic *Gelen.* Præses. SPANH.

[k] Ἐπὶ —— Μαρυλλον.] Ex *Busb.*

[l] Χρησαμένην τὰ ἐλπίδων] Χρησαμένου *Busb.*

CAP. VII.

Quomodo Herodes tetrarcha in exsilium missus est.

IX.

HErodias autem Agrippæ soror, conjux Herodis tetrarchæ Galilææ atque Perææ, * invidebat fratri hanc potentiam, quod eum in celsiore honoris sede, quam maritum suum, collocatum cerneret, & quod *de provincia* quidem cum fuga discesserit non valens debita dissolvere, revertus autem esset dignitate auctus, adeoque multa felicitate. Itaque dolebat, graviterque ferebat tantam *rerum* mutationem; maximeque cum illum vidisset regiis insignibus ornatum per turbas invehi, non *amplius* sustinuit * invidiæ suæ infelicitatem clam habere, sed virum exstimulavit suo hortatu ut Romam navigaret paremque honorem ambiret. "Sibi enim vitam non vitalem esse, dicebat, si Agrippa Aristobuli, à patre morte multati, filius, "& cum extrema inopia conflictatus, ut omnino "ei ad victum quotidianum necessaria *ab aliis* sup- "peditarentur, postquam metu creditorum fugam "per mare capessiverat, cum regia dignitate re- "verteretur; ille vero, cum esset regis filius, & "cognatio cum imperio eum excitare deberet ad "eundem statum sibimet vindicandum, vita priva- "ta contentus quiesceret. Atqui si antehac nun- "quam tibi, Herodes, molestum fuerit infra pa- "trem è quo ortus es deprimi, nunc saltem digni- "tatem tibi cognatam appete, neque sustine viro "cedere te præeunti in honore, quem non puduit "tuas aucupari divitias, neque facias ut illius ege- "stas plus valere potestate videatur quam nostra "rerum omnia copia atque affluentia, neque non "erubescendum existima illis inferiorem esse qui "heri & nudiustertius tua vixerant misericordia. "Sed Romam eamus, nec labori parcentes, nec "auri argentive impendiis, quod nequaquam me- "lius erit ea servare quam regno parando prodi- "gere." *Herodias Agrippæ fratris honoribus invidet.* *Herodias maritum suum ad regnum petendum hortatur.*

2. Il-

[m] Ἡρῴδῃ,] Conf. ἀλλοτ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[n] Τετράρχῃ ὄντι τῶν Γαλιλαίας] Conf. supr. lib 17. c. 8. §. 1. SPANH.

* *Invidebat fratri hanc potentiam,*] Potestatem fratris ex invidia non ferebat, *Epiphan.*

[o] Ἐλυπεῖτο δ' οὖν] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐλυπεῖτο δὲ καὶ in *cæteris.*

[p] Τῇ ἐπὶ τοσοῦτον μεταβολῇ,] Τῇ αὐτῇ μεταβολῇ solus *Busb.*

[q] Ὑπεκρυπτέσθαι] Ὑποκρύπτεσθαί τι *Busb.* quæ lectio satis commoda.

* *Invidiæ suæ infelicitatem clam habere,*] Si quis malit aliter interpretari, nimirum quasi ellipsis esset vocis ἴσον ante τὸ φθόνου, per me licet.

[r] Φησὶ,] *L. B.* σφίσι.

[s] Ἐν βελτίοσιν] *L. B.* ἐν βελτίοσιν ὄν.

[t] Τὰς ἐπὶ κτήσει βασιλείας ἐσομένης.] In libris τὰς, tam *Editis* quam *MSS.* HUDS. Præter *Lugd. Bat.* qui emendationi huic adstipulatur. HAV.

Frustra ei obnititur Herodes.

2. Ille vero interim quidem repugnabat, otium & quietem diligens; † suspectasque habens res Romæ turbatas, conabatur etiam uxorem meliora edocere. Illa autem, in quantum ipsum videret *ab itinere* refugientem, vehementius instabat, jubens ut regnandi causa nihil intentatum relinqueret; nec prius destitit, quam Herodem, etiam invitum, in suam sententiam pertraxisset, ut qui forte defugere non potuerit quod ipsi agere constitutum erat. Ac cum omnia, quoad liceret, magnificentissime præparasset, ut nihil sumptibus parceret, Romam, Herodiadem secum ducens, navigabat. Agrippa vero, intellecto eorum consilio & apparatu, & ipse ‡ *ad idem iter* se parabat: & quamprimum eos ora solvisse didicit, etiam ipse Romam misit Fortunatum, unum è libertis suis ad imperatorem cum muneribus & literis contra Herodem *scriptis*, utque istis de rebus Cajum ipsum *viva voce*, si opportune posset, certiorem faceret. Ille Herodem è portu subsequutus, & secunda navigatione usus, ab Herode tantum modo à tergo relictus est, ut dum ille cum Cajo loqueretur, hic ipse adveniret & literas *ei* redderet. Uterque etiam Dicæarchiam adpulit, & Cajum apud Bajas reperiunt. id autem oppidulum est Campaniæ, quinque ferme stadia dissitum à Dicæarchia. atque illic prætoria sunt splendidissime instructa & apparata, quod imperatorum quisque superiorem vincere studuerit munificentia: calidaque lavacra suppeditat iste locus, sponte è terra scaturientia, quæ & utentibus prosunt ad instaurandam valetudinem, prætereaque ad vitæ delicias *plurimum* conferunt. Cajus autem, cum eodem tempore Herodem alloqueretur, in ipsum autem primum incidebat, & Agrippæ literas perlegeret, in Herodis accusationem compositas (accusabat autem cum & conspirationis cum Sejano contra Tiberii imperium, & jam cum Artabano Partho adversus Caji dominatum, atque hoc unum ad probanda ea quæ narraret afferebat, tantum armorum apparatum in ejus armamentariis esse repositum, qui satis erit instruendis virorum septuaginta millibus) & isto indicio commotus erat, & Herodem percontabatur, an vera essent quæ de armis nunciarentur. illoque arma se habere confitente (aliud enim dicere non poterat, ne veritati obloqueretur) *Cajus* credenda esse existimans quæ ei de defectione objicerentur, ademptam illi tetrarchiam Agrippæ regno adjecit, itidemque pecuniam Agrippæ donavit, & Herodem perpetuo exsilio damnavit, Lugduno Galliæ oppido ei ad habitandum assignato. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem, & pecuniam, quæ ad ipsam pertineret, *ei* concessit, &, ratus ipsam haud libenter fore calamitatis mariti participem, ipsi præsidio fore fratrem dicebat. At illa, "tu quidem, imperator, magnifice admodum, "sicut dignitatem tuam decebat, ista loquutus es,

Tandem precibus Herodiadis victus cum ea Romam proficiscitur.

Fortunatus Romam missus ab Agrippa ut Herodem accusaret.

Cajus ad Bajas.

Agrippæ literis fidem habet Cajus.

Herodem & Herodiadem perpetuo exsilio multat.

β'. ὁ μὲν οὖν πρῶς ἀπεμάχετο ἀγαπῶν τὴν ἡσυχίαν, καὶ τῆς Ῥώμης τὸ ὄχλον δι' ὑπονοίας λαμβάνων, ἀναπλάσσειν τι αὐτὴν ἐπεῖγε. ἡ δ' ἐφ' ὅσον ἐξαναχωροῦσα ἐώρα μειζόνως ἐπέκειτο, κελεύουσα μὴ ἀνιέναι πάντα πράσσειν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ· καὶ πέρας οὐκ ἀνῆκεν, ἕως ἐξεκίνησεν αὐτὸν ὁμογνώμονα [v] αὐτῇ ἀκρισίως γνώσεως, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἄλλως [x] ἀποφυγεῖν αὐτῆς τὸ ἐπὶ τοιούτοις ψηφισάμενον. παρασκευασάμενός τε ὡς οἷόν τε πολυτελῶς, καὶ φειδοῦς μηδενὸς χρώμενος, ἀνῆγε ἐπὶ τῆς Ῥώμης, ἅμα δὲ καὶ τὴν Ἡρωδιάδα ἄγοντα. ἀγείπτας δέ, τήν τε Δφίνοιαν αὐτῶν καὶ τὴν παρασκευὴν αἰσθανόμενος, καὶ αὐτὸς παρεσκεύαζε. ἐπεί τε σκηπτοῦχος ἀκμή, πέμπει καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς Ῥώμης φορτηγάτον αὐτοῦ τῶν ἀπελευθέρων, δῶρά τε κομίζοντα τῷ αὐτοκράτορι, καὶ ἐπιστολὰς περὶ τῆς Ἡρῳδιάδος, ταῦτα καὶ αὐτὸν διδάξοντα εἰ καιρὸς τὸν Γάϊον. ὁ δὲ ἐπαναχθεὶς τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἡρῴδην, καὶ δεξιῷ χρησάμενος τῷ πλῷ, τοσόνδε ἀπελείπετο τοῦ Ἡρῴδου, ὥστε τὸν μὲν [y] ἐντυχεῖν Γαΐῳ, ὁ δὲ ἐπικατάγεται, καὶ τὰς ἐπιστολὰς ἀποδίδοσθαι. καὶ προσέπλευσαν ἀμφότεροι Δικαιαρχίᾳ, καὶ τὸν Γάϊον ἐν Βαΐαις λαμβάνουσι· πολίδριον δέ ἐστι καὶ τοῦτο τῆς Καμπανίας [z] ὅσον ἀπὸ σταδίων πέντε τῆς Δικαιαρχίας κείμενον. βασίλειοί τε εἰσὶν οἰκήσεις αὐτόθι πολυτελέσι κεχρημέναι κατασκευαῖς, φιλοτιμηθέντος τῶν αὐτοκρατόρων ἑκάστου [a] προγεγονότας ὑπερβάλλεσθαι· λουτρά τε παρέχεται τὸ χωρίον θερμὰ γῆθεν αὐτόματα ἀνιόντα, ἀγαθὰ ἐπί τε ἰάσει τοῖς χρωμένοις, καὶ ἄλλως τῷ [b] ἀνειμένῳ τῆς Δφίτης συμφέροντα. Γάϊος δὲ ἅμα τε προσομορεύων τῷ Ἡρῴδῃ, [c] πρῶτον δὲ αὐτῷ ἐνετύγχανεν, ἅμα τε τοῦ Ἀγείπτου τὰς ἐπιστολὰς [d] ἐπιὼν ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ τῇ σκευῇ [e] συγκειμένας. [f] κατηγόρει δὲ αὐτοῦ ὁμολογίαν τε πρὸς Σηϊανὸν καὶ τῆς Τιβερίου δεχῆς, καὶ πρὸς Ἀρτάβανον τὸν Πάρθον ἐπὶ [g] παρούσῃ καὶ τῆς Γαΐου δεχῆς, ὑποδείγματά τε ἐπ' αὐτῷ τοῖς λόγοις μυρίασιν ἐπιστολῶν δεικνύσας κατασκευὴν ἐν τῷ Ἡρῴδου οἰκοθήκαις ἀποκειμένην· σκινεῖτό τε ὑπὸ τῶν εἰρημένων, καὶ ἤρετο τὸν Ἡρῴδην, εἰ ἀληθὴς ὁ περὶ τῶν ὅπλων λόγος. τοῦ δὲ, ὡς γὰρ ἐπ' ἄλλοις εἰπεῖν ἀφ' τὸ ἀντιφθέγξασθαι ἀλήθειαν, εἰπόντος εἶναί τε ὅπλα, πρὸς ἡγεμόνος εἶναι τὰ ἐπὶ τῇ ἀποστάσει κατηγορούμενα, τὴν τετραρχίαν ἀφελόμενος αὐτὸν, [h] προσθήκην τῇ Ἀγρίππου βασιλείᾳ ποιεῖται, καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως τῷ Ἀγρίππᾳ δίδωσιν, αὐτόν τε φυγῇ ἀιδίῳ ἐζημίωσεν, ἀποδείξας [h] οἰκητήριον αὐτῷ [i] Λύγδουνον πόλιν τῆς [k] Γαλλίας. Ἡρωδιάδα δὲ μαθὼν Ἀγρίππου ἀδελφὴν οὖσαν, τά τε χρήματα ἐδίδου ὅσα [l] ἐκείνη ἴδια ἦν, καὶ [m] τῷ μὴ κοινωνεῖν νομίσας τῷ ἀνδρὶ τῆς συμφορᾶς, πείθει αὐτὴν τὸν ἀδελφὸν ἕλεσθαι. ἡ δὲ "ἀλλὰ "σὺ μὲν αὐτοκράτωρ, εἶπεν, μεγαλοφρόνως τε καὶ ἀξίως "μάλα τῷ σαυτοῦ προσήκοντος ταῦτα λέγεις, κώλυμα δέ "μοι

† *Suspectasque habens res Romæ turbatas*,] Molestiam Romæ declinans, *Epiphan.*

v Αὐτῇ ἀκρισίως γνώσεως,] Αὐτῆς *Busb.*

x Ἀποφυγεῖν αὐτῆς] Ἀποφυγὼν *Vat.* & *Hen.* à pr. m. quod sane mox postularet ὃ ἐπὶ τοιούτοις ψηφισαμένῳ. in *Cod. Busb.* μὴ ὄντος ἄλλως ἀποφυγῆς αὐτῆς τὸ &c.

‡ Ad idem iter *se parabat*:] Etiam ipse semetipsum præparat, *Epiphan.* ipse quoque se accinxit ad resistendum *Gelen.* Ἀγείπτας δὲ καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν Ῥώμην παρασκευάζετο, *Zonaras*: ex quo illa *ad idem iter* inserui. Agrippam animum mutasse existimat *Noldius* in *Hist. Idumææ*, p. 263. quod non constat eum Romam profectum esse: illudque (in lib. 2. *de Bello*, c 8.) ἠκολούθησε γὰρ αὐτῷ κατήγορος Ἀγείπτας, intelligendum esse per *literas* aut *legatos*. Hæc ille. Verum dubito, an statim Herodem sequi in animum induxerit Agrippa: quem aliquanto post, ubi omnia ad iter necessaria pro dignitate regia apparaverat, Romam se contulisse manifestum est ex cap. IX.

y Ἐντυχεῖν Γαΐῳ,] Ἐντυγχάνειν *Busb.*

z Ὅσον ἀπὸ] Ita cum *Cod. Busb.* ὅσων in *reliquis.*

a Προγεγονότας] *L. B.* τὰς προγεγονότας.

b Ἀνειμένῳ τῆς Δφίτης συμφέροντα.] Vide *Scholiastem* ad *Thucydidem*, p 4. n. 4. *Edit. Oxon.*

c Πρῶτον δὲ αὐτῷ ἐνετύγχανεν,] Ita in *Editis Aliisque.* πρώτῳ δὲ *Busb.* πρῶτόν τε *Hen.*

d Ἐπιὼν ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ] Ἐπὶ *Busb.*

e Συγκειμένας] Ita ipse distinxi. prius erat, συγκειμένας κατηγόρει &c. dein ὁπλοθήκας δεικνύμενα σκινεῖτό τε.

f Κατηγόρει δὲ αὐτοῦ ὁμολογίαν τε] Κατηγόρει τε αὐτοῦ *Vat.* κατηγορεῖ) αὐτοῦ *Hen.*

g Προσθήκην ——— ποιεῖται,] Conf. supr. c. 1. §. 1. Herodis Tetrarchia ei ablata & data Agrippæ. vid. Philon. p. 1037. C. SPANH.

h Οἰκητήριον ——— Γαλλίας.] Conf. *alter.* lib. 2. c. 9. §. 6. Hanc de Antipa mentionem, ut falsam redarguit Harduin. eundemque fuisse hunc Antipam putat, qui major Agrippa. de num. Herod. pag. 42. SPANH.

i Λύγδουνον πόλιν τῆς Γαλλίας.] Sed in lib. de bello dicit in Hispaniam missum & ibi mortuum. REL.

k Γαλλίας.] Γαλατίας *Busb.*

l Ἐκείνη ἴδια ἦν,] Ἐκείνης *Busb.*

m Τῷ] *L. B.* ὃ *Coccejus* tolli vult, vel mox legi κοινωνεῖν frustra, sensus est κοινωνὸν μὴ κοινωνεῖν τῷ τῆς σ. τ. κ. HAV.

n Ἐγκα-

"μοι ἐσὶν χρῆσθαί σε τῇ χάριτι τῆς δωρεᾶς εὔνοια ἡ "πρὸς τὸν γεγαμηκότα, ἣ κοινωνόν με τῆς εὐδαιμονίας "ἡγουμένῳ, ἐ δίκαιον [n] ἐγκαταλιπεῖν ὅτι τῆς τύχης "καθισάμενον." ὁ δ' [o] ὀργῇ τε μεγαλόφρονι αὐτὸν ποιησάμενος, [p] συνήλαυνε καὶ αὐτὸν τῷ Ηρῴδῃ, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς τῷ Αγρίππᾳ [q] δίδωσιν. Ηρωδιάδι μὲν δὴ φθόνῳ [r] πρὸς τὸν ἀδελφὸν, καὶ Ηρῴδῃ γυναικείων ἀκροασιμένῳ [r] κενολογιῶν, δικὴν ταύτην [s] ἐπετίμησεν ὁ Θεός. Γαΐου δ' τὴν μὲν πρῶτον ἐνιαυτὸν, καὶ τὴν ἐξῆς πάνυ μεγαλοφρόνως ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, καὶ μέτριον παρέχων αὐτὸν [t] εἰς εὔνοιαν προσεχώρει, ὥστε καὶ Ρωμαίοις αὐτοῖς καὶ τοῖς ὑπηκόοις. πρωτὸν δ' ἐξέστη τὸ [v] ἀνθρωπίνως φρονεῖν ὑπὸ μεγέθους τῆς ἀρχῆς σκιρτάζων [x] αὐτὸν, καὶ [y] τὰ πάντα ἐπ' ἀτιμίᾳ τοῦ θείου πολιτευόμενον ἤρτο.

"sed mihi, quo minus tui muneris gratia uterer, "impedimento est meus erga maritum amor, cui "in secunda fortuna cum fuerim socia, non æquum "esse censeo ut eum in adversa desererem." At ille, ei quod tam elato esset animo vehementer iratus, ipsam quoque cum Herode *in exsilium* abegit, ejusque facultates Agrippæ largitus est. Hanc sane Herodiadi, quod fratri adeo inviderit, & Herodi, quod muliebris orationis vanitati fuerit obsequutus, pœnam intulit Deus. Cajus porro primo ac sequenti *sui principatus* anno *egregia* cum animi magnitudine res administrabat, atque moderate se gerens benevolentiam sibi conciliabat tam apud Romanos quam cæteros ei subditos. Aliquanto autem post imperii magnitudine elatus more humano de se sentire desiit, semet Deum faciens; & in numinis contumeliam nihil non agere ausus est.

Cajus sub imperii initium præclare res geris.

Postea divinos sibi honores arrogat.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ πρεσβείας Ιουδαίων πρὸς Γάϊον. καὶ ὡς Γάϊος ἔπεμψε Πετρώνιον εἰς Συρίαν πολεμήσοντα Ιουδαίοις, ἐὰν μὴ θέλωσι δέξασθαι αὐτοῦ τὴν ἀνδριάντα.

[z] ΚΑΙ δὴ στάσεως ἐν Αλεξανδρείᾳ γενομένης Ιουδαίων τε [a] οἱ ἐνοικοῦσι καὶ Ελλήνων, [b] τρεῖς ἀφ' ἑκατέρας [c] τῆς στάσεως πρεσβευταὶ αἱρεθέντες παρῆσαν πρὸς τὸν Γάϊον. καὶ ἦν γὰρ τῶν Αλεξανδρέων πρέσβεων εἷς Απίων, ὃς πολλὰ εἰς τοὺς Ιουδαίους ἐβλασφήμησεν, ἄλλα τε λέγων, καὶ ὡς [d] τοῦ Καίσαρος τιμῶν ἀθεωρήτους εἴη. πάντων γοῦν [e] ὅσοι τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ ὑποτελεῖς εἰσιν, βωμοὺς τῷ Γαΐῳ καὶ [f] νεὼς ἱδρυμένους, τά τε ἄλλα πᾶσιν αὐτὸν ὥσπερ τοὺς θεοὺς δεχομένους, μόνους τούσδε ἀδόξους [g] ἡγεῖσθαι ἀνδριᾶσι τιμᾶν, καὶ ὅρκιον αὐτοῦ [h] τὸ ὄνομα ποιεῖσθαι. πολλὰ γὰρ καὶ χαλεπὰ Απίωνος εἰρηκότος, ὑφ' ὧν [i] ἀρθῆναι ἤλπιζε τὸν Γάϊον, καὶ εἰκὸς ἦν, [k] φίλων ὁ πρεσβευτὴς τῶν Ιουδαίων τῆς πρεσβείας, ἀνὴρ τὰ πάντα ἔνδοξος, [l] Αλεξάνδρου τε [m] Αλαβάρχου ἀδελφὸς ὤν, καὶ φιλοσοφίας οὐκ ἄπειρος, οἷός τε ἦν ἐπ' ἀπολογίᾳ χωρεῖν τῶν κατηγορημένων. Δηκλεὶς δ' αὐτὸν Γάϊος κελεύσας [n] ἐκποδὼν ἀπελθεῖν· [o] πρεσβευτής τε ὢν, φανερὸς ἦν ἐργασόμενός τι δεινὸν αὐτούς. ὁ δὲ Φίλων ἐξέστη πρεσβευσόμενος, καὶ φησὶ πρὸς τοὺς Ιουδαίους, οἳ πρὸς αὐτὸν ἦσαν· ὡς χρὴ θαρρεῖν, Γαΐου [p] λόγῳ μὲν αὐτοῖς ὠργισμένου, ἔργῳ δὲ ἤδη [q] τὸν Θεὸν ἀντιπαρεξάγοντος.

CAP. VIII. X.

De legatione Judæorum ad Cajum. Utque Cajus Petronium in Syriam misit, ut bellum inferret Judæis, nisi vellent ipsius statuam recipere.

ORta Alexandriæ seditione inter Judæos qui illic habitabant & Græcos, terni legati ex utraque factione lecti apud Cajum *imperatorem* aderant. atque unus ex Alexandrinorum legatis erat Apion quidam, qui multa acerbe & malitiose in Judæos dixit, tum alia eis objiciens, tum quod Cæsaris cultum aspernarentur. Nam cum omnes qui Romano imperio subditi erant, aras ac templa Cajo statuerent, prorsusque in aliis ei tanquam Deo honorem haberent, solos, *ajebant*, Judæos turpe existimare statuas illi dedicare ac per nomen ejus jurare. Hæc & alia gravissima Apion cum dixisset, quibus Cajum exasperatum iri sperabat, id quod verisimile erat, Philo princeps legationis Judæorum, vir undecunque clarissimus, Alexandrique Alabarchæ frater, & haudquaquam philosophiæ imperitus, ad respondendum ejus criminationibus se parabat. Verum prohibitus est à Cajo, jussusque ut ab ipsius conspectu secederet: tantaque erat *Cæsaris* iracundia, ut nemo dubitaret quin Judæos gravissime esset mulctaturus. At Philo contumelia affectus discessit, Judæisque circumstantibus dixit; bono ipsos animo esse oportere, quod Cajus verbis quidem ipsis succenseat, reipsa vero Deum sibi hostem constituerit.

Seditio Alexandriæ inter Judæos & Græcos.

Apion & Philo legati ad Cajum.

Philo cum ignominia à Cajo dimissus.

2. Ve-

---

n Εγκαταλιπεῖν ἐπὶ] Ita cum *Cod. Busb.* ἐγκαταλιπεῖν τὸ ἐπὶ τοῖς τύχαις καθισάμενον in *reliquis*.

o Οργῇ δὲ μεγαλόφρονι] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.* forsan pro ὁ δὲ ὡς ὀργῇ δὲ μ. ἀ. ποιησάμενος. in *reliquis* ὀργῶν. Est qui rescribendum censuit, ὁ δὲ ὀργῶν δὲ μεγαλόφρονι αὐτὸς ποιησάμενος.

p Συνήλαυνε καὶ αὐτῷ τῷ Ηρῴδῃ.] Vid. Philo Legat. ad Caj. p. 1037. C. τῷ Τραχωνίτιν λεγομένῃ καὶ τῇ Γαλιλαίαν συναψάμενος. Eandem in Hispania fugæ mariti sociam tradit ἀλωτ. lib. 2. c. 9. §. 6. SPANH.

q Δίδωσιν.] Δῶρον δίδωσιν *Busb.*

r Κενολογιῶν,] Conf. supr. lib. 17. c. 5. §. 6. SPANH.

s Επιτίμησεν ὁ Θεός.] Απήτησεν *Busb.* HUDS. In *Marg. L. B.* ἀπέτισεν, sed novè hoc, ut plura, à Josepho dictum videtur, atque adnotari debet. HAV.

t Εἰς εὔνοιαν προσέχωρει,] Εἰς εὔνοιαν πολλὴν *Busb.*

v Ανθρωπίνως Φρονεῖν] Ανθρωπίνως *Busb.* & *Gall.*

x Αὐτὸν,] *L. B.* ἑαυτὸν.

y Τὰ ——— ἤρτο.] Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 10. §. 1. SPANH.

z Καὶ δὴ στάσεως] Referuntur hæc ab Eusebio H. Eccl. l. 11. c. v. SPANH. Totum hoc caput ex Josepho descriptum inseruit Eusebius historiæ suæ ecclesiasticæ, lib. 11. c. 5. & quidem ad verbum πρὸς λέξιν ut ait. sed τοῖς οἰκισταῖς legit Eusebius. τε Eusebius. ἐν πάσιν Euseb. ἡγεῖσθαι Euseb. πρεσβευτὴς Eusebius. λόγῳ deest in Eusebianis, sed apte exprimit acumen dicti. Cajus sermone suo se iratum Judæis ostendit, at revera Deum sibi iratum reddidit. REL.

a Οἱ οἰκοῦσι καὶ Ελλήνων,] Τοῖς οἰκισταῖς *Euseb.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 5.

b Τρεῖς ἀφ' ἑκατέρας] Quinque legatos missos dicit *Philo* in *Legatione* sub finem.

c Τῆς στάσεως πρεσβευταὶ αἱρεθέντες] Illud τῆς ἐ *Cod. Busb.* & *Euseb.*

d Τοῦ Καίσαρος τιμῶν πρεσβευτής.] *Al.* τὸ Καίσαρος τ.

e Οπόσοι τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ] Οσοι *Euseb.* & *Niceph.* in *Hist. Eccl.* p. 142.

f Νεὼς ἱδρυμένους,] Ναοὺς *Euseb.*

g Ηγεῖσθαι ἀνδριᾶσι τιμᾶν,] Ita *Busb. Euseb.* & *Niceph.* ἡγήσασθαι in *Editis Aliisque.*

h Τὸ ὄνομα ποιεῖσθαι,] Τὸ ὄνομα *Niceph.*

i Ἀρθῆναι ἤλπιζε τὸν Γάϊον,] Ἀναρθῶσαι *Busb.*

k Φίλων ——— πρεσβευτὴς] Vide eund. Philon. de hac Legatione. SPANH.

l Αλεξάνδρου τε Αλαβάρχου] Ita *Busb. Euseb.* & *Niceph.* Αλεξάνδρου δὲ in *Editis Aliisque.* HUDS. De Alexandro Alabarcha à Claudio liberato vid. infr. lib. 19. c. 5. §. 1. De hujus Alexandri filio infr. lib. 20. c. 4 §. 2. Idem, cujus mentio Act. IV. v. 6 juxta *Pearson. in Act. Apost.* p. 43. SPANH.

m Αλαβάρχου] Summus apud Judæos, in Alexandria jus civitatis habentes, magistratus, qui à *Philone* in *Flaccum* Γενάρχης dicitur. Videsis *Annott.* supr. ad cap. 7. §. 3. & *Valesium* ad *Euseb.*

n Εκποδὼν ἀπελθεῖν.] *Al.* ἐκ ποδῶν.

o Πρεσβευτής τε ὢν,] Ita *MSS.* (*Lugd. Bat.* etiam, in cujus *Marg.* tamen est πρεσβευτὴς) *Euseb.* & *Niceph.* πρὸς ὀργῆς male in *Editis.*

p Λόγῳ μὲν αὐτοῖς ὠργισμένου,] Ita *Josephi* libri omnes, & *Niceph.* λόγῳ minus rectè omittunt *Eusebii* codices.

q Τὸν Θεὸν ἀντιπαρεξάγοντος.] Male δὲ Θεῷ apud *Nicephorum.* Videsis *Valesium* ad *Eusebium.*

XI. *Petronius in Syriam missus à Cajo, cum mandatis ut statuam ejus in templo Dei erigeret.*

2. Verum Cajus, indigne ferens à Judæis solis ita se despici, legatum in Syriam mittit Petronium, Vitellii in imperio successorem, jubens ut cum magna manu in Judæam irrumpens, statuam ejus, si sponte quidem eam susciperent, in templo Dei collocarent: sin vero detrectarent, postquam eos vicisset id ipsum faceret. Petronius, susceptâ Syriæ administratione, Cæsaris exsequi jussa properabat: contractisque quantum poterat auxiliis, & duabus Romanorum legionibus assumptis, Ptolemaïdem veniebat, ut illic hyberna ageret, ac si *primo* vere bellum gesturus esset; quodque decreverat Cajo per literas significabat. Ille vero collaudata ejus alacritate, hortatus est eum ad agendum gnaviter, bellumque illis inferendum qui imperata non facerent. Judæorum autem multa millia Ptolemaïdem venerunt ad Petronium, orantium ne ad transgrediendum & patria instituta violanda cogerentur. "Quod si, *inquiunt*, tibi omnino constitutum sit, statuam afferre & *in fano* collocare, nobismetipsis prius interfectis quæ tibi visa sunt perfice, nam, usque dum vivimus, non est ut ea fieri patiamur quæ nobis vetita sunt, & legislatoris autoritate & proavorum nostrorum, qui ea ut vetarentur ad virtutem spectare suffragiis suis confirmarunt." Ad hæc Petronius subiratus respondit: "si ita facere cogitarem meapte auctoritate, meisque ipsius consiliis obsequutus, æqua & honesta videretur vestra postulatio. Nunc autem cum Cæsar ista fieri jusserit, necesse omnino habeo ejus decretis morem gerere, ne illis non obtemperando malum mihi gravissimum accersam." Cui Judæi. "Quoniam itaque hæc tua sententia est, ô Petroni, nihil eorum quæ Cajus præceperit omittendum esse, neque par est ut nos contra legis interdictum quidquam faciamus, qui Dei benignitate freti & majorum nostrorum perpessionibus hucusque in obedientia perseveravimus; neque erit ut sustineamus adeo nequiter agere, ut quæ Deus, si ea observemus, statuerit nobis in bonum cessura esse, ea mortis metu transgrederemur. Verum quamlibet calamitatem perferemus, dummodo leges patriæ maneant incolumes, ut qui certo scimus effugii spem illos manere, quibus propositum est periculis sese objicere, quod Deus à nobis erit, si propter ejus honorem gravia patiamur, & ancipitem fortunæ aleam experiamur: sin vero tibi pareamus, magnum ignaviæ dedecus admissuros esse, ut qui ex ea id nobis assumpserimus ut legem violaremus, simulque Deum nobis vehementer iratum habituros, qui vel te judice non potest non esse Cajo præstantior.

Judæi Ptolemaïdem veniunt flagitium istud à se deprecaturi.

Petronii responsum ad Judæos.

Instant & urgent Judæi, ne statua erigatur.

Β'. Γαΐῳ ὃ ἐν δεινῷ φέρων εἰς τόσουδε ὑπὸ Ἰουδαίων ἐξουθένησιν μόνων, πρεσβυτὴν ὄντα Συρίας ἐκπέμπει Πετρώνιον, διάδοχον Οὐιτελλίου τῆς ἀρχῆς, κελεύων χειρὶ πολλῇ εἰσβάλλοντα εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰ μὲν ἑκόντες δέχονται, ἱστᾶν αὐτοῦ ἀνδριάντα ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ· εἰ δ' ἀγνωμοσύνῃ χρῶντο, πολέμῳ κρατήσαντα τοῦτο ποιεῖν. καὶ Πετρώνιος, Συρίαν διαλαβών, ἠπείγετο διακοσίαις τοῖς ὑπηκόοις καὶ Καίσαρος συμμαχίαν ὃ πλείστων ὅσων ἠθροίσας ἀνδρῶν, καὶ τάγματα δύο τῆς Ῥωμαίων δυνάμεως ἄγων, ὅπως Πτολεμαΐδος παρὴν αὐτόθι χειμάζων, ὡς πρὸς ἔαρ τὸν πόλεμον οὐκ ἀφεξόμενος, καὶ πρὸς τὰ Γαΐου ἔγραφε πρὸς τοὺς ἐπιγνωσμένους. ὁ δὲ ἐπήνει τῆς προθυμίας αὐτὸν, καὶ ἐκέλευε μὴ ἀνιέναι, πολεμεῖν δὲ μὴ πειθομένοις ἐπιτάττουσιν. Ἰουδαίων δὲ πολλαὶ μυριάδες παρῆσαν ὡς τὸν Πετρώνιον εἰς Πτολεμαΐδα χάριν δεησόμενοι, μὴ ἐπὶ προφάσει νόμων σφᾶς ἐπαναγκάζειν, καὶ διαβάσει τοὺς πατρίους νόμους. "εἰ δὲ σοὶ παντὸς μᾶλλον ἐστὶ τὰ ἀνδράντα φέρειν εἰς ἱερὰν, ἡμᾶς αὐτοὺς πρότερον μεταχειρισάμενον, πρᾶσσε τὰ δεδογμένα. καὶ γὰρ ἂν δυναίμεθα πρεῖναι συγχωρεῖν πράγματα ἡμῖν ἀπηγορευμένα ἀξιώματί τε τοῦ νομοθέτου καὶ προπατόρων τῶν ἡμετέρων, εἰς ἀρετὴν ἀνήκειν αὐτὰ κεχειροτονηκότων." Πετρώνιος δὲ, ὀργὴν λαβών, εἶπεν. "ἀλλ' εἰ μὲν αὐτοκράτωρ ὢν βουλεύομαι χρῆσθαι τοῖς ἐμαυτοῦ, πάσῃ πράττειν ἐπανόδῳ, κἂν δίκαιον ἦν ὑμῖν πρὸς με ὁ λόγος ἔτος. νῦν δὲ μοὶ Καίσαρος ἐπέσταλκται, πᾶσα ἀνάγκη διακεῖσθαι τοῖς ἐκείνῳ πεφανερωμένοις, διὰ τὸ εἰς ὀνησικρατέραν φέρειν ζημίαν τὴν παράκρασιν αὐτῶν. "ἐπεὶ τοίνυν οὕτω φρονεῖς, ὦ Πετρώνιε, φασὶν οἱ Ἰουδαῖοι, "ὡς μὴ ἂν ὑπερβαίνειν τοὺς Γαΐου παραλεῖν, οὐδ' ἂν αὐτοὶ παραβαίνειν "τοὺς πατρίους νόμους τὸν πολυθεΐαν. Θεοῦ πεφυκότος "θέντες ἀρετὴν καὶ πόνους τῶν ἡμετέρων εἰς νῦν "ἀπαραβάτους μεμενηκότες, οὐδ' ἂν τολμήσαιμεν ὑπερ- "σῶσαν κακοὶ γενέσθαι, ὥστε ὁπόσα ἐκείνῳ δόξειε μὴ πρασσόμενα ἀγαθὰ ῥοπὴν ἡμῖν φέρειν, μετὰ παραβαίνειν "ποτ' ἂν θάνατον φοβηθέντες. ὑπομενοῦμεν γὰρ εἰς τύχας "ἰόντες, ὑπὲρ φυλακῆς τε πατρίου, καὶ κινδυνεύειν προθυ- "μένοις ἐλπίδα ἴσαν ἐξεπισταμένοις καὶ σωθήσεσθαι, διά "τε τὸν Θεὸν τὸ σῳζόμενον μεθ' ἡμῶν, ὑπὲρ πᾶσι πατρὶ ἐκεί- "νῳ τὸ δεινὰ ὑποδεχομένων, καὶ τὸ τύχης τὸ ἐπ' ἀμφό- "τερα φιλοῦν τοῖς πράγμασι παραπλήσιον. ὃν γὰρ τρόπον "σοὶ πείθεσθαι, πολλῷ μὲν λοιδορίαν τὸν ἀνάνδρου προσκρού- "σοντι, ὡς διὰ αὐτὸ παραβάσιν τῶν νόμων προστοιου- "μένοις, καὶ ἅμα πολλῷ ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ὃς ἂν σοὶ "δικαστὴς γένοιτο ἂν βελτίων Γαΐου.

γ'. Καὶ

---

r Πετρώνιον,] Publium Petronium, ut constat ex *Philone* in *Legatione ad Cajum* & ex *Antiquitatum*, l. 19. c. 6. de quo plura apud *Usserium* in *Annalibus*, p. 635. *Edit. Lond.* HUDS. Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 10. §. 1. SPANH.

s Οὐιτελλίου τῆς ἀρχῆς,] Οὐιτελλίῳ *Busb.*

t Εἰσβάλλοντα εἰς τὴν Ἰουδαίαν,] Ἐμβαλεῖν *Busb.* & mox εἰ μὲν δ.

v Δέχονται,] Δεχοιντο *Busb.* & *Gall.*

x Διακονεῖσθαι ταῖς ἐπιστολαῖς] Conf. infr. §. 4. SPANH.

y Ἐπιστολαῖς] Ἐντολαῖς *Busb.*

z Ἐπὶ Πτολεμαΐδος] Εἰς Πτολεμαΐδα παρὰ αὐτόθι χειμάσων *Busb.*

a Πολεμεῖν οὐκ ἀφεξόμενον,] Πολεμεῖν ἐξόμενον *Busb.* cui lectioni in versione adhæsi.

b Ἐγραφε πρὸς τοὺς ἐπιγνωσμένους.] Consilium suum per literas intimavit. *Rufinus.* SPANH.

c Ἐπιγνωσμένων.] *L. B.* ἐπιγεγραμμένων. forte pro πεπραγμένων. HAV.

d Πειθομένοις ἐντελλόμενοις.] Ita *Hen.* (& *L. B.* nisi quod in illo sit ἐντελλόμενος) & *Vat.* πειθομένως in *reliquis.*

e Ἰουδαίων —— Πτολεμαΐδα] Vide Philonem Legat. ad Cajum p. 1024. de confluxu Judæorum in Phœniciam ad Petronium tum ibi agentem quoque inf. ἀλωτ. lib. 2. c. 10. §. 1. SPANH.

f Μὴ ἐπὶ προφάσει] Sic *Busb.* & *Epiphan.* καὶ μηδὲν ἐπὶ in ceteris.

g Ἐπαναγκάζειν,] Καταναγκάζειν *Busb.*

h Τὰ πατρία] Ultima vox ex *L. B.* additur, potest tamen omitti, ut fit in fine hujus paragraphi. HAV.

i Μεταχειρισάμενον,] In libris μεταχειρισάμενος. verum μεταχειρισάμενον habet *Zonaras.*

k Οὐ γὰρ ἂν δυναίμεθα] Οὐδὲ γὰρ δυνάμεθα προϊέντες διαρρῆξαι πράγματα *Busb.* receptam lectionem agnoscit *Epiphan.*

l Αὐτὰ κεχειροτονηκότων.] Post αὐτὰ vel subintelligendum ἀπηγορευμένα εἶναι, vel supplendum μὴ ποιεῖν, μὴ πρασσειν, aut simile quid.

m Λαοῦ,] *L. B.* προπατόρων, forsan ab Auctoris manu. HAV.

n Καὶ δίκαιον] Δίκαιον ἦν *Busb. Vat.* & *Zonar.*

o Ἀνήκεστον φέρειν ζημίαν] Ἀνήκεστον *Busb.*

p Ὡς —— παρελθεῖν,] Ὡς ἂν τὰς ἐντολὰς τοῦ Γαΐου μὴ παρελθεῖν *Busb.* HUDS. Conf. infr. §. 4. SPANH.

q Θεοῦ —— ἡμετέρων] Οὐ πεισθέντες *Vat.* & *Hen.* quo admisso, mox ἐκείνοις pro ἐκείνῳ legendum. HUDS. *L. B.* ita locum concipit Θεῷ πεισθέντες καὶ ἀρετῇ καὶ πόνοις τῶν ἡμετέρων προγόνων. quomodo fere etiam legisse videtur *Epiphan.* vertens: *qui virtute majorum nostrorum & laboribus instituti, nunc usque sine transgressione vivimus &c.* Receptæ tamen lectionis non pœnitet HAV.

r Αὐτοὶ διαβαίνειν] Αὐτοὶ *Vat.* & *Hen.*

s Τύχας] *L. B.* in *Marg.* ψυχὰς.

t Πατρίῳ,] Idem in *Marg.* πατρίων.

v Δι' αὐτὸ διδάσκειν τὸν νόμον] Δι' αὐτοὺς *Vat.* & *Hen.* διαυτῶν *Lugd. Bat.* at Cocceius δίκαιοι αὐτῶν.

κ Θεο-

γ'. Καὶ ὁ Πετρώνιος, ἐκ τῶν λόγων [x] θεασάμενος [y] δυσκίνητον αὐτῶν τὸ φρονοῦν, καὶ μὴ ἂν [z] ἀμαχὶ δύναμιν αὐτῷ ὑφαιρεθῆναι [a] διακονίσασθαι τῷ Γαΐῳ τὴν ἀνάθεσιν τοῦ ἀνδριάντος, πολὺν ἂν ἔσεσθαι [b] φόνον, τάς τε φίλας ἀναλαβὼν, καὶ θεραπείαν ἣ ὡδὶ αὐτὸν εἶχε, ἐπὶ [c] Τιβεριάδος ἐπείγετο, χρήζων καταγνῶναι τῶν Ἰουδαίων τὰ πράγματα ὡς ἔχοι. καὶ Ἰουδαῖοι μέγαν ἡγούμενοι τὸν ἐκ τοῦ πρὸς Ῥωμαίους πολέμου κίνδυνον, πολὺ μείζονα ἂν κέρδους τὸν ἐκ τοῦ παρανομεῖν, αὖθις πολλαὶ μυριάδες ἐπέρχονται [d] Πετρώνιον εἰς τὴν Τιβεριάδα γιγνόμενον, καὶ ἱκετεία χρώμενοι μηδαμῶς εἰς ἀνάγκας τοιαύτας αὐτοὺς καθιστᾶν, μηδὲ μιαίνειν ἀνδριάντος ἀναθέσει τὴν πόλιν. "πολεμήσετε ἄρα Καί-"σαρι, Πετρώνιος ἔφη, μήτε τὴν ἐκείνου παρασκευὴν "λογιζόμενοι, μήτε τὴν [c] ὑμετέραν ἀσθένειαν;" οἱ δέ, "οὐδαμῶς [f] πολεμήσομεν, ἔφασαν, τεθνηξόμεθα "δὲ πρότερον ἢ παραβῆναι τοὺς νόμους." ἔπι τε τὰ πρόσωπα κείμενοι, καὶ τὰς σφαγὰς προδεικνύντες, ἕτοιμοι [g] καὶ κτείνεσθαι ἔλεγον εἶναι. καὶ ταῦτα ἐπράσσετο ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ τοῦ γεωργεῖν ἀπειρόπλοι [h] τὸ λοιπὸν ἦσαν, καὶ ταῦτα τὴν [i] ὥρας οὔσης πρὸς σπόρῳ· [k] πολλή τε ἦν προαίρεσις αὐτοῖς, καὶ τοῦ θνήσκειν ἐπιθυμίας προθέσεις, ἢ τὴν ἀνάθεσιν τοῦ ἀνδριάντος θεάσασθαι.

δ'. Ἐν τοιούτοις δὲ ὄντων [l] τῶν πραγμάτων, Ἀριστόβουλος ὁ Ἀγρίππου τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς, καὶ Ἑλκίας ὁ μέγας, ἄλλοι τε οἱ κράτιστοι τῆσδε τῆς οἰκίας, καὶ οἱ πρῶτοι σὺν αὐτοῖς, εἰσιᾶσιν ὡς τὸν Πετρώνιον παρακαλοῦντες αὐτὸν, "ἐπειδὴ τὴν προθυμίαν ὁρᾷ τοῦ "πλήθους, μηδὲν εἰς ἀπονοίαν [m] αὐτοῖς προσκινεῖν, "[n] ἀλλὰ γράφειν πρὸς Γάϊον [o] τὸ ἀνήκεστον αὐτῶν πρὸς "τὴν ὑποδοχὴν τοῦ ἀνδριάντος, πῶς τε ἀποστέντες "τοῦ γεωργεῖν ἀντικαθέζονται, πολεμεῖν μὲν ἀβούλο-"μενοι διὰ τὸ μηδ' ἂν δύνασθαι, θανεῖν δ' ἐχοῦσι "ἡδονῇ, πρὶν προδοθῆναι τὰ νόμιμα αὐτοῖς, πῶς τε "ἀπορεῖ τῆς γῆς γιγνομένης ληστείας [p] ἀναφύσιντο, ἀδυ-"νασίαν καταβολῆς τῶν φόρων. ἴσως γὰρ ἂν ὑπικλα-"σθέντα τὸν Γάϊον μηδὲν ὠμὸν διανοηθῆναι, μηδὲ ἐπ' "ἀναστάσει φρονῆσαι τοῦ ἔθνους. "[q] ἐμμένοντι δὲ τῇ "τότε βουλῇ τοῦ πολεμεῖν, τότε δὴ καὶ αὐτὸν ἄπεισθαι "τοῦ πράγματος." καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ἀριστόβουλον ἐπὶ τούτοις τὸν Πετρώνιον παρεκάλουν. Πετρώνιος δὲ, τῶν μὲν τῷ Ἀριστοβούλῳ πανοίκοις ὑπικειμένων, διὰ τὸ ὑπὲρ μεγάλων ποιεῖσθαι τὴν δέησιν, καὶ πάσῃ μηχανῇ προχρησαμένων εἰς τὰς ἱκετείας, τῶν δὲ [r] καὶ τῶν Ἰουδαίων θεωμένων τὴν ἀνθυπαγωγὴν τῆς γνώμης, καὶ δεινὸν ἡγούμενος τοσῇδε μυριάδι ἀνθρώπων, μανίᾳ τῇ Γαΐου θανατουμένων, ἐπαγαγὼν θάνατον, ἐν αἰτίᾳ τὸ πρὸς Θεὸν σεβάσμιον [s] ἔχειν, καὶ μετὰ πονηρᾶς τὸν μετὰ ταῦτα βίον ἐλπίδος διαιτᾶσθαι, πολὺ κρεῖττον ἡγεῖτο, [t] ὑπείθετο τῷ Γαΐῳ

3. Tunc Petronius, cum ex verbis *illorum* perspexisset quam obstinato & pervicaci essent animo, neque sine pugna fieri posse ut Cajo in statua dedicanda operam suam præstaret, sed multam factam iri cædem, assumptis amicis & famulitio quod secum habuerat, Tiberiadem properabat; ea mente ut quo in statu Judæorum res essent *melius* dispiceret. Atque Judæi, secum reputantes magnum sibi ex bello cum Romanis imminere periculum, multoque adhuc majus ex legibus violatis adituros esse, iterum ad multa millia occurrunt Petronio cum ad Tiberiadem venisset, supplicantes ne se ad ejusmodi necessitatem adigeret, neve statuæ erectione urbem pollueret. "Annon igitur, "inquit Petronius, bellum Cæsari illaturi estis, "neque *bellicos* ejus apparatus, neque vestram im-"becillitatem expendentes?" At illi, "minime, "inquiunt, bellum gesturi sumus, sed moriemur "citius quam ut contra legem aliquid faciamus." simulque proni procumbentes, jugulosque porrigentes, ad mortem oppetendam se paratos esse ajebant. Atque hæc per quadraginta dies *continuos* acta erant, ac ab humo colenda interim cessabant, idque cum sementis faciundæ tempus esset: firmiterque permanebant in suscepto consilio propositoque moriendi desiderio, antequam statuam *in urbe* positam conspecturi essent.

Petronius Tiberiadem proficiscitur.

Tiberiadem se conferunt Judæi, vehementius cum Petronio agentes.

4. Cum autem res ita essent, Aristobulus Agrippæ regis frater, & Helcias *cognomine* Magnus, cum aliis ittius familiæ optimatibus & primoribus Judæorum, Petronium adeunt, ei supplicantes, "ut, "cum perspectam haberet obstinatam populi vo-"luntatem, nihil furiose moveret quo eos in de-"sperationem ageret, quin potius Cajo scriberet "quemadmodum Judæi nullis rationibus ad statu-"am recipiendam adduci possint; utque terræ cul-"tura relicta ex adverso sedeant, bellum quidem "gerere recusantes, quippe quod eis vires desint, "lubentissime vero morituri, prius quam aliquid "contra patria instituta admittant; atque semen-"te omissa latrocinia commissuri sint, quod nihil "eis suppetat ad tributa solvenda. Fortasse enim "Cajum de sententia moveri posse, ut nihil sævi-"us statuat, neque de gente evertenda amplius co-"gitet. Quod si in eo consilio persistat ut bellum "*nobis* inferat, tunc & ipsi licere ad rem aggredi." Et Aristobulus quidem & qui cum eo erant ad ista Petronium adhortati sunt. At Petronio, partim quidem Aristobulo cæterisque vehementius instantibus, ut qui pro rebus magni momenti preces adhiberent, atque omni arte & studio supplicationi incumberent, partim vero quod videret Judæorum in contrario proposito constantiam, *indignumque duceret, tot hominum millia, dum Caji insaniæ gratificatum iret, morte multando, vitio vertere pietatem & religionem erga Deum, ac deinceps magna cum solicitudine vitam agere, longe satius videbatur, ut per literas Cajo significaret,

Petronio etiam supplicant Aristobulus & Helcias & Judæorum primores.

Petronii responsum ad Aristobulum alios-que.

[x] Θεατάμενος δυσκίνητον αὐτῶν τὸ φρονοῦν,] Γνὺς δυσκ. ἀ. τ. φ. π. μ. ἂν ἀμαχεὶ καὶ φόνῳ δίκα *Busb.* omissis quæ sequuntur, πολὺν ἂν ἔσεσθαι φόνον.

[y] Δυσκίνητον] *L. B.* δυσπίκητον.

[z] Ἀμαχὶ] Corrige ἀμαχεί. COCC.

[a] Διακονίσασθαι] Lege ὑφακονησασθαι.

[b] Φόνον,] *L. B* Φθονον.

[c] Τιβεριάδος] Conf. *alios* lib. 2. c. 10. §. 2. ἀφικόμενον δὲ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ συγκαλέσας τὸ πλῆθος, καὶ τοὺς γνωρίμους πάντας εἰς τὴν Τιβεριάδα· SPANH.

[d] Πετρώνιον] *L. B.* in *Marg.* Πετρωνίαν.

[e] Ὑμετέραν ἀσθένειαν;] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἡμετέραν in *Editis Aliisque.*

[f] Πολεμήσομεν,] Ita cum *Zonara* πολεμήσαμεν, aut πολεμήσαι μὲ in *Josephi* libris.

[g] Καὶ κτείνεσθαι] Illud καὶ è *Cod. Busb. Lugd. Bat.* κτίνυσθαι.

[h] Τὸ λοιπὸν] Ex *L. B.* additur ὁ. HAV.

[i] Ὥρας ὕσης] *Josephus* in hac narratione quædam habet contraria iis quæ tradit *Philo*, p. 1028. J. CLERICUS.

[k] Πολλή τε ἦν αὐτοῖς προαίρεσις] Πολλή τε ἦν αὐτοῖς ἡ θνησκεῖν ἐπιθυμία, εἰ μὴ ἀν. τ. ἀν. θεάσασθαι *Busb.*

[l] Τῶν πραγμάτων,] Ita *Busb Hen.* & *Vat.* τῶν abest *ceteris.*

[m] Αὐτοῖς προσκινεῖν,] Αὐτοὺς προσκινεῖν *Busb.* & προσκαλεῖς *Lugd. Bat.*

[n] Ἀλλὰ —— αὐτῶν] Quod à Petronio factum *Philo Legat. ad Caium* p. 1027. E. SPANH.

[o] Τὸ] *Gen.* τοῦ.

[p] Ἀναφύσιντο,] Ἀν φύσιν *Busb.* & *Lugd. Bat.* quod forsan rectius.

[q] Ἐμμένοντι δὲ τῇ τότε βουλῇ] Ἐμμένοντος δὲ τῇ βουλῇ καὶ αὖθις τῶν π. *Busb.* εἰ δ' ἐμμένοι καὶ αὖθις τῇ γνώμῃ *Zonar.*

[r] Καὶ τῶν Ἰουδαίων θεωμένων] Illud καὶ è *Cod. Busb.*

* *Indignumque duceret,*] Sævum quoque ratus, ut multa millia hominum per ipsum darentur in mortem, si vellet Caji furiæ ministrare: simul etiam se Deum offensurum, & cum pessimis postea spebus advivere, *Epiphan.*

[s] Ἔχειν,] Σχεῖν *Busb.*

[t] Ὑπείθετο τῷ Γαΐῳ] Ita cum *Cod. Busb.* ὑπείθετο in *Editis Aliisque.*

caret, quam grave foret ut ei ſuccenſeret, quod non ocius exſequutus fuerit quæ juſſerat, (forſan enim & ipſi quidem perſuaſurum eſſe) dein ſi in eadem ac antea permanſerit mentis inſania, ad bellum cum eis gerendum ſeſe accincturum; ſin vero iram ipſius in ſe convertat, decere virtutis cultores pro tanta hominum multitudine mortem non defugere. ſtatuit itaque ſupplicum orationi auſcultare.

Petronius convocat Judæos ad Tiberiadem.

5. Cum autem Judæos ad Tiberiadem convocaſſet (qui etiam ad multa hominum millia eò veniebant) eiſque circundediſſet totum quem ſecum habuit exercitum; non ſuam voluntatem eſſe declarabat, ſed Cæſaris mandatum, ut ſine mora ſtatim in eos ira effunderetur, qui ea detrectare auſi fuerint quæ facere decreverat: quandoquidem ſibi conveniret, qui illius gratia & beneficio tantum honoris aſſequutus fuerat, ei obſequium præſtare.

Illiſque pollicetur ſe Cajo ſcribere velle.

"Haud tamen *inquit* æquum eſſe arbitror, ut ſalu-
"tem honoremque meum non pro veſtra incolu-
"mitate, qui multi admodum eſtis, impendam,
"dum operam veſtram legi adeo præſtanti addici-
"tis, pro qua utpote patria modis omnibus con-
"tendendum eſſe exiſtimatis. Mihique, ſumma
"Dei auctoritate & potentia freto, religio erit
"templum pati principum licentia profanari. Ca-
"jo itaque mittam, ut eum de veſtra voluntate
"certiorem faciam, quantum poſſum cauſam ad-
"juvans, ne vos negligam paſſuros ob ea quæ ho-
"neſte *vobiſmet* propoſuiſtis. Auxilioque ſit Deus
"(illius enim poteſtas omni arte humana & po-
"tentia ſuperior eſt) & ita pro imperio faxit, ut
"& vos patrios ritus ſervetis, † nec ille, humanis
"cupiditatibus modum tranſgreſſus, etiam conſue-
"tis honoribus excidat. Quod ſi Cajus exacerba-
"tus graviter mihi ſuccenſeat & iraſcatur, quod-
"vis diſcrimen adibo, omnemque feram calamita-
"tem, quæ in corpus animamque inciderit, ne vos
"totidem numero pro iis quæ honeſte facitis per-
"euntes videam. Abite igitur quò ſuum quemque
"vocat negotium, & agriculturæ *ſtrenue* incum-
"bite. Ipſe autem Romam literas mitto: nec quid-
"quam, quod in rem veſtram ſit, tam per me quam
"per amicos, agere recuſabo.

Petronius hortatur Judæos, ad operam agriculturæ impendendam.

6. Cum iſta dixiſſet & Judæorum concionem dimiſiſſet, magiſtratus hortabatur, ut agrorum colendorum curam agerent, & alloquiis ſuis populum ad meliora ſperanda animarent. Et ille quidem multitudinem exhilarare properabat. Deus autem Petronio præſentiam ſuam declarabat, ſeque illi in omnibus adjutorem fore: Simul enim ac ille orationem finierat, quam habuit ad Judæos, Deus pluviam ingentem demiſit præter hominum

τὸ ἀνήκεσον [v] αὐτῷ, [x] ὀργῇ φέροιτο μὴ ἐκ τοῦ ὀξέως [y] διαικονημένου αὐτῷ τὰς ἐπιστολὰς, τάχα μὲν [z] γὰρ καὶ πείσειν, καὶ τῇ τὸ πρῶτον μανίᾳ τῆς γνώμης ὑπομένοντα, ἄψασθαι πολέμου θεὸς αὐτούς· εἰ δ' ἄρα τι καὶ κατ' αὐτὸν [a] τρέποι τῆς ὀργῆς, καλῶς ἔχειν [b] τοὺς ἀρετῆς μεταποιουμένους, ὑπὲρ τοσῆσδε ἀνθρώπων πλήθους πολιτῶν. [c] ἔκεινε γοῦν πιθανὸν ἡγεῖσθαι τὸν δεομένων τὸν λόγον.

ε'. Συγκαλέσας [d] δὲ εἰς τὴν Τιβεριάδα τοὺς Ιουδαίους, οἱ δὲ ἀφίκοντο πολλαὶ μυριάδες, καταστὰς ἐπ' [c] αὐτῶν τὴν τε ἐν τῷ παρόντι [f] στρατιὰν, ἃ γνώμης ἀπέφηνε τὰ αὐτοῦ, τοῦ δὲ αὐτοκράτορος τῶν πραγμάτων, τὴν ὀργὴν οὐδεν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἐκ τοῦ παραχρῆμα ὑπιφέρεσθαι τοῖς πράγμασι τοῖς παρακρουσθεῖσι χρόσος εἰσφερομένοις· ὡς καλῶς [g] ἔχειν, τὸν γε τιμῆς τοσαύτης ὑπιτετυχότα συγχωρήσαι τῇ ἐκείνου, οὐδὲν ἐναντίον πράσσειν. "ἃ μὲν δίκαιον ἡγοῦμαι, ἀσφά-
"λειάν τε καὶ τιμὴν τὴν ἐμαυτοῦ μὴ ἧσσον τοῦ
"ὑμετέρου μὴ ὀπολυμένους τοσούτων ὄντων ἀναλοῦν,
"[h] διακονουμένων τῇ ἀρετῇ τοῦ νόμου, ὃν πάτριον ὄν-
"τα ἀδιαμάχητον ἡγεῖσθε. καὶ τὴν ὑπὲ πᾶσιν ἀξιοῦσθαι
"καὶ δυνάμει τοῦ Θεοῦ, [i] τὸν ναὸν οὐκ ἂν ἀδικεῖσθαι
"[k] τολμήσειμι ὕβρει πεσεῖν τῆς τῶν ἡγεμονευόντων ἐξου-
"σίας. [l] στέλλω δὲ ὡς Γάϊον, γνώμας τε τὰς ὑμετέ-
"ρας διασαφῶν, καὶ πῆ καὶ σωτηρίᾳ χρώμενος
"[m] ὑπὲρ τοῦ μὴ ὑμᾶς παρορᾶν πεσόμενους ἐφ' οἷς
"πεπάθεσθε ἀναθοῖς. καὶ συμπράσσοι μὲν ὁ Θεός· βελ-
"τίων γὰρ ἀνθρωπίνης μηχανῆς καὶ δυνάμεως ἡ κατ'
"ἐκεῖνον ἐξουσία· πεπιστευκὼς ὑμῖν τε τὴν τήρησιν τῶν
"πατρίων, [n] καὶ αὐτὸς τὸ μηδὲν ἀνθρωπείας παρὰ
"γνώμης βουλήσεσι τιμῶν τῶν [o] εἰωθότων ἁμαρτεῖν. εἰ
"δ' ἐκπικρανθεὶς Γάϊος εἰς ἐμὲ τρέψει τὸ ἀνήκεσον τῆς
"ὀργῆς, τλήσομαι πάντα κίνδυνον καὶ πᾶσαν παλαιπω-
"ρίαν σωιζόμενος τῷ σώματι & τῇ [p] ψυχῇ, ὑπὲρ τοῦ μὴ
"ὑμᾶς τοσούσδε ὄντας ὑπὲ ἄτως ἀναθοῖς πράξεσι διολ-
"λυμένους θεωρεῖν. ἅπιτε οὖν ὑπὲ ἔργα τὰ αὐτῶν ἕκα-
"στοι, καὶ τῇ γῇ ὑπιπονεῖτε. πέμψω δ' αὐτὸς ἐπὶ Ρώ-
"μης, καὶ τὰ πάντα ὑπὲρ ὑμῶν δι' ἐμαυτοῦ καὶ τῶν φί-
"λων οὐκ ἀποκαμήσομαι διαικονεῖν.

ς'. Ταῦτα εἰπὼν καὶ διαλύσας τῶν Ιουδαίων τὸ σύλ-
λογον, θορυβεῖσθαι [q] τῶν εἰς τὴν γεωργίαν ἠξίου τοὺς
ἐν τέλει, καὶ καθομιλεῖν τὸν λαὸν ἐλπίσι χρησταῖς. καὶ
ὁ μὲν εὐθυμεῖν τὸ πλῆθος ἐσπούδεν. ὁ Θεὸς δὲ [r] παρου-
σίαν ἐπεδείκνυε τῷ αὐτοῦ Πετρωνίῳ, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς
ὅλοις σύλληψιν. ἅμα τε γὰρ ἐπαύετο τοῦ λόγου, ὃν ὡς
τοὺς Ιουδαίους εἶπε, καὶ αὐτίκα ὑετὸν ἤφιει μέγαν· παρ'
ἐλπίδα τοῖς ἀνθρώποις γιγνόμενον, διὰ τὸ ἐκείνῳ τὴν

ἡμέ-

[v] Αὐτῷ,] *L. B.* αὐτῶν.

[x] Ὀργῇ φέροιτο] Ὀργὴν φέροιτο *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[y] Διδιακονημένου αὐτῷ τὰς ἐπιστολὰς,] Conf. ſupr. c. 7. §. 10. & infr. c. 9. §. 2. lib. 19. c. 1. §. 1. ἀδιακόνητον τῷ ἐπιστολῷ. & ἐπιστολαὶ mandata infr. lib. 19. c. 1. §. 10. & alibi. lib. 2. c. 10. §. 5. SPANH.

[z] Γὰρ κὴ πείσειν,] Illud δὲ è *Cod. Busb.*

[a] Τρέποι] *L. B.* τρέποιτο.

[b] Τοὺς ἀρετῆς μεταποιουμένους,] Sic *Busb.* τὰ ἀρετῆς in *reliquis.*

[c] Ἔκεινε γοῦν πιθανὸν ἡγεῖσθαι] Prius diſtinctum erat & lectum ad hunc modum, τελούτων, ἔκεινεν πιθανὸν &c. Cum autem ſenſus mihi haud conſtare videtur, inſertam dedi voculam γοῦν, plenamque diſtinctionem poſui poſt τελούτων.

[d] Δὲ] Abeſt à *L. B.*

[e] Αὐτῶν] *L. B.* αὐτοὺς.

[f] Στρατιὰν,] *L. B.* στρατιάν.

[g] Ἔχειν,] *L. B.* ἔχον ἐστὶ.

[h] Διακονουμένων τῇ ἀρετῇ τοῦ νόμου,] Ita legendum cenſeo. (ita legit quoque *Cocceius*, vel διακονούμενον, ut de Petronio. in *Lugd. Bat.* erat διακονούμενοι) διακονουμένου in *Joſephi* libris.

[i] Τὸν ναὸν] Forte ſuppl. οὐ. τ. ν. COCC.

[k] Τολμήσειμι ὕβρει πεσεῖν] *L. B.* τολμήσαιμι ὕβρεσι παρεπιστεῖν.

[l] Στέλλω δὲ ὡς Γάϊον,] Ὑπέχειν ἐπιστολὰς Γαΐῳ γνώμας τε τὰς αὐτῶν διασαφῶν καὶ πῆ καὶ σωτηρίᾳ χρ. ὑπὲρ. οὗ κατ' αὐτούς. infr. hac §. ead. συμπράξειν μὲ τὸ Θεὸν ἤυχετο, & mox ἐμοὶ δὲ μείζων *Busb.*

[m] Ὑπὲρ ——— ἀγαθοῖς.] Ita lego ex conjectura, cui anſam dedit infr. h. ead. §. antea erat, nullo plane ſenſu, ὑπὲρ δὲ καθ' ὑμᾶς δὲ γνώμῳ πεισομένῳ (*Lugd. Bat.* πεισούνην, *Cocceius* πεισομενε.) οἷς πεπάθεσθε ἀγαθοῖς. *Epiphanius* vertit, *cauſam adjuvans & veſtrum in bono propoſitum.*

† *Nec ille*,] Et me tutari ut nec ab ipſis etiam excidam humanis honoribus, *Epiphan.*

[n] Καὶ ——— ἁμαρτεῖν.] Ita *Busb.* κὴ αὐτῷ τὸ μηδὲν ἀνθρωπείους δὲ γνώμῃ βουλήσεσι τιμῶν τὰ εἰς θεῖον ἁμαρτεῖν in *Editis.* verum εἰωθμῶν pro εἰς θεῖον omnibus MSS.

[o] Εἰωθμῶν] Hoc verbum quoque habet *Lugd. Bat.*

[p] Ψυχῇ,] *L. B.* τύχῃ.

[q] Τῶν ——— τέλει,] Ex hoc ergo oſtendi non poteſt, Autumno ſcriptam eſſe hanc Epiſtolam, neque ex verbis Philon. in Legat. ad Cajum (cum ſtatuantur ὡς τέλει) cum maturæ eſſent ſegetes; ac inde utrumque in hujus rei narratione ultima accuſat *Harduin. de Num. Herod.* p. 42. & 43. SPANH.

[r] Παρουσίαν ——— Πετρωνίῳ] Ita *Busb.* & *Epiphanius*, qui vertit, *Deus autem ſuam manifeſtavit repente præſentiam.* παρέσχεν ἐπιδείκνυτο in *Editis.* παρρησίαν ἐπεδείκνυτο *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.*

[s] Παρ' ——— χρώμενον,] Μηδ' ὡ ἐλαττοῦσι τότε τοῖς ἀθλ. *Busb.*

[s] Οὐ-

ἡμέραν αἴθριον [t] ὖσαν ἰδὲν [v] ὄμβριμον ἀποσημήνειν ἐκ τῶν ὑπὲρ τὸν ἀέρα νόν, [x] καὶ τὸ πᾶν ἔτος αὐχμῷ μεγάλῳ κατεχημένον, ἐπ' ἀπογνώσει ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους ὕδατος ἄνωθεν, εἰ καὶ σκύνεφόν ποτε θεασαμένους τὸν ἀέρα νόν. ὥστε δὴ τότε πολλῆς καὶ ὑπὲρ τὸ εἰωθὸς καὶ [y] παρὰ τὸ ἑτέρως δόξαν [z] ἀφιγμένης ὕδατος, τοῖς τε Ἰουδαίοις ἐλπὶς ἦν ἀδαμῶς ἀτυχήσειν Πετρώνιον ὑπὲρ αὐτῶν δεόμενον. ὁ Πετρώνιος ἢ κατεπέπληκτο μείζονως, ὁρῶν ἐναργῶς τὸν Θεὸν τῶν Ἰουδαίων προμηθούμενον, καὶ πολλὴν ἀποσημήναντα τὴν ἐπιφάνειαν, ὡς μηδ' ἂν τοῖς ἔργῳ προθεμένοις πάναντία φρονεῖν ἰσχὺν ἀντιλέξεως καταλελεῖφθαι· [a] ὡς ἢ καὶ [b] πρὸς τὸ Γάϊον σὺν τοῖς λοιποῖς ὅσα ἔγραφεν. ἐπαγωγὰ δ' ἦν τὰ πάντα καὶ παντοίως προσκαλούμενα μὴ τοσούτας μυριάδας ἀνθρώπων ἀπογνόειν, ἃς εἰ [c] κτείνοι, εἰς μὲν δίκα γε πολέμου προχωρήσειν ἢ νομίμου τῆς θρησκείας, προσοίσειν τε τῆς ἀπ' αὐτῶν ἀποστερεῖσθαι, καὶ τῷ [d] προπάντων τῆς ἀρᾶς ὑποπτεῦσθαι τὸν μέλλοντα αἰῶνα. [e] καὶ ἄλλως δεῖν ἢ προεσηκότος αὐτῶν τῷ [f] δυνάμιν ὡς ἀκραιφνῆ [ff] ἀπέφαινε, καὶ μηδὲν [g] ἐνδοίασον ἐπὶ [h] δυνάμιν τῷ [i] αὐτὸ ἐπιδείκνυσθαι [k] καταλιπόσαν. καὶ Πετρώνιος μὲν ἐν τούτοις ἦν.

ζ. [l] Ἀγρίππας ἢ ὁ βασιλεὺς, ἐτύγχανε γὰρ ἐπὶ Ῥώμης διατρίβων, πρόσκοπος Φιλίᾳ τῇ πρὸς τὸν Γάϊον μείζονος. καί ποτε προθεὶς δεῖπνον αὐτῷ, καὶ φρόνησιν ἔχων πάντας [m] ὑπερβάλλεσθαι, τέλεσί τε τοῖς εἰς τὸ δεῖπνον, καὶ παρασκευῇ εἰς ἡδονὰς φέροντος, ὡς μή ὅπως ἄν τινα τῶν λοιπῶν ἀλλὰ μηδ' αὐτὸν Γάϊον ποτε ἰσωθῆναι [n] θελήσαντα ἐκ ὅπως [o] ὑπερβαλέσθαι· τοσοῦτον ἀνὴρ τῇ παρασκευῇ πάντας ὑπερῆρεν, [p] καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρι ἐκφρονῆσαι παρασκευάσαι· [q] καὶ ὁ Γάϊος ἐκθαυμάσας τὴν τε λαμπρότητα αὐτοῦ καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, ὡς ἐπ' ἀρετῇ τῇ αὐτοῦ βιάζοιτο καὶ ὑπὲρ δυνάμιν τῶν ζημιάτων εὐπορίᾳ ζηλῶσαι, βουλόμενός τε μιμήσασθαι τὴν Ἀγρίππου φιλοτιμίαν ἐφ' ἡδονῇ τῇ αὐτοῦ πρασσομένῃ, ἀνειμένος ὑπὸ οἴνου καὶ τῇ λαμπρότητι εἰς τὸ ἱλαρώτερον ἐκπεταμμένος, φησὶν ἐν συμποσίῳ, προσκαλούμενος εἰς πότον Ἀγρίππαν, "καὶ πρότε-"ρον μέν σοι τιμὴν πωλῆσαι οὐκ ἐχέω [r] τὰ πρὸς ἐμέ, "καὶ πολλὴν εὔνοιαν μετὰ κινδύνων [s] ἀποδεδειγμένοις, "οἷς ὑπὸ Τιβερίου πρίασης δι' αὐτὴν, ἐπιλείπῃς "τε ἄδην καὶ ὑπὲρ δυνάμιν [t] ἀρετῇ χρῆσθαι τῇ "πρὸς ἡμᾶς. ὄφελε, αἰσχρὸν γὰρ ἡσσᾶσθαί με ὑπὸ "τῆς σῆς προθυμίας, ἀναλαβεῖν βούλομαι τὸ ἐλλεῖ-

exspectationem, quod illa dies utpote serena admodum nullum pluviæ signum è cœlo dederit, siccitasque magna per totum annum fecerit homines desperare de aqua superne descensura, etiamsi cœlum nubibus obductum cernerent. Quapropter cum largus imber tunc præter solitum & opinionem ingrueret, spes facta est Judæis non irritam fore Petronii pro illis supplicationem. Quin & Petronius eo magis admiratione perculsus est, ubi ei perspicuum erat Deum res Judæorum curare, clareque indicare se illis præsentem adesse, adeo ut qui revera aliter sentire in animum induxerant, quidquam contradicere non valerent: id quod & inter alia quæ scripserat Cajo significabat. omnia autem accommodata erant ad suadendum, eumque modis omnibus hortandum, ne tam multa millia hominum, * si hosce interficeret, ad insaniam adigeret (non enim nisi bello compulsos à religione patria discessuros) neve seipsum multaret reditibus ex ea gente accipiendis, & insigni apud eam maledicto & contumeliæ sese subjiceret in omne ævum. prætereaque Dei, qui illis præerat, potestatem, utpote manifestam, ostendebat, quæque nihil dubium reliquit ad vim ejus demonstrandam. Et in istis quidem totus erat Petronius. *Res Judæorum Cajo repræsentat.*

7. Rex autem Agrippa, qui tum forte Romæ versabatur, magis magisque apud Cajum amicitia proficiebat. Cumque aliquando eum convivio exciperet, idque magno studio curaque ageret, ut cunctos & impensis in epulas factis, & in omnibus ad delicias & voluptates apparandis superaret, ita ut nemo è cæteris, immo nec ipse Cajus de istis æquandis cogitarit, multo minus superandis, (adeo ille universis epularum apparatu facile præstitit, desiderioque omnia Cæsari *ad luxum* suppetandi) tum Cajus animi ergo & magnificentiæ eum admiratus, ut qui etiam supra facultates sumptibus immensis sibi placere contenderit, volensque Agrippæ liberalitatem ad sui oblectationem accommodatam æmulari, cum animus vino laxatus esset & ad multam hilaritatem traductus, dixit in convivio, ipsum ad bibendum invitante Agrippa, "& ipse tibi jam antea conscius eram honoris quo "me prosequutus es, & quantam mihi benevolen-"tiam ostendisti, etiamsi ex ea te circumsteterint "pericula à Tiberio intentata; & *jam* nihil omit-"tis, quo mihi, fere ultra quam possis, gratifice-"ris. Quare, cum turpe mihi sit à te vinci tua "erga me voluntate & studio, omnia quibus antea "tibi deeram jam adjecta esse volo. Quod ad mu-"nera attinet quæ tibi dedi, ea levidensia esse fa-"teor: *Agrippæ apud Cajum gratia, cui convivium splendide parat & magnifice.* *Cajus Agrippæ magnificentia delectatus.*

[t] Οὖσαν] *L. B.* ἰωθὸς.
[v] Ὀμβριμον] *L. B.* ἀμβλεῖον.
[x] Καὶ τὸ πᾶν ἔτος αὐχμῷ] Τὰ γὰρ παντὸς ἔτους αὐ μ. κατειχημένα, ἐπ' ἀπογνώσει ἦσαν οἱ ἄνθρωποι ἢ ἄνωθεν ὕδατος *Busb.*
[y] Παρὰ τὸ ἑτέρως δόξαν] Ita *Vat.* (*Lugd. Bat.* quoque, nisi quod habeat ἑτέρῳ) & *Hen. à pr. m.* καὶ παρὰ τὸ ἑτεροδόξον in *Editis.* καὶ παρὰ τὴν αὐτῶν δόξαν *Busb.*
[z] Ἀφιγμένης] *L. B.* ἐφιγμένης.
[a] Ὡς ἢ] Voculam unam & alteram excidisse suspicor.
[b] Πρὸς τὸ ——— ἀποσεῖν,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 10. §. 5. εἰδέναι δίδωσι ἐπίσημον Καίσαρος· Aliter verò de hac Epistola Petronii *Philo* Leg. ad Cajum p. 1027. B SPANH.
* *Si hosce interficeret,*] Ita reposuimus. *Hudsonus* verterat: *ut eos interficeret.* HAV.
[c] Εἰ κτείνοι,] Κτείνοις *Gall.* unde pro ἐκτείνοι (tam in *Editis* quam cæteris *MSS.*) haud aliud mihi occurrebat præter κτείνοι. Non dubito tamen quin hic locus in mendo cubet. Si quis malit ἐπινοεῖν ἀποκτεῖναι, aut ἀποτιθείσας κτείνειν, per me licet. *Epiphanius* vertit, *postulans ne tanta hominum millia contemneret, quæ non possent sine bello & ingenti cæde ad transgressionem suæ religionis impelli.* HUDS. Interpositione unius voculæ εἰ, quam ex *Lugd. Bat.* inferuimus (legitur enim ibi εἰ κτείνοι) fanus satis esse videtur locus, si enim hasce myriadas hominum à patriis ritibus discedere nolentium, interfeciisset Petronius, eo ipso infinitam illam reliquorum Judæorum multitudinem ad insaniam redegisset. HAV.
[d] Τροπαίῳ] Forte ἀποτροπαίῳ. COCC.
[e] Καὶ ἄλλως] *L. B.* πολλῶς.
[f] Δύναμιν] Neque hic locus, ut puto, mendo vacat. nam δυνάμιν aut hoc versiculo aut in proxime sequenti suspectum habeo. *Epiphanius* vertit, *super hoc quoque virtutem divinam Judæis præbere præsidium. nam exploratum esse formalat pro Judæis evidenter indicium.* At *Gelenius* hoc modo *id quoque adjecit quam carus sit Deo populus, quamque manefestis signis declaret suam erga illos benevolentiam.*
[ff] Ἀπέφαινε,] *L. B.* ἀποφαίνει.
[g] Ἐνδοίασον] Conf. infr. lib. 19. c. 1. §. 5. SPANH.
[h] Δυνάμιν τῷ] *L. B.* δυνάμει τῇ.
[i] Αὐτῷ ἐπιδείκνυσθαι] Antea αὐτῆς. Forsan τῷ αὐτῷ, deleto δυνάμιν.
[k] Καταλιπόσαν.] *L. B.* καταλείπουσαν.
[l] Ἀγρίππας ——— διατρίβων,] Philo p. 1029. C. SPANH.
[m] Ὑπερβαλλεσθαι,] *L. B.* ὑπερβαλέσθαι.
[n] Θελήσαντα] *L. B.* θελήσοντα.
[o] Ὑπερβαλέσθαι·] Ita MSS. plurimi. *Al.* ὑπερβάλλεσθαι.
[p] Καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρι] In *Editis,* καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρος (ἢ Καίσαρ *L. B.*) ἐκφρονῆσαι π. quæ plane omiserunt *Epiphan.* & *Gelen.* Unde, cum ἐκφρονῆσαι habeat *Hen.* (ἐκφρονήσας *L. B.*) & ἐκφορήσαι (forsan pro ἐκφρονήσαι) *Gall.* rescripsi, καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρι ἐκφρονῆσαι παρασκευάσαι.
[q] Καὶ ὁ Γάϊος ἐκθαυμάσας] Ὡς καὶ Γάϊον ἐκθαυμάσαι *Busb.* & mox hac ipsa §. Φάναι pro φησίν.
[r] Τὰ πρὸς ἐμὲ,] Illud τὰ deest *Busb.*
[s] Ἀποδεδειγμένοις,] Ὑποδεδειγμένοις *Busb.*
[t] Ἀρετῇ χρῆσθαι] Fuit cum legendum esse suspicarer αἰσχρὸν χρῆσθαι.

Quicquid ab ipso peterit, se ei daturum esse pollicetur.

"teor: id autem totum, quod tibi aliquid confe-
"rat ad felicitatem complendam, alacriter & quo-
"ad potero tibi suppeditabo." Et ille quidem ista dicebat, ratus ampla latifundia postulaturum aut urbium aliquarum vectigalia. Is vero, quamvis sibi decretum esset quid peteret, id tamen *in præsens* animo retinebat, & statim Cajo respondet, "quod
"neque prius, contra quam mandaverat Cajus, il-
"lum coluerit, ut qui lucri aliquid exspectaret;
"neque jam in ejus gratiam quidquam agere, ut
"inde vel minimum lucri sibi quæreret. abunde
"autem magna esse priora ejus beneficia, & ultra
"quam speraret quisquam se paulo arrogantior:
"nam etsi minora essent quam quæ dare potueras,
"mea tamen qui ea acceperim exspectatione &
"dignitate sunt majora." Tum Cajus, eum propter animi continentiam admiratus, magis instabat ut diceret, quidnam à se datum iri voluerit? Cui ille,

Agrippa nihil aliud poscit, quam ut mandatum, quod Petronio dederat, revocaret.

"quoniam ex tua in me benevolentia, domine, præ
"te fers me dignum haberi cui præterea aliquid
"largiaris, nihil quidem eorum quæ ad me locu-
"pletandum attinent à te postulabo, quippe quod
"tuæ gratiæ acceptum debeam ut iis rebus præ-
"ter cæteros excellam; illud vero te rogo, quod
"pietatis gloriam tibi conciliabit, facietque ut
"Deus tuæ voluntati faveat & adjutor sit, & mi-
"hi ad existimationem pulchrum erit apud eos
"qui fama id acceperint, ut qui certum habuerim
"omnia propter tuam potestatem impetraturum
"esse quorum opus mihi fuerit. Oro igitur & ob-
"secro te ut de statuæ dedicatione in Judæorum
"templo, mandata Petronio, nolis amplius cogi-
"tare.

Annuit Agrippæ, haud tamen libenter.

8. Et ille quidem licet hoc periculi plenum duceret, (nam quæ persuaderi non poterant Cajo ea mortem certissimam postulanti afferebant) quod tamen ea *quæ peteret* magna existimaret ut revera erant, fortunæ aleam in istis experiri statuit. Cajus autem *simul* officiosa Agrippæ liberalitate *mirifice* captus, pudendumque esse ratus mendacii in istis, ad quæ petenda Agrippam ultro provocaverat, coram tot testibus argui, ac si statim eum promissi pœnituisset, simulque Agrippæ virtutem *egregiam* miratus, quod de imperio suo, aut amplioribus reditibus aut alia potestate augendo, parum solicitus, publicæ tranquillitatis curam ageret, pro legibus intercedendo & numine divino, postulatis annuit: ac scribit ad Petronium, eum collaudans, & quod exercitum collegerat, & ipsum per literas consuluerat quid de Judæis faciendum censeret. "Cæterum nunc, *inquit*, & contigerit te jam sta-
"tuam erexisse, ne tollatur: sin vero nondum eam
"collocasses, ne quid amplius molestiæ ea de re
"tibi faceslas; sed exercitum volo dimittas, disce-
"dasque ad ea quæ primo tibi mandavi exsequen-
"da. nihil enim mihi opus est ut statua erigatur,
"Agrippæ gratificari cupienti, quem virum ma-
"joris facio quam ut ejus desiderio & precibus
"quidquam denegarem." Et hæc quidem Cajus

Cajus, Agrippæ virtutem miratus, scribit ad Petronium, in Agrippæ gratiam.

"μένα πρότερον. ὀλίγον γὰρ πᾶν ὁπόσον σοι δωρεῖᾶ
"ἐχόμενον ἀπεμοιρασάμενον. [v] τὸ ᾗ πᾶν, ὅπερ σοι με-
"πλεῖ ἂν [x] προθεῖη τοῦ εὐδαίμονος, [y] διακονήσει.
"τοί σοι προθυμία τε [z] καὶ ἰσχύι." καὶ ὁ μὲν ταῦ-
τα ἔλεγε, οἰόμενος [a] γῆ τε πολλῇ [b] αἰτήσασθαι,
ἢ καί τινων προσόδους πόλεων. ὁ ᾗ, καί περ τὰ πάν-
τα ἐφ' οἷς [c] ἤτησε θαρσαλεώτερον, οὐκ ἐφαίνε-
τῳ διάνοιαν, ἀλλ' ἐκ τῆς ὀξέως ἀμείβεται τὸν Γάϊον,
"ὅτι οὔτε πρότερον κέρδος τὸ ἀπ' αὐτοῦ παραδοκῶν
"θαρσᾷ τὰς Τιβερίου [d] ἐντολὰς διαπεύσεσθαι αὐτόν, ὅ-
"τε νῦν πράσσειν τι τῶν εἰς χάριν τοῦ ἐκείνου χαρ-
"δῶν οἰκείων ἔν τισι λήψεσι· μεγάλα ᾗ εἶναι τὰ
"προδεδωρημένα, καὶ παραυτίκα τῷ θεμένῳ χρωμένῳ
"τῶν ἐλπίδων· καὶ γὰρ εἰ τῆς σῆς ἐλάττονα [e] δυνά-
"μεως, τῆς γέ μοι ἔτι εὐληφότος διανοίας τε καὶ
"ἀξιώσεως μείζονα. καὶ ὁ Γάϊος, ἐκπλαγεὶς [f] τοῦ
διάνοιαν αὐτοῦ, πλειόνως ἐπῆρτο εἰπεῖν, [g] ὅ, τι χα-
ρίζοιτ' ἂν αὐτῷ προσχόμενος. ὁ ᾗ, "[h] ἐπεί περ,
"ὦ δέσποτα, προθυμίᾳ τῇ σῇ δωρεῶν [i] μὲ ἄξιον δο-
"φαίνεις, αἰτήσομαι τῶν μὲν εἰς ὄλβον φερόντων ἐ-
"δὲν, διὰ τὸ μεγάλως με ἐνδιαπρέπειν, οἷς ἤδη πα-
"ρέχεις· ὅ, τι δ' ἄν σοι δόξαν προσποιῇ τοῦ εὐσεβοῦς,
"καὶ τὸ θεῖον σύμμαχον ἐφ' οἷς θελήσεις προσκαλῶ,
"[k] καί μοι πρὸς εὐκλείας γένοιτο προσὼν τοῖς πιστευο-
"μένοις, ὡς μηδ' ἑνὸς ὧν χρησίμου ὑπὸ τῆς σῆς
"ἐξουσίας ἀτυχεῖν πώποτε γνοίη. ἀξιῶ [l] γὰρ σὲ τοῦ ἀν-
"δριάντος τοῦ ἀναθήσειν, οὗ ποιήσασθαι κελεύεις Πε-
"τρώνιον εἰς τὸ Ἰουδαίων ἱερόν, μηκέτι πράσσειν διά-
"νοιάν.

ἡ. Καὶ ὁ μὲν, καί περ ἀποκίνδυνον τῷ ἡγεμό-
νος· εἰ γὰρ μὴ πιθανὰ ἔφερεν Γάϊος, ἐδέν ἄλλο ἢ
εἰς θάνατον ἔφερεν· διὰ τὸ μεγάλα νομίζειν τε καὶ
εἶναι, κίνδυνον [m] ἀναιρεῖσθαι τὸν ἐπ' αὐτοῖς [n] ἡγεῖσ-
Γάϊος ᾗ ἅμα τῇ θεραπείᾳ τοῦ Ἀγρίππου ἐπιλημ-
μένος, καὶ ἄλλως ἀπεχθὴς ὑπολαμβανόμενος, ὅτι
τοσῶνδε μαρτύρων ψευδὴς γενέσθαι θεὶς ὧν προθύ-
μως ἐδιάζετο αἰτιάσθαι τὸν Ἀγρίππαν, μετὰ τοῦ
ὀξέως μεταμέλῳ χρώμενος, ἅμα ᾗ τοῦ Ἀγρίπ-
που τὴν ἀρετὴν θαυμάσας, [o] ἐν ὀλίγῳ αὔξειν τὴν
οἰκείαν ἐσχὺν, ἤτοι προσόδοις χρημάτων ἢ ἄλλῃ δυ-
νάμει, [p] τοῦ κοινοῦ τῆς εὐθυμίας [q] ἐπιμελῶς, πρεσ-
βεύων τοὺς νόμους [r] καὶ τὸ θεῖον, συγχωρεῖ· καὶ χρά-
φει πρὸς τὸν Πετρώνιον, ἐκείνου τε τῆς ἀθροίσεως τοῦ
στρατεύματος ἐπαινῶν· καὶ τοῦ περὶ αὐτὸν περὶ αὐτῶν
ἀπεστελκότος. "νῦν οὖν εἰ μὲν φθάνεις τὸν ἀνδρι-
"άντα ἐστακὼς, ἑστάτω· εἰ ᾗ μήπω πεποίησαι τὴν ἀνά-
"θεσιν, μηδὲν περιτέρω κακοπαθεῖν. ἀλλὰ τὸν τε
"στρατὸν ἄφλυε, καὶ αὐτὸς ἐφ' ἃ τὸ πρῶτόν σε ἔστελλα,
"ἄπιθι. [rr] οὐδὲν γὰρ ὑπιδέομαι τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἀνδριάν-
"τος, Ἀχίππαν χαριζόμενος ἀνδρὶ παρ' ἐμοὶ πι-
"μωμένῳ μειζόνως, ἢ ὥστε με χρείᾳ τῇ ἐκείνου καὶ
"οἷς κελεύσθαι ἀντιπρᾶξαι." Γάϊος μὲν δὴ ταῦτα γρα-φεῖ

---

[v] Τὸ ᾗ —— διδαίμονος] Forte τὸ πᾶν ὃν, ὅπερ σ. ε. ἀ. π. τ. διδ. αὐτῇ. COCC.

[x] Προθεῖη ᾗ διδαίμονος] Ita è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ἂν ἐπροθεῖη *Bas.* ἂν ἐμπροθεῖη in *aliis.* quin & γὰρ, quod antea sequebatur διακονήσει, delendum esse volui, & paulo ante vocalem ᾗ inter τὸ & πᾶν insertam dedi.

[y] Διακονήσεται] *L. B.* διαδιακονήσει.

[z] Καὶ ἰσχύι.] Addit *L. B.* τῇ ἐμῇ. quod nescio an sit necesse. HAV.

[a] Γῆ τε πολλῇ αἰτήσασθαι,] Τήν τε πόλλω τ' προσόδω αἰτήσασθαι ἢ καί τινων *Vat.* τῇ τε πόλει τ' προσόδω αἰτήσασθαι *Hen.* à pr. m. τῇ τε πολλὴν τ' προσόδου αἰτήσασθαι *Busb.*

[b] Αἰτήσασθαι,] Forte αἰτήσεσθαι.

[c] Ἤτησε] *L. B.* αἰτήσας.

[d] Ἐντολὰς] *L. B.* in *Marg.* ἐπιστολὰς.

[e] Δυνάμεως,] *L. B.* γέγονε δυνάμεως.

[f] Τῆ διάνοια αὐτῷ,] Τὴν ἀρετὴν αὐτῷ *Busb.* & *Lugd. Bat.* in *Marg.*

[g] Ὅ, τι χαρίζοιτ' ἂν αὐτῷ προσχόμενος.] Ita *Busb.* ὅτι χαρίζοιτό τ' ἂν αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

[h] Ἐπεί περ, ὦ δέσποτα.] Hæc Epistola ab Agrippa ad Cajum scripto tradita pluribus refertur à Philone p. 1030. 1331. &c. SPANH.

[i] Μὲ ἄξιον δοκοῦντα,] Illud μὲ è *Cod. Busb.* ut & mox σὲ post αἰτήσομαι.

[k] Καί μοι πρὸς εὐκλείας γένοιτο] *Al.* καὶ πρὸς εὐκλεᾶ γένοιτο.

[l] Γὰρ σὲ τοῦ ἀνδριάντος] Ita *Busb. Vat.* & *Zonar.* (voluit idem *L. B.* in quo σε legitur) ἀξιῶ γάρ σοι in *ceteris.*

[m] Ἀναιρεῖσθαι] Forte ἀναβρίπτειν. IBBETS.

[n] Ἡγεῖτο.] Forte ἠτεῖτο. COCC.

[o] Ἐν ὀλίγῳ] Forte supplendum ὅτι. COCC.

[p] Τῷ κοινῷ τ' εὐθυμίας] Τῷ κοινῷ δ' εὐθυμίαν *Hen.* à pr. m. & *L. B.*

[q] Ἐπιμελῶς,] Ἐπιμελουμένῳ καὶ ὡσὲ τ' νόμων περισσότερον συνεπιχωρεῖ *Busb.* ἐπιμελῆ τὸ π. τ. ν. καὶ τ. θ. συνεπιχωρεῖ *L. B.* ἐπιμελῆ τὸ *Coccejus* corrigit.

[r] Καὶ τὸ —— ἐκεῖνον] Vide Philon. p. 1038. B. SPANH.

[rr] Οὐδὲν γὰρ ὑπιδέομαι] Οὐδὲν γὰρ ἔτι δέομαι *Busb. Hen.* & *Vat.*

φῆ πρὸς τὸν Πετρώνιον, πρότερον [s] ἢ ἐντυχεῖν τὰ αὐτοῦ ἐπιστολαῖς ἐμφανισθείσης ὅτι ἀποστασίαν Ἰουδαίους καὶ τὰ ἀνδριάντα ἐπείγεσθαι. [t] μηδὲν δ' ἕτερον ἀποσημαίνειν τὸν Δία τοὺς Ἰουδαίους αὐτῶν, ἀλλὰ πόλεμον ἄνικρους [u] Ῥωμαίων ἀπάξειν. καὶ θαυμάσας ὡς ὅτι πεῖρα τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ πολεμησόντων, ἀνὴρ ὅτι πᾶσιν ἥσσων μὲν τῶν αἰσχρῶν, κρείττων δὲ τῶν βελτίστων, καὶ ἐφ' οἷς τισι κρίνειν ὀργὴν χρῆσθαι παρ' ὃν τινα ἂν ἐπιγόμενον, παράδοσιν [x] αὐτῇ ἀσφαλῆ τίνα τινὰ οὖν θησόμενος, ἀλλ' ἐφ' ἡδονῇ ποιεῖς τῇ ἐκείνης τὸν κρίσιν καὶ εὐδαίμονα, [y] γράφει πρὸς τὸν Πετρώνιον. "ἐπιδὴ δῶρα ὅσους σοι οἱ Ἰου-
"δαῖοι παρέσχον, ἐν μείζονι λόγῳ τῶν ἐμῶν πεποίησαι ἐν-
"τολῶν, Δία κεκτεῖσθαι τὰ πάντα ἡδονῇ τῇ ἐκείνων δέ-
"ξεις, ὅτι σεβάσῃ τὰς ἐμὰς ἐντολὰς, κελεύω σε,
"σωτῶ κρίτιν γινόμενον, λογίσασθαι σοὶ καὶ ποιητέα σοι
"τὰ τῆς ὀργῆς τῆς ἐμῆς, ἐπεί τοι δεῖγμα [z] ποιοῖμ'
"ἂν σὲ τοῖς τε νῦν πᾶσι καὶ ὅσοι ὕστερον γένοιντ' ἂν, μη-
"δαμῶς [a] ἀκυροῦν αὐτοκράτορος ἀνδρὸς ἐντολάς.

θ'. Ταῦτα μὲν γράφει Πετρωνίῳ τῷ ἐπιστολῇ, ὁ μὲν θάνατός γε ζῶντος Πετρωνίου δεξάμενος αὐτῷ, βεβαιωθέντος δὲ καὶ τοῖς φέρουσιν εἰς τοσόνδε, ὥστε Πετρωνίῳ γράμματα πρὸ αὐτῆς ἀφικέσθαι, δι' ὧν μαθὼν τὸν Γάιον πλοῦτον. Θεὸς γὰρ οὐκ ἄρ' ἀμνημονήσειν ἔμελλε Πετρωνίου, κινδύνων ὃς ἀνειλήφει ὅτι τῆς τῶν Ἰουδαίων χάριτος, καὶ τιμῆς τῆς αὐτοῦ. ἀλλὰ τὸν Γάιον ἀποσκυλασάμενος [b] ὀργῆς ὧν ὅτι σεβασμῷ τῷ αὐτοῦ πεάσειν [c] ἐτολμήσατε, τὸ μισθὸν [d] χρεωλυτεῖν [e] συνεργεῖ τῷ Πετρωνίῳ ἥ τε Ῥώμη, καὶ πᾶσα ἡ δυνὴ, μάλιστα δ' ὁπόσοι τὸ βελτίω πρόχοιεν ἀξιώματι, Δία τὸ εἰς ἐκείνους ἀκρατῶ τῇ ὀργῇ χρῆσθαι τὸν Γάιον. καὶ πλοῦτος μὲν ὁ μὴ πολὺ χρόνον, ἢ γράψαι τῷ Πετρωνίῳ τὸν ὅτι τὸ θανεῖν ἀνακαλουμένῳ ὅτι τῷ δ' αἰτίαν ἐξ ἧς πλοῦτος, καὶ τὸ ὅτι βελτίω τὸν τρόπον ἀφηγήσομαι πρότερον καὶ λόγῳ. Πετρωνίῳ μὲν παρὼν ἡ Δία φθάσαι τὸν πλοῦτον ὅτι τῷ, μετὰ πολὺ δὲ ἡ κελεύσαι αὐτὸν πλοῦτος αὐτόχειρα. καὶ ἥδη τῇ συντυχίᾳ δὲ ὀλέθρου, ὃς τὸν Γάιον κατέλαβε, καὶ δὲ Θεῷ τῷ πρόνοιαν ἐξεθαύμασεν, εὐθὺς εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' οὐκ δὲ ὀξέως μισθὸν αὐτῷ τιμῆς τε τὸ εἰς τὸν ναὸν καὶ βοη-
θείας τὸ Ἰουδαίων σωτηρίας [f] παρασχόμενος. καὶ Πετρω-
νίῳ μὲν ἔτως [g] μὴ αὐτῷ ὀφθεὶς διεφεύχθη ῥᾳδίως ὁ κίν-
δυνος δὲ θανεῖν.

ad Petronium scripsit, literis illius nondum lectis, quæ significabant, Judæos ob statuam illam ad seditionem concitatos. quin & ex voluntatis eorum indiciis palam erat eos minitari bellum adversus Romanos. Itaque graviter dolens, quasi id ausi fuissent ut experirentur ejus imperium, homo *scilicet* nihil turpe ducens, nullamque honesti rationem habens, & in quemcunque pro arbitrio ira excandescens, cui nullam moderationem adhibuit, id sibi in felicitatem cedere reputans si iracundiæ maxime indulgeret, *denuo* scribit Petronio *in hanc sententiam*. "Quandoquidem munera, quibuscun- *Non multo*
"que te donarent Judæi, meis mandatis prætuliſti, *post ei lite-*
"illis gratificari ausus alia quam jusseram facien- *ras dat a-*
"do, jubeo te, qui temet judicem constituisti, *cerbas & minarum*
"quid tibi agendum sit dispicere, cum iræ meæ *plenas.*
"onus sustinebis, postquam in te exemplum edam
"quod & præsentes & posteros moneat, non ne-
"gligenda esse imperatoris mandata.

9. Has quidem literas scribit ad Petronium: *Quæ, post-*
eas tamen, dum in vivis esset Cæsar, non accepit *quam de*
Petronius, retardata eousque perferentibus navi- *Caji morte*
gatione, ut aliæ literæ, quibus mortem Caji intelle- *alias acce-*
xerit, prius ad manus ejus venerint. Deus utique *pisset, ad*
haud immemor futurus erat periculorum, quæ *eum perve-*
adierat Petronius in Judæorum gratiam Deique *niunt.*
honorem. sed cum Cajum è medio sustuliſſet, illi
infensus quòd cultum *divinum* sibimet arrogare
fuerit ausus, Petronio mercedem persolvere anni-
tuntur omnes tam Romæ quam per universum im-
perium, præcipue vero quotquot è senatoribus
maxima erant dignitate, quod in eos iram suam
effuderit Cajus. Et ille quidem moritur non mul- *Caji obitus.*
to postquam ad Petronium literas scripserat, mor-
tem ei denunciantes. Causam autem propter quam
sublatus est *Cajus*, & quemadmodum instructæ
erant in eum insidiæ, in sequentibus narrabo. Ad *Petronius,*
Petronium autem primùm perlatæ sunt literæ Caji *acceptis Ca-*
mortem significantes, & non multo post ei reddi- *jii literis,*
tæ sunt illæ, quibus semet sua manu interimere *Dei provi-*
jubebatur. simulque lætatus est quod ita evenerit *dentia ob-*
ut Cajus mortem oppeteret, Deique admiratus est *stupescit.*
providentiam, quod nulla interposita mora confe-
stim ei præmium dederit pro honore à se templo
habito, & auxilio Judæis lato. Et ita quidem Pe-
tronius è mortis periculo ipsi non prævisò facile
evasit.

[s] Η ἐντυχεῖν ταῖς αὐτοῦ ἐπιστολαῖς] Ita textum restituendum esse censui ex *Zonara*, qui hic loci *Josephi* verba exscripsisse videtur. nec longe recedit *Busbequii* Cod. qui habet, πρότερον ἢ ἐντυχεῖν ταῖς αὐτοῦ ἐπιστολαῖς ἐμφανίσασις ἐπὶ ἀποστασίᾳ τὰς Ἰουδαίους καὶ δόξας αὐτοὺς ἐπείγεσθαι. perperam in *Editis Aliisque*, πρότερον ἢ ἐντυχεῖν ἐπὶ ἀποστάτει αὐτοὺς καὶ δόξαι ἐπείγεσθαι. A libris nostris valde discrepat *Epiphanius*, qui vertit, *Hoc enim Agrippæ gratiæ concessum esse volo, viro honorabili mihi semper, sed nunc amplius honorando. Et Cajus quidem talia scribit Petronio, antequam seditio major oriretur. nam ita jam mentes omnium tumebant, atque talia voluntatum eorum indicia monstrabantur, ut si forte contrarium nuncium adveniret, parati essent apertum bellum gerere cum Romanis. Sed Cajus, cujus animus obnoxius erat turpitudini, alienus bono consilio; & in omnibus quæ facienda decerneret, ira magis pertinax ad implendum, moderari se nullo modo sciens, sed beatitudinem judicans, si omne quod sibi esset voluptati perficeret, postea scribit Petronio &c.*

[t] Μηδὲν καὶ ἕτερον ἀποσημαίνειν] Μηδὲν γὰρ ἕτερον *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

[u] Ῥωμαίων] *L. B.* Ῥωμαίοις.

[x] Αὐτῇ] Ita, monente Cl. *Lowthio*, legendum censui. antea erat αὐτῷ. in *Lugd. Bat.* αὐτῆς.

[y] Γράφει πρὸς τὸν Πετρώνιον.] Γράφει αὖθις τῷ Πετρωνίῳ *Zonar.* in *Epiphanii* versione, *postea scribit Petronio hujusmodi verba.*

[z] Ποιοῖμ' ἂν σὲ τοῖς τε νῦν πᾶσι] Ita cum *Cod. Busb.* (quo pacto in *Marg. L. B.* quoque exstat, nisi quod ibi sit οἵ γε pro οἵ τε) antea erat, ἐπεί τοι δεῖγμα ποιοῦμαι σε οἵ τε νῦν πάντες, καὶ ὁπόσοι &c. *Zonaras* habet δεῖγμα γὰρ σὲ ποιήσομαι τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα &c. *Epiphanius* vertit, *jubeo temetipsum judicem fieri, & eligere quid debeas pati, qui me ad tantum iracundiæ concitasti, ut exemplum efficiare cunctis, & præsentibus & futuris, quo nullus audeat imperatoris mandata contemnere.*

[a] Ακυρεῖν αὐτοκράτορος ἀνδρὸς ἐντολάς.] Eadem Zonaras Annal. p. 278. C. SPANH.

[b] Ὀργῆς ὧν ἐπὶ σεβασμῷ τῷ αὐτοῦ] Id est, δι' ὀργῆς. HUDS. Forte ὀργῇ. COCC.

[c] Ετολμήσατε,] Scribe ἐτόλμησε.

[d] Χρεωλυτεῖν συνεργεῖ] Conf. lib. VII. c. 15. §. 1. SPANH.

[e] Συνεργεῖ] *L. B.* συνεργετεῖν.

[f] Παρασχόμενος.] Ita (quomodo & suo codici adscripserat *Cocceius*) ex conjectura. παρασχόμενον in *libris.*

[g] Μὴ αὐτῷ ὀφθεὶς] Iterum ex conjectura αὐτῷ ὀφθεὶς. antea perperam in *libris* omnibus μὴ ἀνθρωπίνως. in *Lugd. Bat.* est ἀνεπαθεῖς.

XII. CAP. IX.

Quænam Judæis apud Babylonem acciderunt, ex factis Asinæi & Anilæi fratrum.

Judæorum in Mesopotamia & Babylonia calamitas unde orta.

CÆterum *sub id tempus* Judæis in Mesopotamia, maximeque apud Babyloniam habitantibus, gravis incidit calamitas, & alia quacunque non minor; multaque facta est illorum cædes, quanta non antea in historia memoratur: de quibus accurate omnia expositurus, cladis illius causas prima ab origine repetam. Nearda urbs est Babyloniæ, & ex se populosa, & fertilem amplamque regionem possidens, quæ cum aliis *plurimis* bonis etiam hominibus abundat: ad hæc non patet hostium assultibus, undique Euphrate & firmis muris circundata. porro & Nisibis urbs * intra fluminis ejusdem ambitum posita est. Quapropter Judæi freti locorum natura, & didrachmum, quod à singulis *Judæis* Deo pendi moris erat, ibi deposuerunt, cæteramque votivam pecuniam. illis enim urbibus tanquam *communi* ærario utebantur: & inde Hierosolyma suo tempore transmissa erat *pecunia*, multaque hominum millia eam deferendam in se recipiebant, metu Parthorum latrociniorum, quibus *tum* vectigalis erat Babylonia. Etenim *ex istis Judæis* erant Asinæus & Anilæus, origine quidem Neardenses, fratres vero germani. atque illis mater, nam patre erant orbati, id negotii dedit, ut velorum conficiendorum artem addiscerent: id quod indigenis adeo non turpe erat, ut etiam viri lanificia exercerent. His *quadam die magister* qui operibus præerat, apud quem etiam artem didicerant, objecit quod tardiuscule venerant, eosque verberibus multavit. Illi vero castigationem sibi contumeliæ esse existimantes, cum arma omnia, quæ in ea domo adservabantur, arripuissent, in locum quendam se conferebant, ubi fluvii divortium est, & magna esse solebat pascuorum copia & ubertas fructuum, qui in hyemem possunt reponi. Atque ad eos mox confluxit juvenum quisque egentissimus: quos cum armis instruxissent, & pro ducibus se gerebant, & haud ægre fiebat quin illis maleficiorum autores & principes se præberent. cum enim facti essent inexpugnabiles, & arcem sibi construxissent, ad pastores è suis dimittebant qui pecorum tributum illis imperarent, quantum satis esset in alimentum, adjicientes, se amicos illis futuros qui morem gererent, & ab hostibus undecunque ingruerent defensuros; sin imperata detrectarent, greges mactaturos. Illi vero, nam haud integrum eis erat quidquam aliud facere, mandatis obsequuti sunt, & oves quotquot poscerent mittendas curabant. Quo factum est, ut vires eorum augerentur, & potestatem haberent patrandi quodcunque illis, ex improviso alios adortis, allu-

Nearda & Nisibis Judæorum gazophylacia.

Asinæus & Anilæus Nearda profugi.

Inopes & egeni ad eos se recipiunt.

Asinæus & Anilæus, cum magnam ad se concivissent hominum multitudinem, raptu vivunt.

ΚΕΦ. θ'.

Τὰ συμβάντα τοῖς ἐν Βαβυλῶνι Ἰουδαίοις, ὅτ' Ασιναῖον καὶ Ανιλαῖον τὰς ἀδελφάς.

Γίνεται δὴ [h] καὶ τοῖς τὰς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, καὶ μάλιστα [i] τῶν Βαβυλωνίαν οἰκούντας Ἰουδαίους, συμφορὰ δεινὴ, καὶ ἀδεμιᾶς ἧς πω ἐλάττων, φόνοι τε αὐτῶν πολὺς, καὶ ὁποῖος οὐκ ἰσορημένος πρόσθεν. τοίνυν ἅπαντα [k] ἐπ' ἀκριβείας διηγησάμενος, ἐκθήσομαι καὶ τὰς αἰτίας, ἀφ' ὧν αὐτοῖς τὸ πάθος συνέτυχεν. [l] Νεαρδὰ τῆς Βαβυλωνίας ἐστὶ πόλις, ἄλλως τε πολυανδροῦσα, καὶ χώραν ἀγαθὴν καὶ πολλὴν ἔχουσα, καὶ σὺν ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀνθρώπων [m] ἀναπλέων. ἔστι δὲ καὶ πολεμίοις οὐκ εὐέμβολος, περιόδῳ τε ἧς Εὐφράτης πᾶσαν ἐντὸς αὐτὴν ἀπολαμβάνων, καὶ καταπύργοις τείχεσι. ἔστι δὲ καὶ [n] Νισιβὶς πόλις ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἧς ποταμοῦ πεπόρωται. ὅθεν Ἰουδαῖοι, τῇ φύσει τῶν χωρίων πεπιστευκότες, [o] τό, τε δίδραχμον [p] τῷ Θεῷ καταβάλλειν ὃ ἑκάστοις πάτριον νόμῳ κατέθεντο, καὶ ὁπόσα [q] ἄλλα ἀναθήματα. ἐκεῖσε [r] δὲ ὥσπερ [s] τινὶ ταμιείῳ τῇδε τῇ πόλει χρῶντο. συνέβη δὲ ὅτι Ιεροσολύμων [t] ἀνεπέμπετο [u] καιρὸς, [v] πολλαί τε μυριάδες ἀνθρώπων τὸ χρημάτων παρελάμβανον, δεδιότες τὰς Παρθυαίων ἁρπαγὰς, ὑπότελεῖς ὄντες [x] τῆς Βαβυλωνίας. καὶ ἦσαν γὰρ Ασιναῖος καὶ Ανιλαῖος, Νεαρδάται μὲν τὸ γένος, ἀλλήλων δὲ ἀδελφοί. καὶ αὐτοῖς, πατρὸς δ' ὄντες ὀρφανοὶ, ἡ μήτηρ παρέσχεν ἰσῶν μαθητὰς ποιήσεως· οὐκ ὄντος ἀπεχθεῖς τοῖς ὑπηκόοις, ὥστε τοὺς ἄνδρας παλαισιουργεῖν παρ' αὐτοῖς. τέως ὁ τοῖς ἔργοις ἐφεστὼς, [x] παρ' ᾧ καὶ ἐμεμαθήκεσαν, βραδυτῆτα ὑπικαλέσας τῆς ἀφίξεως, σκόλασε πληγαῖς. οἱ δ' ἐφ' ὕβρει τοῦ δικαίου λογιζόμενοι, καταπασάμενοι τὸν ὦλον πολλὰ ὁπόσοι ἦν ἐπὶ τῆς [y] οἰκίας φυλασσόμενα, ὡχοντο εἴς τι χωρίον, διῤῥηχὸς μὲν ποταμοῦ [z] πεπιεσμένον, νομὰς δὲ ἀγαθὰς βοσκῆν πεφυκὸς, καὶ [a] χιλῶν ὁπόσοι εἰς τὸν χειμῶνα [b] ἀποτίθενται. συνῆσάν τε ὡς αὐτοὺς τῶν νεῶν οἱ ἀπορώτατοι, καὶ τέως τοῖς ὅπλοις φραγμώτης στρατηγοί τε ἦσαν, καὶ τῶν κακῶν ἡγεμόνες οὐκ ἐκωλύοντο εἶναι. [c] προελθόντες γὰρ ὅπου τὸ ἄμαχον, καὶ καταπασάμενοι ἀκρόπολιν, διέπεμπον πρὸς τοὺς νέμοντας φόρον αὐτοῖς κελεύοντες καταβάλλειν τὰ βοσκημάτων, ἢ ἥξουσι [d] ἐπιτροφὴ γενοῖτ' ἄν, προσιθέντες φιλίαν τε πεφημένοις, καὶ ἄμυναν τῶν ἀλλαχόθεν πόθεν πολεμίων, σφαγὰς δὲ τῶν ποιμνίων ἀπρόσιτον. οἱ δὲ, ἅτε γὰρ ἐν ἑτέρᾳ [e] τοιαῦτα ποιεῖν, ἠκροῶντο, καὶ τῶν προβάτων [f] ἔσεσθαι ὁπόσα κελεύσθειεν. ὥστε δὴ καὶ πολεῖων αὐτοῖς [g] συνελέγετο ἰσχὺς, κύριοί τε ἦσαν ἐφ' οἷς βουλεύσαιεν ἐν ἧ ἐξέως ἐλαύνοιεν κακῶ-

κως-

h Καὶ τοῖς τὰς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ,] Illud καὶ è *Codd. Busb.* & *Vat.*

i Τῶν Βαβυλωνίαν οἰκοῦντας Ἰουδαίους,] Conf. supr. lib. 15. c. 2. §. 2. SPANH.

k Επ' ἀκριβείας] *L. B.* ἐπακριβῶς.

l Νεαρδὰ] Νερδὰ *Busb.* Νέρδα *Lugd. Bat.* Νααρδὰ *Steph. Byzant.* Verum e & a apud Orientales facile permutantur, ut notavit *Berkelius.*

m Αναπλέων.] Ita lego, nec aliter forsan *Epiphan.* cujus versionem adhibui. ἀναπλέως in *libris* omnibus. qua lectione admissa, verba ista, καὶ σὺν ἄλλοις ἀγαθοῖς καὶ ἀνθρώπων ἀναπλέως redundare videntur, ut quæ in margine olim apposita fuerint, in interpretamentum τῶν, ἄλλως τε πολυανδροῦσα.

* *Intra* —— *est.*] Ita placuit locum interpretari, quod certissimum sit; Nisibin non *flumini Euphrati appositam fuisse*, prout vertit *Gelenius*, sed amni Mygdonio, qui in Tigrim influit.

n Νισιβὶς] Νίσιβις· In nummis NECIBI. Infr. §. 9. τὰ Νεαρδαὶ καὶ τὴν Νισιβιν· & lib. 20. c. 3. §. 2. Νίσιβις δέ ἐστιν ὄνομα τῇ χώρᾳ. SPANH.

o Τό, τε δίδραχμον τῷ Θεῷ καταβάλλειν] Ita cum *Cod. Busb.* τότε δίδραγμον τῷ Θεῷ καταβάλλειν ἐκ. in *cæteris.*

p Τῷ Θεῷ] *L. B.* ὅ τῷ Θεῷ.

q Αλλ'] *L. B.* ἢ ἄλλα.

r Δὲ] *L. B.* τε.

s Ταμιείῳ] Ταμιεῖον *Busb.*

t Ανεπέμπετο ἡ καιρὸς,] Ανεπέμποντο *Busb.*

v Πολλαί —— χρημάτων] Vid. Philon. Leg. ad Cajum eadem de re. SPANH.

x Παρ' ᾧ καὶ ἐμεμαθήκεσαν] Ita *Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *apud quem etiam ipsam artem didicerant.* (*Lugd. Bat.* καὶ γὰρ ἐμ. τ. ἀ.) καὶ ἐμεμαθήκεσαν παρ' αὐτῷ in *Editis Alisque.*

y Οἰκίας Φυλασσόμενα,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.* οἰκίαις in *reliquis.*

z Ποιὸμένον,] *L. B.* λιγόμενον.

a Χιλῶν] Χίλος, ἡ τροφὴ· χιλὸν τὸ αὐτὸ, καὶ χόρτος τῶν βοσκημάτων· *Hesychius.* SPANH.

b Αποτίθονται.] *L. B.* ἀποτίθενται. *Coccejus* ἀποτίθεται.

c Προελθόντες] Προσελθόντες *Busb.*

d Επιτροφὴ] *L. B.* ἐπὶ τροφῇ.

e Παρὰ ταῦτα] *L. B.* παρ' αὐτά.

f Εσεσθαι ὁπόσα κελεύσθειεν.] Επεσθαι *Busb.*

g Συνελέγετο ἰσχὺς,] Συνέγετ' *Busb.*

Πο-

πυρρεῖν· θεραπεύῃ τε αὐτὸς ἤρητο πᾶς σφοδρυγχάνων, καὶ ἦσαν φοβεροὶ καὶ τοῖς [h] πειρασομένοις. ὥστε ἤδη σφοδρὸς λόγος περὶ αὐτῶν καὶ τῶν Πάρθων βασιλέως.

β'. Ὁ δὲ τῆς Βαβυλωνίας σατράπης, μαθὼν ταῦτα, καὶ βουληθεὶς ἐπιφυομένους κωλύσαι, πρίν τι μεῖζον κακὸν ἐξ αὐτῶν ἀναφῆναι, συλλέξας στρατὸν ὅσον [i] ἐδύνατο πλεῖστον, καὶ Παρθυαίων καὶ τῶν Βαβυλωνίων, ἤλασεν πρὸς αὐτούς, φθῆναι θέλων προσβαλὼν ἐξελεῖν πρὶν ἐξαγγελτοὺς γενέσθαι καταπλήξαι τὸ στρατόν. [k] Παρακαθίσας δὲ τὸ [l] ἕλος, ἡσύχαζεν· καὶ κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν, [m] ἣν δὲ σάββατον ἔργων πάντες χρήματος Ἰουδαίοις ἡμέρα, οἰόμενος ὁ πολέμιον ἀντιστατήσειν αὐτῷ τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ ἀμαχὶ λαβὼν ἄξειν δεδεμένους, ἐξ ἐφόδου προσιὼν χρήζων αἰφνίδιον ποιεῖσθαι τὴν ἐπίπλωσιν. Ἀσιναῖος δὲ ἐτύγχανε σὺν τοῖς ἑτέροις καθεζόμενος, καὶ τὰ ὅπλα παρέκειτο αὐτοῖς, "ἄνδρες, φησὶν, ψόφημά μοι ἵππων προσέπεσεν, "οὐ φορβάδων, ἀλλ' οἵων ἦν ἀνδρῶν αὐτοῖς ἐπιβε- "βηκότων· ἐπεὶ καί τινος ἀνακρούσεως αἰσθάνομαι χα- "λινῶν, δέδια, μὴ [n] ἐλαθόντες ὡς ἡμᾶς οἱ πολέμιοι "προσιόντες. ἀλλὰ τὶς προσίτω κατόπιν, ἀπαγγελίαν "ἡμῖν σαφῆ τῶν ἐνεδρευόντων ποιησόμενος. εἰ δὲ ἄρα ψεῦ- "δός μοι λελέχθαι τὰ εἰρημένα." καὶ ὁ μὲν τάδε εἶπε, καὶ ὤχοντό τινες [o] προσκοποῦντες τὸ γινόμενον. καὶ ἦ τάχος παρελθόντες; "καὶ [p] ὅτε αὐτὸς ψευδῆ σαφῆς "εἶναι τὰ προσομένων τοῖς πολεμίοις, [q] ὅτε "ἐκεῖνοι πλείονος ἐπιτρέψειν ἤμελλον [r] ἡμῖν ὑβρίζειν. "προεμελήμεθα δόλῳ, μηδὲν βουκημάτων ἀλλοφέροντες, "τοσῆσδε ἵππου πλήθους [s] ἐπελαυνόμενοι ἡμῖν ἐν ἀπο- "ρίᾳ χειρῶν κειμένοις, ἀλλὰ τὸ [t] κατείργεσθαι πα- "ρεγορεύσει τῶν πατρίων εἰς τὸ λέγειν." Ἀσιναῖος δὲ οὐκ ἄρα γνώμης τοῦ κατασκόπου κρίνειν ἔμελλεν ἐπὶ τοῖς πιστοῖς, ἀλλὰ νομιμώτερον ἡγησάμενος τοῦ ἐπ' ἀπράκτοις [v] τελευτῶντας εὐφραίνειν τὸς πολεμίους, τὸ ἀλκῆς δεξαμένους ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης, εἰς ἓν ἐνεπλῶκει, θεσμοθετεῖν τιμωρίαν [x] ἀπολαμ- βάνοντας εἰ δέοι τελευτᾶν, αὐτός τε ἀναλαμβάνῃ τὰ ὅπλα, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ θάρσος ἐνεποίει, [y] ἢ ἐπὶ τὰ ὅμοια [z] ἀρετῆς. ὁμόσε οὖν [a] ἴασι τοῖς πολεμίοις, καὶ πολλοὺς κτείναντες αὐτῶν, διὰ τὸ καταφρονοῦν- τας ὡς ἐπὶ τὰ ἕτοιμα χωρεῖν, εἰς φυγὴν τρέπονται [b] τὸ λοιπόν.

γ'. Ὁ δὲ τῶν Πάρθων βασιλεὺς, ἐπεὶ ἀφίκε- το αὐτῷ ἡ ἀγγελία τῆς μάχης, σκωπλαγεὶς τῷ τολ- μήματι τῶν ἀδελφῶν, ἐπεθύμησεν αὐτοῖς ἐλθεῖν διά τε ὄψεως καὶ λόγων· καὶ πέμπει τὸν πιστότατον τῶν σωματοφυλάκων λέγοντα, "ὅτι βασιλεὺς Ἀρτά- "βανος, καί περ ἠδικημένος ὑφ' ὑμῶν ἐπιχειρήσεως "αὐτῷ τῇ δεχῇ γενομένης, ἐν ἐλάσσονι τὸν καθ' αὐ- "τὸν ὀργὴν τῆς ὑμετέρας ἀρετῆς ποιησάμενος, ἀπέ- "στειλέ με [c] δεξιάν τε καὶ πίστιν δώσοντα ὑμῖν, συγχω-

beſceret: atque adeo nemo illis obviam factus officiis eos demereri non ſtudebat, congreſſuriſque terrorem injiciebant. ita ut ſermo de illis increbreſceret & ad Parthorum regem perveniret.

2. Satrapa autem Babyloniæ, poſtquam hæc intellexerit, eos ipſo in ortu opprimere voluit, antequam malum ex illis latius ſerperet & dimanaret: collectoque quantum poterat è Parthis ac Babyloniis exercitu, verſus eos curſu incitato ire contendit, eo animo ut repentina facta impreſſione eos adoriretur, priuſquam aliquid eis nunciaretur de copiarum apparatu. Cum autem juxta paludem *quandam* aſſediſſet, quietem agebat: atque poſtridie, erat autem Sabbatum quo Judæi ab omni opere feriantur, ratus non auſurum hoſtem ſibi congredi, ſed abſque pugna captos vinctoſque ſe abducturum, lento greſſu procedebat, ut in eos ex improviſo impetum faceret. Sed Aſinæus, cum forte poſitis prope ſe armis cum ſociis in otio deſideret, "Viri, inquit, tinnitus equorum ad aures "allapſus eſt, non qualis eſt in paſcuis agentium, "ſed qui ſeſſorem tergo vehant; & quoniam præ- "norum etiam ſonitum me audire perſuaſum ha- "beam, vereor ne hoſtes nos circumvenientes ag- "grediantur. verum procurrat aliquis ſpeculatum, "qui nobis quid immineat certo renunciet, atque "utinam falſa reperiantur quæ diximus." Ac ille quidem iſta loquutus eſt. & mox certi homines ſpectatum ibant, quid factum eſſet: celeriterque regreſſi, "neque te, *inquiunt*, conjectura fallit de iis quæ moliuntur hoſtes, neque illi amplius paſſu- "ri ſunt ut nos maleficia impune committeremus. "ex inſidiis circumventi ſumus, pecorum ad in- "ſtar mactandi, tanta equitum multitudine in nos "incurſante, manus à pugna abſtinentes, quod ex "legis patriæ interdicto neceſſitate adacti ſimus ad "quieſcendum." Cæterum Aſinæus non utique ex ſpeculatoris ſententia, quid fieri oporteret, decernebat, ſed æquius eſſe ratus, ut, ſumptis animis ex neceſſitate in quam inciderat, legem violarent, dum injuriam ulciſcantur, etiam ſi mori certum eſt, quam ut nihil agendo morientes hoſtem *morte ſua* exhilararent, & ipſe arma corripit, eamque illis qui ſecum erant audaciam injiciebat, ut pari cum fortitudine ſeſe gererent. pugnam itaque ineunt cum hoſtibus, multiſque cæſis, quod cum contemptu eorum venerant, quaſi victoriam in manibus haberent, reliquos in fugam conjiciunt.

3. Parthorum autem rex, ubi de pugna illa *certi aliquid* fama acceperat, admiratus fratrum audaciam, eos videndi & alloquendi deſiderio tenebatur; miſitque ad eos fideliſſimum è ſatellitibus *ſuis*, qui diceret, "regem Artabanum, quamvis à vobis "injuria affectum, ut qui in regnum ejus invaſeri- "tis, virtuti tamen veſtræ iram ſuam condonare, "meque miſiſſe dextram vobis fidemque daturum, "ab ipſo concedi, ut ab omni periculo immunes "iter faciatis, quod *magnopere* vellet vos amicitiæ "er-

Satrapa Babyloniæ die Sabbati eos adoriri ſtatuit.

Id quod ſuſpicatus Aſinæus quoſdam exploratum mittit.

De Satrapæ incurſu certior factus arma corripit.

Artabanus ad Aſinæum & Anilæum de ſocietate & amicitia ineunda mittit.

[h] Πειρασομένοις.] *L. B.* πειρησομένοις pro πειρησομένοις.

[i] Ἐδύνατο πλεῖστον,] Ἠδύνατο *Busb.*

[k] Παρακαθίσας δὲ] Ita lego ex conjectura. πεκαθίσας in *libris.*

[l] Ἕλος, ἡσύχαζεν·] *Epiphanius* vertit, *nemoroſum locum, ibidem latitabat.* ἕλος *Heſychio.* τελματώδης καὶ σύμφυτος τόπος. Infra locum appellat ὕλην.

[m] Ἦν —— πολεμίους,] Conf. ſupr. lib. 14. c. 4. §. 2. SPANH.

[n] Ἐλαθόντες ὡς] *L. B.* λελήθασιν. Sed in *Marg.* vulgatam habet lectionem.

[o] Προσκοποῦντες τὸ γινόμενον.] Προσκοπῶντας *Busb.*

[p] Οὔτε αὐτὸς ψεύδῃ σαφῆς] Ita *Vat.* & *Hen.* καὶ ὅτε αὐτὸς ψευδὴς σαφῶς εἶναι τὰ πρ. (*Lugd. Bat.* καὶ ὅτε αὐτὸς ψευδὴς, σαφῆς τε. pro quo σαφὴς ἢ *Coccejus*) in *Editis Aliiſque.* In *Epiphanii* verſione, *neque tu, inquiunt, falleris, ſed integre conjecta ſi quæ adverſum nos geruntur*, quaſi legiſſet, καὶ ὅτε αὐτὸς ψεύδῃ, φασὶν, ἀλλὰ εἰκαστὴς εἶναι τὰ πρ. Legi etiam poteſt, καὶ ὅτε αὐτὸς ψευδὴς φασὶν εἶναι εἰκαστὴς τὰ πρ.

[q] Οὔτε ἐκεῖνοι πλείονος.] Sic legendum eſſe conjicio. ὅτε ἐκείνοις πλείονας ἐπιτρέψειν ἤμελλον ὑμῖν ὑβρίζειν in *libris* omnibus. nihil de iſtis in ſua verſione *Epiphanius.*

[r] Ἡμῖν] *Gen.* ὑμῖν.

[s] Ἐπελαυνόμενοι ἡμῖν.] Ita *Busb.* ἐπελαύνοντι in *cæteris.*

[t] Κατείργεσθαι —— ἀργεῖν.] Ita in pleriſque *MSS.* καταργάσθαι in *L. B.* καθείργεσθαι in *Editis* & *Cod. Vat.* HUDS. Conf. ἄλωτ. lib. 1. c. 7. §. 3. & infr. §. 6. ut & ſupr. lib. 14. c. 4. §. 2. SPANH.

[v] Τελευτῶντος εὐφραίνειν] Τελευτῶν εὐφραίνειν *Busb.* & mox δεξάμενος αὐτὸς ὑπὲρ τ. ἀν. *Busb.* & *Vat.*

[x] Ἀπολαμβάνοντας] *L. B.* ἐπιλαμβάνοι.

[y] Τῆς ἐπὶ] Τῆς ὡσὲ τὰ ὅμοια *Busb.*

[z] Ἀρετῆς. ὁμόσε οὖν ἴασι] Ita diſtinguo & lego cum *Cod. Busb.* in *Editis Aliiſque*, ἀρετῆς, ὁμόσε ἴασι &c.

[a] Ἴασι] Forte ἰοῦσι. COCC.

[b] Τὸ λοιπὸν.] Τὰς λοιπὰς *Busb.*

[c] Δεξιάν τε καὶ πίστιν] Δεξιὰς in quibuſdam *libris.*

"ergo ad illum adire, nihil doli fraudisque metu-
"entes: immo & dona *vobis* polliceri, & honorem,
"qui ex illius potentia multum vobis conferet ad
"præsentis virtutis incrementum." Tum Asinæus ipse quidem profectionem distulit, fratrem vero Anilæum misit cum ejusmodi muneribus quæ penes ipsum erant. Et ille quidem *recta* ibat, & *facile* ad regem admissus est. Artabanus autem, cum videret Anilæum solum ad se accedere, eum interrogabat quid causæ fuerit, quod Asinæus non simul advenerit. Cum autem audiret illum præ metu se intra paluſtria continere, patrios Deos testabatur, se nihil eos læsum ire qui sese ejus fidei commiserant; dextramque ei protinus dabat, id quod apud omnes istius regionis barbaros fiduciam ingerit eos convenientibus. nemo enim fraudem adhibet, ubi dextra ab eo data fuerit; nec est ut quisquam, cui injecta erat aliqua injuriæ suspicio, *de fide* dubitet, qui istud auctoramentum accepe-
rit. Et Artabanus quidem, cum ista fecisset, dimittit Anilæum, persuasurum fratri, ut cum eo reversuro ad regem veniret. Ista autem agebat rex, volens fratrum Judæorum virtute veluti fræno coërcere ejus satrapias, ne amicitiam cum eo *& societatem* violent, ut quæ tum in eo essent ut deficerent, & *forsan* ad defectionem magis adhuc animis propenderent, si in illos expeditionem susceperus esset. Verebatur enim, ne, dum ille in bello eo occuparetur, quo defectores in potestatem suam redigeret, Asinæus & Babylonii magnum virium incrementum caperent, aut bellum conflaturi cum de istis audiverint, aut, si hoc facere nequeant, opportunitatem captaturi vicina omnia latius depopulandi.

Anilæus, ex consilio fratris, se ad Artabanum confert.

Benigne ab eo exceptus ad fratrem accersendum dimittitur.

4. Et is quidem, cum in ejusmodi mente & cogitatione versaretur, Anilæum dimittit. Anilæus autem persuasit fratri, & regis voluntatem erga eos & studium prolixe commemorans, fidemque jurejurando datam: ac proinde ad Artabanum properabant. Ille vero, ubi eò pervenerunt, læte admodum eos excipit, simulque mirabatur Asinæum, quod tam magno animo res gereret, cum cerneret ipsum videri statura valde pusillum, primoque aspectu facere ut contemptui esset iis qui eum convenirent, ac si eum pro nihilo ducerent; porroque ad amicos ajebat, quod animum præ se tulerit, longe corpore, si ei conferatur, majorem. cumque inter bibendum eum ostenderet Abdagasi, uni è prætorianis præfectis, & qui vir esset ei indicabat, & quam strenue in acie dimicaret. Abdagase autem postulante, ut ei concederetur illum interficere, atque adeo pœnas tot injuriarum ab eo repetere, quas Parthorum imperio intulerat; "atqui non est, inquit rex, ut hoc permittam in
"virum, qui meæ fidei se credidit, præsertim cum
"dextram ei miserim, operamque dederim ut ju-
"rejurando adhibito ei fidem facerem. Quod si

Asinæus una cum Anileo ad Artabanum proficiscitur.

Asinæum miratur Artabanus.

Ejus saluti prospicit.

"ρῶν ἄδειάν τε καὶ ἀσυλίαν ὁδῶν, χρήζων ὅπῃ φιλία
"[d] προσχωρεῖν πρὸς αὐτὸν, δόλῳ τε & ἀπάτης χωρὶς·
"δῶρά τε δώσειν ὑπισχνεῖται & τιμὴν, ἥτις ὑμῖν πρὸς
"τῇ νῦν ἴσῃ ἀρετῇ μελλήσει δυνάμει τῇ ἐκείνου ἐπι-
"λεῖν." Ἀσιναῖος δὲ, αὐτὸς μὲν ὑπερβάλλεται ὁδὸν τὰς ἐκεῖ, τὸν ἀδελφὸν δὲ Ἀνιλαῖον σκῆπτρῳ μετὰ δώρων ὅσους περίσυρε λῴδ. καὶ ὁ μὲν ᾤχετο, καὶ εἰσόδου αὖτῷ γίνεται πρὸς βασιλέα. Ἀρτάβανος δὲ, ἐπεὶ θεᾶται τὸν Ἀνιλαῖον [e] καταμόνας ἥκοντα, ἤρετο τὴν αἰτίαν τοῦ καὶ τὸν Ἀσιναῖον [f] ἐφυστερηκέναι. ἐπεὶ δὲ πιστοῦται αὐτὸν δείσαντα ἐν τῷ ἕλει ὑπομένειν, ὅδε τάς τε πατρῴους θεὰς ἐπώμνυτο, μηδὲν κακὸν [g] δράσειν αὐτὰς, πίστει τῇ αὐτοῦ προσκεχωρηκότας· καὶ τὴν [h] δεξιὰν ἐδίδου, ὅπερ μέγιστον πρὸς πάντοις ἐκείνοις βαρβάροις πρόδειγμα τοῦ θαρσεῖν γίνεται τοῖς ὁμιλοῦσιν. ᾧ γὰρ ἂν ψευσαμένου τις δεξιὰν ὑπ' αὐτοῦ δόσεως [i] γνωμένης· ὅδε πιστεύειν ἐνθουσιάσειεν εἰ τοσάδε ἀσφαλείας δόσις γένοιτο, πρός τῶν ἐν ὑποψίᾳ ἀλλήλοις καθεστηκότων. καὶ Ἀρτάβανος μὲν, [k] ταῦτα πράξας, ἐκπέμπει τὸν Ἀνιλαῖον, πείσοντα τὸν ἀδελφὸν ἐπανελθεῖν. ἔπρασσε δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς χρήζων [l] ἐνσήμισμα τῇ ἀρετῇ τῶν Ἰουδαίων ἀδελφῶν εἰς φιλίαν κτήσασθαι τῶν ἐκείνου πατραπῶν, [m] ἐν ὑποστάσει τε ὄντων καὶ διανοίᾳ τοῦ ὑποστησομένου μέλλων ἐλάσειν ἐπ' αὐτούς. ἐδεδίει γὰρ μὴ & πρεσβευομένου πολέμου τῷ [n] ἐκείνῳ κατὰ χείρωσιν τῶν ἀφεστηκότων, αὐξηθῶσιν ὅπλοις μέγα οἱ περὶ τὸν Ἀσιναῖον & τὴν Βαβυλωνίαν, ἤτοι γε [o] συστάντες ἐπ' ἀκροάσει τῇ αὐτῶν, ἢ & τότε γε [p] ἀτυχοῦντες τοῦ κακῶσαι μειζόνως ἐθελήσειν.

δ'. Ὁ μὲν δὴ, ταῦτα διανοηθεὶς, ἐκπέμπει τὸν [q] Ἀνιλαῖον. ὁ δὲ Ἀνιλαῖος πιθανὸς ἦν τῷ ἀδελφῷ, τήν τε ἄλλην προθυμίαν διηγούμενος τοῦ βασιλέως, καὶ ὅρκιον τὸ γεγενημένον· [r] ὥστε δὴ ἠπείγοντο ὡς τὸν Ἀρτάβανον. ὁ δὲ ἡδονῇ αὐτὸς δέχεται προθυμούμενος, ἐθαύμαζέ τε τὸν Ἀσιναῖον τοῦ ἐν ταῖς πράξεσιν εὐψύχου, θεωρῶν [s] παντελὲς ὄντα ὀφθῆναι βραχύ τε καὶ τοῖς τὸ πρῶτον ὄψει σωθῆναι δόξαν καταφρονήματος ἀφορμὰς, ὡς ἁδὲν κρίνοιεν αὐτὸν, φησί τε πρὸς τοὺς φίλους, ὡς μείζονα [t] πάντα προθυμίαν παρέχοιτο τῷ ψυχῷ τοῦ σώματος. προπίνει τε ποτὲ δεικνὺς τὸν Ἀσιναῖον Ἀβδαγάσῃ [v] τῶν αὐτοῦ σατραπειαρχῶν, τό, τε ὄνομα διασαφεῖ, καὶ τὴν πᾶσαν ἀρετὴν ᾗ [x] χρῶτο εἰς πόλεμον. τοῦ δὲ Ἀβδαγάσου κελεύοντος συγχώρημα αὐτῷ γνῶναι κτείναντα αὐτὸν [y] ποινὴν ἀπολαβεῖν ὑπὲρ ὧν ὕβρισεν εἰς τὴν Παρθυαίων ἀρχὴν, "ἀλλ' οὐκ ἂν,
"εἶπεν ὁ βασιλεὺς, συγχώρημα δοίην ἐπ' ἀνδρὶ [z] πί-
"στει τῇ εἰς ἐμὲ τεθαρρηκότι, καὶ πρότερα δεξιάν τε
"πέμψας, καὶ θεῶν ὅρκοις πιθανὸς γενόμενος πρόδοσας.
"εἰ δὲ ἀνὴρ τυγχάνεις, τὸ πολέμιον ἀγαθὸς, μηδὲν ὑπο-

Asinæus una cum Anileo ad Artabanum proficiscitur.

Asinæum miratur Artabanus.

Ejus saluti prospicit.

d Προσχωρεῖν πρὸς αὐτὸν,] Forsan προσχωρεῖν πρὸς αὐτόν. Vide paullo inferius, ubi quoque προσκεχωρηκότας. HUDS. Recte. Nam & *Lugd. Bat.* adstipulante, moveri sede sua jussimus, quod ante erat editum, προσχωρεῖν. HAV.

e Καταμόνας] Conf. c. 4. §. 4. SPANH.

f Ἐφυστερηκέναι.] Ita *Busb.* ἐφυστερηκότα in *reliquis.* HUDS. Conf. inf. lib. 19. c. 1. §. 5. SPANH.

g Δράσειν αὐτὰς,] Δράσειν *Busb.*

h Δεξιὰν ἐδίδου,] Hæc certissima fidei apud Persas arrha est. Videsis *Comment.* in *Justinum*, l. XI. c. 15. sub finem.

i Γενομένης·] Γινομένης *Busb.*

k Ταῦτα πράξας,] Οὕτως ἐκπέμπει *Busb.*

l Ἐνσήμισμα τῇ ἀρετῇ] Ἐνσημισμάτων τῷ ἀρετῷ *Busb.* ἐνσήμισμα & τῇ ἀρετῇ *L. B.* ἐνσημισμάτων τῇ ἀρετῇ *Suid.* qui locum hunc *Josephi* verbis aliquot decurtatum affert in voce ἐνσημισμάτων. HUDS. Conf. supr. lib. 17. c. 12. §. 1. SPANH.

m Ἐν ὑποστάσει τε ὄντων] Versionem paululum immutatam vellem: *ut quæ tum in eo essent ut deficerent, & quod putaret res ad defectionem spectare, in illos jam expeditionem susceperus esset.* IBBETS.

n Ἐκείνῳ κατὰ χείρωσιν & ἀφεστηκότων,] Ἐκείνων *Vat.*

o Συστάντες ἐπ' ἀκροάσει] Συστάντας ἐπ' ἀκ. τῇ αὐτῶν, ἢ & τότε γε ἀτυχοῦντες *Vat. Lugd. Bat. & Hen.*

p Τοῦ Ἀνιλαίου.] Ita rescribendum censui, quamvis ἀτυχοῦντες habeant *libri* omnes. *Epiphanius* locum vertit ad hunc modum, *Agebat autem hæc, opus habens illis fratribus, pro tutamine illius satrapiæ, eo quod in aliena regione facile possent ab imperio suo decedere, ut antequam tale aliquid contingeret, ipse eos per amicitiam occuparet. timebat enim ne in Babylonia plurimi se Asineo conjungerent, & ille manu valida congregata, præsertim in illis locis tam munitissimis, facile se à Persarum imperio defensaret.*

q Ἀνιλαῖον.] Accessit hoc ex *L. B.* HAV.

r Ὡστε δὴ ἠπείγοντο] Οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἠπείγοντο πρὸς τὸν Ἀρτ. *Busb.* & mox ὁ δὲ ἡδονῇ.

s Παντελὲς] *L. B.* παντελῶς.

t Πάντα] *L. B.* ἐν τῇ.

v Τῶν αὐτοῦ σατραπειαρχῶν,] Τῷ αὐτῷ σατραπειαρχῇ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

x Χρῶτο εἰς πόλεμον.] Ita *Busb.* χρῶντο in *reliquis.*

y Ποινὴν] *L. B.* ἄποινα.

z Πίστει τῇ εἰς ἐμὲ τεθαρρηκότι,] Πίστει τῇ ἐμῇ *Busb.*

a Ex-

"ἀπορκίας χρίζων τῆς ἐμῆς Παρθυαίων [a] σκδίκῃ τῲ "ἀρχῲ ψευσαμένῳ· ἐπαναχωροῦντι γοῦν ἀπρό- "μενος ψευσόμενος κράτει τῷ σῷ σε, καὶ μετ' ἀγνοίας "τῆς ἐμῆς." ἔωθεν δὴ μεταπαλέσας τὸν Ασιναῖον, "ὥ- "ρα σοι, φησὶν, ὦ νεανία, χωρεῖν ἤδη τὰ σαυτοῦ, "καὶ μὴ πλείοσι τῶν ἐνθάδε στρατηγῶν τῲ ὀργῲ ἐρε- "θίσας, ἀπιχθρεῖν σε τῇ σφαγῇ, καὶ δίκα γνώμης "τῆς ἐμῆς. ψηφοκαταθήκῃ δή σοι δίδωμι τῲ [b] Βαβυ- "λωνίων γῆ, ἀλήθειόν τε, καὶ ἀπαθῆ κακῶν ἐσο- "μένῃ ὑπὸ τῶν σῶν Φροντίδων. [c] ἄξιον δὴ μοὶ τυγ- "χάνειν σοῦ χρησοῦ ἀνεπικλήτου σοὶ ψηφοχόμενος τῲ "ἐμαυτοῦ πίστιν, οὐκ ἐπὶ κύφοις, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς εἰς σω- "τηρίαν [d] ἀνακειμένοις." ταῦτα εἰπὼν [e] καὶ δῶρα δὺς, [f] ὁπλιτικὰ ἐκπέμπει τὸν Ασιναῖον. ὁ δὴ εἰς τῲ οἰκείαν ψηφιζόμενος, φρούρια καταδειμάζει, καὶ ὁπόσα [g] πρότερον ὠχύρα, μέγας τις ἐν ὀλίγῳ ἐγεγόνει, καὶ [h] οἷος οὐκ ἄλλος τῶν πρότερον ἐκ τοιαύτης ἀφορμῆς ἄψασθαι πραγμάτων ἐν τολμῇ γεγονότων. Παρθυαίων τε αὐτὸν ἐθεράπευον οἱ τότε καταπεμπόμενοι στρατηγοί· μικρὸν γὰρ [i] ἐδόκει καὶ τῆς κατ' αὐτὸν [k] ἧσσον ἀρετῆς ἡ ἐκ Βαβυλωνίων προῖσθαι τιμή. ᾗ δὴ ἐν ἀξιώματι καὶ δυνάμει· πάντά τε ἤδη τὰ ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας πρὸς αὐτὸν ἦρτο πράγματα, προὐκοπτέ τε [l] αὐτῷ ἡ εὐδαιμονία ἐπὶ ἔτη πεντεκαίδεκα.

ε'. Ἀκμαζόντων δὴ αὐτοῖς τῶν ἀγαθῶν, λοιπὴ αὐτὸς ἀπελαμβάνε κακῶν ἐκ τοιᾶσδε αἰτίας, ἐπειδὴ τῲ ἀρετῲ, ἣ προὔκοψαν ἐπὶ μέγα δυνάμεως, ἐκτρέπουσιν εἰς ὕβριν ἐπὶ ψηφίσει τῶν πατρίων ἐπὶ ἀπιθυμιῶν καὶ ἡδονῆς ἐμπεσόντες. τῶν Πάρθων τινί, στρατηγὸς δὴ ἀφίκετο τῶν τότε χωρίων, [m] ὃς καὶ εἶπερ γαμετὴ, τά τε ἄλλα καὶ εἰς τὸ ἐπαινεῖσθαι προεκπρᾶξαι πασῶν, καὶ μείζονα ῥοπῲ ἐπ' αὐτῷ λαμβάνουσα θαύματι τοῦ εὐπρεποῦς, τότης εἴτε [n] ἀκοῇ τῆς [o] εὐπρεπείας ἐκμαθὼν, εἴ τε καὶ ἄλλως αὐτόπτης γενόμενος Ανιλαίῳ, ὁ τοῦ Ασιναίου ἀδελφὸς, [p] ἐρασὴς τ' ἐγεγόνει καὶ πολέμιος, τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ μὴ ἄλλως ἐλπίζειν ἐκπράσσεσθαι τῲ σώφρονι τῆς γυναικὸς, μὴ τῲ ἐξουσίαν ὡς ἐπ' αὐτῇ κτησείσῃ ψηφασθαι, [q] τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ δυσαντίλεκτον κρίνειν τῲ ἐπιθυμίαν. ἅμα τε οὖν πολέμιος ἐπ' αὐτοῖς ἀνὴρ [r] ἐκεχειροτόνητο, καὶ μάχης ἐπάκτου γενομένης [s] πεσόντος, ἀνηρημένου ἀλόχου ἐγεγάμητο ἐρασθῆ. ὃ μὲν δίκα γε μεγάλων δυσχερῶν Ανιλαίῳ τε ἅμα αὐτῷ καὶ Ασιναίῳ γυνὴ ἀφίκετο εἰς τὸ οἶκον αὐτῶν, ἀλλὰ σὺν τινι μεγάλῳ κακῷ, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. ἐπεὶ γὰρ ἀνδρὸς τεθνηκότος αἰχμάλωτος ἦγετο, ἀφιδρύματα τῶν θεῶν, ἅπερ τῷ ἀνδρὶ καὶ αὐτῇ πατρῷα ἦν. ἔπρεπον δὲ τοῖς ἐκείνῃ πᾶσιν ἔθνεσιν ἐπί τε τῆς οἰκίας ἔχειν σεβάσματα, καὶ ἔθος ἐπὶ ξένης συνεπάγεσθαι· [t] ἀπεστέλλοντο, καὶ τότῃ τοῦ πατρίου τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἔθος συναπῆγεν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον λεληθότως αὐτῶν θρησκείαν ἐποιεῖτο· γαμετὴ δὲ ἀποδειχθεῖσα, ἤδη τρόπῳ τῷ αὐτῆς εἰωθότι, καὶ μεθ' οἵων νομίμων ἐπὶ θατέρου ἀνδρὸς, ἐθεράπευεν αὐτάς· καὶ τῶν ἑταίρων οἱ μάλιστα "vir sis belli sciens fortisque, nihil opus est ut "meo perjurio utaris ad injurias Parthorum impe- "rio illatas ulciscendas: revertentem itaque ador- "tus, cum viribus tuis per me licet opprimas, "dum tuum mihi lateat consilium." Mane deinde accito Asinæo, "Tempus tibi est, inquit, ad "tuos concedere, ô juvenis, etiam ne plures è du- "cibus meis qui mecum sunt ad te occidendum "irritentur, me ignaro nec opinante. Tuæ autem "fidei committo terram Babyloniam, ut eam tua "cura tutam à latrociniis & illæsam custodias. "Æquum autem est ut te mihi benignum habe- "am, qui fidem meam tibi inviolatam præstiti, "cum non de rebus leviculis ageretur, sed quæ ad "salutem tuam spectabant & incolumitatem." Cum ista dixisset & Asinæum muneribus auxisset, sine mora ad suos eum dimittit. Ille vero domum reversus, castella partim nova condidit, partim vetera munitionibus firmavit: brevique eò potentiæ crevit, quantam alius ante se nemo adeptus est, qui ex hujusmodi initiis rerum gubernaculo se admovere ausus est. Parthorum etiam duces, qui in vicinas provincias mittebantur, eum colebant & observabant: nam parva res meritisque suis levior *illis* visus est honos, quem à Babyloniis habuit. Erat autem in auctoritate *magna* & potestate, jamque omnia in Mesopotamia negotia ab illius nutu pendebant & arbitrio, ejusque felicitas per annos quindecim indies magis magisque augebatur.

Muneribus auctum dimittit.

ς'. Cæterum cum bonis omnibus florerent *affluerentque*, eis adhærere cœpit mali labes ex hujusmodi causa, postquam à virtute defeciverant, qua in tantam provecti sunt potentiam, eamque in contumeliam verterant, à patriis moribus lapsi in voluptatum cupiditates. Cum forte veniret ad vicinam regionem administrandam Parthorum quidam dux, quem comitata est etiam uxor, quæ & cæteris dotibus laudes aliis præripuerat omnibus, præcipueque mirabili formæ elegantia, quæ ad hoc efficiendum maximo erat momento, ejus, sive quod aliquid de pulchritudine illius fama acceperat, sive oculos in eam conjecerat, amator simul & hostis exstitit Asinæi frater Anilæus, partim quidem quod nulla ei superesset spes potiundi muliere, nisi eam quasi vi captam in potestatem suam redigeret, partim vero quod cupiditati suæ se resistere non posse crediderit. Simul itaque ac maritus hostis illis declaratus fuisset, &. pugna inita acie cecidisset, occisi *uxor* captiva nupta erat amatori *suo*. non tamen sine magnis calamitatibus, & ipsi Anilæo & Asinæo importatis, in domum illorum ingressa est mulier, sed cum magno illorum malo ex hujusmodi causa. Postquam enim viro *priore* mortuo captiva duceretur, simulachra deorum sibi maritoque suo gentilitia (moris enim est omnibus in illa regione & domi habere numina, secumque, cum peregre irent, gestare) occultabat, atque ita patria consuetudine secum asportabat. & primo quidem ea clam omnibus colebat: cum autem facta esset uxor, suo pristino more, iisdemque quibus sub priore marito assueverat ritibus, Deos venerata est. Tunc socii eorum, quos maximi faciebant, leviter eum primo reprehendebant,

Origo calamitatis quæ in fratres invasit.

Anilæus Parthicæ mulieris amore captus.

Nuptiæ Anilæi & Parthicæ mulieris.

Anilæo ob uxoris mores irascuntur socii.

a Σκδίκῃ τῲ ἀρχῲ] Eo modo *Busb.* & *Lugd. Bat.* σκδίκῃ in *cæteris*.
b Βαβυλωνίων γῆ,] Βαβυλωνίαν γῆν *Busb.*
c Ἄξιον δή μοι] *L. B.* ἄξιόν δ' εἰμὶ.
d Ἀνακειμένοις.] *Gen.* ἀνακειμένως.
e Καὶ δῶρα δὺς,] Καὶ δῶρα δίδωσι *Busb.* quæ lectio amplectenda, nisi ὁπλιτικὰ *mox* aut *statim* denotet.
f Ὁπλιτικὰ] *L. B.* τὸ πλητικὰ. τὸ πλωϊκὰ *Cocceius*, vel πλωϊκαῦτα
g Πρότερον ὠχύρα,] Voculam ἂν post πρότερον inserit *Busb.*
h Οἷος οὐκ ἄλλος] Ita lego. ὁπόσα in *libris*.
i Ἐδόκει] *L. B.* καὶ ἐδόκει.
k Ἧσσον ἀρετῆς] Forsan ἧττον. HUDS. & COCC.
l Αὐτῷ] *L. B.* αὐτῶν.
m Ὃς καὶ εἴπερ γαμετὴ,] Antea erat ᾧ δή.
n Ἀκοῇ] *L. B.* ἀκολῲ.
o Εὐπρεπείας] *L. B.* in *Marg.* ὑμοφίας.
p Ἐρασὴς τ' ἐγεγόνει] Ita lego. antea erat, ἐρασής τε γεγόνει. HUDS. Et recte ita legisse testem produco *Lugd. Bat.* HAV.
q Τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ] *Gen.* τὸ τοῦ.
r Ἐκεχειροτόνητο.] Ἐκεχειροτόνητο χιλίων χιλίων καὶ μ. depravate in *Codd. Hen. Vat.* & *Gall.* χτείνων καὶ τίνα in *Lugd. Bat.* ubi & in *Marg.* χιλίανα.
s Πεσόντος,] Eo modo distinguendum censui; & in versione ἡ γυνὴ supplevi post ἀνηρημένου. prius absque commate post πεσόντος lectum erat.
t Ἀπεστέλλοντο,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἀπεστέλλοντο *Cocceius*. ἀπεστάλτο in *cæteris* omnibus.

bant, quod nequaquam ex inſtitutis Hebraïcis convenienterque illorum legibus ageret, in uxorem accipiendo mulierem alienigenam, & quæ ſacrificiorum cultuſque religioſi ritus illis accurate præſcriptos violaret. Videndum itaque ne dum nimium concedat corporis voluptati, à principatu excidat formæ cauſa, & à poteſtate quæ jam Dei auſpiciis eouſque proceſſerat. Poſtquam vero nihil proficiebant, acciditque ut quidam è ſuis, quem maximi faciebant, interficeretur, quod paulo liberius loquutus fuerit (qui & ipſe moriens ex ſuo in leges amore precatus eſt Deum ut vice interfectoris pœnas penderent Aſinæus ipſe & Anilæus, cunctique ſocii ſimili ab hoſtibus morte plecterentur, quod illi quidem ſcelerum auctores fuerint, hi vero auxilium ei non tulerint, talia patienti dum leges vindicatum iret) gravi dolore afficiebantur, patienter tamen ferebant, utpote ſibimet conſcii quod in univerſum illorum virtuti præſentem acceptam deberent felicitatem. Cum autem audirent de cultu deorum quos Parthi venerantur, contumeliam Anilæi in legem *ſuam* haud amplius tolerandam eſſe rati, factoque plurium concurſu ad Aſinæum, vociferabantur in Anilæum, dicentes, oportere eum, ſi prius parum potuit quid utile ſit diſpicere, nunc certe quod factum fuerit corrigere & emendare, antequam contigerit ut & ipſe & alii omnes peccati iſtius pœnas ſua pernicie luant; atque exprobrantes *ei* nuptias cum muliere *alienigena*, neque ex illorum conſuetudine neque receptis patriæ legibus congruenter factas, cultumque *deorum*, quem in Dei ab illis adorati opprobrium mulier illa inducere ſatagit. Ille autem & ipſe probe novit, fratris peccatum magnorum malorum cauſam exſtitiſſe, porroque futurum eſſe; veruntamen tolerabat, benevolentiæ cedens ex cognatione ortæ, eique ignoſcens quod mala cupiditate ſe fortiori teneretur. Sed cum plurium indies concurſus ad eum fieret, majoreſque ederentur clamores, tunc demum de iſtis Anilæum alloquitur, & de anteactis eum objurgans, jubenſque ut in poſterum ita facere deſinat, mulieremque domum ad cognatos remittat. Nihil tamen hac admonitione profectum eſt. Mulier autem ſentiens ſui cauſa tumultuari populum, & verita ne Anilæo propter amorem ſui durius aliquid accideret, veneno, quod Aſinæo in cibis miſcuerat, hominem ſuſtulit: nec quidquam metuebat ex iis quæ perpetraverat, quod judicem habitura eſſet *virum* ipſam perdite amantem.

Is à ſuis leviter reprehenſus quendam interficit.

Anilæus apud Aſinæum accuſatur.

Aſinæus ab Anilæi uxore veneno ſublatus.

6. Cæterum Anilæus, cum imperium jam ſolus ſuſcepiſſet, exercitum educit in vicos Mithradatis, viri apud Parthos primarii, & qui Artabani regis filiam in matrimonium acceperat: eoſque magna præda abacta populatus eſt. & magna quidem pecuniæ & mancipiorum vis in illis reperta eſt, multaque pecora & alia quamplurima quæ ea habentibus vitam faciunt beatiorem. Mithradates vero, qui tum forte in ea erat regione, audita vicorum expugnatione, indigne ferens quod Anilæus, quem non ante laceſſiverat, ipſum injuria afficere cœperit, ſuamque in præſenti dignitatem inſuper habuerit, poſtquam tantum equitatus, quantum poterat, collegiſſet, & ex omnibus eos qui ætate florerent, Anilæo obviam ibat, quaſi cum

Anilæus in Mithradatem educit exercitum.

τιμώμενοι παρ' αὐτοῖς, τὸ μὲν πρῶτον [v] ἐπίσκηψον, ὡς ἐδαμῶς [x] πρέποι Ἑβραϊκὰ, δὲ ὁπόσα νόμοις τοῖς αὐτῶν προσφορα, γυναῖκα ἠγμένῳ ἀλλόφυλον, καὶ προσκαίνουσαν θυσιῶν καὶ σεβασμῶν τῶν αὐτοῖς εἰωθότων τιμᾶν ἀκριβείαν. ὁρᾶν οὖν μὴ τὰ πολλὰ τῇ ἡδονῇ τοῦ σώματος συγχωρῶν ἀπολέσῃ τιμὴν τοῦ δεχθῆναι [y] εὐπρεπῶς, καὶ τιμᾶν εἰς νῦν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προελθοῦσαν ἐξουσίαν. ἐπεὶ δὲν ἐπήνεσεν, ἀλλά τινα αὐτῶν τὸν μάλιστα τιμώμενον, ὅτι παῤῥησίᾳ πλείονι χρήσαιτο, ἀπέκτεινε· καὶ ὃς κλεινόμενος [z] εὐνοίᾳ τῇ τῶν νόμων τοῦ κτείναντος αὐτὸν τιμωρίαν ἐπηρώτησε αὐτῷ τε Ανιλαίῳ καὶ Ασιναίῳ, [a] καὶ πᾶσιν ἑταίροις ὁμοίαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐπαχθεῖσαν ψυχὴν πλούτῳ, τοῖς μὲν, ὡς ἡγεμόσι θαυμονμίων γενομένοις, τοῖς δὲ, ὅτι μὴ [b] βοηθῶεν αὐτῷ τοιάδε πάσχοντι ὑπὲρ τὸ ἐκλιπεῖν τοῖς νόμοις· οἱ δὲ ἐβαρύνοντο μὲν, ἠνείχοντο δὲ, μνημονεύοντες οὐκ ἐξ ἄλλης αἰτίας, ἀλλ' ἰσχὺι τῇ ἐκείνων, τῇ εὐδαιμονίᾳ σωελθόντες. ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν θεραπείαν ἀκροῶνται [c] τῶν θεῶν τῶν Παρθυαίοις τιμωμένων, οὐκ ἔτι ἀνεκτὸν ἡγέμενοι ὑπὸ Ανιλαίᾳ τὸ [d] ὑβρίζειν εἰς τοὺς νόμους, ἐπὶ τὸν Ασιναῖον ἐλθόντες καὶ πολέονες ἤδη κατιδόων ὑπὸ Ανιλαίᾳ, φάμενοι καλῶς ἔχειν, εἰ μὴ πρότερον [e] κατ' αὐτὸν [f] ἐωρακότα τὸ ὠφελεῖν, ἀλλὰ νῦν γοῦν ὀπίσω φρονεῖν παιδεύειν ὑπὸ γενόμενον, πρὶν ἢ τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνῳ τε καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ψυχὴν εἰς ὄλεθρον ἀνακειμένην· τόν τε γάμον τῆς ἀνθρώπου λέγοντες ὃν μετ' αὐτῶν, ἔτε αὐτοῖς εἰωθότων τεθεῖσθαι νόμων, καὶ τὴν θρησκείαν ἣν ὑπετιθεύοι ἡ γυνὴ ἐπ' ἀτιμώσει θεοῦ καὶ αὐτοῖς σεβασμίᾳ πράσσεσθαι. ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ᾔδει μὲν τὴν ἁμαρτάδα καὶ ἀδελφῇ μεγάλων αἰτίαν ὄσων κακῶν, καὶ ἐσομένην, ὁ μὴν ἀλλὰ καὶ ἠνείχετό γε εὐνοίᾳ καὶ συγγνώσεως νικώμενος, καὶ συγγνώμην νέμων, ὡς ὑπὸ κρείττονος κακῆς τῆς ὑπὸ ἐπιθυμίας νικωμένης. ἐπεὶ δὲ πλείους τε ὁσημέραι [g] συνεσρέφοντο, καὶ πλείους ἦσαν αἱ κατιδοσαὶ, τινὰ ταῦτα δὴ φησὶ πρὸς αὐτῶν πρὸς Ανιλαῖον, τοῖς τε πρῶτον γεγονόσιν ὑπὸ τιμῶν, καὶ παύσασθαι τὸ λοιπὸν κελεύειν τὸν ἄνθρωπον ἀποπεμψάμενον εἰς τοὺς συγγενεῖς. ἐπᾴστετο δὲ ἤδεν ὁκ τῶν λόγων. καὶ ἡ γυνὴ δὲ αἰσθανομένη μὲν καὶ ἐρᾷ κατέχοντος τὸν λαὸν δι' αὐτοῦ, δεδοικυῖα δὲ πρὸς τὸν Ανιλαίᾳ [h] μὴ καί τι πάθοι ἔρωτι τῷ πρὸς αὐτὸν, φάρμακον τῷ Ασιναίῳ δόσα ἐν τοῖς σιτίοις, [i] μισήσᾳ τὸν ἄνθρωπον, ἀδεής τε ἦν ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ πρὸς αὐτὸν πεπραχθησομένων τῷ ἐρασθῆ χρομένῳ.

ς'. Ανιλαῖος δὲ, [k] κατασμόνας ἤδη τὴν ἡγεμονίαν παραλαβὼν, ἐξάγει στρατιὰν ἐπὶ τὰς Μιθραδάτε κώμας, ἀνδρὸς πρώτου ἐν τῇ Παρθυαίᾳ, καὶ βασιλέως Αρταβάνου τὴν θυγατέρα γεγαμηκότος, ἁλίας τε ἦλω αὐτάς. καὶ πολλὰ μὲν χρήματα καὶ ἀνδράποδα εὑρίσκεται, πολλά τε βόσκατα, ἄλλα τε πολλὰ ὁπόσα ἐπὶ πρόσληψει τοῦ εὐδαίμονος ὠφελεῖ τοῖς ἔχουσι. Μιθραδάτης δὲ, ἐτύγχανε γὰρ τῇδε [l] ὢν, ἐπεὶ ἀκούει τῶν κωμῶν τὴν ἅλωσιν, ἐν δεινῷ φέρων [m] ὁπότε μὴ πρόσθεν ἀδικεῖν Ανιλαῖος ἄρξαιτο, καὶ παρόντος τοῦ ἀξιώματος ὑπερβάλλων, ἱππέας συναγαγὼν πλείστους ὅσους ἐδύνατο, καὶ τῶν πλείστων τοὺς ἐν ἡλικίᾳ, πλὴν ὡς πρὸς μίξιν τοῖς

[v] Επίσκηψον, ὡς] Absunt à *L. B.*
[x] Πρέποι] *L. B.* πρέποντα.
[y] Τῆ ὑπαρχῆς,] Hic ellipſin eſſe puto ὃ ὑπὸρ aut ὕπερα.
[z] Εὐνοίᾳ τῇ τῶν νόμων] Ita lego cum *Cod. Busb.* Εὐνοίας τι τῶν νόμων καὶ κτ. in *Editis Aliiſque* Forſan Εὐνοίας τῶν νόμων, ut ellipſis ſit voculæ ἁλῷ.
[a] Καὶ πᾶσιν ἑταίροις] Sic *Busb.* & *Epiphan.* καὶ πᾶσιν ἑτέροις in *reliquis.*
[b] Βοηθῶεν] *L. B.* βοηθοῖεν.
[c] Τῶν θεῶν] Illud τῶν è *Codd. MSS.*
[d] Υβρίζειν] *L. B.* ὑβρίζον.
[e] Κατ' αὐτὸν] Scribe κατ' αὐτόν. COCC.
[f] Εωρακότα] *L. B.* ἑώρα.
[g] Συνεσρέφοντο,] Συνασεσρέφοντο *Busb.*
[h] Μὴ καί τι πάθοι] Ita in *Editis.* μηκέτι *Busb.*
[i] Μισήσᾳ] *L. B.* μισήσατο.
[k] Κατασμόνας] Conf. ſupr. c. 4. §. 3. SPANH.
[l] Ὢν, ἐπεὶ ἀκούει] Voculam ὢν infertam dedi ex *MSS.*
[m] Οπότε μὴ πρόσθεν] Οὐ μὴ ἄρξαιτο ἀδικεῖν Ανιλαῖος ἤρξατο *Busb.*

τοῖς περὶ τὸν Ανιλαῖον. καὶ ἔν τινι κώμῃ τῶν αὐτῷ καταχωὶ ἡσυχαζεν, ὡς τῇ ὑπιούσῃ [n] μαχησόμενος [o] διὰ τὸ εἶναι Σάββατον ἡμέραν τοις Ιουδαίοις ἐν ἀργίᾳ διαγομένῳ. Ανιλαῖος δὲ ταῦτα πυθόμενος παρ' ἀνδρὸς Σύρᾳ ἀλλοφύλᾳ ἐξ ἑτέρας κώμης, τά τε ἄλλα φράζοντος ἀκριβῶς, καὶ τὸ χωρίον ἔνθα Μιθραδάτης ἤμελλε [p] δαινυσθαι, δειπνοποιησάμενος καθ' ὥραν ἤλαυνε νυκτὸς ἁμαξέσι τῶν ποιμένων χρήζων [q] τοῖς Παρθυαίοις ὑπιπτεῖν. καὶ περὶ φυλακὴν τετάρτῳ ὑπιπτεσὼν, τοὺς μὲν ἔτι κοιμωμένους ἀναιρεῖ, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν [r] τρέπει. Μιθραδάτην δὲ [s] ζωγρίᾳ λαβὼν, ἦγεν ὡς αὐτὸν ὑπὶ [t] ὄνου γυμνὸν ἀναβεβεμένον, ἥπερ ἀτιμιῶν μεγίστη νομίζεται παρὰ [v] Παρθυαίοις. καταγαγὼν δὲ εἰς [x] τὴν ὕλην μετὰ [y] τοιούτου ὁρμήματος, καὶ κελευόντων τῶν φίλων ἀναιρεῖν τὸν Μιθραδάτην, ἀνεδίδασκεν αὐτοὺς παρεύδων αὐτὸς ἐναντία· "μὴ γὰρ καλῶς ἔχειν ἀναιρεῖν ἄνδρα γέ-"νους τε ὄντα τοῦ πρώτου παρὰ Παρθυαίοις, καὶ "ὑπεραμίᾳ τῇ πρὸς τὸν Βασιλέα μειζόνως τιμώ-"μενον. νῦν μὲν γὰρ ἀνεκτὰ εἶναι τὰ πεπραγμέ-"να· καὶ γὰρ [z] εἴπερ ὕβρισεν Μιθραδάτης, ἀλλ' οὖν "σωτηρίαν τῆς ψυχῆς [a] εὐεργετούμενον χάριτος "μνήσεσθαι τοῖς τὰ τοιάδε παρέχουσι. [b] παντὸς "τε δέ τι ἀνήκεσον, οὐκ ἀτρεμήσειν Βασιλέα, [c] μὴ "οὐ μεγάλῃ σφαγὴν Ιουδαίων τῶν ἐν Βαβυλῶ-"νι [d] ποιησόμενον, ὧν φείδεσθαι καλῶς ἔχειν, διά "τε τὴν συγγένειαν, καὶ διὰ τὸ μὴ [e] ἀναστροφὴν εἶναι "ἂν αὐτοῖς, παίσματός τινος γιγνομένου, [f] τῇ κατ' "ἐκείνους ἀκμῇ πλησθῆναι χρώμενον." καὶ ὁ μὲν ταῦτα διανοηθεὶς καὶ φράσας ἐν τῷ συλλόγῳ, πιθανὸς ἦν· ἀφίεταί τε [g] Μιθραδάτης. [h] ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν ὠνείδιζεν ἡ γυνὴ, εἰ μὴ [i] προθυμήσεται βασιλέως τε γαμβρὸς ὢν, καὶ ταύτῃ [k] τιμωρήσεται τοὺς ὑβρίσαντας εἰς αὐτὸν προϊόντα· ἀγαπῶν δὲ τὴν σωτηρίαν μετὰ [l] αἰσχυλωσίας ὑπὸ [m] Ιουδαίων ἀνδρῶν [n] ἡγουμένης. "καὶ νῦν ἐπανάδραμε τὴν ἀρε-"τὴν, ἣ θεοὺς ἐπόμνυμι τοὺς βασιλείους, ἢ μὴν "ἀθλυθήσεσθαί τῆς πρὸς σὲ ὑπὲρ γάμου κοινωνίας." "ὁ δὲ αὖ, τοῦτο μὲν τῶν ὀνειδῶν τὴν καθημέραν ἀχθηδόνα μὴ φέρων, τοῦτο δὲ τῆς γυναικὸς τὴν μεγαλοφροσύνην δεδιὼς μὴ πρόθυμος αὐτὴ γάμων, [o] ἄκων μὲν καὶ μὴ βουλόμενος σωφρὴ [p] γοῦν τρατὸν ὅσον ἠδύνατο πλεῖσον, [q] καὶ ἐλαυνῇ, οὐκ ἀναχετὸν ὑπολαμβάνων ἔτι καὶ αὐτὸς τὴν σωτηρίαν, εἰ Παρθυαῖος ὢν ὑπὸ [r] Ιουδαίων πρόθυμος ἀντιπολεμούντων.

ζ. [s] Ανιλαῖος δὲ, ὡς μανθάνει προσελαύνοντα δυνάμει πολλῇ τὸν Μιθραδάτην, ἄδοξον ἡγησάμενος eo acie congressurus. Cumque ad vicum quendam è suis perveniſſet, illic se continuit & quiescebat, quasi postridie pugnam initurus, utpote Sabbati die, quem faustum in otio agunt Judæi. Anilæus autem cum ista resciviſſet ex homine alienigena, Syro genere, alterius vici incola, qui & alia diligenter ei narrabat, & locum ubi Mithradates *cum suis* epulaturus esset, sumpta tempestive cœna, nocte iter faciebat, eo animo ut Parthos omnium quæ agerentur ignaros adoriretur: & circa quartam vigiliam eos adortus, alios quidem dormientes interficit, alios vero in fugam vertit. Mithradatem autem *ipsum* cum vivum cepiſſet, secum abducebat, nudum asino impositum, quæ apud Parthos graviſſima habetur contumelia. Cumque in sylvam tali proposito eum perduxiſſet, juberentque amici ut Mithradatem occideret, ille ad diversa contendens eos perdocebat: "nequaquàm è "re sua esse ut Mithradatem occiderent, ut qui "primæ esset dignitatis inter Parthos, majorique "in honore quod ex nuptiis arctiori necessitudine "cum rege conjungeretur. nunc enim toleratu "haud difficilia esse quæ fecerant, & licet contu-"melia affectus fuerit Mithradates, quòd tamen "vitam conservatam vobis acceptam debuerit, non "obliturum esse gratiam illis referre qui hujusmo-"di beneficium *ei* dederint. Sin vero malorum "graviſſimum patietur, non conquiescet rex, do-"nec magnam Judæorum in Babylonia stragem "ediderit, quibus *sane* ut parceretur bene se habe-"ret, tam quod consanguinei sint, tam, quod nul-"lum erit vobis refugium, si res male ceciderint, "cum ille juvenum illorum pleroſque in suam po-"testatem redegerit." Et cum ille quidem ita cogitasset & in concione loquutus esset, suis ea persuadebat; atque ita dimissus est Mithradates. Ipsum vero inde egressum conviciis excipiebat uxor, quod noluerit, cum & regis gener esset, atque adeo spretus & contemptus, eos persequi qui injurias ei fecerant & contumelias, sed contentus incolumitatis sorte vivere maluerit, etiam postquam à Judæis ductus fuerat captivus. "Et nunc, "inquit, aut forti animo regredere, * aut per deos "patrios juro me nuptiarum tecum societatem "dirempturam esse." Ille vero iterum (partim quod ægre ferret quotidianum opprobrium, partim quod veritus esset mulieris animum elatum nè cum eo divortium faceret) copias, non sponte quidem neque volens, quantas potuit maximas, coëgit, & contra hostem proficiscitur, non ferendam putans salutem *sibi* concessam, si, cum Parthus esset, repulsam tulerit à Judæis adversus eum bellum gerentibus.

Mithradatem captum abducit.

Mithradatem dimittit Anilæus.

Mithradates ab uxore impulsus ad bellum redintegrandum.

7. Anilæus autem, audito Mithradatem in eo esse ut magnam militum vim contra ipsum duceret, *Anilæus congressui cum Mithradate se parat.*

[n] Μαχησόμενος] Μαχούμενος *Busb.*

[o] Διὰ τὸ ——— ἀγομένῳ.] Conf. *Ælian.* lib. 1. c. 7. §. 3. & Antr. lib. 14. c. 4. §. 2. SPANH.

[p] Δαίνυσθαι,] Ita distinguo cum *Cod. Busb.* & *Epiphan.* δαίνυσθαι δειπνοποιησάμενοι, καθ' ὥραν ἤλαυνε in *Editis Alisique.*

[q] Τοῖς Παρθυαίοις ἐπιπεσεῖν.] Τοὺς Σκυθίους *Busb.* & *Epiphan.*

[r] Τρέπει.] Τρέπει *Busb.*

[s] Ζωγρίᾳ.] Vel ζωγρίαν· *Hesychius* ζωγρίαν, ζῶντα· SPANH.

[t] Ὄνου] Vide *Suidam* in voce ὄνος.

[v] Παρθυαίοις.] Πάρθοις *Busb.*

[x] Τὴν ὕλην] Supra p. 907. τὸ ἔλος.

[y] Τοιούτου] *L. B.* τοιοῦδε.

[z] Εἴπερ ὕβρισεν] Εἰ παρύβρισεν *Busb.* ὑπερύβρισεν *L. B. Cocceius* εἰ παρύβρισεν.

[a] Εὐεργετούμενον χάριτος μνήσασθαι] Εὐεργετοῦμεν μιμήσεται χάριτος τοῖς τοιάδε π. *Busb.*

[b] Παντὸς] Παθόντος δὲ ἀνήκεσον,] Ita lego & distinguo cum *Cod. Busb.* (accedente nunc & *Lugd. Bat.*) πάθος δέ τι ἀνήκεσον οὐκ ἀτρεμήσειν βασιλέα in *Editis Alisque.*

[c] Μὴ ὐ μεγάλῃ σφαγὴν] Iterum cum *Cod. Busb.* (pariterque *Lugd. Bat.*) non dissentiente *Epiphanio.* perperam antea erat, μὴ οὐ.

[d] Ποιησόμενον,] Ποιησόμενον *Busb.* & mox, ἔχοι, λέγει τὸν σ.

[e] Ἀναστροφὴν] Vide *Suidam* voc. ἀναστροφάδην. ἴσ. ἀπεστροφὴν refugium. Vide Lib. XIX. Cap. 1. §. 16. HUDS. vel IBBETS. in *Add.*

[f] Τῇ κατ' ἐκείνους ἀκμῇ] In *Editis* τὸ κατ' ἐκ. verum τῇ vel τὴν legendum esse monuit Cl. *Lowthius.* atque τῇ præstuli, quod τε (forsan pro τῇ) habeant *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[g] Μιθραδάτης.] *L. B.* Μιθρεδάτην.

[h] Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν] Ἐλθόντα *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[i] Προθυμήσεται] Προμηθήσεται *L. B.*

[k] Τιμωρήσεσθαι τοὺς ὑβρίσαντας] Τιμωρὸν τιμωρήσεσθαι *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[l] Αἰσχυλωσίας] *L. B.* αἰσχυλωσίαν.

[m] Ιουδαίων ἀνδρῶν] In *Marg. L B.* Ιουδαίου ἀνδρὸς.

[n] Ἡγουμένης] Ἡγουμένου *Vat. Lugd Bat.* & *Hen. à pr. m.*

[o] Ἄκων μὲν ——— εἶναι.] Aut deos testor, quibus curæ est regum dignitas, *Gelen.*

[p] Ἄκων μὲν καὶ μὴ βουλόμενος] Ita *Basil. Vat.* & *Hen.* ἄκων μὲν καὶ μὴ βουλόμενος in *Edit. Gen.* qua lectione admissa vertendum, *velit nolit.*

[q] Καὶ ἐλαυνῇ,] *L. B.* οὐ ἐλαύνει.

[r] Ιουδαίων προθυμοῦντο ἀντιπολεμοῦντος.] Ιουδαίων προθυμοῦντος ἀντιπολεμοῦντος *Vat.* & *Hen. à pr. m.* Ιουδαίου προθυμοῦντος ἀντιπολεμοῦντος *Lugd. Bat.*

[s] Ανιλαῖος δὲ,] Ενιλαῖος δὲ μαθὼν ἐστελ. *Busb.*

Καὶ

ret, inglorium ratus intra paluſtria ſe continere & non occupare illis obviam ire, ſimulque ex priori felicitate ſperans ſe hoſtes ſimiliter ac antea male multaturos, & audaciam *ſuis* audere jam aſſuetis non defuturam, copias eduxit. quin & multi præter ſuum exercitum ei ſeſe adjunxerunt, quaſi res alienas prædatum ituri eſſent, primoque aſpectu terrorem hoſtibus rurſus injecturi. At cum progreſſi eſſent uſque ad ſtadia nonaginta, facto itinere per loca arida ipſoque meridie, tunc eos & ſitis urgebat & Mithradates conſpectus in eos impreſſionem faciebat, potus inopia laborantes, & ob hoc ipſum & ſolis ardorem arma ferre non valentes. Itaque Anilæus cum ſuis turpem in fugam vertitur, quod viribus defectis res eſſet cum integris, multaque facta eſt cædes, & plurima hominum millia ceciderunt. Anilæus autem & quotquot circa cum erant fuga effuſiſſima in ſylvam ſe receperunt, facientes ut Mithradates exſultaret gaudio ex victoria ab illis reportata. Cæterum ad Anilæum confluxit ingens multitudo perditorum hominum, ſuam ſalutem parvi pendentium dummodo rerum aſperitate in præſens leventur, adeo ut incrementum quod ex illis ceperit occiſorum numerum adæquaverit: haud tamen conferendi erant cum iis qui acie ceciderant, quod rudes eſſent & inexercitati. Veruntamen cum illis impreſſionem faciebat in Babyloniorum vicos; atque iſthic vi & violentia Anilæi magna facta eſt rerum omnium vaſtatio. Tum Babylonii, cum iis qui bellum ſuſceperant, miſerunt Nearda ad Judæos qui illic erant, Anilæum *ſibi tradi* poſtulantes. Et cum dictis iſtis nollent auſcultare, (neque enim ſi id maxime vellent hominem dedere potuerunt) ad pacem ineundam eos invitabant: atque illi ſe etiam deſiderare dicebant ut de pace convenirent, mittuntque una cum Babyloniis certos homines, qui cum Anilæo hac de re agerent. Tum Babylonii, poſtquam omnia perſpexiſſent, & qualis eſſet locus, in quo caſtra poſuerat Anilæus, exploratum habuiſſent, eos crapula ſomnoque gravatos adorti, impune quotquot nacti ſunt ipſumque Anilæum inter cæteros interficiunt.

Anilæani à Mithradate ſuſi fugatique.

Anilæus in Babyloniorum vicos invadit.

Anilæum ex improviſo adoriuntur Babylonii, ipſumque interficiunt.

8. Babylonii autem gravi Anilæi metu liberati, (illis enim obſtabat quo minus ſuum in Judæos odium effunderent, nam perpetuo fere inter eos diſſidia erant ex legum diverſitate orta, & cuicunque parti forte animi creverint prior alteram injuriis laceſſebat) & tunc itaque occiſis qui cum Anilæo erant, in Judæos impetum faciunt. Illi vero graviter ferentes Babyloniorum injurias, cum neque aliquid poſſent contra illos in acie neque ſimul cum illis vivere ſuſtinerent, migrabant Seleuciam, urbem illius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanoris filio conditam. eam autem habitant Macedonum multi, plurimique Græci: quin & Syri

Judæi Babyloniâ Seleuciam migrant.

τὸ μένειν ἐν τοῖς ἕλεσιν, ἀλλὰ μὴ φθάσας ἐπαμύνειν τοὺς πολεμίους, εὐτυχίᾳ τε τῇ πρότερον ἐλπίζων ὁμοίᾳ πρᾴξειν τοὺς πολεμίους, καὶ τῷ τε τολμηρίᾳ καὶ εἰωθόσι θαρρεῖν ἀδιστυχήσειν, ἐξῆγε τὴν δύναμιν. πολλοί τε πρὸς τῷ οἰκείῳ στρατῷ προσεγένοντο αὐτῷ καθ' ἁρπαγὴν τῶν ἀλλοτρίων τραπησόμενοι, καὶ ὕστερον πάλιν προεκκαλήξοντες τοὺς πολεμίους. προσιοῦσι δὲ αὐτοῖς εἰς σταδίους ἐνενήκοντα, [c] καὶ διὰ τῆς ἀνύδρου τῆς πορείας γιγνομένης, καὶ μεσημβρίας [v] ἔσης, [x] τότε βαρὺ τὸ δίψος, καὶ Μιθραδάτης ἐπιφανεὶς [y] προσέβαλλε τεταλαιπωρημένοις ἀπορίᾳ τοῦ πίειν, καὶ δι' αὐτὸ καὶ τὴν ὥραν φέρειν τὰ ὅπλα μὴ δυναμένοις. τροπή τε οὖν γίνεται τῶν περὶ τὸν Ανιλαῖον αἰσχρά, διὰ τὸ ἀπηγορευκότας ἀκραιφνέσι προσφέρεσθαι, καὶ φόνος πολὺς, πολλαί τε μυριάδες ἔπεσον ἀνδρῶν. Ανιλαῖος δὲ καὶ ὅσον περὶ αὐτὸν ἦν σωρηκὼς [z] ἐπὶ τῆς ὕλης ἐπανεχώρουν φυγῇ μεγάλῃ, νίκης τῆς ἐπ' αὐτοῖς χαρὰν Μιθραδάτῃ παρεσχηκότες. Ανιλαίῳ δὲ προσῆλθον [a] ἄπειρον ἀνδρῶν πονηρῶν ἐν ὀλίγῳ τῷ σωτηρίαν ποιουμένων, ῥᾳστώνης χάριν τῆς εἰς τὸ παρὸν, ὥστε ἀντανίσωμα τῷ τούτων πλήθει πλῆθος τῶν ἀπολωλότων. οὐ μὴν ὅμοιοί γε ἦσαν τοῖς πεπωκόσι. διὰ τὸ ἀμελέτητον. ἀλλὰ [b] τύπος ἐπιφοιτᾷ τῆς κώμης τῶν Βαβυλωνίων, ἀνάστατά τε τὰ πάντα ποιοῦσι τῆς Ανιλαίου ὕβρεως. καὶ Βαβυλώνιοι, καὶ οἱ ὄντες ἐν τῷ πολέμῳ, πέμπουσιν [c] εἰς τὰ Νεαρδὰ πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ Ιουδαίους Ανιλαῖον ἐξαιτήσοντες. [d] καὶ μὴ δεξαμένοις τοῦτον τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ βουλομένοις ἔκδοτον ποιήσασθαι [e] δυνατὸν ἦν, τῷ εἰρήνην [f] προσκαλεῖντο· οἱ δὲ καίτοι χρήζειν ἔλεγον τοῦ δι' εἰρήνης συμβάσεων, καὶ πέμπουσι μετὰ τῶν Βαβυλωνίων ἄνδρας, [g] οἳ διελέγοντο πρὸς τὸν Ανιλαῖον. οἱ δὲ Βαβυλώνιοι [h] κατασκόπους αὐτοῖς γιγνομένης, μαθόντες τὸ χωρίον ἐν ᾧ ἱδρυμένῳ Ανιλαίῳ ἦν, ὑπιππεύοντες κρύφα νυκτὸς μεθύσῃ, καὶ καθ' ὕπνον τρεπομένοις, κτείνουσιν ἀδεῶς πάντας ὅσους ἐγκατέλαβον, καὶ Ανιλαῖον αὐτὸν ἀπέκτειναν.

η'. Οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἀπαλλαγέντες τὸν Ανιλαίου βαρύνηθον· [i] ὑπισχύρισμα γὰρ ἦν αὐτῶν μίσος τῷ πρὸς Ιουδαίους, [k] ἀεὶ γὰρ ὡς ἐπὶ πολὺ διάφοροι καθεστήκεσαν αἰτίαι τὸν ἐναντιώσεως τῶν νόμων, καὶ ὁπότεροι [l] παροξύνοιντο θαρρεῖν πρότερον ἀλλήλων ἤπτοντο· [m] καὶ τότε δὴ ἀπολωλότων τοῦ πρὸς Ανιλαῖον, ἐπετίθεντο τοῖς Ιουδαίοις οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δὲ ἐν δεινῷ πεθέμενοι τὸν ὕβριν τὸν ἐκ τῶν Βαβυλωνίων, καὶ μήτε ἀντιπάλῳ μάχῃ δυνάμενοι μήτε ἀνεκτὸν ἡγούμενοι τὸν συνοικίαν, ᾤχοντο εἰς Σελεύκειαν τὴν ἐπὶ τῇ πόλιν ἀξιολογωτάτην, Σελεύκου κτίσμα τοῦ Νικάτορος. οἰκοῦσι δὲ αὐτὸν πολλοὶ τῶν Μακεδόνων, πολῖ-

t Καὶ διὰ τῆς ὕλης ἐπανεχώρουν] Καὶ non agnoſcit *Busb.* & commode abeſſe poteſt.

v Οὔσης,] Illud ἔσης ſupplevi è *Cod. Busb.*

x Τότε βαρὺ τὸ δίψος τε] *L. B.* τότε ἄλλα πεφιλῶ τότε.

y Προσέβαλλε τεταλαιπωρημένοις] Προσέβαλε *Busb.*

z Ἐπὶ τῆς ὕλης ἐπανεχώρουν] Ὑπὸ τὴν ὕλην *Busb.*

a Ἄπειρον ἀνδρῶν πονηρῶν] Ita *Gall.* (idemque voluit *L. B.* legens ἄπορον) ἄπρηρον aut ἄπορον in *Editis Aliiſque.* Ανιλαίῳ δὲ αὖθις προσῆλθε πλῆθος δι' ἀπορίαν ἀνδρῶν πονηρῶν *Zonar.*

b Τύπος ἐπιφοιτᾷ] Antea erat ταύτῃς, quod in τότοις mutari juſſit Cl. *Lowthius.*

c Εἰς τὰ Νεαρδὰ] Ita ut ſupra c. 10. §. 1. Νεαρδὰ hic loci in *libris.* ſed Νέαρδα hic habet *Lugd. Bat.*

d Καὶ μὴ δεξαμένοις τοῦτον] Forſan, καὶ μὴ δεξαμένους, & dein ἐς εἰρήνην προσκαλοῦντο.

e Δυνατὸν ἦν,] Δυνάμεις ἦν *Busb.* δυνηθῶσι *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

f Προσκαλοῦντο·] Προστεκαλοῦντο *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

g Οἱ διελέγοντο] Ὧν εἷς διαλέξαιτο *Gall.* οἱ διαλέξοιντο *L. B.*

h Κατοπτίας αὐτοῖς γιγνομένης,] Κατοπτείας *Busb.* & *Lugd. Bat.*

i Ἐπισχύρισμα] Conf. ſupr. lib. 17. c. 12. §. 1. SPANH.

k Ἀεὶ γὰρ] Ante in *Editis* erat, καὶ Ανιλαῖον αὐτὸν ἀπέκτειναν, οἱ Βαβυλώνιοι ὑπαλλαγέντες τὸν Ανιλαίου βαρύνηθον, ἐπισχύρισμα γὰρ ἦν αὐτῶν μίσος τῷ πρὸς Ιουδαίους, ἀεὶ γὰρ ὡς ἐπὶ πολὺ διάφοροι καθεστήκεσαν αἰτίαι τὸν ἐναντιώσεως τῶν νόμων, καὶ ὁπότεροι παροξύνοιντο θαρρεῖν πρότερον ἀλλήλων ἤπτοντο. καὶ τότε δὴ ἀπολωλότων τοῦ πρὸς Ανιλαῖον, ἐπετίθεντο τοῖς Ιουδαίοις οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δὲ ἐν δεινῷ τ. In eo diſcrepant Codd. *MSS.* quod ἀπέκτειναν deſit *Gall.* & Ανιλαῖον αὐτὸν κατέλαβον οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δὲ ἀπαλλαγέντες habent *Busb.* ἀπέκτειναν οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δὲ ἀπαλλ. *Hen.* & *Vat.* in quibus mox εἰ μὴ καὶ τότε δὴ ἀπολ. denique οἱ Βαβυλώνιοι omittit *Busb.* cujus auctoritate & ipſe idem feci, totumque locum aliter quam prius diſtinctum dedi. Quo modo legerit *Epiphanius*, conjiciat cui libet ex ſequentibus prout ille vertit, *ipſumque Anilæum obtruncant. Atque hoc modo Babylonii injuriis Anilæi & gravedine liberati ſunt. Impreſſio namque illis magno conſtabat odio, quod circa eos detinebatur. Nam pene ſemper inimicitias exercebant. Cauſa vero hujus iræ fuit lex eorum paterna quam ille oppugnabat: & propterea ſibi ſemper invicem æmulabantur: unde ſi eorum quisquam opportunitatem invenerat, ab injuriis non parcebat. Tum itaque hoc modo pereunte Anilæo, cœpere Babylonii Judæis inſtare &c.*

l Παροξύνοιντο θαρρεῖν πρότερον] *L. B.* παροξύνοιτο θαρρεῖν πρότερον.

m Καὶ τότε δὴ] *L. B.* præfigit οἱ μὴ. in *Marg.* vero vulgata eſt lectio.

πολεῖσοι ἢ Ελλωες, ἔστι ἢ καὶ Σύρων σὺκ ὀλίγον τὸ ἐμπολιτεύόμενον. εἰς μὲν δὴ πρότερα καταφεύγυσιν οἱ Ιυδαῖοι, καὶ ἐπὶ [n] πέντε ἔτη ἀπαθεῖς κακῶν ἦσαν. τῷ δ' ἕκτῳ ἔτει μετὰ τὸ [o] πρῶτον, φθορὰ ἐν Βαβυλῶνι ἐγένετο αὐτῶν, [p] καὶ καιναὶ μεταοικήσεις ἐκ τῆς πόλεως· καὶ δι' αὐτὴν ἄφιξιν εἰς τὴν Σελεύκειαν, ἐκδέχεται [q] δὴ μείζων αὐτὰς συμφορὰ δι' αἰτίαν ἣν ἀφηγήσομαι.

θ'. Σελευκέων τοῖς Ελλησι πρὸς τὰς Σύρας ὡς ἐπὶ πολὺ ἐν στάσει καὶ διχονοίᾳ ἐστὶν ὁ βίος, καὶ κρατοῦσιν οἱ Ελλωες. τότε οὖν [r] συνοικούντων αὐτοῖς Ιυδαίων γνωμένων ἑστασίαζον, καὶ οἱ Σύροι καθυπέρτεροι ἦσαν ὁμολογίᾳ τῇ Ιυδαίων πρὸς αὐτὰς, φιλοκινδύνων τε ἀνδρῶν, καὶ πολεμεῖν προθύμως ἐντεταγμένων. καὶ οἱ Ελλωες πρεσθόμενοι τῇ στάσει, καὶ μίαν ὁρῶντες αὐτοῖς ἀφορμὴν ἂν ἀνασώσασθαι τὸ πρότερον ἀξίωμα, εἰ διωνήσειεν [s] πᾶσαν [t] τοῦτον λέγοντας Ιυδαίους καὶ Σύρους, διελέγοντο [u] ἕκαστοι πρὸς τῶν Σύρων τὰς αὐτῶν συνήθεις πρὸ ἔτους γεγονότας, εἰρήνην τε καὶ φιλίαν ἀσπαζόμενοι. οἱ δ' ἐπείθοντο ἄσμενοι. ἐγένοντο οὖν ἀφ' ἑκατέρων λόγοι, καὶ τῶν πρώτων παρ' [x] ἑτέροις ἀνδρῶν πρασσόντων ἐπὶ διαλλαγὰς τάχιστα ἡ σύμβασις [y] ἐγένετο. ὁμονοήσαντές τε, μέγα τεκμήριον ἑκάτεροι [z] ἐνόμιζον παρ' ἀλλήλοις πρᾶγμα εἶναι τὸ πρὸς Ιυδαίους ἔχθος· ἀπιπεσόντες [a] τε αἰφνίδιον αὐτοῖς, κτείνυσι μυριάδας ὡσεὶ πέντε ἀνδρῶν. ἀπώλοντό τε πάντες, πλὴν εἴ τινες ἐλέῳ φίλων ἢ γιτόνων [b] ἀπεχωρήθη αὐτοῖς ἔφυγον. [c] τύποις ἢ ἦν εἰς [d] Κτησιφῶντα ἀποχώρησις, πόλιν Ελληνίδα, καὶ τῇ Σελευκείᾳ πλησίον κειμένην, ἔνθα χειμάζει τε ὁ βασιλεὺς κατὰ πᾶν ἔτος, [e] καὶ πλείστη τῆς ἀποσκευῆς αὐτοῦ τῇδε ἀποκειμένη τυγχάνει. [f] ἀσυφέλεια ἢ ἦν αὐτοῖς τὴν ἵδρυσιν πεποιημένοις, τιμῆς δὲ βασιλέως Σελευκέων μὴ πεφροντικότων. ἐφοβήθη δὲ καὶ πᾶν τὸ τῆδε Ιυδαίων [g] γένος τε Βαβυλωνίους καὶ τοὺς Σελευκεῖς. ἐπειδὴ καὶ ὁπόσον ἦν Σύρων ἐμπολιτεῦον τοῖς τόποις πᾶν ἐλέγετο τοῖς Σελευκέσιν ἐπὶ πολέμῳ τῷ πρὸς [h] Ιυδαίους. καὶ συνελέγησαν [i] ὡς τὸ πολὺ εἰς τε [k] τὸ [l] Νεαρδὰ καὶ τὴν Νίσιβιν. ὀχυρότητι τῶν πόλεων κλώμενοι τὴν ἀσφάλειαν, καὶ ἄλλως πληθὺς ἅπασα μαχίμων ἀνδρῶν καθοικεῖτο. καὶ τὰ μὲν καθ' Ιυδαίους τοὺς ἐν Βαβυλωνίᾳ τοιαῦτα ἦν.

Τέλος τοῦ βιβλίου ὀκτωκαιδεκάτου.

numero non pauci cum illis verſantur. In illam itaque ſe recipiunt Judæi, & per quinquennium nihil mali illis accidit. Sexto autem anno poſt priorem cladem, peſtis in eos graſſata eſt Babyloniæ, & ex urbe novæ factæ ſunt migrationes: &, quod in Seleuciam ſe contulerint, fane major eos occupat calamitas, propter cauſam quam memorabo.

9. Inter Græcos in Seleucia & Syros plerumque gliſcebat ſeditio & diſcordia, ita tamen ut Græci ſuperiores fuerint. Tunc itaque cum Judæi qui eò venerant ſimul cum illis viverent, orta eſt ſeditio, & Syri vincebant, quod ab illis ſtarent Judæi, viri qui prompte pericula adeunt, ſeque aliis ad bellum gerendum libenter adjungunt. Atque Græci, ex ſeditione male habiti, cum cernerent ſe ex illa una re priorem auctoritatem recuperaturos eſſe, ſi poſſent Judæos Syroſque diſſociare, ſinguli cum Syris illis colloquuti ſunt, quibuſcum antea interceſſerat familiaritas, pacem & amicitiam *facturos eſſe* pollicentes. Illi vero libenter *iſtis* auſcultabant. Poſt verba igitur aliquot ultor citroque habita, primariis ex utraque parte viris de gratia ineunda agentibus, ſtatim reconciliatio facta eſt. Cumque conſenſiſſent, utrique non aliam certiorem amicitiæ teſſeram ſibi invicem daturos eſſe exiſtimabant, quam ut Judæos *communi* odio proſequerentur: eoſque ex improviſo aggreſſi ſupra quinquaginta hominum millia occidunt. atque omnes perierunt, præter eos qui amicorum aut vicinorum miſericordia evaſerunt. Illi autem Cteſiphonta migrarunt, urbem Græcam & Seleuciæ in vicinia ſitam, ubi rex quotannis hyemem agit, & impedimentorum ejus pars magna repoſita erat. Verum certam fidem ſtabilemque ſedem non invenerunt, Seleucenſibus de honore regis minime ſolicitis. Etenim Judæi omnes in eo loco terrore Babyloniorum & Seleucenſium perculſi erant, quippe quod Syri univerſi in ea regione conſpirarint cum Seleucenſibus ad bellum Judæis inferendum. unde factum eſt ut plerique Nearda ac Niſibin ſe receperint, in firmitate & munitionibus urbium *iſtarum* ſecuritatem *ſuam* reponentes: accedente quod viri bellicoſi univerſi illic habitarint. Atque ea quidem quæ ad Judæos in Babylonia ſpectabant, hujuſmodi erant.

Seditio inter Græcos Syroſque in Seleucia.

Facta inter eos reconciliatione, Judæos odio proſequuntur, magnamque eorum ſtragem edunt.

Finis Libri decimi octavi.

[n] Πέντε] *L. B.* ἓξ πέντε.
[o] Πρῶτον,] *Sc.* κακόν.
[p] Καὶ καιναὶ —— ἄφιξιν] Ita lego. antea erat καὶ καιναὶ κλίσεις ἐκ τ. π. Forſan malit aliquis, καὶ κατάπτωσις, aut καιναὶ πτήσεις ἐκ τ. π. & mox δι' αὐτὴν ἄφιξιν. In *L. B.* exſtat καὶ κενὰ κλίσεις (*Coccejus* οἰκήσεις corrigit) τῆς πόλεως, καὶ δι' αὐτὴ ἀφίξεις.
[q] Δὴ μείζων αὐτὰς συμφορὰ] Illud δὴ aberat *Hen. à pr. m.* ἢ *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[r] Συνοικούντων] Forte συνοίκων. COCC.
[s] Πᾶσαν —— διελέγοντο] Niſi Judæos à Syris ſeparent *Rufinus.* SPANH.
[t] Τοῦτον λέγοντας Ιυδαίους] Ομονοίας *Busb.* quod forſan interpretamentum ſit, τοῦτον λέγοντας.
[u] Ἕκαστοι] *L. B.* ἕκαστοι.
[x] Ετέροις] *L. B.* ἑκατέροις.
[y] Ἐγένετο.] Ἐκτελέλεστο *Busb.*
[z] Ενόμιζον παρ' ἀλλήλοις] Εὐνοίας ἀλλήλοις κτῆσιν ὑπῆρχον *Busb.* (Εὐνοίας παρ' ἀλλήλοις ἕξιν ὑπῆρχεν *L. B.*) & *Epiphanius* vertit, *atque hoc modo invicem exhortantur ut cum Judæis bellum gerant.*
[a] Τε αἰφνίδιον αὐτοῖς,] Illud τε è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*
[b] Επιχωρηθὲν] Eſt qui ἐπιχωρηθέντι malit. τὸ ὀλίθρου pro ἐπιχωρηθὲν habet *Busb.*
[c] Τύποις ἢ ἦν] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* τύποις τε in *cæteris.*
[d] Κτησιφῶντα] Videſis *Strabonem.* HUDS. Cteſiphon urbs Græca & Seleuciæ vicina. Rex Perſarum ſemper in ea hybernans *Amm. Marcellin.* l. XXIII. c. VI. p. 286 Cteſiphon, quam Varanes priſcis temporibus inſtituit, poſteaque Rex Pacorus incolarum viribus amplificatam & mœnibus, Græco nomine Perſidos effecit ſpecimen ſummum: poſt hanc Seleucia &c. SPANH.
[e] Καὶ πλείστη] Καὶ ἡ πλείστη *Busb.*
[f] Ασυφέλεια ἢ] Ita reſcribendum cenſui, cum antea eſſet, ἀσυφέστατα ἢ ἦν αὐτοῖς τὴν ἵδρυσιν πεποιημένοις, τιμῆς δὲ βασιλέως Σελευκέων πεφροντικότων. *Epiphanius* vertit, *nulla tamen jam eis vivendi ſpes fuerat derelicta: nam etiam ibi omnis gens Judæorum terrore premebatur.*
[g] Γένος] *L. B.* ἔθνος.
[h] Ιυδαίους.] Τοὺς Ιυδαίους *L. B.*
[i] Ὡς τὸ πολὺ] *L. B.* ὥστε πολὺ.
[k] Τὰ —— Νίσιβιν] Conf. ſupr. §. 1. SPANH.
[l] Νεαρδὰ καὶ τὴν Νίσιβιν.] Ita ut ſupra p. 906. in princ Νέαρδα aut Νεαρδὸν in *libris.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ ΕΝΝΕΑΚΑΙΔΕΚΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO NONO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Cajus Cæsar, insidiis appetitus à Cassio Chærea, interfectus est.*
2. *Quomodo Claudius avunculus ejus, coactus à militibus, imperium suscepit.*
3. *Seditio coorta inter senatum populumque & Claudium militesque qui cum eo erant.*
4. *Legatio regis Agrippæ ad senatum, utque milites qui cum senatu erant uno consensu discesserunt ad Claudium, summamque rerum ei detulerunt: quo facto senatus derelictus Claudium obsecrabat ut cum illis in gratiam rediret.*
5. *Quomodo Claudius Cæsar reddidit Agrippæ omne regnum paternum; insuper adjecta etiam Lysaniæ tetrarchia.*
6. *Programma Claudii Cæsaris ad Alexandrinos de Judæis qui illic erant & in universo ejus imperio.*
7. *Navigatio regis Agrippæ in Judæam.*
8. *Literæ Publii Petronii præsidis Syriæ ad Doritas pro Judæis.*
9. *Quomodo Agrippa rex Hierosolymorum mœnia magnifice instaurans, morte præventus opus cui studuerat imperfectum reliquit.*
10. *Quæ gesserit per tres annos usque ad obitum, & quo modo vitam finierit.*

α'. [b] Ως Γαΐ☉ Καῖσαρ, ὑπὸ βελευτῶν ὑπὸ Κασσίου Χαιρέα, ἀνηρέθη.

β'. Ως Κλαύδι☉ ὁ θεῖ☉ αὐτοῦ, βιασθεὶς ὑπὸ τ στρατιωτῶν, τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν.

γ'. Στάσις τ βουλῆς καὶ τ δήμου πρὸς αὐτὸν καὶ τ παρ' αὐτῷ στρατεύματα.

δ'. Πρεσβεία τ βασιλέως Ἀγρίππα πρὸς τὴν βουλὴν, [c] καὶ ὡς σωθέντες οἱ στρατιῶται οἱ μὴ τ βουλῆς ἀπεχώρησαν πρὸς Κλαύδιον, καὶ κύριον αὐτὸν κατέστησαν τ πραγμάτων· ἡ δὲ βουλὴ μονωθεῖσα παρεκάλει Κλαύδιον αὐτῇ διαλλαγῆναι.

ε'. Ως Κλαύδι☉ Καῖσαρ ἀποδίδωσιν Ἀγρίππα τὴν πατρῴαν αὐτοῦ βασιλείαν ἅπασαν, προσθεὶς αὐτῇ καὶ τὴν Λυσανίου τετραρχίαν.

ς'. Προγεγράμματα [d] Κλαυδίου Καίσαρ☉ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὲρ τῶν ἐκεῖ Ἰουδαίων καὶ ἐν πάσῃ αὐτοῦ ἀρχῇ.

ζ'. Ἀπόστολος Ἀγρίππα τ βασιλέως εἰς Ἰουδαίαν.

η'. Ἡ ὑπατικὴ Πετρωνίου τ συριάρχ☉ πρὸς Δωριέας ὑπὲρ Ἰουδαίων.

θ'. Ως βασιλεύσας Ἀγρίππας, τὰ Ἱεροσολύμων τεῖχη πολυτελῶς καταστηλάζων, ἀτελῆ τὸν ἀπαρτὸν ἔργον μεταξὺ τελευτήσας.

ι'. Ὅσα ἔπραξε τρισὶν ἔτεσιν, ἄχρι τ τελευτῆς αὐτ· καὶ ὃν τρόπον τ βίον κατέστρεψεν.

a Ἐν τῇ ἐνιαιεικαιδεκάτῃ] Ita *MSS.* ἐν τῷ ἐνιαιεικαιδεκάτῳ λόγῳ in *Editis.*

b Ω Γαΐ☉ Καῖσαρ,] Titulos paulo aliter ac in *Editis* constituimus, nonnullos separando qui antea conjuncti erant; idque auctoritate *Codd. MSS.*

c Καὶ ὡς σωθέντες οἱ στρατιῶται] Quæ sequuntur usque ad titulum proximum habuimus è *Codd. MSS.*

d Κλαυδίου Καίσαρ☉] Ita *MSS.* & Καίσαρ☉ in *Editis.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΝΕΑΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [a] ἐτῶν γ'. καὶ μηνῶν ς'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUS NONUS.

Continet hic liber tempus annorum III. *menſium* VI.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Γάϊος ὑπὸ Χαιρέα ἀνῃρέθη.

ΓΑΙΟΣ μὲν οὖν εἰς μόνους Ἰουδαίους τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ τοὺς ὁπόσοι τῇδε οἰκοῦσιν, ἐπεδείκνυτο τὴν ὕβρεως τὴν μανίαν, ἀλλὰ διὰ πάσης [b] ἐσομένης γῆς καὶ θαλάσσης ἔξελλεν αὐτῷ, ὁπόση Ρωμαίοις ὑπήκοα, μυρίων τε ἀνεπλησεν αὐτὸν κακῶν, ὁπόσα μὴ ἱστόρηλο πρότερον. μάλιστα δ' ἠδίκει τοὺς δεινοὺς τῶν πεπαυομένων ἡ Ρωμη, κατ' ὀδὲν αὐτῷ τιμιωτέραν τῶν λοιπῶν πόλεων ἡγουμένη, ἀλλὰ τούς τε ἄλλους ἀγωνιῶν καὶ Φέρωνα, καὶ μάλιστα τὴν σύγκλητον, καὶ ὁπόσοι τούτων εὐπαιδίᾳ, καὶ προγόνων ἐπιφανείαις τιμώμενοι. μυρία τε εὑρίσκετο, καὶ κατὰ τῶν ἱππέων μὲν καλουμένων, ἀξιώματι δὲ καὶ δυνάμει χρημάτων ὅμοια τοῖς συγκλητικοῖς ὑπὸ τῆς πόλεως ἀγομένων, [c] διὰ τὸ ἐκ τούτων εἰς τὴν βουλὴν εἶναι κατακλήσεις, ὧν ἀτίμωσις μὲν καὶ μετανάστασις, κτωμένων τε καὶ τὰ χρήματα συλωμένων, διὰ τὸ καὶ τὰς σφαγὰς ὡς τὸ πολὺ ἐπ' ἀφαιρέσει τῶν χρημάτων αὐτοῖς συντυγχάνειν. ἐξεθειάζε δὲ ἑαυτὸν, καὶ τὰς τιμὰς οὐκέτι ἀνθρωπίνως ἠξίου γίνεσθαι παρὰ τῶν ὑπηκόων αὐτῷ, εἵς τε τὸν Διὸς Φοιτῶν τὸ ἱερὸν, ὃ [d] Καπιτώλιον μὲν καλοῦσι. τιμιώτερον δ' ἄρ' αὐτοῖς [e] ἐστιν ἱερῶν, ἀδελφὸν ἐτόλμησε προσαγορεύειν τὸν Δία. καὶ τἄλλα ἔπραττε μανίας ὀδὲν ἀπολελειμμένως, ἐπεὶ καὶ ἀπὸ Δικαιαρχίας τῆς πόλεως ἐν Καμπανίᾳ κειμένης εἰς [f] Μισηνὸν, ἑτέραν πόλιν ἐπιθαλάσσιον, [g] καὶ τὸν διάβασιν δένον ἡγούμενος τελείᾳ περιόδῳ, καὶ ἄλλως ἐπιβάλλειν ἡγούμενος οὕτω δεσπότην ὄντα τῆς θαλάσσης ταύτας καὶ ὁποίας καὶ ὅσας γῆς ἀπαλεῖν, ἀπ' ἄκρων ἐπ' ἄκρα [h] σταδίους τριάκοντα μέτρον τῆς θαλάσσης [i] ζεύξας, καὶ εἴσω τὸν κόλπον ἀπολαβὼν πάντα, [k] ἤλαυνεν ὑπὲρ τῆ γεφύρᾳ τὸ ἅρμα. Θεῷ γὰρ ὄντι τοιαύτας πορείαις καλῶς ἔχειν τὰς ὁδούς.

CAP. I.

Quomodo Cajus à Chærea cæſus eſt.

CAJUS autem non in Judæos ſolos qui Hieroſolymis erant, quique in vicinis regionibus degebant, violentiæ ejus inſaniam effundebat, ſed eam per terras omnes & maria graſſaturam immittebat, quam late Romanum patet imperium, atque infinitis malis illud replevit, quot quantaque non antea memoriæ prodita ſunt. At maxime factorum ejus immanitatem experta eſt Roma, cum nihilo magis eam in honore haberet, quam cæteras civitates: tum alios ejus cives agens ferenſque, tum maxime ſenatores, coſque præcipue qui patricii erant & gloria majorum oculos omnium in ſe convertebant. Quin & innumera excogitabat contra eos qui equites vocabantur, & in civitate, quod dignitate & opibus florerent, pari erant in exiſtimatione cum ſenatoribus, utpote ex quorum ordine in ſenatum habebatur delectus; quos ignominia afficiebat & de gradu dejiciebat, & tam vita quam pecunia ſpoliabat, quippe quod plerumque evenerit cædes illorum fieri ut divitias auferret. Porro divinam majeſtatem ſibi aſſerebat, ipſique honores plus quam humanos tribui à ſubditis poſtulabat; Jovis etiam templum frequentans, quod Capitolium vocatur, adeoque ſanorum omnium apud illos celeberrimum eſt, Jovem fratrem *ſuum* appellare auſus eſt. Alia quoque agebat ſimiliter ac ſi plane inſanus fuiſſet, quando à Puteolis Campaniæ urbe ad Miſenum uſque, & ipſum Campaniæ oppidum maritimum, gravatus triremi trajicere, & alioqui ad ſe maris dominium pertinere exiſtimans, ut ab eo eadem quæ à terra obſequia exigeret, ab uno promontorio ad alterum per triginta in mari ſtadia ponte juncto, intuſque ſinus omnis ſpatio comprehenſo, curru per pontem vectus eſt. ſibi enim utpote Deo convenire ejuſmodi itinera facere. Templorum

Caji tyrannis & ſævitia.

Jovis fratrem ſe appellat.

Cajus Puteolos & Miſenum ponte junxit.

Græcorum templa ſpoliat.

---

a Ετῶν γ'. καὶ μηνῶν ς'.] Sic *Baſ. Vat. Gall.* 1. 4. & *Epiphanii Codd.* aliquot. *ἐτῶν γ'. μηνῶν ς'. ἡμερῶν ιϑ'. Voſſ.* & *Gall.* 2. 3. 5. & in nonnullis *Epiphanii* libris, *annorum* III. *dierum* VIII. *menſium* VI. aut *dierum* VII. *menſium* VI.

b Ἐσομένης γῆς καὶ θαλάσσης] Vocem ἐσομένης non agnoſcit *Busb.* Forſan pro ea reponi debet οἰκουμένης, vel βασιλευομένης.

c Διὰ —— τε] Exciderunt hæc ex *L. B.*

d Καπιτώλιον μὲν καλοῦσι,] Ita *Busb.* Καπετώλιον in *reliquis.*

e Ἐστιν ἱερῶν,] Ἐστὶ τῶν ἱερῶν *Busb.*

f Μισηνὸν,] Ita reſcripſi prout in aliis auctoribus probatiſſimis. Μισωνὸς in *Joſephi* libris. De hoc trajectu videſis *Cluverium* in *Italia Antiq.* p. 1120.

g Καὶ τὸν διάβασιν] Καὶ deeſt *Busb.* ut & tota pericope *L. B.* uſque πεποιῆσϑαι.

h Σταδίους τριάκοντα] Intervallum erat *trium millium & ſexcentorum fere paſſuum* juxta *Suetonium*, in *Caligula*, c. 19.

i Ζεύξας,] Illud ζεύξας è *Cod. Busb.*

k Ἤλαυνεν ὑπὲρ τῆ γεφύρᾳ τὸ ἅρμα.] Promontorium ad Miſenum cum Puteolis ponte junctum. Vide Dionem l. LIX. p. 650. 651. SPANH.

rum quoque Græcorum nullum inſpoliatum relinquebat, quæcunque picturæ aliquid aut ſculpturæ haberent, reliquoſque ſtatuarum & donariorum apparatus ad ſe deportari jubens. "haud enim de-"cere, *ajebat*, ut quæ pulchra ſint alio in loco "reponantur quam pulcherrimo, hunc autem eſſe "urbem Romam." Inſuper rebus ad ſe illinc advectis domum ſuam exornabat & hortos, ut & alia ſua per Italiam diverſoria. quippe qui & Jovem à Græcis in urbe Olympiæ cultum, atque adeo Olympium cognominatum, Phidiæ Athenienſis opus, Romam transferri jubere auſus eſſet. quod tamen non ſucceſſit, architectis Memmio Regulo dicentibus, cui id negotii datum fuerat, infractum iri ſimulachrum ſi loco ſuo moveretur. Ajunt etiam Memmium propter iſta, editis etiam prodigiis ſupra quam cuique credibile eſt, ab eo tollendo deſiiſſe; quæ & ipſe ſcripſit ad Cajum, ut ſemet excuſaret quod mandatis ejus non fuerat obſequutus. cumque ille propterea ſummum vitæ diſcrimen adiret, evaſit, Cajo utpote morte prærepto.

Jovem Olympium Romam transferri jubet.

Jovi ſe æquat.

2. Eo autem inſaniæ proceſſit; ut, cum filia ei nata eſſet, eam in Capitolium delatam in ſimulachri genua deponeret, communem ſibi cum Jove prolem eſſe dicens, duoſque ſe ei patres conſtituere, adjecto ſe in medio relinquere uter horum major ſit. Atque illum, hæc licet perpetrantem, tolerabant homines. Quin & ſervis permiſit dominos *ſuos* accuſare, & quæcunque vellent eis exprobrare crimina. Gravia autem erant omnia illis objicienda, quod pleraque eorum in ejus gratiam ejuſque hortatu illis crimini vertebantur: adeo ut in Claudium accuſationem inſtituere auſus fuerit Pollux ejus mancipium, & Cajus, cum capitis cauſa contra patruum diceretur, ad eam audiendam venire ſuſtinuerit, * ſperans ſibi datam iri poteſtatem ipſum tollendi. Propoſito tamen ſuo excidit. Cum autem totum ſuæ ditionis orbem calumniis malitiaque repleviſſet, ſervoſque in dominos magna poteſtate armaſſet, tum ſæpius in eum tendebantur inſidiæ: aliis quidem ei ſuccenſentibus ut acceptas injurias ulciſcerentur; aliis vero hominem interficere conſtituentibus, priuſquam ipſi in magnas calamitates inciderent. Proinde, ad leges omnium populorum conſervandas & ſecuritatem, feliciter admodum cecidit illius mors, gentique noſtræ præcipue, cui parum aberat quin funditus perierit, niſi mors illum celeriter occupaſſet. Volo itaque ſingula de illius interitu narrando percenſere, præſertim quod & multum fidei afferat Dei potentiæ, & ſolatii illis qui in adverſis ſunt, & admonitionis iis qui perpetuam fore felicitatem putant, non autem in calamitatem tandem deſinere, niſi illi comes adjungatur virtus.

Servis dominos ſuos accuſare permittit.

Cajo obtrectat & alia flagitia ſtruit inſidiæ.

τ τι ἱερῶν τ Ελλ|ηνικῶν ἀδὲν ἔτι ἀσύλητον [l] κατέλειπεν. ὁπόσα γραφῆς ἢ γλυφῆς ἐχόμενα, καὶ τὰς λοιπὰς κατασκευὰς ἀνδριάντων καὶ ἀναθημάτων ἄγεσθαι κελεύσας [m] παρ' αὐτόν. "ἀ γὰρ ἐν ἑτέρῳ τὰ καλὰ κεῖσθαι καλῶς ἐ-"χρῆν, ἢ ἐν τῷ καλλίστῳ, τυγχάνειν ἂν τῆτο ἄσυ τῆ Ρω-"μαίων πόλιν." ἐκόσμει τε τοῖς ἐνθένδε ἀγομένοις τὴν τε [n] οἰκίαν καὶ τοὺς κήπους, ὁπόσαι τε αὐτῷ καταγωγαὶ [o] ἀφ' ἧς Ἰταλῶν. ἐπεὶ καὶ τ [p] Ολυμπιάσι τιμώμενον Δία ὑπὸ τ Ελλήνων, καὶ ἔτως ὠνομασμένον Ολύμπιον, φασὶν ἔ Αθηναίᾳ πεποιηκότας, ἐπάλμησε κελεῦσαι εἰς τὴν Ρώμην μεταφέρειν. ἀ μὲν ἐπραξέ γε, τ ἐκπεπλάσθαι φαμένων τὸν Μέμμιον Ρήγυλον, ὃς ἐπετέτακτο τῇ κινήσει ἔ Διὸς, ἀπολείπειν τὸ ἔργον κινήσεως αὐτὸ γεγενημένης. λέγεται δὲ τ Μέμμιον ἀφ' τούτοις, καὶ σημείων μειζόνων γεγενημένων ἢ ὡς ἂν τινα [q] πιστὰ ἡγεῖσθαι, ὑποφερόμενόν τὴν ἀναίρεσιν. καὶ γράφει τάδε πρὸς τ Γάϊον ἐπ' ἀπολογίᾳ ἔ σκληθῆν [r] ἀδικοκόητον τὴν ἐπιστολήν. ἀπολέσθαι τε ἐκ τούτων αὐτὸν κινδύνῳ γιγομένῳ, σώζεται [s] φθάσαντ ἡδὺ Γαΐᾳ τελευτῆσαι.

β'. Εἰς τοῦτο δὲ πρόβη τὸ μανικὸν αὐτῷ, ὥστε δὴ ἐ γυναικὸς αὐτῷ γιγομένης, ἀναγομίσας ἐπὶ τὸ Καπιτώλιον ἐπὶ τοῖς γόνασι καταθεὶς ἔ ἀγάλματ, κοινὸν αὐτὸν τε τῷ Διὶ γεγονέναι τὸ τέκνον [t] φάσκων, καὶ δύο χρότονεῖν αὐτῆς πατέρας, ὁπότερον μείζονα φαίνοι [u] ἐν μέσῳ καταλιμπάνων. καὶ παῖδε ἠνείχοντο πράσσοντα αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι. [x] ἐπέτρεψε δὲ καὶ τοῖς οἰκέταις κατηγορίας ποιεῖσθαι τ δεσποτῶν ἐφ' οἷς ποιν [y] ἐβλήσθην ἐγκλήμασι. δεινὰ γὰρ πάντα ἦν ὁπόσα [z] μέλλοι γραφὰς, ἀφ' τὸ χαίρειν τί τε καὶ ὑποκορίσασθαι τῇ σκείνᾳ τὰ πολλὰ γένεσθαι, ὥστε ἤδη ἔ Κλαυδίᾳ [a] ἐτόλμα ποιήσασθαι Πολυδεύκης ὁ δοῦλος κατηγορίαν, καὶ Γαίῳ ἠνείχετο καὶ παίρῳ ἔ αὐτὸ δίκης θανάτᾳ λεγομένης ἐπ' ἀκροάσει σωελθεῖν, ἐλπίδι ἔ μεγαλαβεῖν δύναμιν ἀνελεῖν αὐτόν. ἀ μὲν ἐξεβήνετό γε αὐτῷ. [b] ἀναπεπλήκτῳ δὲ αὐτὸ συνοφαλιῶν καὶ κακῶν πᾶσαν τὴν οἰκυμένην ἧς ἐπῆρχε, καὶ πολλὴν τὴν δυλοκρατείαν [c] ἐπηρμένα τοῖς δεσπόταις, [d] ἐπιβεβλαὶ τὰ πολλὰ ἤδη σωίσανλο, τ μὲν ἐπ' ἀμοιρῇ ὧν πάθοιεν [e] ὀργὴν ποιεμένων, τ δὲ [f] πρὶν ἐμπεσόντες κακῶν τυχεῖν μεγάλων πθεμένων τὸ μεταχειρίσασθαι τ ἄνθρωπον. [g] ὅθεν δὴ τοῖς τε ἀπάντων νόμοις ἐ τῷ ἀσφαλεῖ μεγάλῃ σωήνεγκεν εὐδαιμονίας ῥοπὴν ὁ θάνατ αὐτ, ἔθνί τε τῷ ἡμετέρῳ ἀδὲ εἰς ὀλίγον ἐξεγεγόνει μὴ ὃν ἀπολωλέναι, μὴ ταχείας αὐτῷ τελευτῆς φθαμενομένης. βέλομαι δὲ ἀκριβείας τ πάντα περὶ αὐτὸ λόγον διελθεῖν, ἅλλως τε [h] ἐπιδὴ καὶ πολλὴν ἔχει πίστιν ἔ Θεῦ τ δυνάμεως, καὶ φθαμυθίαν τοῖς ἐν τύχαις κειμένοις, καὶ σωφρονισμὸν τοῖς οἰομένοις ἀίδιον τὴν εὐτυχίαν, [i] ἀλλὰ μὴ ἔτι μᾶκιον φέρειν κακὸν ἀρετῆς αὐτῇ [k] μὴ φθαμενομένης.

γ'. Ο-

Caio obtrectat & alia flagitia ſtruit inſidiæ.

---

l Κατέλειπεν.] Κατέλιπεν *Busb.*

m Παρ' αὐτόν.] Παρ' αὐτῷ *Busb.* παρ' αὐτὸν *Coccejus.*

n Οἰκίαν καὶ τοὺς κήπους,] Ita *Busb.* οἰκείαν in *reliquis.*

o Διὰ γῆς τ Ιταλῶν.] Διὰ τ τ Ιταλῶν γῆς *Busb.*

p Ολυμπιάσι τιμώμενον Δία] Ita ſcribo, prout apud *Clementem Alexandrinum Alioſque.* cum antea eſſet Ολύμπιον. Si quis malit, leviori adhuc cum mutatione, Ολυμπίων, per me licet. Ολύμπιον legiſſe videtur *Epiphan.* omiſſis, quæ ſequuntur, καὶ ἔτως ὠνομασμένον Ολύμπιον.

q Πιστὰ] *L. B.* μὴ πιστὰ. deſunt in *Gen.*

r Αδικοκόητον τὴν ἐπιστολήν.] Conf. ſupr. lib. 18. c. 7. §. 10. SPANH. In *Marg. L. B.* forte τὴν ἐντολήν.

s Φθάσαντ ἡδὺ Γαΐᾳ τελευτῆσαι.] Ita *Busb.* φθάντ in *reliquis.*

t Φάσκων,] Illud φάσκων è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*

u Ἐν μέσῳ καταλιμπάνων] Sic *Busb.* ἐν μέσῳ τὸ *L. B.* ἐν μέσῳ ἔ in *Editis Aliſque.* quod ſane poſtularet ut paulo ante legeretur οὐχ ὁπότερον.

x Επιτρέψε —— ποιεῖσθαι] Επιχείρησε *Busb. Vat* & *Hen.* à *p. m.* quo modo & *Epiphan.* qui vertit, *molitus eſt & ſervos ad accuſationem excitare* &c.

y Εβλήθην.] Lege ἐβλήσθαι. CGCC.

z Μέλλοι γραφὰς,] Μέλλοι λέγειν *Busb* & *L. B.*

a Ἐτόλμα —— ἰωνιχῶ] Quo ſpectat illud *Suetonii in Claudio* IX. Deinde extraneo vel etiam domeſticorum aliquo deferente, aſſiduè varieque inquietatus. SPANH.

* *Sperans* —— *tollendi.*] *Sperans etiam ipſum, quo faciliorem potentiam adverſus cæteros adipiſceretur, exſtinguere*, vertit *Epiphan.* ac ſi plura verba in ſuo codice habuiſſet.

b Αναπεπλήκτῳ] Αναπεπλήκτοτι ἢ αὐτῷ in *quibuſdam libris.*

c Επηρμένα τοῖς δεσπόταις,] In *Editione Baſileenſi* ſic diſtinguitur, ἐπηρμένα, τοῖς δεσπόταις ἐπ.

d Επιβεβλαὶ] Επιβεβλαῶς *Busb.*

e Ὀργὴν ποιεμένων,] Ὀργῇ ποιεμένων *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* quod forſan rectius.

f Πρὶν] Forte πρὸ ἔ. COCC.

g Οθεν δὴ τοῖς τε ἀπάντων νόμοις] Οθεν ἐπειδὴ τοῖς τε *Vat.* & *Hen.* quod ferri poteſt, ſi commate diſtinguatur poſt ἀσφαλεῖ μεγάλῃ p. *ſeq. lin.* 3. & ἢ poſt βέλομαι deleatur. Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *Proinde quoniam corruptis legibus, & hominibus in afflictione conſtitutis, non parvum beatitudinis momentum mors illius hominis apportavit* &c. HUDS. *Lugd. Bat.* ἐπιτηδὲς. Forte ἐπιτηδεῖς. COCC.

h Επιδὴ καὶ] Forte καὶ ἐπιδὴ. COCC.

i Ἀλλὰ —— κακὸν] Ἀλλὰ μὴ ἐπιφέρειν κακῶς *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* ἀλλὰ ἐπιτεταφέρειν κακῶς *L. B.*

k Μὴ] *L. B.* δὴ.

γ'. Οδοὺς μὲν τρεῖς ὁ θάνατος αὐτῷ παρεσκεύαζε, καὶ τούτων ἑκάστης ἄνδρες ἀγαθοὶ τὴν ἡγεμονίαν εἶχον. Αἰμίλιός τε [l] Ῥήγυλος, ὁκ Κορδύβης τὸ ἐν Ἰβηρίᾳ γένος, συνεῖχέ τινας, ἢ δι' ἐκείνων ἢ δι' αὐτοῦ τοῦτο θέλων ἀφελέσθαι Γάϊον. ἑτέρα δ' αὐτοῖς συνεκροτεῖτο, ἧς Χαιρέας Κάσσιος χιλιάρχος ἡγεμὼν ἦν. Μινυκιανὸς δ' Αννιος οὐκ ὀλίγη μοίρα τοῦ θάνατου τῷ τυραννίδι παρεσκευασμένων ἦν. αἰτία δ' αὐτοῖς μίσους τοῦ πρὸς Γάϊον συνελθεῖν, Ῥηγέλλῳ μὲν τὸ θάνατον πᾶσιν ὀργίλον καὶ μίσει χρώμενον πρὸς τὰ μετὰ ἀδικίας ἐξαγόμενα. καὶ γὰρ εἶχέ τι θυμοειδὲς ἐν τῇ ἀρετῇ καὶ ἐλευθέριον, ὑφ' ᾧ μηδὲ [m] στέγειν προσίετο τῶν βουλευμάτων. πολλοῖς γοῦν ἀνεκοινώσατο, καὶ φίλοις, καὶ ἄλλοις δοκοῦσιν αὐτῷ δραστηρίοις. [n] Μινυκιανὸν δὲ τὸ μὲν λεπίδου τε ἐκδικίας, φίλον γὰρ αὐτῷ τὰ μάλιστα ὄντα τοῦτον καὶ τῶν πολιτῶν σὺν ὀλίγοις ἀναιρεῖ Γάϊος, καὶ ἄλλως φοβηθέντα πρὸς αὐτὸν ἀφ' ὧν τὸ πᾶσιν ὁμοίως τὸν Γάϊον θάνατον ἀνακειμένῳ ἐπαφιέναι τῇ ὀργῇ, θάνατον τῇ ἐγχειρήσειν [o] ἐλθεῖν. [p] Χαιρέαν δ' αἰσχύνη φέροντα ὀνείδη, τὰ εἰς τὴν ἀνανδρίαν ὑπὸ τοῦ Γαΐου [q] προφερόμενα, καὶ ἄλλως τὸ ἐφ' ἡμέρᾳ κινδυνεύειν φιλίᾳ καὶ θεραπείᾳ, τὴν Γαΐου πλουτὴν [r] οὐκ ἀνελεύθερον ὑπολαμβάνειν. οἱ δὲ καὶ πᾶσι κοινῇ [s] προτεθῆναι τὴν θάνατον τῶν πράγματι σκέψιν, τήν τε ὕβριν θεωμένοις, καὶ ἐπιθυμοῦσιν αὐτὴν ἐπ' ἀλλήλων ἀκμάζουσαν ἀφυγεῖν αἰρουμένοις τὸν Γάϊον. ἴσως μὲν γὰρ ἂν κατορθῶσαι, καλὸν δὲ κατορθῶσι τηλικούτων ἀγαθῶν χρεῖν, οἱ θάνατον σωτηρίαν τῆς τε πόλεως καὶ τῆς ἡγεμονίας ποθοῦσι καὶ μετὰ ὀλέθρου ἆπτεσθαι τοῦ πράγματος. [t] πρὸ πάντα δὲ Χαιρέαν ἐπίγεσθαι, ὀνόματός τε ἐπιθυμίᾳ μεῖζον, καὶ ἄλλως ὑπὸ τοῦ ἀδεέστερον [u] προσιέναι τῷ Γαΐῳ ἀφὸ τὴν χιλιαρχίαν ῥᾳδιώνης αὐτῷ κλίνειν ἐσομένης.

δ'. Ἐν τούτῳ δὲ ἱπποδρομίαν ἦσαν, καὶ σπουδάζεται γὰρ Ρωμαίοις ἥδε ἡ θεωρία δεινῶς. σωίασι δὲ προθύμως εἰς τὸν ἱπποδρομον, καὶ ἐφ' οἷς χρήζοιεν δέονται τῶν αὐτοκρατόρων κατὰ φιλῆθος συνελθόντες. οἱ δὲ, ἀναπιλέκτους τὰς δεήσεις [x] κρίναντες, οὐδαμῶς ἀχαριστοῦσιν. ἐκέλευον δὴ καὶ τὸν Γάϊον, [y] ἐκθύμῳ τῇ ἱκετείᾳ χρώμενοι, [z] τῶν τελῶν ἐπανίεναι, καὶ [a] τῶν φόρων ὑπεκρυφίζειν τὶ τοῦ ἐπαχθοῦς. ὁ δὲ οὐκ ἠνείχετο, καὶ φθέγγου τι τῇ βοῇ χρωμένων, ἄλλους ἄλλῃ ἀφιέμενος, κελεύει τοὺς βοῶντας λαβεῖν τε, καὶ μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀνελεῖν ἀγαγόντας. καὶ ὁ μὲν ἐκέλευε ταῦτα, καὶ οἷς προστέτακτο ἔπραττον· θαλεῖσί τε ἦσαν οἱ ὑπὲρ τοιούτοις ἀποθανόντες. [b] καὶ ὁ δῆμος ἐώρα μὲν, ἠνείχετο δὲ παυσάμενος τῆς βοῆς, ἐν ὀλίγῳ τὸ ἔνεκα τῶν χρημάτων ὀφθαλμοῖς ὁρῶντες ὑπὲρ τοιούτοις

3. Tribus quidem viis ad necem ei machinandam itum est, idque trium virorum fortium ductu & auspiciis. Æmilius Regulus, ex Corduba Iberiæ oriundus, nonnullos secum conjunctos habebat, volens aut eorum opera aut sua manu Cajum tollere. Altera conjuratorum cohors conflata erat, duce Cassio Chærea *prætorianorum* tribuno. Annius etiam Minucianus non parvæ præerat manui contra tyrannidem paratæ. Causa autem illis erat odii, quo impulsi in Cajum conspirarunt; Regulo quidem, quod suapte natura iracundus fuerit, oderitque omnia injuste perpetrata. nam fortis erat & animosus, ingenioque liberali, ita ut sua consilia non dissimularet. ea itaque cum multis communicavit, tum amicis, tum aliis, qui sibi visi sunt ad res agendas acres strenuique. At Minucianus partim quidem Lepidum ulciscendi desiderio, quem illi amicissimum & civem cum primis egregium Cajus occiderat, præsertim vero de se metuens, quod moris esset Cajo ira in omnes similiter ad mortem usque debacchari, ad rem aggrediendam se accingebat. Chæreas autem, quod eum valde puderet conviciorum in ipsum tanquam mollem & effeminatum à Cajo jactorum, quodque alioqui periculum adiret ex sua erga Cajum amicitia & observantia, necem ejus fore facinus homine ingenuo non indignum existimabat. Illis autem visum est consilium de re exsequenda cum omnibus communicare, qui injurias spectarent, easque inter se invicem flagrantes effugere desiderarent, Cajo sublato. Fortasse quidem fore ut res ex sententia succedat, pulchrum vero, si successerit, tot viros bonos *secum consentientes* habere, qui pro salute urbis & imperii expetunt etiam cum vitæ discrimine ad rem aggredi. At Cassium super omnia *ad facinus* stimulabat tum melioris famæ cupiditas, tum quod illi in proclivi foret Cajum interficere, cum ei utpote tribuno *prætoriano* liberior ad ipsum pateret aditus.

Conspirationes in Cajum facta.
Ab Æmilio Regulo.
A Cassio Chærea.
Ab Annio Minuciano.

4. Interea autem ludi agebantur Circenses: cui spectaculo mirifice dediti sunt Romani. Quin & magno studio in Circum concurrunt; factoque ingenti agmine, moris est illis quicquid desiderant ab imperatoribus flagitare. atque illi ejusmodi petitionibus, quod eis contradicere haud æquum censeant, nunquam non concedunt. Tunc itaque summa contentione Cajo supplicabant, ut aliquid de tributis remitteret, & quod grave erat & onerosum in vectigalibus levius faceret. Ille vero haud *æquo animo postulata* ferebat, cumque majori uterentur vociferatione, aliis *satellitum* aliò missis clamatores comprehendi jubet, & absque omni mora & cunctatione ad supplicium duci. Et ille quidem ista imperabat, jussa vero exsequebantur quibus id negotii datum erat; * plurimique hujusmodi de causa interempti sunt. Et ista quidem populus videbat, atque ita tolerabat ut statim à clamoribus

Ludis Circensibus in populum savit Cajus.

cessa-

[l] Ῥήγυλος,] Ita cum *Dione Aliisque.* Ῥῆγλος aut Ῥίγλος in *Josephi* libris. Ῥηγῦλος tamen *L. B.* ut & mox Ῥηγύλῳ.

[m] Στέγειν προσίετο] Ita lego. *στέγειν* in *libris.*

[n] Μινυκιανὸν] Ita rescripsi pro Μινυκιανὸς, & φοβηθὲν τὰ πρὸς αὐτόν. HUDS.

[o] Ελθεῖν.] Forte ἦλθε. COCC.

[p] Χαιρέαν δὲ αἰσχύνη φέροντα ὀνείδη,] Ita lego ex conjecturâ. antea erat, Χαιρέαν δὲ αἰσχύνῃ φέροντα ὀνείδη τε ἐ. τ. ἀ. ν. τ. Γ. προφερόμενα, καὶ ἄ. τὸ ἐφ' ἡμ. κ. Ο. καθ' τ. Γ. τ. ἀ πανουλόθρεον ὑπολαμβάνειν. οἱ δὲ κ. π. κ. προτεθῆναι [προτεθῶσιν Busb.] τὴν ἐ. τ. πρ. ὁκ. τὴν τε ὕ. θ' κ. ἐπ' ἀκμὴν ἐπ'. ἀλλ. ἀπ. δ. ἀ τ. Γάϊον. ἴσως μ. γ. κατορθῶσαι, καλὸν δὲ κατ. τ. ἀ. χρὴν ἐπὶ σ. τ τε π. καὶ τ ἡγεμονίας ποθοῦσι, καὶ μ' ὀλ. ἄ. τε πρ. in *Epiphanii* versione, *Chæreas vero confusionem suam & Caji opprobria non ferebat, quibus eum arguebat, quod quasi nihil in se fortitudinis haberet, insuper etiam periculum sibi per singulos dies imminere cernebat. Mortem quoque Caji omnes honestum opus & liberum excipere reputabant: ceteri vero cupiebant super hoc habere commune consilium; videntes tantas injurias, & exemplum pravum dari principatum capientibus. Omnes ergo, ut tantis cladibus liberarentur, desiderabant adversus Cajum aliquid geri: decere namque ad talia negotia bonos viros accedere, pro salute pietatis & imperii macula auferenda, etiam cum suo discrimine.*

[q] Προσφερόμενα,] προφερόμενα *Gen.* & *L. B.*

[r] Οὐκ ἀνελεύθερον] *L. B.* ὑπαντολεύθερον.

[s] Προτεθῆναι] *L. B.* προστεθῶσι.

[t] Πρὸ πάντα δὲ Χαιρέαν ἐπίγεσθαι,] Hîc πρὸ inserturn dedi auctoritate *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & versionis *Epiphanii.*

[u] Προσιέναι τῷ Γαΐῳ] Προσεῖναι *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[x] Κρίναντες,] *L. B.* Κρίνοντες.

[y] Ἐκθύμῳ τῇ ἱκετείᾳ χρώμενοι,] Ἐκθύμως ἱκετείᾳ χρώμενοι *Busb.*

[z] Τῶν —— ἐπανίεναι] Vectigalia nova atque inaudita primum per Publicanos &c. nullo rerum aut hominum genere omisso, cui non tributi aliquid imponeret. *Sueton. in Cajo* XL. SPANH.

[a] Τῶν φόρων ὑπεκρυφίζειν] Illa τῶν φόρων non agnoscunt *Vat. Busb.* & *Hen. à pr. m.* quibus consentit *Epiphanii* versio.

[b] Καὶ ὁ δῆμος ἐώρα μὲν] Καὶ ὁ δῆμος ἐώρα μὲν οὐκ ἠνείχετο, παυσάμενος τῆς βοῆς, τὸν ἕνεκα τῶν χρημάτων ὀφθαλμοῖς ὁρῶντες παρ. *Busb.*

* *Plurimique hujusmodi de causa interempti sunt.*] Plurimis itaque hac causa morientibus, populus spectans clamare cessavit. Tunc omnibus suæ facultates in contemptu fuerunt, videntibus alios pro suis operibus ad mortem pervenire, *Epiphan.*

ceſſarent, cum ſibi ante oculos verſaretur, ut morte multarentur, qui ejuſmodi pecuniæ exactionem à ſeſe deprecabantur. Hæc magis etiam Chæream incitabant ut ad inſidiandum Cajo aggederetur, faciendumque ut ab immani in homines ſævitia deſiſteret. Et ſæpe quidem cogitavit de ipſo etiam dum epulis accumberet adoriendo, quibuſdam tamen rationibus *ab iſto incæpto* inhibebatur, non quod de illo occidendo quidquam dubitarit, verum ut occaſionem adeo commodam arriperet, ut non vano conatu ſed ad perficienda quæ decreverant *vi* & manibus uteretur.

Chærea multis de cauſis in Cajum incitatus.

Tardus in tributis colligendis.

5. Jam multum temporis in militia *prætoriana* exegerat, ægre ferens quod *tamdiu* cum Cajo verſaretur. Poſtquam autem eum vectigalibus exigendis præfeciſſet Cajus, aliiſque quæ tempori non ſoluta fiſco Cæſaris debebantur, in iſtis, quod & duplo majora facta eſſent, exigendis dum moratur, ſuæ magis naturæ *bonitatique* obſequens quam Caji mandatis, quodque afflictæ fortunæ poſtularent ut moderatio adhiberetur, vicem illorum, à quibus exigenda erant tributa, miſeratus, concivit in ſe iram Cæſaris, mollitiem ipſi exprobrantis quod tardiuſcule colligeret pecuniam. Contumelias igitur illi & alias ingerebat, & quoties ei daret teſſeram pro eo die quo ille munus obiret, femineum aliquod idque valde probroſum dabat vocabulum. Atque hæc faciebat, non alienus à probro in certis myſteriis celebrandis à ſe inſtitutis; nam cum veſtitum muliebrem ſibi induiſſet & cincinnos quoſdam capiti imponendos excogitaſſet, aliaque quæ vultum femineum ementirentur, ipſe non veritus eſt hujuſmodi probra Chæreæ objicere. At Chæreas, cum teſſeram quidem ab eo acciperet, ira commovebatur, magiſque adhuc cum eam *aliis* traderet, deriſui habitus ab iis qui eam accepturi erant; adeo ut cæteris tribunis ludibrium fieret. nam quoties illius eſſet teſſeram ab ipſo Cæſare afferre, prædicebant fore ut tale aliquod ludicrum, quale antea, afferret. Propterea-que ei fiducia accreſcebat, ſibi ſocios adſciſcendi, ut qui non temere ad iram fuerit concitatus. Atque in his erat Pompedius, vir ordinis Senatorii, omnibus fere *reip.* honoribus perfunctus. Erat autem alias Epicureus, adeoque, à negotiis abhorrens ac otii & quietis amans. Hunc accuſabat Timidius ejus inimicus, quod convicia in Cajum petulantius jactarit; & teſtem adhibebat Quintiliam, feminam ex iis quæ in ſcenam prodibant propter formæ venuſtatem quamplurimos amatores habentem, interque eos Pompedium. Cum autem illa dedignaretur ſui amantem falſo, id quod erat, teſtimonio gravare in cauſa capitis, Timidius urgebat tormentis eam ſubjici. Tum Cajus, animo

Conjurationis ſocios ſibimet quærit Chæreas.

Pompedius à Timidio accuſatur.

θάνατίζειν [c] εἰς θάνατον αὐτὰς φέρουσας. τοῦτο Χαιρέαν [d] ἐνήγαγε μειζόνως ἅπτεσθαί τε τῆς ἐπιβουλῆς, καὶ πεῖσαι κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἐξαγριωθέντα τὸν Γάϊον, καὶ πολλάκις μὲν, καὶ περὶ τὰς ἑστιάσεις [e] ἐμέλησεν ἐπιχειρεῖν, οὐ μὴν ἀλλ' ἐπείχετο λογισμῷ, τὸ μὲν κτεῖναι σχολὴ [f] ἐνδοιαζόν κεκριμένως, τὸν δὲ καιρὸν [g] ἐπισκοπῶν, ὅπως μὴ εἰς κενὸν, ἀλλ' ἐπὶ καταπράξει τῶν βεβουλευμένων τῇς χερσὶ χρῷτο.

ε'. Ἐστρατεύετο δὴ πολλὰ ἤδη χρόνον, οὐκ ἡδονῇ φέρων Γαΐᾳ τὴν συναναστροφήν. ἐπεὶ δὴ αὐτὸν [h] ἰσᾷ τε Γάϊος [i] εἰσπραξόμενον τάς τε φόρους, καὶ [k] ἄλλα ὅσα καταβαλλόμενα εἰς τὸ Καίσαρος θησαυρὸν [l] ἐφυστερήκει τοῖς καιροῖς, [m] διὰ καὶ τὸ [n] διαλασιάσασθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν χρόνον ἐκεῖ ποιεῖται τῇ [o] εἰσπράξει, χρόπῳ [p] τῷ αὐτὸ χρώμενος μᾶλλον ἢ τῇ Γαΐᾳ πρασσούσῃ, διὰ δὴ τὸ [q] φειδοῖ χρῆσθαι τὰς τύχας οἶκτον λαμβάνων τὸ καὶ τὴν εἴσπραξιν, εἰς ὀργὴν προκαλεῖται τὸν Γάϊον, μαλακίαν ἐπικαλούμενα αὐτῷ ἐξ ὀχλῆ [r] συνάγεσθαι τὰ χρήματα. καὶ δή ποτε ἄλλα [s] ὕβριζεν εἰς αὐτὸν, καὶ ὁπότε τὸ σημεῖον [t] παρεῖχεν αὐτῷ τὸ τῆς ἡμέρας καθηκόσης εἰς αὐτὸν, θήλεά τε εἰδὼς [v] τὰνόματα, καὶ τοῦτο αἰσχύνης ἀνάπλεα. καὶ τοῦτο ἐπραυσεν αὐτὸς οὐκ [x] ἀπηλλαγμένος [y] ἔν τινων τελετῆς μυστηρίων, ἃς αὐτὸς [z] συνίστη. σολὰς γὰρ ἐνδυόμενος γυναικείας καὶ τινων ἀνελέστῳ πλοκαμίδων ἐπινοῶν, ἄλλά τε ὁπόσα ἐπικατασεύασθαι θηλύτητα τῆς ὄψεως ἔμελλεν, αὐτὸς τὴν ἐπὶ τοιούτοις αἰσχύνην ἐτόλμα Χαιρέᾳ [a] προσκαλεῖν. [b] Χαιρέας δὲ, καὶ ὁπότε μὲν προλαμβάνοι τὸ σημεῖον, ὀργῇ παρέσχε, μειζόνως δ' ὁπότε προδιδοίη, γελώμενος ὑπὸ τῶν προλαμβανόντων, ὥστε καὶ οἱ συγκλίαρχοι, παιδιὰν ἐποιοῦντο αὐτόν. ὁπότε γὰρ αὐτὸς μέλλοι τὸ σημεῖον παρ' αὐτοῦ [c] ἢ Καίσαρος κομίζειν, πρόλεγόν τινα τῶν εἰωθότων φέρειν εἰς παιδιάν. διὰ ταῦτα δὴ αὖτις καὶ δεύτερον παρέσχε κοινωνούς τινας προλαμβάνειν, ὡς σὺν ἐπ' [d] ἀλόγοις ὀργῇ χρώμενος. [e] καὶ δὴ γὰρ [f] Πομπήδιος, συγκλητικὸς μὲν, πάσας δὲ διεληλυθὼς σχεδὸν ἀπάσας. [g] Ἐπικούρειος δὲ ἄλλως, καὶ δι' αὐτὸ ἀπράγμων ὑπηδύτης βίου. τοῦτον [h] ἐνδείκνυσι Τιμίδιος ἐχθρὸς ὤν, ὡς λοιδορίᾳ χρησόμενον ἀπρεπεῖ κατὰ τῆς Γαΐου, μάρτυρα προλαμβάνων Κυϊντιλίαν, γυναῖκα τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐπιφανείᾳ τῆς ὡραίᾳ πρεπωδάσαν πολλοῖς τε ἄλλοις, καὶ τῷ Πομπηδίῳ. καὶ τὸν ἀνθρώπου, ψευδοῦς δὲ δὴ, δεινὸν ἡγουμένης μαρτυρίαν ἐπὶ θανάτῳ τῆς ἐρασθῆναι προσχεῖν, βασάνων ἔχρηζεν ὁ Τιμίδιος. καὶ Γάϊος παρωξυμ-

c Εἰς θάνατον αὐτὰς φέρουσαν.] Edidi θάνατον αὐτοῖς φέρουσαν. cum *Cod. Busb.* εἰς θάνατον αὐτοῖς φέρουσαν in *Editis Aliiſque.* Forſan, εἰς θάνατον αὐτὰς φέρουσαν. HUDS. Recte & ita exſtat in *Lugd. Bat.* cujus lectionem expreſſimus. HAV.

d Ἐνήγαγε μειζόνως ἅπτεσθαί] Ἀνήγαγε *Busb.*

e Ἐμέλησεν] *L. B.* ἐμέλλησεν.

f Ἐνδοιαζὸν] Conf. ſupr. lib. 18. c. 9. §. 6. SPANH.

g Ἐπισκοπῶν] *L. B.* προσκοπῶν.

h Ἰσᾷ τε Γαΐος] Ἰᾶτε *Vat.* & *Hen. à pr. m.* οἴσᾳ *Busb.* ἴσᾳ *Voſſ.* nunc *Lugd. Bat.*

i Εἰσπραξόμενον τάς τε φόρους,] Εἰσπραξάμενον *Busb.* εἰσπραξόμενος *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

k Ἄλλα ὅσα] *L. B.* ὅσα ἄλλα.

† *Aliiſque* —— *debebantur*,] Aliiſque quæ Cæſaris erant inferenda theſauris, per illud omne tempus à rato negotio privabatur. in quo tantum majorem ſibi virtutem implendi operis aggregabit, quod more ſuo magis rebus utebatur, quam Caji obediebat imperio: parcebat enim humilibus atque depreſſis. Unde ad iracundiam provoc. *Epiphan.*

l Ἐφυστερήκει] Conf. ſupr. lib. 18. c. 10. §. 3. SPANH.

m Διὰ καὶ] Ita lego cum Cl. *Lowthio*, & mox διὰ δὴ τὸ φ. inſertis καὶ & δὴ quæ aberant *Editis* & *MSS.*

n Διαλασιάσασθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν] Ἐπιδιαλασιάσασθαι *Busb.* ἐπιδιαλασιάζεσθαι *L. B.*

o Εἰσπράξει,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐκπράξει in *ceteris.*

p Τῷ αὐτῷ χρώμενος] Τὸ αὐτὸ *Busb.* & *Voſſ.*

q Φειδοῖ χρῆσθαι] Conf. ſup. lib. 17. c. 8. §. 4. SPANH.

r Συνάγεσθαι] *L. B.* συνάγεσθαι αὐτῷ.

s Ὑβριζεν εἰς αὐτὸν,] Sic *Busb.* & *Epiphan.* ὑβρίζειν in *caeteris.*

t Παρεῖχεν αὐτῷ] Illud παρεῖχεν è *Cod. Busb.*

v Τὰνόματα,] *L. B.* τὰ ὀνόματα.

x Ἀπηλλαγμένος] *Scilicet*, αἰσχύνης.

y Ἔν τινων —— ἐπετῶν,] Cupidinem, aut Venerem, aut aliud quidpiam id genus Chæreæ pro ſigno dabat Cajus apud *Dion. l.* LIX. *p.* 662. *E.* Priapum aut Venerem dare *Sueton. in Cajo* c. LVI. SPANH.

z Συνίστη.] Ita lego & diſtinguo cum *Epiphanio.* prius erat, συνίστη, σολὰς ἐνδυόμενος &c.

a Προσκαλεῖν.] *L. B.* προκαλεῖν.

b Χαιρέας δὲ] Mallem ſane, Χαιρέας δὲ, & mox ὀργὴν παρέσχετο.

c Τοῦ] Abeſt à *L. B. Coccejus* mavult παρὰ τοῦ.

d Ἀλόγοις] *L. B.* ὀλίγοις.

e Καὶ δὴ] Hæc δὲ pro καὶ δὴ habet *Busb.*

f Πομπήδιος,] Ita vel Πομπηίδιος ſcribendum eſſe monet *Voſſius* ad *Paterculum*, l. 2. c. 15.

g Ἐπικούρειος δὲ ἄλλως,] In libris ἐπικούρεος.

h Ἐνδείκνυσι] Gloſſa *L. B.* in *Marg.* αἰτιᾶται ἢ ἀπάγει.

i Διὰ-

ξυμμένῳ κελεύῃ τὸν Χαιρέαν μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' εὐθέως βασανίζειν τὴν Κυϊντιλίαν, χρώμενον τῷ Χαιρέᾳ πρός τε τὰ φανερὰ, καὶ ὁπόσα προβλώσεως δέοιτο, μᾶλλον τοῦ νομίζειν ὠμότερον ἀμυνήσεσθαι, τὴν λοιδορίαν φεύγοντα τὴν μαλακίας. Κυϊντιλία δὴ, ὅπερ τὴν βάσανον ἀγομένη, τῶν συνιστόρων τινὸς ὑπεβαίνῃ τῷ ποδὶ, ὑποσημήνασα θαρσεῖν, καὶ μὴ τὰς βασάνους αὐτῆς δειλίαν [i] ὁποίσειν γὰρ μετὰ ἀνδραγαθίας. Βασανίζει [k] ταύτην ὡμῶς ὁ Χαιρέας, ἄκων μὲν, κατ' ἀνάγκας δὲ τὰς ὑπ' ἐκείνου· καὶ μηδὲν ἐνδόσιμον ἐλθὼν εἰς τὴν ὄψιν [l] τὴν Γαΐου, διακειμένην οὐκ ἐν [m] ἡδονῇ τοῖς θεωροῦσι. καὶ ὁ Γάϊος, παθών τι πρὸς τὴν ὄψιν τῆς Κυϊντιλίας δεινῶς ὑπὸ τῶν ἀλγηδόνων διακειμένης, τοῦ ἐγκλήματος ἠφίει καὶ αὐτὴν καὶ τὸν Πομπήδιον· ἐκείνῃ δὲ καὶ χρημάτων δόσει τιμᾷ ὡς ἐμυθίας ἐσομένων λώβης, ἣν ἐλελώβητο εἰς τὴν [n] εὐπρεπείαν τοῦ ἀφορήτου τῶν ἀλγηδόνων.

ς'. Ταῦτα δεινῶς ἠνίασε τὸν Χαιρέαν, ὡς αἴτιον ἀνθρώποις, καὶ ὑπὸ Γαΐου [o] παρηγορίας ἀξίοις, κακῶν, ὅσον ἐπ' αὐτῷ γιγνόμενον· φησί τι πρὸς Κλήμεντά τε καὶ [p] Παπίνιον, ὧν Κλήμης μὲν ὁ τὸ σταλοπέδων, Παπίνιος δὲ αὐτὸς ἦν χιλιάρχων. "ἀλλ' ἐπὶ "φυλακῇ γε, ὦ [q] Κλήμη, τὰ πάντα ἔδ' αὐτοκράτορι "ἡμῖν πεπράστω [r] σὸν ἐλλείπειν. τὸν γὰρ [s] συνωμοκότων "αὐτῷ καὶ τὴν ἡγεμονίας πρόνοιαν καὶ πόνους τοὺς μὲν ἀπε- "κτείναμεν, τοὺς δὲ [t] ἐσπεβλώκαμεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς "ἐλεεῖσθαι κἀκείνῳ φίλον. μὴ πόσης τε ἀρετῆς ἡμῖν "ἐξάγει τὸν σταλιῶν;" σιγῶντος δὲ τοῦ Κλήμεντος, καὶ τὸ μὲν αἰσχύνην φέρειν τὰ πρασσόμενα καὶ τὰ βλέμματα καὶ τῷ ἐρυθήματι παρεστῶτος, [v] λόγῳ δὲ αὐτῷ τῷ μανίαν τοῦ αὐτοκράτορος προσκαλεῖν ἄδικον ἡσυχίαν τοῦ εἰσφαλοῦς, Χαιρέας [x] δὲ ἤδη θαρσοῦν χρώμενον ἐν λόγοις τοῖς κινδύνων ἀνημένοις πρὸς αὐτὸν, τὰ κατίχοντα δίκαι τὴν πόλιν καὶ τὴν ἀρχὴν ἐπεξιών· "καὶ ὅτι λέγω μὲν εἰκῇ Γάιος ὁ τὴν ἐπὶ "τοιούτοις αἰτίαν [y] προτιθέμενος, τοῖς δὲ ταληθὲς ἐξεταζειν "πεφρωμένοις, ἐγώ τε, ὦ Κλήμη, καὶ οὗτοσὶ ὁ Παπίνιος, καὶ πρὸ "ἡμῶν σὺ, πᾶσιν Ρωμαίοις τε καὶ τῷ παντὶ [z] ἀνθρωπίνῳ τὰς "βρεβλας προσφερόμενοι, [a] οὐκ ἐπὶ ἅπασι τοῖς Γαΐου διακο- "νοῦμενοι, γνώμῃ τε τῇ αὐτῶν, παρὸν πᾶσαν τοσαύτην ἤδη "χρώμενον ὕβρει εἰς τε τοὺς πολίτας καὶ τοὺς ὑπηκόους, διακο- "νούμεθα δορυφόροι καὶ δήμιοι καθεσηκότες ἀντὶ σταλιῶν, "καὶ τὰ ὅπλα ταυτὶ φέροντες οὐχ ὑπὲρ ἐλευθερίας, οὐδὲ "ἀρχῆς τῆς Ρωμαίων, ἀλλ' ὑπὲρ σωτηρίας ἧς ὀλλυμένης τὰ "τε σώματα αὐτῶν καὶ τὰ φρονήματα, μιαινόμενοι τὸ "καθ' ἡμέραν αἵματι σφαγῆς καὶ βασάνων τῶν ἐκείνων, "μέχρι [b] δή τις καὶ καθ' ἡμῶν διακονήσηται τοιαῦτα "Γαΐῳ. ἐγὼ γὰρ εὐνοίᾳ τε πολιτικῇ διὰ ταῦτα πρὸς ὑμᾶς, "[c] δι' ὑποφίσεως ἂν μᾶλλον. καὶ ἄλλως τε πολλῶν τῶν ἀπολ- "λυμένων ἀποδεδωκότων· ἐγὼ δὲ σήσειν ποτὲ Γαΐῳ τὰ

exasperatus, Chæream jubet sine mora & cunctatione torquere Quintiliam: ideo potissimum ei solitus cædes & quæstiones injungere, quod putaret hæc exsecuturum inclementius, quo mollitiei notam effugeret. Quintilia porro, cum torquenda duceretur, consciorum cujusdam pedem interundum premebat, innuens ut fiduciam sumeret, neve ad tormenta ipsius expaveseceret. se enim forti animo & invicto ea perlaturam. De illa quæstionem habuit Chæreas acerrimam, non sponte sua sed necessitate coactus: cumque illa ne tormentis quidem victa cederet, duxit eam in Caji conspectum, ita corpore deformatam, ut nemo eam sine doloris sensu aspicere potuerit. Qua visa, uti erat, cruciatuum acerbitate vexata, Cajus, animo nonnihil commotus, & ipsam & Pompedium crimine absolvit: insuper & Quintiliam pecunia donavit, * in læsi corporis solatium & *calamitatis levamen*, quod dolorem intolerabilem fortiter & animose pertulisset.

Quintiliam torqueri jubet Cajus.

Cum nihil contra Pompedium fateretur, absolvitur à Cajo una cum Pompedio.

6. Ista Chæream vehementer angebant, ac si, quantum in se esset, causa malorum exstitisset hominibus, quibus etiam consolationem adhibere dignatus est Cajus: dicitque Clementi & Papinio, quorum Papinius & ipse tribunus erat, Clemens autem præfectus prætorio: "Nobis vero, ô Cle- "mens, studium non defuit omnia agendi quæ ad "salutem imperatoris spectant. nam ex iis qui con- "tra imperium ejus conjurarunt, alii nostra cura "& opera necati sunt, alii tormentis adeo vexati, "ut ipsi *Cajo* visi fuerint miserabiles. † Annon "interea mira cum virtute educimus exercitum?" Tacente Clemente, quantumque ipsum puderet eorum quæ imperata erant vultus rubore præ se ferente, insaniam tamen imperatoris verbis increpare haud æquum esse censente, si suam salutem respiceret, Chærea jam sumpta fiducia, ad ipsum liberius & audacius loquitur, urbis & imperii calamitates numerando percensens; "quodque horum "causa vulgi sermonibus Cajus haberetur, sin ve- "ro in rei veritatem inquiratur, ego, mi Clemens, "& iste Papinius, & ante nos tu, Romanis & uni- "verso generi humano tormenta admovimus, non "Caji mandata exsequentes, sed nostram potius vo- "luntatem, cum penes nos fuerit facere ut desine- "ret à tantis in cives & subditos injuriis, obsequi- "um ei præstamus pro militibus satellites facti & "carnifices, arma hæc gestantes non pro libertate "aut imperio Romanorum, sed pro ejus incolu- "mitate, qui eorum tam animos quam corpora in "servitutem redigit, fœdati quotidie sanguine illo- "rum quos occidimus aut torquemus, donec ipsius "jussu ab aliis pari modo tractabimur. Non enim "propter ista, dum nobiscum versatur, benevolen- "tia nos prosequitur, sed potius suspectos habet "& *invisos*. *Præterea cum multa facta fuerit cæ- "des (non enim ab ira conquieseet, ut qui irasci- "tur

Chærea de Caji sævitia queritur coram Clemente & Papinio.

Consilium suum iis aperit.

[i] Διοίσειν γὰρ] Οἴσειν *Busb.*
[k] Ταύτην] *L. B.* δι' αὐτὴν.
[l] Τὴν Γαΐου,] Τῷ Γαΐῳ *Busb.*
[m] Ἡδονῇ τοῖς θεωροῦσι] Ἡδοναῖς *Busb.*
* In læsi corporis solatium & *calamitatis levamen*,] Unde illi solatium esset, propter quod graviter erat debilitata tormentis. nam non solum sanitas ejus corrporis ex suppliciis rupta erat, sed etiam pulchritudo deformata, *Epiphan.*
[n] Εὐπρέπειαν] *L. B.* ἀπρέπειαν.
[o] Παρηγορίας ἀξίοις,] In *Editis*, παρηγορίας ἀξίοις οὐ αἰτίᾳ κακῶν τὸ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς γιγνομένοις. Fuit cum legerem οὐ αἰτίᾳ. Sed, re melius perpensa, voces οὐ αἰτίᾳ, quasi interpretamentum vocabuli αἴτιον, in margine olim appositas, ejiciendas esse censui; & cum γιγνόμενον pro γιγνομένοις habeat *Cod. Busb.* (qui illa οὐ αἰτίᾳ κακῶν ὅσον ἐπ' αὐτοῖς omittit) locum ita refinxi prout in textu repræsentatum dedi.
[p] Παπίνιος,] Ita pro Παπιλίου restripsi. Καπιτίνιον *Busb.*
[q] Κλήμη,] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* Κλήμης in *cæteris.*
[r] Οὐκ ἐλλείπειν.] Ὡὐκ ἐλλειπεῖ *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*
[s] Συνωμοκότων] Lego συνομωμοκότων. COCC.
[t] Ἐσπεβλώκαμεν] *L. B.* ἐσπεβλάσαμεν.
† *Annon* —— *exercitum?*] Hæccine sunt nostræ militiæ munia *Gelen.* Ita nostram militiam cum nimia severitate tractamus, *Epiphan.*
[v] Λόγῳ δὲ αὐτῷ] Forsan τὸ δὲ αὐτῷ. αὐτοῖς *Hen. Voss.* & *Vat.*
[x] Δὲ] Abest à *L. B.*
[y] Προτιθέμενος,] *L. B.* προβαλόμενος.
[z] Ἀνθρωπίνῳ] Ἀνθρωπίᾳ *Hen* & *Vat.*
[a] Οὐκ ἐπιτάγματι] Ita restituimus ex *L. B.* consentiente *Epiphanio*, qui vertit, *non imperiis compulsi Caji, sed nostra in hoc voluntate progressi.* Editi ante ἢ ἐπιτάγμασι. unde & alii, & ipse *Hudf.* verterant: *Caji mandata exsequendo: nostraque voluntate* &c. HAV.
[b] Δὴ] Ἂν δὴ *L. B.*
[c] Δι' ὑποφίσεως ἂν μᾶλλον.] Ita distinxi. antea erat. δι' ὑποφίσεως ἂν μᾶλλον, καὶ ἄλλως τε πολλῶν τῶν ἀπολλυμένων ἀποδεδωκότων. ἐγὼ δὲ σήσειν ποτὲ Γαΐῳ τὰ τοῦ δ. τ. μ. δίκαια, οὐ γὰρ πρὸς ταῦτα, σκόπει ἂν πρὸς αὐτοὺς, εἶεν &c.
* *Præterea* —— *conquieseet*,] Ad hæc enim cum pereuntium multam stragem fecerit, *Epiphan.*

d Πρὸς

"tur non ut jus & æquum tueatur, ſed ut animo "gratificetur ſuo) & nos quoque illius ſævitiæ "obnoxii erimus; cum oportuerit & omnibus ſe- "curitatem & libertatem firmatum ire, & conſti- "tuiſſe à nobiſmet pericula propulſare.

Quomodo Chæreæ conſilium approbat Clemens.

7. Et Clemens quidem Chereæ ſententiam approbat laudatque, tacere autem jubebat, "ne ſer- "mo in plures dimanaret, & divulgatis quæ ſilen- "tio premi oporteret, antequam res perficiatur "prodito conſilio & patefactis inſidiis, ipſi ad ſup- "plicium rapiantur: tempori autem procedenti & "ſpei in poſterum omnia permittenda, quaſi au- "xilium eis ex inopinato ſuppeditatura eſſet for- "tuna. Sui quidem non eſſe ob ætatem ingrave- "ſcentem tale aliquid audere. verum iis, quæ tu, "Chærea, machinatus es & dixiſti, tutiora forſan "poſſum ſuggerere, honeſtiora nemo quidem po- "teſt." Et Clemens quidem domum ſe recepit, dum mente agitaret ea quæ audierat quæque ipſe dixerat, in contrarias partes diſtractus. Chærea autem ea de re ſolicitus, ad Cornelium Sabinum & ipſum tribunum properat, quem alioqui virum egregium eſſe noverat, & libertatis amantem, ideoque animo infenſo & inimico præſenti rerum ſtatui, quod vellet è veſtigio ad ea quæ decreverant exſequenda aggredi, opportunum eſſe ratus ipſi illa proponere, metuens etiam ne per Clementem proderentur, † ſecumque inſuper reputans quantum temporis cunctando perdituri eſſent.

Corn. Sabinum adit Chærea.

8. Cum autem libenter Sabinus omnia acciperet, ut qui jam ante pari modo animatus, ideo tantum hactenus ſiluerat, quod neminem habuerit cum quo conſilium tuto communicaret; cumque in hominem incidiſſet, qui non modo reticere, quæ audiret, polliceretur, ſed & ſuam aperiret ſententiam, multo magis animo confirmatus erat, & Chæream orabat & obſecrabat, ne qua mora fieret. itaque *ambo* ad Minucianum ſe conferunt, eodem ac illi virtutis ſtudio accenſum, cognataque animi magnitudine illis ſimilem, Cajo vero ſuſpectum propter necem Lepidi. Magna etenim inter Minucianum & Lepidum interceſſerat amicitia, idque ex communi periculorum metu. Nam omnibus aliquem dignitatis gradum adeptis terribilis erat Cajus, ut qui in eorum ſingulos alioſque pro libitu ſævire non deſineret; ſibique invicem formidini erant quod ægre & iniquo animo res ferrent, quippe qui aperte quæ ſentirent inter ſe loqui, odiumque, quo Cajum proſequebantur, indicare non ſuſtinerent timore periculorum, cum & aliàs ſuum in Cajum odium mutuo intelligerent, atque adeo benevolentiam erga ſe invicem habere non recuſarent.

Ambo ad Minucianum ſe conferunt.

Sermones de Cajo tollendo ſerunt Minucianus & Chærea.

9. Poſtquam autem conveniſſent & ſe mutuo ſalutaſſent (antea enim illis moris erat in congreſſibus primas deferre Minuciano, & ob dignitatis

"ὀργῆς, Δρὰ τὸ μὴ δίκλω, ἀλλ' ἡδονλὼ πέρας αὐτῆς "τυγχάνειν· σκοπεῖ δε [d] προσκεισόμεθα Ϲ αὐτοὶ, δέον Ϲ "τοῖς πᾶσι τὸ ἀνεπιβούλευτόν τε Ϲ ἐλεύθερον βεβαιοῦν, "ϗ ἡμῖν κινδυνίων ἀπαλλαγὰς ψηφίσασθαι.

ζ. Κλήμης ὃ τὸν μὲν Δρόμοιαν τὸν Χαιρέα [e] φανερὸς λῶ ἐπαινῶν, σιγᾶν ὃ ἐκέλευε, "μὴ ϗ φοιτῶν Ϲ "[f] εἰς πλέονας ἔτ λόγυς, ϗ Δραχεομένων ὅπως κρύπτε- "σθαι καλῶς ἔχοι, πρὶν τυχεῖν προέξαντας σκοπεῖν τὸ "ἐπιβουλεύματος γιγνόμενον, κωλυθεῖεν· [g] χρόνῳ ὃ "τῷ αὐθις [h] καὶ τῇ ἀπ' αὐτοῦ ἐλπίδι προϊδόναι τὰ "πάντα, ὡς προληψομένης τινὸς αὐτῆς ἐπικουρίας "τυχαίας. [i] αὐτὸν μὲν γὰρ ὑπὸ γήρως [k] ἀφεῖσθαι τὸν "ἐπὶ τοιοῖσδε τόλμαν. [l] τὰ μέντοιγε ὑπὸ σοῦ, Χαιρέα, "σωπηθέντων Ϲ ῥηθέντων, ἀσφαλέστερα ἂν ἴσως [m] ὑπο- "θείμλω, εὐπρεπέστερα ὃ πῶς ἂν τις Ϲ δύναιτο." [n] ϗ Κλήμης μὲν ὡς αὐτὸν ἀνελύθη, [o] Δρὰ λογισμῶν τὰ τε ἀκροαθέντων Ϲ [p] ὁπόσον αὐτὸς εἰρηκὼς προφερόμενος. Χαιρέας ὃ δείσας ὡς Κορνήλιον Σαβῖνον ἦπτιγο, ϗ αὐτὸν μὲν χιλιαρχον ὄντα, ἀξιόλογον ὃ ἄλλως ἐξεπισκεμενος αὐτὸν, ϗ τὸ ἐλεύθερε ἐρασθὲν, [q] ϗ δι' αὐτὸ τῇ καταστάσῃ τῶν πραγμάτων πολεμίως Δακείμενον, χρήζων ὡς τὸ ὀξέως ἔχεσθαι τῶν ἐγνωσμένων [r] ἐγχειρήσεως, ὑπ' αὐτὸ [s] καλὸν νομίσας εἶναι προθέσθαι, ϗ δεῖσθαι μὴ ὑπὸ Κλήμεν- τος σκοφοίτησις [t] γνοίτο αὐτῶν, ἄλλως τε τὰς μελλήσεις ϗ τὰ καιρῶν τὰς ἀναβολὰς [v] πρὸς τῶν ὑπερβαλλομένων τιθέμενος.

η. Επεὶ ὃ ἀσμένῳ ϗ τῷ Σαβίνῳ τὰ πάντα λῶ, ἅτε ϗ αὐτῷ γνώμης μὲν ἒχ ὑστερούσῃ ἴσης, [x] ἀπορίας ὃ πρὸς ὅν τινα εἰπὼν ἀσφαλὴς εἴη τὰ πρὸς ἐκείνυς σιγῇ προϊδιδόντος, [y] ἐπεί τε ἀνδρὸς ὑπάρχοντος, ὃ μόνον σιγεῖν ὧν πύθοιτο προθησομένυ, ἀλλὰ ϗ γνώμλω φανερούσθαι τλὺ αὐτῷ, πολλῷ μᾶλλον ἦρτο, ϗ μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἐᾶσθαι τοῦ Χαιρέα. τρέπονταί τε ὡς [z] Μινυκιανὸν, αὐτῆς μὲν ὑπιτηδεύσῃ ἀρετῆς ϗ τῷ ὁμοζήλῳ τοῦ μεγαλόφρονος συζυγῆ, [a] Γαΐῳ ὃ ὑπάτῳ τῆς [b] Λεπίδε τελευτῆς. πάνυ γὰρ δὴ φίλοι ἐγένοντο, Μινυκιανός τε ϗ Λέπιδος, ϗ δείμαλι [c] κινδύνων τῶν [d] καθ' αὐτούς. πᾶσι γὰρ τοῖς ἐν τέλει φοβερὸς λῶ Γάϊος, ὡς ἐπ' αὐτῶν ἕκαστον, ϗ πρὸς ὃς τινας τῇ μανίᾳ χρῆσθαι [e] μὴ [f] ἀφησόμενος· [g] φοβεροί τε ἀλλήλοις ἦσαν τῆς ἐπὶ τοῖς πεάγμασιν ἀχληδόνος, Δραφαφεῖν μὲν ἀλλήλοις ἄντικρυς τλὺ Δρόμοιαν ϗ μῖσος τὸ πρὸς Γάϊον φόβῳ τε κινδύνων ἀφέμενοι, [h] ἄλλως ὃ αἰσθανόμενοι τὰ ἀλλήλων μίσυς πρὸς τὸ Γάϊον, ϗ [i] δι' αὐτὸ εὐνοίᾳ χρῆσθαι τὰ πρὸς ἀλλήλυς μὴ [k] ἀπηλλαγμένοι.

θ. [l] Γενομένης ὃ αὐτοῖς ἀξιώσεως ἐπίπαν σωέβαλλον, εἰωθότες ϗ πρότερον ὅπῃ συνέλθοιεν τιμίον ἡγεῖσθαι τὸ Μινυκιανὸν, ὑπεροχῇ τε ἀξιώματος, ἡγ-

Chærea conſilium approbat Clemens.

Cornelium Sabinum adit Chærea.

Ambo ad Minucianum ſe conferunt.

Sermones de Cajo tollendo ſerunt Minucianus & Chærea.

d Προκεισόμεθα] *L. B.* προκεισόμενοι.
e Φανερὸς λῶ ἑαυτῶν,] Φανερῶς *Busb.*
f Εἰς πλέονας ἔτ λόγυς,] Εἰς πλείονας *Busb.*
g Χρόνῳ ὃ τῷ αὖθις] Χρήσιμον ὃ ϗ τῷ αὖθις *Busb.*
h Καὶ τῇ ἀπ' αὐτοῦ] Ita *Vat.* & *Voſſ.* ϗ τῇ ἐπ' αὐτῇ in *Editis Aliiſque.* Legi poteſt, ϗ τῇ ἴσῃ ἐλπίδι.
i Αὐτὸν μὲ γὰρ] Αὐτὸς *Busb.* & mox mallem, τὸ ἐπὶ τοῖσδε τόλμης.
k Ἀφεῖσθαι] *L. B.* ἀφησθαι.
l Τῶν —— δυόματι.] His vero, quæ à te Chærea, tractata dictaque ſunt, cautius fortaſſe aliquid inveniam, decentius autem quis poſſit, invenire *Rufin.* SPANH.
m Ὑποθείμλω,] Ὑποθοίμλω *Busb.*
n Καὶ —— λογισμῶν τε] Et Clemens quidem continuo mutare ſententiam, omnia quæ audiverat, quæque ipſe dixerat, non potuit efferre per plurimos *Rufin. ſed minus accurrate.* SPAN.
o Διὰ λογισμῶν] *L. B.* Δραλογισμῶν.
p Οπόσον] Corrige ἐπόσων. COCC:
q Καὶ δι' αὐτὸ τῇ καταστάσῃ] Ita *Voſſ.* ſeu *Lugd. Bat.* ϗ τῇ *Busb.* in *Editis* ϗ Δρὸ τοῦ τῇ κ. & mox Δραπειμένυ.
r Ἐγχειρήσεως,] Τῆς ἐγχειρήσεως *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.*
s Καλὸν] *L. B.* καλὰ.
† *Secumque —— eſſent.*] Super hæc etiam dilationes temporum aliquid contrarium reputabat allaturas, *Epiphan.* Et omnem moram periculoſam exiſtimabat in tanto negotio, *Gelen.*
t Γνοίτο αὐτῶν,] Γίνῃ *Busb.*
v Πρὸς τῶν ὑπερβαλλομένων τιθέμενος.] Καθὼ τῶν ὑπ. *Busb.* ὡς deeſt *Voſſ.*
x Απορείας ὃ] *Sc.* δι' ἀπορίας. *L. B.* ἀπορία.
y Επεί τε] *L. B.* ἐπεὶ ὧν.
z Μινυκιανὸν,] Duo Minuciani infr. c. 4. §. 3. SPANH.
a Γαΐῳ ὃ ὑποπτον] Ita *Busb.* Γαΐῳ in *ceteris.*
b Λεπίδε τελευτῆς.] Lepidi & Gætulici conjuratio detecta ſub Cajo *Sueton. in Claud.* c. IX. SPANH.
c Κινδυνίων] *L. B.* κινδυλίων.
d Καθ' αὐτούς.] Sic *Busb.* καθ' αὐτὸν in *reliquis.*
e Μὴ ἀφησόμενος.] Perperam μὴ ἀφισόμενος in *libris.*
f Αφησόμενος·] Fortè ἀφειδησόμενος ab ἀφειδία. SPANH.
g Φοβεροί τε ἀλλήλοις ἦσαν.] Ita *Voſſius, Busb.* & *Epiphanius.* φοβεροὶ in *ceteris.*
h Αλλως ὃ αἰσθανόμενοι] Αλλως τε *Hen. Busb.* & *Vat.*
i Δι' αὐτὸ εὐνοίᾳ χρῆσθαι] Ita cum *Cod. Busb.* δι' αὐτῷ in *ceteris.*
k Απηλλαγμένοι.] *L. B.* ἀπηλλαγμένον.
l Γενομένης ὃ αὐτοῖς ἀξιώσεως] Γενομένων ὃ αὐτοῖς ἀξιώσεων *Busb.* & *L. B.*

ηναιότατος γὰρ ἦν τῶν πολιτῶν, καὶ τῷ ὅλῃ πᾶσιν ἐπαινημένῳ, μᾶλλον ὡς ἄνθρωπός τις [m] λόγοις, φήσας κἀκεῖνος [n] εἶπεν Χαιρέαν, ὅ, τι ἐν τοῖς φιλτάτοις σημεῖον τῆς ἡμέρας ἐκείνης. ἀοίδιμος γὰρ διὰ τῆς πόλεως ἦν ἡ εἰς τὸν Χαιρέαν διὰ τῶν σημείων τῆς δόσεως προαγομένη ὕβρις. ὁ δ', χάριτι δὲ λόγου μηδὲν μελλήσας, ἠμείβετο τοῦ Μινυκιανοῦ τὸ δὴ τοιοῦτον [o] πιστεῦσαν ὁμιλίᾳ χρήσασθαι πρὸς αὐτόν. "καὶ "σὺ μοὶ δίδως, εἶπε, σημεῖον ἐλευθερίας, χάρις δὲ "σοὶ [p] δὲ ἀναγκαίρειν με μείζονος ἢπερ εἴωθα ἐμαυτὸν ὀρ- "μᾶν, [q] ὐδέ μοι χρεία πλειόνων [r] ἐστὶ λόγων οἵ με παρο- "ξυνεῖν, εἰ δὴ καὶ σοὶ τοῦτο δοκεῖ, [s] γνώμης γε τῆς αὐτῆς "κοινωνοὶ δ' πρότερον ἢ συνελθεῖν γεγόναμεν. [t] καὶ ἓν "μὲν ὑπαίζωσμαι ξίφος, [v] ἀμφοῖν δ' ἂν [x] ἀρκέσοι. "ὥστε ἴθι δὴ ἔργων ἐχώμεθα, ἡγεμών τ' ἴσθι, εἰ βού- "λοιο αὐτὸς, κελεύων με χωρεῖν, [y] ἢ δ' [z] προήσομαι "θαρσαλέα τῇ σῇ, [a] συμπράστολός τε [b] πίστει. ἀν- "ὴρ δοτῆρα σιδήρου τοῖς πλὴν ψυχλὴν εἰς τὰ ἔργα "προσφερομένοις, δι' ἣν καὶ ὁ σίδηρος δρασμὸν "εἴωθεν εἶναι. ὠμηκά τε εἰς πλὴν πρᾶξιν, ἐξ ὧν ἂν "αὐτὸς πάθοιμι ἐλπίδι προφερόμενος· ἐ γὰρ σχολὴ "κινδύνους μοι καταμηνοῦν τοὺς ἐμαυτοῦ, δηλῶσαί τε πα- "τρίδος ἐλευθεροτάτης ἐπαλγοῦντι, [c] καὶ τ' νόμων τῆς "ἀρετῆς ἀφῃρημένης, τοὺς τε πάντας ἀνθρώπους ὀλέθρου "διὰ Γάϊον καταληφθέντος. ἄξιος δ' ἂν εἴην σοὶ "δικαιοῦ πίστεως δὴ τοιούτοις τυγχάνειν, [d] δὴ δ' ὁμοία "φρονεῖν αὐτοῖς δὲ σὲ μὴ ἀπηλλάχθαι.

ι'. Μινυκιανὸς δὲ, τῇ ὁρμῇ τῶν λόγων θεασάμενος, ἠσπάζετό τε ἁσμένως, καὶ [e] προσπαρώξυνε τὴν τόλμαν αὐτῷ, ἐπαινέσας τε καὶ ἀσπασάμενος, μετ' εὐχῶν [f] δὲ καὶ ἱκετείας [g] ἀπέλυεν. [h] καὶ ἰσχυρίζονταί τινες [i] ἅτως βεβαιώσασθαι τὰ εἰρημένα. εἰσιόντος γὰρ εἰς τὸ βουλευτήριον Χαιρέου, φωνὴν [k] λέγειν ἐκ τοῦ πλήθους τινὸς ἐπ' ἐξορμήσει, κελεύοντος περαίνειν μὲν δὴ τὸ πρακτέον, καὶ προσλαμβάνειν τὸ δαιμόνιον· καὶ τὸν Χαιρέαν τὸ μὲν πρῶτον ὑποδέδοχθαι, μὴ καί τινος τῶν συνωμοτῶν προδότης γεγονὼς ἁλίσκοιτο, καὶ τέλος συνέντα δὴ τὴν προτροπὴν φέρειν, [l] εἴτε συνειδήσει τῶν συνεγνωκότων ἀντισημαίνοντός τινος, εἴτε δὴ καὶ τοῦ Θεοῦ, ὃς ἐφορᾷ τὰ ἀνθρώπινα, αἴροντος αὐτὸν [m] θαρσῆσαι. διεληλύθει δὲ διὰ πολλῶν τὸ ἐπιβούλευμα, καὶ πάντες ἐν ὅπλοις παρῆσαν· οἱ μὲν [n] τῶν βουλευτῶν ὄντες, οἱ δὲ ἱππεῖς, καὶ ὁπόσοι τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων. ἐδοκεῖ γὰρ ἅπασι τοῖς [o] ὅς μὴ ἐν εὐδαιμονίᾳ ἀνηρίθμῳ τὸν Γάϊον [p] μετέχοντα, καὶ [q] δι' αὐτὸ πάντες ἠπείγοντο, ὁπόῳ δυνατός τις τρόπῳ, [r] μηδὲν ἐκὼν εἶναι τῶν ἐπὶ τοιούτοις ὑστερεῖν ἀρετῆς, ἀλλ' ὡς ἔχοι προθυμίας ἢ δυνάμεως, καὶ λόγοις καὶ δι' ἔργων, [s] ἦλθον ἐπὶ συστροφῇ. [t] ἔτι

eminentiam, utpote civium nobiliſſimo, & quod omni laude cumulatus eſſet, præcipue vero cum ſermones ſereret) ille dicere orſus Chæream rogabat, quodnam ſignum ea die *ab imperatore* accepiſſet. Vulgatum enim erat per totam urbem quomodo Chæreæ ſoleret teſſeris dandis illudere. Ille vero, verborum ridiculum nihil moratus, gratias agebat Minuciano, quod tantum ei in hiſce fidei habuerit ut cum eo colloqui vellet: "& tu mihi, "inquit, libertatis ſignum da, gratiæque tibi re- "ferantur, quod me magis, quam mea fert natu- "ra, excitaſti, neque mihi pluribus opus eſt ver- "bis ad animum erigendum firmandumque, ſi ti- "bi eadem, quæ mihi, placeant, & ejuſdem etiam "antequam conveniremus ſententiæ fuerimus. "Uno quidem gladio accingor, ambobus vero ſuf- "ficiet. Age itaque & ad opus aggrediamur: tuum "ductum, ſi ita viſum fuerit, & imperium ſequar; "aut ipſe præibo tuo fretus auxilio, tibique adju- "tori fidens. Ferro non egent, qui rebus agendis "fortem animum adhibent, à quo etiam ferrum "ſolet exacui. ipſe certe totus feror in hoc nego- "tium, nullo malorum quæ poſſunt accidere me- "tu ſolicitus. non enim mihi vacat mei periculi "rationem habere, dum patriæ vicem doleo, è "ſumma libertate in ſervitutem datæ, legum vi & "auctoritate ſublata, & omnibus imminente à Ca- "jo pernicie. Utinam autem dignus ſim, qui apud "te judicem tuam in iſtis merear fidem, quando- "quidem aliter ac ipſe de illis ſentire tibi non in- "tegrum ſit.

10. Minucianus autem, cum obſervaſſet quò ferebant verba, libenti animo eum amplectebatur, & laudando ipſum amplexandoque audaciæ ejus ſtimulos addebat, atque ita cum votis eum precibuſque dimittebat. Affirmant etiam nonnulli eum hoc modo in iis quæ dixerat confirmaſſe *Minucianum*. Cum enim in curiam ingrederetur Chærea, vox cujuſdam è turba ad eum impellendum fertur emiſſa, jubens perficere quod agendum erat, juvante Deo: & primum quidem Chereæ obortam eſſe ſuſpicionem, ne ab aliquo conjuratorum proditus caperetur; tandem vero intellexiſſe adhortantis eſſe *verba*, ſive certo quodam, ſuadentibus id conſciis, ſignum ex adverſo dante, ſive Deo, qui res mortalium intuetur, bono animo eſſe jubente. Multi autem jam participes facti erant inſidiarum, omneſque armati aderant, & ſenatores & equites, ſimulque militum quotquot erant conſcii. nemo enim erat qui non pro *magna* felicitate haberet Caji necem, atque adeo omnes, quocunque modo poſſent, ſtudioſe id agebant, ne quis in hoc facinore cæteris virtute cederet, ſed ſumma alacritate & pro ſua quiſque virili ad tyrannnicidium verbis factiſque parati erant. Quin & Calliſtus ſemet illis adjungit.

Chærea animos facit Minuciano.

Conjuratorum numerus augetur.

Calliſtus ſemet illis adjungit.

m Λόγοις,] Ita lego & diſtinguo cum *Cod. Busb.* antea erat, λόγοις φθάσας, κἀκεῖνος &c.

n Εἶπε] *L. B.* εἶπεν *Cocc.* ἤρετο.

o Πιστεῦσαν ——— αὐτόν.] Suſtuli comma poſt πιστεῦσαν, auctoritate *Cod. Busb.*

p Τὸ ἀναγκαίρειν με] Iterum ex *Cod. Busb.* Ἢ ἀναγκαιρότης (ἀναγκαίρωτος *L. B.*) με μείζονος εἶπε in *Editis Aliiſque.* τῷ ἀναγκαιρονῆ με μείζονος ἢπερ legendum eſſe conjecerat Cl. *Lewthius.*

q Οὐδέ] Οὐδὲν μοι *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m.*

r Ἐστι] *L. B.* ἴστι.

s Γνώμης γε] Γνώμης τε *Busb.* & *Lugd. Bat.*

t Καὶ ἓν μὲν ὑπαίζωσμαι ξίφος,] Illud καὶ non agnoſcit *Busb.* & commode abeſſe poteſt.

v Ἀμφοῖν δ' ἂν ἀρκέσοι.] Ἀμφοῖν δ' ἄρ' ἀρκέσει *Busb.*

x Ἀρκέσει.] *L. B.* ἀρκέσειεν.

y Ἢ καὶ προήσομαι] Ita lego. ἢ in *Ed. Baſ. Aliiſque.*

z Προήσομαι] *L. B.* προήσομαι.

a Συμπράστολος] Eſt qui malit συμπαράστολος.

b Πίστει.] *L. B.* ἐπὶ σιωπῇ.

c Καὶ] Abeſt à *L. B.*

d Ἐπὶ δὲ] *L. B.* λοιπὸν τοῦ.

e Προσπαρώξυνε τὴν τόλμαν αὐτῷ,] Προστρίβει *Busb.*

f Δὲ καὶ ἱκετείας] Illud δὲ abeſt *Busb.* & *Hen. à pr. m.*

g Ἀπελύετο.] Ita cum *Hen. à pr. m. Vat.* & *Epiphanio.* ἀπελύοντο in *Editis Aliiſque.*

h Καὶ ἰσχυρίζονταί τινες] Καὶ ſalvo ſenſu abeſſe poteſt, nec (niſi *à ſecunda manu*) habet *Hen.*

i Οὕτως βεβαιώσασθαι τὰ εἰρημένα.] Ita lego ex conjectura. ὡς βεβαιῶν τὰ εἰρ. *Voſſ.* ſeu *Lugd. Bat.* ὡς βεβαίως ταῦτα εἰρημένα in *cæteris.*

k Λέγειν ——— ἐξορμήσει.] Vocem λέγειν adjeci è *Cod. Busb.* qui mox legit, γενέσθαι ἐπ' ἐξορμήσει, κελεύοντα· πέρανε μ. δ. τ. πρ. κ. προσλαμβάνεσθαι τὸ δ. *Epiphanius* vertit, *vox cujuſdam de populo fertur emiſſa, quæ quaſi admoneret, dicens, perfice quod agendum eſt opitulante divinitate.*

l Εἴ τε] *L. B.* πρῶτον εἴ τε. ac ſuperiori linea.

m Θαρσῆσαι.] Ita *Busb.* θαρσῆσαι abeſt *cæteris.*

n Τῶν βουλευτῶν ὄντες,] Articulum etiam τῶν addidi è *Cod. Busb.* cui adſtipulatur nunc *Lugd. Bat.*

o Ὅς μὴ ἐν εὐδαιμονίᾳ] Ὅς ἐὰν ἠείμῃ *Busb.*

p Μετέχοντα,] Conf. ſupr. lib. 17. c. 6. §. 5. SPANH.

q Δι' αὐτὸ πάντες ἠπείγοντο,] Ita *Busb.* δι' αὐτῦ *in cæteris.*

r Μηδὲν ἐκὼν εἶναι] Ὡς μὴ ἐκὼν *Busb.*

s Ἦλθον] *L. B.* ἦρτο.

t Ἔτι δὲ καὶ Κάλλιστος] Ita diſtinguo & lego, ſola conjectura fretus; cum antea eſſet, ἐπὶ καὶ Κάλλιστος, ἀπελάθεσθε δὲ ὑπὸ Γαΐου, καὶ πλ.

ſtus *ſe eis adjunxit:* Caji enim libertus erat, vir unus qui, maxime omnium ad ſummam poteſtatem evectus, æquum fere cum tyranno habebat imperium, ex timore quem omnibus incuſſerat, & opum magnitudine quas ſibi comparaverat. nam munera quocunque modo acceperat, nec ullis abſtinuerat injuriis, præter fas & æquum omnes ſua poteſtate premens; ac præterea noverat Caji ingenium implacabile eſſe, adeoque pertinax ut nunquam ab eo quod ſemel ſtatuerat in diverſum abiret, & ſe ob alia etiam multa in periculo eſſe *ſentiret*, non minime vero ob ingentem pecuniæ vim. Quo factum ut Claudium coleret, & clam ad eum transiret, ſperans, ſi ei cederet principatus, Cajo ſublato ſuam in iiſdem potentiam fore cauſam cur apud eum etiam in honore eſſet, ut qui jam ante eum demeruerit benevoli humanique animi officiis. nam jactare auſus eſt, quod juſſus à Cajo Claudium veneno tollere, id ipſum variis modis diſtulerit. Videtur autem mihi Calliſtus de induſtria iſta finxiſſe, ut à Claudio gratiam iniret. quandoquidem nec Cajus, ſi Claudium perimere voluiſſet, Calliſti excuſationes *æquo animo* tuliſſet: nec Calliſtus juſſus *à Cajo* in re facta expetenda tergiverſatus fuiſſet; neque male agens, ac præter ea quæ dominus imperaverat, ſtatim meritas pœnas non ſuſtinuiſſet. Atque adeo Claudium quidem divinitus Caji furorem & inſaniam effugiſſe; Calliſtum vero finxiſſe beneficium à ſe collatum, ad quod ne minimum quidem contulit.

Simulat ſe à Cajo juſſum veneno Claudium tollere.

Chærea more impatiens.

11. Cæterum Chæreæ conatus indies differebantur *conſciorum* plerorumque ſegnicie. Nam ipſe invitus moram in re agenda ferebat, ut qui omne tempus facinori patrando opportunum eſſe duceret. * Etenim aggrediendi aſcendentem in Capitolium, ad mactandas pro ſalute filiæ victimas, ſæpe tempus oblatum erat, vel eum præcipitandi dum ſtaret in faſtigio baſilicæ (tectum autem ſublime eſt foro imminens) & nummos inde aureos & argenteos ſpargeret populo; vel opprimendi celebrantem arcana ſacra ab ipſo inſtituta. ipſum enim à nemine ſibi cavere, dum ſolicitus eſſet ut omnia in iis rite ſervatoque decoro fierent, minimeque crederet quenquam contra ſe quidquam moliri. Sed ſi nihil indicio ſit, ſibi, quaſi à Diis, datam eſſe necis poteſtatem, ipſum tamen ita viribus valere ut vel abſque ferro Cajum conficeret. Adeo Chærea infenſus erat conjuratis, veritus ne tempus opportunum amitterent. Atque illi quidem

δὲ ϗ Κάλλιστος· ἀπελεύθερος δὲ ἦν Γαΐου, παλαιός τε ἀνὴρ εἰς ἄκρον ἐπὶ μέγιστον δυνάμεως ἀφίκετο, ϗ οὐδεὶς ἄλλος ἢ ἰσοτύραννον εἶχε τὴν δύναμιν, φόβῳ τε τῶν πάντων ἐς μεγεθος χρημάτων, ἅπερ ἐφύρετο αὐτός. [v] δωροδοκώτατος γὰρ ἦν ἐς [x] ὑπερμισκώτατος, [y] παρ' ὁντινα οὖν [z] ἐξουσίας χρησάμενος ὧδε τὸ εἰκός· καὶ ἄλλως τε ϗ Γαΐου τὴν φύσιν ἐξεπιστάμενος ἀνήκεστον ὄντα, καὶ ἐφ' οἷς ποτ' κελεύσειν ἀδάμως [a] ἀντιπαράσκαλα χρωμένην, αὐτῷ τε πολλὰς μὲν καὶ ἄλλας ϗ κινδυνώδεις αἰτίας, ὀχ ἥκιστα δ' τὸ μέγεθος τῶν χρημάτων. ὥστε δὴ ἐς Κλαύδιον ἐθεράπευε κρυπτῶς [b] μετακαθίζων πρὸς αὐτόν, ἐλπίδι ϗ κἂν εἰς ἐκεῖνον ἥξειν τὴν ἡγεμονίαν Γαΐου μεταστάντος, αὐτῷ τὴν ὑπόθεσιν τ' τιμῆς τὴν ἐφ' ὁμοίοις ἰσχύν, προκατειργασμένου χάριν ἐς Φιλανθρωπίας λόγον. ἐτόλμησε γοῦν εἰπεῖν ὡς κελευσθεὶς ὑπ' αὐτοῦ Γαΐου Φαρμάκῳ τ' Κλαύδιον, μυρίας εὕροις ϗ χρήματος προφάσεις [c] ὑποτερόλας. [d] δοκεῖ δέ μοι προπαροικοδομῆσαι Κάλλιστος ὅτι ῥᾴδιον τῇ Κλαυδίᾳ τ' λόγον τοῦτον. [e] ἐπεὶ ὅτε Γαΐος ὡρμηκὼς μεταχειρίσασθαι Κλαύδιον ἠνείχετο τῶν Καλλίστου προφάσεων, ὅτε Κάλλιστος, κελευσθείς πῃ τὴν πρᾶξιν εὐκλεᾶ [f] ὑπερέβαλεν, [g] ἢ κακουργῶν εἰς [h] τὸ δεσπότου [i] τὰς ὑποτολὰς, οὐκ ἂν ὀκνήσας τὸ προσκεκλημένον τ' μισθὸν ἐκομίζετο. ἀλλὰ δὴ [k] Κλαυδίῳ μέν τινι θεία δυνάμει σώσασθαι ὑπὸ μανιῶν τῶν Γαΐου, Κάλλιστον δ' προσποιήσασθαι χάριτος κατάθεσιν μηδαμῶς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης.

ια'. [l] Τοῖς δ' ἀμφὶ τ' Χαιρέαν [m] ὑποτερόλαι τὸ καθ' ἡμέραν ἦσαν [n] ὀκνῷ τ' πολλῶν. ὁ γὰρ Χαιρέας [o] ἑκὼν ϗ πράσσειν ἀναβολὴν ἐποιεῖτο, πάντα καιρὸν ὑποτιθέμενος τῇ πράξει νομίζων. καὶ γὰρ εἰς τὸ Καπετώλιον ἀνιόντα, [q] κατὰ θυσίας ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς ὑποτελουμένας ὑπὸ τοῦ Γαΐου, παρῆν πολλάκις καιρὸς, καὶ ὑπὲρ τῆς βασιλικῆς ἑστῶτα καὶ δήμου χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ χρήματα διαῤῥιπτοῦντα ὧσαν κεφαλῆς, ὑψηλὸν δέ ἐστι τὸ [r] στέγος εἰς τὴν ἀγορᾶν φέρον, ὑπό τε τ' μυουμένων τ' ποίησιν ὡς [s] σωίσα τότε. πάντων γὰρ αὐτὸν ἀπεῖπον εἶναι προνοίᾳ τοῦ ἐν αὐτοῖς εὐπρεπῶς [t] ἀναστροφησομένου, ϗ ὑποψιάσῃ τοῦ ἐν ὑπόχθρῳ [u] τινὰ ψυχὴν πιστεύειν. εἰ δ' [x] μηδὲν σημεῖον, ὡς ὑπὸ τ' θεῶν, αὐτῷ δύναμιν τοῦ θανάτου προσγενέσθαι, αὐτῷ δ' ἂν ἰσχὺν ἐγγενέσθαι, ϗ μὴ σιδηροφορουμένῳ διαχρήσασθαι [y] τ' Γάιον. ὅτως δ' [z] ὀργῆς εἶχε τὸν σωτῆρα ὁ Χαιρέας, δεδιὼς τὸν καιρὸν [a] διαῤῥύην. οἱ δ' ἐῶσιν μὲν [b] νομίμων τε χρήζοντα ϗ ἐπ' ἀγαθοῖς πῆς

[v] Δωροδοκώτατος γὰρ ἦν ϗ] Et vigorem ultra modum haberet *Ruſin.* SPANH.

[x] Ὑπερμισκώτατος,] Ὑπερδότατος παρὰ τινα ἂν γένοιτο *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[y] Παρ' —— εἰκός·] Vel παρόντα ἂν ἐξουσίαν χρησ. præſenti utique potentia præter fas uſus. SPANH.

[z] Ἐξουσίας] *L. B.* γένοιτο ἐξουσία.

[a] Ἀντιπαράσκαλα] Conf. ſupr. lib. 17. c. 2. §. 4. SPANH.

[b] Μετακαθίζων] *L. B.* μεταχαθίζειν.

[c] Ὑπερδολάς.] Ἀναδολὰς *Busb.* HUDS. Vel ἀναδολὰς, mox tamen ὑποτερδολὰς & ὑπερδαλεῖν §. xi. & xii. SPANH.

[d] Δοκεῖ δέ μοι προπαροικοδομῆσαι] Ita cum *Cod. Busb.* quo fere modo legendum eſſe conjecerat Cl. *Lowthius*, δοκεῖν ὃ προσεπαιεῖτο in *Editis Aliiſque.*

[e] Ἐπεὶ] *L. B.* ἐπειτα & in *Marg.* ἐπείτε.

[f] Ὑπερέβαλεν,] Sic lego. ὑπελαμβανεν in *Joſephi* libris tam *Editis* quam *MSS.*

[g] Ἢ κακουργῶν] Ita *Hen. à pr. m.* (ut & *L. B.*) ει *ab altera manu.* quo modo, in *Editis* & *MSS.* niſi quod ϗ pro ει habeat *Busb.* omiſſis δοκεῖ ὑπελαμβανεν.

[h] Τὸ δεσπότου τὰς ὑποτολὰς,] Ἐποτολαὶ mandata ſupr. lib. 18. c. 9. §. 4. SPANH.

[i] Τὰς ὑποτολὰς] Adjectum ex *L. B.*

[k] Κλαυδίῳ μέν τινι θείᾳ] Ut aliquem ex loco, quem corruptum eſſe ſuſpicor, ſenſum elicerem ita reſcripſi, cum antea eſſet, Κλαυδίῳ, μὴ ἐκ τινος θείας δυνάμεως χρήσασθαι μανιῶν τ' Γαΐου, Κάλλιστον προσποιήσασθαι &c. *Epiphanius* vertit, *ſed Claudium quidem divinitas à Caji veſania liberavit, Calliſtus autem pro commendatione finxit hanc gratiam, quæ ei nequaquam probabatur injuncta.*

[l] Τοῖς δ' ἀμφὶ] *L. B.* τοῖς ἀμφὶ.

[m] Ὑποτερόλαι] Ἀναδολαὶ vid. mox ſupr. §. 10. SPANH.

[n] Ὀκνῷ τ' πολλῶν.] Ita *Busb.* ὀκνώντων πολλῶν perperam in *Editis Aliiſque.* ὀκνούντων πολλῶν *Gall.* & *Lugd. Bat.*

[o] Ἑκὼν ϗ πράσσειν ἀναβολὴν] Ἑκὼν εἶναι *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἔστω ἑκὼν εἶναι *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[p] Τῇ πράξει] *L. B.* πράξιν.

* *Etenim aggrediendi aſcendentem in Capitolium,*] *Epiphanius* vertit, *nam dum Cajus in Capitolium aſcendiſſet, ut pro filia ſacrificaret, venit frequenter ad eum, & in imperialis loci culmine ſtantem, ac populo auri & argenti pecunias diſpergentem: dum hæc miniſteria gererentur præcipitem ex eminenti loco cogitavit impellere, cum ſe à nullo videri putaret, nec inſidias feciſſe crederetur. Et licet non optata mors evenisſet, ipſi tamen acceſſiſſet audacia, ni præter ferrum perimeret.*

[q] Κατὰ θυσίας] Ita *Busb.* ϗ τὰς θυσίας in *cæteris.* ἢ τὰς θυσίας legendum eſſe conjiciebat Cl. *Lowthius.*

[r] Στέγος] *L. B.* τέγος.

[s] Σωίσα τότε.] *L. B.* συνίστατο.

[t] Ἀναστροφησομένου,] Ita lego, potius quam ἀναστραφησομένου, quod tamen in *libris* exſtat.

[u] Τινὰ ψυχὴν πιστεύειν.] Sic *Busb.* τινὶ ψυχὴν πιστεύοντα in *cæteris.*

[x] Μηδὲν σημεῖον,] Locum hunc pro deploratiſſimo habeo. at tamen ſenſum aliquem, licet languidum, inde elicerem, mutavi μηδεὶ τιμίου, ὡς τ' θεῶν αὐτῷ in μηδὲν σημεῖον, ὡς ὑπὸ τ' θεῶν αὐτῷ.

[y] Τὸν Γάιον.] *L. B.* τότε Γάιον.

[z] Ὀργῆς] *L. B.* ὄχης. ſed in *Marg.* ὀργῆς.

[a] Διαῤῥύην.] *L. B.* διαφευγεῖν.

[b] Νομίμων] *L. B.* νόμων.

τ Ἐπὶ

τῆς αὐτῶν [c] ἐπιγόμενον. ὁ μὲν ἀλλ' ἠξίουν εἰς ὀλίγον γᾶν [d] ὑπερβολὴν χρήσασθαι, μὴ δὲ [e] ὑποφάλμαιό τῇ ὑπερχρήσει σωτηρίαν παρέξοιεν τῇ πόλει, ζητήσεων τ' συνειδότων τῇ πρᾶξιν γιγνομένων, καὶ τοῖς αὐτοῖς μελλήσουσιν ὑπερφρεῖν ἄπορον τῇ ἀνδραγαθίᾳ [f] ποιήσαιεν, φοβούμενοι Γάϊον πρὸς αὐτὰς μειζόνως. καλῶς οὖν ἔχειν θεωρεῖν ἐν τῷ Παλατίῳ ὑπαιθριμένων ἅπασι τὸ χρήμα. [g] ἄγον δὴ ἐπὶ τιμῇ τοῦ πρώτου μεταστησαμένους τῷ ὄχλῳ τὸν δῆμον Καίσαρα εἰς αὐτὸν, μικρόν τι πρὸ τοῦ βασιλείου καλύβης πηγνυμένης, καὶ Ῥωμαίων τε οἱ εὐπατρίδαι θεωρῶσιν ὁμοῦ πᾶσι δὲ γυναιξὶ δὲ ὁ Καῖσαρ· ῥᾳδίως τε αὐτοῖς ἔσεσθαι πολλῶν μυριάδων ἀνθρώπων εἰς ὀλίγον χωρίον [h] καθειργνυμένων, ὥστε εἰσιόντι τῷ ὑπεχείρησιν ποιήσασθαι, δυναμένοις τοῖς ὑπασσιστοῦσι, εἰ καί τινες προθυμοῖντο, μὴ [i] προσβοηθεῖν.

ιϛ'. Ηνείχετο δὴ Χαιρέας, καὶ τῶν θεωρῶν ἐπελθουσῶν τῇ πρώτῃ [k] δεδογμένου ἅπασθαι τῆς πράξεως. ἰσχυρότερον [l] δ' ἐπὶ τὸ [m] κατ' ἐκείνους προσβεβουλευκότος [n] τὸ τῆς τύχης συγχωροῦν [o] ὑπερβολάς· καὶ [p] τὰς τρεῖς [q] ὑπερβαλλομένας [r] τὰς νομίμους ἡμέρας, μόλις κατὰ τὸν τελευταῖον αὐτοῖς ἐπεχεῖν τὸ ἔργον. [s] Χαιρέας δὴ συγκαλέσας τοὺς συνωμότας, "πολὺς μὲν, "εἶπε, καὶ ὁ παρεληλυθὼς χρόνος [t] ὀνειδίζει τὸ ἐπι- "μέλειαν ἡμῶν ὑπὲρ τῶν ὕστερον βεβουλευμένων περὶ αὐ- "τῆς· δεινὸν δὲ [v] εἰ καὶ μικρόν τι ἐγκαλούμενον ἡμῖν ἐπι- "σείσει ἡ πρᾶξις, καὶ Γάϊος ὑβριεῖ μειζόνως. ἢ οὐχ "ὁρῶμεν ὡς τῆς ἐλευθερίας ἀφαιρούμεθα [x] ὁπόσα τῶν "ἡμετέρων, καὶ προσθήκην τοῦ Γαΐου τυραννίδι χα- "ριζόμεθα, δεῖον αὐτοὺς παιδείας τὸ λοιπὸν εἶναι, καὶ "τοῖς ἄλλοις αἰτίαν τοῦ εὐδαίμονος προσαχθέντας [y] δι' "αἰῶνος ἅπαντος [z] τοῦ αὐθις ἐν θαύματι μεγάλῳ "καὶ τιμῇ καταστῆναι;" τῶν δὲ οὐδὲ ἀντιπεῖν ὡς ἀ πάνυ [a] καλῶς δυναμένων, ὅτι τὴν πρᾶξιν ἄπιστον δεχομένων, σιγῇ δὲ καταπεπληγότων, "τί φησιν, "ὦ γενναῖοι, διαμέλλομεν; ἢ οὐχ ὁρᾶτε τὴν σήμε- "ρον τῶν θεωρῶν [b] ὑστάτην ἡμέραν οὖσαν, καὶ Γάϊον "[c] ἐκπλεύσοντα; ὅτι γὰρ Αλεξανδρείας παρεσκεύ- "ασε πλεῖν κατὰ θεωρίαν τῆς Αἰγύπτου. καλὸν δὲ "[d] ὑμῖν προέσθαι τῶν χειρῶν τὸ ὄνειδος, τῇ Ρω- "μαίων μεγαλαυχίᾳ πομπεῦσον διὰ τε γῆς καὶ θα- "λάττης; πῶς δὲ οὐκ ἂν δικαίως [e] κρινόμεν αὐ- "τοὺς αἰσχύνῃ τῶν γνησομένων, εἴ τις οἰκ [f] αὐτὸν "Αἰγύπτιος κτείνει, τὴν ὕβριν ἐκ ἠμυνόμεν; ἀ- "ναχθὲν τοῖς ἐλευθέροις γεγονόσιν. ἐγὼ μὲν οὖν "οὐκέτι εἰς πλείονα ἀνέξομαι τὰς [g] σκέψεις [h] ὑ- "μῶν, χωρήσω δὲ τοῖς κινδυνίοις [hh] ὁμοῦ σήμερον, "ἡδονῇ φέρων πᾶν ὅ, τι καὶ γένοιτο ἐξ αὐτῶν, δοῦ-

sentiebant eum justis de causis irasci, atque è re sua esse quod ille adeo festinaret. Veruntamen postulabant paulisper deferri negotium, ne, si quid male succederet, tota civitas turbaretur conscios facinori perquirendo, ipsisque Cajum aggressuris nihil proficeret fortitudo, omnibus ad illum aditibus majori cura præclusis. Satius igitur esse, cum spectacula in palatio ederentur, sese ad rem admovere: (celebrantur autem in honorem Cæsaris, qui primus potestatem populi in se transtulit; fixisque prope regiam tuguriis cò spectatum veniunt patricii Romani cum liberis & uxoribus, necnon & ipse Cæsar) facileque illis fore, tot hominum milibus in locum angustum conclusis, ipsum dum ingrederetur adortum ire, cum ne satellites quidem, si id magnopere vellent, ei auxilio esse possent. *Tandem decretum, dum ludi Palatini aguntur, Cajum tollere.*

12. Chærea ergo *diem ex die* exspectabat, cumque adessent spectacula, primo die ad rem aggredi constitutum erat. sed fortuna, quæ moras interposuit, plus poterat quam consilium, quod contra ipsum ceperant: cumque tres dies stati & solennes nihil agendo tererentur, vix die novissimo obtinuerunt ut res conficeretur. Itaque Chærea, convocatis qui conjuraverant, dicebat, "multum "quidem elapsum est temporis, quod nobis segni- "ciem exprobrat in honestis consiliis exsequen- "dis: grave autem erit, si ex alicujus indicio in "nihilum recidat quod suscepimus, & Cajus inde "exacerbatus magis etiam sæviet *in universos*. "An non videmus, quod nobis nostrisque omnibus "libertatem auferimus, & Caji tyrannidem in ma- "jus augemus; cum debeamus in posterum nobis- "met securitatem parare, aliisque felicitatem lar- "giendo ad secula omnia ventura in admiratione "esse & honore?" Cum autem illi contra ista honeste quidquam dicere non possent, neque *tamen* facinus palam approbarent, sed quasi obstupefacti conticescerent, tum ille, "Quid, inquit, "ô viri fortes, cunctamur & tergiversamur? Non- "ne videtis hunc esse spectaculorum diem ulti- "mum, & Cajum *statim ab eo* navigaturum esse? "comparavit enim se, ut navibus Alexandriam "proficiscatur, Ægypti visendæ gratia. Pulchrum "autem vobis erit è manibus dimittere hominem "propudiosum, cum magnifica Romanorum o- "stentatione terra marique incessurum? Quomo- "do vero non jure accusemur, ut quos pudeat eo- "rum quæ fient, si quis ipsum Ægyptius forte per- "imat, qui injuriarum insaniam hominibus libe- "ris & ingenuis non ferendam existimaverit. Ego "sane consilia vestra non amplius morabor, sed "hodie paratus sum memet periculis objicere, lu- "bentique animo ferre quicquid propterea eve- "nerit;

[c] Επιγόμενον.] Ita *Gall.* ἐπαγόμενον in *Editis Aliisque.*
[d] Υπερβολὴν] Conf. supr. §. 10. SPANH.
[e] Επισφάλμαιό] *L. B.* πη σφάλμ.
[f] Ποιήσαιεν,] Ποιήσαιεν infertum dedi, sensu illud aut simile verbum postulante.
[g] Αγον δὴ ἐπὶ τιμῇ] Paulo aliter legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit. *Hæc spectacula in palatio ob honorem Cæsaris, in parvo ejus rotundo templo, aguntur, qui primus* &c.
[h] Καθειργνυμένων,] Καθειργμένων *Busb.*
[i] Παρατάξομένης αὐτῷ βοηθεῖν] Ita cum *Cod. Busb.* (accedente nunc *Lugd. Bat.*) παρατάξομένης αὐτῷ βοηθεῖν. εἶχετο δὴ in *Editis Aliisque.*
[k] Δεδογμένον] *L. B.* δεδομένον.
[l] Δ' ἐπὶ] *L. B.* ἐπὶ.
[m] Κατ' ἐκείνους προσβεβουλευκότος] Sic *Busb.* & *L. B.* κατ' ἐκείνους in *cæteris.*
[n] Τὸ τῆς τύχης] *L. B.* ἡ τύχης.
[o] Υπερβολὰς. —— ἡμέρας,] Conf. supr. §. 10. SPANH.
[p] Τὰς τρεῖς ὑπερβαλλομένας] Zonaras in narratione hujus facti p. 559. B. de Cajo, καὶ ἄλλο τοῦτο ἐπέφερε τρεῖς ἡμέρας παρέλκειν. Adeo ut hic vertendum sit: *tres insuper dies præter legitimos horum ludorum superaddentis.* Non adsecutus est etiam hunc locum *Rufinus.* SPANH.
[q] Υπερβαλλομένας] *L. B.* ὑπερβαλομένας.
[r] Τὰς νομίμους ἡμέρας,] Ita lego cum Cl. *Lowthio.* τοὺς νομίμους ἡμέρας in *libris.*
[s] Χαιρέας δὲ συγκαλέσας] Haud aliter *Busb* Χαιρέας δὲ καλέσας *Lugd. Bat.* Χαιρέας δὲ καλέσας in *reliquis.*
[t] Ονειδίζει τὸ ἐπιμέλειαν] Ita lego. ὀνειδίσαί τε τὸ in *Editis Aliisque.* ὀνειδίζει τὸ *Busb.*
[v] Ει] Abest à *L. B.*
[x] Οπόσα —— προσθήκην] *L. B.* in *Marg.* ὁπόσας τ' ἡμερῶν, εἰς προσθήκην.
[y] Δι' αἰῶνος] Ita *Hen.* nisi quod δι' αἰῶνος ἀπάντου pro ἅπαντος habeat. *F* ἅπαντος δὲ αὐθις in *cæteris.*
[z] Τὸ αὐθις] *L. B.* τοῖς αὐθις.
[a] Καλῶς δυναμένων,] Ita cum *Cod Busb* & *Lugd. Bat.* qui etiam ὡς ἀ omittit. Forsan τ' ἂν ἐδὲ ἀντειπεῖν ὡς πάνυ καλοῖς δυναμένοις.
[b] Υστάτην ἡμέραν οὖσαν,] Ημέραν τελευταίαν *Busb.*
[c] Εκπλεύσοντα;] *L. B.* ἐκπλεύσαντα.
[d] Υμῖν] Vel ἡμῖν legendum vel (ponendo *vobis* pro *nobis*) corrigenda versio. IBB.
[e] Κρίνομεν] *L. B.* κρίναμεν.
[f] Αὐτὸν Αἰγύπτιος] Ita lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *nam quo modo non juste erimus confusioni obnoxii, si quis eum Ægyptius occidat, injuriam non ferens libertatis oppressæ.* HUDS. Lectionem hanc confirmat *Lugd. Bat.* in quo est αὐτὸν, verum desideratur id quod præcedit ὦν. HAV.
[g] Σκέψεις] Συνήψεις *Gall.* & *Lugd. Bat.*
[h] Υμῶν] Ita cum *Epiphan.* ὑμῶν in *Græcis* omnibus.
[hh] Ομοῦ σήμερον,] Mallem ὁμόσε.

"nerit; neque est ut ego, quodcunque sit, rem "procrastinem. Enimvero quid forti & generoso "tam miserabile, quàm ut alius me vivo Cajum "occideret, mihique laudem istam præriperet?

Quenam acciderint, dum spectacula ederentur.

13. Et ille quidem, his dictis, impetu animi ferebatur ad facinus patrandum, & reliquis fiduciam ingeneravit, ut omnes sine dilatione rem aggredi cuperent; primaque luce ad palatium aderat gladio equestri succinctus. nam moris erat tribunis, ut accincti signum peterent ab imperatore, & forte ea die vices signum accipiendi ad ipsum redierant. Et jam confluebat multitudo ad palatium magno tumultu, alio alium angente & premente, dum quisque locum spectandi præripere nititur, magna voluptate hanc populi contentionem spectante Cajo: quòd nec senatoribus assignata essent loca, nec equitibus, sed promiscue sederent, viri cum mulieribus, & servi confusi cum ingenuis. Cajus autem, via ei patefacta & munita, *egressus* rem divinam faciebat Augusto Cæsari, cujus in honorem spectacula edebantur; & cadente victima contigit cruore respergi togam senatoris cujusdam Asprenatis *nomine*. quod quidem à Cajo risu excipitur, ipsi vero Asprenati plane ominosum accidit: simul enim cum Cajo cæsus est. Dicitur autem Cajum ea die magis quam natura ejus ferebat affabilem exstitisse, eaque sermonis comitate usum esse ut omnibus miraculo fuerit. Sacro peracto ad spectacula se convertit, locumque suum in theatro occupabat; præcipuis examicis cinctus. Eo autem tempore exstructum erat theatrum, ut quotannis fieri solebat, in hunc modum. Duo ei ostia erant, quorum alterum exeuntibus sub dium, alterum in porticum euntibus aut egredientibus patebat, ne turbarentur qui intus concluſi erant, & ut actores & musici ex eodem tugurio, in quo & alterum septis incluſum erat, exeuntes liberum regressum haberent. Considente itaque populo, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæsare, (dextrum enim theatri cornu Cæsar tenebat) Vatinius ordinis senatorii vir & prætorius, Cluvium & ipsum consularem sibi *forte* assidentem, ecquid rei novæ accepisset, interrogabat, ita tamen caute ut nemo vocem *ejus* exaudiret. quo dicente, nihil sibi nunciatum esse, hodie igitur, ô Cluvie, tyrannicidii fabula agenda est. Cui Cluvius, "Tace, ô vir fortis, ne quis A- "chivorum sermonem *istum* audiat." Multis deinde in spectatores sparsis missilibus, quæ pomis constabant & avibus propter raritatem summi pretii habitis, Cajo volupe erat videre certamina hac de causa inita, utque spectatores de istis sibimet

Ominosa res accidit Asprenati.

Vatinius & Cluvius conscii facinoris.

Cajo periculum portenditur.

"ἂν ὑπερβαλοίμην [i] εἴπερ εἴη. τί γὰρ δὴ καὶ γένοιτ' "[k] ἀνδρὶ φρόνημα ἔχοντι τούτου κρεῖττον, [l] Γάϊον "ἄλλον τινὰ ἀναιρεῖν ἐμοῦ ζῶντος, καὶ ἐμὲ τὸν δεῖνα "τῶνδε ἀρετῶν ἀφῃρημένον.

13. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν, [m] αὐτός τε ὡρμημένος πράξων τὸ ἔργον, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐνεπίπτει θάρσος, πᾶσί τε ὡς ἔρως ἅπασι τοῦ ἐγχειρήσαι, μηδὲν ὑπερβαλλομένοις· [n] ἔωθέν τε ὄντι καὶ παλατίῳ [o] γέγονε τὸ ξίφος ὑπεζωσμένος [p] ἱππικόν. ἔθος γὰρ τοῖς χιλιάρχοις τοῦτο, ἐζωσμένοις αἰτεῖν σύνθημα καὶ παραγενομένοις τὸ σημεῖον, ἵν' τε ἡ ἡμέρα καθήκουσα εἰς αὐτὸν ᾖ παραλήψεως καὶ σημείου. ἄρτι τε σωτὴρ [q] πληθὺς εἰς τὸ παλάτιον [r] ὀπὶ περικαλύψει θέας πολλῷ θορύβῳ καὶ ὠθισμῷ, χαρᾷ φέρουσι Γαΐου τὸν ὀπὶ τοιούσδε τ' πολλῶν παρόδων, [s] παρὸ καὶ Δρακόντιον ἐδέν, ὅτε τῇ συγκλήτῳ [t] χωρίον, ὅτε τοῖς ἱππεῦσι, φύρδην ἦ [v] ἔζοντο, καὶ τοῖς ἀνδράσιν ὁμοῦ αἱ γυναῖκες, καὶ τῷ δήμῳ [x] ἀναμεμιγμένον τὸ ἐλεύθερον. Γάϊος δὲ, [y] προόδων αὐτῷ γινομένων, ἔθυε τῷ Σεβαστῷ Καίσαρι, ὡς δὴ τὰ τῆς θεωρίας ἦγεν· καὶ πίπλους τῶν ἱερείων τινὸς, σωθεὶς [z] αἵματος τοῦ [a] Ἀσπρήνα κολοῦ ἑνὸς τῶν συγκλητικῶν ἀνάπλεων γυέων. τοῦτο Γαΐῳ γέλωτα μὲν παρέσχεν. ἵν' δὲ ἄρα εἰς οἰωνὸν τῷ Ἀσπρήνα φανερόν. ὀπικαλασφάλλει γὰρ τῷ Γαΐῳ. Γάϊον δὲ ἰσορεῖ φύσιν τοῦ ἑαυτοῦ εὐπροσηγορώτατον γυέων κατ' ἐκεῖνον τὸν ἡμέραν, καὶ δεξιότητα χρώμενον ὁμιλίας πάνθ' ὅν τιν' οὖν ἐκωλύσαι τῶν παραπυσχανόντων. μετὰ δὲ τοῦ θυσίαν, ὀπὶ τοῦ θεωρίαν τραπεὶς ἐκαθέζετο, καὶ περὶ αὐτὸν τῶν [b] ἑτέρων οἱ ἀξιολογώτατοι. [c] κατεσκεύαστο δὲ τὸ θέατρον, πυκνὸν δὲ ἐγένετο καὶ ἕκαστον ἐκείνου, τοιόνδε τρόπον. θύρας ἔχει δύο φερούσας, τοῦ μὲν [d] εἰς αὔθεμον, τοῦ δὲ εἰς σφᾶν εἰσόδοις καὶ ἀποχωρήσεσιν, ὅπως μὴ παρέσσονται οἱ ἔνδον ἀπαλημμένοι. ἐκ δὲ αὐτῆς τὸ καλύβης, ἑτέρῳ διαφράσμασιν ἑτέραν ἀπαλήθμους [e] ἐπεναστροφὴν [f] τοῖς ἀνταγωνισταῖς, καὶ ὁπόσα ἀκροάματα. συγκαθημένης [g] δὲ τὸ πλήθους, καὶ [h] τοῦ Χαιρέα σὺν τοῖς χιλιάρχαις ὀκτὼ ἀπὸ τοῦ Γαΐου, δεξιὸν δὲ τοῦ θεάτρου κέρας ὁ Καῖσαρ εἶχε, [i] Οὐατινιός τις τῶν συγκλητικῶν ἀνὴρ ἐστρατηγηκὼς, πρὸς [k] Κλάβιον παρακαθεζόμενον αὐτῷ, καὶ τοῦτον ἰταλικὸν, [l] εἴ τις αὐτὸν νεωτέρων πραγμάτων [m] παραφύοιτο [n] πύσις, προμηθὴς γινόμενος καὶ μὴ ἐξάκουστος εἶναι ταῦτα λέγων. τοῦ δὲ φαμένου μηδὲν πεπυσμένου. σήμερον τοιχαρεῖν, ὦ Κλάβιε, τυραννοκτονίας ἀγὼν [o] πρόκειται. καὶ ὁ Κλάβιος, "ἆ "γύναιε, φησὶ, [p] σίγα μήτις ἄλλος Ἀχαιῶν μῦθον ἀκού- "σῃ." πολλῆς δὲ ὀπώρας ὀπιχεομένης τοῖς θεωροῖς, καὶ [q] πολλῶν ὀρνέων ὁπόσα τοῦ πανίου πέμια τοῖς κλωμένοις, ὁ Γάϊος ἡδονῇ τὰς περὶ [r] αὐτῶν ἐθεώρει μάχας, καὶ διαρ-

[i] Εἴπερ εἴη.] Εἰ περίη *Hen. à pr. m.* forsan itaque εἰ παρείη. si quis malit ὅ, τι περ εἴη, per me licet.

[k] Ανδρὶ] *L. B.* ἀν' ἀνδρὶ.

[l] Γάϊον —— τινὰ] Ita lego cum Cl. *Lowthio*, (jam etiam adstipulante *L. B.*) sensu ita postulante. antea erat, Γάϊον ἀναιρεῖν ἐμὲ ζῶντος, εἰ μὲ τινὰ &c.

[m] Αὐτός τε ὡρμήκει] Αὐτός γε *Busb. Lugd. Bat. Hen.* & *Vat.*

[n] Εωθέν τε ἐπὶ τῷ παλατίῳ] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ἑωθέν τε in *Editis Aliisque.*

[o] Γέγονε τὸ ξίφος] Vocem *γέγονε* acceptam debemus *Codici Busb.* (εἰώθει *Lugd. Bat.*) ἠπίγεθ vel ἐποιεῖθ, aut simile quid adjiciendum esse conjecerat Cl. *Lowthius.*

[p] Ιππικόν.] Τῶν ἱππικῶν. ἔθος γὰρ τοῖς *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἱππικοῖς pro ἱππικῶν habent *Hen.* & *Vat.*

[q] Πλῆθος εἰς τὸ παλάτιον] Πλῆθυς *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[r] Επὶ περικαλύψει] *Gen.* ἐπιπεριπαλύψει. Dist. ἐπὶ περικαλ. SPANH.

[s] Παρὸ καὶ Δρακόντιον ἐδέν,] Id est, παρ' ὃ, quod usitatius. ὃ γὰρ διετέκετο *Busb.*

[t] Χωρίον,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* χωρίων perperam in *reliquis.*

[v] Εζοντο,] Ιζοντο *Busb.*

[x] Αναμεμιγμένον τὸ ἐλεύθερον.] Αναιξ *Busb.*

[y] Προόδων αὐτῷ γινομένων, ἔθυε] Cajus processu sibimet facto *Rufin.* SPANH.

[z] Αἵματος] Ita *Busb.* αἵματι in *ceteris.*

[a] Ασπρήνα] Ασπρίνα *Busb.* tam hic quam infra.

[b] Ετέρων οἱ ἀξιολογώτατοι.] Ετέρων *Busb.*

[c] Κατεσκεύαστο] In *Marg. Lugd. Bat.* est, forte οἰ ἄλλοις ὁ κατεσκεύαστο.

[d] Εἰς αὔθεμον,] *L. B.* εἰς τὸ ἀναύθεμον.

[e] Απαναστροφὴν] *L. B.* ἐπ' ἀναστροφῇ.

[f] Τοῖς ἀνταγωνισταῖς, καὶ ὁπόσα ἀκροάματα.] In qua lusores exerceri solent atque cantores. *Rufin.* SPANH.

[g] Δὲ τὸ πλήθους,] Δὲ *Busb.*

[h] Τοῦ Χαιρέα σὺν τοῖς χιλιάρχαις] Ita *Busb.* & Χαιρέα σ. τ. χιλιάρχαις ὀκτὼ ἀπωθεν in *reliquis.*

[i] Οὐατινιός] Sic scribo, in *Graecis* Βαθυΐου. *Batibius* in *Latinis.* HUDS. Bathybius *Rufin.* Batibius. SPANH.

[k] Κλάβιον] In *libris* Κλάβιον vel Κλαύιτον. HUDS. in *L. B.* Κρόιτον παρεζόμενον. *Rufin.* Cludisus, forte Cluvius, in Sueton. Neron. c. xxi. Cluvium Rufum Consularem. sic Cluvii mentio in Epistol. Ciceron. Tacito &c. SPANH.

[l] Εἴ τις αὐτὸν νεωτέρων πραγμάτων] Εἰ δή τις αὐτῷ ν. πρ. *Busb.* εἴ τις αὐτῷ &c. *L. B.*

[m] Παραφύοιτο] Ita lego. ἀφικνοῖτο *Busb.* ἐφικνοῖτο in *ceteris.*

[n] Πύσις,] Sic lego. πύσεις *Voss.* πίσις in *reliquis.* HUDS. Idem *Lugd. Bat.* habet πύσει, ut passim. HAV.

[o] Προκεῖται.] Ita *Busb.* & *Voss.* σχολὴ κεῖται in *Editis Aliisque.*

[p] Σίγα —— ἀκούσῃ.] Ex *Homeri Iliad.* ξ'. v. 90. ubi legitur, Σίγα, μή τις τ' ἄλλος Αχαιῶν τῶνδε ἀκούσῃ Μῦθον. HUDS. Iliad. ξ'. v. 90. SPANH.

[q] Πολλῶν ὀρνέων ὁπόσα] Multa postea in Theatro spargerentur *Rufin.* SPANH.

[r] Αὐτῶν ἐθεώρει] Sic lego. αὐτῆς in *Editis Aliisque.* αὐτοῖς *Voss.*

παρὰς οἰκέτας αὐτὰ τ̃ θεωρῶν. ἐνθάδε δ̃ σημεῖα μανθάνε δύο γλυκέος. καὶ γὰρ μῖμος εἰσάγε καθ' ὃν χαιρέτας [s] λησῶν ἡγεμών, ὅ, τε ὀρχηστὴς δράμα εἰσάγε Κινύραν, ἐν ᾧ αὐτὸς τε ἀναιρεῖτο, [t] καὶ ἡ θυγάτηρ Μύρρα, αἷμά τε πολὺ τεχνητὸν πολὺ, καὶ τὸ σῶμα τ̃ χαιρωνείας ἐκκεχυμένον, καὶ τὸ σῶμα τ̃ Κινύραν. [v] ὁμολογεῖται δ' καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γλυκέος ἐν ᾗ Φίλιππον τ̃ Ἀμύντα Μακεδόνων βασιλέα κτείνε Παυσανίας εἷς τ̃ ἑταίρων, εἰς τὸ θέατρον εἰσιόντα. Γαΐᾳ δ' [x] ἐνδοιάζοντι εἴτε παραμένειε εἰς τέλος τ̃ θεωρίας διὰ τὸ πλάσιαν εἶναι τὴν ἡμέραν, εἴτε λουτρῷ χρησάμενον καὶ σίτῳ εἶτα ἐπανίοι καθὰ καὶ πρότερον, Μινυκιανὸς ὑπὲρ δ Γαΐᾳ καθεζόμενον, καὶ δεδιὼς μὴ [y] διαχυθείη τὰ τ̃ καιρῶν εἰς κενὸν, ἐξαναστὰς ἐπόδη καὶ χαιρέαν εὗρεν προεξεληλυθότα, [z] ἠπείγετο θαρσύνειν αὐτὸν προελθών. λαμβάνε δ' αὐτ τ̃ σολ̃ς Γαΐου καὶ φιλοφρόνην δῆθεν, καὶ ποῖ δὴ, φησὶν, ὦ μακάριε; καὶ ὁ μὲν αἰδοῖ [a] δοκᾶ δ Καίσαρος καθίζειν· κρείσσων δ' ὁ φόβος ἦν, ὀλίγον τι διαλιπὼν εἶτα διανίσταται. καὶ ὁ Γαΐου [b] οὐδὲν ἐμποδὼν ἦν ἐξιόντι, δοκῶν ὑπό τινι τ̃ [c] ἀναπλήκτων πεισθῆναι τὴν ἔξοδον. [d] Ἀστερίας δ', μετεῖχε δ καὶ αὐτὸς, παρήνε τῷ Γαΐῳ [e] καθ' ὁπότερον ἐπανελθόντα πρός τε λουτρῷ καὶ ἀρίστῳ ἡδέως, καὶ ἔπεσθαι δ εἰσελθεῖν, [f] χρήζων ὑπὲρ πέρας ἀχθῆναι τὰ ἐγνωσμένα.

ιδ'. [g] Καὶ οἱ μὲν τ̃ Χαιρέαν ἔπεισον μὲν ἀλλήλους ἢ καιρὸς, καὶ ἕκαστον σφῶν ἢ προσοχὴ μὴ ὑποδιαλιμπάνεσθαι ὑπονοοῦντας. ἤχθοντο δὴ τῇ διατριβῇ, καὶ τῷ μέλλεσθαι τὰ ἐν χερσὶν. ἐπεὶ καὶ μὲν [h] τὴν ἐνάτην ὥραν ἤδη [i] τὰ τ̃ ἡμέρας ἦν, καὶ Χαιρέας, βεβαδίωκε Γαΐᾳ, προθυμούμενον ἐπελθόντα ἐν τῇ καθέδρᾳ προπεσεῖν. προῄδει μέντοι τὸν σὺν πολλῷ φόνῳ τ̃ τε βαλβίδων, καὶ ὁπόσοι τῶν ἱππέων παρῆσαν· [k] καίπερ δ εἰδὼς, προθυμούμενον ἦν, καλῶς ἔχειν ἡγούμενον, πᾶσιν ἀσφάλειαν καὶ ἐλευθερίαν ὠνούμενον ἐν ὀλίγῳ πήθεσθαι τὰ κατὰ τὰς [l] ἀπολωμένας. καὶ δὴ πεφαμένων [m] εἰς δ θέατρα τὴν εἴσοδον, σημήνετον Γαΐου ἐξαναστὰς, καὶ θόρυβον ἦν. ἀνέστρεφον δ καὶ οἱ συνωμόται, καὶ [n] ἀνωθοῦντο τὴν πλῆθυν, λόγῳ μὲν διὰ τὸ δυσχεραίνειν τ̃ Γαΐου, ἔργῳ δ ἐπ' ἀδείας βαλόμενοι ἐν ἐρημίᾳ τῶν ἀμυνομένων καταστῆσαι αὐτὸν ἄπρεπτον τ̃ σφαγ̃ς. προεξέπεσον δ Κλαύδιος μὲν ὁ [o] πατρῷος αὐτ, καὶ Μάρκος [p] Οὐϊνίκιος ὁ τ̃ ἀδελφ̃ς ἀνὴρ, ἔτι δ [q] καὶ [r] Οὐαλέριος Ἀσιατικὸς, [s] ὃς δὲ βαλομένοις [t] διακωλύσαι δύναμις τὸν αἰδοῖ τ̃ ἀξιώσεως, εἴπερ δ αὐτὸς σὺν [v] Παύλῳ [x] Ἀρρουντίῳ. ἐπεὶ δ ἐντὸς τὸν θ̃ βασιλείου, τὰς

arripiendis contendebant. Hic etiam duo acciderunt quæ prodigiorum loco habita sunt. Etenim mimus introducitur, in quo cruci affigitur latronum dux, & pantomimus fabulam introducit Cinyram, in qua Cinyras ipse occiditur & filia ejus Myrrha; eratque multus sanguis arte effusus, tum circa cruci affixum, tum circa Cinyram. Constat etiam illum eundem fuisse diem; quo Philippum Amyntæ filium, in theatrum ingredientem, interemit Paulanias ejus amicus. Cum autem Cajus dubitaret, permaneretne usque ad finem spectaculi, quòd dies esset ultimus, an lotus & cibo sumpto reverteretur, uti jam ante solebat, Minucianus, supra Cajum sedens, veritus ne tempus è manibus re infecta elaberetur, surrexit, ubi Chæream egressum viderat, ut ire maturaret ad ipsum confirmandum. Ejus vero Cajus comiter apprehendens *togæ* laciniam, Quonam, inquit, abis, bone vir? Et ille quidem, Cæsarem quasi reveritus, denuo resedit: at superante eum metu non multo post exsurrexit, Cajo eum ab egressu non prohibente, quod exire putaret ad requisita naturæ. Asprenas autem, qui & ipse *consilii* particeps erat, Cajum hortabatur ut clam excederet, quemadmodum solebat, ad lavandum & prandendum, & tum demum reverteretur; utpote quod decretæ rei exitum expediri vellet.

14. Et Chærea quidem atque sui semet opportune dispositerunt; eisque incumbebat, locum, qui singulis obtigit, ne desererent strenue operam dare: & indignabantur moras necti, quodque in manibus erat differri, quod jam esset hora diei nona. Chæreæ itaque, Cajo cunctante *exire*, in animo erat *in theatrum* regredi, ipsumque *illic* sedentem adoriri. Cæterum cogitatione præceperat hoc sine multa equitum qui aderant ac senatorum cæde fieri non posse: quamvis autem id sciret, *Cajum aggrediendi* desiderio ardebat, æquum esse ratus non morari ejusmodi cædem, quæ *cæteroruin* omnium incolumitate & libertate rependeretur. Cumque jam in eo essent ut theatrum ingrederentur, subito strepitu significatur surrexisse Cajum. quo factum est ut sese converterent conjurati, & turbam dimovebant, quasi eam ægre ferret Cajus, re autem vera sui in securitatem, ut qui vellent eum nudare præsidiis atque ita cædem patrare. Præcedebant autem eum Claudius patruus, & Marcus Vinicius sororis ejus maritus, ut & Valerius Asiaticus; (quos etiam *loco* depellere, si maxime id voluissent, ex dignitatis reverentia non licebat) Cajus vero ipse sequebatur cum P. Arruntio. Cum autem intra regiam esset, de via recta decedit, ubi con-

Ad facinus se parant conjurati.

s Λησῶν ἡγεμών,] Ita lego. in *libris* λησθεὶς ἡγεμών. *Bulengerus* (l. *de Theatro*, in *Append.* p. 250.) legit λῃστὴς ἡγεμών, & vertit *latro princeps*. Intelligendus Laureolus, latronum antesignanus, in crucem actus. Vide *Sueton.* in *Cajo*, c. 57. & *Petitum* ad *Leges Atticas*, p. 248.

t Καὶ ἡ θυγάτηρ Μύρρα,] Καὶ εἷ θυγάτηρ Μύρρα legit *Petitus*, loco jam citato. Sed verius est (ni *Josephus* forsan in historia erraverit) excidisse verbum, quod ad Myrrham pertinebat, nimirum ἔφυγε vel ἐδεδράκει.

v Ὁμολογεῖ —— χθιναῖ] Videsis *Usserium* in *Annalibus* ad A. M. 3668. & confer *Petitum* in *Comment.* ad *Leges Attic.* p. 248.

x Ἐνδοιάζοντι] Conf. ἀλλαχ. lib. 3. c. 7. (verè 8.) § 3. SPANH.

y Διαχυθείη τὰ τ̃ καιρῶν εἰς κενὸν,] Διαλυθείη *Busb.*

z Ἠπείγετο θαρσύνειν] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐπήγετο θαρσύνειν in *reliquis*.

a Δοκεῖ δ Καίσαρος καθίζειν.] Δέχειν *Busb.* & mox καθίζει.

b Οὐδὲν ἐμποδὼν ἦν ἐξιόντι,] Ita cum *Epiphanio*. id quod me monuit etiam Cl. *Lowthius*. ἐμποδὼν ἦ, ἄξιόν τι in *Editis Aliisque*.

c Ἀναπλήκτων] Conf. infr. c. 2. §. 5. SPANH. *Lugd. Bat.* ἀναγκαίων.

d Ἀστερίας] Ita cum *Busb.* (& *Lugd. Bat.* in *Marg.*) & *Epiphan.* antea erat, Ἀμφίωνας δ, καὶ αὐτὸς παρ. HUDS. Asprenas *etiam Rufin.* SPANH.

e Καθὸ ὁπότερον ὑπεξελθόντα] Sic lego. καθ' ὃ in *Editis Aliisque*. καθ' ὃς *Hen. à pr. m.* forsan pro καθώς. HUDS. Emendationi huic suffragatur *L. B.* in quo est καθ' ὃ. HAV.

f Χρήζων ἐπὶ πέρας ἀχθῆναι] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* χρῆζον in *reliquis*.

g Καὶ οἱ μὲν τ̃ Χαιρέαν] Οἱ δ π. τ. χ. *Busb.*

h Τὴν ἐνάτην ὥραν] Τὴν abest quibusdam *libris*. ἐδεδόμην pro ἐνάτην juxta *Suetonium*.

i Τὰ τ̃ ἡμέρας] *L. B.* ταύτης ἡμέρας. *Gen.* τὰ τῆς ἡμέρας.

k Καίπερ δ εἰδὼς,] Ita *Busb.* καίπερ δὲ εἰδὼς in *Editis Aliisque*.

l Ἀπολωμένας.] Ἀποθνῃσκούσας *Busb.*

m Εἰς δ θέατρα τὴν εἴσοδον.] Ita lego cum Cl. *Lowthio*. εἰς τὸ θέατρον τὴν εἴσοδον in *libris*. in *L. B.* εἰς τὰ θέατρον εἰσόδου.

n Ἀνωθοῦντο τὴν πλῆθυν,] Ἀνεωθοῦντο *Busb. Vat.* & *Hen. à pr. m.*

o Πατρῷος] *L. B.* in *Marg.* πάτρως.

p Οὐϊνίκιος ὁ τ̃ ἀδελφ̃ς ἀνὴρ,] Ita lego. Μινυκιανὸς in *libris*.

q Καὶ Οὐαλέριος Ἀσιατικὸς,] Illud καὶ ὁ *Cod. Busb.*

r Οὐαλέριος] Ita legendum esse suadet *Epiphanius*, qui vertit, *Valerius Asiaticus*. antea autem erat ἀνδυπατικὸς. (*Lugd. Bat.* subindicante veram lectionem, in quo Ἀνυπατικὸς.) Ex *Dione Cassio* (sub finem lib. LIX.) forsan legendum Οὐαλέριος Ἀσιατικὸς, ἀνὴρ ὑπατικός. HUDS. Valerius Consularis Asiaticus infr. §. 20. SPANH.

s Ὃς δὲ] Ita lego pro οἷς, præeunte *Epiphanio*, qui vertit, *quos etiam si voluissent repellere* &c.

t Διακωλύσαι] *L. B.* διακλεῖσαι.

v Παύλῳ Ἀρρουντίῳ] *L. B.* ταλαιπωρουντίῳ.

x Ἀρρουντίῳ.] Haud aliter *Epiphan.* & *Dion Cassius*. Παύλῳ Ἀρρουντίῳ, aut Ταλαιπωρουντίῳ mendose admodum in *Josephi* libris.

conſtituti erant famuli, quorum munus erat ipſi miniſtrare, & qua Claudius aliique præceſſerant; & in angiportum inſuetum deflectit, balneas petiturus, ſimulque pueros ſpectaturus, qui ex Aſia venerant, miſſi inde partim ut hymnos canerent in myſteriis quæ celebrabat, partim ut Pyrrhicham ſaltarent in theatris. Ipſi autem Chærea obviam venit, & ſignum petiit. Cumque ille probroſum quiddam & ridiculum daret, nihil moratus *Chærea* conviciis *Cajum* impetit, ſtrictoque gladio vehementem ei plagam inflixit, ſed non mortiferam. Sunt tamen qui dicunt, hoc à Chærea data opera factum eſſe, ut non uno ictu Cajum interimeret, ſed repetitis vulneribns magis eum excruciaret. At mihi parum credibile videtur quod afferunt, haud concedente timore in ejuſmodi rebus exſequendis rationem adhibere. Quod ſi ita exiſtimaſſet, Chæream profecto omnium ſtultiſſimum haberem, qui maluerit indulgere iracundiæ, quam celeriter ſemet & conjuratos è periculo eximere; maxime quando non deerant plurimæ viæ Cajo ſuccurrendi, niſi quam primum exhalaret animam. atque adeo Chæream rationem habuiſſe ſemetipſum & amicos æque ac Cajum affligendi, ſi, cum poſſet re bene geſta clam ſe *Cajum* ulciſcentium iræ ſubducere, nec in incerto eſſet an ex animi ſententia res ſuccederet, temere voluerit ſemet perdere ſimul & tempus. Et in iſtis quidem cuique ſuo uti atque frui judicio per me licet. At Cajus dolore ex vulnere cruciatus (nam enſi, inter humerum & collum impacto, obſtitit os juguli, ne altius penetraret) neque animo conſternatus exclamavit, neque amici cujuſpiam opem imploravit, ſive quod nemini ſatis fideret, ſive ea de re non cogitaret. Sed, cum gemitum expreſſiſſet angoris magnitudo, fuga ſe proripiebat ulterius, cumque eum excepiſſet Cornelius Sabinus, qui jam ante animo erat præparatus, inclinatum trudit in genua: atque multi circumſtantes, una cohortatione excitati, gladiis eum feriebant; atque adhortatio ad invicem erat, repete. In confeſſo autem eſt apud omnes, Aquilam extremum ei vulnus intuliſſe, feciſſeque ut confeſtim animam efflaret. Veruntamen Chærea cædis auctor merito exiſtimandus eſt. nam licet aliquammultos ad facinus patrandum ſibi adjunxerit; primus tamen illud excogitavit, & ante omnes quemadmodum res iſtæ gerendæ eſſent animo deſignavit, primuſque auſus eſt conſilium cum aliis communicare. Cum autem ſermonem probarent quem de cæde habuit, & diſperſos unum in locum congregavit, & omnibus bene ac ſapienter paratis, tum recta conſilia dando omnibus longe præſtabat, & ſcite admodum orationem ad ſuadendum accommodavit; ita ut & omnium animos ad audendum accenderit, &, cum tempus poſceret vim & manus adhiberi, tunc etiam

Cajus trucidatus.

Aquila Cajo extremum ictum inflixit; at Charea cædis auctor.

μὲν [y] εὐθείας ὁδὸς λείπῃ, καθ' ἃς [yy] δὴ ἐξήκεσαν τῶν δήλων οἱ θεραπεύοντες αὐτὸν, καὶ ποιήσουσι οἱ περὶ τὸ Κλαύδιον· τρέπεται ᾗ μὴ στενωπὸν ἠρημωμένον, καὶ ἅπτεται τῶν περὶς λυτροῖς ᾠδησόμενον, ἅμα καὶ [z] παῖδας οἱ ἥκασιν ἐκ τῆς Ἀσίας καλλωπίσων, πομπῆς αὐτῶν ἐκεῖθεν ᾠδομένης ἅπτὶ ὕμνους μυστηρίων ἃ ἐπιτελῇ, ἔνιοι ᾗ κῆ πυρρίχισμὰς [a] οἱ ἐν τοῖς θεάτροις ὄσιν. ὑπαντιάζει ᾗ αὐτὸν Χαιρέας, κῆ ᾔτησε σημεῖον. ὃ ᾗ τὸ εἰς χλεύην ἀνακειμένων εἶπεν τῶν, ὧδέν ἐνδοιάσας λοιδορεῖσθαι τι [b] ἐλεῆσε κῆ ὃ Γαΐῳ, καὶ σπασάμενον τὸ ξίφος ἐπάγει πληγὴν σφοδράν· ἃ μὲν γε ἐκεῖνοι. καίτοιγε φασί τινες προνοίᾳ τοῦ Χαιρέᾳ γενέσθαι τὸ μὴ μιᾷ πληγῇ διεργάσασθαι τὸν Γάϊον, ἀλλὰ πυκνοῖς μείζονας πλῆθει τραυμάτων. [c] ἐμοὶ ᾗ ἀπίθανος ἔτος ὁ λόγος, διὰ τὸ μὴ ἐπιχωρεῖν ἐν τοῖσδε τοῖς πράξεσι λογισμῷ χρήσασθαι τὸν [d] φόβον. Χαιρέᾳ μὲν ᾗ, εἴπερ ἄτως ἐφρόνει, πάντων ἥκιστα χρεὼν ἦν ἀφεῖναι, ἡδονῇ τῇ ὀργῇ χαριζόμενον μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν ὀξέως ἀπαλλαγῆναι αὐτῷ τε καὶ τοῖς συνωμόταις κινδύνων χαριζόμενον, διὰ τὸ πολλὰς ἂν μηχανὰς ἔτι ᾠδεῖσθαι βοηθῶν Γαΐῳ μὴ φθάσασιν τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι. κἀνταῦθα Χαιρέας λόγον ἂν ᾠδεῖσθαι ὑπὲρ τῶν Γαΐου τιμωρίας, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ καὶ τῶν φίλων, [e] ὅπως γε καὶ πραξαιτὶ καλῶς ἂν εἶχε σιγῇ χρωμένῳ διαδιδράσκειν τὰς ὀργὰς τῶν ἀμυνομένων, ἔχ ὅπως ἄδηλον εἰ τύχοι καταρθῶν ἐπ' ἀλόγοις χρῆσθαι αὐτὸν τε ἀπολέσαι καὶ τὸν καιρόν. καὶ τάδε μὲν εἰκάζειν παρέστω τοῖς βουλομένοις, ἢ καὶ θέλοιεν. ὁ ᾗ Γάϊος, ἀλιγηδόνι τῇ πληγῆς [f] φερόμενος· [g] μεσηγὺς γὰρ ᾗ τε ὤμου καὶ τραχήλου φερόμενον τὸ ξίφος ἐπέσχεν ἡ κλεὶς στενοτέρω χωρεῖν. ὅτε ἀνεβόησεν ὑπὸ σκληρότητος, ὅτε ἐπεκαλέσατό τινας τῶν φίλων, εἴτε ἀπιστίᾳ εἴτε καὶ ἄλλως [h] ἀφρονήσας. στένω ᾗ χρησάμενος πρὸς τῆς ἀλιγηδόνος [i] τὸ πρεπτὸν εἰς τὸ πρόσθεν ἴσχε φυγῆς. καὶ δεξάμενος αὐτὸν Κορνήλιος Σαβῖνος, τῷ Δεκίνιον ἤδη [k] προκατεργασμένος, [l] ὡθεῖ κλιθέντα ὑπὲ γόνυ· πολλοὶ [m] ᾗ πρεσσόντες ἀφ' ἑνὸς [n] ἐγκελευσμαλος ἔκθιλον τοῖς ξίφεσι, [o] παρακελευσμός τε πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς ἐπὶ τύποις, ἰὼ. τελοῦσαν ᾗ Ἀκύλας ὁμολογείσας ὑπὸ ἁπάντων πληγὴν ἐπαγαγών, [p] ἢ μεθῆκεν αὐτὸν ἀκρεβῶς. ἀναθεὶς δ' ἂν τις τῷ πράξιν Χαιρέᾳ. καὶ γὰρ εἰ σοὶ πολλοῖς ἐπράχθη τὸ ἔργον αὐτῷ, ἀλλ' οὖν πρῶτός τε [q] ἐνεθυμήθη, τοιαῦτα ὡς πραχθείη παρελαβὼν πολὺ τῶν ἀπάντων, [r] καὶ πρῶτος μὲν πλημμελῶς ἐξεῖπεν τοῖς λοιποῖς. δεχομένων ᾗ τ' ἐπὶ τῷ φόνῳ λόγον, ἀπορρίδας τε ἔθρισε, καὶ τὰ πάντα φρονίμως συγκροτήσας, ἔνθα γνωμῶν [s] εἰσηγητὴς ὡς ἐκρῶν πολὺ κρείσσων ἐγένετο, καὶ λόγοις καθωμίλησε χρησίς, ὡς ἀ τολμῶντας ἠνάγκασέ τε τὰς πάντας, ἐπὶ

τε

[y] Εὐθείας] Ἐπ' εὐθείας *Busb.*

[yy] Δὴ ἐξήκεσαν] *L. B.* διεξήκεσαν.

[z] Παῖδας —— ἴσουσ.] Pueri ex Aſia evocati ad concinendos Hymnos & ſaltandum Pyrrhicham. Idem Sueton. in Cajo. c. LVIII. pueri ex Aſia nobiles ad edendas in Scena operas evocati præpararentur, Idem in Jul. Cæſ. c. XXXIX. Pyrrhicham ſaltaverunt Aſiæ Bithyniæque Principum liberi. & Dio Caſſ. lib. LIX. p. 663. B. ἵνα τοὺς παῖδας θεάσηται, οὓς ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰωνίας τῆς πάνυ εὐγενεῖς &c. SPANH.

[a] Οἱ] Abeſt à *L. B.*

[b] Ἐχρῆτο καὶ ᾗ Γαΐῳ,] Ita in *Editis.* ἐχρῶτο *Busb.* & *Hen. à pr. m.*

[c] Ἐμοὶ ᾗ ἀπίθανος] *L. B.* ἃ μὲ ἐμοὶ πιθανὸς.

[d] Φόβον.] Sic lego cum *Voſſ.* (nunc *Lugd. Bat.*) *Gall.* & *Epiphanio.* τὸν φόνον in *Editis Aliiſque.*

[e] Ὅπως γε] Ita *Baſ.* & *Hen.* ὅπως ᾗ in *cæteris.* niſi quod illud ᾗ non agnoſcat *L. B.*

[f] Φερόμενον.] Περιφερόμενος *Voſſ.* nunc *L. B.*

[g] Μεσηγὺς —— χωρεῖν &c.] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 11. §. 1. SPANH.

[h] Ἀφρονήσας.] Ita *Vat. Voſſ.* (nunc *L. B.*) *Hen. à pr. m.* & *Epiphanius*, qui vertit, *ſive incredulitate ſive imprudentia.* Φρονήσας in *reliquis.*

[i] Τὸ πρεπτὸν] Τὸ πρέπον *Busb. Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[k] Προκατεργασμένος,] Προκατειργασμένον *Busb.* & *Voſſ.* ſeu *Lugd. Bat.*

[l] Ὠθεῖ κλιθέντα] Ὠθεῖ καὶ κλιθέντα *Voſſ.* ſeu *Lugd. Bat.*

[m] Δὲ] Abeſt à *L. B.*

[n] Ἐγκελεύσματος] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐγκελεύσματος in *cæteris.*

[o] Παρακελευσμός τε] In *Editis Aliiſque*, παρακελευσμὸς τε τὸ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς ἕρις αὐτοῖς ἰώ. Verum τε delevi auctoritate *Cod. Busb.* reliqua ex conjectura mutavi. Forſan tamen legendum, καὶ ἔρις πρὸς αὐτοῖς ἰώ. quod ſimplicius. Phraſis illa πρὸς ἐπὶ τύποις occurrit in *Gloſſario veteri.*

[p] Ἢ μεθῆκεν αὐτὸν ἀκρεβῶς.] *L. B.* μεθῆκεν αὐτὸν ἀκρεβῶς.

[q] Ἐνεθυμήθη, τοιαῦτα ὡς πραχθείη παρελαβών] Ἐνεθυμήθη δήλου μέντοι αὐτὸ ὡς πραχθείη παρελαβεῖν *Gall.* ἐνεθυμήθη τινα μὴν αὐτὸ (imo μὲ τοιαῦτα ω. π. παρελαβεῖν *Lugd. Bat.*) ὡς πραχθῆ παρελαβεῖν *Voſſ.* atque ita *Vat.* & *Hen. à pr. m.* niſi quod παρελαβὼν habeat *Vat.* ἃς παρελαβὲν abſque πραχθεῖν *Hen.*

[r] Καὶ πρῶτος μὲ] Αὐτὸς γὰ πρῶτος. *Busb.*

[s] Εἰσηγητὴς ὡς ἐχρῶν] Ita lego. εἰσηγήσεως ἐχρῶν in *libris.*

t Χρῆ-

τε καιρὸς ἐλάμβανε χειρὶ [t] χρῆσθαι, φαίνεται κἀντεῦθεν πρῶτός τε ὁρμήσας, καὶ ἀψάμενος [v] ἀρετῇ ἔτι φόνου, καὶ τοῖς ἄλλοις εὐεπίβαλον ποιήσας καὶ προπεθυμοτέρους Γάιον. ὥστε ἂν δικαίως καὶ ὁπόσα τοῖς λοιποῖς εἴη πεπραγμένα, τῇ Χαιρέου γνώμῃ τε καὶ ἀρετῇ προσῆκεν καὶ πόνῳ τῶν χειρῶν.

ιε'. Καὶ Γάιος μὲν, τοιούτῳ τρόπῳ χρησάμενος τῷ πλούτῃ, ὑπὸ πολλῶν τραυμάτων [x] ἀποψυχθεὶς ἔκειτο. οἱ δὲ περὶ τὸν Χαιρέαν, ἐπειδὴ κατείργαστο αὐτοῖς ἤδη Γάιος, οὐδὲς μὲν [y] τὰς αὐτὰς ἰόντες σώζειν αὐτὸς ἀμήχανον ἑώρων, ὄγκῳ τε τῶν γεγονότων· ὃ γὰρ μικρὸν ἦν τὸ αὐτοκράτορα ἀνῃρηκέναι τὸ κινδύνευμα, ὑπό τε ἀνοίας τοῦ δήμου τιμώμενον, καὶ ὄντα προσφιλῆ, καὶ τῶν στρατιωτῶν μὴ [z] ἀναιμωτὶ ποιησομένων τὴν ζήτησιν αὐτοῦ· ἄλλως τε στενῶν ὄντων τῶν ὁδῶν καθ' ἃς ἔπραξαν τὸ ἔργον, καὶ μεγάλου πλήθους ἐμφράξαντος αὐτὰς τὰ θεραπείας, καὶ ὁπόσοι τῶν στρατιωτῶν ἐπὶ φυλακῇ τοῦ αὐτοκράτορος ἐκείνῃ παρῆσαν τὴν ἡμέραν. [a] οὐδὲς τε ἑτέρας χωρῶντες παρῆσαν εἰς τὴν Γερμανικὴν μὲν οἰκίαν τοῦ Γαΐου πατρὸς, ὃν τότε ἀνῃρήκεσαν· σωημμένη δὲ ἐκείνη, διὰ τὸ ἐν τῷ βασίλειον ὂν, ἐπ' οἰκοδομίαις ἑκάστου τῶν ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ γεγονότων ἀσκηθὲν ἀπὸ μέρους ὀνόμαλι τῶν οἰκοδομησαμένων, ἢ καί τι μερῶν οἰκήσεως δεξάντων τὴν ἐπωνυμίαν προσαγορεύει. [b] καὶ διεκπεσόντες τοῦ πλήθους τὸν ἐφόδου ἐν ἀδείᾳ τὸ παρὸν ἦσαν, [c] λανθάνοντος ἀκμὴν κακοῦ τοῦ τὸν αὐτοκράτορα περιληφότος. πρῶτοι δὲ εἰς τοὺς Γερμανοὺς ἡ αἴσθησις ἀφίκετο τοῦ Γαΐου τελευτῆς. δορυφόροι δὲ ἦσαν [d] αὐτοὶ ὁμώνυμοι τῷ ἔθνει, ἀφ' οὗ [e] κατελέχθησαν, τὸ Κελτικὸν τάγμα [f] περιέχόμενοι αὐτῶν. θυμῷ δὲ χρῆται πάτριον ἐστιν αὐτοῖς, [g] ὅπερ ἀπάντων ἔν τισιν ἑτέροις βαρβάρων, [h] διὰ τὸ ἡδέως λογισμὸν ὑπιδέχεσθαι τῶν πεισμένων, ῥωμαλέοι τε τοῖς σώμασι, καὶ τῇ πρώτῃ ὁρμῇ σωίοντες τοῖς πολεμίοις, [i] ἃ ἂν ὁρμήσωσι μεγάλα κατορθοῦντες. ὅτοι δὲ πυθόμενοι τοῦ Γαΐου τὸν σφαγὸν, καὶ περιαλγήσαντες διὰ τὸ μὴ ἀρετῇ κρίνειν ὑπὲρ τοῖς ὅλοις, ἀλλὰ συμφέροντα τῷ αὐτῶν, μᾶλιστα δὲ αὐτοῖς προσφιλὴς ἦν Γάιος δόσεσι χρημάτων τὸ εὔνουν αὐτῶν κτώμενος, ἀπασάμενοι τὰ ξίφη· προεσήκε δὲ αὐτῶν Σαβῖνος χιλιαρχῶν, ὃ δι' ἀρετὴν καὶ γυμνασίαν προσγόνων, μονομάχος γὰρ ἦν, ἰσχύι δὲ σώματος τὸν ὑπὲρ τοιούτοις κτησάμενος [k] δεξιάν· διεξῆεσαν τὰ οἰκίας ἀνερευνώμενοι τὰς σφαγέας τοῦ Καίσαρος. Ἀσπρῆνάν τε περιεργήσαντες αὐτοῖς, διὰ τὸ [l] πρῶτον πεπεσεῖν, ἃ τὴν κόλπην μιάναν τὸ αἷμα τῶν θυμάτων, ὡς μοι λέλεκται πρότερον, οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ τὴν συνουσίαν ἀπεσήμαινε τοῦ γεγονότος, [m] δεύτερος Νωρβανὸς ὑπελαμβάνετο, [n] ἐν τοῖς γυμνασιάτοις τῶν πολιτῶν, καὶ πολλὰς αὐτοκράτορας παρεχόμενος τῶν προπάλων, καὶ μηδὲν αἰδουμένων αὐτὸν τὴν ἀξίωσιν, ἰσχύι πρέχων ἀφαιρεῖται τὸ

primus conſpiciebatur incitari, & ad rem ſtrenue aggrediendam ferri, & Caji cædem facile aliis perficiendam dare, poſtquam vulnus fere lethale ab eo accepiſſet. Adeo ut merito quicquid etiam à ſociis perpetratum fuerit, Chæreæ conſiliis, animi robori, fortique manuum operæ acceptum ferendum ſit.

15. Et Cajus quidem, hujuſmodi morte affectus, exanimis jacebat multis vulneribus confoſſus. At Chærea ſociique, cum ab illis peremptus fuiſſet Cajus, haud fieri poſſe animadvertebant ut incolumes eadem via redirent, ſive attoniti magnitudine facinoris (non enim levis periculi res erat occidiſſe imperatorem, populo inſanienti gratum & acceptum, militibuſque de eo non ſine ſanguine inquiſituris) ſive quod anguſtæ eſſent viæ ubi patrata erat cædes, & magna ſervitiorum multitudo eas obſtruxiſſet, ut & milites qui ea die præſto erant ad cuſtodiam imperatoris. proinde alia via incedentes contulerunt ſe ad ædes Germanici, patris Caji quem tunc occiderant, (erant enim conjunctæ palatio, quod ita unum erat, ut tamen, ædificiis ab iis qui in imperio fuerant adauctum & ornatum, *varias* habuerit appellationes, aut ab eo qui partem aliquam abſolverit, aut ab eo qui partem aliquam ædificare inchoaverit) jamque elapſi è turbæ incurſu ſatis tuti erant pro tempore, dum adhuc in occulto eſſet quod imperatori acciderat. Primi autem Germani aliquid reſciverunt de Caji interitu. erant enim iſti ſatellites genti cognomines, è qua delecti ſunt qui legionem Celticam conſtituunt, homines gentis vitio proni ad iracundiam, id quod commune eſt illis cum cæteris barbaris, ut qui parum admodum conſilii rebus agendis adhibeant, at viribus pollentes feroceſque, & primos hoſtium impetus excipere ſoliti, in quamcunque partem incubuerint magnum ad victoriam momentum afferant. Iſti itaque, ubi aliquid de cæde Caji acceperant, vehementer indoluerunt, non ipſius virtutibus rem metientes ſed ſuis commodis, (quod magnam ab iis gratiam inierat Cajus crebris largitionibus conciliatam) ſtrictiſque gladiis perquirentes Cæſaris interfectores, per domos diſcurrebant duce Sabino, qui tribunus illis præerat, non ſua aut majorum virtute (nam gladiator fuerat) ſed corporis robore ad iſtam præfecturam evectus. Cumque illis, poſtquam Aſprenatem in fruſta concidiſſent, (quod in eum primum inciderant, cujus toga, ut jam ante diximus, cruore victimæ reſperſa, ſibi quod evenerat infauſtum fore portendebat) proxime occurriſſet Norbanus, civis cum primis nobilis, & qui inter majores ſuos permultos belli duces habuerit, nihilque ejus dignitatem reveriti eſſent, is, magnis viribus fretus, manibuſque cum eo qui primus ipſum adortus eſt conſertis gladium ei extorſit, & non inultus

Chæreæ cum ſociis in Germanici ædes ſe recipit.

Germani Cæſaris ſatellites.

Legio Celtica.

Sabinus cum Germanis ſatellitibus Cæſaris interfectores quærit.

Aſprenas cæſus.

Norbanus.

t Χρῆσθαι,] *L. B.* χρήσασθαι.

v Ἀρετῇ δὲ φόνου,] Ἀρετῇ deëſt *Busb.* forſan ἀρχῇ.

x Ἀποψυχθεὶς] Sic *Gen.* ἀπὸ ψύχων, vel ἀπόψυχων deficiens, exſpirans, De Maccab. §. 15. SPANH.

y Τὰς αὐτὰς] Ita lego ex *Epiphanio.* (ita & emendavit in ora libri ſui *Coccejus*) τοσαύτας in *Gracis* omnibus.

z Ἀναιμωτὶ] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 18. §. 8. SPANH.

a Οὐδὲς τε] *L. B.* οὐδὲς γε.

b Καὶ διεκπεσόντες] Ita reſcripſi. καὶ δὲ ἐκπεσόντες οὐκ ἦν πλήθος τοῦ ἔφοδον in *Editis.* καὶ διεκπεσόντες ἦν πλ. *Busb.* HUDS. Atqui lectio *Busb.* eadem eſt cum emend. *Hudſoni*, ut fortè διεκπίπτοντες legerit *Busb.* vel, ut *Lugd. Bat.* διεκπεσόμενοι, quod, vel potius διεκπεσόμενοι, vera lectio eſſe poterit. HAV.

c Λανθάνοντος ἀκμὴν] *Gen.* λανθάνοντες. brevius aliquanto in *Cod. Busb.* λανθάνοντος ἀκμὴν ἦν φόνου ἦν αὐτοκράτορος.

d Αὐτοὶ] Οὗτοι *Busb.* & *Voſſ.* ſeu *L. B.*

e Κατελέχθησαν, —— αὐτῶν.] Quoniam infra (eadem §.) habeamus, πολλοὺς αὐτοκράτορας παρεχόμενος τῶν προπατόρων, legendum cenſui, κατελέχθησαν, τὸ Κελτικὸν τάγμα παρεχόμενοι αὐτῶν. Κατειλήχαντο *Gall.* & *Voſſ.* κατείλεχαν τ. in *Editis Aliiſque.* Forſan ἀφ' οὗ κατείλεχαν τὸ Κελτικὸν τάγμα προταγορεύόμενοι.

f Περιέχόμενοι] *L. B.* τὸ παρεχόμενοι.

g Ὅπερ ἀ ἀπάντων] Ὅπερ ἀπάντων ex conjectura, quod ὥσπερ ἁπάντων ἐν τισιν habeant *Gall. Vat. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m.* Conſtat locum minime intellexiſſe *Epiphanium*, qui vertit, *erant autem armigeri, æquivocum gentis ſuæ Celticæ habentes tagma, quorum patriæ mos eſt importabili uti furore, ſicut Hiſpanis & cæteris Barbaris.*

h Διὰ τὸ ἡδέως λογισμὸν] Ita *Vat.* & *Hen. à pr. m.* Διά τε in *Editis Aliiſque.*

i Οὗ ἂν ὁρμήσωσι] Sic lego favente *Epiphanio.* ἃ ἂν ὁρμήσωσι in *Editis.* ὡς ἂν νομίσωσι in *MSS.*

k Ἀρχιλῶ·] Ἀρετῶ *Busb. Vat.* & *Hen. à pr. m.* ἔθρασιν ἀρετῶ *Voſſ.* HUDS. Imo *Lugd. Bat.* habet ἀθράσιν ἀρετῶ unde Cod. meo adſcripſit *Coccejus*, legendum eſſe ἀνδράσιν ἀρχῶν. haud male. HAV.

l Πρῶτον πεπεσεῖν,] Πρῶτος aut πρώτως in aliquibus *MSS.*

m Δεύτερος Νωρβανὸς ὑπελαμβάνετο,] Βάρβαρος Νωρβανὸς *Hen. à pr. m.* & *Epiphan.*

n Ἐν τοῖς γυμνασιάτοις] Ita *Busb. Gall.* & *Voſſ.* (ſeu *L. B.*) antea erat τῶν γυμνασιάτων abſque ἐν.

• Τὸν

ultus videbatur moriturus, donec, multis in eum irruentibus circumfusus, plurimis vulneribus acceptis ceciderit. Tertius autem Antejus, ordinis senatorii vir, cum paucis non temere & fortuito, ſicuti priores, in Germanos incidit, ſed ſpectandi cupiditate *ductus*, utque lætitiam oculis ſuis caperet, Cajum proſtratum *exanimem* aſpiciendo, ſuum in eum odium oſtendebat. Anteji enim patrem, ejuſdem cum eo nominis, in exſilium egit *Cajus*, eoque non contentus, milites ad eum occidendum miſit. Et ea quidem de cauſa aderat, ut mortui ſpectaculo ſemet oblectaret. Cum autem turbata eſſet domus, & de ſe in latebras abdendo cogitarit, non effugit Germanos qui inveſtigarunt & perſcrutati ſunt omnia, & obvios quoſque fontes inſonteſque occidere turebant. Atque illi quidem ita interierunt.

Antejus interfectus.

Qui homines Caji necem iniquo animo tulerint.

16. Cæterum poſtquam in theatrum rumor de morte Caji perlatus eſt, obſtupuerunt omnes, nunciatiſque fidem habere noluerunt. Alii quidem, etſi cum lætitia interitum ejus acciperent, & vel quodvis darent ut ſibi liceret eſſe adeo beatis, præ timore haud adducti erant ut crederent. Alii vero *rem confectam eſſe* plane diffidebant, & quod nollent tale quidquam Cajo accidiſſe, ne veritati quidem auſcultabant, rem nulla humana vi confici poſſe ſibimet perſuadentes. At iſti fere erant feminæ & pueri, aut mancipia, & nonnulli ex militibus. Hi quidem, utpote quod ejus ſtipendia merentes ſimul cum eo exercerent tyrannidem, ejuſque inſolentiæ miniſtri, & optimum quemque civium concutientes, honore ſimul & opibus auĉti eſſent. Mulieres vero & adoleſcentuli, deliniti captique mirifice, ut ſolet vulgus, ſpectaculis, muneribus gladiatoriis, & viſcerationibus: quæ facta erant editaque, verbo quidem ut iſta populum oblectarent, at re vera * ut inſanientem explerent Caji crudelitatem. Servi autem propter licentiam datam dominos accuſandi & contemnendi, ut quibus refugere liceret ad ejus auxilium cum illos injuria affeciſſent. facile enim erat fidem impetrare improbe confictæ in dominos calumniæ, & indicata eorum pecunia non libertatem ſolum aſſequi, ſed & divitias ex accuſationis inſtitutæ mercede, octava bonorum parte illis in præmium aſſignata. Cæterum patricii, quibus rumor credibilis videbatur, partim quod de inſidiis aliquid præſciverant, partim quod vehementer id cupiebant optabantque, non ſolum gaudium occultabant quod ex nunciatis perciperent, ſed & ſe nihil audire ſimulabant. Hi quidem veriti, ne ſpe falſi ad pœnas cogerentur, ut qui animi ſui ſententiam aperire nimium feſtinarint: illi vero qui rem reſciverant, quod conſiliorum participes eſſent, eo ma-

ξίφ. ° τῷ πρώτῳ ἐπιόντων συμπλακεὶς, φανερὸς π ἦν σὺν ἀπραγμόνως τεθνηξόμενος, μέχρι δὴ πολλοῖς τ ἐπιφερομένων ἔπεσεν ὑπὸ πλήθους P τραυμάτων. τρίτος ἦν Αντήιος, τῶν ὀκ τῆς q βουλῆς, πὼ ὀλίγοις ἢ τυχαίως τοῖς Γερμανοῖς καθάπερ οἱ πρότερον ἐμπεσών, ὑπὸ ἦ φιλοθαμοσύνης καὶ ἡδονῆς τὸ αὐτόπτης γνώσθαι Γαΐῳ κειμένῳ, r μῖσος s ἐπέφαινε πρὸς αὐτόν. τὸν γὰρ πατέρα τὸν Αντηίου, καὶ ὁμώνυμον, φυγάδα ἐλάσας, καὶ μὴ ἀρκεσθεὶς κτείνῃ τραλίστας ἀπεπέμψας. καὶ παρ' ὧν μὲν αὐτὸς t εὐφραινόμενος ἀπεῖρα τὸ νεκρῷ. u θορυβουμένης ἦ τῆς οἰκίας, κρύπτειν αὐτὸν x ἐνθυμησάμενος, ἢ διαφυγὼν τῶν Γερμανῶν τὸ εἰς τὰ ἔρημα ἀκρωτήρια, καὶ ἐπὶ τοῖς φόνοις ὁμοίως τῶν π y αἰτίων καὶ μὴ ἐξαγριωσάντων. καὶ οἱ μὲν τότε z τεθνήκασιν.

ις'. a Εἰς ἦ τὸ θέατρον ἐπὶ ἀφίκετο ὁ λόγος περὶ τῆς Γαΐου τελευτῆς, ἐκπληξίς τε καὶ ἀπιστία ἦν. οἱ μὲν γὰρ καὶ πάνυ ἡδονῇ δεχόμενοι τ ὄλεθρον αὐτοῦ, κἂν b περὶ πολλοῦ ἡγησάμενοι σφίσιν ἀγαθὸν συμβαίνειν, ὑπὸ δέους ὀκ ἀπιστίας ἦσαν. c εἰσὶ ἦ οἷς καὶ πάνυ ἀπ' ἐλπίδων ἦν, διὰ τὸ μὴ ἐθέλειν d τι τοιόνδε c ἐπὶ Γαΐῳ γεγονέναι, μήτε ἀληθείᾳ πρόσθεσθαι, διὰ τὸ μὴ οἷόν τε f ἀνθρώπῳ εἶναι τοιάδε ἀρετῇ χρῆσθαι. g γύναια δ' ἦν τὰ τότε καὶ παῖδες, ἔτι τε δοῦλοι, καί τινες τῶν στρατιωτικῶν. οἱ μὲν διὰ τὸ μισθοφορεῖν, καὶ ὅδεν ἄλλ' ἢ σωτηρίαν γνωσόμενοι, καὶ διὰ κηδεμονίαν h τῆς κατ' ἐκεῖνον ὕβρεως i ἐπανασχόμενοι τοὺς κρατίστους τῶν πολιτῶν, τιμῆς τε ἅμα καὶ ὠφελείᾳ τυγχάνειν. ἡ ἦ αὖ γυναικωνῖτις, καὶ τὸ νεώτερον, ὅπερ ὄχλῳ φιλεῖ, θεωρίαις τε καὶ k μονομαχιῶν δόσεσι καί τινων l κρεανομιῶν ἡδοναῖς m ἀνειλημμένοι· ἃ ἐπράττετο, λόγῳ μὲν ἐπὶ n θεραπείᾳ τῆς πληθύος, τὸ ἦ ἀληθὲς ἐκπαλάνῃ τῆς μανίας ° Γαΐου τῷ ὠμότητι. οἱ δὲ δοῦλοι διὰ τὸ ἐν P κατηγορίαι τε εἶναι καὶ καταφρονήμαλι τῶν q δεσποτῶν, δεσποτοφόνῳ τῷ ὑφέλοντι αὐτοὺς ὕσης τῆς κατ' ἐκεῖνον ἐπικουρίας. ῥᾴδιον γὰρ r ψεύσαμένοις τε κατὰ τῶν κυρίων πίστιν, καὶ τὰ χρήματα ἐνδείξασιν αὐτῶν, ἅμα ἐλεύθερόις τε εἶναι καὶ πλουσίοις, s μισθῷ τῶν κατηγορίων, t διὰ τὸ ἆθλα αὐτοῖς προκεῖσθαι τὰς ὀγδόας τῶν ὑσιῶν. τῶν δὲ εὐπατριδῶν, εἰ καί τισι πιστὸς ὁ λόγος φανείη, τοῖς μὲν ὀκ τοῦ προειδέναι τῷ ἐπιβουλῇ, τοῖς δὲ ὑπὸ τοῦ ἥδεσθαι εὐκλεῶς ἡγημένοις, σιγῇ παρεδίδοτο ἢ μόνον ἐπὶ τοῖς ἠγγελμένοις χαρᾷ ἀλλὰ καὶ ἡ δόξα τῆς ἀκροάσεως. οἱ μὲν δειλότες, μὴ κατὰ ψευδεῖσιν ἐλπίδος u τιμωρίαι συμβέλθοιεν, ὡς x προεξορμήσοντι ἐπιφήναντι τῷ Διΐσιοι τῷ ἑαυτῶν· οἱ ἦ ἐξεπισταμένοι, διὰ τὸ ἦ ἐπιβου-

λῆς

o Τῷ πρώτῳ ἐπιόντων συμπλακεὶς,] Iterum cum *Busb.* & *Voſſ.* (ſed in *L. B.* eſt τῷ πρώτῳ τ. unde corrigebat *Coccejus* τὸ πρῶτον τ) τ πρώτων in *Editis Aliiſque.*

p Τραυμάτων.] Τῶν τραυμάτων *Busb.*

q Βουλῆς,] Vocem ἀπὸ poſt βουλῆς addit *Busb.*

r Μῖσος ἐπέφαινε πρὸς αὐτόν.] Διὰ μίσους γὰρ ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν, ὅτι τ π. *Busb.*

s Ἐπέφαινε] *L. B.* ἐφέρετο τ. π. α.

t Εὐφραινόμενος] *L. B.* εὐφρανόμενος.

u Θορυβουμένης ἦ τ οἰκίας.] *Gen.* οἰκίας, Vel οἰκίας *Ruſin.* turbataque ſubitò domo. SPANH.

x Ἐνθυμησάμενος,] *L. B.* ἐνθυμηθέν.

y Αἰτίων καὶ μὴ ἐξαγριωσάντων.] Ita *Busb.* αἰτιῶν in *reliquis.*

z Τεθνήκασιν.] Ita *Gall. Voſſ.* τεθνήκασι in *ceteris.*

a Εἰς ἦ τὸ θέατρον ἐπὶ ἀφίκετο] Ὡς ἦ εἰς τὸ θέατρον *Busb.*

b Περὶ πολλοῦ ἡγησάμενοι] Πολλοῦ ἡγ. *Voſſ.* (ſeu *Lugd. Bat.*) verum περὶ πολλοῦ hîc eodem ſenſu ac περὶ πλείονος & περὶ πλείστου.

c Εἰσὶ ἦ οἷς] Εἰσὶ δ' οἷς καὶ πάνυ ἀπ' ἐλπίδων ἦσαν *Busb.*

d Τι τοιόνδε] Τὸ τοιοῦτον τῷ Γ. *Busb.*

e Ἐπὶ Γαΐῳ] *L. B.* περὶ τ Γαΐῳ.

f Ἀνθρώπῳ εἶναι.] Ἀνθρώπων *Vat.* & *Hen.*

g Γυναῖα δ' ἦν] Ita *Busb.* γύναιά τε καὶ in *ceteris.*

h Τῆς κατ' ἐκεῖνον ὕβρεως] Τῆς ἐκείνου ὕβρεως. *Busb.*

i Ἐπανασχόμενοι τοῖς κρατίστοις τ πολιτῶν,] Ὑπανασχόμενοι *Busb.*

k Μονομαχιῶν δόσεσι] Μονομαχίαις ſolus *Busb.*

l Κρεανομιῶν ἡδοναῖς] Videſis *Caſaubonum* ad *Suetonium* in *Julio Ceſare*, c. 38.

m Ἀνειλημμένοι·] Εἰλημμένοι ſolus *Busb.*

n Θεραπείᾳ τ] Ita *Gall. Voſſ.* (ſeu *Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Epiphan.* Θεωρίαις in *Editis Aliiſque.*

* Ut —— crudelitatem.] *Ad ſatiandam ſuæ crudelitatis inſaniam*, Epiphan. *re autem vera ſerviebant crudelitati & inſaniæ principis*, Gelen.

o Γαΐου τῷ ὠμότητι.] Διὰ Γαΐου *Busb.*

p Κατηγορίαι τε εἶναι καὶ καταφρονήμαλι] Ita lego cum Cl. *Leuthio.* κατηγορίαι in *libris.*

q Δεσποτῶν] Ita diſtinguo. antea erat δεσποτῶν δεσποφόνῳ, τῷ ὑφέ.

r Ψεύσαμένοις τε] Ψεύσαμένοις, & mox πιστίαις, dein ἐλευθέρους & πλουσίους *Busb.*

s Μισθῷ —— ὑσιῶν.] Delatoribus octava confiſcatorum bonorum decreta. *Sueton. in Nerone*, c. x. Præmia delatorum Papiæ legis ad quartas redegit. vid. Tacit. Annal. III. SPANH.

t Διὰ τὸ ἆθλα] Ita *Busb.* & *Voſſ.* (ſeu *Lugd. Bat.* eſt enim idem Codex) διὰ τὰ in *Editis Aliiſque.*

u Τιμωρίαι συμβέλθοιεν] Τιμωρίαι in *Editis Aliiſque.* quod ſane ſumbaloi poſtularet. τιμωρίαις in *Vat.* & *Hen.* quod in τιμωρίαι mutavi. in *Epiphanii* verſione, *metuentes ne pœnæ ſuccumberent.*

x Προεξορμήσοντι δεσφήναντι] Ita *Voſſ.* προτιμήσοντι in *reliquis.*

y Ὡφ-

λῆς μεταχεῖν, μειζόνως ἔκρυπτον ἀλλήλων ἀγνοίᾳ, καὶ δεδιότες μὴ πρὸς τινας εἰπόντες, οἷς ἡ τυραννὶς ἐσῴσατο [y] ὠφέλιμος ὢν, ζῶντος Γαΐου κολασθεῖεν ἐνδείξεως γενομένης. ἐπεὶ δ' ἕτερος ἐπεφοιτήκει λόγος, ὠμιληκέναι μὲν [z] Γαΐου τραύμασιν, ἀλλὰ ζῶντα ἐν θεραπείαις εἶναι τῶν ἰατρῶν. ὧν τι πιστὸς αὐθις [a] ἤκεις, ᾧ δ' ἥρμοσας τὸν γνώμην ἀποφαίνοιτο τὸν αὐτόν. ἢ γὰρ φίλος ὢν, ὑπὸ μὲν εὐνοίας τῆς τυραννίδος· ἢ δὲ μισῶν πρὸς ἐκεῖνον χρώμενος, τῷ πρὸς αὐτὸν ἐδαμόθεν εὐνοίᾳ χρωμένῳ [b] διαφθείρειν τὴν ὑπὲρ τοῖς λεγομένοις πίστιν. ἐλέγετο δ' ὑπό τινων, οἱ δὲ μάλιστα τοῖς εὐπατρίδαις ἠφάνιζον τὸ εὐθυμοῦν τὰς ἐλπίδας, ἐν ἀμελείᾳ κινδύνων γεγονότα, καὶ ἀφρουρίαν [c] κομιδῆς τῶν τραυμάτων, ὥσπερ εἶχεν ἡμαλωμένον ὑπὲρ τὰς ἀγορᾶς διεκπεσεῖν, καὶ ἐν δημηγορίαις εἶναι. καὶ τάδε μὲν εἰκάζετο βουλήσει τῇ ἀλογίστῳ τῶν θροεῖν προθεμένων, καὶ ἐπ' [d] ἀμφότερα δόξῃ τὰ ἀκροώμενα λαμβανόμενα· ὁ μὲν τὴν γε [e] ἐνέδραν ἐξέλιπον, δεδιότες τὴν ἐπενεχθησομένην προεξῆσιν αἰτίαν. ὁ γὰρ [f] ἀφ' ἧς ἐξίοιεν διανοίας γνώσεσθαι πρὸς αὐτὰς τὴν κρίσιν, ἀλλὰ ἀφ' ἧς [g] εἰκάζειν θελήσαι [h] οἵ τε κατηγορήσοντες καὶ οἱ δικάζοντες.

ιζ'. Ἐπεὶ δὴ καὶ πλῆθος τῶν Γερμανῶν περιέσχε τὸ θέατρον [i] ἐσπασμένων τὰ ξίφη, πᾶσι τοῖς θεωροῖς [k] ἐλπὶς ἦν [l] ἀπολεῖσθαι, καὶ πρὸς πᾶσαν ὅπην εἴσοδον ποιᾶ εἶχεν αὐτὰς ὡς αὐτίκα μάλα συγκοπήσουσι. ἐν ἀμηχάνοις [m] τε ἦσαν, ὅτε ἀπέναι θείους εἰσφερόμενοι, ὅτε ἀκινδύνων τὴν διατριβὴν τὴν ὑπὲρ [n] τοῦ θεάτρου πεπυσμένοι. εἰσπιπτόντων δὴ ἤδη, βοὴ [o] τοῦ θεάτρου ῥήγνυται καθ' ἑκατέρους τρεπομένων τῶν στρατιωτῶν, ὡς πάντων ἀγνοίᾳ [p] αἰτίων γενομένης δὲ τῶν βουληθέντων [q] καὶ τὴν ἐπανάστασιν, εἰ δή τις δὲ γέγονεν ἐπανάστασις, καὶ τῶν γεγενότων. φείδεσθαι οὖν, καὶ μὴ τόλμης ἀλλοτρίας [r] ὧν δὲ τῶν ἄδην ἐν αἰτίᾳ γιγνομένων ἀπολαμβάνειν τιμωρίαν, [s] παρέντας ἐν ἐρωνῇ τῶν πεπραχότων, ὅ, τι καὶ πεπραγμένον εἴη, κατασκοπᾶσθαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτά τε καὶ πρὸς ἔτι δακρύων καὶ τύπτεως προσώπων ὑπαλγοῦντες καὶ [t] πολυπόμενοι, ὅσα ἀνεδίδασκεν αὐτὰς ὁ κίνδυνος ἐς ὥραν πλησίον, καὶ ὡς ἄν τις ἀγωνιζόμενος περὶ τῆς ψυχῆς [u] εἴποι τι, ἔλεγον. θρασύτερα δὲ πρὸς ταῦτα τῶν στρατιωτῶν ἡ ὀργὴ, καὶ [v] μετεμέλησεν αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς θεωροῖς βουλεύματος· ὠμόν τε γὰρ ἦν [w] τοῦτο καὶ ἐκείνοις καὶ περ ἐξηρτιωκόσιν ἐδόκει, τὰς κεφαλὰς τῶν περὶ τὴν Ἀσπρῆναν ἐπὶ τὸν βωμὸν [x] ἀπερεισαμένοις. πρὸς ἃς μειζόνως ἔπαθον οἱ θεωροὶ, λογισμῷ τε ἀξιώσεως τῶν ἀνδρῶν καὶ ἐλέῳ τῶν παθῶν· ὥστε [y] παρ' ὀλίγον καὶ αὐτοῖς [z] ἅδην ἐλλιπεστέρως τὰ τῶν κινδύνων ὁμιλήσαντα ἐπανασεσεῖσθαι, ὧν ἄδηλον εἶναι τὸν συμφορᾶν, εἴπερ εἰς τέλος φόβῳ ἥττης

gis clam omnia habuerunt, alii alios ignorantes, metuentesque ne si quid dicerent alicui, cui expediebat diuturnam esse tyrannidem, Cajo vivente proditi ad supplicium deposcerentur. Nam & alius sparsus erat rumor, Cajum quidem vulnera accepisse, non tamen mortuum esse, sed adhuc vivere, eique à medicis curationem adhiberi. nemoque adeo fidus deprehensus erat, cui quispiam dicere auderet quod sentiret. sive enim *Caji* amicus esset, suspectæ erat fidei, ut qui tyrannidi faveret, sive odio eum prosequeretur, id ipsum dictorum ejus fidem imminuebat, quod eum oderit. Alius etiam rumor ferebatur, qui patriciis spei solatium eripiebat, ipsum *scilicet*, periculum despicientem & de vulneribus curandis parum sollicitum, in forum, ut se habebat sanguine cruentatum, evasisse, atque ibi concionari apud populum. Et hæc quidem temere efficta erant ab iis, quibus propositum erat tumultus excitare, & in utramque partem pro affectu audientium trahebantur: * haud tamen sedes suas relinquebant, metu criminis primo foras exeuntibus impingendi. non enim ex animo quo exierint factum iri de illis judicium, sed ex eo quem illis affingere vellent delatores & judices. *De morte Caji rumores diversi.*

17. Sed postquam turba Germanorum strictis gladiis circumdederat theatrum, spectatores de vita quisque sua metuere cœperunt, & ad cujusvis ingressum expavescebant, quasi jamjam *ferro* concidendi essent: hærebantque inopes consilii, quod nec se in tuto esse crederent, si diutius in theatro morarentur. Atque adeo, cum irrumperent, clamor toto theatro tollitur, supplicantium militibus *seque excusantium* ut qui omnium ignari essent, tam eorum quæ de seditione movenda, si qua mota fuerit, erant deliberata, quam eorum quæ patrata erant. illis itaque parcere deberent, nec pœnas aliorum audaciæ ab omni culpa vacuis reposcere, sinerentque in facinoris, quodcunque commissum esset, auctores inquirere. Et illi quidem ista, multoque plura cum ploratu & planctu Deum obtestantes & implorantes dicebant, quæ præsentius periculum exprimeret, eoque modo ac quis in extremo vitæ discrimine aliquid proferret. Ad hæc frangitur militum ira; ipsosque subpœnituit eorum quæ contra spectatores animo agitaverant: nam & *revera* crudele erat illud, ipsisque licet irritatis *ita* videbatur, cum capita eorum qui cum Asprenate cæsi erant aræ defixissent. quibus conspectis, majorem in modum commoti erant spectatores, cum & virorum dignitatem secum reputarent & eorum quæ passi sunt miseratione tenerentur: adeo ut parum abesset, quo minus præsentium periculorum metus illis incuteretur, quibus in incerto erat si quo tandem modo calamitatem evitare possent. *Germani milites in theatrum veniunt.*

[y] Ὠφέλιμος ὢν,] Ita distinxi. prius erat ὠφέλιμος ὢν ζῶντος Γαΐου, κολασθεῖεν &c.

[z] Γαΐου τραύμασιν,] Γαΐου inserui è *Cod. Busb.* & *Epiphan.*

[a] Οὐθεὶς,] In quibusdam *MSS.* οὐδενὶ ὢν, vel οὐθενὶ ᾧ. Hic vulgatam lectionem retinui, vocula τις post θαρσήσας inserta ex *Epiphanio*, id quod & Cl. *Lowthio* suboluit.

[b] Διαφθείρειν τὴν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις πίστιν.] Διαφθείρῃ *Voss.*

[c] Κομιδῆς τῶν τραυμάτων,] Ita *Busb.* κομιδὴν in *cæteris.*

[d] Ἀμφότερα] *Gen.* ἀμφοτέρᾳ.

* *Haud tamen sedes suas relinquebant*,] Neque loca sua custodiæ relinquebant, *Epiphan.*

[e] Ἐνέδραν ἐξέλιπον,] Forsl. ἐξέδραν ἐκ.

[f] Ἀφ' ἧς ἐξίοιεν διανοίας] Ita placuit rescribere, auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *quando non quæ voluntate discederent accusari poterant aut damnari; sed quemadmodum vellent accusatores aut judices.* antea erat, ἐφ' ἧς ἐξίοιεν.

[g] Εἰκάζειν θελήσαι] Ἐγκαθίζειν *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*

[h] Οἵ τε ——— δικάζοντες] Ita lego cum Cl. *Lowthio*, favente *Epiphanio* in versione jam allata.

[i] Ἐσπασμένων τὰ ξίφη] Ἐσπασμένοι *Busb.*

[k] Ἐλπὶς ἦν ἀπολεῖσθαι,] Ἐλπὶς ἀπολεῖσθαι *pro* metu pereundi. SPANH.

[l] Ἀπολεῖσθαι,] Ἀπολέσθαι *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[m] Τε ἦσαν,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἦ in *cæteris.*

[n] Αὐτῷ] *L. B.* αὐτῇ.

[o] Καὶ τὴν ἐπανάστασιν,] Vocem καὶ insertam dedi, prout monuit Cl. *Lowthius.* Forsan tamen à *Josepho* subintelligenda relicta erat. τοῖς ἐπαναστᾶσιν *Vat.*

[p] Περὶ τῶν δὲν ἐν αἰτίᾳ γιγνομένων] Παρ' αὐτῶν *Voss.* & mox δὲ *Busb.*

[q] Παρέντας ἐν ἐρωνῇ] *L. B.* τι παρέντας ἐρεύνῃ. quam lectionem inveniisse se etiam testari videtur *Epiph.* vertens: *sed acquirerent commissores, si tamen aliquod scelus probaretur esse commissum.* HAV.

[r] Τοιαύμοι,] Conf. infr. c. 2. §. 4. SPANH.

[s] Εἶποι τι, ἔλιγον.] Lego εἶπειν τι &c. εἴποιν τι in *Editis* & *MSS.* εἶποι τι conjecerat Cl. *Lowthius.* HUDS. Atque *Lowthii* conjectura confirmata jam auctoritate *Lugd. Bat.* tuto mihi recipienda videbatur. HAV.

[t] Μετεμέλησεν αὐτοῖς] *Epiphanii* auctoritate ductus μετεμέλησεν reposui. (*Lugd. Bat.* μεταμελήσαν) antea erat μεταμελήσαντος.

[v] Τοῦτο καὶ ἐκείνοις καί] Ita *Voss.* seu *L. B.* ὅτε in *Editis Aliisque.*

[x] Ἀπερεισαμένοις.] Ἀπερείσασθαι *Hen.* qua lectione admissa, locum hoc modo refingerem, ὠμόν τι γὰρ καὶ τοῦτο καὶ ἐκ. ἐξ. ἐδόκει, ὅτε τὰς κ. τ. π. τ. Α. ἐ. τ. βωμὸν ἀπηρεισανθ.

[y] Παρ' ὀλίγον] Forsan παρ' ὀλίγον in textum irrepserit, utpote oræ appositum ad interpretamentum phraseos ἅδην ἐλλιπεστέρως.

[z] Οὐδὲν ἐλλιπεστέρως] Ἐλλιπεστέρως τὸν κίνδυνον ἐπ. *Busb.* ἐλλιπεστέρως τὰ τῶν κ. *L. B.*

sent. Quo factum est, ut iis, qui Cajum libenter meritoque oderint, auferrentur lætitia & gaudium, quibus *alioqui* ex eo *mortuo* afficerentur: quod in eo fere erant ut vitam amitterent, nec ulla ejus conservandæ spes fida & firma alicubi effulsit.

Arruntius in theatro Caji interitum proclamat.

18. Erat autem *quidam* Euaristus Arruntius rerum venalium præco, adeoque magna & canora voce, qui Romanorum ditissimos opibus æquabat, quique in quibuscunque voluerit plurimum in civitate pollebat, tam eo tempore quam postea. Ille, cum sese ad luctum quam maxime composuisset, (quamvis enim Cajo erat omnium infensissimus, præsenti tamen voluptati præferebat ea quæ docuit timor, suggessitque astutia quærendi sibimet incolumitatem) lugubri sumpto apparatu, uti mos est in carissimorum desiderio, in theatrum progreditur, mortemque Caji denunciat, non passus multitudinem diutius in ignoratione eorum versari quæ acciderant. Deinde columnas etiam circuibat Arruntius, & milites inclamabat, simulque cum eo tribuni, jubentes gladios recondere, & Caji interitum eis significantes. quæ res manifesto salutem illis attulit qui in theatrum convenerant, cunctisque qui in Germanos quomodocunque inciderent: nam dum spes illis facta erat Cajum adhuc vivere, à nullo abstinebant maleficio. Tantum superfuit illis erga ipsum benevolentiæ, ut contenti fuissent vel vitam suam amittere, si modo potuerint illum ab insidiis immunem præstitisse, & à gravi adeo calamitate liberasse. Cum autem certiores facti essent de morte Caji, statim deferbuit impetus quo in vindictam ferebantur, tam quod minime in rem suam cederet sui in illum animi promptitudinem ostendisse, mortuo eo qui gratiam illis relaturus esset, quam quod timerent, ne in eos injurias facere pergentes animadvertatur à Senatu, si ad ipsos summa rerum administratio perveniret. Atque adeo Germani quidem, licet ægre, à rabie cessarunt, quæ in eos invaserat ex morte Caji.

Germanorum militum rabies sedata.

Chærea de Minuciano sollicitus.

19. Cæterum Chærea, de Minuciano valde sollicitus, ne periret in Germanos furentes incidens, & singulos militum adiens orabat eos atque obsecrabat, ut illius salutis rationem haberent, & ipse diligenter inquirebat ne forte interiisset. Et Clemens quidem Minucianum, ad ipsum adductum, dimittit, cum multis aliis Senatoribus facti justitiæ honestatique testimonium perhibens, virtutique illorum qui illud in animum induxerant, idemque exsequi minime dubitarunt: "nam ita fere esse "tyrannos *dicebat*, ut se efferant voluptati haben- "do injuriarum licentiam, haud vero inde felicem "sortiri vitæ exitum, ut qui bonis omnibus invisi "in ejusmodi incidant calamitatem qualis Cajo

ναι δωῶσιν ἄν. ὥστε, κἂν εἴ τινες τῶν στρατιωτῶν μισούντων καὶ μὴ δίκης τὸν Γάϊον, ἀφαιρεῖσθαι τῶν ἐπ' αὐτῷ εὐφροσυνῶν [a] καὶ τὸ [b] χάρας, διὰ τὸ ἐν ροπῇ μὲν ἔτι σωτηρίας γεγενῆσθαι, τὸ δὲ πιστὸν ἔτι σωθῆναι μηδέπω πάνυ ἐχέγγυον [c] σωθῆναι.

ιη'. Ἦν δέ [d] Εὐάρεστος Ἀρρούντιος τῶν κηρυσσόντων τὰ πωλούμενα, καὶ δι' αὐτὸ φωνῆς τε μεγάλης χρώμενος, καὶ [e] σχήματα σεσοβημένον ὅμοια τοῖς Ῥωμαίων πλουσιωτάτοις, δυνάμεί τε αὐτῷ ἰσῷ ἐφ' οἷς ἐθελήσοι πράσσειν καὶ τιμῶ πόλιν, ἔν τε τῷ τότε καὶ τοῖς ὕστερον. ὅτε δὴ διαφθεὶς αὐτὸν ὡς ἐνδεῶ πενθημιώτατον· καί τοι μισῶν [f] παρ' οὐδένα οὐ χεῖρον πρὸς Γάϊον, ἀλλὰ μᾶλλον κρείσσων ἡ δεισιδαιμονία καὶ φόβος ἢ φρονήσεως τὸ κερδησόμενος τῇ σωτηρίᾳ τὸ εἰς τὸ παρὸν ἡδονῆς· πάντα κόσμον ὑποθέμενος, ὡς ἄν τις ὑπὸ τοῖς τιμιωτάτοις παρεσκευάσατο ὀπωλώλοσιν, [g] ἀποσημήνας τὸν Γαΐου τὸν θάνατον ἐπὶ τὸ θέατρον παρελθών, καὶ ἔπαυσε τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ πλέον ἀγνοίᾳ συμφορᾶς τὸ γεγονός. ἤδη δὲ καὶ [h] στήλας Ἀρρούντιος ἐφίλλῳ, ἀνακαλῶν τοὺς Γερμανούς, καὶ οἱ χιλίαρχοι σὺν αὐτῷ κελεύοντες καταπίθεσθαι τὸν σίδηρον, καὶ διασαφοῦντες Γαΐου τὴν τελευτήν. τότε [i] καὶ σαφέσατα ἔσωσε τοὺς ἐν τῷ θεάτρῳ συνειλεγμένους, καὶ πάντας [k] οἳ καὶ ὅπως οὖν τοῖς Γερμανοῖς ἐντύχοιεν. ἐλπὶς γὰρ αὐτοῖς ἐφαίνετο, ἔμπνουν κεῖσθαι τὸν Γάϊον, [l] οὐκ ὄντων ὅ τι οὐ κακῶν [m] ἂν ἀπέσχον. τοσόνδε ἐπερρώσθησεν αὐτοῖς εὐνοίας [n] τὸ πρὸς αὐτόν, ὡς κἂν μὴ τὰ καθ' αὑτοὺς [o] ὀπωλωμένα τὸ ψυχῆς κτήσασθαι τὸ ἀνεπιβούλευτον αὐτῷ [p] καὶ τοσαύτῃ δυσχερείᾳ μὴ σωζόμενον. [q] παύονται δὲ τὸ ὁρμητικὸν εἰς τὴν τιμωρίαν, μαθήσεως σαφῶς προφαινομένης αὐτοῖς ἐπὶ τῇ τελευτῇ [r] Γαΐου, διά τε τὸ εἰς ἀρχεῖον ὑποδείξασθαι τὸ πρόθυμον τῆς [s] εὐνοίας, ὃς ἀμείψασθαι αὐτοὺς ὀπωλωλότα, καὶ δεῖ μὴ περιττῶς τῇ ὕβρει χρωμένων ὑποφθὰς γένοιτο ἂν τὸ βουλῆς, εἴπερ εἰς ἐκείνην πρόοιμα [t] τὸ κράτος τὸ ὑπὸ καταστάντος ἄρχοντος. καὶ [v] οἱ μὲν Γερμανοὶ [x] εἰ καὶ μόλις, ἀλλ' οὖν ἐπαύσαντο λύσσης τῆς ἐπὶ Γαΐῳ τῷ θνητῷ καταλαμβανομένης αὐτούς.

ιθ'. Χαιρέας δὲ, σφόδρα δὲ [y] περὶ Μινουκιανῷ ἔσεσθαι μὴ διαφθαρείη μανίᾳ τῶν Γερμανῶν πεσόντων, ἕκαστόν τε τῶν στρατιωτῶν [z] μετὴλθε, παρομηθούμενος τὸ σωτηρίας αὐτὸν δεόμενος, καὶ μὴ ὀπολώλοι πολλοῦ ἐξέτασιν ποιούμενος. καὶ Μινουκιανὸν μὲν καὶ Κλήμης, ἀναγαγὼν δὲ ὅπου τοῦτον, [a] μεθῆκε, πολλῶν μετ' ἄλλων συγκλητικῶν δικαιοσύνῃ τῇ πράξει [b] συμμαρτυρῶν, καὶ ἀρετὴν τοῖς ἐντεθυμημένοις καὶ πράσσειν μὴ ὀποδεδειλιακέναι· "τυραννίδα γὰρ "[c] εἰς ὀλίγον μὲν ἐλθεῖν ἡδονῆς τε ὑπερβεῖναι ἐπαρθεῖσαν, "εὐτυχεῖς δὲ σὺν ἄρᾳ ποιεῖσθαι τὰς ἀπαλλαγὰς τοῦ βίου, "μισεῖ τε ἀρετῆς πρὸς αὐτὴν χρωμένης, ἀλλὰ μὴ πολύ- "της δυσχερείας, οἵᾳ δὴ Γάϊον συνελθεῖν, πρὸ τε ἐπα- "γαγεῖν-

a Καὶ τὸ χάρας] Illud καὶ insertum dedi, & mox ante τότε delevi, sensu ita postulante, meque id monente Cl. *Lowthio.*

b Χάρας,] *L. B.* χαιρεας.

c Συνελθεῖν.] Ita *Voss.* seu *L. B.* πρασελθεῖν in *cæteris.*

d Εὐάρεστος Λούντιος] Ita rescripsi. ὤχρες Αρρούντιος in libris omnibus *Græcis Latinisque.* Erit forsan qui malit, εὐ ἀρεστος aut ὠάρεστος *facile princeps.*

e Χρήματα σεσοβημένον] Sic *Herodiano* l. 1. c. 2. πλούτῳ περιφανῆ. *Epiphanius* vertit, *indutus vestibus diversi coloris ad instar nobilium Romanorum*, ac si legisset, ἱματίοις πολύχροα σεσοβημένον ὅμοια τοῖς Ρωμαίων εὐπατρίδαις.

f Παρ' οὐτινα δὲν] Παρ' οὐτινα δὲ in *Editis Aliisque.* παρ' ὃν τιν' ἂν *Busb.*

g Ἀποσημήνας δὲ Γαΐου τὸν θάνατον] Θεμιῶν ἀποσημήνῃ legit *Busb.* ἵνα ἀποσημάνῃ *L. B.*

h Στήλας Ἀρρούντιος σεσοβῶ,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *deinde statuas etiam Arruntius & loca singula circuibat.* σείλας in *Editis Aliisque.* σίλλας *Busb.* σύλας *L. B.*

i Καὶ σαφέσατα ἔσωσε] Καὶ omittit *Busb.* & commode abesse potest.

k Οἱ καὶ ὅπως ἂν] Οἵτινες ἂν τοῖς *Busb.* οἳ καὶ ὅπως ἂν *Hen. Voss.* & *Vat.*

l Οὐκ ὄντων] Οὐκ ἴσαν *Vat.* & *Hen. à p. m.*

m Ἂν ἀπέσχον.] *L. B.* ἀν ἀπέχοντο.

n Ἐπερρώσθησεν] *Gen.* ἐπερρωσθησαν.

o Ἀπολωμένα] Forte ὀπολωλότα.

p Καὶ τοσαύτῃ δυσχερείᾳ] Ita ex conjectura lego. antea erat καὶ τοσαύτῃ δυσχερείᾳ σωσεσόμενον. Si quis σωσεχόμενον malit, per me licet.

q Παύονται] Παύσεται *Busb.* ἐγκειμένου, μαθήσεως *Busb.* & *Hen.*

r Γαΐου,] Γαΐου insertum dedi, fretus auctoritate *Cod. Bait.* & *Epiphanii.*

s Εὐνοίας,] Συμπαθείας *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

t Τὸ κράτος] *L. B.* τὸ κράτος ἢ ὑπὸ.

v Οἱ μὲν Γερμανοὶ] Voculas οἱ μὲν non agnoscunt *Hen. Vat.* & *Voss.*

x Εἰ καὶ μόλις,] Illa εἰ καὶ μόλις addidi è *Cod. Voss.* seu *Lugd. Bat.* mox ἀλλ' εἰ καλῶν ἐπαύσαντο mendose in *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

y Περὶ Μινουκιανῷ] Ita lego. περὶ Μινουκιανῶν in *Editis* & *Mss.*

z Μετὴλθε, —— αὐτῷ] Μήτε εἰ πρ. in *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

a Μεθῆκε, —— τῇ] Antea, μεθίησι π. μ. ἄ. συγκλητικῶν δ.

b Συμμαρτυρῶν.] Ita in *Editis Aliisque.* μαρτυρῶν *Busb.* & *Gall.*

c Εἰς ὀλίγον μὲν ἐλθεῖν] Εἰς ὀδὸν μὲν ἐλθεῖν legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *tyrannidem dicens ad nihilum fuisse productum, eo quod injuriarum voluptate fuerit elevata.* Fuit cum legerem, εἰς ὀλιγωρίαν μὲν ἐλθεῖν, aut εἰς ὀλίγον μὲν ἀνθεῖν, aut θαλλεῖν.

"ναπλέων καὶ [d] σωπηθέντων τὴν ὄπίσθεν
"λον αὐτῷ γιγόμενον, καὶ διδάξαντα, οἷς [e] ὑφέλιζεν
"ἀφόρητ@ τὴν ἀφανίζων τ@ νόμ@ τὴν πρόνοιαν, πολέ-
"μῳ πρὸς αὐτὸν χρῆσθαι τὰς φιλτάτας, καὶ νῦν λόγῳ
"μὲν εἶναι τούτους οἱ ἀνηρήκασι Γάϊον, ἔργῳ δ' αὐτὸν
"ὑφ' ἑαυτῶν κεῖσθαι διολωλότα.

κ'. Ἤδη δ' ἐκ τ@ θεάτρου [f] ἐξανίστατο τ@ [g] θάκων, καὶ [h] τὰ ἔσχατα πάνυ πικρᾶς ἐφύοντο [i] τῶν εἴσω. αἰτία δ' ἦν τ@ τοῦτο μάλιστα [k] διαφθειρομένοις τῶν θεωρῶν [l] Ἀλκυών ὁ ἰατρὸς, συναρπασθεὶς ὡς ἐπὶ θεραπείᾳ τινῶν τραυματιῶν, ἐκπέμψας δ' τοὺς σωνόντως, λόγῳ μὲν ὡς καὶ μεταλαμβανομένους ὁπόσα εἰς τὴν ἴασιν τοῖς τραύμασιν προσφορᾶ, τὸ δ' ἀληθὲς, ὡς [m] ἀπέστησε κινδύνου τ@ καταληφθ@. ἐν τούτῳ δ' βαλῆς τε γίνεται σωσθ@, καὶ ὁ δῆμ@, ὅπερ ἐκ εἰώθασιν ἐκκλησιάζειν ἐπὶ τ@ ἀγορᾶς καταστάς, [n] ἐν ζητήσει τῶν σφαγέων τῶν Γαΐου ἦσαν· ὁ μὲν δῆμ@, καὶ πάνυ [o] ἐκτόμως, δοκεῖν δ' ἐκ ἠβούλη. [p] καὶ μὴν ὁ [q] Ἀσιατικὸς Οὐαλέριος ἰσατικὸς ἀνὴρ, ἔστ@ [r] ἐπὶ τῶν δήμων καταστὰς θορυβούντων, [s] καὶ ἐν δεινῷ πεμένων τὸ ἔπι λανθάνον τῶν τ' αὐτοκρατόρα ἀπεκτακότων, ἐπεὶ προθύμως πάντες αὐτὸν ἤροντο, τίς ὁ πρᾶξας τυγχάνοι, [t] εἴθε γὰρ ἔγωγε, φησί. [v] καὶ πρᾶθεσαν δ' [x] οἱ ὕπατοι Δίφραμμα, Γαΐου μὲν κατηγορίας ποιήμενοι, κελεύοντες [y] δ' τῷ [z] τότε δήμῳ ἐκ τοὺς στρατιώτας, ἐπὶ τὰ αὐτῶν ἀπιέναι· τῷ μὲν δήμῳ, πολλὴν ἀνέσεως ἐπαγγελλόμενοι ἐλπίδα, τῷ στρατιωτικῷ δ' τιμῶν, εἰ ἐν κόσμῳ μείναιεν τῷ εἰωθότι, μηδὲν ὑφέλιζειν ἐξαγόμενοι. δέ@ γὰρ μὴ ἐξαγελασάντων ἀπολοῖτο τὸ κακὸν ἡ πόλις, καθ' ἁρπαγὰς αὐτῶν ἐκ οὐλήσεις τῶν ἱερῶν [a] τρεπομένων. ἐφθάκει δ' ἤδη τῶν βαλβίδων τὸ πᾶν πλῆθος [b] συνειλεγμένον, καὶ μάλιστα [c] οἱ τὸ Γαΐου [d] σωθέντες τ' φόνου, θεάτρου τε ἤδη χρώμενοι [e] καὶ ἐν [f] φρονήματι μεγάλῳ ὄντες ὡς εἰς αὐτὸς ἀνακειμένων [g] ἤδη τῶν πραγμάτων.

"contigit, qui ante seditionem ortam conflatam-
"que conspirationem ipse sibimet factus est insi-
"diator, atque non ferendis injuriis legumque con-
"temptu in causa erat aliis quod ex amicissimis
"hostes evaserint, & nunc quidem eos haberi Ca-
"ji interfectores, re autem vera ipsum à semet per-
"emptum jacere.

20. Tum vero etiam è sedibus in theatro surrectum est, quique intus erant in acerbos inciderunt tumultus: utpote quod sese foras proripere certatim festinarent. In causa autem erat Alcyon medicus, correptus *à nonnullis* quasi ut quosdam vulneratos curaret, dimittensque qui cum eo erant, specie quidem ut ea peterent afferrentque quibus opus esset ad medicinam fauciis adhibendam, re autem vera ut ab imminente periculo *longius* abessent. At interea Senatus in curiam convenit, populusque in foro, ubi comitia haberi solebant, congregatur, & interfectores Cæsaris perquirere cœperunt; populus quidem acriter, Senatus vero tantum in speciem. Aderat autem & Valerius Asiaticus, vir consularis. is progressus in medium tumultuantium, & indignantium quod laterent qui imperatorem interfecerant, cum multi eum cupide interrogarent, quinam esset qui facinus patraverat, utinam ego, exclamat. Quin & consules edictum proposuerunt, Cajum *graviter* accusantes, populumque qui aderat militesque domum se recipere jubentes; dum populo quidem spem magnam remissionis *onerum* facerent, militibus vero præmiorum, si consuetum servarent ordinem, ab omni maleficio abstinentes. nam metus erat, ne, illis exasperatis, clade aliqua urbs multaretur, si ad rapinas *faciendas* & templa spolianda se verterent. Jam enim convenerat omnis Senatorum multitudo, maximeque ii qui cædi erant conscii, magna cum audacia animique elatione, quasi jam penes ipsos esset rerum summa.

Alcyon medicus.

Inquisitio de Cajo cæde.

Valerii Asiatici vox libera & honesta.

d Σωτεθέντων] *L. B.* συνθέντων.
e Ὑφέλιζεν ἀθρόους;] Ita *Voss.* ὑφείσαν in *cæteris.*
f Ἐξανίστατο τ@ θάκων,] Ἐξανίστατο τ@ φυλάκων, καὶ τὰ ἔσχατα πάνυ πικρᾶς ἐφύοντο in *Editis Aliisque.* ἐξανίστατο τ@ φυλάκων, καὶ ἀρχαὶ πάνυ πικρᾶς ἐφύοντο τ@ πάνυ εἴσω *Vat* & *Hen. à pr. m.* & simili fere modo legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *jam ergo surgebant de theatro custodiæ, quæ principio pernitiosæ fuerant; quando omnes abscedere festinabant.* Quæ cum parum sibi constent, ignoscat lector quod rescripserim, ἐξανίστατο τ@ θάκων.
g Θάκων,] *L B.* φυλακῶν.
h Τὰ ἔσχατα] *L. B.* ἀρχαὶ & in *Marg.* αἱ κατ' ἔσχατα.
i Τῶν εἴσω.] *L. B.* ὑπανίστως.
k Διαφθειρομένοις] *L. B.* διαφθειρομένη.
l Ἀλκυών ὁ ἰατρὸς,] Ita *Voss.* & *Epiphan.* Ἀρκυών in *cæteris.*
m Ἀπέστησε] *L. B.* πέπαυκε.
n Ἐν ζητήσει τ@ σφαγέων τ@ Γαΐου ἦσαν·] Ἐπὶ ζητήσει *Busb.*
o Ἐκθύμως,] Ita in *plerisque libris.* εὐθύμως in *Edit. Gen.*
p Καὶ μὴν ——— ἀνὴρ] Hæc ὃ κ' Ἀσ. *Busb.*
q Ἀσιατικὸς Οὐαλέριος ἰσατικὸς ἀνὴρ,] Conf. supr. §. 14. SPANH.
r Ἐπὶ τ@ δήμων καταστὰς] Ita *Busb* ἐπὶ τ@ δῆμον in *Editis Aliisque.* quæ lectio mox postularet θορυβοῦντα.
s Καὶ ——— ἀπεκτακότων,] Ita *Busb.* καὶ δεινὸν τιθεμένων τὸ ἐπιλανθάνειν τ@ αὐτοκράτορα ἀποκτεινόντων, vel τ@ ἀποκτεινόντων. Quod bene ferri potest, ἀποκτεινόντων mutato in ἀποκτεινάντας, vel τοὺς ἀποκτείναντας, prout conjecerat Cl. *Lovathius.* δεινὸν τιθεμένων τὸ ἐπιλανθάνειν τ@ αὐτοκράτορα ἀποκτεινόντων *Vat.* & *Hen.* καὶ δ. τ. τὸ ἔτι λανθανόντων τ@ τ' αὐτ. ἀπεκτονότων *Lugd. Bat.*
t Εἴθε γὰρ ἔγωγε] Εἴθε ἐγὼ αὐτοῖς ἀπεκτάνειν *Dio* in fine l. LIX. p. 663. SPANH.
v Καὶ πρᾶθεσαν] Illud καὶ abest *Busb.* & *Voss.*
x Οἱ ὕπατοι] Consules Sentius Saturninus & Pomponius Secundus ἄλλοι lib. 2. c. XI. §. 1. SPANH.
y Δὲ] Τε *L. B.*
z Τότε δήμῳ καὶ τοῖς στρατιώτας,] Τότε non agnoscunt *Busb.* & *Voss.*
a Τρεπομένων.] Τραπομένων solus *Busb.*
b Συνειλεγμένον,] Ita *Busb.* & *Vat.* συνειλεγμένοι in *cæteris.*
c Οἱ δ'] Εἰς δ' *L. B.* seu *Voss.*
d Σωθέντες τ' φόνου,] Perperam συνειλθόντες *Voss. Vat.* & *Hen. à pr. m.*
e Καὶ ἐν] Κἀν in plerisque *MSS.*
f Φρονήματι μεγάλῳ ὄντες] Ita in *Editis*, *Busb.* & *Voss.* καταφρονήματι *Vat.* (certe & *Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Epiphan.*
g Ἤδη τ@ πραγμάτων.] Sic *Busb.* δὴ in *cæteris.*
h Δὲ ὄντων τ@ πραγμάτων,] Ita *Busb.* δὴ in *reliquis.*
i Αὐτῶν ἀλλήλοις,] Ita cum *Cod. Busb.* αὐτοῖς in *Editis Aliisque.*
k Ὃν ἐγκρατῆ] Ἐν κράτει *Busb.* & *Voss.*
l Γενέσθαι τὴν ἀρχὴν,] Sic *Busb.* κτήσασθαι vel κτήσεσθαι in *cæteris.*
m Τῶν ——— ἡγεμονίαν,] Τῶν κ' ἕνα χήσαι *Vat. Voss.* & *Busb.* unde *Coccejus* τ@ καθ' ἕνα χήσοι.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς οἱ βαλβῖται δημοκρατίας ἔκριναν, οἱ δὲ στρατιῶται μοναρχίας. περὶ σφαγῆς Γαΐου γυναικὸς καὶ θυγατρ@· οἷός τε ἦν Γάϊ@ τὰ ἤθη.

CAP. II.

Quomodo Senatores pro popolari republica contendebant, milites vero pro regio imperio. De cæde uxoris filiæque Caji, & de Caji ingenio & moribus.

Ἐν τούτῳ [h] δ' ὄντων τῶν πραγμάτων, αἰφνίδιον ἀπαίρεται Κλαύδιος ἐκ τ@ οἰκίας. οἱ γὰρ στρατιῶται, συνόδ@ γιγομένης [i] αὐτῶν ἀλλήλοις, καὶ αὐτοῖς λόγον δόντες περὶ τοῖς παροῦσι, ἑώρων δημοκρατίαν ἀδυνάτου τε [k] ὂν ἐγκρατῆ τοσῶνδε ἄν ποτε γενέσθαι πραγμάτων, ἐχομένου τε οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ τῷ αὐτῶν [l] γενήσεσθαι τῷ δήμῳ, εἴτε τις [m] τῶν ἐν δήμῳ καταστήσοι τὴν ἡγεμονίαν, εἰς πάντα

DUM ita se res haberent, repente Claudius è domo extrahitur. Milites enim eòdem congressi, cum ultro citroque de rebus gerendis sermonem habuissent, fieri non posse comperiebant, ut populus sufficeret tot tantisque negotiis sustinendis, nec è re sua fore ut penes ipsum esset imperium: & si quis eorum, ad quos redierat rerum summa, factus esset imperator, sibi id magnum in ma-

Claudius è domo extractus.

Milites pro Claudio stant.

malum cedere, ut qui nihil opis & auxilii eò contulerant. optimum itaque esse, cum nondum de rebus aliquid decerneretur, principem eligere Claudium, & defuncti patruum, & nemini eorum, qui in Senatum convenerant, dignitate non præferendum, sive natalium claritatis, sive institutionis *suæ* ratio haberetur; quique factus imperator eos pro meritis honore afficeret & muneribus prosequeretur. Statim ac ista in animum induxerant, ea perfecerunt. quippe Claudius quidem à militibus *paulo post* fuerat abreptus. At Cn. Sentius Saturninus, quamvis istud de Claudio fama acceperat, quódque imperium quasi invitus quidem sibi vindicarit, re autem vera sponte & voluntate sua, in Senatorum tamen consessu surrexit, nihilque attonitus hortationem, viris ingenuis & fortibus accommodatam, adhibet hujusmodi verbis.

Cn. Sentii Saturnini oratio contra Tyrannidem.

2. "Etsi pro incredibili *habeatur*, Quirites, ut-"pote quòd præter omnium spem nobis offertur "post tam longum temporis spatium, tenemus "tamen libertatem, incertam quidem quamdiu "duratura sit, & in deorum, quorum munus est, "potestate sitam; sed quæ satis in se habet ad nos "exhilarandum, &, si de ea decideremus, nonni-"hil *tamen* ad felicitatem conferet. nam & una "hora viris bonis & honestis sufficit, si cum men-"te integra acta sit in patria libera, & legibus, "quibus olim floruit, administrata. De priore li-"bertate, utpote ante me natum amissa, nihil me-"morabo: præsentis autem insatiabili cupiditate "flagrans, illos beatissimos existimabo quibus con-"tigit in ista gigni & institui, proximumque post "Deos *immortales* honorem illis habendum, qui fe-"cerunt, ut, sero licet & hac demum ætate, illam "gustaremus: atque utinam in perpetuum salva "mancat & incolumis. Nobis autem, juvenibus "æque ac senibus vel hæc dies sufficiat. seniori-"bus ævum habebitur, si bonorum libertatis par-"ticipes facti decesserint: junioribus vero docu-"mento erit virtutis, quæ viris istis in emolumen-"tum cessit, à quibus prognati sumus. Nunc ita-"que & nobis in præsens nihil prius esse debet & an-"tiquius quam cum virtute vivere, quæ sola ho-"minibus libertatem parit conservatque. Ex iis "enim quæ olim facta erant auditione accepi, "quibusque ipse interfui satis intellexi, quantum "malorum in civitates invehant tyrannides, omni "virtuti obstando, & magnanimis libertatem aufe-"rendo, hominesque ad adulationem & metum "instituendo, dum res non ex sapienti legum cau-"tione, sed suo ex arbitrio administrant. Ex quo

λυπηρὸν αὐτοῖς εἶναι μὴ ἐ συμφερόντως τ δρχῆς καταξιῶ. καλῶς οὖν ἔχειν, [n] ἀκρίτων ἔτι ὄντων τ πραγμάτων, ἡγεμόνα αἱρεῖσθ Κλαύδιον, [o] πάτρωά τε ὄντα & πθρεῖν τ@, κ τ εἰς τὴν βυλὴν συλλεγομένων ἀδενὸς ἧττ@ [p] οὐκ [q] ἀξιολογώτερον, πολογόνων τε ἀρετῇ, [r] κ τ κ τὴν παιδείαν μεμελετηκότα, [s] κ σαφεστάτα αὐτοκράτορα τιμήσειν τε τὰ εἰκότα, καὶ [t] ἀμείψεσθ δωρεᾶς. ταῦτα διανοοῦντά τε, κ ἔπραξαν ἐκ & θαρσαλέα. ἦρπασε μὲν δὴ Κλαύδι@ ὑπὸ & στρατιωτικῶν. [v] Γναῖ@ γ Σέντι@ Σατορνῖν@, [x] καί τι πεπυσμέν@ τὴν Κλαυδίου ἁρπαγὴν, κ ὡς ὑπαιθριάζοιτ τ [y] ἀρχῆς ἄκων μὲν δοκεῖν, τὸ γ ἀληθὲς κ βυλήσει τῇ αὐτοῦ, καταστὰς ὅμ τ συγκλήτου, κ μηδὲν κατασταλαγεῖς, [z] ἐλθέρους τε καὶ γνησίοις ἀνδράσι πρεπόντως ποιεῖσθ θαίνεσιν, τάδε λέγων.

β'. "Εἰ καὶ ἄπιστον, ὦ [a] ἄνδρες Ρωμαῖοι, διὰ τὸ "χρόνῳ πολλῷ ἧκιστ ἀνέλπιστον ὅσον ἡμῖν, ἀλλ' οὖν "ἔχομεν & ἐλθέρᾳ τὴν ἀξίωσιν, ἄδηλον μὲν ἐφ' ὁπό-"σον [b] θαρσύνουσα, καὶ γνώμη θεῶν, οἳ ἐκάλεσαν "αὐτὴν, κειμένην, [c] εὐφραίνδ γ ἀρκοῦσα, καὶ εἴ-"περ ἀφαιρεθείημεν αὐτῆς, εὐδαιμονία σωάγουσα. "ἱκανὴ γὰρ καὶ μία ὥρα [d] τοῖς ἀρετῆς αἰσθανομένοις, "[e] κ μετ' αὐτοτελοῦς τ διανοίας ἐν αὐτοπόλῳ τῇ πατρί-"δι, κ μὴ νόμων οἷς ποτε ἤνθησε [f] διαστρωμένῃ, βιω-"θεῖσα. ἐμοὶ γ τ μὲν πρότερον ἐλθερίας ἀμνημονεῖν "ἐστι, διὰ τὸ κατόπιν αὐτῆς γεγονέναι· τ γ νῦν ἀπολή-"σως [g] πιμπλημένῳ [h] μακαρίσεώς τε ἡγεῖθ τὸς ἐγκυ-"νηθέντας & [i] ἐντραφέντας αὐτῇ, κ τ θεῶν [k] ἥδιον [l] μει-"ον@ ἀξίως τιμῆς τόσδε τὸς ἄνδρας, οἳ ὀφε γοῦν κἂν "τότῳ τ ἡλικίας ἡμᾶς [m] ἔγδυσαν αὐτῆς· καὶ εἰ μὲν "εἰς πᾶν & αἰῶν@ τὸ ὑπὸν πρᾶγμέναι τὴν ἄδειαν αὐ-"τῆς. ἀρκέσαι δ' ἂν ἡμῖν [n] κ ἥδε ἡ ἡμέρα τοῖς τε "νεωτέροις ἡμῶν, κ ὅσοι "γεγηράκαμεν. αἰῶν [o] ὑπεί-"ληπται τοῖς πρεσβυτέροις, [p] ἐὰν τ ἀγαθῶν αὐτῆς ἐν "ὁμιλίᾳ γενόντες [q] μεταδῶσιν· τοῖς γ νεωτέροις παιδεύ-"μα ἀρετῆς [r] κατασκευάσης ἀγαθὸν ἀνδράσι τοῖσδε ἀφ' "ὧν γεγόναμεν. νῦν γ [s] δὴ & ἡμῖν, διὰ τὴν ἄρτι ὥραν, "ἥδιον πρεσβυτέραν εἶναι & ζῆν μὴ ἀρετῆς, ἢ μόνη σκ-"φρονιζομένῳ τῷ ἀνθρωπείῳ τὸ [t] ἐλεύθερον. ἐγὼ γὰρ πάν-"λαια οἶδα ἀκοῇ διαλαβών, οἷς γ ὄψ[ι] [v] ὁμιλήσας "ἠθόμην, [x] οἵων κακῶν πὰς πολιτείας [y] ἀναπιμπλα-"σιν αἱ τυραννίδες, κωλύουσαι μὲν πᾶσαν ἀρετὴν, κ & "μεγαλόφρον@ ἀφαιρούμεναι τὸ ἐλεύθερον, κλακείας γ "κ φόβῳ διδάσκαλοι καθιζάμεναι, διὰ τὸ μὴ ὅπλ' ἐ-"φία τ νόμων, ἀλλ' ὅπλ τῇ [z] ὁρμῇ τῶν ἐφεστηκότων "[a] κα-

n Ακρίτων ἔτι ὄντων τ πραγμάτων,] Nondum perfectis rebus *Rufin.* SPANH.

o Πάτρωά τε ὄντα] Πατρῶόν τε in *libris.*

p Οὐκ] *L. B.* ὢν. *Cocc.* ὢν οὐκ.

q Αξιολογώτερον,] Αξιολογώτατον *Busb.* omissis ἀδενὸς ἧττ@ οὐκ.

r Καὶ τ κ τὴν παιδείαν] Καὶ κατ' αὐτὸν τὴν π. *Vat.* & *Voss.*

s Καὶ σαφεστάτα αὐτοκράτορα] Καταστάντα γὰρ αὐτοκρ. *Busb.*

t Αμείψεσθ δωρεᾶς.] Αμείψασθ *Busb.* & *Hen.*

v Γναῖ@ γ Σέντι@ Σατορνῖν@,] Sic lego. Γνί@ γ Σέντι@ Σατορνῖν@ in *Editis* omnibus. νέ@ ἔτι ὢν Σέσι@ *Gall.* νέ@ γ Σέντιος *Vat.* νέος γ ἔτι ὢν Σατ. *Busb.* HUDS. Cn. Sentius Saturninus; Alterius Aponii Saturnini mentio apud *Sueton.* in *Cajo c.* XXXVIII. SPANH.

x Καί τι πεπυσμέν@] Abest a *Lugd. Bat.*

y Αρχῆς ἄκων] Ita *Busb.* ἀρετῆς in *cæteris.* nullo plane sensu.

z Ελεύθέροις τε κ γνησίοις ἀνδράσι] Eo modo *Busb.* & *Vat.* ἐλεύθέροις κ γνησίοις in *reliquis.*

a Ανδρες Ρωμαῖοι,] Illud ἄνδρες è *Cod. Busb.*

b Παρατείνουσα,] Τείνουσα *Voss.* τείνουσαν *Lugd. Bat.*

c Εὐφραίνει —— σωάγουσα.] Ita lego & distinguo, præsertim quod ἀφαιρεθείημεν habeat *Hen.* (*Lugd. Bat.*) ἀφραίνειν γ ἀρκοῦσαν κ εἴπερ ἀφαιρεθείη μὲ αὐτῆς εὐδαιμονία σωάγουσαν in *Editis Aliisque.*

d Τοῖς ἀρετῆς αἰσθανομένοις,] Sic *Voss.* τ in *reliquis*: & mox αἰσθανομένης *Gall.*

e Καὶ μετ' αὐτοτελοῦς] Καὶ μὴ ταῦτα τέλους *Voss. Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*

f Διαστρωμένῃ, βιωθεῖσα.] Ita distinguo. prius erat, διαστρωμένη βιωθεῖσα.

g Πιμπλημένῳ] Πιμπλαμένου in *Editis.* πιπλαμένου *Hen.* à *pr. m.* πιπλαμένῳ *Lugd. Bat.* πιμπλαμένῳ *Vat.* quod in textum recepi.

h Μακαρίσεως τε ἡγεῖθ] Ita cum *Cod. Voss.* (seu *Lugd. Bat.*) μακαρισῶς τὸ αἰδεῖθ in *Editis Aliisque.*

i Εντραφέντας αὐτῇ,] Εγγραφέντας αὐτῇ *Voss.* & *Hen.* à *pr. m.*

k Οὐδὲν] *L. B.* ἧττ.

l Μείον@ ἀξίως] Μειόνως *Hen.*

m Εγδυσαν αὐτῆς·] Γδύσαντες *Vat. Voss.* & *Hen.* à *pr. m.*

n Καὶ ἥδε ἡ ἡμέρα] Ex *L. B.* ἡ illud in medio additur. HAV.

o Υπείληπτ γ τοῖς πρεσβυτέροις,] Præteritum perfectum pro præsenti. de quo *H. Steph.* in *Append. ad Scr. al. de Dial. Attr.* p. 142.

p Ἐὰν τ ἀγαθῶν αὐτῆς] Ita ex conjectura. δέοντων ἀγ. ἀ. ὧν ἡμ. γεγονότες μεταδῶσιν in *Editis* & *MSS.*

q Μεταδῶσιν·] Μίγα τε ὠ τοῖς γ *Hen.* à *pr. m.* μιζῶσιν μίγα τε ὦ τοῖσδε *Vat.*

r Κατασκευάσης ἀγαθὸν ἀνδράσι] Ita, vel καθιστάσης, legendum censui. κατασκόσιως ἀγαθὸν in *libris* omnibus.

s Δὴ κ ἡμῖν,] Ηδη *Voss.*

t Ελεύθερον.] In *Marg. L. B.* ἀδίσιμον.

v Ομιλήσας ἠθόμην,] Forsan ὠμίλησα.

x Οἵων κακῶν] Ita ex *MSS.* οἷον in *Editis.*

y Ανακιμπλασιν] *L. B.* ἀναπιπλᾶσιν.

z Ορμῇ τ ἐφεστηκότων] Sic lego, sola fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *eo quod principum voluntati cuncta subjacuissent.*

"enim Julius Cæsar in animum induxit populi "potestatem tollere, legumque ratione insuper ha- "bita & violata, rempublicam perturbavit, jure "superior factus, suisque cupiditatibus serviens; "nihil quicquam malorum est quo non attrita fue- "rit civitas, omnibus certatim id agentibus, qui "ei in imperium successerunt, ut patriam consue- "tudinem abolerent, & urbem, quoad ejus fieri "potuit, fortibus & generosis civibus exhaurirent; "quod existimarent hoc ad suam facere securita- "tem, si cum hominibus versarentur vitiosis & "flagitiosis, & eorum, qui virtute præstantissimi "haberentur, non solum spiritus deprimerent, sed "& in universum eos exitio addicerent. Quorum "omnium, etsi multi fuerint numero & intoleran- "dam ostenderint morositatem in imperio exer- "cendo, unus Cajus, hodie vita defunctus, plura "quam cæteri omnes atrocia facinora edidit, non "in cives solum suos, sed etiam in cognatos pariter "& amicos indomitam laxando iracundiam, omni- "bus sine discrimine graviora etiam mala inferens, "ut injustas pœnas exigeret, iræ immanitate effe- "ratus in deos similiter ac homines. Tyrannis "enim non satis est voluptatem sibi acquirere, "etiam cum injuriis conjunctam, neque fortunas "*aliorum* vexare & uxores, sed id præcipue in lu- "cris ponunt, inimicorum totas *è vivorum numero* "exturbare familias. Omnes enim liberi pro ini- "micis habentur à tyrannis: quorum benevolentiam "ne ii quidem sibi conciliare possunt, qui patien- "ter accipiunt quicquid perpessi sunt. Etenim "consci sibi quam multis malis nonnullos opple- "verint, utque illi magni animi despicientia & con- "temptione fortunam *adversam* ferunt, ipsi, ut "quos sua latere nequeant maleficia, ita demum "securitatem suspicione vacuam sibi pollicentur, "si illos possint omnino tollere. Itaque ejusmodi "malis levati, nullique potestati nisi quæ vestra "est obnoxii, quod genus administrationis reip. "quam maxime valet & ad præsentem concordi- "am, & ad futuram incolumitatem, & ad propri- "am civitati bene constitutæ gloriam, debetis sin- "guli providere quod in commune conferat; aut "è contra etiam, si cui displiceant quæ ante con- "sulta erant & provisa, sententiam proferre, id- "que sine omni periculo; quod ejusmodi dominus "*vobis* non præsit, cui impune licebit civitatem "lædere, eosque qui *libere* sententiam dixerint ar- "bitratu suo è medio tollere. Atque nuper tyran- "nidi nihil majus dedit incrementum, quam isto- "rum segnicies, qui contra voluntatem imperan- "tium ne hiscere quidem ausi sunt. quietis enim "dulcedine deliniti, & mancipiorum more vivere "assueti, quotquot *è nobis* longius disjunctorum "ca-

"[a] καταλείπειν τὰ πράγματα. [b] ἀφ' ἧς γὰρ Ἰούλιος Καί- "σαρ Φρονήσας ἐπὶ καταλύσει τῆς δημοκρατίας, καὶ ἄμφι- "βιασάμενος τὸν κόσμον τῶν νόμων τὴν πολιτείαν [c] διετά- "ραξε, [d] κρείσσων μὲν τῶν δικαίων γιγόμενος, ἥσσων δὲ "τῶν [e] κατιδίαν ἡδονὴν αὐτῷ κομιζόμενος, [f] οὐκ ἔστιν ὅ, τι "τῶν κακῶν ἐ [g] διέτριψε τὴν πόλιν, φιλοτιμηθέντων τοὺς "ἀλλήλων ἀπάντων οἱ [h] ἐκείνῳ ἄμφοδοι τῆς δεχῆς κα- "τίσχυσαν, ἐπ' ἀφανισμῷ τοῦ πατρίου, καὶ ὡς ἂν μά- "λιστα τῶν πολιτῶν ἐρημίαν τοῦ γένους [i] καταλείποιεν, "ἅμα τὸ οἴεσθαι τοὺς ἀσφαλείας εἶναι τῶν αὐτῶν τὸ κα- "κόηλοις ἀνδράσιν ὁμιλεῖν, καὶ τῆς ἀρετῆς τοὺς ὑπερέχειν πεπι- "στευμένους ἐ μόνον ὑφαιρεῖν τι τῆς αὐχήματος, ἀλλ' "εἰς τὸ πᾶν [k] ἐπιψηφίζειν [l] αὐτῶν τοῖς [m] ὀλέθροις. "ὧν ἁπάντων, ἀριθμῷ τε πολλῶν ὄντων καὶ βαρύτητα "[n] ἀνύποιστον ἐπιδειξαμένων καθ' ἃ ἕκας ἦρξεν, εἷς "ὢν ὁ Γάϊος ὁ σήμερον τεθνεὼς, [o] πλέω τε πάντων ἐδ- "νὰ [p] ἀπέδειξεν, ἐ μόνον εἰς τοὺς συμπολίτας, ἀλλὰ "καὶ εἰς τοὺς συζυγεῖς καὶ φίλους ἀπαράδοτον τὴν [q] ὀρ- "γὴν [r] ἐπαφιεὶς, ὁμοίως τοῖς ἄπασι καὶ μείζω κακὰ "ἐντιβόμενος ἀδίκως τὴν τιμωρίαν εἰσπράσσεσθαι, "ὀργὴν ὁμοίως εἴς τε ἀνθρώπους ἐξαγερώσας καὶ θεούς. "τυραννίδι γὰρ οὐ [s] κερδαίνεσθαι τὸ ἡδὺ οὐδὲ μεθ' ὕβρεως "[t] ἀποχρῆται, οὐκ εἰς τὰ χρήματα λελυπῆσθαι καὶ "γαμετὰς, ἀλλὰ τὸ πᾶν κέρδος ἐκ [u] πανοικεσίας "διοχλεμένων τῶν ἐχθρῶν. ἐχθρὸν γὰρ τυραννίδι πᾶν τὸ "ἐλεύθερον· εἰς εὔνοιάν τε ἐκκαλεῖσθαι αὐτῇ, καὶ "τοῖς ἐν ὀλίγῳ πεφεμένοις ὅπως πεπόηται, οὐκ ἔστιν. "ἐξεπισκέμενοι γὰρ ὧν ἀναπλήσαι κακῶν ἔστιν οὓς, "κακεῖνοι μεγαλοφρόνως καταφρονήμασι χρῶνται τοῖς "τῇ τύχῃ, αὐτοὶ λανθάνειν αὐτοὺς ὧν πράξειαν "μὴ δυνάμενοι, μόνως πιστεύσι κτήσασθαι τοῦ [x] ὑ- "πόπτα τὸ ἀδεὲς, εἰ παντελῶς [y] αἱρεῖσθαι δυνηθεῖεν "αὐτούς. τοιούτων δὴ κακῶν ἀπογεγονότες, καὶ ἰσο- "πλεῖς ἀλλήλοις καταστάντες, αἴπερ πολιτειῶν ἐχεγ- "γυώταται πρός τε τὸ παρὸν εὔνοιαι, καὶ τὸ αὖθις "ἀνεπιβούλευτον, [z] καὶ πρὸς δόξαν οἰκείαν τῷ ὀρ- "θρμένῳ τῆς πόλεως, [a] δικαιοί τε ἐστὲ προνοῆσαι ἰδίᾳ "τὸ εἰς κοινὸν αὐτῇ τὴν ὠφέλειαν ἁπαντᾶν, [b] ἢ καὶ "ἀνταποφήναθαι γνώμην, οἷς μὴ ἀρέσκοιτο τὰ [c] προ- "εισηγμένα, οὐδαμῶς εἰς κίνδυνον [d] φέρεσθαι, διὰ "τὸ μὴ δεσπότην εἶναι τὸν [e] ἐφεστηκότα, [f] ᾧ ἀνεύθυνον "τι βλάπτοντι τὴν πόλιν, καὶ αὐτοκράτορι μεταστή- "σαθαι τοὺς εἰρηκότας. καὶ τέτροφε τὴν τυραννίδα "οὐδὲν νεώτερον, πλὴν ἥπερ ἀργία καὶ τὸ πρὸς οὐδὲν τῶν "ἐκείνῃ θελομένων ἀντιλογίᾳ χρώμενον. τῆς γὰρ εἰρήνης "ἧς τερπνοῦ ἡσσώμενοι, καὶ μεμαθηκότες ἀνδραπόδων δὲ "τρόπῳ ζῆν, ὅσοι τε τῶν πόρρωθεν [g] ἐπαίομεν συμφο-

a Καταλείπειν τὰ πράγματα.] Καταλιπεῖν *Gall.* & *Voss.*

b Ἀφ' ἧς] Ἀφ' ἧπερ *Busb.* & mox βιασάμενος, pro ἀμφιασάμενος. & ἐκκλησίαν pro πολιτείαν.

c Διεταράξε,] Συνεταράξε *Voss.* ἐ συνεταράξε *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*

d Κρείσσων μὲ] Sic *MSS.* quo modo legendum esse monuit *Cotelerius* ad *Mon. Eccl. Gr.* vol. 2. p. 610. antea erat κρείσσον.

e Κατιδίαν] Κατ' ἰδίαν frequentibus occurrit. HUDS. Κατ' ἰδ. SPANH.

f Οὐκ ἔστιν] Οὐκ ἔστιν ὅπως ὅτι *Busb. Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*

g Διέτριψε] *L. B.* διέτρεψε.

h Ἐκείνῳ ἄμφοδοι] Ἐκεινῳ & ἐκείνων in *MSS.*

i Καταλείποιεν,] Καταλίποιεν *Vat.*

k Ἐπιψηφίζειν αὐτῶν] Ἐπιφημίζειν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à *pr. m.*

l Αὐτῶν] *L. B.* αὐτῷ.

m Ὀλέθροις.] Ita cum *Cod. Busb.* antea erat, ὀλέθροις τ' ἀπάντων, ἀριθμῷ, & mox εἷς ὢν ὁ Γάϊος.

n Ἀνύποιστον] *Gen.* ἀνύπιστον· Vel ἀνύποιστον *Hesych.* ἀνύποιστον, ἀφόρητον, ἀνυποδόητον· SPANH.

o Πλέω τε πάντων] Πλεῖω *Busb.*

p Ἀπέδειξεν,] Ita *Busb.* ἐπιδεῖξαι *Voss.* ἀπέδειξαι *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* ἀπέδειξας in *Editis.*

q Ὀργὴν] *L. B.* ὠργικότων.

r Ἐπαφιεὶς,] Sic lego, levicula cum mutatione, pro ἐπαφεῖς, quod ἀφιεὶς habeat *Busb.*

s Κερδαίνεσθαι τὸ ἡδὺ] Iterum ex conjectura. in *libris*, κερδαίνειν.

t Ἀποχρῆται,] Forsan ἀπέχρη, καὶ οὐκ εἰς τὰ χρ.

u Πανοικεσίαν] Πανοικησίαν Thucyd. l. II. p. 111. B. supr. lib. 9. c. 8. §. 3. πανοικὶ κολασθέντες ἔπαθον· alias. lib. 7. c. 7. §. 1. πανοικεσίᾳ· & c. 8. §. 7. SPANH.

x Ὑπόπτα τὸ ἀδεὲς,] Ἀπόπτα *Voss.*

y Αἱρεῖσθαι] In *Marg. L. B.* ἀρέσθαι.

z Καὶ πρὸς] *L. B.* καὶ τὸ.

a Δικαιοί τε ἐστὲ προνοῆσαι] Ita lego ex conjectura; δικαιοί τε προνοήσαι, ἅμα τὸ εἰς κοινὸν αὐτῇ τὴν ὠφέλειαν ἁπαντᾶν in *Editis* & *MSS.*

b Ἢ] Abest à *L. B.*

c Προεισηγμένα,] *L. B.* προεισηγημένα.

d Φέρεσθαι,] Sic legendum censui. φέρειν *Voss.* φέρων in *Editis Aliisque.*

e Ἐφεστηκότα,] Conf. infr. §. 3. SPANH.

f ὯΙ] *L. B.* ὡς.

g Ἐπαίομεν συμφορὰς ἀνηκέστους,] Ἐπάθομεν *Voss.* & forsan *Epiphan.* qui vertit, *importabiles incurrentes aerumnas, & dein, etiam proximis malorum videbamur autores*; ac si legisset, κακῶν τε τοῖς πέλας αἴτιοι ἐδοκοῦμεν. In *Editis Aliisque*, ὅπερ ἐπαίομεν συμφορὰς ἀνηκέστους, κακοῖς τε τοῖς πέλας ἐπιδεδόμεν. Nam illa ἧς πεφόηται ex conjectura reposui, & κακοῖς τε τοῖς πέλας in κακά τ. ἧς πέλας mutavi.

"calamitates non ferendas audivimus, propinquio-
"rum mala vidimus, metu moriendi cum virtute
"etiam morti summo cum dedecore conjunctæ
"occumbentes. Ante omnia autem tyranni inter-
"fectoribus honores quam amplissimos habere *fas*
"*est*, præsertim vero Chæreæ Cassio. Nam ille
"erat unus secundum deos qui consilio manuque
"nobis libertatem peperit: cujus haud decet *vos*
"obliviscì, sed & ei, ut qui sub tyrannide ante o-
"mnes pro libertate vestra consilium ceperit,
"primusque in discrimen semet conjecerit, recu-
"perata libertate honores decernere, idque primum
"vestro concessu jussuque factum ostendere. Opus
"enim pulcherrimum est, & quod viros liberos *in-*
"*primis* decet; benefactoribus gratiam reponere:
"qualis & ille erga nos universos extitit, Cassio
"& Bruto qui Cajum Julium peremerunt plane
"dissimilis; quoniam isti quidem semina discordia-
"rum bellique civilis in urbe seminarunt, ille ve-
"ro cæso tyranno malis etiam omnibus inde ortis
"civitatem liberavit.

3. Sentius hujusmodi orationem habuit, eique magna cum voluptate auscultarunt & senatus & equitum quotquot aderant. Tum quidam Trebellius Maximus exsiliens annulum Sentio detrahit, in quo lapillus inclusus erat insculptam habens Caji imaginem, quem ille, præ studio dicendi, ut credebatur, faciendique quæ in animum induxerat, sibi auferre oblitus est. Et sculptura quidem è vestigio fracta est. Cæterum cum in multam noctem res productæ essent, tum Chærea etiam à consulibus signum petiit: atque illi libertatem dederunt. Ista autem, postquam facta essent, & præsentibus admirationi erant, & vix fidem invenerunt. nam, anno post centesimo, quam illis primo ablata fuerit imperii potestas, ad consules rediit signum dare: quippe illi, priusquam regio dominatu teneretur civitas, in milites potestatem habebant. At Chærea, ubi signum acceperat, militibus tradidit qui à Senatu stabant. erant autem numero ad quatuor cohortes, qui maluerunt esse sine imperatore quam sub tyrannide. Atque illi quidem cum suis tribunis abierunt: pauloque post etiam populus lætus admodum discedebat, cum spei plenus tum multum elatus, quod summam potestatem sibimet acquisivisset, nec amplius imperatori subesset. atque Chærea cum illis magna erat in gratia.

Annulus Sentio, oratione finita, detractus.

Fracta anaglyphe.

Tessera data à Senatu, libertas.

4. Chærea autem indigne ferens Caji uxorem superare & filiam, totamque ejus familiam non ad internecionem deletam esse, (utpote quod foret ut quisquis ex illo reliquus esset, is in perniciem civitatis legumque supereresset) ac præterea perficere festinans quod in animo agitaverat, suumque in Cajum odium lætitia complere, mittit Julium Lupum, unum è tribunis, qui Caji uxorem filiam-

Chærea Lupum mittit, ut Caji uxorem filiamque interficeret.

"ρὰς ἀνηκέστους, κακά τι τῶν πέλας ἐπίδομεν, [b] φύ-
"ζω δ' μὴ ἀρετῆς πλοῦτον μὴ αἰσχύνης τὸ ὑγιὲς
"ὑπομένοντες τὰς τελευτάς. πρῶτον δὲ τοῖς [i] ἀγαμέ-
"νοις τὰ τύραννον τιμὰς, αἳ τινες μέγιστοι, τούτους εἰσ-
"νεγκεῖν, μάλιστα δὲ Χαιρέᾳ τῷ Κασσίῳ. σοὶ γὰρ τῶν
"θεοῖς εἷς ἀνὴρ ἔστω πρόμαχος ἡμῖν καὶ γνώμῃ καὶ χερσὶ
"τὰ ἐλευθερίας πέφηνεν· ἃ καλὸν μὴ ἀμνημονεῖν, ἀλλ'
"ὅτι τὰ τυραννίδος [k] ὑπὲρ ἐλευθερίας τὰ ἡμέτερας
"προθεβουλευκότος τε ἅμα καὶ προκεκινδυνευκότος,
"ὅτι τὰ ἐλευθερίας ψηφίσασθαι τάς τε τιμὰς, πρῶτον
"τε ἀνεπιτάκτως τοῦτο ἀναφήνασθαι. [l] ἔργον δὲ κάλλιστον
"καὶ ἐλευθέροις ἀνδράσιν πρέπον ἀμείβεσθαι τὰς εὐερ-
"γέτας, οἵος δὲ καὶ ἀνὴρ ἔστω περὶ ἡμᾶς πάντας γε-
"γονεν, ὅδεν προφανησόμενος Κασσίῳ τε Βρούτῳ τοῖς Γαΐου
"Ἰουλίου ἀνηρηκόσιν· ἐπεί γε οἱ μὲν σφίσεως καὶ πολέμων
"ἐμφυλίων ἀρχὰς ἐπανερρίπτουν τῇ πόλει, ὅστος δὲ μὴ
"τὰ τυραννοκτονίας καὶ τὰ ἐντεῦθεν δεινῶν ἀπήλλαξε τὴν
πόλιν.

γ'. Σέντιος μὲν τοιούτοις ἐχρῆτο τοῖς λόγοις, καὶ τῶν βουλευτῶν ἡδονῇ δεχομένων, καὶ ὁπόσοι τῶν ἱππέων παρῆσαν. ἀναπηδήσας δὲ τις Τρεβέλλιος Μάξιμος περιαιρεῖται τὸν δακτύλιον ἀπὸ Σεντίου· [m] λίθος δὲ εἰκόνα Γαΐου ἐγγεγλυμμένος [n] ἐδεδμεύκει αὐτῷ· ἃ [o] σπουδῇ τε λεγομένων καὶ ὧν ἐπενοεῖ [p] πράξειν, ὅπερ ὤφειλε, ἐν λήθῃ [q] γεγονότος. καὶ ἡ μὲν γλυφὴ [r] καταρήγνυται. προελθόντι δὲ ἡ νὺξ ὅπη μέσα, καὶ Χαιρέας δὲ σημεῖον [s] αἰτεῖ τοὺς ὑπάτους· οἱ δὲ ἐλευθερίαν ἔδοσαν. [t] ἐν θαύματι δὲ ἦν αὐτοῖς, καὶ [v] ὁμοία ἀπιστία τὰ ὁρώμενα. [x] ἔτει γὰρ ἑκατοστῷ, μεθ' ὃ τὴν δημοκρατίαν τὸ πρῶτον ἀφῃρέθησαν, ἐπέστρεψεν ὅπη τοὺς ὑπάτους σημεῖα ἡ παράδοσις. οὗτοι γὰρ, πρότερον ἢ τυραννηθῆναι τὴν πόλιν, κύριοι τῶν [y] στρατιωτῶν ἦσαν. Χαιρέας δὲ, τὸ σημεῖον λαβὼν, παρεδίδου τῶν στρατιωτῶν τοῖς πρὸς τὴν σύγκλητον συνεσηκόσιν. ἦσαν δὲ εἰς [z] σπείρας τέσσαρας, οἷς τὸ [a] ἀβασίλευτον τιμιώτερον τῆς τυραννίδος πρόκειτο. καὶ οἵδε μὲν ἀπῆσαν μετὰ τῶν χιλιάρχων, ἀνεχώρει δὲ ἤδη καὶ ὁ δῆμος, πρόχαρις καὶ ἐλπίδος καὶ φρονήματος, [b] ὅτι τῷ κτησαμένῳ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῖς, οὐκέτι ὅπῃ τῷ [c] ἐφεῖσθαι. καὶ τὰ πάντα ἦν ὁ Χαιρέας αὐτοῖς.

δ'. [d] Χαιρέας δὲ, ἐν δεινῷ πεφυκὼς προενοεῖναι [e] τήν τε γυναῖκα Γαΐου καὶ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ μὴ παντελῆ τὸ ὄλεθρον αὐτῶν συντυχεῖν, ἐπεὶ καὶ πᾶν ὅ, τι [f] ὑπολείποιτο αὐτῶν ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς πόλεως λειφθήσεσθαι, καὶ τῶν νόμων, ἄλλως τε προθύμως ἐπιτηδείως τελειώσασθαι τὴν αὐτοῦ, καὶ πάνυ εὐφυᾶναι μῖσος τὸ πρὸς Γάιον, [g] Ἰούλιον ἐκπέμπει Λοῦπον, ἕνα τῶν χιλιάρχων, πτεινοῦντα τὴν

[h] Φεύγω —— τελευτάς.] Fugientesque cum virtute mori, novissima confusione peribimus *Rufin.* SPANH.

[i] Ἀγαμένοις] Ita *MSS.* ἀγαμένοις in *Editis.*

[k] Υπὲ] *L. B.* ὑπερ.

[l] Ἔργον δὲ κάλλιστον] Ἔργων *Voss.*

[m] Λίθος δὲ εἰκόνα Γαΐου ἐγγεγλυμμένος] Solebant enim annulis insculptas Imperatorum imagines gerere. REL.

[n] Ἐδεσμεύκει] *L. B.* ἐνεδεσμεύκει.

[o] Σπουδῇ τε λεγομένων] Σπουδῇ τ' λεγ. *Voss.*

[p] Πράξει.] *L. B.* πράξειν.

[q] Γεγονότος.] Ita lego. γεγονότι in *libris.*

[r] Καταρήγνυ.] Καῤῥήγνυ) *Voss.* κατακήγνυ) in *Editis Aliisque.*

[s] Αἰτεῖ τοὺς ὑπάτους] Ἡτεῖ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[t] Ἐν θαύματι] Ἐν θαύματί τε ἦν *Busb.*

[v] Ὁμοία] *L. B.* ὅμοια.

[x] Ἔτει γὰρ ἑκατοστῷ,] Ἔτι γὰρ ἕκαστος τῷ (vel ᾧ ut in *L. B.*) μεθ' ὃ τὴν δημοκρατίαν τὸ πρῶτον ἀφῃρέθησαν ἐπὶ τοὺς ὑπάτους σημεῖα ἡ παράδοσις in *Editis* & *MSS.* nullo plane sensu. ἔτι γὰρ ἑκατοστῷ μεθ' ὃ τὴν δημοκρατίαν τὸ πρῶτον ἀφαιρεθεῖσαν ἐπὶ τοὺς ὑπ. &c. legendum esse monuit V. Cl. *Thomas Terry Gr. L. Professor.* Quam sane conjecturam acutissimam in *prioribus verbis* amplector, in *sequentibus* vulgatam scripturam sequor: ac deinde *ἐπιστρέψειν* insertum dedi, auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *quia reversa videretur ad consules hæc potestas.*

[y] Στρατιωτῶν] *L. B.* στρατιωτικῶν.

[z] Σπείρας τέσσαρας,] Tres tantum Cohortes illæ dicuntur ἄλλοι. lib. 2. c. XI. §. 1. περὶ τὰς συμβάσεις σπείρας. SPANH.

[a] Ἀβασίλευτον —— πρόκειτο.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.* in *Marg.* in *Textu* βασιλεῖον) & *Epiphan.* βασιλεύτου in *ceteris.* HUDS. *Gen.* τὸ βασιλεύτου. Nota βασιλεύτου hic dici de regimine Senatus aut Consulum, & Τυραννίδα de dominatione Cæsarum. SPANH.

[b] Ἐπὶ τῷ —— ἐφεῖσθαι.] Quasi ipsi gubernationem Reip. rursus ei quærerent, & nequaquam ideo subjacerent. *Rufinus.* SPANH.

[c] Ἐφεῖσθαι.] Conf. supr. §. 2. SPANH.

[d] Χαιρέας δὲ,.] Ὁ δὲ Χαιρέας *Busb.*

[e] Τήν τε γυναῖκα Γαΐου,] Ita cum *Cod. Busb.* τὴν γυν. in *reliquis.*

[f] Ὑπολείποιτο.] *L. B.* ὑπολίποι.

[g] Ἰούλιον —— γυναῖκα.] Periit una & uxor Cæsonis gladio à Centurione confossa, & filia parieti illisa. *Sueton.* in Cajo c. LX. Hic à Josepho non Centurio, sed Tribunus dicitur; quod ad Sueton. etiam monuit *Casaub.* SPANH.

[h] Πρὸ-

τὴν γυναῖκα Γαΐου καὶ τὴν θυγατέρα. κλήμενς ὃ ὅντι συγγενὴς τῷ Λέπῳ τὴν ὀπὶ τοιοῖσδε [h] πρόθεσιν λειτουργίαν, ὅπως μεταςχὼν κἂν ὀπὶ τοιούτοις τῆς τυραννοκτονίας ἀγαθοῦ τινος ἀρετῆ παρὰ τῶν πολιτικῶν, ὡς ἐκ τῆς παντὸς ὀπιβουλεύματος δόξῃε κοινωνεῖν τῶν πρώτων σωθέντων. ἐνίοις δὲ τῶν σωσαμένων ἐκ ὠμὸν ἐδόκει τὸ ἐπὶ τῇ γυναικὶ θράσος [i] ζητούμενον, διὰ τὸ Γάϊον φύσει τῇ αὐτοῦ χρώμενον [k] ἢ συμβουλῇ τῇ ἐκείνης τὰ πάντα πράξαι, ἐξ ὧν τε πόλις ἀπηγορεύκει τοῖς κατληφόσι κακοῖς, καὶ τῶν πολιτῶν ὅ, τι καὶ ἄνθρωπον ἀπώλεσε. οἱ δὲ καὶ [l] τὴν μὲν ἐπὶ τοιούτοις ἐνεκάλουν αὐτῇ γνώμην, τὸ δὲ πᾶν καὶ τὰ ὑπὸ Γαΐου πεπραγμένων κακῶν ἐκείνῃ τὴν αἰτίαν [m] ἐπέφερον, Φάρμακον τῷ Γαΐῳ δόσαν ἐννοιῶν δήλωσιν καὶ ἐρώτων ἐπαγωγὰς [n] αὐτῇ ψηφισάμενον, [o] ὡς εἰς μανίαν μεταστάντα, τὰ πάντα αὐτὴν εἶναι τὴν νεανιευσαμένην ἐπὶ τῇς Ρωμαίων τύχαις καὶ τὸ ὑπὸ τελέσης αὐτοῖς οἰκειμένης. καὶ πέρας κυρῶσαι [p] ὥστε αὐτὴν τελευτᾶν, ἤδειν γὰρ οἱ διαπαυσύοντες οἷοί τε ὠφελεῖν ἦσαν, ἐσέλλετο ὁ Δέπος· ἐβραδύνετο δὲ ἤδειν μᾶλλον τῇ κατ' αὐτὸν, ὥστε μὴ σὺν εἰς καιρὸν διαπραχθῆναι τοῖς ἀποσταλεῖσι, φόβον ἐπ' ἀδαμοῖς μέμφεσθαι εἶναι τὸ ἐπ' ὠφελείᾳ δὲ δόμενον πεμπόμενοι. παρελθὼν δὲ ἐπὶ δὲ βασιλείαν, καταλαμβάνει τὴν [q] Καισωνίαν, γυνὴ δὲ ἦν δὲ Γαΐῳ, ὠθούμενον κειμένην τῷ σώματι δὲ ἀνδρὸς χαμαιπετῆ, καὶ πάντων ἐν [r] ἀτυχίᾳ ὧν χαρίζοιτο ἂν ὁ νόμος τοῖς μεταστᾶσιν, αἵματί τε ἀναπεφυρμένην ἐκ τῶν τραυμάτων, καὶ πολλὴν τὴν παλαιπωρίαν συμφερομένην, τὸ θυγάτριον παρερριμμένην· ἠκέετό τε ἐν τοῖς τοιοῖσδε ἄδην ἕτερον, ἢ [s] καταμεμψις δὲ Γαΐῳ, ὡς [t] πιθανὸν ἀεὶ χόντος πολλάκις προηγορεύκοιεν αὐτῷ. ἐπ' ἀμφότερα [v] αὐτὸς ὁ λόγος καὶ τότε εἰκάζετο, καὶ νῦν ἐφ' ὁμοίοις πέφυκεν τῇ διανοίᾳ τῶν ἀκροατῶν, πρὸς ὅ, τι θελήσειαν ῥοπὰς τὰς αὐτοῦ προστιθέμενοι. οἱ μὲν [x] γὰρ ὑπονοηθῆναι ἔφασαν τὸν λόγον, ὡς συμβουλομένης, ὑποστέλλα μανιῶν καὶ τοῦ εἰς τοὺς πολίτας ὠμοῦ, μετρίως καὶ μετὰ ἀρετῆς ἐχηγεῖσθαι τῶν πραγμάτων, [y] μὴ παρ' αὐτῶν ὑπολέσθαι τρόπῳ [z] τῷ αὐτοῦ χρώμενον· οἱ δὲ, ὡς, λόγῳ δὲ τοῦ τῶν σωσαμένων ὑπιφοιτήσαντος, Γαΐῳ κελεύσαι μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἐκ δὲ ὀξέως πάντας μεταχειρισάμενον αὐτὸς, κἂν εἰ μηδὲν ἀδικοῖεν, ἐν ἀδεεῖ κινδύνων καταςῆναι. καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ὑπονοηθόμενον, ὡς προηγορεύκοιμι ἀμαθέστερον [a] μαλακῶς γεγονότι. καὶ τὰ μὲν λεχθέντα ὑπὸ τῆς Καισωνίας, καὶ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι τοῦ αὐτῆς ἐφρόνουν ταῦτα ἦν. ἡ δὲ, ἐπεὶ θεᾶται τὸν πέλεκυν τοῦ Λέπου, τό, τε σῶμα τοῦ Γαΐου περιδείκνυεν, καὶ ἄσσον ἰέναι παρεκάλει μετ' ὀλοφυρμοῦ καὶ δακρύων. [b] ἐπί τε τῇ διανοίᾳ μὴ σωφρονεῖν ἐώρα τὸν Λέπον, καὶ προσιόντα ὡς ἐπὶ πρᾶξιν σὺν αὐτῷ κεχαρισμένην, γνωρίσασα [c] ἐφ' ὃ ἐχώρει, τὸν τε σφαγέα ἐγύμνα καὶ πάνυ προθύμως, [d] πεπωμένη ὁποῖα εἰκὸς τὰς ἄτω σαφῶς ἐν ὑπογνώσει τοῦ ζῆν γεγονότας, καὶ

que perimeret. Lupo autem, Clementis quippe cognato, id genus officium demandarunt, ut tyranni cædis, licet in re hujusmodi, particeps factus virtutis laude decoraretur à civibus, haud secus ac si consiliis eorum omnibus interfuisset qui facinus excogitaverant. Quibusdam autem è conjuratis immanitatis esse videbatur in mulierem sævitiam exercere, quando Cajus magis ex ingenio suo quam illius impulsu omnia commiserit, quæ in causa fuerant ut & civitas malis ipsam vexantibus succumberet, & civium quosque fortissimos & nobilissimos amitteret: alii contra ejusmodi quæcunque decreta erant ipsi vitio vertebant, & omnino etiam omnium, quæ à Cajo patrata erant, malorum ipsam insimulabant, ut quæ philtrum ei dederit, ut animum ejus sibi obnoxium redderet, & ad amandum eum induceret sibique devinciret: adeo ut, illo ad insaniam adacto, ipsam omnia machinatam esse in fortunas Romanorum, orbisque totius in illorum ditionem redacti. Cumque in eam sententiam itum esset, ut morte plecteretur (nihil enim ipsi profuerunt qui *hoc ipsum* dissuadebant) mittebatur Lupus: nec ulla erat mora tarditate sua, quo minus imperata faciendi tempus quam primum arriperet, ne sua culpa fieret ut quidquam omitteretur quod salutis communis intererat. Cumque ingrederetnr in palatium, Cæsoniam Caji conjugem offendit juxta mariti cadaver humi prostratam, & destitutam rebus omnibus quas moris est exhiberi mortuis, cruore vulnerum ipsamque fœdatam, & miserandum in modum afflictam, filia propter ipsam procumbente: nec in ejusmodi luctu & mœrore aliud quidpiam exaudiebatur quam Caji accusatio, quod ipsi, quæ toties eum prænmonuerat, fidem non habuerit. Quæ verba & eo tempore in utramque partem accipiebantur, & nunc ambiguam etiam præ se ferunt sententiam ea audientibus, quippe qui faciunt ut utrinque, prout volunt, propendeant. Nam alii quidem ista hoc sibi velle perhibuerunt, ac si consuluisset ei ut ad saniorem mentem rediret, & in cives *suos* sævire desineret, ne *male* interiret ab illis suo more acceptus: aliis vero persuasum est, ipsam, cum rumor de conjuratoribus percrebresceret, Cajum hortatam esse, ut omnibus, etiamsi nihil inique egissent, nulla mora interposita & è vestigio interfectis, sese extra periculi metum poneret. idque tum exprobratum illi, quasi ad agendum segniori, postquam ab ipsa prænmonitus fuisset. Atque ista quidem sunt quæ à Cæsonia dicta erant, quæque de ea sentiebant *homines*. Illa vero, quam primum Lupum advenientem conspicit, ostendebat ei Caji cadaver, & cum lachrymis & lamentis orabat, ut propius accederet. Cumque eum vidisset mente attonitum, & quasi ad aliquid agendum quod sibi displiceret accedentem, facta ei cognitione qua de causa veniebat, prompte admodum jugulum nudabat, deûm hominumque fidem implorans, quemadmodum ii consueverunt qui vitam

De Cæsonia uxore Caji diversæ sententiæ.

Cæsonia fortiter moritur.

[h] Πρόθεσιν λειτουργίαν,] Πρόθεσιν vel πρόθεσιν in *libris*, excepto *Lugd. Bat.*

[i] Χρησόμενον,] *L. B.* χρησάμενον.

[k] Ἡ συμβουλῇ] Hic μᾶλλον subaudiendum relinquitur, ut in locis aliquammultis *N. Fœderis*.

[l] Τὴν μὲν ἐπὶ τοιούτοις] Τῶν μὲν & mox γνωμῶν in *Editis Aliisque*. τὴν μὲν & infra γνώμην *Vat.* & *Hen. à pr. m.* unde rescripsi τὴν μὲν ἐ. τ. ἐ. α. γνώμην.

[m] Ἐπέφερον,] Ita *Busb.* & *Vat.* ὑπέφερον in *ceteris*.

[n] Αὐτῇ ψηφισάμενον,] Αὐτῷ *Busb.*

[o] Ὡς εἰς μανίαν μεταστάντα,] Ita lego è *Cod. Busb.* ὡς deerat in *Editis Aliisque*.

[p] Ὥστε αὐτὸν τελευτᾶν,] Ὥστε non agnoscit *Busb.* & commode satis abesse potest.

[q] Καισωνίαν,] Ita scribo ex *Dione Cassio*. in *Josephi* libris Κτωνίαν vel Κεσωνίαν.

[r] Ἀτυχίᾳ ὧν χαρίζοιτο] Sc. ἀπείᾳ.

[s] Καταμεμψις δὲ Γαΐῳ,] Ita *Busb.* κατὰ μέμψιν in *Editis Aliisque*. καθαμεμψιν *Vat.*

[t] Πιθανὸν ἀεὶ χόντος.] Iterum cum *Busb* assentiente *Voss.* πιθανὸν in *Editis Aliisque*.

[v] Αὐτὸς ὁ λόγος] Ἦν δὲ ὁ λ. *Voss.*

[x] Γὰρ ὑπονοηθῆναι ἔφασαν] Illud γὰρ è *Cod. Voss.*

[y] Μὴ παρ' αὐτῶν] *L. B.* καὶ παρ' αὐτὸν.

[z] Τῷ αὐτοῦ] Abest à *L. B.*

[a] Μαλακῶς] *L. B.* μαλακῷ satis bene. HAV.

[b] Ἐπεί τε τῇ διανοίᾳ] Ita lego ex conjectura. ἐπεί τε τῇ διανοίᾳ σωφρονοῦντα ἐώρα τὸν Λέπον, καὶ μηδὲν προσιόντα ὡς ἐπὶ πρᾶξιν σὺν αὐτῷ κεχαρισμένῃ in *Editis* & *MSS.* ἐπεί τε διανοίᾳ σὺν αὐτῷ συνιεντα ἐώρα τὸν Λέπον, καὶ μηδὲν προσιόντα ὡς ἐπὶ πρᾶξιν κεχαρισμένῃ ὦ V. Cl. *T. Terry Gr. L. Pr.*

[c] Ἐφ' ὃ ἐχώρει,] Ἐφ' ὃν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m.* forsan pro ἐφ' ὅ.

[d] Πεπωμένη] Conf. supr. c. 1. §. 17. πεπωμένοι. SPANH.

tam in desperatis planeque perditis habent, jubensque ut perficere non moraretur quod in ipsam constituerant. Atque illa quidem forti & magno animo moritur hoc modo à Lupo occisa, ac deinde filiola *ejus*. moxque Lupus, ista ut nunciaret, ad Chæream properavit.

Caji elogium.

5. Cajus igitur, cum quatuor annos demptis quatuor mensibus Romanis imperasset, ita moritur. vir, etiam antequam imperium adeptus est, durus & vecors & summe maleficus; voluptatibus deditus, & fautor delatorum. iis quidem quæ terribilia erant obstupescens, adeoque in cædem paratissimus; potestatem vero habens in hoc ipsum, ut stolide ferox & elatus eos quos minime oportet injuriose tractarit, & occidendo & contra leges agendo sibimet quærens divitias. Et diis quidem & legibus superior esse & haberi voluit, populi tamen assentationibus obnoxius. Quibuscunque etiam lex, tanquam factu turpibus, notam inussit, ea omnia majoris æstimavit quam virtutem. Et quidem amicorum immemor erat, summi licet fuerint & in maximis rebus spectati, quibus *forte* irasceretur, pœnas vel ob levissima infligens, atque universos virtute præditos pro inimicis habebat; ac ad omnia quæ sua juberet voluntas, indomita & effrenata ferebatur cupiditate: quo factum ut etiam cum sorore germana stupri consuetudinem haberet, unde & illi maxime apud cives vehementius conflari cœptum est odium, quo *simile quid*, longo tempore non conspectum, & ægre fidem impetrarit, eosque ad inimicitias cum flagitii auctore suscipiendas excitarit. Opus autem ullum, *vere* magnum aut regium ab eo factum nemo memorare potest, quodve præsentis sæculi & futuri hominibus in emolumentum cedat, præter receptacula ab ipso cogitata circa Rhegium & Siciliam navibus frumentariis ex Ægypto venientibus. quod in confesso est apud omnes maximum esse opus & navigantibus utilissimum; haud tamen absolutum, sed imperfectum ab eo, dum segnius construitur, relictum. in causa autem erat rerum inutilium studium, & quod, dum pecuniam in voluptates sibi soli profuturas insumeret, in rebus ex confesso melioribus liberalis & munificus esse desierit. At vero & orator erat optimus, utraque lingua tam Græca quam Latina valde exercitatus, & quicquid diceretur celeriter arripiebat, compositis ab aliis & non mediocriter accuratis ex tempore respondens, ita factus ut majori quam quisquam alius persuadendi vi pollere videretur, tam ex ingenii felicitate, quam quod ad eam augendam multam exercitationem adhibuerit. nam necesse erat illi doctrinæ plurimum attendere, utpote filio nepotis ex fratre Tiberii, cui in imperium successit, quod & ipse, ad summam in ea gloria aspirans,

κελεύσας μὴ μέλλειν ἐπὶ τελειώσῃ τοῦ δεσμοῦ· ὃ ἐπ' [e] αὐτῆς συνέθεσαν. καὶ ἥδε μὲν εὐψύχως πώτῃ τελευτᾷ ὑπὸ τοῦ Λέπιδ, καὶ ἐπ' αὐτῇ τὸ θυγάτριον. καὶ Λέπιδος πῶτα προαγγέλλων ἔπεμψε τοῖς περὶ τὸ Χαιρέαν.

ε'. [f] Γάιος μὲν δὴ, τέταρτον ἐνιαυτὸν ἡγεμονεύσας Ρωμαίων [g] λείποντα τεσσάρων μηνῶν, ὕτω τελευτᾷ. ἀνὴρ, καὶ πρότερον ἢ τῇ ἀρχῇ σωηλθε, σκαιός τε καὶ [h] κακοπραγίας εἰς τὸ ἄκρον ἀφιγμένος, ἡδονῇ τε ἡσσώμενος καὶ φίλος ἀβουλίᾳ. καὶ τὰ μὲν φοβερὰ καταπεπληγμένος, καὶ ἀπὸ τούτων ἐφ' οἷς θαρσήσαι φονικώτατος· [i] τὰ δὲ ἐξουσίας ἐφ' ἑνὶ μόνῳ [k] πιμπλάμενος τῷ ὑβρίζειν εἰς ὃς ἤκιστα ἐχρῆν [l] ἀλόγῳ μεγαλοψυχίᾳ χρώμενος, καὶ πλείστης ἐκ τοῦ κλέπτειν καὶ ἁρπάζειν. καὶ τοῦτ μὲν θεῖα καὶ νομίμα μείζων ἐπιτηδακὼς εἶναί τε καὶ δοκεῖν, ἡσσώμενος δὲ ἐπαίνων τῆς πλήθους. καὶ πάντα ὅσα αἰσχρὰ κρίνας ὁ νόμος ἐπιτιμᾶ [m] τιμιώτερα ἐνόμισεν ἀρετῆς. καὶ φιλίας [n] ἀμνήμων ὢν, εἴ καὶ πλείστη τε καὶ ἀπὸ μεγίστων ἦν, οἷς [o] ποτὲ ὀργισθεὶς ἐπιπλήξει κολάσεως καὶ ἐπ' [p] ἐλαχίστοις, πλέμιον δὲ ἡγούμενος πᾶν τὸ ἀρετῇ συνερχόμενον, [q] ἀνταπίλεκτον ἐπὶ πᾶσιν οἷς κελεύσε τὸν ἐπιθυμίαν λαμβάνων· ὅθεν καὶ [r] ἀδελφῇ γνησίᾳ συνῶν, ἐξ ἧς καὶ μάλιστα αὐτῷ φύεσθαι τοῖς πολίταις ἤρξατο σφοδρότερον τὸ μῖσος, ἀπὸ τοῦ πολλοῦ χρόνου μὴ ἰσορροπούμενον, εἴς τε ἀπιστίαν καὶ ἔχθραν τῶν πρὸς τὰ πράξαντα προκαλεῖν. ἔργον δὲ μέγα καὶ βασίλειον ἅδην αὐτῷ πεπραγμένον [s] εἶποι ἄν τις, ἢ ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν σωζόντων καὶ αὔξης ἀνθρώπων ἐσόμενον, [t] πολλοῦ γε τοῦ δεῖ Ρήγιον ἢ Σικελίαν [v] ἐπινοηθέντος ἐν ὑποδοχῇ τῶν ἀπ' Αἰγύπτου σιτηγῶν πλοίων. τοῦτο δὲ ὁμολογουμένως μέγιστόν τε καὶ ὠφελιμώτατον τοῖς τε πλέουσιν· ὁ μὲν [x] καὶ ὅπῃ πλέοντος ἀφίκετο, ἀλλ' [y] ἡμίεργον ὑπὸ τοῦ ἀμβλυτέρως αὐτῷ ἐπιπονεῖν κατελείφθη. αἴτιον δ' ἦν ἡ περὶ τὰ ἀρχαῖα ἀσουδὴ, καὶ τὸ δαπανῶντα εἰς ἡδονὰς, ἃ κατὰ μόνας ἔμελλον ὠφελεῖν αὐτὸν, ὑφαιρεῖν τῶν ἐπὶ τοῖς χρείττοσιν ἀνωμολογημένοις φιλοτιμίαν. ἄλλως δὲ ῥήτωρ τε ἄριστος, καὶ γλώσσῃ [z] τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Ῥωμαίοις παρεῖχε σφόδρα ἡσκημένος· σωίεπε ἐκ τοῦ παραχρῆμα, καὶ τοῖς ὑφ' ἑτέρων σωπεφεισί τε καὶ ἐκ πλείονος προσυγκειμένοις ἀντεπῶν ἐκ τοῦ ὀξέως, φανλῶς πιθανώτερος ἐν μείζονι πράγματι [a] περ' ὧν τινα οὐ χρόμενος, εὐκολία τε εἰς αὐτὸ τῆς φύσεως καὶ τοῦ [b] εἰς ἰσχὺ αὐτῇ [c] προσλαβεῖν μελέτῃ τοῦ ἐπιπονεῖν. [d] ἀδελφοῦ γὰρ παιδὸς ἦν γεγονὼς Τιβερίου, ὃς καὶ διάδοχος γίνεται, μέγα ἀναγκασμα παιδείας ἀντέχεσθαι, διὰ τὸ καὶ [e] αὐτὸς εἰς τὰ πρῶτα

[e] Αὐτῆς συνέθεσαν.] Ita *Busb.* αὐτοῖς in *Editis Aliisque.*

[f] Γάιος —— τελούτᾳ.] Cajus imperavit Annos III. & Menses VIII. *Dio* p. 669. tribus annis, mensibus novem, diebus 28, & *Sueton. in Cajo* LIX. imperavit triennio & x. Mensibus diebusque VIII. Ita etiam *Clem. Alex. Strom.* l. 1. SPANH.

[g] Λείποντα τεσσάρων μηνῶν.] Vide *Casaub.* ad *Sueton.* in *Caligula*, c. 59. & *Pagi* Criticam ad *Ann. Baronii* p. 34.

[h] Κακοπραγίας εἰς τὸ ἄκρον] Κακοπραγίας *Busb.*

[i] Τῆς δὲ ἐξουσίας] Pro τε substitui δὲ, ut respondeat præcedenti μὲν.

[k] Πιμπλάμενος τῷ ὑβρίζειν] Sic lego & distinguo cum *Cod. Busb.* (accedente nunc *Lugd. Bat.*) antea erat, πιμπλάμενος, τῷ ὑβρίζειν &c.

[l] Ἀλόγῳ] *L. B.* ἀλόγως.

[m] Τιμιώτερα ἐνόμισεν] Ita ex conjectura. τιμωρίαν ἐνόμισεν ἀρετῆς in *Editis* & *MSS.* τιμῶ ἐνόμισεν. ἀρετῆς καὶ φ. legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *sua credidit esse ornamenta: virtutis & amicitiarum immemor, quando contra hæc cum illatione supplicii frequenter exorsus est.* Est qui malit, ἐπιλήμων τιμῶν ἐνόμ. &c.

[n] Ἀμνήμων] Illud μὲ insertum dedi, quod mox sequatur δὲ. HUDS. Ediderat itaque V. D. μὲ ἀμνήμων, εἰ καὶ &c. Verum quum illam, quam posuimus, lectionem, exhibeat *Lugd. Bat.* conjectura præstantiorem judicavimus. HAV.

[o] Ποτὲ ὀργισθεὶς] In libris τότε, & mox ἐκπλήξει κολάσεως καὶ ἐλαχίστης.

[p] Ἐλαχίστοις,] *L. B* ἐλαχίστως.

[q] Ἀνταπίλεκτον] Conf. supr. c. 1. §. 13. SPANH.

[r] Ἀδελφῇ γνησίᾳ συνῶν,] Drusillæ, de qua *Sueton.* in Cajo c. XXIV. qui tamen de aliis etiam Caji fororibus ait: *Cum omnibus fororibus suis stupri consuetudinem fecit.* De Caji & Drusillæ fororis amoribus Dio etiam l. LIX. p. 648. & cum reliquis etiam fororibus p. 657. SPANH.

[s] Εἶποι ἄν τις,] Ita *Busb.* εἴποι τις in *ceteris.*

[t] Πολλοῦ γε —— πλοίων.] Hujus operis non meminit Suetonius in rebus Caji & operum ab ipso susceptorum c. XXI. SPANH.

[v] Ἐπινοηθέντος] Mallem ὑπονοηθέντος ὑποδοχεῖα.

[x] Καὶ] Abest à *L. B.*

[y] Ἡμίεργον] Vid. supr. lib. 3. c. 15. §. 3. οἱ δὲ ἡμίεργα τὰς θυσίας καταλιπόντες. *Hippocrat.* de Arte p. 1. ἡμίεργα. SPANH.

[z] Τῇ Ἑλλάδι] Τῇτε Ἑλλωίδι *Busb.* Videsis *Suetonium* in *Caligula*, c. 53.

[a] Περ' ὧν τινα] *Gen.* παρ' ὧν τινα, Vel παρ' ὅντινα. SPANH.

[b] Εἰς ἰσχὺ] *L. B.* εἰσχύ.

[c] Προσλαβεῖν μελέτῃ δὲ ἐπιπονεῖν.] Ita lego. (accedit jam & *Lugd. Bat.* auctoritas) προσλαβεῖν in *libris.*

[d] Ἀδελφοῦ —— Τιβερίου,] Tiberii fratris filio natus; nempe Germanico, Drusi Tiberii fratris filio. SPANH.

[e] Αὐτὸς εἰς τὰ πρῶτα] Vide *Suetonium* in *Tiberio*, c. 70. & 71.

f Ἐπιλ-

πρῶτα ἐν αὐτῇ καταρξῶν ἀφοπρέπειν, καὶ σωφιλοκάλει γάιῳ, συγγενῆς τε ἀνδρὸς καὶ ἡγεμόνος εἴκων ὑπηρολαΐς. ἐπρώτευσέ τε τῶν κατ' αὐτὸν πολιτῶν, ἃ μὲν ἀντισχεῖν οἷά τε ἐγγένετο αὐτῷ τὰ ἐκ τῆς παιδείας συλλεγόντα ἀγαθὰ πρὸς τὸν [f] ἐπελθόντα ὄλεθρον αὐτῷ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας. ἔτως ἄρα δυσπόρισον ἡ ἀρετὴ τοῦ σωφρονεῖν, οἷς ἀνυπεύθυνον [g] τὸ πράσσειν ῥᾳδιώνη πάρεστι. φίλοις μὲν κεχρῆσθαι καὶ [h] τοῖς πᾶσι ἀξιολόγοις ὑποστησάμενος τὸ κατ' [i] ἀπαρχὰς, ὑπό τε παιδείας καὶ δόξης ζήλου τῶν χρειττόνων, [k] μέχρι δὲ τῷ φθονῆσαι τοῦ ὑβρίζειν [l] ἀπαμφιαθείσης εὐνοίας ἢ πρὸς αὐτὸν ἐχρήσατο, [m] καὶ μίσους ὑποφυέντος, ὑπ' αὐτῶν ὑποβληθεὶς τελευτᾷ.

excellebat, pariterque ac ille eloquentiæ ſtudebat Cajus, viri neceſſitudine ſecum conjuncti & imperatoris voluntati morem gerens. Primaſque inter ſuæ ætatis Romanos agebat: nec tamen bona ex doctrina collecta quidquam ei proficiebant valebantque contra perniciem, quam ex licentia ſibimet accerſivit. adeo difficile eſt iis ſeſe moderari & regere, quibus ex poteſtate rationi reddendæ non obligata facile & expeditum eſt quidlibet agere. A principio, quod amicos ſibi adjunxerit ex optimis honeſtiſſimiſque, & eruditione & gloria præſtantiores fuerit æmulatus, magno ſtudio *a ſuis* colebatur: poſtea vero depoſita benevolentia quam erga ipſum habebant, quod inſolentius in eos debaccharetur, odioque ſuccreſcente, inſidiis ab illis interfectus eſt.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Κλαύδιος ἁρπάζεται ἐκ τῆς οἰκίας, καὶ ἐπὶ τὰ στρατοπέδα ἄγεται· καὶ ὡς ἡ βουλὴ πρεσβείαν πρὸς αὐτὸν ἐκπέμπει.

CAP. III.

Quo modo Claudius è domo extrahitur, & in caſtra aſportatur; utque Senatus legatos ad eum mittit.

Κλαύδιος ἦ, καθάπερ [n] ἀνώτερον ἔφθη, [o] ἀποῤῥήξεως αὐτῷ [p] τῶν Γαΐου ὁδῶν γενομένης, καὶ ἡ οἰκία θορυβηθέντος πάθει τοῦ Καίσαρος ταραχώδης, ἐν ἀμηχάνοις ὢν περὶ τῆς σωτηρίας, ἔν τινι στενωπῷ κατάληψιμένος ἐκρύπτεν αὐτὸν, ἀδημίαν κινδύνων αἰτίαν πολλὴν τῇ γνωσιότητι ὑφορώμενος. μέτριον γὰρ ἰδιώτης ὢν ἦγε αὐτὸν, καὶ τοῖς [q] παροῦσιν ἀρκῶν [r] ἦν, παιδείᾳ τε [s] σωφρόνων, καὶ μάλιστα τῇ Ἑλληνίδι, καὶ πάντας ἡδὺς εἰς θόρυβον ἀνακαμένης παντοίως ἀπαλλάττων αὐτόν. τότε ἦ πλοίας κατάληψις τὸ ὄχλου, καὶ ἡ βασιλείας πᾶσος στρατιωτικῆς μανίας ἀνάπλεως γεγονότος, καὶ δειλίας καὶ ταραχίας ἰδιωτῶν οἷον ἀπληφότων σωματοφυλάκων, [t] οἱ περὶ [v] τὸ στρατηγικὸν καλούμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ στρατιᾶς καθαρώτατον, ἐν βουλῇ περὶ τοῖς πρακτέοις ἦσαν. ὁπόσοι ἦ καὶ παρετύγχανον, τὸν μὲν Γαΐου τιμωρίαν ἐν ὀλίγῳ πεφημένοι διὰ τὸ κατὰ δίκην οὕτω τὰς τύχας σωελθεῖν, πάντα περὶ αὐτοῦ ἀνεσκοπουῦτο μᾶλλον, ὃν τρόπον χρήσοιτο καλῶς, καὶ τῶν Γερμανῶν τε ἐν τιμωρίαις τῶν σφαγέων ὄντων, ὠμότητι χάριν τὴν ἑαυτῶν μᾶλλον ἢ τὸ συμφέρον τοῖς πᾶσιν. ὑφ' ὧν ἁπάντων ὁ Κλαύδιος ἐθορυβεῖτο, δεδιὼς περὶ τῆς σωτηρίας, ἄλλως τε καὶ ἐπιδὴ τῶν περὶ τῶν Ἀσπρήνατ ἐτέθειτο τὰς κεφαλὰς φερομένας. εἰσήκει ἦ κατά τι προσκάτιον ὀλίγοις βαθμοῖς [x] χωρίον, ὑποσκελικῶς τῷ κατ' αὐτὸν σκότῳ. καὶ τις [y] τῶν περὶ τὸ βασίλειον τῆς τῶν [z] στρατιωτῶν θεασάμενος, καὶ τὸ μὲν [a] ἀκριβωσαμένης τῷ ἔμφυτον ἀμαθὴς ὢν διὰ τὸ σκότον, τὸ δὲ ἄνθρωπον εἶναι τὸ ὑποληπτικῶτατα κρίνειν εἶναι μὴ ἀπηλλαγμένος, προσῆλθέ τε ἐγγύτερον, καὶ ὑποχωρεῖν ἠξιωκότος ἐπέκειτο, καὶ καταλαβὼν ἀπεγνωρίζει, [b] καὶ [c] Γερμανικὸς μὲν ἔστος, φησὶ πρὸς τοὺς ἑπομένους, καὶ [d] ζητώμεθα τοῦτον ἡγεμόνα φερόμενα. Κλαύδιος ἦ ἐφ' ἁρπαγῇ παρεσκευασμένους ὁρῶν, καὶ δείσας [e] μὴ κατὰ φόνον

Claudius autem, cum de via, ut ſupra retuli, declinaſſet, qua incedebant qui cum Cajo erant, & turbata eſſet domus ex calamitate quam paſſa eſt morte Caji, de ſalute ſua anxius & ſollicitus, in locum quendam anguſtum deveniens ſemet occultabat, nihil quod ſibi periculo eſſet ſuſpectum habens, præter natalium claritatem. nam vitam privatam agens modeſte ſe geſſit, & præſentibus contentus erat, & ſtudio literarum, Græcarum præcipue, deditus, & modis omnibus turbarum inquietudinem devitans. Tunc autem, cum vulgus conſternatum eſſet animis, & tota regia militum furore compleretur, ſatelliteſque ita ſe haberent ac ſi de pavore & confuſione privatorum participaſſent, illi qui prætoriani appellantur, totius exercitus pars integerrima, in deliberatione de rebus agendis erant. Quotquot autem aderant, Caji ſupplicium parvi pendentes, quod non immerito illud ei accidiſſe crediderint, id potiſſimum agebant, quo modo rebus ſuis optime conſulerent; præſertim cum Germani ab interfectoribus pœnas exigerent, ſuæ magis ut gratificarentur crudelitati, quam ut communi utilitati proſpicerent. Quæ omnia augebant trepidationem Claudii de ſalute ſua ſolliciti, maxime cum videret Aſprenatis & cum eo cæſorum capita circumferri. quodam autem in loco ſtabat, in quem aſcenſus erat paucis gradibus, ut in obſcuritate deliteſceret. Quem ubi conſpexerat Gratus, unus è militibus qui regiam cuſtodiebant, non valens ſatis accurate faciem ejus noſcere præ tenebris, hominem tamen eſſe exiſtimans qui *illic* inſidias locaret, propius acceſſit, ac cum illum rogaret Claudius ut recederet inſtare cœpit; atque apprehenſum eum agnovit, & ſequentibus dixit, & hic quidem Germanicus eſt, agite, eum conſtituamus imperatorem. Tum Claudius, ubi eos animadvertit ad ipſum extrahendum paratos, ve-

Quo ſeretempore Claudius poſt cædem Caji.

Gratus forte incidit in Claudium, loco obſcuro latitantem.

f Επελθόντα ὀλεθρον] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐλεθρῳ in *Editis Aliiſque.*

g Τὸ πράσσειν] Antea erat τὸ πράσσειν.

h Τὰ πάντα] *L. B.* πάντα.

i Απαρχὰς,] *L. B.* ἀρχὰς.

k Μέχρι δὲ] *L. B.* μέχρι ᾗ.

l Απαμφιαθείσης εὐνοίας] Ita lego cum Cl. *Lowthio.* ἀναμφιάσης in *libris.* in *Marg. L. B.* ἀπαλεφθείσης.

m Καὶ μίσους ὑποφυέντος,] Illud καὶ inſertum dedi.

n Ανώτερον ἔφθη,] *Sc.* p. 926. in princip.

o Αποῤῥήξεως αὐτῷ] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* nec aliter, ut puto, *Epiphanius*, qui vertit, *interruptione facta viarum.* ἀποδείξεως in *Editis Aliiſque.*

p Τῶν Γαΐου ὁδῶν γενομένης,] Τῶν σὺν Γαΐῳ (Γαΐῳ *L. B.*) ὁδῶν *Busb.*

q Παρούσιν ἀρκῶν] Sic lego cum Cl. V. *T. Terrio*, πᾶσιν ἀρκῶν in *libris.*

r Ἦν,] Illud ἦν è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*

s Σωφρόνων,] *L. B.* συνιόντων.

t Οἱ περὶ τὸ στρατηγικὸν καλούμενον,] Videſis Cl. *Perizonium* de *Prætorio* contra *Hubertum*, p. 125.

v Τὸ] *L. B.* τὸν.

x Χωρίον, —— σκότῳ.] In Diætam, cui nomen eſt Hermæum, receſſerat. *Sueton.* in *Claud.* c. 1. SPANH.

y Στρατιωτῶν.] Palatini milites, iidem mox σωματοφύλακες §. 2. SPANH.

z Ακριβωσαμένης] *L. B.* Ακριβωσαμένου.

a Καὶ] Illud καὶ è *Cod. Busb.*

b Γερμανικὸς μὲν ἔστος,] Germanici cognomen Druſo poſteriſque ejus à Senatu datum, memorat *Suetonius* in *Claudio* c. 1.

c Στητώμεθα τοῦτον ἡγεμόνα φερόμενοι.] Ita *Gall.* στησώμεθα in *reliquis.*

d Μὴ καὶ φόνου] Sic lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *nè*

veritusque ne similiter ac Cajus morte plecteretur, obsecrabat ut sibi parceretur, illis in memoriam revocans, ut vitam aliis quam minime molestus egisset, illoque imprudente & *invito* accidisset quod factum erat. ad quæ Gratus subridens, dextra prehensum sic alloquitur, "Humiliter adeo loqui de-"sine, cum te magno elatoque animo cogitare "oporteat de imperio, quod dii Cajo ablatum tuæ "concessere virtuti, orbis terrarum commoda re-"spicientes. age vero, & proavorum solium tibi-"met vindica." Sustinebat autem ipsum, præ metu simul ac gaudio, ex iis quæ dicta erant, labentem.

Ad Claudium latebris extractum concursus fit militum.

2. Tunc autem ad Gratum jam coacti erant multi è satellitibus; & Claudium abductum videntes, tristem præ se ferebant vultum, existimantes eum rapi ad supplicium ob nuperas damni injurias, cum & à negotiis turbisque per totam vitam abhorruerit, & Cajo imperante in magnis versatus fuerit periculis: quidam etiam censebant, consules decere judicium de illis ferre. Cumque plures ad eos aggregati essent milites, & multitudo *inermis* fuga dilapsa est, & Claudio progrediendi difficultas erat propter virium imbecillitatem: nam lecticarii ejus, dum ipse cum strepitu rapitur, oblata fugæ facultate, se periculo eripuerant, de salute domini desperantes. Cum autem pervenissent in aream * palatii (quem quidem urbis Romanæ locum primum habitatum esse tradunt qui de ejus originibus scripserunt) & jam attentarent curam reipublicæ, multo major sit militum concursus, Claudium oculis suis intueri gestientium; magnoque tenebantur desiderio illum constituendi imperatorem, ex sua erga Germanicum benevolentia. nam frater erat illius, qui sui gloriam ad summam auctam iis omnibus reliquerat quibuscum versatus fuerat. Illis etiam in mentem veniebat, quanta erant aviditate qui in Senatu dominabantur; quæque admiserant & perpetraverant dum imperio potirentur. Insuper, dum ad rei difficultatem attendebant, secum cogitabant, illis, si rerum summa iterum in unius potestatem deveniret, periculum esse ab alio quocunque imperium occupaturo, præter Claudium, qui, cum ipsorum concessu & benevolentia principatum acceperit, recordatione beneficii etiam honorem hujusmodi meritis parem illis retribuet.

3. Ita & inter se solique secum differebant, eademque ad obvios quosque proferebant. qui, cum ista audirent, libenter in eorum sententiam concesserunt, & armatis cinctum sublimem in castra perferebant, ne quid eis festinantibus impedimento esset. Interea autem orta est dissensio inter popu-

Claudius rapitur ad imperium.

ἀποθάνοι τὸν Γαΐα, φειδὼ ὀφεῖν ἠξίᾳ τοῦ κατ' αὐτὸν ἀνεπαχθὴς [e] ἀνάμνησιν [f] αὐτοῖς ὑποτιθεὶς, καὶ τοῦ ἀπροσμηθὲς τῶν γεγονότων. καὶ ὁ Γρατος μειδιάσας, ὑπτιασάτω τῆς δεξιᾶς, καὶ, "παῦσαι, φη-"σὶ, μικρολογούμενος περὶ τῆς σωτηρίας, δέον σε "μεγαλοφρονεῖσθαι περὶ τῆς ἡγεμονίας, ᾗ σοι θεοὶ "Γάϊον ἀφῃρημένοι τῇ σῇ [g] συνεχώρησαν ἀρετῇ, σὺ-"νοιαν τ' οἰκουμένης λαβόντες. ἀλλ' ἴθι ἐπὶ τῶν προγόνων "ἀπολάμβανε τὸ θρόνον." [h] ἀνεβάσαζε δὴ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βαίνειν τοῖς ποσὶ δυναμένου, ὑπὸ τε φόβου καὶ χάρματος τῶν εἰρημένων.

Β'. Συνεσπέφοντο δὴ περὶ τὸ Γρᾶτον ἤδη καὶ πλείους τῶν [i] σωματοφυλάκων, καὶ θεωροῦντες τὸν Κλαύδιον ἀγόμενον [k] ἐσκυθρώπαζον, δόξῃ δ' ὑπὸ κόλασιν ἕλκεσθαι τὸ ὑπὸ τοιοῖσδε ζημιῶν, ὡς ἄνδρα ἀπράγμονα καὶ βίου δ' παντὸς, καὶ κινδύνοις ὅ τι μετρίως ὑπὸ τῆς Γαΐου δεχῆς ὠμιληκότα· τινὲς δὴ καὶ τοῖς ὑπάτοις [l] ἐμπρέπειν κρίσιν ἠξίουν τῶν περὶ αὐτῶν. καὶ πλείονων δ' στρατιωτικῶν συρρεφομένων, φυγή τε ἦσαν δ' ὁμίλου, καὶ [m] πρόσθεν ἀπορία τῷ Κλαυδίῳ δι' ἀσθένειαν δ' σώματος· ἐπεὶ δὲ οἱ τὸ φορεῖον αὐτοῦ φέροντες περὶ τῶν ἁρπαγῶν αὐτοῦ [n] πύστεως ἀθρόως γιγνομένης φυγῇ ἔσωζον αὐτοὺς, ἀπ' ἐλπίδος θέμενοι τὴν σωτηρίαν δ' βεβαίστατα ἐν εὐρυχωρίᾳ δὴ δ' παλατίῳ γιγνομένοις· πρῶτον δὴ οἰκηθῆναι τὸ Ρωμαίων πόλεως τοῦτο πρόσθισιν ὁ περὶ αὐτῆς λόγος· καὶ ἤδη τοῦ δημοσίου ἀντιλαμβανομένοις, πολὺ πλείων ἡ ὑπαφοίτησις ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, χαρᾷ τῷ ὄψει [o] δεχομένων τοῦ Κλαυδίου, περὶ πλείστου τε ὑπὸ αὐτοῖς αὐτοκράτορα ἑστάναι τὸ ἀνθρώπων, [p] εὐνοίᾳ τῇ τοῦ Γερμανικοῦ. ἀδελφὸς δὴ ὑπὸ αὐτοῦ, ὅτι μέγα πᾶσι τοῖς ὠμιληκόσι καταλελοιπότος κλέος τὸ αὐτοῦ. ἀναλογισμός τε αὐτοὺς εἰσῄει τῆς τε πλεονεξίας τῶν ἐν τῇ συγκλήτῳ δυναστευόντων, καὶ ὁπόσα ὑπὸ τῆς περὶ δρχῆς ἡμάρτηντο αὐτῇ. ὡς δὴ καὶ τὸ ἀμήχανον τοῦ πράγματος κατενόουν, καὶ πάλιν εἰς ἑνὸς δρχὴν μεθισταμένων τῶν ὅλων κινδύνους αὐτοῖς φέρειν [q] διό τινος κτησαμένου τὴν δρχὴν, [r] ὡς δὴ τὸν ὑπαχωρήσαντα καὶ εὐνοίᾳ τῇ αὐτῶν λαβόντα Κλαύδιον, μνημονεύσαί τε χάριτος αὐτοῖς ἀποδιδόντα πρέπειν, ἢ ὑπὸ τοιούτοις ἥσειν ἂν δρχῇσι.

Γ'. Ταῦτα πρός τε ἀλλήλους, καὶ δι' ἑαυτῶν διεξήεσαν, καὶ τοῖς ἀεὶ προσπίπτουσι [s] διηρώτων. οἱ δὲ πυνθανόμενοι προθύμως ἐδέχοντο τὴν παρόλησιν, συμφερόμενοί τε καὶ προσκλείοντες ἦγον ἐπὶ τὴν στρατιὰν [t] φοβερὰν ἀναβαστάσαντες, ὡς μὴ ἐμποδίζοιτο αὐτοῖς ἡ [v] ἔπειξις.

propter Cajum ipse quoque moreretur. antea erat, μὴ κἀγὼ φανερὸν ἀποθάνοι τὸν Γαΐου. HUDS. Glossa *Marg.* in *L. B.* perperam, φανερὸν εἶναι τὸ φόνου ποιητικός. HAV.

[e] Ἀνάμνησιν] Ἀναμνήσκων αὐτοὺς καὶ δ' ἀπρ. *Busb.*

[f] Αὐτοῖς ὑποτιθεὶς,] Ita lego. αὐτὰς in *libris.* HUDS. MS. *L. B.* confirmat docti Interpretis emendationem. HAV.

[g] Συνεχώρησαν ἀρετῇ,] Συνεχωρήκασιν *Busb.*

[h] Ἀνεβάσαζε δὴ αὐτὸν] Ita etiam legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *supportabatque eum.* Est tamen qui malit ἀνεβάσαζον.

[i] Σωματοφυλάκων.] Conf. supr. §. 1. SPANH.

[k] Εσκυθρώπαζον,] Illud ἐσκυθρώπαζον inserui è *Cod. Busb.*

[l] Εμπρέπειν κρίσιν] Επιτρέπειν ἀξίουν τῷ κρίσιν τῶν ἐπ' αὐτῷ *Busb.* ἐπιτρέπειν κ. η. τ. π. α. *L. B.*

[m] Πρόσθεν ἀπορία τῷ Κλαυδίῳ] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* πρόσθεν ἀπορία δ' Κλαυδίου in *Editis Aliisque.*

[n] Πύστεως —— αὐτοῦς,] Nolui aliquid in *textu* mutare. licet valde mihi placuerit conjectura acutissima V. Cl. *T. Terrii*, Gr. *L. Professoris*, πρὸς τὴν ἁρπαγὴν αὐτῶν παραχθὲν ὁμοίως, φυγῇ ἔσωζον αὐτούς HUDS. Recte fecit *Hudf.* quod conjecturam, licet probabilem non receperit, illam enim diversam à *Josephi* mente fuisse docet lectio MS. *Lugd. Bat.* quam inseruimus. Ediderant *Hudf.* & alii φερόντες, ὡς τὴν ἁρπαγὴν αὐτῶν ἐξαγενομένης φυγῆς ἔ. α. Ipse *Epiphan.* in illis *factaque turba*, nostram lectionem agnoscere videtur, verum in reliquis vel Codex ejus multum variavit, vel ipse potius sensum verborum non est assecutus, vertens: *Pluribus autem militibus aggregatis, factaque turba, fuga totius plebis exorta fuit. Tunc Claudio propter corporis debilitatem fugere non valente, eum in vehiculo rapientes, pro ejus incolumitate solliciti, cum fuga ad palatium devenerunt.* Verioni *Hudf.* interposuimus verba *cum strepitu*, illa enim vel similia exigunt Græca, quæ significant lecticarios Claudii in mediis istis turbis, sibi ipsis quoque metuentes, aufugisse. HAV.

* *Palatii —— reipublicæ,*] Errat *Josephus*, ut videtur. nam in castra statim delatum esse narrat *Suetonius* in *Claudio*, c. 10. *Casaub.*

[o] Δεχομένων δ' Κλαυδίου,] Eo modo *Busb.* δεχομένους in *Editis Alisque.*

[p] Εὐνοίᾳ τῇ δ' Γερμανικοῦ.] Iterum cum *Cod. Busb.* ἑνοίᾳ τε in reliquis.

[q] Διό τινος,] *L. B.* δι' ἑνὸς, quod si non ex ὡς ἑνὸς superiori linea natum est, significat *à singulis illorum* simile illis impendere periculum. HAV.

[r] Παρὰ τὸ ἐπιχωρήσαι] Ita lego ex conjectura. antea erat, ἢ πάλιν εἰς ἑνὸς ἀρχὴν μεθισταμένων τὸ ὅλων κινδύνους αὐτοῖς φέρειν τινος κτησαμένου τὴν ἀρχὴν μεθισταμένων τὸ ὅλου, παρὰ ἰσχύσαι ἢ εὐνοίᾳ τῇ αὐτῶν λαβόντα κλ.

[s] Διηρώτων.] Forte διηγοῦντο. COCC.

[t] Φοβερὰν ἀναβαστάσαντες,] Vicissim succollantibus in castra delatus est. *Sueton. in Claud. c.* 10. SPANH.

[v] Επειξις.] *Lugd. Bat.* ἐπίδειξις.

πειξις. [x] διεσήκεσαν ἢ αἱ γνῶμαι τὴ τε δήμε καὶ τῶν ἐκ τῆς βελῆς. οἱ μὲν ἀξιώματ@ [y] τε τὴ [z] πρότερον ὀρεγόμενοι, καὶ δουλείαν [a] ἐπακτὸν αὐτοῖς ὕβρει τῶν τυράννων ἡμομένῳ φιλοτιμέμενοι μᾶλλον ἀράσκειν, [b] χρόνῳ [c] πᾶσαν· ὁ ἢ δῆμ@ φθόνῳ τε πρὸς ἐκείνῳ καθιστάμεν@, καὶ τῶν πλεονεξιῶν αὐτῆς ὑπόσημα τὸν αὐτοκράτορας εἰδὼς, καὶ αὐτὸ καταφυγὼν, ἔχαιρε [d] τῇ Κλαυδίε ἁρπαγῇ, [e] στάσιν τε ἐμφυλον, οἵαπερ καὶ ἐπὶ Πομπηίε ἦν, ἀπαλλάξειν αὐτῶν [f] ὑπολαμβανομένων τὸν αὐτοκράτορα καθιστάμενον. γνόντα ἢ ἡ βελὴ τὸ Κλαύδιον ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀφιγμένον εἰς τὸ στρατόπεδον, πέμπει πρὸς ἐκεῖνον [g] ἄνδρας ἀρετῇ τὸν ἐξ αὐτῶν πρέχοντας, οἳ διδάξειαν "[h] μηδὲν ἐπὶ "[i] καθέξει τὸ δεχῆς βιάζεσθαι, ἀλλὰ συγχωρεῖν ἢ τῇ συγ- "κλήτῳ, τοσῶνδε ἀνδρῶν ἕνα ὄντα, [k] ἢ ἐσόμενον, καὶ "τῷ νόμῳ ἀλλαχωρῆσαι τὸ ἐπὶ τοῖς κοινοῖς κόσμε τὴν "πρώτοιαν, μνημονεύοντα [l] ὧν τε οἱ πρόπροι τύραννοι "κακώσαν τὴν πόλιν, καὶ ὧν ὑπὸ Γαΐε ἐς αὐτὸς κιν- "δυνεύσας σὺν αὐτοῖς, μηδὲ μισήσαντα τὴν βαρύτητα τὸ "τυραννίδ@, ὑφ' ἑτέρων πλασσομένης τὸ ὕβρεως, αὖ- "τὸν ἐθελοσίως ἐπὶ παροινίᾳ χαρσεῖν τὸ πατρίδ@. καὶ "πρόμενον μὲν, [m] καὶ τὸ πρότερον ἀπράγμον@ τὴν "ἀρετὴν ἐπιδεικνυμένῳ βέβαιον, τιμᾶς τε ὑπάρξειν "αἱ ὑπὸ ἐλευθέρων ψηφισθεῖεν τὸ πολίτων, καὶ ὑπέχω- "ρησέ τε νόμε τὸ μέρ@ ἄρχοντά τε καὶ δεχόμενον κερ- "δαίνειν ἔπαινον ἀρετῆς. εἰ ἢ ἀπονοοῖτο, μηδὲν ἐκ τὸ "Γαΐε τελευτῆς σωφρονιζόμενος, ἔ τι γε [n] αὐτοὶ ὑπο- "τρέψειν. τὸ τε γὰρ στρατιᾶς πολὺ εἶναι τὸ συνεσηκὸς αὐ- "τοῖς, ὅπλων τε εὐπορίαν, καὶ πληθὺν οἰκετῶν [nn] οἷς "χρήσαιντο αὐτοί. μέγα ἢ μέρος [o] τῶνδε ἐλπίδα εἶναι, καὶ "τὴν τύχην, τὸς τε θεὸς οὐκ ἄλλοις συμμαχεῖν, ἀλλὰ "τοῖς μὴ ἀρετῆς τὸ καλὸ τὸς ἀγῶνας ποιεμένοις. εἶναι "ἢ [p] τοιούτους οἳ ἂν ὑπὲρ ἐλευθερίας μάχων@ τῆς πατρίδος.

δ'. Καὶ οἱ μὲν πρεσβευταὶ, [q] Οὐηράνιος καὶ [r] Βρόκ- χος, δήμαρχοι ἦσαν ἀμφότεροι, τοῖσδε ἐχρῶντο τοῖς λόγοις· καὶ καθικέτευον τοῖς γόνασιν αὐτὸ προπεσόντες, μηδαμῶς πολέμοις καὶ κακοῖς ἐμβαλεῖν τὴν πόλιν. θεωροῦντες δὲ στρατιᾶς πλῆθός τε Κλαύδιον περιεσχημένον, καὶ τὸ μηδὲν τὸς ὑπάτους ὄντας συγκρίσει τῇ πρὸς αὐτὸν, [s] ἐπῆνον, "εἰ δὲ δεχῆς ὀρέγοιτο, ἀλλὰ "τῆς βελῆς δέχεσθαι διδομένην. αἰσιώτερον γὰρ καὶ εὐδαι- "μονέστερον χρῆναι τὸ μὴ μετ' ὕβρεως, ἀλλ' εὐνοίᾳ τε δι- "δόντων ἀλλαμβάνοντα.

lum ſenatumque: dum illi priſtinam appetunt dignitatem, & inductam à tyrannorum inſolentia ſervitutem effugere cupiunt, cum per tempus liceret; contraque populus, hanc felicitatem eis invidens, & frœnum eorum cupiditatibus imperatoriam poteſtatem eſſe intelligens, ſibique *adverſus potentiorum injurias* perfugium, Claudii raptu gaudebat, quòd exiſtimaret ab ipſo facto imperatore ſublatum iri diſſenſionem civilem, illi non diſſimilem futuram quæ ſub Pompejo exarſit. Senatus porro, cognito quod milites Claudium in caſtra tranſportaverant, ſui ordinis viros *dignitate* præſtantes ad eum mittunt, qui monerent, "ne ad im- "perium adipiſcendum vim ullam adhiberet, ſed "Senatui cederet, è tot *tantiſque* viris unus, futu- "ruſve ex illis, legibuſque concedens providere "quod ad reipublicæ ordinem magni interſit, & "in memoriam revocans mala quæ civitati intu- "lerunt priores tyranni, quæque ſub Cajo etiam "ipſe cum eis pericula pertulerat; neque, cum ode- "rit tyrannidis ſævitiam, quam alii inſolenter ex- "ercebant, ipſe ſponte ſua auderet in patriam de- "bacchari. quapropter ſi *Senatui* morem gerat, "oſtendatque ſe prioris vitæ quieti cum virtute "conjunctæ firmiter adhærere, fore ut maximis "cumuletur honoribus à liberis civibus, & optimi "viri exiſtimationem ſibi pariat, qui non grave- "tur ſub legibus per vices nunc præeſſe aliis, nunc "ſubjici. Quod ſi ab illis deſciſcere voluerit, me- "liora non edoctus ex Caji interitu, per illos non "licebit. nam & non exiguam militum manum "ab illis ſtare, & armorum ſupereſſe copiam, ſer- "vitiorumque multitudinem, quorum opera in "promptu ſit. Sed hoc præcipue ſpem illis face- "re & fortunam & deos non alios eſſe adjuturos, "quam qui pro recto & honeſto contendunt cer- "tantque. tales autem iſtos eſſe qui pro patriæ li- "bertate pugnant.

Senatus legatos ad Claudium mittit.

4. Et quidem legati, Veranius & Brocchus tribuni plebis, hujuſcemodi verba habuerunt: procumbenteſque ad ejus genua ſuppliciter orabant, ne in bellum & calamitates urbem conjiceret. Et cum viderent eum ſeptum magna frequentia militum, *ſentirentque* cum ejus copiis conſulares minime conferendas eſſe, adjecerunt; "ſi concupiſceret "imperium, *debere* à Senatu datum accipere. me- "lioribus enim auſpiciis & majori cum felicitate "eo uſurum eſſe, cui contigerit ut dantium bene- "volentiæ acceptum referat.

Veranius & Brocchus legati.

x Διεσήκεσαν ἢ αἱ γνῶμαι] Διεσήκεσαν *Busb.*
y Τε ἢ] *L. B.* τ' ἂ.
z Πρότερον ὀρεγόμενοι,] Προτίρες *Busb.*
a Επακτὸν] *L. B.* ἐπακτλὸ.
b Χρόνῳ] *L. B.* χρῶ.
c Πᾶσαν·] Ita lego. παρέχον in *Editis* & *MSS.*
d Τῇ Κλαυδίε ἁρπαγῇ,] Τᾷ Κλαυδίε τῇ ἁρπαγῇ *Busb.*
e Στάσιν τε] *L. B.* πάσί τι.
f Υπολαμβανομένων] *L. B.* ὑπιλάμβανον.
g Ανδρας ἀρετῇ τὸς ἐξ αὐτῶν] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ἄνδρας ἀρετὰς ἐξ αὐτῶν in *Editis Aliiſque.* ἄνδρας ἀρετῇ τὸς ἐξ αὐτῶν, οἳ δ. *Vat.*
h Μηδὲν ἐπὶ] Iterum cum *Busb.* & *Epiphan.* μὴ δεῖν in *ceteris.*
i Καθέξει] Καθέξῃ, κρατήσῃ *Heſychius.* SPANH.
k Η ἐσόμενον] Ηοσώμενον *Busb.* & *Lugd. Bat.* Hoc modo diſtinxiſſe videtur *Epiphanii* codex. συγχωρεῖν ἢ τῇ συγκλήτῳ τοσῶνδε ἕνα ἄνδρα. nam vertit, *ſed magis ut Senatui tantorum virorum unus cederet.*
l Ων τε οἱ πρότεροι] Ita *Busb.* ὧν οἵ τε πρότεροι *L. B.* ὧν οἱ πρ. in *reliquis.*
m Καὶ] Abeſt à *L. B.*
n Αὐτοὶ ἐπιτρέψειν.] Αὐτὰς *Busb.* αὐτοῖς *Hen.* à *pr. m.* αὐτὰς à *ſecunda.*
nn Οἷς χρήσαιντο αὐτοί.] Ita lego. οἳ χρήσαιντο αὐτοῖς in *libris.*
o Τῶνδε ἐλπίδα εἶναι,] Τῶνδε ἐλπίδα εἶναι *Busb.* & *Lugd. Bat.*
p Τοιούτους οἳ] Ita lego. τὰς in *libris.*
q Οὐηράνι@ καὶ Βρόκχ@,] Dio l. LX. p. 665. Υπατοι &c. Δημάρχας πέμποντες, ad Claudium non additis eorum nominibus. *Sueton. in Claudio* c. X. accituſque & ipſe per Tribun. Pleb. in Curiam. SPANH.
r Βρόκχ@,] Βρόγχ@ legendum cenſui. Verum Βρόγχ@ (ut in *L. B.*) & Βρόχ@ & Βρῶχος in *Græcis.* Juxta *Epiphanii* libros Βρόκκ@ aut Βρόκκι@. in ora exemplaris *Caſauboni* appingitur *Brutus*, ac ſi Βροῦτ@ legiſſet.
s Επῆνον,] Ita *Busb.* in *ceteris* deeſt vox ἐπῆνον, leguntque εἶγε ἀρχῆς. in *Epiphanii* verſione, *ſuadebantque ſimul, ut ſi appeterent principatum &c.*

III. CAP. IV. ΚΕΦ. δ.

Quænam acta erant à rege Agrippa in gratiam Claudii: & quomodo Claudius, imperium adeptus, Caji interfectores necari jussit.

Οἷα πέπραχεν ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας ὑπὲρ τῆ Κλαυδίᾳ· καὶ ὡς Κλαύδιος, τὴν ἀρχὴν καταλαβὼν, τὰς Γαΐᾳ φονέας ἀναιρεῖσθαι κελεύει.

Claudius benigne legatis respondet.

CLaudius autem, ut qui non nesciverit qua arrogantia missi erant legati, ex illorum etiam consilio ad moderatiora conversus est in præsens; non tamen ita quin se ex metu recolligeret, partim quidem audacia militum *animatus*, partim vero Agrippæ regis, hortantis, ne tantum imperium ultro oblatum è manibus dimitteret. qui, omnibus quidem Cajo præstitis, prout deceret hominem ab ipso honoratum, (nam & Cajum mortuum complexus est, & collocatum in lectulo operuit quoad ejus fieri potuit, dein ad satellites se recepit, nuncians Cajum quidem vivere, vulneribus vero cruciato medicos accersere dicens) cum audiret raptum esse à militibus Claudium, properabat ad eum; quem cum turbatum offendisset & in eo fere ut Senatui cederet, confirmabat eum, & hortabatur ut imperium capesseret. Ubi autem ista Claudio dixerat, eodem, unde digressus erat, revertebatur; & accitus à Senatu, delibuto capillo, quasi post compotationem finitam, aderat, & ex Senatoribus quæsivit quid de Claudio factum sit. Quibus id quod erat dicentibus, ac præterea illius sententiam de summa rerum rogantibus: se quidem ajebat, pro Senatus dignitate mori non recusare, dispicere tamen suadebat, quid è re sua esset, procul habentes favorem & gratiam. imperium enim sibimet vindicantibus opus esse armis, atque militibus qui illa induant, ne ab istis imparati *in pericula* labantur. Senatu autem respondente, sibi armorum abunde esse, pecuniamque collaturos, & exercitum non solum jamjam conflatum habere, sed & novum se delectum habituros manumittendo servos: Agrippa subjiciens, utinam, inquit, ô Senatus, res vobis succedat ex animi sententia. Verum non dubitanter mihi dicendum, quoniam in salutem vestram futura est oratio. "Scitote igitur "milites qui à Claudio stabunt veteranos esse, & "in re militari longo tempore exercitatos; nostros "autem, utpote ex convenis & servitiorum turba "quibus inexspectato data est libertas, *novos* fore "& intractabiles; & contra belli scientes peritos- "que in aciem rudes educemus, & qui gladium "stringere nesciunt. quapropter mihi *optimum* vi- "detur mitti ad Claudium qui ei suadeant ut im- "perium deponat: & ad legationem *istam* obeun- "dam ipse paratus sum.

Agrippæ, à Senatu accitus, consilium.

2. Atque ille quidem ita loquutus est, eisque assentientibus, cum aliis missus & Claudio seorsum trepidationem Senatus indicat, autorque erat ut more imperatorio responderet, & ex dignitate sua & potestatis amplitudine. Dicebat itaque Claudi-

Agrippa cum aliis à Senatu ad Claudium missus.

Claudii responsio ad legatos.

Κλαύδιος ἦ, ἡπίστατο γὰρ μεθ' οἵας αὐθαδείας ἀπόστειλεν, καὶ πρὸς τὸ παρὸν γνώμῃ τῇ αὐτῶν ἐπὶ τὸ μετριώτερον [v] ἐπέτρεψεν· ὑπὸ μὲν ἀλλὰ καὶ τῷ [x] περὶ αὐτὸ φόβῳ διανεστὰς, ἅμα μὲν θάρσει [y] τῶν στρατιωτῶν, ἅμα ἢ Ἀγρίππα τοῦ βασιλέως, κελεύοντος μὴ περιΐδεσθαι τὴν χειρῶν τηλικαύτην ἐλθεῖν ἡκουσαν αὐτόματον. [z] ὃς, πεάξας μὲν καὶ περὶ Γαΐου οἷον εἰκὸς ἄνδρα ὑπ' αὐτοῦ διὰ τιμῆς ἡγμένον· [a] καὶ γὰρ τὸ νεκρὸν [b] περιέπλεξε τοῦ Γαΐου, καὶ ἀναθέμενος ὅπῃ κλίνης, καὶ περιστείλας ὡς τὸ ἐνδεχομένων, εἰς τὰς σωματοφύλακας [c] ὑπεχώρει, ζῆν μὲν τὸν Γάϊον [d] ἀπαγγέλλων, [e] κακοπαθοῦντα δὲ ὑπὸ τραυμάτων ἰατρὸς μεταπέμπειν λέγων· πυθόμενος δὲ τοῦ Κλαυδίου τὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἁρπαγέντα, ὡθεῖτο πρὸς αὐτὸν, καὶ καταλαβὼν τεταραγμένον, καὶ οἷόν τι ἐκχωρεῖν τῇ συγκλήτῳ, ἀνήγαγεν ἀντιλαμβάνεσθαι κελεύων τὴς ἡγεμονίας. ταῦτα δὲ πρὸς τὸν Κλαύδιον εἰπὼν προσεχώρει πρὸς αὐτὸν, καὶ μεταπαλέσας αὐτὸν ἐκ βυλῆς, [f] χελσάμενος μύροις τὴν κεφαλὴν, [g] ὡς ἀπὸ συμποσίας, γινομένης [h] ἀναλύσεως αὐτῇ, παρῆν, καὶ ἤρετο τὴς βυλῆς τί [i] πέπραχε Κλαύδιος. τοῦ δὲ [k] τά τε ὄντα φαμένων, καὶ προσαπειλούντων ἐκείνοις τινὰ γνώμην ἔχοι [l] περὶ τοὺς ὅλους, τελῶν μὲν ὑπὲρ τὸ κατ' ἐκεῖνον εὐκλεὴς ἕτοιμος ἦν τοῖς λόγοις, σκοπεῖν δὲ ἐκέλευε [m] περὶ τοῦ συμφέροντος, πᾶν ὅ, τι εἰς ἡδονὴν φέροι [n] ὑπεξελομένους. χρείαν δὲ εἶναι [o] τῆς ἀρχῆς μεταποιουμένους, καὶ ὅπλων, καὶ στρατιωτῶν οἳ φέξουσιν [p] αὐτοῖς, μὴ δὲ ἀθρόους καθεστῶτες εἰς ταὐτὸ σφαλεῖεν. ὑπομενούσης δὲ τῆς βυλῆς, ὅπλων τε εὐπορίαν, καὶ χρημάτων εἰσόδους, καὶ στρατιὰς [q] τὸ μέν τι αὐτοῖς εἶναι συνεκτικὸς, "τὸ δὲ συγκροτήσειν ἐλευθερώσεως δέλων ὑπομένης. εἰ μὲν, ὦ βυλή, φησὶν ὁ Ἀγρίππας ὑπατικὸν, πεάσσοι ὁπότι θυμὸς ὑμῖν. λεκτέον δὲ ἐδὲν ἐνδοιάσαντί μοι, ἀλλὰ τὸ ἐπὶ σωτηρίᾳ φέρειν τὸν λόγον. "ἴστε δὴ στρατὸν, ὃς ὑ- "πὲρ Κλαυδίου μαχεῖται, πολλῇ χρόνῳ ἀσκηθέντα μεμε- "λετηκότα· τὰ δὲ ἡμέτερα, συγκλύδων ἀνθρώπων πλῆ- "θος ἔσῃ καὶ τῷ ὄντι δόξαν τῆς δουλείας ἀπειλαφότων, "ἐπ' δυσκράτητα· πρὸς δὲ τεχνίτας [s] μαχούμεθα πεσσαγω- "γούσης ἄνδρας, μηδὲ ὅπως [t] ἀσπίδι τὰ ξίφη εἰδότας. "ὥστε μοι [v] δοκεῖ πεμπτὸν ὡς Κλαύδιον πείσοντας κατα- "πτῆναι τῷ ὄχλῳ, πρεσβεύειν τε ἕτοιμός εἰμι.

β'. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν, καὶ συγκαταθεμένων, πεμφθεὶς σὺν ἑτέροις τῷ τε παραχρῆμα τὴν βυλὴν διηγεῖται καὶ μόνας πρὸς τὸν Κλαύδιον, ἐδίδασκέ τε ἡγεμονικώτερον [x] ἀποκρίνεσθαι, τῷ ἀξιώματι τὴς ἐξουσίας χρώμενον. [y] ἔλεγε

---

t Αποσείλειαν,] Ita lego. ἀπεσείλειν in *Editis Aliisque.*

v Ετέτραπτο] Sic *Busb.* τρεπόμενος in *ceteris.*

x Περὶ αὐτὸ Φόβῳ Διανεστὰς] Ita lego. περὶ αὐτὸν in *libris.*

y Τῶν στρατιωτῶν,] Sic cum *MSS.* τῷ in *Editis.*

z Ος, πεάξας μὲ] Illud ὃς ex *MSS.*

a Καὶ γὰρ τὸ νεκρὸν] Καὶ γὰρ τὸ νεκρὸν &c. in parenthesim inclusi.

b Περιέπλεξε τοῦ Γαΐου,] Ita lego. περιέπεσε in *Editis* & *MSS.* Est qui malit περίεσασε.

c Υπεχώρει] Επεχώρει *Voss.*

d Απαγγέλλων,] Επαγγέλλων *Voss.*

e Κακοπαθοῦντα ——— λέγων·] Ita *Busb.* κακοπαθοῦντά ϑ' ἀ. τε. ἰατρὸς μεθιέναι λέγων in *Editis Aliisque.* in *L. B.* κακοπαθοῦντί γε ἀ. τ. ἰ. μετιέναι (in *Marg.* μετίεναι) λέγων.

f Χελσάμενος μύροις τὴν κεφαλὴν,] Ita lego. (& lectionem confirmat *Lugd. Bat.*) χρισάμενος in *libris.*

g Ως ἀπὸ συμποσίας,] Hoc modo lego & distinguo. antea erat, ὡς ἀπὸ συνουσίας γεγομένης ἀναλύσεως αὐτῷ.

h Αναλύσεως] Conf. lib. VI. Cap. 3. §. 1. SPANH.

i Πέπραχε Κλαύδιος,] Sic *Busb.* & *Voss.* πεπράχει in *Editis Aliisque.*

k Τά τε ὄντα φαμένων,] Iterum cum *Cod. Busb.* τὰ ὄντα φ. ἀ. προσαπειλούντων τινὰ in *ceteris.*

l Περὶ τοὺς ὅλους,] Περὶ τοὺς ὅλως *Voss.*

m Περὶ τοῦ συμφέροντος *Busb.*

n Υπεξελομένους.] Ita *Busb.* & *Voss.* ὑπεξελόμενος perperam in *Aliis.*

o Τῆς ἀρχῆς μεταποιουμένους] Τοῖς ἀρχῆς *Voss.*

p Αὐτοῖς,] Forte αὐτὸς. COCC.

q Τὸ μέν τι αὐτοῖς εἶναι συνεκτικὸς,] Eo modo *Busb.* τὸ μέντοι αὐτῶν in *Editis Aliisque.*

r Δυσκράτητα·] Ita *Busb.* δυσκράτητον in *Aliisque.*

s Μαχούμεθα] Sic *Busb. Voss.* & *Gall.* μαχήμεθα in *ceteris.*

t Σπάσι τὰ ξίφη εἰδότας.] Ita lego. σπάσιν *Voss.* σπᾶσι in *ceteris* omnibus præter *Busb.* qui σπάσειεν habet, forsan pro σπάσειαν.

v Δοκεῖ πέμπειν] Δοκεῖν *Busb.*

x Αποκρίνεσθαι,] Αποκρίνασθαι *Busb. Hen.* & *Vat.*

y Ελεγεν ——— μέσον.] Hac in Senatu per Agrippam Claudio missum dicta referuntur ἄλλοθ. lib. 2. c. XI. §. 2. SPANH.

ἡμῶν οὖν Κλαύδιος, "ὰ θαυμάζειν τὴν βουλὴν ἡδονῇ μὴ "φέρσαν ἄρχεσθαι, διὰ τὸ ὠμότητι πεφύσθαι τ[ὸν] [z] πρό- "τερον ὑπὸ τὸ ἡγεμονεύειν καταστάντων. γεύσειν δ' αὐτὰς, "ὑπεικείᾳ [a] τῇ καθ' αὐτὸν, μετρίων καιρῶν, ὀνόμασι "μὲν μόνῳ τὴν ἀρχὴν ἐσομένης [b] αὐτῷ, ἔργῳ δὲ [c] κοινῆς "πᾶσι προκειμένης εἰς μέσον. διὰ πολλῶν δὲ καὶ ποικί- "λων [d] ὠδυνήσθαι πραγμάτων, ἐν οἷς τῇ ἐκείνων, καλῶς "ἔχειν μὴ ἀπιστεῖν." καὶ οἱ μὲν πρέσβεις, τοιούτων ἀκρο- άσει λόγων [e] καθομιληθέντες, ἐξεπέμποντο. Κλαύδιος δὲ τῷ στρατῷ συλλεχθέντι διελέγετο, ὅρκους λαμβάνων, ἢ μὲν ἐμμένειν πίστει τῇ πρὸς αὐτὸν, καὶ [f] δωρεῖται τοὺς σωματοφύλακας [g] πεντακισχιλίαις δραχμαῖς καθ' ἕκαστον ἄνδρα, τοῖς τε ἡγεμόσιν αὐτῶν ἀνάλογον κατ' ἀρι- θμὸν, καὶ τοῖς ὅποι ποτὲ στρατοπέδοις ὑποχεῖται τὰ ὅμοια.

γ'. Συνεκάλουν δὲ οἱ ὕπατοι τὴν βουλὴν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς [h] νικηφόρου Διὸς, ἔτι δὲ νυξ ἦν. τῶν δὲ οἱ μὲν, ἐν τῇ πόλει κλέπτοντες ἑαυτοὺς, ἐνεδοίαζον πρὸς τὴν ἀκρόασιν· τοῖς δὲ ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀγρῶν ἐγεγόνεσαν ἔξοδοι, προορωμένοις ἢ χωρήσει τὸ πᾶν ἐν ἀπογνώσει τῆς ἐλευθέρας [i] γενόντες, καὶ πολὺ κρεῖττον ἐν ἀκινδύνῳ τῆς δουλείας ὑπαρξιν ἡδέως διαβιοῦν ἀργίᾳ τοῦ πονεῖν, ἢ κινδυ- νεύειν τὸ ἀξίωμα τῶν πατέρων περὶ τῆς σωτηρίας ἀμφί- βολοι καταστῆναι. συνελέγησαν δὲ ὅμως ἑκατὸν ὀλίγοις πλείους, καὶ διαβουλευομένων περὶ τῶν ἐν χερσὶν, αἰφνίδιον αἴ- ρεται βοὴ τοῦ στρατιωτικοῦ αὐτοῖς στρατηλατικῆς, [k] στρατη- γικὸν αὐτοκράτορα κελευόντων τὴν βουλὴν ἑλέσθαι, καὶ μὴ φθείρειν πολυαρχίᾳ τὴν ἡγεμονίαν· καὶ τὸ μὲν καθ' ἑαυτοὺς ἀπεφαίνοντο περὶ τοῦ μὴ πᾶσιν, ἀλλ' ἑνὶ τὴν ἀρχὴν ἐφέσιμον εἶναι· ὁρᾶν δὲ ἐκείνοις ὑπετρέπειν, ὁπόσης [l] τοσαύτης προεστώσης ἀρχῆς. [m] ὥστε ἐναντία τὰ τῶν συγκλητικῶν μὴ πολὺ πλέον, [n] δι' ἁμαρτίαν μὲν τοῦ κτ' τὴν ἐλευθερίαν αὐχήματος, φόβῳ δὲ τοῦ Κλαυδίου. ὰ μὲν ἀλλ' ἦσαν οἱ ἐφιέμενοι, γένους τε ἀξιώματι καὶ οἰ- κειότητι γάμου. καὶ γὰρ [o] Μινυκιανὸς Μάρκος, [p] καὶ τῷ καθ' αὐτὸν ἡλικιότητι ἀξιόλογος ὢν, καὶ ἀδελφὴν Γαΐου γεγαμηκὼς Ἰουλίαν, προθυμός τε ἦν ἀντιποιεῖ- σθαι τῶν πραγμάτων, καὶ κατεῖχον οἱ ὕπατοι πρόφα- σιν ἐκ προφάσεως ἀναρπάζοντες. Οὐαλήριόν τε Ἀσιατι- κὸν [q] Μινυκιανὸς ἐκ τῶν Γαΐου σφαγέων ἀνεῖχε τοιούτων διανοιῶν. ἐγεγόνει δ' ἂν φόνος τινος ἐλαττων, [r] ὑπε- χωρηθέντων τῶν ὑπεθυμούντων τῆς ἡγεμονίας ὥστε ἀντι- τάξασθαι Κλαυδίῳ. ἄλλως τε καὶ οἱ μονομάχοι, πλῆ- θος οὐ μὴν αὐτῶν ἀξιόλογον, καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ νυκτοφυλακοῦντες ὑπὲρ τὴν πόλεως, ἐρέται τε ὁπόσοι συνέρ- ρεον εἰς τὸ στρατόπεδον· ὥστε τῶν μετιόντων τὴν ἀρχὴν, οἱ μὲν φεισοὶ τῆς πόλεως, οἱ δὲ καὶ φόβῳ τῷ ὑπὲρ αὐ- τῶν ἀπέσχοντο.

δ'. [rr] Ὑπὸ δὲ τὴν πρώτην ἀρχὴν ἡμέρας καὶ Χαιρέας καὶ οἱ σὺν αὐτῷ παρελθόντες, ἐν ὑπαίθρῳ λόγων ἦσαν

us, "se minime mirari, Senatum ægre ferre principis dominatum, quòd attritus fuerit priorum "crudelitate, qui ad imperii majestatem evecti "erant. nunc vero meliorum temporum moderationem degustaturos esse, ipso ad reip. gubernacula sedente; cum nomine tantum penes ipsum "foret imperium, re autem vera omnibus secum "commune. Illis itaque convenire ipsi non diffi- "dere, qui illorum in conspectu multa & varia "obiit negotia" Et legati quidem, ubi verba ista auditione acceperant, dimissi sunt. At Claudius exercitum ad se congregatum alloquebatur, militiæ sacramento illos ad fidem sibi servandam obligans: donatque viritim corporis custodes quinis drachmarum millibus, & duces illorum simili ad proportionem numero; parique ratione aliis exercitibus, ubicunque essent, daturum se promittit. *Sacramentum à militibus exigit.*

3. Consules autem Senatum convocabant in Jovis Victoris ædem, cum *multa* adhuc nox esset. quorum alii quidem in urbe sese occultabant, animo vacillantes ubi aliquid *de concione* audiverint: alii vero in prædia sua rustica concesserunt, providentes quónam res evasura esset cum de libertate desperarint; longe satius esse existimantes, in servitute, ab omni periculo vacua, vitam agere inertem & otiosam, quam cum paterna dignitate in ambiguo hærere de salute. Veruntamen haud plures quam centum convenerunt: cumque de iis, quæ in manibus erant, deliberarent, derepente sublatus est clamor militum, qui ab illis stabant, postulantium ut Senatus imperatorem rei militaris peritum eligeret, & multorum dominatu non perditum iret Principatum: & quam maxime potuerunt palam faciebant, non universis sed uni *alicui* imperium deferendum esse; illis autem permittere ut dispicerent, quis tanta præfectura dignus sit. adeo ut res Senatus multo magis inter se contrariæ essent, & quod de libertate gloriosa excideret, & valde metueret Claudium. non tamen deerant qui dominatum affectarent, & propter majorum gloriam & cognationem ex nuptiis. Nam & Marcus Minucianus erat, qui, & sua nobilitate illustris, & in matrimonio habens Caji sororem * Juliam, summa rerum potiundi cupiditate tenebatur; eumque reprimebant Consules, aliam ex alia causationem nectentes. Valerium etiam Asiaticum Minucianus, unus ex interfectoribus Caji, ab ejusmodi cogitatione inhibebat. Fuissetque cædes quanta vix unquam alias edita, si illis, qui principatum appetebant, facta fuisset potestas contendendi cum Claudio. Quin & præsto erant & gladiatores insigni numero, & milites qui in urbe excubias agebant, remigesque qui in castra confluebant; adeo ut ex iis, qui imperium ambiebant, alii quidem, ut urbi parceretur, alii vero, metu de se, à conatu destiterint. *Militis imperatorem à Senatu postulant.* *Nonnulli è Senatoribus dignitatem istam expetunt.*

4. Cum autem diluculo in Senatum venissent Chærea sociique, aggressi sunt orationem habere ad *Chærea militibus instans.*

z Πρότερον ἐπὶ τὸ ἡγεμονεύειν καταστάντων.] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* πρωτίστων in *Editis Aliisque.*

a Τῇ καθ' αὐτὸν,] Τῶν κατ' αὐτὸν *Busb.*

b Αὐτῷ, ἔργῳ δὲ] Illud αὐτῷ è *Cod. Busb.*

c Κοινῆς πᾶσι προκειμένης εἰς μέσον.] Ita *Busb.* κοινῇ in *reliquis.*

d Ὠδυνήσθαι πραγμάτων,] Ita lego. ὠδυνότων πρ. in *libris.*

e Καθομιληθέντες.] Συγκαθομιληθέντες *Busb.*

f Δωρεῖται] ——— ἴσα.] Donavitque singulos custodes corporum quinque millibus drachmis, & Ducibus nummorum promeritam posteriorem largitus est: sed & militibus absentibus similia compromisit *Rufin.* omisit hæc pleraque *Gelen.* SPANH.

g Πεντακισχιλίαις δραχμαῖς] *Sc.* Viginti HS. millia. *Suetonius* habet tantum *quina dena HS.* Vide *Scaligerum* de *re Nummaria*, p. 86.

h Νικηφόρου] *Rufin.* Triumphatoris. *Melius* Victoris. SPANH.

i Γενόντες, ——— δηλαδὴ] Ita cum *Cod. Busb.* & mox κρεῖττον. (quomodo etiam *Lugd. Bat.* habet) γενόντος & κρεῖττον in *Editis Aliisque.*

k Στρατηγικὸν αὐτοκράτορα] Ita lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *petentium ut militaris imperator eligeretur.* στρατηγὸν in *Editis* & *MSS.* HUDS. Nota στρατηγὸν Αὐτοκράτορα, de Imperatore Romanorum, quod alias de summis Exercituum Ducibus à Græcis dicitur. SPANH.

l Τοσαύτης προεστώσης ἀρχῆς.] Τοιαύτην *Busb.*

m Ὥστε ἐναντία τὰ] Ita etiam *Epiphan.* ὥστε ἐν ἀδήμοσίᾳ τὰ τ' *Busb.*

n Δι' ἁμαρτίαν] Καὶ διαμαρτίᾳ τ' κ. τ. ἐ. αὐχήματος, καὶ φόβῳ τ' Κλ *Busb.*

o Μινυκιανὸς Μάρκος,] Μινυκιανὸν Μάρκον — ἀξιόλογον ὄντα — γεγαμηκότα — προθυμοῦντα ἀν. τ. πραγμάτων κατεῖχον *Busb.* & *Voss.*

p Καὶ τῷ καθ' αὐτὸν ἡλικιότητι] Ita lego. καὶ τὸ καθ' αὐτὸν in *Editis* omnibus & *MSS.* præter *Gall.* qui habet καὶ καθ' αὐτόν.

* *Juliam*,] *Livillam* vocat Suetonius in vita Claudii cap. 1. COCC.

q Μινυκιανὸς] Conf. supr. c. 1. §. 8. SPANH.

r Ἐπιχωρηθέντων τῶν ἐπιθυμούντων] Συγχωρηθέντων *Busb.*

rr Ὑπὸ δὲ τὴν πρώτην ἀρχὴν] Illud τὴν inferitur ex *Lugd. Bat.* HAV.

ad milites. quos cum universi viderent manu illis silentium indicere, & in eo esse ut loquendi initium facerent, tumultum movere cœperunt, nec passi sunt eos quidquam dicere, quod omnes unius imperio subesse magnopere expeterent: namque imperatorem sibi dari postulabant, ut qui vel minimam moram ægre laturi essent. Senatus autem dubitabat, & quo modo regeret aut imperio regeretur, & militibus eorum auctoritatem defugientibus, & Caji interfectoribus amplissimum ordinem militari insolentiæ cedere non patientibus. Cumque ita se res haberent, Chærea, accensus in iram, quod imperatorem peterent *milites*, daturum se promisit ducem, si quis signum ei afferret ab Eutycho. erat autem Eutychus iste factionis Prasinæ ut appellabatur auriga, Cajo devotissimus, quique in stabulis equitio ejus exstruendis milites attriverat, viles ab ipsis operas exigendo. quas res & illis exprobrabat Chærea, atque alia multa hujuscemodi, seque Claudii caput allaturum *minabatur*. indignum enim esse *ajebat*, si post insanum stulto imperium committant. At illi, verbis ejus nihil moti, strictis gladiis & sublatis signis se protipiebant ad Claudium, adjuncturi se his qui fidem ei jurejurando dederant. ita Senatus desertus est à suis propugnatoribus, & Consules ferme in privatorum ordinem redacti: quin & consternatio erat ubique & mœstitia, nemine sciente quid de se factum foret, Claudio in eos irritato; aliique in alios convicia jactabant, & ipsos *vehementer* pœnitebat. Tum Sabinus, unus è Caji interfectoribus, in medium progressus, se prius mortem sibimet consciscere edicebat, quam passurum ut Claudius fiat imperator, visurumque civitatem servitute oppressam; simulque Chæream increpabat, quod nimio vitæ amore teneretur, si is, qui primus Cajum contemptui habuit, vitam *jam* vitalem esse existimaret, cum fieri non possit ut vel hac via patria in libertatem restituatur. Chærea autem nihil sibi minus in animo esse dicebat, quam ut de morte appetenda dubitaret, statuere tamen prius Claudii mentem explorare.

Opprobrium in eos facit.

Senatus desertus à militibus.

Sabini mine.

ζ'. Et illi quidem in his erant. In castris autem undique festinatur ad obsequium Claudio præstandum: & Consulum alteri Q. Pomponio, *cum eodem veniret*, crimini milites objiciebant præcipue quod Senatum ad libertatem *asserendam* hortatus fuerat, atque impetum *in eum* fecerunt strictis gladiis; cædemque perpetrassent, nisi Claudius eos cohibuisset. Is consulem periculo ereptum suo lateri assidere jubet: Senatoribus vero qui cum Quinto non idem habitus est honos. nam & quidam illorum plagas accipiebant, repulsi dum illum salutatum irent, & Aponius vulneratus discedebat, omnesque in periculo versabantur. Tum rex Agrippa Claudium adiit, eumque obsecrat ut mitius se erga Senatores gereret: quippe, si male ab eo acciperetur Senatus, non habiturum esse alios quibus imperaret. Persuadetur Claudius, & Senatum convocat in palatium, quò ipse per *mediam* urbem lectica delatus est, deducentibus eum militibus multa sane cum vexatione populi. nam Chærea & Sabinus, *duo* ex interfectoribus Caji, in conspectum omnium processerant, cum cautum esset, ne ipsi in

Consulum alter multique è Senatoribus male tractantur à militibus.

Agrippa suadet Claudio ut mitius se erga Senatores gereret.

πρὸς τὰς στρατιώτας. τῶν δὲ τὸ πλῆθος ὡς ὁρᾷ [s] παύσοντας αὐτὰς τῆς χερσὶ, καὶ τὸ εἰπεῖν οἵας τε ἀρχεσθαι, ἀνεθορύβησε, [t] μὴ ἐφεῖς μὲν ὥστε εἰπεῖν, ἀφ' ᾧ τὸ ὠρμῆσθαι πάντας ὅτι τὸ μοναρχεῖσθαι· τὸ δὲ ἡσυχαζόμενον σκάλλουσι, ὡς οὐκ ἀνεξόμενοι [v] τὰς τριβάς. τῇ συγκλήτῳ δὲ ἀπορία ἄρχειν τε καὶ ὃν δέχεσθαι ἂν τρόπον, ὅτε [x] δεχομένων αὐτὰς τὸ στρατιωτῶν, καὶ τὸ Γαΐᾳ σφαγέων συγχωρεῖν τοῖς στρατιώταις οὐκ ἐφιέντων. [y] ἐν τοιούτοις δὲ ὄντων, Χαιρέας τὴν ὀργὴν οὐκ ἀναχόμενος πρὸς τὴν αἴτησιν ἣν αὐτοκράτορος, δώσειν ἐπηγγέλλετο στρατηγὸν, εἴ τις αὐτῷ σημεῖον φέροι. [z] Εὐτύχη νομίσειεν. ἦν δὲ ὁ Εὔτυχος ἵππος, ἡνιόχου τοῦ καλουμένου Πρασίνου, φιλαίτατός Γαΐῳ, καὶ περὶ τὰς οἰκοδομὰς τὸ στάσεων τοῦ περὶ ἐκεῖνον ἱππικοῦ τὸ στρατιωτικὸν ἐτρίβετο, ἀτίμοις ἐργασίαις ὑπείκοντα. εἰς ἅπερ ὁ Χαιρέας ὠνείδιζεν αὐτὰς, καὶ ἕτερα πολλὰ τοιαῦτα, τήν τε κεφαλὴν νομίζειν τοῦ Κλαυδίου. δεινὸν γὰρ εἰ μετὰ μανίαν φρονήσει δώσουσι τὴν ἡγεμονίαν. ὁ μὲν διετάπησάν γε ὑπὸ τῶν λόγων, ἀλλὰ ἀσασάμενοί τε τὰς μαχαίρας, καὶ τὰ σημεῖα ἀράμενοι ᾤχοντο ὡς τὸν Κλαύδιον, κοινωνήσοντες τοῖς ὀμνύουσιν αὐτῷ. καταλείπεται δὲ ὑπὸ σύγκλητος [a] ἐπ' ἐρημίας τῶν ἀμυντόντων, καὶ οἱ ὕπατοι μηδὲν ἰδιωτῶν διαφέροντες. ἔκπληξίς τε καὶ κατήφεια ἦν, ἐπεὶ ὅτι χρήσαιντο αὐτοῖς τῶν ἀνθρώπων εἰδότων διὰ τὸ [b] ἀπαρρεθεῖσθαι τὸν Κλαύδιον ἐπ' αὐτοῖς· ἀλλήλοις τε ἐλοιδοροῦντο, καὶ μεταμελὴς ἦν αὐτοῖς· καὶ Σαβῖνος, εἰς τὸ Γαΐᾳ σφαγέων, σφάζειν ἑαυτὸν ἔφη πρεσβύτερον αὐτὸν ἡπείλει παρελθὼν εἰς μέσους, ἢ Κλαύδιον ἄρχοντα σήσεσθαι, καὶ δυσκρασίαν ἐπόψεσθαι καταλαβόντα· τήν τε Χαιρέαν εἰς φιλοψυχίαν ἐπέπληττεν, εἰ καταφρονήσας Γαΐᾳ πρῶτος ἀγαθὸν ὑπολαμβάνοι τὸ ζῆν, τῆς ἐλευθερίας οὐδὲ ὅτως ἀποδοθῆναι δυναμένης τῇ πατρίδι. Χαιρέας ἢ μὲν τοῦ θνήσκειν [c] ἐνδοιασὸν οὐδὲν φρονεῖν ἔλεγε, βουλεύεσθαι μέντοι [d] διακωδωνίζειν δοκοῦσαν τὴν Κλαυδίου.

ε'. Καὶ οἱ μὲν [e] ἐν τοῖσδε ἦσαν. ὅτι ἢ ἐπὶ στρατοπέδου [f] πᾶς πανταχόθεν ὠθεῖτο πρὸς θεραπείαν τοῦ Κλαυδίου· ἡ τῶν ὑπάτων ὁ ἕτερος Κόιντος [g] Πομπώνιος δι' αἰτίας μὲν τῷ στρατιωτικῷ μᾶλλον ὡς [h] ἐπ' ἐλευθερίαν τὴν σύγκλητον ἐπικαλῶν, [i] ὥρμησάν τε ἀσασάμενοι τὰ ξίφη, κἂν ἐπέπρακτο αὐτοῖς, μὴ Κλαυδίου διακωλυσταὶ ἐπιδραμόντες ἢ αὐτῷ τὸν ὕπατον ἐξαρπάσαι καὶ κινδύνου· τῶν δὲ συγκλητικῶν ὁ μὲν σὺν τῷ Κοίντῳ ἅμα τοῖς ἐλευθερίοις ἐδέχετο τιμῆς. τινὲς δὲ καὶ πληγὰς ἔλαβον αὐτῶν, ἀνωθούμενοι τοῦ πρὸς αὐτὸν ἐντεύξεως, Ἀπώνιος δὲ τραυματίας ἀνεχώρει, [k] μὲν τε κίνδυνος ἦν πᾶσιν αὐτοῖς. καὶ Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς, προσελθὼν τῷ Κλαυδίῳ, ἀξιοῖ τοῖς συγκλητικοῖς ἠπιώτερον καθίστασθαι. φοβουμένου γάρ τινος κακοῦ περὶ τὸν βουλὴν, οὐκ ἔξειν ὧν ἄρξειν ἐπήρων. πείθεται δὲ Κλαύδιος, καὶ συγκαλεῖ τὴν βουλὴν ὅτι ἐκ παλατίου διὰ τῆς πόλεως φερόμενος, ἀπέπεμπεν αὐτὸν ἐκ στρατιωτικοῦ σὺν πολλῇ πάνυ [l] κακοῦ τοῦ πλήθους. προεξίεσαν δὲ τῶν Γαΐου σφαγέων [m] εἰς τὸ φανερώτερον Χαιρέας καὶ Σαβῖνος, εἰργόμενοι προόδων κατ' ὀλίγας

[s] Παύσοντας αὐτὰς] Παύσαντας *Voss.*
[t] Μὴ ἐφεὶς μὲ] Μὴ ἐφίεσθαι ὥστε εἰπεῖν *Voss.*
[v] Τὰς τριβάς.] Τῆς τριβῆς *Busb.*
[x] Δεχομένων αὐτὰς] Sic lego. δεχομένης αὐτῶν in *Editis & MSS.*
[y] Ἐν τοιούτοις δ' ὄντων,] Ἐν τοιούτοις δὲ τῶν πραγμάτων ὄντων *Busb.*
[z] Εὐτύχη νομίσειεν.] Est qui conjicit hunc esse eum, cui libros quatuor priores *Fabularum* inscripsit *Phædrus.*
[a] Ἐπ' ἐρημίας τῶν ἀμυντόντων,] Ἐν ἐρημίᾳ *Busb.*
[b] Ἀπερεθεῖσθαι] *L. B.* ἀπερεθίζειν.
[c] Ἐνδοιασὸν] *Gen.* ἐνδυασὸν· ἐνδυασμὸς, ἀμφιβολία, ἀπορία· *Hesych.* SPANH.
[d] Διακωδωνίζειν] Διακωδωνίσαι Porphyr. περὶ Ἀποχ. p. 408.
[e] Ἐν τοῖσδε ἦσαν.] Ἐν τοιοῖσδε *Busb.*
[f] Πᾶς πανταχόθεν ὠθεῖτο.] Illud πᾶς è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*
[g] Πομπώνιος δι' αἰτίας ᾧ] Ita lego. Πομπήϊος in *Editis* & *MSS.*
[h] Ἐπ' ἐλευθερίαν τὴν συγκλήτου] Ita cum *Cod. Busb.* ἐπ' ἐλευθερίᾳ in *Editis Aliisque.*
[i] Ὡρμησάν τε ἀσασάμενοι τὰ ξίφη,] Iterum cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* ἀραμένοντες ἀσασάμενοι ξίφη in *Editis Aliisque.*
[k] Ἦν τι] *L. B.* ᾧ ἦ.
[l] Κακοῦ τοῦ πλήθους.] Quorsum κακοῦ dicit; an id populo displicuisse credendum; contrarium huic supra dictum. Fuit cum legerem ἀξιώσεως, *desiderio.* Sed locum posse commodum sensum recipere existimo, si ἦ sequens accipiatur pro γάρ.
[m] Εἰς τὸ φανερώτερον Χαιρέας καὶ Σαβῖνος,] Εἰς τὸ φανερὸν *Busb.*

σολὰς Πολλίωνος, ὃν μικρῷ πρότερον Κλαύδιος σρατηγὸν [n] ἠρῆτο τ σωματοφυλάκων. Κλαυδίῳ δ᾽, ἐπείπερ εἰς τὸ παλάτιον ἀφικνεῖτο, συναγαγὼν τὸς [o] ἑταίρους, ψῆφον ἀνεδίδου περὶ Χαιρέου. τοῖς δὲ τὸ μὲν ἔργον λαμπρὸν ἐδόκει, ἀπιστίαν δ᾽ ἐπεκάλουν τῷ πεπραχότι, καὶ αὐτῷ τιμωρίαν ἐπιβάλλειν δίκαιον ἡγοῦντο ἐπ᾽ ἀποτροπῇ τ μέλλοντος χρόνου. ἀπήγετο οὖν [p] Χαιρέας τὸν ἐπὶ θανάτῳ, καὶ σὺν αὐτῷ Λᾶπός τε καὶ Ρωμαίων πολίτης. λέγεται δ᾽ Χαιρέαν μεγαλοφρόνως ἐνεγκεῖν τὸν συμφορὰν, ὐ μόνον τῷ κατ᾽ αὐτὸν ἀμεταπλώτῳ τ χήματος, ἀλλὰ καὶ οἷς ἐνεδίδου Λᾶπον εἰς δάκρυα ἐκπεπταμένον. ἀποθνῄσκων γάρ τοι τὸν σολέα τ Λᾶπον, [q] καὶ τὸ ῥῖγος αἰτιώμενον, φησὶν, ὡς οὐκ ἂν ἐναντία τ [r] Λᾶπον ποιήσαιτο πώποτε ῥῖγος. πολήθους τε ἀνθρώπων ἑπομένου κατ᾽ ὄχλον, ὡς ἦκεν ἐπὶ τὸ χωρίον, ἤρετο τὸν στρατιώτην, εἰ μετὰ μελέτης αὐτῷ [s] γεγόνοιεν αἱ σφαγαὶ, [t] ἢ πρῶτον ἔχοι τὸ ξίφος. καὶ ἐκέλευε κομίζειν ᾧ Γάιον [v] μετεχειρίσατο αὐτός. θνήσκει δ᾽ εὐδαιμόνως μιᾶς πληγῆς αὐτῷ γενομένης· Λᾶπος δ᾽ ὐ πάνυ δεξιῶς ὑπεξῆλθεν ἀθυμίᾳ, καὶ πληγῶν πλείόνων γενομένων, μετὰ τὸ μαλακῶς τ τραχηλον ἀποφέρειν.

ς'. Ολίγαις δ᾽ ὕστερον ἡμέραις [x] ἐναγισμῶν ἐνεστηκότων, Ρωμαίων τὸ πλῆθος [y] τοῖς αὐτῶν ἐπιφέροντες, καὶ Χαιρέαν μοίραις ἐτίμησαν εἰς τὸ πῦρ τιθέμενοι, [z] ἵλεων καὶ [a] ἄμωμον εἶναι τῆς εἰς αὐτὸν ἀχαριστίας παρακαλοῦντες. καὶ Χαιρέᾳ μὲν τοιαύτη τελευτὴ βίου συνέτυχε. Σαβῖνος δὲ, Κλαυδίου μὴ μόνον τ αἰτίας [b] ἀπολύοντος αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν ἣν εἶχεν ἐφιέντος, ἄδικον ἡγεῖτο [c] ἐκλειπίαν τῆς πρὸς τοὺς συνωμοκότας πίστεως, σφάζει τε ἑαυτὸν ἐπιπεσὼν τῷ ξίφει, μέχρι δὴ καὶ τὴν κώπην τῷ τραύματι συνελθεῖν.

publicum prodirent, edicto Pollionis, quem Claudius paullo ante corporis cuſtodibus præfecerat. At Claudius, poſtquam ad palatium *rex* veniret, convocatis amicis, mittebat eos in ſuffragia de Chærea. Illis quidem facinus ſplendidum eſſe videbatur, perfidiæ tamen auctorem accuſabant, & jure merito pœnam ei infligendam cenſebant, ut aliis in poſterum terrori ſit. Agebatur itaque Chærea ad ſupplicium, & una cum eo Lupus multique alii Romanorum. Dicitur autem Chærea magno animo tuliſſe calamitatem, non ſolum ex eo quod ne oris quidem colorem mutaverit ſed & ex iis quæ Lupo ſe lachrymis dedenti exprobrârit. Lupo ſane, cum veſtem deponeret, querenti de frigore, *ille* dicebat, non oportere unquam contra quàm lupi ſolent algeſcere. cumque eum ſpectatum ſequeretur hominum multitudo, ubi ventum eſt ad locum, interrogabat militem, num exercitatus eſſet ad cædes, aut *tum* primum haberet gladium, jubebatque eum afferri quo ipſe Cajum peremerat. Uno autem ictu feliciter interiit: at Lupus non adeo commode è vita exiit præ timiditate, ictibus ſcilicet repetitis, quod parum fortiter collum porrexerit.

In Chæream & Lupum aliosque animadvertitur.

6. Paucis poſt diebus, quando *ſolennia* inſtarent parentalia, & populus Romanus ſuorum quiſque manibus libamina afferrent, Chæream etiam fertis honorarunt in ignem conjectis, ipſum obſecrantes ut propitius illis non iraſceretur, quod animo fuiſſent in eum ingrato. Et Chæreæ quidem contigit, ut hoc modo vitam finiret. Sabinus autem, non ſolum abſolutus à Claudio, verum etiam permiſſus eandem quam ante præfecturam gerere, iniquum ratus ut à fide conjuratis data deſciſceret, ſeipſum interimit gladio incumbens, capulo tenus per vulnus adacto *in corpus*.

Sabinus ſibipſi manus infert.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Κλαύδιος ἀπέδωκεν Αγρίππᾳ τὴν πατρῴαν βασιλείαν, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐπηύξησεν· καὶ ὡς διαγράμματα περὶ τούτων τῶν Ιουδαίων.

CAP. V.

Quomodo Claudius reddidit Agrippæ paternum regnum, ejuſque imperium amplificavit: utque edicta propoſuit in Judæorum gratiam.

IV.

ΚΛαύδιος δὲ, ὃς στρατιωτικὸς πᾶν ὅ, τι μὴ ὕποπτον ἐκ τοῦ ὀχέως ἀποσκιρτώμενος, [d] διάγραμμα περὶπτῆ, [e] τήν τε ἀρχὴν Αγρίππα βεβαιῶν, ἣν ὁ Γάιος παρέσχε, καὶ δι᾽ ἐγκωμίων ἄγων τὴν βασιλέα. προσθήκην δὲ αὐτῇ ποιεῖται πᾶσιν τοῖς ὑπὸ Ηρώδου βασιλευθεῖσιν, ὃς ἦν πάππος αὐτοῦ, Ιουδαίοις καὶ Σαμαρεῖταν. καὶ ταῦτα μὲν ὡς ὀφειλόμενα τῇ οἰκειότητι τοῦ χθὲς ἀπέδωκε. [f] Αβιλαν δὲ τὴν Λυσανίου, καὶ ὁπόσα ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει, ἐκ τοῦ αὐτοῦ προσετίθη, ὅρκοις τε αὐτῷ τιμήσας πρὸς τὴν Αγρίππαν ἐπὶ τοῦ ἀγορᾶς μέσης ἐν τῇ Ρωμαίων πόλει. Αντίοχον δὲ τὸν εἶχεν βασιλείαν ἀφελόμενος, Κιλικίας μέρη τινὰ καὶ Κομμαγηνὴν δωρεῖται. λύει δὲ καὶ [g] Αλέξανδρον [h] Λυσίμαχον τὸν [i] Αλαβάρχου, φίλον δεχαῖον αὐτῷ γεγονό-

Claudius autem, cum è medio ſine mora ſuſtuliſſet milites omnes, quos ſuſpectos habuit, edictum propoſuit, quo & Agrippæ imperium, quod ei dederat Cajus, confirmabat, & regem *verbis quam ampliſſimis* laudabat. quin & adjiciebat quicquid Judææ & Samariæ *olim* ad ejus avi Herodis regnum pertinebat. Atque hæc quidem quaſi cognationis jure ei debita reſtituit. quin & Abilam, quæ Lyſaniæ fuerat, & quæcunque erant in monte Libano, de ſuo adjungebat: fœduſque ab eo ictum eſt cum Agrippa in medio urbis Romanæ foro. Antiochum etiam, cum ei regnum quod habuerat abſtuliſſet, parte quadam Ciliciæ & Commagena donavit. Inſuper & *vinculis* abſolvit Alexandrum Lyſimachum Alabarcham, cum quo vetus

Claudii erga Agrippam benignitas & liberalitas.

Antiochus Commagenæ rex.

Alexander Lyſimachus Alabarcha.

---

n Ηρῆτο τ σωματοφυλάκων.] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἠρεῖτο in *Editis Aliisque.*

o Εταίρους,] *L. B.* ἑτέρους.

p Χαιρέας τὸν ἐπὶ θανάτῳ,] Sic *Busb.* & *Epiphan.* in *ceteris* deeſt Χαιρέας.

q Καὶ —— ῥῖγος.] Hoc non exſtat in Verſione Rufini. SPANH.

r Λᾶπα ποιήσαιτο πώποτε ῥῖγος.] Mallem λύκα αἰτιάσαιτο.

s Γεγόνοιεν αἱ σφαγαὶ,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* γεγόνει *Vat.* γεγόνειαν in *Editis Aliisque.*

t Η] *L. B.* εἰ.

v Μετεχειρίσατο αὐτός.] Διεχειρίσατο *Busb.*

x Εναγισμῶν ἐνεστηκότων,] Romæ ἡμέρᾳ ἐναγισμῶν *Rufin.* imminente feſtivitate. SPANH.

y Τοῖς αὐτῶν ἐπιφέροντες.] Τὰ αὐτῶν *Busb.*

z Ιλεων καὶ ἄμωμον εἶναι] Conf. ſup. lib. 15. c. 3. §. 4. SPANH.

a Αμωμον] *L. B.* ἄμωτον. *Coccejus* ἀμνήμονα.

b Παρελύοντος αὐτὸν,] Απολύοντος *Busb.*

c Εκλειπίαν] *L. B.* ἐπιλειπίαν.

d Διάγραμμα] Διάταγμα ἄλλως. lib. 2. c. 11. §. 5. SPANH.

e Τὴν τε —— Σαμάρειαν.] Conf. ἄλλως. lib. 2. c. 11. § 5. SPANH.

f Αβιλαν —— ὄρει,] Ita ſcribo. (ita quoque exhibet *Lugd. Bat.*) Αβιλαν in *Joſephi* libris. Αβιλα, ἐπικληθείσα Λυσανίου *Ptol.* & apud *Lucam* (c. 3. v. 1.) exſtat memoria Λυσανίου Αβιλήνης τετραρχοῦντος, quod ab Αβιλα non Αβέλα. HUDS. Conf. ſupr. lib. 8. c. 12. §. 4. & infr. lib. 20. c. 6. §. 1. SPANH.

g Αλέξανδρον Λυσίμαχον τὸν Αλαβάρχου.] Conf. ſupr. lib. 18. c. 9. §. 1. SPANH. Illa Αλέξανδρον Λυσίμαχον in *Marg.* modo habet *L. B.*

h Λυσίμαχον] Λυσίμαχον deeſt *Voſſ.* agnoſcitur ab *Epiphanio*, qui tamen videtur Αλέξανδρον in ſuo *Codice* non habuiſſe. Vide *Uſſerium* in *Annalibus* V. T. ad A. M. 1019. p. 623.

i Αλαβάρχου,] De *Alabarcha* videſis *Fulierum in Miſcell.* l. 4. c. 16. p. 581. & quæ annotavimus ad lib. 18. c. 7. §. 3. & cap. 9. §. 1.

tus ei interceſſerat amicitia, quique *olim* ſuæ matris Antoniæ procurator fuerat, quem Cajus iratus vinxerat: cujus filius Bernicen Agrippæ filiam duxit uxorem. & hanc quidem Agrippa (nam moritur Marcus Alexandri filius) virginem ſibi vendicans, Herodi fratri ſuo collocavit, impetrato illi regno Chalcidis à Claudio.

Herodes frater Agrippæ.

Seditio Alexandriæ inter Judæos & Græcos.

2. Per idem autem tempus inter Judæos & Græcos exorta eſt ſeditio in urbe Alexandria. Cajo enim mortuo, Judæorum gens, ſub ejus imperio graviter oppreſſa, & multis injuriis ab Alexandrinis affecta, cœpit animos reſumere: moxque ad arma ventum eſt. Tum Claudius per epiſtolam mandat præſidi Ægypti, ut ſeditionem illam compeſceret. quin & edictum, ſupplicantibus ei regibus Agrippa & Herode, mittit in Alexandriam & Syriam, ſcriptum in hanc ſententiam. "TIBE-

Claudii pro Alexandrinis Judæis edictum.

"RIUS CLAUDIUS CÆSAR, AUG. GER-
"MANICUS, PONTIFEX MAXIMUS,
"TRIB. POT. EDICIT. Quoniam jam olim
"cognitum habuimus Judæos, qui in Alexandria
"ſunt & Alexandrini appellantur, ſtatim ab urbe
"condita una cum Alexandrinis habitatum miſſos,
"& civitatis jus ex æquo à regibus conſequutos
"eſſe, id quod palam eſt ex reſcriptis eorum pa-
"riter & edictis, & poſtquam imperio noſtro per
"Auguſtum ſubjecta fuiſſet Alexandria, ſua illis
"integra manſiſſe jura, conſervata per miſſos illò
"diverſis temporibus præſides, nullamque de illo
"jure controverſiam motam fuiſſe, etiam quando
"Aquila præerat Alexandriæ, & cum mortuus eſ-
"ſet Judæorum ethnarcha, Auguſtum non vetuiſ-
"ſe alios deinceps ethnarchas fieri, volentem eo-
"rum quemque ſubjici, ita tamen ut ſuis uteren-
"tur inſtitutis, nec cogerentur patriam religionem
"violare; Alexandrinos autem excitari *contigit* in
"Judæos, una cum illis habitantes, eo tempore
"quo Cajus Cæſar rerum potiretur, qui ex vehe-
"menti inſania & dementia, quod noluerit gens
"Judæorum quidquam contra patriam religionem
"facere, ipſumque Deum appellare, eos *mirum in*
"*modum* depreſſerat: volo *itaque* nihil propter Ca-
"ji amentiam illis detractum iri, quod Judæorum
"genti fuerit conceſſum, ſed jura quibus olim gau-
"debant illis ſarta tecta manere, patriis in moribus
"& *inſtitutis* perſeverantibus; jubeoque ex utra-
"que parte modis omnibus cavendum eſſe, ne ulla
"moveatur ſeditio poſtquam edictum *hoc* meum
"fuerit publicatum.

3. Et hoc quidem edictum, in gratiam Judæorum Alexandriam miſſum, ita ſe habuiſſe accepimus; quod vero in reliquum terrarum orbem, hu-

Claudii pro Judæis per orbem Romanum edictum.

juſmodi erat. "TIBERIUS CLAUDIUS CÆ-
"SAR, AUG. GERMANICUS, PONTI-
"FEX MAX. TRIB. POTEST. COS. CRE-
"ATUS ITERUM, EDICIT. Quandoqui-
"dem me ſupplices rogarint Agrippa & Herodes
"reges mihi amiciſſimi, ut permitterem etiam Ju-

τα, καὶ Αντωνίαν αὐτοῦ ἐπιτροπεύουσαν τῇ μητρὶ, ὀργῇ τῇ Γαΐᾳ δεδεμένον· καὶ αὐτὸς υἱὸς Βερνίκλῃ τῇ Αγρίππα γαμετῇ θυγατέρα. [k] καὶ ταύτῃ μὲν, τελευτᾷ γὰρ Μάρκος [l] ὁ δὲ Αλεξάνδρα υἱὸς, παρθένον λαβών, [m] ἀδελφῷ τῷ αὐτοῦ Αγρίππας Ηρῴδῃ ἐδίδωσι, Χαλκίδος αὐτῷ τὴν βασιλείαν [n] εἶναι αἰτησάμενος παρὰ Κλαυδίου.

β'. Στασιάζεται δὴ κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον [o] Ιουδαίοις τοῖς ἐν Ελλησι πρὸς τοὺς Αλεξανδρέων πόλεως. πολυήνεκτος δὲ Γαΐου τὸ Ιουδαίων [p] ἔθνος πρὸς [q] τὴν ἀρχὴν τὴν ἐκείνου τεταπεινωμένον, καὶ δεινῶς ὑπὸ τῶν Αλεξανδρέων [r] βιαζόμενον, ἀνεθάρσησε· καὶ ἐν ὀλίγοις εὐθέως ἦν. καὶ Κλαύδιος πρεσβείᾳ τῷ [s] ἐπάρχοντι καὶ τῷ Αἰγύπτου, ὥστε τὴν στάσιν καταπαῦσαι. πέμπει δὲ ἐπιστολὴν, παρακεκληκότων αὐτὸν Αγρίππα τε καὶ Ηρῴδου τοῦ βασιλέων, εἰς τε τὴν Αλεξάνδρειαν καὶ Συρίαν, γεγραμμένην τοῦτον τὸν τρόπον· "ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ΣΕΒΑ-
"ΣΤΟΣ, ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ, ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΜΕΓΙΣΤΟΣ
"ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ [v] ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΛΕΓΕΙ. Επειδὴ ἀνέ-
"καθεν τοὺς ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιουδαίους, Αλεξανδρεῖς λε-
"γομένους, συγκαλωνιδευσάντας τοῖς πρώτοις [x] εὐθὺ καιροῖς
"Αλεξανδρεῦσι, καὶ [y] ἴσης πολιτείας τοῦ τε βασιλέως
"πετυχόντας, καθὼς φανερὸν ἐγένετο ἐκ τῶν γραμμάτων
"τῶν παρ' αὐτοῖς, καὶ τῶν ψηφισμάτων, καὶ μὴ τῆς ἡμε-
"τέρας ἡγεμονίας Αλεξάνδρειαν ὑπὸ Σεβαστοῦ ὑπαρ-
"χθῆναι, [z] πεφυλάχθαι αὐτοῖς τὰ δίκαια ὑπὸ τῶν πρω-
"φθέντων ἐπάρχων καὶ Αἰφόρους χρόνους, μηδεμίαν τε
"ἀμφισβήτησιν περὶ τούτων γενομένην τῶν δικαίων αὐτοῖς
"ἄμα καθ' ὃν καιρὸν Ακύλας ἦν ἐν Αλεξανδρείᾳ, καὶ
"πολυήνεκτον [a] τὸ Ιουδαίων ἐθνάρχην τοῦ Σεβαστὸν μὴ
"κεκωλυκέναι ἐθνάρχας γίνεσθαι, βουλόμενον ὑπάντα-
"χθαι ἑκάστους ἐμμένοντας τοῖς ἰδίοις ἔθεσι, καὶ μὴ πα-
"ραβαίνειν ἀναγκαζομένους τὰ πάτρια [b] θρησκείαν,
"Αλεξανδρεῖς δὲ [c] ἐπαρθῆναι καὶ τοῦ παρ' αὐτοῖς Ιουδαίων
"ὄντα τὸν Γαΐου Καίσαρος χρόνων, διὰ τὴν πολλὴν
"δύνοιαν καὶ ἀφροσύνην, ὅτι μὴ ἀνασχῆναι ἠθέλησε
"τὸ Ιουδαίων ἔθνος τὰ πάτρια θρησκείαν καὶ θεὸν
"προσαγορεύειν αὐτόν, παραπλησίως καὶ αὐτός· [d] βέλο-
"μαι μηδὲν διὰ τὴν Γαΐου ἀφροσύνην τοῦ δικαίου τῶν
"Ιουδαίων ἔθνους ἀναπεπλωκέναι, φυλάσσειν δὲ αὐτοῖς
"καὶ τὰ [e] πρότερον δικαιώματα, ἐμμένοντας τοῖς [f] ἰδίοις
"ἔθεσι, ἀμφοτέροις δὲ διακελεύομαι τοῖς μέρεσιν, πλεῖ-
"στην ποιήσασθαι πρόνοιαν, ὅπως μηδεμία παραχὴ γένη-
"ται τοῦ προπηνᾶσθαί με τὸ [g] διάγραμμα.

γ'. Τὸ μὲν οὖν εἰς Αλεξάνδρειαν ὑπὲρ τῶν Ιουδαίων διάταγμα τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον γεγραμμένον· τὸ δὲ εἰς [h] τὸν ἅπαντα οἰκούμενον εἶχεν ὧδε. "ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΛΑΥ-
"ΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ΣΕΒΑΣΤΟΣ, ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ, ΑΡ-
"ΧΙΕΡΕΥΣ ΜΕΓΙΣΤΟΣ, ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ,
"ΥΠΑΤΟΣ [i] ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΘΕΙΣ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ, ΑΝ-
"ΓΕΙ. Αἰτησαμένων με [k] βασιλέων Αγρίππα καὶ Ηρῴδου
"τῶν φιλτάτων μοι, ὅπως συγχωρήσαιμι τὰ αὐτὰ δίκαια

καὶ

k Καὶ —— Μάρκος] Verſ. *& hanc quidem Agrippa (nam moritur Marcus Alexandri filius) virginem ſibi vendicans.* Sed ſic diſtinguendum, καὶ ταύτῃ μὲν, τελευτᾷ γὰρ Μάρκος ὁ δὲ Αλεξάνδρα υἱὸς παρθένον λαβών, ἀδελφῷ —— (*nam moritur Marcus Alexandri F. qui virginem duxerat*) *Uſſerius* quidem ad annum Chriſti 41. p. 641. cum verſione facit, & ait Marcum, cui deſponſa fuit Berenice, ante nuptias defunctum. verum ſola *Joſephi* auctoritate nititur, cujus verbis vim facit; cum expreſſe dicat *Joſephus* verſu ſuperiore —— *αὐτῇ υἱὸς Βερνίκλῃ —— γαμετῇ.* IBBETS.

l Ο δὲ Αλεξάνδρα υἱὸς,] Τὸ Λυσιμάχου υἱὸς *Busb.*

m Ἀδελφῷ —— *βασιλείαν*] Conf. *ἀλλαχ.* lib. 2. c. 11. §. 5. SPANH.

n Εἶναι αἰτησάμενον τοῦ Κλαυδίου.] Illud εἶναι non agnoſcit *Busb.*

o Ιουδαίων] Ιουδαίοις *Busb.*

p Εθνος ἐπὶ] Γένος *Busb.*

q Τὴν ἀρχὴν τὴν ἐκείνου τεταπεινωμένον,] Illud τὴν è *Cod. Busb.*

r Βιαζόμενον,] Θλιβόμενον *Voſſ.*

s Ἐπάρχοντι] Eſt qui malit *ἐπάρχῳ τι.*

t Τῷ Αἰγύπτου,] Ita *Vat.* τῷ deeſt *reliquis.*

v ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΛΕΓΕΙ.] ΥΠΑΤΟΣ poſt ΕΞΟΥΣΙΑΣ adjicit *Busb.* non ita *Graci* cæteri & *Epiphan.*

x Εὐθὺ] Forte εὐθὺς. COCC.

y Ισης —— *τετυχότας.*] Conf. ſupr. lib. 14. c. 7. §. 2. SPAN.

z Πεφυλάχθαι *αὐτοῖς τὰ δίκαια*] Πεφύλαχε) *Vat.*

a Τὸ Ιουδαίων ἐθνάρχην] Εθνάρχας Ιουδαίων Alexandriæ. REL.

b Θρησκείαν,] Poſt Θρησκείαν iſta quæ ſequuntur, ἴσης τοῦ τείας τοῖς ἄλλοις Αλεξανδρεῦσι τετυχότων αὐτὸν, adjicit *Busb.* Verum deerant *Epiphanii* codicibus *noſtriſque* reliquis.

c Επαρθῆναι καὶ] Επαρθῆναι συνίδε ſolus *Busb.*

d Βέλομαι μηδὲν] Βέλομαι ὃν μηδὲν *Busb.*

e Πρότερον δικαιώματα,] Πρότερα *Busb.*

f Ἰδίοις ἔθεσι] Ita *Voſſ.* Ιουδαίοις in *Editis Aliiſque.*

g Διάγραμμα.] *L. B.* Διάταγμα.

h Τὸν ἄλλον οἰκουμένου] Οἰκουμένῃ ſub Romanis. REL.

i Χειροτονηθεὶς] Χειροτονηθεὶς pro inauguratus. REL.

k Βασιλέων Αγρίππα καὶ Ηρῴδου] Ita *Busb.* & *Epiphan.* βασιλῆ in *Editis Aliiſque.*

l Pu-

"καὶ τοῖς ἐν πάσῃ τῇ ὑπὸ [l] Ρωμαίους ἡγεμονίᾳ Ἰουδαίοις φυ-
"λάσσειν, καθὰ & τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἤλπισα συνε-
"χώρησα, ἀ μόνον τοῦτο [m] τοῖς αἰτησαμένοις με χαρι-
"ζόμενος, ἀλλὰ & αὐτοὺς, ὑπὲρ ὧν παρεκλήθην
"ἀξίους κρίνας, διὰ τὴν πρὸς Ρωμαίους πίστιν καὶ φι-
"λίαν, μαλίστα δὴ δίκαιον κρίνων, μηδεμίαν μηδὲ Ἑλ-
"λησίδα πόλιν τῶν δικαίων τούτων ἀποτυγχάνειν, ἐπειδὴ
"καὶ ὅτι ὑπὸ Θείου Σεβαστοῦ αὐτοῖς ὧδε τετηρημένα· καλῶς
"ἂν ἔχοι & Ἰουδαίους τοὺς ἐν παντὶ τῷ [n] ὑφ' ἡμᾶς κόσμῳ
"τὰ πάτρια ἔθη ἀνεπικωλύτως φυλάσσειν, οἷς & αὐτοῖς
"ἤδη νῦν προσέταξα μετὰ πάσης τῆς φιλανθρωπίας ὑπομι-
"μνήσκειν ἕτερον χρῆναι, καὶ μὴ τοὺς τῶν ἄλλων ἐθνῶν δεισιδαιμο-
"νίας ἐξουθενίζειν, τοὺς ἰδίους δὲ νόμους φυλάσσειν, τοῦτό
"με τὸ προστάγμα τοὺς ἄρχοντας τῶν πόλεων καὶ τῶν κω-
"λωνιῶν & μητροπόλεων, τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ & τῶν ἐκτὸς,
"βασιλεῖς τε & δυνάστας διὰ τῶν ἰδίων πρεσβυτῶν ἐγ-
"γράψαι βούλομαι, ἐκκείμενόν τε ἔχειν, ὡς ἔλαττον
"ἡμερῶν τριάκοντα, [o] ὅθεν [p] ἐξεπιτέδως καλῶς ἀναγνω-
"σθῆναι [q] δυνάμ.

"dæis in omni imperio Romano degentibus jura
"eadem ſervare & habere quæ Alexandrinis con-
"ceſſa, libenter eorum precibus annui, nec ſo-
"lum iis qui à me petierunt hoc indulſi, verum &
"ipſos pro quibus rogatus ſum dignos *hoc beneficio*
"judicavi, propter fidem & amicitiam Romanis
"præſtitam; juſtiſſimum etiam cenſens, nullam,
"ne Græcarum quidem, urbem juribus illis pri-
"vandam, quoniam & ſub Divo Auguſto eis erant
"ſervata: proinde æquum eſſe arbitror ut Judæi
"etiam per univerſum noſtrum imperium patrios
"mores ſine impedimento aliquo ſervent, quos
"etiam nunc moneo ut hac noſtra gratia contenti
"modeſtius ſe gerant, nec religiones aliarum gen-
"tium contemnant, ſed leges ſuas cuſtodiant: vo-
"loque ut hoc meum edictum præſides civitatum
"atque coloniarum & municipiorum, tam intra
"Italiam quam extra, uti etiam reges & principes
"per miniſtros ſuos tranſcriptum habeant, & in
"hujuſmodi loco poſitum intra triginta dies, unde
"de plano recte legi poſſit.

ΚΕΦ. ϛ'.

Οἷα ὑπ' Ἀγρίππου εἰς Ἰουδαίαν ὑποστρέψαντος ἐπράχθη ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ ἃ τε Πετρώνιος πρὸς Δωρίτας ὑπὲρ Ἰουδαίων ἔγραψεν.

CAP. VI.

Quænam Hieroſolymis acta erant ab Agrippa poſt reditum ejus in Judæam: & quæ Petronius ad Doritas pro Judæis ſcripſit.

ΤΟΥΤΟΙΣ μὲν δὴ τοῖς Διατάγμασιν, εἰς Ἀλεξάνδρειάν τε καὶ τὸν οἰκουμένην πᾶσαν ἀποσταλεῖσιν, ἐδήλωσεν ὡς περὶ Ἰουδαίων [r] ἔχοι γνώμην Κλαύδιος Καῖσαρ· αὐτίκα δὲ Ἀγρίππαν, κομιούμενον τὴν βασιλείαν, ὅτι τιμῆς λαμπροτέρας [s] ἐξέπεμψε, τοῖς ὅτι τῶν ἐπαρχιῶν ἡγεμόσι καὶ τοῖς ὅτι στρατοπέδοις Διὰ γραμμάτων ὅτι εἰλας [t] ἐρκτμιον ἄγαν. ὁ δ', ὡς εἰκὸς ἦν τ ὅτι κρείττοσι τύχαις ἀνερχόμενον, μὴ τάχιον ὑποστρέψαι· εἰς Ἱεροσόλυμα δ' ἐλθὼν, χαριστηρίας ἐξεπλήρωσε θυσίας, [v] ὧδέν τῶν κατὰ νόμον ἀπολιπών. διὸ [x] καὶ Ναζιραίων ξυρᾶσθαι διέταξε μάλα συχνούς, τιμὴν τε χρυσῆν ἀλυσιν τὴν δεθεισαν αὐτῷ ὑπὸ Γαΐου ἰσοστάθμιον τῇ σιδηρᾷ, ἣ τὰς [y] ἡγεμονίδας χεῖρας ἐδέθη, τ συγγνῆς εἶναι τύχης ὑπόμνημα, καὶ τ [z] ἐπὶ τῷ κρείττονι μαρτυρίαν μεταβολῆς, τῶν ἱερῶν ἐντὸς ἀνεκρέμασε θριγόλων ὑπὲρ τὸ [a] χαλκοφυλάκιον, [b] ἵν' ἡ δεῖγμα, καὶ ὃ τὰ μεγάλα δυνάσθαι ποτὲ πεσεῖν, καὶ τὸ τ Θεὸν ἐγείρειν τὰ πεπτωκότα· πᾶσι γὰρ τοῦτο ἐνεφάνιζεν ἡ τ ἀλύσεως ἀνάθεσις, ὅτι βασιλεὺς Ἀγρίππας ἀπὸ μικρᾶς αἰτίας εἰς δεσμωτὴν ἀπέδυ τὸ πρὶν ἀξίωμα· καὶ μετ' ὀλίγον τ πέδης ἐκβὰς, εἰς βασιλέα τὸ πάλαι λαμπρότερον ἠγέρθη. Διὰ τούτων ἐνοεῖσθαι ὅτι τ ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ πᾶσιν ὀλισθαίνειν τὰ μεγέθη, καὶ τὰ κλιθέντα δυνατὰ θᾶσσον πάλιν λαβεῖν ὕψος.

THIS igitur edictis, in Alexandriam & totum terrarum orbem miſſis, oſtendit Claudius Cæſar qua erat erga Judæos voluntate: moxque Agrippam, regnum * curaturum, ſplendidioribus auctum honoribus dimiſit, cum per literas provinciarum præſidibus & procuratoribus mandaſſet ut amice eum & benevole exciperent. Ille vero, id quod verisimile erat homini facere cui proſpere omnia ceſſerunt, cum *magna* celeritate reverſus eſt: cumque Hieroſolyma perveniſſet, victimas pro gratiarum actione immolavit, ita ut nihil à lege præſcriptum omiſerit. unde & multos Naziræos tonderi præcepit; & catenam auream, quam ei dederat Cajus, pondere parem illi ferreæ quæ regias manus vinxerat, in triſtis fortunæ monumentum ejuſdemque in meliùs mutatæ teſtimonium, intra conſeptum templi ſupra gazophylacium ſuſpendit, ut documento eſſet, & maxima poſſe concidere, Deumque ſolere ea quæ ceciderant erigere. omnibus enim oſtendebat catenæ dedicatio, quod regi Agrippæ levicula de cauſa in vincti conditionem mutata fuerit priſtina dignitas; pauloque poſt vinculis laxatus in regem evaſerit *multo* quam ante ſplendidiorem. ut hinc liceat intelligere, ita hominibus eſſe à natura comparatum, ut celſiſſimi quique facile prolabantur, inclinatique iterum provehi poſſint ad illuſtriorem dignitatem.

Agrippam in regnum ſuum remittit Claudius.

Quænam poſt reditum præſtiterit Agrippa.

Β'. Ευτελῶς δ' οὖν θρησκεύσας [c] τὸν Θεὸν Ἀγρίππας, Θεόφιλον μὲν τὸν Ἀνάνου τὸν ἀρχιερωσύνης μετέσχησεν· τῷ δὲ Βοηθοῦ Σίμωνι, τούτῳ [d] Κανθηρᾶς ἐπίκλησις ἦν, τοῦ ἐκείνου προσόνειμε τιμήν. δύο δὲ ἦσαν ἀδελφοὶ τῷ Σίμωνι καὶ πατὴρ Βοηθὸς, [e] ὃς τῇ θυγατρὶ βασιλεὺς σωφρόνησεν

2. Cum itaque omnia, quæ ad cultum Dei pertinerent, rite præſtitiſſet Agrippa, Theophilum quidem Anani filium ſubmovit à ſummo ſacerdotio; & Boëthi filium Simonem, cognomine Cantheram, in ejus locum ſubſtituit. Erant autem Simoni fratres duo & Boëthus pater, cujus filiam He-

Simon Cantheras pontifex factus vice Theophili.

l Ρωμαίοις ἡγεμονίαι] Sic *Busb.* Ρωμαίοις in *ceteris.*
m Τοῖς αἰτησαμένοις] Αὐτοῖς *Busb.*
n Ὑφ' ἡμᾶς κόσμῳ] Ita *Vat.* ἐφ' ἡμᾶς in *Editis Aliiſque.*
o Ὅθεν ἐξεπιτέδως καλῶς] Hæc formula (inquit *Seldenus* de *Synedr.* l. 1. c. 8.) Romano in imperio, ut notiſſima, edictis hujuſmodi ſubſcribi ſolebat, literis ſuis tantum initialibus ad hunc modum, U. D. P. R. L. P. *Unde de plano recte legi poſſit.*
p Ἐξεπιτέδως] Ἐξ ἐπιτ. SPANH.
q Δυνάμ.] Forte δυνῇ. COCC.
r Ἔχοι] *L. B.* ἔχοι.
* *Curaturum,*] *Al.* recepturum.
s Ἐξέπεμψε,] Ἐξέπεμπεν *Busb.*
t Ἐρκτμιον ἄγειν.] Ἐρέσσειν αὐτὸν ἄγειν *Vat.* & *Voſſ.*
v Οὐδὲν τῶν κατὰ νόμον ἀπολιπών.] Οὐδὲν τῶν κατὰ νόμον εἰώθει ἀφελιπὼν *Busb.* ἀφελιπὼν habet *Voſſ.*
x Καὶ Ναζιραίων ξυρᾶσθαι] Ναζιραίων μάλα συχνοὺς διέταξε ξυρᾶσθαι, τιμὴν δὲ χρ. *Busb.*
y Ἡγεμονίδας χεῖρας ἐδέθη,] Ἡγεμονίας *Busb.*
z Ἐπὶ τῷ κρείττονι μαρτυρίαν μεταβολῆς,] Ἐπὶ τὸ κρεῖττον *Busb.* & *Gall.* εἰς τὸ κρεῖττον *L. B.*
a Χαλκοφυλάκιον,] De incenſis ſub Tito Gazophylaciis ἀλωσ. lib. 6 c. 5. §. 2. Vide de Gazophylaciis & in iis contentis Ezechiæ Regis 11 Reg. xxxix. 2. SPANH.
b Ἵν' ἡ δεῖγμα,] Ἵν' εἴη δεῖγμα *Busb.*
c Τὸν Θεὸν Ἀγρίππας,] Ita cum *Busb.* & *Voſſ.* τῷ Θεῷ in *Editis Aliiſque.*
d Κανθηρᾶς ἐπίκλησις ἦν,] Ita *Busb.* & *Zonar.* Κανθήρας in *ceteris.*
e Οὗ —— δεδήλωται.] Herodis Magni uxor filia Simonis Pontificis. vid. ſupr. ἀλωσ. lib. 1. c. 30. §. 7. SPANH.

Herodes rex uxorem duxerat, quemadmodum ſupra declaravimus. Tam igitur ipſe quam pater & fratres pontificatum adeptus eſt, uti etiam Simonis Oniæ filii tres, ſub imperio Macedonum, quod in ſuperioribus memoravimus.

Agrippa in Hieroſolymitas benignitas.

3. Cum autem res pontificatus ita conſtituiſſet rex, Hieroſolymitis deinde amoris ipſorum & benevolentiæ gratiam retulit. nam remiſit eis tributum quod pro ſingulis ædibus pendebatur, quod pulchrum eſſe duceret, ſe non pati ab illis amore & benevolentia ſuperari. Silam autem omnibus *ſuis* copiis præfecit, quem multorum laborum ſocium & participem habuerat. At paulo admodum poſt Doritæ *quidam* juvenes, ſanctitati anteponentes audaciam *ſuam*, ita facti à natura ut projectæ eſſent temeritatis, ſtatuam Cæſaris in ſynagoga Judæorum poſuerunt. id quod Agrippam magnopere irritabat. nam idem effecerant, ac ſi patriam legem ſublatum iviſſent. Quare ſine mora Publium Petronium convenit, qui tum Syriæ præſes erat, & in Dorienſium quoſdam accuſationem inſtituit. Ille vero non minus ægre ferens hoc facinus (nam & ipſe pro flagitio habuit quod contra leges factum erat) Dorienſibus, qui defecerant, aſperius ſcripſit in hæc verba. "PUBLIUS PETRO-"NIUS, LEGATUS TIBERII CLAUDII "CÆS. AUG. GERMANICI, MAGISTRA-"TIBUS DORIENSIUM EDICIT. Quo-"niam veſtrum quidam eò inſolentiæ proceſſe-"runt, ut, cum edictum propoſitum fuerit à Clau-"dio Cæſare Auguſto Germanico, quo Judæi "ſuis legibus vivere permittuntur, id non egeritis "ut ei obſequium præſtaretis, ſed omnia è contra "feceritis, prohibentes Judæos conventus ſuos a-"gere, in ejuſmodi loco Cæſaris ſtatuam collocan-"do; qua re & maleficium admittitis non ſolum "in Judæos, ſed & in imperatorem, cujus ſtatua "rectius in proprio templo poneretur quam in "alieno, idque in loco ubi cœtus celebrantur, cum "à natura juſtum ſit ut ſui quiſque loci ſit domi-"nus prout decrevit Cæſar, (nam ridiculum eſſet "mea decreta commemorare poſt imperatoris edi-"ctum, quo Judæis permiſit uti ſuis utantur mo-"ribus *& inſtitutis*, ac præterea ſanciit ut civita-"tis jus ex æquo cum Græcis obtineant) eos qui-"dem, qui talia contra Auguſti edictum auſi ſunt, "ita ut & ipſi indigne ea ferant qui ex primoribus "illorum eſſe videntur, non ſuo ex conſilio ſed po-"puli furore facta eſſe aſſeverantes, jubeo per cen-"turionem Vitellium Proculum ad me adduci fa-"ctorum rationem reddituros, primos vero magi-"ſtratuum hortor, ut fontes (niſi exiſtimari velint "injuriam ſua voluntate illatam eſſe) centurioni "indicent, operam dantes ne quæ turbæ aut rixæ "præbeatur occaſio, (quam quidam mihi captare "videntur ex iſtiuſmodi rebus) utpote quod ni-"hil mihi cariſſimoque regi Agrippæ curæ magis "ſit, quam ne Judæorum gens occaſionem arripi-"ens, ſemet defendendi prætextu congregetur, & "ad inſaniam uſque tumultuetur. Quo autem cer-"tius cognoſcatis Auguſti de toto hoc negotio "mentem & ſententiam, quæ ille non ita pridem

Doritarum audax facinus.

VI. *Petronii contra Doritas edictum.*

Ηρώδης, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωϑ. σὺν τοῖς ἀδελφοῖς οὗ τὴν ἱερωσύνην ἔσχεν ὁ Σίμων, καὶ σὺν τῷ πατρὶ, καθὰ καὶ πρότερον ἔσχον οἱ Σίμωνος τοῦ [f] Ονία παῖδες τρεῖς ὄντες ὑπὸ τὴν τῶν Μακεδόνων ἀρχῆς, ὅπερ ἐν τῇ προαγούσῃ γραφῇ παρέδομεν.

γ'. Καταϑαρσήσαντος οὖν τὰ περὶ τοὺς ἀρχιερέας [g] ὅτως ὁ βασιλεὺς, τοὺς Ἱεροσολυμίτας ἠμείψατο τῇ εἰς αὐτὸν εὐνοίας. [h] ἀνῆκε γὰρ αὐτοῖς τὰ ὑπὲρ ἑκάστης οἰκίας, ἐν καλῷ τιθέμενος ἀντιδόναι τοῖς ἠγαπηκόσι φιλίᾳ. [i] ἵππαρχον δ' ἀπέδειξε παντὸς τοῦ στρατεύματος Σίλαν, ἄνδρα πολλῶν αὐτῷ πόνων συμμεταχόντα. παντάπασι δ' ὀλίγου χρόνου διελϑόντος, Δωριῆται νεανίσκοι τῆς ὁσιότητος [k] περιϑέμενοι τόλμαν, [l] καὶ πεφυκότες εἶναι ϑρασύβολοι ϑρασεῖς, καίσαρος ἀνδριάντα κομίσαντες εἰς τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν ἀνέϑησαν. τοῦτο σφόδρα τὸν Λιβύπαν παρώξυνε. καταλύσιν γὰρ τῶν πατρίων αὐτὸ νόμων ἐνόμιζε. ἀμελήσαντι δὴ τοῦ Πουβλίου Πετρωνίου, ἡγεμόνος τῆς Συρίας ὄντος τότε, ϑρασυνόμενος, καὶ [m] καταλέγων τῶν [n] Δωριέων. ὁ δ' οὐκ ἤνεγκεν ἐπὶ τῷ πραχθέντι χαλεπήνας, καὶ γὰρ αὐτὸς ἔκρινεν ἀσέβειαν τὴν τῶν ἐνόμων ϑρασύτασιν, τοῖς ἀποστᾶσι τῶν Δωριέων σὺν ὀργῇ τοῦτο ἔγραψε. "ΠΟΥΠΛΙΟΣ ΠΕΤΡΩΝΙΟΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΤΙΒΕΡΙΟΥ "ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ, ΣΕΒΑΣΤΟΥ, ΓΕΡΜΑΝΙ-"ΚΟΥ, [o] ΔΩΡΙΕΩΝ ΤΟΙΣ ΠΡΩΤΟΙΣ ΛΕΓΕΙ. Ἐπ-"δὴ τοσαύτη τόλμη ἀπονοίας τινὲς ἐχρήσαντο ἐξ ὑμῶν, "[p] ὥστε μηδὲ, διὰ τὸ περιεῖναι τὸ διάταγμα Κλαυδίου "Καίσαρος Σεβαστοῦ Γερμανικοῦ περὶ τῶν ἀφίεσϑαι Ἰουδαίους "φυλάσσειν τὰ πάτρια, πεισθῆναι [q] ὑμᾶς αὐτῷ, πάντα πα-"ντὸς πρᾶξαι, συναγωγὴν Ἰουδαίων κωλύοντας εἶναι, "διὰ τὸ μεταϑεῖναι ἐν αὐτῇ τὸν Καίσαρος ἀνδριάντα, "ϑρασυνομοῦντας οὐκ εἰς μόνους Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ εἰς "τὸ αὐτοκράτορος, ὃ ὁ ἀνδριὰς [r] βέλτιον ἐν τῷ ἰδίῳ "ναῷ, ἢ ἐν ἀλλοτρίῳ ἐπίτηδες, καὶ τοῦτο ἐν τῷ τοῦ συνα-"γωγῆς τόπῳ, [s] τῇ Φύσει δικαίᾳ ὄντος ἕνα ἕκαστον "τῶν ἰδίων τόπων κυριεύειν καὶ τὸ Καίσαρος ἐπικρί-"μα· τὸ γὰρ ἐμὸν ὑπερῳμαλοῦ μιμνήσκειν γελοῖόν ἐστι "μὴ τὸ τοῦ αὐτοκράτορος διάταγμα τοῦ ὑπερέψαντος "Ἰουδαίοις τοῖς ἰδίοις ἔθεσι χρῆσθαι, ἔτι μέντοι καὶ συμπο-"λιτεύεσθαι τοῖς Ἕλλησι κεκελευκότος· τοὺς μὲν οὖν "τὸ διάταγμα τοῦ [t] Σεβαστοῦ τοιαῦτα τετολμηκότας, ἐφ' "ᾧ καὶ αὐτοὶ ἠγανάκτησαν οἱ δεκαπρῶτες αὐτῶν ἔχειν, "ὡ καὶ τῇ ἰδίᾳ προαιρέσει γεγηθότες λέγοντες, ἀλλὰ τῇ τοῦ "πλήϑους ὁρμῇ, τοῦτο ἐκαλουτάρχου Πρόκλου Οὐιτελλίου "ἐκέλευσα ἐπ' ἐμὲ ἀναχϑῆναι τῶν πεπραγμένων λόγον "ἀποδώσοντας, τοῖς δ' πρώτοις ἄρχουσι ϑρασυνῶ, εἰ "μὴ βέλτιον δοκεῖν καὶ τοῖς αὐτῶν προαιρέσεσι γεγηθότες "τὸ ἀδίκημα, ὑποδείξαι τοὺς αἰτίους τῷ ἑκατοντάρχῃ, "μηδεμιᾶς σπάσεως μηδὲ μάχης ἐσομένης ἀφορμὴν ἔχοντας, "ἵνα περ δοκοῦσί μοι ἡγεμονεύειν ἀπὸ τῶν τοιούτων ἔργων, καὶ "ἐμοῦ καὶ τοῦ τιμιωτάτου μοι βασιλέως Ἀγρίππα ἕνεκεν "μᾶλλον προνοουμένων, ἢ ἵνα μὴ ἀφορμῆς [x] ϑραττόμενον "τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, [y] ὑπὸ τῆς ἀμωμήτου προφάσεως "σωαθροισθὲν, εἰς πόνους [z] χωρῇ. ἵνα ᾖ γνωσιμώτε-"ρον ᾖ, τί ποτε ὁ Σεβαστὸς περὶ ὅλου τοῦ πράγματος ἐφρόνησε, "τὰ

[f] Ονία παῖδες τρεῖς] Ονιου Busb.

[g] Οὕτως ὁ βασιλεύς,] Ita Busb. ὅτος in Græcis reliquis. Οὕτως ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας legiſſe videtur Epiphan. qui vertit, *Rex igitur Agrippa hoc modo ſacerdotes inſtituens.*

[h] Ἀνῆκε γὰρ] L. B. ἀνῆκε γάρ.

[i] Ἱππαρχον] Επαρχον Gall. & Voſſ. in margine.

[k] Περιϑέμενοι] L. B. προϑεμένοι.

[l] Καὶ πεφυκότες εἶναι] Ita Busb. & Voſſ. nec aliter forſan Epiphan. qui vertit, *cum natura viderentur audaces.* καίπερ ἀεὶ πεφυκότες in Editis Aliiſque.

[m] Καταλέγων τῶν Δωριέων.] Κατηγορεῖ Zonar.

[n] Δωριέων.] Vid. mox infr. SPANH.

[o] Δωριέων] Leg. Δωριέων ut paulo ante Δωριῆϑ. SPANH.

[p] Ὥστε μηδὲ,] Ita Voſſ. ὥστε λοιπὸν τὸ π. in Editis Aliiſque. quæ lectio ferri poteſt, ſi mox legatur, μὴ πειϑῶμεν.

[q] Ὑμᾶς] Gen. ὑμῶν.

[r] Βέλτιον ἐν τῷ ἰδίῳ ναῷ,] Iterum cum Cod. Voſſ. βελτίων in reliquis.

[s] Τῇ Φύσει δικαίᾳ ὄντος] Sic lego. Τῇ φύσει δικαιοῦντος in Editis & MSS. Si quis malit, Τῇ φύσει δικαίᾳ ὄντος, per me licet.

[t] Σεβαστοῦ τοιαῦτα] Σεβαστοῦ Καίσαρος Κλαυδίου τετολμηκότας, τοὺς τῶν Ἰουδαίων συναγωγὰς μεταϑεικότας τὸν ἀνδριάντα, ἐν ᾧ Busb. Illa vero, utpote nec agnita ab *Epiphanio* nec ab aliis, in textum recipere nolui.

[x] Ἀποδώσοντας,] Πεφασμένους οὐκ εἰς μόνους Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ αὐτοκράτορος, poſt ἀποδώσοντας adjicit Busb.

[x] Θραττόμενον τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος,] Ita Busb. ϑραττόμενον in cæteris.

[y] Ὑπὸ τῆς ἀμωμήτου προφάσεως] Ὑπὲρ τῆς ἀμωμήτου προφάσεως Busb. & Voſſ.

[z] Χωρῇ.] Χωρίον Busb.

[a] Προσι-

"τὰ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ αὐτῷ προστεθεικα [a] πρόσ-
"ἐθηκα, ἅπερ, εἰ καὶ γνώριμα πᾶσιν εἶναι δοκεῖ, τότε καὶ
"ὑπὸ τοῦ βήματος ἀνέγνω ὁ τιμιώτατός μοι βασιλεὺς
"Ἀγρίππας, δικαιολογησάμενος πρὸς τοῦτο μὴ δεῖν αὐτὸς
"ἀφαιρεθῆναι τὴν τοῦ Σεβαστοῦ δωρεάν. εἰς τὸ οὖν τὸν λοι-
"πὸν, ὦ δεσπόζω, μηδεμίαν πρόφασιν ἔστω μηδὲ πα-
"ραχῆς ζητεῖν, ἀλλὰ ἑκάστους τὰ ἴδια θρησκεύειν ἐᾷν.

δ'. Πετρώνιος μὲν οὖν ὕτω προένοησεν, διορθώ-
σεως μὲν τὸ προσγινόμενον ἤδη τυχεῖν, γνήσεσθαι δὲ παρασκήσιον μηδὲν εἰς αὐτόν. Ἀγρίππας δὲ ὁ βασι-
λεὺς "ἀφείλετο μὲν τὴν ἱερωσύνην τὴν [b] Καντθηρᾶν Σί-
"μωνα, Ἰωνάθην δὲ πάλιν ἐπ' αὐτῷ ἦγε τὸν [c] Ἀνάνου,
"τὸν ἀξιώτερον τῆς τιμῆς ὁμολογῶν εἶναι. τῷ δὲ οὐκ
"ἀσμενιστὸν ἐφάνη, τῷ τοσούτῳ ὑπολαβεῖν τιμῶ.
"παρητεῖτο [d] μοῦ ταῦτα λέγων. "Σοὶ μὲν οὖν, ὦ
"βασιλεῦ, πεπιμπέν χάρω, ἀπὸ ψυχῆς ἔχων
"τοῦτ' ὅ μοι γέρας σὴ [e] δίδως βελήσει, εἰ καὶ πρὸς
"ἐμὲ τῆς ἀρχιερωσύνης ἄξιον ἔκρινεν ὁ Θεός. ἅπαξ
"δὲ [f] ἐνδῦναι στολισμὸν ἱερὸν ἀρκεῖ μοι. τότε γὰρ αὐτὸν
"ἡμφιασάμην ὁσιώτερον, ἢ νῦν ὑπολήψομαι. σὺ δὲ,
"εἰ [g] βέλῃ τὴν ἀξιώτερον ἐμοῦ νῦν τὸ γέρας λαβεῖν, δι-
"δάχθητι. πάσης καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἁμαρτίας καὶ πρὸς
"σὲ, βασιλεῦ, καθαρός ἐστί μοι. πρέπον τῇ
"τιμῇ τοῦτον σωίζημι." τούτοις ὁ βασιλεὺς ἡσθεὶς τοῖς
λόγοις, τὸν Ἰωνάθην μὲν [h] ἔασε, γνώμῃ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτοῦ Ματθίᾳ τὴν ἱερωσύνην ἔδωκε· καὶ μετ' ὀλίγον μὲν Πετρώνιον μὲν Μάρσος διεδέξατο, καὶ διῆπε Συ-
ρίαν.

"Alexandriæ edixerit hiſce adjunxi, quæque licet
"omnibus nota eſſe videantur, cariſſimus rex A-
"grippa pro tribunali mihi recitavit, cum con-
"tendiſſet Judæos privari non debere Auguſti be-
"neficio. Quamobrem edico, ut in poſterum nul-
"lam quæratis ſeditionum turbarumve occaſio-
"nem, ſed liberum ſit unicuique ſuo more rituque
"Deum colere.

4. Atque ita quidem proviſum eſt à Petronio, ut quicquid erati faerit admiſſum corrigeretur, & deinceps *caveretur* ne tale quidpiam Judæi paterentur. Tunc autem rex Agrippa pontificatum Simoni Cantheræ ereptum Jonathæ Anani filio reſtitutum ibat, hunc ipſum honore digniorem eſſe præ ſe ferens. Illi vero haud gratum videbatur, ut tanta augeretur dignitate. eam itaque recuſabat, hujuſcemodi uſus oratione. "Equidem gaudeo, ô Rex, quod adeo me honorandum eſſe voluiſti, mecum grato animo recolens dignitatem "qua ſponte tua & voluntate me cohoneſtas, etſi "me Deus pontificatu plane indignum judicavit. "Mihi autem ſatis eſt, ſemel induiſſe ſacras veſtes. "tunc enim ſanctè magis eas accepi, quam nunc "recepturus ſum. Tum vero, ſi modo vis ut *ali-*"*cui* me digniori deferatur honos, à me edocerine "graveris. Eſt mihi frater, ab omni & in Deum "& adverſum te, Rex, peccato immunis. hunc "tibi commendo, ut qui par ſit iſti dignitati." His verbis rex delectatus, Jonatham quidem præteriit, Matthiæ vero, ex fratris ejus conſilio, pontificatum dedit: nec ita multo poſt Petronio, in Syria adminiſtranda, ſucceſſit Marſus.

Pontificatus Simoni Cantheræ ademptus, Jonathæ offertur.

Is honorem recuſat.

Matthias fit pontifex.

ΚΕΦ. ζ.

CAP. VII.

VII.

De Sila, & cur ei ſuccenſuit rex Agrippa. Quomodo Agrippa cœpit Hieroſolymis murum circumdare, quæque in Berytios contulit beneficia.

Περὶ τοῦ Σίλα, καὶ ἀφ' ὅτι ὠργίσθη πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας. ὡς Ἀγρίππας ἐβιάζετο τοὺς Ἱεροσολυμίους τεῖχος, καὶ ὡς Βηρυτίοις εὐηργέτησεν.

Σίλας δὲ ὁ τοῦ βασιλέως ἵππαρχος, ἐπεὶ ἀφ' πάσης [i] αὐτῷ τύχης εὐγενὴς πιστὸς, οὐδένα κίνδυνον αὐτῷ ποτὲ κοινωνεῖν ἀνηνάμενος, ἀλλὰ καὶ τοὺς σφαλερωτάτους [k] ὑπὲρ αὐτοῦ πολλάκις πόνους, πεποιθήσεως ἐπ' ἀνάπαλιν, προσήκειν ὑπολαμβάνων ἰσοτιμίαν βεβαιότητι φιλίας. θαμὰ τοίνυν ὑπερκαθίστατο τῷ βασιλεῖ, παῤῥησίαν δὲ διὰ πάσης ὁμιλίας ἦγε. καὶ ταῖς φιλοφρονήσεσιν ἐγίνετο φορτικὸς, σεμνύων ἑαυτὸν ἀμέτρως, καὶ πολλάκις τῷ βασιλεῖ τὰ συγγνὰ τῆς τύχης ἄγων εἰς ἀνάμνησιν, ἵνα τῷ ἑαυτῷ [l] τότε ἀνιαρῷ τὴν ἀδοξίαν ἐπιδείκνυῃ. συνεχῶς δ' ἦν, ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ [m] κάμοι, πολλὰ διεξιών. τούτων οὖν τὸ πλεονάζον ὀνειδισμὸς ἐδόκει, διὸ προσόντως ὁ βασιλεὺς ἐδέχετο τὴν ἀπαμύδητον παῤῥησίαν τοῦ ἀνδρός. οὐ γὰρ ἡδεῖαν γε αἱ τῶν ἀδόξων χρόνων ἀναμνήσεις· εὐήθης δὲ ὁ διηνεκῶς [n] ἃ ποτε ὠφέλησε προφέρων. τέλος γοῦν ἀνηρέθισε σφόδρα ὁ Σίλας τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως τὴν ὀργὴν πλέον ἢ λογισμῷ δίδους, ἀπὸ τῆς ἱππαρχίας μόνον μετέστησε τὸν Σίλαν, ἀλλὰ καὶ παρέδωκε δεσμούμενον εἰς τὴν ἐκείνου πατρίδα πέμψας. χρόνῳ δὲ τὸν θυμὸν ἠμβλύνθη, καὶ λογισμοῖς εἰλικρινέσι τὴν περὶ τὸν ἀνδρὸς κρίσιν ἐφῆκεν, ἐν ᾧ λαμβάνων ὅσους ὑπὲρ ἐκεί-

De Sila, & cur ei ſuccenſuit rex Agrippa. Quomodo Agrippa cœpit Hieroſolymis murum circumdare, quæque in Berytios contulit beneficia.

Silas autem præfectus militiæ regiæ, quia, in omni fortunæ viciſſitudine ei fidelis, nullius unquam periculi ſocius eſſe detrectaverat, ſed & labores difficillimos ſæpe ſubierat, magna *benevolentiæ ejus* fiducia nitebatur, ſecum cogitans honorem ſibi tribui debere amicitiæ ſuæ conſtantiæ parem. quapropter regi in omnibus æquari volebat, & quotieſcunque cum eo eſſet ſumma utebatur dicendi libertate: & in familiaribus colloquiis moleſtus erat, ſeſe immodice extollens, & regi ſæpiuſcule triſtia fortunæ in memoriam revocans, ut oſtenderet quo' eſſet eo tempore in illum animo ſtudioque: tum & frequens erat in memorando, quot labores pro eo pertulerit. Itaque cum in iſtis nimius fuerit, regi ea exprobrare videbatur; adeo ut hominis effrenem libertatem infeſte & iniquo animo tulerit rex. nam res injucunda eſt temporis inglorie acti recordatio: & inſipientis eſt perpetuo dicere, quot & quæ olim alicui dederit beneficia. Tandem igitur Silas regis animum adeo vehementer irritavit, ut ille, iræ magis quam rationi obſequens, non ſolum militiæ præfecturam Silæ ademerit, verum etiam in vincula conjecerit & in patriam ſuam ablegarit. Tempore autem ira mitigata eſt, & rationem à præjudiciis liberam in con-

Silas Agrippæ in adverſis ſocius.

Silas Agrippam offendit, & in patriam vinctus mittitur.

---

a Προστεθηκα, [*L. B.* προσέθηκα

b Καντθηρᾶν Σίμωνα,] Καθυρᾶ in *Edit. Baſ.* Verum aut Καντθήραν aut Καντθηρᾶν legendum cum *Cod. Busb.*

c Ἀνάνου,] Ἀνανίᾳ ſolus *Busb.*

d Γοῦν] *L. B.* δ' οὖν.

e Δίδως βελήσει,] Ita cum Cod. *Busb.* δίδωσι in *reliquis.* δίδωσιν ἡ σὴ βελὴ *Lugd. Bat.* δίδου) legendum eſſe conjecerat Cl. *Lowthius.*

f Ἐνδῦναι στολισμὸν ἱερὸν ἀρκεῖμαι.] Ἐνδὺς *Busb.* & *Voſſ.*

g Βέλῃ τὴν ἀξιώτερον] Βέλει *Busb.*

h Ἔασε, γνώμῃ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ] Ἠγάσατο τὴν γνώμης, τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ *Busb* & *Lugd. Bat.* in *Marg.* niſi quod τῷ ἀδελφῷ habeat.

i Αὐτῷ τύχης ἐγίγνετο πιστὸς,] Αὐτοῦ *Busb.*

k Ὑπὲρ αὐτοῦ πολλάκις πόνους,] Ὑπὲρ αὐτοῦ ὑπὲρ αὐτὸν πολλάκις πόνους καὶ κινδύνους *Busb.* atque ita forſan *Epiphan.* qui vertit, *ſed cum eo manifeſtis in laboribus & neceſſitatibus ſuccubuerat.*

l Τότε ἀνιαρῷ δηλονότι.] Illud τότε è Cod. *Busb. Zonara* & *Epiphan.*

m Κάμοι,] Σὲ μοι Gen. κάμοι *Ed. Baſil.* SPANH.

n Ἃ ποτε ὠφέλησε προφέρων.] Ita *Busb.* & *Voſſ.* ἅπερ ὠφέλησε in *Editis Aliiſque.*

o Ὅσους ὑπὲρ ἐκείνου] Ὅσους ὑπὲρ ἐκείνου πόνους ὑπέτλη καὶ πολιορκίας *Busb.*

Recusat cum Agrippa in gratiam redire.

consilium de homine adhibuit *rex*, secum animo reputans, quantum ille laborum pro se pertulisset. Itaque cum diem celebraret natalem, quo omnibus qui sub ejus erant imperio læta convivia agitabantur, Silam quamprimum revocari jubet, secum epulis accubiturum. Is autem, cum liberiori uteretur ingenio, se justam irascendi causam nactum esse existimabat, quam non celabat eos qui ipsum accersèrent, dicens, "Ad quem me honorem vocat rex è vestigio periturum? neque enim priora "meæ in ipsum benevolentiæ præmia diuturna "esse passus est, sed me illis spoliavit cum contumelia. num me loquendi libertatem amisisse censet? quâ, certo quodam conscio, fretus, nunc magis clamabo, è quibus eum calamitatibus eripuerim, quos labores pro ejus salute & dignitate adierim: pro quibus *officiis* me vinculis & obscuro "carcere remuneratus est. Ego certe horum nunquam oblivisear. immo forsan, cum è vita migravero, mihi manebit præclare factorum memoria." Hæc vociferabatur, jubebatque ut eadem regi referrent. Ille vero, cum insanabili cum ingenio esse videret, in custodia reliquit.

Agrippa ab Hierosolymis mœnendis desistit, ita volente Claudio.

2. Tum autem Hierosolymorum muros, spectantes ad novam civitatem, publicis sumptibus muniebat, partim eos in latitudinem augendo, partimque in altitudinem extollendo: & feciſſet eos adversus omnem humanam vim inexpugnabiles, nisi Marsus Syriæ præses Claudio Cæsari molimen *regis* per literas significasset. Quo factum ut Claudius, suspicatus aliquid innovatum iri, Agrippæ mandarit statim ut à mœnibus ædificandis desisteret: atque ille non committendum esse censuit ut dicto non audiret.

Agrippæ elogium.

3. Erat autem rex iste à natura ita factus, ut muneribus studeret esse beneficus, & populos liberalitate demereri magnopere desideraret, & large effuseque sumptus faciendo sibi pararet nomi-

Comparatio Agrippæ & Herodis Magni F.

nis celebritatem, dando voluptatem capiens, gaudensque ita vitam agere ut ab omnibus prædicaretur; Herodis, qui ante eum regnaverat, moribus plane dissimilis. Nam huic natura erat prona ad ultionem & in ea inexorabilis, ut qui in vexandis quos habebat exosos modum nullum servaret, quique adeo fateretur majorem sibi ad Græcos quam ad Judæos esse adjunctionem: quippe alienigenarum urbes pecuniæ largitione decorabat. aliis balnea & theatra, atque aliis templa & porticus exstruebat; at Judæorum ne ullam quidem urbem vel minimo cohonestavit ornatu, donove aliquo memorabili *dignatus est*. Agrippa contra miti erat ingenio, in universos ex æquo beneficus. in exteros omnes humanus erat, &, cum illis munificentiam suam ostenderet, popularibus suis * cujusque ratione habita benignus, magisque dolens vicem illorum *in adversis*. Quapropter libenter & assidue Hierosolymis degebat, & patriorum institutorum custos erat religiosus. adeoque sejpsum in omnibus mundum purumque servabat; neque diem unquam unum intermittebat, quin rem sacram ex lege faceret.

νκ πάνυς ἐκεῖνο ἀνέτλη. [p] ἡμέραν ἂν ἑορτάζων αὐτοῦ γενέθλιον, ὅτε πᾶσιν ὧν ἦρχεν εὐφροσυνας καθίστατο θαλείας, τὸν Σίλαν ἀνεκάλει ὡς δαυτικα, συνέδριον αὑτῷ γενησομενον. [q] τῷ δὴ τρόπῳ ἐλευθερίας ὢν, ἐδοκεῖ προσηλθέναι δικαίαν αἰτίαν ὀργῆς, ὡ οὐκ [r] ἀπεκρύπτετο πρὸς τοὺς μετιόντας αὐτὸν, λέγων, "ὑπὲρ ποίαν ὁ βασιλεὺς τιμὴν ἀνακαλεῖ με, "τὸν μετὰ μικρὸν [s] ἀπολουμένον; οὐδὲ γὰρ τὰ "πρῶτά μοι γέρα τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας ἐτήρησεν, "ἀπεσύλησε δὲ ὕβρεσιν. ἢ πεπαῦται νενομικὼς "[t] με τῆς παῤῥησίας, ὡ ὑπὸ [v] ποιοῦ σωτῆρος "ἔχων [x] νῦν βοήσομαι μᾶλλον, ὅσων αὐτὸν ἐξελυσά"μην δεινῶν, ὅσους ἤνεγκα πόνους, ἐκείνῳ [y] χαρι"ζόμενος σωτηρίαν τε καὶ τιμὴν, ὧν γέρας ἠνεγκά"μην δεσμὰ καὶ [z] σκότειον εἱρκτήν. οὐκ ἐγώ μ"τε τούτων λήσομαι. τάχα [a] καμοὶ τὴν τῆς ἀρι"στείας [b] συνεπίσειται μνήμην καὶ μεταναστᾶσα τῆς "σαρκὸς ἡ ψυχή." τοῦτα ἀνεβόα, καὶ διετέλει τῷ βασιλεῖ λέγειν [c] αὐτά. ὁ δὲ ὡς ἀνιάτως ἐώρα διακείμενον, πάλιν εἴασεν ἐν φρουρᾷ.

β'. Τὰ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων τείχη, τὰ πρὸς τὴν καινὴν νεόνυσταν πόλιν, [d] δημοσίοις ὠχύρου δαπάναις, [e] τῇ μὲν εὐρυτέρων εἰς πλάτος, τῇ δὲ εἰς ὕψος ἐξαίρων· καὶ ἐξειργάσατο ταῦτα πᾶσης ἀνθρωπίνης κρείττονα βίας, εἰ μὴ [f] Μάρσος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν Κλαυδίῳ Καίσαρι διὰ γραμμάτων ἐδήλωσε τὸ πραττόμενον. καὶ νεωτερισμόν τινα Κλαύδιος ὑποπτεύσας, ἐπέστειλεν Ἀγρίππᾳ μετὰ σπουδῆς παύσασθαι τῆς τῶν τειχῶν ἐξοικοδομήσεως· ὁ δὲ ἀπιθεῖν οὐκ ἔκρινεν.

γ'. Ἐπεφύκει δὲ ὁ βασιλεὺς [g] ἐκ εὐεργετικὸς εἶναι ἐν δωρεαῖς, καὶ μεγαλοφρονήσει ἔθνη φιλοτιμος, καὶ πολλοῖς ἀθρόως δαπανήμασιν ἀνισᾶς αὐτὸν εἰς ὀπφάνειαν, ἡδόμενος τῷ χαρίζεσθαι, καὶ τῷ βιοῦν ἐν εὐφημίᾳ χαίρων, κατ' ἐδέν Ἡρῴδῃ τῷ πρὸ ἑαυτοῦ βασιλεῖ τὸν τρόπον συμφερόμενος. [h] ἐκεῖνῳ γὰρ πανηρὸν ὡ ἦθος ὑπὸ πικρίαν ἀπότομον, καὶ κατὰ τῶν ἀπηχθημένων ἀταμίευτον, Ἕλλησι πλέον ἢ Ἰουδαίοις οἰκείως ἔχειν [i] ὁμολογούμενον· ἀλλοφύλων γέ τοι πόλεις ἐσέμνυνε δώσι χρημάτων, βαλανείων, θεάτρων τε ἄλλοτε κατασκευαῖς. ἔστιν αἷς ναοὺς ἀνέστησε, σοὰς ἄλλαις· ἀλλ' Ἰουδαίων οὐδεμίαν πόλιν οὐδὲ ὀλίγης ὑπισχνοῦς ἠξίωσεν, οὐδὲ δώσεως ἀξίας μνημονεύθηναι. πρὸς ὃ ὁ τρόπος Ἀγρίππα, καὶ πρὸς πάντας τὸ εὐεργετικὸν ὅμοιον. τοῖς ἀλλοεθνέσιν ὡ φιλάνθρωπος, κἀκείνοις ἐνδεικνύμενος τὸ φιλόδωρον, τοῖς ὁμοφύλοις ἀναλόγως χρηστός, καὶ συμπαθὴς μᾶλλον. [k] ἠδεῖα γοῦν αὐτῷ διαίτα καὶ σωεχὴς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ὡ, καὶ τὰ πάτρια καθαρῶς ἐτήρει. διὸ πάσης γοῦν αὐτὸν ἦγε ἁγνείας, οὐδὲ ἡμέρα τις παρῆλθεν αὐτῷ [l] τῆς νομίμης χρεούσα θυσίας.

δ'. Καὶ

[p] Ἡμέραν —— γενέθλιον,] Γενέθλια mos in gente Herodum. REL.

[q] Τῷ δὴ τρόπῳ ἐλευθερίας ὢν,] Ita ipse distinguo. τῷ δή, τρόπος ἐλευθερίας ὤν, ἐδόκει in *Edit*is. τῷ δή, τρόπῳ ἐλεύθερος ὢν *Busb.* forsan pro ὁ δή, (ut corrigit *Cocceius*) τρόπῳ &c. τῷ δὴ τρόπῳ ἐλευθέρῳ *Gall.* τρόπον δὲ ἐλεύθερος ὡ *Voss.*

[r] Ἀπεκρύπτετο πρὸς τοὺς μετιόντας αὐτὸν,] Ἀπέκρυπτε *Busb.*

[s] Ἀπολουμένον;] Sic *MSS.* & *Zonar.* ἀπολυμένον in *Editis.*

[t] Με τῆς παῤῥησίας,] Με deëst *Busb.* & *Vat.*

[v] Ποιοῦ σωτῆρος ἔχων] Ita lego. ποίου in *libris* Est qui τοίου malit.

[x] Νῦν βοήσομαι μᾶλλον,] Vocalem νῦν inserui è *Cod. Busb.* & *Zonar.*

[y] Χαριζόμενος σωτηρίαν τε καὶ τιμὴν,] Ποιζόμενος *Busb.* ποιζῶν *Zonar.*

[z] Σκότειον εἱρκτήν.] *Al.* σκύτινον.

[a] Κἀμοὶ] *L. B* μοὶ.

[b] Συνεπίσεται] Forte συναπoίσεται. COCC.

[c] Αὐτά.] Αὐτὰ adjectum esse volui è *Cod. Busb.*

[d] Δημοσίοις ὠχύρα δαπάναις,] Mœnia urbis sumtu publico vid. Schecalim. REL.

[e] Τῇ —— ἐξαίρων·] Ita lego. (legerat quoque ita *Cocceius*) antea erat, τὸν μ & mox τὸν ῥ.

[f] Μάρσος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν] *Sc.* Vibius Marsus.

[g] Οὑτος.] *Gen.* Οὗτος.

[h] Ἐκείνῳ —— ὁμολογούμενον·] De Herodis Magni operibus in Græcis Syriæ & Phœniciæ urbibus supr. lib. 15. c. 9. §. 3. & 6. SPANH.

[i] Ὁμολογούμενον·] Ita *Busb.* ὁμολογούμενος in *Editis Alisque.*

* *Cujusque ratione habita benignus,*] Pro modo, *Epiphan.*

[k] Ἡδεῖα γὰρ αὐτῷ διαίτα] Ἰδία *Voss.*

[l] Τῆς νομίμης χρεούσα θυσίας.] Ita lego cum *Cod. Busb.* τὰ νόμιμα in *Editis Alisque.* forsan pro τῇ τὰ νόμιμα. Et qui τὰ νόμιμα delenda esse censet, quod mox §. 4. post δυοῖν occurrant. HUDS. Uti חסירים singulis diebus sacrificabat. REL.

m Ἐμ.

δ'. Καὶ δή τις ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἀνὴρ ἐπιχώριος [m] ἐξακριβάζειν δοκῶν τὰ νόμιμα, Σίμων ὢ ὄνομα τούτῳ, πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν ἀλίσας, [n] τἀνικάδε τοῦ βασιλέως εἰς Καισάρειαν ἐκδεδημηκότος, ἐτόλμησεν αὐτοῦ κατειπεῖν, ὡς οὐχ ὅσιος εἴη, δικαίως δ' ἂν εἴργοιτο τοῦ ναοῦ τῆς εἰσόδου, πεφυκώσης τοῖς ἐγχωρίοις. δηλοῦται μὲν δὴ διὰ γραμμάτων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ πόλεως τῷ βασιλεῖ δημηγορήσας Σίμων ταῦτα. μεταπέμπεται δὲ αὐτὸν ὁ [o] βασιλεὺς, καὶ, καθίζετο γὰρ ἐν τῷ θεάτρῳ τότε, καθεσθῆναι παρ' αὐτὸν ἐκέλευσεν. ἠρέμα τε καὶ πρᾴως, εἰπέ μοι, φησὶν, τί τῶν ἐνθάδε γινομένων ἐστὶ παράνομον; ὁ δ', εἰπεῖν ἔχων οὐδέν, τυχεῖν ἐδεῖτο συγγνώμης. [p] καὶ ὁ βασιλεὺς αὖτῳ ἡ προσδόκησέ τις διηλλάγη, τὴν πραότητα κρίνων βασιλικωτέραν ὀργῆς, καὶ πρέπειν εἰδὼς τοῖς μεγέθεσι θυμὸν ἧττον ἐπιεικείας. τὸν Σίμωνα γοῦν, καὶ δωρεᾶς τινος ἀξιώσας, ἀπεπέμψατο.

ε'. Πολλοῖς δὲ κατασκευάσας πολλὰ, Βηρυτίοις ἐξαιρέτως ἐπήμασε. θέατρον γὰρ αὐτοῖς κατεσκεύασε, πολυτέλειά τε καὶ κάλλει πολλῶν διάφορον, [q] ἀμφιθέατρόν τε πολλῶν ἀναλωμάτων, βαλανεῖά τε πρὸς τούτοις, καὶ στοὰς, ἐν οὐδενὶ τῶν ἔργων στενοχωρήσας δαπανημάτων ἢ τὸ κάλλος ἀδικήσας ἢ τὸ μέγεθος. ἐπεδαψιλεύσατο δὲ αὐτῶν τῇ καθιέρωσιν μεγαλοπρεπῶς, ἐν τῷ θεάτρῳ μὲν θεωρίας ἐπιπλῶν, πάνθ' ὅσα μουσικῆς ἔργα ᾠδάγων, καὶ ποικίλης ποιητικὰ τέρψεως, [r] ἐν δὲ τῷ ἀμφιθεάτρῳ πλήθει μονομάχων τὸν αὐτοῦ δεικνὺς μεγαλόνοιαν, ἔνθα καὶ τὸν κατὰ πλῆθος ἀντίταξιν βουληθεὶς ἡδέσθαι τῶν θεωμένων τέρψιν, ἐπάκτους ἄνδρας ἐπάκτοις μαχησομένους ἔπεμψε, κακούργους ὅσους εἶχεν ὑποτάξας εἰς τοῦδε τὸν πρᾶξιν, ἵνα οἱ μὲν κολασθῶσι, τὸ πολέμου δὲ ἔργον ἡδονὴ τέρψις εἰρήνης. τούτους μὲν δὴ [s] πάντας συνδιέφθειρεν.

4. Ex eo factum ut Hierosolymitanus quidam indigena, nomine Simon, qui legis peritus habebatur, multitudine in concionem vocata cum rex Caesaream profectus esset, ausus fuerit eum accusare, quasi non sanctus esset, mereturque arceri ab omni in templum aditu, qui non nisi † indigenis pateret. Per literas igitur regi significatur ab urbis praefecto, quod hujusmodi verba ad populum fecisset Simon. Rex autem illum accersit, sibique proxime (nam eo tempore in theatro sedebat) collocari jussit; moxque sedata voce & placida, dic mihi, inquit, num quid hîc agitur contra leges? Ille vero, cum nihil haberet quod diceret, *praeteritorum* veniam rogabat. Tum rex magis quam quisquam opinaretur ei reconciliatus erat, ut qui clementiam magis quam iram regibus convenire existimarit, noritque summos viros plus decere lenitatem quam excandescentiam. Itaque Simonem, etiam munere quodam auctum ornatumque, dimisit. *Simon quidam Agrippam criminatur.* *Rex ei veniam dat.*

5. Cum autem multa multis exstruxisset, Berytios eximie honoravit. theatrum enim illis exaedificavit, quod elegantia & pulchritudine *aliis* multis praestabat; ut & amphitheatrum sumptuosum & magnificum, & ad haec balneas & porticus, in nullo opere sumptibus parcendo quidquam aut splendori ejus aut magnitudini detrahens. In iis autem magnifice consecrandis profusus erat, exhibitis in theatro quidem spectaculis, traductisque *eò* musicorum omne genus certaminibus, & quaecunque variam delectationem afferrent; in amphitheatro vero gladiatorum numero animi magnitudinem ostendebat, ubi etiam catervatim commissis pugnatoribus spectatores oblectare volens, duas cohortes emisit septingentorum quamque hominum qui praelio congrederentur, maleficis quotcunque habuit in hoc ipsum designatis, ut ipsi quidem poena afficerentur, quod vero bello geritur in pacis voluptatem verteretur. atque ita quidem hos omnes simul exitio dedit. *Agrippa in Berytios munificentia.*

ΚΕΦ. η'.

Οσα μὴ ταῦτα ἔπραξεν Αγρίππας ἄχρι τελευτῆς αὐτοῦ· καὶ ὃν τρόπον τὸν βίον κατέστρεψεν.

CAP. VIII.

Quae deinceps gesserit Agrippa usque ad obitum; & quo modo vitam finierit.

ΕΝ Βηρυτῷ δὲ τελέσας τὰ προειρημένα, μετῆλθεν εἰς Τιβεριάδα πόλιν τῆς Γαλιλαίας. ἣν δὲ ἄρα τοῖς ἄλλοις βασιλεῦσι περίβλεπτον. ἦκε γὰρ παρ' αὐτὸν [t] Κομμαγηνῆς [v] μὲν βασιλεὺς Αντίοχος, [x] Εμεσῶν δὲ Σαμψιγεράμου, καὶ Κότυς, τῆς μικρᾶς Αρμενίας ὅτου ἐβασίλευσε, καὶ [y] Πολέμων τὴν Πόντου κεκτημένου δυναστείαν, Ηρῴδης τε· [z] ὅτου ἀδελφὸς ἦν αὐτοῦ, ἦρχε δὲ τῆς Χαλκίδος. ὡμίλησε δὲ πᾶσι κατὰ τὰς ὑποδοχὰς καὶ φιλοφρονήσεις, ὡς μάλιστα [a] ἀποδείξας [b] φρονήσεως ὕψος, καὶ διὰ τοῦτό γε δοκεῖν δικαίως [c] τῇ τῶν βασι-

ISTIS autem, quae jam memoravimus, apud Berytum celebratis, in Tiberiadem Galilaeae urbem migravit. Et quidem ex hisce magna erat in admiratione apud alios reges. Ad eum igitur veniebat Antiochus Commagenae rex, & Emesorum Sampsigeramus, & Cotys qui in Armenia minori imperitabat, & Polemon qui Ponti regnum tenebat, & Herodes frater ejus idemque Chalcidis rex. Hos autem omnes ita hospitali mensa multaque hilaritate excepit, ut quam maxime animi sapientis altitudinem ostenderit, adeoque non immerito videretur *illustri* regum praesentia cohonestari. *Agrippa Tiberiade reges alios quoque magnifice excipit.*

Ve-

m Εξακριβάζειν δοκῶν τὰ νόμιμα,] Εξακριβῶν *Vat.*

n Τἀνικάδε] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* τἀνίκα ἧ in *Editis Aliisque.*

† *Indigenis pateret.*] Εγχωρίοις lego pro ἀλλοφύλοις, ut opprobrium sic in Agrippam jactum, quod Aliegena fuerit.

o Βασιλεὺς,] Βασιλεὺς, καθίζετο δ' ἐν τῷ θεάτρῳ τότε, καθεσθῆναι &c. *Busb.*

p Καὶ ὁ βασιλεὺς αὖτῳ] Ita cum *Cod. Busb.* ut μᾶλλον (aut θᾶττον) subaudiendum relinquatur, prout lib. 19. c. 2. c. 4. atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *tunc rex circa eum magis placatus quam ab aliquo crederetur* &c. ἀλλὰ βασιλεὺς αὐτὸν ἢ προσ. in *Editis Aliisque.* καὶ ὁ βασιλεὺς προσ. προσδοκίαν διηλλάγη αὐτῷ *Zonar.*

q Αμφιθεάτρόν τε πολλῶν ἀναλωμάτων,] Ita cum *Cod. Busb.* ἀμφιθέατρον ἧ π. ἀν. βαλανεία στοὰς τ. in *ceteris.*

r Εν —— μονομάχων] Vid. *Lipsium* Vol. 3. p. 898.

s Πάντας συνδιέφθειρεν.] *L. B.* πασσυδὶ διέφθειρεν, quasi respiceret locutionem Homericam Il. λ. 708. 772. pro quo alias idem Poëta dixit πασσυδίη. HAV.

t Κομμαγηνῆς μὲν βασιλεὺς Αντίοχος,] Conf. *supr.* lib. 2. c. 18. §. 9. SPANH.

v Μὲν βασιλεὺς Αντίοχος,] Illud μὲν ut & ἧ post Εμεσῶν desumpsi è *Cod. Busb.*

x Εμεσῶν ἧ Σαμψιγέραμος,] Ita lego ex libro XVIII. cap. 6. §. 4. (adstipulante *L. B.*) & ex *Strabone*, l. XVI. p 753. *Edit. Paris.* antea erat Δαμασκηνῶν Σαμψιγέραμος. at in melioribus *Epiphanii* exemplaribus, *Emesorum Sampsigeramus.* HUDS. Damamascenorum Rex *Rufin.* pro quo Δαμασκηνῶν *Gen.* pro quo Εμεσῶν hic *Gelen.* lege Εμεσηνῶν vel Εμισηνῶν ut Nummi. Conf. *supr.* lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

y Πολέμων τὴν Πόντου] Hic est Polemon, cujus meminit *Eutropius*, quo concedente Romanis, Pontus provincia facta est. Vide *Scaligeri* Animadvers. ad *Eusebium*, p. 180.

z Οὗτος ἀδελφὸς ἦν αὐτοῦ,] Ος ἀδελφὸς ἦν αὐτῷ *Busb.*

a Διαδείσας] Ita *Busb.* ἀποδείξεως, (ἀποδείκνυσι *Cocceius*) nullo plane sensu, in *Editis Aliisque.*

b Φρονήσεως] *L. B.* καὶ φρενήσεως.

c Τῇ τῶν βασιλέων παρουσίᾳ τελειοῦσι.] Sic placuit rescribere. (& jam

Verumenimvero, dum illi adhuc apud eum morarentur, Marsus Syriæ præses supervenit. Servans igitur debitam Romanis reverentiam, ex urbe usque ad septimum lapidem illi obviam processit rex. Accidit autem ut hoc simultatis cum Marso initium factum esset, quod alios reges eodem cum eo curru vectos secum adduxerit. Nam Marsus spectam habuit illorum concordiam, & quod tanta invicem conjuncti essent amicitia; existimans tot virorum potentium consensum haud è re esse Romanorum. Mox itaque, certis quibusdam è necessariis suis ad singulos missis, imperavit ut sine mora domum quisque suam discederet. Ista Agrippa ægre accipiebat, & ex eo quidem tempore inter se dissentiebant. Matthiæ autem pontificatu adempto, vice ejus Elionæum Cantheræ filium pontificem constituit.

Marsus eos discedere jubet: unde ei Agrippa infensus.

Elionæus pontifex.

2. Tertius jam annus effluxerat, ex quo totius Judææ regno potiebatur, cum in urbem Cæsaream ingressus est, quæ antea Stratonis turris vocabatur. Illic autem in honorem Cæsaris spectacula edebat, cum intelligeret pro illius salute hos festos dies institutos fuisse. Ad quam festivitatem frequens numerus eorum, qui honore inter suos ac dignitate pollebant, ex tota provincia confluxerat. Secundo autem spectaculorum die, veste indutus tota ex argento admirabili opere contexta, processit in theatrum primo diluculo. Ibi argentum, primis solarium radiorum ictibus illustratum, mirum in modum resplendescebat, metuendum quiddam atque horrendum oculos in id defigentibus incutiens. Moxque adulatores, vocibus ne ipsi quidem bono futuris, alii aliunde acclamare, Deum appellantes, dicentesque, "propitius nobis esto, & licet "hactenus te veluti hominem reveriti sumus, in "posterum vero se eum mortali sorte majorem habituros." At rex neque illos objurgavit, neque impiam eorum adulationem rejecit. Post paulum vero oculis in altum sublatis, supra caput bubonem funiculo cuidam insidentem conspexit: & statim hunc malorum esse nuncium intellexit, qui

Agrippa Cæsaream edit spectacula.

Veste splendida indutus theatrum ingreditur.

Agrippæ ut Deo acclamatur.

Conspecto bubone mortem sibi instare intelligit.

λέων παρουσίαν πεπιῶσθαι. ἀλλὰ γὰρ, τούτων διατριβόντων ἔτι παρ' αὐτῷ, Μάρσος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν παρεγένετο πρὸς Ρωμαίους οὗ [d] τιμητικὸν τηρῶν, ὑπαντήσομεν αὐτῷ τῆς πόλεως ἀπωτέρω [e] σταδίοις ἑπτὰ προῆλθεν ὁ βασιλεύς. τοῦτο δ' ἄρα ἔμελλε τῷ [f] πρὸς τὸ Μάρσον ἔρχη γνώσεσθαι διαφοράν, [g] συγκαθεζομένους γὰρ ὁπόσοι τῆς ἀπίνης [h] ἐπήγερτο τοὺς ἄλλους βασιλέας. Μάρσῳ δ' ἡ τούτων [i] ὁμόνοια, καὶ μέχρι τοσούτου φιλία πρὸς ἀλλήλους ὑπωπτεύθη, συμφέρειν οὐκ ὑπολαμβάνουσι Ρωμαίοις δυνατῶν τοσούτων συμφρόνησιν. εὐθὺς οὖν ἑκάστῳ τῶν ὑπηρετικῶν τινὰς πέμπων ἐπέστελλεν ὑπὸ τὰ ἑαυτοῦ δίκαια μελλήσεως ἀπέρχεσθαι. ταῦτα Αγρίππας ἀνιαρῶς ἐξεδέχετο, καὶ Μάρσῳ μὲν ἐκ τούτου διαφόρως ἔσχε. τὸν δὲ ἀρχιερωσύνην ὑπὸ Ματθίαν ἀφελόμενος, ἀντ' αὐτοῦ κατέστησεν ἀρχιερέα [k] Ελιωναῖον τὸν τοῦ Κανθηρᾶ παῖδα.

β'. [l] Τρίτον ὑπὸ ἔτος αὐτῷ βασιλεύοντι τῆς ὅλης Ιουδαίας πεπλήρωτο, καὶ παρῆν εἰς πόλιν Καισάρειαν, ἣ [m] πρότερον Στράτωνος πύργος ἐκαλεῖτο. σπουδὴν ὑπὸ ταύτῃ θεωρίας εἰς τιμὴν Καίσαρος τιμῶν, ὑπὲρ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἑορτήν τινα ταύτην ὑπισχνούμενος. καὶ παρ' αὐτὴν ἤθροιστο τὸ κῆ τῆς ἐπαρχίας [n] ἐν πλῆθος ἐπὶ πρεσβευομένων εἰς ἀξίαν τοῦ πλήθους. δευτέρᾳ [o] δὲ τῶν θεωρίων ἡμέρᾳ στολὴν [p] ἐνδυσάμενος ἐξ ἀργύρου πεποιημένην πᾶσαν, ὡς θαυμάσαι [q] ὑφ' ἑνὸς εἶναι, παρῆλθεν εἰς τὸ θέατρον ἀρχομένης ἡμέρας. ἔνθα τῶν πρώτων τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων [r] ὑπιστολαῖς ὁ ἄργυρος καταυγασθεὶς θαυμασίως ἀπέστιλβε, μαρμαίρων τε φοβερὸν ἐπὶ τοῖς εἰς αὐτὸν ἀπενίζουσι φρικώδες. εὐθὺς δὲ οἱ κόλακες τὰς, οὐδὲ ἐκείνῳ [s] πρὸς ἀγαθοῦ, ἄλλος ἄλλοθεν [t] φωνὰς ἀνεβόων, θεὸν προσαγορεύοντες, "εὐμενής τε εἴης, ὑπολέγοντες, εἰ δὲ μέχρι νῦν ὡς ἄνθρωπον "ἐφοβήθημεν, ἀλλὰ [v] τοῦλοιπὸν [x] κρεῖττόνά σε θνητῆς "φύσεως ὁμολογοῦμεν." οὐκ ἐπέσχεν τούτοις ὁ βασιλεὺς, οὐδὲ τὴν κόλακείαν ἀπεδέξατο. [y] ἀπεβλέψας. [z] ἀνακύψας [a] δὲ ὀλίγον [b] τὸν [c] βύβωνα ἐφ' ἑαυτοῦ κεφαλῆς ὑπερκαθεζόμενον εἶδεν ὑπὸ τινος κόρης. [d] ἄγγελόν τε τοῦτον εὐθὺς ἐνόησεν κακῶν εἶναι, [e] τὸ καὶ ποτε τῶν ἀγαθῶν

[d] Τιμητικὸν] Forte præponi debet τὸ. COCC.

[e] Σταδίους ἑπτὰ προῆλθεν ὁ βασιλεύς.] Sic *Busb.* σχοίνοις in *aliis.* HUDS. Lapis est 8 stadiorum intervallum. REL.

[f] Πρὸς τὸ Μάρσον ἔρχη γνῶσεσθαι διαφοράν,] Ita *Busb.* πρὸς Μάρσον in *cæteris.*

[g] Συγκαθεζομένους —— βασιλέας.] Illud ὅτι ex ingenio, in reliquis sequor *Cod. Busb.* συγκαθεζόμενος ἐπὶ τὸ ἀπώτερον, ἀπηγγειλεν τοὺς in *Editis Alisque.* ἐπῆγε *Voss.* & *Gall.* qui in *cæteris* cum *Editis* consentiunt. HUDS. Hisce ὅτι præfixerat ex ingenio *Hudsi.* quod videbatur in pristina lectione necessarium. Verum, quum γὰρ eo modo, ut edidimus, interserat *L. B.* ejus auctoritatem sequi maluimus. HAV.

[h] Επήγερτο] *L. B.* ἐπῆγε.

[i] Ομόνοια,] Vicus Ομόνοια potuit à simili casu nomen accepisse. REL.

[k] Ελιωναῖον τὸν τοῦ Κανθηρᾶ παῖδα.] Ita lego partim ex *Epiphanii* versione, partim ex auctoritate *MSS.* nonnihil favente *Josepho* in superioribus, lib. 19. c 6. §. 2. & §. 4. Αλιωναῖον τὸν τοῦ Κιθαίρα in *Editis Alisque.* Ελιωναῖον τὸν τοῦ Κιθαίρας *Busb.* Ηλιωναῖον τὸν τοῦ Καθαρᾶ in ora *Cod. Voss.* sive *Lugd. Bat.* Ελιαωναῖον τὸν τοῦ Κιθαίρα *Gall.* Ελιωναῖον τὸν τοῦ Κιθαίρα *Zonar.* in *Epiphanii* versione *Elionæum Cantharæ natum.* HUDS. MS. Καθαρᾶ. Scriptoribus Hebræis אליהועיני בן הקף memoratur, qui inter Pontifices est, qui stante Templo 11. vixerunt, id est Αλιωναῖος ὁ τοῦ Κάθα παῖς. In serie Pontificum qui vaccam rufam combusserunt hujus nomen legitur: Sed si illis fides sit vixit tempore Simeonis filiis Shetach. REL.

[l] Τρίτον ὑπὸ ἔτος] Referuntur hæc usque ad Verba hujus §. πρὸς ὑπὸ ἐπιλαιῶν ἐπὶ τὸν Κλαυδίου Καίσαρος αὐτοκράτορίαν· Euseb. H. Eccl. l. 11. c. x. SPANH. Nihil Josephus memoriæ prodidit de Tyriis & Sidoniis quibuscum in gratiam rediit hic Herodes per Blastum, paulo ante illam historiam quæ mox sequitur. uti legitur Act 12. 20. Sic ut inde colligere liceat non omnia notasse Josephum, nec idcirco de veritate historiarum in Novo Testamento relictarum, uti cæde infantum Bethleemitica & similibus, dubitandum esse, quod Josephus eas omiserit literis mandare. REL.

[m] Πρότερον Στράτωνος πύργος ἐκαλεῖτο.] Τὸ πρότερον habet *Euseb.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 10. & *Niceph.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 13.

[n] Εν —— πλῆθος.] Ουσι ὡς τέλος solus *Busb.*

[o] Δε τῶν θεωρίων ἡμέρᾳ στολὴν] Ita *Busb* & *Euseb.* ὡς in *Editis Alisque.*

[p] Ενδυσάμενος —— πᾶσαν;] Ενδὺς *Busb.* & *Voss.*

[q] Υφ' ἑνὸς εἶναι,] Τῷ ὑφ' ὧ solus *Busb.*

[r] Επιστολαῖς ὁ ἄργυρος καταυγασθεὶς] Επιτολαῖς *Busb* & *Zonar.*

[s] Προς ἀγαθοῦ,] Προς ἀγαθῇ ταῖς ἀληθείαις ἀπ. *Gall.* & *Voss.*

[t] Φωνὰς ἀνεβόων,] Vocem φωνὰς, quæ deërat in *Editis*, insertam dedi ex *Eusebio*, (imo nunc quoque *L. B.*) & *Nicephoro.* HUDS. Apud Eusebium qui verbis Josephi hanc historiam inseruit libro 11. historiæ Ecclesiasticæ cap 10. legitur φωνὰς ἀνεβόων. REL. Adde φωνὰς, & sic Eusebius. SPANH.

[v] Τοὐντεῦθεν] Τὸ ντ. θεν *Euseb.* SPANH.

[x] Κρείττονά σε θνητῆς φύσεως ὁμολογοῦμεν.] Θνητῆς φύσεως κρείσσονά γε ὁμολογοῦμεν *Niceph.*

[y] Απεβλέψας.] *L. B.* ἐπεστράφη.

[z] Ανακύψας δὲ ὀλίγον] Ανακυψας μετολίγον, τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ὑπερκαθεζόμενον ἰδὼν ἄγγελον· τοῦτον εἶδεν ὡς ἐνόησε κακῶν εἶναι αἴτιον τὸ καὶ ποτε τῶν ἀγαθῶν χρώμενον *Euseb.* contra mentem Josephi, locique sensum. Sed fortasse (ut notavit *Valesius*) verebatur *Eusebius*, ne Josephum & Lucam parum inter se consentire lectores judicarent, si quem *Lucas* angelum dixerat, *Josephus* bubonem dicere videretur. quasi vero non utrumque fieri potuerat, ut & bubo supra caput Agrippæ, & ex alia parte angelus eidem appareret. HUDS. Ανακύψας ὁ. SPANH.

[a] Δ' ὀλίγον] Ita *Busb.* & *Niceph.* in *reliquis* vel ὁ vel ὀλίγον omittitur.

[b] Τὸν βύβωνα] Τὸν βυβῶνα τῆς ὄψεως *Busb.* & *Niceph.* HUDS. Hæc absunt ab Eusebio uti & illa ἐπί τινος κόρης. Reliqua ita in Eusebio se habent, ut ἄγγελον sententiam claudat, & dein legatur τοῦτον εἶδεν ἐνόησε κακῶν εἶναι αἴτιον. Sine dubio bubonis mentio hic fieri debuit cujus & ante meminit & lectorem eo remittit REL.

[c] Βυβῶνα] Conf. supr. lib. 18. c. 7. §. 7. SPANH.

[d] Αγγελον —— εἶναι,] Ita *Busb.* (*L. B.* nisi quod ἐ habeat) & *Zonar.* τὸ deëst in *Editis Alisque.*

[e] Τὸν καὶ ποτε τῶν ἀγαθῶν] Vide lib. 18. c. 7. §. 7. *Vide* etiam quæ hac de re contra *Josephum* affert *Antonius Van-Dale* in libro de *Orig. & Progressu Idololatriæ*, c. 7. p. 137.

f Γε-

θῶν [f] γιγόμενον, καὶ μᾶλλον ἔχειν ὀδύνας. [g] ἄθρουν δὲ αὐτῷ τὰ κοιλίας [h] προσέφυσεν ἄλγημα, μετὰ σφοδρότητος ἀρξάμενον. [i] ἀναθεωρῶν δὲ πρὸς τοὺς φίλους, "ὁ "Θεὸς ὑμῖν ἐγὼ, φησὶν, ἤδη καταστρέφειν ἀπιτάττομαι τὸν "βίον, ψευδεῖς τὰς εἱμαρμένας τὰς ἄρτι μοι κατε- "ψευσμένας φωνὰς ἐλέγχοις· [k] καὶ ὁ κληθεὶς ἀθάνα- "τος ὑφ' ὑμῶν, ἤδη [l] θανεῖν ἀπάγομαι. δεκτέον δὴ τὰ τῷ πε- "πρωμένῳ, καὶ Θεοῖς [m] βεβούλη. καὶ γὰρ βεβιώκαμεν οὐδα- "μῆ φαύλως, ἀλλ' ὅπερ τοῖς μακαριζομένης λαμπρότη- "τος." [n] ταῦτα λέγων ὑπερῆρτο τοῖς ὀδυνῶν κατεπειγόν. μετὰ πολὺ δὲ εἰς τὸ βασίλειον [o] κομισθεὶς, καὶ [p] διῆλθε λόγος εἰς πάντας, [q] ὡς [r] ἔχοι δὴ τεθνάναι παντάπασι μετ' ὀλίγον. ἡ πληθὺς δὴ [s] αὐτίκα σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν [t] ὑπὲρ σάκκων καθεζομένη τῷ πατρίῳ νόμῳ τὸν Θεὸν [v] ἱκέτευεν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. [x] οἰμωγῆς δὲ πάντα μὲν [y] ἀνάπλεα καὶ θρήνων. ἐν ὑψηλῷ δὲ ὁ βασιλεὺς δωματίῳ κατακείμενος, καὶ [z] κάτω βλέπων αὐτοὺς πρηνεῖς προσπίπτοντας, ἀδάκρυς οὐδὲ αὐτὸς [a] ἔμενε. [b] συνεχῶς δὲ ἐφ' ἡμέρας πέντε τῷ τοῦ χαλεποῦ ἀλγήματι διεργασθεὶς τὸν βίον κατέστρεψεν, ἀπὸ γενέσεως ἄγων πεντηκοστὸν ἔτος καὶ τέταρτον, τῆς βασιλείας δὲ ἕβδομον. [c] τέτταρας μὲν οὖν ὅτι Γαΐῳ Καίσαρι ἐβασίλευσεν ἐνιαυτούς, τοῦ Φιλίππου μὲν τετραρχίας εἰς τριετίαν ἄρξας, τῷ τετάρτῳ δὲ καὶ τοῦ Ἡρώδου προσληφθείς, [d] τρεῖς δὲ ὅτι τοῦ Κλαυδίου Καίσαρος αὐτοκρατορίας, ἐν οἷς τε προφθημένων ἐβασίλευσε, καὶ τὴν Ἰουδαίαν προσέλαβε, Σαμάρειάν τε καὶ Καισάρειαν. προσωδεύσατο δὲ [e] ὅτι [f] πλείστας αὐτῶν [g] προσφορὰς, ἀμοιβὰς ὅτι χιλίαις μυριάσι. [h] πολλὰς μέν τοι προσεδανείσατο. τῷ γὰρ φιλοδώρου εἶναι, δαψιλέστερα τῶν προσόντων ἀνήλισκεν. ἐπὶ δὲ ἀφειδὲς αὐτοῦ τὸ φιλότιμον.

γ'. Ἀγομένης γὰρ μὲν τοῖς πλήθεσι τῆς σκηνῆς αὐτῆς, συμφρονήσαντες Ἡρώδης τε ὁ τῆς Χαλκίδος δυναστεύων, καὶ Ἑλκίας ὁ ἱππάρχου καὶ [i] φίλου τοῦ βασιλέως, Ἀρίστωνα ἔπεμψαν, [k] τῶν ὑπηρετῶν τὸ ἐπιτήδειον, καὶ Σίλαν, ἐχθροὺς γὰρ ἐπὶ αὐτοῖς, ἀπεσφάξαν, ὡς δὴ τοῦ βασιλέως κελεύσαντος.

& antea bonorum *nuncius* fuerat, moxque cordicitus dolebat. accesserunt autem ventris cruciatus, etiam à principio vehementissimi. Conversis itaque ad amicos oculis, "Ecce, inquit, Deus ego "vester cogor nunc è vita discedere, fati necessi- "tate voces mihi *improbe* afflictas *falsi* protinus co- "arguente; & qui immortalis appellabor à vobis, "jam rapior ad mortem. Sed ferenda est fati con- "ditio, quandoquidem sic Deo visum est. neque "enim male & abjecte vixistis, sed in eo splendo- "re quem homines beatissimum existimant." Hæc cum diceret, augescente interim vi doloris torquebatur. Ocyus igitur in palatium delatus erat, rumorque continuo per urbem sparsus est, regem in eo fere esse ut vitam relinquat. Statim autem plebs omnis cum uxoribus & liberis, stratis ciliciis more patrio sedens, Deum pro salute regis obtecrabat. atque *loca* omnia ejulatu & lamentis plena erant. Rex vero in excelso quodam solario decumbens, cum eos humi prostratos ex alto prospiceret, ne ipse quidem temperabat à lachrymis. Tandem continuis per quinque dies ventris doloribus confectus vitam finivit, annum agens ætatis quartum & quinquagesimum, regni vero septimum. Quatuor namque sub Cajo Cæsare annis regnaverat, Philippi quidem tetrarchia potitus per triennium, quarto vero Herodis quoque *tetrarchia* adjuncta, tribus porro reliquis sub Claudii Cæsaris imperio exactis; in quibus & imperitabat prædictis regionibus, ac præterea Judæam accipiebat, Samariamque & Cæsaream. Quammaximos ex illis reditus percepit, ad MCC. *drachmarum* myriadas: multas tamen ab aliis mutuatus est. nam cum in dando munificus esset, impensis non sufficiebant reditus: quod liberalitatem, nulla adhibita parsimonia, exerceret.

Populus de Agrippæ salute admodum sollicitus.

Mors ejus.

3. Cæterum priusquam rumor in vulgus emanaret, quod animam efflasset *rex*; Herodes dynasta Chalcidis, & Helcias equitum magister regisque amicus, uno consensu miserunt Aristonem, ministrorum fidelissimum, & Silam cui inimici erant occidendum curarunt, quasi rex id jussisset.

Herodes Chalcidis dynasta & Helcias Silam interficiunt.

ΚΕΦ. ϑ'. CAP. IX.

Οἷα ἐπράχθη μετὰ τὸν τελευτὸν Ἀγρίππα. καὶ ὡς Κλαύδιος, διὰ τὸν τοῦ Ἀγρίππα νεώτερα ἁμαρτίαν, ἀπέστειλε Κάσπιον Φάδον τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς βασιλείας ἁπάσης ἐπιτροπεύοντα.

Quænam acta erant post mortem Agrippæ. & quomodo Claudius, quòd rerum imperitus esset Agrippa junior, Cuspium Fadum ad Judæam totumque regnum procurandum misit.

Ἀγρίππας μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς [l] τρόπῳ τοιούτῳ κατέστρεψε τὸν βίον· υἱὸν δὲ [m] αὐτοῦ καταλελειπὼς

ET quidem Agrippa rex hoc modo vitam finivit: de genere autem suo reliquit filium Agrippam, *Agrippæ progenies.*

---

f Γινόμενον, καὶ] M. *Ἰωυτῷ Zonar.*

g Ἄθρουν δὲ αὐτῷ τὰ κοιλίας] Ἀθρόον in *plerisque.*

h Προσέφυσεν ἄλγημα,] Προσέθυσεν *Busb.* & *Gall.* in *Marg. L. B.* προσεφήνατο.

i Ἀναθεωρῶν] *L. B.* ἀναθορών.

k Καὶ ὁ κληθεὶς ἀθάνατος ὑφ' ὑμῶν,] Ita cum *Busb.* & *Niceph.* καὶ deest *reliquis.*

l Θανεῖν ἀπάγομαι.] Θανῶν ἀπάγομαι in *Editis.* Θανεῖν ἀπάγομαι *Voss.* & *Niceph.* Θανεῖν ἐπείγομαι *Busb.* & *Gall.* HUDS. Θανεῖν *Euseb.* SPANH.

m Βεβούλη.] Βέβλεπται *Busb.*

n Ταῦτα λέγων] Ταῦθ' ἅμα *Busb. Voss.* & *Niceph.* ταῦτα δὲ *Zonar.* HUDS. Ταῦτα δὲ λέγων *Euseb.* SPANH.

o Κομισθείς,] Ita *Busb. Voss. Euseb.* & *Niceph.* ἐξεκομίσθη *Niceph.* ἐκεκομίσθη *Zonar.* διεκομίσθη in *Editis Aliisque.*

p Διῆλθε λόγος εἰς πάντας,] Διῆλθε *Euseb.*

q Ὡς ἔχοι δὴ τεθνάναι] Ita *Bas. Busb. Vat. Euseb.* & *Niceph.* ὡς ἔχοι τεθνάναι in *Edit. Gen.* quod non improbat *Valesius*, ut ἔχοι positum sit pro μέλλοι: licet magis probet ὡς ἔχοι τεθνάναι. quod exstat in aliquibus *Eusebii* codicibus. Si articulus retineatur, ἔχοιτο scribendum esse contendit, aut certe subaudiendum esse ἀπάγειν. Hac de re aliorum esto judicium.

r Ἔχοι δὴ τεθνάναι] Ἔχοι δὴ τεθνάναι *Euseb.* SPANH.

s Αὐτίκα σὺν γυναιξὶ] Αὐτίκα πᾶσα solus *Niceph.*

t Ἐπὶ σάκκων καθεζομένη] Ita *Busb.* & *Niceph.* quo modo LXXII. ἐκάθισε ἐπὶ σποδοῦ *Jonæ* c. 3. v. 6. ἐπὶ σάκκου *Voss.* ἐπὶ σάκκῳ *Niceph.* ἐπὶ σάκκοις in *Editis Aliisque.* ut & apud *Euseb.*

v Ἱκέτευεν] Ἱκέτευον *Busb. Euseb.* & *Niceph.*

x Οἰμωγῆς δὲ πάντα μὲν] Οἰμωγῆς τε π. *Niceph.*

y Ἀνάπλεα καὶ θρήνων.] Ἀνάπλεω in codicibus *Euseb.*

z Κάτω ——— πίπτοντας,] Κάτω μὲν βλέπων *Busb.*

a Ἔμεινε.] Διέμεμφε *Voss.*

b Συνεχῶς ——— κατέστρεψεν,] Conf. ἀλλοτ. lib. 2. c. 11. §. 6. SPANH.

c Τέτταρας μὲν οὖν] Quatuor sub Cajo, demptis tribus vel quatuor mensibus, neque enim quatuor integros annos in imperio exegit ipse Cajus; & tres sub Claudio tribus itidem aut quatuor mensibus additis. *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 647. *Edit. Lond.*

d Τρεῖς ——— αὐτοκρατορίας,] Αὐτοκρατορίας. Hic desinit Eusebius adducto loco H. Eccl. l. 11. cap. 10. SPANH.

e Ἐπὶ τοῦ Κλαυδίου Καίσαρος] Illud ἐπὶ cum Cl. *Lowthio* adjectum esse volui.

f Πλείστας αὐτῶν] Ita *Busb.* πλείους in *ceteris.*

g Προσφορὰς,] Πρὸς εἰσφορὰς *Busb.*

h Πολλὰς μὲν τοι προσεδανείσατο.] Ita *Voss.* & *Busb.* πολλὰ in *Editis Aliisque.*

i Φίλου] *L. B.* φίλους.

k Τῶν ὑπηρετῶν τὸ ἐπιτήδειον,] Illud τὸ è *Cod. Busb* & *Lugd. Bat.*

l Τρόπῳ τοιούτῳ κατέστρεψε τὸν βίον·] Τῷ τρόπῳ τούτῳ *Busb.*

m Αὐτοῦ καταλελειπὼς] *L. B.* αὐτῷ καταλειπὼς.

pam, annos natum XVII. & tres filias, quarum una Bernice annorum sexdecim nupta erat Herodi ejus patruo. duæ autem virgines erant, Mariamne & Drusilla; Mariamne quidem decennis, Drusilla vero sexennis: erantque à patre desponsatæ, Mariamne Julio Archelao Chelciæ filio, Drusilla Epiphani Antiochi Commagenorum regis filio. Postquam autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarenses & Sebasteni, beneficiorum ejus obliti, pro inimicissimis sese gesserunt. nam & convicia dictu turpia in defunctum jactabant; & milites, qui tunc forte multi aderant, domum ejus adibant, & filiarum regis statuas abreptas unanimiter in lupanaria deportarunt, & collocatas super tectis modis omnibus ludibrio habuerunt, turpiora quam quæ dici possunt patrantes. Quin & locis publicis discumbentes magnâ frequentiâ convivia agebant, coronis redimiti & unguentis delibuti, libantes interim Charonti, & sibi invicem propinantes *præ gaudio* quod rex animam egisset. Atque ita immemores erant non solum Agrippæ, qui multa erga eos usus est liberalitate; sed & avi ejus Herodis, qui & ipse urbes illis exstruxit, portusque fecit & templa ædificavit sumptibus suis splendide & magnifice.

Cæsarenses & Sebasteni in Agrippam defunctum contumelioſi.

Agrippa, Agrippæ filius.

2. Defuncti autem filius Agrippa eo tempore Romæ erat, apud Claudium Cæsarem educatus. Atqui Cæsar, cum auditione accepisset mortuum esse Agrippam, quodque Sebasteni & Cæsarenses contumelioſi in eum exstitissent, illius quidem causa indoluit, ingratis autem hominibus *vehementer* iratus est. Itaque in animo habuit Agrippam juniorem è vestigio mittere ut in regnum succederet, volens etiam fidem jurejurando datam confirmare. Sed liberti & amici, qui plurimum apud eum poterant, dissuaserunt; periculosum esse dicentes adolescentulo admodum, & qui nondum ex ephebis excesserat, tantæ magnitudinis regnum committere, qui haud ferendo erat administrationis curas, cum & adulto grave onus sit imperii moles. Eos igitur Cæsar verisimilia loqui existimavit. adeoque Cuspium Fadum misit, qui Judææ totiusque regni præses esset; defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum, cum quo Agrippæ erant inimicitiæ, in regnum ejus induceret. Ei autem decretum erat in primis Fado mandare, ut Cæsarenses & Sebastenos ob injurias castigaret defuncto illatas; factasque filiabus ejus adhuc viventibus contumelias; alam vero Cæsarensium & Sebastenorum & quinque cohortes in Pontum trajici jussit, ut ibidem militarent: militumque è Romanis legionibus, quæ in Syria erant, totidem numero delectum haberi, qui locum eorum supplerent. Haud tamen ex jussu illius migrarunt. Missa enim legatione flexerunt Claudium, atque id assequuti sunt ut in Judæa manerent: qui in temporibus sequentibus maximarum calamitatum Judæis initium fue-

Claudius de eo in patris regnum mittendo cogitat.

Dissuadent amici.

Vice Agrippæ mittitur Fadus procurator.

Ei mandatum ut pœnas exigeret à Cæsarensibus & Sebastenis.

[n] ὁ μὲν Ἀγρίππας, ἄγων ἔτος ἑπτακαιδέκατον, τρεῖς ἦν γαμετέρες, ὧν ἡ μὲν Ἡρῳδὴ [o] τῷ πατρὶ ἀδελφῷ γεγαμημένη Βερνίκη, τὸ ἑκκαιδέκατον ἔτος γεγονυῖα. παρθένοι δ' ἦσαν αἱ δύω, Μαριάμμη τε καὶ [p] Δρύσιλλα, δεκαετὴς μὲν ἡ ἑτέρα, ἑξαετὴς δ' Δρύσιλλα· [q] καθωμολόγηντο δ' ὑπὸ τοῦ πατρὸς πρὸς γάμον, [r] Ἰουλίῳ μὲν Ἀρχελάῳ τῷ Χελκίε παιδὶ Μαριάμμη, Δρύσιλλα δ' Ἐπιφανεῖ, τῷ [s] τῆ Κομμαγηνῆς βασιλέως [s] Ἀντιόχε υἱὸς ἦν ἔτος. ἀλλὰ γὰρ ὅτε ἐγνώσθη τὸν βίον σκληπὼν Ἀγρίππας, Καισαρεῖς τε [t] Σεβασηνοὶ, τὴν [u] εὐποιΐαν αὐτοῦ λαβόμενοι, [v] τὰ τῆ δυσμενεστάτων ἐποίησαν. βλασφημίας τε γὰρ ἀπερρίπτουν εἰς τὸν καλοικόμενον ἀπρεπεῖς λέγοντες, καὶ ὅσοι σπουδάζομενοι τότε ἔτυχον, συχνοὶ δ' ἦσαν, εἰκαῖα ἀπήλαυνον, καὶ [x] τὰς ἀνδριάντας τῆ τοῦ βασιλέως θυγατέρων [y] ἁρπάσαντες, ὁμοθυμαδὸν σκόμισαν εἰς τὰ πορνεῖα, καὶ ἡσαν [z] ἐπὶ τοῦ πύργου ὡς δικαίου ὢν [a] ἐφύβριζον, ἀχαριστέστερα δικηόσεως δρῶντες. [b] ἔν τε τοῖς δημοσίοις καταγκλινόμενοι τόποις, πανδήμους ἑστιάσεις ἐπετέλουν, στεφανούμενοι, καὶ μυρίζομενοι, καὶ σπένδοντες τῷ [c] Χάρωνι, πρόποσίς τε τοῦ βασιλέως σκῶπτοι ἀλλήλοις ἀνταποδιδόντες. ἀμνήμονες δ' ἦσαν σὺν Ἀγρίππα μόνον χρησαμένε πολλαῖς εἰς αὐτὸς φιλοτιμίαις, καὶ [d] ὅτι τὰς πόλις σκεῖνος αὐτοῖς ἔκτισε, [e] λιμένας τε καὶ ναὸς κατεσκεύασε λαμπροῖς δαπανήμασιν.

β'. Ὁ δὲ πυθεώτος υἱὸς Ἀγρίππας ὑπὸ Ῥώμης ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, τρεφόμενος παρὰ Κλαυδίῳ Καίσαρι. πυθομένος γε μὴν Καίσαρ ὅτι τέθνηκε μὲν Ἀγρίππας, Σεβασηνοὶ δὲ καὶ Καισαρεῖς ὑβρίκασιν εἰς αὐτὸν, ἐπ' ἐκείνῳ μὲν ἤλγησεν· ὑπὲρ δὲ τὰς ἁμαρτησάσας ὠργίσθη. πέμπειν οὖν εὐθέως ὥρμητο τὸν νεώτερον Ἀγρίππαν τὴν βασιλείαν παραδεξόμενον, ἅμα βουλόμενος [f] ἐμπεδοῦν τοὺς ὠμομένους ὅρκους. [g] ἀλλὰ τῶν ἐξελευθέρων καὶ φίλων οἱ πολὺ παρ' αὐτῷ δυνάμενοι ἀπέτρεψαν, σφαλερὸν εἶναι λέγοντες, [h] κομιδῇ νέῳ μηδὲ τοὺς παιδὸς ἐκβεβηκότι χρόνους ἐπιτρέπειν [i] βασιλείας τηλικούτου μεγέθος, ᾧ μὴ δυνατὸν τὰς τῆ διοικήσεως Φροντίδας ἐνεγκεῖν, καὶ τελείῳ δ' εἶναι βαρὺ βάσαγμα βασιλείαν. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς εἰκότα λέγειν ὁ Καίσαρ. ἔπαρχον οὖν τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς ἁπάσης βασιλείας ἀπέστελε Κάσπιον Φάδον, τῷ κατοικομένῳ διδοὺς τιμωρὸν τὸν μὴ Μάρσον ἐπαγαγεῖν [k] εἰς βασιλείαν αὐτῷ διάφορον. ἐγκλῆμά τε πάντων ὑπῆρχεν τῷ Φάδῳ, Καισαρεῦσι καὶ Σεβασηνοῖς ὑπωλήγαι τῆ εἰς τὸν κατοικόμενον ὕβρεως καὶ παροινίας εἰς τὰς ἔπι ζώσας, τιμὴν ἴλαν τῶν Καισαρέων καὶ τῶν Σεβασηνῶν, καὶ τὰς πέντε σπείρας εἰς Πόντον μεταγαγεῖν, ἵνα ἐκεῖ στρατεύοιντο· τὸν δ' ἐν Συρίᾳ Ρωμαϊκῶν ταγμάτων ὑπολέιπαι στρατιώτας κατ' ἀριθμὸς, καὶ τὸν ἐκείνων ἀναπληρῶσαι τόπον. ὁ μὲν οἱ κελευσθέντες μετήεσαν. πρεσβευσάμενοι γὰρ Κλαύδιον ἀπεμειλίξαντο, καὶ μένειν [l] ὑπὲρ τῆς Ἰουδαίας ἐπέτυχον· [m] οἱ καὶ τοῖς ὑπὲρ χρόνοις τῶν μεγίστων Ἰουδαίοις ἐφόντο συμφορῶν ἀρχὴ, ὃ

[n] Υἱὸς ——— ἑπτακαιδέκατον,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. XI. §. 6. SPANH.

[o] Τῷ πατρὸς ἀδελφῷ γεγαμημένη Βερνίκη,] Τῷ πατρὶς *Busb.*

[p] Δρύσιλλα,] Δρυσίλα *Busb.* nec aliter *Photius* in *Cod.* 238. *fol.* 796.

[q] Καθωμολόγηντο ——— γάμον,] Καθωμολόγηθ *Busb.* & *Vat.*

[r] Ἰουλίῳ μὲν Ἀρχελάῳ τῷ Χελκίε] Ἰουλίῳ non agnoscunt *Epiphanii* codices. & Ἀρχελάε habet *Busb.*

[s] Ἀντιόχε υἱὸς ἦν.] Illud Ἀντιόχε insertum dedimus auctoritate *Cod. Busb.* & *Epiphanii.*

[t] Σεβασηνοὶ,] Conf. infr. lib. 20. c. 5. (6.) §. 1. SPANH.

[u] Τὰ τῆ δυσμενεστάτων ἐποίησαν.] Ita *Voss* & *Busb.* τὸ in *reliquis.*

[x] Τὰς ἀνδριάντας τῆ τοῦ βασιλέως θυγατέρων] *Photius* (*Cod.* 238. *fol.* 976.) ipsas Agrippæ filias sic raptas fuisse dicit.

[y] Ἁρπάσαντες,] *Al.* ἁρπάσαντες ὁμοθυμαδὸν, σκόμισαν.

[z] Ἐπὶ τῆ πύργου] V. *super tectis.* verum πύργος Græcis est lupanar, πορνεῖον (vide *Vales.* in *Eus.* H. E. II. 13.) quo sensu hic sumi videtur. IBBETSON.

[a] Ἐφύβριζον,] *L. B.* ἀφύβριζον.

[b] Ἐν ——— τόποις,] Ἐπί τε τοῖς δ. *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[c] Χάρωνι,] *L. B* Χάρωτι.

[d] Οἷς ——— ἔκτισε,] Οἳς τὰς πόλεις αὐτοῖς ἔκτισε *Busb.*

[e] Λιμένας τε καὶ ναὸς κατεσκεύασε] Vide *Antiquitatum* lib. 15. c. 9. & 10. & lib. 1. de *Bello Jud.* c. 16.

[f] Ἐμπεδοῦν τοὺς ὠμομένους ὅρκους.] Ἐμπεδῶν *Plato de* Legib. lib. VII. p. 823. SPANH.

[g] Ἀλλὰ τῶν ἐξελευθέρων] Multo aliter legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *Et convocatis amicis indicavit, quod deliberarat super commendato suæ fidei puero, interrogans quid & ipsis videretur utrum cogitata de hoc manere vel non decernerent. Qui, perspecto Cæsaris animo, prudentius aliquid consiliati sunt, collaudantes quidem benignitatis ejus propositum, voluntatem autem ejus incautam esse dicentes, ut puero, qui nec infantiles annos excesserat &c.*

[h] Κομιδῇ νέῳ] Vid. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 10. §. 4. SPANH.

[i] Βασιλείας τηλικούτου μεγέθος,] Βασιλείου *Busb.* nec βασιλείας nec βασιλείου agnoscit *Voss.*

[k] Εἰς βασιλείαν αὐτῷ διάφορον.] Εἰς τὸ βασίλειον αὐτῷ, ἐπὶ διάφορον τοῦτο ἐγκλῆμ. ὡς πάντων ὑπῆρχεν *Busb.* & *Gall.*

[l] Ἐπὶ τῆ Ἰουδαίας ἐπέτυχον·] Τοῖς Ἰουδαίοις *Busb.*

[m] Οἱ καὶ τοῖς ὑπὲρ χρόνοις τῶν μ. Ἰ. ἐφόντο *Busb.*

n Ba-

χ῀ φλῶρον πολέμῳ σπέρματα [n] βαλόντες. ὅθεν Οὐεσπασιανὸς κρατήσας, ὡς μετ' ὀλίγον ἐρῦμεν, [o] ἐξήγαγεν αὐτοὺς τ῀ ἀρχῆς.

Τέλος τ῀ βιβλίου ἐνεακαιδεκάτου.

runt, jactis ab illis belli ſub Floro ſeminibus. Unde Veſpaſianus, cum Judæam viciſſet, ut paulo poſt dicemus, eos è provincia eduxit. *Belli Judaici ſemina ſub Floro jacta.*

Finis Libri decimi noni.

[n] Βαλόντες.] Λαβόντες *Busb.* λαβόντος in *Editis Aliiſque.* ipſe vero βαλόντες prætuli.

[o] Ἐξήγαγεν αὐτοὺς τ῀ ἀρχῆς.] Ἐξίβαλεν αὐτοὺς τ῀ ἐπαρχίας *Busb.* | quod ſuſpicor eſſe interpretamentum vulgatæ lectionis. *Lugd. Bat.* ἐξήγαγεν αὐτοὺς τ῀ ἐπαρχίας.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ῀ ΕΙΚΟΣΤΗ῀

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO VIGESIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. [a] Ὡς Κλαύδιος Καῖσαρ μ῀ τὸν Ἀγρίππα πλοῦτον τὸν Φάδον ἔπεμψεν εἰς Ἰουδαίαν, ἐπίτροπον [b] πραγμάτων ἐσόμενον.

1. *Quomodo Claudius Cæſar poſt Agrippæ mortem Fadum in Syriam miſit, ut res procuraret.*

β'. Στάσις Φιλαδελφέων πρὸς τοὺς ἐν τῇ Περαίᾳ καλουμένους Ἰουδαίους περὶ ὅρων κώμης Μιᾶς· καὶ ὡς ἐπὶ τούτων πολλῶν ἀναιρεθέντων Φιλαδελφίων, Φάδος ἀγανακτήσας, τ῀ ἐν Περαίᾳ Ἰουδαίων τοὺς πρώτους τρεῖς ἄνδρας ἀπέκτεινεν.

2. *Diſſidium inter Philadelphenſes & Judæos Perææ incolas de Miæ vici finibus: utque Fadus, multis Philadelphenſium ab iſtis occiſis, vehementer iratus, tres primores Judæorum in Peræa comprehenſos interfecit.*

γ'. [c] Ὡς Θολομαῖος ὁ ἀρχιλῃστὴς, τοὺς Ἄραβας λῃστεύων. ληφθεὶς δ῀ ἐπὶ Φάδον ἀχθεὶς ἀνῃρέθη.

3. *Quomodo Tholomæus latronum princeps, dum populatur Arabas, captus & ad Fadum adductus perimitur.*

δ'. Ὡς Φάδος δ῀ Κάσπιος Λογγῖνος ὁ τ῀ Συρίας ἡγεμὼν, ἀναβάντες εἰς Ἱεροσόλυμα, τοῖς πρώτοις τ῀ Ἰουδαίων ἐκέλευσαν τ῀ ποδήρη [χιτῶνα] καὶ τὸν ἱερὸν στολὴν ἐν τῇ Ἀντωνίᾳ κατατίθεσθαι, [κειμένην] ὑπὸ τῇ Ῥωμαίων ἐξουσίᾳ, καθὰ δ῀ πρότερον ἦν.

4. *Quomodo Fadus & Caſſius Longinus Syriæ præſes, cum aſcendiſſent in Hieroſolyma, juſſerunt primores Judæorum in caſtellum Antoniam deponere tunicam talarem & ſtolam pontificiam, ut eſſet in Romanorum poteſtate, quemadmodum olim fuerat.*

ε'. [d] Παράκλησις [e] ἐπὶ τούτῳ τῶν Ἰουδαίων πρὸς Φάδον καὶ Λογγῖνον, ἀξιούντων αὐτοὺς ἐπιτρέψαι πέμψαι πρεσβείαν πρὸς Καίσαρα Κλαύδιον περὶ τούτου.

5. *Judæorum hac de re ſupplicatio ad Fadum & Longinum, eos rogantium, ut legatos ſibi liceat ad Claudium Cæſarem mittere de ſacra ſtola ſervanda.*

ς'. Ὡς Φάδος, λαβὼν ὁμήρους, ἐπέτρεψεν.

6. *Ut Fadus, datis obſidibus, illis annuit.*

ζ'. Ὡς Κλαύδιος Καῖσαρ, παρακληθεὶς ὑπ' Ἀγρίππα τ῀ νεωτέρου, συνεχώρησε τοῖς Ἰουδαίοις τὰ αἰτήματα, καὶ πρὸς Φάδον ἔγραψε περὶ τούτων.

7. *Quomodo Claudius Cæſar, ſupplicante ei Agrippa juniore, ceſſit Judæorum precibus, & ad Fadum de illis ſcripſit.*

η'. Οἵαν τρόπον Ἑλένη τ῀ Ἀδιαβηνῶν βασιλὶς, καὶ οἱ παῖδες αὐτῆς Μονόβαζος καὶ Ἰζάτης καὶ τὸ πᾶν γένος αὐτῶν ἐζήλωσαν τὰ Ἰουδαίων ἔθη.

8. *Quemadmodum Helena Adiabenorum regina, ejuſque filii Monobazus & Izates cum tota illorum progenie Judæorum religionem amplexi ſunt.*

θ'. Ὡς Τιβέριος Ἀλέξανδρος, ἐπίτροπος εἰς Ἰουδαίαν ἐλθὼν, τοὺς ὑὸς Ἰούδα τ῀ Γαλιλαίου τ῀ ὄχλον ἀπατῶντας ἐκόλασεν.

9. *Quomodo Tiberius Alexander, cum procurator in Judæam veniſſet, animadvertit in Judæ Galilæi filios, populum decipientes.*

ι'. Περὶ τ῀ λιμοῦ τ῀ γενομένου κατ' ἐκεῖνον χρόνον.

10. *De fame quæ regionem pervaſerat.*

ια'. Κουμάνου ἄφιξις εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐπιτρόπου πεμφθέντος ὑπὸ Καίσαρος.

11. *Cumani, procuratoris à Cæſare miſſi, in Judæam adventus.*

ιβ'. Ὡς Ἡρῴδου τελευτήσαντος τ῀ Χαλκίδος βασιλέως, Ἀγρίππας ὁ νεώτερος τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, δόντος αὐτῷ Κλαυδίου Καίσαρος.

12. *Quomodo Agrippa junior, mortuo Herode Chalcidis rege, imperium accepit beneficio Claudii Cæſaris.*

ιγ'. Ὡς ἐπὶ τ῀ Κουμάνου πολλοὶ τ῀ Ἰουδαίων κατ' τὸ ἱερὸν ἀπώλοντο.

13. *Quomodo ſub Cumano plurimi Judæorum circa templum oppreſſi ſunt.*

14. *Diſ-*

[a] Ὡς Κλαύδιος Καῖσαρ] Ita *Vat.* & *Gall.* in *Editis Aliiſque* deeſt hoc ſummarium.

[b] Πραγμάτων ἐσόμενον.] Illa πραγμάτων ἐσόμενον ſolus agnoſcit *Gall.*

[c] Ὡς Θολομαῖος ὁ ἀρχιλῃστὴς,] Hoc ſummarium debemus *Cod. Gall.*

[d] Παράκλησις] Ita *Gall.* παρακλήσεις ἐπὶ τ῀ minus recte in *Cod. Busb.*

[e] Ἐπὶ τούτῳ τ῀ Ἰουδαίων] Ita reſcripſi. ἐπὶ τούτου in *libris.*

14. *Dissensio inter Samaritas & Judæos, atque ut multi Samaritarum occisi sunt.*

15. *Quomodo Ummidius Quadratus Syriæ præses, cum ista audisset & in Judæam ascendisset, primores Judæorum & Samaritarum Romam proficisci jussit; simulque Cumanum procuratorem & Celerem tribunum, factorum rationem Claudio Cæsari reddituros: Judæorum autem quosdam ipse supplicio affecit.*

16. *Quomodo Claudius, illis auditis, Judæos quidem crimine absolvit, eò adductus precibus regis Agrippæ; Cumanum vero in exsilium egit, & per Celerem tribunum à primoribus Samaritarum pœnas exegit.*

17. *Quemadmodum Claudio mortuo Nero in imperium successit.*

18. *Quomodo Felix procurator in Judæam missus, cum regionem offendisset latronibus vexatam, illis peremptis pacem stabiliendam curavit; principem autem latronum, nomine Eleazarum, vinctum Romam misit.*

19. *Quomodo Felix, cum impostor Ægyptius apud Judæos ageret, multosque illorum decepisset, cruptionem in eos fecit, plurimosque eorum occidit.*

20. *Quemadmodum Felix procurator seditionem, inter primos Judæorum & Syros Cæsareæ ortam, compressit.*

21. *Quî contigit Judæam à Sicariis afflictam esse, Porcio Festo in regionem misso procuratore. De porticu exterioris templi, & quomodo ipsam in altum exstruxerunt Judæi.*

22. *Quomodo Festus, cum hanc rem ægre tulisset, primores Judæorum Romam ad Neronem misit, qui omnia recte facta esse ei persuaderent.*

23. *Quomodo Albinus Festo, in Judæa mortuo, successurus veniebat.*

24. *Quomodo sub eo Sicarii regionem infestare desierunt.*

25. *Quemadmodum Florus, factus Albini successor, tot malis afflixit Judæos, ut eos ad arma sumenda compulerit.*

ιδ'. Στάσις Ιουδαίων πρὸς Σαμαρεῖς, καὶ ὡς πολλοὶ διεφθάρησαν τ Σαμαρειτῶν.

ιε'. Ως [f] Οὐμμιδίου Κυαδράτου ὁ τ Συρίας ἡγεμὼν, ἀκούσας ταῦτα καὶ ἀναβὰς εἰς Ιουδαίαν, τοὺς πρώτους τ Ιουδαίων καὶ Σαμαρειτῶν ἐκέλευσεν εἰς Ῥώμην ἀναβῆναι, ὁμοίως δὲ Κύμανον τ ἐπίτροπον, καὶ Κέλερα τ χιλίαρχον, λόγον ὑφέξοντας Κλαυδίῳ Καίσαρι περὶ τ πεπραγμένων· πολλοὺς δὲ τ Ιουδαίων αὐτὸς ἐκόλασεν.

ιϛ'. Ως Κλαύδιος ἀκούσας αὐτῶν, τοὺς μὲν Ιουδαίους τ αἰτίας ἀπέλυσε, προσκληθεὶς ὑπὸ Ἀγρίππα βασιλέως· Κύμανον δὲ ἐξώρισε, Κέλερα δὲ τ χιλίαρχον, καὶ τοὺς πρώτους τ Σαμαρειτῶν ἐκόλασεν.

ιζ'. Ον τρόπον, Κλαυδίου τελευτήσαντος, Νέρων τὴν ἀρχὴν διεδέξατο.

ιη'. Ως Φῆλιξ, ἐπίτροπος πεμφθεὶς, καὶ καταλαβὼν τὴν χώραν κεκακωμένην ὑπὸ τ ληστῶν, πρόνοησε, διαφθείρας αὐτοὺς, εἰρήνην ἐν τῇ χώρᾳ καθαρῆναι. τ δὲ πρῶτον τ ληστῶν Ελεάζαρον ὄνομα δήσας εἰς Ῥώμην ἀνέπεμψεν.

ιθ'. Ως ἐπιδημούντος Αἰγυπτίου γόητος, καὶ πολλῶν Ιουδαίων ὑπ' αὐτοῦ πλανηθέντων, Φῆλιξ, ἐπιξελθὼν αὐτοῖς, πολλοὺς ἀπέκτεινεν.

κ'. Ως στασιάζοντας Ιουδαίων τοὺς πρώτους ἐν Καισαρείᾳ πρὸς τοὺς Σύρους Φῆλιξ ὁ ἐπίτροπος ἔπαυσεν.

κα'. Ως Πορκίου Φήστου πεμφθέντος εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐπίτροπον, συνέβη κακωθῆναι τὴν χώραν ὑπὸ τ β Σικαρίων. περὶ τῆς στοᾶς δὲ ἔσωθεν ἱεροῦ, καὶ ὃν τρόπον ὕψωσαν αὐτὴν οἱ Ιουδαῖοι.

κϐ'. Ως Φῆστος, ἀγανακτήσας ἐπὶ τούτῳ, τοὺς πρώτους τ Ιουδαίων εἰς Ῥώμην ἔπεμψε πρὸς Νέρωνα, πείσοντας αὐτὸν περὶ τ πεπραγμένων.

κγ'. Ως, τελευτήσαντος Φήστου ἐν τῇ Ιουδαίᾳ, Αλβῖνος ἦλθε διάδοχος.

κδ'. Ως ἐπὶ τούτοις ἐπαύσαντο οἱ Σικάριοι τὴν χώραν κακοποιεῖν.

κε'. Ως Φλῶρος, ἐλθὼν Αλβίνου διάδοχος, ποσῶς διέθηκε τοὺς Ιουδαίους κακὰ, ὡς ἀναγκάσαι αὐτοὺς ἐφ' ὅπλα χωρῆσαι.

f Οὐμμιδίου Κυαδράτου] Ita lego cum Cl. *Norisio* (in *Diss.* III. *de Epochis Syro-Macedonum*, p. 183. *Ed. Lips.*) & Cl. *Pagio* in *Critica* ad *Annales Baronii* p. 37. Νουμιδίου in *Editis Aliisque.* Μοσι Gall. & Vat.

g Σικαρίων.] Ita distinxi post Σικαρίων, cum antea nulla esset distinctio aut in *Editis* aut in *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ᾱ κβ'.

FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBER VIGESIMUS.

Continet hic liber tempus annorum XXII.

ΚΕΦ. α'.

Στάσις Φιλαδελφέων πρὸς Ιουδαίους, καὶ περὶ τῆς βασιλικῆς στολῆς.

ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ δὲ τοῦ βασιλέως Ἀγρίππα, καθὼς ἐν τῇ πρὸ ταύτης ἀπηγήσαμεν βίβλῳ, πέμπει Μάρσῳ Φαδίδιον Κλαύδιος Καῖσαρ [b] Κάσσιον Λογγῖνον, [c] μνήμῃ δὲ βασιλέως τοῦ χαριζόμενος, πολλὰ μὲν γράμματα ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν ἀξιώσεις, μηκέτι Μάρσον τῆς τῶν Συρίων πραγμάτων προΐστασθαι. [d] Φάδος δὲ, ὡς εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐπιτροπος ἀφίκετο, καταλαμβάνει στασιάσαντας, [e] τοὺς εἰς τὴν Περαίαν κατοικοῦντας Ιουδαίους [f] πρὸς [g] Φιλαδελφεῖς περὶ ὅρων κώμης [h] Μιάς λεγομένης, [i] πολεμικῶν ἀνδρῶν ἀνάπλεως. καὶ δὴ οἱ τῆς Περαίας, χωρὶς γνώμης [k] τῶν πρώτων παρ' αὐτοῖς ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα, πολλοὺς τῶν Φιλαδελφέων διαφθείρουσι. ταῦτα πυθόμενον [l] τὸν Φάδον σφόδρα παρώξυνεν, ὅτι μὴ τὴν κρίσιν αὐτοῖς προαπολείποιεν, εἴπερ ὑπὸ τῶν Φιλαδελφέων ἐνόμιζον ἀδικεῖσθαι, ἀλλ' [m] ἀδεῶς ἐφ' ὅπλα χωρήσειεν. λαβὼν οὖν τοὺς πρώτους αὐτῶν, τούς τε τῆς στάσεως αἰτίους, δῆσαι προσέταξεν· εἶτα τὸν μὲν αὐτῶν ἀνεῖλεν· Ἀννίβας δὲ ὢν ὄνομα τοῦτο. [n] Ἀμαραμῶ δὲ καὶ Ἐλεαζάρῳ τοῖς δυσὶ Φυγλῶ ἐπέβαλεν. ἀναιρεῖται δὲ καὶ [o] Θολομαῖος [p] ὁ ἀρχιλῃστὴς, μετ' οὐ πολὺ χρόνον ἀχθεὶς [q] δέσμιος ἐπ' αὐτὸν, ἀλαπτήκως μέγιστα κακὰ [r] τὴν Ιδουμαίαν καὶ τοὺς Ἀραβας. ἐκαθάρθη τε λῃστηρίων ἅπασα [s] τοὐνθεῦθεν ἡ Ιουδαία, φροντίδι καὶ προνοίᾳ τῇ Φάδου. ὃς δὴ καὶ τότε μεταπεμψάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς πρώτους [t] Ἱεροσολυμιτῶν, [v] καὶ τὴν κέλευσιν ἣν αὐτοκράτωρ, παρήνεσεν αὐτοῖς τὴν ποδήρη χιτῶνα, καὶ τὴν ἱερὰν στολὴν

CAP. I.

Philadelphenſium & Judæorum diſſidium, deque ſtola pontificia.

EXSTINCTO autem rege Agrippa, quemadmodum in ſuperiore libro narravimus, Caſſium Longinum in locum Marſi ſucceſſurum mittit Claudius Cæſar, memoriæ regis hoc ipſum tribuens; à quo dum viveret ſæpe per literas rogatus fuerat, ut nollet Marſum amplius rebus Syriæ *adminiſtrandis* præeſſe. At vero Fadus, ubi procurator in Judæam veniebat, offendit Judæos Peræam habitantes ſeditionem moviſſe contra Philadelphenſes de vici, Miæ nomine, finibus, referti viris bellicoſiſſimis. immo Perææ incolæ, inſciis primoribus illorum, arma ſumpſerant, multoſque Philadelphenſium occiderant. Iſta Fadum, ubi de iis aliquid reſciverat, valde commoverunt, quod integram illi cauſam non reſervaſſent, ſi putarent ſibi factam à Philadelphenſibus injuriam, ſed temere ad arma concurriſſent. Comprehenſis itaque tribus illorum primoribus, qui & ſeditionis auctores erant, imperavit ut in vincula conjicerentur. deinde horum quidem unum, Annibam nomine, interfici juſſit: Amaramum vero & Eleazarum ambos exſilio multavit. Quin & Tholomæus latronum princeps, qui multa mala Idumæis & Arabibus intulerat, non multo poſt vinctus ad eum adductus ſupplicio afficitur: atque exinde Judæa omnis latrociniis perpurgata eſt diligentia & cura Fadi. Is dein, accitis ſtatim pontificibus & Hieroſolymitarum proceribus, prout ipſi in mandatis dederat imperator, admonuit eos, ut tunicam talarem & ſtolam ſacram, quam ſolum pontificem ſum-

Caſſius Longinus Syriæ præfet.

Lis magna inter Philadelphenſes & Judæos, atque inde ſeditio.

Seditionis auctores pœna afficiuntur.

Fadus à Judæis poſtulat, ut ſtola pontificia in Romanorum poteſtate ſit.

---

a Κϛ'.] Sic *Baſ. Gen.* & aliquot *Codd. MSS. Græci.* in *Græcis* reliquis & *Latinis* omnibus κϛ'. Videſis *Voſſii* Chronol. S. c. 19. p. 161.

b Κάσσιον Λογγῖνον,] Hac de re velim conſulas *Pighium* in *Annalibus* tom. 3. p. 573. *Uſſerium* in *Annalibus V. T.* p. 648. & *Pagium* in *Critica* ad *Baronium*, Vol. 1. p. 37. col. 1. Αστιον *L. B.*

c Μνήμῃ δὲ βασιλέως τοῦτο χαριζόμενος,] Μνήμῃ τῇ δὲ *Voſſ.*

d Φάδος δὲ,] Φάδος δὲ εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐλ. ἀ. καὶ καταλαμβάνει ſolus *Busb* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. xi. §. 6. SPANH.

e Τοὺς εἰς τὴν Περαίαν κατοικοῦντας Ιουδαίους] Ita & *D. Matthæus*, c. 4. v. 13. κατῴκησεν εἰς Καπερναούμ. Verum τοὺς τὴν Περαίαν κατοικοῦντας habet *Cod. Busb.*

f Πρὸς Φιλαδελφεῖς] Πρὸς τοὺς Φιλ. *Busb.*

g Φιλαδελφεῖς] Φιλαδελφέων ſupr. lib. 13. c. 8 §. 1. SPANH.

h Μιάς λεγομένης,] Forſan Ziάς legendum; nam *Euſebius* (in voce Σὴμ) dicit, *hodie villam Ziam oſtendi in quintodecimo lapide Philadelphiæ contra occidentem.* *Relandus* in *Paleſt. ill.* p. 897.

i Πολεμικῶν] *L. B.* πολεμίων.

k Τῶν πρώτων παρ'] Τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' αὐτοῖς *Busb.*

l Τὸν Φάδον σφόδρα παρώξυνεν.] Articulum omittit *Busb.*

m Ἀδεῶς ἐφ' ὅπλα χωρήσειεν.] Ἀδεῶς non agnoſcit *Voſſ.*

n Ἀμαραμῶ δὲ καὶ Ἐλεαζάρῳ] Ἀμιεράμῳ *Busb.*

o Θολομαῖος] Θοδεμαῖος *Busb.* & *Voſſ.* in margine.

p Ὁ ἀρχιλῃστής,] Ita diſtinguo eum *Cod. Busb.* antea erat, ὁ ἀρχιλῃστὴς μετ' ὀ πολὺ χρόνον, ἀχθεὶς *Busb.*

q Δέσμιος ἐπ' αὐτὸν,] Δέσμιος abeſt *Vat.*

r Τὴν Ιδουμαίαν καὶ τοὺς Ἀραβας.] Τοὺς τὴν Ιδουμαίαν κατοικοῦντας καὶ τοὺς *Busb.*

s Τοὐντεῦθεν Ιουδαία,] Ἐντεῦθεν Ιουδαία *Voſſ.* ἐντεῦθεν ἤτε Ιουδαία καὶ Ἀραβία *Busb.*

t Ἱεροσολυμιτῶν.] Τῶν Ἱεροσολυμιτῶν *Busb.*

v Καὶ τὴν κέλευσιν ἣν αὐτοκράτωρ,] Illa καὶ τὴν κέλευσιν ἣν αὐτοκράτορος deſunt *Vat.* & *Voſſ.*

ſummum geſtare moris erat, in Antoniam caſtellum reponerent, ut in Romanorum poteſtate eſſet quemadmodum & olim erat. Illi refragari quidem non audebant, rogabant tamen Fadum & Longinum (nam & ille Hieroſolyma venerat, magnis copiis ſecum adductis, metuens ne quæ injunxerat Fadus Judæorum vulgus ad res novas moliendas impellerent) primum ut legatos ad Cæſarem ſibi liceret mittere, ab eo petituros ut ſacram ſtolam in ſua poteſtate haberent; deinde ut manerent pauliſper dum certiores facti eſſent, quid ad iſta Claudius reſponderet. Illi vero ſe permiſſuros eſſe dixerunt ut legatos mitterent, modo liberos eorum pro obſidibus acciperent. Cum autem Judæi alacriter dicto ſibi audiſſent, & liberos dediſſent, protinus miſſi ſunt legati. Ubi vero Romam pervenerunt, Agrippa junior defuncti filius, qui tum forte apud Claudium Cæſarem agebat, ut jam ante diximus, cum cauſam adventus eorum cognoviſſet, rogavit Cæſarem, ut Judæorum precibus de ſacra ſtola annuere non gravaretur, utque mandata de iſtis quæ *obnixè* petierunt ad Fadum mitteret.

Legati ea de re Romam miſſi.

Judæorum legatis favet Agrippa junior.

2. Tum Claudius, vocatis ad ſe legatis, dicebat ſe iſta eis concedere, illiſque præcipiebat ut Agrippæ gratias haberent, (ſe enim iſta facere ad illius interceſſionem) &, præter reſponſa quæ illis reddidit, hujuſmodi epiſtolam miſit. "CLAUDIUS "CÆSAR, GERMANICUS, TRIB. POT. "V. CONSUL DESIGNATUS IV. IMPE- "RATOR X. PATER PATRIÆ, HIERO- "SOLYMITARUM MAGISTRATIBUS, "SENATUI, POPULO, TOTI JUDÆO- "RUM GENTI S. Quoniam Agrippa meus, "alumnus meus & quem mecum habeo utpote "pientiſſimum, veſtros legatos ad me adduxit, "gratias agentes pro mea de gente veſtra cura & "providentia, & enixe certatimque precatos, ut "ſtolam ſacram atque coronam in veſtra poteſtate "habeatis, concedo *quod petitis*, quemadmodum "vir optimus & mihi cariſſimus Vitellius fecerat. "Huic autem veſtræ voluntati obſequutus ſum, "inprimis quod id mihi mea ſuaſerit pietas, quod- "que voluerim ut omnes Deum patrio ritu vene- "rentur: dein quod noverim me ita faciendo ma- "gnam ab ipſo rege Herode & juniore Ariſtobu- "lo, quorum in me pietatem & erga vos ſtudium "perſpectum habeo, gratiam initurum eſſe, qui- "buſcum, viris optimis & mihi cariſſimis, multis "officiis mihi interceſſit amicitia. De iſtis autem "ſcripſi & Cuſpio Fado procuratori. Nomina li- "teras deferentium hæc ſunt: Cornelius Ceronis, "Tryphon Theudionis, Dorotheus Nathanaëlis, "Joannes Joannis *filius*. Datæ quarto Kalendas "Julias, Rufo & Pompejo Sylvano *ſuffectis* Con- "ſulibus.

Claudius Judæorum precibus annuit.

Claudii ad Judæos epiſtola.

λῶ Φορεῖν μόνῳ ὁ ἀρχιερεὺς ἔθος ἔχῃ, εἰς [x] τὸν Αντωνίαν, ὑπέρ ἐστι [y] Φρούριον, καταλέξαι, κειομένῳ ὑπὸ τῇ Ρωμαίων ἐξουσίᾳ, καθὰ δὴ καὶ [z] πρότερον λῶ. οἱ δὲ ἀνπλέγμὲν [a] οὐκ ἐτόλμων, παρεκάλουν δ' ὅμως τὸν τε Φᾶδον, [b] καὶ τὸ Λογγῖνον· ἀφίκετο γὰρ καὶ [c] ἐκεῖνος εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν, φόβῳ δ' [d] μὴ τὰ πρόσταγματα Φάδου τὸ πλῆθος τῶν Ιουδαίων νεωτερίζειν ἀναπείσῃ· πρῶτον μὲν αὐτοῖς ὑπατεύειν πρέσβεις ὡς Καίσαρα πέμψαι, τὰς αἰτησομένους παρ' αὐτοῦ τὴν ἱερὰν στολὴν ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, εἶτα δ' ὑπομεῖναι, [e] ἕως ἂν γνῶσι, τί πρὸς ταῦτα Κλαύδιος [f] ἀποκρίναιτο. οἱ δ' ὑπατεύειν αὐτοῖς ἔφασαν ἀποδοῦναι τὰς πρέσβεις, [g] εἰ λάβοιεν τοὺς παῖδας ὁμηρεύσοντας. ὑπακούσαντων δ' ἑτοίμως ἐκείνων καὶ [h] δόντων, ἐξεπέμφθησαν οἱ πρέσβεις. ὡς δ' ἀγθομένων εἰς τὴν Ρώμην αὐτῶν, γνοὺς ὁ νεώτερος Αγρίππας, ὁ δὲ πεπλουτηκότος πατὴρ, καθ' ὃν ἦκμασεν αἰτίαν· ἐτύγχανε δ' ὢν ὡδὶ Κλαυδίῳ Καίσαρι, καθὼς καὶ πρότερον εἴπομεν· ὡδικαλεῖ τὸ Καίσαρα συγχωρῆσαι τοῖς Ιουδαίοις ἅπερ αἰτοῦσιν ὡς τὴν ἱερὰς στολῆς, καὶ φάδῳ ὡς [i] τούτων ἀποστεῖλαι.

β'. Καλέσας δὲ Κλαύδιος τοὺς πρέσβεις, ἔφη ταῦτα συγχωρεῖν, καὶ ἐκέλευεν αὐτοὺς Αγρίππα χάριν εἰδέναι· ταῦτα γὰρ ἐκείνου ποιεῖν [k] ἀξιώσαντος· ὅτι τε δ' ἀποκρίσεσι, τοιαύτην [l] ὑπιστολὴν ἔδωκε. "ΚΛΑΥΔΙΟΣ "ΚΑΙΣΑΡ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ, [m] ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞ- "ΟΥΣΙΑΣ [n] ΤΟ ΠΕΜΠΤΟΝ, ΥΠΑΤΟΣ ΑΠΟΔΕ- "ΔΕΙΓΜΕΝΟΣ ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ, ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ "ΤΟ ΔΕΚΑΤΟΝ, ΠΑΤΗΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ, ΙΕ- "ΡΟΣΟΛΥΜΙΤΩΝ ΑΡΧΟΥΣΙ, ΒΟΥΛΗι, ΔΗΜΩι, "ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΠΑΝΤΙ ΕΘΝΕΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Αγρίππα δ' "ἐμοῦ, ὃν ἐγὼ ἔθρεψα καὶ ἔχω σὺν ἐμαυτῷ εὐσεβέ- "στερον ὄντα, παρακαλοῦντός μοι τοὺς ὑμετέρους πρέσ- "βεις, εὐχαριστοῦντας ἐφ' ᾗ πεποίημαι δ' ἔθνος [o] ὑμῶν "κηδεμονίαν, καὶ αἰτησαμένων παρ' ἐμοῦ καὶ φιλοπ- "μως [p] τὴν ἱερὰν ἐσθῆτα, [q] καὶ τὸ στέφανον ὑπὲρ τῶν "ἐξουσίαν ὑμῶν εἶναι, συγχωρῶ, καθὼς ὁ πρόπρος- "καὶ μοι παρώτρυνε [r] Οὐιτέλλιος ἐποίησε. συγκαθή- "μην δὲ τῇ γνώμῃ ταύτῃ, πρῶτον μὲν διὰ τὸ ἐμαυτοῦ εὐ- "σεβὲς, καὶ τὸ βούλεσθαι ἑκάστους [s] καθ' τὰ πάτρια θρη- "σκεύειν. ἔφη τε εἰδὼς ὅτι καὶ αὐτῷ βασιλεῖ Ηρῴδῃ καὶ "Αρχελάῳ τῷ νεωτέρῳ, ὧν τὴν τάξιν ἐμαυτὸν εὐσε- "βείαν καὶ τὴν πρὸς [t] ὑμᾶς γνώσκω ἀγαθὴν, [v] πάνυ "χαρείσῃ ταῦτα ποιήσας, ὡς ἔστι μοι πολλὴ δι- "καία φιλίας πρὸς ὑμᾶς καὶμοὶ πίστις. ἔχαιρε δ' "ὢν πρὸ τούτων καὶ Κυαπίῳ Φάδῳ τῷ ἐμῷ ἐπιτρόπῳ. οἱ "τὰ γράμματα κομίζοντες, [x] Κορνήλιος Κέρωνος, Τρύ- "φων Θεοδίωνος, Δωρόθεος Ναθαναήλου, Ιωάννης Ιω- "άννου. ἐγράφη πρὸ πεντάρων καλανδῶν [y] Ιουλίων [z] ὑπὸ "ὑπάτων Ρούφου Ⓒ Πομπηΐου Σιλβανοῦ. γ'. Η-

[x] Τὸν Αντωνίαν,] De Antonia Caſtro infr. c. 4. §. 3. SPANH.

[y] Φρούριον,] Τὸ Φρούριον *Busb.*

[z] Πρότερον λῶ.] Vide lib. xv. cap. ult. §. 4.

[a] Οὐκ ἐτόλμων,] Τοῖς ὑπὸ δ' ἡγεμόνος λειπομένοις σὺν ἐτόλμων ſolus *Busb.*

[b] Καὶ τὸ Λογγῖνον·] Καὶ Λογγῖνον τὸν τοῦ Αρχελάου ἐπίτροπον ſolus *Busb.*

[c] Οὗτος εἰς τὰ Ιεροσόλυμα,] Αὐτὸς *Vat.* & *Voſſ.*

[d] Μὴ τὰ προστάγματα] Τῷ μὴ λῷ τὰ πρ. Φ. τ. π. τ. Ι. ν. ἀναγκασθεὶη *Busb.*

[e] Ἕως ἂν γνῶσι,] Αχρις ἂν γνῶσιν. *Gall.*

[f] Ἀποκρίναιτο.] Ita *Voſſ.* ἀποκρίνοιτο in *Editis Aliiſque.*

[g] Εἰ λάβοιεν τοὺς παῖδας ὁμηρεύσοντας.] Εἰ λάβοιεν αὐτῶν τοὺς π. *Voſſ.*

[h] Δόντων, ἐξεπέμφθησαν οἱ πρέσβεις.] Δόντων αὐτοὺς· ὃ γὰρ προκείνει τοῦτ' ἐκείνης δίκαιον λῶ. ἐξεπέμφθησαν *Gall.*

[i] Τούτων ἀποστεῖλαι.] Τούτων ἐπιστεῖλαι. σοφῶς δὲ ἐπικεμβάλλει τῇ δημάλει τῷ Καίσαρι δ' Αγρίππα, καλέσας *Gall.* ἐπιστεῖλαι habet *Voſſ.*

[k] Ἀξιώσαντος·] Παρεισχόμην poſt ἀξιώσαντος addit *Voſſ.*

[l] Ἐπιστολὴν ἔδωκε.] Ἐπιστολὴν κομίσαι Φάδῳ τοῖς πρέσβεσιν ἔδωκεν *Gall.* in *Epiphanii* verſione, *quamobrem hujuſmodi ad Fadum miſit epiſtolam.*

[m] Δημαρχικῆς ἐξουσίας] Ita diſtinguo cum Cl. *Petavio*, lib. xi. de *Doct. Temp.* c. 12. antea erat, δημαρχικῆς ἐξουσίας, τὸ πέμπτον ὕπατος ἀποδεδειγμένος, τὸ τέταρτον αὐτοκράτωρ, τὸ δέκατον πατὴρ πατρίδος. nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.* adeo vetus eſt hoc interpunctionis mendum.

[n] Τὸ —— πατρίδος,] Aliter habet *Roſinus*: Quinquies Conſul, Ordinarius quater, Imperator decies, Pater Patriæ. SPANH.

[o] Ὑμῶν κηδεμονίαν,] Ὑμῶν φιλοτιμίας· καὶ αὐτοκρατορικὴν κηδεμονίαν *Gall.*

[p] Τὸν —— ἐποίησε.] Conf. ſupr. lib. 15. c. 11. §. 4. SPANH.

[q] Καὶ —— εἶναι,] Καὶ τὸ στέφανον, τότε πεδύρη, καὶ τὴν ἀτελειαν σολὴν *Gall.*

[r] Οὐιτέλλιος ἐποίησε.] Vide lib. xv. cap. 11. §. 4.

[s] Κατὰ τὰ πάτρια θρησκεύειν.] Καθὼ τ. π. θρησκεύειν ἔδη *Voſſ.*

[t] Ὑμᾶς γνώσκω ἀγαθὴν,] Ita lego cum *Epiphanii* libris. ἐμαὶ in *Græcis.*

[v] Πάνυ χαρείσῃ ταῦτα ποιήσας,] Πάνυ χαρείσῃ non agnoſcunt *Voſſ.* & *Vat.*

[x] Κορνήλιος Κέρωνος,] In *Epiphanii* libris, ita efferuntur, *Cornelius Leo*; (unde in *Lugd. Bat.* Κορνήλιος ὁ Λέων) *Typhon Theodionis, Dorotheus Nathelis, Joannes Jovis panis.*

[y] Ιουλίων] Vocem Ιουλίων inſertam dedi ex *Epiphanio*, cujus in libris pleriſque xii *Kalendas Julii*, in nonnullis Junii.

[z] Ἐπὶ —— Σιλβανοῦ,] Ita *Voſſ.* & *Gall.* ὑπατείας in *cæteris.*

γ'. Ητήσατο ὴ καὶ Ηρώδης, ὁ ἀδελφὸς μὲν Αγρίππα τ̃ τετελευτηκότ⊙, Χαλκιδ⊙ ὴ τὴν ἀρχὴν κ̃ τ̀ χρόνον ἐκεῖνον πεπιστευμέν⊙, Κλαύδιον Καίσαρα τὴν ἐξουσίαν [a] τ̃ νεὼ, καὶ τ̃ ἱερῶν χρημάτων, καὶ τὴν τ̃ ἀρχιερέων χειροτονίαν, πάντων τε ἐπέτυχεν· ἐξ [b] ἐκείνου τε πᾶσι τοῖς ἀπογόνοις αὐτ̃ παρέμεινεν ἡ ἐξουσία μέχρι τ̃ τοῦ πολέμου τέλους. καὶ δὴ ὁ Ηρώδης μεθίστησι τ̀ ἀρχιερωσύνης τ̀ ὀνομαζόμενον [c] Καυθηρᾶν, Ιωσήπου τ̃ τοῦ [d] Καμεῖ ἀντ' ἐκείνου τὴν Ἰαδδοχὴν τ̃ τιμῆς παραχόμεν⊙.

3. Quin & Herodes (Agrippæ quidem defuncti frater, cui vero illo tempore commissus erat Chalcidis principatus) petiit à Claudio Cæsare templi potestatem sacræque pecuniæ, ut & jus creandi summos pontifices; atque hæc omnia *à Cæsare* impetravit: adeo etiam ut ab illo omnibus ejus posteris ea potestas usque ad belli exitum manserit. Igitur & Herodes à sacerdotio submovit Cantheram ita appellatum, fecitque ut Josephus Cami filius ejus in locum & honorem succederet.

Herodes Chalcidis dynasta jus in templum & pontifices impetrat à Claudio.

Josephus Cami filius pontifex.

ΚΕΦ. β'.

Ον τρόπον Ελένη τ̃ Αδιαβηνῶν βασιλὶς καὶ ὁ παῖς αὐτ̃ Ιζάτης ἐζήλωσαν τὰ Ιουδαίων ἔθη· καὶ ὡς Ελένη, λιμ̃ μεγάλ⊙ ἐν Ιεροσολύμοις γενομένου, σῖτον τοῖς ἀπορουμένοις διένειμεν.

CAP. II.

Quo pacto Helena Adiabenorum regina ejusque filius Izates religionem Judaïcam amplexi sunt: & quomodo Helena, magna fame Hierosolymis grassante, frumentum egenis distribuit.

Κατὰ τοῦτον δὴ τ̀ καιρὸν [e] τ̃ Αδιαβηνῶν [ee] βασιλὶς Ελένη καὶ ὁ παῖς αὐτ̃ Ιζάτης [f] εἰς τὰ Ιουδαίων ἔθη τ̀ βίον μετέβαλλον, δι' τοιαύτην αἰτίαν. Μονόβαζ⊙ ὁ τ̃ Αδιαβηνῶν βασιλεὺς, ὃν καὶ [g] Βαζαῖ⊙ ἐπίκλησις ἦν, τ̃ ἀδελφῆς Ελένης ἄλλ̃ [h] ἔρωτι τῇ πρὸς γάμου κοινωνίαν ἄγεται, καὶ κατέσησεν ἐγκύμονα. συγκαθεύδων δέ ποτε τῇ γαστρὶ τ̃ γυναικὸς τὴν χεῖρα περιπαπτως, [i] ἠίκα καθύπνωζε, φωνῆς τιν⊙ ἔδοξεν ἀκοῦσαι, κελευούσης αἴρειν ἀπὸ τ̃ νηδύ⊙ τὴν χεῖρα, μ̀ μὴ θλίβειν τὸ ἐν αὐτῇ βρέφ⊙, θεᾶ προνοίᾳ καὶ ἀρχῆς τυχὸν καὶ τέλους εὐτυχ̃ τυγχάνον. παραχθεὶς οὖν ὑπὸ τ̃ φωνῆς, [k] εὐθὺς διεγερθεὶς, ἔφραζε τῇ γυναικὶ ταῦτα, [l] καὶ γενόμενον τ̀ υἱὸν Ιζάτην ἐπεκάλεσεν. ὃν ὴ αὐτῷ Μονόβαζ⊙ τοτε πρεσβύτερ⊙ ὂν τ̃ Ελένης [m] γενόμεν⊙, ἄλλοι τε παῖδες ἐξ ἑτέρων γυναικῶν. τὸν μέντοι πᾶσιν εὔνοιαν ὡς εἰς [n] μονογενῆ τ̀ Ιζάτην ἔχων [o] φανερῶς ὃν. Φθόν⊙ δὴ τοίνυν ἐντεῦθεν τῷ παιδὶ πρὸς τ̀ ὁμοπατρίων ἀδελφῶν ἐφύη, καὶ τοτε μίσ⊙ [p] ἤυξητο, λυπουμένων ἁπάντων, ὅτι τ̀ Ιζάτην αὐτῶν ὁ πατὴρ προτιμᾷ. ταῦτα ὴ καί περ σαφῶς αἰσθανόμεν⊙ ὁ πατὴρ, ἐκείνοις μὲν συνεγίνωσκεν, ὡς μὴ δι' κακίαν αὐτὸ πάσχοιεν, ἀλλ' [q] ἤτοι πρὸς τ̃ πατρὸς [r] αὐτῶν ἕκαστον [s] ἀξιᾶν εὐνοίας τυγχάνειν. [t] τ̀ ὴ Ιζάτην· σφόδρα γὰ ἐδεδοίκει [v] πρὸς αὐτὸ μὴ μισούμεν⊙ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν πάθοι τί· [x] πολλὰ δωρησάμεν⊙, πρὸς [y] Αβεννήριγον ἐκπέμπει [z] τ̀ Σπασίνου χάρακ⊙ βασιλέα, [a] παρακαταθέμεν⊙ ἐκεί-

Monobazo & Helenæ Adiabenorum regibus nascitur Izates.

Izati invidetur à fratribus nato grandiori-bus.

Izates mittitur ad Abennerigum.

lari

a Τ̃ νεὼ,] Sic *Voss.* & *Vat.* Τ̃ νεῶ perperam in *reliquis*.

b Ἐκείνου τε πᾶσι τοῖς ἀπογόνοις] Ita locum verto cum Cl. *Seldeno* lib. 1. *de Success. in Pontif.* c. XI. à *Gelenio* vertitur, *potestatem in templum & sacrum erarium, jusque eligendorum summorum pontificum. Impetravitque hæc omnia, ita ut etiam posteris ejus idem jus manserit usque ad belli exitum.* quod, inquit *Seldenus*, intelligere omnino nequeo. Nam pontificum creatio post ejus excessum ad Agrippam juniorem Regem ejus ex fratre nepotem attinuit, ut in sequentibus videre est: & posteri Herodis illius fuere filii tres, *Aristobulus*, *Bernicianus*, *Hyrcanus*, quorum nemo pontificem omnino creavit. Locus itaque ita vertendus, ut posteris manserit potestas in templum & ærarium; ita ut de jure pontificis eligendi, qua posteros saltem spectat, neutiquam sit capiendus. Verum ne sic quidem omnia plana erunt. Ipse olim lectum fuisse suspicor, μ. τ̀ Ε πολέμου τέλους, πλὴν τ̀ ἀρχιερωσύνης.

c Καυθηρᾶν,] Verisimile Simonem Cantheræ fuisse restitutum. IBBETS.

d Καμεῖ ἀντ' ἐκείνου] Hîc *Voss.* (qui nunc *Lugd. Bat.* est, ibi enim Καμεῖ in textu, at Καμεῖ in *Marg.*) *Busb. Gall. Zonaram* & *Epiphanium* sequor. Καμεῖ in *Editis Aliisque.*

e Τῶν Αδιαβηνῶν βασιλὶς Ελένη] Adiabenorum Regina Helena *Euseb.* H. Eccl. l. II. c. XII. p. 50. A. SPANH.

ee Βασιλὶς Ελένη] *Talmud Hierosolymitanum* (ad *Succa*, c. 1. & *Nazir*, c. 3.) egregie hanc historiam illustrat.

* *Religionem Judaïcam amplexi sunt*,] *Magis ad verbum*, vitam instituerunt ex legibus Judæorum.

f Εἰς —— μετέβαλλον,] Ita rem exprimit *Zonaras*, εἰς τὰ Ιουδαίων τὴν ἀγωγὴν μετέβαλον νόμιμα.

g Βαζαῖ⊙ ἐπίκλησις ἦν,] Sic *MSS. Βαζέως* in *Editis.*

h Ἐρωτι τῇ πρὸς γάμου] Ἐρωτι πρὸς γάμου κοινωνίαν ἄγεται *Busb.*

i Ηίκα] *L. B.* ἐπὶ pro ἐπεί.

k Εὐθὺς διεγερθεὶς,] Καὶ διεγερθεὶς *Busb.*

l Καὶ —— ἐπεκάλεσεν.] Καί γε τ̀ υἱὸν *Vat.* γενόμενον deëst *Busb.* γενάμενος *L. B.*

m Γενόμεν⊙,] *L. B.* γενάμεν⊙.

n Μονογενῆ τ̀ Ιζάτην ἔχων] Μονογενῆ Ιζάτην *Vat.* & *Busb.*

o Φανερῶς ἦν.] Φανερὸς *Voss.*

p Ηυξήθη,] In *Marg. L. B.* ἤυξητο.

q Ητοι πρὸς τ̃ πατρὸς] Ita *Vat.* & *Voss.* ἀλλ' ἢ πρὸς τ. π. in *Editis Aliisque.*

r Αὐτῶν ἕκαστον] Sic *Vat.* & *Lugd. Bat.* αὐτὸν in *ceteris.*

s Αξιᾶν εὐνοίας τυγχάνειν.] Ita lego. (legit quoque ita *Cocceius*) ἀξιῶν in *Editis* & *MSS.* πατρὸς αὐτὸ ἕκαστον ἀξιοῦν vel ἀξιοῦσθαι conjecerat Cl. *Lowthius.* nec aliter forsan *Epiphanius*, qui vertit, *sed quoniam singuli favorem patris habere desiderabant.*

t Τὸν ὴ Ιζάτην·] Τὸν ὴ ναιόντων σφ. *Voss.* τ̀ ὴ ναιόντων σφ. *Gall.*

v Περὶ αὐτὸ μὴ μισούμεν⊙.] Περὶ αὐτῷ *Busb.* σφόδρα ἐδεδοίκει παρ' αὐτῷ *Gall.*

x Πολλὰ] *L. B.* πολλοῖς.

y Αβεννήριγον ἐκπέμπει] Αβεννήριγ⊙ *Voss.* Σαβεννήριγ⊙ *Gall.* Σ forsan attracto ex præcedente vocula πρὸς. Est tamen qui Αβυλμηκάριμ⊙ legendum censet, nomine isto apud Arabas usitato, ut constat ex *Elmacino* in *Hist. Saracen.* sub finem.

z Τὸν Σπασίνου χάρακ⊙ βασιλέα,] Rex Spasini Castro Pasini *Rufin.* SPANH.

a Παρακαταθέμεν⊙ ἐκείνῳ] Καταθέμεν⊙ & καταθέμεν⊙ in aliquot *MSS.*

Filiam ejus in uxorem duxit.

lari complexus benevolentia, filiam ſuam, cui nomen erat Samacho, ei in matrimonium dedit, donavitque provincia, unde luculentos reditus perciperet.

3. Atqui Monobazus jam admodum ſenex, cum videret ſibi non multum vitæ ſpatium ſupereſſe, in conſpectum filii venire, antequam moreretur, deſideravit. Itaque cum illum acciviſſet, ſumma benevolentia eum excepit, eique regionem Carras dictam attribuit. Ea autem eſt terra amomi feraciſſima. ibi etiam ſunt arcæ illius reliquiæ in qua Nochus diluvium evaſiſſe fertur, & etiamnum iſtæ videre *eas* volentibus oſtenduntur. In hac igitur regione commorabatur Izates, uſque dum mortem oppeteret pater. Qua autem die vita exceſſit Monobazus, Helena regina accivit magnates & regni ſatrapas & copiarum præfectos. Cumque illi veniſſent, "Non vos, inquit, latere arbitror, quod "maritus meus Izaten ipſi in regnum ſuccedere "optaverit, illumque *eo honore* dignum exiſtima-"verit: attamen veſtrum quoque *ſuper hac re* judi-"cium exſpecto. Beatus enim eſt, non qui ab uno, "ſed *qui* à pluribus iiſque volentibus regnum ac-"ceperit." Illa quidem iſta dixit, ut experiretur quænam eſſet ſententia eorum qui convocati erant. Illi autem, hiſce auditis, primum quidem pro more ſuo reginam adoraverunt, deinde vero ajebant, "ſe regis judicium firmatum ire, ſeque ultro Iza-"ti, recte à patre & ex votis omnium fratribus "prælato, parituros eſſe." prætereaque dicebant, "ſe velle & fratres & cognatos ejus in primis oc-"cidendos eſſe, ut ſecure regnum teneret Izates. "illis enim peremptis, omnem ſublatum iri me-"tum, qui ex illorum in ipſum odio & invidia ori-"retur." Ad hæc Helena gratias quidem illis agebat, pro ſua in illam & Izaten benevolentia; ſimulque obſecrabat ut ſententiam de nece fratrum differrent, donec Izates veniſſet ac eandem comprobaſſet. Illi vero, qui auctores ipſi fuerant ut occiderentur, cum ei non perſuaſiſſent, interim monebant eos in vinculis habendos eſſe uſque dum ille adeſſet, ſui *præſertim* in ſecuritatem. inſuper ei conſulebant, ut interea aliquem, cui maxime fideret, regni procuratorem conſtitueret. Iſtis paruit Helena, & filium natu maximum Monobazum prorege fecit, impoſito ei diademate, datoque an-

Arce Noëi reliquiæ ubi ſervantur.

Monobazi obitus.

Izates Monobazo in regnum ſuccedit.

Frater ejus Monobazus prorex.

νῷ τὸν ἑ παῖδος σωτηρίαν. ὁ δὲ Αβεννήριγος, [b] ἀσμένως δέχεται τὴ νεανίαν, καὶ ἀφ' ἱκανῆς ἄγων εὐνοίας, γυναῖκα μὲν αὐτῷ τὸν θυγατέρα, [c] Σάμαχον δὲ ἦν ὄνομα ταύτῃ, δίδωσι. δωρεῖται δὲ [d] χώραν, ἐξ ἧς μεγάλας λήψοιτο προσόδους.

γ'. Μονόβαζος δὲ, ἐπεὶ γηραιὸς ἦν, καὶ τὸ ζῆν ὀλίγον αὐτῷ τὸ λοιπὸν ὁρῶν χρόνον, ἠθέλησεν εἰς ὄψιν ἀφικέσθαι τῷ παιδὶ πρὸ τὸ τελευτῆσαι. μεταπεμψάμενος οὖν αὐτὸν, ἀποδέχεται φιλοφρονέστατα, καὶ χώραν δίδωσι [e] Καρρῶν λεγομένην. φέρει δὲ ἡ γῆ πολὺν τὸ ἄμωμον ἀγαθή. ἔστι [f] δ' ἐν αὐτῇ καὶ τὰ λείψανα τὸ λάρνακος, [g] ἣ Νῶχον ἐκ τῆς ἐπομβρίας διασωθῆναι λόγος ἔχει, καὶ μέχρι νῦν τοῖς ἰδεῖν βουλομένοις ἐπιδείκνυται. διέτριβεν οὖν ὁ Ιζάτης [h] ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, μέχρι τῆς τελευτῆς τὸ πατρός. ἡ δὲ ἐξέλιπεν ἡμέρα τὸν βίον ὁ Μονόβαζος, ἡ βασιλὶς Ελένη μεταπέμπεται [i] πάντας τοὺς [k] μεγιστᾶνας, καὶ τῆς βασιλείας σατράπας, καὶ τοὺς τοὺς δυνάμεις πεπιστευμένους. οἷς ἀφικομένοις, "ὅτι μὲν ὁ ἐμὸς ἀνὴρ, "εἶπε, τῆς βασιλείας αὐτῷ Ιζάτην ἤρξατο φυ-"σᾶν, καὶ τὸν ἄξιον ἔκρινεν, [l] οὐδὲ ὑμᾶς λελῆσθαι δοκῶ, πε-"πεισμένη δ' ὅμως καὶ τὴν ὑμετέραν κρίσιν. μακαρίζω δὲ "καὶ ὁ παρ' ἑνὸς, [m] ἀλλὰ πλείόνων καὶ θελόντων τὴν ἀρχὴν "λαμβάνων." ἡ μὲν ταῦτα εἶπεν, ἐπὶ πείρᾳ τί [n] φρονοῖεν οἱ [o] συγκληθέντες. οἱ δὲ ἀκούσαντες, πρῶτον μὲν προσεκύνησαν τὴν βασιλίδα, καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς· εἶτα, ἔφασαν, "τὴν τὸ βασιλέως γνώμην βεβαίαν, καὶ κατακύρωσιν, χώ-"ροντες Ιζάτῃ δικαίως ἅτε τὸ πατρὸς προκριθέντι τῶν ἀ-"δελφῶν καὶ τὰς εὐχὰς τῶν ἀπάντων. βέλεσθαί τε, [p] φασὶ, "προαποκτεῖναι πρῶτον αὐτὸ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συγγενεῖς, ὑπὲρ "τὸ τὴν ἀρχὴν Ιζάτῃ μετ' ἀσφαλείας κατασχεῖν. φθαρέν-"των γὰρ ἐκείνων καθαιρεθήσεσθαι πάντα τὸν φόβον, τὸν ὑπὸ μί-"σους τὸ παρ' αὐτῶν καὶ φθόνου γινόμενον." πρὸς ταῦτα ἡ Ελένη χάριν μὲν αὐτοῖς ὡμολόγει τῆς πρὸς αὐτὸν καὶ τὸ Ιζάτην εὐνοίας ἔχειν, [q] παρεκάλει δ' ὅμως ἀνασχεῖν τὸν περὶ τῆς ἀναιρέσεως τῶν ἀδελφῶν γνώμην, μέχρι ἂν Ιζάτης παραγενόμενος [r] συνδοκιμάσῃ. οἱ δὲ ἐπὶ ἀνελεῖν [s] συμβουλεύσαντες οὐκ ἔπεισαν, [t] ἀλλὰ φυλάσσειν αὐτοὺς δεσμίους παρῄνουν μέχρι τῆς ἐκείνου παρουσίας ὑπὲρ ἀσφαλείας τῆς ἑαυτῶν. συνεβούλευον δὲ αὐτῇ μεταξὺ [u] προχειρίσασθαί τινα τῆς ἀρχῆς ἐπίτροπον, ᾧ μάλιστα πιστεύει. πείθει δὲ τούτοις ἡ Ελένη, καὶ καθίστησι τὸν πρεσβύτερον παῖδα [x] Μονόβαζον βασιλέα, περιθεῖσα τὸ διάδημα, καὶ δοῦσα τὸν [y] σημαντῆρα τοῦ πατρὸς δακτύλιον, τιμήν τε [z] σαμψηρὸν ὀνομαζομένην παρ' αὐτοῖς, διοικεῖν τε [a] τὰ-

[b] Ασμένως δέχεται] Ασμενός τε *Voſſ.*

[c] Σάμαχον ἦν ὄνομα ταύτῃ,] Συμαχὼ, vel Συμαχὼς in *MSS. Gr.* in *Epiphanii* verſione *Amachos* dicitur.

[d] Χώραν, —— προσόδους.] Χώραν αὐτῷ *Voſſ.*

[e] Καρρῶν λεγομένην.] Ita cum *Cod. Voſſ.* favente aliquantulum *Busb.* (qui habet Καρεῶν. facili lapſu pro Καρρῶν) ut & *Epiphanio*, cujus in libris *Charrorum* vel *Carrorum*. nec dubito quin locus hic ſit Κάρρας τῆς Μεσοποταμίας, *Joſepho* alibi (ſc. l. 1. c. 12. §. 1. & l. 2. c. 3. §. 3.) Χαρράν. Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* vol. 2. p. 444. Verum in *Editis Joſephi Aliiſque* Καρεῶν, quod *Bochartus* (poſt *Fullerum* in *Miſcell. Sacr.* l. 1. c. 4.) corruptum eſſe ſuſpicatur ex Chaldæo *Kardon*, ut montes Καρδυαῖοι intelligantur, qui à *Joſepho* memorantur, l. 1. c. 13. §. 1. Adiſis *Bochartum* in *Geogr. Sacr.* l. 1. c. 3. HUDS. Καρεῶν. an forte ex מנין ? ﻗﻤﻌﻴﺒﺮ nomen vici, in quem Noachus ex arca deſcendit, à numero deſcendentium ex arca dictus: quam vocem Hebraice reddit, uti Hebræis ſonaret, καιρούς, quia זמנין *tempora* notat. In manuſcripto eſt Καρρῶν. REL.

[f] Δ' ἐν αὐτῇ καὶ τὰ λείψανα τὸ λάρνακος,] Ita *Busb. Gall.* & *Voſſ.* ἢ αὐτῇ in *cæteris*.

[g] Η Νῶχον ἐκ τῆς ἐπομβρίας] Ita lego. ἣν Νῶχον in *Editis* & *MSS.*

[h] Εν τῇ χώρᾳ ταύτῃ,] Hic lacuna ingens eſt in pleriſque Veteris Interpretis Latini codicibus manuſcriptis & editis, uſque ad *Artabanum Parthum* &c. In vetuſta editione Latina poſt finem libri XX. id monetur, *noviter inventa* hæc fuiſſe *in uno libro antiquiſſimo, quæ in aliis libris omnibus deficiunt.* Ita ſe habent ad patris mortem. Quadam vero die Monobazus evocans Helenam reginam cunctos nobilium petiit ut ſucceſſor ejus Jazetis haberetur: dicens licet hoc ego dignum eſſe confidam, veſtram tamen exopto ſententiam. Beatus enim eſt qui non ab uno ſed à multis etiam volentibus ſumſerit poteſtatem &c. REL.

[i] Πάντας τοὺς] Πάντας, καὶ τοὺς μεγιστᾶνας, *Voſſ.*

[k] Μεγιστᾶνας,] Qua voce uſum Menandrum pro μέγα δυνα-

μένους redarguit Phrynichus p. 32. Occurrit vox eadem à LXX. uſurpata in Jeremiæ Prophetia, ut & inferius cap. ſequenti §. 3. & ita in Vita Joſephi §. 23. & 31. Omnia autem hæc de morte Monobazi, ut & verba ejus hodie in Rufino deſiderantur. Conf. infr. c. 3. §. & c. 4. §. 1. SPANH.

[l] Οὐδὲ ὑμᾶς λελῆσθαι δοκῶ,] Οὐδαμοῦ λελῆσθαι *Busb.*

[m] Αλλὰ πλειόνων καὶ θελόντων] Αλλὰ καὶ πλειόνων *Busb.* & *Voſſ.*

[n] Φρονοῖεν οἱ] Ita *Voſſ.* Φρονεῖν in *Editis Aliiſque.*

[o] Συγκληθέντες.] Μαθητομάθη poſt συγκληθέντες addit *Voſſ.*

[p] Φασὶ,] Εφασαν *Voſſ.* & *Busb.*

[q] Παρεκάλει δ' ὅμως ἀνασχεῖν] Ita *Busb.* παρακαλεῖ in *reliquis.*

[r] Συνδοκιμάσῃ.] Sic *Busb. Voſſ.* & *Gall.* συνδοκιμάσει in *Editis Aliiſque.*

[s] Συμβουλεύσαντες] *L. B.* ἢ ἐβουλεύσαντο.

[t] Αλλὰ φυλάσσειν αὐτοὺς δεσμίους] Vocem ἀλλὰ non agnoſcit *Voſſ.*

[u] Προχειρίσασθαί τινα τῆς ἀρχῆς ἐπίτροπον,] Προχειρίσασθαί τινα ſolus *Busb.*

[x] Μονόβαζον] In Talmude etiam fit hujus mentio & matris Helenæ. In codice Joma cap. III. 10. מנהו המלך עשם כל יחורו הגלים של יום הכיפורים של זהב הילני אמו עשתה גרשרת של זהב על פתחו של היכל *Monabaz rex fecit omnes anſas vaſorum quorum uſus erat die expiationis ex auro. Helena mater ejus lychnum aureum fecit qui erat ſupra portam Sancti.* REL.

[y] Σημαντῆρα τῆς πατρὸς δακτύλιον,] *Sc.* Symbolum poteſtatis. Vide *Kirchmannum* de *Annulis*, c. 22.

[z] Σαμψηρὸν] Σαμψιρὸν *Voſſ.* Σαμψῆρα, πάτερα βαρβαρικὴ *Suid.* Eſt qui vocem iſtam à Perſico *Shamshir* deducit. *Fullerus* (in *Miſcell.* S. l. 1. c. 17. p. 121.) à Syriaca voce quæ *Saphſus* pronunciatur. *Reineſius* (in *Var. Lect.* l. 1. c. 25. p. 114.) dicit, quod Σάμψα Arabibus *ſol* eſt, ex Hebr. *ſchemeſch* pro שמש & *ſchamſcha* efferunt. unde Adiabenos exiſtimat ſceptrum ſeu inſigne regium denominaſſe, quod in cuſpide ſolis ſpeciem, ex auro vel alia quavis materia effictam, haberet.

[a] τὰ-

[a] τάπις τὴν βασιλείαν παρήνεσε μέχρι τ̃ ἀδελφ̃ παρουσίας. ἦκε γὰρ ὅτ῾ ταχέως, ἀκούσας τὴν τ̃ πατρὸς τελευτὴν, κ̀ παραδέχεται τ̀ ἀδελφὸν Μονόβαζον [b] ὑπερκρατέντα τ̃ ἀρχ̃ αὐτ̃.

Monobazus regno Izati redu-cis cedit.

δ'. Καθ' ὃν δ̀ καιρὸν ὁ Ιζάτης ἐν τ̃ Σπασίνῃ χάρακι διέτριβεν, Ιουδαῖος τὴς ἔμπορος, Ανανίας ὄνομα, πρὸς τὰς γυναῖκας εἰσιὼν τ̃ βασιλέως, ἐδίδασκεν αὐτὰς τ̀ Θεὸν σέβειν, [c] ὡς Ιουδαίοις πάτριον ἦν· κ̀ δὴ δ̀ αὐτῶν εἰς γνῶσιν ἀφικόμενος τ̃ Ιζάτῃ, κἀκεῖνον ὁμοίως συνανέπεισε, μεταπεμψάμενός τε ὑπ' αὐτ̃ τ̃ πατρὸς εἰς τὴν Αδιαβηνὴν συνεξῆλθε κ̃ πολλὰ ὑπ' ἀκέσας δέησιν. [d] συνεσεβήκει δ̀ [e] κ̀ τὴν Ελένην, ὁμοίως ὑφ' ἑτέρου τινὸς Ιουδαίου διδαχθεῖσαν, εἰς τὰς ἐκείνων [f] μεταπεσοῦσαν νόμους. ὁ δ̀ Ιζάτης, ὡς παρέλαβε τὴν βασιλείαν, ἀφικόμενος εἰς τὴν Αδιαβηνὴν, κ̀ θεασάμενος [g] τὰς ἀδελφὰς κ̀ τὰς ἄλλας συγγενεῖς δεδεμένας, ἐδυσχέρανεν τ̃ γεγονότι. κ̀ τὸ μὲν ἀνελεῖν ἢ φυλάττειν δεδεμένας ἀσεβὲς ἡγούμενος, τὸ δ̀ μνησικακῆσαι ἔχειν σὺν αὐτ̃ μὴ δεδεμένας σφαλερὸν εἶναι νομίζων, τὰς μὲν ὁμηρεύσασθαι μ̃ τέκνων εἰς τὴν Ῥώμην ἐξέπεμψε Κλαυδίῳ Καίσαρι, τὰς δ̀ πρὸς Αρτάβανον τ̀ Πάρθον ἐφ' ὁμοίαις προφάσεσιν ἀπέστειλεν.

Et Helenæ

Izates fratres ad Claudium & Artabanum misit.

ε'. [b] Πυθόμενος δ̀ τὴν μητέρα τὴν ἑαυτ̃ πάνυ χαίρειν τοῖς Ιουδαίων ἔθεσιν, ἔσπευδε κ̀ αὐτὸς εἰς ἐκεῖνα μεταπεσεῖν. νομίζων τε μὴ ἂν εἶναι βεβαίως Ιουδαῖος, εἰ μὴ [i] περιτέμοιτο, πράττειν ἦν ἕτοιμος. μαθοῦσα δ̀ ἡ μήτηρ κωλύειν ἐπεχείρει, διαφέρειν αὐτ̃ κίνδυνον λέγουσα· "βασιλέα γὰρ εἶναι, κ̀ καταφρονήσειν εἰς πολλὰ δυσμενῆ "τὰς ὑπηκόους, μαθόντας, ὅτι ξένων διαθυμήσεται κ̀ "ἀλλοτρίων αὐτοῖς ἐθῶν, οὐκ ἀνέξεσθαί τε βασιλεύον- "τος αὐτῶν Ιουδαίου." κ̀ ἡ μὲν ταῦτα ἔλεγεν, κ̀ [k] πως ἐκώλυεν. ὁ δ̀ εἰς τὸν Ανανίαν τοὺς λόγους ἀνέφερεν. ὃς δ̀ τ̃ μητρὶ [l] συμφάσκοντος, κ̀ συναπειλήσαντος εἰ μὴ πείθοι [m] καταλιπεῖν αὐτὸν, ἄπεστι. "δε- "δοικέναι γὰρ, ἔλεγε, μὴ δ̃ πράγματος ἐκδήλου πᾶσι "γνωσθέντος κινδυνεύσῃ τιμωρίαν ὑποσχεῖν, ὡς αὐτὸς "αἴτιος τούτων, κ̀ διδάσκαλος τ̃ βασιλεῖ ἀπρεπῶν "ἔργων γνώμενος. δυνάμενον δ̀ αὐτὸν, ἔφη, "κ̀ χωρὶς τ̃ περιτομ̃ τὸ θεῖον σέβειν, εἴγε πάντως "κεκρικε ζηλοῦν τὰ πάτρια τ̃ Ιουδαίων. τοῦτο εἶναι κυ- "ριώτερον τοῦ περιτέμνεσθαι." συγγνώμην δ̀ ἔχειν αὐτ̃ κ̀ τ̀ Θεὸν φήσαντος, μὴ πραξαντι τὸ ἔργον δι' ἀνάγκην κ̀ τ̀ ἐκ τῶν ὑπηκόων φόβον, ἐπείθη μέν [n] τούτοις τοῖς λόγοις ὁ βασιλεύς. μετὰ ταῦτα δ̀, τὴν γὰρ ὁρμὴν οὐκ ἐξεβεβλήκει παντάπασιν, Ιουδαῖος τὶς ἕτερος ἐκ τ̃ Γαλιλαίας ἀφικόμενος, Ελεάζαρος ὄνομα, πάνυ περὶ τὰ πάτρια δοκῶν ἀκριβὴς εἶναι, περιστρέψας πᾶσαν τέχνην. ἐπεὶ γὰρ εἰσῆλθεν ἀσπασόμενος αὐτὸν, κ̀ κατέλαβε τὸν Μωϋσέως νόμον ἀναγινώσκοντα, "λανθάνεις, εἶπεν, ὦ "βασιλεῦ, τὰ μέγιστα τοὺς νόμους, κ̀ δι' αὐτῶν τὸν "Θεὸν ἀδικῶν. ἐ γὰρ [o] ἀναγινώσκῃ σε δεῖ [p] μόνον αὐ- "τοὺς ἀλλὰ δ̀ πρότερον τὰ προστασσόμενα ποιεῖν ὑπ' αὐ- "τῶν. μέχρι τίνος ἀπερίτμητος μένεις; ἀλλ' εἰ [q] μή- "πω τ̀ περὶ τούτου νόμον ἀνέγνως, ἵν' εἰδῇς τίς ἐστιν ἡ "[r] ἀσέβεια, νῦν ἀνάγνωθι." ταῦτα ἀκούσας ὁ βασι-

Monobazus regno Izati redu-cis cedit.

Izates religionem Judaicam amplectitur.

Et Helenæ

Izates fratres ad Claudium & Artabanum misit.

Izates vult circumcidi.

nulo patris sigillo, simulque sampsera, ut ipsi vocant; jussitque eum rempublicam ipsis administrare, donec frater adveniret. Is autem celeriter venit, audito patris obitu, & Monobazo fratri ultro cedenti in principatum successit.

4. Cæterum eo tempore, quo Izates apud Spasinæ castrum agebat, Judæus quidam mercator, nomine Ananias; qui in domum mulierum regiarum ingredi solebat, eas in religione erga Deum, quæ Judæis patria est, instituebat: atque adeo, cum illarum opera Izati innotuisset, ipsum quoque in eandem opinionem pertraxit; accitumque à patre in Adiabenen comitatus est, multa prece & obsecratione eò adductus. Forte autem acciderat, ut etiam Helena, ab alio quodam Judæo instituta, ad eorum leges transiret. Atqui Izates, cum regno in eum devoluto Adiabenen veniret, & fratres aliosque cognatos in vinculis conspexisset, ægre rem ferebat. & cum occidere hos aut constrictos servare nefas duceret, memoresque injuriarum non vinctos secum habere periculosum esse existimaret, eorum nonnullos cum liberis Romam ad Claudium Cæsarem obsides misit, aliosque ad Artabanum Parthum simili de causa relegavit.

5. Cognito deinde matrem suam Judæorum moribus & ritibus valde delectari, & ipse iisdem penitius imbui properavit. Cumque arbitraretur se non esse verum perfectumque Judæum nisi circumcideretur, & hoc obire paratus erat. quod postquam mater resciyit, impedire nitebatur, periculum sibi conflaturum esse dictitans: "regem "enim esse, multumque à se alienaturum esse sub- "ditorum animos cum audiverint eum mores per- "egrinos & à suis abhorrentes affectare; neque ullo pacto laturos Judæum in eos regnare." Et illa quidem ista dicebat, & aliquantisper eum cohibuit. Is vero quæ eloquuta est cum Anania communicabat. qui cum matris sententiam comprobasset, simulque ei denunciasset se eum relicturum esse nisi pareret, ab eo discedit. "timere enim se, ajebat, "ne, re palam facta & divulgata, supplicii pericu- "lum adiret, ut qui horum auctor fuerit, regem- "que docuerit quæ parum ei honesta erant & de- "cora. Posse enim illum, ajebat, etiam sine cir- "cumcisione numen colere, si plane decreverit "patria Judæorum instituta sequi. hoc *enim* esse "magis proprium *Judæis* quam circumcisionem." Cumque dixisset, Deum etiam ei veniam daturum, si rem non feciisset, quod necessitati paruerit, & à subditis periculum metuerit; verbis quidem illius se persuaderi sinit rex. Aliquanto autem post, cum nequaquam suum desiderium abjecisset, alius quidam Judæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, qui legum patriarum peritus admodum videbatur, ipsum ad rem perficiendam impulit. Postquam enim ingressus eum salutasset, atque legem Moysaïcam legentem deprehendisset, "nescis, in- "quit, ô Rex, quantam injuriam legi, atque adeo "Deo *ipsi* facias. nec enim satis est eam legere, "sed in primis te facere oportet quæ ab illa præ- "cepta sunt. quousque tandem incircumcisus ma- "nebis? Si nondum legisti legem quæ circumci- "sionem injungit, nunc certe lege ut scias qua in "im-

Ab ista re dissuadetur.

Izati tandem persuadet Eleazarus ut circumcidetetur.

[a] Τάπις τὴν βασιλείαν] Τάπις deest *Busb.* & *Voss.*

[b] Υπερκρατέντα τ̃ ἀρχ̃ αὐτ̃.] Eo modo *Busb.* & *Gall.* ὑπερκρατέντ῾ in *reliquis.*

[c] Ως —— ἔφησιν.] Aliter hæc in *Rufino.* SPANH.

[d] Συνεσεβήκει δ̀] Ita *Voss.* συνεσεβήκει in *cæteris.*

[e] Κ̀ τὴν Ελένην,] Nonnullis deest vocula κ̀.

[f] Μεταπεσοῦσαν νόμους.] Ita *Voss.* & *Busb.* μεταπεσόντας in *cæteris.*

[g] Τὰς —— ἀδελφὰς,] Τάς τε ἀδελφὰς *Voss.*

[h] Πυθόμενος —— χαίρειν] Ita *Gen.* πεισθόμενος in *Edit. Bas.* & *MSS.* πεισθόμενος δ̀ πάνυ τοῖς Ιουδαίων ἔθεσιν *Vat.* & *Voss.*

[i] Περιτέμοιτο,] Sic lego. περιτέμοιτο in *Editis* & *MSS.* περιτέμοιτο τὸ σῶμα habet *Voss.*

[k] Πως ἐκώλυεν.] Παντοίως *Voss.*

[l] Συμφάσκοντ῾,] Συμπάσχοντος *Voss.* συμπαταχθέντ῾ *Vat.*

[m] Καταλιπεῖν αὐτὸν,] Καταλιπὼν ἅπεσι in tribus *MSS.*

[n] Τούτοις τοῖς λόγοις ὁ βασιλεύς.] Τούτου deest *Voss.*

[o] Αναγινώσκῃ σὲ] Ita *Busb.* *Voss.* & *Zonaras.* γινώσκειν in *cæteris.*

[p] Μόνον αὐτὰς,] Λόγους μόνον, ἀλλὰ *Busb.*

[q] Μήπω τ̀ περὶ τούτου νόμον ἀνέγνως,] Ita *Voss.* & *Epiphan.* μὴ Ϝ in *cæteris.*

[r] Ασέβεια, νῦν ἀνάγνωθι.] Εὐσέβεια *Busb.* quo modo legerit *Epiphanius*, incertum: utpote qui vertit, *sed si nondum ex hoc legisti legem*: *ut scias, quapropter hoc geratur, vel nunc lege.*

Izates circumciditur.

"impietate versaris." Cum ista audisset rex, non amplius rem distulit; sed in aliud se recipiens cubiculum, medico accito, quod mandatum erat exsequebatur: deinde accersita matre & præceptore Anania, eis significavit actum esse quod voluit. Illos autem continuo stupor ac metus non mediocris corripuit, ne, si rei indicium in vulgus emanaret, regni amittendi in periculo esset, non laturis subditis ut in eos vir regnaret, morum *qui* inter alios *obtinent* studiosus: & ne ipsi etiam discrimen adirent, quasi illorum culpa factum esset. Sed Deus obstitit quo minus eveniret quod illi metuerant. nam & ipsum Izaten in multis versatum periculis, ejusque liberos incolumes servavit, ex dubiis & desperatis viam *eis* expediens ad salutem, ostendensque quod Deum aspectantes eique uni fidentes pietatis fructu non defraudantur. Sed de *istis* quidem postea narrabimus.

Helena Hierosolyma proficisci-tur.

6. Helena autem regis mater, cum videret omnia in regno pacata esse & tranquilla, filiumque suum beatum, & apud universos etiam exteros in admiratione ex Dei providentia, in Hierosolymitarum urbem proficiscendi desiderio tenebatur, ut templum Dei omnium hominum sermone celebratum adoraret, & victimas pro gratiarum actione offerret: filiumque orabat ut *eò ire* permitteret. Cum autem ille libenter admodum matri supplicanti annuisset, & magnos apparatus ad eam profectionem fecisset, multaque pecunia eam instruxisset, descendit ad Hierosolymitarum urbem, filio longe eam deducente. Ejus autem adventu nihil opportunius potuit accidere Hierosolymitis. nam

Et, fame Hierosolymis grassante, egenis cibos distribuit.

fame ipsorum urbem per id tempus premente, multisque alimentorum inopia pereuntibus, Helena regina è suis alios quidem misit Alexandriam, qui vim magnam tritici coëmerent, alios vero in Cyprum qui caricarum sarcinas advehi curarent. Ubi vero reversi sunt, celeriter istis apportatis, cibos egenis distribuit: atque ex hac beneficentia maximam sui

Izates etiam pecuniam mittit.

memoriam apud gentem nostram universam reliquit. Quin & filius ejus Izates, fame ista audita, principibus Hierosolymitanis multum pecuniæ misit. Sed enim horum regum beneficia, quibus civitatem nostram affecerunt, postea declarabimus.

λεὺς, ἐχ ὑπερεβάλετο τὴν πρᾶξιν, μεταξὺ ἢ εἰς ἕτερον οἴκημα, καὶ τὸ ἰατρὸν εἰσκαλεσάμενος, τὸ προσταχθὲν ἐτέλει· καὶ μεταπεμψάμενος τήν τε μητέρα, καὶ τὸ διδάσκαλον Ἀνανίαν, ἐσήμανεν [s] αὐτὸν πεπραχέναι τὸ ἔργον. τοὺς δὲ ἔκπληξις εὐθὺς ἔλαβε καὶ φόβος ὑπὲρ μέτρον, μὴ, τῆς πράξεως εἰς ἔλεγχον ἐλθούσης, κινδυνεύοιτε μὲν ὁ βασιλεὺς τὴν ἀρχὴν ἀποβαλεῖν, σὺν [t] ἀναχομένων τῶν ὑπηκόων ἀρχὴν αὐτῶν ἄνδρα, [u] τῶν παρ' ἑτέροις ζηλωτὴν ἐθῶν· κινδυνεύσαι δὲ καὶ αὐτοὶ, τῆς αἰτίας [x] ἐπ' αὐτοῖς ἐνεχθείσης. Θεὸς δὲ ὃν κωλύσων ἄρα τοὺς ἐκείνων φόβους ἐλθεῖν [y] ἐπὶ τὸ τέλος, πολλοῖς μὲν αὐτόν τε τὸν Ἰζάτην περιπεσόντα κινδύνοις, καὶ παῖδας τοὺς ἐκείνου διέσωσεν, ἐξ ἀμηχάνων πόρον εἰς σωτηρίαν παρασχών, ἐπιδεικνὺς ὅτι τοῖς εἰς αὐτὸν ἀποβλέπουσι, καὶ μόνῳ πεπιστεύκασιν, ὁ καιρὸς οὐκ ἀπόλλυσι τὴν τῆς εὐσεβείας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἀπαγγελοῦμεν.

ς'. Ἑλένη δὲ, ἡ τοῦ βασιλέως μήτηρ, ὁρῶσα τὰ μὲν κατὰ τὴν βασιλείαν εἰρηνεύόμενα, τὴν δὲ ἐν αὐτῇ μακαρίαν, καὶ παρὰ πᾶσι ζηλωτὴν καὶ τοῖς [z] ἄλλοθεν ἀφ' ἧς τὴν ἐκ Θεοῦ πρόνοιαν, ἐπιθυμίαν ἔσχεν εἰς τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν ἀφικομένη, τὸ πάσιν ἀνθρώποις θειότατον ἱερὸν τοῦ Θεοῦ προσκυνῆσαι, καὶ χαριστηρίους θυσίας προσενεγκεῖν· ἐδεῖτό τε τοῦ παιδὸς ἐπιτρέψαι. τοῦ δὲ πάνυ προθύμως τῇ μητρὶ παρακαλοῦντος κατανεύσαντος, καὶ πολλὴν παρασκευὴν τῆς εἰς τὴν ὁδοιπορίαν ἐπιμασαμένης, καὶ χρήματα [a] πολλὰ δόντος, καταβαίνει εἰς τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν, προπέμποντος ἐπὶ πολὺ τοῦ παιδός. [b] γίνεται δὲ αὐτῆς ἡ ἄφιξις πάνυ συμφέρουσα τοῖς Ἱεροσολυμίταις. [c] λιμοῦ γὰρ αὐτῶν τὴν πόλιν καὶ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον [d] πιέζοντος, καὶ πολλῶν ὑπ' ἐνδείας ἀναλωμάτων φθειρομένων, ἡ [e] βασίλισσα Ἑλένη πέμψασα τοὺς ἑαυτῆς, τοὺς μὲν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, [f] πολὺν σῖτον ὠνησομένους χρημάτων, τοὺς δὲ εἰς Κύπρον ἰγάδων φόρτον ἀποστείλασα. ὡς δὲ πάλιν ἦλθον ταχέως κομίζοντες, τοῖς ἀπορουμένοις διένειμε τροφὴν, καὶ [g] μεγίστην αὐτῆς μνήμην τοῦ εὐποιΐας ταύτης εἰς τὸ πᾶν ἡμῶν ἔθνος καταλέλοιπε. πυθόμενος δὲ καὶ ὁ παῖς αὐτῆς Ἰζάτης τὸν σῖτον, ἔπεμψε πολλὰ χρήματα τοῖς πρώτοις τῶν [h] Ἱεροσολυμιτῶν. ἀλλὰ γὰρ ἃ [i] τούτοις τοῖς βασιλεῦσιν εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν ἀγαθὰ [k] πέπρακται, [l] μετὰ ταῦτα [m] δηλώσομεν.

CAP. III.

Quomodo Artabanus rex Parthorum, insidias illorum veritus, ad Izaten se recepit; iterumque in regnum illius ope restituitur: & quomodo Bardanes ejus filius bellum indixit Izati.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς Ἀρτάβανος, τὰς αὐτῶν ὑπὸ βουλὰς δεδοικὼς, πρὸς Ἰζάτην ἀπαίρει, καὶ πάλιν δι' αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρχὴν καθίσταται· καὶ ὡς Βαρδάνης ὁ παῖς ἐκείνου πόλεμον πρὸς Ἰζάτην κατήγγειλεν.

Artabanus fugit ad Izatem.

PArthorum autem rex Artabanus, cum intelligeret sibi à satrapis compositas *esse* insidias,

Ὁ δὲ τῶν Πάρθων βασιλεὺς [n] Ἀρτάβανος, αἰσθόμενος [o] τὰς σατράπας ὑπὸ βουλὴν εἰς αὐτὸν συνηκότας,

[s] Αὐτὸν πεπραχέναι τὸ ἔργον.] Αὐτοῖς *Busb.*

[t] Ἀναχομένων τῶν ὑπηκόων] Ἀναχωμένων *Busb.*

[u] Τῶν παρ' ἑτέροις ζηλωτὴν ἐθῶν·] Τὸν παρ' ἑτ. *Busb.*

[x] Ἐπ' αὐτοῖς ἐνεχθείσης.] Ἐπ' αὐτοῖς δ' πραχθέντος ἐνεχθείσης *Voss.*

[y] Ἐπὶ τὸ τέλος.] Ἐπὶ τέλος *Busb.*

[z] Ἄλλοθεν ἀφ' ἧς τὴν ἐκ Θεοῦ πρόνοιαν,] Ἀλλοίθενεν *Voss.* ἄλλοις ἔνθενεν *Gall.*

[a] Πολλὰ δόντος,] In ora *Cod. Voss.* ἔτ. τὰ πλεῖστα.

[b] Γίνεται δὲ —— Ἱεροσολυμίτας.] Subjungit hisce *L. B.* καὶ εἰς τὰ σα (lege μάλιστα) χρησίμη. quod & probum esse potest, & scholion quoque marginale. HAV.

[c] Λιμοῦ —— Ἀλεξάνδρειαν.] Hæc est fames quam prædixit Agabus, *Act.* XI. quæ accidit, Claudio consule IV. designato, & non altera illa Claudio II. & L. Licinio Cæsina coss. *Scalig.* ad *Euseb.* p. 174. Paulo infra *Josephus* c. 4. 5. §. 2. postquam dixerat Cuspio Fado procuratori successisse Tiberium Alexandrum, statim subjungit, ἐπὶ τούτοις γε καὶ τὸ μέγαν λιμὸν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν συνέβη γενέσθαι, i. e. *horum procuratorum temporibus* &c. Ex quibus constat famem illam pluribus annis duravisse, quippe quæ sub duobus illis procuratoribus sævierit. Missus autem est in Judæam Fadus post obitum Agrippæ regis, i. e. anno quarto Claudii exeunte. Ita fames illa ab Agabo prædicta anno V. & VI. Claudii contigit. *Vales.* ad *Euseb.* l. 2. c. 12. HUDS. Adducuntur hæc ab Eusebio, sed aliis verbis H. Eccl. l. 11. cap. XII. SPANH.

[d] Πιέζοντος,] Potius πιέζοντος. IBBETS.

[e] Βασίλισσα Ἑλένη] Βασιλὶς *Voss.*

[f] Πολὺν σῖτον] Πολλῶν *Busb.* & *Zonar.*

[g] Μεγίστην αὐτῆς μνήμην] His quoque subjungit *L. B.* εἰς ἃ ἀφοσιωμένην, quod vix videtur esse ab auctore. HAV.

[h] Ἱεροσολυμιτῶν.] Τῶν Ἱεροσολυμιτῶν καὶ τοῖς συνήθως ἐπιμελέστατα ποιοῦσι δ' οὐ δεῖ λιμοῦ σφοδρότητος καὶ ἀνάγκης ἀπειρήσθαι. ἀλλὰ &c. *Gall.* & *Lugd. Bat.*

[i] Τούτοις τοῖς βασιλεῦσιν] Illud τούτοις è *Cod. Busb.* & *Voss.* idemque in suo codice habuisse videtur *Epiphan.*

[k] Πέπρακται, μετὰ ταῦτα δηλώσομεν.] Πέπρακται, καὶ ἐπεὶ τούτοις ὧν ταύτης πόροι συνελέγησαν, μετὰ ταῦτα δ. *Gall.*

[l] Μετὰ ταῦτα] *L. B.* ταῦτα.

[m] Δηλώσομεν.] Ubi memoravit? nihil tale, nisi obiter memoratum occurrit. Donorum Helenæ & Monobazi mentio facta est in *Cod. Joma*, edito cura Cl. *Sheringhami*, p. 66.

[n] Ἀρτάβανος,] Ita *Voss.* (seu *Lugd. Bat.* sed in *Marg.*) & hîc & alibi Ἀρταβάνης in *cæteris*.

[o] Τὰς σατράπας ὑπὸ βουλὴν] Τὰς αὐτῷ σατράπας *Voss.*

κότας, μένειν παρ' αὐτοῖς ἀσφαλὲς ἐχ ὁρῶν, ἔγνω πρὸς Ιζάτην ἀπαίρειν, πόρον παρ' αὐτοῦ βυλόμενος σωτηρίας εὑρέσθαι, καὶ κάθοδον εἰς τὴν ἀρχὴν εἰ δυνηθείη. καὶ δὴ ἀφικνεῖται [p] ὡς αὐτὸν συγγενῶν τε καὶ οἰκείων πρὸς χιλίους τὸν ἀριθμὸν ἐπαγόμενος, συντυχάνει τε τῷ Ιζάτῃ καθ' ὁδὸν, [q] αὐτός τε σαφῶς ἐκεῖνον ἐπισάμενος, [r] καὶ ὑπ' Ιζάτου ἀγνωσκόμενος. καὶ πλησίον παρελθὼν, πρῶτον μὲν κατὰ τὸ πάτριον προσεκύνησεν [s] αὐτὸν, εἶτα, "Βασιλεῦ, φησὶ, μὴ πρόῃδης μὲ τὸν [t] οἰ-"κέτην, μηδὲ ὑπερηφανήσῃς δεομένου. πεπηνὸς γὰρ ἐκ "μεταβολῆς γιγόμενος, καὶ ἐκ βασιλέως ἰδιώτης, τῆς σῆς "ἐπικουρίας χρήζω. βλέψον οὖν εἰς τὸ τῆς τύχης ἄστα-"τον, [v] καὶ κοινὸν εἶναι νόμισον καὶ ὑπὲρ σαυτοῦ προ-"νοίαν· [x] ἐμοῦ γὰρ ἀνεκδικήτου πρὸς φθέντος, ἴσον ἆρ' ἔχ-"σύτεροι [y] πολλοὶ κατὰ τῶν ἄλλων βασιλέων." ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε δακρύων, καὶ τῇ κεφαλῇ κάτω νεύων. ὁ δὲ Ιζάτης, ὡς ἤκουσε τοὔνομα, καὶ εἶδεν ἱκέτην αὐτῷ [z] παρεστῶτα τὸν Αρτάβανον, κατεπήδησεν ἀπὸ τοῦ ἵππου [a] ὀξέως, καὶ "θαρσῆσαι εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, μηδὲ σὲ συγχείτω τὸ "παρὸν ὡς ἀνήκεστον· παχεῖα γὰρ ἔσται [b] τῆς λύπης ἡ [c] με-"ταβολή. [d] φίλον δὲ καὶ σύμμαχον εὑρὼς κρείττω τῶν ἐλ-"πίδος. ἢ γὰρ εἰς τὴν Πάρθων σε καταξήσω βασιλείαν "πάλιν, ἢ τῆς ἐμῆς ἀκήσεσθαι.

β'. Ταῦτα εἰπὼν, ἀνεβίβαζεν ὅπερ τὸν ἵππον [e] τὸν Αρτάβανον, παρείπετο δὲ [f] αὐτὸς πεζὸς, τιμὴν ἀπονέμων [g] τοιαύτην, ὡς ἂν μείζονι βασιλεῖ. θεασάμενος δὲ ὁ Αρτάβανος, βαρέως ἤνεγκε, καὶ τὴν ἐφεστῶσαν αὐτῷ τύχην καὶ τιμὴν [h] ἐπωμόσατο καταβήσεσθαι, μὴ ἐκεῖνα πάλιν ἀναβάντος καὶ προηγμένου. ὁ δὲ πεισθεὶς, ὅπερ τὸν ἵππον [i] ἤλασε· καὶ ἀγαγὼν αὐτὸν [k] εἰς τὰ βασίλεια, πᾶσαν τιμὴν ἀπένεμεν ἔν τε συνεδρίαις καὶ τοῖς ἑστιάσεις προκατακλίσεσιν, οὐκ εἰς τὸ παρὸν αὐτοῦ [l] τῆς τύχης ἀποβλέπων, ἀλλ' εἰς τὸ πρότερον ἀξίωμα, [m] καί τι λογισμῷ [n] δίδους ὡς κοιναὶ τοῖς ἀνθρώποις αἱ μεταβολαὶ τῆς τύχης. γράφει τε πρὸς τοὺς Πάρθους, πείθων αὐτοὺς τὸν Αρτάβανον ὑποδέξασθαι, πίστιν προτείνων τὴν τῶν πεπραγμένων ἀμνησίας δεξιὰν καὶ ὅρκους, καὶ μεσιτείαν τὸν αὐτοῦ. τῶν δὲ Πάρθων δέξασθαι μὲν αὐτὸν θέλειν οὐκ ἀρνουμένων, μὴ δυνάσθαι δὲ λεγόντων διὰ τὸν τοῦ ἑτέρου [o] πεπιστευκέναι· [p] Κίνναμος δὲ ὢν ὄνομα τῷ παρειληφότι· καὶ δεδοικέναι μὴ στάσις αὐτοὺς ἐκ τούτου καταλάβῃ, μαθὼν τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ὁ Κίνναμος τούτων, αὐτὸς γράφει τῷ Αρτάβανῳ· πίστιν γὰρ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ φύσει ὢν ἐπιεικὴς καὶ ἀγαθός· πολλῶν καλῶν [q] αὐτὸν πεύσεσθαι παραγένεσθαι τὴν ἀρχὴν ἀποληψόμενον τοῦ αὐτοῦ. καὶ ὁ Αρτάβανος πιστεύσας παρῆν. [r] ὑπλεύτα δὲ [s] αὐτῷ ὁ Κίνναμος, καὶ προσκυνήσας, βασιλέα τε προσαγορεύσας, περιτίθησιν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ τὸ διάδημα ἀφελὼν τὸ ἑαυτοῦ.

γ'. Καὶ Αρτάβανος μὲν [t] δὴ Ιζάτου πάλιν εἰς τὴν ἀρχὴν καθίσαντος, πρότερον αὐτῆς ἐκπεσὼν διὰ τὸν

nec tutum putaret apud eos diutius manere, decrevit ad Izaten se conferre; eo animo ut viam ad salutem ex illo inveniret, & si fieri posset etiam reditum in principatum. Itaque ad eum venit, cognatis & domesticis circiter mille numero secum adductis, & Izaten convenit in itinere, cum & ipse illum probe nosset, & Izati plane ignotus esset. Cumque propius adstaret, primum quidem more patrio eum adoravit; deinde, "O Rex, inquit, ne "me despicias famulum tuum, neque contemnas "supplicem. nam ex mutata fortuna depressus, & "ex rege in privati conditionem redactus, tua ope "indigeo. Respice igitur fortunæ instabilitatem, "atque mecum tibi commune esse existima tuæ "saluti providere: nam si me inultum esse patiaris, "multi etiam in alios reges fient audaciores." Ille quidem ista lachrymans dicebat, capiteque demisso. Izates autem, quamprimum nomen ejus audivit, viditque supplicem sibi adstare Artabanum, equo desiluit, ac, "Bono, inquit, animo esto, ô "Rex, nec præsenti turberis calamitate quasi im-"medicabili: brevi enim mutationem habitura est "tua mœstitia, invenieque amicum & socium me-"liorem quam forte sperare poteras. Aut enim in "Parthorum regnum te reducam, aut meo tibi ce-"dam." *Izates Artabanum consolatur, eique auxilium pollicetur.*

2. Hæc loquutus Artabanum in equum sustulit, & ipse pedes sequutus est, hunc ei tanquam regi majori honorem tribuens. Cum autem hoc vidisset Artabanus, molestè rem tulit, & per præsentem fortunam honoremque juravit, nisi & ille equum iterum conscendisset atque anteiret *se quoque* descensurum. Tum ille ei obsequutus in equum insiluit: coque in regiam perducto omnem honorem ei habuit, in consessibus & conviviis primum ei locum concedens, nec ad præsentem ejus statum respiciens sed ad pristinam dignitatem, animoque secum reputans commune esse omnium hominum adversam quandoque subire fortunam. Scripsit etiam ad Parthos, ut persuaderet eis Artabanum recipere, fidem suam dextra & jurejurando dans, eum anteactorum memoriam oblivione deleturum, seque ipsum sequestrem fore *promittens*. Cum autem Parthi se quidem eum velle recipere non negarent, sed in potestate sua nequaquam esse dicerent, utpote alteri credito imperio, (nam *quidam erat* Cinnamus nomine *qui* regnum susceperat) seque metuere ne inde oriretur seditio; Cinnamus, hac illorum voluntatè intellecta, ipse ad Artabanum scripsit (nam ejus alumnus fuerat, quin & ingenio erat bono honestoque) obsecrans ut fide ipsi habita adveniret, regnum suum recepturus. Atque Artabanus, ejus promissis fretus & innixus, rediit. Cinnamus autem ei obviam ibat, &, cum eum salutasset regemque appellasset, diadema suo capiti detractum illius imposuit. *Eum omnibus officiis prosequitur.* *Ad Parthos scribit, & ut suum regem recipiant, suadet.* *Cinnamus Artabano regnum restituit.*

3. Atque ita Artabanus Izatis opera suum in regnum restitutus est, è quo per proceres suos jam an- *Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus.*

p Ως αὐτὸν συγγενῶν τε καὶ οἰκετῶν,] Illâ ὡς αὐτὸν è Cod. *Voss.* in *Epiphanii* versione, *venit ad regem Izatem.*

q Αὐτός τε σαφῶς ἐκεῖνον ἐπισάμενος,] Αὐτός τε (δὲ *L. B.*) Αρτάβανος *Gall.* & *Lugd. Bat.*

r Καὶ ὑπ' Ιζάτου ἀγνωσκόμενος.] Ὑπ' Ιζάτου δὲ ἀγνωσκόμενος, πλησίον κατασὰς *Voss.*

s Αὐτὸν, εἶτα,] Αὐτῷ *Voss.*

t Οἰκέτην,] *L. B.* ἱκέτην, forsan melius, nam & inferius, καὶ εἶδεν ἱκέτην αὐτῷ de ipso Izate. HAV.

v Καὶ κοινὸν εἶναι] Καὶ κοινὸν εἶναι τὴν συμφορὰν τὴν ἐμὴν νόμισον καὶ ὑπὲρ σαυτοῦ προνοίαν ἡγησαι *Voss.* καὶ κοινὸν εἶναι τὴν συμφορὰν νόμιτον καὶ τὴν ἐμὴν ὑπὲρ σαυτῷ πρόνοιαν *Gall.*

x Ἐμοῦ] *L. B.* λιμοῦ.

y Πολλοὶ κατὰ τῶν ἄλλων βασιλέων.] Καὶ πολλοὶ *Voss.*

z Παρεστῶτα τὸν Αρτάβανον.] Παρεστῶτα καὶ ποτνιώμενον *Voss.*

a Ὀξέως,] Illud ἐξίως è Cod. *Voss* & *Epiphan.*

b Τῆς λύπης] Τῆς λύπης παρούσης solus *Voss.*

c Μεταβολή.] Μεταβολὴ τῇ ἐπισαγωγῇ τῶν χρησοτέρων φίλον ἢ μὲ καὶ *Gall.*

d Φίλον ἢ καὶ σύμμαχον] Ita *Voss.* & *Epiphan.* φίλον ἢ καὶ σ. in *ceteris.*

e Τὸν Αρτάβανον,] Articulum supplevi è Cod. *Voss.*

f Αὐτὸς πεζὸς,] Καὶ αὐτὸς *Busb.*

g Τοιαύτην] Ταύτην μείζονι *Voss.*

h Ἐπωμόσατο καταβήσεσθαι,] Ἐπωμόσατο ἢ μὴ καταβήσεσθαι *Busb.*

i Ἤλασε·] Ἤλασε *Busb.*

k Εἰς τὰ βασίλεια,] Εἰς τὴν βασιλείαν *Vat.* & *Voss.*

l Τῆς τύχης ἀποβλέπων,] Τῆς τύχης ἀπόπτωμα, ἀλλ' εἰς τὸ πρότερον ἐῶν ἀξίωμα *Gall.*

m Καί τι λογισμῷ] Καί τι καὶ λογισμῷ *Voss.*

n Δίδους ὡς κοιναὶ] Δίδους δὲ μᾶλλα ποιῶν, ὡς *Gall.*

o Πεπιστευκέναι·] Πεπιστευκέναι τὴν βασιλείας *Gall.*

p Κίνναμος] Κιννάμωνος passim *Vat.* & Κινάμωνος *Busb.*

q Αὐτὸν πεύσεσθαι] Ita *Busb.* αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

r Ὑπλεύτα] *L. B.* ὑπαντᾶ.

s Αὐτῷ ὁ Κίνναμος,] Sic *Busb.* & *Voss.* αὐτὸν in *ceteris.*

t Δὴ Ιζάτου πάλιν] Δὴ ἐξαιτοῦς χεῖρας πάλιν *Vat.* & *Busb.* χεῖρας ἐξαιτῆ εἰς τὴν ἀρχὴν *Zonar.*

ante exciderat. Verum illius erga ipsum meritorum non erat immemor: sed Izaten maximis, ut apud ipsos, remuneratus est honoribus. nam & tiaram rectam ei gestare permisit, & in aureo lecto dormire, quæ honoris insignia concessa sunt solis Parthorum regibus. quin & regionem ei donavit amplam & fertilem, ademptam ditioni regis Armeniæ. Terræ autem nomen est Nisibis: & in ea olim Macedones urbem Antiochiam condiderunt, quam Mygdoniam appellarunt. His itaque honoribus Izates à Parthorum rege cohonestatus est.

Artabanus moritur, eique succedit Bardanes.

3. Non multo autem post moritur Artabanus, regno filio suo Bardani relicto. Is sane, adito Izate, ei suadebat ut cum ipso, bellum Romanis illaturo, in ejusdem societatem veniret, & auxilia pararet. Non tamen ei persuadebat. Nam Izates, ut qui probe noverat Romanorum potentiam & fortunam, censebat illum ea aggredi quæ fieri non poterant. Insuper autem, cum filios quinque numero & ætate juvenes misisset, ut linguam nostram vernaculam & patriam disciplinam diligenter addiscerent, simulque matrem ad templum (uti jam diximus) adorandum, segnior erat *ad bellum*, idque agebat ut Bardanem inhiberet, perpetuo ei enarrando quibus erant Romani viribus & quas res gesserant, fore ratus ut istis eum deterreret bellumque gerendi cupiditatem restingueret. At Parthus, hisce irritatus, continuo bellum Izati denunciavit. ex hac tamen in eum expeditione nihil proficiebat, Deo faciente ut spes ejus omnis in nihilum recideret. Nam Parthi, ubi voluntatem ejus rei Bardanis intellexerant, quodque Romanis bellum inferre statuerat, ipsum quidem de medio tollunt, fratri vero ejus Gotarzi regnum detulerunt. quin & huic, non multo post per insidias sublato, Vologases *ejus* frater succedit: qui duobus fratribus, eodem secum patre genitis, suæ ditionis omnia cretidit, Pacoro quidem grandiori natu Mediam; Tiridati vero minori Armeniam.

Izates studet eum deterrere à bello Romanis inferendo.

Quam ob rem Izatis bellum indicit.

Bardane cæso, Gotarzi regnum defertur.

Illi, insidiis sublato, succedit Vologases.

ν μεγισάνας. οὐκ ἐγλιχετο μὲν ἀμνήμων τ εἰς αὐτὸν εὐεργεσιῶν, ξ ἀλλὰ δωρεῖ τ Ιζάτῃ τ μεγίστης τιμῆς παρ' αὐτοῖς. ο τῷ τε γὰρ πίραν ρ ὀρθὴν ἐπιτρεψεν αὐτῷ φορεῖν, καὶ ὅτι σ χρυσοῖς κλίνης καθεύδειν, ἅπερ μόνων ἐστὶ τ γέρας & σημεῖον τ Πάρθων βασιλέων. ἔδωκε δὲ καὶ χώραν πολλὴν αὐτῷ υ καλὴν, & τ φ Αρμενίων βασιλικὸς ὑποτιμώμενος. χ Νίσιβις δέ ἐστιν ὄνομα τῇ γῇ· καὶ ἐν αὐτῇ πότερον Μακεδόνες ὠκίσαντο πόλιν Αντιόχειαν, ἣν ψ Μυγδονίαν προσηγόρευσαν. ταύτης μὲν δὴ & τιμῆς ὁ Ιζάτης ὑπὸ & τ Πάρθων βασιλέως ἐτιμήθη.

γ'. Μετ' ὀ πολὺν δὲ χρόνον Αρτάβανος τελευτᾷ, τὴν βασιλείαν τῷ παιδὶ Οὐαρδάνῃ καταλιπών. ὅτις δὴ, πρὸς Ιζάτην ἀφικόμενος, α ἔπεισεν αὐτὸν, μέλλων πρὸς Ρωμαίους πόλεμον ἀναφέρειν, συστρατεύεσθαι καὶ συμμαχίαν ἑτοιμάζειν. ὁ μὲν ἔπεισεν. ὁ γὰρ Ιζάτης, τὴν Ρωμαίων δύναμίν τε καὶ τύχην ἐπιστάμενος, ἀδυνάτως αὐτὸν ἐνόμιζεν ἐπιχειρεῖν. β ἔτι δὲ πομφώδη πάντα μὲν τ ἀριθμὸν ἡλικίας, τὴν γ δὲ ἡλικίαν νέους, δ γλῶτταν τὴν παρ' ἡμῖν πάτριον καὶ παιδείαν ἀκριβῶς μαθησομένους, τήν τε μητέρα προσκυνῆσαι τὸ ἱερὸν, ὡς εἶπον, ὀκνηρότερος ἦν, καὶ τ ε Οὐαρδάνην ἐκώλυε, συνεχῶς διηγούμενος τὰς Ρωμαίων δυνάμεις τε καὶ πράξεις, ἀφ' τούτων οἰόμενος αὐτὸν φοβήσειν, καὶ πάσαν ἐπιθυμοῦντα τ ἐπ' αὐτοὺς στρατείας. παροξυνθεὶς δὲ ὅτι τούτοις ὁ Πάρθος, πόλεμον εὐθὺς πρὸς Ιζάτην κατήγγειλεν. ὁ μὲν ἐλαβεν ὧδε τ ὅτι τούτῳ στρατείας ὄντος, & Θεῷ τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ πάσας ὑποτιμῶντος. μαθόντες γὰρ οἱ Πάρθοι τὴν ἀφάνειαν Οὐαρδάνου, καὶ ὡς ὅτι Ρωμαίους ζ στρατεύειν ἔκρινεν, αὐτὸν μὲν ἀναιροῦσι, τὴν ἀρχὴν δὲ τῷ ἀδελφῷ η Γοτάρζῃ παρεδώσαν. καὶ τοῦτον δὲ, μετ' ὀ πολὺν χρόνον ἐξ ὑπερθυμίας τελευτήσαντος, διαδέχεται θ Οὐολογάσης ὁ ἀδελφός· ὃς δὴ καὶ ι τοῖς ὁμοπατρίοις δυσὶν ἀδελφοῖς δυναστείας ὑπέσθετο, Πακόρῳ μὲν τῷ πρεσβυτέρῳ τὴν Μηδων, κ Τιριδάτῃ δὲ τῷ νεωτέρῳ τὴν Αρμενίαν.

CAP. IV.

Quomodo Arabes contra Izaten ex subditorum proditione bellum gesserunt: utque Izates Dei providentia ex manibus eorum evasit.

Monobazus frater Izatis Judaïce religioni se addicit.

REgis autem frater Monobazus & cognati, cum viderent Izaten ex sua in Deum pietate omnium hominum beatissimum evasisse, desiderio & ipsi tenebantur patrios mores ritusque relinquendi & Judaïcis utendi. Atqui id quod fecerant *sta-*

ΚΕΦ. δ'.

Ως Αραβες ἐπολέμησαν Ιζάτῃ ἐκ προδοσίας τ οἰκείων· καὶ ὡς Ιζάτης & Θεῷ προνοίαν ἐκ τ χειρῶν αὐτῶν ἐσώθη.

Ο Δὲ & βασιλέως ἀδελφὸς Μονόβαζος καὶ οἱ συγγενεῖς, θεωροῦντες τ Ιζάτην ἐπὶ τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ ζηλωτὸν πᾶσιν ἀνθρώποις γεγενημένον, ἔσχον ἐπιθυμίαν καὶ αὐτοὶ, τὰ πάτρια καταλιπόντες, ἔθη χρῆσθαι τοῖς Ιουδαίων. ε γένεσιν δὲ πρᾶξις αὐτῶν τοιάδε

φορᾷ

ν Μεγισάνας.] Vide quæ notata sunt superiore §. 3.

ξ Αλλὰ δωρεῖ τ Ιζάτῃ] Αλλ' ἀντιδωρεῖ *Voss.*

ο Τῷ —— βασιλέων.] Conf. cap. seq. §. 2. SPANH.

π Ορθὴν ἐπιτρεψεν] *Sc.* apice seu cono in sublime erecto. Reliquorum tiaræ deorsum vergebant, & in frontem deducebantur. Solis regibus tiaram elatam rectamque gestandi jus olim fuisse, constat ex *Xenophonte* aliisque Auctoribus, quos adducit *Brissonius* lib. 1. *de Regno Persarum*, p. 8. *Edit. Paris.*

ρ Χρυσοῖς καθεύδειν,] Hac de re videsis *Brissonium*, p. 68.

σ Γέρας καὶ σημεῖον] Γέρας καὶ σημεῖα *Busb.* & *Vat.* γέρα καὶ σημεῖα *Voss.*

τ Κἀγαθῷ, &] Ita *Voss.* & *Vat.* καὶ ἀγαθῷ *Busb.* καὶ deëst *reliquis.*

υ Αρμενίων βασιλέως] Αρμενίων αὐτῷ βασιλέως ἀπὸτ. *Gall.* τ & Αρμ. βασιλέως *Busb.*

φ Νίσιβις] *Al.* Νίσιβις. HUDS. Conf. supr. lib. 18. c. 10. §. 1. SPANH.

χ Μυγδονίαν προσηγόρευσαν.] Μυγδονίας legendum conjicit Ill. *Spanhemius* ad *Julianum*, p. 190. ἐπὶ Μυγδονίαν *Vat.* & *Voss.* Αὐτὴ δὴ Μυγδόνι& ποταμῶν κάλλιστ& πλὴν αὐτῷ προσήνεγκε φύσει, ὥστε γε καὶ Ανιόχῳ βασιλέως ἐπωνύμῳ. *ipsi Mygdonius fluviorum pulcherrimus nomen suum communicat, & etiam à rege Antiocho cognomen accepit.* ita *Julianus* in *Orat. prima.* adde *Strabonem* l. 16. p. 747. & *Polyb.* lib. 5. p. 395.

ψ Επειθεν αὐτὸν,] Ηξίουν *Busb.*

ω Μυγδονίαν προσηγόρευσαν.] Μυγδονίας legendum conjicit Ill. *Spanhemius* ad *Julianum*, p. 190. ἐπὶ Μυγδονίαν *Vat.* & *Voss.* Αὐτὴ δὴ Μυγδόνι& ποταμῶν κάλλιστ& πλὴν αὐτῷ προσήνεγκε φύσει, ὥστε γε καὶ Ανιόχῳ βασιλέως ἐπωνύμῳ. *ipsi Mygdonius fluviorum pulcherrimus nomen suum communicat, & etiam à rege Antiocho cognomen accepit.* ita *Julianus* in *Orat. prima.* adde *Strabonem* l. 16. p. 747. & *Polyb.* lib. 5. p. 395.

α Χρυσοῖς καθεύδειν,] Hac de re videsis *Brissonium*, p. 68.

β Γέρας καὶ σημεῖον] Γέρας καὶ σημεῖα *Busb.* & *Vat.* γέρα καὶ σημεῖα *Voss.*

γ Καἀγαθῷ, &] Ita *Voss.* & *Vat.* καὶ ἀγαθῷ *Busb.* καὶ deëst *reliquis.*

δ Αρμενίων βασιλέως] Αρμενίων αὐτῷ βασιλέως ἀπὸτ. *Gall.* τ & Αρμ. βασιλέως *Busb.*

ε Νίσιβις] *Al.* Νίσιβις. HUDS. Conf. supr. lib. 18. c. 10. §. 1. SPANH.

ζ Πομφώδη πάντα] Ἑλλ' ὃ πομφώδες *Voss.*

η Δὲ ἡλικίαν νέους,] Illud ὃ inserui, quòd id postulare videretur μὲ mox antecedens.

θ Γλῶτταν τὴν παρ' ἡμῖν πάτριον] Hebræam linguam Josephus appellat γλῶτταν παρ' ἡμῖν πάτριον. REL.

ι Οὐαρδάνην ἐκώλυε,] Videsis Cl. *Olearium* ad *Philostratum*, c. 21. n. 4.

κ Στρατεύειν ἔκρινεν,] Στρατεύσειν *Busb.*

λ Γοτάρζῃ] Ita cum *Tacito* (*Annalium* lib. X.) rescribere visum est. Κοτάρδῃ in plerisque *Josephi* libris *Editis* & *MSS.* Ιωτάρδῃ *Busb. Lugd. Bat.* & *Zonar.* HUDS. *Rufin.* Cotardes. SPANH.

μ Οὐολογάσης ὁ ἀδελφός·] In hac voce exprimenda nummos sequutus sum, in quibus Οὐολογάσης aut Βολογάσης, in plerisque *Flavii* libris Οὐολογέσης. nec aliter apud *Tacitum.* Οὐολογαισης solus *Vat.*

ν Τοῖς —— ἐπίσθοσι,] Τοῖς δυσὶν αὐτῷ ἀδελφοῖς δυναστείαν μεγάλας ἐπίσθοσι *Busb.*

ξ Περισσοτέρῳ] *L. B* καὶ πρ.

ο Τιριδάτῃ] Τηριδάτῃ in *Editis* & *MSS.*

π Πρὸς τ Θεὸν εὐσέβεια] Διὰ πλὴν πρὸς Θεὸν εὐσέβειαν καὶ τὸ ἐθέλειν αὐτῷ τ ἐθῶν χρηστότητα ζηλωτὸν *Busb.* & *L. B.*

ρ Γίνεσιν δὲ πρᾶξις αὐτῶν] Καὶ τὴν ἔφεσιν εἰς πέρας ἐξήνεγκαν. γίνεσιν δὲ ἡ πρ. *Busb.* καὶ τὴν ἔφεσιν εἰς ἔργον ἐξήνεγκαν. γένεσις δὲ ἡ πρ. *Zonar.*

φωρᾶ τοῖς ὑπηκόοις, καὶ πὶ τύτῳ χαλεπήναντες οἱ [v] μεγισάνες [x] ὰ φέρσι μὲν τὼ ὀργὼ, κ᾽ νῦν ἢ ἔχοντες, καιρὸν ἀπιτηδῶν ἐζήτυν δίκῃ εἰσπραξαδ [y] ἀπεύδοντες παρ᾽ αὐτῶν. καὶ δὴ γράφσι πρὸς Ἀβίαν τ Ἀραβων βασιλέα, χρήματα πολλὰ δωσδν ὑπισχνύμενοι, [z] στρατεύσαι ἑλήσανῳ κ᾽ ὃ παρ᾽ αὐτοῖς βασιλέως. ἐπηγγέλλοντο ἢ ϵ ωὲὶ τὼ πρώτῳ συμβολῷ ἐγκαπαλείψϵιν τ βασιλέα. ἑλειν γὰ αὐτὸν τιμωρήσαδ, [a] μισήσαντα τὰ παρ᾽ αὐτοῖς ἔθη· καὶ ὅρκοις τὼ πρὸς ἀλλήλυς ϵὐδησάμενοι πίσιν, [b] ἀπεύδειν παρεκάλων. πείθεται ἢ ὁ Ἀραψ, καὶ πολλῷ ἐπαγόμενῳ δυ᾽αμιν, [c] ἦκεν ἐπὶ τ Ιζάτην. μελλόσης ἢ τ πρώτης συμβολῆς, πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, καταλείπυσι τ Ιζάτην ὁι σωήμα-τῳ πάντες ὡς [d] πανικῷ δείματι καταχεθέντες, καὶ τὰ νῶτα τοῖς πολεμίοις ἐντρέψαντες, ἔφυγον. ὰ μὲν ὁ Ιζάτης [e] κατεπλάγη, νοήσας ἢ ωεῤδοσίαν ὑπὸ τ μεγιστάνων γεγωῆδαι, καὶ αὐτὸς εἰς τὸ γραῖόπεδον ὑπεχωρησε, κ᾽ τὼ αἰτίαν ζητήσας, ὡς ἔμαθε συντεθαμένυς πρὸς τ Ἄραβα, τὺς μὲν αἰτίυς ἀναιρεῖ, τῇ ἢ ὑπιόσῃ συμβολῶν, πολέσυς μὲν ἀπέκτανεν, πάντας ἢ φυγεῖν [f] ἠνάγκασεν. αὐτὸν ἢ τ βασιλέα διώκων [g] εἰς π Φρύρλον συνήλασεν Ἀρσαμον καλύμενον, καὶ ωεῤσμαχησαμενῳ καρτερῶς, εἶλε τὸ Φρύρλον. [h] Διαρπάσας ἢ τὼ ἐν αὐτῷ λείαν πᾶσαν, πολλὴ δὲ ἰῶ, ὑπέστρεψεν εἰς τὼ Ἀδιαβηνὴν, τ Ἀβίαν ὰ καταλαβὼν ζῶντα· ωεὶν καταλαμβανόμενῳ γὰ ἑαυτὸν [i] ἀνεῖλεν.

Β΄. Ἀποτυχόντες ἢ οἱ τ Ἀδιαβηνῶν μεγισάνες τ πρώτης ὑπιχερήσεως, ωαραδιδόντῳ αὐτὺς ὑ Θεῦ τῷ βασιλεῖ, ὰλλ᾽ ὡς ἠρέμυν, ἀλλὰ γράφσι πάλιν Οὐολογάσῃ, βασιλεὺς ἢ Παρθων ἦτῳ ἰῶ, ωαρακαλοῦντες ἀποκτεῖναι μὲν τ Ιζατην, [k] καθαρῆναι ἢ αὐτοῖς ἕτερον δυνάσ-λω, [l] τῷ γένει Πάρθον. μισεῖν γὰ ἔλεγον τ ἑαυτῶν βασιλέα, καταλύσαντα μὲν [m] τὰ πάτρια, ξένων ἢ ἐραστὴν ἐθῶν γενόμενον. ταῦτα ἀκύσας ὁ Πάρθος, ἐπήρθη ωεὸς τ πόλεμον· καὶ ωεῤφάσεως [n] δικαίας μηδεμίαν ἔχων ἀ-φορμὼ, [o] τὰς ὑπὸ ὑ πατρὸς αὐτῷ δοθείσας τιμὰς [p] ἔ-πεμψεν ἀπαιτῶν, ἀπειθήσανῳ ἢ πόλεμον κατήγγελλεν. παρῆσαν ἢ τὼ ψυχὼ ἀκὶ μετρίως ὁ Ιζάτης, ὡς ἤκου-σε ταῦτα· καταγνῶναι μὲν φέρειν αὐτῷ νομίσας τὸ τ δωρεῶν ἐξίστασδ δοκεῖν δι᾽ φόβον τὸν πρὸς ἐκεῖνον· εἰδὼς ἢ ὅτι ϵ ἀπολαβὼν ὁ Πάρθος τὰς τιμὰς, οὐκ ἂν ἠρεμήσειεν, ἔκρινεν ὑπιτρέψαι τῷ κηδεμόνι Θεῷ τ ὑπὲρ τ ψυχῆς κίνδυνον· καὶ τὸν μέγιστον ἡγησάμενῳ ἔχειν σύμμαχον, καταπέμπεται μὲν τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας [q] εἰς π τ Φρυρίων ἀσφαλέσ-λον, σῖτον ἢ πάντα εἰς τὰς βάρεις, καὶ ἐμπίπρησι τόν τε χόρτον ϵ τὰς νομάς. ταῦτά τε ωεῤυτρεπισαμενῳ, ἐξεδέχετο τὰς πολεμίυς. ωᾶν γὰρ ὁμένυ ἢ ὃ [r] Πάρθος μ᾽ πολλῆς δυνάμεως πεζῶν τε καὶ ἱππέων θᾶσσον ἐλπίδῳ, [s] ὥδευε γὰ σπουδῆς, βαλλομένυ τε χάραξ ωεὸς τῷ ποταμῷ τῷ τὼ Ἀδιαβηνὼ ϵ τὼ Μηδίαν ὁρίζοντι, πῆσι καὶ ὁ Ιζάτης τὸ στρατόπεδον οὐκ ἄπωθεν, ἔχων ωεὶ αὐτὸν ἱππεῖς τ ἀριθμὸν ἑξα-

tim deprehenſum eſt, factumque ægre tulerunt magnates, non tamen iracundia efferebantur, ſed eam diſſimulando tempus opportunum quærebant, ſtudentes pœnas ab illis repetere. Scribunt igitur Abiæ regi Arabum, ſe magnam pecuniæ vim ei daturos promittentes, ſi contra regem illorum vellet expeditionem ſuſcipere; quin & polliciti ſunt ſe primo ſtatim conflictu regem relicturos. eſſe enim ſibi animum pœnas de eo ſumere, quod mores ſuos odio habuerit; fideque ſua ſibi invicem jurejurando obligata, ne moras necteret obſecrabant. Paret itaque Arabs, magnoque adducto exercitu adverſus Izaten contendit. Tunc ubi primum prælio congreſſuri erant, antequam ad manus ventum eſſet, Izaten ex compoſito omnes ſui deſerunt, quaſi * panico terrore correpti; cumque hoſtibus terga vertiſſent, diffugiebant. Non tamen Izates animo erat conſternatus: ſed gnarus proditionem factam eſſe à magnatibus, ipſe quoque intra caſtra ſeſe recepit: cumque de *fugæ* cauſa inquiſiviſſet, ut comperit eos pepegiſſe cum Arabe, auctores quidem *ſceleris* ſupplicio afficit; poſtridie vero manibus conſertis, plurimos occidit, & *reliquos* omnes coëgit in fugam ſe conjicere. Regem autem ipſum perſequens, in caſtellum compulit Arſamum vocatum, idemque valide oppugnatum vi cepit. cumque omnem in ea prædam, quæ multa erat, diripuiſſet, in Adiabenen reverſus eſt, Abia vivo in poteſtatem ejus non redacto; quippe qui undique comprehenſus ſeipſum interfecerat.

Inde contra Izaten belli ſocietas cum Abia Arabe iniſſe primo ſtatim conflictu regem relicturos. tur.

Izates à ſuis in prælio deſeritur.

In proditores animadvertit, Arabes fundit fugatque.

2. Poſtquam autem magnates Adiabenorum primis auſis excidiſſent, à Deo in manus ſui regis traditi, ne ſic quidem quieſcebant, ſed denuo ſcribunt Vologaſi, (ille enim Parthorum rex erat) rogantes *eum*, ut, Izate interfecto, dynaſten alium quempiam, genere Parthum, ſibi præficeret. exoſum enim ſuum regem ajebant; utpote quod patrias leges abrogaret, & alienarum deſiderio teneretur. His auditis Parthus ad bellum *inferendum* excitatus eſt; & cum nullam haberet juſtam quam prætexeret *bellandi* occaſionem, miſit honores repetitum quos pater ipſius ei conceſſerat, & ſi *reddere* recuſaret bellum ei denunciabat. Izates, ubi iſta audivit, vehementer animo perturbatur, ſibi quidem opprobrio eſſe ratus ab iis decedere quæ dono acceperat, quod ex timore hoc feciſſe videretur. Pro comperto autem habito, Parthum ne quidem poſt honores receptos quieturum eſſe, decrevit Deo curatori ſemet committere dum vitæ diſcrimen adiret: atque hunc maximum adjutorem habere arbitratus, liberos & uxores in caſtellum quoddam munitiſſimum concludit, frumentumque in arces *deportat*, ac deinde fœnum & pabulum flammis abſumit. adeoque *iſtis in anteceſſum* paratis, hoſtium adventum exſpectabat. Cum autem Parthus cum magnis peditum equitumque copiis celerius quam crederetur adeſſet, (magna enim fecerat itinera) caſtraque poſuiſſet ad fluvium qui Adiabenen à Media dirimit; Izates quoque non longe inde caſtra metatus eſt, militibus ad ſex millia

Izates ad bellum contra Vologaſen ſe comparat.

lia

[v] Μεγισάνες] Conf. ſupr. c. 2. §. 3. SPANH.

[x] Οὐ φέρσι μ᾽ τὴν ὀργὴν,] Οὐκ ἐφανέρων μ᾽ τὴν ὀργὴν *Voſſ.* κ᾽ ὀργίλως· Διατιθέντες οὐκ ἐφανέρων μ᾽ τὴν μῆνιδα, κ᾽ νῦν &c. *Busb.* in *Epiphanii* verſione, *in hoc proceres indignati iram quidem retinebant, exſpectantes opportunum tempus* &c.

[y] Σπεύδοντες παρ᾽ αὐτῶν.] Σπεύδοντες omittit *Busb.*

[z] Στρατεύσαδ ἑλήσανῳ] Στρατεύσαδ *Busb.* & *Voſſ.*

[a] Μισήσαντα τὰ παρ᾽ αὐτοῖς ἔθη·] Καταλείψαντα τὰ πάτρια αὐτῶν *Busb.*

[b] Σπεύδειν παρεκάλων.] Σπεύδειν τομῶς παρ. *Busb.*

[c] Ηκεν ἐπὶ τ Ιζάτην.] Ηκεν ἐπὶ Ιζάτην μηδὲν μελήσας. πρώτη ἢ ϵ πολέμυ ωεῤσολὴ πρὶν *Busb.*

* *Panico terrore correpti;*] Vide *Politianum* in *Miſcell.* c. 28. & *Barthium* in *Statium*, p. 1296.

[d] Πανικῷ δείματι καταχεθέντες,] Πάντες ὡς ἑνὶ σωδέσμῳ καταχθέντες legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *velut uno vinculi funiculo.*

[e] Κατεπλάγη,] Κατεπλάγη τὸ δρᾶμα *Voſſ.*

[f] Ηνάγκασεν.] Ita cum *MSS.* ἠνάγκαζεν in *Editis.*

[g] Εἰς τι Φρύρλον συνήλασεν] Εἰς τὸ Φρ. *Busb.*

[h] Διαρπάσας πᾶσαν,] Διαρπάσας τε *Voſſ.*

[i] Ανεῖλεν.] Ανεῖλεν, πρὶν εἰς χεῖρας συγκλιθῆ ϵ Ιζάτῃ *Voſſ.* & *Gall.*

[k] Καθαρῆναι ἢ αὐτοῖς] Καθαρῆσαι *Busb. Voſſ.* & *Gall.*

[l] Τῷ γένει Πάρθον.] Κὰν τῷ γ. *Vat.* κ᾽ τῷ γ. *Voſſ.*

[m] Τὰ πάτρια,] Τὰ πάτρια αὐτοῖς *Voſſ.*

[n] Δικαίας μηδεμίαν ἔχων ἀφορμὴν,] Δικαίαν *Vat.*

[o] Τὰς —— ἀπαιτῶν,] Conf. ſupr. c. 3. §. 3. SPANH.

[p] Επεμψεν ἀπαιτῶν,] Sic è *MSS.* antea erat ἔπεμπεν, & mox κατηγγελλεν.

[q] Εἰς τι τ Φρυρίων ἀσφαλέσ-ατον,] Εἰς τὰ τ Φρυρίων ἀσφαλέσ-α *Voſſ.* & *Epiphan.*

[r] Πάρθος μ᾽ πολλῆς δυνάμεως] Παρθυαίων βασιλέως *Voſſ.*

[s] Ωδευε γὰ σπουδῆς,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.

lia numero secum adductis. *Rebus ita se habentibus,* ad Izaten venit nuncius à Partho missus, qui Parthi vires, quantæ illæ essent, numerando percenseret, ab Euphrate fluvio usque ad Bactrorum fines, quique dictitaret quot reges illis subjicerentur. *Vologasis minæ superbæ.* Insuper minitabatur, fore ut supplicium lueret, quod erga dominos suos ingratus extitisset; ac ne Deum quidem, quem coleret, posse eum regis è manibus eripere. Cum ista retulisset nuncius, dicebat Izates, se quidem nosse Parthorum potentiam sua longe superiorem: adhuc vero certius scire ajebat, Deum hominibus universis potentiorem esse. atque ejusmodi dato responso, ad supplicandum Deo se convertebat; & humi prostratus, caputque cineribus fœdatus, cum uxoribus & liberis jejunabat, Deum invocans dicensque, "O Do- *Izatis ad Deum preces.* "mine qui omnibus dominaris, si non frustra me "tuæ bonitati dediderim, sed te merito omnium "solum & primum habuerim dominum, veni in "auxilium, non tam mei in gratiam hostes ulci- "scens, quam quod ausi fuerint contra tuam po- "tentiam sese extollere, & linguam magniloquam "*in te* laxare non horruerint." Et ille quidem cum lachrymis & lamentatione ita Deo supplicabat: atque Deus *cum de cœlo* exaudiebat, adeo ut illa statim nocte Vologases literis acceptis (in quibus scriptum erat, * Dahas & Sacas, contempta ejus dum peregre abesset potestate, cum magnis copiis expeditionem fecisse, & Parthiam vastare & populari) *cum exercitu* retro se *ad suos* re infecta receperit. *Vologases re infecta discedit.* Atque ita Izates Dei providentia Parthi minas effugit.

Izates moritur, successore relicto Monobazo. 3. Non multo autem post, anno ætatis quinquagesimo quinto exacto, regnique quarto supra vigesimum, moritur, filiis masculis viginti quatuor relictis quatuorque & viginti filiabus; cæterum ut successionem in regnum sibi vindicaret Monobazus, præcipiebat, referens ei gratiam ob regnum sibi, domo profecto, post patris ipsius obitum bona fide conservatum. Helena autem mater, ubi de filii morte inaudivit, eam quidem graviter tulit, ut verisimile erat *laturam esse* matrem pientissimo filio orbatam: ex eo tamen consolationem habebat, quod audierit successionem in filium suum natu majorem devolutam esse, adeoque ad ipsum properabat: reversaque in Adiabenen, non diu superstes filio Izati vixit. *Helenæ mors.* Monobazus autem ossa ejus & fratris sui, Hierosolyma missa, in pyramidibus sepeliri jussit, quas (numero tres tribusque stadiis ab urbe Hierosolymitana dissitas) mater exstruxerat. *Izates & Helena ubi sepulti.* Sed postea quidem narrabimus quæ Monobazus vitæ suæ tempore gesserit.

κισχιλίας. ἀφικνεῖται δὲ πρὸς τὸν Ιζάτην ἄγγελος παρὰ τοῦ Πάρθου πεμφθείς, ὃς τὴν Πάρθου δύναμιν ὅση τις ἐστὶν ἠγγελλεν, ἀπὸ Εὐφράτου ποταμοῦ μέχρι Βακτρίων τὰς ὅρας αὐτῆς πηχυνων, καὶ τὰς ὑπηκόους αὐτῆς βασιλείας καταλέγων. ἠπείλει δὲ δώσειν αὐτὸν δίκας, ἀχάριστον πρὸς δεσπότας τοὺς ἑαυτοῦ γενόμενον, καὶ μηδὲ τῆς βασιλέως αὐτὸν χειρὸς ἁδὲ τὸν Θεὸν ὃν σέβει δυνήσεσθαι. ταῦτα δὲ ἀγγέλου φέροντος, ὁ Ιζάτης εἰδέναι μὲν τὴν Πάρθων δύναμιν ἔφη πολὺ τῆς αὐτοῦ διαφέρουσαν, γινώσκειν δ' οὖν ἔτι μᾶλλον ἀνθρώπων πάντων ἐλεύθερον κρείσσω τὸν Θεόν. καὶ τοιαύτῃ δὴς τῇ δεήσει, ὅτι τὴν ἱκετείαν ἐτρέπετο πρὸς Θεὸν, χαμαὶ πεσὼν αὐτὸν, καὶ [t] σποδῷ τὴν κεφαλὴν καταχύσας, μετὰ [v] γυναικῶν καὶ τέκνων ἐνήστευεν, ἀναβοῶν τὸν Θεὸν καὶ λέγων, "εἰ μὴ μάτην, ὦ δέσποτα κύριε, τῆς "ἐμῆς ἀγαθότητος, τῶν πάντων ἢ δικαίως [x] μόνον "καὶ πρῶτον ἡγησάμην [y] κύριον, ἐλθὲ συμμαχος, ἀλλ' "ὑπὲρ ἐμὲ μόνον ἀμυνόμενος τοὺς πολεμίους, ἀλλ' "ὅτι καὶ τὴς σῆς δυνάμεως καταπεπλήκασιν, [z] καὶ με- "γαλορρήμονα γλῶσσαν ἐπαφίεναι εἰς πεφεικασιν." ὁ μὲν τοῦτα ἐποτνιᾶτο δακρύων, καὶ ὀδυρόμενος. ἐπήκουσε δὲ ὁ Θεὸς ἐγνωκὼς, καὶ κατ' ἐκείνην εὐθὺ [a] τὴν νύκτα δεξάμενος Ουολογάσης ἐπιστολὰς ἐν αἷς ἐγέγραπτο, [b] Δαῶν καὶ Σακῶν χώρα μεγάλην καταφρονήσασαν αὐτοῦ [c] τὴν ἀποδημίας ἐπισπασαμένην ἀφεστάναι [d] τῆς Παρθυηνῆς, ἄφνω ἀνέζυξεν εἰς τὰ πρόσω. ἡ δὲ Ιζάτης ἅτε κατὰ Θεὸν πεποιωμένος τὰς ἐπιστολὰς ἔτι Πάρθος ἀφεύγει.

γ'. Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον, πεντηκοστὸν μὲν καὶ πέμπτον ἀπὸ γενεᾶς πληρώσας ἔτος, πάντων δὲ [e] περὶ εἰκοστὸν δυναστεύσας, [f] θνήσκει καταλιπὼν [g] παῖδας ἄρρενας εἴκοσι τέσσαρας [h] καὶ θυγατέρας εἴκοσι τέσσαρας· τῷ μέντοι διαδοχῇ τῆς ἀρχῆς τὸν ἀδελφὸν Μονόβαζον ἐκέλευε παραλαβεῖν, ἀμφότερα αὐτὸν, ὅτι καὶ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ, μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ θανάτου, πιστῶς φυλάξειν αὐτῷ τὴν [i] δυναστείαν. ἡ δὲ μήτηρ Ελένη, τοῦ παιδὸς θανάτου ἀκούσασα, βαρέως μὲν ἤνεγκεν, ὡς εἰκὸς μητέρα τεθνεῶτι εὐσεβεστάτου παιδὸς, ὡς δ' ἀμυθίαν ἔσχεν ὅμως εἶχεν τῷ διαδοχῇ ἀκούσασα εἰς τὸ πρεσβύτερον αὐτῆς υἱὸν ἥκουσαν, καὶ ὡς αὐτὸν ἐπῴδει. ὡδυνωμένη δὲ εἰς τὴν Αδιαβηνὴν, ἀπὸ τοῦ Ιζάτου τῷ παιδὶ χρόνον [k] ἐπεβίωσεν. ὁ δὲ Μονόβαζος τὰ τε ἐκείνης ὀστᾶ, καὶ τὰ τοῦ ἀδελφοῦ πέμψας εἰς Ιεροσόλυμα θάψαι προσέταξεν ἐν τοῖς [l] πυραμίσιν, ἃς ἡ μήτηρ κατεσκεύασε, [m] τρεῖς τὸν ἀριθμὸν τρία σταδία τοῦ τῶν Ιεροσολυμιτῶν πόλεως ἀπεχούσας. ἀλλὰ Μονόβαζος μὲν ὁ βασιλεὺς ὅσα καὶ τὰ τοῦ ζωῆς χρόνον ἔπραξεν, ὕστερον [n] ἐπαγγελοῦμεν.

s Σποδῷ τῇ κεφαλῇ καταχύσας,] Conf. infr. c. 6. §. 1. juxta Judæorum ritum. SPANH.

v Γυναικῶν καὶ τέκνων ἐνήστευεν,] Ita ex Cod. *Busb.* & vid. Not. ad lit. q. γυναικὸς in *Editis Alisisque.*

x Μόνον] *L. B.* μόνον δεσπότην.

y Κύριον,] *L. B.* σωτῆρα καὶ κύριον in *Marg.*

z Καὶ μεγαλορρήμονα γλῶσσαν ἐπαφιέναι] Illa, καὶ μεγαλορρήμονα γλῶσσαν ἐπαφιέναι ἢ πεφεικασιν, omittunt *Voss.* & *Vat.*

a Τῇ νύκτα δεξάμενος] Post τῇ νύκτα in ora Cod. *Voss.* ἐν ᾗ ταῦτα ὄνειρον ἐδείδη.

b Δαῶν καὶ Σακῶν] Δακῶν καὶ Σακ. *Gen.* Lege Δαῶν ut supr. lib. 18. c. 9. §. 5. SPANH.

* *Dahas & Sacas,*] Dacas *in Vet. Interpr.* & Δακῶν in *Græcis.* Sed vide *Strabonem,* l. XI. p. 511. *Edit. Paris.*

c Τῆς ἀποδημίας] Forte τῇ ἀποδημίᾳ. COCC.

d Τῆ Παρθυηνῆ,] Τῆ Περθυαίων *Busb.*

e Περὶ εἰκοστὸν δυναστεύσας,] Περὶς εἰκοστῷ *Busb.*

f Θνήσκει καταλιπὼν] Illud θνήσκει inserui è *Cod. Voss.* κατασρέφει τὸν βίον post εἴκοσι τέσσαρας adjicit *Busb.*

g Παῖδας ἄρρενας εἴκοσι τέσσαρας] Viginti quatuor liberis in *Græco,* & ita etiam *Rufinus.* SPANH.

h Καὶ θυγατέρας εἴκοσι τέσσαρας.] Ita cum *Cod. Gall. Lugd. Bat.* & *Epiphanio,* qui vertit, *relinquens filios masculos viginti quatuor, & filias viginti quatuor, vita privatus est; successionemque* &c. καὶ θυγατέρας τοσαύτας *Busb.* καὶ θυγατέρας absque τοσαύτας aut εἴκοσι τέσσαρας habet *Voss.* in *Editis Aliisque.*

i Δυναστείαν.] Βασιλείαν *Busb.*

k Επεβίωσεν.] Επεβίωσεν, ἀλλὰ τῷ γήρᾳ καὶ τῷ τοῦ λύπης ἀλγήματι πιεζομένη, ταχέως ἀπέψυξεν. ὁ δὲ *Voss.* (seu *Lugd. Bat.*) & *Gall.*

l Πυραμίσιν,] Στήλαις ἐν τοῖς πρώτοις τοῦ Αἰλίας *Eusebio* in *Historia Ecclesiastica,* lib. 2. cap. XII. & *Nicephoro Callisto* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 21. Vide *Valesium* in *Euseb.* lib. 2. c. 12.

m Τρεῖς τὸν ἀριθμὸν] An una est quæ sepulcrum Absalomi nunc dicitur? REL.

n Επαγγελοῦμεν.] Απαγγελοῦμεν *Voss.*

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ Θεύδα καὶ τῶν Ἰούδα Γαλιλαίου υἱῶν· καὶ οἷα τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰουδαίους συμφορὰ μετῆλθεν ἐν τῇ τῶν Πάσχα ἡμέρᾳ.

[o] Φάδου γὰρ τοῦ Ἰουδαίας ἐπιτροπεύοντος, γόης τις ἀνὴρ, [p] Θεύδας [q] ὀνόματι, πείθει τὸ πλεῖστον ὄχλον, ἀναλαβόντα τὰς κτήσεις ἕπεσθαι πρὸς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν αὐτῷ. προφήτης γὰρ ἔλεγεν εἶναι, καὶ προστάγματι τὸν ποταμὸν σχίσας, [r] διοδον ἔφη παρέξειν αὐτοῖς ῥᾳδίαν. καὶ ταῦτα [s] λέγων [t] πολλοὺς ἠπάτησεν. ὁ μὲν οὖν ἔπασεν αὐτοὺς τῆς ἀφροσύνης ὀνήσασθαι φάδος, ἀλλ' ἐξέπεμψεν ἴλην ἱππέων ἐπ' αὐτούς, [v] ἥτις, ἀπροσδόκητος ἐπιπεσοῦσα, [x] πολλοὺς μὲν ἀνεῖλε, πολλοὺς δὲ ζωγρίας ἔλαβεν· [y] αὐτὸν τε τὸν Θεύδαν ζωγρήσαντες [z] ἀποτέμνουσι τὴν κεφαλήν, καὶ κομίζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα. τὰ μὲν οὖν συμβάντα τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοὺς Κυαστίου Φάδου τοῦ ἐπιτροπεύοντος χρόνους, ταῦτα ἐγένετο.

β'. [a] Ἦλθε δὲ Φάδῳ Τιβέριος Ἀλέξανδρος Ἀλαδάρχου, [b] Ἀλεξάνδρου παῖς ὃς [c] ἀλαβαρχήσαντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, [d] γένει τε καὶ πλούτῳ πρωτεύσαντος τῶν ἐκεῖ καθ' αὐτὸν, ὃς διήνεγκε καὶ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ καὶ παιδὸς Ἀλεξάνδρου. τοῖς γὰρ πατρίοις οὐκ [e] ἐνέμενεν ἔθεσιν. [f] ἐπὶ τούτοις δὴ καὶ [g] τὸν μέγαν λιμὸν καὶ τὴν Ἰουδαίαν συνέβη γενέσθαι· καθ' ὃν καὶ ἡ [gg] βασίλισσα Ἑλένη, πολλῶν χρημάτων ὠνησαμένη σῖτον ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, διένειμε τοῖς ἀπορουμένοις, ὡς [h] προεῖπον. πρὸς τούτοις δὲ καὶ οἱ παῖδες [i] Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου [k] ἀνῃρέθησαν, ὅτι τὸν λαὸν ἀπὸ Ῥωμαίων ἀποστῆσαντος, [l] Κυρηνίου τὰ Ἰουδαίων [m] τιμητοῦ ὄντος, ὡς [n] ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἐδηλώσαμεν, Ἰάκωβός τε καὶ Σίμων, οὓς ἀναστανρῶσαι προσέταξεν [o] ὁ Ἀλέξανδρος. ὁ δὲ τοῦ Χαλκίδος βασιλεὺς Ἡρώδης, μεταστήσας τὸν ἀρχιερωσύνης Ἰώσηπον τὸν τοῦ [p] Καμύδου, τῷ Ἀμυδοχίου τὴν τιμῆς Ἀνανίαν τῷ τοῦ [q] Νεβεδαίου δίδωσιν. Τιβερίῳ δὲ Ἀλεξάνδρῳ [r] Κύμανος ἀφίκετο Ἀμυδοχος, καὶ [s] πολλὰ τὸν βίον Ἡρώδης ὁ τοῦ μεγάλου βασιλέως Ἀγρίππου ἀδελφὸς, ὀγδόῳ τοῦ Κλαυδίου Καίσαρος ἄρχοντος ἔτει, καταλιπὼν τρεῖς υἱοὺς, Ἀριστόβουλον μὲν, [t] ὃν

CAP. V.

De Theuda & Judæ Galilæi filiis: & cujusmodi calamitas Judæos Hierosolymis ipso Paschæ die afflixit.

FAdo autem Judæam procurante, præstigiator quidam nomine Theudas ingenti hominum multitudini persuasit, ut asportatis opibus *ducem* se ad Jordanem usque fluvium sequerentur. Quippe se prophetam esse ajebat, diremptisque imperio suo aquis fluminis, facilem se transitum ipsis præstiturum dicebat. & hujusmodi sermonibus plurimos decepit. Non tamen eos passus est Fadus quidquam ex sua vesania consequi; sed emisit adversus eos equitum turmam, quæ, ex improviso illos adorta, multos occidit, multosque vivos comprehendit. Ipse etiam Theudas ab iisdem captus est, ejusque caput præcidunt & Hierosolyma deportant. Atque adeo hæc sunt quæ Judæis acciderunt dum Cuspius Fadus erat procurator. *Fado Judæam procurante, populum decipit Theudas. Theudas captus & occisus.*

2. Fado autem successit Tiberius Alexander, *ejus* Alexandri filius, qui Alabarcha fuerat Alexandriæ, omnium in ea urbe suo tempore & genere & divitiis primus, qui pietate etiam in Deum filio Alexandro præstitit. nam ille in patriis moribus & institutis non permansit. Horum igitur *procuratorum* temporibus evenit ut magna fames Judæam afflligeret; quando etiam Helena regina frumentum, grandi pecunia ex Ægypto coëmptum, egenis distribuit, ut *paulo* ante dicebam. Præterea autem & filii Judæ Galilæi interempti sunt, (qui populum ad defectionem sollicitabat, dum Quirinus censum ageret in Judæa, prout in superioribus indicavimus) Jacobus *scilicet* & Simon, quos cruci bus suffigendos esse jussit Alexander. Herodes autem rex Chalcidis, cum Josepho Camydi filio pontificatum abrogasset, facit ut ei in honorem succederet Ananias Nebedæi filius. Tiberio etiam Alexandro qui succederet, veniebat Cumanus, & Herodes, Agrippæ Magni regis frater, à vita discessit, anno Claudii imperii octavo, tribus filiis relictis, Aristobulo quidem, quem ex prima uxore *Mariamne*, Agrippæ Junioris sororem in matrimonio habuit. REL. III. *Tiberius Alexander Judææ procurator. Fames in Judæa. Jacobus & Simon Judæ de Galilei filii crucis supplicio affecti. Ananias pontifex. Cumanus procurator. Herodes Agrippæ M. frater moritur.*

o Φάδου —— ὀνόματι,] Hæc de Theuda ex hoc loco adducit Eusebius H. Eccl. l. 11. cap xi. Theudas Pseudopropheta, de quo Act. v. v. 36. Sed sub Gamaliele, & ita XIII. annis ante Fadum Judææ Procuratorem, de quo hic Josephus. Vid. Pearf. in Act. Ap. p. 49. SPANH.

p Θεύδας ὀνόματι,] Aut dicendum duos fuisse *Theudas* cum Grotio (ad *Matt.* c. 24. v. 5) *Aliisque*; aut *Theudam* illum Josephi esse *Theudam* de quo *Gamaliel*; atque *Josephum* circa tempora ejus errasse. *Lightfoot* in *Horis Hebr.* ad *Acta*, p. 11. Verum in *S. Literis* existimat *L Bos* (ad *Acta*, c. 5. v. 36.) interitus *Judæ* & *Theudæ* impostorum non enarrari eo quo contigerunt temporis ordine, sed retro à proximis & novissimis temporibus progrediendo ad ulteriora tempora & antiquiora. Videsis *Valesium* ad *Euseb.* l. 2. c. xi. *Lud Cappellum* in *Spicilegio* ad *Act.* c. 5. v. 36. *Pearsonii* opera Posthuma, p. 29. & *Simonem* in *Bibl. Crit.* c. 2. sub finem.

q Ὀνόματι,] Τοῦνομα *Euseb* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. XII. ὄνομα *Niceph.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. XI. HUDS. Τοῦνομα *Euseb.* SPANH.

r Δίοδον ἔφη παρέξειν αὐτοῖς ῥᾳδίαν.] Δίοδον ἴσχειν ἔφη π. *Gall.* & *Voss.*

s Λέγων πολλοὺς ἠπάτησεν.] Λέγων καὶ διεβεβαιώμενος καὶ ἔπεισε αὐτῷ παρισκώσατεν. ὁ μὲν ἔπασεν solus *Gall.*

t Πολλοὺς ἠπάτησεν.] Act. 5. 36. ubi hæc historia Theudæ etiam memoratur, dicitur 400. habuisse sequaces; extat & apud Eusebium hist. eccles. l. 11. c. 11. verbis Flavianis. REL.

v Ἥτις,] Ἥτις ἐπιπεσοῦσα ἀπροσδοκήτως αὐτοῖς *Euseb.*

x Πολλοὺς μὲν ἀνεῖλε,] Πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀνεῖλε *Busb.*

y Αὐτόν τε τὸν Θεύδαν ζωγρήσαντες] Αὐτὸν δὲ *Voss.*

z Ἀποτέμνουσι τὴν κεφαλήν,] Ἀποτέμνουσιν αὐτοῦ τὴν κ. *Euseb.* τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ *Busb.*

a Ἦλθε —— Ἀμύδοχος,] Conf. *alter.* lib. 2. c. XI. §. 6. ἐπίτροπον πέμπει Κούμανον Φάδου, ἔπειτα Τιβέριον Ἀλέξανδρον. SPANH.

b Ἀλεξάνδρου παῖς ὃς καὶ ἀλαβαρχήσαντος] Vide lib. 18. c. 7. §. 3. HUDS. Conf. supr. lib. 18. c. 9. §. 1. SPANH.

c Ἀλαβαρχήσαντος] Vide *Annot.* lib. 18. c. 7. §. 3. & c. 9. §. 1. & præterea *Fullerum* in *Miscel. S.* lib. 4. c. 16. *Tarnebum* in *Adverf.* l. 27. c. 25. *Vossii* Etymolog. p. 16. *Cappellum* in *Hist. Apostol.* p. 118. *Gyraldum* in *Dialogo* XXIX. & *Thes. Crit.* tom. 2. p. 450. HUDS. Alabarchæ non Judæi. sed & Judæi. vid. inf. de Demetrio, qui Judæus, atque Alexandriæ Alabarcha, Mariamnen, Agrippæ Junioris sororem in matrimonio habuit. REL.

d Γένει τε καὶ πλούτῳ πρωτεύσαντος] Ita *Voss.* & *Epiphan.* γένει τε desunt *cæteris.*

e Ἐνέμενεν ἔθεσιν.] Ἐνέμενεν *Busb.*

f Ἐπὶ τούτοις δὴ] Ita cum *Epiphanio.* ἐπὶ τούτοις γε καὶ *Euseb.* l. 2. c. 12. ἐπὶ τούτοις ὃ καὶ *Voss.* ἐπὶ τούτῳ ὃ καὶ *Busb.* ἐπὶ τούτοις γὰρ καὶ in *Editis Aliisque.*

g Τὸν —— λιμὸν.] Act. Apostol. Conf. supr. lib. 3. c. 15. §. 3. & infr. c. 7. §. 8. SPANH.

gg Βασίλισσα Ἑλένη,] Βασιλὶς *Busb.* ut supra cap. 2. §. 3.

h Προεῖπον.] *Sc.* supr. c. 2. §. 6.

i Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου] Conf. *alter.* lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

k Ἀνῃρέθησαν,] Ita *Marg. L. B.* sed in textu ἀνῄρηνται.

l Κυρηνίου τὰ Ἰουδαίων τιμητοῦ ὄντος,] Conf. supr. lib. 17. c. 15. §. 5. SPANH.

m Τιμητοῦ ὄντος,] *L. B.* τιμητεύοντος.

n Ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἐδηλώσαμεν,] Lib. 18. c. 1. §. 1. Γαυλανίτης dicitur. Vide *Annott.* ad locum, & *Lud. Cappellum* in *Spicilegio* ad *Act.* c. 5. v. 36.

o Ὁ Ἀλέξανδρος.] *Sc.* Lib. 18. cap. 1.

p Καμύδου,] In *Græcis* corrupte Κιμηδοῦ & Κιμαδί. (in *Marg. L. B.* Κιμηδί dicitur exstare in aliis MSS. in aliis vero Καμίδου. in textu est Καμοιδί.) quin & Κιμηδὶ habet *Zonar.* in *Epiphanii* libris, *remoto a pontificatu Joseph successionem* &c. Vide *Seldenum* lib. 1. de *Success. in Pontif.* c XI.

q Νεβεδαίου δίδωσιν.] Νεδεβαίου *Busb.* & *Lugd. Bat.* HUDS. MS. Νεδεβαίου. Quæ scriptura convenit cum Talmudica. In Gemara enim keraturh fol. 100 2. memoratur Pontifex nomine יוחנן בן נרבאי *Jochanam ben Nedebai.* REL.

r Κύμανος] Ventidius Cumanus, vid. Tacit. Annal. XII. c. LIV. SPANH.

s Τελοῦντι —— τεχνῶν] Conf. *alter.* lib. 2. c. XI. §. 6. SPANH.

t Ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῷ] Ἀπὸ τοῦ *Busb.*

Mariamne ſuſceperat, Bereniciano vero & Hyrcano ex Berenice fratris filia: ejuſque principatum Claudius Cæſar in juniorem Agrippam confert.

Ei ſuccedit Agrippa junior.

IV. 3. Cum autem in Hieroſolymitarum civitate conflaretur ſeditio, Cumano res Judææ adminiſtrante, ea Judæorum multis exitio erat. Sed primum mihi explicanda eſt cauſa, cur iſta acciderint. Cum inſtaret feſtum quod Paſcha appellatur, quo nobis mos eſt panibus non fermentatis veſci, & magna vis hominum undique ad hanc celebritatem conveniſſet, veritus Cumanus, ne quid novi ab eis moveretur, juſſit militum cohortem unam ſumptis armis ſtare ad templi porticus, ut ſedarent tumultum ſi quis exoriretur. id quod feſtorum ſolennitate facere conſueverunt & alii ante eum Judææ procuratores. Quarta vero feſtivitatis die miles quidam oſtendit populo nudata genitalia. ad quod *ſpectaculum* cum oculos advertiſſent, *graviter* ſuccenſebant & iraſcebantur; non ſe contumelia affici vociferantes, ſed Deum nefarie dedecorari. & quidam fortius animati in Cumanum jactabant convicia, dicentes, militem *petulantem* ab eo fuiſſe ſummiſſum. Cumanus autem, cum iſta audiſſet, & ipſe non mediocriter eorum maledictis irritatus eſt; attamen eos rogabat ut res novas moliendi cupiditatem reprimerent, nec feſti tempore ſeditionem concitarent. cumque illis non perſuaderet (magis enim eum conviciis urgebant) jubet omnem exercitum ſumptis armis in Antoniam convenire, caſtellum ut ſupra diximus templo imminens. Multitudo autem, ad militum, ubi advenerant, conſpectum, metu perculſa, in fugam propere ſe conjicit: cumque auguſti eſſent viarum exitus, rati à tergo hoſtem inſequi, contruſique inter fugiendum, multi mutua compreſſione interibant. Viginti itaque millia exſtinctorum in illo tumultu numerata ſunt: atque in luctum deinceps verſa erat feſtivitas, adeo ut omnes, ſacrificiorum & orationum obliti, lamentationi & ejulatibus ſe dederint. tantas quidem calamitates *Judæis* intulit unius militis petulantia.

Paſchæ feſtum.

Miles ſeditionem concitat:

Multi Judæorum pereunt.

Stephanus Cæſaris ſervus pecuniis multatur.

4. At nondum primus hic luctus deſierat, cum aliud ingruebat malum. Quidam enim eorum * qui rebus novandis ſtudebant, in publica via centeſimo ab urbe ſtadio, Stephanum Cæſaris ſervum iter facientem latronum more aggreſſi, omnia quæ ſecum habuit ei eripiunt. Quod ubi factum audivit Cumanus, confeſtim *eò* miſit milites, juſſos ut vicos *loco* propinquos diriperent, & ex illis nobiliſſimos quoſque in vinculis ad ſe adducerent. Cum autem fieret vaſtatio, miles quidam, leges Moy-

Quam ob rem vicos diripi jubet Cumanus

Miles legis Moyſaicæ libros diſcerpit.

τ πρώτης αὐτῷ πχθέντα γυναικὸς, ἐκ Βερνίκης ἢ τῆς ἀδελφῆς ἀγαπῶσης Βερνικίανον καὶ Ὑρκανόν · ᵛ τῷ ἢ ἀρχὴ αὐτὸ Κλαύδιος Καῖσαρ Ἀγρίππα τῷ νεωτέρῳ δίδωσι.

γ'. Στάσεως ἢ ἐμπεσούσης τῇ τ Ἱεροσολυμιτῶν πόλει, Κούμανος τὰ κζ τῶν Ἰουδαίων πράγματα διοικῶν, ἐφθάρησαν ὑπὸ ταύτης πολλοὶ τ Ἰουδαίων. καὶ πρότερον ἀφηγησομαι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ταῦτα συνέβη. ˣ τῆς Πάσχα προσαγορευομένης ἑορτῆς ἐνεστώσης, καθ' ἣν ἔθος ἐστὶν ἡμῖν ἄζυμα προσφέρειν, πολὺς καὶ πανταχόθεν πλήθης συνηθροίσθη ʸ ἐπὶ τὴν ἑορτὴν, δείσας ὁ Κούμανος μή τι νεώτερον ἀφορμὴν τούτων προπαρέσχη, κελεύει τ στρατιωτῶν μίαν τάξιν ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα ἐπὶ τ τῶν ἱερῶν στοῶν ἐφεστάναι καταστελοῦντας τ νεωτερισμὸν, εἴ ἄρα τις γένοιτο. ᶻ τοῦτο ἢ καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύσαντες ἐν τ ἑορτῇ ἐποίησαν. τετάρτη ἢ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς στρατιώτης τις ἀνακαλύψας ἐπεδείκνυε τῷ πλήθει ᵃ τὰ αἰδοῖα · καὶ πρὸς τοῦτο ᵇ θεασαμένων ὀργὴ καὶ θυμὸς ἦν, οὐκ ἐαυτοὺς ᶜ ὑβρίσθαι λεγόντων, ἀλλὰ τ Θεὸν ἠσεβῆσθαι. τινὲς ἢ τῶν θρασυτέρων τ Κούμανον ἐβλασφήμουν, ὡς αὐτοῦ τὸν στρατιώτην ᵈ καθίσαντος λέγοντες. Κούμανος ἢ ἀκούσας, καὶ αὐτὸς ὁ μετρίως ᵉ ἐρεθίζεται πρὸς τὰς βλασφημίας. παρήνει μέντοι παύσασθαι νεωτέρων ἐπιθυμοῦντας πραγμάτων, μηδὲ στάσεις ἐξάπτειν ᶠ ἐν ἑορτῇ. μὴ πείθων ἢ, μᾶλλον δὲ ἐπὶ κακὸν βλασφημοῦντες, κελεύει τὸ στράτευμα ᵍ πᾶν, πανοπλίαν ἀναλαβόντας, ἥκειν εἰς ʰ τὴν Ἀντωνίαν, ⁱ φρούριον ἢ τοῦτο, καθάπερ καὶ πρότερον εἴπομεν, ὑπικείμενον τῷ ἱερῷ. ὡς ἢ ὤφθη τοὺς στρατιώτας θεασάμενον τὸ πλῆθος, καὶ φοβηθὲν, φεύγει ὥρμησε· ᵏ τ δι' ἐξόδων στενῶν ὁσῶν, διώκειν νομίζοντες ὑπὸ τ πολεμίων, καὶ σωθήσεσθαι μὴ τὴν φυγὴν, ˡ πολλοὶ ὑπ' ἀλλήλων ἐν τοῖς στενοῖς θλιβόμενοι διέφθειρον. ᵐ δύο γοῦν μυριάδες ἐξηριθμήθησαν τῶν καὶ τὴν σφαγὴν ἐκείνην φθαρέντων. πένθος δὲ ἦν τὸ λοιπὸν ἀντὶ τῆς ἑορτῆς, καὶ πάντες, ἐκλαθόμενοι τῶν εὐχῶν καὶ τῶν θυσιῶν, ὧν θρῆνος καὶ κλαυθμὸς ἐτέροπον. ⁿ τοιαῦτα μὲν ἑνὸς ἀσέλγεια στρατιώτου ᵒ πάθη ἡμῖν παρεσκεύασεν.

δ'. Οὔπω δὲ αὐτῶν ᵖ τὸ πρῶτον πένθος ἐπέπαυτο, καὶ κακὸν ἄλλο ᵍ προσέπιπτε · τῶν γὰρ ἐφεσίων ὑπὸ νεωτερισμῷ τινες, καὶ τὴν δημοσίαν ˢ ὁδὸν ὡς ἑκατὸν σταδίων ἄπωθεν τῆς πόλεως, ᵗ Στέφανον Καίσαρος δοῦλον ὁδοιπορουῦντα ληῃσάμενοι, ἅπασαν αὐτοῦ τὴν κτῆσιν ἁρπάζουσιν. ἀκούσας δὲ τὸ πραχθὲν ὁ Κούμανος, εὐθὺς πέμπει στρατιώτας, κελεύσας αὐτοῖς τὰς πλησίον ʳ κώμας ἁρπάσαι, τοὺς δὲ ὑπάνδρους αὐτῶν ˣ δήσαντας ἐπ' αὐτὸν ʸ ἄγειν. ᶻ ἃ ἢ παρθήσεως ᵃ γινομένης, τῶν στρατιωτῶν τις, τὰς Μωϋ-

τ Τῶν —— δίδωσι.] Conf. ἀλωτ lib. 2. c. 12. §. 1. SPANH.

ˣ Τῆς Πάσχα προσαγορευομένης] Τῆς Πάσχα γὰρ καλουμένης *Busb.* & mox πολλῆς πάντοθεν πληθὺς συναχθείσης, dein μὴ τοῖς νεωτερισμόν τι προφά τ.

ʸ Ἐπὶ τὴν ἑορτὴν,] Hinc conſilium illud Matth. 26. 5. *non die feſto, ne ſeditio oriatur.* REL.

ᶻ Τοῦτο —— ἔπραττον.] Conf. infr. c. 7. §. 11. SPANH.

ᵃ Τὰ αἰδοῖα ·] Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 12. §. 1. SPANH.

ᵇ Θεασαμένων ὀργὴ] Τῶν θεασαμένων *Busb.*

ᶜ Ὑβρίσθαι λεγόντων,] Ὑβρισθῆναι *Busb.*

ᵈ Καθίσαντος λεγοντες.] Καθῆσθαι *Busb.* & *Gall.*

ᵉ Ἐρεθίζεται πρὸς τὰς βλασφημίας.] Ἠρέθιζε *Vat.*

ᶠ Ἐν ἑορτῇ.] Καὶ ταραχὰς. μὴ π. *Busb.*

ᵍ Πᾶν, παιοπλίαν ἀναλαβόντας,] Illud πᾶν è *Cod. MSS.*

ʰ Τὴν Ἀντωνίαν,] Conf. ſupr. c. 1. §. 1. SPANH.

ⁱ Φρούριον ἢ τοῦτο,] Τὸ τῷ ἱερῷ φρούριον ἐπικείμενον *Busb.* & *Zonar.* cæteris omiſſis.

ᵏ Τῶν δι' ἐξόδων στενῶν ὁσῶν,] Τῶν διεξόδων *Vat.* τ δι' ἐξόδων στενῶν ὁσῶν καὶ σὺν εὐρείαν *Gall.*

ˡ Πολλοὶ ὑπ' ἀλλήλων] Ita lego cum *Cod. Busb.* συνεθλίβοντο καὶ τὴν φυγὴν, πολλοὶ ὑπ' ἀλλήλων συνθλιβόμενοι καὶ συμπατούμενοι διεφθάρησαν *Zonar.* πολλοὶ ἀλλήλων (ἀλλήλοις *L. B.*) ἐν τοῖς στενοῖς θλιβόμενοι διεφθειρον in *Editis Aliisque.*

ᵐ Δύο γοῦν μυριάδες] Δύο μὲν μυριάδες ἠριθμήθησαν *Busb.* ὑπὲρ τὰς μυρίας in lib. 2. *Bello Jud.* ὑπὲρ τρισμυρίας in ſuo Codice habuiſſe videtur *Ruſinus.* eundem numerum *Euſebio* (tum in *Chronico* tum in *Eccl. Hiſt.*) & *Oroſio* retinentibus. HUDS. Conf. ἀλωτ. lib 2. c. 12. §. 1. SPANH.

ⁿ Τοιαῦτα μὲν ἑνὸς ἀσέλγεια] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* τοιοῦτον & mox πάθημα in *Editis Aliisque.*

ᵒ Παθη] *L. B.* παθήματα.

ᵖ Τὸ πρῶτον πένθος ἐπέπαυτο,] Πένθος τοῦτο καὶ ὁ θρῆνος ἐκεῖ. *Busb.*

ᵍ Προσέπιπτε.] Τῷ προτέρῳ προσεπιγίνεται *Busb.* at *L. B.* poſtremum quidem verbum in *Marg.* habet, at in reliquis Vulg. Lect. conſentit.

ʳ Ἐφεσίων] *L. B.* ἀφεσίων.

* *Qui rebus novandis ſtudebant*,] Qui ex illa turba fugientes evaſerant, *Epiphan.* & *Gelen.* τινὲς γὰρ τ νεωτερισμοῖς ἡδομένων in *Zonara.*

ˢ Ὁδὸν ὡς ἑκατὸν σταδίων ἄπωθεν τ πόλεως,] Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 12. §. 2. καὶ τὴν Βαθυρὰν. SPANH.

ᵗ Στέφανον Καίσαρος δοῦλον] Στεφανὸν τινα Κ. *Busb.* & *Zonar.* atque ita in lib. 2. de *Bello Jud.* HUDS. Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 12. §. 2. SPANH.

ʳ Κώμας ἁρπάσαι,] Χώρας *Busb.* & *Zonar.*

ˣ Δήσαντας] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* δήσαντες in *Editis Aliisque*, δεσμίους *Zonar.*

ʸ Ἄγειν.] Ἀγαγεῖν *Busb.* & *Zonar. L. B.* ἄγειν λόγον τ τετολμημένων εἰσπραξάντας.

ᶻ Τῆς —— κειμένης,] Τῆς ἢ παρθήσεως τ χωρίων ὑπὸ τ πεμφθέντων στρατιωτῶν γινομένης, ἀτάφαλός τις ἐξ αὐτῶν πεπλὰς τοῦ M. v. ἔν τινι π. λ. σεβασμίοις κειμένοις *Busb.* atque ex eodem forſan codice *Zonar.* qui habet, τ ἢ τ χωρίων ἐκείνων παρθήσεως γινομένης, νεανίας τὶς τ στρατιωτῶν θρασὺς καὶ ἀτάφαλος, τοὺς Μωϋσεως ὑπτυχὼν νόμους ἔν τινι κώμῃ σεβασμίοις κειμένοις.

ᵃ Γινομένης,] *L. B.* γενομένης τ κωμῶν.

Μωϋσέως νόμως ἔν τινι κώμῃ λαβὼν κειμένως, ἐπελθὼν εἰς τὴν πάντων ὄψιν, [b] διέρριψεν, ὑπεβλασφημῶν καὶ πολλὰ [c] καθικέτευεν. οἱ δὲ Ιουδαῖοι, ταῦτα ἀκούσαντες καὶ πολλοὶ συνδραμόντες, κατέβαινον εἰς Καισάρειαν, ἐκεῖ γὰρ [d] ἐτύγχανεν ὁ Κούμανος ὤν, [e] ἱκετεύοντες μὴ αὐτοὺς ἀλλὰ τὸν Θεὸν, ὑφ' οὗ οἱ νόμοι καθυβρίσθησαν, ἐκδικῆσαι. ζῆν γὰρ οὐκ ἐπιτρέπειν [f] τὰ πατρῷα αὐτοῖς ὕπω ἐπηυβρισμένοις. καὶ ὁ Κούμανος, δείσας μὴ πάλιν νεωτερίσῃ τὸ πλῆθος, συμβεβλευκὼς τῶν φίλων, τὸν ἐνυβρίσαντα τοῖς νόμοις στρατιώτην πελεκίσας, ἔπαυσε τὴν στάσιν ἐκ δευτέρου μέλλουσαν ἐξάπτεσθαι.

faïcas, in vicos quodam repositas nactus, omnium in conspectu eas discerpsit, additis conviciis multisque ludibriis. Judæi autem, istis auditis factoque magno concursu, Cæsaream descenderunt, (illic enim agebat Cumanus) supplicantes, ut non ipsos, sed Deum, cujus leges indigne habitæ erant, vindicatum iret. sibi enim non ferendam esse vitam, patriis legibus tot contumeliis oneratis. Tum Cumanus, veritus ne multitudo denuo res novas moliretur, de amicorum consilio militem, qui legibus contumeliam fecerat, securi percussit; atque ita tumultum sedavit, cum in eo esset ut iterum accenderetur. *Idem securi percussus.*

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς στάσις ἐνέπεσεν Ιουδαίοις καὶ Σαμαρείταις· καὶ ὡς Κλαυδίῳ τὴν ἀμφισβήτησιν διελύθη.

Γίνεται δὲ καὶ Σαμαρείταις πρὸς Ιουδαίους ἔχθρα, δι' αἰτίαν τοιαύτην. ἔθος ἦν τοῖς Γαλιλαίοις ἐν ταῖς ἑορταῖς εἰς τὸ ἱερὸν πόλιν πορευομένοις, ὁδεύειν διὰ τῆς Σαμαρέων [g] χώρας. καὶ τότε [h] κατ' ὁδὸν αὐτοῖς κώμης [i] Γινάας λεγομένης, [k] τῆς ἐν μεθορίῳ κειμένης Σαμαρείας τε καὶ [l] Μεγάλης πεδιάδος, τινὲς συνάψαντες μάχην, [m] πολλοὺς αὐτῶν ἀναιροῦσι. πυθόμενοι δὲ τὰ πραχθέντα τῶν Γαλιλαίων οἱ πρῶτοι, πρὸς Κούμανον ἀφίκοντο, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν [n] μετεῖναι [o] τῶν ἀνῃρημένων τὸν φόνον. ὁ δὲ, [p] χρήμασι πεισθεὶς ὑπὸ τῶν Σαμαρέων, ὠλιγώρησεν. [q] ἀγανακτήσαντες δὲ ἐπὶ τούτῳ Γαλιλαῖοι, τὸ πλῆθος τῶν Ιουδαίων ἔπεισον [r] ἐφ' ὅπλα χωρῆσαι, καὶ τὴν ἐλευθερίας ἀντίληψιν. δουλείαν γὰρ καθ' αὑτοὺς μὲν πικρὸν ἔλεγον εἶναι, τὸ δὲ ἐφ' ὕβρει δὲ παντάπασιν ἀφόρητον. τῶν δὲ ἐν τέλει καταπραΰνειν [s] αὐτοὺς πρωμένων, καὶ πείσαι τὸν Κούμανον ἐπαγγελλομένων δίκας [t] εἰσπράξασθαι παρὰ τῶν ἀνηρηκότων, ἐκείνοις μὲν οὐ προσέχον, ἀναλαβόντες δὲ τὰ ὅπλα, καὶ βοηθεῖν Ελεάζαρον τὸν [u] Δεινάου παρακαλέσαντες· λῃστὴς δὲ ἦν οὗτος ἐπὶ πολλὰ τὸν Μαυρουσίῳ ἐν ὄρει πεποιημένος· κώμας τινὰς τῶν Σαμαρέων ἐμπρήσαντες διαρπάζουσι. Κούμανος δὲ, τὴν πρᾶξεως εἰς αὐτὸν ἀφικομένης, ἀναλαβὼν τὸν τῶν [v] Σεβαστηνῶν [x] ἴλην, καὶ πεζῶν τέσσαρα τάγματα, τάς τε [y] Σαμαρείτας καθοπλίσας, ἐξῆλθεν ἐπὶ τοὺς Ιουδαίους, καὶ συλλαβὼν [z] πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, πλείους δὲ ζῶντας ἔλαβεν. οἱ δὲ πρῶτοι τῷ τιμῷ καὶ [a] γένει τῶν Ιεροσολυμιτῶν, ὡς εἶδον εἰς οἷον κακῶν μέγεθος ἥκουσι, [b] μετενδυσάμενοι σάκκους, καὶ σποδὸν τὰς κεφαλὰς ἀναπλήσαντες, παντοίοις τοὺς [c] ἀφεστῶτας παρεκάλουν

CAP. VI.

Quomodo seditio in Judæos invasit & Samaritas: & quo pacto litem dirimit Claudius.

PORro inter Samaritas & Judæos ortæ sunt inimicitiæ hujusmodi de causa. Mos erat Galilæis, in diebus festis Hierosolyma euntibus, per regionem Samariæ iter facere. Atque tum ipsis, cum in itinere essent, quidam è vico, cui nomen Ginæa, (quæ sita est in confiniis Samariæ & Magni campi) prælio congressi, multos eorum perimunt. Primores autem Galilæorum, ubi facinus audiverant, Cumanum adibant, ipsumque rogabant ut occisorum necem ulciscereturet. Ille vero, à Samaritis data pecunia persuasus, eorum nullam rationem habuit. Tunc Galilæi, hac de re indignati, Judæorum multitudinem ad arma conciverunt, & ad libertatem suam defendendam. Servitutem enim etiam ex se quidem acerbam esse dicebant; cum injuriis vero conjunctam, omnino intolerabilem. Cum autem magistratus lenire eos & compescere conarentur, polliceriturque se Cumano persuasuros, ut pœnas de cædis auctoribus sumeret, illis quidem non auscultabant, sed armis correptis, & in auxilium advocato Eleazaro Dinæi filio, (ille enim erat latro qui multis jam annis in montibus degerat) vicos aliquot Samaritarum diripiunt & incendunt. Cumanus autem, ubi ad eum fama rei pervenerat, assumpta Sebastenorum ala cum quatuor peditum cohortibus, armatisque etiam Samaritanis, contra Judæos proficiscitur; eosque assequutus, multos quidem illorum perimit, plurimos autem vivos cepit. Tum vero Hierosolymitarum primi genere pariter ac honore, ut viderunt ad quam calamitatum magnitudinem ventum erat, saccis indutis, capitibusque cinere repletis, modis omnibus seditiosos obsecrabant & hortabantur, ut,

Dissidium inter Samaritas & Judæos.

Judæi à Galilæis ad arma conciti contra Samaritas.

Eleazarus latro.

Cumanus contra Judæos profectus magnam eorum stragem edit.

---

b Διέρριψεν,] Ἀναιδῶς διέρριψεν *Busb.*

c Κατακεκτομῶν.] Καὶ ἀκράτως καθυλακτῶν post καθικέτευεν addunt *Busb.* & *Gall.*

d Ετύγχανεν ὁ Κούμανος] Ετυχεν solus *Busb.*

e Ικετεύοντες] Ικετεύοντες καὶ σφόδρα ἐκλιπαροῦντες αὐτὸν *Gall.*

f Τὰ πατρῷα] In Cod. *Busb.* τὰ πατρῷα καὶ δοκίμων. forsan pro δοκίμων.

g Χώρας.] Ita distinxi. antea erat, χώρας, καὶ τότε &c. Vide *Luc.* c. 17. v. 11. & *Joan.* c. 4. v. 4.

h Κατ' ὁδὸν αὐτοῖς κώμης] Sic *Busb.* κάθοδον in *reliquis*.

i Γινάας λεγομένης,] Ita (pro τὴν Ναΐς *Editorum Aliorumque*) rescripsi ex lib. 2. *de Bello Jud.* ubi idem locus describitur hisce verbis, ἡ Σαμάρεια ὁρίζουσι κάτω τὸ αὐτὸ τῷ Μεγάλῳ πεδίῳ κειμένης Γινάας ὄνομα κώμης &c. & ab hac lectione non longe discedit Γιναῖς Cod. *Busb.* & *Gall.* & Γιναὶς *Epiphan.* Ναναὶς *L. B.* HUDS. Conf. *alsw.* lib. 2. c. 12. §. 3. SPANH.

k Τῆς ἐν μεθορίῳ κειμένης Σαμαρείας τε] Illa τὴν ἐν μεθορίῳ κειμένης supplevi è *Cod. Busb.* (adstipulante jam & *Lugd. Bat.*) & τε pro δὲ ex eodem (sic quoque *L. B.*) post Σαμαρείας rescripsi. Mecum sane facit *Epiphanius*, qui locum vertit ad hunc modum, *Dum ergo aliquando iter haberent per vicum nomine Ginais, inter Samariam & campum maximum constitutum.* Vide *Grotium* ad *Luc.* c. 7. v. 11.

l Μεγάλης πεδιάδος,] De ejus situ, supra lib. 5. c. 1. §. 22. ὅζον ἀπὸ βηθήλων εἰς τὸ μέγα πελάτιον πεδίον. Conf. lib. VIII. c. 3. §. 3. SPANH.

m Πολλοὺς αὐτῶν ἀναιροῦσι.] Conf. *alsw.* lib. 2. c. 12. §. 3. SPANH.

n Μετεῖναι] Lege μετιέναι. COCC.

o Τῶν ἀνῃρημένων τὸν φόνον.] Τῶν ἀδίκως ἀνῃρημένων τὸν φόνον *Busb.*

p Χρήμασι —— ὠλιγώρησεν.] Χρήμασι πολλοῖς ἀναπεφλωθεὶς ὑπὸ τῶν Σαμαρέων κἀκείνοις μᾶλλον πειθόμενος, τὴν ἐκδίκησιν ὠλιγώρησεν *Busb.* consentiente in ultimis *Lugd. Bat.*

q Αγανακτήσαντες —— χωρῆσαι,] Aliter hic in Græco est Textu, quem sequitur *Rufinus.* SPANH.

r Ἐφ' ὅπλα χωρῆσαι,] Ἐφ' ὅπλα καὶ φόνος χωρήσειν *Busb.*

s Αὐτοὺς πειρωμένων,] Αὐτοὺς, καὶ συτίθεσθαι τὴν παρακλῆσιν πειρωμένων *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.*

t Εἰσπράξασθαι παρὰ τῶν ἀνηρηκότων,] Εἰσπράξασθαι *Busb.*

u Σεβαστηνῶν ἴλην,] Conf. supr. lib. 19. c. 9. §. 1. SPANH.

x Εἴλην,] Supra ἴλην.

y Σαμαρείτας καθοπλίσας,] Σαμαρεῖς *Busb.*

z Πολλοὺς —— ἔλαβεν.] Conf. *alsw.* lib. 2. c. 12. §. 5. SPANH.

a Γένει τῶν Ιεροσολυμιτῶν,] Ita *Busb.* χθόνι in *Editis Aliisque.*

b Μετενδυσάμενοι —— ἀναπλήσαντες,] Conf. supr. c. 3. (4) §. 2. SPANH.

c Ἀφεστῶτας παρεκάλουν ἦσαν,] Sic *Gall. Lugd. Bat. Zonar.*

&

ut, ob oculos positis patria diruenda & templo flammis vastando & ipsis cum uxoribus & liberis in servitutem deducendis, consilium mutarent, & abjectis armis quiescerent in posterum, & suas quisque domos repeterent. Cum autem ista dixissent, eos flexerunt. atque illi quidem sese dispersérunt, latrones vero ad loca munita iterum reversi sunt. Atque ex eo tempore Judæa omnis latrociniis infestata erat.

Judæa latronibus vexata.

Samaritæ apud Ummidium Quadratum Judæos accusant.

2. At Samaritarum primates Ummidium Quadratum Syriæ præsidem, tunc Tyri degentem, adibant, & Judæos accusabant; quod vicos eorum diripuerint ac incenderint. &, "non tam se ægre "ferre propriam injuriam, dicebant, quam quod "Romanos contempseriut, ad quos judices, si quid "damni accepissent oporteret eos potius provoca-"re, quam nunc, quasi à Romanis imperio non "regerentur, incursiones facere. quamobrem ad i-"psum se venire, *ab eo* hoc demum impetraturos ut vindicarentur." Et quidem hujusmodi accusationem instituebant Samaritani. Judæi vero & seditionis & pugnæ auctores Samaritas exstitisse ajebant, & ante omnia Cumanum ab illis muneribus corruptum, adeoque interfectorum cædem occultasse & dissimulasse. Et Quadratus, cum ista audivisset, judicium distulit, dicens se *ea de re* pronunciaturum esse, postquam in Judæam venerit, & veritatem accurate magis perspectam habuerit. Et illi quidem re infecta discesserunt. Non multo autem post Quadratus Samariam venit, ubi omnibus auditis, in ea erat sententia ut Samaritanos turbarum auctores fuisse existimaret. Quamprimum vero Judæos quosdam res novas molitos esse intellexit, captos à Cumano in cruces egit. Atque inde profectus in vicum cui nomen Lydda, civitati magnitudine non cedentem, cum pro tribunali sedisset iterumque Samaritanorum causam audisset, à Samarita quodam edoctus est, certum Judæorum primatem nomine Dortum, nonullosque cum eo novis rebus studentes, quatuor numero, populum, ut à Romanis deficerent, sollicitasse. Et illos quidem Quadratus occidi imperavit: Ananiam vero pontificem & Ananum *templi* prætorem vinctos Romam misit, factorum rationem Claudio Cæsari reddituros. Porroque Samaritarum & Judæorum primores, & Cumanum procuratorem, & Celerem (is autem tribunus erat) jubet in Italiam ad imperatorem discedere, illius judicio sistendos de iis quas inter se haberent controversiis. At ipse, veritus ne novi aliquid moliretur populus Judaïcus, in Hierosolymitarum urbem se confert; ipsamque

Judæi accusationem diluunt.

Samaritas seditionis reos pronunciat Quadratus.

Dortus aliique supplicio affecti.

Ananias & Ananus, Cumanus & Celer cum aliis Romam missi.

ἦσαν, καὶ πείθοντες περὶ ὀφθαλμῶν [d] θεμένους καταστροφησομένοις μὲν αὐτῶν τὴν πατρίδα, τὸ δὲ ἱερὸν πυρπολησόμενον, αὐτῶν δὲ & γυναικῶν σὺν τέκνοις ἀνδραποδισμὸς ἐσομένους, μεταθέσθαι τὸν λογισμὸν, καὶ ὅπλα ῥίψαντας ἠρεμεῖν εἰς τὸ λοιπὸν, ἀποχωρήσαντας εἰς τὰ αὐτῶν. ταῦτα δὲ εἰπόντες, ἔπεισαν. καὶ οἱ μὲν διελύθησαν, οἱ λῃσταὶ δὲ ἐπὶ τοὺς [e] ἐχυροὺς τόπους πάλιν ἀπῆλθον. [f] ἐξ ἐκείνου δὲ ἡ σύμπασα Ἰουδαία λῃστηρίων [g] ἐπλήσθη.

β'. Σαμαρέων δὲ οἱ πρῶτοι, πρὸς [h] Οὐμμίδιον Κουαδράτον τὸν Συρίας προεστηκότα, καὶ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐν Τύρῳ τυγχάνοντα, ἐγκαλούμενοι, κατηγόρουν τῶν Ἰουδαίων, ὡς τὰς κώμας αὐτῶν ἐμπρήσαντας καὶ διαρπάσαντας. καὶ, "πρὸς μὲν ὧν αὐτοὶ πεπόνθασιν, ἐχθρὸς "ἀγανακτεῖν, ἔφασκον, ὡς ὅπου Ῥωμαίων καταφρονήσαντες, ἐφ' οὓς κελεύσαις ἐκβαλεῖν αὐτοὺς εἶπεν [i] ἠδικημένῳ "ἐγκαλέσαι, [k] ἢ νυνὶ, ὡς ἐχ ἑκόντων ἡγεμόνας Ῥω-"μαίους, καταδραμεῖν. ἥκειν οὖν ἐπ' αὐτὸν σκηψίας "τοιαύτας." ταῦτα μὲν οὖν οἱ Σαμαρεῖς κατηγόρουν. Ἰουδαῖοι δὲ καὶ τῆς στάσεως καὶ τῆς μάχης αἰτίους γεγενῆσθαι Σαμαρεῖς ἔφασαν, πρὸ πάντων δὲ Κούμανον δώροις ὑπ' αὐτῶν φθαρέντα, καὶ ἐγκαταπηγῆσαι τὸν τῶν ἀνῃρημένων φόνον. καὶ Κουαδράτος ἀκούσας [l] ὑπερτίθετο τῇ κρίσιν, εἰπὼν [m] ἀποφανεῖσθαι ἐπιδὰν εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐγκαλούμενος ἀκριβέστερον [n] ἐπιγνῷ τὴν ἀλήθειαν. καὶ οἱ μὲν ἀπῆεσαν ἄπρακτοι. μετ' ὀλίγον δὲ χρόνου ὁ Κουαδράτος ἦκεν, [o] εἰς Σαμάρειαν, ἔνθα [p] διακούσας αἰτίους τῆς ταραχῆς ὑπέλαβε γεγενῆσθαι Σαμαρεῖς. [q] ὡς δὲ καὶ [r] Ἰουδαίων [s] τινὰς νεωτερίσαντας ἔμαθεν, ἀνεζώρωσεν ἐς Κούμανον. ἔλαβεν αἰχμαλώτους. κἀκεῖθεν εἰς κώμην τινὰ ἐγκαλούμενος [t] Λύδδαν λεγομένην, πόλεως τὸ μέγεθος οὐκ ἀποδέουσαν, καθίσας ἐπὶ βήματος κἀκ δευτέρου τῶν Σαμαρέων διακούσας, διδάσκεται ἐγκαλούμενός τινος Σαμαρέως, ὅτι τῶν Ἰουδαίων τοὺς πρώτους, ὄνομα [v] Δόρτος, καί τινες σὺν αὐτῷ νεωτερίσαι, πεντάρες τὸν ἀριθμὸν, πείσαντα τὸν ὄχλον ἐπὶ τῇ Ῥωμαίων ἀποστάσει. κἀκείνους μὲν ὁ Κουαδράτος ἀνελεῖν προσέταξεν· τοὺς δὲ περὶ Ἀνανίαν τὸν ἀρχιερέα, καὶ τὸν [x] στρατηγὸν Ἀνανον· δήσας, [y] εἰς Ῥώμην [z] ἀπέπεμψε, περὶ τῶν πεπραγμένων λόγον ὑφέξοντας Κλαυδίῳ Καίσαρι. κελεύσας δὲ καὶ τοῖς τῶν Σαμαρέων πρώτοις, καὶ τοῖς Ἰουδαίων, [a] Κουμάνῳ τε ἐπιτρόπῳ, καὶ Κέλερι, χιλιάρχῳ [b] δι' ἐτῶς, [c] ἐπ' Ἰταλίας [d] ἀπεῖναι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, κριθησομένους [e] ἐπ' αὐτῷ περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους ζητήσεων. αὐτὸς δὲ, δείσας μὴ τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων [f] πάλιν νεωτερίσῃ, εἰς τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πό-

& *Epiphan.* ἱερεῖς in *Editis Aliisque.*

[d] Θεμένους καταστροφησομένοις] Comma post θεμένους sustuli. verum θέμενοι legisse videtur *Epiphan.*

[e] Ἐχυροὺς τόπους πάλιν ἀπῆλθον.] Ὀχυροὺς *Busb.*

[f] Ἐξ ἐκείνου ἡ σύμπασα] Ἐξ ἐκείνου τε ἡ σ. *Busb.*

[g] Ἐπλήσθη,] Ἐπληρώθη *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[h] Οὐμμίδιον Κουαδράτον τὸν Συρίας προεστηκότα,] Ita lego (frustra pro *Numidio* contendente *Ryckio* ad *Tacitum*, p. 176.) auctoritate *Vett. Inscriptionum*, quas affert Cl. *Norisius* in *Diss.* III. *de Epochis Syro-Macedonum*, p. 183. *Ed. Lipsi.* antea erat Νουμίδιον. Videsis *Salmasium* ad *Aug. Hist. Scriptores*, p. 42. *Reinesium* in *Ep.* XXI. & *Pagium* in *Critica* ad *Annales Baronii* p. 37. HUDS. Conf. *alsor.* lib. 2. c. 12. §. 5. SPANH.

[i] Ἠδικημένῳ ἐγκαλέσαι,] Sic *Busb.* ἠδίκων in *ceteris.*

[k] Ἢ νυνὶ] Νυνὶ ἢ ὡς *Busb.* & *Epiphan.* Vulgatam tamen lectionem servavi, ut quæ bene ferri possit, voce μᾶλλον subintellecta.

[l] Ὑπερτίθετο] —— ἐγκαλούμενος] Conf. *alsor.* lib. 2. c. 12. §. 5. Κουαδράτος ἢ τότε μὲ ἑκατέρους ὑπερτίθετο· &c. SPANH.

[m] Ἀποφανεῖσθαι] Ita cum *Cod. Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἀποφαίνεσθαι in *Editis Aliisque.*

[n] Ἐπιγνῷ] *L. B.* ἐπιγνῶ.

[o] Εἰς Σαμάρειαν,] Conf. *alsor.* lib. 2. c. 12. §. 6. SPANH.

[p] Διακούσας αἰτίους τῆς ταραχῆς,] Δὴ ἀκούσας *Busb.* ἀφικόμενος αὐτ. τ. τ. ὑπέλαβε γεγονέναι Σαμαρεῖς ἢ καὶ Ἰουδαίων ἔς τινας νεωτ. *Vat.* in *Epiphanii* versione, *ubi auctores seditionis audiens, & quosdam Samaritanorum ac Judæorum indisciplinatos inveniens* &c. Forsan legendum ὑπέλαβε γεγονέναι Σαμαρεῖς. Σαμαρέων ἢ καὶ Ἰουδαίων &c. ut in *Cod. Vat.*

[q] Ὡς ἢ] Σαμαρέων ἢ *Lugd. Bat.*

[r] Ἰουδαίων τινὰς νεωτερίσαντας] Ἰουδαίους *Busb.*

[s] Τινὰς] *L. B.* ἔς τινας.

[t] Λύδδαν] Ita lego cum *Cod. Busb.* assentiente *Epiphanii* versione. in *Editis Aliisque* Λύδδαν, sine λεγομένην. Videsis *Relandum* in *Palæstina S.* p. 878. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 3. HUDS. Conf. supr. lib. 13. c. 4. §. 9. SPANH.

[v] Δόρτος,] Ita in *Ed. Basil.* & plerisque *MSS.* nec aliter in *Epiphanii* libris. Δόιτας in *Ed. Gen.* Δόητος *Lugd. Bat.* Δοῖτος *Busb.*

[x] Στρατηγὸν Ἀνανον· δήσας,] Vide *Bessonum* in *Canticum Canticorum*, p. 315. & *Grotium* ad *Matth.* c. 26. v. 45.

[y] Εἰς Ῥώμην ἀπέπεμψε,] Conf. *alsor.* lib. 2. c. 12. §. 6. SPANH.

[z] Ἀπέπεμψε,] *L. B.* ἀπέπεμψε.

[a] Κουμάνῳ τε ἐπιτρόπῳ] Κυμάνῳ τε τῷ ἐπιτρ. *Busb.* & *Vat.*

[b] Δι' ἐτῶς] Ita cum *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἐτῶς deerat *reliquis.*

[c] Ἐπ' Ἰταλίας ἀπεῖναι] In *Editis* & *MSS.* ἐπὶ τ' βίας, non adeo, ut mihi videtur, recte. in lib. 2. de *Bello Jud.* ubi eadem res narratur, παρήγγειλε ἢ καὶ Κουμάνῳ καὶ Κέλερι τῷ χιλιάρχῳ ἐπὶ Ῥώμης πλεῖν. unde, cum Cl. *Lowthio*, (subscribente in ora Codicis sui *Coccejo*) ἐπ' Ἰταλίας rescripsi. Aliud quiddam in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *justitque Cumano & Celeri tribuno, & violentiarum inhibitori, ut ad imperatorem pergerent.*

[d] Ἀπεῖναι] Forte ἀπεῖναι.

[e] Ἐπ' —— ζητήσεων.] Ἐπ' αὐτῷ *Busb.*

[f] Πάλιν νεωτερίσειεν] Illud πάλιν è *Cod. Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.*

πόλιν ἀφικνεῖ)· καταλαμβάνῃ δὲ αὐτὼ εἰρωδυομένω, [g] πάτριον ἑορτὴν τῷ Θεῷ πλεῖσαν. πιστεύσας ἐν μηδένα νεωτερισμὸν περὶ αὐτῶν [h] γνήσεσθαι, καταλιπὼν ἑορτάζοντας [i] ὑπέστρεψεν εἰς Αντιόχειαν.

γ'. Οἱ δὲ Κύμανον ἢ καὶ τοὺς πρώτους τ Σαμαρέων, ἀναπεμφθέντες εἰς Ρώμην, λαμβάνουσι παρὰ τ αὐτοκράτορος ἡμέραν, καθ' ἣν δεῖ τ πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητήσεων λέγειν ἔμελλον. σπουδὴ ἦ μεγίστη τῷ Κυμάνῳ καὶ τοῖς Σαμαρεῦσιν ὑπὲρ, παρὰ τ Καίσαρος ἀπελευθέρων καὶ φίλων· κἂν [k] πρεσβύτερος τ Ιουδαίων, εἰ μήτηρ Αγρίππας ὁ νεώτερος, ἐν τῇ Ρώμῃ τυγχάνων, καταπαρακαλοῦσαν ἰδὼν τοὺς τ Ιουδαίων πρώτους, ἐδεήθη πολλὰ τ παρὰ αὐτοκράτορος γυναικὸς Αγριππίνης, πεῖσαι τ ἄνδρα, [l] δικάσαντα πρεπόντως τῇ αὐτοῦ δικαιοσύνῃ, τιμωρήσασθαι τοὺς αἰτίους τ ἀποστάσεως. καὶ Κλαύδιος τῇ δεήσει ταύτῃ παραληφθεὶς, καὶ μαθὼν, ὡς εὗρε τῶν κακῶν ἀρχηγοὺς τοὺς Σαμαρεῖς ὑπομένους, τοὺς μὲν ἀναβάντας πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσεν ἀναιρεθῆναι, τῷ Κυμάνῳ δὲ φυγὴν ἐπέβαλε, Κέλερα δὲ τ χιλίαρχον ἐκέλευσεν [m] ἄγοντας εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, πάντων ὁρώντων ὅλῃ τὴν πόλιν πᾶσαν σύρασθαι, ἕως ἀποκτείναι.

3. Cumanus autem & Samaritanorum primores, Romam missi, diem ab imperatore sibi constitutum accipiunt, quo causam acturi essent de rebus inter se controversis. Summoque studio pro Cumano & Samaritis contendebant Cæsaris liberti & amici: & Judæos sane vicissent, nisi Agrippa junior, qui eo tempore Romæ erat, cum intelligeret Hierosolymitarum proceres non mediocriter laborare, multis precibus imploraſſet Agrippinam imperatoris uxorem, ut marito persuaderet, ubi causam cognosceret, à defectionis auctoribus convenienter suæ justitiæ pœnas exigere. Claudius igitur his precibus in antecessum instructus & paratus, quæque dicerent utrinque auditis, ut comperit Samaritas malorum duces auctoresque exstitisse, eos quidem qui ad ipsum ascenderant occidi jussit, Cumanum vero in exsilium egit, atque Celerem tribunum Hierosolyma duci præcepit, & omnium in conspectu per totam urbem trahi adeoque enecari.

Magna contentio Romæ inter Judæos & Samaritas.

Agrippa ab Agrippina precibus obtinet, ut Claudius æquo animo Judæos audiret.

Cumanus in exsilium pulsus.

Celer morte punitus.

ΚΕΦ. ζ'.

Φῆλιξ Ιουδαίας ἐπίτροπος. δεῖ Αγρίππα τ νεωτέρου καὶ τῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν.

Πέμπτῳ δὲ [n] Κλαυδίου [o] Φήλικα [p] Παλλαντος ἀδελφὸν τῶν κατὰ τὴν Ιουδαίαν πεπραγμένων. τ δὲ ἀρχῆς [q] δωδέκατον ἔτος ἤδη πεπληρωκὼς, δωρεῖται τ Αγρίππαν τῇ Φιλίππου τετραρχίᾳ, καὶ Βαταναίᾳ, προσθεὶς αὐτῷ [r] τὴν Τραχωνίτιν [s] σὺν [t] Αβίλᾳ· [v] Λυσανίᾳ δὲ αὕτη ἐγεγόνει τετραρχία. [x] τὴν Χαλκίδα δ' αὐτὸν ἀφαιρεῖται, διανασεύσαντα τούτης ἔτη τέσσαρα. λαβὼν δὲ τὴν δωρεὰν παρὰ τ Καίσαρος Αγρίππας, ἐκδίδωσι πρὸς γάμον Αζίζῳ τῷ Εμεσῶν βασιλεῖ, προεπόμενος Ἑλληνισμὸν, Δρούσιλλαν τὴν ἀδελφήν. Επιφανὴς γὰρ ὁ Αντιόχου τ βασιλέως παῖς παρητήσατο τ γάμον, μὴ βουληθεὶς εἰς τὰ Ιουδαίων ἔθη [y] μεταβαλεῖν, καίπερ τοῦτο ποιήσειν προϋποσχόμενος αὐτῆς τῷ πατρί. καὶ Μαριάμμῃ δὲ ἐξέδωκεν Αρχελάῳ τῷ Ελκίου παιδὶ, πρότερον ὑπὸ Αγρίππα τ πατρὸς ἁρμοσθεῖσαν αὐτῷ· καὶ γίνεται θυγάτηρ [z] αὐτοῖς ὄνομα Βερνίκη.

β'. Διαλύονται δὲ τῇ Δρουσίλλῃ πρὸς τ Αζίζου οἱ γάμοι, μετ' ὀλίγον χρόνον, τοιαύτης ἐμπεσούσης αἰτίας. καθ' ὃν καιρὸν τῆς Ιουδαίας ἐπετρόπευσε Φῆλιξ, θεασάμενος ταύτην, καὶ γὰρ ἦν κάλλει πασῶν διαφέρουσα, λαμβάνει τῆς γυναικὸς ἐπιθυμίαν, καὶ [a] Σίμωνα ὀνόματι, τῶν ἑαυτοῦ φίλων, [b] Ιουδαῖον, Κύπριον δὲ γένει, μάγον εἶναι σκηπτόμενον, [c] πέμπων πρὸς αὐτὸν, ἔπειθε τὸν ἄνδρα καταλιπεῖν αὐτὴν [d] γήμασθαι, μακαρίαν ποιήσειν ἐπαγγελ-

CAP. VII.

Felix Judææ procurator. De Agrippa juniore, ejusque sororibus.

CLaudius deinde misit Felicem Pallantis fratrem, ut rebus in Judæa præesset. atque, imperii sui anno duodecimo completo, Agrippam donavit Philippi tetrarchia & Batanæa, eique in auctarium dedit Trachonitidem una cum Abila, (ista autem fuerat Lysaniæ tetrarchia) Chalcidem vero ei abstulit, cum dynastiam illam tenuisset quadriennio. Agrippa autem, istis muneribus à Cæsare auctus, Azizo Emesorum regi, cum circumcidi annuisset, Drusillam sororem in matrimonium collocavit. nam Epiphanes Antiochi regis filius ejus nuptias recusaverat, ut qui Judæorum religionem sua relicta amplecti noluerit, licet ita se facturum esse puellæ patri olim promiserat. Poroque Mariamnen nuptui dedit Archelao Helciæ filio, cui jam ante ab Agrippa patre desponsata fuerat; illisque nata est filia Berenice nomine.

2. Non multo autem post connubium Drusillæ Azizique dissolutum est, hujusmodi de causa. Felix, quo tempore procurator erat Judææ, cum *forte* Drusillam conspexisset, (namque omnes pulchritudine excellebat) mulieris desiderio tenebatur; & ex amicis suis Judæum, nomine Simonem, genere Cyprium, qui se magum esse simulabat, ad eam mittens, suadere nitebatur ut relicto marito ei nuberet, beatam facturum esse pollicens, si ipsum non

Felix procurator.

Claudii in Agrippam munificentia.

Drusilla nupta Azizo.

Mariamne Archelao.

Felix nititur Drusillam à marito abducere.

---

[g] Πάτριον ἑορτὴν] Τὴν τ Αζύμων ἑορτὴν in lib. 2. *de Bello Jud.*

[h] Γνήσεσθαι,] Γνῶναι solus *Busb.* cui adstipulatur *Lugd. Bat.*

[i] Ὑπέστρεψεν εἰς Αντιόχειαν.] Ὑπέστρεφεν *Busb.*

[k] Πρεσβύτερος τ Ιουδαίων,] Ita *Busb.* & *Gall.* πρεσβεύοντος in *Editis Aliisque.*

[l] Δικάσαντα πρεπόντως] Sic lego cum *Busb.* & *Vat.* διακόσαντα in *Editis Aliisque* tam *Latinis* quam *Græcis.*

[m] Αγοντας] *L. B.* ἀγαγόντας.

[n] Κλαυδίου] Ita *Busb.* & *Epiphan.* Κλαύδιον in *cæteris.*

[o] Φήλικα Παλλαντος] Conf. *alior.* lib. 2. c. 12. §. 8. SPANH.

[p] Παλλαντος.] Ita in *Josephi* libris plerisque & *Auctoribus Lat.* Πάλλαντα *Busb.* & *Dioni Cassio.*

[q] Δωδέκατον ἔτος] Δέκατον juxta *Epiphanii* libros.

[r] Τὴν Τραχωνίτιν] Tetrarchia Philippi his constituebatur & constabat regionibus, Trachonitide, Batanea, Auranitide, Gaulanitide, Paneade, atque illa quæ est τῆς Ιαμνίας Galilææ parte: itaque nihil opus erat memorare Batanæum aut Trachonitidem. rescribo, δωρεῖται τ Αγρίππαν τῇ Φιλίππου τετραρχίᾳ, προσθεὶς αὐτῷ τ Τραχωνίτιν τ σὺν Αβίλᾳ. *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις Tom. 3. p. 241.

[s] Σὺν Αβίλᾳ·] Conf. *supr.* lib. 8. c. 12. §. 4. SPANH.

[t] Αβίλᾳ·] Ita scribo pro Αβίλᾳ in *Editis Aliisque.* Αβίλα *Busb.* Supra quidem (p. 864. v. 48.) Ἄβιλα pluraliter. Sed vocabulum esse numeri utriusque notavit Cl. *Cellarius* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12. p. 269. Videsis *Berkelium* ad *Stephanum* v. Ἄβιλη, & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 525.

[v] Λυσανίᾳ δὲ αὕτη ἐγεγόνει τετραρχία.] Λυσανίου δ' αὐτὴ ἐγεγόνει *Busb.* HUDS. Conf. *supr.* lib. 19. c. 5. §. 1. SPANH.

[x] Τὴν Χαλκίδα δ' αὐτὸν ἀφαιρεῖται,] Conf. *alior.* lib. 2. c. 12. §. 1. SPANH.

[y] Μεταβαλεῖν,] Ita *Busb.* & *Gall.* μεταβαλὼν in *cæteris.*

[z] Αὐτοῖς ὄνομα Βερνίκη.] Iterum cum *Busb.* nec aliter legisse videtur *Epiphan.* αὐτῆς in *Editis.*

[a] Σίμωνα ὀνόματι] Forte est Simon ille Magus de quo *Act.* 8. 9. non diversum esse contendit *Sam. Basnagius* in *Exercitt. Hist. Crit.* contra *Baronium*, ad ann. xxxv. n. xx.

[b] Ιουδαῖον,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* Ιουδαίων in *Editis Aliisque.*

[c] Πέμπων πρὸς αὐτὸν,] Πέμπει πρὸς αὐτὸν, ἔπειθέ τε τ ἄνδρα καταλιπεῖν in *Cod. Busb.*

[d] Γήμασθαι,] Βέλτιον *L. B. Tacitus* (in *Hist.* lib. 5. cap. 9.) Drusillam statuit *Antonii* & *Cleopatræ neptem.* quo modo autem cum *Actis* & *Josepho* concilietur, laborant eruditi. Dici solet à plerisque Drusillam Judæam, sororem Agrippæ regis, aliam esse à Drusilla, Felicis uxore altera, Jubæ quidem Mauritaniæ re-

Druſilla nupta Felici.

non faſtidiret. Atque illa, haud recte faciens, volenſque effugere ſororis Berenices invidiam (nam propter pulchritudinem *ſuam* non leviter ab ea læſa erat) ut contra patria inſtituta ageret, & Felici nuberet, ſe perſuaderi ſinit. cumque ex eo pepe-

Paritque ei filium Agrippam.

riſſet filium, Agrippam nomine vocavit. Sed quemadmodum is juvenis cum muliere iſta perierit, cum inflammaretur mons Veſuvius tempore Titi Cæſaris, poſtea declarabo.

Berenice Herodis vidua Polemonis nuptias ambit.

3. Porro Berenice poſt Herodis obitum, qui ipſius maritus fuerat idemque patruus, cum longum tempus in viduitate egiſſet, fama percrebreſcente, quod cum fratre ſuo coiret, ſuadet Polemoni (ille enim Ciliciæ rex erat) ut circumciſus eam in matrimonium duceret: nam hoc pacto exiſtimabat ſe redarguturam eſſe mendacia & calumnias. eique obſequutus eſt Polemon, maxime propter illius divitias. Id tamen conjugium non diu irruptum manſit: ſed Berenice ob *libidinis* intemperantiam, ut ferebatur, deſerit Polemonem. Ille vero, ſolutis nuptiis, in moribus & inſtitutis Judæorum perſe-

Poſtea Polemonem deſerit.

Mariamne, repudiato Archelao, Demetrio nubit.

verare deſiit. Eodem autem tempore etiam Mariamne, cum repudiaſſet Archelaum, nupſit Demetrio, primo inter Alexandrinos Judæos genere pariter ac opibus: tunc etiam & ipſe Alabarchiam tenebat. cumque filius ei natus eſſet ex illo, Agrippinum appellavit. Sed de horum ſingulis poſtea accurate magis narrandi locus erat.

λόμενος, μὴ ὑπ' ἐρηφανήσασαν αὐτόν. ἡ δ' κακῶς πράττουσα, καὶ φυγεῖν τ' ὀκ τ' ἀδελφῆς Βερνίκης βελομένη φθόνον, διὰ γὰ τὸ κάλλος παρ' ἐκείνης ἐν ὀλίγοις ἐβλάπτετο, ὡς δοκῶ, ἀρέσκεσθαι τότε πάτρια νόμιμα πείθει, καὶ τῷ φιλοκι γήμαντι. τεκοῦσα δ' ἐξ αὐτοῦ παῖδα προσηγόρευσε Ἀγρίππαν. ἀλλ' ὁν μὲν τρόπον ὁ νεανίας [c] ἐκεῖνος τὸν [f] τῇ γυναικὶ καὶ τῷ ἐκπύρωσιν [g] Βεσσεῖος ὄρος ἐπὶ τ Τίτου Καίσαρος χρόνων ἠφανίσθη, μετὰ ταῦτα δηλώσω.

γ'. Βερνίκη δ' μετὰ τὸν Ἡρώδου τελευτὴν, ὃς αὐτῆς ἀνὴρ καὶ θεῖος ἐγεγένητο, πολὺν χρόνον διατρίψασα, φήμης διαχυθείσης ὅτι τῷ ἀδελφῷ [h] συνῇ, πείθει Πολέμωνα, [i] Κιλικίας δὲ τὸν ἔτος βασιλεύς, περιτέμνεσθαι [k] ἄγαθα πρὸς γάμον αὐτῇ, ἵνα γὰ ἐλέγξειν ὡς ψευδεῖς τὰς διαβολάς. καὶ ὁ Πολέμων ἐπείθη μᾶλλον διὰ τ πλοῦτον αὐτῆς. ὡ μὲν δὴ πολὺ συνέμεινεν ὁ γάμος, [l] ἀλλὰ Βερνίκη δι' ἀκολασίαν, ὡς ἔφασαν, καταλείπει τ [m] Πολέμωνα. ὁ δ' ἅμα τε γάμῳ καὶ τοῖς ἔθεσι τῶν Ἰουδαίων ἐμμένειν ἀπήλλαξε. τῷ αὐτῷ δὲ καιρῷ καὶ [n] Μαριάμμη, παραιτησαμένη τ Ἀρχέλαον, συνῴκησε Δημητρίῳ, τῷ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίων πρωτεύοντι γένει τε καὶ πλούτῳ· τότε δὴ καὶ τὴν ἀλαβαρχίαν αὐτὸς εἶχε. γενόμενον δ' αὐτῇ παῖδιον ἐξ ἐκείνου Ἀγρίππινον προσηγόρευσεν. ἀλλὰ περὶ μὲν ἑκάστου τούτων μετ' ἀκριβείας ὕστερον ἀπαγγελοῦμεν.

CAP. VIII.

Quemadmodum Claudio mortuo Nero in imperium ſucceſſit: & quæ crudeliſſime patravit. De latronibus, ſicariis, & impoſtoribus, ſub Felice & Feſto Judææ procuratoribus.

ΚΕΦ. ή.

Obitus Claudii Cæſaris.

CÆterum moritur Claudius Cæſar, cum annos tredecim imperaſſet, menſes octo, & dies inſuper viginti: ferebantque nonnulli quod ab Agrippina uxore veneno ſublatus fuerit. Hujus mulieris pater quidem erat Germanicus Cæſaris frater, maritus vero Domitius Aënobarbus, è viris in urbe Roma illuſtribus. illo autem defuncto, eam,

Claudii uxores & liberi.

cum vidua diu manſiſſet, Claudius in matrimonium duxit, filium adducentem *in familiam* patri cognominem Domitium. Meſſalinam enim uxorem ob zelotypiam *ante* ſuſtulerat, ex qua Britannicum & Octaviam liberos ſuſceperat. Erat autem ei & Antonia filia natu maxima, quam ex priore uxore Petina habuit. Atque Octaviam protinus Neroni collocavit. id enim nomen ei dedit Cæſar poſteaquam in filium adoptaſſet.

Nero imperator.

2. Agrippina autem verita ne Britannicus, cum adultus eſſet, à patre principatum acciperet, ſuoque filio volens imperium ire præreptum, quæ

ὁ Τελευτᾷ δὲ Κλαύδιος Καῖσαρ, βασιλεύσας [p] ἔτη δεκατρία, [q] μῆνας ὀκτὼ καὶ ἡμέρας εἴκοσι· καὶ λόγος ἐστὶν ἀδεᾶ τινων, ὡς ὑπὸ τ γυναικὸς Ἀγριππίνης φαρμάκοις ἀνῄρητο. ταύτης πατὴρ μὲν ἦν Γερμανικὸς [r] Καίσαρος ἀδελφὸς, ἀνὴρ δὲ [s] Δομέτιος Ἀηνόβαρβος ὁ τ ἐπισήμων καὶ τῶν Ῥωμαίων πόλιν. ὃν τελευτήσαντος, χηρεύσασαν αὐτὴν ἐπὶ πολὺν χρόνον Κλαύδιος ἄγεται πρὸς γάμον, ἐπαγομένην καὶ παῖδα Δομέτιον ὁμώνυμον τῷ πατρί. προσαιτήσασα δὲ τὴν γυναῖκα Μεσσαλίναν διὰ ζηλοτυπίαν, ἐξ ἧς αὐτῷ παῖδες [t] ἐγεγόνεσαν Βρεττανικὸς καὶ Ὀκταουία. [v] ἦν δὲ καὶ αὐτῷ Ἀντωνία πρεσβυτάτη τ ἀδελφῶν, ἣν ὀκ Πετίνης τ πρώτης γυναικὸς εἶχε. καὶ δὴ τὴν Ὀκταουίαν ἥρμοσε τῷ Νέρωνι. [x] τοῦτο γὰ ὕστερον αὐτὸν ἐκάλεσεν εἰσποιησάμενος [y] υἱὸν ὁ Καῖσαρ.

β'. Δεδοικυῖα δὲ ἡ Ἀγριππῖνα, μὴ ὁ Βρεττανικὸς ἀνοφωθεὶς αὐτὸς πατρὸς τὴν ἡγεμονίαν, τὰ τε πρὸς

regis filia, Antonii & Cleopatræ nepte. Videſis *Caſaubonum* ad *Suetonium* in *Claudio*, cap. 28. *Simſonum* ad *Annum Chriſti* LIV. Ep. XLVIII. inter *Reineſii* Epp. & *Vetranium* ad *Tacitum*, in *Hiſt.* lib. 5. cap. 9.

e Ἐκεῖνος] *L. B.* ἵτος.

f Τῇ γυναικὶ καὶ τὴν ἐκπύρωσιν] Τῇ γυναικὶ, ſc. Βερνίκῃ. ut ita intelligam facit *Zonaras*, hiſce verbis, λέγεται δὲ καὶ τὰς Τίτου χρόνους ἡ γυνὴ σὺν τῷ παιδὶ νεανίᾳ γεγυμνῶσθαι ἀφανισθῆναι καὶ τὸ Βεσσεῖον ὄρος, πυρόεν ὄν, καὶ τότε μᾶλλον ἐκπυρωθέν. *Epiphanius* vertit, *juvenis iſte cum uxore* &c. nec aliter *Gelenius*.

g Βεσσεῖος ὄρος] Ita & *Zonaræ Græciſque Aliis*. Quin & ὄρος Βέσιον dicitur, & Βισσεῖον, & Οὐέσσιον, & Οὐεσσεῖον, & Οὐεσούιον. Vide *Cluverium* in *Italia Antiqua*, p. 1157.

h Συνῇ,] *L. B.* συνείη.

i Κιλικίας δ' ἔτος βασιλεύς,] Λυκίας juxta libros *Epiphanii*.

k Ἀγαθὰ] *L. B.* ἀγαγέσθαι.

l Ἀλλὰ] *L. B.* ἀλλ' ἡ.

m Πολέμωνα.] *L. B.* Πολέμονα.

n Μαριάμμη,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 7. §. 4. SPANH.

o Τελευτᾷ ——— εἴκοσι·] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 12. §. 8.

p Ἔτη δεκατρία,] Ita & *Dio*, l. 61. p. 688. Videſis *Caſaubonum* ad *Suetonium* in *Claudio*, c. 45.

q Μῆνας ὀκτὼ καὶ ἡμέρας εἴκοσι·] Καὶ μῆνας ὀκτὼ καὶ ἡμέρας εἴκοσι. *Busb.*

r Καίσαρος ἀδελφὸς,] In *Busb.* ὁ Καίσαρος ἀδ.

s Δομέτιος Ἀηνόβαρβος] Δομίτιος *Dioni Aliiſque*.

t Ἐγεγόνεσαν Βρεττανικὸς καὶ Ὀκταουία.] Ita *Busb.* ἐγεγόνεσαν in *cæteris*.

v Ἦν δὲ καὶ αὐτῷ Ἀντωνία.] Locum hunc mendoſum eſſe deprehenderunt duo viri eruditiſſimi, *Ryckius* & *Aldrichius*. Ipſe emendatum dedi ex *Epiphanio*, qui vertit, *Meſſalinam peremit uxorem, ex qua liberos habuerat Britanicum & Octaviam. Erat autem ei & Antonia filia ſenior, quam ex prima uxore nomine Petina habuerat.* antea erat, Βρεττανικὸς καὶ Ὀκταούιος καὶ Ὀκταουία, ἡ καὶ πρεσβυτάτη. Confer *Suetonium* in *Claudio*, c. 27.

x Τοῦτο γὰ ὕστερον αὐτὸν ἐκάλεσεν] Sic *Busb.* (imo & *Lugd. Bat.*) atque ita, vel ἵνα καὶ ὕστερον αὐτὸν, *Epiphan.* qui vertit, *ſic enim eum poſtea vocitavit, cum Cæſar eum filium adoptaſſet.* (Nero enim, qui antea dictus erat *L. Domitius Aënobarbus*, poſtquam Claudius eum adoptaſſet, appellabatur *Nero Claudius Cæſar Druſus Germanicus*,) τοῦτον γὰ ὕστερον αὐτὸν in *Editis Aliiſque*.

y Υἱὸν ὁ Καῖσαρ.] Αὐτὸν *Busb.* & *Zonar.* Forſan, υἱοποιησάμενος αὐτόν.

τ θάνατον τ Κλαυδίε, καθάπερ λῶ λόγος, διεπράξατο, καὶ βαρρῆμα πέμπει τ τ στρατευμάτων ἔπαρχον Βῦρρον, καὶ σὺν αὐτῷ τὲς χιλιάρχες, τῶν τε ἀπελευθέρων τὲς πλεῖστα δυναμένες, ἀπάξοντας εἰς τὴν παρεμβολὴν τ Νέρωνα, καὶ προσαγορεύσαντας αὐτὸν αὐτοκράτορα. Νέρων δὲ, τὴν ἀρχὴν ἔτω φθάλαβών, Βρεττανικὸν μὲν ἀδήλως τοῖς πολλοῖς ἀναιρεῖ διὰ φαρμάκων, φανερῶς δὲ σὺν εἰς μακρὰν τὴν μητέρα τὴν ἑαυτῦ φονεύει· τούτῳ ἀμοιβὴν ἀποτίσας αὐτῇ, ὐ μόνον τ γενέσεως, ἀλλὰ καὶ τ ἐκείνης μηχανᾶς τὴν Ρωμαίων ἡγεμονίαν φθαλαβεῖν. κτείνει δὲ καὶ τὴν Ὀκταυίαν ἢ σωφρόνει, πολλές τε ἐπιφανεῖς ἄνδρας ὡς ἐπ' αὐτὸν ἐπιβελὰς συλλήψας.

γ'. Ἀλλὰ περὶ μὲν τέτων, [z] ἐῶ πλείω γράφειν. πολλοὶ γὰρ τὴν περὶ Νέρωνα σπετάξασιν ἱστορίαν. ὧν οἱ μὲν, διὰ χάριν, εὖ πεπονθότες ὑπ' αὐτέ, τ ἀληθείας ἠμέλησαν· οἱ δὲ, διὰ μῖσος καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπέχθειαν, ἔτως ἀναιδῶς ἐνεπαρώνησαν τοῖς ψεύσμασιν, ὡς ἀξίες [a] αὐτὲς εἶναι καταγνώσεως. καὶ θαυμάζειν σὐκ ἔπεισί μοι τὲς περὶ Νέρωνα ψευσαμένες, ὅτε μηδὲ τῶν πρὸ αὐτέ γεγομένων γράφοντες τὴν ἀλήθειαν τ ἱστορίας τετηρήκασιν, καί τοι πρὸς ἐκείνες αὐτοῖς οὐδὲν μῖσος ἦν, ἅτε μετ' αὐτὲς πολλῷ χρόνῳ γεγομένοις. ἀλλὰ γὰρ τοῖς μὲν ὑ προνοημένοις τ ἀληθείας ἐξέσω γράφειν ὡς θέλεσι· τέτῳ γὰρ χαίρειν ἐοίκασιν. ἡμεῖς δὲ, σκοπὸν τὴν ἀλήθειαν προθέμενοι, τὰ μὲν ἀπορρηθέντα τ προκειμένης ἡμῖν πραγματείας ἐπ' ὀλίγον μνήμης ἀξιῦμεν· τὰ δὲ ἡμῖν τοῖς Ἰουδαίοις συμπεσόντα δηλῦμεν ὑ παρέργως, μήτε τὰς συμφορὰς μήτε τὰς ἁμαρτίας διασαφεῖν ὀκνῦντες. [b] ἐπανήξω τοίνυν ὅπι τὴν τῶν οἰκείων πραγμάτων διήγησιν.

δ'. Τῷ γὰρ πρώτῳ τ Νέρωνος ἀρχῆς ἔτι πλυτήσαντος Ἐμέσων βασιλέως Ἀζίζε, [c] Σόεμος ἀδελφὸς τὴν ἀρχὴν διαδέχεται. τὴν δὲ τ μικρᾶς Ἀρμενίας προσασίαν Ἀριστόβελος, [d] Ἡρῴδε τ Χαλκιδῆ βασιλέως παῖς, ὑπὸ Νέρωνος ἐσχηκέναι. [e] καὶ [f] τ Ἀγρίππαν [g] δὲ δωρεᾶ μοῖραν τινὶ τ Γαλιλαίας ὁ Καῖσαρ, Τιβεριάδα τε [h] Ταριχέας, ὑπακέειν αὐτῷ κελεύσας· δίδωσι δὲ καὶ [i] Ἰουλιάδα πόλιν τ Περαίας, καὶ κώμας τὰς περὶ αὐτὴν [k] πεσαρεσκαίδεκα.

ε'. Τὰ δὲ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν πράγματα πρὸς τὸ χεῖρον ἀεὶ τὴν ἐπίδοσιν ἐλάμβανε. λῃσμῶν γὰρ ἡ χώρα πάλιν ἀνεπλήσθη καὶ γοήτων ἀνθρώπων, οἳ τ ὅχλον ἠπάτων. ἀλλὰ [l] τέτων μὲν ὁ Φῆλιξ πολλὲς καθ' ἑκάστην ἡμέραν σὺν τοῖς λῃσταῖς λαμβάνων ἀνῄρει, καὶ Ἐλεάζαρον δὲ τ Δεναίε παῖδα, τ συνισάμενον τῶν λῃστῶν τὸ σύστραγμα, δι' ἐνέδρας εἶλε ζῶντα· πίστιν γὰρ αὐτῷ προτείνας ὑπὲρ μηδὲν πείσεσθαι κακὸν, πείθει πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι, καὶ δήσας ἀνέπεμπεν εἰς Ρώμην. ἔχων δὲ ἀπεχθῶς πρὸς [m] τ ἀρχιερέα τ Ἰωνάθην ὁ Φῆλιξ, διὰ τὸ πολλάκις ὑπ' αὐτέ νουθετεῖσθαι περὶ δ κρεῖττονος προΐσεσθαι τ καὶ τὴν Ἰουδαίαν πραγμάτων, μὴ καὶ μέμψιν αὐτὸς ὀφλοίη παρὰ τοῖς πλήθεσιν, [n] αἰτησάμενος ἐκεῖνον παρὰ δ Καίσαρος πεμφθῆναι τ Ἰουδαίας ἐπίτροπον, πρόφασιν ἐπενόει δι' ἧς μεταχήσεται τ συνεχῶς ὀχληρὸν αὐτῷ [o] γενόμενον. βαρὺ γὰρ τοῖς ἀδικεῖν ἐθέλυσι τὸ συνεχῶς [p] νουθετεῖν.

Claudio necem afferrent, ut fama erat, *ipsa* confecit, atque illico mittit Burrhum militiæ præfectum, & cum eo tribunos & libertos qui plurimum auctoritate valebant, qui Neronem in castra *prætoriana* abducerent, ipsumque imperatorem salutarent. Nero autem, hoc modo principatum adeptus, Britannicum quidem clam plerisque veneno sustulit, palam vero matrem suam non multo post *ferro* peremit; hanc illi vicem referens, non solum quod eum genuerit, verumetiam quod illius artibus Romanorum imperium acceperit. Quin & Octaviam uxorem suam occidit, multosque viros illustres, quasi in ipsum composuissent insidias. *Tyrannorum crudelissimus.*

3. Sed de his quidem plura dicere supersedeo. nam multi *admodum* Neronis historiam conscripserunt: quorum aliqui in gratiam ejus, ut bene de se meriti, veritatem neglexerunt; alii vero, ex odio & inimicitiis sibi cum eo susceptis, inverecunde adeo debacchati sunt in eum mendaciis, ut digni sint qui uno hoc crimine condemnentur. Etsi non mihi subit eos mirari de Nerone mentitos, quando ne res quidem ab antecessoribus ejus gestas memoriæ mandantes historiæ veritatem retinuerunt, licet in eos nullum odium habuerint, cum longo post eos tempore vixerint. Verum istis, qui nullam veritatis rationem habent, liceat pro lubitu scribere: nam hujusmodi licentia delectari videntur. At nobis, quibus propositum est veritati unice litare, quæ ab opere nostro aliena sunt paucis admodum attingere visum est: quæ vero Judæis, popularibus nostris, contigerunt, ea non perfunctorie narramus, ut quos non piget & calamitates nostras & delicta *omnibus* declarare. Itaque ad res nostras narrandas revertar. *Josephus carpit Romanos historicos.* *Veritatem profitetur.*

4. Primo imperii Neronis anno, Azizo rege Emesorum defuncto, Soëmus frater ei in principatum successit. Armeniæ autem minoris præfecturam Aristobulus, Herodis regis Chalcidis filius, à Nerone accepit. quin & Agrippæ donavit Cæsar partem quandam Galilææ, Tiberiadem & Taricheas, ejus imperio parere jussas: prætereaque Juliada Perææ urbem, & vicos quatuordecim ejus in vicinia positos. *Azimo succedit Soëmus.* *Aristobulus Herodis regis Chalcidis filius.* *Agrippæ ditio ampliatur.*

5. Cæterum res Judaïcæ indies in deterius prolapsæ sunt. nam regio iterum latronibus repleta est, & impostoribus qui multitudinem seducebant. Sed horum quidem multos, simul cum latronibus quotidie captos, Felix sustulit: insuper & Eleazarum Dinæi filium, qui latronum agmen collegerat, ex insidiis vivum cepit: nam fide ei data, quod nihil mali passurus esset, pellexit eum ut ad se veniret, moxque vinctum Romam mittendum curabat. Cum autem Felix odio haberet Jonatham pontificem, ut qui eum sæpe admonuerit de rebus Judaïcis melius administrandis, ne ipse, qui eum à Cæsare in Judæam procuratorem mittendum petierat, populi querelis appeteretur, rationem excogitabat ipsum è medio tollendi qui factus est sibi continuo molestus. nam frequens admonitio gravis est iis quibus in animo est injuste agere. Itaque hujusmodi de causa Felix amicum Jonathæ fi- VI. *Felix castigat latrones.* *Eleazarus latro captus & Romam missus.* *Jonathas pontifex Felici invisus.*

z Ἐῶ πλείω γράφειν.] Οἱ πλείω, pro ἐῶ πλείω γράφειν, in *Cod. Busb.*

a Αὐτὲς εἶναι καταγνώσεως.] Αὐτὲς abest *Vat.* & commode abesse potest.

b Ἐπανήξω τοίνυν] *L. B.* ἐπανάξω τοίνυν τ λόγον.

c Σόεμος ἀδελφὸς] Vocem Σόεμος insertam dedi è *Cod. Busb.* ἐμὸς ἀδελφὸς in *Cod. Vat.* Οὗτος ἀδελφὸς *L. B.* Σοαίμου meminit *Dion Cassius*, l. 59. p. 649. & *Sohemum* memorat *Tacitus* in *Hist.* l. 12. p. 13.

d Ἡρῴδε τ Χαλκιδῆ βασιλέως,] Conf. *alibi*. lib. 2. c. 13. §. 2. SPANH.

e Καὶ τ Ἀγρίππαν] Καὶ τῷ Ἀγρίππᾳ δεδώκει] μοῖραν τινα *Busb.*

f Τὸν —— κελεύσας.] Conf. *alibi*. lib. 2. c. 13. §. 2. SPANH.

g Δὲ δωρεᾶ] μοῖραν] Δὲ abest *Vat.*

h Ταριχέας,] Ταριχαίας *Busb.* (Ταριχαίας *Coccejus*) Vocem non agnoscit *Epiphanius*, qui hoc modo locum vertit, *sed Agrippæ donavit Cæsar partem quandam Galilææ Tiberiadis tetrarchiæ, præcipiens* &c.

i Ἰουλιάδα πόλιν] Λυλίδα πόλιν *Busb.*

k Τεσσαρεσκαίδεκα.] Δεκατέσσαρας *Busb.* & *Lugd. Bat.* καὶ κώμας τὰς περὶ αὐτὴν δεκάδας apud *Photium* in *Bibliotheca*, Cod. 238. p. 978.

l Τέτων μὲν ὁ Φῆλιξ] Sic *Busb.* & *Epiphan.* τέτες in *reliquis.*

m Τὸν ἀρχιερέα τ Ἰωνάθην] *Sc.* ἵνα ἐκ τ ἀρχιερέων. In *Cod. Busb.* καὶ πρὸς τ ἀρχ. Forsan πρὸς τ Ἀνανίαν, inquit *Grotius* ad *Act.* 23. v. 1. HUDS. Conf. *alibi*. lib. 2. c. 13. §. 3. SPANH.

n Αἰτησάμενος] *Gen.* αἰτησάμενος. *L. B.* αἰτησάμενον.

o Γενόμενον.] Ita *Busb.* γινόμενον in *ceteris.*

p Νουθετεῖν.] Νουθετῶν *Busb.* & *Gall.*

fidiſſimum, genere Hieroſolymitam, Doram nomine, hortatur & ſuadet multum pecuniæ promittendo, ut Jonathæ latrones immitteret qui ipſum interficerent. atque ille ei obſequutus, hoc modo per latrones necem pontifici machinatus eſt. Quidam eorum, quaſi Deum adoraturi, in urbem aſcenderunt, ſub veſtibus ſicis ſuccincti; atque Jonathæ famulitio permiſti ipſum occidunt. Cum autem inulta manſiſſet cædes, in poſterum latrones * ſine omni metu in feſtivitatibus aſcendunt, ferrumque ſimiliter ac antea occultatum habentes, turbæ immiſti, partim è ſuis inimicis quoſdam perimunt, partim aliorum, aliis pecunia operam ſuam præſtantes, idque non modo in urbe reliqua, ſed ipſo etiam in templo nonnullos. nam & illic cædem facere non verebantur, quaſi ita agendo nihil pietatem læderent. Hanc ob cauſam arbitror etiam Deum, impietatis illorum odio, averſatum eſſe urbem, &, cum templum non amplius ſibi purum domicilium exiſtimarit, Romanos in nos adduxiſſe, urbique ignem purificantem injeciſſe, & nobis cum uxoribus & liberis ſervitutem, eo animo ut nos calamitatibus edocti ad ſanam mentem rediremus.

Sicarius à Felice ſummiſſus eum perimit.

Latronum & ſicariorum audacia.

Unde Hieroſolymorum excidium?

6. Et quidem ex iis quæ patrarunt latrones, fiebat ut urbs nefariis ejuſmodi facinoribus repleretur. Impoſtores vero & fallaciis pleni homines ſuadebant multitudini, ut ipſos in ſolitudinem ſequerentur. ſe enim ipſis oſtenſuros dicebant manifeſta prodigia & ſigna, quæ Dei cura & providentia evenirent. multique, fidem habentes, dementiæ ſuæ pœnas pertulerunt. Eos quippe retractos Felix ſupplicio affecit. Eodem autem tempore quidam ex Ægypto venit Hieroſolyma, ſe vatem eſſe ſimulans, ſuadenſque plebejæ turbæ, ut ſecum montem Olivarum aſcenderet, qui è regione urbis ſitus quinque abeſt ſtadia. inde enim ipſis ſe monſtrare velle dicebat, quomodo ſuo juſſu corruerent Hieroſolymorum muri, per quos ipſis aditum ſe patefacturum eſſe promittebat. Fe-

Impoſtores & magi per Judæam.

Ægyptius pſeudo-propheta.

τῶν. καὶ δὴ ἀφ' ὑποταύτης αἰτίας ὁ φῆλιξ τὸν πιστευθέν [q] τῶν Ιωνάθᾳ φίλων, Ιεροσολυμίτῃ τὸ γένος, [r] Δωρᾶν ὀνόματι, πείθει, [s] πολλὰ χρήματα δώσειν ὑπισχνούμενος, [t] ἐπαγαγεῖν τῷ Ιωνάθῃ τοὺς λῃστὰς ἀναιρήσοντας. κἀκεῖνος ὑπακούσας ἐμηχανήσατο ἀφ' ὧν τῶν λῃστῶν πραχθῆναι τοιούτῳ τρόπῳ τὸν φόνον. [v] ἀνέβησάν τινες αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν, ὡς προσκυνήσοντες τὸν Θεὸν, ὑπὸ ταῖς ἐσθῆσι [x] ἔχοντες [y] ξιφίδια, καὶ συναναμιχθέντες [z] τῇ Ιωνάθου κλείνουσιν αὐτόν. ἀνεκδικήτου δὲ τοῦ φόνου μεμενηκότος, μηδενὸς τὸ λοιπὸν ἀδείας ἀναβαίνοντος εἰς τὰς ἑορτὰς οἱ λῃσταί, καὶ τὸ σίδηρον ὁμοίως κεκρυμμένον ἔχοντες, συναναμιγνύμενοι τοῖς πλήθεσιν, [a] ἀνῄρουν μέν τινας ἑαυτῶν ἐχθρούς, ὧς δὲ, ὅτι χρήμασιν ἄλλοις ὑπηρετοῦντες, ὁ μόνον καθ' τὴν ἄλλην πόλιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἱερὸν σφᾶς. καὶ γὰρ ἐκεῖ σφάττειν ἐτόλμων, οὐδὲ ἐν τούτῳ δεδοικότες ἀσεβεῖν. [b] Διὰ τοῦτο οἶμαι τὸν Θεὸν μισήσαντα τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν ἀποστραφῆναι μὲν ἡμῶν τὴν πόλιν. τὸ δὲ ἱερὸν, οὐκ ἔτι καθαρὸν οἰκητήριον αὐτοῖς κρίνασα, Ρωμαίους ἐπαγαγεῖν ἡμῖν, [c] καὶ τῇ πόλει [d] καθάρσιον πῦρ καὶ δουλείαν ὑπὲρ κεφαλῆς σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, σωφρονῆσαι τε συμφορᾷ [dd] βουλόμενον ἡμᾶς.

5. Τὰ μὲν οὖν τῶν λῃστῶν ἔργα τοιαύτης ἀσεβείας ἐπλήρωσε τὴν πόλιν. οἱ δὲ γόητες καὶ ἀπατεῶνες ἄνθρωποι τὸν ὄχλον ἔπεισαν αὐτοῖς εἰς τὴν ἐρημίαν ἕπεσθαι. [e] δείξειν γὰρ ἔφασαν ἐναργῆ τέρατα καὶ σημεῖα, καὶ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ γινόμενα. καὶ πολλοὶ πεισθέντες, τὴν ἀφροσύνην [f] τιμωρίας ὑπέσχον. ἀναχθέντας γὰρ αὐτοὺς φῆλιξ ἐκόλασεν. ἀφικνεῖται δὲ τις εἰς Αἴγυπτον καὶ τότον τὸν καιρὸν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, προφήτης εἶναι λέγων, καὶ συμβουλεύων τῷ δημοτικῷ πλήθει σὺν αὐτῷ πρὸς ὄρει τῷ προσαγορευομένῳ Ελαιῶν ἕρπειν, ὃ καὶ τῆς πόλεως ἄντικρυς κείμενον ἀπέχει σταδίους [h] πέντε. θέλειν γὰρ, [i] ἔφασκεν, αὐτοῖς ἐκεῖθεν ἐπιδεῖξαι, ὡς, κελεύσαντος αὐτοῦ, [k] πίπτοι τὰ τῶν [l] Ιεροσολύμων τείχη, δι' ὧν τὴν εἴσοδον αὐτοῖς παρέξειν ἐπηγγέλλετο. φῆλιξ δὲ, ὡς ἐπύθε-

τό

[q] Τῶν Ιωνάθου] Quia hic ἀρχιερεὺς appellatur, nec tamen poſtea ei Iſmaël, Phabi filius ſucceſſiſſe dicitur, nec hic ſucceſſiſſe Ananiæ filio Nebedæi, poſſet dubium videri, an hic Jonathas in ſerie Pontificum locum habere debeat, quoniam ἀρχιερέως nomen etiam aliis quam Pontificibus datur. Ita Valeſius ad Euſebii hiſtoriam eccleſiaſticam lib. II. c. 23. ſcribit, *poſt Joſephum Camæ filium ponendus eſt Ananias Nebedæi filius, de quo Joſephus capite tertio libri viceſimi. Poſt hunc fuit Iſmaëlus Phabæi filius ab Agrippa juniore factus.* Ego tamen hunc Pontificum numero inſerendum exiſtimo. Scribit Joſephus capite ultimo fuiſſe XXVIII. Pontifices ab eo tempore quo Herodes rerum potitus fuit uſque ad templi excidium. Ineatur numerus.

1. Ananelus.
2. Ariſtobulus.
3. Jeſus fil. Phabi.
4. Simon fil. Boethi.
5. Matthias Theophili.
6. Joazar fil. Boëthi.
7. Eleazar fil. Boëthi.
8. Jeſus fil. Sie.
9. Ananus fil. Seth.
10. Iſmaël fil. Phabi.
11. Eleazar fil. Anani.
12. Simeon fil. Camithi.
13. Joſephus Caiaphas.
14. Jonathas fil. Anani.
15. Theophilus.
16. Simon fil. Boëthi.
17. Matthias.
18. Aljonæus.
19. Joſephus fil. Camydi.
20. Ananias fil. Nebedæi.
21. Jonathas.
22. Iſmaël fil. Phabi.
23. Joſephus.
24. Ananus.
25. Jeſus Damnæi fil.
26. Jeſus fil. Gamalielis.
27. Matthias fil. Theophili.
28. Phannias fil. Samuëlis.

Tolle Jonatham ex hac ſerie, non erunt 28. REL.

[r] Δωρᾶν ὀνόματι,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* Δῶρον in *Editis Aliiſque.* Ἰώσηπον ὀνόματι juxta *Epiphanium.*

[s] Πολλὰ χρήματα δώσειν ὑπισχνούμενος] Vocabulum πολλὰ debemus *Cod. Busb.* & *Epiphanio.*

[t] Ἐπαγαγεῖν τῷ Ιωνάθῃ τοὺς λῃστὰς ἀναιρήσοντας.] Hæc è Joſepho adducit Euſebius H. Eccl. lib. II. c. XX. SPANH.

[v] Ἀνέβησάν τινες αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν] Ἀνέβησαν γάρ τινες τῶν λῃστῶν ſolus *Busb.*

[x] Ἔχοντες ξιφίδια,] Φέροντες *Busb.*

[y] Ξιφίδια,] *L. B.* ξιφιδία. & in *Marg.* ξιφίδιον ἀπὸ τοῦ ξίφους, ξιφίδιον ἀπὸ τοῦ ξιφιδ.

[z] Τῷ Ιωνάθῃ κτείνουσιν αὐτόν.] Τῷ πλήθει, κτείνουσιν Ιωνάθου juxta *Epiphan.* & *Zonaram.* HUDS. Conf. *Ἀλωτ.* lib. 2. c. 13. §. 3. SPANH.

* *Sine omni metu in feſtivitatibus aſcendunt,*] *Al.* cum omni fiducia.

[a] Ἀνῄρουν μέν τινας ἑαυτῶν ἐχθρούς.] Ἀνῄρουν ὡς μὲν ἑαυτῶν *Busb.*

[b] Διὰ τοῦτο οἶμαι κ.τ.λ.] Διὰ τὸ εἰς Ἰάκωβον, τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ, τὸν λεγόμενον Χριστόν, τετολμηκέναι, ſi fides *Origeni* in hæc verba *Joſephum* (lapſu forſan μνημονικῷ) citanti.

[c] Καὶ τῇ πόλει] Καὶ τῇ πόλει καθάρσιόν τε πῦρ καὶ δουλείαν ἐπενεγκεῖν *Busb.*

[d] Καθάρσιον πῦρ] Conf. *Ἀλωτ.* lib. 6. c. 2. §. 1. SPANH.

[dd] Βουλόμενον ἡμᾶς.] Βουλόμενος *Busb.*

[e] Δείξειν —— χρώμενα.] Conf. *Ἀλωτ.* l. 2. c. 13. §. 4. & 5. SPANH.

[f] Τιμωρίας ὑπέσχον.] Τιμωρίαν *Busb.*

[g] Ελαιῶν ἔρχεσθαι, ὃ καὶ τῆς πόλεως] *L. B.* Ελαιῶν ὃ τῆς πόλεως.

[h] Πέντε.] Ita in *Joſephi* libris omnibus (quos vidimus) tam *Editis* quam *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* Locum tamen in mendo cubare ſibi perſuadent *Grotius* ad *Act.* c. I. v. 12. & *Waſerus* de *Ant. Menſ. Hebr.* l. I. c. 12. quod mons *Oliveti* ſpatio itineris Sabbatici (quod octo ſtadiorum erat) Hieroſolymis abeſſe dicatur *Act.* c. I. v. 22. Verum (ne quid dicam de *Theophylacto* & *Chryſoſtomo* qui ἑπτὰ pro πέντε in *Joſepho* legiſſe præ ſe ferunt, aut de *Voigtio* qui in *Codice Wratiſlavienſi* ἑπτὰ reperiri dicit) facile cum *Joſepho* conciliari poteſt *Lucas*: utpote quod primus pes montis ab urbe ſtadiis quinque abfuerit: ad Chriſtus aſcenſurus ſcanderit ulterius per tria ſtadia. Videſis l. 6. de *Bello Jud.* c. 3. *Druſium* in *Obſervat.* l. 3. *Gerhardum* in *Harmonia Evang.* c. 144. *Lightfootum* in *Centuria Chronogr. ad Matt.* c. 40. & *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 449.

[i] Ἔφασκεν,] Illud ἔφασκεν è *Cod. Busb.* & *Epiphan.*

[k] Πίπτοι] Ita *Busb.* πίπτῃ in *reliquis.*

[l] Ιεροσολύμων τείχη,] Sic *Busb. Vat.* & *Epiphan.* Ιερουσαλὴμ τῶν in *Editis Aliiſque.*

[m] Τὰς

τὸ πᾶσα, κελεύσ[m] τοὺς στρατιώτας ἀναλαβεῖν τὰ ὅπλα, καὶ, μετὰ πολλῶν ἱππέων τε καὶ πεζῶν ὁρμήσας ἀπὸ τῆς Ἱεροσολύμων προσβάλλει τοῖς περὶ τὸ Αἰγύπτιον· καὶ τετρακοσίους μὲν [n] αὐτῶν ἀνεῖλε, διακοσίους δὲ ζῶντας ἔλαβεν. ὁ δὲ Αἰγύπτιος αὐτὸς [o] διαδράσας ἐκ τῆς μάχης ἀφανὴς ἐγένετο. [p] πάλιν δὲ οἱ λῃσταὶ τὸν δῆμον εἰς τὸν πρὸς Ρωμαίους πόλεμον ἠρέθιζον, [q] μηδὲν ὑπακούειν αὐτοῖς [r] λέγοντες, καὶ τὰς τῶν ἀπειθούντων κώμας ἐμπιπράντες [rr] διήρπαζον.

ζ'. [s] Γίνεται δὲ καὶ τῶν Καισαρείαν οἰκούντων Ἰουδαίων στάσις πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ Σύρους περὶ ἰσοπολιτείας. οἱ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι πρωτεύειν ἠξίουν, [t] διὰ τὸ τὸν κτίσην τῆς Καισαρείας Ηρώδην αὐτῶν βασιλέα γεγονέναι [v] τὸ γένος Ἰουδαῖον. Σύροι δὲ τὰ μὲν περὶ τὸν Ηρώδην ὡμολόγουν, ἔφασαν δὲ τὴν Καισάρειαν Στρατωνος πύργον τὸ πρότερον καλεῖσθαι, καὶ τότε μηδένα γεγονέναι τῆς πόλεως τῶν Ἰουδαίων οἰκήτορα. πᾶσι δὲ ἀκούσασι οἱ τῆς χώρας ἔπαρχοι, λαβόντες ἀμφοτέρωθεν τοὺς αἰτίους τῆς στάσεως, φραγγέλοις ἐκόλασαν, καὶ τὴν παροχλοῦσαν οὕτω κατέσειλαν πρὸς ὀλίγον. πάλιν γὰρ οἱ κατὰ τὴν πόλιν Ἰουδαῖοι τῷ πλούτῳ θαρροῦντες, καὶ διὰ τοῦτο καταφρονοῦντες τῶν Σύρων, ἐβλασφήμουν εἰς αὐτοὺς ἐρεθίζειν προσδοκῶντες. οἱ δὲ ζηλήμασι μὲν ἡττώμενοι, μέγα δὲ φρονοῦντες ὅτι τῷ τοὺς πλείους τῶν ὑπὸ Ρωμαίοις ἐκεῖσε στρατευομένων Καισαρεῖς εἶναι καὶ Σεβαστηνούς, μέχρι μέν τινος καὶ αὐτοὶ τοὺς Ἰουδαίους λόγῳ ὕβριζον. εἶτα λίθοις ἀλλήλους ἔβαλλον, ἕως πολλοὺς [x] ἀμφοτέρους τρωθῆναί τε καὶ πεσεῖν συνέβη. νικῶσι γε μὴν Ἰουδαῖοι. φῆλιξ δὲ, ὡς ἐπέσπερ φιλονεικίαν ἐν πολέμῳ τρόπῳ γιγνομένῳ, προθυμούμενος, παύεσθαι τοὺς Ἰουδαίους παρεκάλει· μὴ πειθομένοις δὲ τοὺς στρατιώτας ὁπλίσας ἐπαφίησι, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀνεῖλε, πλείους δὲ ζῶντας ἔλαβεν, οἰκίας δέ τινας τῶν ἐν τῇ πόλει πολλῶν πάνυ χρημάτων γεμούσας διαρπάζειν ἐφῆκεν τοῖς στρατιώταις. οἱ δὲ τῶν Ἰουδαίων ὑπερέχοντες, καὶ προύχοντες κατὰ τὴν ἀξίωσιν, δείσαντες περὶ ἑαυτῶν, παρεκάλουν τὸν φῆλικα τοὺς στρατιώτας [y] ἀναπαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι, καὶ φείδεσθαι τὸ λοιπὸν αὐτῶν, δῶναί τε μετάνοιαν ὑπὲρ τοῖς πεπραγμένοις. καὶ φῆλιξ ἐπείθη.

η'. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν [z] ὁ βασιλεὺς Αγρίππας δίδωσι τὴν ἀρχιερωσύνην Ισμαήλῳ. [a] φαβεῖ πάϊς ἔτος ἦν. [b] ἐξάπτεται δὲ καὶ τοῖς [c] ἀρχιερεῦσι στάσις πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ τοὺς πρώτους τῆς πλήθους τῶν Ιεροσολυμιτῶν, [d] ἕκαστός τε αὐτῶν, σὺν ἀνθρώπων τῶν θρασυτάτων καὶ νεωτερισῶν ἑαυτῷ [e] ποιήσας, ἡγεμὼν ἦν· καὶ συρράσσοντες συκοφαντέουσι τε ἀλλήλους, καὶ λίθοις ἔβαλλον. ὁ δὲ ὀπτωλήξων ἦν [f] ἀδείς· ἀλλ' ὡς ἐν [g] ἀπροστατεύτῳ πόλει ταῦτα ἐπράσσετο μετ' ἐξουσίας. [h] τοσοῦτον δὲ ἐπῆρτο τὸ θράσος τοῖς ἀρχιερεῦσιν, ὥστε καὶ τοὺς ἱερέας τοὺς ἐπὶ τῶν ἐπιτρόπων λαμβάνειν τὰς δεκάτας, καὶ βιάζεσθαι τοὺς ἀπορουμένους τῶν ἱερέων λαμβάνειν· καὶ οὐκ ἦν ὅστις ἐπέσχεν τὴν ἐκείνων ὕβριν.

lix vero, ut ista audivit, jubet milites arma arripere; cumque multis equitibus & peditibus stipatus Hierosolymis eruptionem fecisset, invadit Ægyptium & qui ab eo stabant: ac quadringentos quidem ipsorum occidit, ducentos vero vivos cepit; Ægyptius autem ipse è pugna elapsus *statim* è conspectu evanuit. Rursum vero latrones populum ad bellum Romanis inferendum concitabant, illis nequaquam parendum esse dictitantes, & sibi non assentientium vicos incendebant & diripiebant. *Felix Ægyptium & qui ab eo stabant fugat.*

7. Quin & inter Judæos, Cæsaream incolentes, & Syros, qui in ea erant, orta est seditio, de jure civitatis ex æquo participando. Nam Judæi quidem primas sibi deferri volebant, quod rex illorum Herodes, Cæsareæ conditor, genere fuerit Judæus. Syri vero quæ ad Herodem quidem spectabant non inficiabantur, sed ajebant urbem antea Stratonis turrim appellatam, & tunc Judæorum neminem in urbe sedes habuisse. Cum ista audissent provinciæ præsides, seditionis ex utraque parte auctoribus prehensis, verberibus eos affecerunt, atque ita tumultum ad breve tempus repressérunt. Rursus enim Judæi, qui in urbe erant, opibus freti atque adeo contemptui habentes Syros, conviciis eos incessebant, hoc modo illos se provocaturos esse exspectantes. Isti vero, divitiis quidem inferiores, animis tamen elati, quod maxima illorum pars, qui per ea loca sub Romanis stipendia merérent, Cæsarenses essent & Sebasteni, aliquantisper & ipsi verborum contumelias in Judæos regerebant. Inde eò ventum est ut alteri in alteros lapides jacerent, donec eveniret multos utrinque vulneratos cecidisse. victoria tamen penes Judæos erat. Felix autem, ut vidit contentionem parum admodum ab aperto bello differre, prosiliens obsecrabat Judæos ut quiescerent: cumque non parerent, milites armis instructos in eos immisit, & multos quidem illorum occidit, plures vero vivos comprehendit; nonnullasque eorum qui in urbe erant domos divitiis refertas diripiendas concessit militibus. Sed qui moderatiores inter Judæos erant & dignitate præstantes, de se suisque solliciti, Felicem rogarunt, ut milites tuba revocaret eisque de cætero parceret, & locum daret pœnitentiæ ob ea in quibus deliquerant. Atque Felix flexus est *eorum precibus*. *Magna Cæsareæ inter Judæos & Syros rixa.* *In apertam pugnam erumpit.* *Seditiosi à Felice castigantur.*

8. Sub idem tempus Agrippa rex pontificatum confert in Ismaëlum, qui Phabi erat filius. Orta est autem & *ingens* seditio pontificum adversus sacerdotes primoresque plebis Hierosolymitanæ: adeo ut singuli illorum, collecta manu perditorum hominum novisque rebus studentium ductores se *palam* ferrent: congressique *interdum* conviciis & lapidibus se mutuo impeterent. cum interim nemo esset qui eos objurgaret: sed tanquam in civitate omni rectore destituta hæc licentius agerentur. Tan- *Ismaëlus pontifex.* *Seditio inter pontifices & sacerdotes.*

m Τὰς στρατιώτας] Τοῖς στρατιώτας *Busb.*
n Αὐτῶν ἀνεῖλε] Αὐτῶν deest *Busb.*
o Διαδράτας] Διαδρὰς *Busb.*
p Πάλιν δὲ οἱ λῃσταὶ] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 13. §. 6. SPANH.
q Μηδὲν] *L. B.* μὴ δεῖν.
r Λέγοντες,] Θέλοντες *Busb.*
rr Διήρπαζον.] Διέφθειρον *Busb.*
s Γίνεται] —— καλεῖσθαι] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 13. §. 7. SPANH.
t Διὰ τὸ τὸν κτίσην] Ita cum *Cod. Busb.* Διὰ τὸ in *ceteris*.
v Τὸ γένος Ἰουδαῖον] Τῶν γένος *Busb.*
x Παρὰ ἀμφοτέρους τρωθῆναί τε] Περὶ ἀμφοτέρων *Busb. Lugd. Bat.* quoque, sed in *Marg.*
y Ἀναπαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι,] Ἀνακαλέσασθαι & mox φείσασθαι *Busb.* & *Gall.*
z Ο βασιλεὺς —— Ισμαήλῳ] Ismaël Pontifex à Rege Agrippa declaratus, de quo supr. lib. 3. c. 15. §. 3. Ισμαήλου δὲ παρ' ὑμῖν ἀρχιερέως ἔστω· ut & lib. 18. c. 2. §. 2. SPANH.
a Φαβεῖ πάϊς ἔτος ἦν.] Φιαβὶ *Gall.* Φάβι *Nicph. Gall.* in *Epiphanii* versione, *Ismaëli filio Siab.*
b Ἐξάπτεται δὲ] Ἐξάπτει δὲ &c. quæ sequuntur citat Eusebius H. Eccl. lib. 11. c. 22. SPANH.
c Ἀρχιερεῦσι —— πρώτους] Ἀρχιερέων nomine non tantum eos intelligi volo, qui maximo pontificatu aut fungebantur aut functi erant, eorumque vicarios, sed alios quoque principes XXIV. sacerdotalium familiarum, ut loquuntur LXXII. *Paralip.* c. 24. v. 16. Vide *Grotium* ad *Matt.* c. 2. v. 4.
d Ἕκαστός τε αὐτῶν] Ἐξάπτει δὲ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι περὶ τοὺς ἱ. κ. τ. π. τ. πλ. τ. Ιεροσολυμιτῶν ἔχθρα τις περὶ ἀλλήλους καὶ διάστασις, ἕκαστός τε αὐτῶν πλῆθος ἀν. τ. θρ. κ. ν. π. ἡγεμὼν καὶ ἐξαρχος στάσεως ἦν *Busb* i. δ. καὶ τ. ἀρχ. ἔχθρα τις εἰς ἀλλήλους καὶ στάσις καὶ περὶ τοὺς πρώτους τῆ πλ. ἐ. τ. α. σ. α. τ. θ. καὶ ν. ε. ποιήσας καὶ καθ' ἑαυτὸν συναγείρας, ἡγεμὼν ἦν *L. B.*
e Ποιήσας,] Ποιήσας, καὶ καθ' ἑαυτὸν συναγείρας ἡγεμὼν καὶ ἔξαρχος στάσεως ἦν *Gall.*
f Οὐδείς·] Οὐδὲ εἷς *Busb. Enseb.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 20. & *Nicph.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 26.
g Ἀπροστατεύτῳ] *L. B.* ἀπροστατήτῳ.
h Τοσοῦτον —— ἀλῶνας,] Pontifices servos immittunt, qui debitas sacerdotibus decimas auferant. conf. infr. c. 8. § 2. SPANH.

Sacerdotum cædes.

Tanta porro pontificibus inceſſit impudentia & audacia, ut non vererentur ſervos ſuos ad areas mittere, qui decimas ſacerdotibus debitas raperent *agerentque*. Unde accidit ut ex ſacerdotibus nonnulli, quibus res familiaris anguſtior, præ alimentorum inopia mortem oppeterent. ita factioſorum violentia jus faſque omne penitus opprimebat.

VII.

Porcius Feſtus Judææ procurator. Felix Romæ accuſatur.

9. Porcio autem Feſto, qui Felici ſuccederet, à Nerone miſſo, primores Judæorum Cæſaream incolentium Romam aſcendunt, & accuſationem contra Felicem inſtituunt: dediſſetque omnino pœnas injuriarum, quibus Judæos affecerat, niſi Nero fratris Pallantis, qui tum maxime apud eum in honore erat, precibus ſupplicibus multa indulſiſſet. Quin & duo primores Syrorum, qui Cæſareæ erant, Burro (ille enim Neronis erat magiſter, idemque ei à Græcis epiſtolis) ingenti pecuniæ vi perſuadent, ut illorum in gratiam literas à Nerone impetraret, quibus Judæis adimeretur jus civitatis illis cum Syris commune. Atque Burrus, cum imperatori ſupplicaſſet, id obtinuit ut hujuſmodi epiſtola ſcriberetur. unde mala, quæ gentem noſtram poſtea afflixerunt, ortum habuere. Judæi enim Cæſarenſes, ubi cognoverunt quæ ſcripta erant ad Syros, eo magis in ſeditionibus perſtabant, donec bellum exarſit.

Jus civitatis Cæſarenſis Judæis ademptum.

Judæi à latronibus & Sicariis vexati.

10. Cum autem Feſtus in Judæam veniſſet, accidebat ut Judæa latronibus vexaretur, qui vicos omnes incendebant & diripiebant. Et tunc quidem ii qui Sicarii appellati erant (iſti enim latronum genus) ad maximum numerum excreverant, enſiculis parvis utentes, magnitudine haud multum à Perſarum acinace diverſis, ſed incurvis *paululum inflexiſque*, quales ſunt quæ Romanis appellantur ſicæ; unde & nomen ipſis latronibus, multa cæde graſſantibus, inditum eſt. nam feſtis diebus, ut jam ante diximus, turbæ permiſti, undique in urbem religionis ergo confluenti, quotquot voluerint nullo negotio trucidabant. non raro etiam armati in inimicorum vicos irruebant, direptiſque ignem admovebant. Quin & Feſtus equeſtres peditreſque copias contra eos miſit, qui decepti erant ab homine quodam præſtigiatore, ſalutem ipſis pollicente & malorum ceſſationem, ſi ſe uſque ad deſertum ſequi vellent; atque ipſum deceptorem, pariter ac eos qui illum comitati ſunt, interfecerunt milites ab eo miſſi.

Feſtus præſtigiatorem opprimit.

Domum ab Agrippa exſtructam agre ferunt Judæi.

11. Sub idem autem tempus rex Agrippa ædificium magnitudine inſigni exſtruxit prope xyſtum, in regia Hieroſolymitana *Herodiana*, quæ olim fuerat Aſamonæi filiorum regia: cumque in loco eminenti ſitum eſſet, inde amœniſſimus proſpectus patebat urbem aſpectare volentibus. cujus rei cupidus rex, è triclinio, cum illic decumberet, quicquid in templo ageretur ſpectabat. Illa ubi viderunt Hieroſolymitanorum proceres, vehemen-

σαύτη ἢ τὰς ἀρχιερεῖς κατέλαβεν ἀναίδεια καὶ τόλμα, ὡς τε καὶ πέμπειν δούλους ἐτόλμων ἐπὶ [i] τὰς ἅλωνας, τὰς ληψομένους τὰς τοῖς ἱερεῦσιν [k] ὀφειλομένας δεκάτας. καὶ συνέβαινε τοὺς ἀπορουμένους τῶν ἱερέων [l] ὑπ' ἐνδείας τελευτᾶν. ἔτως ἐκφανῆ ἦ δικαίᾳ παντὸς ἡ τῶν στασιαζόντων βία.

Θ'. [m] Πορκίῳ ἢ Φήστῳ Ἀλβίνος φίλικι πιμφθέντος ὑπὸ Νέρωνος, οἱ πρωτεύοντες τῶν τῆς Καισαρείας κατηγόρουν Ἰουδαίων, εἰς τὴν Ῥώμην ἀναβαίνουσι, φίλικος κατηγορῶντες· καὶ πάνυ ἂν ἐδεδώκει τιμωρίαν τῶν εἰς Ἰουδαίους ἀδικημάτων, [n] εἰ μὴ πολλὰ αὐτὸν ὁ Νέρων τῷ ἀδελφῷ Πάλλαντι χαριζόμενος συνεχώρησε, [o] μάλιστα ἢ τότε ἀπὸ τιμῆς ἔχων ἐκεῖνον. [p] ἦ γὰρ ἐν τῇ Καισαρείᾳ ἢ οἱ πρῶτοι [q] δύο Σύροι [r] Βῆρρον· παιδαγωγὸς ἢν ἔτος τῷ Νέρωνος, τάξιν τὴν ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιστολῶν πεπιστευμένος. πείθουσιν πολλοῖς χρήμασιν αἰτήσασθαι χάριν ἐκ Νέρωνος αὐτοῖς ἐπιστολὴν ἀκυρῶσαι τὴν Ἰουδαίων [rr] πρὸς αὐτοὺς [s] ἰσοπολιτείαν. καὶ Βῆρρος ὁ αὐτοκράτορος χαρισάμενος [t] ἐπέτυχε γραφῆναι τὴν ἐπιστολήν. αὕτη τῷ ἔθνει ἡμῶν τὸ μὴ τοσαῦτα κακῶν τὰς αἰτίας παρέσχεν. πυθόμενοι γὰρ [v] οἱ ἐν τῇ Καισαρείᾳ Ἰουδαῖοι τὰ γραφέντα [x] πρὸς τοὺς Σύρους, στάσεως μᾶλλον εἴχοντο, μέχρι δὴ τὸ πόλεμον ἐξῆψαν.

ι'. Ἀφικομένου ἢ εἰς τὴν Ἰουδαίαν Φήστου, συνέβαινε τὴν Ἰουδαίαν ὑπὸ τῶν λῃστῶν κακοῦσθαι, τὰ κωμῶν ἁπασῶν ἐμπιπραμένων τε καὶ ἁρπαζομένων. καὶ οἱ [y] Σικάριοι ἢ καλούμενοι, λῃσταὶ ἢ εἰσὶν ἔτι, τότε μάλιστα [z] ἐπληθυνον, χρώμενοι ξιφιδίοις παραπλησίοις μὲν τὸ μέγεθος τοῖς τῶν Περσῶν [a] ἀκινάκαις, ἐπικαμπέσι ἢ καὶ [b] παραπλησίοις τοῖς ὑπὸ Ρωμαίων σίκαις καλουμένοις, ἀφ' ὧν καὶ τὴν προσηγορίαν οἱ λῃστεύοντες ἔλαβον πολλοὺς ἀναιροῦντες. ἀναμιγνύμενοι γὰρ ἐν τῇ ἑορτῇ, καθὼς καὶ τὸ πρότερον εἴπαμεν, τῷ πλήθει [c] τῶν παραγινομένων εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ τὴν εὐσέβειαν [d] συρρυέντων, ἃς βουληθεῖεν ῥᾳδίως ἀπέσφαττον. πολλάκις ἢ καὶ μεθ' ὅπλων ἐπὶ τὰς κώμας τῶν ἐχθρῶν [e] ἀφικόμενοι, διήρπαζον καὶ ἐνεπίμπρασαν. πέμπει ἢ Φῆστος δυνάμιν ἱππικήν τε καὶ πεζικὴν ἐπὶ τοὺς ἀπατηθέντας ὑπό τινος ἀνθρώπου γόητος, σωτηρίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλομένους καὶ παῦλαν κακῶν, εἰ βουληθεῖεν ἕπεσθαι μέχρι τῆς ἐρημίας αὐτοῦ. καὶ αὐτόν τε ἐκεῖνον τὸν ἀπατήσαντας, καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας διέφθειραν οἱ πεμφθέντες.

ια'. Κατὰ ἢ τὸν καιρὸν τοῦτον, ὁ Βασιλεὺς Ἀγρίππας ᾠκοδομήσατο μεγέθει διάφορον οἴκημα, ἐν τῷ βασιλείῳ ἐν Ἱεροσολύμοις, πλησίον ξυστοῦ. [f] τὸ δὲ βασίλειον ἐγεγόνει πάλαι ὑπὸ τῶν Ἀσαμωναίου παίδων, ἐφ' ὑψηλοῦ δὲ τόπου κείμενον τοῖς [g] κατοπτεύειν ἀπ' αὐτοῦ βουλομένοις τὴν πόλιν ἁπιτερπεστάτην παρεῖχε τὴν θέαν· ἧς ἐφιέμενος ὁ βασιλεὺς ἐκεῖθεν ἀφώρα κατακείμενος τὰ ἐν τῷ ἱερῷ πραττόμενα. τότε δὲ θεασάμενοι τῶν Ἱεροσολυμιτῶν

---

i Τὰς ἅλωνας] Confer lib. VI. c. 13. §. 1. & infr. c. 8. §. 2. τὰς ἅλωνας. SPANH.

k Ὀφειλομένας δεκάτας.] Ἐπορειλομένας Busb.

l Ὑπ' ἐνδείας τελευτᾶν.] Ὑπὸ ἐνδείας ἀπαλυμένας θεωρεῖν Euſeb. & Niceph. HUDS. Ὑπ' ἐνδείας ἀπαλυμένους θεωρεῖν. è Joſepho Euſeb. H. Eccl. lib. II. c. XX. SPANH.

m Πορκίῳ ἢ Φήστῳ Ἀλβίνος] Conf. ἅλων. lib. 2. c. 14. §. 1. SPANH.

n Εἰ μὴ πολλὰ] Εἰ μήτις αὐτῷ ὁ Νέρων συνεχώρησε τῷ ἀδελφῷ Πάλλαντι πειθοῖς ἐνδικαλίσασθαι· μάλιστα ἢ τότε ἀπὸ τιμῆς ἄγων ἐκεῖνον. Busb.

o Μάλιστα ἢ] L. B. μάλιστα δὴ.

p Καὶ τὸν ἐν τῇ Καισαρείᾳ] Καὶ οἱ ἐν Καισαρείᾳ ἢ Σύροι Zonar. καὶ οἱ ἐν τῇ Καισαρείᾳ ἢ πρῶτοι Σύρων Gall. Voſſ. & Epiphan.

q Δύο Σύροι] L. B. Σύρων.

r Βῆρρον.] Ita reſcripſi pro Βήρυλλον, voce ſane mendoſa, quæ in Joſephi libros (Gr. & Lat.) dudum irrepſerat.

rr Πρὸς αὐτοὺς] Εἰς αὐτοὺς Busb.

s Ἰσοπολιτείαν.] Conf. ἅλων. lib. 2. c. 13. §. 7. SPANH.

t Ἐπέτυχε γραφῆναι τὴν ἐπιστολήν.] Ἔπεισε γραφῆναι Busb. ἐπέτυχε γραφῆναι L. B.

v Οἱ ἐν τῇ Καισαρείᾳ Ἰουδαῖοι] Οἱ ἐν τῇ Καισαρείᾳ οἰκοῦντες Ἰουδαῖοι τὰ ἐγγὺς ἢ Νέρωνος γεγραφέντα Busb.

x Πρὸς τοὺς] L. B. τὰ πρὸς τοὺς.

y Σικάριοι —— ἀκινάκας,] Conf. ἅλων. lib. 2. c. 17. §. 6. & lib. 3. c. 9. §. 5. SPANH.

z Ἐπληθυνον,] Ἐπληθυον Busb.

a Ἀκινάκας,] Vide *Fullerum* in *Miſcell. S.* l. 2. c. 3. §. 165. *Druſium* de *tribus Sectis*, p 119. *Nic. Abramum* in *Ciceronis Oratt.* vol. 2. p. 107. *Relandum* in *Diſſ.* VIII. *de Veteris Linguæ Perſicæ reliquiis.* & *Burtonum* de *Linguæ Perſicæ*, p. 64.

b Παραπλησίοις] Mallem (cum *Cod. Busb.*) ὁμοίοις, quod vox παραπλησίοις paulo ante occurrat. (ὁμοίοις τοῖς *L. B.*) ἐνίκαμπτόσι καὶ ὁμοίοις τοῖς ὑπὸ P. Zonar.

c Τῶν παραγινομένων εἰς] Illud τῶν inſerui è *Cod. Busb.* accedente nunc *Lugd. Bat.*

d Συρρυέντων,] Συρρεόντων Busb. & Voſſ.

e Ἀφικόμενοι,] Ἀφικνούμενοι Busb. & Voſſ.

f Τὸ ἢ βασίλειον ἐγεγόνει πάλαι] Ita Busb. Lugd. Bat. & *Epiphan.* qui vertit, *quod palatium factum eſt olim à filiis Aſſamonæi.* antea erat, τότε βασίλειον ἐγεγόνει ὑπὸ τῶν Ἀσαμωναίου παίδων.

g Κατοπτεύειν ἀπ' αὐτοῦ βουλομένοις] Ἐποπτεύειν ὑπὸ Busb.

h Ἐν-

τῶν οἱ πρῶτοι, δεινῶς ἐχαλέπαινον. ἐ γὰρ πάτριον ἐδὲ νόμιμον ἡμῖν, τὰ ξῷ τὸ ἱερὸν δρώμενα κατοπτεύεσθαι, καὶ μάλιστα τὰς ἱερουργίας. τοῖχον οὖν ἐγείρασιν ὑπὲρ τὴν ἐξέδραν ὑψηλὸν, ἥπερ ἦν ἐν τῷ ἔσωθεν ἱερῷ πεφαμμένη πρὸς δύσιν. ἐ μόνον ἦ ἔ βασιλικὴ τρικλίνε τὴν ἄποψιν ἔτ' οἰκοδομηθεῖς ἀπετέμνετο, ἀλλὰ ἓ τὴν δυτικὴν στοὰν τὴν κατὰ τὸ ἱερὸν ἔξωθεν ἔσης, [h] ἔνθα τὰς φυλακὰς οἱ Ρωμαῖοι τῶν ἑορτῶν ἐποιοῦντο ἀμφὶ τὸ ἱερόν. ὑπὲρ τούτοις [i] ἠγανάκτησαν ὅ, τε βασιλεὺς Αγρίππας, μάλιστα ἦ φῆστος ὁ [k] ἔπαρχος, καὶ προσέταξεν αὐτοῖς καθελεῖν. οἱ ἦ παρεκάλεσαν ἐξουσίαν αὐτοῖς δοῦναι πρεσβεῦσαι περὶ τούτε πρὸς Νέρωνα· ζῆν γὰρ ἐκ ἐώμενον, καθαιρεθέντος τινὸς μέρους ἔ ἱεροῦ. συγχωρήσαντος ἦ ἔ φήστε, πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν πρὸς Νέρωνα [l] τοὺς πρώτους δέκα, καὶ Ισμάηλον τὸν ἀρχιερέα, καὶ Ελκίαν τὸν γαζοφύλακα. Νέρων ἦ δείσας αὐτῶν, ἐ μόνον συγέγνω περὶ ἔ πεπραχθέντος, ἀλλὰ καὶ συνεχώρησεν ἔτως ἐᾶν τὸ οἰκοδομίαν, τῇ γυναικὶ [m] Ποππαίᾳ, θεοσεβὴς γὰρ [n] ἦν, ὑπὲρ τ Ιουδαίων δεηθείσῃ χαριζόμενος. ἢ τοῖς μὲν δέκα προσέταξεν ἀπέναι, τὸν ἦ Ελκίαν καὶ τὸν Ισμάηλον [o] ὁμηρεύσαντας παρ' ἑαυτῷ κατέσχεν. ὁ ἦ βασιλεὺς, ταῦτα ὡς ἐπύθετο, δίδωσι τὸ ἀρχιερωσύνην Ιωσήπῳ τῷ Σίμωνος παιδὶ ἀρχιερέως, ὑπικαλυμένῳ ἦ [p] Καβί.

ter succenſebant. neque enim patria conſuetudo aut lex noſtra ferebat, ut quæ in templo gererentur, & maxime cum res ſacra fieret, aliquis *præter ſacerdotes* aſpiceret. Quam ob rem altum parietem excitabant ſuper exedram, quæ erat in interiore templo ad ſolem occiduum verſa. Iſte autem *ita* exædificatus non ſolum proſpectum è regio triclinio intercipiebat, ſed & è porticu occidentali extra templum ſita, ubi Romani *propter templum feſtis diebus excubias agebant. Iſta ægre tulerunt & rex Agrippa, & maxime Feſtus præſes, eiſque præcepit ut murus dirueretur. Illi vero rogarunt, ut liceret ſibi legatos ea de re ad Neronem mittere: vitam enim diutius non ferendam eſſe, parte aliqua templi diruta. Cumque Feſtus, id permiſiſſet, ad Neronem de ſuis ablegarunt decem primores, & Iſmaëlum pontificem, & Helciam ſacri ærarii cuſtodem. Nero autem cum eos audiviſſet, non ſolum quod factum erat eis ignoſcebat, verumetiam conceſſit ut ſtaret maneretque ædificium; gratificatus in hoc uxori ſuæ Poppææ, quæ (femina utpote religioſa) ei Judæorum in gratiam ſupplicaverat. quæ *porro* decem quidem *viros* abire juſſit, Helciam vero & Iſmaëlum apud ſe *tanquam* † obſides retinuit. At rex ubi iſta reſcivit, pontificatum detulit Joſepho cognomine Cabi, Simonis *olim* pontificis filio.

Murum altum ædificant Judæi.

Quem, contra quam voluerunt Agrippa & Feſtus, manſurum ſtatuit Nero.

Joſephus Cabi pontifex.

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ Αλβίνε, ἔ ἐπιτροπεύοντος ἀναιρεῖται Ιάκωβος· οἷά τε ᾠκοδόμησεν Αγρίππας.

CAP. IX.

De Albino, quo procuratore interficitur Jacobus: deque ædificiis Agrippæ.

VIII.

ΠΕμπτῃ δὲ Καίσαρ [q] Αλβῖνον εἰς τὴν Ιουδαίαν ἔπαρχον, φήστε τὸν πλούτην πυθόμενος. [r] ὁ δὲ βασιλεὺς ἀφείλετο μὲν τ Ιώσηπον τὴν [s] ἀρχιερωσύνην, [t] τῷ δὲ Ανάνε παιδὶ, καὶ αὐτῷ Ανάνῳ λεγομένῳ, τὴν ἀποδοχὴν τ ἀρχῆς ἔδωκε. τοῦτον δὲ φασὶ τ πρεσβύταλον Ανανον εὐτυχέσταλον γενέσθ. πέντε γὰρ ἔσχε παῖδας, καὶ τούτους πάντας σωέβη ἀρχιερατεῦσαι τῷ Θεῷ, αὐτὸς καὶ [v] πρότερον τ πρὸς ἡμᾶς ὑπὲρ τελείαν ἀπολαύσας· ὅπερ ἀδενὶ σωέβη τ παρ' ἡμῖν ἀρχιερέων. [x] ὁ δὲ νεώτερος Ανανος, ὃν τὴν ἀρχιερωσύνην [y] ἔφαμεν παρειληφέναι, θρασὺς ἦν τ τρόπον, καὶ τολμητὴς ἀφερόντως· αἵρεσιν δὲ μετῄει τὴν [z] Σαδδουκαίων, [a] οἵπερ εἰσὶ περὶ τοὺς κρίσεις ὠμοὶ παρὰ πάντας τοὺς Ιουδαίους, καθὼς ἤδη δεδηλώκαμεν. [b] ἅτε δὴ οὖν τοιοῦτος

CÆſar autem, audita Feſti morte, Albinum in Judæam miſit præſidem. Cæterum rex Joſepho quidem pontificatum abſtulit, Anani vero filio, ipſique Anano vocato, conceſſit, ut in iſtum principatum ſuccederet. At ſeniorem hunc Ananum ajunt feliciſſimum exſtitiſſe. nam quinque filios habuit, hiſque omnibus contigit Deo in pontificatu miniſtraſſe, cum & ipſe in primis ea dignitate in tempus longiſſimum functus eſſet: id quod nulli unquam apud nos pontifici contigit. Interea Ananus junior, quem pontificatum accepiſſe jam diximus, ferox erat ingenio & inſigniter audax; ſectam etiam Sadducæorum ſequebatur, qui præ cæteris Judæis in judiciis acerbi & immites, quemadmodum antea indicavimus. Talis igitur cum

Albinus Judææ procurator.

Ananus, Anani filius, pontifex.

ef-

h Ενθα —— ἱερόν.] Conf. ſupr. c. 4. (5.) §. 3. SPANH.

* *Propter templum feſtis diebus excubias agebant.*] Sc. ad omnes tumultus arcendos.

i Ηγανάκτησαν] Ηγανάκτησεν ὅ, τε β. Αγρ. ἦ μάλιστα *Busb.*

k Επαρχος,] Επαρχος hic dicitur, qui propriè Επίτροπος ſeu Procurator dicebatur. SPANH.

l Τοὺς πρώτους δέκα,] Δέκα ὁκ τ πρώτων *Zonar. de ſuis primatibus decem*, ut vertit *Epiphan.* Videſis Cl. *Vitringam* de *Decem-Viris otioſis*, p. 205.

m Ποππαίᾳ,] Ita ex nnmmis. Ποππίᾳ aut Πομπηίᾳ in *Joſephi* libris.

n Ην,] Ην αὕτη *Busb.*

o Ομηρεύσαντας] *L. B.* ὁμηρεύοντας.

† *Obſides retinuit*] Obſequii nempe Judæorum.

p Καβί.] Ita *Busb. Voſſ.* Καβεῖ in *cæteris* Gr. in *Epiphanii* libris *Gaddis* aut *Gadis.*

q Αλβῖνον εἰς τὴν Ιουδαίαν ἔπαρχον,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 14. §. 1. & lib. 6. c. 5. §. 3. SPANH.

r Ο ἦ βασιλεὺς] Ο ἦ Αγρίππας ἀφ. *Busb.*

s Αρχιερωσύνην,] Ita *Busb.* & *Epiphan. ἱερωσύνη* in *Editis Aliiſque.*

t Τῷ ἦ Ανάνε παιδὶ,] *Nicephorus* (in *Eccl. Hiſt.* l. 2. c. 4.) hunc *Ananum* eundem eſſe dicit cum *Anania* illo, qui *Paulum* colaphis cædi juſſit, *Act.* c. 23. v. 2. Sed eum longe falli oſtendit *Valeſius* ad *Euſeb.* l. 2. c. 23.

v Πρότερον τ τιμῆς] Ita *Busb.* & *Gall.* πρότερος in *Editis Aliiſque.*

x Ο ἦ —— αὐτῷ] Adducuntur hæc ab Euſebio H. Eccl. lib. 11. c. XXIII. p. 65. D. ab iis verbis: ὁ ἦ νεώτερος Ανανος &c. SPANH.

y Εφαμεν παρειληφέναι,] Εἴπομεν *Euſeb.* in *Hiſt. Eccl.* l. 2. c. 23. *Niceph.* in *H. E.* l. 2. c. 38. & *Syncell.* p. 339.

z Σαδδουκαίων,] Talmudici etiam in Codice Joma teſtantur adjuratum fuiſſe Pontificem Maximum antequam admitteretur ad miniſterium diei Expiationis, ne placita Sadducæorum ſequeretur in adolendo ſuffitu. Fuere ergo ex Sadducæis ipſis Pontifices aliquando. REL.

a Οἵπερ —— Ιουδαίους,] Sadducæi ſeveriſſimi in Judiciis; Phariſæi contra mites πρὸς τὰς κολάσεις ſupr. lib. 13. c. 10. § 6. SPANH. Quod hic de Sadducæis notat eos præ aliis Judæis ſeveriſſimos fuiſſe in infligendis pœnis illuſtrat ea quæ in Megillath Taanith leguntur ad diem XIV. Tammuz. Sadducæos codicem conſcripſiſſe ספר גזירות quem uti canonem ſequebantur in quo notatum erat quinam pœna lapidationis, qui combuſtionis qui alia plecti deberent אלו שנסקלין ואלו שנשרפין, idque adeo ſevere exequebantur, ut dicerent עין תחת עין שן תחת שן *oculum pro oculo, dentem pro dente*, quem proximo abſtulerant, pendendum eſſe. Hinc etiam videtur eſſe quod Sadducæi in primis commemorentur qui ſeverius etiam animadvertendum cenſuerint in Petrum & Johannem Act. IV. 1. ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τ ἱεροῦ καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι. Ita & Act. 5. 17. E contrario Phariſæi mitiores ſe oſtendiſſe leguntur, uti Act. 5. 34. Gamaliel Phariſæus Apoſtolos dimittendos ſuadebat. Nec deſunt alii loci tum ex corpore juris Phariſaici, id eſt Talmude, tum aliunde petiti ex quibus docemur Phariſæos lenes fuiſſe admodum in plectendis reis. Adi Lightfootum ad Johann. XVIII. 31. Joſephus etiam in vita ſua (erat autem Phariſæus) manſuetudinem ſuam prædicat & quod non affecerit pœnis quos poterat, idque plus ſemel; quod nefas putet, aliquem ὁμόφυλον interficere. REL.

b Ατε δὴ οὖν] Ατε δὴ τοιοῦτος Ανανος *Sync.*

esset Ananus, opportunum sibi tempus adesse ratus, eo quod Festus quidem vita cessisset, Albinus vero adhuc in itinere esset, concilium judicum cogit; inductoque in judicium fratre *illius* Iesu, qui dicebatur Christus (Jacobus ei nomen) & cum eo quibusdam aliis, in eos ut legis violatæ reos cum accusationem instituisset, *statim* lapidandos tradidit. Sed quicunque inter cives modestissimi, legisque observandæ studiosissimi habebantur, graviter hoc tulerunt: atque clam *legatos* ad regem mittunt, hortantes ut Ananum per literas monere vellet, ne quid deinceps simile moliretur; neque enim prius illud recte *atque ex jure* ab eo factum fuisse. Quinetiam nonnulli eorum Albino, ab urbe Alexandria iter facienti, occurrerunt; eumque monuerunt, non licuisse Anano absque ipsius consensu concilium judicum convocare. Horum oratione Albinus persuasus literas plenas furoris & iracundiæ Anano scribit, minatus se de illo pœnas sumpturum. Proinde rex Agrippa, adempto ei pontificatu, quem per tres menses gesserat, Jesum Damnæi filium *pontificem* constituit.

Jacobus, frater Christi, lapidatur.

Ob Jacobi necem Ananum apud Albinum accusans Judæi.

Jesus Damnæi filius, pontifex.

2. Porro Albinus, cum ad urbem Hierosolymitarum venisset, omnem curam & providentiam adhibuit, ut pacatam & tranquillam redderet provinciam, sicarios aliquammultos interficiendo. Ananias autem pontifex ad majorem indies crevit existimationem, atque benevolentiam & honorem amplissimum apud cives *suos* assequutus est. *nam pecuniam acquirendi rationem probe noverat; atque adeo donis cum Albinum tum & pontificem *ipsum* assidue deliniebat. Habebat autem servos nequissimos, qui, adjuncto sibi audacissimo quoque, areas obeuntes sacerdotum decimas vi rapiebant, nec ab iis verberandis abstinebant qui eas dare recusabant. pontifices etiam similiter ac illius servi faciebant, cum nemo *eos* impedire posset. Quo fiebat ut sacerdotes, qui olim decimis se alebant, tunc cibi penuria morerentur.

Sacerdotum decimæ vi abreptæ.

ὢν ὁ Ανανος, νομίσας ἔχειν καιρὸν ἐπιτήδειον, διὰ τὸ τεθνάναι μὲν Φῆστον, Αλβῖνον δὲ ἔτι κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπάρχειν, καθίζει συνέδριον κριτῶν· καὶ παραγαγὼν εἰς αὐτὸ [c] τὸν ἀδελφὸν Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, Ιάκωβος ὄνομα αὐτῷ, καί τινας ἑτέρους, [d] ὡς παρανομησάντων κατηγορίαν ποιησάμενος, [e] παρέδωκε λιθοβοληθησομένους. ὅστις δὲ ἐδόκουν ἐπιεικέστατοι τε καὶ τὴν πόλιν εἶναι, καὶ [f] τὰ περὶ τοὺς νόμους ἀκριβεῖς, βαρέως ἤνεγκαν ἐπὶ τούτῳ. καὶ πέμψασιν πρὸς τὸν βασιλέα κρύφα παρεκάλουν αὐτὸν ἐπιστεῖλαι τῷ Ανάνῳ, μηκέτι τοιαῦτα πράσσειν· μηδὲ γὰρ τὸ πρῶτον ὀρθῶς αὐτὸν πεποιηκέναι. τινὲς δὲ αὐτῶν [g] καὶ τὸν Αλβῖνον ὑπαντιάζουσιν ἀπὸ τῆς Αλεξανδρείας ὁδοιποροῦντα, καὶ διδάσκουσιν ὡς οὐκ ἐξὸν [h] τῷ Ανάνῳ χωρὶς [i] τῆς ἐκείνου γνώμης καθίσαι συνέδριον. Αλβῖνος δέ, πεισθεὶς τοῖς λεγομένοις, γράφει μετ' ὀργῆς τῷ Ανάνῳ, λήψεσθαι παρ' αὐτοῦ δίκας ἀπειλῶν. [k] καὶ ὁ βασιλεὺς Αγρίππας, διὰ τὸν τῷ ἀρχιερωσύνῃ [l] ἀφελόμενον [m] αὐτὸν ἄρξαντα μῆνας τρεῖς, [n] Ιησοῦν τὸν τοῦ [nn] Δαμναίου κατέστησεν.

β'. Επειδὴ δὲ ἦκεν ὁ Αλβῖνος εἰς τὴν τῶν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν, πᾶσαν [o] εἰσωήκατο σπουδὴν καὶ πρόνοιαν, ὡς τὴν χώραν εἰρηνεύεσθαι, [p] πολλοὺς [q] τῶν σικαρίων ἀναιρήσας. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς [r] Ανανίας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἐπὶ μέγα προῆκτο δόξης, καὶ τὸ παρὰ τῶν πολιτῶν εὐνοίας τε καὶ τιμῆς ἠξιοῦτο λαμπρῶς. ἦν δὲ χρημάτων πορισικός· καθ' ἡμέραν οὖν τὸν Αλβῖνον καὶ τὸν ἀρχιερέα δώροις ἐθεράπευεν. εἶχε δὲ οἰκέτας πάνυ μοχθηρὰς· οἳ, συναναστρεφόμενοι τοῖς θρασυπάτοις, ἐπὶ [s] τὰς ἅλωνας προβαίνοντες [t] τὰς τῶν ἱερέων δεκάτας ἐλάμβανον βιαζόμενοι, καὶ τοὺς μὴ διδόντας οὐκ ἀπείχοντο τύπτειν. οἱ τε ἀρχιερεῖς ὅμοια τοῖς ἐκείνου δούλοις ἔπρασσον, μηδενὸς κωλύειν δυναμένου. καὶ τῶν ἱερέων τοὺς πάλαι τὰς δεκάτας τρεφομένους τότε συνέβαινε θνήσκειν, τροφῆς ἀπορίᾳ.

γ'. Πά-

c Τὸν ἀδελφὸν Ιησοῦ] Illa de Jacobo, *Jesu, qui Christus dicebatur, fratre* (licet agnita ab *Eusebio* (in *Eccl. Hist.* l. 2. c. 24.) Aliisque eum sequutis, disertimque à *Photio* in *Bibl.* cod. 238. p. 978.) pro mero adsumento male feriati Christiani habentur à nonnullis. quam recte κριτικωτέρων esto judicium. Quod vero attinet ad ista, ταῦτα συμβῆναι Ιουδαίοις τῷ δικαίῳ Ιακώβου τοῦ δικαίου, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ἐπιδήτιε δικαιότατον αὐτὸν ὄντα Ιουδαῖοι ἀπέκτειναν, quæ, tanquam à *Josepho* prolata in *Antiquitatum* libris, affert *Origenes* (l. 1. contra *Celsum* p 33. & in *Comment.* ad *Matt.* p. 233.) & ex eo, ut puto, *Eusebius Aliique*; verisimile est ea referri debere μνημονικῷ ἁμαρτήματι *Origenis*, ut constare videtur ex ipso *Flavio*, paulo supra, c. 7. §. 5. Certe nullibi (quod sciam) locum habere potuerunt in *Antiquitatibus*; ut quæ non agant de *Hierosolymorum Excidio.*

d Ως τῶν δικαιοσυνῶν κατηγορίαν] Ως κατηγορ. *Sync.*

e Παρέδωκε λιθοβοληθησομένους.] Παρεκέλευσε καταλιθοβοληθησομένους *Sync.* Alia, tanquam ex *Hegesippo*, de morte *Jacobi* tradit *Eusebius* in loco jam laudato: quæ cum *Josepho* conciliare non tentabimus, utpote vel fabulosa omnia (ut dicit *Scaliger* ad *Eusebium* n. MMLXXVII.) vel (prout fatetur *Petavius* in *Epiphan.* ad *Hæres.* LXXVIII.) quædam falsa & subabsurda, genuinis *Hegesippi* addita, complectentia.

f Τὰ περὶ τοὺς νόμους ἀκριβεῖς,] Illud τὰ insertum dedi auctoritate *Eusebii*, *Niceph.* & *Sync.*

g Καὶ τὸν Αλβῖνον ὑπαντιάζουσιν] Καὶ τῷ Αλβίνῳ ὑ. ἀ. τ. Α. ὁδοιποροῦντα *Busb.*

h Τῆς ἐκείνου γνώμης] Τῆς αὐτοῦ γνώμης *Euseb.* p. 66. B. SPANH.

i Ἐκείνου γνώμης] Αὐτοῦ γν. *Euseb.* & *Niceph.* αὐτῶν perperam *Syncello.* HUDS. Αὐτῶν legit Syncellus, quod mire sensum variat. Sine præsidis consensu, aut sine illorum Judæorum consensu non licuit Pontifici Synedrium convocare. Et quia διδάσκουσι præcedit, videtur lectio αὐτῶν non rejicienda. Num enim doceri debuit Procurator Judææ; non licuisse Pontifici sine ejus auctoritate id agere? Num id ignorabat? Et quid sibi vult id πειθῆς, persuaderine debuit verbis eorum ut crederet vera illos dicere de eo quod Ananus fecerat? Verum ab altera parte observandum est antea Josephum scripsisse Pontificem ideo Synedrium convocasse, quia tempus videbatur ei opportunum ob absentiam Præsidis. Si Præses licentiam convocandi Synedrium dare non debuit, cur captarit hoc tempus uti opportunum. Porro si in eo peccavit quod absque aliorum Judæorum consensu Synedrium convocavit, quare Josephus post καθίζει συνέδριον non addit χωρὶς τῆς γνώμης horum vel illorum? Præterea illi qui mittebantur ad Albinum erant *missi à viris* qui in urbe legum patriarum erant peritissimi. Non *dicitur* eos fuisse in dignitate constitutos, πρεσβυτέρους aut ἡγεμόνας τοῦ πλήθους quod necesse erat, siquidem illorum consensus *requirebatur* ad convocationem Synedrii. Denique an fuerunt hi nuncii, qui dicunt suum consensum requiri, *membra* Synedrii, & an interfuerunt? si hoc? cur interfuere Synedrio illegitimo? & an membra Synedrii rogari debuerant a Pontifice an liceret Synedrium convocare? ubi id traditum est? Si non sunt membra, quinam ergo fuerant in populo ea dignitate præditi, ut jus haberent licentiam concedendi Pontifici ipsi convocandi Synedrium? Fuere ergo hi tales, qui Procuratori indicarunt quid actum esset, & eum edocuerunt quomodo res se haberet, & quæ consuetudo obtineret: ideoque iratus scripsit Præses Pontifici persuasus ut hoc faceret ipsorum dictis quibus eum incitaverant & sibi pœnas daturum minatus est: quod Agrippa ablato Pontificatu præstitit. Si tantum in eo peccasset Pontifex, ut inconsultis nonnullis Judæis Synedrium convocasset, putamusne adeo iratum futurum fuisse Albinum, & Pontificatum ei demturum Agrippam? Ne addam codices Josephi constanter ἐκείνου legere, & Syncellum sæpe esse corruptissimum. REL.

k Καὶ ὁ βασιλεὺς Αγρίππας,] Βασιλεὺς ὁ Αγρ. solus *Euseb.*

l Ἀφελόμενον] Ἀφελόμενοι αὐτὸν ἄρξαντος *Euseb.* & *Niceph.*

m Αὐτὸν ἄρξαντα] Αὐτὸν ἄρξαντος *Euseb.* p. 66. C. SPANH.

n Ιησοῦν τὸν τοῦ Δαμναίου] Syncellus ex Josepho profert Ιησοῦν τὸν Ιδουμαῖον. Male. Monstro simile est Idumæum videre Pontificem & Agrippam regem in illum qui ne Israelita quidem esset hoc munus conferre. Ignoratio τοῦ Δαμνάου peperit vocem notiorem. REL.

nn Δαμναίου κατέστησεν.] Ita *Busb. Lugd. Bat. Gall.* & *Niceph.* Δαμμαίου *Euseb.* Ex *Epiphanii* libris incertum utrum Δαμμαίου an Δαμναίου legerit. Δαμνάου in *Editis*, nec aliter apud *Photium.* Ιησοῦν τὸν Ιδουμαῖον *Syncell.*

o Εἰσωήκατο σπουδὴν] Εἰσώισγνε *Busb.*

p Πολλοὺς] *L. B.* τοὺς πολλούς.

q Τῶν σικαρίων ἀναιρήσας.] Conf. *supr.* lib. 2. c. 17. §. 6. & *supr.* c. 7. §. 10. SPANH.

r Ανανίας] *Sc.* Nebæi filius. *Usserius* ad *A. M.* 4066. *Vide Gataker.* in *Adversar. Miscell.* p. 78.

* *Nam pecuniam acquirendi rationem probe noverat;*] Nam locuples erat, *Epiphan.*

s Τὰς ἅλωνας] Conf. *supr.* c. 7. §. 8. SPANH. *In Marg. L. B.* ἅλως.

t Τὰς —— βιαζόμενοι,] Conf. *supr.* c. 7. §. 1. SPANH.

γ Κα-

γ'. Πάλιν δὲ οἱ σικάριοι [v] κατὰ τὴν ἑορτὴν, ἐνεστηκὼς γὰρ αὐτὴ, διὰ νυκτὸς εἰς τὴν πόλιν παρελθόντες, συλλαμβάνουσι ζῶντα τὸν γραμματέα τοῦ στρατηγοῦντος Ἐλεαζάρου· παῖς δὲ ἦν οὗτος [x] Ἀνάνου τοῦ ἀρχιερέως· καὶ δήσαντες ἐξήγαγον. εἶτα πέμψαντες πρὸς τὸν Ἀνανίαν, ἀπολύειν ἔφασαν τὸν γραμματέα πρὸς αὐτὸν, εἰ πείσειε τὸν Ἀλβῖνον δέκα δεσμώτας τῶν ἐξ αὐτῶν ληφθέντας ἀπολύσαι. καὶ ὁ [y] Ἀνανίας, διὰ τὴν ἀνάγκην πείσας τὸν Ἀλβῖνον, τῆς ἀξιώσεως ἐπέτυχε. τοῦτο μειζόνων κακῶν ἦρξεν. οἱ γὰρ ληστὰς πάντως ἐπεμηχανῶντο τῶν Ἀνανίου τινὰς [z] συλλαβεῖν οἰκείων, καὶ συνεχῶς ζωγρουῦντες οὐκ ἀπέλυον, πρίν ἤ τινας τῶν σικαρίων ἀπολαβοιεν. γινόμενοί τε πάλιν ἀριθμὸς οὐκ ὀλίγος, ἀναθαρρήσαντες, τὴν χώραν ἅπασαν ἐσάκησαν.

3. Rursum etiam sicarii dum festum ageretur, quod tum supervenerat, nocte urbem ingressi, vivum comprehendunt scribam Eleazari templi prætoris (ille enim erat Anani pontificis filius) vinctumque abduxerunt. Deinde, nuncio ad Ananiam misso, dixerunt, se scribam *velle* ad ipsum remittere, si Albino persuaderet, ut decem ex illis, quos captos vinctosque habebat, ipse dimitteret. Atque Ananias, id cum Albino necessitate coactus persuasisset, voti compos factus est. unde majores ortæ sunt calamitates. Nam id modis omnibus agebant, ut aliquem è necessariis atque amicis Ananiæ deprehenderent: cumque frequenter eos vivos caperent, non prius dimittebant quam è sicariis aliquot reciperent. Itaque, ubi rursus eis magnus accrevit numerus, fiducia resumpta totam regionem infestabant. *Sicariorum audacia.*

δ'. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας, μείζονα τὴν Φιλίππου καλουμένην Καισάρειαν καταskευάσας, εἰς τιμὴν δὲ Νέρωνος τιμὴν, Νερωνιάδα προσηγόρευσεν. καὶ θέατρον ἦν θαυμαστὸν, ἀπὸ πολλῶν χρημάτων κατασκευασμένον, ἃ κατ' ἔτος θυσίας ἐδωρεῖτο, πολλὰς εἰς τοῦτο μυριάδας ἀναλίσκων. σῖτον γὰρ ἐδίδου τῷ δήμῳ, καὶ ἔλαιον διένειμε. καὶ τὴν πᾶσαν ἦν πόλιν ἀνδριάντων ἀναθέσεσι, καὶ ταῖς τῶν ἀρχαίων ἀποτύποις εἰκόσιν ἐκόσμει. καὶ μικρὰ δεῖν πάντα τὸν τῆς βασιλείας κόσμον ἐκεῖ μετήνεγκεν. μῖσος οὖν αὐτῷ παρὰ τῶν ὑπηκόων ἦν, διὰ τὸ παρειμένους τὰ ἐκείνων [a] ξένην πόλιν κοσμεῖν. λαμβάνει δὲ καὶ Ἰησοῦς, ὁ τοῦ Γαμαλιὴλ, τὴν διαδοχὴν τῆς ἀρχιερωσύνης παρὰ τοῦ βασιλέως, Ἰησοῦν ἀφελόμενος τὸν τοῦ [b] Δαμναίου· καὶ διὰ τοῦτο στάσις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους ἐγένετο. [c] συρήματα γὰρ τῶν θρασυτάτων ποιησάμενοι, πολλάκις μέχρι λίθων βολῆς ἀπὸ τῶν βλασφημιῶν ἐξέπιπτον. ὑπερεῖχε δὲ Ἀνανίας τῷ πλούτῳ προπίπτοντας τοὺς λαμβάνειν ἑτοίμους. [d] Κοστοβαρος δὲ καὶ [e] Σαοῦλος, αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς μοχθηρὰ πλῆθη συνῆγον, γένους μὲν ὄντες βασιλικοῦ, καὶ διὰ τὴν πρὸς Ἀγρίππαν συγγένειαν εὐνοίας τυγχάνοντες, βίαιοι δὲ καὶ ἁρπάζειν τὰ τῶν ἀσθενεστέρων ἕτοιμοι. ἐξ ἐκείνου μάλιστα τοῦ καιροῦ συνέβη τὴν πόλιν ἡμῶν νοσεῖν, προκοπτόντων πάντων ἐπὶ τὸ χεῖρον.

4. Sub idem autem tempus rex Agrippa, cum Cæsaream quæ Philippi dicebatur ædificiis auxisset, in Neronis honorem *eam* Neroniada appellavit. insuper & theatrum apud Berytios, magnis sumptibus exstructum, annuis spectaculis donavit, multis *pecuniæ* myriadibus *in hunc usum* impensis. Porroque frumentum dedit populo, & oleum distribuit: immo & urbem per omnem statuas dispositit, & imaginibus ad antiqua *clarorum* artificum archetypa expressis eam ornavit; & omnia fere sui regni ornamenta in eam civitatem transtulit. quo factum est ut odium ei apud subditos conflaretur, quòd sublatis quæ illorum erant *universis* externam urbem excoleret. Quin & rex, pontificatum adimens Jesu Damnæi filio, fecit ut Jesus Gamalielis filius ei in *honorem istum* succederet: ac propterea inter eos mutuo orta est dissensio. nam cum hominum audacissimorum cohortem utrinque collegissent, sæpe à conviciis eò deventum est ut lapides in se invicem jacerent. * sed inter alios eminebat Ananias ex amplis facultatibus largitione plurimos sibi concilians. Costobarus quoque & Saulus suam quisque celeratorum multitudinem coëgerant; orti quidem genere regio, & propter cognationem Agrippæ in magna *apud populum* gratia: vehementes autem & violenti & ad infirmiores spoliandos prompti paratique. Atque ex illo maxime tempore accidit, ut civitas nostra *malis suis* laboraret, rebus omnibus in deterius ruentibus. *Cæsarea Philippi ab Agrippa Neronias dicta. Berytus ab Agrippa ornamentis aucta. Jesus Gamalielis filius, pontifex.*

ε'. Ὡς δὲ ἤκουσεν Ἀλβῖνος διάδοχον αὐτῷ [f] Γέσσιον Φλῶρον ἀφικνεῖσθαι, βουλόμενος δοκεῖν τι τοῖς Ἱεροσολυμίταις παρεχῆσθαι, πρωτομαγῶν τοὺς δεσμώτας, ὅσοι ἦσαν [g] αὐτῶν πρόδηλος θανεῖν ἄξιοι, τούτους προσέταξεν ἀναιρεθῆναι· τοὺς δὲ ἐκ μικρᾶς καὶ τυχούσης αἰτίας εἰς τὸν εἱρκτὸν καταταθέντας, χρήματα λαμβάνων αὐτὸς ἀπέλυε. καὶ ὅτως ἡ μὲν φυλακὴ τῶν δεσμωτῶν [h] ἐκαθάρθη, ἡ χώρα δὲ λῃστῶν ἐπληρώθη.

5. Albinus vero, cum didicisset Gessium Florum sibi successorem venire, *grati* aliquid videri volens Judæis præstitisse, vinctis productis, eos, qui manifeste necem meruerant, occidi jussit: qui vero levioribus de causis in carcerem conjecti erant, eos accepta pecunia dimisit. atque ita quidem carcer vinctis *maleficis* vacuus est factus, regio vero *tota* latronibus repleta est. *Quæ Judæis præstiterit Albinus ante ejus discessum.*

ς'. Τῶν δὲ Λευιτῶν, φυλὴ δέ ἐστιν αὕτη, [i] ὁσοιπερ ἦσαν [k] ὑμνῳδοὶ, πείθουσι τὸν βασιλέα, [l] καθίσαντα συνέδριον, φορεῖν αὐτοῖς ἐπίσης τοῖς ἱερεῦσιν ἐπιτρέψαι λινοῦν στολήν. πρέπειν γὰρ αὐτὸ τοῖς [m] τῆς ἀρχῆς χρόνοις ἔφασκον, ἀφ' ὧν μνημονευθήσεταί τι καινοποιεῖν. καὶ τῆς ἀξιώσεως οὐ διήμαρτον. ὁ γὰρ βασιλεὺς μετὰ γνώμης τῶν εἰς τὸ συνέδριον [n] ἐπιχωμέ-

6. Interea Levitarum (nam & illi in tribum redacti) quotquot erant hymnorum cantores regem orabant, ut coacto synedrio eis æque ac sacerdotibus stolam lineam gestare concederet. illius enim regni temporibus convenire dicebant, ut novi aliquid institueret in perpetuam sui memoriam. neque frustra fuit eorum postulatio. Nam rex, cum consensu eorum qui in synedrium venerant, hymno- *Levitis cantoribus stolam lineam gestare permittit Agrippa.*

[v] Κατὰ τὴν ἑορτὴν,] Ἑορτὴ γὰρ ἐνεστήκει *Busb.*
[x] Ἀνάνου] *L. B.* Ἀνανίου.
[y] Ἀνανίας,] Ἀναν solus *Busb.*
[z] Συλλαβεῖν] *L. B.* συλλαμβάνειν.
[a] Ξένην πόλιν κοσμεῖν.] Εἰς ξένην *Vat.*
[b] Δαμναίου·] Δαμνέα in *Editis.*
[c] Συρήματα] *L. B.* σύρημα.
* *Sed* —— *concilians*] Ita cum *Gelenio.* Ananias autem præcellebat eos, quando divitiis suis paratos accipere pecunias redimebat, *Epiphan.*
[d] Κοστοβαρος] Costobarus quidam etiam fuit, Salomes Herodis Magni Sororis Maritus. vid. supr. lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.
[e] Σαοῦλος,] Ita (suffragante *Lugd. Bat.*) ex *Epiphanii* codicibus. Σάλλας aut Σαλλᾶς in *Græcis.*
[f] Γέσσιον Φλῶρον] Conf. *Alsop.* lib. 2. c. 14. §. 2. SPANH.
[g] Αὐτῶν προδήλως θανεῖν ἄξιοι,] Αὐτῷ *Busb.* & *Vat.*
[h] Ἐκαθάρθη,] Ἐκενώθη *Vat.*
[i] Ὁσοιπερ ἦσαν] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ὅτοι προεῖσαν in *Editis Aliisque.*
[k] Ὑμνῳδοὶ,] Qui hymnos ore cantabant. κιθαρισταὶ ita & κιθαρῳδοὶ distinguuntur quod illi cithara modo canerent, hi ore etiam. REL.
[l] Καθίσαντα] *L. B.* καθισάντα.
[m] Τῆς ἀρχῆς χρόνοις] Illud τῆς è *MSS.*
[n] Ἐπιχωμένων,] Ἀφικομένων *Busb.* & *Gall.*

mnorum cantoribus id *privilegii* indulsit; ut, priori veste depositâ, lineâ, quam voluerant, uterentur. *Aliisque hymnos sacros edisceret.* Cumque alia pars tribus *ejusdem* in templi ministeriis occupata esset, illis etiam permisit, prout eum rogabant, ut hymnos *canendos* ediscerent. Illa autem omnia facta erant contra quam patria ferebant instituta: quibus violatis fieri non potuit quin meritæ luendæ essent pœnæ.

Id agit populus, ut Agrippam ad orientalem porticum instauran-dam moveret. 7. Jam illo tempore absolutum erat templi ædificium. Populus igitur cum in otio esse animadverteret opifices, ultra octodecim millia, atque mercedem desideraturos esse, cum jam antea victus illis suppeditaretur ex iis in quibus circa templum elaborarunt; nolletque *sacram* pecuniam repositam habere metu Romanorum, simulque operariorum rationem habens, thesauros in istos expendere cuperet: (nam, si quis unam diei horam operatus esset, mercedem pro ea statim accipiebat) regem hortantur suadentque, ut orientalem portam instauraret. *Porticus orientalis descriptio.* Erat autem porticus exterioris templi, profundæ valli imminens, proinde subnixa muris quadringentorum cubitorum, & saxis quadratis constructa valde candidis. Longitudo quidem cujusque saxi erat cubitorum viginti, altitudo vero sex. Opus Solomonis regis; qui primus integrum templum exstruxit. Rex autem (nam à Claudio Cæsare ei demandata erat templi cura) cum secum reputasset, facile esse vel quodcunque opus demoliri, instaurationem vero rem arduam *fore*, præsertimque ejusmodi porticus (utpote quod hoc opus desideraret tempus longum multumque pecuniæ) illorum quidem petitioni minime concessit: urbem vero candido lapide sterni non prohibuit. *Eam instaurare recusat Agrippa.* Cum autem Jesu Gamalielis filio pontificatum abstulisset, eundem Matthiæ Theophili filio dedit: quo pontifice bellum inter Romanos & Judæos coortum est. *Matthias Theophili filius, pontifex.*

νων, συνεχώρησε τοῖς ὑμνῳδοῖς, ἐπιθεμένους τῷ προτέραν ἐσθῆτα φορεῖν λινῆν οἵαν ἠθέλησαν. μέρος δὲ τινὸς τῆς φυλῆς λειτουργοῦντος κατὰ τὸ ἱερὸν, καὶ τούτοις ἐπέτρεψε τοὺς [o] ὕμνους ἐκμαθεῖν ὡς παρεκάλουν. πάντα δὴ ἦν ἐναντία ταῦτα τοῖς πατρίοις, ὧν παραβαίνοντων σὺν εἰκότι μὴ ἔχειν δίκας ὑπαρχεῖν.

ζ. [p] Ἤδη δὲ τότε καὶ τὸ ἱερὸν [q] ἐπετέλεσε. βλέπων οὖν ὁ δῆμος ἀργήσαντας τοὺς τεχνίτας, ὑπὲρ μυρίους καὶ ὀκτακισχιλίους ὄντας, καὶ μισθοφορίας ἐνδεεῖς ἐσομένους ἀφ' ὧν τῷ προφῶ σὺν τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν ἐργασίας [r] παρέξεσθαι, καὶ χρήματα μὲν ἀπόθετα ἀφ' ὧν σὺν [s] Ρωμαίων φόβον ἔχειν ὁ θέλων, παρεκόμενος δὲ τοὺς τεχνίτων, καὶ εἰς τούτους ἀναλοῦν τοὺς θησαυροὺς βουλόμενος· καὶ γὰρ εἴ μίαν τις ὥραν τῶν ἡμερῶν εἰργάσατο, τὸ μισθὸν ὑπὲρ ταύτης εὐθέως ἐλάμβανεν· ἔπειθον τὸν βασιλέα τῷ [t] ἀνατολικῷ σφᾶν ἀνεγεῖραι. ἦν δὲ ἡ [v] σφὰ δὲ μὲν ἔξωθεν ἱερὰ, κύκλῳ δὲ ἐν φάραγγι βαθείᾳ, τετρακοσίων πηχῶν τὰς πλείους ἔχουσα, ἐκ λίθων δὲ τετραγώνων κατεσκεύασο καὶ λευκῶν σφόδρα. τὸ μὲν μῆκος ἑκάστου λίθου, πήχεις εἴκοσι· τὸ δὲ ὕψος ἔργον Σολομῶνος τοῦ βασιλέως πρώτου δειμαμένου τὸ σύμπαν ἱερόν. ὁ βασιλεὺς δὲ, ἐπιτρόπου γὰρ ὑπὸ Κλαυδίου Καίσαρος τῷ ἐπιμέλειαν τοῦ ἱεροῦ, λογισάμενος παντὸς μὲν ἔργου τοῦ καθαίρεζιν εἶναι ῥᾴδιον, δυσχερῆ δὲ τὴν κατασκευήν· ἔτι δὲ τοσαύτης πίστης καὶ μᾶλλον, χρόνου τε γὰρ καὶ πολλῶν χρημάτων εἰς τέλεσιν δεήσειν· ἠρώτησεν μὲν οὖν τοῦτο δεομένους, κατασπεύσαι δὲ λευκῷ λίθῳ τὴν πόλιν σὺν ἐκώλυσεν. Ἰησοῦ δὲ τοῦ [x] Γαμαλιὴλ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος, ἔδωκεν αὐτὴν Ματθίᾳ τῷ Θεοφίλου, καθ' ὃν καὶ ὁ πρὸς Ρωμαίους [y] πόλεμος Ἰουδαίοις ἔλαβε τὴν ἀρχήν.

CAP. X.

Summorum pontificum enumeratio.

ΚΕΦ. Ι'.

Τῶν ἀρχιερέων ἀπαρίθμησις.

Recensio summorum pontificum. JAM vero necessarium esse existimo, & huic historiæ in primis convenire, *paucula* narrare de pontificibus; quæ fuerit eorum origo, & quibus concessum hunc honorem accipere, & quot usque ad finem hujus belli fuerint. Et primum quidem omnium Aaronem, fratrem Moysis, Deo in summo sacerdotio ministrasse ajunt, illique defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteris omnibus hunc honorem constitisse. unde etiam ex patrio instituto, neminem Dei pontificem fieri, nisi ex Aaronis sanguine; nec licere alicui alterius generis, ne si rex quidem fuerit, pontificatui admoveri. Fuerunt igitur universi ab Aarone, omnium (sicut diximus) primo, usque ad Phanasum, qui tempore belli à seditiosis constitutus est pontifex, numero LXXXIII. Ex istis dum tabernaculum in solitudine Moysis temporibus steterit, quod Deo exstruxit Moyses *& adornavit*, usque dum in Judæam ventum est, ubi Solomon rex Deo templum erexit, pontificatum gesserunt

[z] Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι νομίζω, καὶ τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ [a] προσήκειν διηγήσασθαι τοῖς ἀρχιερέων, πῶς τε [b] ἀρξάμενοι, καὶ τίσιν ἔξεστι τιμῆς ταύτης μεταλαμβάνειν, καὶ πόσοι γεγόνασι, μέχρι τοῦ πολέμου πολιτῶν. πρῶτον μὲν οὖν πάντων λέγουσιν Ἀαρῶνα τὸν Μωϋσέως ἀδελφὸν ἀρχιερατεῦσαι τῷ Θεῷ, πληρώσαντα δὲ ἐκείνου τὰς χεῖρας διαδέξασθαι τοὺς παῖδας εὐθὺς, καὶ ἀπ' ἐκείνων τοῖς [c] ἐκγόνοις αὐτῶν διαμεῖναι τὴν τιμὴν ἅπασιν. ὅθεν καὶ πάτριόν ἐστι μηδένα τοῦ Θεοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην λαμβάνειν, ἢ τὸν ἐξ αἵματος τοῦ Ἀαρῶνος, ἑτέρᾳ δὲ [d] τινὶ φύσει οὐδ' ἂν βασιλεὺς ὢν τύχῃ [e] τεύξεσθαι τοῦ ἀρχιερωσύνης. ἐγίνωσκον οὖν πάντες τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ Ἀαρῶνος, ὡς ἔφαμεν, τοὺς πρώτους γινομένους μέχρι [f] Φανάσου, τοῦτον δὲ τὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν στασιαστῶν ἀναδεχθέντα ἀρχιερέα, [g] τρεῖς καὶ ὀγδοήκοντα. ἐκ τούτων δὲ τὸν ἔρημον οἴκησιν τοῦ Μωϋσέως χρόνον τὸν σκηνῆς ἑστώσης, ἣν Μωϋσῆς τῷ Θεῷ κατεσκεύασε, μέχρι τῆς εἰς Ἰουδαίαν ἀφίξεως, [h] ἔνθα Σολομὼν ὁ βασιλεὺς τῷ Θεῷ τὸν ναὸν

o Υμνους ἐκμαθεῖν ὡς παρεκάλουν.] Νόμους *Busb.*

p Ἤδη —— ἐτετέλεσε.] Ἦν δὲ καὶ τότε *Vat.* HUDS. Conf. supr. lib. 15. c. XI. §. 1. SPANH.

q Ἐτετέλεσε] Hac de re agit *Scaliger* in lib. de *Emend. Temp.* p. 499. ut & *Langius* de *Annis Christi*, p. 344. *Lud. Cappellus* in *Spicileg.* ad *Joannem*, c. 1. v. 20. & *Usserius* in *Annalibus* ad A. M. 3987.

r Παρέξεσθαι] Κτᾶσθαι *Busb.*

s Ρωμαίων φόβον ἔχειν ὁ θέλων,] Τῶν Ρωμαίων *Busb.*

t Ἀνατολικῷ] Νότιον malint nonnulli. vide *Grotium* ad Joh. X. 22. IBBETS.

v Σφὰ δὲ μὲν ἔξωθεν ἱερὰ] Vide lib. 8. c. 2.

x Γαμαλιὴλ] Ita *Busb.* & *Zonar.* Γαμαλιήλου in *Editis Ambrosianus.*

y Πόλεμος Ἰουδαίοις ἔλαβε τὴν ἀρχήν.] Πόλεμος τοῖς Ἰουδαίοις ἔλαβε τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐπὶ μεγάλα προσηκεν ἐπῆρε *Busb.*

z Αναγκαῖον δὲ εἶναι νομίζω] Confer Hegesippum II. 13. p. 294. Ed. *Colon.*

a Προσήκειν διηγήσασθαι] Προσῆκον *Busb.*

b Ἀρξάμενοι] Ἡρξαν, & τίσιν ἔξεστι τιμῆς *Busb.*

c Ἐκγόνοις] *L. B.* ἐγγόνοις.

d Τινὶ φύσει] Illud τινὶ è *Cod. Busb.*

e Τεύξεσθαι] *L. B* τεύξεσθ.

f Φανάσου,] Φινέσου *Busb.* Φινέου *Gall.* (in *L. B. Marg.* notatur alios Codd. habere Φλωύσου) in *Epiphanii* versione, *Phinasum* aut *Dinasum.*

g Τρεῖς καὶ ὀγδοήκοντα.] De numeris in hoc capite videsis *L. Cappellum* fuse differentem in *Chronologia Sacra*, p. 274. &c. ὀγδοήκοντα τρεῖς *L. B.*

h Ἔνθα Σολομὼν ὁ βασιλεὺς] Ὅτε Σολ. *Busb.*

i Τοῦ-

ναὸν ἤγαγεν, ἱερεῖς δὲ τὸ πρῶτον [i] τρισκαίδεκα. τὸ γὰρ πρῶτον [k] ἕως τοῦ τοῦ βίου τελευτῆς τὰς ἀρχιερωσύνας εἶχον, ὕστερον δὲ καὶ ζώντων διεδέχοντο. οἱ τοίνυν τρισκαίδεκα ἔτη, τῶν δύο παίδων Ααρῶνος ὄντες ἔγγονοι, [l] κατὰ διαδοχὴν τὴν τιμὴν παρελάμβανον. ἐγένετο δὲ [m] αὐτῶν ἀριστοκρατικὴ μὲν ἡ πρώτη πολιτεία, μετὰ ταύτην δὲ μοναρχία, βασιλέων δὲ τρίτη. γίνεται δὲ τῶν ἐτῶν ἀριθμὸς ὧν ἦρξαν οἱ [n] τρισκαίδεκα, ἀφ' ἧς ἡμέρας οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέλιπον Αἴγυπτον Μωϋσέως ἄγοντος, μέχρι τοῦ τὸν ναὸν κατασκευῆς, ὃν Σολομὼν ὁ βασιλεὺς ἐν Ιεροσολύμοις ἀνήγειρεν, ἔτη [o] δυοκαίδεκα πρὸς τοῖς ἑξακοσίοις. μετὰ δὲ τοὺς τρισκαίδεκα ἀρχιερεῖς ἐκείνους, δέκα καὶ ὀκτὼ τὸν ἀριθμὸν ἔσχον, ἀπὸ Σολομῶνος βασιλέως ἐν Ιεροσολύμοις αὐτὸν διαδεξάμενοι, [p] μέχρις οὗ Ναβυχοδονόσορ ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἐπιστρατεύσας τῇ πόλει, τὸν μὲν ναὸν ἐνέπρησε, τὸ δὲ ἔθνος ἡμῶν εἰς Βαβυλῶνα [q] μετήνεγκε, καὶ τὸν ἀρχιερέα [r] Ιωσαδάκην αἰχμάλωτον ἔλαβε. τούτων χρόνος τῆς [s] ἀρχιερωσύνης [t] τετρακοσίων ἑξήκοντα ἓξ ἐτῶν ἔστι, μησὶν ἕξ, ἡμέραις δέκα, [v] ἤδη βασιλευομένων Ιουδαίων. μετὰ δὲ χρόνον ἐτῶν ἀλώσεως [x] ἑβδομήκοντα τοῦ ὑπὸ Βαβυλωνίων γενομένης, Κῦρος ὁ [y] Περσῶν βασιλεὺς ἀπέλυσε τοὺς ἐκ Βαβυλῶνος Ιουδαίους ἐπὶ τὴν οἰκείαν γῆν πάλιν, καὶ συνεχώρησε τὸν ναὸν ἀνεγεῖραι. τότε δὴ τὸν ὑποφρεψάντων [z] αἰχμαλώτων Ιησοῦς ὁ Ιωσεδὲκ, τὴν ἀρχιερωσύνην λαμβάνει. [a] ἦσαν δὲ οἱ ἔκγονοι αὐτοῦ, πεντεκαίδεκα ἅπαντες, μέχρι βασιλέως Ἀντιόχου τοῦ Εὐπάτορος [b] ἐπολιτεύοντο δημοκρατικῶς ἔτη [c] τετρακόσια δεκατέσσαρα. πρῶτος δὲ Ἀντίοχος ὁ προσαγορευόμενος ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ Λυσίας [d] τὸν Ονίαν, ὃν Μενέλαος ἐπίκλην, παύσει τῆς ἀρχιερωσύνης, ἀνελόντες αὐτὸν ἐν Βερροίᾳ, καὶ [e] τὸν παῖδα τῆς διαδοχῆς ἀπελάσαντες [f] καθιστᾶσιν [g] Ἀκίμον ἀρχιερέα, γένους μὲν τοῦ Ααρῶνος, [h] οὐκ οἰκίας δὲ τῆς οἰκίας ταύτης. διὰ τοῦτο δὲ ὁ [i] Ονίας, ὁ τοῦ τελευτήσαντος Ονίου ἐξάδελφος, ὁμώνυμος τῷ πατρὶ, παραγενόμενος εἰς Αἴγυπτον, καὶ διὰ Φιλίας ἀφικόμενος Πτολεμαίῳ τῷ Φιλομήτορι καὶ Κλεοπάτρᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, πείθει τούτους [k] καὶ τὸν [l] Ηλιοπολίτην νόμον [m] δεδιαμένους τῷ Θεῷ ναὸν, ὡδοποιῆσαι τῷ ἐν Ιεροσολύμοις, αὐτὸν ἀρχιερέα καταστῆσαι. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ τοῦ κατασκευασθέντος ἐν Αἰγύπτῳ [n] πολλάκις ἐδηλώσαμεν. ὁ δὲ Ἀκίμος, ἔτη τρία τὴν ἀρχιερωσύνην κατασχὼν, ἐτελεύτησεν. διεδέξατο δὲ οὐδεὶς αὐτὸν, ἀλλὰ διετέλεσεν ἡ πόλις ἐνιαυτοὺς ἑπτὰ χωρὶς ἀρχιερέως οὖσα. πάλιν δὲ οἱ τοῦ Ασαμωναίου παῖδων [o] ἔκγονοι, τὴν προσταυσίαν δὲ ἔθνους πιστευθέντες, [p] καὶ πολεμήσαντες Μακεδόσιν, Ιωνάθην ἀρχιερέα καθιστᾶσιν, ὃς ἦρξεν ἐνιαυτοὺς ἑπτά. πολυτήσαντος δὲ ἐξ ἐπιβουλῆς αὐτοῦ, καὶ ὑπέδρας τοῦ ὑπὸ Τρύφωνος

xiii. nam à principio pontificatum habuerunt quamdiu vixerint: postea vero etiam viventibus succedebatur. Itaque hi xiii. cum essent duorum Aaronis filiorum posteri, ex successione honorem *illum* accipiebant. Erat autem prima quidem eorum administratio Aristocratica, post hanc autem Monarchia, tertia vero Regum. At numerus annorum, dum ipsi xiii. imperio potiti sunt, (ex quo die patres nostri ductu Moysis Ægyptum reliquerunt usque ad templum conditum quod Solomon rex Hierosolymis condidit,) assurgit ad dcxii. Post illos autem pontifices xiii. pontificatum tenuerunt xiix. qui à tempore Solomonis regis Hierosolymis sibi invicem successerunt, usque dum Nabuchodonosor Babyloniorum rex, contra urbem expeditione facta, templum cremarit, & gentem nostram Babylonem abduxerit, & * Josadacen pontificem captivum fecerit. Tempus autem illorum pontificatus annorum erat cccclxvi. mensium vi. dierum x. cum *utique* Judæi jam sub regibus essent. Post tempus vero annorum septuaginta, ex quo *gentis* excidium à Babyloniis factum est, Cyrus Persarum rex Judæos è Babylone in patriam suam remisit, templumque denuo condere *iis* concessit. Tunc itaque Jesus Josedeci *filius*, *unus* è captivis qui reversi sunt, pontificatum accipit. Atque is posterique ejus, quindecim universi, usque ad regem Antiochum Eupatora, liberi populi statum rexerunt, per annos cccxii. primusque Antiochus ille, quem memoravimus, & dux ejus Lysias Oniam, cognomento Menelaum, pontificatu privant, quippe Berœæ interfectum; filioque ejus successionis jure depulso, Jacimum faciunt pontificem, ex genere quidem Aaronis, sed non ex Oniæ domo. quamobrem Onias, Oniæ defuncti patruelis, ejusdem cum patre nominis, in Ægyptum profectus, conciliataque sibi Ptolemæi Philometoris & Cleopatræ conjugis ejus amicitia, persuasit eis ut in Heliopolitica præfectura Deo templum Hierosolymitano simile ædificandum curarent, ipsumque pontificem constituerent. Sed de illo quidem templo in Ægypto exstructo sæpius diximus. At Jacimus, cum triennio pontificatum tenuisset, obiit. ei autem nemo *statim* successit: sed per septennium civitas mansit pontifice destituta. Rursum vero posteri filiorum Asamonæi (postquam illis mandata esset gentis præfectura, & bellum contra Macedones gessissent) Jonathan pontificem creant, qui septem annis *rebus sacris* præerat. Illo autem dolo è vivis

Conferlib. 10. c. 8.

lib. 11. *cap.* 3. §. 10.

lib. 12. c. 9. §. 1. & c. 9. §. 7.

lib. 12. c. 9. *lib.* 13. c. 3. §. 2. & c. 10. §. 4. & *lib.* 20. c. 9. §. 1.

lib. 12. c. 11. §. 2. & *lib.* 13. c. 1. §. 1. & c. 2. §. 2. & c. 6. §. 5.

i Τρισκαίδεκα.] Δεκατρεῖς *Busb. L. B.* & *Gall.*

k Ἕως τοῦ τοῦ βίου τελευτῆς.] Ἕως τοῦ βίου τελ. *Vat.*

l Κατὰ διαδοχὴν τὴν τιμὴν παρελάμβανον.] Κατὰ διαδοχὰς *Busb.*

m Αὐτῶν ἀριστοκρατικὴ] Ita vertit *Gelenius*, quasi τῶν αὐτῶν legisset; *Sub* his [*pontificibus*] *primo penes optimates administratio fuit reipublicæ, post ad monarchas, postremo ad reges transiit. Epiphanius* αὐτῶν sumpsit pro *Hebræorum* gente, adeoque vertit, *Fuit autem Hebræorum resp. primo quidem sub populi potestate* (quasi legisset δημοκρατικὴ) *post hoc autem sub unius potestate sita, tertio vero sub Regibus.* Vide *Seldenum* in libro *de Synedriis*, c. 15. p. 647.

n Τρισκαίδεκα,] *L. B.* δεκατρεῖς.

o Δυοκαίδεκα πρὸς τοῖς ἑξακοσίοις.] Alibi *sc.* l. viii. c. 11. dcxxxii numerat. Sed hîc (notante *Vossio* in *Chronologia Sacra*, p. 170.) addit xx. inter mortem *Heli* & judicaturam *Samuelis* elapsos. quo admisso non opus est emendatione *S. Petiti.* qui (in *Animadv. ἀνεκδότοις*, tom. 1. p. 267.) legit, ἔτη ἐνενήκοντα δύο πρὸς τοῖς πεντακοσίοις.

p Μέχρις οὗ Ναβυχοδονόσορ] Μέχρι Ναβ. *Vat.* μέχρι Ναβυχοδονόσορ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

q Μετήνεγκε,] Μετήγαγε *Gall.*

* *Josadacen pontificem captivum fecerit.*] *Josadocus*, dicitur l. 10.

r Ιωσαδάκην] *L. B.* Ιοσιδέκην.

s Ἀρχιερωσύνης —— ἔτι,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἱερωσύνης in *cæteris.*

t Τετρακοσίων] Τεσσαράκοντα *Vet. Interpr.* ut & *Lugd. Bat.*

v Ἤδη] Abest à *L. B.*

x Ἑβδομήκοντα τοῦ ὑπὸ Βαβυλωνίων γενομένης] Τετρακοσίων ἑβδομήκοντα ἐτῶν ex lib. x. & *Josephi* calculis scribit *Petitus*, p. 270.

y Περσῶν βασιλεὺς] Τῶν Περσῶν *Busb.*

z Αἰχμαλώτων] Αἰχμαλώτων, εἰς ὧν ὁ τοῦ αἰχμαλωτισθέντος Ιωσεδὲχ παῖς Ιησοῦς τὴν ἀρχ. *Gall.* & *Busb.*

a Οὗτοι δὲ καὶ οἱ ἔκγονοι] Εἰς οὓς οἱ ἔγγονοι *L. B.* at *Coccejus* Υἱοὶ δὲ &c. Οὗτοι αὐτοὶ καὶ οἱ ἔκγ. ἀ. π. σύμπαντες *Busb.*

b Επολιτεύοντο δημοκρατικῶς ἔτη] Επολιτεύοντο δὲ δημοκρ. *Busb.* & *Gall.* λαμβάνει δ' αὐτοῦ καὶ &c. *L. B.*

c Τετρακόσια δεκατέσσαρα.] Τεσσαράκοντα solus *Busb.* Confer, si lubet, *L. Cappellum* in *Chronol. S.* p. 278. & *Jac. Cappellum* in *Hist. Sac. & Exot.* ad *A. M.* 3824.

d Τὸν Ονίαν, ὃν Μενέλαος ἐπίκλην] Vide l. x. c. 15.

e Τὸν παῖδα] Aliquid deesse videtur. Certe per τὸν παῖδα intelligendus est Oniæ III. filius.

f Καθιστᾶσιν] Καθιστῶσιν Ιωάκιμον ἱερέα *Busb.* & mox infra Ιωάκιμος & καθιστῶσιν.

g Ἀκίμον ἀρχιερέα,] *Al.* Αλκιμον.

h Οὐκ οὖσα τῆς οἰκίας ταύτης.] Οὐ τοῦ αὐτοῦ τῆς οἰκίας, *sed non de recta linea*, (ut vertit *Schottus*) apud *Photium* in *Bibl.* Cod. 238. p. 978.

i Ο Ονίας,] Ita lego ex *Epiphanio*, qui vertit, *Propterea & Onias, defuncti fratruelis, & nomen referens patris* &c. Antea erat ὁ Ανανίας tum in *Græcis omnibus* præter *Busb.* (qui habet ὁ νεανίας) tum apud *Photium.*

k Καὶ —— ναὸν,] Conf. sup. lib. 12. c. 9. §. 7. SPANH.

l Ηλιοπολίτην νόμον] Ηλιουπολίτην *Busb.*

m Δεισιδαιμονοῦντες τῷ Θεῷ ναὸν,] Δεισιδαιμονοῦσι *Photius.*

n Πολλάκις ἐδηλώσαμεν.] Conf. supr. lib. 12. c. 9. §. 5. & lib. 13. c. 10. §. 4. SPANH.

o Ἔκγονοι,] *L. B.* ἔγγονοι.

p Καὶ πολεμήσαντες] *L. B.* καὶ πολεμηθέντες καὶ πολεμήσαντες.

lib. 13. *c.* 6. §. 2. & 5. vis ſublato, & inſidiis ei à Tryphone ſtructis, ſicuti jam ſupra alicubi memoravimus, pontificatum
lib. 13. *c.* 7. & *c.* 8. §. 4 & 1. obtinet frater ejus Simon. Cui, cum ſacerdotium tenuiſſet anno amplius quam frater, dolo generi oppreſſo inter epulas, ſuccedit filius nomine Hyr-
lib. 13. *c.* 8. §. 1. canus. At Hyrcanus, per xxx. annos, honore potitus, *ſumma* in ſenectute moritur, ſucceſſione Ju-
lib. 13. *c.* 11. §. 1. dæ relicta, qui & Ariſtobulus dictus eſt. Hunc autem, imperium una cum ſacerdotio adeptum, (nam Judas primus ſibi coronam impoſuit quam uno anno geſſit) morbo exſtinctum in hæreditate
lib. 13. *c.* 12. §. 1. excipit frater Alexander. Alexander autem, cum imperium ſimul & ſacerdotium per xxvii. annos tenuiſſet, vita decedit, relicta Alexandræ uxori poteſtate eum aſſignandi qui pontificatum gereret. Atque illa quidem Hyrcano *ſuo filio* pontificatum dat; illa vero cum regnum novennio adminiſtraſſet, vitam finivit: totidemque annis filius ipſius Hyrcanus ſacerdotium habebat. nam poſt ma-
lib. 14. *c.* 1. §. 2. tris obitum contra ipſum bellum movit Ariſtobulus frater, & victo quidem pontificatum ademit, ipſe
ibid. vero regnavit Deoque in pontificatu miniſtravit. Cæterum cum tertio regni hujus anno, totidem
lib. 14. *c.* 4. §. 1. præterea menſibus elapſis, veniſſet Pompejus, & Hieroſolymitarum urbem vi expugnaſſet, ipſum
lib. 14. *c.* 4. §. 4. cum liberis vinctum Romam miſit; & Hyrcano in pontificatum reſtituto, gentis quidem præfecturam ei permiſit, diademate vero uti prohibuit. Atque Hyrcanus præter ix. primos annos impe-
lib. 14. *c.* 13. §. 10. & *alter.* ravit xxiv. Barzapharnes autem & Pacorus, Parthorum dynaſtæ, trajecto Euphrate & bello Hyrcano illato, ipſum quidem vivum ceperunt, Anti-
lib. 1. *c.* 13. §. 1. & *lib.* 15. *c.* 2. §. 1. *ſeq.* gonum vero Ariſtobuli filium regem conſtituerunt. Hunc ipſum, cum tres annos totidemque menſes imperaſſet, Soſius & Herodes obſidione
lib. 15. *c.* 1. §. 1. expugnarunt; abductumque Antiochiam morte affecit Antonius. Herodes autem à Romanis ac-
lib. 14. *c.* 16. §. 4. & 15. *c.* 2. §. 4. cepto regno, non amplius ex Aſamonæi genere creavit pontifices; ſed obſcuris quibuſdam, & à ſacerdotibus tantummodo oriundis, præter unum Ariſtobulum, hunc honorem tribuebat. Ariſtobu-
lib. 15. *c.* 3. §. 1. lum namque Hyrcani à Parthis capti nepotem cum pontificem declaraſſet, ſororem ejus Mariamnen in uxorem duxit; quippe qui multitudinis erga ſeipſum captaret benevolentiam, propter Hyrcani memoriam. Deinde veritus ne omnes ad
lib. 15. *c.* 3. §. 3. Ariſtobulum deſciſcerent, ipſum Hiericunte de medio ſuſtulit, necem ei ita machinatus, ut dum nataret ſuffocaretur, ſicuti jam ante declaravimus. Poſt hunc non amplius ex Aſamonæi prole oriundis pontificatum commiſit. Herodem etiam in conſtitutione pontificum imitatus eſt filius ejus Archelaus; & poſt hunc Romani, qui Judæorum regnum occuparunt. Sunt igitur qui ab Herodis temporibus pontificatum geſſerunt, uſque ad diem quo Titus templum & civitatem captam flammis vaſtavit, in univerſum xxviii. tempuſque illo-

μηχανηθείσης, ὡς ἀνωτέρω πᾶ προειρήκαμεν, λαμβάνει τὴν ἀρχιερωσύνην Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. καὶ τέτων ἦ, δόλῳ φθάσᾳ συμπόσιον ὑπὸ ἕ γαμβρᾶ διαφθαρέντα, [q] διεδέξατο παῖς Ὑρκανὸς ὄνομα, καταχόντα τὴν ἀρχιερωσύνην πλείονα τὰδελφᾶ χρόνον ἑνιαυτῶ. τελάκοντα δ' ἐν ἔτεσι τ τιμῆς Ὑρκανὸς ἀπολαύσας πλέθρα γηραιὸς, Ἰούδα τῶ καὶ Ἀριστοβύλῳ κληθέντι τὴν Διφθονίαν καταλιπών. κληρονομεῖ ἦ καὶ τέτον [r] ἀδελφὸς Ἀλέξανδρος, ὑπὸ νόσε μὲν πλέτήσαντα, τὴν ἱερωσύνην δὲ καταχόντα μ᾽ βασιλείας· καὶ γὰ Διάθημα φορέτερ πρῶτος Ἰούδας ἑνιαυτὸν ἕνα. βασιλεύσας δὲ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἱεραπεύσας ἔτη εἰκοσιπτὰ, καταφρέφ τ βίον, Ἀλεξάνδρᾳ τῇ γυναικὶ καταλῆσαι τ ἀρχιεραπδόμενον ὑπηρεσίας. ἡ δὲ τὴν μὲν ἀρχιερωσύνην Ὑρκανῶ δίδωσιν, [s] αὐτὴ δὲ, τὴν βασιλείαν ἑνιαύσιον ἔτη καταχῆσα, πλέτᾶ τ βίον· τ ἴσον δὲ χρόνον τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ παῖς αὐτῆς Ὑρκανὸς ἔσχεν. μ᾽ γὰ τ θάνατον αὐτῆς πολεμήσας πρὸς αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς Ἀριστόβυλος, καὶ νικήσας, ἀφαιρεῖται μὲν ἐκεῖνον τὴν ἀρχὴν, αὐτὸς δὲ [t] ἐβασίλευσε καὶ ἱεράτευσε τῷ Θεῷ. ἔτη δὲ τέτῳ τ βασιλείας, κατὰ πρὸς μηδ᾽ τὰς ἴσας, Πομπήϊος ἐλθὼν, καὶ τὴν τ Ἱεροσολυμιτῶν πάλιν καρτερὸν ἑλὼν, αὐτὸν μὲν εἰς Ῥώμην μ᾽ τ τέκνων δήσας ἐπεμψε· τῶ δὲ Ὑρκανῶ πάλιν τὴν ἀρχιερωσύνην ἀποδοὺς, τὸν μὲν ἔθνους προστασίαν ἐπέτρεψε, Διάθημα δὲ φορεῖν ἐκώλυσεν. ἦρξε δὲ πρὸς τὰς ἑνιαύσιας τὰς πρώτας ὁ Ὑρκανὸς [v] τέσσαρα καὶ εἴκοσι. [x] Βαρζαφάρνης δὲ καὶ Πάκορος, οἱ τ Παρθυαίων [y] δυνάσται, διαβάντες τ Εὐφράτην, καὶ πολεμήσαντες Ὑρκανῷ, αὐτὸν μὲν ζωγρίᾳ [z] περίλαβον, Ἀριστόβυλον δὲ υἱὸν Ἀντίγονον κατέστησαν βασιλέα. τελα δὲ ἔτη καὶ τρεῖς μηνὰς ἄρξαντα τέτον Σόσιός τε καὶ Ἡρώδης ἐξεπολιόρκησαν· Ἀντώνιος δὲ ἀνεῖλεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἀναχθέντα. τὴν δὲ βασιλείαν Ἡρώδης παρὰ Ῥωμαίων ἐγχειρισθεὶς, σὺκέτι τὰς ἐκ γ Ἀσαμωναίου [a] γένους καθίστησιν ἀρχιερεῖς, [b] ἀλλὰ τοὺς ἀσήμους, καὶ [c] μόνον ἐξ ἱερέων ὄντι. τὴν ἐνὸς Ἀριστόβυλον τὴν μνὴν ἀπένεμε. τ ἦ Ἀριστόβυλον Ὑρκανῷ γ ὑπὸ Πάρθων ληφθέντος ἰώνον ὄντα καταστήσας ἀρχιερέα, τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ συνώκησε Μαριάμμῃ, τὴν γ εὐνοίας πρὸς ἑαυτὸν θηρώμενος εὔνοιαν, διὰ τὴν Ὑρκανὸν μνήμην. εἶτα, [d] φοβηθεὶς μὴ πρὸς τ Ἀριστόβυλον πάντες ἀποκλίνωσιν, ἀνεῖλεν αὐτὸν, ἐν Ἱεριχοῖ πνιγῆναι μηχανησάμενος νεκυμβῶντα, καθὼς ἤδη [e] δεδηλώκαμεν. μ᾽ τέτον σὺκέτι τοῖς ἐκγόνοις τ Ἀσαμοναίου παῖδων τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπίστευσεν. ἔπραξε ἦ ὅμοια τῷ Ἡρώδῃ [f] περὶ τ καθιστάσεως τ [g] ἱερέων, Ἀρχέλαός τε ὁ παῖς αὐτοῦ, καὶ μ᾽ τέτον [h] τὴν ἀρχὴν Ῥωμαῖοι τ Ἰουδαίων παραλαβόντες. εἰσὶν οὖν [i] οἱ ἀπὸ τ Ἡρώδου χρόνων ἀρχιεραπδεύσαντες μέχρι τ ἡμέρας, [k] ἢ τ ναὸν καὶ τὴν πόλιν Τίτου ἑλὼν ἐνέπλησεν, οἱ πάντες [l] εἰκοσιπτὼ· χρόνου ἦ τέτων ἔτη πρὸς τοῖς ἑκατὸν ἑπτά. καί τινες μὲν αὐτῶν ἐπολιτεύσαντο

[q] Διεδέξατο παῖς Ὑρκανὸς ὄνομα,] Ita lego & diſtinguo, maxima ex parte auctoritate nixus *codicis Busb.* in quo, διεδέξατο παῖς Ὑρκανὸς καταχόντα τὴν ἀρχιερωσύνην πλείονα μ᾽ αὐτοδέλφου χρόνον ἑαυτῷ. πριάκοντα δ' ἐν ἔτεσι τ τιμῆς Ὑρκανὸς ἀπολαύσας &c. Antea erat in *Editis*, διεδέξατο παῖς Ὑρκανὸς ὄνομα. ὃν καταχόντα τὴν ἱερωσύνην πλείονα τὰδελφᾶ χρόνον ἑαυτῶν πριάκοντα ἔτη ἴτου τ τιμῆς Ὑρκανὸς ἀπολαύσας &c. Quin & πριάκοντα δ' ἐν ἔτεσι habet *Gall.*

[r] Ἀδελφὸς Ἀλέξανδρος,] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ἀδελφὸς Ἀλιξάνδρου βασιλεὺς *Busb.* in *Editis Aliisque* deërat Ἀλέξανδρος.

[s] Αὐτὴ ἦ,] Αὕτη *Busb.*

[t] Ἐβασίλευσε καὶ ἱεράτευσε τῷ Θεῷ.] Ita *Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *& Dei pontifex fuit.* ἐβασίλευσε καὶ ἱεράτευσε ᾧ ἔθνος in *Editis Aliisque.* in *L. B.* ἐβασίλευε καὶ ἱεράτευε ᾧ ἔθνος.

[v] Τέσσαρα καὶ εἴκοσι.] Vide *Uſſerium* in *Annalibus* p. 437. *Edit. Lond.*

[x] Βαρζαφάρνης ἦ καὶ Πάκορος] Βαρζαβάνης *Vat.* & *Busb.* Βαρζαβάρνης *Gall.*

[y] Δυνάσται,] Nota Dynaſtas hic dici Parthorum Reges. SPAN.

[z] Περίλαβον,] *L. B.* συνέλαβον.

[a] Γένους καθίστησιν ἀρχιερεῖς] Γένους· ὅτοι ἦ ἦσαν οἱ καλούμενοι Μακκαβαῖοι· καθίστησιν *Euſeb.* & *Cyrill.*

[b] Ἀλλὰ τινὰς ἀσήμους,] Vide *Euſeb.* l. 8. p. 398.

[c] Μόνον ἐξ ἱερέων ὄντι,] Ita in *Joſephi* libris, tum *Græcis* tum *Latinis.* Verum *Euſebius* (in *Demonſtr. Evang.* l. 8. p. 398.) & *Cyrillus Alexandrinus* (in *Comment.* in *Danielem*, p. 662.) καὶ μόνον ἐξ ἱερέων ὄντι habent. Quo de loco videſis *Caſaubonum* in *Exerc. c. Baronium*, c. 52. *Edit. Lond.*

[d] Φοβηθεὶς] Δεδιὼς *Euſeb.*

[e] Δεδηλώκαμεν.] Εἰρήκαμεν *Busb.*

[f] Περὶ τ καταστάσεως] Ἐπὶ τῇ καταστάσῃ τ ἱερέων *Busb.* ἐπὶ τ Ἰουδαίων ἀρχιερέων *Cyrill.*

[g] Ἱερέων,] Ἀρχιερέων *Euſeb.*

[h] Τὴν ἀρχὴν] Τὴν Ἰουδαίων βασιλείαν *Euſeb.*

[i] Οἱ ἀπὸ τ Ἡρώδου χρόνων] Οἱ ὑπὸ Ἡρ. *Busb.*

[k] Ἢ τ ναὸν καὶ τὴν πόλιν] Ita lego. ἢ (*Lugd. Bat.* αἷς) τ ναὸν καὶ τὴν πόλιν Τίτου ἑλὼν π. *Busb. L. B.* & *Coccejus.* ἢ τὸν τ. π. T. ἑλὼν in *Editis Aliisque.*

[l] Εἰκοσιπτώ.] *Sc.* ſi excludatur *Phanaſus* ultimus, qui *à Zelotis* ſeditioſis ſub finem belli electus eſt, quique propterea inter pontifices non videtur numerandus. *L. Cappellus* in *Chronolo-*

ὅτε τε Ηρώδε [m] βασιλεύοντος, καὶ ὅτε Αρχελάε τοῦ παιδὸς αὐτοῦ. μετὰ δὲ τοῦτον τελευτήσαντα, [o] ἀριστοκρατία μὲν ἦν ἡ πολιτεία, τῷ δὲ προστασίαν τοῦ ἔθνους οἱ ἀρχιερεῖς [p] πεπίστευντο. τοιοῦτον μὲν οὖν τῶν ἀρχιερέων ἱκανὰ τοσαῦτα.

rum pontificatuum anni ev. Et horum quidem aliqui sub Herode rege & filio ejus Archelao res administrarunt: istis autem defunctis administratio quidem erat Aristocratica, gentis vero præfectura pontificibus commissa erat. Atque de pontificibus hæc dicta sufficiant.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τοῦ Φλώρου ὅτι τρόπου, ὃς τοὺς Ιουδαίους [q] τοὺς πρὸς τοὺς Ρωμαίους πόλεμον ἀρασθαι ἐβιάζετο. Επίλογος.

[q] Γέστιος ὁ Φλῶρος, ὁ πεμφθεὶς Αλβίνῳ διάδοχος ὑπὸ Νέρωνος, πολλῶν [r] ἀνέπλησε κακῶν Ιουδαίους. Κλαζομένιος ἦν τὸ γένος ὅτος, ἐπήγετο δὲ Κλεοπάτραν γυναῖκα, δι' ἣν φίλην ἦσαν [s] Ποππαίας τῆς Νέρωνος γυναικὸς, καὶ πονηρία μηδὲν αὐτοῦ διαφέρουσαν, τῆς ἀρχῆς ἐπέτυχεν. ἄτω δὲ πρὸς τοῦτο ἐξουσίαν ἐλάμβανε κακὸς καὶ βίαιος, ὥστε, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν κακῶν, Αλβῖνον ἐπήνουν ὡς εὐεργέτην Ιουδαῖοι. ἐκεῖνος μὲν γὰρ [t] ἐπεκέκρυπτο τὴν πονηρίαν, καὶ τοῦ μὴ πανταχόσε καταφανὴς εἶναι πρόνοιαν· Γέστιος δὲ Φλῶρος, καθάπερ εἰς ἐπίδειξιν πονηρίας πεμφθεὶς, τοὺς εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν ἐξαμαρτίας [v] ἐπόμπευε, μήτε ἁρπαγῆς ἐξαλιπὼν μηδένα τρόπον μήτε ἀδίκου κολάσεως. διὰ γὰρ [x] ἄπληστος [y] μὲν πρὸς ἔλεον, παντὸς δὲ κέρδους ἄπαλης, ὤμος μηδὲ τὰ σμικρὰ τῶν ὀλίγων διάφορον, ἀλλὰ καὶ λησταῖς κοινωνήσειν. ἀδεῶς γὰρ οἱ πολλοὶ τὰ ἁρπαζόμενα, ἐχέγγυον παρὰ ἐκείνου τὴν σωτηρίαν ἐπὶ τοῖς μέρεσιν ἔχειν πεπιστευκότες. καὶ τοῦτο μέτριον οὐκ ἦν. ἀλλ' οἱ δυσυχεῖς Ιουδαῖοι, μὴ δυνάμενοι τὰς [z] ἀπὸ τῶν λῃστῶν γινομένας πρόφασις ὑπομένειν, ἠναγκάζοντο τῶν ἰδίων [aa] ἐξανισούμενοι [b] ἠθῶν φεύγειν ἅπαντες, ὡς κρεῖττον [c] ὁπωσδήποτε μετὰ τοῖς ἀλλοφύλοις κατοικήσοντες. καὶ τί δεῖ πλείω λέγειν; ὃ γὰρ πρὸς Ρωμαίους πόλεμον ὁ καταναγκάσας ἡμᾶς ἄρασθαι, Φλῶρος ἦν, κρεῖττον [d] ἡγεμένους ἀθρόους ἢ κατ' ὀλίγον ἀπολέσθαι. καὶ [e] δὴ τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν ὁ πόλεμος δευτέρῳ μὲν ἔτει τῆς ἐπιτροπῆς Φλώρου, [f] δωδεκάτῳ δὲ τῆς Νέρωνος ἀρχῆς. ἀλλ' ὅσα μὲν [g] δρᾶν ἠναγκάσθημεν, ἢ παθεῖν ὑπεμείναμεν, ἀκριβῶς γνῶναι πάρεστι τοῖς βουλομένοις ἐντυχεῖν τοῖς ὑπ' ἐμοῦ περὶ τοῦ Ιουδαϊκοῦ πολέμου βίβλοις γεγραμμέναις.

β'. Παύσεται δὲ ἐντεῦθέν μοι τὰ τῆς ἀρχαιολογίας, μεθ' ἣν καὶ τὸν πόλεμον ἠξάμην γράφειν. περιέχει δὲ αὕτη τοῦ ἀπὸ πρώτης γενέσεως ἀνθρώπου μέχρι [gg] ἔτους δωδεκάτου τῆς Νέρωνος ἡγεμονίας, τῶν ἡμῖν συμβεβηκότων τοῖς Ιουδαίοις κατά τε τὴν Αἴγυπτον καὶ Συρίαν καὶ Παλαιστίνην, ὅσα τε πεπόνθαμεν ὑπὸ Ασσυρίων τε καὶ Βαβυλωνίων, τίνα τε Πέρσαι καὶ Μακεδόνες [h] διατεθείκασιν ἡμᾶς, καὶ μετ' ἐκείνους [i] Ρωμαῖοι. πάντα γὰρ

CAP. XI.

De Floro procuratore, qui Judæos cogebat bellum Romanis inferre. Peroratio.

GEssius autem Florus, qui missus est à Nerone ut Albino succederet, plurimis Judæos replevit calamitatibus. Hic genere erat Clazomenius, secumque Cleopatram conjugem adduxit, per quam, utpote Poppææ Neronis uxoris amicam, & nihil ab ipso improbitate differentem, rerum *in Judæa* administrationem adeptus est. Ita autem nequiter & violenter potestate sua abusus est, ut, propter insignem ejus maleficentiam, Albinum, tanquam de illis egregie meritum, celebrarint Judæi. nam ille nequitiam suam occultare studuit, & solicite cavebat ne omnibus notus esset & manifestus: Gessius autem Florus, quasi ad malitiam ostentandam missus, ex suis in gentem nostram injuriis pompam agebat & *triumphabat*; nihil sibi ad rapinarum omne genus summamque supplicii iniquitatem reliquum faciens. Erat enim durus quidem & ad misericordiam flecti nescius, cupiditatisque in re lucri inexplebilis, ut qui nullum inter parva & magna discrimen faceret, sed & cum latronibus participaret. Multi enim quæstum istum exercebant, spei pleni nihil ab ipso de incolumitate sua metuendum, quod secum prædarum partes haberet. adeoque nullus erat injuriarum modus; ut miseri Judæi, cum ferre non valerent vastationes à latronibus factas, cogerentur omnes suis sedibus relictis fugam capessere, tanquam ubicunque apud exteros melius vitam acturi. Denique quid multis? Florus erat, qui nos eo adegit, ut bellum Romanis inferremus, satius esse existimantes ut semel universi quam paulatim periremus. Et quidem cœptum est *hoc* bellum anno secundo administrationis Flori, duodecimo vero Neronis imperii: quo tempore quanta vel coacti fecimus, vel perpessi sustinuimus; sat accurate intelligere possunt, qui legere voluerint libros à nobis de Bello Judaïco conscriptos.

Florus Judææ procurator.

Pejor Albino.

Belli Judaici causa.

2. Atque hîc finem dicendi faciam de Antiquitatibus *nostris*, * post quas exorsus sum libros quos de Bello scripsi. Complectuntur autem Antiquitates rerum traditionem à primo homine nato usque ad annum Neronis imperii XII. quæ *scilicet* nobis Judæis acciderunt & in Ægypto & Syria & Palæstina, & quas clades ab Assyriis & *Babyloniis* accepimus, & quibus modis nos vexarunt & attriverunt Persæ & Macedones, & post eos Romani. Atque omnia, ut ego arbitror, exsequutus

Peroratio.

tus

---

nologia Sacra, p. 279. *L. B.* εἴκοσι καὶ ἑπτά.

m Βασιλεύοντος,] Βασιλεύσαντος *Busb.*

n Τούτων] *L. B.* τοῦ παιδὸς.

o Αριστοκρατία δ' ἦν ἡ πολιτεία,] Vide *Conringium* de *Rep. Hebr.* c. 73.

p Πεπίστευντο.] *L. B.* ἐπεπίστευντο.

q Γέστιος ὁ Φλῶρος,] Conf. ἀλωσ. Procem. §. 7. & ἀλωσ. lib. 2. c. 14. §. 2. SPANH.

r Ανέπλησε κακῶν Ιουδαίους.] Ενέπλησε *Busb.*

s Ποππηίας] Male in *libris* Πομπηίας. HUDS. Πομπηίας *Gen.* Pompejæ *Rufin.* sicut in Græco. SPANH.

t Επεκέκρυπτο τὴν πονηρίαν.] Επεκρύπτετο *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐπεκρυπτε *Zonar.*

v Επόμπευε,] *L. B.* ἐπόμπευε.

x Ατεκτος.] Ατεκτος *Gall.* & in *Epiphanii* versione *inflexibilis.* HUDS. *Sophocl. Oed. Tyr.* v. 344. ἀλλ' ὡδ' ἀτεγκὴς Schol. ἀτέγκτος, οὐτι ἐ ἀσυμπαθὴς καὶ ἀδάκρυτος. SPANH.

y Μὲν πρὸς ἔλεον,] Illud μὲ è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*

z Απὸ τῶν λῃστῶν γινομένας] Ita *Busb.* ὑπὸ in *reliquis.*

a Εξανισάμενοι] Sic *Gall.* & *Busb.* ἐξισάμενοι in *cæteris.*

b Ηθῶν] *L. B.* ἐθνῶν.

c Οπωσδήποτε] Δήπου δήποτε *Busb.*

d Ηγεμένας ἀθρόους] Ita *Busb.* ἡγέμονος in *Editis Aliisque.*

e Δὴ] Abest à *L. B.*

f Δωδεκάτῳ ἔτει τῆς Νέρωνος ἀρχῆς.] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 14. §. 4. SPANH.

g Δρᾶν ἠναγκάσθημεν,] Δρᾶν deest *Vat.*

* *Quos* —— *scripsi.*] *Sc.* ubi illa desinunt, cœpi aliquot abhinc annis de Bello Judaïco scribere.

gg Μέχρι —— ἡγεμονίας,] Conf. Procœmii ἀρχ. inscript. ἀλωσ. & Procœmium §. 7. καὶ ὡς ἔτει δωδεκάτῳ τῆς Νέρωνος &c. SPANH.

h Διατεθείκασιν ἡμᾶς,] Δουλεύειν *Busb.*

i Ρωμαῖοι.] Ρωμαῖοι τὸ ὕστερον *Busb.* Vide *Vossii Chronol. S.* c. 20. p. 170.

tus ſum accurate. Quin & operam dedi ut obſervarem ſummorum pontificum recenſionem, quot per bis mille annos exſtiterunt. Porroque ut reges ſibi invicem ſucceſſerint, abſque errore tradidi; quas res illi geſſerint, & quomodo remp. adminiſtrarint *inſuper* narrans, ut & monarcharum potentiam, prout in ſacris libris omnia perſcripta reperiuntur. id quod facere polliciti ſumus, ſtatim ab initio hiſtoriæ. Confidenter autem dico, opere, quod inſtitui, jam ad finem perducto; quod nemo alius, etiamſi *id maxime* voluerit, neque Judæus, neque alienigena, † potuerit commiſſa huic operi accurate adeo Græcis hominibus enunciare.

Joſephus in Hebræis Græciſque literis verſatiſſimus.

nam populares meos confitentes habeo, quod illis in patria diſciplina plurimum præſtiterim: Græcarum etiam literarum ſtudio, poſtquam Grammatices elementa didiciſſem, memet addixi, quamvis exquiſitam pronunciandi rationem aſſequi per patriam conſuetudinem mihi non licuit. Nullo enim in honore ſunt apud noſtrates, qui multarum gentium linguis loqui didicerunt, quique in ſermone dictionis venuſtatem atque ornatum venantur. eo quod ingenuorum infimis hujuſmodi ſtudium cum ſervis quibuſcunque commune eſſe arbitrantur: illoſque ſolos ſapientes haberi volunt, qui legum ſcientiam conſequuti ſunt, & in ſacris literis rerum verborumque vim ſcite interpretari poſſunt. Quare cum multi operam ſtudiumque ſuum in hac exercitatione poſuerint, vix duo quidem aut tres ad ſummum profecerunt, ſtatimque laborum fructum ceperunt. Fortaſſe autem res erit non invidioſa, ſi de meo etiam genere, deque iis quæ in vita mea geſſi, pauca enarravero, dum adhuc ſuperſunt, qui aut vera dicenti poſſunt teſtimonium perhibere, aut falſa redarguere. Hic itaque finem imponam Antiquitatibus, libris quidem viginti, verſibus autem ſexaginta millibus comprehenſis; atque, ſi Deus permiſerit, iterum, breviter omnia percurrendo, memorabo & bellum *Romanorum cum Judæis*, & quæ nobis evenerunt in diem uſque hodiernum, qui incidit in annum quidem imperii Domitiani Cæſaris XIII. meæ autem ætatis LVI. Propoſitum etiam mihi eſt quatuor libros conſcribere de Deo deque ejus ſubſtantia, ex opinione Judæorum quam ipſi à majoribus acceperunt; item de legibus, cur earum præcepto quædam nobis permiſſa ſunt, quædam vetita.

Librorum nonnullorum, quos Joſephus ſcripſerit, aut ſcribere propoſuerit, recenſio.

Finis Libri viceſimi.

οἶμαι μετὰ [k] ἀκριβείας ἁπάσης συντεταχέναι. τηρῆσαι δὲ πεπείραμαι καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων ἀναγραφὴν, τῶν [l] ἐν διχιλίοις ἔτεσι γινομένων. ἀπλανῶς δὲ πεπόιηκα καὶ τὴν τῶν βασιλέων διαδοχὴν, τάς τε πράξεις αὐτῶν καὶ τὰς πολιτείας ἀπαζηλλων, μοναρχῶν τε δυναστείας, ὡς αἱ ἱεραὶ βίβλοι πᾶσι πάντων ἔχουσι τὴν ἀναγραφήν. τοῦτο γὰρ πιστὸν ἐν ἀρχῇ ἐπηγγειλάμην τῆς [m] ἱστορίας. λέγω δὲ θαρσήσας ἤδη διὰ τὴν τῶν προφητῶν [n] συντέλειαν, ὅτι μηδεὶς ἂν ἕτερον ἡδυνήθη τολμήσας, μήτε Ἰουδαίων, μήτε ἀλλόφυλον, τὴν πραγματείαν ταύτην ἅπασι εἰς Ἕλληνας ἐξενεγκεῖν· [o] ἐγὼ γὰρ ὁμολογήμων τῶν ὁμοεθνῶν πολλῶν αὐτῶν κατὰ τὴν [p] ἐπιχώριον παιδείαν διαφέρειν· [q] καὶ τῶν Ἑλληνικῶν δὲ [r] γραμμάτων ἐπιστήδασι μεταλαχεῖν, τὴν γραμματικὴν ἐμπειρίαν ἀναλαβών, τὴν δὲ διὰ τὴν προφορὰν ἀκρίβειαν [s] πάτριον ἐκώλυσε συνήθεια. παρ' ἡμῖν γὰρ οὐκ εἰσὶν οἱ [t] ἀποδέχονται τοὺς πολλῶν ἐθνῶν διαλέκτου ἐκμαθόντας, [u] καὶ γλαφυρότητι λέξεων τὸν λόγον ἐπικοσμήσαντας. διὰ τὸ κοινὸν εἶναι νομίζειν τὸ ἐπιτήδευμα [x] τοῦτο οὐκ ἐλευθέρων μόνον τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκετῶν [y] τοῖς θέλουσιν· μόνοις δὲ σοφίαν μαρτυροῦσι τοῖς τὰ νόμιμα σαφῶς ἐπισταμένοις, καὶ τὴν τῶν ἱερῶν γραμμάτων δύναμιν ἑρμηνεῦσαι δυναμένοις. διὰ τοῦτο πολλῶν πονησάντων περὶ τὴν ἄσκησιν ταύτην, μόλις τινὲς δύο, ἢ τρεῖς, κατώρθωσαν, καὶ τῶν πόνων τὴν ἐπικαρπίαν εὐθὺς ἔλαβον. ἴσως δὲ οὐκ ἂν ἐπίφθονον [z] γένοιτο, περὶ καὶ γένους τὰ ἐμὰ, καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων βραχέα διεξελθεῖν, ἕως ἔχω ζῶντας, ἢ τοὺς ἐλέγξοντας, ἢ τοὺς μαρτυρήσοντας. ἐπὶ τούτοις ἦ καταπαύσω τὴν ἀρχαιολογίαν, βίβλοις μὲν εἴκοσι πεπληρωμένην, ἐξ ἧς μυρίασι [a] στίχων· καὶ τὸ θεῖον ἐπιτρέπῃ, κατὰ ταχὺ μνήσω πάλιν ἔν τε πολέμοις καὶ τῶν συμβεβηκότων ἡμῖν, μέχρι τῆς νῦν ἐνεστώσης ἡμέρας, [b] ἥτις ἐστὶ τρισκαιδεκάτου μὲν ἔτους τῆς Δομετιανοῦ Καίσαρος ἀρχῆς, ἐμοὶ δ' ὄντος ἤδη ἑβδόμου πεντηκοστοῦ καὶ ἕκτου. προοίμιον δ' συγγράψω, [c] κατὰ τὰς ἡμετέρας δόξας τῶν Ἰουδαίων, [d] ἐν τέτταρσι βίβλοις περὶ Θεοῦ καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν νόμων, διὰ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστιν ἡμῖν ποιεῖν, τὰ δ' κεκώλυται.

Τέλος τοῦ βιβλίου εἰκοστοῦ.

---

† *Potuerit* —— *enunciare.*] Soli huic *Antiquitatum* libro non apponitur ΤΕΛΟΣ in *Græcis.* quod libellus qui eum excipit, *de Vita Joſephi* inſcriptus, *pars* ejus fuerit, ut *epilogus* ad libros *Antiquitatum.* Videſis quæ annotantur ad pag. 1. ſequentis Voluminis.

k Ἀκριβείας ἁπάσης συντεταχέναι.] Mediam vocem ex *L. B.* inſerui. HAV.

l Ἐν διχιλίοις ἔτεσι γινομένων.] Ἐν διαχ. ὅλοις ἔτεσι *Gall.*

m Ἱστορίας.] Ὁ γὰρ πεποιηκα poſt ἱστορίας adjicit *Busb.*

n Συντέλειαν,] Ἀνακεφαλαίωσιν καὶ συντέλειαν *Gall.* & *Busb.* ὑποθέσεων ἀνακεφαλαίωσιν, καὶ *L. B.*

o Ἐγὼ γὰρ —— ἀναλαβὼν,] Ergo linguæ Hebrææ gnarus fuit Joſephus. REL. *L. B.* ἔχω γὰρ ὁμολογούμενον.

p Ἐπιχώριον παιδείαν] Addit *L. B.* καὶ παρ' ἡμῶν, quod videtur ex gloſſa eſſe. HAV.

q Καὶ τῶ —— ἀναλαβὼν] Conf. Contra Apion. lib. 1. §. 9. SPANH.

r Γραμμάτων ἐπιστήδασε] Καὶ ποιητικῶν μαθημάτων poſt γραμμάτων addit *Busb.* καὶ ποιητικῶν μαθημάτων πολλὰ ποιήσας ἐπιστήδασε *Gall.* & *L. B.*

s Πάτριον ἐκώλυσε συνήθεια.] Hac de re videſis *Seldenum* fuſe diſſerentem in l. 2. de *Synedriis*, c. 9. p. 399.

t Ἀποδέχονται] Ἀποδέχονται) καὶ ἐπιστημόνως ἐλέζονται τὰς πολλὰς *Gall.*

u Καὶ γλαφυρότητι λέξεων τὸν λόγον ἐπικοσμήσαντας.] Hæc verba quum in *L. B.* invenerim, abeſſe nolui, quod huic loco non inepte convenire videantur, quare verſionem itidem interpolavi. HAV.

x Τοῦτο τὸν ἐλευθέρων μόνον] Ita *Busb.* τοῦτο μόνον τὸν ἐλευθέρων τοῖς in *Editis Aliisque.* Legi poteſt τοῦτο δὲ μόνον ἐλ. atque ita exhibet *Lugd. Bat.*

y Τοῖς θέλουσι·] Illud τοῖς inſertum dedi è *Cod. Busb.* ut & mox τὰ ante ἱερῶν.

z Γένοιτο,] Γένοιτο, εἰδὲ (ἤδη *L. B.*) σκιὰν τοῖς πολλοῖς φαίνοι;) καὶ ὡς *Gall.* & *Lugd. Bat.*

a Στίχων·] Solebant Græci veteres orationis partes per στίχους, ſeu *verſiculos*, diſtinguere. στίχος autem non integram periodum complectebatur, ſed ejuſmodi particulam, quæ diſtinctum ſenſum in ſe contineret; unde στίχων numerus in immenſum exſurgebat. Sed hac de re videſis Cl. *Millium in Prolegomenis* ad N. T. p. 100. & *D. Bern. de Montfaucon* in *Palæographia Græca*, l. 1. p. 28.

b Ἥτις ἐστὶ] *Scaliger* erroris arguit *Joſephum*, qui de Vita §. 1. ſe natum dicit anno primo Caji, atque opus ſuum abſolviſſe anno XIII. Domitiani. atque uno anno minus dixiſſe *Joſephum* exiſtimat, & LVII. annos debuiſſe numerare. In quo fruſtra eſt. Cajus enim iniit imperium anno Chriſti XXXVII, Januarii XXIV; Domitiani vero XIII cœpit anno Chriſti XCIII. ex die XIV Septemb. Fingamus natum eſſe *Joſephum* anno ipſo XXXVII Chriſti, Decembri menſe, vel anno XXXVIII ineunte Januario, cum adhuc Caji primus laberetur, annus ipſius LVI incipiet, ab Decembri menſe anni XCII, poſt initium anni XII Domitiani. Quare ut ſcribendi finem fecerit Octobri menſe anni XCIII, id acciderit anno vitæ ſuæ LVI, Domitiani vero XIII. *Petav.* ad *Epiphan.* p. 386.

c Κατὰ τὰς ἡμετέρας] Ita lego ex (*Voſſ.* ſeu *Lugd. Bat.*) *Euſebio* in *Eccl. Hiſt.* l. 3 c. 10. idemque firmare videtur *Niceph.* in *Eccl. Hiſt.* l. 2. c. 18. hiſce verbis, ἐμφανὴς ὁ τίτλος συγγράψαι βιβλίοις περὶ Θεοῦ, ὅσα πάτρια δόξαι, καὶ περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ νόμων, διὰ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλυται. Antea erat in *Joſephi* libris, καὶ τὰς ἡμετ. In *Epiphanii* verſione, ad hunc modum; *Propoſui quoque vobis conſcribere etiam noſtras, id eſt Judæorum ſectas, in quatuor libris de Deo ejuſque ſubſtantia; & de Legibus &c.*

d Ἐν τέτταρσι —— ἔξεστι] Quatuor libros promittit Joſephus, qui non exſtant, de Judæorum Opinionibus, de Deo, eius Eſſentia, Legibus &c. vid. fin. Præf. §. 4. Item quod ibi mox ſequitur lib. 1. c. 1. §. 1. ἐπιχείρημα τῆς αἰτιολογίας ἀπαιτῶν &c. SPANH.